C. 32
C. 4

D. G. DVRANDI EPISC. MIMATENSIS

SPECVLVM IVRIS,

Cum Ioan. Andreæ, Baldi, reliquorumque clarissimorum I. V. doctorum visionibus hactenus addi solitis:

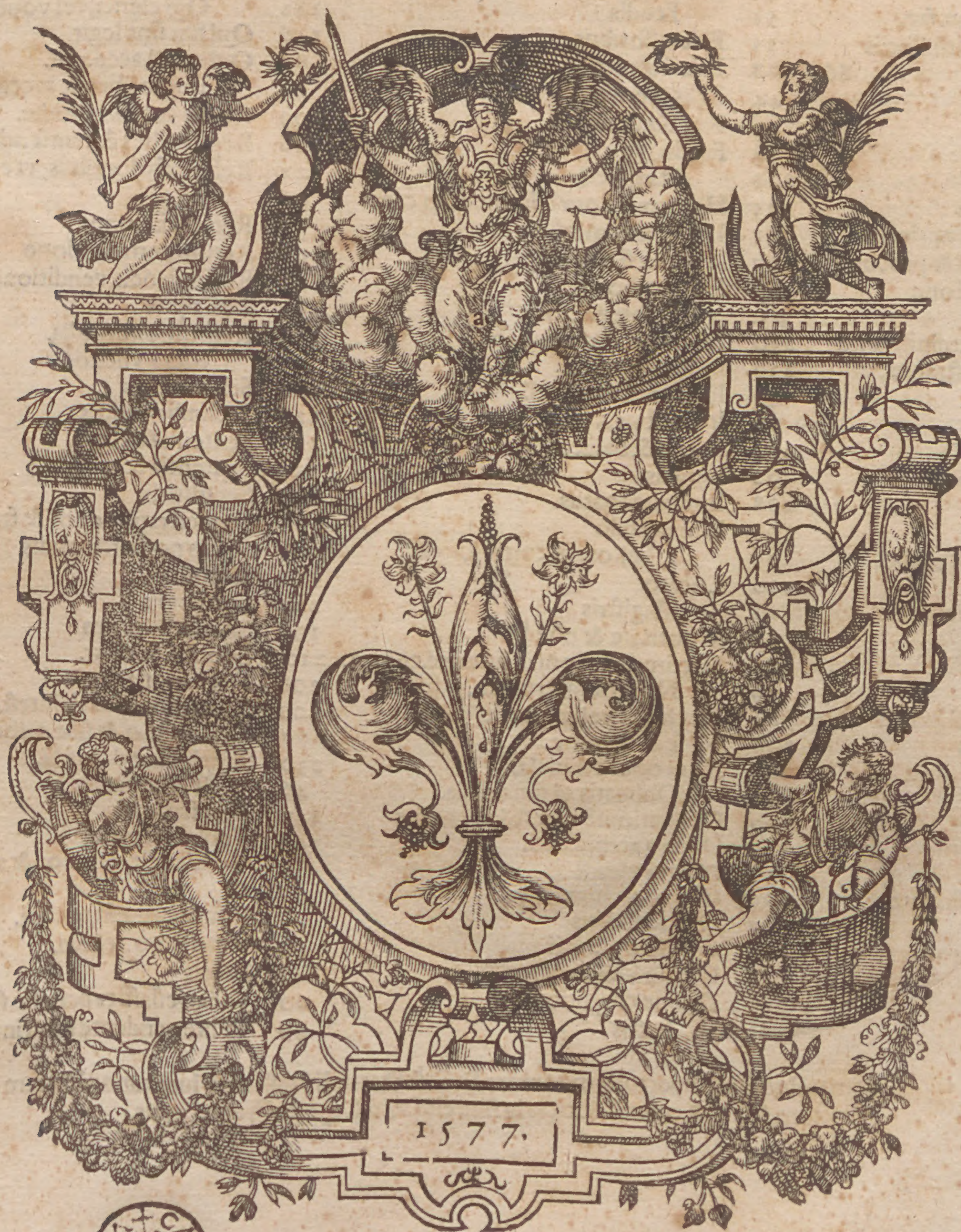
Nunc primùm variis, & perquàm necessariis ad vnumquemque titulum adiunctis additionibus & quæstionibus, quas hac nota § designauimus, illustratum, quæ passim è multis veterum Iurisconsult. commentationibus iam olim decerptæ, quicquid omnino post Durandi ætatem inde in illa tempora in foro controuersum erat redditum, continent:

AVCTORE ALEXANDRO DE NEVO I.V.D. CELEBERRIMO.

Addidimus eiusdem Gul. Durandi *AVREVM REPERTORIVM* omnes omnium & textuum & glossarum, tum Decreti, tum Decretalium materias miro artificio complectens, in gratiam canonistarum.

Cum INDICE gemino, vno rerum & verborum, altero titulorum, locupletissimo.

Pars Tertia & Quarta.

LVGDVNI,
SVMPTIBVS PHILIPPI TINGHI, FLORENTINI.
Cum Priuilegio Regis.

Rubricæ huius voluminis.

RVBRICAE LIBRI III.

RVBRICAE LIBRI IIII.

Item habes in hoc eodem volumine Repertorium aureum D.Gul.Durandi ſuper toto iure canonico,iam de nouo adiectum,fol.238.cuius Rubricas in fine eiuſdem Repertorij adiecimus.

GVLIELMI DVRANDI SPECVLI PARS TERTIA & Quarta.

a LIBER III.[a]

¶De Criminibus & eorum cognitionibus, Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Crimina quinque modis agitari dicuntur.*
2 *Crimen est peccatum accusatione & damnatione dignissimum.*
3 *Cogitatio non meretur pœnam ciuilem, nisi in actum procedat.*
4 *Accusatio requirit actum.*

VPERIVS in parte præcedenti pleniùs explicauimus, qualiter in ciuilibus negotiis sit procedēdum: sed quoniam criminalia iudicia sæpe frequentātur, & quia Reipublicæ vtile est, ne maleficia remaneant impunita, extr. de sent. exc. vt famæ. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. resp. j. in fi. iux-
b ta illud[b], Maleficos non patieris viuere: ideo vtile fore præuidimus de ipsius noua doctrina aliqua disputare. Ad cuius rei noti-
1 tiam prænoscendum est, †quòd de criminibus quinq; modis agitur, de quibus per speciales titulos differemus, s. per Accusationē & hoc regulare est, vt C. ad l. Cor. de fal. cùm suppositi. & C. ad l. Flaui. de plag. l. 3. per Denunciationem, vt C. de accu. ea quidem. per Inquisitionem, vt ff. de of. præ. congruit. Excipiendo, vt extrà de or. cog. c. ij. cum suis concor. & Extraordinariè, vt in notoriis. & hæc leguntur ext. de accus. super his. & c. qualiter. §. ad corrigē-
c dos. & c. euidentia. & de simo. licet Heli. ad prin. ¶Et not.[c] †quòd
2 crimen est peccatum accusatione & damnatione dignissimum. vt lxxxj. dist. Apostolus. in fi. vbi no. propter quæ crimina quis sit deponendus, & xxv. dist. §. nunc autem, & ex hoc procedit accusatio criminalis. Et quādoq; etiam criminis appellatio latè patet, complectēs omne peccatum ex deliberatione procedens, vt ea. dist. §. criminis. Tunc autem ex crimine ad accusationem perue-
3 nitur, cùm illud in actum processit: †alioquin cogitationis pœnā nemo meretur, nec inde accusatio procedit, vt de pœn. dist. j. cogitationis. quæ est ff. de pœn. & sic intelligitur ea. dist. si quis, non dicam, rapere. quæ est C. de epis. & cler. cum suis concor. Licet sit
d ar. contrà, ext. de hom. pro humani[d]. ¶†Accusatio ergo actum dē-
4 siderat, sicut & lex Aquilia damnum[e], ex quo ipsa actio oriatur,
e ff. quod me. cau. sed & partus. sicut & contractus bonæ fidei desiderat moram, quæ est causa, quare agitur ex contractu, C. de in in
f teg. rest. in minorum persona[f].

ADDITIONES.

a Scias, quòd ferè totam hanc tertiam partem præter ea, quæ in ꝓcessu declarabo, auctor recepit per Ros. in libellis iuris Canonici, sua parte secunda per totum. Tan. sui operis parte secunda sub rubrica de criminib. & qualiter contra criminosos agatur, prosequtur simul quinque capitula, quæ subdit hîc auctor.

b Iuxta illud. ¶Exod. 20. vltra medium, g, quod in prin. non debuit præteriri, quia habetur xxiij. q. v. §. 2.

ADDE tu, ꝙ punire ac damnare malos, vt mali sunt, est Dei ministerium, c. qui malos. 23. q. v. item homicidas, sacrilegos, & similes corrigere ac punire, non est sanguinis effusio, sed legum ministerium, c. homicidas. 23. q. v.

c Et no. ¶In prin. secundum Ros. vbi s̃. & vide, quod de hoc notatur de reg. iur. lib. 6.

d Pro humani. ¶Lib. 6. vbi soluitur in gl. si mandauit.

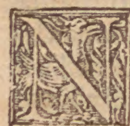
e Damnum. ¶Puto vitio scriptoris hîc deficere ff. ad l. Aquil. l. j. & l. si seruum meum. sic & actio, quod metus causa, requirit damnū ff. &c. sic posuerat Ros. ver. s̃.

f Minorum persona. ¶Hoc continuauit Ros. ver. item quæritur. q habetur j̃. ti. prox. §. j. ante finem.

Capitula autem huius partitionis sunt hæc,

¶De accusatione.
¶De denunciatione.
¶De inquisitione.
¶De criminibus in modum exceptionis propositis.
¶De notoriis criminibus.
¶De abolitione & purgatione.

a ¶De Accusatione.[a] Rubrica.

OBIS de accusatione tractaturis in primis videndum
b occurrit[b], qualiter in accusatione procedatur: secundò super quibus criminibus fiat accusatio, & de pœnis accusatorum: tertiò, qui ad accusationem criminū admittantr̃: quartò, coram quibus est accusatio faciēda: quintò, quid iuris sit de contumacia accusatoris: sextò, de cōtumacia accusati.

ADDITIONES.

a De quatuor rubricis huius operis in hac materia, q̃ distinctè sunt scribēdæ, & allegandæ, vide quod dixi sup rubrica de accusatore: & super ea plenè dixi: qui tractent partē illā, q[?] accusare nō possunt: & de Ros. bñ vide s̃. rubrica proxima. Ex practicis auctorib⁹ alij non ponunt hanc rubricam, nisi Aegid. rub. lxxxiij. & duabus sequentibus, quæ tamen plus cōpetunt quartæ parti: & rub. capituli quinti cum duabus seq. Bon. ēt competit quartæ parti. Albe. Gal. posuit hanc rubricam, s. de accusationibus, cuius complura dicta posuit auctor s̃. de accusatore. Guid. de Suza. charta secunda posuit casus, quibus sine accusatione proceditur. Rolandus doct. posuit hanc rubr. in prin.

b Videndum occurrit. ¶Præmittūt p̃dicti Ros. & Rolā. primus, q̃d sit accusatio: secundus, quid sit accusare. Azo in Summa eod. ti. in princi. dicit, ꝙ hæc duo sunt idem: & dicunt, quòd est aliquem in libello reum criminis deferre, vel facere ad vindictam. Host. hoc pleniùs in Summa e. ti. in prin. ibi eum vide.

SVMMARIVM.

1 *Accusans aliquem criminaliter debet suas probationes habere paratas, quæ in talibus requiruntur.*
2 *Statutum nouam pœnam inducens an tollat antiquam.*
3 *Accusator alicuius qualiter se debeat coram iudice gerere.*
4 *Inuitus & absque præcepto iudicis an quis possit accusandus exhiberi.*
5 *Reus nemo citandus est prius, quàm actor caueat se intra tempus determinatū litem contestaturum.*
6 *Filiusfamiliàs an possit absque consensu patris accusare, & qualiter sit talis consensus scribendus.*
7 *Accusatio qualiter sit in criminibus facienda.*
8 *Accusatus de crimine capitali est fideiussoribus committendus.*
9 *Scelus dicitur graue, per quod quis vltimum meretur supplicium.*
10 *Primum furtum quam punitionem exigere dicatur.*
Accusatus de graui scelere incarceratur, vt custodiatur, non vt ligetur.
11 *Reus non est causa inaudita condemnandus.*
12 *Absens in domo citatus an habeatur pro citato.*
13 *Citatio fieri debet in domo, in qua quis degit, non vbi habet beneficium.*
14 *Accusator qualiter agere debeat erga reum præsidi, vel iudici præsentatum.*
15 *Libellus accusationis ante quàm quis loquatur, semper est omni iudicio præsentandus.*
16 *Accusatore non comparente, qualiter sit contra eum procedendum.*
17 *Accusator semper se ad pœnam talionis obligat.*
18 *Accusator securitatem de lite prosequenda debet sub speciali forma præstare.*
19 *Securitas & iuramentum in causa accusationis per iudicem exiguntur.*
20 *Criminis qualitas personalem quandoque requirit detentionem.*
21 *Accusatore absente an eius loco possit admitti defensor.*
22 *Exceptiones dilatoriæ an possint in maleficiis opponi.*
23 *Confessio accusati qua forma scribi debeat.*
24 *Confessio metu tormentorum, in tortura habita, an, & quo pacto sit valida.*
25 *Hæredes latronis an possint ipso mortuo pro restitutione facienda conueniri.*
26 *Confitens firmiter, id est cum causæ adiectione, ex quasi contractu tenetur.*
27 *Inchoandum non est à quæstionibus in ipso causæ initio.*
28 *Pœnæ semper sunt emolliendæ, non exasperandæ.*
29 *Accusatus nullam exceptionem peremptoriam proponens, quod facere potuit an sit crimine probato condemnandus.*
30 *Accusatio requirit accusatorem & factum.*
31 *Libellus an sit in causis criminalibus necessarius.*
32 *Ordo iudiciarius est in criminibus obseruandus.*
33 *Absolutio seu condemnatio diuersimodè, et secundum locorum consuetudines fieri dicitur.*

¶In accusatione qualiter sit procedendum.

1.§. Qualiter autem in accusatione procedendum sit, facile est videre. nam ferè eadem in ea ser
uanda sunt quæ etiam in ciuili actione. nam libellus in vtroque
datur, quamuis diuersimodè concipiatur, vt patet ĵ. in tractat. lib.
1 in ti. de acc. ¶†Volens igitur alium accusare criminaliter, videat
vtrùm habeat suas probationes paratas, quæ in talibus plenè ac
clarissimè requiruntur, vt C. de eden. l. is apud quem. ij. q. vi. sciãt.
C. de edicto diui Adri. tol. l. j. Si autem sit crimen publicum, consi
deret, ex qua debeat lege deferre: quia hoc facit lex in publicis, vel
criminalibus, quod actio in ciuilibus, ff. de accus. libellorum. quæ
est ij. q. viij. C. qui accus. non pos. l. data. Si verò sit priuatum, & ha
bet certum nomen, accuset de illo crimine, ff. de priuat. deli. l. j. &
l. fi. Sed si non habet proprium nomen, accuset crimine stelliona
tus, ff. de crimine stel. l. ij. Accuset etiam, si potest, lege municipali
si ibi sit certa pœna statuta, viij. dist. quæ contra mores. xj di. in his
xviij. q. ij. seruitium. & etiam vtraq; latenter. si potest, s. ciuili & mu
nicipali lege, vt sic iudex per vtranque, vel saltem per eam, quæ si
2 bi magis videbitur expedire, possit punire. ¶†Licet enim statu
tum nouam pœnam inducat, non ob hoc tollit antiquam, nisi
hoc expressè dicatur, ff. de ac. & obl. l. quoties lex. C. de sepul. vio.
a qui sepulchrum. Sed & si cogatur eligere, ster statuto[a], quod po
sterius est: quia posteriora derogant prioribus, ff. de iure codi. di
uus. 3 q. 3. libellorum. ext. de cõst. c. fi. xix. di. in canonicis. de cõse.
b dist. 3. celebritatem. de hoc ŝ. ti. prox. in fi.[b] ¶†His igitur conside
3 ratis, accusator debet se coram iudice præsentare, & ei dicere: Do
mine, volo talem de tali crimine accusare: vnde postulo, vt eum
citetis: & tunc iudex de iure, licet hoc de consuetudine non serue
tur, debet ei dicere: ex quo vis eum accusare, obliga te, quòd ac
cusabis, & quòd inscribes, & accusationem prosequeris, & alia fa
cies, quæ sunt in accusatione necessaria, & sic citabo postea eum
Quod si velit facere, iudex citet: aliàs non. nullus enim citandus,
vel exhibendus est, nisi quem iudex præcepit. hæc probantur C.
de exhib. reis, l. nullus, & l. neminem. C. qui accu. non pos. qui cri
4 men. ¶†Hoc tamen fallit in quibusdam, qui possunt etiam inui
ti absq; præcepto iudicis exhiberi. ¶Primò in falsatore monetæ,
vt C. de fal. mon. l. j. in prin. ¶Item in desertore militiæ. ¶Item in
latrone publico. ¶Item in agrorum depopulatore. ¶Item in vir
ginis raptore. Cùm eum illos liceat occidere, multò fortiùs licet
vinctos adducere, vt C. quando lic. vni. sine iud. se vind. l. j. & ij. &
C. de rap. virg. l. vnica, C. de epis. aud. raptores. Et fortè idem in fu
re, vt liceat ipsum viuum tantùm repræsentare, non occidere, ni
si in casibus, vt ff. de furtis, interdum. §. qui furem. & ff. ad l. Aquil.
itaq; §. fi. & l. sed & si quicunq;. ff. ad l. Cornel. de sicar. qui furem.
ext. de hom. si perfodiens. ¶Idem fortè in debitore ex maleficio
fugiente. nam possum eum vinctum ducere, non occidere, ff. de
his, quæ in frau. cred. ait prætor. §. si debitorem. & in auth. vt iudi.
sine quo. suff. §. necessitatem. & vt nulli iud. §. si verò quis. & ĩ alio
casu, qui est ŝ. de præsump. §. species. ver. violenta. ibi, item si quis
denunciet. Idem, secundum M. de Fano, in homine meo fugien
te: quia licet sit in fuga, tamen eius dominium & possessionem re
tineo, ff. de vsuca. non solùm aliàs incipit, retinere. §. de illo. & C.
de his, qui ad eccl. confug. si seruus & de epis. & cler. si quis curia
lis. & ff. de acq. pos. rem, quæ nobis. in fi. & C. vbi quis decur. vel co
hor. l. j. & vt nulli lic. sine iud. se vind. l. j. ¶Sunt & alij casus, in qui
bus sine iudicis auctoritate potest quis ius sibi dicere: quos dic, vt
ŝ. de actore, ver. item quid vult. Nec mirum, si in criminali causa
sic se obliget accusator, & inscribat. nam & in ciuili est idem, licet
5 id consuetudo generalis non seruet. †Non enim priùs de iure re
us citatur, nisi actor priùs caueat se intra duos menses litem con
testaturum, &c. quæ habetur C. de lit. contest. auth. libellum. quæ
est 3. q. 3. Et est ratio in ciuilibus: quia non sine magno incommo
do à nostris negotiis euocamur, vt ff. quemad. test. aper. si quis ex
signatoribus. & multò fortiùs in accusatoribus: & ibi est mai⁹ pe
riculum: ergo magis tenaciter procedendum, vt ff. ad Carbon. l. j.
xlv. dist. quiescamus. vij. q. ij. c. ij. Vsus tamen hoc non tenet. nam
c iudices parati ad prædam[c], ad nutum citant, nec clamorem expe
ctant. Quid, si accusator sit filiusfamiliàs? debet habere patris con
sensum, vt C. de bo. quæ lib. l. cùm non solùm. §. j. de quo etiam di
xi ŝ. de actore, ver. item quòd est filius. Cõsensus autem huiusmo
di sic scribetur:
d ¶FORMA[d]. †T. pater H. super iudicio accusationis faciendæ ꝑ
6 ipsum H. super tali crimine[e] contra P. & etiam super reconuētio
e nis iudicio, si idem P. præfatum H. reconuenerit, ipsi H. filio suo a
genti & defendenti consensit. Et is consensus præstari debet in
tio litis: & iste H. dicet in libello, H. de sui patris consensu accusat
7 &c. Eodem quoq; modo scribetur ꝑ accusato filiofamiliàs. ¶†
Qualiter autem in criminibus fiat citatio, satis apparet. nam sicut
& ciuilib. de qua, & de hac dixi ŝ. de citatione, §. nunc de tempore
& §. sequitur. & §. iam de citatione. Citabitur enim quis in ciuilib.
trib. edictis, vel vno peremptorio pro omnibus, vt in præd. §. nũc
de tempore. Eodem modo & in criminalibus, 24. q. 3. de illicita.
ff. de pœnis, absente. C. qui accus. non pos. qui crimen. xj. q. 3. rur
sus. & c. seq. ff. de public. iud. inter accusatorem. Et quod ibi dicitu
nec per singulos dies, &c. intellige, quòd ter est citandus, sed non
per singulos dies, id est, hodie, cras, & post cras: sed ter citabitur ꝑ
tria edicta, vt iam dicam. Scias igitur, quòd iudex dabit in primis
triginta dies ei, quem citat, vt in illis componat mœstos suos pœ
nates, i. vt componat & ordinet domum & res suas, & consangui
neos & familiam consoletur, dicens eis: mœsti estis de hac accusa
tione, quæ mihi paratur à tali: sed nolite timere. Deus enim me
liberabit. sic compono & ordino de rebus meis. non enim for
tè redire potero: quia non credar fideiussoribus, vel non erit talis
criminis accusatio, quòd eis debeam committi. Penates autem æ
dium dij dicti sunt: & hac consuetudine hoc dictum est. hæc pro
f bãtur C. de exhi. reis, l. nullus[f]. ¶†Sed pone: T. accusatus de furto
8 vult dare fideiussores, nũ quid admittetur? Videtur, quòd sic. nam
accusatus de crimine capitali ē fideiussorib⁹ cõmittēdus, C. de ap.
eos. §. pen. ff. de cust. & exhib. re. l. 2. Ar. ꝯ: qa accusat⁹: est de graui
9 scelere, ff. eodē, diuus. ¶†Graue aũt dr, ex quo qs vltimũ patitur
supplicium, vt in crimine læsæ maiestatis, vt C. ad l. Iuliã ma. q̃sqs.
& in crimine proditæ patriæ, vel rupti sacramēti, C. de abol. falla
citer. Vel ex quo membrum amittitur: qđ ñ est ſm legē Romanã
nisi in casibus, vt C. de ser. fug. l. 3. in auth. ibi posita: & liberũ cor
pus non recipit æstimationem, vt ff. de his, q̃ deiec. vel effu. l. fi. Et
g ſm legē Lombardã pro primo furto ꝑdit quis oculum[g], vt in Lõ
barda de fur. & de seruis fug. l. de latronibus. Sed dic, ꝙ aut est con
fessus crimen, & tunc incarceratur, vt ff. de custo. reo. l. si ꝯfessus.
aut ñ est ꝯfessus: & tunc aut ē accusatus de non graui, & tunc cõ
mittit fideiussoribus: aut de graui, & tunc ñ committit, vt in præ.
10 l. diuus. ¶†Pro primo aũt furto ñ semp amittit oculũ, sed ꝑ qua
h litate furti, vt in Lõbar. de seruis fug. l. 2.[h] & l. si qs latro. ¶Et nota
i quod accusatus de graui scelere incarceratur, vt custodiatur, non
k vt ligetur[i], vt C. de exhib. reis, l. 2. secundum Alber. Gal.[k] & iũge
hoc

ADDITIONES.

a Stet statuto. ¶Nõ potest in hoc dari certa doctrina: sed est videndum, quod plus expediat accusanti. hoc tamen dixit auctor propter opinionem, quæ habet pœnam iure tolli per statutum: & de his in remiss. quam statim subdit.

ADDE, vt per Bar. in l. j. C. de sepul. viol. & in l. j. ff. vi bo. rap. Bald. cons. ccxx. lib. 3.

ADDE tu, quid si ius varias pœnas imponat, an detur optio iudici? vide Host. in c. 2. ext. de cohab. cler. & mul. & ibi eum refert & sequitur d. Ab. Sicul.

b In fi. ¶Vide quod ibi dixi. & nunc prosequitur quasi ad literã verba Rof. eo. tit. & tit. ibi seq. & tit. qualiter in accus. procedatur, vbi præter ver. sed pone. qui fuerunt Alber. Gal. inuenies, quæ sequuntur.

c Nam iudices parati ad prædam. ¶Verba Rof.

d FORMA. ¶Rof. li. 9. de scripturis iudicij criminalis, in prin.

e Tali crimine. ¶An sufficiat generalis consensus, & an vnicus in vna causa? vide, vbi ŝ. e. ver. sed quid si pater. & ver. seq. ADDE, an filiusfamiliàs sine consensu patris accuset in criminali? Per. de Anch. cons. lxxij.

ADDE tu, quòd id, quod dicitur de filiofamiliàs, vt non possit accusare sine consensu patris, ꝑt procedere, seu procedit, qñ pater ē sanæ mētis. nam si est furiosus, vel mente captus, posset forsitan aliud dici, & quòd possit: quia filiusfamiliàs habens patrem furiosum, vel mente captum, potest contrahere, & se obligare, & omnia agere inter viuos, nõ obstante statuto, vt non possit se obligare sine consensu patris, vt per Bal. in l. cùm hæres. per illum tex. ff. de acq. hær. considera.

ADDITIO. Et quid đ filiofamiliàs minore, an possit accusare criminaliter aliquē de iniuria auctoritate patris? dic, quòd non: & idem, si filius accusetur. nam pater non est legitim⁹ administrator & ideo debet dari curator liti, si filiusfamiliàs est minor, vt dicit Bal. post Iac. But. in l. cùm oportet. §. sed cùm tacitas. C. de bo. quę lib. Hen. Ferran.

f De exhib. reis, nullus. ¶Vbi Cy. allegans hũc versiculum pōsuit, quod est ŝ. quæ tamen fuerũt verba Rof. ti. qualiter in accusatione procedatur: & est etymologia, penates, id est, penes nos nati.

g Perdit quis oculum. ¶Vitam.

h Fug. l. 2. ¶& in l. si quis latro. l. 2. præmittit compositionem lxxx. solidorum.

i Vt ligetur. ¶Saluo, quod dicitur ĵ. ver. cùm autem.

k Alb. Gal. ¶titulo eodem, versiculo, pone quæstionem de facto pollicit. item Gui. de Suz. sub litera G.

ADDITIO. Pro primo furto. ADDE tu, qualiter distinguantur
¶furta

11 hoc, quod no. j. de fideius. §. j. ver. sed pone, T. ¶ †Et not. ꝙ dato fideiussore de prosequẽda accusatione, vt dixi s. ver. is igitur. citabitur reus, ff. de pub. iu. inter. & si fuerit absens, requiratur, vbi sit. nõ enim debet cõdemnari, seu puniri, cũ eius inaudita, vt ff. de requir. reis, l. j. in prin. ff. ad l. Cor. de sicar. inauditum. extrà de causa

12 pos. & propr. c. j. ext. de constit. ecclesiæ. ¶ †Sed nunquid sufficit si ad domum citetur, vt in multis casibus contingit? sicut in ꝯcor. quæ sunt in præ. §. sequitur. vers. illud etiã nota, ꝙ citatio. & vers. sed nũquid sufficit. & seq. vbi de hoc. Et dicunt quidã, ꝙ sic, vt &

a in ciuilibus ꝯtingit, de quib. no. in prin. §. nunc de tempore[a]. nam

b eodẽ mõ in his, sicut & in illis proceditur, vt dixit Rof.[b] ꝯ: imò, secundum eum, requirendus & citandus est in loco, vbi est, & sic, ꝙ scire valeat se citatum: & hoc, nisi per eum fiat, quo minus ad eũ citatio valeat peruenire, vt ext. vt lit. non contest. q̃m. §. porrò. & ff. quod vi, aut clàm, l. vim facit. & facit ff. de euic. si dictũ. Ideoq; non sine causa statutum est, ꝙ licet ille citetur, nihilò min⁹ iudex citans scribat ei, in cuius iurisdõne citatus cõsistit, vt per illũ id citato innotescere possit, qualiter bona eius sunt annotata, & qualiter est accusatus, vt ff. de requi. reis, l. j. Scribet aũt sub forma po

13 sita j. §. sequitur. ver. vt autem in hac. ¶ †Et aduerte, ꝙ in domo, in qua quis degit, ibi citari debet, non vbi habet beneficium, vel domicilium, etiã si sit aliena domus, ff. de dam. infect. l. 4. §. abesse. Si autem sit vagabundus, tunc in loco beneficij, vel domicilij, ꝓsertim eius, de quo agitur, est citandus, extrà de cle. non resi. c. ex tuæ. ꝙ si fortè domum habet in rure, vel in alio loco deserto, ibi citandus est: & si non reperiatur ibi, requirendi sunt amici, extra qui mat. ac. pos. c. j. Idem est etiam, vt requiratur, si non habet do-

c micilium, vel beneficium, secundum Papam[c], vt in concor. quę

14 sunt in præd. ver. sed nunquid. ¶ †Cùm autem fuerit coram ipsi de, siue iudice accusator, sibi libellũ porriget: qui qualiter ꝯcipietur, vide infrà in tractatu libel. in tit. de ac. & de homic. & de adul. & in aliis tit. illius particulæ. Quo facto & libello accusatiõis porrecto, accusatus dabit fideiussorem iudicio sisti, & de ꝯdemnatione soluenda, si fuerit ꝯdemnatus, vel de persona accusati repræsentanda: & hoc, si sit tale crimen, in quo fideiussori sit committẽdus, puta in quo pœna pecuniaria infligitur, vt j. §. proximo, ver. circa. & seq. alioquin si crimen sit maximum, putà capitale, nõ cõmittitur fideiussori, sed in carcerem detruditur, & nõnũquam in compedibus ponitur. Idem quoq; dico in accusatore, vt sit in carcere, vbi magnum est crimen, & stent segregati pp calumniæ pœnam, ff. de cust. & exhib. reo. diuus Pius. & l. de custodia. & C. eodẽ, l. j. his peractis reus habebit inducias triginta dierũ. vt in ciuilib. obseruat: intra quos deliberet super libello pater, an velit cedere, vel contendere, 3. quæst. 3. ca. induciæ. in palea, §. offeratur.

15 ¶ †Quidam tamẽ iuris ignari[d] dicunt, præfatos triginta dies, de

d quibus dixi s. ver. qualiter. ad deliberandum dari. quod nõ est verum. nam, vt ibi dixi, præalleg. l. C. de exhib. & intro. reis, nullus lo

e quitur ante datum libellũm, si prudenter, quod ibi dr, attendat[e]. Tertij autem dixerunt, post præfatos triginta dies nõ dari induciæs deliberatorias, nam non est verisimile, ꝙ accusatus velit cedere in crimine magno: & ideo statim r̃ndebit: arg. pro eis, de pœ. dist. j. §. his auctoritatibus. ver. non tibi dico, vt te prodas. quod nõ est verum. Nam quandoq; quis in talibus cedit, vt patet extra. de simo. per tuas. in fi. & extra. de elect. dudum. ij. in fi. Habebit ergo prædictas inducias. Multa enĩ proueniũt tempore, quæ nõ possunt consilio ꝓuideri. Nã fortè accusator interim moritur, vel interim generalis abolitio, vel purgatio indicitur, & alia plura pos-

f sunt ꝯtingere, quæ nõ licet scriptis communibus commẽdare[f]. Quod tñ dixi de numero dierum, hodie de facto nõ seruatur. vn-

16 de dic, vt in præalleg. §. nunc de tempore. ¶ †Si autem accusat⁹ nõ comparuerit, procedetur ad bãnum, & ad alia. quod dic, vt j. §. sequitur. Quòd si defensioni accusare se aliquis obtulerit, distingue. Nam aut crimen, de quo ille accusatur, exigit pœnam pecuniariam, aut sanguinis, vt j. §. prox. ver. circa hæc. & seq. In primo casu defensor legitimus admittitur præstita cautione de cõdemnatione soluenda, si defensor fuerit condemnatus, & in causa cũ eo proceditur, ff. de procur. seruũ quoq;. §. j. & l. minor. & seq. In secundo verò casu defensor nõ admittitur, nisi ad allegãdas causas absentiæ, non causas causæ, vt v. q. 3. c. j. & c. reos. & in præd. l. seruorum. §. j. & eo. tit. absens. ff. de pub iudic. l. pen. & s. de procu. §.

17 1. versi. sed pone, ꝙ. ¶ †Porrò libello oblato, ac indultis induciis, siue sit laicus, siue sit clericus is, cui crimen infertur, accusator se ad pœnam talionis obligabit, vt 2. q. 8. quisquis. ext. de accu. licet vt videlicet si non probauerit, quod opponit, pœnam, q̃ intulit, patiatur, vt ij. q. 3. qui non ꝓbauit. & hoc regulariter obtinet. Fallit tamen in casibus, in quibus non est inscriptio necessaria: quos & alia, quæ hìc desunt, dic, vt s. in tit. de ac. prope finem, ver. item quòd nõ est rectè. Post hoc accusator securitatem de lite prosequenda præstet, quæ hoc modo scribetur:

g FORMA g. Anno, mense, die, &c. H. promisit mihi notario infrà scripto nomine talis curiæ stipulanti, prosequi talem accusationem super tali crimine cõtra P. per eum institutam, sub pœna cẽtum librarum Tur. Et si fideiussorem super hoc dederit, iungas in super, & ipsius H. precibus & mandato B. de eis extitit sub eadem pœna fideiussor, ad hoc obligans bona sua. Tamen priusquam libellus porrigatur, debent hæc de iure fieri, vt s. in prin. dixi versi. his igitur. Post hoc accusatus reus, si adsit, ad iudicis præceptum securitatem præstabit: quòd præceptum in accusatum debet dirigi sub hac forma.

FORMA. Talis iudex præcepit P. quòd hinc ad talem diem præstet idoneam securitatem de centum libris. Securitatem autem sub hac forma præstabit:

18 FORMA. †P. ab H. super tali crimine corã tali iudice accusatus promisit mihi tali notario vice & nomine talis curiæ stipulãti & recipienti, ꝙ si occasione præmissæ accusationis fuerit ꝯdemnatus, ꝯdemnationem ipsam soluet sub pœna & bãno cẽtum librarum, & pluris arbitrio iudicãtis. Insuper B. eiusdem P. Precibus ꝓmisit mihi notario, nomine, quo suprà, recipienti, ꝙ si dictus P. ꝓfatã non solueret condemnationem, ipse de suo soluet: seu eiusdem P. personam iudici repræsentabit sub pœna & banno cẽtũ librarum & pluris arbitrio iudicantis, renuncians beneficio nouæ constitutionis de fideiussoribus, & omni alii iuris auxilio. Quando autem committatur pœna promissa, si fideiussores illum non repræsentant, vide infrà de dolo & contum. §. restat. versicu. porrò. & sequen. & infrà §. fin. vers. sed si dedit. Porrò sepe iudicis officio præcipiuntur alicui securitates & iuratores: quod sic scribetur:

19 FORMA. †P. ante præsentiam talis iudicis constitutus, cùm idẽ iudex sibi præcepisset, vt eius iuraret stare mandatis super eo, qd tali conuicia dixit: vel, quia tale quid fecit, promisit mihi L. notario nomine & vice talis curiæ stipulanti, & corporaliter ad sancta Dei euangelia iurauit stare, parére & obedire de alto & basso omnibus mandatis, quæ dictus iudex super tali facto per se, vel p suum nuncium fecerit in persona, vel rebus, sub pœna & banno l. librarum, & pluris iudicis arbitrio: cumq; statim dictus iudex prę cepisset eidem, vt duos iuratores & fideiussores consignaret, eidem ad ipsius P. preces B. & C. promiserunt se vnusquisq; in solidum obligando mihi notario stipulanti, vt dictum est: & corporaliter iurauerunt se facturos & curaturos, quòd idem P. præcepta iudicis, quæcunque sibi fecerit in persona & rebus, acceptabit & obseruabit: alioquin ipsi de suo obseruabũt, & facient sub pœna & banno l. librarum & pluris iudicis arbitrio renunciantes nouarum constitutionum & epistolæ diui Adriani beneficio, & omni alij auxilio. Post hoc idem iudex statim eidem P. præcepit sub pœna l. librarum, vt hodie det curiæ pignora de centum libris, vel quòd faciat hæc: & hæc præcepit etiam dictis fideiussoribus sub eadem pœna, vt faciant & curent, quòd dictus P. pignora ipsa dabit in

ADDITIONES.

☞ furta, ita vt dicantur plura, & quis dicatur bis ꝯdemnatus, stante statuto, quod pro tribus furtis quis condemnetur ad furcas: vel si bis fuerit condemnatus quis pro furto, tertia condemnatio sit ad furcas: & quid si quis commiserit, furtum tribus vicibus, qualiter intelligatur? vide, quod eleganter consuluit Bald. consil. 247. incip. ad euidentiam. in v. vol. Et vide per Paul. de Castro consil. 18. inci. non video. in j. parte consiliorum, vbi, an furtum, dicatur vnicum tantùm, vel plura, si proponatur, quòd quis furatus fuit tascham cum mille florenis, licet in tascha esset maior quantitas, an per hoc dicatur mutari substantia furti? Et quid, si quis plures res furatus fuerit, an dicatur vnum furtum commisisse, an verò possit pro pluribus furtis puniri? vide Mar. Soc. consi. xxxiij. incip. prosequendo ordinem. colum. 4. versicul. item facit. in j. volum. Hen. Ferran.

a Nunc de tempore. ¶ Suprà ver. qualiter. in prin.

b Rof. ¶ Sub rubrica de contumacia.

c Secundum Papam. ¶ In decr. fi. de eo, qui mit. in poss. vt ibi scripsi super ver. domi. ADDE tu, vbi debeat fieri citatio, Lãfran. de Oriano plenè in repetitione cap. quoniam contra. §. citationes. circa prin. extra de probat. Item adde Abb. Sic. & alios in c. causam. extrà de dol. & contu.

d Iuris ignari. ¶ Dicit Roff. minùs intelligentes, qui nesciunt, quid dicant.

e Attendatur. ¶ Item Azo in Summa de acc. ver. oblato.

f Commendare. ¶ Dicit Rof. quæ non sunt specificanda: & hìc finitur titulus eius, qualiter in accusatione procedatur ante litis contestationem, vel post.

g FORMA. ¶ Hæc forma & omnes, quæ sequuntur, fuerunt Rolan. lib. ix. post rubricam de scripturis iudicii criminalis.

bit in dicto termino: alioquin dent ipsi de suo, saluis nihilominus reliquis præceptis, quæ iudex tam ipsi P. quàm dictis eius fideiussoribus adhuc duxerit facienda, talem ipsi P. peremptorium terminum præfigens, intra quem suas, si quas habeat, defensiones ꝓbet, extrà de iureiu. Quintauallis. ¶Si autem crimen sit tale, quod personalem exigat detentionem, sic dices:

20 FORMA. † P. occasione accusationis de se factæ ab H. tali ex cā ꝑsonaliter detētus, traditus & positus fuit à tali iudice in manib⁹ & custodia talis executoris: qui ibidē eum recepit diligenter custodiendū & saluandū, & ipsi iudici, cùm petierit, restituendum, seu præstandum, quoties fuerit requisitus, donec negotium per cōdemnationem, vel absolutionem fuerit diffinitum: & hoc sub pœna iudicis arbitrio imponenda. Et hæc obtinent, cùm accusatus præsens est: ceterùm si absens sit, defensor pro eo admittatur

a in casu, quo admitti debet, vt suprà. ᵃ Eius satisdatio hoc modo scribatur:

21 ¶FORMA. † Super accusatione per H. de P. facta B. ad ipsius P. defensionem veniens, & se offerēs promisit mihi tali notario stipulāti & recipienti vice & nomine talis curiæ. ipsum P. defendere, & nihil doli mali in defensione ꝓmittere, si idem P. occasione dictæ accusationis fuerit ꝯdemnatus, ipsam ꝯdemnationē solue re, vel ipsius ꝑsonam repræsentare, sub pœna & banno centum librarum Turon. & pluris arbitrio iudicātis. Insuper L. ipsius B. ꝓcib. & mandato se principalem ꝯstituens, ꝓmisit mihi notario stipulanti, vt s. se facturum & curaturum, ꝙ dictus B. ꝓdicta oīa & singula faciet & attendet ac obseruabit: alioquin ipse idem de suo ea faciet & seruabit sub pœna centum librarū Turon. & pluris arbitrio iudicantis, renuncians bñficio & nouæ ꝯstitutioni de fideiussoribus, & oī alij iuris beneficio & auxilio. Si aūt postmodū ꝯ pareat principalis cum eo, iuxta ꝓmissa procedetur. Nec mireris, ꝙ in ꝓdictis satisdationibus tabellio stipulatur. nam ex eius stipulatione actio ꝗritur. de quo dic, vt s. de primo & secundo decr. §.

22 iam de effectu. ver. & nota, ꝙ premissa. & seq. ¶† Post hęc autem accusatus dilatorias exceptiones obiiciat, si quas habet, ante litis ꝯtestationem. Nam sicut opponi possunt in ciuilib⁹, vt C. de ꝓb. exceptione. & C. de excep. l. pen. & extr. de excep. c. pastoralis. sic & in maleficiis, vt ff. ad leg. Iuli. de adul. l. si maritus. ij. §. præscriptiones. & etiam peremptorias, sm quosdam, vt not. s. de except. §. dicto. prope prin. ibi, vr̄ tamen, & c. Quòd si libellus ineptè sit, poterus, accusabit ex integro intra statutum tempus, vt in præal. l. libellorum & ff. de adul. l. accusaturus. Deinde autem in accusatio nis negotio procedatur: & si non habet dilatorias, fiæ litis ꝯtestatio, iuretur de calūnia: & rei ꝯfessio audiatur: postea si necesse fuerit, ꝓbationes hincinde datis ad hæc legitimis induciis inducātur. allegationes partium audiantur: & pōst iudex veritate solicitè perquisita sententiā super principali proferat, vt C. quō & qñ iudex. aut. qui semel. ita vt si ꝯfessus, aut ꝯuictus fuerit cōdemnetur, & pœna legitima feriatur, vt ff. de exhib. reis, si ꝯfessus. ext. de off. lega. nisi specialis. & 4. q. ix. decreuimus. ext. de confes. c. j. ij. q. j. nos in quenq. & canonica destrictio culpam feriat delinquētis, 7. q. j. si qui verò. ext. de simo. licet Heli. ita ꝙ si super illo crimine certa pœna statuta est, illam infligat: alioquin eā suo arbitrio mo deretur, vt 3 q. 3. §. notādum. prope prin. ext. de off. del. de causis.

23 ¶† Accusati autem confessio est hoc modo scribenda:

FORMA. P. lecto sibi seriatim, & apertè libello accusationis ꝯtra eū à tali porrecto, omnia quæ in ipso libello ꝯtinentur, negauit, vel cōfessus est, vel sic respondit. & scribatur, quicquid dixerit. Et no. ꝙ aliquando solet recipi confessio ab aliquo, non ex accusatione, vel denunciatione, sed vt sciatur veritas alicuius facti ab eo, vel ab alio perpetrati: & tunc scribitur in hac forma:

¶FORMA. P. iuratus dicere veritatem super tali negotio sua ꝯfessione dixit, ꝙ, & c. Veruntñ cùm in capitalibus & atrocioribus aliter veritas nequit haberi, seu explorari, tunc per tormenta est

24 eruēda, vt ff. de quæst. l. j. extr. de depos. c. j. v. q. v. illi q. ¶† Et sunt humaniter ꝑ iudicē moderāda, nō ad accusatoris petitionē exacerbanda: sed nec ꝯfessio habita metu tormētorum, vel ēt dū tortura exercetur. obest, nisi post depositionē de tormētis q torquetur, perseueret in ea, vt in ea. l. j. §. diuus. & C. de cust. carcer. l. 2. ff.

b de cust. & exhib. re. si ꝯfessus. & ff. de quæst. l. j. §. ibidem ᵇ. Vbi aūt ꝯfessio fit sine metu, vel tormētis, nō inspicitur, vtrū ꝑseueret, vr̄

25 non, sed statim punit, C. de epis. & cler. si qs in hoc. ¶† Quid si latro famosus in tormētis positus ꝯfessus est mihi furtū fecisse, & pōst tormēta in ꝯfessione perseuerauit, sed tamen prius q̄ ꝯdem netur, mortuus est, vel ꝑ asperitatē tormētorū, vel fortè ex alia causa, quæritur, an hæredes illius teneantur, & conueniri possint occasione furti prædicti: Respon. sic, sicut in accusatione furti &

26 condictione furtiua. † quia ex confessione datur actio, ac si sententia lata fuisset, ff. ad l. Aquil. proinde. §. si procurator. & q a in iudicio quasi ꝯhitur, ff. de pecul. l. licet. §. idem scribit. & quando

c quis confitetur firmiter ᶜ, ex quasi contractu tenetur, ff. de inter.

d actio. l. de ætate. §. j. ᵈ Cæterum confessio per tormentorum acerbitatem extorta. scribitur in hac forma:

¶FORMA. P. occasiōe talis criminis sibi impositi in prisone, seu in custodia talis executoris positus, præstito de dicenda veritate ab eo iuramento, sua confessione dixit, se crimen sibi impositum minimè perpetrasse, nec se scire, à quo illud extiterit perpetratum. Deinde faciendæ sunt interrogationes, sicut iudici secundū naturam negotij videbitur expedire. Et si iudex viderit eum vacillare, vel suspectum esse, tunc subiiciatur quæstionibus & tormentis, & non priùs: quia in ipso causæ initio non est à quæstionibus inchoandum, vt extr. de reg. iur. cùm in contemplatione. & consequenter sic scribetur:

27 FORMA. † P. positus ad tormentum, eo in tormento persistente, interrogatus, an facinus, quod sibi imponitur, ꝑpetrasset: r̄ndit, & cōfessus est se id die & loco tali cōmisisse, & de ipso tormēto deposit⁹ est: post interuallum ꝯgruum temporis in eadē ꝯfessione ꝑseuerans, asseruit illud idē: vel negauit se illud perpetrasse, & ꝑpetrātē oīno se nescire. Quare aūt hæc ponāt, paulò añā plibaui. Et dñtqdā, qñ dēt iudex q̄rere, an ipē illd̄ delictūꝯmiserit, argum.

ADDITIONES.

a Admitti debet. vt s. ¶ver. si autem.

b §. ibidem. ¶Vide quod scripsi de reg. iur. cùm in contemplatione super i. gl. ver. de quinto.

c Firmiter. ¶id est, cum adiectione causæ. vide, quod plenè dixi s. de confes. §. vlt. super ver. quæ autem actio.

d De inter. act. l. de ætate. §. j. ¶Ponitur eadem quæstio post Alber. Gal. s. de interrog. §. 2. versi quid si is. saluo, quod hic quæritur de latrone famoso & confesso per tormenta, qui tamē perseuerauit Credo ēt, ꝙ ibi loquitur de cōfesso actore petente, hîc de capto, qui cōfessus est forsan se multa furta fecisse, quę expressit: habeo post Odof. super l. vnica, C. ex delic. defunct. in quantum conuen. eandē q̄stionē, tñ aliter formatam, q̄ hîc, vel ibi. format eñ ibi in accusato, & in aliis concor. Hinc soluit, ꝙ si accusator erat ꝑsens quęstioni & cōfessioni, qđ esse debet, ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni. tunc vr̄ lis contestata cum defuncto, & tenebitur, vt in ꝓdicta. Vel si dicas lite non contestatā, tenebitur ex confessione actione in factū ipse, & eius hæredes, per l. proinde. superiùs allegatam, in fine: & tunc conuentio ex quasi contractu, non ex maleficio, per ꝓdictā. l. licet. Qñ verò non est ꝑsens ipse, vel ei⁹ aduocatus quæstioni & confessioni, tunc ex illa non fit cōtestatio: nec oritur absenti aliqua actio, cū ꝑsenti aduersario fieri debeat, ff. de confessis, certum. §. si quis absente. Subdit etiam, ꝙ eo casu, quo confessio non habetur pro contestatione, & datur actio in factum, cùm illa subrogata sit in locum actionis furti, dabitur ad duplum. Sed extat alia quæstio Iacob. de Rauen. quę incipit. Sempronius in querimoniam mutantis terminos & quærentis, scilicet de delato furto eius, q quia famosus erat, tortus & plura furta confessus, & damnatus ad mortem, & facta executione querebat an contra hæredes possint agere hi, de quibus fuit confessus, cōdictione furtiua & actione furti ad duplum: Distinguit, quærens, an per accusationem, vel denunciationem, vel inquisitionem sit actum. Primo casu non prodest absentibus, per præd. §. si quis. & per l. vlt. ff. de interrog. act. & per illud generale, res inter alios acta, & c. In secundo & tertio casu putat omnes agere posse, licet absentes. nam cùm iudex procedit ad officialis denunciationem, vr̄ ad clamosam insinuationem, videtur vniuersa turba querelam ꝓposuisse. Verba enim coram magistratibus prolata actiones & exceptiones inducunt, ff. de origine iuris, l. ii. §. & cùm placuisset. ff. de acquir. hæred. l. in plurium. & quod ibi not. in vltima gloss. C. quando mul. tut. off. fun. pot. auth. matri. ibi, inter gesta, & c. nam sicut in seruo recognoscitur dominus. sic in officialibus popul⁹. Ad primum ff. de opt. leg. l. si Pamphilo. Ad secundum ff. de reb. dub. l. ciuilibus. ff. de condit. & demonst. l. municipibus. alle. ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem. & ff. de penu leg. qui penum. §. sed quod diximus. & l. nam quod liquidæ. §. i. Non obest ergo absentia, vel contestationis omissio. sufficit enim hoc casu, quòd fiat ꝯfessio, vel negatio in iudiciali strepitu. facit de vi & vi arm. l. 3. §. q armati. Nec obstat, quòd acta vnius iudicij non valent in alio: qa illud inter diuersas ꝑsonas. ff. de inof. test. l. Papinianus. §. sed nec. Secus inter easdem, C. de liber. causa, l. iubemus. Si autem iudex nulla in his viis iuridicis processit, puto confessionem eius aliis non prodesse.

ADDE, vt per Bart. in l. defuncti. ff. de pub. iud. & in l. ex iudiciorum. ff. de accus. Stante tamen statuto, quòd hæredes non teneantur ex condemnationibus defunctorum, si defunctus soluit partem condemnati, an heredes teneantur ad reliquum, vide Rom. consi. 195.

gum.de pœn.dist.j.§.his auctoritatib.ver.nõ tibi dico,vt te ꝑdas. sed debet in genere quærere,quis tale delictum commisit.Sed illud potest locum habere, cùm quis ad probandum maleficium, quod dr̃ ab alio cõmissum,inducit,ſm ea,quæ not.s̃.de teste,§.iã de interrogatoriis.ver.sed nunquid quæretur.quo etiã casu non quæretur de aliquo alio specialiter,vtrum ille commiserit illud, sed in genere interrogabitur,vt iam dixi,ff.de quæst.l.j.§.cùm q̃stione.Vbi autem accusatus de facto suo interrogatur,satis p̃t interrogari,an ipse maleficium,de quo quæritur,commiserit,vt ff. de quæst.l.j.§.diu⁹.& ar.4.q.3.c.si testes. ver.serui neque pro do-
28 mino.¶†Quid si accusatus nil confessus fuerit, vel suam legitimam defensionem ꝓbauerit,vl̃ accusator nil probauerit? Absoluẽdus est:quia pœnæ emolliẽdę sunt,nõ exasperandæ,vt de pœ. dist.j.§.pœnæ. & melius est nocentem absoluere,q̃ innocentem condemnare,vt ff.de pœnis,l.absentem.& ar.extrà de simo.licet Heli.in fi.& de prob.ex literis.in fi.Vbi ergo reus negat,contra eũ probetur per apertissimas & claras probationes:quia tales in criminibus requiruntur,vt 2.q.vlt.sciant.quę est C.de prob.l.fi.2.q. j.nos in quenquã.extrà de maio.& obed.inter quatuor.vj.q.vlt. actor.& v.q.vj.Epiphaniũ.& non per præsumptiones,nisi sint violentæ.quod dic,vt s̃.de præsum.§.species.ver.violenta.Inducẽtur ergo testes & aliæ legitimæ probationes:veruntamen crimẽ non videtur posse probari per instrumenta,vt no.extrà de maio.
a & obed.cùm in ecclesiis.Sed illud sanè intellige[a],ꝙ si nihil cõtra accusatum probatum fuerit, accusator eo ipso calumniari videtur,vt C.de aduoc.diuer.iud.l.j.&j̃.§.fin.ad finem:& reus absoluetur,quia non eo ipso,ꝙ quis accusatur,reus est,sed quia conuin-
29 citur,vt xv.q.vlt.c.fi.in fi.C.de acc.l.fi.¶†Si vero crimen probetur,nec reus aliquam peremptoriam exceptionem proposuerit, quod facere potuit,vt C.de adul.quoniam Alexandrũ.tunc condemnabitur accusatus:& appellare poterit,vel ipse,vel alius pro eo,etiam inuito,vt s̃.de appellat.§.j.ver.& præmissa. non tamen poterit per procuratorem appellare,nec appellationis causam ꝓsequi per procuratorem,nisi crimen pœnam relegationis conti-
b neret,secundum Roff.[b] vt ff.an per aliũ causæ appe.l.j.Veruntamen vr̃,ꝙ tunc ꝓcurator appellare possit,licet non prosequi, vt in concor.quæ sunt in præ.ver.& præmissa.Sed & confessus & ꝯuictus non auditur appellans,vt s̃.de ap.§.ij.ver.ij.¶Qualiter aũt in his formetur sñia absolutionis,seu cõdemnationis,dic,vt s̃.de sententia,§.vt autem.ver.porrò si agatur. ¶Præmissa aũt procedunt,cùm crimen tale est,ꝙ accusans & accusatus fideiussoribus committatur,vt s̃.dixi. Si verò in carcere detinetur, tunc eadem serua,p̃terquã quia liberi debẽt coram iudice ꝯparére. nec enim vinculati,sed extrà carcerem ducti cãm dicent.In seruo tamẽ cõtrà,vt ff.de exhib.re.l.si quis seruus.ff.de quæst.l.j.Hoc autẽ certũ est,ꝙ si crimen non probetur,accusatus tamen infamia respersus remaneat,sibi est purgatio indicenda,vt dicam j̃.de abolit.&pur, §.nũc de purgatione.¶In summa no.quid sit crimen.Item ꝙ ac-
c cusatio factũ desiderat.quæ dic,vt s̃.tit. ꝓx.[c]¶†Itẽ requirit & ali
30 oud accusatio,scilicet accusatorem,sine quo nemo damnatur,siue crimen sit publicum,siue priuatum,vt C.de acc.l.fi.ff.de priua.delic.l.fi.ff.de ac.sicut.ff.de mu.& ho.rescri.ij.q.j.de manifesta.C.de pagan.& sacrifi.& templis,l.pen.ver.quisquis.extr.vt eccl.benef. vt nostrum.in prin.nisi in quibusdam casibus,qui habentur C.de epis.& cler.l.si quis in hoc.C.de apost.l.apostatarũ.C.de Iudæis,l.
d ne quis.& in aliis qui no.in præalleg.c.& in præal.decr.[d] ¶†Sed
31 nunquid in criminalib.causis necessarius est libellus? Et certè,sicut datur in ciuilibus,vt C.de lit.contest.auth.offeratur. quæ est 3.q.3.c.si testes.§.offeratur.& extr.de lib.ob.c.j.& ij.sic & in eis,vt j̃.de lib.concep.§.nunc dicendum.in prin.& versi.xlij.siue agatur de crimine ciuiliter,siue criminaliter,vt ff.de ac.libellorũ.vbi de hoc,quæ est ij.q.vlt.ff.de priuat.deli.l.fi.C.de fur.l.fi.C.qui ac.nõ pos.l.ij.& 4.& l si crimen.& l.de crimine.& l.neganda,C.de accu. si quis se iniuriã.& l.in causis.& l.accusationis.C.de adul. sine metu.& Iure mariti.ff.ad Turpil.quæsitum.ff.de in ius voc.quæsitũ & l.libertus.2.q.j.legũ.extr.de acc.super his.Hoc aũt fallit in quibusdam criminibus,in quibus nõ est libellus necessarius,vt in crimine abigeatus,vt C.de abigeis,l.j.& in aliis casibus,in quibus sine accusatore proceditur,qui no.extr.vt ecc.bene.c.vnico, & in
32 aliis casibus,qui no.in præal.§.nunc dicendum.¶†In summa nota,ꝙ in criminibus ordo iudiciarius est obseruandus,vt extr.de simo.dilectus.ibi,postquam crimen,&c. videlicet vt accusator sit legitimus,extra de acc.c.j.ij.q.7.clericos.& iudex idoneus,xj.q.1. vbi.& c.experientiæ.extrà de foro comp.cùm sit.3.q.7.neminẽ. accusatus criminosus,xv.q.6.c.fi.accusatio legitima,ij.q.7.si quis episcopus,vt fiat in scriptis,in causa.q.j.in primis.ꝙ fiat trina citatio,vel vna peremptoria,24.q.3.de illicita.ꝙ dẽtur induciæ.3.q. 3.per totum:ꝙ alius sit accusator,& alius testis,4.q.4.c.j.& in pre
33 c.in primis.& alia,quæ dixi s̃.in tit.de acc.¶†Hoc autem scias,ꝙ sæpe præter præmissum ordinem aliquis secundum diuersas locorum consuetudines absoluitur,seu condemnatur, nam quandoq; nocturni custodes iurati p̃feruntur,si quos nocturnos fures,vel alios vltra horam inhibitam noctis silentio eũtes inuenerint, capiant, vel denuncient puniendos. Quandoque verò ponuntur ad custodiam alicuius passus,vt quos repererint cũ rebus vetitis transeuntes.denuncient,vel præsentent.Nõnunquam ad prædiorum custodiam,vt depopulatores,seu fructuum deprędatores,& etiam quadrupedes in prædiis alienis damnum dãtes denuncient.Hi igitur,& eis similes,cùm ex officio sibi commisso aliquos denuncient,non est opus secundum locorum consuetudines,vt accusent,vel de calumnia iurent, sed vt solùm simpliciter ex officio suo denuncient.Eorum enim denunciationi creditur, ex quo iurauerũt suum exequi fideliter officium,ar.C.de accu.l. ea quidem.&4.q.4.§.aliquando.adeò vt nisi denũciatus ab eis suam legitimam defensionem probauerit, condemnabitur ex huiusmodi denunciatione:quę,quo ad hoc,fidem facit:nec dabitur libellus,vt j̃.de libel.concep.§.nunc dicendum.versi.xl.& seq.& vide,quod no.s̃.de citat.§.sequitur.ver.sed nunquid.Veruntamẽ de iure secus est:quia nullus sine clara & aperta criminis probatione debet condemnari,vt s̃,ver.quid si accusatus nil.In accusatione autem matrimonij qualiter procedatur,not.j̃.qui matrimo. acc.pos.Item qualiter aduocatus in accusationis propositione se
e habebit,vide s̃.de aduoc.§.sequitur.ver.cæterùm[e].

ADDITIONES.

a Intellige.¶De hoc vide quæstionẽ,q̃ disputaui positã sup regula,semel malus.de reg.iur.lib.vj.Ad cuius declarationẽ est aduertendũ,ꝙ multi actus,ex q̃bus maleficiũ esse p̃t,cadunt in intellectũ testiũ, per quorũ tñ depositionem maleficium non probat̃. nam licet testis deponat,ꝙ ego occidi,posset esse,ꝙ id feci me defendẽdo,vel casu,ita ꝙ maleficium non est probatum:sed iudex ex depositionibus illis percipere potuit,ꝙ maleficium commisit sic aggrediendo,insultando,& occidendo.habet enim discernere licitum ab illicito,ff.de iusti.& iur.l.j.in principio: & tamen fateri oportet,ꝙ etiam testes viderunt aggressionem,insultum, & voluntatem in occidendo: & sic de prædictis deponere possunt. his concor.quod not.de offi.deleg.c.j.lib.vj.in gl.ii.De indirecta verò probatione satis dixi in præcedenti quæstione in fin. & vide,quod dixi s̃.de instrum.edit.§.restat.super versicu. sed quæro, sub quo. & quod ibi dixi super rubr. chart. penulti. & subdit hic quæstionem.
ADDE,vt per Old.consi.192.
b Secundũ Rof.¶Triplicatũ habeo eius op⁹: in vno habeo nisi de duobus,vbi vtraque secundum diuersas opi.procedit: quas vide de acc.veniens.vbi super j.gl.
c Vt s̃.tit.prox.¶Cui continuauit Rof.quod sequitur,vt ibi dixi.
d Et in præal.dec.¶Adde casus,quibus per inquisitionem procedi tur,quos vide j̃.tit.ij.§.quoniam.in prin.
e Ver.cæterùm.¶Qui versic.fuit Alber.Gal.sub hoc tit.vt ibi dixi, quæ posuit Roff.doct.rub.vj.

SVMMARIVM.

1 *Crimina diuersimodè considerantur.*
2 *Crimina priuata quæ dicantur.*
3 *Clericus diuersimodè puniri potest.*
4 *Clerici depositio fieri potest solo verbo.*
Degradatio qualiter fiat.
5 *Clerici degradatio quæ requirat,vel non.*
6 *Degradatio solennis qualiter differt à degradatione non solenni.*
7 *Perpetua suspensio & depositio sine solennitate in quo differant.*
8 *Militi possunt insignia militiæ,etiam causa non expressa,detrahi.*
9 *Degradatus iniustè qualiter sit restituendus.*
10 *Degradati restitutio an requirat tot episcoporum præsentiam,quot ipsamet degradatio.*
11 *Suspensio an fieri possit in perpetuum,vel ad longum tempus.*
12 *Delictum vnum an possit per plures simul committi.*

¶Accusatio super quibus criminibus procedat,& quæ sint pœnæ accusatorum.

2.§.Secundo loco videndum est,super quibus criminib⁹ accusatio procedat: super quo scias,ꝙ accusatio non procedit, nisi ex crimine publico, vel priuato : &
1 quandoque agitur criminaliter ad pœnam corporalem,quando
a que ad pecuniariam infligendam.¶†Circa hoc[a] quoque notandum est,

ADDITIO.

a Circa hoc.¶Aliàs quoque secundum Rof.vbi s̃.tit.præfato,&ad libellos criminales.

dum est, quod crimina alia sunt publica, alia priuata: item publica alia sunt publica & ordinaria, alia publica & extraordinaria. Publica & ordinaria sunt, vt crimen læsæ maiestatis, hæresis, simoniæ, adulterij, homicidij, falsi. & huiusmodi. Publica vero & extraordinaria sunt, vt in l. Iulia repetundarũ, & in l. Iulia de plagiar. & huiusmodi, de qbus habetur ff. de pub. iud. l. j. ff. ad l. Iul. repet. l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad l. Flaui. de plag. l. fi. Ideo aũt dicuntur publica, qa cuilibet de populo cõpetũt, vt Inst. de pub iud. & ff. e. l. j. Itẽ iõ dicunt ordinaria, qa certa pœna ĩ eis statuitur: ideo verò extraordinaria, qa non est certa pœna statuta, sed arbitrio imponitur iudicantis; & hoc scd'm delicti & personæ qualitatem. hæc probantur extrà de ac. c. super his. de offi. deleg. de causis. ff. de effra. & expi. l. j. Ordinariam autem pœnam non licet iudici minuere: qa facti quidem q̃stio, &c. vt ij. q. 3. §. notandũ. prope prin. ff. ad Turpil. l. j. §. 2. nisi fortè causa cognita: quia tunc pt augere & minuere. Augere, quãdo multis grassantibus opus est exẽplo, vt pœnã vnius sit metus aliorum: minuere, cùm persona delinquẽs honesta est, & nõ deliquit nisi semel. probantur hęc C. ex qbus cau. infa. irrog. si Possidoniũ. & l. & si seuerior. ff. de his, qui no. infã. quid ergo. §. pœna grauior ff. de pœnis. in seruorum. §. fi. & l. respiciendum. ff. de cust. & exhi. reor. l. diu. ff. depos. l. bona fides. C. ad l. Iul. repet. l. j. extrà de cler. excom. l. latores. extrà de homic. pro humani. §. nos tanto. 24. q.

a j. qui ꝯ pacem. xl. dis. homo[a]. Licet sit ꝯ arg. 23. q. 4. non potest. in

b principio, & extrà de stat. mona. ea quæ. in prin.[b] In illis etiam. q̃ extraordinariam pœnam imponunt. pt augere & minuere pœnã vt ff. de pœnis, l. hodie. extrà de offi. deleg. de causis. Sed quomodo dr̃ in illis augeri pœna, vel minui? Respon. habito respectu ad

2 pœnam, quæ pro talibus criminibus cõsueuit imponi. ¶†Priuata autem crimina sunt, vt furti, & iniuriarũ, & abigeatus, & huius

c modi, vt ff. de priuat. deli. l. fi. ff. de furtis, l. fi.[c] Item criminum alia sunt capitalia, vt ea, in quibus pœna sanguinis infligitur: alia non capitalia, vt quæ pœna pecuniaria plectũtur, ff. de pub. iud. l. ij. De iure autem canonum non imponunt pœnę capitales, seu corporales, vt extr. de pub. iud. cùm non ab homine. Licet sit arg. cõtrà, extr. de maio. & obe. c. ij. & c. per venerabilem. qui filij sint leg. &

d ij. q. 7. c. secuti, §. quia verò non oẽs. & v. q. vj. delatori[d]. sed degradatio, depositio, suspensio, excommunicatio, & huiusmodi, vt ibi & 24. quæst. 3. corripiantur. xi. quæst. 3. nemo. & c. rursus. Et potest dici, quòd excommunicatio successit, seu comparatur interdictioni aquæ & ignis: in cuius locũ successit deportatio, vt ff. de

e pœnis, l. ii. ff. ad l. Iul. pecul. l. peculatus pœna. secundum Rof.[e] Suspensio temporalis relegationi, depositio perpetuæ deportationi, degradatio capitis diminutioni, vt extrà de accusat. qualiter. ii. Quid autem sit relegatio, quid deportatio, vide q no. Instit. quib. modis ius pat. pot. sol. §. relegati. Item qualiter pœnæ canonicæ succedant, seu comparentur legalibus, plenè ꝓsequere, secundũ

f Inn. IIII. in præd. c. qualiter & qñ. ii.[f] & secundum Vin.[g] extrà.

g de renun. ex transmissa. ¶†Et nota, quod clericus quandoq; suspen-

3 ditur, quandoque deponitur, & quãdoq; degradatur, extrà de iudi. at si clerici. extrà de crim. fal. ad falsariorum. de verbo. sig. nouimus. 30. q. i. si quis. ii. & no. extrà de offi. ord. ad reprimendam. Suspenditur qñq; ad tẽpus, qñq; in perpetuum: item suspendit quãdoq; ab officio, quãdoq; à beneficio, quãdoq; ab vtroq;: vt purà propter fornicationẽ, & huiusmodi, vt ext. de cohab. cler. & mul. c. clericos. & ca. seq. & 32. dist. nullus. Suspensus tamen ab officio videtur per consequens suspensus à beneficio, ar. 81. dist. eos. de quo dic, vt not. extr. de cler. exc. latores. Diuersas autem suspensi

h ones not. Papa extr. de appe. ad hæc quoniam[h]. Quandoq; verò neutra prædictarum pœnarum quis punitur, vt si semel inebria-

4 tur, vt 35. dist. episcopus. ¶†Deponitur autem quis solo verbo, quando videlicet ob crimen aliquod sentẽtia depositionis in eũ profertur, sicut dominus Clemens papa IIII. publicè tulit in palatio suo Viterbij sententiam depositionis in vndecim episcopos tunc ibi præsentes, pro eo quòd adhæserant Manfredo principi Tarentino, qui regnum Siciliæ occupauerat, & eius coronationi interfuerant. Formam huius sententiæ vide ĩ. ver. item quæritur. Degradatur verò, quando post sententiam depositionis insignia, quæ recepit, cùm ordinaretur, ei solenniter detrahuntur: & hæc vocatur solennis depositio, de qua tangitur xi. q. iii. episcop. Quæ fiet hoc modo: nam episcopus quasi exequendo sententiã depositionis præsente iudice seculari, cui degradandus debet relinqui, publice abradit illi cum vitro, vel alio huiusmodi loca capitis & manuum, in quibus in collatione ordinum inunctio facta

i fuit[i]: consequenter autem sigillatim detrahit illi omnia insignia quæ in susceptione ordinum recepit: & demũ exuit eum habitu clericali, & induit laicali, dicens iudici, vt illum depositum & spoliatum in suum forum recipiat, vt extrà de verbo. sig. nouimus. &

5 in præalleg. c. episcopus. ¶†Et est notandum, quod in hac sentẽtiæ executione non est necessaria episcoporũ præsentia, quæ est ne-

k cessaria in sententiæ prolatione[k]. Itẽ non est vis, siue hoc fiat in ecclesia, siue extra. Nõ est etiã vis, sit episcopus indutus pontificalibus, siue non, cùm huiusmodi degradationem facit. Vel dici potest, quod propriè deponi dicitur quis à dignitatibus & honoribus: degradari verò ab ordinibus: & tunc in degradatione necessaria est episcoporum præsentia, & aliæ solennitates. Et scias, quod æquè deponitur quis à minoribus, vt à maioribus ordinibus: arg. præal

l leg. c. episcopus. & 33. dist. c. fi. 27. q. i. si quis episcopus[l]. Licet sit arg. contrà 30. dist. c. fin. Veruntamen interest, quia in solenni depositione plures episcopi sunt necessarij in vno ordine, quàm in alio, vt patet ĩ. §. iiii. vers. illud. & versi. cæterùm. & versi. si porrò. Vbi quis non solenniter deponitur, potest hoc per solum episcopum cum capitulo suo fieri. Potest etiam solus cum suo capitulo suos clericos à beneficiis suspendere, deponere, & excõicare: quæ dic, vt ibidẽ.

6 ¶†Sed q̃ro, quæ sit differẽtia inter solennẽ depositionẽ, id est degradationẽ, & nõ solẽnem? & dicũt qdã, quod nulla, quantum ad effectũ. Tu dic, quod in maioribus criminibus solennitas adhibetur: qa insignia sibi auferũtur, vt præmissum est: & ẽt, vbi incorrigibilis apparet, & in profundum malorum peruenit, vt in præalleg. c. cùm non ab homine, & xvii. dist. nec licuit. & in casibus, in quibus qs traditur curiæ seculari, quos vide suprà de compet. iud. adit. § i. ver. ii. aliàs autem non, sed est incarcerandus, vel etiam, si sit spes de correctione, vt extr. de verb. sig. nouimus. Item cum deposito solenniter & iustè solus Papa dispensat: cum deposito

ADDITIONES.

a xl. dist. homo. ¶& ĩ. eo. §. in fi. ADDE tu, quod pœna possit augeri, vel minui ex cã per iudicem: hoc tenet Abb. Sic. in c. fi. in vlt. col. extrà de const. & idem dicit esse etiam in statuto municipali in c. vt mensura. extrà de emp. & vend. Item adde, quòd pœna diminuitur ratione adiuncti: gl. not. in c. si vir. 27. dist. & hoc etiam in pœnitentia, vt ibi.

ADDITIO. Adde tu omnino videndum Ioan. de Turrecrem. in c. omnis, qui iudicat. dist. xlv. vbi pulchrè & plenissimè tradit, an iudex possit pœnam diminuere, vel augere, vel totaliter relaxare & vide Cardin. Zab. in cap. i. de constitu. vbi, an in extraordinariis criminibus, & etiam ordinariis possit iudex ex causa temperare. Henr. Fer.

b Ea quæ. in princi. ¶Ibi soluitur in 3. glo. & de temp. ord. sanè. etiam in 3. gloss.

ADDE, quòd etiam si iurauit iudex seruare statuta, potest ex ca minuere pœnam, vt consuluit Ro. consi. 429.

c De fur. l. fi. ¶Vide, quod dicam ĩ. de ac. super fin.

d Quæst. vi. delatori. ¶Solue, vt ibi, & in præalleg. decr. 2. in vlt. gl. ADDE tu, & dic, quòd illa verba, morte moriatur. de quib. in iurib. in contrarium allegatis, intelliguntur de morte animę, vt per Archidiac. in cap. ecce. de pœn. dist. i. vnde intelligitur de excommunicatione. ita Abb. in cap. per venerabilem. extr. qui fil. sint legit. idem in c. i. extr. de homic. idem in c. i. ext. de furtis, vbi ponit hanc doctrinam.

e Secundum Rof. ¶Cuius quasi ad literam fuerunt verba superiora, vbi dixi in prin. §.

f Qualiter & quando. ii. ¶ Vbi scripsi super verb. diminutio nem capitis.

g Et secundum Vinc. ¶Hoc solum no. ibi Vin. differentiã inter relegationẽ & remotionẽ ab ordine: qa si vterq; restituatur, sine noua electione non recuperat primus locũ suũ: secundus sic, si inuenit locũ vacantẽ, ff. de decur. l. ii. & l. generaliter. Est autẽ remot., qui ad tempus remouetur: sed pœna non additur. Relegato autẽ post remotionem additur ipsa pœna relegationis. Est autem hoc vtrique cõmune: quia si ad nouum honorem aspirant, tãto tempore abstinebit vterque, quanto fuit in pœna, ff. ad municip. l. ordine. & quod ibi in prin. no.

ADDE de æquiparatione pœnarum iuris ciuilis & canonici, Pet. de Anc. consil. clvij.

h Ad hæc quoniam. ¶Xxv. suspensionis species notaui in Cle. de pœnis, cupientes. in gl. no. nouam. & ibi in fi. gl. satis de eo, quod hic proximè procedit.

i Inunctio facta fuit. ¶Facta fuit decre. noua de pœnis, degradatio. libro sexto. de tali abrasione locorum inunctorum nil dicit, sed de abrasione, vel tonsione capitis tantùm, vt ibi scripsi in gloss. remotis.

k Sententię prolatione. ¶De hoc vide, quod multum plenè scripsi in præal. dec. degradatio. in glo. notandum. & de duobus, quæ sequuntur, ibi scripsi in gl. non dicitur.

l Si quis episcopus. ¶Et hoc patet expressè in prædict. decret. degradatio. in princip. & in versicu. clericus. Ad contrarium, quod sequitur, respon. quòd non sequitur, si clericus in minoribus verberari potest, ergo non est locus degradationi. nam etiam constituti in sacris pro culpis grauibus, quadragesimaquinta distinct. cum beatus.

deposito verò non solenniter episcopus dispensat: de quo no.s. de legato,§.nunc ostendẽdum.ver.ix.& extrà decler.excom.clerici.xv.q.2.c.j.Vtrùm autem degradatus fiat de foro seculari,&
7 viuet seculariter,dic,vt in præalleg. ver.2. ¶† Item quæritur,q̃ sit differentia inter perpetuam suspẽsionem, & depositionem sine solennitate?Vin. no.extrà de translat.inter corporalia.quòd nul-
a la [a].Tu dic,q̃ depositus,quãdo ab ecclesiastica militia dimittitur, perdit priuilegium& ordinem clericalem:vnde episcopus in sua sententia dicit sic:
¶FORMA.Quia nobis euidenter & legitimè constat te tale crimen,seu flagitium commisisse,qđ non solùm graue, verum etiã damnabile est & damnosum,idcirco te sentẽtialiter ab omni priuilegio & ordine clericali ducimus deponendum,vt in prçalleg. c.nouimus.& 81.dist.dictum.l.dist.accedẽs.xj.q.3.episcopus.Habes etiam exemplum & formam huius sententiæ extrà de do. & contu.veritati.de accus.qualiter.2.& debet in sententia declarari qualitas commissi criminis,vt 3.q.8.§.porrò.Quãdoque tamẽ
8 non declaratur:†quia militi detrahũtur insignia militiæ, causa ñ
b expressa,ff.de his,qui no.infa.l.2.§.j. suspensus verò non perdit[b]. Præterea suspensum potest suspẽdens restituere: depositum verò nonpotest semper restituere,qui deponit,vt prędixi.Circa qđ tamen scire oportet,q̃ suspensus,sicut verbis scilicet sententialiter fuit suspensus,sic etiam verbis restituitur,nisi ꝑpetuò,vel simpliciter:videlicet quòd tantùm fuit suspensus,l.dist.ca.j. extrà de
c constit.ex parte[c].vel lapsu temporis,vbi ad tempus,81.dist.si qui sunt.ff.de postul,l.Imperator.C.de iur.& fac.ig.l.3. Idem etiã est in deposito non solenniter,qui sicut verbis,videlicet per sententiam,depositus est,sic etiam per verbum restitui potest,ff.de reg.
9 iur.nihil tamen extrà e.ti.c.j.46.dist.omnes.ad fi.¶† Verùm vbi q̃s solenniter depositus,id est degradatus,est,vt s.dictum est,hoc quid ẽ casu,si priùs quàm secularis iudex illum animaduertat,cõtingat eum restitui, quia fortè sententia depositionis iniusta inuenitur,vel nulla, non fiet restitutio verbo tantùm: imò sigillatim & solenniter insignia sibi detracta coram altari restituentur: vt,si sit episcopus,recuperabit orarium,siue stolam,baculum annulum,sandalia,mitram,& alia insignia pontificalia: si presbyter, oriarium,&planetam,siue casulam:si diaconus,otiarium & albã, siue dalmaticam:si subdiaconus,patinam & calicem:sic & reliqui gradus in reparatione sua recuperant ea, quæ, cùm ordinarentur,receperant.& hæc leguntur xj.qu.3.episcopus. Qui autem istos gradus debeant recipere,habes 23.dist. ecclesiastica.& capi. seq.& c.subdiaconos.& c.seq.& xxv.dist.perlectis.& 21. dist.cleros.Veruntamen dominus Papa in hoc casu potest restituere solo verbo,vt ix.q.3.fratres. alius verò non sine eius autoritate, vt
10 in præal.c.episcopus.& j̃.§.4.in fin.¶† Sed nunquid tot episcopi sunt necessarij in restitutione,quot fuerunt in depositione?Videtur,quòd sic,vt in ꝯcor.quæ sunt s.ibi. Idem ẽt est in depositione:quia par est ius ligandi & soluendi,vt de pœn.dist.j.verbum. ff.de ver.ob.inter stipulantem.§.sacram.Dic, q̃ vbi sententia depositionis valet & tenet,tunc est hoc in arbitrio domini Papæ,q solus restituit tales,vt s.dixi.Vbi vero non tenet,episcopus solus & de hoc cognoscere & restituere potest, vt probatur & not. in præd.c. episcopus. Sed & vbi quis non solenniter est depositus, solus episcopus eum restituit,siue teneat sententia:siue non,vt s. ver.sed quæro.Quod autem præ.ca.dicit,coram altari,hoc ideo dicit, quia causæ ecclesiasticæ debent in ecclesia tractari, scundũ Host.argum.2.qu.2.præceptum.23.quæstio.8.conuenior. extrà de immu.eccles.in decret.Gregor.X.decet. §.cessent.& duobus §§.seq.à contrario sensu.Vel intellige,vt coram altari reddantur insignia,quod est honestum : quoniam ibi illa in ordinatione re-
11 cepit.¶†Vtrùm episcopus possit in perpetuum,vel ad longum tempus valde suspendere clericos: & vtrùm ad modicum tempꝰ possit eos suspendere, vel ecclesias interdicere sine monitione & causæ cognitione,no.secundum Papam,extra.de exces.prelat.
d c.j.[d] Qualiter,& quando,& quis cum accusatis,seu condemnatis valeat dispensare,vide s.de legat.§.non de ipsorum.versi. sed pone.& seq.in Repertorio in titulo,de dispensat.& j̃.de abolit.
12 ¶† In summa not.q̃ quandoque plures simul vnum delictum committunt, & tamen iudex dissimiliter eos punit : putà vnum in v.& alium in x.nec mirum:nam licet omnes deliquerint,tamẽ vnus potuit magis alio delinquere,l.dist.contumaces.&xxxij.distin.omnium.& arg.ad hoc C.de inof.test.l.cùm duobus heredibus.ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.ff.ad l.Cor.de sicar.l.fi.xl.dist.ho-
e mo Christianus.& 22.dist.c.j.in prin.[e] 14.q.vlt.c.fin. & extrà de homic.sicut dignum.Nam & dicit lex, quòd prætor nunc hanc, nunc aliam eliget sententiam,vt ff.de dam.infec.si finita. §. illud. Quare secũdum qualitates delinquentium sunt pœnæ moderãdæ,de poe.dist.j.aut facta.ver.persona duplici.de consec.dist.4.de
f pœnitentibus.extrà de offi.deleg.pastoralis.in prin.[f] Quę autem sint crimina,in quibus sine accusatore proceditur,no.extr.vt ec-
g cles.benef.c.vnico [g].

ADDITIONES.

a Corporalia.quòd nulla.¶Hoc non fateor,vt ibi in prin.scripsi super verbo,auferre.
b Non perdit.¶Supple priuilegium clericale,de quo præmisit.
c Ex parte.¶Allegare voluit c.ex literis.quod illico præcedit.
d C.j.¶Vbi scripsi super 4.gl.& super gl.& ita.
e C.j.in prin.¶Ic deficit auctor:quia hoc est illud c.omnium.quod s.allegauerat.
f Pastoralis.in princ.¶Alleg.concor.vide s.e.§.post prin.ver.ordinariam.
g C.vnico.¶Pleniùs remisit s.§.prox.vlt.colum.vers.item quęrit.

SVMMARIVM.

1 *Crimen priuatum imponere non potest,nisi is,cuius interest.*
2 *Clericus accusari non potest nisi à clerico,vel ab eo,qui eius ordinis esse potest.*
3 *Laici quo pacto possint clericos accusare.*
4 *Accusatio ordo,& testimonium paribus passibus ambulant:& qui non admittitur ad vnum,nec ad reliquum.*

¶Accusatio criminum à quibus fieri permittatur.

3.§.Tertio videndum occurrit, qui ad accusationem criminum admittant: sed de hoc pl... dixi s.in
1 rit.de accus.¶† Ex hoc no.breuiter[a],q̃ si crimen sit priuatum,ñ
a admittitur,nisi is,cuius interest,vt ff.de priuat.deli.l.j.&2.Si verò sit publicũ,tunc quilibet de populo,qui tñ sit integræ famæ, admittitur,vt instit.de pub.iud. Infamis aũt & criminosus ab omni accusatione secundum canones repellitur,vt ij.q.7.querendum. & c.si q.sunt.& 6.q.j.infames. & c.q crimen.2.q.j.in primis.versi.3.q.v.canonica.& c.similiter.& c.seq.& q.4.ca.pe.C.de accu.q de crimine.& hoc verũ est,nisi suam,vel suorum iniuriam prosequatur,vt 4.q.vlt.c.omnibus.extrà de testi.de cætero. Suorũ autem iniuriã prosequitur, q prosequitur iniuriam illorũ, qui pro eo testimonium dicere non possunt,qui sunt secundum leges vsque ad 7.gradum:vt est sobrinus,& ex cognatus,ff.de testi.l.tertia &l.Iul.secundum Accur.qui hoc not.C.ad senatusc.Turp.si fœ-
b mina.in gl.noua[b],& nisi in criminibus exceptis.In illis em̃ laici ꝯ laicos admittunt indistinctè,nec repellunt obiectu criminis,vel ĩfamiæ,nisi sint ꝯspiratores,vel inimici capitales,qui in nullo casu audiuntur,nec ꝯ laicos,nec ꝯ clericos,vt extrà.de re iu.cùm I. & A.ext.de simon.licet Heli.& c.per tuas.Quæ autem sint excepta crimina,vide s.de accu.prope fi.ver.in summa.& de hoc e.ti.ver. item q̃ est infamis.¶Et not.q̃ accusatꝰ de graui & manifesto crimine non admittitur ad reaccusandum:secus, si sit graue, & non
c manifestum,vel econuerso,extra de appell.proposuit[c].3.quæ.v.
2 quia suspecti.& q.xj.c.j.ff.de pub.iudic.is, qui.¶†In clericorum autem accusatiõe exclusis varijs opinionibꝰ,dic, q̃ nullus ad hãc admittitur,nisi sit clericus: & nisi sit, vel esse possit illius ordinis,
d cuius est accusatus[d].Hinc est,q̃ bigami,criminosi,irregulares,infames,& cæteri,qui sacerdotes fieri nequeunt,eos accusare non possunt,vt 2.q.7.c.j.2.& 3.& c.ipsi apostoli.& c.testes.6.q.j.oẽs. & ca.qui crimen.Qui autem promoueri prohibentur, in nostro Repertorio sub tit.de tempor.or.in tit.extraordinariis, plenè po
3 teris reperire.¶†Sed nec laici eos accusant,nisi suam,vel suorũ iniuriam prosequantur,vt in præ.ca.de cætero. vel nisi in exceptis criminibus,in quibus laicus bonæ famæ & vitæ & personæ legitimæ admittitur contra eos.Si verò laicus sit criminosus, irregularis,

ADDITIONES.

a No.breuiter.¶Secundum Tanc.cuius quasi ad literam fuit totus iste §.in suo opere tit.de criminibus,ver.sequitur videre.
b In gl.noua.¶Lex pe.est, qđ dico:quia sic allegaui in decre. de cætero.de testi.vbi posui dictũ Host.qui dicit,suos dici eos,de q̃bus ff.de accus.l.j.& 2.j.respon.Gui.de Suz.in l.iniquum. C.qui accu. non poss.iungit alia duo,scilicet ponens illos, pro quibus agere possumus sine mandato,ff.de procur.sed & hæ.Item illos,pro quibus postulare possunt hi,q sunt đ tertio ordine ñ postulãtiũ,enumerati ff.de pustul.l.j.in fi.cum legib.seq.Ego verò puto de enumeratis in fi.pe.legis,præter vltimos duos casus:đ q̃bꝰ & de similibus nõ puto verũ:& vide,qđ no.C.q accu.ñ poss.l.negãda.ĩ j.gl. ADDE,appellatiõe suorũ q veniant,do de.Ro.deci.460.in nouis,de renun.Et an ꝯspiratores ad testificãdũ, vide Oldr.ꝯs.278.
c De app.proposuit. ¶ Non ponit casum istum,sed facit in arg.secundum lecturam Inno. quam ibi scripsi super vlt.gl.
d Est accusatus.¶Vide de accusatore,versi.item quòd est laicus.& versi.seq.

gularis,vel infamis,tūc nō admittitur, nisi clerici sint mala fama
respersi:tunc sic,extrà de simon.c.tanta.& c.per tuas.ext.de accu.
cùm P.vbi de hoc,2.q.j.in primis.eo tñ saluo,ꝙ ꝯspiratores & ca
pitales inimici nunquam contra eos admittuntur,vt dixi.Quę au
tem dixi de clericis,intellige & in monachis obtinere,secundū
a tit.[a] extrà đ accus.meminimus.¶† Et no.ꝙ accusatio,ordo,& te
4 stimoniū paribus passib⁹ ambulāt:qui ñ admittitur ad vnum,nec
ad reliquum:quod plenè dic,vt no.2.q.7.ipsi apostoli.& j.qu.j.si
quis episcopus & ext.de test.c.fi. Qualiter autem regularis con
tra abbatem admittatur ad accusationem,& an & quando accusa
tus sibi dabit expensas,dicam j.de in quis.§.fi.

ADDITIO.

a Secundum tit.¶Vbi in prin.dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius an possit solus causas criminales clericorum tractare.*
2 *Verbum Quicunque,neminem excludit.*
3 *Accusatio criminalis diuersimodè consideratur.*
4 *Crimina subdiaconorum,seu inferiorum,à quibus cognosci debeant.*
5 *Quod principi placet,legis habet vigorem.*

¶Accusatio criminalis coram quibus sit facienda.

4.§.Quarto loco dicēdum est nobis,corā qbus sit cri
minalis accusatio faciēda:& quidem co-
ram iudicibus ordinariis,huiusmodi enim causæ ñ delegātur,nisi
à principe,nisi in casibus:quod dic,vt s.đ off.deleg.§.excipit.ver.
1 itē ꝙ est delegat⁹ in cā.¶† Illud aūt ñ est omittendū,ꝙ vnus so-
lus iudex ordinari⁹,seu delegatus cās criminales clericorū tracta
a re ñ valet:sed ī cā criminali episcopi exigūt duodecim episcopi[a],
præter proprium metropolitanum:in cā presbyteri sex prętér ꝓ
prium:in cā diaconi tres ad min⁹,præter propriū,vt 15.qu.7.si qs
timidus,& c.felix.& c.si autē.& q.v.c.j.l.dist.studeat.ix.q.3.saluo.
ext.de transf.inter.Sed nunquid debēt omnes prædicti ꝯcordare ī
vnam sententiam,ad hoc vt teneat sententia?vř,ꝙ sic,vt extr. de
re iud.nō potest.Sed dic sufficere maioris partis ꝯcordiā,lxv.dist.
c.j.2.& 3.ff.ad municip.qđ maior.ext.de his,q̄ fi.à maio.part.ca.c.
j.In cā tñ epi non valet sentētia, nisi omnes iudices ꝯcordēt.qb⁹
causa ꝑ Papam est ꝯmissa,vj.q.4.c.j.2.3.& 4.& est speciale in cau-
b sa epi,vt tunc nō teneat sententia plurium[b]. Est & alius casus,in
quo non tenet sententia pluriū in iudicibus delegatis à principe,
c vt C.de appel.in offerendis[c].& l.iubemus.Alius C.ad Tur.l.fi.in
auth.defuncto.Alius ext de rescrip.pastoralis.in prin.& ibi alij ca
sus no.Quod autem dixi de episcopo,obtinet in cognoscēdo de
ipsius crimine.nam eps non potest ꝯdemnari,nisi per solū Papā,
vt 3.q.vj.quamuis.& c.multum.& c.dudum.licet sit ꝯ arg.eadem
d q.hoc quippe[d].& ext.de iud.c.j. Sed in presbytero diacono dixe-
runt qdam,quibus Io.Fauen.assensit,ꝙ solus eps,seu archiepisco
pus solus cum suo clero, siue in sua synodo, p̄t de generali ꝯsue-
tudine eos condemnare sine prædicto numero episcoporum,v-
bi de crimine cōfessus,seu conuictus est,arg.pro eis xv.qu.2.si qd
2 de quocunque,&c.¶† Dicendo enim,Quocunque,nullū exce
pit,vt ext.de cohab.cle.& mul.c.2.81.dist.si quid verò.extrà de si
mo.licet Heli.ver.nam iuxta & ar.ad hoc 81.dist.sacerdos.& c.di
ctum.extrà de cleric.excom latores.& hoc no,idem Io.xv.q.7.in
summa.Sed Io.de Deo ꝯ,dicens,quòd talis sententia nō valet:qa
talis non est à suo iudice cōdemnatus,extrà de iudic. at si clerici.
nam episcopus,seu archiepiscopus nō est in hoc casu suus iudex,
e seu coniudex[e],vt xv.q.7.c.j.& in præmissis concor. & dicit, ꝙ in
præ.c.latores.dispositio pro suspensione ponitur.Et narrat idem
Io.ꝙ eps Vlisbon.in casu prædi.c.latores.solus deposuit tres cle-
ricos per ipsam decretalem,quam no.Inno. 1111.in ꝯcilio gene
rali derisit,dicens ꝙ ñ bñ intellexerat dec.& dicit idem Io.ꝙ ipse
vidit illum epm & ēt clericos depositos restitutos:arg.ad hoc xv.
3 q.7.c.j. ¶† Tu autem distingue circa hāc materiam.nam qñq;
agitur de crimine ad depositionem ordinis:quandoq; ad depo-
sitionem beneficij:qñq; agit̄ in modum exceptionis: quandoque
ad excommunicationem.putà propter contumaciam: quādoq;
ad suspēsionem. Cæterùm cùm agitur ad depositionem ordinis,
quādoque deponitur cum solēnitate,quia sibi insignia detrahū-
tur:de quo dixi s.§.2.ver.& no. quo casu necessarius est prædict⁹
episcoporum numerus: & hoc casu intelliguntur iura inducta s.
vers.illud.& opi. Io.de Deo. Quandoque verò qs absque huius-
modi solennitate per sentētiam tantummodo verbaliter deponi
tur:& tunc vbi agitur cā presbyteri,vel diaconi , eps cum suo ca-
pitulo potest cognoscere & deponere absque aliorū præsentia
episcoporum,vt in prę.c.latores.& ext.de iud.cùm non ab homi
ne.& c.at si.86.dist.si qui.xj.qu.3. si quis episcopus damnatur. Et
hoc casu potest intelligi dictum Io.Fa.& iura pro eo facientia. A
lij dicunt,ꝙ nullo modo potest solus episcopus sine aliis episco-
pis deponere,arg.ext.de sententia & re iud.non potest.& in prę.
c.inter corporalia.& xv.q.7.c.j.de consuetudine. Tamen episco
pi audiunt per se,vel per officiales suos causas criminales clerico
rum suorum.Cum autem agitur ad depositionem beneficij , seu
priuationem,tunc solus episcopus cum suo clero id potest,vt ex
tra,de cohab.cler.& mul.sicut.& c.si autem.extr.de iud.at si.& sic
intelligitur 18.q.2.si quis abbas.& 16.q.7.inuētum.2.q.j.notum
xj.q.3.si quis eps damnatur.cum multis similib.quia in talib.nil đ
bet sine consensu sui capituli agere,extra.de his,quæ fiunt à præ-
la.sine consensu cap.c.nouit.24.dist.episcopus.& in prædi.cap.si
quid verò. Si verò agitur in modum exceptionis,tunc solus co-
gnoscere potest,vt extr.de accusa.super his.Item etiam solus po-
test clericum excommunicare,ext.đ cohab.cler.& mul.clericos.
& presbyterum suspendere,& ad tempus,& in perpetuum sine a
liis episcopis,vt 2.q.v.presbyter si.& in præ.c.latores.vt eo.tit.si-
cut.& xv.q.8.ij,qui. & generaliter de causa ciuili inter suos cleri-
4 cos cognoscere,x.q.3.quia.¶† Quid de subdiacono & inferiori
bus?Respon.Io.Fauen.& H.no.xv.q.vij.in summa.& 28.dist.pres
byter.solum episcopum posse cum suo clero de eorum crimini-
bus cognoscere: arg.optimum pro eis eadem q.si autem.ibi reli-
quorum verò clericorū causas etiam solus episcopus loci agno-
scat & finiat.& §.seq.& c.episcopus.Sed licet illud verū sit in his,
qui sunt infra subdiaconū,causam tamen subdiaconi tractabit,si-
cut & causam diaconi,arg.extr.de seruis non or.miramur.de æta
f te & qualit.à multis.32.dist.erubescant.& c.se.[f] Arg.tamē cōtrà,
& in inferioribus eum solum non posse cognoscere,xv.q.vij.epi-
g scopus g.xj.q.vij.episcopus presbyter.in fin.¶† Præmissa autem
5 vera sunt,nisi causa sit à principe delegata.quia tunc,quod princi
pi placuit,legis habet vigorem.Inst.de iur. nat. gen.& ci.§.sed qđ
h principi.nam tunc solus poterit cognoscere,arg.vj.q.4. Osius[h].

ADDITIONES.

a Duodecim episcopi.¶Vide,quod statim subdam ver.sed Ioā. de
Deo.& quod statim subdit de diacono,idē dic de subdiacono.de
hoc j.in fi.Quo tamen ad istos tres ordines sacros,non est hodie
necessarius iste numerus,cum deponuntur propter hæresim:qđ
hodie dic,vt de hæretic.c.j.lib.vj.
b Sententia plurium.¶Ad literam fuit hæc gl.vnica super dec.prę.
non potest.& adde,quod super ea scripsi.
ADDE,q̄ in dicta decr.non potest. plenè dicuntur per Abb.post
domi.Ant.de But.& nuperrimè per do.Fel.Item adde,quòd dele
gatus non potest deponere epm,licet possit pronunciare eū de-
ponendum fore,vt no.in c.frater noster.16.q.j.& Bal.in l.si quis
filio.§.eius.ff.de iniust.& rup.testam. quia hoc per solum papam
hodie faciendum est,vt hîc statim sequitur.
c In offerendis.¶In discordantibus pari numero loquitur: & l.se-
quens,quando pari,vel impari numero discordantes non pronū
cient,sed propter discordiam referunt.
d Hoc quippe.¶Solutio ibi patet in §.j.& seq. & in decre. quæ se-
quitur,si dicis causam fuisse criminalem, non pronunciauerunt.
e Coniudex.¶Aliorum episcoporum,quos tamen aliq dicūt pro
priè nō côiudices,sed assidentes.de hoc,& an episcopi ꝯtinuè in
processu sint necessarij ad omnes actus,vide quod scripsi đ præb.
c.graue.in gl.ad qđ epi.De capitulo etiam,cum quo episcop⁹ au-
dit causas minorum clericorum,an etiam sint coniudices,no.xv,
q.vij.episcopus.& de offi.ord.irrefragabili.
f Et c.seq.¶Bene facit præ.decr.j.de hæret.lib.vj.
g xv.q.vij.episcopus. ¶Secundò de ꝯstitutis in sacris loquitur. qđ
clarè patet ex primo c. ipsius quæstionis, in quo incertū est illud
c.Ad c.seq.responde,quòd facit prò: quia diuisim de minoribus
loquitur.Item ex eius verbis non taxatur episcoporum numer⁹.
h Osius.¶Idem no.in prę.gl.ad quod episcopi.iuxta finem,& indu
citur de dolo & contum.veritatis.de accus.cùm dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Accusator non veniens in termino ad probādum assignato,qua pœna teneatur.*
2 *Accusator contumax qualiter,& quando veniat puniendus.*
3 *Pœna duplex an possit pro vno & eodem delicto infligi.*
4 *Pœna maior,vel minor,quæ dicatur.*
5 *Recedere à lite an,& quando,& in qua causa liceat.*

1 5.§.Quinto tractandum est,quid iuris sit,†si accusator
absens sit per contumaciam. Et quidem si
accusato veniente in termino accusator non cōparet,secundum
canonem accusator excommunicabitur , noc pòst audietur, nisi
doceat se fuisse iusto impedimento detentum : & reus est absol-
uendus,vt 4.quæstio.v.quisquis.& 11.quæst.j.Christianus.& C.
de iud

de iud.properādum.§.si.quia magis ostendit non veniendo,quā
reus.q̄d dic,vt s̄.de ɔtumacia,§.non nobis.in prin.vbi de hoc ple
nè not.In causa ciuili ego credo accusatorem citandum priùs, q̄
accusatus absoluatur arg.v.q.vlt.Epiphanium. C.qui accus. non
poss.qui crimen.Nec obst.extr.de accus. licet. quia ibi præsentes
erant illi,à quorum accusatione archiepiscopus absoluitur:& ni
si accusator absens proponat, & probet iustam causam absentiæ,
imponetur ei perpetuum silentium.vt in præd.c.licet.& 4.qu.v.
a quisquis [a].in fine.¶Secundum leges verò citandus est per tria e-
dicta,vel per vnum peremptorium,vt veniat ad peragendum ac-
cusationem:& si non venerit,punietur extra ordinem,& in om-
nes sumptus,quos fecerit accusatus,condemnabitur,vt in præ.l.
qui crimen.nec post illud peremptorium audietur,vt eo.tit.si ea.
Sed contrà,quia imò videtur puniendus in quarta parte bonorū
vt C.vt intra certum temp⁹ cri.quæ.termin.l.j.Item alibi dicitur,
quòd in publicis criminib⁹ punitur pœna Turpil. quę est 2.libra
rum auri,vt ff.de præuaric.l.3.& 2.qu.3.si quem.& §.notandum.
Sed ꝙ Turpil.locum habet,quando quis desistit in publicis crimi
inibus,not.C.ad Turpil.l.j.Sed in priuatis locum non habet Tur-
pil.nec eius pœna,sed extraordinaria,vt ff.ad Turpil.si quis repe-
tere.si stellionat⁹.& l.in priuatis. C.e.l.2.Nec enim accusator gra
uiùs punitur,quàm per Turpil.ff.ad Turpil.absentem.§. in accu-
satore. Item alibi videtur,ꝙ ɔtumacia accusatoris non puniatur,
C.de adult.quamuis.¶Ad hoc respō.aliis remotis ambagibus,&
2 dico,† ꝙ hæc iura in variis loquuntur casib⁹ de punienda accusa-
toris ɔtumacia. Si enim ɔtumax ante litis ɔtestationem sit,locū
habet præ.l.qui crimē.& si terminus sit à iudice præfixus,additur
plus loco cuiusdam pœnæ:q̄a postea non auditur,vt dicit prę.l.si
ea.qui destitisse videtur, ex quo reum ī termino à iudice præfixo
non prosequitur,vt ff.ad Turpil.ab accusatione.§.destitisse. Arg.
b tamen ɔtrà 2.q.3.§.notandum. ver.destitisse[b]. Si autem post litē
contestatam contumax sit,tunc punietur pœna Turpiliani.Et sic
intellige C.ad Turp.l.j.alioquin per solam libelli oblationem, si
ante litē ɔtestatam esset ɔtumax,non puniretur:quia tūc potest
sine pœna ab accusatione discedere, vt ff. eod. l.quæsitum.ff.de
in ius voc.libertus.C.de adult.sine metu.2.qu.vj.si quis libellos.
Sed hæc iura non videntur posse ad hanc materiam adaptari. nā
in l.quæsitum.& in l.libertus: non fuit parti,sed principi libellus
porrectus.meritò igitur ibi releuatur,quia non accusauit, sed ac-
cusare voluit.sicut & alias in ciuili ei,qui nō petiit,sed petere vo
luit,ff.rem ratam haberi,l.amplius nō peti.Item in l.sine metu.q̄d
contingit propter fauorem matrimonij, quia maritus reperit,ꝙ
fuerat deceptus vt dicunt sequentia,& probatur 2. q.4. Paulum,
Item præ.l.si quis.loquit̄ in libello appellatorio:& ideo quidam,
c vt Rof.[c] soluunt,ꝙ in l.qui crimen. punitur extra ordinem,& ni-
3 hilo minus pœna Turpiliani locum habet.¶† Sed certè durum
videtur, vt pro eodem delicto duplex pœna infligatur ɔtra iura,
ff.de pœnis,sanctio.8 1.dis.presbyter,& ext.de iudi.at si clerici.in
fi.quia de eodem delicto vnius hominis non est sæpe quęrendū,
ff.nau.cau.stab.licet. ideoq; Azo approbat primam responsionē,
d vt no.in Summa C.ad Turp.in prin.[d] Io.verò dixit, ꝙ etiam ante
litem ɔtestatam,si post libellum porrectum accusator desistit, in
cidit in Turpilianum. Nec obstat ff.eodem,in senatus.§. qui post
inscriptionem.nam ibi nō incidit propter iustū metū,2.q.3.Pau-
lum.aliàs enim incideret,vt ff.de col. fallaciter. Quomodo ergo
e ad iura ɔ̄ria respondebis? Dici potest,& non in subtiliter[e],ꝙ l.qui
crimen.loquitur,quādo accusator fuit ɔtumax post datum libel-
lū,& post fideiussorē datū ex parte sua, reus autem nec fideiusso-
rem dederat,nec in aliquo ɔ̄cum processum fuerat,nisi ad citati-
onem.Item l.j.C.ad Tur.& prę.l.in senatus.& l.fallaciter.loquun
tur,quādo accusator est ɔtumax etiam ante litem ɔtestatam: sed
tamen postquam reus libellum receperat,& fideiussorē dederat,
vel fortè detentus erat in carcere.Vnde nō est mirum,si locū ha-
bet Turpilianū.Et hoc ex dictis legib.colligitur,s̄m Rof.qui re℗
bat eos,qui dicūt,ꝙ vtraque pœna ɔpetit, sed tamē altera debet
esse ɔtentus accusatus.Hoc enim non est verū:q̄a si vtraq; simul
ɔpeteret,in eodem casu vtraq; imponeretur,vt C.de sepul. viol.
qui sepulchrū.& arg.ff.de act.& obli.quoties.Si autē post litē ɔte
statam sit ɔtumax accusator,ita ꝙ vltima die biennij, q̄d temp⁹ p
legem indicitur,fuerit absens,punit̄ in quarta parte bonorum,vt
in pręal.l.C.vt intra cert.tem.vel ibi loquitur ante litem ɔtestatā
post datū libellum,non instante reo,quòd accusator citaret̄,nec
reus dederat fideiussorē,nec in aliquo fuerat grauatus,nisi quia ci
tatus accusator tantum distulit,quo ad totum biennium flueret.
4 tunc enim illa pœna quartæ partis bonorum locū habet. ¶† Et
si quæras,quæ sit maior pœna,vel minor? respon.secundum qua
litatem personæ accusatoris,& eius ɔditionem,id ɔsiderari. Nam
in paupere maior est pœna Turpiliani,quàm amissio quartæ par
tis bonorum:in diuite verò est ɔ̄:arg.de pœ.dist.j.medicina.& c.q̄
obrem.in prin. Item vilis & ignobilis non curat de extraordina-
ria pœna Turpiliani,honestus verò & diues sic, nam maior esset
sibi illa extraordinaria corporalis. modicus enim ictus maior est
ei,quàm quælibet pecuniaria pœna,ff.de poe.in seruorum.§. fin.
Et secundum hoc intellige extr.de ele.venera.§.j.in fi.& facit ex
tra.de off.deleg.pastoralis.respon.j.ī fi.Cæterùm si sit ɔtumax die
sententiæ,tunc in nullo punitur.nam tunc si de cā liquet,feretur
sententia:& tunc satis punitur eius contumacia: quia nō audiet̄
appellans.Sic intellige C.de adul. quamuis.ff.de re iud.contuma
cia.2.q.vj.c.ei qui.§.sunt etiam,quorum.in 24.qu.3.de illicita. &
in nullo tunc impedit contumacia processum iudicis: quare ali-
ter non punitur.Vel dic,ꝙ in l. quamuis. statuitur vnum pro illo
contumace,vt scilicet non puniatur:aliud contra eum,vt scilicet
eo absente procedatur.& hoc propter publicum officium,ne ab
f excubiis reuocetur,vt ibidem in fi.[f] ¶† Vtrùm autem,& quādo,
5 & in qua causa liceat à lite recedere per transactionem,vel p gra
tiam,seu per pecuniam,no.plenè extr.de collusione,c.j.& 2. q.3.
§.notandum.ver.in omnibus causis.& infrà de abolit. Regulari-
ter autem nemo sine accusatore damnatur, vt s̄.de accus. versi.
item nemo.

ADDITIONES.

a Quisquis.¶Totum,quod sequitur ad literam vsque ad fin.versi.
verum.fuit Rof.rubr.qualiter puniatur accusatoris contumacia.
b Ver.destitisse.¶Dic,vt ibi not.& ff.de iud.destitisse.
c Quidā,vt Rof.¶Non puto bū scriptū:quia Rof.ponēs hoc dictū
dixit:vnde Roff. voluit ita soluere. Azo verò dixit in Sūma C.ad
Turpil.in principio,ꝙ do.suus tenebat hanc opinionem: item j.
patet,quòd Roff.tenuit opinionem isti contrariam.
d C.ad Tur.in prin.¶ Vides, quam opinio.auctor cum Rofr.attri-
buit Azo.q̄d parat materiam admirandi de Cy.qui hanc materiā
plenè tractans C.ad turpil l.j. dicit ibi,ꝙ sunt duæ glo.contrariæ:
vna ff.de adulter l.miles.§.socer, quæ vult ante litē ɔtestatā non
esse locum Turpiliano:alia ɔtraria in prẹd.l.j.Sed de hoc miror,ꝙ
opi.gl.3.l.j.dicit fuisse Azonis:primam dicit fuisse Hug.De Azo.
enim non plus scio nisi quod p̄dixi,& quod in Sūma perlegi.nec
video plus de eo sciuisset Rof.vel auctorem.vel Host.vt j.dicam.
Item ipse auctor ponēs ī hoc senatusɔsulto libellū, j. de calū.p.
vers.ꝑposuit in eo litē cōtest.fore,& videt̄,ꝙ iustè ex benigna ī-
terpretatiōe in pœnis faciēda,vt ibi dixi:& interpretationē faciē
do:ideo,quia ibi & alibi Cy.sępe no. Accur.ꝙ gl.diuersorū docto
rum et sentētiū ɔ̄ria ponebat: vt inueniebat,& p tanto glo.ap-
parent qnq; contrariæ.Ad excusationem Accursij & aliorū anti-
quorum glossantium hoc scias,ꝙ semp quandocūque ponebant
glossellam in pūcto notabilem,ponebant signum illius,cui⁹ fue-
rat gl.per quod breue signum insinuabant opinionem, vel dictū
fuisse signati sine protelatiōe sermonis.Sed sic est,ꝙ in libris mo-
dernis ista signa ante finē glossarū reseruata sunt,sed in fine quasi
abolita:quæ si durassent, sicut in libris primis antiquis adhuc ha-
bent̄,cessaret reprehēsio:& hoc,siue alibi ipse teneret contrariū,
siue alterius doctoris gl.contrariam alibi positam cum ipsius sig-
no describeret.ad p̄dicta facit,q̄d scripsi post Tanc.extrà de verb.
signifi.abbate.super vlt.gl.in fi.Ad principale redeundo satis pos-
set teneri,quod ibi dicit Cy.post Dy. & Ias. scilicet ꝙ mens Tur-
piliani locum habeat ante litem contestatā:verba verò solū post
litem cōtestatam.Scire tamen debes, ꝙ Hostien.in Sum. de calū.
§.pe.vers.sic patet.ponit prædictam opin. Azo. ɔ̄riam.Ioan.autē
dicit ibi,ꝙ decre.licet.in fi.extrà de accus.vel, vt eius verbis vtar,
Inno.1111.in illa videtur hoc diffinisse,dum dicit,ꝙ citra vincu-
lum inscriptionis licuit illis desistere sine pœna.Nota igitur à ɔ̄-
rio,ꝙ postea non liceret,quamuis lis cōtestata nō esset:& in hoc
resider.Sed si opin.Azo.bene probaretur,cessaret illud argumēt.
à ɔ̄rio,de quo s̄.d̄ disput.& alleg.s̄.post hæc autem circa mediū,
ver.vel non ob.ADDE,vt per Bar.in l.quęsitū.ff.ad Turpil.Ang.
in rub.C.de in ius voc.Bald.in l.j.& in l.accusationibus.C. qui ac-
cus.non possunt,per Cano.in c.licet.extr.de accu.
e Non insubtiliter.¶Verbum Rof.
f Ibidem in fine.¶Hic finita sunt verba Rof.

SVMMARIVM.

1 *Accusati contumacia multipliciter consideratur.& nu. 5.*
2 *Accusatus contumax intelligendus est iuris interpretatione confessus.*
3 *Excommunicatus propter contumaciam celebrans an possit iustè deponi.*
4 *Priuilegio aliquo gaudere non debet,qui suos cōtubernales malè administrando afflixit.*
6 *Accusatus & citatus non comparens qualiter veniat condemnandus.*
7 *Annotatio bonorum alicuius qualiter, & quare fieri debeat.& nu. 8.*
9 *Infamis non dicitur per sententiam,nisi de crimine fuerit conuictus.*
10 *Alienatio bonorum ante commissionem maleficij facta,an teneat.*

11 *Alien*

11 *Alienans fraudulenter bona sua, si postea maleficium commiserit, alia bona possint annotari.*
12 *Pauper maleficus qualiter sit puniendus.*
13 *Corpus est rebus præferendum.*
14 *Contra reum post litem contestatam qualiter sit procedendum.*
15 *Reo dante fideiussorem, an contra ipsum fideiussorem procedetur.*
16 *Fideiussor non potens reum, seu accusatum exhibere, an possit in se iudicium suscipere.*
17 *Fideiussor alicuius accusati quibus exceptionibus vti possit.*
18 *Bannum in locis & casibus, in quibus accusator absens ponitur, qualiter sit formandum.*
19 *Citatus non comparens an possit excusatorem mittere.*
20 *Cùm banna cancellantur, debet scribi in causa, quare cancellantur, & cuius mandato fiat.*
21 *Fuga reddit fugientem suspectum.*
22 *Opem & consilium furi præstans, an actione furti teneatur, si furtum non sit commissum.*
23 *Infamatus non potest amplius infamari.*
24 *Accusator deficiens in probatione, eo ipso calumniari præsumitur.*

1 a 6. §. Sequitur † videre de contumacia accusati, & qualiter ꝯ eum procedetur[a]. Et quidem si is, q̃ de crimine accusatur contumax sit, videtur fictione iuris de crimine confiteri, vt ... ix. decernimus. Sed ad huius rei notitiam pleniorem distingue: quia aut est contumax ante litem cõtestatam, aut post. Si ante, secundum leges bona eius annotantur, & describuntur, vt infrà vers. vt autem. Sed si intra annum venerit, & iuri paruerit, præstita satisdatione de respondẽdo, ea recuperat, & super crimine auditur. Post annum verò omnia ꝯfiscãtur: & si postea iuri pariturus venerit, auditur super crimine: bona autem non recuperat, vt ff. de req. reis, l. fi. & l. j. §. præsidis. & §. fi. C. e. quicunque. C. de accus. absentem. & l. qui de crimine. Et sm leges nunq̃ super crimine ꝯtra absentem proceditur lite non cõtestata, vt in præ. ꝯcor. ff. de accus. absentem. nisi in casu, scilicet ꝯ apparitores, C. de pœnis, ne diu. Verum tamen de consuetudine plerunque locorum absens contumaciter, pro confesso habetur, argu. C. de assessor. l. 3. C. vbi de cri. agi oport. authenti. qua in prouincia. ibi quia contumacia eius, & c. ff. de iur. fis. senatus. §. diuus. & in præ. c. decernimus. & xj. q. 3. rursus. & c. quicunque. & C. de exact. tribu. l. 3. C. de iu. cal. l. 3. §. quòd si actor. & §. sin autem reus. C. lib. xj. de omni agro deser. l. locorum. in authẽ. Collat. v. de exhib. & in-
b tro. reis, §. sancimus. ff. de suspect. tut. impuberibus[b] S. vbi pup. ed. l. fi. ff. de iure fis. edicto. §. fi. extr. de præsumpt. nullus. & in præ.
c c. decernimus. Laudarem tamen in talib.[c] ꝙ priùs testes reciperẽtur, quàm alqd definiret. arg. C. de accu. l. absentem, & in præ. cõcor. Si verò est lis contestata, & liquet de cã, vel liquere pt, nunq̃ in maiorib⁹ criminib. procedit ꝯ absentem: imò audietur, qñcũq; venerit. sic intelligit ff. de requiren. reis, annus. Sed in minoribus, quæ pœnam relegationis, vel damnum æstimationis continent, bene proceditur ꝯ absentem, ff. de pœnis, l. absentem. & in præ. c. decernimus. & accusator debet esse præsens, quando ꝯ reum procedit, nisi in casu, vt C. de adulte. quamuis. j. & vide j. versi. sed
2 pone, A. ¶ † Pone, secundum Cano. si non est lis contestata, vel est contestata, sed non liquet de causa, nec liquere potest, excommunicatur. vt 4. q. v. quisquis. & 8. præsenti, & in præ. c. rursus. & c. quicunque. & si intra annum venerit, absoluitur, & auditur super crimine illo: post annum verò super crimine illo non audietur. Nam intelligitur iuris interpretatione confessus, vt in c. rursus. & c. quicunque: ext. de præsump. nullus. & post annum huiusmodi excommunicationis sentẽtia potest aggrauari, vt procedatur ad suspensionem, vel perpetuã priuationẽ officij & beneficij. Quid autem de forma excommunicationis & absolutionis? Dic, vt suprà de sententia, §. vt autem. versi. iuxta. & seq. vel ad religionem, vt j. versi. cæterùm. quæ suspensioni ꝯparatur, vt dixi s̃. §. 2. versi. item criminum. Si aũt lis est contestata, possunt testes recipi ꝯ eum: & si de causa liquet, sententia diffinitiua proferri potest. sic intelligo præ. capitu. decernimus. & xxiiij. quæst. 4. de illicita. Host. autem non curabat, an lis sit contestata, vel non: sed distinguebat solùm, an liqueat de causa, vel non. quod non admitto: quia nunquam proceditur contra absentem lite non contestata. Argum. tamen contrà, ext. de dolo & contum. veritatis. vbi testes contra absentem lite non contestata super crimine recipiuntur, & sententia profertur. Sed potest responderi, quòd ibi absens non cõdemnatur lite non contestata de crimine, de quo contra eum a-
3 gebatur, scilicet homicidij, incestus & dilapidationis: † sed papa illum deposuit ex eo solo, quòd propter contumaciam excommunicatus celebrauit, vt ibi dicitur. in verb. nos igitur. quod potuit iustè fieri, vt 24. quæst. 3. de illis. extra. de cle. excommun. lato
4 res. & sic non est contrà. ¶ † Vel dic, si placet, speciale est in dilapidatione: de qua ibi loquitur, vt in ea lite non contestata procedatur, & testes recipiantur. Et est ratio, quia in ea publica commoda periclitantur, vt 3. quæst. 2. quia ea. C. de pœn. ne diu. Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui malè administrando suos cõtubernales afflixit, vt C. vbi de crim. agi opor. l. 2. Vel ibi loquitur in causa inquisitionis, vt extra. vt lite non contesta. quoniam. §. sunt & alij. Vel, secundum alios, speciale est, vt contra quemlibet prælatum & clericum contumacem procedatur lite non contestata ad depositionem, vt ibi, & ext. de clericis non resi. in eccl. vel præben. ex tuæ. Primum verius. Vel dic, vt not. in præal. ca. verita-
d tis[d]. In quibusdam quoque aliis casibus lite non contestata pro
5 ceditur, quos dixi s̃. de teste, §. nunc tractemus. ¶ † Vt autem in hac materia doctrinam habeas clariorem, adhuc præmissa, alio ta
e men ordine, & magis ad vnguem, prosequamur. Distingue[e] ergo iterum. Nam aut accusatus est absens ante litem cõtestatam, aut post, aut prope sententiam. Si ante litem contestatam, tunc p̃ stita cautione ab accusatore citabitur, & quærit̃ ibi, vbi erit. q̃ dic, vt s̃. §. j. in prin. & ver. qualiter aũt. & sequitur, etiam si in alterius iurisdictione degat, vt ibi dixi, in versi. sed nunquid quòd si non venerit, bona eius annotabuntur: quia dicet iudex, omnia bona talis, qui citatus non venit pono in banno fisci, nisi venerit intra annum, ff. de requir. re. l. j. §. j. Tamen ab hac sententia conditionali appellari potest, C. si pe. ap. l. eius. extra. de ap. præterea. & describentur eius bona, ff. de requir. reis, l. fi. quæ qualiter fiant, j̃. subiiciam. Tamen fiscus de facto ea non occupat, nisi post annum, vt e. ti. l. 2. & l. fi. post hoc iterum per edicta requiretur, & citans mittet literas suas iudici, seu rectori eius loci, in quo deget accusatus, vt per illum citato innotescat se accusatum. & citatum, bonaque eius ob hoc annotata fore, vt in prædicto §. præsides. Harum autẽ literarum forma talis erit:

6 ¶ FORMA. † Talis iudex, seu rector, siue præses talis loci tali iu-
f dici rectori, seu præsidi talis loci salutem in domino[f]. Cùm in nostro auditorio T. de tali crimine accuset, seu accusare intendat, P. qui in nostra iurisdictione, seu magistratu moratur, egoque ipsum edictis & aliter citauerim, vt veniret sup accusatione huiusmodi responsurus, bonaque ipsius ob eius contumaciam annotauerim, vestram discretionem deprecor, quatenus ipsi P. innotescere, seu significare curetis, quòd est annotat⁹, quodque eum requiro & cito, vt tali die coram me compareat, eiusdem T. re-
g sponsurus obiectis[g]. hæc probantur in prædi. §. præsides. Quòd priùs fiat annotatio, quàm huiusmodi literæ dirigantur, colligit̃,
7 in præd. §. præsides. versi. secundum literas. ¶ † Sed qualiter fiet hæc annotatio? Respondeo sic: Præses enim, seu iudex, vel officialis veniet cum tabellione ad domum accusati, & inquiret, quot domos, quot prædia rustica, & quot iugera terræ sunt in bonis accusati, & quid sit in vineis, quid in oliuis, quid in prædiis, quid in mancipiis, quid in colonis, quid in redditibus, quid in mobilib⁹: & sic cũcta describet p ordinẽ, sicut describũt̃ bona alicuius, cũ p̃ scribũt̃. qđ qualiter fiat, dic, vt C. de bo. proscri. l. si quis intra prouinciam. sicut etiam denotantur bona, quæ dantur in censum, vt ff. de cens. l. forma. sic ẽt denotantur bona, cùm hæres, vel tutor faciũt inuentariũ, vt C. de iu. delib. sancimus. §. licẽtia. & C. arb. tu.
8 l. fi. & de his fiet publicum instrumentum. ¶ † Fit autem annotatio, ne vlla fraus possit in rebus illis adhiberi, siue illa bona debeant confiscari, siue absenti restitui. nam alterum de his duobus fiet, vt infrà iam dicetur, argum. ad hoc xxvij. quæst. j. omnes fœminæ. & xx. qu. j. vidua. Nam licet præmissa omnia sic interueniant, accusatus

ADDITIONES.

a Procedetur. ¶ Roff. hunc tractatum continuauit suprà proximè ponens rubricam de contum. rei. accusator autem ad eius verba præmittit, no. 3. q. ix. in summa. in j. parte glo. & in c. veritatis. vt ibi dicetur.
b Impuberib. ¶ Vber. dicit hanc l. §. 2. multum facere ad hanc partẽ ad idem l. 3. eod. titu. §. tutor, qui ad alimenta. & Instit. eod. tit. §. si quis tutor. ad contrarium allegat decret. de consti. ex literis. cum suis gloss.
c In talibus. ¶ Verbum Vber. de Bob. in char. 7. vbi tractat de pœna contumaciæ.
d In præ. c. veritatis. ¶ in gl. hîc patet. vbi est mens superiorum.
e Distingue. ¶ Hic quasi ad literam ponit totam rub. Rof. de cõtu. rei, & hoc vsque ad versi. item quæritur, ecce T. promisit. s̃. §. j. & ver. sed nunquid sufficit.
f Salutem in domino. ¶ Honestiùs ponit Roff. præmittendo eum cui scribitur.
g Responsurus obiectis. ¶ Si reo scriberetur, fortè occultaret citationem, & ideo commendat Rof. hanc formam: vide, quod plenè dixi s̃. de foro compe. Romana. §. contrahentes, super versi. citati. lib. vj.

accusatus tamen in nullo grauatur. Nam si venerit paratus accusa
toribus respondere, & satisdet, omnia bona, quæ fuerant annota
ta, denotabuntur, & ei insolidum restituentur, quandocunque ve
nerit intra annum continuum, vt s. Qui annus, quo ad hoc, inci-
pit computari, ex quo edictis, seu literis iudicis illi innotuerit, seu
innotuisse potuerit se accusatum & citatum, & bona fore annota
ta: non autem à die factæ annotationis, vt in præd. §. præsides. in
fin. & eodem tit. l. annus. Quinimo si intra annum accusatus mo-
ritur, vel intra annum satisdationem offert, quòd accusatori res-
pondebit, bona recuperat, & ad hæredes transmittit, vt d. l. j. §. fin.
Si autem non venerit, tunc incipit eius contumacia puniri, hoc
modo. nam si annus lapsus est, bona illa sic annotata confiscantur,
9 ff. e. l. j. & C. e. l. j. & l. fi. & fit infamis, vt ibi, non ipso iure. ¶†Cùm
enim non fuerit de aliquo crimine condemnatus, non fit infa-
a mis per sententiam, sed ipso facto, secundum Azo.[a] & Roffr. ff. de
his, qui no. infa. l. j. & l. athletas. Opinio enim eius grauatur, & lædi
tur apud bonos & graues, vt extr. de accus. omnipotens. extra de
testib. c. fi. & c. testimonium. lxxxj. dist. tantis ij. q. iij. Euphemium.
Idem quoque est in ciuili causa. nam passus missionem, veniens
intra annum, recuperat possessionē, & non post, vt extr. vt lit. non
contest. quoniam. §. in aliis. & de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. c.
j. & ij. de offic. ord. pastoralis. in fin. & C. de præscrip. xxx. an. si quis
emptionis. quod dic, vt s. de primo decreto, §. iam de effectu. ver.
si verò. Sed & licet sic bona confiscentur, & fiat infamis de facto,
tamen ad defendēdum se auditur omni tempore, vt ff. de requir.
reis, annus. Item ita demum confiscantur, si à procuratore fisci ca
piantur, alioquin licet sint annotata, nisi fiscus ea petat vsque ad
xx. annos, postea non poterit petere, vt eod. tit. l. anni spacium. &
ff. de diuer. & temp. præscrip. in omnibus. Hodie fortè bona eius
seruarentur filiis eius, & descendentibus, & ascendentibus vsque
b ad tertium gradum, vt in authen. vt nulli iud. §. j. Col. ix.[b] ¶†Quid
10 si post maleficium commissum alienauerit bona? Videtur, quòd
tenet alenatio, nisi bona sint annotata, & nisi in crimine læsæ ma
iestatis, vt ff. de do. post contractum. ff. de sol. reum. ff. de requi. re.
l. fi. in fi. C. ad leg. Iul. maiest. l. pe. & fin. ff. de accus. l. ex iudiciorum.
C. de bon. dam. si quando. Quid si ante maleficium commissum
bona sua alienauit in fraudem? de hoc j. de do. versic. item pone.
11 †Quid si accusatus ante litem ɔtestatam sit contumax, nec habet
bona, quę possint annotari? Respō. fortè indicetur ei mulcta p[er]
illud edictū, si quis ius dic. non ob. arg ex his. quæ no. s. de contu-
macia, §. fina. versic. sed nunquid facta. Sed quid si pauper sit? nihil
c enim tunc ad eum de mulcta[c]: quia eius, qui nihil habet, nullum
periculum esse potest, ff. de fur. l. itaque fullo. & inanis est actio,
quam inopia debitoris excludit, vt ext. de restit. spol. olim nobis.
d iuxta illud[d],

Cantabit vacuus coram latrone viator.

12 † nā & paupertas proficit, vt C. de epis. & cler. si quis ad declinan
dam. & l. id quod pauperibus. & ff. qui, & à quibus ma. lib. non fi. l.
si quis, & ff. de excus. tut. paupertas. & l. post susceptum. & in præ.
e c. olim. & ibi[e], Beati pauperes spiritu, &c. Tu dic, ꝙ multum spec-
tat ad eū, quia si capiatur, ln corpus torquebitur. regulariter enim
qui propter paupertatem pecuniariam pœnam eludunt, in cor-
pus torquentur, vt ff. de poe. l. j. in fi. & xxiij. q. iiij. ne admisso. C. de
ser. fug. quæcunque. & sic paupertas nocet, vt xj. q. iij. pauper. & ij.
q. j. prohibeatur. ver. nonnulli. & in c. in primis. ver. deinde causa-
f rum. Nec credo[f] eum in banno ponendum. durum. n. esset hoc, vt
fortè à quolibet puniretur, & offenderetur sic bannitus. Cautiùs
igitur faciet accusatus, si veniat, & bona sic annotata recuperet,
13 præstita cautione de iuri parendo. ¶†Quid si non potest fideius-
sorem habere, vel est talis accusatio, quòd fideiussori nō est com-
mittendus, vt s. §. j. versi. si autem accusatus sit. quia timet venire,
vel fortè conscientia eum remorderet de commisso maleficio?
Certè tūc fatuè faceret, si veniret: imò potiùs patiatur bonorum
annotationem, quàm se exponat periculo corporali. corp[us] enim
præferendum est rebus, vt C. de sac. san. eccle. sancimus. in prin. &
arg. extr. de pœn. & re. cùm infirmitas. §. cæterùm. cum suis cōcor.
14 & de don. inter vir. & vx. per vestras. ¶†Cæterùm si reus sit con
tumax post litem contestatam, non requiretur, nec bona annota
buntur, sicut suprà ante litem cōtestatam dictum est, sed alio mo
g do contra eum procedetur, secundum Rof.[g] putà pecunialiter à
iudice mulctabitur, vel si in cōtumacia persistat, sæpe à iudice mo
nitus relegabitur. quæ pœna licet sit temporalis, aufert tamen æs
timationem. & sic vsque ponitur inclusiuè, vt ff. de pœnis, l. absen
tem. §. aduersus. & l. capitalium. §. i. & ff. an per alium causæ app. l. j.
Et in præ. l. absentem. dicitur, qualiter quis contumax sit. tu verò
dic, vt s. versi. porrò. ibi, si autem lis est con. &c. Porrò si sit contu-
max prope sententiam, & citatus fuit ad sententiam audiendam,
sicut debet, procedetur ad sententiam, vt ff. quæ sent. sine ap. res. l.
j. §. item cùm ex eo. & ext. de testi. cùm olim. in fi. nec propter eius
15 absentiam prolatio differetur, vt iij. q. ix. decernimus. ¶† Sed si
dedit fideiussorem de stando iuri, vt s. §. j. versi. cùm autem. & seq.
quare non procedetur contra fideiussorem? Respon. bene proce-
detur contra fideiussorem hoc modo: nam aut promisit sub cer-
ta pœna illum exhibere: & tunc ad pœnam promissam agitur, vt
ff. si quis cau. l. ij. ff. de cust. & exhi. re. si quis reum. Aut non promi
sit sub pœna, sed simpliciter & purè promisit illum exhibere, nec
h exhibet: & tūc[h] iudex potest eum pœna pecuniaria suo arbitrio,
inspecta qualitate accusatoris. & conditione personæ, punire, qua
si iudici iubenti non paruerit, vt ff. si quis ius dic. non ob. l. j. & ex-
trà. de ma. contra inter. ec. contrac. c. j. cum suis concor. de clande.
despon. c. fin. §. pen. Et hæc pœna, seu mulcta fisco applicabitur, vt
C. de mo. mulct. l. mulctatum. Et hæc vera sunt, quando fideiussor
absque dolo non exhibet & qn̄ certa q̄titas non fuit in mandato
iudicis cōprehensa, vt dixi: secus, si certa pœna fuit ɔprehensa: q[ui]a
dixit, tu repræsentabis eum sub tanta pœna. tūc. n. illa imponetur,
vt dixi. Si autem dolo facit, quod non exhibet, tunc poterit extra-
ordinariè puniri, vel ad tempus relegari, vel fustigari, vel fortè a-
criùs contra eum procedi, vt in præ. l. si quis reum. & C. de fideius.
si Barsatorem. ff. ad Turp. l. ij. & vide j. de do. & con. §. restat. versic.
16 porrò. & seq. ¶†Sed quid si fideiussor non potest accusatum in
iudicio exhibere, vult tamen eum defendere, & in se iudicium sus
cipere, vel vult ad illum præsentādum inducias habere: quia hæc
omnia cōcedūtur fideiussori, qui in causa ciuili promisit aliquem
iudicio sisti, vt C. de fideius. sancimus. Respon. in primo casu non
est audiendus. & est ratio, quia ad crimen publici, vel priuati iudi-
cii prosequendum, frustra procurator interuenit, prætérq[ue] q[uam] pro
illustri persona, ff. de pub. iudic. l. penul. §. ad crimen. & C. de iniur.
l. fi. & v. quest. 3. in criminalib. & c. seq. Item quia sic puniretur, qui
non deliquit: quod iura nolunt, vt C. de poe. l. sancimus. extra. de
his, quæ fi. à ma. par. cap. quæsitum. non enim fideiussor, qui reum
non exhibet, occidēdus est, vt xxxiij. q. v. cùm homo. sed aliàs pu-
nitur, vt iam dictum est. Item quia si procurator, vel fideiussor pœ
na capitis plecteretur, vel ei manus mutilaretur, vt fit in eo, q[ui] char
tam falsam scribit, vt in auth. de mā prin. Col. iii. & in aliis, vt xxiij.
q. iij. sex sunt. & q. v. circumcelliones. vel relegaretur, seu deporta
retur, non posset hoc per actionem mandati contrariam rehabe-
re. quod tamen in ciuilib. contingit. Ar. tamen contrà, quia vnus
i sępe pro alio punitur, vt de consec. dist. ij. in sancta[i]. In secundo au
tem. s. ꝙ dentur induciæ, eum admitterem, vt habeat ad hoc sex
menses, vt in præ. l. sancimus. vel ad arbitriū iudicis, cōsiderata lo
corū distātia, vbi se asserit accusatus, ff. de fer. l. fi. & ext. de ap. cùm
Romana. re. spon. i. vel, fin leg. C. de dilat. l. j. q[uod] est iii. q. iii. inducię. in
k palea, §. spacium.[k] ¶†Itē quæritur: ecce T. promisit personam ac
17 cusati sub certa pœna repræsentare certa die ī iudicio, vel soluere
condēnationem: sed intra illā accusatus bānitus est p[er] illud male
ficiū, q[ui]a se nō repræsentabat: die verò elapsa T. ɔuenitur, q[ui]a eum
l nō rep̄sentauit: nunc quęritur, an T. ex hoc habeat exceptionem[l]?
Et vid

ADDITIONES.

a Secundum Azo. ¶In Sum. de requi. re. ver. & est notādum. sequi-
tur, ꝙ ita annotatione grauatur opinio annotati: nō dico eum in
famem fieri: quia non est damnatus de crimine publico, vel priua
to famoso, quod lex requirit ad infamiam: & idem Accurs. in l. vl
ti. C. de requir. re. per hoc patet, quòd vera litera superior habet
Non: & sic est in Rof. vnde hæc sumpta fuere, vt prædixi. & tamen
vtraque saluatur.

b Col. ix. ¶Et dotes vxoribus reseruātur, vt ibi Rof. qui in hoc con
tinuat ver. tertium: duos medios interposuit auctor.

c De mulcta. ¶Continuauit Rof. j. tu dic. media addit auctor.

d Iuxta illud. ¶Iuuenal. x. Satyra.

e Et ibi. ¶Matthæ. v. in prin. Circa priuilegia paupertatis vide tu Io-
an. de Turre crem. post Archi. in c. paup. xj. q. iij. vbi plenè enume-
rat priuilegia paup[er]tatis. ab his t[ame]n priuilegiis liberet nos dominus.
ADDITIO. Adde tu Alex. consi. xlviij. incip. circa hanc dubitatio
nē. col. pe. ver. præterea. in quarto volu. vbi quòd paupertate sor-
descimus, & dicimur deprimi ob paupertatem, vt in c. si qui testi-
um. de testib. in ver. paupertate. de præscri. & etiam dignitas eccle
siastica ob paupertatē vilescit, vt in cle. in plerisque. de elect. nam
dignitas & honestas absque diuitiis non seruatur, l. ab omnibus.
circa prin. ff. de leg. j. Hen. Fer.

f Nec credo. ¶secundum Roff.

g Secundum Rof. ¶vbi s.

h Et tunc. ¶ Supple, si cōsuetudo formam certam non habet, vt in
præ. l. si quis reum.

i In sanc. ¶Regulariter secus: de re. iur. sine culpa. lib. vj. q[ui]a tamen fi
deiussor punitur, id procedit propter propriam obligationem, vt
no. de iniur. c. vno, lib. vj. in vlt. gl.

k §. spacium. ¶Hæc fuit præ. rubrica Rof.

l Exceptionem. Odof. super l. sed & si quis. statim alle. §. j. formabat
quæstionem. Autor tamen restringit terminos ponendo, quòd
☞ prop

Et videtur, quòd sic. nam si quis rei capitalis ante cōdemnatus est quàm sistere deberet, & ideo postea sistere non potest, meritò ei subuenitur. & hæc exceptio etiam fideiussori prodest, vt ff. si quis cau. sed & si quis. in princ. Item non stat per eum, sed per iudicem, qui banniuit, quò minus illum præsentet, ff. de cond. & demon. iure ciuili. Dic contrà. nam si creditor accuset debitorem de crimine capitali, fideiussores debitoris nullam habent exceptionem ad uersus creditorem ad suum debitum agētem, ff. de verb. obli. continuus. §. cùm ita. Nec obstat, si dicis, quòd illa loquitur in contractibus, & quòd secus sit in iudiciis. nam idem est vtrobique: quia omnis obligatio, &c. ff. de iudi. omnem. nam in iudiciis quasi contrahitur, ff. de peculio, l. iiij. §. sed filius. Nec obst. præal. l. iure. quia non stat per iudicem bannientē, sed potiùs per ipsum delinquentem: & hoc dicunt quidam. Arg. tamen contrà: quia ex quo dies certa ad repræsentandum fuerat assignata, ante illam ad causam non potuit vocari, & officium iudicis cessabat, vt extra. de ap. significante. C. de dilat. siue pars. Sed potest dici, quòd terminus fideiussori datus ad repræsentandum illum, non facit cessare iudicis officium, quin in causa procedat, & reum citet. Secus autem esset, si propter aliud maleficium bannitus, vel cōdemnatus esset: quia tunc T. habebit exceptionem, nisi fuisset in mora: & sic loquitur præ. l. sed & si quis. in prin. & ff. de cust. & exhi. re. l. ij. §. fi. Vbi autem neuter contumax inuenitur, s. nec accusator, nec accusatus, sed vterq; adest: dic, vt s. §. j.[a] ¶ † In locis quoq; & casibus, in quib. accu
18 sator absente in bannum ponitur, sic banni forma scribetur:

FORMA[b]. P. accusatus à tali crimen commisisse: inserēdo totam libelli formam. quo posito dicas, quia legitimè citat⁹ fuit tali die per talem cursorem, vt ipsa die super ipsa accusatione coram tali iudice compareret. Item & alia vice citatus die tali per talem cursorem, vt super eodem negocio coram eodem iudice eadem die compareret. Insuper altera die tali fuit de mandato eiusdem iudicis per talem cursorem in contrata eiusdem P. scilicet in tali parochia, vel castro, vel villa, præsentib. tali & tali testib. ad hoc adhibitis & rogatis, voce præconia publicè proclamatum. quòd si quis dictum P. vellet defendere super accusatione præfata, vsque ad diem tertiam coram ipso iudice compareret. Ipse autem nec venit, nec alius se eius defensioni obtulit pro eodem. Idcirco nisi dictus P. aut alter pro eo hinc ad quinque dies venerit, stare & obedire super his, & ipsius iudicis mandatis legitimè, ex tunc sit in banno talis curiæ pro maleficio suprà dicto, à quo liberari non possit, nisi secundum formam iuris: & nisi soluerit eidem curiæ centum solidos, & concordauerit cum dicto T. in quo quidem banno crida tus fuit solenniter per talem cursorem de eiusdem iudicis præcepto in curia, seu concilio speciali, seu generali more solito con-
19 gregato. ¶ † Sed quid si citatus non venit, sed excusatorem mittit? dic, quòd admittetur. Quòd si non miserit excusatorem, procedetur contra eum, tanquam contra contumacem. quæ dic, vt s. §. j. ver. cum autem. & seq. Sed nunquid notarius cōtumax est citan
20 dus? de hoc no. s. de citat. §. sequitur. ad fin. vers. sed nunquid. ¶ †
c Et nota[c], quòd cùm banna cancellantur, debet scribi in causa, quare cancellantur, & cuius mandato id fit. Quæ autem pœna probato crimine imponatur, dicam j. de inquisi. §. fi. Sed pone[d]: A. fuit
d accusat⁹ de morte T. citatus nō venit se defendere: propter quod bannitus est, & demum propter contumaciam condēnatus: nunc captus est per curiam, quæritur, an debeat mori? Et videtur, quòd sic. nam videtur esse condemnatus lege Cornelia de sicar. quę gladio vltore punit, Inst. de pub. iudic. ff. ad leg. Corn. de sicar. l. iij. in fi. debet. n. propter contumaciam haberi pro confesso, suprà prope prin. huius tit. ibi, veruntamen, &c. Arg. contrà, quòd non debeat mori, ff. de poe. absentem. ff. de req. re. l. j. C. e. absentem. C. de epis. & cle. raptores. vbi dicit, conuicti. & hoc verum est. Debet ergo iudex facere, quòd de crimine constet, vt in præ. l. raptores. ibi,
e post legitimas probationes iuri cognitas[e]. ¶ † Quid si[f] A. accusa-
21 tus citatus nō venit se defendere, propter quod bannitus est ban
f no simplo, quod incurrit: postea comparuit: quæritur, an ex tali banno & præsumptione, nullo alio probato, possit contra eum induci duellum? Et videtur, ꝙ sic: quia videtur accusator sui factus propter fugam, vt in concor. quæ sunt s. in prin. huius tit. ibi, veruntamen. Arg. contra ff. de duob. reis, l. ij. quia vox præconia paucis innotescit, C. quomodo & quando iud. consentaneum. & au-
g then. qui semel[g]. ¶ † Sed quid si A. fuit à B. publicè interfectus: ac
22 cuso P. dicens, eum hoc mandasse: quod volo per duellum probare: quæritur, an possum? Et videtur, quòd sic: quia & si certum sit quis commiserit, tamen eius madato factum est, de quo debet inquiri, ff. ad Syl. & si certum. ff. eod. non ideo. ff. de vi & vi arm. l. j. §. quoties. Dic contrà. nam ad hoc, vt duellum indicatur, oportet mortem esse furtiuam, vt in Lombar. de homicidio liberi hom. l. fi. & is, qui opem & consilium tulit, cùm furtum factum non sit, actione furti non tenetur. vt ff. de fur. si is, qui rem. § si tu T. Sed
h q̄ dicta sunt de duello indicendo, secundum Cano. abolita sunt[h]. nam

ADDITIONES.

☞ propter illud maleficium sit bannitus. quod Alb. Gal. vbi s. §. sed pone quęstionem. i. & Odof. in solutione distinguendo ponebat: ad primum alleg. l. satisdatio. hîc alleg. ff. qui satis. cog. Si verò pro condemnato, ad secundam ibi secus: alleg. ff. qui satis. cog. si decesserit. ff. de eo, per quem fact. erit, l. j. §. si reus. de excep. l. omnes. & de excep. l. defensores. & hoc de ipsorum quæstione sufficit, & autori concordant. Sed superiùs eadem l. formabat Odof. aliā quæstionem huic affinem de Titio, qui promisit aliquem præsentare iudici ad suam voluntatem sub certa pœna: ille demum per iudicem illum captus fuit: postea manus eius aufugit, quem iudex à Titio repetit, vel pœnam, si non præsentet: queritur, an teneatur? Distinguit, vt suprà, an ex causa, qua tenebatur Titius illū præsentare, peruenerit in fortiam iudicis: & tunc liberatus sit: quia non refert, qualiter quid fiat, dummodò fiat, ff. de verb. obli. l. cùm seruus. de condi. instit. l. iij. & mand. l. iij. & solutione eius, quod debetur, &c. Inst. quibus modis tol. ob. in prin. & ff. de negot. gestis, soluendo. Si verò ex alia causa, vt quia aliud maleficium commisit, & propter id captus est, & aufugit, nulla subest causa, secundum eum, quare sit obligatio dissoluta. Subdit, quòd si Titius hoc casu fuit coram iudice, dum ille captus erat, protestatus, quòd habebat illum pro præsentato, & se ex promissione amplius nolle teneri, videtur tutus, licet ille postea fugiat: quia protestatio prodest, ff. de neg. gest. Nesennius. C. de episc. & cler. auth. si captiui. de hoc satis extrà de const. cùm M. Adiuuatur hoc dictum: quia certum est, quòd eo casu, in quo captus erat, non poterat præsentari actu aliter. præsentatur ergo, vt potuit, scilicet verbaliter. Dicebat autem Odofr. istum post duos menses ex obligatione non teneri, nisi fideiussisset in scriptis. hoc intelligas per l. pen. & antepen. C. de fideius. & per ibi notata. ADDE, an promittēs repræsentare accusatum ad omnem requisitionē iudicis, possit ante requisitionem illum repræsentare, secundum Rom. cons. cxxxvij.

a §. j. ¶ Hoc dicit, quia Rof. fecerat de hoc tertiam rubricā post prædictas duas, sed pleniùs auctor prosequitur, vbi remittit.

b FORMA. ¶ Quæ fuit Rolan. lib. ix. satis vltra medium, vbi de banno accusati.

c Et not. ¶ Secundum Rolan. vt s. in fin.

d Sed pone. ¶ Quæstio fuit Alb. Gal. eod. ti. sed pone quæstionem facto iiij. ADDe, an hîc talis bannitus in absentia efficiatur infamis? dicas ꝙ non. quia bannum latum in absentia nō infamat, Bal. in l. eius qui. ff. de testam.

e Cognitas. ¶ Sunt ibi hæc verba circa medium l. & illud Conuicti, quod procedit, est in fine legis. Gui. de Suz. in quæstione statutorum mihi, vbi fatetur, quod dictum est, esse de iure, per ll. quæ nolunt imponi absenti vltra pœnam relegationis. dicit tamen de facto seruari contrarium. de his s. eo. §. in prin. Et scias, ꝙ ipse Guid. prolixè tractauit hunc casum super §. publicè. in l. seruū quoque ff. de procur. Ponit autem formam banni fortiorem, quàm s. scilicet ꝙ Potestas contra illum contumacem tulit sententiam ad capitis truncationem, vel vt deberet furcis suspendi, ita ꝙ moreretur, habendo & condemnando ipsum pro censesso de illo crimine: ille postea capitur: aduersarius petit executionem sententiæ & banni, vt verba sonāt: captus allegans, ꝙ vltra relegationem non debuit puniri propter contumaciam, dicit, ꝙ suam innocentiam vult probare: allegat pro se l. iiij. ff. de re iudi. §. condemnatū. Item licet causæ prosecutio, vel facti, quæ in potestate sit iudicātis, pœnæ tamen impositio reseruatur auctoritati legis, ff. ad municip. l. ordine. ad fi. primo respōso, meliùs in l. j. §. j. in fi. ff. ad Turpil. In ꝯrium inducit ea ad quę remittit auctor, scilicet s. eo. §. post prin. & facit, quod ibi addidi. soluit, vt dixi s. eum de iure audiendum per leges hîc alleg. licet Italica consuetudo seruet cōtrarium. Subdit demum, ꝙ sicut de iure ipse potest probare innocētiam, sic aduersarius potest probare ipsum nocētem, licet vltra quinquennium ipse steterit in banno, l. petendæ. C. de temp. restit. in integ. & similes. Nō obstat, ꝙ intra biennium debuit criminalis causa terminari, C. vt intra cer. temp. cri. quæstio ter. l. fi. quia illud verum post litis contestationem, quæ contestatio hîc non interuenit, nec sit, cum quo poterat cōtestari, cùm per partes præsentes illa fieri debeat, C. de litis contest. l. vna, maximè quia per ipsum non stetit, quò minus fieret contestatio, & procederetur in causa, ff. de condi. & demon. l. iure ciuili. C. de don. quæ sub modo, l. i. & vlt. hæc etiam in quæstione statutorum sub eadem litera. ADDE, vt per Bar. in l. diuus. ff. de cust. reo. qui de hoc edicto Spe. mentionem facit: & ibi vide plenè per Alex in addit. p Pau. de Cast. cons. xxxiij.

f Quid si. ¶ Iste versi. & seq. fuerunt Alb. Gal. eo. ti. versic. sed pone quæstionem: G. & A. vsque ad versi. sed quæ dicta.

g Authen. qui semel. ¶ Vide, quod sequitur.

h Abolita sunt. ¶ Idem videtur secundum leges C. de gladiat. l. vna, lib. xj. & de act. & oblig. l. negantes. Rof. in li. iur. Can. rubri. de pur. can. negat illas leges de duello loqui.

nam monomachię, siue tales vulgares purgatiões ĩterdictę sunt: quia in eis vr̃ Dñs tentari, vt 2.q.4.monomachiã, ext. de pur. vul. c.j.& ij. Aboleat̃ ergo cõsuetudo regni Francię, quæ sustinet huiusmodi duella.¶†Quid si bannitus ob aliquod maleficiũ inculpatur de alio maleficio, & citat⁹ in domo, vbi cõsueuit habitare, nõ venit, nunquid iterũ poterit in bãno poni? Et vr̃, ꝙ nõ. nã infamatus amplius infamari non p̃t: vt legitur & no. C. vt intra cert. tẽp. crim. qõ termi. l.2. ff. de infam. l.4. §. ait prætor. Itẽ cũ pp bannũ peccãtis venire nõ possit, nec in ciuitate esse, nõ p̃t cõtumax dici: arg. si quis cau. sed actio. & l. seq. in prin. & s̃. ver. sed quid si fideiussor. ext. de cõsti. c. ij. Sed dic ꝯ: quia & excõicatus iterũ excõicari p̃t, vt qui in sordib. est adhuc sordescat amplius, xlvij. dist. q̃tumlibet. in fi. extr. de Iudæis, ita quorundam. & ext. de sent. exc. cum pro causa. & c. officij. alioquin de pœna reportaret premiũ: quod esse non debet, ff. de inter. & releg. l. releg. §. fin. ff. de neg. gest. siue hæreditaria. & facit C. vt intra certum temp. l. j. & ij.[a] ¶†In

23

a

ADDITIO.

a Vt intra certũ tẽpus, l.j.& ij. ¶Quod hîc dr̃, videm⁹ de facto seruari & procedere posse, cùm nesciretur vbi esset: sed cùm sciretur, ita ꝙ requiri p̃t, insonat hoc iniquũ, ꝙ ille, q non est ꝯtumax, bãniatur, vel excõicetur. Pro me facit, quod no. s̃. §. j. ver. sed nunquid sufficit. & s̃. e. §. sub ver. vt aũt. & s̃. de cõp. iu. adit. §. j. vers. qd si aliquis. cũ duob. ver. seq. in vl. col. Plus dico, ꝙ defensor venire posset pro illo allegaturus iustã cãm absentiæ, sc. bãnũ, & petere fidantiã: & si qualitas bãni, & mos patriæ nõ restiterit, habita fidãtia venire deberet: secus si cautio esset fragilis, extr. vt lit. nõ contest. accedẽs. 2. ff. ad Treb. qui ita. §. j. Esset exẽplũ in bãnito ex offensa tyrãnizãtis ĩ loco. Nõ obstat, ꝙ oppon. istũ ex sua culpa abesse. nã illa culpa punita est per vnius bãni dationẽ, & bonorum adnotationẽ, & fortè ꝯfiscationẽ. Nõ dẽt igit̃ duplicari, de iud. at si clerici. in fi. cũ ꝯcor. aliàs æquè posset cẽtuplari. Nõ obst. ꝙ ꝓcuratorẽ dimittere potuit, ff. de minor. Papinianus exuli. quia in criminalib. nõ recipit̃, extr. de ac. veniens. ff. de pub. iud. l. pe. §. j. & l. cũ eius, q. §. fi. & gl. ibi posita. Dy. dicebat, qd̃ prædixi, procedere posse in eo, qui ñ habebat in loco domiciliũ originis, sed solùm incolatus. Rolan. doctor rub. de citat. reorũ. ver. sed an illi. ponit ad lrã dictũ Gui. de Suza. & distinguit, an exul bãnitus habeatur pro relegato: & tũc de delicto priùs ꝯmisso ibi poterit cõuenire, ex quo ciuitatẽ & bona retinet, vel partẽ bonorũ, ff. de min. l. Papinian⁹ exuli. C. de fideiuss. l. j. ad legẽ Iul. de vi pub. l. tutoris. Si aũt tale fuit crimẽ, ꝙ ciuitatẽ & bona ꝑdiderũt, & æquãtur deportatis, tũc ibi ñ cõueniet̃, ff. de bonis dã. l. j. de cap. di. l. ij. & l. tutelas. §. si libertatẽ. & §. fi. subdit, ꝙ ad ꝑdictã distinctionẽ facit ff. si quis cau. l. sed & si qs. §. j. qui satis. cog. si decesserit. in fi. Et ex quo auctor hîc ponit formã bãni & cãcellationis, & qõnes quatuor de bãnis, prẹterquã præmisit s̃. ver. itẽ q̃rit̃. hîc prosequẽdo materiã ampliabo hãc tertiã operis partẽ cẹteris notabiliter breuiorem. Remittã primò ad plures alias qõnes: secũdò cæteras prosequar quas vtiles reputabo. Præmitto aũt de bãno, qd̃ dat̃ pro debito, & eius formã habes s̃. de primo dec. §. 2. ad fi. & de tali bãno vide qõnem super rubrica de ces. act. Et primò de bãnitis q̃rit̃, an valeant statuta, q̃ permittũt illos occidi? & posito, ꝙ valeã, si ꝑmittũt offendi, an possint occidi. de his dicã ĩ. de ꝯstit. ãte fi. An possit in bannitũ ꝯmitti homicidiũ, vide s̃. de arbitris, §. differt. versi. qd de bãnito. An actionẽ cedat, ita ꝙ cessionarius agere possit, s̃. de ces. act. §. j. ver. illud ẽt q̃ritur. & plenè de iure pat. c. vno, lib. vi. super gl. pe. An Lucanus bãnitus q Florentinũ offendit in districtu Lucano, per eũ possit accusari Pisis, vbi inuenit̃, vide de cõp. iud. adi. §. j. ad fi. ver. sed pone: quidã. An Florẽtinus de Bononia bãnit⁹, q ibi hominẽ occidit, possit de illo accusari Florẽtiæ, vel de illo iudex Florentinus possit inquirere. dixi s̃. de cõp. iud. adit. §. j. super ver. qd si cõuenit̃. Itẽ an possit testari, s̃. de inst. edit. §. ꝯpendiosè. sub ver. xj. Itẽ an bõa bãniti ex graui maleficio ĩtelligãt̃ tacitè publicata, ibi dixi. Et an possit hæres institui, vide qd̃ ibi dixi vers. secũdò oppone. in prin. & super præ. ver. illud ẽt q̃ritur. & per Cy. l. j. C. de hære. inst. An s̃ñia pro ipso lata sit nulla, scripsi s̃. de sent. prolat. §. iuxta. super ver. itẽ est nullę. ij. Ibi ẽt scripsi, cũ per statutũ bãnitus nõ p̃t ad sui vtilitatẽ ꝯhere, an valeat pactũ per eũ appositũ, cùm vendit domũ, de inquilino nõ expellẽdo intra tẽp⁹ cõductionis, an quia accusauit de cõsensu vulnerati, vulnerato bãnito illã prosequi possit. scripsi super rubrica de acc. Itẽ an bãnitus accusationẽ inchoatã ꝓsequi possit statuto ꝓhibẽte bãnitos accusare: ibi dixi. An teneat̃ minor bãnitus petens pp defectũ processus bãnũ cãcellari, restituere expẽsas, scripsi s̃. de prim. decre. §. restat. super ver. sed pone, ꝙ pupilli. & ver. seq. in fi. Quis det curatorẽ minori bãnito cõuento, vbi manet, scripsi s̃. de cur. post prin. An bãnitus deceptus in vẽditione vltra dimidiã iusti pretij, exẽptus à bãno, de hoc agat, scripsi de emp. & vẽ. §. nũc dicendũ. 2. super ver. vbi autem. Quæstionem de pacificato cum Titio, q postea ipsum bannitum occidit, quod lex municipalis permittebat, vide super reg. frustra. de reg. iur. lib. 6. Quæstionem de clerico, qui incedebat, vt laicus, bannito, & pòst occiso, vide super regula, quod quis. lib. vj. An exceptio, ꝙ interfectus erat bannitus, per procuratorem possit apponi, vide, qd̃ scripsi de accu. veniẽs. super j. gl. Ad huius declarationem est sciendum, ꝙ Iac. de Are. disputauit quæstionem, quæ incipit statuto & habuit quatuor mẽbra: quorum vnum fuit hîc, & sibi non placuit talem ꝓcuratorẽ admitti, nisi diceretur factum sic esse notoriũ, ꝙ superuacua esset exceptio: alleg. l. eodem tempore. ff. de pecu. Aliud membrũ fuit, an exceptio talis competens ex statuto impediat contestationem? Intellige per priùs dictum de proposita per principalem: & tenet, ꝙ sic, dictum suum fundans super dec. exceptionis. de lit. ꝯtest. lib. 6. ꝙ exceptio rei iudicatæ & semel finitæ impedit contestationem, concor. ff. de iudi. l. pe. C. de transact. causas. Sed, vt dicit, hæc exceptio ex sententia banni descendit & ex fine rei huic imposito per statutũ quo impeditur processus. nã sententia banni omnib. pœnis statutorũ eũ subiecit. facit ff. ad Tur. l. j. C. de calum. l. fi. & de cap. dim. l. amissione. Cognoscetur ergo priùs de illa, & super ea pronunciabitur: & si vera patebit, vltrà non procedetur: aliàs secus: alleg. ff. de excep. rei iud. si in iudicio. Et quomõ hoc casu pronuncietur, vide in præ. dec. exceptionis. in gl. sufficiebat. & s̃. de excep. §. dicto. in fi. Tertium membrum fuit, an bãnitus, qui capt⁹ per familiam ducebatur ad iudicem, impunè potuerit occidi? Affirmatiuam probat, quia bannitus erat [illegible] seruãda, licet dura, ff. qui, & à quibus, prospexit. & verbi standũ est, & statutũ nõ distinguit captum à non capto. facit ff. de leg. præst. ꝯtab. l. j. §. generaliter. inducit̃ ff. de repud. & diuor. l. fi. Item per captionem non est certitudo de pœna: quia posset fugere, vel violẽter auferri ducentibus, alleg. l. ij. C. de app. procon. lib. 7. ff. de acquir. re. dom. l. naturalem. §. illud. & l. in laqueum. Ipse tenet contrarium. nam hostes interficere licet, ff. ad leg. Corn. de sicar. l. 3. in fi. Quod non licet, si capti sint, ff. de statu hom. libertas. Inst. de iur. pers. §. j. item facit ff. ad leg. Aquil. sed & si quæcunq;. in prin. Item cessat in capto ratione potestatis priuato collatæ in bannitum. s. publicæ vindictæ defectus, facit ff. de pact. quod dictũ. Itẽ per solam captionẽ erat in potestate Reipublicæ. facit ff. de don. quæ saxum. Item faciunt iura, quæ volunt occupantis meliorem esse conditionem, ff. de procur. plurib. & eo. tit. si duo. lib. 6. & C. de accus. qui de crimine. ff. de re iud. inter eos. Item contra occidentem: facit ff. si quis eum, qui in ius voc. per totum, & ff. de cus. reo. l. carceris. & l. fi. in fi. Quartum membrum fuit, cùm noua lex facta esset super eximendis bannitis satisdando, vel soluendo certam quantitatem: & iste satisfecerat legi, ita quòd cancellari debebat: & nõdum cancellatus fuerit occisus, an id fieri impunè potuerit? Quòd potuerit, inducitur decr. quod in dubiis, de sen. exc. vbi videtur satis expressum. Item statutum vult illum eximi de banno post satisfactionẽ. Eximi aũt nõ posset, nisi esset, ff. de edi. edic. bouem. §. pen. Si ergo durat bannũ: ergo & pœna. Item cùm duo sunt necessaria, nõ sufficit alterũ, ff. de transact. cùm ii. §. si p̃tor. Item sicut non sufficit quem esse electum, nisi sit descriptus in numero, ff. de mil. testa. ex eo. sic necesse habilitatum ad exemptionem, nisi sit exemptus, vt ꝯtriorum sit eadem disciplina, ff. de reg. iur. nihil tam. Tanc. tenet ꝯtriũ, cùm euanuerit virtus & effectus banni, & verba cum effectu, &c. Item habet ille actionem in dubitatam, vt cancelletur: ergo & exceptionem, si caperetur, vt talis. nam cui damus, &c. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. & e. ti. qui ad agendum. lib. 6. Nec dicitur obligatus, quem exceptio tuetur. ff. de lib. caus. vel obligatus. §. j. ff. de reg. iur. nil interest. Item tunc licitè quis occiditur, cùm ex parte resistentis bellum est licitum, C. de his, qui ad ecclesf. confu. l. 3. aliàs est iniustum ex parte inferentis, cum nefas sit hominem homini insidiari, ff. de iust. & iur. vt vim. Cùm ergo bannito liceat resistere, postquam satisfecit, vt s̃. ergo illicitè occiditur. Ad hãc partem inducitur. C. de debit. ciui. l. j. libr. xj. & ff. de mun. & hono. rescripto. §. debitores. Ad decr. quod in dubiis. respondet, quòd loquitur in pœna, quę medicinalis est, de senten. excommun. cap. j. lib. vj. & spiritualis. & sic difficiliùs tollitur, de transact. c. 2. in prin. facit, quod scripsi de appel. præterea. ij. in glo. hodie non debet. ad fin. Vianisius loquens de condemnato, non de bannito, qui ante solutionem impunè offendi poterat, sed soluerat, condemnatio vigebat, tenet nõ puniri offendentem pœna ordinaria, sed sic arbitraria: quod vide ĩ. super rubrica de solutionibus. Et sciendum, quòd quæstionem huic affinem disputauit iuuenis doctor magnæ scientiæ do. Bartholomæus de Butrigariis, quærens super nouum statutum de bannitis, qui intra mensem soluent certam summam communi: censentur à banno & eius pœna exempti: & bãnitus interim vulneratur, & postea intra terminum soluit, an vulnerans sit puniẽdus? Primò vide diuersitatẽ casus: quia iste ex verbis legis nõ egebat cãcellatione: vnde si tales terminos habuisset q̃stio proxima

non

non fuisset dubia:qa ꝑ satisfactionem fuisset exemptus Hoc ergo maleficiũ ꝓcessit solutionem,aliàs nõ esset dubia:ibi secutũ fuit. Tenuit autem,ꝙ aut beneficium trahetur ad tempus solutionis: aut eõ solutio ad tempus beneficij.Ex primo aũt remanet delictum impunitũ:ex secũdo venit puniẽdũ:ergo ꝑeligendũ est fm, cùm publica vtilitas exigat maleficia puniri. extr.de sent.exc.vt famæ.& ibi ꝯcor.inducit inter alia l.sufficit.ff.de cond.indeb.æquiparat.n.conditionem superueniẽtẽ ad actũ purum,ac si à principio fuisset annexa.Sed certũ est,ꝙ si sic bãnitus fuisset, ꝙ soluendo intra tale tẽpus tantũ censeretur exemptus,interim ꝑ potuisset impunè offendi:ergo idẽ hoc casu. Bona & partim ẽt similis est alia ipsius Ia.quæstio,quæ incipit,statutũ est.ponẽs statuto ciuitatis caueri,ꝙ nullꝰ bãnitus debet esse consul,vel in aliquo officio:Titius bãnitus electus fuit ad officium per eum,qui habuit Breue,sed ante tp̃s intrãdi ad officium exemptus fuit de bãno:quærebat,an deberet recipi ad officiũ?subdebat,sed si non esset recipiendus,an eligens possit alium eligere?tenebat,ꝙ nõ.Et hãc nõ prosequor:quia est extra ꝓpositum:& quia expedita per decr.de elec.si cõpromissarius.lib.vj.In prima q.ꝓ Titio inducit verba statuti,quæ non ꝓhibent eligi ad officiũ:sed ne sit ĩ officio. Iste aũt tempore,quo assumit officium,non erat bãnitus:ergo,&c.Nam esse consulem,vel officialẽ.est consulere reipublicæ ex officij debito.ff.de orig.iur.l.2.§.exactis. Quòd sic post ingressum beneficij,& nõ priùs,ff.de condi.& demonst.l.Publius.j.respon. Valuit igitur electio,cũ nõ sit ꝓhibita,nec exaggerandæ sunt pœnæ , ff. de decurio.generaliter.de reg.iur.in pœnis,li.vj.Item ꝯceduntur sponsalia,vbi nõ ꝓhibetur matrimonium,ff.de rit.nup.si qs officium.& de sponsa.in sponsalibus.2.de desp.impu.c.vno,li.vj.Pro Titio ẽt facit lex,quod ita ff.de ędil.edic.Inducit etiam,in multis conualescere in principio inualidum,ex quo peruẽtum est ad casum,à quo incipere potuerunt.In contractibus patet,C.si ma.fa. l.fi.& de ꝯc.iudicum,l.j.In codicilis,ff.de le.3.l.j.post prin.In hæredis institutione,in auth. vt cùm de ap.cognos.§.generaliter.Et in datione libertatis,C.de his,qui ad lib.p.nõ pos.l.j.ff.de pœnis, l.fratres.& in legato,ff.de leg.3.si deportati.& de reb.dub. si cognatis.Et in tutoris datione,ff.de tute.furiosus.Et in datione iudicis,ff.de iud.cùm furiosus.Et in electione ad honores,ff.de nun. & hon.rescripto.§.debitores.Soluendo tenet ꝯrium,dicens hęc tria inofficiali ponderanda,electionem confirmationem,& exercitium officij.Probat autem, ꝙ consul & ꝓconsul habent hoc nomen,etiam priùs quàm sit egressus vrbem,& ante quàm ad prouinciam sibi decretã perueniat,ꝑ l.ff.de offi. ꝓcons.ad idẽ de cõsul.l.pe.lib.xij.adiuuat hoc ꝑ l.j.C.de magist.municip.ff.de mu. & ho. si quis magistratus.vbi nomen Magistratus,habet electionẽ, datoꝙ resistat.facit ff.de admi.tut.quidã.§.fi. & ꝑ hoc dicit solui primã obiectionem ꝯriam,quia nomen habet ex electione.Item cùm ꝓhibitus esset:ergo eũ eligi ꝓhibitum erat,cũ per electiõẽ veniatur ad id,ff.de sponsalibus,oratio.& venit illud generale,vt aliquo ꝓhibito ꝓhibitum dicat omne,ꝑ quod puenitur ad illud, ff.de fideiusso.cũ lex.C.de nat.lib.l.legẽ. & de vsur. rei iudicatæ,l. fi.Ex quibꝰ concluditur,ẽt electionem fuisse cõtra statutum,nec habilitate superueniente potuisse conualescere. Puto ꝙ resistes per solutionem contrarij,quam dedi post Dy.in reg.nõ firmatur. lib.vj.circa leges allegatas,ꝓ prima parte ad l.oratio.s̃.ꝑx.allega. qua distinguitur inter causam impedimenti ꝑpetuam & temporalem:sed optimè iuuatur auctor,& quem,& cuius scientiam dilexi.per.l.sufficit.ff.de cond.indeb.vt scilicet sufficiat, ꝙ poterat esse ꝑpetua.Item circa principale dictum iuuatur peroptimè per dec.de elec.cùm in cunctis.§.inferiora.coniuncto fine capituli,ibi,cp̃s autem.vbi patet,ꝙ Lateranense concilium,licet circa episcopales dignitates prohibitionem fecerit electorib.circa inferiores,illam fecit solum à præsumptis,dicendo,inferiora,&c. nullus omnino suscipiat, tamen ꝑ illam intelliguntur ꝓhibiti etiam eligentes, vel conferentes,vt patet in fi. vbi puniuntur , licet ibi aliter non ꝓhibiti. Quod allegatũ fuit de cõualescentia certorũ casuum,non ꝓficit:quia illa sunt specialia in casib. expressis contractum,codicillorum,libertatum,&c. & sunt ꝯ regulas vtriusq; iuris,ff.de reg.iur.quod ab initio.& l.pe.e.ti.non firmatur.lib.vj. Cùm tractauerimus de electione per breuia,vel sortes in Italia visitata,sed plus cùm regebant communia ciuitatum.pone quæstionem Guid.de Suza.quam post eum habeo super l.nominationes.C.de appel.& est talis : Prohibet statutum iuratum bannitos esse de concilio ciuitatis,quo dantur breuia,vel sortes : & decernit,quòd si aliud fuerit per eos actum non valeat,& certam pœnam soluant:bannitus interfuit,& habuit breue,& elegit officialem, qui iurauit , & officium iuxta morem ad tempus exercuit: nunc opponitur ei de statuto:quæritur,an sit remouendus?& qd de gestis per eum?tenet,quòd est remouendus , tamen per eum gesta valent. Ad secundum,quod est breuiùs,alleg.l.Barbatius.ff. de officio præsidis,& l.j.C.de testa.cum simil.scilicet C.de sentẽ. & interloc.l.ij.ff.ad Maced.l.3.de sup.leg.l.3.in fi.de testa.ad testium §.j. Ad primum principaliter allegat præalleg.l. nominationes.C.de appel.quæ habetur 2.quæst.vj. ante.§. diffinitiua.& l.si constat.ff.eodem tit.de appel.& quia factum contra legem,C.de legib.l.non dubium.maximè iuratum,& sic seruandum, cùm nõ vergat in periculum animæ, extrà de iureiur.c.j.si verò. & c.cùm contingat.nec est via aperienda periuriis, C.de indi.vidui.l. 2.in fin.extrà de iureiur.ca.penultim. Nec obst.quòd gessit officium. Nam & tutor post gestionem remouetur,ff.de suspect. tu l.hæc enim,§.fi.Duas nunc quæstiones coniũgam, quæ respiciunt filios bannitorum,& prima Lamber.de.Rampon.& incipit,statutũ est in ciuitate.quando per statutum filiofamiliàs homicidium ꝯmittente & bannito,quia non comparuit,pater tenetur designare partem bonorum & domorum suarum communi ꝯputata ꝑsona ipsius patris in numero filiorum pro vno capite , quæ pars destruatur,& destructa remaneat in communi:quæritur,an filiofamiliàs propter homicidium bannito,& demum mortuo,pater partem illam designare teneatur,cũ in bãno fuerit expressum,ꝙ bona eius destruẽtur,& destructa & publicata remaneant in cõmuni?secũdum Iaco.de Are.& incipit,pone,ꝙ statutum tale est. cùm ex forma statuti bona banniti pro homicidio fuerint diuisa inter commune & eius filium , & postea bannitus habuit secundum filium & vxorem:& ipse pater mortuus est:quæritur,an filius ipse petere possit partem bonorum diuisorum inter commune & fratrem?In prima disputans tenuit, obiectum mortis obstare : nec ex verbis banni sufficienter factam ademptionem bonorum: motus his rationibus petitionis & publicationis & contra formam iuris,saltem in eo, quod de destructiõne dicitur,ff.de ꝯhend.emp.senatus. De publicatione patet C.de bonis damnatorum,authent.bona.Item apertius est contra ius, ꝙ ex delicto filij procedatur in res patris:C.ne filius pro patre,per totum.Item ꝙ cogitur pater filio dare partem,C.de nat.lib. l.fi.Item apertius est contra ius,quo filiofamiliàs delinquente,casu, quo erant publicanda bona delinquentis,tamen non publicatur castrense peculium filij,sed remanebit illæsum apud patrem,C.de bon.dam.l.si filius,& hîc,quod peius est, agitur de publicatione rerum paternarum ex delicto filij.Et ex his rationibus dicit ad rem distinguẽdum, vt tot legum contrarietates vitentur.Si autem ingressus fuerat hãc partem,si reus decedit ante accusationem,perit crimen priùs cum pœna: si post accusationem pendẽte iudicio,pereunt acta,& crimen cum pœna extinguitur hæc patent C.si reus , vel accus.mor.fue.l.j.ff.de public.iud.l.publica accusatio. & l.defuncti.Si autem accusatus moritur lata sententia cõdemnatoria & appellatione pendente,tunc distinguitur,an expressè bona fuerint adempta,an non.vt C.si pendente appel.mors inter.l.3.&,si reus, vel accus.mor.fue.l.fi.Si autem decedit accusator accusatiõe pẽdente etiam pereunt acta, & datur cæteris licentia repetendi intra certos dies,ff.de accus.libellorum.in fi.Si moritur post latam sententiam appellatione pẽdente,acta etiam pereunt: quod dic. vt no.in præd.l.publica.& l.fin.C.si reus, vel accusator mor.fue. Videat modò studẽs,sub quo ex prædictis articulis includatur defunctus,de quo quæritur:& ꝯstat,ꝙ nec sub primo,nec sub secundo,sed adaptatur tertio.Probat demum expressam bonorum ademptionem per verba banni factam non fore:quia dictum fuit, quòd bona sua destruentur,&c.debebant dicere, quòd pater designaret sibi partẽ,&c.vt in statuto.nam verba illa Bona sua.non cadunt in filiumfamiliàs,cùm bonorum appellatio alia ciuilis,alia naturalis.Ciuilis designat bõa fide possessa ex empto,vel aliter licet sint aliena. Naturalis, cùm possidemus, quæ dominij nostri sunt,ff.de ver.sig.bonorum.in prin.& §.in bonis. Ad in filiumfamiliàs neutra istarum cadit.ff.de acq.pos.l.possessio quoque.§.q in aliena,&eo.ti. quicquid filius.Hinc est,quòd in hypothecaria probandũ est rem fuisse in bonis,id est in dominio debitoris:nec sufficit possessio:& in hoc differt à Saluiano interdicto, ff.de pig. l.j.§.cũ ꝑdium.in fi.& l.quæ nondũ.§.quod dicitur. facit ff.de acquir.rer. dom.l.statuas.& l.rem in bonis.Ergo ꝑempto crimine, cùm bona expressè parte adempta non fuerunt, pater non tenetur designare partẽ.¶In secũda qõe disputatur,ꝙ cùm pater bannitus fuerit ex cã.qua debuit deportari, cùm bannum deportationi successisset, ff.si quis cau.si eum.§.qui iniuriarum. & ff.de infa.quid ergo.§.vlt.& de public.iud.l.infamen.& sic desiit habere filios in potestate,Insti.quib.mo.ius pat.pot.sol.§.cùm autem. iste filius cõceptus est natus post bannum, nec à communi,nec à fratre aliquid petere poterit.nã cõe eũ repellit, per l.2.ff.de sent. pas.& de accus.l.ex iudiciorũ.Putat tamen,ꝙ si cõe non appreheẽdit bona,licet illa deuastauerit. poterit ille ingredi possessionem illius partis,ac ẽt illa vendicate ab iniustè detinẽte.allegat ad prædicta ff.famil.ercisc.l.Luciꝰ. ff.de inoffi.test.l.mater decedens.Et si frater vellet habere partem ĩ bonis deuastatis,id posset,cõferẽdo partẽ,q̃ habuit de concepto:post bannũ dixit,quia si priùs cõceptus

ptus fuisset,licet pôst natus,quo ad partẽ fratris,dicẽdũ vr̃ ꝓrium, per l. qui in vtero.ff.de statu hom.Fatetur tñ,ꝙ si relegatus tantũ fuisset,vel minori pœna bannitus,cùm retineat filios in potestate,filiꝰ qñcunq; natus succedit cũ aliis ex testamẽto, & ab intestato,ff.de inter.& releg.l.3.& 4.& l.relegatorũ.§.j.& Inst.quib.modis ius pat.po.sol,§.relegati.Et scias,ꝙ homo bonus ad literã mouit hãc quæstionẽ in relegato decedẽte ab intestato.Et tenet idẽ, ꝙ filius pòst cõceptus & genitus admittatⁿ ad partẽ bonorũ cũ fratre,dicẽs expressum,ar.ad hoc C.de inof.do.l.si totas.& de reuoc. don.si vnquã.Et subdit,ꝙ partẽ petet,ſm quosdã,ꝯditione ex illis legibus,vel ſm alios,per vtilẽ in rẽ actionẽ,C.de reuoc.do.l.his solis.vel ſm eũ,petet per officiũ iudicis, vel per actionẽ in factũ: quia hoc æquitas suggerit,ff.de præscriptis verb.l.quoties.vel cõditione ex illa lege municipali.Elegans Oldradi qõ se offert, ponẽs duo statuta Paduana,quorũ vnũ p̃mi at capiẽtẽ & præsentãte bannitũ ad mortẽ:aliud punit euntẽ in alterius territoriũ,vr̃ districtũ ad aliquẽ capiendũ. Titius sic de Padua bãnitus habitabat in finibus districtus Paduani: ad quẽ capiẽdũ ibat Senẽsis:quo viso Titius arripuit fugã,quẽ Senẽsis insecutus est ĩ districtu Paduano,& demũ Veronæ cõtiguo,ibi illũ cepit, & præsentauit Potestati Paduę:querebatur,an sibi pœna,vr̃ præmiũ deberetur?Soluendo tenet,ꝙ debetur pœna,& ipse eloquẽtissimꝰ ornauit verba Salomonis:quib.mutatis inchoando ab vltimo dicit esse casũ in l.quis sit fugitiuus.§.idẽ Cælius scribit.ff.de ædil.edic.declarat, ꝙ tota lex vsq; ad §.idẽ ait.tractat de illo,qui cõsummauit fugam vbi inchoat tractare de illo,q̃ est in actu fugiẽdi:& dicit, ꝙ si non p̄t dominũ in sequentẽ euadere,nõ est fugiens.allegat §.idẽ Cælius scribit.Quæstioni,qũo p̄t seruus in ipso actu fugiẽdi dominũ ĩ sequẽtẽ euadere,respondet pp facti impossibilitatẽ,vel difficultatẽ:exponit gl.vt q̃a fugit ad inimicos domini:subdit textus, multò magis fugitiuus est,qui se confert,vñ adduci possit: dicit gl.ꝙ propter eius loci priuilegiũ,vt Ferrariæ,forsan habet, vel habuit Ferrariæ priuilegiũ pro fugientib.ad suũ territoriũ:& iste est casꝰ noster,secundũ eũ,qui ex iure loci nõ debebat illud ingredi.Cõfirmat aũt hoc per l.si filius.§.fi.ff.ad Mace. Ante id dabat prosam talẽ:qñ aliquid inchoatur sine culpa & pœna,si deducatur ad statũ ex sui natura punibilẽ,punitur inchoans,si persistat, cùm sine facti difficultate,& iuris pœna desistere potuit:sed sic fuit hîc: ergo,&c.probat hãc p l.qui cùm maior.j.resp.ver.certè si aboliti,ne.ff.de bon.lib. Tertiũ vide apud eũ.Primã sic declaro:Certũ est ꝙ existens in fuga,cõdictio p̄t in eius damnũ variari.casus est legi si quis in seruitute.ff.de fur. vbi seruus fugiens cũ furto ante quã pueniret ad locũ destinatũ,factus est liber putã,vt dicit gl.q̃a euenit ꝯditio,sub qua fuerat manumissus.Sic isti fugienti per ingressum territorij Veronẽsis cõpetere cœpit libertas ꝯ insequentem Facit demum conclusionem.quã sumit ex no.in l.talis scriptura. ff.de leg.j.in vlt.gl.Inducit ad hanc partẽ,ꝙ verba secundi statuti clara sunt.Itẽ certa est limitatio locorũ,& certa illorum trãsgressio,& sic nulla iuris quæstio.C.de fur.ancillæ.Nec prodest principiũ licitũ:quia propter misturã recipitur,quod nocet,vt no.ff.de regula Cat.& ibi ꝯcordãtiæ.Itẽ ꝯstat effectũ secutũ in loco prohibito.Itẽ finẽ &consummationem actus distincta mutatione loci à prĩcipio:&sic ex illo loco distĩcto principio,licet licito,legẽ nõ assumit.allegat ff.si seruitus ven.sicuti.§.Aristo.ad leg.Aquil.quẽadmodũ.in prin.sic cessat perfectio rei,altero priùs illã apprehẽdente,ff.de acq.rer.dom.naturalẽ.§.illud.& l.in laqueũ.Itẽ parificãtur excessus ĩ modo,& excessus in loco,Inst.de actio.§.huic autẽ.Sed excessus in modo punitur,C.vnde vi,l.j. Ergo & excessus loci.facit ff.de adul.si adulteriũ.j.§.Imperatores.vbi no.qui plꝰ fecit,quàm debuit.Nico.de Mata.in q.quæ incipit,quidã inculpatꝰ inter alia duo tractat:an s.bonis damnati pro homicidio expressè publicatis,sint publicata,quæ habebat extra districtũ publicantis & quid de postea acquisitis,cùm ipsi bannito superuenerit hæreditas?Ad primã,ꝙ nõ veniant,alleg.ff.de bo.auctor.iud.possid.cũ vnus.§.pen.ff.de tu.& cur.dat.ab his.l.antepen.& ibi concor.ff.de of.præsi.l.3.de offi.præfe.vrbis,l.fi.De vinculo personali patet ff. de interd.& releg.sicut aũt.De loco,ea l.§.interdicere.De executione patet ff.de re iud.à diuo Pio.§.j.Soluit distinguendo, aut iudex,qui publicauit,habet iurisdictionem à iure cõi,& secundum ipsum iuscõe,&eius ordinẽ pœnã imposuit:aut vterq;,vel alterũ à lege municipali processit.Primo casu publicatio & omnis nota quæ pœnã sequitur,secundũ iuris cõmunis ordinẽ extẽdetur.In corporatio aũt fiet per officiales illius territorij, in quo sunt bona,per d.l.à diuo Pio.§.j.& per l.cùm vnus.§. pen. vt & ibi no.Inducit ff.de admi.tu.tutores.§.hæredes.de bonis vac.si quando. & l.si facta similitudine.ꝙ plures tutores vnum pupillum repræsentant,ff.de pact.si plures.§.j.Et si sunt diuersarum prouinciarum,vnus facit administrãda designari illi tutori,qui res illius prouincię administrat,vt in d.§.hæres.Sic plures officiales in diuersis prouĩciis deputati repræsentant vnum fiscum,cui delata secundum diuersas administrationes,vel prouincias cuiq;cõpetũt ministrãda vt in d.l.de bonis vac.& de bonis proscrip.si quis post.Cõstat autem,ꝙ ciuitates Italiæ sibi vẽdicãt iura fiscalia,& iurisdõnẽ hodie diuisam in illis per ciuitates,sicut olim per prouincias.Et ad hanc partẽ solutiõis pertinet,quod scripsi in dec.cùm secũdũ.de here. lib.6.in fi.magnæ gl.Secundo casu,qñ publicatio facta esset legis municipalis virtute,quæ iurisdictionẽ dat,vel pœnã statuit,vr̃ facit vtrũq;,tunc dicit,publicationẽ nõ extendi ext.illa loca,q̃ sunt de iurisdictione & potestate illius legis,per iura priùs alleg.&per l.neq;.C.qui dare tu.vel cur.pos.& hoc,quo ad bona.In pœna afficiẽte ꝑsonã distĩguit.Nã aut afficit respectu loci,putà restringẽdo ad certũ locũ:& tũc nõ extẽdit merã iurisdictionẽ iudicantis, nisi causaliter,vt in d.l.relegatorũ.§.sicut.& §.interdicere. & seq. Aut nõ afficit respectu loci?& tũc si continet iurisdictionẽ facti, putà ne exerceat aduocationis officium: & tunc non excedit iurisdictionem iudicantis,ff.de postul.ex ea.Aut infligit impedimẽtum iuris:& tunc aut est cõis notæ,quæ sequitur casum:& tenendũ est,quod s̃.Aut ratione notæ,quæ sequitur pœnam: vel ratione expressionis in ipsa sententia factæ & his duob.casib. seruatur distinctio dicta in publicatione bonorum, an iure communi, an municipali,&c.vt s̃.in 2.q.no.pro bannito,ꝙ bona sua fuerũt publicata,istud tẽpus sententiæ demonstrat, ff.de auro & ar.leg.l.si ira.de verb.obl.si ita stipulatus.§.j.Ex significatione igitur verbi, cui stãdũ est.ff.de le.3.nõ aliter.nõ veniũt futura.Inducit similia ff.de arb.de his.& de transf.qui cũ tut.ad fi.de dam.inf.&c. damni.§. si is.in fi.ff.de cõtrah.emp.l.in pignore.de pig.fideiussor.§.f.in legato filiarũ,ff.de leg.j.l.qui filiab.Hoc ergo idẽ in pœnali suadet, ff.de pœ.interpretatione.& in odiosis,l.cùm quidã.regula,in pœnis.& regula,& cuius.&regula,odia.li.6.Et p̄t.ſm eũ,casus dici casus,ff.mãdati,si mãdauero.§.si is,cuius.Sed ad ꝓriũ,quod sæpe dictũ est,tale bãnũ succederet deportationi.Itẽ ꝙ passus mediã,vel maximam capitis diminutionẽ,ciuitatẽ,cognationẽ,& ea,q̃ iuris ciuilis sunt,perdit,Inst.de capitis diminut.§.j.& 2.ff.e.ti.l.fi.Itẽ sũmè iuri placet,ꝙ pœna correspondeat culpæ, ff.de pœnis,respiciẽdũ.in prin.& l.hodie. Sed interpretatio,ꝙ ꝓ homicidio bannitus habeatur pro deportato, talis est, vt saltem ciuiliter vitam ꝑdat,qui alienam vitam extinxerit.&hoc est posse tenus punire:in quo peccauit,C.communia de suc.omnꝯ speregrini.in fi.&leges municipales nõ recipiunt iuris intellectum,ff.de mu.& ho.vt gradatim. in prin. Pro danda solutione orditur ab alto specificãs circa ix.species pœnarũ aliter,quàm scripserim in dec.qualiter 2.de accu.super verbo,diminutionẽ capitis.& in hoc residet,ꝙ bãnitꝰ propter homicidiũ,siue bannũ,dicatur pœna delicti,siue ꝯtumaciæ:& testari p̄t,& ex testamẽto capere,& omnia retinere,quę ex presse nõ sunt adẽpta,vt in l.relegati.ff.de interd.&releg.Inducit ff.de testa.l.eius q.§.legati.Nec obst.eo.ti.l.3.vbi dicitur,quòd testamẽti factio publici iuris est.nã ĩtelligitur,vt ibi no.nõ ꝙ sit officium publicum, vt aliàs:quod patet in fœminis & in minoribus xxv.annis,qui testari possunt,sed nõ publicis officiis fungi, de re. iu.li.6.de mu.& hon.ad rempublicam.In questione autem tenet ꝙ bonorũ publicatio nõ extenditur ad postea quæsita,ꝑ præ. l.si mãdauero.2.ff.mand.§.is cuius.& de pœnis,felicis.§.verùm cùm lib.6.Gradũ septimũ duę tenent quæstiones,& præsupposito statuto.ꝙ querelæ bannitorũ non audiantur,& quòd impunè possit offendi,pono bannitum pro rapina accusari de homicidio,qui securatus per iudicẽ venit:deposuerunt testes ꝯ eum quos accusat de falso:quæritur,an per statutum repellatur accusatio?& hęc fuit Francisci de Matarellis,& incipit,statutum estPaduæ.Vel pone,iudex contra eum tulit iniquam sententiã:quæro,an in syndicatu iudicis de hoc conquerens banno durante audiatur? & hæc fuit pars quæstionis domini Nicolai Capocij de Vrbe, & incipit, statuto ciuitatis Romæ. In prima ad negatiuam allegantur verba statuti,quibus standũ est,ff.de exercit.l.j.§.is qui nauẽ.& maximè in statutis,quæ sunt stricti iuris,non numerata inter bonæ fidei,Inst.de actio.§.actionũ.& sic verbis standũ,ff.de verb.obl.quicquid.& maximè,quia iurata,ext.de iurei. si verò.&sic generaliter sumẽda,ff.de Publicia.de pretio.Itẽ pendente accusatione accusatus non accusat,C.qui accu.non pos.neganda. ff. de pub.iudi.is qui.In ꝓriũ prosequitur iste suã iniuriam:& hoc est se defendere Nã probata falsitate testiũ,etiam lata sñia retractaretur, vel ipso iure,vel per restitutionem in integrum:de quo plenè dixi ext.de excep.cùm venerabilis.super gl.pe.Fortiùs ergo debet ĩpediri fiẽda ff.de superfi.l.j.§.q ait.& defensio ꝯceditur ei q nõ p̄t agere,extr.de iud.intelleximus.de excep.cùm inter priorẽ. ff. de iure fisci, Imperatores.pp quẽ ẽt licet occidere,ff.de iusti.& iur.vt vim.& ĩ cle.de homi.c.vni.inducit ẽt ff.ex qui.cau.in pos.eatur,l.ad cognitionem.& quod ibi no.Item quod non liceret ꝯ accusatorẽ,non liceret contra extraneũ,ff.de public.iud.is qui reus.& ff.de bon.liber.qui cùm maior.§.si libertus.Soluit,ꝙ si accusat accusatorem ꝙ corrupit & produxit falsos testes,admittetur q̃a hoc ꝓpriè est

24 ¶ † In summa nota, quòd accusator in probatione deficiens, eo ipso calumniari præsumitur, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. j. cum cõcor. & ij. q. 3. qui non probauerit. Ar. contrà ea. q. Paulum. & ff. ad Turp. l. j. §. j. & mulier. C. de cal. qui nõ probasse. l. ij. de adul. quanuis. 2. & l. iure mariti. Sed illa, & similia casualia sunt, secundum Io. & Azo[a]. Tu distingue: nã si quis accusat ex iusta causa, quam tñ probare tenetur, putà marit⁹ ob dolorẽ aliquẽ accusat de adulterio, si desistat, nõ videtur calumniari, nisi eius calumnia appareat euidenter, vt ff. de adul. l. is qui. & C. e. l. seruus. & in p̃. l. q ñ ꝓbasse ille habuit iustã causam accusandi, & in c. Paulũ. Idẽ, si ob suã, vel suorum iniuriã, vł necessitatis cã id faciat, vt C. de cal. l. ij. & l. cùm patern

ADDITIONES.

¶ defendere, ff. de re iud. diuus. C. si ex fal. inst. l. j. 2. & 3. & ꝑ totum, q ac. nõ pos. l. j. Secus dicit, si testes, vel alios testiũ corruptores accusare velint. Leges præal. mihi non ꝓbant, ad quod inducũtur. non enim loquũtur in terminis qõnis, s. de illo, q impunè potest offendi, & cuius querelæ non audiuntur. Canonista ergo præal. dec. cùm inter priorẽ. de exc. se expediret de hac quæstione, dicẽs ꝙ excipiens de falso audietur: & est hoc ꝓpriè defendere: accusãs nõ: quia id est q̃relari, vel agere: & sic ẽt nõ periit instantia, cum ĩtentum suum assequatur per exceptionẽ, & sine onere inscriptionis, de prob. ext. de excep. cùm venerabilis. vide quod scripsi s. đ legatis. §. restat. super ver. quid si in statuto. in ver. & quia versiculus. In secunda quæstione, vt s. ad negatiuã allegatum est ex verbis statuti, vt sententia conueniat verbis, ff. de flumin. l. j. §. non autẽ omne. de adminis t. tut. ita aũt. Cùm ergo iste offendi poterit & ratio ei reddi nõ debuerit, qđ legis auctoritate fit, iniuria, vel damnũ dici nõ potuit, C. quando liceat vni. sine iud. l. j. & ij. C. de adul. l. Gracchus. & quod licebat in personam, fortiùs in rem, cùm minima offensa personalis excedat omnẽ pecuniariã, ff. de pœnis, in seruorũ. Nec data securitas respicit hunc casum, sed illum solum, propter quẽ priùs erat bannitus: & id tacitũ habetur pro expresso, ff. si cert. pet. cùm quid. ff. de serui. seruitutes. Et generalitas securitatis restringitur ad cogitatum, ff. de transac. cùm Aquiliana. & l. qui cũ tutorib. fac. lex, nõ est verisimile. ff. quod metus causa extr. de præsumption. quia verisimile. & imputet sibi, qui non appellauit, qui sententiæ consensisse videtur, ext. de re iud. qđ ad cõsultationẽ. C. de ap. hic qui ad ciuilia. Soluit contrariũ. Securitas enim suspẽdit effectũ banni: & si hoc est, quo ad sententiam iã datam, fortiùs ad dandam. Constat autem, ꝙ non bannitus iustè ageret, ff. de iud. si filius. & l. Iulianus. Ergo est iste securatus, vt fauorabile securitatis verbum nõ restringatur. facit, ꝙ sit tale, ff. de statu hom. l. ij. §. j. Inst. eodem, §. fi. quod extendendũ patet ff. de const. in prin. l. ij. C. de bonis vacan. l. ij. & generalis securitas generaliter est intelligenda, ff. de publica. de prætio. ext. de ꝑuiuil. quia circa. Itẽ si contra ipsum sententia ferri posset iniqua, ad quid citatur, & ad quid securatur? Certè superuacuè, contra l. si prætor. ff. de iudi. contra l. j. ff. ad municip. & l. j. C. de thesau. lib. x. Itẽ ad quid iste grauatur in expensis veniendi, & licitè in aduocatis & aliis? Expediebat per hoc isti nõ vocari, nec securari, ff. de leg. 2. qui solidum. §. etiam. & ff. iud. solui, l. iam tamen. §. in hac. Et beneficio iuuari debuit, non decipi, extrà de commo. c. vno, ff. eodem ti. in commodato. §. sicut. in fi. Nec obstabit tempus securitatis esse finitum, cũ beneficium debeat esse perpetuum, & nulli diminutioni subiectum, in auth. constitutio, quæ de dignit. §. illud. ad quod facit l. necessarios. §. j. ff. ad Syllan. & C. de his, qui vt indig. l. minoribus. copiosiùs allegat, & contrariis respondet: ibi vide. Habetur alia & Iaco. de Are. quadrimembris q. Primò, qua ponitur thema de statuto ciuitatis, quo prohibetur ratio fieri bannito pro maleficio, nisi pro homicidio, vel mutilatiõe. Caius bannitus mutuauit Titio damnum passus est, vel furtum & rapinam: quæritur: an exempt⁹ de banno agere possit de prædictis damnis, quæ passus est de mutuo? Item eædem quæstiones formantur de hærede illo mortuo in banno, vel post exemptionẽ. Prosequitur autem priùs, an talia statuta valeant? de quo dicam ĩ. de const. ante fi. Commendata autem ratione statuti, ad negatiuam inducit l. j. ff. de aleat. Cùm em̃ ibi in edicto dicatur, iudicium non dabo, ĩ. quod sequitur, ꝙ hoc sonat dicere id impunè fieri, cõstat etiam, regulariter ꝓhibita casualiter ex lege licere. Patet ĩ furto & damno casualiter permissis ibidẽ, & C. de cõmer. & mer. l. 2. quæ regulariter sunt prohibita, ff de fur. l. j. Sic in homicidio casualiter ꝑmisso, C. de epis. & cler. l. raptores. C. de his. q ad eccl. ꝯfug. l. 3. qñ lic. vni. l. j. & 2. ff. ad le. Cor. de sicar. l. 3. in fi. ff. de adul. l. patri. & l. nihil. & l. marito. extr. de homic. c. 2. & 3. e. ti. in cle. c. vno: facit e. ti. pro humani. in fin. lib. 6. & no. 23. q. v. in fi. summæ. Vbi autem talia ꝑmittũtur, ñ est locus q̃relæ, C. de adul. l. Gracchus. C. de meta. l. duorum. lib. xij. Item gñralis consuetudo habet bannitos talia pati: pro qua facit in vsibus feu. de mili. vasal. qui cont. est, c. j. in fi. & quod ibi no. & ti. hîc finitur lex, in prin. & consuetudo facit licitum, quod aliàs non liceret 32. q. 4. obiiciuntur. ff. communia præ. venditor. §. si constet. C. de emancip. l. j. Nec obstat exceptio banni, cùm à principio actio nata non fuerit, Inst. de noxa. §. si seruus. ff. fur. l. serui. & factum, & c. de reg. iur. factum. lib. 6. bene facit C. de generali abol. l. indulgẽtia. & de senten. pas. l. tutor. cum quinq; legibus seq. In contrariũ quia per exceptionem statuti videtur illud restringi ad iniuriam personalem, ff. de pen. leg. l. nam qđ. §. fi. & dispositio verborũ statuti est attendenda, ff. de postul. l. j. §. item senatus. de vi & vi arm. l. j. §. ait prætor. Nec est exaggeranda pœna, quæ dat certum modum, ff. de decur. generaliter. §. Imperator. nec enim res delinquunt, sed homines, in auth. de mandat. prin. §. oportet. illis ergo læsio inferri non debet. Sed ad hoc respondetur, quòd bannitus, q non obtemperat ius dicenti, videtur diffidatus, vt hostis, ff. de capitis dimin. l. v. §. j. C. de his, qui ad eccl. confu. l. si seruus. Et si diffidatus in persona, fortiùs in rebus, ff. de capt. & postli. reuer. l. v. §. ĩ pace. l. hostes. ff. de pœnis, l. in seruorum. Et hæ pœnæ personales & reales rectè contumacibus infliguntur, ff. de re milit. l. omne đ lictum. §. j. ff. commu. diui. si is, cum quo. Soluit pro hac parte ꝑ l. fi. C. de epis. & cler. §. pen. ext. de hær. vergentis. C. quib. ad lib. proc la. non licet, l. j. ff. de pœnis, fratres. ff. de legat. 2. l. cùm filius. ff. de manu. test. Aristo. Non obstat præsens accusatio in furto, ex quo saltem videtur tenere, C. de noxa. l. j. ff. de fur. & l. serui filij. quia ibi illicitum initium, hîc licitum, C. de vsuca. transfor. l. vna, §. hoc tantummodo. & ff. de vsucap. l. sequitur. §. de illo. in fi. & l. si aliena. De secundò articulo tenet, quòd licet ex commissis in bannitum & eius res non agat exemptus, ex contractu tamen rectè agit, ex quo exemptus: alleg. ff. de pecu. l. quam Tuberonis. §. fi. & l. sed si damnum. in prin. Item ex vi banni non fuit impedita origo actionis, quæ est de iure gentium, ff. de pac. l. iurisgentium. Est igitur fides seruanda, C. de pac. l. debitori etiam hosti, & rebelli, in auth. de man. prin. §. sed neq;. xxiij. qu. j. c. noli. nam nihil magis fidei humanæ congruit, quàm conuenta seruare, ff. de pact. l. j. in prin. Subdit qđ si quis verbum illud Ratio non fiat, velit ẽt accusatus propter sui generalitatem extendi? respondet, quo ad contract⁹, solam perimunt exceptionem, ff. ad Maced. l. j. ad Velleia. l. 2. Quę exceptio cùm competat propter contumaciam non parentis, est temporalis, quamdiu durat contumacia: & ideo ea cessante, quia factus est obediens, & exemptus est à banno, & eius pœna, agere potest, C. de collat. l. posthumo. & l. filiæ. & ff. de collat. bo. l. j. §. si frater. & §. si duob. & l. nonnũquam. maximè, quia imposita erat nomini: & euanescente nomine euanescere debet pœna, ar. C. đ feriis, l. à nullo. & C. de inof. testa. l. fi. adducit etiam ad prædicta đ cre. c. ex literis, de const. & de exce. c. pia. lib. 6. De tertiò se expedit dicens, hæredem banniti mortui in banno, agere non posse ex furto, rapina, vel damno datis tẽpore banni, cùm nulla actio bannito cõpeteret, tanquam hosti licitè passo prædicta: cùm bonus sit dolus, quẽ quis machinatur in hostem, ff. de dolo, l. j. §. non aũt & nemo plus commodi relinquit hæredi, quàm habeat, ff. de reg. iur. l. nemo plus ꝯmodi. & l. in his. De quarto, quo q̃ritur de contractu, tenet, ꝙ ẽt si mortuus sit bannitus in banno, cùm exceptio sit ꝑsonalis, id ẽ ꝑsonam repellens, non aũt actionis æquitatẽ respiciens, non transeat in hæredẽ, ff. de excep. l. exceptiones, quæ ꝑsonæ. & de acq. hær. l. Paulus. in fi. & ad municip. l. libert⁹. §. patris. Item abolito nomine banniti per mortẽ & pœnam ex nomine, contracta censentur abolita, C. de fer. l. à nullo. C. de infir. pœnis cœlibat. l. j. Est sciẽdũ, ꝙ hãc qõem in omnib. suis mẽbris reassumpsit do. Nic. Cap. addito vno mẽbro, qđ dixi s. in ꝓx. q. In solutionib. aũt omnib. concordauit: formosius aũt & copiosiùs disputauit ita ꝙ habenti secundam prima ñ expedit: sed hoc nõ ꝯquertit.

ADDE primo, an ꝓcurator admittatur in criminali ad allegãdas causas absentiæ, do m. de Ro. deci. cccxiij. in nouis. de proc. & e. ti. dec. ccccxx. Et an procuratore admisso in cã criminali vsque ad ꝯclusionẽ in causa possit opponi, ꝙ interuenire non poterat? vide do. de Rot. e. ti. dec. cccclxxxij. Et quando procurator in criminalib. possit interuenire, vide Bal. in cons. cvj. j. lib. Et an occidens bãnitum, qui soluerat condemnationem, sed tamen non erat cancellatus de libro bannitorum, debeat puniri, vide Pau. de Cast. ꝯs. 33. & cxciij. Alex. cons. lxv. 3. lib. Et an qui obtinuit gratiã absolutionis à banno per subreptionem factam principi, possit impunè offendi, per eundẽ cons. cxiij j. lib. Et an bãnitus possit eligi ad officium, & si patiatur se eligi, qualiter puniatur per Ro. ꝯs. lxxiij. Et an bannitus possit testari, & sit capax successionis delatæ, & an resumat iura suæ ciuitatis, vide Pau. de Ca. cons. 33. Alex. cons. xxvj. Et an occidens militem bannitum debeat puniri, per eundem ꝯs. lxxvij. Et an publicatis bonis censeantur publicata bona extenta extra territorium iudicis publicantis, vide Alex. cons. 31. ij. lib. & Pau. de Cast. cons. alleg. 33.

a Et Azo. ¶ In Summa ti. de cal.

paternæ.& ff.ad Turp.l.j.§.accusatorem.& l. mulier.aliàs,si nulla
a est iusta causa[a],punitur in publicis iudiciis,similitudine supplicij, C.de cal.l.fi.ij.q.viij.c.j.in priuatis verò extraordinariè,ff.e.& i priuatis. Vel dic,cùm quis accusat,aut nullo modo probat,& tūc calumniari præsumitur:aut semiplenè,& tunc non, licet ad plenū non probauerit.de hoc no.ff.de his,qui no.infa.l.athletas §.idem
b præuaricator[b]. Vel dic tertiò,id considerandum,& præsumendū fore ex qualitate accusatoris.nam si sit talis, qui non cōsueuit calumniari,præsumitur non animo calumniandi accusasse:aliàs sic, ar.C.ad leg.Iul.de vi pub.l.seruos.ff.de accusa.l.si cui.§.3.ff.de re mili.non omnes.§.à barbaris.extr.de pign.c.illo.in fi.fm Vber.&
c vide j.de cal.ver.fi.[c]Quę autem circa hunc ti.desunt,vide s.in tit. de accusatore,& in ti.de accusato.

ADDITIONES.

a Iusta causa.¶Includit hîc alios casus, quos ponit Azo in Sum.de cal.& accus.in §.j.allegato:quos etiā scripsi de cal.c.2.super 2.gl.
b Præuaricator.¶Vide,quod scripsi de cal.c.ij.in gl.pe.cum sua remissione.
c Ver.fi.¶Et j.de purg.can.ver.sed pone.

ADDITIONES NOVAE.

Nota ꝙ propter crimina minuit̄ fiscus,l.si quis.§.in ciuilis.ff.de capti.hoc limitat Bal.in rub.C.de iure fis.lib.x.quod est verum in vniuerso,s.ꝙ propter dissensiones & crimina respublica minuit̄, bursa autem cōmunis quæ idem est quod fiscus, augetur.vt not. gl.in dic.Rub.

An si dies positus in accusatione non probet̄ debeat sequi absolutio,Bar.in l.Pantonius.§.rei perduellionis.de acq.hær.& l libellorum.de acc.& l.edita.de eden.& Bar.de sal.in l.causis.de acc. Bal.in l.Polla.de his qui.vt indig.

An vniuersitas possit accusare per syndicum,no.do.Nicol.in l. tam collatores,de re mil.lib.x.

An in delictis sit naturalis obligatio,notatur in l.imperator Seuerus.de iur.fisc.gloss.no. contrarium inst.de iure natur.§.ex hoc no.in l.si tibi.§.x.millia.de pac.

Nota ꝙ ista exceptio,tu non subscripsisti te, impedit processū: tamen si omittatur exceptio,valet processus&nihilominus accusator tenetur pœna talionis.no.Bal.in l.3.C.de accus.

Statuto cauetur ꝙ potestas nō possit cognoscere de maleficio ꝯmiso per tres mēses ante temp⁹ officij sui:modo potestas decessit & prouidet̄ ꝙ filius eius debeat complere officiū suum: an illi tres menses computabuntur à tempore quo incepit pater eius, Bar.ponit in l.j.§.hi quibus.de leg.3.

An crimen probatur per viam exceptionis veniat puniendum. no.in l.j.de exce.& l.si cui.de accu.l.vbi.de fal.Inn.in c.qualiter & quādo.lo 2.ext.de acc.Compostellanus in c.mandatum.de resc. per Arch.33.dis.lator.ij.q.j.in primis.& c.mulieri.ext.de iur.c.fin. lib.6.de confes.c.cum super.per Inn.& Host.& l.j.§.si publico.ff. de adul.

Nota ꝙ si fiat accusatio de maleficio cōmisso in palatio potestaris Mediolani,licet non ponantur confines,non viciatur accusatio Bar.in l.cum seruo dominus.§.demonstratione.de contrah. emp.in l.demonstratio.de condi.& dem. Bart.in l.quæ conditio. §.cum ita.de cond.& demon.

Quid si accuso petrum cum Martino,vel ꝙ deliquerit cū Martino,an dicantur plures causæ,vel vna quòd dicantur plures, fa.l. & si ancilla.de pec.leg.

Nota ꝙ maleficij de nocte commissi ē difficilis probatio,l. si cū exce.§.in hac.ff.quod me.cau.Bal.in l.testium de testi.

Quoties à populo,vel à turba peccatur,inultum solet transire, vt hr̄ j.qu.vij.quotiens à populis.23.q.3.§.habere.& c.cū quisq;.

Quid si accusatus respondendo accusationi & se excusando ab ipsa,negat se esse culpabilem de contentis in accusatione.an talis respondendo debeat admitti.Bar.in l.j.§.accusatus.ad Turpil.

Nota ꝙ delictum in modum exceptionis obiectum,non est puniendum,not.in l.j.§.si publico.de adul.

Nota ꝙ si accusatus morit̄ j.temp⁹ appellationis, ꝙ perinde extinguitur crimen,& eius effectus,ac si non fuisset appellatum no. in l.ex iudiciorum.de accu.& incipit,quia secuta.idem in l.si quis post de testa.tu.Cyn,in l.fi.C.si reus vel ac.mor.fue.

In l.si concubina.§.i.de concub.no.Vber.de Bob.ꝙ si statuto cauet̄,ꝙ si aliquis cœperit rixam cum aliquo cum cultello,&aliquē cum cultello percusserit,puniat̄ in mille,ꝙ si aliquis sine cultello cœperit rixam, & postea antequàm rixa separetur cœperit habere cultellum,quòd perinde habetur ac si cū cultello ab initio cœperit rixari,vt hic fac.l.idem.§.armis.ff.de vi & vi arm.

Quid si velit quis defendere accusatum,sed vult prius videre accusationē,vt sciat super quo accusatus est,ꝙ nō debeat audiri, vt hoc scito accusatus fugiat,l.Sempronia.de fur.fm vnam lectu.

Quid si aliquis accusat̄ de vulnere,&dubiū est vtrū sit mortiferū vel non,an poterit interuenire defensor sub hac exceptione, quòd si apparebit vulnus esse mortiferum,processus non teneat aliàs sic:solet no.in l.ait prætor.§.si controuersia.de dam.infec.

In l.aduersus.de fur.pone ꝙ aliquis est accusatus sub hac forma ꝙ percussit & insultauit Titiū,& testes ita ꝓbant formaliter: modò quæritur,an reus possit de vtraq; condemnari?Bal.ibi tenet ꝙ non,cum sit incerta,&debet in mitiorem partem interpretari,vt l.si post motam.de pet.hæred.

In l.diem proferre §.si quis litigatorū.de arbit.no.Bal.ꝙ valet ꝓcessus absq; citatione,qn̄ renunciatum est citationi,vt hic in glo. & ideo quotidie datur licentia iudicibus expediendi processum sine alia citatione,vt fit in criminalibus.no.in Spec.de citatione. §.viso.ver.sed pone quòd prætor.

Pone,aliquis fideiussit ꝓ aliquo accusato,& promisit præsentare ipsum totiensquotiens,&c.postea ipsum p̄sentauit iudici ipsū requirenti:& iudex ipsum poni fecit in carcerib. & ipse de carceribus aufugit:ꝙ fideiussor non tenetur amplius præsentare.Bart. de Capua.in l.si quis arbitratu.de verb.obl.

Nota ꝙ conuicto etiam per decem testes de visu debet dari copia defendendi:vt l.3.§.si ad diem.ff.de re mili. ratio dubitandi est quia decem testes faciunt notorium:quod negari non potest, l. ea quidem.de accu.per Bal.

Nota ꝙ de iure cōmuni in crimine capitali semper est quis detinendus,donec liqueat de innocentia,l.si.de ac[illegible].in fi.de exhi.reis.nam omne crimē capitale est enorme:& ideo [illegible] debet ꝯmitti fideiussoribus.l.3.de custo.reor.Item nota ꝙ in multis casibus licet quis offerat fideiussorē de iudicio sisti,tn̄ debet in carcere detineri, si crimē est capitale primò quando crimen cōstat per confessionē,l.si confes.de custo.re. secundò quando quis est dep̄hensus in flagranti crimine.Tertiò quādo crimē est aliàs notoriū Quartò quando impingitur crimē attentatum cōtra principis salutem.Quintò quando quis de conscientia principis capitur.nā pro eo vel contra eum inconsulto principe nil potest attentari. sextus casus generalis est,vbi iudici ex iusta causa videatur, vt qn̄ locus est interrogationi,vel torturæ,vt c.si clericos.de sent. exc. lib.6.Bal.

Nota ꝙ cōfessio pœnitentialis quæ fit sacerdoti, nō probat in iudicio,quia fit tanquam Deo,non tanquam homini,vt c.si sanctos.de of.ord.Bal.in l.4.de epis.aud.

Si aliquis cōfitet̄ crimē spōte nō præcedente aliqua accusatione:an iudex possit eum condemnare pœna statuta à lege.dic ꝙ n̄ sed pœna extraodinaria.Inn.in c.per inquisitionem.de elec.

Item nota ꝙ quando ꝯ aliquē proceditur de crimine ex officio non oblato libello vel capitulis, valet ꝯfessio.Inn.in c.j.de acc.& c.j.ext.e.ti.lib.6.& c.qualiter & quando.lo 2.de ac.& c.2. de ꝯfes.

In l.si quis in hoc genus. de epi.& cle.quæro,nonne quilibet d̄tentus p̄sumitur confiteri propter metū.l.qui in carcerem.quod me.cau.ergo nūquā p̄sumitur confessio spontanea.Respōdeo iudex nō dr̄ inferre metū, notat Arch.xv.q.6.c.si sacerdotibus.quia præsumitur pro iudice,l.ij.C.de officio ciuil.iud.adde tamen ꝙ ꝓbato metu vel tortura,est quasi impossibile contrariū, s. ꝙ fuerit sponte confessus,iuxta notata per Inn.in c.super hoc. de renunc. credo tamē ꝙ tortura possit probari per indicia vel coniecturas: vnde totum arbitrio iudicis committitur.Bald.in d.l.si quis Quęrit etiam ibi Bal.Pone ꝙ aliquis est cōfessus maleficium sponte:iudex tamen ipsum de facto absoluit:an ex ista confessione resultet aliquis effectus.Et dicit quòd non.allegat Inn.in c.mulieri.de iureiur.

Quid si de tormentis depositus post interuallū congruum tpis in eadem confessione perseuerans assentit illud idem,vel illud negauit.de hoc per Bal.in Ru.de nouo Co.fa.vbi dicit ꝙ perseuerātia expressa requiritur,s. ꝙ pluries cōfiteatur diuersis temporibus sed quando pluries eodem tempore cōfitetur,ista est vna confessio tantū,& propriè nō est perseuerantia.allegauit gl.no.in l.vnde.ff.de pign.actio aliàs.l.si conuenerit.fac.Bar.de sal.in l.2. C.de custo.& exhi.re.& Iac.But.ibid.& Ang.in l.j.e.ti.

Nota ꝙ in causa criminali potest quis incarcerari propter atrocitatē criminis,vel propter inopiam fideiussoris.fallit in muliere sed committitur iuratoriæ cautioni,vt in aut.sed nouo iure.de custo.reo.&propter immanitatem criminis debet in loco honesto detrudi,ita quòd non possit eius pudicitia attentari. Sed in ciuili causa est multiplex causa incarcerandi.prima, quia vocatus non venit,l.consentaneum.C.quomo.& quan.iud.tamen prius debet pignotari.secundò est mulctandus.Tertiò detinendus personaliter,vt s. Alia causa carcerandi est,quia condemnatus non soluit. In causa fiscali fori potest liberius,vt l.sacrilegij.ad l.Iul.pecu.sed in debitis priuatorū debet prius de iure communi præcedere excussio bonorū,l.3.§.tutores.de suspec.tut.In hoc tamē debet spectari ꝯsuetudo loci,vbi fit executio,ar.l.missi opinatores.de exac.

trib.lib.x.& hæc vera,nisi debitor cederet bonis.l.j. qui bon,ced. pos.fallit in muliere & clerico,l.mulieres.de re iud.Tertia cã captionis est fuga,& tunc tria debent concurrere,vt personaliter capiat.Primo ꝙ summatim liqueat debitũ ad iudicis instructionẽ, ar.l.3.ad l.Aquil.quã cæteri faciunt.Item ibidem Bal.dicit in alia lectura not.ad statutũ,ꝙ qñ accusatus est contumax, debet expectari j.duos menses.Modò plures sunt accusati in vno libello: vnus est cõtumax,alij nõ,quærit an retardet processus ad duosmẽses.& dicit ꝙ nõ,imo cõtumax erit condemnandus j.mensem, licet processus aliàs differatur,quia ius ipsorũ est sibi paratum.Bal.

In l.j.C.de thesaur.lib.x.in fi.ibi,non studio perscrutandi,&c.nota ar.pro statutis dicentibus,ꝙ si quis studiosè percusserit alium, puniatur in mille:quòd ille dicitur percutere studiosè qui percutit certo proposito vnde si casu esset facta percussio,non punitur pœna statuti.de quo gl.in l.j.de his qui deie.vel effu.in gl.fi.quod no.Bar.in l.j.§.j.si quis testa.lib.esse iuss.Ang.de Perusio.

In l.generaliter.C.de epis.& cle.Bal.quærit,quidam,fuit citatus per iudicem secularem:& tanquam contumax fuit positus in bãno,& habitus pro confesso,secundum formam statuti,& tandem diffinitiuè condemnatus,à qua sententia non appellauit:tandem captus fuit per iudicem,qui vult facere ipsum decapitari,secũdũ formã statuti:dicit iudici,dñe processus est ipso iure nullus,quia sum clericus,& ecce instrumẽtũ clericatus:dicit iudex tu debuisti hoc allegare,nam hoc erat mihi incertum,& ratione incertitudinis tenuit ..., vt l.si quis ex aliena.de iud.Respondeo ꝙista allegatio & defensio debuit præcedere,qa reddit iudiciũ retro nullum ex defectu iurisdictionis,vt auth.statuimus.s.e.tit.item quia clericis coram iudice seculari non est licita comparitio,nec possibilis prorogatio,vt c.si diligenti.de fo.comp.item quia ipso iure sunt exempti,vñ non est necessaria allegatio hominis,vt hac.l. itẽ quia defectus iurisdictiõis,qñ deficit iurisdictio ipso semp posset opponi,etiam si statutum vel constitutio generaliter dictaret ꝙ non possit opponi de nullitate sententiæ.no.clem.j.de seque. pos.& fruc.vbi est gl.Bal.

Pone aliquis est bannitus propter maleficium aliquod , inculpatur de alio maleficio:& citatus in domo solitę habitationis nõ venit:an poterit iterum poni in banno,Bar.in l.aut damnum.§.fi. de pœ.& l.ij.vt j.certum tempus.& Spec.hic quòd sic. Tancred⁹ no.in compendiosa sua.

An si offensus condemnauit delinquentem corã vno iudice, possit ipsum accusare corã alio.Bal.in l.executorẽ.de exec.rei iu.

An qualitas faciat censeri aliud delictum,Bal.in l.res inter. qb. res iud.nõn no.do.Bar.de Sal.in l.2.ad l.Iul.de vi pub.& in l.qui ꝺ crimine.de accus.

An condemnatus de facto simplici,si soluat posteà,possit accusari de delicto qualificato,Bal.in l.j.in fin. de tutel. & ratio.distra. Bar.in l.senatus.de acc.Iac.But.consuluit accusationem non procedere.

Accusatus est quis l.Iulia de vi pub.sed probatũ est solum de vi priuata:an sequatur absolutoria,Bal.in l.&si seueriot.ꝺ his q no. infa.Bal.in l.denuntiasse.§.quid tamen.ff.de adul.

An in exceptione quæ opponitur alicui quòd commisit delictum,debeat inseri locus & tempus.Bal.in l.j.ff.de exce.

De capto in vno loco & in alio occiso vel de robato, Bald.in l. si quis non dicam.de epis.& cle.& l.j.vbi de pos.agi opor.

De delicto ꝯmisso in loco cõmuni inter duas ciuitates qsiudex puniet,Bal.in l.j.de confes.quod no.Albr.in l.siue contra. de lib. agno.& aut.qua in prouincia.vbi de crimi.agi opor.

Qua pœna puniatur qui facit mulierem prægnãtẽ abortire,Albri.in l.qui inuito.de sta.homi.Bar.in l.diuus.de extraor.cri.

¶Baldus de Accusatione.

QVOD personæ enumeratæ in auth.bona dãnatorũ. excludant annotationem bonorũ,in ti.de ac.§.sequitur.ver.sed qualiter fiat eadẽ ratione bãnũ gñale bonorũ.G.¶ De criminalib. cognoscitur quinq; modis,s.per accusationẽ,denũciationẽ,inquisitionẽ, exceptionẽ & extraordinariè.¶ In notoriis semper debet crimẽ in actum ꝓcessisse.no.Gul.Dur.¶Accusatus pt̃ alienare bona ñdũ annotata:nec fiscus reuocat,nisi lata sñia,in §.sequitur.ver.ꝙsi post.& seq.in prin.G.¶Pœna statuti ẽ poti⁹ eligẽda,quã iuris cõmunis:qa statutum ẽ posterius,in pri.G.& qa Ptãs statuta seruare iurauit.& adde,qꝺ no.ff.de acc.l.senat⁹.fm vnam opi.Bar.¶Filius ñ accusat sine ꝯsensu patris,§.j.versi.qd si accusator.G.¶Quosdã licet occidere:& eꝯ,quosdã licet viuos capere,nõ occidere,ver. hoc tñ fallit.cum ver.seq.G.& C.de malefi.& mathe.l.fi. ¶Accusat⁹ de furto,si ꝯfitet̃ maleficiũ,ñ debet dimitti fideiussorib⁹,si lene sit,ver.sed pone,Tit⁹.G.vide j.e.§.qualiter.¶An ĩ criminalib. sufficiat citatio ad domũ:itẽ de vagabundo,vbi citabit.& an fine citãdi amici.ver.sed nũquid & seq.G.¶ Qualiter scribat̃ negatio in tormentis facta,& qualiter ꝯfessio, & qualiter ꝑseueratio,ver. accusator aũt.& seq.G.¶An ex ꝯfessione latronis,eo ante sñiam mortuo,teneant̃ eius hæredes fisco?ver.qd si famosus.G.sentitꝙ sic.qꝺ verũ credo,quo ad restitutionẽ rei furtiuæ,nõ aũt quo ad pœnã fiscalẽ,q̃ ante sñiam ꝓpriè ñ debet̃ fisco,ff.de ver.sig.l.aliꝺ & l.si qua pœna.C.si pẽ.ap.l.3.facit,qꝺ no.ff.de acc.l.ex iudiciorũ ꝑ gl.& Dy.Illud tñ certũ est,ꝙ si ꝑ testes ꝓbatũ eẽt maleficiũ,ꝙex dicto testiũ nũquã orit̃ accusatio,pp qꝺ pœna ꝓprea ñ transit ad hæredes.facit qꝺ no.ff.de iurei.l.sed & si possessori.§.pe.&ff.de iure fis.l.ei⁹,q delatorẽ.Bal.Et an emphyteusis ꝯfiscet̃,vide j. de loca.§.an emphyteusis.Vide tñ ꝓ intellectu ꝑdictorũ Bar.in d.l. ei⁹, q delatorẽ.vbi ẽt ponit de ꝯfessiõe ficta.¶Crimẽ ñ ꝓbat̃ ꝑ istra, no.ĩ c.cũ ĩ ecclesiis.de maio.& obe.ver.qd si accusat⁹.G.C.de ꝓb. l.pe.ꝑ Cy.¶Accusatio factũ desiderat,ver.in summa.G.Item exigit tres citatiões,vel vnã ꝓ omnibus,ver.in summa no.G.¶Syndici,vel saltuarij,q denũciant maleficia,nõ est opus ꝙ iurẽt, vt̃ aliqd petãt,sed solũ habẽt narrare purũ factũ,sicut iacet,ver.hic aũt scias.G.vide plenè de materia ff.de cust.reor.l.diu⁹ per Bar.¶Clemẽs.IIII.deposuit simul vndecim epos, eo ꝙ adhæserãt Mãfredo prĩcipi Tarẽti,§.ij.ver.& no.G.¶Licet plures principaliter cõmittãt vnũ ꝺlictũ,vnũ factum reputatur,vt no.ĩ l.j.C.vñ vi, tñ vnusqsq; punitur sua lege:putà nobilis in quadruplũ,popularis in simplũ,ex statuto Perusino,§.2.ver.fi.G.Sed ꝯ ff.de parri.l. sed ver⁹.sed ibi erat vnus principalis,alter accessorius:hĩcvterq; pariter principalis,vel in lege ꝯria,& ẽ speciale pp immanitatẽ criminis, aliàs secus,ff.de fur.l.si is q ope.& extr.de ho.c.sicut dignũ.¶Qui contineantur appellatiõe suorum,ponit gl.C.ad Tur.l.si fœmina.§.3.in prin.G.ff.de iniu.l.lex Cornelia.in prin.ꝑ Acc. ¶Etiam absente accusatore pt̃ ferri sñia ꝯ reum,§.verò tractandũ.ad fi.G. & C.de adul.l.quãuis.G.¶Per statuta locorũ accusati,vel inquisiti,q sunt ꝯtumaces,habẽtur ꝓ confessis,in §.sequenti, circa prin. G.¶In cã dilapidationis proceditur ꝯ absentẽ:& est ratio:quia publica commoda periclitantur,ver.porrò.G.¶Qualiter fiat annotatio bonorũ,& quæ sit eius forma,ver.sed qualiter.G.vide s̃.eo. §.de criminibus.& j.§.prox.¶Si annotãdus nulla habet bona,an debeat poni in bãno diffidatiõis?certè nõ:quia posset impunè offendi:quia bãnito ius ciuile nõ patrocinatur,nec est publica vindicta plectendus,qui ĩ hostem committit,C.de epis.& cler. auth. item nulla communitas.& idem tenet Cy.de acc.l.reos. Sed hoc verum in bannitis, qui hostes iudicati sunt,lege dictãte, vt ab omnib,possint impunè offendi,vt ff.de ca.di.l. amissione.§.aliter.nõ sunt occidendi,sed capiendi,& ad prætorem ducendi,C. de malefic.& math.l.fi.Nam bannum est stricti iuris, & ad aliam pœnam non trahitur,quàm ad expressam in banno,vt no.Cy.C.de hære. inst.l.j.& ibi per me.Item si quis bannitus est,est extra protectionem communis iuris positus,C.de natur.lib.l.j.per Cy. ¶Bannũ etiam dicitur plurib.modis.Primò dicitur bannum,i.vox præconis,vt in auth.qui semel.C.quomodo & quando iudex.Secundo modo dicitur mulcta,vt l.j.§.ex hoc.ff.de ventre insp.in gl.C.cõminat.vel epis.l.programma.Tertio modo dicitur pœna in albo descripta,l.quis id §.quod.ff.de iurisd. om.iud.in gl. Quarto modo,i.annotatio bonorum,vt no.in l.j.in prin.ff.de requi.re. Quinto modo,idest de expulso de ciuitate,& de protectione publica, in auth.item nulla cõitas.superiùs alle.C.de epis.&cle.& hoc bãnum trahit secum executionem.nam licet banna sint interlocutoria,vt l.programma.& dicta auth.& detur etiam lite non contestata,tamen talis bannitus,si offendatur,non potest agere.facit quod no.in l.sed & si per prætorem.§.sed & si dum dec.ff.ex qui. cau.maior.nec etiam cõiuncta persona aget,quæ nõ est in bãno: quia principalis persona offensa inspici debet,non secundaria,vt ff.de iniur.l.non solùm.§.q̃q̃.vide s̃.de actore,§.bannitus,& s̃. de ap.§.Titius appellauit à banno.& j.de lib.cõcep.§.sed pone, sunt duo.¶An debitor expulsus liberetur soluendo cõmuni, videt̃ j. de sol.§.& an debitor.¶Item an exbanniti teneãtur ad collectas, j.de censibus,§.3.¶An patre exbannito fili⁹ teneat̃ subuenire , j. qui fil.sint leg.§.an patri.Et quid de marito exbãnito, j.de don.inter virum & vx.Et qño exbannitus gaudet iure cõi, ñ statutorũ, vide Bal.super Inn.de sent.exc.c.nouerit.in q.sed an valeat.¶An terminus banni transeat ad successorem, s̃.de arbi.§.præceptum. ¶An bãnitus possit agere, vel accusare,aut impunè offendi,no. s̃.de actore,§.bannitus.¶An filiusfamiliàs possit pati banna ex ꝯtumacia sine consensu patris,ibidem,§.filiusfamiliàs. Quæstionẽ pro materia s̃.de acc.§.ꝓ homicidio.Et vbi bãnũ fundat̃ sup inepta accusatiõe,ẽ nullũ ipso iure,ibidẽ,§.sed qd si statutũ.ver.not. ꝙ vbi libell⁹.& vide aliã q̃stionẽ ibidẽ,& §.sed qd si familiaris.An bãnitus possit cedere aliqua sua iura, s̃.de testi §.si bãnitus.¶Vbi bannitus possit & debeat conueniri, s̃.de com.iud.adit.§.licet qs. Quòd secularis potest bãnire clericũ,vt impunè offendatur, s̃.de citat

citatione,§.non valet citatio.¶An valeant banna Italiæ,& statuta,quòd propter contumaciam quis bannitur.s.de contumacia,§.valent.¶Qualiter probetur quem non esse bannitum,s.de poe.§.si.ver.sed qualiter.¶An notarius bannitus perdat offim tabellionatus,vel an perdat officium publicum per bannum,s.de instru.edi.§.si tabellio non est condemnatus.¶An bannitus possit testari,e. tit.§.an exbannitus.¶Si bannū est legitimè cancellatum,non tenet cancellatio,vide s.de instru.edit.§.si bannum.¶An sententia banni possit reuocari,&quomodo est interlocutoria,&quomodo infamat,s.tit.prox.de appel.§.iij.ad fin.ver.sententia banni.vbi etiam habes,an à banno possit appellari?&,an pendente appellatione bannitus possit impunè offendi,ibidem.vide §.sentētia,quæ non valet ipso iure.& ibi,an exceptio banni impediat processum, ibidem,§.exceptio banni.Bal.¶Bannum generale,vel speciale sine causa factum,non habet vim legis,vel sententiæ,s.de sent.excom.§.bannum.¶Item formam banni dati contra absentem,vide s.de primo decre.§.sequitur.per Spe.ver.autē.& in tit.de sent.§.nunc autem.versiculo,saluo.¶Bannitus huius ciuitatis potest hîc conueniri:glo.est cum tex.in l.is qui ad.ff.ad municip.Et hoc tenet Dy.licet gl.videatur tenere contrarium,ibidē,l.adulteriis.ff.de adul.& ff.de in ius vo.l.sed & si lege.& l.sed & si libertis.Et scias,quòd bānitus in loco,vbi accusatur,habet domiciliū,si est ibi bannitus,vel ibi stetit per annos decē.vel vbi habet maiorē partē suarum fortunarū:ita no.in d.l.eius q.ff.ad municip.Bald.vide etiam eundem Bal.in d.l.j.C.de hæret.& in auth.itē nulla communitas.¶Post litē cōtestatā nō fit annotatio bonorū,nec datur bannum sed venitur ad diffidentiam,ver.cæterùm.G.¶Nota,qualiter procedatur contra fideiussorem,qui nō repræsentat reum,vers.sed si dedit.G.¶Et an iste fideiussor possit suscipere iudicium & defensionem rei,ver.sed quid si.G.¶Et si principalis ast interim bānitus, an fideiussor liberetur,ver.item quæritur.G.¶Et nota hunc fideiussorē lata sententia liberari,nec vlterius teneri ad repræsentandum,vide s.eo.§.accusatus.& j.e.§.in criminali.& j.de fideiussor.§.iiij.& s.de reo,§.j.& ij.¶Cùm bannum cancellatur,debet scribi, ex qua causa,&cuius mandato,ver.&nota,quòd cū banno.G.¶Ex sola contumacia non potest infligi pœna mortis,nec valet de iure cōmuni condemnatio ad mortē,sed captus adhuc se defendere potest,ver.sed pone.G.Secus autem per statuta locorū,ff.de cust.reor.l.diuus.per Cy.vide s.e.§.annotandus.in prin.¶An contra consuetudinē regni Francorū habeat locū probatio per duellum contra accessoriū,vbi principalis est certus?Dic,quòd non:quia pugna ratione dubii,& cùm mors sit fortuita,cōmittēda non est, ver.quòd si accusatus.G.¶An in criminali causa pauper,qui non inuenit fideiussorem,nō cōmittitur iuratoriæ cautioni,sed debebit carcerari,de accus.§.sequitur.ver quid si non potest.G.nisi habeat declinatoriam,ff.de iudi.l.ij.§.penul.G.¶Bannitus semel potest sæpius banniri ob diuersa crimina:sed vbi citabitur?Dic,vbi consueuit habitare,ver.quid si aliquis bannitus.G.De ista citatione dic,vt l.j.de requir.re.per Bar.¶Qui semiplenè probat,nō præsumitur calumniari:&sic vnus testis excusat eum à pœna talionis ratione calumniæ imponendæ.quod est no.dignum,vers.in sum.nota,quòd ad fi.tit.G.Sed à pœna inscriptionis expressè vr̄ n̄ excusari per vnum testem:quia promisit se probaturum,vel astrinxit se ad pœnam.Nam probatio non dicitur propriè,nisi sit pœna:nec de ea verificatur aliàs probationis diffinitio,vt per Archid.& Io.An.in c.j.de elect.lib.vj.Nam nullum & imperfectum æquiparantur, vt est tex.& ibi no.Bar.extrà de cle.nō resi.c.tuæ.simul distinctio fit in expensis:quia aut veniunt ratione promissionis,aut ex legali dispositione,vt no.ff.de leg.ij.l.si mulier.§.si rem.Bal.vide de officio deleg.c.prudentiam.ibi,& an vnus testis.Ad materiā accusationis vide s.de loca.§.si pro primo anno.¶Item an plures accusationes possint simul fieri,s.de inciden.quæst.§.antepen.& de libello accusatorio,j.de libell.concep.§.accuso.vsque ad fi.¶Item nota,quòd si accusatus ingreditur domum iudicis,punitur,& bona ipsius fisco dantur:tex.est in l.j.in fin.ff.ad leg.Iuliam de amb.& cùm fit accusatio per modum inquisitionis contra aliquē,qualiter interrogantur testes,§.nūc tractandum.ver.porro in causa in Titio.de teste.¶Item accusatus,cùm transigit,nūquid iudex possit in accusatione procedere:in Spe.de abol.& purg.in prin.& tenet sub dubio fortè,quòd sic in crimine publico,vel in quo non licet transigere:in aliis secus,vt ibi.¶Item an possit de crimine accusatus per dispensationem remitti:& quid accusatore non probante vide in tit.de decre.§.j.ver.sed s.seq.¶Item an infamis possit accusare?dic,quòd infamis infamia facti potest:quia non reperitur prohibitus:sec⁹ infamis infamia iuris.vide in Spe.de accus.ver.sed quid de his.¶Et no quòd accusatio publica non competit in priuatis delictis,cùm agitur criminaliter:vnde non admittūtur extranei.¶Et an pro damno dato,vel commissa culpa,vel dolo,habeat locum accusatio criminalis?vide in gl.fi.ff.de priuat.delic.&in l.respiciendum,in §.delinquūt.ff.de pœnis.Item no.quòd accusator denuncians non potest agere ciuiliter:ita not.in l.qui destitit.ff.ad Turp. Sed quid si nō renunciat,sed concessa est generalis abolitio,an possit postea agere ciuiliter?dic,quòd sic,vt l.si idoneas.in fi.ff.de fal.ita dicit Bar.in l.qui desistit.Et scias,quòd per abolitionem publicā non receditur omnino à prima instātia.ita no.in l. aut priuati.§.xxx.ff.ad Turp.Cy.tenet c̄triū in l.j.C.de abol.vide per Bar.in d.§.xxx.Bald.

a ¶De Denunciatione[a]. Rub.

SAEPE aliquorum crimina superioribus denunciātur, vt xxxvj.dist.si quid verò.ij.q.j.c.Deus.& ideo quid iuris sit de hac denunciatione,pauca dicamus:videntes, quid sit denunciatio:quis potest denunciare:qualiter in denunciatione procedatur.

¶Quid sit denunciatio.

1.§.Denunciare est alicuius crimen ad præsentiam deferre,ita quòd præpositio De,augeat nunciationem.nam hæc præpositio De,auget positum,vt ff. depos.l.j.licet sola nunciatio,quantum ad crimina,sufficiat,vt C. de accus.l.ea quæ.ext.de solu.l.crimina.& aliàs in ciuili,vt in spāli rub.d̄ no.op.nū.&alibi,ff.ad Turp.ab accusatiōe.§.nūciatores[b].

ADDITIONES.

a PRACTICI auctores præter Ros.nō posuerūt hanc ru.Tan.vbi s.dixi tit.ij.de hoc tractat in ver.cū verò Aegi.clxxxvj.tractat,qualiter in denunciatione procedatur.Ros.in libello iuris cano.præmisit huic rubricę sequentem.Sed auctor in eo ordine secutus fuit Host.Ros.Gof.& tex.rubricæ.De hac verò ipse Ros.posuit duas rubricas,scilicet generalem de denunciationib.&secundam de processu & eius pœna.Rolan.doct.rubricellam breuem de hoc posuit charta secunda.

b Denunciatores.¶In §.nunciatores.totum fuit Ross.vbi s.saluo, quòd in diffinitione non posuit illud Ad præsentiā:& Host.latiùs ponens dixit quòd denūciatio est criminis alicui⁹ apud iudicē sine inscriptione legitimè facta delatio ad pœnitētiā pagēdā,vel aliā pœnā legitimā imponēdā,vel etiā ad vtrunq.Guid.de Suz.in q̄stione statutorū quærit,si per statutū accusanti ludētes ad azardū debetur dimidia pœnæ,an debeatur denuncianti?alleg.quòd nō,ff.de inof fi.test.l.Pap.§.meminisse de bo.lib.l.quòd cū maior.§.accusasse.& l.in seruitutē.§.petisse.meliùs C.si tut.vel curat.nō ges.l.j.Tene c̄triū per leg.ff.de iure pa.cū patronū.§.j.vbi,qui nomē detulit,dr̄ accusasse,C.de accus.si qs leg.ff.de in ius voc.l.quāuis.cū idē sit effectus. ff.quod quisque iuris,l.i.in fi.ne qs eū,q in ius voc.l.vlt.§ docere. Nam & lex municipalis quandoque ampliatur,ff.de mun.&hon. l.vt gradatim.§.j.Ad §.accusasse.respondet,illud inspectis verbis edicti,quæ non sunt semper intuenda.ff.qui pet.tut.possint,l.credendum.j.respōso.Pro solutione facit dec.ij.e.ti.ADDE,an si statutum det præmium denuncianti maleficium,illud habere debeat syndicus denuncians?Bal.consi.ciij.v.lib.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio qualiter,& à quo fieri possit.*
2 *Monitio an sit facienda,quando commissum est crimen simoniæ.*
3 *Monitio debet denunciationem præcedere.*
4 *Monitio qualiter,quoties,& quando sit facienda.*
5 *Moniturus aliquem quo pacto possit per alium denunciare.*
6 *Contra denunciantem quæ possint opponi.*
7 *Infames quo casu denunciare possint.*
8 *Denunciatio multipliciter consideratur.*
9 *Denunciatio semper,& à quolibet est admittenda,dummodo saluetur anima.*
10 *Denunciatio iudicialis quotupliciter distinguatur.*
11 *Agens ad pœnam debet à se omnem maculam abijcere.*
12 *Infamis an admittatur ad denunciationem.*
13 *Denunciationem canonicam quæ monitiones præcedere debeant.*
14 *Denunciatio canonica multipliciter consideratur.*
15 *Denunciatio regularis quæ sit.*
16 *Calumniator grauiùs punitur,quàm denunciatus.*

1 2.§.Quis †denunciare possit?&certè qui bonæ famæ,vitæ & conuersationis est:& qui ad hoc ex charitate procedit:& non criminosus,nec excōmunicatus,nec ex odii fomite denuncians,ext.de accu.repellantur.& c.qualiter.ii.& ii.q.i.c.si peccauerit.iii.q.vii.§.quod testatus.xxxv.q.vi.episcopus in syndico.extr.de testi.cog.c.præterea.de quo dic,secundum Papam,extr.de accus.c.cùm oporteat.& has exceptiones non ignorant procuratores prælatorum in curia Romana degentes,quia cùm aliqua summo pontifici de eorum dominis nunciantur,statim dicunt:Pater sancte,iste non est audiendus,quia ex odio mouetur:odit enim dominum meum ex tali causa.Item est criminosus:&

a sus, & sic frequenter literas impediunt, vt videmus [a]. ¶ Item potest quis denunciare per procuratorem, & denunciationem prosequi arg. extr. de præsump. c. cùm in iuuentute. ver. licet igitur. de testibus, ex parte A. Item opponitur cōtra denunciantem, quòd non charitatiuè proponit; quod facere debuit, vt extr. de accu. c. ij. & ij. q. vij. cap. accusatio. & extra. de simo. c. licet Heli. prope prin. ff. de
2 adul. c. denunciasse. ¶ † Fallit tamen, secundum Ioan. vbi crimen simoniæ denunciatur. tunc enim nō est necessaria monitio: quia
b de illo non potest quis pœnitere ordine retento [b], j. q. j. ca. si quis neque. & c. erga. ij. q. vij. c. requiritis. extr. de simo. c. tanta. & de accus. c. inquisitionis. Arg. tamen contrà j. q. vlt. c. patet. & in prædi-
c cta dec. licet [c], cui hodie statur, secundum Io. [d] & iunge, quod no.
d j. tit. prox. §. j. ver. sed nunquid poterit. ¶ † Quòd autem monitio
3 debeat denunciationē præcedere, patet in illa auctoritate. Si peccauerit in te, id est, contra te, vel te sciente, frater tuus, id est, quilibet Christianus, vt xi. q. iij. c. ad mensam. vade & corripe, id est charitatiuè argue eum inter te & ipsum solum, id est secretè, vt ij. q. j. c. si peccauerit. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, id est, animam, vel salutem fratris, eum à peccato retrahendo: si te non audierit, adhibe tecū vnum, vel duos: supple, de illis, qui hoc sciunt: aliàs esses proditor criminis, vt ī præ. c. si peccauerit. quod esse nō debet, de pœn. dist. vi. c. placuit. vel talibus, qui possint prodesse, & non obesse, vt xxij. q. v. hoc videtur. vt in ore duorum, scilicet tui & alterius, quando vnum adhibet, vel trium, scilicet tui & duorum, quos adhibet, stet omne verbum. id est, probetur charitatiua monitio: quòd si non audierit, scilicet cum effectu, quia se nō corrigit, dic, id est denuncia ecclesiæ, id est prelato, qui est in ecclesia, vt vij. q. i. c. scire. si autem ecclesiam, id est prælatum, seu eius monitionem nō audierit, sit tibi sicut ethnicus, id est gentilis, vt i. q. j. c. nonne, vel excommunicatus, id est alienus à participatione: & publicanus, id est publicè peccans. & hoc verum est, si tamen sit ab ecclesia priùs expulsus, vt xlv. dist. secundū illud hæc auctoritas Euangelii habetur extr. de iudic. c. nouit, & in præ. c. si peccauerit. & extra. de iureiur. c. quemadmodum prope fi. & xi. q. iii. c. præcipuè. per q̄ patet euidenter, quòd denunciationem debet habere charitatiua monitio præcedere. An autem denūcians debet habere expensas à suo prælato, quem denunciat, dicam j. de inquis. §. fin. ad fin.
4 ¶ † Sed qualiter fiet huiusmodi monitio, & quoties: & an priuatim, an publicè, an cum testibus: & quare dicatur charitatiua monitio: respon. secundum Roff. [e] nempe quòd ipse monens solus ve-
e niet ad episcopum, & sibi dicet: Domine, dicitur de vobis, quòd habetis concubinam: quod esse nō debet, vt C. de epis. & cle. eum qui. Et quòd luditis ad tabulas, vt eo. tit. authen. interdicimus. vel conuersationem nimiam cum tali vestra nepte habetis, extrà de præsum. c. cùm in iuuentute. xxxiiii. dist. c. i. Vnde moneo vos charitatiuè, & pro Deo, quòd ab huiusmodi cessetis, nec sitis prodigus famæ vestræ, extr. de accus. c. fi. cùm in odore bonæ famæ debeatis delectari, e. tit. c. licet. x. q. iij. non sunt audiendi. quia crudelis est, qui negligit famam suam, xij. q. i. c. nolo. Et si episcopus non se abstineat, tunc adhibeat secum vnū, vel duos, & prædicta coram eis sibi repetat: & hoc debet ter facere, vt per testes possit de trina monitione constare, secundum dominum meum, vt not. in Summa in tit. de denunciatione, §. quis potest. ver. vtroque. & seq. Quòd si nec sic abstinuerit, tunc denunciet hoc superiori, vt hîc patet in præ. c. auctoritate. & hoc faciat, quoties opus erit, vt ff. de eden. veluti. xliiii. dist. sit rector. nescis, quia & dominus dixit Petro, non solùm septies. sed etiam vsque septuagiessepties, &c. extr. de iureiur. c. quemadmodum. in fin. de poe. dist. iii. adhuc instat. ¶ † Quid
5 si monens non audet ad præsentiam, eius, quem vult monere, venire? Dic, quòd poterit ei per alios id denunciare. dum tamen denuncians sit honesta persona. arg. xxii. q. 6. hoc videtur. Dicitur autem ideo Charitatiua, quia fit propter Deum, non ex odio, nec ad vlciscendum, sed perfecto amore, quo ad proximum duci debemus: quem sic tenemur diligere, sicut nosipsos, id est, ad id, quod nosipsos, scilicet ad vitam æternam: de pœn. dist. ii. charitas est. vt habetur extr. de sac. vnc. c. vni. §. ad exhibendum. ver. manus igitur. Charitas enim est dilectio Dei & proximi, vt viii. q. i. scriptis. ver sic. duo. & hoc euidenter probat August. dicens: Debet homo diligere proximum, sicut seipsum, vt quem potuerit hominem beneficentia, consolatione, vel informatione doctrinæ, vel disciplinæ coercitione, adducat ad colendum Deum, vt xxiii. q. iii. debet homo. Sicut ergo in inquisitione non auditur clamor ab æmulis proueniens, vt j. ti. prox. §. i. sic & monitio non charitatiua in denunciatione non auditur. Item repellitur denuncians, si fuerit accusando calumniatus. quod dic, secundum Papam, vt not. extr. de
f acc. c. veniens. [f] ¶ † Item opponitur contra denunciantem, quòd
6 ipse laborat eodem vitio, quo alium denunciat: quia nil Clodius mœcho, nil Catilina Cethego. hæc probantur. iii. q. vii. §. quod te status. & xxv. dist. c. fi. in fi. xxvi. dist. vna. extrà de accus. c. cùm dilectus, & c. inquisitionis. extrà de adul. c. pen. & fi. sed hoc pleniùs
7 prosequere in Sum. do. mei in tit. de denunciatione. † In causa autem matrimoniali super cōsanguinitate possunt infames denun-
g ciare, vt no. Vin. extr. de testi. in omni [g]. & Hugo. xxxv. q. vi. notifi-
8 camus. hoc prosequere, vt j. tit. prox. §. i. ¶ † Vt autem in hac materia pleniùs instruaris, no. secundum do. meum, quòd denunciatio alia euangelica, alia iudicialis, alia canonica. Euāgelica est, quę tantùm ad pœnitentiam fit, & locum habet in peccato occulto, sed non omnino occulto. sed quod probari potest: quia omnino occulta soli Deo reseruantur, extr. de simo. c. sicut nobis. & c. seq. in fi. vi. q. i. si omnia. 32. q. v. Christiana. Ad hanc tenetur prelatus, & etiam quilibet quantūcunque infamis, dum tamen non perse-
h ueret in crimine, admittitur, ii. q. i. si peccauerit [h]. extrà de testi. in
9 omni. ¶ † Non enim refert quis denunciet, dummodo anima saluetur, arg. extrà de spons. c. præterea. & de cog. spirit. c. tua. & de iureiur. c. quemadmodum. §. fi. xix. dist. ii. Caueat tamen denuncians, quòd peccatorem possit vincere. nam ei soli non credetur, etiam si sit episcopus. 6. q. ii. c. placuit. & c. si tantum. iiii. q. iii. ver. item iureiurando. extrà de testib. c. licet. Sed si peccator velit subtilizare, vt in peccato remaneat, non est à sacerdote ferēdus, vt ff. quibus mod. pig. vel hyp. sol. sicut in re corporali. §. antepen. quia vbi de bona fide agitur, non est de iuris apicibus disputandum, ff. man. l. si fideiussor. §. quædā. Qualiter in hac procedetur, vtrùm ordo iudiciarius sit seruandus, vel illi dandus, & quales testes admittūtur, & quando, & super quibus fieri habet, not. secundum Papam. in
i præ. c. nouit. [i] ¶ † Iudicialis verò subdistinguitur. nam alia est publi
10 ca, alia priuata Publica iudicialis dicitur illa, quæ ex officio competit, in qua nec monitio requiritur: de hac habetur extrà de censi. c. Romana. §. sanè. C. de accus. c. ea quidem. xxv. q. vi. episcopus in synodo. Et ad hanc denunciationem episcopus inquirere tenetur, arg. ii. q. v. Mennam. & c. omnibus. & arg. extrà de accus. c. qualiter. ii. §. pen. vel eo negligente archiepiscopus, ix. q. iii. c. cùm si-
11 mus. & c. seq. ¶ † Circa denunciatorem autem admittitur exceptio criminis, siue quis prosequatur suam iniuriam, siue non. qui enim agit ad pœnam, omnem maculam à se abiicere debet, extrà de iudi. c. nouit. ad fi. arg. iii. q. vii. iudicet. & c. qui sine. Arg. tamen
k cō. iiii. q. v. omnibus [k]. & de hoc secundum Papam, in præd. c. nouit.
12 ¶ † Sed nunquid infamis admittitur ad denunciandum? Respondeo, non, nisi causa sit sua: vt quando peccat in ipsum, vt in præ. c. nouit. §. fi. ibi, de plano, i. non admissa exceptione infamiæ. & nisi sua intersit, vt iiii. q. v. omnibus. nisi in crimine dilapidationis, ii. q. vii. quapropter. aliàs autem cùm non cogatur quis agere, vel denunciare, oportet quòd sit legitimus. Alii dicunt, quòd quilibet infamis potest denunciare: & illud, si peccauerit in te, &c. præceptum est ad omnes. Priuata verò iudicialis potest illa dici, q̄ ratione interesse cōpetit: vt si quis mihi iniurietur, vel rē meā mihi auferat; de qua dixi s. de ppar. iud. & in hac, si in foro ciuili fiat, nō requiritur monitionis ꝓbatio: & habet locū, cū oppressus nequit agere: putà qa est seruus, vel alterius potestati subditus: vt libertus, vel filius, vel vxor,

ADDITIONES.

a Vt videmus. ¶ vt dixit.
b Ordine retento. ¶ Sed nonne monitus extra iudiciū posset sponte dimittere? vt dixi in decre. inquisitionis. super glos. ii.
c In prædicta decre. licet. ¶ ad illam decre. quæ satis videtur facere, tenens opinionem contrariam, facilè responderet, vt ibi scripsi super ver. exhibita.
d Secundum Io. ¶ Cuius fuerunt verba præmissa in præ. c. accusatio. ij. q. vij.
e Secundum Rof. ¶ vbi s.
f Veniens. ¶ Vbi scripsi super gl. nota, quòd.
g Omni. ¶ Vbi scripsi: pleniùs hoc dictum super i. gl. vide etiam aliquid per do. Ant. de But. in c. cùm in tua. extrà de spons. & ibi per Abbatem Sicul.
h Si peccauerit. ¶ ADDITIO. Et ibi omnino videas per Io. de Turre crem. vbi egregiè hanc materiam examinat, & per eundem in c. quod verò. ij. q. vij. & adde, quòd denuncians non se inscribit ad pœnam talionis, etiam nec ad extraordinariam, prout tenet Car. Zab. post Inn. in c. inquisitionis. de accus. Dicit tamen ibi, quòd si succumbit, punietur pœna extraordinaria arbitrio iudicis. Et quomodo probetur denunciatio euangelica, vide pulchrè per Bal. in l. iurisiurandi. de testib. Et quid si iuramētum est appositum super contractu nullo, vel simulato, an habeat locum denūciatio euangelica ad exonerationem cōscientiæ aduersarii, si denuncians non habet aliud remedium? vide aliquid per Soci. consi. xxvij. incip. visis instrumentis. colum. vj. versicul. sed hîc restant. in iiij. vol. Hen. Ferran.
i In præd. c. nouit. ¶ ibi scripsi super verb. corripe. & super verb. iusta sit.
k Omnibus. ¶ In accusatione loquitur.

vxor,& similes: & in his, quæ spectant ad forū venale,& rusticis oppressis & dominis,ff.de off.præfe.vrb.l.j.§.quod autem.& §.cū patronus.&§.cura carnis.& se.Et idem pt dici in omnibus paupe ribus oppressis,& generaliter in omnibus criminibus,ar.ff.de of. psi.l.4.§.vnico,& l.illicitas.rñ.j.& §.ne potentiores.& seq.& l.cō gruè.&l.diuus.& l.senatus.& in auth.de man.prin.§.si tibi.Col.3.
13 in auth.de collat.§.iubemus.Col.9.¶†Quid si homines de dño suo talia denūcient,quæ sunt manifesta & famosa:quare timent ꝙ dominus plus solito eos grauet:Dic,ꝙ iudex postq̄ de hoc sibi constitit per probabiles coniecturas, ꝓuidebit eis per pœnæ impositionē & sufficientem cautionē,si dari possit,extr.de præsum. c.literas.§.fi.ff.si quis ius dic.nō ob.l.vnica:vel eos vsq; ad finē de nunciationis faciat sequestrari,arg.in præ.concor.ff.de adult.l. si postulauerit.§.ratio,ff.de quæstionibus,l.j.§.pen.ff.de app.imperatores.extr.de spon.cùm locum.de rest.spol.c.literas.§.fi.& c.ex transmissa.& in præ.c.cùm locum.Licet autem hoc casualiter dixerim obseruandum,lex tamē hoc cōcederet in qualibet iniuria cuius probatio difficilis est,vt s.hoc nō possit denūciari denūciatione priuata: q̄ voco priuatam ratione priuati interesse: sed lex eam vocat publicam,quia iudex in ea publicè procedit: si tamen hac denūciatione actum sit,recuperabitur res,& cessabit priuatū iudicium,i.auxilium ordinarium.sic intellige ff.de iniu.l.quod se natus.ff.de fur.interdum.2.§.si qui furem.Si verò hęc denūciatio fit in foro canonico,requiritur trina monitio,xij.q.2.indignè.Ex peditur tamen de plano sine libello:& hæc iudicialis efficitur ex euangelica: præmissa probantur extrà de iud.c.nouit.rñ.j.ver.sed cùm dñs.& ver.& rex Angliæ.& §.fi.Ad hāc denūciationē admit
a titur,quicunq; ad agēdum admitteretur [a].¶†Canonica quoque
14 denūciatio alia potest dici specialis,alia generalis.Specialis canonica competit illi,cuius īterest bonum habere ꝑlatū, vel bonum subditū ecclesiasticū,& sic hoc, vt quis à beneficio remoueatur vt xvj.q.vlt.filiis.&in hac requiritur triplex monitio,nec ad eam admittitur,qui ab hac accusatione repellitur, ext.de ac.cū oporteat.& c.cùm dilectus.extr.de simo.c.licet Heli.& c.ꝑ tuas.2.q.7. accusatio.& c.seq.ideo quia hæc & accusatio æquiparātur,extra. de app.cōstitutus.2.§.fi. Canonica verò generalis & publica pōt dici,cùm agitur de matrimonio impediēdo,veldissoluēdo,vel cū agitur de peccato in iudicio ecclesiastico corrigēdo,in quo aliqd̄ priuatum non includitur interesse.Ad hāc admittitur,qui ab hac accusatione repellitur:nec in ea requirit̄ trina monitio,extrà de despon.impub.ad dissoluēdum.de sponſ.præterea.2.de clandest. despon.c.fi.Quòd& si denūcians nolit prosequi,iudex ex officio suo prosequatur,extr.de spon.cùm in tua.de iureiur.ad nostrā.2.
15 de app.oblatæ.§.fi.¶†Est & regularis denūciatio,i.proclamatio in capitulo ad correctionem excessus facta:de qua not.secūdum dom.meum extrà de censi.Romana.§.sanè.In summa autē illud est sciēdum,quòd & secūdum legem iudex ad solam denūciationem nō instituta accusatione procedit,vt C.de ac.ea quidem. & C.de cust.reo.in quacunque.in prin.C.de mul.quæ seruis propri
16 is.leg.j.&C.de sepul.vio.l.antepen.¶†Vltimò no.ꝙ grauiùs punitur calumniator,quàm denūciatus.Item qui calumniatur,siue accusando,siue denūciando,punitur extraordinariè.hoc probatur & no.extr.de calum.c.2.Hoc etiam not.quòd licet processus cœptus sit per modum denūciatiōis, si tamē ibi difficultas aliqua ingeratur,transitur ad modum inquisitionis:nec punietur denūciator.cùm cum non sua voluntate desistat,vt extrà de simo.c.licet Heli.§.cùm igitur.ibi,nondum contendere,&c. qui aliàs puniretur de calumnia,nisi se purgaret,vt in præ.c.2.de calum.

ADDITIO.

a Admitteretur.¶Omittit hîc auctor,cum hāc denūciationem nō recipit indistinctè,ne per hanc viam omnia ad ecclesiam deferantur in præiudicium iurisdictionis temporalis: quod videas in gl. super verb.corripe.ibi,tamen licet iudex.

SVMMARIVM.

1 *In denunciatione qualiter sit procedendum.*
2 *Forma denunciationis quæ sit,& an denuncians iurare debeat.*

1 3.§.Nunc dicendum restat,† qualiter in denunciatione procedatur.Si igitur aliquis de prælato suo mala denūciat,debet quæri,an velit accusare: & si respondeat, ꝙ sic, tunc inscribat libellum,i.offerat,& alia faciat, quæ sunt s.ti.prox. §.i.Si verò respondet dicens,nolo,quòd inquiratur:dicetur ecōtrà,frater,non præcessit frequens & clamosa insinuatio,vt j. tit. prox.ꝙ si dicat,domine,& ego vobis denuncio,vt saltē ei scribatis,quod se corrigat: alioquin scribatis alicui,q eum corrigere debeat.Ad solam enim correctionem agitur, cùm per modum denunciationis proceditur.extrà de accus.super his.& c.qualiter.2. Et tunc si charitatiua monitio præcessit,de qua s.prox.dixi,versi, sed qualiter.literas obtinebit,& non aliter,vt extr.eod.tit.c.cùm dilectus.Si igitur literæ transiuerint:quia & ipsi prælato denunciatio scribitur:& etiam alicui episcopo,vt illum corrigat,veniat is cui correctio est commissa,ad illum:&dicet ei,Domine episcope talia de vobis sunt summo pōtifici nūciata:& si cōfitebitur,bene est.sin aūt nō,procedatur,sicut in inquisitione j.tit.prox. procedēdum esse dicetur,& si illa inuenerit esse vera,illum corrigat:qa denūciatio ad correctionem fit,vt dixi:& hoc,nisi tale sit crimen quod etiam post peractam pœnitentiam impediat officij execu-
2 tionem,vt dicam j.tit.proxi.§.fi. ¶†Formam aūt denūciationis habes j.in trac.libel.in ti.de ac.veruntamen in denunciatione,qa de plano expeditur,non est necessarius libellus,vt extr.de iud.nouit.ad fi.Vtrùm autem denuncians debeat iurare,dixi s.tit.proxi. §.j.ad fi.versi.hoc autem scias.Denunciatio verò euangelica fiet, vt s.§.prox.dixi.

ADDITIONES NOVAE.

Vide circa hoc id quod no.dominus Bart. de Sali.in l.ea quidē. de ac. quam repetiit.

De materia denunciationis Bart.ponit in l.diuus.de custo.reo.

Nota ꝙ minor 25.an.non potest eligi syndicus ad denunciandum maleficia,Bal.in l.de pupillo.in prin.de ope.no.nun.

Nota ꝙ nō datur copia alicui ad alium finem,nisi vt habeat licētiam opponendi:sic nemo citatur nisi vt habeat licētiā cōparēdi,l.j.§.cum dr.si cui plus quam per leg.Falci.quæritur ergo si bānitus citatur & comparet,an possit pro alio banno retineri.Et vr ꝙ non,quia affidatus.dic,aut est causa in qua potuit cōparere per procuratorē:& tunc sibi imputet,si non ꝯparuit prout, l. Papin. exuli.de min.aut est cā personalis, & tunc debet petere fidantiā, quæ debet ei ꝯcedi,nisi fictitiè procurauit se citari.sed fine fidantia in qua exprimatur causa,& habeat apud se literas caueat ne ꝯpareat,facit quod not.in l.is qui reus.de pub.iud.& §. sed neque. in aut.de man.prin.Bal.vide l.ij.§.fi.de cust.reo.& gl.in l.de ætate. ad Trebel.

In l.solam.de testi.no.ꝙ q̄nq; n̄ expedit ꝙ testis cognoscat hominē q fecerit,sed qd fecerit,l.si cū excep.§.in hac.qd met.cā.vt ad probandum homicidiū ꝯ syndicū nō denūciantē sufficit ꝓbare hominē vulneribus interemptū,licet non ꝯstet à quo:quia in quirere persona erat officiū syndici nō testis.ad hoc l.j.§.illud ad Silla. similiter non est necesse ꝙ cognoscat interfectum. sufficit enim quòd sit hominis corpus.licet non sciatur quis sit,aut vnde veniat.2.q.8.libellorum.& ibi gl.Bal.

In l.licet.§.possimus.nau. cau. sta.facit ad q.accusat̄ syndicus ꝙ non denūtiauit maleficiū à quodam aduena,cuius nomē ignoratur:an procedat accusatio.vr ꝙ sic,argu.l.si cum except.§.in hac. quod me.cā.sed per hunc tex.vr terminari ꝯrium,quia certa persona facientis debet nominari.non ob.ij.q.8.libellorum.quia ibi loquitur de incertitudine respectu iniuriantis,fac.l.item exigit.& l.sed ex dolo.§.in hac.ff.de dolo.& l.quid senatus.de iniur.secundo fac.quòd absolutoria de delinquente prosit syndico, quòd n̄ possit denunciari tanquam non accusauerit,quia est eadem causa defensionis.Bal.

Quid si sunt duo syndici aut cōsules,si simul inciderunt in pœnam, quia non denunciauerūt maleficium,an solutio vnius liberet alium.Bal.quòd sic in l.j.C.de cond.fur.

An syndici qui debent denūtiare excusentur, si nō sint in dolo vel lata culpa? Respondeo nō,imò requirit̄ exacta diligentia ratione incepti officij seu mandati.vnde si æquiparemus procuratoribus teneretur,de leui culpa,l.tutori.C.de nego.gest.Bald.in l.si quis non dicam,C.de epis.& cler.

An excusetur ꝯsul si nō denuntiat maleficium occultum,putà de nocte vel clam commissum,Bart.de hoc in l.semper.§.hoc interdictum.quod vi aut clam.

Pone ꝙ syndicus ad instantiā alicuius stetit ꝙ aliquod maleficiū nō denūtiauit:recepta ab illo ꝓmissione ꝙ ipsum ꝯseruaret indemnem,si contingeret ipsum condemnari:postea fuit condemnatus dictus syndicus:an habeat regressum contra eum qui promiserat eum conseruare indemnem.Barto.in l.si à reo.in fine.de fideiussor.

An syndicus qui tenetur oīa maleficia denuntiare teneatur denuntiare maleficium à se commissum,vel de quo est fama ipsum commisisse.Bart.in l.cum quidam.§.suum.de acqui.hær.

An denunciator debeat dare fideiussores de lite prosequenda, tex.videtur quòd sic in l.2.§.senatus.de iure fis.

An denuntiator habeat necesse probare delictum de quo denūtiauit,& an incidat in Turpillianum.Bar.in l.ab accusatione.§.denuntiatores.ad Turpil.

An denunciator habeat necesse se inscribere ad pœnam talionis,not.in l.fi.de priua.delic.

§e· In l.ante Calen. de arb. facit ꝙ postquā Potestas reddit libros, & sic habet ius confitendi acta, ꝙ non currit terminus banni, qua si habeat̃ ꝓ mortuo, ex quo nō potest exercere officiū. Bal. vbi s.

In l.item si res.in prin.de aliena.iudi.mu.cau.fa.in gl.ↄ alienato rem.ibi in gl. sed iō quia &c. dic aut præscriptio tollit finalē cām pœnalitatis & originalem, & firmat cōtra pœnalitatem, vt in cōtrariis hic:aut nō tollit finalem causam pœnalitatis quæ fuit alienatio, quæ quantumcunque res preſcribatur nō tamen stat quin fuerit alienatio fraudulenta, & non tollit.

Item vides hic ꝙ preſcriptio cōtra vnum nō obstat ↄ alium, qa ex diuersis & principaliter datur actio. vnde an præscriptio homicidæ prosit syndico, vt nō possit ↄueniri, quia nō denūtiauit: ex ꝓdictis dicitur ꝙ cum præscriptio sit ex diuersa causa quā sit pœnalitas syndici, quia sunt diuersa delicta, meritò dicatur ꝙ nō prosit cum vtraque actio ↄ diuersos est pœnalis, vt in terminis supradictis. sed quādo vtraque persecutoria est, vel vna pœnalis, & alia persecutoria, vide l. si seruos. de his qui à nō domino ma. & ibi ꝑ Bar. Item prædicta habent locum vbi ambæ sunt pœnales & īdu ctæ cōtra diuersos ex diuersis delictis principaliter, vt in casu q̄stionis prædictæ secus si extensiue ex vno: verbi gratia vult statutū quòd pater teneatur ex delicto filij, certè filij præscriptio proderit patri, quia extensionis ratione contra diuersos sunt vna numero, in l.si seruus.vi bon.rap.

De denuntiatione euangelica Bald.in auth. ad hæc. C.de vsur. Bar.in consti.ad reprimen. Ang.in l.j.C.de iud.

¶Baldus de Denunciatione.

¶DENVNCIATIO facit cessare accusationē, vt l. interdum §. qui furem.ff.de fur.G. ¶Potest quis per aliū denūciare, si ꝑ se nō audet, vel si de facto impediatur, ver.quid si moues.G.& est argumētum, ꝙ syndicus infirmus possit denūciare maleficiū ꝑ ꝓcuratorem, C.qui pet.tut.l.cū à matrib.Bal. ¶Triplex est denūciatio, s.euāgelica, iudicialis & canonica. Euāgelica fit ad emēdationem: & in ea de iuris apicibus n̄ est disputādum, sed de bono animę. Iudicialis est duplex, s.publica, q̄ fit in publico officio: & ad hāc denūciationem tenetur iudex inquirere, ij.q.v.c.memoriā. & C.de ac.l.ea quidem. Ista denūciatio, quæ publica vtilitate fulcitur nō requirit monitionē ꝓcedere, & p̄t fieri à quolibet, q̄ tale officium gerit: licet sit infamis, vel criminosus, s̄m quosdā. de ista loquit̃ ff. ad Turp.l.ab accusatore.§.nūciatores. Iudicialis priuata est illa, q̄ ratiōe interesse cōpetit, quæ s̄m leges multis casibus ꝑmittitur, ff.de off.præsi.l.illicitas.de officio procōsulis, l.nec quicquā.§.de plano. s̄m Cano.ēt in aliis casibus permittitur monitiōe ꝓcedēte. denūciatio canonica est illa, in qua aliquod priuatū interesse nō includitur, sed fit ad pœnitētiā peragēdā, & dēt prosequi: & si denūciator noluerit ꝓsequi, iudex ex officio ꝓducit alia ad affectū. ¶Itē ex ꝓcessu denūciationis trāsitur ad inquisitionē, in §. nunc autē.vsq; ad fi.G. ¶Crimē ecclesiasticū principaliter pertinet ad formam ecclesiæ, de purga.can. In denunciatione, quia de plano proceditur, non est necessarius libellus, §.fi.ver.pen.G.

a ¶De inquisitione [a]. Rubrica.

QVoniam sæpe post denūciationem super criminibus ad inquisitionem proceditur, & secūdum leges, vt ĩ. §.quādo aūt.in prin. ideo postquam de denūciatione diximus, de inquisitiōe etiam ad instructionē simplicium aliqua supponamus, dicētes: Qualiter inquisitio impugnetur & quādo: & qualiter in inquisitione sit procedēdum: & quæ pœna per inquisitionem probato crimine imponatur: & de expensis accusantibus, seu denunciantibus concedendis.

ADDITIO.

a Vide, quod dixi super j.rub. & vltra id scias, ꝙ Tācr. fecit vnā notā super materia inquisitionū, q̄ Rof. Ponit ad literā ante titu. de purgatione, & post tit.de criminibus in modū exceptionis oppositis. Rof.in libel.iur.cano.post rub.generalē posuit sex rubricellas, quibus tractat hæc sex mēbra: qui possint inquirere: qñ, & cōtra quos: quibus exceptionibus vtitur inquisitus: quæ sint necessaria ad processum inquisitionis: qualiter procedatur: & qualiter sic cōuictus puniatur. Et potuisset auctor se sic breuiùs expedire interserendo, si voluisset, & qualis in ea probatio requiratur: hoc dico, quia sæpiùs idem repetit Bonaguida in tribus vltimis rubr. suæ secundæ partis. Tractat de hac materia Aegid.rub.72.& quatuor seq. Rolan.doct.sui ope.char.ij. Qñō aūt inquisitio propriè cōpetit iudici loci, vbi est ↄmissum delictū, & nō iudici delinquētis personæ, scripsi post Odof.s.de ↄpe.iud.adi.§.j.super verb.q̄d conueniatur.in fi. Nolo aūt omittere, saltem propter Legistas, ꝙ huic materiæ desit notitia quæstionis Richardi de Malum.q̄ incipit, Titius vulneratus. quæ tractat, an potestate ex officio inquirē te de vulnere, si cā pendente vulneratus decedit ex vulnere, possit ex illa instantia sequi sententia de occiso. Et distinguit, an Potestas sic formauerit inquisitionē de vulnere, ꝙ sequeretur snīa de occiso, dato ꝙ mors secuta non fuisset, vt ꝙ vulnerans id fecisset cum telo animo occidēdi, C.ad l.Cor.de sicar.is qui cū telo. Inst. de pub.iud.l.item l.Cornelia.vel gladiū occidēdi animo in vulneratū strinxerit, ff.ad l.Cor.de sicar.l.j.in prin.& §.diuus.tunc ex illa instātia sequi poterit snīa de occiso: quasi nō de alio, sed de eodem pronūcietur, ampliato tamen ex facti accidentia. inducit l.n̄ potest.ff.de iud.& quod ibi no.quasi occisus à principio videatur & non post iudiciū cœptum. Itē gratia dirimēdarum litium acta vnius iudicij in diuersum, & qñq; ↄtrium transferūtur. inducit ff. de app.l.2.§ si quis.de col.bo.l.si filius.& de bo.pos.cōtra tab.l.3. §.sub ea. Facit etiam ad hoc ratio vitandi circuitus, ff.de condi.inde.l.dominus testamento.vbi concor.& de reser.auditor.in Cle. Item vulnus in corpus simpliciter dictum, omne vuln⁹ etiā maximum & lethale comprehendit, Insti.de iniur.§.atrox.& ff.e.l.vulneris magnitudo.& secundum quod maius, vel minus reperitur habet alterare sententiam, ff.de trib.illud.§.j.& de verbo.sig.verbum Amplius. De vulnere ergo, cuius exitus non peruenit ad mortē, iudicabit, non vt de morte, sed vt de vulnere, cuius exitus fuit mors. facit ff.de ædi.edi.bouē.§.aliquando.de excep.rei iud.si is qui hæres. Si aūt snīa de occiso ex inquisitione sequi nō poterat, vt quia non exprimitur vulneratorē habuisse animū occidēdi, C.de sicar.l.j.& præ.§.diuus.vel quia per statutū loci alia pœna de vulnere imponitur, q̄ de occiso, tunc ex instātia vulneris sequi non poterit snīa de occiso: qa nō feretur iuxta iudicij, vel processus formam: & sic non valeret snīa, ff.cōi diui.vt fundus.fami.erc. in hoc iudicio.extrà de ac.qualiter.el ij.in fi.de simo. c.licet Heli. ver.eo.semper. In dubio dicit idem. satis eīn est, ꝙ nō apparet instantiā fuisset talem, ex qua talis snīa sequi p̄t. facit ad hoc vltimū ff.de poe.si præses.& de susp.tu.l.hoc enim.quod no.& dixi extrà de const.ex literis.secundum Inn.& super 3.gl.facit, quod dicam ĩ.§.nunc tractemus.super ver.porrò.in fi. ADDE, an si contra accusatum de vulnere sequatur mors, debeat inchoari noua instantia, Bald.consi.81.v.lib.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio qualiter impugnetur.*
2 *Prælatus non debet esse facilis ad credendum sinistra de subditis.*
3 *Verbum Sæpe, qualiter sit interpretandum.*
4 *Papa & Imperator per quos faciant inquisitiones.*
5 *Officiales episcoporum an possint contra abbates, aut alios, inquirere super criminibus.*
6 *Inquisitio in curia impetrata, an sit admittenda.*
7 *Inquisitor non debet esse criminosus.*
8 *Inquisitor certa ratione suspectus non est admittendus.*
9 *Appellatione remota, an sit remota & recusatio.*
10 *Is contra quem inquiri præcipitur, quæ debeat considerare.*
11 *Inquisitio non est ante famam læsam facienda. & nu. 14.*
12 *Monitio necessaria est, vbi denuntiatio fit ad pœnitentiam.*
13 *Reus an possit petere à iudice, vt reinquirat contra prosecutorem, seu impetratorem inquisitionis.*
15 *Excommunicatio an possit substantiam inquisitionis inficere.*
16 *Testes inducti in causa inquisitionis, an semper sint admittendi.*
17 *Testes diuersa super infamiam deponentes, an sint credendi.*
18 *Merum imperium quid sit, & qualiter probetur.*
19 *Inimicitia, seu cum inimicis conuersatio, aut consanguinitas, reddunt testimonium nullum.*
20 *Testes viles quo casu in inquisitione recipiantur.*
21 *Cum inquiritur super statu ecclesiæ, qualescunque testes de ipsa ecclesia admittuntur.*
22 *Innocentia an possit per familiares, vel concubicularios probari.*
23 *Inquisitionis impetratore ab aliquam causam remoto, an alter poterit eam prosequi.*
24 *Inquisitores an teneantur probationes super exceptionibus admittere prius quàm in principali procedatur.*
25 *Inquisitor an per rescriptum generale efficiatur.*
26 *Rescripta semper sunt ad ius commune reducenda.*
27 *Inquisitio an ad petitionem vniuersitatis possit committi.*
18 *Inquisitores dati à Papa, si fuerint negligentes, an legatus generalis poterit eis mandare, quòd procedant.*
29 *Inquisitore super quibusdam pronunciante, an eius officium expiret, quin possit super aliis pronunciare.*
30 *Inquisitio an possit contra absentem causa studiorum fieri.*
31 *Præsens dicitur, quem apprehendit citatio, licet postmodum se absentet.*
32 *Extraneus an possit inquisitionem implorare.*
33 *Inquisitio quare differat ab aliis iudiciis.*

1.§.Impugn

1 1. §. Impugnatur autem, seu † annullatur inquisitio multis modis. Si enim prælatus velit procedere ad inquisitionem contra aliquem, opponat is, contra quem vult inquirere: Domine, non potestis contra me de iure inquirere, quia non sum de his criminibus infamatus. Item quòd non sum de iurisdictione vestra, extrà de accus. cùm oporteat. & c. qualiter. 2. in prin. & c. super his. & c. licet. in fine. 2. quæst. j. Deus omnipotens. 3. quæst. vj. leges. & quæst. v. accusatores. 2. Item quòd crimina, super quibus inquirere vultis, leuia & dissimulanda sunt. non enim inquirendum est, nisi de maioribus: putà de homicidio, simonia, adulterio, fornicatione, periurio, incestu, & similibus, extrà eod. inquisitionis. de re iud. cùm I. & A. & extrà de iureiur. si verò. extrà de dolo & cõtum. veritatis. ff. de accus. leuia.

2 ¶ † Item quòd tantùm semel, & non sæpe, vel frequenter id, de quo vultis inquirere, audiuistis, vt in præalleg. cap. qualiter, prope prin. & de simo. licet. ver. contra quos. & argum. C. qui potio. in pig. hab. assiduis. extrà de collus. deteg. in tantum. quia non debet esse prælatus facilis ad credendum sinistra de subditis, vt 86. distinct. si quid verò. & in præ. c. licet Heli. prope fin. ideoque nec vnica acclamatio sufficit: sicut nec vnicus actus sufficit ad condemnandum, vt argum. C. de episco. aud. nemo. secundum Roff.

3 ¶ † Sed qualiter accipitur illud verbum Sæpe, in præ. cap. qualiter? Respondeo, fortè intelligitur de duabus vicibus, argumẽt. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem Titio. quia binus actus inducit consuetudinem in criminibus, vt in præ. l. nemo. & xxv. q. 2. ita nos. & pluralis locutio duorum numero contenta est, vt 4. quæst. 3. c. si testes. §. item vbi numerus. vel quo opus erit, vt superior moueatur, vt ar. ff. de eden. l. fi. Sed dico hoc iudicis arbitrio committi, arg. ff. de iure delib. l. j. in fin. & in auth. de testi. §. 2. Arbitratur autem superior ex hoc. nam tãta potest esse nequitia, seu iniquitas, & infamia subiecti: & tot simul & semel denunciãt, quòd ad vnicum auditum fiet, seu concedetur inquisitio, argum. lxxxvj. dist. tanta. lxxxj. dist. tantis. Si verò sit bonæ famæ, tunc nõ sufficit semel audire: imò requiritur, quòd bis, vel ter, vel plures à fide dignis audiatur, vt in præ. ca. si quid verò. arg. bonum ad præmissa, lxvj. dist. sunt nonnulli. ad fin. vers. licet sanctus. Superior enim non debet delectari in infamia: imò potiùs in bona fama subiecti, vt extrà de accus. licet. in fin. Et sic sæpe in curia seruari videmus. Item obiiciat, quòd aliàs fuit contra eum inquisitum super hoc, & fuit sententialiter absolutus. De quo, & an indictio purgationis impediat inquisitionem, vel inquisitio præcedens accusationem sequentem: & an, si ciuiliter primò actum est, possit post ea inquiri: vel etiam si fuit iudicatum in quæstione, in qua de illo crimine fuit exceptum, an iterum potest inquiri de illo: & an denunciatio præcedens impediat accusationem, an post accusationem, vel inquisitionem denunciatio admittatur, not. secundum

a Papam. extrà de purg. can. cùm dilectus [a]. & de hoc. j. §. nunc dica

b mus. ver. vltimò quæritur [b]. ¶ † Item opponitur, quòd volens inqui

4 rere, non est talis, qui ex sua iurisdictione possit inquirere. Super

c quo no. [c] quòd Papa & Imperator inquirũt per suos legatos, seu delegatos. Item episcopi ĩ suis diœcesibus. Item metropolitanus: non tamẽ ĩ clericis suffraganeorum habet ius in casibus, qui not. extra de off. ord. cap. pastoralis. Item præses prouinciæ. Item quicunque habet cognitionem causæ criminalis, hoc est, merum imperium. quod dic, vt s. de iur. om. iud. hæc probantur ff. de quæst. l. j. §. si quis vltro. extra. de off. or. c. j. extr. de accus. c. cum dilectus. & c. sicut olim. & c. qualiter. 2. lxxxvj. dist. si quis verò. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. extrà de censi. Romana. §. sanè. & breuiter, quicunque potest corrigere & punire, potest inquirere, vt ĩ præ.

5 concord. ¶ † Quid de officialib. episcoporum & archiepiscoporum? Dic, quòd licet ratione officij possint ordinariè causas audire, non tamen possunt contra abbates, aut alios inquirere super criminibus, aut eos etiam ab administrationib[9] amouere: quia ex generali commissione sui officij in eos talia minimè transferun-

d tur: & hæc leguntur in consti. Alex. IIII. de app. dudum [d]. & sic

6 etiam obtinuit. & argum. extr. de of. ord. Romana. §. fi. ¶ † Item si in curia fuerit impetrata inquisitio, cùm primò citatur is, cõtra

e quem inquiritur, petat copiam rescripti [e]: quæ si sibi non fiat, potest appellare. extra de of. delega. cùm in iure. Facta autem copia diligenter cõsideret stilum, & formam, & alia tam circa bullam, quàm

7 circa alia: quæ dic, vt s. de impugnat. resc. ¶ † Itẽ opponat, quòd inquisitor est criminosus. 3. quæst. vij. iudicet. xxv. dist. ca. fi. & xxvj. dist. vna, secundum Io. T. & B. Tu dic, quòd quandiu ordinarius ab ecclesia toleratur, nullus subditorum potest eius iudicium ratione criminis declinare, extrà de cohab. cler. & mul. ca. vestra. de cleric. excom. ca. fi. & not. s. de iud. deleg. §. excipi. ver. item quòd

8 est criminosus. ¶ † Item quòd est sibi certa ratione suspectus, vt extrà de accu. ad petitionem. & c. qualiter. 2. ver. sed cùm super. ibi, non ex odij fomite, &c. & causam suspicionis proponat, & super hoc arbitri eligantur, extrà de off. deleg. c. suspicionis. extr. de app. legitima. & hoc siue inquirat ex delegatione, siue ex ordinaria potestate: quia vtroque casu potest esse suspectus. vt ff. de lib. caus. ordinata. C. si rector prouin. l. vnica, & C. si quacunque præ. po. l. vnica, 3 quæstio. vij. iudicet. Multoties enim dominus Papa committit ordinariis, vt visitent & corrigant, dicens: Tam tua, quàm nostra auctoritate visites, nec ob hoc iuris remedia auferuntur, extrà de off. ord. licet. & ca. graue. extrà de censi. cùm nuper. ff. de off. eius, cui man. est iurisdic. l. & si prætor. Sed non videtur, quòd hoc casu delegatus, vel ordinarius valeat recusari, nam in corrigendis excessibus appellatio non admittitur, vt in præal. ca. licet de appel. ad nostram. Nam appellatio non est inuenta ad præsidium iniquitatis, vt j. eod. titul. cùm speciali. Si igitur est prohibita appellatio, ergo & recusatio, vt eod. ti. super eo. & C. de epis. aud. si clericus. C. de senten. & interlo. om. iud. l. fi. & dixi s. de recus. §.

f j. ver. sed quid si causa. Sed respon. [f] attendendum esse, quid apponitur. Nam si dicatur ordinario, vel dlegato, appello, ne corrigas, vel inquiras, hoc non valet: vel si dicit, recuso te, vt suspectũ vnde nolo, quòd inquiras, nulla causa assignata, vt in præal. c. suspicionis. & argum. extrà de appel. vt debitus. Cæterùm si inquisitor ĩ debitè grauet, dum inquirit, etiam ĩ criminibus tenet appellatio. Idem est & in causa suspicionis, si causa probabilis assignata non admittitur, vt in præal. ca. cùm speciali. & C. de iud. apertissimi & maximè in criminibus, vbi maius periculum vertitur, & 52. dist. quiescamus. & ideò in eis cautiùs est agendum, vt 7. quæst. 2. c. 2.

9 ¶ † Item nõ videtur verum, quòd vbi appellatio remouetur, & recusatio sit remota, vt eo. tit. secundò requiris. quæ secundum quosdam, corrigit illam, super eo. tanquam posterior. Vel dicit, quòd nõ interdicitur nisi friuola appellatio, vel recusatio. Ex causa autem legitima appellatio admittitur, & etiam recusatio. Item si recusatio & appellatio paria sunt, quare probo causam recusationis, vt in præ. c. suspicionis. causam verò appellationis non, nisi coram superiore, vt eo. tit. vt debitus. & ca. cùm speciali. & c. in-

g terposita. Respondeo [g], per recusationem nõ eximor à iurisdictione recusati, per appellationem sic incontinenti, vt in præal. con

10 cor. & eo. tit. directè. & c. pastoralis. ¶ † Item is, contra quem inquiri præcipitur, consideret formam rescripti inquisitionis: & si ĩ eo dicitur, venientibus ad sedem Apostolicam A. & B. qui nobis multa enormia de suo episcopo nunciarunt, quæ non possumus salua conscientia sub dissimulatione transire: quare mandamus, &c. tunc excipiat, quòd illi A. & B. sunt eius inimici, & maleuoli, & criminosi. Item quòd non zelo iustitiæ, sed typo malitiæ summo pontifici talia suggesserunt. Item quòd illa sunt falsa, extr. de acc. cùm oporteat. & c. qualiter. 2. prope prin. 2. q. 6. biduum. in fi. ff. e. si cui. ff. de custo. & exhib. re. diuus. Qui autem dicantur tunc inimici, vel maleuoli, not. in præ. c. cum oporteat. & de simo. per tuas. & offerat se statim probaturum: quo casu ĩquisitores supersedebunt, donec probetur: & si probet, indicetur ei purgatio: alioquin in inquisitione procedetur, vt in præ. ca. cùm oporteat. & c.

11 qualiter. & j. §. 2. ver. quòd si crimen. ¶ † Item quòd non sum infamatus super hoc. non enim priùs debet inquiri, nisi eius fama læsa fuerit apud bonos & graues, vt in concor. quæ sunt s. in pri. huius §. quod dic, vt j. §. nunc tractemus. ver. quod ille. & seq. & j. de abolit. Quandoque tamen fit inquisitio nulla infamia præcedente, vt j. §. 2. vers. in summa. & j. §. proxim. ver. licet autem.

12 ¶ † Sed nunquid poterit opponi impetratori, seu prosecutori ĩquisitionis, quòd non præmonuit: ideoque non est audiendus, vt etiam diximus in denunciatione, s. titulo, prox. §. quis denunciare. Hìc magister meus no. in præ. c. qualiter. 2. in glossa. in quadam nouissima additione, quòd non: quia, vt dicit, tunc demum necessaria est monitio, cùm denunciatio fit ad pœnitentiam, arg. in nostro casu, quòd non fit ad pœnitentiam peragendam, sed ad pœnam canonicã, putà priuationis beneficij, vel officij infligendam. Idem est etiam, secundum eum, cùm ex officio inquiritur, quia tunc nõ est necessaria monitio. Ego dico, salua magistri mei reuerentia,

ADDITIONES.

a Cum dilectus. ¶ Ibi scripsi in gl. forsan alterius.

b Vers. vlt. quæritur. ¶ Post quem ver. reperitur remissio proxima, & ibi tractabo illud membrum, an præcedẽs absolutio ĩqsiti obstet accusanti, an verò cesset processũ inquisitionis per accusationem, dicam in §. nunc tractemus. super ver. porrò. 2.

c Super quo no. ¶ Secũdum Rof. cuius ingreditur primum membrum, de quo s.

d De appel. dudum. ¶ Quam non habemus: sed ex illa formata fuit decr. c. licet. de offi. iud. lib. vj. vt ibi no. in j. gl.

e Copiam rescripti. ¶ Ingreditur tertium membrum Rof.

f Sed respondeo. ¶ Secundum Rof. membro 3.

g c. interposita. ¶ Respon. secundum Rof. vbi s.

reuerentia, quòd cùm Papa ad denunciationem alicuius, īquisitionem committit, tunc inquisitor non procedet per modum īquisitionis, sed per modum denunciationis, quantum ad hoc: vt nisi impetrator inquisitionis & eam prosequens illum præmonuerit, repellatur. hoc expressè patet extrà de simo.licet. §. ꝯ quos. & etiam ipse hoc idem no.extr.de calum.ca.2. & in hoc concor.
a Goff.& Ioannes [a]. In accusatione autem non est necesse monitionem præcedere. quod dic, vt no.2.q.2.accusatio De hac moni-
13 tione plenè no.in præ.ca.licet Heli. ¶ † Item nunquid reus potest petere à iudice, vt reinquirat contra prosecutorem, seu impe
b tratorem inquisitionis? dicit B.magister meus, & bene [b], in præ.gl. quòd non, vt eod.titul.qualiter.2. Vincen.tamen not.in eod.tit.
c qualiter.lo 2.quod B. Compost. in curia contrarium iudicauit [c]. Eadem autem inquisitio bene potest iterari, vt fit ex officio, sicut
14 & purgatio iteratur, vt 2.q.v.hoc habet. & c.Mennam. ¶ † Porrò si tenor rescripti contineat sic: Ad nos fama referente, noueris peruenisse, quòd talis frater noster enormia multa commisit, &c. tunc potest opponi, secūdum quosdam, quòd tantùm semel sunt hæc enormia domino Papæ nūciata, vt s.ver.item quòd tā-
d tùm.secundum Rof.[d] quod mihi non placet [e]. nam Papa profite
e tur hoc ad eum fama referente peruenisse: vnde præsumendum est, ꝗ ad eum sufficiens fama peruenerit, & quòd audiuerit à duobus, vel pluribus, vt in præ.versi.ꝗ si ille.& quia talis inquisitio, ꝗ fit ex officio domini Papæ, ampla via incedit, nec tot calūniis est exposita, quot aliæ. Si autem ibi diceretur, cùm ad nos per frequētem clamorem, &c. tunc clarum esset.& dic, vt j.§.nūc tractem⁹. ver.quid si in literis.& in eodem §.vers.quid si ī litera apostolica.
15 ¶ † Quid si in litera non continetur, tali insinuante: sed continetur sic: peruenit ad nos, quòd talis episcopus est homicida, nū qd poterit obiici contra inquisitionem, ꝗ eam impetrans erat excōmunicatus? Videtur, quòd non: quia ex officio proceditur, & sic nullo impetrante. Item non est quærendum, per quē preces sūt oblatæ, C.de pre.Impe.offe. vniuersis. Dic, ꝗ hoc casu excommunicatio personæ instantis, vt officium superioris moueatur, vel soluentis bullam & scripturam, non inficit substantiam inquisitionis: secus si illius nomen esset in litera expressum, vt ext.de acc.
f c.olim.sm Vin.[f] & de proc.c.fi.[g] ¶ † Item potest opponi cōtra te
g stes inductos, & replicari, & contra dicta eorum. Vnde cùm testes
16 ꝯ eum inducuntur, protestetur, quòd possit opponere in personas eorum, & in dicta: & formet interrogatorium, & iudici porrigat, vt secundum illud testes interroget, secundum Roff. Quod qualiter formetur, dixi s.de testi, §.iam de interrogatoriis. Eis autem productis, videat, vtrùm sint sibi contrarij, vel tales, quibus credi non debeat, vt in in præ.ca.qualiter, 2.vers.debet, quod dic,
17 vt s.de teste, §.j.& §.postquam. ¶ † Quid si vnus testis super infamia probanda inductus, dicit se audiuisse ab archidiacono & præposito, & die Lunæ: alius verò dicit se audiuisse à decano & præposito, & die Iouis, nunquid probant? Dicunt quidam, quòd sic: quia eo ꝗ à diuersis personis & diuersis temporibus audiuerunt, ma-
18 gis reus infamatur: probatur de hoc j.§.2.ver.quòd ille. ¶ † Et ꝓdest hoc notare. nam si testes producuntur ad probandum, ꝗ ali-
h quis habet merum [h] imperiū ī aliquo castro, & vn⁹ dicit se vidisse ꝗ ille suspēdi fecit aliquem in aliqua parte territorij ipsius castri, & alius dicit se vidisse, quòd ille fecit aliquem exoculari in aliqua parte ipsius castri, tertius verò dicit se vidisse, ꝗ ille fecit quendā in aliqua parte mutilari, videtur, ꝗ talia testimonia valeant, ar.extra de testi. licet ex quadam. Item si inducuntur, ad probandum, quòd aliquis fundus est alicui ecclesiæ decimalis: & aliqui dicunt quòd viderunt ecclesiam recipere vno anno decimam de fabis illius campi: alij dicunt de hordeo illius campi alio anno: alij de frumento alio anno: bene probant, arg.de pœn.dist.j.periculosè.& hoc dicit Papa, vt not.s.de teste, §.iam de interrogatoriis, versi.i-
i tem de tempore [i].& seq. Nec obst.3.q ix.nihilò minus.per quod alij dicunt cōtra: quia illud habet locum, cùm tempus est de sub-
19 stantia contractus. ¶ † Opponant etiam contra eos, quòd sunt inimici, vel cum inimicis morantur, vel sunt eorum complices, seu consanguinei, vt eo.tit.cùm oporteat. Dic, vt ibi: vel, ꝗ sunt concubinarij publici, vt eod.tit.cùm dilectus.& homicidæ, vel simoniaci, seu aliis criminibus irretiti, eod.titul. inquisitionis.in fi. extr.de simo.licet. & c.per tuas.vel, quòd eodem vitio laborant vt ext.de testi.ca.veniens.j.vel, quòd deponunt super his, de quibus infamia non præcessit, vt in præ.c.inquisitionis.§.j.& similia,
20 quæ prosequere, vt s.de teste, §.j. ¶ † Et scias, quòd vbi inquiritur de crimine excepto, viles tunc excipiuntur, habita tamen distinctione, quæ est extra. de simo.per tuas. In aliis autem honesti requiruntur, vt iam dictum est, & probatur 2.quæst. j. Deus omnipotens.extra.de testib.cog.præterea.xxxv.quæst.vj.episcopus.
21 ¶ † Hoc etiam no. quòd cum inquiritur super statu ecclesiæ in capite & in membris, qualescunque testes de ipsa ecclesia admittuntur: quia illi meliùs nouerunt veritatem, extr.de testi. veniēs.
2.& quia qui domi fuerit, &c. & C.de repudiis, l. consensu. §. sin autem. etiam criminosi inimici & conspiratores: tamen non creditur eis contra eos, contra quos conspirauerunt, vt extra. de re iud.cùm I.& A.in fin.extrà de iudi.exhibita.& argum.extr.de accus.ad petitionem.& c.qualiter.j.& c.olim. Et quid iurabunt tūc, vide s.de teste, §.nunc tractandum.in fin. Si autem testes aliunde producantur, quia fortè crimen, de quo inquiritur, est alibi pertractatum, criminosi non admittuntur, vt in præ.cap.per tuas. & xxxv.quæ. v.episcopus.extr.de test.cog.præterea. Contra singularem verò personam criminosi non admittuntur, vt in primis ꝯ
k cor.[k] Et generaliter reus excusationes potest proponere, si quas
22 habet, vt extrà de accus.cùm dilectus. ¶ † Sed nunquid eas, vel īnocentiam suam poterit probare per familiares & concubicula-
l rios suos? Dicit Goffr.[l] quòd sic, argum. 12.quæ.2.manifestè.& c. seq.& 2.q.7.cùm pastoralis. Item si petit sibi fieri copiam capitulorum, super quibus debet inquiri: & si non fiat, vel denegetur, appellet: vel si dicit se non esse infamatum: & inquisitor, non cognito de infamia, inquirat super criminibus, potest appellare, vt j.§.nunc tractemus.versi.si autem. & seq. Quandoque tamen ex hac causa non appellatur, vt j.§. prox.ver.licet autem. Harum autem appellationum formam vide j.in tract.lib.in titulo, de app.§. restat.versi.cæterùm. Verùm si probata fuerit infamia contra reum, potest ille probare, quòd orta fuit ab inimicis, & eis cohabitantibus, vel à conspiratoribus, vel fornicariis, vel suspensis, vt in concor.quæ sunt s.ver.opponat etiam.quod dic, vt j.§.nunc tra-
23 ctemus. vers.quid si reus. ¶ † Quid si impetrator īquisitionis ob aliquam causam est remotus, nunquid alter poterit eam proseq, & nunquid iudex poterit procedere nullo prosequēte? Respon. Io.& Bern. dicunt, quòd alter non potest prosequi, nec potest iudex procedere. Tancr. contrà, vt in præ.ca. cùm oporteat.prope fin.vbi de hoc, & ff.de inoff.testa. posthumus.§.si quis.24.quæst. 3.ecce.extra.de collus.deteg.crimina.& argum. extra.de accus.olim. Tertij dicunt, quòd alter non admittur: iudex tamē ex officio procedat. Potest enim esse, quòd impetrator est inimicus, & ideò repulsus: inquisitio tamen facienda est ex merito infamatę personę. Tu tamen dic, quòd si in rescripto inquisitionis erat insertum nomen impetrantis, bene dicit Io. vt alter non admittatur: tamen iudex ex officio procedat, argum.extrà de rescrip.super literis. ꝓpe fin. Si verò non fuit expressum, tunc bene dicit Tancre. & se-
24 cundum hoc loquitur c.cùm oporteat. ¶ † Sed nunquid inquisitores tenentur probationes super exceptionibus admittere priùs, quàm in principali procedant? Non videtur, vt extrà de iud.ex hibita.versi.volentes. quasi non iudices, sed inquisitores, &c. Dic contrà, vt extr.de excep.exceptionem.& de senten.excommun. in præsentia.& in præ.ver.volentes.non ponitur ius, sed ibi Papa
25 se refert ad illud, quod illi iudices putabant. ¶ † Quid si in litera apostolica continetur, Super propositis coram nobis & aliis negotium contingentibus veritatem inquiras, nunquid propter talia dicetur inquisitor? Rñ. non: imò iudex, vt in præ.cap.exhibita.
Et quid

ADDITIONES.

a Et Io. ¶ Tu distingue in forma rescripti, vt dixi sup d.gl.Bar.absurdū.n.esset, ꝗ impetrans arctatus ꝓbare infamiā, teneret ēt ꝓbare monitionem. ADDE, ꝗ Spe.sequitur Panor.ī c. qualiter.ex quo infert, quòd processus inquisitionis ille dicitur, quem iudex facit nemine petente, sed ex mero & puro officio.
b Magister meus, & bene. ¶ Idem Bar.Brix.in venereali 31.in fi.
c Contrarium iudicauit. ¶ Puto, ꝗ non bñ percepit Gu.verba Vin. non eñ dixit, ꝗ Ber.Compostel.sententiauerit in curia: sed dicit ꝗ sententiauit in cā episcopi Fauentini illam faciendam: & intellexit ēt per primas literas: & intellexit Vin.de antiquo Ber. Compost de quo mentionē feci in procemio Nouellæ. qa videre potuit Vin.nouum Ber.Compost.de quo puto Gu.intellexisse, qui fuit curialis: & ideo addidit in curia.
d Secundum Rof. ¶ Vbi s.3.membro, vers.si autem.
e Non placet. ¶ ADDE, quod voluit Ancha.cons.ccxciij.vbi dicit, quòd statur dicto Papę, cùm mandat conferre beneficium, quod de iure vacat ob certum crimen.
f Secundum Vin. ¶ in ipsa decret.in prin.
g c.fi. ¶ Vide, quod no.de rescr.c.j.lib.vj.in gl.quid si.
h Merum. ¶ Nota istam gl.qualiter probatur merum imperium.
i Item de tempore. ¶ & sol.ibi habetur, quod Inno.hic, no.in dec. qualiter.ij.de accus.vt ibi scripsi in gl.hic potest colligi.& idem dicitur j.§. nunc tractemus.ver.quid si ille.in fi.
k In primis concor. ¶ De hoc scripsi de accus.qualiter. j. super ver. occultis.& c.qualiter.ij.super prin.j.gl.& in decre.cùm I.& A.super gl.vlti.
l Dicit Goff. ¶ in Summa versi.sed qualiter.

Et quid cùm in litem cōtinetur, cùm ad nos per frequentem clamorem peruenerit, &c. tunc mandatur inquisitio fieri: & talis habet ad locum accedere, argum. extr. de accus. qualiter. 2. & de simo. licet Heli. & ij. q. j. Deus, extr. de rescrip. cùm dilecta. aliàs non est inquisitio, sed causæ cognitio, vt in præ. c. exhibita. Vbi autem dubium est, an sit inquisitio, vel commissio. in dubio, præsumo eum esse iudicem. nam res de facili ad suam naturam, scilicet ad ius commune, reuertitur, vt ff. de pact. l. si vnus. §. quod & in specie.

26 ¶† Et semper rescripta sunt ad ius commune reducēda, vt ff. de vulg. & pup. subst. ex facto. extr. de rescri. causam. & de maio. & obed. cùm inferior. in fi. Et vt me breuibus verbis expediam, licet in litera dicatur, Inquiras, tamen procedet iudex non in modum inquisitionis, sed secundum formam iuris communis. vt dixi: maximè si ibi dicatur, Vocatis, qui fuerint vocandi, vt in præ. c. exhibita. & de test. cog. super his. Si aūt dicatur in rescripto, Ex clamosa insinuatione peruenit, vel Personaliter accedatis ad locum, tūc
a est inquisitio, secundum Rof.[a] ¶† Hoc etiam scias, quod ad petitio
27 nem vniuersitatis quandoque committitur inquisitio, vt ext. de purg. can. cùm dilectus: prope pri. ibi, ad petitionem plebani, &c. Item potest quis in causa inquisitionis defendere se per procuratorem, vt extr. de re iud. cùm I. & A. prope prin. & argum. extr. de accus. super his. in fi. Item etiam plures simul admittuntur ad prosequendam inquisitionem. Item etiam procurator constitutus à pluribus ipsam nomine omnium prosequetur, nec cogetur eligere, cuius nomine prosequatur, vt probatur & not. secundum
b Papam, extr. de accus. olim. Ibi etiam not.[b] quod si is, cōtra quem sententia lata est in causa appellationis, petat sententiam, vel processum cōtra se habitum reuocari, non est necesse vocari illum, qui prosecutus fuit inquisitionem, argum. ext. de procur. in nostra. An autem is, contra quem inquiritur, teneatur inquisitionem prose
28 quenti in expensis prouidere, dicam j. §. fi. ¶† Sed pone, quòd inquisitores dati à papa sunt negligentes in inquirendo, nūquid legatus generalis potest eis mandare, quòd procedant? videtur, quod non argum. extr. de offi. leg. studuisti. Dic contrà. Potest enim eis mandare, quod mandatum apostolicum exequantur, secūdum G. Na. quia ex hoc nulli fit præiudicium, argum. extr. de app. constitutus. Ego dico, quòd ad id eos cogere non potest. & vide s. de le
c gato. §. nunc ostendendum. ver. 33.[c] ¶† Et nota, quòd licet inq
29 uisitor super quibusdam pronunciauerit, non ideo expirat eius officium, quin possit super aliis pronunciare, extrà de re iud. cùm I.
30 & A. ¶† Quæritur, an contra absentem, putà causa studiorum
d possit inquiri? Et dicunt quidam, quòd sic. Contrarium credo[d], ext. e. tit. qualiter. §. debet autem. Debet enim habere facultatem
31 defendendi se, arg. extrà e. tit. c. cùm dilecti. ¶† Præsentem autē reputo illum, quem citatio apprehendit, licet postmodum se absentet: & contra talem poterit in inquisitiōe procedi, extr. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. c. fi. ext. vt lit non contest. quoniam. §. sunt & alij. ext. de procur. dilectus. de testi. cùm olim. & est expres
32 sum in præ. c. debet autem. ¶† Sed nunquid extraneus potest inquisitionem implorare? Respon. quod non: quia non agitur criminaliter, sed vt ab administratione remoueatur, j. §. nunc videndum. Cum enim agitur contra aliquem de suspecto ciuiliter, priuatum cri
33 men est: nec admittitur, nisi is, cuius īterest. ¶† Postremò nota, quòd inquisitio differt ab aliis iudiciis: quia ī ea fama habetur loco accusatoris, vt extrà de accus. qualiter. 2. de simo. licet Heli. in aliis autem regulariter nullus sine accusatore damnatur, vt extr. vt eccl. benefi. ca. vnico, v. quæst. 3. relatum. Item in causa inquisitionis testes recipiuntur lite non contestata: quod nō est in aliis regulariter, extr. vt lit. non contest. quoniam. §. sunt & alij. Item ibi recipiūtur minùs idonei testes, cum sit inqsitio tam in capite, quàm in membris, vel super statu ecclesiæ, vt s. ver. hoc etiā not. quod non est in aliis causis, ext. de testib. ex parte A. 4. q. 3. vers. in testib. Item inquisitio fit de manifestis per famam, vt extr. de accus. c. qualiter. 2. non de occultis, vt e. tit. qualiter. j. in fi. Alia verò iudicia instituuntur super occultis, dummodo probari possint, 2. q. 7. plerūque. Item in hac causa procedit inqsitor quādoque ad remotionem, dum negotium agitur, vt 3. q. 2. quia ea. probata tñ priùs suspicione, vt ext. de simo. c. licet Heli. ver. qa verò. & c. per tuas. In aliis iudiciis secus, xvj. q. 4. volumus. extrà de iud. c. j. 8. q. 4. nōne. Item in hac est pœna, remotio ab administratione, vt in præalleg. c. qualiter. ij. in iudicio verò pœna debita ex crimine est depositio, vt e. tit. super his. xxv. dist. ca. vnum orarium. §. criminis. se
e cundum Gof.[e]

ADDITIONES.

a Secundum Roff. ¶ Vbi s. membro vl. in fi.
b Ibi etiam no. ¶ & ibi pleniùs scripsi in gl. collige. & ibi vide.
c Ver. 33. ¶ Vide quod scripsi de rescr. c. vlt. super gl. vlt.
d Contrarium credo. ¶ secundum Vin. cuius fuit iste ver. & seq. in dec. qualiter. j.
e Secundum Goff. ¶ qui hoc no. in decr. qualiter. j. vt ibi scripsi super. verb. occultis.

SVMMARIVM.

1 *Domino à familia qualitercunque occiso potest ad inquisitionem facti procedi.*
2 *Vno de malefactoribus confitente se socios habiße, an sit credendum.*
3 *Episcopus potest contra suspectum de vsura, & de consanguinitate inter coniuges inquirere.*
4 *Superior quando ad inquisitionem procedere debeat.*
5 *Inquisitio an poßit propter scandalum alicuius tollendum, vel periculum vitandum fieri.*
6 *Inquisitio an poßit aliter, quàm infamia præcedente, fieri.*
7 *Contra suspectum de crimine in parochia commisso, an poßit inquiri.*
8 *Testes an sint admittendi, vbi is, contra quem debet inquiri, contumaciter se absentat.*
9 *Inquisitio multipliciter consideratur.*
10 *Inquisitio præparatoria qualiter fieri dicatur.*
11 *Inquisitor an poßit de clericis à laicis inquirere.*
12 *Prælatus non debet super infamia subditorum delectari.*
13 *Inquisitio præparatoria qualiter differat à solenni.*
14 *Inquisitio solennis semper cum iuramento fieri debet.*
15 *Inquisitio fieri dicitur ad veritatem habendam.*

¶ Ad inquisitionem quando sit procedendum.

a 2. §. Quando autem[a] fit ad inquisitionem procedendum, facilè pertranseamus: & quidem secundum leges potest in inquisitione procedi: arg. ff. de bonis proscri. si quis inter. in prin. ibi eius indago, &c. ff. de confir. tu. l. tutores. & ff. de censi. forma. in authē. de mand. prin. §. coges. Licet sit arg. contrà ff. de mu. & hon. rescripto. §. si quis accusatorem. & ff. de magistr. conuen. l. j. §. magistratibus. quod patet in quibusdam
b casibus[b]. ¶† Primo, si dicatur dominus à familia occisus, & con
1 stet eum occisum quocunque modo, siue per cedem sit interfectus, vel iugulatus, aut strāgulatus, aut præcipitatus, vel saxo, vel fuste, vel lapide percussus, vel quocūq; alio modo necatᵘˢ. Præses enim prouinciæ tūc procedet ad inquisitionem. qa sumet questionem à familia, & illos torquebit, vt sciat occisorem. Si autem ve
c neno[c], vel metu dicatur occisus, licet non fiat inqsitio per senatusc[on]sultū Syllanianum, fit tñ inqsitio per legislatorem Vlpianū, vt ff. ad S. C. Syl. l. j. §. occisorum. & §. si qs non metu. ¶ Secūdo, si accusator pecunia corruptus à reo abolitionē petiisse dicatur, iudex de hoc inqret per se: & si sic inuenerit, puniet cōpetenter, vt C. de aboli. l. abolitio. ¶ Tertiò præses ex officio suo inquiret malos homines, & eos de sua prouincia expellet. Itē sacrilegos, latrones, plagiarios, fures, & receptatores eorū: & ī eos animaduertet, prout qsq; deliquerit, ff. de offi. præsid. congruit. & l. 3. ext. de off. ord. c. j. ¶ Quartò, si qs in ecclesias irruat, & personis ecclesiasticis in ipso loco cultuque aliquid in iure irroget. sine accusatore inqret & puniet, vt C. de epis. & cle. l. si quis in hoc genᵘˢ. quæ est 2. q. j. ī primis. ¶ Quintò, quoties hæres de hæreditate aliqd subtraxit vt C. de iure delib. l. scimus. §. licētia. ¶ Sextò, si nauis sit obrupta,
d vel submersa, trium nautarum[d] quæstione habita solers inqsitor
e inueniet veritatē[e]: qᵘᵒᵈ si fatali sorte defuerint, in alios[f] inqsitio trās
f feratur, vt C. lib. xj. de naufrag. quoties. ¶† Septimo fit inquisitio
2 in maleficiis. quando etiam vnus de malefactoribus cōfitetur se socios habuisse. illi enim de se confesso non creditur cōtra alios, vt C. de accus. l. fi. ext. de confes. c. j. Vnde inqretur de sociis, vt ff. de q. l. j. §. si qs vltro. ¶ Octauò in crimine lenocinij, ff. de adult. l. 2. §. si publico. ¶ Nonò in crimine suspecti tutoris, ff. de suspec. tut. l. 3. §. præterea. ¶ Decimò, quando quis suspectis vtitur instrumentis, C.

ADDITIONES.

a Qando autem. ¶ §. magistratibus. illud regulare fallit, vt seqtur.
b In quibusdā casibus. ¶ Iudices secularis fori de consuetudine, nisi per statuta restringātur, faciūt sibi regulam inqrēdi de quolibet maleficio, inducentes principaliter ff. de off. præsid. l. congruit. in authē. de col. §. iubemus aūt. C. de arb. l. 2. C. de cust. & exhib. reor. l. j. circa prin. sed verè hoc possunt solùm in permissis, vt sequitur, loquendo de iure communi.
ADDE casus, in quib. inquiri potest de iure ciuili, Cal. cons. j.
c Si autem veneno. ¶ Non per vim infuso, vt ibi: quod de metu seqtur, non cōgruè dictum est: ad quod vide legem, nec Rof. posuit.
d Trium nautarum. ¶ Magistrorum.
e Veritatem: qui. ¶ scilicet magistri.
f In alios. ¶ Nautas, non magistros: si isti etiam deessent, ab illorū liberis, si erant in naui, fit inquisitio: sic suppleui: quia Roffr. multùm commendat hanc legem.

tis,C.de probat.iubemus,vel falsis testibus,vt C.de testi.nullum. ¶Vndecimò ĩ notorio crimine,C.de ac.ea,quæ.¶Duodecimò, in crimine hæreseos & apostasiæ,C.de aposta.apostatarum.C.de Iud.l.nemo.¶Tertiodecimò ĩ crimine læsæ maiestatis,C.ad l.Iu. maie.l.2.& 3.¶Quartodecimò de calumnia iudex cognoscit, & calumniantem tpe sentẽtię punit,C.de cal.l.j.ff.ad Turp.l.j.§.j.Itẽ fit inquisitio in casibus,in quibus sine accusatore quis cõdemna-
a tur:qui no.ext.vt eccle.benefi.c.vnico [a]. Quòd etiam in causa ciuili fiat inquisitio,est arg.C.de sol.inquisitio. Item etiam de iuribus Principis inquirendo põt cognosci,vt C.libr.x.de bo.vac.l.j, & l.pe.Itẽ in inquisitiõe iurium ecclesiasticorum Papa qñque ꝓcedit inquirẽdo:sed hoc papaliter facit:de hoc s̃.de rescr.præsen. §.rõe formę.ver.item quòd ĩ rescripto apostolico.Super iuribus verò singularum personarum ñ est ꝓcedendum inquirendo,sed
3 actionibus intentatis.¶† Item episcopus bene potest inquirere contra suspectum de vsura,& de consanguinitate interꝯiuges,& de alio impedimẽto matrimonij.quæ dic,secundum Papam,put
b not.ext.de iureiur.ad nostram [b].Hoc secundum leges,quæ semi plenè de inquisitione tractant,sed secundum canones clariùs patet forma & natura inquisitionis,& quando,& qualiter in ea procedatur,vt patet extrà de accus.qualiter.2.vsque ad §.debet,& in
c c.inquisitionis [c].¶† Scias ergo,quòd tunc superior ad inquisitio
4 nem procedit,cùm clamor validus ad eum peruenit à personis honestis & nõ suspectis,vel maleuolis,quòd subditus delinquit: & non sufficit semel peruenisse,sed sæpius,ita quòd amplius à ꝑlato sine scandalo tolerati nõ possit:& ex hoc reus infamatus est apud bonos & graues,vt 2.quæ.j.Deus omnipotens.ibi,descendam,ĩquit,& videbo,si clamorem,qui venit ad me,&c.& in præ. c.qualiter.2.prope prin.quod dic,vt s̃.§.j.ver.item quod tãtùm. & seq.Si autem infamia non præcedat,non inquiret.quod dic,vt
5 j̃.§.prox.versi.si autem inquiratur.& versi.hac igitur.¶† Vtrùm autem propter scandalum alicuius tollendum,vel etiam propter periculum vitandum,putà in hæresi,possit sine infamia in inquisitione procedi,not.secundum Papam,extr.de simo.licet He-
d li [d].ꝑp suspicionem autem regis,vel aliorum dñorum,potiùs est indicenda purgatio,quàm inquisitio facienda,vt j̃.§.proxim.ver.
6 cæterùm.¶† Licet autem non debeat regulariter ad inquisitionem ordinariam procedi,nisi infamia præcedẽte,vt infra.eod.tamen cùm episcopus vel archiepiscopus visitat,licet nulla infamia præcesserit,bene potest gradatim & summariè inquirere sine iudiciali strepitu de vita & moribus clericorum,vt eos corrigat,vt extra.de cens.Romana.§.sanè.x.quæst.j.capitul.placuit.& argum.extr.de accus.sicut olim.quæret enim à populo,quomodo se clerici habeãt:& si fortè inuenerit super aliquo ĩfamatum, vel suspectum rectorem,vel alium,poterit tunc inquirere,an ex eo veritas infamiam comitetur:nec ille poterit appellare ex eo, quòd inquiritur contra eum non infamatum.potest enim quilibet ordinarius,sicut prædixi,de fama inquirere subditorum:& in
7 famia reperta,super criminibus veritatem inquirere.¶† Vnde si certum sit aliquod crimen esse in parochia commissum,putà virginem esse violenter oppressam,vel aliquem esse de possessione eiectum,ignoratur tamen quis fecerit,si sit contra aliquem suspicio,bene poterit contra eum inquirere ordinarius,licet infamia non pręcedat,vt extra.de off.ordi.capitul.j.extr.de iureiur. ad nostram.2.in fi.& no.ext.de diuor.porrò.nec ille ex hoc poterit appellare.procedit enim iudex,ex suo officio,quo tenetur ꝓuinciam suam purgare malis hominibus,& aliis malis,vt s̃.versi. 4.aliter autem regulariter ex hac causa appellari non potest. de quo dic,vt s̃.§.prox.versi.item ꝙ est sibi.& super hoc,& de inqsitione,quæ fit contra incertam personam & maleficio flagrante dic,vt j̃.de no.crim.§.j.ad fi &adde hîc,quod no.j̃.§.proxim.ver. sed vt præmissa.Fit quoque quandoque inquisitio nulla infamia præcedente,vt j̃.§.proxim.ver.in summa.& versi.hoc autem.
8 ¶† Quòd si is,contra quem debet inquiri,contumaciter se absentet,nihilominus testes recipi debent,extra.vt lit.non contest.
9 quoniam.§.sunt & alij extra.de accus.qualiter.2.§.debet.¶† Vt autem compendiosam in hoc articulo tradam doctrinam,notandum est,ꝙ inquisitio alia est præparatoria alia solẽnis,de qua plenè dicetur j̃.§.proxim.per totum,& maximè versus fin.& versic. sed vt quæ præmissa,&c.Præparatoriam,quam alii,vocant ordinariam,facit prælatus,cùm visitat loca suæ iurisdictioni subiecta: & de hac habetur in præ.capitul.Romana.§.sanè.& §.seq.& x.q. j.placuit.vbi colligitur vtrunque membrum huius distinctionis. tunc enim proposito verbo Dei prælatus visitans debet inquirere de vita & conuersatione ministrantium,& etiam laicorum,q̃-
10 rendo de laicis à clericis.† Et etiam ab aliis laicis,vtrùm bene veniant ad ecclesiam & diuina,ext.de hom.Ioannes.& an semel ꝯfiteantur in anno,vel eucharistiam recipiant in paschate,vt extr. de pœ.& remis.cap.omnis.& de ꝯse.distinct.2.& si non frequentiùs.& an sint aliqui incestuosa ꝯiunctione matrimonialiter co-
e pulati [e],vt 3.quæst.v.ꝯsanguineorum.vel an sint aliq occulta ꝯuenticula celebrantes,vt ext.de hæret.cum ex iniũcto.& C.de epis.& cler.ꝯuenticula.vel an sint ibi aliqui homines scelerati,vel adulteri,vt extra.de off.ord.capitul.j.vel vsuras,seu baratarias exercentes,vt extra.de vsur.quoniam.& 14.q.4.de hoc quoque.&
11 per totum:& sic de similib.¶† Item debet à laicis q̃rere de clericis,an surgant ad matutinas ante auroram,vt extra.de celeb.miss. dolentes,quem ordinem & formam in baptizando,& in celebrãdo,& in aliis officiis ecclesiasticis seruẽt,in præ.ca.placuit.& de vita,& moribus,& aliis multis,q̃ collige in forma inquisitorij posita s̃.de teste,§.nunc tractandum.prope fin.versic.porrò in causa. Quòd si omnino bene agant,& viuant,gratias agat Deo,vt in præ.c.placuit.si verò aliqd sinistrum de aliquo ex clericis audiat, eos instruat:nec debet,cùm res est incognita,ꝯtra illos attendere,vt lxxxvj.distinct.si quid verò.& extra.de simo.licet Heli.
12 † Quia facilis est,qui de facili credit,vt xj.q.3.in cunctis.non.n. debet delectari in infamia subditorum,vt extra.de accus.ca.licet. xcvj.dist.in scripturis.sicut qdam faciunt,dicentes populo publicè,dum visitant,si qs aliqd sciat de rectore,vel clericis,dicat mihi & ego sic & sic faciam,& puniam.nam satis sunt laici clericis semper infesti,2.quęst.vij.laicos.imò eorum infamatio,vel accusatio audiri non debet,vt ibi,&ea.q.sicut.& c.seq.Vnde secretè cum aliqbus de parochia fide dignis inq̃rere debet,nec debet passim recipere chartulas,quas frequenter rustici ꝯtra suos rectores clanculo offerunt,vt probatur j̃.§.prox.vers.hac igitur.& xj.q.j.sacerdotibus.Quòd si fortè id probabiliter credit,debet ab illo q̃rere, qui hoc dicit,an ille sit super hoc publicè infamatus:& si dixerit, ꝙ sic,quęrat qualiter scit:si dicat,ꝙ audiuit,q̃rat,à qbus,&à quor. nam ꝑp dicta paucorum non debet dici infamatus,vt ext.de acc. inqsitionis.ad fi.quærat etiam,à quibus audiuit,vtrùm à maleuolis,vel maledicis,vel ioculatoribus,vel aliis vilibus.quo casu nõ procedetur contra taliter infamatum,vt s̃.& j̃.dicitur,& quoties. quod dic,vt suprà §.j.versi.item ꝙ tantùm est semel.sufficit tamẽ si testis dicit,audiui à prouidis & honestis eum tale quid commisisse,& suspicor eum fortè super hoc apud bonos & graues diffamatum.His autem sic concurrentibus,potest tunc descẽdere superior ad inquisitionem solennem.vt in præ.§.sanè.ibi,super his inquirant solenniter,&c.in qua seruabitur forma tradita in præ.
13 cap.qualiter.2.& j̃.§.proxim.¶† Differt tamen hæc præparatoria,& illa solennis.nam hæc fit sine exactione qualibet iuramenti,& in genere:&hanc etiam facit metropolitanus suam prouinciam visitando,vt in præ.§.sanè.& etiam visitatores à prouinciali ꝯcilio deputati,q debent singulas diœceses visitare,&de plano inq̃rere,q̃ correctiõis & reformatiõis officio nouerint indigere, ext.de accus.sicut olim.Ideo enim præmissi iuramenta non recipiunt,qa inquisitores nullam iurisdictionem habent,neq archiepiscopus aliquam immediatam.Quãdoque tamen præparatoria fit cum iuramento:putà cùm eam facit episcopus inter subditos: vel delegatus,cui est commissa inqsitio,q primò inqrit de fama eorum,ꝯtra quos est inquisitio facienda,vt in præ c.inqsitionis.
14 §.fin.¶† Solennis verò fit semper cum iuramento,vt eod.titul. qualiter.j.& c.sequent.De hac videtur loqui propriè decre.extr. de offi.ordin.perniciosam.& lex ff.de offi.præsid.congruit.Item hæc præparatoria potest locum habere,cùm certum est,maleficium esse commissum.vt v.q.j.quidam.sed qs commiserit,ignoratur,vt in præ.c.perniciosam.& s̃.ver.licet autem.Item locum habet etiam,cùm certum est,quibus commiserit:& maleficio flagrante fit inquisitio,vt j̃.de no.crim.§.j.ad fin.Item locum habet cùm contra aliquem commissa sit inquisitio iudicialis,& ipse negat se esse infamatum.tunc enim per iuramenti exactionem poterit inq̃rere delegatus,vt colligitur in præ.capitulo,inqsitionis.
15 §.fi.& dixi s̃.Sed obiicies.† nam reus infamatus erat apud delegantem

ADDITIONES.

a C.vnico.¶& in §.si publico.superiùs alegato,& 2.q.j. de manifesta.

b Ad nostram.¶2.& ibi scripsi super gl.pe, ADDE,an super vsuris possit inq̃ri,Bal.cons.lxvj.3.li.Nota tu ex hoc ver.& vers.licet infrà eodem §.quòd vbi habetur suspicio,etiam sine infamia potest fieri inquisitio etiam contra certam personam:ad quod vide Rotam in antiq.decis.decls.201.

c C.inquisitionis.¶Roffred.cuius fuit ferè tota pars superior eodem tit.in prin.hoc fatetur, sed resistit dicentibus,quòd inquisitio iure canonico sit inuenta.

d Licet Heli.¶Sed illud scripsi in dec.qualiter.2.super versicul.periculo.

e Matrimonialiter copulati.¶Hodie ipso iure sunt excommunicati,si scienter contraxerunt,per cle.eos qui.de consan.& affi.ADDE,quod voluit Roma.consil.406.

gantem: aliàs autem nõ commisisset inquisitionem: ergo delegatus non habet inquirere de fama, sed de criminis veritate: quem debet eadem ratio mouere, quæ etiam delegantem mouisset, vt extra. de rescrip. super literis. prope fin. Sed dic, quòd licet apud delegãtem esset infamatus, vt ille posset statim inquirere, nõ tamen est infamatus apud delegatum: & ideo inquiret de fama, vt extra. de accus. c. cùm oporteat. & not. ii. q. i. de manifesta. s. §. prox. versi. item quòd non sum. quod intellige, vt infrà §. proxim. versicul. quòd si ille. & seq.

SVMMARIVM.

1 Inquisitor debet ad locum, vbi fieri debet inquisitio, personaliter accedere.
2 Inquisitio fieri potest aliquo impetrante & prosequente inquisitionem.
3 Inquisitio qualiter fieri dicatur tam in capite, quàm in membris.
4 Litis contestatio an sit necessaria, vbi fit inquisitio generalis super dispositione ecclesiæ, tam in capite, quàm in membris.
5 Inquisitio super excessibus alicuius personæ singularis, qualiter fieri debeat.
6 Inquisitionem contra singularem personã prosequens, an dare debeat libellum, aut litem contestari.
7 Priuilegium bonæ famæ præstantius est, quàm malæ.
8 Probatio infamiæ quot, & quales testes requirat.
9 Infamiam probare volenti an sufficiat dicere, à duobus audiuisse.
10 Testis interrogatus super alicuius infamia, qualiter respondere debeat.
11 Testibus hincinde productis famam & infamiam probantibus, cui statur.
12 Infamia non dicitur propter dicta paucorum.
13 Inquisitore permistim de infamia & criminibus inquirente, an seruabitur ordo iuris.
14 Inquisitio contra prælatum qualiter, & à quibus fieri debeat.
15 Literæ alicuius infamiam continentes, an sint immediatè credendæ.
16 Prælatus quo casu possit in inquisitione procedere, etiam nulla inquisitione super famam præcedente.
17 Superiori de aliquorum infamia quo casu sit credendum.
18 Reo cuilibet seipsum defendere permittitur.
19 Inquisitores Deum habere debent præ oculis, & sine acceptione personæ procedere.
20 Procedens in inquisitione ex officio, nullo eam prosequẽte, qualiter se habere debeat.
21 Purgatio sequitur inquisitionem.
22 Prælatus dicens alicui, video te infamatum, & c. volo vt te purges, & supersedebo inquisitioni, an sit audiendus.
23 Superior qua via in inquisitione procedere debeat.
24 Inquisitionem aliquo prosequente, an debeat is, contra quem inquiritur, iuramentum præstare.
25 Inquisitionem super monasterijs facere volens, quam formam tenere debeat.
26 Inquisitionem in monasterijs faciens, an interrogare debeat de temporalibus.
27 Inquisitor debet eum, contra quem inquiritur, præsentem habere.
28 Inquisitor delictorum quam formam seruare debeat in criminibus & nominibus specificandis.
29 Reus probare volens contra articulos, super quibus contra eum inquiritur, an sit audiendus.
30 Crimen plenè, vel semiplenè probatum, qualiter sit puniendum.
31 Inquisitionem aliquo promouente, reo autem defendente & negante, an possit iudex in inquisitione procedere.
32 Inquisitore non specificante, qualiter velit inquirere, an is, contra quem inquiritur, possit petere sibi specificari.
33 Inquisitores regulares ex leui causa ab inquisitionis officio remouentur.
34 Iuramentum de non dicendo veritatem, non est tenendum.
35 Inquisitor, cui à sede Apostolica mandatur, vt procedat de plano, summariè, & sine strepitu iudicij, an teneatur iuris ordinem seruare.
36 Inquisitor apostolicus, cui mandatur procedere sine figura iudicij, an teneatur ordinem iudiciarium seruare.
37 Inquisitio diuersimodè consideratur. & nu. 39.
38 Inquisitio diuersimodè fieri dicitur.
40 Purgatio quo casu potiùs sit indicenda, quàm inquisitio facienda.
41 In confirmatione episcopi semper fieri debet per superiorem inquisitio de meritis electæ personæ.

¶ In inquisitione qualiter sit procedendum.

3. §. Viso igitur de præparatoria, in quibus casibus locum hẽat, nunc tractemus qualiter in niquisitiõe ordinaria, seu solenni sit procedendum, ex quo de præparatoria est in præcedentibus prælibatum. Super quo notandum est, ꝙ inquisitio fit quandoque aliquo prosequente, seu promouente ipsam quandoque verò fit ex superioris officio, fama quasi deferente, vt
1 iam dicam. ¶ † Volens igitur inquirere in quocunque de præmissis casibus, debet personaliter ad locum accedere, vbi inquisitio fieri debet, siue sit ordinarius, siue delegatus, & loca, & personas subiicere oculis, vt ff. finium regun. l. si irruptione. extra. de accus. cùm dilectus. & c. qualiter. ii. prope prin. & c. fin. & ii. q. i. Deus. ibi, descẽdam, inquit, & c. de resc. c. cùm dilecta. alibi. n. non potest de vita & conuersatione alicuius meliùs inquiri, quam in loco, vbi infamatus degit. nam ibi potest instructio fieri, & non documenta præstari. hoc probat C. vbi de cri. agi opor. l. fi. C. vt omnes iud. tam ciui. quàm mil. l. vnica, in auth. de admin. §. insuper hoc iubemus. Col. vij. xxiiij. dist. illud. extr. de ele. scriptum. versus prin. & c. postquam. cum suis concor. Quòd si cõmodè nequeat ad locum accedere, vocet ad se infamatum ad aliquem locum idoneum & securum, vt extrà de appellat. ex parte. vt lit. non contestat. acce-
a dens. ij.[a] ¶ † Cùm igitur inquisitor ad locum venerit, distingue, vt
2 prædixi. nam aut procedit aliquo impetrante, & prosequente inquisitionem, vt extrà de re iudic. cùm I. & A. & de simo. licet. & de accu. cùm oporteat. Aut ex officio, scilicet cùm prelatus frequentibus excitatus clamoribus descendit ad inquirendum de excessi
3 bus subditi, vt infrà ver. porrò. ¶ † Si igitur aliquo prosequente, aut inquiritur super statu monasterii, seu ecclesiæ, tam in capite,
b quàm in membris[b], vt in præ. c. cùm I. & A. & de accus. qualiter. j. Aut sup excessib. singularis psonæ, vt in præ. c. licet. Si sup statu ecclesiæ, tunc citabitur tam is, qui prosequitur, q̃ ij, ꝯ quos inquirit, putà abbas, vel eps, siue monasterium, vel ecclesia, de cuius statu quæritur: & clerici, seu canonici, & monachi ipsi⁹ monasterii, vel ecclesiæ infamatæ: & partibus præsentibus proponet is, qui prosequitur, seu prosequi impetrauit, qualiter monasterium est infamatum super talibus criminibus apud bonos & graues: & hæc infamia ad superiorem frequentibus peruenit clamoribus, quare ipsis inquisitoribus per eum inquisitio est commissa: vnde supplicet, quòd in ipsa inquisitione procedant via regia, solum Deum habentes præ oculis: & sine personarũ acceptione iuxta traditam eis formam: vel si est ordinarius, dicat: iuxta formam iuris, extrà de rescript. cũ dilecta. extrà de accus. qualiter. j. scientes, quòd non minus, quàm iudicabunt, iudicabuntur: imò qua mensura mensi fuerint, remetietur eis, & in quo iudicio iudicauerint, iudicabitur eis, iuxta illud, Nolite iudicare: supple Perperam: & non iudicabimini: sicut hæc leguntur ext. de acc. qualr. j. ext. d̃ ele. cũ inter vniuersas. in fin. ij. q. j. Deus omnipotens. xxiii. q. i. §. j. circa med. C. de iud. rem non nouam. versic. etenim. & legat literam commissionis. Vel si inquisitor sit ordinarius, crimina coram eo verbo pro-
c ponat, vel det libellũ, in quo p̃missa ꝓponat, ſm Rof.[c] arg. ext. de [illegible] Verũ pars altera p exceptiões, si quas habet ꝯ illum, si potest, ꝓsequẽdo inquisitionẽ repellat, quod dic, vt suprà §. i. versi

ADDITIONES.

a Accedens. ij. ¶ Super hoc vide dec. statuimus. ij. de off. dele. lib. vj. vbi terminatur, quãdo ex forma commissionis terminatus est locus, & non potest fieri in loco: si autem per statutum inquisitio fieri debet in loco maleficii, & maleficium inchoatum fuit in vno loco, & terminatum in alio, putà captus homo ad prædam. & ligatus super equum, ductus ad alium locum fuit, & ibi spoliatus vestibus & equo, quis dicatur locus maleficii: Disputauit Iac. But. quæstionẽ, quæ incipit, statuto ciuitatis. & tenet per l. vna est via. ff. de seruit. rust. præd. quòd sicut est vna via, licet per plures fundos eat, sic vnus sit locus maleficii, licet per plures villas protendatur. Item (vt dicit) sicut si per modicum tractum, quo vsque durasset, diceretur per locum vnum: idem ergo diceretur in longo tractu, ff. de fund. instr. leg. l. fin. vt pro loco maleficij totus ille locus sit confinandus, ff. de censib. l. forma. & sic, quacunque loci parte fit inquisitio, seruanda sit forma statuti. ad hoc ff. de fur. l. vulgaris. quæ habetur de pœ. distin. i. post prin. Ad idem de acqui. possess. l. iij. in princip. Inducit etiam, quòd tractus extensus de tempore ad tempus vnicus est, non diuersus, ff. de precar. sed si manente. & de arbit. si cùm dies. Sic ergo locus extensus dicetur vnus, non diuersus: vide l. qui de crimine. C. de accus. & quod ibi not. & quod ibi not. in fin. 4. gl. & quod ibi not. Cy. in iiij. q. ADDE, quòd si per statutum concessa est iudici potestas inquirendi, quòd si duo, vel plures habent domicilium in illa ciuitate, & ibi faciant tractatum de aliquo maleficio perpetrando in aliquo alio loco, quod deinde perpetratur, ꝙ iudex domicilii non poterit inquirere de tali maleficio, vt consuluit quidam contemporaneus Bal. doctor egregius do. Philip. de Casulis de Regio, cuius cõsilium est inter consilia Bal. ccxxiiij. lib. iij. & vide Bal. consi. c. v. lib.

b Tam in capite, quàm in membris. ¶ Adde videndum Old. consi. cclxxviij. incip. licet, quantum. vbi examinat, an quando fit inquisitio contra abbatem, debeat fieri, sicut in aliis regulariter fit, & non sicut contra monachos, vel sicut fit generaliter tam in capite, quàm in membris. Et de materia vide per Card. Zabarel. in ca. ad petitionem. de accusa. Henr. Ferran.

c Secundum Rof. ¶ vbi suprà in v. membro.

§.i.ver.item is, contra quem.& sequent.vel etiam contra inquisitorem, vel contra rescriptũ, vt in eo.§.in princ.& ferè per totum. Quòd si non possit, tunc inquisitor faciat litem contestari, & ab vtraque parte iurari, positiones & articulos fieri, testes & instrumenta produci, sicut & in iudiciis fieri cõsueuit. Quòd si pars, contra quam inquiritur, sit ante litem contestatam absens, poterunt recipi testes senes, & valetudinarii, & de quorũ morte, vel absentia diuturna verisimiliter timetur: quos impetrator inquisitionis voluerit producere, secundum doctrinam traditam extrà vt lite non contesta. quoniam frequenter. respon.j.& §.j.& ij. Quo facto inquisitores, si fuerint delegati, causam remittent ad sedẽ apostolicam, præfigentes terminum peremptorium partibus, quo se apostolico conspectui repræsentẽt, iustam dante domino sententiam recepturæ. quod dic, vt suprà de remis.§.videndum.versi. de

4 mem.¶†Sed certè, salua Ros.reuerentia [a], cùm inquiritur generaliter super statu, id est dispositione, seu ornatu ecclesiæ, tam in capite, quàm in membris, etiam aliquo inquisitionem prosequente, non est necessarius libellus, nec litis contestatio, vt extr. de testi.cùm olim. Imò tunc de plano proceditur & sine strepitu, vt extrà de accu.olim. quamuis ibi de inquisitione Regularium loquatur. b Ex quo etiam patet, secundum Vinc.[b] quòd nec fient interrogationes, quæ succedunt loco probationum, quæ non habent fieri, nisi post litem contestatam, nisi in certis casib. quod not.suprà, in titul.de interrogationibus, §.i.& quia is, contra quem inquiritur, iurat, licet non semper, vt infrà patet. Sed cùm agitur de alieno statu ecclesiæ, scilicet an sit libera, vel serua, tunc bene fit litis c contestatio [c], vt in præ.cap. cùm olim.de probat.cap. fin. Sed nec tunc exponentur aliqua capitula, vel crimina exprimentur: sed lectis commissionis literis iurabunt plenam & meram dicere veritatem super his, quæ sciunt, vel credunt, exceptis occultis, in sua ecclesia reformandâ, tam in capite, quàm in membris: vt e.tit. qualiter.j.§ fi. De quo iuramento dic, vt s̃.de teste, §.sequitur.versi.porrò.& postmodum interrogabuntur, prout habes eo.ti.§.nunc tractandum.ver.porrò.vsque in fi. §.Item tunc qualescunque testes admittuntur. quod dic, vt s̃.§.j.ver.hoc etiam not. Oportet tamen tunc infamiam præcedere, scilicet ecclesiam esse in malo statu, vt in præalleg. c. qualiter. Et dicunt quidam, quòd si solus prælatus diffamatus sit, fiet inquisitio de omnibus, siue super statu ecclesię: quia capite languescente facile reliqua corporis membra inficiuntur, vj.q.j.c.ex merito.ver.capite. & si languor [illegible] tus in capite, totum corpus morb⁹ inuadit, vt ij.q.vii.sicut inquit. & totius familiæ status mutabitur, si, quod requiritur in corpore, d non inuenietur in capite, vt lxi.distin.miramur [d].¶†Si autem in-

5 quiritur super excessibus alicui⁹ personæ singularis aliquo inquisitionem prosequente, cuius nomen est rescripto insertum, tunc primò citabitur is, contra quem debet inquiri: & contradicens admittetur, vt C.lib.x.de bonis vac.l.si tibi data copia reclamãdi, &c. & fiat ei copia rescripti: & ipsum impugnabit, si voluerit, vt dixi suprà: & quæretur ab eo, an sit infamatus super tali crimine: & si con e fitetur, bene est: & tunc, secundum Ros.[e] procedetur sine libello & lite non contestata, extrà vt lite non contest. quoniam. §. sunt & alii.& de re iud.cùm I.& A.& de accus.c.fi. sed exponentur illa capitula, sup quib.debet inquiri, & dabitur ei facultas defendendi se, & dabuntur ei nomina testium, & dicta eorum sunt ei publicanda, & de eis copia facienda, vt se defendere possit, & proponet exceptiones & replicationes, tam in principali, quàm contra testes, vt s̃.§.i.vers.item potest.ne dicendi falsum testimonium materia præbeatur: alioquin appellet, vt extr.de accus.qualiter. ii. §. debet autem.& c.olim.§.si verò.& c.inquisitionis.v.q.ii.si primates.ff.d̃ eden.l.i.§.edenda. Proponet etiam excusationes, si quas habet, vt f eo.tit.cum dilectus. Goffr. verò, & alii [f] dicunt, & bene, †quòd vbi

6 aliquis prosequitur inquisitionem cõtra singularem personam, tunc dabitur libellus, & fiet litis contestatio, & seruabitur ordo iuris.argum in præalleg.c.qualiter.ii.& not.extr.de purg. can. cùm dilectus.& ideo hîc proceditur, vt s̃.ver.si igitur.vsque ibi, sed certè, &c. Sed vbi iudex officio procedit nullo prosequente, tunc edet illi capitula, vt in præ.§.debet.& j̃.§.prox. Differt enim inquisitio, quæ fit per singularem personam, ab illa, quę fit tam in capite, g quàm in membris, seu super statu ecclesiæ [g]. nam in hac, quæ fit contra singularem personam, & singulariter, requiritur ordo, qui habetur & not.extra.de accus. qualiter. ii. in illa verò proceditur de plano & sine strepitu, vt ext.de accus.c.olim. Item in hac testes tantùm legitimi admittuntur: in alia verò tales, quales in ecclesia inueniuntur, vt suprà §.j.versi.hoc etiam no. Item etiam non procedit ab eo, contra quem inquiritur, absente, nisi per contumaciam se absentet, vt in præ.§.debet autem.& xj.q.iij.eorum.& j̃.dicam. Quòd si ille negauerit se infamem, priùs de hoc cognoscetur, vt extra.eodem, inquisitionis.in fin. quia per negationem res fit dubia, vt C.quib.ad liber.procla.non lic.l.iij.extr.de testib.cog.capi. iij.nec priùs super criminis probatione cognoscet, donec eũ constiterit esse infamem, vt suprà §.j.versic.item quod non sum.& s̃.§.proxim.in fi.nisi in casib.qui no.j̃.ver.in summa.& ver.cæterùm.& versi.hoc autem.dic, vt ibi.alioquin appellet, vt eo.tit.cùm oporteat.& c.qualiter.ij.& j̃.de appel.§.ij.ver.ceterùm. Si enim reciperentur testes simul super crimine & super infamia, sæpe is, qui inquisitionem prosequitur, cõtingeret infamiam, vt sic ad probationem criminis admitteretur, de quo quis infamatus non est, quod esse non debet, extrà de purg.can.accedens. & si actor probet illum infamem, ipse potest se probare bonæ famæ, arg.ij.quæstione vii.cùm pastoralis.& ii. quæstione vi.omnibus.in fi. extrà.

7 de præsum.cùm in iuuentute.†Nam prestantius est priuilegium bonæ, quàm malæ famæ, argum.extra.de accus.licet.in fin. Secus

8 puto, vbi ex officio proceditur, vt j̃.ver. hoc autẽ scias.¶† Super probatione aũt infamiæ recipientur duo, vel tres testes bonæ famæ, iiii.quæst.iii.ver.item vbi numerus. extr.de testib.tam literis. & in præalleg.c.inquisitionis.in fin.& hi debent dicere illum infamatum super certo & graui crimine apud prouidos & discretos, seu honestos, viros, vt eod.tit.qualiter.ii.prope princ. quos etiam nominabunt, quamuis non interrogentur. aliter enim sciri non posset, an sint honesti, an maleuoli. Innoc.tamen IIII.dicit, sufficere, si testes dicunt illum infamatum. Sed si interrogentur, tunc debent dicere apud quos: & nisi tunc assignentur, non videntur reddere bonam rationem dicti sui. Et si quæratur à teste, quomodo scit, quòd apud illos esset diffamatus, vel potiùs suspect⁹: quod sufficit dicere, arg.ii.quæstione v.omnibus.prope fin. debet dicere, quia propter hoc alii vitabant eius familiaritatem, xxviii.quæstione i.sæpe.lxxxviii.distinctio.negotiationem.vel quòd hoc ab eis audiuit. Alii autem dicunt, quòd etiam nullis personis expressis sufficit, si testes dicãt, quòd rumor & infamia est in vicinia: pars tamen altera poterit probare, quòd apud viles, vel maleuolos est hæc infamia, vel ab eis orta est: quo facto inquisitio nõ procedet,

9 arg.xi.quæstio iii. ¶†Item cùm præ.decre.qualiter. dicat, prouidis & maleuolis, sufficit à duobus audiuisse: quia pluralis locutio, &c.vt in præalleg.ver.item vbi numerus.qui est ff.de testi.vbi Veruntamen non sufficit testi volenti probare infamiã, dicere, quòd apud duos sit suspectus: imò oportet eum in suo testimonio adiicere, quòd hoc ipsum, scilicet eum, contra quem agitur, crimen commisisse pars aliqua viciniæ acclamat. & hoc dicit præal. decr. qualiter. dum dicit, quòd illi prouidi & honesti debent dicere, quòd clamor irruit.& ad idem ii.q.v.presbyter si.extra.de eo, qui cog.consan.vx.suæ, extra.de purg.can.c.ii. Item non sufficit semel audiuisse ab illis prouidis: imò etiam sæpe audire debent hanc infamiam, vt s̃.§.i.ver.item quòd tantùm.& seq. Item non est necesse, quòd omnes testes ab eisdem prouidis audiuerint: sed sufficit, quòd ambo, vel ab eisdem audiuerint, vel à diuersis. Item sufficit, siue eodem tempore, vel loco audiuerint, siue diuersis: quia cùm infamia tantũ probari habeat, sufficit, quòd in hoc testes concordent, videlicet quòd sit infamatus, arg. ff. de pet. hæred. si quis li. §.quoties.ff.de probat.si arbiter.ff.de ędil.edic.l.i.§.eum.C.de iur. & fac.ig.cùm falsa.de hoc s̃. §.i.ver.quid si vnus. Nec est necesse, quòd in causis scientiæ concordent, cùm eas probare non teneantur. Vnde si à teste quæritur, quomodo scis eum diffamatum? & ipse rñdet, quia audiui eos sic loqui, &c. quare haberet probare, quòd ab eis audiuit, vel quare haberet super hoc cum aliis cõcordare: cùm de hoc nulli sit quæstio inter eos: tunc autem testes necesse habent concordare in tempore, & in loco, quando tempus & locus sunt de substantia contractus quæ prosequere, vt s̃. de teste, §.iam de interrogatoriis.versicul.item de tempore.& sequen. Alii dicunt quòd hi testes debent concordare: vt dicant sic: tali die audiuimus talem rumorẽ, vel infamiam in tali loco, & à talibus: vt patet in his, quæ no. in præd.versi.item de tempore. Vnde Vin.

ADDITIONES.

a Reuerentia.¶Qui tamen bene fatetur quòd decr.cùm I.& A.obstabat. Nam ibi erat expressa nota impetrantiũ, & tamen lite non contestata proceditur: hoc prosequitur, vbi suprà, in quinto membro.

b Secundum Vin.¶In decre.qualiter.in prin.

c Litis contestatio.¶secundum Vin.eo.titul.qualiter.j̃.in prin.

d Miramur.¶De hoc scripsi post Innoc.& Host.de accus.cùm dilecti.in prin.

e Secundum Roffre.¶vbi suprà in quinto membro post prin.

f Et alii.¶Vin.eodem tit.qualiter.ii.in prin.

g Statu ecclesiæ.¶De hoc scripsi in c.qualiter.ii.in i.gl.

a de Vin.no.ext.de præsump.illud[a].quòd si vnus testis dicit famam esse in vna parte ciuitatis, & alius in alia parte ciuitatis eiusdem, non probatur fama. Easdem enim personas nominare debent, ij. q.vlt.c.præscripta.§.libellorum.Hoc tamen certum est,ꝙ licet debeant concordare,vt dixi, non tamen semper tenentur de prædi-
10 ctis certum quid respondere. ¶†Si enim quæritur ab eo, quando audiuisti,si recordetur,rñdeat:alioquin dicat,non recordor,& nihilominus valebit eius testimonium. nunquam enim inuenitur,ꝙ diem,vel horam dicere habeat,arg.ij.q.8.§.libellorum.nisi dies sit de substãtia probationis,vt dixi. Item etiam si testis audiuit plures,& in pluribus locis, & à pluribus personis, & de quibusdam recordetur, & de quibusdam non, debet dicere, ego audiui hoc in tali loco, & in quibusdam aliis:itē tali tempore,& aliis temporibus:& tali,& etiam à quibusdam aliis. & sic propter adiectionem generalem præsumitur iudex eum cum aliis testibus concordare,arg.de pœn.dist.j.periculosè.extr.de testib.cùm tu.hoc not.
b Papa in præ.cap.qualiter[b].Et iunge,quod no.secundum eum,in
c c.inquisitionis.ad fin.[c]& c,cùm oporteat.vbi plenè not.Si autem testes simpliciter dicant,illum apud aliquos infamatum,non sufficit,cùm non sint tantæ auctoritatis,quòd ad hoc sufficit. Arg. tamen contrà in c.inquisitionis.in fin.Item debet adiicere,ꝙ non tacita,sed clamosa est infamia,adeò quòd crimen quasi faciat manifestum. Sed & si deponunt super eo,de quo infamia non præces-
11 sit,non valet,vt in c.inquisitionis.resp.j.¶†Quid si testes hincinde producti probant famã & infamiam?Resp.iudex attendat qualitatem testium,& an vox communis exterior concordet cum fa-
12 ma,vel infamia,& postmodum super hoc arbitretur.¶†Quid,si plures testes dicunt,eum esse bonæ famæ,& pauciores malæ?Dixit Io.ꝙ præualent pauciores,quo ad hoc,vt procedatur ad inquisitionem,seu purgationem: tamen propter dicta paucorum non
d dicitur infamia,vt in præ.c.inquisitionis.in fin.Vin.[d] dixit,& meliùs,dicta plurium præferenda, dummodo eam probent bonam,sicut illi malam:arg præ.c.licet.in fin.& ij.q.v.omnibus.in fi.lxxxj. dist.clericum.in auth.de mona.§.cogitandum.Hęc autem probatio bonæ famæ locum habet priꝰ, quàm super veritate criminum inquiratur,vt s.postea verò locum non habet, nisi adminiculum
13 præstando,iiij.q.iii.ver.itē sæpe.¶†Quid si inquisitor permistim inquirit de infamia,&de criminibus?Respondeo,non seruatur ordo iuris.nam infamiæ inquisitio præcedere debet veritatis cognitionem,nec debet processus tali permistione confundi,seu intricari,extrà, de rescrip.cùm dilecta.§.pen.extrà de iud.exhibita.§.j. & fi.Ibi etiam no. quòd secundò debet simul cognosci de principali,&de exceptionibus contra inquisitorem,vel prosecutorem
14 propositis,vel aliis,sed primò de exceptiõibus cognoscetur. ¶† Porrò vbi de prælato agitur,inquirēdum est de eius infamia à capitulo & canonicis : & si apud eos non reperitur infamatus, non videtur vlteriùs esse procedendum:argumen.extrà de præsump. c.quosdam.& c.quanto.extrà de elect.postquam.& in præ.c.qualiter.respon.j.ver.debet.Hæc prosequere,secundũ Papam,vt no.
15 extr.de accus.cùm oporteat.¶†Hoc autem notandum est,quòd vbi in literis inquisitionis dicitur,tali significãte accepimus,ꝙ talis sit grauiter de tali crimine infamatus:semper iudex de precum veritate cognoscet,scilicet an sit diffamatus,xxv.quæstione ij.&si non cognitione.extrà de rescri.super literis.Si verò nil ibi de infamia dicitur,sed dicitur,talis contra talem proposuit,quòd talibus criminibus sit irretitus,ideo super his inquiras,&c.nec tunc iudex subitò ad inquisitionem procedet.cùm enim iste bonæ famæ sit, dictam inquisitionem impetrans eius famam in aliquo non denigrat, licet superiorem ad committēdam inquisitionem moueat: & ideo priùs de infamia inquiret:quã si inuenerit,procedet:alioquin Papam consulet,vt in præ.c.cùm oporteat. Superior tamen hîc non cassabit inquisitionē factam,infamia non inuenta:in præ-
16 cedenti verò casu sic.¶†Quid si in rescripto non fiat mentio de aliquo nunciante:sed dicitur,ad audientiam nostrã peruenit?Respon. tunc potest procedere nulla inquisitione super fama præcedente.cùm enim hoc possit ipse prælatus,vt in præ. c. qualiter. ij. & lxxxvj.distinct.si quid.& ij.quæst.v.omnibus.pari ratione poterit & delegatus,vt in præ.cap. super literis. iuxta fin. & vide s. §. j. ver. porrò. Meliùs tamen faciet , quamuis ad hoc non teneatur,
17 quòd consulat Papam,si viderit falsum sibi fuisse suggestum.¶† Quid si in literis dicitur,multorum clamor ad nos peruenit?Resp. tunc superiori creditur , nec amplius de fama quæritur, sed super principali inquiritur,licet non sit infamis,secundum quosdam.& facit ad hoc,quod no.in præ.ver. porrò. Vincen. & Tanc.contrà: nec,secundum eos, fiet tunc inquisitio, nisi priùs de infamia probetur:quia potest esse,quòd falsum est domino Papæ suggestum,
e vel quòd denunciantes erant inimici[e].Sed quomodo in præmissis casibus cognoscet de fama , cùm non sit ei commissum , ff. de
f iudic.de qua re?Respond.imò est,tanquam accessorium[f],commis-
18 sum,extr.de off.deleg.præterea.ff.de iurisd.om.iudi.l.ij.¶†Probata verò infamia,super principali procedatur:&si prosecutor suam intentionem probet,reus puniatur,vt dicã j.§.prox.alioquin ipse punietur,vt extra.de calum.c.ij.C.de accus.l.fin.& ij.q.iij. qui non probauerit.Sed reo purgatio competere videtur,secundum ea,quæ not.j.ver.ꝙ si crimen. Sed & probata infamia reus se poterit defendere,vt s.§.j. prope finem, item si petit. ibi, verum si P.
19 & infrà versicul.quid si reus.& sequen.¶†Inquisitores quoque Deum habeant præ oculis,& sine exceptione procedant, eodem titu.qualiter. j. nec à reo exigant iuramentum: quia non tenetur contra se iurare,vt s.de positio.§.vii.versi.xix. Sed promouens inquisitionem,testes& probationes inducat,secundum Tanc.Gof. & Rofr.arg. C.de eden.l.qui accusare.Vbi verò nullo prosequente,sed ex superioris officio inquiritur,tunc iurabit propter infamiam contra eum ortã.vt extrà de purgat.canon.ca.i.&capitul.quoties,& de accus.cùm dilectus.& cap.si constiterit.vbi de hoc, & ii. quæst,v.presbyter si.& cap.omnibus.ad fi.& j.versi.hac igitur. de
20 hoc no.secundum Papam,extrà de confess.c. ii. ¶†Porrò si proceditur in inquisitione ex officio nullo eam prosequēte,vel promouente,seu impetrante,putà quia ordinarius frequentibus clamoribus excitatus , quos nequit vlteriùs sine scandalo dissimulare,vult descendere ad inquirendum de excessibus subditi,vt extrà de accusat.qualiter.ii.& de simon.licet Heli. & de collus.deteg.in tantum.ii.quæstio.i.Deus omnipotens.tunc episcopus,vel superior præfiget terminum volentibus accusare,&si quis appa[ruerit] legitimus accusator,illum audiat,&procedat,prout dictum est suprà de accusat.§.j.hoc probatur extrà de accusa.cap.accedens.xv. quæst.v,capit.i.extr.de purg.canon.ex tuarum.ii quæstio.v.omnibus.Potest etiam tũc,si velit,purgationem indicere:in qua etiam si defecerit,punitur,vt in præ.c.accedēs.&extrà de vita &honest. cleric.tua.Quòd si nullus appareat accusator,vel appareat,sed repellitur obiectu exceptionis alicuius, vt suprà in titulo,de accusatore,& mala fama erubescat, tunc episcopus vocatis ecclesiæ suæ canonicis ad inquisitionem sub forma infrà scripta procedat , vt extr.de accusat.qualiter.ii.prope principium,& in præal.cap.licet Heli.lxxxvi.distinctione,si quid verò. Quòd si contra aliquem abbatem inquirat,alii abbates illius diœcesis vocentur,vt xviii.q. ii. si quis abbas. Verùm quia posset esse,quòd nullus accusator appareat,quia periculosa est accusatio,vt ii.quæst.iii.qui non probauerit.& est illaudabile genꝰ intentionis,vt ii.q.vii.si quis episcopus.
g tutiꝰ est,quòd inquirat,quàm quòd prædictũ terminũ præfigat[g].
21 †Sed

ADDITIONES.

a De præsump.illud.¶Et huic dicto erat coniunctum,quod habetur j.de not.cri.in fin.

b In præd.c.qualiter.¶super verb.honestis.in princip.

c c.inquisitionis.ad fi.¶solue,vt ibi scripsi super vlt.gl.

d Vin.¶dicit Tanc.etiam & Host.vt scripsi in decre.cùm oporteat. in gl.non licet.vbi vide in fine: quo casu vtraque opinio sit vera. ADDE,quòd Bal.cons.xxix.j.lib.dicit,ꝙ probata bona fama & mala,bona præpōderat:quia habet præsumptionem naturalem pro se,vt l.si mater.C.ne ex delic.defunc.
ADDITIO. Adde tu,quod est cons.lxxix.incip.proponitur. in v. vol.& vide latiùs per eundem Bal.consil.ccccl.incip.quæritur.in iii.vol.vbi pulchrè tradit,quãdo bona fama tollat malam,&econtrà.Et de probatione famæ,& qualiter testes debeant deponere, & reddere rationem etiam non interrogati,vide Soc. consil. liiii. incip. visa breui narratione.col.penultim.in iiii.vol.& per Philip. Cor.consi.cxcviii.incip.visa inquisitione.col.v.ver.attenditur.in ii. vol. vbi , an probata bona fama elidatur probatio malæ famæ? Henric.Ferran.

e Erant inimici.¶Si addidisset Papæ fide dignorum,quæstio videretur non dubia. Sed distinguas verba assertiua à narratiuis , vt dixi in decre.cùm oporteat.post princi.in decr.Papæ.de priuileg.li.vi.

f Accessorium.¶Præparatorium.

g Terminum præfigat. ¶Præcedens ratio non concludit hoc dictum:sed non dari illum terminum suadet etiam Ber.in decret.qualiter.ii.in fi.i.gl.sed decre.inter.de pur.can.in j.gloss.non suadet id Puto autem,quòd auctor intellexit,quòd quia poterat illud tempus inutiliter labi,ideo erat omittendum.quod concedo,vbi mora esset periculosa.Sed aliam rationem meliorem poterat inducere auctor:quia posset submitti accusator amicus,cum quo colluderetur:sed timor talionis tollit hanc fraudē.sed in locis,vbi non imponitur,pullulabat fraus illa.Bononiæ erat statutũ,quòd non probãs accusationem,condēnabitur in viginti solidos:sæpissime inquisitiones potestatũ impediebãtur per tales accusationes:propter quod super additũ est statutũ, quòd ꝑ accusationem nō ces-

☞ set inq

21 †Sed quid, si reus dicit, nolo, quòd inquiratis, sed terminum accusare volentibus præfigatis, & accusatore deficiente paratus sum me purgare? Respondeo, nõ debet audiri. nam purgatio sequitur inquisitionem, argumen. extrà de purga. can. inter solicitudines. ij. quæstione v. habet hoc propriũ. & extrà de vita & honest. cler. tua. Sed opponitur: nam id, quod reus petit, est ordinarium: quod verò dicit, volens inquirere, scilicet inquisitio, est extraordinarium: vnde videtur ordinarium præcedere debere, vt ij. quæstione j. multi. ad finem, & ff. de mino. in causæ, ij. Sed dico: quia ex quo reus infamatus est, prælat⁹ iure suo potest inquirere, vt sæpe dictum est, & satis est ordinaria inquisitio accusatore non apparente, ex-
a trà de accusat. super his. & in hoc concordãt do. Vincen.[a] Goffre.
b & do. meus[b]. ¶†Quid si prælatus dicit, video te infamatum: & in
22 quisitio multa habet diffugia, volo vt te purges, & supersedebo
c inquisitioni? Dicit Vinc.[c] eum audiendum, quacunque via citiùs poterit attingere criminis veritatem, seu pœnam, xxiiij. quæstione iij. ecce. ff. si cer. pet. quidam. nec valet appellatio interposita ab eo, ne contra eum inquiratur, vel ne visitetur, vel ne corrigatur,
23 vt suprà de appel. §. ij. vers. xj. ¶†Hac igitur via superior in inquisitione procedat: accedat ad locũ, vbi is, contra quem inquiritur, conuersatus est, vt dixi s. in prin. huius §. & postquam sibi de infamia constiterit, quod dic, vt s. eo. §. illum ad se vocet, dicens ei: Amice, Deus omnipotens, vt nos à præcipitandæ sententiæ prolatione compesceret, cùm omnia nuda & aperta sint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, nisi priùs manifestè cognosceret, quæ dicebantur: vnde ait, Descẽdam, scilicet mittendo angelos meos: & videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. an non, vt sciam, scilicet tanquam iudex, vt iij. quæstione j. De⁹. Cùm igitur omnis Christi actio nostra sit instructio, vt xij. quæstio. ij. exemplũ. cum cõcor. ipsum debemus quantum adest possibilitas imitari. Licet ergo multa sinistra de te pluries & à pluribus mihi sint à fide dignis & idoneis nunciata, quæ vrgente conscientia vlteriùs nequeo dissimulare: ea tamen diuino ductus exemplum non ad plenum credo, nec me mouent ad te condemnandum, nisi de ipsis priùs mihi probatione constiterit luculenta, suprà §. prox. ver. vt autem. nã & si ille villicus, de quo in euangelio legitur, fuisset apud dominum infamatus, quasi dissipasset bona eius: audiuit tamen à domino, quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ. iam enim non poteris villicare. hæc omnia probantur in præalle. c. Deus omnipotens. extr. de accus. qualiter. ij. extra de postul. prælator. c. j. in prin. lxxxvj. dist. si quid verò. extr. de simo. licet Heli. ext. de collus. dete. in tantum. & idcirco super his volo inquirere veritatem: & tunc superior illi exhibeat capitula, seu articulos, super quibus intendit inquirere contra illum. Certus enim debet esse reus, super quo inquiritur contra eum: alioquin nisi copiam faciat, merito ab eo poterit appellari. quod dic, vt infrà de appellat. §. ii. versi. ceterũ. Nec inquisitio debet fieri per chartulę cõscriptionem. nam & si aliqua super quibus non esset infamatus, contra eum probaremus, non
d esset propterea puniendus[d], secundum Tanc. hæc probantur in præ. c. qualiter. §. debet autem. & c. inquisitionis. extr. de ord. cog. c. ii. in fin. Deinde faciat reum iurare: puta recipiet iuramenta prælati & clericorum. si agitur de statu ecclesiæ infamatæ reformando, vel prælati solùm, cùm est ipse solummodo infamatus, vt extrà de accus. qualiter. j. & c. cùm dilectus. extra. de re iud. cùm I. &
24 A ¶† Hoc autem iuramentum inquisitor recipiet, si ei videbitur expedire: sed cùm aliquis inquisitionem prosequitur, tunc nõ iurat is, contra quem inquiritur, vt s. versic. inquisitores quoq;. Cuius iuramenti formam vide s. de teste, §. sequitur. vers. porrò. vsq; in fi. §. & s. versi. cùm igitur. Post hoc interrogabitur, prout habes s. de teste, §. nunc tractandum. vers. porro. & j. versi. prox. Quòd si confessus fuerit, bene quidem procedat enim ad pœnam. Si verò negauerit, tunc inquisitor inducat testes: & eos ad hoc, si necesse, fuerit, cogat, vt ext. de test. cog. super his. licet secus sit in iudicijs ordinariis. Si principaliter, vel incidenter de criminib. queritur, vt eo. ti. dilectorum. reus etiam suos inducat, vt extrà. de accus. c. cùm oporteat. xj. quæst. iii. præcipuè. & arg. ii. q. v. presbyter. Sed & eũ, qui denũciauit, vel qui prosequitur, seu promouet inquisitionem faciet inquisitor iurare in causa inquisitionis, vt in præal. c. licet Heli. §. cõtra quos. licet secus sit in accusatore: quia ex quo quis semel apparuit inter accusatores, non potest amplius esse testis, vt extr. de accus. cùm P. Licet autem in præalle. ver. porrò. qui est in præ. §. nunc tractandum, posuerim formam inquisitorii, vbi aliquo inquisitionem prosequente testes examinantur ad instructionem, tamen simplicium capitulorum, super quibus generaliter inquiritur, cùm in monasterio Regulariũ tam in capite, quàm in membris, ex mero officio inquiritur, supponamus. Primò ergo circa substantialia regulæ sic est quærendum:
25 FORMA. ¶† Vtrũ monachi omnes ipsius monasterii sunt professi regulam & ordinem sancti Benedicti. Item an seruent veram obedientiã abbati & suis præpositis, sicut religiosi obedire tenentur. Item an aliqui monachi proprietarii sunt in monasterio. Item an continenter viuunt. Item an obseruatur debito modo silentium in claustro, & mensa, & aliis debitis horis & locis. Item an omnes semper & simul in refectorio comedunt, & an ad mensam legitur. Item an in refectorio carnes comeduntur. Item an omnes in dormitorio simul dormiunt. Item an diurnum officium pariter & nocturnum ordinatè in ecclesia horis competentibus celebratur, &

ADDITIONES.

☞ set inquisitio, sed procedatur super vtraque Iustificat hoc Mart. de Fano, qui tenuit, probationẽ criminis factã per inquisitionem non impediri per superuenientem accusationem non probatam ad quod principaliter inducit l. in ambiguis. §. j. ff. de reg. iur. per hunc modum, ꝙ licet per præcedentem accusationem impedire inquisitio, & eius probatio subsecuta, illa tamen, quæ præcessit, non optimè facit clem. de elect. constit in fi. tamẽ concor. vltima gl. Ad hanc partem inducit omnia iura, quæ volunt maleficia puniri: & ꝙ iudicibus hoc congruit, inducit, quod prædixi, quandoque accusationẽ & collusionem fieri, vt reus absoluatur. ad quam collusionem vitandam prouident iura, vt patet ff. de inof. testam. si suspecta. C. de litigios. auth. nunc si hæres. de procurat. cap. ij. in fin. libro vj. & c. si quid. ff. e. l. Paulus. ff. de iureiuran. eum, qui. §. in popularib. Plus ad propositum: quia ẽt absolutio ab accusatione facta per collusionem, etiam hoc probato, non impedit secũdam accusationẽ, C. de accus. si quis homicidii. ff. de præuar. l. iij. & not. ii. quæstiõe v. habet hoc proprium. & ext. de accusat. de his. si post absolutionem resistet collusioni. Fortiùs ergo priùs: quia multa impediunt fienda, quę non dirimunt facta, C. quando lic. ab emp. disc. l. j. extra. de reg. ad apostolicam. Dicit etiam ad casum bene facere l. ij. C. de abolit. Item lex, ea quidẽ. & l. fina. C. de accusat. nam si in inquisitione, quæ fit per officiales, nõ fit inscriptio: ergo nec accusatio, ĩ qua necessaria est inscriptio. Nec ob. extraordinarium cum ordinario non concurrere, ff. de min. in causæ. quia illud, qñ extraordinarium est ꝯ ius cõe: si aũt est ſm ius cõe, vnum per aliud non tollitur. ff. de Publi. l. j. §. vnde quæritur. vbi hoc no. sed accusatio & inquisitio sunt secundum ius, & ad eundem finem redeunt, s. ad punienda maleficia: ergo concurrere possunt, ff. de adul. l. si. idem Cy. in l. ea quidem. C. de accusat. in vlt. q. Et sciendum, ꝙ Franc. Mat. in q. quæ incipit, iudex habens merum. refert, fratrem suum dominum Nicolaum tenuisse, vt s. ꝙ iudex super vtraque procedit, ꝑ præ. l. si suspecta. ff. de inof. test. & per præ. l. ii. C. de abolit. cùm eius intersit omni via, qua potest, veritatem habere, C. de eden. l. is apud quem. Ad l. in causæ. respondet, vt s. Hoc aũt intelligit, etiam si non sit præsumptio de præuaricatione accusantis. Fortiùs ergo, quando præsumptio est de hoc. Vbi autem haberetur certitudo, iudex illum repelleret, ff. de lib. ho. exhib. l. iii. §. hoc interdictum. ff. de suspe. tu. l. tutor. §. tutor. Tamen vna fiet ꝯdemnatio, quę fieri poterit ex illa via, qua melius est, probatũ. ff. de lib. agnos. l. siue. §. ꝙ si hoc ipsum. & quorũ leg. l. j. §. quia autẽ. ff. naut. caup. licet. §. si ex vtraq;. tñ ꝯuictũ poterit iudex condemnare, vel absoluere, ff. de lib. & posthu. l. Gallus. §. ille casus. secũdũ Guid. de Suz. super l. si quis in hoc. C. de episcop. & cler. & in quæstione statutorum in litera O. tenet, superueniente accusatore inquisitionem cessare, per l. præd. in causæ. secundum princ. ff. ad municip. l. ij. in fi. ff. de eden. l. quædã. in prin. ff. de Carb. edic. cùm fine. & eius dictum ponit Ran. doct. hoc. e. tit. ante fi. Petrus de Cre. sua quæst. quæ incipit, facta accusatione. tenuit idẽ & Dy. sup. regula, factum legitimè. li. 6. tenet idẽ, qñcũq; supueniat ante sñiam in ꝓcessu inquisitiõis ferẽdã: secus, si post, vt ibi scripsi: & habẽt qdã hoc pleniùs ꝑ eũ sup l. antepen. ff. de fideius. Mihi placet primũ dictũ: & maximè in foro seculari, vbi inqsiti & accusati eadẽ est pœna. & facit, quod dixi sup ru. Pro tãto dixi Maximè: qa ẽt in foro ecclesiastico mihi placet illud dictũ cũ determinatione superi⁹ facta: qa si ꝑ accusationẽ solã, vel per vtrunq; ꝓbatũ sit crimen, imponeť pœna maior minorẽ includẽs. Si verò ꝑ solã inquisitiõẽ erit crimẽ ꝓbatũ, imponeť pœna illi ꝓcessui congrua. Et si vis pronũciare super accusatione, nõ absoluetur simpliciter à crimine, sed absoluetur à pœna debita ꝑ viam accusationis, & ab ipsius litis instantia, si summa ęquitas mouere debet principem ecclesiasticum & secularem ad sic declarandum. ADDE, vt per Io. de Ana. cons. lix.

a Do. Vincen. ¶qui dicit in dec. ad nostrã. iij. de iureiu. ꝙ inquisitio requirit veritatẽ: purgatio probationem. Dicebat ẽt hoc dictum maximè in crimine enormi ꝓcedere, per præd. dec. inter. Indubitanter teneas, ꝙ iudicem volentẽ inquirere non excludit oblatio purgationis, per dec. ad nram. de prob. ADDE, vt per Ro. ꝯs. 351.

b Et do. meus. ¶& Rof. vbi s. ad fi.

c Dicit Vin. ¶in c. qualiter. ij. ad fi. j. col. exhibeat capitula. j. ver. eandem innuit, ꝙ sufficit legi: hoc tene, vt ver. j. quid si inquisitor.

d Puniendus. ¶Secundum Tanc. vbi s. eo. ver. si verò. in fi.

bratur, & vtrùm omnes continuè ad horas veniunt. Item an be-
ne & continuè portant habitum monachalem. Item an vtuntur
vestibus, vel linteaminibus lineis. Item an iacent induti, vel nudi. I
tem an iacent in fisconibus, vel culcitris. Item an obseruent bene
ieiunia per ecclesiam & secundum suam regulam instituta. Item
an est ibi aliquis vagabundus, vel se secularibus immiscens nego
tiis. Item an fiunt ibi aliqua indebitè & contra regulam beati Be-
nedicti. Item vtrùm ibi fiant capitula frequenter, & quid in eis agi
tur. Item an scit, quòd abbas bene peragat officium suum, & vtrū
aliqua faciat, vel concedat per simoniacam prauitatem. Item an
scit, vel credit aliquid corrigendum, vel reformandum in perso-
na abbatis, vel circa eius officium. Item quot & quæ officia sunt ī
ipso monasterio. item an scit, vel credit aliquid ad emendandum,
corrigendum, vel reformandum circa personam sacristæ, vel cir
ca eius administrationem. Item an circa personam & officium ca
merarij, vel prioris claustralis: & sic de aliis officiis. Item an officia
les monasterij rationem reddunt de suis administatiōibus: & cui
quando, & qualiter. item an res & bona dictorum officiorum bñ
custodiuntur & administrantur. item quot monachi sunt in mo-
nasterio præter officiales. Item qui sunt illi. Item an scit, vel cre-
dit aliquid emendandum, corrigendum, vel reformandum in A.
conuersum. item an in B. item an in capitulo: & sic de omnibus a
liis monachis sigillatim. Item quot & qui sunt ibi conuersi. Item
si scit, vel credit aliquid corrigendum, emendandum, vel refor-
mandum in A. item an in B. item an in C. & sic de aliis omnibus
conuersis. Item an scit, vel credit aliquid emendandum, corrigen
dum, vel reformandum in seipso: & sic quilibet de abbate, & de
omnibus aliis, & de se ipso interrogabitur: & etiam ipse abbas de
26 seipso, & de quolibet alio, iuxta præmissa. ¶† Postea verò circa
temporalia sic interrogabitur. item an monasterium est debitis
obligatum, & quantis, & quibus. item an aliqua bona eius sunt a-
lienata, vel distracta. item an abbas tenet ad manum suam omnes
possessiones monasterij. item an abbas bene procurat, & diligen-
ter facit excoli eas. item an bona eius mobilia, vel immobilia sūt
pignori obligata: & quæ, & quibus, & quare. item an abbas bene
defendit, & diligenter iura monasterij. Item in quantum ascen-
dunt communiter prouentus, seu reditus monasterij. item quot
monachi possent inde viuere, si bene & legaliter administraren-
tur. item quot sunt ibi modò. item an est ibi solitus numerus mō
nachorum. item an procurantur, vt decet, in victu & vestitu. item
an prouentus conuertuntur in vsus & necessitates monachorū,
vel in vtilitatem ipsius monasterij. item an ibi seruatur hospitali-
tas, & qualis. item an est ibi infirmaria: & qualiter infirmi ibi pro-
curantur. item an monasterium abundat in blado, & vino, & lig-
nis, & aliis necessariis. item an sunt ibi libri, vestes, cruces, calices,
& alia vasa, & ornamenta ecclesiastica. item an personæ aliquæ
suspectæ, vel contra honestatem religionis ingrediuntur intra se
pta monasterij. item an scit, vel credit aliqua alia in ipso monaste
rio in spiritualibus, vel etiam tēporalibus reformatione, seu cor-
rectione indigere. Super omnibus præmissis ex improuiso nulla
præcedente deliberatione interrogauimus sigillatim abbatem &
monachos sancti Proculi Bonon. recepto prius ab eis simul in ca
pitulo iuramento. & tandem, quia monasterium ipsum in spiri-
tualibus & temporalibꝰ quasi irreparabiliter sub ipso abbate col
lapsum erat, abbas ipse sponte cessit regimini abbatiæ. De aliis ēt
quæri potest, quæ in forma prædicti inquisitorij continentur. ¶
27 † Debet autem esse præsens is, contra quem inquiritur, nisi se cō
tumaciter absentet. Etiam exponenda sunt ei illa capitula, de qui
bus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi seip-
sum, & non solùm dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei pu
blicanda, vt appareat, quid & à quo sit dictum, nec non exceptio-
nes & replicationes legitimæ admittēdæ, ne per suppressionem
nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionem depo
nendi falsum audacia præbeatur. hæc leguntur ext. de accus. qua-
28 liter. ii. §. debet autem. & c. olim. & v. q. 2. si primates. ¶† Eandem
quoq; formam seruare poterit inquisitor delictorum in crimini
bus, & nominibus specificandis, & in aliis, nisi fortè in commissio
ne specificentur crimina, super quibus inquirere debet. tunc em̄
a sufficit legi literas commissionis in præsentia ipsorum[a]: ar. præal
lega. c. si primates. quibus lectis dicet, audistis, quæ de vobis in li-
teris apostolicis continentur: vos iurabitis super illis capitulis ple
nam & meram, &c. vt s̄. ver. si igitur. satis enim per hoc sunt eis ex
posita capitula. & est simile, quod not. ȷ̄. de lib. concep. §. nunc di-
cendum. ver. 6. Quòd si reus inquisitorem suspectum meritò ha-
beat, potest ipsum recusare. quod dic, vt s̄. §. i. ver. item opponat.
& seq. & cætera seruentur, quæ dixi s̄. ver. si autem inquiratur. ¶
29 † Quid si reus vult probare contra articulos, super quibus inqui
b ritur contra eum: verbi gratia[b], dati sunt articuli super fornicatio
ne per eum commissa cum Berta: ipse verò vult probare de ho-
nestate & castitate sua, vel quòd illa est soror, vel consanguinea,
in quibus naturale fœdus nihil permittit sæui criminis suspicari,
vt C. de episc. & cleric. eum qui. ext. de cohab. cler. & mul. c. penu.
vel datur contra eum articulus de dilapidatione: ipse verò vult, p
bare, quòd bene & vtiliter res ecclesiæ administrauit, vt ext. de si
mon. c. licet Heli. & 3. q. 2. quia ea. vel quòd debitum vrgebat, nec
aliter solui poterat, vt x. q. ij. hoc ius porrectum. vel captiuorum
redemptio imminebat, vt xij. q. ij. aurum. & similia. Resp. dic, eum
admittendum, arg. extrà de accus. c. cùm dilectus. nam plus debe-
mus delectari in odore bonæ famæ, quàm malæ, vt extrà de acc.
c. licet. ad fin. & hoc ante publicationem attestationum, & prius
quàm testium productioni renuncietur, vt in præd. c. cùm dilec-
tus. Sed nunquid publicatis attestationibus potest inquisitor su-
per eodem crimine interim alios testes inducere? Dicit Io. quòd
sic, vbi proceditur ex officio, vt 2. q. 1. c. in primis. vbi ter fuerunt
testes contra Ianuarium presbyterum inducti: sed quia nil contra
eum probatum fuit, restitutus est, & ea. qu. notum. & q. 1. habet.
vbi contra Leonem episcopum fuit bis inquisitio facta: & facit
c ea. q. Mennam. & ext. de testi. cùm clamor[c]. Secus autem, si fit in-
quisitio aliquo impetrante, seu prosequente, vel adiuuante ipsā:
quia tunc timeretur, subornatio, secundum Roffr. Vincē. & Gof-
d fred.[d] Item si inquisitor in aliquo minus bene procedit, debet &
potest illud reuocare, & ritè procedere, vt extrà de accusat. quali
ter. j. cum suis concor. Qualiter autem fiet inquisitio super noto
30 riis. vide ȷ̄. de no. crimin. in principio. ¶† Quid si crimen plenè
vel semiplenè probatum fuerit? puniatur, prout traditur ȷ̄. §. pro-
e ximo[e]. Si autem crimē nullo modo probatum sit, absolui debet:
& si in infamia perduret, poterit indici purgatio infamato secun-
dum qualitatem personæ & infamiæ quantitatem, vt in præ. c. ha
bet. & extrà de accu. c. inquisitionis. ad fi. extrà de testi. tam literis.
in qua si defecerit puniatur, ext. de sim. de hoc. & c. insinuatum. &
f de purg. can. cùm P. & secundum B. Gof. verò dixit[f], quòd, vbi nil
aduersus eum probatur, nisi de sola fama, si crimen, de quo fuit q̄
situm, perseuerantiam facti habeat, vt est fornicatio, moneat eū
ordinarius primò seorsum, postea coram testibus: & si se nō cor-
rigit, sed in infamia perduret, suspendet eum vsque ad satisfactio
g nem condignam, vt extrà de purg. can. c. ij. gl.[g] vsq; ad purgationē,
ij. q. 4. habet. & c. super causa. & hoc casu intelligit, quòd clericus
debet suspendi. non enim debet statim propter infamiam suspen
di, nisi enormitas delicti, vel scandalum id exposcat, vt ext. de pur
gat. can. inter solicitudines. ij. q. v. presbyter. Sic nec fortè esset cō
tra ius, si tunc statim sibi indiceretur purgatio: quæ, secūdum om
nes, indicenda est, à quibuscunque infamia processerit, ar. in præ.
c. qualiter. ij. & de purg. can. c. accedens. & c. cùm in iuuentute. Ce
terùm si omnes dicant eum innocentem, s. quia non credunt illū
commisisse crimen, de quo quæritur, tunc absoluitur, & non sus
penditur, nec purgatione oneratur, nisi fortè ex abundanti indi-
catur ad tollendam infamiam facti, vt ij. q. 4. habet hoc. & c. Men-
nam. Vbi autem prælatus inquirit ex officio contra aliquem infa-
matum, & ille citatus non venit, sed per contumaciam abest, nihi
lominus ex officio suo contra eum testes lite non contestata re-
cipiat: & si probatum fuerit crimen, eum puniat, extrà. vt lite non
contest. quoniam. §. sunt & alij. & in præalle. c. qualiter. ij. §. deber.
31 ext. de testi. c. cùm olim. ¶ Hoc autem scias, † quòd licet, vbi ali-
quis promouet inquisitionem, & reus se negat infamatum, non
debeat iudex procedere in inquisione, nisi promotor infamiam
probet, vt dixi s̄. ver. quod si ille. tamen secus est, cùm prælatus ex
officio suo procedit, vt ȷ̄. ver. sed vt quæ. & in aliis casibus, vt ȷ̄. ver.
fi. nam per se primò inquirit de infamia, vt s̄. §. prox. ver. fit quoq̄
secundum quæ reperta inquirit de veritate, extr. de off. ord. c. j. Si
ergo is, contra quem inquirit, dicat, Domine non sum infamatꝰ,
non debet audiri, nec prælatus fidem tenetur facere de infamia.
cui enim faceret, cùm ipsemet sit iudex. Si autē ille appellet, tunc
prælatus poterit coram superiore de infamia facere fidem, ar. ex
trà. de ap. cùm cessante. §. fi. in gl. sed qualiter. Et hoc puto verum
ne indistinctè correctio elidatur: quod esse non debet, vt extr. de
officio

ADDITIONES.

a Præsentia ipsorum. ¶ secundum Aegid. vbi s̄. rub. lxxix.
b Verbi gratia. ¶ Verba Bonag. vbi s̄.
c Cùm clamor. ¶ Et ibi de hoc satis scripsi.
d Rof. Vincent. & Goffred. ¶ Sed Rofr. vbi s̄. in v. membro, & vlt. col. Vinc. in decre. qualiter. 2. vltra pig. Gof. in sum. huius ti. videamus.
e §. prox. ¶ Vbi vide ad fin. j. col. vers. si autem semiplenè, quod hîc determinat.
f Dixit. ¶ j. gl. huius ti. ver. sed quid simu.
g C. 2. ¶ Vide, quòd ibi dixi super fi. vlt. gl.

officio ordin.c.licet.quod tamen fieret.nam semper quis diceret se non esse infamatum. Multi tamen seruant prius dictum indisti
a ctè. Imò plus dicit Rof.ª quòd licet reus possit inducere testes super bona fama & innocentia sua, cùm prosecutor inquisitionis testes producit contra eum super infamia, vel delicto, vt s. ver. qd' si ille.& ver. quid si reus. secus tamen est, cùm superior ex officio testes producit: quia non ita præsumitur contra iudicem, sicut cōtra aduersarium. vnde iudex summatim cognoscet super fama, nō tamen de crimine. Sed si contra eum clamet infamia, tunc super
32 crimine inquirat, vt in præalleg.c.cùm oporteat. ¶† Quid si inquisitor ad locum veniens, non specificat, an ex officio suo ad alicu-
b ius instantiam inquirere velit? Resp.ᵇ is, contra quem inquiritur, petat hoc sibi specificari, dicens: Domine, dicite mihi, vtrùm me vobis aliquis denunciat, seu accusat, vel hanc inquisitionem promouet: quod si verum est, peto mihi libellum & inducias deliberatorias super eo: vel, an ex officio vestro procedatis: & tunc peto
c mihi edi capitula, super quibus vultis inquirereᶜ, & tempus ad deliberandum, vt me possim defendere. & hoc si ei denegatur, appellet, vt in concor. positis s. ver. si autem inquiratur. & de his cō
33 fici faciat instrumenta, ext. de prob. c. quoniam contra. ¶† Verū præmissus inquisitionis ordo non est vsquequaque in regularib⁹ obseruandus: qui de facili & ex leuioribus causis à suis administrationibus remouentur, vt in preal.c. qualiter ij. in fi. & ext. de simo. per tuas. in fi. sed & si inquisitores aliquos ex eis inuenerint à suo prælato suspensos, vel excommunicatos, vel suis administrationibus spoliatos, debent ante omnia eos absoluere & restituere, ne inquisitio perturbetur, vt eo. ti. c. olim. ext. de of. del. c. pruden
34 tiam. §. 6. ¶† Quid si ante cœptum negotium fuerant excommunicati? Dic quòd & tunc absoluentur ad cautelam, vt ext. de testi. c. veniens. 2. in fi. Sed & si repererint regulares iuramenta de non dicendo veritatem præstitisse, illa denuncient non tenere, vt in p̄ alleg. c. olim. ff. qui satisdare cog. l. fi. quia non tenentur, extrà de testi. c. constitutus. Quòd si abbas, vel alius prælatus religiosus ferat sententiam excommunicationis in subditos, si manifestauerint statum monasterij, vel rerum, vel personarum, diœcesano, vel aliis, per quos ad eius notitiam valeat peruenire: diœcesanus, qui potest locum illum visitare, potest huiusmodi sententiam re
d uocare, vt in const. Alex. IIII. de of. ord. ad audientiamᵈ. Inquisitionis quoque tempore faciāt eos suo prælato contra quem inquiritur, obedire, vt in præalleg. c. olim. & 8. q. 3. nonne. Et si qui eorum inquisitionem prosequuntur, faciant illis, videlicet tribus annis quartam de bonis ipsius monasterij in expensas prouideri: & in inquisitione de plano & sine strepitu procedatur, vt in eo-
35 dem c. olim. & e. c. ex parte. ¶† Quid igitur si in litera apostolica dicitur procedere in causa de plano, summariè & sine strepitu iudicij? Dicunt quidam, iste in nullo tenetur iuris ordinem seruare, sed solùm debet super principali inquirere veritatem, arg. in præalleg. c. olim. & eo. ti. ad petitionem. & c. sicut olim. extr. de spon. cùm in tua. Tu dic, quòd communem iudiciarium ordinem seruare tenetur in citationibus, in libelli oblatione, in exceptionib⁹ dilationibus, litis contestatione, in iuramenti & testium receptione, in sententiæ prolatione, in appellatione, & aliis. Operantur autem hæc verba præmissa: quia si aliquid omittatur, nō ideo processus vitiabitur: & magis poterit partium & testium & aduocatorum strepitum inutilem refrænare: tamen propter hæc verba non potest omitti litis contestatio, nec alius ordo substātialis
e vt no. secundum Papam in præallega. c. sicut olimᵉ. ¶† Si autem
36 diceretur, procedas sine figura iudicij, tunc nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur, C. de Lati. lib. tol. l. vnica, §. similiq; modo. tunc enim solummodo sententia locum habet, quamuis solennitate omissa, vt probatur & no. C. quorum leg. l. vnica, & j. d' lib. concep. §. nunc dicendum. ver. j. & s. de offi. om. iud. §. postre-
37 mò. ver. 3. ibi, item idem dicunt. ¶† Sed vt, quæ præmissa sunt, ordine congruo perstringamus, & aliqua luculentiùs annectam⁹ hac distinctiōe vtamur. Nam inquisitio alia præparatoria, de qua s. prox. ver. vt autem. alia solennis, de qua in hoc §. tractamus. Et hæc solennis subdistinguetur. nam alia dicitur ordinaria, vt quæ fit ab ordinario: de qua s. §. proximo, ver. licet autem. Alia extraordinaria, quæ fit à iudice delegato, sicut dicitur ordinarium iudicium, quod fit coram ordinario: extraordinarium verò, quod fit coram delegato. sic ponitur ext. de probat. c. quoniam contra. in princ. & probatur 3. qu. 3. §. spatium. ver. ei autem. Et interest inter ista: quia ordinarius potest inquirere etiam contra non infamatum, dummodo sit aliàs suspectus, vt ij. q. v. omnibus. circa fin. & s. ver. hoc autem scias. & j. ver. fi. & sic videtur Inn. IIII. sentire. Alij tamen illud capitulum intelligunt, quando est suspectus
f infamiæ rationeᶠ: delegatus verò non potest nisi contra infama-
38 tum, vt extrà de accus. c. cùm oporteat. ¶† Item inquisitio alia fit ad petitionem alterius: & tunc non iurat is, contra quem fit, dicere veritatem. Alia ex officio iudicis: & tunc iurat. quæ dic, vt s. ver. inquisitores verò. & ver. hac igitur. Item solennis inquisitio alia fit contra certam personam: & tunc debet esse præsens is, contra quem fit: & debent illi exponi capitula, & testium nomina, & alia, vt s. ver. debent autem. & tunc non admittuntur inimici, vel cōspiratores, vt e. ti. cùm oporteat. & de simo. per tuas. alia super statu ecclesiæ, & tunc illi admittuntur, nec capitula dabuntur. od
39 dic, vt s. §. j. ver. hoc etiam no. ¶† Cęterùm membrum illud, scilicet cū iudex ad denunciationem alicuius procedit, positū s. prope fi. huius §. versi. cùm igitur. & seq. potes pleniùs subdistinguere. Nā aut talis denunciat ratione priuati commodi: de quo no. extrà. de vsur. tuas dudum. & tunc fit inquisitio, etiam nulla fama sup hoc præcedente, dummodo charitatiua monitio præcesserit, vt cùm duo de aliquo adinuicem obseruando iuramēto interposito pacti sunt, quod alter negligit obseruare. Hoc enim casu, ex quo ille charitatiuè fuerit monitus, poterit super hoc denunciari, & ad talem denunciationem fiet inquisitio, vt probatur ext. de iud. c. nouit. ext. de iureiur. c. ad nostram. ij. in fi. Aut denunciat ratione publici commodi, putà ad pœnitētiam: quia publicè interest, ne maleficia remaneant impunita, vt ext. de sen. excō. vt famæ. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. resp. j. ad fi. & tunc iterum subdistinguo. Nam aut interest denunciantis aliquo modo, vt quia forsan est subdit⁹ qui ad hoc tenetur, ij. q. vij. qua propter. vel patronus, vt xvj. q. vij. filiis. vel parochianus, xxiij. dist. illud. & tunc admittitur, ext. de accus. illa propositorum. vel si fama præcesserit, vt e. c. cùm oporteat. aut nullo modo interest: qa non est de illis personis: & tunc nō admittitur, vt in præal. c. illa. nam præsumitur hic malitiosè facere. Et hac ratione dicimus, quòd si quis alterius diœcesis, vel parochiæ impetret, vel prosequatur inquisitionem contra aliquem, nō debet audiri, cum eius non intersit, ar. ext. de testi. ex parte A. ibi, tacito, quòd R. miles, &c. hoc saluo, quia si crimen, quod denunciat, habet facti perseuerantiam, vt fornicatio, tunc admittitur qlibet, vt xiij. dist. nerui. ext. de cog. spi. tua. xciij. dist. diaconi. aliàs nō admittitur: & in illo casu, si crimen probetur, punitur reus, alio-
40 quin denuncians, vt s. ver. probata. ¶† Propter suspicionem aūt regis. vel aliorum dominorum potiùs est indicenda purgatio pp eorum honorem & scandalum, vitandum, quàm inquisitio faciēda: quāuis & illa fieri possit, si episcopo visum fuerit expedire, vt ij. q. v. Mennam. & c. hic habet. & ext. de pur. ca. cùm in iuuentute, g secundum Papam, vt no. in præ. c. cùm oporteatᵍ. ¶† In summa
41 notandum est quòd vbi agitur de confirmatione episcopi, superior ex officio suo etiam nulla infamia præcedente, vel denunciatione, inquirere debet de meritis electæ personæ, de studiis eligētium, & forma electionis, vt ext. de elec. scriptum est. & c. postq̄. & c. cùm nobis. & c. nihil. §. cæterùm. xlviij. dist. de Petro. lxi. di. miramur. Idem etiam in ordinatione episcopi & cuiuslibet clerici, lxxv. dist. ordinationes. 1. & 2. ext. de purg. c. constitutus. 24. dist.
h quando. & c. fi.ʰ Idem in consecratione episcopi, 24. dist. qui episcopus. Idem est in electione, ext. de ele. c. dudum. & c. in Genesi. 8. qu. 2. dilectissimi. Idem etiam in translatione, seu postulatione, vt ext. de postul. c. j. in prin. ibi, requisitus à nobis, &c. & de transl. c. fi. Sed contrà in præ. c. qualiter. ij. vbi dicitur, quòd infamia præcedere debet: sed illud, quādo de certo crimine inquiritur: hic autem, quando de persona: quia nec tunc debet de aliquo crimine nominatim quæri, nisi esset infamatus: sed in genere sic, videlicet vtrùm sit malæ vitæ, ff. de q. l. j. §. qui quæstionem. De ætate tamen, scientia, irregularitate personæ, & huiusmodi etiam sine infamia semper inquiret, vt in primis concor. & de his, quæ continentur in præd. c. qui episcopus. sicut & in accusatoribus clericorum, vt ij. q. vij. si qui sunt. & c. seq. In his tamen sufficit habere literas

ADDITIONES.

a Plus dicit Rof. ¶ & Io. vt scripsi ī dec. qualiter 2. super j. gl. vbi plenè materia huius ver. Rof. autem hoc dixit, vbi s. 6. membro, circa medium.

b Resp. ¶ secundum Bona. & Aegi. vbi s. in fine.

c Inquirere. ¶ Nam, vt dixi post Host. in §. debet in gl. si igitur in primo inquireret, & postea traderet capitula, nil agitur: quia peruertitur ordo: alleg. de elect. cùm post petitam.

d Ad audientiam. ¶ Latiùs hodie prouisum est etiam, quo ad clericos seculares, per dec. quia plerique. de of. or. lib. 6.

e In præ. c. sicut olim. ¶ Sed hodie expedita sunt hæc per dec. cle. d' verb. sig. sæpe. saluo. dubio, quod ibi no. in quinta gl.

f Infamiæ ratione. ¶ Vide, quod no. & dixi de off. or. ex parte M. & super vlt. gl.

g In præ. c. cùm oporteat. ¶ vbi scripsi super versi. non subitò. ante fin. gl.

h C. fi. ¶ Et no. in cle. de of. del. c. vno, in gl. sed nunquid.

ras testimoniales,ex quo contradictor non apparet,nisi fama cõtraria laboret,vt ea.q.criminationes. 7.q.j.qualiter.lvj.dist.c.fi.8. q.3.talia.ext.de præb.c.in Lateranensi.in fi.de præsum.cùm in iuuentute. Nec sunt testes quærendi in huiusmodi inquisitionib⁹, quæ fiunt contra non infamatos.Idem etiam credo in inquisitione,quę fit generaliter in capite & in membris:de qua s̃.ver.si aũt & in ea,quę fit,quando episcopus visitat:de qua s̃.§.quando.ver. licet autem.& seq.vbi de hoc,vt probatur ext.de of.ord.c.j.x.q.j. episcopum.&c.placuit.xvij.q.vlt.visitandi.& c.non semel.ext.de sta.mo.in singulis.& c.cùm ad monasterium.&de re iud.cùm I.& A.& vbi inquiritur tam in capite,quàm in membris,iurant testes prout habes s̃.de teste,§.nunc tractandum.in fi.Item etiam inquiritur sine infamia,qualiter episcopus se habeat in beneficiis conferendis,prout no.secundum Papam,ext.de præb.c.graue. Quid autem inquirere & agere debet is cui scribitur,quòd alicui prouideat,nisi est idoneus,vide,secundum Papam,ext.de præsum.c.fi. de conces.præben.proposuit.& de transl.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Crimine per modum accusationis contra aliquem probato,quæ pœna sequi debeat.*
2 *Actio ciuilis an,& quo casu possit haberi pro criminali.*
3 *Pœnitentia tantùm est,vbi agitur per modum denunciationis imponenda.*
4 *In inquisitione ex officio procedens dupliciter consideratur.*
5 *Conuictus de dilapidatione fructuum,an statim debeat remoueri.*
6 *Testes probantes contra regularem in inquisitione crimen aliquod,de quo non fuerat infamatus,an illi præiudicent.*
7 *Pœna in iure pro aliquo crimine statuta semper est infligenda.*
8 *Denuncians iudici domum suam combustam,vnde iudex inquisiuit,an possit deinceps super hoc aliquos rursus accusare.*
9 *Sententia lata in causa inquisitionis,vel denunciationis,vel exceptionis,an præiudicet aliis volentibus agere de eodem.*
10 *Inquisitione commissa expressis criminib.contra aliquod collegium,an ea pendente possit aliquis de illo collegio promoueri.*
11 *Inquisitione iudicibus commissa in capite & in membris,si abbas in episcopũ eligatur,an iudices poterunt in ipsum animaduertere.*
12 *Impetrator inquisitionis an ea pendente poterit promoueri.*
13 *Denunciatione pendente in capite & in membris si aliquis promoueatur in prælatum,qualiter in eo fieri debeat inquisitio.*
14 *Inquisitione impetrata in capite & in membris,an possint canonici mortuo capite eligere.*
15 *Actio per modum exceptionis contra aliquem repellit ab intentione,si fiat probatio.*

¶Quæ pœna per inquisitionem probato crimine imponatur.

4.§.Nunc videndum restat,qualiter crimen per modũ ĩquisitionis probatum , puniatur: & inde nata occasione de aliis etiam modis videamus:quoniam secundũ modum petitionis debet sententia & pœna formari,vt ext.de accus. qualiter.ij.& de sim.c.licet.ver.non tanquam.Aut ergo agitur ꝑ modum accusationis,aut denũciationis,aut inquisitionis,aut ex-
1 ceptionis , aut est notorium. ¶†Si per modum accusationis crimen alicui probetur,deponetur,seu degradabitur,seu decapitabitur,vel aliàs secundum naturam propositæ accusationis punieť, vt in præd.c.qualiter.§.verùm ita.& ext.de sim.c.dilectus. & c.licet Heli.& c.per tuas.in fi.&2.q.6.§.quia ergo.in fi.v.q.6 delator
2 ¶†Quid si actum est de furto ciuiliter,& probatum est, nũquid iudex poterit illum punire,ac si criminaliter contra talem processum fuerit?Ar.quòd sic,C.de test.minus.ff.de fur.interdum.§.j.ff. de adul.l.2.ext.de col.dete.crimina.24.q.3.ecce. Sed dic contrà: quia nemo sine accusatore damnatur,nisi in casibus ff.de mun.& ho.rescripto.§.si quis accusatorem.3.q.7.qui sine.ff.de in integr.
a rest.Seio.& vide ff.de fur.qui ea mente[a].¶†Si verò per modum
3 denunciationis pœnitentia imponetur,si ad hoc fiat:idem etiam, si simpliciter,vt ij.q.1.si peccauerit.& ext.de iud.nouit.xj.q.3.p̃cipuè.& ext.de iureiur.quemadmodum.in fi.Vbi verò fit ad pœnã imponendam,tunc idem dicendum est,quod in inquisitione,ar.
4 ext.de dolo & contu.veritatis. ¶†Si per modum inquisitionis, remouebitur ab administratione,vt in pręal.c.dilectus.& c.per tuas.in fi.de accus.ad petitionem.¶Sed hoc membrum, super quo ad præsens nostra principaliter versatur intentio,pleniùs prosequamur.Cùm ergo in inquisitione ex officio proceditur , sed nil probatum fuerit,tene,quod no.s̃ §.prox.ver.quòd si crimẽ.si verò fuerit probatum,si prælatus est,remouebitur ab administratio
b ne,sicut villicus à villicatione legitur in Euangelio[b] fuisse remotus. Minores verò & non habentes administrationes priuabunť officio & beneficio,vt in præ.c.qualiter.ij.& c.dilectus.vel meli⁹, punientur iudicis arbitrio,secundum personæ cõditionem & criminis qualitatem,& aliis consideratis,vt lxxxvj.dist.si quid.ext.de simo.c.licet.versi.descendam.& c.de regularib.& c.dilectus.& in præ.c.inquisitionis.in fi.nisi tale sit crimen,quod etiam post peractam pœnitentiam impediat ordinis executionem , vt homicidium,simonia,& similia,vt ext.de accus.inquisitionis.resp.j.de renunciat.nisi cùm pridem.§.j.ext.de temp.ord.c.fi.quibus casibus deponitur,ac si per modum accusationis fuisset processum,vt in præ.c.inquisitionis.quod intellige,prout ibi no.Vel dic tertiò:nã aut testes inducti plenè probant crimen eius,contra quem inquiritur,aut semiplenè,aut nullo modo.Si plenè,tũc si sit grauis excessus,vt homicidium,simonia,&huiusmodi,tunc remouetur ab administratione,vt in c.inquisitionis.vel dilapidatio,vt ext.de simo.c.licet Heli.& 3.q.ij.quia ea.Alij verò puniuntur iudicis arbi
5 trio,vt s̃.hoc saluo,†quia conuictus de dilapidatione fructuum non debet statim remoueri,nisi alia immobilia distraheret. Sed cùm suspectus est,debet suspendi,& debet ei coadiutor dari.hæc probantur,&no.in c.licet.ver.quia verò.Possibile enim est,ꝙ bona illa pauperibus erogauit,vel pro captiuorum redemptione expendit:& sic suspicio tolletur,vt s̃.§.prox.ver.quid si reus.Si verò sit aliud crimen ab his tribus,non est remouendus.sic intelligitur ext.de accus.cùm dilectus.ver.cùm & si repertus.ibi, leuis culpa, &c.& probatur in prælleg.c.inquisitiõis.Si autem semiplenè ꝓbant testes,tunc pœna non imponitur.Dicitur autem semiplena probatio,cùm testes sunt soli,siue singulares,vt ext.de testib.tam literis.vel cùm deponunt tantùm de auditu,vt ibi,&in præal.c. inquisitionis.§.quæsiuisti.tunc tamen indicitur purgatio, vt in eisdem concor.Si verò nullo modo probant,tunc dic,vt in præall. ver.quòd si crimen.Potest etiam quartò aliter distingi.nam aut ꝯuincitur quis de crimine per inquisitionem,quæ fit ex officio,vt tunc sit pœna remotio ab administratione,sicut patet in villico, vt s̃.Aut per inquisitionem factam aliquo denunciante:& tunc ĩponatur pœna iuxta petitionem denunciantis,vt in præal.c. qualiter.ij.in fi.nisi sit tale crimen,quod & post peractam pœnitentiam impediat executionem officii:quia tunc debet deponi,licet à denunciatnre fuerit petitum solùm,quòd ab administratione remoueretur,vt s̃.Considerandum tamen est, vtrùm denunciatio sit euangelica,an canonica,vel iudicialis,vt s̃.ti.prox.§.1.versi. vt autem.In simplicibus verò clericis debet pœna imponi iudicis arbitrio,vt s.nisi pœna sit expressa in iure:quia tunc illa imponetur
6 vt ext.de off.del.de causis.& de elec.per inquisitionem. ¶†De pœna autem Regularium habes ext.de sim.dilectus.& c. quoniã simoniaca.Si autem testes super inquisitione inducti probent aliqđ crimen,de quo non fuerat infamatus,illi non præiudicat, nec
7 ex hoc damnabitur,vt dixi s̃.§.prox.ver.hac igitur.¶†Illud autẽ certum est,ꝙ qualitercunque agatur ad pœnam,si certa pœna super crimine,de quo agitur,in iure statuta est,illa infligenda est,vt ij.q.3.§.notandum.versus principium:alioquin iudicis arbitrio ĩ-
8 ponatur.vt ext.de of.del.de causis.ff.de iur.delib.l.j. ¶†Vltimò quæritur:ecce,quidam denunciauit iudici,quòd domus sua erat
c combusta[c]:iudex autem de hoc inquisiuit:iste nunc vult quosdã super hoc accusare:quæritur,an possit?& videtur , quòd sic. nam ordinarium auxilium est extraordinario præponendum, ff.de minor.in causæ,ij.in fi.resp.j.ff.de Carbo.circa.ff.ad municip.l.j.Ordinarium est accusatio,extraordinarium verò inquisitio,vt probať & notatur ext.de prob.quoniam contra.non denunciando videtur accusationi renunciasse,ff.de inoff.test.mater.ff.de pet. hære. legitima.& ad hoc ff.de testa.mil.l.3.Nam & variare potest , ff.de noxa.in delictis.§.fi.ff.de iud.nõnunquam.Ar.cõtrà.nam ex quo viam inquisitionis elegit,amplius non poterit variare , ff.de trib. quod in hæredem.§.eligere.& ff.de lega.j.si pluribus.Item de admisso eiusdem hominis non est sæpius quærendum,ff.fur.aduer, nau.caupo.stab.licet.§.fi.Item super hac inquisitiõe sententia ferenda est:quia de qua re cognouerit iudex,&c.ff.de iu.de qua re. ext.de causa pos.& proprie.cùm super.& si absolueretur, postea accusari non posset,nisi in casibus ff.de accu.si cui.§.j.ff.de lib.ho. exhib.l.iij.§.pen.ff.de præuaricat.l.præuaricatores. SOL. Aut hi, quos vult accusare,fuerunt iudici nominati ab eo,&nominatim fuit contra eos inquisitum.aut non.Primo casu cùm de iure, vel consuetudine ad postulationem eius inquisitio facta est , postea nõ accusabit.elegit enim sibi viam,per quàm si absolueretur,obstaret exceptio in alia,vt in præal.l.si cui.§.iisdem.& in præal.§ eligere.

ADDITIONES.

a Qui ea mente.¶Vide j̃.de furtis,ver.sed nunquid.
b In Euangelio.¶Lucæ xvj.c.
c Erat combusta.¶Dixit Alb.quòd colonus eius ibi fuerat interfectus:auctor non curauit,& meritò.

gere.& no.secundum Rof.ext.collus.c.fin. Si verò non nominauit aliquos, & iudex inquisiuit, nihilominus accusabit.hoc bene probatur ff.de cust.reo.diuus.circa medium,& ad hoc ff.de adul. l.j.§.fi.Non enim videtur renunciare iuri,quod sibi competere i-
a gnorabat,vt in præ.l.mater.& l.legitimam.secundum Alb. Gal.[a]
9 ¶†Vtrùm autem sententia lata in causa inquisitionis,vel denunciationis,vel exceptionis,præiudicet aliis volentibus agere de eodem,no.secundum Papam,extrà de elec.dilecti.in fi. & de pur.ca.
b cùm dilectis[b].¶†Quid si inquisitio committitur expressis crimi
10 nibus contra aliquod collegium:quæritur,an ea pendente possit aliquis de illo collegio promoueri?ar.quòd non,lxxxj.dist.tantis.ext.de acc.omnipotens.Resp.nō personę nominatim expressæ,vt ibi,& C.de proc.reum.ff.de mu.& ho.reus.aliæ verò sic, s̄m
c Vin.[c]Vel dic,vt in præ.c.omnipotens.¶†Quid si pendente inq-
11 sitione commissa iudicibus in capite & in membris,abbas in episcopum eligitur,& à metropolitano confirmatur nūquid iudices poterūt in illū animaduertere, tāquā iudicio iā præuētū? Videt̄, ꝙ sic,ff.de iur.om.iud.cùm quedā.ff.de iud.si quis postquam.extr.de fo.comp.proposuisti.Ar.contrà:quia iam nō est caput, nec est de membris.Item non dolo desinit habere, qui ob hoc cedit, vt litem effugiat,ff.de ali.iu.mu.cā.l.item si res.in fi.Item iam finita est illorum cognitio,ff.de supec.tut.l.pe.Super hoc dici potest ꝙ pn̄t in eum animaduertere,quo ad pœnitentiam imponendā, sed non,vt eum remoueant ab episcopatu,ar.ff.de transac.l.3.Vl
d dic,secundum Vin.[d]ꝙ non poterunt in eum animaduertere: sed si denunciatione præcedente promoueretur,posset in eum ani-
e maduerti,vt ageret pœnitentiam[e]. ¶†Sed nunquid impetrator
12 inquisitionis pendente ea poterit promoueri?Respon.sic,si ipse non sit ī ipsa inquisitione vocatus:quia nec in accusatore expressum est,ꝙ pendēte accusatione impediatur promoueri, sed solū
f de reo,ext.de testi.c.fi.lxxxj.dist.tantis[f]. ¶†Quid de denunciato-
13 re?Resp.ꝙ ille potest denunciatione pēdente promoueri. Quid si pendente denunciatione in capite & in membris aliquis de ipsa ecclesia promouetur in prælatum eiusdem ecclesiæ, nunquid debet fieri inquisitio in eo,vt in capite,an vt in membro?Resp.vt in membro,rōne iudicij ext.de elec.dudum.j.de probat.c.j.sed,vt
14 priùs dixi,non valet eius promotio,vt in præ.c.tantis.¶ † Quid si impetrata est inquisitio in capite & in membris,nunquid canonici mortuo capite possunt eligere?Resp.sic quamdiu sunt canonici,j.q.j.dedit.3.q.7.§.fi.Sed nunquid tunc fiet inquisitio contra successorem?Ar.ꝙ sic,ext.de of.del.quoniam abbas.& ext. de im mu.eccl.aduersus.Sed n̄ est ita: quia crimina morte extinguūtur, C.si re.vel ac.mor.fu.l.j.xxx.dist.quorundam.& alius est iste prælatus,de quo cogitatum non fuit.Secus autem esset, si alicui mēbro aliud succederet.tunc enim fiet inquisitio in successorem:qa capitulum semper idem est,ff.de iud.proponebatur.vij.q.1.deni-
15 que.¶†Si autem per modum exceptionis actum sit contra aliquem & probatum,repellitur à sua intentione:putà à cōsecratione,vel electione,vt ext.de acc.super his.& j̄.ti.prox.Si verò sit notorium,de hoc dicam j̄.de no.crim.

ADDITIONES.

a Secundum Alb.Gal.¶ti.de acc.circa medium.
b Cùm dilectis.¶Vltra ea,quæ ibi scripsi in gl. forsan alterius,scias, quòd Bar.Bri.in venereali lxxij.& habetur j̄.de abolitione,§. porrò.& Tanc.priùs in sua q.xv.putant inquisitum absolutum accusari non posse,nisi in casibus no.de acc.de his.cùm fama habeatur loco accusatoris,de simonia,c.licet.item Guid de Suz.in quæstione statutorum mihi l.& in l.si quis in hoc.C. de episc.& cleric.itē Rolandus doc.in sui operis 3.col.item Vinc.in quæstione,perpetratum fuit.& hi duo satis de hoc.Sed Dama.tenuit contrarium ī quæstione prima,de of.or.quia inquirendo agitur ciuiliter,de accu.super his.sed ciuilis non præiudicat criminali,C.quando ciuilis actio,l.j.ergo,&c.Item correctio,quæ fit apud ecclesiam,qualis fit per inquisitionem,vt in præd.c.licet non tollit accusationē criminalem,33.q.2.admonere.Item inquisitus sine purgatione non debuit absolui,de simonia,de hoc Absolutio ergo aliter facta,cùm non iuuat in examinatione criminis iteranda,distinguendum videtur,an accuset,qui inquisitionem promouit,an alius?vt scripsi in gl.præd.ver.quidam tamen.
ADDE,vt per Romanum cons.ccxxij.
c Secundum Vin.¶qui hoc notat de ele.per inquisitionem.vt scripsi super vltima gl.
d Secundum Vin.¶qui hoc,& ea,quæ sequuntur,not.de simo.per tuas.in fi.& sic obscurè loquebat̄,vt hic.Posita enim proxima opi.subdit : ego credo,quòd possint,&c.ab Azo.recipit eius dictū per hoc,quòd etiam ab episcopatu remouere possent,vt ibi scripsi,nisi eius litera sit corrupta: quod videtur.
e Pœnitentiam.¶Si intelligas de euangelica,optimè procedit hoc dictum,cùm iste sit finis illius.
f Dist.tantis.¶Vide,quod scripsi de acc.omnipotens.super j. gl.& propter sequentia vide etiam,quod ibi dixi in tex.

SVMMARIVM.

1 *Clericus secularis denuncians,vel prosequens inquisitionem contra prælatum, vel aliàs agens ad vtilitatem ecclesiæ, an debeat expensas ab ipsa ecclesia percipere.*
2 *Dispendium habere non debet quis ex eo,de quo meretur præmium.*
3 *Matrimonium si contingat accusari,nec mulier habet expensas,an maritus ad eas cogi possit.*
4 *Canonicus si accuset prælatum,& contingat ipsum prælatum ab administratione remoueri,an possit expensas petere.*
5 *Abbate de excessibus monachi inquirente,si ipse monachus egeat expensis,an debeat habere.*
6 *Defensio non est excommunicato,nec etiam diabolo,si in iudicio adesset,deneganda.*
7 *Lis,aut iudicium an propriè dicatur inter abbatem & monachum.*
8 *Abbatem accusans,an immediatè sit admittendus.*

a 5.§.Vltimo nota[a], quòd monacho abbatem accusanti
b debet abbas in expensis moderatis[b] prouidere,cū ꝓpriū n̄ habeat,vt ext.de acc.ex parte.xvij.q.vl.§.fi.Idem, si
1 inqsitionē ꝓsequatur,vt ext.de acc.c.pen.§.fi.¶†Quid de clerico
c seculari[c]?Dico,ꝙ si denūciat,vł ꝓsequitur inquisitionē ꝯ prælatum, vel aliàs agit ad vtilitatē eccłæ,debet habere expensas ab ecclesia,vt ext.de proc.cū ꝑ cā.ff.quod cuiusq; vni.no.l.sicut municipij.resp.j.ff.de neg.gest.q alienā.§.fi.Si verò p̄latū accusat, tunc nō:nā illaudabilis intētionis genus arripuit,ij.q.7.c.si episcopus. &q.vij.§.ex his oībus.Do.meus dixit,ꝙ si sit pauper,tunc habebit aliàs nō.Sed nec regularis accusator loculos habēs habebit expē
2 sas,vt dicit:ar.ext.de of.or.quāto.ext.ne cle.vel mo.c.2.¶†Porrò cū inquiritur super statu ecclesiæ tā in capite,quā in membris is,q eā prosequit̄,negotiū agit ecclesiæ:& ideo siue sit monach⁹ propriū nō habens,siue cleric⁹ secularis proprium habens, habebit expensas ab ecclesia,vt ext.de ac.c.pen.in fi.vnde ibi maximè supple:non enim debet habere dispendium,vnde meretur habere præmium,ext.de fideius.peruenit.& de renun.sanè.Item seculari egēti,siue sit clericus,siue laicus,de bonis communibus, siue in quibus ius habere præsumitur,dico subueniendum,C.de ord. cog.l.fi.ff.de inof.test.si instituta.§.pen.ff.de pet.hær.diuus.§. sed & si propter familiæ.& l.hæres furiosi.§.sed & si. ff.de lib.ag. si qs
d ali.§.solēt.& l.si neget.de iure deli.filius.ff.vt in pos.leg.l.pe.[d]¶†
3 Quid si matrimonium contingat accusari, nec mulier habet expensas?Respondeo,dico maritum cogendum sibi dare expensas secundum do.meum,& G.N.ar.in proximis duabus conc.& in aliis præ.conc.& ar.C.de iure dot.per totum,&ext.de vsur.salubriter.Et has expensas considerari oportet s̄m iuris facultatem &dignitatem,ar.ff.de leg.3.si filiæ.ff.de ali.& cib.leg.l.cùm alimenta.
4 ff.de iure dot.quæro.& l.cùm post diuortium.§.gener. ¶†Quid si canonicus accusat prælatum de dilapidatione,& simonia, & remouetur prælatus ab administratione:quæritur:an sumptus factos possit canonicus ab ecclesia repetere,cùm sit beneficiatus Et dic,quòd sic,cùm vtiliter negotium ecclesiæ gesserit:& hæc quæ
5 stio est venerealis. vide eam inter quæstiones Bar.¶†Item pone abbas inquirens de excessibus monachi,facit sibi copiā articulorum,& vocat eum ad videndum iurare testes,& ad alia huiusmodi:demum monachus petit expēsas ab abbate ꝓ aduocatis,& alios sumptus litis,cū nō habeat ꝓpriū:q̄ritur:an debeat habere? Et quidem multi sapientes à me consulti responderunt, quòd sic,ꝑ prædictum c.ex parte.& de accu.c.pe.§.fi. quæ iura ad hoc nil faciunt,quia ibi dantur eis, qui vtilitatem monasterij prosequuntur. Item dantur ibi monacho accusanti abbatem, non accusato:

ADDITIONES.

a Vltimò no.¶Hui⁹ §.materiā plenè prosequitur Rof.super Rub. de monachis,ver.sed illud.vsque ad ti. de canonicis regularibus.
b In expensis moderatis. ¶Tex.dicit Necessariis. & q̄ sint necessariȩ in hoc casu,exprimit Rof.vbi s̄.in fi.ibi etiam dicit priùs quòd licet non debeat monachus habere abbatis licētiā,iudex tn̄ illum non admittet,nisi licentiam,vel veniā ab abbate petierit:sicut de filio & liberto dicitur,quod ad patrem & patronū,ff.de in ius vo. l.4.§.j.ADDE tu,qualiter debeantur hîc expensæ monacho,&c. vide Rotam in antiq.decis.dcxxix.
c Quid de clerico seculari.¶Vide,quod scripsi in præ.dec.ex parte. j.gl.idem in clerico.
d L.pen.¶In l.fi.priùs alleg.no.quasi omnes istæ conc.&lex illa loquitur de illo , qui de possessione libertatis vocatur in seruitutē. Rof.dat.alias concordantias,vbi s̄.ver.prox.sed illud.2.& expensas.ADDE,vt per Fed.cons.ccccxxxvj.

to: seu ei, ꝯ quem inquiritur per abbatem. Sed pro eis faciunt iura posita s. ver. porrò. ibi, itē seculari. Sed do. meus solus mihi r̄ndit, ꝙ nō debet habere. Pro quo facit qa nō debet talis habere expensas ad defensionē suæ iniquitatis, ext. de ap. c. ad nr̄am. & c. cū speciali. §. porrò. Ego distinguo: nā aut abbas procedit ad inquirēdum de criminibus monachi ſm regularia instituta: qđ fit de plano & sine figura iudicij: quo ēt casu nullus ordo regritur, nec appellatio admittiť, nec fit capitulorū copia, nec est vocandus ad vidēdū testes iurare, & similia: & tūc n̄ debet habere, qa nullas facit nec ēt admitteretur ad faciendum. hæc probātur in præ. c. ad nostram. & ext. de acc. qualiter. ij. in fi. Nec obst. e. ti. c. pen. §. si verò. & quod ibi no. si sanè intelligať. Hoc etenim casu vtilius esurienti panis tollitur, q̄ si decibo securus iustitiā negligat, vt v. q. v. non omnis. Aut procedit abbas hoc omisso secundum formā iuris ad inquisitionē, seu correctionē, sicut in casu præsenti fecit: & tūc dabit expēsas, ar. præ. iuriū. Cùm enim in ipso ingressu se & suaDeo dedicauerit, vt C. de sacr. eccl. auth. ingressi. & xix. q. 2. si qua. & si ꝓ
6 priū non habeat, abbas non priuabit eum defensione, † quę excōmunicato, & etiam diabolo, si in iudicio adesset, non negaretur, vt ext. de exce. cùm inter. & xj. q. 3. eorum. & imputet sibi abbas, q cùm non teneretur ad hoc, necessariò hanc viā acceptauit, & hoc grauamen per consequēs elegit, C. de iu. delib. scimus. §. sin autē. & ar. ext. de of. del. cùm super abbatia. hæc distinctio probatur in præ. c. ad nostram. & in his, quæ ibi no. maximè secundum Vinc.
7 ¶ † Sed nunquid abbas, qui hanc viam elegit, poterit amodò ad
a correctionem faciendam redire ſm regularia instituta[a]? Videtur, quòd non, C. quomodo & quando iudex. auth. qui semel. cū suis conc. Contrà credo, non enim propriè potest dici lis, seu iudiciū inter abbatem & monachum, ff. de iud. lis. ext. de syndico, c. vnic. Nec potest abbas sibi legem imponere, à qua non liceat resilire, vt j. de leg. 3. si quis in principio. Resp. quòd qualitercunq; abbas de salute quærat sui monachi, ille debet deuotè ac humiliter obedire, vt ext. de ap. reprehēsibilis. in fi. Nam siue plectendo, siue ignoscendo, hoc solùm bene agitur, vt vita hominum corrigatur, 33. q. v. prodest. & à denūciatione trāsitur ad inquisitionē, vt no. ſm Papam, ext. de simo. licet. & vna actione suspensa transitur ad aliam, ext. de causa pos. & propri. c. pastoralis. & de testi significauerunt. & de vna defensione, siue exceptione transitur ad aliam, etiam contrariam, vt ext. de relig. do. cùm dilecti. ver. quòd si ab-
8 bas. & xiij. q. 2. §. 1. ff. de exce. nemo. ¶ † Et nota, quòd regulariter abbatem accusans, non statim admittitur ad accusandum, nec ad expensas, sed præmissa aliqua cognitione summaria, secundum quosdam, quæ fiet per iudicem sine partium præsentia, ar. extr. de renun. super hoc. Nam si alij non accusant sine inquisitione præmissa, vt 2. q. 7. si qui. & §. quærendum. & c. criminationes. multò minus monachus abbatem. Alij dicunt, quòd in accusatione & in inquisitione semper necessaria est causæ cognitio, priusquam admittatur monachus ad eas: sed in expensis dicūt differentiam eē. nam in accusatione cùm inscribat se ad talionem, eas semper habebit: in inquisitione non: nisi sibi causa cognita decernatur. Papa verò dicit, quòd ex quo admittitur quis ad accusandum, vel ĩquirendum, vel denunciandum, semper habebit expensas: & Papa, vel quilibet ordinarius de hoc per se inquiret: delegatus verò non. nam debet illum reputare pro admisso, ex quo ad illius instātiam est sibi causa commissa: nec amplius habet de aliqua causa inquirere. Nec obstat extrà de rescr. super literis. vbi dicitur, ꝙ eadē ratio debet mouere delegatum, quæ & delegantem mouere debuisset. Nam iam constat delegantem motum ad admittendum e
b um, ex quo cām inter eos commisit. Porrò[b] vbi qs causam suam propriam prosequitur, siue agat petitorio, siue possessorio, nō habebit expensas. de quo dic, vt no. ext. de elec. vt prætertitæ.

ADDITIONES.

a Regularia instituta. ¶ Ad hanc quæstionē facit, quod no. s. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. ver. ex his autem quæritur.

b Porrò. ¶ Si quis ēt monachus: ita dixit Inn. cuius fuerunt hæc verba in dec. ex parte. vt ibi scripsi in gl. monachus. in fi.

¶ Baldus de Inquisitione.

¶ CVM ad denūciationē alicuius inquiritur, iste non est processus inquisitionis, sed denūciatiōis, in §. j. ver. sed nunquid. ibi, ego dico. Vnde si nō valet denūciatio, nec inqsitio, q̄ est eius accessoria. quod est no. dignū. nec eīn possunt cumulari duæ species ꝓcedendi, de iud. c. exhibita. Bal. vide j. §. repulso. & §. nisi promotor. ¶ Inqsitio, q̄ fit ex officio domini Papæ, ampla via ꝓcedit, nec cumulari potest, vers. porrò. in fi. ¶ An per testes singulares ꝓbetur infamia, vel iurisdictio, ver. quid si vnus. G. ¶ Episcopus potest ꝓbare innocentiam suam per familiares & cubicularios suos, vers. sed nunquid eius. G. ¶ Repulso impetratore inquisitiōis non p̄t iudex ex officio inquirere. ver. quid si impetrator. G. s. e. §. primo. Si in litera apostolica cōtinetur, Veritatē inquiras, impetratur. ꝙ ordine iudicij, nō p inquisitionem procedatur, de iud. c. examinata. ver. quid si in litera apostolica. G. qa ciuiliter debet interpretari rescriptum. G. ¶ Vbi petiť irritari inquisitionis processus, nō ē necessariò citandus impetrator, ver. item post. & ver. seq. G. ¶ Legatꝰ nō p̄t cogere inquisitores datos à Papa, ꝙ procedāt, ver. sed pone. G. ¶ Quæriť, an ꝯ absentē cā studiorū possit inquiri. ver. quæriť. G. ¶ Qualiter debet testis deponere, vt probet infamiā, §. nūc tractemus. in 3. col. G. ¶ Quib. testib. magis credať, an ꝓbantib. infamiam, an probantibus ꝯriū, ver. quid si plutes. G. ¶ Nisi promotor probet infamiam, non debet inquiri: secus si iudex inquirit ex officio: quia nemini ꝓbari debet. nā iudici probādū est: at ipse idē iudex est. Sed si appelletur, debet probari corā superiore, §. nunc tractemus. ver. hoc aūt scias. G. Testes singulares nō probāt, nisi semiplenè, §. videndū. ver. si autem. G. quod an sit verū, vide s. de teste, §. an ille. ¶ Inquisitio, quæ fit ꝯ incertā personā, est præparatoria, nisi in notorio, j. ti. j. in fi. prin. G. ¶ Quid operentur illa verba De plano, & sine strepitu? & quid, si additur, sine figura iudicij, ver. quid igitur si. G. ¶ Inquisitio alia canonica, alia ciuilis. De ciuili nor. ff. de adul. l. 2. Item alia ad instructionem, vt generalis. ff. de of. præsi. l. congruit. Alia tendit ad punitionem. Et hæc est duplex quia quędā est simplex & emergens, C. de testi. l. nullū. C. de sportul. l. ij. Quædam principalis & plenaria. Et adde, quod no. Insti. de pub. iud. in prin. Et ꝓbatiōibus receptis in inquisitione generali nō p̄t ferri sn̄ia, sed debet formari specialis inquisitio, secundum Nic. de Mata. hoc ideo: quia ex generali inquisitione nō recipitur nomē rei inter reos: secꝰ, si sup ea sit lis ꝯtestata, & respōsum libello gn̄alis inquisitionis. nam tunc ex probationibus post respōsionē rei super ea recepta debet ferri condēnatoria, vel absolutoria. Nā si absolutia ferť, vt quotidie videmus in gn̄alibus inquisitiōibus, q̄ fiunt in syndicatu officialiū: ergo & ꝯdemnatoria ferri potest. facit, qđ no. in c. dudū. de ele. per Inn. & ar. ad hoc, quod no. & legitur C. de anna. exce. l. fi. & sic ista inquisitio, sup qua lis quasi ꝯtestatur, erit nō solū facti, sed iuris, ext. de ele. c. per inquisitionē, Bal. vide s. de sen. §. iudex formauit. in fi. c. & j. de reg. iur. §. itē not. ꝙ non est necessarius. ¶ Quidā denunciauit iudici, ꝙ domus sua erat cōbusta, vł ꝙ ipse fuerat vulneratꝰ à Titio: iudex de hoc formauit inquisitiōe. qua pēdēte iste offēsus vult accusare: q̄riť, nunquid possit? R̄ndeo, si nominauit eū à principio, non potest: alias sic, §. nunc videndum. versicul. vltimò quæritur. G. Sed tu dic, aut inquisitio est plenior, quàm accusatio, aut econtra, aut sunt coæquales. Primo casu durat inquisitio. Secundo tollitur per accusationem. Idem videtur in tertio casu, nisi actoris collusio sit suspecta: vt quia iam inquisitio erat probata, vel ꝯtinebat meliores testes, qui meliùs factum sciebāt, secundum quosdam. In dubio p̄ferendus est accusator, qui proprium dolorem prosequitur, ff. de adul. l. ij. §. fi. & l. pen. Dy. nisi ipse inquisitiōem fieri procurauerit: quia tunc contra factum ad instantiam suam venire non potest, C. de reb. cred. l. generalis. §. j. in ratione literæ: quia via, quam elegit, hęc sibi patet, ff. quod metus. cau. l. si mulier. §. fi. vide omnino s. de sent. §. iudex formauit. Bal. ¶ An monachus inquisitus ab abbate debeat ab eo habere aliquid pro faciēdis expensis, ver. item pone, abbas. G. Ar. ꝙ nō: qa non debet quis facere aduersariū suū fortiorem, neq; sumptus ministrare sibi. ar. ff. de verb. obl. l. venditori. Bal. Regularis non accusat, nisi obtenta licentia: quæ dať cū summaria causæ cognitione, in qua non exigitur partis citatio, sicut cùm impetratur, in §. fi. ver. si. G. ¶ In cā inquisitionis ex mero officio producuntur testes, etiam didicitis attestatiōibus in aptis: secus, si habebat ꝓmotorē, vt in c. cū clamor. de testi. p Inn. j. j. §. nūc tractemꝰ. ver. sed nūquid publicatis. G. ¶ Si testes crimē possunt probare, de quo quis non sit infamatus, n̄ nocet inquisitio, §. nūc videndū. ver. p̄t ēt. G. ¶ An verò ipse, q nō est infamatus, iterrogari possit, vide s. de positio. §. positioni criminosæ. ¶ Qualiter testes sunt super inquisitiōe examinādi, & de forma inquisitorij, vide s. de teste, §. forma. An de delicto commisso per subditū ext. territoriū, possit per iudicem subditi inquiri, s. de sententia, §. sententia lata est in inquisitione. & ibi etiam habes, an procedat inqsitio via statuti.

ADDITIONES NOVAE.

Circa materiam inquisitionis vide quod notat d. Bar. de Sal. ĩ l. ea quidem. de accu. quam repetiit. vide Bar. in l. j. §. si publica. de adul. Bal. in l. actor. C. de prob.

Nota ꝙ in miserabilibus causis p̄t iudex ex officio suo inquirere de quo per Cy. in l. mulierem. C. si man. ita fu. alie. ne prostit.

Nota ꝙ via procedendi per inquisitionem præscribitur spatio xx. annorum, vt no. in l. querelam. de fals.

An inquisitio sileat superueniente ordinario accusatore, Bart. ĩ l. Vranius. de fideiu. & l. si maritus. §. si ante. de adul. & c. actus legitimi. de reg. iur. per Dyn.

30 Pone,inquisitor procedit contra Seium:ipse opponit declinatoriã.dicit inquisitor,responde prius inquisitiõi,reseruatis tibi exceptiõibus:an teneat᷑ rñdere.Inn.in c.exhibita.de iud.vide Bal.ibi in opere suo quod fecit super In.vbi Bal.dicit ꝙ sicut præpostera tio vitiat processum inquisitionis,ita & accusatio.Bald.

Not.ꝙ si iudex in inquisitiõe nõ nominat testes,nec ipsos põit ꝗ melius sciunt veritatẽ:ꝑt ille cuius interest nominare iudici ipsos,& tunc iudex qui in se assumpsit processum & officium inqsitionis,ipsos producat.Bal.ad hoc alle.si suspecta.de inof.tes.quæ incipit,sed an possit ibi,vel saltem.

Nota ꝙ in inquisitiõe generali non est necesse ꝙ præcedat infamia,qa inquirit ad inueniẽdũ famã,vt c.ꝑ inquisitionẽ.de elc.& Inst.de pub.iud.in prin.& l.ij.§.si pub.de adul.sed in inquisitione speciali requiritur ꝙ fama præcedat delictum,& infamia delinquentis & inquisiti,nam conuenit quòd constet saltem ꝑ famã & infamiã ꝙ inquisitus sit obnoxius anteꝗ̃ citet᷑.hîc est casus fm Bar.in l.ij.qui promulgat.fac.ext.de accu.c.inquisitionis.& de testi.c.cum clamor.& de simo.c.licet heli.& c.per tuas.facit enim iudex litem suam si aliquem absoluat ab inquisitione quã formauit,vt l.si maritus.de exc.tuto.& tenet᷑ inquisito ad damna & expensas.de quo per Bal.in l.non ignorat.de fruc.& lit.expen.Bal.

In l.edita.de edẽ.Bal.querit an in criminalibus sit necesse edi circunstantias,& locũ & tps,vt l.libellorũ.de acc.Iac.Bu.dicit ꝙ aut est generalis inquisitio,& nõ est necesse,vt Inst.de pu.iudi.in prĩ.per §.prohibemus.in aut.de collat.& c.abbate sanè.de re iud.lib.6.vbi dr̃,ꝙ genera nõ habẽt concomitantias,sed spẽs sic.vnde in spãlibus inquisitionibus debent poni circunstantiæ,vt locus & tempus,in aliis non tenet᷑.Batt.in l.2.§.si publico.de adul.dicit ꝙ etiam generalis inquisitio non tenet sine ipsis.contra fa.l.ꝯgruit.de of.præsi.& ꝯ opi.Iac.But.& Inn.& sic malè & contra ius euasit quendam potestatem à syndicatu,dicens ex tali inquisitione absque circunstantiis non posse procedi ad condemnationẽ.Præterea quare ñ teneretur inquisitus in carcere,nisi ex tali inqsitione possit pronuntiari.nec curatur quòd locus & tempus in ipsa ponatur,quia in productione deducenda sunt,& nõ in informationibus,quæ inducuntur per testes informatorios:quia ipsi instruunt causam,nõ probãt.Io.An.in c præsentium.ext.de testi.& ẽt ibi per Paul.de Leaza.nam probationes super inquisitione,quãuis generaliter productæ probabunt de loco & tempore.sed quare super quolibet crimine ꝑt fieri inquisitio generalis,& ñ spãlis.Ratio quia spãlis specialem ꝑt habere promotorẽ,non gñalis,qa ñ est concomitata,vt s.& Bar.ñ intelligit Nic.Mata.quia ex ꝑbar.ad in quirendum non debet quis condemnari,sed bene ad ꝓbandum,vt s.Bal.fac.etiam quod no.Bal.in l.j.& l.cùm fratrem.de his quib.vt ind.& Bar.de Sal.in l.in causis.de accu.

An inquisitores teneãtur ꝓbatiões super exceptiõibus admittere prius quã in in principali ꝓcedant:vide Bal.in repertorio qđ fecit super Inn.in dic.c.exhibita.de iud.vbi dicit ꝙ præposteratio vitiat processum inquisitionis,sicut processum accusationis.Bal.

Testis q ñ deposuit super inquisitione generali ĩ termino,q generaliter statuit omnibus volentibus testificari,vlterius non debet admmitti.Item ꝙ inquisitio etiã generalis habet instantiã.no.in l.j.C.vt intra certum tempus.& l.properandum.de iud.Bal.

Nota ꝙ de iure cõi dicit Nic.mata.ꝙ in inquisitione generali in qua nõ consistit certitudo personarũ,nec delictorũ,nec loci,nec temporis,nõ ꝑt sñia ferri,nec cõdemnatio moderari,nec ĩnocẽs absolui:sed debet ad inquisitionẽ specialem procedi.sed Inn.dicit ꝙ ex gñali inquisitione respectu ꝑsonarũ cum de maleficio ꝯstat ꝑt inqri,licet ñ sciat᷑ malefactor.nã est inquisitio spãlis,licet gñalis quo ad ꝑsonam,l.i.§.illud ad Sillani.in c.dudum de elect.fa.qđ no.ij.q.8.si libellorũ Bal.in l.quotiens.§.si quis.de hære.inst.Bar.in l.si quis ita legauerit.de cond.& dem.dicit ꝙ sic.

Nunquid in priuato crimine possit iudex procedere ex officio suo per inquisitionem,Cy.in l.ea quidem.de acc.

In l.j.& penul.de bo.va.lib.x.dicit Bar.nota casum ꝓ ep̃is,vt possint ex eorũ officio facere inquisitionem ꝯ tenentes bona q̃ debent distribui pauperibus,& etiam ad alias pias causas:ad vtilitatẽ autem priuatorum non reperio procedi,nisi in casu l.3.§.propterea,de suspec.tut.

In l.licet.§.fi.nau.caup.stab.hic est ar.ꝙ si de eodem delicto pueniat cognitio ad iudicem secularẽ & ecclesiasticũ,ꝙ ñ possit vterq; inquirere,sed sit locus præuentioni.sed Gul.dicit ꝙ vnus inqrit ad imponendam pœnã corporalẽ,alius spũalẽ:quia quatenus extendit se eorũ iurisdictio.Guil.in l.placet.C.de sac.san,eccl.Archi.v.q.6.c.presbyter lo 2.Bal.

An contra iudicem inquirentem habeat locum pœna senatus consul.Turp.Bar.in l.senatus.§.an ad eos.ad Turp.

An ĩquisitus respondendo inquisitioni teneat᷑ respondere cum iuramento,dicendo contẽta in inquisitionẽ nõ esse vera,vr̃ ꝙ sic ext.de acc.c.cum dilectus.lo j.& quod not.in l.p̃nti.C.de his qui ad eccl.confu.

In l.filius.ff.de pet.hæred.pone statuto cauetur ꝙ in cã capituli nõ admittatur ꝓcurator ad aliꝗ̃ exceptionẽ perẽptoriam vel declinatoriã,sed principalis teneatur tantũ venire:iudex ergo quærit in cã publica,venit procurator rei,& dicit,Domine iudex imploro officium vestrũ,vt inquisitionẽ ineptam amoueat:an faciat contra statutum:certè non,quia non excipit,vt hic in fin.& s.eo.l.planè.ibi,si non est &c.& ꝙ hoc possit ꝓbo sic de iure,cũ reus habeat duas vias,quia reus poterat per procuratorẽ opponere declinatoriã,& officiũ iudicis implorare l.quos prohibet.de postul.si ergo statutũ vnã viam tollit s.excipere,non tamẽ aliam aufert,s.ꝙ non possit iudicis officium implorare,cum sint separata,l.si vero.§.de viro.sol.mat.& l.naturaliter.§.nihil cõmune.de acquir.pos.Ia.But.Forma autem secundum eum est:domine iudex ad officium vestrum pertinet ineptitudinẽ iudicis resecare:ideo ego talis procurator non excipiendo sed officiũ vestrũ implorãdo peto ne de hoc crimine inquiratis,cum de iure nõ positis tali ratione,&c.de hoc in simili in l.j.ff.quod vi aut clam.Bal.

Statuto cauetur ꝙ bannito non reddat᷑ ius in ciuilibus nec criminalibus:si bannitus offendit᷑,an iudex ex officio suo possit ꝓcedere per inquisitionem de dicta offensa,no.in l.j.§.fi.de alea.& l.nõ solum.§.quanquam.de iniur.

Statuto cauet᷑ ꝙ ꝑtãs non possit cognoscere de maleficiis ꝯmissis retro ꝑ annũ:an habeat locũ in maleficio occultè commissio,quod maleficium post annum in notitiam peruenit,& an poterit cognoscere,Bar.ponit in l.si paulo.si quis test.lib.esse iuf.fu.

In l.ꝗ habebat.de reb.dub.pone,dux ducatus formauit inquisitionem ꝯ dñm Io.ꝑtãtẽ Assisij.tñ in veritate dictus dñs potestas non vocabatur Ioannes,sed Franciscus,dicit magis eẽ inspiciẽdã dignitatem quàm nomen proprium,vt hic de hoc no.in l.demõstratio.de con.& demon.in fi.aliàs in prin.

In l.si cum exceptio.§.si quis per vim.quod me.cã.in gl.quæ incipit,& ita debuit,ibi,vel si nũꝗ̃ inuenitur &c.no.hac gl.ecce dicit statutũ ꝙ iudex nõ possit ferre sententiã,nisi appareat ꝙ cicatrix sit perpetuo remãsura,& tũc puniatur in mille libras,quas teneatur soluere vsq; ad mensem:aliàs puniatur in amputatione man⁹ modo si velis liberare amicũ tuum percussorem:facias datis denariis percusso quòd se absentet,ita quòd iudex ipsum per medicos aspicere non possit:& tunc cum iudex non possit excusatur,vt hac gl.Bal.

Pone,actum est de furto ciuiliter,& probatũ,an iudex poterit illum punire,ac si criminaliter ꝯ illum processum fuerit,de hoc per Bar.in l.interdum.§.qui furem.de fur.& no.in l.j.de concuss.& Cy.in l.si quis ad se fundum.ad l.Iul.de vi pub.& ĩ.de fur.

In l.mercalem.C.de cond.ob tur.cau.an ex confessione lenocinij iste criminaliter puniatur,quia ꝯ confessum &c.an aliter ꝓcessus non reqrat᷑,sed statim est diffinitiuè condemnandus:de conf.c.cũ super Inn.& c.Romana.de ap.lib.6.& l.non tantum.de confes.in ꝯtrium dicit Spec.ꝙ confessio super crimine non vitiat,nisi ad illud agatur,vt si sit incidenter propter aliud non est ex ista ꝯfessione damnandus,vt hic in Spe.§.nunc videndum §.quid si actum.ego Bal.dico ꝙ ista cõfessio valet ad iudicem instruendum,& ideo posset inquisitionem formare & eam probare,per hanc ꝯfessionẽ,nõ vt ex hac sola condemnetur,cum super hoc nõ sit fundata instantia.fac.ad hoc l.nullum.C.de test.& quod nota.in l.ictus fustium.de infa.Bald.

An monacho accusanti abbatem debeat de expensis prouideri,gl.in l.si instituta,de inof.test.Arc.in c.cupientes.§.j.de elc.li.6.

Quid sit fama,suspicio,præsumptio,rumor,fictio,iudicium,argumentum & coniectura,Bal.in l.ea quidem.C.de accu.

An inquisitus vel accusatus teneatur respondere se non eẽ culpabilẽ de contentis in accusatione vel inquisitione,vel debeat respondere se commisisse vel non commisisse delictum,Albr.in l.j.§.ꝗ pri⁹.de ver.obl.& dicit ꝙ tenetur respondere ꝯmisisse vel ñ ꝯmisisse,quicqđ sit de iure c.iudiciorũ.admittit talem responsionẽ se nõ esse culpabilem de cõtentis in accusatiõe vel inqsitiõe:facit l.ij.de accusat.& c.peruenit ad nos.de testib.cog.facit quod no.Bal.in l.j.C.de conses.

a ¶De criminibus in modum exceptionis propositis[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a GENERalem rubricã habemus de exceptione huiusmodi s.parte secunda:hîc solùm prosequitur de exceptione criminum:& de his tam sub generali rubrica de criminibus,de qua dixi in prin.huius partis,versicu.si autem.¶Ro.posuit hanc Rubricam post tractatũ de denũciatiõibus,ꝗ hîc post prĩ.al.auctor.Hostiensis addidit ĩ sũma hãc rubricã post Rubricã de accusatiõibus.Rolan.doctor posuit ẽt hanc rubricã post tractatum Inquisitionum,vt hîc.

Onnunquam crimen in modum exceptionis opponitur: idcirco quid iuris sit super hoc, videamus, dicẽtes: quem effectum habet crimẽ sic obiectum: & qualiter in eo procedatur: & qualiter sit puniendus, tã is, contra quem probatur, quàm etiam is, qui in probatione deficit.

SVMMARIVM.

1 *Crimen in modum exceptionis secundum ius Canonicum diuersimodè proponi dicitur.*
2 *Vir accusans vxorem de adulterio, quo pacto veniat repellendus.*
3 *Sanguinem proprium redimere quocunque modo licitum est.*
4 *Testes quo casu cogi possint in iudicio testificari.*

1 I. §. In primis † sciendum est quòd secundum ius Canonicum & Ciuile crimen in modum exceptionis proponit̃ qñque ꝯ actorem, qñdoq; ꝯ testes, qñdoq; ꝯ promouendos: & ĩ his omnibus refert, qualiter quis obiiciat crimen. Si enim opponit̃, vt quis ab accusando, vel testificando repellatur, tunc excipiens non inscribit, vt ext. de simon. licet. Et si excipiens non probat, nõ punitur: nec ẽt is, cui obiicitur, si probetur: nec ob hoc fit infamis sed tantùm à testimonio, vel accusatione repellit̃, vt ff. de his, qui no. infam. Lucius. ext. de ord. cog. cùm dilectus. §. fi. de testi. super
2 eo. ext. de exc. c. j. ¶ † Excipitur aũt de crimine ꝯ accusatorẽ sine libello & pœna, vt ij. q. 7. si qui sunt. & c. quærendum. & 3. q. 7. iudicet. Hinc est, ꝙ si vir accusat vxorem de adulterio, repellitur, si vxor excipiat ꝯ eum, ꝙ ipse idem crimen commiserit, exceptiõe probata, vt 32. q. 6. nihil iniquius. & per totum, ff. de adul. si vxore §. iudex. quia paria delicta, &c. vt ext. de adul. c. pe. & fi. & ff. so. ma. viro. Idem, si ipsa ꝯ eum excipit de lenocinio. quod intellige secũdum legem C. de adul. castitati. & l. quoniam Alexandrum. Hodie tamen corrigitur per auth. vt nulli iud. §. adulteram. Coll. 8. & extrà de eo, qui cog. consan. vx. suæ, discretionem. Hanc materiam
a plenius prosequere in lib. Rof.[a] in ti. de criminibus, quæ in modum exceptionis prop. Quid si dico in modum exceptionis, ĩstrumentum est falsum? de hoc s̃. de edi. inst. §. postremò. in fi. Si autẽ crimen alicui opponitur in modum exceptionis, vt quis à ꝓmotione officij, seu beneficij excludatur, aut excipiatur ante confirmationem? & tunc excipiens non cogitur inscribere, quia crimẽ sic probatum non deiicit, quamuis impediat. Aut post confirmationem, putà cùm quis est ordinandus, vel consecrandus: & tũc licet excipiens nõ teneatur inscribere, est tñ iudicis arbitrio ad aliquã pœnam extraordinariam, si in probatione defecerit, adstringendus. & est ratio: quia crimine sic probato, repellitur ab obtinendo, & deiicitur ab eo, quod per electionem & confirmationem obtinuerat, licet priùs habita ñ amittat, vt ext. de accu. super his. ext. de proc. tuæ. & sic hæc exceptio quasi pro accusatione ha
3 betur. ¶ † Sed quare non proceditur ad pœnã, qñ accusatori crimen in modum exceptionis obiicitur, & nõ probatur sicut in ꝓximo præcedenti casu proceditur? R̃n. ideo parcitur accusato excipienti: quia licitum est quocunq; modo sanguinem proprium redimere, vt ff. de bo. eorum, qui mor. sibi consci. l. j. sicut & illi ignoscitur, qui prouocatus voluit se vlcisci, ff. de bo. li. qui cùm maior. ij. q 3. §. notandũ. versus prin. & c. si quis iratus. ff. ad l. Iul. de adul. si adulteriũ. §. Imperator. & C. e. Gracchus. Attamen si ꝯ electum confirmatum excipis, pœna extraordinaria rectè imponitur quid enim ad te, si ille, promoueatur, qui te non accusat, nec vexat quia & licet priùs habita nõ amittat, obstat tñ dignitatib⁹ postea acquirendis, vt extr. de ele. super eo. & ij. q. j. prohibentur. Et hoc
b casu dicit Ber.[b] testes esse cogendos. Vin. verò & Tanc. contrà, sicut nec in exceptione famosa, seu odiosa. Nec ob. ext. de testi. co. sup his. quia ibi loquitur in cã inquisitionis, in qua sunt multa specialia, vt ext. de re iud. cùm I. & A. & ext. vt lite non conte. quoniã §. sunt & alii. Item non est contrà, f̃m eos, ext. de ele. cùm dilect⁹. quia ibi testes coguntur nõ ad probandum crimen, sed ad probãdum formam electoribus traditam. ¶ † Quid si testi crimen falsi
4 excipiendo opponitur, nunquid hoc casu testes cogẽtur? de hoc dic, secundum Papam, vt ext. de testi. cog. cùm contrà. Ad quem autem effectum crimina electo, vel confirmato, vel consecrato excipiendo opponãtur, & quid iuris sit, de hoc plenè, secundum
c Ber. Compostellanum ext. de elec. quod sicut[c].

ADDITIONES.

a Prosequere in lib. Rof. ¶ iuris canonici doctoris excellentissimi,
b Dicit Ber. ¶ in dec. super his. de acc. in gl. penul.
c Quod sicut. ¶ Vide, quæ ibi scripsi post expeditiõem glossarum.

a ¶ De notoriis criminibus[a]. Rubrica.

b IN præcedentibus[b] de modo cognoscendi de criminibus secundum iuris ordinem diximus: & quoniam est & alius modus, in quo extraordinariè proceditur, sc. cùm crimẽ est notorium, in quo iuris ordinẽ ñ seruare est secundum iuris ordinẽ procedere, vt ext. de iureiu. c. ad nostrã. 3. idcirco de hoc aliqua discutiamus: & de hoc modo fit mẽtio extrà de simo. licet Heli. ad prin. & de acc. qualiter. 2. §. ad corrigendos.

ADDITIONES.

a TANCRED. ¶ vt s̃. huius partis ti. j. dixi, tractat de his criminib⁹. Ex practicis auctoribus nullus posuit hãc rubricam. Host. autem in Summa aliquid de hoc tractat, de acc. §. vlt. sed pleniùs de coh. clec. §. fi. quem tractatum satis commendat in fi. Ex glossis autem formatus fuit iste tractatus, de quo satis scripsi super gl. ad intelligentiam dec. vestra. de cohab. cler. & mul. Scias, quòd sicut feci đ mag. gl. in dec. in literis. de rest. spol. sic feci de prædicta, diuidẽdo illam totam, id est quicq̃d scripsi super illa gl. in sex partes ad modũ capitulorũ Biblicorũ: & posui B. in apostilla, quæ incipit, ponebat Petrus, & ibi, citatio, verò. C. & ĩ ver. vel dicas generaliter. D. & in ver. præterea est in eis. E. & ibi, si ꝯ factum. F. & ibi, quid si absens. G. & sunt partes satis æquales in contextu, quæ cùm allegabuntur, adhuc diuidentur per principium, medium, & finem, ita ꝙ facilis erit inuentio, propter quod cõsulo cuique sic signare, ꝙ præcipuè valebit ad vltimũ §. huius ti. Et nota, quia auctor est in materia criminum de notorio circa cõtractus, vel quasi: circa possessoria iudicia se non intromisit hìc, de quo super gl. satis scripsi in litera D. ad F. & E. in principio, vsque vltra medium.

b In præcedentibus. ¶ Secundum Tan. vbi s̃. plenam remissionem de hoc vide de iureiur. c. ad nostram. 3. super gl. 2. item vide ibi ꝑ omnes scribentes. Itẽ dicas, quòd in notoriis non est adeò ex abrupto procedendum, quin ad minus fiat citatio, vt per d. Ant. de Bur. in c. referente. per illum tex. ext. de præb. quod tamen prosequere, vt per do. Ab. in c. bonæ. el 2. ext. de elec. in 3. col. item per eundem in c. cùm olim post gl. in 6. 7. & 8. col. ext. de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio seu denunciatio, vel inquisitio, vel exceptio non sunt in notoriis necessario.*
2 *Citato legitimas causas inficiandi habente non veniente, qualiter contra eum procedatur, & n.*
3 *Monitio an possit pro citatione haberi.*
4 *Monitus iustam habens excusationem, non tenetur parere.*
5 *Contumax non appellans citandus est ad sententiam.*
6 *Accusatori scienti accusati absentis excusationes, & tacenti, imputandum est.*
7 *Facta post appellationem qualiter, & quo casu non valeant.*
8 *Reus semper, & in omni casu est citandus, coram quo opponi debet facturus, propter quod citatur: qui etiam defensiones suas allegare non impediatur.*
9 *Crimen negatum qualiter possit à iudice notorium sciri.*
10 *Notorio facti negato in partibus remotis, quantum tempus dabitur ad probandum.*
11 *Notorium non indigere probatione an semper sit verum.*
12 *Maleficio notorio existente, qualiter sit procedendum.*
13 *Defensio legitima nemini de iure est deneganda.*

1 I. §. Scias ergo, quòd † in notoriis non est necessaria accusatio, vel denunciatio, vel inquisitio, vel exceptio, nec testes etiam, vel aliæ probationes, vt extrà de accusatio. euidentiam. extrà de cohab. cler. & mul. tua. ij. q. j. manifesta. & ca. de manifesta. & c. scelus. C. de acc. ea q̃dem. extrà de elect. bonæ. j. §. porro. Nec debet in eis libellus recipi, nec causæ cognitio adhiberi, vt extrà de fil. presby. quoniam. verùm in eisquidam ordo iudiciarius seruatur, vt probatur in præ. c. ad nostram. debet namque reus citari & interrogari, vt & eo præsente, vel contumaciter absente, debet sententia ꝓmulgari, ar. in præ. c. de manifesta. & ea. q. Deus. & §. fi. ext. de cohab. cler. & mul. sicut ad extirpandas. & ext. de diuor. porrò. Quòd si non citetur, sententia non valebit, secũdum Tan. vt ĩ. ver. dixit quoq;. & extr. de const. ecclesia. ij. q. j. nos ĩ quẽquã. ff. q̃ sñiæ sine ap. re. l. j. §. itẽ cũ. ext. de transl. quanto. Ar. ꝯ trà, ꝙ nec citatio, nec monitio sit necessaria, ext. de ap. cùm sit Ro.
a in fi. Sed illud intellige, prout ibi no. secundum Papam[a]. hoc ꝓse
2 quere, vt ĩ. §. fi. ver. Petrus de Sam. ¶ † Et nota[b], ꝙ imputat̃ citato
b qui habet legitimas causas inficiandi, si nõ veniat. nã ꝓcedet̃ ꝯtra eũ ad inquisitionem ẽt super circunstantiis nõ notoriis: & si ei, qui præsens esset, competeret probatio, habebitur pro non probato, ex quo absens est, alioquĩ si ñ absenti, sed præsenti accusatori incumbit probatio, iudex ad instructionem sui probationes recipiet. Item procedet ad pœnam contumacis, sicut sibi iustum videbi

ADDITIONES.

a Secundum Papam. ¶ Qui dicit idem, quod ibi in vlt. glo.
b Et no. ¶ f̃m Inn. cuius verba incipiunt & durant vsq; ad versi. sed qualiter. q̃ videas, vbi s̃. sub litera F. post prin. & litera G. per totũ.

debitur. Si autẽ postea venerit, audientur illius excusationes, 2.q.j. Deus omnipotẽs. & si aliqua pœna imposita sit, si occasione maleficij notorij, cùm non sit notoriũ, hoc probato, & sic contumacia excusata, illud, vel nullũ erit, vel reuocabitur vt iniustũ, extra.
a de re iud. cùm Bertholdus. §. postmodum[a]. ¶ † Quid si iudex eũ
3 monet, vt satisfaciat tanquã de notorio vsque ad certam diẽ: nec aliter citat, quia non dicit, ꝙ veniat, vel compareat coram eo, nũquid hæc monitio habebitur pro citatione? non videtur nã monitus non tenetur parére, si habet iustam excusationem, extra. de
b præsum. c. fi. ext. de rescr. si quando[b]. 14. q. 1. quisquis. sed citatus tantũ venire & parere, ac excusationem proponere, ff. de iudic. si
4 quis ex aliena. ¶ † Quid si citatus in notoriis non venit? R n̄. pt ꝓcedi ꝯ eũ, si non mittat sufficienter, ext. de cler. non resi. ex parte. & duobus cc. seq. Quid si sit semel contumax, nec inuenitur factũ notorium, sed est purgationi locus, nunquid est iterũ citand⁹ ad purgationem sibi indicendam? Ar. ꝙ sic, extr. de cohab. cler. & mul. tua. ver. sed si de clericis. ext. de sen. exc. si verò. & de pur. ca.
5 inter solicitudines. & c. cùm dilectus. ¶ † Item nunquid talis est
c ad sententiam citandus? Dicũt quidam[c], ꝙ sic, C. quõ & qñ iu. ea quæ. & 3. q. ix. ꝑ totum. Alij contrà, & dicunt ꝙ prædicta iura lo-
d quuntur in absentibus, nõ in contumacibus[d]. ¶ † Quid si absens
6 habet excusationes legitimas, quas bene nouit præsens accusans sed eas tacet? Dic imputandum accusatori, & prouidendum reo,
7 ff. de iud. si prætor. ¶ † Quid si auditis excusationibus iudex super eis non recipit probationes oblatas, sed condemnatur reus tanquam de notorio, & ob hoc appellat? Dicunt Papa & do. meus, ꝙ tenet sententia, etiam si post talem appellationem lata sit, dũmõ coram iudice appellationis de notorio fiat fides: secus autem est in aliis iudiciis quæ per omnia ordinem iudiciarium requirũt, in quibus non valet quod fit post appellationem, ext. de ap. interposita. Alij ꝯ: quod prosequere, secundum Papam & do. meum, vt
e no. in pre. c. tua nos[e]. ¶ † Dixit quoque idem Inno. ꝙ quamuis in
8 notoriis partibus præsentibus possit lis cõtestari, & ordine iuris seruato procedi, nihilominus tamen eisdem absentibus potest procedi illis omissis: sicut & quando reus contumax est: in omni casu tamen requiritur, quòd citetur reus, & ei venienti exponatur factum, propter quod citatur: & eius defensio audiatur, ar. ext. de ac. qualiter. ij. §. debet. alioquin non tenet sñia super notoriis lata, vt s̄. vers. veruntamen. & j̄. in fi. huius §. ¶ † Sed qualiter
9 sciet iudex crimen alicuius notorium, fortè si id negatur? Resp. se-
f cundum T. & Vin.[f] per facti euidentiam, si est illius loci habitator quod verum est, si fuit in conspectu eius ꝓ tribunali sedẽtis: & ñ
g aliàs, vt j̄. §. iã de notorio. ver. porrò. & ver. istud autem notoriũ[g]. Vel si ei iudex fiat, per duos, vel plures testes notoriũ fore. nã & duo probãt famã, ext. de testi. tã literis. & de acc. inquisitionis. §. fi. & ꝑ duos probat, ꝙ septẽ interfuerũt, C. de bo. pos. l. 2. & quòd tres subscripserunt, C. de fide inst. cõparationes. Et quòd duo probent aliquid esse notorium, probatur ff. qui satis. cog. si verò. §. q pro rei qualitate. & de elect. bonæ. j. Et no. quòd si aliquid neget esse notorium, semper probandum est notorium esse, vt quidam dicunt: ar. præ. l. si verò procurator. §. fi. & in pre. ver. porrò. & hoc in absentia partis fieri potest, ar. ext. de ap. interposita. §. fi. quo facto admittuntur probationes super principali, secundum d. meũ: & Papa contrà, vt no. in præd. c. tua. & dicam j̄. §. iam de notorio.
10 ¶ † Item si notorium facti negetur in partibus remotis, dicit do. meus, quòd dantur octo dies ad probandum, vt ext. de sen. excõ. solet. §. in prima. Item fit res notoria, si reus confiteatur, vt j̄. §. iã
11 de notorio. ver. 2. ¶ † Verùm ad id, quod dixi s̄. in prin. notoria ñ indigere probatione, est contrà in auth. de rest. & ea, quæ parit. §. fi. & ext. de elec. bonæ. j. §. licet autem: cum suis conc. sed illud fit ad cautelam, vt ibi dicitur, & no. Et si illud fecit legatus ad cautelã, satis potuit testes recipere parte non citata, secundum Ioan. &
h Gof.[h] Vel dic. quòd licet esset sibi notorium, quòd ille ad Magũtinam ecclesiam transisset, vel quòd administrasset, non tñ fortè notorium erat, quòd post appellationẽ, vel non erat notoriũ. ꝙ canonici Maguntini eum recepissent: vel licet esset notorium in Alemania, vel aliis, non tamen ipsi legato: ideoque potuit testes recipere iuris ordine non seruato. vt in præ. c. manifesta. & in ꝓd.
12 c. ad nostram. & xj. q. 3. eorum. ¶ † Hoc autem[i] communiter ob
i seruatur vbique, ꝙ cum maleficium notorium committitur, statim iudex inquirit in genere, non contra certam personam: & facta inquisitione vocat nominatos in inquisitione, quos intellexerit culpabiles, vel suspectos, vt dicant veritatem, & se, si possint defendant. sic. n. diu obtentum est: ideoq; non est mutandũ. ff. de leg. minimè. & l. cùm de interpretatione. & l. seq. & l. de quib. §. inueterata. ext. de consi. cùm dilectus. & in hac inquisitione non seruat solennitas illa, q̃ traditur ext. de acc. qualiter. 2. & s̄. de inquis. §. nunc tractemus. Item in maleficio flagranti, quod sic notoriè commissum est, procedit hæc inquisitio illius maleficij, s. quis commiserit, nullo vocato, si non certum sit, quis fecerit, siue sit certũ de aliquibus, & incertum de aliquibus, ei tamen, contra quem ꝓcedit, legitima defensio reseruatur, ext. de of. ord. c. j. ff. de of. præ. l. 3. & l. congruit. ff. de cust. & exhib. reo. diuus. 2. & l. solent. & l. de militibus. & in auth. Col. ix. de collat. §. iubemus. 3. Nam & si ibi ĩquiritur, de statu ecclesiæ inquiratur, licet nulla persona nominata sit, tamen testes recepti de quolibet monacho deponent, & tunc is, contra quem dicitur, dictum testis poterit impugnare, extrà. de re iud. cùm I. & A. & ij. q. v. sæpe. & c. interrogatum. Dicũt tamen quidam, quòd hæc inquisitio, quæ fit contra incertam ꝑsonam, est tantùm præparatoria ad secundam, ar. ext. de confes. c. ij. Nam contra personam in prima nominatam, incipiet, noua: & poterunt in secunda recipi testes in ea recepti, ar. extr. de testi. ve-
13 niens. 2. §. 1. in fi. & §. fi. ¶ † Hodie autem[k] valde officium iudicũ
k in hac inquisitione exuberat. ipsi namq; adeò defensiões arctãt vt non verè dici possit, quòd eorum officium latissimè patet, vt ff. de iuris. om. iu. l. j. nonnunquam enim hominem inauditum &
l indefensum statim suspendunt[l]. Sed certè quicquid fiat, nulli est de iure legitima defensio deneganda, ext. de excep. cùm inter. §.
m 1. & c. fi. & xj. q. 3. eorum. & s̄. ver. dixit quoq;[m].

ADDITIONES.

a §. postmodum. ¶ De hoc pleniùs j̄. §. fi. ad fi. sub ver. testes.
b Si quando. ¶ Inn. alleg. hanc in contrarium: quia dicit, quòd debet se per literas excusare: resp. quia illud de honestate.
c Dicunt quidam. ¶ Io. in c. quæ Lotharius. ij. q. j. dicit hoc sub dubio Forte: vide, quod no. de iur. ad nostram. 3. super gl.
d Contumacibus. ¶ Etiam contumax non appellans citandus ẽ ad sententiam, de dol. & cont. c. ij. lib. 6.
e In præ. c. tua nos. ¶ quod scripsi in decr. vestra. super gl. ad intelligentiam. sub litera F.
f Et Vin. ¶ Qui hoc no. in c. vestra.
g Notorium. ¶ Vide, quod ibi dicam super versi. Petrus de Sam. & super ver. testes quoque sint. Quòd notorium & fama probetur per duos testes, habes gl. in verbo, quando. in c. Deus omnipotẽs 2. q. 1. & gl. in §. itẽ sæpe. 4. q. 3. Ab. Sic. in c. cùm in tua. ext. de spõ.
h Et Gof. ¶ Idem Vin. & Phil. vt ibi scripsi sup gl. & ibi inuenies, qđ sequitur in ver. hîc autem. vsq; ad fi. §. post Inn. & Host. in prin. vide quod s̄. prox.
i Hoc autem. ¶ in prin. vide, quod s̄. proximè.
k Hodie autem. ¶ Verba Host. vbi s̄.
l Statim suspendunt. Saluo iure suo, dicit Host.
m Dixit quoq;. ¶ Nimis fuit patẽs furtum: quia materia multũ nota etiam in iudicibus secularibus: quã posuit Inn. & Host. per eum, vbi s̄. & ibi addidi cle. de re iud. pastoralis. circa fi. & de verb. sig. sæpe. circa fi. ver. non sic.

a 2. §. Vt autem ex aliorum sparsis velleribus telam nobis ordiamur politam[a], ad huius materiæ clariorem doctrinam no. diligenter, quòd aliud est fama: aliud rumor: aliud manifestum: aliud omnino occultum: aliud penè occultũ: aliud no-
b torium, vt probatur ext. de cohab. cler. & mul. vestra[b]. de quorũ
c singulis seriatim pauca regulariter coarctemus[c].

ADDITIONES.

a Politam. ¶ Hoc non est hîc speciale: quia totius huius operis est commune, s. aliorum scripta ordinatè colligere.
b Vestra. ¶ Est etiam eius opi. de qua j̄. §. sequitur. & statim dicam
c Coarctemus. ¶ Quia de fama præmittit, est sciendum, ꝙ in tractatu de fama multi scripserũt. Thomas de Piperata legum doctor materiam illam satis ample tractauit, miscendo de iudicio, argumento, & præsumptione. De iudicio dixi s̄. de proba. §. fi. sup ver. xiij. De præsumptione satis de præsum. ar. tamen præsumptionẽ & suspicionem dicit esse iudicia. De argumentis habetur C. de fa. l. vbi. in prin. quorum ap. non rec. l. 2. quæ habet 2. q. 6. sub §. sunt quorum. C. de q. l. milites. ff. e. s. de q. l. j. in prin. l. vnius. §. in ea. ff. đ testi. l. 3. §. eiusdẽ. Quòd suspicio & præsumptio ĩ hac materia sint idẽ, inducit gl. in l. absentem. in prin. ff. de pœnis. cũ eñ tex. ibi dicat, ex suspicionibus quem non debere damnari: ergo no. ꝙ præsumptio sola non grauat de tali suspicione, ff. de quæstionib. l. j. ĩ prin. & §. j. ibi, à suspectissimo. & §. diui fratres. Ex talibus, autem suspicionibus quis non damnat, ff. de minor. l. 3. §. idem tñ. & p̄. l. absentẽ. in prin. ff. de pœnis. Fallit C. de adul. l. si qui adulterij. & in auth. vt lic. ma. & auiæ, §. his. quia etiam illud, vt dicit gl. in præ. l. absentẽ in illis est ꝓsumptio legis. Dicebat aũt Host. ꝙ in statutis ciuitatũ, q̃ ꝓhibẽt poni aliquos ad tormẽta, nisi adsint violẽtæ ꝓsumptiões, ibi intelligunt illæ, q̃ sunt maiores. Sed ibi de simplicibus indiciis & min⁹ indubitatis: vt itelligat ẽm ius cõe, s. illæ, ex q bus pt ad tormẽta de iure ꝓcedi: de reliqs eius dictis j̄. ponã. Incipit aũt tractatus eius, quoniam circa famam. Quidã tñ deciderũt principium, quod continet nomen eius. Facit autem de illa quatuor mẽbra, s. qd sit fama, vnde dicatur qualiter probetur, & quis sit effectus ipsius probatæ.

SVMMARIVM.

¶Fama quid sit.

1 *Fama quandoque sumitur pro infamia.*
2 *Fama qualiter, & à quibus procedere dicatur.*
3 *Fama per se non probat, sicut nec suspicio.*
4 *Exceptio excommunicationis agenti opposita, an possit per vnum testem & famam probari.*
5 *Fama super quo consentire dicatur.*
6 *Testis interrogatus super pluribus positionibus, si dicat se nihil scire, nisi super paucis, quæ dicit: demum, si dicat, de his esse famam publicam, qualiter hoc dictum de publica fama sit restringendum.*

3. §. Fama est illesæ dignitatis status, vita ac moribus comprobatus, vt ff. de var. & extraor. cog. cognitionũ. §. æstimatio. & qui hãc negligit, crudelis est, vt xij. q. j. nolo. vnde Apostolus: Expedit mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet, vt j. q. j. sacerdos. prope fi. & xj. q. 4. non sunt audiendi. Li
a cet sit arg. contrà ea. q. seq. & extr. de voto. magnæ [a]. & hæc descri
1 ptio locum habet in bona fama. ¶† Quandoque tamen sumitur fama pro infamia, vt in in præalleg. c. vestra. & e. ti. tua. ij. q. v. presbyter si. & c. si mala fama. Vnde potest & aliter describi, vt comprehendat vtramque: Fama est vehemens vulgi, seu maioris partis
b eius, opinio rei, de qua quæritur, consentiens [b]: arg. in d. c. presbyter si. in prin. & 4. q. 3. sæpe. Hæc ergo descriptio se habet ad malam famam & ad bonam: cùm ad malam, tũc sumitur pro infamia vt cùm dicit̃ de aliquo communiter, quod vitam ducit enormiter dissolutam, vel quod non timet deum, vel quod habet concubinam, & similia, vt in præ. c. tua. & potest tunc describi per oppositũ sic. Fa
c ma est læsæ dignitatis status, vita & moribus reprobatus [c]. Cùm verò ad bonum, tunc sumitur pro bono nomine: & tunc habet locum prima descriptio: & quæ in ea dicta sunt, puta cùm dicitur cõmuniter de aliquo, quod est bonus homo, vel honestus, & similia.
d Et pro hac laborare debet homo [d], vt assumat nomen honesti vi
2 ri, vt ff. ad Trebel. facta. §. si in danda. ¶† In vtroq; autem modo fama quandoque procedit ex scientia, quandoque ex suspicione, quandoq; ex certo, quandoq; ex incerto, auctore vt de conse. distin. 4. sanctum est. & quandoque ex dicto vnius, extr. de pśum. cũ in iuuentute. Propriè tñ fama ex incerto auctore procedit. & ex sola suspicione, vt in pr̃e c. sanctum. & xlvj. dis. sunt nonnulli. pro
3 pe fi. & in hoc differt à manifesta. ¶† Fama autem per se nõ probat, sicut nec suspicio, ij. q. j. nomen. Sed si concurrat cum vno te
e ste, bene probat, arg. extr. de prob. sicut [e]. C. de reb. cred. in bonæ.
4 & s. de teste, §. restat. ver. hîc tamen. † Quòd si agenti opponitur exceptio excõicationis, nũ quid potest probari per vnum testem & per famam? Et videtur, quod sic, vt in præ. concor. cùm tunc non agatur ad pœnam, vt extr. de ord. cog. c. ij. & tunc testes cogi possunt, secundum ea, quę no. secundum Papam, extr. de testi. cog. c. j. Sed dic contrà, arg. 2. q. 8. sciant. Hæc enim exceptio odiosa est, & ideo non est laxanda facultas, ext. de excep. pia. in prin. quia excõicatio nõ infligitur nisi pro mortali, vt xj. q. 3. nemo. & facit ad
f hoc, quod not. extrà de testi. veniens [f]. Arg. tamen, quod fama probet vt in præ. c. si mala. nam matrimonium probatur per famam, extrà de præsumpt. illud. 32. q. 4. dicet. & limites, vt extra. de proba. cùm causam. Sed dic, quod probat cum adiuncto, vt dixi. Et videtur, quod magis valet, q̃ vnus testis, vt ext. de consan. & affi. super eo. Vbi autem iudex de ea dubitat, quærat à vicinis, vt ff. de mag. con. l. j. §. si præses. & vbi reus conuersatus est, extrà de elec. postquam. & c. scriptum. & adhuc duos testes sufficiunt, vt dixi s. §. i. ver. qualiter. Sed adhuc videtur, quod fama per se probet. 4. q. 3. ver. item sæpe vbi de hoc, ff. de flum. l. ij. §. perenne. extrà de testi. præterea. 35. q.
g 6. si duo. ff. de testi. l. 3. §. verba [g]. ibi, aliàs veluti [h], &c. ff. de lit. iur.
h vulgo. ff. de admi. tut. vulgo. ff. de fundo instruc. & instrumento legato, cùm de lanionis. §. asinam. ff. de vsucap. non solùm. §. i. ff. de hæred. instit. Pacumenius. ff. quis ordo in bon. pos. ser. l. ij. C. de repud. in auth. ibi posita. Arg. contrà C. de of. rect. prouin. iustissimos. Sed ibi fama vera nõ erat, & ideo ibi contrarium probari poterat. Sed in prædictis legibus non poterat cõtrarium probari: quare ibi fama probat. Vnde dicendum est, secundum Mar. de Fano, famam probare, & ei stari, donec cõ probetur. Super eo autem, quod dicitur in præ. l. 3. ff. de testi. & in præ versi. item sæpe. veluti fama
5 consentiens, & c. distingue, super † quo fama consentiat. nam si peto

ADDITIONES.

a Magnæ. ¶ ver. non curantes. solue, vt not. in præ. c. sicut.
b Consentiens. ¶ Aliam descriptionem scripsi, vbi s. in prin.
c Reprobatus. Hanc vocamus infamiam: & hæc prima descriptio fuit de homine. media inter homines: & hæc conuenit materiæ probationum. Dicebat ergo Iac. de Are. quod fama erat nomẽ æquiuocam ratione prædicta, quia est de homine & inter homines: & hoc dr̃ regionis, vel maioris potestatis opinio cum sermone, vel voce: per quod cõis fama & cõis opinio idem repræsentat. Thomas, vbi s. de hoc fatetur. dicit tamẽ, quod in aliquo differunt simpliciter sumpta fama & opinio: quia fama non potest esse, nisi publica: quia est de eo, quod ab omnibus, vel maiori parte sentitur opinio potest ẽt esse talis, sed potest ẽt esse paucorum, & non publica, ff. pro hærede, l. j. & l. ij. in fine, & pro dot. l. j. vide j. §. sequitur. in fi. Et aduerte, quia mihi placet descriptio Iac. quia breuis. Thomas enim dixit, quod fama est. quod homines alicuius ciuitatis, castri, villæ, vici, vel contratæ, communiter opinãtur, æstimant, vel sentiunt verbis, vel loquela communiter asserendo, non tamen pro certo, & vero manifesto, & instat, quare adiunxit Contratæ quia ex diuersa qualitate factorum quandoque sufficit fama contratæ, quandoque non. sed Iaco. dixit Regionis, quæ idem, quod Contratæ: sic enim per regiones diuidebatur ciuitas Romana, ff. de off. præfec. vigil. l. 3. Ipse tamen intendit omnem locũ includere ab alio diuisum, putà ciuitates in prouinciam, castra & villas & diœceses, & sic de singulis. & per id, quod dixi de voce, expedire potes secundum membrum Thome, vt dicatur Fama à For, faris. ipse enim putat, quòd dicatur quasi fides mentis, & recipitur pro magno sono. Subdit autem Iac. quòd fama alia ex incerto, alia ex certo auctore procedit. Iterum, prima aut est de his, quæ in vsu publico & assiduo habentur, aut non. Primo casu proficit fama ad declarandum intentionem vocabuli dubij, ff. de fundo instru. cùm de lanionis. §. asinam. de leg. j. si seruus pluriũ. §. vlt. de verb. sig. anniculus. de flumi. l. j. §. j. de re iudi. l. semper in stipulationib. Item proficit, vt exigente publica vtilitate sine alterius læsione opinionem communem teneamus pro veritate. C. de testi. l. i. ff. de off. prætor. Barbarius. ad Maced. l. si quis patrem. Secus, si alteri ex hoc contigerit læsio, ff. de reb. eor. l. qui neque. de iureiur. l. iusiurandum. in prin. C. de sacrosan. eccl. l. decernimus. Si verò non sint d̃ his, q̃ sunt in vsu assiduo, vel publico, sed de his, quæ momẽto transeunt, sicut est sermo, vel operatio boni, vel mali, tunc fama non proficit. Est autem fragilis fama ex incerto auctore proueniens, de consec. dist. iiij. sanctum. Valet tamen ad inquirendũ, C. de offi. rect. prouin. l. iustissimos. & ad indicendum purgationem, de accusat. cùm oporteat. in fin. & ad confirmandam probationem, ff. de testi. l. testium. §. eiusdem. & ar. in auth. de fid. instru. §. j. & ad facti operis commemorationem: & econtrà: argument. in auth. ff. de proba. l. si arbiter. Secundo principali membro: quãdo procedit cõ certo auctore, si ab infamibus nil valeat, extrà de test. licet ex quadam. Ab honestis valet, & cum aliis adminiculis inducit condemnationem, extrà de testi. præterea. & sic etiam potest intelligi præalleg. §. eiusdem. vt per se inducat iuramenti delationes, C. de reb cred. l. in bonæ. Inducat etiam matrimonij præsumptionem, de præsum. illud. & probationem interdum. de cõsan. & affin. super eo. Interdum plenam probationem, vt in antiqua alicuius morte, vt not. C. sol. mat. l. si quidem. aliàs de morte non antiqua non inducit plenam probationem, alleg. de testi. tã literis. in prin. & de hoc j. dicam. Dicit autem Iac. prædicta procedere in his, ad quæ adaptatur fama, vt ad mortes, maleficia, matrimonia, iurisdictiones, & similia: non autem ad illa, d̃ quib fama esse non consueuit. ADDE vltra ea, quæ habentur per Bartol. & ibi scribentes in l. de mino. §. tormenta. ff. de quæstion. vbi de fama plenè: Bal. consil. 333. j. libr. vbi ponit ex quibus fama debeat consistere. Et quando fama faciat notorium, per eundem cõsil. 73. 3. lib. & qualiter fama probet, p eundẽ cons. cxxij. i. lib. & qualiter proberur, & an sit sufficiens ad torturam, per eundem consil. 225. & seq. & consil. 420. iiij. lib. & quando fama habeatur pro veritate, per eundem cons. 104. Et an faciat quem vsurarium manifestum, per eundem consil. 131. 2. libr. de quo etiam per Abb. consil. lxxxi. ij. lib. Et an per famam probetur mala fides, per Angel. consil. clx. & Alexan. consil. vi. vii. & 94. 2. lib. & quæ requirantur ad probandum famam, per eundem consil. xiii. i. libr. Et de fama vide aliquid per Old. consil. cxii. & Paul. de Cast. cons. 197. & per Bar. pulchrè consi. mihi 191. inci. d. paci.
d Debet homo. ¶ Iuuenis etiam, extrà de præsumptionibus, ex studiis.
e Sicut. ¶ Ad hoc inducitur, cùm deficit plena probatio, recipitur suffragium iuramenti, ergo & famæ.
ADDE, quòd fama cum vno idoneo teste facit plenam probationem gloss. in verbo, famam. in capitulo primo, extrà de appellationibus, gl. in verbo, possessiones. in ca. placuit. el i. 21. quæst. iii. Baldum in l. Gallus. §. circa finem, ff. de liberis & posthumis, Car. cons. 9. circa fi. Cepol. in consi. 27. post medium, item in cons. 28. circa fin. in i. vol.
f Veniens. ¶ Et quod dixi de restitutione, præterea. super vltima glossa.
g §. verba. ¶ Concor. alleg. §. eiusdem.
h Veluti. ¶ Et ibi de hoc, &c.

peto à te hæreditatem B. tu verò excipis illum viuere, sola fama
a pbata, ꝙ mortuus sit, aufert tibi exceptionem[a]: secus, si dico te rē mihi vendidisse, vel hominem occidisse, & huiusmodi, nō enim sufficit mihi probare famam. est ratio: nā primū, s. mors B. necessariò quandoq; continget, vt in aut. Collat. j. de hær. & Fal. §. in omnibus. in fi. ff. de pœn. dist. vij. c. fi. Secundum verò fortè non: & sic cum aliis probat, vt in præ. l. 3. Vel dic, ꝙ in casibus fama consentiens cum assertione partis probat: sed non semper: & hoc innuit illud Aliàs, in præ. l. positum. & dic Aliàs, id est, quandoq;. Casus autem isti sunt in præ. §. asinam. & C. de tes. l. j. Inst. eod. §. testes. ff. ne de statu defun. si mat. Et secundum hoc potest intelligi, quod not. in d. §. verba. Quod verò ibi not. ꝙ fama inducit semiplenam probationem, intellige in ciuilibus: secus enim est in criminalib⁹,
b C. de prob. l. fi. 2. q. 8. sciant. & no. in præ. c. veniens[b]. De probatione autem famæ, vel cōis opinionis, vel credulitatis, vide s̄. de probat. §. j. ver. vlt. & seq. Item de probatione infamiæ no. s̄. de inquisit. §. nunc tractemus. versi. quòd si ille. Quid si testes inducuntur ad probandum famam: & vnus dicit se audiuisse ab vno, alius ab alio? & de hoc s̄. de inquis. §. j. ver. quid si vnus. Quem effectum habeat fama circa matrimonia, vel circa beneficia diu possessa, not,
c secundum Papam, extrà de præsump. illud[c]. ¶† Quid si testis in-
5 terrogatus super pluribus articulis, siue positionibus, dicit se nihil scire ferè in omnibus, paucis exceptis, super quibus pauca dicit: in fine autem sui testimonij interrogatus dicit, quòd de omnibus & singulis præmissis est publica vox & fama: & dicunt quidam, quòd hoc dictum testis de publica fama restringendum est tantùm ad ea, super quibus deposuit: & non ad ea, de quibus nil
d testificatus est[d]. Alij tamen dicunt, & veriùs, quòd referri debet ad omnia in omnibus articulis cōtenta: quia cùm ponens de omnibus ponat, siue asserat, de omnibus intelligitur respondisse. Bene enim potest esse, quòd testis aliquid nescit: & tamen de hoc est vox, & publica fama: quia si testis deponit de scientia, & non de credulitate, æquum tamen est, si testis in hoc dubio requiratur quòd dictum suum declaret. Et in hac sententia fuimus in quæstione, quæ coram nobis agitabatur inter archiepiscopum Rauennatem, & commune ciuitatis Forliuij super castro Meldruæ, &
e quibusdam aliis castris[e].

ADDITIONES.

a Exceptionem. ¶concor. s̄. de actore. §. j. versi. sed quid si iste. facit quod no. ff. quemadmodum test. ape. l. ij. §. si dubitetur. vbi no. ꝙ in hoc sufficit semiplena probatio. Facit ēt, quod not. vt lite non conte. q̄m. §. si autem. in glo. ij. & idem not. ſm Hug. ff. sol. mat. l. si quidem. & tene, quod ibi no. Cyn. distinguendo modum mortis an in naufragio, vel in bello, an aliter, ꝙ bene sic probabitur per testes: & tunc non sufficit probatio famę in facto recēti, vt dixi s̄. post Iac. de Are. Ad id, quod sequitur, ꝙ naturale est mori, respōde per l. vlt. C. de sac. san. ec. vbi patet, quod naturale est viuere vsq; ad centum annos. Congruum exemplum sui dicti poterat inducere auctor de l. 3. ff. ad Mace. & ibi fama tollit exceptionē Macedoniani: & idem ibi l. j. C. eo. tit. & idem in oībus casibus, in quibus fama, vel cōis opinio veritati ꝯria tuetur contractus, testamēta, iudicia, sententia, & arbitria: de quibus infrà aliqua sequentur. ADDE, quæ requirantur ad probandam mortem alicuius, Bald. consil. xxxiii. in fin. & consil. cccciiii. i. libr. per Alexand. consil. iiij. ij. volum.

b In præd. c. veniens. ¶alleg. s̄. ver. quippe si. quod loquitur, etiā si de crimine ciuiliter agatur. scire debes, ꝙ Thomas abhorret illud dictum, ꝙ fama confirmet assertionem partis, & negat verum esse, quod dicit Acc. vbi s̄. ꝙ illa fuerunt verba Io. dicentis, ꝙ facta diligenti excussione. Io. And. tenet apertè contrarium, ꝙ fama n̄ probat, vbi agitur ex contractu, vel rei vendicatione, vel simili actione ex quacunque causa, quod tantum petitur ex aliquo cōtractu, necesse est probari per testes de veritate, & de sua scientia deponentes, C. de testi. l. testiū. & quod ibi no. in gl. sic ergo. Item si petitur ratione dominij, vel quasi, vel causa simili, apertè probari debet actoris intentio, ff. de rei vend. l. in rem. C. de proba. cùm res. & l. actor. ff. eo. l. ij. & ad illum ver. alleg. numerus testium, & c. sic respondet, text. vt dicit, ponit tria, nemerum testium, dignitatem & auctoritatem ipsorum, & famam consentientem & confirmantem. Primū recipit, ꝙ multitudo testiū ꝯfirmat pbationem, q̄ non sunt oī exceptione maiores, ita ꝙ duo tales non pbarent, sed quia sunt in numero plures. vt valida probatio recipiatur. Secundò dignitas & auctoritas validat probationem inualidam, ꝙ erant consanguinei producentis, vel ex causa simili. Tertiò fama confirmat probationem testiū, vel aliam contra q̄ erat aliqua suspicio. & fortiùs, si non erat: quia facit eā validiorē pp famā. Determinat ergo vnus casus alium, sicut vna scriptura aliam ff. de testi. hæredes palàm. §. sed si notam, & de legat. j. si seruus plurium, in fi. Ad §. fi. qui vult vulgi opinionē spectādam. r̄ndet, illud verū in significationibus vocabulorum, vt dixi s̄. post Iac. per ea quæ ibi dicam. R̄ndetur ēt ad duas alleg. leges, quas alleg. ibi glo. & allegatæ sunt s̄. prox. ver. causas. Ad l. si pater. C. de statu defun. respondet, ꝙ ibi fama non probat principale, de quo agitur, sed inducit præsumptionem ad tuendū statū defunctæ & filiorū: & est speciale fauore libertatis, propter quam etiam contra pupillum & rempublicam inducitur ibi præsumptio. Concludit ergo famā non probare, sed ꝙ alias probationes coadiuuet: & licet cæteris casibus, vt s̄. dixi, valebit aliàs inualidū: plus dicit, ꝙ si de iure cōi fama non sufficit ad torturam, de facto tamen seruatur contrarium. Quòd id sit de iure, patet ff. de quest. l. j. in prin. & l. vnus. §. j. C. de quæstio. l. milites. C. de fal. l. sicut. in fi. quę iura probant, vnū indicium nō sufficere ad torturam. ponunt enim semper plurale. Oportet ergo aliud indicium concurrere cum fama. putà inimicitiam, vel quòd se iactauit facturum esse, vel fecisse, vel aliud tale: & idem Roland. doctor. Et vbi de q̄stionibus, vide, quod post Dy. & Iac. de Bel. dixi s̄. de probat. super ver. violenta, ADDE, vt per Rom. consi. 7.

c Illud. ¶Ibi satis scripsi in magna glossa.

d Testificatus est. ¶Supple, tamen interrogatus.

e Aliis castris. ¶Vide, quod dixi s̄. de teste, §. nunc videndū. ad finē.

¶Quid sit rumor.

4. §. Nunc de rumore dicamus. Est autem rumor, particularis assertio ex incerto auctore & sola suspicione proueniens, extrà de eo, qui cogno. consan. vxo. suę, super eo. extrà de elec. Osius, & hoc minus probat, quàm fama. Nā fama est communis viciniæ acclamatio, vt dixi: Rumor verò est, cùm pauci aliquid, non tamen publicè dicunt, vt dixi, & probatur extrà de regular. veniens. prope prin.

SVMMARIVM.

¶Manifestum quid sit.

1 *Manifestum an probari debeat.*
2 *Notorium aliud est, quàm communis opinio.*
3 *Fama & communis opinio in quibus differant.*
4 *Communis opinio probat, & pro veritate habetur.*

5. §. Sequitur de manifesto videre. Est autem manifestū publica, seu famosa proclamatio, ex certa scientia & à certis auctoribus pueniens: & p̄t manifestū probari per multos auctores: nō t̄n per tot, quòd fiat notorium. vnde dicit lex, ꝙ palàm, id est manifestè, testari dicitur, qui non in publicum heredem nominat, sed coram testibus, qui ad solennitatem sufficiant testamenti. vt colligitur ff. qui test. fac. possunt, heredes palàm. in prin. & sic sumitur manifestum xj. q. 3. eorum, in fin. vbi dicitur, licet aperta, id est manifesta, sit aduersariorū reprehensio
1 iudex tamen debet ordinem iuris seruare. ¶† Et ex hoc probať, quod manifestum probari debet, ij. qu. j. deus omnipotens. Q̄nq; ēt manifestum ponitur pro notorio: impropriè t̄n, vt patet extr. de ver. sig. cùm olim. & c. ex parte, ad fi. & de vsu, cùm in diœcesi. ſm vnū intellectū. & c. cū tu. & 2. q. j. manifesta. & c. de manifesta. & c. scelus. & de appel. Romana. §. si aūt post. & pro publico, vt ex
2 trà de diuor. porro. §. fi. ¶† Item etiam aliud est communis opinio, quàm notorium. nam communis opinio est tantùm de longe præteritis, & quæ probari non possunt per testes de visu, nisi, prout not. s̄. de prob. §. i. ver. vlt. & seq. notorium verò est de præsentibus, vel proximè præteritis. & quæ de facili probari possunt
3 per testes de visu, vt ĩ. §. iam. per totum. ¶† Sed in quo differunt
a communis opinio & fama[a]? Respon. cōis opinio facit ius, C. de testa. l. i. ff. de offi. præt. Barbarius. iii. q. vii. §. tria. in prin. C. de sent. & inter. om. iud. si arbi. C. ad Mace. l. si quis. ff. de supel. leg. ipsi. §. fi. de acqui. hær. si quis. §. planè. & in præ. ver. vlt. sed fama non facit ius. statur tamen ei, donec contrà probetur. quod fieri potest, vt
4 s̄. §. fama. ¶† Item & communis opinio probat, & pro veritate
b accipitur, vt in præd. §. concor. Arg. contrà ff. de euict. si dictum[b]. Sed dic, quòd communis opinio vilissimorum non probat, vt in præ. l. Barbarius. sed bonorum sic, C. de epi. aud. auth. si præses.

ADDITIONES.

a Fama. ¶Vide, quod dixi s̄. §. fama. post principium.

b Si dictū. ¶Et de iure pat. ꝯsultationib⁹, vbi nō sufficit credulitas.

¶Quid sit omnino occultum.

a 6. §. Nunc de occulto[a] dicamus. Est autem omnino occultum, quod nulla ratione probari potest, extra. ve

ADDITIO.

a Nunc de occulto. ¶De notorio distinguendū, ꝙ antiqui, vel moderni nostri non intrauerunt hanc materiam per modum sum-

mæ

tr.vt eccle.bene.vt nostrum. Occulta enim soli Deo reseruantur vt ij.q.v.consuluisti.verb.spontanea.vj.q.j.si omnia.& tale occultum vocatur Secretum, vt 32.dist.erubescant.& ext.de simo.tua nos.in fi.& ij.q.j. si peccauerit. Quandoque verò vocatur Latẽs, 32.q.v.Christiana.& in tali iudex sententiam ferre non potest, vt ij.q.j.§.quando verò.& c.seq.prope finem, c. Deus omnipotens. Est tamen quãdoque aliquid occultum iudici, quod potest & debet probari, vt C.de app.eos.§.si quis autem.& s.§.j. versi.verùm ad id. Sed de tali occulto hìc non loquimur: sed de illo, quod nõ potest probari, nec etiam publicari, vt ij.quæs.j.si peccauerit.& in præ.c.vt nostrum.

ADDITIO.

Prima, quod esset quærere, quid sit notoriũ sine distinctione sumptum, & vnde sic dicatur. Et ante quàm ad vlteriora membra ꝓcedam, præmitto me sæpius considerasse, quòd sine magna prolixitate non oporteat hanc materiam sic diuisim tradi, vt summationis forma requirit. Sunt enim multa ex his sic connexa, quòd coniunctim necessariò sunt tractanda: ego autem vltra expressionem locorum, quibus membra tractantur, illa per alphabetum signabo in capite virgularum, sic quòd etiam ex numero alphabeti facile locus membrorum habebitur, cùm his, quæ ibi addam tamen s.§.j. complura, quæ tangunt materiam, sunt incerta, quæ inferiùs declarabo.& vide, quod hic dixi super rubric. Ad prima duo cõiuncta veniens, de quibus nil infrà per auctorem, dico notorium esse adiectiuum qualitatis. Vnde potest dici, quòd notorium indistinctè sumptum, est rei, cui adiungitur, valde plena notitia. Habemus autem in materia positiuum, comparatiuum & superlatiuum in nomine Not⁹, notior, notissimus. in aduerbio Notè, notius, notissimè? medium non est in vsu: primum, ij.quæ.j.notum.tertium, de renun.nisi cùm pridem.§.verùm.& hoc Notus, sonat in idem, quod cognitus. Scripsi sine H.posito enim H, inter T, & V, sonat illegitimum natum ex adulterio, vt dixit gl.in præ.c.nisi.§. personæ.in fi.vel, vt suprà eo.scripsi, ex patre nobili & matre ignobili. Habemus etiam notiorem, ij.q.vlt.sciant cuncti.quę est lex vlt.C.de probat.& in decret.pia.de excep.& vide, quod ibi no.super eod.ver. Secundò videndum est, quot sint eius species, vel quę diuisio? vide hìc in prin.quam diuisionem posuerunt Io. ij.q.j.manifesta.& Ber.de cohab.cleri.& mul.vestra. Tertiò, quæ sit subdiuisio, vide in ver.cæterùm. Quartò, qualiter diuersę eius species cognoscantur, vide per exempla in prin.& ij.q.iij.versi.& specialiter. De tertio ibi, & hoc notorium. Quintò, quotus numerus personarum inducat notorium: vide sub eo.ver. ibi, secundò ex multitudine. Sextò, quis modus procedendi sit in illo seruandus: vide sub versi.si verò sint. Septimò, si qua petitio, & qualis sit in aliqua eius specie offerenda, vide in versi.Innoc.Papam IIII. Octauò, si qua, & quæ probatio in illo requiritur, vide in singulis membris in ver.idem autem. Nonò, quotus personarum numerus illud probat, vide s.§.j.vers.sed qualiter. quod etiam ter infrà repetitur, & sub ver.& hìc notorium.& ante ver.testes quoque. in fi.§. Decimò, an officiali super illo credatur? vide in ver.si verò sint. Vndecimò, quid super illo deponere habeant testes, vide in ver.& si testes.& ver.testes quoque. Duodecimò, an testium reprobationi sit locus, vide in vers.j.in fi.& ij.in fi.j. Decimotertiò, an per pœnitentiam, vel desistentiam facti, vel morte scientium desinat esse notorium, vide sub ver.cęterum.ver.sed illud verum & ver.Pet.de Samp.ibi, tamen, si tunc. Decimoquartò, an admonitio, vel citatio requiratur in illo: de eo s.§.j.vers.j.circa mediũ, & ver.item nunquid.& vide, quod not.de app.cùm sit Romana, in vlt.gl.& quod super ea dixi: & quod scripsi in decr.vestra.super gl.vbi.in prin.& ante medium, & in fi.& vbi D.in prin.& quod habetur j.ver.Petrus. Decimoquintò, an in illo purgatio indicatur, vide sub ver.Pet.de Samp.ibi, nec tunc est. Decimosextò, an sit necessario in illo ferenda sententia, vide in vers. nec tunc est. Decimoseptimò, an super illo recusationi, vel appellationi sit locus, vide in ver.ij.in fi.vbi etiam datur remissio.& in præ.versi. Petrus de Samp.vbi de vtroque.& post libellum, ante versic.& si testes. Decimooctauò, quid, si processum sit super notorio, & non apparuit notoriũ, vide ad fi.sub ver.testes quoq;.& s.§.j.ver. I.ad fi.

¶Quid sit penè occultum.

7.§. Pene occultum dicitur, quod per paucos probari potest.& ideo dicitur Penè, id est quasi occultum: quia id pauci sciunt, puta duo, vel tres: ita tamẽ quòd probari possit: vel etiam quinque. nam Secretum dicitur, quod fit in præsentia quinque, vt de pœ.dist.j.§.hæc ergo secreta.ver.non sunt hęc.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinitas qualiter dicatur notoria.*
2 *Notorium iuris quid sit.*
3 *Notorium facti quid sit.*
4 *Manifestum quandoque ponitur pro notorio.*
5 *Notorium facti tribus modis deprehenditur.*
6 *Decem homines faciunt parochiam: & eorum sciencia facit quid notorium.*
7 *Notorium facti ex temporis qualitate deprehenditur.*
8 *Notorij facti species sunt tres.*
9 *Notorium facti actu interpollati qualiter dicatur.*
10 *Notorium facti actu manentis quid dicatur.*
11 *Probatio plena in notorio facti actu transeuntis est necessaria.*
12 *Notoria diuersimodè considerantur.*
13 *Iudex non potest sine probatione sententiam ferre.*
14 *Notorium quo casu probatione indigeat.*
15 *Accusatio, seu petitio qualiter fieri debeat, vbi notorium facti actu transeuntis iudici est occultum.*
16 *Testibus ad probandum notorium productis potiùs quærenda est diffinitio, quã diffinitum.*
17 *Testes notorium probare volentes quæ debeant probare.*
18 *Argumentum de scientia notorij ad simplicem scientiam non est bonum.*
19 *Ordo iudiciarius in quibus notoriis est obseruandus.*
20 *Notorij probatio quot testes requirat.*

¶Notorium quid sit, & quot modis diuidatur.

8.§. Iam de notorio dicendum restat: circa quòd est distinguendum. nam aliud est notorium præsumptionis: aliud iuris: aliud facti [a]. ¶†Notorium præsumptum est iuris
1 euidentia vehementer præsumpta, vt paternitas & filiatio. vnde si vir & vxor aliquem infantem, vt filium, nutriant, & filium eum vocent, præsumitur eorum filius esse, extrà de proba.per tuas.& qui fil.sint leg.transmissæ.quia filius is est, quem nuptiæ demonstrant, ff.de in ius voc.quia semper.& ff.de his, qui sui, vel alie.iuris sunt, filium.extrà qui fi.sint legit.causam, quæ. Potest etiam dici notorium præsumptum crimen infamati in purgatione deficientis, extrà de cohab.cler.& mul.tua.§.fi.& de simo. insinuatum. §.j.Item consanguinitas est notoria præsumptiuè, vt extrà de di-
b uor.porrò.§.j.& hoc non exigit probationem, secundum Vin.[b] [illegible] euidentia.& ij.q.j.manifesta. Item translatio alicuius episcopi de vna ecclesia ad aliam non potest esse non noto
c ria, vt extrà de translat.quanto.& de cler.exc.illud.circa prin.[c] Potest autem ad cautelam.& ex abundanti probari, vt s.§.j.ver.verũ
d veruntamen si negetur [d], bene probatur, vt in præd.c.transmissæ
2 sed ex quo de ipso constat, statur ei, nisi ꝯ probetur. ¶†Notoriũ iuris verò est, de quo quis condemnatur, vel in iure cõfessus est, vt in præd.c.vestra.& eod.tit.c.fi.& ff.de stat.ho.ingenuum.ff.de reg.iur.l.res iudicata.& extrà de verb.sig.cùm olim.de tem. or.c. fi. dummodo confitens in confessione perseueret, aliter non, ff.
e de quæst.l.j.§.quæstioni [e]. Dom.meus sic describit: Notoriũ iuris est spontanea confessio clara probatio, iusta & irretractabilis dif-
f finitio, scilicet sententialis [f]. Quod dicit Clara probatio, probatur v.q.vj.

ADDITIONES.

a Aliud facti. ¶Hæc tria membra ponit Ioan.& Ber.vbi s. ADDE, qualiter notorium facti dicatur iuris, & an ab eo possit appellari, per episcopum Alex.in c.peruenit. extrà de app.& per Bal.qualiter dicatur iuris & facti, eius consilio xl.j.lib.& an notorium æquiparetur scientiæ.probat: & an famæ, per eundem consilio 128.eo.j.lib.

b Secundũ Vin. ¶Hoc fateor in secunda specie suprà posita: de prima & 3.non est verum, vt infrà sequitur, & iura, quæ sequuntur, non de probatione, sed de accusatione loquuntur.

c Circa prin. ¶Idem dixit Inn.in administratione, qua filius immediatè succedit patri, in decr. quoniam.de fil.presby.& vide, quod ibi dixi post Inn.& Host.

d Si negetur. ¶Supple, tale notorium præsumptum.

e §.quæstioni. ¶Fertur ẽt sententia sup notorio iure, quando pronunciat contra defensionem.quę de iure non procedit, vt scripsi post Inn.& Host.de elect.dudum.ij.ver. nos igitur.in prin.

f Sententialis. ¶Quid de pręcepto, vide, quod no.ii.q.vi.hoc quippe.in prin.de verb.signi.ex parte.j.in vlt.gl.contrà.& facit, quod not.Inn.ibi scripsi in glossa magna ante fi.ver.nec seruatur hic ordo. Cessat autem contrarium, si restringatur ad casum expressum cui concor.quod post eum scripsi de censibus, significauit.in magna gl.circa medium, ver.item videtur. ADDE, quòd notorium inducitur per confessionem iudicialem, & per sententiam, Ang. consil.x.& per publicum instrumentum quodam modo, secundum eundem consi.310. Et an acta iudicij faciant notorium, Ab. in cons.12.ij.lib.

ADDITIO Adde tu, quòd acta inducunt notorium inter partes vt in c.cùm olim.de verb.sig.per Inn.in c. ex insinuatione. de appel.&

a v.q.vj.Epiphanium.C.de probat.ſciant.C.de re iud. geſta [a].nam,
ſecundum Vin.per probationem fit notorium iuris, ſic vt poſſit
fieri condemnatio,vt in præd.c.veſtra.cætera probantur in pręd.
b concor. Vin.autem dixit [b], nunquam per confeſſionem, vel per
ſententiam crimen fieri notorium.Nam,ſecundum Ber.contin-
geret ſæpe dici notorium id, quod nunquam factum fuiſſet, vt ſi
quis falsò confitetur ſe crimen,de quo agitur, commiſiſſe: vel ſi
quis ſententialiter condemnetur de crimine,quod nunquam cõ
miſit requirit ergo ius facti euidentiam, quæ ſe ingerat homini-
bus loci,vbi committitur:& rei veritas eſt,vt quid dicatur noto-
rium:non negat tamẽ, quin eccleſia in ea procedat,ac ſi eſſet no-
torium.Tu dic,quòd hoc non obſtat. Nam licet falsò quis con-
fiteatur,vel iniquè condemnetur,tamen per illam cõfeſſionem,
ſeu ſententiam factum illud habetur de iure pro notorio, donec
contrarium oſtendatur.Nam ſemper confeſſioni ſtabitur,niſi er
ror probetur,vt extrà de temp.ord.c.fi.& de confeſ.c.fi.C.eod.l.
vnica: & etiam ſententiæ ſtatur, donec eius iniquitas detegatur,
vt extrà de re iud.ſicut.extrà de renun.in præſentia. & ita eſt no-
torium iuris,non autem dico facti.In tali autem notorio & con-
tra ipſum probatio recipitur, ſi in dubium reuocetur, vt in præd.
c.ſicut.& quis appellans auditur,vt extrà de appell. Romana.§.ſi
3 autem poſt.De quo dic,vt ſ.de appel.§.in quibus.ver.x.¶†Por-
rò notorium facti eſt illud crimẽ,in quo fama publica ſuum præ
bet adminiculum:& ipſa rei euidentia proteſtatur, ita ſe exhibẽs
omnium hominum, vel maioris partis alicuius loci conſpectui,
vt nulla poſſit tergiuerſatione celari,vt extrà de cohab.cleric. &
mul.tua.& c.veſtra.& cap.fi.vt in exemplo poſito j.verſi.notori-
c um facti actu manentis.Vel,ſecundum Vin.[c]notoriũ facti eſt qđ
commiſſum,vel factum nõ dubitatur à populo,vel à maiori par-
te populi. Nõ enim exigitur totius populi notitia,vt j.ver.prox.
4 ¶†Et nota, quòd quãdoque manifeſtum ponitur pro notorio,
vt ſ.§.ſequitur. Vber.de Bo.dixit,quòd illud eſt notorium, quod
continuè viget,& in præſenti eſt publicè videre: vt ecce,accuſa-
tur T.quòd iacet cum Berta vxore P. & ipſe T. eam tenet conti-
nuè in domo ſua, & palàm ea vtitur, & conuerſatur cum eadem
in domo,menſa,lecto,& aliis,vt infrà verſ.notorium facti. Et di-
cit,quòd ſi quis publicè aliquem in platea coram hominibus in-
terfecit,hoc non eſt notorium.poteſt enim [illegible]
ſtat iudici:& accuſatus coram eo inficiatur:& ſic fit res dubia,nec
eſt ſibi notoria,C.quibus ad libet.procla. non licet, l.iij. extrà de
teſti.cog.c.iij.arg.ad hoc ij.q.j.§.fi. Tu dic,vt iam infrà dicam,&di
xi ſuprà §.j.verſ.ſed qualiter.nec ĩ notorio facti requiritur, quòd
omnes circunſtantiæ notę ſint.quod dic,ſecundum dom.meum
& ſecundum Papam,vt not,in præd.c.tua.ſuper verbo,nulla ter-
d giuerſatione [d].¶†Et hoc notorium facti tribus modis deprehẽ-
5 ditur.Primò ex qualitate loci, vt quia fit in loco publico. nam ſi
in occulto fieret,non eſſet publicum,arg.Inſtit.de iniur.§. atrox,
de pœn.diſtinctione.prima.aut facta.
Secundò ex multitudine præſentium. tot enim debent adeſſe,
quòd eorum præſentia faciat crimen notorium: nec paucorum
præſentia , putà duorum, vel trium, vel quinque ſufficit ad ali-
quid notorium faciendum. vt ſ. §.penè occultum.& ſ.verſicul.
prox,licet duo probent notorium,vt in prædi.verſi.ſed qualiter,
imò requiritur totius viciniæ notitia:& quod omnes communi-
ter crimen commiſſum fore acclament,ſecundum quoſdam, vt
ij.q.j.ſcelus.& 23.q.iiij.cum quiſque.Alij,vt Vin.dicunt,quòd ſuf
ficit ſcientia maioris partis eius,extrà de purg.can.conſtitutus. &
ij.q.j.de manifeſta.& gloſſ.ibi poſita ſuper verbo,plurimis cauſa,
&c.iudici tamen debet eſſe notum,vt in præd.cap.cum quiſque.
6 ¶†Quidam tamen,vt Ioan.[e]dixerunt decem hominum ſcienti
e am ſufficere,vt quid dicatur notorium.nam tot faciunt parochi-
am,vt x.q. iij.vnio. & teſtimonium vnius parochiæ facit crimen
notorium eſſe,vt ext.de pur.ca. cùm dilectis.alij ẽt dixerunt tres
ad hoc ſufficere:quia tot faciunt collegiũ,vt ff.de ver.ſig.Nerati
us.quod nil eſt:quia & eadem ratione duo ſufficerent,qui faciũt
congregationem,vt extrà de elect.cap.j.non ergo poteſt dici ali
quid notorium in vico, ſeu villa, vbi duo, vel tres, aut quinque
duntaxat inhabitant.Quidam etiam dixerunt,& fortè non malè,
quòd arbitrio iudicis relinquitur, quot homines faciant notori-
um,cùm non ſit in iure expreſſum,arg.extrà de offi.deleg.de cau-
7 ſis.ff.de verb.oblig.continuis.¶†Tertio deprehenditur notori-
um facti ex temporis qualitate: putà, ſi fit de die: quia ſi de nocte
fiat,non poſſunt homine benevidere, vbi lumen deeſt,xviij.q. ij.
pernicioſam.extrà de offi.deleg.conſuluit.& in præd.l.aut facta.
verbo,temporis.& de pœnit.diſtinct.v.conſideret.in princ.& ex
8 aliis circunſtantiis, quas diſcretus iudex conſiderabit. ¶†Cæte-
f rum huiuſmodi notorij tres ſunt ſpecies [f]. Nam & aliud eſt no-
torium facti actu tranſeuntis:aliud actu interpolati:aliud actu ma
nẽtis.Notorium facti tranſeuntis actu dicitur,quod ſemel ita no
torium factum fuit, quòd nulla potuit tergiuerſatione celari.
quod tamen factum,ex quo ſemel publicè actum fuit, reiteratio
nem nõ habuit,ſed quia ab initio fuit notorium, adhuc per con-
tiam memoriam hominum & ſcripturarũ notorium reputatur.
Et hoc modo dicimus eſſe notorium Chriſtum paſſum fuiſſe, vt
j.q.iiii.notandum.& de conſec.diſt.ii.ſemel.Chriſtus.& c.ſeq.ſed
hoc verum eſt,ſi iidem homines viuunt:aliàs,ſi mortui ſunt,non
g eſt notorium,ſed eſt fama de facto præterito, ſecundum Vinc.[g]
quamuis hodie idem ſit populus ciuitatis fictione iuris, qui erat
antè,etſi iam mille anni ſunt elapſi,vt ff. de iudic. proponebatur.
& vij.q.i.denique.ſed hoc in aliis. Nam paſſio Chriſti cunctis fide
libus eſt notoria,propter continuam hominum memoriã,& te-
ſtimonium Euangeliſtarum,& aliorum continuè euangelizanti
tium Chriſtum fuiſſe paſſum. Item licet quodlibet crimen deſi-
nat eſſe per præſentiam,vt l.diſt.ferrum.& xv.q ij. §.his auctori-
tatibus.non tamen deſinit eſſe notorium: quia fuit in conſciẽtia
populi:& de tali etiam notorio loquitur extrà de elect.bonæ.j.§.
licet autem. ibi enim dicebatur notorium eſſe, quòd Duarmaci-
eñ.receperat eccleſiam Maguntinam,quo ad temporalia & ſpiri
tualia, ſine licentia domini Papæ, ad quam fuerat poſtulatus. Et
intelligo, quòd ex pòſt facto adueniente legato abſtinuit ab ad-
miniſtratione dictæ eccleſiæ Maguntinæ:& ſic dicebatur notori
um facti actu trãſeuntis:& tale notorium probatur per teſtes co-
ram iudice,cui factum non eſt notorium,quia non vidit, quãdo
ille adminiſtrauit,vt ibi patet,vt ſ.§.j. verſi. cæterum.Item etiam
notorium facti actu tranſeuntis eſt,ſecundum do.meum.& Vin.
& Papam. ſi epiſcopus de eccleſia ad eccleſiam tranſeat, & bona
ſecundæ eccleſiæ adminiſtret,extr.de tranſlat.quanto.§.ne autẽ.
extr.de cle.non reſi.c.j.de cler.excom.illud,vel ſi quis patenter in
platea,& ſub conſpectu populi aliquem occidat,vel vulneret,ex
tr.de teſt.cog.peruenit.j.de pœn.diſt.j.aut facta.quo caſu ſi ſit no
torium iudici,petitio formabitur,& procedetur,vt j.ver.ſi verò
9 ſint notoria. ¶†Notoriũ facti actu interpolati dicitur, quod fit
ſic publicè,quòd aliqua tergiuerſatione celari non poteſt.quod
ſæpius iteratur,non tamen fit continuè. quale eſt crimen vſura-
rii manifeſti: quia ille publicè tradit cuilibet petenti pecuniam
ſub vſuris: & frequenter hoc iterat, non tamen quotidie vſuras
recipit:quia nec ei quotidie pecunia numeratur: & de tali noto-
rio habes extrà de vſuris,cùm tu manifeſtos, id eſt,notorios.vbi
h de hoc.[h].†Notorium facti actu manentis dicitur,quod ita publi
10 cè fit,quòd aliqua tergiuerſatione celari non poteſt:& habet fa-
cti ꝯtinuationem: ſicut cùm aliquis manifeſtè in carcere detine-
tur.de quo habes ext.de ap. dilectis filiis decano. vel ſi quis tenet
publicè & cõtinuè concubinam in domo,menſa, & lecto,& libe
ri vagiunt in gremio eius eos baiulantis,arg.in præd c.tua nos.&
C.de nup.ſi vicinis.& extrà de app.conſuluit.j. & c. relatum.& in
præ.c.de manifeſta.& ij.q.j.§.cognitio aũt.& extrà de diuor.ſigni
ficaſti.& 28.diſt.priuſquã.72.diſt.ꝓpoſuiſti.in prin. vel ſi qs ꝯ ſa-
cramẽtum fidelitatis dominum ſuum ꝯtinuè ꝑſequitur,vt extrà
de elect.

ADDITIONES.

☞pel.& per doct.in c.veſtra.de cohab.cler.& mul.Et an,& quãdo
acta inducant notorium,vide Soci.conſilio 96.incip.conſidera-
ta.col.iij.ver.ſecundò principaliter.j.in iiij.volum. Et an in noto-
riis debeat ordo iuris ſeruari,& an requiratur probatio in noto-
riis,& quotuplex ſit notorium,tradit latè Ioan.de Turrecrem.in
c.manifeſta.ij.q.j.Henr.Fer.
a Geſta.¶Et ſcripſi poſt Inn.in præd.c.cùm olim.
b Vinc.autem dixit.¶In decret.tua.de cohab.cler.ꝙ mul.in decre.
euidentia.de accuſ.
c Vel,ſecundum Vin.In decret.conſuluit.j.de app.
d Nulla tergiuerſatione.¶Quod ego ſcripſi in decret.veſtra.ſuper
gloſſa,& quod ſequitur:ibi vide ſub litera E.ver.& eſt ſciendum.
ibi tamen ſolùm de loco & tempore,quaſi ſecundum ꝯprehen-
datur ſub loc,putà populo vici.
e Vt Ioan.¶Qui hoc not.in prællegata.cap.de manifeſta.
f Species.¶Secundum Vinc.Innoc.& Hoſt.vide ſuprà ver. ſub li-
tera B.
g Secundum Vin.¶Vbi ſ.de appel.conſuluit.
h Vbi de hoc.¶Vide quod dixi in decr.cũ in diœceſi.ſuper ii.gl.e.
titulo, vbi teneo notorium actus continui vſurarium, qui men-
ſam, vel altare ſuum tenet paratum omnibus mutuare volenti-
bus:in illis autem, qui mutuant ad inſtrumenta procedit, quod
hîc dicitur.quod autem hîc ſequitur, vide in gloſſ.de qua ſ.B.vl-
tra medium.
ADDE,vt per Fede.conſil.viii.Bald.conſil.xxv.j.libr. & conſilio
cxxv.ii.lib.

de elect. venerabilem. §. eos igitur. ver. sunt enim notoria. & ver. idem etiam dicitur contra proprium. & extrà de exces. præla. grauem. & tale notorium potest dici notorium facti à iure præsumpti. Licet enim si quis sic secum, aliquam teneat, non tamen est notorium, quòd eam cognoscat, quia illud factum nõ fit sub conspectu hominum, sed ius sic esse adeò vehementer præsumit quòd id fore notorium reputat. Nec enim aliter hoc certum esse potest, nisi per huiusmodi præsumptionem: & talis præsumptio pro notorio habetur: extrà de cohabit. cler. & mul. clericos. & c.
11 tua nos. extr. de præsump. literis. ¶ † Istud autem notorium facti quidam in tres prædictas species ideo distinxerunt, quia dixerũt, quòd in notorio facti actu transeuntis necessaria est plena probatio: vt in præd. c. bonæ. §. licet autem. & tunc, secundum Papam formatur petitio. vt infrà versi. si verò sint notoria. Vin. verò no. extr. de appel. consuluit. j. quòd hæc species non probatur, nisi qs velit ex abundanti, vt s̃. dixi de notorio præsumpto. In notorio autem facti actu interpolati dixerunt semiplenam probationem sufficere, vt in præd. c. cùm in diœcesi. vbi de hoc. In notorio verò facti actu existentis nullam probationem esse necessariam dicunt, vt in præd. c. dilectis filiis. & 2. q. j. de manifesta. extr. de elect.
a venerabilem. ver. sunt enim notoria. Tan. verò dixit [a] indistinctè. quòd siue sit notorium facti, siue iuris, quocunque istorum modorum crimẽ alicuius sit notorium, potest iudex talem criminosum ex officio suo punire: quamuis coram eo non accusetur, nec testibus conuincatur. Si verò non est notorium, quamuis sit publicum, seruandus est ordo iuris, vt xj. q. 3. eorum, qui. in fin. P. de Sam. B. non approbat, sed dicit, in qualibet specie notorij facti di-
12 stinguendum. ¶ † Nam quædam sunt notoria iudici & aliis: quædam aliis tantùm, & non iudici: & sic distinguit Gratianus 2. q. j. §. sed sciendum. & §. quando autem. In his ergo, quæ sunt notoria iudici & aliis, vt quia facta sunt, vel fiunt præsente iudice, & tot aliis, quot sufficiunt ad notorium faciendum, in hoc, inquam, notorio iudex non recusatur, vt extrà de appe. proposuit. nec requiritur accusator, vel denunciator, nec datur libellus, nec fit litis cõtestatio, nec iuratur de calumnia, vel de veritate, nec requiritur testis, vel alia probatio: imò tunc ordinem iudiciarium non seruare, est iuris ordinem seruare: citabitur tamen ad sententiam, quæ dic, vt s̃. in prin. huius tit. nec est tunc purgatio indicenda, sed so-
b lùm canonica sententia proferenda [b], vt extrà de pur. can. cùm dilectus. nec etiam poterit appellari in tali notorio, vt extrà de ap. cùm sit Romana. in fi. & c. peruenit. j. & c. consuluit. & c. cùm speciali. tamen si tunc successiuè omnes moriantur, qui viderunt, de
c sinit esse notorium, secundum Vin. [c] Vnde iudex nõ potest sentẽtiare, nisi ei probetur: quia nescit vt iudex, extrà de offi. ord. si sa-
13 cerdos. & in præ. §. quãdo autem. † nisi ipso pro tribunali sedente factum fuerit: quia tunc sufficienter intelligitur sibi esse probatum, ex quo vidit vt iudex, extrà de corp. vit. cùm de tua. & in pd. §. quando autem. dum tamẽ viderit cum tot, quòd fiat notorium crimen illud, vt dixi, & vide suprà de sen. §. qualiter. ver. item fer-
d ri debet [d]. ¶ † Si verò sint notoria aliis, & non iudici, tunc officia-
14 lis denuncians sine inscriptione auditur, vt C. de acc. ea quidem quæ est 4. q. 4. §. aliquando. per quam legem ferè omnes dicunt quòd simplici officiali creditur: sed hoc ibi non dicitur, sed hoc tantùm, quòd ipse denũcians sine inscriptione auditur. & in hoc notorio requiritur probatio, vt in præd. c. bonæ. §. licet autem. & de vsur. cùm tu. & iudex in eo potest duplici via procedere, scilicet per inquisitionem ex officio suo, vt inquirat, an sit notorium vel etiam alio sibi denũciãte, & causam prosequente, & probare volẽte notorium esse: & quocunque modo procedat, nõ est ordo iudiciarius obseruãdus, nec libellus dãdus, nec litis cõtestatio facienda. Reus tamen potest interrogari, an crimen commiserit: quod si negauerit, possunt testes sine alia litis contestatione, & sine iuramento de calumnia, seu de veritate dicẽda recipi: qa in talibus ordinem iudiciarium nõ seruare, est iuris ordinem seruare,
e vt suprà Inno. Papa IIII. not. [e] Quòd si notorium facti actu trãseuntis, est occultum iudici, accusatio, seu petitio poterit sic formari in exemplis positis suprà versicul. notorium facti transeuntis.
15 FORMA. † Cùm talis episcopus se ad talẽ trãstulerit ecclesiam sine Papæ licẽtia, peto ipsum amoueri: vel cùm talis talem in multorum præsentia occiderit, ita quòd nõ est locus inficiationi, peto ipsum puniri. Et ex quo sic petitur, tãquam in notorio proceditur, id est lite nõ cõtestata, vt in præd. c. manifesta. & c. de manifesta. & cap. scelus. extra de accusat. euidẽtia. extr. de iureiur. ad no
f stram. 3. quod verum est, secundum quosdam [f], vbi accusatus est propter contumaciam absens: si verò sit præsens, requiritur litis cõtestatio: & si neget, requiritur duplex probatio: alioquin non tenet sententia, vt iam dicam: & in tali notorio non appellatur, ex
16 trà de appel. proposuit. ¶ † Et si testes producãtur ad probãdum notorium, quærenda est potius ab eis diffinitio, quàm diffinitum quia sicut scripsit Lau. & Ioan. sæpe de notorio loquimur, & quid sit notorium, ignoramus. vt not. in præd. ca. manifesta. Et si testis ignorãs, quid sit notoriũ respondeat dicẽs, quòd crimẽ, ad quod probãdum inducitur, est notorium, nõ valet eius dictum: imò potiùs imperitus matheseos, &c. vt xxxvij. dist. qui de mensa. & arg. ff. de origin. iur. l. ij. §. cumque eum. Item si testis diffiniat, quid sit notorium, nec sit iuris peritus, quærẽdum est, à quo id didicit. Et si respõdet, quòd à producẽte eum, vel eius aduocato, præsumitur subornatus maximè si didicerit, postquam causa mota fuerit, argum. extrà de testi. licet ex quadam. quòd si respõdeat, quòd ꝑ seipsum scit, vel ante litem motam didicit, quòd notorium est id quod totus populus, vel maior pars vidit, vel per verba æquipollẽtia, per quæ diffinitio notorij habeatur, quærendum est ab eo, quot hominum scientia, vel præsentia exigatur ad hoc, quòd crimẽ notorium reputetur. Et si respõdeat de certo numero, quærẽdum est ab eo, qualiter sciat, quòd tot hominum præsentia vel sciẽtia faciat crimẽ esse notorium, quod per aliquod ius nõ poterit diffinire: licet quidam dixerint quòd decem hominum sciẽtia faciat quid esse notorium, quia tot faciunt parochiam. dic, vt s̃. versi. & hoc notorium. Tamẽ duo probãt, vel tres aliquid esse
g notorium, vt s̃. §. j. versi. sed qualiter [g]. ¶ † Testes quoque, qui ad
17 probãdum notorium inducũtur, duo debẽt, secũdum Papam [h],
h probare, ad hoc vt eorum dictum valeat, scilicet quòd viderunt
i crimẽ, de quo testificãtur, committi [i]: & quòd tot alij præsentes erãt, qui videre similiter potuerũt, quòd crimen notorium factũ fuit: aliàs autem nõ probarent crimen esse notorium: nec per cõsequens ad eorum dictum esset reus cõdemnãdus: quia ex quo ñ cõstat crimen fore notorium, per cõsequens lite non contestata, & iuris ordine non seruato, testificati sunt: quod fieri nõ debuit, maximè oblata petitione præmissa, cui debet sententia cõcordare, vt extra de simo. licet Heli. & ideo totus processus irritus est extrà vt lite non contestata. per totum, C. de sent. & interlo. omnium

ADDITIONES.

a Tanc. verò dixit. ¶ Vbi s̃. ver. quocunque.
b Proferenda. ¶ Dixit Inn. in decr. ex parte. j̃. de verb. sig. vt ibi scripsi in gl. per [illegible] post prin, etiam sñiam necessario nõ ferẽdam quod intelligas, vt ibi dixi, de sentẽtia solẽniter in scriptis ferenda: facit in auth. vt iud. sine quoquo suff. §. necessitatem. & quod ibi not. de re iud. c. vlt. libro 6. in v. gl.
c Secundum Vin. ¶ Dixerat hoc auctor suprà versic. cæterùm. post princip.
d Ver. item ferri debet. ¶ Ibi tractat quãdo Potestas de fenestra vidit maleficium: & sic nõ sedẽs pro tribunali: nec viderãt cum eo alij: &, vt præmisit, est sciẽdum, quòd multis placet hæc distĩctio, an sedeat, vel nõ, iudex pro tribunali. hoc placet Ioan. 2. q. j. §. vlt. in j. gl. Vin. in decr. cõsuluit. j. de ap. vbi idem alleg. Sed cõtra hæc facit, ꝙ sæpe per id posset iudex malignari. Item constat, quòd cõfessio facta coram iudice pro tribunali sedẽte non nocet, si facta est de re non litigiosa, vt not. ij. q. j. §. j. & extrà de confes. ca. vlt. sicut. Ergo sessio iudicis pro tribunali ibi nihil operatur: sic vr̃ hîc. Inno. non ponebat hanc distinctionem, cuius verbum in hoc vide in decret. vestra. super gl. ad intelligentiam. ad fi. ij. col. versicu. sunt & qui dicũt. De his, quæ nota sunt iudici vt iudici, datur explum per l. pen. C. qui acc. non pos. & per l. testium, C. de testi. primò de familiari, qui accusat dominum: secundò de teste, qui vacillat, gloss. j. C. qui, & ad quos, & ff. de testi. l. 3. §. eiusdem. gl. quæ incipit, fama. in fi. dicunt aliquid notum iudici, vt notorium. Gui. de Suz. super l. vna, C. vt quæ desunt aduoc. ponit circa hoc quæstionem non dubiam, scilicet cùm solus Potestas vidit hominem occidi, an possit punire occisorem: satis instar in allegationibus, quas nõ curo. Soluit, ꝙ ñ potest: quia nõ est ei notũ vt iudici, sed vt priuato: & iudex in prĩcipali nõ pt̃ de facto supplere, sed habet iudicare sm̃ allegata & ꝓbata, ff. de off. præsid. illicitas. & facit, qđ not. de in lit. iur. l. ij. in fi. vlt. gl. Subdit ẽt, ꝙ nõ peccat absoluendo illũ cũ id fiat legis ꝑmissione, ff. si quis cau. l. fi. Rolan. doctor suo opere char. ij. dicit, ꝙ iniuria facta alicui coram iudice ante prætorium, habetur pro publica & notoria: & sic sine accusatione punitur. Et forsan intellexit notum iudici, vt notorium, vt dixi de acc. alleg. autem l. ea quidem. C. de acc. & decre. euidentia. eo. tit.
e Inn. Papa IIII. no. ¶ vt scripsi, vbi suprà sub litera B.
f Secundum quosdam. ¶ Sic loquitur gl. innominati sub litera B. post prin.
g Ver. sed qualiter. ¶ Et hîc in fine.
h Secũdum Papam. ¶ Et multũ ampliat auctor eius verba, quæ vide super gl. prædicta sub litera B. post prin. idẽ dicã j̃. de dicto Vin.
i Committi. ¶ Contra hoc vide. quod scripsi post Host. de pur. ca. c. pen. super ver. populis. & vide j̃. versi. vj. & qđ statim ibi dicam.

nium iud.prolatam. & quia contra non cõfessum, nec cõuictum processum est, vt 2.q.j.nos in quenquam.& c.Deus omnipotens
a ext.vt eccl.ben.vt nostrum[a]. Vin.verò ꝯ.scripsit.n.sufficere, si testes probẽt alterum, de duobus,s.vel crimen forenotorium, vel
b se vidisse illud cõmitti[b]. Vtraque tñ opin.pt saluari: nã opin.Papæ potest habere locum, quando iudex procedit in probatione notorij ad petitionẽ alicuius: quia tunc exceptio facta lite non ꝯtestata non valet, vt s.de inquisit.§.nunc tractemus.ver.si autem inquiratur.ibi, Gof.verò.& alij.Dictum autem Vin.potest intelligi, quando iudex ex officio suo inquirit, an crimen sit notorium. tũc enim lite nõ contestata possunt testes recipi, vt in præ.§.nũc tractemus.versi.quòd si crimen.ibi, vbi autem prælatus.& in tali notorio pōt appellari, vt extra.de ap.Romana.§.si autem.de quo
18 dic, vt s.de ap.§.in quibus.ver.x.¶†Et nota[c], ꝙ hæc argumenta-
c tio ñ procedit: Scio hoc esse notorium: ergo scio. nõ enim sequi
19 tur hoc in notorio facti præsumpti.¶ † Item dicit Inn. IIII.ꝙ in notorio facti, qđ est notũ aliis,& nõ iudici,& in notorio iuris, & in notorio præsumptionis est ordo iudiciarius obseruãdus, vt not.plenè extrà de cohab.cler.& mul.tua.de hoc dic, vt s.§.j.ver.
20 dixit quoq;.¶†Item notã[d], quòd ad probationem notorij duo
d testes sufficiunt, ff.qui satisdar.cog.si verò.§.qui pro rei.extrà de elect.bonæ memoriæ.quo probato & pronunciato, quòd sit notorium, si non appellatur, procedetur de cętero sine solennitate iuris, tanquam super notorio. Articulus tamen ipse, an sit notorium, vel non,& an sit fama, vel non, solenniter tractabitur. Ad probationem etiam famæ duo sufficiunt, vt extrà de præsumpt. quia verisimile.de consang.& affin.super eo.argum.extrà de accus.in-
e quisitionis.ad fi.[e]

ADDITIONES.

a Vt nostrum.¶Nic.Ma.in quæstione, q̃ posuit super regula quod quis.lib.vj.miscuit illum articulum, quærẽs, an veniret Titius cõdemnãdus de occiso, cõtra quem duo testes deposuerunt, quòd notorium est, ꝙ occidit Seium & cõcor.Inno.sic distinguẽs: Aut testes de notorio deponentes reddũt cãm suæ sciẽtiæ, dicẽdo ꝙ pñtes fuerũt & viderũt,& tũc ex hac sufficiẽti ratione probatum est factum & notorium,& sequitur cõdemnatio. Si autẽ pro ratione sciẽtiæ dicũt se sic publicè audiuisse, vel aliud simile, tuc factum non est probatum, sed ipsum notorium: & sic cõdemnatio sequi nõ potest. Sequẽs enim rationis redditio determinat præcedẽs dictum, ff.de leg.ij.cùm pater.§.dulcissimis.de acquir.poss.si is qui.de calum.l.hęc actio.extrà de verb.sig.intelligẽtia.Idem putat, si nullam rationem reddit, vt per id factum ñ sit probatum, vt verba testium trahãtur ad vulgarem modum loquendi qui est, vt dicãt notoria, quæ communiter audiũt.facit ff.de fun.instruc.& instrum.leg. cùm delanionis.§.asinam. nõ putarem absurdum reuocari testem pro redditione causæ, iuxta not.s.§. fama. in fin. Dictum autem suum probat Nic. per l. singuli. vbi videtur casus C.de acc.Item testes, qui dicunt se audiuisse fortè à viuentib⁹, fortè ab aliis audiuerunt, ff.de cust.reor.diuus.C.de decur.l.j. lib.xij. multò minus istis. Item testis debet testificari de propria sciẽtia, isti de aliena.Sunt ergo ista testimonia aliorum, quæ referũt, quibus non statur, ff.de testib.l.3.§.item diuus. extrà de cohab. cler. & mul.tua.& maximè de criminibus, in auth.de testi.§.quoniam C.de probat.sciant.de fal.l.vbi.Item parificantur probatio instrumentorum & testium, l.in exercendis. C. de fide instrum. sed instrumento referenti tenorem alterius instrumenti non creditur C.de edend.l.procurator.& auth.si quis in aliquo.ergo nec testibus referentibus aliorum scientiam.& isti sunt tales. Fortè dices si necesse habeo probare criminis veritatẽ, quid me releuat hoc notorium? Respon. in forma processus hoc est, quod voluit auctor dilatando verba Inn.hîc,& facit, quod sequitur in versi.fi.Et horum dictum puto verum in notorio facti recentis, & de quo possit haberi certitudo veritatis per sensum corporeum: in antiquis secus: de quibus s.ver.cæterùm.

b Illud committi.¶Discussis locis omnibus, quib⁹ memini de hoc notasse Vin.non inueni eum sic dixisse. Verum est, ꝙ in decret.ad nostram.3.de iureiu. ipse dixit, quod ibi dicit ij.gl. Quod autẽ subdit auctor de vtraque opin.saluanda, si bene ponderas, parum vrget.Nõ enim de forma processus, sed de efficacia probationis tractatur.Dico igitur neutrum dictum simpliciter verũ: scilicet primum, quòd necesse sit deponi de visu, in quo suprà remisi: nec secundum, quòd sufficit probatio per visum, vt dicatur notorium, quod in angulo domus testis solus, vel cum alio vidisse potuisset.

c Et nota.¶Secundum Vin.in præd.c.consuluit.

d Item not.¶Secundum Vin.in decr.illud.de præsum. de cui⁹ vnica gl.fecit auctor duo fercula, hîc scilicet,& quod habetur s.de inquis.§.nunc tractemus.in prin.3.co.ver.vnde Vinc.

e Inquisitionis.ad fin.¶Soluc, vt ibi dixi super vlt.gl.

ADDITIONES NOVAE.

Vide circa hanc materiam quod no.do.Bar.de Salic.in l.ea quidem.de accus.& Bal.ibidem multa dicit.

De diuersis generibus notoriorũ, & quotuplex sit notoriũ, & qualiter super notorio facti debeant deponere partes, Bart.in l.si ego.§.sed & si cum sero.si cer.pe.Circa notorium vide quod no.do.Bar.de Sali.in dict.l.ea quidem.de accus.

Quæ differẽtia sit inter notoriũ actus permanentis & actus trãseuntis, not.ij.q.j.c.de manifesta.& Ioã.An.in c.vestra. de cohab.cle.& mul.& differentia est inter notoriũ & cõem opinionẽ.nã cõis opinio est tantũ de longe præteritis,& quæ nõ possunt probari per testes de visu: notorium autem est de præsentibus & proximè pręteritis,& quæ de facili probari pñt per testes de visu: Inn. in c.transmisse.de verb.sig.& non miremini si sufficiens est probatio communis opinionis. indubitãter enim reputari debet quod omnes homines reputati siue opinati sunt sine contradictione tanto tempore de quo non extat memoria. l. in summa. §.idem Labeo de aqua plu.arc.

In l.raptores.de epis.& cle.Bal.dicit ꝙ vbi crimẽ est notoriũ, & reus confiteatur se nullam defensionem habere,& reus nolit terminum defensionis sibi dari, ꝙ hoc casu non est sibi dandus.allegat l.j.de fur.& Balnea.non ob.l.non tantum.de app.quia ibi crimen non est notorium.

An sufficiat fama publica ad ꝓbãdũ de morte alicuius fac.l.si qs mihi bona.§.planè.de acquir.hære.& l.ij.§.sed si dubitetur.quem ad.test.ape.& C.solu.mat.l.si quidem.& per Bal.s.de prob.

In c.vestra.de coha.clericorũ & mu.an in notoriis requirat̃ citatio.de hoc no.in isto c.dic ẽm verã opinionẽ ꝙ licet in notoriis ñ sit seruãdus ordo iudiciarius, vt c.ad nostrã.de iureiur. tñ in eis requiritur citatio saltẽ ad sñã.non ob.c.Romana de app.qa loquit̃ in sñia excõicationis, q̃ de necessitate ꝓcedere dẽt amonitio q̃tũcunq; sit notoriũ, vt c. sacro. de sent.exc.aliàs si loqueret̃ de alia sñia, tũc ꝓbaret ꝙ in notoriis nõ deberet fieri citatio, quicquid dixerit Ber.& dicas in fi.illi⁹ c.cũ sit Romana.licet apostolus ipsum nõ admonuerit, tñ admouit ipsum per suum discipulũ.nõ ob.ca. quanto de transl.præ.qa ibi non fuit processum ꝯ epm tãquam ꝯ certã psonã: ita ꝙ potuisset citari, sed sufficiebat ꝙ papa ei dixerit ꝙ debebat abstinere ab illa ecclesia ad quã trãsiuerat simplici verbo. cũ in hoc casu citatio locum nõ habeat secus esset quãdo via directa procederetur ꝯ certam personam, quia tunc haberet locũ citatio. Idem tenet Ioan.ꝙ in notoriis est necessaria sñia,& citatio per c.s.ꝓx.fac.qđ dr̃ de sen.exc.c.contingit.lo ij.& per l.cõuentionum.de fideiu.aliàs de fid.inst.& C.de bon. pos.secun.tab. Pau.de Leaz.fac.Bald.in l.cum fratrem.C.de his qui.vt indig.

Quid debeant deponere testes volentes probare notorium, Inno in c.fi.de offi.de le.& c.tua.de cohab.cle.& mul.

Nota ꝙ nõ dr̃ maleficiũ notoriũ per cõfessum, qñ reus ꝯfitetur factum, sed negat maleficiũ: imo dicit se iure fecisse, not.in c.statuimus.de off.de leg.lib.6.Itẽ probatio testiũ ꝓbantium idem factũ non probat notoriũ, vt quia factum corã populo, vel in cõcilio generali.Innoc.ibidem.vide Ange.in l.denunciasse.de adulte.

In l.j.C. de testa.an fama affirmatiua infringat̃ p negatiuã: vr̃ ꝙ nõ. quia fama affirmatiua pt habere originẽ ab his qui habẽt certã rei notitiã per sensum corporis: vt puta per visum.per præsẽtiã vel per auditum. qñ citius auditu percipitur, vt iniuria verbalis, dei blasphemia,& similia, iuxta not.in aut.qui semel.C.quom.& quã.iud.sed fama negatiua nõ pt habere originẽ à cãis per sensum corporis, vt l.actor.C.de prob. & ideo affirmatiua probatio præponderat negatiuæ, l.diem.§.si plures. ff.de arbi. In ꝯrium vr̃ quia negatiua pt habere originem tam directè q̃ indirectè vt l.Pãtonius.de acquir.hære.§.rei.& l.optimã.in fi.C. de ꝯhen.& com. stip.quare videtur dicendum ꝙ stetur melioribus testib⁹ cæteris verò paribus nil sit probatum de fama quia inuicem sibi obstant l.ob carmen.de testi.in §.fi.fac.quod not.in c.j.de præsc.lib.6.& l. si mater.ne de stat.defun.Bal.de hoc etiam per Bar.in l.de minore.§.tormenta.ff.de quæst.

Nota ꝙ sententia & notorium pari passu ambulant, Bald. in l. qui pro rei qualitate.qui sat.cog.& l.ictus fustiũ.de his q not.ĩfa.

Pone ꝙ ꝯ aliquẽ est probata infamia, ipse aũt se vult ꝓbare bonæ famæ: qbus testibus debeat magis credi, Pau.de Leaz. in c.cũ oporteat.de ac.Aliquando deponentes super infamia discodant in loco, aliquando corcordant: primo casu dicit standum esse testibus deponentibus super infamia, licet sint pauciores numero: quia licet aliquis sit bonæ famæ in vno loco, non est verisimile quòd sit bonæ famæ in alio loco.

Quot testes sufficiant ad probationẽ notorij, Spec.in hoc titulo.in fi

lo.in fi.dicit duos.sed dic duos vel tres,&c.q deponant ꝙ sit infamis apud ipsos eosdẽ & ñ à tota pte viciniç,vel maiori.&si ñ ob. In l.ictus fustiũ de his q no.infa.in gl.mag.ibi,vel erat notoriũ & sic nota ꝙ in notoriis nõ desideratur ordo iudiciorũ,&sic pp notorietatẽ criminis pt iudex legẽ trãsgredi in mõ ,pcedẽdi. Sed an notoriũ infamet:vr ꝙ sic,qa habet vim sñiæ l.emptorẽ. de actio. emp.Rñ ꝙ notoriũ nõ æquiparatur sñiæ, sed ,pbatiõi,q̃ nõ infamat,vt l.sed & si possessori.§.fi.de iureiur. vel æquiparatur interlocutoriæ sñiæ nõ diffinitiuæ,vel æquiparatur sñiæ nõ q̃tũ ad effectũ declaratiuũ,nõ q̃tũ ad effectũ iudicatiuũ de nouo vnde notori⁹ criminosus,nõ propterea efficitur infamis in casibus,in quib⁹lex no.factum,vt l.palã.§.fi.de ritu nupt.sic notorius criminosus nõ propterea est depositus à dignitate vel officio,sed exigitur sententia.not.Inn.in c.qualiter & quando.extr.de accu.in 3.col.Bald.

In c.veniẽs extr.de ver.sig.dixit Inn.ꝙ cõis opinio idẽ ẽ qđ cõis credulitas,& importat famã,& ẽt credulitatẽ cum aliqua rõne,licet.n.lingua moueatur ad loquẽdũ facile qđ vult, sicut raro mouetur facilè ad illicita:anima tamẽ facile nõ mouetur ad credendum, sed tñ præcedente ratione, qa solus deus scrutatur animã. ideo ille qui fert testimonium de opiniõe si ĩterrogetur quõ scit hãc esse cõem opinionẽ,rñdebit nescio,qa solus deus scit,sed credo: cãm autẽ credulitatis subiiciet, quia verbis sic exprimebatur vel aliã q̃ volet&hac ratione,quia cum credulitate rñdet,quod testificatur super opiniõe,vr ꝙ si ĩterrogatur quõ scit ꝙ sit opi.cõis, respõdebit quia sic audiui à multis, & credo ꝙ anima organo vocis exprimat suã voluntatem.Item iusta est cã,si dicat cum multi exprimerent suam voluntatem,& opinionem:alij verò dicebant contrarium videtur autem idem probare communem opinionem,& probare omnium opinionem, vt l.si ar.de probatio.quia si vnus esset in contraria opinione ductu rationis,non esset communis opinio.Inn.

Quid si accusatus de crimine ꝯposuit cum accusatore, Bar. ponit in l.si maritus.§.si negauerit.de adul.Cyn.in l.2.de abolitio.& gl.in l.j.§.potest autem.de ope.no.nun.

An credatur iudici solummõ asserẽti se habere vocẽ&famã,licet nõ appareat inde scriptura,si velit formare inquisitionẽ ꝯ aliquẽ Inn.in c.cum in tua.extr.de sponsa.dom.Bar.de Salic. in l.ea quidem.de accusa.in vj.q.de except.dilatoriis contra iudicem.& iudex habet docere,alias nõ poterit ad vlteriora procedere.ar.l.nõ ignorat.C.qui accus.non pos.

De delicto clãdestino notat Bal.in l.cum fratrem.C.de his qui. vt indig.& etiam ibi ponit de delicto notorio.

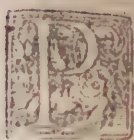
Quãdo sunt famæ cõtrariæ Bal.& Bar.in l.is pt.de acqui. hære.

Nota ꝙ est differẽtia inter notoriũ & cõem opinionẽ.Inn. in c. veniens.de verb.sig.& notorium consistit in actis permanentib. Inn.in c.per tuas.de testi.

¶Bald.de notoriis criminibus.

DE quibus criminibus fit ꝯfiscatio generalis bonorum,vide glo. in l.2.C.qui test.fac.pos.¶Præceptum & pœna, q̃ fundatur tanq̃ super notorio,nõ valet,si nõ sit notorium,post prin.G.¶Citatus tenetur allegare priuilegium suum,& ꝯparére.meritò autem sufficit,ꝙ præceptum sit iniustum,ver.quid si iudex.G.etiam, qui ꝑsensest,priuilegium suum allegare debet,C.de app.l.hi qui ad ciuilia.& l.ciues & incolæ.Bal.vide s̃.de app.§.not.ꝙ habens.¶In notoriis fertur sentẽtia ꝯ absentem lite nõ ꝯtestata,ver.dicit quo que idem Inn.G.Item probari potest aliquid esse notorium,etiã parte absente,versi.& nota,ꝙ si.G.¶Per famam probatur mors. G.¶Item fama in ciuili facit semiplenam probationem,nõ in criminali,in §.fama.ver.super.vide s̃.de sent.§.sententia ꝯdemnatoria. Si testis dicit se nihil scire, intelligitur super articulo: & ideo nihilo minus pt probari fama.& refertur probatio famæ, etiã ad articulos non probatos,in §.fama.ver.si.quod est no.dignũ.vide s̃.de sen.§.illud plenius.¶Per quot testes probetur notoriũ,ver. iã de.& erit notoriũ ,pbatũ per testes, si testes dicunt, ꝙ sic viderunt & audierũt ꝑ maiorẽ partem gentium,vel populi dici.&est ratio,quia testis debet intelligere per propriam vocẽ.Item testes duo probant notorium:tñ duo debent probare veritatem & facti notorietatem,in §.fi.ver.&si testes.& ver.seq.ꝑpe fi.G.¶Qualiter probetur ignorantia, & an iudex possit rescindere partium compositionem de abolitione,§.j. G. Exceptio iudicum dilatoria non habet locum in notoriis,de posit.§.exceptio.

a ¶De Abolitione & Purgatione [a]. Rubrica.

Ostquam de criminibus diximus, qualiter & quibus modis de eis agatur, ad huius operis cõsummationẽ dicendum est, qualiter ipsa aboleantur & purgentur: idcirco primò aliqua de abolitione tangamus:postea de purgatione dicturi.

ADDITIO.

a NVLLVS ex practicis auctoribus posuit hãc primam partẽ rub. De ea tñ tractat Rof.sub rub.quib. casibus aliàs prohibiti accusare possunt,in libellis iuris Canonici,& ferè ꝑ totũ,vsque quo all. eum,fuit Rof.& quare dixit Ferè,dicã in ver.si porrò.sc.in libel. iur.ciuilis.Plenissimè ipse Rof.tractauit materiã sub senat.cõsul. Turpil. & meritò. quia Compositores Digestorum cõiunxerũt has duas materias in vna rub.scilicet Turpiliani & abolitionum: sed Compositores Codicis diuiserunt.De secũda parte ipse Rof. in nostris libel.ponit vlt.rub.

SVMMARIVM.

1 *Abolitio quid sit,& quotuplex.*
Abolitio generalis per solum Principem fieri potest.
2 *Abolitio priuata,seu specialis,quæ dicatur.*
3 *Abolitio specialis petita,quid operetur.*
4 *Abolitio legalis quæ dicatur.*
5 *Reo de crimine falsi accusato,generali abolitione interueniente,an tale crimẽ aboleatur.*
6 *Accusati non possunt ab aliquo de eodem crimine accusari, si aliàs fuerint absoluti.*
Inquisitio succedit accusationi.
7 *Accusatio an per confessionem occultam sacerdoti de crimine factam extinguatur.*
8 *Sententia lata per modum inquisitionis,an obsit accusare volenti.*
9 *Accusato cõponente cum accusatore,an possit iudex in accusatione procedere.*
10 *Accusatio illaudabile genus intentionis dicitur.*
11 *Crimen per dispensationem peracta pœnitentia remitti qualiter intelligatur.*
12 *Pœnæ persecutio voluntati iudicis nõ mandatur,sed auctoritati legis reseruatur.*
13 *Abolitio pœnam remitti criminis,sed infamiam non tollit.*

1 I.§.Sciendum est igitur,†quòd abolitio est accusationis poremptoria. Est autem abolitio triplex, scilicet generalis, priuata, seu specialis, & legalis. Vnde versus,

Vt sacra lex fatur,abolitio terna notatur.

Generalis per solum Principem fit:& hæc extinguit omnes accusatiões,quo ad oẽs, præterquam quo ad accusantem, qui potest repetere accusatũ intra 30.dies vtiles cõputãdos ab illo die, quo generalis abolitionis feriæ sunt finitæ: & fiet hæc repetitio eodẽ iure,quo pri⁹ accusabatur.Et fit hæc generalis abolitio à Principe ob multas causas:quãdoq; ob diẽ ĩsignẽ natalis sui,vel filij sui: quãdoq; ob rẽ prosperè gestã,putà qa obtinuit ꝯ inimicos;q̃nq; pp publicã gratulationẽ, vt qa voluit facere festũ,vt quilibet lætaretur:vel ob aliquã lætitiã,vel honorẽ diuinæ domus.hæc ꝓbantur C.de generali abolitione,l.cùm eo tpe.& ff.ad Turp.si qs repetere.& l.abolitio.& l. vel ob rẽ. & l.si interueniente.adeò. si intra illos triginta dies alia abolitio superueniat, à fine secũdæ a abolitionis ꝯputãtur alij 30.dies,vt ĩ.eo.tit.in senatus,§.fi.[a] Operatur quoq; & aliud hæc abolitio generalis,f.vt accusator in Tur 2 pilianum nõ incidat,vt in præ.l.interueniẽte.¶†Priuata,seu specialis est,quãdo accusator priuatim illam petit à Principe,aut ab illo iudice,qui habet cognitionem meri,vel misti imperij:&hæc quandoque ꝯceditur,quandoq; nõ:& ideo maxima causç cognitio interuenit.Primò,quia delegari non potest. Secundò cognoscitur,vtrùm accusauerit aliquem extraneum, vel cognatum: & vtrùm accusauerit aliquem verè, vel per errorem,vel temeritatẽ & an accusauerit aliquem pro sua iniuria,vel suorum:vt quando accusauit cognatum:concedatur tamen,si accusatus passus est iã iniuriam,illo ꝯsentiente dabitur,& nõ aliter.Si autem nõ sit passus,dabitur etiam illo inuito.Et debet peti etiam hæc abolitio intra 30.dies,numerãdos à die institutæ accusationis,intra quos accusatus habet spatium ad componendum mœstos penates:post dies verò 30.non dabitur hæc specialis,nisi accusato volẽte.Vbi verò per corruptelam & fallaciter accusat, præterquam cognatos:quia quantò quis citiùs admittitur ad prosequendam suã,vel suorum iniuriam,tantò magis conceditur.Item vbi testes suppositi sunt tormentis.Item in violata maiestate.Item in patria oppugnata,vel prodita.Item in crimine peculatus.Item in castris desertis.Item ĩ crimine falsi, vbi ex vtraq; parte acerrima fit indagatio: in his,inquam,criminibus specialis abolitio non ꝯceditur. hęc ꝓ 3 bantur C.de abolit.l.j.& 2.& fi.& C.de falsis. ¶†Vbi hæc autem abolitio specialis petita operatur, ꝙ repetentem accusatorem ñ admittimus postea,sicut in generali diximus: alium autem accusatore volẽte admittimus, nisi ille,qui impetrauit specialẽ abolitionẽ,impetrauerit à principe,ꝙ possit illum iterũ accusare,vt C. eod.l.j.

ADDITIO.

a Senatus.§.fi.¶Facit ad quæstionem, quam tractaui de elect.cùm in cunctis.ad fi.

4 eod.l.j.¶†Legalis antē abolitio est, quæ fit, seu ꝓceditur à lege, quādo accusator est mortuus, vel aliqua iusta cā impeditus, ita ꝙ in accusatione ꝓcedere nō possit, ff. ad Turpil. aut priuatim. quo casu finita est accusatio, quo ad accusantem: non tamen ob hoc est reus liberatus, quin possit iterum ab alio accusari, vt 2.q.j. pro a hibētur. ver. ab alio [a]. & C. si reus, vel ac. mor. fu. l.j. & 2. & l. defunctus. Sic ergo eximitur reus ab accusatione, abolitione interueniente, nec accusator incidit in Turpilianū, vt prædixi: & cū accusator mortuus, vel iusta causa impeditus est, vel fortè impetrauit specialem abolitionem, tunc reus poterit ab alio accusari intra 30. dies vtiles, vt prędixi de his duobus in eo, qui vult repetere, & currunt hi dies à tempore mortis accusatoris. Item ab illo tēpore, quo fuit specialis abolitio petita & ꝯcessa, vel ab illo tempore quo certum est accusatorem impeditum: sicut & in repetinis cur rere incipiunt post ferias finitas, vt suprà dixi, & habetur ij.q. vlti.
5 libellorum. in fi. ¶†Item nota, quòd si reus de crimine falsi accusatur, generali abolitione interueniente, hoc crimen non abolet vt dicit lex ff. ad Turpi. Lucius. Sed ibi tm̄ datus erat libellus, nec fuerat nomen rei inter reos receptum: ideoq; generalis abolitio non pertinet ad hoc genus criminis, in quo tantùm datus est libellus: quia tunc potest accusator, etiam sine beneficio generalis abolitionis, recedere per se: nec incidit in Turpilianum, vt ff. e. quæsitum. Si autem esset vltrà processum in crimine, bene sopiretur illud crimen per generalē abolitionē, vt C. ad l. Corneliam, de fal. si docueris. & 2.q.3. si quem pœnituerit. De his autem, qui ab accusatione desistunt, quando in Turpilianum incidant, dixi
6 s̄. de ac. §.v. & j̄. de lit. cōtest. §. an actor. †Porrò de accusatis nota, quòd non possunt ab aliquo de eodem crimine accusari, si aliàs
b fuerint absoluti, vt extrà de acc. de his. ff. eodem. si cui. §. iisdem[b]. 35.q.x. veniam. Idem est, si episcopo inquirente contra infamatū & nil contra eum inueniente, reus fuerit absolutus, arg. extrà de col. dete. c. fi. in fi. cùm inquisitio accusationi succedat, & infamia in locum accusatoris, extrà de simo. licet Heli. & est quæstio venerealis. de hoc plenè, secundum Papam, extrà de purg. can. cùm
c dilectus. & s̄. de inquisi. §. fi. ver. fi.[c] & hoc non solùm, si per sententiam fuerint absoluti, vt in præd. concor. verùm etiam si per dispensationem fuerit crimē remissum pœnitētia peracta: quia crimina semel dimissa, &c. 14.q.4. si ille. de pœ. di. 4. diuina. quod dic secundum do. meum, in summa de ac. §. quid sit effect⁹. sub §. sed nunquid. ver. pœnitentialis. & seq. vel etiam si fuerit reus absolutus ab obseruatione iudicij, vt ff. nau. cau. stab. licet §. penul. vel si fuerit crimen à parte remissum, vt xv. dis. studendum. & c. si quis. vel si crimen per abolitionem fuerit remissum, vt ij.q.3.c. Euphe
7 mium. §. notandum. & dixi s̄. ¶†Secus, si per cōfessionem occultam sacerdoti factam crimen sublatum sit: quia propter hoc non cessat accusatio, vt 33.q.ij. admonere. quæ dic, secundum dominum meum, vt in pręd. §. si quis sit effectus. sub §. sed nunquid. Fallit autem, quòd dixi de sententia in casibus. Primò, si secundus potest docere de præuaricatione primi accusatoris, vt ff. de præuaricator. l.3. & C. de ac. si quis homicidij. Secundò, si prosequatur suam, vel suorū iniuriam, & doceat se ignorasse primā accusatio-
8 nem fuisse institutam, vt in præd. §. iisdem. ¶†Sed qualiter docebit de ignorantia, cùm semper illa pręsumatur, & ex alia parte dēt probari scientia? vt ff. de admin. tut. hic autem. & ff. de prob. veri⁹. & Inst. de legat. §. quod aūt. Respon. hoc probat indirectè docendo se fuisse absentem, cùm accusatio fuerit instituta: & sic potuit ignorare, vt extr. qui mat. ac. pos. cùm in tua. Probat autem id, qa sententia iam lata est, pro qua præsumitur, vt extrà de renun. in p̄sentia. Idem quoq; est, si per iusiurandum delatum reus fuerit absolutus: quod est, ac si etiam per sententiam, vt ff. de iureiur. eum qui. §. in popularibus. Secus tamen, si crimē sit per pactum remissum. tūc enim ab alio accusari potest, vt ff. ad l. Iul. de vi pub. qui cœtu. §. qui accusantem. Et est ratio in sententia & iureiurando: quia illa pro veritate accipiuntur. vt ff. de reg. iur. res iudicata. extrà de re iud. cùm inter vos. ff. de iureiur. sed & si possessori. §. item
d si iurauero. secundum Rof.[d] Vtrùm sentētia lata per modum in-
e quisitionis. obest volenti accusare, not. s̄. de inquisit. §. fi. versi. fi.[e]
9 ¶†Quid si accusatus de aliquo crimine composuit cum accusatore, nūquid iudex poterit in accusatione procedere? Et videtur, quòd nō: quia pretor nil aliud agit, nisi vt lites dirimat, vt ff. de noui ope. nun. l.j. §. potest autem. ad fi. §. ad idem. extrà de dolo & ꝯtu. c. fin. v.q. ij. si primates. vbi de hoc, extrà de transact. ca. fin. ff. si cer. pet. quidam T. Tamen quidam dicunt ꝯtrà, vt ff. de Publi. licitatio. §. quod illicitè. C. de off. rec. pro. iustissimos. ibi, censuræ nostrę vigore, &c. aliàs crimina remanerent impunita: quod esse nō debet, vt ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. & extrà de sen. excommun. vt famæ. quod fortè verum est in crimine publico, vel in quo non licet transigere. quod dic, prout not. ij. quæst. 3. Euphemium §. notandum. & extrà de col. deteg. c.j. & C. de transac. transigere.
10 In aliis autem non poterit iudex procedere. † quia accusatio laudabile genus intētionis est, vt ij.q.7. si quis episcopus. & regulariter nemo inuitus cogitur agere, vel accusare, vt C. vt nemo
f inuitus agere, vel accusare cog. per totum[f]. Sed nec in denunciatione admittitur compositio, ad quam aliàs quilibet tenetur, vt
11 ea.q. quia propter. ¶†Sed cùm suprà dixerim, crimen p̄ dispensationem remitti peracta pœnitentia: & probatur extrà de iudic. at si clerici. quæritur: ecce processum est contra aliquem in iudicio accusationis vsque ad sententiam: & tunc probat accusat⁹ de illo crimine pœnitentiam se egisse: nunquid inuito accusatore poterit episcopus cum tali dispēsare? Videtur, quòd non: quia accusator in probatione dificiens calumniari præsumitur, vt extra de calum. c.j. & eandem pœnam sustinere debet, quam accusatus conuictus sustinere deberet, ij. quæsti. 3. qui non probauerit. vnde iniuriari videretur episcopus accusatori, si dispensaret cum accusato. Item vbi certa pœna statuta est à iure, ipsam infligere de-
12 bet iudex, extrà de offi. deleg. de causis. †Nam pœnæ persecutio non mandatur voluntati iudicis, sed auctoritati legis reseruatur, vt 2.q.3. si quem. §. notandum. versic. si verò. Sed dic contrà. nam cùm hoc beneficium sit ei à iure concessum, vt extrà de iudi. at si. non est sibi negandum, 28. distin. de his. extrà de secun. nup. c. pe. & fi. nec iniuriatur episcopus accusatori, dum vtitur iure suo, extrà de elect. cùm ecclesia Vulterana. ff. de iniur. l. iniuriarum. §.j. se
g cundum G. Na. & Pet. de Sam.[g] ¶Sed nunquid poterit dispensare cum accusatore in probatione deficiente? de hoc suprà de legato, §. nunc de episcoporum. versi. sed nunquid tamen. Sed nunquid postquam quis est condemnatus, poterit cum eo episcop⁹ dispensare? de hoc eod. tit. §. nunc ostendendum. versi. 9. Quid iuris sit de his dispensationibus, & qui, & cum quibus eas faciant, & de effectu earum plenè dixi in præd. c. at si clerici. in gl. mea, & su-
13 prà de legato, §. præmisimus. & seq. ¶†In summa nota, quòd desistens ab accusatione citra abolitionem, punitur in quinq; libris auri, vt ff. de præuari. l.3. 2. quæst. 3. c. si quem. §. notandum. versi.
h præuaricator. cum suis concor.[h] Nam abolitio pœnam remittit sed infamiam non tollit, vt in eo. c. §. destitisse. in fi. & verb. indulgentia. Item abolitio priuata à pręsidibus sedentibus pro tribunali, & non de plano, impetrari solet: nec præses hāc cognitionem alteri demandare potest. & cùm quis alterum de pluribus criminibus accusat, de singulis petere debet abolitionem: alioquin incidet in Turpilianum pro illo, de quo non petierit. & hæc leguntur in præd. §. notandum. vers. abolitio. Vtrùm autem de crimine liceat trāsigere, vel pacisci, notat s̄. de accusa. ver. item repellitur.

ADDITIONES.

a Ver. ab alio. ¶Vbi de hac triplici abolitione, not. extrà de collu. c. j. quod posuit etiam Inn. eo. tit. c. 2.
b §. iisdem. ¶Hic interponit auctor ad ver. Rof. vsque ad ver. fallit. dempto ver. verumetiam qui. cum prima allegatio. fuit Rof.
c Ver. fi. ¶Hìc est error ab additio. causatus, qui etiam j̄. repetitur. quia quod est in §. pe. post ver. vlt. quærit. cum remissione sequēti, totum fuit additio vsque ad fi. tit. Corrige ergo §. pen. ver. vltimò quæritur. & vide, quod ibi plenè dixi super remissione prædicta, quæ sequitur.
d Secundum Rof. ¶Cuius ferè fuit totum, quod præcedit. de quo dic, vt dixi super rub.
e Versi. fi. ¶Corrige, vt dixi s̄. ver. porrò.
f Per totum. ¶Lex vnica est in titulo nō plus continens, q̄ rubrica & in illo, qui non inchoauit, loquitur, vt ibi no. Aliis placet, ꝙ cū delinquens dupliciter obligetur, priuato, quem læsit, & reipublicæ, vt est expressum in d. §. quod illicitè. & maximè cùm per statuta terrarum pœnæ delictorum reipublicæ statuentium applicantur: & eadem ratio in fisco, si est ius iā quæsitum fisco, vel reipublicæ ex ꝯmissione delicti & actione intentata: quia per compositionē litigātium auferri non posset. facit ff. ad l. Iul. de vi pub. q cœtu. §. q vacatē. & ff. ad Syllan. diuus Marcus. & de admin. rerum ad ciui. perti. l. ij. §. ius reipublicæ. & ff. de ser. rust. præd. & Attilicinus. & de pac. l. fi. Item esset absurdum, ꝙ facta probatione criminis possent pœnam criminis effugere. facit ff. vi bo. rap. l. pe. ff. de iureiur. eum qui de fur. inter omnes. §.j. & extrà de sent. exc. cùm desideres. in fi. & quod ibi not. in præ. gl. & vide, quod scripsi de simo. per tuas. in fi. super vlt. gl. facit etiam, quod scripsi suprà de inquisi. §. nunc tractemus. super ver. porrò si. in fi. & de pœn. post inscriptionem. scripsi suprà de acc. §. v. ante fin. j. col. & quod scripsi suprà de accusatore, super fin. versi. sed pone. & ver. circa exceptionem pacis.
g Et Pet. de Sam. ¶In decr. at si clerici. de iudic. vbi dixi super verb. potest.
h Cum suis concor. ¶Hoc dicit, quia textus non exprimit ibi illam quantitatem: sed gl. & allegatæ leges, quæ id dicunt.

SUMMARIUM.

1 *Purgandus corporaliter iurare debet se immunem à crimine, vnde & dicitur infamatus.*
2 *Voluntas in actum prodiens, dicitur consensus cooperationis.*
3 *Compurgatores corporaliter qualiter iurare debeant.*
4 *Accusator non probans nisi de sola fama, an pœna talionis puniri debeat.*
5 *Infamia ab vno tantùm orta, qualiter sit purganda.*
6 *Infamia ab inimicis orta, an sit purganda.*
7 *Purgare se potest quis non solùm à crimine, sed etiam ab irregularitate.*
8 *Purgare se debet publicè, qui apud populum infamatus est.*
9 *Accusatio an sit admittenda post receptam purgationem.*

¶ Purgatio quid sit, & qualiter fieri dicatur.

2. §. Nunc de purgatione dicamus. Et nota, quòd qualitercunque de crimine contra aliquem actum sit, si non sit conuictus & confessus, & mala fama perdurat, monebit eum iudex primò seorsum, postea coram testibus, vt se corrigat: quod si non fecerit, suspendat eum vsque ad dignam satisfactionem, vt extrà eod. tit. c. ij. & c. ex tuarum. iii. q. iii. quia ea. ii. q. v. presbyter. & sic intellige illa iura, & alia de suspensione loquentia infamati. Nec obst. ii. quæst. i. nomen. & extrà eo. inter. vbi videtur infamis statim suspendendus: quia illa, & similia loquuntur, vbi enormitas, vel scandalum hoc inducit. Digna ergo satisfactio est, quia ad purgationem canonicam est cogendus vt extrà de purg. can. cùm P. & c. pe. & fi. & extrà de testibus, tam literis. nec est vis, quantum ad hoc, à quibus infamia orta fuerit, vt not. suprà de inquisit. §. nunc tractemus. versi. quòd si crimen. & si eam præstare noluerit, vel in purgatione facienda defecerit, tanquam conuictus, de illo crimine debet puniri, vt in præd. c. cùm P. & extrà de simo. de hoc. & c. insinuatum. Sed si infamatus non est, in nullo casu est ad purgationem cogendus, vj. q. vlt. c. fi. In crimine verò notorio purgatio non est indicenda, nec oblata suscipienda: quoniam absque testibus potest condemnari, vt extrà de purg. can. c. pen. §. his igitur. quæ dic, vt suprà de notorio crimine, §. fi. versic. Pe. de Sam. Et cùm hęc materia plenè sit per doctores notata, hîc solùm de forma sacramenti purgandi & compurgatorum dica-
a mus [a]. ¶ † Is igitur, qui purgandus est, corporaliter iurabit [b] se im-
1 munem esse à crimine, super quo dicitur infamatus, vt extrà de
b purg. can. accepimus. & c. constitutus. vel specificabitur forma sacramenti: vt ecce, si episcopus de simonia accusatur, ipse iurabit, quòd pro tali ecclesia, vel pro tali re spirituali danda, seu concedenda, nec ipse per se, nec per submissam personam, nec alius pro eo se sciente pretium recepit, eod. tit. quoties. nec mandauit, nec consilium dedit, nec auctoritatem præstitit, l. di. si quis viduam. ii. q. v. auditum extrà e. quoties. Potest etiam addi, quòd nec ratum habuit, si quid eius nomine factum fuerat, extrà de resti. spol. cùm ad sedem. ff. de vi & vi armata, l. iii. §. cùm procu. Quidam etiam ad
2 dunt, nec volui, arg. j. q. iiii. quia præsulatus. ¶ † Sed hoc non admitto, nisi de voluntate, quæ in actum prodierit, quæ dicitur consensus cooperationis, arg. xxiij. q. vltima, c. fin. extrà de offi. deleg. c. j. Et secundum hoc dic, nec cooperatus fui, arg. ij. q. j. nomen. in fin. extrà de homi. sicut dignum. Quidam etiam addunt, nec sciui: vel sciui, sed prohibere non potui. lxxxvj. dist. facientis. ii. quæst. 7. negligere. extrà de sent. excom. quantæ. Si verò super aliis criminibus fuerit infamatus, iurabit, vt dixi, quòd sit immunis ab illis: vel sub expressa forma, videlicet quòd simoniam, venditionem iustitiæ, & incontinentiam non commisit, postquam ad episcopa
3 lem dignitatem fuerit assumptus, vt in præd. c. accepimus. ¶ † Cęterùm compurgatores corporaliter iurabunt super sancta Dei euangelia, quòd ipsi credunt illum verum iurasse, vt in præ. c. quoties. vel iurabunt, quòd secundum suam conscientiam sit inmunis ab illo crimine, & quòd bonum exhibuit iuramentum, vt in præ. c. constitutus. vel quod credunt illum dicere veritatem, qui pur-
c gatur, vt e. ti. de testib. [c] ¶ † Sed pone: T. accusauit P. qui cùm non
4 potuerit aduersus eum, nisi de sola fama, probare, indicta fuit accusato propter infamiam purgatio, in qua quia deficit, depositus est: quæritur, an accusator puniatur pœna talionis? Respon. quæs-
d tio venerealis est, & soluitur, quòd sic: dic, vt ibi [d]. ¶ † Quid si ali-
5 quis infamatus est apud bonos & graues: infamia tamen tantùm ortum habuit ab vno? Respondeo, dic, quòd debet se purgare, extrà de adul. significasti. & argu. extrà de rescrip. si quando. de pœ. dist. i. importuna. secundum Vinc. qui hoc no. extrà de præsump.
e cùm in iuuentute [e]. ¶ † Quid si liquere potest infamiam ortam esse
6 se ab inimicis? Respon. non est purgatio indicẽda reo, ij. q. v. om-
f nibus. extrà de accus. qualiter. xj. q. iij. in cunctis. Alii [f] dicunt, sufficere, vndecunque orta sit, dum tamen apud bonos grauata sit eius opinio, arg. extrà de præsum. cùm in iuuentute. & c. accedens. xxiiij. q. iij. ecce. Tu dic, quòd sicut non valet testimonium ab inimicis prolatum, nec iudex secundum illud sententiare debet, vt extrà de simo. licet. & c. per tuas. extrà de accus. cùm oporteat. extrà de re iudic. cùm I. & A. ita nec propter infamiam ab eis ortam
g indicenda est reo purgatio, vt in primis concord. [g] ¶ † Item no-
7 ta, quòd purgat quis se non solùm à crimine, sed etiam ab irregularitate, vt extrà de purgat. cano. accedens. Item purgat se non solùm clericus, sed etiam laicus, vt eod. tit. nos inter. Item & mulier, eod. tit. moniales. Illud etiam scias, quòd episcopus sibi suspectos potest ad purgationem cogere, ii. q. v. omnibus. extrà de offic. or. ex parte. in fi. quod verum est, quando ingens est præsumptio contra eos: aliàs non, ii. q. i. primo. lxxxvi. dist. si quid verò. extrà de simo. licet. n. si infamati sint apud bonos & graues, vt extr. de pur. can. cũ in iuuentute. de hoc not. secundum Papam, extrà de accu.
h cùm oporteat [h]. ¶ † Hoc etiam nota, quòd infamatus apud popu-
8 lum, debet se publicè purgare: si apud clerum, coram clero: & in vtroque casu coram iudice, xxiij. dist. in. illud. ij. q. v. presbyter si. & c. omnibus. xv. q. v. de crimine. ij. q. j. si peccauerit. xlv. dist. sed illud. Item nota, quòd priùs quàm recipiatur infamati purgatio, denunciari debet publicè, vt qui voluerit accusare, procedat intra certum tempus superioris arbitrio moderandum, vt extrà qui fil. sint
i legiti. lator. extrà qui matrim. accusar. poss. c. fin. [i] ¶ † Sed nunquid
9 post purgationem receptam aliquis ad accusationem admittetur? Respon. vtique, si suam iniuriam prosequatur, & probet se nesciuisse purgationem indicendam: aliàs non, ff. de accus. is qui. §. iisdem. extrà de accus. de his. ii. quæst. v. habet hoc. ff. nau. cau. stab. licet. in fi. vel nisi doceat collusionem interuenisse, ff. de iureiuran.
k eum qui. §. in popularibus. de hoc extrà eod. ex tuarum. [k]

ADDITIONES.

a Dicamus. ¶ Ponit & ampliat verba Roff. rubrica de fama & forma sacramenti purgandi & purgatorum.
b Iurabit. ¶ Et si ipse infamatus voluisset non iurare, vide de accusatore, §. j. ver. sed si iurauerit. cum suis remissionibus: & quod scripsi in q. xlix. Bart. Brix. de offic. ord. quia plerique. lib. vj. in glo. pen. ADDITIO. Adde tu, an sit indicenda purgatio iuratoria, Ioan. de Turre crem. in c. consuluisti. ij. q. iiii. & in c. omnibus. eadem quæstione: vbi an reo petente, quòd vult probare bonam famam, cesset necessitas purgationis? vide omnino per eum. Henri. Fer.
c De testi. ¶ Ad literam fuit Rof. vbi s.
d Vt ibi. ¶ Dicit hîc Ber. secundum Tanc. præd. c. qui non probauerit. ii. q. iii. & quia debebat habere probationes luce clariores ii. q. viii. sciant. Nil aliud alleg. pro hac. Dama. q. ii. de purg. can. addit, quòd ex quo deficit in probatione, quicquid de purgatione veniat, puniendus est.
e Cùm in iuuentute. ¶ Ibi ad literam posuit Vin. hanc quæstionem & sequentem illam primò, secundò hanc, & in vnica gloss. vide, quod dixi de accus. qualiter. ii. super v. glo.
f Alii. ¶ Ber. eod. tit. c. pe. in glo. pen.
g In primis concor. ¶ Secundum Vincen. qui ponebat hîc versus, quos auctor non curauit: & meritò, quia corrupti.
h Cùm oporteat. ¶ Vide, quod scripsi in præ. decret. ex parte. super vlt. gl.
i C. fin. ¶ Vt videas, auctor hęc iura inducit ad simile, propter quod posset superior id facere, si vellet: sed nullo iure ad hoc adstringitur: tamen potest addi, quod scripsi in decret. ex tuarum. eod. ti. super vlt. gl.
k Ex tuarum. ¶ Et vide, quod super ea dixi distinguendo, an absolutio secuta fuerit purgationem, vel non: fuit etiam hæc quęstio venerealis, lxxi. distin. vt ibi videre poteris, vbi recitatur communis opinio.

LIBER QVARTVS SPECVLI Gulielmi Durandi, & Additionum in id Ioannis Andreæ, excellentissimi I. V. ornamenti, & facilè principis.

a ¶ De libellorum conceptione a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Homo rectus factus est, sed seipsum propter suam malitiam infinitis miscuit quæstionibus.*
2 *Humana iura quare sint adinuenta.*
3 *Vsus & ars docuit, quod sapit omnis homo.*
4 *Experientia fecit artem, & omne artificium per exercitium recipit incrementum.*
5 *Frequens meditatio, carnis est afflictio.*
6 *Periculum circa libellorum conceptionem imminens, cauendum est.*

FORMAVIT Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, vt xxxiii. q. v. hæc imago. & de poe. dist. ii. principium. cum quo ius naturale prodiit: postmodum Lex data est per Moysen, & alios prophetas: demum successit Euãgelium: quæ dic, vt s. in proœ. prope princi. Sed quia humana natura prona est ad malum, vt xii. q. i. omnis ætas. & quotidie nouas deproperat edere formas, C. de vet. iu. enuc. l. ii. §. sed quia diuinæ. & extrà in proœmio Decret. in princip. cum suis concor. iuxta illud Eccle. c. vii. in fi. † Fecit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuit quæstionibus, & propter hominum malitiam factum est, vt plura sint negocia, quàm vocabula, ff. de prescri. verb. l. solent b. ideoque cùm lex Euangelica non videretur sufficere ad emergentium decisiones causarum, † humana iura inuenta sunt, vt per ea hominum coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, iiii. dist. factæ. & vt homines discant Honestè viuere, Alterum non lædere, Ius suum vnicuique tribuere, vt extrà in proœmio Decret. & ff. de iust. & iu. l. iuris præcepta. & vt boni inter malos quietè viuant, vt xxiii. q. v. non frustra. & ne quis auctoritate propria sibi præsumat sumere vltionem, C. de Iudæis, nullus. 23. q. 1. c. 1. quę quidẽ iura inutilia essent, nisi forent per quos regerentur, vt Insti. de iur. na. in fi. ad quod nempe regimen experientia summè necessaria est, vt xlv. dist. licet. & l. distinct. vt constitueretur. ibi, expert⁹ credo. & c. † Nam vsus & ars docuit, quod sapit omnis homo, & secundum Aristotelem in prin. Metaphysicæ. Experientia fecit artem, & omne artificium per exercitium recipit incrementum, ff. de auro & ar. leg. l. seruis legatis. §. ornatricibus. Ad iuris ergo & iustitiæ regimen & exercitium pertinet, † vt offeratur et libellus, qui vocatur in iudicium, vt C. de lit. contest. l. i. ... tamen offeratur. quæ est iii. q. iii. §. spatium. in quo quidem omnis mens, intentio & actio actoris contineri dẽt, vt C. de eden. edita. & inferiùs apparebit. ¶ † Vnde licet frequens meditatio sit carnis afflictio, vt in libro Ecclesiastes c. 12. tamen curare & vigilare debet causæ patronus, vt eum ritè concipiat, ne clientulum ex inepta conceptione cadere ab actione contingat, vt extrà de iudic. examinata. & ff. si men. fal. mo. dix. l. vnica, respon. i. C. de formul. & earum impe. l. i. nam iuxta formam petitionis sententia debet dictari, vt extrà de simo. licet Heli. & de accus. qualiter. ii. prope fi.

6 ¶ † Cùm igitur circa libellorum conceptionem grande periculum immineat, & quasi tota vis iudiciorum in eis ritè concipiendis cõsistat, paucique reperiantur in hoc plenè instructi: imò nullus est, qui plerunque in his vano non abducatur errore c, proinde in hac quarta parte doctrinam super hoc intendo vtilem tradere, prout Spiritus sancti gratia inspirauerit, iugisque causarum experientia edocebit. Hũc autem morem in hac quarta parte seruare disposui: nam titulos libri Decretalium, velut cunctis Iurisperitis notos, prosequar, super quolibet libellos formando, & ad Canonistarum instructionem libellos ciuiles cum positionibus, prout possibile fuerit, & à legum professoribus est traditum, inserendo, non q ipsas positiones semper fore sequendas asseram, cùm aliquæ earum sint negatiuæ, aliquæ etiam impertinentes, aliquæ verò videantur positæ solùm ad instructionẽ materiæ, super qua formantur: sed vt ex ipsis aliquæ, prout negotiis solers causidicus videbit congruere, assumantur, nonnunquam formas etiam instrumentorum in diuersis contractibus & alias vtiles adnectendo Vbi autem diuersæ libellorũ formæ legales in hoc tractatu insertæ inueniantur, dixi suprà de act. seu petit. §. postremo.

HAEC autem quarta pars in quinque subdistinguetur partes: quia totidem liber Decretalium habet partes. Pri⁹ autem, quàm ad hanc perueniatur doctrinam, prænotandum est, Quid sit libellus: & vnde dicatur: quot sunt species libellorum: quot modis accipiatur libellus: quid cõtinere debeat: an sit de substantia iudicii: an auctor possit ab eius prosecutione desistere: an possit mutari, vel emendari: quis sit eius effectus: in quibus causis offeratur, vel non, à quo, & cui: quando, & vbi offeratur: qualiter concipiatur: qualiter porrigatur, & recipiatur: qualiter impugnetur: de cautelis circa eum adhibendis.

ADDITIONES.

a PILEVS de hoc tractat in prin. & rub. i. ¶ Bonag. non fecit de his rubricam: sed, vt dixi s. de actore, super rub. posuit xii. causas ad repellendum actorem in ciuilibus: & sub x. dixit eum repellendum si actionem non edit, seu edit incompetentem, vel libellum non offert agendi causam lucidè continentem: vel si rei, quam petit, designationem certam non facit. ¶ Tanc. non fecit generalẽ tractatum de hoc, sed sex rub. posuit in parte ii. de vi. libellis. Primus in causa criminali: tres in trib. possessoriis recuperandæ & retinendę: quintus in personali actione: sextus in reali. ¶ Rof. plenè prosequitur hanc materiã in libellis iuris ciuilis rub. xi. vsque ad xxvii. inclusiuè. Et scias, quòd auctor, qui multa auxit ab eo in hoc opere tractando discordat ab ipso: quia Roffre. priùs in materiis ponit positiones actoris & rei, & demum libellos: auctor primò libellos, & demum positiones: quod plus ordini iudiciario congruit. ¶ Vbert. de Bob. non fecit rub. de materia: vbi tangit, j. dicã. ¶ Io. de Deo Cauil. lib. ij. in fi. fecit rubricas de libellis formandis, porrigendis, recipiendis, & impugnandis: & ĩ libro Iud. j. rub. v. & secundo, ii. rubrica. iii. cum viij. rubricellis seq. & li. iij. de impugnatione libel. Vber. de Bo. sub ij. rub. de excep. contra agentem ponit multos casus, quibus ineptitudo libelli, vel petitionis, vel actionis repellit agentem: & maximè à ver. generaliter. vsque in fi. ¶ Bonag. non ponit tractatum generalem, sed in parte ii. ponit multas formas libellorum vsque ad tit. de appel. & aliquas post sub forma tamen ij. dat doctrinam circa ipsorum formas. quo ad tria, quæ videbis j. co. ti. in fin. ¶ Ioan. de Blan. in princ. sui operis de hoc posuit sex rubricas: & fuit j. an sit aliquid faciendum ante libelli oblationem. ¶ Aegidius etiam non fecit tractatum generalem, sed posuit certas formas libellorum, rub. s. xxii. xxiiij. cum duabus seq. & aliis multis. ¶ Bernar. Dorn. in prin. sui operis pro rubrica summam de libellis tradens materiã per x. rub. immediatè sequentes. ¶ Gu. Anglic. materiam libellorũ incipit prosequi sub rubrica de edendo, ponens etiam formas vsque ad tractatũ de iudiciis, post quem incipit à Publiciana. ¶ Alb. Gal. fecit specialem rubricam de libel. oblat. ¶ Odof. tres rubricellas præmisit circa tractatũ libellorum, post quas incipit à Publiciana. ¶ Nepos de monte Alb. fecit rubricam contra libel. ¶ Guido de Suz. tractat in prin. quid debeat contineri in libello: & qualiter excipiatur in actione generali, & qualiter in singulari. ¶ Gallicus char. j. versi. si autem reus. generaliter materiam ponit, & certas formas, vsque ad rubricam de except. & sicut auctor in fi. huius tit. vult. tit. de act. vel petit. hîc intelligi petitum: sic & hîc dicta de Practicis auctorib. & aliis, precor etiam ibi conscripta censeri. Prętmitto etiam, quòd titulum de lib. oblat. breuitatis causa allegabo, vt eundem cum isto: cùm & hîc de ipsius oblatione tractetur.

b L. solent. ¶ Naturalis hoc dicit, l. solent dicit, quòd conuentio in se habet aliquod negotium.

c Errore. ¶ Extrà de immuni. eccl. aduersus. ver. cæterùm.

¶ Quid sit libellus, & vnde dicatur.

a 1. §. Libellus est breuis membrana a, actoris petitionem, & eius causam & actionem complectens Vel sic: Libellus est scriptura agentis quæstionem continens, &. futuram actionem depromens, vt extra. de lib. ob. c. fi. C. de eden.

b edita. Dicitur aũt libellus à libro b. est enim diminutiuè dictũ pro

c pter sui breuitatẽ: sicut & codicillus à codice diminutiuè dict⁹ e c.

ADDITIONES.

a Membrana. ¶ Hoc est charta, vel pergamenum de membris animalis excoriatum: sed in his plus vtimur bombaxinis. debuisset dicere scriptura: & pro breuitate, pulchrè facit lex, ampliorem. de temp. ap. §. j. ibi, caueant libellorum dictatores verbosis assertionibus vti: sed ea sola scribere, quæ compendiosa narratione possint causas explanare. De scriptura autem est expressum eod. tit. c. j.

b Libellus à libro. ¶ Paruus, vt j. §. ij. Rof. dicit à libro, vel secũdum eum, à librã. in qua ponderatur iustitia.

c Dictus est. ¶ Roff. ponit etiam aliàs duas diffinitiones, & alii ponunt etiam alias diffinitiones, quas omitto. Host. ponit vnam prolixam in summa huius tit. in princ.

¶ Quot sunt species libellorum.

2. §. Species libellorum duæ sunt: alius enim est accusatorius, qui Inscriptio nuncupatur, vt ij. q. j. legum. & q. viii. libellorum. & C. qui accus. non poss. qui crimen pub

publicum. Alius autem est conuentionalis, seu postulationis, qui in ciuilibus porrigitur, vt extrà. de lib. ob. c. j. & c. fi. & in auth. Col. viij. de liti. §. si verò. & de exhi. & intro. re. §. illud quoque. Collat.
a v. Et iste libellus [a] quandoque vocatur simpliciter Libellus, vt 4. q. iij. c. induciæ. §. offeratur. & auth. libellum. C. de li. cont. quandoque Reclamantia, vt Bononiæ, & in quibusdam locis Prouinciæ, vt extrà de lib. ob. c. j. Nonnunquam verò Petitio, vt Romæ: & in Romana curia à plerisque, vt extrà. de lit. contest. c. vnico, ext. de elect. dudum, ij. §. licet autem. ȷ̃. §. proximo.

ADDITIO.

a Et iste libellus. ¶ Verba Roff.

¶ Quot modis accipiatur libellus.

a 3. §. Quot autem modis libellus accipiatur, videndum restat [a]. Et quidem libelli nomen plures habet acceptiones: quãdoque enim dicitur paruus libellus, vel codicillus vt ff. de tab. exhib. l. j. in prin. extrà de sum. tri. c. ij. in prin. & s̃. §. est autem. quãdoque ponitur pro pane azymo, seu subcinericio, C. de epis. aud. iudices. quandoque pro precibus principi oblatis, C. quando lib. princ. ob. lit. con. fac. l. j. & ij. ff. de arbi. non distingue-
b mus. §. cùm quidam. quandoque pro iudice delegato [b], ff. de offic. proconsul. nec quicquam. §. vbi. ff. de reg. iur. omnia. quandoque pro scriptura de mandatoris, C. de prædiis, & al. re. mi. l. minorum. quandoque pro scriptura recusationis, vt C. de iudic. apertissimi. quandoque pro scriptura, quam vir mittit vxori, quam repudiat, extra. in procemio Decr. & xxxiiii. q. ii. non sat. in fi. & iii. dist. §. officium. quandoque pro scriptura appellationis, vt ff. de ap. l. i. §. fi. & ii. q. vi. §. si quis libellos. quãdoque pro scriptura, quam iudex dat appellanti: aliàs vocantur apostoli. ff. de lib. dimis. l. i. quę est ij. q. 6. post appellationem. & extra. de appel. cordi. quandoque pro petitione principi oblata, ii. q. vi. ei, qui ideo. quãdoque pro scriptura
c infamatoria, v. q. i. hi, qui. & l. si quis [c]. quandoque dicitur libellus conuentionalis, vt Instit. de act. §. triplici. in auth. Col. v. de exhib. & intro. reis, §. illud quoque. in auth. Col. viii. de liti. §. si verò. & s̃. §. prox. extra. de lib. ob. c. ii. siue responsionis, in auth. de exhib. & intro. reis, §. sancimus in suscepto, siue reclamationis, extra. de lib. ob. c. i. & sic sumitur, quo ad præsens propositum: & hoc in ciuili causa, siue accusationis, siue inscriptionis, & hoc in criminali causa, vt lxxxi. dist. Maximianus. & ii. q. viii. libellorum. & C. qui accu. non poss. qui crimen publicum.

ADDITIONES.

a Videndum restat. ¶ De hoc plenè Rof. sed hoc pleniùs.
b Pro iudice delegato. ¶ Meliùs diceretur pro iudicis delegatione.
c Et l. si quis. ¶ Et C. de famos. lib.

SVMMARIVM.

1 *Libellus quid continere debeat, duobus versiculis comprehenditur.*
2 *Libellus debet annum & mensem, quo offertur, & nomen principis, cui subest prouincia, continere.*
3 *Libellus generaliter debet tria continere.*
4 *Libellus qualiter sit formandus.*

4. §. Quid libellus continere debeat, his versibus comprehende:

1 † *Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, & à quo,*
a *Rectè compositus quisque libellus habet* [a].

Quis. debet enim poni in libello nomen actoris, arg. extr. de elec. quærelam. & de verb. sig. forus. §. in omni. ff. de procur. si procuratorem. ff. de iudi. in his tribus. Quid. quia debet res petitas in libello exprimere: super quo distingue, vt s̃. de act. seu pet. §. sequitur. in princ. Coram quo. nomen enim iudicis est inserendum, ii. q. 8. libellorum. vt sciatur, an sit competens, vel non, s̃. de compe. iudi. adi. Quo iure. nam actionis nomen est exprimẽdum. quod dic, vt s̃. de act. seu pe. §. i. Et à quo. nomen enim rei est in libello inserendum, arg. iiii. q. iiii. nullus. ff. de iudic. in his tribus. C. de eden. l. fi. ff. eo. l. i. in prin. extra. de or. cog. c. ii. in prin. extr. de elect. quærelam. Nõ ergo sufficit dicere, ꝯqueror ego C. de quodam, qui mihi tenetur in decem, & C. vel fideiussoribus, qui intercesserunt apud me pro T. vel de B. & incertum est, de quo B. cõqueratur, nisi fortè digito ostendatur, vel aliter sic exprimatur, vt de persona ꝯstet. quod sufficere credo, arg. ff. si certum pet. l. certum. ff. de condi. & demon. nominatim. & nominatim exprimere interdum expedit reo, cùm fortè speret habere ingressum contra alium de euictione, vt per hoc euidenter ostendere possit secundum iudicium secum actum, & sententiam contra se latam fore, extrà, de empt. & ven. c. fi. In rescriptis tamẽ apostolicis plerunque contrà fit, quando videlicet apponitur clausula illa, Quidam alii, vt extr. de rescr. pastoralis. §. i. & c. cùm in multis. Sed dic, quòd rescriptum nõ est libellus: imò post rescripti pręsentationem porrigetur libellus, & persona sub præmissa clausula specificabitur. Quandoque tamen rescriptum habetur loco libelli, vt ȷ̃. §. nunc dicen. versi. vi. ¶ Item locum, vbi actum, vel contractum est, debet libellus continere, vt ff. de censi. forma. ii. q. viii. libellorum. sed hoc non est apud multos in vsu. ¶ Diem quoque, qua offertur, debet, continere libellus, vt sciatur, an 20. dies effluxerunt, vt in pręd. authen. offeratur & in auth. de exhib. & intro. re. §. suspecto. extrà de li. ob. c. i. ȷ̃. ver.
2 prox. ¶ † Debet etiam continere annum & mensem, quo offertur: & nomen principis, cui illa prouincia subest, vt in præ. l. libellorum. & C. de iud. properandum. in prin. & §. i. & arg. C. de apo. pub. l. i. lib. x. vt per hæc sciatur, an triennium, quo perit instantia iudicii in ciuilibus, vel biennium in criminalibus, effluxerit, vt in præ. l. properandum. §. i. & C. vt intra cer. temp. cri. q. term. l. fi. & an interruptio præscriptio. facta sit, vt C. de præs. xxx. an. si quis emptionis. & xvi. q. iii. §. potest. Sed licet multi magnę auctoritatis hoc
b scripserint [b], vsus tamen, quod dixi de die, anno, mense, & consu-
c le, non tenet [c], nisi in causa [d] criminali, vt dicam ȷ̃. de accus. in prin.
d nec prędicta ratio de die, multum est efficax. nam dies dati & recepti libelli, & alia huiusmodi, scribuntur per tabellionem, vel per duas honestas personas, vbi non est vsus tabellionum, vt extrà de prob. quoniam contra. & iunge hîc, quod est ȷ̃. §. ad huius tit. ver-
3 si. item secundum. ¶ † Generaliter etiam debet libellus continere tria, scilicet causam, obligationem, & actionẽ. In qualibet enim actione hæc tria conueniunt, scilicet factum, siue causa, vt emere & vendere, & similia. hæc enim facti sunt, vt ff. de curat. fur. consilium. de hoc infrà §. iuxta. ver. sed nunquid. Item obligatio ex illo facto descendens: quia obligatio est iuris vinculum, &c. Instit. de oblig. in prin. Tertiò actio, quæ ex obligatione, tãquam à matre, descendit. nam actio est ius prosequendi, &c. Inst. de act. in princ.
4 † Vt autem res exemplo subiaceat, sic formabis libellum: FORMA Libelli. Coram vobis domino P. iudice, vel potestate, vel rectore, vel senaschallo talis loci conqueror, vel propono ego H. de Titio, vel contra Titium, qui mihi tenetur in x. quia equum sibi vendidi talis pili, sub anno Domini millesimo ducentesimo lxxx. die nono, exeunte Ianuario, sedente, vel præsidente Clemente papa IIII. vel tali imperatore, seu rege: quæ decem mihi soluere indebitè contradicit: quare peto ipsum mihi condemnari, [illegible] ad soluenda prædicta decem, & cogendum fore sententialiter condemnari. Sed quod dixi de tempore, & de præside, nõ est hodie necessarium, vt prædixi. Quæ autem sint ne-
e cessaria in libello, not. ff. de eden. l. j. respon. j. [e]

ADDITIONES.

a Libellus habet. ¶ Versus fuerunt Hosti. vt scripsi eo. tit. c. j. super j. gloss.
b Multi magnæ auctoritatis hoc scripserint. ¶ scilicet Roff. in libr. iur. canon. tit. de libellis accusatoris: Tanc. & Io. de Deo in primis libellis, quos in suis ordinibus iudiciariis posuerunt.
c Non tenet. ¶ Idem Host. in summa ti. de libel. obla. §. iii. in fi. idem Rof. in libellis iuris, eo. tit. quæ debeat continere libellus.
d Nisi in causa. ¶ Quo ad tempus oblati libelli, ratio, quæ sequitur, ita procedit in criminali, vt in ciuili: sed tempus contractus à tempore maleficii differt: quia primum non est necesse exprimi in libello, secundum sic.
e ff. de eden. l. j. resp. j. ¶ An agenti depositi, sufficiat formasse libellum super confessione depositarii, dicam ȷ̃. de deposito.

SVMMARIVM.

1 *An libellus sit de substantia iudicij.*
2 *Libello omisso an in iudicio acta teneant.*
3 *Libellus in iudicio tacitè omitti potest, expressè non, sicut iuramentum de calumnia.*
4 *Libellus expressè remitti potest, non tacitè.*
5 *Libellus nec expressè, nec tacitè remitti potest.*

1 5. §. Vtrum libellus † sit de substantia? Dicunt quidam, vt Azo, quòd non, xj. q. j. si quis cũ clerico.
2 extrà de do. & contu. prout. B. & Innoc. IIII. contrà, † & quòd non valeat, quod fit eo omisso, ar. extrà de probat. quoniam contra. C. de li. contest. authen. offeratur, quę est iii. q. iii. §. spatium. ex
a trà de lib. oblat. c. j. Dicit etiam Azo [a], & alii, quòd potest expressè
b remitti. C. lib. xii. de priuil. schol. quoties. Vin. & Accur. [b] dicunt, †
3 quòd tacitè potest omitti, sed expressè nõ: sicut & iuramentum de calũnia, C. de iur. ca. l. ii. §. sed ꝗa. ar. ff. de proc. filiusfamilias. §. veterani.

ADDITIONES.

a Azo. ¶ Quę Rof. sequtur rub. xvj. in fi. An libellus sit de substantia, vide in rep. c. quoniã ꝯ. §. petitiones. in 3. col. ver. fi. de prob. extrà.
b Et Acc. ¶ Vbi hoc dicat, & vbi no. contrarium, vide remissionem, quam in fi. dabo ad clem.

terani. extrà de testi.tuls. Vnde si actor omiserit dare libellum, & post litis contestationem petat illum offerri, non est audiendus,
a cùm hæc sit dilatoria[a], Odof.[b] dicit, † quòd expresè remitti po-
b test, sed non tacitè, C.de senten.& inter.prolatam. Nam auth. di-
4 cit, quòd offeratur ei libellus, & sic actor debet offerre libellum, licet non petatur, arg.ff.de leg.iij.fideicommissa.§.si rem. Arg, contrà, quòd si potest expresè remitti, ergo & tacitè, ff.de feri.l. j. C. de tempor.app.l.j.in fi.de hoc infrà §.nũc dicendum.ver.ix. Quar
5 ti dicunt, † quòd nec tacitè, nec expresè remitti potest. Tacitè non, ne videatur allegare per ignorãtiam aliquid fuisse omissum, quam nemini prætendere licet ordine iuris omisso, in auth. Collat.viij.in med.litis non fieri sacras iuf.§.fin.arg.ff.fa.ercis.si filia.in prin.Item expresè non, vt in præd. concor. & sic dicit Bag. fuisse
c iudicatum de consilio Azo.& Hug.[c]

ADDITIONES.

a Dilatoria.¶Sed Vinc.contrà in authen.offeratur.in fin.vbi tenet quòd si non petatur, tenet processus: tamen quandocunque postea petatur, offerri debet, saltẽ vsque ad testium productionem. Tenet etiam, quòd ibi potest libellus expresè remitti.& sic intelligit authen.generaliter.in fi.C.de epis.& cle.sed alius est sensus illius finis, vt ibi, & not.in vlt.glo. & vide infrà §.restat.ante finem.
b Odoff.¶Et Iac.Bald.vt refert Alber.Gal.eo.tit.post prin.
c Et Hug.¶Vide pleniùs not.in clem.de verb.sign.sæpe.in glo.datur per hoc.& Ioan.de Bla.plenè tenet, qualiter fiat in edi.in vlt. col. & per Cyn.in authen.offeratur.in xj.q. Quomodo autem, & ad quid expedit iudici, actori, & reo libellum dari, ibi, scilicet in cle.not.§.verum.in gloss.ij.an actor.

SVMMARIVM.

1 *Actor an possit à libelli prosecutione desistere.*
2 *Libellus accusatorius oblatus, an reuocari possit.*

1 6.§.An actor † possit à prosecutione libelli desistere, videamus. Et potest dici, quòd sic re integra, indistinctè, C.vt nemo inuitus agere, vel accus.cog.per totum, nisi iam reus per iudicem, vel executorem sit conuentus: quia tunc reo postulante necesse habet litem persistere, C.quomodo & quando iud. auth. qui semel. quod pleniùs prosequere, vt in Summa do. mei Host.in tit.de lib.ob.§.vtrùm post.¶
2 † Libellus autem accusatorius oblatus reuocari potest, etiam post conuentionem sine pœna, ij.q.iij.si quem pœnituerit.& c.si quis iratus.ff.ad Turpil.quæsitum. ff.de in ius voc.libertus. Tenetur tamẽ iniuriarum libellum porrigens: quia infamauit eum, cui porrexit, ff.de iniur.item apud §.si quis in libello.& hæc ante inscriptione. nam post non potest pœnitere, nisi ex causa, 3.q.2.Paulum.ext.de accu.licet.C.de abo.ranaciter.extr.de ele.statuimus.ad fi.& die super hoc, vt j.§. prox. §.de abolitionibus.

SVMMARIVM.

1 *Actor an possit reo inuito libellum mutare.*
2 *Actore volente post litem contestatam mutare libellum, reus verò econtra petit pronunciari, quis audietur.*
3 *Facta ante litis contestationem non spectant ad iudicis officium.*
4 *Libellus qualiter mutari dicatur.*
5 *Libellus appellatorius an, & qualiter mutari dicatur.*
6 *Appellationi an possibile sit renunciari.*
7 *Appellatio extraiudicialis non semper est citatio.*
8 *Actore libellum ante litis contestationem mutante, reus nouam habebit dilationem ad deliberandum.*
9 *Varians & mutans aliquid in iudicio, tenetur aduersario ad interesse. & nu.10.*
11 *Libellus bene potest corrigi & emendari.*
12 *Libellus qualiter formabitur, vbi ignoratur quid sit petendum.*

¶Libellus an possit mutari, vel emendari.

1 7.§.Nunc ostendamus.an † libellus mutari possit, vel e-
a mendari[a]. Et quidem P.& Azo[b] & Tan.indi-
b stinctè dicunt, quòd ante litem cõtestatam mutari potest, siue sit ibi clausula illa. Saluo iure addendi, vel minuendi, siue non, C.de eden.edita.Instit.de act.§.si minus.ij.q.viij.libellorum.ff. de noxal. in delictis.§.si detracta. Post litem autem contestatam non, ff. de iudic.non potest.& l.de qua re.Iac.verò contrà, scilicet ꝙ nec ante litem contestatam. Accur. dixit, quòd potest quandocunque
c ante quàm sacramentum calumniæ sit præstitum[c]. Vin.autem[d] &
d Columbus distinguunt: quia in vniuersali actione, in qua res non fuit ab initio specificata, potest libellus mutari & emendari addendo, vel detrahendo. non dico actionem mutando, vt ff.de pet.hæ. l.iiij.& l.si quo tempore. Idem dicunt in generali, vt C. de iud. li-
e cet.& C.de temp.ap.l.fi.[e] In singulari verò vsque ad litis contestationem

ADDITIONES.

a Vel emendari.¶Est sciendum, quòd dominus meus in legibus disputauit quæstionem, quę incipit, vtrùm actio.vbi quæsiuit de tribus, an libellus possit emendari, an mutari, an actio cumulari? De vltimo plenè Dyn. in reg. nullus pluribus.lib. vj .cuius effectum, & regulas breuiter ibi posui in prin. De secundo ipse do. meus sic dixit, quòd mutare actionem propositam in libello, & desistere à prima, olìm licebat quandocunque ante litẽ contestatam, ff. rem rat.hab.l.amplius.& C.de eden.l.edita.&C.vt nemo inui.agere, l. vnica: hodie non licet desistere: imò habet necesse persistere oblato libello & citato reo, vt in auth.qui semel.C.quomodo & quando iud. nam contra actorem tergiuersari volentem inuenit illa authen.remedium, vt procedatur ad sententiam, ad hoc quod dicitur suprà prox.§.& j̃.sequitur. De primo dicebat, quòd emendare libellum minus petendo licet vsque ad sentẽtiam. nam si licet renunciare in totum, ergo & in parte. nam iura sunt prompta ad lites minuendas, C.de pactis, postquam liti.& ff. si cer. pet. quidam æstimauerunt. Augendo autẽ licet vsque ad litis contestationem C.de eden.l.edita.post litem contestatam non. nam tunc nouo libello est opus, ff.de iudic.l.non potest. Non obst.ff. de pet. hær. l. iiij.& l.si quo tempore.vbi tempore litis contestationis reus pauca possidebat, & postea inuenitur multa possidere: quæ omnia veniunt in condemnatione: quia illud nõ est ex emendatione libelli, sed ob primum libellum non emendatum: qui fuerat vniuersaliter conceptus. Eadem omnino esset responsio in libello generaliter concepto in actionibus generalibus, vt C.de iudi.l.ij. de hoc j̃.ver.pen. Circa hæc duo membra non fuerunt plena ipsius verba. quæ posui, quia breuia. Scire debes, quòd Rof.de mutatione & emendatione duas rubricas fecit, scilicet xxiiij.&xxv.in quibus plenè habetur, quod sequitur. Idem Odof. in additiõe super Summa de edendo, quæ incipit, sed nunquid.licet Host.in Summa huius tit.§.pen.Cyn.super l.edita.in vj.&vij.q.plenè tractat hanc materiam. Pro cuius euidentia præsnoscendum est, quid sit mutare libellum, & quid emendare: de his antiqui Accur.& Cyn.Vinc.in l. edita.& Cyn.in prædictis primis quæstionibus: & scripsi post Inn. eod.tit.c.ij.super prin.ii.partis gloss.& in l.edita. est vtrunque verbum.& vna litera habet, quam emendari, vel mutari: & Alex.fatetur, quòd secundam habebat dominus suus Azo in libro antiquo Communiter aũt dicunt, quòd Mutari est, cum veteri actione sublata noua proponitur: quasi propriè sit Mutare, substantia remota in locum eius aliam subrogare, ff.de testam.hæredes.§. si quid. de hac infrà §.j.tunc autem propriè, vbi ponitur vnũ exemplum. Ponunt multi exemplum in actionibus Vi bonorum raptorum, & furti, in actionibus l. Aquil. & arborum furt. cæsar. Emendare autem quid sit, dicetur infrà versic.emendari. Sed aliis videtur, ꝙ Emendare, sit defectum in forma supplere: exemplum: in libello accusatorio non erat locus: hoc erat vitium, vel defectus libelli: quod nunc emendo: & hæc emenda difficilis est per l.libellorum. facilis aũt, cùm expresseram domũ Titii, vt credebam, & est Sempronii: vel verè est Titii, sed dederam confinia, quorum aliquot nunc emẽdo: vel posuerã diem quartam, nunc emendo quinto: & meritò possum, quia ad diem non tenebar, vt ibi. Item in ciuilibus: petebam rem, in cuius confiniis erraui: nunc emendare volo: petebam: equum: dixi eum balsanum pede dextro: emendare volo, sinistro: & hæ emendæ fiunt quandoque ante sententiã, quia sunt de qualitatibus extrinsecis, vel de quib. nõ interest rei, & quibus facilè errat. facit §.si detracta.ď quo infrà, & ff.de tribut. quod in hæredem. §. eligere. Si verò de emendatione essentiali libelli, vel circa ipsius substantiam, scilicet rem petitam, vel ipsius accessoria, vide, quod sequitur, & quod distinguitur in præalleg. sexta quæst.Cyn.
ADDE, vt plenè in locis ordinariis. An autem in causa appellationis possit mutare libellus, vide Rom.consilio centesimo octuagesimo primo.
b Azo.¶in fin.sexto responso, de quo suprà.
c Sit præstitum. ¶Vel si tacitè sit omissum vsque ad tempus, quo iurare debuerat: sed si modò, Vincent.facit suprà de appel.§.qualiter.versi.sed pone, quòd.& versi.seq.cùm ibi additis.
d Vincen.autem.¶De dilat.c.iiij.
e L.fi.¶Satis miror de his verbis, supposito, quod præmittitur, specificationem ab initio non factam. Dato enim, quòd nouerit se iam in hæreditate esse, quod ignorabam: vel non esse, quod credebam, quod ad rem, vel ad libellum per hoc venit mutãdum: idem dico in generali. Cyn.autem aliter opponit in quęstione sexta, de qua dixi in princ.§.Si dicis, emendare potest petendo partem, qui petebat totum, sed hoc etiam in singulari, vt infrà versic.emendari. In casu conuerso, si petens partem vult petere totum, quia nouiter sibi ius accreuit, non videtur posse, per l.non potest.ff.de iudic. si verò ab initio cõpetebat sibi agere pro pluri, vel pro toto, hoc procederet, quod dixi in j.§.

tionem & vsque ad iuramentum de calumnia: post non, sed alia interpellatione opus est, cùm sit alia res, quæ non fuit petita, nec super ea iuratum, & videtur aliud in iudicium deduci, ff. de iu. non potest, C. de temp. app. l. fi. extrà, de re iud. abbate. lib. vj. Do. Ioan. dixit, quòd licet mutare actionem, dum tamẽ causa non mutetur, ff. de iureiurando. duobus. §. exceptio. & §. colonus. Mihi videtur, quòd etiam ante litis contestationem, si reus sit iam per libellum conuentus edita sibi actione per iudicem, vel per executorẽ, non potest amplius mutare, reo contradicente, & vt prosequatur instante, C. quomodo & quando iudex. in authent. qui semel. & sic obtinuit. Si verò reus consentiat, potest etiam post litem contestatam mutari. & sic intelligi potest præd. l. edita. quæ aliàs per prædictam auth. est correcta. Prior autem opinio vera est, secundum antiqua iura. Hæc autem sic sanè intellige: quia si reus non vult, quòd libellus mutetur, nihilominus actor & ante litis contestationem, & post, mutabit libellum: sed reus potest petere, vt eum iudex absoluat ab actione iam intentata, ff. de iudic. cùm quæritur. & in præalleg. §. si detracta. ff. de vi & vi arm. cùm fundus. §. fi. ff. de fideicom. si dubitetur. ¶Sed videtur, quòd etiam post litem contestatam mutari possit, vt in præal. §. si detracta. vbi agens ante litis contestationem contra dominum noxaliter, potest post litẽ contestatam agere in solidum, si eum velit de sciẽtia redarguere. Sed dic, quòd ibi non mutatur actio, sed qualitas condemnationis: & hoc ideo, quia sciuit: sicut & aliàs non mutatur actio, sed qualitas ratione mendacii, vt ff. de fideicom. si dubitetur. hoc etiam probatur in præal. l. cùm fundus. §. fi. sed ibi non mutatur actio, sed aliud petitur: quod licet, secundum Vin. Vel dic, quòd ibi fuit priori iu-
a dicio renunciatum, vel re⁹ hoc voluit, vt dictum est. ¶†Sed quid si post litem contestatam actor vult mutare libellum, videns, ꝙ errore petit sibi silentium imponi: reus verò econtrà petit à iudice, vt pronuncietur? Et videtur, quòd debet pronunciare, nec libellus mutabitur, vt in præd. authen. qui semel. & C. de liberali caus. cùm precum. Actor enim mutare volens, suam turpitudinem allegat, extrà de app. solicitudinem. Item actore non probante, &c.
3 vj. q. vlt. actor. extr. de causa pos. & proprie. cùm ecclesia. ¶†Item quæ facta sunt ante litis cõtestationem, non spectant ad officium
a iudicis, ff. de ædi. edi. l. ædiles. Tamen obtinuit in contrarium [a] per iura, quæ habes suprà de off. iud. §. deseruit. ver. ante litem contestatam. ibi, item faciet lib. &c. & C. de iur. & fact. ignor. error. extrà eo. c. fin. ff. eo. non fatetur. restitutis tamen reo expensis, vt iam dicam. Nam & si super tali libello pronunciaretur, quod tamen fieri non potest, posset actor offerre congruum iterato, extrà de iudic.
4 c. examinata. ¶† Tunc autem dicitur mutari propriè libellus, si rem priùs per aliquam actionem petitam, nũc peto per aliam vel si priùs petii Stichum, nunc peto Seium per aliam actionem. Sed de hac mutatione vltima hîc non tractamus: tunc enim non mutatur libellus, sed aliud iudicium instituitur: quod bene licet, si tamen actiones non sint contrariæ, C. de codicil. l. fin. C. de fur. l. j. & fin. C. si seru⁹ exte. se emi man. l. vnica, C. de pact. inter emp. & ven. commissoriæ. vel diuersæ, licet non contrariæ, ff. de tribut. quod in hæredem. §. eligere. ff. de leg. ij. item cùm filius. §. variis. Habet ergo locum mutatio, quando ad idem competunt actiones: putà, intentaui primò actionẽ ex empto, nũc volo intentare certi con-
5 dictionem ad illam eandem rem petendam. ¶†Porrò libellus appellatorius mutari potest, ne iustę pœnitudinis humanitas amputetur, C. de appe. si quis libellos. quæ est ij. q. vj. & hoc sine aduersarii captione. ff. de cond. ob cau. si ideo pecuniam. ff. de interrog. ac-
6 tio. de ætate. §. fin. ¶†Quidam tamen dicunt, quòd vbi appellatur ab electione, vel prouisione, postulatione, vel earum occasione, vt extrà de elec. statuimus. tali appellationi, quę nihil aliud est, quàm citatio, renunciari non potest: sicut nec citationi renunciare pars altera posset, vbi vtraque esset à domino Papa citata: quia causa est cœpta per citationem, & quo ad partes iurisdictio firma, extrà de off. deleg. gratum. ff. de reg. iur. nemo. Alii dicunt, quòd si res est integra, quia nondum fecit appellatus expensas, nec iter arripuit, tunc potest renunciare appellans: secus si non sit integra, ff. de condi. caus. da. si pecuniam. & extrà de elect. in causis. & de appel. constitutus. j. & hoc humanius est. Et est hodie expressum, ex quo est præsentata appellatio superiori, in constit. Greg. X. de e-
b lect. quamuis. §. cæterùm [b]. vbi dicemus de hoc. Posset tamen responderi ad l. si pecuniam. & ad decret. in causis. quòd loquuntur in mandato, vbi mandator plus iuris habet in reuocatiõe mandati, quàm mandatarius. Aliud tamen in appellatione, seu citatione per quam alteri contra alterum ius æqualiter quæritur, & quæ æ-
7 qualiter appellatum & appellantem adstringit. ¶†Hoc tamen scias, quòd non semper appellatio extraiudicialis est citatio. quod dic, secundum Papam, vt extrà de maio. & obed. dilecti. Libellus autem accusationis mutari potest. de quo dic, vt suprà de accus. §.
8 v. & suprà §. prox. ¶†Sed & si aduersario consentiente, vel secundum præmissas opiniones libellus ante litem contestatam mutetur, vel aliqd addatur. vel detrahatur, reus habebit nouam dilationem ad deliberandum, vt in præd. l. edita. in fin. & in concor. seq. & ad exceptiones dilatorias proponẽdas: quia aliud est iudicium, mutata actione, vel causa, C. ad exhi. l. iij. ff. iud. sol. cùm quærebatur. in fin. extrà de despon. impub. ad dissoluendum. quod verum
9 est, nisi ex priori libello potuerit instrui. & sic Curia seruat. ¶†Item taliter varians & mutans tenetur aduersario ad interesse & expensas, vt dixi, & probatur in præd. l. de ætate. §. fin. ff. de iudi. eum quem. ff. de eden. vbi. §. is autem. Sed si leuis & modica sit mutatio, vel additio, tunc non habebit dilationem, extrà de dila. præterea. Potui autem instrui, si primò petii Stichum actione depositi: nũc verò peto certi condictione. quia deposui. satis enim ex primo libello potuit instrui: vnde non obtinebit nouas inducias in actione mutata: vel si primò egi cõtra te vi bonorum raptorum, nunc autem ex eadẽ rapina ago contra te furti nec manifesti: his enim casibus licet mutetur actio, non tamen causa. Si verò vtrumque mutetur, tunc habebit: quia non plenè potui instrui: vt si primò petii Pamphilum ex testamento, nunc Titium peto certi condic-
10 tione. ¶†Quid si declarat, sed non mutat rem, vel actionem, vel causam agendi? Respon. non dabitur ob hoc dilatio, cùm ex primo libello potuit instrui, vt in præd. c. præterea. & eod. tit. literæ. Bul. autem dixit, quòd nunquam reus nouas habebit inducias: poterit tamen agere ad interesse, vt in præ. l. vbi. ¶Quid si suspenso petitorio intentat quis possessorium, nunquid restituet expensas
c dic, vt suprà de expensis, §. j. ver. xxx. [c] ¶†Emendari autem, vel cor-
11 rigi bene potest libellus: verbi gratia, petii ab initio xx. nunc peto xv. vel econuerso: hoc quidem possum, & ante litem contestatam, & post, vsque ad iuramentum de calumnia: maximè vbi apposita est illa clausula, saluo iure addendi, vel minuendi, & mutandi, vt extrà de fid. instru. inter dilectos. prope princip. licet illa non
d sit multùm necessaria, prout ibi nota. [d] postea verò non, si plus
e velim petere [e]: sed si minus, sic: quia in maiori quantitate minor
f continetur, ff. de reg. iur. imò. ff. de verb. oblig. l. j. §. antepe. [f] nisi dolo ab initio maiorem quantitatem expresserim. tunc enim, si petij & cautionem exegi. cado à causa. vt C. de plus pe. l. vnica. extrà eo. c. vnico, extrà de rescrip. sedes. Si verò cautionem non exegi
g punior in sportulis. Instit. de act. §. tripli. Alii verò distinguunt inter vniuersalia & singularia iudicia: vt iam dixi. quod dic, secũdum
h Præpositum, vt extrà de lib. obla. c. j. [h] ¶†Sed cùm debeat reus in-
12 terrogari, pro qua parte res possideat, vel hæreditatem, vt ff. de inter. act. qui interrogatur. & l. qui seruum. §. in iure. & hoc habeat fieri post datum libellum, & post editam actionem, vt ff. eo. l. j. in prin. & l. de ætate. §. ij. quæro, quomodo formabit actor libellum, prius quàm sciat, quid, & an totum, vel partem petere debeat? Respon. peter rem in libello, adiecta prædicta clausula Saluo iure addendi: minuendi & corrigendi: & post habita responsione, si sit li-
i bello contraria, emendabit, secundum Vinc. [i] & in hoc potest esse vtilis illa clausula, vt admittatur libellus incertus cum ea, ff. quorum legat. l. j. §. quod autem. & etiam in alio, vt ĵ. de causa possess. & propr. §. nunc dicendum prope prin. Vel dic, quòd interrogationes præcedent libelli oblationem. de hoc s. de interrog. §. i. ver-
k si. sed nunquid [k].

ADDITIONES.

a In contrarium. ¶Facit, quod no. Cyn. C. quomodo & quando iudex, in secunda oppos. & x. q.

b De elect. quamuis. §. cæterum. ¶lib. vj. & licet illa decret. specialiter loquatur de appellationibus interpositis in electionibus episcoporum, vel superiorum, vel in negotiis ipsarum, tamen si licet in illis recedere ante præsentationem Papæ factam, fortius est in aliis. Sed in hoc facere videtur cõtrà: quia ibi vtrique parti id conceditur: ergo non licet soli appellanti: super quo vide, quod ibi not. in gloss. per hoc videtur.

c vers. 30. ¶Si numerum illum alius numerus sequeretur, congrua fuisset allegatio: aliàs allegari debuisset, quid quasi suspenso, ADDE ad ver. item taliter varians. quòd vbi libello additur aliquid noui, ex hoc dicitur libellus nouus, vt voluit Guliel. de Cu. in l. edita. C. de eden. refert & sequitur Barb. in tractat. de prestan. Card. in j. q. in v. col. in fin.

d Prout ibi no. ¶In gl. dicunt quidam. & omnino vide, quod super ea dixi. Vber. de Bo. dicit idem ibi charta sexta, in fi. sed ibi consuetudo fori id habet, & consuluit illam poni.

e Velim petere. ¶Dixit Vinc. in præd. decret. inter. hoc verum, nisi dictum esset in libello, saluo iure superflui: & secundum hoc procedit, secundum eum, §. si minus. Inst. de act. & vide. quod ibi not.

f §. antepe. ¶Vide, quod ibi dixi in princ. §.

g Distinguunt. ¶Vt d. q. j. eod. tit.

h C. j. ¶quod tamen scripsi in decr. ij. eo. tit. super secunda parte gl. quæ materiam istam tractat.

i Secundum Vincen. ¶Qui hoc no. de lit. contest. c. vni.

k Ver. sed nũqd. ¶Et vid qđ ibi scripsi, & placet di. Gui. qđ ibi posui.

SVMMARIVM.

1 *Libelli effectus quis sit.*
2 *Libellus facit rem litigiosam denunciatione secuta.*
3 *Libellus interrumpit præscriptionem.*

a 1 8. §. Iam nunc dicendum est de effectu libelli [a]. ¶† Est autem effectus eius, vt secūdum ipsius formam sententia dictetur, vt suprà in princip. huius ti. Item facit perpetuam actionem annalem, quando princeps ad illum rescribit, C. quando lib. princ. ob. lit. contest. faciat, l. i. & ii. Secus, si alii iudici offeratur, ff. de act. & ob. cōstitutionibus. ¶† Item facit rem litigiosam,
2 secuta denunciatione, C. de litig. authen. litigiosa. extrà, vt li. pen.
b per totum [b], xj. quæst. i. quia res. ¶† Item interrumpit præscriptio
3 nem, etiam si nullam causam, vel saltem vnam ex omnibus continet, C. de presct. xxx. vel xl. annor. sicut in rem. C. de annali exceptione, si ex multis. xvj. quæstio. iij. §. potest. Item alius effectus, suprà §. prox. versic. mihi videtur. Item alius, iii. quæst. iij. §. spatium: versi. offeratur.

ADDITIONES.

a Libelli. ¶ De quo latiùs Roffr. rub. xxv.
b Per totum. ¶ Dic autem, vt in clem. eod. tit. cùm sit.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in quibus causis, vel casibus offerendus sit, vel non.*
2 *Libellus in omni causa ciuili & criminali inquisitionis & denunciationis vtilis est & necessarius.*
3 *Libellus non est in causa vili, aut vilium personarum, necessarius.*
4 *Episcopo de causa ciuili inter clericos sibi subditos cognoscente, an sit libellus necessarius.*
5 *Episcopus audiens accusationem iudicis fugientis, an egeat libello.*
6 *Libellus an sit necessarius, vbi agitur de minus canonicè obtentis sine diœcesani conscientia.*
7 *Iudicis officium non est actio, nec libello eget.*
8 *In libelli remissione an periculum immineat.*
9 *Libellus an sit necessarius, vbi ex officio in causa matrimoniali proceditur.*
10 *In notoriis, in quibus ex officio proceditur, non est opus libello.*
11 *Libellus non requiritur in criminibus, de quibus quis sine accusatione damnatur.*
12 *In crimine falsi etiam incidenter noto, an sit opus libello.*
13 *Consuetudo quid operetur quo ad productionem libelli.*
14 *Actio de possessione an semper requirat libellum. & nu. 18.*
15 *Missus in possessionem auctoritate iudicis, si ad eam nō admittatur, qualiter prouidebit, & nu. 35.*
16 *Agens contra adscriptitium fugitiuum, an libello egeat.*
17 *Agens actione in factum, quæ ex re iudicata descendit, non eget libelli productione.*
19 *Iudex contra sibi subditum debet ex officio sententiali causam expedire.*
20 *Petens se mitti in possessionem edicto diui Adriani, vel ex constitutione Iustiniani, iudicis officium duntaxat implorare debet.*
21 *Petenti testamentum aperiri sine dilatione, ex officio, & extra ordinem, succurrendum est.*
22 *Petenti Carbonianam bonorum possessionem an sit libellus necessarius.*
23 *Libellus an sit in querela inofficiosi testamenti necessarius.*
24 *Petenti caueri delegato, vel fideicommisso soluendo, an sit libellus necessarius.*
25 *Petitio alimentorum an libellum exigat.*
26 *Petendo quòd hæres rogatus adeat hæreditatem, an dandus sit libellus.*
27 *Actio de eo, quod factum est in loco publico, an libellum requirat.*
28 *Postulans cautionem damni infecti an debeat libellum producere.*
29 *Libellus an sit in noui operis nunciatione offerendus.*
30 *Libellus an sit necessarius in casibus, in quibus summaria cognitio requiritur.*
31 *Actio inter patrem & filium, vel inter patronum & libertum, iudicis officio expeditur.*
32 *Officium iudicis, quod actioni detrahit, imploranti, an libellus sit requisitus.*
33 *Libelli oblatio in criminibus leuibus non est necessaria.*
34 *Hæres tenetur vindicare necem defuncti.*
36 *Libellus non offertur in casibus, in quibus testes admittuntur lite nō contestata.*
37 *Libellus an sit in causa appellationis offerendus.*
38 *Causa appellationis an sit eadem cum principali.*
39 *Libellus non est dandus, vbi sententia est nulla.*

¶ In quibus casibus libellus offeratur, vel non.

a 9. §. Nunc dicendum est, in quibus casibus libellus offeratur, vel non [a]. ¶† Distingue ergo tempora, &
1 concordabuntur scripturæ, ij. q. j. si peccauerit. Iure enim antiquo non erat regulariter libellus in ciuilib. necessarius, arg. ff. de edend. l. j. §. edere. & §. eū quoque. nisi in conuentione illustrium personarum, vt C. lib. xlj. de dignit. quoties. & de princ. agen. in reb. l. fi. lib. xii. C. de consistorianis & ministerianis, l. fi. lib. xii. prope princ. In criminalibus verò sic: quia erat inscriptio necessaria, siue esset priuatum, siue publicum: sicut & hoc hodie regulariter obtinet, vt dixi s̃. de accus. §. j. ver. sed nunquid. Hodie verò regulariter etiam in ciuilibus offertur, ij. q. j. statutis. & 3. q. 3. offeratur. & auth. libellum. quas habes C. de lit. contest. Et generaliter, secundum Io.
b de Deo [b], vbicunque interuenit iudicium, est libellus impendendus, & not. extrà de simo. licet Heli. Quod sic intelligo: quia aut petitur libellus: & tunc obtinet, quod statim dixi, extrà eo. c. j. Aut non petitur: & tunc si non detur, non nocet, & valet processus, ar. extrà de testi. Albericus. & c. sicut nobis. de do. & contu. prout. Iudex tamen nihilo minus debet petitionem in scriptis redigere, & responsionem, extrà de prob. quoniam. & hoc maximè, secūdum eos, qui dicunt, quòd tacitè possit omitti, vt suprà §. vtrùm. nec est contrà ii. q. i. in primis. in fin. quia illud loquitur in criminali.
c Veruntamen vtrunque quandoque fallit [c]. Primò, vbi de plano & sine strepitu & figura iudicii agitur: quia tunc non est libellus necessarius, extrà de accus. olim. C. de naufra. l. fin. de stat. homin. ea, quæ. §. quòd si. suprà de inquis. §. nunc tractemus. vers. quid igi
2 tur si. infrà versi. viii. ¶† Secundò, quando agitur in modum inquisitionis aliquo denunciāte, extrà de testi. cùm olim. quamuis tunc capitula sint edenda, extrà de accus. qualiter. ij. §. debet. quod dic, vt in præ. §. nunc tractemus. ver. cùm igitur. ibi, sed certè salua. & seq. Quidam tamē contrà. Si verò aliquis denunciauit aliquem,
d & ille hoc [d] negat, necessarius est libellus, vt infrà §. iuxta. versi. item si denunciatio. In ipsa verò denunciatione non est necessarius libellus, vt suprà, de denun. §. fi. ad fin. Pan. dixit, quòd in omni
e cā ciuili & criminali inquisitionis [e] & denunciationis vtilis & necessarius est libellus, vt sciat reus, an cedat, vel cōtendat, vt in præ
f di. aut. offeratur. Et breuiter [f], vbicunque agitur inter partes, nisi lex dicat dandum non esse, in authen. de exhib. & introduc. reis, §. sancimus. & extrà de lib. oblat. c. i. Vnde in interdictis est necessari
3 us: quia inter duo dantur. ¶† Tertiò, si causa sit vilis, quia modi
g cæ summæ: vel, si sit vilium personarū [g]: vt inter pauperes. vel rusticos, vel agricultores, inopes, vel huiusmodi, C. de incest. nup. humilem. in authen. de mand. §. sit tibi. Col. iii. & de quæstore, col.
h vi. C. de sen. ex breuic. recit. auth. nisi [h]. Vilis autem est minor duobus aureis, ff. de dolo, si quis oleum. in fi. & l. seq. Inspiciat ergo iudex qualitatem personarum & causæ, ff. de transact. cùm hi. §. personarum. extrà quod me. cau. c. fin. ff. de vsu & hab. plenum. §. i. E-
i ius enim arbitrio hoc relinquo [i], ex quo non est determinatum, ff. de iur. delib. l. i. extrà de offic. deleg. de censib. vel loci consuetudo seruetur, xi. dist. consuetudinis. extrà de consue. c. pen. Hoc etiam casu partes mutuò sibi remittere possunt, vt sine scriptis agatur & pronuncietur, vt C. lib. xii. de priuile. scholar. quoties. §. sed si talis. ff. de re iudic. si conuenerit. ff. de feriis, l. i. suprà de sententia §. iuxta. ver. item nō valet. j̃. ver. nonò. ¶† Quartò [k], si episcopus
4 k cognoscit de causa ciuili inter clericos sibi subiectos, in auth. vt clerici apud prop. epis. con. in prin. Col. vi. & xi. q. i. si quis cum clerico. l. quicunque litem. Sed quicquid alii notent, ego illud intelligo in minoribus causis, vt s̃. ver. iii. arg. extr. de probat. quoniam contra. Sed nunquid in proximis tribus casibus prædictis dabitur libellus coram delegato? Dicunt quidam, quòd non: & præmissa intelligunt, vbi coram ordinario agitur. Contrarium credo, cùm eadem ratio sit vtrobique: vnde & idem ius esse debet, extra. de const.

ADDITIONES.

a Vel non. ¶ De quo Roff. rubrica xvi. pleniùs Ioan. de Bla. in prin. sui operis, titulo qualiter fiat editio. item Iaco. Bald. formauit de hoc opusculum, quod incipit, laudabile aduocatorum officium. vbi enumerat & prosequitur xviii. tales casus, quibus non offertur, quos j̃. signabo.
b Io. de Deo. ¶ Cauil. tit. ii. ante fin.
c Quandoque fallit. ¶ De his scripsi post Inno. & Host. eo. ti. c. i. per quæ adiutus fuit hic auctor per Roff. & per Io. de Bla. & Ia. Bal. vbi s̃. in prin. §.
d Hoc. ¶ Istud Hoc, & illud Etiam, quod ponit in vers. statim alleg. impedit intellectum: vide, quod ibi dicam.
e Inquisitionis. ¶ Quæ fit altero denunciāte, vt s̃. secundum Host.
f Et breuiter. ¶ Secundum eum in præd. decre. 1. vbi scripsi in prin. mag. gl.
g Personarum. ¶ Istud Personarum, non est in tex. §. sit tibi. Itē non est disiunctiua Vel, quæ s̃. ponitur, sed est ibi copula Et: propter quod ponit ibi gl. duas lecturas, scilicet quòd litera ponat duos casus: alia, quòd vnum tantùm exponendo vilium, scilicet rerum: hoc multùm prolixè prosequitur Iac. Bal. vbi s̃. sub tertio casu, sicut est hîc in numero.
h Nisi. ¶ Vbi de hoc arbitrio.
i Relinquo. ¶ Omnes in hoc concordant.
k Quartò. ¶ Iste fuit primus Iaco. Bald. vbi suprà.

a const.translato [a].¶†Quintò,quando episcopus audit accusatio-
5 nem iudicis fugientis,ne reddat rationem,qui captus est,in auth. vt iud.sine quoquo suffra.§.necessitatem.col.ij.ȷ̃.ver.xxvij.¶Sextò, vbi agitur de beneficio auctoritate apostolica obtinẽdo. nam tunc litera apostolica potest esse loco libelli,nec iudex habet necesse alium libellum recipere,arg.C.de except.rei iud.si,vt proponis.extra.de præben.cùm secundum.§.fi.& c.j.& ij.de rescri.ad aures.Quod dic,secundum do.meum,vt no.in Summa de excep.§. & quando.sub.§.huiusmodi de dilatoriis.ver.quid si quis.& vide in Repertorio in tit.de libel.oblat.ver.an detur.& idem est,quando petitur confirmatio,nec aliquis aduersarius apparet.Idem etiam super exceptionibus contra electum oppositis.quę dic,secun
b dum Papam,prout no.extra.de elect.dudum.ij.[b]¶†Septimò,si a-
6 gatur de minus canonicè obtẽtis sine diœcesani conscientia, 17. q.vij.nullus.extra.de insti.c.ij.& de exces.prælat.ad aures. vel si agatur de diuina vocatione, vel aliis grauaminibus ecclesiarum, quę diœcesanus ex officio suo habet corrigere,quando & ipse ex officio procedit,extra,vt ecc.bene.c.vnico,& de præb. de mona-
c chis.& c.graue.&x.q.j.regula.secundum do.meum [c].¶†Octauò,
7 vbicunque de plano iudicis officium expeditur,secundũ Accur. &Rof.&do.meum:quod exemplifica,secundum eum,vt in Summa de lib.ob. §. vtrùm libellus.ver. idem vbicunque. quia iudicis officium non est actio,vt ff.de mino.l. quòd si.§.fi. & pro eis facit ff.de excus.tut.excusare.ff.de off.procons.nec quicquam.§.de plano.¶Ego dico super hoc, quòd aut ꝓpono aliquid iudici in modum denũciationis, quod spectat ad eius officium,dicens:Domine iudex, talia fiunt in terra vestra : ad officium vestrum pertinet hæc punire:& hæc sine libello expediuntur,C.de accus.l.ea.iiii.q. iiij.accusationis.§.aliquando.extr.de off.ordin.c.j.ȷ̃.ver.xl. & seq. Si verò propono officium in modum actionis,vt mihi subueniatur in alterius præiudicium,tunc necessarius est libellus, extra. de off.iud.c.fi.iij.q.iij.offeratur.& dic de hoc,vt s̃.de rest. in integ. in princ.& s̃.de off.iud.§.incidenter.ver.sed quæritur. & prædicta exemplifica,vt eo.ti.§.j.in quo tractatu hunc articulũ inuenies pluries tactum.Vel dic, quòd aut postulatur aliquid à solo iudice ex mero officio & liberalitate sui officii : & tunc non datur libellus: & idem in vndecim interrogationibus, quæ fiunt ante litis contestationem, vt s̃. de inter. quæ fiunt ante lit. contest. Aut petitur aliquid dari,vel fieri, vel factum rescindi ab aduersario : & super hoc officium iudicis imploratur:& tunc refert,an aliud officium intentetur in modum agendi, vel in modum excipiendi, vel etiam replicandi:an verò quòd deseruiat actioni principaliter intentatæ. Primo casu cùm in modum agendi , dandus est libellus, quia loco actionis habetur,ff.de act.& ob.actionis verbo.extr.de off.iud.c.j.In secundo casu non est dandus,ff.de inoff.test.Papinianus.§.filius.ff.de mino.verum.§.fi.ff.ex quib.cau.ma.nec non,§.fi. nec ẽt in tertiò,vt ff.de mi.patri pro filio.ff.de iurei.nã postea.§.si minor. quia in his duobus casibus non intentatur loco actionis. Si autem intentatur,quia deseruiat actioni intentatæ,dicit Vbert.
d de Bo. [d] quòd si sit tale officium, quod deseruiat actioni intentatæ, tunc non est necessarius libellus,vt de hoc habetur C.depositi,si depositam.ff.de ędil.edicto,l.ędiles.§.sciendũ.ff.de aq.plu.ar. si tertius.§.officii.& s̃.de off.iud.§.deseruit.vers.sed nunquid.Si autem nõ deseruit actioni,aut agitur vt cautio interponatur,& tũc non est dandus libellus:aut vt in integrum restõ detur:& tunc potest dari libellus & scriptura ad æternam rei memoriam:& vt faciliùs per eam probetur,vt C.de testi.iubemus.§.fi. ff.de pig.contrahitur.Et breuiter,quãdo in integrum restitutio pro actione proponitur,putà cùm principaliter postulatur,desideraȓ libellus & li
8 tis contestatio,extr.de off.iud.c.fi.¶† Nonò,si partes in hoc consentiunt,& se arbitrio & omnimodæ volũtati iudicis supponant, vt C.de priui.schol.quoties.in fi.lib.xii.C.de temp.appel.l.fi.in fi. C.de epis.& cleric.auth. generaliter. in fi. ibi, vbi lis ex consensu.
e &c.& s̃.ver.iii.& hoc,secundum Iac.Bal.[e]& Accur.& Rof.[f]& ali-
f os.Non enim est periculum in remissione libelli,sicut iuramenti de calumnia,C.de iur.calum.l.ii.§.sed quia.Sed contrà,cùm libel-
g lus sit de substantia,vt s̃.§.vtrùm.vbi de hoc [g],& his quæ no.extr. de off.deleg. de causis. Sed cùm possit quis etiam toti liti cedere, satis potest,vt de plano procedatur,concedere,& sine libello, actione, solennitate & figura iudicii,siue extraordinariè,arg.ij.q.vj. si quis libellos.Et sic intelligitur dictum illorum,qui dicunt,ꝙ pacto potest remitti,vt sine libello procedatur.Vbi aũt agitur ordinariè secundum formam iuris,vel iudiciarium ordinem,non potest hoc pacto remitti,cum sit de substantia,extr.de off.dele.cùm super.Et sic intelligitur dictum eorum,qui cõtrariam tenent sententiam.Non enim dictari potest sententia,vbi petitio non appa
h ret [h],extr.de simo.licet.hoc prosequere, vt in Summa do.mei de
i libel.ob. §. vtrùm libellus [i]. ¶†Decimò, si in causa matrimoniali
9 ex officio proceditur,ext.de test. Albericus.sed aliter posset illud
k intelligi [k],& ij.q.j.legum.¶Vndecimò,cùm tutor accusaȓ,C.qui accus.non pos.l.ii.& cùm se excusat,ff.de excus.tut.scire.§. oportet.¶Duodecimò,cùm miles colonus efficitur,C.loca.l.fi.¶Decimotertiò,in accusatione apostasiæ,C.de aposta.l. apostatarum. quod non placet.¶Decimoquartò, in accusatione falsæ chartæ, & falsi testis corã iudice producti. nam & ibi iudex sine accusato-
10 re punit,C.de probat.l.pe C.de testi.nullum.& ȷ̃.vers.xix.¶†Decimoquintò,in notoriis,in quibus ex officio proceditur,ff.de fur. l.ij.extr. de iureiur.ad nostram.iij.ij.q.j.manifesta. extr.de fil. presbyt.quoniam.& de accus.euidentia.C. de accus. ea quidem. quæ est in iiii.q.iiii.c.nullus.§ aliquando.de hoc ȷ̃.de no.cri.§.j.&§.iam de notorio.ver.Pet.de Samp.¶Decimosextò,in accusatione falsæ monetæ,C.de fal.mo.l.j.vbi dicitur, quòd accusator habet immunitatẽ:sed expone,scilicet inscriptionis:alii dicunt,scilicet pœnæ.& meliùs.¶Decimoseptimò,in crimine suspecti,ff.de suspec-
11 tis tut.l.ij.§.non tantũ.¶† Decimooctauò,in omnibus criminibus,vbi quis sine accusatore damnatur,vt in crimine lenocinii,ff. de adu.l.ii.§.si quis in publico. Sed ibi in modum exceptionis fuit oppositum: vnde libellus non fuit necessarius, licet pœna fuisset imposita:sicut aliàs contingit in crimine calumnię,vbi iudex sine accusatore potest tempore sententiæ pœnam infligere , vt C. de calum.l.j.& ad hoc facit extrà de elect,per inquisitionem. In quibus aũt criminibus sine accusatore procedi potest,no.extrà vt ec
12 cle.benefic.vt nostrum.¶† Decimononò,secundum Pet.in crimine falsi,etiam incidenter noto,C.de falsis: vbi Io. contrà. quia
l ibi non incidẽter,sed principaliter agebatur de falso [l].Alii dicunt, quòd si iudex procedit ex officio, tunc nõ est necessarius: sed si appareat accusator,tunc sic,C.de Iudæ.l.ne quis.ff.finium reg.si irruptione.¶Vigesimo,vbicunq; mulier admittitur ad accusandum, C.qui accu.non pos.de crimine.quod dic, vt suprà de accusatore,
13 ver.itẽ ꝙ est mulier.Alii contrà.¶†Vigesimoprimò,si sit de consuetudine,quòd non detur de certa re,non dabitur.vt C.de priui. scho.l.fi.in prin.lib.xii.C.lib.e.de auro coron.l. j. &de primicerio,
m l.ij.in fi.[m] Si enim pacto remitti potest,vt s̃.ver. ix. & arg. Inst. de iur.nat.gen. & ciui. §.ex non scripto:ergo & de consuetudine, ſm
n ea,ꝙ no.C.quæ sit lon.consue.l.j. [n]¶†Vigesimosecundò, quãdo
14 duo se contendunt eãdẽ rem possidere, & quilibet vadit ad possessionẽ,& ex indignatione nõ vult libellum offerre, dicens iudici,det pars altera.tunc enim cùm iudex debeat occurrere,ne ad arma perueniat, vt ff. de vsufruct.æquissimũ.resp.j. sine libello receptis testib. adiudicabit possessionem clariùs probanti:& vetabit alium vim sibi facere,quo minus liberè re illa vtatur,arg.ff.de lib.cã. liberis.§.fi. ibi enim nullus offerebat libellum. Aliàs autẽ, vbi agitur de possessione,dandus est libellus,vt ȷ̃.ver.26.Sed si ꝓp premissam causam iudex interdicat,ne partes accedant ad possessionem, etiã si post altera pars petit illud reuocari, nõ audieȓ sine libello, ſm Iac.Bal.& sic obtinuit.Imò si sentẽtia, ꝗ sine libello feraȓ non tenet.

ADDITIONES.

a Translato.¶Idem dixi post Inno. in præd.c.j.de casu proximo.

b Dudum.ii.¶Vbi post princ.scripsi ver.contra electum.

c Secundum do.meum.¶Vt dixi s̃.de off.iu.§.postremò.super ver. quintò dicamus.in fi.tractat.Io.Fasioli,sumpsit Gul.in parte hunc ver.& ver.infrà,xxx.

d Vbertus de Bo.¶In libello suo,vbi tractat de iud.off.in prin.

e Secundũ Ia.Bal.¶qui requirit,quòd pactum sit expressum,vbi suprà,in suo secundo casu:& quòd licet ipse ꝑcise hoc teneat, dicit tñ,ꝙ auth.generaliter,suprà proxim.alleg.ad hoc ñ facit:sup quo vide,quod ibi no.in glos.& hoc intelliges ȷ̃.§.proxim.ante fi.

f Et Rof.¶rubrica xvi.in fi.

g Vbi de hoc.¶Et ibi in fi.remisi ad no.in clemen.

h Non apparet.¶Fateor,quòd sine libelli oblatione posset petitio in actis scribi,vt in Cle.de verb.sig.sæpe.post prin.& vers. vetum. & facit,quod no.ȷ̃.§.prox.in fi.

i §.vtrùm libellus.¶Ad materiã facit,qđ de litis ꝯtestatione no.suprà de sent.pro.§.iuxta.ver.qđ si de partiũ.& faciunt ad quæstionẽ,ꝗ plenè tractat Ia.Bal.C.de epi.l.creditores.in solutione ꝯtriorũ,de creditore,ꝗ pactus est, ꝙ sua auctoritate possessionẽ ingredi posset,si vult,iudicis auctoritate,an sit offerendus libellus?Et tenent,ꝙ sic, si possessor vocat9 resistat,dicẽdo creditori solutũ,vel aliquid simile:fatetur tamen licentiam datam possessore non vocato valere:ibi vide.

k Intelligi.¶Vt no.de re iudic.c.vlt.lib.6.in gl.

l De falso.¶Omnino vide,quod scripsi s̃.de proba.§.i.super ver.ix.

m lege ii.ĩ fi.¶Ad has leges,quas allegauit Ia.Bal.ĩ suo quarto membro,ipse addidit §.ex non scripto. ȷ̃.alleg. C.de testa.testamẽto.& l.fi.de iure fis.l.pe.de excus.mu.l.maximarũ.de metal.l.ii.lib. xi.de præpo.sacri cubic.l.vnicuique.&de iu.reipub.lib.xii.de erog.mil. anno.l.i.& de diuer.offi.& appa,eorum, l.pen.lib.xii.

n Lege i.¶secundum Roffr.qui subdit,& sic non peccant multum prouinciæ,in quibus libellus non datur:hæc vbi s̃,rub.xvi.in fi.

tenet,C.de sen.& inter.om.iu.prolatā.ij.q.vj.§. diffinitiua. de hoc
a s̃.de pos.& pet.§.i.in fi.[a] & secundum Papam,extr.de prob.in præ
b sentia[b].¶† Vigesimotertiò,quando missus in possessionem auc-
25 toritate iudicis non admittitur ad eam potest enim implorare iu dicis auxilium extraordinariè, vt militari manu in possessionem inducatur,vt ff.ne vis fiat ei,qui in pos.mis.est,l.iij.respon.j. ff. de rei ven.qui restituere.præter alia remedia,quę no.extr.vt lit.non contest.tuæ.& s̃.de j.& ij.decre.§.iam de effectu.vers.& nota. ¶Idem videtur,si confirmatus, vel inuestitus de aliqua ecclesia prohibetur possessionem nancisci,extr.de appel.cōstitutus.& de con cess.præben. post electionem. Idem etiam videtur, si petitur sententia mandari executioni manu militari. aliàs enim non esset litium finis,& finis vnius litis esset principium alterius,vt j̃.ver.25. Idem etiam,secundum Papam,in causis merè spiritualibus, vt ex-
c tra.de do.& contu.c.j.[c]¶† Vigesimoquartò, quando agitur con-
26 tra ascriptitium fugitiuum,C.de agri.& cens.si coloni.lib. xi.[d] li-
d cet Papa dicat contrà[e].Et idem dicunt quidam in aliis seruis fugi
e tiuis, vt tunc sine libello causa iudicis officio expediatur, vt C. de ser.fug.requirendi.& l.quicunque.& l.cùm seruum.Quod credo esse verum, vbi cōstat de fuga,sed negāt se alicuius seruos fore,n̄ tamen dicunt se fuisse in possessione libertatis.Secus,si fuga negetur:& se dicant in possessione libertatis,ff.de lib.causa,ordinata.& facit C.de præscri.xxx.an. si quis emptionis.Inquisitio autem, vbi fugitiuus sit,bene fit,& impetratur fieri in domo,vel prædio alie-
27 no sine libello,ff.de ser.fu.l.j.& l.diu⁹.¶† Vigesimoquintò[f],quan
f do agitur actione in factum, quæ ex re iudicata descendit: de qua habetur C.de reb.cred.actori. quæ aliàs iudicati dicitur,vt ff.de re iud.l.miles. C.de vsur.rei iud.l.si.secundum P.& hoc probat, quia non debent lites ex litibus oriri,C.de fruct.& lit. expen. terminato.C.de reb.cre.si quis.extr.de verb.sig.cùm olim. Idem dixit do.
g Bene.[g]quia hæc est alterius naturæ,quàm cæteræ,in quibus summaria cognitio requiritur. hæc enim actio non est in iudicio examinanda,vel terminanda,sed est executioni mandanda,cùm par-
h ta,siue parata dicatur[h],ff.de iniur.l.minor xxv.annis,cui fideicommissum.C.de execut.rei iud.si causam.ff.eo.l.iiij.§.si ex conuentione.in qua iudex nil aliud inspicere debet, nisi an sit iudicatū, ff. de
i iud.si prætor[i].Sed Ia.ꝯ vt C.de lit.cont.auth.offeratur.&in auth.libellū.&hoc siue petat ꝯ reū,vel in eius bōis executio actiōe in factū, siue iudicis officio.his.n.duobus modis petitur,C.de iud.properandum.§.sin autem reus.ff.de re iud.à diuo.C.de excu.rei iud. l.pl.& s̃.de sententiæ executione,§.breuiter.Idem etiā dixit Alb. Papi. cùm sit actio,nec inueniatur is casus exceptus à iure, secundum ea,quæ no.s̃.de off.iud.§.postremò.ver.quintò.&facit ff.de pet.hær.item veniunt.§.cùm prædiximus.M.de Fa.dixit,quòd executio fit iudicis officio, cùm in facto consistat, & summaria fit ibi cognitio:nec debet iudicis,sed executoris partes assumere:vnde, secundū eum,nec actio in ea debet proponi,nec litis contestatio fieri,quia sic lis fieret ex lite, vt suprà: vnde nec debet libellus offerri:ar.ff.ne vis fiat ei,qui in pos.mis.est,si quis missum. ff.de relig.si quis sepulchrum.ff.de officio proconsl.nec quicquam.§. de
k plano. quæ prosequere, vt in præd.§.breuiter[k]. Ego dico, quòd cùm petitur iudicis officio fieri executio sententiæ in bonis,tunc contra certam personam nil petitur:quare ab initio nō est necessari⁹ libellus,ff.de minor.l.minor.25.annis.ibi,ad initiū,&c.Sed si contra cōdemnatū petit̃,&reus se opponat,dicens sententiā nul
l lam[l],vel executionē non esse faciendā:quod potest,vt ff.de iud.si
m prætor.§.Marcellus. & petat libellum credo,ꝙ sit offerendus[m].
18 ¶† Vige

ADDITIONES.

a §.j.in fi.¶pe.ver.est illius §.& incipit,in summa. Ad vtriusq; intellectum scias,ꝙ super quadam quæstione,quæ fuit Boñ.inter certos nobiles & quandam vniuersitatem super quodā nemore habebatur quędam commendabilis disputatio inter Iac.Bal.pro parte nobilium, & Bagarotū pro parte vniuersitatis:cuius thema fuit,ꝙ dum quælibet pars pararet amicos&arma ad occupādum nemus,& ad incidendum ligna, rector ciuitatis hoc scito sub grauibus pœnis vtrique parti prohibuit accessum ad nemus.Pars vtraque coram prædicto rectore comparuit,dicens ex præcepto illo, quod reuocari petebant, sibi factam iniuriam, cùm possideret: neuter tamen contra alium voluit dare libellum,ne actor diceretur.vt in præd.ver.P.dicitur.Præcepit rector,ꝙ quælibet pars daret capitula,quæ probare volebat:quælibet dedit super dominio & possessione:recepta fuerunt capitula solùm super possessione, quam sola pars nobiliū probauit. Fuit acerrima disputatio inter prædictos doctores,an sine libello valerent attestationes, & posset ferri sententia super possessorio?Ia.dicebat,ꝙ sic: dicens, dandum libellum,si petatur,ad instar iuramenti calumnię,de quo de iur.calum.c.j.§.j.lib.vj.& quod ibi no. inducebat l. ita demum. C. de procur.cum sua materia.Item quòd fauore litigantium inuenta erat libelli datio:de hoc suprà §.vtrùm,allegabat fortiùs,quòd natura causæ non requirebat libellum cùm nobiles nullum vocari fecerunt:probans hoc per l.liberis.§.fi.ff.de lib.causa.Item quia quæstio vilis & de momentanea possessione,in qua non appellatur,C.si de momen.possess.l.vna,facit C.vnde vi,l.momentaneæ. poterat sine libello procedi. de hoc suprà versi. iii. & infrà xxvi.Item in interdictis possessoriis non requiritur solennitas, C.de interdict.l.fin.Item si causa talis fuisset,quæ requireret libellum,hìc non fuerat necessarius : quia capitula producta satis continebant intentionem nobilium:quod sufficit, ff. de leg. j. Ad contrarium allegabat auth.offeratur.item si minor vult vendere prædiū,cum libello debet hoc petere,C.de pre.mi.l.minor.Item in bonorum possessione datur libellus:de quo satis infrà de testi.§.sequitur ergo.& hìc ad l.liberis.respondebant,falsum esse,quòd ibi procederetur extraordinariè,&sine libello:imò procedebat via ordinaria Iac.ad auth.offeratur. dicebat respōsum: quia loquitur in eo, qui reum facit ad iudicium vocari:quod hìc non fuit. Ad l.minorum. ꝙ de alio libello requiritur,hìc intelligas per §.iij. suprà eo. quod dicebatur de bonorum possessione, negabat, quòd ibi esset ordinarium iudicium:ꝙ si tale esset,seruus,pupillus,& mulier non admitterentur:qui tamen admittuntur,ff.de bon.pos.seruus.& l.pe. Ad id,quod dicebat in l.liberis procedit iure ordinario:quærebat ex eis,quo iure?Responderunt,quòd interdicto Vtrobi: quod Iaco.negauit,dicens,ꝙ Vtrobi, in mobilibus non potest esse maioris potentiæ,quàm Vti possidetis, in immobilius.sunt em̃ æquata interdicta,vel illorum potestas,ff. vtrobi,l.j.& Inst.de interdict. §. vtrobi.Sed interdictum Vti possidetis, nō datur pro iuribus, quia iura non possidentur,ff.de acquiren.rer.do.l.seruus.§.incorporales.& illud non datur,nisi possidenti,ff.vti.pos.l.j.§.igitur.& §.retinendæ.&§.interdictum.Ergo cùm lex,liberis,in iuribus loquatur responsio non procedit.Ad hoc respondit Bagarotus, quòd dabitur actio in factum, vel iudicis officium:dixit, quòd dabitur quasi Vtrobi:alle.ff.de serui.l.quoties.si ser.ven.si cui.§.Aristo.Respondebat Iac.illud verum,si possessionis quæstio fuisset principalis & in modum agendi.Sed hìc erat modus excipiendi ꝯ præceptū,qđ erat nobilibus iniuriosum, turbans eis possessionis priuatæ commodum.Per predicta colligo,Iacob.Bald.quem allegat auctor,intellexisse, quando præceptum factum est in fauorem vnius litis, pars,cui factum erat,peteret reuocari:sed in suis terminis videtur sensisse contrarium.

b In præsentia.¶Vbi scripsi in glo.no.quod licet.post prin.

c C.j.¶Non probat,ad quod inducitur.est tamen verum in casibus decret.dispendiosam de iudic.in Cle.

d Si coloni.lib.xj.¶Ibi dicit tex.quòd bonę fidei possessori oportet celeri reformatione succurri: sed si necessarius esset libellus, non esset celeris reformatio,secundum Iacob.de Bla.Intelligit tamen cùm ille non negat fugam,vel cùm est notoria.

e Dicat contrà.¶in præ.dec.de libelli ob.vt ibi scripsi post prin.magnæ gl.ver.sed & secundum.

f Vigesimoquintò.¶Vide,quod s̃.ver.viij.

g Domi.Bene.¶dicebat Io.Fasioli,quòd fuerat præceptor suus.

h Dicatur.¶Sed parata non erit executio, si detur libellus propter spacium xx. dierum, si fiat contestatio,& alia solennia seruentur.

i Prætor.¶Pro hoc dicto facit ii.q.j.sicut.vbi de hoc per Archid.& de pœn.dist.j.Adam.

k §.breuiter.¶Et facit e.ti.§.sequitur.ver. quòd si sententia.in fi.& idem tenet Gui.de Suza.vbi s̃.ponēs de hoc specialem rubricam ante finem operis:inducit,quòd ab executore non appellatur,C. quorum app.non recip.l.ab executore.itē præ.l.si prætor.itē pre. l. satis apertè. C. de fal. Item quòd contraria opin. docet mentiri contra id ff.de trib.illud.§.penul.in fin.Dicit tamen,quòd in quaternis no, bene faciet iudex scribi, quòd victor petit executionē sententiæ summarim fieri:facit,quod no.de re iud.à diuo.§. si super.facit,quod no.j̃.§.proxi.in fin.& quod dixi suprà ver.ix. ante fi.& ꝙ scripsi de libel.oblat.c.j.ad fi.magnæ gl.ver.meliùs tamen. & de rest.spol.cùm ad sedem.super ij.gl.
ADDE,quod opin.Spec.in d.§. breuiter.sequitur Alexan. consilio quinquagesimo,2.li.&eandem opin.habet Ro.consilio clxxiiij.in quibus locis tenent,quòd licet in executione non sit necessarius libellus. tamen in causis executiuis habeat locum instantia triennalis.Et quando libellus possit emendari,vide Bald.consilio clxviij.ii.lib.

l Nullam.¶De hoc j̃.ver.penul.

m Offerēdus.¶Do.meus Azo distinxit,vt actor in primo membro, inducens eandē legem, addens id ꝓcedere,siue coram iudice proferente,siue corā alio, cui cōmiserit, petatur executio inducit de fo.comp.postulasti.& e.ti.Romana.lib.vi.ver. sed tunc.&l.à diuo Pio.§.j.de re iu.Offertur ergo sentētia pro libello illi mero executori,alleg.l.i.de re iu.& q̄ scripsi de elect.dudum.ii.super ver.contestationē.In secundo mēbro etiam cōcordat auctori subdens.ꝙ vbi nō petatur libellus ab opponēte,nō erit necesse offerri:sed vt

Ut s̃.dix

18 ¶† Vigesimosextò, cùm de possessione litigat quocunq; mō, & hoc ꝓpter sui vtilitatē, vt s̄. ver. 3. C. vnde vi, momētaneæ, qa nec appellat rūc, C. si de mom. pos. fuerit appellatū, l. j. & 2. q. 6. §. sunt quorum. ver. si de possessione. ext. de eā pos. & ꝓp. c. j. & qa solennitas interdictorum, ex quibus petebatur momētanea possessio, est sublata, Inst. de interdict. §. fi. Sed ibi de veteri solennitate, quæ sublata est, C. de formulis, l. 2. Ego dico ꝯ, quocunque mō agat d
19 ea, ar. extrà de testi. significauerūt. nisi, vt j. ver. 32. ¶† Vigesimo septimò, cùm qs iudex dicit aliquē esse de sua iurisdictione, & debere sibi, sicut alij subditi, obedire. Id eñ ex officio sententiali expeditur, ff. ad municip. de iure. in prin. C. d decu. generali. secundū quosdam. Idem etiam dicunt in his, q recedunt ab officiis, si agat, vt ad ea redeant, C. de episc. & cler. si qui curiales. Sed in prædictis teneas ꝯ. Si tamen prædicti non referrent quæstionem, tūc aliud
20 esset, s̄. ver. quintò. ¶† Vigesimooctauò, cùm quis edicto diui Adriani, vel ex constitutione Iustiniani, q̄ est C. de edicto diui Adri. tollen. l. fi. petit se mitti in possessionē. neminem eñ vocat ī iudiciū, sed à iudice petit possessionē bonorū hæreditatis, ar. ff. d fide instr. in re. & ff. de officio procōs. nec quicquam. §. vbi decretū. & hoc no. Azo ff. de iureiurā. l. j. Si verò aliquis se ei opponat, & petat, quòd ille intentionem in scriptis proferat, iudex potest illum
a ad hoc cogere [a]: licet hoc non sit libellus, sed quasi, arg ff. de interrog. act. qui interrogatur. ff. de iure deliberan. Aristo. respon. j. Vbert. de Bo. dixit, ꝙ si petat libellus, semper dandus est in quocunque casu. quod sustineri potest, vt detur loco petitionis sine, solēnitate, vt super ea iudex deliberet, vt no. s̄. de off. om. iud. §. incidēter. versi. sed quæritur. & argu. ff. de re iud. testa. C. ne lite pen. l. 2. Alb. Pap. verò dixit in præmisso casu dandū libellum ad iudicis instructionem, cùm ipse habeat sententiam ferre: & formabitur, sicut no. infrà de testa. §. sequitur. in fi. In interdicto verò Quorum bonorum, necessarius est libellus: quia inter duos datur, & ibi v-
21 nus agit contra alterum. ¶† Vigesimononò, quando petitur testamentum aperiri. hoc enim ex officio extra ordinem & sine dilatione expeditur, vt ff. de appel. reci. l. fi. secundum quosdam. Ia.
b dixit [b], quòd si peto aperiri testamentum, quod est penes me, verum est, quod prædixi, vt C. quemad. test. aper. l. j. si verò, quod est penes alium, qui controuersiam non facit, vt pridem, ff. e. l. 2. §. fi. quòd si controuersiam facit, quia negat penes se esse, tunc est libellus necessarius, & recurritur ad interdictum De tabulis exhibendis, in quo sicut & in quolibet interdicto, necessarius est libellus, vt in præ. l. & infrà versi. sed si petitur. in fin. Idem, si aliam controuersiam facit, vt quia dicit non interesse petentis, vel ex alia causa non esse aperiendum, non tamen negat penes se esse: & tunc etiam iurabitur, ff. eodem, l. pupillarem. & ff. ad exhib. l. the-
22 saurus. ¶† Trigesimò, quando petitur Carboniana bonorū possessio: vel cùm mulier nomine ventris se petit in possessionem mitti: quia tunc nihil petitur ab alio vel dari, vel fieri: nullus etiā ī iudicium vocatur, arg. in præd. authen. offeratur. ff. de leg. præst. ꝯtra tab. bon. pos. pet. l. filium. §. si quis. Si verò quis se opponat, necessarius est libellus, ff. de Carb. edic. l. 3. §. causæ. & §. duę. ff. de vē. in poss. mittē. l. j. §. si ea. Idem etiam dici potest in ea, quę datur gratia litis agnoscendæ: de qua habes ff. de inoffic. test. posthumus. & l. si quis instituta. Idem etiam potest dici, secundum antiqua iura, ī oībus bonorum possessionibus, quæ ius tribuunt: quia ibi nullus est contradictor, quamuis detur cum causæ cognitione, vt ff. de bo. pos. l. 3. §. si causa. & ff. quis ordo in bo. pos. ser. l. 2. §. dies. Vnde quia ibi nulli paratur præiudiciū, nec aliquis contradicit, non est libellus necessarius, in præ. l. filium. §. si quis. secus si paretur præiudicium, & contradictor existat, ff. de bon. poss. contra tab. cùm emancipatus. aliàs in l. sub duobus. §. Iulianus. Hodie tamen. cùm ī bonorum possessionibus ius tribuentibus sola agnitio etiam sine petitione, vel decreto, sufficiat, vt C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. non videtur libellus necessarius. Fallit tamen hoc in bonorum possessione contra tabulas, vt in præ. l. cùm emancipatus. Hoc vlteri
c ùs Legistis relinquimus disputandum [c]. ¶† Sed nunquid in que
23 rela inofficiosi testamenti est necessarius libelus? Videtur, quòd sic, cùm contra hæredem proponatur, ff. de inoffic. test. nam & si. §. fi. & l. si instituta. §. de officio. C. eod. l. j. & l. si hæredem. cum l. eū duobus. Præterea lex vocat eam actionem, C. eodē. neptem. & l. contra maiores. & l. fratres. & l. liberi. Vnde videtur dandus, sicut & in aliis actionibus: & lex dicit hæredem vincere filium: ergo inter eos fit lis, ff. de leg. 2. cùm filius. respons. j. C. de inoffi. test. cùm duobus. Iacob. dicit, quòd sic, & offeretur hæredi: & maximè, secundum eos, qui dicunt, quòd per eam petitur hæreditas, ff. cod. qui de inofficioso. §. j. quod tamen idem Iacob. negat. Alij dicunt non esse necessarium libellum, quia per eum non petit quis aliquid sibi dari, vel fieri ab alio: sed dicit tantùm contra testamentum: verùm si hæres se opponat, tunc iudex potest facere, quòd
24 detur in scriptis, & exemplum præbeatur. hæredi. ¶† Sed si petitur caueri de legato, vel fideicommisso soluendo, nunquid est necessarius libellus? Argum. quòd sic, vt Instit. de pœna tem. litig. §. item aduersus. xvj. quæst. 4. neque decennij. extrà vt eccle. bene fi. ca. vnico. Argum. contrà C. vt in poss. lega. vel fideicommis. l. j. quia hoc officio iudicis expeditur, ff. de actio. & obligat. actionis. & summariè ff. ad exhib. l. 3. §. sciendum. Sed dic, quòd non dabit solennis libellus, sed summaria petitio, vt infrà §. proxi. ad fin. vt super ea iudex deliberet, vt ff. vt legato. seu fideicommis. no. ca. l. j. §. si ad fiscum. & l. seq. & l. hæc stipulatio. ff. vt in pos. leg. vel fideicommis. l. j. §. fi. & l. 2. & per tot. sicut fit in renunciatione episcoporum, 7. quæst. j. qualiter. & c. quamuis. & §. ecce his. Sed si proponitur officium iudicis ꝓ tabulis testamenti exhibendis, est arg. quòd libellus sit admittendus, ff. de tab. exhib. l. j. ad fin. ff. quem-
25 ad. test. aper. l. 2. Sed dic, vt iam dixi suprà ver. xxix. ¶† Quid si petuntur alimenta? Dicunt quidam, quòd si petuntur officio iudicis, non offertur libellus. Si verò iure actionis, tunc sic, ff. de his, q sui, vel alieni iuris sunt, l. si iudex. ff. de officio ꝓcons. & legat. nec quicquam. §. de plano. ff. de ag. lib. si quis à liberis. §. si vel parens.
d Alij [d] contrà: quia regulariter in qualibet causa libellus offertur, vt in authen. offeratur. Sed in primo casu fit summaria cognitio, in secundo non, secundum eos. Quid si petitur, vt executor testatoris voluntatem exequatur? de hoc suprà de editione instru. §.
26 nunc verò. versicu. quare autem. ¶† Sed nunquid dandus est libellus, quando petitur, vt hæres rogatus adeat hæreditatem? qd fieri potest, vt dixi s̄. de offic. iud. §. j. ver. item imploratur, vt cogatur. & quidem non videtur dandus propter modicum effectum, ff. ad Treb. quia poterat. C. de sent. ex breuic. rec. auth. nisi. Vbert.
27 de Bo. contrà, arg. 3. qu. 3. auth. offeratur. ¶† Trigesimoprimò,
e quando agitur de eo, quod factum est in loco publico [e], q est in ciuitate. nam de illo non habet locum interdictum, ne quid in loco publico fiat, vel vt qd factū est, tollatur: & sic tūc n̄ recurrit ad iᵒ ordinariū, sed absq; libello expediet vt ff. ne qd ī loco publico, l. j. §. si qs neminē. Alij cōtrà, & proponetur, s̄m eos, illud interdictum vtiliter, non directè: quia verba deficiunt, argu. ff. e. l. 2. circa prin.

ADDITIONES.

☞ s̄. dixi, sufficiet simplex petitio scripto, vel verbo, cū actis inserta. facit cle. de ver. sig. §. i. & quod ibi not. ad fi. mag. gl. & §. verum. Inducit etiam a prædicta, quæ no. suprà de offic. iudic. §. postremò. ver. quintò dicamus. Fuit & alia eius quęstio, an possit fieri executio sententiæ in die feriato? de quo aliquid scripsi de iudic. ca. fin. super vlt. gloss. post Vinc. & Phi. & hìc per Archi. 2. q. j. sicut. Ipse verò distinxit inter mandatum, quod facit iudex de exequendo sententiam, & ipsam nudam facti executionē, quæ fit ex tali mandato. Primum dixit, regulariter fieri non posse, per iura, quæ ferias seruari præcipiunt, xv. q. 4. placita. v. q. 2. c. j. extrà de fer. ca. C. eo. l. omnes. & l. fina. & maximè, quia executio requirit causæ cognitionem, C. si contra ius, vel vti. pub. & si non cognitio, Cano. xxv. quæstio. 2. de re iudi. de certo. de falsis, super eo. ff. de iud. si prætor. C. de execut. rei iu. l. ordo. Regulariter dixit propter casus exceptos, de quibus vide s̄. de fer. §. 2. ver. porrò. & seq. Secundo casu distinctionis subdistinguit inter nudam actualem executionem facti, quæ in ciuilibus fit per executorem: & illam, quę fit in ferialibus: primum in feriis fauore hominum indictis, vel repētinis dicit fieri posse, cùm sit nudus minister: alleg. de appe. nouit. secus si in feriis ob honorē Dei, nisi res esset subito peritura, vel immineret animarum periculum, vt in decre. fi. de feriis. In criminalibus verò dicit executionem fieri posse in feriis repentinis, vel fauore hominum introductis, per c. sicut. 2. qu. j. de poe. dist. j. Adā. Secus de diebus solennib. ad honorem Dei & sanctorum, p c. placita. per dec. j. e. tit. & per l. fi. C. e. ti. nisi esset publicus latro, vel nocturnus depopulator agrorum, vt scripsi post Host. e. ti. de fer. c. j. super ver. ad mortem.

ADDE, an executio sententiæ possit fieri die feriata? Alex. cons. 120. j. lib. Fed. de Sen. cōs. clxiij. & do. I. And. videtur tenere, quòd in feriis repentinis possit fieri executio: quod dom. An. in d. c. fi. alleg. in contrarium, glo. in cle. sæpe. de ver. sig. quam ibi videtur sequi Imol.

a Cogere. ¶ De æquitate: secus de rigore. cùm nullus ad iudicium vocetur: & auth. offeratur. fuit sumpta de corpore, de exhi. reis, secundum Io. de Bla. vbi s̄.

b Iac. dixit. ¶ & Io. de Bla. vbi s̄.

c Disputandum. ¶ Hoc dicit, quia Ia. Bal & Ioā. de Bla. quorum sūt verba pendentia adhuc, multum instabant in his.

d Alij. ¶ Scilicet Albe. Gal. cuius fuit ver. iste, de li. ꝯest. ver. sed nūquid. vide, qd scripsi s̄. de app. §. in quibus. ver. sed nūquid quādo. ADDE, vt per Bar. in tract. alimentorum.

e In loco publico. ¶ Nemine proh. bente.

prin.& §.hoc interdictum.& eadem causa, ff. de iuris.om.iudic.si quis id quod.ff.si quadru.pau.fec.dic.l.penu. Tertij dicunt, quòd ibi iudicis officium imploratur, & libellus offertur, & iure ordi-
28 rio agitur licet aliquando secus. Primum verius.† Trigesimosecundò, cùm postulatur cautio damni infecti, secundum quosdã: & hoc, quia desiderat celeritatem, vt ff.de damn.infect.l.j.& quia iudicis officio expeditur, vt ff.e.l.4.§.hoc autem iudicium. Alij cõ, ff.eo.l.4.§.toties.& l.prætor ait.respon.j.& l.qui bona.§.qui damni.& §.antepen.& fina.& l.in causæ.C.de lit.contest.authenti. offeratur.per quas leges dicit Iaco. quòd cùm petitur iudicis officium, est necessarius libellus, vt ff.de excusat.tut.scire oportet. Ad hoc etiam facit, quia nomine actionis hæc cautio continetur, vt ff.de actio.& ob.l.actionis.ac in actione dandus est, vt in præ.authenti.offeratur. Alij dicunt, quòd petitur actione in factum, ff.e. prætor.in princ. Dicas ad saluandas opiniones, quòd dabitur quasi libellus, id est, petitio: nec dabitur nisi modica dilatio, ff.de re iu.
a l.2. Innocent. Papa dixit [a], quòd quando imploratur iudicis officium, quia petitur confirmatio electionis, vel aliquẽ mitti in possessionem ex edicto diui Adriani, vel nomine ventris, vel ex Carboniano, vel sibi dari bonorum possessionem, vel testamẽtũ aperiri, vel ex interdicto ne quid fiat in loco publico, de quib. præmissum est, & similibus: & contra neminem agitur, nec etiam in libello aliquid specialiter tangitur, non est libellus necessarius, si nullus est contradictor: quia nec est, cui offeratur, argum. in præ. authen.offeratur. Si verò aliquis sit contradictor, dabitur ei libell⁹, ext.de elect.dudum.2.ext.de testib.cùm olim.ff.de app.recip.l.fi. ff.quemad.test aper.l.2.§.fi.C.e.l.j.C.de edic.diui Adri.tol.l.fi. & s̃.de inquisitione, §.nunc tractemus.vers.in summa. Missio autẽ, quæ fit ex primo decreto, fit sine libello, vt j̃. ver.xlv. quia fit officio iudicis deseruiente actioni, licet nondum propositæ, sed proponendæ: vel quia est ad defensionem suæ iurisdictionis cõtra cõ
b tumaciam, quæ est notoria [b]: & in notoriis non est libellus neces-
29 sarius, vt s̃.ver.xv. ¶† Sed nunquid in noui operis nunciatione offertur libellus? & quidem non videtur, cùm fiat verbo, vel per iactum lapilli: & in absentia partis, ẽt si fiat per prætorem, vel eius denunciationem, vel interdictum vt ff.de noui operis nunciatione, de pupillo.§.nunciare & §. meminisse. In prosecutione verò denunciationis. quando scilicet petitur remissio nunciationis, &
c in aliis erit necessarius libellus [c]: licet quidam hoc negent, dicentes, ꝙ potest causa quasi extra ordinem exerceri: quia non proponitur actio, vel interdictum nam secũdum eos, quidam sunt qui nunciare non possunt, sed ad actiones ordinarias recurrunt, vt ff.
30 e.l.j.§.fin. & l.2. ¶† Trigesimotertiò, secundum quosdam [d], in il-
d lis casibus, in quibus summaria cognitio requiritur, qui plures & speciales sunt: quos prosequere, & dic de hac materia, vt no.s̃. de offi.om.iud.§.postremò. ver.3.& ver.v. Quid de actione ad exhibendum? de hoc etiam ibi no. ¶ Trigesimoquartò, in impetrãda restitutione: qua impetrata competit rescissoria, secundum quosdam: qđ dic, vt j̃. de in integ.rest.§.j.in prin.& s̃.de offi.om.iud.§.i
31 cidenter.ver.sed quæritur. ¶† Trigesimoquintò, secundũ quosdam, cùm agitur inter patrem & filium de patria potestate super obsequiis præstandis, vel inter patronum & libertum, vt ff.de offic.procon.nec quicquam.§.planè. hæc enim iudicis officio expediuntur, vt no.s̃.de off.iu.§.j.ver.si verò.& seq. Dic, ꝙ si filius, vel libertus est in possessione libertatis, & super hoc prouocatur ad iudicium à patre, vel patrono, dãdus est libellus. aliter enim non posset de iustitia plenè discerni. ad hoc facit, quod not.s̃.vers.24. ¶ Trigesimosextò & trigesimoseptimò, quando petitur dari tutor pupillo, vel curator minori xxv.annis. Item quando petitur alicui interdici, tanquam prodigo, suorum bonorum administratio.s̃.de off.ordina.iu.§.j.ver.porro si.ibi, item quando petitur.
32 ¶† Trigesimooctauò. quando officium iudicis, quod actioni đ trahit, imploratur. quod dic, vt s̃.de off.om.iud.§. detrahit. nisi in illis casibus, in quibus in eo nõ est necessaria litis cõtestatio, quos dic, vt ibi. ¶ Trigesimonono, cùm vir ĩtra sexagitã dies vtiles vxorem accusat iure mariti, C.de adulte.iure mariti.& l.q̃uis. ¶ Quadragesimò, in criminalibus, quæ per officiales denunciantur, C.đ acc.l.ea quæ.4.q.4.c.nullus introduc.§.aliquãdo.& s̃.de acc.§.j.in fi.& s̃.ver.8. ¶ Quadragesimoprimò, in crimine abigeatus, vt C.đ abig.l.vnica.quæ est in pre.§.aliquando. Quidam tamen dicunt ĩ proximè dictis tribus casib.libellum dandum: primum probant ꝑ l.ff.de adul.miles.§.sexaginta.secundum per l. ff. ad Turpil.ab accusatione.§.nunciatores. licet enim prima iura dicant in illis criminibus procedi sine solenni accusatione, scilicet sine inscriptione, & huiusmodi, non tamen negant, quin tunc sit dandus libell⁹.
33 ¶† Quadragesimosecũdò, in leuibus criminibus, vt ff. de accus. leuia. Sed quæ sunt leuia? Resp. crimen abigeatus, de quo iam dixi, furta domestica, furta modica, &, secundum quosdam, leues iniuriæ verbo illatæ. Sed quod ibi dicitur de plano, intellige, id est summariè: q.d. sine magna inquisitione: vel, id est iudice non sedente pro tribunali. Licet enim de plano cognoscat. nihilo min⁹ libellum recipiet, vt in præ.§.sexaginta.de hoc s̃.de off.om.iud.§. fina.ver.3. Vtrùm in in causis criminalibus sit libellus necessari⁹, dixi s̃.de accus.§.qualiter.ad fin.& s̃.in prin. ¶ Quadragesimotertiò, si Christianus accusatur cum Iudæa contraxisse, vel econuer-
34 so, C.de iudiciis, ne quis.28.q.j.caue. ¶† Quadragesimoquartò, quoties aliquis de necessitate iuris prosequitur accusationem, vt ff.de his, quib.vt indig. l.tutorem. sicut hæres. qui tenetur vindicare necem defuncti. Sed certè in præ.l.non dicitur, quòd nõ detur libellus, sed quòd non inscribitur cum subscriptione: vnde li-
35 bellus admittetur. ¶† Quadragesimoquintò, quando petit qs possessionem rerum petitarum, vel etiam ꝓ modo debiti declarati propter cõtumaciam aduersarij, nisi quis velit illum offerre, vt s̃.vers.33.& s̃.de 2.dec.§.nunc dicamus.versi.sed qualiter.& j̃.
e de eo, qui mit.in pos.causa rei ser.in prin. [e] Et idem est, si is, cui est decreta possessio, non admittatur, vt ibi. Quadragesimosextò, vbi petitur declaratio, seu interpretatio alicuius clausulæ obscuræ vel ambiguæ ex officio superioris, prout not.secundũ Papam, extra.de ver.sig.in his.& c.olim tibi.& hoc allegabatur in causa Abbatis Montis-maioris, & Hospitalariorũ sancti Antonij, vt not.s̃. de iur.cal.§.sequitur.ver. quod ibi. ¶ Quadragesimoseptimò, in p̃iudiciali q̃stiõe. qđ dic, vt j̃.de ordi.cog. ¶ Quadragesimooctauò, secundũ quosdã, qñ agit̃ de cõditiõe alicui⁹ curiæ adstricti, vt C. de epis.& cle.si qs curialis.& l.dist.designata.& c.seq. Dic tñ cõ, vt
f C.lib.12.đ decur.generali [f] s̃.ver.24. ¶ Quadragesimononò, vbi agitur de naue submersa agitur de plano & leuato velo, C.lib.xi. de naufrag. l.de submersis. Sed illud correctum est, secundum
g quosdam [g]: alij verò illud aliter intelligunt. ¶ Quinquagesimò, vbi petuntur expensæ. quod dic, vt s̃.de expensis.§. fina.versi. fina.
36 † Generaliter autem libellus non offertur in casibus, in quib. testes recipiuntur lite nõ cõtestata: quos habes s̃.de teste, §.nũc tractemus, nec in illis, in quib. audientia denegatur: quos habes s̃.de app.§.in quib.vers.32.& 33.dist.in nomine.de hoc in summa A.
37 zo.de eden.§.sin autem. ¶† Sed nunquid in causa appellationis est offerendus libellus? Resp. in appellatione extra iudicium non est dubium, secundum quosdam, quia est offerendus, cùm sit tñ prouocatio ad causam, vt ext.de appel.cùm sit Romana. seu citatio, vt extra.de elect.statuimus. In appellatione verò, quę fit in iudicio, dicunt Vincent.& Inno. IIII. quòd nec libellus est necessarius, nec litis contestatio, ex quo facta est in principali, maximè vbi proceditur ex eisdem actis, in authent.de his, qui ingre.ad appel.§.nolumus.C.de temp.app.l.fina.§.illud.extr.de appel.per tu-
38 as.† quia causa appellationis eadem est cum principali, 2.quæst. 6.§.post secundam. Ioan.Barto.Ber. & dominus meus Hostiens. dicunt

ADDITIONES.

a Dixit. ¶ e.tit.c.j.
b Est notoria. ¶ Nimis latè locutus est auctor: quia nõ veniẽs posset esse non contumax, de re iu.cùm Bertholdus.de rest.in int.ex literis.forsan intellexit de notorio præsumptionis.
c Necessarius lib. ¶ Hoc dictũ, & istud, plenè prosequitur Io.đ Bla. vbi s̃.nam, vt dicit, si is, cui facta est nunciatio, offert satisdationẽ de demoliendo, si, &c. nihilominus nunciantem, si resistit, tenet̃ per tres menses expectare volentem probare iuris sui p̃iudiciũ, C.de ædi.pri.l.fi.& de noui operis nunciatione, c.fi. Habebit ergo necesse libellũ offerre, in quo sui præiudicij causam exprimat. ex diuersis enim causis fit nunciatio. ff.de operis noui nunciatiõe, l. j.§.nunciatio.& §.sequẽ. Et si diceret ñuciãs se possidere locum, vbi ædificatur, posset intentare Vti possidetis: & ecõuerso passus nunciationem si possidet, idẽ poterit intẽtare, ff.vti possi. si duo. §.item videamus.& §.seq.& §.interdũ. Si vero nunciãs nititur ꝓprietati, aget negatoria, ff.si ser.ven.l.2.si iure seruitutis, putà alti⁹ non tollendi, dicat sibi esse ius denunciandi, aget confessoria, ff.đ no.oper.nunciat.in prouinciali.§.si ego.& si ser.ven.si ego loco. In his ergo dandus erit libellus, licet in denunciatione nõ detur. Item si denunciatione spretalis, cui denunciatum est, ædificat, ordinario iure agetur ad demolitionem, & dabitur libellus, ff.de noui oper.nunc.l.prętor. Opinio autem, quę hîc sequitur, in multis, locis seruatur: maximè in illo capite, quo nuncians probat suum præiudicium, vt excludat satisfactionem: & quod sequitur, sic inducunt, ꝙ speciale est in quibusdam, ꝙ nunciare non possint, sed habent recurrere ad ordinarias actiones: ergo qui denũciare possunt, non habent ad illas recurrere. Sed hoc verum à principio, sed possunt sibi prouidere per nũciationẽ, quod illi non possunt.
d Secundum quosdã. ¶ Vber. vide de offi.iud.§.j.ver.sed quæritur.
e In prin. ¶ De hoc ẽt s̃.de off.ord.iu.§.postremò.ver.3.dicendum.
f Generali. ¶ Secundum Io.de Bla.vbi s̃.in fi.
g Secundum quosdam. ¶ Vt ibi not.

a dicunt [a] §, ext. de testa. Raynaldus [b]. 2. q. vj. si quis in quacunque.
b Alij verò aliter dicunt vt s. de sent. §. iuxta. ver. sed si cã. Dñs Clemens Papa IIII. fons iuris, pcepit nobis auditoribus, q in appellationib', q̃ à grauamine ante sentẽtiã interponũt, libellũ ñ reciperemus, vt finis litib. imponeret, ext. de dol. & ɔt. finẽ. & de rest. spol. frequẽs. C. de iud. pperãdũ. vt sic saluet priorũ opinio: in appellationib. verò à sententia, sic, vt secunda sustineretur: & sic seruamus. Et secundum hũc intellectum possunt iura ɔ̃ria concor-
c dari [c]. Pleriq; ẽt dixerunt, q si ante sententiam sup articulo iuris appellet, vt quia pronũciatum est, pactum de ñ petẽdo nõ impedire litis ɔtestationem, vel simile, tunc nõ est libellus recipiend', arg. ext. de appel. sæpe. in prin. & 2. q. 3. c. si quẽ. §. secũdò notandum. vers. nam facti. Qualiter autem libell' formabitur, dicã j. de
39 ap. ¶† Quid si sententia dicitur esse nulla? Resp. dicũt quidam, ñ eẽ dãdum libellum, cũ citò debeat expediri: imò nisi probatio sit in promptu, executio nõ impedit. vt C. quando prouoc. non est neces. l. j. aliàs non esset litium finis, C. de transa. fratris. & ad hoc ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. C. vt in pos. leg. is, à quo. Tu dic, q aut opponitur in modũ exceptionis: & tunc obtinet, quod dixi: aut agitur, & petitur absolutio de facto, vel restitui instrumenta: & tũc sic, & vide s. de lit. contest. §. pe. ver. quid de causa. Sed nunquid in exceptionib. dabitur libellus? dic, vt s. de exce. §. viso. ver. sed nunquid iudex.

ADDITIONES.

a Dicunt. ¶ Pro quibus multum facit de iur. calum. c. 2. in prin. li. 6.
b Raynaldus. ¶ Ibi in §. dilectus. in j. gl. & super ea, & in canone statim alleg. vide de hoc.
c Concordari. ¶ Quæ concordarentur opiniões ɔuertẽdo: qd̃ pl' placet, vt scripsi in præ. dec. Raynaldus. vers. dilectus. sup gl. & ita.

SVMMARIVM.

1 *Libellus à quo, & cui sit offerendus.*
2 *Actor offerre debet libellum, etiam reo non petente.*
3 *Libellus an sit coram arbitro offerendus.*
4 *Arbitri & iudices æquiparantur.*
5 *Agentis petitio semper est in scriptis offerenda.*

a 10. §. Restat videre, à quo, & cui offeratur libellus [a]: & quidem offertur libellus ab actore tam in ciuili causa, q̃ in criminali, ff. de eden. l. j. §. j. ext. e. c. j. & s. §. pxi. in prin.
1 † Sed cui offeretur: & videt, q reo, vt in prę. auth. offerat. in prin. e. ti. & auth. libellũ. & sic in plerisq; locis seruatur. Dicendũ tamẽ est, q iudici debet porrigi, extr. de lib. oblat. c. j. ibi, in synodo Pos. Et hoc parte aduersa præsente, vidente & intelligente, vt 2. qu. j. in primis. ad prin. xj. q. 3. eorum. ff. de verb. signific. corã. deinde iudex porriget eã reo, C. de litig. auth. litigiosa. j. §. px. Et sic intellige præ. auth. offeratur. extr. de lib. oblat. c. j. C. de epis. & cler. auth. generaliter. Principaliter enim datur iudici. cuius officium, tanq̃ mercenarium, semper imploratur, vt C. depos. l. 4. vel etiam quasi principaliter, vt in restitutione in integrum, vt ext. de off. iud. c. fi. & ff. de mino. l. q si minor. §. fi. Secundariò verò parti: quòd apparet, dum ibi dicitur, coram vobis domino tali, &c. Si enim parti exhibeatur, posset aliquid addere malitiosè, vel detrahere: sicut
b quandoque fieri vidi [b]. Iudici ergo datur, & ipse facit parti copiã, originali penes eũ remanẽte, vt nil valeat immutari, ext. de prob. c. fi. Libello enim originali creditur, vt lxxxj. distin. Maximianus.
2 ¶† Offert autem actor libellum, etiam reo hoc non petente, 3. q. 3. c. induciæ. 2. §. offeratur. extr. e. c. j. Quidam tñ ɔ̃, arg. ff. de iure iur. iusiurandũ. & ff. de no. ope. nũ. pupillus. §. q opus. Et breuiter scias, q libellus offertur coram quolibet iudice ordinario, seu delegato, minore, vel superiore, arg. C. de litig. auth. litigiosa. & generaliter corã quocũq; iurisdictionẽ habente, arg. in præd. auth.
3 offeratur. ¶† Sed nunquid coram arbitro debet offerri? non vr,
c arg. C. de episc. & cle. auth. generaliter. in fi. Sed Accur. Ia. Rof. [c] & etiam lex. dicunt, dãdam esse, vt C. de arbit. l. pe. §. & licet. vt sciat, an competẽs actio proponatur, vel non, extr. de iu. examinata. ff. si mens. fal. mo. dix. l. j. Mihi videt distinguẽdũ inter arbitros & arbitratores: vt in arbitro habeat locũ, qd̃ iam dictum est. cùm enĩ arbitria sint ad instar iudiciorũ redacta, vt ff. de arbit. l. j. sicut corã iudice, sic & corã arbitro offeretur: arg. ẽt ad hoc C. de iu. rẽ non
4 nouã. † vbi arbitri & iudices æquiparant. arg. ẽt ad hoc ex de pb. quoniam ɔ̃. vbi dicitur petitionem debere offerri tam in ordinario, q̃ in extraordinario iudicio, quale est arbitrium. Nec obstat p̃. auth. generaliter. in fi. ibi, nisi causa, & quia illud ad cautionem tã
d tùm, de qua præmisit, refertur [d]. Porrò si sit arbitrator, qui nõ habet cognoscere secũdum iuris ordinem, sed solùm cõponere, vt ext. de iureiu. Quintaualłis. & 2. q. vj. c. à iudicib. §. quod d̃ arbitris.
5 coram eo nõ offertur libellus, † licet petitio sit offerenda in scriptis, vt in præ. c. quoniam. & s. §. prox. ver. sed si petitur. & in aliis ver. vt secundum eam sententia dictet, vt ext. d̃ simo. licet. & ego
e sic seruo [e], vt quando casus imminet, in quo non sit admittẽdus libellus, facio mihi dari ad meam instructionem intentionem actoris scriptam, nõ p libello, sed vt appareat, quid fuerit petitum, præmissa tamen protestatione, quòd pro libello non offertur. Item coram non iudice non est libellus offerendus, vt j. §. sequit.

ADDITIONES.

a Libellus. ¶ De hoc Rof. Rub. xv.
b Vidi. ¶ Idem Roffr. vbi s.
c Roffr. ¶ Sua rub. 14. apud quos offertur libellus: & rõẽ, quæ sequtur ibi, posuit in fi. ad soluendam obiectionem, qua videbatur nõ dandus, cùm iam deliberauerit reus concedere compromittẽdo: & libellus datur ad talem deliberationem: ff. de eden. j. in prin. & in auth. offeratur.
d Refertur. ¶ Vt scilicet illa de consensu partium remitti possit, vt ibi not. in vltima gl.
e Sic seruo. ¶ Et sic seruandũ est in causis, in quibus proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, vt in Clem. de ver. signific. sæpe.

SVMMARIVM.

1 *Libellus quando, & vbi sit offerendus.*
2 *Libellus in loco, vbi ius redditur, est offerendus.*

1 a 11. §. Nunc videam', quãdo, & vbi sit libell' offerẽd'. † Et quidẽ offerendus [a] est ante litis ɔtestationẽ, cùm sit fundamẽtũ causę, vt ext. de proba. qm̃. & de simo. licet. & vbi fundamentum non est, superædificari non pt̃, vt ext. de psbytero non bap. veniens. & j. q. j. cùm Paulus. 48. dist. sicut. Sed & die feriato pt̃ offerri, quando iudicium nõ exercet, vt ff. de adult. mi-
b les. §. sexaginta [b]. Sed tũc dat iudici, & non parti, q̃ nõ tenetur tũc adesse: reo verò nõ offertur, nisi in iudicio, arg. in auth. offeratur. & 3. q. 9. chartę. & xj. q. 3. eorũ. arg. C. de adul. iure mariti. ibi, qbus in publico eius facultas fuerit, &c. & ff. quis ord. in bo. pos. ser. vti
c le. §. dies autem [c]. ¶† Sed vbi offeratur, iam dictum est. offert enĩ
2 in iudicio, i. in loco, vbi ius redditur, vt in auth. offerat. ff. de iusti.
d & iur. l. pe. ext. de libel. ob. c. j. & sic vbiq; seruatur [d]. Non ergo datur ce procedente, sed sedente, vt C. de dila. à procedente. quæ est 3. q. 3. c. inducię. §. spatium. Item coram suo iudice, non coram alio,
e ext. de iud. c. at si clerici. C. si à non comp. iud. per totum [e].

ADDITIONES.

a Offerendus. ¶ De hoc tractat Rof. rub. 13.
b §. sexaginta. ¶ Idem no. de iu. c. fi. in vlt. gl. & s. de fer. sequitur. vltra prin. Sed illud intellige, vt subdit hic autor, scilicet vt det iudici. nec pcedit, vt dixit Io. xv. q. 4. placita. vbi dicit, citari posse partem, vt veniat die feriata ad recipiendum libellum, Cui gl. ɔ̃dixit ibi tex. & vide, qd̃ plenè scripsi de fer. c. fi. in gl. nõ solũ. & de hoc s. de fer. c. fi. ver. item excipitur, q citatio fit ad diem. &, vt ibi dixi in prin. distinguendi sunt casus permissi à nõ permissis: pp quod dicit gl. §. sexaginta. illud spãle: & tunc dic, q specialitas illa est generalis in actione, vel priuilegio perituro lapsu temporis, vt ibi. loquitur enim de tẽpore, quo maritus accusat iure mariti: sed illo lapso, accusare possit iure communi, vt ibi. Et ex his insurgit illa quæstio, si sunt plures iudices, in quibus locum haberet præuẽtio, an facta intelligatur per libelli oblationẽ factam die feriato: & nulla dubitatio de illa, quę fit iudici, per quam nec pręueniret, etiam si fuisset facta die iuridico. Citatio enim in tali præuẽtione est necessaria, ext. de foro comp. c. pe. cùm concor. in gl. quæ gl. p̃uentionem & perpetuationem æquiparat: & p id, quod ibi dixi super verbo Legitimè, soluitur, an citatio, quæ non tenet, perpetuet, & de off. deleg. cùm plures. in vltima gl.
ADDE, an per citationem non legitimè factam sit locus præuentioni, Ro. cons. 412.
c §. dies aũt. ¶ Nõ obstat, qd̃ no. d̃ dilat. c. 2. in gl. 2. vbi dicit, q cautũ est in citatiõe rei ponere libellũ actoris: & idẽ no. in cle. vt li. pen. c. 2. in vlt. gl. qa, vt sup præ. gl. 2. scrip, licet missio talis valeat ad denegãdas deliberatoria, nõ tñ sufficit ad iudiciũ ordinariũ finiẽdũ, nisi & in iudicio per iudicẽ detur: & tunc lis ɔtestetur, per l. vnicã C. de lit. contest. & per auth. offeratur. multũ tamen in hoc instat Cyn. in auth. offeratur. 3. q. 2. & Io. de Bla. de hoc rub. 2.
d Et sic vbique seruatur. ¶ Roffr. dicit, quòd non est in Apulia, nisi in Beneuentano.
e Per totum. ¶ Et j. §. sequitur. post prin.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter & sub quibus verbis concipiatur.*
2 *Libellus qualiter, & quibus verbis in curia Romana concipiatur.*
3 *Forma libelli coram episcopo Cardinali qualis esse debeat.*
4 *Libellus qualiter sit coram episcopo, vel archiepiscopo formandus.*

5 *Libellus*

5 *Libellus qualiter coram auditore generali palatij domini Papę sit formandus.*
6 *Auditor generalis palatij domini Papæ potest sine speciali commissione de causis appellationis totius mundi cognoscere.*
7 *Cardinales nullam causam audire possunt.*
8 *Agens coram auditore alicuius Cardinalis qualiter libellum formabit.*
9 *Agens coram ordinario cuius formæ libellum faciet.*
10 *Agens contra pupillum.vel minorem,diuersimodè se potest habere.*
11 *Furiosus aut mente captus,nec pro se,nec pro alijs agere potest.*
12 *Filiusfamiliâs agere volens debet patris consensum habere.*
13 *Petens aliquid à seruo qualiter libellum concipiet.*
14 *Prælatus,syndicus,vel actor ecclesiæ petens res ecclesiæ formabit libellum nomine ecclesię.& nu.16.*
15 *Libellus qualiter contra procuratorem concipiatur.*
17 *Reus debet esse certus,an cedat,vel contendat.*
18 *Agi an possit de pluribus rebus in eodem libello.*
19 *Libellus qualiter formetur,vbi alternatio admittitur lege,vel pacto,aut conuentione.*
20 *Petitio restitutionis de damnis datis absque specificatione,an sit sufficiens.*
21 *Condemnatio qualiter fieri debeat,vbi petitur per verba generalia.*
22 *Pater potest agere per se,vel per procuratorem in rebus filio acquisitis.*

12 § Iam nunc videndum occurrit,qualiter libelli concipi
a untur[a].¶† Sciendum est igitur, ꝙ diuersimodè
1 & sub verbis diuersis secundum varietatē regionum concipiun-
b tur[b]. Alibi enim sic dicitur:
¶FORMA.Deo & vobis,Alibi verò sic:Corā vobis,domine,tali iudice:vel,nobili viro rectore:vel,potestate talis loci,conqueror ego talis de tali, à quo peto x.certi cōdictione,quæ oritur ex mutuo,vel locato,vel ex vendito: & sic in aliis personalib. ¶In realibus verò sic:
FORMA.Deo & vobis,domine,&c,vt s̃.vsq;,de tali.iūge,q iniustè possidet talem fundum ī tali loco sitū,cuius ꝯfines tales sunt, quem dico ad me ptinere ex causa emptionis,& me dominum assero.vnde fundum illum peto rei vendicatione, vel quasi:sed,secundum canones, hoc est nomen actionis specificandum. quod
2 dic vt s̃.d̄ actio.seu pet.§.j.¶† In curia autem Romana talis mos obseruatur.si enim fueris coram Papa,dices sic:
c FORMA[c].Sanctitati vestræ pater clementissime significo & humiliter propono ego talis,ꝙ talis tantam summam pecunię à me extorsit indebitè per vsurariam prauitatem: vnde,&c. vt j̃.de vsuris.¶Si verò fueris coram episcopo Cardinali,sic dices:
3 FORMA. † Coram vobis reuerendo in christo patre domino, Dei gratia Hostien.& Belletren.episcopo partibus à domino Pa
d pa auditore concesso,ego propono,&c.& supprimes tit.[d] & nomen etiam proprium, si volueris. ¶ Si fuerit coram presbytero
e Cardinali[e],&c.sic dices:
FORMA.Corā vobis reuerendo patre in christo domino P.Dei gratia ti.Basilicæ 12.apostolorum presbytero Cardinali, &c. presbyteri.n.titulos hēnt.¶Si verò corā diacono Cardinali,sic dices:
FORMA.Coram vobis reuerēdo in christo patre domino vberto Dei gratia sancti Eustachij diacono Cardinali. diaconi enim p
f titulum non scribuntur[f].¶†Si verò fueris coram alio episcopo
4 vel archiepiscopo, sic dices:
¶FORMA.Corā vobis venerabili patre,&c.vt s̃.de episcopo di-
5 xinus Cardinali.¶† Quòd si fueris coram auditore generali palatii domini Papæ,sic dices:
¶FORMA.Corā vobis venerabili viro magistro G.Durādo canonico Beluaceñ. & Narbon.domini Papæ capellano & subdiacono, ac palatij eiusdē domini causarum generali auditore ꝓpono,&c.Et hæc,si audiat ex generali ꝯmissione, tanquam auditor
6 generalis,† qui potest sine speciali commissione de causis appellatiōis totius mundi cognoscere,nisi de causis ep̄atuum vel abbatiarum,& huiusmodi magnatū dignitatum:& sic temporibus dominorum Clementis Papæ IIII.& Gregor.X. obseruauimus:licet quidam alij Rom.pontifices hoc postea duxerint immutādū
7 ¶†Cardinales aūt nullam causam audire possunt,nisi eis à domino Papa specialiter sit commissa, vel nisi iure proprio: putà rōne sui episcopatus,vel tituli ad eos spectet. ¶ Siverò auditori generali specialiter fuerit aliqua causa commissa,tunc dices sic:
FORMA.Coram,&c.vt s̃.vsque, auditore.postea subiunge,par-
8 tibus à domino Papa auditore concesso,propono, &c.¶ † Cæterùm si coram auditore alicuius Cardinalis fueris,ita dices:
FORMA. Coram vobis discreto viro talis diui Cardinalis capel. ¶Si autem fueris coram iudice delegato,sic dices:
FORMA.Coram vobis domino tali à sanctissimo patre domino Clemente Papa IIII.iudici deputato in tali causa, quæ vertitur
9 inter me & T.propono ego talis,quòd,&c. ¶ † Verùm si fueris coram ordinario,sic dices:
FORMA.Coram vobis domino tali propono,&c.nec est tūc necesse aliquid de ipsius iurisdictione exprimi,quæ perpetua, firma
10 & notoria est.¶† Porrò si vis agere contra pupillum,vel minorem, aut pupillus est minor septennio, & tunc ages contra solū tutorem,si eum habet:alioquin petas sibi dari. Aut est maior septennio,minor tamen 14.annis,& tunc ages contra eum auctori-
g tate sui tutoris[g]. Aut minor ipse est maior 14. annis. sed minor xxv.annis:& tunc,si habet curatorem,& ipse minor præsens est,agens contra ipsum minorem:& in eius personam formabis libellum,cum curatoris tamē auctoritate.Sed si ipse abest,tunc ꝯcipe libellum in personam ipsius curatoris. Si verò ñ habet curatorē, pete sibi dari: & dabiť ei ēt inuito curator ad litē.q̄d obtinet,ēt si ipse minor agere velit.hæc oīa legūtur C.de iur.delib.potuit. & l.si infanti.ff.ad Treb.restituta.§.j. C.qui leg.person.l.j.& no.C.q petant tu.vel cu.l.j.ff.de tutel.l.qui habet.§.idem Cassius.ff.de admi.tut.l.j.& s̃.de cur.§.vt aūt.ver.ceterùm.& seq.Ne igitur res exemplis egeat, ea subiiciamus. Si igitur velis agere contra pupillum,qui

ADDITIONES.

a Concipiuntur.¶De hoc Rof.rub.22.Scire debes, ꝙ quidam aduocati reorum,si gerundia ponantur in libello ciuili,vel criminali,opponunt libellum nō procedere, cùm gerundium nil ponat, sed posita determinet.inducunt tex.ff.si vsufruc.pet. l.2. ibi,seruitutes imponendo,aut vicinorum prædia liberando.q̄ determinant,q̄d præcedit,deteriorem vsumfructum fecisse,vt ff.d̄ pig. l. si is qui vbi verbum Fructus percipiat,d̄terminať,dum subdit locādo,aut ipse percipiendo, vel habitando,ad idē C.de adul.si qui adulteri.in fi.ibi fidem crimini derogando.& d̄ transact.si qs maior.ibi.interpellando iudicem,vel supplicando,determinant verbum p̄cedens,& ff.de vi & vi ar.l.vim facit.vbi etiam plura gerūdia ꝓpositionem determināt præcedentem.Si ergo libellus in ciuili dicat,peto x.quæ mihi Titius testando reliquit: in criminali, accuso P.qui me insultauit veniendo ꝯ me cū armis, ꝓiiciēdo ꝯ me lanceam,vel similia,volunt dicere,& malè,ꝙ his ꝓbatis seq̄tur absolutio:sed veritas est,ꝙ gerundia ponūt & resoluuntur in verbum,vt no.sup rub.ff.& C.d̄ edendo: & bene patet C. de donat. l.quisquis.in prin. Est ergo idē dicere,fecit insultū ꝓiiciēdo, &c.ac si diceret,insultauit & ꝓiecit.vide in dec.quoniam frequēter.vt lite nō cōtest. quæ de cōtumace & nō cōtumace ponit exempla,quæ per gerundium dici poterant,& sonarent idē.De primo in §.porrò.ibi,si cōtumax apparuerit cōtemnendo venire,vł se occultādo,vel impediendo,&c.quę ponunť per alia verba idē sonantia.Idem dico de exemplis nō ꝯtumacis,ī §.si autem.facit d̄ excess.præl.tanta.ibi,ea seruis,&c.& cōferendo.Ite si in sententiis ponuntur gerūdia,quare nō in libellis?patet primū d̄ sen.& re iu. ad apostolicæ.lib.vj.ad fi.ibi,auctoritate apostolica firmiter inhibendo,&c.& decernēdo quoslibet,&c.& in narratiōe ibi,idem ī ver.d̄ierauit.ad idē d̄ elect.venerabilē.in fi.facit ad prædicta, ꝙ in causæ principio fauemus actori,ff.de iu.l.si quis intentione.& vide no.de restit.spol.cùm ad sedem.in gl.2. & de spon. ex literis.j̃. in vlt.gl.
ADDE de gerundio vltra loca alleg.Alex.cons.28.4.lib.
b Concipiuntur.¶Quæ ꝯsuetudo in his s̃.§.nunc dicendū.vers.3. ver.xxj.Hinc est,ꝙ ea lingua scribetur.q̄ habet illius fori ꝯsuetudo.facit ff.de test.l.j.in fi.& q̄d no.j̃.§.vlt.in prin.q̃ si reus nō intelligit,quærat aduocatum,vel interpretem, ff.de insti.si pupillus.§. præscribere.& vide s̃.de aduoc.§.nunc de exordiis.in fi.
c FORMA.¶De his varietatibus in prī. libelli iuris ca.posuit Rof. sed hîc pleniùs.
d Titulum.¶Id est,hanc dictionem Titulum,vt j̃.dicam.
e Presbytero Cardinali,&c.¶Nō aduertit decr.cùm olim.de priui. post prin.& q̄d ibi scripsi post Ho.scilicet speciale in hoc presbytero Cardinale,quòd per basilicam,non per titulum nominatur: cui concor.de sent.& re iu.ad postolicæ.in prin.lib.vj.
f Non scribuntur.¶Secundum p̄dicta intelligendum, est q̄d dixit Host.d̄ ele.corā. ꝙ episcopi Cardinales sine titul.esse nō possunt hîc intendit,ꝙ ad titulum episcopatus ordinatur:tñ, vt s̃.dictum est,nō nominanť p titulū,dicendo B.tituli Host.portuen.&c.p̄sbyteri verò Cardinales denominātur à titulo,vt ibi,& d̄ sup.neg. præl.c.fi.& d̄ cler.nō resi.c.2. de test.licet.3.Et sic vbi in p̄sbyteris nō exprimitur hæc dictio Tituli.vt in dec.dilecto.de præb.de appel.constitutis.supplēda est,dicēs hoc sic esse d̄ stilo curiæ: ꝙ rescriptū ꝯ id cēsereť falsum,p dec.q̄ graui.de cri.fal. Diaconi verò Cardinales nō denominātur p hanc dictionem Tituli,vt patet d̄ arbitris,c.p tuas d̄ p̄scrip.ad audientiam.de rest.in integ.cùm ex literis.ver.idē quoq;.de testa.Raynaldus.ver.dilect⁹.& videtur, ꝙ esse possit sine titulo, vt nostris tēporib⁹ fuit in domino Petro d̄ Columna,q diu sine titulo se vocauit sanctæ Rom. ecclesiæ Cardinalem,donec per eius vacationem recuperauit titulum quem ante depositionem habuerat.scilicet sancti Angeli.
g Tutoris.¶Facit de iu.c.vltimo,post prin.lib.vj.de dilat.literæ.vide,quod ibi scripsi in prin.

lum, qui est minor septennio, vel etiam ꝯtra minorem 25. annis absentem, sic cõtra solum tutorem, vel curatorē libellū ꝯcipies:

FORMA. Coram, &c. conqueror de P. tutore talis pupilli, vel curatore talis minoris, à quo peto nomine ipsius pupilli, vel minoris, &c. hoc probatur extr. de testa. Raynutius. Si autem vis agere ꝯ pupillum maiorem septennio, vel etiam contra minorem 25. annis præsentem & curatorem habentem sic libellum concipies.

FORMA. Coram, &c. ꝯqueror de P. pupillo, &T. eius tutore: vel de P. minore, &T. eius curatore: à quibus peto cētum, &c. ¶Cæterùm si tutor solus, vel curator vult agere minore absente, vel pupillo existente minore 7. annis, sic concipies:

FORMA. Coram, &c cõqueror ego R. tutorio nomine talis pupilli mei, vel ego R. curator talis adulti de P. à quo peto nomine ipsius pupilli, vel adulti centum, quæ ipse debet dicto pupillo, vel

11 adulto meo, &c. ¶† Idem in furioso & mente capto, qui nec ꝓ se, nec pro aliis agit: quia ñ sentit, ff. đ adopt. si tibi. §. veri⁹. ff. de codic. l. 2. nec videt, quid agat, vt C. de fal. mo. l. 2. ¶Si autem pupill⁹ maior septennio, vel etiam minor 25. an. velit agere, sic libellum concipies:

FORMA. Coram, &c. ego talis pupillus, vel minor cum auctoritate talis tutoris, vel curatoris, cõqueror de P. à quo peto x. quæ

12 ipse mihi ex tali causa debet. ¶Verum † si filiusfamiliâs agere velit, cogitur pater consentire sibi, licet nihil quæratur patri, vt s̄. de actore, ver. item quòd est filius. & seq. Concipe libellum, prout s̄. in persona minoris, vel pupilli dictum est. ¶Contra monachum

13 autem concipe, vt j̄. de statu mo. ad hoc. † Si petas aliquid à seruo sic concipe:

FORMA. Coram, &c. conqueror de P. domino talis serui, à quo peto x. per actionem de peculio, vel de in rem verso, vel quod iussu: quia cum seruo eius contraxi emendo: vel quia illa x. in rem eius versa sunt: vel quia iussit, j̄. de sol. §. prænotandum. vers. de pe-

14 cu. ¶† Si verò prælat⁹, vel syndicus, vel actor ecclesiæ res ecclesiæ petat, formabit libellū nomine ecclesiæ, sicut & syndicus, vel actor vniuersitatis. vt C. de epi. & cle. auth. sed hodie. & l. omnes. ext. de ord. cog. c. 2. de fide inst. inter dilectos. de dilat. literæ. extr. de resti. spol. olim. 3. de rescript. edoceri. Prælatus enim est in ecclesia, & ecclesia in prælato, vt 7. quæst. j. scire. Cum enim ipsi nullam habeant actionem vtilem, vel directam suo nomine, rem ecclesiæ petere non possunt, ff. de rei ven. si in rem actio. §. j. Inst. de rer. diuis. §. nullus. 23. q. 7. quod autem. 12. qu. 2. Vulteran. extr. de donat. c. 2. & 12. qu. 2. c. j. & 2. quia qui non potest rem alienare, non pôtest rem in iudicium deducere, ff. de iure delib. ait prętor. Sic ergo concipe:

FORMA. Coram. &c, conqueror ego syndicus, vel actor, vel prę latus talis ecclesię nomine ipsius ecclesię de P. quia ipsam ecclesiam tali vinea, vel iure īdebitè spoliauit: vel quia iniustè talē vineā detinet: vnde eam cum fructibus, &c. peto nomine dictæ ecclesiæ mihi restitui, vel adiudicari. Et sic in cæteris libellis dicendum erit, vt in præd. concor. Patet ergo, quòd procurator episcopi agit nomine ecclesiæ, vt probatur in præal. c. inter. in prin. C. đ epis. & cler. omnis, qui. §. hoc nihilominus. Item Papa dixit, quando canonicus agens pro prębenda sua diceret: Ego nomine meo

15 vt s̄. de actore, prope fi. ver. monachus. ¶† Contra procuratorē autem libellum sic concipe.

FORMA. Coram, &c. ago contra P. seu contra quamlibet personam legitimam pro eo interuenientem: vel sic specialiter, ago contra P. procuratorem talis procuratorio nomine, &c. vt in præ. ca. inter. in prin. ¶Contra syndicum, vel œconomum, vel actorem sic:

FORMA. Coram, &c. ago contra P. syndicum talis ecclesiæ, vel vniuersitatis, nomine ipsius vniuersitatis: vel, ago contra P. œconomum talis ecclesiæ, nomine ipsius ecclesiæ, vt in præd. c. inter dilectos. & sic de aliis. Vsus tamen curiæ habet, vt vtrunque ponatur hoc modo:

FORMA. Ago contra P. syndicum, œconomum, actorem, seu ꝓ curatorem talis ecclesiæ. & hæc concordat iuri canonico, secundum quod omnes administratores, procuratores vocātur, j. q. 3. c. saluator. ext. de procur. petitio. & c. quia in causis. licet secundū leges inter istos differentia habeatur. quod dic, vt not. s̄. de his, q

a alien. nom. in iudi. interuen.[a] Posset & agere contra ecclesiā. Nec obstat, quòd est res inanimata, vt C. de epis. & cle. auth. sed hodie Item & procuator, syndicus, vel œconomus formabunt libellum, & agent nomine dominorum suorum, vt in præd. concor.

16 & s̄. ver. si verò prælatus. ¶† Quid si aliquis cauit de defenden-

b do ecclesiam in iudicio, & eam defendit? Respon. dicit Vin.[b] ꝙ ī eius ꝑsonam formabitur libellus: q̄a si ñ vult defendere, ñ cogit: sed sufficit stipulationem ꝯmitti, ff. de ꝓc. si defunctus, & in eum dat actio iudicati, ff. e. Plautius. Et no. ꝙ talis libell⁹ admittitur: peto talē rē iure dominij, vel quasi: & sic sub disiunctione. q̄đ dic, vt

17 j̄. de causa pos. & proprie. §. notandum. ver. aliæ sunt. ¶† Item talis: peto hoc, aut illud, sub alternatiõe, extr. de test. Raynald⁹. ff. de ac. emp. & ven. Iulianus. §. si quis colludens. ext. de in int. rest. ꝯstitutus. de priui. cùm olim. 2. Arg. tñ ꝯ, ext. de lib. ob. c. 2. & 3. debet enim reus cert⁹ esse, an cedat, vel ꝯtendat, 3. q. 3. offeratur. ff. de eden. l. j. Quidam tamen dicunt referre, an incertitudo sit ex parte actoris, an ex parte rei, vt si ex parte actoris, ñ valeat libellus, nec recipiatur: si verò ex parte rei, sic, C. de fid. inst. ꝯtus. Quod verū est, nisi fortè quando aliquid est sub alternatione promissum: q̄a tunc aliter libellus formari non pôt, nisi sub alternatione, vt Inst.

18 de actio. §. huic. j̄. de plus pet. & nisi in casu præ. l. ꝯtus. ¶† Item de pluribus rebus p̄t etiam in eodem libello agi, & ꝓ vna petitorio, & ꝓ altera possessorio, vt ext. de elect. querelam. in prin. de capel. mo. dilectus. ff. de ac. emp. & vend. non est nouum. ff. famil. ercisc. hæres. §. de pluribus. nec sunt ꝯriæ istæ petitiones, cùm ambæ competant cõtra possessorem. Sed & pro eadem re p̄t agi petitorio simul & possessorio, vt ext. de cau. posses. & proprie. c. 2. & c. cùm dilecti. Item talis libell⁹ admittitur: peto vēditionem nullam pronunciari, vel per in integrum restitutione rescindi, vt ꝓbatur & not. secundum Papam, extr. de in int. rest. constitutus. &

19 s̄. de sent. §. iusta. ver. sed nunquid talis. ¶ † Sed nunquid talis libellus valet: peto à te, vt emēdes damnum, quod dedisti in arboribus meis: & si fueris inficiatus, peto duplum? Dicunt quidā, ꝙ ñ. nam ante inficiationem duplum non est in obligatione: & iudicium de eo esse non potest prius quàm debeatur, ff. de iud. nõ quēadmodum. in fi. & l. non potest. ext. de re iud. abbate. ext. de ec. ędific. ad audientiam. Accur. ꝯ, vt no. C. locati, conductores. Vbicun

c que enim admittitur alternatio lege, vel pacto[c], potest prædicto modo, vel simili libellus cõcipi: vt si dico, peto à te, vt reddas mihi rem, quam vendidi tibi: vel suppleas, quod deest iusto pretio, valet talis libellus, vt C. de rescin. ven. l. 2. & l. si voluntate. in fi. & ext. de emp. & ven. cùm dilecti. & in Summa do. mei in ti. de emp. & ven. & §. ad quid. ver. & no. Idem, vbi alternatio admittitur ex conuentione. vt Ins. de act. §. plus. ff. de act. & ob. l. obligationum. in fi. & s̄. ver. item talis. & vide j̄. de plus pet. verùm. Item talis, secundum quosdam, peto rem, vel ęstimationem: alij ꝯ. de hoc j̄. de

d solut. §. sequitur. ver. ad vberiorem. & seq.[d] ¶† Item talis, iustitiā

20 mihi fieri peto de damnis datis in prędiis animalibus & aliis. Nec est necesse specificari omnia, in quibus damnum datum est, vt ex

e tra. de ord. cog. c. 2. re. pon. j. Papa tamen dicit[e], hoc nõ esse verū, nisi damna, tanquam accessoria petantur, vt ibi, vbi petebatur castrum cū damnis ibi datis, ff. de vi & vi arm. l. j. §. si fundus. & §. fin. extr. de rest. spo. cùm ad sedem. nec talis libellus ibi fuit admissus,

f vt dicit[f]. ¶† Sed cùm ex his, quæ in hoc libello ponūtur, plures

21 possint competere actiones: putà actio l. Aquil. si damnum datū est in rebus ablatis, vt ff. ad l. Aquil. si seruus seruum. §. 3. Item actio vi bonorum raptorum, & furti, & interdictum Vnde vi, vt ff. de vi & vi arm. l. j. §. vtique. & etiam actio de vi publica, vel priuata, vt C. de vi publ. vel priuata, per totum: & aliter fiat condemnatio in.

ADDITIONES.

a Interuen. ¶Et de actore vniuersi. ver. sed pone.

b Dicit Vin. ¶de fide instr. inter dilectos. in prin. ver. sed nunquid. iste ver. fuit Alber. Gal. e. ti. ver. sed pone, quòd.

c Alternatio lege, vel pacto. ¶vel ex testamēto, vt in decr. Raynaldus. de testa. ver. demum. vbi de hoc in gl. sed nunquid. & vide, q̄đ super ea dixi, vel pacto, vel ex testamento, vt in decr. Raynaldus. de testa. ver. demum. vbi de hoc in gl. sed nunquid. & vide, quod super ea dixi.

ADDE, an procedat libellus alternatiu⁹, Paul. de Cast. ꝯs. 392. Alex. ꝯs. c. iiij. lib. item adde Bal. in l. Gallus. §. eius. in j. col. in fi. ff. de lib. & posth. & per Inn. in ca. ex parte. s̄. de rescri. Bal. in dicto loco quærit, an ꝓcedat iste libellus, peto talem ꝯdemnarij secundum ius, vel statutum: vide ibidem in ij. col. & ad primū adde do. Abb. in c. ex literis. ext. de pig. Item plenè per eundem in c. cõstitutus. de in integ. rest. & in c. cùm dilecti. de emp. & ven.

ADDITIO. Adde tu, ꝙ aliâs est ꝯsilium Alexand. 327. inci. lectis & põderatis. in 2. vol. vbi latè tradit, quādo libellus incertus, seū alternatiuus ꝓcedat. Et adde eundem Alex. ꝯs. xcv. inc. visis narratis. in ij. col. vers. præterea. in 4. vol. & Bal. ꝯsi. 407. inci. in quæstione, quæ vertitur. col. 3. ver. modò videndum. in j. vol. Et adde, ꝙ quando quis petit sibi iustitiam ministrari, & ex narratione actio certa colligi non potest, petitio dicitur varia & incerta, vt ꝯcludunt Inn. Hostien. Ioan. An. Calder. & Ioan. de Imo. in c. 2. de ord. cog. & dicit Soci. in consi. xcvj. inci. considerata. col. 2. in ver. examinatis. in 4. vol. Hen. Fer.

d Et seq. ¶Hæc remissio repetitur j̄. §. fin. ante medium, versi. item nota.

e Dicit. ¶Vt ibi scripsi in gl. dicebatur.

f Vt dicit. ¶Solùm enim examinantur ibi declinatoria rerum.

tio in vna earum, quàm in alia: nec ex tali libello possit perpendi, quomodo agatur propter illa generalia verba, Iustitiam peto: q-
a ritur, qualiter cōdemnatio fiet? Respon.ᵃ fiet secundum illam actionem, quæ minorem requirit cōdemnationem, arg. de reg. iur. semper. & l. fauorabiliores. & l. ea. de pœ. dist. j. pœnæ. nisi ex aliquibus coniecturis appareat, quid actor intendat: quia tunc secundū hoc est sententia ferenda, vt ff. de iud. si quis intentiōe. Fatuus est tamen, qui talem libellum recipit, nisi exprimatur actio, vel causa petendi, ex qua possit agentis intentio perpēdi, vt s. de act. seu pet. §. sequitur. ver. notandum etiam. & seq. receptus tamē valet, vt C. de ann. excep. l. fi. Item ego talis ago contra P. qui in meum præiudicium hoc facere nititur, vt s. de actione, seu pet. §. sequitur. in fi. Quid si minor petit fundum. dicens illum ad se pertinere iure dominij, vel quasi: & reus dixerit se præscripsisse: petit in integrum restitutionem; qua concessa petit restitui fundum, nunquid valet talis libellus? Videtur, quòd non, ff. de iud. non quem-
b admodum. Quidam ᵇ tñ dicunt ꝯ, ff. de iureiur. nā postea. §. si minor. ff. de admi. tu. si sine. §. j. & vide j. de i integ. rest. in prin. ¶ Qualiter libelli ꝯcipiantur in generalibus & vniuersalibus & spiritualibus actionibus, not. s. de act. seu pe. §. ij. vers. sed quæ est. & j. de iud. §. j. 2. & 3. ¶ Item talis, ago ꝯ talem, qui me spoliauit. vel ratā habuit spoliationem, vel mandauit, extr. de restit. spol. cùm ad sedem. ff. de vi & vi arm. l. j. §. deiecisse. & j. de rest spol. cùm ad sedē.
22 ¶ † Illud autem certum est, ꝙ pater potest agere per se, vel per procuratorem in rebus filio acquisitis, vt C. de bonis mat. l. j. qđ dic, vt not. secundum Papam, ext. de procur. accedēs. ¶ Sed in cu-
c ius personam ꝯcipiet talis procurator libellum ᶜ? Et videtur, ꝙ in personam patris propter verba prædictæ legis, vbi dicitur, atque omnia ita peragere, tanquam solidū perfectumque dominiū ei fuerit acquisitū, &c. & arg. C. de epis. & cler. omnes qui. §. hoc nihilo minus. auth. sed hodie. Arg. ꝯ, ꝙ nomine filij, arg. eius, quod dicitur de tutore, ff. de admi. tut. l. j. §. sufficit. & ar. C. de epis. & cle. auth. cā. Vnde pt dici, ꝙ in psonā vtriusq;, arg. ff. de solut. qui homine. §. gener. & ff. sol. mat. l. j. §. i. & l. ñ solùm. sicut aliàs dr̄ de patre & filia, ꝙ si pater vult repetere dotē, debet libellum concipere in personam sui & filię, vt ff. de procu. non solùm. §. de dote. vt ibi colligitur. ¶ Libellorum autem formas in sequentibus titulis supponemus.

ADDITIONES.

a Respondeo. ¶ Secundum Inn. & Hostien. vt scripꝰ in præ. decr. si. in gl. cum de his.
b Quidam. ¶ scilicet Albe. Gal. cuius fuit iste ver. de lit. contest. circa medium. ADDE, ꝙ ꝓcedit libellus, si minor dicat sentētiā nullam, & si qua est, appellat, dummodo causam exprimat: aliàs secꝰ, secundum Oldr. cons. cvij.
c Libellum. ¶ Datum à parte ante litis contestationem: aliàs nō ꝓcederet quæstio: de qua tamen vide s. de procur. §. ij. ver. & no. & quod ibi.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter porrigatur, & accipiatur.*
2 *Libellus apertè ineptus reiici potest.*
3 *Reus non debet libellum admittere prius, quàm actor cauerit.*
4 *Stultus statim spiritum suum profert, sapiens autem reseruat in corde suo.*
5 *Libellus ineptè in criminali causa conceptus, an sit reiiciendus.*
6 *Libellus non est ante citationem offerendus.*
7 *Actore libellum offerente, rei procurator qualiter prouidebit.*

a 13. §. Sequitur videre de libellis porrigendis & recipiendisᵃ. ¶ † Sit igitur cautus aduocatus a-
1 ctoris, vt videat, an persona, cui libellus porrigitur, sit legitima: ne videlicet sit minor sine tutore, vel curatore, cui dari non debet, Inst. de curat. §. inuiti, & de auctoritate tutoris, §. j. ad fin. vel an sit canonicus regularis, vel monachus absque sui prelati licētia. 21. q. i. monachi. ext. de iu. causam. Item videat, an tutor, vel curator sit sufficiens, vt j. §. ad huius. ver. item cautus. Aduocatus quoque rei sit cautus, vt recipiat libellū cum protestatione, scilicet ꝙ sibi saluum sit ius dicendi, tam ꝯ formam libelli, quam ꝯ iudicem, & contra actorem, & ꝯ rescriptum, & alia, ext. de dilat. c. fi. 3. q. 3. ca. induciæ. §. offeratur. ii. q. 8. libellorum. ext de re iud. inter monasterium. s. de libel. oblat. vers. quo facto, diç, vt ibi. alioquin ei nocebit, arg. ext. de censi. cùm olim. 31. q. 2. Lotharius. in fi. Item nō debet quis libellum coram non suo iudice recipere, vt j. nunc o-
2 stendemus. ¶ † Iudex autem si viderit libellum apertè ineptum, eum pt reiicere, C. vt nemo priuat. tit. prædiis suis, vel alie. imp. l. fi. in fi. ff. de offi. asses. l. j. & eum dentibus dilaniare, xj. q. j. sacerdotibus. C. de sacrif. pagan. sicut. vt finis litibus imponatur, & circuitꝰ euitetur, extr. de do. & contum. finem. Nec est hoc supplere đ facto, sicut quidā dicunt, dicentes: ꝙ ñ habet reiicere, sed in fine reum ab inepta actione absoluere, vt ext. de iudic. examinata. quod dic, vt s. de off. iud. §. deseruit. ver. ante litem. & vers. in sententiæ.
3 ¶ † Sit etiā cautus reus, vt libellum non recipiat, nisi actor cauerit, prout habetur s. de satisdat. §. j.
Item recepto libello si videris eum ineptum, non sis eò ita ꝑcurrens, vt statim cōtra eum excipias: imò recipe ad hoc terminum.
4 ¶ † Stultus enim statim spiritum suum profert: sapiens autem reseruat in corde suo: vnde versus:

Cùm fueris sapiens, attende tempus & horam.
Non patitur stultus semper adesse moram.

vnde iniquitas omnia præcipitat, de pœ. di. 3. inter hęc hir. Cassato autem libello inepto, poterit aptiùs formari, extr. de iudi. exa-
5 minata. ¶ † Quid si in criminali causa ineptus libellus concipiatur? dic, ꝙ integrè accusabit intra tps à lege statutum, ff. ad l. Iul. de adult. accus. ff. de accusat. libellus. quæ est 2. quæst. 8. ¶ Item recepto libello, data à iudice licentia, ipsum porta tecum, & diligēter pēsa singula verba in eo posita: & si videris eum malè ꝯceptum, & causam ineptam actionemq; in competētem editam, putà qa contra mensorem agitur locati, & similia, tunc ꝯtesteris litem sine aliqua obiectione, quia absolueris ab impetitione, vt ff. si mē. sa. mo. dixerit, l. j. ext. de iud. examinata. & sic aduocatus actoris ꝯfusus recedet, vt fecit in illa, ff. in quibꝰ caus. pig. tac. contrah. l. pe. Hæc victoria tamen non multùm est fructuosa, secūdum Vberr.
6 Vel dic, vt j. §. fi. ver. cautus etiam sis, si res. ¶ † Item dicunt quidā quod libellus non est offerendus, nisi priùs quis fuerit citatus, vt
b in auth. offeraturᵇ. Ego, ꝙ licet reus casu venerit corā iudice nulla citatione præmissa, potest tamen ei offerri libellus: quia vbi te inuenero, ibi te iudicabo, arg. 2. q. j. in primis. & C. vbi de crimine agi oportet, auth. qua in prouincia. dum tamen concedatur sibi libera potestas proponendi dilatorias, tam ꝯ forum, quàm alias. 3.
c q. vj. exceptio. quod etiam facit in contrarium ᶜ, ext. de re iud. inter monasterium. & tempus deliberandi, vt in præd. auth. offera-
7 tur. ¶ † Hoc etiam not. ꝙ si actor libellū obtulerit, aduocatus rei duplicē habet viam: vnā, vt recipiat libellum sub præmissa protestatione: vel si non vult recipere, ꝙ proponat exceptiones dilatorias, tam ꝯ iudicem, quàm ꝯ actorem, vel rescriptum: quæ dic, vt s. de lib. ob. quæ iunge hîc. ¶ Item vide, si is, qui venit ad libellum recipiendum, est tutor, vel curator, vel defensor simplex. quod si est, exige officij probationem, inuentarij confectionem, & congruam satisdationem, vt j. §. fin. ¶ Item reus recepto libello faciat diligentem collationem cum libello originali, vt no. s. de lit. contest. §. nunc dicamus. ver. & nota.

ADDITIONES.

a Recipiendis. ¶ Assumit verba Io. de Deo li. 2. vlt. col. quæ ampliat. ADDE, quando libellus ratione incertitudinis possit dentibꝰ laniari, Bal. cons. cvj. 2. lib. ADDE, tu vlteriùs, & verè reperies, ꝙ vbi libellus est ineptus, iudex debet eum dentibus laniare, vt est gl. in c. sacerdotibus. xj. q. j. & not. per Abb. in c. 3. in 2. col. extr. de exce. & Cardi. in cons. xxix. in 2. col. ver. de nullitate. & idē dices, si notoriè constat aliunde non competere ius actori: & ꝓ his & aliis s. dictis vide Inn. in c. j. de off. vic. & in c. nō. de lib. oblat. Ant. de But. in d. c. j. & hæc omnia reperies: quia in fonte vidi, & non i repertoriis, vti mos est. Item adde, ꝙ si libellus pro vna parte est aptus, & pro altera ineptꝰ, procedi potest in parte apta, inepta remota: Hostien. in c. ad dissoluendum. & ibi do. Abb. ext. de despō. impub. item Lap. alleg. lv. in 3. col.
ADDITIO. Adde tu Soci. cons. cxlvj. incip. viso processu. i j. vol. vbi in 3. col. ver. confirmantur prędicta. ꝙ libellus potest esse pro parte aptus & pro parte ineptus in eadem conclusione: & pars inepta aptam non vitiaret, & Bal. in l. si quis homicidij. de accusat. vbi dicit, ꝙ exceptio obstans ad partem libelli, non impedit, qn possit ad aliam partem libelli procedi: & quot modis reddatur libellus ineptus, tradit Bal. in cons. 79. incipi. casus talis est. in j. vol. Hen. Eerran.
b Offeratur. ¶ Pro his facit, quia in ius vocare est principium iudicij, Inst. de pœ. te. litig. §. omnium. facit de proba. quoniam ꝯ. Item nec satis est aliquid factum, vel casu factum, ff. de condi. & demon. l. 2. Ad solutionem, quæ sequitur, facit, quod dixi s. de sent. prolat. §. vt autem. ver. & nota, secundum.
c In contrarium. ¶ Sed ibi initium litis sumitur pro contestatione: facit de ver. sig. ex parte. 2.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter impugnari possit.*
Actore indeterminate petente, non valet libellus: nec si agens criminaliter, ad talionem se non obligat.
Item, si non contineat nomina iudicis, actoris & rei.
2 *Libellus coram iudice delegato oblatus, quo casu sit nullus.*

3 Libellus

3 *Libellus, vbi ciuiliter de crimine agitur debet continere iniuriam, locum & membrum.*
4 *Libellus conditionalis quomodo admittatur.*
5 *Libellus obscurus non valet.*
6 *Agens generaliter causa, vel actione non expressa an possit libellum formare.*
7 *In rei vendicatione an sit necessaria specificatio.*
8 *Possidens an teneatur dicere causam possessionis.*
9 *Allegans causam possessionis, à qua succumbit, an aliam possit causam allegare.*
10 *Causa semper est in actione personali exprimenda.*
11 *Libellus in actione reali non valet, nisi res exprimatur.*
12 *Libellus, per quem reus non potest plenè deliberare, an sit validus.*
13 *Petens rem simpliciter, intelligitur totam petere: petens verò partem, intelligitur medietatem petere.*
14 *Petens aurum argentum, vel alias species, debet pondus exprimere: aliàs non valet petitio.*
15 *Petens pannum, vel vestem, debet colorem exprimere.*
16 *Petens hominem, vel seruum, debet nomen exprimere.*
17 *Petens domum, debet locum situationis exprimere.*
18 *Petens domum & res in ea existentes, debet res mobiles exprimere.*
19 *Petenti rem ignoranti speciem, qualiter sit succurrendum.*
20 *Canonicam portionem petens de relictis occasione sepulturæ, qualiter facere debeat libellum.*
21 *Libellus in actione personali conceptus, continere debet causam.*
22 *Libellus episcopi petentis simpliciter aliquod ius episcopale ab ecclesia, quam confitetur exemptam. an sit validus.*
23 *Libellus ante litis contestationem datus, an sit validus.*

1 14. §. Iuxta propositionis ordinē dicendū restat de libellorū īpugnatiōe. ¶† Scias igit quòd rei subtilis aduocatus potest libellum multipliciter impugnare. Potest ꝯ eum excipere, si vnum defuerit ex omnibus, quæ habes s. in §. quid ꝯ-
a tinere. ¶ Item ñ valet libellus [a], si actor indeterminatè petit, extr. de lib. ob. c. 2. & de dila. literæ. & de rescr. c. fi. & j. ver. item ñ valet, si generaliter. ¶ Item ñ valet, si agatur criminaliter, nec ī eo se ad talionem obligat accusator, vt 2. q. 8. quisquis. & 4. q. 4. c. nullus
b introd. §. si aliquando [b]. ¶ Item si nō ꝯtinet nomen iudicis, actoris, rei, ꝯsulem, diē, mensem, locū, rem, personam agentis, & cum
2 qua: vel diem, qua dr̄ actum esse, vt in præ. §. quid ꝯtinere. ¶† Itē non valet libellus coram iudice delegato oblatus, si cōclusio rescripti apostolici ipsum ñ patitur, licet petitio pateretur, ff. manda. diligēter. ext. de rescriptis, cùm dilecta. quod dic, secūdum Pa-
c pam, vt no. e. tit. super literis [c]. ¶ Item ñ valet, si ñ sit subscriptus, extra de lib. ob. c. j. ibi, roboratam, id est, subscriptam, vt in auth. de exhib. & intro. reis. §. sancim⁹. ¶ Item ñ valet libell⁹, si ꝯtinet plura crimina, nisi sint sigillatim singula specificata, vt s. de accu. ver.
3 item in eodem. ¶† Item nō valet, si post ꝯfirmatam electionem agit quis per modum exceptionis, nisi se obliget ad aliquam pœnā extraordinariam, ext. de accus. super his. Item si agitur de crimine
d ciuiliter [d], debet poni in libello iniuria facta, & in quo loco, vel membro sit facta vt iudex possit meliùs sentētiam formare, vt Instit. de iniur. §. atrox. de pœ. dist. j. aut facta. Item ñ valet, si ꝯrias cōtinet actiones. quod dic, vt s. de actore, ver. item proponens cōtrarias. & s. de acti. seu pet. §. sequitur. versi. notandum etiam est.
4 ¶† Item libellus conditionalis bene admittitur hoc modo, peto rem: & si ꝯtradixeris, peto pœnam: vt probatur & no. ext. de testam. Ray. & alio etiam modo, vt not. s. de senat. §. iuxta. versi. sed
5 nunquid. & s. de lit. contest. §. nunc dicamus. ver. & scias. ¶† Itē si
e denunciatio appareat, sed tu eam negas [e], libellus est necessarius: & si tunc in eo ponitur, quòd te monuerint, ineptus est, ext. de simo. licet Heli. 2. q. j. si peccauerit. ext. de iud. nouit. extr. de testi. in
f omni. secundum Ioā. de Deo [f]. ¶ Item non valet, si sit obscurus, ī auth. de test. imperfect. Colla. j. & ff. de confes. certum. ff. de inter. act. de ætate. §. quod autem. ver. nihil interest. Nil enim magis pla
g cet iudici, vel legi, quàm claritas [g], ext. de testi. cùm clamor. & de dilat. literæ. ff. de reg. iur. in ambiguis. ff. de rei ven. si in rem. ff. de
6 fur. in act. respon. j. & §. 2. & §. planè. ¶† Item nota, quòd si quis agit generaliter, causa, vel actione non expressa, dicens, peto rem
h mihi restitui, bene valet libellus, si non excipiatur [h]: & videtur actor omne ius circa rem petitam sibi competens in iudicium deduxisse, ff. de excep. rei iud. si mater. §. eandem. ext. de cā pos. & ꝓ
7 pri. cùm ecclesia. ¶† Quid si in libello dicitur, peto talem fundū, quem dico ad me pertinere ex causa dotalitij, nec dicit, cuius dotalitij, vtrùm sui, vel alterius, nunquid iste libellus est declarand⁹? Non videtur. nam in rei vendicatione non est necesse aliqd specificari: sed sufficit dicere, quia est dominus, ff. de rei ven. in rē. qđ dic, vt in Summa do. mei de lib. obla. §. quid debeat. sub §. patet. & ver. in hoc casu. Veruntamen in præsenti casu contrarium obti-
8 nuit: quia verbum Pertinere, latè patet, ff. de verb. sig. verbum il-
i lud Pertinere. ¶† Sed nunquid [i] debet causam exprimere, propter quam dicit suum fundum? putà quia emi, quia donatus mihi, vel in dotem assignatus. Quidam tamen dicunt, quòd sic, ff. de except. rei iud. si mater. §. si autem. & not. s. §. quid autem libellus cōtinere. Contrà credo, vt ea. l. §. eandem causam. in fin. & l. & an eadem. §. actiones. Sufficit ergo libellum concipi, vt dicam. j. de causa pos. & propri. §. notandum igitur. ver. aliæ sunt reales. Eo enim solo, quòd res vendicatur, constat de causa. nam rei vendicationis causa non est alia, nisi dominium, quod ei soli cōpetit, qui est dominus, ff. de rei ven. l. si in rem. respon. j. nec dominium haberi potest, nisi ex vna cā, ff. de acq. pos. possideri. §. ex plurimis. extra. de fid. inst. inter. prope fi. Fatuus enim esset reus petens ab actore causam edi: quia si simpliciter rei vendicationem proponat, nul-
k la causa adiecta [k], & reus absoluitur, postea nō poterit actionem aliquam intētare, per quam possit rem à reo aduocare: quia qualecunque & vndecunque dominiū habuit, in iudicium deduxit, ff. de excep. rei iud. si mater. §. eandem. in fi. ff. de iud. solem⁹. extra.
9 de causa pos. cùm ecclesia. ¶† Sed si causam expressisset, ex qua esset dominus, dicens, peto talem rem rei vendicatione, quia dico
l me dominum ex causa donationis, & succubuisset [l], adhuc posset ex alia causa vendicare, vt in præd. l. si mater. §. si quis autē.
10 & C. de per. hær. l. hæreditas materteræ. ¶† In personali verò actione causa est exprimenda. Quandoque tamen non est necesse causam petendi poni: sed sufficit generaliter peti, vt in actione tutelæ, negotiorum gestorum, & similibus: vel etiam vniuersaliter vt cùm petitur hæreditas restitui, vel diuidi, & similibus actionibus, quæ pro vniuersitate competūt. Quid si causa apta, sed actio inepta proponitur? de hoc s. de act. seu pet. §. sequitur. prope pri. & in fin. ¶ Item non valet libellus, si generaliter loquatur: quia generalitas obscuritatem parit. ff. de iu. fis. ita fidei. ff. de ver. sig. verbum. §. pertinere. ff. de rei vē. domum. ff. de censib. forma. & s. de
m act. seu petit. §. sequitur. ver. illud quoque [m]. ¶ Item non valet libellus, si per eum reus certificari nequit, quo iure actor agere velit, ff. de eden. l. j. 8. dist. quo iure. ¶ Item non valet, si agitur nomine ecclesiæ per prælatum, vel syndicum, vel actorem, nisi nomine ecclesiæ formetur, vt s. §. iam nunc videndum. ver. si verò pla-
11 tus. ¶† Item non valet in actione reali, nisi res exprimatur, vt extra. de lib. ob. c. 2. Non valet etiam, si fundus proprium nomen habet, nisi oculo ad oculum ostendatur, & etiam locus, vbi est, designetur: vel si nomen habeat sed illud non exprimitur, putà fundum Sempronianum, vel aliud, quod sit vice proprij nominis, & duo fundi proximi, ff. de cēs. forma. ff. de rei ven. si in rem. extr. de lib. ob. c. 2. & s. de actore, ver. item petēti. Et scias, quòd si fund⁹ Sempronianus est ecclesiæ Romanę, q per multa millia distēdit, positus in Tuscia inter ciuitatem Toscanellā & Cornetū & Mōtaltū & Cameri

ADDITIONES.

a Libellus. ¶ Exceptione opposita, vt j. ver. item no.
b §. si aliquando. ¶ Hoc verum, nisi contraria esset consuetudo, vt j. §. prox. in prin.
c Super literis. ¶ Vide, quod scripsi de off. deleg. cùm olim. j. in gl. vnde iudices.
d Ciuiliter. ¶ Supple: Etiam: & patet hoc ext. de procur. tuæ. in merè ciuili causa: secus: vt scripsi de re iud. Abb. lib. vj. super gl. sed licet donatio.
e Eam negas. ¶ Istud Eam, non fuit verbum Io. & impedit intellectum: si enim apparet denūciatio, quomodo potest negari? Sēsus ergo Io. fuit, quòd si ego denūcio crimen tuum, & tu fateris. hîc non est libellus necessarius: si tu negas crimen tunc, &c. & vide s. §. nunc dicendum. post prin. vbi adhuc maior contrarietas.
f Secundum Ioan. de Deo. ¶ In suo ordine Iud. lib. 3. de impugnatione libelli.
g Claritas. ¶ Textus est in præ. auth.
h Si non excipiatur. ¶ Probatur C. de anna. excep. l. fi. & ibi no. in fi. j. gl. & in l. si mater. statim alle. in §. denique. ad idem de re iudi. abbate. in fi. lib. vj. & idem not. j. prox. §. ver. pen.
ADDE, quomodo procedat libell⁹ generalissimus, si per iudicē non reiiciatur, Ang. cons. xxv.
i Sed nūquid. ¶ Ab. hinc. vsque ad fi. sumptum de Ros. respon. xxj. & duobus seq.
ADDE, an causa sit exprimenda in libello, Alex. cons. 121. j. vol. & Bal. cons. 318. j. lib. Ad hoc idem adde Lanfran. in repe. c. quoniam contra. §. petitiōes. in j. col. ext. de prob. & do. Ab. in c. significantibus. & e. c. fi. ext. de lib. oblat.
k Nulla cā adiecta. ¶ In libello, nec in prosecutione causæ: super quo vide, quod post Inno. scripsi. de ord. cog. c. fi. in fi. magnæ. gl.
l Et succubuisset. ¶ Et succumbere debet, etiam si probaret illā donationem factam: tamen post litem contestatam: de re iudi. abbate. lib. vj. cuius contrarium esset causa non expressa: & hoc respectu vtile est reo causam exprimi, & actori non exprimi.
m §. sequitur. ver. illud quoque. ¶ Et vide s. ver. item nota, quòd.

& Camerinum & ciuitatē Castrē.q̄ loca,& alia, q̄ illum excolūt,
12 habent terras fertilissimas,sed aerē pestilentē. ¶†Idem debet d̄signare,an totā,rem,vel partē,& quotam petat,& eius fines.vt in præ.l.si in rē.in prin. 30.q.v.c.si q.s.§.incerta.extrà de spon.de muliere.ff.de acti.emp.Titius.§.fi.ff.de ɔtrahen.emp. q̄d sæpe.§.fi.& l.cùm seruo.§.fi.ff.d̄ iu.do.cui.§.gener.Debet etiam dici,an sit vinea,Campus,vel pratū,C.de bo. proscri.si qs. vt patet per exemplum ĩ.de causa pos.& propri.§.dicendum.in j.lib. alioqui ñ possēt reus plenè deliberare,ff.de rei ven.l.is q̄ se.nec plenè instrui, an velit cedere,vel contendere,3.quæ.3.offeratur.ff.de eden.l.j.
13 ¶†Petēdo tamen rem simpliciter, intelligitur totam petere:petendo verò partem,intelligitur de dimidia,ff.de ĩter.act.si defen-
a sor.§.q interrogatus.ff.de verb.sig.nomen filiarum.§.portionis[a]. Quod dixi , tamen fallit in eo casu, qñ scilicet admittitur vendicatio incertæ partis:putà si nescit dicere,pro qua parte petit ex aliqua iusta causa,licet ignorās,ff.si pars hær.l.j.§.fin.ff cōmuni di.&
b si non.§.j.ff.de rei ven.q̄ de tota[b]. Et idem dicendum est de aliis,si iurat se ea nescire,ff.de furt.in act.Et hæc obtinent tam in reali,q̄ in personali actione,vt in præ.l.si rem.Semper tamen oportet sic exprimi,ꝙ aduersarius aliquo modo,& non plenè sciat, quid petatur.si enim penitus nesciret,non cogeretur respōdere,vt s̃.no. Quòd aliqua expressio est in libello necessaria, quæ in sententia non est necessaria:quod dic,secundum Papā,vt ext.de lib.ob.c.2.
14 & s̃.de sententia.§.qualiter.ver.item debet esse. ¶†Item nō valet,si aurum,vel argentum,vel alia species petatur, & pōdus , vel materia non exprimatur:verbi gratia,materiæ infectæ pondus debet dicere, putà decem marchas, vel vnam planetam argenti decem marcharum, quas apud T.deposui,peto rei vendicatione.Si verò fuerit materia signata,debet dicere numeratam:puta xx.soli.Tur.peto rei vendicatione,vel Publiciana.Sed si non sit signata,vendicari non potest,nisi certum sit ꝙ illi denarij extent: quia ex quo patet depositū ad numerū,videtur vsus pecuniæ ɔcessus, ff.depositi,l.diem sponsaliorum.§.fi.Si autē fuerit facta,seu fabricata,debet dicere speciē:puta scyphum, vel scutellam tanti ponderis,q scyphus cælatus,vel simplex,purus,vel planus,vel eleuatus est peto rei vendicatione,vel Publiciana.Et ꝙ in libello debeant species,& celatura,& huiusmodi poni,probat in pre.l.si in rē. Quod pondus poni debeat,dicit lex ff.depo.l.j.§. si qs argentum.
15 ad hoc ff.de fur.in actio. ¶† Sed & si vestis,vel pānus petit̄,d̄bet color exprimi sic,peto vnam tunicam, vel pānnū coloris de scarlato,vel d̄ viridi,rei vendicatione,vel publiciana. Idē ēt est,si bos vel equus petitur: quia debet color pili exprimi. ¶†Quid si ho-
16 minem,seu seruū petere volo? debeo exprimere nomen eius,& ætatē: & hoc,si sciuero:alioquin dicam sic peto talem puerum,q ex tali ancilla natus fuit:vel,qui est in tali hæreditate relict⁹ mihi, q̄ui puer,vel adolescens,vel senex est: & hoc peto reivēdicatiōe, vel Publiciana.hæc ꝓbāt̄ in pre.l.si in rem.§.fi. Talis enim demōstratio loco proprij nominis est,ff.de ɔd.& dem.nominatim.Nec nocet,si erretur in nomine,dum tamen de corpore ɔstet,ff.de rei ven.idem Pomponius.§.cùm in rem.C.de testa.si quis ĩ nomine.
17 ¶†Si autem volo petere domum,petam domum in tali loco sitam,& dicam ɔfines,vt patet ĩ.de cā pos.& propri.§.notandum igitur.vers.aliæ sunt reales.Cæterùm si volo petere quantitatem, ipsam debeo in libello designare,vt in auth.Colla.8.de litig.§.ad excludendas.C.de epis.& cler.auth.generaliter.Concipe libellū,
18 vt ĩ.de ob.& sol.§.sequitur.ver.est & tertia. ¶† Quid si peto domū,& res existētes in domo,nūquid debeo enumerare res mobiles? Videtur ꝙ sic,ff.de rei ven.si in rē. Alij dicunt,mihi iuranti succurri,ff.depositi,l.j.ff.de fur.in act.Sed primum verius[c]. Item non
c valet libell⁹,si res mēsurabilis petitur,nisi qualitas& numer⁹ mēsurarū exprimatur.hæc probant̄ in præ.l.si in rē.&ff.de pet.hę.l.j. Quòd si actor ñ specificet,sed incertū petat,absoluatur reus,ff.d̄
19 act.& oblig. Arrianus.ext.de prob.ex literis. ¶ † Quid si in præmissis dubitatur? Respō.succurritur ei in hoc,vt libellus recipiat̄, si iuret se nescire colorem,vel pondus,vt in præd.l.in actio.§.j.& in præd.§.si qs argētum.& no.fm Papam,ext.de sepul.certificari. ¶Sed in quo proderit hoc iuramentum, cùm iudex debeat certā ferre sentētiam,vt xj.q.3 graue.&Instit.de actio.§.curare? Respō. in hoc,vt reus litem contestetur,ad quod alias non teneretur:qa sine libello nō cogitur respondere,extr.de app.significantib.3.q. 3.induciæ.§.offeratur.ext.de lib.ob c. j.& in processu poterit declarare,seu exprimere,& probare certum pondus, vel colorem. Quid enim valeret sententia,si diceret.restitue illi vnum scyphū argenteum,nisi diceret de pondere? vel si diceret,restitue vnam tunicam,nisi dicat de colore? Quidam tamen dicunt non admitti libellum,etiam si velit iurare se nescire colorē,vel pondus,nisi illud exprimatur. Nec obstat prædi.§.si quis argentum.quia dicunt, ꝙ ibi non dubitatur de pondere, sed ponderis æstimatio-
d ne[d]. ¶† Quid si petitur canonica portio de relictis occasione se-
20 pulturæ,nunquid debet in libello exprimi, an petitur portio canonica,an ɔsuetudinaria: & an debent exprimi nomina sepultorum? & an hæc petitio est generalis,an specialis,dico mihi ius esse habere canonicam portionem de relictis à parochianis meis, vel habere decimas,vel iurisdictionem in tali loco? de hoc,secun
e dum Papam,extra de sepultur.certificari[e]. ¶† Item in personali
21 exprimi debet causa in libello,vt ff. de except.rei iud.& an eadē. §.actiones.aliàs non cogitur reus respondere,vel recipere libellum.Si tamen spontè respondeat, valet, C.de anna.except.l.fi.& debet

ADDITIONES.

a §.portionis. ¶De decimis,c.2.§.2.lib.vj.

b Quæ de tota. ¶Est sciendū,ꝙ per has leges Mar.de Fa.in q̄stione sua,q̄ incipit,notauit aliqñ do.Io.defendit opi. Io. de qua Accur. l.quod in hæredem.§.eligere.ff.de tribut.in prin.gl.&ver,Io.etiā quandoq; scilicet,ꝙ probabiliter ignorans,quæ actio sibi ɔpetat, potest plures actiōes ɔtrarias proponere.primò enim allegat ratione incertitudinis licere,quod aliàs non liceret. inducit tres leges hîc allegatas,& quartā,quæ sequitur,& l.si ĩ rem.s̃.& ĩ.alleg. & §.si quis argentum.ĩ.alleg.& ff.de act.emp.Iulianus.§.si qs colludente.de leg.j.l.seruo legato.§.fi.ff.ad exhib.l.3.§.si qs.q̄d met. causa.si cum excep.§.in hac.de his,qui deiec.vel effude.l.j.cum l. seq.de cond.indeb.l.sufficit.de dolo,l.& eleganter.§.nō solùm.d̄ appel.l.scio,in fi. Ad dictum eius alleg.tex.ff.quorum leg.l.j.§.q̄d autem.Dicit,ꝙ resistentes respondent illud speciale,q̄ responsio non valet.cùm ipsa lex post speciē ponat gen⁹,ibi,quemamodū, &c.dicūt,secūdo illud procedere cū incertitudo procedit ex culpa rei Mart.dicit hoc falsum: quia hoc ipso , ꝙ reus non respondet,fictione legis habetur pro possessore,& conuenitur petitione hereditatis,ff.de pet.hær.qui interrogat⁹.cum l.seq.Et si dicatur licet actor posset petitionem hæreditatis ꝓponere. tamē ꝓpter contumaciam rei,qui nō respōdebat, nec actor elegit actionem,respōdet, ꝙ lex illa hoc non innuit, sed ɔrium,scilicet quia non respōdet,ideo ɔuenitur,vt s̃.Item tacēs habetur pro ɔfesso, ff.de procur.nō solùm.j.respō.de interrog.act.de ætate.§.nil.Sufficit igitur illa pœna:nec est alia imponēda, ff.nau.cau.sta.l.licet. §.fi.Cōcludit ergo cū Io.& cum fi.illius §.quod aūt.ꝙ probabiliter ignorans,quæ actio sibi ɔpetat,poterit plures cum protestatione proponere.Non obstat,fm Mar.l.fi.C.de codicill.qa ibi non erat probabilis ignorantia : cùm ex eadem scriptura , vel scripta schedula velit diuersimodè agere:& sic non fuit audiendus, ff.de transact.non est ferendus.Non ostat C.de furt.l.j.quia illa in ɔtrariis loquitur,quæ simul non proponūtur,C.de mu.patri.l.professio.lib. x.Non obstat §.eligere.in prin. allegatus,quia tributoria & actio de peculio aliquid ɔtrarietatis habent, vt patet ff.de trib. l.j.in prin.Nec obstat ff.de leg.2.cùm filius.§.variis.quia ibi certissima est actio,quæ legatario ɔpetit, si quam habet , scilicet ex testamento ɔ heredem,ɔ extraneum in rem.Partem autem ex vna & partem ex altera non petit.ratio ibi not.l.nemo ex his.§.j.ff.de reg.iur.quæ loquitur,quando certum est plures actiōes competere,tunc actor debet vnam expedire.Item qñ incertus plures cū protestatione proponit,vna sola in effectu videtur posita.Si dicatur,ꝙ debet actor reum facere certum,est verum,quantum p̄t,vt est dictum. ¶Vltimò pro opi.Io. alle.ff.qñ act.de pecu.est anna.l. j.§.fi.subdēs , ꝙ naturalis ratio suadet melius in vno iudicio totū deduci,& causam expediri,quàm de vna re facere lites plures:q̄d leges abhorrent,C.de fru.& lit.expens.terminato.& de iud. l.nulli.facit,quod dixi s̃.de interrog.act.§.j.super vers.sed nunquid prius.& vide,quod ibi sequitur.Idem dicendum de aliis,si iuret,&c. hoc facit pro forma libelli,quia dicit actor,peto fundum situm ĩ tali loco,cuius ɔfines non exprimo,quia ignoro, vel nūc scire ñ possum:sed offero me declaraturū ĩ ꝓcessu iudicij: & fertur Mar. prædictum tenuisse,ex iusta causa talem libellum admittendum, ex quo tunc certificari non p̄t.facit l. lucius hæres.ff.de act.emp. Satis est ergo cōstare de re aliqua ex modis,de quibus in l.certū. ff.si cer.pet.licet ɔfines tunc non habeam , ex quo offeruntur dari in causæ processu.facit præd. l.si in rem.ibi, licet si nomen.ad idem l.3.e.tit.in fi.ff.de leg. 3.l.patronus.§.j.C.de fideicom.lib.l.liberi.ibi,procedente tempore.Ego non admitterem libellum ex ista sola causa,quòd tunc actor certificari non possit nisi etiam piculum tardando immineret actori his duobus adiunctis admitterem,si sine ɔfinibus de fundo ɔstaret.facit ext.de pœnis, ca.pe.& quod ibi no.de ele.c.vlt.lib.vj.qui ergo certificaturū se offert,priùs id faciat,quàm libellum det:& premittendum non postponat textum,de resc.cùm dilecta.c.2.vbi scripsi super j.glo.

c Verius. ¶Secundum Albe.Gal.qui hoc no.s̃.de lit.contest.vltra medium.

d Aestimatione. ¶Hoc multùm plenè prosequitur Ro.F.tit.23.sed licet de actione speciali,ver.sed licet dixerim.

e Certificari. ¶Vbi satis scripsi in 6.7.8.& 9.quæstionibus.

debet causa esse iusta, vt putà peto x. quia mutuaui: & si reus dicit exprime, quòd sint conuersa in vtilitatē ecclesiæ: vel quòd cōtractus fuerit legitimè factus: vel quòd nō est facta solutio, & huiusmodi, non cogitur exprimere: quia hæc non sunt de natura actionis, sed post litem contestatam veniunt in probationibus, C. de
22 prob. exceptiones. ¶†Si autem episcopus petit simpliciter aliquod ius episcopale ab ecclesia, quam confitetur exemptam, nō valet libellus, nisi adiecta causa aliqua: putà præscriptione, vel alia Sed si dicit, petò ius episcopale, quia ecclesia est in diœcesi mea si
a ta, bene valet. hæc no. Papa ext. de lib. ob. c. fi.[a] ¶†Item non valet
23 libellus, si non detur ante litem contestatam: quia sine eo nō fit litis contestatio, iij. q. iij. induciæ. §. offeratur. ext. de lib. ob. c. j. nisi forte in causa reconuentionis, vt s. de reconuent. §. sequitur. sed tunc in ipsa instātia reconuentionis debet añ litem contestatam porrigi. Quòd si fortè in aliquo præmissorum & similium peccatum sit, non respondebitur libello, donec corrigatur, C. de eden. edita. 2. q. 8. perscrip. §. libellorum. extr. de iud. examinata.

ADDITIO.

a c. fi. ¶Vt ibi scripsi post eum, & Host. super gl. ij.

SVMMARIVM.

1 *Libellus debet secundum regionem, intra quam actor degit, componi.*
2 *Causæ vis, quasi tota, dicitur esse in libello.*
3 *Actor libellum conficiens qualiter debeat esse cautus.*
4 *Actor non debet alteri cedere actionem, nisi ei, qui conuenitur.*
5 *Actor confidens libellum esse bene compositum debet eum facere redigi inter acta.*
6 *Libello actoris, vel eius aduocati facto, perdito, an eorum dicto standum erit.*
7 *Actor petens aliquam rem, debet in libello se dominum illius rei nominare.*
8 *Ad factum agi quando dicatur.*
9 *Communis vsus loquendi in libello quis sit.*
10 *Causa, vel re, de qua petitur, non expressa, non est libello respondendum.*
11 *Plures an possint in vno libello accusari.*
12 *Plures si habeas debitores in vno chirographo obligatos, dari debet cuilibet eorum vnus libellus.*
13 *Pluribus reis debendi existentibus, dandus est cuilibet eorum libellus.*
14 *Agens officio iudicis non debet contra partem proponere.*
15 *In libello bonum est protestationes fieri generales.*
16 *Aduocatus tria debet circa libellos concipiendos obseruare.*
17 *Probare, & ad onera probandi venire, graue est*

¶De cautelis circa libellum adhibendis.

15. §. Ad huius tituli consummationem dicendum restat de cautelis circa libellorum confe
1 ctionem adhibendis. ¶†Actoris ergo aduocatus cautus debet esse: & secundum regionis morem, in qua degit, libellos componat, vt præ. §. iam nunc dicendum. Sequi enim debet illorum mores, inter quos viuit, iuxta illud:

Cùm fueris Romæ, Romano viuito more:
Cùm fueris alibi, viuito sicut ibi:

vt 3. dist. quæ contra. xij dist. illa. xlj. dist. quisquis. Vnde si non est de consuetudine patriæ, vt in Italia inter laicos, non inscribat in libello, quòd accusator se obliget subire pœnā, C. de fide instr. l. ii. & de acc. l. fi. de qua cōsuetudine dixi s. de accusatore, ver. item quòd nō
2 rectè. ¶†Item nisi valde sit sufficiens, semper in concipiendo libellum, in quo est quasi tota vis causæ, deliberet cū peritis, ne ex forma libelli circumueniatur, ff. de rei ven. idem Pōponius. §. pen. in fi. Nā quandoq;, qui petiit, moritur, & alter ē, qui nūc petit, vt C. de reb. cre. l. pen. nec erubescat, nec de scientia confidat, C. de postu. prouidendum. C. l. b. xij. de re mil. semel. ext. de const. ne innitaris, 22. dist. de Constantinopolitanæ. 24. q. 3. si habes. xx. di. c. fi. lxxxiiij. dist. c. j. & vide s. de aduocatis, §. nunc tractemus. versi. ha
a bito. & §. vtriusque. ver. sit ēt cautus[a]. ¶†Item, secūdum quosdā
3 poni potest tempus oblationis in libello actoris ad interrumpēdam præscriptionem, C. de præscr. 30. vel xl. an. si quis. & ar. in pd. auth. offeratur. & C. de litig. auth. litigiosā. Sed dic, vt s. §. quid lib.
4 conti. deb. ¶†Item cautus debet esse, quia nō debet alteri cedere actionem, nisi ei, qui cōuenitur: vnde videat, si is, qui porrigat, siue sit tutor, vel curator, vel syndicus, vel huiusmodi, sit persona legitima & sufficiēs: & primò illa persona probet officium, seu potestatem petendi, vel defendendi, C. in quibus causis nō est necessaria in integ. rest. si tutor. C. de satis. l. vnica, C. de admi. tut. l. fi. §. aliena. C. de excus. tu. si tutor. ext. de proc. c. j. ext. de of. del. coram. in prin. & s. §. sequitur. ¶Item ēt sit cautus actor, vt potiùs sine libello, quàm cum eo procedat. dic, vt s. de aduoc. §. sequitur. ver.
5 studeat. ¶†Item sit cautus: vt si confidit, quòd libellus sit bene compositus, eum faciat redigi inter acta, ext. de prob. qm̄. ne deinceps reus possit eum dicere immutatū: sicut quandoq; vidi: & vt hoc perpetuam habeat firmitatem, C. de re iud. gesta. Sed si dubitas tu actor de libello tuo, non cures quòd scribatur in actis: quia fortè si perderetur, & constaret eum datum fuisse, super eius forma stabitur dicto tuo fortè, vel poterit cum eo iterum cōponere eius probatione visa, s̄m quosdam: licet in hoc timenda sit l. ff. de rei ven. idem Pomponius. in fi. sed ibi mortuus erat, qui petierat. & ad hæc ff. de
6 rebus creditis, l. pe. in prin. Imò certè non tibi ex hoc applaudas. † Nā si tua, vel tui aduocati malitia, vel facto perditur libellus, nō stabitur dicto tuo, vel interpretationi, C. de reb. cre. l. fi. C. depositi, l. fi. in fi. imò potiùs rei, ar. C. de pb. l. fi de possessione. & de testi. testiū. Ergo ad officiū iudicis spectat diligēter inquirere, cuius culpa sit
7 pditus. ¶†Itē cautus sit actor, vt se nominet ī libello dn̄m rei, de qua agit: putà canonicū, vel rectorē talis ecclæ, de qua agitur. sæpe nāq; pdesse pt nominatio talis, xciij. dist. dn̄s. in prin. xj. q. 3. sacerdotibus. ver. qd igitur. 33. q. ij. admonere. in prin. C. de Latina. lib. tol. l. j. §. similiq;. 32. qu. 4. dicat. cū suis conc. lxviij. dist. cor epi. 38. di. quæ ipsis. Ideoq; in Romana curia, aduersario cōdicēte, actores faciūt libellos corrigi, vt dicatur q se dicit, vel asserit canonicū, vel rectorē: sed & impetrātes in audiētia pstāt cautionē, vt p nominationē huiusmodi nō fiat piudiciū ei, q se huiusmodi impetratiōi opponit. Ar. cō quòd sola nominatio, nō obsit, vel psit. 2. q. j. multi. p pe fi. & c. fi. C. de prob. nō epistolis. & l. fi. xcv. dist. ecce ego. xl. dis.
b multo & in proœmio Digestorū, §. discipuli. in fi.[b] ¶†Hoc autē
8 notandum est, quòd in nulla actiōe reali debet qs dicere, peto mihi rem restitui: sed tātū debet dicere, peto rē ipsam, vel ipsam hære-
c ditatē[c]. Si enim dicit, Peto rem mihi restitui, iā agitur ad factū, cū tn̄ nulla realis ptineat factum: imò agitur cō eum, q nullo iure sibi obligatus est, Inst. de actio. §. j. & ij. & §. appellamus. Tūc aūt ad factū agitur, qn̄ aliquid fieri est in obligatione, ff. de re iud. si qs ab alio. Restitutio autem fit in realibus, nō iure actionis, sed officio iudicis. ff. de rei ven. officium. & l. qui restituere. quod officiū seruit actiōi, C. depositi, si deposita. Veruntn̄ vsus quotidianus se habet ī cōtrariū: qa in realibus petitur restitutio: quia possessio subiicit aduersariū actioni in rem, C. de alie. iud. mut. cā fac. l. vnica, C. vbi in
d rē ac. l. j. vbi de hoc tāgitur[d]. Et no. quòd qn̄q; mihi restituitur, qd̄ nūquā habui: sic ergo & aliàs dr̄ qs mihi reddere. qd̄ nunquā habui, sed de nouo datur, vt ff. de ver. sig. verbū Reddendi. & ff. de leg. ii. cùm
e quidā. Propriè tn̄ dr̄ qs mihi restituere, qd̄ aliqn̄ habui[e]. ¶†Item
9 no. quòd de consuetudine dr̄ in libello, peto rem, vel eius æstimationem, q̄ facio cētum marchas: & probatur de sacros. eccl. sancimus
10 ver. fin aūt. j. de sol. § sequitur. vers. ad huiusmodi. & seq. †Cautus ēt sis, vt si res, vel cā, vt pdictū est, non declaretur ī libello, excipias nō teneor rn̄dere qa res, vel cā. ex qua petitur, nō exprimitur. & si iudex hāc exceptionē nō admittat, poteris appellare, vt ext. de
f lib. ob. c. fi.[f] Si verò admittat, vt tenetur, pnūciabit, te non debere respōdere, & te absoluet, ar. C. de eden. edita. ext. de iud. examinata. & dixi s. §. sequitur videre. ver. item recepto. & expedit sic fieri quia nouas obtinebis inducias ad deliberādū. & sumptus. vt s. §. nūc videndū. versi. sed & si aduer. Non autem petas libellum declarari: quia iam instrueres aduersariū, nec pmissa obtineres. nec ad hoc pt te iudex compellere, vt in præ. c. de lib. ob nec multi iudices hoc aduertunt, q nō prædicto mō pronunciant, sed statim libellum declarari præcipiunt. Quidā verò aduocati nō sic petūt sed videntes libellum ineptum, confestim, litē cōtestātur, ne pòst valeat mutari, vel emēdari, vt ff. de iu. nō pt ei. in prin. §. vt sic pòst absoluat. pp libellū ineptū, vt in præ. ver. itē recepto. vel obscurū
g vt s. §. prox. ver. item non valet, si fit. Sed hoc mihi non placet[g], vt C. de ann. excep. l. fi. quia poterit res, vel causa, in processu iudicis declarari, vt ar. ext. de re iud. abbate sanè. & de ap. cōstitutis in psentia
11 tia nostra decano. ¶†Sed pone: T. agit rei vendicatione cō quatuor

ADDITIONES.

a Cautus. ¶Et vide, quod ibi dixi.
b In fi. ¶§. & est expressum in cle. de senten. excom. si sumus. ij. respon.
c Hæreditatem. ¶Vltra rationem, quæ sequitur, dixi aliam improbatam s. de act. vel peti. §. ij. vltra prin. super ver. sed quam vocas. ad fi.
d Tangitur. ¶Rof. rub. direc. hær. pe. posuit hunc ver. dicens, Azo. hæc verba posuisse super præd. l. j. Si vis de materia satiari, vide in præ. l. vnica, de ali. mu. & c. Cy. in v. q. vbi plenè prosequitur materiam j. gl. an rei ven. supponat aduersarium obligatum.
e Habui. ¶Vide, quod dixi de regular. Ioannes. in vlt. gl.
f c. fi. ¶Vbi hoc no. Pet. & Ab. vt ibi scripsi.
g Non placet. ¶Nec prædictis Pet. & Ab. vbi s.

tuor, dicens eos possidere hæreditatem sibi debitã: & contra eos offert vnum libellum, petens eos condemnari ad restitutionem ipsius hæreditatis. nam & plures in vno libello possunt accusari, C.de acc.reos.& l.eos.ext.de ord.cog.c.2.& de lib.ob.c.ij.ff.fa.ercisc.hæredes.§.de pluribus. Quilibet verò eorum excipit & dicit, volo habere libellum per me: nolo esse in hac communione, ff. de cond.ind.si non sortem.§.si centum.ff.pro socio, verum.§.societatis.habeo enim aduocatum, vel ꝓcuratorem solus ꝓ nihilo, quẽ nõ haberem simul cum aliis, xij.q.ij.qui manumittitur. & qa naturale vitiũ est negligere, quod communiter fit, & possidetur vt C.quando & quibus quarta pars deb.ex bon.decu.l.2.lib.x.& ad hoc facit 3.q.3.induciæ.§.offeratur. & præterea ego vnã solã rem ex his possideo alter quinq;, vel sex. Credo, ꝙ si pro indiuiso possident dicta bona, non cogitur dare plures libellos, arg.ff.iud. sol.iam tamen.ff.de exer.act.ne in plures.ff.de ædi.edi.quòd si nolit.§.sed si plures.ff.famil.ercisc.l.si familiæ erciscundæ.ff. de precar.licet.in fi. Si verò pro diuiso vnumquemq; per se conueniet etiam dabitur cuilibet libellus, ar.ff.si pars hær.pe.l.j.in prin.& sic visus est sentire dominus Clemens Papa IIII.lucerna iuris, &
32 arg.ad hanc quæstionem j.ver.prox.¶†Eadem quoq; quæstio fit de illo, qui habebat tres, vel plures debitores in eodẽ chirographo obligatos, & videtur cuilibet eorum vnum esse dandum libellum: ar.ff.de no.oper.nunc.de pupillo.§.si in pluribus.& ff.de proc.si quis cum procuratorio.§.vnius litis.& tot sunt petitiões quot articuli, vt s̃.de expen.§.nunc videndum.ver.fi. Ar. contrà, quòd sufficiat omnibus vnum offerre, ff.de transc.cùm hi.§.in cã.ff.de exerc.act.l.i.in prin.& l.seq.& in præ.§.si plures.dic, vt s̃.§.ꝓxi.& j.ver.prox. Et de pluribus rebus agi potest in vno libello, vt
33 s̃.de reconuen.nunc dicamus.in fi.¶†Eadem etiam quæstio fit in pluribus reis debendi: & videtur cuilibet eorum dandus libellus, C.communi diuid.ad officium.ibi, aduersus singulos, &c. ff. de so.si duo.ar.verò, quòd omnibus simul, in præ.l.iam tamen.§.
a præ.cum suis conc.[a] Dicunt quidam, cuilibet dandum per præ.l.
b Alij contrà, & veriùs[b], ar.in auth. Collat.8.de duo.reis, §.sin autẽ iisdem.vbi dicit, communiter examinari, &c. Quilibet tamen pt
c vti suis defensionibus[c].¶†Sis etiam cautus, secundum quosdam
34 quòd vbicunq; iudicis officium propones loco principalis actionis, non dicas, ago contra te: sed dicas, propono vobis domine iudex, &c. Cùm enim officium iudicis non sit actio, vt ff.de minor. quòd si minor.§.fi.non debes contra partem proponere: sed solũ ipsi iudici, qui non habet facere, nisi quòd interponat officium tuum. Cùm verò intentas actiones, tunc dicas, ago contra talem vel conqueror de tali: quia tunc agis iure tuo. nam actio est ius prosequendi in iudicio, quod nobis debetur. Sed ego non curo, siue dicas, ago contra te, siue dicat, coram vobis, &c. Sufficit eñ factũ proponere, & officiũ iudicis implorare: quia nomen actionis generalissimum etiam iudicis officium continet, ff. de act. &
35 ob.o.ctionis verbo.¶†Item consueuerunt fieri quedã ꝓtestationes generales in libello ad cautelam, vt illa, saluo iure addẽdi, vel minuendi, & declarandi, ab alio quolibet iuris beneficio, vt s̃.§. nunc ostendimus.in prin.& in fi.& illa, protestor, quòd me non astringo ad omnia & singula in libello contenta probãda, sed ad ea solùm, quæ sufficiant ad victoriam causæ meæ, s̃.de exce.§.viso.ver.porrò.& illa, protestor de expensis faciendis, vt patet ĩ his quæ no.ext.de dolo & contu.finem.& illa, ita respondeo, non ta
d men animo cõtestandi litem: de qua no.ext.de ap.solicitudinẽ[d].& illa, saluo in omnibus iure meo, ix.q.3.saluo.ext.de supp.neg. præl.licet.& illa, saluis omnibus excep.&c.de qua s̃.de li.ob.ver.
36 quo facto.¶†Et in summa circa libellos concipiendos tria ad
e uocatus semper præ oculis habere debet[e]. Primum, quòd pauca & non superflua ponat: quia multiloquio subdit̃ ex eo se inquinat, vt xliij.dist.sit rector.& meliùs est pauca vtiliter effudere, quã multis inutilibus aures hominũ prægrauari, C.de vete.iure enu.
37 tanta.§.contrarium.ext.de æta.& qual.cùm sit ars.†Graue enim est probare, & ad onera probandi venire, ff.de rei ven.is qui destinauit.& probari debent, quæ in libello inseruntur, C.de prob.l.actor.quæ est vj.q.vlt.& ext.de cau.pos.& propri.cùm ecclesia. ꝓpe fi.& de iureiur.c.vlt.C.de eden.l.qui accusare.ij.q.viij.sciat.& iunge hoc, quod no s̃.de aduoc.§.consequenter.ver.ad eius. Plures tñ causæ possunt in libello exprimi: & qñq; ẽt expedit hoc fieri, vt j.qui ma.ac.pos.ver.debet igitur.¶Secundum est, ꝙ ponat necessaria & vtilia: quæ videlicet probata suam iuuent intentionem, ext.de iud.examinata.alioquin laniabitur, vt dixi s̃.§.sequit. Nec enim debet admitti aliquis ad probandum, quod probatum non prodesset, vt in præ.dec.& C.de prob.ad probationem.extr. de exc.dilecti.de ap.vt debitus. Vñ ponat sub compendio factum & causam ipsi facto congruentem, vt in præ.c.examinata.& e.ti. dilecti.de lib.obl.c.vlt.C.de edi.diui Adria.tol.l.fi.¶Tertiò autẽ ponat generalia, vt in processu habeat plures vias, & diuerticula plura ad suam intentionem fulciendam, vt in præ.§.consequenter.ver.item cautus.vt quia dicat, peto talem electiõem, tanquã minus canonicè factam, cassari. sub hac enim generalitate multa impedimẽta veniunt: & poteris prosequi, qđ volueris, vt extr.de supplen.neg.præl.si.c.vt quia electio facta est à suspensis, vel excommunicatis, vel de eis, ext.de cons.cùm dilecti.de elec.cùm inter R.& c.illa.de cler.exc.c.fi.vel electus est illegitimus, de elect. cùm in cunctis.& c.cùm in veteri.& similibus.¶Quartum, vt ꝓponat plura iura & continentia plures causas: quia fortè aduersarius non exiget electionem, nec causæ specificationẽ: nec nec ipse dicere tenetur, nisi exigatur, ff.de iur.iusiurandum.de oper.no. nun.de pupillo.§.qui opus nouum. Cætera, quæ hîc desunt, vide s̃.de ac.seu petit.quem textum hîc intellige repetitum, & in aureo Repertorio in ti.de lib.obl.

ADDITIONES.

a Cum suis conc.¶Allegat Dy.C.si plures vna sñia, in rub.& si reᵒ, vel ac.mor.fu.l.j.ff.de re iud.Paulus.de ap.si qui separatim.§.quot de adul.qui pupillam.§.fi.& l.vim passam.§.incesti.

b Et veriùs.¶Secundum Alb.Gal.cuius fuit iste ver.de duobus reis debendi: dicit etiam ibi, præcedentem opi.fuisse Rof. ADDE ꝙ vno libello plures possint ꝯueniri: Ang.cõs.229.& Ro.pulchrè cons.ccxl.& ibi etiam, quòd plures creditores possunt vno libello debitorem conuenire.

c Defensionibus.¶Et ibi, s.in præd.§.tenet idem Iac.de Bel.in 6.q. textuali: & eadem verba habẽtur in auth.inde sumpta, C.de duobus reis, hoc ita.vbi idẽ Cy.in 9.q.turbatus de hoc q̃stionẽ hic fuisse disputatam: & est verũ, quod Lamb.de Ramp.disputauit etiã & incipit qõ, quidem nunciauit.& idem tenuit, siue plures rei debẽdi sunt in solidum obligati, siue non, & siue ex iure veteri, siue ex beneficio diui Adriani, vel aliàs gaudeãt beneficio diuidẽdarũ actionũ, vt ff.de tut.& rat.dist.l.j.§.nunc tractemus.hoc dixit ad ĩstar causæ criminalis, per præ.auth.hoc ita. Et ne inutilis dicatur eius quæstio, scias eum ibi tenuisse in pluribus reis stipulandi, ꝙ reus debet esse contentus vno libello nomine omnium: & idem dicit de pluribus reis, quòd vno libello nomine plurium creditorum debeant esse contenti: subdens, quòd fortè ex parte pluriũ creditorum non diuiditur petitio.hoc enim nec in rubro dr̃, nec in tex.nec hoc in reo procederet.nam etiam si vni solueret, ẽ ab omnibus liberatus ff.de duo.reis, l.ij.Inst.e.ti.§ pen.ad prædicta faciat quæstio Nicolai de quatuor libellis duorum offensorũ per duos, quam posui de pœnis.

d Solicitudinem.¶Et plenè s̃.de lit.contest.§.2.ver.patet præ oculis.

e Debet.¶Secundum Bonag.vt dixi super rubrica.

ADDITIONES NOVAE.

De hac materia vide Bal.in l.edita C.de eden.quam bis repetiit & ff.de eden.per totum.

An datio libelli fuerit inducta de iure antiquo.gl.Inst.de actio. §.tripli.in gl.super verb.libello.

Nota ꝙ regula est libellorũ, ꝙ etiam videatur ĩ petitiõe venire quæcunq; quomodocunq; pñt sub petitione claudi, nisi actũ sit ꝙ ñ veniant, in l.solemus.de iud.& c.cũ ecclesia.ext. de causa possessionis & proprietatis. Oldr.

An libellus possit dari die feriata.docto.in l.miles.§.sexaginta. de adul.& ibi per Bar.no.xv.q.4.quod vero in gl.& in §.placita.

Nota ꝙ illud quod non ponitur nec allegatur, non præsumit: & sic in libello facienda est mentio etiam de his quæ à iure præsumuntur, quia lex non præsumit, nisi homo alleget: & ideo licet ĩ delictis præsumatur dolus, istud est verum, si dolus intentetur: aliàs non præsumitur nec animus nec dolus, sed culpa, l.si præses, de pactis.l.hoc enim.de suspecto tut.simile est in l.si adulteriũ cũ incestu.de adul.§.ij.& ibi Bar.nam siue ad impugnationẽ prætendatur animus debet intentari, idest allegari: siue ad defensionẽ ꝓtendaẽ innocentia consilij, similiter est allegãda.nõ ob.l.nõ oẽs. §.Lucius de his quę in frau.cre.si.quia nõ cadebat ibi nisi vnica ꝑsumptio doli: hic possunt cadere duæ ꝑsumptiones, s.doli & culpæ, ideo in dubio debemus interpretari in meliorem partem. Alij dicunt ꝙ animũ propriũ nõ debet qs allegare, sed sufficit de quo ꝑ Cyn.in l.si nõ conuitij.de iniur.ea autem q̃ extrà animum sunt, oportet sine dubio allegari, l.cum de in rem verso.de vsur. Bal.

Libellũ ineptè conceptũ pt iudex respuere, & lacerare, l.j.de of. assef.& xj.q.j.sacerdotibus.& Inn.ĩ c.j.de of.vica.Alb.in in dic.l.j. dicit ꝙ si ex forma libelli appareat libellũ ineptè ꝯceptũ.vł de re illicita, vt puta accuso Titiũ, qa occidit Seiũ, quẽ dephẽdit ĩ adulterio cũ filia: hîc pt supplere, & libellũ reiicere, C.vt q̃ desunt adno.& ibi in sũa, & l.denũciamus.de his q ad eccl.ꝯfug. Idẽ si aliàs peccet in forma libellorũ de acc.& l.postquã.de per.hæred.& c. dilecta.de of.arch.& quod no.in c.examinata.de iud.

Libellus generalis includit ea quæ sunt iuris cõmunis, nõ autẽ ea quæ

ea quę sunt cōsuetudinis. Item libellus nō indiget specificatione in his quæ includuntur de iure, sed in his quæ non includunt de iure eget specificatione & expressione. Inn. in c. conquerente. de of. ord. in prin. in gl. non contentus. & in c. cū dilectus. de or. cog.

An & quando procedat libellus impersonalis, & impersonaliter conceptus. Bar. in l. competit. §. in suam. ff. quod vi aut clam.

Agens semper debet fundare libellū super ea causa super qua ius se fundat, & non debet causam extraneam annectere. Inn. in c. cum sit generale. & c. cum venisset. de for. comp. & l. si duo patroni. §. 3. de iureiur.

An quando agitur Ciuiliter de delicto debeat inseri locus & tēpus, secundum formam libellorum de acc. Bar. in l. prætor edixit. ff. de iniur.

An quando agitur ciuili actione ex contractu, sit necesse inseri tempus, Bal. in rep. l. edita. de eden. & c. abbate. de re iud. lib. 6. per Inn. & Io. an.

An possim supplere in articulis quæ omisi in libello, verbi gratia egi rei vendicatione, & omisi ponere & dicere in libello ꝙ tu possidebas, an potero supplere in articulis. Dy. vr̄ dicere ꝙ sic. p l. j. §. non tantum. depositi. & s̄. de teste. §. nunc videndum nobis est. ver. sciendum est. aliàs ver. hoc etiam no.

In libello dico, peto talem cogi & compelli ad satisfaciendū, & ad prædicta condemnari: an procedat talis libellus. Bar. in l. quidā testamēto. de pen. leg. & l. ij. §. prius. de vul. & pu. Bal. in l. edita. de eden. in secunda repet. & l. si cum nulla. de re iud.

Actor nō tenetur facere mutationē in libello nec in rescripto de executione rei Io. an. in c. j. de lit. cont. lib. 6. in no. vel Inn. ī c. fi. de lib. obl.

Libellus procur. in cuius persona debet cōcipere verba ī libello. Bar. in l. hoc iure. de sol. quid si cōcepisset verba in personam domini? dic ꝙ valet, attento eo quod communiter apponitur in procuratoriis, ꝙ talis cōstituit talem procuratorem nuntium & missum. nam nuncius concipit verba in personam domini. fac. ꝙ no. Bal. in l. multum si quis alicui vel sibi. Bar. ponit in l. si Titio. d̄ vsufr. leg.

An plures possint conueniri in eodem libello, Bar. in l. eo q̄d à multis. si certum pet. C. & ibi etiam Bar. & Cy. tenent ꝙ sic. Bar. et in l. supra iter. §. Cassius. ff. de aqua plu. ar. Spe. in tit. de lib. conc. §. ad huius tituli consumationem. ver. sed pone T. agit rei vendicatione. Alberic. in l. ad officium. C. commu. diui. Idem tenet Bal. in l. si creditor. & aut. sua. C. de duo. re. & l. j. C. si plures vna sent. & ibi Ang. Bal. in l. edita. C. de eden. in repeti. Perusij. Ang. in l. j. §. j. si pars hære. pet. & l. si quis. §. vniuersitat. de proc.

An quis videatur confiteri verba posita in libello, dic, ꝙ sic in verbis quibus fundatur conclusio, l. Titia. de le. ij. secus in verbis enunciatiuis, l. cum precum. de lib. causa. & ibi Bald. & etiam in l. Titia in prin. Bar. in l. ex hac scriptura. in fine de proc. aliàs de donat. dictam l. cum precum limitat Bal. in aut. nouo iure. de pœna iud. qui malè iud. idem Bal. in l. j. de confes. Ang. in l. non fatetur. & l. crimen. de confes. Bal. in l. errores de erro. aduoc. & l. j. de fal. cau. adiec. leg. Inn. in c. ij. de in inte. rest.

Quid si peto aliquem compelli & cogi ad soluendum, nec adiicio condemnari, an procedat libellus. Bart. vbi s̄.

An libellus incertus admittatur Bar. in l. 3. §. sed quid. de lib. agno. & l. vbi autem. §. illud. de verb. obl. & in l. 2. de sentē. quæ sine cer. quan.

In l. qui testamēto. de excu. tu. nota ꝙ procedit talis libellus, dico dationem fore nullā, & si qua est excusationē propono. & nil mirū: quia iste habetur loco rei. q̄d patet. q. ꝓt plures excusationes ponere simul, l. scire. §. scire. & l. pp lites. §. i. e. ti. quod non cōceditur actori, l. nemo. de reg. iur. Item fac. ꝙ si fertur sententia ꝯ me, possum dicere ipsam nullam, & si qua est appello, per Dynū ī l. cum filiis. §. variis de leg. ij. & Ray. in l. j. quando prouoc. non est nece. & Iac. But. ibidem.

Nota ꝙ vbicunq; ratione qualitatis vel circunstantię dat̄ iurisdictio, q̄ aliàs ñ daretur, ibi non procedit libellus, nisi illa qualitas in libello exprimatur. Inn. in c. cum sit. de fo. comp.

De illa clausula quę apponitur in libellis, saluo iure addēdi. & c. per Bar. in l. edita. de eden. & Host. in secunda de li. obl. §. an libell' Inn. in c. in præsentia. de prob. dicit ꝙ operatur vt videatur agere disiunctim, non coniunctim, vt per Hostiensem ibidem.

Quid si est statutus terminus alicui ad petendum, an elapso termino poterit aliquid addere libello Bar. in l. qui fundum. de con trah. emp.

Nota ꝙ in eodem libello non possunt proponi duæ causæ nullitatis Bal. in l. Papinianus. §. si quis irritum. de inof. test.

De libello generali & indefinito vide in c. cum dilectus. de or. cogn. per Inn. & Host. Bar. in l. j. C. si plures vna senten. condemnati sue.

Quid si dico in libello, peto ipsum condemnari secundum formam iuris & statutorum, an procedat libellus Batt. in l. rerum amotarum. ff. re. amo. Bar. in l. Gallus. §. 2. de lib. & post.

An procedat talis libellus, peto villam talem, vel q̄d possides in tali villa Bar. in l. Titia. §. lucius. de leg. ij. & l. de pupillo. §. q nūtiat. de ope. no. nun. & c. cū ad sedem. de rest. spo. per Inn. & no. in l. rei appellatione. lo ij. de ver. sig. & an procedat libellus, peto omnes res ad me pertinentes, gl. in dic. l. rei. dicit ꝙ sic. quod intelligunt doctores verum fore in libello supplicatorio, non autem conuentionali, per l. j. de eden. & per l. pater. §. legauerat. de leg. 3. Albri. in l. à iudice. de iud Guil. & Bal. in l. edita. de eden.

In l. nec cōtra iuris. ne filius pro patre. nota posse formari libellum negatiuum, vt puta peto me nō inquietari, quod Canonistæ vocant, silentium imponi. sic in l. 4. qui bon. ced. po. & l. si contendat. de fideiu. & l. Aurelius. de lib. leg. qui tamen libellus non procedit, nisi fiat aliquis actus inquietans, quia super hoc fundatur libellus Bal. vbi s̄.

An libellus sit offerendus ante litis contestationē, vide Iac. Bu. in l. edita. de eden. Bal. in rub. C. de in ius vo. & l. j. & aut. offeratur. de litis contest. sic dicit ꝙ libelli porrectio non dicatur principiū litis, sed prima citatio. tenet hic Bar. super Rub. pro quo fac. libellus potest dari die feriata, l. miles. §. sexaginta. de adul. qua die nō potest inchoari iudicium, l. j. de fer. nec ea die pars citari. 14. q. 5. c. placita.

Item libellus appellationis potest offerri die feriata, l. j. de fer. & sic tenet hic Bar. ꝙ ante primā citationē nō dicat̄ ꝓcessus īchoatus. In contrariū facit, quia libelli productio est de actis: ergo & de processu, vt c. quoniā contra falsam. de prob. & ar. l. 2. & 3. vt lite pen. & ideo dr̄ ꝙ iudex qui recipit libellum incipit vti sua iurisdictione, & perpetuatur secundum can. so. quantum ad iudicem libelli receptio est de processu, sed non quantum ad partem, nisi postquā pars est citata, & ideo antè semper est licitum ei qui obtulit libellum ipsum reuocare, secundum Iac. de Are. in l. denuntiasse. in prin. de adul. sed quid si libellus simul offeratur iudici & parti, an dicatur incipere iudicium & processus. Bar. hic dicit ꝙ sic & Guil. in l. j. ff. e. ti. & gl. in l. j. §. illud. de temp. ap. & quod no. Ioā. An. in c. fi. de elec. in nouel. lib. 6. & an libelli oblatio sit de processu. Bal. in dic. rub.

Nota quòd libelli oblatio non habetur pro citatione, gl. in l. j. de in ius voc. ff. allegat. l. libertus. C. e. tit.

An libellus in ciuilibus vel criminalibus possit concipi per gerundia, verbi gratia, ago contra talem à quo peto decem quę mihi Titius faciendo testamentum reliquit, vel accuso talem qui ꝯ me fecit insultum veniendo contra me cum armis & proiiciendo contra me lanceam. no. in l. si is qui bona de pig.

Libelli exhibitorij qualiter procedere debeant, Cy. in simili in l. j. C. vt nemo inuitus. Inn. in c. cum conquerente de of. ord. & c. lator. qui fil. sint leg. & c. illa de ele. fac. Bar. in l. j. §. quæsitum. ff. de contra. iud. tutel.

An procedat libellus, dicendo quòd me spoliasti, & peto mihi fieri iustitiam. Inn. & Host. in c. ij. de ord. cog.

An libellus alternatiuus sit excipiendus, putā dico venditionē nullam pronuntiari officio iudicis, vel rescindi per beneficium restitutionis in integrum. Inn. in c. constitutus. de in integ. rest. & ēt ibi dicitur de libello incerto, obscuro & generali. & c. j. de mut. pet. Bal. in l. 2. C. de sent. quæ sine cer. quant.

In l. sed ex dolo. §. fi. de dolo. dicit Bald. habes ergo aduertere ꝙ vbi lex ad substantiam libelli exigit certitudinem libelli, ibi libellus incertus est vitiosus. l. libellorum. §. sed si libelli. de acc. & l. si magistratus. de adul. secus si non exigit quia tunc non est nullus, sed est declarandus. l. fi. de anna. exce.

Libellus non vitiatur licet error sit in confinibus dummodo d̄ re vel de corpore constet. l. forma. de cens. in gl.

Nota quòd licet in causa appellationis non sit necessaria litis ꝯtestatio, tamen est necessaria citatio peremptoria. Host. in c. ecclesia. de consti.

An in libello debeat causam exprimere propter quā dicit fundum ad se pertinere, gl. in l. si mater. in prin. de excep. rei iudi. & l. fi. de annal. except. dicunt ꝙ sic. gloss. tenet contrà in l. j. de eden. Dy. dicit quòd reus potest dicere quòd intersit sua quòd vult eē certus velit cedere vel contēdere, & tunc compellitur actor causam dicere.

In l. si absentis. C. si certum petatur. quando in mutuo interuenit stipulatio & numeratio super qua causa debeat agens per ordinem sequi, & quid in libello concludatur & qualiter probetur hoc expeditur hic per docto. per quatuor combinationes. est prima cōbinatio si numero nomine meo & stipulor nomine meo, hic datur regula quòd si isti actus sunt coniuncti ita quòd numeratio informet stipulationem & stipulatio informata sit valida, oritur actio ex sola stipulatione & sic agitur ex informato & nō ex informante, & est ratio quia informans informat principaliter

ter propter aliud informatum, aut informatur principaliter propter se. vnde vnus contractus s. verborum qui contractus appellatur mutuum ciuile cooperante nam l. cum omni. de nouatiõe. & l. si ita. §. Grisogonus. de verb. obli. non ob. l. certi condictio. §. quoniam vbi dicit tex. quòd sunt duo contractus quia ibi est dictio quasi, vnde in rei veritate non est nisi vnus contractus. & ex hoc infertur quòd ĩ mutuo ciuili cui natura cooperatur actio oritur ex stipulatione non ex numeratione. Et hoc considerandũ circa petitionem formandam, quia si tali casu agente ponerẽ me mutuasse numerando, & ex hoc peterem reum condemnari, seq debet absolutio propter ineptam petitionem: quia proposuit factum ex quo actio non est nata sed si proponerem me mutuasse & stipulatum esse mihi reddi tunc bene ago quia propono factum ex quo oritur actio secundum Odofredum & hæc est veritas. Scias autem ꝙ hoc est ciuile mutuum cooperante natura qñ stipulatio est vtilis secus si inutilis, tunc eñ numeratio in se ipsa est permanens nec disgreditur ad stipulationem vt dic. §. quoniã & si dicatur si non valet quod ago vt ago & c. l. j. §. j. de consti. pec. Resp. illud verum esse re non interueniente, secus re interueniẽte. & illud ẽ verum quando consensus se habet determinato modo ad vnam speciem contractus, secus si sit multiformis, quia tũc operatur in specie in qua potest & sic non ob. Secunda combinatio est si numero nomine alieno & stipulor nomine alieno eidẽ tunc similiter distingue vtile ab inutili aut enim potest mandatio ad stipulationem transire efficaciter & agitur ex sola stipulatiõe: aut non, & agitur ex sola numeratione propter eandem regulã: quia agere debet ex impleto non ex implente. l. ex placito. de re. permu. Modo querit̃ an vnus socius possit stipulari societati suæ vt quærat sociis suis sicut sibi. Odof. & Nic. mata. hic dicunt quòd non, fac. l. ea vero. ff. pro socio. In contrariũ est veritas, quia societas est nomen complexum, & in ipso stipulante representatur: & sic ista societas prius vĩ ar. l. si procurator. §. si plures. de trib. & l. si actione. §. si communis. ff. pro socio. Ad hoc fa. quod no. Inn. in c. cum dilecto, de exces. præ. & l. is qui duos. de lib. leg. Item si nõ quæritur sociis, tamen in solidum quæritur, vt de contra. emptio. l. fundus ilse. secundum opinionem prædictorum doctorũ, ista stipulatio nõ valet, nisi pro parte sua. ar. l. reos. §. in tabulis. de duob. re. Tertia combinatio est, si numero nomine alieno & numero nomine meo: vbi est considerandum quòd aut nomen alterius ponitur ad eius vtilitatem, & tunc dicunt doct. quòd ius ẽ statim acquisitum, ita quòd per sequentem stipulationem non tollitur, ar. l. j. §. ij. de stip. seru. aduerte hic, quia aut quæri potest alia vtilitas quàm queritur actio sibi. Exemplum in dote. nam q̃rit̃ vtilitas mulieri, quia interim sustentat̃ in dote, & tũc stipulatio ẽ inefficax, l. ex morte. de pac. conue. Item tunc stipulatio est inefficax, l. ex morte. de pac. conuentionalibus. aut non potest quæri alia vtilitas quàm ipsum ius agendi, & tunc est vera sententia prædictorum doctorum. quod no. Et ex hoc infertur ad talem quæstionem: quidam fuit confessus se accepisse & recepisse pro dote do. Bertæ suæ vxoris à Titio noĩe ipsius dominæ numerante cẽtum: postea statim in alio instrumento iste Titius non obstante confessione promittit ista centum, & stipulatur sibi reddi modò quæritur soluto matrimonio cui competat ius acquirendi: Respondeo, quando præcedit refutatio, & immediatè sequitur promissio, illa refutatio videtur facta spe futuræ numerationis seu, ꝓmissionis, l. minor xxv. an. cui per fideic. de mino. vnde per subveritatis apparet ꝙ non intercessit vera numeratio: ideo est potentior numeratio quàm nuda confessio, ar. l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. dum dicit gl. de dote confessionata. de hoc per Iac. de Are. ff. sol. mat. l.

Quarta combinatio est si numero nomine meo, & stipulor alteri. nam aut ista stipulatio est translatiua, & tunc ago ex ista stipulatione: aut non potest poni translatiuè, vel propter formam vel propter formæ impedimentum: quia verba sunt in alterum directo concepta, vel propter non subiacentem materiam, quia in ꝑticula alterius esset sine causa, & nõ oritur actio efficax saltim ex ista stipulatione & ideo in ista materia breues traduntur regulæ: ex mutuo naturali simplici oritur actio ex numeratione: ex duplici, vt sic dicam, idest ex ciuili cui natura cooperatur, tunc ex stipulatione agitur: ex modo simplici, sicut ex condictionato mutuo, datur condictio ex lege, vt Inst. de litera obl. & incerta generalia differentia. Et scias quòd circa libellos actio debet formari, iuxta causam suam: & ideo intentans causam naturalem, probata ciuili succumbit regulariter. formæ enim actionum sumuntur à causis aliàs procederet ineptè, vt patet ex predictis. & ideo qui intentat numerationem, non vincit probata stipulatione, vel probata sola confessione quod verum est, nisi ipsa confessio probatoria eẽt actus naturalis, vt l. lecta. si certum pet. & §. Chrysogonus. quod est quotiescunq; renunciatum est exceptioni non numeratæ pe. vbi reus non opponit hanc exceptionem, iuxta notata in l. si ex cautione. de non nume. pec. vnum scias quòd statuta loquentia de instrumentis confessionatis vel guarentigiatis, quòd si non tenet instrumentum non tenet confessio, vel præceptum. legis si. de const. pec. Procede vlterius, & dic quòd sunt aliæ combinationes: quia interdum impersonali numero & impersonaliter stipulor, & tunc actio acquiritur mihi de mea propria pecunia præsumor numerasse, vt l. si ventri. §. fi. de priui. cred. Interdum personaliter numero, & impersonaliter stipulor; & tunc similiter stipulatio videtur in me translata, vt dic §. Crysogonus. Interdum personaliter numero & personaliter stipulor, & tũc debet recurri ad regulam: aut vtiliter aut inutiliter. nam omne impersonale ꝑ iura intellectum reducitur ad personale, vt in aut. si quando. C. de const. pec. Quinta combinatio est quòd est reperire vtilem confessionem & inutilem stipulationem, vnde licet stipulatio de iure non teneat, inducit tamen probationem, vt dicto §. Chrysogonus. & hoc vltimum ponit Bar. in l. certi condictio. §. si nummos. si certum pet. Bal.

Nota ꝙ iudex ex officio suo potest iudicare, secundum aptam causam, repellendo ineptam expressam in libello, de qua sibi cõstat per probationes iuris. Inn. in c. qui ad sedem. de re. spol. Ang. in l. ij. §. j. ff. de priuil. cred.

Quando iudex dicit admitto libellum vel aliam scripturam, in quantum debeo, de iure nihil operãtur. Bar. in l. si quando in prĩci. de leg. j. Bal. in l. edita. de eden.

Nota quòd sapientes potius formant libellum contra principalem, quàm contra procuratorem. Bald. in aut. sed hodie. de episc. & cle.

In l. sciant. de his qui ex rationibus publicis. gl. super verbo cõmoderauerit, quæ exponit, idest mutuauerit. hoc facit pro instrumentis libellis & dictis testium & scripturis, & literis eorum qui non vtuntur propriis vocabulis, sed impropriis. pro hoc facit quod no. in l. si cum ante. de dona. an. nup. Bar. in dic. l. sciant. fac. ĩ simili l. quintum. ff. de tutel. cum simi.

In libello sæpè dicitur, peto talem rem, vel talem æstimationẽ: de hoc per Bar. in l. j. §. bellissime. quor. lib. & ext. de ept. & vendi. c. cum causa. in gl. mag. post medi. gl. & gl. Inst. de actione. §. curare. & Inst. de of. iud. post prin. Cy. in l. 2. C. de resci. vend. in q. xiij. Bar. in l. si stipulatus fuero. x. mille. de sol.

Si pater agat contra filium ad hæreditatem, quam ipse filius adiuit iussu ipsius patris: qualiter formatur libellus, vide in l. si eum quem. de lib. exhi. per Iac. de Are.

Qualiter formatur libellus, cum agitur ad pœnam legalem vl̃ conuentionalem, Bal. in l. si pacto quo pœnam. de pac. & l. ij §. itẽ in facto. de verb. obl. & l. nuda. C. de contrah. emp.

Aliquis in libello dicit se dominum, postea probat se præscripsisse, an debeat succumbere. Bal. in aut. nisi de bo. mat.

Libellus cuius expensis sit dandus, Bal. & Cy. ponunt in aut. offeratur. de lit. contest. gl. In clem. j. de ap. Iac. But. in l. j. de eden. & dicit quòd expensis actoris. & Spec. s. de lib. concep. & sufficit ꝙ detur iudici, licet non parti. Cy. in aut. offeratur. & Guil. de cu. in l. j. de eden.

An libellus possit formari alternatiuè, vt peto talem rem, si extat: & si non extat, æstimationem. Item an potest formari sub cõditione, vt peto legatum. & si hæres non præstiterit, peto puniri in amissione rerum, vt c. Raynaldus. §. j. de testam, l. j. de act. empt. Item subdisiunctiõe, vt peto hoc vel illud. Bar. in l. j. §. 2. quor. leg. vide Bal. in l. 2. C. de sent. quæ sine cer. quan. vbi ponit de libello alternatiuo conditionali, & de certis modis libellandi.

De ista clausula adiecta in libello, non astringens propterea se & c. Bar. in l. diuus. de re iud. & c. licet causam, de prob.

An sit necesse deducere in libello qualitatem, & vtrum ante litis contestationem, vel post. Bart. alias Bal. in l. edita. de eden. quã bis repetiit. & diuersimodè. & etiam in l. & si seuerior. C. ex quib. cau. infa. irrog.

In libello petitur res ex causa venditionis, & non adiicitur de tempore, nec de loco factæ venditionis, si postea ematur res, an prosit, vide in c. abbate. de re iud. per Arch. li. 6. & l. si rem. de pig. act. per Iac. But. & Bar.

Quid si dicatur in libello rem ad se pertinere iure dominij, vel quasi, si postea post litis contestationem nouum dominium ipsi rei acquirat, an debeat obtinere. Arc. vbi s.

An admittatur libellus, per quẽ peto rem iure dominij vel quasi, & præsupposito quòd talis libellus procedat, an videatur esse deductum dominium directũ vel vtile, no. in l. vsufructu constituto. de vsufruc. & in l. an eandem §. actionem. de excep. rei iudi. & ibi Dyn. videtur tenere quòd sic, Bar. in dic. l. vsufructu. dicit ꝙ si actor probet prescriptionem 20. annorum, per quam queritur vtile dominium, vt in aut. de bo. mat. ipse obtinebit. Bar. in dic. l. vsufructu. quòd nomen vsufructus propriè & impropriè ponit̃ diuersis respectibus. modo quidam agebat contra alium, & dicebat

bat esse in possessione talium iurium: & iura non possidentur, l. si seruus. §. incorporales. de acquir. re. dom. an procedat iste libellus? certe dicit quòd sic, ar. huius l. & l. sed & si possessori. §. item si iurando. de iureiurā. quia licet possessio non cadat in iuribus, tamen impropriè sic, & maxime in iudiciis: quia verbum dubiū ab actore prolatum in dubio pro eo interpretatur, vt l. si quis intentione. de iudiciis. Item valet ad aliud: emphyteuta cadit à possessione, agit contra possessorem, dicēs rem ad se pertinere iure dominij: an poterit defendi talis libellus. videtur ꝙ non. Appellatione dominij simpliciter prolati intelligitur directum, l. j. in fi. ff. si ager vecti. pe. sed emphyteuta non habet directum, sed vtile, ergo &c. Guiliel. de cu. in dicto §. item si iurauero. tenet ꝙ procedit. & idem Bar. in dic. l. vsufr. Bal. in l. edita. de eden. Iac. But. in §. actionum. & §. alie. & ibi gl. insti. de act. vide c. abbate sanè. de re iu. lib. 6. & l. si seruus. §. j. de euict.

An libellus est multiplex, de quo per Bar. in l. is quicquam §. j. de of. proc. & leg. & quando dicantur plures, vide Bal. in l. edita. de eden. quam repetiit Paduæ.

Quando dicatur vnus & idem libellus, Bal. in l. ordinarij. C. de rei vendica.

De responsione quæ fit per illum cui porrigitur libellus, Bal. in l. j. & aut. offeratur. de lit. contest.

Si producitur instrumentū sententiæ & petitur executio, licet nō offerat̄ libellus, sufficit. Bal. in l. ab executione quorū ap. non reci. & in Spec. de libelli concep. §. nunc dicendū. ver. sexto q̄rit.

Quid si est posita actio inepta in libello, Ang. contra Bart. in l. j. de eden.

An iudex super non petitis possit pronunciare, Bal. & Iac. But. ī l. si servator. de infa. C.

Quando petitur in libello silentium debere imponi, Bal. in l. fi. C. vt lit. pend. Bar. in l. diffamari. de ingen. manu.

Nota ꝙ appellatio oblata in scriptis dicitur libellus, de quo in Spec. de lib. conce. Bal. in l. j. §. libelli de ap. Bar. in l. si quis libellos de ap. Inn. in c. cum contingat de of. del.

In libello petiit quis ratione dominij vel quasi, in processu solū probauit de vtili: an debeat sequi absolutio. Alb. in l. stipulatio ista. de verb. obl. Guil. in l. sed & si possessori. §. itē si iurauero. de iureiur. dicit ꝙ nō. fac. quod no. in l. si mater. §. itaq;. de excep. rei iu. & an iste libellus sit alternatiuus vel diffinitiuus. Bal. in l. si non singulari. C. si plures vna sent.

Sententia debet esse conformis libello in tribus no. Bald. in l. j. C. si plures vna sent. fue. cond. & l. fi. C. de fideic. lib.

Quid si tabellio stipularur nomine alterius q nō vult sibi acqri an procurator possit exigere pro se, Bal. in l. nec ei. §. eorum. de adop. ꝙ nō. Idem in l. multum. C. si quis alteri vel sibi. de eo qui ↄ hit nomine alterius. fac. quod no. idem Bal. in auth. si quas. C. de sacr. san. eccl.

An in quæsitis ex ↄtractu vel statuto requiratur agnitio, Bal. in l. si arrogator. de adop. & in l. j. de acq. hær. Albe. in ma. statutorū sta, 22.

Quid si vnus petit declarari sententiam nullam, alius petit declarari aliquam. Bal. in repe. l. tale.

Nota ꝙ licet ꝓponatur actio inepta, quantū ad narrata in libello, si tñ propono factū ritè, sufficit Inn. in c. examinata. de iud. Bal. in l. Gallus. §. quidam rectè. de lib. & post. Ang. cōtrà in l. j. de edē. Ang. in l. ij. §. j. de pri. cred.

Actor in libello dicit reū possidere, & cogi debere ad restitutionem: reus negat contenta & narrata in libello fore vera: an videatur negasse se possidere, adeo vt transferatur possessio in actorē secundū, l. fi. ff. de rei ven. vid̄ Bal. in l. si quis intentione ambigua. de iud. & l. j. C. de litis contest.

¶Bald. de Libellorum conceptione.

LIBELLVS Accusatorius vocatur inscriptio. ¶Libellus cōuētionalis vocat̄ reclamatio, vel petitio, in §. species. G. ¶Inscriptio dicitur expressā adscriptio, seu obligatio ad pœnam talionis, quę etiam tacitè inest, vt notatur C. q acc. non pos. l. 3. Sed ↄ videtur no. ĩ. e. §. iuxta. post prin. ¶Item libellus alius supplicatorius, & illud quod impetrans in eo asserit ↄ se, habetur pro veritate, C. de lib. causa, l. cùm precum. ¶Alius petitorius, seu conuentionalis: & quod in eo ponitur assertiuè, habetur pro veritate contra ponētem, nisi error probetur, C. de erro. aduo. l. ij. secus, si narratiue ff. famil. ercis. l. qui si familiæ. ¶Tertius est libellus citatorius, C. d̄ anna excep. l. fi. C. de præscr. 30 anno. l. sicut. §. j. vide s̃. de acc. §. q excipiendo. ¶Rescriptum nō habetur loco libelli, qui debet parti offerri, in §. quid si libell⁹. post prin. adde ĩ. e. §. litera. & ĩ. omnino. de reg. iur. §. forma rescripti. ¶Ille, qui dicit contractum nullum ex vna causa, nō p̄t prosequi aliam nullitatis causam, de em. & ven. c. cùm dilecti. Sed ille, q dicit sententiam nullam ex vna cā potest omnem causam nullitatis prosequi, ne sententia ↄfirmet̄ ff. de ap. l. scio. Bal. vide s̃. de ap. §. quomodo procedit. ¶An p simplicem quærelam sine libello possit peti restitutio? Videtur, ꝙ sic vt j. q. 4. quia præsulatus. C. vnde vi, l. momentaneæ. G. quod no. quia in possessoriis iudiciis debent seruari substātialia iudiciorū, sed cætera de plano expediuntur, & dilatiōes abbreuiantur. facit ff. de in integ. rest. l. omnes. in §. fi. ver. 26 per G. ¶Testes non recipiuntur ad informationem actorum, sed iudicis, C. de furt. l. in ciuile. in gl. B. ¶Peto Titium cogi & condemnari: procedit libellus, nec videtur præposterè peti, quia verba sunt ciuiliter intelligenda, & s̄m ordinē ītellect⁹ & ratiōis, ñ s̄m crustā & corticē verborū. §. qd si libell⁹. ad fi. G. idē Bart. ī l. morib⁹. §. pri⁹. ff. de vulg. & pup. ¶Libell⁹ ī causis ordinariis remitti ñ p̄t, vt §. vtrū. G. Ar. ↄ ff. de arb. l. diē. §. coram. & ĩ. e. §. nunc dicēdum. ver. ix. ibi vide. G. Sed petitio non p̄t remitti: quia sine petitione non est, super quod petatur sententia. G. ¶Actor non potest renūciare instātiæ inuito reo: sed petitioni, vel liti & causæ sic, l. postquā liti. C. de pact. ff. de iud. l. destitisse. ff. de vi & vi arm. l. cùm fundus. §. fi. nisi rei intersit, vt no. de rei vendicatio. l. vtiq;. & no. in §. quando actor. G. Emendare aūt & mutare potest addendo emendatis & mutatis ante litis contestationem: sed post litem cōtestatam licet possit cedere liti motæ, & formare de nouo aliam petitionē, tamen non p̄t eā emēdare, vel mutare circa libellum primū. Item & si rationabilis sit emendatio, vel mutatio, tamen condemnatur in expensis factis propter suam temeritatem, vt no. in l. edita. nisi iusta ratio eū excuset, vt no. ff. de iud. l. destitisse. de hoc in §. nunc ostendamus. ver. nō aūt si sanè intelliges. & ver. item taliter varians. Qui declarat se, non dicitur emendare, nec mutare: & ideo etiam post litis contestationem q̄ñcunq; potest declarare, ff. de rei vend. l. idem Pomponius. §. fi. G. ¶Item qui addit qualitatem, quæ non auget obligationē, sed modum solutionis moderatur, non dicitur emēdare, vel mutare: quia non est qualitas petitionis, sed est qualitas solutionis, ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. & de re iud. l. miles §. sexaginta. G vide s̃. de ap. §. an inuito appellato. & ĩ. e. §. in criminalibus. & ĩ. e. §. dila. & s̃. de incid. q. §. dicitur etiam. & s̃. de interr. §. ij. & ne cler. vel mona. in fi. libri. Non semper appellatio extraiudicialis est citatio. quod dic. secundum Inn. de maio. & obed. cū dilecti. ver. quidam tamē. G. ¶Quomodo formatur libellus pri⁹ quā n reus respōdeat, an possideat dic, vt §. nunc ostēdamus. ver. fi. G. ¶Item quomodo formatur, si neget se possidere? dic, vt no. in auth. de trien. & semis. §. pe. in gl. ord. secundum intellectū no. Bal. & de intellectu l. idem Pomponius. §. fi. vide s̃. e. §. libellus offertur. ¶Litera apostolica est loco libelli in beneficiis obtinendis, §. nunc dicendum. ver. vj. vbi. G. ¶Officium iudicis potest absque libello implorari ad præparationem causæ, vt no. ff. de inter. act. in rubr. Item super incidenti & emergenti, ff. de pet. hær. l. planè. & l. fi. Item ad decisionem causæ extraordinariæ, l. nequaquā. §. de plano. Item ad decreti interpositionem, C. de seruit. l. actus. & ff. de bon. pos. l. 3. Item ad causæ executionem. ff. de iud. l. si prætor. in fi. Item ad causæ executionem, ff. de iud. l. si prætor. in fi. Itē ad iurisdictionis tuitionem, ff. ne vis fiat ei si quis missum. §. nunc videndum, ver. 8. 23. & 25. G. ¶Quando partes armis, non legib⁹ certant, iudex ex officio prohibet, ne ad possessionem accedatur, vers. xxij. G. ¶Summatim tamen inquirit, quis possideat sine aliquo libello, ff. de lib. causa, l. liberis. § fi. Quòd si iudici liquet, prohibet alteri parti, ne accedat ad possessionem: sed agat, si vult, ff. de of. proc. l. fi. & ar. ff. de noui ope. nunc. l. si priùs. G. ¶An in ↄ tabulas sit necessarius libellus. ver. 30. in fi. G. Dic, ꝙ ñ, vt no. in l. fi. C. d̄ cur. fur. in gl. ord. ¶Ille, qui renunciauit libello, ñ p̄t ex eodē niti, C. de iure dotium, l. ij. ¶Si petitur caueri noīe legatorū, an ꝓcedatur summariè, ver. si petitur. G. ¶In causa appellationis à diffinitiua offert̄ libellus solennis, sed ab interlocutoria appellaio ē ꝓ libello, ver. ante. G. Hoc tamen nota, ꝙ defensio nunquam est alicui auferenda, vt l. 3. §. si ad rē. ff. de re mil. C. de tēp. in integ. rest. l. pen. ¶Libellus offert̄ iudici, & si libellus oblatus iudici discordet à libello, quē reus sibi dixit oblatum, statur libello oblato iudici, tāq̄ originali, §. restat. circ. prin qđ est no. G. ¶De libello alternatiuō in hypotheca, C. si vnus ex pluribus, l. si p Bar. ¶Arbitratori ñ offert̄ libellus, ver. sed nūquid corā. G. ¶Item generalis petitio nō debet offerri ad ordinariā petitionē, sed ad simplicē īstructionē iudicis: & bonū est, ꝓtestari, ver. fi. G. ¶Libellus est fundamentū cāæ, & debet in iudicio offerri: & p̄t offerri iudici, ēt die feriata §. nunc videamus. G. ¶Et in criminali sola productio accusatoris interrūpit p̄scriptionem absq; aliqua citatione, l. miles. §. sexaginta. s̄m Bar. ¶Presbyteri Cardinales titulos habent: diaconi non, §. iā nūc. post prin. G ¶An libellus sit formandus ↄ pupillum, an ↄ tutorem? ver. porrò G vide ff. de euict. l. si ideo. P. ¶Nota, quòd ante porrectum libellum nulla exceptio p̄t opponi, vt dicit Inn. in c. constitutus. In criminali non potest libellus mutari, vt not.

Gul. de Cu. in l. edita. sed emendari potest, si est ineptus, ff. de adul. l. si accusatũ. q͂a q͂n libellus est ineptus, nõ valet inscriptio accusatoris, nec incidit in Turpilianum, secundum Bar. in l. edita. ¶ Procedit libellus, in quo sub disiunctione intentatur rei vendicatio & Publiciana, nullitas, & restitutio. ¶ Item ꝓcedit libellus de iustitia generali, ver. & no. & ver. item talis. & ver. quid si minor. G. ¶ Itẽ libell⁹ de pœna conditionali, ver. sed nunquid talis. G. & de testa. c. Raynaldus. in gl. ord. C. vnde vi, non ab re. C. loca. & cõd. l. ij. in gl. or. simile de resc. ven. l. ij. G. ¶ Si pater ꝯstituit procuratorem, vt legitimus administrator, cuius nomine aget iste procurator? ver. illud autem. ad fi. tex. G.

Cùm fueris sapiens, attende tempus & horam,
Non patitur stultus semper adesse moram:

§. sequitur. ¶ Exceptio inepti libelli p̃t opponi ante litis contestationem, ver. item receptis. G. facit ff. de interrog. act. l. si filius, ij. & quod no. de iur. cal. l. 2. §. si autem reus. & de emp. & vend. c. cùm dilecti. Ista exceptio ineptitudinis non est propriè exceptio: quia licet non excipiatur, t̃n procedi nõ potest, vt no. in l. edita. p Bart. ¶ Reo non citato, pręsente t̃n in iudio, p̃t offerri libellus, ac si eẽt citatus, ver. item dicuntur. G. ¶ Conclusio rescripti potiùs debet attendi, quàm petitio partis, §. iusta. ver. item non valet. G. ¶ Verbum Pertinere, absq; certa limitatione prolatum, facit libellum esse obscurũ, ver. quid si in libello dr̃. G. ¶ Peto domum cum rebus in ea existentibus: non procedit libellus, nisi res declarentur, ver. quid si peto domum. G. ¶ Peto ab ecclesia decem, quæ mutuaui: procedit libellus, licet non dixerim fuisse conuersa in vtilitatem ecclesiæ: quia hæc non sunt de natura actionis, sed post litẽ contestatã veniunt in probationibus, ver. ante. G. ¶ Licet per statutum remittatur omnis solennitas, non tamen videtur remissa probatio duorum testium, C. de re mili. l. miles. in glo. ¶ De consuetudine non fit inscriptio ad pœnam talionis, §. fi. post prin. G. & vide in l. momentaneæ. C. vnde vi. Bal. ¶ Quid iuris, si libellus est productus, cuius dicto stabitur, ver. item etiam. G. Sic & de intellectu l. idem Pomponius. in fi. idem per Spec. ¶ In reali nõ debet peti institutio possessionis: quia non debet agi ad factum, sed ad iuris declarationem, & ipsam rẽ, ver. hoc aũt no. G. Tu dic ꝙ libellus in reali habet duas conclusiones: vna ꝯcludit iudici ad declarationem: alia concludit parti ad restitutionẽ, vt no. ff. de ꝓc. l. Põponius: §. sed & his. Nam restitutio est in quadã impropriè dicta obligatione, & venit in actione: aliàs si veniret iudicis officio nõ iuraretur in litem, vt no. in l. harum. ff. si ser. vend. & ideo dico sufficere etiam alterum peti. nam si petitur declaratio, tacitè vr̃ peti restitutio, de exce. rei iud. l. si à te. §. j. ar. C. de fideiuss. l. quãuis. Item si petitur restitutio, ẽt declaratio tacitè videtur petita, & tacitè ĩcluditur restitutio, Inst. de actio. §. j. & 2. ff. de acq. hær. l. illud. Bal. vide ĩ. de proprie. §. j. & de resti. spol. §. si peto. ¶ De consuetudine admittitur iste libellus: peto rem, si extat: aliàs peto æstimationem, ver. item no. quòd. G. ff. de cond. fur. l. ij. re furtiua. ¶ Possunt plures possessores pro indiuiso conueniri vno libello: secus si pro diuiso. Item plures cohæredes, & plures correi, ver. sed pone. & sequenti, G. & in tex. C. si plu. vna sen. l. j. ff. de ap. l. si quis separatim. C. si vnus ex pluribus, l. j. ff. de re iud. l. Paulus. G. De illa ꝓtestatione Saluo iure addendi, &c. & de quibusdã bonis cautelis libellantium, vide ad finem tituli per Gul. Accuso Titium, ꝙ cùm esset syndicus talis villæ ad denuncianda maleficia constitutus, omisit & neglexit denunciare tale maleficium, nec aliter specifico omissionis locum: quæritur, an accusatio procedat? Et vr̃, ꝙ non quia libellus accusatorius debet continere locum commissi delicti, ff. de acc. l. libellorũ. In ꝯriũ videtur: quia illud maleficium non committitur corpore, sed animo: sed animus non continetur loco: non ergo debeo locum vacuum apponere. nam tunc locũ dicimus, cũ aliquod corpus demonstramus: & idẽ dico de similib⁹, vt in eo, q̃ accusat̃, quia non soluit collectam: vel quia non dixit diuinas horas. Nam lex, libellorũ. loquit̃ in delicto. q̃d committitur per actum corporalem, q̃ actus habebat certos fines. Nã corpus loco circũscribit̃: & hominis voluntas, quo vult, se transfert, ff. de pact. nihil. ff. de act. & obl. l. ꝯtraxisse. Sol. Ibi negligentia cõmitti videtur, vbi obedientia fieri debuit: & ideo illum locũ ꝯsignabo, ff. ad Sylla. §. occisorum. ar. ff. de fideius. l. si vt ꝓponis. & d. l. ꝯtraxisse. fm Bar. ¶ Sed pone dictum sic: accuso de tali maleficio Seiũ qui dicitur Malacaza, qui fuit insignis latro: nec dico nomen patris, vel patriæ: an procedat libellus? & videtur, quòd non, ar. ff. de rei vend. l. idem Pomponius. §. fi. de iud. l. eum quẽ temerè. Sed dico ꝯ: quia certum est corpus tali appellatione, vt dicitur de gallo presso, in l. hac ꝯsultissima. C. qui testa. fac. pos. & de papa faua, in l. Lucius. ff. de fideic. lib. secundum Iac. & facit Inst. de iu. nat. §. 2. sicut si dicitur, ago ꝯ poetam, intelligitur de domino Francisco Petrarcha, qui nunc poetizat. Bal. ¶ Sed pone: accusas Seiũ, q̃ te vulnerauit: nec dicis, ĩ qua parte corporis: an procedat accusatio? Et vr̃, ꝙ non, vt no. e. §. iuxta. ver. itẽ si agatur de crimine ciuiliter. Et si deducas, quòd percussit te in brachio: & probatur, quòd in spatulis, non valet probatio, ff. de dolo, l. item exigat. p G. ego nõ credo, ꝙ sit de substantia accusationis: nam q̃ auriculam tangit, totũ corpus tangere vr̃: & ideo semper tota persona offenditur, vt no. in l. vulgaris. in prin. ff. de fur. Et si maior sit pœna in vna parte corporis. q̃ in alia, minor venit imponenda: quia non est intenta qualitas, quæ maiorem pœnam inducit, vt l. si pses. ff. de poe. & ibi Bar. facit, quod no. C. de ser. fug. authẽ. nouo iure. super quo oĩo vide in l. ij. C. de seruit. & aqua, in prin. p Cy. ¶ Sed pone duo sunt Petri nomine eiusdem loci: vnus eorum positus est in banno: ne scit̃ q̃s: q̃ritur, an valeat bannum? Et vr̃, quòd non: quia incertitudo vitiat, vt plene no. de vitio incertitudinis, ff. de ĩ diẽ addi. l. cùm duo. Nam declaratio debuit fieri ante sñiam, ff. de rei ven. l. idem Pomponius. §. fi. In ꝯrium facit. quia vr̃ sensum de eo, qui meruit referri in bannũ, id est, de eo, q̃ deliquit, ar. ff. de leg. 2. l. si quis seruum. §. inter duos. Ergo per probationes, vel ꝓfessionẽ patefacio, de eo sensum videri, de quo debuit sentiri: & ita fuit iudicatũ Florentiæ. Ar. ꝯ, quod non, ff. de iud. l. eũ quẽ temere. in gl. ord. & ita fuit semel iudicatũ Perusij, vt audiui. Bal. ¶ An plures accusationes possint ꝯ plures fieri, s̃. de inciden. q. §. antepe. ¶ Item an ꝓcedat accusatio sine tẽpore & loco, s̃. de sent. §. sententia lata sup accusatione. ¶ Libellus q̃nq; est ineptus, & iuri ꝯrius: & tunc nõ tenet pro agente sñia lata, de emp. & ven. c. cũ dilecti. vt cũ peto ꝯtũ nullũ declarari: q͂a fui deceptus vltra dimidium iusti pretij. nam inepta & iuri ꝯria est ista petitio. interdum libellus est ineptus, non tamen iuri ꝯrius, vt si in accusatione: non apponatur locus: & tunc valet sñia. & facit, quia confessio valet, q̃ nõ est minoris auctoritatis, quàm sñia, vt no. s̃. de of. iud. §. si iudex. per Bal. vĩ de s̃. de act. seu petit. §. si ago ꝯ te. & s̃. e. §. exceptio inepti libelli. ¶ An in primo decreto req̃rat̃ libellus, de eo, qui mit. in pos. cau. rei seruan. §. ij. ¶ An requiratur ꝯ sequestrum, ĩ. de sequest. pos. §. item contra. quæ ciuiliter possidet, quomodo sine libello recuperat naturalem, ĩ. de loc. §. si dominus ñ vult. licet in possessoriis regulariter req̃rat̃ libell⁹, vt ĩ § ꝓ simplicẽ. Et de materia libellorũ, & eorũ emẽdatiõe, s̃. ĩ fine ij. li. de libelli obl. vsq; ĩ finẽ. ¶ Et an ĩ inq͂sitiõe, sit necessari⁹ libellus, vide ĩ. de regulis iuris, §. itẽ nota, ꝙ non est necessarius. ¶ Et de eo, qui non vult recipere libellũ, sed soluere, an videatur litẽ contestari, vide s̃. de reo, §. ille q. ¶ Et quomodo ꝯsuluit Speculator, ꝙ in libello & articulis pauca ponant̃ necessaria, s̃. de teste, §. dicit Speculator. ¶ Et an die feriata possit offerri libell⁹, s̃. de citat. §. die feriata. ¶ Vbi ĩ libello vnũ falsum ꝯtinetur, an totũ libellũ possum negare, s̃. de lit. cont. §. 2. ¶ Libello debet r̃nderi ꝓcisè sic, vr̃ ñ ꝓcedit ille libell⁹: peto p te mihi tradi vacuã possessionẽ amoto inde pẽsionario, s̃. de lit. conte. §. ꝓcedit. An ĩ vno eodẽq; libello possit agi ꝯ plures, s̃. de sen. §. ĩ vno & eodẽ. ¶ An ꝓcedat ille libell⁹, peto debitorẽ meũ cogi ad soluendum mihi, si mihi pareat de condemnatione, s̃. de sent. §. ñ debet incipi. ¶ Iudex, qui non vult recipere libellũ, vel accusationẽ, facit litem suam, ĩ. de sen. exc. §. pen. vide de renũ. §. fi. & ti. seq.

a ¶ De Summa trinitate, & fide catholica[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a SVMMISTAE, qui super rubricis Decretaliũ scripserũt, sunt no. Has ergo rubricas in materiis summarũ ꝓseq ñ expedit: ꝓp remissiões, aut q̃ões materiis ꝯgruẽtes, vel practicis cãm dãtib⁹, ĩ illis ĩterdũ ĩstabo. Patet aũt rubricã eẽ bimẽbrẽ: & q̃ iura faciũt ext. rubricã ad partẽ vtrãq;, dixi sup rub. e. ti. ĩ fi. Patet ẽt, ꝙ Cõpositores triũ ꝯpilationũ, quas habemus, ꝗstões fidei alienas, vel ꝓprias ꝓmiserũt: vñ Gregorius IX. ꝓmisit duas, Inn. tres, Bonifacius vnã Gre. x. ꝯcil. Lug. Clemẽs quintus vnã ꝓpriã, ꝯcil. 8. Et si aduertas oẽs, ꝓut materiã docuit, ĩ gñalib⁹ cõciliis emanarũt: quorũ mos ẽ p̃termittere, q̃d ĩ fi. ĩminet declarãdũ. q̃d q͂a ñ occurrit, Inn. iiij. omisit ĩ suo ꝯcil. Lug. vbi multas ꝗstões valdẽ necessarias edidit vt ĩ 6. patet de rescr. c. ij. de elec. c. j. de iud. c. j. de rest. spo. c. j. de dolo & cont. c. j. de eo, q̃ mit. in pos. c. j. de exce. c. 2. de re iud. c. j. & 2. de ap. c. j. & 2. de hom. c. j. de sen. exc. c. j. 2. 3. & 4. Si has ꝯsiderabis, cognosces illarũ editionem summè necessariã fuisse. Exẽplũ de prima: quid erat p clausulã, Quidã alij, conuenire xl. Extra ꝯciliũ autem multas ipsius constitutiones habemus ibidem: nec displiceat, iustissimè in excusationem & commendationem ipsius ꝓpter id, quod dicam ĩ. ne sede vacan. super rub.

SVMMARIVM.

1 *Trinitas est vnum vniuersorum principium.*
Fundamento deficiente nullum superesse potest ædificium.

2 Salus

2 *Salus prima est rectæ fidei regulam custodire.*
3 *De trinitate non est humano, sed diuino ore loquendum.*
4 *Exorbitans à fide puniendus est.*
5 *Ignorantia iuris naturalis neminem excusat, & ignorans illud ignorabitur.*
6 *Ignorantiam prætendere non potest, qui à peritis potuit erudiri.*

SATIS vtiliter super libellorum generali doctrina euagati sumus: vnde cõsequens est, vt ad eorum for
1 mationem celeriter properemus.† Cùm igitur trinitas sit vnum vniuersorũ principiũ, vt ext.e.c.j.in prin. & c.2.meritò est ab ea incipiendum. 26.q.vlti.non obseruetis.C. de off.præfe.præt.Afr.in nomine. Nam vbi Christus non est fundamentum, nullum boni operis superest ædificium, vt i.q.j. cùm Paulus.& vbi fides nõ est, iustitia (de qua tractamus) locum habere non põt, vt 24.q.j.vbi sanè.nam prima salus est rectæ fidei re
2 gulam custodire, vt xxv.q.j.c.j.† Verùm cùm de fide non sit publicè, vel in foro publico disputandum, vt C.e.tit.nemo.in prin. & 24.qu.3.cum quibus.in fi.ne videatur sanctum dari canibus, & ne margaritæ videantur proijci ante porcos, vt 43.dist.in manda
3 tis.& xj.q.3.nolite.ideo in ea libellos non formo:† quia de trinitate õ est humano, sed diuino ore loquẽdũ, de ꝯse.di.2.ĩ Christo. Vbi đ fide dubitatur, sedes apost.ꝯsulit.ñ autẽ iudex aditur.vt xij. dist.præceptis.24.q.j.quoties.extrà đ hęret.cùm Christus.ẽt si sit articulus indubitatꝰ, ex quo in dubium vertit, C.e.l.fi.Si verò qs,
4 tanq̃ in fiđ oberrans, accusatur, ꝯcipe libellũ, vt ĩ.de hære.¶† Et, no.ꝙ exorbitãs à fide puniri debet, vt C.de sum.tri.l.2.§.qui verò iisdem. Quid si hoc facit ꝑ imperitiã? Videt, ꝙ tunc ñ puniet, arg. à contrario sensu, C.de iur.om.iu.in criminali.ff.man.si procuratorem.§.si ignorante. Dic tñ ꝯ, arg.C.de in ius voc.veniam.non e
5 nim debet ignorare, qđ omnes sciunt, C.de heret.l.2.¶† Et ignorantia iuris naturalis neminem excusat: imò ignorans illud, ignorabitur, 38.dist.qui ea.ẽt si sit paganus, vel homo syluester, semper in montanis nutritus, ita ꝙ nũq̃ ad eum prædicatio peruenerit. nam in omnem terram exiuit sonus Apostolorum, vt xix.dis.
a ita dominus [a].¶† Non enim põt ignorãtiã ptẽdere, q à peritis potuit erudiri, vt ff. de iur.& fa.ig.regula.& 37.dist.c.fi.& ff.qs or.in bo.pos.ser.vtile.§.fi.Et no.ꝙ Spiritus sanctus æternaliter à patre & filio, ñ tanquam à duobus principiis. sed tanquam ex vno principio, non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit, vt in constit.Greg.X.e.ti.fideli.vbi de hoc dicemus.

ADDITIO.

a Ita dominus.¶De elect.fundamẽta.in prin.libr.vj.& hoc hr̃ Psal. 18.vt ibi not. ADDE ad ver.fin.quid si aliquis laicus putaret rõne naturali motus, ꝙ pater sit maior, & prior filio: itẽ ꝙ trinitas sint tres personæ, & tres res inuicem distinctæ: credens, ꝙ hoc teneat sancta mater ecclesia, nec tamen defendit suum errorẽ, an iste sit hæreticus. Inn.in c.j.ext.eo.in fi.quòd non.

a ¶De Constitutionibus.[a] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra constitutionum violatorem concipiendus.*
2 *Actor qualiter habeat suas positiones formare.*
3 *Reus qualiter formabit suam positionem.*
4 *Constitutiones generales sunt ab omnibus sciendæ.*
4 *Constitutio solùm subiectos constituentis ligare dicitur: & Imperator tantùm subiectos Imperio vult suis legibus adstringi.*
6 *Doctores, scholares aduenæ & peregrini non ligantur statutis ciuitatis, in qua sunt.*
7 *Contrahens non debet conditionem illius, cum quo contrahit, ignorare.*
8 *Statutum in ciuitate factum, an comprehendat forensem.*
9 *Extraneus delinquens in aliqua ciuitate, an secundum statuta illius ciuitatis punietur.*
10 *Iudici non licet puniendi modum alium à statuto ciuitatis inuenire.*
11 *Extraneus in aliqua ciuitate portans gladium extra formam banni, an sit puniendus.*

COnstitutiones quędam sunt municipales, seu speciales: quæ si violentur ab aliquo, contra eum sic libellꝰ concipietur.
1 LIBELLVS.† Coram vobis domino tali iudice propono ego talis, ꝯ P. ꝙ cùm commune talis ciuitatis, vel tale capitulũ, vnà cũ epõ pulsata cãpana, prout moris est fieri, cõiter nullo ꝯdicente statuissent, vt nullus iret de nocte ꝑ ciuitatẽ post pulsationẽ talis cãpanæ, vel nullus dieb.festiuis absit ab ecclesia sua, vel ad huiusmodi, & hæc sub pœna centum solidorum, dictus P. post præfatam cõstitutionem publicè & eo sciente editam, in tali nocte post pulsationem præfatæ campanæ de nocte per ciuitatem iuit, vel ab ecclesia tali die festo abfuit: vñ peto ipsum in centum solidos condemnari. hęc libelli forma probatur xj.dist.in his rebus.extr.e.cùm accessissent. Veruntamen custodes ciuitatis ad hoc deputati talia possunt sine libello denunciare, vt s̃. §.nunc di
b cendũ.ver.xl.[b]¶ Actor ergo poterit positiones suas sic formare:
2 POSITIO actoris.† Pono, ꝙ cõe talis ciuitatis, vel tale capitulũ die tali fuit ꝯuocatum ad talem locum ciuitatis, i.q.7.ꝯuenientibus. Item ꝙ fuit ad hæc campana pulsata, extrà de ele.in causis. Itẽ quòd talis ad hoc deputatus dictam vniuersitatem vocauit. Item quòd ibi fuit statutum, vt nullus iret de nocte post pulsationem talis campanæ, 18.q.2.perniciosam.extrà de of.deleg.consuluit. de homic.si perfodiens. Item quòd nullus abesset ab ecclesia sua die festo, de consec.distin.j.si quis extra. Item quod fuit apposita pœna centum in contrauenientes. Item quòd fuit publicè statutum, xvj.dist.quòd dicitis.extrà de postul.c.j. Item quòd omnibꝰ concordantibus, 4.dist.erit. Item quòd duo menses & vltrà fluxerunt à tempore publicationis ipsius statuti, in auth.vt factę no.ꝯstit.respon.j.Collat.v. Item ꝙ fuit moribus vtentium approbata, 4.dist.in istis.& §.seq. extrà de consue. cum dilectus. Item ꝙ ipse præsens fuit, & ita hoc sciuit, extrà de constit.c.2. Item quòd ipse tali nocte fuit post pulsationem dictæ campanæ: vel tali festo ab
c fuit ab ecclesia sua[c].¶ Reus verò econtrà ponat sic:
3 POSITIO rei.† Pono, quòd tota illa die, qua dicis fuisse factum statutum commune illius terrę, fui in obsidione talis castri: vel capitulum erat Romæ, C.de contrahen.stip.l.optimam.extrà de testib.ex tenore. Item quòd tunc campana illa fracta erat: vel ille, q consueuit conuocare capitulum, mortuus erat. Item quòd ego iui de nocte, vel absens fui ab ecclesia ex tali causa legitima: putà quia pater meus moriebatur, vt ff.de in ius voc.l.2.& 3.vel vocatus erã à domino Papa, vel à rege, & huiusmodi, extrà de officio deleg.pastoralis.de appel.cùm parati 18.distin.si episcopus. Item quòd absens eram, nec potuit ad meam notitiã peruenire, extrà eodem, ca.2. Item quòd tales, & tales illi statuto contradixerunt, extrà de prob.tertio. Item quòd post illud tempus indifferenter homines impunè ibant de nocte, & clerici ab ecclesiis aberant: nec statutum huiusmodi fuit moribus vtentium approbatum, vt 4.dist.c.in illis.§.leges. Item quòd statutũ illud fuit reuocatum, 12.q.j.certè. Item quòd ea die interfui diuinis in ipsa ecclesia. Itẽ quòd illi sunt tales, qui non possunt statuta cõdere: & similes po
4 sitiones fiant.¶† Aliæ verò constitutiones sunt generales, quæ ab omnibus sunt sciendę, vt j.distinct.constitutiões.ext.e.c.j.& c.fi.C.de summa trinitate, cunctos.& contra illarum violatores secundum factorum varietates diuersimodè libelli & positiões formantur, vt xxv.q.j.violatores.prout infrà per diuersos titulos ap
5 parebit: & dicam ĩ.ti.proximo.¶† Et nota, ꝙ constitutio solùm ligat subiectos constituentis. Vnde & Imperator subiectos Imperio tantùm vult suis legibus adstringi, vt C.de sum.trin.l.j.in prin
d cip.[d] & C.de nouo Cod.confir.§.fi.& C.lib.xj.de colo.Palæst.l.vnica, in prin.& C.de iud.rem non nouam.respon.j.8.dist.quo iu
6 re.& ff.ad Trebel.omnibus.¶† Et sunt hæc in arg.quòd Doctores & scholares peregrini & aduenæ ñ ligantur statutis ciuitatis, in qua sunt: nec doctor iudicabit inter scholares, secundũ illa, sed secundum ius, vt si Bitereñ.litigat Narbonę cum Narboñ.nõ nocebit illud statutum, seu consuetudo Narbon. & hoc tenẽt Ia.Io. Theu.& Albr.Pap.Sed euidenter est contrà. 18.dist. quæ contra
e mores[e].in prin.ibi, nulla ciuis, aut peregrini libidine violetur. Vnde dicunt

ADDITIONES.

a SEPTEM q̃stiones per me positæ sup regulis, ꝯueniũt huic rub. scilicet an valeat ꝯstitutio ñ scripta: vide super regula, nemo põt.& de hoc s̃.de legato, §.finit.ver.sed pone, legatus. Sup regula, cui licet est q̃stio.an incidat in suũ statutum eps, vel eius metropolitanꝰ, vel ipsorũ in actu ꝓhibito socius. sup regula, ea q̃ fiunt.de muliere, q̃ ꝯ statuta epi portat certa ornamenta. Super regula. ñ est obligatorium de statuto iurato sup certa prouisiõe monachorũ. Super regula, ꝑ possessore. an statuta recipiant ĩterpretationem, vel extensionẽ. Super regula, q tacet. de statuto epi ꝯ ñ alienãtes licet vendentes epõ. Super regula, qđ omnes de statuto presentium, ꝙ absentes nil percipiãt, q̃ percipere cõsueuerunt. Attinet q̃stio, quę est super regula, mora. de qua super rub.de elec. dicetur: & ibi ponam quæstionem, an statutũ episcopi, vel capituli de iure annullandum, possit facere nullum. De statuto, qđ excludit filiam dotatam, vel dotandam, ne succedat cum fratre, an valeat, dicam ĩ.de suc.ab intest.super rub.in fi.

b Vers.xl.¶Plenius s̃.de accus.§.j.in fi.

c Sua.¶Modica vtilitas habetur ex his: quia hodie producitur constitutio scripta, & auth. Dici tamen potest, quòd auctor per hoc accedit opinioni, quòd valet constitutio non scripta: de qua hîc super rubrica.remissiuè.

d l.j.in prin.¶Vbi per Cy.remit.in fi.

e Quæ contra mores.¶Vbi de hoc per gl.& Archid.in prin.

de dicũt alij,quòd licet cõſtitutio nõ liget directè ñ ſubiectos,li-
gat tamẽ indirectè.Nam ſi Beterẽ.cõuenit Narbonæ, Narb.ſeq
tur ſtatuta & cõſuetudinem Narbonẽſem. nam actor forum rei
& iura fori ſequi debet,vt extrà de foro comp.cùm ſit generale.
cum ſuis cõcor.etiam ſi recõueniatur,vt 3.q.8.cuius in agẽdo.ff.
de euic.ſi fundus.Et ſi Biterẽ.allegat ignorantiam, quam decre
a tum ñ ligat,vt ext.de cõſt.c.2.[a]& ff.de decre.ab ord.fa.l.fi.& quæ
præſumitur,niſi contrà probeẽ,ff.de proba.verius.C.de epiſ.aud.
7 ſi legib.† reſpondebitur ei,ꝙ non debet eſſe ignarus cõditionis
eius,cum quo cõtrahit,ff.de regu.iur.qui cum alio.Sed certè iſte
poterit replicare per l.ff.de exer.act.l.j.in prin.item pro hac parte
facit C.de emancip.l.j. ſed ibi loquitur de voluntaria iuriſdictiõe
in qua alia iura ſtatuũtur,quàm in cõtẽtioſa,vt de offi.præſid.l.2.
vnde prius dictum verius eſt de iuris rigore,vt ext.de ſen.excom,
à nobis.Præſes enim nihil ſtatuere poteſt in ñ ſubditos,vt ff.đ iu-
riſ.om.iu.l.fi.& ſoli perpetuò habitantes obligãtur lege ciuitatis
arg.ff.de pig.debitor.ff.de pecu.idem veſtimẽtum.ff.de here.inſt.
b ex facto.§.teſtes[b].¶† Pone ergo.ꝙ ſtatutum ſit ĩ ciuitate, ne qs
8 inde extrahat bladum, vel aliud: alioquin extrahãs perdat bladũ
& animal:ecce aliquis forẽſis extrahit:nũquid perdet rem & ani
mal?Et videtur, quòd ñ,vt in primis concor. Item ignorãs fecit:
vnde nõ incidit in edictum,ff.de act.& obliga.ex maleficiis. ff.ad
leg.Cor.de ſic.l.j.extr.e.cognoſcentes.Item licet deliquit,ñ iõ đ
bet ei res auferri,qui ñ deliquit, in auth.de mãda.princip.§.opor
c tet[c].Ia.Bal.cõtrà per iura s.inducta.nam in delictis ñ poteſt igno
rantia prætẽdi,ff.ad l.Cor.de ſi.lex Cornelia.Craſſa enim eſt talis
ignorãtia,cùm eſſet per ciuitatẽ publicè promulgatum,ff.de iur.
& fac.ig.regula.& l.nec ſupina.xvj.diſt.qđ dicitis.ext.de poſtu.pl.
c.j.ff.de public.& vect.l. fi.§.2.Dicit tamen,ꝙ debet pœna mitiga
d ri:vt ſi pœna ſit dupli,ſimplum amittat:ſi ſimpli,tũc medietatẽ[d].
9 ¶† Quid ſi extraneus in ciuitate delinquit, nũquid punietur ſe-
cundum ſtatuta ciuitatis ipſius?Et videtur ex præmiſſis,ꝙ ſic,cùm
ſequatur forum illius loci ratione delicti,arg.ff.de bõ.poſ.ex teſt.
mil.l.j.Sed quidam cõtrà,vt ſecundum ius Romanũ puniatur,ar.
10 ff.de pec.licet.§.idem.ff.de iureiur.eum qui.¶† Et ſi iudex aliter
puniat,ipſe puniẽdus eſt,cui ñ licet alium puniẽdi modum inue-
11 nire,vt ff.de pœnis.capitalium.¶ † Quid ſi extraneus ibi portat
e cultellum ꝯ formã bãni?Dicunt quidam[e],ꝙ aut ibi morã traxit,
ita ꝙ ſit veriſimile eũ poſſe bãnũ ſcire:quo caſu in bãnũ ĩcidit, &
puniẽ,vt in p.c.q̃ ꝯ,aut nõ traxit moram,vt ſcire poſſit: & tũc nõ
tenetur,ff.de decre.ab or.fac.l.fi.Super hac materia vide,qđ not.
f ſm Papam,ext.de ꝯſue.ſup rubrica[f].Vtrũ ordinarij & demõſtra-
tores

ADDITIONES.

a C.2.¶Et apertiùs e.ti.de conſtit.c.2.j.reſpon.lib.vj.
b §.teſtes.¶Hæc q̃ſtio,đ his,q ſunt diuerſi fori domicilio,repeti p̃t
in his,q ſunt diuerſi fori profeſſione,vt quia clericus agit ꝯ laicũ
in foro ciuili,an lex municipalis in ea cauſa locum habeat?& dixi
ſuper gl.dec.qđ clericis.de for.compe.ꝙ aduocati illã gl.ad affir-
matiuam allegant.Nunc inſeram ipſorum motiua:inducunt, qđ
s.dictum eſt de reconuentione,3.q.8.cuius ĩ agẽdo.¶Secundò,
quia ꝯſuetudo,vel ſtatutũ loci,vel fori,in quo agiẽ,ſpectãda ſunt
vt præ.c.quæ ꝯ.& 12.diſ.quæ illa.ext.de eo,qui mitt.in poſ.cùm
veniſſent.de teſta.Rav.C.de emãcip.l.j.¶Tertio,qa clericus agẽs
videtur per ſe approbaſſe iudicem & ſuas leges: ergo & recipiat
cõtra ſe,xix.diſt.c.j.ext.de cẽſibus,cùm olim.& qđ ibi no.¶Quar
tò,propter æqualitatem in iudiciis ſeruandam:& ne vnum iudici
um diuerſo iure cenſeatur,ext.de excep.cũ inter.12.q.2.cogno-
uimus.extr.de priuileg.quia circa.¶Quintò,ne actor ſit fauorabi
lior,q̃ reus,ꝯ regulam vtriuſque iuris,ff.de reg.iur.ñ debet.& e.ti.
non licet.lib.vj.¶Sextò,ratione ꝯnexorum,ext.e.ti.tranſlato.cũ
concor.¶Septimò,ꝯſequẽtia acceſſorij,de reg.iur.acceſſorium,
lib.vj.& ibi concor.¶ Octauò,conſtat ſtatutum ñ eſſe factum ex
preſsè ꝯ clericum,ſed generaliter ſuper contractibus,vel litib.or
dinãdis,vel decidendis,qđ non licet in ſpecie,de iure patro.ex li-
teris.de ꝯhen.emp.in modicis.¶Nonò,canõ,quod ciuitas ſtatu
it dicit eſſe ius ciuile,j.diſtinct.ius ciuile. ¶Decimò,quòd etiam
ſecundum canones actor ſequitur forũ rei: & in eius rei foro eſt
ſtatutũ illud:ergo ſequaẽ,xj.q.j.experiẽtiæ.de foro cõpet.cũ ſit.
ADDE vltra ea,quæ habẽtur per nouiſ.in c.quod clericis.de fo.
comp.Bal.cõſ.171.incipiẽte,nũquid clericus.2.lib.vbi ponit, an
clericus cõueniẽs laicum,teneatur compromittere,ſtante ſtatu-
to,ꝙ cauſæ compromittantur?& concludit, quòd aut ſtatutum
dicit,ꝙ compromittaẽ de iure, ita ꝙ eſt compromiſſum iuſtitiæ:
& compellitur cauſatiuè, & fit tranſlatio inſtantiæ, quaſi in quẽ-
dam iudicem delegatum:ſicut ſi ipſe ordinarius đlegaret:qđ poſ-
ſet ẽt inuito clerico.Aut compromitti iubet de facto,& ad tranſi
gendum tẽdit, & ñ poteſt compelli, cùm in generali ſtatuto nõ
includatur aliquid, vel indirectè ꝯ iuſtitia eccleſiarum:alleg.Bar.
in l.ſi quis ſub conditione.de cond.inſt.Imò dicit,ſi dubitatur,an
ſit ꝯ libertatem eccleſiæ,non includuntur clerici propter anceps
periculũ,ad quod ſtatuentes non videntur ſe adſtrinxiſſe.ad hoc
vide etiam Abb.conſ.33.2.lib.& ibi,quid ſi lata eſt ſententia lau-
di contra duos fratres, quorum vnus erat,&c. quis faciet execu-
tionem?
c §.oportet.¶Gui.de Suz.ſuper l.omnes populi.ff.de iuſt.& iur.te
net,ꝙ ſtatuta non ligant forẽſes:alleg.l.fi.ff.de iuriſ.om.iud.quæ
parum facit,& ff.de tut.& cur.dat.ab his.l.ius dandi.& C.qui dare
tu.l.neque.& dicit hoc caſu,ꝙ quia ciues poſſunt modum impo
nere in rebus ſuis,ſi forẽſis inde extrahit bladũ,bene perdit illud:
nec per hoc ſtatutum ligat perſonam,ſed ligat rem,quam p̃t,C.đ
ædif.priua.an in totum.& quæ ſit longa conſuet.l.j.Formabat tñ
quæſtionem de ſtatuto prohibente diſtrictuales,&c.Nõ tñ puto
quòd ſi ponderauit per id,quod promiſerat,vt dixi : & bene dic-
tum eſt De rebus ſuis:qa de iure bladum ext.diſtrictum ſtatuẽtiũ
portatum bene poſſet ꝑ illum diſtrictum ad tertium locum ferri
per l,ſi quis poſt.C.de ædif.priua.viđ etiam,quod ſcripſi de empt.
& ven.§.fi.in prin.in parte 2.
ADDE,an ſtatuta ligent forẽſes,Bar,in l.cunctos populos.C.de
ſum.tri.& in l.j.ff.de iuſt.& iur.& quæ vtrobiq; poſui poſt Alex.
d Medietatem.¶Sed incidit hìc alia quæſtio ſatis trita,de deferen-
te,quẽ includebat ſtatutũ,reperto in via:an locus ſit pœnæ? Gui.
de Suz.ſup l.ſi fugitiui.C.đ ſer.fug.dicit, per illam legẽ eũ teneri:
& ſi confiteaẽ,i.certum.Si verò negat,dicens ſe portare ad domũ
ſuam,vel ad molendinum, ſi verũ eſſet eum habitare vltra locũ,
quo repertus fuit vel molendinum habile ad ſuum vſum eſſe vl
tra illos terminos,excuſareẽ:aliàs non,ſi in loco erat,quo negare
non poterat,quod commiſit,C.de pœn.qui ſententiam.in fi.Iu-
dex ergo debet eſſe circunſpectus,& ponderare prædicta,& ſimi
lia,vt ibi,& ff.eod.titul.reſpiciendum,Sed ipſe idem refert Vber.
de Bobio per eandem legem dixiſſe,iſtum deferentem compre-
henſum cum animalibus oneratis leuiùs puniendum,quàm ſi ef
fectiuè maleficium perfeciſſet.bene probat hoc lex illa:nam cer
tum,eſt,ꝙ ſi is,de quo loquitur lex,ſi fugitiui maleficium perfe-
ciſſet,igne,vel furca mortem pateretur,ff.de pœn.ſi qui aliquid.
s.§.j.tamen ex quo ñ perfecit,non patitur pœnam perficiẽtiũ, vt
ibi.& putat.ꝙ ſi ſtatutum perficientem punit in blado & animali
bus,vel in blado & pœna pecuniaria,iſte punietur in altero tan-
tùm,quod minorem ſapiat læſionem,ff.de pœ.ſi de interpretati
one.& regula,in pœnis.libro vj.Subdit Guido,quòd ſi iſte inuen
tus confitetur,ꝙ animo deferendi iter inchoauit,ſed poſtea pœ-
nituit,nihilo minus punitur,alleg.ff.ad l.Pomp.de parri.l.j.in fin.
C.ad l.Cor.de ſicar.is qui cum telo.& ff.de extraor.cri.l.j.in prin.
pro ipſo allegat ff.de fal.qui falſam.C.eodẽ.ſi falſos. ff. de bo.lib.
qui cùm maior.§.accuſaſſe. Hìc tria mihi veniunt conſideranda,
quæ ſunt diuerſa. Aut enim iſte inuentus fuit continuando iter
ſuum,vt exiret diſtrictũ: & allegatio pœnitẽtię patet falſa.Aut re
uertebatur ſponte:& tunc iuuari debet per pœnitentiam,per ſe-
cunda iura.Aut repertus eſt quieſcere in hoſpitio,vel tugurio ꝑ
quiete ſui & animalium:& hìc procedit etiam dictum Guidonis,
ex quo de pœnitentia,quam aſſerit,nulla ſunt indicia : verba etiã
ſtatuti in hoc veniunt ponderanda,vt extrà de fer.c.2.cum j.glo.
ADDE per hoc,quod volunt Doc.& maximè Imo.in cle.ne in a
gro.de ſtatu reg.de monacho,qui intrat curiam animo damnifi-
candi monaſterium,quòd tamen incurrat pœnam dictæ cle.licet
pœniteat,ſed non punitur de damno non illato.
e Dicunt quidam.¶Quod placet Hoſtiẽ.per id,quod dixi extrà de
ſent.excom.à nobis.id eſt ſuper gl.2.vltra medium.
f Rubrica.¶De conſuetudine tractauit ibi,nõ de ſtatuto:& ibi ſcri
pſi ver.quærebat autem.vide etiam,quod no.ſuprà de inſt.edi.§.
compendioſè.ver.quid ſi de conſuetudine.& ipſe Guid.remittit
ad Roſ.ſuprà de ſen.prol.§.2.ad fi.verſ.qđ ſi præconizatum.& de
hoc per Legiſtas,& per Cyn.C.de ſum.tri.l.j. vbi vide opiniones
diuerſorum.facit,quod ſcripſi de foro compe.quod clericis.Ego
puto per l.fi.proximè allegatam & per decre.2.eo.tit.lib.vj.in ca-
ſibus hìc poſitis,non dico à pœna ſtatuti excuſari probabiliter ig
norantem,non ſolùm in caſibus,qui non cadunt in delictum,ſed
etiam in caſibus,qui cadũt ĩ illud,& vt ſcripſi in præ.decr.2.in no
uella,ſup verbo,furtum.Iuſtifico hoc dictum ſic:Duæ villæ ſunt
vicinæ:altera in diœceſi Bonon.altera in Mutinẽ. Titius vnus ex
illis villis vadit cum aſino ſuo ad aliam,& emit corbem frumen-
ti,& portat:quid deliquit iſte,qui nũquam audiuit prohibitionẽ?
& hoc maximè in locis montanis,vel alpeſtribus facilè eueniret
Qualis etiam rigor eſt dicere,quòd etiam ciuis Imolæ,vel Muti-
næ,quæ loca non diſtant à Bononia vltra dietam legalem:& in il
lis licitè portatur cultellus:intrans Bonon.vbi prohibita eſt dela
tio,illum portat,quòd per hoc puniatur? & eo fortiùs in plus di-
ſtante.Sed econuerſo fateor,quòd apud Italicos multos ita eſt no
tiſſima prohibitio victualiũ deferendorũ,& armorũ ſaltẽ offen-

☞ ſibilium

tores possint licitè leges transgredi, no. secundum Papã, extrà e. a canonum[a]. ¶ Constitutio autem sedis apostolicæ omnes fideles ligat, vt extrà de consti. c. fi. ix. q. 3. cuncta. xxv. q. j. nulli.

ADDITIO.

Visibilium, ꝙ satis in illis procedunt solutiones prædictæ. Secus, in quibus deficeret ignorantia probabilis: pp quod sic seruari videmus. Sed ex quo auctor versatus est in q̃stionibus statutorũ, memor, ꝙ in regula, quod quis. lib. vj. & in quæstione, q̃ ibi posui, dubium indecisum dimisi, an valeãt statuta ciuitatum, quæ permittunt bãnitos, vel rebelles, vel alterius conditionis homines occi di, mutilari, deprędari, vel aliquid tale, sufficiat primũ, ꝓsequi, qua si fortiùs. Primum patet. Ad negatiuam, ꝙ omnis lex, diuina, naturalis & positiua cædes hominum, q̃ homicidia vocamus, ꝓhibet. Diuina intelligo, Veteris & Noui testamenti: primò Exo. xx. Deutero. v. circa med. Nõ occides. de nouo, Matth. v. c. Qui occiderit, reus erit iudicio. Item si tollitur naturale ꝑ diuinum, qđ in lege & Euangelio continetur, vt in prĩ. Decretorũ, & Inst. de oblig. quæ ex delic nas. in prin. & ff. de fur. l. j. in fi. & proprio iure gentiũ, qđ naturali ĩstinctu nefas reputat hominẽ homini insidiari, ff. de iust. & iur. vt vim. in fi. per ius ciuile, vel municipale id tolli nõ potest, 8. dist. c. 2. & c. sequen. Inst. de iure nat. gen. & ciui. §. pe. De iure positiuo canonico & ciuili patet extrà de homi. de cætero. vide sup rubrica ff. & C. ad l. Cor. de sic. Absurdum ergo videtur, ꝙ statuto licere non possit id, quod per omne ius cõstat illicitum: facit cle. de elect. ne Romani. in prin. Ad contrarium inducit Iac. de Aret. ꝙ hoc fit in pœnã contumaciã: præcipuè autem est omnis legis ĩtentio magistratib[9] & iudicibus obediri, ff. de iust. & iur. l. j. in fi. & l. 2. xj. qu. 3. qui resistit. Rationi igit̃ ꝯgruit tale statutum in pœnã contumaciæ, & ad terrorem delinquẽtiũ, ĩ aut. vt omnes obed. ꝑ totum, 4. dist. factæ sunt. Hac de cã excusat̃ faciẽs iussu iudicis id, quod sine iussu esset illicitũ & pœnale, ff. de iurisd. om. iud. si quis. id. §. doli. de infa. l. furti. §. q iussu. & in pręc. regula, qđ quis. lib. vj. & contemptus obesse debet contumacibus, extrà de postu. c. j. ff. de pœ. l. relegati. Quòd autem pœna sit iuri cõmuni consona, ꝓbat secundum vnum intellectum lex, contumacia. ff. de reg. iur. ff. ex qui. cau. ma. l. necnon. & l. sed & si dum. Item committens in legẽ, non debet lege iuuari, ff. de minorib. auxilium. C. đ episcopali audientia, l. 3. extrà de vsur. quia frustra. Item quælibet ciuitas legẽ statuere potest inter suos: & dicitur ius ciuile, 8, dist. quæ contra. ff. de iust. & iur. l. omnes populi. & cùm hoc habeãt à principe, ipsius principis lex esse videtur, C. vbi, & apud quos, l. fi. C. de ve. iu. enuc. l. 2. circa medium: & si propter contumaciam id licet, forti[9] licere debet, vbi de dilicto cõstat, iuxtà illud, Maleficos non patiaris viuere, Exod. 22. & 23. q. v. c. 2. Ad quæstionem videre potes Tho. 2. 2. q. 64. artic. 2. & 3. qui soluit cum Gratiano. in §. ꝓx. allegato, vt dicamus, ꝙ occisio bãniti, vel malefactoris licitè fit, in q̃tum ordinatur ad salutem communitatis: illi igitur, cui salus cõmunitatis est commissa, habens merum imperium, licitè occidit. Concludamus igitur, ꝙ per alium id possit, quod per se potest: & valet ad bonum commune. facit C. quando liceat vnicuique, l. 2. in fi. ibi, pro quiete cõmuni. quia sępe per priuatos pœna talibus infertur permittẽte statuto, quæ per iudices negligeret̃, vt de facto videmus. Constat etiam, ꝙ iura cæteris casibus permittũt hominem occidi: de quibus dixi, vbi bannitis sub litera C. Pro solutione facit 23. q. v. non est crudelis. cum tribus c. seq. quę omnia fuerunt Hieronymi. Non obstat ea. q. quæ minister. Peccat enim, q id nõ agit zelo iustitiæ: & idem esset in iudice: & ad hoc illa dictio Sponte. ad idem 86. dist. odio. & xj. qu. 3. §. si ergo. ¶ Extat alia qõ de statuto, quod permittit impunè bannitum offendi: an impunè possit occidi: Fertur Mar. đ Fa. hanc q. disputasse & dupliciter soluisse secundum ęquitatem: vt si damnatus est ex delicto, quod inferat pœnam mortis, occidi possit: aliàs non: alle. ff. de bo. dam. l. j. & 2. & v. dist. c. j. & 2. De rigore autem, quia communis interpretatio habet ꝯrium, & generaliter sic seruatur, à tali consuetudine & interpretatione non sit recedendũ, extra de consan. & affin. quod dilecto. de consue. cùm dilectus. ff. de legi. si de interpretatione. & l. minimè. & de fundo instr. cùm de lanionis. §. asinam. Dicit sine distinctione tenendum, quòd verbum Offensionis, etiam occisionem includat: & sic propter contumaciam non capitale fit capitale: & veniet plus in executione, quàm in sententia principali. ff. de pœ. capitalium. §. in exulibus. facit extrà de exces. pręlat. ex literis. in fi.

ADDE, quòd valeat statutum, quòd bannitus possit impunè occidi, Paul. de Castr. cons. 33. Alexan. cons. 114. j. lib. Bar. cons. 188. incip. statuto castri plebis. vbi etiam tenet, ꝙ si permittit offendere, permittit & occidere: de quo etiam per Angel. cõs. 287. Paul. de Cast. cons. cxciij. vbi ponit, an puniendus sit, qui occidit bannitum habentem saluum conductum.

a Extrà eo. canonum. ¶ Vbi scripsi super vltima gl.

ADDITIONES NOVAE.

Sco. An nouæ ꝯstitutiones generaliter loquentes limitentur & restringantur per statuta antiqua specialiter loquentia. Gu. de Perusio in l. hæ omnino. ff. si inge. esset di.

In l. qui exceptionem. de condi. indebi. hæc l. docet cognoscẽre statuta fauorabilia ab odiosis q̃a primaria causa inspicienda est non secundaria. s. an prima causa sit fauorabilis vel odiosa. verbi gratia dicit statutum ꝙ soror ñ succedat patri fratre existẽte, certe hoc fit principaliter fauore filij & sic dicitur fauorabile licet secundariò veniat in damnum filiæ. exemplum secundi dicit statutum ꝙ bãnitus possit impune offendi, certe hoc est principaliter in odium hostis publici licet secundario sit in fauorẽ offendẽtis & sic ꝯsuluit Bal. & sic statutum quod est pro parte fauorabile & pro parte odiosum vt est statutum excludẽs fœminas à successione existentibus masculis respectu fauoris debet ampliari respectu odij debet restringi. Bal. in l. 2. de in ius voc. in glo. quæ incipit cum patribus. Bal. aliàs in l. parentes.

Quid si sunt plura statuta disponentia circa idẽ & postea sequatur statutum derogatorium, an dicatur derogare omnibus præcedentibus disponentibus de eodem. Bar. in l. si quis ista. §. si titio. de adimen. leg. & ibi vide quia aut derogatio refertur ad dispositionem aut ad rei de quibus est dispositum.

An possit fieri statutum de in carcerando homines. Bart. in l. titio. §. titio genero. de cond. & demon.

An statutũ quo cauet̃ ꝙ clerici tale quid faciant & si non faciãt quòd ꝯsanguinei eorum teneantur ad tãtam pœnam valeat. Bar. quòd non in l. j. de his quæ pœnæ nomine.

An statutum vel decretum superueniẽs tollat statutum primo factum quod statutum disponit idem quod ius commune etiam si de dicto statuto in dicta constitutione vel decreto non fiat specialis mentio. Archi. quòd sic in c. j. de consti. lib. vj.

An episcopus possit statuta condere in præiudiciũ iuris cõis Ioan in c. fi. de app. lib. vj. vide in quæstionibus domini Frederici de senis qui hoc examinat plenè & concludit quòd non. Io. an. in c. 2. de maior. & obedi. & de cons. dis. 3. c. j.

Nota quòd constitutio episcopi facta in probando aliquen fore vsurarium faciliori modo quam reperiatur à iure cõmuni, valet & tenet Bal. in l. eos. §. fi. C. de vsur. & in l. omnes populi. de iusti. & iu. Bal. no. de constitutione epĩ in materia executorum vltimæ voluntat. s. in l. nulli. de epis. & cle. Albric. in reg. iur. factum à iudice. & Io. an in c. quæ. de reg. iur. lib. vj.

Bal. dicit in l. j. quod met. cau. per gl. ibi ꝙ non est litera nec sillaba in statuto cui non sit dandum ministerium iur. & est gl. quę dicit quòd gaudent breuitate moderni.

In l. omnes C. de peti. bon. subla. libr. x. nota secundum gl. hic ꝙ maioris efficaciæ est statutum positum in volumine statutorum quam quædam reformatio extrauagans in illa. n. est maior præsumpsio quam si sit facta ad petitionem alterius sicut forte dicimus in rescripto. Bar. vbi s̃.

An statutum possit excludere peccatum. Ioã. and. in c. peccatũ de reg. iur. li. 6. in nouella. & an cum periculo animę sit parendum principi idem in c. 2. de æta. & quali.

In l. si fundum. §. his verbis. de leg. j. dicit statutũ ꝙ stetur arbitrio priorũ vel octo ex eis in ꝯcordia qualiter hæc verba intelligant̃. hæc l. videtur velle ꝙ primo debet haberi arbitrium omnium & si non possit haberi sufficit habere arbitriũ octo. & pro hoc fac. l. Pedius. in fi. de arbi. & l. non distinguemus. §. cum in plures. e. tit. sed contra fac. c. cum in plures. de offi. deleg. lib. vj. Bar. in l. hæres meus. §. fin. de condi. & dem.

An statuta ligent forenses, in materia represaliarum. in quinta q. vide Bar.

¶ Baldus de constitutionibus.

QVALITER formetur libellus contra illum. qui fuit de nocte post sonum campanæ contra formam statuti, & qua defensione possit vti, in prin. G. ¶ An statutum locorũ liget aduenas & forẽses, ver. & not. Quod si statutum habet fundamentum iuris naturalis, vel communis, nocet cuilibet, aliàs nõ nocet ignorantibus. Bal. ¶ An forensis extrahens victualia extra districtum, puniatur per statutum illius loci, vers. pone ergo. ¶ An forensis delinquẽs puniatur secundum statuta loci, an secundũ ius cõmune, vers. qđ si extrane[9]. G. ¶ An aduena portãs arma possit excusari ꝓtextu ignorãtiæ statuti, ver. ãte pe. G. ff. de rei vẽ. l. in specialibus. G. ¶ Nota, ꝙ clausula generalis exclusiua ñ refert̃ ad priuilegiatos, vt l. de curionibus. C. de silen. libr. xij. & inclusiua & generalis & formalis non refertur ad odiosos, ff. de lega. j. l. Lucius. per Ia. ¶ Nota, ꝙ illi, qui non possunt disponere, non possunt pœnam adiicere dispositioni, ff. ad leg. Falcid. l. Seius & Augerius. & l. quod de bonis. §. primo. & ideo sicut priores non possunt auferre salariũ do

ctoribus,sic non possunt imponere legem pœnalem conseruatoribus,ne soluant.Secus,si non tenet dispositio: quia est præter legem,vt not.in §.alteri.vide Innocentium de constitut.cùm accessissent.

a ¶ De Rescriptis [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum quot modis dicatur.*
2 *Libellus contra impetratores malitiosè aliquos fatigantes, qualiter formetur.*
3 *Reo contra actorem protestante,qualiter actor ponere debeat.*
4 *Libellus qualiter sit in iudice literis apostolicis abutente formandus.*

1 Sciendum est,quòd † rescriptum est aliud, & aliud priuilegium,vt extrà eod.cùm ordinem.xxv.q.ij. si qua. & c.si ecclesiæ. de quo j.de priuilegiis & de præbendis,Deo dante,dicemus:aliud est ius commune,sicut sunt commissiones & delegationes causarum,quæ communiter fiunt tota die à sede apostolica, quæ procedũt secũdum formam iuris communis Stilus enim cancellariæ domini Papæ super iure fundatur,vt extrà de offic.delegati,P. & G. cum multis similibus. Vnde hîc non esset necesse libellum formari,cùm secundum iuri um negotiorumque varietatem necesse sit eos variari, vt dixi suprà titulo proxim. versic. aliæ verò. Sed quia quandoque dolosi impetratores malitiosè aliquos fatigant, ideo contra eos sic concipiatur libellus.

2 LIB. † Coram vobis domino tali iudice conqueror ego talis de P.filio talis,vel canonico,vel monaho talis ecclesiæ,qui per rescriptum surreptitium, vel falsum me coram tali iudice malitiosè & indebitè tanto tempore fatigauit:propter quod multos sumptus coactus sum facere, grauiaque damna perferre: vnde ago contra eum, & peto ipsum mihi per vos condemnari in expensis propter hoc factis,quas æstimo c.&protestor de faciendis in lite,peto etiam damna & interesse, quæ æstimo l. lib. hæc forma probatur extrà de rescri.c.fin.& c.cæterùm.de appel.vt debitus.¶ Actor ergo sic ponet:

3 † POSITIO Actoris.Pono,ꝙ me coram tali iudice traxisti.Item quòd auctoritate rescripti, quod apostolicum esse dicebas, extrà de offi.deleg.coram.extrà eod.tit. si quando. Item quòd rescriptum illud erat talis formæ:Clemens,&c.ponat totum,extrà de dilat.c.ij.Item quòd tanto tempore me coram tali iudice coegisti litigare auctoritate illius rescripti.Item quòd expendi centum illa occasione.¶ † Item quòd damnificatus fui,& interest mea non

4 litigasse,in l. quia euocatus fui à meis negotiis:vel perdidi talem equum litem prosequendo,& huiusmodi.Itẽ quòd dolo, vel fraude expressisti,vel suppressisti tale quid,quod rescriptum ipsum vitiat:vel erat rasum in loco suspecto: vel aliter abutebatur. quæ exemplifica multis modis,vt extrà de rescrip. nonnulli.& c.fi.& c. super literis.vbi de hoc, & c.ex tenore. & diximus suprà de rescri. præsen.¶ Reus verò ponat in contrarium ad sui defensionem,sicut viderit expedire. ¶ In iudice quoque literis apostolicis abu-

b tente,potest sub forma præscripta formari libellus [b].

ADDITIONES.

a Vide,Quod dixi super parte secunda de rescripti præsen.super rubrica,Rubricæ conuenit quæstio,quam posui super regula,is qui in ius.an rescriptum extendatur ad hæredem, vel successorem. & quam scripsi super regula,vtile.an rescriptum de consecutiuis litis impetrantium à partibus valeat vna partium excommunicata ADDE,an valeat rescriptum, quãdo duo impetrant illud, si alter sit excommunicatus,Rom.consi.cccc vj.

b Libellus.¶ Si dicas corã eius ordinario, facit ad id,qđ scripsi e.ti.c. vlt,super vlt.glo.

a ¶ De Consuetudine [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in consuetudine concipiatur.*
2 *Libellus qualiter super iuribus ratione consuetudinis petendis concipiatur.*
3 *Extraneus faciens contra consuetudinem loci,ad quem declinat,an teneatur.*

1 IN consuetudine sic concipitur libellus.† LIB.Corã, &c. propono ego talis monachus monasterij Carofen.seu syndicus,& procurator cõuentus eiusdẽ monasterij ꝯ T. Andrẽ.monachum,qui se gerit pro electo Andreñ.monasterij.qa cùm electio abbatis in Andreñ.monasterij Carofeñ.de antiqua & approbata cõsuetudine,de cuius cõtrario memoria non existit,ipse de iure eligi non potuit,nec debuit ꝯ præfatam consuetudinem antiquitus obseruatã:vnde peto p̃fatam electionem de facto attentatã,si electio dici possit,cassari,& cassam,nullam & irritam p̃nũciari,nec non electionem ipsam de gremio Carofeñ.monasterij faciendã esse,p vestrã sententiam declarari.hæc forma p̃batur extrà e.cùm dilect⁹.de ver.sig.

b abbate [b].Et sic in aliis consuetudinibus peti p̃t,vt aliquis cogatur ad earum obseruationẽ,vel ad cassandum,quod ꝯ eas sit,vt extrà e.ca.fi.& 2.Super iuribus autem ratione consuetudinis petendis

2 concipitur libellus,vt j.de offi.archid.¶ † Actor ergo sic ponet. POSITIO Actoris.Pono,ꝙ tu es monach⁹ Andreñ.monasterij ext.de elec.constitutis. Item ꝙ vacante monasterio de facto fuisti electus in abbatem ipsius monasterij. Item de antiqua ꝯsuetudine vacante monasterio Andren. monachi Andren. consueuerunt ibi abbatem eligere de monasterio Carofen. vt in præal.decre.& c.abbate.Item ꝙ hoc tanto tempore obseruatum est,ꝙ de eius contrario memoria non existit,ff.de aqua plu.arc.l.j,in fi.ff.đ aqua quot.& æsti.l.hoc iure.§.ductus aquæ. Item ꝙ tales & tales sic fuerunt electi.Item quòd hęc ꝯsuetudo est pręscripta,extra e. c.fi.Item ꝙ fuit obtẽta in ꝯdictorio iudicio,extrà de ver.sig. abbate. ext.de re iu.cùm causa,quæ inter.ff.de leg.cùm đ ꝯsuetudine. ¶ Reus ponat eꝯ,& aliàs faciat secundum ea,quæ no.8.dist. frustra.& extrà e.c.fi.Super seruitiis autem consuetis præstari,concipe libellum,vt j.de censi.Si sit diuersa consuetudo rei iudicis, actoris,& loci ꝯtus:quæ ex illis seruabitur,not.s̃.de fer.§.j. ver.sed pone.&,secundum Papam,extrà de cõsue.super rub.¶ Ibi etiam

3 no.† vtrùm extraneus teneatur, si facit contra consuetudinem loci,ad quẽ declinat:& de hoc s̃ tit.prox. Quanto tempore consuetudo præscribatur,& an talis præscriptio interrumpatur, & q̃ sit differentia inter consuetudinem & præscriptionem,not.infrà de præscrip.ver.de consuetudine.& seq.

ADDITIONES.

a Hanc materiam per modũ Summæ plenè tradidi super dec.vlt.e. titulo:& ad practicam principaliter ptinet, quod ibi scripsi quarto & quinto membro.Ad materiam autẽ pertinet quæstio, quã posui super regula,nemo p̃t plus.quę tractat,an valeat ꝯsuetudo quæ permittit canonicũ testari de fructibus vnius anni post mortem:& quintũ membrum q.sup regula,sine culpa.scilicet an consuetudo præferens primogentium,pręiudicet clerico:attinet etiam,quod dixi s̃.de constitut.de regula,quod omnes.

b Abbate.¶ Quia propriè secundum iura ex cõsuetudine iudicatẽ etiã inter eos,inter quos nõ assueuit magis tradi libellus:& decr. ad præscriptionem.vt dixi e.ti.c.vlt.super vlt.gl. An autem agens necesse habeat in libello consuetudinẽ exprimere, opiniones vide in quarto membro Summæ,de qua s̃.in fin. Scire debes, quòd Ioan.de Bla.prosequẽs tit.de actionibus & libellis, super his post princip.vbi assumit text.ibi,actio nihil aliud est, quã ius:dicit ipse scriptum,subdens,ꝙ etiam ex non scripto potest esse actio , scilicet condictio descendens ex consuetudine:& sic sumpta occasione tractat optimam practicam de consuetudine:& tenet in libello consuetudinem exprimendam.&facit, quod no.in prę.dec.ab bate.in j.gl.Dicit tamen ibi in prin.vlt. col. quòd non est necesse dicere cõsuetudinem approbatam,& legitimè præscriptam.Sufficit enim dicere ꝯsuetudinem,in qua,vt sit necesse etiam alia interuenire,de quibus in positiõibus,vel articulis postea fiet declaratio Multum autem practicat consuetudinem de lapidicinis, de qua in l.venditor.§. si constat.ff.communia præd.& de articulis, qui super consuetudine fundantur, & de ipsorum impugnatiõe, & defensione, vide,quod scripsi suprà de teste,§.nũc videndum. in princip.

ADDE vltra ea,quæ scribuntur in l.de quib⁹.ff.de leg. Et in locis ordinariis, an valeat consuetudo, ꝙ in certo ordine monachorum,ꝙ translatus ad alium prioratum habeat secum omnia bona & actiones rõe primi sibi competentis,vide Oldra.consi.2 84.Et an valeat consuetudo, ꝙ vacante præbenda in ecclesia collegiata,abbas conferat eam canonico antiquiori volenti dimittere suam præbẽdam,ẽt si existant expectãtes apostolici: & quomodo probetur talis consuetudo,p eundem Oldrad.cons.285.Et an valeat consuetudo,ꝙ electus administret ante confirmationem,vide Pet.de Anch.cons.l.Et an in congregatione capituli attendatur consuetudo,Abb.cons.38.2.lib.& per per eundem, qualiter probetur consuetudo,cons.42.j.lib.Et an ex consuetudine dandi candelas benedictas in die Purificationis,possint conueniri parochiani,vide Feder.consi. 155.Et an parochiani soliti aliquid dare rectori ecclesiæ pro assignãda sepultura,& pro exequiis, possint cogi per ordinarium,vide Roma.consili.344. Et an consuetudo municipij possit tollere ius singularium personarum,vide Ange. cons.63.Et an valeat consuetudo,ꝙ pupilli habeant vocem in electione prælatorum & publicorum officiorum, per eundem Ang.cons.68.Multa in materia consuetudinis vide per Alexand. in suis consiliis sub hac rubrica,& inter consilia Bal.in litera C.

ADDITIONES NOVAE.

De hac materia vide Bar.in l.consuetudinis C.quæ sit lon.consue.& Albric.rub.e.tit.Bal.in l.de quib.ff.de leg.

Consu

Consuetudo excusat à peccato c.j.de treu.& pa.per Inn.

Consuetudo est in aliqua ciuitate quæ est postea redacta in statutis dictæ ciuitatis: ago contra Titium ex dicta cõsuetudine an debeam proponere conditionem ex cõsuetudine an ex statuto. not.per doct.in l.j.si mensor fal.mo.dix.in glo.super versi.intentionem.

Consuetudo & vsus an sit idem,gl.ꝙ sic in l.cõsuetudinem.C. quæ sit lon.cõsue.moderni dicunt ꝙ nõ sunt idem sed habent se inuicem vt causa & causatum nam vsus sonat in factum cõsuetudo in ius,nam primitus est vsus seu assuefactio ciuium,ex quo velut ex facto oritur ius vt l.consilio.§.final.de curat.furt.sed tu dic quòd illud quod moderni dicunt verum est quantum in se, sed ꝗtũ in l.cõsuetudinis bene dicit gl.nam cum in l.dicat tex.cõsuetudinis & vsus non est vilis authoritas &c.intelligendũ est de tali vsu qui cõsuetudini sit connexus, id est qui ita cõsonet in ius sicut & ipsa ꝯsuetudo,ne aliàs eadem attributio authoritatis attribuatur diuersis & separatis,contra l.si maritus. de do.inter virum & vxo.Ricar.de Salic.

Ad probandum consuetudinem an sufficiat si testis dicat videre meo ita fuit obseruatũ videtur ꝙ nõ.quia videre ponit tribus modis.s.pro sensu corporis:pro iudicio rõnis & pro opinione loquẽtis. cum profert à teste sub primo modo probat:sub aliis nõ probat nunc autẽ sumitur in tertio modo quia ita vulgaris intelligit hunc sermonẽ, quia si talis sermo vulgarizaretur scriberet proferretur hoc modo ꝙ testis disse che gli pariua cosi.& nota ꝙ vbi j.vulgaris sermo est dubius,transferas in latinũ & scies significationẽ vulgaris.&econtra si est dubiũ in latino vulgariza ipsum & intelliges hec enim est verbi expositio ipsius vulgarizatio & hic est qui dicitur intellectus vulgi l.librorum.§.quod tamẽ Cassius.de leg.3.Bal.in l.de quibus.de leg.

An peregrini ligentur & astringantur consuetudine,Inn.in ca. j.de consuetu.

In cõsuetudine nõ requiritur titulus secus in præscriptiõe dominij vel quasi c.fi.de consuet. per Host. sed an bona fides requiratur ar.quòd sic l.j.in fi.de except.Bal.in opere quod fecit super Inn.in dic.tit.de consuet.

Consuetudo & lex paribus passibus ambulant&consuetudo similis est priuilegio & dat priuilegium.Cy. in l.si lex.C. de eman. liber.

Quam cõsuetudinem seruabit iudex delegatus not. xj.dist.c.fi. Ioan.an.extr.de consue.super Rub.in nouella.Albri. in rub.quæ sit lon.consue.

Nota ꝙ consuetudo parit priuilegium c.super quibusdam. de verb.sig.§.præterea & consuetudo habetur pro veritate l.j.C.de serui.& aqua.

Consuetudo dictat ꝙ primo genitus succedat in regno:quidã habebat primogenitum naturalem deinde habuit secũdo filiũ legitimũ & naturalem:deinde primũ legitimauit:quærit quis succedet?Bal.format istã quæst.in l.quotiens.de rei vend.&tenet ꝙ secundo genitus succedet & nõ primus naturalis,& idẽ Iac.Butr. ratio qui licet naturalis sit prior natura,tamẽ iure fuit posterior. nam naturale & ciuile vinculum ex quibus constat successio fuit prius in legitime nato quam in legitimato.vide Ioan.an.in c.si ne culpa.de reg.iu.lib.vj.in mercuri.

Nota quòd consuetudo est idem quòd statutum Bal. in l.constit.C.de bon.quæ lib.per l.de quibus.de leg.

An per vnũ actũ cõtrariũ cõsuetudini tollatur consuetudo,& idem de priuilegio & statuto.Inn.in c.accedens.de priuile.Bald. in repertorio suo super verbo statutum.

An consuetudo liget clericos Albr.in l.cũ quis.de natura.lib.& l.j.C.de summa tri.& fi.cat.Ioan.And.& Cal. disputauerunt hanc quæstionẽ.Ioan.An.in reg.iur.sine culpa.de reg.iur.lib.vj.in mercuri.suis format hanc quęstio.facit quod no.Ioan.An.in c.postulasti.de foro comp.fac.quod not.Bal.in simili in statuto in l.cunctos populos.de summa trini. & fid.cat.& l.si quis in conscribẽdo,de epis.& cle.& l.vendit.de contrah.emp. Bal.in aut.cassa.de sacrosan.ecc.& Bar.in l.cunctos populos.& dominus ant.de but. in c.quod clericis.de for.comp.

Quod vsus mulierum nõ inducit cõsuetudinẽ l.j.ff.de leg.quia lex est cõsultum prudẽtũ virorũ nõ mulierũ & ideo sicut consuetudo est lex & lex nõ possit fieri per mulieres ita nec consuetudo.ita no.Bar. nam Augusta non potest cõdere leges l.princeps. & ideo &c.ar.l.de quibus.de leg.

Statuto ciuitatis cauetur ꝙ si quis commisserit delictũ puniatur in centũ, certe si fecerit delictũ leui culpa nõ p̃t agi cõtra eũ criminaliter l.j.de Abige.& sic nõ p̃t agi ꝯ delinquẽtem ex leui culpa ad pecuniam applicandam fisco.quia tunc dicitur agi criminaliter.l.si qua per calumniam.C.de epis.& cleri.

An valeat cõsuetudo ꝙ canonicus possit testari de certa parte sui redditus.vide in quæstionibus dominicalibus lxiiij.quæs.quæ incipit,consuetudo est.ad quod vide capitul.relatum de testam. & capitul.quia sepè.de elect.lib.vj.& cap.præsenti. de offic.ordina.lib.vj.

¶Bald.de Consuetudine.

NOTA,quòd seruatur dictum:& si nihil est dictum, seruatur cõsuetudo,vel statutum, ff.si seruit.vendi.l.& si forte.§.modus.vbi de hoc.& facit ad multa. Pro materia vide doctores in l.de quibus.ff.de legib.& in rubro & nigro,C.quæ sit longa consuetudo per Summistas & Doct.

a ¶De Postulatione [a]. Rubrica.

SUMMARIUM.

1 *Postulatio quid sit,& an differat à petitione.*

2 *Postulatio quibus sit publicanda.*

3 *Postulatio per modum scrutinij facienda, qualiter sit formanda.*

4 *Electores dubitantes, an aliquis sit eligendus, vel postulandus,qualiter loqui debeant.*

1 POstulatio †est gratiæ petitio.Nam ad eam admittendam superior ex gratia mouetur: cùm ex ea nulli ius tribuatur,extrà eo.bonæ.ij.Cùm ergo actio sit ius ꝓsequẽdi in iudicio,id quod nobis debetur,vt Insti.de actio.in prin. ad eam quidem petendam nulla competit actio, ff. de adim.leg.rem legatam.ff.de euic.ad res donatas.quare libellus non est in ea necessarius. Petitio tamen superiori potest porrigi in hac forma:

FORMA libel. Coram vobis sanctissimo patre domino Clemẽ. &c. propono ego talis syndicus. seu procurator capituli talis ecclesiæ,quod ipsa ecclesia pastoris solatio destituta,canonici ipsius ecc.esiæ de electione tractantes futuri pontificis,vocatis omnibus,qui voluerunt, potuerunt, & debuerunt commodè interesse:demum post varios & diuersos tractatus in tres ex seipsis,videlicet in tales, potestatẽ prouidendi de pastore ipsi ecclesiæ vnanimiter transtulerunt:qui talem hominem,vtique honestæ conuersationis,sufficientis literaturæ,&c.in ępiscopum & pastorem ipsius ecclesiæ postulauerunt:quam postulationem alter eorum suo & aliorum nomine in communi publicauit: quare supplico nomine dicti capituli postulationem ipsam de benignitate & gratia sedis apostolicę admitti & approbari:dictumque postulatum eidem ecclesię per vos concedi in episcopum & pastorem,vt ex

b trà eo.c.2.3.& 4.[b] ¶†Et no.quòd postulatio publicanda est capi

2 tulo,& non populo,vt probatur & not.secundum Papam,extrà

c de elect.in causis.ver.post modum [c]. ¶†Cæterum si fiat per scru-

3 tinium, tunc retentis omnibus aliis vsque ad verbum Interesse, iunge,procedentes per formã scrutinij electi fuerunt tres de collegio fide digni,scilicet tales,qui secretè & sigillatim vota cũctorum examinauerũt,& in scriptis redacta mox in communi publicauerunt:& tandem, collatione habita diligẽti,repertum est,omnes, vel duas partes in magistrum Gulielmum postulãdũ in scrutinio consensisse.quam postulationem P.archidiaconus eiusdem ecclesiæ de mandato omnium celebrauit, ac etiam solẽniter publicauit:quare supplico,&c.vt s.extrà e.bonæ.ij.& de elect.scriptum. Hanc autem formam latiùs & meliùs prosequaris ex his, quæ ĩ.tit.prox. continentur. Positiones autem formabuntur super processu hinc & inde, si qui se huic postulationi opponant.

4 ¶†Si verò dubitant electores,an aliquis sit eligendus,vel postu

landus,dicant postulando eligimus,& eligendo postulamus: vel

d sic:eligimus & postulamus,prout meliùs valere põt, & de iure[d].

ADDITIONES.

a ROFFR.de hac tractat in libello iuris canonici,in fine primæ diuisionis,q̃ fuit de electionibus& postulationib.&vide,q̃d dicam super rub.seq.Guido Magado.tractat de hac parte in c.54.& duobus seq. & in tribus rubricis illas sequentibus mistim tractat de his,quæ electis & postulatis incidunt.

b Et 4.¶Hanc formam posuit Roffredus in libellis iuris canonici, vbi ponit libellum in postulatione.Mihi non placet ille libellus, in quo nulla causa postulationis exprimitur. Si fuisset episcopus ille postulatus,illud sufficeret,vt probãt illa iura.Puto tamẽ actorem excusari,quia simul cum hac petitione porrigebatur postulatio, in qua expressa erat postulationis causa: putà defectus natalium,ætatis,vel ordinis:de elect.innotuit.& c.cùm nobis.& c.dudum.j.

c Ver.post modum. ¶Ibi scripsi super verbo, publicarunt. secundum eum,quòd consuetudo seruat contrarium.

d Prout melius valere p̃t,& de iure. ¶Ista vltima per verbum singulare prolata,est hodie pp dubium approbata:præcedens verò reprobata:quod dic,vt eod.tit.c.vnico,lib.vj.quòd in dubio iure propter opiniones ibi dixi super gl.in hoc.

¶De Elect

a ¶De Electione.a Rubrica.

Voniam hæc materia vtilis est, & quotidiana, & multùm in ea circa ea, quæ facti sunt, errari consueuit, idcirco sup hac aliqua subiiciamus: & primò de via scrutinij, tanquam ordinaria: secundo de via compromissi: tertiò de via quasi inspirationis, disputantes.

ADDITIO.

a EST Sciendum, q Guido Magado postea archiepiscopus Ebredun. & demũ Cardinalis, ꝯposuit libellum de electionibus faciendis, quẽ p modum textus & glossarum ordinauit: & trãmisit dño Berengario et postea Cardinali, sed prius episcopo Biteren. quæ dñs Berengar. versa vice in opus, quod per alphabetũ super Summa Host. composuit, & vocauit Oculum, copiosè dicto domino Gui. direxit. Ipse aũt dominus Gui. in libello pdicto plano stilo loquendo ignaros faciendarũ electionum in iure & facto plenissimè informauit, quem libellum per certos legum doctores obnixè rogatus in q̃tum iura noua illum secuta, l. Sexti, cuius prædicti ambo ꝯpositores fuerunt, & clementinarum, exigunt, breuissimò reformauit. & quia ad practicam illam hodie cõiter recurs⁹ habetur. hîc breuiùs pertransibo, cùm etiam ibi gl. de theorica & materia satis tradant. Est secundò sciendum, q bene Compostel. antiquus fecit Summam de materia electionum satis breuem & vtilem, quam per rubricas diuisit: in qua fecit procemium incipiens, quanquam pleriq;. fecit etiam conclusionẽ per versus tales,

Hoc Bernardus opus fecit, non sine labore.
Sed labor est facilis, quando superatur amore.

Tertiò sciendum est, q Rof. finito opere libellorum in iure ciuili, formare voluit libellos in iure canonico, & in ipsius operis prĩcipio opus diuisit in xij. partes: quarũ prima fuit de electionibus, & postulationibus. & hæc habet circa v. chartas. Secunda fuit de iurib⁹ episcopalibus, metropoliticis, & archidiaconalib⁹: reliquas partes videas. Sed hoc scias, q quinq; vltimas non habemus. finitur eñ op⁹ in 7. Si mo[illegible], vel aliter id euenerit, hoc ignoro. Hoc etiã scias, q Rof. in tractatu electionis vltra libellos in fine posuit formas [illegible] requirẽda licẽtia Imperatoris, vel Regis, super electione fienda, & de petendo ꝯsensu electionis iã factæ hic auctor & Gul. nõ curarunt de his, e. tit. cùm terra. in fi. & c. qđ sicut. & vide, quod ibi scripsi in prin. Libellos ẽt formauit Bonaguida sui operis parte ij. in prin. Quartò q̃stiones regularũ ad materiã faciẽtes hæ sunt Super regula, factũ legitimè. de electore excõicato post votũ, depositũ, & publicatũ: vel econuerso. Super regula, in toto de duobus eligentibus, quorũ vn⁹ eligit alterũ Super regula, mora. de canonicis priuatis p statutum epi, qui pacifice possidentes eligunt platum. Super regula, odia restringi. de eligente in episcopũ bigamũ, mutilatũ, vel excõicatum, an incurrat pœnas concilij. Super regula, qđ alicui suo. de non habente vocẽ in electione ex defectu ordinis. vel aliàs, an illã habere poterit nomine alieno Super regula, ratũ. quartũ eius mẽbrũ, de electione vnius ex duobus ꝯpromissariis ratificata per socium. Attinet quæstio regulæ, non firmatur. de qua ĩ. de renun. super rubrica. Ad materiam additur q̃ō, quæ fuit de facto: respicitq; hîc, quæ in prin. sequitur episcopus & capitulum fecerunt statutũ tale, q super oĩb. arduis, quæ imminerẽt facienda, citarentur, vel vocarentur absentes, ẽt extra prouinciam, dummodò non distarent vltra septem dietas legales à finib. ciuitatis: & citarentur vel vocarẽtur per literas exprimentes citationis cãm, & per certum nunciũ portarentur: aliàs citatio, vel vocatio non teneret: & quod fieret, non valere declarantes certas causas arduas, electiones episcoporũ, vel habentiũ dignitates, vel psonatus in ecclesia, collationes canonicatuũ ipsius ecclesiæ, alienationes iurisdictionũ, vel bonorũ spectantium ad ecclesiã: mutua, q̃ ꝯherẽtur vltra certã summã, & quędam alia: post tempus vacauit ecclesia: quidã ex canonicis non fuerũt sic citati: quidã se opponũ electioni factæ p psentes: & dicũt pp id electionẽ nullã: q̃ritur, qđ iuris, cùm electus dicat illã valere, & ratificari posse p comtẽptum, vel non sic vocatum. Pro electiõe facit, q episcopus cum capitulo substantialia formæ electionis, q̃ tradit concilium, qa pp. de ele. vel q̃ circa personã statuit concilium eo. tit. cùm in cunctis. alterare non posset minuendo, vel addẽdo: putã de secundo, q ñ eligeret in episcopũ minor xl. annis, vel q eligi posset maior 28. De primo, q vota publicè dicerent, vel q sine scrutatorib. q̃libet scriberet votũ suũ, ad hoc vltra iura vetera. xxi. dist. inferior. de maioritate & obed. cùm inferior. & similia: sufficiat decr. ne Romani. cle. de ele. q dicit, ꝯstitutiones cõciliorum saltẽ p inferiores à Papa, ñ posse modificari, corrigi, vel mutari, vel aliquid eis detrahi, vł dispẽsari in aliqua earũ parte, vł eis renunciari: septẽ verba posuit, vt oẽm casum, q cõtingere posset, includeret, vt ibi no. vocatio aũt absentiũ ñ est de substãtilib. formę, quorũ trãsgressio faciat electionẽ nullã, de elec. eccłia. 2. & c. qđ sicut. fa. eo. tit. venerabilẽ. Si statutũ igił epi & capituli annullandum, vel ratificandum nõ potuit facere nullum, sicut nec econuerso nullum non posset facere annullandum, vel ratificandum. & hoc teneas. ADDE ad quęstionem formatam vltimo loco latius Oldr. consi. clix. incipiente, impugnatur electio. vbi ponit, quòd tale statutum erat iuratum: & latè examinat per tres columnas.

SVMMARIVM.

1 *Ad electionem celebrandam qua via procedatur.*
2 *In electione celebranda qui sint vocandi.*
3 *Citatio etiam personalis qualiter in celebranda electione fieri dicatur.*
4 *Conqueri non debet se contemptum, qui tempore citationis in electione celebranda non fuit in loco, vnde citari debuerit.*
5 *In celebranda electione si vagabundus non fuerit citatus, an capitulo oberit.*
6 *Pueri an ad electionem sint vocandi.*
7 *Vocatio eligentium qualiter fieri dicatur.*
8 *Literæ electionis præsentatæ debent esse apertæ: de qua præsentatione fiet publicum instrumentum, ne malitiosè negetur.*
9 *Citatio electorum publicè in domo, vbi habitant, fieri debet, ne fortè quis latitans dicat se contemptum.*
10 *Absens, & si obitum prælati sciat, & diem electioni statutam, nihilominus citari debet.*
11 *Electores vbi debeant conuenire.*
12 *Electoribus viam ordinariam in eligendo eligentibus, faciendum est de huiusmodi electione publicum instrumentum.*
13 *Electione consumata qualiter electus veniat declarandus.*
14 *Electionem debere fieri in scriptis, non est iure cautum, sed consuetudine obtentum.*
15 *Electio, collatio, & solennizatio, à quibus, & qualiter fieri debeant.*
16 *Electio an possit fieri per illum, qui primam vocem habet in capitulo. & n. 20.*
17 *Odium, amor, & fauor, humanos solent peruertere sensus.*
18 *Electionis completo scrutinio, qualiter vota singulorum in communi publicabuntur.*
19 *Appellatio, ne vota eligentium publicentur, an sit valida.*
21 *Collatio prælaturæ, vel beneficij, qualiter, & à quibus fieri dicatur. & nu. 23.*
22 *Prælatus non in quiete, sed in solicitudine debet esse.*
24 *Collatio facta aliquo absente, an possit postea ratificari. & nu. 27.*
25 *Electio per vnum nomine vniuersitatis, vel maioris partis fieri insolita est.*
26 *Pronunciatio electi sub qua verborborum forma fieri debeat. & nu. 2.*
29 *Potestas habens electionem pronunciandi ex officio, quibus verbis vtetur.*
30 *Electio an possit alicui extra gremium demandari.*
31 *Eligendus in prælatum non est alius, nisi is, in quem omnes consenserint.*
32 *Electio qualiter dicatur singularis.*
33 *Canonicis in pronunciatione non concordantibus, præualere debet maior pars.*
34 *Electionis publicatio sub qua verborum forma concipiatur. & nu. 35.*
36 *Electionis solennis publicatio non est de forma, seu substantia electionis.*
37 *Electione celebrata, & publicata, decretum electionis sub speciali verborum forma conficietur.*
38 *Electus in prælatum qualiter possit commendari.*
39 *Instrumentum dicitur de præteritis, non præsentibus, testificari.*
40 *Decretum electionis quandoque in modum instrumenti publici conficitur.*
41 *Litera super electionis confirmatione lecta, semper decretum petendum est exhiberi.*
42 *Decretum electionis sub qua verborum forma concipiatur. & nu. 73.*
44 *Electores debent ad maiorem cautelam decretum speciale conficere.*
45 *In solennitate electionis quot sint decreta facienda.*
46 *Decretum electionis an probet ipsam electionem esse canonicam.*
47 *Electio abbatis quam solennitatem requirat.*
48 *Libellus qualiter concipiatur, vbi de electione in iudicio contenditur.*
49 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi duæ electiones fuerunt in discordia celebratæ.*
50 *Libellus de minùs idonea electione an debeat causam continere.*
51 *Electio cassanda est probato aliquo, propter quod debeat cassari.*
52 *Canonicus quilibet potest petere cassari electionem in ecclesia sua minus canonicè factam.*
53 *Libelli circa confirmationem electionis non admittendi, qui sint.*
54 *Actiones veteres extinctæ vtiliter competere possunt.*
55 *Libelli quidam sunt, de quibus vltima pars potiùs cognoscenda est, quã prima.*
56 *Libellus non recipitur cum adiectione, quæ aduersario obsit: nisi dicat, quid ei accrescat.*
57 *Sententia secundum formam petitionis est dictanda.*
58 *Libellus qualiter concipiatur, cùm aliquis eligitur, vel præsentatur ad regimẽ alicuius ecclesiæ in discordia.*
59 *Libellus coram Papa, seu eius auditore concipiendus, vbi metropolitanus nollet electionem sibi præsentatam confirmare.*
60 *Libellus possessorius qualiter concipiatur, vbi electio fit aliquibus exclusis, seu contemptis, qui sunt in quasi possessione eligendi.*

61 Canonico ecclesiæ in prælati electione contempto, qualiter fieri debeat libellus.
62 Agens contra canonicum super iniuria in iure eligendi, qualiter libellum concipiet.
63 Libellus contra indebitè intrusum in possessionem alicuius ecclesiæ, qualiter sit concipiendus.
64 Libellus contra illum, qui electioni de se per abusum secularis potestatis factæ consensit qualiter concipietur.
65 Electus in rectorem alicuius ecclesiæ collegiatæ, quibus verbis in confirmationis petitione vti debeat.

¶De via scrutinij tanquam ordinaria.

1.§. Ad Electionem celebrādam hac via proceditur. Ecclesia enim pastoris regimine destituta, capitulum, siue
siue canonici præsentes statuent certum terminum ad electionē
1 celebrandam. † de quo fiet publicum instrumētum [a]: in quo nar-
a rabitur, qualiter tali die cedente, vel translato, vel defuncto tali p̄
lato talis ecclesiæ, eiusq; corpore ecclesiasticæ tradito sepulturæ capitulū, seu tales, q tunc in ecclesia p̄sentes erant, conuenientes in vnū, talē terminum cum continuatione sequentium dierum ad electionem celebrandam vnanimiter statuerunt, vt ext. eo. ecclesia. ij. in prī. & c. Cumana. in prin. & c. cùm in veteri. in prin. &
b c. bonæ. ij. [b] qui terminus erit competens, s. talis, q intra illum absentes, qui vocandi sunt citati venire commodè possint, consideratis locorum distantiis, & personarū, & temporis qualitate, ar. extrà. de dilat. c. j. non tñ nimis longus: quia in electionibus est mora periculosa, vt in præ. dec. cū inter vniuersas. & e. ti. ne pro defectu. Licet autē aliquis ex canonicis in termini assignatione noluerit interesse, nihilò minus erit ad electionem vocandus, nisi se
c absentauerit fraudulenter [c]. Qui verò interfuerunt, non sunt ad electionē vocandi: quia qui certus est, nō debet amplius certiorari, ff. de ac. emp. & ven. l. j. licet secus sit in eo, qui scit ecclesiam
2 vacare, qui nihilò minus est vocandus, vt iā infrà dicā. ¶† Deinde super termini assignatione certificandi & vocādi sunt omnes, qui de iure, vel de consuetudine debent, volunt, & possunt commodè interesse, & qui sunt in possessione, vel quasi, eligēdi, extr. de causa pos. & prop. cùm ecclesiæ. & de elect. querelam. & c. Cumana. vt statuto ad hoc termino ad electionē conueniant cele-
3 brādam, vt extr. eo. quia pp. ¶† Et not. q si scitur, vbi aliquis est, & est in loco. vnde vocari debet, citādus est personaliter, sed si nescitur, tūc citari debet in loco, vbi cōiter morari consueuit, p publicum edictum, vt extr. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. c. fi. extr. de cler. non resi. ex tuæ. & c. ex parte. de foro comp. ex parte. &
4 vide s̄. de cita. §. sequitur. ver. illud etiam. & seq. ¶† Quòd si tempore citationis erat in loco, vnde citādus erat, sed tempore electionis nō, obest capitulo, si non citauerit: quia interest citati, arg. ff. si quis in ius voc. non ie. l. ij. §. fi. extr. de elect. cùm inter R. Sed
d & si tempore electionis fuit in loco, vnde citari debuit [d], sed tempore, quo alij citabātur, nō erat, nō obest electioni sine ipso factę nō enim potest conqueri se cōtemptum esse, ex quo tempore ci
5 tationis non fuit in loco, vnde citari debuerit. ¶† Vagabundus autem, qui q̄nq; est intra fines electoribus deputatos, aliquando extra, si non citetur, non obest capitulo: licet aliqua die intra tēpus, quo citationes fiunt, fuerit intra fines arg. ff. de insti. sed & §.
6 conditio. Tutius tamē est hūc citari ad domum. ¶† An pueri vo
e candi sint ad electionem, no. fm Papam, extr. de ætа. & qual. c. 2. [e]
f Itē quis debet vocare [f], de maio. & obe. c. j. Qui aūt vocādi sint, & per quos, & qualiter, require in Repertorio, eo. ti. ver. q̄n & qua-
g liter. & ver. an vocatus. & versi. quis debet vocari [g]. ¶Fiet autem vocatio in hac forma:
7 FORMA. † B. præpositus & capitulum Massilieñ. ecclesiæ tali canonico Massilieñ. Auinione cōmorāti, salutem in domino Iesu Christo. Discretioni vestræ significam[9], q bonę memorię R. quōdam episcopus noster die tali viam fuit vniuersæ carnis ingressus & corpus eius reuerentia debita ecclesiasticæ traditū sepulturæ. Ne ergo ecclesia nostra propter diuturnam vacationem grauem
h patiatur in temporalibus, & spiritualibus, læsionem, diem [h] talē cum continuatione sequentiū dierum ad tractandum de futuri electione pontificis, & ad electionem celebrandam duximus statuendū. Quocirca vos reqrimus q citamus, quatenus die ipsa nobiscum ad tractandum & coeligendum vnà nobiscum conuenire curetis: alioqin nos ex tunc ad ea procedere curabimus, ve-
i stri absentia non obstante [i]. Quòd si forte iusto impedimento detenti venire nequiueritis, & velitis alicui de canonicis cōmittere vices vestras, ad nos sufficienter vestrū specialem nuncium & idoneū trāsmittatis, q iuxta statutū generalis cōcilij super ipso impedimēto faciat plenā fidem. Hæc forma probatur extrà eo. cùm in
8 ter vniuersas. & c. quia pp. & c. bonę. 2. ¶† De præsentatione aūt
k illarū literarū, quæ apertæ debēt esse, fiat publicū instrumētū [k],
9 ne possit malitiosè negari, vt quandoq; fieri vidimus. ¶† Itē si aliquis latitat, ne citatio ad eum perueniat, vt sic possit dicere se ɔtemptum, prout scimus quosdam malitiosè fecisse, fiat publicè citatio

ADDITIONES.

a Instrumentum. ¶Formā huius, & eorū, quæ sequuntur in hoc §. ponit pleniùs Gui. de Ma. in suo libello, parte 2. in primis formis vsque ad formam compromissi: & materiam prosequitur parte j. c. 22. vsque ad 3. 5. de agendis ante quàm veniatur ad formas, tractant xx. prima capitula.

b Et c. bonæ. 2. ¶Ista iura factū narrāt. nō eīn est hoc de substātia, vt scripsi eo. tit. qa pp. in fi. formę scriptū, vbi numero substantiali, sed fuit de facto quæstio: dic sic, concorditer statuta conuenientes electores, q pari numero discordarūt, aliquibus volētibus eligere, & aliis volētibus terminū ,progare, & ,progarunt ɔdicētibus reliquis numero pari, qui ad electionem processerunt: reliqui termino per ipsos prorogato, citatis primis alium elegerūt quæritur. q̄ electio valeat? Et certū est, q pars maior terminum ɔcorditer statutum prorogare nō potuit. super quo oīno vide, qđ scripsi eod. tit. ecclesię. 2. gl. plus dixit Inn. ad finem gl. & sic electionem in termino fiendā impedire non potuit. sufficiat regula, n̄ præstat. cū suis exemplis, li. vj. Quòd nō tenuerit ,progatio, patet quia quod requiritur in termini præfixione, etiam requiritur in prorogatione, de iudeis, consuluit. ff. loc. qui ad certū. de iure do. stipulationē. & de iud. l. ij. §. fi. & l. si iudex. quę benè facit, extrà de off. del. de causis. & not. eod. ti. P. & G. in prin. vlt. gl. Sicut ergo in prima præfixione termini requiritur saltem maior pars capituli, quod est regulare in corporib. ff. quod cuiusq; vniuer. l. nullum. C. de decur. nominationum. ergo & in prorogatione: & fortiùs: quia in illa tollitur ordinatum à capitulo, qđ p partē nō maiorē fieri non p̄t, extr. de his, quæ fi. à præ. c. j. Vnde p̄fixio primi termini facta per capitulum, est loco cuiusdam decreti decurionū, qđ rescindi nō potest, nisi ob publicam vtilitatē: quæ tamen hîc aduersatur, cùm illa requirat vacantes ecclesias expediri, & vacationū dāna vitari. Iura sunt nota. Item in pari causa prior est conditio prohibentis: sufficiat regula, in pari. cum concor. lib. vj. Prohibētium ergo diffinita mutari. melior debuit esse conditio: & sic valuit ipsorum electio. Secundò etiam stare non potest: quia etiā si prima fuit cassanda, debuit contra illam expectari sententia, & ob hoc solùm non valuisset secunda: eodem titulo, considerauimus. & c. bonæ. 2.

ADDE latiùs videndam hanc additionem per Old. eius consil. 122. incipiente, Citato capitulo.

c Fraudulēter. ¶Scilicet in fraudem citationis: secus: si ob aliā fraudem, secundum Inn. & Host. super quo vide, quod ibi satis scripsi eodem tit. ecclesia. ij. super gl. 2.

ADDE, qa si generalis alicui[9] ordinis citat ad certā diē in aliquo loco pro faciendo capitulo generali, & ipse interim moriatur, an sit op[9] noua citatione ad electionem alterius generalis? vide Pet. de Anch. consil. 407.

d Debuit. ¶Vide no. in præ. decr. ecclesia. in glossa, iste dixit. & qđ ibi scripsi prope finem, & eo. tit. quia propter. §. illud. in gl. ij. in cuius fine inuenies, quod sequitur.

e c. 2. Et est terminatum, quòd non, si sunt minores 14. ann. eo. tit. ex eo, quod. lib. vj.

f Vocare. ¶Sup. not. per eum.

g Et versic. quis debet vocari. ¶In his facit remissiones, tantùm ad formas remisi in prin. huius §. j.

h Diem. ¶Cautū est, q exprimatur hora, s. de mane hora missæ, & capituli celebrandi, vt etiam ponit Gul. in libello c. 4. & parte 2. ī prin. Tamen ex quo intimatur diem illam statutam, intelligendū est de hora solita diei ad celebrandam electionem, vt satis scripsi eodem titulo, cùm nobis olim. super gl. nunquid. versi. sed nunquid die. vbi omnino videas.

ADDE, q citatus ad certum actum debet adesse hora, qua ille actus solet expediri, Panor. in d. c. cùm à nobis. & in c. consuluit. de officio deleg.

i Nō obstāte. ¶Solet addi, & vobis vlteriùs nō vocatis, ēt si ad alium terminū fuerit electio ,progata. Et nota, qa per clausulam sequentē appareat vocari debere ēt illos, quos cōstat ɔmodè, vel sine periculo n̄ posse venire, dummō ɔmodè vocari possint: quia poterūt ɔmittere. An aūt ɔmittere teneāt, dic, vt no. eo. ti. bonæ j. i gl. si citati. Adde, q̄n, & qualiter absētes sīt vocādi, Fed. cō. 268.

ADDITIO. Adde tu oīno vidēdū Old. ɔs. cclix. īcip. īpugnaт electio. & Pau. de Ca. ɔsi. 4. īcip. circa primū dubiū. ī prima parte ɔs. & ponit remissiuè Pet. de Anc. ī c. cū oēs. cir. finē, de ɔst. Hen. Ferrā.

k Instrumētum. ¶Præcipuè si nuncius n̄ fuit iuratus: & tamē licet sit iuratus, quia non v̄r esse publicus: & de publico etiā est dubiū. vt plenè scripsi s̄. de citat. §. sequitur. ver. nunquid credetur. Cōsulo, q fiat instrumētū, maximè si esset suspicio citatum nō vēturū.

citatio in domo & loco, vbi habitat, vt s. & sic non poterit impe-
30 dire electionē. ¶†Itē licet absens sciat prælati obitum & diem
statutum, nihilominus consulo, quòd citetur, arg. in præ. decret.
cùm inter. quia constitutio dicit Vocaris, qui volūt, & c. licet vbi
scit terminum, venire teneatur, arg. ff. de act. em. & ven. l. j. in fin.
31 ¶†Debent autem conuenire in ecclesia, vel in capitulo, si pos-
sunt, vt extrà eo. quod sicut. vel in alio loco idoneo, si ibi conue-
nire non possunt, vt 23. dist. in nomine. Vbi autem ex causa soli-
tus locus mutatur, & locus & causa in citatione inserantur, ar. ex
trà eo. bonæ. 2. & de dila. c. j. & de rescr. c. fi. Omnibus autem in lo-
co statuto simul conuenientibus, diligenter deliberent, an per vi
am ordinariam, s. scrutinij, an verò per viam compromissi proce-
32 dere malint. ¶†Si ergo viam eligant ordinariam, de electione
huiusmodi fiat publicum instrumentum, in quo cōtineatur, qua-
liter diligenti deliberatione præhabita placuit omnibus & singu
lis, & omnes concorditer consenserunt per viam scrutinij pro-
cedere: quo facto sic procedent. Eligant enim ex ipso collegio, &
non aliunde, nisi fortè aliqui extra collegium vocem habeant in
electione de consuetudine, vt prædixi, tres fide dignos, vel etiam
plures, vel pauciores, arg. ff. de offi. præsid. l. 3. extrà de testa. rela-
tum. ij. responso j. extrà de elec. in causis. & c. cùm dilectus. & cap.
cùm in iure. licet bonum sit, quòd tres tantùm sint, si commodè
a fieri potest, vt satisfiat verbis concilij generalis [a]. ¶†Vnde dicit
33 Vin. non sufficere dare vnum. De qua electione etiā fiet publicū
instrumētum, quibus detur potestas per idem publicū instrumē
tū, vel per scripturam à duabus personis factam, vt extr. de prob.
quoniam contra. secretò ac sigillatim vota cunctorū, nullo omis
so, & sua examinandi: vel sua primò scrutentur alij à capitulo ele
b cti [b], & in scriptis ea redigendi, & redacta mox in communi publi
candi: & hoc, vt sciatur, & qui, & in quē cōsenserint: & meriti ad
tum, zeli ad zelum, numeri ad numerum, collationem faciendi:
& collatione per eos habita diligenti, eum eligent, in quem inue
nerint omnes, vel maiorem partem & saniorē capituli consensis-
se, vt extr. e. quia propter. ita quòd vnus ipsorum de consensu &
voluntate aliorum duorum scrutatorum vice sua & collegarum
& aliorum omnium, qui in his cōsenserint, electionem pronun-
ciet in scriptis, & solenniter celebret, & alia faciat, prout compro
mittentibus placuerit, ff. de arbit. non distinguemus. §. de officio.
34 ¶†Quod tamen electio fiat in scriptis, non est iure cautum, sed
consuetudine obtentum: ergo obseruandum, extr. de consuetu.
cùm dilectus. ff. de legi. minimè. xj. dist. ecclesiasticarum. Verunta
men ita ampla potestas non datur à cōcilio scrutatoribus: sed sup
plétur per aliam decre. eodem titu. cùm dilecti filij. & per alias: &
vtile est sic seruari, vt multis malitiis & appellationibus occurra-
tur. Et huic instrumento super potestate tradita cōfecto, omnes
subscribant: dicentes: & ego talis prædictis interfui & consensi, &
prædictam potestatem eis contuli: quo facto sigilla omnium &
c etiam capituli apponantur [c]. ¶† Si verò capitulum non concor-
35 daret in talem & tantam potestatem dandam, sequantur for-
mam concilij generalis, secundum quam scrutatores non ha-
bent potestatem, nisi scrutandi vota aliorum, ac scribendi, &
in communi publicandi: collatio autem & electio & solenni-
zatio fient per alios, vt iam dicam. Et vide super hoc, secundum
Papam, extr. eo. in Genesi. & secundum do. meum, in summa eo.
36 ti. qualiter. ver. eligatur. & seq. ¶†Quidam tamen dicunt, quòd
absque alio mandato potest electio fieri per illum, qui primā vo-
cem habet in capitulo: quod tamen iure cautum nō est expressè.
est tamen ar. ad hoc extr. eodem, Osius. in fi. & de obli. ad ratioc.
d c. vnico. §. fin. [d] ¶†Hoc facto, isti tres trahent se ad angulum, vel
37 partem capituli, vel ecclesiæ, extr. eod quod sicut. in princ. & de
appel. quā fronte. & seriatim ac singulariter vocabunt quemli-
bet de capitulo solùm per se, C. de testi. nullum. Danielis exēplo
& primò illum, qui primam habet in electione vocem de consu-
etudine, vt extr. eod. auditis. ff. de albo scri. l. j. & dicent ei secretè:
Frater, sicut boni operis sibi comparat fructum, qui rectū tenet
in eligendo pontifice iudicem: ita graui semetipsum afficit dam-
no, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum, vt lxj. dist.
miramur. & ideo Deum præ oculis habens, cuius nunc causa tra
ctatur, non facias tibi Deum & Apostolos eius, aduersarios, cu-
ius vicarium eligere debes, vt xxv. dist. ab exordio. extra. de sacra
vnct. c. vnico. §. per frontis. Non te abducant odium, amor, vel fa
uor, quæ humanos peruertere solent sensus, 3. q. v. accusatores,
vel testes. xj. q. 3. quatuor. non timor, non pecunia, vt in præ. con
cor. & lxxix. dist. si quis pecunia. extr. de re iud. cùm æterni. ext. de
testi. quoties. non lucro tuo prospicias, sed vtilitati communi. nō
enim libero iudicio præferendam sibi examinat personam mēs,
quam cupiditas ligat, 8. q. 2. dilectissimi. vij. q. j. scias. extr. de post.
præl. bonæ. j. præferas tuæ matris ecclesiæ salutem tuæ terrenæ
voluntati. Ideo adiuramus te per Deum viuum, & in virtute Spi-
ritussancti, & sub periculo animæ tuæ, quòd consentias in eum,
& eum nomines, in quem ex voto consentis, & qui in tempora-
libus & spiritualibus tibi videri debeat melior & vtilior ecclesiæ,
& sanctior, & per quem meliùs iura possint ecclesiæ defensari. 8.
q. j. licet ergo. extr. de offic. cust. c. ii. extra. de appel. constitutis. Et
tunc ille dicat: Ego credo P. meliorem & vtiliorem, & in eum cō
sentio, & eum nomino & eligo in episcopum & pastorem, vel, si
vis, vbi dixi, & eligo, dicatur Eligendum: & tam interrogatio, quā
responsio & adiuratio redigantur in publicam formam, vt extra.
eod. cùm inter canonicos. & hoc per tabellionem clericum, si
nesciunt scribere: quæ dic, vt s. de edi. inst. §. restat. versic. quid er
e go [e]. Vel si non possit haberi tabellio, duo ex eis hoc scribant [f],
f vt s. & sic omnes scrutentur. ¶† Completo autem scrutinio, ipsi
18 scrutatores, seu vnus de mandato aliorum mox, id est nullo con
g trario actu intermedio [g], hoc modo vota singulorum in com-
muni publicabunt. hoc enim facere possunt, vt dixi. dicent enim
præsente capitulo: Nos examinauimus vota singulorum, & no-
stra sigillatim: placet vobis, quòd ea publicemus? Et illi dicēt. pla-
cet: & sic publicant, id est publicè legunt, vt quod secretè actum
19 est, ab omnibus sciatur, extr. de hæret. cùm ex iniuncto. ¶†Qui-
dam tamen fatui quandoq; appellant, ne vota publicentur: sed ta
lis appellatio nulla est: vnde dicitur in concilio, nullo prorsus ap
pellationis obstaculo interiecto. Actus enim iste dilationem nō
capit: vnde appellatio non admittitur. & est simile extr. de appel.
20 qua fronte. ff. de appella. reci. si res. ¶†Publicatione autem facta
collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad ze-
lum fiat per capitulum, extr. e. quia propter. & c. in Genesi. nisi ac-
tuum sit, quod eam faciant scrutatores, secūdum do. meum: licet qui
dam hoc dicat. & pronunciationem & publicationem expediri
debere per eum, qui primam habet in capitulo vocem. super qua
vide in Repertorio eo. tit. ver. de publicatione. Si autem collatio
& electio fiant per aliquos, quibus commissum non est à capitu-
lo, aliis de capitulo tacentibus, & non contradicentibus, tacitur-
h nitas habebitur pro consensu [h]: & tenebit, quod factum erit. Et
i sic obtinuit [i]: quia ratihabitio mādato comparatur: & qui tacet, con
sentire intelligitur, ff. man. qui fidei. arg. in his, quæ no. extrà de p̄-
sum. nonne. Vel dic, quòd scrutatores facient collationem, ne &
in aliis eligendis discordia fiat, arg. ff. de vac. mu. prætor. §. fi. ff. de
arbi. itē si vnus. §. si duos. quia totum capitulum non posset in col
latione facienda bene concordare, ff. de orig. iur. l. ij. §. deinde. qa
quot capita, tot sententiæ, de consec. dist. 4. sicut in sacramentis.
21 & extra de concess. præb. quia diuersitatem. ¶†Fiet autem colla
tio sic: si enim vota diuisa fuerint in plures scrutatores, seu aliqui-
bus hoc onus incumbet, erūt in medio capituli: & publicatis vo-
tis in cōi inspiciēt à capite scripturæ. ff. d' eden. argētarius. & legēt
sic: & A. & B. & C. consenserunt in P. Item ex altera parte legent,
C. D. E. & c. consenserunt in M. & sic computabunt dicentes: Do-
mini, nos inuenimus maiorem numerum cōsensisse in P. nam cū
sint in vniuerso xl. canonici, xxv. consenserunt in episcopum P.
& xv. in M. Item inuenimus, quòd tot personæ, seu personatus,
seu dignitates habentes consenserunt in P. & plures, quàm in M.
Item inuenimus meliorem zelum ex parte eligentium P. quàm
ex parte eligentium M. nam illi elegerunt bonum & vtilem vi-
rum: in istis autem caro & sanguis reuelauit, suum consanguine-
um eligendo. Hinc est, quòd licet Ioseph, qui cognominatus est
Iustus, consanguineus esset, & vir ex apostolicis, non tamen fuit
electus

ADDITIONES.

a Concilij generalis, ¶Vbi de hoc gl. dicit, vt j. & vide, quod super ea dixi.

b Electi. ¶Hoc omnino vide, quod dicam j. super forma, olim bonæ. in fi. & de sic. j. Gui. quia statim hoc in versicul. hîc affecto. de scrutatione votorum illorum trium. & eius forma nullam facit mentionem.

c Apponantur. ¶Hoc non seruatur, sed sufficit instrumentum: & in magno collegio nimis esset longa mora.

d §. fi. ¶Vide j. ver. publicatione.

e Ver. quid ergo. ¶Ibi de hoc remissiones dedi.

f Scribant. ¶Inepta locutio respectu proximi dicti, ibi, si nesciant scribere.

g Intermedio. ¶Vide, quod dixi eodem tit. quia propter. super gl. prima.

h Pro cōsensu. ¶In hac re meritoria, & concupiscibili, scilicet quod expediatur ecclesiæ prouisio, vt scripsi post Inn. eo. tit. in Genesi. & in gl. no. secundum. ante finem.

i Obtinuit. ¶In curia percepi Papam Io. diffinisse in causa monasterij sancti Dionysij prope Papis. valere collationem & communem electionem factam, tacente capitulo, per extraneum.

22 electus ab illis:† quia erat vir quietus:sic enim interpretatur Ioseph:imò elegerũt Mathiam, qui vir solicitudinis interpretatur: & sic bono zelo ducti fuerunt, 21.distin.cleros.in prin.& 26.q.j. §.j.& c.ij.nam prelatus non in quiete,sed solicitudine debet esse, vt in præd.c.cleros.& 23.quæst.8.conuenior.21.quæst.j.in canonibus.Item inuenimus P.maioris esse meriti,quia literatior, prouidentior,honestior,sanctior, melior, quàm M. & potentior ad iura ecclesiæ conseruanda, 8.q.j.licet.extrà de offic.cust.c.ij.extr. de appel.constitutis.& in præ.c.in canonibus.prope fin.& præterea vbi maior est numerus, melior præsumitur esse zelus, vt ex-
23 trà eod.dudum.j.& c.ecclesia.ij. ¶† Quod autem de collatione facienda dictum est,probatur etiam iure ciuili,& aliis collationibus. nam si debet fieri collatio bonorum hincinde ex vna parte: quæritur,quid,& quantum alter habuerit: & sic illa bona conferent, & succedent,vt C.de collat. & ff.de collat.bonorum, & ff. de col.dotis,& in authen.eod.titu.per totum,& facit.ff.de cond. & demonst.cùm seruus. Vbi autem vnus solus cõcorditer in scrutinio nominatus est,non habet locum collatio nnmeri ad numerum,meriti ad meritum, zeli ad zelum. Fiet tamen tunc collatio talis per eum,qui maior est:vtrùm scilicet nominatus sit de legitimo matrimonio natus,& sufficientis ætatis,& scientiæ,& in sacris ordinibus.quòd si hæc concurrerint, procedatur ad electionem,extrà eod.cùm in cunctis.Arg.tamen,quòd etiam,quando vnus solus concorditer nominatus est, collatio sit facienda, vt
a in præd.c. quia propter.& c.cùm post [a]. ¶†Item non est de sub-
24 stantia,quòd singuli faciant collationem,sed sufficit tacitus consensus.Item si collatio fiat aliquo absente,potest illam ratificare.
25 quæ dic.secundum Papam,vt extrà eod.in Genesi.¶†His igitur peractis duo tribuant potestatem tertio electionem pronunciandi,& publicandi nomine suo,&omnium ꝯsentiẽtium,vt patet in his,quæ nota.suprà de sententia,§.sequitur.ver.sed & si. quia vn⁹ debet eligere nomine omnium,vel maioris partis,extr.eo.in Genesi.ff.de arbit.si in tres. vel etiam iuxta præmissa capitulum hoc alij committat:de quo fiat publicum instrumentum,vel scriptura à duobus, in qua certa persona eligenda exprimatur, ne fraus possit, vel malitia adhiberi per eum, qui electionem pronunciabit,eligendo eum fortè,de quo actum non fuit: sicut in electione Lugdun.proponitur esse factum:& in continenti electio & ꝓnunciatio fiant,vt ext.de ele.cùm post. & c. Cumana. & c.ecclesia.id est,quæ electio & pronunciatio primò capitulo fiet, vt extra. de elect.in causis. prope princ.& c.cùm inter canon.& fiet in hac forma.
26 †FORMA Pronunciationis.In nomine patris & filij & Spiritus sancti,amen. Anno,mense& die tali,ego talis vnus de tribus scrutatoribus,à tali nostro capitulo nominatis & electis ad faciendũ scrutinium & electionem futuri pontificis nostri,secundum formam superiùs prætaxatam,ipsa diligenter seruata in omnibus,de voluntate & consensu & mandato collegarum meorũ,vice mea & sua & aliorum omnium in his consentientium,& ex potestate mihi& ipsis tradita,inuocata Spiritus sancti gratia.vt ext.de elec. cùm terra. ad honorem Dei & gloriosæ Virginis matris eius, & talis sancti nostri patroni,cui⁹ negotium agitur,& omnium sanctorum:talem specifica.vt j̃.§.proxi.versicul.electione. in quem collatione facta reperimus omnes, vel maiorem, vel saniorem partem capituli nostri,seu collegij,in scrutinio consensisse,in nostrum & nostræ ecclesiæ episcopum eligo & pastorem,eandemque electionem in his scriptis pronuncio,extra.de elect.cùm inter canonicos. Post hæc campanæ pulsentur. Et est vtile, quòd canonici subscribant in instrumento electionis, vt in prædict.ca.
27 cùm inter canonicos. ¶†Quidam tamen in hac pronunciatione recitant,qualiter præsentibus omnibus placuit eis per formã procedere scrutinij: & qualiter fuerunt citati & omnia præmissa; quod non est improbandum.Si autem aliquis absens sit,cùm electio publicatur,bene poterit postmodum ratificare:quod dic,secundum Papam,vt extrà eo.in Genesi.Si autem non sit tanta potestas scrutatoribus à capitulo data,capitulum det alicui potestatem pronunciandi & publicandi,qui dicet sic:
28 FORMA.Tali ecclesia pastoris solatio destituta, vocatis omnibus,qui debuerunt, voluerunt & potuerunt commodè interesse,assumpti fuerunt tres de collegio fide digni,s. talis & talis,qui secretè & sigillatim vota cunctorum diligenter inquirerent, & in scriptis redigerent, & redacta mox in communi publicarent: qui quidem in commisso sibi procedentes negotio,secretè & sigillatim vota cunctorum diligenter examinare curarũt,& in scriptis fideliter redegerunt,& redacta mox in communi publicauerunt.Habita igitur in capitulo collatione diligenti numeri ad numerum,zeli ad zelum,meriti ad meritum,inuentũ extitit,quòd omnes,vel maior, vel sanior pars in P. consenserunt.Vnde mihi potestatem eligendi & electionem pronunciandi & publicandi vnanimiter contulerunt:idcirco ego Christi nomine inuocato, vel Spiritus sancti gratia inuocata, ex potestate mihi ab omnib. specialiter concessa,nomine omnium & meo pronuncio electionem de ipso faciendam,&eum eligo in episcopum& pastorem ecclesiæ memoratæ.Præmissa probantur extra.eo. quia propter.
b & c.in Genesi [b]. ¶†Et not.ꝙ si aliquis potestatem electionem ꝓ
29 nunciandi ex officio,vel à capitulo,vel à parte sua sibi datã tunc potest in singulari,vel in plurali dicere:Eligo talem:vel,eligimus talẽ.Nec est necesse, ꝙ dicat nomine capituli,vel aliorum,qui in eum consenserunt:quia tunc semper cõis intelligitur.electio: & tunc eligitur,qui eligendus erat:licet sit securius, quòd dicat nomine capituli,vel etiam illorum,qui in eũ consenserũt.Si aũt eligens non habeat mandatum,vel officium eligedi,sic dicat: Eligo talem nomine capituli,vel illorum,qui in eum cõsenserunt:tũc si propter consensum & ratihabitionem sequentem, quæ mandato comparatur,videtur communis electio,vt s̃.ver.publicatione.prope princ.aliàs si simpliciter diceret,eligo,intelligeret electio singularis,vt extr.eod.in Genesi.nec sequens capituli ratihabitio excusaret,cùm nomine capituli electio facta nõ sit.De ratihabitione capituli ideo dixi:quia si consentientes,vel maior pars nollet pronunciationem eius ratam habere,non valeret,cùm de mandato,vel officio non haberet.Vin.autẽ no.in præ.c.in Genesi.quòd capitulum,vel maior pars potest vni mandare, vt ꝓnũciet:& ille dicet,eligo talem pro me & ꝓ istis:& ipsi dicant,placet nobis.nam totius synodi est vnum anathema,xvj.q.vj.consuetudo.ad idem 23.dist.illud.in fi.8.q.j.Osius.ext.de ob.ad rario.c.vnico.Nam & si plures sunt argentarij,vel omnes edant,vel vn⁹ subscribat,ff.de ædil.edic.si quis ex argentariis,§.j.Itẽ post vnius subscriptionẽ plures subscribũt,17.dist.§.hinc etiã.in fin.Vel potest dicere,illi mãdant mihi,vt ego pronunciem pro eis,vel pro me: vnde ego & ipsi eligimuus talẽ,ff.de verbo.oblig. si procurator. Non aũt dicet,ego eligo pro me talem,&pro aliis eundem:quia sic esset singularis elector:quod prohibetur,vt in pred.c.in Genesi.coniunctim enim creãtur duo rei stipulandi, vel promittendi,
c Inst.de duob.reis pro.in prin.Si autem dicit:Nos eligimus [c] talem
d tũc valet:quia communis est electio [d]. ¶†Quid,si ille eligit eum,
30 in quẽ omnes,vel maior pars cõsenserunt,canonici verò dicunt ñ sic mandauimus?Resp.sufficit probare,quòd ei mãdauerint eligere:nec postea canonici audientur,eod.tit.quia ꝓpter.&c.cùm dilecti.Item nõ est vis,si is,cui mandatur,sit extrà gremiũ:quia et
31 totam electionem possent cõmittere tali,ext.e.ti.cãm. ¶†Quid si maior pars capituli,putà xij.qui debent eligere,consentiunt in P.& quatuor ex illis mihi mandant,vt ꝓnunciẽ de P.& octo mandant,ꝙ non eligam nisi A.nunquid si eligo P.valet electio?Et videtur,quòd sic. Alius enim nõ est eligendus,nisi is,in quem omnes cõsenserint,vt in c.quia proper.& ex quo illi octo nõ eligũt aliis accrescit,ff.ad l. Aquilia. si dominus.§.si coniunctim.& post collationem statim sequi debet electio,vt eo.tit.cùm post.Vinc. dixit, quòd non debeo pronunciare:quia non habeo mandatũ à xij.vel à maiori parte ipsorum:secus autem esset,si illi cõpulsi per superiorem,vel admoniti nollent eligere: & quatuor mandarẽt
32 vni,vt pronunciaret,vt eod.tit.publicato.¶†Sed quid si omnes cõpulsi nolint pronunciare.& vnus solus eorum pronunciat,nũquid talis electio est singularis: & videtur, quòd non:quia iussus facit,ff.ad l.Aquil.liber homo.&quia eligere tenebatur,ff.de bo. lib.q cùm maior.§.fi. & quia omniũ vicem & defectum supplet, xij.q.ij.non liceat.Dixit Vin.quòd non valet talis electio:ipse ta-
33 men ex quo per eũ non stat,non est dignus pœna. ¶†Quid si canonici non cõcordant in pronunciatione?Resp.præualet maior pars.

ADDITIONES.

a C.cùm post.¶Et hæc teneas,vt dixi in c.quia propter.super ver. omnes.& in c.ecclesia.j.in gl.no.secundum Inn.scilicet quòd nõ fieret collatio numeri ad numerum&c.sed fiet collatio de numero,zelo,& merito.

b In Genesi.¶Hic incipit additio ex dictis Vinc.in decr. in Genesi. & durat vsque ibi,consequenter.finis tamen ibi, porrò.non fuit Vincen.

c Eligimus.¶Nullo casu,siue per scrutinium,siue per compromissum fiat electio,licet vti plurali,eod.tit.sicut eum.lib.vj. ADDE: electio facta per verba pluralis numeri valet, dummodo incontinenti se corrigat: & si non se corrigeret, superior deberet cõpellere capitulum, vt eligeret illũ electũ primò ꝯcorditer nominatum:& casu,quo esset deuoluta potestas ad superiorẽ puidendi, superior ipse sine iuris offensa nõ posset de alio prouidere, q. de illo in quẽ oẽs consenserunt,vt not.Inn.Compost.Host.in c. publicato.de elect.vt habetur in quæst.Old.183.inci. factum tale est.sed ipse Old.cõtrarium tenet sequenti q. inci. pater sancte.

d Electio.¶Dic,vt prædixi.

pars. Porrò si is, qui cōmunē electionem pronūciat, excōicatus est, aliis hoc ignorantibus, non vitiatur propter hoc electio aliàs canonica: quæ nō à proferente ipsam, sed à votis singularibus suum sortitur effectum: & quia hoc non est publicum officium: licet secus sit in voto cuiuslibet iure suo eligētis, & in dicto testis, & in sentētia iudicis excōicati: quia hæc ab ipsis proferentibus su
34 um sortiuntur effectum. ¶ † Cōsequenter autem cōueniēte populo ad pulsationē campanarum [a], j, dist. ius militare. extra. de homi. Ioan. per alterum ex electoribus ad hoc deputatum publicetur electio ī communi, id est coram clero & populo, vt in præ. c. cùm inter canonicos. & c. in causis. viij. q. j. licet. & cātetur. Te deum laudamus, solenniter: & electus deportetur ante altera & intronizetur [b], vt ff. de elec. ecclesia vestra. j. ¶ Publicationis autem forma hæc erit:

35 FORMA publicationis. † Recitabitur enim processus totus, ꝑut iam in forma pronūciationis dictum est, & finaliter sic adiiciet: quam electionem vobis denuncio, & in præsentia omnium di-
36 co solenniter publicandam, vt in præ. concord. ¶ † Et not. quòd non est via, per quam fiat hæc solennis publicatio, cùm nō sit de forma, seu substantia electionis. Vnde pōt fieri vel per scrutatores, vel per capitulum deputatos, vt in pre. c. quia propter. vel per ipsum capitulum: nec etiam cassatur electio, si solennis publicatio omittatur, dummodò electio non sit clandestina. Celebrata igitur & publicata electione decretum electionis in hac forma, secundum dominum meum, conficietur.

37 ¶ FORMA decreti. † Almo ac beatissimo patri: vel sic, sanctissimo patri & domino suo Clementi, diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ summo Pontifici, decanus, vel præpositus, vel prior, & capitulum talis ecclesiæ cathedralis, seu collegiatæ, vel regularis, eius humiles, fideles, ac deuoti filij pedum oscula beatorum: & hoc, quando omnes sunt cōcordes: alioquin dicatur, decanus talis & tales canonici eiusdem ecclesię Si verò scribatur metropolitano, sufficit dicere, reuerēdo ī Christo patri, ac domino Dei gratia tali archiepiscopo, vel primati, tales eius deuoti filij reuerentiam tam debitam, quàm deuotam. Sacris canonibus nouimus esse cautum, vt vltra tres menses pontifice proprio non vacet ecclesia cathedralis, ne pro defectu pastoris dominicum gregem lupus rapax inuadat, aut viduata ecclesia in suis facultatibus graue dispendium patiatur: ea propter bonæ memoriæ R. episcopo nostro tali anno & die, sicut Deo placuit, viam vniuersæ carnis ingresso, corporeque ipsius, prout moris est, ecclesiasticæ tradito sepulturæ, vel translato, vel cedēte, vel deposito, nos tales cōuenientes in vnum ad electionē futuri pōtificis nostri canonicè celebrādam, talem terminum duximus statuendū. Citatis igitur interim, & tunc præsentib. omnib. qui electioni celebrādæ debuerūt, voluerunt & potuerūt commodè interesse in capitulo, vel ecclesia, vel tali loco ad hoc apto, & honesto. seu consueto, nos incœpimus de electione futuri pontificis tractare: sanè post diuersos tractatus inter nos habitos, & nominationes diuersarum personarū simplices, ac discussiones, & inquisitiones multiplices, tādem placuit nobis vniuersis & singulis per viam scrutinij ꝓcedere, & nostræ viduitati ecclesiæ prouidere: ideoq; elegimus tres, s. tales, de nostro collegio fide dignos dātes eisdem vnanimiter plenariam potestatē, vt secretò & sigillatim vota cunctorū, id est sua & nostra diligēter inquirerent, & ea in scriptis redigerent, & in scriptis redacta mox in cōi publicarēt: & tā numeri ad numerū, quàm zeli ad zelum, & meriti ad meritū collatione per eos habita diligenti, illum eligerent, in quē in uenirent omnes, vel maiorē partem, & saniorem nostri capituli, siue collegij consensisse: ita ꝙ vnus ipsorum de consensu & volūtate aliorū duorū scrutatorū vice sua & collegarum aliorū oīm electionem eādem pronunciaret in scriptis, & solēniter celebrarēt: qui secedentes in partē, primò vota sua, ita ꝙ duo scrutabantur tertium: secūdò tres simul vota oīm aliorum, sicut nobis postea retulerunt, secretò & sigillatim diligenter inquisierunt, & in scriptis redacta mox in cōi publicauerunt, & in nostra præsentia ꝑ eādē fm formā eis datam tam numeri ad numerū. q̄ zeli ad zelum, ac meriti ad meritū collatione habita diligenti, talis vnus ex scrutatorib. de voluntate & consensu & mandato illorū talē, in quē repertū fuit oēs, vel maiorē partē & saniorē nostri collegij, seu capituli. quorū subscriptiones inferiùs ꝯtinētur, in ipso scrutinio ꝯsensisse, vice sua & collegarū & omniū aliorum in his cōsentientium, inuocata Spiritus sancti gratia, in nostrū & nostræ ecclesiæ eligit episcopum & pastorē, virum vtiq; plenæ & maturæ ętatis, vt pòte qui iam 30. annū ętatis suę excessit: virum vtiq; sufficientē, & idoneū, de matrimonio legitimo susceptū, & in sacris ordinibus cōstitutum, moribus, vita & literarum sciētia meritò cōmendatum; extr. de elect. cū in cunctis. in prin. ac in temporalib. circunspectum, ext. de renun. nisi cùm pridē. §. pro defectu. 38. dist. per totum, 86. dist. fratrem. & potentem iura ecclesiæ de

38 fensare, vt extr. de ap. constitutis. ij. ¶ † Potes eum ēt aliter commendare, fm canones illos, 33. dis. qui episcopus. lj. dist. c. fi. 8. q. j. oportet. & c. seq. sic scilicet, natura prudentem, docibilem, moribus temperatum, vita castum, sobrium, suis negotiis semper cauentē, humilem, affabilem, misericordē, literatum, & in lege Domini instructum, & in scripturarum sensibus acutū, in dogmatib. ecclesiasticis exercitatum, doctum, pauidū, irreprehensibilem, & maturū. Vel sic, prout in libro pontificali reperitur. & xxv. dist. §. nunc autē. virū vtriq; prudentem hospitalem, morib. ornatum, castum, sobrium, māsuetum, deo & hominib. per omnia placentē. Tamen contra conscientiam non loquaris. xxij. q. ij. primum. extr. de præscrip. c. fi. & de simo. per tuas. ij. vnde sufficit prima commendatio. postea iunge: & electionē pronunciauit in scriptis, & extrà publicauit hoc modo. In nomine patris, & c, vt s̄. ver. his igitur. vsq; ibi, post hoc cāpanæ, & c. hoc saluo, ꝙ ibi post illud verbum Nostri, seu Collegij, debet sic addi, quorum subscriptiones inferiùs continentur. Dictā verò electionem sic canonicè & solenniter celebratam & publicatā in communi omnes vnanimiter recipimus & approbamus, Te Deum laudamus, more solito cū cordis iubilo decantando, s̄. ver. consequenter, Idem verò electus electionem huiusmodi sibi die tali præsentatam, licet ex humilitate se insufficientem & indignum asserens, multipliciter excusaret, nobis tamē vehementer instantibus, timens diuinis dispositionib. contraire, iugo diuinæ vocationis ceruicē cordis humilians, inuocato diuinæ pietatis auxilio, die tali humiliter votis fratrum assentiēdum duxit: non tā timidè, q̄ deuotè electionem ipsam officium, onusq; impositum, vt prodesse valeat, suscipiens & acceptans, ij. q. vij. sicut is. C. de epis. & cler. l. si quēquā. 8. q. j. in scriptis. xi. q. 3. qui resistit. extra. de renun. nisi cum pridem. prope princ. Ideo autem posui de die præsentationis & acceptationis. nam hodie electores, quàm citò commodè possunt, debent electionem præsentare electo, ac petere eius assensum, quem electus intra mensem præstare tenetur à tempore pręsentationis: alioquin ex tunc priuatus est ipso facto iure sibi ex electione huiusmodi acquisito: nisi talis esset persona, quæ non posset absque superioris licentia consentire: quo casu debet superior inquiri: qui si intra congruum tempus concedere licentiam nolit, poterunt ex tūc electores ad aliā electionē procedere, vt in decr. Greg. X. eod. tit.

ADDITIONES.

a Campanarum. ¶ De qua suprà inter duas vltimas formas, & tantum interuallum induxit additio.

b Et intronizetur. ¶ scilicet in sede episcopali: & vt dixi in dec. qualiter. e. ti. super ver. immiscuit. omnes cōcordant: sed electus hoc permittens, non incurrit in generalē cōsuetudinē, quæ hoc habet. Scripsi ēt in decr. auaritiæ. eo. ti. lib. vj, super ver. immiscere. ꝙ si pompizat, vel splendidus viuit, nō est locus pœnæ. Habui in curia fuisse obiectum electo, ꝙ sic intronizat⁹ cum crucis signo iterato à dextris & sinistris, vt est moris populo per cāpanā cōuocato: vbi hoc dicit, bene dixerat tamen simpliciter, & finis causæ habuit, ꝙ ꝓnunciatum fuit electū ꝑ id non incidisse in pœnā administrantis: & merito sic debuit fieri. in quo sciendum, ꝙ est q̄dam benedictio. quæ est ꝓpria episcoporum: & fit cum solennitate, ꝑmittendo: sit nomen dn̄i benedictum, & c. de hac intelligit c. ministrare. 26. q. 6. & ibi no. & de consec. dist. j. c. cùm ad celebrandas. & dist. v. conenit. in fi. de priuil. abbates. lib. 6. vbi plenè patet, ꝙ talis benedictio nō perinet ad abbates. nisi ex priuilegio papali: & tunc cum imitatione istius c. id pōt, & non aliter. Est alia benedictio, scilicet solennis, q̄ faciunt cum signo crucis, & sine etiam sacerdote: & de hac de conse. dist. j. missas. & c. seq. 2 5. dist. ecce. Has etiam faciunt in lectionibus, quæ in matutinis leguntur, vt in ꝑd. c. conuenit. & xxj. dist. deniq;. Benedicunt & prima coniugia, de secun. nup. c. j: 2. & 3. xxxij. dist. seriatim. Concluditur ergo, ꝙ benedictio non solennis, cōis est episcopis & sacerdotib⁹. In materia ergo pœnali, in qua fieri debet interpretatio benigna, sufficiat regula, in pœnis. lib. vj. cum concor. Interpretabimur, vt à sacerdote, nō ab episcopo, vel electo, factum fore. Quòd pœnalis olim ītelligēda sit hodie inflicta ipso iure: patet e. ti. nosti. & c. qualiter. & in c. auaritiæ. lib. 6. Iustificatur ēt ex alio capite. Punit ergo administrans: sed iste actus nō est propriè administratiuus, qui constare vr̄ in aliqua gestione: vnde l. ij. ff. de admin. tuto. dicit, incipit gerere atq; administrare. & decr. auaritiæ. dicit, administrationi se ingerere: & subdit, gerere. recipere, vel immiscere: hoc denotat actum, non signum tantùm. & facit etiam in auth. vt hi, qui ob. §. pen. Col. vij. bene facit ff. de fur. si quis vxori. §. neque verbo. ADDE de hac additione latius per Old. consi. cclxvj. incip. q. talis. vbi dicit ita per Papam Ioan. XXII. pronunciatum cum consensu plurimorum Cardinalium.

a eod.ti.quam fit.lib.vj.vbi de hoc dicemus a. postea subiunge: Bea-
titudini igitur vestræ: & hoc, cùm Papæ scribitur: & sunt hæc ver
ba in decreto libri pontificalis. Si verò archiepiscopo, vel patriar-
chæ, dices: Reuerendæ igitur paternitati vestræ duximus vnanimi
ter supplicandum, vt electionem suprà dictam dignemini con-
firmare, & electo nostro prædicto munus consecrationis per
sacram vestrarum manuum impositionem impertiri, quatenus,
auctore Deo, nobis velut pastor idoneus, & toti episcopatui, vel,
si est archiepiscopus, vel primas, toti prouinciæ in his, quæ ad epi
scopum, vel archiepiscopum spectant, præesse valeat, & prodes-
se: nosque & alii sibi commissi sub eius sacro regimine possimus
coram Domino salubriter militare. Et potest hîc poni clausula il-
la, quæ est j.§.proxim.versicul.item not. Vt autem omnium nos-
trorum vota in prædictis & singulis omnibus concordasse, & in
hanc electionem & petitionem conuenire noscatis, maiestati a-
postolatus vestri: vel si scribit metropolitano, vel patriarchę, dici-
tur, benignitati reuerendæ paternitatis vestrę, hoc canonicum de
cretum mittimus roboratum propriis manib. & subscriptum, vt
extra.de elect.innotuit.extr.de postul.præl.bonę.ij.ver.nec noce
bat.lxiii.dist.quanto. & ad maiorem cautelam sigillis capituli no-
39 stri, & etiam propriis sigillatum. ¶† Postea is, qui primam vocem
habet ratione dignitatis, vel ordinis, vel temporis, vt extr. de ma-
io.& obed.c.j.& c.per tuas.& c.statuimus.& xvii.distin.§.huic.&§.
seq.vel q maior est inter omnes, manu propria subscribat in hunc
modum: Ego talis suprà dictis omnib. & singulis consensi, & con-
sentio, & manu ꝓpria signo & subscribo. Nec potest dicere, inter-
fui: quia non interfuit in omnibus: & propter hanc etiā rationem
ponuntur suprà illa verba, sicut nobis postea retulerunt, in versi.
dantes. quia illa, in quibus non interfuerunt, scire non possunt, ni
si per relatum, vt xxii.q.v.hoc videtur. Itē ideo reperitur hoc ver-
bum Consentio, vt satisfiat his, qui dicunt, quòd instrumentū te-
stificari debet, non de præterito, sed de præsenti, arg.extra. de iur.
pat.quod autem.in fi.& eodem modo cæteri, prout per ordinem
veniant in manibus propriis subscribentur, vt extra.de elect.cùm
inter canonicos.& aliquod signum apponant, putà crucem, vel a-
liud, quod voluerint, antè & retrò. De his subscriptionib⁹ no.qui
dam extra.de re iu.cùm inter vos. Et si aliquis sit inter eos, qui scri
bere nesciat, ponat signū & dicat: & quia nesciebam scribere, per
manum talis subscribo: vel sic scribens dicat, & ego talis vice talis
scribere nescientis, vel non valentis, & de mandato suo, &c. vt in
40 præd.c.cùm inter vos. ¶† Tabellio autē subiungat sic. Acta sunt
hæc tali anno, mēse, & die, &c. Et sic tam ex hoc & ex die pronun
ciationis suprà posita, quàm ex die vocationis suprà in principio
posita colligi poterit, intra quod tempus electio fuerit celebrata.
In quibusdam autē prouinciis decretum in modum publici confi
citur instrumenti: dicendo, tali episcopo, tali anno, &c. vt s̃. ver.ea
propter.& semper loquitur in instrumento tabellio, qui in omni
bus interfuit. Hanc decreti formam do.meus Host.fons iuris, tra-
didit paucis mutatis. Sed certè potiùs est hæc forma literæ super
41 confirmatione electionis petenda directè, quàm decreti. ¶† Et
in consistorio domini Papæ vtrumque requiritur. lecta etenim
huiusmodi litera semper decretum petitur exhiberi, xlvii. dist. de
Petro extra.eod.innotuit.& lxiii.dist.in quanto.2.quæ.1.legum.
42 ¶† Decretum igitur sub hac forma concipitur: FORMA decre-
ti. Anno, mense, & die talib. bonæ memoriæ R. episcopo nostro
viam vniuersę carnis ingresso, corporeque, &c. vt s̃. in præ.decre.
ver.sacris.totum continua vsque ibi, solenniter publicādam, &c.
quod verbum est in fine pronūciationis s̃. ver.his igitur. quæ for
ma debet inseri in præmissa forma, vt s̃. versi. vel sic. prout postea
subscribatur, vt s̃. ver.postea is, qui vsque in fi. Decreto sic forma
to, literæ concipiantur iuxta præmissam formam à domino meo
43 traditam. ¶† Posset quoque tertiò & alia forma seruari, quæ mul
tum est consentanea iurib. de decreto loquentibus, vt lxj. dist. §.
sed aliud.& c.seq. vt videlicet redactis votis in scripturam, & facta
collatione, ac pronunciata electione in scriptis, sicut dictum est
s̃. in prin.ver. his igitur. vsque solenniter publicandam. quod est
in fi.ipsius pronunciationis, immediatè subscribāt omnes illi scri-
pturæ, vt præmissum est, & etiā is, qui pronunciauit. Factis autem
huiusmodi subscriptionibus, is, qui de mandato capituli elegit, se
iterum sic subscribat: Ego talis prædictis omnibus & singulis in-
terfui & consensi, & de mandato omnium eum elegi, & iterum
ad cautelam eligo in episcopum & pastorem. Præterea iungatur
sic, vt huic nostro decreto fides plenior adhibeatur, ipsum sigilli
capituli nostri munimine fecimus roborari. Is etiam, qui eligit, su
44 um sigillum apponat: & hæc forma breuis & vtilis est. ¶† Porrò
ad maiorem cautelam electores faciant suum aliud decretum, in
quo dicant, qualiter fuit eis potestas eligendi à toto capitulo da-
ta: & qualiter ipsi processerunt, & elegerunt, prout cōtinetur s̃. in
primo decreto, ver. dantes eisdem. vsque, in scriptis. & publicauit,
45 &c. verbis decenter mutatis, & sigilletur eorum sigillis. ¶† Li-
quet igitur ex præmissis, quòd quinque fient decreta. Primum, de
potestate scrutandi & eligendi data, vt s̃. in princip. versic. si ergo.
ibi, & huic instrumento, &c. Secundum de potestate pronūciandi
& publicandi electionem, quam scrutatores, seu electores, vel eti
am capitulum dant vni: de qua s̃. ver. his igitur. Tertium, quod fit
à toto capitulo: de quo s̃. ver. hanc decreti. Quartum, quod fit ad
cautelam ab electoribus: de quo iam dixi in ver. porrò. Quintum,
quod mittiť primò papæ, vel metropolitano, seu primati: de quo
s̃. ver. celebrata. Hic etiam quinque facienda sunt, cùm per viam
proceditur compromissi verbis decenter mutatis. Instrumenta
quoque publica sunt super singulis articulis facienda: quod neces
46 se est & vtile. ¶† Nam secundum vsum curiæ Romanæ decre-
tum non probat electionem canonicam esse, nisi aliter de ea legi
timè constiterit, prout no. secundum Papam, extra. de elect. inno-
47 tuit. & c. nihil. ¶† Sanè licet prædicta solennitas sit de iure, & in
episcopatibus & maioribus dignitatibus obseruetur, tamē in non
nullis prouinciis, in abbatiis, & in aliis inferiorib. electionibus, his
omissis, solo instrumento electionis sunt contenti: quod confici
unt sub hac forma: ¶ FORMA. Olim bonæ memoriæ G. abbate
sancti Pauli Narboñ. viam vniuersę carnis ingresso, ipsiusque cor
pore ecclesiasticæ tradito sepulturæ, canonici eiusdem ecclesiæ,
hi videlicet, ad quos abbatis spectat electio, ad tractandum de fu-
turi electione pastoris in capitulo conuenerunt, & vnamini con-
sensu tres ex se, videlicet B.C.D. pro inquirendis diligenti scruti-
nio votis fratrum, reliqui omnes ibidem cōtinuò elegerunt: qui
tres scrutatores secedentes in partem, ex commisso sibi officio, &
ex præmissa auctoritate concessa, primò ad se vocauerūt T. ipsum
per Deum viuum adiurantes, vt illum nominet, in quem ex voto
consentit, & quem credit pro bono statu eiusdem ecclesiæ sancti
Pauli in temporalibus & spiritualibus meliorem. Ipso itaque T.
statim nominante H. & in eum consentiente, eiusdem cōsensu &
nominatiōe redactis scriptis, subseqūeter ad se vocauerūt V. quo
simili mō adiurato, idē V. nominauit L. & in eū ꝯsensit, & qb. con
sensu & nominatione in scriptis redactis. deinde vocauerunt N.
ipsum in modo simili adiurantes: qui nominans P. in eum consen
sit: quibus consensu, &c. & sic de singulis. Postquam autē ipsi tres
cæterorum fuerunt vota scrutati, examinauerunt eadem adiura-
tione præmissa hoc modo adinuicem semetipsos: duo enim ex
eis tertium adinuicē [illegible]: & sic diligēti, vt dictū est, inqui-
sitione de seipsis facta, dictus B. nominauit talem, & in eum con-
sensit: & capitulum nominauit talem, & in eum cōsensit: & dictus
D. nominauit talem, & in eum consensit: Igitur singulorum fra-
trum votis sigillatim, & secretò scrutatis, & diligentiùs inquisitis,
eisque in scriptis redactis, dicti tres sua & aliorum prædictorum
omnium vota fratrum mox in præsentia totius capituli publica-
uerunt, ipsa legi per ordinem facientes: & cū facta fuisset diligens
collatio zeli ad zelum, numeri ad numerum, meriti ad meritum,
quia ratione zeli, numeri, & meriti, vota fratrum nominantium
H. & in eum consentientiū plura & potiora reperta sunt, surgens
statim vnus ex ecclesiæ senioribus, videlicet P. de voluntate om-
nium de capitulo vice & nomine ipsorum, & totius capituli, in-
uocata sancti Spiritus gratia, ad honorem Dei & beatæ Mariæ vir
ginis & sancti Pauli confessoris eorum patroni, & omnium sancto
rum, prædictum H. elegit in abbatem & pastorem dictæ ecclesiæ
sancti Pauli, electionem ipsam coram omnibus fratribus & toto
capitulo publicans subseqūeter. dicta verò electione dicto H. die
tali præsentata, idem electus, licet ex humilitate, &c. vt s̃. in prima
forma decreti, ver. idem verò electus. vsque, suscipiens & accep-
tans. postea iunge: Itaque fratribus exultatione magna gaudenti-
bus, & psallentibus, cātantibus altis vocibus Te Deum laudamus,
campanis pulsatis, ipsum H. sumentes & ducentes in ecclesiam su
prà dictam inuocato nomine patris & filii & Spiritussancti eun-
dem in sede pastorem & abbatem cum cordis iubilo posuerunt,
mandantes mihi notario infrà scripto publicum inde conficere
instrumentum. Hæc forma: probatur ex his, quæ præmissa sunt.
Consilium est tamen, vt tres prædicti scrutatores priùs scruten-
b tur vota sua, quam aliorum, vt s̃. ver. si ergo b. Qualiter autem de
cretum,

ADDITIONES.

a Dicemus. ¶ Et electus est omni iure sibi ex electione quæsito pri
uatus, vt in extrauag. Benedicti, si religiosus.

b Ver. si ergo. ¶ Ne sit in ipsorum potestate alteram electionem fa
cere meliorem, vt dixi eod. tit. quia propter. super ver. exquirent.
per quæ, & ea, quæ not. s̃. ij. col. ver. si ergo & s̃. in. forma, quæ inci
pit, almo. ver. qui succedentes. patent tres opiniones de hoc. Vna
quòd ad scrutandum scrutatores, dentur alii scrutatores. Secun-
da, quòd quartus addatur tribus, ita quòd sint tres numero scruta
tores scrutatorum. Item quòd duo scrutentur tertium: & hoc ser
uatur, & fit priùs propter rationem prædictam.

cretum, seu instrumentum formabitur super electione à patronis in rectorem alicuius ecclesiæ celebrata, vide j. de iure pat. ver. verùm. & j. ver. si autem electus. ¶Cæterùm si de electione in iudicio contendatur, sic libellus concipitur:

48 LIBELLVS. † Coram vobis reuerendo patre domino H. dei gratia Hostiensi & Vellectrẽ. episcopo, partibus à domino Papa auditore concesso, propono ego P. procurator, seu syndicus talis electi: vel, si capitulum prosequatur, quod magis idoneũ est, ne electus de ambitione notetur, vt C. de epis. & cle. l. si quenquã. j. q. vj. sicut. is dicat, procurator talis capituli, seu maioris & sanioris partis eius q̃ talis ecclesia solatio pastoris destituta, canonici eiusdẽ ecclesiæ volẽtes de pastore viduatæ ecclesię prouidere, vocatis omnibus, qui voluerunt, debuerunt & potuerunt commodè interesse, & eis conuenientibus in ecclesia cathedrali, assumpti fuerunt tres de collegio fide digni, videlicet talis & talis, qui secretò & sigillatim examinauerunt vota canonicorum habita, & in scriptis fideliter redegerunt, & redacta mox in communi publicauerunt: demum collatione habita diligenti, inuentum est maiorem partem & saniorem totius capituli in magistrum T. consensisse: quem talis de mandato omnium, seu maioris partis & sanioris & vice eorum in archiepiscopum elegit ipsius ecclesię, & pastorem: & in communi electionem huiusmodi publicauit: cui electioni M. licet indebitè, se opponit: quare peto nomine præfati capituli dictam electionem per vos, reuerende pater, canonicam pronunciari, & confirmari, & aduersario perpetuum silentium imponi[a].

49 ¶† Si verò duæ electiones fuerint in discordia celebratæ, tunc concipitur sic libellus:

LIBELLVS. Coram, &c. vt s. vsque, & pastorem. iũge, verùm minor pars ipsius capituli quendam R. virum insufficientem & indignum post appellationem ad sedem apostolicam ab aliis interpositam, dicitur elegisse: quare peto electionem factã de T. per vos, reuerende pater, auctoritate apostolica, vel metropolitica, (si es coram archiepisco) confirmari, & electionem de præfato R. factam minùs canonicè, si electio dici potest, vt potè à longè minori parti capituli, & post appellationem, & de persona minùs idonea temeritate nimia attẽtatam, cassari, seu irritari, seu infirmari, & cassam, seu irritam nunciari. ¶† Vel non ponas causam, si vis: quia in processu probabis quam volueris, vt s. de lib. concep. §. fi. in fi. Hæc [illegible] probantur extr. [illegible] & c. dudum. j. in fi. & c. cùm inter canonicos. & c. cùm nobis olim. & c. corã. & c. Cumana. & c. congregato. & c. considerauimus. & c. cùm in cunctis.

51 ¶† Sed non videtur, quòd bene petant isti qui petũt electionem suam confirmari, & electionem aduersarii cassari. nam si super hac petitione lis contestatur, ex quo petitur principaliter cassatio, licet actor nihil probet de suę electionis iustitia, tamen cassanda erit electio aduersarii, probato aliquo, propter quod debeat cassari, licet fortè non fuisset actor aliàs admissus ad hanc petitionem, nisi ratiõe iuris sui: quia multi iniquè repellũtur, prout no. secundum Papam, ext. de accus. super his. Quidam tamen dicunt, quòd est admittenda, ar. extr. de re iud. cùm Bertholdus. Sed tunc iudex non pronũciabit super cassatione electionis aduersarii, nisi actor probet de iure suo. Inn. IIII. no. in præ. c. cùm Bertholdus. quòd quicquid dixerit ipse ibi, vel extra. de iure pat. cùm dilectus. quando talis libellus porrigitur, statim contradictor potest dicere, exprime, quo iure petis electionem tuam confirmari: & si dicit, quia canonica est: respõdeatur, frater, multis modis potest esse electio canonica. s. per scrutinium, vel per compromissum, extr. eo. quia propter. Quandoque etiam quis elegit iure suo, & quandoque iure deuoluto, eo. tit. bonæ. j. & c. ne pro defectu. & c. cùm V. Certifica ergo me, vt possim deliberare, ff. de eden. l. j. & extr. de lib. ob. c. ij. Tamẽ in hoc modica vis est, s. vtrùm exprimat modum canonicæ electionis. Sufficit enim, quòd simpliciter petatur electio, tanquam canonica, confirmari: sed in secunda parte libelli est vis, s. vbi petitur altera electio infirmari. tunc enim valde vtile est, vt petatur causa infirmationis. Si enim exprimat talem, quæ vergat in præiudicium actoris, putà quia facta est de illiterato, vel irregulari, vel criminoso: & quòd ideo eius electio non tenet, nec per consequens electionem suam, quę secuta est, potuit impedire, audiendus est. Si verò dicat causam, de qua sua nihil interest, vt si dicit eum ineligibilem, vel iam electum cassandum propter irregularitatem, vel crimen aliquod, sed non sufficit, in quo sibi prosit, vel obsit cassatio, non recipietur hæc pars libelli: & si recipiatur, restringẽda erit sententia tantùm ad præiudicium, vel ad vtilitatem actoris, vt prædictum est: si tamen id fieri potest. Alioquin si ad illa retorqueri non potest, & inueniatur electio iam confirmata, cassando cassabitur: & imputet sibi reus, qui talem libellum recepit, & actorem ante litis contestationem nõ repulit: quod facere potuit, C. de anna. excep. l. fi. Instit. eod. §. fin. ¶† Do. tamen meus dicit, quòd quilibet canonicus potest petere cassari electionem in ecclesia sua minùs canonicè factam, vel quòd remoueatur prælatus minùs canonicè institutus: licet petens non sit electus, vel sua non intersit, quo ad priuatam vtilitatem, arg. in his, quæ not. extr. de ele. statuimus. imò etiam patronus, vel etiam parochianus cuiuslibet ecclesiæ admitteretur. saltem propter periculum animarum, arg. xvi. q. vij. filiis. & si non agendo, saltem denunciando superiori, arg. ff. de off. præfec. vr. l. j. §. quod autem. Inst. de his, qui

52 [number at "tuit" line above]

53 sunt sui, vel alie. iur. §. fi. ¶† Veruntamen dicunt quidam, quòd tales libelli non sunt admittendi, s. peto confirmari electionem meam vel processum meum non obstãte electione alterius, vel processu: vel peto electionem meam confirmari, & electionem aduersarii cassari. Et ponunt exemplum in similibus: quia nec talis libellus esset admittendus, peto talem fundum non obstante aliqua venditione & traditione facta aduersario: vel, peto centum ex causa mutui, non obstante pacto de non petendo: vel, non obstante sententia super hoc contra me lata. Sed certè isti minùs bene dicunt. nam omnes isti libelli recipiendi sunt, vt s. de act. seu pet. §. super. ver. sed quæritur. & probatur ff. de priui. cre. Imperatores. ff. quod me. causa, metum. §. volenti. & l. si mulier. §. fi. & l. se

54 quen. ¶† Nam & veteres actiones extinctæ vtiliter competũt, ff. si ex nòxali causa agatur, l. ij. §. fi. ff. de cap. dim. tutelas. §. libertates. C. si aduer. transac. l. ij. C. de accept. l. fi. Et hoc idem dicendum est in restitutione ĩ integrum, vt not. secundum Papam, ext. de in integ. rest. ex literis. In omnib. tamen libellis præmissis videtur causa subiicienda, videlicet quare nulla sit electio, vel processus, vel venditio, vel pactum, vel sententia, cùm quantum ad hoc, imploretur iudicis officium, quod ipse in præmissis impendere non debet, nisi iusta causa expressa: de qua cognoscendum est, vt proba-

55 tur ff. de minori. l. j. §. prætor edixit. & l. in causæ. j. & ij. ¶† Dicunt tamen aliqui, quòd in talib. libellis primò cognoscendum est de vltima parte libelli, quàm de prima. Inn. dicit, quòd simul de vtraque cognoscetur, sicut & in restitutione no. in præ. c. ex literis. ar.

56 C. loc. l. si conductionis. & l. ne cui. & l. conductores. ¶† Item prędicta locum habent, nisi aliquid accrescat actori ex prædicta adiectione. Et hoc etiam debet in libello exprimere: aliàs non recipietur libellus cum adiectione, quæ aduersario obsit: nisi dicat, quid ei accrescat, arg. ff. de rei vend. l. in fundo. Et hoc idem dicendum est de positionib. & probationib. super eisdem faciẽdis, & si de his

57 nihil in libello contineatur, secundum Papam. ¶† Illud autem tibi consulo, vt petas tuam electionem confirmari, & alteram cassari, extr. eo. dudum. j. in fi. & c. congregato. & de causa pos. & prop. cùm ecclesia. in fi. qa secundum formam petitionis sententia debet dictari, vt extr. de simo. licet Heli. Si enim petas tantùm tuam confirmari, & confirmetur, per cõsequens bene altera infirmatur ff. de procur. l. Pomponius. ff. de except. rei iud. si inter me. quia si pronunciatur me esse[b] patronum: per consequens pronunciatur te non esse, ff. de iureiu. si duo patroni. Si pronũcietur, tuam ñ valere, vel non esse confirmandam, alia in suo statu remanebit, si nihil de ea actum fuerit: & ideo expedit petere vnam confirmari, & alteram cassari: Quæ autem hîc desunt circa libellos, vide j. de cau

58 sa pos. & propriet. §. in confessoria. ¶† Si verò aliquis sit electus, vel præsentatus ad regimẽ alicuius ecclesiæ in discordia, concipe libellum eodem modo verbis competenter mutatis: hoc saluo, quòd petas etiam te institui & installari, & installatum defendi.

59 xvj. q. vlt. decernimus. & infrà ver. si autem electus. ¶† Si autem metropolitanus nollet electionem sibi pręsentatam confirmare, tunc recurret electus ad Papam, & coram eo, seu eius auditore concipiet sic libellum:

LIBEL. Coram, &c. propono, &c. q̃ cum tali ecclesia vacante talis canonicè per viam compromissi, vel scrutinii electus extiterit ad eandem, electio ipsa fuit tali metropolitano pręsentata ritè ac solenniter. & munus confirmationis ab eo petitum: ipse verò electionem ipsam renuit, vel distulit cõfirmare: quare peto per vos, sanctissime pater, ipsam confirmari. & hoc, si es coram Papa: vel per vos, si es coram auditore, viij. q. iij. Artaldus. extra. de ap. signi

60 ficauerũt. ¶† Ad hoc si electio fit aliquibus exclusis, seu contemptis, qui sunt in quasi possessione eligendi, sic in possessorio libellum concipe:

LIB. Coram, &c. propono ego syndicus clericorum conuentualium ecclesiarum ciuitatis Sutrinæ nomine eorum contra capitulum, seu syndicum, vel œconomum maioris ecclesiæ, quòd cùm ipsi eorumque prædecessores (sed non est vis de hoc) consueuerunt interesse electionib. episcoporum Sutrinorum, canonici ipsius ecclesiæ ipsis renitentib. & exclusis, vel contemptis, ad electionem

ADDITIONES.

a Imponi. ¶Columna, quæ sequitur, sumpta fuit ad literam de verbis Inno. & Host. in decr. cùm Bertholdus. j. sæpius allegata.

b Me esse. ¶sup. colum. ADDE ad ver. s. do. meus dixit ibi, imò etiam parochianus, quæ dicuntur per gl. & Doct. in c. ex parte Adæ. extr. de testib. & gl. mag. in c. qualiter & quando. el ij. ext. de accus.

tionem episcopi procedere præsumpserunt, talem in suum episcopum eligendo: quare peto electionem ipsam, quatenus de facto processit,[d] facto infirmari,& irritari:& dominos meos in qua si possessionem iuris eligendi, in qua ante motã conuersiam fuisse noscuntur, per vos reduci, & eos ad coeligendum vnà cum canonicis ipsis admitti, & admittendos fore decerni, extra. de causa pos.& propri.cùm ecclesia.Ideo petit electionem irritari quia aliter non possent in quasi possessionẽ reduci. Hunc etiam libellum vide j.de causa poss.& prop.§.in confessoria.in princip.dic, vt ibi.

61 ¶†Cæterùm si aliquis ex canonicis ipsius ecclesiæ sic contemptus, sic concipiet libellum:

LIBELLVS. Coram,&c. propono contra tales, ꝙ licet sim canonicus ordinarius & præbendarius talis ecclesiæ, vocemque habeam, vt canonicus, eligendi,& in possessione, vel quasi iuris canonicatus existam. nuper vacante ipsa ecclesia, præfati canonici dictæ ecclesiæ me, qui in tali loco absens eram, vnde vocari debueram, & interesse poteram,& debebam, non citato, sed contempto: vel citato, sed non vt decuit, expectato, ad electionem talis de facto procedere præsumpserunt: quare peto præfatam electionem in contemptum meum, meique iuris præiudicium attentatam, per vestram sententiam cassari & irritari, cùm in talibus plus contemptus vnius obesse debeat, quàm multorum cõtradictio in præsenti: peto etiam mihi ius eligendi,& hac vice nostræ ecclesiæ prouidendi per vos mihi concedi, & sententialiter adiudicari, vt extrà

a eodem, bonæ memoriæ.ij.[a] & cap.venerabilem.& cap.cùm inter vniuersas.& c.coram.& c.in Genesi.& c.i.extr.de causa pos.& pro

62 prie.cùm ecclesia.xvj.q.vlt.cõgregato. ¶†Quòd si quis agit contra canonicos super iniuria in iure eligendi, sic cõcipiet libellum.

LIBELLVS. Coram,&c. propono cõtra tales canonicos, qui mihi iniuriantur super iure, vel quasi, coeligendi cum eis in ecclesia sua prælatum mihi ex tali causa competenti: quare peto eos prohiberi,& compelli cessare ab iniuria & molestia huiusmodi: item peto, quòd me patiantur in posterum vti liberè illo iure cum eisdem:& ad hoc vestrum officium imploro, extra. eo. cùm ecclesia

63 Vulterana.& c.Cumana. ¶†Contra intrusum autem sic concipe libellum.

LIBELLVS. Coram,&c. propono contra P. quòd ipse laicali fultus potentia corporalem possessionem talis ecclesiæ est ingressus,& in ea quotidie debacchatur, & eam in meum præiudicium & grauamen & animæ suæ periculum detinet occupatam in scandalum proximorum: quare peto eum à possessione talis ecclesiæ remoueri, & eum penitùs repelli,& sibi super ea perpetuum silen

64 tium imponi, xvj.q.vij.si quis deinceps.& c.seq. ¶†Quòd si consensit electioni de se factæ per abusum secularis potestatis, sic libellum concipe contra eum.

LIBELLVS. Coram, &c. propono contra P. quòd ipse per abusum, vel impressionem secularis potestatis electus, tali electioni de se factæ consensit contra constit.concilii generalis: & his non contentus, in ea se procurauit instrui, seu intrudi, de præda solicitus potiùs, quàm[d] cura: quare peto electionem illam nullam per vos pronunciari,& eum ineligibilem fore sententialiter declarari, & à possessione dictæ ecclesiæ amoueri, & amouendum fore decerni, ext.eod.quisquis.& c.bonæ.j. Qualiter cõcipitur libellus contra eum, qui propter pluralitatem beneficiorum dicitur ineli

65 gibilis, vide j.de conces.preb.in fi. ¶†Si autẽ electus in rectorem alicuius ecclesiæ collegiatę petat electionem cõfirmari, sic dicet:

FORMA Libelli. Coram vobis venerabili patre tali archiepiscopo cõstitutus ego talis propono, quòd vacante tali ecclesia clerici eiusdem ecclesiæ ad electionem procedentes, me in suum rectorem & dictæ ecclesiæ vnanimiter elegerunt: quare peto electionem de me canonicè factam per vos confirmari, & me in eadem ecclesia per vos institui, & institutum defendi, ext.e.congregato.ver.reliquis.& c.innotuit.versi.cuius.extra de causa pos. & propri.cùm ecclesia.in prin. & vide decretum huiusmodi electionis j.de iure pat.vers.verùm.& seq.

ADDITIO.

a Bonæ memoriæ.ij. ¶super antiqua opinione, quam posuit ibi prima glo.fundatur hęc pars libelli, quę non procedit, vt patet in additione, quã ibi ponit finis gl. & vt super ea dixi: & quomodo ad hãc dec.respõdeat, ibi no.iura, ꝗ sequũtur, nõ ꝓbant hoc dictum.

SVMMARIVM.

1 *Canonici vacantis ecclesię per viam compromissi volentes in electione procedere, qualiter procedent.*
2 *In electione per viam compromissi semper standum est maiori parti.*
3 *In electione per viam compromissi vnus pro se, & pro aliis potest pronunciare.*
4 *Translatio potestatis alicuius capituli ad vnum pro electione proferenda, qualiter cautè sit fienda.*
5 *Electio semper est vniuersalis, trãslatio aũt potestatis vniuersalis & singularis.*
6 *Vno, vel pluribus de capitulo de electione compromittentibus, an omnes compromittere censeantur.*
7 *Electio non est per omnes simul de capitulo pronuncianda, sed per vnum ad hoc deputatum.*
8 *Electio per viam compromissi, & eius publicatio qualiter sit facienda.*
9 *Electione per viam compromissi formata & celebrata, decretum electionis est formandum.*
10 *In compromisso honestum est singulorum consilia perquirere.*
11 *Decreti forma secundum diuersos casus & diuersas procedendi formas, solet immutari.*
12 *Decretum solum ad electionis confirmationem petendam, an sufficiat.*
13 *Duobus electis quid sit in mandato ponendum.*
14 *Procurator an sit ad confirmationem electionis petendam sufficiens.*
15 *Electionis confirmatio quibus mediis est obtinenda.*
16 *Electionis confirmatio quandoque solo publico instrumento dicitur obtineri.*
17 *Libellus qualiter fit, vbi electionis confirmatio in forma iudicii petitur.*

¶ De via compromissi.

a 2.§.Superius de via scrutinii prælibauimus: nunc de via compromissi[a] aliqua disputemus. ¶†Si i-

1 gitur canonici vacantis ecclesię per viam eligant procedere compromissi, de quo fiat publicum instrumentum, sic procedent. Vocato enim capitulo, prout s̃.in princ.præmissum est, committant vices sua,& transferant,& dent ius & potestatam liberam eligendi aliquibus viris idoneis: putà vni, duobus, tribus, vel pluribus. non enim est in hoc, vis, vt probatur extr.eo in causis.& c. cùm dilecti.& c.cùm in iure.& c.causam quæ & c. qa propter.de renun. post translationem Possunt etiam esse extra collegium, vt in præ. c.causam, quæ. & potest esse solus, vnus, vt ibidem, ita vt ipsi, vel maior pars eorum nomine,& vice sua,& totius capituli per electionem canonicam, vel per nominationem solennem, vel postulationem concordem, quibus modis prouidetur ecclesiis viduatis, vt ext.eod.c.statuimus.& de postul.prælat.bonæ.j.in fi. viduatæ ecclesiæ, prout inter se conuenerint, Deum ac bonũ statum ecclesiæ habentes præ oculis, de persona idonea prouideant de pastore, ita quòd vnus eorum de cõsensu aliorum compromissariorum, vel maioris partis eorum, vice sua,& collegarum,& capituli, illum, in quem cõuenerint, eligat, vel postulet, vel electionem seu postulationem in omnium præsentia publicet: vtile est enim ista concedi, vt malitiis occurrat, s̃.§.prox.in prin.ext.e.quia propter.& c.causam quæ.& c.cùm dilecti. promittentes se illum habere pastorem, quem ipsi, vel maior pars eorũ duxerit eligendum aut etiam postulandũ, extrà eodem, dilectus.& c.in causis.in princip̃.& c.cùm in iure. de qua potestatis translatione iuxta præmissa

b fiat publicum instrumentum[b]. Et bene dixi Maior pars eorum. nam compromittentes possunt apponere modum & formam, quam volunt, ff.de arbi.non distinguemus.§.de officio. dũ tamen licitam & honestam, vt in præ.c.in causis.in prin. extra. de sortile.

2 c.si.ext.de ele.per inquisitionem. ¶†Et nisi aliud dictum sit, semper stabitur maiori parti, ff.de arbi.item si vnus.§. principaliter. &

3 extra.e.c.j.& c.cùm in iure.& c.coram. ¶†Item illud, quòd vnus eorum de consensu aliorum eligat, ponitur ad omne dubium excludendum. nam, vt dicunt quidam, vnus poterit pro se & pro aliis pronunciare, licet hoc non fuerit expressè actum. & hoc Curia

c seruat[c], secundum do.meum. Alii contrà, quibus iura fauent, vt

4 in præd.l.non distinguemus.§.cùm in plures.& l.sicuti. ¶†Et nota, quòd translatio huius potestatis in compromissarios cautè fieri potest hoc modo: putà aliquis: cui hoc fortè cõpetit ex officio, vel ex mandato capituli, vel etiam, qui hoc sibi assumit, non contradicente capitulo, quærat à singulis, si placet eis per viam procedere compromissi: singulorum autem consensu requisito & habito, tractabitur de persona, cui cõmittatur: deinde singulorũ consensibus super hoc etiam requisitis,& in vnam personã, cui committatur, conuenientibus, vnus cui hoc ex officio, vel mandato capituli competat, dicet: ego vice capituli & mãdato, si ad hoc habet mandatum, committo, seu do potestatem tali prouidendi nostræ ecclesiæ de pastore. Nec etiam fortè malum est, si dicat: Nos capitulum damus potestatem tali. Idem, si & de forma & persona

5 sibi commissio fiat, nõ malum singulariter requiri consensus. ¶† Sed nunquid sufficit ad translationem potestatis, si singuli requisiti dicant,

ADDITIONES.

a Compromissi. ¶Gui.Man.de hoc tractat parte ij.c.xxxix.vsque ad lib.inclusiuè de formis.parte ij.c.viij.& ix.

b Instrumentum. ¶ Formam vide in libr.Gui.Man. parte ij. forma viij.& ix.

c Seruat. ¶Et sic est hodie approbatum de elec.sicut cùm lib.vj. Ad contraria responde, vt ibi no.in gl.sed nonne.& gl.pen.

sim dicant, do tali potestatem: vel trásfero in talem, nulla alia tran
slatione subsecuta? Respon. obtinuit, quòd sic: quia licet electio
sit vniuersalis, translatio tamen potestatis non est solùm vniuersi
tatis, sed & singulorum. quia iura, quæ singuli habent, transferun
tur: licet Vin. contradicat dicens, quòd nō debent esse singulares
translationes potestatis. sicut nec singulares electiones, vt no. ex.
a tra. eo. in genesi[a]. ¶ † Itē nū quid sufficit, si vnus, vel plures dicant:
6 demus, vel damus tali potestatem prouidēdi, vel si dicant, placet
vobis, quòd compromittamus in talem? Et videtur, quòd sic, si a-
lii non contradicant: & multò fortiùs, si aliqui respōdeant, xvi. q.
j. consuetudo. quia in his, quæ me inuito fieri nō possunt, sicut est
compromissum, taciturnitas pro consensu habetur, ff. de pig. act.
grauis. ff. de reg. iur. sæpe. Quidā tamen sunt contradicentes, quòd
propter magnitudinem negotii singuli sigillatim debent requiri,
& expressè consentire in translationem potestatis: vel dissentire,
ne si liceret cuilibet prorumpere ad nominationem, aliqui nomi
narent etiam malum, vt sibi nominati fauorem acquirerent: & sic
locus deliberationi auferretur: tales enim nominationes, quæ si-
ne tractatu debito fiunt, non valent, C. de ap. nominationes. quæ
b est ij. q. vj.[b] ¶ † Compromissarii ergo recepta huiusmodi potesta-
7 te trahant se in partem, vt in præ. c. in causis: & adinuicem delibe-
rent, & conferant de bona persona: & si concordauerint, redeant
ad capitulum: præmissis per ordinem obseruatis, vnus eorum ele
ctionem pronunciet & publicet. non enim debent simul omnes
pronunciare, etiam cùm proceditur per viam compromissi, vt ex
trà eo. in Genesi. imò electio cuiusdam mei amici propter hoc fu
it cassata, quia omnes compromissarii eum elegerant. cùm enim
canonici ius sibi competens in eligēdo in istos transtulerint, non
possunt plus eis concedere, quàm eos constet habere, j. quæst. vij.
Daybertum. ext. de dote post diuor. restit. nuper. ac ipsi ibidē non
possunt omnes eligere simul: sed nec vnus ex pluribus compro-
missariis, qui vice sua & sociorū prouidet, formet verba in plura-
li dicens: Nos vice nostra & capituli prouidemus de tali: vel, eligi
mus talem. quia propter hoc fuit quædam electio cassata. non ta-
men dicitur de iure, quòd propter hoc debuerit cassari, argum. ff.
c de duo. re. l. duo[c]. ¶ † Fiet ergo electio & publicatio in capitulo in
8 hac forma:

FORMA pronunciationis. In nomine patris & filii & spiritussan-
cti amen. Anno, mense, & die talibus, ego talis de volūtate & con
sensu talium collegarum meorum, in quos vnanimiter compro-
missum fuit à capitulo nostro, & in quos potestatem prouidendi
ecclesiæ de pastore transtulerunt, (sicut est superiùs prolatum) vi
ce mea & ipsorum & omnium aliorum in electione ius habenti-
um, & hic præsentium, & ex potestate & auctoritate suprà dicta
mihi & collegis meis cōcessa, inuocata Spiritussancti gratia, talem,
in quem simul nos tales conuenimus, in nostrum & nostræ eccle
siæ episcopum eligo & pastorem, & de ipso prouideo dictæ eccle
siæ in pastorem, ipsam electionem in scriptis & solenniter publi-
co in communi, extrà e. quia propter. Licet enim dicat lex in plu-
ribus arbitris, quòd omnes, aut nullus sententiam dicant, vt ff. de
arb. item si plures. omnes dicere videntur, si vnus præsentibus so-
ciis & mandantibus dicat, vt not. eodem tit. l. sicuti. Et hoc, quan-
do compromissarii sunt de collegio, prout dicit consilium. Si ve-
rò essent extranei, quod potest fieri, vt eodē tit. causam, quæ. non
oportet, quòd dicat, vice sua, vel vice nostra: sed sufficit dicere, To-
tius capituli. & hoc, cùm totum concordat. nam vno contradi-
cente non potest per viam compromissi sic procedi, vt ff. de arb.
9 l. iij. §. tametsi. ¶ † Postmodum verò electionem coram clero &
populo publicent, vt s. §. prox. versi. his igitur. in fi. Et nota, quòd
compromissarius magis propriè dicit, prouideo, quàm eligo, vt
in præ. c. quia propter ibi, prouideāt, &c. Si tamen dicit, eligo, non
obest. ¶ Electione verò celebrata decretum electionis taliter for
metur:

FORMA decreti. Almo ac beatissimo, &c. vt suprà §. prox. in alio
decreto vsque, tandem placuit vniuersis & singulis per viam, &c.
iunge, compromissi nostræ viduatæ ecclesiæ prouidere, conside-
rantes difficulter multitudinem in vnum conuenire, & sæpe in
paucos potiùs spiritum consilii sanioris venire, dedimus plenam
& liberam vnanimiter potestatem tali, vel talib⁹ viris fidelissimis,
vt idem, vel maior pars ipsorum vice sua & nostra per electionem
canonicam, vel nominationem solennē, seu postulationem con
cordem ecclesiæ nostræ: suprà dictæ vacanti, prout conueniret,
inter se Deum bonumque statum ipsius ecclesiæ habentes præ
oculis, de persona idonea prouiderent, omnem potestatem no-
stram, & vicem eis super hoc committentes, ita, quòd vnus ipso-
rum de cōsensu aliorum compromissariorum, vel maioris partis
eorum, vice sua, & collegarum, & nostra, illum, in quem omnes ip
si, vel maior pars eorum conuenirent, eligerent, & electionem so
10 lenniter in nostra præsentia publicarent. ¶ † Qui secedentes in
partem & Spiritum sanctum inuocātes deuotè, prout nobis post
modum retulerunt, requisierunt super hoc canonicorum consi-
lia singulorum. Hoc tamen non est necessitatis, nisi actum esset in
d compromisso: honestum tamen est[d], extra. eo. ne pro defectu. &
de concess. præ. nulla. & de his, quæ fiunt à præl. sine con. cap. c. no
uit. quibus auditis, & deliberatione ac examinatione inter se ha-
bita diligenti, tandem in talem: specifica eius nomen, dignitatem,
vel ordinem, vtrùm sit de gremio ipsius ecclesiæ, vel non, argum.
extrà eodem, cùm inter canonicos. & c. dudum. j. & cap. scripsi. lxj.
distinct. nullus. & cap. præcedere. Item, si maior pars ipsorum vna
nimiter conuenerunt, virum vtique plenè, &c. vt s. §. prox. in pri-
mo decreto, ver. virum. vsque, vnde sufficit prima commendatio
post iunge, quem talis secundum formam in compromisso appo
sitam, in hunc modum elegit: in nomine P. &c. vt s. prox. versi. his
igitur. vsque ibi, publico in communi, &c. hoc saluo, quòd post il
lud verbum, & hoc præsentis. debet sic addi, quorum subscriptio
nes inferiùs continentur. postea iunge, dictam verò electionem
sic canonicè, &c. vt s. in primo decreto, vsque in fi. scilicet vsque
ad ver. tabellio. Vel forma aliter, vt s. §. j. ver. hāc decre. verbis com
petenter mutatis. Posset autem ex hoc publicum confici instru-
11 mentum, vt in præ. ver. tabellio. & sequen. ¶ † Hoc autem scien-
dum est, quòd secundum formas diuersas, & casus varios, & alia,
quæ quotidie occurrunt, oportet decreti formas immutari, extrà
12 de consang. & affi. nō debet. & s. in proœ. ver. huic ergo. ¶ † Item
nota, quòd solum decretum ad confirmationem petendam non
sufficit: imò qui decretum mittunt, sufficientes procuratores mit-
tere debent. quam formam vide s. de procur. §. vt autem. ver. cæ-
terùm monachi. Quidam tamen in decreto, seu litera, quæ mitti-
tur Papæ, vt dixi s. §. prox. ver. hanc decreti. ante illum ver. vt au-
e tem omnium, &c. ponunt hanc clausulam[e], & ad huiusmodi eti-
am cōfirmationem nomine nostro à vestra sanctitate petendam,
talem & talem nostros procuratores ordinamus & constituimus:
& propter hoc eos ad pedes vestræ sanctitatis duximus destinan-
dos, extrà de postul. præl. cap. penul. dantes eis plenam & liberam
potestatem petendi confirmationem, & si necesse fuerit, prouisio
nem, & iurandi in animas nostras, si visum fuerit expedire: promit
tentes nos ratum, gratum, & firmū perpetuò habituros, quicquid
per eos in dictis, seu aliquo præmissorum extiterit procuratum.
13 & tunc non est aliud mandatum necessarium. ¶ † Si autem duo
essent electi, iungantur alia in mandato. videlicet quòd constituit
ad petendam confirmationem electionis à maiori parte factæ, &
ad agendum, & defendendum, & ad omnia faciēdum, quæ in per-
sonis propriis facere possent: & huiusmodi alia cōsueta, vt in præ.
14 versic. cæterùm. ¶ † Licet autem procurator sit sufficiens ad con
firmationem petendam, si tamen dispensatio in aliquo fuerit ne-
cessaria, vacuus remittetur: in qua petenda speciale mandatum re
quiritur, argumen. extrà c. innotuit. & no. extrà de restit. in integ.
15 coram. ¶ † Est etiam necesse præter hoc mitti aliquos prudētes
de ipso collegio, per quos superior tam de forma electiōis, quàm
de zelo & studiis eligentium & meritis electi possit instrui, vt in
concor. quæ sunt s. de inquis. §. nunc tractemus. vers. in summa. in
princ. alioquin non obtinebitur confirmatio: nec est alia citatio
necessaria, vt nota secundum Papam, extrà eod. innotuit. & c. ni-
f hil.[f] ¶ Licet autem forma præmissa in episcopatibus & superiori
16 bus dignitatib. frequentetur, † in quibusdam tamē prouinciis his
omissis solo instrumento publico sunt contenti: quod confici-
unt sub hac forma:

FORMA. Olim bonę memorię, &c. vt s. px. ver. sanè licet, vsque,
conuenerūt. iunge, cōsiderantib. igitur eis, quòd potiùs in paucos sa-
nioris

ADDITIONES.

a In Genesi. ¶ statim remittam.

b q. vj. ¶ De his, quæ continet hæc additio, ad ver. & not. hucusque, vide, quod breuiter scripsi eo. ti. in causis. post prin.

c L. duo. ¶ In duobus reis promittendi non refert, an interrogatio & responsio fiat per verba singularis numeri, vel pluralis: sed solue per no. eo. ti. sicut cùm. lib. vj. in gl. sed nonne. expeditum est etiam de re iudic. c. pen. lib. vi. quòd per verbum singulare facienda est pronunciatio: & quòd si vnus solus compromissarius ratione dignitatis loquitur in plurali, & an hic rigor in prouisiōibus locum habeat, ibi no. in vlt. gloss.

d Est. ¶ Vbi circunstantiæ non resistant, vt scripsi in dec. quapropter. super verbo, de pastore. in fi.

e Clausulam. ¶ Quod placet Rof. in tract. electionis, ante fi.

f Nihil. ¶ In cathedralibus & regularibus ecclesiis, quarum confirmationes ex immediata subiectione, vel appellatione spectant ad Papam, seruanda est in dec. cupientes. eodem tit. lib. vj.

nioris consilii spiritus sæpe venit, tres ex seipsis, s.B.C.& D. viros vtique fidelissimos, pro futuri facienda electiõe pastoris, reliqui omnes ibidem continuè vnanimiter elegerunt, ipsam, eis electionem, & omnem super hoc ipsorum vicem totaliter committentes, & plenam eis auctoritatem, potestatem & licentiam dantes, illum in abbatem & pastorem ipsius ecclesiæ sancti Pauli eligendi, quem pro bono statu ipsius ecclesiæ in temporalibus & spiritualibus viderent & decernerẽt meliorem: idem verò B.C.& D. secedentes in partẽ, Spiritussancti gratiam inuocantes, post solicitam & longam examinationem, considerata probitate & honestate B. prudentia quoque eius, & moribus, & auctoritate. & potestate sibi tradita, in ipsum B. vnanimiter consenserunt, & inuocato nomine patris & filij & spiritussancti, vice & nomine omnium fratrum, & totius capituli prædictorum ipsum nominauerũt eligendo, & elegerunt nominando in pastorem & abbatẽ ecclesiæ antè dictæ: electiõem ipsam mox coram dicto capitulo publicantes, & de his omnibus mihi notario ĩ. scripto, publicum mandantes conficere instrumentum. Hæc forma ex superioribus iuri
17 bus comprobatur. † Cæterùm si in forma iudicij cõfirmatio petatur, sic concipitur libellus:

LIB. Coram, &c. vt s̃. §. prox. in primo lib. vsque, talis & talis. iunge, quibus ab omnibus & singulis de capitulo fuit collata potestas, vt vice omnium deberent de pastore viduatæ ecclesiæ prouidere, qui tandem de magistro T. viro vtique prouido & discreto, literato & honesto, atque de matrimonio legitimo nato, vice omnium ipsi ecclesiæ prouiderunt, & eum elegerunt: & vnus eorum vice sua, & aliorum collegarum, & totius capituli, vel maioris & sanioris partis, prout in mandatis habebat, eum elegit in pastorem & abbatem ecclesiæ memoratæ, & in communi electionem huiusmodi publicauit: quare peto, &c. vt s̃. §. j. in primo lib. Si autem duo fuerunt per compromissarios electi: vel si electionem per compromissum factam metropolitanus confirmare recusat, cõcipias, vt s̃. §. j. ver. si verò duos. verbis competenter mutatis: & in huiusmodi libello, si volueris, poteris plura narrare, sicut s̃. in decretis est plenius prælibatum. Item in hac forma quinque possunt decreta formari: sicut diximus in forma scrutinij, s̃. §. prox. versi. liquet. verbis competenter mutatis, secundum quod proximè positum est.

SVMMARIVM.

1 *Electio quando dicatur per inspirationem facta, & an talis sit valida.*
Electio per inspirationem facta, non eget confirmatione: quia qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege.
2 *Virtus apparens, non semper apud Deum virtus est.*
3 *Verbum Eligo, seu Eligimus, in actu electionis idem important.*
4 *Decretum electionis per inspirationem factæ, qualiter sit conficiendum.*
5 *Electio inspirata non dicitur, vbi vnus contradicit & causam assignat.*
6 *Electio quando per quasi inspirationem fieri dicatur.*
7 *Electio non dicitur inspirata, vbi altera pars tantùm vna voce aliquem eligit.*
8 *Potestas prouidendi de superiore, quo casu ad extraneum deuoluatur.*
9 *In electionibus canonicorum ad præbendas, an sit necessaria forma.*

¶De via inspirationis.

a 3. §. Nunc nobis dicendum restat de forma inspirationis[a].
1 ¶† In electione ergo per quasi inspirationem facta, sic no. quòd si dum canonici primò intrant capitulum nullo speciali tractatu pcedente, quasi diuina reuelatione oẽs in aliquem repentè consentiunt, & simul eũ nominant, & eligunt dicentes vna voce, Eligo T, eligo T. talis electio dr̃ per inspirationem facta: & valet, & tenet, licet ex vocibus singularibus facta: qa qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, ext. de renun. nisi cùm pridẽ. §. verùm. & xix. q. ij. duæ. Quinimo si de hac diuina inspiratione constaret, non esset necessaria confirmatio: quia non ẽ sub lege talis electio, vt predixi: quia maior est vis benedictionis, quã naturæ, de cons. dist. 2. re vera. prope fi. j. col. x. dist. suscipitis. & maiori tribunali reseruatur, 23. dist. quorundam. ff. de re iudicata, cõtra pupillum. §. is, qui. sed quia hoc nostræ fragilitati imperscruta
2 bile est. ¶† Nam virtus apparens, quandoque apud Deum virtus non est, de pœ. dist. 2. citiùs. & vitia se sæpe virtutes esse mentiuntur, vt xli. dist. sæpe. & ext. de hær. excommunicamus. j. §. quia verò non. Ideo dico, quòd debet confirmari, & examinari, an hæc missio sit spiritualis. vt ext. de hær. cùm ex iniuncto. Si enim martyres aliqua mandant, q̃ in lege scripta non sunt, antè est, vt sciamus illos à Deo impetrasse, quæ postulant: & tunc facere, quòd mandant, I. dist. si quis præpostera. nam sæpe fiunt miracula per
b malos[b], j. q. j. teneamus. ext. de reliq. & vener. san. c. vnico. & habens indulgentiã examinatur. ext. de transl. licet. Et ex quo simul
3 omnes canonici vno spiritu & vna voce eligunt, † non est vis, si ue dicant Eligo, siue Eligimus. nec erunt plures electiones & singulares: imò debet vna & communis censeri propter vnanimes voluntates & voces. Vnde non est necesse, quòd postea det, po-
c testas alicui, qui vice omnium ipsum eligat[c]. ¶† Tunc ergo sic d̃
4 cretum conficietur:

FORMA. Almo, vel beatissimo, &c. vt s̃. §. j. in primo decre. vsq;, pontificis tractaturi, &c. iũge, nobis igitur omnibus in vnum locũ & propositũ ꝯgregatis, vnusquisq; diuina inspiratione repẽtè nulla nominatione, nulloq; tractatu alio præcedente, vt in T. virum vtique plenè, &c. vt s̃. §. j. in primo decret. vsq;, vnde sufficit prima commendatio, &c. postea iunge, consensit. & eum vnavoce simul ac vnanimiter omnes & singuli in episcopum elegerũt beatitudini igitur vestræ duximus vnanimiter supplicandum, vt electionem ipsam tã miraculosè & tam mirabiliter celebratam dignemini cõfirmare, &c. vt s̃. §. j. in prima dec. vsque ad ver. si autem. vt in præ. c. quia propter. Vel dic, vt s̃. §. j. ver. hanc decreti. ¶
5 † Et nota, quòd vno contradicente & causam assignante[d], nõ di
d citur electio inspirata. vnde non est hîc necessarius libellus: & qa hîc non est forma, sed exceptio à formis. Quidam tamen dicunt, quòd hæc est tertia forma. ¶ Vnde si aliquis extra collegiũ se opponat, sic poterit libellus formari:

LIBELLVS. Coram, &c. vt s̃. §. j. in primo lib. vsque, commodè ĩteresse. iunge, omnibus in ecclesia cõgregatis oẽs & singuli quasi spiritu sancto ducti, repentè nullo tractatu præeunte in T. virũ vtique prouidum: honestum, literatũ, & de legitimo matrimonio natum vnaminiter cõsenserunt, & confestim vna voce simul in episcopum talis ecclesiæ elegerũt: quare peto, &c. vt s̃. in primo lib. hoc saluo, ꝙ vbi dicis, canonicè factã, ponas, diuino spiramine celebratam, ext. e. quia propter. ¶† Si autem non simul ꝯsen
6 tiunt & nominant, sed separatim aliquibus tractatibus, seu nominationibus præcedentibus, tunc non per inspirationem, sed per quasi inspirationẽ dicitur electio fieri. Vnde necesse est tunc ĩ aliquos compromitti, qui vice omnium illum eligant: aliàs talis singularis electio non valeret, vt ext. e. c. in Gene. & tunc decretum
7 cõcipietur, prout s̃. in forma diximus cõpromissi. ¶ Ex † præmissis ergo colligi pt quòd licet altera pars vna voce aliquem eligat non dicitur talis electio inspirata: quãuis altera pars, quæ primò
8 fortè alium elegerat, [illegible] iure eligendi [illegible] ¶†
e Si verò eligeris ad officiũ, ad quod inhabilis es[e], cõcipietur libel-
9 lus, vt ĩ. de censib. §. 2. ver. si verò. ¶† item nota, quòd solùm ĩ casu negligentiæ deuoluitur potestas prouidendi ad proximum superiorem, vt in const. Alex. IIII. e. ti. dilecti. in fi. & no. e. ti. bonæ
f j. in fi.[f] ¶† Vltimò nota, quòd in electionibus canonicorũ ad pbẽ
10 das, non est necessaria forma, sed sufficit solus cõsensus, ext. de ꝯcess. præben. ex parte. prope fi. ver. quia verò. Huius autem tractatus materias nostrum aureum Repertorium eo. ti. te reperiẽte docebit.

ADDITIONES.

a De forma inspirationis. ¶ De hac Gui. Nat. parte j. c. lij. & parte 2. cap. x.
b Miracula per malos.
ADDITIO. Adde omnino & vide Io. de Turre. cre. in c. nec mirum. xxvj. q. v. & Panor. in c. 1. de reliq & vener. san. Et quid sit miraculum, & an ecclesia possit errare in canonizatione sanctorum vide Fel. in c. venerabili. de testi. Et adde, ꝙ in miraculis non creditur testi sine redditione causæ, per Bal. in l. solam. col. fi. ver. modò hic quæritur. C. de testi. & vide Panor. in c. cùm Marthæ. de celeb. mis. Hen. Ferran.
c Eligat. ¶ Host. contrà. & vide, quod ibi scripsi, e. tit. quia propter ver. nisi forsan.
d Assignante. ¶ Hoc verbũ non posuerunt aliqui antiqui, vel moderni, vt patet per ea, quæ scripsi in c. quia propter. ver. nisi puto. ergo vnius contradictio, etiam sine expressione causæ, impediret inspirationem, sicut impedit compromissum. patet vtrunque in c. quia propter. ver. illis saltem. & ver. seq. in fi.
e Inhabilis es. ¶ Supple, & vis subleuari.
f Bonæ. j. in fi. ¶ Hanc hodie ñ habemus, sed ex ea sumpta fuit decr. quanquam. e. ti. li. 6. vt ibi no. in fi. primæ gl. per quã patet hoc dictum procedere solùm in cathedralibus.

¶Baldus de Electione.

PETO decem, non obstante pacto de non petendo: quia non secutum fuit pactum de petẽdo, iste libellus pcedit, in quo ñ solũ petitio, sed replicatio inculpatur. ¶ Item positio actoris nõ pcedit, nisi per eã actori accrescat ius. vñ qui petit alterius electiõem cassari, petat suam ꝯfirmari: aliàs non posset cõfirmari, in §. ad electionem. in 4. co. G. Item no. quòd solùm in casu negligentiæ deuoluitur potestas ad superiorem, §. fi. G.

ADDITIONES NOVAE.

Eligi ad canonicatum non debet laicus, sed postulari.Inn.in c. fi.de obl.ad ratio.

Eligere est fructus quasi possessiõis canonicalis.Inn. in c.cuma na.de elec.& c.in literis.de rest.spol.& c.cum dilectus.de reli.do. Arch.in c.dicitur.de præben.

Nota ꝙ propter potentiam vt res ecclesiæ defendantur,etiã in habilis eligitur.vt c.constitutus.de app.

No.ꝙ ad hoc vt nõ priueris electione,eligas sub protestatiõe, Protestor ꝙ si electio ꝗ fecero non valebit,ex nunc reseruo mihi ius eligendi,donec electio per me fienda efficaciter valeat.ar.l. terminato.de fruc.& lit.expen.& l.Titius. de ser.expor.c.dilect⁹. de iure patro.c.super quæstionum.§.cum autem.de off.del.nam & duo possunt simul eligi.ita ꝙ si vn⁹ succumbat,alter obtineat, vt vno electo dicãt electores sic,quia latente fortè nobis vitio ĩ persona primi electi apparente, electio eius esset inualida, te vel talem eligimus.vt no.8.q.1.c.in scripturis.& lxj.dist.studij nostri. Tancre.

In electione talem adhibe cautelam.nam conuenientibus canonicis,vel illis ad quos spectat electio,faciunt inter eos deliberari horam certam missæ vel horam sextæ , vt conueniant in tali loco ad electionem celebrandam:& hoc scribi faciũt vnde si postea vnus vel aliqui ipsorum conueniant & eligant,valet electio aliis absentibus.Inn.in c.cum nobis.de elec.in glos.sed nunquid. vers.sed quæ res,&c.

Si electio fuit aliquibus commissa, & ipsi elegerunt,electio nõ valet:an iterum poterunt eligere,Bar.in l.serui elec.de leg.j. Cy. in l.fi.de contrah.emp.Bar.in l.quotiens.de opt.leg.& l.2.§. quẽ ita.de vaca.mun.per Bar.

Pone homines certi burgi habent pactum cum dño ꝙ ipsi possint eligere vel nominare singulis annis tres bonos viros de terris dicti domini:& ꝙ dominus debeat cõfirmare vnum ex illis trib⁹, qui sibi magis placebit:modo pone ꝙ ipsi elegerunt tres, & dominus vnum ex illis confirmauit.sed ille electus & confirmatus refutauit electionem de se factam,an dominus teneatur confirmare vnum ex illis duobus,& sub sequenter ipso refutante teneatur alium confirmare.d.Signorolus in consiliis suis,tenuit ꝙ ñ. quia ex quo secundum formam dicti pacti dictus do. cõfirmauit vnum ex tribus electis,ipso electo refutante,dominus non tenetur ex forma dicti pacti ad confirmationem alterius.Item pone retento eodem themate,quòd omnes dicti electi pro vno anno refutauerunt,an procedente anno dicti homines possint eligere alios tres,do.Signorolus dicit:quòd ex quo homines dicti burgi pro vno anno elegerunt tres secundum formam dicti pacti,ꝙ ipsis refutantibus,dicti homines prædicto anno non possunt alios tres eligere.Item pone quòd ipsi elegere tres,de quibus vnus fuit confirmatus per dominum qui refutauit,& post refutationem ipsum pœnituit,& vult acceptare.an possit?do. Signorolus dicit quòd non.hæc ponit in consiliis suis.

An in electionib.fiendis sufficiat sola pulsatio campanæ ad cõuocandos canonicos,& omnes quorum interest,Inn.& Host.in c.in causis.de elec.tenent quòd non.

Not.quòd ille qui à principio non est dignus electione.ñ p̃t alterius loco subrogari.Bal.allegat l.parabolani.C.de epis.& cle.

Nota ꝙ episcopi electi & cõsecrati in curia Romana,priora beneficia non dicũtur vacare, donec possessionem sui episcopatus fuerit pacificè consecutus,c.commissa.de elec.lib.6.

Canonicus electus vltra numerum,habet vocem& distributiones quotidianas,licet non habeat præbendam,Inn.& Host. in c. cum M.de constit.

In l.diximus.de exc.tut.pone certum est quòd episcopus non debet esse minor 30.an.vt in auth.presbyteros.de epis.& cler. si ergo episcopus electus sit minor,& pendente lite in curia fit maior,hæc non sufficit,vt in c.cum in cunctis.de elec.Dyn. in l.si optio.ff.qui & à quibus.

An per electiõem solam ius acquiratur electo,adeo ꝙ electio non possit reuocari,Bar.in l.absenti.de dona.& l.qui absenti. de acq.pos.Albr.

Pone,tres fuerunt electi potestates: deliberante primo decessit secundus,an tertius admittatur,no.in l.quandiu.de acq.hære. per Bar.

Electi sunt duo potestates,vnus pro primo anno, alius pro so: primus acceptauit,non tamen venit,quia forte mortuus: an statim primo acceptante euanuit electio secundi, Bart.in l.cum sub hac.de cond.& demon.& Cyn.in l.post aditam.de impub.& ali. substi.

Pone potestas est data tribus eligẽdi,an possunt vnum ex se ipsis eligere,& an talis electus possit subinde dare vocem,Cyn.in l. quòd si vno.de in diem adiec.Bar.in l.si consul.de his qui sunt sui vel alie.iur.& l.planè.quod cuiusc.vni.

Electus est aliquis in imperatorem,non rectè nec ritè,ita ꝙ nõ est legitimus:an valeãt concessa per eum,Cy.in aut.decernimus. C.de sacrosan.eccle.

An valeat electio facta de incerta persona circa electionem ad seculares administrationes.Bal.in l.quidam.de re iu.quid si eligatur incertus, quia forte erant duo qui vocabantur eodem nomine,& dubitabatur de quo senserit,Bar.ibid.& c. cum dilectus. de elect.

De electiõe domini papæ,in quo loco & qualiter fieri debeat. no.in c.vbi periculum.de elec.lib.6.& an cardinales præsentes d̃beant citare absentes,Arch.ibi quòd non:& quid si vnus sol⁹ cardinalis contradicat,no.ibid.per eum,& videtur dicere quòd ipsi⁹ solius dissensus electionem impedit.

In c.cum in veteri.de elect.quid si mandatur aliquibus vt eligãt ĩ.consumationem vnius candelæ, & ipsa extinguatur, quid fiet? dic ꝙ debet reduci,vt tantum duret ptãs quantum durasset candela.Host.& Io.Cal.

In l.cum sub hac. in fi.de cond.& dem.pone,quidam elegerũt quendã,& si nolit,vel non possit esse,elegerunt tunc alium:modo primus electus recepit electionem,& cõfirmata fuit eius electio: postea discessit de episcopatu,cum licentia tamen, vt extrà de renun.c.remouet.&l.fi.de defen.ciuita.modò ille qui erat electus,si ille nollet habere , vel non posset, esse vult , an possit per hanc l.videtur quòd sic.contra videtur quòd substitutio euanuit l.post aditam.de impub.& ali.substit. vnde non est admittendus, quia actio semel extincta non reuiuiscit,l.qui res.§.aream.de solu.non ob.litera ista:quia hic erat ius contra primum , si faciebat quod erat vetitum facere,non enim primi aditione extinguebatur ius eius qui est ei substitutus.nam electores de prima voluntate videntur cogitasse,sed si cum fuerit voluerit,tunc alius non hẽat ius.sin autem noluerit,tunc alius habeat ius,sicut de primis nuptiis videtur testator cogitasse,l.hæc conditio.de cond.& demon.sed iure canonico non videtur dubitatio,quia fortè non valet electio taliter sub conditione facta,& contra formam,ext.de elec.c.quia propter.Dy.& Vber.de Bobio.

Nota quòd cum petitur electio cassari,libellus debet ꝯcludere ex possessorio,& non petitorio. In.& Host.in c.ij.ext.de cau.poss.& propric.

Nota ꝙ in minorib.ordinib.non potest quis eligi etiam in inferiorem prælatum episcopo.Inn.in c.dudum ad audientiam.de elec.&no.in c.sæpè de ap.sed nunquid existens in minoribus ordinib.possit eligi ad beneficium curatum seu habens curam animarum.quidam quòd sic in c.2.ext.de insti.& de præben.c.si pro clericis.de elec.c.ex eo. lib.6.Io.An.contrà, cũ ius vetus non mutetur per ius nouum,vt ĩ.de æta.& quali. c. præterea. fatetur quòd licet in minoribus ordinibus ad ecclesiam curatam eligi non debeat,potest tamen postulari:pro quo facit quod no.per Inn.in c. dudum.prædicto.

In c.auditis.ext.de elec.in fin.per hanc literam dicebat do.Paulus de Leaz.quòd si omnes canonici vel monachi sunt simul tractantes de elect.& maior pars nominet aliquem indignum,&minor pars non consentiat,expectet minor pars donec maior pars illum indignum elegerit, & ꝙ electio cassata fuerit, quia postea minor pars ad electionem procedere poterit,& valebit eius electio facta de digno.

In l.præses.de præd.curiali.lib.x.Bart.coniuncta l. Barbarius.de offi.præto.ex hac l.dicit quòd quãdo defectus est talis super quo eligens potest dispensare,præsumitur dispẽsare eo ipso quòd eligit.vt l.quidã ꝯsulebant.in fi.de re iud.vel est verisimile ꝙ dispensaret si sciret,vt dic.l.Barbarius.si verò eligens dispensare nõ posset,vitiatur electio,vt hic.& hæc l.fac.contra opini.Inn.positam in c.suscitatam.extr.de rescr.quia dicit ꝙ iudex non potest se excusare allegando suam infamiam,nisi excipiatur ab alio per l.nec infames.§.ti.1.fac.l.j.de his qui non implet.stip. nam vides hic ꝙ si indignus patitur se eligi punitur:ergo debet ipsemet suam conditionem manifestare.& hoc est verum per l.qui cum vno.§.j.2. 3.& 4.ff.de re mili.& Bar.vbi s̃.& l.allegata.& l.qui iurasse.§.si pater.ff.de iureiur.

In l.si sub cond.§.j.de cond.& dem.fa.quòd si aliquis electus est in potestatem,& præsentetur ei electio, vt consentiat,& ipse dicat consentio si placuerit dño imperatori, ꝙ sit ei acquisita potestaria,licet ciues dicant nõ eẽ ei quæsitam quia pure ei non consensit,quia intelligitur purè consensisse, vt hic.& arg.l.si aliqñ.ĩ. e.quia semper superioris auctoritas ĩtelligit̃ excepta,vt c.veniẽs. ext.de iureiur.& l.ꝯ pupillũ.de re iud.vnde si aliquis recipit potestariam semper intelligitur recepisse saluis præceptis domini imperatoris,nec videtur deierare per hoc ff.de municip.l.de iure.§. Imperator.& c.deus.de iureiur.

In rub.de cond.ob turpem causam,Bal.quærit, quidam pp turpitud

pitudinem suā, vel propter bannū ad officiū priorū assumi non poterat: modò cōtingit quod fuit imbussulatus durāte turpitudine, vel banno postea fuit publicatus, & exemptus de bussula abolito bāno per beneficium statutorum, vel per finem temporis definiti: quæritur an admittatur ad officium prioratus? & videtur quod sic, quia publicatio trahit ad antefactum & in publicatione videt contineri ipsa substantia electionis, vt c. publicato, de ele. si ergo tempore substantiali inuenitur habilis, non curamus alia tēpora, vt l. sed si in conditione. §. solemus. de hære. insti. In contrariū fac. quia in actibus hominū, qn nō possunt habere in sui ordinatione pendentiā seu suspensionē de futuro, sicut sunt vltimæ voluntates, vt l. receptū. ff. cō. præd. & sicut est electio quæ vno momento seu contextu debet cōcludi, & non debet esse conditionalis, sed pura, vt c. j. de elec. lib. 6. principium dēt esse ratum & validū. hoc ar. l. j. de reg. cato. nec mirū, quia destructo principio, destruuntur quæ sunt post principium, l. in vniuersis. qui da. tu. po. quoniam principium substantiale maxima pars est rei, & in eo consistit fundamentum totius rei & virtus fundamenti. ergo nil mirum si per locum à destructione principij destruitur totum esse rei. do. Iac. de Are. disputauit hanc qu. & dixit ex quo principium erat inualidum, vt c. si eo tēpore. de rescr. lib 6. ergo non prodest superueniens habilitas. Bal. allegat ff. de poe. l. j.

Electus contra electum nulla potest opponere, de quo p Iac. de Are. Impugnat electionem delicti ratio, reipublicæ offensio, pteriti delicti manens annotatio, municipalis sanctio, inutilis principij exclusula confirmatio, atque suo tempore obiecta contradictio & illiciti ratio.

Quid si data est ptās vni eligendi, an possit eligere seipsum, Albric. in l. nulli. quod cuiusque vniuersi. & ibi gl. quæ tenet quòd sic. contra est gl. 24. q. j. didicimus.

Quid si est data potestas duobus eligendi, an vnus possit eligere alium, no. vbi s. quod sic. Alb. in reg. iur. in toto. & ibidem Io. an.

a ¶De translatione[a]. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in materia translationis concipiatur.*

IN HAC materia sic concipitur libellus:

LIBELLVS. Coram, &c. propono, quòd talis episcopus, vel abbas exemptus talis ecclesiæ, vel monasterij

b auctoritate propria, non petita licentia, nec obtenta[b] ad talem vestram ecclesiam se transtulit, ipsamq; recepit ibi tam in spiritualibus, quàm in temporalibus administrans: quare peto eum ab administratione dictæ ecclesiæ remoueri, & in pœnam tantæ temeritatis ipsum etiam primò priuari, ext. de elec. bonæ. j. 7. q. j. si quis episcopo. & c. seq. ext. de transl. quanto. & de cleri. ex

c com. illud[c].

ADDITIO.

a DVAS quæstiones ad materiā vide super regula, quod ob gratiā Et est prima, cùm vacat ecclesia, cùm Papa trāsfert eius epm. Secunda est, si episcopus à metropolitanis postulat⁹, transfert p Papam, ignorans & possidens, an valeat electio facta per capitulum ad episcopatum: & vide, quod dicam in fi.

b Nec obtenta. ¶Quæ dari poterat illi abbati exempto per legatū de latere. de elec. si abbatem. lib. 6.

c Illud. ¶An contra episcopum translatum per Papam ad aliam ecclesiā qui non vult consentire, possit prima ecclesia agere, vt illā dimittat, collige ex quæstione, quā posui super regula. quod ob gratiā de reg. iu. lib. 6. no. ēt Inn. in dec. audita. de resti. spol. vt scripsi ibi ad fi. 2. gl. quod clerici ecclesiæ possunt impetrare & agere contra plātum, qui recipit aliam ecclesiam, vt dimittat primam. Si verò n recipitur in secunda vide, quod no. 22. dist. si qui.

ADDE, an ecclesia translata per Papam, dicatur vacare ante trāslati ratificatiōē, ita quod papa possit de illa eccl'ia alte puidereri, Ro. cōs. cccxlv. & an possit agi furti contra episcopū translatū de extorsionib. & rapinis factis ecclesiæ, à qua fuit translatus, vide Pet. de Ancha. cons. clvij.

ADDITIONES NOVE.

☞ An papa possit mutare & transferre sedem Romanam, vt sit alibi, dicitur quòd non & allegatur 24. q. j. rogamus.

Pone, aliquis episcopus est expulsus de suo episcopatu, an iste sic pauper potest se transferre ad alium episcopatum sine licētia papæ. vide quod no. in c. j. de transla. epis.

a ¶De auctoritate & vsu pallij[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in materia vsus pallij qualiter sit concipiendus.*

2 *Archiepiscopus & prouincia Tarracon. de iure subest ecclesiæ, & archiepiscopo Narbonensi.*

1 SIC libellus concipitur:

LIBEL. †¶Coram, &c. propono ego P. procurator venerabilis patris archiepiscopi Narbonensis, quod nuper reuerēdo in Christo patre domino H. Dei gratia archiepiscopo Tarraco. per Narbon. prouinciam transitum faciēte, ipse terminos à patribus constitutos transgrediens j. limites eius dē Narbonensis prouinciæ de facto propria temeritate crucem ante se ferri fecit, pallio nihilominus in missarū vtendo solēnib⁹ in dicti dñi archiepiscopi & ecclesiæ Narbon. iniuriam, præiudiciū & grauamen: quare, cū sibi non sit ius talia faciendi, peto ipsū p tanta transgressione puniri: & ei perpetuum silentium imponi super his: & ne de cætero talia attentare præsumat, p vos sn̄ialiter inhiberi, ext. de vsu pallii, ex tuarum. c. dist. contra morem. extr. vt

2 lite pen. c. j. ¶†Et scias, quòd archiepiscopus & puincia Tarrac. de iure subest ecclesiæ & archiepiscopo Narb. Idē dico de archiepiscopo & ecclesia Aquen. sicut literas plures apostolicas & regias & alia plura & sufficientissima documenta vidimus sup hoc ī archiuis ecclesiæ Narbon. Idem etiam est de archiepiscopo & ec

b clesia Arelaten. vt patet viij. q. 3. Artaldus[b].

ADDITIONES.

a VIDE, quod dixi sup rub. e. ti. in nouel. An aūt vnus archiepiscopus præscribere possit portationem crucis, vel vsus pallii in diœcesi suffraganei alteri⁹ archiepiscopi ipso archiepiscopo ignorante, scripsi post Inn. de of. or. conquerente. in gl. super hoc. in fi.

b Artaldus. ¶Illud c. nō dicit Arelatē. archiepm: & licet credendū sit auctori, miror tñ de his trib. quod sic subsint in puinciali ecclesiæ Romanæ, nihil inuenio. Itē fateor, quod in ipso libro puinciali Terrac. statim sequit Narbon. sed Aqueñ. & Arelaten. lōgè pcedunt Narbon. qtum ē in ordine scripturæ: qa sunt ibi ix. puinciæ archiepiscopales intermediæ: qa ergo c. Artaldus. dicit illū epm, possibile ē, quod postea sedes illa facta fuit metropolitana. sicut nouissimè p dñm nostrū Clemētē VI. ecclesia episcopalis Prag. suffraganea magnitudine facta ē archiepiscopalis, regēte illā olim fratre & socio, nūc patre & domino Arnesto de Boemia iam diu licentiato in iure canonico.

a ¶De renunciatione[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Asserente aliquo alium suo beneficio renunciare, quare illud beneficium vult impetrare, qualiter libellum conficiet.*

Renunciatio vt plurimum in modum exceptionis proponitur.

QVOMODO, & quando, & quibus iuribus in instrumētis publicis debeat & possit renunciari, no. ē de renū.

b & conclu.[b] ¶†Porro quādoq; quis asserit alium suo

1 beneficio renunciasse: quare illud beneficium impetrat: vnde sic libellus coram executore concipietur.

LIBEL. Coram, &c. propono, quod cùm nuper talis suo beneficio ī manibus sui episcopi resignasset, sanctissimus pater dominus Clemens Papa IIII. vobis dedit suis literis in mandatis, vt, si ita eēt, de ipso mihi debereris beneficio prouidere. Cùm igitur constet dictum de iure vacare beneficium, peto mādatum ipsum aposto licum per vos executioni debitæ demandari, præfatumq; beneficium iuxta ipsius mandati apostolici tenorē mihi conferri, & me in possessionem corporalem mitti, amoto inde quolibet illicito

2 detentatore, ext. de rescr. ex parte. j. ext. e. cū inter. ¶†In hac autē materia plures libellos non formo, cùm renunciatio in modum exceptionis vt plurimum opponatur, vt ext. e. ti. per totum, extr. quod me. causa, per totum.

ADDITIONES.

a Ad hanc pertinet quæstio super regula, non firmatur. de infirmo qui renunciauit in manibus presbyteri recipientis nomine epi: & canonici statim elegerunt. ADDE, an valeat renunciatio facta in manibus alterius, quàm ordinarij, Paul. de Cast. cons. cccxj. Et an impetrans per renūciationem habeat docere de titulo beneficij renunciantis, Rom. cons. cccxlv. Et senex renuncians in curia, nō præiudicat habentibus expectatiuas cum clausula Anteferri, secundum Old. cons. cccxxiij.

b De renuncia. & conclu. ¶Incipit in ver. & quia hīc. & durat vsq; in fi. ibi autem in prin. remissionem dedi ad octo quæstiones.

ADDITIONES NOVAE.

☞ In c. accepta. de cau. pos. & propri. super verbo cōstiterit. si enī quis renuntiet ecclesiæ suæ, statim licet episcopo in cuius manibus renuntiat, dare illam ecclesiam alij, si ad eū pertinet collatio. & si ad alium pertinet collatio, mandabit quòd alij conferat eam vel quod ad eam pertinet, qn sola præsentatio ad eum pertinet. imò plus est, quia postq̄ aliquis renūtiauit in manib⁹ eius ad quē pertinet recipere renūtiationem: & sine alia licētia ille ad quem pertinet conferre vel præsentare, statim faciet quod ad eum pertinet: nec contra eum feretur aliqua sententia, quia ex dicta renūtiatione amisit omne ius quod in ea habebat 7. q. j. quam periculosum. Idem dicunt quidam faciendum quando ad mandatum episcopi clerici contendunt promoueri ad ordines, vt c. cum in cunctis. §. inferiora. de elec. & c. quæris. de æta. & quali. Alijs tamē videtur, & forte melius: de quo per Inn. in dic. c. accepta quod Iu

si mihi quæsitor ex contractu non possum renūtiare: secus ex vltima voluntate, Bar. in l.fi.ff.de sol.& hoc in præiudicium creditorum meorum.fac.l.qui autem ff, quæ in frau.cred.quid in iuribus quæsitis à statuto vel à lege, cogita.fa.l.si absentis.C.si cer.pe.fac. Bal.in l.si arrogator.de adop.& Bar.in l.j.de acq.hære.

a ¶De supplenda negligentia prælatorum[a]. Rub.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus in supplenda negligentia prælatorum qualiter sit concipiendus,*

1 SIC concipe: Libel.†Coram,&c.propono ego episcopus, vel archiepiscopus talis ecclesiæ, quòd olim vacante ecclesia, vel præbenda, capitulum talis ecclesiæ & hi, ad quos primo loco spectabat eius collatio ecclesiam ipsam conferre intra sex mensium spacium non curarūt. Cùm igitur secundum statuta Lateranen.concilij ad me sit conferendi deuoluta potestas, peto per vos eisdem & capitulo sententialiter iniungi, vt me patiantur liberè vti potestate dictum ecclesiam conferendi: vel, ne collationem per me factā impugnēt: vel, ne institutam per me molestare præsumant, ext.de conces.p̄ben.nulla.ext.de supplen.neg.præl.per totum. Quæ autem hîc d̄ sunt, vide j̄.de præb.& de conces.præbendæ. In tribus autem titu. seq.non sunt necessarij libelli.

ADDITIO.

a Huic adaptatur quæstio regulæ contra eū, an eligēs iure deuoluto arctetur ad id, quod arctabat eligētes: & ad rub.seq.de tēp.ord. pertinet quæstio, regulæ, imputari.de diacono, qui se arctauit ad vltima quatuor tempora anni: & tunc nono potuit ordinari.

a ¶De ætate & qualitate & ordine præficiendorum[a]. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus in ordine præficiendorum qualiter sit conficiendus,*
2 *Iudæus an possit à Iudæo ordinari.*
Iudæus non habet ianuam sacramentorum, quæ est baptismus.
3 *Moyses & Aaron fuerunt maximi sacerdotes: sed ab eis nunc est sacerdotium ablatum.*
4 *Abbas quibus possit tonsuram conferre.*

POTEST Sic concipi libellus.
1 LIBEL.†Coram,&c.propono contra P.cui collata ē talis ecclesia, vel dignitas, vel electus est, quòd ipse n̄ potest ascēdere ad ordinem, quem illius beneficij cura requirit: vel quia infans, qui seipsum nescit gubernare: vel, nō erat in sacris: vel, fuit medicus, vel chirurgicus, ꝓpter cuius incuriam multi obierunt: vel, erat tempore receptionis excommunicatus: vel, non erat in sacris, cùm fuit electus: vel, non nouit Donatum: vnde peto ipsum ab ecclesia, vel dignitate, seu prælatura remoueri, ext.de ætat.& qualitate, c.ij.& c.præterea.& c.ad aures & duobus cc.seq.& c.pen.& c.vlt.lxxxvj.dist.cùm multa.extr.de homic.tua. Vel si sit beneficium cum cura collatum ei, qui nō est in sacris cōclude sic: quare peto per vos declarari sententialiter, dictam ecclesiam de iure vacare, ipsumque P.nullum ius ex dicta
b collatione in ea habere, vt in dec.Greg.X. de elect. licet canon[b].
2 ¶†Quæro, vtrùm Iudæus possit hodie ordinari à Iudæo[c]? Et di-
c cunt quidam, quòd sic, ar.xlv.dist.qui syncera. Ego dico ꝯ: quia n̄ habent ianuam sacramentorum, s.baptismum, 32.dist.c.p̄ter hoc §.verum.ver.porrò.ext.de presbytero non bap.veniens.nec fundamētum, j.q.i.cùm Paulus.34.qu.j.vbi sana.ablatum est enim & translatū ab eis sacerdotium Leuiticum.vt ext.de const.transla-
d to[d].& 2.q.7.c.plerunq;.§.hos etiam.prope fi.ver.hinc est, quòd Hiero. Sed qui contrariū tenent, exponunt ibi sacerdotio, i.prin-
3 cipatu: quia non habent regem: sed tu, tene vt præmisi. ¶†Vnde Moyses & Aaron, qui fuerunt maximi sacerdotes, vt 22.di.sacro. in fi.non possent hodie conferre ordinem in prima forma: quia verba illam iam non habent vim, vel efficaciam, cùm sacerdotiū sit ab eis ablatum, vt dixi: & oportet ordinem conferri ab his, qui sunt rectè ordinati secundum claues ecclesiæ à Christo beato Pe
e tro concessas, vt ext.de summa trinit.c.j.§.vna. In duobus autem
4 ti.sequentibus non sunt libelli necessarij[e].† Quibus possit abbas
f conferre tonsuram, vide j̄.de priuil.vers.non est etiam[f].

ADDITIONES.

a Quomodo ista rubrica est tripertita, & quomodo penes aliquos corrupta, scripsi in nouella super eadem rub. Duas aūt quæstiōes Io.de Deo, & tertiam Bar.Brix.scripsi e.ti.c.fi.de quibus fiet mentio j̄.super rub.de præbendis. Potest sic,&c.
ADDE, an ad prioratum ruralem sine cura possit minor 14.an.assumi, Fed.cons.xlix.
b Licet canon.¶lib.6.quæ tamen non probat, ad quod inducitur. illa enim licet arctet ꝓmotum ad parochialem ecclesiam, quòd intra annum fiat sacerdos, non tamen requiritur promouēdum esse in sacris: de quo vide hîc e.ti.præterea.
c A Iudæo.¶sup.vel Christiano, vt j̄.remittam.
d Translato.¶Vide, quod ibi scripsi in gl.2.& in remissiōe ibi data.
e Necessarij.¶Ex hoc perpendere potes, ꝙ rub.seq.fuit additio, q̄ auctor ponere non intendebat: sed propter dec. Alex. quam allegat, posuit ipsam rubricam: qua posita debuit hunc vers.cancellare propter id, quod posuit in fine.
f Ver.non est etiam.¶& habetur e.ti.de priui.abbate.2.lib.6.

ADDITIONES NOVAE.

Pone aliquis impetrauit beneficium eo tempore quo non habuit ætatem legitimam, postea cum habuit ætatem legitimam datum est sibi illud beneficium: an videatur confirmatus, Dyn. in l.excusantur.de excu.tut.ponit, & c.si eo tempore, de rescr.lib.6.

a ¶De sacra vnctione[a]. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Electis ad ecclesias cathedrales statutus est terminus intra quem nisi consecrationis munus obtinuerint, suspendunt.*

1 SCIENDVM est†quòd omnibus electis ad ecclesias ca
b thedrales statutus est terminus sex mensium [b] ad consecrationis munus obtinendum: intra quod nisi illud susceperint, iusto impedimento cessante, suspēsi sunt ab administratione temporalium & spiritualium. Et si sic steterint per alios sex mēses, capitula, ad quæ spectat electio, alios eligere possunt, nulla indulgentia petita, vel concessa obstante. Illi autem, qui intra annum xx. existentes, constituti sunt procuratores ecclesiarū suarum, postquam xx. annum compleuerint, se facient ad omnes sacros ordines promoueri: alioquin ab administratione spiritualium & temporalium sunt suspensi: & si completo 25.anno non fuerint consecrati, priuati sunt illis ecclesiis ipso iure. hæc leguntur in const. Alex. IIII. de sacra vnct. cùm ad Romanam. & c. qa
c olim[c]. In hoc ti.& sequen.non est libellus necessarius.

ADDITIONES

a Ad Summistas recurre, & potissimè Host.
b Sex mensium.¶ Hoc tp̄s conueniebat iuri antiquo, c.dist.q̄m.& de trāsl.c.2.vers.sed neq; illud.sed totū, q̄d sequit̄, discrepabat ab illo: & quia multùm ꝯuenientia vn̄r, quæ sequuntur, scire debes, ꝙ ꝑ schisma, q̄d fuit tēpore Alex. IIII. per eum, & post eum, vsque ad tempora Inn. IIII. qui demum deposuit Federicum, vt de reg.iur, ad apostolicæ.lib.6.multi iuuenes ꝑ eorum potentiā fuerunt promoti ad episcopatus: sicut de vno scripsi de elec. cū ī cunctis.super verbo, quibusdā. Item prædicto Inn.successit Alex. IIII. natione Campanus: cui displicuit, ꝙ illi iuuenes sic promoti, vel procuratores, vel administratores rebus dati, non promouebantur etiam ad sacros tantùm: vnde per suam constitutionē prouidit, vt sequitur, maximè quia vnus ex illis dicebatur laicasse, videns causam huius rigoris: qa verò per Dei donum cessante schismate cessauerūt tales promotiōes, & Bonifacio & ꝯposito rib. Sexti non fuit visum ꝯgruere illas ꝯstitutiones poni in Sexto & sic fuerunt reuocatæ, vt j̄.dicā & tamē nuperrimè ꝑ schisma Baueri videmus dominū nostrū Papam Clemētē VI. promouisso do.Guil.de Nassau, filiū d.N.comitis de Nassau ad ecclesiā Maguntinā satis iuuenē ætate: vere tamē scientia & moribus maturū valde, & in hoc studio gratiosum: quē ꝑ id summè dilexi: & quia ipse dominus Comes pater ei9 fuit hîc scholaris & Cōpater.
c Quia olim.¶Quas hodie non habemus; & sic sunt reuocatæ per proœmium Sexti libri in fi.

a ¶De filiis presbyterorum[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Precor, ignoscite, ad verba iuris misceo, q̄ sūt facti. Mihi ꝯstat multos sacerdotes de suis filiis in sacerdotio genitis habere sp̄e vbertatis diuinæ gratiæ, & bonorū: huius spei ꝯclusionē ex mea ꝑsona sumēs diuinā potētiā fateor, & taliū meritis detrahere n̄ itēdo: nec ignoro, quæ leguntur lvi.dist.per to. nec oblitus sum me vidisse aliquos sic genitos notabiliter virtuosos: respectu tamē numeri valde raros. Coitū talē detestor, & solū ad argumēti destructionem ex tali spe parentum intēdo. Cōstat hîc legētibus me vidisse patrē meū purū laicū, & prima tonsura carentem, ferentem

antiq

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra filios presbyterorum concipiendus.*

1 IN hoc † titulo etiam sic potest concipi libellus. LIBEL. Coram, &c. propono contra P. qui se gerit pro rectore, vel canonico, vel vicario talis ecclesiæ, quòd ipse est filius talis sacerdotis, & in sacerdotio genitus: vel quòd pater eius ante eum in ipsa ecclesia immediatè ministrauit: vel in ea personã habuit: vnde peto ipsum per vos ab eadem ecclesia, vel præbenda, vel vicaria sententialiter amoueri, extrà e. c. 2. 3. & 4. & c. ad extirpandas. & duobus capitulis sequentibus. &
a c. ad abolendam. extrà de rescriptis, inter cæteras[a].

ADDITIONES.

[E]antiquæ formæ mantellũ pelle foderatũ agnina, modicũ ei⁹ foris habẽs pro limbo, vt illius temporis mos habebat. Vnũ aũt in colore & forma illi similẽ nouiter mihi feci Deo duce in eleemosynã cõuertendũ. Magister fuit in grãmatica, sed nõ doctor, scholas tenẽs rectè ex opposito ecclesiæ sancti Benedicti de porta noua: cuius hodie sum pluribus aliis cõpatronus: ibiq; sub eo didici primas literas, & grãmaticę rudimẽta: dum essem octennis, vt puto, cœpit esse clericus: & breuiter, cùm ecclesia sanctę mariæ Rotundæ Gallutiorum vacaret, receptis certis ordinibus ad illã obtinuit p̃sentari. Filios eñ ꝯpluriũ illorum nobiliũ docuerat; pp q̃d & q̃a prudens erat, amicabant̃ eidẽ: ecclesia ẽt corruerat: q̃a Turris Narbonensium ex opposito ibi sita partialitate destructa corruit super illã, q̃ ex pecunia priùs cõgregata reparari fecit in forma rotunda, vt priùs fuerat. Extabant eñ nobilia fundamenta. Interpono, ꝙ ecclesia erat parua nimis: ad q̃d p̃ter paruitatẽ territorij rotunditas conferebat. Inter ecclesiã enim & turrim erat habitatio rectoris, in qua studui & ꝓfeci: & adhuc erat ibi vacuum bñ, vt æstimo, quinque pedum. q̃d totum hodie in forma quadra tenet ecclesia, q̃ ędificari fecit nobilis de domo sua dñs Bonifacius legum doctor & miles: & aliquid ego cõtribui: & vt retineret rotunditatis nomen, formã illi foris rotundã, in qua Virginis ẽ imago, fieri & pingi fecit, & demum parietem medium ecclesiæ, per quẽ sexus diuiditur, & nuper ecclesię pauimentum. Redeo ad priùs dicta: postq̃ sub viro multæ reuerentię magistro Bonifacio de Pergamo, qui ẽt postea fuit sacerdos & canonicus Pergamensis, studium ꝑfeci grãmaticæ: à quo ꝓgnosticum habui me futurum doctorẽ: cuius narratio, q̃a longa, non scribit̃. sed petant à scientibus perscire volẽtes: suspicor, quòd hæc possent esse vltima mea scripta, propter quod & quia pluribus sunt communia, hæc ab olim concepta, nolui plus tradere.

a Inter cæteras. ¶ Diuersos casus dubios in dispensationibus factis etiã per Papã cum illegitimis, scripsi e. tit. lib. 6. c. j. & ij. ad quæ tollenda vidi, & habeo sub bulla dispensationẽ quandã factã ad mei petitionẽ per Papã Ioannem, cum genito tamẽ ex soluto & soluta huius formæ: Tecum, vt prædicto non obstante defectu, ẽt ĩ ecclesiis cathedralibus quibuscunq; ad beneficia quæq; ecclesiastica ẽt si dignitates, vel personatus existant, & curã habeant animarum, vnum, seu vnã, & plures simul, & quæcunq;, vicibus successiuè, ita videlicet ꝙ pluralitatẽ huiusmodi beneficiorũ perinde ꝯsequi valeas, ac si de legitimo matrimonio natus esses, liberè ac licitè eligi & promoueri possis auctoritate apostolica de speciali gratia dispẽsamus. Nulli ergo, &c. Et incipiendo ab vltimis illud Eligi & ꝓmoueri, tollit dubium q̃d scripsi in decr. ij. sup ver. restrĩgi. fm q̃d dixi in dec. ij. super ver. verisimile. illud Vnum, seu vnam &c. vsq; ibi, successiuè tollit dubium, de quo in decretali. j. scripsi in decr. pe. & super vlt. gl. & in decr. non potest. de præb. eo. lib. super verbo, primus. & curã habeãt animarum, tollit dubiũ, de quo ibi scripsi super gl. hoc intelligo. & quod probatur per Clemen. de preb. c. j. Etiã si dignitas, vel personatus existant, tollit dubium, quod scripsi in decr. ij. in ij. gl. & quod no. Guliel. s̃. tit. ij. §. fi. versi. quid si dispensatum. 4. In ecclesiis cathedralibus quibuscunque, tollit dubium duplex, quod scripsi eod. tit. ca. i. super gl. intelligo. Clausula illa Ita videlicet, latiùs fuit petita, q̃ concessa: q̃a restricta fuit ad pluralitatẽ, vt patet. Fuit ẽt de episcopatib⁹ expressè petitum, sed non concessum. His pręmissis adiuuando, q̃d scripsi in p̃. decr. ii. super verbo, verisimile. q̃d aliqui fateri nolunt, ꝙ illegitimus dispensatus ad beneficium, possit hoc tacito beneficium impetrare. dicentes, ꝙ in dispensato remanet quædam nebula, cuius taciturnitas facit impetrationem surreptitiam per ipsam dec. cui responde, vt ibi dixi, ꝙ ibi additur dispẽsatio dispensationi. Vnde mutatis verbis aliud est, cùm tractamus de exercitio actus, circa quẽ dispensatio emanauit, an alterius dispensationem propriã requirentis: & hoc secundo casu loquitur illud c. scilicet de pluratate, quæ est noua dispensatio. Impetratio verò beneficij est executio primæ, vt ibi dixi: & ex ꝯrio sequeret̃, ꝙ necessaria esset duplex dispẽsatio, vna expressa, reliqua tacita, s. dicendo Nõ obstante defectu natalium, quem pateris, super quo tecum aliàs extitit dispensatum. Si verò diceres, nõ obstante, ꝙ super defectu natalium tecum extitit dispensatum. hæc esset inepta locutio ponere pro obstanti id q̃d non obest, sed proficit. Cùm igitur per primã dispensationẽ iam ius quasi regenerationis habuerit, ff. de na. rest. l. 2. in fi. & l. 3. & l. fi. & de in ius voc. sed si hac. §. patronum. ibi, aliud, si natalibus, &c. & C. de nupt. imperialis. ibi, nã oĩ macula, &c. facit 2. q. 3. in fi. de simo. ex diligenti. in fi. Nã vt legitimus poterit impetrare, intellige ad beneficium, quod sua dispensatio comprehendat. Sed nunquid in ecclesia cathedrali, s̃. remisi ad scripta in decre. j. super gl. intelligo. Illud ẽt declarando, sciendum est, ꝙ dispensatio natalium q̃nque est arcta & arida, vt cùm dispensatur ĩ ordinibus: & ꝙ habere possit beneficium ecclesiasticum. & hîc tenere posset documentum Io. Mo. ꝙ per id in cathedrali nõ posset institui. Sed est alia dispensatio ampla, quòd possit promoueri ad ordines & beneficia, etiam si curam habeant animarum. Cùm igitur illarum regimen sit ars suprema, de ætat. & qual. c. pen. absurdum esset dicere, quòd canoniam cathedralis ecclesiæ nõ posset habere. Et hîc procedit dictum Archid. de quo s̃. & ibi vide, quod scripsi post Hosti. de rescrip. postulasti. In his non procederet arg. à pari, vel minori, licet procedat in diuersis speciebus & in connexis: & vide, quod dixi s̃. de leg. §. fi. super 4. ver. Et no. quòd in prima, quam dixi arctam, posui beneficium in singulari: in secunda quam dixi amplam, posui beneficia in plurali. Amplior autem esset, si dignitates & personatus exprimeret. Amplissima verò est, quam suprà posui: & adhuc amplior, si concessa fuisset, vt fuit petita. Antiqui autem & Summistæ vtebantur his verbis, Minima, magna, maior, maxima: quod plenè per Host. in Summa huius tit. §. vlt. post princi. Hoc scias, ꝙ opinio, quæ excludit ecclesiam cathedralem, fundatur hodie super decr. quamuis. j. §. j. de pręben. lib. vj. cuius tamen finem ad hanc partem audiui sic reuolui, si scribitur de beneficio prouideri, & prouincia cathedralis & metropolitana includitur: vt ibi dispensatio ad beneficia per totum orbem vagatur, & sic plus, quàm per prouinciam: fortiùs ergo cathedralem includet.

ADDE de hac additione, vt per Oldra. consilio ccvj. incip. puncta breuia.

a ¶ De seruis non ordinandis & eorum manumissione. Rubrica.

ADDITIO.

a NON mirum, si ordinari non possunt: quia nec testes, nec publici nuncij esse possunt. Super quo vide s̃. de testibus. §. j. versi. item quòd est seruus. De manumissione seruorum ecclesiæ, vide per Host. eo. tit. §. pen. Est sciendum, quòd Pileus sua quęstione cxvij. ponit quęstionẽ de minori xx. annis, qui non seruata solennitate legis Aeliæ Sententiæ seruos recepto magno pretio manumisit, & iurauit contra manumissionem non venire: & soluit. quòd cõtrauenire non potest, per authenticam, sacramenta. C. si aduersus vẽditio. quæ vult valere alienationem rerum suarum, inter quas est manumissio seruorum vallata iuramento. Vnum scias, quòd multi dicunt, simpliciter minorem, ex quo potest testari, posse post se seruos manumittere: & sic dixit Host. vbi s̃. Cautiùs locutus est Goffr. in Summa huius titul. parte 2. vers. manumittere. & Vin. vt scripsi eo. tit. c. 2. in 2. gl. qui cum Azone & Acc. dicunt, illud verum in vltima voluntate: inter viuos autem requiritur, ꝙ non sit maior viginti. Et quare dicam non, & minor xx. vide Azo C. de vind. liber. ver. si potest quis. vbi exprimit hoc dictum ꝓpter eum, qui ingressus est diem vltimum xx. annorũ, qui non est maior xx. annorum, & tamẽ manumittit. Dixisset ergo cautiùs Host. quòd posset libertates relinquere dictum Azon. vide in Summa de testam. manumis. ver. quis autem possit. Accur. super auth. sed hodie, C. qui manumit. non pos. & Inst. eo. tit. ad fi. in gl. hodie. & in corpore, vt spon. largit. §. j. vbi est expressum.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in materia seruorum non ordinandorum sit concipiendus.*
2 *Vtilis actio locum in filio, vel filia, vel seruo corruptis habere dicitur: & qualiter actor libellum formare debeat in hac materia.*
3 *Reus, contra quem proponitur serui corruptio, qualiter ponere poterit.*
4 *Libellus de manumissis, secundum quosdam qualiter sit concipiendus.*
5 *Instrumentum manumissionis alicuius ordinandi qualiter sit conficiendum.*
6 *Prælatus ecclesiæ aliquem de seruis manumittere volens, qualiter instrumentum formabit.*
7 *Manumissio quandoque sub certo tenore fieri dicitur.*
8 *Instrumentum generaliter super manumissionibus, qualiter sit conficiendum.*
9 *Manumissor pro manumissione pretium recipiens, quibus verbis vti debeat.*
10 *Hominem suum liberare volens qualiter instrumentum concipere debeat.*

1 SIc in hac materia † concipitur libellus.
LIB. Coram, &c. Conqueror de P. seruo meo. quòd à mea fugiens potestate me ignorante, aut contradicẽte, se fecit in acolytum, vel lectorem, vel subdiaconũ, seu diaconum ordinari. vnde peto ipsum mihi restitui, & in serui tutem meam redigi. Si verò esset presbyter factus, petens eum in peculio condemnari. Item diaconus potest pro se vicarium dare. Idem in subdiacono, extrà eo. tit. c. ij. & c. nullus. liiii. dist. si seruus absente. & c. seq. ex antiquis, & c. se. & secundum huiusmodi materiæ varietatem variare potes libellos: quod dic, vt no. extrà eo. c. 3. Item super libertatibus, & earum reuocationibus & manu
a missionibus concipe diuersos libellos & instrumenta [a], vt infrà de natis ex libero ventre. Sed & serui domino contra corrumpẽtem ipsius serui animum, faciendo fortè eum de bono malum, vel de malo deteriorẽ, datur actio serui corrupti, ff. de seruo corrup. l. j. in prin. & §. fi. Sic ergo concipe libellum.
LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui seruum meum corrupit, suadendo sibi dolo & fraude, vt me cõtemneret: vel mihi res meas subtraheret, putà tales: propter quod deterioratus est seru⁹ in x. ideo illa x. & etiam res, quas mihi subtraxit, peto: & adhuc ꝓ pono actionem serui corrupti. hoc probatur ff. eodem. l. j. & l. si
2 quis seruus. §. fin. & hæc vera sunt in seruis. ¶ † Si verò filius, vel filia corrumpatur, locum habet vtilis actio serui corrupti, ff. eod. vt tantùm. §. de filio. & concipiet libellum, vt dictum est. ¶ Actor ergo sic ponet:
POSITIO actoris. Pono, quòd seruus ille meus est: vel in eo habeo vsumfructum, vel eum bona fide possideo, vel sum creditor ff. eo. si quis seruum. §. in seruo. & l. j. in princip. §. de vsur. quid sit. Item quòd persuasisti illi seruo, quòd me contemneret, vel fugeret, vel furtum faceret, vel meretricator, vel lusor fieret, & huiusmodi, vt ff. eo. l. j. in fi. & l. vel luxuriosum. Item quòd per talem suasionem factus est malus, cùm fuerit bonus: vel si fuerit malus, factus est deterior. Item quòd tot & tales res asportauit seruus ille. Reus verò sic:
3 † POSITIO rei. Pono, quòd seruus ille est T. & quo ad dominium, & quo ad possessionem pleno iure. ergo per consequens nõ est actoris, ff. de procur. Pomponius. §. j. extra. de præsum. nonne. Item quòd persuasionem feci bona fide, non dolo malo. Licet sit argu. contra ext. de præsum. c. j. Item ꝙ bona fide suasi prædicta hoc cõcesso, dolus cessat, vt in præal. l. dolo. Est autem in duplum hęc actio, C. de fur. l. si quis seruo. ff. eo. l. j. Et quia in hoc tit. de manumissione fit mentio de constitutione diuorum fratrum Seueri & Antonini ad Vrbium Maximum missa, sic libellus concipietur.
4 LIBEL. † Coram, &c. conqueror de P. dño meo, qui me emit ab H. quondam domino meo, pro decem, quæ ego sibi subministra ui: & sic fuit imaginari⁹ emptor: nec me manumittere curat: quare peto eum per vos cogi, & cogendum esse decerni, vt me manumittat: & ad hoc propono constit. diuorum fratrum Seueri & Antonini missam ad Vrbium Maximum, vt ff. de manumis. is qui
5 de suis, l. seq. & l. si quis ab alio. & ff. de iud. l. vix certis. † Instrumẽtum autem manumissionis eius, qui ad ecclesiam traditur ordinãdus, hoc modo conficitur:
INSTRVMENTVM Manumissionis alicuius ordinandi. In Dei nomine feliciter, amen. Qui sibi competens relaxat seruitium, sibi quærit præmium apud Deum. vel sic, Bonæ rei dare consilium præsentis habetur vitæ subsidium, & æternæ remunerationis expectare cernitur præmium, vt xij. qu. ij. bonæ rei. quapropter ego P. pro medio animæ meæ & æterna retributione ĩ pñia reuerẽdi patris P. Dei gratia epi, ac canonicorum & sacerdotum & clericorum Biterẽ. ecclesiæ, ac etiam laicorum, absoluo H. seruum meum per hanc chartam absolutionis & ingenuitatis ab omni vinculo seruitutis, ita vt ab hoc die & deinceps liber & ingenuus sit & permaneat, & quo voluerit, pergat, tanquam si foret ab ingenuis parentibus procreatus: & sicut alij ingenui ingenuam vitam ducat. Nulli autem hæredum meorum prohæredúmue, nec cuiquam alij personæ quicquam debeat seruitutis, vel obsequii, nisi soli Deo, cui omnia subsunt: ad cuius ipsum deuotè offero famu latum. Peculium verò eius, si quod dominus sibi dederit, vel deinceps acquirere poterit, sibi in perpetuum concedo, iuxta ipsius beneplacitum dispensandum. Si verò, quod futurum non existimo, ego ipse, aut quis ex meis hæredibus, vel quælibet apposita persona contra hanc ingenuitatis paginam, quam in perpetuum valere volo, venire tentauerit, aut eam quolibet infringere voluerit, maledictionẽ Dei omnipotentis incurrat. Acta sunt hæc in ecclesia maiori Biterẽ. ante altare beati Nazarij in præsentia mea infrascripti notorij & testium suprascriptorum, anno, mense, die & indictione talibus, sedente tali Papa, vel imperante tali Imperatore, vel regnante tali rege. Et ego talis notarius, &c. Hæc forma probatur extrà eo. c. j. ij. & iiii. extr. de rerum permu. c. 3. & iiij. & xij. qu. ij. cùm redemptor. vbi breuior forma ponitur, & C.
6 communia de manu. l. j. in fi. & l. tj. de oper. lib. l. pe. ¶ † Si verò ꝑlatus ecclesię aliquem de seruis ecclesiæ manumittit, sic in fine instrumenti subiungat: Hãc autem manumissionem, vel manumissionis paginam tali notorio inscribendam dictaui, & propria manu cum tribus presbyteris prioribus & tribus diaconibus ꝓ plenissima firmitate subscripsi, vt in præ. c. cùm redemptor. & ea. q. ecclesiasticis. Huiusmodi autem libertatis charta super ambonẽ publicè legatur: & si nullus contradixerit, talis postmodum ordi-
7 netur, vt liiij. dist. ca. 1. 2. 3. & 4. ¶ † Et nota, quòd quãdoq; aliqui sub certo tenore manumittuntur, vt videlicet fiant monachi in aliquo monasterio, vt extrà de condi. ap. c. ij. vel vt in clericos alicuius ecclesiæ ordinentur, ibiq; missarum celebrent solennia, vt extr. de ser. nõ or. eò libentiùs. & hoc debet ipsum instrumẽtum continere, vt ibi. ¶ Generaliter autem super manumissionibus sic potest confici instrumentum:
8 GENERALE Instrumentum manumissionis. † Cùm redẽptor noster totius conditor creaturæ ad hoc propitiatus humanã voluerit carnem assumere, vt diuinitati suæ gratia dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo seruitutis, pristinæ nos restitueret libertati. Salubriter igitur fit, si homines, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gentium seruitutis iugo subegit, in qua nati fuerãt, manumittentis beneficio libertati reddantur. Atq; ideo ego
b P. huius rei consideratione permotus, pietatis intuitu do [b] & trado Titio & A. & B. filiis eius, eorumq; omnibus liberis & filiis masculis & fœminis præsentibus & futuris libertatem puram, secũdum vsum & consuetudinem ciuitatis Romanæ, eos ex hac hora liberos, ciuesq; Rom. efficiens, liberans etiam & eximens penitus & dimittens nunc & in perpetuum eos omnes, & quemlibet ipsorum à mea potestate manumitto: & ab omni conditiõe & grauamine, ac etiam operis & operarum impositione, tam ob sequialium, quæ consistunt in faciendo, vt in assurgendo, salutando & huiusmodi, quàm earum, quæ consistunt in non faciendo, vt putà de non vocando in ius manumissorem venia non petita & aliarum omnium tam artificialium, quàm fabrilium, & ad reuocationem in seruitutem ob quamcunque ingratitudinem: & breuiter ab omni iure patronatus, illud, quodcunque sit, sibi liberè remittens, ita quòd omni pœna sublata, liceat his manumissis famosam actionem & quamlibet criminalem accusationem, si competierit, in futurum contra me meosque liberos intentare: restituo etiam eos natalibus antiquis, & primæuo iuri ingenuitatis, secundum quod omnes liberi nascebantur: nec erat tunc manumissio introducta, cùm seruitus esset ĩcognita. Trado insuper & do eis & cuilibet eorum specialiter tales & tales possessiones, & res: & generaliter omne eis seruitutis peculium relaxo, à rationibus domini separatam, ita quòd non teneãtur rationem reddere de his, quę in seruitute gesserunt, etiam si illa sint connexa his, quæ gerunt in libertate: dans etiam & tribuens ipsis manumissis & cuilibet eorum ipsorumque liberis puram & meram libertatem & generalem administrationem rerum eorum: ita quòd sine aliquo obstaculo seruitutis & mei meorumque successorum, & cuiuslibet alterius contradictione & requisitione possint emere, vendere, donare, cõtrahere, transigere & pacisci: in iudicio stare, testamentum, & omnia, & singula facere, ac liberaliter exercere, quæ quilibet ingenuus Romanus ciuis & homo liber paterfamiliâs & sui iuris facere potest, ac si ab ingenuis parentibus nati essent: promittens firmiter pro me meisque hæredibus & successoribus dictis Titio, & A. & B. pro se & eorum hæredibus & filiis & omnibus ex eis descedentibus, stipulantibus, & recipientibus prædictam manumissionem & absolutionem, & omnia & singula s. scripta perpetuò firma & rata habere, tenere, obseruare & adimplere, & non cõtrà facere, vel venire per me, vel per alium aliqua causa, vel ingenio, de iure, vel de facto sub pœna centum librarum Tur. per solennem stipulationem: & in singulis capitulis huius contractus insolidum stipulata & promissa: qua soluta, vel non, omnia prædicta & singula firma perdurent, reficere etiam & restituere eis omnia & singula damna & expensas ac interesse in lite & extra: pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruãdis
9 obligauit eis omnia bona sua pręsentia & futura. ¶ † Quòd si fortè manumissor pro manumissione pretium recepit, tunc sc. post illud verbum Parentibus nati essent, &c. iunge, pro pretio centũ librarum Turoñ. quod prætium confiteor & confessus sum me à Titio dantę & soluente pro te & vice & nominæ dictorum filiorum tuorum habuisse & recepisse exceptioni non dati & non soluti mihi pretij omnino pro eis renuncians absolutè, & tunc præmissa præfatio non congruit instrumento: actum &c. vt s. in precedenti: vel ipse tabellio in instrumento loquatur verbis primæ perso

ADDITIONES.

a Et instrumenta. ¶ sup. emancipationum.
b Do. ¶ Ab hinc fuit Rolan. parte 7. 4. & 5. cap.

mæ personæ in tertiam decenter mutatis. Præmissa forma probatur xij.q.2.cùm redemptor.in auth.Col.6.quib.mo.na.effi.leg.§.liceat ergo.& l.dist.ius gentiũ.4.dist.c.1.2.3.& 4.C.de bo.lib.l.fi.C.de in ius vo.l.2.ff.de condi.inde.si non sortem.§.libertus. Inst.qui.ex cau.ma.nõ pos.vt C.de ope.li.l.j.3.& 4. & per totum,ff.e.fabriles.ff.de manumis.is qui suis.¶Vel sic breuiter.

FORMA. Ego A.purè, liberè & absolutè libero & absoluo atq; manumitto te P.seruũ meũ,vt abinde sis liber,ciuis Roman⁹,nulli meæ potestati suppositus,licentiam habeas testãdi,contrahendi,iudicio sistẽdi, & omnia faciendi, q̃ liber homo facere põt:quæ oĩa,&c.vt in pr̃ç.concor.&Inst.de libertinis,§.multis.Et bene est si in hoc ɔ̃ctu adsint quinq; testes,& si fiat corã iudice, C.de Lat.lib.toll.l.j.§.scimus.valet tñ sine hac solennitate: & facit in auth.Col.6.vt liber de cætero,in princ. Pœnalis aũt ꝓmissio,secundũ do.Martinum de Fano,hîc parũ videtur esse vtilis:imò dicit non esse necessariam.Si verò manumissus ingratus efficitur, concipi-

10 tur libellus contra eum,vt j̃.de natis ex libero vent.¶†Porrò si quis velit hominem suum liberare,sic instrumentum concipiet: FOR.Ego A.purè,liberè & absolutè affranco, libero & absoluo te P.& tuos liberos,seu liberos præsentes& futuros in perpetuũ ab omni iugo manensiç,colonariæ,censitę,adscriptitiæ,& cuiuslibet alterius conditionis: & ab omni seruitiorũ,vsuum,vel abusuum, angariarũ, & perangariarũ præstatione, & ab oĩ personaliũ munerũ,vel datio ũ præstatione, vt deinceps tu & tui liberi sitis liberi & absoluti,cũ omnibus bonis vestris præsentibus& futuris,habẽtes licentiam stãdi,eundi,contrahẽdi, iudicio sistẽdi,& alienandi, & omnia faciendi, quæ aliquis liber homo nulli obligationi,vel conditioni suppositus,facere põt:quod ideo feci, quia tantũ de bonis tuis mihi dedisti, vnde renuncio exceptioni nõ datæ rei & exceptioni doli,& exceptioni, quę competit vltra dimidiam,vel minus dimidia,re ipsa,vel dolo deceptis:promittẽs dolũ malum abesse absfuturumq; esse. Quę omnia suprà scripta ꝓmitto attendere,&c.ff.& C.de pact.per totũ, ff.de transac.l. fi.C.de manumis.per totum. Item licet superiùs dicatur,cùm omnib⁹ bonis vestris,&c.idem esset,si non diceretur,arg.C.de pecu.eius

a qui ad lib.pro.l.j.[a]

ADDITIO.

a L.j.¶Inducit hanc l.in arg.ꝙ sic ꝓcedit,vt ꝓximè dixi:in seruo inter viuos,manumisso cõcessum intelligit̃ peculiũ,si ñ admittitur fortiùs ergo hîc in ascriptitio:vt aũt dicit lex illa,secus est ĩ manumisso in testamento,cui intelligit̃ ɔcessum peculiũ,nisi expressè dicat̃,vt ibi:diuersitatis rõ ibi no.in vlt.gl. Est sciẽdũ,ꝙ Roffre.bñ circa hanc materiã duas q̃stiones posuit in suo opere qõnũ: quarũ prima xlvj.in ordine fuit talis,si habẽs ascriptitios manẽtes,vł habens colonos in charta finis & liberationis apposuit,ꝙ eis liceret,q̃ñcũq; vellẽt,exire de fundo, nec eis noceret antiqua p̃scriptio,quæ à dño, vel eius hærede possit opponi, postq̃ ipsi rustici in possessiõe dñi mãserunt annis xl.nunc volunt exire:dñs,vł hæres ɔ̃dicit:q̃rebat,an exire possint?& qa in voluminibus habetur, non insto. Tenet aũt,ꝙ possunt:qa absolutio ꝑ pactum& instr̃m pacti reuocari non potuit,C.de act.& ob.l.sicut. & qa cùm facta remissione à dño facti sint liberi,ãplius p̃scribi non possunt,ff.de vsucap.l.vsucapionẽ. Item qa p̃scriptio non potuit currere,cùm non possent possideri,ff.de acq.pos.cùm hæredes.ff.de vsucap.sine possessione. Itẽ p̃scriptio currit actioni:& vbi actio non cõpetit,non currit,C.de an.exc.l.j.ĩ fi.vt hîc actio non fuit nata,nisi cũ recedere voluerunt. lex eñi sine p̃scriptione temporis dat i⁹ agẽdi q̃nq; ex tali pacto,C.de pactis inter empto.& vend.si fundum. sic in hæredibus volentib⁹ à cõione discedere,ff.fa.ercis.l.j. sic in societate.ff.ꝓ socio,tãdiu.vbi de hoc.Si ergo loc⁹ esset p̃scriptioni nunc inciperet.sed nõ est locus.vt p̃dixi:qa ꝑ instr̃m p̃dictum, si qua ibi erat nebula seruitutis,sublata fuit,Inst.de liber.in prin.ĩducit ẽt C.de præsc.q̃ pro lib.ob.l.vlt. Secunda quæstio Io.in ordine l.fuit de illo,q vnum ex filiis adscriptitiis,ɔ̃stitutum tñ ĩ patris potestate,liberauit ab oĩ cõditione adscriptitia:&ei donauit,quę pater ab eo tenebat: quærebat, an liberatio tenuerit?& an bona illius ascriptitij sint libera,quãtum ad dñm, viuente patre adscriptitio,vel post mortẽ:soluit,primum nõ dubiũ,qa certũ est libertatem tenere.nã cùm dñs inter viuos & in testamento possit manumittere seruum,Inst.de libertinis,in fi.& tit.seq.in prin.fortiùs ergo colonũ,vel adscriptitiũ:facit qđ j̃.subdã. Nec obstat factũ ñ valere inter dñm & seruũ:quia adscriptitius liber est.circa hoc vide qđ no.s̃.de instru.edi.§.cõpẽdiosè.in prin.& de teste,§.i.versi.quid de adscriptitiis.& qđ ibi dixi. Et si diceres, eum seruum,satis est,ꝙ semel præstita est libertas:quę cũ semel approbata,nõ reuocatur,Inst.qui manu.pos.vel non, d §.semel. Ad fin.dicit, sibi videri bona illa liberata esse.ex quo dominus voluit.nil.n.tã debetur hominibus,quàm voluntatem domini volentis rem suam in alium transferri,Inst.de re.di.§.per traditionem. ADDE,an nepotes ex filiis adscriptitiis sint adscriptitij?& an vendito fundo & ipsi venditi intelligantur?Rom.cons.355.

a ¶De obligatis ad ratiocinia præstanda ordinandis,vel non[a]. Rubrica.

SVMMARIVM:

1 *Libellus contra obligatos ad ratiocinia præstanda qualiter sit concipiendus.*

1 Potest hîc sic libellus concipi: LIBEL.†Coram,&c.conqueror de P. qui cùm mihi obligatus esset ad ratiocinia reddenda ratione curiæ, vel procurationis,vel administrationis,quam dolosè administrauit,sibiq; super hoc litem mouissem,ipse vt ratiocinia euitaret,meq; per consequẽs deciperet,se fecit ad sacros ordines promoueri:quare peto eum in pristinam conditionem redigi,& ad reddenda mihi ratiocinia coarctari,&ad hoc eum sentẽtialiter condemnari,extrà eo.c.vno,ij.dist.præterea.C.de epis.& cler.officiales.&auth.sed neq;.& l.si quis curialis.extrà ne cle.vel mo.c.ij. Verùm sæpe tutores,& negotiorum gestores, & mandatarij,& alij obligantur ad ratiocinia:de quibus vide j̃.in tit.de iud.§.generalia.& §.specialia. Instrumentum redditæ administrationis vide s̃.de edit.instru.§.dicto.ver.porrò.

ADDITIO.

a LIBELLVM, quẽ ponit hîc autor ñ bñ capio: qa nõ apparet ex eo corã quo iudice porrigat̃:si dicas corã seculari,ex quo iã ibi litẽ mouerat,quare dat nouũ libellũ?qd habẽt,nisi cõtinuare cãm suã?&si ille ɔpareat ꝑ se,vel aliũ,allegãs se clericũ,ipse replicabit de p̃uẽtione,de foro cõp.c. pe.cũ cõcor.& obtinebit ĩ illa, vt no.e.tit.c.vño,in gl.3.ante fi.& ibi plenè scripsi.Si dicis corã ecclesiastico, ad quid petit eũ in priorẽ cõditionẽ redigi? q̃ verba sumpta sunt ex legibus hîc alleg.Hoc dico submittẽdo verba sequentia:qa si staret in his terminis,peto eũ in pristinã ɔditionẽ redigi, & ꝑ vos cogi,vbi eũ ɔuenerã:tñde,& ɔtẽtaret hæc forma,vt sua iurisdictione,cũ ecclesiasticos cogerent ad id facit de for.cõp.ex transmissa.ibi,iubeas terminari.vel illa parte remota,procederet quod sequitur,scilicet peto eum ad reddendam rationem,&c.

a ¶De corpore vitiatis[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter contra corpore vitiatos,vel pro,sit concipiendus.*

b 1 IN hac materia[b] poteris †sic libellum concipere. LIB.Coram,&c.propono contra P.quòd licet ipse sine iusta causa se castrauerit,vel digitum,vel manum, vel palmam, vel oculũ in duello perdiderit,ex quo magna deformitas apparet, vel impotens ad frangendum hostiã redditur, nec sine scandalo posset sacramenta ecclesiastica ministrare,se tamen fecit in abbatem, vel episcopum, vel presbyterũ ordinari:quare per vos peto,eidem, ne in susceptis ministret ordinibus sentẽtialiter interdici,vel ab abbatis officio amoueri,ext.eo.c.j.2.& 3.& lv.dis.qui partem.& c.si quis à medicis.& c.si euãgelica.extr.de cler.ægro.vel debil.c.ij.de cle.pug.in duello,c.j.

ADDITIONES.

a QVAERITVR,an iste libellus procederet coram archiepiscopo solo,in quantum de episcopo loquitur:& secundum literã,quæ habet ab altaris officio:ad materiam facit,quod scripsi de of.ord. vt litigantes.libro sexto,in prin. magnæ gl. & de præben. graue. post Inno.in magna gl.quòd non procedit:facit de excessi.præla. ex literis.in fi.

b In hac materia.¶Sic potest concipi libellus.

a ¶De bigamis[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Casus libelli recipit auctor de gl.2.dec.2.e.tit.& addendum est libello de copula,vel ɔsummatione matrimonij:quia contractu ñ sufficit,e.ti.debitum. Itẽ circa id,qđ dicit de eo,q scienter cognouit vxorẽ adulterã:vide,qđ dixi sup gl.præd. ADDE de eo,q cognouit vxorem adulteram,an possit Papa de eo dispensare,vt ad sacros ordines promoueatur,vide Pet.de Anch.cons.123.

ADDITIO. Adde tu,& vide Io.de Turre cremata in c.lector si viduam,dist.34.vbi plenissimè examinat,an Papa possit dispensare cum omni bigamo vero & interpretatiuo,vt ꝓmoueatur ad omnes ordines,non solùm minores, sed etiã quoscunque maiores, & beneficia & dignitates:& ibi,quid de episcopo. Et adde, an cõtrahens matrimonium cum illa,quam deflorauit,& alius non cognouit,censeatur esse bigamus,vide præposi. Mediolanens. post Pet.de Anch.in ca.tanta.col.v.vers.quæro tertiò.qui fil.sint leg. Hen.Fer.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra bigamum promotum qualiter concipiatur.*

1 COntra bigamum promotum †ſic libellus concipitur: LIB.Coram,&c.propono cõtra P.quòd cùm ipſe non tam bigamiæ incurrerit contrahendo cum vidua,vel corrupta,ſeu cum duabus virginibus,ſiue diuerſis tẽporibus, ſiue eodem tẽpore, vel ſcienter vxorem adulteram cognoſcendo,ſe fecit de facto ad ſacros ordines promoueri,tonſuram nihilominus deferens & habitũ clericalem.Cùm igitur contra apoſtolum non ſit in talibus diſpenſandum , nec poſſit talis priuilegio clericali gaudere,peto ipſum ab huiuſmodi ordinibus remoueri,& ne deinceps tonſuram, vel habitum clericalẽ ferat, per excommunicationis ſententiam cohiberi,extr.eo.c.1.2.3.& 4.& in Decre.Greg.X.eo.tit.altercationis.lib.6.& de cler.coniu. Ioannes.33,diſt,maritum.34.diſt.ſi cuius.& c.ſi laici.

a ¶De clericis peregrinis[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter contra clericos peregrinos concipi dicatur.*
2 *Presbyter ad alienam diœceſim ſe transferẽs,literas ſui epiſcopi ſecum portare debet.*
3 *Literæ dimiſſoriæ quæ dicantur.*
4 *Forma literarum,per quas alicui conceditur , quod poſſit,à quo voluerit,ordinari.& nu.ſeq.*
6 *Literæ an de quolibet ordine ſuſcepto ſint neceſſariò exhibendæ.*
7 *Exempti an poſſint clericos alterius diœceſis ſine literis commendatitiis recipere.*
8 *Epiſcopus Italiæ an poſſit ſine licentia domini Papæ clericum Vltramontanum ordinare.*

SIc concipe libellum.
1 †LIB.Coram,&c.propono contra talem,qui cùm ſit homo barbaræ & ignotæ nationis,& perſona ignota, ſe presbyterum aſſerens, præſumit publicè diuina officia celebrare:cùm tamẽ de ordinatione ſua legitima & ſufficientia nõ exhibeat documentum: quare peto ipſum à celebratione [illegible] prohiberi:& ne de cætero talia attentare præſumat,ſibi ſententialiter inhiberi,extr,eo.c.1.2.& 3.99.diſt. Aphros.& c. tranſmarinos.& per totũ C. de epiſ.& cle. ſi qua per calumniam. 71.diſ.primates.¶Si autem talis inſtitutus eſſet in aliqua eccleſia per archidiaconum,vel alium, ſic concipe libellum.
LIB. Coram vobis venerabili patre epiſcopo tali propono contra P.qui cùm ſit alienæ diœceſis,ſe fecit per talem archidiaconũ in tali eccleſia veſtræ diœceſis abſq; veſtra licentia inſtitui cõtra canonica inſtituta:quare peto ipſum p vos inde amoueri,& amouendũ fore decerni,ext.eo.c.vlt.63.diſt.literas.in auth.de ſanctiſ.
2 epiſc.§.nullum.vii.q.j. non oportet. ¶†Presbyter igitur ad alienam diœceſim ſe transferens, literam ſui epiſcopi ſecum habeat continentiæ talis:
FOR.Talis epiſcop⁹ talis diœceſis presbytero ſalutẽ in dño ſempiternam.Cùm tibi à nobis, vel tali prædeceſſore noſtro in preſ-
b byterũ ordinato ſufficientia,ſicut aſſeris,non habeas ſtipendia[b], & ad aliã deſideras diœceſim te cõferre, leuiùs tibi reputans inter extraneos pauperẽ vitam ducere,quàm inter notos cum opprobrio mẽdicare,paupertati tuæ ac rubori compatientes id tibi duximus indulgendũ,vt cum præſentiũ teſtimonio literarum ab hinc vſque ad biennium ad aliam poſſis trãſire diœceſim, & tuũ ibi exercere officiũ, ac curam etiam recipere animarum de illius licentia tum epiſcopi,& ad cuius epiſcopatum te duxeris transferendum. In cuius rei teſtimonium præſentem paginam, &c.hoc probatur in præ. concor. & talis litera vocatur Commendatitia, ſiue Pacifica:qui teſtificatur prelatus de illius ordinibus,vt poſſit pacificè ſuo officio vti:& quandoq; de vita & moribus,vt 68.diſ. c.eccleſiis.§.inter epiſcopos.lxx.diſt.c.j.& vlt.& extr.e.tuæ.& c.j.
3 §.j.¶†Dimiſſoriæ verò ſunt,per quas quis dimittitur à iuriſdictione ſui prælati,vt lxxij.diſ.c.j.& ij.& 73.diſt.ſanctiſſimo.palea eſt: & iſtæ literæ olim Formatæ dicebantur, quia cum magna ſolennitate literarum Græcarum & latinarum fiebant, vt in præ.concor.& ſeq.& in præ.§.inter epiſcopos. Verùntamen iura his vocabulis indifferenter vtuntur,vt in eo.ca.& ea.diſt.in nomine. & §. qualiter verò. Quis verò huiuſmodi literas concedere poſſit,no.
c ſecundum Inn. 111.extrà de cler.pereg.ſuper rubrica[c] ¶Qualiter autem formentur literæ commendatitiæ,ſeu dimiſſoriæ,habetur 73.diſt.per totum.Sed illæ hodie non ſunt in vſu,vnde ſuf-
4 ficit forma præcedens.¶†Formam verò illam, quæ conceditur alicui,ꝙ poſſit,à quo voluerit,ordinari,qa frequẽtat̃,imponam⁹: FORMA.Probitatis tuæ meritorũ plenã habentes notitiam,tibi promoueri ad talem ordinem cupienti,vt illum,à quo malueris epiſcopo catholico duntaxat, & ab vnitate eccleſiæ nõ præciſo, licitè recipere valeas,liberam auctoritate præſentium tribuimus facultatem:cùm hoc in præſentia per nos propter talem cauſam
5 facere nõ valeamus. In cuius rei,&c.lxj.diſt.c.1.2.3.& 4. ¶† Vel dic,melius eſſe, quòd epiſcopus ſub præſcripta forma ſcribat alicui prælato, vel etiam vniuerſis epiſcopis& archiepiſcopis,vt per hoc eis videatur dediſſe licentiam ſuum clericum ordinandi: vel etiam roget illum, ſeu illos : vel ſaltem det eis per eaſdem literas licentiam ordinandi eundem.licet enim clerico concedat licentiam,à quo voluerit recipiendi,non ob id fortè concedit alij epiſcopo licentiam illum ordinandi: quia potiùs eſt epiſcopus alienus,quo ad hoc,interdictus,quàm ipſe clericus,vt in præ.cõcor.
d ſicut aliàs dicimus in exemptis [d] habentibus priuilegium , quòd poſſint,à quo maluerint epiſcopo, ordines recipere. licet em̃ ad locum ipſum aliquis epiſcopus acceſſit,non tamẽ ibi poterit abſque diœceſani epiſcopi licentia ordines celebrare:quia ſi ex duabus ſeruitutib⁹ vna remittatur,altera remanet,vt extrà de vſu pallij,ex tuarum.& ff.de ſer.vrb.præ.ſi domus tua.extrà de priuil.paſtoralis.Si tamen taliter priuilegiati venirent ad aliam diœceſim, dici poteſt,quòd diœceſanus illius diœceſis eos ibi poterit ordinare,vt ſic priuilegium eis aliquid afferat in hoc caſu. ¶ Vel dic, quòd ex quo datur mihi licentia recipiendi ordinem , à quo voluerim,per conſequens videtur eſſe data licentia me ordinandi illi,quem elegerim:arg. extrà de priuil.in his.& de conceſ.præben. quia cunctis. §.ex parte.& extrà de tẽporibus ord.in conſt.Greg.
6 X.eos,qui.vbi dicam de hoc,lib.vj. ¶†Illud autem ſcias,quòd ñ eſt neceſſe exhiberi literas de quolibet ordĩe ſuſcepto:quod dic,
e ſecundum Papam,vt not.extr.de cle.peregri.ca.j.[e] Vtrùm,ſi quis bene diu miniſtrauit in aliquo ordine,præſumatur ritè illum ordinem habuiſſe,no.plenè,ſecundum Papam,extrà de eo,qui fur.
f or.rec.c.ſi.[f] ¶†Item an exempti poſſint clericos alterius diœce-
7 ſis recipere ſine commendatitiis literis,& an epiſcopi poſſint diſpenſare,vt aliqui ſine huiuſmodi literis admittantur,not.ſecun
g dum Papam,extrà de cler.pereg.c.ſi.[g] ¶†Non eſt etiam præter-
8 mittendum,quòd nullus epiſcopus Italię ordinare poteſt aliquẽ clericum Vltramontanum ſine ſpeciali licentia domini Papæ, vel illius epiſcopi,de cuius diœceſi ipſe ordinandus oriundus eſt,vel in qua beneficium habet,conceſſa per literas patentes,continentes cauſam rationabilem, quare ipſum nolit,aut nequeat ordinare, cùm alioquin ordinatus ſit abſque omni ſpe diſpenſationis à ſede apoſtolica obtinendæ,nec pœnitẽtiarij domini Papæ ſuper hoc diſpenſare poſſunt ſine eius licentia ſpeciali:ordinatores etiam puniri iubentur,vt in conſtit.Clementis Papæ 1111.eo.ti.ſæpe.li.6. Hodie verò generaliter epiſcopus ordinans clericos alterius parochiæ,ſuſpenſus eſt per annum à collatione ordinum,vt in conſti.Greg.X.de temp.ord.eos.lib.vj.

ADDITIONES.

a SCIAS,quòd contra ſecundum libellum,vel ipſius materiã multum hodie valuit cõſuetudo,qua videmus ſic liberè peregrinos, ſicut indigenas in eccleſia inſtitui,etiam per collaterales minoris epiſcopi,vt dixi poſt Hoſt dẽ renun.admonet.ſuper gl.ij.in ſecunda ſuppletione. in fi.
b Stipendia.¶Non fuit hîc auctor bonus rhetoricus:dic,ſufficientia,ſicut aſſeris,ſtipendia, deſint ad victum, & ad aliam diœceſim deſideres.&c.
c Super rubri.¶aliàs ſuper ca.j.& ibi etiam poſuit,& incipit,tractauit hîc Inn.
d Exemptis.¶vel non exemptis,de temp.ord. cùm nullus.§.j.li.vj.
e C.j.¶vbi ſcripſi ad fi.
f C.ſi.¶vbi ſcripſi poſt eum.& Hoſt.in gl.2.
g C.fin.¶vbi ſcripſi in gl.pen.& ſuper gl.ij.

a ¶De officio archidiaconi[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a VT NO.in decr.q̃ abbas.de off dele.in 3.gl.ſunt eccleſiæ.quæ habent plures archidiaconos,& ibi ſcripſi poſt Hoſt.non tamen habet niſi vnus nomen eccleſiæ: alii habent ſingularia nomina: & talis eſt is,de quo formatur primus & ſecundus libellus, & vide,quod no.7.q.prima,in apibus.in vlt.gl.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter ſit ſuper iuribus archidiaconorum concipiendus.*
2 *Archidiaconi iura quæ ſint.*
3 *Agere volens contra archidiaconi iura,non petitorio, ſed poſſeſſorio, qualiter libellum concipere debeat.*
4 *Epiſcopus agere volens contra archidiaconum,qualiter libellum concipiet.*

Archid

Rchidiaconorũ iura secũdum varias diuersorum locorum consuetudines in diuersis consistunt:ergo in consuetudine iudicantur,extrà de offi.archi.cùm satis.& c.vlt.Sic ergo super eis libellus concipitur.

a LIBEL.[a] † Corã, &c.propono ego P.archidiaconus Corbariæ in ecclesia Narboñ.ɔ̃ P.rectorem ecclesiæ de Seiano, ꝙ cùm ecclesia ipsa sita sit intra fines dicti archidiaconat⁹.dict⁹ rector mihi obedire ac respondere recusat ĩ his,q̃ ad ius archidiaconale de ɔ-

2 suetudine præscripta spectare noscuntur,†videlicet visitatione, correctione,ꝓcuratione,ratione visitationis debita,synodotico interdicto,inquisitione,suspensiõe,excommunicatione,absolutione:& vt citatus coram archidiacono compareat,& coram eo de se querelantibus respondeat,&eius honesta mandata suscipiat,& obseruet:quare peto nomine dicti archidiaconatus,vt præfatus rector in prædictis omnibus & singulis mihis respõdeat: & ad hoc peto eum ꝑ vestrum officium compelli,&compellendũ fore sententialiter declarari,ext.eo.ca.vlt.extrà de elect.dudum. 2.2 5.distinct.perlectis. Multa tamen de prædictis non pertinent ad dictum archidiaco.Corbariæ,sed exempli gratia posita sunt.

3 †¶Si verò non vult agere petitorio,sed possessorio,sic concipitur libellus.

LIBEL Coram,&c.vt s̃.vsque ibi,de Seiano.iunge, ꝙ cùm sim ĩ possessione,vel quasi iurium archidiaconalium,videlicet dictum rectorem,seu eius ecclesiam visitandi,corrigẽdi,procurationem rõne visitationis recipiendi,interdicendi,suspendendi,excõicandi,absoluendi,citandi,de ipso conquerentibus iustitiam faciendi mandata mea honesta suscipiendi & seruandi: nunc ipse in talib⁹ mihi obedire recuset,me possessione,vel quasi,dictorum iurium indebitè spoliando:quare peto me ĩ dictam possessionẽ,vel quasi,dictorum iurium per vos reduci, & reducendum fore sententialiter declarari,extrà de ele.querelã.& d̃ exces.præ.ad hoc quo

4 niam.¶†Si autem episcopus vult contra archid.agere,sic concipiet libellum.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui se asserit archid.talis ecclesiæ:ipse nanque contendit sibi ius esse ratione dicti archidiaconatus visitãdi,in ipso archidiaconatu,tam ecclesias,quàm collegia, & prælatos,& rectores regulares, & seculares,& inquirendi contra eos,reformandi quoque,corrigendi, puniendi,instituendi,vt etiam rectores in ecclesiis,& eos destituendi,causas matrimoniales audiendi,& similia:& in prædictis se ius habere contendit in animæ suæ periculum,& mei præiudicium & grauamen,quamuis nullum ius sibi sit talia faciendi: quare peto sibi per vos inhiberi, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari,ne deinceps talia per se,vel alium facere præsumat, & sibi super his perpetuum silentium imponi:peto etiam damna,expensas & ĩteresse,&c.extrà e. c.fi.extrà de exces.prælat.accedentibus.de præb.referente.

ADDITIO.

a Libellus.¶secundum Rof.in libellis iuris canonici parte 2.ad fi.

ADDITIO NOVA.

☞ Nota quòd non omnis archidiaconus habet curam animarum. Inn.in c.cum in cunctis.de ele.

a ¶De officio archipresbyteri[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra archipresbyterum qualiter sit concipiendus.*

Ontra archipresbyterum in officio suo remissum sic concipitur libellus.

1 †LIB.Coram,&c. propono ego A.archidiaconus talis ecclesiæ contra P.archipresbyterum eiusdem ecclesiæ,quòd ipse mihi obedire recusat, nec collectã dicere vult, vel fontes benedicere,vel curam sacerdotum habere:quodq́ue ĩchoare in diuinis,vel benedictionem in ecclesia dare, vel pœnitentias eis,qui de diœcesi veniunt,iniungere cõtemnit:quare peto per vos ipsum ad prædicta omnia & singula seruanda & exercẽda compelli,ext.de of.archipresb.per totum.Eodem modo e-

b tiam libellus cõcipitur[b]in sequentibus titulis verbis competenter mutatis,& eis,quæ ad eorum spectant officia,in eisdẽ insertis.

ADDITIONES.

a Nigrũ de duplici archipsbytero loq̃t.libellũ ponit solũ de ciuitate,in cui⁹ fine alleg.ad id totũ titulũ:allegare debebat.c.j.2 &3.vt honestior fiat correctio.Adde ibi quasi ꝑ totũ, & vbi seq̃tur,eodẽ mõ ɔcipe,vel supple,in arhipresbytero rurali:& in titulis,&c. ponit aũt auctor d̃ tali plebano vnum libellũ ĩ.ti.3.vers.porrò.

b Libel.conci.¶sup.in archipresbytero rurali.

a ¶De officio vicarij[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Totum nigrum,excepta dec.penul.loquitur de vicario ĩ diuinis, & de illo format auctor libellum:penul.decret.loquitur de vicario iurisdictionali.Ad hanc adaptatur quæstio,quam vide sup regula,priuilegium.libro vj.post prin.de qua s̃.de inst.edit. §.nunc autem.ver.quid si papa.Duas etiam quæstiones ad materiam,scilicet an vicarius plebani cum plena potestate possit ɔtra priuilegium ecclesiæ numerum augere? & de vicario, qui per xl.annos soluit alteri ecclesiæ censum,scripsi eodem ti.c.3.in gl.2.libro vj. Est sciendum in multis partibus vicarios episcoporum iurisdictionales officiales vocari: & reprehendũt illi nos Italicos qui illos vocamus vicarios:sed cesset rephẽsio per tres dec.libr.vj.sub hoc titu.collatas,quæ de officialibus loquũtur.Vltima tamen dec.ibi exprimit vtrãque.Dimittam⁹ igitur vocabula diuersitatib⁹ locorum,& primò colligamus iura,quæ de officialibus loquuntur:& sunt tria s̃.eodem ti.de officio deleg.insinuante.de appel.dilecti. 3.de institut.ex frequentibus.de cog.spir.c.fi.de no.oper.nun.significantib.de consuet.c.2.libr.vj.& e.lib.de tem.ord.cùm nullus. §.j.de offi.deleg.si contra.de offi.ordin.c.j.de iudi.c.vlt.2.respon. de appellat.Romana.j.respon.de vicario habetur eodem tit.c.pe. quæ loquuntur de vicario Papæ in Vrbe:de quo satis ibi scripsi ĩ gl.de offi.generali,in præ.dec.cùm nullùs.§.2.de præb.statutum. De vicario simpliciter,decret.vt officium.ad fi.& c.sequen.& ca. fi.Dubitari videtur,si eps officiali suo ɔcedit potestatem inquirẽdi & puniendi & corrigẽdi subditorũ excessus,qualis sit ipsius iurisdictio circa ista,an sit ordinaria,an delegata:& per hoc scietur, ad quem ab eis sit appellãdum,si grauauit in his:& an illorum iurisdictio possit ad similia ꝓrogari? de quo vide,quod scripsi s̃.de comp.iu.adit.§.j.super vers.nunquid in iudicem.Et vt quæstio sit dubia,ponitur non fuisse verbum delegationis expressum in ista concessione.& videtur aliquibus per dec.hi qui.de preben.lib.6. 2.respon.ꝙ sit delegata:& facit,quod ibi no.in vlt.gl.dantes pro regula,ꝙ in omni eo,quod legat⁹, vel officialis p̃t vltra officium legationis,vel officialatus ex commissione Papę,vel episcopi,ex quo cedit naturam officij,in illo cẽsebitur delegatus.Multùm est præiudiciale hoc dictum iurisdictioni metropoliticæ:de quo vid s̃.de appellat.§.nunc tractemus.ver.sed secundum præmissa.cum sua remissione:& communis obseruantia habet contrarium.Ti attentari posset, ꝙ quando [illegible] vnica [illegible] vicarius,vel officialis cum adiunctione p̃dicta,tũc tota iurisdictio sit ordinaria.Si verò diuisim committatur,tunc pars,de qua quæritur,sit delegata:bene facit dec.vnica,de ɔse.eccle.vel alt.libr.vj. eodem tit.de sen. excommun.si ciuitas.in fi.facit etiam dec.translato.de ɔstitut.ibi,quia simul ab eodem,& sub eadem sponsione, &c.facit materia ɔnexorum:& quia magis dignum, &c.de ɔsecr. eccles. vel altar. quod in dubiis. & quòd vniformis debet esse vnius auctoritatis intellectus,de ɔsecr.distinctio.4.c. fi.in versi.vt ergo.de baptism.maiores.vers.similiter. Posset etiam in secundo membro superiori subdistingui,an non fueri,vel fuerit expressa in illa cõmissione officialatus, vel vicariatus.Primo casu indistinctè fit iurisdictio illius partis delegata.Secundo casu,siue fiat in salutatione,putà tali officiali,vel vicario nostro: siue in progressu, dicẽdo,tibi officiali nostro committimus, ꝙ possis,&c.siue dicat potestatem tibi aliàs per nos ɔmissam extendimus,prorogamus, ampliamus: semper erit ordinaria prorogata. non.n.occurrit rõ, quare per non subditos possit eius iurisdictio prorogari: de quo satis de offi.deleg.P.& G.in vltim.gl.& super illa: & per committentem,qui eum facit iudicem,non possit,cùm tamen potestatẽ habeat minuendi iam datam,& totam etiam reuocandi,vt scripsi eodem tit.c.pen.in 3.gl.& in gl.p̃t ergo. quam potestatem p̃dicti prorogantes non habent.Concedatur ergo sibi,ꝙ possit in eadẽ specie illam ampliare,vt sic ɔtrariorum sit eadem permissio,ff.de reg.iuris.eius est nolle.3.est in titu.ad idẽ ff.de re iud.l.3.extrà.de maio.& obedien.c.pen.vbi de hoc,in principio.Item certum est illa,de quibus quæritur,nõ transire in officialem ex voluntate ɔmittentis præsumpta:quia non expressit illa,e.tit.c.fi.libr.vj.Non ergo procedit iudex aliqua inhabilitate ɔmittentis, vel recipientis. Sublata igitur illa præsumptione ꝑ expressionem, satis patet, quòd eodem iure exercet singula.Item videmus,quòd certos actus officiales exercent in absentia ep̃i,quos non exercent in ei⁹ præsentia,de hær. c.fi.ad fi.vbi vide ɔcor.li.vj.Si illos committat episcopus etiam in sua p̃sentia faciendos,eritne iurisdictio delegata,quam ante commissionẽ poterant exercere illo absente?& loquor de his,quæ cõmittere possent.quod dico propter decretalem primam,de officio ordinarij,in fi.& decretalem tertiam,de p̃ben.lib.vj.vbi no.gl.antepenultim.respondere ad decr.hi qui.& dico,quòd non poterat ibi dici prorogatio iurisdictiõis per ɔcessionem actus,qui iurisdictionalis non est.Beneficiorum collatio pertinere potest ad simplicem præbendarium.patet de prębẽdis, c.vlt.in fi.lib.vj.& quòd in illa decre. & materia non ponderetur delegatio:patet,dum dicit textus,legati,vel alterius. Constat enĩ

☞ de facto

SVMMARIVM.

a *Libellus qualiter contra vicariatus officium concipi debeat.*

1 IN hac materia † sic concipitur libellus, LIB. Coram, &c. propono ɔtra P. qui se asserit vicarium talis ecclesiæ, quam sum canonicè assecutus: ꝙ ipse absque auctoritate epi diœcesani đ facto fuit in dicta ecclesia à prædecessore meo vicarius ĩstitutus: vel alibi habet beneficium cũ cura, vel aliã vicariã. Cùm igitur tales institutiões canonica prohibeant instituta, peto per vos dictã institutionem cassari, & irritari, & cassam & nullam pronunciari, & ipsum à dicta
a ecclesia remoueri, & remouendũ fore decerni, ext. e. c. j. 2. 3. & 4.[a]

ADDITIO.

de facto, quòd legati domini Papæ habent literas legationis: demum tot literas habent, quot sunt articuli, quib⁹ sunt priuilegiati: quorum multę sunt non iurisdictionales, putà quòd possint celebrare, & sibi facere celebrari in locis interdictis. Item multas literas super diuersis casibus dispensationum de clericis suis, ꝙ fructus percipiant in absentia, & similia. Itẽ illud dubiũ obstat, quòd formabatur quęstio, scilicet vt sciretur, ad quem posset appellari: non cõuenit huic casui: quia siue legatus, siue delegatus dicatur, idem iudex ad quem, s. Papa.

ADDE, quę differentia sit inter officium & vicarium, Fede. cons. 302. & an vicarius possit inquirere, per eundem cons. 220.

a Et 4. ¶ est sciendum, quòd hodie per cle. e. tit. vnic. omnis libell⁹, qui ɔtra rectorem parochialis ecclesiæ formari potest, poterit etiam dari ɔ ipsius ecclesiæ perpetuum vicarium, vt de ætate, vel de secundo beneficio curato, vel de sacerdotio intra annum ñ recepto, an verò cum ipso dispensari possit in septennio: de quo in decr. cùm ex eo. de ele. ibi no. in gl. In hoc autẽ, an coram vicario procedat libellus petens declarari possessorem beneficij in illo i⁹ non habere, vide e. ti. c. 2. libr. 6. in gl. hæc litera.

a ¶ De officio iudicis delegati[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Recusatio iudicis sub qua verborum forma scribi debeat.*
2 *Suspectorũ iudicũ insidias declinare et inimicorũ iudiciũ refugere naturale est.*
3 *Recusatio quandoque non fit coram eo, qui recusatur, sed coram alio.*

RECVSATIO iudicis est in scriptis, ꝓponenda, vt ext. de prob. quoniam contra, C. de iu. apertissimi. & l. cũ speciali. ergo scriptura sic conficietur:

1 FORMA. † Qm̃ res est piculosa, & tristissimos sortiri solet euẽt⁹ sub iudice litigare suspecto. iõ dñe iudex, cũ vos habeam suspectũ ꝓ eo ꝙ estis me⁹ inimicus, vel ɔsanguineus aduersarij mei & hmõi. audiẽtiã, vestrã in tali cã, q̃ vertiť, vel verti sperantur inter me & Titium, ex premissis causis recuso. Has autem causas sub alternatiõe, &c. vt s̃. de exce. §. viso. ver. porrò si re⁹. cęteris iuribus & exceptionibus meis in omnibus & ꝑ oĩa nihilominus mihi saluis. Præmissa ꝓbãtur 3. q. v. ga suspecti. & ext. de exc. cùm inter. ext. de re iu. cùm ęterni. Et si plures sint cãæ, oẽs specifica. Si verò tenes, ꝙ cã recusatiõis ñ sit ĩserẽda, remouẽ illa verb. cũ vos
b habeã[b], &c. Sed hoc verũ ñ ẽ, vt dixi s̃.[c] đ recus. §. quatr. ¶ Vľ sic:
c FORMA. † Quoniã naturale est velle suspectorũ iudicũ ĩsidias
2 declinare. & inimicorũ iudiciũ refugere: iõ dñe iudex, cũ sis mihi tali rõe suspectus: (põne aliquã de causis, q̃ no. s̃. de iud. deleg. §. recusari,) vos tãq̃ mihi suspectũ ex hac cã recuso, & præfatã causã coram arbitris me offero probaturum: ad quos statim ɔmuniter eligendos me paratũ offero: & si ɔuenire nõ possumus, talem ꝓ parte mea eligo, vt in præ. c. ga suspecti. & ext. de of. del. suspicio-
d nis. & de app. legitima. lib. vj. & c. secundò requiris. in fi.[d] extr. e. in
3 antiquis. ¶ † Si verò recusatio nõ fit corã eo, qui recusať, sed coram alio, quod fit q̃nq;, vt s̃. đ recus. §. recusari. ĩ fi. tũc verbis ɔpetenter mutatis dices, illius audientiam recuso. In seq. ti. non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Formas recusationum, quas ponit hîc auctor, posuerat Rof. sui operis vi. ru. Host. in Summa hoc e. ti. §. pe. Bonag parte 3. in 3. col. qui hãc materiã tractauerũt. vide s̃. parte prima sub rubrica de recusatione: & quia non faciunt ad nigrum, sed solùm ad rubrum, quæstiones non exprimo positas lib. 6. super regula, eum qui certus. & regula, mutare. & regula, rationi, de quibus in ti. huius operis facta fuit mentio, sparsim tamen.
b Cùm vos habeam. ¶ Verba fuerunt Rof. vbi s̃.
c Suprà. ¶ sup. de recus. parte j.
d In fi. ¶ Tres tales casus habes e. tit. si ɔ vnum. lib. vj. & videať recusans, ne instet electioni arbitri in his, vel similibus casibus, nec propter id appelletur: super quo vide Hos. in Summa e. ti. §. quòd si eius officium. ver. sed coram quo.

a ¶ De officio ordinarij, & de maioritate & obedientia[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter concipiatur, vbi agitur de officio ordinarij, & de maioritate & obedientia.*
2 *Iura episcopalia petens non tenetur ea specificare.*
3 *Archiepiscopus contra suffraganeum agens, qualiter libellũ concipere debeat*
4 *Episcopus super iuribus episcopalibus cõtẽdens, qualiter libellũ cõcipere dẽat.*
5 *Episcopus volens ipsam ecclesiam cum suis dotibus, decimis & possessionibus ab aliquo vendicare, qualiter libellum concipiet.*
6 *Abbas volens contra episcopum agere pro subiectione ecclesiæ, qualiter libellum concipiet.*
7 *Plebanus agere volens contra capellas pro subiectione, qualiter libellum concipiet.*
8 *Gerere se volente aliquo pro rectore in aliqua capella, in præiudicium plebani, qualiter contra talem concipiatur libellus.*
9 *Actiones præiudiciales & in rem sunt quatuor.*
10 *Potestas vendicans ciuem, qualiter concipiet libellum.*
11 *Abbas, vel prior agere volens contra monachum, vel priorem, qualiter libellum concipiet.*
12 *Dominus contra vasallum procedere volens, qualiter libellum concipiet.*
13 *Actio præiudicialis qualiter locum habere dicatur, dum est processus inter patrem & filium.*
14 *Libellus qualiter fit contra filium alterius inuitẽ detinentem concipiendus.*
15 *Is, contra quem igitur de violenta filij alieni detentione, qualiter debeat respõdere.*

1 IN his materiis superioribus incipiamus, † & sic libellus ɔcipiatur. LIB. Coram, &c. peto ego archiepiscop⁹ Bituric. toti⁹ Aqtaniæ primas ꝑstari mihi à Burdegaleñ. archiepõ obediẽtiã & reuerẽtiã, cũ sĩ ei⁹ primas[b]:
b & cum

ADDITIONES

a Satis đcęter iũxerat auctor duas: pabulũ aũt hui⁹ rubriceæ đdit prĩcipaliter Rof. ĩ vtrisque libellis, vt j. dicã, & viđ qđ dixi sup rubrica đ electiõe: & quo ad secũdã partẽ rubricæ, viđ qđ sup ea scripsi extra. codẽ Sæpe q̃riť, an ordinari⁹ ecclesiasticus ꝑ ecclesiastico crimine possit purũ laicũ capere, carcerare, & punire vltra cẽsurã, vľ spirituales pœnas? Ad negatiuã ĩducit iurisdõnũ distinctio, x. di. q̃n. xcvj. dis. cũ ad verũ: de iu. nouit. in prin. Habet ergo ẽt in his eps vti ecclesiastica cẽsura, vt patet de foro ɔp. cũ laicus, li. vi. ꝙ ĩñ de periurio loqť, qđ est ecclesiasticũ crimẽ. qđ ĩtellige, vt ibi scripsi in fi. bñ facit dec. cũ eps. e. tit. & e. li. vbi dico de libero iurisdictionis exercitio in qualibet parte diœcesis, cũ descẽdit ad captiões personarũ, restringit se ad personas ecclesiasticas. ad idẽ dec. q̃uis. de poe. e. lib. ɔcor. de sen. exc. vt famæ. de ver. sig. nouim⁹. Legistæ per §. neq; occasione. ver. si verò canon. in auth. de mã. prĩ. Colla. 3. vbi ĩnuiť cũ ꝑside debere cognosci, & C. de sa. san. ec. l. placet. vbi sacrilegiũ, qđ est ẽt ecclesiasticũ, & ꝑ ecclesiasticum & ꝑ seculare iudicẽ puniť. In ɔriũ, qa qualitas delicti fecit illũ de foro ecclesiæ, C. de epis. & cle. auth. itẽ nulla. & ibi no. ad idem, quod not. in dec. cùm sit. de foro ɔp. & e. ti. ex tenore. Item dec. in e. ti. non distinguit inter subditos clericos, vel laicos: & si vult, seculare brachiũ p̃t inuocare eps ɔ illos, & præcipuè in his ecclesiasticis, vt ibi no. ad idem auth. causa, quæ fit cum monacho. C. de epis. & cleri. facit ad hanc partem de pœnis, felicis. in fi. libr. vj. vbi iudicibus secularib⁹ in illo tam graui sacrilegio reseruatur pœnarũ ciuiliũ impositio nõ detracta illi supriori & suprema potestate, quã habet s̃. Imperium, de qua no. præ. dec. nouit. in prin. & in d. dec. causam. 2. qui fil. sint leg. Communiter tenet, inferiores ꝑlatos potestatem, de qua q̃riť, non habere ĩ laicos, p̃ter crimẽ hæresis: đ quo nõ dubitať: patet de hæret. vt ɔmissi. & c. vt inquisitionis & apertiùs in dec. j. e. tit. in cle. An aũt iudex secularis teneať dare brachium suũ epõ ɔ clericum, q primò ex ꝓbabilibus causis appellauerat ad Papã, scripsi plenè e. tit. j. de of. ord. sup gl. pe. c. j. ADDE de hac addi. videndum originaliter Oldra. consil. 87. incip. queritur, an ecclesia. & an vicarius possit cogere aliquem, vt intra certum tempus de titulo sui beneficij ostendat, vide Ancha. consil. lix.

b Primas. ¶ Dicit Rof. in libellis iuris ca. parte 2. in principio, quòd suo tempore fuit de hoc quæstio coram Papa Gregorio: & ipse fuit aduocatus pro Bituricensibus: etiam dicit hanc libelli formã approbatam fuisse per Papam, & fratres: autor in isto libro. & seq. addit, quod sequitur, & bene.

a & eum ad hoc sententialiter ꝯdemnari,ext.de ma.& obe.[a] c.vlt.& c.inter quatuor.ext.de dil.c.vl.ix.q.3.cōquest⁹.ext.de of.or.duo. ext.de in inte.restit.corā.vel vbi posui obediētiam & reuerentiā, pone iura primatiæ,quæ sancti canones primati concedunt,cùm
2 sim eius primas.¶† Nec tenetᷣ specificare illa iura, cū sint à iure specificata: sicut aliquādo , cū petuntᷣ iura epalia.non tenetur qs specificare ea,cū sint à iure specificata,& in probationib⁹, qđ voluerit,specificabit,ext.de of.ord.conquerente,de re iud.cū inter vos.de præsc.veniens. Veruntamen quædam sunt, quæ non cō-
b prehenduntur,nisi specificentur,vt no.in præ.c. conquerente[b]. secundum Papam.Vnde melius est,ꝙ primas & episcopus illa spe
c cificent,ne reus remaneat incertus, & vt omnia clarè ꝓcedant[c], in auth.de testam.imperfec.Col. vj.ff.de iure fisc.ita fidei.extr.de lib.ob.c.2.&in dicto c.conquerente.Si autem peteret iura primatiæ ex ꝯsuetudine debita,vt in præ.dec.duo.& c.conquestus.tūc
3 debet specificare.¶† Archiepiscop⁹ aūt ꝯ̄ suffraganeos sic libellum ꝯcipiet.LIB.Coram vobis pater sancte propono ego M. archiepiscopus Narbonon.ecclesiæ nomine ipsius ecclesiæ,ꝙ licet talis episcopus Tholosanus mihi sit metropolitico iure subiect⁹, mihi tamen de facto obedire recusat:quare peto nomine, quo s̄. eum compelli ad obedientiam & reuerentiam mihi tāquam suo metropolitano præstandam,& cogendum fore sententialiter declarari,vt in præ.iuribus,8.q.3.Artaldus.& 9.q.3.ca.2.& 3.& seq.
4 & bonū est iura archiepiscopalia specificari,vt prædixi. ¶†Episcopus autem super iuribus episcopalibus sic concipiet libellum. LIB.Coram,&c.propono ego T.ꝓcurator venerabilis patris domini P.Dei gratia episcopi Biterensis.nomine eiusdem domini episcopi,& eiusdem ecclesiæ Biterensis,contra P.rectorem ecclesiæ sancti martini de Podiomissione eiusdem diœcesis,à quo peto nomine,quo s̄.iura episcopalia in ecclesia prælibata.Vnde peto eum ad hæc mihi præstanda sententialiter condemnari,xvi. q. 8.omnes basilicæ.& quæst.v.c.j.& 2.ext.de præscri.cùm olim.extrà de relig.do.constitutus.& ca.sequen.& sub hoc verbo Iura episcopalia,veniunt ea,quæ sunt in iure specificata,vt suprà dixi.
5 ¶† Si verò vult ipsam ecclesiam cū suis dotibus,decimis & possessionibus ab aliquo vendicare,sic concipiet libellum: LIB.Coram,&c.vt s̄.in prox.lib.vsque,ecclesiæ Biteren.iunge,ꝯtra P.abbatem monasterij Vincellen.eiusdem diœcesis,à quo peto nomine ecclesiæ sanctæ Susannæ de Podiomissione præfatæ diœcesis, quam dico ad dictum dominum meum episcopum lege diœcesana tam in temporalibus,quàm in spiritualibus, pertinere.Vnde peto nomine,quo suprà,ipsum condemnari mihi ad restitutionem præfatæ ecclesiæ cum omnib⁹ dotib.decimis,possessionibus & iuribus suis,x.q.j.decretum.& c.seq.extr.de præsc. auditis.& c.cùm olim.& c.veniens.& de restit.spoliat.cùm ad sedem.¶Vel sic:LIB.Coram,&c. peto talem ecclesiam in diœcesi mea sitam,vt eam ordinare valeam,sicut exigit officium pastorale,x.quæst.j.per totum:Eodem etiam modo potest episcopus petere monasteria in sua diœcesi sita,nisi priuilegio,vel præscriptione probentur exempta,extr.de relig.dominus.per totum.
6 ¶† Si autem abbas velit contra episcopum agere pro subiectione ecclesiæ,sic concipiet libellum:LIBEL.Coram,&c.propono ego H.abbas monasterij Vincellens.ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis,contra venerabilem patrem episcopum Biterensem,seu eius procuratorem legitimum,quòd ecclesia sanctæ:Susannæ de Podiomissione diœcesis Biterens. est mihi pleno iure subiecta: videlicet institutione, distinctione, inuestitura rectoris in ea,& eius fidelitate,&c.quæ prosequaris , vt extrà de re iud.cùm inter vos.vnde peto dictam ecclesiam cum omnibus p̄dictis iuribus mihi adiudicari,& per vestram sententiam declarari eam mihi in prædictis de iure debere subesse,vt in præ. decr.de præscriptio.veniens. Vel concipiat,vt infrà de capel. mon.versi-
7 culo,vel sic.¶† Porrò si aliquis plebanus agit contra capellas ꝓ subiectione.sic libellum concipiat: LIB.Coram,&c.propono ego H.plebanus,vel rector talis ecclesiæ,quòd cùm tales capellæ sint intra meam parochiam constitutæ,vel cum sint mihi & plebi meæ subiectæ,capellani earum mihi seu plebano dictę plebis,qui est pro tempore,tenentur annualem obedientiam facere,reuerentiam & obedientiam exhibere, & ad eam pro scrutinio,baptismo, & cæteris celebrandis conuenire,correctionem etiam plebani suscipere,sentētias excommunicationis & interdicti ab eo latas inuiolabiliter obseruare : ipsi verò mihi & ecclesiæ meæ prædicta facere & seruare indebitè ꝯtradicunt.Vnde peto dictos capellanos ad prædicta omnia compelli,& eos ad id debere teneri per vestram sententiam declarari,extrà de maio.& obed.his quæ.de capel.mo.capitu.2.& dic,vt
8 infrà de capel.mo.¶† Si verò aliquis in aliqua capella gerit se ꝓ rectore in præiudicium dicti plebani,concipe libellum , vt extrà de elec.querelam.& pone hîc.vt no.s̄.de testib.§.nunc videndū.
d ver.in primo.¶Vltimò nota[d],quòd quatuor sunt actiones præiudiciales & in rem, quarum duæ sunt prætoriæ:de prima dicam infrà de natis ex libero ven. ver.porrò.de secūda infrà qui fil.sint
9 legit.ver.porrò.¶† Sūt & aliæ duæ ciuiles.Prima, per quam seruus se pro libero gerens,& obedire domino nolens,vendicatur in potestatem, vel dominium:de quo infrà de natis ex libe.vent. vers.cæterum.Secunda,per quam quæritur,an aliquis filius sit in potestate nostra,vel nō,ff.de rei ven.l.j.in qua sic ꝯcipitur libell⁹.
e ¶LIB.[e] Coram,&c.conqueror de P.qui cùm sit filius meus,& in potestate mea,mihi denegat exhibere reuerētiam filialem : vnde ipsum in potestatem meam vendico per actionem in rem præiudicialem:& sibi sententialiter peto præcipi,vt me,tanquam filius patrem,reuereatur & tractet,ff.de rei vē.l.j.§.j.¶Vel sic:LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui cùm sit filius meus , & in potestate mea,mihi obedire recusat:vnde ipsum in potestatem meam ven
f dico,adiecta causa de iure Quiritum, vt ea.l. §. si quis ita petit[f].
10 ¶Per hanc etiam actionem quæritur, † an quis sit subditus, vel non.Vnde potestas vendicans ciuem,sic libellum concipiet: LIBEL.Coram,&c.conqueror de P.qui cùm sit ciuis talis terræ, cuius sum potestas,vel consul,denegat mihi,vt suo potestati,vel consuli,obedire : vnde ipsum in potestatem meam vendico vtili præiudiciali in rem,adiecta causa omnium incolarum , vel de iu-
11 re ciuitatis,ff.ad municipal.l.de iure.¶† Eodem etiam modo abbas,vel prior contra monachum,vel canonicum sic concipiet libellum: LIBEL.Coram,&c.conqueror de P.qui cùm sit monachus , vel canonicus talis monasterij,vel ecclesiæ,cuius sum abbas, vel Prior,mihi,vt suo prælato,obedire recusat:vnde ipsum in meam potestatem vēdico vtili præiudiciali in rem,adiecta causa de iure canonico,vt in præ.l.& ext.de maior.& obed. cùm in ecclesiis.Vel
12 concipiat,vt j̄.de reg.ver.professionem.¶† Eodem modo dominus contra vasallum concipiet libellum: LIB.Coram, &c. conqueror de P.qui cùm sit homo, vel vasall[a] meus , mihi tanquam domino obedire recusat & respondere in his,in quibus vasallus domino suo respondere tenetur,videlicet vt subueniat mihi in exercitu pro emenda terra,pro corredo domini Imperatoris,pro liberatione personæ meæ,pro militia,& ꝓ maritanda filia mea.Vnde ego [illegible] mihi in prædictis intendat & obediat tanquam domino [illegible] ipsum & [illegible] vasallum meum,petens ipsum ad hoc sententialiter condemnari:& ad hoc propono vtilem in rem præiudicialem,adiecta causa de iure vasallorum,vel feudorum,vt j̄.de feudis,§.quoniam.ver,
13 & nota.ꝙ.& §.fin.ver.cæterùm.& seq.¶† Non solùm autē hęc præiudicialis locum habet,cùm ipse filius facit controuersiā sui, vt dictum est:verum etiam locum habet.si quis filium tuum inuitum,vel nolentem detinet:tunc sic concipe libellum: LIBEL.Coram,&c.cōqueror de P.qui filium meum ī potestate mea existētē detinet.vnde ipsum filiū meū ab ipso vendico:& ad hoc propono præiudicialem in rem vendicationem adiecta causa de

ADDITIONES.

a Obedientia.¶Et iura:nec est necesse,secundum Rof.dicere omnia iura,cùm indefinita æquipolleat vniuersali.

b Conquerente.¶secundum Papam.vbi vide super j.glo.de relig. domi.constitutus.in gl.pen.ad fi.

c Procedant.¶Dicit Roff.vt fiat clarum clarius.

d Vltimò nota.¶secūdum Rof.cuius sunt hæc verba in libellis iuris ciui.rub.de præiudiciali in rem act.quæ datur contra filiūfam.

e LIB. ¶secundum Roffred.qui,vbi s̄.ponit vtrunque libellum: dicit etiam in his septem necessaria,quę colligas ex positionibus, quæ j̄.ponuntur.

f §.si quis ita petit.¶Contra has duas formas libellorum vide opiniones & responsiones Rof.quas ponit post libellos immediatè quæ obiectiones & respōsiones consistūt in hoc,ꝙ istę dicuntur præiudiciales aptitudine, non ꝙ actio sit ex aduerso ꝓposita, cui præiudicent:sicut Imperator dicitur Augustus,& matrimonium indiuiduum:vel dicuntur præiudiciales:,i.fauorabiles:de quo remittit in tit.de partu agnoscendo,38.in ordine.Item dicitur in rē: quia ius vendicat,s.patriæ potestatis in filio:quod ius res appellatur,Inst.de rebus in cor.& de hoc satis vide per Accur. Institu.de act.§.præiudiciales.in j.gl.vltra mediū.Item licet in rebus corporalibus non sit causa exprimēda,prodest tamē exprimi ēt post qa succumbens agere p̄t ex alia causa.sed in secundo libello exprimitur causa:quia hic realis est pro re incorporali,secūdū eū.Ad tres sequentes libellos ēt opponitur,ꝙ illi tres non sunt in potestate agentiū,q oēs possent esse in patris potestate.Distinguit tres potestates, dominicā,patriā,& iudicialē.& vide.qđ no.ff.de test.l.idonei.Ad intellectū aūt quarti & vltimi libelli ponit distinctionē Azonis in Summa de rei ven.ver.vt autem.& quæ no.ff.e.ti.l.j.§. j.& quæ tanguntur ext.de conuer.infid.c.2.in j.gl.& quā ipse etiam prosecutus est in tit.de lib.exhib.

sa de iure Quiritium, ff. de rei ven. l. j. Vel dic, vt j. de cõuer. ĩfid. ver.
a porrò. & seq. ¶ Actor ergo sic in primis libellum ponet a:
14 POSITIO act. † Pono, ꝙ ꝯxi matrimonium cum tali. Item ꝙ tali tpe illud ꝯxi. Item ꝙ cum illa, tanquam cũ vxore, postea cohabitaui continuè per multa tempora, eã tanq̃ vxorẽ tractãdo. Item ꝙ intra illa tẽpora fuisti nat⁹ ex ea, ff. ꝺ his, q sui, vel ali. iuris sũt, l.
b itẽ. & l. filiũ b. Itẽ ꝙ sum san⁹, & iuuenis, & possum cognoscere mulieres, vt in ꝑ. l. & ext. ꝺ frig. q́ꝺ sedẽ. 27. q. j. nuptiarũ. ĩ pri. itẽ ꝙ ꝑcedo te plẽa pubertate, Inst. ꝺ ado. §. maiorẽ. Itẽ ꝙ te sp, vt filiũ, tra
c ctaui, ext. qui fi. sint leg. c. 3. itẽ ꝙ sum Romanus, vel de Imperio c,
d Insti. de pa po. Item quòd fuisti in potestate mea d Reus verò sic:
15 POSITIO rei. † Pono, ꝙ talis dña est vxor T. ergo nõ actoris, ff. de his, qui no. infa. l. j. & Inst. de nup. ext. de biga. nuper. Item ꝙ ex alia fui natus. Itẽ ꝙ imposuisti mihi necessitatẽ peccãdi, vel fame me affligebas, vel verberabas, C. de emancip. l. fi. ff. si quis à pat. fu. ma. l. j. Item ꝙ legatum recepisti, vt me emanciipares, & me emancipasti. Item ꝙ me sponte emancipasti, ff. de cõd. & demon. sicut. Item ꝙ tot annos habeo, quot & tu. Si aũt vxor inuita detineat, dic, vt j. de conuers. coniug. De formis diuersorum iuramẽtorũ, quæ prestant inferiores superioribus, vel Imperator, vel Rex, vel miles, & alij, vide j. de iureiur. ad fi. in pluribus ver.

ADDITIONES.

a Pone. ¶ Secundum Roff. vt prædixi.
b Et l. filium. ¶ Omnia hæc Rof. ponit pro primis duobus.
c Vel de Imperio. Addit hoc Rof. ne intelligatur de Romanis tãtũ nã & Lõbardi habẽt patriã potestatẽ, vt ĩ Lõbar. de succes. l. si habuerit qs filios. Itẽ Gallici, Hispani, Angli, prouinciales, & singuli subsunt Imperio, C. de off. ꝑfec. præt. Afri. l. j. & 2. ff. de ver. sig. si notionem. §. j. facit l. Iudei. C. de iudeis, ff. ad l. Rho. de iact. de precario. xi. q. j. §. hoc si quis antiqua.
d In potestate mea. ¶ Dicit Rof. semper.

a ¶ De officio iudicis a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis datur, vbicunque aliàs actio nõ datur, & quem libellũ exigat.*
2 *Libellus non est, vbi iudicis officium deseruit actioni, necessarius.*

OFFICIVM iudicis latissime patet, ff. de iuris. om. iu. l. j. datur † enim, vbicũque alia actio non datur, ff. de minor. in causæ. in princ. sic ergo in eo cõcipitur libell⁹. LIB. Coram, &c. ꝓpono, ꝙ in tali cã q̃ corã vobis inter me & T. vertit pp ptis alteri⁹ fauorẽ, vel pp paupꝛtatẽ meã hr̃e ñ possũ aduocatũ. vñ ĩploro vestrũ offiñ, ꝙ mihi dignemini sup hoc ꝓuidere, ext. ꝺ off. iu. c. j. ff. de off. ꝓc. nec quicq̃. §. aduocatos. ff. de postul. l. j. §. ait ꝑtor. vel imploro officiũ vestrũ, vt faciatis talẽ ꝯpositionẽ seruari, ext. ꝺ pac. cũ pridẽ. vel ꝙ mihi ꝓuideatis de tali ꝑbẽda, ĩ qua sũ deceptus, ext. de rerũ ꝑmu. c. cùm vniuersorũ. & sic de aliis casibus, in qbus officiũ iudicis ĩplorat: qꝺ dic copiosè vt s. de off. om. iu.
2 ¶ † Sed certè in primo exẽplo ñ videt neces sari⁹ libell⁹, nec ẽt vbicũque iudicis officiũ deseruit actiõi. qꝺ dic, vt s. de libel. concep. §. nũc dicẽdũ. cum suis remissionibus. Cõpetit aũt in plurib⁹ aliis casib⁹, sicut in diuersis titulis hiui⁹ corpusculi poteris inuenire libellos cõceptos: & repete hoc, quod no. s. ꝺ lib. concep. §. fi. ver. sis etiam cautus. De seq. ti. s. de maior. & obe. dictum est est s. tit. prox.

ADDITIO.

a AVCTOR. j. remittit ad rub. s. parte j. de off. omnium iud. & vide quod ibi dixi super rubrica, latissimè patet, &c.

a ¶ De treuga & pace a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum publicum qualiter super pace & concordia sit conficiendum.*
2 *Actionem iniuriarum nemo cogendus est remittere.*
3 *Pax & concordia differunt.*
4 *Pace & concordia per procuratores factis, debet ad hoc speciale mandatum haberi.*
5 *Fideiussio an & quo casu pacem rumpere dicatur.*
6 *Pace inter duos inita, si contingat vnum illorum alterius consanguineum interficere, an possit accusari de pace rupta.*

b SVper pace & concordia sic potest publicum instrumentum formari b:
1 FORMA. † Cùm inter P. ex parte vna. & H. ex altera. accusationes essent coram tali iudice super quibusdam vulnerib. sibi adinuicẽ, vt dicebant, illatis intẽtatæ, tandem volentes ad pacẽ & concordiam peruenire, fecerunt pacis osculo vicissim & mutuo interueniente firmam & perpetuam pacem, finem, remissionem atque concordiam specialiter de dictis vulnerib. & generaliter de omnibus iniuriis, maleficiis, ac offensionibus. seu contumeliis, verbo, vel facto qualitercunque adinuicem illatis, promittẽtes adinuicem solenni stipulatione ꝑ se eorunq; hæredes, s. vn⁹ alteri, ꝙ super accusationib. præmissorum vulnerum occasiõe factis per se, vel ꝑ alios vlteriùs coram quocunque iudice nõ ꝓcedant, nec eas de nouo instituant. nec institui consentiãt: nec etiã aliquis eorum opã dabit, quòd aduersus alterum per inquisitionem, aut alio modo ꝑ aliquem iudicem, vel curiam ꝓcedatur: sed in totum à ꝓsecutione qualibet desistens, & dictam pacem, siue remissionem atque concordiam, & omnia, & singula s. scripta ꝑpetuò grata, rata, & firma habebunt, & tenebunt, nec contrauenient per se, vel alios aliqua ratiõe, vel cã de iure, vel facto, sub pœna centum lib. Turo. stipulatione adinuicem inter eos in singulis capitulis huius contractus in solidum promissa: & refectione damnorum & expensarum litis & extrà, & obligatione bonorum vtriusq

ADDITIONES.

a De TREVGA auctor nihil dixit: circa q̃ q̃ro cũ Vin. e. ti. c. j. in fin. an ille, cui frãgit treuga, teneat illã seruare frãgẽti? arguit ꝙ sic. ꝑ c. xj. q. 3. §. inter verba. in fi. vbi de hoc. ad ꝯrium alleg. C. de iudæis, die sabbathi. ext. de iureiu. ꝑuenit. & vide, qꝺ ibi post eũ dixi super 3. gl. tenet enim primum: & dicit sic seruari ĩ Hispania. & viꝺ quod ꝺ pace fracta j. dicã post Gul. ei⁹ dictũ ẽt posuit Archidiaconus ad literã 24. q. 2. illi qui. quod capitulũ multũ ẽt facit ad quæstionẽ dñi Iac. de But. quæ incipit, orta guerra, qua q̃rit, si ex duabus ciuitatibus guerram habentib. altera cõuenit cũ quodam nobili dare sibi stipẽdia ꝓ cẽtũ eqtib⁹ ad faciẽdã guerrã, vsquequo ipsa guerra duraret: facta ẽ treuga ĩter ciuitates illas ad annum & amplius, donec fuerit reuocata: q̃rebat, an stipẽdiũ ĩterim illi nobili ꝺbeat? tex. eñ canonis illi⁹ sic dicit, pax illa, q̃ treugã Dei dicimus, sic obseruet, &c. optimè facit de iud. nouit. ver. postremò vbi dicit, ꝙ fœdera pacis ñ fuerũt seruata vsq; ad ꝑfixũ terminũ: ergo pater, ꝙ de treuga loquitur. & sic ꝑ hos tex. probat treugã esse pacẽ. ꝑ quod posset attẽtari, ꝙ ẽt si ꝯuẽtũ fuisset de stipẽdiis dãdis vsque ad pacẽ, nõ deberẽt treuga facta, cũ illa sit pax ad tẽpus, nisi dictũ fuisset vsq; ad pacẽ perpetuã, vel solidam, vt seq̃t in prędec nouit. ver. ne igit. Cõcludit ex his, ꝙ minus dubij habet q̃stio prædicta, in qua subtiliter disputata tenui stipẽdia non deberi. Inter motiua est. ꝙ ponderatis verbis treugæ, ipsa ꝑt esse perpetua: & hoc sufficit, ff. de condic. indeb. l. sufficit. & l. qui promisit Inducit etiam l. pe. ff. de cur. fur. vt sicut cessante furore, etiam ad tempus cessat administratio curatoris, sic cessante guerra, ẽt ad tẽpus cessant stipendia, quæ dabantur ad guerram faciendam, vt ponit: ad qꝺ inducit generale, ꝙ cã cessante & inducit ẽt hîc nullum interesse, ad quod hoc casu veniret agendum, ff. de præscri. ver. l. naturalis. in princip. §. j. quia si cessat stipendium, cessat labor & periculum: & hæc compensantur, ff. loc. l. 4. & l. si quis domum induxit quasi pro casu, ff. loc. si insulam. §. quidam. Quo ad secundam partem rubricæ, de pace, vide quæstiones super regula, frustra. li. vj. Item fuit q̃stio Guil. in quæstione statutorum mihi centesima de ciuitatib⁹ faciẽtibus pacẽ vallatã pœna ꝓ se & suis subditis, an hęc pax extẽdatur ad villam, q̃ illarum alteri postea se submisit? & dixit, iudicatum fuisse, ꝙ sic, per l. si seruitus. ff. de ser. vrb. præ. & ꝺ testa. tu. si quis filiabus. Ad materiam facit ext. de priuil. c. quia circa. & c. cùm capella. & quod ĩ illis no. qui etiã tenet ibi sub litera L. & in l. cùm proponas. j. alleg. & in l. fi. §. sed & si. ff. de eo, ꝑ quẽ fa. est, ꝙ si A. & B. fecerunt pacẽ sub certa pœna, & A. vulnerauit B. & B. postea vulnerauit A. quòd B. non tenetur ad pœnã: qa ex quo pax fuerat rupta, pax nõ potest rumpi per B. C. de pact. cũ ꝓponas. & de transact. si quis maior. & l. siue apud acta. ff. de inoffi. test. si instituta. in prin. nec pœna amplius committi, arg. ff. ꝺ arbi. si duo. §. j. nisi dictũ fuisset, quòd pœna toties, &c. Fatet tñ quòd ꝺ vulnere bene tenet: quia nõ debuit sibi vindictã assumere, C. de Iudæ l. nullis ff. qꝺ met. cau. l. extat. ADDE, an treuga dicatur rupta per raptum filiæ illius, cũ quo facta est treuga? Alex. cons. 112. j. lib. & ibi de materia huius ti. Et qd si ĩ pace dictum sit, toties, quoties ꝯ factum sit, per eunde cons. 119. lib. 4. Quid si ciuitas fecit ꝯfœderationem cum duobus regibus, vel ducibus, vel duabus ciuitatibus, & pariter requiratur ab ipsis, cui primò debeat obedire? Rom. cons. 47. dicit, quòd habenti ius potentius.
b Formari. ¶ Secundum Ro. parte vj. ca. 3. secundũ ordinẽ rubricæ præmitti debuisset instrumẽtũ treugæ: sed si Rolãd. reformasset, auctor posuisset. igitur suppleam⁹ omissum: & ꝯmuniter Doctores ponũt duplicem speciem treugarum, scilicet canonicas, de qbus eodem ti. c. j. & hæ non requirunt instrumenti formam: & ꝯuentionales: sed posset addi tertia species, scilicet indistinctæ, vel iudiciales: & hæ requirunt formas. Hæc tertia species ꝓbatur 24. quæstione ix. illi, qui. vbi videtur, quòd ꝓuinciale ꝯcilium episcoporum habeat indicere treugas, cui conuenit ff. de off. præsi. l. cõgruit, quæ etiam de præside prouinciæ loquitur, fac. l. ęquissimũ. ff. de vsufruct. in principio. cum suis concor. ff. ad l. Cor. de sicar. l. penult.

vtriusque partis, & pœna soluta, vel nō, prædicta omnia & singula firma perdurēt. Hæc forma probatur xc. dis. per totū, extrà. de sen. exc. contingit. j. & C. de transf. trāsigere. Ar. ꝯ 2. q. 3. c. si quem.
a §. notandū. ver. in omnibus[a]. ¶† Et nota, ꝙ actionē iniuriarū, id ē
2 satisfactiōem, nemo cogitur remittere, vt 23. q. 4. si illic. imò bene facit quis agēdo actione iniuriarū, ne crimina remaneāt impunita, vt ext. de sen. exc. vt famæ. xlv. dis. & qui emendat. 23. q. v. de occidēdis. Rācorē verò dimittere tenetur, vt xc. di. si quis ꝯtrista
b tus. & §. seq.[b] ¶† Itē nota[c], ꝙ si non fiat pax, sed sola cōcordia, tūc
3 non fiet in instrumento de osculo mētio, nec de pace. Item si ex
c altera parte tātùm iniuria sit illata, tunc nō fiet mutua pax, ꝓmissio, seu concordia: sed solū fiet simplex remissio inferēti à passo.
4 ¶† Hoc quoq; no. ꝙ si hæc fiāt ꝑ ꝓcuratores, debent ad hoc speciale mandatū habere: de quo ēt in pacis instrumento fiat mētio specialis, ff. de proc. mandato. ext. de arb. per tuas. & de transf. ꝯtingit. ff. de pac. nam & nocere. & vide, quod notatur super pace j. đ
5 homi. ver. illud. & seq. ¶† Sed pone: A & B. fecerūt pacē adinuicē: post hoc A. accusat P. de aliquo publico crimine, putà de homicidio, petens eū in carcere custodiri: sed B. fideiussit pro P. & sic nō incarceraṫ, vt ff. de custo. & exhib. reo. diuus. nunc quæritur, vtrùm B. videatur pacem fregisse fideiubēdo? Et videtur, quòd sic C. de inof. test. liberi. in fi. ff. de of. præ. vrb. l. j. §. cùm patronus. C. đ Iudæis, l. cælicolarum. ibi. qui non est mecū. ff. de re. iur. qui nō facit. ff. de fideius. eum qui. §. pen. ff. ad Treb. si cui purè. §. 1. extr. de accusa. meminius. Videtur enim cū eo amicitiā copulasse, & per ꝯsequens pacem fregisse, cùm sit graue fideiussorem inuenire, in auth. de deposi. circa fi. & videṫ pro illo ꝯ me fideiubere, ar. ext. de acc. repellatur. Quidam contrà dicunt: licet enim pacem cum illo fecerit, non ideo tenetur facere guerrā suis inimicis, vel eos, si sint amici, nō iuuare: alioquin pax potiùs esset ei mala, quàm bona. Præterea huiusmodi fideiussio prodest ipsi P. nec nocet A. qa nihilominus accusare potest: vnde interdicenda non est, ar. ff. de aqua plu. arc. l. j. § sed & si fossa. & §. idem ait aquam. & l. in sūma. §. item Varus. in fi. Prætera libertas est naturalis facultas eius, qđ vnicuiq; facere licet, Inst. de iure pers. in prin. Non ergo prohiberi debet facultas fideiubendi, vt extr. de secund. nup. c. pe. & fi. 28.
6 dist. de his. ¶† Quid si quilibet eorum fecit pacem pro tota parte sua: postmodum A. interfecit quendam consanguineum ipsius B. ex ipsis, qui B. in guerra seruierunt, nunquid B. poterit accusare A. de pace rupta? Videtur, quòd sic. ille enim cū eo fuit ī guerra Vnde de eius parte esse videtur, ar. C. de inoff. tes. liberi. ff. de offi. præ. vrb. l. j. §. cùm patronus. ff. de iur. fisc. si accepto vsu togæ. C. de Iudæis, & cæli. l. cælicolarum. Item affectionis ratio habenda ē ff. man. cum seruus extero. ff. de leg. 1. si domus. §. qui confiteṫ. ff. de seruis expor. si seruus. xiij. q. 2. non æstimemus. item facit ff. de iniur. l. lex Cornelia. ff. de testibus, l. 3. §. lege Iulia. ff. de acc. l. 2. ff. vnde cog. l. Octaui Ar. contrà: quia pactum & stipulatio non pertinent nisi ad personas in eis contentas, ff. de vsufr. l. j. §. si operas. Item generaliter dictum fuit pro parte sua. Vnde istud videtur eē neglectum, ar. ff. de iniur. item apud. §. hoc edicto. ff. de Public. l. j. resp. 1. Iste enim videtur esse extraneus, vt C. de rei vxor. act. l. vnica, §. extraneum. & C. de iure dot. l. fi. §. similique modo. & pro extraneo non potuit stipulari, vt ff. de verb. obl. stipulatio. §. alteri. SOL. Dicunt quidam, pacem esse ruptam, præsertim quia cum il
d lo arma portauerat[d].

ADDITIONES.

a Ver. in omnibus. ¶ Dic, vt ibi no. ext. de col. c. j.
b Et §. seq. ¶ Vide, quod plenè scripsi de homi. c. 2. lib. 6. super 2. gl.
c Item no. ¶ Secundum Rol. qui, vbi s. ponit hoc dictum & duo sequentia.

ADDE, quòd procurator habens mandatum ad faciendam pacē non potest obligare mandantem, quòd non ibi in loco, vel comitatur, vbi morantur illi, cum quibus est facta pax, secundum Pet. de Anc. cons. & ver. sed pone. Adde, quæ consuluit Paul. de Cast. consi. ccxcviii.

d Portauerat. ¶ Conuertitur casus: pone A. habēs pacē cū B. aggreditur & vulnerat ipsum B. in hoc habens duos socios: pone C. & D. quæriṫ, an socij accusari possint de pace rupta? Inuenio: ext. volumina Vber. de Bo. sup l. vni. C. de his, q par. vel li. occi. & Alber. Gal. allegare ad partē, ꝙ teneātur. l. vtrū. ff. ad leg. Pom. de parric. quę bñ facit. nam ibi opē, vel cōsiliū dās parricidio, teneṫ eadem pœna, qua agēs. Ad ꝑriū alleg. Vber. ff. de furtis, qui opem. Albe. Gal. ff. de cōd. fur. l. proinde. & l. vl. aliter puniri, q dedit opē furto quàm furem. Secūda vult dantem opem nō teneri ꝯdictiōe furti ūa licet teneaṫ furti, ñ habeo. q eligāt. Tenens secundā, rñdet ad primā l. illud ꝑ immanitatem criminis speciale. Sed certè inter enomia bñ cōputaṫ pacis fractio. de iu l. nouit. ver. licet aūt. facit lex Federici, hac edictali. de pace iuro firmād. &c. Inuenio Hug. de fur. disputasse hāc q. & incipit, plures aggressi sunt, &c. & inducit præ. l. ytrūm. & tenet illos socios non solū sciētes pacē frāgere, sed ēt ignorātes teneri de pace fracta. Mouet eū, qa fuerūt in culpa, & voluerūt delinquere: alleg. ff. de fur. in furti actione. §. ope. vbi si plures socij vadūt ad iniuriā inferēdam, & alter furtū facit, & alij ēt tenērur. Itē qui solū animū habuit corrūpendi seruū tenetur ēt de rebus ꝑ eū ablatis, e. ti. de fur. qui seruo. §. idē Pōponius. & ff. de seruo corrup. si quis seruū. in fi. cum l. seq. in prin. Cętera perquirat indigēs de istis, qui dant operā rei illicitæ, quomodo eis imputatur euentus. vide extr. de homi. sicut dignum. in gl. pen. ver. si verò.

ADDE ad dictum Spec. quod scripsit Alex. in l. Chrysogonus. de ver. obl. & eius cons. cxx. lib. 4.

ADDITIONES NOVAE.

De hac materia & guerra vide Albricum in l. vnica. de cad. tol. & quid tribuat nobis pax, vide Bald. in constitutione pacis Constantiæ.

Crimen pacis fractæ principaliter pertinet ad ecclesiam. Inn. in c. nouit ext. de iud.

Nota quòd pace fracta non potest postea opponi exceptio illi' inimicitiæ. Bar. in l. quòd si interim. de adimen. leg.

An per instrumentum treugæ factæ probetur guerram præcessisse, no. in l. legata inutiliter de adimend. leg.

An sufficiat pax vnius ex hæredibus offensi, vt offendēs de banno eximatur vigore statuti, Bar. in l. eadem. §. Cato. de verb. obl. ī l. si manumissus. C. de liber. & e. lib. Albri. in materia statutorum, in 3. parte statuto xxviij. & in l. si plures. de leg. 3.

In l. j. §. non fuit de dolo. ex hoc dicit Bart. quòd cū inimicus fecit pactū cū bannito, postea inuitatum facit mactari: quæritur an sit puniendus. Iac. de bel. quòd non. Bar. contra per hanc gl. quia hosti fides est seruanda. præterea cum iste faciat tanquam executor iustitiæ, vt gl. no. mactat de dolo, & sic tanquam quisque de populo, non est puniendus. Præterea est ius publicum, cui renunciari non potest. & sic disputando Bar. tenuit, licet durè tamē credo quòd verum dicat. Old. contra, & Iac. de bella. nisi ex bannito post pacem interueniente, l. qui seruum. de verb. obl.

Pone quòd aliquis promisit facere pacem Titio, qui decessit ante quàm faceret pacem, an eius hæres teneatur facere, & reddere pacem illi, cui testator promiserat, Dy. quòd sic in l. centesimo de verb. obl.

An sit differentia inter pacem & treugam Batt. in l. aut facta. de pœnis, Bal. in l. j. in prin. de pac. in gl. notat tria, vbi dicit, quòd pax est remissio odij cum superuentu amicitiæ: sed concordia est remissio actionis, vel accusationis intentatæ, sine tamen interuentu amicitiæ. vnde si percutio inimicum meum cum quo habui ꝯcordiam, remittendo sibi accusationem, non videor ipsum proditoriè percussisse. vide Bal. in const. de pace constan.

An pax possit fieri absenti nemine recipiente: videtur, quòd sī, per l. si cum Cornelius. de solutio. In contrarium fac. quod not. in l. non solum. §. liberationis. de lib. leg. Cy. in simili tangit hoc ī d. l. nō solum. ego dico quòd per functoria pax qualis fit in foro pœnitentiali, potest fieri inter absentes, vt Inst. de iureiur. §. fi. sed pax solennis non potest fieri, nisi interueniente præsentia, vł medio organo, iuxta no. in l. illud. C. de sacrosanc. eccl. & l. consen. đ actio. & obl. Bal. in l. j. C. de lib. & e. lib.

Duo fecerunt pacem adinuicem, & statuto cauetur ꝙ qui habuerit pacem non puniatur: modò vnus ex ipsis comparuit, & ꝓduxit pacem, alius non produxit, an productio socij prosit de stricto iure videtur quòd non, sed de æquitate videtur quòd sic, at. C. si in vna eademq; causa & l. etiam. §. j. de mi. & l. si cum seruus. si seruitus vend.

Duo fecerunt pacem, & promiserunt non contrauenire sub certa pœna: & vnus primò fregit pacem, alius secundo, an aliquis ex ipsis petere possit pœnam, vel nullus. Ray. in l. cū par. §. illi de reg. iur. fac. quod no. Bal. ī l. cum pater. §. libertis. de leg. ij. si semel se offendunt, & etiā si vnus incepit prius offendere, vt in l. semel mora. ff. sol. mat. per Bal. & etiam in l. fin. de eo per quem fac. erit. Albr. & Bal. in l. cum proponas. C. de pac.

Statuto cauetur quòd absens condemnetur pro maleficio, nisi pacem habuerit ī. mensem: modò aliquis habebat pacem, sed eā nō ostendit ī. mensem iudici, nec aliquis pro eo: & sic iudex eum condemnauit: postea iste venit, & petit sententiam condemnatoriam contra se latam reuocari: & vult producere instrumentū paucis: an possit. videtur ꝙ nō, vt l. peremptorias. C. sen. resc. non po. nisi sit persona que possit restitui, vt ibi dicitur. quod in criminali non est dubium obtinere. l. si maritus. §. in scripr. & l. 2. §. si publico. de adul. & l. si pœnam. C. de pat. & l. j. §. fi. de q. & l. diui. §. 1. de pœnis.

An pater possit facere pacem de iniuria facta filio. Bar.in l. i per sonam.de pac.

De pace habita à vulnerato, vel ab hærede, ponit Bar.aliquas q̃stiones, in l.damni §.sabini.de dam.infec.Bal.in dic.l.si manumissus.

An facta treuga ad tempus, post tempus videatur habere guerram, Bal.in l.cum tale. §.falsam.de cond. & demon.dicit quod ñ.

De pace & treuga, vide Bal.in const.de pace constan.

Treuga magis accedit guerræ quam paci: & tempore guerræ, ñ est tutus accessus.Bal.vbi.s.

¶Baldus de ætate & qualitate.

¶De clerici peregrinis.	¶De officio ordinarij.
¶De officio delegati.	¶De treuga & pace.

ALIVD est concordia, aliud remissio iniuriæ, aliud pax. Item procurator non potest facere concordiam sine speciali mandato: omittere potest, remittere non, C.de pac.l.pactum curatoris.ff.de ver.obl.qui Romæ.§.Flauius, & de Pub.l.fi.§.si quis professus.vide s̃.de acc.§.per formam. Item an videatur rumpere pacem cum B.qui fideiubet pro eius inimicis, ibidem.G. Item qui dicantur eẽ de parte ecclesiæ, & qui de parte domini Bona bouis vicecomitis, vide ĩ.G.de materiam vide ĩ.de homic.§.tutor.& §.seq. Quo modo potest fieri pax de morte ante mortem, s̃.de acc.§.pax. vide alias 2.q.in §.an de iure.& §.seq.

a ¶De pactis & transactionibus[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Transactio quid sit, & in quibus fieri dicatur.*
2 *Pactum est duorum, vel plurium in idem dandum, vel faciendum, vel non faciendum consensus.*
Pactum dicitur quasi ex pace factum.
3 *Pactum ex post facto, vel de non petendo, qualiter intelligatur, & in quib. interuenire possit.*
4 *Amicabilis compositio potest in spiritualibus iudicis officio interuenire.*
5 *Finis, remissio, refutatio & huiusmodi, an ad idem semper referantur, aut an æquipolleant.*
6 *Renunciatio est propriæ rei, vel iuris spontanea refutatio.*

SCiendum est, quòd aliud est transactio, aliud pactũ, aliud amicabilis compositio, aliud finis, refutatio, seu remissio, & aliud renũciatio. ¶† Transactio est re dubia & lite incerta non gratuita pactio, sed aliquo dato, vel retento, vel de retinẽdo[b] promissio, ext.eodem, super eo. C.eodẽ, transactio. Ex quo patet, quòd non potest fieri titulo donationis: & hoc in spiritualibus non interuenit, vt ext.e.consti tutus.& c.super eo.nec in eis annexis, vt e.ti.preterea.2. Et si quã doque inueneris contrarium, expone ibi transactio, id est, amicabilis compositio, vt e.ti.ex literis.cum suis concor.de off.& por. iud.del.si quando. ¶† Pactum est duorum, vel plurium in idem dandum, vel faciendum, seu non faciendum consensus, ff.de pac. l.j.22.q.j.omne quod. Et dicitur pactum, quasi ex pace factum, ex trà de verb.sig.pactum, & hoc in spiritualibus ab initio non interuenit, vt ext.de pact.pactiones.j.q.2.quam pio. † Ex postfacto sic 8.q.3.Artaldus.si sit talis conditio ad quam aliàs tenetur, extr.de elec.significasti.ff.de cond.& demonst.conditiones 33.dist.quanquam.ext.de præb.significatũ, & de præsum.c.fi. Secus, si aliàs nõ teneretur, vt ext.de simon.per tuas, 3.pactum autem de non petẽ do vlteriùs fit super re certa, & fieri põt gratuitò. ¶† Amicabilis compositio potest in spiritualibus iudicis officio interuenire, vt ext.de pac.cùm pridẽ.ext.de præb.nisi essent.& in præ.c.si q̃.nulla tñ pactione præcedẽte, vt in præ.conc. ¶† Finis autem, remissio, & refutatio & huiusmodi quodammodo referũtur ad idem, licet non adeò æquipolleant, quin diuersum habeant significãdi modum, vt ar.ext.& hæc non valeant, nisi iustam causam, vel titulum cõtineant, sicut nec cessiones, ext.de fi.inst.si cautio. ¶† Renunciatio verò est propriæ rei, vel iuris, spontanea refutatio. Primò igitur in hoc titulo instrumenta formemus, & secundo libellos.

ADDITIONES.

a Congruè miscuit auctor has duas rubricas, & ad quamlibet ipsarum facit quæstio scripta super regula, contractus.lib.6. Quæstionẽ Pilei lxiij.de pacto destruendæ domus ruinosæ ꝓ certo ptio, q̃ casu corruit, vide de pacto molendini, furni, vel nemoris, postea crescente familia paciscentis: vbi scripsi ext.de cẽsibus, quanto.in gl.argumentum secundum Pet.& fuit dominicalis l. de facto ciue eo pacto, quòd non teneatur ad collectas & munera, scripsi đ immu.eccl.ca.2.in fi. An per pactum generale veniant casus fortuiti, plenè scripsi de commod.c.vno, super 2.gl. Et sciendum, ꝙ Fran.Acc.disputauit qõnem, quę incipit, Titius vendidit. quærẽs de illo, q vendidit adulto nõ habenti curarorem fundum, s. pro centum: & tradidit hoc pacto, ꝙ restitutis sibi centũ intra triẽniũ teneretur emptor restituere venditori fundũ, & vẽditio haberetur pro nõ facta: tenuit, ꝙ hæc vẽditio fuit pura, & sub ꝯditiõe resolui poterat. facit ext.de pig.illo vos.dicẽs, ꝙ si ꝯctus fuisset factus cũ maiore, valuisset, & locus esset legi fæ C.de pactis inter ẽp. & vẽ, qa verò iste minor erat, dicit, pactũ ñ valuisse, p l.si ad resoluendam.C.de prædiis minor.ñ aliter. Circa materiam trãsactiõis disputauit dominus meus, & qõ incipit, controuersia. si inter hæredem scriptum & legitimũ lis orta ẽ, & transactiõe finita, à quo debitores hæreditarij debeãt ꝯueniri? Et hãc quæstionẽ facit lex ff.de trans.l.cõtrouersia.dicit ipse, si legitimus dicebat testamẽtũ rumpendum, & trãsegit: ex quo res non est reducta ad cãm intestati, indubitatũ ẽ, ꝙ scriptus hæres, conuenietur à creditoribus, & aget ꝯ debitores, vt no.in l.prædicta. Item contrà, si legitimus remanet hæres vniuersalis, & scriptus habuit aliquam rem singularem. Ipse enim conueniret & ꝯueniretur, vt s̃.Cõmoda.n.psonalium actionum semper sequuntur vniuersalẽ successorem, & non certæ rei possessorem, ff.ad Treb.l.j.§.si hæres.C.de len. pas. l.si debitor.Inst.de fideic.hær.§.si quis vna. Sed vbi quisque, sc.& scriptus & legitimus, habuit certã quotã ex transactionis cã, hoc casu de creditorib.scriptum est in præ.l.cõtrouersia.ꝙ vnũquęq; pro rata conueniãt: sed circa debitores hæreditarios, à quo ꝯueniant, dicit fuisse de facto dubitatum. Dicit aũt de æqtate videri, ꝙ hoc casu, cũ dubitat, an locum habeat cã testati, vel intestati. đbitor hæreditarius ꝯueniaur ab vtroq; ꝓ rata: ar.illius l.& licet alio casu loquat, i.in creditore, non tñ legis natura generalior est lex, s.incertũ successionis. De rigore tñ dicit, ꝙ debitor nulli in tali dubio respondere tenetur, ff.de vsuf.l.sed & si quis stipuletur.ĩ fi.de arbitris, non distinguemus.§.summa. Non enim respondebit reus actori non plenè suam intentionem fundanti, C.de probat.actor. Et si opponatur nõ posse quem decedere pro parte testatum, fatetur id, sed dicit bene posse dubitari, an testatus, an intestatus decesserit: & potuit esse qõ inter scriptum & legitimum quæ trãsactione sopita, & adhuc posset dubiũ remanere: & sic de æquitate quilibet pro parte admittatur beneficio huius legis.

b Retinendo. ¶Vel supple dando, vel retinendo.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum finis, refutationis, transactionis, & pacti de vlteriùs non petendo, qualiter sit conficiendum.*
2 *Renunciatio mulieris, aut pactum de non petendo vlteriùs alquid de bonis patris, &c. an teneat.*
3 *Frater si postulet à sorore nupta secularitatem de bonis matris mortuæ, qua ratione concipietur instrumentum.*
4 *Instrumentum generale finis, transactionis & refutationis, qualiter sit conficiendum.*
5 *Transactio quo casu etiam sententia lata non teneat.*
6 *Ex pacto transactionis an possit oriri actio.*

1 I.§.Instrumentum †ergo finis, refutationis, transactionis, & pacti de vlteriùs non petendo, hoc modo conficitur[a]:

a FORMA.H.quodã filia B.& soror Titij fecit p se suosq; hęredes d.T.eius fratri filio & hæredi quodã dicti B.ꝓ se suisq; hæredib. recipiẽti finẽ, refutationẽ, trãsactionẽ, & pactũ de vlteriùs ñ petẽdo, de oĩ iure & actione, & de oĩ eo, qđ ad eã spectat, aut spectare, vel pertinere poterat in bonis quodã dicti B.patris sui, noĩe & occasione institutionis, seu successiõis, aut hæreditatis, vel testamẽti quodã dicti B.patris sui, siue Falcidiæ ad se spectãtis ĩ bonis paternis iure naturæ, seu alia quacũq; ratiõe, vel cã: & hoc ꝓ centũ lib.Tur.quas cõfessa & his ꝯtenta fuit se ab ipso T.habuisse & recepisse: exceptiõi sibi nõ datæ & nõ solutæ dictæ quãtitatis pecuniæ omninò renunciãs. Vel sic: Et hoc ꝓ c.lib.Tur.in quib[9] pater eius eã in testamẽto hæredẽ instituit: quas cõfessa, & his ꝯtenta fuit ipsum T.eius fratrẽ ꝓ ea, & ipsius mãdato ac volũtate soluisse, seu soluere ꝯuenisse in dotẽ & dotis suæ nomine P.ei[9] viro vel socero, absoluẽs eũ, vel liberãs, eiusdẽq; hæredes ac bona ab oĩbus & singulis, quæ ꝑdictorũ occasiõe, aut alia quacũq; petere posset: nec nõ ꝓmittẽs solẽni stipulatiõe eidẽ T.litẽ, vel ꝯtrouersiã, seu qõnem aliquã ei, vel eius hæred:bus ꝑdictorũ occasione, vel alia quacunq; p se, vel aliũ de iure, vel facto, vllo tpe nõ ĩferre, nec ĩferẽti ꝯsentire: sed ꝑdicta oĩa & singula ꝑpetuò firma grata & rata habere & tenere, nec ꝯfacere, vł venire aliqua ratiõe, vł ... causa

ADDITIO.

a Conficietur. ¶Secundum Rolan.parte 4.c.8.

causa de iure, vel de facto, sub pœna quinquaginta lib. Tur. stipulatione in singulis capitulis huius p̄ctus promissa, &c. in sup quia minor 25. annis erat, maior tamen xij. iurauit, &c. Sed ꝯ C. de co
a dic. l. 3. C. de pac. pactum, qđ dotali. dic, vt ibi[a], & C. de inof. test. si qn̄. §. illud. Quod aūt dixi de iuramēto, ꝓbatur ext. de rest. spo. ex parte. & C. si aduersf. vend. auth. sacramēta, & 22. q. v. paruuli. & c, seq. ¶ †Et not. ꝙ non tenet renunciatio mulieris, vel pactū de ñ
2
b petēdo vlteriùs aliquid de bonis patris, vel matris[b], quæ fiunt, cū dotātur parentibus viuis: de quorum hereditate quæritur, quod
c dic, vt in præ. l. pactum. & e. ti. quamuis[c]. ¶ Potest tamē, si fiat hoc
d modo, valere[d].

FORMA. Ego H. confiteor me habere in dotem de bonis domini G. patris mei pro parte & Falcidia bonorum suorum centum lib. traditas, vel promissas B. viro meo: vnde ex causa donationis promitto tibi P. fratri meo recipienti & stipulanti nomine tuo, & talium fratrum tuorum, ꝙ si quid ad me de bonis paternis, vel maternis aliquo tempore peruenerit, id totum restituam, atq; dato tibi nomine tuo & fratrum tuorum recipiēti, & tradam: excepto eo, qđ mihi dederunt in dotem, vel donauerunt, vel in futurū dabunt, & specialiter, quæ in testamento, vel codicillis, vel donatione concesserunt. Quæ omnia promitto, cōsentientibus patre & matre meis, sub pœna centum lib. & quia minor sum, iuro omnia prædicta corporali sacramento seruare. hæc forma ꝓbaẗ C. de pac. l. fi. ff. de act. emp. & ven. si quis seruū. & valet hic p̄ctus, nisi pater mutauerit voluntatem. Debet etiam tabellio scribere, ꝙ hæc oīa facta sunt patre eorū præsente, cōsentiente & mādante. Est ergo necessarius consensus parētū, vt dixi, & iuramentum etiam sufficit, secundū Cano. vt s̄. & vide ĩ. de em. & ven. §. 3. ver.
e sorore[e]. ¶ †Si autē frater postulet à sorore, quæ nupsit, securita-
3 tem de bonis matris mortuæ, ita dicetur:

FORM. Ego soluo & quito tibi P. fratri meo consentiente patre meo, oīa bona quōdā B. matris meæ: cedēs & cōcedēs tibi partē, quæ mihi contingere posset, cū actionibus vtilibus & directis, realibus & ꝑsonalibus, & omni iure mihi cōpetēti, te in rē tuā cōstituens ꝓcuratorē ad habēdū, tenēdū, & quicquid tibi placuerit faciēdū: cōfitēs me de ꝑdictis bonis tātā quātitatē in dotē à vobis habere datam D. viro meo: vnde renuncio exceptioni nō datæ pecuniæ, & actioni, seu petitioni, quæ cōpeteret circūuentis re ipsa vltra dimidiam, vel min⁹ dimidia: quæ omnia s̄. scripta, &c. C. de transa. fratris. & l. cùm mota. & l. si maiores, & l. quamuis. ¶
4 †Generale autem instrumentum finis, transactionis & refutatio
f nis sic conficietur[f].

FORMA. T. fecit per se, suosq; hæredes P. pro se suisq; hæredib⁹ stipulāti finē, refutationē, transactionē & pactū de ñ petēdo specialiter de centum libris Tur. quas ipse P. dicto T. dare & soluere tenebatur, vt patet in instrumēto manu talis notarij confecto, & gn̄aliter de omni iure & actione, ac de oībus & singulis, ad quæ ipse P. dicto T. hactenus tenebatur, seu teneri poterat noīe & occasione cuiuscunq; quātitatis pecuniæ, aut debiti, siue rei, vel ꝓmissionis, vel obligatiōis sibi ab ipso P. hactenus factæ, debitæ, vł promissæ, aut ēt cuiuscunq; instrumēti, vel scripturę, siue alia quacūq; rōne, vel causa: & hoc ideo, qa confessus & cōtētus fuit se ab ipso P. habuisse & recepisse dictas centum libras Tur. & sibi integrè solutum & satisfactum esse de omni debito & re, omnibus q̄ue & singulis, ad quæ idē P. hactenus ex quacūq; scriptura, vel ĩstrumēto, siue rōne, vel causa tenebatur eidē exceptione sibi nō datæ, non solutæ, & non habitæ prædictæ quantitatis cētum lib. Tur. & sibi non soluti, & dati totius, ad quod idem P. sibi hacten⁹ tenebatur, vt dictū est, oīno renuncians: volens insup & mandās prædictum instrumentum manu D. talis notarij scriptum, ac oē aliud instrumentū & scripturam, in quibus appareret ipsum P. fuisse hactenus dicto T. occasione aliqua obligatum, ex nunc vana & cassa & inefficaci ac etiam cancellata, nec non absoluens & liberās eū, eiusq; hæredes, & bona per acceptilationē & Aqlianā stipulationē legitimè interiectā, & ꝓmittens per se suosq; hæredes d. P. ꝓ se suisq; hæredibus stipulanti litem, vel cōtrouersiam, &c. vt s̄. in prox. forma, vsq;, insuper quia, &c. ff. de pac. l. j. ext. e. c. j. & Inst. quib. mo. tol. ob. ¶ Vel sic:

FORMA. Ego T. transactionis causa finio, & quito, atque per pactum remitto tibi P. quicquid aduersus te dicere possum occasione sententiæ inter me & te latæ per talem iudicē: quia transactionis nomine mihi tale quid fecisti, vel dedisti: vnde renuncio illi auxilio, quod cōpetit re ipsa deceptis, & omni legum adiutorio:
5 quæ omnia, &c. C. & ff. de trans. per totum. ¶ †Et no. quòd si sententia firma esset, adeò quòd nulla restaret dubitatio, transactio non teneret, ff. de transl. l. j. & l. possunt. ff. de cond. inde. eleganter,
g §. j. g Si autem super testō, vel codicillo sit facta transactio, expŝsè debet fieri mētio, ꝙ verba testamēti, vel codicilli sint visa & cognita, ff. quema. test. aper. l. 2. ff. de transf. de his. ¶ Ex pacto aūt trāsactionis non oriẗ actio, C. de pac. cū ꝓponas. C. de transf. siue. sed ex quo stipulatio, intercessit, si ꝯ fiet, pœna petetur: hoc mō tunc
6 ꝯcipieẗ libellus, LIB. †Corā, &c. ꝯqueror đ P. à quo peto x. noīe pœnæ: quia venit ꝯ talē transactionē, q̄ sub dicta pœna seruare ꝓmisit: ad quod propono certi condictionem, C. de transf. promissum. ¶ Remissio autem, quæ fit de bonis paternis, sic scribetur:

FORMA. Ego H. per pactum remitto tibi P. fratri meo illud ius, quod mihi competit, vel existente conditione competere posset in parte bonorum, quæ tibi obuenerunt de bonis patris nostri ex testamento eiusdem, remittens incertum conditionis fideicommissi, in quo te pater noster grauauit: & illud fideicommissum nullas vires habeat in futurum: q̄ omnia s̄. scripta, &c. & si ꝯ fieret, agetur ad pœnā, vt prædixi: & tale pactum bene valeret, vt C. de pac. l. j. Sed si esset simpliciter repudiatio, non valeret, ff. de leg. 3. si ita sit scriptum. §. j.

ADDITIONES.

a Dic, vt ibi. ¶ & statim remittam de vi.
b Matris. ¶ Quę si mortua tunc esset, vide, quod dicam ĩ. de testa. §. j. super ver. pone, filius. & facit, quod sequitur.
c Quamuis. ¶ Tenet tamen, si fuit per illam iuratum, e. ti. c. quāuis, lib. 6. Sed non obstat filio nunc inopi iuramentum de non petendis alimentis: vt no. ĩ. qui filij sint leg. §. j. ver. sed pone.
ADDE de materia c. quamuis. pulchrè per P. de Anc. consf.
d Valere. ¶ hoc consilium attribuit sibi Pe. đ Bel. vt ponit Cy. C. de collat. l. pactum.
e Ver. sorore. ¶ Ad ampliationē huius materiæ est sciendum, ꝙ Accur. in l. fi. C. de pac. in gl. sed ipse. in fi. tenet, ꝙ etiam ꝑ stipulatiōē posset hæreditas deberi, quasi bona mea promitto post mortem meam. C. vt ab hær. & ꝯ hær. l. j. & dicit, ꝙ erit donatio cā mortis, vel inter viuos. Idē, si ꝓmittis dare post mortem tuā bona, q̄ fuerūt patris tui: & hoc dicit, secundū Azo. pro his facit Inst. de inut. stip. §. post mortē. Aliqbus vř, ꝙ hęc esset bona via, ꝙ omnia bōa donarētur vsufructu retēto: all. l. si quis. in fi. C. de resc. ven. Et vt isti⁹ materiæ Canonistæ notitiā hēant, ē sciendū, ꝙ Alb. Gal. ext. opus sup l. vlt. C. de pact. distinxit pactum successiōis esse duplex s. de succedendo, vel non succedendo [illegible] secundo se expedit, qn̄ valet, C. de inof. test. si qn̄. §. j. & de [illegible] superstitis. de suis & leg. l. fi. C. de collat. [illegible] ideo. ad [illegible] parente. §. si parens. vide ibi, & e. ti. de pac. c. 2. li. 6. in v. gl. Primo casu cùm de succedēdo, si fit cum illo, de cuius hæreditate agitur, non valet, C. de pac. pactum, quod dotali. & de pac. cōuentis, l. hæreditas. & de in uti. stipulat. l. ex eo. ff. de ver. ob. stipulatio hoc modo. Falliẗ inter milites in casu legis, licet. C. e. ti. quod dic, vt ibi. Si fit inter alios, & de hæreditate hominis incerti, valet, ff. pro socio, l. 3. §. de illo. Si de hæreditate certi hominis fiat, eo consentiente valet, si perseuerat vsq; ad mortem, vt in ꝑ. l fi. C. e. ti. Si fiat eo ignorante, nō valet nisi fiat ex necessitate pcedētis p̄ctus: & sic loquiẗ ff. de act. emp. si quis seruum. facit ff. sol. mat. si constāte, §. si vir. Nō obstat ff. de hær. vel act. ven. l. 2. §. illud. quia licet hæreditas viuentis nō possit principaliter venire in contractum, potest tamen accessoriè venire, vt ibi. facit C. per quas perso. nob. acq. l. 2.
ADDE, quo ad primum, dicta Rom. consf. 26. & quo ad vltimum Pet. de Anc. consf. ccccciiij.
f Conficietur. ¶ secundum Rolan. vbi s̄. c. ix.
g §. j. ¶ & C. de transaction. cùm ea, quæ. & super hoc fundatur lxv. quæstio Pilei, quando appellatum erat à snīa, sed constabat appellationem non tenuisse, quia princeps prohibuerat, tn̄ fuit transactum: postea princeps appellationem ratificauit, an valeat transactio? & tenet, ꝙ non, si princeps ignorauit transactum: aliàs secus alleg. C. qui admit. ad bon. poss. l. bonorum. ff. de of. præ. l. Barbarius.

SVMMARIVM.

1 *Pacta nouissima an semper sint seruanda.*
2 *Pactum de petendo, & pactum de non petendo, qualiter considerantur.*
3 *Pactum faciens de non petendo vsuras, si post biennium fiat pactum de petēdo, an per vltimum pactum restituatur ad omnia præcedentia.*
4 *Pactum extinctum an resuscitari possit.*
5 *Filiusfamilias faciens pactum de non petendo debitori patris, an mortuo patre oberit ipsi filio tale pactum.*
6 *Venire contra factum proprium nemo potest.*

2. §. Postremo no. ꝙ nouissima pacta seruāda sunt, vt C. de pac. l. pacta. & ar. ext. de cele. misf.
1 cùm Marthæ. §. cæterùm. ¶ †Fallit tn̄ hîc: quia si pactus sum cū aliquo, ne me recipiat in fideiussorē, si postea me recepit, nō obligo me ei, nisi expresè dicatur, ꝙ tenear nō obstāte tali priori pa-
2 cto, vt no. ĩ. de fideiusf. §. j. ver. qđ si fideiussor. †Sed ecce obligasti mihi oīa bona tua ꝓ lx. q̄ tibi mutuaui đinde obligasti ea T. ꝓ alio debito postea feci tibi pactū de ñ petēdo: deinde factū ē pactū de petēdo: qriẗ, qs sit potior in pignore, an ego, qui fui prior, vel T.

a qui fuit secūdus creditor? Et vr̃, ꝙ T.[a] quia ius, qđ habebã in pignore, remisi tibi per pactũ, ex quo quæsitũ est T. bñficiũ, qđ ei auferẽdũ nõ est, nisi cõsentiat, ff. de pac. l. fi. ff. loc. & cõduc. si cũ hoĩs 28. di. de his. Ar. contrà ff. qui po. in pig. hab. si prior. & l. creditor.
b in prin.[b] ¶ † Sed pone: debes mihi decẽ cũ vsuris: facio tibi pactũ
3 de non petendo: deinde post biẽnium facis mihi pactũ, ꝙ possim
c petere: quæritur, an pro vsuris dicti biennij agere potero[c]? videt̃, ꝙ sic, quia per vltimum pactum videor ad omnia restitut⁹, 2. q. 3. si quẽ. in fi. ff. de rer. diui. in tantum. in prin. C. de epis. & cle. l. seruum. & auth. si seruus. quod est 54. di. Ar. ꝯ, q̃a vsuræ non currũt nisi ex mora. Cũ ergo hîc nõ fuerit in mora, nõ currũt sibi vsuræ.
4 & facit ad hoc ff. de iure dot. stip. ff. de lib. leg. nõ solũ. §. j. ¶ † Sed quid, si feci pactum debitori meo de non petendo decẽ: post 30. verò annos fecimus pactum de petendo? Et vr̃, ꝙ nõ valet ſm pactum. Cùm enim primum pactum extinctum fuerit, resuscitari ñ p̃t ff. de sol. qui res. §. aream. de cons. dist. 4. quæris. omnis enim actio tollitur spatio 30. annorum, C. de præsc. 30. vel xl. an. cùm notissimi. §. illud. & l. sicut. Ar. ꝯ ꝙ secundum pactum debeat aliquid operari, & quòd petere possim, ar. ff. de leg. j. si quando. ff. ad municip. in l. j. in fi. ff. si quis cau. l. pen. xix. dist. si Romanorum. & in p̃. l. pacta. Item nõ vr̃ posse agere, qui exceptione repellitur, ff. si cert. pet. lecta. in fi. ff. de ver. ob. si pupillus. ff. de iud. l. 2. §. in oĩbus. Nec obstat præsc. 30. annorum, præscriptio enim tunc demum currit cùm agi p̃t, C. de an. exc. l. j. in fi. Et pro hac solutiõe facit ff. de do-
5 na. cã mor. quod debitor. † ¶ Quid si filiusfamiliàs facit pactum de non petendo debitori patris, cui patri defuncto filius ipse succedit: nũquid ipsi filio volenti debitũ ipsum petere obstabit exce
d ptio dicti pacti? Et vr̃, ꝙ non, ar. C. de pac. l. post venditionẽ[d]. Præterea ipse non petit tanquam filius, sed tanquam hæres ex persona defuncti, cũ quo eadem persona cẽsetur, in auth. iusiur. quod à mor. præst. in principio, ext. qui fil. sint leg. per venerabilẽ §. verum. 23. q. 4. si ecclesia. in fi. Arg. ꝯ ff. de ꝯd. ind. si non sortem. §. si
e filius. cum suis concor.[e] ¶ † Item nemo p̃t ꝯ factum suum venire
6 ff. de adoptio. post mortẽ. ext. de cler. coniu. diuersis. ipse enim remisit & corpus nostrum pars nostri est, de pœ. dist. 2. charitas est.

¶ Nunc dicendum restat, qualiter in hoc ti. libellus concipiatur: & quidem sic potes concipere:

LIB. Coram, &c. conqueritur de P. quia cùm inter me & eũ olim super quadam vinea orta foret quæstio, eadem quæstio ipsa fuit per transactionem sopita: nunc autem quæstionem eandem nititur refricare: quare peto per vos sibi super hoc perpetuum silentium imponi, ext. e. c. j. & 2.

ADDITIONES.

a Quòd T. ¶ pro quo facit dec. quamuis. de resc. lib. 6. quæ quo ad terminos directiùs faceret, quando post pactum de non petendo ante pactum ꝯrium fuisset facta obligatio secundo creditori: & vide, quod ibi dicam super gl. idem.

b In prin. ¶ In illis ll. tempore, quo primus creditor nouauit, ñ erat extinctum ius suũ: sed hîc p̃ primũ pactũ extinctũ erat ius crediti t̃pe si pacti ꝯrij: ibi ergo, vt dicũt ll. illæ, creditor succedit in locũ suũ nouãdo: & t̃n licet in prioribus pignoribus p̃ferat̃ fo, q̃ t̃n nonationẽ p̃cesserat, non tamen in superadditis tempore nouatiõis

c Potero. ¶ Hæc q. non procedit secundum nos.

d Post vend. ¶ Non facit ad causam.

e Cum suis conc. ¶ filius ꝯ Mace. mutuatus, si soluit, postea hæres patris non repetit. Ad hãc q. attinet remissio 2. quam fecit super rubr. in qua ẽt allegat̃ ca. lex. Itẽ nemo p̃t ꝯ factũ suum venire ff. đ adop. post mortem. ext. de cle. coniu. diuersis. Ipse enim remisit, & partus pars matris est, de pœn. dist. 2. charitas est. alleg. c. 3. charitate.

ADDITIONES NOVAE.

Nota ꝙ est differentia inter pactũ de non petendo, & pactum de non agendo, & inter pacta iurata & non iurata Io. An. in c. j. de lit. conte. lib. 6. in nouel. & per Inn. in dic. c. & in repet. l. exceptionem. plenè.

Nota quòd vbi principis auctoritas intendit transactiõem personalem realem fac. ext. de transac. c. veniens.

Nota quòd licet prælati ecclesiæ non possint transigere super rebus ecclesiæ, hoc est vt alij dent vel alienent, sed vt eas retineant: possunt tamen aliquo dato vel p̃misso. Bar. in l. nulli. de trãs.

Nota quòd si duæ partes litigant & transigant super lite, quòd nemo dicitur victor, nec victus. Bal. in l. fin. mand. & gl. in l. j. C. de suffrag.

In l. si quis libertatem. §. fi. de peti. hære. Bar. dicit si inter me & te, est transactum de lite ex certa causa, & tu postea proponis rei vendicationem nulla causa expressa: si ego oppono de trãsactione præcedente quæ fuit limitata ex certa causa, iudex debet pronuntiare litem contestatam esse. ita tamenꝙ in hoc iudicio nullo modo deducatur causa, de qua fuit transactum, & hoc exprimat iudex in sua pronuntiatione, vt hic Bar.

An ex transactione transferatur dominium, glos. quòd sic in l. eius. de rei ven. alia gl. quòd non, in l. siue apud acta. C. de trans.

Pone, aliquis rebellauit de aliquo castro ciuitati, vt est dare exẽplum in aliquibus castellanis domini ducis Mediolani: erat pœna capitis rebellanti: postea venit ad pactum cum ciuitate vel cũ domino, quòd sibi remitteretur pœna, & ꝙ ipse restitueret castrũ. & sic ciuitas vel dominus sibi promisit: postea restituto castro ciues vel dominus volũt facere amputare caput castellano, an hoc casu teneatur seruare pactum sibi. dic vt in l. ij. C. de cond. ob turpem causam.

An pactum appositum contra naturam contractus teneat. allegatur quòd non in l. cum precario. in prin. ff. de precario. & in l. j. depositi. §. pen. Bal. in l. vbi. de don. cau. mor.

Finis, refutatio, & remissio quodam modo referuntur ad idem vide Bal. & Iac. But. in l. j. de pac. & Bar. in l. si vxor. §. diuus de adul.

Nota quòd si soror facit finem & remissionem fratribus de hæreditate quondam patris sui, facias apponi in instrumento quòd ipsa soror facit confessionem, per eam prius visis & cognitis verbis testamenti dicti quondam patris sui: aliàs non valeret ita dicit G. de cu. in l. de his. ff. de trans. fa. Bal. in l. nulli. & in l. liberti. C. de ope. lib. de filia quæ cedit ius circa hæreditatem.

Quid si plures socij faciunt inter se pactum, quòd si contingat aliquem ipsorum condemnari propter aliquod maleficium, ꝙ omnes constituentur: an valeat tale pactum. vide no. in l. si à reo. in fi. de fideiu.

An episcopus possit eximere ecclesiã sibi subiectam, in totũ à sua iurisdictione, dic quòd non, vt no. in c. constitutus. ext. de relig. domib.

An & quando super beneficialibus & sp̃ualibus possit componi, transigi, vel pacisci. Inn. in c. statuimus. de pac.

In re quæ traditur ecclesiæ potest apponi onus & pactũ de soluendis collectis: non potest tamen laicus reseruare ius inuadẽdi sua authoritate, si non seruetur pactum ita dicit Inn. & Host. in c. veniens. de fo. comp. & c. dilectus. ext. de dona.

Nota ꝙ transactio seu remissio facta super legitima debita iure naturæ, non valet nisi specialiter exprimatur, l. si quando. de ĩoff. test. Gul. de. Cu. in l. de his ff. de trans.

An per pactum possit prorogari beneficium statuti Bal. in l. pacisci. & l. ius publicum. ff. de pac.

An ex stipulatione vnius sociorum quæratur societati opinio est inter docto. vide Bal. in l. si absenti C. si cer. pet. & tenet ꝙ nõ, sed sibi tantum pro parte.

Nota ꝙ pactũ factum per mercatores præsentes fugitiuo mercatori de dimittendo partem debiti, non nocet abñtibus, nec aliis, Ang. in l. maiorem. ff. de pac.

¶ Baldus de pactis.

Naturalis obligatio informis est, obligatio ad antidora formis ẽ ex pacto nudo, C. de pac. l. pactum. Interdũ vestitur morte, vt C. de trans. l. cùm mota. ¶ Instrumentum pacti, quod facit soror fratribus dotata. vbi. G. vide omnino ĩ. de reg. iuris, §. j. ver. item si soror. ¶ Item si inter pactum de non petendo, & pactum de petendo intersit media obligatio tertij, cuius hypotheca sit potior. Itẽ an pactum de petendo includat accessiones medij t̃poris. Itẽ an post 30. ann. valeat pactum de pentendo? ¶ Itẽ an filius, qui fecit liberationẽ debitoribus patris patre viuẽte, teneatur hoc habere ratũ ẽt patre mortuo, §. j. G. C. de pac. l. fi. in j. gl. Bal. vide s̃. de ele. & de plus pet. §. j. ¶ An valeat pactum contra naturam contractus, ĩ. de loc. §. an valeat pactum, ꝙnisi per vnam spem probatiõis fiat p̃batio, vel ꝙ credatur simplici verbo alicuius, s̃. de prob. §. licet. & §. seq. ¶ Differentia inter pactum & renunciationem, de renun. & conclu. §. j.

a ¶ De postulando[a]. Rubrica.

SIC concipe libellum.

LIB. Coram, &c. propono contra P. qui cùm sit in ecclesia Narb. vel ab ea beneficiatus, ꝯ eam in tali cã, q̃ dicta ecclesia aduersus Titium habebat, aduocare p̃sumpsit: quare peto eum, tãquam ingratum, beneficio huiusmodi sententialiter priuari, ext. e. c. vl. j. q. 7. c. j. xcv. dist. si Imperator. extr. de don. c. vlt. Super salario verò concipitur libellus, vt ĩ. de magist. ver. cæterum. & seq. in prin.

ADDITIO.

a Supra in prima parte habuimus rubr. de aduocato, & tit. materiã satis plenè: & eius tractationes scripsi super rub. sunt autem quæstiones ad propositum super regula, contractus. & super regula. in arg. lib. 6.

ADDITIO NOVA.

An clericus possit postulare, dic quòd episcopus in nullo foro potest de alio clerico. Dic aut est religiosus, aut secularis: primus ĩ nullo foro pt nisi ꝓ vtilitate sui monasterij: aliusvero clericus si est presbyter, in nullo foro pt, nisi pro se & ecclesia sua, si est diaconus vel subdiaconus: si est præbẽdatus & idem quod de ꝑsbytero dictũ est: si vero nõ ẽ præbẽdatus, tũc pt postulare ĩ foro ecclesiastico: si vero loqmur de ↄstituto in minorib⁹ ordinibus, dic ꝙ pt in vtroq; foro postulare. vide cir. hoc Io. An. in reg. in ar. de re. iur. li. 6. Bal. in l. placet. C. de epis. & cle. gl. in l. j. de postulando.

a ¶De Procuratoribus[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra procuratorem concipiendus.*
2 *Libellus contra procuratorem sua negligentia dominum damnificantem, qualiter sit concipiendus.*
3 *Procurator qualiter libellum pro se contra illum, pro quo fuit procurator, concipere debeat.*

IN hoc titulo sic potes libellum concipere:
1 LIB. †Coram, &c. propono ↄ P. ꝙ cũ, vt ipse asserit, mihi quæstiõem mouisset quidã T. vt dr̃ meæ defensiõi se obtulit absq; aliquo mandato, vel cũ mãdato: qđ tñ antea eo sciente extiterat reuocatũ: sicq; cũ illo fuit, vt dr̃ ↄ me diffinitiua sñia ꝓmulgata: quare peto dictã sñiam cassari: imò nullã & irritã sententialiter ꝓnũciari, ext. de proc. in nostra. & c.
2 auditis. & c. de mandato, ext. de resc. ex parte. ¶†Si aũt ꝓcurator in officio sibi commisso negligenter se habuit, propter quod dãnificatus est dominus, contra eum sic libellum concipe.
LIB. Corã, &c. ↄqueror de P. quẽ cũ in tali cã procuratorẽ meũ ↄstituissem ad agendũ, defendẽdũ, appellãdũ appellationẽ prosequendũ: & ipse mandatũ illud volẽs suscepit, & eodem vti cœpit verũ idẽ P. in hoc dolosè, negligẽter & perperam se habuit: quia nec egit, nec defendit, nec appellauit, nec appellationẽ ꝓseq curauit, nec officium susceptum circa præmissa exercuit, vt debebat ex quo dãnificatus sum, & mea interest in c. marchis: quare peto eũ in illis mihi p vos ↄdẽnari, peto ẽt expensas, &c. C. de ꝓc. si ꝓcuratorẽ. & l. inuitus. ext. e. nõ iniustè. Põt etiam sic concipi libellus: LIB. Coram, &c. conqueror de P. q mãdato meo tale meũ negotiũ gessit: ex quo ad eũ decẽ puenerũt. q̃ mihi restitui peto, ff. mãdati, ex mãdato. & l. si mãdauero tibi, aut Titio. ¶Vel sic: Lib. Coram, &c. ↄqueror de P. qui cũ me⁹ procurator esset in tali cã, eius culpa sum ↄdẽnatus, siue dãnificatus in decẽ: quare peto eũ mihi in dicta quãtitate ↄdẽnari, ꝓposita actione mandati, ff. mãd. si procuratorem. §. pen. C. e. à procuratore. ¶Ille autem, qui fuit procurator, sic concipiet libellum.
3 LIB. †Coram, &c. conqueror de P. cuius mãdato suus extiti procurator in tali causa, vel negotio: in quo de ꝓprio expendi decẽ: quare repeto illa decẽ mihi restitui: ad qđ propono ↄtriam actio-
b nem mandati[b]. ¶Quibus aũt verbis vtet̃ ꝓcurator in concipiendo libello ↄ aliquem, vel aliquis ↄ eũ, dixi s̃. de lib. cõcep. §. iã nũc videndum. ver. contra procuratorem. & seq. Item super stipulationibus rem ratam haberi, & iudicatum solui, formantur libelli, j̃. de pignore, §. sequitur. ver. sed & si quis. & seq. Qualiter autem formantur instrumenta procurationum, s̃. de procu. §. vt autem.
c Item super actione mandati, j̃. de iud. §. specialia[c].

ADDITIONES.

a Repete, qđ dixi sup rub. de proc. Pil. 8. q. & Rof. xvj. tractãt de ꝓc. q per nunciũ prohibitũ misit dño pecuniã, quæ perdita est an teneatur actiõe mãdati? Et tenet, ꝙ sic, nisi liquidò ↄstet illã fuisse ꝑituã, ẽt si alius detulisset, alle. ff. ad l. Rho. de iac. si vehẽda. Rof. alle. ff. de ædi. edi. ædiles. §. Pædius. Quæstionẽ Pil. de reuerso de peregrinatiõe, q nõ reuocauit procuratorẽ, & vbi de illa tractat Accur. vide in no. e. ti. si quẽ. lib. 6. Aliã ipsius q. de falso procuratore qui fuit hæres domini, vide s̃. de sen. prol. §. fi. & sup ver. qđ si procurator. Quæstionẽ ẽt ipsius Gof. de procuratore vẽditoris, q fugit cũ pignore emptoris. ipse soluẽdo 6. dis. ponit: placet sibi vltima, quæ fuit Bu. vt nõ teneatur vẽditor, si ille fuit mediator. Si autẽ ipsius vẽdẽtis procurator: & tũc teneatur, p l. fi. de præsc. verb. apud Labeonẽ. in fi. ibi ẽt remittit ad suã q. 38. quæ de mediatore loquitur. Quæstionẽ dñi mei in ll. de ꝓcuratore reuocato & certificato, q postea contrahit, an obligat dñm, vide de resc. ex parte 2. super gl. sic j̃. Quæstionem de sñia lata præsentibus dño & procuratore, non facta procuratoris mentione, vide s̃. de sen. prolat. §. qualiter. super ver. porrò.
b Mandari. ¶Inducere debuit dec. cùm pro causa. e. ti.
c § specialia. ¶Vbi ponit libellos & positiones Rof.

a ¶De his, quæ vi, metúsue causa fiunt[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in his, quæ vi metusue causa fiunt, qualiter sit concipiendus.*
2 *Actio quod metus causa, dicitur prætoria.*
3 *Libellus qualiter contra restituere nolentem concipi possit.*
4 *Actio ad exhibendum, & Caluisiana, & Pauliana, licet sint personales, imitantur tamen naturam realium.*
5 *Obligationem metu factam reuocare volens, qualiter libellũ concipere debeat.*
6 *Metu coactus rem alienans qualiter, & quo libello possit eam repetere.*
7 *Agens contra illum qui metum non intulit, rem alienatam metu repetere volens, qualiter libellum concipiet.*
8 *Metus dicitur in se habere ignorantiam.*

1 SIC potes †concipere[b] libellum: LIB. Coram, &c. con-
b queror de P. q me vi de ecclesia, vel possessione mea spoliauit, vel metu, qui cadere poterat in constãtem virum, me renunciare coegit, vel eam abstulit, vt vẽdere, vel donare, vel tradere, vel promittere coegit. Vnde cũ ea, q̃ vi, metúsue causa fiunt, debeant in irritũ reuocari, peto dictam rẽ cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, mihi integraliter restitui, & eum ad id per vestram sententiam condemnari. extrà e. c. ij. & c. ad audiẽtiam. & de rest. spol. grauis. ff. e. ti. metũ. §. volenti. & §. hæc actio. & §. ex hoc edicto. & l. si cum exceptione. §. si quis non restituat. Inst. de actio. § sequens. lunge, secundum Le-
c gistas[c], peto, & ꝙ mihi de dolo repromittat, ne res illa facta sit deterior: & si restituere ↄdicat. peto mihi ipsum in quadruplum cõ
2 dẽnari: & ad hoc ꝓpono actionẽ qđ metus cã, †quæ prætoria ẽ. hoc probat in ꝑ. ↄc. Sic ẽt dr̃ in actiõe ad exhibẽdũ: peto mihi rẽ exhiberi, & exhibitam vendico, vt j̃. de iud. §. vl. & hoc dixit P. cã litium dirimendarum, ff. si cer. pet. quidam. extr. de restit. spol. frequens

ADDITIONES.

a Huius rubricæ pabulum habuit auctor à Rof. Rubrica de prætoria vtili rei vendicatione, q̃ datur metũ passo: & rub. de act. quod me. causa. Io. de Bla. posuit hãc rub. de actione, quod metus causa q̃ pulchrè prosequitur distinguẽdo quatuor capitula ipsius actionis, super qualibet formando & exponendo libellum. Addidit d. mũ v. capitulũ sine libello: & est primũ capitulũ huius act. secundũ eũ, quod cõpetit ↄ quemcunq;, ad quẽ res peruenit: & qa facultatẽ habet restituẽdæ rei, cum hæc actio sit in rẽ scripta. Secũdũ cõpetit ↄ metũ inferentẽ: & tũc designatur certa ꝑsona, q̃ metũ ĩtulit nec distinguitur, habeat, vel nõ habeat facultatẽ restituẽdæ rei. Tertiũ cõpetit contra illum, qui nõ intulit metum, nec habet facultatem, restituendæ rei, lucrum tamen sentit ex re: vt qa res, quàm compulsus fui dare, peruenit ad talem ex causa lucratiua, quam vendidit & pretiũ habuit, & res posta periit. Nã in subsidiũ re perẽpta, agã contra R. per hãc act. quod me, causa, vt mihi det lucrũ, quod ex re mea sensit: hoc patet ff. e. tit. si ipsa res. Formabitur autem libellus: pone, de equo, & fiet, prædicta narratio, qũo per metũ, qui, &c. & dedit B. equũ, qũo equus ex causa lucratiua ꝑuenit ad talẽ, & qũo ille equũ Titio vẽdiderat pro centũ, q̃ recepit in pecunia numerata, qui modò equus mox mortuus est quare petit illũ condemnari ad dandũ sibi illa cẽtũ, ꝙ si dictã pecuniam intra quatuor menses non soluat, petit illum in quadruplũ condemnari: cuius triplũ sit pœnale. Nota, qđ de quadrimestri tpe post sententiam hîc dicitur: quia reus debitor erat pecuniæ. In illis aũt libellis, quib⁹ est scripta actio in rẽ, dicet auctor, ꝙ si intra triennium per vos assignandum, non restituerit, peto illũ in quadruplũ, &c. vt s̃. Quartũ competit ad rescindendum ↄtũ, vt s. res retrotrahatur: & iste erit talis, dico, quòd B. per metum, q &c. me compulit, vt sibi venderem & traderem talem equum ꝓ decem, quæ mihi numerauit: quare cùm paratus sim illi soluere, & restituere illa decem, ago contra eũ, vt illum equum mihi reddat, vobisq; domine iudex supplico, vt eum ad hoc per diffinitiuam sententiam condemnetis: quòd si d. B. equum, &c. probatur hoc C. e. ti. si vi, vel metu: quod additũ fuit de traditione ẽt metu facta, dictũ est ꝓpter l. cũ te. eo. ti. Dicit posse addi quintũ, s. si quis me per metũ compulit, vt sibi promitterẽ, vel vt eũ liberarẽ: possum contra eũ agere, vt me liberet, vel vt se reponat in pristinam obligationem, & veniet quadruplandum, quicquid venit simplãdũ, ff. quod me. causa, metum. §. sed quod prætor. & l. si cum exceptione. §. sed & si quis prouin. & §. fi. Qui libelli cõgruãt de j̃. scriptis, j̃ dicã 2. q. Pilei, s. lxxxij. & lxxxiij. quibus quærit de creditore qui cũ non haberet copiã magistratus, abstulit boues debitoris, an perdit actionem? & si ꝑdit, an in totũ, vel in partem? vide. An aũt vim fecisse dicetur is, qui diu absuit, & rediẽs fundũ, quẽ possidebat, ingreditur expulso occupatore, dixi s̃. de pe. & pos. §. j. in fi.
b Sic potes conc. ¶Respectu personę rei, primi tres libelli conueniunt 2. c. de quo s̃.
c Secundum Legistas. ¶Hoc pleniùs Rof. in rub. alleg. 2.

a quens. Io. dixit, quòd sit vtraque sententia diffinitiua^a, & secundū cum, duo libelli concipiuntur sub hac forma:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui talem rem per metum mihi abstulit: vnde rem illam mihi peto restitui: & ad hoc propono actionem, quod metus cā, facta s. condemnatione, ꝙ restituat. ¶

3 †Si verò postea restituere contradicat, formabitur sic secundus libellus:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui talem rem mihi per metū abstulit, & ad eam rem restituendam condemnatus, restituere ꝯdicit: vnde peto ipsum in quadruplum condemnari: & ad prædicta

4 propono actionem quod metus causa. ¶ †Sed prædictis libellis

b sic opponitur^b: Hæc actio in personam est, vt ff. e. metum. §. volēti. quomodo ergo rem prosequitur? Resp. imitatur naturam realium: sicut & actio ad exhibeneum, & Caluisiana, & Pauliana: q̄ licet personales sint, tñ prosequuntur possessores, & naturā realiū imitantur. Hæc vera sunt, si vis rē aduocare, quæ per metum tradita fuit. ¶ †Si autem velis obligationem per metū factam reuo

5 c care, sic cōcipe libellum^c: LIB. Coram, &c. conqueror de P. ꝙ per

d metum me compulit, vt sibi venderem, vel promitterem^d rē talem: vnde peto, quòd me à tali obligatione liberet: & ad hoc propono actionem quod metus causa. habet enim hæc actio locū, siue perfectum, siue imperfectum sit negotium: & etiam in obligationibus rescindendis, ff. e. metum. §. sed quod prætor. & §. ex hoc

6 edicto. ¶ †Porrò^e metu coacto rem aliquam vendere, vel dona

e re, vel tradere, prætor succurrit: & vtilem rei vendicationem prętor ad rem repetendam sibi contulit: licet iure ciuili dominiū sit

f translatū. ¶ Libellus ergo sic concipitur^f: LIB. Coram vobis, &c. conqueror de P. qui talem rem in tali loco positam, cuius confines, &c. iniustè detinet, vel rem mobilē talem, cuius signa sunt talia, quam tradidi T. propter metum mortis, vel quam per metū à me extorsit ex cā emptionis, vel alia: vel rem, quam T. per metū vendidi & tradidi: vnde rem illam peto mihi restitui: peto ēt, ꝙ mihi de dolo repromittat, ne fortè res deterior facta sit, propo

g sita vtili rei vendicatione^g: & ad hoc ipsum sententialiter condēnari. Hæc forma probatur Inst. de act. §. sequens. & in præ. §. volēn-

7 ti. & §. ex hoc edicto. ¶ †Si aūt agit ꝯ alium, qui metum non in-

h tulit^h, dicet sic: LIB. Coram, &c. vt s̄. in prox. lib. vsq;, talia postea iunge, à me metu extortā. vnde peto eā mihi restitui: & hoc, si eius dominus, vel quam, metu tradens. Si verò solam possessionem habebat, dicet sic: LIB. Corā, &c. vt s̄. in prox. vnde peto possessionē, illius rei mihi restitui. Vel dic, si placet, esse ꝯcedendum nō

i per hanc actionem^i, quæ tantùm respectu dominij solet ꝯpetere sed per actionem quod metus cā, de qua vr̄ loqui ff. quod me. cā si mulier. §. q possessionē. ¶ Actor ergo sic ponet: PO. act. Pono, ꝙ mihi intulisti metum, & talē, qui cadit in cōstantissimum hominē, ff. qđ metus causa, metū autē. ext. de spon, veniens. 2. & c. consultatiōi. in fi. & c. cùm locū. quia habebas cultellū ad gulā meā: vel quia me posuisti in carcere, vt ff. quod metus causa, qui in carcerem. vel quia ligatum me tennebas, vel me Theutonice verberabas, & malè me cruciabas C. de transact. interpositas. Itē ꝙ ipso metu, & propter eū rem illam tradidi. Item ꝙ res illa ad te peruenit, vel ad alium pro te. Item quòd tu in ciuitate Bon. es potentior me. Item quòd ibi intulisti mihi metum. Has positiones facit, si agit contra illum, qui metum intulit. Si verò contra eum, qui rem meticulosi possidet, easdem faciat: sed in tertia persona sic: Pono, ꝙ mihi metus fuit illatus, &c. nec habet designare per-

8 sonam. †quia metus habet in se ignorantiam, ff. quod metus cā, si cum exceptione. Reus aūt sic ponat: POS. rei. Pono, ꝙ vsq; ad istam horā semper fui amicus tuus, & feci, quæ tibi placuerūt. Itē ꝙ eo tēpore, quo dicis tibi metū fuisse illatū, ego fui absens, vel etiam tu, C. de ꝓh. & commit. sti. optimam. ext. de test. ex tenore. Itē ꝙ ñ minatus fui malè facere tibi, nec aliū metū intuli, ff. si cuiñ plus, q̄ per l. Fal. hæc aūt satisd. in prin. ff. de re iud. si quis. Item ꝙ licet tibi mortis metū intulerim, spontè tñ tradidisti, C. qđ met⁹ causa. l. 2. ext. de spon. ad id quod. & de despō. imp. de illis. 2. extr. qui clerici, vel vo. insinuante. de bap. maiores. §. sed opponit̄. Itē ꝙ tu es potentior me in persona, in amicis, in ædificiis, & parentibus, ff. quod metus causa, non est verisimile. Item ꝙ tu tibi hunc metū intulisti. ff. quod metus cau. s. si mulier. Item. ꝙ rē mihi non tradidisti. Item ꝙ quando dixisti tibi metum fuisse illatum, eras in

k curia Papæ, vel Parisiis, ff. quod metus causa, non est verisimile^k.

ADDITIONES.

a Diffinitiua. ¶ Quasi prima opinio habeat alteram interlocutoriam. Et dicit Rof. quòd opin. hanc Io. tenet Azo: & verum est, vt patet in Summa e. ti. circa medium, ver. illud in hac quæritur. vbi quærit. an prima sententia sit diffinitiua, an interlocutoria, an admonitio: sicut in auth. de hæ. & Fal. §. si quis autem non implens. Ipse autem Rof. cum Azo tenet primam diffinitiuam. Dicit autē secundam esse executiuam primæ, quo ad pœnam, vt s. illud simplum eo computato quadrupletur: nec putat libellum dandum sed iudex ex officio condemnat non parentem ad illud quadruplum, etiam nullo libello porrecto: sicut iuramento in litem, qđ præstatur loco pœnæ in contumaciam non restituentis: quod tamen nec fuit in primo libello petitum, nec dat̄ super hoc nouus libellus, ff. de rei ven. qui restituere. & de pig. si fundus. §. in vendicatione, secundum eum, qui satis in hoc instat: & ibi vide.

b Sic opponitur. ¶ Secundum Rof. rubr. 2. ad fi.

c Lib. ¶ respiciens vide de quo s̄. quoad vnum membrum.

d Promitterem. ¶ Litera Pomitterem, plus conuenit conclusioni: & sic posuit Rof. & Odof. qui etiam plus posuit, s. vel quòd cum à tali obligatiōe liberarē: & ibi, liberet. subdit, vel, vt se in pristinā obligationem reponat: & dixi super rub.

e Porrò. ¶ Hîc assumit verba Rof. de rub. priùs alleg. & hoc vsque ad fi.

f Concip. ¶ respiciens j. capitulum, de quo s̄.

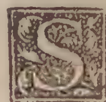
g Rei ven. ¶ Dixit Rof. vbi s̄. in fi. quicūq; agit contra vim inferentem, securè proponit hanc actionem: quia q. dominij sibi referri non potest per illum. Sed si agit contra possessorem, qui vim nō intulit, fortè habebit probare, quicquid probatur in rei vendicatione, & priùs metum: propter quod dicebatur ponderandum quod sequitur.

h Non intulit. ¶ Certè & de tali loquitur proximus libellus.

i Actionem. ¶ s. per vtilem rei vendicationem, quæ datur metum passo.

k L. non est verisimile. ¶ Hæc lex ostendit, quòd si vult ista positio notare absentiam à loco, qua ꝑdixerat, licet illud. item ꝙ qñ, &c. videat̄ id sonare: sed non fuit Rof. Illud solū ergo intendit ex qualitate loci præsumptiuè metum excludere.

a ¶ De in integrum restitutione^a. Rubrica.

VPER In integrum restitutione hoc ordine disputabimus. Primò enim super restitutionibus maiorem libellos formabimus: secundò de minoribus & ecclesia tractabimus.

ADDITIONES.

a Primam partem nigri recipit auctor à Rof. vbi tractat de prætoriis, ru. 2. s. de actione in rem rescissoria: & eius fuit totum præter ver. hoc etiam scias. Secundā partē, vbi tractat de officio iudicū, & est rub. 3. de of. iu. quo restitutio datur minori. Est ēt sciēdum, ꝙ materiā primæ partis, s. rescissoriæ: Io. de Bla. plenè tract. vbi de rescissoria. Dy. trac. inst. de actio. §. rursus. & Cy. plenè per 14. q. in fi. l. C. ex quib. cau. ma. Secundò videtur auctor reprehendendus qui s̄. parte 2. e. ti. §. fi. ver. quid de rescissoria. promiserat hîc tractare. an rescissoria perpetuetur per contestationem: obiectio eēt vera, si litera id diceret de hoc: sed vera litera ibi est de hoc. Est aūt sciendum, prout dixit Rof. vbi s̄. vltra mediū ver. itē qrit̄. q̄to tempore. quòd Io. & Azo tenuerant rescissoriam durare quadriēnio, & non vltra: dato ꝙ vlterioris temporis fuerit læsio. Si verò fuerit minus quadriennio, illo solo minori tpe restituitur. Sed in hoc mēbro non insto. Sed distinguendum ē tp̄s, intra quod, & tēpus ad quod restitutiones dātur: quod dic, vt in cle. e. ti. ab eccl̄a. Dicunt aūt, ꝙ litis contestatio super rescissoria perpetuat illa, sicut alias temporales, ff. de fideius. tut. l. vltima, C. de præsc. 30. an. l. fi. Ad l. vltimam C. de temp. in integ. rest. dicunt verum eē, illam cām debere intra quadriennium incipi & finiri: p̄ q̄ q̄rit̄, an in integrū restitutio sit dāda, vel ñ: & si ꝯcedat̄ postea rescissoria, finit̄ ītra id tp̄s, qđ restat de quadriēnio: & si lis ꝯtestet̄ sup illa veteri actiōe, ꝑpetuatur, vt ꝑdixi: quia restitutio operatur, qđ ꝑdesse, vel obesse ñ debet, qđ euenit. ff. ex q. cau. maio. l. j. in pri. & facit qđ dicā j̄. sup ver. illud aūt. ī fi. Scias, ꝙ Mar. de Fan. q super l. 2. C. ex q. cau. maio. pr. posuit de rescissoria vnū tractatum per modum summæ. In fine ipsius dicit, illos ñ malè dicere, qui post restitutionē ꝑstitā, & nō priùs, voluerūt rescissoriā tātū ꝯpetere intra annum nisi fuerit interrupta, ne reus stet 30. annis in suspenso, ita ꝙ rem alienare ñ poterit, nec de euictiōe ꝯqueri. & satis hoc vr̄ exp̄ssum ff. de act. & obl. l. in honorariis. §. pe. & bñ dr̄. Nō priùs, qa & tp̄s ñ debet currere, nisi ex quo potuit ītētari, ff. de ædi. edicto, cum lex. ff. de cal. l. annus. C. de anna. exce. l. j. ī fi. nec putat illum annum in quadriēnium extēdi, nec l. vl. C. de tēp. ī iteg. rest. de hoc tpe loqtur. & hoc ē certum. licet Azo aliter loquat̄ ī summa hui⁹ ti. ī fin. Et ad id, qđ dictum fuit rescissorium finiri post restitutionē intra tp̄s, qđ restat de quadriennio: dicebat Martin⁹ ꝙ sic, si vltima die quadriennij detur restitutio. Absurdum ergo illud videtur, æquitatem habent hæc verba Marti. de Fano.

SVMMARIVM.

1 *Actio prætoria, quæ dicitur rescissoria, quando competere dicatur.*

2 *Libellus an sit, cum petitur rescissoria, necessarius.*

3 *Restitutionem petens officio iudicis, nullam prodit actionem.*
4 *Libellus qualiter sit in impetranda restitutione concipiendus.*
5 *Actio propria quo casu dari non possit.*
6 *Restitutione concessa ex officio, competit rescissoria.*
7 *Restitutionem petens actione hypothecaria & personali, qualiter proponere debeat.*
8 *Duo in solidum eiusdem rei domini esse non possunt.*
9 *Restitutio & rescissoria an in eodem libello peti possint.*
10 *Actio ad exhibendum, & rei vendicatio, an possint in eodem libello peti.*
11 *Restitutio an possit contra sententiam arbitri impetrari.*
12 *Positiones qualiter pluribus viis formari possint.*
13 *Reus, cui petitur restitutio, qualiter positionem formare debeat.*
14 *Actor petere volens rescissoriam ratione iudicij, quid ponere debeat.*
15 *Actor dicens se abfuisse ex causa necessaria tantùm, quas positiones formare possit.*
16 *Actor absens ex causa probabili tantùm, qualiter ponet.*
17 *Actore ex causa probabili se absentem ponente, quid econtrà ponere reus debeat.*
18 *Actor volens agere rescissoria, quia fortè fuit indefensus condemnatus, qualiter ponet.*
19 *Absenti ex causa voluntaria an, & quo pacto danda sit rescissoria.*
20 *Actor absens ex causa mercantiæ, vel peregrinationis, qualiter ponere debeat.*
21 *Actor absens, qui contra alios vsucapit, qualiter positionem formare debeat.*
22 *Vbi competit ordinarium auxilium, non est ad extraordinarium recurrendum.*

1 I. §. Sciendum est igitur, ꝙ † est quædam actio prætoria, quæ dicitur rescissoria, quæ tunc demũ competit, cùm res absentis reipublicæ causa, vel studiorum, vel necessitate, vel captiuitate, vel simili, ab aliquo possidente vsucapitur: quæ per hanc actionem poterit recuperare, ac si vsucapta non esset, Inst. de act. §. rursus. secus, si volũtaria, ff. ex qui. cau. ma. in integ. rest. l. j. & l. nec non. in prin. Per eam etiã præsenti succurritur, cuius res ꝑ absentem vsucapta est, vt in ea. l. i. & e. ti. l. itẽ
2 ait prætor. ¶ † Et scias, ꝙ cũ petit rescissoria, i. vt iudex det restitutionẽ, in hac petitione non datur libellus, secũdum quosdã. nã in his, quæ ex officio expediuntur, non datur libellus, vt s. de lib. cõcep. §. nũc dicẽdũ. ver. 8. sed tũc solũ, cũ aliquẽ dico mihi iure ac-
3 tionis obnoxiũ. ¶ † Atcũ petitur restitutio, vel rescissoria iudicis officio, nulla ꝓdita est actio, vt ff. de mi. ꝙ si minor. § si. Alij ꝯ. ẽt si imploret officium: quia licet officiũ ñ sit actio, vt s. de of. iud. § fi. tñ idẽ opatur, qđ actio: ex quo ꝑ id sibi quis petit ꝯ aliũ ꝓuideri: vñ debet dari, vt reus posset deliberare, vt 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. ext. de of. ind. c. fi. Nam & econuersò video, ꝙ si restitutio petitur facit iudex partes interuenire C. si vt se ab hære. abst. iter oẽs. & no. in præ. dec. de of. iud. ff. de minor. verum. § ex post facto. Tu distingue, vt in præ. ver. 8. Vel dic, vt s. de of. iud. §. incidenter. ver. sed quæritur. & vide s. de lib. conc. §. iam nunc. ver. quid si
4 minor. ¶ † In impetranda ergo restitutione, qua ĩpetrata postea
a competit rescissoria, sic concipe libellum[a]:

LIB. Coram vobis, &c. propono ego talis ꝙ cùm causa Reip. vel studiorum, vel mercantiæ absens extiterim, ex tali absentia læsus fui, vel conditio mea læsa est: quia talis rem meam talem vsucepit. vel per vsucapionem ab actione contra eum mihi olim competente liberatus est: quare supplicando peto me restitui, & mediũ ꝑs meæ absentiæ subtrahi: & ad hoc vestrum officium ꝓpono. nulla. n. actio propria tunc dari potest. ff. de mino. ꝙ si minor. §. fi. Prædicta autem locum habent, cum læsio contingit in absen-
5 tia: quia tunc vsucapio completa fuit. ¶ † Si verò postquam reddijt, intra modicum tempus cõpleta fuerit, tunc concipe sic libellum LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui fundum talem, &c. ꝑscriptiõis, ꝯputato tpe, quo possedit, dũ abessem cã Reip. vnde peto prædictum tempus quinquennij per beneficium restitutionis subduci de prædicta præscriptione, & amoueri, vt sic res habeat, quasi non esset præscripta, vel vsucapta. super hoc vestrũ officiũ
6 implorando. ¶ † Concessa aũt tali restitutione ex officio ꝯpetit rescissoria, i. actio prima quæ restituta est, rescissa de medio vsuca-
b pione: in hac autẽ rescissoria sic, secundum P. formatur libellus[b].

LIB. Corã. &c. ꝓpono, ꝙ talis talẽ rẽ meam sitã in tali loco, cuius confines sunt tales, iniustè possidet, & iniquè: quã si quidem rem nec vsucepit, nec alio modo acquisiuit: vnde rem ipsam mihi peto restitui per rei vendicationem rescissoriam & hoc, si dominus fui. alioquin per actionem Publicianam rescissoriam. & hoc obtinet in realibus actionibus, quæ cõpetunt iure dominii, vel quasi. Si verò esset obnoxia rõne pignoris, tũc dices sic: vnde peto ip-
7 sam rem mihi restitui ꝑ actionem hypothecariam. ¶ † Si autem esset actio personalis: sic dices:

LIB. Peto decem à Titio, quæ sibi mutuaui, certi cõdictione rescissoria: quia dico eum huic actioni non præscripsisse. Talem libellum admittebat P. dicens licitum esse mentiri. quod non ẽ verum, vt dixi j. đ causa pos. & propri. §. nunc dicendum restat. versus princ. vnde libellus concipitur sub hac forma:

¶ FORMA. Coram vobis, &c. vt s. vnde mihi rem ipsam peto restitui rei vendicatione rescissoria. & hoc, si sum dñs, quia dico rẽ ipsam ad me iure dñij pertinere, vel peto eam mihi restitui ꝑ Publicianam rescissoriam: quia dico me à non dño emisse: vel dicas sic etiam, quia talem rẽ in mea absentia vsucepit: cùm prætor rescindit vsucapionem huiusmodi, ideo per rei vẽdicationẽ, vel per Publicianã rescissoriã peto rẽ ipsam mihi restitui. vel sic, rẽ quam dã nostram possides: vñ qa ꝑtor me restituit, ideo rẽ ipsam mihi peto restitui vtili rei vẽdicatione, vel Publiciana: vel si rẽ meam possides, hanc peto mihi restitui rei vẽdicatione rescissoria, vł Publiciana rescissoria, perinde ac si non vsucepisses. Hi modi formãdi probantur Inst. de act. §. rursus. ¶ Vel sic: LIB. Coram vobis, &c. conqueror de T. qui talem fundum meum possidet, quem ei vendideram, & super quo sum in iure restitutus. vnde cùm dictũ fundum mihi restituere contradicat, peto eum mihi restitui cum fructibus perceptis, &c. proponens rescissoriam, s. vtilem in rem. Quòd aũt in ea fructus veniãt, ꝓbatur ff. de mino. quòd si minor
8 §. restitutio. & l. præterea. §. j. & 2. ¶ † Sed nõ videntur isti libelli rectè cõpositi: nec videtur, quòd rescissoria possit habere locum nam possessor factus est dominus rei per vsucapionem de iure ciuili: ergo primus dominus desinit esse dominus, vt 33. qu. 2. cùm per bellicam. quia duo in solidum eiusdem rei domini esse ñ possunt, ff. commo. si vt certo. §. si duob. ff. de acq. pos. possideri. §. ex plurimis. ext. de prob. licet. Quomodo ergo potest intentare primitiuam actionem? Aut enim intentat primam, aut aliam. Si primam, hoc non potest, quia sublata est, vt dixi. Vnde nõ potest resuscitari, ff. de sol. qui res §. aream. de cons. dist. 4. quæris. ver. prin. ver. non potest autem. Si aliam, in illa non sum obligatus, nec ex contractu, vel quasi: nec ex maleficio, vel quasi, & sic nõ teneor, Ins. de act. in prin. Si dicis, ꝙ sit datiua ex æquitate prætoris: vel ꝙ restituatur ex eadem æquitate: hoc mirũ est minus, s. ꝙ ius prætorium tollat maius, vel etiã æquale, s. ius ciuile: cũ par in parẽ non habeat imperiũ, vt ff. ad Treb. ille à quo. §. tẽpestiuũ. ext. de ele. innotuit. multò minus minor in maiorem, ff. de minor. l. minor magistratus. 21. dist. inferior. ext. de ma. & obe. cùm inferior. Sed respondeo primitiua actio competit restituta de iure prætorio: & eadem est cum prima, & eodem iure: licet ista sit vtilis, quæ primò fuit directa, ar. 2. q. 3. c. si quem ... standum in fi. & in dec. A.
c lex. IIII. de rescr. dilectus[c]. Prætor enim potest tollere ius ciui-
d le, vt ff. de iustitia & iur. l. ius[d] prætorium. Vnde prædicti libelli rectè sunt compositi de iure prætorio, non autem de iure ciuili: qa licet de iure ciuili res sit amissa, tamen de iure prætorio fuit, & remansit in bonis meis, ff. quod me. cau. metum. §. licet. ff. de cã. &
9 postli. reuer. in bello §. si quis seruum. ¶ † Sed nunquid in eodẽ libello potest peti restitutio & rescissoria? Non videtur quia separata debent esse ista iudicia, ff. de proc. qui proprio. maximè cùm primum per officium, secũdum iure actionis intentetur: vt s. Io. dicit, ꝙ sit causa dirimendarum litium, ar. ff. fam. er. hæredes. §. de
e pluribus[e]. pro soc. societatem. 2 §. fi. Item, secundum eum, actio ad exhibendum, & rei vendicatio in eodem libello possunt poni, dicendo. peto rem exhiberi, & exhibitam vendico rei vendicatione, j. de iud. §. vlt. ¶ Vnde, secundum eum, sic concipitur li-
10 bellus: LIB. † Coram vobis. &c. vt s. in i. libello huius ti. vsq; vsucepit. pòst iunge, ideo supplicando per vos in integrum restitui peto, vt vsucapio de medio remoueatur: & ad hoc vestrum officium imploro, & vsucapione rescissa, propono contra M. qui ta-
f lem meam[f] rem possidet, rei vendicationem rescissoriam & Pu-
g blicianam: & per illam peto rem illam mihi restitui[g]. ¶ Vel sic, secundum eum: LIB. Coram vobis, &c. conqueror de tali, qui cùm minor essem, mecum cõtraxit vendendo mihi fundum suum talem, &c. pro maiori pretio, quàm valeret, s. pro centum: vnde cũ læsus

ADDITIONES.

a Lib. ¶ secundum Ros vide j. col. penul.
b Lib. ¶ Verba Ros. continuata, vbi s.
c Dilectus. ¶ Quam non habemus, & puto, ꝙ loquatur de illa, de qua in dec. quamuis. de elec. lib. 6. quam Gul. intitulabat de rescr. vt ibi in gl. 2.
d De iust. & iur. l. ius. ¶ Conc. l. ius autem ciuile.
e §. de pluribus. ¶ Nõ obst. l. quemadmodum. ff. de iu. quia verum est, iudicium non esse de futuro præsentialiter & purè: sed sic sub conditione in iudicio purificanda. de hoc vide s. de libel. concep. §. iam nunc videndum. vers. sed nunquid talis. & fuit hæc vltima quæstio Cyni, vbi s. vide etiam j. de iur. ver. vt autem plenius.
f Meam. ¶ Aliquibus non placet istud, meam. Volunt, ꝙ dicat res, q̃ mea est, fuerat tpe completæ vsucapionis. vide Cy. vbi s. q. 14.
g Restitui. ¶ Hic omittit auctor obiectionem contra prædictum libellum, & responsionem ipsius Io. quam ponit Ros. vbi s. in fi. curiosus ibi videat.

læsus sum, peto in integrum restitui, & pretium mihi reddi, vestrũ super hoc officium implorando: & propono rescissoriam, s. vtilẽ in rem, si extat: alioquin condictionem incerti, & sine causa, Inst.
11 de act. §. rursus. ¶ † Hoc etiam scias, quòd contra sententiam arbitri potest restitutio impetrari, licet nomen sententiæ non mereatur habere. quia per hanc restitutionem in integrum cõtra sẽtentiam arbitri intelligitur quis restitutus, etiam ꝯ obligationẽ ꝯtrã ex sententia ad pœnam. Idem, si sententiæ, non pareatur, ar. ff. de cond. instit. l. si sub conditione. §. si quis. ff. de acq. hær si pupillus. Tamen meliùs cõcipietur libellus, si dicatur: peto in integrũ restitui contra obligationem pœnæ contractam ex sententia, ff. de minor. l. si. minor. §. minores. sm Papam, vt no. extr. de in integ.
a rest. cã.[a] ¶ Illud aũt sciendũ est, ꝙ qñq; qs est absens, & ex cã ꝓbabili, & necessaria tantũ: qñq; ex probabili tantũ qđ dic, vt s. de in
12 integ. res. §. j. ver. dixi. & seq. ¶ † Qualiter aũt in vtraq; via debeãt positiones formari, videndum est primò, qualiter ponet actor, q absens fuit ex causa probabili & necessaria, ad hoc, vt in rescissoria obtineat: & quidem ponet sic[b],
b POS. act. Pono, ꝙ in mea absentia rẽ meam possedisti, xvj. q. 3. §. ꝑt 2. Item ꝙ possedisti año, biennio, vel triennio, Ins. de vsuca. Itẽ ꝙ rẽ ipsam postea vsucepisti, computato tpe absentiæ, vel vsucapi. Itẽ ꝙ fui absens cã Reip. huius talis ciuitatis. Item ꝙ inuitus fui missus. Itẽ ꝙ pp talẽ absentiam sum damnificatus in tantũ, vel in hoc. Item ꝙ tali die mihi fuit iniuncta ambasiata: & eodẽ die iui, vel sequenti. Item ꝙ fuit pessimum tempus. Item ꝙ pons fuit fractus. Item quòd fuit guerra, postquã iui ambasiator. & sic citò redire, non potui, ff. ex qui. cau. ma. si cui. Item postquam redij, nequi habere aduocatũ: nec potui conducere hospitium: nec sarcinulas componere meas, vt ff. e. ab hostib §. sed quod simpliciter pretor. Item quòd ius interea non reddebatur, ff. e. sed & si per preto
13 rem. ¶ † Ecõtrà ponat reus sic:
POS. rei. Pono, ꝙ tu dedisti operã, & affectasti, ꝙ fieres ambasiator pro Rep. Itẽ ꝙ causa tuæ vtilitatis iuisti. Item ꝙ fuisti absens, vt aliũ læderes. Itẽ ꝙ causa vitandæ, litis, ꝗ talis tibi inferebat. Itẽ ꝙ maturiùs fuisti absens, ꝗ debueras. Itẽ ꝙ tantum tempus finitũ fuit de mense, ꝙ potuisti redire, & non es reuersus. Item ꝙ tali die iter arripuisti. Item ꝙ postquam redisti, tantum tempus cucurrit, quando tẽpore fuisti absens: & sic non dabitur rescissoria, ff. ex q. cau. ma. ab hostib. §. sed quod simpliciter. Et probantur prædictæ positiões ff. e. itẽ hi. & l. quidam. & l. reipublicæ. & l. abesse. & l. miles cõmeatu. & si in j. 2. 3. & 4. sequatur actoris cõfessio, denegatur ei rescissoria: in aliis verò denegatur ꝓ illo tpe, quo maturiùs iuit vel quo redire potuit, vel debuit. nam illa tempora non restituẽ
14 tur. Hæ sunt positiones generales. ¶ † Veùm si vellet petere rescissoriam ratione iudicij, sic ponet actor:
PO. Act. Pono, ꝙ non fui legitimè defensus: sed hæc est iuris, & negatiua. Item ꝙ nullo modo fui defensus. hoc. n. confessato, vt per reũ non probato, restituetur ad totam causam, C. de proc. qa absente. ff. ex quibus cau. ma. ab hostib. C. eo. l. j. ¶ Reus verò ponet sic:
PO. rei Pono, ꝙ fuisti legitimè defensus. hoc. n. confessato nõ re-
15 stituetur, nisi ad appellandum, ff. de in inte. rest l. fi. ext. e. c. fi. ¶ † Sequitur videre de positionibus, quando quis dicit se abfuisse ex causa necessaria tantùm: putà captiuitatis, vel relegationis: tunc enim sic ponet actor:
¶ PO. Act. Pono, ꝙ ego captus fui à talib. latronibus, vel hostib[9]. item ꝙ fui relegatus. item ꝙ eo tẽpore fui captus, vel relegatus. item ꝙ in illo tempore rem meã possedisti, & vsucepisti. item ꝙ illud tempus tu computabas in lesionem meam. ¶ Reus verò sic poterit ponere:
PO. rei. Pono, ꝙ fuisti captus à latrunculis, & nõ ab hostibus. hoc cõfessato non dabitur capto à latrunculis rescissoria, ff. qui test. fac. pos. qui à latronib. item ꝙ aufugisti ad hostes. item ꝙ potuisti relinquere procuratorem, nec reliquisti, ext. de do. & cont. cãm, quæ. item ꝙ vbi fuisti relegatus, potuisti adire prætorem per tuũ procuratorẽ, vel per te ipsum, vbi eras. hoc. n. cõfessato non dabitur rescissoria, ff. ex quib. cau. ma, item ei. & l. ab hostib. ff. de min. exuli reseruo. item ꝙ potuisti redire, à captiuitate illa, vel relegatione, iam est mẽsis, nec rediisti. vnde illius temporis denegatur rescissoria, ff. ex quib. cau. maio. item hi. item ꝙ eo animo rediisti vt ad hostes, vel latrunculos redires: & si hoc confiteť, non dabiť rescissoria. ff. de ca. & postl. re. nihil. & ff. de ædi. edic. quis sit fugi-
16 tiuus. ¶ † Si verò actor sit absens ex causa probabili tãtũ, putà studiorũ, ponet sic: PO. act Pono, ꝙ fui Bononiæ cã studij. itẽ ꝙ non potui relinquere ꝓcuratorẽ. sed hæc est negatiua. item ꝙ reliqui procuratorem, s. T. tuum. ext. de proc. dilectus. ext. de eo, qui mit. in pos. cã rei ser. c. fi. de of. del. cõsultationib. item ꝙ ille T. mortuus est. itẽ ꝙ rẽ meã possedisti. item ꝙ vsucepisti. item ꝙ illud ips
17 ꝯputas ad pscriptionẽ, vel vsucapionẽ. ¶ † Reus verò sic: PO. rei Pono, ꝙ in scholis tota die eras cũ ganeis: ludebas ad taxillos: libros semper pignori habuisti penes creditores. hoc enim ꝯfessato, nõ ꝑt petere restitutionẽ quasi ex cã ꝓbabili. Licet eñ ex cã ꝓbabilis occasione fuisset absens, ñ tñ cã fuit ꝓbabilis. vñ ea cessante, cessabit restitutio, ar. C. de epis. & cle. decernimus. & l. gñaliter. & l. qcunq; sub ꝑ. ext. de vot. magnæ. ext. de iureiu. & si Christus. prope fi. de ap. cũ cessante. Itẽ pono, ꝙ qñ tu iuisti Bononiã, potuisti procuratorem dimittere, nec reliquisti, vt in præ. dec. dilectus. hoc eñ ꝯfessato nõ habebit rescissoriã, ff. ex quib. cau. ma.
18 necnõ. & c. si quis. ext. de dolo & cont. causam quæ. ¶ † Si verò actor velit agere rescissoria, quia forte fuit indefensus condẽnatus, ponat sic: POSIT. act. Pono, quòd nullo modo fui defensus, sed hæc est negatiua. item ꝙ fui minus legitimè defensus. hoc enim confessato restituitur ad appellandum, non restitutionis beneficio, sed suo iure, vt C. quomod. & quãdo iu. ab eo. ff. de in integ. res. l. fi. ext. e. c. fi. tamen hæc positio est iuris. ¶ Reus verò sic ponet:
PO. rei. Pono, quòd tu fuisti legitimè defensus. hoc confessato ñ habebit actor rescissoriam, ff. quan. ap. sit, l. j. §. fi. hoc tñ iuris est. ¶
19 † Hoc autem sciendum est, ꝙ absenti, ex cã volũtaria nõ dať rescissoria, nisi venerit iudice ꝓ tribunali sedẽte, siue sit verè contumax, siue præsumptiuè, ar. ff. de in integ. rest. diuus. & 2. q. 6. biduũ. ¶ Sed quid de mercatore? Dic, quòd si principaliter causa mercaturæ abest, videtur abesse causa probabili, vt est causa studiorũ, ff. ex qui. cau. ma. necnon. in prin. ext. de ꝓc. dilectus. iõ credo in his, qui peregrinantur, multò fortiùs, ext. de of. del. consultationib. & de pereg. c. vnic. 24. q. 3. si quis Romipetas. & c. seq. cùm etiam anima pretiosior sit corpore, C. de sac. sanc. ecc. sancimus. 38. dist.
20 sedulo. idem etiam est in aliis ex probabili causa absentibus. ¶ † Actor ergo habens causam mercatiæ, vel peregrinationis, ita ponet: POSITIO. actoris. Pono, quòd tali mercatura vtor: quia vado in Franciam, emo pannos, & reuendo: vel alia mercatione. itẽ quòd hoc anno, vel mense fui pro tali mercato, vel mercatione ĩ festo sanctorum Iusti & Pastoris Narbonæ, vel Bon. in forum redij. Item quòd iui, & mercatum feci. item quòd tot mensibus fui absens. item illos menses computas in vsucapione talis rei meæ. item quòd tu vsucepisti. itẽ ꝙ res ꝗ vsucepisti, est mea. Item ꝙ fui causa orationis, seu peregrinatiõis vltra mare per annum, vel ad sanctum Iacobum, 24. q. 3. si quis Romipetas. & c. illi qui. item ꝙ illum annum computas ad præscriptionem rei meæ. Item quòd vsucepisti rem ipsam. ¶ Reus autem econtrà ponat sic:
POSITIO rei. Pono te aleatorem esse: vt per hoc excludatur prima positio actoris. item quòd non iuisti Narbon. vel Bononiam ad ecclesiam, vel forum: vel non iuisti pro mercato, sed in foro eras cum ganeis & luxuriosis, & viuendo luxuriosè, & totam pecuniam amisisti. item quòd verecundia motus retardasti venire. item quòd tot menses sunt, ꝙ potuisti redire. Item quòd non iuisti vltra mare, sed ad quendam amicum tuum visitandum. item ꝙ licet fuerit fama illo tempore, quòd esses vltra mare, inclusus fuisti cum tua domicella, quam latenter cognoscere intendebas: & sic, tanquam Deum & mundum decipiẽs, indignus es rescissoria Item quòd talia sunt signa in sepulchro Domini. Item quòd sic formata est ecclesia illa. si enim ignoret huiusmodi signa, manife-
21 stè patet, quòd ibi non fuerit. ¶ † Dicto de positionibus absentium, contra quos vsucaptum est, subsequenter dicendum est de positionibus absentium, qui contra alios vsuceperunt. ponet ergo sic:
POSITIO actoris. Pono, quòd procuratorem reliqui, s. talem, quem conuenire potuisti. sed cùm non feceris, non habes rescissoriam, ff. ex quibus cau. ma. is qui reip. ext. de proc. dilectus. item quòd habui defensorem. item quòd habui multos amicos & cõsanguineos, qui me defendissent: quos quia non requisisti, non competit tibi rescissoria, ff. e. ait prætor. & l. seq. Item quòd potuisti dare libellum iudici competenti, & interrumpere tempus, qđ contra te currebat: quod est ius ordinarium, vt C. de an. excep. vt perfectiùs. ext. de of. or. pastoralis. in fi. Ergo nõ habet locum re-
22 scissoria. † Quia vbi competit ordinarium auxilium, non est recurrendum ad extraordinarium, ff. de minor. l. in causæ. ff. de edẽdo, l. argentarius. §. 2. Et sic titulus ille, ff. ex qui. cau. ma. corrigiť per

ADDITIONES.

a Causa. ¶ Vbi scripsi in gl. siue cum pœna.

b Ponet sic. ¶ Secundum Rof. vbi s. quæ dicit ibi vltra mediũ. ver. fiunt autem. positiones hîc descriptas procedere, quando impetratur rescissoria per absentem, vel præsentem, qui perit certum tempus tolli de medio ex iusta causa. Postquam autem restitutio talis data est per iudicem, & primitiua actio resuscitata est, positiones istæ non fiunt, sed fiunt positiones, quæ illi actioni cõueniũt quæcunque sit illa.

per prædictam l.vt perfectiùs.in eo,quod dicit de restitutione p̄sentium contra absentes,secundum quosdam.Alij contrà,vt no
a tant quidam in præ.l.ait prætor a.

ADDITIO.

a L.ait prætor.¶Dicebat Rof.quòd ibi no.Azo:vide per Acc.in l. is,qui. eo.tit.scilicet ex qui.cau.maio.ff.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia,vel minore restitutionem petente,fieri debet generalis libellus.*
2 *Minore per contractum vendente specialis fieri debet pro restitutione facienda libellus.*
3 *Minor deceptus in pretio rei venditæ,vel vendens quod non expedit,an,& qualiter sit restituendus.*

2.§.Dicto de officio iudicis, quo datur maiori restitutio, nunc dicamus de eo, per quod loco principalis actionis minor.vel ecclesia restituitur,ff.de minor.ꝙ si minor. Sic ergo generaliter concipitur libellus.
1 LIB.†Coram vobis,&c.propono ego talis syndicus,seu procurator talis monasterij,seu ecclesiæ,vel minoris xxv.an.habens ad hoc speciale mandatum,ꝙ in tali causa,in qua corã tali iudice succubuit præfatũ monasterium,ecclesia,vel minor, omissa fuit exceptio præscriptionis, vel transactionis,& huiusmodi,vel talis ꝓbatio necessaria:vel in hoc læsum fuit,quia nõ extitit à dicta sententia appellatum:vel in tali cõtractu,putà in tali venditione,vel huiusmodi: quare peto nomine dicti monasterij me, siue ipsum, ex officio vestro ad præfatam exceptionẽ,siue probationẽ omissam proponendam, seu ad appellandum,& appellationem prosequendam,contra præfatum contractũ venditionis in integrũ restitui,& restituendum fore sententialiter declarari,extrà eo.su
a scitata.c.auditis.c.constitutus.& c.fi.¶Vel sic a:
LIB.Conqueror,&c.vt s̄.vsque mandatum.iunge,ꝙ cùm in causa,quæ vertitur & verti speratur inter P.ex parte vna,&me nomine talis ecclesiæ,vel minoris ex altera,receperim à vobis terminũ ad ꝓponendum omnes exceptiones dilatorias, & ipsas legitimas & rationabiles mihi competentes omiserim ꝓponere in termino ipso, ex hoc læsus,vel læsa est enormiter: quod me offero probaturum:quare cùm sit minor,vel cùm ecclesia iure minoris fungatur,peto me restitui ad probandum læsionem huiusmodi: & ea probata per beneficium restitui in integrum,& ad huiusmodi exceptiões omissas probandas admitti,quę tales sunt,s̄.de rest. in integ.§.2.ver.illud quoq;.nec fiet in hoc libello litis contesta-
2 tio,extrà de off.iud.c.vnico.¶†Specialiter in minore læso in cõ
b tractu venditionis sic concipitur libellus b.
LIB.Coram,&c. conqueror de P.cui cùm sim minor xxv.anno. vel essem tempore ꝯctus, vẽdidi equũ ꝓ xv.qui valebat xx.vnde quia mea facilitate fui deceptus in pretio, peto pretium mihi re-
c stitui ex officio vestro, ff.de mi.tutor.l.pe.C.si aduer.vẽd.l.j.& 3. c
Eodẽ modo cõcipit̃,vbicũq; minor lædit̃ in contractu,vel quasi, eum tamen specificando,ff.eo.ait prætor.§.si in iudi.& §.non so-
3 lùm.& l.si fine.§.restitutus.& §.itẽ si non.¶†Et hoc,cùm est deceptus in pretio:si verò quia vendidit, quod non expediebat,sic concipitur libellus.
LIB. Coram, &c. conqueror de P.cui cùm essem minor xxv.an.
d vendidi codicem meum pro decem:vnde peto d contractum illum rescindi , & codicem illum mihi ex officio vestro restitui: & ad hoc propono officium vestrum,ff.de minor.in causæ.& l.seq.
¶Actor ergo sic ponet.
POSITIO actoris.Pono,quòd sum minor xxv.annis,ff.eo.l.j.&l. deniq;.§.minorem.Item quòd tecum contraxi.Item quòd in eo contractu læsus sum in hoc,ff.eo.non omnia.¶Reus verò sic:
POSITIO rei. Pono, quòd tempore contractus eras maior xxv. annis.Item quòd iurasti te maiorem:& hoc, licet esses minor,C. si minor se maior.dix.l.3.in fin.Item quòd iurasti non contrauenire,C.si aduersus ven.auth.sacramenta.

ADDITIONES.

a Vel sic.¶Aegi.fuit xxij.
b Concipitur libel.¶secundum Rof.cuius est totum,quod sequitur,vbi suprà.
c Et 3.¶Oppono huic libello,secundum Rof.de l.ꝙ si minor.§.restitutio.ff.de mino.vbi patet,ꝙ restitutio est prioris status redintegratio.Debet ergo ſm id minor petere rẽ sibi restitui, & offerre pretij habiti restitutionẽ,C.de repu.q̃ fi.&c. l.vnica. R̄ndet,libellũ bene conceptũ,cùm minori subueniat̃ in eo, q̃d est læsus. Si ergo nõ est læsus in eo,qa vendidit,imò forsan sic expediebat illi:sed est lęsus,quia minus iusto prætio vendidit,restituit̃ in minoritate prætij:& hæc suppletio bene dicitur restitutio.cùm pretium sit substantia contractus venditionis,ff.de contrahen.emp. l.pacta conuenta.
d Peto.¶Cõiter sic habetur in Rof.iste libellus:sed in vno correcto habetur:vendidi codicẽ meũ,quẽ non expediebat mihi vẽdere,cùm habuerim illum in scholis.vnde cùm in hoc læsus sim,peto,&c.& ego dicerẽ, quem expediebat mihi non vendere: vnde cùm,&c. vendere enim,quod vendere non expedit,posset esse sine læsione. Ad id,quod prædixi de studio libri.facit s̄.de fru.& interesse,§.viso.in princip.

ADDITIONES NOVAE.

So An papa possit restituere in integrum laicũ sibi non subditum Inn.in c.cum te.de re iudi.de hoc not.s̄.de resti.in integrum.
In l.verũ §.sciendũ.de mino.oportet notare istam glo.quia aduocati debent eam scire,vt sciant capitulare,quia cũ de ipsis non inueniretur copulatiuè probatum, obtinuit in causa.Bal. de hoc no.s̄.de resti.in integ.

¶Baldus de in integrum restitutione.
QVALITER formetur libellus,quando petitur in integrum restitutio, & restitutio possessionis,eodem libello. §.fi.ad fi.vide s̄. de libel.concep.§.an per simplicem.

a ¶De alienatione iudicij mutandi causa facta.a Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenta qualiter super cessionibus sint conficienda.*
2 *Libellus qualiter in causa mutandi iudicij sit conficiendus.*
3 *Alienatione iudicij ratione causæ facta,qualiter contra sit libellus formãdus.*
4 *Actor in causa alienationis mutandi iudicij causa facta, qualiter libellum concipiet.*
5 *Reus actori pro aliena re agenti qualiter respondebit.*
6 *Titulus de litigiosis locum habet in lite mota.*

1 SI velis scire,qualiter instrumenta super cessionibus ꝯficiantur,vide s̄.de actio.ces.ad fi.¶†Porrò si contra te volebam instituere reivendicationem,vel aliã actionem realem,vel personalem in remscriptam,vt est actio quod metus causa,vt ff.quod metus cau.l.metũ.§.cùm aũt & omnia interdicta,vt ff.de interdi.l.j.§.interdicta.& tu possessor causa istius futuri iudicij mutãdi alienas in alũ.cùm tñ velis rem habere,licet litẽ transferas,vt molestũ aduersarium pro te subiicias.habeo ꝯ te actionem in factum à prætore descendentem ex edicto de alien.iud.mut.causa facta,per quã meum cõsequar.reseruata mihi rei vẽdicatiõe,vel alia reali,ff.de alie.iu.mu.causa facta,l.j.§.j.&l.2.& l.inter.in fi.C.e.l.vnica.¶Sic ergo libell⁹ cõcipit̃.
b LIB.b†Corã,&c.cõqueror de P.qui cã à se mutandi iudicij,rem
2 talẽ,cuius nomine volebam agere ꝯ ipsum,alienauit,&dedit Titio: cù nulla sit ad eũ reuersura:qa ipse T.est potentior,q̃ ipse P. vel alterius prouinciæ,vel homo malitiosus.Vnde pp talem alienationem interest mea in.xx.ideo illud meũ interesse peto.& ad hoc propono actionem in factũ descendentẽ ex edicto prætoris de alien.iu.mut.cã facta,vt in præ.l.Prędicta vera sunt,quando interest mea ratione personę,in quam alienatio facta est,vel loci.
3 ¶†Si verò ratione causæ,tunc sic concipitur libellus:
LIB.Corã vobis,&c.conqueror de P.qui seruũ,quem possidebã cuius nomine ꝯ eum agere volebam rei vẽdicatione,vel alia reali actione,ipse manumisit:vel locum,in quo ædificauerat vi,aut clam,vel quo nunciauerã nouum op⁹,vel cõpetebat mihi actio aquæ pluuiæ arcendæ,alienauit: quæ res sunt ad eum reuersuræ: vnde quia pp talẽ alienationem interest mea in xx.ideo illud interesse peto:& ad hoc ꝓpono actionem in factũ ex edicto de ali-
4 en.iud.mut.cau.fac.ff.eo.l.quia.§.j.2. & 3.& l.itẽ.§.fin. ¶†Actor ergo sic ponet POSITIO actoris.Pono,ꝙ volebã contra te intẽtare rei vendicationẽ,vel aliã realem actionẽ. Item ꝙ causa futuri iudicij euitandi rem,quã possidebas,alienasti T.ff.eo.l.j.& l.ex hoc.§.ait.& l.non solùm.§.j.& §.ad iura.Item ꝙ alienasti propter hoc,vt ipsum T.mihi supponeres aduersariũ,cùm res sit ad te reuersura,ff.eo.item.in fine. Item ꝙ alienasti: nec adhuc reuocasti, ff.eo.ex hoc.§.si quis ali.Item quòd mea interest in xx.te non ali-
5 enasse.ff.eo.non solùm.§.hæc actio. ¶†Reus verò sic:
POSITIO rei. Pono, ꝙ tu noĩe talis rei contra M. tantùm volebas instituere iudiciũ:sed hoc implicat negatiuã,extrà de cã poss. & propri.cùm ecclesia.Item ꝙ rẽ,cuius nomine volebas actionẽ instituere, nunquam possedi, nec dolo feci, quo minus possiderem.

ADDITIONES.

a TOTVM nigrũ incipiendo in prin.ibi,porrò.vsq; ad vers.vel ſm alios.ad literam fuit Roff.eo.tit.& est in opere Rich.inter edicta xij. Auctor hìc in prin. quo ad instrumẽta,remittit ad titulum de ces.act.ad fi.& tu de materia recurre ibi ad primum §.
b LIB.¶qui bene continet illa tria,de quibus s̄.de ces.act.§.j.ver.illud quoque.

a rē.sed hæc est negatiua,extr.de confessis,statuimus a.Itē verè alienaui rem illam,vel quasi cōcessi ex toto, vel quasi vendidi.item ꝙ alienaui de necessitate redhibendo.vel soluendo,cui tenebar. item ꝙ si alienaui,illam rem recuperaui.item ꝙ sum paratus susci pere iudicium,ac si possiderem.ff.eod. quia.§.fi.¶Vel,secundum
b alios b,potest sic concipi libellus:LIB.Coram.&c.conqueror de P.cui cùm litem super tali vinea, vel super decem, quæ mihi dēt, mouere deliberassem,ipse hoc pcognoscens, dolo & fraude Titij potentioris patrocinium aduocans sibi,rē, vel debitum ipsum vendidit,siue cessit, seu eius patrociniū conduxit: quare peto ipsum per vestram sententiam in iactura causæ dānari.extrà eo. ex
6 parte.C.ne sic.pot.l.j.& ij.¶†Ideo dixi, mouere deliberassēm:qa si esset iam mota,locum haberet tit.de litigiosis,C.de litig.l.vl.& auth.litigiosa. item ideo, dolo & fraude: quia aliàs non haberet locū hæc pœna,ff.de alie.iud.mu.causa fact.l.non solùm.Sed prima positio melior est. nam dicta pœna non habet locum, quando quis alienat causa mutandi iudicij. quod dic , vt §.de cessione actionis, prope finem. Quando autem aliquis agit ex iure cesso, qualiter concipitur libellus,dixi s̄.de procur.§.sequitur.versi.sed quæritur.

ADDITIONES.

a Statuimus.¶lib.vj.
b Alios.¶Libellarios cognitos pquisiui,vt viderē, si qs errorē excusare posset,qui sequitur,s.debitorem vendidisse,vel cessisse.

a ¶De arbitris a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra arbitrium seu compromissum contemnentes,concipiendus.*
2 *Arbitratore iniquam sententiam ferente,an aucctoritate iudicis possit ab ea discedi.*
3 *Libellus qualiter sit pro aliqua arbitrorum sententia reuocanda concipiēdus.*

IN hoc titulo sic poteris concipere libellum:
1 ¶LIB.†Corā,&c.propono contra P.ꝙ cùm nuper inter me& eum super fundo,vel super quadam summa pecuniæ, vel [...] tali ecclesia quæstio suborta fuisset, demum in ta[...]pos[...]xtitit cōpromissum vtrinq;,qui de ipso negotio cognoscentes, taliter qualiter arbitrati fuerunt. qd quidē arbitriū pars altera obseruare contēnit: quare peto dictum P.ad dicti arbitrij,seu sententiæ obseruationem cōpelli per pœnam in compromisso appositam.& à partib9 stipulatā.Vel dicat: vnde peto pœnam ipsam mihi dari & solui: peto & expensas hac occasione factas,quas æstimo cētum:& ad hoc vestrum offi
b cium imploro.Vel,hoc peto ex vigore compromissi.Vel sic b ꝯcludat: Vnde peto ab eodem cētum libras quas mihi debet ex cā arbitrij,siue laudi inter nos per talem arbitrum promulgati:& qa non soluit prædictam pecuniæ quantitatem in termino in dicto laudo comprehēso,peto ipsum condemnari ad pœnam centum lib.& pro damnis & interesse & expensis in decē libras,ext. eo. di lecti.& c.2.in fi.& c.exposita.ff.eo.diem.§.stari. Arg.ergo ex stipulatione ad pœnam,non ex arbitrio, C.eo.l.ij.ff.eo.l.2 extr.eo.per
2 tuas ¶†Si autem arbitrator,vel amicabilis compositor, vel etiā
c arbiter,vt putà c iniquam tulerit sententiam,auctoritate superioris poterit ab ea discedi:& concipitur sic libellus:
3 ¶LIB.†Coram,&c.propono,ꝙ cùm nuper inter P.& me super hoc quæstio suborta fuisset, demum in tales,tanquā in arbitros vel arbitratores,seu amicabiles cōpositores,sub certa pœna extitit compromissum, qui in dicto negotio procedentes, iniquam protulerūt sententiam,seu arbitrium, siue laudum,in meum pręiudicium & grauamen: quare super hoc vestrum imploro officium,& peto per vestrā sententiam declarari,ad eius obseruationē me non teneri,& pœnæ stipulationem non valere pronunciari, extrà e.c.ij.& c.exposita.ff.pro soc.si societatem.2.§.arbitrorum. Quæ hìc desunt,vide s̄.de arbitris.

ADDITIONES.

a QVI tractauerūt ex practicis materiā rubricæ,vide s̄.tit.de arb. super rubrica:de materia hìc in fi.auctor illuc remittit.Quæstio sup regula,de dolo.lib.vi.tractat,an valeat ꝯpromissum factū in arbitratorem publicè excommunicatum:& an arbiter possit exigere salarium scripsi s̄.de salar.§.i.in fi.
b Vel sic.¶Secundum Bonaguid parte 2.in formis libellorum:& Aegi.c.cxxj.
c Vt putà,¶Quare hoc dicit,intelliges per no.ver.parte j.e.tit.§.j. post prin.ver.arbitrator.an fi.vj.& quæ ibi addidi.

¶Bald.de arbitris.

ARBITRAMENTO pt renūciari,& de nouo cōpromitti, C.de transa.l.si diuersa.¶Concordia tollit votū captādæ mortis,C.de transact.l.si fideicom.no.¶Qualiter formetur libellus, cùm agit ex laudo. Item quomodo formetur libellus, cùm petitur reductio ad arbitrium boni viri.G.¶Prælatus non potest compromittere super liquido,C.de transac.l.si diuersa.vide s̄.de arbitro,§.rector.vide s̄.eod.tit.in prima parte.

Particula II.

a ¶De iudiciis a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Iudiciorum species quot & quæ sint.*

AEC rubrica generalis est,multas in se comple-
1 ctens species.†Iudiciorum nanque alia sunt vni
b uersalia,alia generalia,alia specialia b, alia cōmunia,vt no.s̄.de ac.seu pe.§.sequitur.in prin.&ver. & no.ꝙ iudicium.& licet hic titulus in libris Decretaliū se ad hoc non extendat: vtile tamē est, vt hoc seriatim de singulis prosequamur, vltimò autem de actione ad exhibendum dicemus.De actionibus realibus & personalibus vide j̄.de cau.pos.& propri.§.notandum igitur.

ADDITIONES.

a PRACTICI auctores,vel alij non curarunt hāc rubricā.saluo ꝙ Rof. in prin.sui operis posuit rubricā, quid sit iudiciū.cùm enim practici de ordine iudiciorū tractēt p integra ipsorum opera, specialem hanc rubricā ponere non curauit.De quęstione venerea li.lxv.an consentientes in iudicem ante litē contestatam pœnitēat, vide multas quæstiones s̄.de comp.iud.adit.§.j.super vers.x.& de hoc no.eo.tit.c.j.De iudicio habito cum filiofa.vide diffusè s̄. de actore.B.super ver.item quòd est filius.
b Specialia.¶Rof.post prin.sui operis rub.xxj.& duabus seq.de actionib.vniuersali,speciali & generali tractauit.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium vniuersale quid sit.& nu. 11.*
2 *Libellus qualiter sit in petitione hæreditatis concipiendus.*
Libellus qualiter in petitione rei hæreditariæ sit formandus.
3 *Hæredem pro parte se volens dicere,qualem libellum formare debeat.*
4 *Positio actoris pro hæreditaria possessione agentis,quæ esse debeat.*
5 *Positio rei contra agentem pro hæreditaria possessione quæ debeat esse.*
6 *Possessoria hæreditatis petitio prætoria quæ sit, & quando locum habeat.*
7 *Petens hæreditariam possessionem ex testamento, qualiter formabit libelli verba.*
8 *Possessoriam hæreditatis petitionem proponens,qualem positionem formabit.*
9 *Prætoria hæreditatis petitio quæ sit,& quando locum habere dicatur.*
10 *Prætoria hæreditatis petitione agens,qualiter debeat ponere.*
11 *Iudicia vniuersalia sunt quatuor.*

1.§.Vniuersalia sunt, vt petitio hæreditatis, ff. de rei ven.l.j.ff.de pet.hær.sed & si.§ fi.ff.si pars hæ.per.l.j.in fi.quæ datur à iure ciuili ei, qui succedit, tanquā
a proximior,ex testamento, vel ab intestato: & ciuilis est a, ff.eod.
1 itē venijt.§.pridie.ff.de rei ven.l.j.¶†In qua sic ꝯcipitur libell9. LIB Coram,&c.cōqueror de P.qui possidet, seu tenet hæreditatē T.cui ex testō, vel ab intestato tāquā pximior successi:vn̄ ago
b contra eum, ꝙ ipsam hæreditatē seu bona T. mihi restituat b: & eum peto ad id sententialiter condemnari:peto ēt fructus perceptos,& qui percipi potuerunt:& ad hoc propono petit.hæred.ff.
c de pet.hær.l.2.& 3.In eodē enim libello c non pt petere ex testa
2 mento & ab intestato,C.de codicil.l.fi. ¶†Si verò vna res petit̄, sic libellus concipitur.LIB.Coram vobis,&c.cōqueror de P.qui possidet bona,quæ fuerūt quondā T.cui ab intestato successi,vl ex testamento:vnde ago ꝯ eum,ꝙ mihi talem rem cū fructib9restituat:& ad hoc propono petit.hære.Cùm enim generaliter petā,in rebus à te postea possessis debes cōdemnari,ff.eo.si hæreditatē petam.& l.si quo, Sed cùm agam ad vnam rem tantū, nō ꝯ ꝙ possim dicere,ago contra talem,qui possidet talem hæreditatem:vel res,quæ fuerunt T.nam reus posset negare se possidere: vnde quidam sic libellum concipiunt.LIB.Coram.&c.ꝯqueror de P. qui possidet,seu tenet talem rem, quæ est in hæreditate T. cui ab intestato successi,vel ex testamento.vnde ago cōtra eum,
3 quòd mihi restituat:& ad hoc propono petit.hæred.¶†Si verò dicas te hæredem pro parte,sic dices:

LIB.

ADDITIONES.

a Et ciuilis.est.¶Et dr directa:& de hac plenè Rof.vbi de ciuilibus, rubrica de directa hære.pet.& est ibi 8.in ordine:ponit etiam 13. quæ requiruntur in ista;quæ ex positionibus collige:vbi de prætoriis tractat,j̄.dicam.
b Restituat.¶Hic posuit Roff.quod auctor transtulit s̄.de lib.concep.§.fi.ver.hìc autem notandum.
c Libello.¶Apertiùs dixisset:tamen dixit Rof. quòd breuitatis cā comprehenderet vtrumque:& tunc bene sequitur,illud enim.

LIB. Coram, &c. peto bona, quæ olim patris mei fuerunt pro dimidia: quia dico illa ad me pertinere pro dimidia ex testamento, vel ab intestato: & hoc, quando sum certus de certa parte. Si verò incertus, tunc incertæ partis datur petitio, quod intelligas ratione exitus: quia potest pars petita minui, vel augeri, ff. de rei ven. l. si pater. ff. si pars hæ. pet. antiquę. & non ratione petitionis: quia certam partem debet petere: putà quartam, vel quintam, ff. eodem. l. j. Item concipe libellum, vt ĵ. de succes. ab intesta. ¶ Actor ergo sic ponit.

4 POSITIO actoris. † Pono, ꝙ T. mortuus est, ff. de vul. & pup. substit. l. ij. hoc enim debet scire, C. de cap. & postli. reuer. nec non. C. qui admit. ad bon. pos. quamdiu. Itemꝙ fecit testamentum. Item quòd in eo me hæredem instituit: vel quòd decessit ab intestato. Debeo autem eligere, an petam ex testamento, vel ab intestato, ff. eod. l. j. ij. & 3. C. de codicil. l. fi. Item quòd sum sibi gradu proximior. Inst. de hær. quæ ab intes. defer. & de leg. ag. succes. C. de iur. & fac. ign. l. j. Si hoc neget: pone specialiter de parentela, extrà de test. licet ex quadam. & de consan. & affin. tua. Item quòd illud testamentum fuit legitimum. Item quòd sum talis, qui possum institui, C. de hær. inst. l. j. ff. qui test. fac. pos. si ab ĩtestato. Item quòd T. potuit condere testamentum, C. qui tes. fac. pos. si frater. & l. furiosum. 2. qu. 6. §. diffinitiua. Item quòd illam hæreditatem adiui, ff. de acqui. hæ. aditio. Item ꝙ possides illam hæreditatem, vel totam, vel partem, vel aliquam rem, vel ius: & te hæredem contendis, ff. e. regulariter. & l. licet. ff. si pars hær. pet. l. j. §. j. ¶ Reus verò sic ponet:

5 POSITIO rei. † Pono, ꝙ ille T. viuit. item si mortuꝰ est, dicat: Pono, ꝙ fecit testamentum, & instituit me hæredem. item ꝙ T. fuit minor 14. annis tẽpore mortis, vt in præ. §. diffinitiua. item ꝙ interfuerũt tãtùm quinq; testes in codicillis, vbi hæreditas neq; dari, neq; adimi potest, C. de codicil. hæreditatem. Inst. eo. §. fi. Itẽ ꝙ fuit homo intestabilis, ĵ. de edit. instru. §. cõpendiosè. sed hoc est iuris. item ꝙ tu institutus non es capax, ff. qui tes. fac. pos. is, cui. §. cum lege. item ꝙ G. fuit T. proximior, quàm tu, ext. de pœ. c. 2. Itẽ ꝙ ille G. adiit hæreditatem. item ꝙ nihil de illis bonis possideo,
a sed hæc est negatiua. item ꝙ id, qđ possideo, emi [a]; item ꝙ alio titulo potes petere, ff. e. ẽt. §. & si quis. & §. idẽ erit. item quòd tenuisti & possedisti fundũ, quem à me petis: & si actor hunc cõfiteatur, se à prosecutione petitionis hæreditatis excludit, ar. ff. de pe. hær. si qs hæreditatẽ. & l. nõ tantũ. §. quod ꝓ emptore. & l. si à dño. §. si pos-
6 sessor hæreditatis. cir. fi. ¶ † Est & alia hæreditatis petitio possesso-
b ria [b]: quæ est prætoria, & locũ habet, cùm de iure prætorio ad successionem quis vocatur, vt emãcipatus, quẽ ius ciuile nõ cognouit. vt Inst. de hær. quæ ab intest. defer. §. emãcipatus. & de exhæ. lib. §. emãcipati. qui si admissus fuerit, quia sibi data est bonorum possessio, poterit petere bona, quæ fuerũt defuncti, nõ per directam hæreditatis petitionem, sed per prætoriam, s. per possessoriam hæreditatis petitionem, quæ tantundem operatur, ff. de poss. hær. pet. l. j. & 2. ¶ Sic ergo in ea libellus concipitur.

LIB. Corã vobis, &c. cõqueror de P. qui iniustè detinet hæreditatẽ quondam T. cuius hæreditatis possessio Vnde liberi, mihi data est à prætore, cùm sim eius filius, licet emãcipatꝰ: vel Vnde agna-
7 ti, vel Vnde cognati: & hoc quãdo ab intestato. ¶ † Si verò ex testamẽto, dicas, cuius bonorũ possessio ꝯ tabulas, vel querela inofficiosi testamenti data est mihi: qua hæreditatẽ mihi peto restitui: & ad hoc ꝓpono possessoriã hæreditatis petitionem, & super hoc peto mihi iustitiã exhiberi. Sed si in testamento qs est institutus, vocatur de iure ciuili, sicut quis extraneus. Vnde, secundum quosdã, debet in libello dici, ab ĩtestato mihi delatã. Verũ hodie non est necesse, ꝙ quis petat bonorũ possessionẽ, nisi in casib. q.
c no. ĵ. de testa. §. sequitur. ver. in summa [c]. sed tãtùm agnoscat: quia
d hodie æqualiter succedunt emancipati & sui [d], vt C. de leg. hær. defuncto. & aut. cessante. ¶ Vnde sic formabis & meliùs: LIB. Corã, &c. cõqueror de P. qui iniustè detinet hæreditatẽ T. cuius bo.
e pos. vnde liberi, vel vnde cognati, vel vñ agnati agnoui [e]: & hoc, quando ab intestato. Si autem ex testamento: dic, vt suprà: vnde illam hæreditatem mihi peto restitui: & ad hoc propono posses-
8 soriam hæreditatis petitionem. ¶ † Actor ergo sic ponet:

POSITIO actoris. Pono, ꝙ ego fui filius talis testatoris, vel agnatus. item ꝙ fui emancipatus ab illo, Instit. de bon. pos. in princ. itẽ quòd ipse in testamento præteriit me, vel exhæredauit: & illud testamẽtum ego P. contra tabulas, vel per inofficiosi querelam expugnaui, ff. de inoffi. testa. qui de inofficioso. Item quòd bon. pos. vnde liberi, vel vnde cognati, fuit mihi concessa. ff. de leg. tut. tutor. C. de leg. hære. l. de emancipatis. ĵ. de testa. §. sequitur. ¶ Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ nõ es filius, vel agnatus. sed hæc est negatiua. item ꝙ fuisti iustè exhæredatus: sed hoc est iuris. Item quòd illud testamentum nondum est ruptum. Itẽ ꝙ adhuc es in potesta-
9 te, sicut fuisti. vnde nõ ꝓponet possessoriam, sed directã. ¶ † Est etiam & alia hæreditatis petitio prætoria, quæ fideicommissaria nuncupatur: quę tũc locum habet, si quis Titium in testamento hæredem instituit, rogans eum per fideicommissum, vt tibi hæreditatem restituat, quod ipse facit: sed hæreditas illa ab aliquo possidetur. Cõtra quemlibet enim possessorem tibi datur hæc actio, præterquam contra hæredem, qui iam tibi restituit, ff. de fideicõ. hære. pe. l. j. & fi. & sic concipi libellum.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui iniustè detinet hæreditatẽ talem, quæ fuit Sempronij, quæ hæreditas ad me pertinet: & mihi restituta est auctoritate senatusc. Treb. ab hærede in testamento Sempronij instituto: vnde illam hæreditatem mihi peto restitui, & ad hoc propono fideicommissariam hęreditatis petitionẽ. hęc forma probatur ff. ad Trebel. l. j. Si autem vis petere fructus, dices: & peto fructus perceptos & percipiendos: & hoc, cùm tota hęre
f ditas petitur. Si verò pars, dicet: peto hæreditatem quõdam Sem
10 pronij [f]: aliis seruatis, q̃ in libello dicũt. ¶ † Actor ergo sic ponet: POSI

ADDITIONES.

a Emi. ¶ Hîc nimis succinctè transiuit auctor, in quo tñ satis instat Rof. quærens, quare petitio hæreditatis non detur ꝯ titulo possidentẽ, ꝯ quem tñ datur rei vendicatio: & de hoc no. C. de pe. hæ. l. hæreditatis. & C. in quib. cau. ces. lon. temp. prescri. l. hæreditatẽ. pleniùs per Cyn. de pet. hæred. l. cogi. in 4. quæstione. ADDE, vt plenè per Pau. de Cas. consi. 6. & 96. per Ang. in consi. 229. ADDITIO. Adde tu Phil. Cor. cons. 268. inci. in causa. col. 4. ver. & ideo. in 4. vol. Et an hæredi, q semel possedit bona post mortẽ defuncti, & postea desiit possidere, cõpetat petitio hæreditatis ꝯ possessorem, vide Bal. consil. xij. incip. quidam do. Mat. in j. vol. & Phi. Corn. cons. 254. incip. principalis difficultas. col. fi. ver. & petitio hæreditatis. in 4. vol. Hen. Ferran.

b Possessoria. ¶ De hac & seq. Rof. plenè, vbi de prætoriis, rubrica de petit. hær. possessoria: & rub. seq. vbi de fideicommissaria: & Ioan. de Blan. de his tribus sui operis chart. pe.

c Ver. in summa. ¶ Vltimus ver. est.

d Et sui. ¶ Dic, vt alij: & placet Azo. ꝙ licet sublata sit inæqualitas in successione, nõ tamen in modo: & de hoc Rof. vbi ŝ. in prin. Quatuor autem. quę in ista sunt necessaria, exprimit Roff. colliges ex positionibus.

e Agnoui. ¶ Ioa. de Bla. vbi ŝ. format libellum in posses. vnde vir & vxor, ff. vnde vir & vxor. l. vnica.

f Sempronij. ¶ Hunc patentem errorẽ vide ẽt in Roffr. inuenit tñ in vno correctũ. peto partem talem hæreditatis, &c. & facit quatus libellus ŝ. eod. Quinq; aũt, q̃ hîc requiruntur, ex positionibus colligas. Roff. aũt, vbi suprà in fi. ꝯ libellũ opponit duo. Primũm in eo, qđ dicit hæreditatẽ restitutã per Trebellianum: cũ fortè restituta & adita fuerit spontè. Vnde ñ fuit necesse per Trebellianũ cõpelli adire, vel restituere. Instit. de fideic. hæred. §. si verò. sed in eo, qđ dicit hæreditatem restitutam, & petit illã ab alio possessam ergo non fuit restituta: cũ per traditionẽ acquirant dominia, C. de pactis, traditionibus. Ad primum rñdet, quatuor esse remedia Trebelliani: ꝙ cogatur hæres adire: ꝙ restituat sponte, vel coactꝰ: ꝙ directæ actiones sint hęredis, trãseant vtiles in fideicõmissariũ. Quartum, ꝙ sponte adiens & restituens detrahit quartã: patet ergo sine cõpulsione Trebelliano locũ esse. Ad ſm rñdet, ꝙ in adeunda hæreditate sufficit voluntas: nec est necessaria possessio, vel traditio. ff. de acqu. hær. toties. Quod autem est in instituto, idem & in substituto, vt restõne verbali recepta, statim sit dominus: & sic procedit petitio. Huic conuenit, quod dixit Io. de Blad. vbi de actione ex testamento, qui in prędicto libello ibi, mihi peto restitui. addebat re, vel verbo. & vbi de fructibus perceptis loquitur, addebat à tempore moræ. Addebat etiam, ꝙ cùm ipse hæres talem rẽ hæreditariã, q̃ æstimat decem lib. Tur. perire permiserit ꝑ suam culpam latam, vel dolũ: petebat illas decẽ sibi solui: & hoc prosequendo dicebat, quod dr̃ de testamento factum: nõ vis ponere, cùm de restõne possit qs grauari, & in codicillis, ff. ad Treb. l. recusare. §. meminisse. Additũ de lata culpa, ꝓcedit ẽt in negligẽdo: quo casu non tenetur de leui, de qua tñ teneretur facieñda, ff. ad Trebel. mulier. §. sed & emi. & de leg. j. si seruus legatus. §. cum quo. Quod dixit Re, vel verbo. intellige, si possideat: verbo, si nõ possideat, ff. ad Treb. l. restituit. Id qđ de fructibus dr̃, à tempore moræ ꝓcedit, quia restitui debent, vel in quartã ꝯputari: pceptos verò negligentia non petentis lucratur hæres, vt in præ. l. mulier. §. si hæres. Itẽ in eo, qđ dr̃ in libello, ꝙ hæres detinebat, sonat, ꝙ adiuerat: tñ Ioan. hoc exprimebat in libello: q. a si non adiuisset, ñ ageretur ꝯ ipsũm actione ex testamento, sed per senatuscon. Trebelli. agetur officio iudicis contra eum, vt adiret, & restitueret, ff. ad Trebell. l. ille à quo. §. tempestiuum. Aliqui dicunt coactionẽ fieri iudicis officio, restitutionem ex testamento. ADDE, vt per nou. in l. j. ff. ad Trebel. & Pau. de Castr. consi. ix.

POSITIO actoris. Pono, ꝙ talis in testamento suo, vel codicillo talem hæredem instituit. Item ꝙ eum rogauit, quòd mihi hæreditatẽ suam restitueret. Itẽ quòd in illo testo septẽ testes interfuerũt, Instit. de testa. circa princ. Si neget, prosequere. & dic: pono, ꝙ interfuit P. & R. & Seius, & M. & sic vnam positionem ꝓ quolibet Itẽ ꝙ talis fuit, qui potuit facere testamẽtũ, ſ. de ædil edic. instru. mẽto. §. cõpendiosè. in prin. sed hæc est iuris. Itẽ ꝙ fuit maior 14. annis, ij. qu. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. Item ꝙ sum talis persona, quæ possum ex testamento capere, vt in præ. §. compendiosè. sed hęc est iuris. Itẽ quòd vnus hæres institutus & rogatus restituere mihi hæreditatem, eam mihi restituit. ¶Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ is, q fecit testamentum, fuit minor 14. annis, C. quando prouoc. nõ est nec. l. ij. & 3. & præ. §. diffinitiua. Itẽ ꝙ quatuor testes tantùm interfuerũt, vt C. de testa. hac cõsultissima. Item quòd septem testes, qui interfuerũt, non fuerunt rogati, C. de testa. auth. rogati. Itẽ ꝙ non interfuerunt vno cõtextu tẽporis, C. de testa. hac cõsultima. Item quòd pater tuus commisit crimen læsæ maiestatis, C. ad l. Iul. ma. quisquis. quę est 6. q. j. Item quòd es hæreticus, C. de hæret. omnes. & l. ij. ext. e. excommunicamus. §. credentes. Item quòd es filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus: vnde non potuit tibi relinqui, C. de nat. libe. l. j. Potes etiam ponere de casibus, quibus aliquis sit indignus: q notantur in Summa Azon. C. de his, qb. vt indig. & ſ. de edit. instrum. §. cõpendiosè, ver. ij. Item quòd institutus non adiuit hæreditatẽ spõ-
1 te, vel coactus: & si adiuit, nõ restituit tibi re, vel verbis. ¶†Item vniuersale iudicium est, si dico: peto talem ecclesiam, vel talẽ locum, cum omnibus suis iuribus & pertinentiis mihi adiudicari & talis libellus admittitur, extrà de resti. spol. cùm ad sedem. & de fi. instru. inter dilectos. de excep. cùm venerabilis. in prin. & de re iud. abbate. lib. vj. & vide infrà de relig. do. versi. illud. Et breuiter, sunt quatuor vniuersalia iudicia. vt ſ. de actio. seu pet. §. sequitur,
a ver. sed & si quis act.[a]

ADDITIO.

a Ver. sed & si quis act. ¶ad fi. de quatuor vniuersalibus actionibus ibi in ver. & nota.

SVMMARIVM.

¶Iudicium generale quid sit.

1 *Instrumentum obligationis, seu societatis, qualiter sit conficiendum.*
2 *Duobus pariter murum ædificantibus qualiter sit instrumentum conficiendum.*
3 *Libellus in actione pro socio, qualiter sit concipiendus.*
4 *Libellus qualis esse debeat, vbi societate omnium bonorum contracta, dispersa vel expensa sunt aliqua bonorum.*
5 *Contracta societate omnium bonorum, si propter socium societati damnum euenerit, qualiter libellandum erit. & nu. 6.*
7 *Societatem contrahens certam personam eligere dicitur.*
8 *Socius bursam habens societatis, si emat aliquid, etiam societati necessarium, an de prætio contra socios aget: vel si plus expendit, quàm habuit, an à sociis repetet.*
9 *Socius recedens an possit partem rerum communium repetere, vel alteri sociorum dare.*
10 *Actio pro socio directa qualiter competere dicatur.*
11 *Vtilis actio pro socio inter quos locum habere dicatur.*
12 *Vtilis actio pro socio dicitur esse bonæ fidei: & in ea veniunt illa, de quibus nec actum, nec cogitatum est.*
13 *Quasi societas inter quos esse dicatur.*
14 *Actio pro socio non potest durante societate competere.*
15 *Actio negotiorum gestorum directa qualiter oriatur, & qualiter in ea sit libellus concipiendus. & nu. 16. & nu. 22.*
17 *In omni actione negotiorum gestorum qualiter sit procedendum.*
18 *Negotium alienum qualiter fiat non alienum.*
19 *Ratihabitione negotium alienum desinit esse alienum.*
20 *Ratum habere non potest quis, quod suo nomine gestum non est.*
21 *Actio negotiorum gestorum locum habet, vbi quis negotia, quæ alij gerere debebant, ipsemet gerit.*
23 *Vtilis actio negotiorum gestorum quo casu contra gestorem adulto competat.*
24 *Tutelæ actio non datur pupillo.*
25 *Actio negotiorum gestorũ, sicut competit domino negotiorum sic gerenti competit contraria.*
26 *Expensas faciens in negotiorum gestione, quam actionem habere dicatur, & qualiter ponere debeat. & nu. 27.*
28 *Libellus qualiter sit cõcipiendus pro impensis in actione negotiorum gestorum factis. si causa pietatis facta præsumantur.*
29 *Actio tutelæ ciuilis dicitur, & qualiter in ea sit libellus concipiendus.*
30 *Libellus qualiter sit contra fingentem se tutorem concipiendus.*
31 *Libellus contra petentem rationem administrationis per actionem tutelæ, quę ciuilis est, & quæ contra tutores malè administrantes prodita est.*
32 *Tutore malè tutelam administrante, qualiter sit contra eum pronunciandum.*
33 *Actio tutelæ mutipliciter consideratur.*
34 *Tutor quomodo possit contra pupillum durante tutela agere.*
35 *Putans se tutorem, cùm non sit, si expendit aliquid in administratione, an, & qualiter possit repetere. & nu. 36.*
37 *Actione negotiorum gestorum petitum, an possit alia actione peti.*
38 *Actio de rationibus distrahendis contra quos prodi dicatur.*
39 *De stipulatione rem pupilli saluam fore præstanda, qualiter sit libellus concipiendus.*
40 *Curator ad instantiam creditorum per officium iudicis dandus est bonis illius, qui cedit bonis, &c.*
41 *Hæres qua de causa debeat cogi adire hæreditatem defuncti.*
42 *Pupillo non habenti tutores testamentarios, qualiter sit succurrendum.*
43 *Tutorẽ si quis dolo se asserat, cùm sciat contrarium, & contrahens, de hoc cum pupillo, hoc comperto, venit rescindendus contractus.*

2. §. Generalia iudicia sunt, vt actio pro socio, negotiorum gestorum, & tutelæ: in quibus singulis hîc libellos formabimus. Item petitio subiectionis genera-
1 lis est, vt ſ. de sententia, §. qualiter. ver. item debet esse. ¶†Primò igitur instrumentum obligationis, seu societatis, sic conficietur.
a FORMA[a]. Titius ex parte vna, & P. ex altera in mercationibus & negotiationibus quibuscunque tam pannorum, ꝙ̃ aliarum quarumlibet rerum, in quibus & de quibus negotiandum & mercandum concorditer decreuerunt, societatem hinc ad triennium ad inuicem contraxerũt: in qua quidem societate dictus T. pro suo capitali contulit & posuit centum marchas argenti, prout dictus P. contentus & confessus extitit. Ideo renuncians exceptioni nõ positæ, collatæ & consignatæ præmissæ quantitatis ab ipso T. in societate præfata: dictus verò P. pro suo capitali posuit & contulit centum libras Turoñ. in eadem societate, prout dictus T. confessus extitit: & contentus, renuncians per omnia, vt de P. superiùs est præmissum: quapropter ipsi T. & P. promiserunt adinuicẽ per se eorumq; hæredes, s. vnus alteri vicissim solennibus stipulationibus hincinde interuenientibus, fideliter & studiosè negotiari atq; mercari, & promouere societatẽ: & in ea lucrum & profectum solicitè procurare, res & bona ipsius societatis diligenter custodire & seruare, & quicquid ex ipsa societate, vel eius occasione quocunque modo ad alterum eorum peruenerit, in eadem societate integrè consignare & seruare, debita non contrahere, vel credentias facere, absq; amborum vnanimi concordia & consensu. Item rationes societatis ostendere, & videre facere, & quã docũque, & quotiescunque vnus eorum alterum duxerit super hoc requirendum. Insuper commoda & profectus & lucra, si superfuerint: & etiam (quod absit) damna, si contigerint, communicare adinuicem, & participare, & fideliter adinuicem diuidere in fine termini præstituti: vel antè, si concordes fuerint, deducto & detracto ab vnoquoque ipsorum capitali suo: ita quòd ex eis ad vnumquemque eorum tantum spectet & perueniat, quantũ pro rata capitali sui vnũquenq; continget. Quæ omnia & singula suprà scripta promiserunt vicissim, &c. prout in instrumentis mutuę & vicissitudinariæ promissionis habetur. Hæc forma probatur Instit. de societate, ff. & C. pro socio, per totũ, extrà de spõ.
b c. ij. de do. inter vir. & vx. c. pe. 27. q. 2. cùm societas[b]. Instrumentum autem diuisionis vide ĩ. §. sequitur. versi. porrò. Si autem aliquis dat alicui pecuniã, vt cum ea negotietur, & certam partem lucri sibi det, conficiat instrumẽtum, vt ĩ. de fideiu. §. j. ver. si autẽ.
2 ¶† Quòd si duo cõmuniter murũ ædificent, sic instrumentum ꝯficietur: FORMA. Nos A. & B. adinuicem confitemur, & verum est, murũ, qui ædificatus est in tali loco, esse communẽ, & in communi terreno de communibus cæmentis & communi dispẽdio esse constructum: confitens adinuicem vnus pro altero possidere: atq; vicissim vnus alteri concedens ex parte sui ad vtilitatẽ suã vel necessitatem absque deformi & calumniosa muri destructione ædificare, quæ omnia suprà scripta promittimus pro nobis nostrisque hæredibus adinuicem attendere, obseruare, & non contrauenire sub stipulata pœna centum librarum: qua soluta ratus maneat contractus, & agetur ad pœnam, si promissa fuerit.

ADDITIONES.

a FORMA. ¶Rolan. parte 6. ver. 4.
b Cùm societas. ¶Est sciendũ, Pil. sua qu. cij. disputasse & tenuisse, ꝙ si duo sunt socij argentarij, quorum vnus partẽ suã cõi debitori remisit, sed alter totum exegit, remittens, dissoluta societate, n poterit partem illius exacti à socio exigere. si socius suo proprio nomine illam petiit & exegit, per l. si vnus. ff. ꝓ socio: quia in volumine habetur, non plus insto. Et not. quòd de sociis argentariis loquitur: in socio omnium bonorum non procederet solutio, ff. pro socio, lege prima & tertia.

a fuerit[a]. Et nota, quòd socius nequit socium prohibere, ne faciat id, ad quod murus factus est, vt ff. de ser. vrban. præ. quidam Iber⁹. & l. fistulam. §. fi. C. de ædif. priua. si, vt proponis. ff. de dam. infecto, si ædibus. & l. si reædificando. ff. communi diuid. si quis putans.
3 §. si commune. Instit. de rer. diui. §. religiosum. ¶†Concepta igit obligatione decens est super ea libellos formari: vnde in actione pro socio, quæ ciuilis est, sic libellus concipitur.

LIBEL. Corã, &c. ɔqueror de P. quondam socio meo, cum quo habui, vel ɔxi societatẽ omnium bonorũ, ex qua societate tales res ad eum peruenerũt: vnde ago contra eum, vt illas mihi debeat pro parte communicare: & ad hoc propono actionem pro so
4 cio, ff. communi diui. l. j ff. pro soc. si quis societatem. ¶†Si verò sit contracta societas omnium bonorum, vel rei singularis: & aliqua percepit socius, vel aliqua expendisti: tunc non ages, vt res ñ communis communicetur, sed vt debeat præstare partem perceptorum, vel refundere partem expensarum, quas solus fecisti: & sic libellus concipitur.

LIBEL. Corã, &c. ɔqueror de P socio omnium bonorum, vel rei talis, ex qua societate tot fruct⁹ percepit, vel tãtam pecuniam, vel tot expensas feci. vnde ago ɔ eum, vt partem illorum, vel illi⁹ pecuniæ mihi præstet: & ad hoc, &c. ff. communi di. l. j. ff. eo. l. fi. & l. si actum. & l. cùm duobus. §. si quis ex sociis. Vel dic, peto dimidiam, si sunt duo socij. Eodem modo concipietur durante societa-
b te, si agis, vt conferat, quod non contulit[b]. ¶†Porrò si damnum
5 societati contigerit propter socium, sic libelus concipietur:

LIBEL. Coram, &c. cõqueror de P. quõdam socio meo, cũ quo societatem cõtraxi, in qua tale damnum per eum illatum est, vel etiam mihi: vnde ago cõtra eum, vt damnum datum emendet: & ad hoc, &c. ff. e. l. cùm duobus. §. damna. & §. si quis ex sociis. ¶Actor ergo sic ponet:

6 POSITIO Actoris. †Pono, ꝙ ɔxi tecum societatem, 27. q. 2. cùm societas. Item ꝙ consensisti, Insti. de ob. quæ ex quasi contract. ff. de act. & ob. consensu. Item quòd potes obligari, vt dicam in actione ex empto, ĩ. de emp. & ven. §. priùs. Item quòd gratia cõmodioris vsus & vberioris quæstus contraximus, ĩ. ver. hîc etiã not. Item quòd super re honesta, ff. e. nec prætermittendum. extra de pact. ca. fi. 14. q. 6. si res. Item quòd illa societas nunc est dissoluta, vel renunciatione, vel aliàs, extrà de spon. ca. 2. Ea enim durante non agitur pro socio, ĩ. ver. item scias. ¶Reus verò sic:

POSITIo rei. Pono, ꝙ cõtraxisti societatem cum T. & me reprobasti. Item quòd requisitus nolui tecum ɔhere. Item quòd ñ de-
7 bebas tantum habere lucrum, Instit. eo. tit. ff. de leg. 3. l. fi. ¶† Circa hoc quæritur, an scholaris, qui recedit ad patriam, possit alium scholarem in domo, seu camera ponere loco sui? arg. quòd non: quia qui societatem contrahit, certam personam eligit, vt Inst. de societate, §. soluitur, & ad idem ff. de verb. ob. si quis arbitratu. extrà de of. de leg. c. fi. Item hæres socij non succedit in societate, vt ff. pro soc. actione. §. morte. & ff. de his, qui no. infa. furti: accipe. §. pe. non enim fit quis socius alicui inuito, vt ea. l. §. societas. Argu. contrà, Instit. loca. in fi. vbi in locum vnius cõductoris alter eius hæres succedit, & C. e. tit. nemo. vbi potest quis rem conductam alij æquè idoneo locare ad eundem vsum, & ar. ff. de vsufr. æquis-
c simum. §. fi. Sed prius dictum verius est[c], vt aliis inuitis, vel etiam vno non possit ponere, ff. eo. pro soc. qui admittitur. & l. nam socij. & l. quicquid. & l. ex contrario. & l. de illo. ff. communi diui. Sabinus. nisi aliud fuerit in cõtrahendo actum, arg. 8. q. 2. illud. & c.
8 seq. ¶†Quid si socius tenens bursam emit rem societati nessariam? Dic, quòd contra illum, & non contra socios agetur ad pretium. Quid si expẽdit vltra bursam? Dic, quòd non potest illud à sociis repetere, vt in prædict. l. ab actione. §. si communis pecunia.
9 ¶†Sed nũ quid socius recedens potest partem communium rerum repetere, vel saltem alteri sociorum dare? Resp. dare potest, vel petere finito vsu, ad quem emptæ fuerunt, vt in præ. §. si communis. priùs verò non potest: imò socij agere possent cõtra eum ad interesse. pro eo quòd intempestiuè renunciat societati, vt ff. eo. sed & si socius. in fi. & l. si conuenerit. in fi. j. respon. Finita verò societate agere poterit communi diuidundo, ff. communi diui. in summa. sed antea locum habet actio pro socio vtilis, vel di-
10 recta, ff. e. nam cum contractu. secundum Vber. de Bob. ¶†Hoc
d etiam no.[d] quòd ad hoc, vt actio pro socio directa competat, requiritur, vt societas contrahatur ad vsum cõmodiorem & quæstum vberiorem. nam in ea industria vnius socij multum confert quia propter eum fit commodior vsus alterius, & quæstus vberior: & sæpe habetur ratio lucri & damni. hæc probantur ff. eod. si
11 verò fuerit. §. ita. & §. fin. in fin. & l. Mutius. ¶†Vtilis etiam actio pro socio quandoque locum habet inter scholares, & inter aliquos in eodem cœnaculo simul inhabitantes, qui ñ contrahunt societatem ad commodiorem vsum & vberiorem quæstum: est tamen societas inter eos. & ideo vtilis locum habet, ff. de his, qui
12 deie. vel eff. l. perceptione. ¶†Per quam legem Azo determinauit quæstionem, quæ quandoque inter scholares contingit, quãdo scilicet vnus fortè communicare non vult, quod debet, vel facere duodenam: imò etiam plus dicit, quòd si vn⁹ scholaris in eadem domo, vel camera turbat alium, vt studere non possit, quia fortè repetit alij, vel etiam sibi, & sic alta voce, prout quidam faciunt, quòd alius studere non potest, cõpelli potest per vtilem actionem desistere. Cùm enim hęc actio bonæ fidei sit, in ea veniunt illa, de quibus nec actum, nec cogitatum est, extrà de cau. poss. & propriẽ. cùm ecclesia. ff. de iud. solemus. Alij tamen dicunt, quòd hoc casu locum habet actio ex conducto contra dominum, vt ipse ex locato agat contra illum impedientem, quòd ab illo impedimento cesset, argu. ff. loc. cùm in plures. §. messem. ff. ad l. Rho. de iac. l. 2. Præmissa autem locum habent in societate cõtractiua. ¶Quandoque tamen est societas incidens, vt in re communi, vt
13 ff. fami. ercis. hæredes. §. non tamen. †Dicit enim, aliquando contrahitur quasi societas inter cohabitantes, & inter scholares, vt dixi: & inter virum & vxorem, vt C. de cri. expil. hære. aduersus. 27. q. 2. cùm societas. extrà de sponsa. c. ij. inter dominum & colonũ. ff. loca. si merces. §. vis. & inter vicinos, 23. q. 3. fortitudo, & c. seq.
14 & q. 4. ita planè. ¶†Item scias, quòd actio pro socio non competit societate durante. C. eo. tamdiu. ff. eo. cùm duobus. §. Pap. & §.
e item ex facto. & §. idẽ Pap. & in aliis §§. & l. actionẽ. §. nõnunquã[e]. ¶†Sequi

ADDITIONES.

a fuerit. ¶Quid si certa pactio pœnalis fuit inter hos socios apposita super forma muri leuandi: & alter ipsorum vendidit murum: quæritur, an emptor teneatur pacta seruare? Et videtur, quòd sic, cùm successor ad talia teneatur, ff. commu. præd. l. venditor. & ne sit melioris conditionis emptor, quàm venditor, cũ res transeat cum suo onere, ff. đ acq. pos. Pomponius. §. cum quis. & not. ff. de contrah. emp. l. in vendendo. & C. de dist. pig. l. si debitor. Ad contrarium constat ex pacto natam actionem præscriptis verbis, quę personalis est & sic non transit ad hæredem, C. de dona. l. æris alieni. ff. ad Treb. l. j. §. si hæres. & bene facit ff. de contrah. emp. l. fi. in fin. Fertur Vber. de Bo. tenuisse, emptorem pactum seruare debere, per l. ff. de precar. quæsitum. §. qu[illegible] Titio. bene facit ff. cõi diui. l. in hoc iudicio. §. pe. vide, quod no. ĩ. de emp. & vend. §. j. char. ij. ver. sed pone: P. Est alia q̃stio de illo, qui vicino suo de sua terra cõcessit tres pedes in latitudine, vt in illa murum cõmunem facere t: quæritur, an videatur ẽt solum cõmunicasse, vt vtriusq; sit cõmune pro indiuiso? arguit, ꝙ sic, per l. inter eos. ff. de acqu. rer. do. Et dici potest suum totum vsq; ad dimidiam partem ex suo latere, e. ti. l. peregrè. & ff. com. diui. l. arbor. & ad hoc adaptatur significatio verbi, ff. de verb. sig. Titius. §. j. in ɔrium, tunc quid dicitur commune, cùm voluntas interuenit, Instit. de rerum diuis. §. si duorum. & ff. de rei vend. frumentum. vel ratione vicinitatis prædiorum, vt in præal. l. arbor. Refert Vber. Azo. pronunciasse, solũ pro indiuiso cõmunem. De duobus habentibus prædia contigua, qui inuicem pactum pœnale fecerunt de non plantando arbores in confinibus, quorum alter suum prædium vẽdidit, an teneatur pactum seruare, qui emit? Ad negatiuam ĩducitur illud, quod in prima quæstiõe dictum est, & l. via. §. si fundus. & §. seq. ff. de ser. rust. præd. Fertur Guid. de Su. tenuisse, & contrarium iudicasse per pal. l. in hoc iudicio. & ff. de dam. infec. fluminum. §. adiicitur. & ff. pro socio, idemq;. ADDE aliam quæstionem Ang. in d. §. adiicitur. de duobus fratribus domum cõmunem diuidentib. cõi claustro remanente, & paciscentibus, quòd non liceat obturare nemini ipsorum lumen ipsius claustri: quòd si alter vendat, emptor teneatur ad seruandum pactum.

b Contulit. ¶In fine huius partis hæc declarabuntur.

c Verius est. ¶Secundum Roffr. in rub. pro socio, versic. item quid si plures.

d Nota. ¶Secundum Rof. cuius verba sequuntur vsque ad ver. sequitur. in tit. pro socio, in prin.

e §. nonnunquam. ¶§. iste allegatur in contrarium: & respondetur quòd speciale est in societate vectigalium. ratio ibi not. quia tenetur pro sequenti anno conducere is, qui præcedenti habuit fructus maximos, ff. de public. & vec. l. cotem. §. fin. sed hodie non retinentur inuiti, ff. de iur. fis. non intelligitur. §. penul. Roff. ergo concord. dicentibus, ibi de vectigalibus poni gratia exempli: dicit ergo, quòd socius contra socium, qui non contulit in societate, quod debet, si sit pecunia, factum, vel opera, agit pro socio, vt conferat, videlicet in omnibus §§. præ. per Gul. quod etiam ipse fatetur suprà in fine secundi libelli. Aliàs verum est, quod per actionem pro socio distrahitur societas, & per communi diui. venitur demum ad bona communia diuidenda, vt in præd. l. actione. in princ.

15 ¶†Sequitur[a] videre de actione negotiorum gestorum directa
a quę oritur, si te absente aliquis tua gerat sponte negotia sine tuo mandato: quæ prætoria est: in qua sic pone libellum.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui mea gessit negotia: & malè: quia dolum, vel culpam adhibuit. vnde quia per eius gestionem negotia mea deteriorata sunt in centum ideo illa c. ab ipso peto, in quibus eum peto sententialiter cõdemnari: & ad hoc propono actionem directam negot. gest. Sic concipies, se administrauit malè: si verò bene, sed habet fortè cẽtũ de bonis tuis, cõcipe sic:

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui me absente, vel præsente & ignorante, gerendo mea negotia percepit ex bonis meis cẽtum: vnde ago cõtra eum, vt illa centum mihi restituat: & ad hoc propono directam actionem neg. gest. prædicta probantur ff. eo. l. 1.
16 & ij. institu. de oblig. quæ ex quasi contractu nas. ¶†Actor ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono, quòd ego fui absens tali tempore. Item ꝙ abfui tunc tali ratione, extrà de testib. ex tenore. Item quòd eo tempore tu negotia mea administrasti. itẽ quòd fui præsens in ciuitate tali tempore, & tu me ignorante mea negotia administrasti. insti. de ob. quæ ex quasi cõtract. item quòd mea negotia, quę in mea præsentia, vel absentia administrasti, vt dictum est, spontè administrasti. ¶Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, quòd tali tempore, quo me dicis tua negotia administrasse, ego fui absens, C. de contr. emp. optimam. extrà de testi. ex tenore. item quòd quædam negotia, quæ gessi, ego te mandante gessi, & te præsente & consentiente. Hoc cõcesso succumbet actor: quia habet locum mandati, ff. mand. si remunerandi. §. scientes. & l. passus. & l. qui patitur. & l. ex mandato. §. fi. & ff.
b si men. fal. mo. dix. l. j. extrà de cõfir. vtili, c. fi.[b] in fi. item quòd negotia, quæ administraui, gessi suspicione necessitatis, quia credidi me tuum curatorem. Hoc cõcesso succumbit: quia tum locũ habet vtilis nego. gestorum, ff. eod. ait prætor. §. hanc actionem.
17 ¶†Ex prædictis ergo libellis & positionibus notare potest, qualiter debes facere in omni actione neg. gestorum, siue negotium sit tuum reipsa, siue ipso gestu, siue ratihabitione, siue cura & solli
18 citudine: quibus 4. modis dicitur tuum, negotium alienũ. ¶†Re ipsa dicitur negotium tuum: vt si iuro negotium tuum: vel cùm ipso gestu tibi quæritur: putà refeci insulam tuam, ff. eo. si pupilli. §. qui ergo. Qualiter in hoc fiant positiones, suprà patet. ipso gestu, id est, quando facio, quod facere necesse habebas: vt quia soluo tuo creditori. vnde ex hoc mihi datur actio cõtra te, vt in prę.
19 l. si pupilli. & l. soluendo. ¶†Ratihabitione, putà exegisti aliqua nomine meo, quod ratum habeo: vnde mihi datur actio neg. gestorum, in prædict. l. si pupilli. §. item quæritur. in qua sic concipe libellum.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui à Ioan. nomine meo exegit x, quam exactionem ratam habui: ideo cõtra eum ago, quòd illa x. mihi soluat, & ad hoc propono actio. neg. gest. hæc forma probatur ff. e. si pupilli. §. item quæritur. ¶Actor ergo sic ponet:
20 POSITIO Actoris. †¶Pono, quòd Ioan. mihi ex tali causa tenebatur in x. itẽ ꝙ tu à Ioan. exegisti illa x. item ꝙ illa nomine meo
c exegisti. aliàs enim nõ possem ratum habere, ff. de proc. si seruꝰ[c]. item illam exactionem ratam habui, vt in præd. l. si pupilli. §. item quæritur. ¶Reus verò sic ponet.

POSITIO rei. Pono, ꝙ eo tẽpore, quo dicis me exegisse, ego fui absens. item ꝙ eram in tali loco. item ꝙ illa decem, q̃ exegi, nomine meo exegi. item ꝙ illa x. quæ tu dicis me exegisse, exegit Titi-
21 us. ¶†Cura verò & solicitudine: puta cùm aliquis est tutor, vel curator alicuius, & ego negotia, quę debebam ipsi ex suo officio gerere, gero, vnde locum habet hęc actio, ff. eo. si pupilli. in prin, sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui mei cõtemplatione gessit negotia pupilli, vel adulti mei: vnde ex illa administratione, vel gestiõe percepit xx. vel fortè omisit quædam, quę facere debuit, dolo, vel culpa. ideo cõtra eum ago, petẽns ab eo illa xx. mihi solui, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari: ad quod propono act. neg. gestorum. hæc probantur in præ. l. si pupilli. Idem etiam esset, si non adiiceretur, mei contemplatione, ff. eod. ait prætor. §.
22 furiosi. ¶†Actor sic ponet:

POSITIO actoris. Pono, ꝙ talis est pupillus meus, vel adultus, cuius curam gero, vt in præ. l. si pupilli. Item ꝙ tu gessisti negotia ipsius pupilli, vel minoris, vt in præd. l. si pupilli. item quòd ideo illa gessisti, ne ego possem tutelæ, vel curę cõueniri, vt in ea l. ¶Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ is, quem dicis pupillum, habet 14. annos: hoc cõcesso desiit esse pupillus, Inst. quib. mo. tut. fi. in fi. & extrà de desp. impub. puberes. item ꝙ iam est annus, ꝙ cõpleuit xiiij. annum, 77. dist. in singulis & c. seq. 22. q. v. pueri. & c. se. Item hoc
23 anno gessi eius negotium: & idem dicat in minore. ¶†Verùm si quis suspicione necessitatis, vt quia credit, vel suspicatur se curatorem, cùm non sit, vel etiam sit is, qui curator minoris negotia gesserit, competit adulto contra gestorem vtilis actio neg. gestorum, ff. eod. ait prætor. §. & furiosi. & §. curatori. ¶Sic ergo libellum concipe.

LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui fuit curator meus datus in testamento & cõfirmatus, vel legitimus, vel datiuus, vel credens se meum curatorem, administrauit negotia mea: & malè: vnde ago contra eum, ꝙ mihi reddat rationem administrationis: quia dolo, vel culpa sua lata, vel leui commissa ab eo in administratione sum damnificatus in decem: vel quia ex ipsa administratione habet decem: ideo illa decem peto: & ad hoc vtilem act. neg. gest. ꝓpono. hæc forma probatur. C. de neg. gest. curatoris. Et potest sic agi, siue sit administratio finita, siue duret, ff. rem pu. sal. fo. nõ qua
d si. Secus in tutela[d], ff. de tut. & rat. distr. l. j. in fi. & l. sed non datur.
24 ¶†Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, ꝙ fuisti meus curator. item ꝙ hoc credidisti, C. arb. tu. quicquid. & in l. præd. item ꝙ tu meus curator administrasti, vel credens te meũ curatorem gessisti. item ꝙ gerendo, talia commisisti dolo, lata, vel leui culpa, vt in prædict. l. quicquid. item quòd ex illa gestione est penes te aliquid valens viginti, vt in præ. l. quicquid. Reus verò sic ponet:

POSITIO rei. pono, ꝙ T. tantùm fuit curator tuus. hoc cõcesso, sequitur, ꝙ non iste, ff. de iud. cùm prætor. extrà de præsum. nónne. item quòd plures fuimus curatores, & omnes sumus soluendo, & fuimus tempore depositi officij. hoc concesso, non potest iste nisi pro parte sua, cõueniri, C. si tutor non ges. l. j. & ij. ff. de tute. & rat. dist. l. j. §. tractemus. C. de admi. tut. l. ij. item ꝙ bene admi-
25 nistraui. ¶†Porrò sicut in præmissis casibus competit actio neg. gest. domino negotiorum, sic & gerenti cõpetit contraria nego. gestorum propter impensas factas. Inst. de ob. quæ ex quasi contract. §. ex qua causa. & ff. eod. l. ij. Sic ergo in ea libellus cõcipitur:

LIBEL. Coram, &c. cõqueror de P. cuius negotia eo absente, vel præsente & ignorante, administraui & spõte: in qua administratione viginti de bonis meis erogaui: vnde peto, vt illa viginti mihi soluat: peto etiam vsuras, quæ cõcurrerunt à tempore moræ: & ad hoc ipsum mihi sententialiter cõdemnari: ad quod propono contrariam actio. neg. gest. Hæc forma probatur ff. de neg. gest. l.
26 ij. instit. de ob. quæ ex quasi contract. in prin. ¶†Si verò nihil expendisti, sed es alij obligatus pro illa administratione, sic concipies libellum.

LIBEL. Coram, &c. vt s. vsq; ignorante. & post iunge, gessi. pro qua gestione sum T. obligatus in viginti: vnde peto, ꝙ me ab illa liberet obligatione: & ipsum ad hoc hoc teneri sententialiter decerni: & ad hoc ꝓpono, &c. Hæc forma probatur ff. man. si man-
27 dato meo. §. quoties. ¶†Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. pono, ꝙ gessi tua negotia & spõte te absente, vel te præsente & ignorante. item ꝙ pro illa gestione, seu administratione expendi in rebus illis, & de bonis meis. item ꝙ sum obligatus T. creditori in viginti pro illa administratione. vnde videntur ei abesse, ff. eo. si quis mandatori. §. fin. item expendi illa viginti, & à te petij illa: nec mihi soluere voluisti. Hæc positio fit, vt reus deprehendatur in mora: & sic veniant vsuræ, vt ff. de vsur. &
28 in cõtraria. & l. j. ff. mand. idemq;. ¶†Si autẽ sit talis persona, quę causa pietatis præsumeretur fecisse, dices sic: Pono, ꝙ has impensas redegi in codice rationum mearum, vel in quaternis meis: vel protestatus fui, ꝙ eas faciebam animo repetẽdi, ff. e. l. Nesennius. C. eod. alimenta. & l. j. ff. de relig. at si quis. Item ꝙ tibi maiori erat vtile, ꝙ talem domum tibi reficeret. Si verò sit minor, dicat: Pono, quòd pro necessario domum talẽ tibi fulsi. item ꝙ emi equũ pro viginti, & erat tibi vtilis, & adhuc habes eum. Reus verò sic:

POSI

ADDITIONES.

a Sequitur. ¶Commendabiliter abbreuiauit hoc auctor, quod ponit Roff. prolixè rub. lvj. cũ quatuor sequentibus, vbi ponit quinque rubricas de act. neg. gestorum directa, vtili & contraria: post quas ponit de cõtraria actione pro tutelæ. inserit etiam, quomodo petatur curator bonis dari, & quomodo contra magistratum agatur, qui non dedit tutorem, vel curatorem, vel dedit non idoneum, &c. quod plenè Roff. tractat rubrica de actione in factum contra magistratus, qui non dederunt, &c. Ioã. de Bla. super §. actionum. Institut. de act. tribus primis rubricis plenè prosequitur omnem actionem neg. ges. formans etiam libellos secundum varietatem gestorum.

b c. fin. ¶Intendit allegare de iudi. examinata, quæ tertia compil. & prima Inn. erat vltima in illo titulo.

c Si seruus. ¶De reg. iur. ratum. lib. vj.

d In tutelæ. ¶Quia tutelæ actio non datur pupillo, nisi illa finita, per illas leges.

POSITIO rei. pono, ꝙ gessisti mea negotia paterna affectione, C. eo.si patrono. Item quòd causa pietatis illud negotium gessisti, xlvii.dist.sicut hi.Item quòd amicitia intima,ff. eo.is qui. Item quòd domus,quam mihi refecisti,mihi erat onerosa ad reficiendum.hoc concesso,patet,quòd non fuit vtiliter cœptum,ff.eod. sed an vltro.§. 1.& 2.Item ꝙ licet vtiliter cœperis,tamen tua cul
a pa domus illa periit,ff.e.si negotio.& l.cũ à Lusitanis [a].§.fi.ff. sol. mat.si ab hostibus.Si verò sit pupillus,dicat:pono,ꝙ res,quã emisti,fuit inutilis.& mortua est.Si verò fuit vtilis,dicat:pono,ꝙ vtiliter comparasti:sed periit ante litis contesta.& sic tunc non fuit locupletior,quod requiritur,ff.eo.litis.Fiet autem ei cõpensatio ff.eo.ait prætor.§.pupillus.Item ꝙ me prohibente gessisti,ff.eo.si
b duobus [b].C.eo.l.fi.¶†Sequitur nunc videre de actione tutelæ,q̃
29 ciuilis est.Qualiter autem conficientur instrumenta tutelæ&curæ,vide suprà de tutore,& in tit.de cura. Cæterùm si aliquis credens se tutorem,cùm non sit,vel sciens se esse,sed se non esse fingit,gerat alicuius negotium,ab eo conueniri potest actione pro tutelæ prætoria,vt ff.de eo,qui pro tut.neg.gess.l.j.§.j.& 2.Sic ergo concipietur libellus.

LIB.Corã,&c.conqueror de P.qui,tanquã tutor, mea gessit negotia,cùm non esset:ex qua gestione sunt centum apud eum:vel ex illa gestione me damnificauit in centum:vnde peto illa centũ
30 & ad hoc propono actionem pro tutelæ,ff.eod.l.j.¶†Actor ergo sic ponat:

POSITIO Actoris. Pono, ꝙ tu credidisti quandoq; te meum tutorem fuisse,ff.eo.l.j.§.proinde.& §.si seru[9].Item ꝙ sciebas te meum tutorem nõ esse,sed tamen te esse fingebas.Item quòd gessisti mea negotia,vt ff.de eo.qui pro tut.neg.gess.in rub.& l.j.§.cũ eo. Item quòd ex illa gestione est apud te valens centum libr. Item quòd talia potuisti gerere, & omisisti : vnde damnificatus sum in centum.Item quòd postquam sciuisti te nõ esse tutorem tu omisisti,nec certiorasti necessarios meos,ff.eo.l.2.§.fin. ¶Reus verò sic:

POSITIO rei.Pono, ꝙ eo tẽpore,quo gessi,eras maio 14.annis, ff.eo.l.j.§.si curator.Itẽ ꝙ gessi,vt curator à ꝑtore datus.hoc concesso,non hæc,sed vtilis neg.gest.locũ habet,ff.eo.l.j.Item ꝙ ea, quæ gessi,tanquam amicus gessi.hoc cõcesso,locum habet actio neg.gestorum,vt s̃.versi.porrò.Si verò non gessit,sed se vult defendere,dicat sic,ponens:Pono,quòd T.tantùm gessit tua negotia,credens se tutorem:quem dicis tuum esse:hoc cõcesso,sequi-
31 tur,quòd reus non gessit.¶†Quid si quis petit rationem administrationis per actionem tutelæ,quæ ciuilis est,&quæ contra tu
c tores malè administrantes prodita est,sic libellum concipiet [c]:

LIBEL.Coram,&c.ago contra P.olim tutorem meum testamẽtarium,legitimum,seu datiuum, petẽs, vt mihi reddat rationem administratæ tutelæ per eum,& reliqua,quę sunt apud eum,restituat:& ad hoc propono actionem tutelæ,ff.de tutel.& rat.distra. l.j.§.j.C.arb.tut.l.tutorem.ff.de condi.& demon.cùm seruus.&l.
d qui sub conditione.& hoc,secundum Rof.[d] &Vber.¶Vel sic cõcipitur,secundum Odof.

LIB.Coram,&c.propono contra P.asserens,ꝙ ipse fuit tutor meus, & mihi datus fuit: quare peto ab eo,vt mihi reddat rationem tutelæ gestæ & omissæ, & reliqua præstet, & vt omnia bona sua mihi tacitè obligata ꝓ administratione tutelæ mihi restituat.Hęc forma probatur C.de adm.tut.pro officio.& in præ.l.tutorem.& subtiliter in e.ti.veteris. Et in hoc libello veniet,quicquid dolo, lata culpa,vel leui gessit,vel gerere omisit:& bona pupilli, si qua penes se retinuit,& inuentarium,& instrumenta.vt innuit præ.l. veteris. Tamen actor in processu tenetur cautè explanare libellum per positiones.vt C.de iudic.l.licet.& not. C.de eden.edita. dicens,tu gessisti hoc,tu omisisti gerere,vel acquirere hoc:tu retinuisti hoc penes te: quod si confiteatur, condemnandus est, vt restituat res,vel rationẽ reddat, quid de ipsis fecit.Si verò negat, tunc actor tenetur probare,vel per inuentarium,vel aliis modis quibus potest:& licet aduocatus partis alterius sapiens sit,vix intelliget hunc libellum.¶Alij leuiùs sic concipiunt:

LIB.Coram,&c.vt s̃.prox.vsq;,omissæ.pòst iunge,& vt inuentarium contra se exhibeat,& instrumenta publica reddat: & res, q̃ in dicto inuentario continentur: & ea, quæ remanserunt penes se:& si qua corpora sunt,restituat.hæc forma probatur in præd.l. veteris.Cæterum in primo libello posui verba illa,&reliqua,quę sunt apud eum, restituat, ad euitandas multas obiectiones. ¶Si-
32 ne illis tamen stare posset libellus:† & tunc iudex sic pronunciabit:

FORMA.Quia mihi euidenter constat te tutorem malè administrasse tutelam,& damnificasse pupillum quondã in decem,ideo te illi condemno in decem.¶Vel sic:

FORMA. Quia ꝯstat te bene administrasse tutelã,ideo te à proposita actione absoluo. Malè ergo faciunt quidam iudices, qui concepit libello secundum primum modum absque prædictis verbis,& discussis causæ meritis, condemnant tutorem quondã ad reddẽdam rationem administrationis:quod dic,vt in lib.Rof.
e in titul. de actione tutelæ [e].¶Posset etiam sic libellus concipi, & bene:

LIB.Coram,&c.ego H.auctoritate mei curatoris ago contra P. quondam tutorem meum,petens,vt mihi reddat rationem tutelæ & administrationis,quam gessit,& gerere debuit: & de gestis, & non gestis,de dolo, & omni culpa mihi satisfaciat:& eum condemnari peto:& ad hoc propono actionem tutelæ,Inst.de Attil. tut.§.fi.C.de admin.tut.l. 2.C.arbitr.tut.quicquid.C.si tutor non
f gessit,l.j.ff.de tute.& rat.dist.per totũ [f].¶†Actor ergo sic ponat:
33 POSITIO Actoris.Pono,ꝙ tu fuisti tutor meus testamentarius, vel legitimus.vel datiuus,ff.de tutel.&rat.dist.si tutor reip.§.si duobus.& l.posth.C.arbit.tut.l.j.s̃.de tutore.Item quòd in administratione commisisti dolum,vel latam,vel leuem culpam, C.eo. quicquid.ff.eo.l.j.in prin.Item quòd tutela finita est,ff.eo.si tutor reipub.§.2.& 3.&fi.¶Reus verò sic:

POSITIO rei.Pono,quòd solus T.fuit relictus tutor in testamẽto.Item quòd bona fide administrauit sine omni culpa.Itẽ quòd adhuc durat tutela.Et nota,quòd actio tutelæ alia est directa, alia vtilis,

ADDITIONES.

a Et l.cum à Lusitanis.¶Communiter incipit,nam & seruius.
b Si duobus. ¶Communiter est §.sub l. si autem.& incipit, Iulianus.
c Libellum concipiet.¶j.vers.de stipulatione datur remissio de libello contra tutorem,qui satisdedit.
d Secundum Roffr.¶Vbi de ciuilibus,rubrica de actio.tut.de qua infrà.
e De act.tut.¶Ver.sed opponitur.
f Per totum.¶In præd.l.quicquid.not.Acc.quæstionem Pilei, de qua ibi Cyn.pleniùs recitans opin.domini mei,dicens,ꝙ si tutor sibi procurauit relinqui per testatorẽ,ꝙ totum,vel partem pupillo relinquere intendebat,tenetur illi ad interesse,in auth.vt nulli iu.§.hoc ꝓuenit,Col.ix.Ad idem,quod no.in auth.vt cùm de ap. cog.§.si cõiunctus.Col.8.& de leg.2.l.[illegible].§.Sempronia.Alex. ibi ꝯ per leges seq.& per [illegible] post [illegible] in litẽ iuran. Ipsi tamen Cy.non placet distinctio,an blando sermone tutor illum induxerit,& tunc non teneatur,C.si quis ali.test.prohi.l.fi.& ff.eo.ti.l.fi.an fraude& dolo:& tunc procedat dictũ domini mei. hic posui,quia gl.ibi nõ soluit:licet ẽt de hoc tangat in l. pupillorum.C.de adm.tut.Pil.tenuit per præ.l.quicquid.& per præ.§.Sẽpronia.ꝙ tutor teneatur,si manifestè appareat per suasionem tutoris pupillo nõ relictum,quod testator relinquere volebat. fac. ad hoc quęstio dominicalis 84.de qua dicam super rubrica de dolo.Et ne quæstiones Pilei diuidam,fuit eius quæstio 82.de pupilla,q̃ tutor maritauit Titio,recepta marcha argenti ab ipso,an facta adulta marchã petere possit agens actione tutelæ. Soluit distinguendo,an maritus illi obtulerit,an ille extorserit:& tunc,an fuerit modicum,an maximũ,quod extorsit.Primo casu nõ distincta q̃titate dati,dicit tutorẽ nõ teneri:&eo fortius,si post ꝯtũ de disset:alleg.ff.de his,quæ in frau.credit.l.qui autem.& C.de petit. bon.sub.l.j.in fin.lib.x.Si extorsit,& est maximum,tenetur,quasi videatur deliquisse administrando,id est,eam matrimonio collocando:quia quãuis feci,quod debuit,nõ tñ eo modo,quo debuit:vnde tenetur,arg.ff.de condi.ob tur.cãm,l.2.C.de neg.gest.l.2. Si verò fuerit modicum,non tenebitur actione famosa,id est,tutelæ:nec pro modico iudicium indulgebitur mulieri.ff. de in integ.restit.l.4. de impen.in reb.do.fact.l.omnino.facit extrà de simo.& si quis quæstionis.in fin.de rescript.statutum.§. insuper.libro vj. Est etiam eius quæstio lxxxvij. de patruo nepotis tutore, qui communem turrim, quam cum fratre suo inchoauerat,altiùs eleuauit de bonis suis & pupilli: motus, quia vicinus inuidus suam turrim illi oppositam altiùs leuauerat:quærit,an pupill[9] factus adultus, vel ipsius hæres,illas expensas repetere possit: Soluit,tutorem,qui bona fide opus inchoatum à patre pupilli perfecit,non teneri,cùm honorem pupilli tueri debuerit, arg.ff.de administ.tut.cùm plures.§.2.

ADDE quæstionem de tutore,qui accepit marcham argenti,aliam,quam ponit Petr.de Anch.consil.clxxiiij.incip.præmittente. de consanguineo, qui pecuniam accipit pro maritanda consanguinea , quam condigno nupsit,an cum bona conscientia illam pecuniam retinere possit?Et concludit, quòd non: quia ad illud tenebatur:nec iudex pecuniam accipere potest,vt bonam sentẽtiam ferat.Dicit etiam, potius pauperibus erat eroganda, quàm puellæ reddenda : quia non apparet, quòd mala intentione acceperit.Quo verò ad primam quæstionem,adde,vt per Alexan. in l.dedi.§.fin.ff.de condictione causa data,causa non secuta.

ftiis,vt not.s.de act.seu petit.§.sequitur.ver.& nota,quòd iudicium.Item formam instrumenti redditæ administrationis vide s. de instru.edi.§.dicto.ver.porrò.

34 ¶†Durante etiam tutela agit tutor contra pupillum hoc modo:

LIB.Coram,&c.conqueror de P. in cuius tutela & administratione multa expendi:quare peto,vt de omnibus expensis,quas in eum,& bona,& negotia sua feci,satisfaciat,& me conseruet indẽnem:ad quorum omnium restitutionem ipsum postulo cõdemnari:& ad hoc propono contrariam actionem tutelæ,C.de contrario iud.tut.l.fi.ff.eo.l.j.ij.& iij. ¶Et econuerso pupillus ꝯtra tutorem,quãdo videlicet tutor,vt suspectus,accusatur, vt remoueatur à tutela:ad quam accusationem quilibet admittitur:& tunc sic concipitur libellus.

LIB.Coram,&c.conqueror de P. tutore B.fratris mei,qa dico eũ in tutela dicti fratris mei male versari,talia faciendo, ꝓpter quæ, vt suspectum,à tutela postulo remoueri.

35 ¶†Verùm is,qui putat se tutorem,cùm non sit,si quid expẽdit in administratione bonorum pupilli,potest illud per contrariam actionem protutelę prætoriam repetere:& concipitur sic libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.cuiꝰ bona administraui, credẽs eius esse tutor:in qua administratione centum expendi:vnde illa centum peto per contrariam actionem tutelæ,vt ff.de cont.iud. tu.l.j.

36 ¶†Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris.Pono,ꝙ tanquam tutor administraui tua negotia.Item quòd in illa administratione expendi centum,ff.eo.l. j.§.hæc actio.ff.de eo.qui pro tu.l.fi.Item quòd illam administrationem vtiliter cœpi & consummaui,vel saltem vtiliter cœpi,ff. eo.quid ergo.§.sufficit.Item quòd propter eam sum obligatus in centum,ff.eo.l.fi. ¶Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono,ꝙ eo tempore, quo gerebas negotia,eram minor xx.ann.hoc concesso,non habet locũ protutelæ, nec contraria,vt s.ver.sequitur nunc.Item ꝙ voluntatis causa cœpisti gerere.Item quòd sponte gessisti.hoc concesso,locum habet negotiorum gestorum,vt dixi suprà in actione nego.gest.versi.sequitur videre.Itẽ quando egi contra te actione protutelæ,voluisti mihi compensare:sed hoc iudex reprobauit,ff.eo.l.j.§.præterea.Hic ẽt sunt ea necessaria,quæ in præcedenti actione not.

37 ¶†Itẽ requiritur,quod id,quod petitur,nequeat per aliam actionem peti, ff. eo.l.j.§.an in iudicium.

38 ¶†Pono sæpe tutores res pupilli mobiles,vel pecuniam in proprios vsus conferunt,non tamen animo furandi:quia tunc tenerẽtur furti:ideo prodita estꝙ eos actio de rationibus distrahendis [a].quæ est in duplum [b],ff.de tutel.& ratio. dist.l.ij.§.rationibus.& in aliis §§.& l.actionem.§.fi.ff. de contra, iud.tut.l.2.in qua sic libellus concipitur:

LIB.Coram,&c. conqueror de P.tutore meo, qui dum tutelam meam gereret:ea durante res tales meas,vel de bonis meis abstulit,vel de pecunia mea intercepit,vel sumpsit:vnde peto res illas in duplum mihi restitui, vel pro rebus illis eum in duplum condemnari:& ad hoc propono actionem de rat.dist.ff.eo.l.j.§.rationibus.& §.considerandæ.& §.in tutela.& §.fi.& l.2.& l.si tutor.§. fin. ¶Actor ergo sic:

POSITIO Actoris.Pono,ꝙ fuisti tutor meus,& testamentarius, vel legitimus,vel datiuus,ff.de tute.& rat.dist.l.j. §.actionibus. & in auth.vt hi,qui oblig.perh.se habere res mi.Col.vi. Item quòd res tales habui. Item quòd eas habuisti. Item quòd tutelam meã administrasti.Itẽ quòd ea durante eas abstulisti,vt in præ.§.rationibus,& eod tit.l.ij.Item quòd finita est,ff.eo.l.j.§.fin.& l.si tutor reip.§.fin.& l.sed non.Item quòd ille res fuerũt mobiles.scilicet tales.ff.eod.l.2.& ff.de fur.qui vas,§.j.Instit.vi bono.rapt. ¶Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ T.solus fuit tutor tuus & dicat qualiter. sed hoc implicat negatiuam simplicem,extrà de causa poss.& ꝓpri.cùm ecclesia.Item ꝙ T.solus administrauit.Item ꝙ res illas palàm accepit. Item ꝙ paratus sum eas restituere.Item ꝙ eas vendidi,&te volente pretium in tuam vtilitatem conuerti.Item quòd finita tutela clamasti te quietum,specialiter de illis rebꝰ, ff.de lib. leg.&.l.non solũ.& l. Aurelius.ff.de pact.tres fratres.Hæc aũt materia & sequens competentiùs ponerentur sub tit.de oblig.ad ratio.præst.

39 ¶†De stipulatione autem,rem pupil.sal.fore à tutore præstanda,& qualiter contra eum,vel contra fideiussorem ab eo præstitum tunc libellus concipiatur,dicetur ĩ de pig.§.sequitur. in princip.

40 ¶†Item quòd bonis eius,qui cedit bonis,vel qui decedit sine hærede,vel cum hærede, qui non vult adire, datur curator per officium iudicis ad instantiam creditorum,C. de curat. bon.dan.l.j.& fin.ff.qui bo.ced. pos.l.fin.& suprà de primo & secundo decre.§.nunc dicamus.ver.quòd si nullus [c]. ¶In quo sic libellus concipitur:

LIBEL.Coram,&c.proponimus nos tales creditores,quòd P.debitor noster sine hærede decessit: & sic non est, qui nobis debita nostra persoluat:vnde petimus per vos curatorem bonis quondam eiusdem P.cõstitui: & ad hoc proponimus officium iudicis.

41 ¶†Si autem hæres sit,sed non vult adire,vel non adiuit, sic concipietur libellus.

LIB.Coram,&c.proponimus,quòd P.debitor noster decessit,& T.est eius hæres, qui nondum hæreditatem adiit: vnde petimus, vt eum compellatis adire.Et hoc,cùm est purè institutus:si verò sub ꝯditione, & dixit se non aditurum, tunc iungat, vel condõni pareat vel si nolit,petimus curatorem bõis ꝯstitui:& ad hoc,&c. vt s.

42 ¶†Item pupillo non habenti tutores testamentarios, quia fortè pater decessit intestatus:neque legitimos,sępe magistratus dant tutores,Institut.de Attil.tut.ff.de tut.& cu.da.ab his,qui dãdi ius hab.l.j.& l.ius dandi.Quandoque etiam hos dare negligũt, vel differunt,vel minus idoneos dant,vel cautionẽ non exigunt propter quod res minorum damnificantur:de quo damno magistratus tenetur actione in factum [d],ff.de mag. con.l.j. §.si curatores.& §.sciendum.& l.quod ad hæredem. ¶Sic ergo actor concipiet libellum:

LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui cùm esset magistratus, seu gereret magistratũ ciuitatis meę,sæpiùs reqsitus à T.amico meo vt mihi daret tutorem,vel curatorem,ipse dare neglexit,& distulit, vel dedit minus idoneum : vel non exegit satisdationem , vel exegit minus idoneam,ex quo sum in centum damnificatus:quare peto illa centum ab eo mihi præstari & solui:& ad hoc propono actionem in factum competentem,& inductam contra magistratum,ff.eodem.l.j. §.si curatoris.& §. sciendum. ¶Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris.Pono,quòd sum minor,vel pupillus.Item ꝙ non habeo tutorem testamentarium:quia ille non tenetur satisdare.C.de episc.audi.de creationibus.sed hæc est negatiua,extrà de elec.bonæ.j. Item quòd es magistratus talis loci.Item quòd es talis magistratus, qui potest hac actione conueniri,specifica eã [e]. Item quòd requisitus non dedisti tutorem, vel curatorem.Item quòd dedisti minus idoneum. sed hoc est iuris. Item quòd non exegisti ab eo satisdationem:sed hæc est pura negatiua.Itẽ quòd exegisti minus idoneam.Item quòd ex hoc sum in tantum damnificatus,vt in præd.concord. ¶Reus verò ponat econtra.

43 †Verùm si quis sciens se non esse tutorem ,se esse dolo malo asserat; sitque cum pupillo eius auctoritate cum his contractus:hoc cõperto,rescindetur:& habes cõtra eum actionem in factum de eo, quod falso tutore auctore gestum esse dicetur , ad totum tuum interesse,in quo venient sumptus,quos in iudicio restitutorio es facturus,ff. quod fal.tu.l.j.§.j.& l.nouissimè.Sic ergo libellus concipitur.

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui sciens se non esse tutorem T.pupillo falsò asseruit dolo malo se eius tutorem esse.Vnde cũ ipso,& cum dicto pupillo ea auctoritate contraxi:quare cùm cõtractus falso tutore auctore habitus non teneat,& me contraxisse cum vero tutore interesse in viginti , ideo illa viginti peto, & etiam sumptus, quos facturus ero in iudicio restitutionis quam minor peter contra me,quos æstimo centum: & ad hoc propono act.in factum de eo.quod fal.tut.auct.gest,esse dic.vt in præd. concor. ¶Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris.Pono,ꝙT. est pupillus.Item quòd dicebas te esse tutorem eius.Item quod sciebas te nõ esse tutorem:& sic dolo malo hoc asserebas. Item quòd contraxi cum eo te auctorante.Item quòd contractus ille fuit rescissus,vel rescindi põt.Item quòd per illum contractum damnificatus sum , vel damnificari possum in viginti. Præmissa probantur ff.eo.l.j.§.j.& fi.& l.ij.§.fi.l. nouissimè. ¶Reus verò sic ponet.

POSITIO rei Pono, quòd aliàs præter meam auctoritatem eras contractus cum illo pupillo. Item quòd licet præstiterim auctoritatem, tamen alius verus tutor interfuit,ff.e.l.j.§.interdum. Item quòd sciuisti me falsum esse tutorem. Item quòd tibi fuit denunc

ADDITIONES.

a Distrahendis. ¶Sex quæ requiruntur in ea, ponit Ros.e.tit.quæ colligas ex positionibus,quę vnà cum libello ibi eius fuerunt ad literam:ibi etiã duas oppositiones,& duas quæstiones inuenies.

b In duplum. ¶Ita quòd solum vnum simplũ sit pœna,& reliquũ persecutio rei continens rei æstimationem non interesse,ff.eo.l. i. §.de rationib.& duobus sequen.& l.2.in fin.

c §.nunc dicamus versi.quòd si nullus. ¶& suprà de curatore,col. pen.vbi ponitur dationis forma.

d Actione in factũ. ¶In hoc nomine actionis instat Ros.rubrica de act.in factum contra magistratum, in fin.declarans,quomodo in hoc iura varient.

e Eam. ¶Vide Roffr.vbi suprà in versic il.sed quidam.& seq.Ioan. Andr.

denunciatum, me esse falsum tutorem, & fidem non adhibuisti. Item quia impubes nonnunquam per falsum tutorē datum damnificatur: ideo pretor dat ei contra eum vtilem actionē in factum ex edicto, quod fal.tut.aucto.gest.esse dic.ff.quod fal.tuto.auct.l. fi. ¶Sic ergo concipietur libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui dicens se meū esse tutorem, cùm non esset, in iudicio, quod cum T. habebam, confessus est falsa, propter quæ damnificatus sum in centum: vnde peto illa centum: & ad hoc propono act.in factum vtilem, ad exemplum edicti, quod fal.tut.auct. vt in præalleg.l. Si verò deceptus sit in contractu, sic concipitur libellus.

LIB.Coram,&c.conqueror de P. cuius auctoritate in contractu deceptus sum in centum: vnde peto illa centum: & ponat, vt in præd.act.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in actione mandati concipiendus.*

Verba, mando, volo, rogo, vel similia ad hoc idonea, inducunt actionem mandati: admonere autem, commendare, hortari, persuadere, & similia, non.

2 *Sicut directa actio mandati, ita & contraria datur mandatario.*

3 *Fideiussor, qui modum soluit, sed pro liberatiōe agit, qualiter libellum conficiet.*

4 *Fideiussor vadens ad studium, an agere possit vt liberetur.*

5 *Nuncius missus, si capiatur, an possit contra mittentem agere, vt redimatur.*

6 *Missus pro aliquo ad exercitum si capiatur, & sumptus faciat, an illi sumptus sint illi restituendi ab illo, pro quo iuit.*

¶ De iudiciis specialibus seu singularibus.

3.§.Specialia verò, seu singularia iudicia sunt, vt rei vendicatio, de qua dicam infrà de cau. pos. & propri.§.sequitur.& actio depositi.& commodati: & aliæ, de quibus ĩ.in specialibus tit. disseremus, vt ff. pro soc. l. pro socio arbit.

1 ¶†Et actio mandati directa, quę ciuilis est. in qua sic libellus con-
a cipitur[a]:

LIBEL.Coram,&c.conqueror de P. cui mandaui, vt mea negotia gereret, vel equum, vel librum mihi emeret, & ipse mandatum suscipiens, negotia non gessit, vel gessit & malè vel equum & librum mihi nō emit: vel emit, sed malum. vnde quia mea interest, in decem. ideo illud interesse peto. & ad hoc propono actionem mandati, ff.mand.si procuratorem.§.mādati act.& l.si remunerandi.§.j.¶Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, quòd tibi mandaui, vt tale quid faceres
b ff.eo.l.j.[b]Item quòd illud suscepisti, ff. commod. in commodato. §.fin. Item ꝙ es talis, qui potes obligari, Instit.eo.tit. & Inst. de o-
c blig.quæ ex cons.Item quòd mandatum fuit honestum [c], ff.eo.si remunerandi.§.rei turpis & l.si mandauero.ext.de pact.c.fin.xj.q.
d iij.si dominus.& c.Iulianus.xiiij.q.vj.si res.Item quòd culpa tua [d], vel dolo res illa est deteriorata, ff.eod.à procuratore.& l.si procurator.§.fi.Item quòd in tantum mea interest, l.si procuratorem.§.
e mandati actio.& arg.ff.de ser.quoties [e].¶Reus verò sic:

POSITIO rei.Pono, quòd rem gerendam mandasti T. implicatur ergo, quòd non mihi, ff. de iudi. cùm prætor. extra. de præsump. nonne. Item quòd quando mihi mandasti, illud renunciaui. Item quòd non possum obligari: quia minor sum, vel in alterius potestate, & huiusmodi, Instit.quod cum eo, qui in alie.pot.est, neg.gest.est. Item quòd mandatum diligenter sum executus. Itē quòd id, quod mandasti, fuit turpe. & iunge hoc, quod no. circà libellos
2 s̃.de procur.¶†Porrò sicut directa actio mandati, ita & contraria datur mandatario contra eum, ff.eo.si verò non remurandi.§.contrario.ver.si mihi mandaueris. in quo sic libellus concipietur:

LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui cùm mihi mandasset, vt domum sibi pro viginti emerem, vel pro eo penes talē creditorem in x.fideiuberē fideiussi & solui: ipse verò illa viginti, vel x. mihi indebitè reddere contradicit. vnde ago cōtra eum, vt viginti, vel decem, quæ solui, mihi præstet, petens eum ad hoc per vos sententialiter condemnari: & ad hoc propono actionem mādati contra-
3 riam, vt in præ.§.¶† Si verò fideiussor nondum soluerit, sed agit in casibus, qui sunt extr.de fideiuss.c.fin. sic concipiet libellum:

LIB.Coram,&c.conqueror de P. qui cùm mihi mandasset, vt pro eo fideiuberem penes talem creditorem, in decem fideiussi. vn-
f de cùm ipsi creditori sim condemnatus in decem [f], vel cùm diu steterim in obligatione: vel cùm ipse incipiat bona sua dilapidare: vel quia hoc actum est inter nos: ideo ago contra eum, vt me ab illa obligatione liberet: & ad hoc,&c. vt s̃. ff.e. si mādato meo.
g §.quod.C.e.si pro ea [g].¶†Quid si fideiussor vult ad studium pro-
4 ficisci, an agere possit, vt liberetur, ff.de procur.aut longa.ff. de ar-
h bit.licet [g].¶Et in hac sic actor ponet:

POSITIO actoris. Pono, quòd mandasti mihi, vt tibi emerem domum, vel quòd pro te fideiuberem, ff.mand.si mandato. Itē quòd emi, vel fideiussi, ff.de iure delib.l.j.extrà de fideiu.c.ij. Item quòd in his fines mandati custodiui, ff.eo.l.j.§.pręterea & l.si Proculus. & l.diligenter.extrà de rescript.cùm delicta.¶Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ hoc mādasti T. Item quòd ipse emit. Item quòd prohibui, ne emeres, vel fideiuberes, extra de procu.c.3.de rescript.ex parte.iij. Item quòd excessisti in hoc fines mandati. Item quòd fuisti in culpa: quia omisisti exceptionem peremptori-
5 am competentem ex persona mea, ff.eo.si fideiussor.§.fin.¶† Illud autem quæritur: ecce mittebam quendam nuncium propter aliqua mea negotia: ille captus est in via à latronibus: quæritur, vtrùm ille possit cōtra me agere, vt illum redimam, vel saltē quòd in redemptione cōtribuam? Et videtur: quòd non possit: quia potius videtur imputari casui, quàm mandato, vt ff. mandati, inter causas.§.non omnia, quæ. Item quæ fortuitis casib.&c.C.de pig. act.quæ fortuitis. Item imputet sibi, quia per periculosum iter locauit operas suas ad eundum, ff.commoda.si vt certo.§.sed interdū.& l.si.Fuit.n.quasi locator operarū: vñ casus fortuit⁹ in ei⁹ persona ꝑtingēs sibi imputet: imò qđ pl⁹ ē, merces data repeti posset, vt vř, si ꝑ eū stetit quò min⁹ ĩpleret, qđ ꝑmisit, ff.loc.&con.si vno. §.cùm quidam. item facit ff.de condi.causa da.si pecuniam.& extr. de pigno.

ADDITIONES.

a Lib.concip.¶Rof.fuit rubrica de electione mandati: & ibi satis de hoc ponit, & in titu. sequen. tractat de contraria, de qua sequitur in versi.porrò.

b l.j.¶Et in prin.C.hęc verba Mando, volo, rogo, vel similia ad hoc idonea, inducunt actionem mandati. Idonea dixi, quia, vt ibi not. admonere, commendare, hortari, persuadere, non inducunt mandatum: & ibi etiā notatur, quid in dubio. quæ omnia tractat Roff. vbi suprà in prin exprimens nouem, quæ requiruntur, vt locum habeat hæc actio: q̃ collige ex positionibus ex his, quæ ibi addam.

c Honestum.¶Et gratuitum à principio saltem, ff.eo.l.j.& l.si remunerandi.in prin.

d Culpa tua.¶Etiam leuissima, C.e.à procuratore.est tamē de hoc opinio, vt ibi no. quod dixi, tenet Roff.

e Quoties.¶Contrà, ff.eo.si remunerandi.§.si tibi.ibi duplex litera Dic, vt ibi no. & hoc pleniùs per Rof. secundum quem etiam requiritur nonum, scilicet quòd finitum nō sit mandatum. fatetur tamen, quòd quandoque durat actio mandato finito, ff.eod.tit.inter causas.

f In decem ¶Dicit Io.de Bla.vbi de contraria mandati, quòd huic libello debet addi, & condemnatus appellaui: quia aliàs non ageret, nisi denunciasset illi, vt appellaret, si iustum putaret: allegat l. si pro ea. inferiùs allegatam. Illud fateor, quando per iniuriam iudicis iniustè condemnatus esset, vt expressè dicit lex illa: vnde ex bona fide appellare debuit, vel nunciare se iustè condemnatum: qua conscientia appellabit. Item mirādum est, quòd soluens non condemnatus agit, vt suprà libello proximo, repetendo solutū: & hoc quod minus est, non concedit, scilicet obligationis liberationem. Absit ergo, quòd iustè condemnatus teneatur appellare. Si quidem tamen dubium esset, consulo, quòd denunciet, vel appellet. Item per id, quod hîc sequitur de illo, qui diu stetit in obligatione, dicunt quidam, quòd qui fideiussit de euictione rei vēditæ, & per multos annos stetit in obligatione, petere poterit, vt venditor ipsum liberet. Sed Iaco.de Are.contra, ex quo res non euincitur, quotcunque anni labantur: quia hæc mora potest imputari vēditori, quia nec venit dies, ff.de verb.signif.cedere diem. secundum l. Lucius, ff.mand.cessabat debitor, & erat in mora soluendi. est ergo, quid sibi imputari posset: quæ ratio cessat in hoc casu. & de hoc Cyn.in l.si pro ea.in fine.

g Si pro ea.¶Hoc no. quòd cùm lex illa, & dec.præ.fi.de fideiussoribus, ponant solùm quatuor causas, inter quas non est superueniens inimicitia, videtur, quòd propter illam nō potest petere liberari, extrà de translat.c.ij.ver. vnde si.ff.de pact.iurisgentium.§.dolo.nec beneficio debet debitor decipi, de commo.c.vno. Item ex contrario iam esset in potestate fideiussoris se liberare. quod esse non debet, de diuor.quanto.in fi.ff.de arbi. ne in potestate. & l. si quis rem. In contrarium inducitur, quod de procuratore, tutore, legato, donatione, & legitima iure naturæ debita, dicitur per ordinem iuris, ff.de procur.filius.in fi.Inst.de excus.tut.§.inimicitiæ.ff. de adi.leg.l.iij.in fi.C.de reuoc.do.l.fin. in authen. vt cùm de app. cog.§.causa. Dominus meus dicebat, Odo.distinxisse leuem inimicitiam à graui: s.in capitali subdistinxit, cuius culpa euenerit: si debitoris, agere poterit, alleg. præd.l.si.in fi.& ff.man.si mandauero. in fi.si culpa fideiussoris, non aget, per rationem superiùs dictam, ff.loc.l.si merces & extrà eo.ti.propter sterilitatem.

ADDE Rom. consilio quadringentesimo quinquagesimonono vbi ponit, quòd priuilegium concessum per Senēses Pisanis, censetur sublatum per guerram superuenientem: & multo similia allegat, & inter alia Ioannem And.hîc.

h ff.de arbit.licet. ¶Ad literam fuerunt verba Vin.in dec.fi.de fideius.& ibi scripsi: & propter vers.in hac. qui sequitur, non fuerunt congruè locata: vnde dic in hac, de qua loquitur libellus.

de pigno.significante.ff.commo.argentum.& ff.de admi.tu.l.à tutoribus.in fin. Arg.tamen contrà,ff.pro soc.l.cùm duobus.§.cùm quidam.ff.de fur.l.si seruus communis.ibi,nam & alieni,&c.Nec obstat præ.§.sed interdum.& l.fi.quia necessitas officii eum excusat,ff.de his,quibus vt indig.l.post legatum. §.aduocatum. Super hoc dici potest,quòd aut nuncius iste se obtulit, & causa lucri sui principaliter opera data iuit:& tunc sibi imputet:quia nihil consequetur,arg.ff.ex quibus causis maio.l.& qui data.& l.rei. ff.depo. l.j.§.sæpe. extrà eod.bona. Aut se non obtulit:sed iussus,vel etiam instanter solicitatus iuit,non tamen voluntarius.allegans itineris periculū,& nihil est,quod sibi debeat imputari,ff.de reg. iur. non potest dolo carere.& l.nō videtur.§.quamuis sit.ff.de his,qui no. infa.furti.§.qui iussu.ff.de aqua plu. arc. quanquam. Cùm autem commodum mittentis & missi,putà,merces, & etiam aliorum in itinere vertebatur,æquum est vt omnes cōtribuāt,ff.ad leg.Rho.
6 de iac.l.ij.§.si nauis.ff.ne quid in loco pub.prætor.§.viarum.¶†Similis est quæstio de illo, qui cum equo & armis Titii iuit pro illo ad exercitum,& captus est,& in captiuitate fecit sumptus, vtrùm
a videlicet Titius teneatur ei restituere sumpt⁹ factos [a]?Et videtur, quòd sic.nam mandato finito, mandator tenetur contraria mandati ad impensas factas,ff.man.si verò non remunerandi.§.contrario.versi.si mihi mandaueris.& sic imputabitur mandatori interesse istius:quia in actione mandati veniunt reputationes,vt eod. ti. si verò reum.§.idem Labeo.ad idem ff.de neg.gest.si pupilli.§.videamus.ff.de peti.hære.si possessor.& ff.de admi.tut. l. quoties. & l.cùm quæritur. sufficit enim negotium vtiliter cœptum esse, ff. de neg.gest.siue hæreditaria.& l.sed an vltro.nam & alias qui occasionem damni dat,&c.extra.de iniur.si culpa. §.finita. & ff. ad l. Aquil.qui occidit.§.pen.Arg. contrà, quia hæc actio locum non habet,quando quis egreditur fines mandati, ff. mand. diligenter. extrà de rescrip.cùm dilecta.Præterea aut iste capt⁹ fuit culpa sua: & tunc non recuperat: aut fortuito casu: nec tunc similiter: quia talis casus,&c C.de pign.act.quæ fortuitis.ff.de neg.gest. negotium.nisi hoc specialiter promissum esset,ff.depo.l.j.§.sepe.Dicunt quidam,istum non posse agere ad sumptus,vt in præ.l.inter cās.§. non omnia.Nec obstat ff.pro soc.cùm duobus.§.cū quidam.quia ibi loquitur in societate, quæ habet ius fraternitatis. Alii contrà de æquitate:quia ille forte,si iuisset,captus fuisset,& maiores sumptus fecisset:arg.ff.de peti.hære.sed & si lege. §. quod autem.Formam autem mandati ad mutuum contrahendum,vide s.de procur.§.vt autem.versi.mandatum.

ADDITIO.

a Sumptus factos. ¶Ad hanc quæstionem & præcedentem facit, quod diffuse scripsi post Innoc.&Hostien.de iureiur.sicut.iij.

SVMMARIVM.

1 *Communio discordiam parit,& vicina prædia habentes solent inter se discordiam habere.*
2 *Petens prædia vicina finibus distingui,quibus verbis vti debeat.*
3 *Creditor,vel fructuarius conquerens de finibus prædiorum vicinorum,quem libellum facere debeat.*
4 *Vrbana non dicuntur confinia,sed vicina,& plerunque communibus partibus terminantur.*
5 *Diuisio & limitatio parochiarum qualiter fieri dicatur.*
6 *Nemo cogitur in communione persistere.*
7 *Aes alienum contractum multipliciter consideratur.*
8 *Communione manente si dos ab vno recipiatur,qualiter sit procedendum.*
9 *Vno cohæredem condemnato ob maleficium à se commissum, an omnium, vel solius detrimento cedat.*
10 *Vno cohæredum faciente sumptus ob honorem suum,an de bonis communibus debeat compensari.*
11 *Vno cohæredum filiam habente,an ipsa de bonis communibus dotari debeat.*
12 *Pluribus fratribus patre defuncto remanentibus,quorum quidam bona lucrati sunt,quidam nihil,an æqua portio omnium bonorum fieri debeat.*
13 *Vxor præsumitur habere omnia,quæ habet,de bonis mariti.*
14 *Alter filiorum ex paterna pecunia lucrans,an teneatur lucrum alijs fratribus communicare.*
15 *Donatum vni filiorum an causa cohæredationis teneatur alijs communicare.*
16 *Vno cohæredum acquirente.si dubitatur,an ex profectitia,vel aduentitia pecunia,quid iuris.*
17 *Bona paterna an semper sint inter fratres communicanda.*
18 *Vno fratrum ad aliquod officium electo si ob eius insufficientiam alius frater substitutus est,an bonum ex hoc proueniens debeat fratri communicari.*
18 *Res communes quo pacto veniant diuidendæ.*
20 *Bonorum communium & paternorum diuisione facta, qualiter finis inter cohæredes formetur.*
21 *Bonorum paternorum diuisio multis modis fieri potest.*
22 *Bonorum hæreditariorum diuisio dicitur diuisio familiæ erciscundæ.*
23 *Vno consortum diuisioni bonorum non consentiente, qualem cum socijs actionem habere dicatur.*
24 *Petens,vt res,& fructus hæreditarii, communes, diuidantur, qualiter concipiet libellum.*
25 *Damno in rebus communibus dato,qualiter sit restitutio petenda.*
26 *Res communis dolo,vel lata culpa desinēs esse communis,an dicatur possideri. Lata culpa æquiparatur dolo.*
27 *Res communes si perdantur, vel experdantur, qualiter, & à quo sint repetendæ.*

¶ De iudiciis communibus.

4.§.Sequitur videre de cōmunibus iudiciis, quæ sunt tria: videlicet Finium regūdorum,Fami
a liæ erciscundæ,& Communi diuidundo [a],extr.de prob.ex literis. & xxvi.dist.deinde.xxviii.q.j. nunquid. In quibus libellos forme-
1 mus.Et primò in iudicio finium regundorum.†Scias ergo,quòd vicina prædia habentes,sæpe inter se faciunt quæstiones.nam

Nulla fides regni socijs,omnisque potestas
Impatiens consortis erit,

b secundum Lucanum [b], & communio discordiam parit, vt C. libro x.quando,& quibus quarta pars deb.ex bo.decu.l. ij. vel quia vnus occupat fines alterius, vel non patitur vicinum fines ponere,vel exarat, vel remouet in partem, vel in totum alterius fines, lxxxvj.dist.tanta. ideoque alii succurritur per actionem finium regundorum ciuilem,vt ff.fin.regun.l.j.& l.sed loca.§.sed & si quis. Instit.de offi.iud.§.finium regundorum.¶Sic ergo libellus concipietur:

LIBEL.Coram,&c. conqueror de P. qui me volente ponere fines inter meum prædium & suum,quæ sunt confinia, me prohibuit:vnde ago cōtra eum, quòd commodis finibus distinguatur, petens eidem sentētialiter interdici,ne me volentem fines distinguere prohibeat:& ad hoc propono actionem finium regundorum,vt in prædict.concor.¶Vel sic:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui fines prædii mei occupauit, quod est prædio suo confine:vnde ago contra eum,quòd dictos fines mihi restituat:& ad hoc,&c.ff.eo.l.j.¶Vel sic:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui fines inter meum prædium & suum confinale positos, putà arborem, vel lapidem remouit, vel succidit:vnde ago contra eum, quòd dictos confines in loco suo & statu debito & solito debeat reponere: & ad hoc, &c. vt in
2 primis concord. † Si verò prædia non sunt finibus distincta, vel sunt fines,sed vix discernuntur, & possunt meliùs poni, concipitur sic:

LIB.Coram,&c.propono cōtra P.qui cùm habeat prædium confine prædio meo, quæ prædia non sunt finibus distincta: vel fuerunt fines appositi,sed vix discernuntur:ago contra eum,quōd fines apponantur,vel positi in melius reformentur: & ad hoc, &c.
3 Institut.de off.iud.§.finium regundorum.¶† Si autem sit credi-
c tor,vel fructuarius,vel emphyteuta [c],sic concipitur libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui cùm habeat confine prædium tali predio,cuius habeo vsumfructum,vel quod mihi est obligatum,vel quod habeo in emphyteusim,&c.vt suprà habetur, etiam hæc ratio expensarum & fructuum, vt in actione communi
4 di.& vide & forma,vt ibi,vt patet infrà ver. porrò. ¶† Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris.Pono, quòd tale prædium meum est, vel ius habeo in eo, quia sum vsufructuarius, vel creditor, vel habeo in emphyteusim,ff.eo.l.i.& l.sed &loci.§.finium regundorum.Item
d quòd est rusticum [d],ff.eo.actio.in princip.& d.l.sed & loci.§.fin.Item quòd

ADDITIONES.

a Et communi diuidundo.¶Rof.de ciuilibus eodem ordine Digestorum ponit has tres rubricas diuisim,&omnes libelli,qui sequuntur de finibus,ac etiam positiones,ad literam fuerunt ipsius. Et ex positionibus colligas quinque, quæ in hoc iudicio requiruntur.De ordine Digestorum dixi:quia in lib.x. hoc ordine, qui seruatur hîc,& j.§.prox.habentur hæ quatuor rubricæ: & ipse solet ita,quòd hîc habemus totā materiam ipsius libri. Do.meus in legibus dicebat ibi compositores istarū trium actionum fuisse Theutonicos,qui sæpe ponunt V.pro E.nos enim diceremus Finium regendorum, Familiæ erciscendæ, Communi diuidendo.

b Secundum Lucanum.¶ii.col.

c Emphyteuta.¶De clerico,quo ad fines prediorum,quæ habet in præbenda,vide extra.de proba.ex literis.in fi.& super j.glo.

d Rusticum.¶Reus autem j.ponit illud esse vrbanū:&vrbana non dicuntur confinia,sed vicina:&plerunque communibus partibus terminantur,vt in §.fi.statim allegat.Si tñ aliquod ædificium esset medium inter vtrumq; prædium rusticum,bene daretur hoc iudicium,ff.e.l.hæc actio.in princ.saltem vtile,ff.eo.l.ij. Vel dic, quòd

rem quòd illud est confine prædio tuo. Item quòd immediatè illi adhæret, ff. eo. sed & loci. §. fi. in fi. & l. quia magis. & l. sed si riuus. Item quòd fines eius protenduntur vsque ad talem locum. Item quòd occupasti fines illos. Item quòd volebam ponere, seu distinguere fines prædii mei. Item quòd sic protendebatur, sed me prohibuisti, ff. e. l. j. & l. sed & loci. §. sed & si quis. Item quòd terminos putà talem arborem, vel lapidem, remouisti, ff. de termi. mo. l. j. & xvj. q. iij. inter memoratos. ¶ Reus verò sic ponat.

POSITIO rei. Pono, quòd prædium, cuius nomine me impetis, est vrbanum. Item quòd est pleno iure meum: sed hoc est iuris.

a Item quòd inter illud & meum est via publica, vel flumen [a]. Item quòd fines mei protenduntur vsque ad talem locum, ita quòd includat locū, de quo ille vult agere. item quòd propria auctoritate occupasti fines, quos tuos dicis, C. e. si ꝯstiterit, xvi. q. 6. placuit.

b & quæst. iij. inter memoratos [b]. ¶ † De diuisione autem & limita

5 tione parochiarum, & possessionum, & quid iuris sit, si mensor falsò renunciauerit fines, vel quantitatem, vel quid si actor pendēte

c lite de finibus eos vsurpat, dicetur infrà de parochia [c]. ¶ † item hę

6 redes ex testamento: seu ab intestato volūt sępe hæreditatem diuidere, vel omnes, vel vnus solus: quia nemo cogitur esse in communione, ff. communi diuidun. l. finali: vnde quia esset absurdum, non posse diuidi, quod peti potest, vt ff. de peti. hæred. sed & si lege. §. penult. ideo ad hoc datur actio familiæ erciscundæ, quæ ciuilis est, ff. famil. erciscun. l. j. Sic ergo in ea libellus concipietur:

LIB. Coram, &c. ago contra P. cohæredem meum, vt hæreditatem T. quæ inter nos est cōmunis, diuidamus: cui T. ex testamento, vel ab intestato successimus: & ad hoc propono actionem familiæ erciscundæ, ff. e. l. j. inst. de off. iud. §. cùm familiæ ercisc. ¶ Actor ergo sic ponat,

Positio actoris. Pono, quòd talis decessit. item quòd sibi successi ex testamento, vel ab intestato, vel ex lege XII. tabularum, putà quia sum agnatus, vel suus, vel aliis modis, vt C. de leg. hære. & C. de suis & leg. hær. per totum, ff. de peti. hæred. l. j. & ij. institut. de leg. agnat. succes. & de suc. lib. §. postea. item quòd sum tuus cohęres. aliud enī esset, si negaret eum hæredem, ff. eo. l. j. item quòd dimidiam hęreditatis tuæ pro indiuiso possideo, ff. eod. l. j. Item quòd in ea sunt res mobiles & immobiles. item omnes res hæreditarias, vt hæredes possidemus: vt per hoc excludas omnem alium titulum, ff. e. hæres. §. qui pro emptore. item quòd nunc primò inten

d to hoc iudicium, ff. eo. si filia. §. famil. ercisc. [d] item quòd tanquam hæres feci, vel fecimus, vel fecisti talia, ff. eo. si alii. §. fi. item quòd tota hæreditas remanet indiuisa, ff. eod. si filia. §. si pact. item quòd

e iam [e] est annus, quòd testator mortuus est, vt excludatur præscri-

f ptio, vt C. de an. excep. l. j. [f] Item quòd omnes res hæreditariæ diuiduæ

ADDITIONES.

☞ aut vtrunque prędium est rusticum: & habet hoc locum, etiam si interueniat ædificium. Aut vnum rusticum, & aliud vrbanum: & tūc si interueniat rusticum, non habet locum. inducit Rof. quod not. Azo in Summa huius titu. Item si sine ædificio medio vnus habet rusticum, & alius vrbanum, non habet locum directum, sed vtile, ff. eod. l. ij. j. respon. & l. iiij. §. hoc iudicium. vel, secundū Rof. dic, vtrunque cessare in principio: l. ij. locum habet, cùm vtrūque erat rusticū, sed ædificiū mediū: inducit, vt suprà, Azo. in Summa.

a Flumen. ¶ Publicum. riuus enim priuatus non impedit hoc iudicium, ff. eodem ti. sed & si riuus. Sed quęritur, si volo distingui fines prædii mei, cui cohæret via publica, vel publicum flumen, circa quem agam? dicit Rof. pretorem, vel prędidem adeundū, vt faciat fines illos distingui: sicut aliàs fit in cā damni infecti, vbi ꝯ nullum datur mihi actio, secundum prædictos, adeò vt super eo debeant prouidere, vt ff. de damno infecto, si finita. §. si publicus locum. & l. fluminum. §. primo.

b Memoratos. ¶ Oppositiōes ad prædictos libellos vide, vbi suprà, ver. sed omnibus. vsque ad finem, vbi cum §. quędam. Instit. de actio. dicunt hanc actionem esse mistam. Ostendit cōtrarium, cùm sit in personam: quia non ex cōtractu, vel quasi: nec ex maleficio, vel quasi: quod, vt personalis sit, est necessarium, de actio. & oblig. l. j. & institut. de actio. in principio: in rem non, quia non vendicatur res ratione dominii. instat in verbis Azonis, qui propter hoc dixit actionem hanc non natiuam, sed datiuam: ipse tenet illam datiuam, & in hoc mistam: quia oritur ex quasi cōtractu, sicut & duę, de quibus sequitur, & hæreditatis petitio, instit. de oblig. quæ ex quasi contractu. §. item. nec sibi ratio competit, quare petitio hæreditatis plus sit ex quasi cōtractu, quàm ista. item est in rem, quia oritur ex dominio, ff. finium regūdorum, l. prima. Cohæret enim hæc actio quæstioni proprietatis, sicut species generi, C. eodem, l. si quis dominium. & oritur ex obligatione, quæ sequitur ex contractu. Et secundum hoc opponit circa primum libellum, quòd cùm rei vendicatio non detur contra prohibentem, sed circa tenentem & possidentem, ff. de rei vendicatione, officium. C. de alienatio. iudic. mutand. cau. facta, l. vnica: ergo, &c. Fatetur tamen, quòd contra occupantem, vel asserentem bene datur, vt in secundo & tertio libello. Respondit autem, quòd licet actio sit in rem, vt suprà, de iure. intentatur contra prohibentem, sicut & confessoria. de hoc extrà de verborum significatione: abbate. in gloss. secunda. item contra tertium libellum opponitur, quòd potiùs agendum esset contra auellentem terminos lege agraria, ff. de termino moto, l. ij. & iij. in quibus exprimitur pœna id agentis. Dicit Roffred. ferè de omni crimine ciuiliter & criminaliter agi posse: & vtraque pœna eo casu posset imponi, per præalleg. l. iij. sed neutra contingeret agentem: quia criminalis imponitur ratione publicæ disciplinæ: ff. de Public. licitatio. §. quando illicitè. alia ciuilis pœna quinquaginta aureorum datur fisco. de hoc vide, quòd notatur in præalleg. l. iij. & sic in his multa vtilitas actionis: per actionem autem finium regundorum prouidetur agenti. Simile in vi publica legis iuliæ, per quam pœna criminalis imponitur, vt ibi per interdictum spoliato prouidetur.

c De parochia. ¶ Secunda pars: & sunt verba Rof. vsque ibi, quid si duo. & ibi ponit decem in hac actione necessaria, quæ ex positionibus colligas.

d §. famil. ercisc. ¶ Sequitur, quòd hoc iudicio amplius, quàm semel, agi non potest, nisi causa cognita. Et subdit, quòd si qua res indiuisa remansit, cogitur communi diuidundo. Quod dixit Causa cognita, intelligunt quidam beneficio ætatis, per l. fi. eo. ti. vide, quod vtrobique no. Dubitatur, si extra iudicium diuisa est hæreditas inter fratres, vel communio inter socios, & alter deceptus est vltra dimidiam iusti pretii, an per dictas actiōes famil. ercis. vel communi diui. possit agere, vt redimatur, ne decipiatur? Ioan. de Bla. super §. quædam actiones. tenet, quòd sic, & dat formam libelli talem: Coram, &c. dico ego Ioannes, quòd hæreditas talis ex testamento, vel ab intestato, ad me & R. pro æqualibus portionibus deuoluta est: & illam hæreditatem adiuimus, & extra iudicium diuisimus. Vnde cùm in dicta diuisione vltra dimidiam iustæ æstimationis deceptus sim: quia pars ad me pertinens pro indiuiso valebat xvj. & pars, quam ex diuisione consecutus sum, non valet nisi vii. vel peto, vt nouem, vel quæ mihi desunt, vt iustam æstimatiōem habeam meę partis, mihi reddat, quod si facere noluerit, supplico vt dictam hæreditatem inter me & ipsum per sententiam diuidentes vtrique nostrum dimidiam partem assignetis hæreditatis ipsius. Et eodem modo formabitur in communi diuidundo. Probatur autem iste libellus C. communia vtrisque iud. l. maioribus. Dictum est autem in libello Extra iudicium: quia si in iudicio actum fuisset, postea agi non posset, vt dixi. Obstaret autem exceptio rei iudicatæ, ff. fam. ercis. cùm putarem. Alternatiua verò libelli procedit: quia rei debet esse electio, arg. ff. si quid in fraudem. C. de rescin. vend. l. ij. extr. de emp. & vend. §. penul. facit ad hoc, quod not. ī. de empt. & vend. §. nunc dicendum. ij. versi. sed nunquid prædia. & versic. seq. Dubitatur etiam de datione in solutum, in qua deceptus est quis vltra dimidiam, an petere posset dationem rescindi, vel iustum pretium suppleri? Et videtur, quòd sic, cùm talis datio in solutum vim vēditionis habeat, vt dicit l. j. C. de euict. si prædium. in fin. facit eod. tit. si ob causam. & ff. de euict. l. antepenul. §. sed iussu. ff. famil. ercis. l. qui erat. & de distrac. pig. l. rescriptum. §. j. Habet ergo locum beneficium legis ij. C. de rescin. vend. ADDE, quòd in datione in solutum habeat locum lex ij. C. de rei vend. tenuit Oldra. consi. xxxvij.

e Iam. ¶ Rof. posuit sine Iam.

f l. j. ¶ Ibi in §. ad hoc. no. de hoc in gl. in his. & ibi, & in l. fi. § cōmuni diui. Acc. tenet. opi. But. Io. & Azo. scilicet ꝙ si duo fratres in communione manserint per triginta annos, vnꝰ alterū inuitū ad diuisionē prouocare non potest: & clarè in §. ad hoc. sonat hîc tex. habeo per Odof. qui tenet idem multùm plenè hoc tractatum in prædict. l. fina. C. comm. diuidundo. & tenet Roffred. satis de hoc tractans tit. familiæ ercis. ver. nouum. Cy. posuit quandā gl. Rogerii in ꝑd. §. ad hoc. in materia. Gosianus tenet ꝯriū, & dicit Odof. ꝙ laicis videtur eius opinio iusta. dicit enim, ꝙ si centum an. fratres, vel socii stetissent in communione, prouocare possunt ad diuisionē. Et prima ipsiꝰ ratio residet in hoc, quòd actio famil. erciscun. vel communi diuidūdo, nascitur die, qua volūt fratres socii à communione discedere: nō à die, ī quo incipit cōmunio: inducit l. j. ff. famil. ercis. Cùm ergo præscriptio non currat actioni nascituræ, sed natæ, C. de iure dot. l. pen. in fi. de præscrip. xxx. an. cùm notissimi. §. illud, & ꝑd. l. j. §. fi. restat, ꝙ prouocanti non potest opponi ꝑscriptio, quæ nunc inchoat. Secundò inducit æquitatem lege fulcitam, quòd nullꝰ debet inuitus cōmunione teneri, vt in præ. l. fi. C. cōmuni diuid. Tertio, quia stātes in cōmunione communiter possident: ꝯ possidentem aūt non præscribitur: ergo alter cōtra alterū nō præscribit, C. de præscrip. xxx. an. l. malè. & l. cùm notissimi. in fi. Primi pro se inducūt textum præd. §. ad hoc. & rationem, qua inductę sunt vsucapiones, & præscriptiōes: scilicet vt sit finis litiū, & dominia sint certa, ff. de vsucap. l. j. ff. ꝓ socio, l. fi. Primā rō-

uidææ sunt, vt ff. eo. fundus & l. hæredes. §. an ea. ff. ad leg. Falc. l. j. §. si vsufru. ¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd talis, qui decessit, me solùm instituit hæredem. nam hæc actio non datur, nisi hæredi, ff. eod. l. j. & l. cùm putarem. Item quòd possideo omnes res hæreditarias illi⁹. Itē quòd decessit ab intestato. Item quòd ego sum proximior. Item quòd in hac hæreditate sunt sola nomina, ff. eo. l. ij. §. fi. & l. planè. C. eo. ea, quæ. C. si cert. petat. l. j. item quòd sunt sola iura, quæ sunt in-
a diuidua ᵃ. item quòd testator diuisit inter nos. item quòd præscripsit, item quòd hæc omnia titulo donatiōis possideo. itē quòd
7 hoc iudicium fuit aliàs propositum & finitum. ¶ † Quid si duo fratres, vel alii habent bona communia ex aliqua hæreditate: manente autem communione contractum est æs alienum, postmodum veniunt ad diuisionem, nunquid æs alienum per alterum eorum contractum soluetur de cōmunibus bonis? Et videtur, quòd sic, argum. ff. pro socio, l. omne æs alienum. Sed ibi loquitur in societate conuentionali: & nos quærimus de incidenti. Vnde dic, quòd æs alienum aut fuit ab omnibus cōtractum: & tunc ab omnibus solui debet indubitanter. Aut ab vno tantùm: & tunc aut est contractum occasione communium bonorum, & in communem vtilitatem est prospectum, quod probari debet à contrahente debitum: & tunc etiam de bonis communibus est soluendum, argu. in princip. l. ff. de neg. gest. Pomponius. j. & l. sequen. §. j. Aut non probat hoc: & tunc per eum tantùm solui debet absque grauamine alterius, ff. de reg. iur. non debet alteri. Non enim sufficit contractum esse manente communione: imò est necesse probari, quòd occasione communis vtilitatis, vt ff. pro soc. iure societatis.
8 ¶ † Quid si communione manente dos est ab altero eorum recepta? Respondeo: aut pater recipit dotem pro filio: & tunc diuisionis tempore debebit dos de bonis communibus detrahi, secundum formam ff. famil. ercisc. si filia. in princip. & §. primo, & §. tertio. Aut vnus ex fratribus eam recepit: & tunc aut profecta est in communem vtilitatem: quo casu diuisionis tēpore de bonis communibus detrahetur. Aut non: & tunc non detrahetur de bonis communibus, licet contractum sit æs alienum communione manente. vt s. facit ff. pro socio, l. actione. §. fi. & l. sequen. ff. de iu. dot. si is, qui. §. j. C. famil. erc. l. un. l. ij. ff. de decu. & qui originem. §. fin.
9 ¶ † Quid si alter ex cohæredibus cōdemnatus est ob maleficium à se commissum? Dic, quòd licet ipse aliàs bene tractauerit hæreditatem, tamen de parte sua tantùm soluenda erit condemnatio: nec fiet compensatione eius, quod bene egit, vt ff. pro socio, cùm duobus. in fi. & l. & ideo. & l. adeo. §. fi. ff. cōi di. si is, cum quo. ff. de
b nox. act. si communis familia. & l. sequen. ᵇ ¶ † Quid si vnus ex co-
10 hæredibus facit sumptus ob honorem suum: putà in militia sua, vel nuptiis suis, vel dignitate aliqua, vel honorem assumendo? Respondeo, si communis pater id fecit, habet ipse hoc præcipuum, ff. de collatio. l. prima, §. sed an id, quod dig. Si verò ipse post mortem patris sui hoc fecit, de sorte sua tantùm hoc erit, non de bonis communibus, ff. famil. ercisc. §. si filia. §. idem scribit. & §. Neratius. & l. ex parte. §. filius. l. Lucius. C. de stat. & imag. l. fi. & in pręl. omnes. nisi specialiter inter cohæredes pactum fuerit, vt huiusmodi sumptus communes essent. ff. pro soc. si societatem vniuer
11 sorum. in fin. ¶ † Quid si vnus ex fratribus cohæredibus habet filiam, nunquid dotanda est de communibus bonis? Respondeo, si auus

ADDITIONES.

Nem dicunt falsam. nam statim, cùm incidit communio, nascitur iudicium diuisorium ex quasi contractu, non ex voluntate: contrà l. Pomponius scribit. ff. de nego. gest. nam quasi contrahere videtur, insti. de ob. quæ ex quasi contractu, §. item sunt. Certum autem est, quòd hæ actiones diuisoriæ statim, cùm incidit communio, poterunt intentari. Statim ergo currit præscriptio. Non obstat. l. j. ff. fam. ercisc. Verum est enim, quòd competit, cùm volunt diuidere, quo ad exercitium: non quo ad natiuitatem, ne ex voluntate pendeat, vt dixi. Non obstat l. fi. C. communi diui. quia fatemur illam esse regulā: sed fallit in casibus, scilicet cùm pactum interuenit ad tempus: quia perpetuum non valet. Patet vtrunque ff. commu. diui. l. in hoc iudicio. §. si coueniat. & cùm præscriptum est, vt s. Tertia ratio non obstat: quia hìc nō præscribitur possidenti res, vel rei dominium, sed præscribitur actioni diuisoriæ: & sic non præscribitur actioni reali, vel petitorio, sed solùm personali: & hîc satis instat Odof. qui demum dat ꝯsilium, vt tali iuri nō præscribatur, quia cōmunionem habentes simul paciscantur de non prouocādo ad diuisionem vsque ad decem, vel xx. annos, vel plures, secundum eum: & interim, cùm ad id prouocare non possint, non curret illis præscriptio indiuisorio. C. de bo. ma. l. fi. & in præ. l. j. de anna. excep. in fi. istud consilium est illorum fratrum, vel sociorum, qui cupiunt in communione manere: sed nolunt sibi pręcludi viam, quin possit alter inuito altero diuisionem petere post tempus conuentū: & secūdum hoc non placet, quod dixi de tempore maiori: imò ego ꝯsulerē de solo quinquennio in quinquennium renouando. Vidi dubitari, si pater in morte duos filios iurare facit de hæreditate non diuidenda intra decēnium: & ipso mortuo moritur vnus ex filiis, relictis nepotib. qui prouocant ad diuisionem cum patruo: quòd possint sine metu periurii, non est dubium: quia iuramentum patris non ligat filium, etiam hæredem, vt scripsi de iureiur. veritatis. super vlt. gl. in fi. de sepul. c. vlt. in vlt. gl. item & si iuramētū præstitū in fauorem & commodum iurantium obstaret, illud sibi remittere possent adinuicem iurantes, vt dixi de spon. prærerea. & vide s. tit. ij. §. nunc ostendendum. super ver. xxiiij. ad fi. cum sua remissione. ADDE, quòd non valeat pactum de non diuidendo, sed semper stando in communione, Alexan. ꝯs. xviij. ij. vo. Et si pater iubet filio, vt moretur & cōiter viuat vsque ad xxv. an. cū altero frē, ꝙ si alter frater habet maiorē familiam, ille minor non potest aliquid petere ea de causa, vt consuluit Barr. cons. 58. inci. quidam habens bona. Scias etiam, quòd vltima q. Ioan. And. hîc fuit Oldra. eius consi. ccxl. incip. factum tale est: paterfamiliàs.

a Indiuidua. ¶ Vide, quod ĩ. dicam ante finem huius.

b Sequen. ¶ Quid si pater se obligauit pro filio, q̄ deliquerat, ne puniretur, & demum soluit? Alb. Pap. plenè tractauit hoc ff. fami. ercisc. l. vt puto. Et quòd filio imputetur totum, inducit, quòd pater imputat filio, & deducit de peculio, quod pro ipso soluit, ff. de pecu. l. sed & si damnum. ergo & hæredibus idem ius competit, ff. de reg. iur. hæredem, item pater vtiliter gessit negotium filii, qui forsitan in persona punitus fuisset: ergo cogitur habere ratum ff. de neg. gestis. Pompon⁹. & filiis cōpetit actio negotiorum gest. vt recuperēt, qđ pater pro ipso soluit. cùm iudicium fam. ercisc. nō videatur locum habere, cùm gestū fuerit ante quàm essent cohæredes, ff. e. & puto. §. sed & si dolo. Nec enim dici potuit negotiū hæreditatis viuente patre, ff. de hæredit. vel actio. vendi. l. i. Nec obstat, si dicatur, quòd actione gotiorum gest. vel alia inter patrem & filiū oriri non potuerit, Instit. de obli. quæ ex delicto nasc. §. hi, q. nā licet đ rigore non nascat̄ directa ciuilis, nascitur tamen naturalis de æquitate, sic ff. de cond. inde. frater à fratre. & facit, quòd pater obligatur filio, eodem titulo, heredes. §. si filius. & facit ff. de contrahenda emptione, l. ij. sicut & de seruo dicitur ff. de instit. si pupillus. ad finem. Nec in fratribus procedit, quod dicitur de sociis omniū bonorū, vt patet ff. de peculio, quæsitū. §. ij. Fertur Uber. dixisse, ꝙ si pater videns filium obligatum, soluit, videtur donasse, e. ti. q̄ pater filio. q̄ bene facit, & maximè si fuerit modicū. qđ soluit, ff. de donat. inter virū & vxorē, l. vtrū. Si verò pater ꝓ filio fideiussit, qđ esse potest, ff. qđ iussu, l. j. §. ij. filius fuit tunc naturaliter obligatus patri superueniente casu, quod illa naturalis poterat esse ciuilis, fortè. ſm ipsum, efficaciter obligat: facit quod not. C. de nego. gestis, si filius. vel transmittitur naturalis ad fratres: quod fieri potest, ff. de cond. indeb. frater. & tunc illud naturaliter ei debitum veniet in compensationem, ff. de compensat. l. etiam. Sed ipse Alber. Pap. tenet filium prædictum fratribus non teneri: quia ex quo pater in obligationē suscepit. potiùs dicitur pater ipse soluisse pp suam obligationē. q̄ alterius. Cōmuniter eñ illa sequeretur hæredes, ex quo personalis fuit, ff. de actio. emp. l. fi. Nam si nō soluisset, heredes tenerēt ꝓ hereditaria petitiōe, nō pro emolumēto, qđ vnus solus haberet, C. si certum petatur, l. i. Nā q diceret, ꝙ possent hæredes agere, dicat quo iure: & nullū inueniet, cū pater ñ habuerit animū sibi aliquē obligandi. facit ff. cōmuni diui. si qs cū æstimaret. ver. diuersa est. & l. in hoc iudicio. Proprio eñ timori prouidit paterff. ꝙ met⁹ cā, isti qđē. §. vltimo, ſm eum, vbi quātitas est notabilis, & ex notabili culpa filii ꝓuenit: parētes nostri temporis prouidēt reliquis filiis prælegando: & sic tollitur ista disputatio per testantes.

ADDE ꝓrædictis, vt ꝑ Alex. cons. xcix. & cxxxii. ij. vol. & si aliquis fratrum simul, habitantium contrectat æs alienum, non respectu omnium. ipse solus tenetur, vt etiam placuit Pet. de Anchar. consilio ciij. Et dos per fratrem in cōmuni posita communiter venit restituenda, vt tenet Bal. consilio cv. iij. lib. & ꝯs. clviii. e. lib. & Roma. con. clxxii. & ibi, quid si non apparet, quòd pecunia fuerit conuersa in vtilitatem communem: delinquens, dum est in communione fraterna, an debeat de suo proprio soluere condemnationem, vide Bal. cons. ccxxxiii. & ccclx. ii. lib. Sumptus autem studii, militis & vxoris an debeant communiter solui, vide pulchrè Roma. consil. cxlv. & Bald. omnino consil. ccxxiiii. i. libr. Filia fratris an sit dotanda de communibus bonis, vide Roma. consi. cccclxxviii. Bal. consi. ccccliiii. ii. lib. An inter fratres, quorum aliqui sunt minores, præsumatur contracta societas vltra loca vulgaria, vide Roma. consilio cccc xiiii. Anchar. centesimotertio. Et quomodo veniat conferendum id, quod lucratur filius ex pecunia paterna, & quid de pucunia lucrata ex officiis quæsitis contemplatione pàtris, vide Roma. consilio quadragentesimonono. Et an lucrata per vnum ex fratribus ex morte vxoris, sint communicanda, vide Roma. consil. ccccvj. & cccclxxi.

auus puellæ pater cohæredem vinceret, ipse haberet neptem do-
tare, vt ff. de iure dot. profectitia. §. si filiꝰ. ff. ad Maced. sed Iulianus
§. si filius. & l. si filius. ff. de in rem verso, & ideo. in fi. & l. seq. Si au-
tem non viuit auus, de bonis patris sui tantùm dotāda est, nisi co-
hęredes inter se aliter specialiter inter se pacti fuerint, vt prædixi:
quia tunc est pactum seruandum, ff. pro soc. l. si socius pro filia.
12 ¶† Vt autem circa hoc tu simplex Canonista pleniùs instruaris,
a nota[a], quòd cùm defuncto patre plures filii remanent in domo
paterna, quorum aliqui sunt minores, alii maiores, & alii lucran-
tur, alii non: & eis ad diuisionem peruenire volentibus minores
petunt communicari lucra maiorum: aut inter istos fratres sunt
bona diuisa, aut indiuisa. Primo casu quilibet sibi acquirit, quod lu
cratur: nec peti potest communicatio ab aliis fratribus, nisi hoc
fuerit in diuisione specialiter actum. Si autē sunt indiuisa, & aliqui
fratres lucrantur: aut est certum, vnde acquirunt, aut non, aut est
est dubium. Si certum est, tunc statuendum est, ſm quod acquisi-
uit Si autem non est certum, nec esse potest: aut dubitatur in fac-
to, aut in iure. Si in facto, putà acquirit ex operis suis, qa fortè est
scriptor, vel artifex: tunc sibi acquirit, ne quod ei suis laboribus, &
prospera fortuna accessit, hoc ad fratres perueniens lucrosum eis
accedat, vt instit. per quas pers. nobis acquir. §. igitur liberi. Sed si
sit malæ cōuersationis homo, nullius artificii, præsumitur omnia
13 habere de communi, aut de patrimonio patris. † sicut alias vxor
omnia præsumitur habere de bonis mariti, ff. de do. int. vi. & vxo.
Quintus. C. de do. int. vi. & vxo. etiam. xii. q. iij. placuit. extr. de pe-
culio cle. c. j. Sed & si quis fratrum patre viuēte aliqd lucratus est, li
cet acquisierit patri, prout traditur C. de bo. quę lib. cùm oportet.
sed tamen pater non apprehendit, videtur, quòd filius tunc possit
sibi illud retinere: nec habet necesse fratribus communicare. Si au
tem post mortem patris acquisierit, præsumitur de communi
habere, & ideo communicandum, arg. in auth. de ec. titu. §. interdi
cimus. in dubio enim præsumitur de communi habere, nisi con-
trà probetur. Si autem sit bonæ conuersationis, quia artifex est,
& bene lucratur, non est præsumendum habuisse de communi,
nisi expressè probetur: imo præsumitur ex suis operis habuisse, C.
arb. tu. si defunctus. ff. de hær. vel act. ven. l. venditio. & ff. ad leg. Fal.
14 l. iij. ¶† Quid si alter filiorum ex paterna pecunia lucratꝰ est, nun
quid tenetur lucrum aliis communicare? Et videtur, quòd non,
arg. ff. sol. mat. sed & si. §. item quicquid. ff. de pet. hære. si possessor.
§. bonæ fidei. ff. de transact. l. iii. §. fin. ff. de sepul. vio. quæsitum. Sed
dic contra arg. ff. de procu. qui proprio. §. vt in cæteris. Nam cùm
occasione rei communis acquiritur aliquid, illud communicari
debet illis, de quorum bonis acquisiuit, vel eis restitui, argu. ff. de
pig. act. si pignore. ff. si cer. pet. si eum. ff. de act. emp. & vend. si quis
procurator. ff. de ędil. edic. bouem. §. si quis seruum. de neg. gest. si
pupilli. §. item quæritur. ff. man. si ex mandato. & l. idemque. §. por
rò. Quòd autem communicandum sit, quod aliquis ex fratribus
lucratus est cum communi pecunia, vel quam à patre habuit, vt
in ea negotiatetur, non tamen ei prælegauit, expressè probatur
b ff. de vsu & hab. si ita. §. fi. ff. de acquiren. rer. do. per seruum. §. fin.[b]
15 ¶† Quid si isti filio fuerit aliquid donatum, nūquid tenetur illud
fratribus cōmunicare? Respond. qualitercunque acquisiuit, dum
modo rei meę occasione, mihi restituendum est, vel mecum com
municandum est, & accedit, ff. de pecul. hîc quæritur. §. i. ff. de iur.
dot. legata. ff. de don. si mihi donatum. Nam & si mihi legatum re
lictum est, vel alicui eorum, eis sub paterna potestate existētibus,
patri relictum esse videtur: & sic in fratribꝰ dici debet, vt ff. de con
di. & demon. filiæfamiliàs. Instit. per quas pers. nob. acquir. & hoc,
quando isti filio occasione negotiationis donatum est: putà quia
erat sellarius, & donabat militibus sellas, & huiusmodi: propter
quod ab illis magna dona recipiebat. Si autem sibi donatum fuit,
quia seruiuit alicui, & ob hoc suum meritum donationem meru-
it, tunc non est communicandum, ne quod ei prospera fortuna
accessit, &c. vt Insti. per quas pers. no. acquir. §. iij. & §. præterea lex
16 & §. fi. ¶† Porrò si de iure dubitetur, id est, vtrùm id, quod acquisi-
uit, sit ex profectitia, vel aduētitia pecunia quæsitum, dic, vt suprà
17 de actore, versi. sed quid si dubitatur. ¶† Regulariter ergo omnia
paterna bona sunt inter fratres communicanda, nisi sint castren-
sia, vel quasi: vel nisi probētur ei fore à patre prælegata: putà quia
ipse emit ei libros, & effectus est doctor legum, & multa lucratur:
quibus casibus filius non tenetur communicare, vt C. de col. filię
& l. fi. C. fam. erciscun. filiæ. suprà de actore, versi. sed & filiusfami-
liàs. & facit ad hanc materiam e. ti. l. j. & l. bona. ff. eo. hæredes. & l.
bona. ff. e. hæredes. & l. quæ pater. ff. de cap. & post li. re. liberi. ff. de
c prob. Procula. & ff. de do. censualis[c]. ¶† Quid si alter ex duobus
8 fratribus electus est ad aliquod officium: sed quia simplex & insuf
ficiens inuentus est, alius frater ei substitutus est, nunquid lucrum
ex officio illo proueniens debet, substitutus communicare cum
fratre? Dic, quòd non: sed illud habebit præcipuum, C. de asses. l.
velut castrense. C. de aduoc. diuer. iud. l. fori. nisi pactum aliud in-
ducat, ff. pro soc. cum duobus. §. Papinianus quoque. & §. idem Pa
pinianus. nam imperitia fratris huic obesse nō debet, ff. si quis ali-
quem testari prohibuerit, l. ij. §. fratris. ff. de operis noui nunciatio
ne, de pupillo. §. plurium. nec debet alteri per alterum, &c. ff. de a-
lienatione iudicii mutandi causa fac. l. j. Quòd autem ipse debeat
totum habere, probat ff. ad municipalem, Titio. extrà de supplen-
19 da negligentia prælatorum, grandi. ¶† Porrò[d] si habes rem com
d munem cum P. ex societate contracta, vel incidenti, vel quia vtri
que legata est, vel alio modo, vult à cōmuniōe discedere, & alter
consocius assentiat, possunt res ipsas diuidere: de qua diuisione sic
e potest confici publicum instrumentum[e].

ADDITIONES.

c Not. ¶ Secundum Iac. Bald. qui hoc scripsit C. de bonis, quæ lib. l.
cùm oportet. §. sin autem. in fi. ibi in prin. legis: de hoc per Accur.
in gloss. quæ incipit, ex substantia. Præmitti posset distinctio Azo.
in Summa, per quas perso. nobis acquir. C. vbi dicit, nobis acquiri
per nos ipsos, per filios in potestate constitutos, per seruos no-
stros: item per alios, quos bona fide possidemus, vel in quibus ha
bemus vsumfructum, vel vsum. Et singula prosequitur, addēs de
tutore, curatore, & procuratore. Modò addi posset, cùm frater
non sit de superius nominatis: quæritur, an per fratrem acquira-
tur fratri, saltem communicandum?
b §. fin. ¶ Vidisti, quòd autor, sicut & Iacob. Bald. de lucro loquitur,
non strictè de fructu. quod facit ad quæstionem, an si filius pecu-
niam talem fœnerauit, fœnus fratribus communicare teneatur
& Accur. in gl. superiùs allegat. tenet, quòd sic. Alexand. ibi expri-
mit, quòd non poterit illud dicere suum pro eo quòd animam de
dit diabolo: propter illud Cy. ibi hoc tractat sub quæstione secun
da, an lucrum, vel vsura ex pecunia paterna sit profectitium, vel
aduentitium. Et si dicatur, quòd profectitium, obiicit cum glo. de
l. vsura. ff. de verb. significat. vbi dicitur, quòd vsura pecuniæ non
est in fructu: quia non venit ex corpore, sed ex obligatione: gloss.
non soluit. Sed Cynus dicit illud speciale in certis casibus: sed re-
gulariter contrà ff. de vsur. l. vsura. nam vsurę vicem fructuum ob
tinent: & facit, quod ibi not. Vides, quòd autor non ponderat fru
ctuum tantùm, dummodo sit lucrum. Cyn. ibi recitat, Pet. tenere,
quòd sit aduentitium. per præd. l. vsura. ff. de verb. signifi. cùm ex
obligatione extrinsecus veniat, vt ibi alleg. ff. de stat. hom. l. quæri
tur. ff. ad legem Fal. l. iii. Et hoc placet Cyn. qui subdit, quòd cùm
vsuræ sint prohibitæ lege diuina, & quod ex eis quæritur, restitu-
endum sit: non autem acquiretur patri, etiam quo ad vsumfruc-
tum, vt de domino dicitur, ff. de acquir. pos. quod seruus. & de so
cio. ff. pro soc. l. quod autem.
ADDE, quòd idem tenet Bar. in d. l. cùm oportet. & Angel. consi
lio lx. & ccvii. in fi. licet aliqui contrà in dicta l. cùm oportet. vt ibi
in addit. posui post Alexand.
c Censualis. ¶ Finita est illa glo. Iac. Bal.
d Porrò. ¶ Tertia pars §. & hanc prosequitur Roffr. rubrica de act.
communi diuid. & xiij. quæ, secundum eum, requiruntur in ipsa,
ex positionibus colligas. Et propter id, quod statim subdit de soci
etate, non putes hanc esse eandem actionem cum illa pro socio. I-
mò in totum differunt. nam pro socio, nō pertinet ad diuisiones,
sed ad personales præstationes, ff. communi diui. l. j. & illud magis,
quod ibi habetur, electiuè ponitur, non comparatiuè, vt ibi notat
dat Roffr. simile: eligo magis esse diues, quàm pauper: intentetur
ergo pro socio, & cumuletur ista, vt diuidatur, ff. eo. per hoc iudi-
cium. & pro socio, l. si quis societatem. Item illa, quando per trac-
tatum est inita societas ista, etiam si incidit, ff. eo. l. j. & ij. & pro soc.
l. vt sit pro soc. & l. sequen. Item illa non inducit adiudicationem,
ista sic, ff. pro soc. l. si actum. & ff. e. ti. l. communi diui. §. si debitor.
& C. eo. l. i. ij. & iij.
e Instrumentum. Quid si sine instrumento dicitur facta diuisio in-
ter fratres secretè, itaque nec testes habentur: quisque tamen eo-
rum per decem annos possedit diuisim certam partem: vnus ex
fratribus agit fami. erciscun. ad diuisionem: alter dicit diuisionem
factam allegans præscriptionem decennii per possessionem cu-
iusque ipsorum diuisim de certis rebus factam: quæritur, an eo
probato diuisio præsumatur facta? Arguitur, quòd non. per l. diui
sionis placitum. ff. de pact. & C. communi diui. l. ij. & iij. Nec præsu
mitur ius habere, cui probatio deficit, ff. de testa. tu. duo sunt Titii.
Gui. de Su. super præ. l. diuisionis. tenet ex possessione longi tem-
poris sic diuisim habita diuisionem præsumi, per l. si serui. vend. si
quis diuturno. & de vsur. cùm de in rem verso. Præsumetur ergo,
ex quo fratre sciente lōgo tempore sic diuisim possedit, possessio
sibi tradita. C. de acqui. possess. l. minus instructus. secundum eum
Item scias, quòd si ex duobus fratribus habentibus bona commu
nia, alter intestatus sine suo hærede decedit, superstes vtēdo com
munibus, vt priùs, non præsumitur hæreditatem adisse, nisi vnus

a FORMA[a], Titius & P. fratres & filii quondam H. ad diuisionem omnium infrà scriptorum bonorum inter eos communium peruenire volentes, de communi concordia de bonis ipsis duas partes constituerunt, ponentes in vna parte talem domum in tali loco intra tales confines sitam. Item talem petiam terræ vineatæ. Item duas vegetes, & res tales: quę quidem pars de vtriusque communi concordia & consensu ipsi T. peruenit in partem: & eam ipse T. de ipsius P. voluntate in suam portionem elegit & acceptauit, & de ea asseruit se contentum: saluo tamen, quod de infrà scripta aditione inferiùs exprimetur. In altera verò parte designauerunt & posuerunt talem petiam terræ aratoriæ. Item talem petiam terræ vineatæ. Item talem & tales res: quæ pars de vtriusque communi concordia & consensu ipsi P. peruenit, & cessit in partem: & ipse eam de ipsius T. voluntate in suam portionem elegit & accepit, & ea asseruit & voluit se esse contentum: hoc tamen inter eos specialiter acto, quòd quia dicta pars ipsius P. melior est parte T. prædicta, debeat ipse P. eidem T. dare & soluere pro æquiualentia & coequatione suæ partis ad partem T. decem libras Turonenses hinc ad diem talem: & de ipsis soluendis, & solennem promissionem & obligationem facere per publicum instrumentum. Hoc etiam actum extitit inter eos expressè, quòd si quo tempore contigerit alicui eorum litem, vel quæstionem moueri super aliqua dictarum rerũ, quæ in partem obuenerit: res, de qua lis mota fuerit, expensis communibus procuretur & defendatur in lite. Quòd si eam euinci contigerit, damnum inter eos pariter sit commune. Quam si quidem diuisionem, & omnia & singula suprà scripti promiserunt adinuicem per se suosque hæredes, scilicet vnus alteri vicissim solẽnibus stipulationibus hincinde interuenientibus, perpetuò firma, grata, & rata habere & tenere, & non contrauenire, vt in instrumento arrharum continetur: de quo habetur j. de emp. & vend. §. i. ver. sequitur[b].
b Hæc forma probatur ff. & C. fam. ercis. & communi diui. per totum, & extr. de parochi. c. j. Potest etiam apponi, quòd qui habuerit talem partem, teneatur tale debitum soluere, & fratrẽ de illo debito seruare indemnem. Veruntamen hoc non preiudicat creditoribus, quin possint contra quemlibet hæredem agere pro hæreditaria parte, C. de pactis, debitor. & l. pacta. ¶ Facta autem diuisione possent inter se finem facere hoc modo:

20 FORMA. † Ego T. confiteor in parte tui P. ex diuisione inter nos facta de paternis bonis hîc, & hoc euenisse. quam quidem partem cum omnibus: quæ in ea continentur, tibi finio & assecuro, concedens tibi omnia iura & actiones & exceptiones, quæ in dictis rebus corporalib⁹ & incorporalibus mihi competunt. constituens, donec possessionem, vel quasi, illarum rerum tua auctoritate apprehenderis, me tuo nomine possidere & promittens: quòd ea, quæ inter nos diuidendo acta sunt, obseruabo, transferens in te vtile dominium ac directum, promittens etiam, quòd si à te de parte tua aliquid euinceretur, te, & tuos hæredes pro eo, quod mihi continget, conseruabo indemnes: quod ideo feci, quia tu mihi similiter fecisti de parte mea in omnibus & per omnia: quæ omnia suprà scripta saluis conditionibus testamenti patris nostri, facio & promitto pro me meisque liberis & hæredibus attendere, &c. Qua stipulatione completa ponantur subscriptiones, & etiam forma diuisionis. Ideo dixi, Saluis conditionibus testamenti, &c. ne quæstio de hoc possit oriri, per l. ff. de verbor. oblig. qui Romę §. fin. ff. de transactio. qui cùm. Item ideo dixi Donec possessione, vel quasi, &c. quia pactum diuisionis, nisi stipulatione, vel traditione sumat effectum, non aliter sumit vires: vt ff. de pact. diuisione. Item in hoc contractu si non seruetur, quod actum est, agetur ad pœnam promissam, vt suprà de pactis prope fin. Formam instrumenti super muro communiter ædificato, vide suprà §. generalia

21 ver. quòd si duo. ¶ † Et scias, quòd huiusmodi[c] diuisiones, quan-
c doque fiunt per sortes, quãdoque per compromissum: putà cùm consortes de partibus nequeunt concordare. quandoque verò ordine iudiciario videlicet libello porrecto, vt infrà dicetur.

22 † Item not. quòd cũ fit diuisio de bonis hæreditariis, dicitur diuisio familiæ erciscundæ, de qua ff. & C. famil. erciscun. & xxvj. dist. deinde. & xxviij. q. i. nunquid. Si verò de aliis rebus communibus, dicitur communi diuidundo, de qua ff. & C. commu. diui. in quibus contractibus diuersa solent inter partes fieri pacta. Qualiter autem conficiatur instrumentum contrahende societatis, vide su-

23 prà eo. §. generalia. vers. i. ¶ † Si verò alter consocius, seu consors non assentiat diuisioni, nolens à communione discedere, habet volens contra nolentem actionem communi diuidundo: quæ ciuilis est. Sic ergo libellus concipitur.

LIB. Coram, &c. ago contra P. cum quo habeo talem rem communem, quam secum diuidere volo: vnde eam diuidi peto: & ad hoc propono actionem communi diuidundo, Inst. de offic. iud. §.

24 eo quoque more, ff. com. diui. l. j. ij. & iij. ¶ † Si autem vis petere, vt res & fructus diuidantur, sic libellum concipit:

c LIB.[c] Coram, &c. vt suprà, vsque, discedere. iunge, Item peto fructus ab eo perceptos mihi dari pro dimidia, qui fructus fuerunt tot modii frumenti, tot hordei. Si verò fecisti sumptus, dicas sic: Peto etiam expensas mihi ab eo dari pro dimidia, quas expensas feci in re communi: cùm pro parte non possem eas commodè fa-

25 cere: quæ expensæ fuerunt centum solidi. ¶ † Quòd si damnum datum sit, iunge sic: Item peto damnum mihi ab eo in rebus communibus datum, pro dimidia mihi resarciri: quod damnũ æstimo c. & ad hoc, &c. vt ff. eo. l. in communi diuidundo. & l. per hoc. §. si

26 cut. & l. & si non omnes. §. venit. ¶ † Si autem dolo, vel lata culpa, quæ dolo comparatur, vt ff. depositi, quod Nerua. res desiit esse communis, habetur pro possessore, ff. de rei vend. sin autem. ff. de noxa. electio. extrà de excep. c. penult. vnde sic libellus concipitur:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. cum quo habui tales res communes, quas dolo, vel lata culpa desiit possidere, vel cuius dolo, vel lata culpa perierunt: vnde res ipsas peto pro dimidia, & fructus & expensas, quas fecit: putà tantum pro dimidia: & damni etiam rationem peto, quod fuit tantum, & ad hoc propono vtilem

d actionem communi diuidundo[d]. ¶ † Si verò sine dolo & lata cul-

27 pa sunt perditæ: & fructus tantum percepisti, vel expensas fecisti: vel damnum datum est: petes tantùm expensas, fructus, & damna, ff. eod. si quis putans. in princip. & l. in summa. ¶ Actor ergo sic ponet:

POSITIO Actoris. Pono, quòd talis res est mihi & tibi commu-
e nis, ff. eo. l. j.[e] §. communia. Item mobilis, seu immobilis: & sic corporalis, ff. eo. l. per hoc iudicium. in prin. j. ver. item quòd hoc est. Item quòd est singulare, vt in ea. l. Item quòd est mea pro parte, quo ad dominium, vt in ea. l. vel ius habeo in ea, quia sum creditor: vel tu & ego eam habuimus in emphyteusim, ff. eod. communi di. §. qui rem publicam. & §. inter eos. & §. si debitor. & §. si duo. Item quòd confessus es rem istam mihi & tibi esse communem, ff. de excep. fundus. & l. fundi. ff. fami. ercis. l. j. Item quòd pro rebus
f communibus[f] hanc actionem intento, ff. eod. vt fundus. Item quòd hæ res sunt diuisibiles: & sic singulares, ff. de acquir. rerum
g do. seruus. §. incorporales, Inst. de rebus cor. & incor.[g] Item quòd tantum expendi. Item quòd tantum percepisti, vel damnum dedisti, ff. eo. si quis putans. §. sin autem. & l. si conuenerit. & l. in hoc, §. sin autem. itẽ quòd non potui negocium pro parte gerere: vel sic, quia hęc negatiua non admitteret. Itẽ quòd oportuit me has expensas facere insolidum, ff. eo. si quis putãs. §. j. & l. in hoc iudicio. §. dispendia. & l. si quis cùm etiam. Item quòd hæ res communes adhuc extant, ff. eod. in hoc. & l. si non omnes. §. venit. l. sed & postquam. Vel si perierunt, dic, quòd erant communes, quando perierunt. Item quòd hanc rem habemus communem ad talem vsum

ADDITIONES.

☞ fuerit animo, vt esset hæres. patet hoc ff. de acqui. hær. duo fratres. & facit C. de repud. hær. l. j. ADDE, quid si facta diuisione & executa, bona denuò communiter possideat, an pręsumatur contracta societas? vide Rom. consilio cccccxviij.

a FORMA. ¶ Roland. parte vj. char. v.

b Sequitur. ¶ Quod erat primum in Summa Rolan. & ibi remittit.

c Huiusmodi. ¶ Rediit ad verba Rolan. vsque ibi, qualiter.

d Conci. lib. ¶ Rof. communi diui. in vlt. col. cuius est totum, quod sequitur vsque in fin.

e Communi diui. ¶ Opponit Rof. ad qđ iste proponit vtilem, cùm res sit alienata, vt hîc dicitur, & competat directa ꝯ possessorem, C. eo. tit. l. i. ij. & iij. Cùm igitur sua non intersit, ergo vtili nõ aget, ar. ff. de serui. quoti. ff. man. si procuratorem. §. mandati. respondet Rof. eo. tit. in fine, quòd sic agere potest: quia & sic in rei vendicatione contingit, ff. de noxa. electio. §. j. & ij. Interesse enim potest multùm illius, vel quia primus erat homo bonus & fidelis & facilis in conueniendo: ille enim malitiosus, & forsan loco potior, sicut & hæc aliàs considerantur, ff. de ali. iu. mu. cau. fac. l. vna, & extra. eo. ti. c. ij.

f L. j. ¶ Hoc dicit, quia si negaret, debet primò probare rem illã pro parte suam esse: & hoc in alio iudicio: scilicet rei vendicatione, per leges istas: & hoc, nisi possideat, vt in hac l. j.

g Communibus. ¶ Supple, tantùm: vnde non possunt misceri non communes.

h De rebus incorp. ¶ Non allegat §. propter breuitatem nigri. hoc autem dicitur, quia incorporalia, vt nomina, & iura. sunt ipso iure diuisa: & sic adiudicanda veniunt, non diuidẽda. C. fam. ercisc. l. ea quæ. præter iura liberorum & sepulchorum, quæ ipso iure remanent indiuisa, ff. fam. erci. quædam. C. de relig. si quis sepulchrum. Iura igitũ cũ indiuisibilia sint, veniũt adiudicãda, quo ad vsum, mensura, vel temporibus, ff. e. l. arbor. §. si per eundem. & §. aquarum.

a vsum [a]. Item quòd id, quod feci, te vidente & non contradicente feci, ff.e.Sabinus.&l.si quis putans.§.si quis in commune.¶Reus verò sic:

Positio rei. Pono, ꝙ res, quas petis diuidi, meę sunt insolidū. Itē ꝙ sunt iura. Itē ꝙ sunt vniuersitatis. Itē ꝙ sunt T. & eius noīe teneo. Item quòd in eis nullum ius habes: imò nego eas esse tibi cōmunes. sed hæc est iuris & negatiua, quòd illud negotium non potu
b it pro parte expedire. Item quòd me prohibente fecisti [b].

ADDITIONES.

a Vsum.¶Vide, quod no.eo.ti.si ædes.
b Fecisti.¶An minor maiorem cohæredem, vel socium ad diuisionem prouocare possit, plenè dixi super rub.de curatore.

SVMMARIVM.

1 *Agens actione ad exhibendum, qualiter formare debeat libellum.*
2 *Positio actoris volentis rem suam ab altero possessam repetere, quæ esse debeat*
3 *Reus quid habeat respondere, vbi contra ipsum agitur actione ad exhibendum.*

a 5.§. Vltimo videndum est de actione ad exhibendum. Si enim [a] rem mobilem tuam, vel in qua ius habes, vel aliàs tua interest, vis vendicare, vel alio modo pro
1 ea agere, potes primò agere actione ad exhibendum †ciuili, per quam actionem exhibebit tibi reus rem, vt habeas copiam rei videndæ, palpandæ, tangendæ & cognoscendæ: quæ exhibitio fiet coram iudice, ff.ad exhib.l.j.& ij. ¶Sic ergo libellum concipies:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui rem talem meam possidet, seu tenet: quam dico meam esse, vel mihi pro x. à tali obligatam: vel quia vsumfructum in ea habeo: vnde rem illam ab eo mihi exhiberi peto: & ad hoc propono actionem ad exhibendum,
b ff.eo.in hac actione.§.iij. Quidam tamen, vt Io. [b] admittunt hunc libellum:

LIBEL. Peto rem, quam dico meam esse, mihi exhiberi, & exhibitam vendico rei vendicatione, ff.e.l.iij.arg.ff.comm.l.ij.¶Vel sic: LIBEL. Coram, &c. vnde peto, vt rem talem mihi exhibeat. cuius rei nomine rei vendicationem propono: vel exhibeat mihi rem talem, quam vendico: quia dico illam ad me pertinere iure dominii. & sic actionem ad exhibendum, & rei vendicationem propono, arg.ff.commo.l.ij.& ff.de pecu. deposui. §. j. & hoc causa dirimendarum litium. Alii dicunt, quòd primo agetur ad exhibendum: quo iudicio finito intentabitur rei vendicatio, ff.eo.l.ii.§.est
c autem.de hoc s.đ act.seu pe.§.sequitur.ver.& nota, quòd [c]. ¶†A-
2 ctor ergo sic ponat:

Positio actoris. Pono: quòd res, pro qua ago ad exhibendum, est mobilis, C.lib.x.quando, & quib.quarta pars deb.ex bonis decu.l.
d j.§.sed vbi [d]. Item interest mea: vel quia sum dominus: vel quia ius
e habeo in re, ff.eo.l.iiij.§.j.ii.iij. [e] & iiij. Item quòd illud interesse est
f pecuniarium [f], ff.eo.liber homo. Item quòd interest mea ex iusta
g causa [g], ff.eo.l.pe. Item quòd mea interest tempore litis contestationis, & tempore sententiæ, ff.eo.tigni.§.idem scribit.& §.pe. extra.de re iud.abbate.lib vi. Item quòd res illa talia signa habet, ff. eo.tit.in hac actione. in prin. Item quòd eam possides, seu tenes, ff.eo.l.iiij.§.fi.& l.nam cum eo. l.si quis merces. Item quòd habes facultatem eam restituendi, ff.eo.l.si quis merces.§.fi. Item quòd eam dolo tuo desisti possidere, ff. eo. Iulianus scribit. in prin. ff.de nox.electio.§.j. Item quòd eam in alia forma exhibuisti mihi, C. e.l.exhibitionis.& in præ.l.Iulianus scribit.ver. sed & si quis. Item quòd in alio statu, scilicet vsucaptam, vt in ea.l.quātū. Item quòd quòd sum dominus illius instrumenti. item quòd dedi chartam tabellioni, in qua scripsit instrumentū, ff.e.l.iij.§.interdū.§.si quis.
3 extra.ff.quemad.test.aper.l.j.§.fin.instit.de rerum di.§.literæ. ¶† Reus verò sic:

Po.rei. Pōo, ꝙ res, q̄ petis, ē ĩmobilis. itē ꝙ tua desiit interesse. itē ꝙ ē diuersa à tuis signis. itē quòd T. eam possidet, siue tenet. item ꝙ deest mihi facultas restituendi. item quòd eam in eadem forma exhibui. item quod in eadem causa. itē quòd fecisti mihi pactum de non petendo, ff.e.l.iiij.§. ibidem. De personis autem exhibendis dixi s.de maio.& obe.& dicam ĩ.de conuer.infidel. De exhibitione verò rei se mouentis, dicam ĩ.de causa posses.& propri.§.notandum igitur.ver.item si petis. Plura ad præsentem tit.& ad ti.de for.comp.necessaria vide ĩ. de do. & con. ¶In sequentibus titu-
h lis non sunt libelli necessarii [h].

ADDITIONES.

a SI ENIM.¶Incipiunt verba Rof.eod.ti. cuius ad literam fuit totum, quòd sequitur: sed non eodem ordine. Enumerat autem xv. quæ in hac actione requiruntur, quæ ex positionibus colligas. Et scias, quòd Rof. posuit inter præcedentes rubricas & istam, & x. rubricas đ diuersis conditionib. Azo autem tenens ordinem Codicis, plenè prosequitur materiam, tractans x. mēbra: scilicet quid sit exhibere, pro quibus rebus ad hoc agatur, ex q̄bus actionibus, cui detur hæc actio, & quando, & contra quem, & vbi fiat exhibitio, & qualiter: & in quantum fiat condemnatio in hac actione. qualis sit actio: ibi videas. Mihi placet, qđ pulchrè & breuiter scripsit Ioan.de Bla.in rubrica antepenultima.
b Vt Io.¶& Azo, vbi suprà post prin.
c Et not. quòd. ¶Est dare, quòd quandoque in hac actione venit personalis protestatio, vt hæreditatis ęstimatio, in casu ff.eod.sed si hæreditas. quando scilicet seruus meus est institutus hæres, si intra certos dies adeat iussu meo: hîc in petitione narrata subdam, quòd cùm R. dictum seruum meum detineat, ago contra eum, vt mihi seruum illum exhibeat: cùm sim illum vendicaturus, cùm etiam ei iubere velim, quòd intra tempus à testatore taxatum hæreditatem adeat, supplicando iudici dictum R. vt mihi ad id exhibeat. Item ad æstimationem hæreditatis illius, si intra tempus à testatore taxatum mihi dictum seruū non exhibuerit, cùm id commodè facere possit, per diffinitiuam sententiam condemnet. Ponitur autem in libello, cùm id facere possit, propter regulam impossibilium, ff. de reg. iur. Interseritur autem Commodè: quia si seruus esset in fuga, satis sibi esset cauere de seruo exhibendo, si in potestatem suam redeat, ff.eo.ti. Celsus. aliàs incipit, si quis merces.§. item si qui. secundum Io.de Bla. qui subdit, per hanc actionem condemnari reum ad restitutionem: & si huic sentētiæ non paret, contra eum in litem iurabitur, ad instar vendicationis rei, Instit.de act.§.præterea quasdam.ff.de rei vend. qui restituere. in fi. & de in litem iur.lege, in act.& quomodo pluribus actiōibus quis exhibitionem consequi possit, remittit ad no.per Azo.eod.tit. §. pro exhibitione. quod etiam ponit clarè Rof.e.tit.in fi. vbi etiam præmittit opiniones de præsent.an sint diffinitiuæ.
d §.sed vbi.¶Ibi dicitur, quòd res immobiles facilè latere non possunt: nec cuiquam, si diuulgentur, officiunt.
e iij.¶Tenet Azo in Summa huis ti.§.in hac.quem sequuntur Rof. & Per.quo ad actum exhibitionis hoc interesse probari per iuramentū, scilicet ꝙ calūniosè id non petit, ff.e.ti.thesaurus. ibi not.
f Pecuniarium.¶Non affectionis, vel cognationis.
g Causa.¶Interest enim tua tibi exhiberi librum meum: sed hæc non est iusta causa.
h Necessarii.¶Tituli omissi sunt octo. Theorica primi habetur suprà de comp.iud.adit.quod sonat in forum competens. Secunda & tertia longum tractatum habent in princ. huius quartæ partis, iiij.v.& vj.s.parte ij.ver.litis contestatio. & seq.vij.& viij.ver.dilatio.& sequentib.

ADDITIONES NOVAE.

An in libello debeat quis exprimere sit hæres ex testamento, vel ab intestato, & vtrum per se vel per personam alterius. Bar.in l.j.de pet.hær.dicit quòd ñ regulariter: causa cognita tamen si videtur iudici multum interesse rei, posset cogere actorem ad declarandum, l.si defensor.§.illud.de interrog.actio.

An negotiorū gestor teneatur solum de dolo vel lata culpa, & qñ de leui.& quando de leuissima, & qñ de casu fortuito, gl. in l. iij.§.interdum.de neg.gest.Bal.C.de pig.act.l.quæ fortuitis.

In l.Pomponi⁹.la j.de nego. gest. Bar.dicit quòd sufficit vtiliter gestum: & istud vtiliter intelligitur de vtilitate respectu personæ domini cuius negotia gerūtur, non de vtilitate communi: & ideo conclude in articulis de vtilitate domini, non communi.

Nota quòd dies finitæ tutelę interpellat tutorem. Bar.in l.ita stipulatus.de verb.oblig.in sua q.princi.quod no.

Qualiter formetur libellus in actione tutelæ contra tutorem vel curatorem in actione negotiorū gest. Odoff.& Alb.in l.quicquid est.arbi. tu. dic sic. ago contra talem tutorem meum vel curatorem, & peto vt reddat mihi rationem tutelæ vel curæ gestæ, vel omissæ, & vt reliqua restituat, id est instrumenta ad eum peruenta ratione administrationis, & vt inuentarium exhibeat: ꝙ si cessauerit, peto ipsum condemnari quātum in litem iurauero de dolo, quia in dolo est is qui tenetur rem reddere, & non reddit, l. j.in fi. de positio. facit l.pe.de in lit.iur. Alb.in l.si tibi.đ testa.tut.C.

In l.j.§.in rationibus. de tutel. & ratio. distra. dic quòd quando certum est tutorem dolose rem pupilli accepisse, tanquam quilibet extraneus, tunc furti tenetur, & condictione furtiua: & non est necessaria actio de ratio.distra. potest tamen competere, vt ĩ. in versi.habent tamen tutorem. Item quādo certum est tutorem pupilli non dolose.sed bona fide accepisse, tuum habet locum actio tutelæ, & non actio de ratio. dist. sed cum accipit vt quilibet extraneus, & dubitatur vtrum acceperit dolose, an bona fide, lex in dubio pręsumit dolose accepisse: sed etiam propter dolum pręsumptum non datur actio furti, nec condictio furtiua.& ideo necessarium fuit dari actionem de ratio.distra.vt dolus præsumptus puniatur. Pet.de bellaper.

In l.quid ergo.§.iudicium contrarium.ff.de contra.iudi.tute. dicit Dyn. quòd si petatur à tutore vel à curatore ratio, & ipsi di-

cant bene volumus reddere rationem, sed reddita ratione nos volumus quòd minor per pactum vel acceptilationem nos liberet: an hoc possint petere, & dicit quòd non, per hunc tex. nam generale est quòd quis non teneatur ad pacem vel pactum vel transactionem faciendam, nisi specialiter se ad hoc obligauerit, vt in authen. vt litig. iur. §. fi. & hoc sequitur Dy.

Pone duo sunt fratres simul habitātes, & stantes, & vnus annuatim expendit centum, alter cl. veniunt ad diuisionem: ille qui minus expendit, petit à fratre quòd sibi resarciat illud superfluum quod expendit plus quàm ipse de bonis communibus: an possit petere. dic quòd non, arg. l. Aurelius. §. Titius testamento de lib. leg. quia ratione sanguinis omnia videntur remitti, dicto §. Titius, & l. pericula de prob. Dyn. circa hanc q. & similes vide Bart. in l. Titium & Meuium. §. altero. de admi. tu. & in tracta. de duo. fra. cum additione quam facit Bald. in dicto tract. & l. vt nemini. de collationibus.

Quid si vnus ex heredibus condemnatus est ob maleficium à se commissum, dic quòd debet solui condemnatio de parte sua. vide Iac. de Are. in l. sciēs. de pec. leg. & l. ij. §. si nauis. ad l. Rhod. de iac.

Nota quòd minor non potest prouocare maiorem ad diuisionem in proprietatibus: secus in fructibus & redditib. glo. in l. Lucius. fami. ercisc. & no. in l. iubemus. de sacrosan. eccle.

Quid si vnus ex fratribus viuente patre furatus fuit patri florenos mille: post mortem patris alter frater vult in diuisione computare alteri fratri istos florenos mille, quos furatus fuit, & duplū: an possit. Guil. de Cu. in l. incerti C. fami. ercisc. tenet quòd nō potest imputare nisi dictos florenos mille, nō autem pœnam dupli: & hoc per l. sed si damnum. §. sed si ex delicto. ff. de pecu.

An iudicium communi diuidundo habeat locum in rebus incorporalib. no. per gl. & Bar. in l. in prouinciali. §. j. de ope. no. nun.

In l. is cuius. de his qui se defe. lib. x. not. quòd hic dicitur quòd mulier in diuisione habet electionē, ex quo dicūt vulgares, quòd maior debet dare electionem minori: quod est falsum, nisi in certis casibus specialibus, in quibus priuilegium conceditur, vt hic, & l. ij. de metal. aliàs diuisio expeditur iudicis officio Inst. de offi. iudi. §. si familiæ. cum §. sequen. contrarium fac. j. ext. de parochiis.

In l. vt nemini. C. de collat. quid si duo filii post mortem patris remanserunt, & vnus habens magnos reditus de suo patrimonio, consummauit ad necessaria ad vitam vniuersæ domus: an in diuisione debeat habere præcipuum quod de suo vltra est consumptum, quàm de reditibus fratris sui. dicunt quidam quòd nihil recuperabit, si omnia iure societatis cōsumpta sunt, vt c. ij. de fratribus. de nouo bene. inuestit. sed ille tex. loquitur cum vnus frater emit de per se de communi pecunia. vnde æquum est vt fructus illorum bonorum communiter consumantur, sed si pecunia non esset communis, tunc esset dubium. Sed dic quòd si fratres commixtim & confuse vtebantur eorum patrimonio, tunc quilibet intelligitur communicasse suum fratri. vnde nihil consumptum venit refundendum, l. j. in glos. pro socio. sed si iste vsus non erat promiscuus, nec communis, tunc quia non sunt bona communicata, nec tacitè nec expresè, fructus consumpti in erogationem sui fratris, & suæ familiæ, si magna erat quantitas, veniunt refundendi: quia non est verisimile illum donasse, l. cum de indebito, de prob. secus si parua. nam ratio sanguinis & affectionis præsumptionē inducunt, l. si verò non remunerādi. §. idem pap. ff. man. & not. in l. cum quid. si certum pet. fac. l. si inter fratres. aliàs incipit. l. cum duob. §. si inter fratres. ff. pro socio. Ange.

¶ Baldus de Iudiciis.

FORMA Libelli in qualibet petitione hæreditatis, §. j. G. ¶ Item vniuersale iudicium est, si peto ecclesiam cum pertinentiis. §. fin. G. ¶ Vniuersitates rerum nomina iuris habent, vt no. C. de impu. l. quod dicitur. Forma instrumenti societatis & forma libelli in actione pro socio, neg. gest. & tute. § generalia G An scholaris, qui recedit, possit alium scholarem loco sui in causa ponere? tenet, quòd sic, vers. circa hoc. G. & no. ff. depo. l. si quis. Bal. ¶ An socius distrahens societatem, possit petere partem suam, ver. sed nūquid socius. G. ¶ Libellus generalis debet postea explanari per positiones speciales, ver. quid si quis petit. G. vide s̄. de libel. cōcep. §. procedit libellus. ¶ Qualiter formetur libellus in qualibet accusatione mandati: item an nuncius captus à latronibus debeat redimi per dominum, §. specialia. ver. illud autem quæritur. G. Et quid de stipendiario, vel simili. vers. seq. per G. vide per Doct. de pig. c. significante, ¶ Forma libelli in iudicio fami. erciscun. communi diui. & fi. regun. in §. sequitur. G. C. fa. ercisc. l. certum. ¶ Si duo sunt fratres, & vnus facit debitū, an debeat solui de communi? Respon. quòd non, nisi ratione communis vtilitatis sit contractum. quod non præsumitur, nisi probetur, ver. quid si duo. G. vide j̄. de feudis §. si sint plures. ¶ An lucrum aduocationis debeat communicari? C. de aduoc. diuer. iud. fori. de mun. l. & q. ori § fi. in gl. ord. ¶ An si vnus fratrum recipit dotem, debeat refici de cōmuni? Respondeo, nō, nisi probetur versa in rem communem, ver. quid si communione. G. ¶ An condemnatio vnius fratrum debeat solui de communi? Respon. quòd nō, ver. quid si vnus. G. Si vnus fratrum militauit, an sumptus debeant fieri de communi? Respon. non, ver. quid si vnus. G. ¶ Quid de sumptibus nuptiarum? dic, vt ff. de mu. & ho. l. & qui ori. §. fi. in gl. or. ¶ Si vnus fratrum habet filiam, an sit maritanda de communi? Respondeo, non: quia vnus liberorum sequitur patrem. ff. fa. ercisc. l. si maritus. ver. quid si vn⁹ ex fratribus. G ¶ Suprà dictum est, quid de debitis: quid econtrà de lucris? Respōdeo, si diuiserunt fratres, vnusquisque sibi tantummodo negotiatur: si autem stant simul, tunc si quidem constat, vnde lucrum peruenit, vt C. de pig. l. fin. tunc quilibet tantū sibi acquirit: si non constat, præsumitur, quòd de cōmunib. bonis: & debet communicari, in §. sequitur. ver. vt autem. circa prin. G. Et prædicta sunt vera de fratribus, inter quos nulla societas contracta probatur, ff. pro soc. l. cùm duob. §. si fratres. C. communia vtri. iu. l. si patronus. ff. de admi. tu. l. Titium & Meuium. §. altero. & ibi per Bar. Lucrum tamen ex communi pecunia factum, cōferri debet. Item in dubio præsumitur de bonis communib. acquisitum, & venit communicandum, ibidem, ver. quid si alter. G. Si autem probatur societas, omnia debent communicari? C. qui test. fac. pos. l. j. Cum infantib. tamen & à pupillis ista societas non potest ɔtrahi, secundum Bar. ff. loca. l. quę ad certum. Sed quid de fratrib. sociis, quorum vnus clàm emit quasdam possessiones pro se & suis hæredibus? Respondeo, debet communicare: quia societati renunciare non potuit, sed debuit hoc facere altero sciente, ff. pro soc. l. itaque. Bald. ADDE vt per Ro. cons. ccxcj. Filius lucratur libros, quos sibi pater emit, si talis filius ad statum aduocationis, vel magisterii peruenit, G. ff. fa. erc. l. filius, cuius. ver. quid si isti filio. G. vi ff. de collat. bon. l. j. §. nec castrense. per Dy. & Bal. & no. pro d. lo. Iuli. ¶ An lucrum dotis debeat communicari de castrensi peculio. l. dote. in gl. C. fa. ercisc. l. ij, per Cy. & de collat. l. fi. vide j̄. de test. § an relictum. ¶ Forma instrumenti diuisionis rerum communium, §. porro. Nota, quòd iudex, cui nil probatur, nil mandare potest, vt in c. solet. in fi. de senten. excom. per Inno. ¶ Iudicium dicitur vsque ad sententiam, vt not. in c. quamuis. de elect. per Innoc.

a ¶ De Ordine cognitionum [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *In cognitione quæstionis præiudicialis non est opus libello, nec litis contestatione, nec ordine iudiciario.*

2 *Libellus qualiter sit in cognitione quæstionis præiudicialis concipiendus.*

QVandoque contingit aliquam quæstionem præiudicialem incidenter moueri: vt verbi gratia: ecce quæstione de hæreditate coram seculari iudice mota, opponitur de illegitimitate: quæ quæstio debet coram iudice ecclesiastico ante omnia, tanquam præiudicialis, tractari,
1 ext. de ord. cog. tuam. & qui fil. sint leg. lator. † Et dicunt quidam,
b q̄ in cognitione hmōi præiudicialib̄ n̄ est libellus necessarius, nec etiam litis contestatio, nec ordo iudiciarius, sicut nec in crimine falsi incidenter opposito, vt s̄. de lib. concep. §. nunc dicendū. ver. xviij. Et est ratio, quia in modū exceptionis fuit proposita coram iudice primo: sed quia ipse nequit cognoscere, translata est hæc cognitio ad ecclesiasticum iudicem. Sicut ergo iudex secularis de
c exceptione cognouisset lite non contestata [c] & sine ordine iudiciario, vt s̄. de excep. §. viso. ver. sed nunquid iudex. ita & ecclesiasticus, qui in eius locum succedit, quātum ad cognitionem exceptionis. ff. de iudi. mortuo. Alii dicunt, necessarium esse libellum, & litis contestationē in hac p̄iudiciali: & tūc sic libellus cōcipitur.
2 LIBEL. † Coram, &c. propono ego H. contra R. quòd P. pater meus non fuit maritus Bertæ, ex qua genuit ipsum R. quare peto per vos decerni & declarari ipsum nō fore ipsius filiū legitimum. Hæc forma probat̄ ext. q fi. sint leg. cām. ij. & c. lator. C. ne de statu defun

ADDITIONES.

a PILEVS parte secunda rubricā vtilem ponit de incidēti quæstione, qn̄ præiudicet, vel non. Legistæ habēt quæstiones præiudiciales, vt Insti. de act. §. præiudiciales. de quib. ibi Accur. in j. glo. quæ etiam instat in libellis formandis: sed pleniùs Rof. & longè pleniùs Io. de Bia. vbi de præiudicialibus in rem, cū rubricis seq. Habet aūt duas prætorias, de quibus Rof. tractat: vbi de prætoriis rubrica de præiudiciali in rē pro libertinitate: qua quæritur, an sit quis libert⁹, vel ingenu⁹? & de p̄iudiciali de partu agnoscēdo. Aliæ duæ sunt ciuiles: quibus quæritur, an filius sit in potestate: & an quis sit liber, vl̄ seru⁹. Hoc scias, q̄ illę dicūtur p̄iudiciales aptitudine. cùm n. semp extāt aliæ q̄stiões, quib. pręiudicēt. Itē dicūtur in rem, ratione iuris, qđ petit̄ in filiū, seruum, vel libertū: & iura sunt incorporalia, Inst. de reb. incorpor. aliàs viderētur potiùs in personam. De p̄dictis aūt se auctor nō intromisit, satis vexatus legalibus materiis s̄. rub. prox. nos aūt illum sequemur: & vide, quod dicā in fi.
b Præiudicialis. ¶ sic remitte, vt præd. s̄. & j̄.
c Non contest. ¶ Super illa.

a defun.l.pe.& in præ.dec.tuam.Innn.Papa [a] dicit,tutius esse libellum offerri,& litis contestationẽ fieri:credit tñ processum nihilo minus tenere,& si hoc omittatur,in prę.ver.sed nunquid.Alij dicunt aliter.Qualiter pronũciabitur in hoc casu,vide s.de senten-
b tia,§.autem.ver.si autem agatur [b].

ADDITIONES.

a Inn.Papa.¶In præ.dec.lator.vt ibi scripsi in gl.per remissionem.
b Agatur.¶Summè miror,ꝙ auctor non remisit ad eandẽ rubricã quàm posuit s parte secunda,scilicet de incidẽtib.quæstionibus,& de ord.cog.vbi recurras pro materia.

a ¶De Plus petitionibus [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Petens plus quam sibi debeatur scienter & perseueranter vsque ad litis contestationem, totum debet perdere.*
2 *Libellus qualiter sit contra petentem plus tempore concipiendus.*
3 *Libellus contra petentem plus re,vel causa,qualiter sit formandus.*
4 *Libellus qualiter in condictione ex stipulatu sit concipiendus.*
5 *Libellus in alternatiua locorum qualiter sit formandus.*
6 *Libellus qualiter sit in alternatiua locorum & rerum simul formandus.*
7 *Interesse petens habet in libello multa specificare.*

IN hac materia ad euidentiam eorum quæ sequunt, prænotandum est,ꝙ plus petitur cã,tempore,re,& loco.Causa,vt cum aliqd in genere,vel sub alternatione debetur: & res aliqua in specie, vel cum præcisè. Tempore,vt cùm ante diem,vel conditionem existentem petit, quod debetur.Re,vt si decem tantùm debentur,& viginti petuntur.Loco,vt cùm quis conuenitur alibi,quàm vbi conuenit.Qui autem plus petit causa,vel re,condemnatur reo in expensis:q tẽpore,facit,vt induciæ reo duplicentur:nec respondebit,nisi priùs refusis expensis: q verò loco, tenetur ad interesse.qa non soluit vbi promisit.hæc leguntur ext.de plus pe.c.vnico,& s.de actore,
1 ver.item excipitur contra actorem.& ver.item qđ plus.¶†Hoc quoque sciendum est,ꝙ vbi qs facit sup maiori quantitate scienter sibi caueri ꝙ debetur: & illud plus petit pseuerando vsque ad litis contestationem,totum debitum perdit,vt C.de plus peti.l.vnica.item scias,quòd pœna duplicationis tpis locum habet,non solùm quando petitur ante tempus pacto cõprehensum:verum etiam qñ petitur ante tempus à lege pfixum,vt inst. de exc.§.sed hodie.vt patet in dote soluenda,C.de rei vx.ac.l.vnica,§.cùm autem.& in constituta pecunia,vt ff.de const.pec.promissor.§.si sẽtentia.& in solutione condemnationis,ff.de iu.si debitori.ext.de offi.dele.quærenti.& de re iud quod ad consultationem. & in a-
2 liis multis exẽplis.† in hac igitur materia,si plus petitur tempore,potest sic libellus concipi.

LIBEL.Coram,&c.conqueror de P.qui cùm mihi mutuasset cẽtum,vel ex alio contractu sibi deberẽ,cõuenit inter nos, vt dictã pecuniam in proximo festo paschæ sibi soluere tenerer:ipse verò tempus solutionis anticipans in carnispriuio ipsa centũ à me coram tali iudice petiit,coram,quo lis extitit cõtestata,ꝓpter qđ damna passus sum plurima & expensas. Cùm igit ĩportunitas pl' petentium punienda sit,peto sibi super dicta petitione imponi silentium, & mihi inducias duplicari: eumque in expensis facti nihilò minus condemnari,vt ext.e.ca.vnico,inst.de excep.§.hodie
3 autem.¶† Si aũt re plus petatur,vel cã.formabis libellum eodẽ modo,verbis competenter mutatis,& subtractis illis, & mihi inducias duplicari.Si verò loco plus petit,concipe,vt j.ver.cęterũ. vt in e.c.& inst.de act.§.tripli.Si verò publicanus petat vltra quã
4 sibi debetur,dic,vt j.de censi.§.nunc dicẽdum est.in princ.¶† Si autem es Legista,nota,quòd est quædam certi cõdictio ex stipu-
b latu [b],quæ competit,cùm quis se aliquid daturum,vel facturum promisit,in qua sic concipitur:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi Stichum,aut Pamphilum dare,vel soluere promisit:quod tamẽ facere cõtradicit:quare peto,vt mihi Stichum,aut Pamphilum det, & soluat:& eũ ad hoc sententialiter condemnari:& ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu,ff.de ver.ob.vbi autem.§.qui illud.ext.e.c.v-
5 no,& dicam j.de fideius.§.fi.¶† in alternatiua verò locorum sic concipe libellum:

LIB Coram,&c.conqueror de P.qui mihi equum Narbonæ,vel Biteri dare promisit, &c.vt in proxi.Sed si res certa foret ꝓmissa, tunc dico:& ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu ar-
6 bitrariam,ff.e.l.2.& l.ait vtique. ¶† Si verò sit simul alternatiua locorum & rerum,sic concipitur libellus:

LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi dare ꝓmisit decẽ Narbonę,aut hominem Biteri:qui tamen neutrum facere curat:quare peto eum p vos cogi,quòd mihi decẽ Narbonę,aut hominem Biteri soluat:& ad hoc eum sententialiter condemnari: ad quod propono actionem ex stipulatu arbitrariã,vt ĩ præ.l.ait vtique.§. proinde.Potest etiam concipi sub alternatione rerũ tantũ,vt peto decem,vel hominem,vt j.de fideius.§.iuxta.& iunge,qđ est s. de lib.ꝯcep.§.iam nunc.ver.vel talis.Quando aũt peti possit res,
7 vel æstimatio,dicam j.de ob.& sol.§.sequitur.ad finem.¶†Cęterùm pro interesse potest magis specificare actor libellũ dicẽs sic: LIB.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi promisit dare & soluere decem Narbonæ,aut hominem Capuæ quem hominem promisit Titio sub pœna viginti librarum, vel si hominem illum mihi soluisset,vendidissem eũ pro cẽtũ. vnde peto illud meũ interesse,& ad id eum sententialiter condemnari:& ad hoc ꝓpono actionem ex stipulatu arbitrariã:& ad hoc ꝓpono officium iudicis: ff.e.l.2.& 3.§.nunc de officio.De istis condictionibus dicam ple-
c nè in præ.§.sequitur.& in §.ibi præced.in fi.

ADDITIONES.

a Recurre ad Summistas,an plus petat,qui petiit rem & pœnam:vide super regula,bona fides.& plenè per Rof.de actio.ex stipulatu ad incertum.ver.quæritur,si promitto.cum seq.
b Ex stipulatu.¶Hanc prosequitur Rof.inter ciuiles,vbi de actiõe ex stipulatu arbitraria,vbi sunt libelli seq.& congruè sermonẽ dirigit ad Sũmistas:qa ipsorum est ista materia:de qua vide s de interesse.§.fi.maximè in vlt.col.& quod ibi scripsi post Roff.
c in fi.¶vt s.dixi isti libelli omnes fuerunt Roffr.vbi s.ad singulos ipse opponit.Primò ad primum,quòd petitio debet esse certa,ff. de rei ven.si in rem.vt possit ferri certa sententia,inst.de act.§.curare.item obstat l.si quid certum.ff.si cer. pe.Nam licet duo sint ĩ obligatione.ex quo tamen vtrumque certum est, debet agi certi condictione ex stipulatiõe.Respondet,hæc vera vbi obligatio est de re certa:sed in alternatiuis punitur,& succumbit petẽs certum,vt e.ti.c.vni.Oportet ergo petitionem & sententiam formari secundum naturam obligationis,vt ibi,& inst.de act.§ huic autem.Quod intelligo,vbi electio est ꝓmissoris,nõ stipulatoris, vt ibi.Ad secundum opponit,petitio si detur in certo loco,absurdũ videtur peti,quòd in altero locorum obligatiõis fiat solutio. itẽ idem,si in altero locorum detur petitio: nam omni casu videtur satis esse rem petere.Hic aduertas, ꝙ hæc obiectio non sic obstat libello auctoris de loco certo,sicut libello Rof.qui petebat solutionem remitti fieri in altero locorum expressorum.Respondet autem expressionẽ fieri,vt habeatur ratio ad ĩteresse. Ego fateor expressionẽ debere fieri de obligatione,ꝙ talis erat: sed petere in altero illorum solutionẽ fieri p sequens interesse, puto non benedictũ, & insto obiectioni:& quod dicitur ĩ l.2.aliàs 3.ff.de eo, quod certo loco, peti posset sine loci adiectione:& intelligo solutionis faciendæ.Narratio ergo exprimet loca alternatiuè exp̃ssa in obligatione.Conclusio autem,qua petetur fieri solutio,erit simplex,& sine adiectiõe loci:& sic facilè de notatis ibi ĩ gl.quod dicitur expeditis: & sic intelligo de seq.libello, semp habita rõe illius interesse,qđ venit ĩ altero locorum alterum promissorum solutum non est:& semper intelligo post moram.Quartus aũt đclarat rationem damni,extra rem,& lucri. propter quæ venit interesse.opponit ad singulos:quare hęc actio dicitur arbitraria specialiter,cùm multæ sint arbitrariæ, instit.de act.§. præterea quasdam.vide,quod ibi no.in prin.

ADDITIO NOVA.

So Procurator constitutus ad agendũ,si petit plusquam debet,an noceat dominо.gl.in l.pure.§.actor,de excep.dol.gl. quæ incipit forte actioni.in fi.& quod no.in l.instrumentis.de iur.fis.lib.x.

¶Baldus de plus petitionibus.

Quando primum pactum respicitur à secundo per modum quasi ꝯtrarietatis. loquit ff.de pręstip.l.pe.Quando per modum duplicatum,loquitur l.vlt.ff.de noua.Quando per modum duplicationis,loquitur gl.in l.petens.Quando per modum interpretanæ,loquitur l.si pacto,quo pœnam.Dilatio non solùm conuentionalis,sed legalis duplicatur,si ante diem agitur.D.

a ¶De Causa possessionis & proprietatis [a]. Rubrica.

HAEC Rubrica habet duas partes.Primò igitur de prima parte videamus,videlicet de causa possessionis. Et quia ordinarium est,vt priùs tractetur cã possessionis, quàm ꝓprietatis,vt C.de rei ven.ordinarij.& commodius est possidere, quàm petere,ff.e.is qui destinauit.postea de secũda parte dicturi.

ADDITIO.

a AD Rubric.hãc & seq facit rub.s.parte 2.de petitorio,& possessorio,& spoliatione:de interdictis dicam super libellis: & primò de possessorio daт remissio in fi.j.§.Rof.vbi de interdictis scilicet, tractat de his omnibus,vt distinctim §.dicetur.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum prætorium multipliciter est considerandum.*
2 *In interdicto adipiscendæ possessionis qualiter concipiendus sit libellus.*
3 *Possessio hæreditatis, vel alterius rei adipiscendæ qualiter concipiatur.*
4 *Rem ad se pertinere non probans, non est restituendus, licet ab alio iniustè possideatur.*
5 *Interdictum Quorum bonorum, & Quorum legatorum, sunt adipiscendæ possessionis.*
6 *Libellus in retinendæ, seu defendendæ possessionis interdicto, qualiter sit formandus.*
7 *Interdictum Vti possidetis est retinendæ possessionis, & quando competere dicatur.*
8 *Libellus qualiter cōcipiendus sit, vbi coloni, vel adscriptitij impediuntur possidere.*
9 *Dominus an possit pro colonis & rusticis suis agere.*
10 *Agens pro rusticis qualiter concipiet libellum.*
11 *Contra rusticum possessionem turbantem qualis libellus concipietur. & n.13.*
12 *Interdictum Quasi vti possidetis, quo casu contra rusticum agenti competat.*
14 *Interdictum Vti possidetis, an locum habeat in seruitijs & iuribus debitis aliquo tempore præstitis, si turbentur.*
15 *Agens contra seruitia & iura debita turbantem, qualiter libellum concipiet.*
16 *Libellus qualiter super iurisdictione aliqua possit formari.*
17 *Deiectus à possessione qualiter prouidere sibi de libello debeat.*
18 *Interdictum Vtrobi, cui, & qualiter possit competere.*

1 I.§.Nota †ergo, ꝙ interdicta prætoria sunt. Eorum autē aliud est recuperandæ possessiōis, aliud adipiscēdæ, aliud retinēdæ. Est etiam & alia diuisio, vt dicetur ĩ.§.quia verò.interdictum recuperādæ possessionis est Vnde vi, & Quod vi, aut clam: de quib.ĩ.tit.prox.dicetur. ¶† in interdicto verò adipi-
2 scendæ possessionis, sic libellus concipitur [a].
a LIB. Coram, &c. conqueror de P. quia cùm sim electus in archipresbyterum, vel decanū, aut plebanū talis ecclesiæ, idem P. iniustè detinet dictam ecclesiam, vel dignitatem, vel prælationem, & eius possessiones: vnde peto eum inde per vos amoueri, & amouendum fore decerni, & me in possessionem eius, vel quasi induci, & inductum defendi. ¶Vel sic:
LIB. Coram, &c. propono, ꝙ electus extiti canonicè per tales, ad quos ius pertinet eligendi in canonicum talis ecclesię, seu talem præbendam vacantem: vnde peto per vos me induci in possessionem, vel quasi canonicatus eiusdē ecclesiæ, vel præbendæ ipsius, & inductum defendi: peto etiam p vos mihi assignari in dicta ecclesia locum in capitulo, stallum in choro, &c. quę alij canonici eiusdem ecclesiæ solent percipere, vel habere, & ꝙ debeam tractari & haberi, vt canonicus, à canonicis eiusdem ecclesiæ, sententialiter declari, extr. de præb. dilecto. Vel dic, vt infrà de præbend. in
3 multis libelis ibi positis. ¶† Eodem modo etiam concipe possessionē hæreditatis, vel alterius rei tuæ adipiscendæ: & ad hoc pertinent omnia interdicta adipiscendę, vel acquirendę possessionis, de quibus no. ex. e. pastoralis. & de testi. significauerunt. & iam di-
4 cam. ¶† Et nota, ꝙ si non probas rem ad te pertinere, nō dabitur tibi, quamuis aduersarius iniustè possideat, C. de rei ven. l. pe. & 2. q. v. §. i. quia actore non probante, &c. extrà eo. cùm ecclesia. prope fi. & de iniur. c. fi. vj. q. vlt. actor. C. de petit. hæred. cogi. C. de e-
5 den. qui accusare. ¶† Sciendum autem est, ꝙ interdicta Quorū bonorum, & Quorum legatorum, de quibus dicam ĩ. de testat. §. nunc dicendum. sunt adipiscendæ possessionis. item & Saluianū,
b de quo ĩ. de loc. & conduc. §. postquam. ver. ad hoc [b]. ¶† in reti-
6 nendæ verò. seu defendendæ possessionis interdicto, sic libellus
c concipitur [c].
LIB. Corā, &c. conqueror de P. qui me inquietat, vel turbat mihi possessionem talis vineæ, vel equi, vel ecclesiæ, vel villę: vel ꝙ nō sinit, vel non permittit me quietè, vel pacificè possidere rem talē quam iustè, canonicè & quietè tanto tempore possedi: quare peto ipsum à dictis inquietatione & molestatione & turbatione ꝓhiberi, seu compesci & compescendum fore decerni: & ꝙ me faciatis pacifica possessione gaudere. inst. de interdictis, §. sed interdicto. & §. retinendæ. extrà de restit. spol. audita. extrà de deci. dudum. in fin. extrà de offi. archi. dilecto. extrà de proba. licet. in fin. & potest peti in futurum caueri, arg. in his, quæ not. infrà de censi. prope prin. & §. sequit. in causa verò appellationis concipitur libellus, vt ĩ. de appel. §. fina. in prin. vel cōcipitur, vt ĩ. de paroch.
7 in prin. & de deci. ver. ꝙ si vnus. ¶† Et scias, ꝙ interdictū Vti possidetis, est retinendæ possessionis: quod competit, cū vis turbatiua infertur in rebus immobilibus: vt quia vicinus te non permittit pacificè possidere, arare, seminare, & huiusmodi, vt ff. de vi & vi arm. vim facit. Per hoc enim interdictum possessionem habitā rei immobilis retines, quæ dicitur Retinendæ possessionis, inst. d
d interdictis, §. retinēdæ. in quo etiam potest sic libellus concipi [d]:
LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui me, vel colonos, vel inquilinos meos in possessiōe talis domus, vel fundi, cuiꝰ fines, &c. inquietat & turbat, non sinendo me domum illam, vel fundum, quam vel quem possideo, pacificè possidere. vnde ago ꝯtra eum, ne me turbet, vel inquietet: & ad hoc propōo interdictū Vti possidetis, vel actionem in factum subrogatam in locum eius. ff. vti poss. l. j. in prin. inst. de interdic. §. retinendæ, extrà de probat. licet. ¶Vel sic:
LIB. Corā, &c. vt s̄. vsq;, vn̄. pòst iūge, ne vim turbatiuā vł īqetatiuā mihi īferat, ne aliquo mō īquietet possessionē meam, eū pro-
e hiberi peto: & ad hoc propono, &c. vt s̄. [e] Multi tamen sic addūt, præmissis retentis, & quantum mea interest non inquietari, mihi
f peto restitui, ff. e. l. j. in fi. j. respon. [f] ¶† Si autem coloni, vel adscriptitij impediantur, sic concipitur libellus:
LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui tales meos adscriptitios, seu
g colonos, vel originarios, seu censitos, quos possideo ī tali solo, cuius fines, &c. inquietat & turbat, non permittēdo eos esse pacificè & quiete: nec permittendo eos mihi pacificę & quietè præstare seruitia consueta. vnde ago contra eum, ne me in possessione dictorum adscriptitiorum inquietet: & ad hoc ꝓpono, &c. vt s̄. ff. de diuer. & tem. præs. longæ. ff. de fur. si certè. ff. commu. di. ar-
9 bor. ¶† Vtrùm dominus possit agere pro colonis. vel rusticis su-
h is, no. secundum Papam, extrà de ap. dilectis [h]. ¶† Pro rusticis au-
10 tem, qui hodie in multis partibus habentur. potest sic concipi:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui tales meos rusticos, seu manentes, seu colonos, seu originarios, quos possideo, non permittit esse pacificè & quietè: nec sinit eos pacificè & quietè mihi pręstare seruitia consueta ab eis debita: vnde ago contra eum, ne me in possessione prædictorum turbet, seu ipsos inquietet: & ad hoc propono vtile interdictum Vti possidetis, vel actionem in factū
i vtilem, subrogatam in locum eius [i]. ¶† Si verò rustici te turbent
11 in possessione suiipsius, sic concipe libellum:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm sit meus colonus, seu manens, & ipsum possideam, turbat me in possessione suiipsius, non permittendo me vti pacificè & quietè possidere ipsum, & vti seruitiis mihi ab eo debitis: vnde ago cōtra eum, ne me turbet: & ad hoc propono vtile interdictum Vti possidetis, vel Vtrobi, vel

ADDITIONES.

a Sic libellus concipitur. ¶Totus iste §. vsq; ad vers. sciendum. fuit Tancr. parte secunda, & rubr. patet, & minus cautè locutus est vterque in libello, dicendo, illos simpliciter electos: debebant addere, illos ꝯfirmatos, ext. de elect. qualiter. & c. auaritiæ. lib. vj. & si essent in casu decr. nihil est. e. titul. in fi. id exprimere deberent in libello. itē si per collationem, vel prouisionem essent assumpti, n̄ iuuat, ꝙ confirmati in episcopos vocentur electi. illud enim procedit: quia quod in dignitate est, dignius restat agendum.
b Ver. ad hoc. ¶Et in his remissionibus de illis tractabitur.
c Sic libellus cōcipitur. ¶Primus fuit Tancre. de reliquis dicam ĩ.
d Sic libellus concipi. ¶iste libellus, & omnes, qui in hoc ver. sequuntur, vsque ad ver. porrò. cū positionibus fuerūt sub interdicto Vti possidetis, formati per Rof. Vltimum autem quæritur sub interdicto Vtrobi.
e Vt s̄. ¶Ber. Dorna. & Rof. vbi tamen ĩ. dicitur Restitui, ipsi dicunt Præstari: quod mihi placet.
f Primo respon. ¶Verborum prætoris dixit Rof. & hoc ex causa q̄ritur. primum responsum finiri videtur de cloacis. Allegatur ergo, quod ibi dicitur, quanti ea res erit annum. quoad primum experiendi potestas fuerit, agere permittam. Hoc posui. quia p hæc verba Rof. respōdet obiectiōi, quæ fit, id solùm peti posse, q̄d est in obligatione, inst. de act. in prin. sed in natura interdicti venit solùm violentiæ, vel turbationis prohibitio: ergo, &c. Respōdet p verba prædicta prætoris posita post illud verbum, vim fieri veto. & si statim eum inqetas es mihi obligatus ad interesse p verba p̄dicta: sicut aliàs statim, cùm contrahis, obligatus es ex ꝯtu. ff. de iud. omnem. Opponitur etiam prædictis libellis, & seq. cùm vnus sit agens, interdictum propter plurale Vti possidetis, illi nō competere: cùm duos saltem requirat, ff. de testi. vbi numerus. de reg. iu. pluralis. lib. vj. Respondet, ꝙ loquitur ad modum Lōbardorū & Tuscorum, qui vni soli loquuntur in plurali. Respondere poterit per l. j. §. 2. ff. quod fal. tu. l. pretorait. §. homines. ff. vi bo. rap. per quas leges patet in talibus æquiuoca fore plurale & singulare: licet quandoque multum differant, de re iud. cùm ab vno. li. 6.
g in tali solo. ¶Quandiu adherent. inter immobilia computantur separatim. inter mobilia, per l. ĩ. alleg. & ff. pro soc. l. pe.
h Dilectis. ¶vbi scripsi in gl. no. appellationem. & vide de priuile. auctoritate. lib. vj. in vlt. gl.
i Eius. ¶De vtili dictum est, quia directum non habet locum in non adhærentibus loco, qui non iudicantur inter immobilia, vt prædixi.

bi, vel actionem in factum subrogatā in locum ipsorum interdi-
a ctorum a. ¶† Cæterùm si ipsi rustici te turbent in quasi possessio
12 ne seruitiorum, & iurium debitorum, seu pstitorum, competit ti
bi interdictum Quasi vti possidetis, vt ff. de seruit. quoties. ff. si ser.
ven. sicuti. §. Aristo. & concipitur sic libellus:
LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. colono, vel manēte meo, q
in possessiōe, vel quasi talium redituum & seruitiorum, q̄ mihi ab
eo præstantur & debentur, inquietat, seu turbat non soluendo il-
la, nec pstādo mihi pacificè. vnde ago cōtra eū, ne me turbet amo
dò, seu inquietet, & vt soluat in futurum: & ad hoc ppono vtile
interdictum Vti possidetis, vel actionem in factum subrogatam
in locum eius, ff. si serui. ven. egi. Sed illa clausula, q in futuro sol
uat n̄ in possessorio, sed in petitorio locū habet. Hæc forma ob-
13 tinet, si seruitia & reditus ideo debentur, quia ɔstituta sunt. ¶† Si
verò sunt præstita decem annis à quolibet, præterquam à rustico
in quo xxx. anni spectantur, sic concipe:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me in possessiōe, vel quasi,
taliū seruitiorū ab ipso P. debitorum & solutorum per decem an
nos, vel xxx. ad quam solutionem temporis allego ad pbanda di
cta seruitia, turbat & inquietat, non permittendo me pacificè &
quietè possidere: vnde ago cōtra eum, ne me turbet: & ad hoc p-
pono vtile interdictum Vti possidetis, vel quasi, vel actionem in
factum vtilem subrogatam in locum eius, ff. de vsur. cùm de in rē
14 & vide j. de resti. spo. §. nunc dicemus. ver. sed & si. ¶† Si quærit,
an locum habeat interdictum Vti possidetis, pro seruitiis & iuri-
bus debitis aliquo tempore præstitis, si turbētur, (bene enim tur-
bantur iura, seruitia, & reditus: qđ dic plenè in lib. Rof. in ti. de in-
terdicto Vnde vi.) respondeo, sic. & competit tunc quasi vti possi
detis, vt in præ. ver. sed & si. & tunc si extraneus turbat illa iura, vel
seruitia, vel reditus, sic concipitur libellus:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui non permittit me pacificè
& quietè possidere, vel quasi, seruitia talia, & tales reditus, q̄ & q p̄
stabantur, & præstari debent mihi à talibus rusticis. vnde ago cō
tra ipsum, q me non turbet in illa possessione, vel quasi: & ad hoc
propono interdicū vtile vti possidetis, vel act. in factū subroga-
15 tam in locum eius, vt in concor. quæ sunt s̄. ver. cæterum. ¶† A
ctor ergo sic ponat:
POSITIO Actoris: Pono, q ego possideo talem domum, cuius ɔ
fines sunt tales. item q res, quam possideo, est immobilis. item q
est talis, q potest esse in commercio, ff. e. l. j. in prin. §. iterdum. ff.
communia de seruit. caueri. extrà de sen. & re iud. abbate. lib. vj. p
pe prin. item q possum illius rei habere commercium, ff. de verb.
oblig. multum. item q nō permittis me illam pacificè possidere.
item q ī ea re, quam possideo, turbas me, non permittēdo me a-
rare, vel seminare, ff. de vi & vi ar. vim facit. item q illam domum
possideo non vi, vel sine vi, nō clàm, vel precariò à te, ff. e. l. j. §. fi.
x. q. 3. quia cognouimus. item q possideo eo modo prædicto tē-
pore litis contestatæ, instit. de interdictis, §. hodie. C. e. l. vnica. ff. e.
l. j. §. fin. item q vsumfructum habeo in tali fundo, ff. eod. l. fi. item
q turbas me volentem vti & frui. item quòd seruitus competit
mihi. item quòd me volentem vti illa seruitute turbas. ¶ Reus ve
rò sic:
POSITIO rei. Pono, q domum, quam petis, T. in solidum possi-
det: ergo implicat, quòd non actor, extrà de probat. licet. versus fi.
ff. commo. si vt certo. §. si duobus. item q domus illa est religiosa,
extrà de consti. ecclesiæ. item quòd est hæreticus, C. de heret. l. 2.
8. dist. quo iure. item q violentiam, quam me dicis tibi inferre, T.
tantùm infert, extra. de resti. spol. cùm ad sedem. item q domum
illam à me possides vi: quia me expulisti, vel clàm, vel precariò. i-
tem quòd omni pleno iure pertinet ad T. & quo ad possessionē,
16 & quo ad proprietatem. ¶† Porrò super iurisdictione, quando
videlicet quis est in eius possessione, sic potest libellus concipi:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. syndico talis vniuersitatis no-
mine ipsius, quòd cùm ego sim in possessione, vel quasi ipsius ca-
stri, & iurisdictionis ipsius, ipsi me in hoc turbāt & molestāt, quò
minus vtar plenè & pacificè iurisdictione ipsa: quare peto p vos
sententialiter eis interdici, ne me deinceps turbent: sed pacificè v
ti sinant possessiōe, vel quasi iurisdictionis prędictæ, & me in hoc
potiorem esse sententialiter declarari: ad quod propono vtile in
terdictum vti possidetis. Sicut enim directum locum habet, quan
do me turbas in possessione ædium mearum, vel fundi mei, vt ff.
vti possi. l. j. sic & vtile competit pro seruitute. ff. de serui. quoties.
17 & ff. si ser. vend. sicuti. §. Aristo. ¶† Si verò est in possessione, sed
deiectus est, sic concipitur libellus.
LIB. Coram, &c. conqueror de P. &c. vt s̄. vsque, cum ego. iunge
essem in possessione, vel quasi exercendæ iurisdictionis in dicto
castro, homines eiusdem loci me venientē non admiserunt: qua-
re peto per vos me restitui, & restituendum fore decerni ad pro
priam possessionem, vel quasi: ad quod propono vtile interdictū
Vnde vi, vel actionem in factum, quę datur loco ipsius interdicti,

Inst. de interdic. in fine: Sicut enim possidenti rem corporalem, si
non admittitur, vel deiicitur proditum est directum interdictum
Vnde vi, vt ff. de vi & vi ar. l. j. §. deiicitur. ita vtile p incorporalib.
b vt ff. e. l. 3. §. vnde vi. secundum Odof. b Si autē velit agere petito-
rio, tunc concipitur, vt j. s̄. notandum. ver. cęterùm. Per quales a-
ctus acquiratur iurisdictio, not. s̄. de iurisd. om. iud. versi. illud. Sed
qualiter procedetur contra illum, qui mihi vim turbatiuā infert:
& citatus non vult comparere: de hoc s̄. de contumacia, §. sequi-
c tur. ver. sed pone c. ¶† Est & aliud interdictum retinendæ posses
18 sionis, vt si tibi possessio rei mobilis turbatur. competit enim ti-
bi interdictum Vtrobi, ff. de interdi. vtrobi, l. vnica, instit. de inter-
dict. §. retinendæ. extrà. de cau. pos. & propri. pastoralis. in quo sic
libellus concipitur:
LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui me talem rem mobilem, cu-
ius signa sunt hęc, non permittit pacificè possidere, illius rei mihi
possessionem multipliciter perturbando: vnde ago contra eum,
ne me tubet, & vt permittat me pacificè possidere, petens ipsum
ad hoc sententialiter condemnari: & ad hoc propono interdictū
Vtrobi, vel actionem in factum subrogatam in locum eius, vt in
prædictis concor. item & interdictum de aqua quot. est retinen-
dæ possessionis, vt j. §. 2. ver. aliud.

ADDITIONES.

a Interdictorum. ¶ Et in his est dare identitatem in reo & repetita.
Libellos autem colonorum & vasallorum cōtra dominos, vide
j. de censib. §. 2. ver. sæpe quoque.
ADDE in eo, quod Spe. videtur sentire in ver. seq. q rusticus nō
possit cogi per præstationem decem annorum, q illud potest p-
cedere in rustico non sagaci: aliàs secus, per ea, quæ communiter
tenent Doc. in l. si certis annis. C. de pac. & ī l. cùm de in rem ver-
so. ff. de vsur.
ADDITIO. Adde tu, omnino videndum Pet. de Anhc. in ca. per-
uenit. col. 3. ver. iuxta prædicta quæro. de censi. Et adde, q licet ru
stico erranti in iure regulariter parcatur, in l. cùm de indebito. ff.
de prob. fallit tamen in rustico sagaci, vt est gl. nota. licet vulgata,
in l. athletæ. §. de rusticis. ff. de excus. tut. Et Adde, q rusticis nō suc
curritur vltra alios, nisi in casib. à iure expressis, vt no. per gl. j. q. 4.
in ca. si. & ibi Ioan. de Tur. cre. plenissimè tradit, an, & quando ex-
cuset ignorantia. Henr. Ferran.
b Secundum Odoffr. ¶ Huic continuatur, quod habetur j. de cau.
pos. & prop. §. i. ver. cæterùm.
c Ver. sed pone. ¶ e. ti, ibi, sequere. §. restat. vers. sed pone, ago.

SVMMARIVM.

1 *Interdictorum quædam sudt publica, quædam priuata.*
2 *Interdicta publica sunt nouem.*
3 *Interdictum, ne quid fiat in loco publico, quem libellum exigat.*
4 *Agens interdicto ne quid fiat in loco publico, quia eius lumina tolluntur, qualiter habeat libellum formare.*
5 *Lumen, quod habetur à loco priuato, an possit obscurari.*
Locus priuatus seruitutem non debet.
6 *Reus, contra quem agitur interdicto, ne quid fiat in loco publico, qualiter debeat respondere.*
7 *Viam publicam reficere volens, impediri non debet.*
8 *Agere volens contra viam publicam reficientem, quæ ponere habeat.*
9 *Actoris & rei positiones in causa poss. & proprietatis.*
10 *Vicino in agrum alienum viam publicam reficiente, seu immittente, qualiter sit agendum.*
11 *Agere volens actione viæ reiectæ, qualiter debeat positionem formare.*
12 *Via publica debet esse communis, nec aliquis per eam ire debet impediri.*
13 *Agens actione viæ ad interesse, qualiter ponere debeat.*
14 *Pedagia colligentes ab ijs, qui viam publicam transeunt, debent puniri.*
15 *Officium iudicis locum habent in casu, quo via publica in ciuitate clauditur.*
16 *Interdictum ne quid fiat in flumine publico, quo casu locum habere dicatur.*
17 *Damnificatus in flumine ripaue, an, & qualiter agere debeat.*
18 *Aedificans in flumine publico, an, & quo pacto sit prohibendus.*
19 *Actoris & rei positiōes in causa interdicti, ne quid fiat in flumine, ripâue, &c.*
20 *Ripam fluminis publici, an liceat augere, vel minuere.*
21 *Actoris & rei positiones, dum agitur de refectione riui fluminis publici.*
22 *Libellus qualiter contra prohibentem nauigare, vel piscari in flumine publico concipi debeat.*
23 *Actoris & rei positiones, vbi agitur de nauigando, vel piscando in flumine publico.*

¶ De interdictis publicis.

2. §. Quia verò hic facta est mentio de quibusdam interdictis: consequens est, vt & hic sup aliis interdi ctis lib

a ctis libellos formemus a.† Sciendum est igitur, ꝙ interdictorũ q-
1 dam sunt publica, quædam priuata. Super publicis ergo quę sunt
2 nouem, primò libellos concipiemus. ¶† Est igitur primum pu-
blicum interdictum de libero homine exhibendo: de quo ĩ. de ꝯ
uer. infidel. ¶ Secundum est interdictum, ne qd fiat in loco sacro:
de quo ĩ. de relig. do. ver. porrò. ¶ Tetium est, ne qd fiat ĩ loco pu
b blico b: & si factum sit tollatur, qđ cõpetit, siue in area, siue in ĩsu-
la, vel via publica, vel in agro, vel itinere publico aliqs ędificet. in
quo sic libellus concipitur:
3 LIBELLVS. † Coram, &c. conqueror de P. qui vult ponere, vel
posuit in loco publico, cuius fines sunt tales, tale quid. quo loc⁹
publicus deterioratur & deformat: putà faciendo pontem: vnde
ipsum ꝓhiberi peto, ne ponat: vel si posuit, dicat, vñ, vt positũ tol
lat, ago ꝯ ipsum: & ad hoc propono actionẽ in factum subrogatã
in locum interdicti, ne quid fiat in loco pub. & si factum fuerit, ꝙ
tollatur, vel ipsum interdictũ: qa tũc est prohitoriũ, ne fiat. Si ve-
rò agis, vt positum tollatur, dices: ad hoc propono actionem in
factum subrogatam in locum interdicti, vt si quid fiat in loco pu
blico, quod restituat, vel ipsum interdictum, quod est restitutori
um. Hæc forma probatur ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. j. & §. hoc in-
4 terdictum. & §. hoc interdictum. & §. ait prætor. ¶† Si autem per
id. quod fit in loco publico, propria læditur vtilitas: vt putà eius
lumina obscurantur, sic libellus concipitur:
LIBELLVS. Coram, &c. conqueror de P. qui tale quid, putà pon
tem, vult ponere, vel posuit in loco publico: cuius fines, &c. per
quod mea lumina obscurantur. vnde ago contra eum, quòd nõ
faciat: vel si fecerit, dicas, ꝙ remoueat: & ad hoc propono interdi
ctum vtile, ne quid fiat in loco publico: & si factum fuerit, quòd
tollatur: vel actionem in factum subrogatã in locum interdicto-
c rum c. ¶† Actor ergo sic ponat:
5 POSITIO actoris. Pono, ꝙ locus ille, cuius fines sunt tales, est pu
blicus, ff. e. pretor ait. §. publico. & §. viarum, & §. vicinales. item ꝙ
aliquid immisisti, vel vis immittere in eo tale quid, vt in præ. l. itẽ
quòd illud immisisti, vel vis immittere t tua autoritate sine princi
pis licentia. item ꝙ licet princeps tibi concesserit ita ędificare, vel
immittere in loco publico, ex hoc incommodatur vsus meus, ff.
e. prætor ait. & §. merito. & §. si quis à principe. ff. de procur. licet.
ext. de deci. suggestum. extr. de ma. & ob. cùm inferior. ad fi. item
quòd careo omni ędificio posito in loco publico, vt in prę. l. prę-
tor. §. idem ait. item quòd illud, quod posuisti, vel vis ponere no-
cet loco publico, vel nocere potest, vt in præ l. ꝑtor. §. deinde. itẽ
quòd illud est aliud quàm domus. item quòd domus illa, quam ę
dificasti in publico, multùm nocet loco publico, vt in præd. l. prę
tor. § si quis. & §. est quidam. & §. merito. in fi. item s̃. locum pu-
blicum pontem posuisti. item quòd opus factum in loco publi-
co tu possides. item ꝙ per tuum opus, quod fecisti in loco publi-
co, lumen, quod habebam à publico, tu mihi abstulisti, ff. de dam.
6 infect. Proculus. ¶† Reus verò sic ponat:
POSITIO rei. Pono, ꝙ via illa, vel locus ille est vicinalis, vel pri-
uatus, vt in concor. quæ sunt s̃. in prima positione. item quòd il-
lud posui, vel poni feci cum principis auctoritate: & ecce priuile
gium. item quòd illud, quod posui, vel ponere volo cum priuile
gio principis, est sine incommodo alicuius, extrà. de off. ord. gra-
d ue. item ꝙ tu, qui proponis interdictum istud d, habes ædificium
in publico. item ꝙ illud, quod volo imponere, vel imposui, est si-
ne incommodo loci publici. item quòd illud, quod ędificaui, est
domus, & sine incõmodo alicuius loci publici. item ꝙ opus præ-
dictum desij possidere sine culpa, vel dolo, s̃. de interrog. §. fi. ver.
verum. item ꝙ lumen tuum, quod obscuraui per ædificium, à lo-
7 co meo priuato habebas. ¶† Quartum est: nam aliquo volente
viam publicam reficere, sępe ab alio impeditur: ideoque proditũ
est interdictum de via publica, & de itinere publico reficiendo: in
quo sic libellus concipitur:
LIBELL. Coram, &c. conqueror de P. qui me volentem refice-
re, vel purgare rem, vel viam publicam. prohibet: vnde ago con-
tra eum, vt cesset, vt à tali iniuria & violentia: ad hoc prepono ac
tionem in factum subrogatam in locum ĩterdicti de via publica,
& itinere publico reficiendo, vel ipsum interdictum. hæc forma
8 probatur ff. de via publica & itinere pub. refi. l. j. ¶† Si verò acto-
ris vertatur propria vtilitas, addat sic: & quia interest mea, speciali
ter propter domicilium meum me ꝓhibitum nõ esse: ideo illud
interesse meum peto, & ad hoc ꝓpono prædictum interdictum,
vel ꝓdictam actionẽ ĩ factum, ff. e. l. i. §. fi. ¶ Actor ergo sic ponat;
POSITIO actoris. Pono, ꝙ via illa est locus publicus. item ꝙ lo-
cus ille, vel via indiget refectione. item ꝙ eam volebam reficere,
vel purgare. item ꝙ tu me prohibuisti, & prohibes. item ꝙ refici-
endo antiquum statum retinebam. Premissa probantur ff. e. l. j. ex
tra, de iudæ. iudæi. ¶ Reus verò sic:
9 POSITIO rei. † Pono, ꝙ locus ille est Titij. hoc concesso, patet,
quod non est publicus. item ꝙ reficiendo volebas, & vis viam il-
lam publicam facere latiorem longiorem, altiorem, vel humilio
rem, quàm antè fuerit, ff. e. l. j. §. j. item ꝙ T. tantùm intulit tibi vi-
olentiam. hoc concesso, patet, ꝙ nullus alius intulit, ff. de iudi. cũ
prætor. 25. dist. qualis. sed hæc implicat meram & simplicem ne-
10 gatiuam, extrà de cau. poss. cùm ecclesia. ¶† item vicino tuo in
tuum agrum viam publicam reiiciente, seu immittẽte. poteris ꝯ-
tra eum agere actione viæ reiectæ ad tuum interesse, id est, quan
ti tua interest, quòd via illa facta non fuisset, vt ff. de via pub. l. si in
agrum. ¶ Sic ergo concipitur libellus:
LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui in agrum meum viã pu
blicam reiecit, seu immisit: propter quod interest mea in cẽtum,
quòd via illa reiecta non fuisset: vnde illud meum interesse peto,
& ad hoc propono actionem vię reiectę, ff. de via pub. l. fi. & hoc
si tenes, ꝙ sit nomen proprium actiõis, vt in præ. l. si in agrũ. alio-
11 quin iunge, vel in factum, vel vtilem Aquil. subsidiariam. ¶† A-
ctor ergo sic ponet:
POSITIO actoris. Pono, ꝙ via publica solet ire, & đbet per tales
partes. item ꝙ tu vicinus viam illam reiecisti, vel immisisti per fun
dum meum, vt in præ. l. si in agrum. item ꝙ per talem immissionẽ
damnum mihi datum, seu illatum est in centum, vt in præd. l. si in
agrum. ¶ Reus verò sic:
POSITIO rei. Pono, ꝙ via publica vadit, & ire debet per tales par
tes. item quòd intra partes illas, vel fines, est fundus tuus. item ꝙ
per talem viam publicam sic immissam conditio tua facta est me
lior: tũc enim per stratam & viam publicam potes vendere mer
12 cimonia tua Romipetis & aliis transeuntibus. ¶† Cęterùm quĩ
tum est. nam sæpe is, qui ꝑ viam publicam vult ire, vel aliquid du
cere, vel agere, impeditur: ideo sibi proditum est interdictũ, vt li-
e ceat agere ꝑ viam publicam, & nulla violentia sibi inferatur e. Sic
ergo libellus concipitur:
LIBEL Coram, &c. conqueror de P. qui me volentem ire, vel a-
gere, vel ducere tale quid per viam publicam. prohibuit, & prohi
bet: vnde ago contra eum, ne me prohibeat: & ad hoc propo-
no interdictum, vt liceat ire, agere, vel ducere per viam publi-
cam, vel actionem in factum subrogatam loco ipsius interdi-
f cti, ff. ne qd fiat in loco public. l. 2. f §. fi. ¶† Actor ergo sic ponet:
13 POSITIO actoris. Pono, ꝙ via talis est publica: & qualiter hoc sit
vide ff. ne quid in loco publico, l. 3. §. viarum. item ꝙ ibam per vi-
am illam. item quòd tu me prohibuisti, & prohibes eũtem & vo
lentem agere, vel ducere ꝑ viam illã, ff. e. l. 2. §. fi. ¶ Reus verò sic:
POSITIO rei. Pono, quòd via illa est priuata. item quòd locus il-
le est meus. item quòd T. tantũ tibi intulit violentiã: sed implicat
14 negatiuã. ¶† Quid đ colligentib. pedagia ab his, q̃ ꝑ viã publicã
g trãseũt, nũqd iure, ꝓhiberi pñt ꝑ hoc ĩterdictũ ne pedagiũ leuẽt g?
Respon

ADDITIONES.

a Formemus. ¶ Est etiam sciendum, quòd Host. in summa diuisim prosequitur has rubricas, vt auctor: hanc tamen materiam interdictorum ipse prosequitur illa exprimendo, sed pauca prosequẽdo, sub secunda parte rubricæ: auctor hîc sub prima: & fortè aptiùs: quia sunt vt plurimum possessoria, insti. de interdict. in princi. Posuit autem ipse Host. ibi ver. not. Azo. ad literam in summa de interdic. & ipse fatetur circa med. §. fi. ver. his igitur præmissis.

b Publico. ¶ Et sub illa rub. posuit Rof. totum, quod sequitur vsq; ad vers. quartum. & nouem, quæ requiruntur in illo, ex positionibus collige.

c interdictorum. ¶ Opponit Rof. huic libello de l. altius. C. de serui. & l. si binarum. ff. de ser. vrb. præ. Sol. Lumen, quod habetur à loco priuato, qui seruitutem non debet, obscurari potest, vt legib⁹ prędictis, saluo, quod habetur in l. qui luminibus. ff. de seruit. vrb. prę. de seruanda antiquorum ędificiorũ forma: lumina verò, quę habentur à loco publico, non possunt obscurari, ff. de dam. infe. l. fluminum. §. fi. & l. Proculus. De statuis aũt in loco publico ponendis, dic, vt s̃. ff. de acqu. re. do. l. statuas.

d Istud. ¶ Non est interdictum, sed actio prætoria, & inter illos ponitur per Rof. & ideo auctor non ponit hîc numerũ: & sunt hæc verba eius in tit. de act. viæ reiect. vsque ad ver. cæterùm. & tria, q̃ in hac requiruntur, ex positionibus collige.

e Inferatur. ¶ Et ibi ad literam sunt hæc verba Roff. continuata ad ver. vsq; ad hoc. & tria, q̃ reqrũtur, ex positionibus collige. Tãgit etiã de hoc ver. interdictis Vnde vi, sub ver. item quæritur, circa.

f L. 2. ¶ Et dicit Roffr. quòd de hoc interdicto alibi, quàm ibi, non reperitur.

g Leuent. ¶ Rof. in quæstione xxxij. formabat hanc quæstionem, quando colligens, qui ꝑ xl. annos collegerat, à domino castri ꝓhibetur. in allegationibus satis instat, quas omittã, ex quo in volumine habentur. Soluendo dicit, colligentẽ si se defendit sola rõe temporis, non iuuari, ff. de act. & obliga. obligationum. §. placet.

Cum

Respondeo, sic: cùm impediant euntes, agentes per viam publicã contra iura, vt ext. de treug. & pac. c. fi. nisi habeant priuilegium à principe, C. noua vect. inst. nõ pos. l. j. & 2. & 3. C. de vect. omniũ. Vnde ciuitates, vel nobiles nõ possunt in suis territoriis pedagia noua imponere, nisi ex priuilegio regis, vel principis, vt C. noua vecti. inst. nõ posse, l. vectigalia. ext. de censib. innouamus. Et quãdo patria tenuis est, de facili hoc priuilegium cõcedit, vt C. eo. l. j. Antiqua autem pedagia, vel passagia, vel salinaria Lateranensis, ꝯcilij, vel regum, vel principum auctoritate statuta, vel ex antiqua cõsuetudine, cuius nõ extat memoria, introducta, leuari possunt
a vt ext. de ver. signifi. super quibusdam[a]. ¶† Ad hoc, si via publica
15 quæ est in ciuitate, ꝓpter ædificium alicuius facta est clausa, vel
b altior, & similia, vt j. in libel. prox. locum habet officium iudicis[b] loco principalis actionis, ne quid in loco publico fi. l. 2. §. hoc interdictum. in quo sic libellus concipitur:

LIBEL. Coram, &c. cõqueror de P. qui in via publica ciuitatis in tali loco ædificauit, ꝓpter quod aliquis nõ potest via vti, vel non potest vehiculum duci, vel qui viam clausit, ꝓpter quod public⁹ commeatus est exemptus, vel ꝓiicit moticinia, vel immunda, ꝓpter quæ aliquis vix transire pt, vel subruit, vel effodit viã publicã, pp quod vix iri poterit: vnde ago contra eum, ꝙ dictum ædificium remoueat, vel ꝙ prædicta bona emendet, & amodò nõ ꝓiiciat: & ad hoc ꝓpono officium vestrum, vt in præ. l. ff. de itin. & loc. pub. l. ij. & 3. ¶Vt autem aliquid fiat, sic libellus cõcipitur:

LIBEL. Coram, &c. cõqueror de P. qui cùm coram domo sua sit via ita plana, ꝙ aqua nõ potest decurrere, vel sint multa immũda, propter quæ nõ potest fluere, nec vix potest aliquis inde trãsire, vel est ita procliuis, ꝙ aqua defluens nocet vicinis: ideoque ago ꝯ eum, vt sic faciat, ꝙ aqua discurrat, vel vt nõ immunda remaneat, vt aqua defluere possit, vel locum sic complanet, vt aqua nõ pos
c sit sic fluere. & ad hoc, &c. vt in præ.[c] ¶† Sextum est iterdictum,
16 ne quid fiat in flumine publico, vel in mari, quo priùs nauiget[d].
d Vnde si in flumine publico, ripáue eius, quis aliquid vult immittere, vel immisit, locum habent duo interdicta. Primum, ne quid in flumine publico, ripáue eius ponat: qđ est ꝓhibitorium. Aliud si factum fuerit, ꝙ restituatur: quod est restitutorium, ff. ne quid ĩ flu. publico, l. j. in prin. & §. deinde. ff. de flu. l. j. in prin. & §. deinde. in quib. sic concipitur libellus:

LIBEL. Coram, &c. cõqueror de P. qui tale quid imposuit in flumine tali, propter quod ñ est nauigabile, vel, ꝓpter quod illud flumen nauigari nõ potest: vnde ago cõtra eum, ꝙ illud remoueat. ¶Si verò nõdum posuit, sed ponere vult, dicas sic: quòd vult ponere: vnde peto ipsum prohiberi: & ad hoc ꝓpono interdictum de flum. & ne quid in flum. pu. fiat, ripáue eius, quò peius nauigetur, vel actionem in factum subrogatam in locum ipsius interdicti. hæc forma probatur ff. de flu. l. j. ĩ pri. & §. deinde ait. ¶Vel sic:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui in flumine publico tale quid imposuit. quo flumen ipsum aliter fluit, quàm fluxit in priori æstate: vnde vt illud remoueat, ago contra eum. Vel si vult imponere, dic. ago contra eum ne ponat: & ad hoc propono interdictum ne quid in flum. publ. fiat, quo aliter fluat, quàm priori æstate fluxerit, vel actionem in factum in locũ ipsius interdicti sub rogatam. Hæc forma probatur ff. ne quid in flu. publ. l. j. in prin. & §. deinde. ¶Vel sic:

17 LIBEL. † Coram, &c. conqueror de P. qui iniustè tale opus vult facere, vel immittere, vel fecit, vel immisit in flumine tali, propter quod mihi damnum infertur: quia aqua molendini mei non ita currit, nec ita fluit, sicut cõsueuit. vnde ago contra eum, vt nõ ponat, vel immittat: vel si posuit, dic, quòd remoueat: & ad hoc ꝓ
e pono vtile interdictum[e], ne quid fiat in flu. publ. ripáue eius, quo aliter fluat, quàm priori æstate: & si factũ fuerit, ꝙ restituatur: vel actionem, &c. vt suprà. hæc forma probatur in præd. §. deinde.
18 ¶† Quid ergo, si aliquis ędificat in flumine publico, ita quòd nõ sit deterius ad nauigandum, vel nõ fluat aliter, quàm priori æstate, per

ADDITIONES.

Cùm enim tẽpus nõ sit modus inducendæ obligationis, vt ibi: ergo nec seruitutis, quæ extra obligationem ꝯstituit. inst. de seruit. in fi. Dominus autem castri nõ pt illum per negatiuam ꝓhibere, cùm illa detur ꝓhibere volenti, ne quis vtatur seruitute ĩ pdio ꝓprio, si ser. vend. l. 2. vel in via publica, si sua prædia ꝑ illum damnum, vel seruitutem aliquã patiantur ff. e. tit. fistulas. ꝑ quę patet, negatoriam competere ꝓpter interesse agentis. Sed via publica, qua pedagium colligitur, nõ est in alicuius dominio, ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. ait prætor. nec aliquod interesse domino castri sub esse videtur ratione prædiorum, vel hominum: ergo negatoria ñ datur, ff. de seruit. l. quoties. debet enim pecuniariter interesse ratione damni, nõ lucri tantùm, ff. ad exhib. l. liber homo. in fi. nil e nim ĩterest domini pedagium à transeuntibus non exigi: ꝓpter q̃ dicit, locum esse vtili actioni in factum subrogatæ in locum interdicti, ne quid fiat in loco publico, ff. ne quid in loco pub. l. 3. §. j. & 2. De vtili dixi: quia directa locũ habet, cũ aliquid fit ĩ loco publico ædificando, vel per opus manu factum quod trãseuntibus nocet: & istud nõ est tale: quia tamen nocer, licet nõ illo mõ, vtilis dabitur. Subdit, quòd si dicatur colligere pedagium esse de mero iure imperij, locus esset §. hoc interdictum. ad ea loca, in l. 2. ff. ne quid in, loc. pub. hoc dicit procedere, cùm colligens solũ tps allegat. Si aũt allegaret promissionem factam sibi à domino castri ꝑdicto, & stipulationem ꝑ eum factam, ꝓbat per tempus. dicit rõe temporis illam præsumi, ff. de vsur. cũ de in rem verso. & tunc licet colligendi ius sibi ꝑ id nõ ꝯperat, vt patet per inferiora, ille tñ ꝓhibere nõ potest, arg. ff. de ser. rust. præ. per fundũ. Nec intentabit hanc actionem popularem, cùm per stipulationem ex tenore præsumptam remissa sit, & remitti potuit, ff. de iniur. eum q. §. in popularibus. de hoc fortè scripsi de cẽsibus, peruenit. super gl. 2. Instrumentum autem de locatione pedagij, vide j. de loc. In prin. ADDE, ꝙ colligens pedagium, licet de titulo nõ possit ostendere, nisi ꝙ maiores sui sic soliti sunt exigere, nõ est puniendus: quia fama antiqua eum excusat à reatu, secundum Bal. cõs. lxxxvj. 4. li. Et pedagia ꝑ quem possint imponi, & quomodo debeat quis ꝓbare de possessione pedagiorum exigendorum si priuilegia non habet, & an possit pedagia augere, vide Bald. cons. 177. 2. libro. & consil. ccclxxvj. eod. 2. lib. & consil. ccxxv. j. libr. & 110. eod lib. Et an ius colligendi pedagium sit seruitus, & an cõtra illud præscribatur, & an cohæreat territorio, per eundem Bald. cons. lxv. eod. primo vol.

a Super quibusdam. ¶Vide, qđ not. j. tit. j. §. 2. sub ver. sed si aliquis. Hic quæro, an concessio facta per principem de nouo pedagio ĩ loco grauato pedagiis, valeat: hìc tacitè, ꝙ per impetrantem satis videtur ei dicendum priuilegium esse subreptitium, & nõ valere. Est enim quasi certa ꝓsumptio, quòd princeps de tali grauamine certificatus id nõ cõcessisset: & hoc vitiat priuilegia, & rescripta, de rescrip. super literis. §. si verò. & c. postulasti. in fi. de pact. cùm pridem. in fi. ad idem ff. de leg. 2. Titia. §. qui in vita. ibi nõ est enim verisimile, & c. & ff. de do. præleg. l. pen. ad idẽ xxv. q. 2. præscriptione. vel tacendi fraude, quæ est lex C. si contra ius, vel vti. pu. vbi patet, equiparari dicere falsum & tacere verum: cui cõcor. xj. q. 3. quisquis. ex. de cri. fal. c. j. C. de pet. hæ. l. si putans: optimè faciunt iura, q̃ dicunt gratiã surreptitiã, cùm Papa scribit pro aliquo in ecclesia per eum grauata, hoc non expresso, ext. de rescript. mandatum. cum duobus ca. seq. & e. tit. duobus. in fin. lib. vj. Si tamen ꝓprio motu hoc expresso Princeps id cõcessisset, surreptio nõ posset impingi gratiæ. de præben. si proprio. lib. vj. in cle. e. titul. si Romanus. Pareri igitur oportet, quamuis durum esset, 18. distinc. in memoriam. c. distinc. contra morem. vbi concor. in j. col. Adiri tamen posset ipse Princeps, vt reuocaret grauamen, quod ignorabat. facit ff. de reg. iur. Neratius. in fin. ff. de vulga. & pupil. sub. l. ex facto. in prin. in authen. de nup. vltra prin. Colla. 3 Sic & Papa reuocat, vel restringit suum priuilegium & rescriptũ, cùm aliis nocet. Patet primum extr. de deci. dilecti. & c. suggestum. & c. pe. Secundum, qui fil. sint leg. causam quæ. 2. vt li. pen. c. j. ver. de hoc. in gl. 2. Posset etiam adiri successor, per quem id reuocari poterit, s. de seq. poss. & fruc. c. j.

b Officium iudicis. ¶Ne quid fiat in loco publico: & hoc inter officia tractat Rof. & quia solùm ad vias publicas pertinet, Roff. non format positiones.

c Præ. ¶Et not. prout dictum fuit in prin. & in primo libello, quòd in viis publicis ciuitatum habet locum hoc officium, & non rusticis: & sic soluitur obiectio, quæ habet hoc officium extraordinarium superfluum: cùm ordinarium competat in princ. allegatum ne quid in loc. pub. & sic contrà ff. de min. in causæ. Nam iura illa locum non habent in viis publicis ciuitatum, sed in rusticis: istud verò officium ecõtrà. Et est ratio: quia in ciuitatib. sunt magistratus, officiales & ædiles curules, qui facilè videre possunt, quid sit in viis vrbium emendandum: vnde non curaront prætores inter dicta facere circa illas. & dicit Roffr. hoc tit. in fin. quòd in hoc officio est quoddam not. quòd inquilinus tenetur coram domo si bi locata viam aptare: id tamen, quod expendit, domino domus imputabit in pensionem, ff. de via pub. l. ædiles. circa finẽ. aliàs est hæc lex in tit. præced.

d Nauigetur. ¶Et ibi Rof. ponit ad literam, quod sequit vsque ad vers. sed prohibito. ponens nouem, quæ requiruntur in hoc interdicto, quæ ex positionibus percipies.

e Interdictum. ¶Hoc dixit: quia directum nõ habet locum, nisi cũ læditur publicum. Agens ergo de priuato damno, verba non habet, sed mentem potest habere: facit ff. de procurat. licet. §. j. facit ff. si quad. pau. fe. dic. l. pe.

g te, per illud tamen ædificium molendinum meum impeditur a? Dic, ꝙ agere potero contra illum. Nam si quis impetret à principe priuilegiū, vt in loco publico ædificet; videtur sic cōcessum, vt ædificet sine incōmodo alicuius, ff. ne quid in loc. publ. l. 2. §. si quis à principe. & ad hoc ff. de aqua plu. arc. l. j. §. de eo opere. ext. de off. ord. graue, de maio, & obe. c. fi. e. ti. Est quæstio sabbatina in

b ter quæstione Pil. b ¶ Actor ergo sic ponet:

19 POSITIO actoris. † Pono, ꝙ flumen tale, cuius nomē est tale, est publicum, ff. e. l. j. in prin. item ꝙ tu vis ponere, vel posuisti in illo flumine, vel in ripa ipsius tale quid, vt præ. l. item ꝙ propter illud, quod imposuisti, flumen nō est nauigabile, vt ff. de flu. l. in prin. item ꝙ propter hoc aliter fluit aqua, quàm fluxerit in priori æstate, ff. ne quid in flum. pub. l. j. in prin. & in rub. item ꝙ per illud flumen naues transeunt, vt ff. de flu. l. j. & in rubrica. item ꝙ illud flumen est perenne, id est, continuè currit hyeme & æstate, ff. e. l. j. §. interdictum. & §. perenne. item quòd illud, quod posuisti, in ipso flumine posuisti. Secus enim, si in alueo, vel in insula in flumine nata, ff. e. l. j. §. insula. item quòd locum in flumine natum, vel factum, tu possides, ff. e. l. j. §. fi. ¶ Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, quòd id, quod dicis flumen, est riuulus, 76. distin. ieiunium, 2. ad prin. tunc enim non habet locum directum interdictum, sed vtile, ff. e. l. j. §. in flumine. item quòd id, quod posui est extra flumē & eius ripam. itē quòd flumen illud, in quo posui est sine nauigio. item quòd non obstante eo, quod posui, vsus nauigij est ita bonus, sicut priùs. item quòd sic modò currit, vt in priori æstate. item ꝙ flumē habet modicam aquam. item ꝙ id, quod positū est, nō possideo, nec dolo desij possidere, sed hæc est nega

20 tiua: & potiùs est confessio, quam positio. ¶ † Sed & prohibito ripam fluminis publici reficere, proditum est septimum interdic-

c tum, vt liceat ripam publici fluminis reficere, vel munire c. Sic ergo concipitur libellus.

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui me volentem reficere, vel munire ripam talis fluminis sine aliquo impedimento, nauigij, cùm essem paratus satisdare, vel cauere nomine damni infecti vsque ad x. secundum mandatum prætoris. ꝓhibuit & ꝓhibet: vnde ago cōtra ipsum ne me ꝓhibeat: & ad hoc propono interdictum, vt liceat ripam fluminis reficere, vel munire: vel actionem in factum subrogatam in locum eius interdicti, ff. de ripa mu. l. j. idem intelligas de ripa stagni & lacus. ¶ Actor ergo sic ponet.

21 POSITIO actoris. † Pono, ꝙ flumen illud est publicum. item ꝙ ripa eius eget refectione. item ꝙ illa refectio fit sine aliquo impedimento nauigij. item ꝙ ego volo cauere, vel satisdare vicinis habentibus prædia trans flumen vsque ad x. annos, secundum q᷒ mandat pretor. item quòd prohibes me volentem dictam ripam reficere, vel munire. Præmissa probantur ff. de ripa muni. l. vnica. ¶ Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ flumen illud est priuatum. item ꝙ ripa prędicti fluminis est in consueto statu, & sustentari potest sine aliqua refectione. item ꝙ per illam refectionem impeditur vsus nauigij. item ꝙ illud flumen est nauigabile, item quādo petij cautionem, vel satisdationē à te, vt satisdares mihi nomine damni infe-

d cti, recusasti cauere, vel satisdare. item ꝙ T. tātùm te prohibuit d.

22 ¶ † Octauum, vt liceat in flumine publico nauigare, vel piscari, vel in stagno publico, vel lacu publ. vel fossa pub. quod ei cōpe-

e tit, qui hoc facere prohibetur e. quo sic concipitur libellus.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit & ꝓhibet nauigare, vel piscari ī flumine tali, vel stagno, vel fouea, vel lacu: vnde ago ꝯ ipsum, ne me prohibeat: & ad hoc propono interdictū, vt in flumine publico, vel stagno, vel fossa, vel lacu liceat nauigare, vel act. in fac. subrogatam in locum ipsius interdicti. ff. vt in flu.

23 pub. lic. nauig. l. j. ¶ † Actor ergo sic ponet.

POSITIO actoris. Pono, ꝙ stagnum, vel flumen, vel fossa publica sunt, ff. vt flumine pub. lic. na. l. j. §. j. in prin. & §. si priuata. item ꝙ in illis, vel in illo me prohibuisti, & ꝓhibes nauigare, vel piscari. itē quòd annus est tantū, quòd incepisti ibi piscari. ¶ Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, ꝙ flumē illud, vel loca illa sunt mei iuris. itē ꝙ sunt mihi per iudicem concessa. item ꝙ ibi piscatus sum, iā sunt

f xxx. anni, ff. de diuer. & temp. præ. l. si quisquam in fluminis f. Sup his etiam competit officium iudicis, vt dixi s. de offic. iud. §. j. ver. item imploratur. & seq. ¶ Nouum etiam est, vt liceat reficere cloacas publicas: quod & priuatū est: & ideo de eo dicā inter priuata interdicta. j. §. prox. ver. porrò.

ADDITIONES.

a Impeditur. ¶ Meliùs formatur hæc quæstio ante libellum proximum, vt fecerat Rof. & bene: iam enim per libellū erat q. soluta.

b Pil. ¶ de xj. loquitur.

c Munire. ¶ & ibi Roff. ponit ad literā, quod hic sequitur vsque ad octauum vers. & vide: quæ dicit in hoc necessaria, ex positionib9 elicies.

d Prohibuit. ¶ Contra hoc interdictū opponit Rof. d. l. riparum. ff. de rerum diuis. vbi dicitur, ꝙ riparum proprietas est vicinorū dominorum. Si ergo ille voluit reficere, planum est, ꝙ alij domini riparum prohibere possunt, ne in suo ędificetur, ff. ad l. Aqu. quem admodum. §. si porrectum. ergo non competit interdictum. Respondet, ꝙ licet proprietas sit illorum, vsus tamen est public9. vnde quilibet ibi p̄t retia siccare. naues applicare, vt l. riparum. & instit. e. tit. §. riparum. propter quē vsum publicum cōpetit cuique reficere. Subdit, ꝙ licet de ripa fluminis loquatur, interdictum tamen de ripa stagni & lacus publici, dicendum est ex mente competere vtile interdictum. facit, quod dixi s. proximo īterdicto, & quod sequitur j. ver. proximo.

ADDE, cuius sint ripæ fluminum, Bal. cons. cxcvj. & an ad dominum, vel conductorem spectet earum reparatio, per eundem cō sil. 287. j. lib.

ADDITIO. Adde tu, ꝙ aliàs est consilium Bal. lxxix. ꝙ incip. aliqbus rationibus, in 3. vol. & quid sit ripa, & cuius sit & an in ripa liceat fundare molendinum, vide eundem Bald. consil. 348. incip. quatuor sunt. in 4. vol. & an ripæ fluminis publici veniant mensurande, quando est venditum prædium, vide Fel. in ca. quia indicāte. de præscript. col. 3. ver. no. etiam. & ibi, quid si iuxta flumen est tanta terra, quæ arari possit, an dicatur simpliciter ripa. Henr. Fer.

e Prohibetur. ¶ Et de hoc Rof. super ipsa rub. & ibi poni quatuor, quę sunt necessaria in hoc interdicto, quę patent ex positionib9. Hoc scias, ꝙ in mari piscanti non competit hoc interdictum, sed actio iniuriarum, ff. ne quid in loc. publ. l. 2. §. aduersus. & §. seq. & vide, quod ibi no.

f L. si quisquam in fluminis. ¶ Et vide, quod ibi no. propter l. fin. ff. de vsuca. de quo etiam hic Roffr.

SVMMARIVM.

¶ Interdicta priuata quot, & quæ sint.

3. §. Priuata autem interdicta sunt viginti octo. ¶ Primum est interdictū de mortuo inferendo: de quo dicam j. de sepul. ¶ Secūdum est interdictum Quorū bonorum

norum.¶Tertium est interdictum Quorum legatorum.¶Quartum est de tabulis exhibẽdis:de qbus ĩ.de testa.¶Quintũ, Vñ vi. ¶Sextum,Qđ vi,aut clàm.¶Septimũ,Saluianũ:de qbus s.e.ti.in prin.& §.j.ĩ.ti.px.¶Octauum,de liberis educandis:de quo ĩ.de ꝯuer.infidel.¶Nonum,đ pcario:de quo ĩ.de precar.¶Decimum, ne vis fiat ei,qui in possess. missus est:de quo ĩ.de eo,qui mittit.in
1 pos.¶†Vndecimum,đ loco publico fruendo:qđ locũ habet,cũ is,q ad publica vectigalia alicuius ciuitatis cõducenda accedit, in his ꝯductis inquietatur. Proditũ enim est sibi hoc ĩterdictũ,quo ꝓhibetur, ne conductores prohibeantur rebus conductis vti & frui:in quo sic concipitur libellus:

LIBELLVS.Coram,&c.ꝯqueror de P.q nõ permittit me vtifrui tali loco publico,cuius cõfines,&c.quem locum ꝯduxi à tali publicano ciuitatis Romanæ,vel alterius ꝓ pretio decem lib. Turonensium singulis annis soluẽdarum:vnde ago cõtra eũ,ne me ꝓhibeat:& ad hoc ꝓpono interdictum de loco publico fruẽdo,vł actionem in factum subrogatam in locum illius interdicti. hæc
2 forma probatur ff.de loco publico fruendo,l.j. ¶†Actor ergo sic ponit:

POSITIO actoris.Pono,ꝙ locus ille est rei publicæ ciuitatis Romanę,vel talis ciuitatis,ff.si ager vec.vel emphyt.pet.l.j.& 3.&4. Sed in Romana locum habet directum:in aliis vtile.item ꝙ locũ illum cõduxi à republica ꝓ decem singulis an. item ꝙ talis publicanus ꝓ tali pretio mihi locauit. locatio enim nulla est sine pretio,ff.locati,l.2. item ꝙ cõduxi à republica ciuitatis Romanæ vs-
a que ad biennium,vel triennium:& hoc,secundum Azo.[a] qui dicit,ꝙ hæc locatio fit ad modicum tempus,ff.si ag.vec.l.j.2.& 3.ff. de superfic.l.j.in prin.§.qđ ait.Alij cõtrà.vnde ponunt,vt sequiť. item quòd vsque ad decem annos conduxi: vnde vltrà non potest vti, ff.eo.l.j.in fin. item quòd prohibes me vtifrui loco illo. ¶Reus verò sic:

POSITIO rei.Pono,ꝙ locus,đ quo dicis,est T.ergo nõ est publicus.item quòd fuit locatus T.in solidum:ergo ñ actori,ff.de duobus reis,eandem.itẽ ꝙ ꝓ illo debes soluere omni anno frumentum:hoc cõfessato nõ est locatio,quæ nõ est sine pretio,ff.locat.
b l.2.ff.depos.l.j.§.si quis seruum[b].posset tamen locum tunc habe
c re vtile interdictum[c].Item quòd T,tantùm tibi intulit violentiã:
3 hoc cõcesso, patet quòd is,qui cõuenitur,non intulit.¶†Est &
d interdictum XII. de superficiebus[d]: quod locum habet,cùm qs superficiem in alieno solo positam habet,& possidet:cui⁹ superficiei possessio superficiario turbatur: vnde sibi datur hoc interdictum contra turbantem,ff.de superficiebus,l.j.in prin.Sic ergo libellus concipitur:

LIB. Coram,&c.cõqueror de P.qui meam superficiem positam in tali loco,cuius cõfines,&c,quòd solum, quod ad superficiem imponendam à Sempronio domino ipsius soli conduxi,possidere pacificè non permittit:imò me in possessione illius superficiei turbat & inquietat.vnde ago cõtra eum,ne me turbet, & ad hoc propono vtile interdictum de superficiebus,vel actionem in factum subrogatam in locum eius,ff.e.l.j.in princ.& §.proponitur. ff.vti pos.si duo.§.Labeo.Quidam verò ponunt in libello, quod
e solum ad non modicum tempus cõduxi:sed non credo[e] esse necesse,quia illud habet locum in vtili rei vendic.quæ datur super-
4 ficiario:de qua dicam ĩ.§.proxim.versic.est & vtilis.¶†Actor ergo sic ponet.

POSITIO actoris.Pono,quòd illud solum est T.item quòd illud ab eo conduxi ad superficiem imponẽdam.item quòd superficiẽ imposui,item ꝙ superficiem illam possideo non vi,non clàm,nõ precariò.item quòd me turbando non permittis me illam pacificè possidere.ext.de prob.licet,prope fi. item quòd illud solum ꝯduxi vsque ad decẽ annos,vel quinque ad minus.dicam in p̃.ver. est & vtilis.prædicta omnia probantur ff.e.l.j.in princ. & §.2.& §. proponetur.& §.ait prætor.& l.fi.¶Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono,quòd illud solum est M.hoc cõcesso,patet, quòd non habet ius in superficie,cùm ipse à T.conduxerit.Item quòd illud à me ꝯduxisti,& à me sꝑficiem illam habes precariò, possumque,quandocũque voluero,reuocare,ff.de precar.l. 2. §. hoc interdictum.& l.cùm precario.ext.e.ca.fi.item ꝙ illam superficiem possidet T.item ꝙ illa imposuit M.in solo illo,& ꝓ se tantùm.item ꝙ in illa tua superficie H.tantùm te inquietat.item ꝙ il-
f lud solum vsque ad annum tantùm conduxisti[f]. ¶†Est & aliud
5 XIII.scilicet de itinere actuque priuato[g],& vide ĩ.de emption.
g & ven.§.j.ver.sed & si actus.Nam si hoc anno per fundum alicuius priuati iure seruitutis per xxx.dies iuisti,& nunc impediris ab illo vti,vel agere illo itinere,vel turberis, proditum est tibi contra eum hoc interdictum:quod est retinendæ possessionis,ff.de itin.actuque priua.l.j.in prin.in quo sic libellus concipitur:

LIBEL.Coram, &c.cõqueror de P.qui me volentem vti & vtentẽ via,itinere,vel actu,cuius cõfines,&c.,ꝓhibet.quia via,itinere, vel actu vsus sum hoc anno,non vi,non clàm,non precariò.vnde ago cõtra eum,ne me ꝓhibeat:& ad hoc ꝓpono interdictum de itin.actuque priua.vel act.in factum subrogatam in locum ei⁹, ff.e.l.j.Multi tamen addunt,& in quantum mea interest nõ prohiberi,vel impediri,condemnari eum mihi peto,ff.e.vnde.§.hoc in-
h terdicto. Sed primum sufficit[h].†Actor ergo sic:
6 POSITIO actoris. Pono, ꝙ tale prædium est meum.item ꝙ tale prædium,quod est iuxta illud,est tuum,ff.communia de seruit. l. j.Insti.de seruit.& ff.e.l.j ff.de seruit.rustic.præd.qui sella.§.fin.itẽ quòd per illud tuum iui hoc anno ad meum ad minus per xxx.dies,ff.e.l.j. in prin.& §.hoc interdictum. item ꝙ iui sine vi non clã, non precariò,ff.e. l.j.in prin.& §.2.item ꝙ eo animo,vt mihi acquirerem seruitutem,ff.e.l.j.§.fi.& l.fi.item ꝙ & illud tuum & meum
i prædium sunt rustica,ff.e.l.j. §.hoc interdicto[i].quæ discernuntur ab vrbanis non solo.sed qualitate,C. de præd.min.si prædium rusticum. ¶Reus verò sic.

POSITIO rei.Pono,ꝙ inter prædium tuum & meum est aliud p̃dium,quod est T.hoc ideo dico:quia medius fundus impedit seruitutem,vt in concord.quæ sunt s.in secunda positione. item ꝙ illa via,itinere,vel actu vsus es clàm,vi,vel precariò.itẽ quòd hoc anno semel,vel decies tantùm iuisti.item quòd iuisti per meum prædium propter impetum riui: vel quia via publica, per quam
k primò ibas,fuit[k] interrupta.item ꝙ in prædio,qđ dicis rusticum, est domus:& prædium,quod est ibi, gratia illius domus fuit. ¶Si via,q̃ tibi per prædium meum cõcessi,destructa,sit vtrùm debeo aliam

ADDITIONES.

a Secundum Azo.¶Vera litera est secundũ Azo.vt posuit Accur. in l.j.e.ti.in gl.2.Sed ipse Accur.tenet ibi cõtrarium.Rof.etiam in hoc tit.attribuit hoc dictum Azo.domino suo:& est hæc rõ,quã vterque p̃dictorum recitat: quia si cõduxisset ad tp̃s nõ modicũ, & à priuato,nõ egeret hoc interdicto:haberet enim interdictum Vti possidetis.item ne vis fiat ei,qui in pos.mit. itẽ vtilem rei vẽdicationem,per leges statim alleg. Ergo vt sit speciale ĩ loco publico,vt deť ꝯductori hoc interdictum,cõduxisse debet ad modicum tp̃s. Dicebat Roffre.ꝙ hoc dictum domini sui erat ꝓbabile, sed nõ necessarium : dicẽs,ꝙ cõducens à republica ad non modicum tempus habebit hoc interdictum de loco publico fruendo: sed nõ cõducens ad modicum tempus,cùm nullã habeat possessionem: quia rei p nos locatæ possessionem & dominium retinemus.ff.de vsuris,l.nõ solùm.§.qđ vulgo.sicut in cõmodato.& deposito,ff.commod.l.rei cõmodatæ. & depos.licet.§.rei.Hæc specialitas,secundum eũ,restringetur ad cõductorẽ publicæ,scilicet ciuitatis Romanæ,ñ aliarum ciuitatum,quæ priuatorum loco habentur,ff.de verb.signif.l.eum qui vectigal.Rof.autem distinguit interdictum directum ab vtili.vt s.dixit autor.

b §.si quis seruum.¶Ibi no.de hoc,& Inst.locati,in princ.

c Interdictum. ¶Secundum Roff.

d De superficiebus.¶Ponit & prosequitur verba Roffr. super illo titulo.

e Sed non credo.¶Secundum Roffr.vbi s.

f Conduxisti.¶De hoc s.in fi.libelli:sed q̃ro cum Rof. quare hoc interdictum de superficiebus fuerit ĩtroductum, cum superficiario sufficeret interdictum Vti possidetis,qđ sꝑficiario dať.ff. vti pos.si duo. §. Labeo.maximè cùm ea requiranť in isto,quæ in illo,ff.e.tit.l.j.§.proponitur.ergo hoc superuacuum. SOL.Verum est,ꝙ superficiari⁹ habet auxilia,de quib.s.& sunt possessoria.Habet & tertium petitorium vtilem rei vendicationem,ff.e.l.j.§.ꝓponitur.& §.quod ait prætor.& interest nostra,plures actiões & plura auxilia habere,ff.de lib. leg.l.4.in fi.& funiculus triplex difficiliùs rumpitur,de treug.& pace.c.j.nam & ĩutilia licet habere,ff. de serui.l. ei fundo. Quandoque & ius parat auxilia superuacua, Instit.de bo.pos.circa prin.item plus timeri solent,&c.ext.de hæret.si aduersus.facit ff.de iniur.l.item apud.§.ait prætor.

g De itin.actuque priuato. ¶De hoc tractat Rof. immediatè post proximum,& sunt ipsius verba,quę sequunť vsque ad ver porrò.

h Sufficit.¶Roffr. aptiùs dicit se non credere vtrunque peti posse in libello:circa quod instat:ibi vide.

i §.hoc interdicto.¶Per quam legem dicit Rof. in vrbanis hoc interdictum locum nõ habere:gl.ibi dicit,quòd fortè dabitur vtile.

k Fuit.¶Opponit hîc Roff.inutilem esse ẽt in hoc casu victoriam actoris.aget enim victus negatoria, per quã illum ꝓhibebit.Respõdet per verbũ Psalmistæ Psal.13 5.ĩ fi.Beat⁹,qui timebit.ad qđ ff.de verb.obl.si seruum.§.sequitur. item multum est cõmodum possessoris actore non ꝓbante, instit.de interdic.§.commodum. & difficilè ꝓbatur dominium,C.de ꝓba.cùm res.§.qđ necessariũ est in negatoria.ff.si seruit.vend.l.2.item interim donec in negatoria ꝓnũciatum fuerit cõtra eum,vtetur possessiõe,ff.de vsufru. cuiuscunque.§.j.facit ad hoc,quod no.e.ti.cùm super.in gl.2.&c. pastoralis.in gl.pe.& de testi.significauerunt.in vlt.gl.

aliam concedere: de hoc no. infrà de locato, §. nunc aliqua. versi.
7 cxxx. ¶† Porrò habenti ius viæ, itineris, vel actus, vtile est ipsam reficere, vt is possit ire, agere: vñ si impediatur, vel prohibeat. proditum est sibi x i i i i. interdictum de itinere actuq; reficiendo, ff.
a de itin. actuq; pri. l. vnde. §. ait prætor a. In quo sic libellus cõcipit:
LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. q me volẽtem reficere viã, iter, seu actum, quam, qđ, vel quem habeo per talem fundũ, cui⁹ fines, &c. mihi debitam & constitutã impedit & prohibet reficere. vnde ago contra eum, ne me impediat: & ad hoc propono interdictum de itinere actuq; priua. refi. vel act. in fact. &c. Quidam tamen addunt, & quanti mea interest non prohiberi, vel impedi-
8 ri, eum mihi condẽnari peto. sed hoc est non est necesse. ¶† Actor ergo sic ponat:
POSITIO actoris. Pono, ꝙ per talem tuum fundum iui ad meũ. Item quòd non vi, non clàm, non pcariò. Item ꝙ est mihi ius eũdi & agendi per eum ad meum. Item quòd volui tibi cauere nomine damni infecti propter opus, quod volebam facere in dicta via causa refectionis. Prædicta probantur in præ. §. ait pretor. & §. hoc autem. Item quòd fui vsus iure seruitutis, ff. e. l. fi. Item quòd volebam reficere secundum modum seruitutis dictæ viæ, seu itineris, vt in præ. § hoc autem. Item quòd impedis me volẽtem reficere. Item quòd impedis & prohibes me, vel meos ferentes necessaria ad refectionem illius viæ, vel itineris, vt ff. e. veteres. Item quòd vtor via, vel itinere, sicut & priùs ad refectionem illius viæ, vel itineris, vt in præ l. veteres. §. fi. Item quòd ea, quæ sunt necessaria ad refectionem viæ, vel itineris, portabam per fundum tuũ, sicut minori damno illius fieri poterat, ff. e. apparet. Item quòd illa via ego & antecessores mei vsi sumus per fundum tuum tempore longissimo, cuius memoria non existit, vt in præ. l. apparet. §. fi. ¶ Reus verò sic:
POSITIO rei. Pono, quòd iuisti ad tuum fundum p meum tantũ vno anno. hoc concesso patet, ꝙ non tanto tempore, cuius memoria non existit. Item ꝙ fundus meus liber est ab omni seruitute. Itẽ ꝙ petij à te, vt mihi caueres nomine damni infecti, & cauere recusasti. Itẽ ꝙ fuisti vsus illa via, vł actu, vel itinere, vi, vel clàm vel precariò à me. Item ꝙ non animo quærẽdi seruitutem. Itẽ ꝙ vis reficere vltra modum debitæ seruitutis. Item ꝙ T. tantùm te impedit. Item ꝙ ferebas, quæ necessaria erant ad refectionem per eam partem fundi, qua deterior fiebat. Item quòd ferendo ea v-
9 tebaris lõgiore via, vel itinere, vel per talem fundũ meũ. ¶† Ali-
b ud b quoque est priuatum interdictum, scilicet xv. nam si te habente ius aquæ quotidianæ ducendæ ad prædia tua, aliquis ducere prohibet, habes contra ipsum interdictum De aqua quotidiana, quod est prohibitorium, & retinẽdæ possessionis semper: sed quandóque restitutorium, ff. de aqua quotid. & æst. l. j. in princ. & §. Labeo. In quo sic libellus concipitur:
LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet aquam ducere p talem fundum: cuius fines, &c. quam aquam duxi hoc anno non vi, non clàm, non præcariò: vnde ago contra eum, ne me prohibeat, vel impediat, & ad hoc propono interdictum de aqua quotidiana, vel actionem in factum subrogatam, &c. vt in præd. concor. Quidam tñ addunt: & quia in viginti interest mea ñ esse prohibitum, ideo eum in illo interesse condẽnari peto: & ad hoc propono prædicta iura, ar. ff. e. l. j. §. præterea. Sed hoc non potest
c peti per hoc interdictum c. ¶† Actor ergo sic ponat:
10 POSITIO Actoris. Pono, ꝙ aqua, quæ exit de tali fonte, vel flumine, est quotidiana: quia quotidie posset fluere, ff. eo. l. j. §. hoc interdictum. Item ꝙ vsus sum illa hoc anno non vi, non clàm, non præcariò. Item quòd saltem vna die, vel vna nocte, ff. e. l. j. in prin.
d & §. quod autem scrip. & §. quæsitum d. item quòd semper est perennis, id est, nullo tempore desiccatur, vt eadem l. §. loquitur. itẽ quod aqua illa oritur à tali flumine, vel fonte, eadem lege, §. hæc interdicta. item quòd ab illo flumine, vel fonte aquam duco, vt ĩ prædicto §. item ꝙ eam duco, credens iure seruitutis & meo vti, eadem l. §. sed si iure. & §. Aristo. item quòd eam duco, sicut & primò ducebam. item ꝙ per eundem locum, vt eadem lege, §. illud. item quòd illam solam sine alia duco, quam ducere consueui, eadem lege, §. idem Labeo. ¶ Reus verò sic:
POSITIO rei. Pono, ꝙ aqua illa currit tantùm in hyeme, & in æstate siccatur. item ꝙ T. tantùm vsus est aqua illa. item ꝙ fuisti illa vsus vi, vel clàm. vel precariò, item ꝙ aquam, quam ducis, à tali loco ducis. item ꝙ locus ille est remot⁹ à fonte, vel à flumine, vnde aqua illa habet initium. lxxvj. dist. in. ieiunium. 2. ad prin. item ꝙ scis, vel credis te iniustè, vel contra ius ducere. item ꝙ p aliam regionem ducis, quàm hoc anno duxisti. item quòd aliam aquam
11 admisces. ¶† Est & aliud e xv i. interdictum. nam tibi habenti ius
e ducendi aquam ad locum tuum, quæ in ęstate tantùm ducitur, proditum est interdictum De aqua æstiua, contra impedientẽ te ducere, sicut priori æstate duxisti, ff. de aqua quot. & ęsti. l. j. §. deinde ait, ¶ Sic ergo concipe.

LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet, vel impedit ducere aquam ęstiuam ad fundum meũ ad rigandos teneros caules, vel bletas, vel huiusmodi, sicut aquam illam priori æstate duxi. Vnde ago contra eum, ne me impediat, vel ꝓhibeat: & ad hoc propono interdictum De aqua æstiua, vel actionem in factum, &c. vt in præd. §. Si verò in priori æstate nõ duxisti, sed in hac tãtùm, & impediris, concipe eode modo, hoc excepto, quòd vbi dixisti Priore æstate, dicas Hac æstate: & in fine dicas, & ad hoc pro-
f pono vtile interdictum f de aqua æstiua, vel vtilem actionem in
12 factum subrogatam in locum eius, ff. e. l. j. §. qui hac æstate. ¶† Actor ergo sic ponet:
POSITIO Actoris. Pono, ꝙ aqua, q̃ est in tali fonte, vel flumine, est quotidiana: qa quotidie fluit, vel fluere posset, ff. e. ea. l. §. quo-
g tidiana g. item ꝙ illa fui vsus ĩ priori æstate, ea. l. §. quod autem diximus. & §. quia hac. item ꝙ illam duxi saltem vna nocte. Vel dic, vt in prædict. versic. & quæ ibi dixi, intelligas hîc repetita. item ꝙ duxi non vi, non clàm, non precariò, ea. l. §. deinde ait. item quòd duxit ab illo loco, vnde oritur. item quòd duxi credens me ius habere. ¶ Reus verò sic:

POSITIO

ADDITIONES.

a §. ait pretor. ¶ Roff. etiam hunc continuat s̃. ꝓx. & decem, quę dicit in eo necessaria, ex positionibus collige. Et nota, ꝙ in hoc differt istud interdictũ à s̃. proximo: quia in isto ẽ necesse sibi seruitutem ꝓpetere, sed non in illo. vnde in libello isto & in positionibus de hoc fit mentio, de illo non. Sic etiam distinguit §. hoc aũt. j̃. allega. exprimens, ꝙ in hoc distat istud interdictum à superiori: per quod quidã inferunt, quòd sunt duo interdicta: qđ apparet etiam, quia ꝓximum solùm inest possessioni, hoc ꝓprietati. Aliis placet, ꝙ sit vnum tantùm habens duo capita, sicut de l. Aquil. & similibus dici solet: ꝓ his facit, quia non solùm sub vno rubro tractantur, sed etiam sub vna lege, scilicet prædicta l. vnde etiã illud tolle quod vis. Quærit Rof. in quo differt hoc interdictum à cõfessoria: in qua etiam probandum est, seruitutẽ cõstitutam, đ qua j̃. prox. parte rubricæ, §. fi. ver. in confessoria. item ꝙ ꝓdest hoc intentare, ꝑ quod habet duo ꝓbare, quorum alterũ sufficeret in cõfessoria. Ad primum dicimus, ꝙ interdictum intentanti, qui vult reficere in confessoria, non est illud velle necessarium. ita confessoria competit etiam possidenti, ff. si vsufruc. pet. l. vsufructuario. §. fi. interdictum non datur ei, qui in anno vsus non fuerit Ad secundum dici potest, vt not. in prælleg. §. hoc autem. quòd in interdicto duo ꝓbanda sunt incipiendo à primo, sed incipiẽdo à secundo illud ꝑ se sufficiet: sicut in admittẽdo possessionem reqrit̃ corpus & animus incipiẽdo à primo, sed inchoãdo à secũdo illud solum sufficit. patet primũ ff. de acqr. poss. quemadmodũ. secundum e. tit. possideri. §. in admittenda. & sic soluitur §. hoc aũt. vbi dicitur. ꝙ si desit alterutrum, deficit interdictum, vt dicatur alterutrum, id est alterũ, secundum scilicet: alleg. gl. l. si ex toto. §. j. ff. de leg. j. vel, vt ibi not. & tenet Roff. ꝙ agens hoc interdicto habebit hîc duo probare: & ideo non putat expediens agere hoc interdicto. Instat etiam multùm Roffr. quare non sufficit in interdicto possessio itineris, vel actus in rebus corporalibus, C. de rei vend. l. vlti. Respõde, res ꝓpria non seruit, ff. de seruit. vrb. præd. si dom⁹. si vsufruct. pet. l. vlti. qui ergo seruitutem sibi dicit deberi, in alieno molitur. Probet ergo, qualiter đbeatur, cùm quolibet prędiũ præsumat̃ liberũ. Probet ergo allegans cõtrariũ. & est casus, quo possidens actoris vices sustinet, Instit. de actio. ad fi. in col. v. sanè. ext. de ꝓb. ex literis. in fi. in reb⁹ corporalibus cessat rõ p̃dicta de figendis iaculis in alienũ: & iõ possidens regulariter nõ ꝓbat: casu aliter secus: de quo satis s̃. de probat. §. j. versi. nunc ad ꝓpositum.
b Aliud. ¶ in Rof. ẽt continuatur istud ad proximum: & sunt hæc eius verba, quæ sequuntur: & octo enumerat in hoc interdicto necessaria, quæ per positiones patefient.
c Interdictum. ¶ idem Roff. qui ad §. præterea. respondet, quòd ibi propter factũ tuum perdideram ius aquæ ducendæ: vnde in hoc casu est restitutorium: ideo mihi restituitur interesse illud.
d Et §. quæsitum. ¶ Vides per prædicta, quòd hîc nõ refert, quo tẽpore, vel quanto quis vsus sit, sed an sit vsus.
e Est & aliud. ¶ Continuatur, vt Rof. qui ponit quatuor in interdicto necessaria, quæ per positiones apparent.
f Interdictũ. ¶ Quia verba edicti sunt đ priori æstate, deficit directa: sed propter mentem, vel sententiam datur vtilis.
g §. quotidiana. ¶ Sequitur, ab æstiua differt vsu, non de iure.
h Verùm. ¶ Egredit̃ materiã interdictorũ pp similitudinẽ aquarũ inserẽdo hũc tractatũ: & ponit verba Rof. sup hãc rubricã, q̃ ponit octo in hac actiõe necessaria, in qb⁹ p positione instrueris: prę mittebat diuersas intitulatiões, illi⁹ rubricę, quas omitto: de quo etiam ibi in gl. sup rub. item scias, quòd actiõe aquæ pluuiæ arcẽdæ, agit̃ etiam, vt nõ arceat̃, quando arcendo nocet superiori vicino: no. in l. j. §. Offili⁹. ff. e. vbi dant̃ q̃dam similia. & hoc p Roffr.

Positio rei.Pono, quòd hæc aqua in æstate siccatur.Item quòd sunt iam duo anni,quòd aquam illam duxisti. Item quòd duxisti
13 vi,vel clàm,vel precariò à me.¶†Verùm[h] si facias aliquod opus
h in fundo tuo,propter quod aqua pluuialis nocere potest in fundo vicini,datur contra te actio aquæ pluuiæ arcendæ, per quam tuis expẽsis opus teneris destruere,&damnũ ɔtingens emẽdare. Si verò possides opus ab alio factum,teneris patientiam præstare ff.de aqua pluar.arcend.l.j.& l.2.§.in summa.& l.si tutus.§.pen.& fi. ¶Sic ergo libellus concipitur:

Lib.Coram,&c.cõqueror de P.qui tale opus fecit in prædio suo pp quod aqua pluuialis agro meo damnũ date, seu nocere põt: vnde peto opus illud in pristinum statum reduci,vel restitui: vel peto illud opus amoueri,& damnũ,quod post litem contestatã contigerit,resarciri:peto etiam caueri pro opere destruendo:&
a ad hoc propono actionem[a] aquæ plu. arc. pro damno verò postea contingente propono officium iudicis,ff.e.l.j.§.j.& 2.& §.de eo opere.& §.in summa.& l.si tertius.§.officium.Alij verò nõ po
b nunt id,quod dixi de officio iudicis[b],& dicunt,ꝙ si damnũ cõtingit post litem contestatam,dicet pars posteà iudici:Dñe, tale dã
c num cõtigit post litem ɔtestatã:reduco vobis hoc ad memoriã[c], vt debeatis eum in æstimatione illius damni cõdemnare.Sed pri
14 mum verius.¶†Actor ergo sic ponet.

Positio Actoris.Pono,quòd manu fecisti tale opus ĩ prædio tuo, ff.e.l.j.§.hæc autem actio.in fi.& l.apud Trebatium.§.aqua plu.Item ꝙ propter illud opus aqua pluuialis põt nocere fundo meo, ff.eo.l.j.§.j.& 2.& l.si tertius.§.officium.item quòd prædium, cui nocere potest,est rusticum,ff.e.l.j.§.item sciendũ.& §.Cassius.&
d §.apud Labeonem[d].Item ꝙ illud fecisti animo nocendi,ff.eo.de eo opere.Item quòd me ignorãte,ff.eo.Labeo.& l.sed hoc ita.& l.in concedendo.item ꝙ propter illud aqua pluuialis damnũ mihi inferre potest,ff.e.l.j.§.hæc autem actio.& §.de eo.& §.idẽ ait. & §.denique.¶Reus verò sic:

Positio rei.Pono,quòd illud op⁹ ita se naturaliter habet. Item ꝙ fecisti mihi pactum,ita illud ædificiũ habeo,ff.e.l.j.§.hæc aũt actio.& §.illud huic.& §.fi.& l.in summa.§.j.& in aliis §§.& l.fin.itẽ ꝙ vetustas temporis hoc habet, vt in præced.conc.item ꝙ illud
15 feci te sciente.¶†Est etiam & aliud interdictum XVII.nam[e] sæ
e pe ducis aquam ad prædiũ,vel domum tuam ex receptaculo,qđ aquã pluuialem suscepit:qđ vocatur castellum.vnde ɔ̃ te in hoc impedientem habeo interdictum de aqua ex castello ducẽda, vt ff.de aqua ex castel.ducenda, l.j.§.ait prætor.vnde sic concipitur libellus:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui me iniustè impedit,seu prohibet aquam ducere ex castello,id est ex illo tali receptaculo,qđ continet aquam pluuialem:ex quo ius est mihi,seu competit a-
f quam ducere[f].vnde ego cõtra ipsum,ne me prohibeat:& ad hoc propono interdictum de aqua ex castello duc. vel actionem ĩ fa
16 ctum subrogatam in locum eius,vt in præ.§.ait.¶†Actor ergo sic ponet:

Positio actoris.Pono, ꝙ in tali loco est tale receptaculũ, in quo colligitur aqua pluuialis,ff.e.l.j.§ hoc interdictum,ne.Item quòd locus ille vocatur castellum. Item quòd Imperator, vel senatus ɔcessit mihi aquã ducere ex eo loco,ff.e.l.j.§.hoc interdictũ not. ff.de flum.l.quò minus.item ꝙ me prohibuisti ducere, vt in præ. §.ait.Item quòd volui tibi cauere nomine damni infecti,vt ĩ præ. §.ait.in fi.item quòd duco & volo ducere sine damno alicuius vicini,ff.e.hoc iure.§.ex flumine.¶Reus verò sic:

Positio rei.Pono,quòd locus ille, vbi aqua recipitur, est priuat⁹. Item quòd ducis,vel ducere vis aquam sine omni priuilegio. itẽ quòd requisitus recusasti cauere.item quòd volebas ducere cũ meo & vicinorum incommodo.item quòd T.tantam tibi infert
g violentiam[g].¶†Sed etiam si per tuum riuum, per quem aq̃ du-
17 cis,prohiberis ab aliquo ducere,vel eum reficere, vel purgare, tibi proditum est contra eum XVIII.interdictum,s.de riuis,ff. de riuis,l.j.in prin.Idem est,si habes specu,quod est locus coopert⁹, per quem aqua ducitur,ff.e.seruius.in prin.vel septa,s.causa deriuandi,vel compellendi aquam ex flumine,vel etiam incile,i.locus prope flumen,vel puteum,vel etiam cuniculos ad balneum ff.e.l.j.in prin.& §.riuus.& §.specus.& §.septa.& §.incile. & ff.e.l. Seruius.Vnde sic libellus concipitur:

h Lib.[h] Coram,&c.conqueror de P.qui me prohibet & etiam impedit ducere aquam per riuum,vel per specum,vel per septa, vł de puteo,sicut priori æstate,vel hoc anno duxi:vel reficere:vnde ego contra eum,ne me impediat,vel prohibeat: & ad hoc ꝓpono interdictum de riuis,vel actionem in factum subrogatam ĩ locum eius,vt in præ.l.¶Actor ergo sic ponat:

18 Positio actoris.†Pono,ꝙ talis riuus,cuius fines,&c.est fons causa aquæ ducendæ,ff.eo.l.j.§.aquæ.lxxvj.di.ieiunium.2.ad prin.Itẽ ꝙ per illum riuum duxi aquam hoc anno,vel hac priori æstate,ff. e.l.j.in prin.& §.hoc interdictum.Item ꝙ illam duxi non vi,ñ clã, ñ precariò, x.q.2.quia cognouimus.ff.e.l.j.§.hoc interdictũ,&c. Item quòd prohibes me volentem reficere,seu vti aqua illa,ff.e. l.j.in prin.Item quòd eo modo & loco volo ducere,quo consue
i ui,ff.e.l.j.§.si quis terrenum.& §.si eundem[i].¶Reus verò sic:

Positio rei.Pono,quòd riuus ille est minus idoneus ad suscipiendã aquã.Item quòd desisti ducere,iam sunt duo anni. Hoc concesso patet.ꝙ non duxisti hoc anno,vel priori æstate.Item quòd duxisti vi,aut clã,vel p̃cariò à me.Itẽ ꝙ T. tãtũ te ꝓhibuit ducere
k vł reficere.sed hoc ĩplicat negatiuã, ext.de cã pos.cũ eccła. Itẽ ꝙ
19 alio mõ & loco volebas ducere,q̃ consuetus es.¶†Sed & si me[k] haben

ADDITIONES.

a Actionem.¶Non dicit interdictum.

b Iudicis.¶Et mouentur per l.non potest.ff.de iud.&l.non quemadmodum.e ti.Sol.vt notatur de testa.Raynaldus in gl.sed nũqd & super illa.Itẽ in hac actione de sui natura prouidetur futuris,s. damno, quod timetur ex opere iam facto, ñ obstãte,etiã si dicas hoc esse superfluum,cũ talia post litem cõtestatã euenientia veniant iudicis officio,etiam in libello non petita,ff.de ædil.edi.ediles.§.itẽ sciẽdũ.Sufficit ergo solũ actionẽ proponi,cui iudicis officiũ deseruit,C.depositi,l.4.ff.quod metus cã,metum. §.ex hoc edicto.Ros.qui tenet id,quod auctor,s.libellum bene procedere,dicit,ꝙ in omnibus,quibus aliquid venit officio iudicis, nõ iure actionis,illud ritè proponit in libello.Ponit exemplũ in rei vẽdicatione,in qua veniunt fructus iudicis officio,non iure actiõis quia si venirent,esset actio mista,& bonæ fidei:sicut hæreditatis petitio.Est ergo stricti iuris:& sic iudicis officio veniũt fruct⁹ pcipiendi per possessorem malæ fidei,& sine titulo,C.de ven.l.certũ & ff.e.qui restituere.Dicebat igitur in rei vendicatiõe sic peti posse per rei vendicationem:propono pro fructibus officium iudicis.& hoc placet absit eñ vitiũ notarij exprimẽdo subintellecta, ext.de resc.cùm adeo.facit ff.de reg.iur.quæ dubitationis.

c Ad memoriam.¶Meliùs ad notitiam,vel sup.habendam tempore sententiæ.

d Et §.apud Labeonem.¶Specialissima est hæc actio in his:quia ꝓ futuro damno,& contra eum qui in suo ædificauit: statutum in rusticis non extenditur ad vrbana.

e Nam.¶Quod prosequitur Ros.immediatè post xvj.& ponit quæ in illo necessaria,quæ patent ex positionibus.

f Ducere.¶Patet per hoc,secundum Ros.ꝙ hoc interdictum innititur proprietati.vides enim,quòd iste libellus de vsu vel possessione nil asserit,sed dicit ius sibi esse,&c.hoc etiam no.in præ.l.j. aliàs 2.§.fi.& sic in hoc differt ab interdictis de aqua quot.& æst. de quibus s̃.

g Violentiam.¶Contra istud interdictum opponitur de l.quo minus superiùs alleg.vbi patet de publico flumine aquã duci posse nisi princeps,vel senator id ꝓhibeat.Sol.Illud verũ,vt ibi dr̃, nisi aqua ipsa fluminis publici sit publico vsui deputata.& talis põt dici ista,quæ ad publicũ vsum in receptaculo est collecta,ac si dicã cùm situlis,vel vasis aliis defertur ad vsum.Sed riuulos facere, ꝑ quos de castello ducatur,ad aliũ vsum,quàm ad illum, quo collecta est,non licet:& hoc mihi placet,& æquitatẽ habet.Et pondero verbum Ducẽda,vt sic portari liceat secundũ vsum,ad quẽ colligitur,duci non facile enim esset tunc euacuari castellũ.Ros. autem conatus est hoc dictum in fine iustificare,hoc ẽ,loquẽdo de illo,q iuxta flumen via publica media habet p̃dium,vel domũ qui s̃.viam publicam vult ducere aquam,& facere castellum,vel receptaculum.inducit ff.de aqua plu. arcend. l. si in publico.§.fi. Alia ipsius lectura est de habente duas domos,via media, & vult facere pontem inter vtrãq; domum super viam cum castello ad recipiendũ aq̃ fortè ꝓ cisterna s̃. viã sine prĩcipis lcĩa id ñ licet,ff. ne qđ ĩ loco pub.l.j.§.tractatũ.& de aqua quot.& æsti.l.j.§.ꝑmittitur.Extorta sunt ista,quo ad hanc materiam, quæ tamen auctor in parte ponit ĩ.de causa pos.& propri.ante finem.

h Lib.¶Secũdũ Ros.cui⁹ fuerũt oĩa verba.& ponit quiq; ad hoc ĩterdictũ necessaria,q̃ patẽt ex positioib⁹.Ipse ẽt putat,dubitatiuè tñ ꝙ ĩterdictũ de riuis ritè ꝓponaẗ,si de specu,vel septo, vel aliis superiùs expr̃sis ꝓponaẗ,cũ nomẽ de riuis sit gñrale.Subdit tñ,ꝙ de p̃dictis singulis posset fieri specificatio: putà ꝓpono ĩterdictũ de specu,&c.consulit autem,quòd proponatur interdictum vtile de riuis,ff.e.ti.l.Seruius.§.si quis nouum.

i Et §.si eundem.¶Nouum tamen canalem,vel fistulas in riuo ponere poterit, licet non habuerit, dummodò non incõmodetur ager illius,per quem aqua ducitur,ff.eo.l.Seruius.§.si quis nouũ.

k Sed & si me ¶Extra ꝓpositum interdictorũ ingredit̃ tractatũ đ of.iud.sub quo posuit Ross.rubrica,quæ ɔprehendit sequentia, vsq; ad vers.porrò.sed longè pleniùs, quàm hîc, ponit materia ĩ remissione,quã dat finis huius ver.ibi etiã theorica,hîc practica.

habentem vsum percipiendi, vel hauriendi, vel ducendi aquã, nõ dico iure seruitutis: quia tunc locum haberet confessoria, vt j. §. fin. versic. si autem. & sequen. impedis, quia non permittis me vti, vel fortè amouisti illum vsum aquæ, vel aquam, ita quòd non possum vti, locum habet officium iudicis loco principalis actionis, in quo sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui vsum aquæ meæ diuertit, vel impedit, ita quòd nõ possum vti: vel ita, qui me vti tali vsu aquæ impedit, quòd vti non possum, vel cùm tali aqua vtar, ipse vsum meum impedit auertendo aquam, vel alio modo: vel sic, quòd aquam, talem, cuius vsum habebam, vel qua vtebar, auertit, ita ꝙ aqua illa vti non possum. vnde peto ipsum officio vestro prohiberi, ne me impediat, vel ne aquam illam sic auertat: & ad hoc ꝓpono officium vestrum, ff. de var. & extraor. cog. quod de vsu a-

a quæ[b]. ¶† Secundò locum habet[b], si per meum prædium riuum ĩ-

20 stituit: & sic tunc concipitur libellus:

b Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui riuum aquæ per prædium meum instituit: vnde peto, quòd riuum remoueat, & eum prohiberi, ne amotum instituat: & ad hoc, &c. ¶ Tertiò locum habet contra tenentem equam meam, quæ penes eum peperit: & tunc sic libellus concipitur.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui sciens equam meam possidet, quæ penes eum peperit: vnde ago contra eum, vt equam & c foetum mihi restituat: & ad hoc propono, &c.[c] ¶† Quartò, si in

21 fundum meum, vel vineam immittas animalia tua, quæ mihi dãnum inferant: & tunc sic libellus concipitur.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui talia animalia sua, vel aliena in prædium meum immisit, & mihi damnum dedit in messe, vel vinea mea, quod æstimo decem. Vnde ago contra eum officio vestro, vt illud damnum mihi emendet, & ad hoc propono, &c. Hoc etiam casu locum habent aliæ actiões, s. Aquilia, & de pastu

22 pecori: de quibus j. de iniur. §. sequitur. ¶† Quintò, vt æqua distributio hominum fiat per diuersa prædia: & tunc sic libellus cõcipitur:

Lib. Coram, &c. peto æquam fieri distributionem hominum talium, qui cùm debuerint per alia prædia distribui & collocari, in prædio meo fuerint collocati & distributi: & ad hoc, &c. Prædicta probantur in præ. l. quod de vsu. De his quinq; casib. vide s. de

d of. om. iud. §. j. ver. item imploratur[d]. ¶† Porrò plerunque quis

23 habet ius hauriendi aquam de fonte, vel puteo, vel piscina, vel lacu: vnde si ab alio impeditur, proditum est, sibi XIX. interdictũ, s. de fonte. Si verò vult fontem, vel puteum, vel piscinam, vel lacum, quorum aqua vtitur, reficere, vel purgare, & ab aliquo præpeditur, habet XX. interdictum, s. de fonte reficiendo, ff. de fonte l. j. in prin. §. deinde ait. Et licet pro his duob⁹ interdictis duo ponantur in arbore actionum circuli, quia tamen eædem positiões

e fiunt in vno, quæ & in alio, ideo simul ea iungo[e]. ¶ Sic ergo libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui me prohibet, vel impedit vti aqua de fonte, vel lacu, vel puteo, vel piscina: cuius confines, &c. qua aqua vsus sum hoc anno, non vi, nõ clàm, non precariò: vnde ago contra eum, ne me impediat, vel prohibeat vti aqua illa, sicut hoc anno vsus fui, & ad hoc propono interdictum de fonte vel actionem in factũ subrogatam, &c. ff. e. l. j. in prin. Pro reficiẽdo autem sic concipitur libellus.

Libel. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet, vel impedit purgare, vel reficere fontem, vel piscinam, lacum, vel puteũ, cui⁹ fines, &c. vñ ago ꝯ eũ, ne me ĩpediat purgare ꝑdicta: sicut mihi i⁹ est purgandi, & vsus sum hoc anno, non vi, non clàm, non precariò: & ad hoc propono intredictum de fonte refic. vel act. in fact. &c. ff. e. l. j. in prin. & §. deinde. ¶ Actor ergo sic ponet:

24 Positio actoris. † Pono, quòd in tali loco, cuius fines, &c. est factus fons, vel puteus, seu lacus, vel piscina. item ꝙ in eis est aqua viua. ff. e. l. j. in prin. & §. hoc interdictum. de aqua æstiua. itẽ quòd prohibes me vti aqua illa, vel reficere fontem, vel appellere oues ad haustum aquæ, vt in præ. §. hoc ĩterdictum. item quòd hoc anno fui vsus aqua illa non vi, non clã, non precariò, ff. e. l. j. in prin. & §. deinde. Item ꝙ volebam vti, sicut fui vsus, vt ff. e. l. j. §. hoc interdictum est. ¶ Reus verò sic ponat:

Positio rei. Pono, ꝙ in tali loco fuit fons, sed desiit esse. Item ꝙ ibi est aqua ex imbribus collecta. item T. tantum te prohibuit vti illa. item quòd fuisti vsus vi, vel clã, vel precariò à me, x. qu. 3. quia cognouimus. item quòd vis vti, vel purgare in alio statu, & forma, vel modo, quàm fueris vsus, ext. de iude. Iudei. item quòd vis querere venas, vel aperire, ff. e. l. j. §. fi. & no. secundum Aug. super Euangelio Ioannis, quod legitur fer. vj. tertiæ hebdomadæ Qua-

25 dragesimæ. ¶† Omnis puteus est fons: sed non omnis fons est puteus. vbi enim aqua de terra manat, & vsui præbetur haurientibus, fons dicitur: sed si in promptu & in superficie sit, fons tantũ dicitur: si autem in alto & in profundo sit, ita puteus vocatur, vt

26 fontis nomen non amittat. ¶† Porrò si volens quis suam cloacam, vel etiam publicam, vel fistulas, seu meatus reficere, vel purgare, vel de nouo facere ab alio, prohibetur, proditum est sibi xxj. interdictum, s. de cloacis, quod est prohibitorium. Est & aliud restitutorium, quod sc. datur contra mittentem in cloacam meam, vel publicam, id, quod non debet, vel quod immissum est cloacã impedit, quo iubetur auferre quod immissum est, ff. de cloacis, l.

f j. & §. j. & §. deinde. & §. cloacæ. & l. fin.[f] Sic ergo libellus concipitur:

Libel. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet purgare, vel reficere cloacam meam, vel etiam publicam, quæ est in tali loco inter me & ipsum: vnde ago contra ipsum, ne me prohibeat, vel impediat: & ad hoc propono interdictum de cloacis, vel act. in factum, &c. Si verò aliquid immisit, propter quod vsus cloacæ ĩpeditur, sic concipitur libellus.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui in cloacã, quæ est inter me & eum in tali loco, tale quid immittit, propter quod vsus meus in ea impeditur: vnde ago cõtra eum, quòd remoueat: & ad hoc

g propono, &c.[g] vt ff. e. l. j. in prin. ¶† Sed nunquid licet mihi cloa-

27 cam facere inter ædes meas & tuas, te inuito & contradicente, seu nouum opus nunciante? Resp. sic, ff. e. l. j. §. si quis purganti. & l. fi. dum tamen, si in via publica velis cloacã facere, facias illo permittente, cui viarum publicarum cura committitur, vt ff. eo. l. j. §.

h fi.[h] ¶ Actor ergo sic ponet:

28 Positio actoris. † Pono, quòd inter me & te in tali loco est cloaca, ff. e. l. j. §. cloaca. item quòd eam volo reficere, vel purgare. Itẽ quòd me prohibuisti, ff. e. l. j. in prin. ita quòd volebam, & volo tibi cauere nomine damni infecti, ff. e. l. j. §. j. & §. si quis pur. item ꝙ immittis tale quid, propter quod vsus cloacæ meæ impeditur. ¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd in loco, de quo dicis, cõstituisti mihi seruitutem, vt nihil posses ibi proiicere. item quòd quãdo volebas reficere, vel purgare cloacam, petij, vt caueres de damno ĩfecto,

i nec cauisti. itẽ quòd T. tãtùm te prohibuit. sed hæc est negatiua[i].

¶† Est

ADDITIONES.

a Aquæ. ¶ Dicit Ros. quòd in hoc casu mirabili, & valde notabili per iudicis officium vsum aquę retineo in eodẽ statu, in quo fuit quia iudex debet coercere factum aduersarij, & formam competentem illi dare.

b Habet. ¶ sc. iudicis officium.

c Propono, &c. ¶ Et hic de equa dictum est propter fœtũ, licet lex dicat de aquis.

d Imploratur. ¶ Et ibi in prin. scripsi, vbi tractat hoc Ros.

e Iungo. ¶ Ad literam verba Ros. e. ti. & ponit sex necessaria ĩ his ĩterdictis, quæ per positiones patent. dicit etiam §. Titium. l. j. ff. e. quo dicit interdictũ non competere pro cisterna, intelligi directũ: vtile enim competit, secundum eum, ex mẽte, non ex verbis. Itẽ dicit notabiliter de anno fieri mẽtionẽ in positiõibus & libellis: quia si non eo anno, licet ꝑcedenti fuisset vsus, sibi nõ cõpeteret interdictum: maximè qa interdicta sunt annalia, ex eo ꝙ non peruenit ad violẽtum, vel molientem, vel prohibentem: licet de eo, quod peruenit, sint perpetua, ff. de interdic. l. pen.

f Et l. fi. ¶ Verba hæc & sequentia fuerunt Ros. qui tria dixit necessaria, quæ per positiones elicies.

g Propono, &c. ¶ Vide, ꝙ in his libellis nec de possessiõe, nec de ꝓprietate fit mentio, sicut in superioribus factum est, saltẽ diuisim id est, de altero. Opponit ergo Ros. libellos nõ ꝓcedere & ĩterdictum superuacuum. Aut enim agẽti cõpetit ius in cloaca, aut nõ. Primo casu ꝯ prohibentem habeo ego agens negatoriam, vel ꝯfessoriam, & vendicare possem seruitutem: vt in sua materia patebit. Secundo casu prohibens per negatoriam obtinebit: cũ ẽt in communi solo inuito illo nil facere liceat, ff. com. di. l. Sabin⁹. Ad primum respõdet, quòd licet agẽs habeat ꝯfessoriã, q̃ respicit petitorium, nihilò minus habet interdictũ, quod respicit regulariter possessoriũ: patet ĩ vsufructuario, cui ꝯpetit ꝯfessoria: & nihilò min⁹ ĩterdictũ vñ vi, ff. de vi & vi ar. l. ideq;. §. vñ vi. Secũdo casu licet ius ñ habeat, vti ꝑt hoc interdicto, q̃d daf ẽt vi, vel ꝑcariò tenẽti: q̃d nõ est in aliis interdictis, vt in superioribus patuit. habetur hoc ff. e. l. j. §. hoc interdictũ. Est ergo vtile ĩterdictũ hoc, ĩ quo sufficit aliqualis possessio. Nec obstat, q̃ ꝑtor in hoc ĩterdicto posuit verbũ. Pertinet: qa illud verbũ nõ respicit dñiũ, vel quasi, sed quãdã cohærentiam ædium, vt exponit tex. l. j. §. quod ait prætor ff. e. Bene ergo libellis subiicietur id, de quo prius dixi.

h §. fi. ¶ Ad literam fuit Ros. e. ti. in fi.

i Negatiua. ¶ Huic Ros. interposuit de precario, in Compil. ẽt Digestorum hunc ti. de arboribus cædendis immediatè præcedit tit. de precario.

29 ¶†Est insuper xxij. priuatum interdictum: quia si vicini arbor s. domum tuam, vel agrum impendens, vel super excrescens domui, vel agro, vel fundamentis domus damnum inferat, habes contra eum interdictum de arborib. cędendis, vt arborē succidat: alioqn si domui impēdeat, ppria auctoritate poterit succedere, & ppria auctoritate ligna tollere. Si verò in agro, poteris eā deglabrare, siue succidere per xv. pedes cōnumeratos à terra, vbi impendet, ff. d. arb. cædēdis. l. j. §. j. 2. & 3. & §. differētia. Et sic hoc interdictum habet duo capita. Primum p ędibus[a]: in quo sic concipitur libellus.

a Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui arborem positam in domo sua, vel area, & impendentem s. domum meam, non vult succidere, nec patitur me succidere: vnde ago contra eum, quòd me succidere, vel incidere patiatur: & ad hoc propono interdictum de arbor. cæd. vel act. in factum subrogatam in locum eius, ff. e. l. j. in prin. Secundum caput est, quando impendet in agro, in quo sic concipitur libellus.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cuius arbor posita in pdio suo impendet s. prædium meum: quam arborem ipse à terra vsq; ad xv. pedes non vult deglabrare: vnde ago ɔtra eum, ne me volentem deglabrare vsq; ad prædictum legitimum modum impediat & ad hoc propono interdictum de arbor. cæd. ex secundo capite

30 vel actionem in fact. &c. vt in præd. §. deinde ait. ¶†Porrò si radices fundamentis domus dānū afferunt, sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cuius arbores sitę in area sua, vel domo, fundamentis domus meæ damnum afferunt: quam arborem & radices non remouet: vnde ago contra eum, quòd me patiatur radices illius arboris succidere: & ad id ppono vtile īterdictum de arbor. cæd. vel act. in fac. subrogatam in locum eius: vel condictionem ex lege C. de interd. l. 1. Si verò sit arbor vento inclinata super domum, vel prædium, sic libellum concipe:

Lib. Coram, &c. cōqueror de P. cuius arbor posita in solo suo tali vento inclinata impendet in domū, vel prędiū meū: vñ nego illius esse ita arborem habere: & ad hoc propono negatoriam,

31 vel condictionem ex lege ff. e. l. fi. ar. ff. de cond. ex leg. l. j. ¶†Actor ergo sic ponet:

Positio actoris. Pono, quòd domus mea, vel fundus est iuxta domum tuam, vel fundum, ff. e. l. j. §. nō solùm. Item quòd in domo tua, vel fundo est arbor. item quòd arbor illa impendet super domum meam, vel agrum, ff. e. l. j. in prin. C. de interd. l. j. item quòd mihi ex hoc damnū infertur, ff. e. l. j. §. si arbor. Item quòd denunciaui tibi, vt eā remoueres, ff. de vsur. mora. & hoc fit coram testi

b bus & tabellione[b]. item q hoc facere recusasti. Item quòd volui eam succidere, vel deglabrare. item quòd me prohibuisti, ff. e. l. 1. §. ait. ¶Reus verò sic:

Positio rei. Pono, q domus mea, vel fundus est remotus à tua domo, vel fundo: hoc cōcesso, nō pt sic arbor impēdere. item q illa arbor rectè stat sine aliqua impeditione. Itē q licet impendeat, īpendet sine damno tuo. item q nūc primò mihi denuncias, q dānū tibi inferat, ideo qa impendet. item q permisi te succidere, vel deglabrare: sed hoc recusasti, ita q impendet s. agrū vltra xv. pe-

c des, si cōputentur à terra rectè sursum[c]. De actione arborū furtī

32 cæsarū, dicā j. de iniur. §. 2. ad fi. ¶†Item si tuæ arboris fructus in fundo vicini cadūt, q te volente ibi colligere prohibet ingredi, habes contra eum xxiij. interdictū, s. de glande legenda, ff. de glan.

d leg. l. j.[d] Sic ergo libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui fructus, qui ceciderūt ex arbore mea in agrum suum, non patitur me colligere: vnde ago ɔ eum, ne me prohibeat: & ad hoc propono interdictum de glan. legen. vel actionem in factum, &c. vt in præd. l. ¶Actor ergo sic ponet:

33 Positio actoris.†Pono, quòd prædium meum est tuo vicinū. itē q in meo est arbor talis. Itē q producit tales fructus. item q ex illa arbore mea ceciderunt tales fructus in illud prędium tuum. itē q tantùm duo dies sunt, q ceciderunt. item q volui eos legere, & me prohibuisti. Omnia prædicta probantur ff. e. l. vnica. ¶Re⁹ verò sic: Positio rei. Pono, quod prædium meum est à tuo remotum. item quòd tuum est sine arboribus. item quòd arbores, quę sunt ibi, sunt sine fructu. item quòd iam sunt octodies, quòd illi fructus ceciderunt. Item quòd T. tantùm prohibuit illos colligere. ¶Vigesimumquartum interdictum, scil. de migrando. Vigesimumquintum interdictum Saluianum: de quib. j. de locato, §. postquam. ver. ceterum. & seq. Vigesimumsextum interdictum de noui oper. nun. Vigesimumseptimum vt liceat ædificare, cui nunciatum est, præstita cautione: de quib. j. de no. oper. nunc. Vigesimumoctauum, interdictum fraudatorium: quod locū habet tunc, quando & Pauliana actio: de qua j. de reb. eccl. alie. vel non. ver. porrò de proprietate.

ADDITIONES.

a Pro ædibus. ¶Hæc verba cum sequentibus fuerunt Rof. ponentis quinq; in hoc interdicto necessaria, quæ p positiōes patēt. Qd etiam præmittitur de succidēte auctoritate propria, iustificat: qa facit id auctoritate legis, 23. q. 4. qui peccat. C. de adul. Gracchus. C. de admin. tut. l. sancimus. & l. nemo damnum. de reg. iur. dat simile de l. quemadmodum. §. si quid tamen. ff. ad l. Aqui.

b Et tabellione. ¶Consilium est Rof. sic copulatiuè datum: quia facilior est probatio per instrumentum.

c Sursum. ¶Quærit Roff. quale est præiudicium, si arbor s. domū impendet? Respondet, q forsan obscurat lumina, ff. de seruit. vr. præd. l. si arborem. vel fortè. sic stando x. vel 20. annis, acquireret seruitutem altiùs nō tollendi, cùm continuā causam habeat, ff. d. ser. vrb. præd. foramen. in agro posset esse damnum in fructibus, qui pp arboris vmbram non crescerent radices fundamentis domus nocere possent, vt s.

d L. j. ¶Hoc etiam continuat Rof. ad proximum, ponens sex, quæ requirit hoc interdictum, quæ patent ex positionibus: & qa hæc lex prima est ēt vnica & breuis, vt intelligatur, quod j. dicā, ponā ipsius verba, quæ sunt hæc: Ait prætor, glandem, quæ ex illius agro in tuum cadat, quo minus illi tertio quoq; die legere auferreq; liceat, fieri veto. Glandis nomine omnes fructus ɔtinēt. Posui hunc textum, vt videas, q solutio dicentium tres dies solos dari in glande: quia communiter intra triduū expedit collectio glādis, quæ præcedit collectionem aliorum fructuū: nō procedit. vidisti enim, quòd glandis appellatio omnem fructū ɔtinet. Quare dicunt alii, quòd generaliter omnis fructus, si per triduum iacet ī terra, corrumpitur: & ideo huius termini præfinitio fuit rationabilis. Sed si fructus essent tales, qui isto termino nō corrumperētur, vltra terminum vsq; ad tempus corruptionis duraret interdictū: qd placet Rof. & ibi Acc. Respondet etiam Rof. ad l. iniuriarū §. fi. ff. de iniur. cōtrà dicit, q iniuriam tibi facio, si te inuito domū, vel prædium tuū intro, q causa rei meæ quærendæ, quæ in domo vel prædio tuo esse dicatur, bene possum illam intrare, ff. ad exhi. l. thesaurus. & de seruis fu. l. diuus. sic & hoc de fructibus.

ADDE, secundum Bar. ibi, q si essent fructus, qui putrescerent in vna die, posset agere, q ex qualibet die sibi liceret ire ad fructus colligendos. Dicit ēt ibi Bar. q ex natura rei statuitur breuis terminus. Et est notabile ad hoc, q si statuuntur duo menses ad expediēdum causam de officio consulatus, vel prioratus alicui⁹ ciuitatis, quòd causa debeat expediri ita citò, q tps non incipiat trāsire: quia dilatio esset causa faciendi perire rem. Et per hoc dicit Bal. in l. j. de temp. ap. q poterit hoc casu procedi die feriato: & sequitur Rom. in l. si verò. ff. sol. matr.

SVMMARIVM.

¶De realibus & personalibus actionibus.

4. §. Sequitur videre de secunda parte rubricæ, s. de pprietate: in qua dicemus de actionibus realib⁹ & psonalib⁹, & de Publiciana, ɔfessoria & negatoia actiōi-

1 bus, & de seruitutibus. ¶†Notandum igitur est, quòd actiones aliæ

a aliæ sunt personales[a], in quibus libellus sic concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de T. qui mihi tenetur in decē libris talis monetæ, quas sibi mutuaui, vel apud eū deposui: vnde peto
b istas mihi dari & reddi[b], & eum ad id per vestrā sententiam cōdēnari. Iunge, si vis, peto etiam expensas in lite, & protestor faciendas, necnon & interesse & dāna: quia non soluit tempore debito & loco statuto, ext. de plus petit. c. vnico. Vides ergo, quomodo causa hîc exprimitur. quod dic, vt s. de act. seu petit. §. sequitur. in prin. ¶ Vel dic:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi promisit facere tale opus: putà librum scribere vsq; ad diem talem sub pœna x. lib. Tu. solenniter stipulata, & non fecit: vnde peto ipsum mihi condemnari in prædictis x. lib. vel peto ipsum mihi condemnari ad interesse meum, quod æstimo quinq; lib. Debet autem fieri specificatio in istis, vt dixi s. de lib. concep. §. iuxta. ver. item non valet ī actione personali. Si autem velles agere, vt opus compleat concipies, vt j. de obl. & sol. §. consequenter. ver. item contra. Sed si scri
c ptor cessauit scribere propter defectum exemplaris[c] cōcipitur li
2 bellus, vt j. de loc. §. postquam. ver. & scias. ¶ † Quid si promisit scribere librum vsq; ad annum sub certa pœna, intra quod tempus mortuus est libro non perfecto, nunquid committitur pœna hæredibus nolentibus facere scribi æquè bonum librum? ar. quòd non, C. de cad. tol. §. si verò talis. & ff. de duobus reis, nemo C. de epis. & cler. ad similitudinem. Ar. contrà, ff. de sol. inter artifices. ff. de cond. indeb. si non sortem, & videtur casus l. j. C. de ꝯh.
d emp. veteris[d]. ¶ † Quid si ante consummationem mortuus est ñ
3 satisfaciendo per alium, an pœna committatur? & hoc est exp̄s
e sum[e] ff. de ver. obl. ad diem. & ff. de nau. fœn. l. fi. ¶ † Aliæ sunt rea
4 les hæc distinctio probatur. ext. vt lite non contest. quoniam. §. ī aliis. Inst. de act. in prin. & de act. seu pet. §. sequitur. in prin. & ver.
5 sed quanquam. & in aliis ver. ¶ † In isto, putà in rei vendicatione
f sic libellus concipitur[f].
g Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui detinet[g] fundum meum positum in tali loco, cuius confines, &c vt j. §. prox. in j. lib. quem dico ad me pertinere iure dominii, vel quasi: vnde peto fundum ipsum & fructus ex eo à x. annis citrà perceptos, quos facio, vel æstimo centum modios: vel breuiùs: vnde tam de fundo, quàm de fructibus mihi fieri iustitiam peto, ff. de rei ven. si in rem. & l. officium. C. de alie. iu. mu. cau. fa. l. vnica, ext. de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. Si verò es Legista, iunge: & ad hoc propono rei vendicationem, ff. de rei ven. l. j. Inst. de ac. §. j. ext. de iud. examinata. & quòd illa verba iure dominij, vel quasi, poni debeant in libello, ꝓbatur ext. de re iud. abbate. lib. 6. vbi de hoc, & j. §. prox. & sic etiā vsus iudiciorum interpretatur, ext. de consue. cùm dilectus. ff. de legib. de quib. ¶ Sed cùm difficilis sit dominij probatio, tutius est
6 dicere: † Peto talem fundum ad me pertinentem. Sed nec hunc libellum quidam admittunt propter latissimam significationem huius verbi Pertinere, ff. de ver. sig. verbū illud Pertinere. sed ego
h admitto[h], vt ext. de fide instr. inter dilectos. & de excep. cùm venerabilis. & in præ. c. abbate sanè. Quæ autem debeant in libello rei vendicationis specificari, dixi s. de lib. concep. §. iuxta. ver. item
7 non valet in actione reali. ¶ † Item si petis seruum, vel ancillam in libello, ages rei vendicatione directa, vt in præd. l. si in rem. sup quo vide, quod no. in præalle. §. iuxta. ver. item si petit. Potes etiā rem vendicare simul, & petere exhiberi: quod dic, vt s. de act. seu
8 pet. §. sequitur. ver. & no. quòd. & de iud. §. vlt. ¶ † Actor ergo sic ponet:

Positio Actoris. Pono, quòd talis vendidit mihi talem rem. item quòd eam mihi tradidit. item, quòd pro ea pretium numeraui. I
i tem quòd venditor fuit dominus[i]. hæc probantur C. de prob. cū res. & de acq. rerum do. nunquam. ff. e. non est nouum. ff. de pig. si superatus. & l. & quæ nondum. §. quod dicitur. item quòd hæc res est singularis, ff. de pet. hær. regulariter. & l. licet minimā. Itē ꝙ est vniuersitas facti, ff. de rei ven. l. j. §. per hanc. & l. vendicatio. itē ꝙ eam tenes, vel possides, vel dolo fecisti, quò minùs possideres, ff. e. officium. & l. sin autem. ff. de noxa. electio. s. de interrog. §. 2. ver. verum. Item quòd hanc rem emi à T. & eam tenui per triennium, quando est mobilis: vel per decem annos, quando est immobilis. ¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd T. vēdidit mihi hanc rem. item quòd fuit dominus. Item ꝙ adhuc debes pretium domus, quam dicis te emisse. Item quòd res illas mihi fuit tradita. item quòd T. eam ī solidum possidet. item ꝙ res ista vniuersitatis est iuris. hoc concesso, succumbet actor. nam incorporalia, seu iura nō vendicanē, cū nō possideantur: nam possessio subiicit aduersarium actioni ī rē, vt ff. de acq. rer. do. seruus. §. incorporales. ext. de iud. examinata. C. de al. iud. mu. cau. fa. l. vnica, ff. de rei ven. l. j. §. per hāc. Arg. t̄n ꝯ ff. de rei ven. quæ de tota. §. incertæ. ff. communi diui. & si n̄ oēs.
k §. j. ff. de rei vē. Marcellus. in fi. & ff. si pars hær. pet. l. j. in fi.[k] ¶ Sed nunquid petens ecclesiam, vel dignitatem ecclesiasticam, vel secularem, vel castrum, vel villam, vel ius patronat⁹, intentabit rei
9 vendicationem? dic, vt j. de relig. do. ¶ † Cæterùm si peto argentum, vel aliam speciē in rudi forma: vel etiā si ex eo facta sit pecunia signata, vel non signata, vel etiam scyphus: vel si peto mancipiū, vel equum, vel vestem, vel quantitatē, vel rem mensurabilē, qualiter libellus concipiatur, no. s. de lib. concep. §. iuxta. ver. itē
10 non valet, si aurum. & seq ¶ † Est & vtilis rei vendicatio prætoria, q̄ datur superficiario: vel si conductor areę vel soli in area, vel solo superficiem, siue domum imposuit, sicut sæpe fit: quia hoc poterat ex lege conductionis: demum cadit ab illius rei possessione: certè talis poterit contra possessorem ad rem ipsam agere, & vtilem rei vendicationem prętoriam intentare, vt ff. de superfi. l.
l j. ff. ager vect. vel emphy. pet. l. j. & 2.[l] & libellus sic concipietur:

Lib. Coram vobis. &c. conqueror de P. qui iniustè detinet rem talem tali loco sitam, cuius confines, &c. quam rem ego conduxi, vel ex causa donationis habui: vel emi à Titio ad superficiem imponendam, & imposui superficiem, quæ nunc in solo est: vnde rem illam mihi peto restitui: & ad hoc vtilem rei vendicationē ꝓpono peto insuper pensiones perceptas & ꝑcipiendas, q̄ sunt decem lib

ADDITIONES.

a Aliæ sunt personales. ¶ Tanc. sui operis parte 2. ponit rubricas d̄ lib. in personali & reali.

b Et reddi. ¶ Ros. quo ad mutuum, dixit sol. Et videtur, ꝙ meliùs. Certum enim est, ꝙ decem, quas mihi mutuasti, factæ sunt meæ, ff. si cert. pet. l. 2. Itē illas cōsumpsi, vel miscui. & ita videtur extinctę. ff. de sol. si pecuniam. illas ergo petens impossibile petit. Dixit Ros. vbi de certi condictione ex mutuo, ante finem, ꝙ veritate inspecta non peto illas, quas verè mutuaui in specie, sed iuris fictione ꝑp omnimodam similitudinē: & quia eodem genere recipiūt fictiones, videor illas easdem petere, vt prob. l. illa ij. ff. si cer. pet. vbi etiam no. in prin. mutuū esse: dato ꝙ recipiens fortè, quia nō indiguit, illam eandem pecuniam restituat mutuanti: & hoc propter propositum vtriusque: ibi vide.

c Exemplaris. ¶ Ex parte conductoris.

d Veteris. ¶ Vide, quod ibi no. in 2. & 3. gl. & pleniùs ibi per Cy. qui ponit distinctionem Pet. de Bel. quam ibi videas.

e Expressum. ¶ s. quod committitur, leges tamen loquuntur, cùm principalis obligatio erat in danda pœna promissa.

f Concipitur. ¶ Hunc libellum & positiones, q̄ circa illum sequūtur, posuit Ros. vbi de ciuilibus, rubrica j. s. rei ven. vltra medium: demum obiectiones multas facit contra libellum: & primò, quia vbi non est obligatio, deficit actio, Inst. de obl. in prin. Sed conuētus rei vendicatione non est obligatus actori, vt Inst. de act. post prin. Ergo non procedit libellus. An illud verum est in personalibus: in vendicando verum est, ꝙ agimus cōtra eum, qui nullo iure nobis obligatus est: sed agimus, quia rē tenet, & facultatem habet restituendi, vt ibi obiicit, etiā ꝙ declaranda sit causa, ff. de transac. cùm hi. §. in hac. C. de apo. l. j. lib. x. sit expeditum, per ea, quæ libellū hîc sequuntur. Obiicit circa petitionem fructuum de bonę fidei possessore, qui lucratur fructus ante litis contestationem ꝑceptos, stat obiectioni, vt s. debeātur fructus secundum distinctionem iuris communis: de qua satis & de fructibus & interesse, §. j. vbi etiam habetur, quo iure petantur: de quo ipse hîc quærit, etiam de iudice, qui ī s̄nia nil dixit de fructibus, an postea dicere possit: de quo vide s. de disput. & alleg. ante finem, vbi etiam dixi, an de illis non pronuncias illos refundere teneatur. Quærit etiā, si aliud est forum domicilij à foro rei litigiosi, vbi puniendus sit re⁹. item in fine an rei vendicatio ꝯ commodatariū intentari possit. itē q̄d hîc de verbo Restitui, posito ī libello à rē vēdicāte, vide s. de act. & pet. §. 2. sup ver. sed q̄ vocas. & vide de lib. conc. §. fi. ver. hoc aūt notādū. Tractat ēt de illo, ꝯ quē agebatur rei vēdicatiōe directa, si post litē ꝯtestatā dolo desiit possidere, an iudicet sup directa, an super vtili? quod videas ad literam s. de interrog. ad fi. versi. quid ergo, si egi. Adde ad finē huius additionis, Ro. cons. ccxlvj.

g Detinet. ¶ Ros. vbi s. ante fi. reprēhēdit iudicē, q in fine litis reū rei vēdicatiōe ꝯuētū absoluit, si in libello dicat, peto talē rē actione &c. nisi dicat, q̄ tenet. ꝙ licet dicat actor ꝯfines, & illā ad se ꝑtinere iure dñij, vel quasi. dicit enim, ꝙ aut reus illā possidet, aut nō: si possidet, ergo bene: si non possidet, quia se liti obtulit, condemnandus est, ac si possideret, ff. de rei ven. is, qui se liti.

h Admitto. ¶ Et Ros. vbi s. & omnes libellarij.

i Dominus. ¶ Has quatuor posui s. de positio. §. v. ver. super j.

k In fi. ¶ Solue, vt no. de lib. obl. c. 2. post prin. primæ gl. & vt super ea scripsi.

l Et 2. ¶ Hanc prosequitur Ros. inter prætorias. & est quinta in ordine: & ponit quinq;, quæ requiruntur in ea, quæ per positiones patent. Eius autem ad literam sunt omnia hîc scripta de ipsa.

cem libræ Tur. Perceptas & consumptas peto per condictiõem sine causa: perceptas verò & extantes vtili rei vendicatione, percipiendas autem ex vestro officio. Et hoc, si fuerit malæ fidei possessor, qui tenetur de percipiendis: aliàs non. vt ext. de restit. spol. grauis. Vel sic: Peto rē talem mihi restitui propter superficiem, q̄ imposui in solo prædicto mihi à Titio concesso ex causa locationis factæ ad nón modicum tempus, vel ex causa donationis, vel emptionis, vel alterius ꝯtus: ad quod propono vtilem rei vendicationē. Hæ formæ probantur ff. de superfi. l. j. 2. & 3. ¶ Actor ergo sic ponet:

11 POSITIO actoris. †Pono, ꝙ quæ in libello continentur, iure petere possum, s̄. de pos. §. 2. ver. xj. ad fi. Item quòd T. mihi donauit vel locauit, vel vendidit solum, ad hoc, vt ibi superficiem imponerem. necesse est enim ꝯtum aliquem de his precedere, ad hoc vt hæc actio locum habeat, ff. de superfi. l. j. §. j. Item quòd conduxi solum ad superficiem imponendam vsq; ad decennium, ar. ff. d̄ long. temp. præscr. x. vel xx. an. l. fi. Si reus neget de decem annis, ipse ponat de nouem: si neget de nouem, ponat de octo: & sic vsque ad quinquennium: quia illud accipio non modicum temp⁹

a ff. de superfi. l. j. §. q̄d ait p̄tor. & ff. de separa. l. i. §. quod dictum ē a. Item quòd superficiem, quæ nunc est in solo, ego imposui, vel imponi feci. Item quòd T. fuit dominus, vel quasi huius soli. Re⁹ verò sic ponat: & primò neget, si potest saluo sacramento.

POSITIO rei. Pono quòd T. est minor 25. annis extr. de proba. in præsentia. hoc concesso, non valet eius donatio, vel venditio, vel locatio sine prætore, ff. de rebus eorum, qui sub tu. vel cur. sunt, l. 1. item quòd T. solum, in quo dicis esse supeficiem, vendidit & tradidit M. prius quàm superficies ibi esset imposita. hoc concesso, T. nihil potuit transferre, ff. de acq. rer. do. traditio. ff. de re. iur. nemo plus. ext. de don. int. vir. & vx. nup. j. q. 7. Daybertum. item quòd vsq; ad annum tantùm conduxit domum, vel solum. item quòd T. non fuit dominus, vel quasi. item quòd rem hanc non

12 possideo: nec dolo desij possidere. hoc concesso, absoluitur: †qa in qualibet reali requiritur quòd reus possideat, C. de aliena. iud. mu. cā fa. l. vnic. ext. de exce. aduersario. & in præ. ver. verum. Sed si actor probauerit, quòd possidet, transfertur possessio in actorē ff. de rei ven. l. pe. & hæ positiones locum habent tam contra dominum soli, quàm ꝯ quemlibet possessorem. nam & hęc actio datur contra dominum, ff. de superfi. l. j. in interdicto verò de super

13 ficiebus forma libellum, vt s̄. §. prox. ver. est & interdictū. ¶ †Est & alia vtilis rei vendicatio, quæ datur emphyteutæ, vel ei, qui cō

b duxit ad non modicum tempus[b]: licet in arbore actionum domini Io. nihil de ea dicatur, tamen sic in ea concipitur libellus.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui talem rem detinet: putà prędium, vel domum mihi datam à Titio in empyteusim, cuius confines. &c. vnde peto rem illam mihi restitui vtili rei vendicatione quæ datur emphyteutæ. ¶ Actor ergo sic ponat:

Positio Actoris. Pono, quòd teneris mihi reddere ea, quæ in libello continentur. quod dic, vt in pred. ver. xi. item quòd concessisti mihi rem talem, & in emphyteusim dedisti: & hoc, si agit contra dantem. Si verò contra T. dicat sic, Pono, quòd T. est dominus talis prædij: vel habet Publicianam pro illo prædio. item quòd ille T. rem illam mihi dedit in emphyteusim. item quòd talis est res, quæ potest in empyteusim dari. item quòd de hoc cōtractu scriptura facta est per manum publicā B. notarij, C. de iur. emp. l. j. itē quòd singulis annis à die celebrati contractus solui, quod soluere debui, ext. de locat. potuit. Item quòd talis persona est, quæ potuit alienare. ¶ Reus verò sic:

14 Positio rei. †Pono, ꝙ res, quam dicis tibi in emphyteusim datā, fuit minoris. hoc enim concesso. actor non habet ius ī re: nec valet contractus, ff. de rebus eor. qui sub tut. vel cu. sunt, l. j. C. de re. alie. non ali. l. fi. item quòd testator, qui dedit hanc rem T. à quo te dicis causam habere, prohibuit alienari: & causam prohibitionis apposuit in testamento, ff. de leg. j. filius. §. diui. Item quod cō trahentes prohibuerunt rem alienari, vt C. de reb. alie. non alie. l. fi. item quod T. auctor tuus furiosus fuit, vel fuit sibi bonis interdictum, ff. de verb. obl. l. is cui. item quòd iam est triennium, quòd pensionem non soluisti, C. de iure emp. l. fi. item quòd res illa data in emphyteusim, est mobilis: quod esse non potest, vt in auth. de non alie. aut per. reb. eccl. & C. de iure emp. l. 1. 2. & fi. Si verò dominus à vasallo, vel colono, plus debito exigit, dic, vt j̄. de cē-

15 si. ¶ † Cæterùm pro iurisdictione intentant quidam rei vendicationem: & sic concipiunt libellum:

Lib. Coram, &c. cōqueror de P. syndico talis vniuersitatis nomine ipsius: & dico, quòd in dicto castro habeo plenam iurisdictionem cognoscendi de quibuslibet causis, & quamlibet aliam speciem iurisdictionis: quare peto iurisdictionem ipsam mihi restitui: ad quod propono rei vendicationem. ¶ Sed libellus iste stare

16 non potest. †Primò, quia iurisdictio est genus: vnde vendicari n̄ potest, ff. de rei ven. si in rem. Secundo, quia rei vendicatio datur contra possidētem. possessio enim subiicit aliquem actioni in rē, vt C. de alie. iud. mu. l. vnica, ext. de iud. examinata. & contra eum qui habet facultatem restituendæ rei, ff. de rei vend. officium. sed iurisdictio est res incorporalis, quia tangi, vel videri non potest,

c vt ff. de rer. diui. l. j. ergo non vendicat̄, ff. de rei ven. l. vendicatio[c]. ¶ Tertiò, quia cùm sit incorporalis, non possidetur, ff. de acquir. pos. l. possideri. in prin. ergo non vendicatur, vt dictum est. Dicendum est ergo, secundum Odof. quòd pro iurisdictione competit possessorium iudicium, vel quasi: & tunc concipitur libellus, vt

17 s̄. §. in retinendæ. ver. porrò. ¶ †Item & petitorium, quando videlicet miles non possidet, nec vnquam possedit: sed pater ei⁹ sic & tunc ei competit iudicis officium, secundum quosdam, cùm n̄ habeat locum ordinarium, ff. de minor. in causæ. §. j. Prætor enim prohibet veritas exactiones fieri, ar. ff. de of. præ. l. illicitas. & l. cō gruit. ext. de censi. cùm Apostolus. §. prohibemus. Alij verò dant condictionem ex lege illa, ff. de emancip. l. j. & fi. Tu dic, quòd aut agitur de iurisdictione constituenda, aut de iam constituta. Si de cōstituenda, vt quia dicit miles iurisdictionē fuisse patri suo venditam, sed non traditam, tunc aget actione ex contractu: & sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. vt s̄. vsq; nomine ipsius. iunge, quia talem iurisdictionem dicta vniuersitas vendiderunt patri meo, & non tradiderunt: quare peto ipsam mihi quasi tradi patiendo me iurisdictionem ipsam liberè exercere: ad quod propono actiõem ex empto, si fuit emptio, ar. ff. de vsufr. corruptionem. Si de iam constituta, vt quia vendiderunt patri eius, & eum vti illa passi sunt, tūc locum habet vtilis confessoria: quia sicut directa pro vera seruitute locum habet, vt ff. de seruit. quoties. & de ser. rust. præ. l. 2. sic & pro iurisdictione, quæ est species seruitutis, dabitur vtilis, ff. de fun. instr. & instr. leg. l. prætoris. & tunc sic concipitur libellus:

Lib. Coram vobis, &c. vt s̄. vsque, nomine ipsius. iunge, quia licet habeam iurisdictionem plenam in dicto castro, non permittunt tamen me iurisdictionem ipsam liberè exercere: quia peto eos p̄ vos cogi, ꝙ me permittant illam liberè exercere, & mihi caueri, ne me impediant in futurum: & ad hoc ipsos sententialiter condemnari, ff. si serui. ven. actum. & l. egi. & vide j̄. de reli. do. ver. q̄d si petatur. Quid iuris sit quando res, vel æstimatio petitur, vide j̄.

18 de obl. & sol. §. sequitur. ad fi. ¶ †Est & alia rei vendicatio, q̄ dat̄ metum passo: de qua s̄. quod met. cau. ver. porrò. Quatuor quoq; sunt præiudiciales actiones & in rem: quod dic, vt s̄. in ti. de of. ord. ver. vlt. ¶ Porrò sæpe in rei vendicatione, & in petitione hæreditatis, & in aliis actionibus petuntur fructus à possessore offi-

d cio iudicis: in quo sic libellum concipe[d]:

Lib.

ADDITIONES.

a §. quod dictum est. ¶ Vide, quod no. in cle. de reb. eccl. non alien. c. vno, in vlt. gl.

ADDITIO. Adde Bar. in l. insulam. ff. de ver. obl. vbi in 2. opp. opponit, qualiter iudex debeat arbitrari tempus esse modicum, vel non, s. inspecta qualitate facti, vt ibi Maria. Soc. cons. 32. incip. ex his. in prin. ī j. vol. dicit, quòd communis opi. gl. & Doc. est, quòd tempus modicum intelligitur intra decennium, per l. fi. de præsc. long. temp. & l. fideicommisso. §. Aristo. ff. qui, & à quib. Et quamuis aliqui dicant hoc arbitrarium esse, tamen communis opin. & communis obseruantia est, quòd intelligatur de tēpore minori decennio, iuribus, & auctoritatibus per eum ibi alle. Et quod dicatur breue tempus, vide Cardi. Zabar. in c. præterea. de ætate & qual. Et quod dicatur magnum, seu longum tempus, vide Alex. cons. xvj. incip. viso instrumento. in prin. in 4. vol. Hen. Fer.

c Tempus. ¶ Et Rof. continuauit eam s̄. prox. inter prætorias: & totum, quod sequitur, fuit eius. Materia verò huius contractus copiosè tractatur j̄. de loca. §. penul.

c L. vendicatio. ¶ Alia iura vide ad hoc s̄. ver. & alia sunt. in primis positionibus rei.

d Concipe. ¶ Oēs libellos sequentes posuit Rof. tit. de of. iud. quo fructus pet. in pen. & vlt. col. Contra illos autem sic opponit: cū rei vendicatiōe iudex, quasi mercenarius, prouideat circa fruct⁹, maximè qui percipiuntur post litem contestatam, ff. de ædi. edi. ę diles. §. item sciendum. & facit l. ex diuerso. §. vbi autem. ff. e. tit. ad quid necessarium est hoc officium, vel hæc libellorū forma? Respondet, ꝙ acquiescit obiectori suo casu, cùm iudex est mercenarius. Sed quia multi sunt casus, quibus fructus peti non possunt iure actiōis, necessarium fuit peti fructus iudicis officio loco prīcipalis actionis. De his autem casibus ibi plenè præmisit. Item cōtra vltimum libellum, quo petuntur percipiendi, opponit, iudicia solùm institui de præterito, vel præsenti: de futuro non: quia de his rebus, quæ postea in obligationem vēturæ sunt, iudicium esse non potest, ff. de iud. non quemadmodum. Quomodo ergo

Lib.Coram, &c.conqueror de P.à quo peto talem rem, &c.quã dico ad me pertinere iure dominij, vel quasi: quam rem peto cũ fructibus extantibus, s.tot corbibus frumenti, vel vini: peto re ipsa propono rei vendicationem: pro fructibus verò officium iudicis: & hoc contra bonæ fidei possessorem pro extantibus, & non consumptis. C.de rei ven.certum.§.bonæ fidei.extr.de rest. spol.
19 grauis. ¶†Contra malæ fidei possessorem, aut non habentem titulum sic concipitur libellus:

Libellus.Coram, &c.cõqueror de P.à quo peto talem rem cum fructibus percipiendis, si mihi possidere licuisset, s.tot sextariis frumenti pro re ipsa, &c.vt s.de rei ven.si nauis.§.fi. contra possesso
20 rem bonæ fidei in petitione hæreditatis. ¶Pro fructibus consũptis, de quibus factus est locupletior, sic concipitur:

Lib.Coram, &c.conqueror de P.qui possidet hæreditatem, quæ fuit quondam.T.cui T.ab intestato successit: vnde ago contra eũ vt ipsam hæreditatẽ, cum fructibus perceptis & consumptis restituat: de quib. fructibus fact⁹ est locupletior in tot sextariis frumenti. Pro hæreditate petitionem hæreditatis propono: pro fru
21 ctibus verò officiũ iudicis, ff.de pet.hær.illud.§.prædio.&§.ad of
21 ficium. ¶†Contra omnem possessorem pro omnibus fructibus post litem contestatam: sic concipitur libellus:

Libellus.Coram, &c.conqueror de P.à quo peto talem rem cũ fructibus perceptis post litem contestatam vsque ad tempus restitutionis rei: ad hoc propono officium iudicis, ff.de pet.hære.l.
22 sed & si lege. §.si ante litem.C.de rei vend.certum.†Item iura sæpe actionem suadent dari, non tamen dant aliquam specialẽ: quo casu competit actio in factum subsidiaria, sicut in exceptiõe: qua deficiente, vel etiam actione, tunc vtilis actio, vel exceptio datur
a ff.de præscr.verb.quoties.in qua sic libellum concipe[a]:

Lib.Coram, &c.conqueror de P.qui cæmenta mea posuit in sepulchro suo, quod dissolutum est: vnde peto illa cæmenta mihi restitui: & ad hoc propono actionem in factum, ff.de rei ven.quę religiosis.in prin.Si verò sine domini voluntate iniunxit, in ferruminatis, & plantatis, & satis competit actio ad pretium, vt in ea. l.in fi.& tunc sic concipitur

Lib.Coram, &c.conqueror de P.qui brachium meum argenteũ vel ferruminationem adiunxit statuæ suæ argenteæ: vel frumen
b tum meum seminauit, s.vnum corbem, vel plantauit vineam[b], q̃ æstimo decem: vnde ago contra eum, vt prędicta decem mihi sol
c uat: & ad hoc, &c.vt in præal.l.& iunge hic[c], quod no.s.de ac.seu pet.§.sequitur.vers.[illegible] vel actio in rem. & seq. in prin. & ver. sed quàm.

ADDITIONES.

peti possunt fructus non percepti tpe motæ litis? rñdet, quosdã dicere, q̄ fructus omnes post litem contestatam veniunt officio iudicis: & eo officio, quo veniũt, petũtur, nõ officio iudicis loco principalis actionis, quo officio necesse est peti perceptos & ante litem contestatam percipiendos, vt in prę. §.item sciendum. & ff. de vsur.l.pertinet.& l.neque.

a Conci. ¶Qui libelli, & verba præcedentia fuerunt Ros. vbi de ista tractat satis copiosè. Et ante omnia sciendum, vt ipse not. de act.in fac.præscr.verbis, in prin.tantum est dicere actio in factum Id est actio ex ipso facto, vt s, deficiente nomine actionis, ex facto detur actio, quæ in multis & variis iuris articulis est admissa, C. de sacros.ecc.sancimus. Hæc autem actio competit, quando deficit actio, & iura suadent actionem dari: hoc dico, quia pro re tua mihi deficit actio: non tamẽ dabitur ista in factum: quia iura hoc non suadent. Dat autem Ros.xij.exempla huius subsidiarij in agẽdo, & xv.in excipiendo, quæ per te videas. Item pondera libellos inferiores, & videbis, quòd non agitur ad rem, sed ad æstimatiotionem, vel pretium, per quod soluuntur, quæ opponuntur đ locis religiosis, quæ non sunt in bonis nostris, ff.de rei ven. in rem. §.loca. & q̄ seminata & plantata sunt dominorum soli, ff. de acq. re.dom.l.adeo.nam libelli ad illa non agunt, sed ad pretium. Vltrà hoc sciendum, quòd ista subsidiaria est generalissima. habemus enim alias subsidiarias speciales, sicut actio de dolo, C.de dolo, l. 2.condictio ex lege, ff.de cõd.ex lege, l.2.item restitutio, ff.de mino.in causæ.item officium iudicis, ff.de minor. quòd si minor. §. fi.item & querela inofficiosi testamenti: quæ tũc datur, cùm alio modo ad bona defuncti quis peruenire non potest, Inst.de inof. test.tam aũt naturales. Istæ aũt sunt subsidiariæ in suis specialibus casibus, nec se contingũt, nec ɔcurrunt: sed, vt dicit Ros. hoc tit. in fin.quælibet harũ manet in suo domicilio: quod est dicere, q̄đ nec istæ dant̃ in illis casib⁹, nec illæ ext.suos casus, ad quod solos sunt subsidiariæ: de hac etiam no.ff.de præscr.ver.super rubrica.

b Vineam. ¶Ros dixit plantam meam.

c Et iunge hic. ¶s.in materia realium, non in subsidiaria.

SVMMARIVM.

1 *Actio Publiciana cui competere dicatur, & ob quam causam.*
2 *Dominum se dicit, qui se dicit vsucepisse.*
3 *Libellus qualiter sit in actione Publiciana concipiendus.*
4 *Per Publicianam petitur omnis restitutio, & ea quæ veniunt in rei vendicatione.*
5 *Res quæ non potest vsucapi, non potest per Publicianam peti.*
6 *Ad rei instructionem vnica tantùm actio edi requiritur.*
7 *Actor ignorans quæ sibi actio competat, qualiter habeat proponere. & n.8.*
9 *Publiciana nunquam est contra dominum danda.*
10 *Actor quo casu confitens à Publiciana excludatur.*
11 *Bona fides præsumitur, vbi mala non probatur.*
12 *Publiciana & rei vendicatio an sint contrariæ.*
13 *Libellus qualiter sit in actione confessoria conficiendus.*
14 *Electionis secundum, vel præter consuetudinem factæ qualiter sit confirmatio, vel infirmatio petenda.*
15 *Obligationes ex consensu tacito, vel expresso nasci dicuntur.*
16 *Dissimilitudo inter confessoriam & interdictum vti possid. quæ sit.*
17 *Possessorium prosequi quando quis dicatur.*
18 *Petitorium intentari qualiter intelligitur.*
19 *Consuetudo non potest sine præscriptione procedere.*
20 *Sententia quo casu non solùm super petitione, sed etiam super causa sit proferenda.*
21 *Causa proprietatis an sit sufficiens ad cassandam, vel confirmandam electionẽ.*
22 *Impeditus vti seruitute debita, quam actionem habere possit.*
23 *Libellus qualiter sit contra impedientem aquæductum concipiendus.*
24 *Libellus qualiter contra non permittentem tigna in muro immittere sit concipiendus.*
25 *Agens super personali seruitute qualiter concipiet libellum.*
26 *Actoris & rei positiones, vbi agitur super seruitute personali.*
27 *Actio negatoria cui, & quo casu competere dicatur. & n.31.*
28 *Negatoria quanto tempore tollatur.*
29 *Agens negatoria qualiter probabit de iure suo.*
30 *Actiones pro seruitute, tam reali, quàm personali dabiles, quæ sint.*
32 *Positiones actoris & rei, vbi agitur de seruitutibus.*
33 *Aedificare volens iuxta palatium alicuius, an, & quo casu possit prohiberi.*
34 *Domum habens ab vtraque parte viæ, an possit põtem de vna ad aliam facere.*
35 *Condemnatio, vel absolutio, an debeat fieri in confessoria & negatoria, sicut & in realibus & personalibus.*
36 *Cautio & nuda promissio an semper æquiparentur.*

¶De Publiciana, & de seruitutibus.

a 5.§.Nunc dicendum restat de Publiciana, quæ prætoria est[a], & competit ei, qui rem ex causa donationis, aut legati, vel cuiuslibet alterius iusti tituli bona fide ab aliquo accepit, credens illum verum dominum fuisse, cùm tamen
1 in veritate non esset. ¶†Si enim iste priùs, quàm vsuceperit ipsã rẽ, vel aliàs eius dominium nactus fuerit, cadat à possessione ei⁹, competit ei Publiciana actio contra possessorem, ff.de Public.l.j. 2.3.& 4.& l.eum qui.§.prætor. vnde contra eum sic libellus concipitur:

Lib.Coram, &c.conqueror ego Bagarotus de Suarello: qui talẽ domum meam in Castro Podij missionis positam prope portam sancti Martini iniustè detinet & reddere contradicit in meum p̃iudicium & grauamen: quam si quidem domum assero meam eẽ quia eam à T.vel à non domino bonæ fidei emi, & eam vsucepi: vnde peto eam mihi restitui per actionem Publicianam: & mihi
b sup hoc iustitiã exhiberi[b]: & eũ ad id p vr̃am sñiam ɔdẽnari. Cõfines aũt p̃fatæ dom⁹ sunt hi: ex pte vna est domus Durandi: ex alia ẽ dom⁹ Corneliani, ex alia via publica: ex parte verò posteriori muro prædicti castri cohæret. Si verò ignores omnes confron
c tationes, positis duab. sic iunge: & si qui alij sunt confines[c]: & etiã ad cautelam positis omnibus finibus potest hæc clausula poni: saluo mihi iure & ptãte addendi, vel minuendi, vel mutandi, si visum fuerit expedire. De his confrontationibus no.j.de emp.& ven.§.j.super gl.prima, sup verbo.sitã in tali. Et quot fines sint ap
2 ponẽdi, no.s.de lib.conc.§.iuxta.ver.itẽ ñ valet. ¶†In actiõe reali hũc libellũ sic format.P.sed non vr̃ posse stare.nam dicendo se vsucepisse, dicit se dominum, ff.de vsuca.l.3. Vñ ñ Publicianã, sed rei

ADDITIONES.

a Prætoria est. ¶Et prima in ordine & in arbore.

b Exhiberi. ¶Sic etiam ponit Gul.autor, vbi s.de act.seu petit.

c Confines. ¶Dicit Gui.de Suz.in l.edita.C.de eden. q̄ si reus petit duos confines declarari in libello, quòd actori petenti dabit̃ ad hoc dilatio: quia talia indigent quandoq; occulorum inspectiõe ff.fi.reg.l.si irruptione.in fi. & de dam.infect.l.4.in prin.

rei vendicationem habet, Inst. de act. §. aliæ. ff. de rei ven. in rē actio. in prin. quia se non compatiuntur, vt 32. q. j. cùm renuntiatur ext. de Iudæ. examinata. Præterea Publiciana datur pro re nondū vsucapta, ff. e. l. j. Præterea iste Bagarotus est sibi contrarius: quia per hoc, quòd dicit se vsucepisse, dicit se dominum, vt s. & etiam, dum dicit rem suā esse. Cùm verò proponit Publicianam, & dicit se à non dominò emisse, asserit se non dominum, vnde sibi tanq̄ contrarius est repellendus, C. de codi. l. fi. ff. de eden. l. j. ext. de ap. solicitudinem. j. ver. fi. quia scriptura in se contraria desolabitur, 25. q. ij. si ea. C. de fi. instr. scriptum. ext. e. tit. imputari. & tanquam mendax est puniendus, ff. de inter. & releg. relegatorum. in fi. ff. d̄ neg. gest. siue hæreditaria. ext. vt eccl. benef. vt nostrum 22. q. 2. primum. c. seq. & c. ne quis. C. de ind. vidui. l. 2. & C. vnde vi, l. meminerint. Sed P. respondet ad prædicta, φ lex permittit in hoc casu mentiri: quia permittit me dicere vsucepisse, quod non vsuce
a pi, Inst. de act. §. aliæ[a]. sicut & aliàs permittit mentiri, C. de bonis
b mater. l. j.[b] Vel dic, vt j. ver. fi. Alij verò, vt Rof. nō admittunt hūc libellum, dicentes, quòd prius quàm libellus formetur in Publiciana, videri debet, an, qui petit, sit dominus, vel credat: vt tunc n̄ intentet Publicianam, sed rei vendicationem, quæ soli domino competit, vt in præd. l. in rem actio. an non sit, vel non credat, vt tunc eā intentet. Si verò dubitet, vt quia dubitat, an is, à quo cām
c habet, fuerit dominus, tutius[c] est Publicianā proponere, quā rei vendicationē: quia in rei vendicatione habet plura, s. quatuor ꝓbare, si agatur contra tertium possessorem, s. quòd emerit, quod ī
d vacuam possessionem inductus fuerit[d], quòd pretium numerauerit, ff. de tribut. ꝓcuratoris. §. si dedi. ff. de contrah. emp. qd̄ vendidi. & quartū, φ venditor fuerit dominus. At in Publiciana minus: quia de pretio nil probabit, ff. e. de pretio. Probabit ergo ꝯctum præcessisse, & rem traditam fuisse. De bona fide autem nihil probabit: quam probat eo ipso, quòd contrarium non probatur, C. lib 12. qui mil. non possunt, super seruis. Vel dic, secundum Vbert. vt s. de actio. seu pet. §. sequitur. vers. item nota, quòd si actor. & seq. & ver. si velis. sed P. magis placet in dubio rei vendica-
3 tionem debere proponi. ¶†In Publiciana ergo sic concipitur libellus, secundum Rof.
LIBELLVS. Coram, &c. vt s. vsque, quam si quidem domum. &
e pòst iunge, à Bagaroto, fortè[e] non domino, bona fide, emi: vn̄ peto ipsam domum mihi restitui, & ad hoc vtilem rei vendicationē s. Publicianā, intentans, & mihi super hoc iustitiam exhiberi. Vel sic, ad restitutionem præfatæ domus Publicianam intento: peto etiam fructus perceptos, ad quod propono condictionem sine causa: & extantes, pro quibus similiter Publicianam intento: & ꝑcipiendos, quos ex officio vestro peto, &c. vt in præcedenti libello. De fructibus ideo dixi, quia in ea veniunt, sicut in rei vendicatione, vt ff. de rei vend. l. ex diuerso. §. petitor. & ff. e. eum qui. Itē quæ post litem contestatam accidunt, valde spectant ad officium iudicis, vt s. §. nunc de expensis. ver. hoc quoque. Quòd autem iste libellus sit rectè conceptus, sic propono: Publiciana enim est in rem: & quicunque ex iusta causa habet rem à non domino & bona fide, potest per eam in iudicio rem persequi, vt Inst. de act.
4 §. aliæ. ff. de Public. l. j. & l. eum qui. §. Publiciana † Cùm ergo sit in rem, rectè per eam petitur restō, & omnia, quæ veniunt in rei
f ven. veniūt ī Publiciana, nisi aliud spāl'r ī lege dicat, vt ī p. l. eū q[f].
Sed

ADDITIONES.

a §. aliæ. ¶Vt tangitur ibi in gl. & sic videtur, quòd illud Quasi, qd̄ in prin. ibi ponitur, intelligitur ī inferioribus repetitum, vt sic recipiatur vsucapio pro quasi vsucapione: vt sicut in vera daretur directa vendicatio, sic in ista, cùm ex iusto titulo & bona fide detur vtilis. Dicit Rof. quòd dicit Rog. præceptor suus, quòd Publicianam proponens dicit se vsucepisse rem, id est, ex causa cepisse, qua procedit vsucapio: cùm in publicum sit necesse rem posse vsucapi, ff. e. cum qui. in fi. & l. seq. & l. cum sponsus. §. si res.
b L. j. ¶non mentitur, ibi, si exponas, proprij iuris, quo ad administrationem, C. de bon. quæ lib l. cùm oportet.
c Tutius. ¶Idem Acc. ff. e. ti. & Ber. Dorna.
d Fuerit. ¶De hoc est opi. vt no. ff. de fundo dot. si fundum. & C. d̄ prob. cùm res. Aduerte: quia si concedatur in rei vendicatione, non est necesse tradi possessionem vacuā, cùm fit traditio per dominum in Publiciana, tamen vr̄ necessaria: facit ff. pro suo, l. fi. Itē traditio non dominij cum causa habili ad dominium transferendum, parit Publicianam, demum cùm causam habuerit vsucapiē di, quam non habet non habens vacuā: ergo. &c. id patet ff. de Public. l. siue. § hæc actio. & dixi s. & de hoc per Cy. in præ. l. cùm res Dicebat ergo Io. de Bla. de Publ. in fi. quòd si vēdidi tibi rem alienam, & à domino possessam, licet te in possessionem induxerim. quia tamen non possedisti, cùm possideretur à domino, ff. de acqui. pos. l. 3. §. ex contrario. tibi Publiciana non competit: aliàs filius, colonus, vel extraneus in rem, quam possiderē, & in qua Publicianam haberē, possessionem alteri concedēdo, meam ꝯditionem faceret deteriorem: quod esse non debet, C. de acq. pos. l. ex liberis. Non obst. φ illud sufficit in rei vendicatione, vt in præ. l. si fundum. Et φ idem debet esse in Publiciana, ff. e. eum qui. §. in Publiciana. qa prima lex loquitur in domino, q̄ habere debet latiores habenas: §. loquit̄, quo ad fructus, damna, impensas, & alia ibi no. sed non, quo ad hoc: qa dominium sine possessione quæritur Publiciana non.
ADDE, quomodo Publiciana intentetur cōtra possessorem malæ fidei, & ex quo capite potest in ea obtinet, Rom. cons. 424.
e Fortè. ¶Istud Fortè non posuit Ber. Dorn. & cautiùs coniungūt isti, quàm Odof. qui dixit, quia fortè illam emit à Io. non domino Rof. qui ponit quatuor formas, e. ti. & ista fuit eius secunda, quā & tribuit Io. & Mar. in qua habetur distinctio fructuū, de qua hîc posuit etiam, & sic aptiùs.
f Eum qui. ¶Scire debes, φ Io. de Bla. subtilizans in hac materia. & opponens ad singula quæq;. quæ no. gl. in Publiciana requiri ī §. aliæ. Inst. de act. & no. vt dixi s. de act. & pet. §. sequitur. ver. & no, dicit, quatuor esse radices Publicianæ: quarum vna habet iustam causam tenendi, quē Titulum appellamus, quæ proficere p̄t ad vsucapiendū & præscribendum. & in hac dicit locum habere prædicta verba: in qua sic format libellum: dico, domine iudex, quòd R. iniustè possidet talem domum, cuius fines, &c. quam domū dico ad me iure quasi dominij pertinere, eò quòd mihi bona fide recipienti tradita fuit à Titio bona fide tradente: quem Titiū tēpore contractus & venditionis credebam eē dominum, cum nō esset: quare petitionem meam ꝯ ipsum R. dirigo, vobisq; supplico, vt meum quasi dominium, quod habeo in dicta domo: vel sic vt me habere iustam cām petendi dictam domum ratione quasi dominij vestra diffinitiua sn̄ia declaretis, dictum R. ad restitutionem dictæ domus condemnando. Item cùm mala fide possideat ipse R. dictam domum, nec habeat titulum, ꝑ quod apparet, φ obuentiones perceptas ex dicta domo sine causa consumpsit: peto, vt dictum R. ad obuentiones dictæ domus perceptas, cōsumptas & extantes, quas æstimo x. libras, ac ad percipiendas etiam cōdemneris. Vt n. dicit, in rei vendicatione accumulari potest triplex auxiliū pro fructibus, s. condictio sine causa, pro consumptis à malæ fidei possessore, noua rei vendicatio pro extantibus, & officium iudicis pro percipiendis: sic & in Publiciana dabitur noua, vt patet ff. e. eum qui. §. in Publiciana. item improbat lib. Rof. in eo, φ directè petitur in eo rei restitutio ab aduersario: & actio est realis. sed de hoc vide s. de lib. concep. §. vl. ver. hoc autem nota adū Subdit, quòd expressit R. iniustè possidere & titulum non habere, propter id. quod habetur ff. e. siue autem §. fin. cum l seq. Dicit demum, quòd secunda radix Publicianæ est, si ex causa iudicati res fuerit tradita: in qua sic libell[o] formatur: Dico, domine iudex talem fundum ad me iure quasi dominij pertinere, eò quòd dictum fundum iure dominij petij à Titio coram tali iudice, qui ꝓnunciauit fundum meū esse: & ad restitutionē dicti fuudi mihi faciendam Titium condemnandum: qui Titius ex causa iudicati mihi tradidit dictum fundum. Vnde cùm R. possideat ipsum fundum iniustè. petitionem meam dirigo contra ipsum: vobisq; supplico, vt me habere iustam causam petendi dictum fundum diffinitiua sententia declaretis, dictum R. &c. vt s. subdendo de fructibus. Et in ista secunda radice non oportet, quòd tradens sit dominus, vel causam fore habilem ad dominium transferendum, vel quòd tempore traditionis se credebat factum dominum. De his tamen vide, quod satis no. ff. e. l. 3. in vlt. gl. Tertia radix est, si ex causa iurisiurandi res fuerit tradita. in hac sic forma libellum: Dico, &c. vsq; pertinere, quòd ipsum fundum petij à Titio corā tali suo iudice: qui Titius mihi detulit iusiurandum, vt per Deum iurarem fundum meum esse, & ego sic iuraui, vt detulit, cuius iuramenti auctoritate fundus fuit mihi traditus. vnde cùm R. possideat ipsum fundum, &c. vt s. d̄ prob. ff. e. ti. eum qui. §. q petenti. Nec hîc est necesse dicere, quòd hodie credat se non dominum, vel quòd recepit rem ab eo, quem tūc crederet dominum propter inconuenientiam, quæ sequeretur ratione iuramenti. Satis est ergo. sibi traditam rem fuisse iurisiurandi virtute. Quarta radix Publicianæ descendit ex vltima voluntate, cùm Titius possidens rem bona fide sine titulo testamento Seium hæredē instituit, rogans, vt mihi hæreditatem restitueret: quam mihi verbo restituit, quod fieri potest. ff. ad Treb. l. facta. & l. restituta. Rem igitur illam per Publicianam petere potero, quamuis possessionem non apprehenderim. ff. eo. cùm sponsus. §. 1. Libellus autē sic formatur: Dico, domine iudex, vsque, pertinere, eò quòd Titius possedit dictum fundū, & tempore mortis suæ repertus fuit ipse fundus in eius hæreditate. qui T. testamento H. sibi hæredē instituit, rogans, vt mihi hæreditatem restitueret, q̄ verbo resti-

Sed opponitur.nam iste Bagarotus dicit se misse à non domino:
ergo mala fide: & tamẽ ipse dicit,quòd bona fide : sic est sibi ɔ
rius.Item qui habet rei cõscientiam alienæ, malam habet fidem:
vnde non potest vsucapere longa,vel breui vsucapione,C.com
munia de vsucap.si mala fide.& de præscr.long.temp.l.fi.& auth.
5 malæ fidei.Inst.de vsucap.ext.de præscrip.vigilanti.& c.fi. ¶†Et
res,quæ non potest vsucapi,non potest per Publicianam peti,vt
ff.e.sed si res.§.eum qui à furioso.Sed ad hoc facilis est responsio
non enim est sibi contrarius:quia bona fides requiritur in initio
contractus & tempore traditiõis.Vnde licet postea tempore da-
ti libelli habeat rei conscientiam alienæ,non impeditur pp hoc
vsucapio,nec ob hoc minus Publiciana datur,C.de vsucap.trans
for.l.vnica,circa fi.ff.pro soluto,l.pen.ff.pro emptor.l.2.in prin.[a]
a Sed ad præmissam obiectionem vitandam alij viam mediam eli-
gentes,per quam rei vendicatio & Publiciana intentatur, sic for
mant libellum:
LIBEL.Coram,&c. vt s.in primo libello, vsq;, quam si quidem
domum. & postea iungas, ad me assero pertinere iure dominij,
vel quasi:vnde peto eam mihi restitui rei vẽdicatione, vel quasi.
Hanc formam vsus approbat,& etiam decr.extr.de re iud.abbate
sanè.vbi de hoc,lib.6.& Inst.de actio.§.alienæ.vbi dicit,quasi : &
ibi de hoc:& iudices quandoq; faciũt actorem eligere actionem
vtrùm videlicet velit persequi rei vendicationem, vel Publicia-
nam. per hoc enim,quod dicit Iure dominij,rei vendicatio direc
ta videtur proponi,vt s.§.pximo:per hoc aũt, quod dicit Quasi,
Publiciana: sed non videtur hoc posse stare de iure:nã aut istæ ac
tiones sunt contrariæ:& sic proponi non possunt,vt s.aut diuer-
sæ:& sic debet alteram eligere,ff.de trib.quod in hæredem.§. eli-
gere.ff.de leg.2.cùm filius.§.variis.& s.de act.seu petit.§.sequitur
6 vers.notandum.& seq.¶†Item vnica solùm actio debet edi, vt
reus possit instrui,vt ff.de eden.l.j.ibi,qua actione,&c.nõ dicit ac
tionibus.Item dicendo Quasi,non dicit magis de Publiciana,q̃ ẽ
vtilis rei vẽdicatio,quàm de illa, quæ datus superficiario,quæ &
7 vtilis est,ff.si ager vectig.vel emp.pet. l.2. ¶†Vnde ad prædictas
obiectiones euadendas P.dixit etiam sic posse formari libellum:
LIB.Coram,&c.vt in i.lib.vsque,quam si quidẽ domũ.& postea
iunge,ad me iure dominii,vel quasi,assero pertinere: & ideo do-
mum illam rei vendicatione peto mihi restitui:& si fortè domi-
nium probare non possem,ppropono Publicianam. Vel sic, hanc
domum peto directa rei vendicatione & Publiciana: sed rei ven-
dicationem propono, Publicianã autem protestor. Hæc forma
probatur ff.quorum leg.l.j.§.2.ext.de conces.præb.post electio-
b nẽ.ff.pro suo,l.fi.in fi.& hanc etiam formam Rof.approbat[b].Si e
nim actor incertus est,quæ actio sibi competat,potest duas pro-
ponere.quod dic,vt in præ.vers.notandum.& vide s.de in integ.
8 rest.ver.sed nunquid.¶†Actor ergo sic ponat:
POSITIO Actoris.Pono ego Bagarotus, q hanc domum emi à
Corneliano:vel q mihi fuit in dotẽ data:vel ex alio titulo tali ha
bui,ff.e.quæcunque.in prin.Item quòd eam mihi tradidit,ff.e.l.j.
Item q bona fide tradidit,C.de præscr.x.vel xx.ann.authẽ. malè.
Item quòd bona fide accepi,ff.e.eum qui.§.ait prætor.&§.Publi
ciana.&§.Iulianus scribit.ff.pro sol.l.3.ext.e.vigilanti.Item quòd
semper bonam fidem habui,ext.eo.c.fi.Item quòd res est talis,q̃
potest vsucapi,ff.e.eum,qui à furioso.§.fina.& l.siue.§.hæc actio.
ext.de præscr.causam,quæ.Item quòd Cornelianus non fuit do
minus.sed hæc est negatiua.vnde pone,quòd talis alter fuit do-
minus.Reus verò sic ponat,ad hoc vt excludat actorem à Publi-
ciana:
POSITIO rei.Pono,quòd tu sciuisti rem ipsam non fuisse tradẽ
tis.Item hoc q sciuisti tempore cõtractus.vel traditionis,vt in p̃.
auth.malè. Item quòd res ista est furtiua,vel vi possessa, vel fuit
minoris,vel pupilli,vel fisci,vel ecclesiæ, vel in feudum,vel in p̃-
carium,vel in pignus concessa,ff.e.cùm sponsus.§.si res.itẽ quòd
emisti,sed non fuit tibi tradita:& si aliquam confiteatur actor,ca
det à Publiciana.Item quòd ego sum dominus huius rei.Et si ac-
tor confiteatur,non dabitur Publiciana contra reum, quæ nunq̃
c datur contra dominum,ff.de Public.l.pen.nisi in sex casibus[c].¶†
9 Primus est,de rei ven.l.si à Titio. Secundus,ff.de excep.rei iud.si
quis rem.Tertius,ff.de nox.si quis rem. & l.generaliter.Quart⁹,
ff.de exce.rei iud.ex sextante.Quintus,ff.de dam.inf.damni.§.nõ
solùm.Sextus,ff.de rei ven.si culpa. Quando ecclesiæ competat
10 Publiciana,no.j.de loca.& cond.§.nũc aliqua.ver.lviij.¶†Quid
d si reus[d] faciat talem positionem:pono. quòd pretium nõ nume-
rasti,nunquid actor confitens à Publiciana excluditur?Resp.non
licet enim actor non habeat necesse probare pretium solutum,
e vt ff.de Publ.de pretio.tamen si hoc reus[e] probet,vel confiteatur
non mutatur propterea natura actionis:quia quòd pretium non
f probet,dictum est in fauorem actoris. ¶Item quæritur[f],an actor
dicẽs se bona fide emisse,teneat probare bonã fidem,vel re⁹ ma-
11 lam?Resp.†præsumitur bona fides,nisi mala probetur,ar.ff.de si
deic.lib.si cùm seruum.§.aliæ.j.q.7.scimus.&ff.de re mil.non om
nes.§.à Barbaris. Vñ reus probet malã fidem,ff.de admi.tut. hoc
12 autẽ. ff.de prob.ei qui. & l.verius.& l.quoties.§.qui dolum. ¶†
Sed nunquid Publiciana & rei vendicatio sunt contrariæ. Et vr̃,
quòd sic.nam proponens Publicianam dicit se à non domino e-
misse:qui verò agit rei vendicatione, dicit se à domino emisse.Si
ergo sunt contrariæ,non possunt simul pponi , C.si seruus exte-
ro se emi man.l.vnica : nec vna intentata poterit rediri ad aliam,
g C.de fruc.l.j.Sed dic,q non sunt contrariæ,licet sint diuersæ.nõ
enim habent contrarios euẽtus,vel effectus,C.de fur.l.j.nec sunt
contrariæ originis ratione,ff.quemad.testa.ape.l.j.ff.de verb.sig.
Paulus resp.C.de inof.test.eum qui.Effectus enim Publicianæ &
rei vendicationis idem est.quia vtraque datur pro re vendicãda.
Diuersæ tamen sunt:quia diuersos habent auctores.nam rei ven
h dicatio est ciuilis,& Publiciana p̃toria:& vide s.prope prin. hui⁹
13 §.[h]¶†In confessoria autem actione sic libellus concipitur:
LIB.Coram,&c. conquerit̃ clerus conuentualiũ ecclesiarũ ciui
tatis Sutrinæ de canonicis maioris ecclæ Sutrinæ: qa cũ dict⁹ cle
rus &

ADDITIONES.

☞ tuit.Vnde cùm R.fundum iniustè possideat,petitionem,&c.p-
batur hoc in præ.l.cùm sponsus.§.j. & adde de fructibus,vt in pri
mo.Hic non est necesse dicere me possessionem adeptum : quia
restitutio verbo facta habetur pro traditione,vt præallegata l.fa
cta.itẽ cũ credam rem de hæreditate Titij,& habeam bonam fidẽ
habeo titulum pro hærede,ff.pro hæred.l.penul. ex quibus trib⁹
patet,quòd habeo iustam causam petendi:& sic Publicianam, ff.
e.Quæcunque tamen,vt dicit propter illos,qui dicunt fideicom
missarium non habere Publicianam facta sibi restitutione solo
verbo,nisi pro illis rebus,pro quibus defunctus habebat, quod
satis est probabile.Dic in libello dicendum,eò quòd Titius, qui
dictum fundum titulo donationis bona fide à tali recepit,qui T.
testamento,&c.

a In prin.¶Non obstat.ff.e.si ego.§.interdictum.quæ ponderat tps
quo experitur.Solue,vt ibi no.& e.ti.traditionem. & ff. pro suo,
l.pen.

b Approbat.¶Eo.ti.in quarta forma,quæ est vlt.

c In sex casibus.¶Hos no.Acc.Inst.de act.§.aliæ.ver.sed quia.in gl.
& sic videtur.in fi.& per Rof.vbi de Publ.2.col.

d Quid si reus.¶Iste ver.fuit Rof.2.col.ver.sed quid si reus.

e Reus. ¶Istud Reus,nõ posuit Rof.Et puto,quòd intellexit de ac
tore.potest ergo actor confiteri:potest etiam dicere positiones ĩ
pertinentes.

f Item quæritur.¶Rof.fuit pen.col.ver.sed illud quæritur.

g Sed dic.¶Secũdum Rof.de Publ.in fi.& ibi procedit qõ. an hæc
actio sit datiua?& tenet,quòd est datiua , ortum habens ex vtili
dominio,sicut rei vendicatio à directo.vide,quod no.in §.aliç.in
stit.de act.in gl.sed nunquid.

h Huius §.¶Vnã quęstionem extra ordinaria volumina submittẽ
do quæro cũ Alb.Odof. & incipit quæstio,quidã nomine A.cui
competebat Publiciana,qui cecidit à possessione,quæ sine titulo
peruenit ad B.contra quem ille A.intentauit actionem Publicia
nam:& probauit,quicquid ad victoriam expediebat: ille emit de
mum rem illam à C.qui nunquam dominus fuerat,vel possessor
hoc titulo pducto,q̃rit̃,quis debebat obtinere?Pro reo inducũt.
ff.de Publ.siue.§.si à duobus.cum l.seq. vbi in publiciana, si duo
habent causam à diuersis non dñis,melior est conditio possiden
tis.item fauorabilior est causa rei,quàm actoris: & possessoris, q̃
petitoris.Sed agens ex iure sibi quęsito per ɔtestationem ɔsequi
tur victoriam:quod dic,vt de re iud.abbate.lib.6.Fortiùs ergo re
us & possessor,qui est fauorabilior:vt est dictum.item pro ipso fa
cit ff.de vi & vi arm.l.2.§.qui vi à me.item ff.qui.mod.pig.vel hy
po.sol.l.Paulus.§.j.item q non fuit dolus in reo volente sibi cõ-
sulere,ff.de neg.ge.at qui natura.§.cùm me.item facit l.non solũ
ff.de vsucap.§.id quod vulgo.& l.si is qui.§.qui bona.item facit l.
interdum.ff.de acq.pos.Tenuit disputans contrarium, per l.cùm
nemo.C.de acq.pos.item quia ille reus tempore , quo cœpit ha-
bere titulum,erat malæ fidei possessor,cùm contestata esset lis in
Publiciana.Vnde malam fide habuit tempore contractus,& tem
pore traditionis,si traditio dici posset:cùm vtroq; tempore req-
ratur bona fides,vt s.item cessat Publiciana,vbi lex alienare pro-
hibet,ff.e.cùm sponsus.§.si res.& hoc, quia litigiosa alienare nõ
poterat,C.de litig.l.2.& vl.item ad hanc partem induxit ff. de ac.
pos.l.qui bona fide.§.quod scriptum est.Hanc eandem quæstio-
nem disputauit recolendæ memoriæ dominus Philippus de For
ma.gener meus,& idem tenuit,in sua quæstione,quę incipit,qui
fundum possedit.
ADDE dictis Spec.in hoc vers.Alex.cons.28. 2.lib.

rus & eius prædecessores consueuerunt interesse in electionib⁹ Sutrinorum episcoporum, dicti canonici eis renitentibus & exclusis ad electionem talis procedere præsumpserunt: vel eos prohibent vti vnà cum eis iure coeligendi, vel quasi. Vnde petit dictam electionem eis exclusis factam infirmari: vel, quòd confiteantur eos ius habere vnà cum eis episcopum coeligendi, & quòd non prohibeant eum in posterum vti liberè & pacificè iure illo. Canonicis autem cõtra clerum potest negatoria competere, vt ĵ. dicam. hoc probatur ff. commu. præd. l. j. extr. de causa pos. & ꝓpri. cùm ecclesia. Instit. de seruit. §. j. Eundem libellum vide suprà
14 de elec. §. j. versi. ad hoc. ¶ † Sic patet ergo ex præmissis, quòd valet talis libellus: peto talem electionem confirmari, vel infirmari quia secundum, vel contra consuetudinem facta est, vt in præ. ca. cùm ecclesia. & de verbo. sig. abbate. prope prin. & de consue. cũ dilectus. 18. q. vlt. c. fin. ff. commu. præd. venditori. ff. de aqua plu. arcen. l. j. §. fi. ix. q. 3. conquestus. 63. di. quia sancta. ¶ Contra, quia tempus non est modus inducẽdæ obligationis, ff. de act. & oblig. l. obligationum ferè. §. placet. Sed dic, quòd aliud est in consuetu
15 dine, quàm in tempore, † in qua non solùm requiritur tempus: imò etiam necessarius est consensus expressus, vel tacitus eius, q ex consuetudine tangitur, vt notat Papa extrà de consuetudine.
a super rub.[a] & dominus meus in Summa extrà de præscrip. in tit. de præscrip. rerum immob. §. quæ res. sub §. de quibusdam. versi. sed quæritur. & sequen. Alia etiam plura in consuetudine requiruntur, quæ not. 8. dist. frustra. & extrà de consue. c. fi. Ex consensu enim tacito, vel expresso nascuntur obligationes, vt ff. de pac. l. 1. 2. 3. & 4. C. lib. x. de agri. & censi. litibus. Instit. de obligat. Non enim verè competunt pro iuribus confessoria, vel negatoria, sed tantùm pro seruitutibus, vel pro vsu, vel vsufructu, vt patet infrà ver. porro. Debet ergo agens dicere, quia ad me pertinet de iure, vt in præ. c. cùm ecclesia. vel ex constitutione, vt in præ. c. abbate. vel ex consuetudine, vt in præd. c. cùm dilectus. vel ex priuilegio, vt 63. dist. Adrianus. & ca. seq. extrà eod. considerauimus. Et hæc
16 potest dici quasi confessoria & negatoria. ¶ † Cui autem, & contra quem, & pro quibus rebus, vel causis competant: & quomodo pronunciabitur pro actore in quæstione seruitutis petitæ, & quæ sit dissimilitudo inter confessoriam & interdictum Vti pos. & quid habet probare agens confessoria, vel negatoria, not. plenè, secundum Papam, in præ. c. abbate[b]. ¶ † Hoc etiam notandũ
b
17 est, quòd per talem libellum, cùm consueuerimus interesse electionib. episcoporum, petimus talem electionem nobis absentibus & contemptis factam cassari: intentatur etiam possessorium & petitorium, vel quod meliùs dicitur, omne ius, videlicet possessionis & proprietatis deducitur in iudicium, vt tam iure possessionis, quàm proprietatis se iuuent: quia non solùm dicitur quis prosequi possessorium, quando petit restitutionem possessionis imò etiam quando se iuuat possessione, vt in præ. c. cùm ecclesia. Et hoc potest esse propter verba illa posita in libello, scilicet con sueuerimus interesse: vbi possessio propter factum interessendi, & ius propter consuetudinem denotantur. Idem quoq; videtur dicendum, si petatur tantùm electio infirmari propter regulam illam, id venire in iudicium, &c. vt eo. c. versi. verùm. Idem etiam si dicatur, quia ad me pertinet: quia verbum Pertinere, latè patet,
18 ff. de verb. sig. verbum illud Pertinere. ¶ † Secus autem esset, si diceretur: petimus talem electionem cassari: quia ad nos pertinet de iure communi electio. tunc enim intentatur tantùm petitorium, vel potius ratione iuris proprietatis, non possessionis petitur cassari electio. Idem etiã videtur, si dicatur: Peto electionem cassari: quia de consuetudine ad me spectat eligere. nam cõsuetudo est ius, vt j. dist. consuetudo. Inst. de iure nat. gen. & ciui. §. ex non scripto. & §. non constat. secundum Papam. Sed do. meus contrà
19 vt hoc casu videatur & petitorium & possessorium deduxisse. † nam cùm consuetudo sine præscriptione non procedat, vt extrà de consuet. c. fi. nec præscriptio sine possessione, vt extrà de præscript. causam, quæ. & consuetudo sit ius, vt suprà, siue facit, siue dat patet, quòd dicendo, quod electio ad me pertinet de consuetudine, videor dicere de iure acquisito per possessionem continuam vsus iure eligendi præscripti: vnde & possessorium &
20 petitorium videor in hoc iudicio deduxisse. ¶ † Vtrùm autem iudex feret sententiam non solùm super eo, quòd petitur, scilicet electionem confirmari, sed etiam super causis, scilicet qa consueuerimus interesse, no. secundum Papam, in præalleg. cap.
c cùm ecclesia[c]. ¶ † Ipse quoq; not. ibidem, quòd talis libellus nõ
21 valet, peto talem electionem cassari, quia apud me est ius eligendi: quia causa proprietatis non est sufficiens ad cassandam, vel cõfirmandam electionem: sed talis causa est adiicienda, peto cassari electionem, quia apud me est possessio eligendi, vt probatur in eodem c. & in eodem ti. c. cùm olim. extrà de iure patronatus, ex
d literis. & cap. consultationibus[d]. ¶ † Porrò si vti seruitute debita
22 impediris, habes actionem in rem confessoriam ciuilem, per quã seruitutem, siue sit rustica, siue vrbana, poteris vendicare, ff. si serui. ven. l. j. & 2. §. j. est enim confessoria in rem, Instit. de actio. in j. col. ff. si ser. ven. l. 2. §. j. hoc autem. Sic ergo libellus concipitur: LIB. Corã, &c. ꝯqueror de P. q me ꝓhibet ire agere p talẽ fundũ cuius fines, &c. p quẽ fundũ dico mihi ius eẽ eũdi, agẽdi: & ꝓdecessores mei iuerũt, & ego per tantum tempus: cuius memoria non existit, hæc mihi seruitus est acquisita, ff. eo. loci. §. si fund⁹. & §. si quis. Sed præmissa verba, & prædecessores, &c. vsque hîc nõ sunt
e necessaria[e]: quia tempus non est modus inducendæ obligatiõis, vt dixi, & dicam ĵ. de censibus: vnde ago contra eum, ne me prohibeat: & ad hoc propono confessoriam: & hoc, quando debe-
23 tur seruitus viæ, seu itineris. ¶ † Si aũt aquæductus, sic cõcipitur. LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet aquam ducere per fundum suum positum in tali loco, cui⁹ fines, &c. per quẽ fundum mihi est ius aquam deducere. vnde ago contra eum, ne
24 me prohibeat, &c. Eodẽ modo & in aliis seruitutibus. ¶ † Quòd si non permittit tigna in murum immittere, sic concipit libellus: LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui nõ sinit me in murum suũ tigna & trabes immittere: cùm tamen dictus murus hanc debeat seruitutem domui meæ positæ iuxta dictum murũ ex parte Aquilonis: de quo iustitiam postulo per confessoriam actionem, ff. si serui. vend. l. 2. & in præ. l. loci. §. ij. ¶ Qualiter autem hæc seruitus
25 constituatur, vide formã ĵ. de emp. & ven. §. j. ver. ad hoc si. ¶ † Si verò agis super personali seruitute, vt vsu, vel vsufructu, sic libellus concipitur:
LIB. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibet vti frui fundo tali, in quo fundo ius est mihi vtendi fruẽdi: vnde, &c. Super vsufructu enim concipietur libellus affirmando & negando per cõfessoriam & negatoriam actionem, ff. si vsusfr. pet. l. vti frui. & l. pe. & §. pe. ff. si serui. ven. l. ij. respon. j. sed cùm vsusfructus concessus & traditus est à non domino, competit pro eo petendo Publiciana: vel dic, vtilis confessoria ad exemplum Publicianæ, ff. de Public. si ego. §. j. secundum M. de Fan. Sed cùm confessoria sit iuris, ff. si vsufr. pet. fructuario ergo dabitur contra possidentem, ff. de iudi. non aliàs. C. de alie. iud. mu. cau. fact. l. vnica, non contra prohibentem, contra quem dantur interdicta: vnde, secundum quosdam, sic concipitur libellus:
LIB. Corã, &c. ago contra P. vt patiatur me ire agere, vel ducere aquã per fundum talem, cuius fines, &c. per quẽ fundum ius est mihi eundi agendi, vel aquam ducẽdi: & ad hoc, &c. Sed confessoria locum habet pro seruitutibus, quæ non propriè possidẽtur ff. de acquir. rerum do. seruus. §. incorporales. extra. vt lit. pen. c. j. ff. de vsuca. sequitur. §. si viam. Prædicta verò obiectio locum habet in his, quę possideri possunt: vnde premissi libelli cõgrui sunt
¶ Vel potest sic concipi:
LIB. Coram, &c. cõqueror de P. qui vendidit, vel donauit, vel ꝓmisit mihi seruitutem eundi per talem campum suum ad talem meum: vnde vt hoc me facere patiatur, peto per actionem ex vẽdito: & hoc quando fuit vendita, vt ff. si ser. ven. si à te. vel per cõdictionem ex lege institutam: & hoc, quando fuit donata, vt C. de don. si quis argentum. vel per actionem ex stipulatu.. ¶ Actor ergo sic ponet:
26 † POSITIO Actoris. Pono, ꝙ talis mihi seruitutẽ constituit, vel inter viuos, vel in testamento, prout cõtigerit, ff. commu. de serui. l. j item ꝙ hæc seruitus habet continuam causam. item ꝙ continuè vsus sum decem annis inter præsentes, vel viginti inter absentes. item ꝙ tale prædium meũ est, ad quod aquam duco. item quòd in solidum vsus sum seruitute tali, ff. de seruit. l. pro parte. item ꝙ in solidum mihi fuit cõstituta. item ꝙ omnes domini illius fundi mihi constituerunt, ff. de seruit. rustic. præd. l. per fundũ. item quòd prædium meum est vicinum tuo immediatè, ff. eod. qui sella. §. fin. item quòd habeo ius in eo prædio, in quo aquam duco, ff. si serui. vend. l. ij. §. hæc actio. sed hæc est generalis. ¶ Reus verò sic:

POSI

ADDITIONES.

a Rubrica. ¶ Et scripsi hoc post eum de verb. sig. in gl. in prin.
b Abbate. ¶ Vbi scripsi super prima gl.
c Cùm ecclesia. ¶ Vt scripsi in prædicta gl. quia consuetudo.
d Consultationibus. ¶ Vt scripsi in ꝓdicta gl. qa consuetudo. in fin. Nõ placet hæc subtilitas, cũ ẽt ex cõmodo possessionis sit penes aliquẽ ius eligendi: vñ dico libellũ recipiendũ, & siue appareat de possessione, siue de proprietate, nec appareat illius possessor, proceder petitio confirmationis, vel cassationis: ibi videas. Item scias, ꝙ hîc incipiũt verba Rof. in hoc prin. qui diffusè tractauit hãc materiam confessoriæ & negatoriæ in duabus rubricis. Eius autẽ fuerunt libelli & positiones sequentes, præter vnũ, qui de materia electionis loquitur.
e Necessaria. ¶ Nec posuit in primo libello: & post illum hoc improbat.

POSITIO rei. pono, quòd T. quem dicis tibi concessisse seruitutem, concessit illam Meuio, de seruit. rustic. præ. l. 2. & l. per quam ff. commu. de seruit. qui per certum. ff. de aqua quot. l. Lucio. Itē quòd intra x. ann. moui tibi quæstionem de hac seruitute: vel naturaliter interrupi, quia aquam aliò duxi. C. de præscri. longi tēp. x. vel xx. an. not. l. j. ff. de vsucapion. naturaliter. item quòd illa seruitute fuisti vsus vi, vel clàm, vel precario. ff. si seruit. vend. si quis diuturno. item ꝙ prædium, à quo aqua ducitur, est T. in solidum. item quòd omni iure cares in illo prædio. sed hæc iuris est. item quòd plures sunt domini eius, ff. de pecul. hæreditas. §. pater. ff. cõmo. si, vt certo. §. fin. item quòd T. non consumpsit, ff. de aqua pluuia. arcen. l. in concedendo. sed hæc est negatiua. item quòd inter illud prædium tuum est fundus T. medius. qui est liber. ¶ Vtilis quoque confessoria competit pro iurisdictione, quod dic, vt s. §.

27 notandum ergo, versi. cæterùm. ¶ † Negatoria autem competit canonicis negantibus clericos habere ius in electione. vnde in ea sic potest concipi libellus:

LIBEL. Coram, &c. conqueritur capitulum Sutrinæ ecclesiæ de clericis conuentualium ecclesiarum ciuitatis Sutrinæ, quibus negat competere ius coeligendi episcopum in ecclesia Sutrina vnà cùm ipsis canonicis. vnde petit eos prohiberi, ne vtantur & fruātur in posterum iure illo, & eis super eo perpetuum silētium imponi, vt probatur in concor. quæ sunt s. ver. in confessoria. & vide, quod no. super hoc in præ. ca. cùm ecclesia. & de iudic. exami-

28 nata. & secundum Papam, de verb. sig. abbate. ¶ † Sed quæritur,

a quanto tempore negatoria tollatur [a]? & videtur, quòd per xxx. annos, C. de anna. except. l. j. sed si hoc dicis, vt post xxx. annos nō possim te prohibere vti: ergo acquisiuisti seruitutem spatio xxx. annorum, quod falsum est. sed potest quæri tanto tempore, cuius non extet memoria. Sed & si aliquis vtitur ea longo tempore, præsumitur constituta ex ea causa, quæ prætenditur præcessisse, vt ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. fi. & l. 3. Responderi potest, vt dicatur nō esse quæsita in fundo tuo: sed si nunc velles prohibere, non potes: quia fuisti multo tempore negligens, arg. ff. de serui. rust. præ. l. per fundum. Vel dic, quòd elapsis triginta annis negatoria possit intentari, non ex præterita initione, si qua facta est spatio xxx. annorum: sed ex sequentibus, vel præsentibus, nec enim est hæc in ista, vel ista in illa, vt ff. de ver. ob. si non stipulatus. Nec est vnius initionis continuatio ad aliam, vt ff. de seruit. seruitutes. Aliud est in rebus corporalibus, quarum possessio semper continua di-

29 ci potest. † Sed qualiter probabit de iure suo agens negatoria, cū factum negantis nulla sit probatio? vt extrà de elec. bonæ. j. & C. de probat. actor. Respond. probabit, prout dicitur ff. de iti. actuq; priua. l. j. §. 2. Nam & negatiua, quando volo altiùs tollere, intenditur verbis affirmatiuis, Instit. de actio. §. ij. Sed iste negās ad quid se onerat probatione, cùm is, qui seruitutem ad se asserit pertinere, debebeat probare? C. de eden. qui accusare. 6. q. vlt. actor. extrà de causa pos. & propri. cùm ecclesia. Respon. quia ille, qui sibi asserit seruitutem, est in possessione ipsius: sic & aliàs fit: quia distinguitur, an sit seruus in possessione libertatis, vel seruitutis, ad hoc vt sciatur, cui onus probandi imcumbat, vt ff. de lib. cau. l. igitur. §. potest. & tunc pro possessore præsumitur, vt arg. C. de probat. siue possideris. & dicitur in præ. l. de itin. actuque pri. l. j. §. 2. aliàs si agens negatoria sit in possessione libertatis, eo ipso obtinet, cùm præsumatur pro ipso. quòd res sit libera, nisi aduersarius probet seruitutem institutam, vt ff. si ser. ven. sicuti. §. distant. vbi vide. qd

30 vterque habet probare: & facit C. de serui. l. altiùs. ¶ † Et nota ꝙ hæ actiones dantur pro seruitute tam reali, quàm personali, ff. de serui. l. j. ff. si vsufru. pet. l. vtifrui. item agens negatoria debet dicere se dominum, vel quasi. nam alij non competit, nisi domino, ff. si serui. ven. l. loci corpus. §. competit. & l. ij. & in prædict. l. vtifrui. item vt hæc actio competat, debet dicere agens, quòd aduersarius contendit vti iuribus, seu seruitute illa, in qua petiit prohiberi

31 Inst. de act. §. j. † Item negatoria datur domino prædij, seu domus contra eum, qui seruitute vult vti pro seruitute depellenda: sicut & confessoria pro ea quærenda: sic ergo libellus concipitur:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. cui cùm non sit ius eundi per talem fundum meum peto prohiberi eum, ne amodò tali via vtatur, & ad hoc propono negatoriam, ff. si seruit. ven. l. 2. & l. loci. §.

b competit [b]. ¶ Vel sic:

LIB. Coram, &c. cōqueror de P. qui iniustè vult vti seruitute viæ per fundum meum. vnde ago contra eum, ne amodò via illa vtatur: & ad hoc, &c. ¶ Vel sic:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. qui vult vti seruitute viæ per fundum meum me inuito, quam seruitutem non habet: vnde ipsum vti prohibeo, & prohiberi peto: & ad hoc, &c. ¶ Vel sic:

LIB. Coram, &c. conqueror de P. dicens eū non habere ius vtendi fruendi, vel eūdi per fundum meū, vel habitādi in domo mea: vnde prohibeo ipsum, ne vtatur fruatur, vel eat per fundum meum, vel habitet in domo mea: & prohiberi peto: & ad hoc, &c. vt præ. l. vtifrui. respon. j. ¶ Vel sic libellus concipitur:

LIBELL. Coram, &c. conqueror de P. negans eum habere seruitutem viæ in tali fundo meo: vnde ago contra eum negatoria. ¶ Vel sic:

LIBEL. Coram, &c. conqueror de P. dicens non esse sibi ius immittere tigna, vel immissa habere in pariete meum, vel immittere fumum in domum meam. Vel non est sibi ius stillicidia sua in aream, vel in domum meam cadere. Vnde peto, ne prædicta faciat, & ad hoc, &c. ff. si serui. vendi. sicuti, §. Aristo. & l. egi. §. fistulas. Addunt quidam, & de non immittendo, vel faciēdo in futurum caueri peto per officium iudicis. ¶ Actor ergo sic ponet:

32 POSITIO Actoris. † Pono, quòd non vteris tali seruitute, putà viæ, itineris in tali prædio meo, Instit. de act. §. 2. ver. econtra quoque. item quòd prædium, in quo vis vti seruitute, est meum proprium, ff. si seruit. vend. loci. §. competit. ff. si vsusfruct. pet. vtifrui. §. j. item quòd nunc solummodo vis vti tali seruitute. Reus verò sic:

POSITIO rei. Pono, quòd predium, in quo volo vti seruitute, est T. Item quòd seruitutem instituisti pactionibus & stipulationibus, ff. si ser. ven. loci. §. competit. Item quòd decennio continuè habui meum stillicidium, vel lumen, vel foramen. Itē ꝙ ego cum antecessoribus hac via sum vsus tanto tpe, ꝙ non extat memo-

33 ria. ¶ † Sed pone [c] habuisti fortè aream per xxx. annos iuxta pala

c tium meū: nunc vis ibi ædificare: sed ego prohibeo, ne altiùs ędifices: quæritur, quid iuris? Et videtur, quòd possum. Primò, quia videtur mihi acquisita seruitus altiùs non tollendi, ff. de seruit. vrb. præd. l. j. Secundò, quia volens ędificare debet seruare formam & statum antiquorum ædificiorum, ff. eo. qui luminibus. Respon. Actor exponit formam ac statum, id est, formalem statum, qui seruitus est: sed si per mille annos haberes aream sic depressam, posses postea altiùs ædificare, nec te possum prohibere, C. de serui. & aqua, l. altiùs. nisi acquisierim seruitutem in area, puta faciēdo protectum super eam, vel aliud, simile, per quod manifeste appareat me velle acquirere seruitutem: & sic per longum & continuum tempus habuerim, vt eo. tit. l. j. ff. de vsucapio. sequitur. §.

34 fi. ¶ † Item quæritur: habeo domum ex vna parte viæ publicę: & tu ex altera: concedis mihi, vt possim pontem facere: vel ēt ego ipse habeo domum ex vtraqua parte, nunquid potero pontem

d facere? Respon. [d] in primo casu nō, ff. de serui. l. fi. nec etiam in secundo sine licentia principis: quia solum publicū debet esse liberum vsq; ad cęlum, arg. ad hoc ff. ne qd in loco publico, l. j. §. si qs à princ

ADDITIONES.

a Tollatur. ¶ Ista fuit additio vsque ibi, & not. & tamen de verbis Roffre. sumpta, in titulo de negatoria, in penult. col. vbi pleniùs quàm hîc.

b §. competit. ¶ Contra hanc opponitur, quòd sit superflua & inutilis: quia si quis vult seruitute vti meæ rei, sufficeret mihi negare ipsam rem meam sibi seruitutem debere. Si igitur hæc verba sapiunt negationem, quomodo possunt sapere actionem? Respon. Rof. char. vl. de confessoria, ver. item quæritur. cùm à te quæritur nego tibi esse ius eundi, vel agendi, nil peto, sed solum me defendo: sed cùm contra te ago, licet illa verba eadem priora dicam, ꝗ nec significationem mutam, tamen libertatem vendico, quam ēt consequor, vt prohibearis ab vtendo, & quòd satisdes, ne illa vtaris: & consequor interesse, quantum scilicet mea interest te non iuisse, ff. si seruit. ven. egi. & l. harum. si vsusf. pet. l. vsufructuario. §. vlt. ff. de aqua quot. & æsti. l. pe. Videmus etiam, quòd præiudiciales quæstiones in modum exceptionis opponuntur, & principaliter intentantur, Instit. de act. §. præiudiciales. Hoc patet in rei vendicatione, & quę etiam in modum exceptionum opponuntur, ff. de public. l. penul. & de inoffic. test. l. Papinianus. §. si quis filius exhæredatus. Et dicit Roff. sic præceptorem suum respondisse: sed subdit, Azonem dixisse, quòd etiam si non principaliter, sed in modum exceptionis opponatur, nihilòminus negatoria intentatur. arg. ff. si ser. vend. sicuti. §. j. in fin. facit, quod no. suprà de pe. & pos. §. j. ver. illud autem certum. cum sua remis. Sed Azo addit, quòd hoc opus operatur proposita in modum actionis, quòd sibi caueatur, vt dictum est: excipienti autem satis est, quòd absoluatur. ad prædicta optimè facit extrà de ord. cogn. cùm dilectus. ver. nos autem. vsque ad finem.

c Sed Pone. ¶ Quæstio fuit Roff. s. de confessoria, in prin. char. vlt. ver. sed illud quæritur.

d Respon. ¶ secundum Roff. & vide, quod dixi §. ij. s. super interdicto xvii hoc non est de confesso. post princip. vlt. chart. versicul. sed quæritur.

35 à principe. & §. tractatum est. & ff. de flumi. l. fin. ¶ † Sed nunquid iudex cōdemnabit, vel absoluet in confessoria & negatoria, sicut
a & in aliis realibus & personalibus? Respond.[a] in confessoria sic dices:

FORMA. Cōdemno P. vt permittat T. vtifrui, vel ire agere ꝑ fundum suum: vel quòd reficiat parietem, vt possit onera ferre: & ꝙ caueat, ꝙ eum in futurum nō impediat, neq; per se, neq; per hæredes suos, quò minus ipse T. vti possit & frui, vel ire: & ꝙ ipse P. parietem reficiat in futurum, & ꝙ sibi præstet decē pro interesse suo: quia tāti interest ipsius T. illum nō fuisse prohibitum vti seruitute. In negatoria verò sic: Condemno P. vt nō vtatur fruatur fundo T. vel ne vadat ꝑ fundum eius, vel ne onus in parietē ipsius imponat: & ꝙ caueat, ꝙ eū nō impediat in futurū vtendo, fruendo, vel eūdo, vel onus in parietē eius imponendo: & ꝙ sibi præstet decem nomine interesse: quia tanti interfuit ipsius T. dictum P. nō fuisse vsum, vel fruitum, vel ñ iuisse per fundum suū. Quòd aliquis condemnandus sit in tribus, tam in confessoria, quàm in negatoria, habetur ff. si ser. ven. harum. & l. egi. & l. loci corpus. §. cōfessoria. & ff. si vsusfru. pet. l. fructuario. §. fi. & hoc in condemnando. Cæterùm si velit absoluere, dicet, sicut in aliis, talē à peti-
36 tione talis absoluo. ¶ † Quòd aūt dictū est de cautione, intellige de nuda ꝓmissiōe, vt C. de ver. sig. scim⁹. Et dicit Azo, ꝙ oēs hæ cautiōes simul præstabūt, arg. ff. vsusf. queād. ca. l. j. ff. de iud. in omnibus. Quid si condemnatus modo prædicto non vult aliquid face
b re: vel vult facere primum, sed non secundum? Respon.[b] si nil facere vult, nec appellauit, iudex condemnabit eum, quāti actor in litem iurauerit, vt in præ. l. harum. in fi. In secundo verò casu compelleretur captis pignoribus ad cautionem iudicis officio interponendam, Inst. de satisdat. tut. §. sciendum. Qualiter autem concipiatur libellus in vniuersalibus, vel generalibus, vel specialib⁹, vel communibus iudiciis, dixi s. in tit. de iudic.

ADDITIONES.

a Respon. ¶ secundum Rof. vbi de negatoria, in vlt. col. versic. vlt. quæritur.

b Respon. ¶ secundum Rof. de negatoria in fine.

ADDITIONES NOVAE.

50 Per quæ verba possessoriū, & per quæ petitoriū intentari videtur Inn. in c. querelam. de elect. & c. constitutus. extr. de fil. presb.

Nemo ꝑt impetrare vnū iudicem in causa possessionis, & alium in causa proprietatis, Inn. in c. j. de cau. pos. & propri.

An possessorium & petitorium possint simul eodem libello intentari. gl. distinguit in l. si de vi. de iudi. & l. ordinarij. de rei vendica. gl. in l. clam. §. qui ad nundinas. & l. naturaliter. §. nihil commune. de acquir. pos. & c. pastoralis. & c. dilectus. de cau. pos. & prop.

Qua actione teneatur ille qui iurat & accipit possessionem hæredi vacantem, not. in l. j. de crim. expi. hære.

Pone, cōe alicuius ciuitatis est in quasi possessione iuris eligendi potestatem in aliqua ciuitate: an si illa ciuitas turbat illud commune in illa quasi possessione, habeat locum interdictum vti possidetis. Bar. in l. j. §. huius autem vti possid.

An agens interdicto retinendæ, repellatur per exceptionē dominij, gl. in l. si de eo §. fi. de acquir. poss. dicit quod non gl. contraria in c. qui ad agendum. de reg. iur. li. vj.

Pone aliquis vadit dicendo ꝙ ego nullum ius habeo in tali re q̄ possideo, & per hoc nō reperio laboratores in ipsa re metu talium verborum: an contra talem potero vti interdicto vti possidetis, quasi ipse turbet me in possessione, Bar. in l. j. vti poss. Inn. in c. 2. extr. de in integ. rest.

Pone, ꝯueniebar à Titio actione in rem: negaui posita & ꝯtēta in libello: Titius dicit ꝙ ego negaui me possidere, & vult probare me possidere, vt in eum possessio transferatur, per l. fi. ff. de rei vend. Bal. in l. si quis intentione. ff. de iudi.

In l. nec vtilem. ex quib. caus. ma. hæc l. solet allegari ꝙ rei vendicatio aliquo temporis spacio nō tollitur ēt per mille ann. vide licet donec res ab aliquo ꝓscribatur. vnde si tu possides rē meā, & præscriptione nōdū ꝯpleta alius interrumpit, & illā incipiat possidere, & postea antequā ille tertius impleat præscriptionē, quartus interrumpat, & incipiat possidere: isto modo rei vendicatio durabit etiam per mille annos. sed personalis tollitur spacio xxx. ann. vt l. sicut de præscrip. 30. anno.

An procedat libellus, dicendo rem ad me pertinere iure dominij, vel quasi, Bal. plenè in l. edita. C. de eden.

Nota quòd si tibi promisi seruitutem eūdi per fundum meum & ipsam tibi cōstitui, vt debui, ꝙ nisi tibi præstem patientiam eūdi non sum liberatus, vt l. pluribus. coniuncta l. penultim. dic. l. de verb. oblig.

Aliquis egit rei vēdicatione. & probauit de iure suo, venit reus in fi. causæ: & dicit se non possidere: & petit se absolui à necessitate restituendi, cum non possideat: nec fuit interrogat⁹ in iudicio an possideret: an debeat audiri gl. in l. si à te. de except. rei iudic. in prin. & quæ ibi habes per Iaco. de Are. licet contrariū videatur se obtulisse liti, & ideo condemnādus, l. is qui se. de rei vendi. & l. is qui. de peti. hære. & quod dixit Acc. verū est quando actor sciuit eū nō possidere. & ideo nō tenet reus, nō quia vr̄ dolo facere. sed quando fit interrogatio in contestatione, & reus respōdet ꝙ credit se bona instantia vti, & scit se non possidere, magis nocet dolus ipsius qui se offert. in l. nec vllam. & l. etiam. §. penul. de petit. hære. vide quod no. Guil. de Cu. in l. cogi. C. de petit. hæredit. sed quid si tempore sententię non possidebat, sed postea cœpit possidere, an poterit fieri executio contra eum. not. in d. gl. d. l. si à te.

¶ Baldus de causa possessionis & proprietatis.

Libellus in quolibet possessorio, & in quolibet interdicto ſm naturā interdicti formatur in hoc titulo: per G. & siue agatur ꝓ rebus corporalibus, siue incorporalibus, vt iurisdictione, homagio & similibus. G. Forma libelli pro mutuo. ¶ Forma libelli in rei vēdicatione Publiciana in hoc tit. & seq. per G. vide s. de libel. concept. §. in reali. ¶ Forma libelli ꝓ iurisdictione, ibidē simul cū istis docet formā ponēdi hincinde. G. ¶ Forma libelli in cōfessoria & negatoria ꝓ seruitute, vel quasi, tit. de cōfessoria & negatoria. G. Qui agit ex consuetudine. vr̄ intentare petitorium & possessoriū simul. nā consuetudo includit præscriptionē, ſm Host. tit. de confes. G. ¶ An possum prohibere alicui, ꝙ nūquā ædificauit in suo, nec ædificet, tit. de negat. ver. sed pone: habuisti. G. ¶ An liceat facere pontē super viā publicā ex permissione vicini: vel quia hinc inde domus ædificantis sit? Resp. non: quia solum publicū debet esse liberum vsque ad cælum, eo. ti. ver. item quia habeo.

a ¶ De restitutione spoliatorum[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Ad materiam vide Summistas Canonistas hīc, & legistas super interdicto. vnde vi. Tan. parte ij. vbi de interdicto recuperādæ. Ad rubricā facit venerealis 39. de monacho spoliato cappa, q̄ vide s. de actore, §. j. ver. sed qd si spoliatus. De spoliato beneficio suo q restitutionem petit, an habeat necesse iustificare possessionē per titulum, vide, qd̄ scripsi in Cle. de cā pos. c. vnē, in vlt. gl. Et ꝓ nūc breuiter dico, ꝙ aut constat petentē restitutionē beneficij ius nō habere: & tūc procedat, quod scripsi de filiis presbyt. constitutus. su per gl. ij. Et hoc intelligo, qñ id constat ex vno iure, vel accipe ad id sufficienti, vbi aliud non appareat. Declaro: constat illum confessione, vel alter illegitimū: sed si posset dispensationē habere, ꝓbet illam: aliàs nō restituetur. Ad idem decr. ad decimas. eo. ti. lib. vj. vbi per confessionem petentis restitutionem decimarū, constabat decimas illas esse in parochia reorum: & sic ius cōe contra agentes, non restituetur ēt, nisi probetur ius priuatū per præscriptionē, priuilegiū, rē iudicatā, vel his similia. Et omnino vide qd̄ ibi scripsi in fi. Sic in decr. significasti. de diuor. notoria fornicatio vxoris priuat eam beneficio restitutionis: & tñ ex cōpensatione delicti ipsius mariti obtinebit quod petit. Et licet prædicta fortiùs procedant, quando apparet prima facie petentem ius non habere, & reum in re ius habere, vt in prædicta decr. ad decimas. tamen & satis est ius facere contra agentem, licet non iustificet ius possidentis, vt in præ. decret. constitutus. Bene ergo dixit l. j. ff. de interdic. §. quædam. ꝙ quædam sunt interdicta, quæ proprietatis causam continēt, vt in sacris & religiosis verificatur: igitur hoc in matrimonio carnali & spirituali. Vbi autem non sic apparet iniustitia petentis restitutionē beneficij, non dico, ꝙ habeat probare proprietatē, vel titulum: sed dico, ꝙ habet iustificare possessionē In hoc aūt versatur dubium, in quo consistat ista iustificatio. Optima enim esset iustificatio, ꝓbatio tituli primo aspectu legitimi: nec in possessorio veniat oē, quod requirit petitorium. Vnde in carnali matrimonio satis est, ꝙ petens restitutionem probet matrimonium legitimū ex consensu, eo. tit. ex parte. qd̄ dic vt eo. ti. literas. Aliis vr̄ & mihi placet, ꝙ satis sit ei probare se auctoritate ordinarij in possessionē inductū. vt tali possessiōe priuatus priuilegio restitutorio potiatur: & hoc dicit Inn. necessarium, ita ꝙ aliter non restituetur. ad quod vide in c. in literis in gl. mag. in prin. cū suis remis. Plus dico, vt scripsi post ipsum Inn. eo. tit. ex parte. in gl. quasi dicat. in vlt. col. ver. secus autem. & ver. vel dic, & fortè meliùs, &c. ibi vide. in primo enim ver. dixit. ꝙ satis erat isti agenti restitutorio probare ad iustificandam possessionem & restitutionem habendam, quòd fuit in possessione canonicatus & beneficii, exercendo scilicet illos actus, qui solùm canonicis & talibus beneficiatis competunt. de canonicalibus exemplificat, sicut est eligere cōibus tractatibus interesse, præbēdam recipere, stallum in choro habere. & similia: quæ ibi videas: & maximè, secundum eum, talia exercuisse sufficit: quia malè fecit reus spoliando, etiā si iudex esset, eo. tit. conquerente. Et quid de actibus promiscuis:

vide

Ota, quòd spoliatur quis quandoque rebus corporalibus: quandoque incorporalibus: & quandoque simul vtraque: de quorum singulis per ordinem prosequamur.

ADDITIO.

vide quod ibi dixi. In secundo aūt ver. subdit. ꝙ etiā sine probatione actuū prędictorū, quod ad possessionē canonicatus, satis erit sibi probare, ꝙ aliquid fecit vt canonicus, intendens sibi querere canonicatus possessionē. Et dicit sibi hoc plus placere, q̄ quod notauit in dec. in literis. quod s̄. expressi versi. aliis vr̄. Media opinio, vt prædixi, mihi placet, in quātum ad affirmatiuam ponit, quo ad omne beneficium, quo ad canonicatus & actus collegiales, satis videtur iustificare possessionem patientia canonicorū admittentium istū ad tales actus: & sic quale suffragium, quod habeat possessor, sibi sufficiat in modū violenti: & sic procedat vltimū dictū Inn. An autē suffragetur possessioni probare illum sic habitū & reputatum, scripsi s̄. de teste, §. nunc videndum. in materia articulorū, quæ ibi scripsi in ver. multū ēt habent. quod facit ad propositū cum iuribus ibi alleg. Quod aliàs tacui, nunc propalo: quia dū scriberē in dec. in literis, eo. tit. gl. illam prolixam & insolutā Inn. & Host. concepi coniungere articulos, quicquid ibidē circa vnū articulum dicitur, in principio, medio & in fine, vniendo: & sic de secūdo, & d̄ tertio, & vlterioribus. Sed cū inchoassem, mutaui propositum pp tria. Primùm, quia longa glossa mihi fiebat longior clarificando. Secundò, quia verba ipsorum & Inn. præcipuè non poteram retinere mutando. Tertiò, quia timui causidicos offendere: quia multùm practicant illam gl. Feci autem nunc illius diuisionem per literas secundū capitula bibliothecę, s. in partes septem per literas totidem, & sic allegabo deinceps, vt s̄. feci. Secunda autem pars ibi, electio autem à violento. ibi litera B. & ibi, generaliter. & secundum Inn. litera E. vbi autem est. ver. si tamen talis litera S. & in versi. nec obst. ff. de vsufru. litera G. vtilis erit hæc diuisio, & satis æquæ sunt partes.

ADDE, ꝙ spoliatus de beneficio, petens restitui, debeat iustificare pos. parti tenet Old. consi. j. & habens possessionem clandestinam potest excipere de dominio, etiam secundum ipsum.

ADDE vlteriùs ꝙ sufficit aliqualis præsumptio pro restitutione beneficii obtinenda, Io. And. in c. ex parte. ext. eo. tit. & cap. alleg. xxx. in 3. col. ver. vlt. & vide Rot. in antiq. deci. lxx. vbi dicit, petentem restitutionem huiusmodi debere probare se obtinuisse ab eo, qui conferre poterat.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus rebus corporalibus, qualiter debeat libellum concipere.*
2 *Mulier petens sibi virum restitui, & econtrà, qualiter libellum concipiet.*
3 *Libellus qualiter sit contra non admittentem venientem ad possessionem propriam concipiendus.*
4 *Emptor non admissus ad possessionem emptam, qualiter agere debeat.*
5 *Colono ex hæreditate expulso, qualiter debeat dominus libellum formare.*
6 *Familia alicuius dominum ab hæreditate expellente, qualiter sit agendum.*
7 *Iurisdictionem recuperare volens, quo interdicto vti debeat.*
8 *Pretium rei & possessionis differunt.*
9 *Restitutionem possessionis petens quibus verbis vti debeat.*
10 *Positiones actoris & rei, vbi agitur de restituenda possessione.*
11 *Remedia spoliatis à iure concessa sunt octo.*
12 *Iudicis officium est remedium spoliatis à iure concessum.*
13 *Condictio ex canone, redintegranda, est remedium spoliatis à iure concessum.*
14 *Auxilium constitutionis C. vnde vi, si quis in tantam. & canonis, placuit. xvi, q. vi. quo casu locum habere dicatur. & nu. 15.*
16 *Edictum diui Marci est remedium spoliatis à iure concessum.*
17 *Agens edicto diui Marci in causa spoliationis, qualiter debeat libellum formare.*
18 *Constitutio, inuasor, quo casu, & contra quem locum habeat.*
19 *Constitutio C. vnde vi, potest esse remedium spoliatis à iure concessum.*
20 *Auxilia spoliatis à iure concessa prætermittens, an possit ad alia recursum habere.*
21 *Interdictum, quod vi, aut clam, cui, & quo casu competere dicatur: & qualis in eo possit libellus formari. & nu. 22.*
23 *Interdictum an habere possit locum pro eo, quod fit in re mobili.*
24 *Verba illa possideo à te vi, qualiter sint intelligenda.*

a
1 I. §. Spoliatus [a] rebus † corporalibus sic libellum concipiet:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me possessione talis ecclesiæ, vel vineæ in tali loco sitæ, cuius confines, &c. quam tenebam & possidebam, violenter & temerè spoliauit, vel me de possessione eius deiecit, vel mè spoliari mādauit, vel spoliationem, seu deiectionem suo nomine factam ratam habuit, seu eiusdem possessio ad eum temerè & iniustè peruenit: quam ecclesiam, vel vineam dictus P. occupatā detinet in meū præiudiciū & grauamen: ꝑpter quod grauia damna pertuli, & expensas vsq; ad centū libras feci: quare peto possessionē dictæ ecclesiæ, vel vineæ, & iuriū, & pertinentiarū ipsius, vel quasi: fructus quoq; & prouentus & obuētiones à tali tpe pceptos, & q pcipi potuerūt, quos ęstimo 50. & percipiendos, vel eorum æstimationem mihi restitui, & mihi eam reddi: & eū ad prædicta omnia, & ad quantitatem præfatam nomine damnorū & expensarū mihi sentētialiter condemnari, & insuper legaliter, seu canonicè ipsum pro iuria puniri: peto ēt expensas factas, & protestor de faciendis, quas tēpore debito declarabo: saluo nihilo minus iure addendi, &c. extr. e. conquerente. & c. grauis. & c. cùm ad sedem. & c. sæpe. Si autem agatur cōtra prælatum, dicetur in libello:

Lib. Ago contra P. prælatū meū, qui me sine iudicio tali ecclesia spoliauit: vnde, &c. extr. eo. conquerente. 2. q. j. notum. ¶Mulier verò petens virum sibi restitui, & ecōtrà, sic libellum cōcipiet, vt
2 j̄. de sponsa. §. porrò. ¶† Porrò [b] si te possidente domū, vel fun-
b dum, vel aliam rē immobilē, aliquis te de possessione expulit, ad eam recuperandā datur tibi interdictum Vnde vi: per quod fit restitutio possessionis & omnis damni, ff. de vi & vi arm. l. j. in prin. & §. j. extr. de restit. spo. cùm ad sedem. & de prob. licet. ¶Sic ergo concipietur libellus:

Lib. Corā vobis, & c. cōqueror de P. q me expulit de possessione fundi talis, cuius fines, &c. quē fundū possidebā: vnde ago ꝯ eum, vt mihi restituat possessionem fundi prædicti: & omnē cām damni dati, & ad hoc propono interdictū vnde vi, vel actionem in factum subrogatam in locū eius, ff. eo. l. j. §. hoc interdictum. & §. si
3 ue autem corpore. extr. eod. item cùm quis. ¶† Si verò veniens non admittitur, sic concipietur libellus.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui possessionē talis fundi, quē ego possidebam, intrauit, & ad dictum fundum me veniētem nō admisit: vnde ago contrà eum, ꝙ restituat, &c. vt ff. de acqui. pos. clàm possidere §. qui ad nundinas. ¶Si verò suspicatur se posse repelli, concipiet sic:

Lib. Corā, &c. cōqueror de P. qui possessionem talis fundi, quem possidebā, intrauit: ego verò ꝑpter eius potentiā suspicatus sum, vel fui, ab eo me posse repelli: vnde ago cōtra eū, vt mihi restituat, &c. vt s̄. vt in præ. l. clàm possidere. in fi. & l. seq. & l. si id, quod.
4 §. fi. & l. colonus. & l. cùm fundus. ¶† Si autē tu non fuisti eiectus sed emptor, vel colonus non admittit eum, cui vendideras, vel locaueras, sic concipitur libellus:

Lib. Corā, &c. conqueror de P. colono meo, qui T. cui fundum meum talem vendiderā, vel locauerā, & iusseram ipsum emptorē, seu locatorem apprehendere possessionem illius fundi, ipsum T. volētē intrare nō permisit: vnde quia me possessione priuauit, ago contra eū: vt mihi restituat, &c. vt s̄. ff. eo. colonus. & l.
5 cùm fundus. ¶† Quòd si non fuisti expulsus, sed colonus tu[9], sic concipietur libellus:

Lib. Corā. &c. conqueror de P. qui colonos meos tales, q erāt in possessione talis fundi mei, expulit violenter de fundo illo: vnde ago contra eum, ꝙ mihi restituat, vt s̄. in lib. præd. & ff. eod. l. j. §. j. & § quoties. & § siue autē. & §. rectissimè. & §. pen. & l. cùm fun-
6 dus & l. colonus. ¶† Si verò tu me non expulisti, sed tua familia vel aliquis tuo nomine, vel te ratum habente, concipe sic:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cuius familia, vel T. suo nomine me expulit de possessione talis fundi, quem possidebam: quā expulsionem ratam habuit, vel fundus ille ad eū peruenit: vn̄ pe
7 to, ꝙ mihi restituat, vt s̄. extra. de rest. spol. cùm ad sedē. ¶† Si verò sit vsufructuarius, vel superficiarius, vel similis: putà feudatarius, emphyteuta & huiusmodi, concipe sic libellum.

Lib. Corā &c. conqueror de P. qui me de possessione talis fundi expulit, quē fundum vsufructuarius, seu superficiari[9], seu emphyteuta, seu vasallus possidebat: vnde peto, quòd mihi restituat, &c. ff. eo. idemq;. §. vnde vi. Pro iurisdictione verò recuperanda competit vtile interdictum Vnde vi: in quo concipitur libellus, vt s̄. ti. prox. §. in retinendæ. ver. porrò. ¶Et not. quidam iudices errāt in sententiis, dicentes sic:

FORMA. Ego talis iudex cognitor litis & controuersiæ, quæ est inter T. & talem, ipsum T. ad restitutionē fundi cōdemno. Malè eñ dnt, & stulti sunt: sicut ille iudex, de quod habeť C. de fideicō. liber. l. fi. Veruntñ talis sñia sustineri posset, si in libello fuerit dictū: ago ad restitutionē possessionis fundi: & iudex dixit, restituas fundum.

ADDITIONES.

a Spoliatus. ¶Qui plenior est, quàm posuerit Tan. vbi s̄.
b Porrò. ¶Hìc incipit tractatus Rof. interdicti Vnde vi: in quo ponit octo necessaria, quæ patebunt ex positionib[9]: & eius fuit quasi ad literam totum, quòd hìc sequitur, vsque ad versicul. prædicti libelli.

fundū. videtur enim cōdemnasse secundū petitionē, vt C. de sen. quæ sine certa quan. profer. l. pe. & fi. extra. de simo. licet Heli. Sic ergo dicat, si tamen ad restitutionē possessionis agatur, condēno
8 T. ad restitutionē possessiōis talis fundi, cui⁹ fines, &c. † aliud est enim pretiū rei, & aliud possessionis, ff. vti pos. si duo. §. fin. Si autē voluerit cōdemnare ad pœnā, ita dicat: ego cōdemno T. ad restitutionē talis fundi: & ꝙ soluat æstimationē ipsi⁹ fundi: putà vigin
a ti, vel dominiū, qđ ibi habet, vel ius amittat, secūdū Rof.[a] ¶ † Itē
9 quidā dicunt sic in libello, peto restitutionē possessiōis talis fundi: & propono constitutionē, si quis in tantā. nunquid ergo reus tunc erit in pœnam cōstitutionis cōdemnādus? Respondeo, non cùm pœnæ sint potiùs molliendæ, ꝗ exasperandæ, ff. de poe. l. pe.
b de poe. dist. i. pœnæ. ff. de lib. & posthu. cùm quidam[b]. Itē circa interdictū & ipsam constitutionē vide consilium sapientū, s. de pet.
10 & pos. in fi. Actor ergo sic ponet: POS. act. † Pono ꝙ talem terrā, vel domū possidebam, ff. eo. l. j. §. hoc interdictum. & §. si quis de naue. Instit. de interdic. Item ꝙ me de illa possessione expulisti, extra. eo. itē cùm quis. Quod si negauerit, procede vlteriùs sic: Item ꝙ die tali possidebā. Item illa die mihi violentiam intulisti, & me possessione priuasti, vt in præ. §. hoc interdictū. & in præ. decr. itē cùm quis. Itē ꝙ de illa domo colonū meū, vel inquilinū eiecisti, ff. eo. l. j. §. deiicitur. Item ꝙ T. tuo nomine me spoliauit. Itē ꝙ habuisti ratā illam spoliationē, ff. e. l. j. §. quoties. extr. eo. cùm ad sedē. Item ꝙ talis & talis de tua familia me spoliauerūt, vel de possessione expulerūt. Item ꝙ res illa ad te peruenit. Item ꝙ illum detines, ff. eo. l. j. §. ait prætor. & in præ. dec. cùm ad sedē. ¶ Reus verò sic: POS. rei. Pono, ꝙ fundū, vel domū, qua te dicis te spoliatū possidebat H. in solidū. hoc confessato, reus absoluetur: qa duo ñ possunt eādē rem simul in solidū possidere, ff. de acquir. pos. l. possideri. §. econtrario. extr. de prob. licet. ver. ex præmissis. Item ꝙ iā est annus, ꝙ illum tali tradidisti. si hoc confiteatur, reus absoluet: quia amodò nō possidet. Item ꝙ adhuc in illo fundo sunt tui coloni, & pro te. Item ꝙ P. tantùm tibi violentiā intulit: ergo non ego. sed hæc est implicita negatiua, extr. de causa pos. cùm ecclesia. Itē ꝙ tu primò de possessione illius fundi me expuleras. Itē ꝙ incōtinenti ab illa possessione te deieci. hoc concesso, nō tenetur reus: quia non intelligitur violentiā inferre, sed possessionem suam recuperare, 3. q. j. ca. Deus. §. patet. quia vim vi repellere licet, ff. eo. l. j. §. vim vi. ext. de sen. excom. dilecto. lib. vj. & de homic. significasti. Secus autē esset, si ex interuallo repulerit expulsorē. nā tūc
c repulso cōpetit interdictū, ff. e. l. j. §. quia à me vi possidebat[c]. Itē ꝙ die, qua tibi dicis illatā fuisse violentiam, H. erat in possessione ipsius fundi, & fuit per totā diē. hoc concesso, reus absoluetur: qa ad hoc, vt cōpetat hoc interdictū, debet actor probare se possedisse tēpore deiectionis, extr. eo. c. item cū quis. ff. eo. l. j. §. hoc interdictū, debet actor ꝓbare sed possedisse tēpore deiectionis. extr. eo. c. itē cùm quis. ff. eod. l. j. §. hoc interdictum. Prædicti libelli
11 locum habent, cùm agitur interdicto Vnde vi. ¶ † Sed vt in hac materia clarā tradamus doctrinā, nota, ꝙ octo sunt remedia spoliatis à iure concessa. Primū est interdictum Vnde vi: de quo in præmissum est: in cuius locum succedit actio in factum, Inst. de interdict. § fi. & tunc sic libellus concipitur:

Lib. Corā, &c. cōqueror de §. P. qui me spoliauit, seu deiecit, vel destituit tali re: vel mandauit, seu ratū habuit, &c. vt s. in his enim casibus locum habet prędictum interdictum, vt extr. de rest. spol.
12 cùm ad sedem. ¶ † Secundum est iudicis officium, in quo sic libellum concipe:

Lib. Corā, &c. propono contra P. cui legata est talis res violenta, quam testator per violētiam possedit, & vitiosè habuit: quare peto per vos, domine iudex, rem ipsam mihi restitui: & ad hoc vestrum officium propono, extr. de iud. quia V. & de app. bonæ memoriæ. ¶ Tertium est condictio ex decre. extr. de rest. spol. sæpe. in quo sic libellus concipitur.

Lib. Corā, &c. conqueror de P. qui talem rē detinet, quam scienter à tali violento recepit, & me ipsius rei possessiōe destituit: qua
d re peto, &c. vt in præ. decr.[d] ¶ † Quartum est condictio ex cano-
13 ne illo 3. q. j. redintegranda. in quo libellus sic cōcipitur: Lib. Corā, &c. cōqueror de P. q me tali tempore tali beneficio spoliauit, seu destituit: quod beneficiū ipse talis cōtra iustitiā detinet: quare peto beneficiū ipsum mihi restitui, &c. & hîc oportet me probare possessionē & deiectionē, extr. de offi. deleg. consultationibus. Et not. ꝙ prædic. canon generalis est, & datur contra omnes possessores, vt ibi dicitur, & no. in præ. c. cùm ad sedem. & c. sæpe.
14 ¶ † Quintum est auxilium constitutionis C. vnde vi, si quis in tātam. & illius canonis xvj. q. vj. placuit. quod locum habet, cùm qs violenter possessionem rei mobilis, vel immobilis occupat, vel inuadit: in qua sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. cōqueror de P. qui me de possessione talis fundi vel rei violēter expulit: cuius fines. &c. vnde ago ꝯ eum, ꝙ restituat mihi possessionē fundi prædicti, vel rei, cum omni causa dā-

c ni dati: & ad hoc propono constitut. si quis in tantam[e]. vel condictionē ex l. si quis in tantam. Si autē velis agere, vt puniatur, iūge post verbum, dāni dati, &c. & eum pœna dictæ constitutionis puniri. Alijverò magis exprimūt, & bene, s. sic: vnde ago cōtra eū vt mihi restituat possessionē prædicti fundi, & æstimationē ipsius fundi. vel rei mihi soluat: & hoc, si non est dominus, vel si nō ha-
15 bet ius in re. ¶ † Si verò est dominus, vel haber i⁹ in re, dicat: vnde ago cōtra eū, ꝙ cadat à dominio, vel iure, qđ habet: & ad hoc
f eum peto sententialiter cōdemnari[f], 2. q. 3. c. fi. in fin. 16. q. 6. placuit. & Inst. vi bono. rapt. expone hoc, vt j. §. prox. Sed, secundum P. fructus peti non possunt per hanc constitutionē, sed per interdictū sic. Item, secundū eum, non cōpetit pro possessione rei immobilis recuperāda: & sm hoc præcedens libellus stare non pōt. Sed dic ꝯ. cùm enim cōstitutio cōtineat restitutionem, totū dānū & fruct⁹, & ipsa possessio sub verbo restitutionis cōprehēdūtur, & per eā peti possunt, ff. de vsur. videamus. §. ij. & ff. de verbo. sig. restituere. & l. fin. Item etiā competit pro restitutione rei mo
g bilis & immobilis[g]. ¶ † Sextum[h] est edictum diui Marci, quod ꝓ
16 cepit, vt creditor in iudicio debitorem sibi condemnari faciat ali
h quin si pecuniā, vel rem obligatā ꝓpria auctoritate pceperit, acceptam restituat, & actionem amittat, ff. quod met. caus. extat. ff. ad l. Iul.

ADDITIONES.

a Secundum Rof. ¶ hoc tit. v. col. ver. vnum tamen. vbi continuatur, quod hîc sequitur, & consilium. de quo hîc, fuit remissio.
b Cùm quidam. ¶ Vide j. ver. v.
c Vi possidebat. ¶ Hoc verbum exponitur in fi. huius §.
d Decret. ¶ Vide, quod no. j. §. vlt. in fi.
e Si quis in tantam. ¶ Hoc reprehendit Rof. dicēs, quòd quidā imperitus aduocatus sic proponebat.
f Condemnari. ¶ Rof. vbi de hac lege, dicit, non malè addi, & illud domicilium per vos mihi, domine iudex, adiudicari peto.
g Et immobilis. ¶ Idem ibi dicit Acc. in 3. gl. & in j. q. 2. partis fatet tñ illam maximè pp immobilia inuentā fuisse, Inst. vi bo. rapt. §. vlt. vnde dicit Rof. l. illā inductā in suppletionē interdicti Vñ vi, qđ nō datur ꝓ mobilib⁹, ff. de vi & vi ar. l. 2. §. si qs de naue. Est sciendū, ꝙ Acc. per hanc legē format 33. q. prin. ex qbus & aliæ deciduntur: vidi aūt multitudinem scriptorum circa illas Alex. Vin. & aliorum. Qñ autem ageres quæstionem ibi tertiò formatā de pupillo & ad[illegible], an incidant, & an casu, quo incidunt, restituantur plenè tractat Rof. ferè ad duas col. & ibi & Cy. demū Rof. tractat de quæst. ibi prima, an fœmina incidat? & tenet cum gl. ꝙ sic: & satis instat: prolixè etiam prosequitur vj. q. de furioso, super eo quod deseruit tractatui 2. q. partis 2. vide Cy. plene de pen. q. qua ibi tractatur de eo, qui occupat eum, quē dicit seruum suum, qui ē in possessione libertatis. Gui. de Suz. tenet locum esse legi, & ei⁹ pœnæ, dicens filium occupatum sic formare suam petitionem, Ago contra talem, qui me spoliauit possessione libertatis, vt hic in dicta possessione restituat: & si in mei dominio aliquod ius habet, illud amittat. Item circa 3. q. 2. partis Rof. satis instat, quærēs de colono, inquilino, vel scholari qui conduxit hospitium, commodatario, depositario, detinēte præcariò, de sequestro, de misso in possessionem causa rei seruandæ: cùm isti nō possideant, an illius legis beneficiū habeāt? probāt ordinariè, ꝙ non possident, ff. de vsucap non solùm. §. quod vulgo. ff. locat. cùm in plures. §. messem. ff. commo. l. rei. & depositi, licet. §. rei. de precariò tenente & sequestro. idem: nisi id sit actum, ff. de precar. & habet. §. eum qui. & de acquir. pos. l. interesse. & eo. tit. possideri. § si Patet idem de misso, per quod eis non competeret beneficium. quærit igitur quomodo eis prouidebitur. De vlt. respondet, ꝙ ex edicto ne vis fiat ei, qui in pos. aliis verò officium iudicis, C. lib. xj. in quibus cau. coloni cens. l. j. vel per actionem in factū, ff. de præsc. verb. l. quoties. Colonos autem & inquilinos dicit habere remedium agendi ꝯ dominum actione ex conducto: & dñs per id aget ꝯ violentos: & recuperata possessione ipsi postea detinebunt, vt priùs, vt in præd. §. messem. ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. §. j. Hoc remedium ñ valet commodatario & depositario, quibus dominus non tenetur reddere rem, nisi ad certum vsum factum fuisset commodatum, vel depositum gratia depositatij, extrà de commod. ca. vno. Hæc autem procedunt, cùm violentia facta est ab extraneo: licet quidam dicant illos habere vtilem, C. lib. xj. de agricol. & cens. l. si coloni. Si autem locator vim intulit, agunt ex conducto, ꝓ quod vel interesse consequuntur, vel interesse recuperant, ff. loca. l. ex conducto.

ADDE, ꝙ nec pœnam dictæ legis euitat, qui præcepto iniusto iudicis possessionem alterius ingreditur, secundum Bart. quem cōmuniter sequuntur Doct. in l. iustè possidet. ff. de acq. pos. & Per. de Anchar. cons. cxxvj. in fi.

h Sextum. ¶ Quicquid est in isto versic. ad literam fuit Roff. vbi de hoc edicto tractat.

a ad l.Iul.de vi pri.creditores [a].in quo sic libellus concipitur:
Lib.Cora m,&c.conqueror de P.creditore meo,qui cùm mutuasset mihi xx.propria auctoritate rem meã talem inuasit,seu etiã occupauit: vnde peto eum per edictum diui Marci in amissione
b crediti puniri [b].& rem pdictam, q̃ occupauit,siue inuasit,mihi ab
17 eo restitui,vt in præ.l.¶†Actor ego sic ponat:POS.act.Pono,ꝙ es creditor meus.Item ꝙ mihi mutuasti xx.Item ꝙ propria auctoritate rem talem occupasti,seu inuasisti.Secus,si pacto,vel iudicis auctoritate,C.de pig.l.3.C.ad l.Iul.de vi pub.l.3.& in præd. l.concor.¶Reus verò sic:POS.rei.Pono,ꝙ quando tibi mutuaui,promisisti mihi vsq; ad mentem reddere.Item ꝙ conuenimus,vt si ñ redderes,liceret mihi propria auctoritate rem tuam accipere,seu eius possessionem ingredi.C.de pigno.l.3.Item quòd auctoritate iudicis eã apprehendi:& vide j.de empt.& vend.ver.item ven
c ditor [c].sub ver.quam accipiendi.¶Qualiter autem libellus concipiatur,cùm colonus domino petenti possessionem nõ restituit:vel si ipse,vel procurator,vel inquilinus possessionem pdit,di.
18 cã j.de locat.§ postquam.ver.cæterum.& seq.¶†Item septimũ est cõstitutio,inuasor.quæ locum haberet contra occupatorem rei immobilis vacantis.vt Inst.vi bon.rap.& ff.de vi & vi ar.l.j.§.si de naue.in qua sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui possessionem talis fundi vacã tem,quem fundũ dico ad me iure dominij pertinere, propria auctoriate vsurpauit:vnde possessionem illius fundi mihi peto restitui:& ad hoc propono condictionẽ ex l.inuasor.quæ est C.vnde
d vi [d].¶†Octauum est constitutio C. vnde vi,cùm quærebatur.q̃
19 punit & cogit detentorem, qui possessionem vacantem alicui accipit sine auctoritate iudicis,&sine violentia,rem restituere:in qua sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui possessionem meã vacuam sua auctoritate inuasit,vel occupauit,seu intrauit.&detinet occupatã:vnde peto possessionem illã mihi restitui cũ pœna:vt si dñs est,vel habet ius in re, ꝙ illud amittat, vel si non est dominus. ꝙ mihi soluat æstimationem ipsius rei,q̃ facio decem:&ad hoc pro
e pono ꝯditionẽ ex l.cùm quærebatur [e]. Et no.ꝙ hoc casu sufficit probare me possedisse : licet nullã probẽ delectionẽ. nã quilibet præsumitur occupare,nisi probet iustũ initium suæ possessionis: quia qđ meum non est,scire debeo ad alium pertinere,vt in præ. l.cùm quærebatur.extrà de fide instrum.inter.prope fi.¶Si autẽ probauerit se iustam causam possidendi habere,non præsumitur
20 occupasse,vt in præalleg.l.& extrà de elect.querelam.¶†Quid si is,qui præmissa cõpetunt auxilia,aliquod intentauit,& succubuit?Respon,dicunt quidam,ꝙ nihilominus poterit ad alia recursũ
21 habere:alij aliter dñt.¶†Cæterùm si ꝯ,vel post tuam denũciationem,vel te celante,quem suspicatur sibi controuersiam moturum,aliquis te inquietãdo aliquid in tuo fecerit,competit tibi ꝯ
f tra eum interdictum quod vi,aut clàm [f]: quod est similiter recu-
g perandæ possessionis [g],in quo sic libellus concipitur:
Lib.Coram, &c.conqueror de P. qui vi,vel clam,me inuito, vel ignorante,& eo cellante,seu suspicãte me sibi controuersiã moturum,in tali loco meo,cuius fines,&c.quem locũ dico ad me ptinere ratione dominij,vel quasi,vel ratione vsusfructus,vel alterius interesse, opus post meam denunciationem & prohibitionem fecit, vel fieri fecit:vnde ago contra ipsum, vt illud opus in pristinum statum suis expensis restitui patiatur:& ad hoc propono interdictũ,quod vi,aut clam,vel actionem in factum subrogatam in locum eius,ff.quod vi,aut clàm,l.j.in princ.& §.hoc interdictum.& l.semper.§.hoc interdictũ.& l.ꝯpetit.§.fi.&hoc si fecit
22 vi & clã.¶†Si verò vi tñ,sc.post tuam denunciationem & prohibitionem:quia bene potest partim clàm,&partim vi,vt ff.eo.is qui in puteum.§ hoc interdictum.tunc sic concipe libellum:
Lib.Corã,&c.conqueror de P. qui vi me inuito & contra meam prohibitionem & denunciationem in loco tali, cuius fines, &c. quem locum dico ad me pertinere iure dominij,vel quasi,vel ratione vsusfructus. vel alterius interesse,opus fecit, vel fieri fecit post meã denunciationem & prohibitionem : vnde ago contra eum,vt illud op[9] reuocet,& in pristinum statum patiatur suis expensis restitui:& ad hoc propono,&c.vt suprà prox.Sic ergo pones,ꝙ suis expensis,& quòd patiatur,quando ipse possidet,& fecit,seu fieri fecit opus.Si verò fecit,sed non possidet,hoc solùm mutabis: vnde ago contra eum vt impensas , quibus prædictum opus destruatur, & in pristinum statum reducatur, præstet: & ad hoc propono,&c.Si verò ipse possidet,sed aliud fecit opus,concipe sic libellum:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui opus factum à T.in tali loco,cuius fines,&c.quem locum dico ad me iure dominij.vel quasi,pertinere,vel ratione vsusfructus,vel alterius iuris,post meam prohibitionem& denunciationẽ possidet:vnde ago contra eum vt prædictum opus patiatur destrui, & in pristinum statum restitui:& ad hoc propono,&c.vt in prædictis concordantiis,& ff.eodem,competit.§.fi.Si autem te ignorante,& eo celãte fecit opus, concipe sic:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui me ignorante,&eo celante &suspicante,seu suspicari debente,me sibi controuersiam moturum,opus fecit in loco tali,cuius fines,&c. quem locum dico ad me pertinere iure dominij,vel quasi,vel ratione vsusfructus,vel alterius iuris:vnde ago contra ipsum,ꝙ prædictum opus patiatur destrui suis expensis,& in pristinum statum restitui:vel si nõ possidet,dicas,vt prædixi,& ad hoc propono,&c.vt s.ff.eo.l.j.in prin.& l.prohibere.§.clàm.& l.seruus.Alij verò sic concludunt:Vnde peto illud opus in pristinum statum reduci, & quantum interest mea id opus factum non esse, resarciri,& præstari peto:& ad hoc
h propono,&c.vt s ff.e.semper.§.in hoc interdicto.Sed primæ for-
23 mæ præualẽt [h].¶Actor ergo sic ponet.†POS. act.Pono,quòd fecisti

ADDITIONES.

a ff.ad l.Iul.de vi pri.creditores.¶Huius edicti ratio legibus illis exprimitur, & C.de Iudæis.nullus.& æquitas suasit illum puniri,in quo peccauit,secundum Rof.

b Puniri.¶Libellus iste,in quo omnes concordant, ostendit,ꝙ finis legis extat:quæ dicit,ius crediti non habebit,nõ imponit pœnam ipso iure,sed statuit imponendam.

c Ver.item vẽditor.¶Tu dic §.j.super ver.hoc etiam scias.& sic allegat autor j.de pig.§.j.ver.illud etiam nota.& ibi pleniùs de hoc edicto not.

d Vnde vi.¶Dicit Rof.cuius fuit iste libellus in fine operis,vbi tractat de hac l.& seq.ꝙ hîc fit restitutio possessionis,non quia agẽs possederit,sed fit ex parte possidẽtis:dat simile de ĩterdictis Quorum bonorum&Quorum legatorum,vt statim dicam super ver. cæterùm.

e l.cùm quærebatur. ¶Aduerte,ꝙ in hoc libello vtitur verbo Vacuã:& in narratione ꝓxima & in pcedenti libello , dicit Vacantẽ: & oĩa hæc fuerunt verba Rof. per qđ vr̃ ipse auctor accedere ad opi.Acc.in l.cùm quærebatur.in fi.primæ gloss. tenentis,ꝙ inter hæc duo non sit differentia.nam quòd lex illa dicit Vacuã,Inst.de vsucap.§. qđ autem dicitur vacans.ipse tamen Rofr.ver.sed videtur.innuit vacuam,quæ animo detinetur:vacans autem sit possessio hæreditatis vacantis,

f ¶Clàm.An sint duo interdicta,vel vnum tantùm,not.ff.eodem. tit.super Rub.gl.ibi.Io.& Azo,Rom.& Rof.tenent,quòd vnum pro eis expressè facit ff.de mort.inferen.si proprius. Item pro eis facit,quòd Prætor & Imperator coniunxerunt hæc verba: & disiunctiua ponitur pro coniuncta,C.de verb.sig.cùm quidam. Pla. contrà per l.j.ff.de offic.præfect.vrb.§.ex interdictis.qui bene faceret propter plurale,si non admiscuisset aliud interdictum.Induxit etiam,quòd diuersi sunt actus: per quos videntur dari debere diuersa interdicta:sed quia ibi,siue vi fiat, siue clàm datur hoc integrum interdictum,ff.eod.l.j.§.2.propter identitatem interdicti ex altero facto vtrunque proponitur.inducit Rof.pre.l.si proprius.vbi pro ædificio clàm facto,dicit text. dari actionem,quod vi, aut clàm.

g Possessionis.¶Vnde l.j.ff.eo.in princ.dicit hoc interdictum restitutorium:& iõ satis congruè auctor illud simul tractat cum interdicto Vnde vi.Rom.tñ,licet contineat hæc duo,illa tñ per duas rubricas diuisim tractat,sicut & rubricæ Legistarum.Ponit aũt vndecim,quæ in interdicto requirũtur,quæ per positiones tamẽ patent. Quicquid ẽt in hoc §.sequitur, quasi ad literam fuit eius. Quod dixi hoc ĩterdictũ restitutoriũ,dic cum Rof.respectu condẽnati,q in pristinũ statũ restituit,qđ vi,vel clã factũ erat,ñ respectu actoris,cùm deť possidenti,nã agẽs hoc ĩterdicto habet ꝓbare,ꝙ possidet,& ꝙ inquietať:sicut ĩ Vñ vi.qbat,qđ possedit, & ꝙ expulsus fuit,dat aũt simile de interdicto Quorũ bonorũ,&legatorum,q̃ sunt restitutoria respectu ꝯdẽnati; respectu agentis sunt adipiscendæ,ff.quorũ bonorũ,l.j.& quorum leg.l.j.Fateť tñ,ꝙ ꝓp suum interesse dať ẽt possidenti,putã ꝯductori,vel colono ꝑpter fructus.ff.eo.quãquã.& l.competit.& subdit,ꝙ hoc interdictum respicit causam proprietatis:ad quod dat multa similia ĩterdicta.

h Præualent.¶Honestius loquiť,q̃ Rof.q dicit,formã istã stare nõ posse:cùm id solum peti possit,qđ est in obligatiõe,Inst.de actio. in prin,Interesse aũt ñ est ĩ obligatiõe,sed in ꝯdẽnatione.prætor enĩ dicit,ff.eo.l.j.in prin.qđ vi aut clã factum est,restitue,id est,destrue,& in pristinũ statum reducas:vt exponit ibi glo. Venit ergo id solũ restituẽdum, qđ factum erat:ñ ergo interesse.Itẽ lex,ꝯpetit.ff.eodẽ,§.pen.dicit,ꝓut ẽt patet ex ꝓximis libellis,ad qđ aliqs teneatur ex hoc interdicto.nam aliquando ad patientiam & impensas tantùm.ex quo concludit,ꝙ malè petitur interesse:veniet tamen in condemnatione,si iudici parére noluerit,ff.de interd.§. fi.s all.in actione de dolo,ff.de do.l.arbitrio.& rei vẽdicatione:ff. de rei ven.l.qui restituere. vbi patet in fi.hoc generale ad omnia interdicta.

fecisti tale opus in tali solo, vel ędificio, ff.eo.l.j.§.hoc interdictũ.
& l.si alius.§.fin.& l.nam origo.Item quòd tibi nunciaui,ne face-
res,ff.eo.l.j.§.quod fit vi.Item ꝙ talis mercenarius meus,vel fili-
us,vel amicus tibi denunciauit,ff.e.prohibere.Item ꝙ illa prohi-
bitio semper durauit sine remissione,vel concessione, ff.eodem,
prohibere.§.sed & si permiserit.& l. vim facit.§. tam diu. Item ꝙ
cùm tibi dixi, quòd te defenderes, te defendere contempsisti, ff.
eodem,prohibere.§.si quis paratus. Item ꝙ illud solum est meũ,
ff.eod.is qui in puteum.§.fin.& l.deniq;.§.si ex sociis.Item ꝙ mea
interest id op⁹ in dicto solo nõ fuisse factum, vt in proximis præ-
cedẽtibus concor.Item ꝙ ædificium,in quo post meam prohibi
tionem ædificasti,reędificaui sine omni violentia,seu clandestini
tate.Item ꝙ propter opus,quod fecisti in agro,ager ille factus est
deterior,ff.eo.si alius.§.si quis aceruum.Item ꝙ iam sunt sex mẽ-
ses,ꝙ illud fecisti:secus,si annus vtilis,ff.eo.semper.§.hoc interdi
ctum.& §.si quis rei. Vel pone affirmatiuè,sic:Item ꝙ à sex mensi
bus citrà illud fecisti.Item ꝙ ignoraui illud factum esse,ff.eo.si ali
us.§.bellissimè.Item ꝙ me celante,& te suspicãte tibi controuer
siam moturum ędificasti,vt in seq.concor.Item ꝙ suspicari debu
isti me tibi controuersiam moturum,ff.eo.prohibere. in fin.& l.
Seruius. ¶Reus verò sic: POS.rei.Pono,quòd opus illud fecisti
in naue,vel circa fructus arborum, vel circa aliam rẽ mobilẽ hoc
concesso,succumbet actor. quia interdictũ locum non habet ꝓ
eo,quod fit in re mobili,ff.eo.vim facit.§. qđ in naui. Item quòd
denũciaui tibi,quòd volebám opus facere in loco tali,& die tali:
& nullus mihi interdixit.Item ꝙ hoc tibi, vel tuis,aut domui tuæ
denunciaui, ff.eo.at qui aliter.§.si quis demum.ff. de dãno infec.
dies.§.abesse.Itẽ ꝙ, postquã mihi nunciasti, ne hoc opus facerẽ,
id permisisti:vel ꝓcurator,vel tutor,vel curator tuus,ff.eod.pro-
hibere,§.sed si permisit.&l.vim facit.§.tamdiu.Item ꝙ propter id
opus fundus tuus fit melior. Item quòd iam annus transiuit , ex
quo feci.Item ꝙ sciebas opus factum esse.Item quòd feci illud cã
incẽdij arcendi,ff.eo.si alius.§.est autẽ.Item ꝙ solum illud,vel ędi
a ficiũ,in quo opus feci,est T.tantùm [a]. ¶†Et nota,ꝙ sic intelligũ-
24 tur verba illa , possideo à te vi, id est, violenter tibi abstuli: & sic
de similibus.

ADDITIO.

a Tantùm.¶Ad hoc interdictum dupliciter opponit̃:primò,ꝙ nõ
procedit:secundò, ꝙ est superfluum. Ad primum, aut ago domi-
nus possideo locum, in quo fit opus : & tunc ẽt operis sum dñs:
quia opus cedit solo,ff.de acquir.rer.dom.l.adeo. Aut ille,vel ter
tius possidet:&tunc debeo priùs vendicare:& tunc mihi obstabit
doli exceptio,nisi priùs expensas restituam,ff.de rei vend.in fun-
do.de cõd.indeb.si in alieno.Secundò, si possideo,locus est inter
dicto.Volo eñ,ꝙ opus illud,quod fundo nocet,tollat suis expẽ
sis,vt suprà dictum est.Si ipse,vel alius possidet,adhuc dat̃ interdi
ctum,nec opponet exceptionẽ doli:quia qđ de illa dictum est,ꝓ
cedit in bonæ fidei possessore. At iste, qui contra denunciationẽ
ædificauit,dr̃ malæ fidei possessor,q a denunciatio facit quẽ malę
fidei possessorem,C.de rei ven.si fundũ,ff.de pet.hære.l.item ve-
niunt.§.petitã.& §.à quo.Secundum,s.ꝙ sit superfluum,in quan-
tum dicit,ꝙ vi,sic probatur,certum est,ꝙ ædificans post denunci
ationem noui operis,ẽt si ius esset illi ædificandi,destruere cogi-
tur,ff.de no.oper.nun.l.prætor ait.extrà eod.tit.c.j.& 2. Sed si vi-
deas,in quo differunt,nõ erit superfluum.nã interdictum de no-
ui operis nunc.est perpetuum,vt in præ.l.prætor ait.§.hoc inter-
dictum.Sed quod vi,aut clã,est annale,ff.eo.l.semper.§.hoc inter
dictum.itẽ interdictum de noui operis nunc.datur,si opus fiat,ff.
de operis noui nunc.l.ait prætor.in princ.istud autem,siue fiat,si-
ue destruatur,ff.eo.tit.l.j.in fin.Item illud non habet locum in re
cõi,ff.de operis noui nũciatione,l.j.§. vsufructuari⁹.istud autem
sic,ff.eod. denique. §.si ex sociis. Item vsufructuarius non habet
suo nomine illud interdictum,vt illo tit.l.j.§.vsufructuari⁹. istud
autem sic,vt patuit ex superioribus libellis.Item illud non datur
habenti rusticam seruitutem,vt illo titu.l.qui viam.istud sic,vt in
præ.l.denique.§.si ex sociis.& l.semper §.hoc interdicto.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus incorporalibus,puta iuribus,reditibus & seruitijs,qualiter formare libellum debeat.*
2 *Interdictum & constitutio locum habent,vbi quis à possessione rei expellitur.*
Iura non dicuntur possideri,sed quasi.
3 *Restitutio dicitur prioris status redintegratio,nec respicit tempus futurum,sed præteritum.*
Futuri iuris restitutio an peti possit.
4 *Interdictum quasi vti possidetis,vel quasi interdictum vnde vi,cui,& quo casu competere posit.*
5 *Interdictum quasi vnde vi, & quasi vti possidetis, cui,& quo casu competere possit.*
6 *Incorporalia non dicuntur possideri.*
7 *Rusticus soluens vni seruitia,quæ alteri debet,an liberetur.*
8 *Tempus an sit modus inducendæ obligationis.*
9 *Libellus quo casu sit in quasi vnde vi,& in quasi vti posidetis,dandus.*
10 *Diutina solutio annuæ præstationis an inducere possit obligationem.& nume ro13.*
In præstationibus personalibus non est reperire iudicium possessorium.
11 *Interdictum vnde vi,non habet locum,nisi in rebus immobilibus.*
12 *Iuribus,de quibus non loquuntur ipsæ decretales, denegatis,qualiter erit procedendum.*
14 *Debitum non præsumitur,nisi probetur.*
Debitum non constituitur temporis cursu.

2.§.Nunc dicamus,quando quis spoliat̃ incorporalibus,
putà iuribus, reditibus & seruitiis, quibus põt
quis spoliari,& per consequens restitui,2.q.j. nullus.3.q.j.si epi-
scopus.extrà de elect.querelam.de causa poss.& propri. cùm ec-
clesia.extrà vt lit.penden.memoria.extrà de capel.mon. cùm di-
lectus.ff.de iniur.sanè.ff.de serui.quoties.ff.si ser.ven.sicuti.§.Ari
sto.& tunc sic libellus concipitur:
1 Libel.†Coram,&c.propono contra P.rectorem talis ecclesię,ꝙ
cùm nomine talis ecclesiæ meæ essem in possessione,vel quasi,re
cipiendi annuam pensionem xvj.denar.Pap.à præfata ecclesia,ip
se pensionem ipsam mihi subtraxit iniustè, & eam soluere inde-
bitè contradicit in meum & dictæ ecclesiæ meæ præiudicium &
grauamen:quare peto per vos me reduci in statum illum,seu pos
sessionem,vel quasi,percipiendi ab eo pensionem præfatã,& sub
tractam à tali tempore mihi restitui: & ad hoc ipsum sententiali-
ter condemnari. Iunge si vis,& ad hoc propono condictionẽ ex
canone,extrà de elect. querelam. 2.q.j.nullus.3.q.j.si episcopus.
Instit.de interdict.extrà de censib.olim.ff.de vi& vi armata,l.j.§.si
quis de naui.¶Vel sic:
Libel.Coram,&c.propono ego œconomus ecclesiæ sanctæ Cę
ciliæ contra œconomum ecclesiæ sancti Laurentij nomine eius
dem ecclesiæ,quòd cùm dicta ecclesia sanctę Cęciliæ esset in pos
sessione,vel quasi,huius iuris,seu subiectionis,videlicet ꝙ clerici
ecclesiæ sancti Laurentij vocati veniant singulis annis ad capi-
tulum sanctæ Cęciliæ,& instituendi, vel destituendi clericos ip-
sos,& baptizandi, & huiusmodi, præfati clerici vocati ad capitu-
lum ire recusant,ac in præmissis etiam respõdere:quare peto no-
mine dictæ ecclesiæ sanctæ Cæciliæ, me,seu dictam ecclesiam ad
præfatum statum,seu possessionem, vel quasi,reduci,& redvcen
dum fore sententialiter declarari,extr.de capel.mo.c.2. Vel con-
cipe,vt j̃.de censib. in prin.In causa autem electionis concipitur
libellus,vt s̃.de elect.§.j.prope finem,versi.ad hoc,si electio. & s̃.
de causa posses.§.fin.in prin.Item in causa iuris patronatus conci-
pe libellum, vt j̃.de iure patronatus,in primo libello.Item in iuri
bus archidiaconalibus,vt s̃.de offi.archidiac.versi.si verò.Item in
sponsalibus,seu matrimonio,vt j̃.de spõsal.§.porrò.Item in mul-
tis aliis materiis potes concipere per decret.extrà vt lite penden.
a c.j. ¶†Sed & si aliquis certis reditibus,vel seruitiis,vel iuribus,pu
2 tà colligendi pedagium, vel iure patronatus,vel huiusmodi spo-
liatur, hodie communiter tenent aduocati , vt proponatur vtile
interdictum Vnde vi,vel vtilis actio subrogata in locum eius, vł
vtilis cõstitutio,si quis in tantam. Ideo autem vtiliter ista propo-
nunt:nam interdictum & constitutio locum habent, cùm quis à
possessione rei expellitur.Item ista,cùm sint iura vera,non possi-
dentur,sed quasi,vt ff.de acquir.possessione,seruus.§.incorpora-
les.& ideo dicunt ista vtiliter locum habere: quia sententia locũ
habet,licet verba deficiant,arg.ff.si quadrup.paup.fec.dic. l.pen.
extrà de verborum significatione;intelligentia.& c.præterea.Vn
b de sic libellus concipitur [b]:
Libel.Coram,&c.cõqueror de P.à quo peto restitutionem pos-
sessionis,vel quasi restitutionẽ talium iurium, scilicet vt singulis
annis præstet mihi vnum caponem,& reditus soluat,videlicet v-
nam spallam porcinam,& alia seruitia:item restitutionem posses
sionis, vel quasi restitutionem iuris patronatus, vel etiam colli-
gendi pedagium: quibus iuribus & reditibus patrem meum, vel
me indebitè spoliauit,vel quasi:vnde restitutionem possessionis
vel

ADDITIONES.

a C.j.¶Quæ sequuntur vsque ad vltimum versi. exceptis certis de minor.intromissis fuerunt verba Roffr. vbi de vnde vi, vers.item quæritur circa interdictum, vsque ad finem.
b Concip.¶Ad literam Roffr. vbi s̃.§.in prin.

vel quasi, omnium prædictorum & singulorum peto: & ad hoc propono interdictum vnde vi vtile, directum, vel actionem ĩ factum vtilem, vel directam subrogatam in locum eius: vel constit. si quis in tantam, vtilem, vel directam. Hęc forma probatur extrà de censib. cùm venerabilis, de elect. querelam. de cã possessionis & proprietatis, cùm ecclesia. ff. de mort. infer. l. item si. ff. vnde vi, l. 3. vnde vi. in fin. & §. pertinet. & §. qui vsumfructum. nam interdictum quasi vti possidetis, competit pro iurib⁹ turbatis, vt ff. de seruit. quoties. ff. si ser. vendic. sicuti. §. Aristo. Pari ergo ratione & interdictum quasi vnde vi, competit pro iuribus spoliatis, seu ablatis, præsertim in quantum ad aduersarium peruenit, ff. de vi & vi arm. l. j. §. si filius. Item bene petitur restitutio quasi possessionis: qa iura non verè possidentur: nec verè potest quia ab illa possessione detrudi, vt ff. de vsucap. sequi. §. si viam. Sed non videtur talis libell⁹ stare posse. Si enim petitur restitutio illius iuris, quod est præstitum & præteritum, hoc esse non potest, cùm illud nunquam habuerim. Item futuri iuris restitutio peti non potest, q̃d
3 nunquam habui: †cùm restitutio non respiciat futurum tẽpus, sed, præteritum: quia est prioris status redintegratio, vt ff. de minor. quòd si minor. §. restitutio. 2. q. 3. cap. si quem pœnituerit. in fin. Sed & si petitur quasi restitutio illius quasi iuris, quod est detentum, certè hoc esse nõ potest, cùm illud nunquam habuerim vel quasi possederim, vt iam dixi. Et his rationinib. motus Azo dixit interdictũ restituendæ, vel etiam retinendæ possessionis, nunquam competere pro his iuribus spoliatis, seu turbatis. Et semel consultus in alia quæstione de eo, qui spoliatus erat iure colligẽ
a gendi pedagium [a], dixit interdictum Vnde vi vtile, vel directum locum non habere, nec etiam interdictum quasi vti possidetis: dixit tamen locum habere. vel actionem in factum, vel officium iudicis. ex quo alia iura deficiũt: quia tunc illa locum habent, ff. de
4 minor. in causæ. ff. de præscri. verb. quoties. ¶†Sed si mihi competat ius in veritate, vt quia fortè mihi constitutum est inter viuos, vel in testamento alicuius, vel acquisitum est mihi tempore quia seruitus illa habet continuam causam, vt ff. si serui. vẽd. si qs diuturno. tunc pro his iuribus, secundum eum, bene mihi competit interdictum quasi vti possidetis, si turbentur: vel quasi inter dictum vnde vi, si illis quasi spolier: quia est ius, quod turbatur, & à cuius quasi possessione expellor. Et sic loquuntur prędicta iura dicentia Pro iure, id est, pro seruitute turbata, competere quasi interdictum vti possidetis: quia de iure mihi seruitus illa competebat. & hoc casu benè formatur prædictus libellus. ¶Item etiã certum est, quòd si aliqua seruitus mihi de iure competit: quia fortè constituta est, & mihi illius turbetur quasi possessio, vel expellar, habeo illa interdicta vtiliter. Et est ratio: quia seruitutes per se haberi, vel possideri non possunt: quia non sunt in bonis, nec extra bona, vt ff. de vsufruct. l. j. intellige extra bona, scilicet corporalia: sed bene sunt in bonis & extra bona, scilicet incorporalia: vel aliter non sunt in bonis, vt per se possideri possint: sunt tamen in bonis, quia ille dicitur seruitutes possidere, qui ædes possidet, ff. de seruit. vrb. præd. si ædes, in fi. Et ideo alibi dicitur: nemo potest seruitutem constituere, nisi habeat prædium, vt ff. commu. de seruit. l. j. & Instit. de seruit. circa prin. ¶Si ergo is, qui ædes possidet,
5 seruitutem habet, habet aliquid, quod turbetur, & aliquid, à quo expellatur: vnde si in iure sibi ꝯpetenti circa seruitia, vt quia sunt ꝯstituta, vel promissa, vel circa annuos reditus quis turbetur, vel quasi expellatur, habet, secundum Azo. interdictum quasi vnde
6 vi, & quasi vti possidetis. ¶†Sed quomodo in his iuribus dicitur quasi possessio alicuius quasi turbari, vel ea quasi spoliari, cũ sint incorporalia, nec valeant possideri, vt dixi? Respon. licet hæc materia plenè tradatur, secundum Papam, in prædict. decreta. quere
b lam [b]. hîc tamen aliqua illis iungamus. Et quidem sic ecce debet colonus mihi dare singulis annis caponem, vel libram ceræ, vel piperis, vel spallam, vel denarios, nomine pensionis: vel habeo ab Imperatore, vel Rege ius leuandi pedagium, vt C. de vect. & commis. l. fi. & C. noua vect. institui non posse, l. j. & ij. ext. de cen. c. innouamus. de ver. sig. super quibusdam. tu non permittis illum apprehendere caponem, vel emere piper, vel ceram, vel spallam, vt mihi det: vel cùm vult hoc mihi dare, non sinis eum migrari, vel venire ad me, vel domum meam: vel quando vult mihi denarios mittere pro pensione, vel pro pedagio, tu non permittis eum numerate: vel auertis muliones transire volentes per locum, vbi pedagium leuo. Item in iure patronatus sic turbatur: quia cùm ego patronus eligere volo, tu non finis me consiliari, vel eligere: & ita, si vis turbatiua fit in iuribus, sicut & in rebus corporalibus fit, quando non sinis me arare, vel seminare fundum vel vineam putare, vel in libro studere, ff. de vi & vi arm. l. vim facit. Et sic turbatur possessio iurium ab extraneo, qui non dicit se ius habere in illis. Si verò dicit se ius habere, & se mihi aduersarium opponat, & se illa quasi possidere dicat, tunc dicitur quasi turbari, quando contradicit colono, vel inquilino, vel homini meo, ne mihi soluat, vel præstet annua seruitia. ¶†Porrò expellitur quis, seu spo-
7 liatur illis, vt si peto illa à rustico, qui ea mihi debet: ipse verò reddere & soluere contradicit, certè videor quasi spoliatus incontinenti. Et est simile. nam si habeo ciuilem possessionem, quam animo retineo, & veniens non admittor: statim per contradictionẽ coloni amitto illam possessionem ciuilem rei corporalis, ff. eod. l. j. §. siue autem corpore. ff. de acqui. pos. l. clàm possidere. §. fin. & l. seq. & l. si id quod. §. fi. & l. colonus. & l. cùm fundus. Tertius etiam, siue extraneus me expellit, si seruitia, quæ ego recipiebam à colonis, aufert mihi, & sibi solui facit rusticus tamẽ per talem solutionem non liberatur, ff. de cond. & demon. si vrbana. extra. de iureiur. ea re. Et hęc vera sunt, quando seruitia sunt constituta, &
8 in veritate mihi debentur, vt suprà. ¶† Si autem non sunt mihi constituta, nec certa promissa, sed sunt certis annis fortè soluta: putà decem, vel viginti: tunc nullum ius mihi acquiritur, vt C. de pac. si certis. extra. de censib. c. peruenit. quia tempus non est modus inducendæ obligationis, ff. de actio. & oblig. l. obligationum. §. placet: nisi velis dicere, quòd per longum tempus soluta pręsumãtur promissa, ff. de vsur. cùm de in rem verso. Quod verum est in personis aliorum, quàm rusticorum. nam in illis non pręsumũtur debita, nisi soluantur per 30. annos, vt C. lib. xj. de agric. & censi. litibus. Et hoc casu, secundum Azo. si turbetur quasi possessio, vel expellaris ab illa quasi possessione, nullo iuuaris interdicto,
c vel actione in factum, vel officio iudicis, vt dictum est [c]. & sic allegabat in causa, quam canonici Bonoñ. mouebãt super quibusdã annuis procurationibus contra abbatem sancti Stephani, coram Hugone peritissimo doctore Decretorũ, vt extr. de diuor. quanto te nouimus in canonico iure peritum. & de celeb. mis. in quadam. vtraque enim decret. scribitur ei facto episcopo Ferrarieñ. qui iudex erat in causa: ipse verò pronunciauit canonicos spoliatos esse restituendos ad illas annuas procurationes, licet non probarentur debitæ, vel constitutæ: & sic suam sententiam defendebat, dicens: Nónne differt petitorium à possessorio? certè sic: sed in petitorio oportet probare, quę dicit Azo: vnde in possessorio sufficit, si probo me possedisse, & mihi vim illatam esse, vt dixi: vnde ex quo probata est quasi possessio illius iuris, licet non probẽ mihi ꝯstitutã, nihilò minus tamen est restitutio facienda: & multi sapientes sequuntur in hoc Hug. Sed Azo respondebat: verum est circa possessionem, quæ facti est, vt ff. ex quibus cau. maior. in integ. restit. denique. extr. de conces. præben. cùm nostris. sufficere probare me possedisse: sed in huiusmodi redditibus & iuribus, cùm nullum ius mihi competat, quia nullum ius est mihi quæsitum, vel constitutum, nullius iuris peto quasi restitutionem. Itẽ restitutionem illius possessionis nõ peto, nisi illa possessio sit gratia rei alterius: ad hoc nõ possum dicere, peto restitutionem quasi possessionis talis iuris, cùm illud ius mihi nõ competat, nec vnquã competiit. Pręterea pro ipsa possessione non possum petere quasi restitutionem, quia nec pro præterita & pręstita, nec pro pterita & non præstita, nec pro futura, vt dictum est. ¶†Verùm si
9 huiusmodi seruitia decem annis sint ab aliis præstita, à rusticis verò per xxx. annos, potest sic formari libellus, vt detur quasi vnde vi, & quasi vti possidetis.

Lib. Corã, &c. conqueror de P. qui me à talib. seruitiis, putà capone, vel libra piperis mihi & prædecessorib. meis debitis, ab ipso & antecessorib. suis & solutis per annos xxx. quam solutionem allego ad probandum prędicta seruitia debita, me his quasi spoliauit, & ea reddere, seu soluere mihi indebitè cõtradicendo: vnde ago contra eum, vt restituat mihi quasi possessionem illorum seruitiorum: & ad hoc propono vtile interdictum Vnde vi, vel actionẽ in factum vtilem subrogatã in locũ interdicti, vel vtilẽ cõdictionem ex lege, l. si qs in tantam. & vide hũc libellũ s̃. de cau. poss. & propri.

ADDITIONES.

a Pedagium. ¶Facit ad hoc suprà tit. prox. §. 2. versic. quid de colligentibus.

b Querelam. ¶Scripsi super versicul. subtractam. & quod subdit, iungamus. dixi post Roffre. ad literam, vbi suprà versicu. sed illud quæritur.

c Est. ¶Imò contrarium dictum est s̃. de actione in factum, & de offic. iudic. in versicul. & his rationibus. Si dicis, quòd ibi loquitur de constitu. vel quòd debebatur, aduersatiua ibi sequens innuit contrarium.

propri.§.in retinendæ.ver.hæc forma.& ꝭ.de censibus,in prin.Et
10 si sic formetur libellus,secũdum Azo.bene possum petere:† qa
est ius debitum saltem præsumptione temporis cui⁹ iuris peti pt
a quasi restitutio [a]. Nec obstat, ꝙ tempus non inducit obligationem:quia verum est,ꝙ nõ solùm tempus,tamen obligatio inducta præsumitur ratione temporis,vt dixi.consilium ergo est.ꝙ ꝓ huiusmodi reditibus agatur possessorio,& nõ petitorio:quia difficilis est probatio in petitorio,nisi temporis præsumptiõe:& in huiusmodi seruitiis,vel officiis,vel reditib⁹,si fortè ꝯstituta sunt, iam sunt centum anni. Dicit Roff.quòd in petitorio recipientur testes de fama publica,ex quo super ꝯtractu rerũ non supersunt, vt ff.de probat.si arbit.nam & talis fama probat,vt s̃.de no.crim. §.fama.ver.fama.Sed adhuc cõtra prædictos libellos opponitur, nam interdictum Vnde vi,locum non habet,nisi pro re immobi
11 li,vt ff.e.l.j.§.si qs de naue.ff.vnde vi,l.j.§.inter.& §.seq.† At huiusmodi reditus,seruitia,vel quasi,& iura non sunt immobilia:qa ꝯparãt nominib.q̃ nec mobilia nec immobilia sunt,vt ff.de re iu. à diuo.Respon.Imò ista seruitia & reditus inter immobilia com
b putantur,C.de sacrosan.eccles.iubemus [b].Vel si times hãc obiectionem,ꝓpone const.si quis in tantam,q̃ competit pro mobili
c bus [c],sicut & actio Vi bonorũ raptorũ,inst.vi bo.rap.Posset quo
d que dici,secundum Inn.IIII.[d] ꝙ pro huiusmodi iuribus subtractis competit cõdictio ex decretalibus prędictis,querelã.&.cùm
12 ecclesia.¶† Sed secundum hoc quid erit de aliis iuribus denegatis,de quibus non loquuntur ipsæ dec. & sic competit in illis cõdictio ex ipsis decretalibus:nũqd vtilis cõdictio ex ipsis decretalibus extendet̃ ad illa?Dici pt,ꝙ sic,secundum eum, ff.de legi.non possunt, extrà de capel.mo.ca.2.Vel dici etiam potest,compete
13 re iudicis officium.¶† Sed pone:rusticus quidam præter debitã pensionem quædam seruitia per xxx.annos domino ꝑstitit:nunc autem inspiciens instrumentum suum, & vidẽs se ad huiusmodi seruitia non teneri,offert debitam pensionem, sed seruitia illa ꝑstare cessat:dominus verò illa petit,proponens actionem præscr.
e verb.vel ex conducto:quæritur,vtrùm agere possit [e]?Et videt̃,ꝙ sic,propter diuturnam præstationem,arg.ff.de itine.actuq; pri.l.j. §.3.ff.si ser.ven.si qs diuturno.C.de serui.si manifestè.C.de fund.
14 patri.l.fina.Argum.contrà.† nam propter priuilegium rusticitatis licet,quod aliàs non liceret:& propterea quis excusatur à pœna,ff.de iu.om.iu.si qs.§.dolo.ff.si quis in ius vo.nõ ie.l.2.item ex tpe ñ constituitur debitum, C.de pae.si certis.ff.de ope.lib.libertis.extrà de censi.ca.peruenit.item non præsumitur debitum,nisi probetur,C.de act.& oblig.l.negantes.C.q̃ eden qui accusare.ff. commu.præd.inter.Sol.Aut agit possessorio,vt illa qualis possessio sibi restituatur:quod sine personarum distinctiõe fieri debet, arg.ff.de iti.actuq; pri.l.j.§.2.Aut agit ꝑsonaliter ad seruitia:& tũc aut allegat simpliciter temporis diuturnitatem:quo casu rusticũ absoluo,quia transcursu temporis non constituitur debitum,qđ non est,vt s̃.Aut allegat & temporis diuturnitatem, & etiam seruitiorum promissionem sibi,vel suis antecessoribus factam: quo casu rusticus est condemnandus:quia præsumitur ex tempore debitum fuisse,vt ff.de vsur.cùm de in rem verso.

ADDITIONES.

a Quasi restitutio.¶Quomõ hæc communis opinio , q̃ distinguit in verbo,dispice.Host.vide,quod scripsi de censib.c.peruenit.sup gl.2.ibi etiam plenè dixi rationes.Legistarum dicentiũ,ꝙ diutina solutio annuæ præstationis non inducat obligationem : & ꝙ in personalibus p̃stationib. nõ ẽ reperire iudicium Possessorium: & ibi omnino videas.

b Iubemus.¶2.respõ.facit q̃ reb.eccl.nõ alie.c.2.li.vj.vbi de hoc in gl.no.iura.ad idem in auth.de nõ alie.§.vult enim.Col.2.vide,qđ scripsi s̃.de fruc,& interesse,§.j.super ver. sed quid si debeo.
ADDITIO.Vide Bal.in l.hac edictali. §.his illud.C.de sec.nupt.vbi dicit reditus annuos inter immobilia annumerari, quãdo sunt perpetui, vł ad lõgũ tẽpus:aliàs secus.Et an nomina debitorũ dicant̃ mobilia,vel immobilia,vide Bar, in l.potest.ff.de auct.tuto. Et an appellatiõe bonorũ contineãtur nomina,iura,& actiones, vide Guid.Pap.in quæstionib⁹ suis in q.ccxcj. inci.appellatiõe bonorũ.& Bar.in l.Quintus.§.argento.ff.de aur.& argen.leg.& in l. j.C.si aduer.transac.Henr.Fer.

c Pro mobilibus.¶Et immobilibus:& hic est finis verborum Rof. eiusdem ti.& hoc vult s̃.§.prox.ver.quantum.

d Inno.IIII.¶Vt post eum scripsi in decr.querelam:post prin.super ver.restitui.

e Possit.¶Hæc quæstio & solutio fuit Pilei,& est xxj.

SVMMARIVM.

1 *Agere volens simul petitorio & possessorio,qualiter libellum formabit.*
2 *Spoliatore rem qualitercunque transferente,semper tenetur possessor ad restitutionem.*

3.§.Verum communiter pro corporalibus & pro iuribus potest sic libellus concipi:

Lib.Corã,&c.conqueror de P.qui me ecclesia tali,vel vinea mea in tali loco posita.cuius confines,&c.spoliauit, vel me de possessione,vel quasi talium rerum,vel iurium vi deiecit,vel deiici mãdauit,vel spoliationem,seu deiectionem ratam habuit:quare possessionem rerum ipsarum,vel quasi cum fructibus medio tempore perceptis,& qui percipi potuerunt,quos facio cẽtum,mihi restitui peto:& eum ad restitutionem cogendum sententialiter ꝯdemnari.Vel sic:quare tam de possessione, vel quasi,quã q̃ fructib.à tali tempore inde perceptis,& qui percipi potuerunt, mihi iustitiam peto fieri:peto etiam eum pœna legali & canonica puniri;peto etiam expensas,damna facta,& faciẽda,& interesse meum,quæ æstimo xx.C.vnde vi,si quis in tantã.ff.de vi & vi ar.cùm à te.& no.extrà de ordin.cog.c.2. in prin.extrà de resti.spol.c.grauis.& c.cùm ad sedem.ideo autem dixi,Vel quasi,propter iura & alia incorporalia,quæ non propriè,sed quasi possidẽtur,ff.de ser. vrb.præ.si ędes.§.libertas.extrà q̃ causa poss.& ꝑpr.cùm ecclesia. ver.nos igitur.ext.vt lit.pen.à memoria.de re iu.abbate sanè.ext.
1 de iud.c.vlt.¶† Sed & si simul petitorio & possessorio agere velis,sic concipe libellum:
Libel.Coram,&c.propono cõtra P.q̃ me dolo & violenter possessione talis dom⁹,quæ ad me ꝑtinet iure dominij,vel quasi,& q̃ diu pacificè possedi,temere spoliauit:quare peto eum ꝑ vos cogi,& cogendum fore decerni mihi restituere dictam domum cũ fructibus, &c.vt s̃ §.spoliatus. in prima forma:postea iunge , peto etiam per vos sentẽtialiter declarari dictam domum ad me ꝑtinere de iure:& prędicto P.super ea perpetuum silentium imponi,cùm nullum ius habeat in eadem,extrà de restitutione spolia.
2 cum ad sedem.¶† Vltimò no. ꝙ in quemcunque spoliator trãsferat,tenetur possessor rem restituere condict.ex decret.extr.eo.
a sæpe [a].Quod verum est,si sciẽter rem recepit,vt ibi dicitur:secus, si ignoranter,ff.vnde vi,cùm à te.Nec obst.3.qu.j.redintegranda. quia loquitur,quando possessor rei,de qua agitur,dolum,vel violentiam fecit.Vel potest dici,secundum Papam,ꝙ si detur libell⁹, sub quo potest comprehendi actio quod metus causa,per quam res aduocatur etiam ab eo,qui metum non intulit,vt ff.quod metus causa,si cum exceptione.§.2.putà pet.o restitutionem possessionis talis rei,bene poterit ferri sententia contra possidentem,q̃uis ipse non spoliauerit, nec rem sciẽter à spoliatore receperit:& sic potest intelligi prægalleg.c.arg.C.de annali excep.l.fin.C.vnde vi,l.inuasor.

ADDITIO.

a Sæpe.¶libellos vide s̃.in §.j.ver.tertium.& ver. quartum.

ADDITIONES NOVAE.

Vbi debeat ventilari causa spoliationis,vel interdictis, vtrum ĩ illo loco vbi est res ex qua quis deiect⁹ est,an ĩ eo loco vbi deiectus habet domicilium.Dy.quòd in loco vbi est res,vt not.in l.j.§. interdicta.de interdic.

An procedat libellus dicendo ꝙ me tali loco & tempore spoliasti tali re,vnde iustitiam mihi fieri peto.Bald.in repertorio quod ipse fecit super Inn.in tit.de ordi.cogni.Bal.in l. ius publicum.de iusti.& iure.Inn.in ca.cum dilectus.& c,2.de ord.cogni.

Nota ꝙ vbi spoliatus per duos testes probat violentiam spoliationis,non valet aduersario aliquid probare super spontanea voluntate,etiam si per centum testes probaret:quia reddũt testimonium de intentione quę soli deo est cognita:& ideo eorum testimonium non valet,vt no.Inn.in ca.super hoc. extr.de renuntia.

Nota ꝙ spoliatus non habet exceptionem dominij,no.Dyn.in c.qui ad agendũ. de reg.iur.lib.vj.Inn.in c.constitutus.de fil.presbyte.distinguit vtrum exceptio proprietatis sit notoria & manifesta,& tunc impediat restitutionem possessionis,aut non: & tunc non impediat pro hoc.fac.c.significasti.de diuor.Item nota ꝙ illud quod dicitur ꝙ exceptio proprietatis seu dominij non impedit restitutionem faciendam spoliato,habet locum quando violentia est illata à priuato, secus si à iudice.vide c.conquerente.extra de resti.spol.nam si à iudice ꝙ non cognitione habita. sed extra ordinem bona facit alicui auferri,& ei ad quem iure pertinebant seu debebantur tradi,vel solui,nunquam eorum reuocatio vel restitutio peti potest.not.in l.fin.§.pen.quod me.cau.facit ad hoc ext.de ordin cogni.ca.cum dilectus.& hoc secundum quosdam.& sic secundum ipsos intelligitur quod not.de vi & vi arm. l.j.& l.3.in fin.l.si quis emptionis.C.locati & l.dolo.de exce.dol. licet gloss.in l.si de vi. de iud.quæ gloss.reprob.per Oldra.in consil.suis.

Peto me restitui,quia tu me deiecisti de tali fundo : in processu verò non probo quòd tu me deieceris,sed ꝙ tu mãdasti:an sit ꝓbata

bata intentio mea.Bart.ponit in l.j.§.deiecisse.de vi & vi arm.

50 In c.pastoralis.ext.de causa possessionis & proprietatis,Inn.super verbo agi, dicit, nec habeas ô aduocate conscientiam læsam aut dederis causam spoliato peccandi, & retinendi rem alienam: quia potest esse ꝙ reuera suauit, licet eam non probet suam, quæ remedia dentur pro possessione recuperanda,Bal.in l.memoranea.C.qui legi.perso.hab.stan.in iudi.

In c.sæpe.de resti.spol.quærit Inn.aliquis est spoliat⁹ aliqua re sua:ista res transiuit per diuersas manus,an spoliatus possit agere contra vltimum possessorē.Inno.vbi s.dicit ꝙ sic,ex quo omnes habuerunt malam conscientiam rei alienæ.sed hoc facit pro ecclesiis quæ amittunt res & possessiones suas per violentiã, & veniũt ipsæ res ad diuersos & plures. vnde si ecclesia haberet necesse probare dominium,forte hoc nõ posset:& ideo sufficit ecclesiæ ꝙ rem per violentiam alicuius amisit,ad quemcunque res ꝑuenerit, & per quascũque manus ambulauerit,allegatur etiam l.sed & si lege.§.fin aũt.de peti.hære.hæc opi.Inn.fundatur super l.collationi.C.de agri.& cen.Pau.de leaza.& differentia inter hæc.c.2.3.q.j.reintegrãda. nam ibi generaliter est prouisum,qualitercunque,& quomodocunque quis amisit rem suam,vel ecclesie, & apud quemcunque,& in quocunque loco res fuerit constituta.sed hoc capitulum requirit scientiam successoris, vt scilicet qs receperit rem scienter à spoliatore: & hoc de nouo inducatur ꝑ hanc decretalem.verum quia qui allegat sciẽtiam probare dbet, vt l.verius.de prob.cum graue sit probare scientiam alienam,nõ puto cautum agi condictione ex hac decretali, puto autem agi tunc officio iudicis,vel ꝯdictione ex canone redintegranda.Pau.de leaza.

Nota ꝙ spoliatus sua possessione propter contumaciam auctoritate iudicis purgando ipsam infra tempus debitum recuperat possessionem,non obstante quòd missus in ea statim velit probare de dominio suo.no.Angel.in l.si quis emptionis.§.sed & si qs.C.de præscrip.xxx.ann. fac.Bartol.in l.si pecuniæ.in fin.vt in poss.leg.

Qualiter consulatur colono deiecto,no.in l.j.§. dicitur ff.de vi & vi ar.& l.iniuriarum.§.conductori.de iniur.fac.l.& ideo.§.si.de condi.furti.& gl.mag.in l.si de fundo.C.loc.& l.manifestissimi.§.sed cum in secunda.C.de fur.

An & quando spoliatus possit obiicere spoliato de spoliatione sibi facta à tertio,do.c.o.in c.cum vobis.de resti.spol.

De recuperante incontinenti possessionem suę rei Bar.in l.si alius.§.bellissime.ff.quod vi aut clam.

Priuilegium quod habet spoliatus restituendi ante omnia ñ habet locum in sp̃ualibus, nisi ex productione appareat spoliatum aliquod ius habere,ne detur materia delinquendi: secus in profanis.vt no.Inn.in c.constitutus.de fil.presb.& c.literas.d' rest.spol, & l.is à quo.vt in possessio.lega.& l.3.§.ibidem.ff.ad exhib.

In c.olim.de resti.spo.quærit Inn.& Host.si aliquis fuerit spoliatus aliqua re,& non possit cõsequi ius suum per iudicem,an spoliatus possit congregare exercitum,& recuperare rem suam,& vtrum liceat rem suam sibi subtractam furtiue subtrahere.sup primo dic ꝙ si spoliator non habeat superiorem quem timeat,corã quo iste spoliatus possit consequi iustitiam isto casu ex quo rem suam non potest recuperare aliter.licitum erit spoliato exercitũ congregare,& ad locum siue ad rem sibi subtractam accedere, & ipsam violenter recuperare.in secundo dic aut loquimur in foro iudiciali,aut in pœnitentiali.in primo dic ꝙ non est licitum spoliato furtiuè subtrahere rem qua fuit spoliat⁹:quia si hoc faceret incurreret pœnam l.si quis in tantam.C.vnde vi, quantuncunq; res sit sua.si verò loquimur in foro pœnitẽtiali,dic, ꝙ licitum est spoliato capere rem suam furtiuè, & quãdocunque imo plus dicit Host.ꝙ si rem suam non potest capere,potest accipere de aliis rebus spoliatoris,quæ tm̃ valeãt vt res sua:& sic poterit facere compensationem. hoc verum dicit Inn. si non timetur scandalũ vel periculũ in tali subtractiõe:puta quia ille q cui fuerit res subtracta, imputaret aliis de familia de furto: quo casu res non esset subtrahenda furtiuè per rationem prædictam.

Si aliquis deiicitur de possessione alicuius iurisdictionis, an habeat locum interdictum vnde vi.Bar.in l.3.§.vnde vi.ff.de vi & vi armata.

In c.dilecta.de maiori.& obedi.Inn.dicit,ꝙ non soluere & non exigere iuramentum possideri non possunt,vel quasi: vnde non potest restitui possessio.

In l.6.C.de prob.Bal.quærit quomodo est huic licitum fugere sua authoritate.dicit Arch.& Nic.mata.quia & vi & clam est licitum se defendere in statu & dominio suo. & dicit ꝙ vis secunda non absorbet primum, quin semper primus ex pulsus præsumatur dominus liceat absorbeat quãtum ad interdictum vnde vi.tñ aduerte ꝙ in lege nostra erat violẽtia successiua, quæ semper est in actu primo,& influenti: & ideo nil mirum, si qñcunque licet resistere:quia nunquam est ex interuallo, eo quia ex cõiuncta resistentia cum vi est in possessione.vnde dicit ꝙ si per vim retinet possessio longissimo tempore quia visquotidie committitur,& quotidie nascitur,& quotidie resisti potest simile dicit l. j.in fi.de vsufr.accrescendo.

50 An agens rei vendicatione contra violentum expulsorem tenenatur probare de dominio.Nic.ꝙ non,quia p̃sumitur dominus odio expulsionis,vt hic allegat l.si quis emptionis. §.sed hoc sup illis de præscrip.xxx.ann.& ita audiui Bart.dicentem.vbi ergo nõ probat se dominum, condemnabitur in rei ven. sola violentia ꝑbata,secundum eum.Petrus dicit hic contra,& allegat l.circa.ff.e.in gloss.ista est veritas,quia iudex non potest declarare descendẽdo super dominio,de quo non cognouit per probationes. separata enim est causa delicti à dominio.arg.l.si maritus de dona. inter vir.& vxo.hic patet.nam si opinio Nicolai esset vera ergo re⁹ dato ꝙ esset verus domin⁹, in rei veritate perderet dominiũ absque ꝙ conueniretur per condictionem l.si quis in tantam.qđ est falsum.non ob.hæc l. quia loquitur qñ vis est illata circa statum personæ.nam talis status præsumitur qualis erat per prius: secus vbi non tractatur de statu personæ. sed de simplici dominio aliarum rerum.item non obst.§.sed hoc super illas.quia ibi loquitur in expulso,qui habebat temporis prærogatiuã,quia diu ante possederat:quia tunc bene fateor quod ex coniunctione duarum p̃sumptionum,s.antiquę possessionis & violentiæ, resultat vna p̃sumptio sufficiens.Bal.in l.ius eius.C.de prob.

Princeps mandat potestati ꝙ si talis est spoliatus reponatur in possessione:modo ipse probauit duo, videlicet se possedisse vsq; ad talem diem,& post illum diem reũ tenuisse:an vigore rescripti debeat dicto agenti possessio restitui.Bald.ꝙ sic in l.si de proprietate.si à non compe.iud.& de pœna iud.qui malè iud.Arch.in q.j.in vltima apost.

An fructus veniant etiam si expresse non petantur in libello, not.in l.j.§.non solum.ff.de vi & vi ar.

Nota ꝙ licet fructus percepti ad hoc vt in cõdemnationem veniant,probari & liquidari debent per partes, tamẽ perpendi à iudice veniunt ęstimandi:no. in c.grauis.in j.gl.de restitutio.spo.& no.in c.calumniam.de pœn.

Si intentio interdictum vti possidetis,& aduersarius ꝯtradicat, an dicatur turbari Bal.in l.ordinarij.de rei ven.Bar.aliter in l.si prius.de ope.no.nun.

Quod in interdicto vnde vi iudex debet condemnare, ad restitutionem possessionis non fundi Bal.in l.hęc sententia.la j. C.de senten.quæ sine certa quanti.Spec.in ti.de resti.spol.§.spoliatus.ver.& nota quòd quidam.

Nota ꝙ licet interdictum vnde vi sit annale,tamen l.si quis ĩ tãtam.& eius constitutio,est perpetua.gl.in l.si.quis in tãtam.C.vnde vi.& glo.in l.j.C.si per vim vel alio modo.& l.3.de interdict.& Rof.in tit.vti possid.

Nota ꝙ dicit Spec.in tit.de resti.spol.§.j. verum est constitutio C.vnde vi.l.cũ quærebatur. & sufficit probare me deiecisse, licet nullam probem deiectionem,nam quilibet præsumitur occupare,nisi iustum probet initium suæ possessionis,quia quod in initium non est &c.

Probans de antiquiori possessione,debet obtinere,& possessio postea habitæ præsumit vitiosa & clandestina.Cy.in l.j.C.vti possid.circa fi.fac.c. licet causam.& quod ibi Inn.de prob fac.Bal.in l.j.C.de seru.fugi.in fine.vbi hoc limitat,si ambo possideãt, vel si paruo tempore possedit.

Quod possessio quantuncunque iniusta non est auferenda,secundum causæ cognitionem,Bal.in l.2.C.si propter pup.pensi.& l.2.C.ne vxor pro mari.Albric.in l.j.§.non solum.ff.si muli.vend.no.

An agens de vi turbatiua,habeat necesse exprimere causam turbationis.Bal.in l.edita.C.de eden.Inn.in c.licet.de probat. & l.ab Anastasio C.mandati, per Bal.& l.odinarij.de rei vendi.per eundem.

Si ago interdicto recuperandæ, & pars opponat de dominio, an sit necessaria replicatio Bal.in l.ordinarij.C.de rei vend. quòd non,licet Albric.in l.incerti.C.de interdic.dicat contrarium.

Princeps mãdat potestati,ꝙsi talis est spoliatus,ipsum restituat: modò ipse probat duo,videlicet se possedisse vsque ad talem diẽ, & post eũ diẽ reũ tenuisse:an vigore rescripti debeat dicto agenti possessio restitui. Bal.ꝙ sic in l.si de proprietate.C.si non à comp.iud.Arch.in q.j.in vltima apostil.in contrarium fac.Albri. in l.j.§.deiicitur.de vi & vi ar.per c.olim.lo j.& c.ex parte.de resti.spol.& c.consuluit.de offi. deleg.

Si in rescripto fit mentio iuris, putã cõqueritur Titius de Seio quòd iniuriam fecit in tali re de iure ad ipsum pertinente, an veniat

niat petitorium & possessorium.dicit quod sic.no.Inn.in ca.episcopi.de rebus eccles.non alienan.Bart.in dic.l.si de proprietate.

Nota quòd si aliquis inuasit castrum, nō potest per principem concedi in feudum.Bal.in aut.decernimus.C.de sacrosanc.eccle. Bart.in l.auctoritatem.C.vnde vi.& l.2.C.de fun.& salt.rei dominicæ,& in tracta.de tyranno.Bal.in l.quæ ex relat.de leg.

Si debetur census ecclesiæ,& non soluatur, an hoc ipso videatur spoliata.Bal.recitando Inn.in l.2.C.de ser.& aqua.

¶Baldus de restitutione spoliatorum.

Qualiter violentia puniatur,habes in l.si quis in tantam. C.vnde vi.Qualiter procedatur in l.meminerint,&qualiter probet,in l.si qñ.e.titu.per Bart.vide j.e.§.ago contra te.& pro materia s.tit.de petitorio,in multis §§. ¶ Qualiter agat spoliatus per se qualiter cùm per colonum, qualiter formetur libellus ī l.si quis in tantã. qualiter in l. cùm quærebatur:C.vnde vi, qualiter in cōdictione canonis redintegranda.qualiter in dec.de iudi.quia V.qualiter in l.extat.ff.qđ met.cau.qualiter in cōstitutiōe, inuasor. qualiter in interdicto,quod vi aut clam.G.qualiter ex officio iudicis ex l.Aquil.ff.đ dona.ibi collige: qualiter iu cōdictiōe ex l.meminerint. not.in l.si quis in tantam.nam aut quis inuadit priuata auctoritate iudicis nō ritè apposita,aut ritè.Bal.¶Si peto restitutionē possessionis,& iudex ꝯdemnat ad restitutionē rei,valet sententia:qa intelligitur secundum libelli naturam,ver.& no.ꝙ quidam.G.facit quod no. in l.& puto.§.j.ff.fami.ercis.in gl.ord.vide s.de libel. concep.§.in reali.Bal.Ago contra te,qui me spoliasti,vt mihi restituas possessionem:& ad hoc ꝓpono l.si quis in tantam.quæro, an per hoc,quod retuli me ad illam legem,videar egisse ad pœnã illius legis?Respōdeo,nō: quia nō intētaui caput pœnale illius l. ver.item quidam dicunt.G.vide s.e.§.¶Spoliatur quis quasi possessione iurium,vel præstationum: si enim denegātur,quia inter immobilia computantur:& habet locum vtile interdictum Vnđ vi,l.sicuti. §.Aristo.ff.si ser.ven.Pone ergo, ꝙ rusticus per x.ann. quolibet anno soluit cuidã nobili , vel cuidã ecclesiæ vnum corbem grani:non vult amplius soluere:quęritur, vtrùm poterit cōueniri quasi possessorio recuperandæ?Azo dicit,ꝙ non,per l.fin. ff.quorum bon.Hug.iudicauit contrarium:& probatur ext.de elec.querelam.& hęc verba in §.nūc dicamus. ver.sed quomodo. & seq.G.& hęc vera,si talis præstatio sit realis,vel fiat ratione rei, putà feudi,vel emphyteusis, vel ratione personali quasi seruitutis,vt quia est vasallus originarius: arg.no.ff.de vsufr.l.si cuius.in prin.& l.si.ff.vti possid.Sed si fiat informiter, vel prætextu personalis obligationis,tunc nullum datur possessorium.&maximè ꝓ re mobili,ff.de acquir.poss.l.rem,quæ nobis.in gl.vide s.e.§.quidam.& §.seq.An rusticus,qui soluit per xxx.annos indebitum,cogatur vlterius soluere,ver.sed pone,ꝙrusticus.G.¶An patientia inducat præsumptionem obligatiōis,sicut prestatio?& dic,ꝙ nō, vt no.Cyn.in l.si certis annis.de pac.lege Cornelia.no.in l.cùm đ in rem verso.ff.de vsur.& C.de rei ven.l.solemus.&C.commu.di ui.l.pen.Sed bene inducit patientia presumptionem consensus ritè prestiti,C.de pet.hæ.l.si filius.& l.qui aliena.§.j.ff.de acq.hær.vide omnino j.e.§.qui longè.& j.de locat.§.quis soluēdo.de fruct. § vtrùm tempore.De intellectu l.cùm à te.ff.de vi & vi arm.vide in §.fi.ver.fi.G.No.quòd nomine spoliari potest vnusquisque agere sine mandato,l.j.C.si p vim,vel alio modo. An ille,qui clàm ingreditur,&dominus suspicatur se posse repelli,teneatur ad pœnam violenti ex forma statuti?videturꝙ non:quia non fecit vim verè,sed fictè & interpretatiuè.Sol.colligitur ex not.C.vnde vi, l.fi.& vide quòd no.C.de excep.licet.G.¶No.ꝙ colonus expulsus nō potest agere interdicto Vnde vi,nomine suo, sed nomine domini,l.j.C.si per vim,vel alio modo.Not.ꝙ contra quemlibet occupantem præsumitur dolus,etiam si possessio est vacans, nisi illico probet se dominum,vt not.in l.fi.C.vnde vi.Bal.¶ Quidã, qui colligit pedagium,fuit expulsus đ loco publico, vbi stabat ad colligendum pedagiū:vult agere vtili interdicto vnde vi,an possit?Azo dicit,ꝙ nō:quia ius colligēdi pedagium,vel passagium,ñ possidetur, cùm sit ius non in corpore alicuius rei constitutum. sed sit potius quædam exactio personalis:sed bene habet locum actio in factum,vel officium iudicis,argum.ff.de var.cog.l.de vsu aquæ.de don.l.Aquilius.& ad hoc facit ff.đ serui.l.vt pomum.ff. de seruit.rust.præ.l.prætoris.Sed veritas est,ꝙ ius colliendi pedagium quasi possidetur & præscribitur,arg.ff.de vsu.l.fi. & est ius reale solo cohęrens,sicut iurisdictio:nam colligere passagium q̄dam est iurisdō,& quædam prærogatiua est, §.nunc dicamus.G. ¶Reditus & seruitia inter immobilia computantur,& ideo quasi possidentur,& habēt locum quasi interdicta,ver.cōsilium ergo. G.hìc nota,ꝙ ista iura non habent propriè naturã seruitutum, q̄ in patiendo,nō in dando ꝯsistunt,ff.de seruit.l.quot.nam omnis seruitus aut debetur à re rei,aut à re personę,vt vsusfructus:aut à persona nō omnino libera, sed quasi subiecta alterius personę,vt vasallus dño,vel à colono glebæ annexo,C.de agricol.& censi.l. litibus.& facit,qđ no.insti.de iure person.Quod autē à libero homine debetur,ñ est seruitus,vel quasi:sed personalis obligatio,ff. de vsufr.leg.l.fundi Trebatiani.ff.đ annu.leg.l.Cai⁹. ff.đ vsufr.l.si quis ita. Si quis ergo ꝓsonalem obligationem dixerit quasi possideri,malè loqtur:qa nec per patientiam cadit quasi traditio huic: & adde,quod no.ff.de peti.hęr.l.generaliter.idem esset dicere,ꝙ idē est seruitus& personalis obligatio:quod falsum est.Quomodo ergo ius redituum quasi possidetur?Respōd.quædam sunt obligationes simplices absolutæ:quædam respectiuæ,seu cōnotatiuæ.in simplici obligatione nō cadit quasi possessio. sed in obligatione relatiua ad quasi seruitutem,vel subiectionem,vel dominium sic:facit ff.ex quib⁹ causis maior.l.ait prætor.§.item ei.& C. de pac.l.si certis annis.per Cy.vide j.eodem, §.iuxta flumen. & s. eodem,§.an sit libellus.Qui lōgo tempore præstitit vsuras dotis, non absolutè præsumitur eas promisisse,ff.de vsur.cùm de in rem verso.dum tamen allegetur promissio. nam si non allegatur,cū sit facti,non præsumitur,vt no.ff.de exce.do.l.2.§.circa.Simile in excusatione,quæ ex errore nascitur.nam non præsumitur error, nisi allegetur, ff.de adult.l.si adulterium cum.nam præsumptio ꝑ modum probationis, vt no.C.de peric.tut. l.pen.& ideo non cadit super non intentato,siue præsumat facti promissionem, siue circa factum,vt errorem:quod est no.item præstatio debet esse vniformis.nam ad ea,quæ certam formam non habet,non potest adaptari certa præsumptio,ff.de an.lega.l.Seio.§.j.Bal.vide s.§.an patientia.per Old.¶Iuxta flumen,quod nec ponte,nec vado trãsitur, sed nauicula, quidam nobiles fecerunt stare semper quēdã eorum familiarem cum nauicula ad transuehendum homines, mercantias & iumenta:& inde soliti fuerunt recipere magnam vtilitatem &mercedem à transeuntibus:tandem istis nobilibus fit præceptum per commune,ꝙ ibi amplius non stent:isti quasi spoliati volunt agere quasi interdicto:quæritur,nunquid possint?Et videtur,quòd non:quia talia facere videtur potiùs factum,& locatio operarum,quàm ius,ff.de via publi.l.via publica,ff.commu nia predior.l.vendito.nam flumen,quod nauigio transitur,nō recipit seruitutem,ff.de seruitu.rustic.prædio.l.fin. Cōtrarium dico per l.quanquam.de diuer.& temp.præscript.& dico, ꝙ illa est quædam quasi iurisdictio.Vel dic,ꝙ est ius quoddam,quod non habet nomē:quia plura sunt negotia,quàm vocabula.nam & seruitutum quædam sunt innominatæ,quædam nominatæ:item cōtractuum:item delictorum: item vltimarum voluntatum,vt no. C.de pact.l.licet.Baldus:vide suprà eodem, §.quidam.¶Nota,ꝙ ille, qui perdit possessionem facto suo sine violentia, non habet interdictum Vnde vi,sed habet contra inuadentem condictionē ex l.fi.C. vnde vi: vbi sufficit probare antiquiorem possessionem tantū.Bal.Quis faciat sumptus,an emptor,an vēditor,C.de emp. l.prima.Bal.

a ¶De dolo & contumacia a. Rubrica.

HAEC Rubrica duas habet particulas.Primò igitur videndum est de prima, sc. de dolo: licet alio modo sumatur hìc b.dolus,quàm in libro Decretalium. b

ADDITIONES.

a DE prima parte vide Summistas,& præcipuè Azon.qui plenissimè tradit materiam Rof.statim dicam.Io.de Bla.quere in sui operis rubr.pen.Item de hoc omnes libellarij.De secūda parte rubricæ vide,quod dixi plenè suprè huius operis parte 2.super rubrica de contumacia.

b Sumatur hìc.¶Id est,in prosecutione huius partis rubricæ.Quicquid autem hìc sequitur vsque ad ver.est & actio. ad literam fuit Rof.hoc ti.de dolo,vbi ponit sex,quæ in hac actione requiruntur, quæ ex positionibus colligas.

SUMMARIUM.

1 *Libellus in actione de dolo qualiter sit concipiendus.*
2 *Contractus bonæ fidei,cui dolus causam præstat,ipso iure est nullus.*
3 *Dolo causam dante contractui, qualiter sit concipiendus libellus.*
4 *Dolo in contractu stricti iuris incidente,qualiter sit agendum.*
5 *Actoris & rei positiones in casu,quo agitur de dolo in contractu facto.*
6 *Actio de dolo non potest vltra biennium competere.*
7 *Actio in factum sabrogata in locum actionis de dolo,quibus competere possit.*
8 *Positiones actoris & rei,vbi agitur actione in factum à liberis & libertis deceptis à patre & patrono.*

1.§.Si igitur te aliquis ex proposito,vel ex incidenti dolo decipiat in contractibus bonæ fidei , vel strict

stricti iuris, habes actionem de dolo contra eum. Sic ergo concipies libellum:

1 Lib.† Coram, &c. cōqueror de P. qui me dolo induxit ad hoc, vt sibi venderem codicem meum, vel hæreditatem: vñ quia sibi vēdidi, peto cōtractum ipso iure rescindi: & ad hoc ꝓpono actionē de dolo. Sed opponitur. nā contractus bonæ fidei, cui dolus causam præstat, ipso iure nullus est, ff. de dol. eleganter. in prin. Ergo quod semel nullum, vel ruptum est, amplius nō potest rumpi, ff. de iniust. rup. test. nam & si sub conditione. Respond. fateor, ꝙ li-

a bellus malè conceptus est [a]. Vnde dic, ꝙ dolo causam contractui bonæ fidei dante, aut statum est in suis finib⁹, aut vltrà processum est, scilicet ad traditionē. in primo casu libellus non est necessarius: quia ipso iure actor nullam habet actionem. Si verò iam sit res tradita, recuperatur per actionem de dolo: & concipietur sic libellus:

2 Lib.† Coram, &c. conqueror de P. qui me dolo induxit, vt vēderem sibi Codicem meum, aliàs non venditurus: & illum Codicē sibi tradidi: vnde ago contra eum, & peto, ꝙ mihi Codicem illum

b restituat: & ad hoc ꝓpono actionem đ dolo [b]. Hæc forma proba

c tur. ff. e. eleganter, in prin. [c] Hunc etiam libellum vide ĩ. de empt.

3 & ven. §. nunc dicendum. ver. si autem dolus. ¶† Sic concipitur libellus, cùm dolus dat causam contractui: si verò in eo incidat, libellus concipietur sic.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm ꝓponerē vendere Codicem meum pro xx. ipse dolo suo incidente in contractu me decepit in duobus denariis: vnde ago contra eum, vt illos denarios mihi det & soluat: & ad hoc propono actionem đ dolo ex vēdito. nam & pro minimo datur, ff. de act. emp. Iulianus. §. per con

4 trarium. ¶† Si verò incidat in contractus stricti iuris, tunc si quātitas est vltra duos aureos, vt ff. e. si oleum. in fi. & l. idem. sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. ꝯqueror de P. qui me in promissione, ꝗ sibi feci, decepit in tribus aureis: vnde ago contra eum actione de dolo, quòd prædictam mihi quātitatē restituat, hæc forma ꝓbatur C. đ inuti. stipul. dolo. Si verò det causam contractui stricti iuris, tunc tenet contractus, sed obstat exceptio: & si processum sit ad traditionem, locum habet hæc actio, vt in præ. l. eleganter, C. de inuti. stip. dolo. & concipitur libellus, vt š. ¶ Actor sic ponet:

5 Pol. act.† Pono, ꝙ multùm suasisti mihi, ꝙ venderem tibi codicē meum, vel hæreditatem. dicendo, ꝙ codex erat in[illegible], vel hæreditas [illegible] item ꝙ propter tales suasiones tibi vendidi, aliàs ñ venditurus, extrà de empt. & ven. cùm dilecti. & hoc, cùm dolus dat causam contractui. Si verò incidat, dicas sic: Pono, ꝙ cùm ego proponerem vendere Codicem, seu hæreditatem, tu mihi in tantum suasisti, quòd valeret modicum, quòd vendidi tibi ꝓ x. nummis. item quòd codex ille, seu hæreditas valet lx. & ego vendidi pro xxx. tuis suasionibus. item quòd credebam vera esse, quæ mihi dicebas: & de hæreditate, ꝙ esset modica, & etiā de pretio. Item ꝙ ego sum homo & honestæ vitæ, & nobilis, extr. de purg. can. c. j. item quòd iam est annus, ꝙ hęc venditio facta fuit. ¶Reus verò sic. POS. rei. Pono, ꝙ tu eras venditurus Codicem, seu hęreditatem aliàs. item quòd res, quam mihi vendidisti, venderetur communiter pro xx. apud omnem hominem, ff. ad leg. Falc. pretia. ff. de don. causa mor. l. mortis causa. item quòd sciebas ea, quę tibi suadebam: quia scienti & volenti dolus non infertur, C. e. de transact. cùm donationis. ff. de aqua plu. arc. in diem. item quòd actionem ex vendito habes ad recuperandum tuum interesse. hęc

d enim non datur, si alia superest, ff. e. l. 2. & C. de dolo [d]. sed hæc est iuris. item ꝙ tota đceptio non excedit xx. solidos. item quòd ego sum nobilis, & legalis homo. itē ꝙ tu es meretricator, & aleator, ff. e. non debet. & l. sequen. item ꝙ iam est triennium elapsum, ꝙ hæc venditio facta fuit. hoc concesso, cessat hæc actio: quia tēpora sunt elapsa, C. e. l. fin. item debet đsignari certa persona, quæ dolum commisit, licet in actione qđ metus causa, sit ꝯtrà, ff. e. sed &

6 si dolo. §. fi. ¶† Et cùm hæc actio đ dolo vltra biennium non cō

e petat [e], vt C. e. l. fina. post biennium cōtra dolosum in locum eius inducta est actio in factum in eo, in quo locupletior factus est: ꝗ a

f ctio perpetuò competit, ff. e. itaque [f]. ¶† Est & actio [g] in factum

7 subrogata in locum actionis đ dolo, quę datur liberis & libertis đ

g ceptis à patre & à patrono cōtra eos. Datur etiam cōtra eum, qui dignitate præcellit. plebeio ꝯtra cōsularem, luxurioso, prodigo, & aliàs vili contra hominem vitæ emendatioris, ff. de dol. nō debet. Sic ergo libellus concipitur: Lib. Coram, &c. cōqueror de P. patre meo, cùm sim emancipatus: vel đ P. patrono, quod suis suasionibus tota die mihi suadendo induxit me, vt vēderem sibi Codicem meum, aliàs non venditurus: vel dum proposuissem vendere, dicto suo vendidi sibi pro decem minus, quàm valeat: vnde ego cōtra eum, vt mihi Codicem meum restituat, vel illa decem mihi soluat: & ad hoc propono actionem in factum, quæ contra

h tales personas verbis temperatur, ff. e. non debet. in fin. [h] ideo autem dixi, verbis temperatur: quia hæc actio cum temperamento verborum proponitur, vt bonæfidei mentio habeatur, vt in præ.

8 l. non debet. in fin. ¶ Actor ergo sic ponat: † POS. ac. pono, quòd sum filius tuus. item ꝙ sum emancipatus, itemꝙ tecum contraxi. item quòd tuis suasionibus contraxi, aliàs non contracturus, ff. e. non debet. ff. de doli exce. apud. §. aduersus. item ꝙ in illo contractu, quem

ADDITIONES.

a Est. ¶in eo, quod petitur rescindi, quod nullum est, vt præmisit, vide: nō ob. hoc ei ꝙ post Host. scripsit đ emp. & ven. cùm dilecti. super gl. vlt. in prin. scilicet an deceptus velit dicere contractum nullum, an cōtra decipiētem agere đ dolo esset in ipsius arbitrio per l. eleganter. ff e. in prin. Hìc autem scias, ꝙ contra communē gl. vtriusque iuris Pet. de Bel. dicit contractum etiam bonæ fidei cui dolus alterius cōtrahentium dedit causam, tenere: & eius rationes scripsi super gl. pe. quas omnino videas.

b De dolo. ¶Dicunt libellarii, & maximè Io. de Bla. vbi š. ad hos libellos addi posse: vobisq; domine iudex supplico, ꝙ ipsum P. ad prædicta vestra sententia condemnetis: ꝙ si dictę rei restitutionē facere dolo noluerit ad primam sentētiam, vobis domine iudex supplico, vt dictum P. quātum in litem iurauero, per vestram sententiam ꝯdemnetis. Dicitur autē hîc đ dolo: qa ex eo, ñ ex culpa iuratur in litem, ff. de in lit. iur. l. in actionibus. §. j. Videtur ergo aliquibus, ꝙ sicut in arbitrariis duæ fuerunt sententiæ reo ñ parente, sic sit duplicanda petitio in libello: sed ideo ipse dicit illā clausulam omitti posse. tunc enim cùm reus nō parebit, actor sine libello id petat à iudice. nam cū secunda sentētia sit executoria primæ, & hinc actio in factum, ꝗ daī, descendat ex re iudicata, nō offertur libellus. de hoc vlt. vide š. de sen. excom. §. pe. ĩ fi. Subdit ipse Io. ꝙ si deceptus vult habere rem quam vendidit, oportet ꝙ ꝓtium, quod à doloso recepit, restituat, C. quod me. causa, si ꝑ vim. vide, quod no. in l. ibi præce. si vi.

c Eleganter, in prin. ¶Huic opponit Roff. ꝙ hoc casu non actione de dolo, sed ex vendito agi debet, ff. de act. empt. l. Iulianus. §. per ꝯtrium. & sic non habet locum de dolo, vt ĩ. in positionibus rei: & vide quod ibi dicam. Respondet, ꝙ lex illa cōtraria habet locū quando dolus incidit in contractum, vt ꝓcedat ex empto, & cesset de dolo: sed quando dedit causam cōtractui, tunc cōtractus, ꝗ est nullus, nullam actionem parit. Si opponas, ex contractu nullo dari actionem, vt §. is qui vna. in l. ex empto actiōe. ff. de act. emp. respōdet Rof. ꝙ ibi cōtractus à principio fuit aliquis, licet postea rescissus: vnde ñ videtur nullus, qui vtitur primordio veritatis, ff. de leg. 2. cùm filius. §. hæres. item opponit, cùm actio de dolo est personalis, quomodo datur ad rem persequendam? Respōdet ꝑ instantiam, ꝙ idem inuenitur in multis, vt in actione commodati & depositi, quæ rem persequuntur: licet sint personales. ad formam responsionis facit j. q. j. sicut vrgeri.

d De dolo. ¶Et vide, qđ ibi no. & plenius per Cy. ad solutionem ꝯtrariorum, quibus datur actio de dolo, vbi alia competit. Dicebat ergo Io. de Bla. vbi š. post prin. ꝙ in casu de quo š. quando dolus dedit causam cōtractui, & res demum fuit tradita: videtur cōpetere cōdictio indebiti. nam ex contractu ipso iure nullo traditio facta fuit indebita. ergo, vt š. ff. de cōdictio. indeb. l. his omnibus. & tamen, vt dicit, licet competat condictio indebiti, nihilomin⁹ & de dolo: quia bene ꝯcurrit hæc actio cum sua generali, vt est ꝯdictio indebiti, vel incerti condictio, ff. de condict. ob cau. l. 3. §. si sciens, item cum sua speciali, vt est quod met. causa, si cum exceptione. §. ei qui. nam quod dicitur, eam cum alia non concurrere, intelligendum est de illa, quæ sibi sit coæqualis: metus autem nō est talis: quia generalior: non est enim metus sine dolo: sed hoc ñ conuertitur, quia dolus potest esse sine metu. Hoc scias. ꝭm Petr. & Cyn. vbi š. ꝙ licet dolus apertus non compatiatur aliam actionem, velatus tamen sic: sicut interdictum quod vi, aut clàm, ff. quod me. causa, l. metum. §. j. Contrà, quia metus iustam habet ignorantiæ causam, ff. quod met. caus. si cum exceptione §. sufficit.

e Non competat. ¶etiam priùs inchoata, ac etiam si dolum passus absens fuerit, vt ibi.

f itaque. ¶Propter ibi not. in vlt. gloss. hîc scias, quòd Ioan. de Bla. tenet, vbi š. circa medium, in perpetuum teneri in eo, quod peruenit, actiōe de dolo. cessat enim hic periculū infamię, cùm quæratur de calculo, vt ibi no. & de alieno dolo, non de proprio, cui⁹ contrarium est in doloso.

g Est & actio. ¶Subintrat materiam edicti 13. in ordine Roff. eius nominis, ꝙ hic in princ. exprimitur: & tria in illo necessaria collige ex positionibus.

h in fi. Et vt ibi no. in vlt. gl. id fieri dicitur, cùm mala fides subticet. Hoc dico: quia in libello de bona fide nil dicitur. illud dictum G. fuit Azo. in summa huius tit. ante finē, allegantis, quod ibi alleg. G. & Rof. vbi š.

ctu, quem aliàs erā facturus, me đ cepisti in decem: & hoc, cùm dolus fuit incidēs. Reus verò sic: POS. rei. Pono, ꝙ rem istā volebas vendere. item ꝙ volebas dare pro decem. item ꝙ decem tibi solui. hoc concesso, sucumbet actor: quia tantum valet res, quantū
a vendi potest, ff. ad l. Fal. pretia. ff. ad l. Aquil. si seruus ᵃ.

ADDITIONES.

a Si seruus. ¶Vidimus, ꝙ auctor hucusq; locutus est đ dolo commisso ab altero contrahentium. Est sciendum, ꝙ Azo in Sum. huius tit. in fi. qđ recitat Host. hoc ti. §. qualis. in fi. q̄rit, si per dolum tertij vendidisti mihi, aliàs non venditurus, an teneat contractus? & dicit vterque, quosdam dicere, ꝙ nō tenet cōtractus, p l. elegāter. §. j. ff. e. Sed Azo retorquet legem cōtra illos: qđ etiam ponit Hos. vt sicut ex incidenti dolo serui non tenetur emptor, sic nec ex illo, qui dat causam contractui. actio enim de dolo personalis est ex parte vtriusque, s. cōuenientis & conuenti. & idem not. in dec. cùm dilecti. de emp. & ven. ad fi. vlt. gl.

SVMMARIVM.

1 *Edictum de albo corrupto qualiter competere dicatur.*
2 *Libellus qualiter sit formandus, vbi agitur de albo corrupto.*
3 *Contra corrumpentes acta iudicij, qualiter sit procedendum.*
4 *Positiones actoris & rei, vbi agitur de corruptione actuum iudicij.*
5 *Obtemperare nolens iudicijs, quo sit edicto mulctandus.*
6 *Edictum, si quis ius dic. non obtemp. in quibus iudicijs locum habere dicatur.*
7 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi petitur interesse de mandato iudicis nō seruato.*
8 *Mulcta de iudicis mandatum non seruante, qualiter sit petenda.*
9 *Positio actoris & rei, vbi agitur de mulctando mandatum iudicis nolentem seruare.*
10 *Vocans temerè in ius per edictum, quem vocare non licet, qua pœna sit puniendus.*
11 *Positiones actoris & rei, vbi proponitur actio in factum ex edicto de in ius vocando.*
12 *Pœna quinquaginta aureorum pro punitione vocantis in ius eum, quem vocare non debet, de quibus personis intelligatur.*
13 *Venia quo casu sit à prætore petenda.*
14 *Soluere non potens in ære, luere debet in corpore.*
15 *Vocatus à iudice non veniens: qualiter sit puniendus.*
16 *Vocans aliquem coram non suo iudice, tenetur vocato in expensis.*
17 *Positiones actoris & rei casu quo quis vocatus coram non suo iudice, restitutionem petit.*
18 *Immobilia non possidens, si in ius vocetur, cauere debet iudicio sisti.*
19 *Positiones actoris & rei, vbi proponitur actio in factum ex edicto de in ius vocando.*
20 *Actio ex stipulatu cui, & contra quem competere dicatur.*
Verbum Facere, omnem omnino faciendi causam consequitur.
21 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi proponitur actio ex stipulatu.*
22 *Positiones actoris & rei, vbi agitur ex stipulatu.*
23 *Stipulatione commissa contra reum, potest fideiussor conueniri.*
24 *Promissio de iudicio sistendo, an teneat sine causa.*
25 *Edictum ne quis eum, qui in ius voc. fu. vi eximat, cōtra quem, & quo casu dari possit.*
26 *Agens actione in factum ex edicto, ne quis eum, qui in ius voc. est, vi eximat, qualiter debeat positionem formare.*
27 *Vocatus ad iudicium multipliciter impediri potest: quare & diuersa prodi possunt edicta.*
28 *Impediens vocatum in ius, qui vocari non debebat, nec venire tenebatur, an teneatur.*

2. §. Restat videre de secūda parte rubricæ, scilicet de cōtumacia. Qualiter autem, & quid petetur ꝯ
a cōtumacem, dicam in ti. j. ꝓxi. in prin. ᵃ ¶† Ante igit̃ omnia nota,
1 quòd antiquitùs moris fuit, vt prætores haberent in curiis locū quendam dealbatum: putà tabulam, vel parietē, vel aliud, in quo scribebant citationes, & statuta: sic sc. prætor citat talem, vt veniat tali die. item prætor præcipit, ne tale qd fiat, vt s̃. de citat. §. seq-
b tur. ver. & no. ᵇ Si quis ergo hoc albū prætoris, cui⁹ loco sunt hodie, quaterni, corrumpebat, vel delebat, vel interlinebat, vel radebat, puniebatur in quinquaginta aureis per edictum de albo cor-
c rupto ᶜ: in quo sic libellus concipitur.
2 Lib. † Corā, &c. cōqueror đ P. qui quaternos curię, siue libellos, siue cōfessiōes, vel dicta testium posita in quaternis corrupit aliquid abradēdo, vel mutando, vel interiiciendo, vel interlinēdo: vnde peto eum puniri in quinquaginta aureis: & ad hoc ꝓpono vtilem actionem in factum subrogatam ī locū edicti de albo scribendo vtilem, ff. đ iur. om. iu. si qs id qđ. inst. de act. §. pœnales. extra. de rescrip. olim. de off. deleg. cùm olim. 2. Ideo aūt dixi Vtilē:
d quia licet verba edicti ᵈ đficiāt, tamē sententia locum habet, arg. ff. si quadr. pau. fec. dic. l. fi. Directum autē locum nō habet hodie cùm hodie nō sint prætores, vel tales, qui iura cōdere possint, vel huiusmodi scripta in albo facere: nisi fortè Imperator hoc faceret, qui solus cōdere potest iura, ff. đ legib⁹. l. humanum. & l. fi. vel etiam posset, vt dicunt quidam, hodie locum habere, si qs corrū-
3 pat aliqđ edictum prætoris positum in aliquo titulo ff. † Quid iuris sit đ corrumpentib. acta iudicij? Dic, vt in lib. Rof. in ti. de edic-
e to de albo corru. ᵉ Actor ergo, s. qlibet de populo, vt in præ. l. si qs
4 id qđ. sic ponet: POS. act. † Pono. ꝙ T. est senator, vel prætor, vel potestas loci talis, ff. de offi. præ. normam. Item ꝙ ipse fecit scribi in tali loco, vel in talibus quaternis communis, seu curiæ, s. aliqđ statutum, vel huiusmodi. Item ꝙ deleuisti & corrupisti hoc albū, vel illos quaternos, vt in prę. l. si quis id. Corrumpere dicitur, q interlinit, vel facit, vt legi nō possit, ff. ad l. Aqui. qui tabulas, vel qui radit, vel incidit, vel mutat, ff. de fals. qd sit. Reus verò sic: POS. rei. Pono, ꝙ prætor, vel senator, vel potestas scripsit sine cōsilio ciuitatis. vel solus senator sine aliis senatoribus, ff. ad municip. qđ maior. ff. qđ cuiusque vni. no. item eorum. xvj. distin. canō. Item ꝙ adhuc illi quaterni curiæ sunt in prima figura, C. de edict. diui Adri. tol. l. fina. Item ꝙ T. tantùm corrupit illos quaternos. sed hæc est
5 negatiua, ext. de causa posses. cùm ecclesia. ¶† Sanè ᶠ nolentem
f obtemperare in principio, vel in medio, vel ī fine ᵍ, iudex potest
g mulctare ex illo edicto, si quis ius di. non obtem. quæ mulcta tm̃
6 continet, quanti ea res est, vt ff. si qs ius di. nō obt. l. vnica. ¶† De mulcta verò, & in quib. iudicibus locum habet hoc edictum, viđ
h s̃. de senten. §. 2. ʰ Sic ergo libellus concipitur.
Lib. Coram, &c. cōqueror de P. q vocatus à tali iudice talis loci, ꝙ coram eo veniret ad petitionem meam, vt mihi respōderet, venire cōtempsit. vñ quia nō venit, īterest mea in decem. quare peto illud interesse: & ad hoc ꝓpono edictum, si quis ius dic. nō ob
7 tem. vel actionem in factum, &c. ff. e. l. vnica. ¶† Si verò petit interesse, quia mandatum iudicis non seruauit. dicet sic:
Lib. Coram. &c. cōqueror de P. qui mandatum de re mihi exhibenda, vel restituenda, vel de pecunia soluenda non seruauit, vel
8 impleuit: vnde quia tanti mea interest, &c. ¶† Si autem velit, ꝙ iudex illum mulctet, id est, puniat pecunialiter, sic dicet.
Lib.

ADDITIONES.

a in prin. ¶Auctor nō videns, quo modo melius septem edictorū materiam tractare posset, quàm sub rubrica de cōtumacia, principalem materiam secundum ius vtrumq; tractauerat s̃. de cōtumacia, quam quo ad practicam transtulit ad rubricam j. proximam: & hîc de septem edictis tractat eodem ordine, quo Roffr. in tractatu edictorum in 7. primis rubric. post rubricam generalem: & totum qđ in isto titulo ponitur, fuit eius, vt j. distinguam, nam eius fuit id quod in hoc principio ponitur vsque ad ver. sanè. vt de edictis tit. de albo corrupto, qui inferius allegatur, Quinque etiā ibi ponit, quę sunt necessaria, vt huic edicto sit locus, quę per positiones ostendit.
b Ver. & no. ¶Vide quod de triplici albo ibi dixi: & de isto in clem. dudum. & de iud.
c De albo corrupto. ¶Et hęc ratio ciuilis est: posset tamen criminaliter accusari de falso, ff. ad leg. Cornel. de fal. l. hodie.
d Edicti. ¶de albo loquentis.
e De albo cor. ¶ibi ēt tractatur plenè, cui applicet̃ hęc pœna quinquaginta aureorum, de qua s̃. & quia dicit hāc quæstionem ꝯpetere cuiq; edicto publico & pœnali, illam nō omittam: sed abbreuiabo. Dicit em̃ iura videri varia. Primò, ꝙ pœna sit dāda cōi, vel fisco, C. đ sepul. vio. l. q sepulchrū. ad idē ff. de term. mo. l. agraria. Secundò, ꝙ accusatori: facit ff. đ verb. sig. si cui. Tertiò, ꝙ pœna sit dimidiāda īter fiscū & accusatorē, C. de asses. l. nemo. ff. ad Syl. l. lege §. j. Est simile, qđ de thesauro inuēto dr̃, ff de iure fis. nō intelligitur. §. vlt. & hoc vltimū tenet Azo refert Ot. tenuisse secundā per legē allegatā. Et ad legē de sepul. viol. respōdet speciale propter magnitudinē sceleris eius q mortuos in pace dormire ñ sinit, C. de epis. audiē. l. nemo. Ad l. đ termi. mo. respōdet, ꝙ ibi dat̃ ī publico. id est cuilibet de populo agēti: dās ꝓ regula, ꝙ vbicūq; pœna dat̃ ꝓ aliquo edicto, accusatori cedet, & nō fisco, nisi lex illam dimidiari p̃ciperet: & sic respondet ad tertiū. Subdit ēt ibi Roff. ꝙ licet dolū allegās illum ꝓbare debeat, ff. de ꝓba. l. quoties. § q dolum. si tñ aduocatus corrupisset acta, & hoc cōstaret, præsumet̃ dolus, & releuabitur læsus ab onere probandi. Facit ff. de admin. tu. l. tutor, qui repertorium. in ipso enim rusticitas, vel simplicitas non excusatur. Si tamen abraderet em ēdando, excusaretur: consuluit tamē id sine iudicis auctoritate ñ fieri de his ibi viđ in fine.
f Sanè. ¶Prosequitur secundum edictū ordine, quo s̃. in quo quatuor dicit necessaria, quæ per positiones patebunt.
g Vel in fine. ¶Hoc dixit propter verbum legis j. alleg. quæ dicit illum non obtemperasse, qui non fecit, ꝙ extremum est in iurisdictione: in quo instat Roff. e. tit. ver. 4.
h §. 2. ¶ver. est & quarta.

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui mandatum à vobis sibi factũ non adimpleuit: & sic vobis non obtemperauit. vñ ago cõtra eũ, vt ipsum puniatis: & ad hoc ꝓpono actionem in factum ex edicto, si quis ius dic. non obtem. hoc probatur ext. de mat. contra in
a ter. eccles. contrac. c. j.[a] ¶ Actor ergo sic ponet: POS. act. † Pono,
9 quòd H. est potestas Boñ. Itẽ ꝙ T. est iudex communis Boñ. ff. de iurisd. om. iud. l. fin. ff. de bo. auctor. iu. pos. cùm vnꝰ. §. his qui. Item quòd ipse tibi præcepit, ꝙ tali die coram eo compareres, vel ꝙ rẽ exhiberes, vel restitueres, vel aliquid tale, ext. de ver. sig. c. ex parte. Item ꝙ contempsisti tale præceptum, ff. si quis ius dic. non ob temp. l. vnica. Item ꝙ es de ciuitate Boñ. vel districtu eius, vt in ꝯcor. primæ positionis. Item ꝙ mea interest ĩ decẽ, ꝙ illud ꝓceptũ seruasses: & hoc, cùm agitur ad ĩteresse: si verò ageretur ad pœnã, non esset hæc necessaria. ¶ Reus verò sic: POS. rei. Pono, ꝙ hic fuit potestas à calendis Ianuarij vsque ad annum. Item ꝙ ipse mihi præcepit eo tempore, quando successor venit, vel post calendas Ianuarij, ff. de iurisd. om. iud. eum. ff. de offi. procõ. meminisse. ext. de off. leg. c. fi. Item ꝙ illud impleui. Item ꝙ ego sum Pisanus, ff. đ iurisd. om. iu. l. fi. 3. q. 6. peregrina. & c. seq. item ꝙ mandauit illud T. tantùm. item ꝙ licet post diem, qua fieri mandauit, fecit tamẽ
10 & acceptauit. ff. si quis cau. l. 2. ff. đ eo, qđ cer. lo. l. fi. ¶ † Sed & vo
b cans[b] temerè in ius per edictum, quem vocare ñ licet sine venia, vt patronum, vel parentem, punitur in quinquaginta aureis, C. de in ius voc. l. 2. ff. e. l. pe. & fi. Sic ergo concipitur:

Lib. Corã, &c. cõqueror đ P. q me patrẽ suũ, vel patronum vocauit in iꝰ sine venia sibi à ꝑtore ve. potestate cõcessa: ĩ qua vocatione litem est contestatus: vñ peto eum puniri, seu condemnari in quinquaginta aureis: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto de in ius vocando, vt in præal. concor. & inst. de act. §. pœnales. ¶ Actor ergo sic ponet:

11 Positio actor. † Pono, ꝙ sum pater tuus, vel patronus, vel huiusmodi, ff. e. quique. & l. adoptiuum. & ṡ. de reo. itẽ ꝙ es meus filiꝰ, vel libertus. item ꝙ te emancipaui: aliàs non posset ẽt cum venia, C. e. qui in potestate: ff. de iudic. l. lis nulla. item ꝙ cõquestus es iudici de me. item ꝙ misi pro me. item ꝙ dedisti contra me libellũ reclamationis: extrà de libel. obla. c. j. item ꝙ hoc fecisti venia nõ perita, ff. e. l. pe. & fi. item quòd in prædicta causa fuisti litẽ contestatus, ff. e. libertus. Reus verò sic:

Positio rei. Pono, ꝙ feci te coram iudice vocari: & petij ab eo licentiam, vt possem me de te reclamare. item ꝙ dedit mihi hanc licentiam. item ꝙ tamen dedi libellum. item ꝙ ... ante litis con
12 testationem: & sic pœna non fuit cum effectu commissa. ¶ † Sed quæritur, an habeat locum hodie hæc pœna, si vocentur in ius si
c ne venia illæ personæ, quæ sunt ff. e. l. 2. respon. j.[c] Respon. nõ: quia tunc demum locum habet, qñ illæ personæ vocantur, quę iure ꝑtorio vocari ꝓhibentur: & non, quæ iure ciuili, vt q in præ. l. con-
13 tinentur. † item si hodie petatur à potestate venia, quæritur, an ĩcidet in pœnam, si postea patrem vocauerit, vel patronum? Et vi
d detur, ꝙ non[d]: quia à prætore venia est petenda. nam dicit sine ꝑmissum eo, &c. Contrà credo. nomen enim prætoris est ibi generale pro quolibet iudice: sicut & aliàs nomen pręsidis, ff. de offic.
14 præ. l. j. ¶ † Et nota, ꝙ qui non habet, vnde quinquaginta aureos
e soluat, debet in corpus torqueri, ff. e. l. vlt.[e] Quod etiam in filio te
f nendum est[f]: quia generale est, ꝙ qui non potest soluere[g], luat ĩ
g corpore, ff. de pœ. l. j. 35. dist. ante. 24. q. v. c. j. ad fi. v. q. v. illi, qui. &
h iunge hic, quod no. ṡ. de actore, ver. quòd filiusfamiliàs. & seq.[h]
15 ¶ † Verùm si vocatus à iudice non vadit, potest ab eo puniri secundum suam iurisdictionem ex edicto, si quis in ius voc. nõ ier. ff. si quis in ius voc. non ier. l. j. & 2. in quo sic libellus concipitur:

Libel. Coram, &c. cõqueror de P. qui vocatus à tali iudice non iuit coram eo, cùm esset suæ iurisdictionis. vnde peto eum ꝯdemnari secundum vestram voluntatem: & ad hoc propono actionẽ in factum ex edicto, si quis in ius voc. non ie. vt in præ. l. Et quæ dixi ṡ. ver. sanè volentem. hic intellige re petita. Prædicta locum ha
16 bent in eo, qui vocatur. ¶ † is autem qui te vocat coram non tuo iudice, condemnatur tibi in omnibus expensis, quas fecisti, extrà de rescr. cæterùm. & sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui me temere vocauit ad iudicẽ nõ meum: propter quod feci expensas, putà decem: vnde illas peto mihi restitui, seu solui: & ad hoc propono cõdictionem ex lege ff. de iud. eum. quem temerè. vel ex lege C. de fruc. & lit. expẽ.
i non ignorat[i]. ¶ † Actor ergo sic ponet[k]: POS. actoris. Pono, ꝙ iui
17 ad talem iudicem, & conquestus sum sibi de te pro tali pecunia.
k item quòd ipse te ad instantiam meã fecit citari. itẽ ꝙ de eius mãdato fuisti citatus. item quòd es de Bonoñ. seu eius districtu. item quòd vocatus non venisti. item ꝙ es nobilis, suprà de reo, versic. item nobilis. item quòd es callidus & astutus. item quòd mea interat, quòd coram iudice non venires. omnia hęc probantur ff. e. l. j. & 2. ¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd me coram tali iudice super centum tantùm reclamasti. item ꝙ à reclamatione destitisti. item quòd iudex voluit mittere nũcium pro me. item ꝙ nuncius sine mandato iudicis me citauit. item quòd pecuniam tibi solui, pro qua reclama
18 sti. ¶ † Notandum quoque est[l], quòd is, qui non possidet immo
l bilia, in ius vocatus debet cauere iudicio sisti, ff. qui satisd. cog. sciendum. Si ergo super hoc det fideiussorem, si actor eum non admittit, & alium petit, competit reo interdictum de ĩ ius vocando,
m vt veniat, aut satisdet: per quod actor in quinquagita aureis[m] punietur, ff. in ius voc. vt eant, l. ij. Sic ergo concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me parato dare fideiussorẽ iudicio sistendi causa locupletem, fide dignum, & habilem ad cõueniendum, sine causa illum recipere recusauit quem de iure nõ debuit recusare: vnde ipsum condemnari peto in quinquaginta aureis: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto de in iꝰ voc. vt ff. e. l. 2. Actor ergo sic ponet:

19 Positio actoris † Pono, ꝙ de me conquestus es coram tali iudice super centum, quæ dicebas me tibi debere. item ꝙ ab eo vocatus veni. item ꝙ petisti à me cautionem iudicio sisti. item quòd repræsentaui talem fideiussorem. item quòd ille habet centum ĩ bonis. item quòd eum sine causa legitima recipere recusasti. itẽ
n quòd est habilis ad conueniẽdum. item quòd est homo fidelis[n].

Præmissa

ADDITIONES.

a C. j. ¶ Vides, ꝙ ex illo edicto duplex via edendi cõceditur, s. ad interesse partis læsæ, quia reus non comparuit: quod intelligendũ est đ vero interesse, qđ passus est in sumptib. litis & damno, quod pars sustinuit, quia ille non paruit: non in vera æstimatione litis: quia, vt dicit ibi gl. in §. vlt. vbi dr, quanti ea res est, absurdum esset id fieri pro vna leui inobedientia: & idẽ hic Rof. Secũda via patet in vltimò libello, quo agitur ad pœnã, quæ applicatur fisco: & sic meram pœnam continet, vt dicit ibi tex. Et ne casus ille cõtinueẽ proximo, qui difficultatẽ ingerit, expone Cùm, ꝓ Quãdo: & cessabit prolixitas: sic exponitur de commo. c. vno, in prin. Concluditur ergo, ꝙ cùm duplex sit offensa, s. partis & iudicis, meritò duplex libellus cõpetit. Et verũ est, ꝙ cùm primus, quo petit interesse, non est pœna mera, quia licet sit pœna soluenti, qđ sibi non adfuit, non tamen recipienti: sed vltimus libellus puram pœnam ꝯtinet: quia recipit fiscus, quod sibi nõ adfuit: & soluit inobediẽs, quod non recepit. facit, quod de expensis scripsi de rescr. c. vlt. in fi. text. cum suis remissionibus. Quomodo autem diuersæ fuerũt lecturæ d. §. fina. in l. vnica, ff. e. ibi vide per Accur. & per Rof. hoc e. titu. vbi in fine inuenies, in quo inuicem differunt istud edictũ, & seq.

b Sed & vocans. ¶ Hì auctor prosequitur tertium edictum cõtinuatum ꝓximo per Rof. qui ponit quatuor in eo necessaria, quę patent ex positionibus: & qui applicetẽ huius edicti pœna, dixi ṡ. super primo edicto, rubrica j.

c Respon. j. ¶ Not. secundum Roffr. & Accur. idem not. ff. de in ius voc. l. pen.

d Quòd non. ¶ ita habetur communiter, sed debet dicere, ꝙ sic, vt patet per sequentia: tex. autem, quem statim alleg. est ff. e. l. 4. & l. sed si. §. pen.

e L. vlt. ¶ Est & canon xij. q. 2.

f Tenendum est. ¶ instit. de pœna tem. litig. in fi.

g Soluere. ¶ Debens ex maleficio.

h Et seq. ¶ Et vide, quod ibi post dom. meum scripsi super vers. sed nunquid edictum. & seruato ordine, đ quo ṡ. sequitur quartum edictum: & vide, quæ in eo requiruntur, positiones docent.

i Non ignorat. Quòd ritè proponatur cõdictio, ex quo expressũ est, quòd agere potest, nec dictũ est, qua actione. ꝓbatur ff. de cõdic. ex lege, l. vnica, secundũ Rof. q quærit hìc in fi. quare in libellis positum fuit temerè ad iudicem non suum vocari non debuerit. non condemnatus: respondet, vt no. in pręalleg. l. eum quem. in j. gl. De aliis hìc per eum no. vide ṡ. de citat. §. j. vers. item generaliter. & super illo.

k Sic ponet. ¶ Super proxi. libel. sed super præcedenti, qui cõuenit edicto: & hoc euenit, quia etiam Rof. ṡ. proxi. qui etiam eius fuit, non formauit positiones.

l Notandum quoque est. ¶ Continuatur quintum edictum, vt ṡ. quod breuiùs expedit Rof. quàm reliqui.

m Aureis. ¶ De hac pœna, cui applicetur, remittit Rofr. ad dicta ṡ. super edicto.

n Fidelis. ¶ Addunt quidã, itẽ ꝙ habet facti notitiam: facit C. vt omnes iu. tã ciui. q̃ mil. l. vna, circa fi. ibi procuratore instructo. sed id Rof. nõ placet, quia lex loqẽ đ ꝓcuratore dato ad cãm, vel litẽ, ꝓsequendã: cui cõcor. de ele. c. cupientes. §. j. ver. insuper. lib. vj. iste autem fideiussor nõ prosequitur cãm, quo sibi prouideat, ponderando, ꝓ quo promittit. Hoc etiã scias, ꝙ qualiscũque fideiussor recipi debet, quando parẽs, patronus, vel similis conuenitur, ff. e. ti. l. 2. §. 2. & 3. & not. ṡ. de satisdatio. §. 2. versic. illud autem.

Præmissa probantur ff.e.l.j.& 2.¶Reus verò sic:
Positio rei. Pono, ꝙ de te reclamaui. item ꝙ voluisti mihi dare T. in fideiussorem, vt stares in iudicio. item ꝙ ille T. habet tantùm quinquaginta in bonis. item petebam cētum. item ꝙ ille T. est infidelis, & omnia negaret, nō obstante iuramento. item ꝙ vix posset conueniri. item ꝙ consueuit deierare, vt extrà de pign. illo. in
20 fi. ¶† Porrò contra [a] promittentem se vel aliquem iudicio sisti,
a agitur actione ex stipulatu, ff. qui satis. cog. & ff. si quis cau. per totum: in qua sic libellus concipitur: Lib. Coram, &c. cōqueror đ P. qui cùm mihi promisisset iudicio sisti tali die nō stetit: vnde qa interest mea in x. iō peto illa x. & ad hoc propono certi cōdictionem ex stipulatu, ff. si quis caut. l. qui autē. §. fi. ¶Si verò promisit alium iudicio sisti, sic libellus concipitur.
Lib. Coram, &c. cōqueror de P. qui promisit mihi stipulanti T. sistere in iudicio tali die: vnde quia ea die non stetit, ago contra eū
b & peto ab eo, vt præstet mihi x. quia tantum mea interest [b]: & ad hoc propono certi cōdictionem, quæ oritur ex stipulatu, ff. si qs
21 cau. si quis quando. ¶† Si autem vis petere, ꝙ se, vel alium sistat in iudicio, nec iam transiuit triennium, C. de iu. l. properandū. vel annus & dimidius, C. quomodo & quando iu. in auth. qui semel. sic libellus concipitur:
Lib. coram, &c. ago cōtra P. qui promisit se vel T. iudicio sisti: vñ peto, vt sistat: & ad hoc propono actionem ex stipulatu, ff. si quis cau. l. 2. §. si quis in iudicio. ff. de verb. oblig. vbi autem. §. qui id qđ
¶Actor argo sic:
22 Positio actoris. †Pono, ꝙ te feci coram tali iudice citari. item ꝙ contra te petitionem institui. itē ꝙ promisisti iudicio sisti, ff. si qs cau. l. i. §. si quis iudicio. item ꝙ contempsisti iudicio stare. item ꝙ mutasti forum, extrà de foro comp. capi. j. ¶Reus verò sic:
Positio rei. Pono, ꝙ illud iudicium finitum fuit, ff. iu. sol. l. 2. & l. apud Sempronium. item ꝙ fui legitimè impeditus, ff. si quis cau. l.
23 2. item ꝙ in ea conditiōe sum, qua fui, quando promisi. ¶† Sed pone: promisi aliquem iudicio sisti, non apposita die, nec etiā pœna: & sic venit interesse, vt ff. qui satis. cog. l. 2. §. fin. vbi de hoc, ff. si qui in ius voc. nō ier. l. fi. reus interpellatus non stetit: nunquid ꝯtra me statim commissa est stipulatio, vt ex ea statim ꝯueniri possim? Et videtur, ꝙ sic, ff. de procur. l. antepenul. nam ego fideiussor sum, vt C. de fideius. sancimus. & l. seq. & commissa stipulatione ꝯtra reum, fideiussor conueniri potest, secundum distinctionem l. C. e. auth. præsente. & ad hoc ff. si quis cau. si eum. in fi. ibi secundum qđ & fideiussores, &c. à contrario sensu. Argu. cōtrà, ꝙ non possim conueniri, nisi priùs mihi denuncietur, vt eum sistam: iustè enim potui ignorare eum nō sistere, cùm sit alienum factum & ad hoc facit ff. qui satis. cogan. si decesserit. & in præalleg. l. si eū. in prin. item non videtur, ꝙ sim fideiussor, vt e. ti. l. 2. §. j. ff. de ope. lib. cùm patronus. Sed super hoc, an dicar verè fideiussor, distingui potest, an principalis ꝓmiserit se exhibiturū, & me fideiussorem dedit: & tunc sum verè fideiussor: an verò pro illo ꝯuēto principaliter ꝓmisi iudicio sisti, & tunc ñ, vt in præ. l. sancimus. in princip. & secundum hoc potest ad prædicta respōderi. Vel dic, ꝙ aut sciui reum interpellatum, vt sisteret: & tunc statim possum conueniri: quia debui curare, vt sisteret, non expectata alia denunciatione, seu requisitione, arg. ff. de act. em. & ven. l. j. in fi. Aut nesciui: & tūc fit necessaria requisitio, vt sisti faciam. Tutius est tamen semper, ꝙ requirat. & vide s. sentent. exec. §. sequitur. ver. quid si
c sententia [c]. ideo autem dixi, vt s. non apposita die, qa tunc certū est, ꝙ adueniente die, si non est exhibitio facta, & reus nō steterit, agi poterit ad interesse, vel ad pœnā, si promissa sit, vt in præd. l. si decesserit. & in præ. l. si eum. §. j. nec est alia requisitio necessaria, cū dies pro homine interpellat, vt C. de contrahē. stipul. l. magnam. extrà de locat. c. fi. Vel potest dici præalleg. l. sancimus. locum habere. De pœna autem ideo dixi: quia ea apposita sine die, agitur demum ad pœnam, cùm certum est reum sisti nō posse, ff. đ verb.
24 oblig. ita stipulatus. ff. qui satisd. cog. de die. & l. 2. §. fi. ¶† Sed cū principaliter promisi aliquem in iudicio sisti, vel aliàs coram ali-
d quo vel in aliquo loco præsentari [d], nunquid tenet talis promissio sine causa? dic, ꝙ sic. quia præ. l. ff. qui satis. cog. l. 2. §. i. & ff. si qs cau. in princip. de cautione non faciunt mentionem: & argu. C. đ fideius. si Barsatorem, C. lib. x. de agri. & censi. litibus. §. sin autem. Quidam tamen contrà: nam hoc est generale in obligatione, vt extrà de fide instrum. si cautio. & potest esse causa, secundum eos quia fortè propter hoc mercedem recepi: vel quia videbam eum bannum, vel aliam pœnam incurrere, vel in carcere, vel custodia detētum: & propter hoc pro eo promisi: & vide suprà de accusat. §. fina. versic. sed si dedit. & seq. item quære, vt infrà de fideiuss. §. j.
e versic. sed pone, egi & seq. [e] ¶† item sæpe [f] in ius vocatus vi ab a-
25 lio eximitur, ne in iudicium veniat: ideo contra eximentem dat
f edictum, ne quis eum, qui in ius vocatus est, vi eximat: per quod eximenti pœna imponitur, quanti actor in litē iurauerit, ff. ne qs in ius vocatus est vi exi. l. j. & l. sed per alium. respon. j. Sic ergo libellus concipitur:
Lib. Coram, &c, conqueror de P. qui T. à me vocatum ad iudiciū vi, seu dolo malo exemit: vnde quanti in litem iurauero, in tantū eum condemnari peto. Vel sic: vnde meum singulare īteresse peto, quod æstimo centum: & ad hoc propono actionem in factū ex illo edicto, ne quis eum, qui in ius voc. est, vi exi. ff. eo. l. 2. & 3.
26 ¶† Actor ergo sic ponet:
Positio actoris. Pono, quòd conquestus fui de T. coram tali iudice, ff. e. l. 3. §. fi. item ꝙ T. vocatus veniebat ad iudicium, ff. e. l. 3. §. fi. item quòd T. est talis persona, quæ potest in ius vocari, ff. e. l. j. §. j. & fin. & l. 2. in princi. & §. j. item quòd tu illum vocatum vi exemisti, ne veniret: vel aliter prohibuisti. ff. e. l. 3. §. fi. item quod ꝓpterea actio mea est amissa. itē iudex qui eum vocauit, est ordinariꝰ, & ꝗ potest ex officio citare, ff. e. quòd si quis. §. si quis. ¶Reus verò sic:
Positio rei. Pono, quòd in tantum de T. fuisti conquestus. item ꝙ C. vocatus venit. item quòd fuit tantùm à Seio detentus. sed hęc & prima

ADDITIONES.

a Porrò contra. ¶Hoc, quo ad edicta, continuatur sextum, ĵ. versi. item sæpe. Interponit autem hîc de cautione iudicio sisti, quę est xj. inter cautiones, quas ꝓsequitur Roff. suo loco, quā auctor hîc immiscuit, vt ad finem tractaui in præcedenti: & octo, quæ regrūtur in ista prosequitur. quæ patent ex positionibus. Consuluit ēt hîc in prin. ꝙ promittēs pro se, vel alio, promittat iudicio sisti, nō promittat facere fieri. Ratio. Prima enim stipulatio finit lata sententia, ff. iud. sol. l. 2. si quis cau. l. 2. §. stipulatio. Secunda nō, sed oportet sententiæ satisfieri, ff. đ verb. sig. l. verbum Facere. s. omnē omnino faciendi causam complectitur soluendi, numerandi, vēdicandi, ambulandi.
b Interest. ¶De hoc īteresse, de quo etiam dictum est s. libello ꝓximo. si hoc interesse sit, quia ius actoris sit factum deterius, dicit Roff. ꝙ iura variare videntur. nam l. qui autem. ff. si quis cau. dicit, quòd non videtur in eadem causa sistere, qui nouo priuilegio vtitur. & huic videtur accedere ff. iu. sol. si reus. in primo dicto: sed l. si quis. ff. de iud. & l. cùm quidam. ff. de iur. om. iud. dicunt, quòd præuentus ius reuocandi forum non habet: & præ. l. si reus. huic secundo dicto videtur accedere in parte secunda, cui tamen resistere videtur l. [illegible] ff. e. ti. Dicit autem [illegible] ad soluendū talia ꝯtraria Azonem distinguere, an superueniens priuilegium fori sit ꝯcessum alicui ad sui petitionem: & tunc eum nō iuuat: secus si ñ ad sui petitionem: & sit ratio: quia improbus sæpe extorquet negata. C. de petit. bon. sub. l. j. lib. xi. Sed quia huic solutioni obstat C. de fruc. & lit. expen. l. fi. soluit aliter: vt si propter publicam vtilitatem indultum sit priuilegium, prosit: aliàs non. Et idem in milite, si ex necessitate factus est: aliàs secus. vel aliter: qui nouo priuilegio vtitur, nō videtur in eadem causa sistere, supple, interim, cùm scilicet priuilegium prodest ad tempus, sicut in legato, cui ꝓdest, cùm est in legatione: sed non illa finita ff. de arbitris, non distinguemus. §. itē si qs Romæ. Vel aliter, vt distinguatur, an priuilegium incepta respiciat. an futura? & in dubio præsumit priuilegium solùm ad futura prodesse. C. de legi. leges. Ad solutionem autem illarum legum ff. iu. sol. si. reus. & l. vir bonus. vide, quod in eis notatur.
c Quid si sententia. ¶Ibi de illo, qui cauerat iudicatum solui.
d Præsentari. ¶Dicit hîc Rof. ꝙ quādo talia promittuntur non ex expresso die, ponderanda est loci distantia, datis xx. miliaribus ꝓ die, ff. đ verb. sig. l. 3. & si qs cau. l. j. in contractibus dicit cōsiderandum, quod habetur ff. de verb. oblig. continuus. §. 2. vbi habetur consideratio temporis, sexus & ætatis, & quò illius cōditiōis homines peruenire possunt: dicit ēt in iudiciis duos dies deduci, scilicet quo cautum est, & quo sistere debet, vt in præ. l. j. Tamē in casu, quem ponit auctor, cùm promissio fit per me de alio, dicit tenendum. quod habetur in l. sancimus. C. de fideius.
e Et seq. ¶Quomodo iustificetur hîc stipulatio iudicio sisti, qua ꝓmittitur factū alienum, vide s. de satisd. §. viso. sup forma ibi posita sub ver. si igitur dubium. Tractat autē hic Roff. de l. sed & si qs: §. illud. ff. si quis caut. ꝗ videtur velle, eū, ꝗ nō stetit, vt cauerat, qa erat accusatus de crimine capitali. non habere exceptionem, cui contradicit ff. de cust. reor. l. 2. §. vlt. quam etiam ibi gl. signat. pro contrario. Tractat etiā hîc in fi. de illo, qui in causa criminali pro alio fideiussit: & tenet, ꝙ conuenitur fideiussor, non vt puniatur criminaliter, sed pecunialiter: sed habebit inducias, l. sācimus. C. de fideiussor. vt eod. titul. l. si Barsatorem. & l. si quis reum ff. de cust. reor.
f Item sæpe. ¶Serua ordine, de quo s. ad literam cum Rofr. aggreditur sextum edictum, in quo secundum eum, vt locum habeat, quinque sunt necessaria, quæ patent per positiones.

& prima implicant negatiuam,extr. de cau.pos.cùm ecclesia.itē q erat mus parens,vel patronus.item q iudex,qui vocauit T.est pe
27 daneus. ¶† item plerunque a vocatus ad iudicium impeditur ñ
a vi,sed dolo:ideo proditum est edictum de eo,per quē factum est, quò minus quis in iudicio sistat,per quod tam vocato exempto, quàm etiam vocanti consulitur contra eximentem. Sic ergo cōcipitur libellus:

Lib.Coram,&c.cōqueror de P.qui dolo malo impediuit T.quò minus in iudiciū veniret,vt mihi in iure meo responderet: vñ qa
b mea interest in viginti id factum non esse,ideo ipsum P.in prędictis viginti mihi condemnari peto:& ad hoc propono actionem in factum ex edicto de eo, per quem factum est,&c. ff.de eo, per quem fac.l.j.¶Actor ergo sic ponet:

28 Posit.actoris.Pono,q conquestus fui tali iudici de T.item quòd ille vocatus veniebat ad curiam,item q dolo tuo fuit impedit⁹, ne veniret.præmissa probantur ff.e.l.j.extrà de in integ.rest.ex literis.item q denunciasti aliquid triste,propter quod nō venit, ff. e.l.j.§.j.& 2.item q procurasti eum per regē,vel alium vocari,extrà de offi.ord.pastoralis.§.fi.¶Reus verò sic:

Pos.rei.Pono,quòd vocasti M.tantùm.item quòd is,quem voca
c sti, venire recusauit c.

ADDITIONES.

a Item plerunque.¶Hic septimum edictum prosequitur,secundū Rof.pleniùs: quatuor autem in eo necessaria positiones docent.
b In viginti.¶Dicit Roff.q bonum est sic declarare:tñ posset in pcessu declarari,non expressum in libello.
c Recusauit.¶Dicit Rofre.omnino,ac si dicat suo proprio facto& motu. Vnde Pil.exponens,q per illud omnino,est sciēdū.q Rof. opponit hoc edictū inutile.nā aut saluū est ius actori ꝯ reum,aut non. Primo casu qd interest actoris reū vna die nō venisse?nil,vł modicum:si ñ erat saluum,vt quia actio pempta,frustrà vocabat: & sic nullū interesse.Si igitur vocatus veniie ñ tenebat:ergo nec tenebitur,qui illum eximit,vt s.prox.edicto dictū est.Respōdet, licet ius actoris sit saluū,pt ei⁹ interesse.qa operas pdidit illi⁹ diei, quo ad iudicē veniens,& fortè aduocatū diurnū cōduxit,& in his duobus expendit xx,vel opponunt ñ dari extraordinariū,dū cōpetit ordinarium:quia illud ꝯ eandē personam,ff.de mino.in cau sæ.ꝯ diuersas secus,C.si tut.vel cur.l.etiam.item non obstat,si dicas propter modicum iudicem ꝯ eximentem non debere actorē adire,ff.de in integ.rest.l.scio.quia et minimæ causæ sunt audiēdę, in auth.de man.prin.§.si tibi.Col.3.ext.de app.c.de appellationibus.sed restitutio ñ datur propter modicum, ne sic rescindat̄ qđ est maius,ff.de iud.l.per minorē.In secundo membro poterat esse saluum ius actoris tempore exemptiōis,& postea periisse pscriptione completa:& sic multum interest actoris ꝯ eximērem.Nec valet, si dicas illam interruptam per citationem de reo factam p executorem,C.de præscr.30.an.sicut in rem.& l.fi.Nam tempore istorum edictorum non fiebat interruptio per executores:hodie ēt restringitur ad pretorias pœnales& annales,C.qñ lib.prin. dat.l.2.vel quamuis fieret interruptio,ageret̄ nihilominus ꝯ eximentem,ne maneret maleficiū impunitum,ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.Quærit demum Rof.quomodo prouidebitur vocato & exempto,si mulctatus fuit,vel damnat⁹ ad pœnam,sub qua pmiserat sistere certa die,aget cōtra eximentem:facit ff.e.tit.l.ex hoc edicto.§.& si stipulor.Est etiam notandum,secundum eum,q de summa æquitate,si actor perdit actionem suam propter exemptionem rei,& eximens non est soluendo,restituetur actori actio contra reum ex ea causa liberatum,ff.de lega.j.l.planè. ad quod l. extraneum.alleg.cùm sit tex.in l.fi.ff.e.tit.2.respon.

ADDITIONES NOVAE.

Not.q si aliquis inquietat vel turbat colonum meū,vel ipsum spoliat,vel insultat ad domum, propter quod colonus nō audet stare,nec laborare possessionem meam, q ꝯ talē competit mihi actio de dolo ad interesse meum quanto minus recolligam propter dictam causam. Inn.in c.dilectus filius.ext.de appel.

Nota q metus excusat à dolo,l.imo de libe.cau.fm Ia.de Aret.

Nota paria esse quem esse locupletiorem, vel dolo desiisse esse locupletiorem,l.3.§.pupillus.de nego.gest.

In l.iure gentium.§.dolo.ff.de pac.calliditas est in tacendo.fallacia in mentiēdo,l.siue ad Trebellia.dicitur enim calliditas à caligine. l.decipio fallacia idest mēdatium.fallaces nēpe faciunt vt vera dicentibus non credatur.fac.l.j.& l.quæro de actio.empt.& l.j.§.i.de reb.dub.

In l.quamuis hæres.de fide.tut.gl. quæ dicit sc.dolo,& non est plus.nota ex illa gl.q dolus est delictum simile in l.i.§.si apud sernum.de positi.quod facit pro statutis loquētibus de delictis. qđ nota tamen contra videtur tenere gl.in l.si dolo.si quis omi.cau. testa.

An regula dolo facit. habeat locū tam in possessoriis, quā petitoriis.no.in l.dolo.de excep.doli,& c.dolo,& c.q ad agen.de reg. iur.lib.vj.& l.si de vi.de iu.& l.2.de edic.diui Adr.tol.contrarium verò glo.in l.qui à me.de vi & vi arm.& l.si quis conductionis.C. loca.& l.j.quor.leg.

An dolus procuratoris noceat domino, not.in l.apud Celsum. §.quintum.de excep.dol.& l.quod si nolit.§.quod in procuratore.de ędil.edic.quæ dicit q licet dominus non teneatur regulariter de dolo procuratoris, tamen si agat ex contractu inito per ipsum tenebitur de dolo ipsius.

No.q exceptio rei iudicatæ ñ prodest illi qui est absolutus à dolo,si cōueniatur propter culpam.allegatur l.illud certum.in prī. ff.de liber.causa.

¶Baldus de dolo & contumacia.

Quid sit album, & qualiter formetur libell⁹ in albo corrupto,& qualiter formet̄ libellus đ precepto spreto,§.restat.G.¶Quærit, an ille q promittit aliquē iudicio sisti,teneatur ad pœnā,vel ad interesse,si non est factū sibi pceptum de representando reum,sed ipsi reo?Respōdeo,si fuit fideiussor,pceptum factum reo porrigitur in iudiciis ad fideiussorē: secus si sic est pmissor,idest qui pmisit solus,ff.de dolo,l.eleganter.§.seruus pactionis.qa tunc præceptum debet fieri sibi.G In ꝯrium,q non teneatur,nisi fiat sibi præceptum,facit,quia non est propriè fideiussor ille, q promittit se facturū & curaturū,vt no.ff.de verb.oblig.l.cùm filius,§.j.Sed respondeo,q imò est propriè fideiussor,ff.de fideiuss.l.sicut reus.ñ tamen videtur habere beneficium,auth.de fideiuss.qa non pceditur ꝯ eum ordinariè, sed officio iudicis executiuè & de plano,ff. de in ius voc.l.eum,p quo.& hoc est verum,maximè tenēdo, q non sit propriè fideiussor,vt not.ff.de in ius vocan.l.vt cā.3.resp. ff.q satis.cog.l.2.§.j.in fideiussore,vel quasi fideiussore iudicij,vel cōtractus nō requiritur causa,quia fideiubebat,vers.sed cùm prīcipaliter.G.& probatur ff.de pecul.l.3.§.si filius.nam si ibi est speciale,ergo in contrarium est ius commune,Bald.Nota,quòd l.2. C.d rescin.ven.habet locum in contractu locationis,per l.rem si pretio.§.fi.ff.locat.

a ¶De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ a. Rubrica.

ADDITIO.

a Scias, q missio in possessionem propter contumaciam nō habet locū in beneficialibus.c.ti.eum qui.in prin.lib.vj.qre Summistas, & vide,quo ad tractatores,qđ dixi s.de primo & secūdo decreto, super rubrica,& quæstione.q scripsi e.ti.§.restat.2.col.sup ver.qd si non reperiātur.& vide qđ scripsi post Archi.& Io.de Deo, sup rub e.tit.lib.vj.Est ēt quæstio,an præsens,qui nō vult se defendere,actore volente procedere,patiatur missionem?De simpliciter inuito vide,qđ no.s.de defensore, ver.sed nunquid.& super hoc sunt opiniones,quas quidam habent in l.seruum quoque.§. publicè.ff.de procur.in causa liberali & p defensione damni, cōstat quem admitti ñ solùm p pręsente,sed ēt p inuito,ff.de liber.cau. l.j.2.& 3.& ff.de appel.nō tātùm.& no.extrà de procur.c.j.in j.gl. Ex hoc allegatur,quòd si in illis casibus est speciale,ꝯrium est regulare.facit regula,q̄ à iure.lib.vj.cum cōcor.& facit ille §.publicè.à ꝯrio,vt si publicè est vtile absentes defendi,ergo secus in psentibus. Aliqui distinguunt personalem à reali.Primo casu non admittitur alius,& patietur iste missionem congruam in personali,vt lit.non contest.quoniam.in fin.& facit ff.de pecul.l.summa cum ratione:§.fi.Et isto casu actore volente procedere,quod dicitur in pręc.ver.sed nunquid.supra de defen.in reali idem,nisi forsan tertius veniens dicat se rem possidere,& sit paratus prædictæ rei defensionem recipere,admittetur:& isto casu nō defendit rē, nisi per consequentiam:quia dimittitur: vnde non satisdat, cùm sit principalis reus: & sic euitatur missio tędij.Aliàs fertur Mar.đ Fano tenuisse,pręsentem & contumacem posse defendi.constat enim,quòd omnis latitans habetur pro absente,ff.de verb.signif. l.absentem.& latitare quis potest etiam in ciuitate existens,ff.de priuileg.cred.eum qui circa.item l.exigendi.in fine. C.de procurat.etiam in defensione contumacis loquitur.item l. ff. de in ius vocan.satis.q uæ etiam loquitur de latitante.Inducit ad principale dictum l.e.tit.neque impuberes.§.j.& de iureiur.l.fi.§. pe.bene facit ff.de solut.l.solutionem.sequitur,vel iudicium pro nobis accipiēdo, & inuiti & ignorātes liberari possumus,& ff.iu.solui,l.3. §.pe.Vltrà hūc textum habemus hoc e.tit.c.fi.vbi ēt post citationem se absentans,si defendatur,euitat missionem, vbi vide in vl. glo.De iuramento autem calumniæ tunc prestando,dic.vt C.de iur.cal.l.2.§.si autem absfuerit.vers.similique modo.

SVMMARIVM.

1 Is,cui decreta est possessio,verus possessor ipso iure efficitur,licet nō admittatur.

2 Libellus

6 Libellus qualiter sit cōcipiendus, vbi is, qui passus est missionem in possessionem non venerit, nec satisdederit.
3 Secundum decretum an sit in realibus possessionibus necessarium.
4 Missus in possessionem causa rei seruandæ multipliciter impediri potest, & ideo multipliciter libellum conficere.
5 Officium iudicis implorandum est, vbi manu militari fit missio in possessionem.
6 Missus in possessionem si expellatur, quo debeat vti libello. & nu. 7.
8 Missus in possessionem ex primo decreto in reali, an possidere dicatur.
9 Missus in possessionem quandoque damnum dare dicitur: quare & illud petitur emendari.
10 Positiones actoris & rei, vbi agitur de emendatione damni per missum in possessionem dati.
11 Missus in possessionem per quam actionem expensas ab ipso factas possit recuperare.
12 Positiones actoris & rei in casu, quo missus in possessionem rerum expensas repetit.
13 Creditor petens possessionem bonorum debitoris non soluentis, vti debet iudicis officio.
14 Libellus qualiter sit concipiendus, vbi bona debitoris petuntur per creditorem separari.
15 Positiones actoris & rei, vbi bona debitoris petuntur per creditorem separari.
16 Vxore defuncti nomine ventris petente se in possessionem mitti, cùm non debeat qualiter sit hæredi succurrendum.
17 Positiones actoris & rei, vbi nomine ventris petitur missio in possessionem indebita.
18 Concubitus cum vxore an possit dici castitas.
19 Contra mulierem missam in possessionem nomine ventris, & eandem alienantem, qualiter sit agendum.

IN hac materia actor aduersus reum contumacem potest sic formare libellum:
Libellus. Coram, &c. conqueror de P. qui rem meam talem iniustè detinet: quem cùm ad vestram fecissem præsentiam euocari, ipse cōparere contumaciter recusauit. Cùm igitur cōtumacibus vos esse seueros deceat, ne de sua valeāt contumacia gloriari, peto contra eum procedi, & me in rei petitæ possessionem ob ipsius contumaciam mitti. Si autem esset actio personalis, dices: & me in possessionem suorum bonorum pro modo debiti in libello petiti causa custodiæ ob ipsius contumaciam mitti, ij. quæst. v. quanto. extrà vt lit. non contestat. quoniam frequenter. §. in aliis. & in fine, C. de bon. auctor. iudic. possid. auth. & qui iurat. C. vbi in rem act. l. ij. extrà de eo, qui mit. in posses. per totum. ¶Vel sic:
Libel. Coram, &c. propono cōtra P. quòd licet ipse tertiò, vel peremptoriè citatus fuerit, vt corā vobis per se, aut p responsorem idoneum compareret mihi responsurus de iure, sicut constat per testes, vel per publicum instrumentum, ipse tamē nec per se, nec per alium comparere curauit: propter quod eum contumacem esse per vestram interlocutoriam declarastis: quare ne de sua possit malitia gloriari, peto ipsum per vos in expensis occasione huius contumaciæ factis mihi cōdemnari, & decerni me mittēdum
a esse in possessionem talis vineæ, quam ab eo petere intendo [a] causa rei seruandæ. Deinde iudex interloquetur, prout habes suprà de primo & sec. dec. §. ij. versic. huius quidem. Quidam tamen di-
b cunt hunc libellum non esse necessarium [b]. ¶† Quòd si is, cui de-
1 creta est possessio, non admittitur, implorabit iudicis officiū. nam & ipso iure efficitur verus possessor, extrà de do. & contum. contingit. & c. j. habet enim is multa remedia, vt not. suprà de primo decret. §. iam de effectu. ver. sunt & alia. quare hic non est necessarius libellus, vt iam dicam: & dic, vt suprà de lib. concep. §. nunc di-
2 cendum. versic. xxiii. ¶† Cæterùm si is, qui passus est missionem, intra annū non venerit, nec satisdederit, poterit missus sic petere:
Libel. Coram, &c. propono, quòd cùm olim P. ad vestram fecissem præsentiam euocari, ipse comparere coram vobis recusauit contumaciter: propter quod me mittendum fore in bonorum suorum possessionem pro modo debiti declarati sententialiter decreuisti: quam missionem ipse animo sustinens indurato, intra annum nec comparere, nec satisdare de iuri parendo curauit: quare peto per vos me rerum ipsarum verum constitui possessorem, & hoc per vestram sententiam declarari, vt in prædic. concor. Vel concipe, vt suprà de primo & secundo decre. §. nunc dicamus. ver
3 si. actor. ¶† In realibus nō est necessarium secundum decretum: quia solus transcursus temporis eum facit verum possessorem. Posset tamen peti ad cautelam declarari, eum esse verum possessorem, sicut in eodem casu: tamen propter aduersarii potentiā non potest possessionem sibi decretam nancisci: sed hoc prosequere, vt suprà de primo & secundo decret. §. videndum. versicul. hæc
c quoque. & sequen. [c] ¶† Porro [d] missus in possessionem causa rei
4 seruandę sæpe impeditur esse in possessione. vnde quia non habe
d bat interdictum Vnde vi, nec cōdictionem ex l. si quis in tantam. quia non possidebat, vt ff. de acquiren. poss. possideri. §. fi. ff. quorum. leg. l. j. §. quæsitum. ff. vti possid. si duo. §. creditores. extra de do. & contum. contingit. ideo in subsidium proditum est sibi interdictum, ne vis fiat ei, qui in possessionem missus est, ff. ne vis fiat ei, qui in posses. mis. est, l. i. Sic ergo libellus concipietur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit ire in possessionem rerum Seii, in quarum rerum possessionem iudex me mittendum decreuerat: vnde ago contra eum, ne me prohibeat: & ad hoc propono interdictum, ne vis fiat ei, q in poss. mis. est, vel actionem in factum subrogatam in locum illius interdicti. Vel si vis petere tuum interesse, adde sic: vnde quia interest mea in centum, non fuisse prohibitum, ideo illud interesse peto, & ad hoc propono actionem in factum descendētem ex edicto, ne vis fiat ei, &c.
5 ff. eo. l. j. in princip. & §. j. ii. & iij. & §. hæc verba. ¶† Si verò non vis prædictas actiones proponere, sic concipe libellum:
Lib. Coram, &c. vsque, decreuerat, & adde, vnde quòd in possessionem rerum illarum mittar manu militari, officium iudicis propono, & vestrum officium, domine iudex, imploro, ff. eod. si quis missum. §. j. Credo tamen, quòd ex officio, & sine libello hoc pro-
6 cedat & de plano, vt in eadem lege. ¶† Si verò aliquis missus in possessionem expellitur, sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit esse, vel expu-
e lit de possessione talium rerum Titii, in quam me iudex miserat [e]:
f vnde ago contra eum, vt illam possessionem mihi restituat [f]: & ad hoc propono interdictum, ne vis fiat ei, qui in poss. mis. est, vel ac-
7 tionem in factum in locum eius subrogatam. ¶† Si autem vis tuum petere interesse, seruatis omnibus vsque, vnde. iunge, vnde quia mea interest non esse prohibitum, vel expulsum, in centum libris, ideo illud interesse peto: & ad hoc propono actionem in factum descendentem ex illo edicto, ne vis fiat ei, & c. ff. eo. l. j. §. j. ij.
g & iij. & §. hæc actio [g]. ¶Vel dic, vt s. sic, s.
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit, vel non permisit, vel expulit de possessione, &c. vt s. vnde quòd in illam possessionem me reducat manu militari, officium iudicis propono, & super hoc vestrum officium imploro. ff. eod. si quis missum. §.
h j. [h] Sed nos dicimus, quòd missus in possessionem ex primo decreto in reali non possidet: vnde potest agere interdicto Vnde vi. Alii contrà: quod dic, vt in præ. §. iam de effectu. vers. sed quid si.
¶Actor ergo secundum hos libellos sic ponet:
8 † Posi[illegible] actoris. Pono, q talis iudex pcepit, q ego mitterer ī possessionē ta[illegible]in. Itē q[illegible] pcep[illegible] legitimè noluisti cōparere, vl cauere noīe vētris, vl satisda. noīe legato rum,

ADDITIONES.

a Intendo. ¶Meliùs dixit in proximo libello, scilicet iam datum libellum.
b Necessarium. ¶Et sic seruatur.
c Et sequen. ¶Ante quàm ad ius ciuile transeamus, de iure nouo, de quo dixi super rubrica, formari poterit sic libellus, vel sine libello postea:
Libel. Cùm vos, domine iudex, pronunciaueritis dicēdo me contumacem, propter ipsam contumaciam actorem petitorem beneficii mei talis mittendum fore in possessionē ipsius, peto pronunciationem ipsam reuocari, & ipsius pronūciationis executionem non fieri. Vel si facta est, dicat: peto executionem & missionem per vos factam non valere decerni: & missum à detentatione beneficii remoueri, cum contra constitutionem talem Inno. IIII. pronunciatio & remissio ipsa manauerit.
d Porro. ¶Hic incipiunt verba Roffred. vbi de interdictis, sub rubr. quæ sequitur: & quinque in hoc interdicto necessaria ex positionibus collige.
e Iudex miserat. ¶Dicit Rof. quòd multi aduocati inserunt hic causam missionis: quod ipse non improbat: dicit tamen sine illa libellum procedere. Quod autem subdit de iudicibus malè formantibus sententias missionum, vide ad literam s. de primo decreto, §. ii. super ii. forma.
f Restituat. ¶Nota pro his, quæ notaui & scripsi s. de primo decreto, §. iam de effectu. versi. est alius.
g Et §. hæc actio. ¶Opponit Rofre. hoc titulo in fi. quòd hęc actio in factum est pœnalis: ergo non competit pro recuperanda, vel habenda tenuta. Responde, quòd interesse licet sit pœna soluenti, non tamen recipienti, vt dixi s. titul. prox. §. ij. super iiij. libello.
h § j. ¶Et ibi in j. respon. Vlpianus dat hoc consilium, q imploretur officium, & inde putat Rof. id dictum propter commissionem libelli, & faciliorem exitum causæ, & obiectionis, quæ sibi fieri posset quare formauit libellum? Respondet, quòd propter iudices, qui in nullo casu sine libello volunt aliquem audire.

tum, vel alia causa, ff. eo. l. i. §. est autem generale. & §. hæc verba. Item quòd prohibuisti me ire in possessionem. Item quòd postquam habui tenutam, seu possessionem, me eiecisti de illa. Item quòd hoc dolo fecisti, ff. e. l. j. in prin. secus si non dolo fecit, credens fortè sibi licere, vel suam esse, vel sibi esse obligatã, vel quòd non fuerit debitoris. tunc enim non tenetur hoc interdicto, vt e. l. §. si quis ideo. Itẽ ꝙ illã possessionẽ iudex mihi iustè dedit. sed hæc est iuris. Item ꝙ es sanæ mentis. item ꝙ es maior xiiij. annis, ff. e. l. j. §. hoc edicto. & §. si domini. ¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd solui tibi debitum, propter quod petisti missionem in bonis meis, vel legatum quod pater meus tibi in testamento reliquit, ipse in alio testamento ademit, vel satisdedit tibi nomine damni infecti. hoc concesso, missio non est iusta, ff e-
a odem. l. j. §. hæc verba [a]. Item quòd T. tantùm te prohibuit. Item quòd hoc es tu potentior me, ff. quod met. cau. nõ est. Item quòd dixi tibi malum: vel oculos tantùm torsi: quare tu aufugisti, ff. de re iudic. si quis ab alio. Item quòd tempore, quo dicis me tibi violentiam intulisse, eram furiosus, iij. quæst. ix. iudicas. Item quòd eram minor xiiii. annis, nec doli eram capax, ff. de reg. iur. pupillus. extrà de delic. puer. c. ii. Item quòd dominus, vel pater meus mihi præcepit, quòd illam violentiam tibi inferrem, ff. eo. l. j. §. si domi-
b nium [b]. Item quòd credebam mihi hoc licere. Item ꝙ credebam il-
c lam rem esse meam, vel mihi obligatam. Cæterùm [c] sæpe quis in possessionem bonorum alicui⁹ mittitur variis ex causis. quod dic,
9 vt s. de primo & secũdo decreto, §. restat. in prin. ¶ † Et quia quandoque missus damnum dat, & fructus percipit, prætor dat missionem passo actionem in factum, per quam fructus perceptos, creditor tenetur sibi restituere, & damnum emendare, ff. de bon. aut. iud. possid. prætor ait. respon. i. & in præd. §. restat. ver. hoc autem. Sic ergo libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm missus esset in possessionem talis prædii mei, vel domus, vel rerum mearum, ipse fructus tot ex illis rebus percepit vel res deteriores fecit: vnde ago contra illum, vt fructus illos mihi restituat, vel damnum datum mihi resarciat: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto prætoris, de bonis auctor. iud. possid. ff. de bon. auctor. iud. possid. ꝑtor
d ait. respon. i. extrà de sequ[illegible]. posses. c. pe. [d] ¶ Actor ergo sic ponet:
10 Positio actoris. † Pono, ꝙ petebas à me decem. Item quòd vocatus à iudice non veni: sed hæc est negatiua. Item quòd misit te iudex in possessionẽ talis prædii mei. Item ꝙ hoc potuit facere ex sua iurisdictione: hæc p[illegible]tur ff. [illegible] posses. mis. est, l. j. §. hæc verba. ff. de iurisdic. om. iud. iubere. ff. ad municip. l. magistratus. & extr. eod. c. j. & ij. Item quòd ex illo fundo tot fructus percepisti, vel damnum tale in eo dedisti, vt in pręd. l. prętor. ¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd hoc anno fuit communiter sterilitas, extrà de loca. propter. Item quòd in fundo, in quo fui missus in possessionem, fuit sterilitas. nam venerunt locustæ & bruchus, xvj. q. j. ca. reuertimini. ver. verbum. ff. locat. ex conducto. §. si quis vi. C.
11 eo. licet. ¶ † Si autem [e] missus fecit expensas in rebus illis sine do-
e lo, eas per eandem actionem recuperat, vt in præd. l. prætor. respon. j. de qua in arbore actionem circulus ponitur specialis. Sic ergo libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm fuissem missus in possessionem bonorum eius, vel rei talis propter cõtumaciam eius, vel ex alia causa, expendi centum in rebus illis: quas expensas peto mihi restitui: & ad hoc propono actionem in factum, &c. vt s. in præd. l. prætor. respon. i. & §. quod ait. ¶ Actor ergo sic ponet:
12 Positio actoris. † Pono, quòd conquestus fui de te coram tali iudice. Item ꝙ citatus noluisti venire. Item quòd iudex misit me in possessionem talium rerum tuarum. Item quòd illę res sunt de districtu illius ciuitatis, vbi est iudex. Item ꝙ in rebus illis feci tales expensas. ¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd conquestus fuisti de me. Item quòd citatus veni paratus respondere. Item quòd iudex ille sine citatione iussit mitti in possessionem. Item ꝙ res illæ, in quas te iussit mitti, sunt de iurisdictione alterius iudicis, vt extrà de for. comp. Romana. §. contrahẽtes. lib. vj. Item quòd expensæ, quas fecisti, fuerunt
f voluntariæ, ff. de rei vend. in fundo. & l. nisi [f]. ¶ † Item creditor gsse
13 pe petit possessionem bonorum debitoris non soluentis, quod
g petere debet officio iudicis: in quo sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. peto ex officio vestro me mitti in possessionem bonorum P. debitoris mei pro decem, quæ mihi debet: qui P. per nuncios citatus contumax est inuentus: & ad hoc propono officium vestrum, ff. ex quib. cau. maior. item ait. & l. ergo. ff. ex quibus cau. in pos. ea. hoc autem C. de bon. auctor. iudi. pos. si bona. extrà vt lite non contest. quoniam. §. in aliis. Quidam tamen dicunt, & bene, quòd hîc nõ est necessarius libellus. quia sufficit oblatus in
h principali [h]. ¶ † Porrò bona etiam quandoque petuntur per cre-
14 ditorem separari officio iudicis: in quo sic libellus concipitur: Libel. Coram, &c. peto ego talis separari ex officio vestro bona P. hæredis T. à bonis ipsius T. qui erat debitor meus in decem: & ad hoc propono officium vestrum, vt ff. eod. l. i. ¶ Alii sic libellum concipiunt.

Lib. Coram, &c. propono ego talis, ꝙ cùm T. qui decessit, fuerit debitor meus in decem, & P. ei successerit, qui soluendo non est, ne coniunctis bonis cum creditoribus eius concurrant, ideo bona T. debitoris mei per officium vestrum separari peto. ¶ Actor ergo sic ponet:
15 Pos. act. † Pono, ꝙ sum creditor T. Item ꝙ T. est debitor meus in x. ff. de separ. l. creditorib. ff. ex q. cau. in pos. ea. Itẽ ꝙ ille T. decessit ff. e. l. i. §. i. & §. ea. Itẽ ꝙ successit ei ex testamẽto, vel ab intestato. ff. de sepa. l. i. §. i. Itẽ ꝙ bona T. nõ sunt soluendo. ¶ Reus verò sic: Positio

ADDITIONES.

a §. hæc verba. ¶ Ibi tex. in iustam causam vocat nullam.

b §. si dominum. ¶ Iste §. dicit, quòd in patrem, vel in dominum dabitur actio.

c Cæterùm. ¶ Hîc incipit tractatus Rof. de act. in factum per edictum de bon. auctor. iud. possid. per quam missionem passus agit ad fructus & damna illata per creditorem: in qua, vt cõ petat, quinque sunt necessaria, quæ patent per positiones.

d C. pen. ¶ Quod opponit Rof. contra hunc libellum & illum, de quo j. versi. prox. ibi dicam super finem positionum.

e Si autem. ¶ Continuat, vt Rofre. hunc tractatum proximo, & sub eadem actione sunt necessaria in ista, quæ in illa est enim ista pro misso, & illa pro missionem passo.

f Et l. nisi. ¶ Vbi est sciendum, quòd expensæ, de quibus loquimur, debent esse factæ sine dolo, vt hic in prin. & has repetit, etiam si vtiles non fuerunt, ff. de bo. auct. iud. possi. l. pretor. §. quod ait prętor. quod intelligit Roffre. ex euẽtu & ex postfacto. nam, vt dicit, debuerũt à principio esse saltem vtiles, ff. de neg. gest. sed an vltro nam cùm dantur cõtra creditorem, omne id venit, quod in actione negotior. gest. ff. de bon. aut. iud. possid. creditore. §. si. Ergo vt contrariorum sit eadem ratio, idem erit, cũ datur creditori. Item in manifesto dolo esset creditor, qui faceret expensas à principio non vtiles. Item opponit has expensas peti non posse, cùm creditor missus habeat pignus prætorium, ff. de pig. act. non est. C. vt in pos. leg. si postquã. & q pot. in pig. hab. l. ij. & tertia. Sed talis cùm teneatur solùm de dolo & lata culpa, licet conuentionalis teneatur etiam de leui, vt prædicta l. prætor. §. est præterea. Si verò non tenetur, & sciens impendit, donasse videtur, Instit. de rerum diui. §. ex diuerso. ff. de acquir. re. do. adeo. respondet non procedere: non teneor facere expensas, ergo factas non repeto. Patet enim contrarium in negotiorum gestore, vt in præced. l. sed an vltro. & C. de neg. gestis, tutori. In hærede impẽdente in rem, cuius vsusfructus alteri est legatus, vt ff. de vsuf. l. sed cùm vsufructuarius. §. j. & l. sed si absente. i. respon. Item opponitur huic versi. & præcedenti, actiones, de quibus loquuntur, sunt subsidiariæ, C. de sacro san. eccles. sancimus, ff. de præsc. verb. quot. Non habent ergo locum, vbi aliæ competunt. Sed in ver. proximo pro fructibus competit furti, ff. de fur. inficiando. §. si. æquiparando missum colono post tempus locationis: vel verius: condictio furtiua, quæ non datur ad pœnam, sed ad rem: & pro damno dato legis Aquiliæ, saltem vtilis, vel in factum iuxta distinctionẽ §. vlt. Instit. ad l. Aquil. In hoc etiam casu competit contraria pignoratitia, ff. de pig. act. si seruos. Respondet ad primũ & ſm: condictio furtiua & actio l. Aquil. sunt iuri ciuilis: illa de iure ꝑtorio. Actio ergo in factum ciuilis cum alia ciuili non concurrit, sed prætoria bene cõcurrit cũ ciuili. Ad casum huius versi. respondetur, quòd hic pignoratitia deficit: qa oritur ex quasi contractu, Institu. quib. modis re contrah. obli. §. creditor. & de oblig. q̃ ex quasi contract. §. item si inter aliquos. Datur ergo creditori conuentionali & de iure ciuili. illa igitur nõ potest cõpetere habenti pignus pretoriũ. nisi quis diceret dari vtilẽ deficiẽtẽ. Igitur pro illa ciuili merito prætor hanc dedit:

g Itẽ creditor. ¶ Istum vers. prolixè ꝓsequitur Roffred. vbi, de officiis iudicũ, rub. de bon. auctori. iud. possid. &c. & ibi, contumax, & de separatione bonorum, de quo statim sequitur. Prosequitur autem materiam de primo & secundo decreto: de quo auctor suprà parte ii. fecit specialem rubricam, ibi locans hæc dicta per eum. ipse autem Rof. hic in princip. satis instat, quis dicatur creditor: quod scripsi super rubrica, de cessione actionis.

h In principali. ¶ Propter id etiam dixit Rof. positiones nõ fiendas: quia ista fiũt absente parte: quod hic sequitur, vt prædixi, ꝯiunxit Rofr. proximæ materiæ sub vna rubrica: aliàs est rubric. per se. Et nota, quòd hic de vna separationis causa tractatur: vide aliàs vii. not. ff. eo. tit. de separat. l. j. in prin. In hac autem decem sunt necessaria, secundum Rof. quæ per positiones patent. Ponit tamen casum pro dubio, scilicet hoc requiri, quòd non habeant, vnde sibi possint aliunde consulere, arg. l. j. ff. eo. §. si filii. in fine.

Positio rei. Pono, quòd T. illa x. quę tibi debuit, soluit. Item quòd ea tali die soluit. Itē quòd adiui bona sua ita admista quòd separari non possunt, ff. eod. l. j. §. præterea. Item quòd quinquennium transactum est, post quam hæreditatem adiuit, vt ff. eo. l. j. §. quod dictum est Item quòd vendidit bona illa, ff. eod. ab hærede. Item quòd est secutus fidem hæredis, ff. eo. l. fi. §. illud sciendum. & §. si
a quispignus[a]. ¶ † Porro sępe aliquo defuncto, eius vxor dicit se ex
16 eo prægnantem, cùm non sit: vel est, ex alio: & sic per calumniam petit se nomine ventris mitti in possessionē bonorum quondam mariti, vt rebus alienis pinguior fiat: pretor ergo succurrit hæredi per actionem in factum ex illo edicto si mulier nomine ventris: quę datur contra illam ad interesse, ff. si mul. ventris no. in pos. cal. cā esse dic. ¶ Sic ergo libellus concipitur: Lib. Coram, &c. cōqueror de Berta, quę se fingens grauidam, cùm non esset, vel erat, sed non ex viro suo, per calumniam petiit missionē in bonis T. quondam viri sui, & missa fuit: de quibus percepit tm̄, quod valet c. libras, & multa de bonis illis diminuta sunt, quæ valent xxv. vnde cùm sim hæres T. ex testamento, vel ab intestato, ago contra dictam dominam, & prædicta peto: & ad hoc propono actionem in factum ex illo edicto, si mulier ven. nom. in pos. miss. calum. causa
b esse dic. ff. eo. l. j. §. j. & §. competit. & §. fi.[b] ¶ Actor ergo sic ponet:
17 Pos. actoris. † Pono, quòd fuisti vxor T. Item quòd T. multa reliquit tempore mortis. Item quòd post mortem habebas mēstrua: quare hoc fiat, vide infrà qui fil. sint leg. versicul. in illa. & alia etiam vide ibi. Item ꝙ ex tali concepisti. Item quòd dicebas te prægnantem, cùm esses sine omni conceptu. Item quòd annus vtilis adhuc durat. Item quòd tm̄ percepisti ex bonis illis. Itē quòd petiisti missionem in bonis illis. Item ꝙ fuit tibi concessa. Præmissa probantur ff. e. l. j. §. j. ii. & iiii. Reus verò sic: Pos. rei. Pono, quòd credidi me pręgnantem, & iustè. Item quòd castam vitam semper
18 duxi, præterquam cum viro meo. † sed & concubitus cum vxore castitas est, vt xxxi. dist. Nicæna. Item ꝙ obstetrices dicebāt me prægnantem, extr. de prob. proposuisti. Arg. contrà. xxvii. q. i. nec
c aliquæ[c]. Item quòd illæ erant peritæ in arte illa, ff. de ven. insp. l. i. extra de frigi. & malefic. fraternitatis. in princip. Item ꝙ fui in vtero prægnans. Item quòd feci abortum, extrà de homic. sicut ex li
19 terarum. ii. q. v. consuluisti. in fi. vel natus est filius, vel filia. ¶ † Ve
d rùm[d] si mulier missa in possessionem nomine ventris, possessionem in alium transfert, hæres autem habet actionem in factum descendentem ex illo edicto, si mulier ven. no. in poss. mit. & eadem possessio ad alium dolo malo dicatur esse translata: contra eam ad interesse suum aget: sic ergo concipitur libellus.

Libel. Coram, &c. cōqueror de Berta, quæ missa in possessionem bonorum quondam T. cuius hęres sum ex testamento, vel ab intestato, illam post dolo malo in alium trāstulit: vnde interest mea in centum: qđ interesse ab ea peto, & ad hoc propono actionem in factum descendentem ex illo edicto, si mulier ven. no. in pos-
e sess. mit. l. j. respon. j.[e] ¶ Actor ergo sic ponet:
20 Posit. actoris. † Pono, quòd sum hæres T. ex testamento, vel ab intestato. Item quòd tu fuisti missa in possessionem bonorum ipsius T. nomine ventris per calumniam, vel fecisti abortum, ff. eo. l. j. & ij. Item quòd illam possessionem ad alium transtulisti. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd M. tantùm hæres T. ergo non tu, per consequens, ff. de iudi. cùm prætor. extrà de præsump. nonne. sed hoc implicat negatiuam, extrà. de causa pos. cùm ecclesia. Itē quòd ego missa in possessionem nomine ventris peperi filium, & filius ille viuit.

ADDITIONES.

a §. si quis pignus. ¶ Exempla huius sunt, si nouationem voluntariam recepit creditor ab hærede: qđ intelliges per l. fi. ff. eodem, vel vsuras ab eo recepit, vel satisdationem, vel fideiussorē, etiam minùs idoneum, vel pignora, vel aliqđ simile. Quærit autem Roffr. quæ sit vtilitas huius edicti, & quę inuentionis causa? Respondet ad secundum, vt creditoribus cōsuleretur, vt infrà dicetur. Ad primū dicit. ꝙ potest esse vtilitas, scilicet qn̄ testatoris bona sunt soluendo: & non hæredis. Damnum. n. esset in casu cōuerso, ff. e. l. j. §. quæsitum. & l. si creditores. Item vtilitas: quia quicquid de bonis illis habebit hæres, totū dabit creditoribus illis, vt ibi. Item impetrata separatione potior erit creditor etiam chirographarius illo, cui ipse hæres rem pignorauit, ff. eo. l. j. Notandum est, quòd obtenta separatione, creditor pœnitere nō potest, nisi ex iustissima causa: & tunc ad id solum, vt quod superest à creditoribus hæredis, ad illud admittatur, non vt quod factū est, reuocetur: hoc dic, vt ff. eo. lege prima, §. penul. in fi. & l. debitor. §. i. Item nota, quòd separatio, de qua loquimur, ius respicit, & non factum. nam liquida, & talia arida, vt frumentum, & similia, ex quo mista sunt, de facto separari non possunt: prædia verò, animalia. & similia separata sunt, & in eis non est necessaria separatio facti, sed fit, quo ad ius, vt creditor testatoris non concurrat cum creditoribus hæredis, qui fortè non est soluendo, vt dicit Rofr. propter hęc amplectendus videtur secundus libellus. Item scias. quòd licet eadem censeatur persona testatoris, & hæredis iuris fictiōe, in auth. ti. iusiuran. quod præst. ab his, Collat. v. & statim adita hæreditate bona videantur vnita per dominium hæredi quæsitū, ff. de acq. possess. cùm hæredes, beneficium tamē istud per hoc non admittitur, nec contrarium. Ex prædictis sequitur vers. porrò ad literam ponens verba Rofre. vbi de dictis in rubrica hic expressa, in quo edicto dicit sex necessaria, quæ patens ex positionibus.

b Et §. fi. ¶ Opponit Roffre. libellum non procedere: quia si hoc fuit obiectum tempore: quo mulier petiit, & iudex non admisit, obstat res iudicata: si non fuit obiectum, imputet sibi, qui nūc opponit, cùm sit peremptoria, C. senten. rescin. non posse, l. peremptorias. Dic, quòd præcedit adiectio in his quæ fiunt causa cognita. Item quòd potuit tunc videri, iusta causa petendi, & tunc apparet præterita calumnia, per quam decepti fuerūt & prætor & actor: facit ff. de infa. l. debuit. Et no. Roff. casum, quo missus in possessionem, qui non possidet, ff. de acquir. poss. possideri. in fi. fructus percipit. ad idem ff. vt in pos. leg. l. qui legatorum. quod alibi non est, præterquam in possessione hęreditatis, ff. ex quibus causis in pos. ea. l. Fulcinius. §. fin.

c Nec aliquæ. ¶ Dic, vt ibi in prima & secunda gl.

d Verùm. ¶ Continuat autor, vt Roff. hoc edictum ad proximum: & quæ ad istud sint necessaria, positiones ostendent.

e Respon. j. ¶ Vides libellum contra mulierem formatum ad interesse: sed hic insurgunt duo dubia, an scilicet hæres contra possessorem habeat actionem, & quam? item an mulieri competat aliqua actio? & de his vide, quod not. in præd. l. i. in gl. pro eodem. & gl. seq. & hic pro Roffred.

a ¶ Vt lite pendente nihil innouetur[a]. Rubrica.

IN hoc titulo sic potest libellus concipi: Libel. Coram, &c. conqueror de P. qui cum inter me & eum super vinea, vel ecclesia coram tali ordinario
b iudice quæstio verteretur[b], coram alio me traxit, iudice, ibique me inuitum litigare coegit, vel possessione dictæ vineę me lite pendēte spoliauit, vel cum causa matrimonialis inter nos tractaretur, debitum mihi negauit, vel me deiecit, vel lite pendente indulgentiā de hoc mentione non habita impetrauit, vel post inhibitionem sibi à iudice factam, vel post appellationē tale quid fecit: quare [illegible] præmissa tempore lite [illegible]ente, [illegible] post inhibitionem iudicis, vel post appellationem attentata, per vos reuocari, & cassa & nulla per vestram sententiam declarari, extrà eo. per totum, xj. q. i. quia res. extrà de consti. Cùm M. extrà de iureiur. veniens. ff. nihil innouan. appel. pend. per totum, ij. q. vj. appellatione. Qualiter formabitur petitio super reuocatiōe attentatorum appellatione pendente, no. suprà de actio. §. nouissimè. ver. nota, quòd. & quod hîc de. est, vide in eod. §. prope princip. & versi. ve-
c rùm. & in aliis[c]. De seq

ADDITIONES.

a Hæc rubrica habet quatuor noua iura: duo in Sexto, & totidem in Clementinis: & per vltimum declaratur, quando lis pendere dicitur: & j. dicam. Vide Summistas, & præcipuè Host. & quæstionem Ioan. de Deo, quam scripsi super decre. eum qui. de præben. lib. vj. in vlt. gl. scilicet de clerico partiario, qui cōtra voluntatem rectoris lite pendente occupauit obligationes ecclesiæ.

b Verteretur. ¶ Dici etiam posset in suis terminis, quòd cùm per talem competentem iudicem eum super tali vinea, vel ecclesia citari fecisset, expresso in citatiōe, per qđ plenè instrui potuit, super quo conueniebatur, & citatio peruenisset ad eum, vel non peruenisset per ipsius dolum, ipse, &c. hoc patet in præd. cle. fi. e. tit.

c Aliis. ¶ Si contra formam noui iuris, de quo dixi super rubrica, vno ex electis mortuo, in eius locum alius eligatur, consilium supstitis est, quòd prosequatur causam suam: & si ille veniat, & se opponat, vel cōfirmari petat, replicet, vel excipiat de electionis nullitate: si verò partes fuissent coram legato, vel delegato, & ille, audire vellet ordinarium, si non dubitat in sui absentia aliquid fieri, permittat illum inchoare, vt sic ipse defendentis potiùs, quam agentis personam gerat: si dubitat aliquid clam fieri, prouocet sic dicens. Lib. Coram vobis domino T. dico ego Io. quòd vacante tali beneficio, ecclesia, vel prælatura, ad illud, vel illam duo discorditer fuerunt electi, C. talis & ego: super quibus electionib. ipse & ego corā tali legato, vel delegato cœpimus litigare: qua lite pendēte, ipse coelectus mortuus est, vel renūciauit, vel fuit exclusus: in cuius locum hi, qui eum elegerāt, Titiū elegerunt: quare cum electio illa ipso iure sit nulla per constitutionem Bonifacii Papæ viij. peto illam nullam pronunciari, & decerni iuxta ꝯstōnis ipsius verba nullas vires habere. Item consilium cadit circa decre. secundam illius tituli, quo ad suos terminos, vt si possessori mouebatur quæstio coram confirmatore, vel alio & possessor moritur lite pendente, & beneficium alteri confertur, potior videat, si su-

stinere-

a ¶ De sequestratione possessionum & fructuum a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Contrauersia inter duos possessores fundi orta, quorum quilibet vult fructus colligere, an sit talis possessio sequestranda.*
2 *Bona debitoris quo casu sint sequestranda.*
3 *Vsus possessionis an possit per iudicem sequestrari, vbi agitur interdicto Vti possidetis.*
4 *Causa super iudicis officio commissa censetur lite contestata.*
5 *Bonorum sequestratio, quo casu veniat redintegranda.*
6 *Dilapidatio fructuum presbyterij, quo casu possit per iudicem prohiberi.*
7 *Mulier de cuius matrimonio agitur, quandoque dicitur sequestrari.*

b IN hoc titulo non est libellus necessarius b: sed ad euidentiam hui⁹ quęritur: peto à te fundum, in quo sunt fructus: & postulo à iudice, vt ibi præcipiat, quòd eos saluos facias: quæritur, an id facere debeat? Respon. sic, ff. de petit. hær. l. diuus. ff. de doli excep. l. pen. §. ex quadrante.
1 ff. de rei vend. non solùm. ff. de appel. imperatores. §. fi. ¶ † Quid si inter duos est controuersia de possessione fundi, & vterque vult colligere fructus, nunquid debent sequestrari? Et videtur, quòd non, cùm omnis sequestratio sit odiosa, & regulariter prohibita à iure, vt C. de prohib. sequest. per totum, nisi in casibus specialibus. Sed dic iudicis officio id fieri posse, vt ff. de vsufructu. æquissimum. in prin. ff. commu. diui. l. communi diuidundo. §. cùm de vsufructu. ff. de bon. auctor. iudi. pos. in venditione. §. j. ff. de tabul. exhib. l. fi.
c & vide s. de pe. & pos. §. j. ver. in summa c. ¶ † Illud autem notandũ est, quòd si is, qui appellauit à sententia contra se lata, dissipat fructus possunt ab eo lite pendente fructus sequestrari, vt extrà eo.
2 c. pe. in fi. ¶ † Sed pone: T. debet mihi decem, nec possidet immobilia, & est suspect⁹: peto res eius sequestrari: quæritur, an possim? Dicunt quidam, illud committendum iuratoriæ cautioni, Instit. de satisd. §. hodie. C. de asser. tol. l. j. Io. dicit. quòd si condemnatus est, in carcere detrudatur, C. qui bo. ced. possunt, l. j. alioquin res eius sequestrentur, argumen ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. §. fin. & melius C. lib. x. de debit. ciuit. l. ii. ad fi. Quæ autem faciant per-
d sonam suspectam, not. in præd. l. si fideiussor. §. fin. d ¶ † Sed nun-
3 quid, vbi agitur interdicto Vti possidetis, poterit iudex sequestrare vsum possessionis, & vsũ partibus interdicere? Et videtur, quòd sic, C. de suspect. tutorum. C. vt lit. pen. per totum. ff. de ritu nup. adoptiuus. Nec ex hoc videtur aliquis lædi. arg. ff. de excu. tutor. l. tutor. §. i. [illegible] hoc fit alibi, ff. de priuil. cred. si magistratus. in fi. & C. de agri. & censi. litibus.
4 ¶ † Cùm enim lite contestata causa ad iudicem pertineat, poterit omnibus suo officio prouidere, ff. de procur. si reus. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciẽdum. & l. quòd si nolit. §. culpam. in fi. Nam & ei, quem certũ est possidere, præcipit cauere, ne hæreditatem peioret, ff. qui satisd. cog. inter. Multa n. fiunt causa sedandi tumultus partium, ff. de lib. caus. ordinata. & C. eo. lite. & ne partes perueniant ad rixas & ad arma, ff. de vsufru. æquissimum. respon. j. & facit. ff. de commu. diuid. arbor. in fin. & l. cõmuni diuidundo. §. cum de vsufructu. C. quib. ad lib. procla. non licet, l. fi. Argu. contrà, C. de sequest. pos. non est impediendus vsus, vel possessio alicuius lite pendente. Arg. pro & contrà, ff. de aqua quot. & æsti. l. pe. ff. de vsuf. cuiuscunque. §. j. ff. de collat. dot. l. pe. in fin. & arg. C. si ser. expor. veniæ. Moueor: sed dic, quòd iudex hoc facere potest, si sibi expedire viderit, vt in primis concordan. & ff. de libe. ho. exhiben. l. iij. §. si verò. & §. penultim. ff. vbi pup. edu. deb. l. penult. extr. de sequest. c. j. Consulo autem, quòd vbi res tua sequestratur, protesteris, vt saluum sit tibi ius tuum tam in possessione, quàm in proprietate, licet res apud sequestrum ponatur, ff. de acquir. possess. interesse

ADDITIONES.

Sustinere potest personam rei contra illum: aliàs agat dicens: Lib. Coram vobis domino tali dico ego Ioan. quòd à Titio possessore talis beneficii ipsum beneficium coram vobis, vel coram tali iudice vendicabam: qui lite pendente decessit, vel cessit: in cuius locum talis per talem, vel tales electus fuit, vel præsentat⁹, vel prouisus: quare & c. vt suprà.

a Quid sit Sequester. habetur ff. de verb. sig. sequester. Albe. Gal posuit hanc rubricam, & eius fuerunt tres primæ quæstiones. Forma etiam quartam, quæ non facit ad titulum: recurre ad Summistas. Rubrica legum intitulatur de prohibita sequestratione pecuniæ, vbi Azo: sed nostri pleniùs. Breuiter ergo dicemus sequestrationem prohibitam: quam autẽ si papa suo arbitrio facit, successor habet molestè & reuocat, eo. ti. c. j. vt dicit Hosti. in Summa eo. tit. §. pen. in fi. Episcopos nostri temporis deberet hoc terrere, qui cum contra possessionem beneficii quæstio mouetur, & maximè per se, vel suos statim fructus sequestrant. ibi vid. sunt enim certi casus, quibus sequestratio permittitur, qui not. eodem titu. cap. ii. vbi ponuntur xi. & ibi super glo. addidit quatuor. Habemus hodie alium casum super clemen. codem titul. ad compescendas. qui multam habet æquitatem: & est pœnalis: & cõcedamus actori libellos, vel formandos suo tempore, sed per constitutionem prædictam expedit formari libellum: quia ex facto curiæ petitur ab ordinario sequestratio etiã beneficii, pp quod sic dicet actor: Forma. Coram vobis domino B. Bonon. episcopo propono ego Io. quòd egi in curia Romana ꝯ A. super tali beneficio vendicando, vel petendo illud beneficiũ ad me spectans, vel super ipso possessorium intentando, & per T. auditorem cum potestate diffiniendi per sedem apostolicam deputatum super petitorio, vel possessorio predicto, diffinitiua pro me sententia lata fuit: quare cùm prædictus A. beneficium illud ante litem per me motam: vel dic, pacificè triennio non possederit: sed solùm inchoauerit possidere citra annum, vel biẽnium, vt occurrit: peto illud per vos apud personam idoneam sequestrari, secundum formam clemen. & c. Posset addi: peto etiam omnnem impedientem, vel fructus eius interim occupantem excõmunicatum pronunciari, & ipsum possidentem & litigantem, si sequestrationem impediat, vel fructus occupet, denunciari priuatum omni iure, quod in beneficio, vel ad beneficiũ illud haberet. In hoc vide, qđ ibi no. in gl. ante pen. & vide etiam infrà de iureiuran. ver. vt autem. cum seq. Et nota, ꝙ licet regulariter sequestratio non procedat, eo qui possidet, sufficienter satisdare volente, ff. de off. præsi. senatus. in fi. qui satisd. cog. si fideiussor. & scripsi de iudic. examinata. super gl. ij. hæc tñ satisdatio possidentis nõ impediret sequestrationem hanc nõ simpliciter pmissam: quo casu loquunt iura prædicta. Sed præcepta cũ adiectione pœnarum ex causis, ne vitiosè incumbat possessioni beneficii, ff. de eo. q mit. in possess. eũ, qui. lib. vj. & ne in peritoris grauamen habẽtis ꝑ se sentẽtiã litẽ protelet, sumptus litis faciens ex fructib. beneficii. vt ibi dixi sup j. gl. & qa materiã seqstrationis plenè scripsi post Ioan. Mo. super regula, locupletari. de reg. iur. libro vi. hîc non instabo. Sed propter clemen ꝓdictam, q̃ro de duobus. Primum, qđ si in curia prima sententia lata fuit pro possessore, secunda ꝯ eum pro petitore, an locus sit sequestrationi, de qua ibi
e dicitur? Videtur, ꝙ sic: quia illa decre. non distinguens vult sequestrum fieri, cùm petitor contra possessorem habeat vnam sententiã diffinitiuã: & iste habet vnam: ergo fieri debet. Et licet durũ videatur, sufficiat sic scriptũ esse, extrà de fer. cap. ij. & vide concor. primæ gl. cũ suffragio: deinde puto contrarium. habet enim vterque præsumptionem vnus sententiæ pro se: & in hac paritate debet esse melior conditio possidentis, vt in regula, in pari. libro vj. cum cõcord. & potissimè in materia regulariter prohibita, vt hîc. Itẽ deficit ratio, cùm hîc cõcordant duæ ꝓsumptiones contrariæ: facit, quod not. de elect. cùm inter R. in gl. hic concurrunt. Item si sic staret literæ, sequeretur absurdũ, ꝙ dato, ꝙ possessor habuisset duas sententias, & petitor tertiã, fieret sequestratio: quod sonaret in valde iniquũ: & ſm hoc tex. ibi loquẽs de vna, intelligit de prima. Ad suffragiũ in ꝯriũ ĩductũ facilis est rñsio: qa ẽt p seruos, q nõ fuerãt in vxoris ministerio, posset haberi informatio aliqualis, vł pœna. Secũdò q̃ro, an ordinari⁹ possit vnũ bñficiũ seqstrare duob⁹ simul, vł successiuè? Ad primã facilis ẽ rñsio: tex. Clemẽ. dicit in singulari bñficiũ apud aliquã personã idoneã p ordinariũ seqstrari. Apud vnũ ergo fieri đbet, ñ apud plures. Cũ enim de regimine vni⁹ q̃ram⁹, nõ existat cã quare plures ponãtur in locũ vnius. Stetur ergo singularitati: cũ si Papa de pluribus voluisset, id exꝓssisset: sicut facit de duobus coadiutoribus episcopi in decre. vnica, de cler. ægro. lib. vj. Subest etiam ratio grauaminis expensarum, in q̃bus minus grauat vnus, quã duo: facit de cõces. præben. c. vlt. lib. vj. ibi, quanroq; inter, & c. Ad ſm, quo q̃ritur, an id possit successiuè? rñ. qđ pt ex cã: putã mortuo primo, vel malè se gerente, vł ministrare nolẽte: sine cã nõ vř posse eũ à primò grauari, nisi fuerit per ꝗstiõnem ipsã arctatus ad ꝑsonã idoneã assumendã, cui cõmittẽdo videt illã, vt idoneã, apꝓbasse: & hoc eo ampli⁹ ꝓcederet, si diceret ordinari⁹ id fecisse auctoritate apostolica: qđ aliquib⁹ videri posset ꝑ id, qđ ibi no. in gl. nõ distinguũt. Sed ꝯriũ credo: qa istud ñ exprimit, sicut in multis casib⁹ fit in iure veteri, & in ipsis clem. q̃ iura viđ in Clem. đ supplen. neglig. sup verbo, apostolica. Est igit ordinaria ꝓrogata: ñ dico simpliciter excitata, vt ĩ dec. licet. de off. ordi. Et fateri oportet, ꝙ aliqualẽ habet titulũ, ex quo administrationẽ habet spiritualiũ: & facit, qđ no. de elec. nemo de inceps. li. vj. in gl. magna, ver. sed q̃ro. & viđ, qđ sup eo dixi. Ad prędicta facit, qđ no. đ elec. cũ ex eo. lib. vj. sup verbo, septẽniũ. & ibi allegat regula, mutare. lib. vi. & de fil. p̃sbyt. ex tua. faciũt leges ff. de leg. ij. statuliberum. §. fi. de leg. iij. fideicommissa. §. sic fidei. de aqua plu. arcen. l. in diem. quorum leg. l. i. §. prodesse.

ADDE, vt per Oldra. consi. clvj. incip. thema: ordinarius.

b Necessari⁹. ¶ Libellũ ꝯ sequestrũ ponam ĩ. de deposit. super §. ij.
c Ver. in summa. ¶ ver. est & omnino. vide, quod dixi s̃. de lib. concep. §. nunc dicendum. super ver. xxii.
d §. fi. ¶ huc usque Alber. Gal. & sunt hec, quia non possidet immobilia, vel pauca, mali mores, vel quia priùs malè administrauerit.

a intereſſe a ¶ † Sed pone: lata eſt ſententia ſuper proprietate: & ma
5 lè b: & ideo in cauſa appellationis retractatur & pronunciatur, vt
b partes redeant ad ſtatũ priſtinum, nulla facta mentione de ſeque
ſtratione facta: quærit, an redintegranda ſit ſequeſtratio: an verò
redibunt partes ad ſtatum, in quo erant ante factam ſequeſtratio
nem? Et videtur, quòd ad ſtatum ſequeſtrationis redibunt, donec
quæſtio proprietatis iuſtè fuerit determinata: quia poſt illum ſta-
tum erratum eſt. Ergo videtur, quòd ad illum redeundum eſt, &
iterum de proprietate cognoſcẽdum. Item ſtatus ante ſequeſtra-
tionem fuit ſublatus: vnde à ſequeſtratione incipiet proceſſus, ff.
de iniuſt. rup. & irrit. teſt. ſi miles. ad idem ff. de rer. diui. in tantum.
extrà de ſtatu mon. recolentes. Arg. contrà. nam ſtatus ſequeſtra-
tionis non eſt ſtatus: ergo ad ſtatum anteriorem eſt redeundum.
c Super hoc dixit Vincen. c ſequeſtrationem redintegrandam, tan-
quam malè diſſolutam per ſententiam ſuper proprietate latam,
6 & eius executionem. ¶ † Item pone: abbas quidam agit coram
iudice delegato contra rectorem cuiuſdam capellæ, quam dicit
ad ſe pleno iure pertinere: lite pendente, quia presbyter fructus
dilapidat & conſumit, petit abbas eos ſequeſtrari, vel ſaltem per
presbyterum ſibi caueri, ſi contingat eũ vincere, cùm presbyter
non ſit ſoluẽdo: quæritur, an iudex, cũ ſit delegatus, poſſit proui-
dere, ne fructus dilapidentur? Reſpon. ſic, ſi de dilapidatione con-
ſtet, vt extrà eo. c. pe. libro vj. baptizati. Si verò non conſtet, ſed
presbyter eſt ſuſpectus, tunc ſaltem proprio caueat iuramẽto, ſe-
d cundum Io. de Deo, qui hoc not. in quæſtionibus ſuis d. ¶ † Et
7 nota, quòd quandoque mulier, de cuius matrimonio agitur, qua
e ſi ſequeſtratur, vt extrà de probat. cauſam e. Item ſi venditor non
vult rem venditam tradere, niſi priùs habito pretio, nec emptor
vult pretium tradere, niſi re priùs habita, quia non confidunt de
ſe, res ſequeſtranda eſt, donec pretium numeretur, arg. ff. de ſolu.
ſi ſoluturus. imò priùs debet pretium numerari, vt ff. de actio. em
f pti. qui pendentem f.

ADDITIONES.

a Intereſſe. ¶ Materiam, an ſequeſter poſſideat, ſcripſi de iudic. exa
minata. ſuper gl. ij.
ADDITIO. Adde tu Bal. in l. vnica, C. de ꝓhib. ſequeſt. pec. & an,
& quando ſequeſtratio ſit prohibita, vide Socin. in ſuo tract. fal-
len. in regula cccclxxj. Hen. Ferran.
b Et malè ¶ Sup. tamen cùm per illam reuocata fuit ſequeſtratio
prius facta: hoc ſonant ſequentia.
c Vinc. ¶ eo. tit. c. j.
d In quæſtionib. ſuis. ¶ li. i. q. xxxiiii. allegabat ad hoc vltimum 34.
diſt. de Syracuſanæ. in fi. x. q. iii illud. ii. & quod no. de accuſ. quali-
ter. ii in iii. gl.
e Cauſam. ¶ de ſponſal. cùm locum.
f Qui pendentem. ¶ Et meliùs l. Iulianus. §. offerri. & not. de ſimo.
in tantum. in iiii. gl.

ADDITIONES NOVAE.

So An per præſta. fideiuſſoris debeat reuocari ſequeſtrum, not. in
l. intereſſe. de acquir. poſſ. & l. j. §. ſuper peculio. C. de aſſer. tol.
An per ſequeſtrationem amittatur poſſeſſio, & quando, Bar. in
dic. l. intereſſe. vide in c. examinata. de iudi.
Nota quòd depoſitum non poteſt interdici nec ſequeſtrari,
quin reſtituatur deponenti, in aut. de depoſito. in prin.
Nota quòd ſi eſt quæſtio inter te & me de aliqua re quæ ſeruari
non poteſt, quòd iſta res debet vendi & pretium ſeruari, & dari
vincenti. Bar. in l. fi. §. fin. in fi. de requir. re.
In l. quidam. ver. ſed ſi ei ante denuntiatum. nota pro ſaiſimen-
tis, vt ſi quis fecit mihi ſaiſiri pecuniã, quam creditori debebam:
& ego hoc nõ obſtante ſolui, quòd videor dolo feciſſe: ideoque
ego teneor actione in factum.
Nota in iſta materia quòd licet regulariter nõ poſſit fieri ſeque
ſtratio lite conteſta. tamen interim poterit fieri, ne bona pereant,
l. fin. §. fin. de requir. reis. coniuncta glo. ſuper verbo obſignari. &
ita ibi notat Bar. & vide etiam quod not. in l. facultas. de iure fiſ.
lib. x. vbi dicit, nota quòd lite pendente non debet poſſeſſor. in-
quietari, ſeu eius bona deſcribi, niſi reus eſſet contumax vel auſu
giſſet. vt dic. l. fin. de requir. re.
Et nota quòd quædam eſt deſcriptio quæ idem eſt quod incor
poratio in patrimonium fiſci, vt de pingendo fiſcalia in domibus
& poſſeſſionibus aliorum, & iſta prohibentur lite pendente & ita
intelligitur gloſſ. hic. dum allegat l. ſecundam, vt nemo priua.
quædam eſt deſcriptio, hoc eſt ſcriptura quæ fit à tabellione, ad
hoc vt reſperdantur, & iſta poteſt fieri lite pẽdente, l. i. §. j. de ven.
in poſ. mit. ſed ſequeſtratio fieri non poteſt Bar.
In l. ſi fideiuſſor. §. fin. qui ſatiſ. cog. pone debebam tibi mille ſub
pœna: iſta pecunia fuit mihi ſequeſtrata ad petitionẽ alterius: an
cadam in pœnam ſi non ſoluo in termino. dic, quòd non tamen
iſto caſu debet hoc notificari creditori, ne ſibi imputetur negli-
gentia. imò forte nõ tenetur notificare, ſi debitè facta fuit ſeque-
ſtratio, quia iſta ſequeſtratio impedit moram. pro hoc fac. l. mu-
lier. de lege commiſſaria. & c. ſignificauit nobis. de cenſib.
Sed an ſequeſter poſſit vendere rem tempore perituram. dic
quòd ſic l. litibus. de agrico. & cenſi. & l. ſi magiſtratus. de priuileg.
credito.
An ſequeſter teneatur de leui culpa. Inno. ꝙ ſic in c. ea quæ. de
off. archi. tu dic quòd iudex ſuſpicionem & cauſam & animum e-
ius arctabit ſecundum cõditionem eius de quo quæritur, vt ma-
los mores, vel quod alias malè fecerit reſpectu rei: puta dilapida-
tio: non reſpectu perſonæ conſiderabit quantum pertinet ad ſe-
queſtrationem fiendam. Bar. Iac. But. Mar. ſili. Bar. in dic. l. mulier.
de lege commiſſoria. & l. nõ ſolum. §. morte. de oper. no. nun. per
Bar. Albri. & Ray. in dic. l. mulier. & not. ĩ. de ſolu. & l. nomen. C.
quæ res pig. ob. poſ.
In c. appellatiõis. cuius iudicis authoritate fiet ſequeſtratio. dic
iudicis appellationis, vt l. ſi cuius. §. ſed & ſi quis. de app. recipien.
An immobilia poſſint ſequeſtrari, Albr. in l. de pollicitationib.
in fi. ff. de pollicita.
In l. ſi fideiuſſor. §. fin. qui ſatiſ. cog. ibi, in tex. ad officium. nota
quòd ſequeſter dicitur officialis: ergo quis cogetur hoc officium
acceptare: non loquitur in ſequeſtro voluntario, quia tunc non
cogetur, ſed in iudiciali & neceſſario. & dic quòd ſic, niſi incurrat
damnum pecuniarium, l. fi. §. fi. de bon. auct. iud. poſſ. Item ſequeſ-
ter eſt eligendus à iudice, vt hic, & l. acceptam. de vſu. & ſic poni-
tur in diſcretione iudicis, vtrum quis ſit ſuſpectus, vel non, & per
hoc determinatur an ſuſpicio probetur per iuramenrum, nam di-
co quòd iſtud committitur arbitrio iudicis, qui ex qualitate per-
ſonæ iurantis æſtimabit an ſacramento eius credat vel non: & ſi
credendum putauerit, tunc procedat ad ſequeſtrum. Item ex hoc
tex. videtur quòd ſequeſtrum factum in prima cauſa duret in cau
ſa appellationis durante appellatione: nam & alia acta durant: er-
go & iſta ſequeſtratio. fac. l. ſi oleum. de dolo.
An ſequeſtratio fieri poſſit die feriata. dic aut petitur fieri prop-
ter contumaciam, & non poteſt fieri die feriata, ſicut nec miſſio
in poſſeſſionem, quatenus reſpicit iudicem ad actum ab eo expli
cãdum. ratione autem ſuſpicionis quolibet die poteſt fieri ſeque
ſtrum: & ita communiter fit, vt l. fi. C. de fer. Bal. in l. j. C. de prohi.
ſeque. pec.
Si is qui appellauit à ſententia contra ſe lata diſſipat fructus, vi-
de Bar. in l. imperator. §. fin. de appel. & nota quòd in dubio præſu
mitur quis diſſipare fructus poſt ſententiam latam: ſecus ante, l. fi.
C. qui ad lib. procla. non li.
Pone, à te bouem vel equum peto, & feci ſequeſtrari: & quia
nunc poteſt vendi melius quã aliàs, petis quòd interdicta res ven
datur, & eius pretium deponatur, donec ſit pronuntiatum, cuius
ſit dicta res an hoc fieri debeat. Guil. de Cun. in l. ſed ſi pupillus. §.
ſed ſi aliàs de inſti.
An cõtra ſequeſtrum poſſit agi pro illa re quam habet in ſeque
ſtro. Bar. in l. poſt quam §. imperator. vt lega. no. ca. vbi dicit quòd
ab illis ad quorum petitionem facta eſt ſequeſtratio non poteſt
conueniri actione ſibi cõpetenti, quia ipſi inter ſe agunt. & vnus
dicitur ſuſtinere partes actoris, alter rei, vt l. j. de prohi. ſeq. pec. &
l. intereſſe. de acquir. poſ. ſed ab extraneo poteſt conueniri tan-
quam curator datus bonis l. j. de Carbo. edic. & l. j. in prin. de cura.
bon. dan. Bar.
Pone, habes penes te res debitoris mei: debitor meus eſt ſuſpec
tus: volo petere à iudice quòd præcipiat tibi quòd teneas res illas
ſaluas, an poſſim: certè ſic, l. ij. in prin. ad l. Rhod. de iact.
Circa materiam ſequeſtrationis, vide l. ſi oleum. de dolo. vbi di
cit Bal. nota hanc l. & ſecundum Guil. per hanc l. ex contumacia
alterius partis res ſequeſtrata reddi debet. tamen hoc non eſt ve-
rum ſimpliciter, quia dictum ſuum habet locum quando agitur
de proprietate, vt hic. & ſic ẽ dictum mirabile, quia ex cõtumacia id
ſtatuitur in caſu dubii quod ſtatuaretur in caſu certi ex iure. ſed ſi
ageretur de poſſeſſione primo eſſet videndum quis poſſideret. &
ſic limita Bal. Archi. de hoc. xj. q. j. c. quia. in gl.
In l. ſi fideiuſſor. qui ſatiſ. cog. ratione ſuſpicionis fit ſequeſtrum
quod finitur ſatiſdatione, vel ſententia. ibi in tex. ſuſpecta. & ſic lo
quitur, quando agitur de re ratione pſonæ, q̃ eſt dilapidatura vel
receſſura. nam vtroque modo fit ſequeſtrum, vt hic, & l. impera-
tor. §. fin. de app. & c. cum dilectus. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruc. Non
ob. id quod dixi, quando perſona eſt dilapidatura, l. imperator. ff.
ad Trebel. vbi non fit ſequeſtratio, ſed ſtatim fit reſtitutio, quia i-
bi conſtabat plenè de iure filii: & quia ſequeſtrum fit loco ſatiſda-
tionis, quæ non præſtatur ab eo qui poteſt cauere: ideo non fit i-
bi illud ſequeſtrum: quia inter patrem & filium non cadebat iſta
cautio. Eſt & alius caſus, vbi non timetur de re, ſed de perſo-
nis, quod eſt vbi de facto duo contendunt ſe poſſidere, &
vterque manu armata vult ad poſſeſſionem accedere. nam iudex
penes

penes tertium ponet possessionem, & mandabit partibus quòd neuter accedat ad possessionem, vt not. Innocen. in capit. in præsentia. de prob. Alia gloss. dicit quòd fit sequestratio fructuum. iii. q. vj. hoc quippe. & de hoc not. extr. de testi. in integ. c. cum venissent. tamen illud intellige vbi est timor armorum & personarum. sed vbi ille timor cessat, iudex lite pen. non habet se intromittere de sequestratione fructuum. quod patet per l. interdictorum. de interdic. intelligendo illam l. in interdic. vti possi. fac. ad prædicta quod not. in l. j. §. j. de itine. actuque priu. & l. fin. de aqua quotid. & æsti. In alio etiam casu fit sequestrum ratione cōtumaciæ. nam vbi iudex potest mittere in possessionem ratione cōtumaciæ, ita potest sequestrare, vt c. literis. de dol. & contu. & c. licet de voto. c. si hæredis. de testa. & sic loquitur d. l. postquam. §. si imperator. vide quod no. Archidia. xj. q. j. c. quia res. Ioan. mon. in c. locupletari. de reg. iur. lib. vj. Inn. in c. sanè, lo iij. de offi. deleg. extra de iure patro. c. in literis.

Not. quòd si res est deposita penes clericū pt cogi p iudicem secularem ad ipsam restituendam. Bald. in l. acceptam. C. de vsur.

a ¶ De confessis [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Confessus habetur pro iudicato: quare in illum nullæ sunt partes iudicis. Forma confessionis quæ sit.*
2 *Contra confitentem se debitorem, qualiter sit agendum, & qualiter debeat libellus formari.*
3 *Positiones actoris & rei, vbi agitur vtili certi condictione ex mutuo.*
4 *Vtilis, &c. an sit propter solam confessionem danda.*
5 *Actio in factum ciuilis, quo casu contra debitorem oriri dicatur.*
6 *Confitens obligari censetur, sicut & contrahens. Libellus qualiter sit contra confitentem debitum conficiendus.*
7 *Positiones actoris & rei, vbi agitur actione in factum ex confessione.*

QVamuis in cōfessum nullæ sint partes iudicis, cùm haberi debeat pro iudicato, ff. de confes. l. j. & l. certum, & C. eod. l. vnica, extra. eod. ca. vlt. tamen quia ex hoc quædam actiones oriuntur, de eis hîc subiiciamus: &
b primo formam confessionis ponamus [b].
1 ¶ Forma. † Ego A. confiteor, & verum est me accepisse, & apud me habere ex causa mutui à te B. centum libras, quas mihi numerasti, & tradidisti: vnde renuncio exceptioni non numeratæ pecuniæ, vel non traditæ rei, exceptioni doli, & in factum, & promitto dictam pecuniam hinc ad diem talem tibi reddere sine aliqua diminutione in tali loco, ff. & C. si cer. pe. & C. de non num. pec. per totum: quæ omnia s. dicta singulariter singula, & vniuersaliter vniuersa facio & pmitto per me meosque hæredes, & tibi tuisque hæredibus attendere & obseruare: & in nulla contrauenire sub pœna stipulata dictæ pecuniæ duplæ: qua soluta, vel non, omnia dicta firma permaneant, & pro pœna & sorte tibi obligo omnia bona mea. Quod hîc dicitur, probatur j. de sol. §. j. super expositio
2 nibus primæ formæ. ¶ † Nunc igitur libellos formemus. Si igitur, cùm Titius à te peteret certi condictione centum, quæ tibi mutuauerat, cōfessus es in iudicio te debere, datur ei vtilis actio contra te, sc. vtilis certi condictio pretoria, ff. ad leg. Aquil. proinde. §.
c j. & ij. in qua sic libellus concipitur [c]: Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui fuit confessus coram tali iudice se mihi debere centum, cùm illa centum ab eo peterem ex causa mutui: vnde ago contra ipsum, quòd illa cētum mihi soluat, & propono vtilem certi condictionē ex mutuo. Hæc forma probatur in præ. l. proinde. ¶ Ac-
3 tor ergo sic ponet: Pos. act. † Pono, quòd C. fuit hoc año iudex in ciuitate Viterbii. Item quòd coram eo conquestus fui de te: & petii à te centum certi condictione ex mutuo. Item quòd super illa petitione fuit lis contestata, vt in præ. l. proinde. C. de confes. l. vnica, ff. eo. l. j. & l. Iulianus. & l. certum. Item quòd illa confessio fuit facta in palatio communi coram prædicto iudice, vbi ipse pro tribunali sedebat, C. de confes. l. vnica, ff. quis ord. in bon. poss. ser. l. iij. §. dies. C. de dilat. à procedente. Item quòd ille erat iudex noster, & habebat iurisdictionem in prædicta causa, ext. de iudic. at si clerici. xj. q. j. in clericorum, iij. quæst. vj. non liceat. Item quòd in processu causæ tu fuisti confessus te mihi debere illa centum, vt ij. q. j. nos in quenquam. ¶ Reus verò sic: Pos. rei. Pono, quòd T. fuit electus à Communi Viterbii, ad hoc vt cognosceret de terris & terminis. hoc confessato, restat, quòd fuit iudex in causa illa: & si fuisset, non posset cognoscere: & si cognouisset, non valeret. C. ne de sta. def. si pat. nec cōsensus, imò veriùs error litigantium dedit ei iurisdōnem. vt ff. de in. om. iud. si pretor. & ff. de iud. l. ij. Item quòd tu conquestus fuisti de me pro illis centum coram M. Item
d quòd super illis centum tantùm libellus [d] fuit datus hoc confessato, sequitur, quòd lis non fuit contestata: ergò nec confessio facta fuit, in auth. de litig. §. omnem. C. de lit. contest. l. j. Item quòd illa cētum fuit ɔfessus, quando iudex ibat per viam, & aliàs facie-
e bat, secundum ea, quæ not. s. de confess. [e] & patet in seq. vers. ¶ †
4 Sed non videtur, quòd propter solam cōfessionem detur vtilis: imò videtur actionem in factum dari debere, ff. de præscr. verb. quoties. Respon. imò de iure datur vtilis. Si enim probassem, contra illum daretur directa: vnde non est mirum, si propter confessi
5 onem detur vtilis. ¶ † Sed & si non confiteris te debere decem, ex hac confessione informiter, id est, causa non adiecta facto, oritur actio in factum ciuilis, extrà de fid. instru. si cautio. Si verò formiter, id est, causa adiecta, putà ex mutuo, tūc dabitur T. vtilis certi condictio, sicut daretur directa ex vero cōtractu. Qui enim confitetur, obligatur, sicut ex contractu, ff. de interrog. act. de ætate. §.
6 qui interrogatus. ¶ Sic ergo concipitur libellus: Lib. † Coram, &c. conqueror de P. à quo peto decem mihi dari & solui, quæ de
f cem fuit confessus in iure [f], & extra ius, coram quinque testibus rogatus, me præsente, se mihi debere: & ad hoc ꝓpono actionem in factum ex confessione. In reali verò concipitur, retentis præmissis verbis, vsque, mihi debere. pòst iunge, ex contractu venditionis: vel ex mutuo. & ad hoc propono vtilem actionem ex ven
7 dito. ¶ Actor ergo sic ponet: Pos. act. † Pono, quòd fuisti confessus te mihi debere decem, ff. de inter. act. de ætate. respon. j. Item quòd fuisti confessus in iure, C. de confes. l. vnica. Itē quòd es maior xxv. annis, ff. de minor. l. non omnia. ff. de confes. certum. §. in pupillo. Item quòd illa causa erat ciuilis. Item quòd illa quantitas fuit certa. Item quòd seruus meus occisus est, quem fuisti confessus occidisse, ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. fi. Item quòd fuisti confessus ex certa scientia, non errore, extrà de confes. c. fi. ff. eod. non fatetur. Item quòd me præsente, ff. de inter. act. l. fin. Item quòd ex tali causa. Item quòd sponte, xv. quæst. vj. c. j. ff. de quæstio. l. i. respon. j. & §. diuus. ¶ Reus verò sic: Pos. rei. Pono, quòd extra ius fui confessatus contrà, extr. de exces. prælat. quàm sit. Item quòd coram duobus. Item quòd sum minor. Item quòd seruus tuus viuit Item quòd erraui in facto, extrà de confes. c. fi. Item ꝙ te absente. Hæc omnia probantur s. in ti. de confes.

ADDITIONES.

a Vide, quod dixi parte ii. super rub. de confes. & ibi nigrum plenè prosequitur materiam, & quod ibi de vtili certi condictione fuit residuum, ad dicta Ros. hoc ponatur.

b Ponamus. ¶ Rolan. parte iii. in prin. ibi tamē in iiii. persona, & promissio de stando ipsius verbo super damnis, expensis & interesse. Scias etiam, quòd hæc forma hîc fuit addita: & totum, quod post eam habetur, fuit Ros. Differentia autem confessionis, de qua extat instrumentum, ad illam, de qua testes deponunt, quo ad præsumptionem interrogationis, not. Accurs. Inst. de inut. stipul. §. si scriptum.

c Lib. concip. ¶ Hunc cum suis positionibus posuit Roffre. parte i. vbi de vtili certi condictione.

d Libellus. ¶ Meliùs dixisset Libellus tantùm.

e De confessis. ¶ scilicet §. ii. & iii. quo ad casus, quibus non præiudicat.

f In iure. ¶ Et Ros. dixit: Vber. hunc cū suis positionibus posuit, vbi de actione in factum vtili ex confessione.

¶ Baldus de confessis.

Forma libelli, cùm agitur ex confessione mutui facti in iudicio: hîc G. vide ad materiam j. de fruc. §. fi. Quid de confessione facta in literis cambii, j. de sol. §. si mercator. vide etiam pro materia de offi. iud. §. si iudex. & de reo §. ille qui vult. & de procurat. §. procurator causæ appellationis. Et an possit appellari à confessione, vide s. de appel. §. & quod possit. & quomodo confessio procuratoris est ficta, & non vera, vide in dicto tit. de procur. & §. in criminalibus. Et quid si procurator respondet se nihil scire de interrogatis, in quo noceat domino, vide ibidem in §. si procurator respondet. Et an curator cogatur auctorari cōfessionem, vide s. de curat. §. ij. quomodo, qui probat confessionem, & non numerationem, in mutuo non plenè probat, s. de teste, §. si ago. & an confessio cedentis noceat cessionario, s. de ces. ac. §. an ɔfessio, pro materia vide Cyn. & Bar. in l. generaliter. C. de non nu. pec, & in l. vnica, C. de confes. & per Canonistas in c. si cautio. de fid. instru. Bal.

a ¶ De probationibus. [a] Rubrica.

HVius tituli doctrina & sequentium vsque ad titulum de fide instrumentorum in iure consistit: quare in eis non curo formare libellos, qui super facto formantur.

ADDITIO. De fid

a Hanc cum duabus sequentibus non prosequitur. de prima enim plenè tractat s. parte ij. vbi de probatione: de secunda, s. parte j. vbi de teste: de tertia, eo. tit. de teste, §. pen.

a ¶De fide instrumentorum a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Petens instrumenta propria, vel rationes communes exhiberi, an possit officium iudicis interpellare.*
2 *Positio actoris, vbi proponitur actio in factum ex edicto de edendo.*
3 *Interdictum de tabulis exhibendis cui, & quo casu competere dicatur.*
4 *Positiones actoris & rei, vbi agitur interdicto de tabulis exhibendis.*
5 *Senatusconsultum Libonianum vbi, & quando locum habere dicatur.*

I quis habet tua instrumenta propria, vel communia, vel rationes communes & petis tibi exhiberi, vel edi, potes hoc petere per officium iudicis, ff de eden. vbi respondit. j. vel per actionem in factum, ff. de prescrip. verb. quoties. eo verò non edente, succedit actio in factum ex edicto de edendo, quæ competit ad interesse: sic ergo libellus con
b cipitur b: Lib. †Coram, &c. conqueror de P. qui rationes mihi, vel
1 instrumenta mea propria, vel communia, cùm ab eo petii, non exhibuit, vel edidit, vel malitiosè edidit, quia min⁹ plenè. vnde quia propter rationes illas, vel instrumenta non edita, vel malitiosè edita, sum in viginti damnificatus, ideo peto illa viginti. Vel si non
c vis facere certum, dicas: vnde peto meum interesse c. & ad hoc propono actionem in factum ex edicto de edendo, ff. eodem. l. v-
2 bi. §. fin. & l. argentarii. §. fin. ¶†Actor ergo sic ponet: Pos. act. Pono, quòd eras, vel ex argentariis, vel nummulariis, vel exercebas per te argentariam, vel per procuratorem, vel filium, vel seruum tuum: vel es successor vniuersitatis illius argentarii, vel nummularii, ff. eod. argentarius. in prin. & l. quidam. §. nihil. & l. prætor. §. sed & si filius. & l. si quis ex argentariis. §. hoc. & §. procuratori. Item quòd propter data & recepta inter nos adinuicem rationes confecisti, ff. eod. si quis ex argentariis. §. rationem. Item quòd tantùm data & accepta inter nos facta sunt sine communi alio contractu ff. eod. l. quædam. §. j. Item quòd tantùm habes has rationes, ff. eo. si quis ex argentariis. §. fi. Item quòd à te petii, vt exhiberes mihi rationes, & hoc noluisti. itē ꝙ exhibuisti, sed malitiosè, ff. eo. l. j. §. edere. & l. argentarius. §. edi. Itē ꝙ si habuissem instr̄a, & rōes, obtinuissem in tali causa: vnde in centum interest mea. ¶Reus verò sic: Pos. rei. Pono, ꝙ ego fui tantum iuris professor: ergo nō argentarius. sed hoc implicat negatiuam. Item ꝙ deposuisti apud me pecuniam. sic enim non petet sibi edi. Item ꝙ quando petiisti à me
d rationes tibi edi, habebas libros d. Item ꝙ sum mulier, vel mulieri successi, ff. eod. fœminæ. Item quòd quando petiisti edi, fui paratus edere. Item quòd calumniosè petis editionem, ff. eo. si quis ex
e argētariis. §. exigitur. & l. nisi. §. fi. & l. argētarius. §. fi. e Res verò pe
3 tita qualiter petatur exhiberi, dixi s̄. de iudi. §. vlt. † Porrò si tua interest tibi exhiberi testamentum ab aliquo conditum, quod ab a-
f liquo tenetur, potes id petere ꝑ interdictum de tabul. exhib. f Sic ergo concipe libellum.

Lib. Coram, &c. conqueror d̄ P. qui testamentum, vel codicillos T. in quo, vel quibus mihi legatum fuit relictum, nō exhibet: vnde ago cōtra eum, quòd exhibeat: & ad hoc propono īterdictum de tabulis exhib. vel act. in fac. subrogatam in locum eius, ff. de tabulis exhiben. l. j. & l. locum. §. solent. Vel sic: Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui testamētum, vel codicillos, in quibus sunt mihi decem legata, cùm possit exhibere, non exhibet: vnde quia mea interest in decem, ideo prædictū meum interesse peto: & ad hoc
g propono, &c. vt s̄. ff. eod. l. j. & l. locum. §. condemnatio g. ¶Actor
4 ergo sic ponet: †Pos. Act. Pono, quòd talis fecit testamētum, vel codicillos, ff. eodem, l. j. §. hoc interdictum. Itē quòd ibi mihi reliquit decem, ff. eo. locum. §. solent. Item quòd T. mortuus est, ff. e. l. j. §. fin. ff. quem. test. aper. l. ij. Item quòd tabulas illas tenes, habes seu possides. Item quòd dolo malo desiisti habere, seu possidere, ff. eo. l. j. in princip. Item quòd quando fuisti à iudice interrogatus vel ante litis contestationem negasti te possidere, vel restituere posse, ff. eod. l. i. §. si quis fortè. Item quòd illud testamentum T. vel codicilli sunt in scriptis redacti, ff. eo. l. j. §. hoc interdictum. ff. quemad. test. aper. l. j. Item quod tabulæ illæ sunt à septem testibus signatæ. hæc positio fit, secundum Azo. qui dicit, hoc interdictum tantùm locum habere in signatis. ff. e. l. j. §. hoc interdictum
h Alii contrà, ff. eo. l. j. in princ. h Reus verò sic: Pos. rei. Pono, quòd T. decessit sine testamento. Item quòd licet fecerit testamentum vel codicillos, fecit sine scriptura, id est, tātùm corā testibus. Item quòd testamentum, vel codicillos, quos dicis T. in scriptis fecisse, non possideo, nec dolo desii possidere. Item quòd in illis nihil tibi fuit relictum: sed hæc est negatiua. Item quòd quando iudex me interrogauit, an haberem tabulas illas, dixi me habere, & vel-
5 le ostendere. ¶† Ad hoc est senatusconsultū Libonianū, quod locum habet, cùm quis pecuniam recipit. siue de ea paciscitur pro aduocatione, vel testimonio instituendis, vel si societatem fecerit pro innocentium obligatione, ff. ad l. Cor. de fal. & de senatusc-
i con. Lib. l. j. i de hoc suprà de aduoc. §. vtriusque k. ver. sed nunquid
k clientulum. Item locum habet, & si aliquis in testamento l militis
l sibi legatum ascribit vt ff. eo. l. j. §. ad testamēta. licet illud sit in di-
m ctante m, C. de testament. dictantibus, de hoc suprà de edit. instrumentor. §. instrumentum. ¶Item excipitur quòd in negotio, & seq.

ADDITIONES.

a Ad summistas recurre de materia: & vide, quod de practicis suprà parte ij. dixi super rubr. de instrumentorum edit. & principium huius nigri ad literam fuit Roff. rub. prima ibi, & hîc in prin. allegata.

b Lib. concip. ¶Septem prosequitur Rof. quæ sunt necessaria, de quibus in positionibus.

c Interesse. ¶Hoc æstimatur, quantum intererat tempore, quo iudex edi decernit, non habita ratione diminutionis, vel augmenti secuti, vt dicit lex statim alleg. vbi satis in hoc instat glo. & Azo in Sum. ipsius tit. §. est autem facienda. & Rof. & hîc in vlt. col.

d Libros. ¶Rof. dixit, habebas similes.

e §. fi. ¶Opponit Rof. petitionem non procedere, cùm rationes petuntur edi contra tertium: non tunc, quādo potest interesse actoris argentarium nō edidisse rationes, cùm res inter alios acta, &c. C. res inter ali. act. per totum, extra. de re iud. c. pen. & verba rationum non adiuuant recitantem, C. de probat. ad probationem. j. per quod patet etiam instrumentum publicum non iuuare edictum de rationibus inter petentem & argentarium: licet fatear, ꝙ alia publica instrumenta inter cæteros confecta bene possunt suffragari agenti: vt si à Titio vendico rem, quam emi à Seio, licet etiam argentario, propter cuius carentiam succumbere possem, ff. de pig. act. l. fi. Et idē, si defenderem à vendicante. Sol. Restringi oportet hoc ad casum, quo intersit: exemplum: debebā Titio decem per instrumentum: quæ sibi solui feci per argentarium id in libro scribentē, cùm rationes argentarii probent, sicut publicum instrumentum, ff. de eden. argentarius. in prin. si rationes edantur absoluar: si nō edantur, succumbā: & sic interest. Quia dixi, quòd rationum scriptura probat, quærit Rof. an in nummulariis, campsoribus, vel argentariis nostri temporis locum habeat, ꝙ ipsorum libris credatur? Respondet: ꝙ nō: quia, vt dixit Azo in summa ipsius tit. §. nunc de editione illi olim habebant publicū officium, & eligebantur, & erant iurati: alleg. l. quædam. §. vlt. & l. argentarius. §. i. ff. e. Sed dixit Rof. ꝙ hodie campsores & nummularii sunt modicæ fidei nec eliguntur, nec iurant: imò habēs pecuniam, volens exercere fœnus, fit campsor: fidem ergo con[illegible] faciunt ipsorum scripturæ, C. de probat. instrumenta. l. rationes. & l. exemplo. Item sciendum, ꝙ hæc actio est annalis & prætoria, & datur hæredibus, sed non in hæredes, nisi in quantum ad eos peruenit, ff. eo. l. vlt. & per hoc videtur esse ex maleficio: aliàs esset perpetua ff. de act. & ob. l. ex contractib. In contrarium, ꝙ datur de peculio, si est ex contractu, ff. eo. prætor. §. si seruus. Azo in prædicto §. est autem. & Accur. in præ. l. fi. & Rof. hoc tit. in fi. dicunt, eam anomalam, vel ex contractu habentem aliqua specialia: quæ quandoque habent alias, quas allegat ibi glo.

f Exhibendis. ¶De hoc Rof. vbi de interdictis, e. ti. & ī eo septē sunt necessaria, quæ colligas ex positionibus actoris. Et scias, hoc interdictum procedere, valeant tabulæ, vel nō: sint ruptæ vel non, sint falsæ, vel veræ: sint primæ, vel vltimæ, ff. de tab. exh. l. i. §. hoc interdictū. & in his satis instat Rof. Conuenit autem huic ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. interdictum. in fi. ext. e. c. j. & ff. ne quis eum, qui in ius voc. est, l. iii. §. j. & l. seq. §. ij.

g §. cōdēnatio. ¶Huic secundo libello obstant duo, ꝙ certa quantitas exprimitur ante dictionem Est, ꝙ à principio petitur interesse cū de natura interdicti sit hoc solū, ꝙ fiat exhibitio: & vltra petita non sit iudicandum, Inst. de act. §. curare. Ad primum facilis est responsio: quia per testes, qui interfuerūt, certificari potuit de quantitate. Ad secundum dicit Rof. sustineri posse, ꝙ petatur interesse. cū gñaliter in isto interdicto & aliis interesse includatur: & ideo non videtur reprehensibile, si petatur priùs, cùm iudex condemnabit, vt exhibeat: si non exhibeat, condemnabit ad interesse: & sic intelligit §. condemnatio, l. iij. ff. e. ti. & l. i. ff. de rei vend. qui restituere. & vide. quod dixi s̄. de dolo, post prin.

h In prin. ¶Hoc tenet Rof. e. tit. §. quæsitum. per hanc l. nam & ibi. §. ii. apparet, quòd etiam in codicillis locum habet: & opinio contraria vult, quòd solùm in solenni testamento locum habeat. Ille ergo §. hoc interdictum. hoc intendit, quòd si signatæ sunt, signatores vocentur ad recognoscenda sigilla: per hoc nulla necessitas imponitur sic signando.

i l. i. ¶ff. ad legem Iul. de vi priuata, l. ex senatus. & de concus. l. ij. & fortè de hoc loquitur ff. de cōtrahen. emp. q̄d sæpe. §. si qs amico.

k §. vtriusque. ¶Vltimus est.

l In testamento. ¶sup. etiam.

m In dictante. ¶non scribente, vel scribēte in testamento nuncupatiuo: & hoc vult sequēs remissio: tamē aliqui ɔtrà, vt j̄. remittam.

a & seq.a In quo fit libellus concipitur: Lib. Coram, &c. ego T. hoc anno, mense tali in ciuitate Biter, regnante domino Ludouico rege Francorum, accuso P. qui sibi legatum tale in testamento T. adscripsit, quod testamentum ipse scripsit: vnde peto ipsum puniri lege Cornelia de fal. & per senatusconsul. Libon. quem libellum profiteor ego R. me dedisse, & subscribo: quòd si in probatione defecero, me pœnam calumniæ obligo subiturum, ff. de accus. libellorum. quæ est ij. q. viij.

ADDITIO.

a Et seq. ¶ Vide, quod dixi ibi: & Gul. ibi remittit ad Rof. de sen. excom. cum olim. vbi plenè de his: & ibi ponitur libellus, qui sequitur: post quem quæritur, an hæc actio sit publica, vel priuata? & si sit priuata, quare fit inscriptio? Item quare ponitur tractatus ille inter publica iudicia? Et breuiter de primo tenet cũ Azone, quòd actio l. Cor. de fal. in solis duobus casibus est publica, s. in falsa moneta, C. de fal. mo. l. j. & cũ testamẽtũ accusatur de falso, vt Inst. de pu. iud. Ad secundum respondet, quòd inscriptio, vel subscriptio fit etiam in priuatis, cum criminaliter agitur, ff. de priu. delic. l. fin. Publicum. n. non est subscriptionis causa, ff. de fur. l. fi. Ad tertium respondet, id sæpe inueniri, & econuerso: patet in act. de sepul. viol. quæ publica est, ff. de sepul. viol. sepulchrum. & ponitur in tractatu priuatorum sub rub. de priuatis delictis: item sub tit. de vi & vi ar. ponitur lex, vim facit quæ loquit de vi turbatiua: & C. si per vim, vel alio modo absen. tuto. sit pos. ponitur lex j. quæ loquitur de vi expulsiua, restat. in fi. Quidam adscriptionem sibi factam in testamẽto, trahunt ad publicã accusationẽ: qđã solũ ad cãm testi,

¶ Baldus de fide instrumentorum.

Lib. pro editione instrumẽti. Item lib. contra eum, qui sibi adscripsit, hîc. G.

a ¶ De iureiurando a. Rubrica.

ADDITIO.

a AD SVMMISTAS recurre, nam practici autores, preter Rof. qui duas fecit, de quibus etiam j. dicã, non fecerunt rubricam de hoc, vt dixi s. de iuramenti delatione. Super rubrica verò ista collige decretales pertinentes ad titulum, per hæc quatuor membra: creditur, vel non: cogitur, vel nõ: obstat, vel nõ punit, vel nõ. ibi vide. de. Ad rubricam facit prima quæstio, quã scripsi super regula, frustra. lib. vj. de duobus qui sibi inuicem iurauerunt de[...]ndo, si alter dabit [...] malis, de scholari, qui iurauerat nõ exire sine licentia creditoris: & exiuit patris, vel episcopi mandato: & in regula, inspicimus. de recepto iurante seruare consuetudines & statuta, an renunciet per id gratiæ contrariæ? & in regula, quod semel. de testamento iurato, an mutari possit: cui conuenit quæstio Pilei cxiij. de burgensi, qui filiam maritans nobili, iurauit illam instituere in dimidia; in qua tene, qđ in prox. scripsi. Quinque etiam quæstiones dominicales, s. xxxv. cũ quatuor sequentibus, faciunt: quarum primam statim assumam. Secunda de illo, qui iurauit stare mandato episcopi, qui precepit, quòd renunciet beneficio, nec appellet: quæ tangitur e. tit. veniens. sup. gl. ij. Tertia de carcerato, qui iurauit redire ad carcerem, quod non facit manens in ecclesia j. dicam. Quarta de iuramento parentum, an liget filios? de qua dixi eo. ti. veritatis. super fin. vlt. gl. Quinta de illo, qui vouit non iurare: & per id non vult se purgare: de qua dixi de officio ord. quia plerique. in fi. lib. vj. De minori, qui iurauit nõ venire contra contractum de iure, vel facto, vide, qđ dixi post Dy. de emp. & vend. c. pe. super fi. vlt. gl. Quæstio multorum de iurante seruare statuta, ꝙ nõ teneatur ad illicita, expedita est eo. ti. c. j. lib. vj. Itẽ quid eo casu, si inter statuta sint duo contraria? ibi scripsi circa fi. ibi. De illo aũt, qui successiuè iurauit duo contraria, de quo Odoff. in auth. quod eis. C. de nup. dic, vt e. tit. veniens. in fi. & c. intellecto. An statuentes tollere possint statutũ simpliciter, vel præcisè iuratũ, dicã j. circa finem. Prima quæstio ex dominicalibus, quam superiùs reseruaui, est de illo, qui iurauit non fideiubere: de qua scripsi de foro com. cùm C. lib. 6. Et est quæstio de illo sic iurante, qui redemit pignora illius, pro quo prius fideiusserat: & ibi additur prædicta quæstio, scilicet an tale iurm̃ de nõ fideiubẽdo sit licitũ. Et vltra ea, quę ibi scripsi, sciendũ est, ꝙ quidam distinguunt clericum à laico, dicentes in clerico licitum, per c. te quidem. xi. q. j. & per decr. j. de fideiussor. in laico dicunt illicitum, cùm nulla necessitas ad id cogat, vt ibi dixi, & facit xl. q. j. c. sicut. Sed quòd nec in laico sit illicitum, videtur ex eo, quòd non tendit ad dispendium salutis spiritualis, vel temporalis: quorum vtrunque, vel alterum requiritur, vt dicatur illicitum, xxii. q. iiii. c. vlt. & satis est, quòd potest aliter subueniri, vt in fin. per quod fateamur illud licitum, cum hoc temperamento, ꝙ si talis necessitas subest, quòd ipso non fideiubente periclitetur salus altera, de prædictis fideiubere poterit, & tenetur, etiam si clericus sit facit lxxxvi. dist. non satis. & hoc procedit, siue intellexit includere talem necessitatem in iuramento, siue non intellexit id: quia tũc iuramentũ, quo ad illam partem illicitum: bene facit hoc e. ti. quinto. Iterũ q̃ro de dominicali. q. 37. de qua s. formatur aũt de illo, qui die solenne per custodem fuit dimissus audire missã cũ sacramento de redeundo: q postmodum de ecclesia exire nolebat. Ad affirmatiuã inducuntur iura de fide seruanda, etiam hosti: & de periurio vitando & via illi non aperienda, cũ non vergat in dispendium æternæ salutis: de primo. xxiij. q. j. noli. de secundo & tertio hoc e. ti. verum. & c. si verò. Itẽ si iste sua culpa detinet, seruet iurm̃, & carcerem, & sua culpa cautum patienter ferat, de reg. iur. damnum. lib. vj. Si sine culpa, seruet iuramentũ, & agat ad liberationem, eo. tit. debitores. de sponsa. cõmissum. & fugiens carcerem punitur, ff. de custo. reor. in eos. & de re mil. milites. ij. ante fi. facit, quod no. ibi de iur. mil. in gl. ij. Itẽ custodi restituenda est sua possessio, quæ etiã prędoni restitui debet. de rest. spoliat. in literis. In contrarium: iustissimus est timor vinculorum & carceris, ff. quod met. causa, l. nec timorẽ. & l. q in carcerem itẽ facit xv. q. vj. c. j. & ii. ext. qđ met. causa, c. j. & c. pe. C. de transact. l. interpositas. Item cũ iste nõ sit de exclusis ab immunitate ecclesiæ: ergo illam debet habere, de immun. eccl. inter alia cũ concordan. in gl. & licet cuique sanguinem suum redimere, ff. de bo. eor. qui sibi mor. cõsci. l. j. & de præuaric. l. vlt. Soluẽdo distinguit cum Tanc. vt referat, an iustè detineretur, & à potestatẽ non habente: & tunc redire tenetur. Si verò iniustè, & ab habente potestatem, tunc secus: & facit, qđ no. in cle. de re iud. pastoralis. ver. nunquid etiam. in gl. per hanc. Putat tñ Ber. ꝙ casu quo redire tenetur, ecclesia non debet illum reddere: nec debet violenter trahi, nisi primò securatus de vita & membris, pp dec. inter alia. cum concor. Item q̃ro de illo, qui iurauit super vsuris soluẽdis, vel solutis non repetendis: petit absolui à iuramento per episcopum, an necessariò sit vocãdus creditor, qui vsurarius dr̃? sine dubio, sicut diuersa est forma iuramenti, de qua quæritur, sic cadit diuersa responsio. in primo enim, s. de soluendis, potest arctari terminus solutionis faciendæ: quæ arctatio non cadit in secundo, s. de non repetendis pro tanto scripsi post Tanc. & Vin. in dec. debitores. eo. tit. super fi. ij. gl. quæ ibi dicit in fi. quòd nisi petãt absolutionem à iuramento, tenentur soluere. Prædicti dant instantiam: qñ instat terminus solutionis, & creditor abest: & concludit eũ de necessitate vocandũ. Est ergo de iure iste ordo seruãdus, vt vocetur creditor, à quo petatur, ꝙ iuramentum remittat, vt eo. tit. c. j. Si contumaciter restitit, relaxabit illud iudex, vt satis scripsi in dec, debitores. eo. ti. super gl. ij. vide etiam, qđ scripsi e. ti. ad nostram, ii. in tex. & super pe. gl. & facit de testib. constitutis. j. sed ibi denunciãtur iurantes non teneri propter temeritatem iuramenti. Cõcor. Ber. e. tit. cùm quidam. Remanet ergo dubium, vbi creditor non est cõtumax: quo casu dicunt quidam idẽ: pro quibus bene facit ff. de fideicom. liber. si cũ seruum. §. si quis seruũ. & l. nõ tantũ. §. senatus. ff. de iure pat. l. adigere. & quod ibi no. sic enim lex mortua factum & præsentiam hominis repræsentat. Iura igitur fingunt illũ præsentem, quo præsente fiendũ erat, quod agitur: vel fauore libertatis, vt in iuribus prædictis, & C. si man. ita fue. alien. vt ma. l. fi. testamentorum, in auth. de hæred. & Fal. §. his igitur. in fi. vel criminis odio, vt in casu nostro: pp quod etiam ex officio inquirit ecclesiasticus iudex, vt in præ. c. ad nostram. facit C. de priuil. fis. l. fin. Concluditur ergo, ꝙ siue ad dissoluendam obligationem contractus, qui vsurarius dicitur, siue ad relaxandum iuramentũ de soluendo intra diem, siue ad obtinendam relaxationem iuramenti de non petendo vsuras solutas, semp vocandus est creditor. Expedietur autem summariè, de plano, & c. vt in cle. de iudiciis, dispẽdiosam. Vbi autem iurasset etiam non denunciare, vel illum in ius non vocare: & vult in ius vocare, vel denunciare, satis videretur, ꝙ relaxatio iuramenti illo nõ vocato fieri possit: aliàs ab ipso principio illum vocare ante relaxationem esset contra iuramentum: & procedit hoc maximè, quia iuri partis nil detrahit. Datur exẽplum de liberto, qui petit à prætore licentiam vocandi patronum in ius, vel parentem. ff. de in ius vocan. quique §. j. ADDE primò de eo, qui iurauit non exire ciuitatem sine licẽtia creditoris: si exiuit patris, vel episcopi mandato, an sit periurus? Federi. consi. cxi. De iurãte non mutare testamentum, adde Oldra. consi. clx. Bal. cons. ccv. i. lib. Et de eo, qui iurauit non fideiubere, siue clericus, siue laicus, vide Oldr. consi. xc. Et an statutum præcisè iuratum possit tolli, per eundem Oldrad. consi. xcv. Et an iudex possit absente creditore remittere iuramentum de soluendis vsuris, vel solutis non repetendis, adde Old. consi. cxx. & clxxxvj. Pe. de Ancha. consi. cxxix. Et an iurans non creare monachos sine licentia prælati non sui, possit absque metu periurii & mandato episcopi illos creare, vide Oldrad. consi. xcvii.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in iureiurando concipiendus, & nu. 5.*
2 *Positiones actoris & rei. vbi agitur de præstito iuramento.*
3 *Iuramentum qualiter sit deferendum, vel exigendum.*

4 Petitor

4 *Petitor qui iuramentum detulit de possessione, à qua ceciderit possessor, qualiter libellum concipere debeat.*
6 *Iudex an possit bis super eadem causa pronunciare.*
7 *Iudex fungi non dicitur officio suo, ex quo illud non consummauit.*
8 *Condemnatio qualiter fieri debeat, vbi agitur petitione hæreditatis.*
9 *Iuramentorum formæ diuersæ quibus in locis reperiantur.*
10 *Imperator cui, & quando, & quale iuramentum præstare debeat.*
11 *Forma iurandi triplex in sacra scriptura reperitur.*
12 *Iuramentum Deo reddendum est.*
13 *Iuramentum potest aut per certa, aut incerta deferri: nec interest, qualiter iuretur.*
14 *Iuramentum & simplex fides an differant.*
15 *Subditus aliqua maiori suo iurante, si postmodum fiat inter eos conuentio, vt iuramentum ad alia extendatur, an poterit extendi.*

IN hac materia sic potest libellus concipi. Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm corporali præstito iuramento ꝓmisisset in tali cã, q̃ inter me & eũ vertitur, non appellare, vel tale quid facere, vel cũ tali ꝯhere, vel ꝯ id nõ venire, ipse, iurisiurãdi religione neglecta, appellauit, vel id, quod promisit, non fecit, vel ꝯ id venit: vñ peto ipsum per vos cõpelli ad obseruationẽ pstiti iuramẽti: vel ꝓ violatiõe sacramẽti peto ipsum canonica pœna puniri, ext. e. breui. & c. quãto. C. de tem. ap. l. fi. §. fi. Quòd periurus debeat puniri, ꝓbatur ext. de spon. ad audientiam. in fi. Ar. contrà C. de rebus cre.
a l. 3.ᵃ ¶ † Porròᵇ si rem à te possessam dico ad me pertinere ex ali-
1 qua causa, quam adiicio, & te deferẽte iuro meam esse, datur mi-
b hi vtilis actio ex illa causa, ex qua iuraui, quæ prætoria est: vt si di-
c co, me à te rem emisse, vel te mihiᶜ donasse, vel legatam mihi esse à testatore tuo, vel ab alio: vel te mihi xx. mutuasse. Si n. te deferẽ te iuro, ꝙ mihi vẽdidisti, cõpetit mihi vtilis ex empto, ff. e. l. si duo §. si qs vẽdidisse. Si verò dico, ꝙ fuit mihi legata, cõpetit vtilis ex testamẽto. Si verò, ꝙ mutuasti xx. ꝯpetit vtilis certi condictio ex mutuo prætoria. Idem est, si alia causa proponatur, putà depositi vel alia: dabitur enim mihi vtilis ex illo contractu, ex quo agebã,
d ff. de iur. si post. §. si eumᵈ. ¶ Sic ergo libellus concipitur: Lib. Coram, & c. conqueror de P. à quo peto decẽ vtili actiõe ex empto: quia cum illa decem ab eo peterem actione ex empto, ipse mihi detulit sacramentum, quòd iurarem me sibi vendidisse equum pro illis decem: vnde quia eo deferente iuraui mihi debita esse, ideo illa decem ab eo peto: & ad hoc propono vtilem actionem ex empto. Hęc forma probatur ff. e. si duo. §. si quis vendidis-
2 se. ¶ Actor sic ponet:
Pos. actoris Pono, ꝙ petebam à te decem ex cã venditionis vniᵘ equi, ff. e. sed & si post. Item ꝙ voluntariè mihi detulisti iuramentum, ꝙ iurarem me tibi vendidisse equum pro decem prædictis, vt s̃. de iuram. delat. ext. de iurei. c. fi. Item ꝙ ego te deferente iuraui, ff. e. ait prætor. in fi. & hoc cum hac causa, s. quia tibi vendidi equum tuum, ff. e. qui iurasse. item quòd es homo sanæ mentis, ff. sol. ma. l. 2. ff. de iure cod. l. 2. ff. de op. leg. si tibi. §. furiosus. & maior 25. annis, ff. e. qui iurasse. 25. q. v. paruuli. & c. seq. & hoc ideo, ne possit petere restitutionem. ¶ Reus verò sic ponet:
Pos. rei. Pono, ꝙ illa decem, quæ te dicis à me petiisse, petebas à T. ergo non à reo, ff. de iud. cùm prætor. ff. de cond. & demon. cũ ita. C. de proc. maritus. ext. de pręsum. nõne. item quòd tu iurasti, quòd vendideras mihi tua voluntate, me contradicente, vel inuito, ff. e. ait prætor. in fi. item quòd tibi detuli iusiurandum, vt iurares per genium: & tu iurasti per animam tuam, vel per sanctum
e quenquamᵉ. sic enim debet iurari, vt deferẽ, ff. eodẽ, ait ꝑtor. in fi. cum legibus. seq. 22. q. v. quacunq;. Item quòd eo tempore, quo detuli, eram minor xxv. annis. hoc concesso, petat restitutionem. Si neget, dicas: pono, quòd eo tempore detuli iuramentum, quo sedes apostolica vacabat per mortem Clementis Papæ IIII. itẽ quòd ab illo tempore sunt tot anni elapsi, ita vt numero annorũ inuenias te minorem. Item quòd mihi fuit interdictum bonis vti tempore illo, quando tibi detuli iuramentum, ff. de ver. oblig. is
f cuiᶠ. ¶ † Ad hoc quandoque petit quis rem informiter, id est, sine
3 causæ adiectione quam dicit suam: possessor verò dicit eam ad se pertinere: & sic inter eos est contentio: vel est contentio de vsufructu, vel de hæreditate, vel de rebus aliis: & sic quandoque possessor defert iuramentum actori, quòd res sit eius, vel econuerso: vnde prætor inducit actionem in factum, quæ oritur informiter ex hoc iureiurando delato: per quam consuluit iuranti, quòd possit rem aduocare. Sic ergo libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. quia cùm ab eo talem rem peterem, quam meam esse dicebam, eo deferente iuraui rem illam esse meam: quam rem mihi tradere recusat: vnde ago contra eũ, vt eam mihi tradat & assignet: & ad hoc propono actionem in factum ex iureiurando informiter delato descendentem, ff. de iur.
4 nam postea, §. fi. & l. seq. & l. sed & si possessori. ¶ † Si verò possessor à possessione ceciderit, & res deuenerit ad petitorem, qui detulit, sic libellus concipietur:
Lib. Coram, & c. conqueror de P. qui cùm à me rem peteret, quã dicebat suam esse, eo deferente iuraui meam esse: vnde cũ à possessione illius rei ceciderim, & ad eum peruenerit, rem illam mihi præstari peto: & ad hoc propono actionem in factum ex iure-
g iurando informiter delato, vt in præ. l. sed & si possessori. in prin.
4 Pones autem hîc, vt s̃. in præ. actioneg. † Vt autem pleniùs informeris

ADDITIONES.

a l. 3. ¶ ibi soluitur.
b Porrò. ¶ Incipiunt verba Rof. in prima rub. prætoria, s. vtili actione ex ea causa, ex qua iuratur: & quatuor, quæ in ea requiruntur, patent ex positionibus: & vide, quod dicam in fine huius partis.
c Te mihi. ¶ Clariùs diceretur, me tibi: sed propter id, quod sequit dicamus reo fuisse delatum: & facit ad ĩ. dicenda.
d §. si eum. ¶ Sciendum est, quòd in hoc casu, quando expressa causa iurat, non solùm iuranti, sed etiam aduersario dabitur actio: vt si iuraui me à te Stichũ emisse pro decem, ago ego ex empto ad Stichum, & tu ex vendito ad decem. item si iuraui me tibi illũ pignorasse pro decem à te mutuatis, ago pignoratitia pro Sticho, & teneor certi cõdictione ad decem. item prosequi possum fundum, quem iuraui mihi datum in dotem: & matrimonio dissoluto teneor ex stipulatu, ff. e. si duo. §. is, q iurauit. & duobus §§. seq. ibi exprimuntur hęc exempla: & interponitur aliud de illo, qui iurauit se socium: quia tenetur pro socio.
e Quenquam. ¶ aliàs, denique.
f Is, cui. ¶ Hucusq; fuerunt verba Rof. in præ. rubr. quæ dicit in fi. ꝙ iusta ratio suadet hoc casu vtilem actionem dari: quia, licet verba deficiant, sententia concordat: & sic vtilis locum habet, ff. e. tit. si quis id. ff. si quadru. pau. fec. dic. l. pen. Ex quo enim causa venditionis fuit adiecta, & iuratum, perinde est ac si fuisset probatum, cùm sacramentum habeatur pro probatione, ff. e. ti. sed & si possessori. §. penul. Hoc dixit, respondens ad id, quod dicitur actionẽ ex iuramento non dari, nisi cùm operæ promittuntur à liberto, ff. de lib. causa, l. fi. de oper. liber. l. vt iurisiurandi: Sequitur ver. ad hoc. & nunc incipit prosequi secundam rubricam de actione in factum ex iureiu[illegible], tot sũt necessaria, quot in superiori: differunt tamen, quia ibi in sacramẽto delato exprimitur causa, hîc iuratur vniformiter.
g Act. ¶ Vidisti libellum pro actore & reo: sed hîc scias, quòd delato sacramẽto actori, & propter id re sibi tradita, ipse actor habet Publicianam ꝯ oẽs, præter dominum, secundum Azo. in summa de reb. cre. & iureiur. §. effectus. sicut si emisset à non domino, vel pro ipso iudicatum fuisset ff. de Pub. l. j. 2. 3. & 4. Nec obstat lex, e. ti. eum qui. §. si pententi. Nam, vt dicit ibi G. & Azo, vbi s̃. & Rof. hîc, illud aduersus deferentem duntaxat habetur etiam in l. nam & postea. §. si. ff. de iur. excludit proprietatis dominũ, nõ cæteros possessores: & ibi no. quędã similia hoc verum de Publiciana. Actio. n. in factũ, de qua hîc loquimur, non datur nisi ꝯ deferentẽ: & no. in l. sed & si possessori. in prin. ff. de iurei. Plus, vt dixit Azo, vbi s̃. quidam dixerunt actionem in factum non dari ex iuramento delato: quia statim illam habiturus est ex sententia: sed, vt dicit Azo, nihil impedit eiusdem rei plures cõpetere actiões, ff. de act. emp. non est nouum. Conuenit, quod de confessione dictum ẽ. s̃. de confess. si queratur. ratio, quare reus, qui delato sibi iuramento ab actore iurauit rem suam esse, non habet actionem, nisi ꝯ deferentem: & actor, cui sic delatum est, habet Publicianam ꝯ oẽs, nisi ꝯ dominum, vt s̃. respondent prædicti, ꝙ actor id nõ habet ex sola delatiõe, sed ex illa traditione sequuta, ff. de Public. traditionẽ. quæ ratio deficit in reo, cui nulla fit traditio, sed remanet quasi ex quadã transactione apud eum, quod priùs habebat: bene facit ad hoc C. de trãs. l. si pro fundo. Quod s̃. dixi, reum, qui iurauit rem suam esse, habere actionem ꝯ deferentem, nõ procedit ĩ eo, q iurauit rẽ actoris nõ esse: qa tũc licet ꝯ deferentẽ detur sibi exceptio, si cadat à possessione, nõ datur actio, vt ꝑ. l. sed & si possessori. in pri. Sequitur ver. vt aũt pleniùs. q fuit additio, vsq; ad ver. illud aũt. quem habeo post Mar. de Fano: & quia super rubrica de iuramẽto in litem Azo solũ tractauerat hæc membra, qd sit iurare in litem, vñ dicatur, quis deferat, & qualiter, & cui, & pp quæ, & in quibus actionibus, & quis sit effectᵘ, possunt ibi addi huc remittendo, hæc duo membra, s. de forma libelli, & de forma sniæ & sic ego feci: Et est sciendum, ꝙ Nic. Matha disputauit quæstionẽ de illo, q per stipulationem ad id tenebatur condẽnato ꝑ potestatẽ ad equum restituendum Titio intra 10. dies sub pœna decem librarũ soluendarũ communi: termino transacto. Potestas, ꝑ communi vult pœnã: actor petit illũ ꝯdemnari, q̃tũ in litem iurauerit: quæritur, an procedant ꝑdicta duo, an neutrũ, an alterum

meris, qualiter in iuramento in litem sit sententia formanda, & li
a bellus concipiendus: not. φ dicunt quidam [a] libellum taliter esse formandum:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. contra quē ago rei vendicatione: & si nolit mihi rem restituere, peto eũ mihi condẽnari, quanti in litem iurauero: dicens, φ statim probata intentione actoris iudex debet reũ admonere, vt rẽ restituat: quod si nõ fecerit, cõdẽnet eũ, quanti actor in litem iurauerit, C. de rei ven. à possidentibus. Et est simile hic, quod de monitione dixi, C. de fideic. auth. hoc amplius. Sed contrà: nam talis libellus est conditionalis, &
b ideo non valet, ff. de iud: non quẽadmodũ [b]. & de qua re iudex cognoscit, &c. ff. de iud. de qua re. ext. de cau. pos. & propric. cũ sup. Alij dicunt, præmissa forma libelli retenta, φ iudex super vtroq; pronunciabit: primò de restituenda, quæ est interlocutoria: 2ò, quanti fuerit in litem iuratum, quæ est diffinitiua: sed hoc nõ placet. nam ridiculum est dicere sententiam super principali latam interlocutoriam esse: vnde potest sic concipi libellus:

Lib. Corã, &c. ꝯqueror de P. & ago ꝯ eũ rei vẽdicatiõe pro re tali q̃ possidet, q̃ assero esse meã. Et iudex, q de causa cognoscit, condẽnabit reũ, si fuerit condemnandus. Lata aũt snĩa si reus noluerit rem restituere, postulabit actor à iudice, vt in litẽ iuret, & vt reus condẽnetur, quanti ipse in litẽ iurauerit, ff. de rei ven. qui resti
6 tuere. ¶ † Sed nunquid tunc erit aliud iudicium? Dicunt quidam φ sic, & nouo libello opus est: quod non placet. nã actor non intentat ad hoc actionem, sed debet adire iudicem, qui pronunciauit, & petere vt reus condemnetur, quanti in litem iuratum fuerit. Sed opponitur, φ iudex iam officio suo functus est: vnde nihil amplius facere põt, ff. de re iud. iudex. Præterea si nouus nõ debet super hoc formari libellus, quomodo iudex, qui iam functus est
7 officio suo, poterit pronunciare? ¶ † Sed non dicitur functus: qa non finaliter illud consummauit: vnde quæ desunt, supplere potest, ff. de re iud. Paulus. Et quòd in istis actionibus, præsertim in quibus iuratur in litem, officium iudicis consistat, patet. nam propter hoc dicuntur arbitrariæ: quia iudicis arbitrio fit in eis restitutio, vt Inst. de of. iud. §. præterea quasdam. C. commo. l. 3. §. j. & ista non erit per se sententia sed supplementum prioris sententiæ, sine executio. Sed secundum Io. hic, quantitas quanti in litem iurauerit, venit ex natura actionis, ff. de iud. solemus. ext. de causa possess. & propri. cùm ecclesia. nam ex natura actionis quandoq; crescit in duplum, [illegible] cõductores. & cùm agitur ad rem actione ex empto, fit condemnatio etiam ad interesse, secundum quosdam, vt no. ff. de act. emp. l. i. Et quandoque ad rem agitur, & ad cautionem solummodo fit condemnatio, vt ff. de rei vend. in bonę fidei. ff. de leg. j. seruo legato. in fi.
8 & l. cùm seruus. ¶ † Item quando petitione hereditatis agitur, ẽt ad ea, quæ postea possessa sunt, condemnatio fit, vt C. de pet. hæred. l. 4. ad idem ext. de re iud. abbate. lib. 6. Item quia hic dolus, q post litem contestatam admissus est, valde spectat ad officium iudicis, vt ff. de ædil. edi. ædiles. §. item sciẽdum. Sic ergo dicat iudex quia video reum dolosum in restituendo equum depositum, cõ
c demno eum, vt det tali centum, quia in tantum iurauit [c], ff. de ap. l. pen. §. iussus. At tamen contra præmissa: quia cùm res petitur, ñ debet fieri condemnatio ad quãtitatem, nisi illa petita fuerit, C.
d de fideic. lib. l. fi. & ff. com. diuid. vt fundus [d]. ¶ † Illud autem omit
e tendum non est, quòd diuersæ iuramẽtorum formę in iuris corpore continentur, quas breuitatis causa ad præsens omittimus: sed te ad loca, vbi inuenire poteris, remittimus. ¶ Iuramentum accusatoris, vel testis in causa matrimoniali, vel testium synodalium, vel etiam aliorum, habes 35. q. 6. c. si duo viri. §. ecce. & c. seq. ext. de testibus, fraternitatis. s. de testi. §. sequitur. ¶ De sacramento calumniæ s. de iur. cal. §. nunc dicamus. & §. restat. ver. sed pone. ¶ De sacramento, quod præstat, qui vxorem reconciliat, j. de sponsalib. §. fi. ¶ De iuramento separationis viri & vxoris, j. de diuor. versi. in summa. ¶ De sacramento redeuntis ab hæresi, vel à quolibet horrido crimine, j. q. 7, quoties. ext. de pur. can. inter. de cons. dist. 2. ego. xj. q. 3. cùm aliquis. xij. q. 2. de viro. ¶ De iuramẽ-
30 to, quod præstat Imperator domino Papæ, lxiij. distin. tibi. ¶ † Et nota. quòd cùm primò eligitur in regem, præstat illud iuramentum legato sedis apostolicæ: postmodum verò, quando coronatur,

non datur actio pro multa, nisi condemnatione facta. quod patet: quia cùm multa debeatur fisco, C. de modo multar. l. multarum. & per priuatam inobedientiam, ff. si quis ius dic. non obtẽper. l. j. in prin. & si quis in ius voc. non ier. l. 2. §. j. & inter fiscum & priuatum sit iudex procurator Cæsaris, C. vbi causæ fisc. l. ad fiscum. & ff. de of. proc. l. nec quicquam. §. j. & ille non potest mulctare, C. de modo mulct. l. ij. & 3. sequitur ex his, fisco pro mulcta non dari ciuilem actionem ante quàm per competentem iudicẽ fuerit super illa condemnatio facta. Et sic intelligatur l. j. §. fi. si qs ius dic. non obtem. s. quòd detur actio in factum fisco ad pœnam inobedientiæ, s. post condemnationem: alleg. C. vbi causæ fiscal. l. j. vltra priùs dicta inducens C. de modo mul. l. eos. de testibus, l. nullum. de cal. l. j. Ad secundum dicit, vide primò, quòd cùm ista non sit actio arbitraria, sed personalis ex stipulatu, non sit locus iuramento in litem, secundum not. in l. qui restituere. ff. de iu. sed remediis communibus, de quibus ibi, fiat restitutio. Sibi tamen videtur, quòd cùm appareat dolus condemnati non restituentis, ff. mandati, si procuratorem. §. dolo. & l. dolus. & sic patet contẽptus iudicis, locus sit iuramento in litem: & sit hoc in omnibus ĩterdictis & actionibus in rem, vel in personam, quibus arbitratu iudicis quid venit restituendum: & omni actione post sententiã, cùm non restituitur, quod restitui potest: vel si tunc dolosè quid fit, ne restitui possit: inducit ff. de his, quæ in frau. cred. l. tenetur. §. j. & rerum amot. l. si cùm dos. §. fi. & de fur. l. ei qui. in fin. & finium regun. l. 4. §. si quis. vbi dolus, quo restitui non potest, interuenit ante sententiam, tunc ñ est tantus ꝯtemptus iudicis: propter quod distinguuntur arbitrariæ à non arbitrariis. In actionibus autem bonæ fidei. ex dolo commisso ante sententiam, iuratur in litem, ff. de in lit. iur. l. in actionibus. quod cessaret, vbi actio non esset realis, nec arbitraria, nec bonæ fidei. Id quod quæritur, an neutrum locum habeat, fundatur super termino quatuor mensium diminuto ad 30. dies: circa quod ipse improbat opin. Odo. distinguentis personalem actionem, quæ datur ad rem restituendam, ab illa, quæ datur ad acquirendam, vt tunc sit locus spacio quatuor mensium, in prima non: contra quam allegatur ff. quod metus causa, l. metum. §. volenti. & §. licet. & ff. de furt. à Titio. putat distinguendam solutionem fiendam in pecunia: & tunc sit locus spatio quatuor mensium, & vsuræ centesimæ, si intra id non fiat solutio: quæ pœna in aliis rebus non conuenit, ff. de verb. sig. vsura pecuniæ. & C. de vsur. rei iud. l. 2. & 3. Et in alio casu dicit tempꝰ lege non exprimi: sed dicitur tempus, quod condemnatis præstatur, vel tempus iudiciationis, ff. de vsur. si fideicommissi. & ff. qđ me. causa, si cum exceptione. §. quatenus. Primum dicit non posse diminui: sed sic ex causa augeri, ff. de re iud. l. 2. & 4. §. si quis. In aliis realibus, vel personalibus scriptis in rem, tempus datum à iudice est pars sententiæ: & ideo in præiudicium vnius partis non ꝯsentientis, à iudice minui, vel augeri nõ potest: sicut nec aliqua pars sententiæ, C. sent. rescin. non pos. l. j. & ff. de re iud. l. intra. & l. quod iussit. in fin. Si autem in sententia non fuit appositum, in executione ponetur prout iudici videbitur, & ff. de re iud. l. debitoribus. cum sua gl. concludit, quòd cùm condemnatio non fuerit in pecunia, valuit ordinatio temporis, post quod propter contumaciam condemnati potuit à iudice mulctari: alleg. etiam ff. de arbit. quid tamen. §. solutioni. de eden. l. j. §. diem. Circa quartum, quo quæritur de concursu, dicit, quòd si successiuè petantur, nihil obstat l. j. C. quan. ciuil. act. præiud. cri. li. ix. & quod ibi no. si simul, dicit, quòd gl. tenet vnam viã alteri prẹiudicare ita quòd interim quiescat altera, vna via electa, ff. de pub. iud. l. interdictum. vi bo. rap. l. 2. §. j. sed ipse tenet istud verum in publicis iudiciis, de quibus leges illę loquuntur. In priuatis, vt est istud s. stellionatus putat illas concurrere, & simul intentari posse, cùm non inueniatur prohibitum, & præ. l. j. C. quando ciuilis, generaliter loquitur & permittit concursum: ad quod facit ff. de concus. l. j. de furtis, l. fi. C. de condic. ob turp. causam, l. quod euitandi. & si aduer. lib. l. pen. Et hoc, quando pro vno facto duo sunt punitoria: vnum ciuile, aliud criminale priuatum, vt dixi. Si autem ambo essent criminalia & punitoria, tunc secus, ff. de acc. l. senatus. Et si ambo ciuilia & punitoria, præiudicat vnum alteri, nisi quantũ plus est in altero, ff. vi bo. rap. l. j. Vbi aũt sunt duæ viæ ꝯpulsoriæ, tũc ab vna incipitur: quæ si non sufficit, ad aliam proceditur, ext. vt lite non contest. quoniam frequenter. in fi. Excusetur prolixitas, cùm ad huc decurtationem timeam reprehendi.

ADDITIONES.

☞ solũm, & quòd? & incipit quæstio, quædam per Potestatem Paduæ. Primi articuli est prolixa responsio: cuius est conclusio, φ quia mandatum Potestatis fuit contemptum, si nulla excusatio allegatur, debet illum condemnare in id, quod est comminatus: & post condemnationem, & non priùs potest, exigere dictã mulctam: quod sic ostendit: Mulctæ impositio non habet fieri ciuili actione: quia fisco, vel communi (quod hodię tenẽt iura fiscalia)

a Quidam. ¶ Io. Cre. refert Mar. de Fano: sed vide, quod not. & dixi s. 2. parte, de rest. in integ. §. j. ver. sed nunquid in eodem.

b Nõ quẽadmodũ. ¶ Quo ad hanc legem, & ad hanc materiã, vide qđ dixi s. eadem parte, de rest. in integ. §. j. ver. sed nunqd in codẽ.

c Iurauit. ¶ Dixit de materia in litem, & finiunt eius verba, & ali. seq.

d Vt fundus. ¶ Illud regulare fallit ex natura actionis: vel fit noua petitio, vt est dictum.

a tur, iterum illud præstat domino Papæ [a]. ¶De iuramento, quod vasallus præstat domino, 22. q. vlt. de forma. & i. de feu. ¶De iuramento compurgatorio, & eorum qui se purgãt, extrà de pur. ca. quoties. & c. constitutus. 2. q. v. auditum. & c. omnibus. & s. de abol. & pur. c. fin. ¶De iuramento, quod patriarchæ, archiepiscopi & episcopi p̄stant domino Papæ, extr. de iureiu. ego. c. di. in ea. ext. d̄ priui. antiqua. ¶Qualiter, & quæ ep̄s iurat archiep̄o, ext. de iureiu. null⁹. & c intellecto. & de reb. eccl. non al. si quis. 23. di. q̄q̄. & extr. de ma. & obe. dilecti. ¶Qualiter abbas iurat episcopo, extr. de simo. ne Dei. ¶Qualiter, & quæ res iurat in coronatione, e.

b tit. veritatis. & c. intellecto [b]. Forma iuramenti, q̄d præstat, q̄bi instrumentum refici petit, § de edi. instru. §. postquam. vers. ibi aũt. ¶Qualiter, & quæ iurent aduocati hodie prius quàm admittan-

c tur ad postulandũ, in const. Gregor. X. de pustul. properandum [c]. vbi de hoc dicemus. ¶Qualiter clericus iuret episcopo, vel capitulo, extrà de verb. sig. cùm clerici. 23. dist. quanquam. ¶Quæ, & qualiter iuret electus, 23. dist. quãquam. & 8. q. 3. Artaldus. ¶De sacramento, q̄d præstant milites, 2. q. j. prohibetur. & meliùs s. de procur. ver. j. §. Item ꝙ est miles. & debet accusare, versi. item excipitur, quòd est miles. ¶Forma iuramenti minoris in venditione rei suæ præstiti, i. de emp. & vend. §. nunc dicendum. in prima forma, vers. illud. ¶Forma iuramenti, ꝙ præstat vxor existens in minori ætate, ne veniat contra alienationem rei dotalis, eo. tit. vers. 3. §. ꝙ si vxor. & ver. & no. generaliter. ¶Forma iuramenti, quod præstat frater. vel consors super habendo ratum, q̄d per fratrem,

d vel consortem factum est, eo. §. ver. porrò [d]. ¶Forma iuramenti, quod præstat Abbas, vel Prior positionibus respondens, extra de testi. præsentium. lib. vj. prope prin. ¶Forma sacramenti æstimantis iniuriam, i. de iniur. vers. & not. Item quid iuret iudex, extrà de iureiuran. venientes. ¶Forma iuramenti eius, qui ab excommu-

11 nicatione absoluitur, s. de sententia, §. vt aurẽ. versi. porrò. ¶†Et no. ꝙ triplex forma iurandi secundum tria tempora inuenitur. In Lege veteri iurabatur sic: Viuit Dominus: viuit anima mea. hæc, vel hæc addat mihi Deus, 22. q. j. iurabunt. extrà eo. & si episcop⁹. In primitiua verò ecclesia sic: Testis est mihi Deus, testis est mihi conscientia: hoc dico corã Deo, ea. q. si peccatum, Hodie sic: per Deũ patrẽ, & filiũ & spiritum sanctũ: sic me Deus adiuuet: p istas sacras reliquias: per istã sanctã crucem: & similia, 36. q. 6. de parẽ-

12 tela. 63. dist. tibi. ¶†Quid si is, qui aliquid tenetur mihi facere p iuramẽtum, obtinet à me dilationem, vel absolutionẽ, nunquid est ex toto à iuramento absolutus? Videtur, ꝙ non: quia Deo reddendum est iuramentum, vt ext. e. c. debitores. & c. & si Christus. versus finem, ibi, redde Deo, & c. xx. q. j. si peccatum. in princ. Dic, ꝙ si iuramentũ factum est in fauorem Dei, intendẽs per illud se Deo obligare, non potest ab homine absolui, nisi per commutationem in melius, extr. de vot. magnæ. Si verò in fauorem hominis, & ille sponte absoluit, postea non tenetur. Et idem est in dila-

e tione, secundum quod facta fuerit, extrà de sponsal. præterea [e]. j. extrà de vsur. consuluit. & vide s. de legat. §. nunc ostendendum,

f versiculo, hoc quoque [f]. ¶†In summa not. ꝙ nihil interest, siue

13 iuretur super Euangelia, siue super reliquias, siue dicat̃ promitto in fide mea: quia non solùm per increata, sed etiam per quælibet creata iuratur, arg. extr. quod met. causa, ad aures. & de arbit. cùm tempore. de fideius. c. 2. 22. q. vl. iuramenti. vel si dicatur, super periculo animæ meæ, extr. de fri. & malefi. fraternitatis. secundũ Pa-

g pam, vt not. in præ. c. & si Christus g. ¶†Licet autem inter simpli-

14 cem fidem & iuramentũ non faciat Deus differentiam, vt in pręc. iuramenti. & in præ. dec. de fide. maior tamen pœna imponitur pro periurio, q̃ pro fide violata, vt probatur extr. de iureiu. querelam. & c. debitores. & c. clericus. sicut aliàs dicitur, ꝙ votum solẽne impedit & dirimit matrimonium, vt ext. qui clerici, vel vo. me-

h minimus. simplex verò n̄ dirimit, vt ext. e. ti. ꝯsuluit. & c. rursus [h].

15 ¶†Quid si subditus iurat aliqua maiori suo, & postmodum cõuenit inter eos, vt illud instrumentum ad alia extendatur, nunqd poterit extendi? Videtur, quòd non, extr. de iureiur. clericus. Con-

i trà ff. de præscrip. verb. natura. §. sed si facio [i]. Quæ autem hìc de-

k sunt, vide s. de iur. dela. [k]

ADDITIONES.

a Papæ. ¶de his vide in cle. de iureiur. Romani.

b Intellecto. ¶Qualiter iuret rector ecclesiæ, vel curatus, scripsi post Host. s. eo. ti. tua. De iuramento regentium hospitalia, in clemen. de relig. do. quia contingit. versi. illi etiam. & de iuramento tutorum & curatorum ibi notatur. Qualiter iurent custodes carcerum hæreticalium, & ipsorum ministri, habetur in cle. de hæretic. c. j. §. porrò: vide, quod ibi not. in gl. 2. Qualiter doctorandi iurent, habetur de mag. c. 2. in cle.

c Properandum. ¶Hanc hodie non habemus.

d Ver. porrò. ¶Complura similia colligas ex concor. quas posui e. titu. super rubrica, & maximè in primo & secundo membro, per quas videbis multos casus per auctorem omissos.

e Præterea. ¶ibi scripsi super vltima gl.

f Ver. hoc quoq; ¶De statuto corporũ, collegiorum, vel vniuersitatum iurato præcisè, ita ꝙ absolutio fieri non possit: vide q̄d dixi extrà de his, quæ fiunt à ma. parte cap. c. j. ad fi. in gl. per hãc. Vltra ibi scripta sciendum, ꝙ aliqui distinxerũt, vt s. an statutũ habeat respectũ ad Deum, an ad iurantium commodum? Et est sciendum, ꝙ Mar. de Fa. ad quæstionem, an valeat clausula, quæ ponit̃ in statutis iuratis per ciues ad officiales, sic, ꝙ absolutio à cõcilio, vel regno haberi n̄ possit: ad negatiuã alleg. ff. de pact. l. pen. si ser. vend. sicut. §. apud Pomponium. ff. de leg. 3. si qs. in prin. depos. l. j. ff. cõi diui. in hoc iudicio. §. si conueniat. de off. præsi. l. pen. de acquir. hæred. l. is p̄t. de reg. iur. l. nemo potest glad. & l. eius est. & l. nihil tam. & ff. de pact. ius publicũ. ꝓ socio, si conuenerit. de don. inter vir. & vxor. l. quod aũt. §. vxori. Nec potest quis sibiipsi obligari, ff. de pact. si plures. Instit. de interdict. §. retinendæ. ff. de fideius. l. hæres. §. seruo. & est expressum ff. de euict. l. si ei Magis specificè ad partem contrariam allegando, certum est, cuique licere i⁹ sibi competens respuere, C. de tempor. ap. l. fin. in fi. ff. quibus appel. non licet, l. j. §. 2. ff. de pact. l. pactum. C. de pact. l. si quis in conscribendo. Item qui sibi per iuramentum necessitatem imposuit, illud seruet. ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. §. j. de distr. pig. si creditor. §. fi. Itẽ si licet pacisci & iurare, via debet piuriis aperiri, ff. ad l. Iul. rep. l. fi. C. de ind. vid. l. ij. & aliàs inualidũ valet rõne iuramẽti, C. si aduer. ven. auth. sacramẽta. ff. de leg. 2. cùm pater. §. filius. matrẽ. Itẽ cũ absolutioni fuerit renũciatũ, absurdũ est ad illã redire, C. de cõdit. insertis, l. fin. C. de iureiur. l. si qs. Itẽ id q̄d elegit, ad q̄d non tenebatur, necesse habet seruare, C. de ac. & oblig. sicut. ff. de act. & oblig. sicut. ff. cõmo. l. in cõmodato. § sicut. Itẽ non est sibi obligatus, sed mero iure põtificis seruare coegit, quod honestũ est, ff. de pet. hæred. l. hæreditas. in fin. Item ex cã gerit quis quandoq; vicem duarum personarum, ff. de offi. præsi. l. ij. de adopt. l. si consul. Item obligatio non debet tolli arbitrio debitoris, ff. de eo quod certo loco l. 3. § j. Itẽ licet iura publica cuiq; in suum præiudicium refutare, ff. de pact. l. pacisci. Item vinculum indissolubile constitui licet, quod perpetuò obseruetur, C. si man. ita fuerit ali. vt ma. l. penult. & C. de rebus ali. non ali. l. vlt. non soluit: vide, vbi in princ. remisi. ADDE de muliere, quæ iurauit in alienatione rei dotalis n̄ petere absolui à iuramẽto, nec impetrata absolutione vti an valeat re[illegible]m. consi. cccxxxvj.

g Vt no. in præ. c. & si Chistus. ¶vt ibi scripsi in gl. dixi: hìc Inn. & adde: quod no. in clem. de hæret. c. j. §. porrò. in gl. vt not.

h Et c. rursus. ¶Supple, & tñ ibi dr̃, ꝙ apud Deum simplex votum sic obligat, vt solenne: sed vt scripsi in decr. debitores & eod. ti. c. pen. super 2. gl. comparatio in vtroque istorum casuum fit in genere, non in terminata quantitate reatus.

i §. sed si facio. ¶Ibi dicitur, quòd mandatum ex pacto potest suam naturam excedere: sed illud est regulare in contractibus, q informantur per pacta, etiam pòst sequuta, de regu. iur. contractus. lib. vj. secus in iuramento. Hinc est, quòd licet per pactum obligem successorem, per iuramentum non, vt scripsi eod. tit. veritatis. super gl. fi.

k Delatione. ¶Quia exceptiones non requirunt libellos admitti in hac rub. tamen requirunt formas: & de his s. de excep. §. dicto. in fin. & seq.

ADDITIONES NOVAE.

☞ De hoc vide s. de delatione iuramenti, Circa materiã istam vide quod no. Bar. in l. si quis pro eo. §. j. in prin. ff. de fideius. & s. de iura. dela.

Pone, quidam iurauit nõ fideiubere: an iuramentum sit illicitũ. Vr̃ ꝙ sic, cùm videatur ꝯ bonum ciuitatis xxij. q. 4. qui sacramento. & de iureiurando, l. cum quidam. si est clericus non videtur illicitum, quia ad hoc tenetur extr. de fideius. c. j. sed cum laicus teneatur pro proximo fideiubere vj. q. j. c. sicut. imò dicit ibi Archi. ꝙ peccat si non fideiubeat. vr̃ in laico esse illicitũ. sed ꝙ etiã in laico non sit illicitũ, vr̃. nã ad hoc ꝙ iuramẽtũ sit illicitũ, requirit̃ ꝙ per eius obseruatiã vtraq; salus sc. temporalis & sp̃ualis, vel saltẽ altera periclitet̃. 23. q. 4. §. §. q̄d non ē hic. & alio modo necessitatibus ꝓximi possumus subuenire, quod sufficit. vt in fine. d. §. credo tamenꝙ si tanta esset necessitas fideiussoris, ꝙ nisi iste iurans fideiuberet, ꝙ altera salus periclitaret̃, ꝙ non obstante iuramento posset fideiubere etiam clericus. arg. lxxxvj. dist. non satis. & quia hoc non videtur iurasse non fideiubere in tanta necessitate: vel si hoc sensit, iuramentum esset illicitum. ar. c. quanto de iureiur. & Arch. xx. q. j. non est Oldra.

Nota ꝙ quando lex vel statutũ dirigit prohibitionẽ in suscipiẽ-

tem, ibi non firmatur per iuramentum. no. per gl. in l. j. C. de fideiuss. dot. dent. & in l. inuitus. §. fi. de reg. iur. Bal.

Nota quòd de his quæ consistunt in animo statur iuramento nr̃o. Inst. de actio. §. alie. Bar. in l. pro hærede. de acq. hæred.

Nota quòd in omni iuramento semper intelligitur sententia superioris excepta. Item quòd imperator & rex possunt facere gratiā sacramenti, & remittere, vt l. imperatores. ad municipa.

Pone aliquis debet tibi dare sub iuramento totā quantitatē pecuniæ: vult cōpensare: an liberetur à periurio, no. in c. ad nostrā. de iur. Bar. in l. statuliberos. circa prin. de statulib.

Pone iudex detulit sacramentum reo, & absolutus fuit: postea actor reperit testes, & vult sacramentum retractare: an possit, no. in l. admonendi. de iureiur.

Modi secundū quos iuramētū dr̃ licitum, quis, cui, quid, cur, nō sit iurandum discerne notando. vide Host. in summa de iureiur. §. quomodo censeatur illicitum. & sub §§. sequentib.

Aliquis iurauit se soluisse Titio centum tali die, & reperitur quòd non soluit sed fuit per acceptilationem liberatus: vide do. Nic. de Neapo. in l. solutionis. de solut. ff.

Nota quòd licet extinguatur persona iurātis, nō tñ extinguitur effectus sacramēti. vnde licet hæres veniēdo contra sacramētum defuncti, non sit periurus, vt c. veritatis. de iureiur. tamen effectualiter potest conueniri. ita dicit Bal. in aut. sacramenta. C. si aduersus vēdi. idem consuluit Io. de lig. Bar. in l. si quis pro eo. de fideiuss. Gui. de cu. in l. sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiur. & l. j. C. de iureiur. idem tenent. fac. quod no. s. de comp. iud. adi. ver. 3. l. j. C. de iureiur. & l. si quando. §. illud C. de inof. test. & j. e. in fi.

Quid si aliquis iurat conscientia læsa, licet verum iuret, tñ est periurus. 22. q. 2. homines. & c. is autem. quod facit ad quæstionem Io. Cal. si quis iurauit non exire ciuitatem, nisi soluto debito, & debitum sit solutum ipso ignorante, & ipse exiuerit, an sit periurus quia contra conscientiam facit hoc verum quantum ad deū. fac. c. plerunque. de dona. inter vir. & vxo.

An in causis criminalibus sit locus delationi iuramenti, Bar. in l. maritus. de quæstio.

Qua poena punitur periurus de iure ciuili, gl. in l. de periurio. de crimine stel. gl. in l. ij. ff. ad l. Iul. mai. no. in l. si duo patroni. §. fi. de iureiu. per. Guil. de cu.

Clericus licet non debeat iurare in manibus laici, tamē si iurat valet, c. j. de iura. calum.

Si ciuitas vel vniuersitas iurat in contractu quid iuris? Bal. in l. generaliter de iureiur.

Si aliquis sit carceratus ad poenam vel periculum mortis, & relaxetur sub iuramento suo de redeundo ad carcerem vel de non recedendo à ciuitate, an redire teneatur ratione sacramenti no. ī c. pastoralis. §. præfato. sup verbo violētiam. de sen. & re iu. in cle.

Si scholaris iurauit non recedere à ciuitate sine licentia creditoris: postea habuit licentiam à creditore, & recessit, & deinde reuersus est, an possit de nouo recedere sine licētia creditoris. Bal. in l. adultus. §. nupta. de adul. & l. j. ff. ad l. Iul. mai.

An creditor cui debitor iurauit soluere, & dedit fideiussores, possit remittere sacramentum principalē in præiudicium fideiussoris, Guido de suza. in l. stichum. §. pen. de sol.

Aliquis iurauit non ludere: deinde mutuauit alicui vt ludat pro eo: dic quòd est periurus. Bal. in aut. interdicimus. de epis. & cle.

Quid si iuret quis se periuraturum, vtrum verum vel falsum dicatur iurasse. Iac. de Are. in l. ita stipulatus. in fi. de verb. obl. super ver. spondes.

Si iuraui soluere hinc ad calēdas, & non solui, sum periurus: an verò debeat expectari dies calendarum. Bal. in l. calendarum Bar. in l. cum stipulatus sum mihi à proculo. de verb. obl.

Si promittam tibi me daturū Titio mille, & iuro quòd ego tenear, gl. ponit j. q. 7. c. quotiens. & hoc de iur. c. 3.

Si iuraui me soluere ad soluere ad certam diem pecuniam, & ñ soluo certa die, sed postea soluo, quòd non dicar deierare, quia ad veritatem redeo. ita no. 32. q. 1. apud misericordē. & hoc est verum si postea sponte soluo: secus si permitto me conueniri antequā soluam, vt c. querelam. de iureiur.

Aliquis iurauit non recedere de ciuitate sine licentia domini potestatis: nō aliqua iusta causa recessit, & stetit ext. per aliquod tēpus sine licentia, an incidat in periurium: & quid de clerico qui iurauit facere residentiam. fac. c. pen. in fi. de cle. non resid.

In l. Labeo. de iureiuran. Bal. dicit pone aliquis promisit mihi dare mille sub iuramento hinc ad pascha: ego videns ipsum absentem, & dare non posse, ne incidat in periurium facio sibi gratiā, vt nō teneatur: postea elapso termino, ipse sentiens de dicta gratia habuit ratam: an dicetur periurus. Bal. quòd non, quia à principio gratia fuit sibi concessa commutabiliter, sed cum habuit ratum, quæritur incommutabiliter.

An in criminali possit sacramentum referri per illum cui delatum est, Bar. in l. lex Cornelia. §. hac l. de iniuri.

An sacramentum habeat validare pomissionem factam nudo pacto, Cy. in l. j. C. de oper. lib. & dicit quòd sic per l. vt iureiur. ff. de oper. lib. vbi tex. in prin.

Pone reperitur in actis talis iuratus, nec dicit qualiter Respondeo licet non præsumatur factum & iuratum, tamen qualitatem & modum debitum præsumo, & quòd omnia fuerint solenniter acta no. in l. Theopompus de do. præleg. Bal. in const. fforum.

Iuramentum de obseruandis statutis restringitur ad licita, & canonica. Inn. in c. clericus. de iureiur. & l. eos. de vsur. in gl. & tex. in c. j. de iureiur. lib. 6.

Procurator constitutus, an possit iurare sine speciali mandato Bar. in l. qui bona §. si alieno. de dam. infec. & s. de iuramen. dela.

Nota quòd iurans debet iurare tactis sacrosanctis euangeliis. laco. But. in aut. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. & l. 2. de iur. calum. no. in cle. j. de hær. ver. porro. & ibi per doc. & dicit ibi glo. ij. in fine, quòd consuetudo admittit sufficere quemlibet librum, & quamlibet scripturam tangere. fac. Bal. in aut. sacramenta. C. si aduer. vend. & de pace iur. fir. §. item sacramenta. x. colla. & ibi gl.

Vidi terminari, quòd elapsis terminis probatoriis decreti domini ducis Mediolani, potest fieri requisitio delationis iuramenti necessarij, ar. eorū quæ no. Bal. in l. in bonæ fidei C. de iur. & auth. qui semel. C. de prob.

An à iuramento præstito per partem in contractu possit pars absolui, altera parte non citata Albr. in Rub. C. de vsur. tenet quòd sic ad hoc vt habilitetur persona.

Nota quòd parum differt quis iuret ad sancta dei euangelia, an dicat promitto sub fide mea. Ioā. An. in nouel. in c. animarum. de sepul. lib. 6. & ibi etiam Arch.

An perito in arte sit credendum sine sacramento gl. quòd sic in l. j. de ventre inspi. & l. iureiurandi de testi. In contra. videtur tex. in l. nemini. §. iurisperitos. de aduoc. diuer. iudi. l. comparationes. de fide instr. l. hac. edictali. §. his. de secun. nup. so. secundum Cyn. debet iurare quòd est verum si assumatur in testimonium, secus si in consilio. vnde dicimus quòd sapientes docti ad consulendū in causis nō iurant. Sed dubitatur de qualitate seu forma iuramēti & dic quòd si attestatur de eo de quo potest haberi infallibilis notitia veritatis, quòd debent iurare de veritate sed si non potest haberi certa, sed inopinata, non arctantur ad iurandum de veritate, sed de credulitate: quia non tenētur subire anceps periurium & sic intelliguntur glo. secundum Cyn. Bald. ponit in consti. fforum.

In l. Seius. ad l. Falcid. Bartol. quærit in quibus non licet nobis pacisci. not. in l. pactum. de pact. & l. si quis in conscribendo. eod. ti. si iuramentum opponatur, an per iuramentum validetur hæc l. videtur quòd nō, quia videtur factum in fraudem legis. Tu dic quòd quædam pacta sunt prohibita propter turpitudinnem, & illa non firmantur per iuramentum, ext. de reg. iur. l. non est obligatorium. & l. stipulatio hoc modo. de verb. obl. quædam prohibentur fauore publicæ vtilitatis, vt l. iure gentium. §. si paciscar. & §. generaliter. de pac. & non confirmantur iuramento extr. de so. com. c. si diligenti. quædam prohibentur ratione priuatæ vtilitatis: sed secundario ratione publicæ vtilitatis, & firmantur iuramento ext. de iureiuran. c. cum contingat. quędam ratione imbecillitatis sensus, vt minor ætate, & confirmantur iuramento, vt in auth. sacramenta pu. C. si aduersus ven. quædam prohibentur odio creditorum, vt Macedonianum, & si. & tūc sacramenti appositio habet illud validare, vt ca. significanti. de pignor. sed quid de illo pacto, per quod renuntiantur vt instantia litis non finiatur triennio, an sacramento firmetur. Et non videtur adaptari ad aliquem casum prædictorum dic quòd non firmatur iuramento, qa præsumitur factum in fraudem, ar. huius. l. verumtamen iudex ex officio suo poterit opponere quòd statim finito triennio nō possit amplius procedi, vt l. filius §. vterani. de procu. Ego crederem contrarium in primo dicto suo, per cap. quamuis. de pac. lib. 6. & l. pactum de collat. An donatio inter virum & vxo. quæ est prohibita confirmetur iuramento dic quòd ex his quæ dixi in prima q. illa est prohibita secundaria ratione publicæ vtilitatis, vt patet ex l. j. de dona. inter virum & vxo. coniuncto §. fi. instit. de his qui sunt sui vel ali. iur. & Guil. hoc tangit in l. sed & si possessori. §. itē si iurauero. de iureiur. & tenet id quod in l. si sponsus. de dona. inter vir. & vxo. Vide Bar. in l. si quis pro eo. in prin. de fideiuss. Bal ī l. si quando C. de inof. testa. & l. non dubium. de leg. & dic. aut. sacramenta pube.

Statuto cauetur quòd credatur sacramento alicuius puta datierij: pone datierius dedit accusam de aliquo & in accusa ponit quòd iurat, & sic iurat à se, non sibi delato iuramento per iudicem: & videtur quòd sic, quia statutū dicit simpliciter, nec distinguit quòd debeat

debeat deferri per iudicem. In contrarium fac. quia istud sacramentum quod defertur vigore statuti: quod idem est sicut si deferretur vigore legis. no. Bart. in l. j. ff. de re iud. sed sacramentum qd defert à lege, non valet, nisi deferatur à iudice l. videamus. de iureiuran.

Pone aliquis iurauit in instrumento ari mota lite coram iudice seculari possit haberi recursus ad episcopum ratione iuramenti. Bal. quòd sic in l. causa. C. de re. cred. nec ob. exceptio litis pendentis, quia iste articulus est pars eiusdem litis & propter incidentiã quæstionis spũalis venitur ad episcopum vt c. tuam. extr. de ord. cog. vide s. de comp. iu. adi. fac. Ang. in l. 4. §. condemnatum. de re iud.

Nota quòd danda est copia formæ sacramenti parti iurare debenti vt no. in l. fin. C. de re. cre. & iureiurand. & C. vbi in rem actio. l. 1.

Nota quòd contra iuramentum non datur restitutio Inn. in c. peruenit de iureiur. sed bene datur absolutio vt ibi no.

Nota casus in quibus potest episcopus super iuramento dispẽsare Speç. in ti. de leg. §. nũc ostendendum. & no. in c. debitores. de iureiur. per doct.

An clerici possint iurare coram iudice seculari. Albri. in l. cum clerico. de epis. & cle.

An ille qui iurat in præiudicium sui priuilegij vel sui fauoris debeat certiorari Bal. in l. j. de iureiur.

Nota quòd ratione iuramenti efficitur quis de foro ecclesiastico Bal. in l. j. C. de iureiur. & an lite mota in iudicio seculari possit haberi recursus ad episcopum ratione iuramenti Bal. ibidem.

Quid operetur iuramentum minoris Bal. in Rub. C. res inter alios acta. & l. 2. de resc. ven. & operatur ad solennitatem, non ad maiorem damnositatem.

Nota quòd absolutio à iuramento debet peti ante terminum solutionis fiendæ Io. an. in c. debitores. de iureiur. super glo. pen. in fi. fac. c. si. de iureiur. lib. vj. & an quando petitur absolutio à iuramento debeat pars citari Albr. in rub. C. de vsur. dicit quòd nõ. & idem Old. in consiliis suis. Bal. cõtra. in l. fi. C. de non num. pec.

Nota quòd si mulier est læsa in contractu & in casu illius ca. cũ contingat. de iur. potest petere absolutionem à iuramẽto, vt no. Io. an. in dic. c. cum contingat.

Nota φ iuramentum in supplementum probationis potest per iudicem deferri vsq; ad conclusionem causæ. Bal. in l. in bonæfidei. & l. generaliter. C. de iureiur.

An iuramentum habeat paratam executionem. Bar. in l. si duo patroni. ff. de iureiur.

An habeat locum delatio iuramẽti cũ dubitatur de ætate, Spe. in ti. de actore. in prin. ver. si ergo excipi.

An delatio iuramenti dicatur donatio & indigeat insinuatiõe. Bal. in l. si vnus. in prin. ff. de pac.

Si statutum defert alicui iuramentum an possit quæri de periurio, Bal. in l. j. de iureiur. C.

Nota quòd difficultas & necessitas excusat quem à periurio. no. in c. breui. & c. querelam. de iureiur. Host. in summa e. tit. hoc not.

An iuramentum transeat ad hæredes Bal. in Rub. al. in l. generaliter. de iur. dicit quòd licet non transeat quantum ad robur eius tamen transit effectus eius nec hæres potest rescindere contractum sed quo ad forum ecclesiasticum non transit ca. veritatis. de iureiu. & c. 2. de pac. lib. 6. & c. fi. de fo. comp. c. li. Bal. optimè hoc dicit in §. illud. in l. si quando. C. de inof. test. fac. l. non dubium C. de leg. & quod ibi Bal. vide s. de comp. iu. adi. ver. iij. l. j. C. de iurei.

De quibusdam tacitis cõditionibus seu clausulis supplendis in iuramento no. Bal. in l. fi. C. de non nu. pec. & Host. in summa de iur. §. quot species.

An iuramentum sit species ꝓbationis Bal. quòd non veræ sed præsumptiuæ. no. in l. eũ qui. ad fi. de iur. & l. furti. §. qui iussu. de his qui no. infa. & l. generaliter. C. de iureiu. Bal. in Rub. C. de prob. & tex. in l. fi. §. licentia. ad fi. C. de iure delib. & gl. in l. in contractibus §. illo. de non nu. pec. tex. in c. mulieri. de iureiur. & ibi Io. an. tex. in l. fi. C. de fideic. & Bar. in const. ad reprimen. super vers. summariè.

De iuramento præstito in donatione inter virum & vxo. vide Io. de ligna. in clem. j. de iureiur.

Nota φ copia formæ sacramenti debet dari parti aliàs non est ĩ mora ad iurandum ita dicit Bal. in l. 2. C. vbi in rem actio. & l. fi. C. de re. cred. & iureiur.

Si debet stari iuramento alicuius vigore statuti, an possit cõtrarium probari no. in l. j. C. si aduer. lib. & l. j. de re iud.

In l. in bonæfidei d. Bar. de salic. multa bona dicit. primo quærit cui dẽt deferri iusiurandum per iudicem in dubio. Azo ibi tenet quòd reo. idem tenet do. Ricar. de salic. in ista. l. idem tenet Io. an. in c. fi. de iur. idem Iac. But. idem gl. hic sed φ potius deferatur actori tenet gl. in l. admonendi. & ibidem Bart. & fuit opinio Hu. & Ray. & etiam communis practica & eam sequitur. d. Barth. & põt peti per partes à iudice φ deferatur post conclusionem causæ. & hoc faciat iudex officio suo & p̃t nedum dicere quòd deferat illi cui est de iure deferendum sed φ deferat sibi soli in causis paruis. In causis vero magnis gl. dicit in l. admonendi. φ non tamen doctores communiter tenent quòd idem sit in causis paruis. aliqui φ non. nam causæ magnę habẽt instar causarũ criminaliũ. alij dicunt φ est timor suspicionis ideo non sic de facili debet deferri q̃ dicantur causæ magnæ hoc relinquitur arbitrio iudicis quæ sint magni præiudicij vel parui. & vide quod no. ĩ l. si societatem. §. arbitrorum pro socio. circa medium & quæ dicantur minimæ no. in c. de ap. quod velis videre quia melius dicit alijs.

Nota φ ille non possit iurare in supplementũ probationis qui non posset testificari vt pote vsurarius vt no. Bal. in l. qui accusare. de eden. fac. Cy. in l. si quis ad declinandam. de epis. & cle. & in l. in bonæ fidei. de iureiur.

¶ Baldus de iureiurando.

Libellus, quãdo agitur ex iuramento formi, vel informi. G. ¶ In actionibus arbitrariis secunda sententia est potiùs supplemẽtũ; & executio primę sñiæ, quàm prima, ver. sed oppon. G. ¶ An qui obtinet dilationem, videat absolutus à iuramẽto, vers. qd si is. G. ¶ Maior est transgressio iuramenti, q̃ nudæ ꝓmissionis, ver. licet aũt. G. ¶ An qui iurauit aliquẽ iuuare, debet expectare requisitionẽ, vide s. de aduoc. §. an q. Pro materia iuramenti vide Bart. in l. cũ lex. cum l. 2. ff. de fideius. ¶ Si per statutum probat accusatio ꝑ iuramentum, debet condemnari accusatus: tñ ipse poterit agere de periurio ad interesse, s. de iur. cal. §. si per statutũ. & §. seq. ¶ An per iuramentum probatio admittat probationem in contrariũ.

a ¶ De præscriptionibus[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Recurritur ad Sũmistas: quia practici autores de hac rubrica nõ tractauerunt, saluo, qd de rescissorio dixit Rofr. de qua tractauit auctor s. e. parte, de resti. in integ. Pabulum autem recepit auctor ab Alb. Gal. sui operis rubrica vltima: de hoc etiam Nepos de Mõtealb. tractauit sua rubrica vltima. Scias, φ Host. in summa huius ti. vbi de præscriptione rerum immobilium § ... colligit diuersa tempora præscriptionum: sed copiosius potuerat Azo in brocardis vbi de p̃scr. Nepos de Mõreal. enumerauit aliquas, vbi s. Gui. de Suza. post auth. & ꝯsequenter. C. de sen. & interlo. & videas, φ vnam numeratam dedit nobis auctor de practica: quod fuit, quia non habuit conductores suos practicos, vt dixi in princ. Cùm tamẽ materia sit valde canonica, quod patet e. ti. per totum, & libellos episcoporum vẽdicãtiũ iura episcopalia in ecclesiis diœcesis suæ, siue petant ab illis, siue ab ipsorum possessoribus, collige eo. ti. auditis. & c. seq. & c. cùm olim. de archiepiscopo, quo ad i⁹ metropoliticum, eodem titulo, cùm ex officij. de censi. sopitæ. in ca. autem, cùm non liceat. eodem titulo, archiepiscopus agebat, vt episcopus, vt ibi patet. Contra istos autem solet allegari præscriptio, vt in ipsis iuribus apparet: per quam dicunt ipsi subditi, se exẽptos & liberos à potestate illorum, & quomodo veniat probanda ipsa exceptio, vel libertas coram ipso. patet hodie in c. cùm ꝑsonæ. de priuil. lib. vj. Si verò iudex datus esset ad causam, ad petitionẽ episcopi, vel subditi, si in diœcesi, ipse subditus reus, vel actor habet probare. Forma igitur articulum super præscriptione exceptiõis & libertatis & iurisdictione illius: sed epi solẽt articulũ ĩprobare, dicẽtes libertatem non posse præscribi, nec obedientiã: nec quẽ posse possidere seipsũ: & sic nec præscribere, p c. cũ ñ liceat. itẽ addũt, illud posse p̃scribi ꝯ episcopum, quod per eum posset remitti: sed episcopus non posset remittere, de donat. apostolicæ. C. de bonis lib. l. fi. præscriptio, q̃ est ꝑ taciturnitatẽ remissio. Sed clerici rñdent, & fatẽtur, φ suo ꝓprio noĩe libertatẽ præscribere non possunt, vt no. in c. auditis in 4. gl. Sed præscribũtur à Papa, vel alio, cui⁹ noĩe illam allegant. Et si opponatur de ignorantia Papæ: vide, quod dixi s. de teste, §. nunc videndũ. in princi. ver. adhuc opponunt. Negant etiam, quod dicitur, libertatẽ præscribi non posse, inducentes ff. de acq. pos. possideri. §. si seruus & de lib. causa, liberis. §. fi. & l. igitur. §. j. & apertiùs C. de longi temporis præscr. quæ pro lib. in rubro & nigro. Ad id, quod de obedientia dicitur, respondetur, verum esse ꝯ obedientiam non præscribi, vt per illam quis nemini sit subiectus, & sic acephalos, ꝯ id xciii. dist. nulla. de censi. omnis. & locusta, vt in lib. Prouer. 30. Regem locustæ non habent. Sed obedientia certæ personæ, vel certæ dignitatis bene præscribitur. sufficit de priuil. cũ personæ. Qđ dicitur, neminem se possidere: & sic nec præscribere, respondet, quòd præscriptio quandoque inducitur ad quærendum rem, vt

sus in re: & verum est, neminem ius acquirere in seipso, quia se ñ possidet: bene tamẽ potest quis acquirere sibi defensionem ꝯ ius alterius, & extinctionem illius iuris, & exceptionem, in quantum habet effectum negatiuum, præscribit. Obedientiam autem, in q̃tum duas personas respicit, præcipientem & parentem, nullus in se præscribit. nullus enim sibi ipsi imperare potest, ff. de arbit. l. penul. & correlatiua non cadunt in vnum, de inst. c. vltimo, cum cõcor. facit ad prædicta. ff. de stip. seruorum, l. 3. Negant etiam clerici possessionem superiorem, dicentes præscribi posse, quod pacto remitti non potest. Nam rei communi paciscendo quis seruitutem non quærit quam tamen quærit præscribendo. Primum patet ff. de seruit. rust. præ. l. si vnus. Secundum, de seruit. vrb. præ. l. si inter me. & ibi not. & communia præ. l. proprium. & l. seq. Et est ratio: quia consensus, qui in præscriptione inest, habet perseuerantiam temporis, quæ superaddit ad simplicem consensum. facit C. ad Velle. si mulier. 2 sicut & addit ad priuilegium, vt in p̃. c. cùm personæ. & C. de fun. pat. l. fi. lib. xj. Quidam etiam non fatentur secundum, s. quòd episcopus non possit remittere ecclesiæ ius episcopale. de hoc vide, quod plenè scripsi de censi. cùm venerabilis. super gl. 2. Ad rubricam autem pertinẽt sex quæstiones, quas scripsi super regula, possessor. de regulis iur. lib. vj. Est q̃stio, quam scripsi super regula, plus semper. de qua ĩ. dicam, & q̃ scripsi super regula, qui ad agendum. s. quòd ecclesia ꝯ laicũ præscribit decennio: item quæstio, an parochiani præscribant præsẽtationem rectoris: de qua plenè super regula, quod alicui gratiosè. Pertinet etiam quæstio Gof. 18. an decennalis præscriptio currat laico in iure indiuiduo, quod habet cum ecclesia, quam scripsi de iure patr. c. vno, in fi. lib. 6. item quæstio dominicalis 22. quã scripsi e. c. in vl. gl. de præscriptione contra laicũ inchoata, cui succedit ecclesia: & ibi etiam lxij. questio Pilei. item venerea. lix. an p̃scribat emptor rem ecclesiæ sibi venditã sine solennitate: de qua scripsi de re. ecc. non alic. c. 2. super gl. lib. vj. item questionem 21. Pilei vide s̃. de rest. spol. §. 2. in fi. item quæstionem Gof. de priuilegiatis de eligendo episcopum cum capitulo, ꝙ eis non currat, si per xl. annos ecclesia non vacauit, scripsi de consue. c. vltimo, ĩ prin. lib. vj. Item de quæstione meri imperij, an præscribatur, scripsi de foro cõpet. cùm contingat. in gl. nõ dixit Rof. sua quæstione nona tractat, an cõstituta seruitute eo pacto, ꝙ tempore non tollatur, impediatur præscriptio decem, vel xx. an. per tale pactũ? & quia quæstio in volumine habetur, sufficiat nunc [illegible] tio, quę habet, ꝙ ille qui per seruitutẽ intentat confessoriam, non obstabit illa præscriptio, in qua deficit bona fides, ff. quema. serui. amit. l. seruitutẽ. de seruit. vrb. præd. l. hæc autem iura. error enim esset in facto proprio, ff. ad Vellei. quãquam. item si non agatur cõtra paciscentem, sed contra habentem causam ab illo, ff. communia præd. venditor. in prin. quod enim obstat venditori, obstabit emptori, ff. si fami. fur. fecisse dic. l. quoties. C. de euict. l. emptori. Secus dicit, si possidet non habens causam à paciscente, cùm pactũ personale non rẽ, sed personam afficiat, ff. de ꝯh. emp. l. fi. & de relig. & sump. fun. l. Neratius. Subdit autem, ꝙ licet Azo dicat ꝯfessoriam intentatam, melius sibi videtur hæc agi ex stipulatu, vel p̃scrip. verb. quæ datur & competit post pactum appositum, licet seruitus sit oblata, ff. qui. mod. vsusfr. amit. l. sicut in annos. Habeatur etiã quæstio Vber. de bo. ext. volumen ipsius, qui quærit, an xxx. annorum præscriptio currat ꝯ prodigum, cui bonis est interdictum. Ad affirmatiuam allegat de præscr. xxx. an. sicut in tẽ. vbi enumeratur pupillus, & certæ personæ, contra quas non currit: & prodigus de illis non est: non ergo sibi currit. facit C. de cadu. tol. l. vnica, §. fin antem. in fi. ad hoc facit C. de in integ. restitut. l. si cut curatorẽ habens. vbi talis æquiparatur adulto, cui talis præscriptio currit: & vide quòd ibi no. propter quod de quæstione ista taceo. Soluit, ꝙ sicut pupillo non currit, sic nec tali prodigo. lex enim prohibens alienare pupillo, porrigitur ad prodigũ, ff. de rebus eorũ, qui sub tu. l. qui neq;. C. de cur. fur. l. 2. & plus similis est prodigus pupillo, quàm adulto, s. remisi. & vide ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. adeo. aliàs, Labeo, ad finem, vbi dicit, ꝙ horũ status ab his non multum abhorret. Non obstat ff. de tutel. qui habet, quia verum est, quòd concurrentibus ætate & dementia, naturalis causæ habebitur consideratio in dando curatore, vt ibi: sed nõ propterea innuit æquè vtriq; succurri. Subdit Vber. quòd ad omne dubiũ tollendũ, quod concedatur, ꝙ currit, sed datur restitutio: sed in prodigalitate finita præscriptiõe, sicut in minore dicitur, C. in qui. cau. in integ. rest. non est necess. l. fin. fuit alia qõ Vberti super l. si quis alia. in fi. ff. quemad. ser. amitt. an vasallus libertatem & directũ dñium feudi præscribat xxx. annis non seruiẽdo? Et præmitto, ꝙ Iacobus Veronẽsis posuit de hoc rubricam de acq. feud. per præscriptionẽ, mihi char. xj. vbi ipse dixit, ꝙ affirmatiua probari vr̃ per l. omnes. C. de præscr. xxx. vel xl. an; Ipse tamen dicit, quòd litera ipsius legis, si quis. facit ad cõtrarium, nisi interpellasset ius domini, dicendo eum non suum dominum. Subdit autem posse distĩgui, an deberet vasallus dare certas præstationes dño, putà tenere equum pro feudo: & tunc sit ĩputandum domino, quòd illas non exegit. Si autem erat feudum honorificum, nõ est quod imputari possit ei, qui nihil potuit exigere. Statim hîc resumam: & hoc satis sibi placet. Vel distinguitur secundum eum, an intra tempus illud 30. anno. dñs habuerit negotia, ad quæ vasalli essent vocandi: & verisimile est, ꝙ dominus vocasset, si vasallus fuisset vt in militia, vxore ducenda, vel similibus. Ad talia enim, si aliis euntibus iste non iuit, interpellasse videtur ius domini: & sic posset libertatem præscripsisse: libertas autẽ serui, si mala fides non obstet, longo tempore præscribitur, C. de præscr. long. temp. quæ pro lib. oppon. l. j. & 2. & no. in præd. l. oẽs in vltima gl. de præscr. & tene, quod ibi no. & in l. cùm satis. C. de agric. & censi. lib. xj. quæ lex in principio videtur velle, quòd nullo tempore præscribat: sed dic, quòd lx. annis præscribit, vt in lege, omnes. ad finem. Ad contrarium respõde, vt vtrobi que. Quærebat Iacobus Veronensis, vbi s̃. in fine, an qui 30. annis præscripsit feudum, si cadat à possessione, illud recuperare possit? Distinguit, an à principio habuerit bonam fidem, vel non. Primo casu habet exceptionem contra omnem agentem, & actionem cõtra possessorem extraneum, sed non contra dominum. Secundo casu habet exceptionem, sed non actionem contra dominum, vel extraneum, nisi contra illum, qui vi deiecit, vel contra missum in possessionem, quia non venerat ad iudicium, alle. leg. si quis emptionis. in principio, & §. 1. & §. sed hoc. & §. sed si quis. Vidisti dictum Vber. quòd à vasallo, qui habet feudum honorificum, nil dominus potest exigere: dictũ tamen istud non probauit aliquo iure. His diebus habui examinare quandam feudalem causam, in qua dicebatur, vasallum illum inuestitum de feudo gentili & frãco, alibi de feudo nobili, libero & franco: & hęc satis sonant ĩ honorificum. Est autem dubium, quid sonent hæc verba Iacob. de Bel. qui in principio vsuum feudorum ponit decem distinctiões feudorum: in quo numero alios excedit, vt dicam ĩ. de feudis, in principio. Pro sexto membro ponit feudum nobile, minus nobile, aliqualiter, vel mediocriter nobile, & ignobile. Et hæc omnia sumi ex persona concedentis, vt concessum ab Imperatore, Regi, Duci, marchioni, &c. dicatur nobile: minus nobile, concessũ à prædictis: aliqualiter, vel mediocriter nobile, concessum à vasallis proximorum: ignobile, concessum à minimis valuasoribus, à quibus nullam nobilitatem, vel dignitatem consequi posse dicũtur. Inducit rubricam primam in vsibus feudorum, & rubricam d̃ feudo Marchiæ, &c. cum duabus rubricis, vel §§. sequentibus. Sed hoc nihil ad propositum. ista enim sapiunt nobilitatem ex parte concedentis, & nos quærimus nobilitatem, libertatem, & frãchisiam ex vi verborum: quæ verba possunt non esse etiam in infeudatione, quam faceret Imperator: & possunt esse in infeudatiõe, quam faceret quis minor. Aliqui dicunt tunc demum feudum esse tale, quando propter hæresim, vel culpam domini vasalli sunt absoluti ab omni eius fidelitate. xv. quæstione vj. nos sanctorum cum duobus c. proximis, de hæret. capitulo fin. sicut de patria potestate dicitur eodem titulo, capitulo secundo, in fine, libr. sexto. Sed hoc non placet: quia per hoc non satisfit questioni, quid hęc verba in concessione feudi operẽtur. item tales absolutiones q̃nque non sunt perpetuæ, vt in præal. decre. vlt. scripsi super prima gl. Aliis videtur, quòd vulgaris & communis dictorum verborũ interpretatio sit tenenda, vt sic sit francum, liberum: & sic nobile, vt apud vulgum verba sonant, extrà de sponsa. ex literis. 1. ff. de verborum significatione, anniculus. 1. & vide alia iura circa hoc, quæ scripsi ĩ. de fructibus & interesse, §. 1. versiculo, sed quid si de beo. in fi. & sic hæc indefinita locutio faciet illum omni libertate liberum, & ab omni seruitio absolutum: facit extrà de testamen. significauit: ff. communia præd. si quis duas. in prin. & l. in tradendis. & quod ibi no. hoc dicere sonat in absurdum propter manifestam contrarietatem & repugnantiam: propter quod dici posset talem infeudationem non valere, de app. solicitudinem. cum ꝯc. vltimæ gl. ff. de regulis iuris, vbi repugnantia. ff. de hæred. instit. si Titius. esset ergo quædam libera donatio. sicut enim nequit qs esse liber & seruus, ita nec in totum liber, vel non obnoxius & vasallus: propter quod dicendum est, quòd si qua seruitia fuerunt expressa in concessione, ad illa tenetur. facit ff. de oper. lib. l. vt iurisiurandi. & de liber. causa, l. fin. & ad illa non extendentur verba prædicta, liberum & francum, si nil fuit expressum, sed iuramentum fidelitatis præstitit, ad illa capitula iuramenti non extendet libertas. Si verò non iurauit, quod esse potest per pactum in prima feudi datione appositum, vt in libro feu. per quos fiat inuest. c. secundo, & de capitulis Contra. in prin. tunc puto, quòd remissio iuramenti non eximat à fidelitate, quo ad capitula, quæ continẽtur in fidelitatis forma, in vsi. feu. ti. de forma fidelitatis, & ti-

Et seq

SVMMARIVM.

1 *Directum dominium dicitur per præscriptionem acquiri.*
Libellus qualiter sit in materia præscriptionis concipiendus.
2 *Debitor tutus præscriptione xxx.an.si nihilo minus soluit, an possit repetere.*
3 *Præsens, vel absens qualiter quis dicatur.*
4 *Fundum habens cum alio communem, si illum in solidum vendiderit, an currat longi temporis præscriptio.*
5 *Titulus an desideretur in præscriptione longi temporis. quæ opponitur contra creditorem.*
6 *Possessor rei mobilis an eam possit præscribere.*
7 *Res possessa per decem annos bona fide & iusto titulo, si demum reuertatur ad debitorem, an xxx. annis præscripta dicatur.*
8 *Præscriptio an currat contra ecclesiam vacantem.*
9 *Laicus non potest decimam præscribere: quia est res sacra.*
10 *Præscriptionem longi temporis opponenti incumbit bonæ fidei probatio.*
11 *Præscriptio an currat illi, qui non potest agere.*
12 *Colonus si xxx. annis stet, an acquirat possessionem.*
13 *Colono, vel emphyteuta per xxx. annos pensionem non soluente, an postea possit peti pensio.*
14 *Præscriptio xxx. annorum tuetur quemlibet possessorem.*
15 *Iuri proprio renunciare an liceat.*
16 *Promissio de pensione soluenda post completam præscriptionem, an sit teneda.*
17 *Soluẽs quinque, cùm annuatim teneatur ad decem, an cursu xxx. annorum præscribat alia quinque.*
18 *Papa an possit contra alias ecclesias præscribere.*
19 *Præscriptio de consuetudine quantum tempus requirat.*
20 *Attentatio post completam consuetudinis præscriptionem in contrarium facta, an præscriptionem interrumpat.*
21 *Præscriptio & consuetudo qualiter differant.*
22 *Iurisdictio est quid incorporale, nec diuisionem recipit.*
Incorporalia dicuntur omnia illa, quæ in iure consistunt.
23 *Præscriptio an per exceptionem interrumpatur.*
24 *Clericus an possit præscribere ius excommunicandi.*
25 *Allegans præscriptionem in rebus ecclesiasticis, debet etiam titulum allegare & probare.*

IC Libellus concipitur: Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo talem rem, putà fundum, vel censum, dico me legitimè præscripsisse, xvj.q.3.c.j.2. & 3. & per totum, ext. e. sanctorum. & c. seq. Et nota, ꝙ libellus i-
1 ste procedit, secundum Bulgar. & M. & eos, qui dicunt, † per præscriptionem directum dominium acquiri. Pro quibus facit C. de bonis mater. auth. vbi. & 16.q.iij. inter memoratos. ibi, sit ęternũ dominium. & c. clerici. in fi. ibi, ius suæ proprietatis posse transcribere. Res enim præscriptione temporis mutant dominium, ff. de vsur. l. eum qui. §. accedit. ver. & vniuersitas. Io. verò & alij dicunt per eam acquiri tantùm exceptionem, & non dominium, nisi vtile, vt ea.q. quicunque. ibi, secundũ ius legis eius non videtur esse diœcesis admittenda: tamen contra eum non est actio reposcendi, & ea.q.§. potest. 2. prope prin. ibi, vtiliter rem vendicare pote-
a rit[a], vt ext. de præsc. cùm olim. & c. seq. in quibus in modum exce
b ptionis opponitur: de hoc, secundum Papam, ext. e. si diligenti[b].
2 ¶ † Quid si mihi debebas decem, & licet tutus esses præscriptiõe xxx. annorum, tñ mihi soluisti, nunquid poteris repetere? ar. ꝙ sic
c ff. rem rat. hab. l. fi.[c] ff. quod me. causa, quasdã. qui. n. tutus est præscriptione, similis est soluenti, vt ff. de admi. tut. pupillus. Quidam tñ contrà: quia eras naturaliter obligatus: vnde solutum non repetes, ff. de cond. ind. qui except. ad idem ff. de leg. j. si creditori. &
3 hoc probat præmissa opin. Io. ¶ † Qñ[d] aliquis dicatur præsens, vl
d absens, no. C. de præscr. lon. temp. l. fi. Quòd si possessor nullum habet domicilium, pro absente habetur. Si verò habet in pluribꝰ locis, quod esse potest, vt ext. de foro comp. ex parte. & ff. ad municip. l. assumptio. §. fi. & l. eius qui. quo ad omnes pro ꝑsente ha-
4 betur, vt ibidem no. ¶ † Quid si is, cum quo habeo fundum communem, illum in solidum vendidit, nunquid præscribit longo tẽpore? Vr, ꝙ non: quia cùm sim actor, habeo actionem cõi diuidundo. vt C. cõi diui. l. 2. & 3. ff. e. cõi diuidũdo. §. fi. ff. de act. emp. Iulianus. §. idem Celsus. Ar. contrà C. de communi. rerum ali. l. j. Sed dic, quòd non agam. cùm non probem me dominum, excep tione obstante, vt ff. fa. ercsci. l. de hoc. C. in qui. cau. ces. lon. tem. ꝑ
5 scr. l. vnus. ¶ † Sed nunquid in pręscriptione longi temporis, quę opponitur contra creditorem, desideratur titulus? Dic, quòd sic, prout no. C. de præscr. xxx. an. cùm notissimi. in prin. Vtrũ autem tunc sufficiat allegari titulum probata longi temporis possessione? de hoc ext. de censi. peruenit. ff. de vsur. cùm de in rem verso.
6 s̃. de restit. spoliatorum, §. nunc dicamus. ¶ † Sed an possessor rei mobilis eam præscribit? Respõ. sic: & non debet ei nocere, quia breuiori tẽpore dominus factus est, vt no. s̃. de ca. & post l. reuer.
7 in bello. §. seruum. & C. si aduer. credit. l. j. §. fi. ¶ † Quid si possedi ꝑ x. an. bona fi. & iusto tit. & res reuersa ẽ demũ ad debitorẽ, nũqd ẽ ꝑscripta xxx. annis? Et videtur, ꝙ sic, ff. de diuer. & temp. præsc. an in vitium. s̃. fi. Sed dic contrà, vt ff. qui. mod. pig. vel hypot. sol. si-
8 cut. §. superuacuum est. ¶ † Item nota, ꝙ licet contra ecclesiam vacantem non currat præscriptio, vt ext. e. de quarta & c. j. iacẽte tamen hæreditate bene currit, vt ff. de in diem addict. si prædio. ff. de vsur. l. fi. ff. de diuer. & temp. præscr. si seruus, ff. de verb. obli. ad
9 diem. ¶ † Item licet laicus, qui nequit decimam possidere, cũ sit res sacra, nequeat ipsam præscribere, vt ff. de acq. pos. qui vniuersas. §. j. & C. de sacrosan. eccl. sancimus. & ext. de præscr. causam, q̃ tñ ecclesia bene præscribit contra ecclesiam, si habeat titulum &
10 bonam fidem, vt extrà eo. de quarta. & c. ad aures. ¶ † Item præscriptionem longi temporis opponens debet probare bonam fidem: quod facit eo ipso, quòd ꝯtrarium non probatur, ff. de ver. sig. bonæ fidei. ff. de probat. verius. C. lib. xij. qui mil. non pos. sup
11 seruis. ¶ † Sed an ei, qui nõ potest agere, currit præscriptio? videtur, ꝙ non, vt in præal. l. cùm notissimi. §. illud. & C. de anna. exce. l. j. §. fi. Ar. contrà, quòd currat, sed restituitur, ff. de seru. rust. præ. Attilicinus. sed dic, vt ibi no. Quid si impetro priuilegiũ, quòd ab empto canone, vel decima possideam? dic, quòd præscribam, vt C. lib. xj. de fundo pat. l. fi. de hoc C. de præsc. xxx. annor. l. compe
12 tit. ¶ † Quid si colonus stetit xxx. annis, nunquid dominus amittit possessionem? quidam distinguunt, aut soluit pensionem, aut non: & sic intelligunt C. de præscr. xxx. an. malè agitur. Azo con-
e trà[e], vt no. C. de fide instr. plures. & in præ. l. malè. & facit extrà. de
13 excẽs. præl. illud. ¶ † Quid ergo, si colonus, vel emphyteuta cessauit in solutione pensionis per xxx. annos, nunquid postea pete
f tur pensio? Resp. non illius anni[f], sed sequentium sic, vt tot sint ꝑscriptiones, quot etiam petitiones. Alij cõtrà: de hoc j̃. de loc. §.
14 nunc aliqua. ver. xlj. ¶ † Pone: colonus, vel emphiteuta domino ignorante vendidit & tradidit fundum conductum: tamen domino, à quo conduxit, pensionem soluit: emptor iste xxx. annis possedit: tunc ipse colonus in præstatione cessauit debitæ pensionis: dominus verò agit rei vendicatione contra emptorem: quærit, an possit? Et videtur, quòd non: quia colonus tradendo fundum dominum possessione priuauit, ff. de acq. pos. possideri. §. quòd si seruus. & l. peregrè. §. quibus. & si emptor ciuilem & naturalẽ habuit possessionem, meritò præscribit: nam præscriptio. xxx. annorum tuetur quemlibet possessorem, C. de præscr. xxx. anno. sicut. Ar. contra, quòd præscriptio non currat: quia dominus non fuit [illegible] negli

ADDITIONES.

☞ seq. & 22.q.v. de forma. hoc patet apertè extrà de iureiurando, veritatis. & tunc intelligam Vbertum fuisse locutum, exactionẽ fieri non posse, s. vltra illa, quæ continent fidelitatis formam: hîc autem intelligantur dicta salua interpretatione, si qua alia certa illorum verborum in illa patria, per ea, quæ dixi, & ad quæ remisi in ver. aliis videtur.

a Poterit. ¶ De hoc ibi, & in c. præalleg. quicunque. & ea.q. in summa.
ADDE, quomodo, quis possit præscribere obedientiam, quòd ñ sit subiectus vni, sed alteri, Old. cons. clxxij. & ccliiij. & an ecclesia præscribat ius patronatus contra patronos, vide Ab. cons. cvj. 2. libro. Et an laici ex antiqua consuetudine præscribant ius præsentandi, per eundem cons. lxxvj. eo. libr. Et an conducens ad longũ tempus, sc. in emphyteusim, ab ecclesia sine solennitate præscribat, vide Pet. de Anch. cons. vlt. Et feuda an possint præscribi, vidẽ Bal. cons. lxxxij. j. li. Et an emphyteuta præscribat, si rem emphyteuticam ecclesiæ, tãquam propriam, xj. annis possedit: idem Bal. consil. cccxl. 2. lib. & an emphyteusis præscripta habeat eandem naturam, quam illa, quæ pacto datur, vide Bal. consilio xxj. eodẽ 2. libro. Et an merum imperium pręscribatur, & quomodo, ꝑ Angelum cons. cclxxxix Pet. de Anc. cons. cxli. & ibi. Et quid si quis exemit ex tribus partibus duas alicuius castri, & vsus est in totũ iurisdictione, an præscribat etiam illam tertiam partem?
ADDITIO. Et an merum imperium præscribatur, vide omnino Bal. consilio ccccxxxix. incipien. amplius castrum. in iij. vol. Et an acquiratur per consuetudinem, & quomodo præscribi possit, vide Card. Zab. in cap. cùm contingat. de foro comp. Henric. Ferran.

b Si diligenti. ¶ Non fateor materiam ibi tractatam per Innocẽ. & vide, quod scripsi de reg. iur. possessor. libr. vi. in princip. quæstionis.

c l. fi. ¶ Et sic ibi no. in vlt. gl.

d Quando. ¶ Incipiunt verba. Alb. Gal.

e Contrà. ¶ s. quòd soluerit, non præscribi, & idem ibi Acc.

f Anni. ¶ Primi, s. post quam est finita præscriptio, vt patet ex remissione.

negligens:& contra deſides,&c.vt C.de anna.excep.l.fi.in fi. xvj.
q.3.§.pt.& aliter ext.de præſc.vigilanti.Quòd autem dominus ñ
amiſerit poſſeſſionem,videtur, vt ff.de acq.poſ.quamuis.§.j. Sed
a dic,quòd amiſerit,ſecundum Pileum[a],vt ff.qui.mo.vſusfr. amit.
Pomponius.de æquitate tamen contra præſcriptionem reſtituiť
15 ex generali clauſula,ſi qua,&c.ff.ex qui.cauſ.ma.l.j.in fi.¶†Quid
ſi colonus fundũ vendidit & tradidit,& emptor xxx.an.poſſedit:
dñs ꝯ emptorem agere cœpit, emptor verò penſionẽ præſentis
tẽporis obtulit:dominus eam recipere recuſauit,niſi & præteriti
temporis penſiõem offerret:emptor aũt id facere recuſauit: nũc
quæritur,an dominus agere poſſit?Et videtur,ꝙ ſic:quia emptor
offerendo,iuri ſuo renunciaſſe videtur,vt ff. de lege commiſſo.l.
de lege.§.fin,& l.poſt diem.C. de pac.inter emp.& ven.commiſ-
ſoriæ.Licitũ enim eſt renũciare iuri ſuo, vt ff.de pac. pactũ.C.de
epiſ.& cler.ſi quis in conſcribẽdo.ext.de reg.ad apoſtolicam.Ar.
ꝯ,quia præſcriptio legitima tuetur poſſeſſorem,C.de præſc. xxx.
annor.omnes.& emptor iuri,qđ ignorauit ſibi cõpetere, nõ vi-
detur renunciaſſe,vt ff.de inof.teſt.matri.ff.de pet.hæred.l. legiti
b mam.Dicit Pil.[b]ꝙ aut ſciuit & tunc videtur renũciaſſe:aut igno-
rauit,& tunc non,vt ff.de nouat.& del.ſi quis delegauerit.ff. de o
16 peris lib,cerdonem.& l.ſicut patronum.¶†Quid ſi quis poſt cõ
pletam præſcriptionem ſe ſoluturũ promittit,nunquid tenetur
Reſp.ſic,ſi ſciens promiſit:ſecus,ſi ignorans ff.ſi quis cau.ſed & ſi
§.fi.ff.ad Maced.l.fi,ff.de operis lib.ſicut.& l.cerdonẽ.ext.de re iu
c dic.quod ad conſultationem[c].¶†Quid ſi,cùm deberem annua
17 tim ſoluere decem nomine penſionis,ſolui tantùm quinq; p 30.
an.nũquid præſcribo in reliquis quinque?ar.ꝙ ſic.ff.q,mo.vſusf.
amit.placet.& ff.ſi ſerui.vend.ſi eo.§.j.ff.quemad.ſeruit amit.l.2.
Ar.contrà.C.de vſufr.aduerſus.ff.eo.cùm quidam.C.de non nu.
pec.cùm fidem.de hoc in præ.l.cùm notiſſimi.§.pen.& j̃.de loca.
d §.nunc aliqua,ver.xliij.[d]¶†Illud etiam quæritur,vtrũ Papa poſ-
18 ſit contra alias eccleſias præſcribere?Et videtur,ꝙ non:nam om
nes eccleſiæ ſuæ ſunt:quia habet plenitudinẽ poteſtatis in quali-
bet earum,2.q.vj.qui ſe ſcit.ix.q.3.nunc verò.extr.de conceſ.præ
ben.propoſuit.C.de quad.præſcr.bene.23.q.8.conuenior. ergo
per præſcriptionem nihil acquireret. quod verum eſt,licet aliter
negligendo ius ſuum perdat.Sic econuerſo contra ipſum non p̃-
ſcribitur, cùm ipſe nihil perdat licet aliter ſibi acquirat: vnde ali-
qua eccleſia bene præſcribit res eccleſiæ Papæ ſubiec[illegible]xvj.q. 4.
volumus[e].ext.e.cùm nobis.quia per hoc nihil deperit Romanæ
eccleſiæ,[illegible] ius ſemper eſt ſal-
uum,ext.de re iud.cùm ſuper.& c.ſuborta.ext.de capel.mon.di-
f lectus.ſecundum Vinc.[f]¶†De conſuetudine autem quæritur,q̃
19 to tempore præſcribatur?Reſp.quadraginta annis in rebus ec-
cleſiaſticis, 16.q.iij.quas actiones.ext.de præſc.de quarta. de hoc
20 ſecundum Papam,ext.de conſue.cùm dilectus.& ca.fi.¶†Quid
ſi poſt completam præſcriptionem conſuetudinis ſemel vel bis
ſit in contrarium attentatum,an interrupta ſit præſcriptio?Reſp.
non,ar.ff.de pac.ſi vnus.§.ſed ſi pactum.ff.de itin. actuq; priua. l.j.
g §.fi.& l.2.[g]¶†Sed quæ eſt differentia inter conſuetudinem & p̃
21 ſcriptionem?Reſpõ.conſuetudo eſt eiuſdem actus repetitio, vt
C.de epiſc.aud.l.iij.25.q.2.ita nos.præſcriptio autem eſt cõtinua
tio poſſeſſionis temporis à lege diffiniti,ff.de vſucap.l.2.Vnde ſi
bene attendas,præſcriptio ſe habet ad conſuetudinem, ſicut diſ-
ponens ad diſpoſitum.actum enim repetitum,quem conſuetudi
nem dicimus,continuatio temporis lege diffiniti,quam præſcrip
h tionẽ vocamus,diſponit[h]. ¶†Sed pone:miles quidam habebat
22 caſtrum, & habebat iuriſdictionem dicti caſtri: ſed in certis ca-
pitulis tantùm vſus eſt dicta iuriſdictione,in quibuſdam verò nõ
per decem annos & amplius:quæritur, an ei obſtet præſcriptio ĩ
illis capitulis,in quibus vſus non eſt?Et videtur,quòd non : quia
iuriſdictio eſt res incorporalis,ea enim quæ in iure conſiſtunt,in
corporalia ſunt,ff.de rerum diui.l.j.§. fi.& res incorporales diui-
ſionem non capiunt,ff.de acq.rer.do,l.ſeruus.§.incorporales.Li
i cet ſit ar.contrà,xxiij.diſt.quorundam[i].Quòd autem retineat iu-
riſdictionem in aliis capitulis,quibus non eſt vſus,facit ff.ſi ſerui.
ven.ſi eo.§.fi.ff.quemad.ſeruit.amit.ſi ſtillicidium.§.fi. & l.ſeq.&
ar.C.de duo.reis.l.fi. Ar.contrà,quòd præſcribatur,ff.de ſeruit. l.
vt pomum.§.1.ff quibus modis vſusfr.amit.is qui.& l.placet.Al-
k ber.Gal.dicit[k],quòd obſtat præſcriptio:ar.ad hoc ext. de præſcr.
l auditis.Papa videtur dicere contrà[l],vt no. s̃.de iuriſ.om.iud.ad fi.
23 ver.illud etiam.¶†Et no.quòd per exceptionem non interrũ-
pitur præſcriptio: quia præſcriptio introducta eſt in odium non
petentium,vt ext.e.vigilanti.16.q.iij.c.dilectio.§.põt. At qui ex-
cipit ñ petit,nec per exceptiõem dẽt aliquid adiudicari,vt ext.de
m or.cog.c.ij.Vtrùm per litis conteſtationem coram non ſuo iudi
n ce,vel coram arbitro habitam fiat interruptio,no.s̃.de lit.conte.
24 §.fi.[m]¶†Item vtrum clericus poſſit præſcribere ius excommu-
25 nicandi,not.ſecundum Papam,ext.de reſt.ſpol.olim inter[n].¶†
Hoc etiam no.quòd allegans præſcriptionem in rebus eccleſia-
ſticis,debet allegare titulũ & probare,vt in Dec.Greg. IX.extra-
o ua.e.ti.venerabilium[o].¶†Sed & vbi potiùs ex timore, quàm ex
26 debito præſumitur aliquid fieri,vel præſtari,non ſufficit probari
tempus,niſi & titulus probetur,ar. 1.q. 1.nullus.x.q.iij.quia cog-
nouimus.Idem eſt,ſi credatur cauſa hoſpitalitatis,ſeu curialitatis
præſtitum,ar.ff.de acq.poſ.qui ire.quæ dic,ſecundum Papam, vt
p ext.e.ſi diligenti.& s̃.de edit.inſtr.§.nunc autem.ver.quid ergo[p].
27 ¶†Sed nunquid poſſeſſor pignoris ſciens rem obligatam præ-
ſcribit? Reſp.non habetur enim malæ fidei poſſeſſor,quo ad cre-
28 ditorem,vt no.ff.de acq.poſ.ſi quis fundum.§.fi.¶†Quid debi-
tor ſciens fundum obligatum illum alienauit,nunquid eius mala
fides nocet bonæ fidei ẽptori?Vr̃,ꝙ ñ:nã aut illud Malæ fidei,&c.
q loqť ĩ poſſeſſore alienãte,ñ ĩ debitore,ſi dñs ignorauit alienari[q].
†Sed

ADDITIONES.

a Secundum Pil.¶ad fi.quæſtionum ſuarum,q.quæ incipit, quare ſi colonus.
b Dicit Pil.¶ad fi.queſtionum ſuarum,q.quæ incipit,emphyteuta fundum.
c Quod ad conſultationẽ.¶Alia iura ad idem ſcripſi j̃.de no.oper. nunciat §.j.in fi.
d Ver.xliij.¶Vide hanc q.ſuper regula,plus ſemper.de reg.iu.li. 6.
e Volumus.¶Vbi de hoc.
ADDE,an Papa præſcribat, Ab.conſ.lvij.2.lib.
f Secundum Vinc.¶Quid hoc notat in præ. decr. cùm nobis.&vide,quod ſcripſi de poſtul.bonæ.2.ſuper iij.gl.verſi. contra Papæ verò.
g Et l.ij.Quæ concordant huic dicto,ſcripſi de conſ.c.fur.ſuper pe.gl.poſt prin.ver.quærit compe.
h Diſponit.¶Vide,quod no.ext.de conſ.c.vl.in vl.gl.verſ.ſed qua differentiam.& quod ibi plenè ſcripſi.
i Quorundam.¶Solennitas ſacramẽtorum bene eſt diuiſibilis,ſed ſacramenta non:& de hoc 7.q.1.nihil.
k Dicit.¶ti.fi.an finem.
l Cõtrà.¶In dec.2.de ca.mo. vbi ſcripſi in gl.intelligas.vt no.s̃.de iuriſ.om.iud.ad fi.ver.illud etiam.& not.quòd per exceptionem non interrumpitur præſcriptio,quæ introducta eſt in odium nõ petentium,vt ext.e.vigilanti.16.q.iij.c.dilectis.§.põt.at qui excipit,non petit,nec per exceptionem debet aliquid adiudicari, vt ext.de ord.cog.c.2.
m §.fi.¶ibi concordantiæ.
n Olim inter.¶Ibi ſcripſi in magna gl.& vide,quod etiam ſcripſi d̃ relig.do.cùm dilectus.in gl.hic ſatis.
o Venerabiliũ.¶Quam hodie non habemus:ſed fuit ex ea ſumpta dec.1.e.ti.lib.6.vt ibi no.in 1.gl.
p Ver.quid ergo,quæſtio Pil.8.& domini Cy.14.& diſtingue, vt ĩ præal.dec.in e.ti.lib.vj.ſ.an ius commune,vel præſumptio ſit cõtra præſcribentem,& an alleget præſcriptionem,cuius initij non ſit memoria.
q Alienari.¶Tranſportatio impedit intellectum.deberet enim dicere loquitur non in debitore,ſed in poſſeſſore alienante,ſi dñs,&c.hoc intendit.Si autẽ loquitur in alienatione facta ignorante domino:ergo non procedit in alienatione facta per dominũ,ſed per debitorem,qui etiam,quod ad proprietatem,non poſſunt dici malæ fidei,vt in l.ſi quis fundum.alle.s̃.ver.prox.& fa.j̃.duobus ver.proximis:& hoc etiam placet Iac.de Are.vt ſic l.j.&2.C.ſi aduer.cre.alle.j̃.ver,prox.de præſcriptione contra hypothecariam non corrigantur per auth.Inducit ad idem l.ſequitur.§.ſi rem.ff.de vſu.vbi ſi debitor ſubtrahit creditori rẽ mobilẽ, & vendit, res vſucapiť:quia res ñ eſt furtiua,licet ipſe teneatur furti. de hoc ẽt p Cy.in præ.auth.malæ fidei.patet idem ff.de fur.cùm æs.§.j.& §.ſi rẽ.Vñ ad intellectum huius,& eorũ,q̃ ſequuntur, ſciendũ ẽ,ꝙ dupliciter dicitur mala fides:vna vera & ꝓpria,ſm q̃ qs bñ ſcit rẽ eẽ alienã:alia eſt ficta,cũ ſ.ex alterius perſona,auctoris ſ.quis malæ fidei cẽſetur. Hic ẽt diſtinguiť inter hæredẽ & ſingularem ſucceſſorẽ.fingiť eñ hæres vna perſona cũ defuncto. ĩ auth. de iur.quod à mor.p̃ſti.in prin.cũ conc.nõ ſic ſingularis ſucceſſor,ff.de diuer.& temp.præſc.l.an vitium.in prin.& l.cùm hæres,& quod ibi no.in vl.gl.De prima,ſ.vera & propria,loquiť s̃.e.§.ver.ꝓx.& l.ſi quis fundũ.ibi alleg. & verſ.vltimus.j̃.e.Secũda verò,ficta ſc.ex perſona auctoris,ñ ĩpedit p̃ſcriptionem ꝯ hypothecariã, etiã emptore,vel donatario ignorãte:&ſic ſaluus maneat titulus p̃al.ſi aduerſus creditorẽ: nec de eo caſu loquať auth.malæ fidei. qđ patet,dum dicit,ſi verus dominus ignorat,&c.& idẽ ver.in auth.vt ſpon.lar.§.rurſus.vnde ſumpta fuit authentic.ibi, ſi autem ignorat verus dominus, &c.de præſcriptione igitur dominij loquitur.

29 †Sed de hypothecaria quæritur, quāto tempore tollatur a. Rñ. qñq; quadriennio: vt quando fiscus vendidit rem alterius hypothecatam, vt suam, vt C. de quad. præscrip. l. 2. & l. fi. qñdoq; sopitur spacio x. vel xx. annorum, vt qñ quis vendit rem pignoratam bonæ fidei emptori. nam tunc emptor inter presentes decennio, inter absentes vicēnio se tuetur, vt C. quib. non ob. lōg. temp. p̄scri. l. fi. quandoq; 30. an. tantùm tollitur, vt cùm quis extraneus rē pignoratā possidet bona fide & sine titulo, vel cū titulo, sed mala fide, vt C. de præscrip. 30. an. sicut. & l. oēs. C. de anna. excep. l. j. quandoq; sopitur spacio xl. an. tm̄, vt quando ꝯ debitorē, vel eius hæredem intenditur, vt C. quib. non obst. long. tem. præscr. l. fi. & in præ. l. cùm notissimi. interdum spacio vj. mensiū, vt C. libr. x. de agri. & censi. l. fi. de hoc no. C. si aduersus cred. l. j. & 2. ¶
30 †Sed nū quid hodie huiusmodi præscriptiōes x. vel xx. an. locū habent? & vr̄, ꝙ non: nā malæ fidei possessore alienante cessat longi temporis præscriptio, vt in præ. auth. malæ fidei, nā semper hic vēditor idemq; debitor, qui vendidit, quantū ad hoc, malam fidē habet, qñ vēdidit rem obligatā. Respon. quod in præ. l. cōtinetur, verū est, cùm nō dñs vendidit: sed in præsenti materia aliud est. & vide, qđ no. ext. de re iu. abbate sanè. li. vj. in prin. ¶
31 †Quid si bene scit emptor rem alienā esse, ignorat tñ obligatā fore nū quid præscribit hypothecariæ actioni? Rñ. nō, cū nō possit præscribere rei vēdicationi. Sed qđ si nesciuit emptor rē esse alienā, sciuit tñ obligatā fore? Rñd. præscribit rei vēdicationi, sed non hypothecariæ b. Qualiter concipiatur libellus in Publiciana, dixi s̄. de cau. poss. & propri. §. nunc dicendum.

ADDITIONES.

☞ tur. Declarandum igitur offertur, qđ ponit Cy. vbi suprà, post Iacob. de Aret. vbi constat, ꝙ de iure antiquo per alienationem rei mobilis ꝯmittebatur furtū, & fiebat res īusucapibilis, Inst. de vsucap. §. furtiuē. Iustinianus in re immobili, in qua nō committitur furtum ex rei qualitate, qa contrectari, vel baiulari nō p̄t, Inst. de vsucapionib. §. quod aūt. sustulit præscriptionem temporis per p̄dictam auth. sed, vt s̄. dixi, debitore rem mobilem surripiēte creditori, quia res furtiua non est, ꝓcedit vsucapio emptoris, licet eui dens fur fuerit: & sic scientia venditoris nō nocet emptori: sic in re immobili scientia vēdentis, vel donantis sciēter rē obligatam, non nocebit emptori, vel donatario ꝯ hypothecariam præscribēti: & sic remanet titulus ille, si ad ver. cred. & nō nocet mala fides ficta ex persona auctoris isto casu, sicut nec illo: & vera locutiōe ille dr̄ bonæ fidei, ff. de verb. sign. bonæ fidei. Itē nō noceret dñio acquirendo. licet sciret rē alij obligatam, vel vsumfructum alteri, ff. de contrah. emp. quia à quolibet. & ibi not. est enim tale ius extrinsecum & extraneum à dominio & possessiōne, ar. ff. de leg. 3. l. Meuius. §. penul. vbi vide in vltima glossa.

a Quanto tempore tollatur. ¶ Quæstio fuit Alb. Gal. de pignorib. post prin. sed hîc pleniùs. Quomodo autem aliàs tollatur, plenè not. ff. de pact. si tibi decem millia. §. de pignore.

b Hypothecariæ. ¶ Hoc not. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. sicut in rem. in gl. malæ fidei.

ADDITIONES NOVAE.

☞ Quis sit effectus præscriptionis & quomodo interrumpatr̄ no. 21. q. 3. in secunda & §. potest & c. illud. de præscript.

Nota ꝙ per inundationē fluminis interrumpitr̄ possessio & per consequēs præscriptio. Bar. in l. si ager cuius vsufru. qui. mo. vsuf. amit. & l. 3. §. Labeo. ff. de acquir. pos. & l. cum vnus. §. fin. de bon. aut. iud. poss. & de interruptione no. glo. in l. cum notissimi. C. de præscript. 30. anno. & ī. not. fac. Bald. in l. vnica. C. de confes. ad id quod dicit de inundatione.

Nota ꝙ minus iustus titulus præstat causam vsucapiendi & præscribendi l. non solum. §. quod vulgo. de vsucapio. & l. pro legato & l. fi. pro legato. & c. cum dilectus. de consue. ext. de emp. & vendit. peruenit.

Nota quòd sententia nulla dat causam præscribendi l. si non à dominis. C. de his qui à non do. ma. secundum. Bal.

Pone aliquis volens ꝓbare præscriptionē capitulat se possedisse x. an. & non dicit continuè & successiuè an concludat & ꝓbet no. in l. seruus qui testamento. §. seruus cum hærede. de statulib.

Aliquis volens præscribere præscriptionem x. annorum producit testes qui dicunt quòd viderunt ipsum possedisse octo annis & plus, an sit præscriptio. Iac. But. in l. cum furti. de in litem iuran.

Quidam filius hæres institutus ignorans se filium stetit xxx. annis quòd non adiuit hæreditatem: postea habita scientia se esse filium vult adire hæreditatem: an possit saltem de iure prætorio. Dyn. ponit in l. post minorum. de iniust. test. Bal. in l. licet. de iur. delib.

Nota quòd si aliqui repellantur de ciuitate nō tamen causa rebellionis quia tunc bona publicantur quòd si steterit etiam per centum annos ad reuertendum, quòd bona sua præscripta possunt recuperari. Bal. in l. si qua militi. §. quod eo tempore. ex qui. cau. ma.

Nota quòd licet vsufructus non præscribatur longo tempore, præscribitur tamen tanto tempore cuius initij memoria non existit l. iusto. §. non mutat, ff. de vsuc. gl. quæ incipit lōgo tempore.

Nota quòd constitutio si quis in tantam. non afficit rem vitio reali. no. in l. sequitur §. si fundum, de vsuc.

Quotuplex sit interruptio, Inn. in c. illud. de præscr. & in c. cum venissent. de in integ. resti. Batt. in l. fin. ff. pro suo. & in l. naturaliter. ff. de vsuc. vide xvj. q. 3. in summa. & c. placuit & not. in c. cum notissimi. §. pen. C. de præsc. 30. an.

An lis mota super possessorio impediat præscriptionem in petitorio. Iac. de Arc. in l. si de via. de aqua quoti. & æsti.

Nota quòd ille à quo vt ab indigno potest hęreditas auferri, nō vsucapit pro hærede.

An ciuitates Italię possint dici præscripsisse merum imperiū vel mixtum. Bar. in l. j. §. denique. de aqua plu. arc.

Quid si debebas mihi dare decem paria caponum omni anno: soluisti per 30. annos tantū quinque paria: an huic actioni sit præscriptum. Bar. in l. si prius. in prin. ff. de aqua plu. arc.

An exceptionem proponendo interrumpatur præscriptio, gl. in c. 2. de ordi. cogn. & l. si pupilli. in fi. de neg. gest.

Nota an per consuetudinem possit præscribi ius exigendi vecti gal Bar. in l. si publicanus. §. fi. ff. de pub.

Qualiter intelligatr̄ alicuius rei memoriā in cōtrariū nō extare no. in l. hoc iure §. aquæ ductus. de aqua quoti. & æsti. Inn. in c. veniens. & c. conquerenti. de verb. sig.

An de iure antiquo habeat locū præscriptio 30. an. no. in l. vsucap. ff. de diuer. & temp. præsc. contrarium no. gl. in l. si cum quis. §. quamuis. de fur. & l. si quis emptionis. de præsc. 30. ann.

In l. eum qui. C. si quis omi. cau. te. op. ꝙ idē & si adire nō potuerit l. j. §. qui sub conditione. ff. eo. so. ibi potuit adire quia cōdictio erat ptātiua. vnde habetur Insti. propura. cum de facili possit purificari quod fac. per Gui. de cu. qui dicit ꝙ cōdictio ptātiua impedit cursum præscriptionis. & dicit verum in actione personali vbi eodem tpe præscribitur iuri & facultati, sed falsum dicit in actione reali vbi præscribitur iuri reali spacio longi temporis sed facultati non præscribitur nisi longissimo vt l. licet de iure deliberandi. Bal. in [illegible]

An exceptio præscriptionis impediat processum vel sit peremptoria not. s̄. de excep. Bar. in l. fi. ff. pro suo.

An creditor dicendo extra iudicium debitori da mihi illos denarios quos dare debes prout patet tali instrumento interrumpatur præscriptio dic quòd non fac. Bal. ff. de eo per quem fac. e. & in l. ex hoc edicto. & Ang. ibid.

Quid si creditor facit citari debitorem coram iudice à quo vult petere mille & ñ apparet ꝙ ꝯparuerit corā iudice an interrūpetr̄ præscriptio? Bald. & Ange in l. ex eo. §. ex hoc edicto. ff. de eo per quem fac. est. & doct. in l. & post edictum. ff. de iudi.

Aliquis habens ius colligendi certū pedagiū dicit se præscripsisse & probat se collegisse de aliquibus reb. ꝙ in illis tm̄ rebus de quibus probauit se collegisse dicatur præscripsisse. Bar. in l. j. §. Iulianus. de iti. actuq; priuato.

Nota ꝙ actus inductiuus libertatis non requirit scientiā ex parte eius qui liberatur vt l. fin. de manu. & per hoc dicit ibi Guil. de peru. quòd si ille qui habet iurisdictionem non vtitur iurisdictione vel facit actus contrarios iurisdictioni quòd licet subditi hoc nesciant vel non intelligant, nihilominus quæritur eis libertas.

Pone aliquis in testamēto suo dicit relinquo oībus quibus apparet me debere & ꝙ omnibus satisfiat modo sunt quidā creditores qui habent instrumēta quibus est præscriptū per formā statutorū: ad debet illis solui vigore testamenti. Bartol. in l. quibus diebus. §. dominus. de condi. & demon. & dicit quòd non. secus si diceret decem quæ debeo.

An ille qui est tutus præscriptione triginta ann. possit repetere si soluat Bar. in l. fi. ff. rem ra hab. & dicit quòd non.

Pone aliquis probat se possedisse rem cum titulo per decē ann. aduersarius autem dicit se fuisse absentem, & sic habere locum p̄scriptionem xxx. an. cui incumbat probatio. Iaco. Butr. in l. fin. de præsc. lon. temp.

Pone feci pactū debitori meo de non petēdo debitū ab ipso vsque ad xxx. annos: an elapso tempore potero ab ipso petere. Cy. in l quotiens. C. de preci. impe. offe.

Præscriptiones statutariæ omnibus currunt ecclesiæ & minoribus, sed agent restitutione Inn. in c. constitutus. de in integrum resti. Bal. in l. omnes populi. de iustit. & iure. & an per citationem interrumpatur præscriptio Bald. in l. ex hoc. de eo per quem fac. erit. de præscri. statuaria vide Bal. in capit. j. qualiter olim feu. alie. poterat.

50 An possit alicui concedi ꝙ nulla præscriptio sibi currat.gl.videtur quòd non. in aut.quas actiones.C.de sacrosan.eccl.

An per porrectionē libelli factam coram arbitratore interrumpatur præscriptio sicut per factum coram arbitro dic vt l.cum antea.§.licet.C.de arbi.Oldr.in consi.suis tenet quòd non & in tex. Bal.& Bar.

An per porrectionē libelli male concepti interrumpatur præscriptio Bar.in l.accusaturus. de adul.

An interruptio facta ꝯ principalē dicatur ēt facta ꝯ fideiussorē gl.in l.cū qs.§.si quis ꝑ reo.de solu.gl.q̄ incipit ēt pro fideiussore in fi.gl.& ibi no. per Bar.& gl.in l.si pupillus alterū.de admin.tut. Cyn.in l.fin.de duo.re.Ioan.An.in Spec.de fideiuss.Bald.in l.tam mandatori.C.de non numer.pec.Ang.in l.grege §.etiam.de pig.

An interruptio facta per cedentē contra debitorē prosit cessionario vel econtra per cessionarium facta prosit cedenti do.Ange.in l.naturaliter.de vsuc.

An interruptio facta ꝯ vnum tutorem preiudicet aliis si contra alios iam erat nata:&an interruptio facta ꝑ tutorē preiudicet magistratui.Bar.in dic.§.si quis pro reo.

Nota ꝙ exceptio ꝑscriptionis omnibus ꝑt opponi nisi ei à quo præscribens habet causam & fundamētū quod est causa repetendi ab eodem prescribente.Bal.allegat gl.in l.indebiti.§.sed si nummi.de condict.inde.gl.quæ inci.quid ergo si reus.fac.l.si alienam. de dona.cau.mor.

An laicus debitor tutus exceptione præscriptionis induct. factus clericus si conueniatur in foro ecclesiastico possit dicta exceptione se tueri Ioan.And.in c.cum quidam de excep.lib.vj.tenet quòd non in nouel.quid de excep.præscriptionis 30. ann.ibi Io. An.in nouel.fac. quod no.in l.sequitur.§.si viam.de vsuca.Ange. in l.j.C.de iudi.

An in præscriptione rerum incorporalium præsumatur bona fides Cy.quòd non in l.j.C.de seruit.& aqua.

An mala fides antecessoris præsumatur in successore in prescriptione not.in l.fin.C.de acquir.pos.

An interruptio facta in personali contra debitorem operetur cōtra emptorē Gui.de cu.in l.fi.C.de anna.except.dicit ꝙ per interruptionē factam in personali cōtra debitorem interrumpitur hypothecaria rerum possessarum ꝑ emptores & extraneos possessores.Cyn.tenet contra. vide ang.in l.naturaliter.de vsuc. qui idem tenet.

An præscriptio currat tempore hostilitatis vel mortalitatis Innoc.in capit. ex transmissa de præscript.Bartol.in l.naturaliter.de vsucap.

Nota quòd missio executoris facit actionem trāsitoriam in heredes. l.constitutionibus.ff.de actio.& oblig. sed non facit perpetuationem actionis in quadraginta annos.sed litis contestatio interrumpit & perpetuat. ideo facta missione executoris oportet quòd de nouo incipiat præscriptio xxx.annor.sed pupillaris ætas facit interim silere sed non perpetuat & coniunguntur tempora ante pupillarem ætatem & sequentia.Iac.Butrig. in l.cum notissimi,C.de præscr. xxx.an.& l.sicut.C.eod.ti.& l.fin,ff,de eo per quem fac.est.

An per missionē executoris interrumpatur ꝑscriptio,dic quòd sic 30.vel xl.an.cum causetur à vero odio tantum & à negligentia domini cum ꝑ ipsius missionem tollatur negligentia domini sed præscriptio causata mixtim à fauore possidentis & odio non petentis vt est præscriptio longi temporis& ista interrumpitur ꝑ litis cōtestationē & ipso iure,vt l.more.de iurisdic.om.iudi.vsucapio vero interrumpitur non per missionem executoris nec ꝑ litis contesta.mere iurisdict.licet in effectu sic l.si post acceptum ff.de rei vend.

De præscriptione promissionum & legatorum quæ dationem diuerso tempore continet,no.per doc.in l.cum notissimi §.fi.C. de præsc.30.an.

An per pactum possit renunciari præscriptioni Bald.in l.nemo potest de leg.j.& etiam in aut.quas actiones C.de sacrosanct.eccle.& ibi Cy.fac.l.quod si nolit.§.si quis ita.de ædi edic.vel sic dic quod dictus §.si quis ita loquitur de prescriptionibus,quę sumūt originem ex ipso contractu: & ideo potest excludi per pactum secus in præscriptionibus quæ sumunt originem post contractum ex mora; & ideo quia introductum in odium non potest renunciari l.tametsi.ed Macedo.fac.Bal.in l.pacisci.de pac.in l.centurio de vulg.& pu.Albr.in d.l.nemo potest.de leg.j.& Bal.in l.j.in fin. ff.de vsuc.

Ad intellectum autem malæfidei dicit Bal. in l.ancillæ.de furt. cōtra hoc instatur:quia mala fides auctori officit,& successori singulari vt dicta authen. malæfidei,adeo vt licet sit bonæfidei emptor non vsucapiat nec habet publicianam si cadat à possessione quia à quo remouetur vsucapio remouetur publiciana,& cui cōpetit vnum competit & reliquum.l.eum qui.& l.quæcunque.de public.& l.clauibus de contrah.empt. Solu. Illa auth.loquitur in re mobili,& sic non obstat.Item in illa auth.non est simplex prohibitio, sed modificata permissio. permittitur enim domino scienti alienationem factam& ius suum,sed ignoranre non permittitur publiciana, tamen concederetur emptori quia illa auth. facit esse vtilia tempora illa quæ erant continua iuri veteri. l.fi.eo. tit.& ideo non currit ignoranti,supposito quia alienatio sit facta à malæfidei possessore.In publiciana autem ex quo res est habilis præscribi, & etiam persona præscribens est habilis,licet fieret statutum quia prescriptio non curreret ignoranti non esset proptere à reclusa publiciana potius enim consideramus aptitudinem præscribendi, & ideo dico quia in publiciana illa auth. nihil corrigit de iure veteri licet glo.dicat contrarium in l. eum qui.§.prætor.de public.& fuit opinio Iac.de ra.&est ipsa veritas.Sed an per ius canonicum dictans quia mala fides superueniens impediat ꝑscriptionem est derogatum publicianæ.Et videtur quia sic. Nam nisi bona fide quis agat audiri non debet. l.si ergo.§.pactus.versi. modo eo tempore.de public.In contrarium videtur per gloss.ibi positam,& licet sciat rem esse Titij,tamen quo ad Seium qui improbe possidet. bona fide aget & ideo æquitas canonica q̄ tuetur dominum ne contra eum prescribatur,non propterea tuetur improbum possessorem ne contra eum agatur,cum ipse non possit excipere de iure tertij.arg.l.si quis empt. de præscript. Et hæc est opinio Iac.de ra.quam recitat Cy.in suis additionibus in d.§.prætor.hoc fortifico quia naturalis interruptio possessionis interrūpens præscriptionem in publiciana non nocet.Quintò non nocet interruptio ciuilis nec canonica. Nam non minus potest natura quàm ars.l.naturaliter.de vsucap.pręterea statim quàm quis momento possedit bona fide fuit si nata publiciana canonicalis & in habitu,licet nō formalis in actu,quæ oritur cum desinit possidere&non priùs.l.j.§.de alien.iud. mu.causa fact.per Cy.ex quo semel nata fuit& radicata nō desinit.imò incipit interpretari posse arg.l.Sed si possessori.post princ.de iureiur.& aliter contingit quia actio q̄ est informis recipiat postea formam à causa. vt not. in l.hæredibus. de dolo. Et etiam inuenitur quia actio formis vt rei vindicatio competens domino non possidenti ab eo cessa reuersa possessione ad dominum potest contra eum interpretari licet non possit eam cedere contra se ipsum vt l.si culpa.de rei vēdic.& quod not.in l.fin. de hæred.vend. & confirmantur præcedentia,quia præscriptio est contra naturalem æquitatem,sed publiciana est secundum naturalem æquitatem,quia tuetur eum q plus iuris habet contra non habentem ius:& ideo & si hæc auth. malæfidei.ponat nouum ius in præscriptione,nihil tamen corrigit de iure veteri,quod disponit in publiciana,quia non est eadē ratio,& quia correctio legum,&c.& quia in auth.malæfidei.non mutatur nisi tempus longum in lōgissimū, nō aūt mutatur qualitas iuris. Et quando tempus pro tempore ponitur natura rei in aliquo non mutatur in minimo tempore,l.j. de vsucap.trans.Et si per statuta omnia tempora præscriptionum essent alterata, tamen publiciana remaneret in suo statu&esse.Ex his conclusio apparet,quod non solùm an res sit sua, sed etiam scienti rem alienā esse tempore quo agit, qui tamen à primo fuit bonæ fidei competit publiciana,quicquid dicat glo.& Roffr.in libellis suis in tit. de public.& hoc sequuntur Iac.de ra.Cyn.& Guil.de Cu.§.si adu. credit.

An præscripta re intelligātur præscribi fructus vltimi anni.Bal. quod sic.in l.continuatio.C.de fruct.& lit.exp.

An iuri offerendi possit præscribi,Albric.in l.cum notissimi.C. de præsc.30.anno.& l.si rem.§.omnis.de pign.act.& l.pignori,de vsucap.

An per proclamationes fiat interruptio præscriptionis not.in c.sciant omnes.de præscri.

An per citationem interrumpatur prescriptio Bald.in l.ex hoc. ff.de eo per quem fact.erit.& in l.si mater tua.ne de stat.defunct. & l.fin.C.in quib.cau.in integr.rest.non est necess.& Bartol.not. & Bad. in repertorio in verbo,præscribi videtur,tit.de citat.Item de citatione facta coram arbitro an interrumpat Bal. quod sic in l.cum antea.de arbit.Not.qualiter in foro contentioso,ciuili vel ecclesiastico præscribens non possit inquietari,quando omnis dilatio est extincta quid iuris in foro animo videtur Angel.in l. 1. de iudic.

An per præscriptionem tollatur ipso iure actio, Bal.in l.fina. C. ex quib.cau.man.

An interrumpatur actio ad instar negotiorum gestorum, per citationem factam. Albr.in l.fi.C.ne de stat.defunct.

An præscriptio tollat naturalem obligationem glo.quod non in l.at qui natura ff.ne neg.gest.& not.in l.fin. ff. rem ratam hab. Bald.in authent.ad hæc.de vsur.& l.cum allegas.eod.titulo.fecit quod not.Bald.in l.error.de iur.& facti ign.&l.j.§.ex hoc ff.quod quisque iur.

An per

An per processum nullum interrumpatur præscriptio, Bald. in aut. offeratur. de lit. contest.& l. litigatot de fruct.& lit. exp.

An ad causandum prescriptionem sufficiat sola naturalis posses sio. Albri. in l. stipulatio ista. de verbo. oblig.& l. j. in fine. C. de ser uis fug.& l. acquiritur. §. fi. de acq. poss.

Si vis quod præscriptio non patrocinetur debes dicere, prout dicit Bal. in l. 2. vt in poss. leg.

An successio singularis præscribat contra ciuitatem minori tẽpore centum annorum vide Bald. in l. fi. C. de sacr. eccl.

An in præscriptione actionis personalis requiratur bona fides. Inn. in c. si diligenti extr. de præscr.

An per actionem deductam per modum exceptionis si agebatur contra ipsum excipientem interrumpatur præscripto. Albri. in rub. C. de præscr. long. temp.

An per missionem in possessionem interrumpatur prescriptio. Bar. in l. à diuo pio §. si super rebus. de re iud.

Not. quòd qui agit personali, videtur egisse hypothecaria, Bal. in l. edita. de eden. Et dic quod gl. est. in l. solemus. de iud. quod intelligit Bald. esse verum quantum ad interruptionem factã, cum hypothecaria tendat ad eundem effectum cum personali, vt not. j. de pign.& in c. significante. de pign.& c. ex literis. eod. ti.

An præscriptiones currant minoribus Bal. in l. fi. in quib. cau. in integ. rest. non est necess. l. j. §. j. si adu. vsucap.& l. sicut. §. fi. de præscr. 30. an.

Qualiter interrumpatur vsucapio à statuto Bar. in l. in omnib⁹. de act.& oblig.& l. cunctos populos. de sum. trin.& fide cath. Bar. & Bal. in l. si. de eo per quem fact. er.

An interruptio facta in vna re operetur contra alias. fac. l. fi. de ann. excep. in gl.

An pignoratitia possit præscribi, Albric. in l. si rem. §. omnis. de pign. act.& no. in l. cum notissimi. de præsc. 30. an. Ang. in l. pignori. de vsucap.

An prescriptio currat hereditate iacente Bal. in l. licet. C. de iur. delib.& in l. fi. C. in quib. cau. in integ. rest. non est necess.& in consiliis domini. Bal. Item an hæreditas iacens præscribat Bald. in l. si constante §. j. sol. matr.

Not. quod per legatum factum p debitorem creditori suo præscriptio interrumpitur Bal. in l. j. C. de fur.

Not. admirabilem interruptionem possessionis vel meliùs perpetuationem actionis, secundum Ang. in l. naturaliter. ff. de vsuc. in fine sui apparatus, videlicet quòd creditori in instrumẽto obligato deferatur iuramẽtũ sibi illud verè deberi: & iuret: quo casu perpetuabitur & personalis in xl. ann. cum iuramentum habeat vim litis contestatæ l. sed & si restituatur. §. j. ff. de iudi.& per litis contestationem perpetuatur in xl. ann. l. fi. C. de præscr. 30. vel xl. ann.& refert Bart. hoc dicere in l. nam & postea §. si is qui temporali. de iur. iur.

¶Baldus de præscriptionibus & exceptionibus.

An solutio census facta perfecta per colonum, vel emphyteutã, qui de facto vendiderunt alii, conseruet domino possessionẽ rei: casus est in l. Pomponius. ff. quib. mod. vsusfruct. amit. vers. pone, colonus. G. ¶An Papa sit sub præscriptione actiua, vel passiua, cũ non sit sub lege, ver. illud. G. ¶Consuetudo est actuum repetitio præscriptio est possessionis continuatio, ver. sed quæ est differentia. G. ¶An vsus iurisdictione in certis capitulis retineat possessionem in aliis capitulis, versic. sed pone, miles. G. ¶Quanto tempore tollatur hypothecaria, versic. de hypothecaria. G. ¶An per citationem non precedente aliqua petitione interrumpatur prescriptio, suprà de exceptionibus, §. 3.& quando interrumpatur in criminali, suprà de citatione, §. nota, quòd in criminali. ¶An sententia det titulum prescribendi, suprà de primo & secundo decreto, §. quòd l. si malæ fidei possessor. ¶Quod & quale impedimentum impediat præscriptionem, suprà de pos. §. quidã vult.& quot requirantur, vt probetur præscriptio, suprà de probationibus, §. pone me possedisse pro materia. vide etiam suprà de restitut. spoliat. §. pone.& §. sequen. vsque ad fin. ¶Nota, quòd exceptio non numer. pecun. potest opponi confessioni, vel liberationi, vt ff. de accep. l. si acceptolatum. §. inter acceptilationem & apochã. Bald.

a ¶De sententia & re iudicata [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio iudicati quæ sit, & qualiter exponatur.*
2 *Positiones actoris & rei, vbi proceditur in actione iudicati.*
3 *Condemnatus an, & qualiter possit petere sententiam reuocari.*

IN hoc titulo sic potest libellum concipere. Lib. Coram, &c. propono cõtra B. quia cùm inter me & eum super fundo lis fuisset coram vobis exorta, demum in causa ipsa diffinitiuam sententiam protulistis: vnde nunc peto sententiam ipsam per vos executioni debitę demandari: & ad hoc vestrum officium imploro. Cùm enim executio in facto consistat, officium implorari debet, ff. de rei vend. qui restituere. in prin.& ff. de re iud. à diuo. per totam l.& tũc sum mariè cognoscetur, nec est libellus necessarius. Si autem petatur executio per actionem in factum, vt j. versic. porrò. tunc fiet litis contestatio, & solennitas seruabitur: quod plenè dic, vt s. de sen.
b exec. §. breuiter [b]. Qualiter autem ic causis appellationum petet sententia confirmari, vel infirmari, dicam j. tit. prox. §. nunc dicendum.& §. seq. Item si mulier intendit probare ecclesiam in sentẽtẽtia super causa matrimoniali lata fuisse deceptam, concipitur libellus, vt j. de diuor. vers. quid si. Item qualiter formetur libellus contra iudicem, qui recepit pecuniam ob iudicandum, vel nõ iudicandum, not. j. de accusatione, §. nec formæ. versicul. 2. super.
1 c ¶†Porrò [c] est & quædam actio in factum, quæ oritur ex re iudicata, & ciuilis est: de qua habes C. de reb. cred. actori. quæ quãdoque dicitur actio iudicati, sed exponitur tunc, i. quæ oritur ex re iudicata, ff. de re iud. si se non. in prin.& l. miles. §. decem, & §. fi. C. eo. l. j. in qua sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo peto decem mihi solui & dari, in quibus fuit mihi per sententiam T. iudicis condemnatus: & ad hoc propono actionem in factum, quæ oritur ex re iu-
d dicata, vt in præd. concor.& in prædi. §. breuiter [d]. ¶†Actor ergo
2 sic ponet.

Positio actoris. Pono, quòd conueni te coram tali iudice super decem, quæ tibi mutuaui. Item quòd super hac petitione fuit lis contestata, & iuratũ de calumnia, C. de iudic. auth. iubemus. extr. vt lite non cõtest. ca. j. Item quòd de intentione mea probaui per testes, vel instrumenta. Item quòd allegationibus & probationibus conclusimus & renunciauimus, vt s. de concl.& renun. Item quòd iudex condemnauit te in illis decem teneri. ff. de re iudi. in summa. C. de senten.& interlo. præsens. Item quòd ille T. fuit iudex noster, ff. ad Tertul. l. i. §. si C. si à non comp. iudic. l. fi. extrà de iudi. at si. Item quòd in illa sententia fuit seruatus solitus ordo iudiciorum, & omnis solennitas C. de sen. ex breuic. recit. l. 2.& fin. & de sent. interloc. prolatam. ff. de arb. si feriatis. 2. q. 6. c. ei qui §. diffinitiua. Item quòd ab ea non fuit appellatum, ff. nil nõ. app. pen. C. de app. l. 3. ... 2. q. 6. appellatione.

¶Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd illa decem petiisti à T. extrà de præsump. nonne. Item quòd si à me petiisti, renunciasti: & sic non fuit lis cõtestata, 7. q. j. quàm periculosum. Item quòd non fuit iuratum de
e calumnia [e], s. de iur. calum. Item quòd in probatione defecisti, 6. q. vlt. actor. Item quòd ille iudex erat Narboñ.& nos eramus Biterẽñ. 3. q. 6. peregrina. Item quòd ab illa sententia fuit appellatũ, extr. de iureiur. venientes. 2. q. 6. appellatione interposita. Item quòd post latam sententiam nouatio intercessit, C. de excep. rei iudic. si causam. Item quòd in sententia fuit omissus solitus ordo iudiciorum. Item quòd contra iura fuit lata sententia, & specifica, in quo: quæ dic, vt s. de sententia, §. iuxta. ver. item est nulla ratione processus Item quòd omissa fuit iuris solennitas: quia sine scriptis lata fuit, vel die feriato: quæ dic, vt in præceden. §. ver. item non valet, si iudex. Item quòd iudex corruptus per pecuniam. tulit sententiam, extrà de re iud. cùm ęterni. 2. q. 6. d. c. ei, qui. §. diffinitiua. Qualiter autem petatur reuocari executio sententiæ facta post appellationem, vide j. ti. prox. §. nunc dicendum. ver. si verò. in tertia forma
3 & suprà vt lite pendente. ¶†An condemnatus potest sic concipere libellum, peto sententiam cõtra me de facto latam nullam pronunciari: & an talis libellus admittatur, Peto sententiam nullam pronunciari, &. si aliqua esset, eam peto cassari, vel contra eã restitui, vide in præ. §. iuxta. ver. nunquid ergo.& seq.

ADDITIONES.

a Vide, quod dixi s. parte 2. super rubrica de sententia, & rub. sequẽti. principalius autem nigrum hoc fuit Rof. rubri. de actio. in factum ex re iudicata.
b §. breuiter. ¶Et vide quæ ibi scripsi post Rof.
c Porro. ¶Incipiunt verba Rof. s. qui dicit in petitione, quæ sequitur, decem requiri, quæ per positiones patent.
d §. breuiter. ¶Dixit Rof. quod ideo dixit dari, quia sic debent solui, quòd fiant accipientis, vt d. l. si sic. §. pe.& ff. de leg. j. l. non quocunque modo. in princ.
e De calumnia. ¶Hodie hoc non vitiaret sententiam, nisi aliàs, vbi fuisset expressè remissum, de iur. cal. c. 2. 2. respon. lib. 6.

Bald

¶Baldus de re iudicata.

Si iudex pronunciat aliquem non audiendũ, ista interlocutoria ñ potest reuocari, nisi de partium consensu, l.j.in fi.ff.de præ.sti.per Bart. ¶Forma libelli in actione in factũ, quæ nascitur ex sñia.G. in hac veniunt vsuræ cẽtesimæ, & fructus medij tẽporis: secus in officio iudicis, quia officium non deseruit officio, de pet.hæred. l.hæres furiosi.§.vlt.G.

a ¶De appellationibus[a]. Rubrica.

SUMMARIUM.

1 *Appellatio in iudicio ante sententiam facta, quot modis sit valida.*
2 *Libellus appellationis quæ debeat continere.*

CVm in variis causis appellationes emitti cõtingat, qa vbicunq; quis se grauari cognoscit, locus est appellationi, vt extrà eo.vt debitus, quæ appellationum formę libelli nuncupantur, vt 2.q.6.si quis libellos iniesserit. ideo ad rudium instructionem in hoc tractatu libellorũ varias formas appellandi supponemus. ¶†Prenotandum est autem, quòd ad hoc, vt appellatio in iudicio ante sentẽtiam facta valeat, requiruntur in ea decem. Primum est causa grauaminis illati, vel comminati, extrà eo.cùm cessante: secundum, quòd sit legitima: tertiũ, ꝙ sit vera: quartũ, ꝙ fuerit expressa, extr.e.ti. cùm cãm.§.fi. quintum, ꝙ nõ fuerit admissa exceptio, seu petitio.e.ti.dilecto.& c.interposita. sextum, ꝙ ideo fuit appellatum, quia non admittebatur, eodem tit.c.dilecto[b].§.fi. septimum, ꝙ fiat in scriptis: octauum, ꝙ petãtur apostoli, nonum, ꝙ si appellatus hoc petierit, appellans veniat instructus, eo.tit.cordi. decimum, ꝙ fiat intra decẽ dies: quæ diẽ, vt s̃.de appel.§.restat.& §.qualiter. ¶†Item nota, ꝙ libellus appellationis debet continere nomen appellatoris, & iudicis à quo appellatur, & eius ad quem appellatur, & eius contra quem appellatur, vt s̃.de appel.§.qualiter.versic.etiam.& §.de officio quoque.ver.sed pone, quare.vt ibi not.& diem latę sententiæ, & interpositæ appellationis, & causam, quare appellatur, & apostolorum petitionem, & an ꝓprio, vel alieno nomine appellat, vt infrà in formis patebit. ¶Hunc autem morem in hoc titulo seruabimus. nam priùs dicemus de appellationibus, quæ in iudicio interponuntur. Secundò, de extraiudicialibus. Tertiò, super ipsis ap[illegible] formis apostolorum formas supponemus. Quartò etiam super ipsis appellationum formis libellos cõcipiemus, s. primò super ipsis appellationibus iudicialibus: secundò super extraiudicialibus.

ADDITIONES.

a Vide, quod scripsi super rubrica de ap.s̃.parte 2.& q̃stiones regularum, de quibus ibi sparsim dixi, vide super regula, cũ sunt. super regula, in alternatiuis. & super regula, pluralis. Complures autem formas hìc positas habuit auctor ab Host. hoc eo.ti.in summa, vt j̃.distinctim dicetur: & vide, quod dicã j̃.§.sequit.in prin. Memor sum, dum fui in curia, mihi talẽ casum fuisse narratum: Appellatum fuit ad Papam à grauamine Calen.Iulij: demũ procurator appellãtis in fine Septembris impetrauit rescriptum, nullo tunc ꝯparente pro appellato: superueniens procurator appellati in fine Octobris reprobari obtinuit illud rescriptum iã bullatum, & facta fuit ꝗstio per procuratores partium de aliis iudicibus in audientia ꝯ dictarum: & hoc in fine Nouembris: procurator tamen appellatus ad bullationem, vel prosecutionem conuentionis, nil egit vsq; quò finitus est cõtinuus annus, & lapsi aliqui dies: vltrà procurator appellantis reuertitur ad audiẽtiã, & impetrare vult nouum rescriptũ: procurator appellati resistit: finaliter procedit rescriptũ, de quo fuerat cõuẽtum: quærebatur, an appellans ꝑ p̃dicta sit tutus ꝯ exceptionem de lapsu primi anni, ita ꝙ negligentia, q̃ habuit post cõuentionem iudicum & loci, nõ absorbeat diligentiam, q̃ priùs habuerat? Dicebam, ꝙ quæstio nauigabat alto mari, & turbido, id est, nõ clarè diffinito: & quia audiuerã, ꝙ ꝯpositores Clemẽtinarum, qui circa huius materiæ dubia cõmendabiliter terminarunt hoc aggressi, nũc occurrit eius diffinitio: quę nõ esset parũ eis grata. & verè dico idẽ. sed specificatio huius prolixitatem haberet: ꝑꝑ quod omitto. Rñdebã aũt querenti, vbi loci vicinitas nõ resisteret: ob hæc appellãti negligẽtiam attribui ñ posse, qui tempestiuè miserat & impetrauerat tam citò, quòd ex illo rescripto poterat intra annum causa diffiniri. Ex facto autem aduersarij tempus illud diligentiæ factum est inutile: nec dici poterat nimium pręuenisse, qui in fine tertij mensis impetrauerat: ꝑ quæ satis videbatur, secundum not.per Inno.in decre.ex ratione eod.tit. ei competere secundum annum: dico integrum, & finito primo. Habebam autem mecum nouellam, nondum tamen publicatam & correctam, quam exhibui quærenti videndam, super prædicto c.ex ratione.& maximè in 2.colum.ver.sufficit.in pe.& vlt.colum. quæ cùm studueris, inuenies te perplexum. Videns autem, quòd retentis terminis suprà dictis neglexit procurator appellantis vltra sex menses post conuentionem iudicum & loci, suspicor, ꝙ sibi videretur tãta negligentia absorbuisse primam diligentiam. Sed quid diceres, si septem mensium negligentia præuenisset, & in vltimis quinque fuisset diligentia? Forte contrariũ iudicares, & maximè cùm potuisset illis quinque mensibus terminari: de his vide suprà. Quid certum & determinatum teneret in his & similibus Curia, audire non potui. Si diceretur in quæstione, quòd statim, quòd illud tempus diligentiæ fuit factum inutile, competere cœpisset, non dico secundus annus, sed beneficium secundi anni habendi finito primo non tolleret sequens negligentia quod tamen cõpetere cœperat. facit ff.de success.edic. l.j.§.sed videndum.de rest.in integ.c.2.lib.vj.de appel. concertationi.2.respon.eo.lib.& cle.de elec.constitutionem.vers.tamen. Nec obstat, quòd modicum illud tempus factum inutile, facit de elec.lib.vj.ff.de verb.sig.l.3.ad Turp.in senatus.in fin.& in hoc te extendas per ea, quæ dixi, vbi s̃.in pe.col.versi.ad contrarium. Ex prædictis quæritur, an sit appellanti necessaria declaratio iudicis in his temporibus, quibus ipso iure seruatur illæsus? forsan opponens, quòd quæstio seipsam soluit per verbum ipso iure: sed hoc nego. verba enim illa ponũtur, vt habeatur distinctio ad tp̃s, quo quis eget restitutione, in quo necessaria est temporis illius cõcessio, non simpliciter declaratio: sed vbi seruatur ipso iure illæsus, ñ est necessaria temporis concessio. Sed hìc quæritur, an sit necessaria declaratio? & nulli dubium, quòd declaratio esse posset vtilis, quo ad quid: sed consultius est, quòd non implicet se in illo iudicio. facit extrà de magistris, c.fi.& quod ibi no.in gl.pen. & bene facit lex ibi alleg.ff.de cond.inst. quæ sub conditione.§.fin. vbi pro remittendo iuramento non habet heres necesse pretorẽ adire, cùm iam sit iuramentum à prætore remissum. Aggrediatur ergo prosecutionem appellationis suæ, & si obiiciatur cursus fatalium, respondebitur de causa ipsum cursum impediente. per decr. ex ratione.eo.tit.& ibi no.in gl.& extra glo.bene facit ff.de bon. pos.contra tab.si preteritus.cum concor. quas vide ibi in vlt.glo. Non obstat de hæretic.cùm secundum.lib.vj.in fi. quia hìc litem inchoatã saltem per appellationem prosequitur: ibi in noua aggredienda requiritur declaratio: & facit, qđ scripsi de homi.ꝓ humani.in fi. Per eundẽ modũ rñdetur ad l.j.in fin.C.ex quibus cau. ser.pro pret.liber.accip.& ad decre.Romana.§.postquam.de cens.lib.vj. ADDE ad id, quod Ioan.An.dicit sibi in curia fuisse narratum: quod Oldra. consuluit eius consi. 157.inc.casus talis est, appellatum extitit ad sedem apostolicam. vbi verba formalia hìc scripta inuenies.

b Dilecto. ¶Ibi 13.scripsi post Host.in gl.enumerat. ADDE, quòd etiamsi nõ esset nisi vnus iudex, qui cognosceret de appellatiõe, illius nomen tñ debet exprimi: s̃m Old.cõsi.313. Et an impeditus per mensem, debeat habere secundum annum integrum ad prosequendam appellationem, vide Paul.de Cast.consi.21. Et an appellãs viua voce, saluo iure appellãdi in scriptis, debeat prosequi primã, vel secundã, vide eundẽ consi.xxv.& Rom.consi.xli. Et an decem dies currant minori moroso non appellãti & habenti tutorem, vide Abbat.consil.lxx.2.libr.& ibi etiam.an legatus Papæ possit quem ad appellandum restituere? & an si iudex à quo, præfigat terminum appellãti, vt se præsentet coram iudice ad quem, & intra alium terminũ fidem faciat de prædicta præsentatione, an secundus terminus valeat? & si valet. & non fecerit fidem, an dicatur renũciasse appellationi, vide Fed.consi.25. Et an appellat⁹ appellatione deserta possit petere à iudice, quòd pronunciet appellationem desertam, per eundem Fede.consil.133. Et an appellat⁹ possit cogere appellantem ad appellationem prosequendam, ꝑ eundem consi.clxxiij. Et qualiter intelligatur nil nouari appellatione pendente, per eundem consi.ccxxix. Et quòd appellari possit à sententia Papę ad concilium, tenet Rom.consi.521. Et an valeat appellatio dicendo, Appello ad iudicem competentem. per Bal.consi.ccxcvij.j.libr. Et ibi, an appellatio dicatur deserta, si non est satisdatum secundum formam statuti. Et an possit appellari à reuocatione allegationis, per eundem consi.cccv.2.libro. Et quo modo intelligatur statutum, quòd à sententia lata in criminalib⁹ non possit appellari, per eundem consi.285.2.lib. Quid iuris aũt, cùm appellatio defertur, si, & in quantum, per eundem Bal.consi. 360.3.libr. Et an sententia lata super coniunctis causis, quarum ab vna poterat appellari, ab alia non possit appellari, per eundem consi. 126.eo.3.lib. Et an appellatio possit interponi à mero possessorio, an mixto, per eundem consi.281.e.3.lib. Et an an appellari possit à nuncio citante, per eundem consi.338. Et an appellatio dicatur deserta nullitas, vide Ang.consi.266.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio à grauamine in iudicio facta, qualiter sit formanda.*
2 *Verba In his scriptis, in forma appellationis apposita, quid operentur.*
3 *Instrumento publico standum est, donec contrarium appareat.*
4 *Appellatio ab eo, qui cognoscit appellatione remota, qualiter sit formanda.*
5 *Appellatio pro eo, quòd offerens se paratum probare exceptionem legitimam, non fuit admissus, qualiter sit formanda.*
6 *Appellatio ab interlocutoria qualiter sit formanda.*
7 *Appellatio à sententia apud acta, non eget verborum forma.*
8 *Appellatio an debeat continere diē, qua interponitur, aut ea, quæ interponūtur.*
9 *Vno, aut duobus ex pluribus appellantibus, qualiter sit formanda talis appellatio.*
10 *Appellans alieno nomine quibus verbis vti debeat.*
11 *Sententia quot viis possit impugnari.*
12 *Pluribus vna sententia condemnatis, si vnus appellans obtineat, an cæteris prodesse debeat.*
13 *Appellatio coram quo fieri debeat, vt de ipsa fides habeatur.*
14 *Iudicis, vel partis grauantis copiam habere non valens, coram quibus possit appellare.*
15 *Appellare timens si intra tempus, intra quod appellari potest, coram bonis viris protestetur, & causas appellationis exprimat, an habeatur pro appellāte.*
16 *Appellans ex certis causis qualiter possit suam appellationem innouare.*

¶De appellationibus iudicialibus.

1. §. Ante omnia dicendum est de appellationibus iudicialibus. No. ergo, quòd quando appellatur in iudicio, aut appellatur ante sententiā, aut post: si ante sententiam, aut à grauamine, aut ab interlocutoria. Si à grauamine appellatur
a quia à comminatione iudicis, sic formabitur appellatio [a]:
1 Forma.† Constituto in vestra præsentia magistro Guil. Durand. domini Papæ capellano, ac eiusdem domini palatii causarum generali auditore, ego talis propono, & dico, quòd cùm vos die tali mihi fueritis comminati, quòd nisi darem & soluerem decem T. vsque ad talem diem, quæ tamen de iure sibi dare non teneor: vel nisi responderem tali positioni, cui tamen, cùm impertinens, vel duplex, vel implicita, vel obscura sit, respondere non teneor ante declarationem, quia in ea capi possem: vel nisi satisfacerem super tali excessu, quem nego me cōmisisse, nec notorium est, nec inde sum conuictus: vel nisi contra me instrumentum producerem, me excommunicaretis, vel decem libras à me extorqueretis: vel quia dixistis, quòd libenter mihi noceretis, si possetis, vt extrà de off. del. cū super abbatia. in parte decisa, quam comminationem, si executioni mandaretis, manifestè grauarer, ideo præsentiens grauamen per vos mihi inferēdum, nisi prouidè illud vitem, quia melius est ante tempus occurrere, quàm post causam vulneratam remedium quærere, vt C. in quibus cau. in integ. rest. non est neces. scimus à tali comminatione ad sedem apostolicam, vel ad dominum Papam in his scriptis appello, & apostolos instanter peto, & iterum ac iterum peto, vel etiam instanter, instantiùs, & instantissimè peto, extra. eo. cordi. libr. vj. & c. cùm cessante. extr. de probat. c. j. Possunt autem hic dari apostoli refutatorii, si causa falsa est: dimissorii verò non sine rubore. Et intellige, quòd à comminatione potest appellari, si iniuriosè & sine causa, vel cum causa iniusta, vel falsa fiat, C. eod. si quis. aliàs non, C. communi. epistol. & program. l. j. & iiii. cùm ex officio iudex comminari habeat, vt ff. de iudic. in peremptorio. ff. de off. præsi. obseruandum, extra.
2 de in integ. rest. cùm ex literis. in fi. ¶† Et notabiliter dicit̄ in prædicta forma In his scriptis: nam non videtur aliter valere appellatio, C. eod. litigatoribus. & ff. eo. à sententia. Argu. tamen contrà,
b C. de testamen. cùm antiquitas [b]. ex quo autem tabellio testificatur illum in his scriptis appellasse, sufficit: sed si diceretur In scriptis appellauit, & non adiiceretur, In his, non sufficeret fortè, nisi apparerent illa scripta, extrà de fide instrum. c. i. C. de eden. auth. si
3 quis in aliquo. Sed contrà. † nam instrumento publico statur, donec contrà probetur, C. de probat. cùm precibus. extra. de præscr. ad audientiam. At in instrumento dicitur Appellauit in scriptis. Sed hoc verum est, quòd creditur instrumento in his, super quibus conficitur principaliter: secus autem esset, si fecit mētionem de alia scriptura, vt dixi. Si verò non dixerit In his scriptis, procuret, quòd saltem, in fine instrumēti dicat sic notarius, Lecta & porrecta fuit in scriptis appellatio prædicta sub prædicta forma die tali, præsentibus talibus, &c. & hoc sufficit: & vide s̄. de sententia, §. iuxta. versi. non valet etiam. de hoc in Summa Azon. in tit. de ap-
c pel. §. j. [c] ¶† Si autem appellatur ab eo, qui cognoscit appellatio-
4 ne remota, sic formabitur [d]: Forma. Constitutus coram vobis ra-
d lis deleg. à sede apostolica in causa: quam talis mouet contra me, propono & dico, quòd libello non oblato: vel si sit oblatus, dicat, quòd in libello oblato super decem libras, quas à me petit, non exprimitur causa debiti: vel si petatur res, dicat, quòd in libello oblato super fundo, quem à me petit, non ponit aliquas cohærentias: quare non teneor respondere: vos autem id non admittitis: sed his spretis, vel non obstantibus mihi tali die præcepistis, ꝙ responderem libello, vel in causa procedetis: quod perinde est, ac si interloqueretur. extrà de appel. dilecto. & c. ex parte. & c. suborta vnde ex hoc sentiens me per vos cōtra iustitiam aggrauari, in his scriptis ad sedem apostolicam appello: & apostolos, &c. extrà de libel. oblat. c. ij. & iij. suprà de lib. concep. §. iuxta vel quia locū non tutum mihi assignatis, nolentes alium assignare à me humiliter requisiti, extrà de libel. oblat. c. pe. & fi. de app. ex parte. vt lit. non contest. accedens. & sic de aliis grauaminibus in iure expressis, de quibus habes multas suprà de iudic. deleg. §. fin. & possunt hic apostoli reuerendi dari: dimissorii autem, vel refutatorii non pos-
5 sunt sine rubore dari: vnde meliùs facit, si reuocet grauamen. ¶† Si verò quis appellat pro eo, quòd offerens se paratum probare
e exceptionem legitimam, non fuit admissus, sic forma [e]:
Forma. Constitutus, &c. vt suprà, vsque, & dico. iunge, quòd cùm P. agenti contra me ad x. opposuerim exceptionem pacti de non petendo, coram vobis, & me ipsam obtulerim probaturum, vos dictam exceptionē, & me ad ipsius probationem admittere contra iustitiam noluistis: vnde ex hoc sentiens indebitè me grauari,
f &c. extrà e. interposita [f]. extrà de testa. ex parte A. extrà de lit. cont test. exceptionis. lib. vj. de hoc vide s̄. de app. §. nouissimè. versi. il-
6 lud etiam. ¶† Si verò appelletur ab interlocutoria, sic formabi-
g tur [g]:
Forma. Constitutus, &c. vt s̄. vsque, & dico. iunge, quòd cum P. me coram vobis traxisset in causam, dicens, quòd me iniustè opponebam electioni de eo factæ in tali ecclesia, ad eum repellendum duxi excommunicationis sentētiam proponendam: verùm eo in modum replicationis me excommunicatū fore in contrarium asserente, vos testes priùs super sua replicatione, quàm super mea exceptione recipiendos fore per vestram sententiam temerè decreuistis die tali: ex quo me sentiens contra iustitiam aggrauari, sedem apostolicam. vel talem, &c. vt s̄. extrà de excep. dilec-
h ti. & c. sigficauerunt. ¶ Vel sic [h]:
Forma. Constitutus, &c. vt s̄. vsque, & dico. iunge, quòd cùm coram vobis excipiēdo pposuerim, quòd T. qui coram vobis à me petebat [illegible] ex causa mutui: vel super tali vinea, vel ecclesia me conueniebat, nō habet personam standi in iudicio, quia iniecit in M. clericum manus temere violentas: vel quia excommunicatus fuit à tali iudice propter contumaciam in causa, quæ inter ipsum & talem super tali re coram tali iudice vertebatur: vel quia rei iudicatæ parere nolebat, vos per vestram interlocutoriam dictam exceptionem contra iustitiam expulistis: vel non admittendam esse pronunciastis tali die, vt ea non obstante eidē T. respondere deberem: vnde in hoc sentiens indebitè me grauari, à dicta vestra interlocutoria ad sedem, &c. vt s̄. ii. q. vj. §. forma verò ap. & §. si verò post datam. extrà de excep. pia. & c. excep. ¶ Vel sic:
Forma. Constitutus, &c. vt s̄. vsque, & dico. iunge, quòd cùm talis coram vobis super hoc me in causa traxisset, excipiendo proposui, quòd non tenebar coram vestro examine respondere, recusans, vos, vt suspectum, ex eo quòd estis meus inimicus capitalis, seu quòd estis aduersarii mei, vel talis inimici mei specialis amicus: & super hoc eligere arbitros obtuli me paratum, & adhuc offero, qui de dicta causa recusationis cognoscere deberent: vel peto, ꝙ iurisdictionis vestræ mihi copiam faceretis, vt super ea possem, deliberare: vel inducias pro quærendo aduocatos concederetis: vel terminum ad exceptiones dilatorias proponendas, & huiusmodi: vos verò dictam recusationem admittere recusantes, vel iurisdictionis copiam facere, vel dilationē cōcedere denegantes, vultis me inuitū cogere corā vestro examine litigare: ex quo reputās īdebite me grauari, ad apostolicā sedē, &c. ext. e. legitimi, de of. del. suspiciōis. & c. insinuante. 3. q. 5. qa suspecti. ext. de accus.
repellan

ADDITIONES.

a Appellatio. ¶ secundum Hosti. qui hanc formam ponit in Summa sub §. qualiter. ver. ego Ioannes.
b Cùm antiquitas. ¶ Ex causa bene licet antiquitati addere, vel detrahere, vt ibi in prin.
c §. i. ¶ Vide, quod not. in præ. c. cordi. in gl. istud. & quod super ea dixi.
d Formabitur. ¶ In Summa incipit, Ego Petrus.
e Forma. ¶ quæ incipit in Summa, Ego Martinus.
f Interposita. ¶ Putà, quòd sufficiat verbalis oblatio: super quo vide, quod ibi plenè scripsi super ver. offerre. secūdum quod habet dicere, & probationes tales obtulerim, quas recipere noluistis.
g Formabitur. ¶ Hoc incipit in Summa, nos G. & P.
h Vel sic. ¶ Vide, quod plenè dixi eo. tit. à nobis. in vj. membro.

repellantur. extrà de off. deleg. cùm in iure. de rescr. dilectus filius P. & c. Rodulphus. & c. significante. C. de man. prin. l. vnica. ext. vt lit. non cont. c. j. C. de postul. l. j. extr. de excep. pastoralis. Et forma hîc apostolos, vt j. §. sequitur. ver. alii dimissorii. & seq. Formam recusationis vide s. de off. iud. del. ¶ Vel sic:

Forma. Constitutus, &c. vt s. in ver. forma. vsque, parere nolebat. iunge, & hanc exceptionem me probaturum obtulerim coram vobis, & adhuc sim paratus probare, vos die tali per vestram interlocutoriam probationem recipere recusastis, &c. vt ibi sequitur.

7 ¶ † Si autem à sententia apud acta appellatur, non est necesse formam dari: quia sufficit dicere verbo, siue scriptis, appello ab iniqua sententia, ij. q. vi. in fi. ver. litigatoribus. ff. de ap. l. ij. & extr. eo. cordi. & intelligitur tunc appellare à sententia, quæ immediatè lata est, per q̄ potest satis constare, quis, contra quem, à qua sententia, à quo, & ad quem appellatur, licet hoc in appellatiõe non dicat. Si verò appellatur à sententia diffinitiua, non apud acta, sed ex interuallo intra decennium, tunc est in scriptis appellandum, vt in præ. concor. & s. de appellat. §. qualiter. & tunc sic formabitur appellatio[a]:

Forma. Constitutus, &c. vt s. vsque, & dico. iunge, quòd cùm vos anno, mense & die talibus sententiam iniquam, si sententia dici potest, contra me tuleritis, vt dicitur, in causa, quæ vertitur inter me & P. super re, vel causa tali: & specifica, si vis, s. vt decem, quæ à me petierat: vel, vt rē petitam sibi restituerem: vel, vt cum Berta contraherem, vel cohabitarem: ideo hac sententia sentiens me & causam meam contra iustitiam aggrauari, ad sedem, &c. ij. q. vi. §. forma. ij. Et ibi habetur, quòd dies latæ sententiæ est in appellatione inserenda, vt ex inspectione appellationis appareat, vtrùm intra decennium fuerit appellatum. Vel sic: contra sententiam vestram in me iniustè latam ad sedem, &c. ij. q. vj. §. si verò post. ff. de lib. dimiss. l. vnica, ff. eodem, l. j. §. fi. nec enim est necesse personam aduersarii in appellatione comprehendere, vt ibi[b]. Et si plures habeo aduersarios, non nocet, si vnum exprimo, & alium reticeo: vel vnam causam expressi, & aliam reticui, vel nullam expressi, ff. eodem, l. iii.

8 ¶ † Hoc autem scias, quòd quidam ponunt in appellatione diem, qua eam interponunt. vt iam dixi, arg. ij. q. viij. c. præscript. §. libellorum. Sed non curo de hoc, quia illi scripturæ non creditur, quo ad hoc. Sufficit ergo scriptura tabellionis, qui de appellatione conficit instrumentum. Item apponunt in appellationibus, quæ [illegible] voce in scriptis appello: & hoc fit ad cautelam: sed is, qui de appellatione conficit instrumentum, hoc declarare debet: & vide s. versic. & nota.

9 ¶ † Quòd si vnus, vel duo ex pluribus appellant, sic dicent:

Forma. Constitutus ego P. syndicus talium, &c. vt s. vsque, & dico, iunge, nomine dictorum dominorum meorū, quòd cùm vos anno, &c. vt s. in proxima forma: & in fi. subiungas, nomine dicto rum dominorum meorum ad sedem, &c. vt in præ. §. si verò post. Idem quoque est in quolibet pro alio appellāte, vt eius nomine debeat appellare. Quidam tamen vtuntur his verbis:

10 Forma. † Talem sententiam contra me latam dico nullam: & si qua esset, ab ea ad sedem, &c. quod fieri potest, arg. C. de excep. si quidem, ff. eo. nemo. ff. de dam. infec. qui vias. & l. prætor. §. si controuersia. & l. proprietas. §. Plautius. & sub alternatione, vt ff. quo

11 rum legat. l. j. §. quod autem. ¶ † Et hoc ideo dicunt, quia duas habet quis vias ad impugnandam sententiam, scilicet vnam nullitatis, per quam petet sententiam nullam pronũciari: quia quod nullum est, amplius annullari, vel rumpi non potest, ff. de iniust. rup. & irrit. test. nam nisi solùm de facto. & sic intelligit extrà de reb. eccles. alienan. vel nõ alie. si quis presbyterorum. ibi, quamuis ab initio, &c. & xvij. distin. concilia. cum suis concord. & xxvii. q. ii. §. ex his omnibus. Aliam iniquitatis, per quam petet sententiam veluti iniquam, aliquam tamen, infirmari, extrà vt lite non contest. accedens. i. prope fi. Sed ego non curo hoc apponere, licet cautela sit. nam licet non apponatur, vel etiā licet à nulla sentētia non appelletur, poterit tamen semper sententiam dicere nullam, vt extrà de re iudic. c. j. & c. cùm inter. in fin. ff. quæ senten. sine app. rescin. l. j. §. j. ij. q. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. versi. item si sententia contra. Arg. tamen contrà, quòd nõ admittatur taliter appellans: quia sibi videtur contrarius, extrà de appel. sollicitudinem. in fi. nam eligere debet quis, & c. ff. de tribut. quod in hæredem. §. eligere. nec iudicium fieri potest sub conditione, ff. de iudic. non quemadmodum[c]. Item dicit quidam, quòd si quis appellat à sententia, quæ nulla est, nõ videtur quòd possit postea eam dicere nullam, cùm per appellationem aliqua facta fuerit: sed hoc nõ est verum: quia sententia per appellationem non efficitur aliqua. Quòd autem viam nullitatis & iniquitatis possit quis in nullo libello simul prosequi: & an coram iudice appellationis poterit dicere sententiam nullam, no. s. in ti. de sententia, §. iuxta. versic. vtrùm. & ver-

12 sicul. sed nunquid[d]. ¶ † Quid si plures vna sententia condemnentur, & vnus solus appellet, & obtineat? hoc prodest aliis, si res, siue causa sit communis, & communi iure iuuetur, & idem negotium, eademque causa sit defensionis, extrà eo. vna, ff. eo. socio. §.

13 j. C. si vnus ex plur. app. l. i. & ij. ¶ † Cæterùm sciendum est, quòd appellatio fieri debet coram notariis, vt de ipsa fieri fides possit, si fortè negetur appellatum esse, vt extrà. eo. Romana. §. si verò. lib. vj. & notarius sic inde conficiet publicum instrumentum:

Forma. In nomine domini, amen. anno, die, mense, & indictione talibus, talis coram tali iudice, vel auditore constitutus, in præsentia mei infrà scripti notarii & testium subscriptorum quādam appellationem legit, & in scriptis ab ipso interposuit in hæc verba: Constitutus in præsentia vestra, &c. ponatur totus tenor appellationis: & consequenter sic adiiciatur: facta & interposita fuit dicta appellatio p talem à dicto domino tali, in loco tali, anno, mense, & die, & indictione, quibus suprà: præsentibus talibus ad hoc testibus vocatis & rogatis, & ego talis, auctoritate tali notarius, vocatus interfui. & rogatus hoc scripsi, & in publicam formam

14 redegi, & meo sigillo signaui. ¶ † Illud quoq; prætermittendum non est, quòd si iudicis, vel partis grauantis, vel interloquentis haberi copia non possit, potest coram aliis publicis & authenticis personis appellari, infrà §. sequitur. versi. hoc etiam[e]. Quod fieri poterit sub hanc forma:

Forma. Constitutus, &c. in prima forma vsque, & dico. postea iunge, quòd talis, iudex, seu auditor, vel aduersarius meus mihi ex animo comminatus est, vel in hoc me grauauit: vnde cùm eius copiam habere nequeo, vt coram eo appellē, quia latitat, vel absens, vel infirmus est, idcirco coram vobis ex his grauaminibus in his scriptis ad apostolicam ad sedem appello, & apostolos, &c. suprà de dilatio. § nunc videamus. ad fin. Possunt autem hic dari apostoli testimoniales, vt in præceden. versi. hoc etiam. hoc probatur in concord. in eod. ver. in prin. positis. Appellator autē debet, quàm citiùs poterit, iudici & aduersario denunciare, seu notificare, qualiter appellauit, & se intendere prosequi appellationem: cautè tamen denunciet, vt suprà de citatione, §. sequitur. versic. & hoc in argumen. & super hac appellatione fiet etiā publicum instrumentum sub forma præscripta. Quòd si velis, vt is, coram quo appellas, suum sigillum apponat in testimonium rei gestę, sic in Romana curia frequentatur ante verba illa, & ego talis, &c. sic dicat, in cuius rei testimonium & memoriam, &c. vt suprà de appellat. §.

15 officio. versic. porrò. vbi vide hanc formam. ¶ † Porrò si propter iustum metum nõ audes à iudice appellare, debes intra tempus, intra quod appellari potest, coram eo, aut coram bonis viris, si eius copia haberi non potest, protestari, & causas appellationis exprimere: & perinde erit, ac si appellasses, vt extrà eod. c. fin. Debet enim coram eo, aut coram illis sic dicere:

Forma. Domine iudex, vos me grauatis in hoc, vel talis iudex me grauat in hoc & in hoc, exprimendo grauamina sufficientia: propter quod ego libēter appellarem: & hoc coram vobis protestor: sed iusto metu vestro, vel suo perterritus appellare formido. In hoc enim casu expressio grauaminum habetur pro appellatione licet verbum appellationis non duxerit exprimendum, vt in præ. c. & C. e. l. ij. Et licet postmodum coram eo litiget, non ideo videtur renunciare tali appellationi durante metu, argum. ext. de his, quæ vi metuue causa fiunt, c. j. C. eod. l. ij. Et intellige, quòd metus debet esse iustus, & n̄ vanus, ff. de reg. iu. vani. Nec est prima facie credendum ei, qui dicit se timuisse appellare ab aliquo episcopo, vel iudice, nisi vis interuenerit, vt C. eo. l. i. & ij. & C. de his,

16 qui propter met. iud. non app. per totum. ¶ † Hoc quoque notandum est, quòd si quis ex certis causis appellauit, vel alius pro eo: & processu temporis vult appellationem suam innouare, facta narratione de sua appellatione olim facta, sic dicat:

Forma.

ADDITIONES.

a Appellatio. ¶ secundũ Hosti. vbi s. & incipit, ego Rober. & est vlt.

b Vt ibi. ¶ Et ibi sic dixit Hostien. in vlt. forma: & si addas, notatur, verum dicit: nam tex. videtur dicere cõtrarium: sed quod ibi, hoc hic habetur in l. iij. in prin. ad cuius solutionem gl. in fin. primæ legis, quod exprimendum est, non tamen nocet, si non exprimatur. hoc etiam dixit auctor s. de app. §. qualiter. vers. hoc etiam.

c Non quemadmodum. ¶ Probabilia sunt hæc contraria: tamen in versi. j. allega. dicit, quòd curia tenet primum, & quòd sic pluries pronunciauit de mandato Papæ.

d Sed nunquid. ¶ Et ibi etiam remittit ad not. per Innoc. in decret. dilecto eod. ti.

e Ver. hoc etiam. ¶ quòd si plures fuerunt iudices, quia eorum fortè copia simul haberi non potest commodè, ab eis, vel ipsorum maiori parte singulariter poterit appellari: quod dic, vt in cle. eo. tit. c. j.

FORMA. Appellationem ipsam confirmo, approbo & innouo, & ex eisdem causis in his scriptis iterum ad talem appello, & me in ea velle perseuerare, & ipsam velle prosequi profiteor. Nisi enim ponat verba illa, Et iterum ex eisdem causis appello: sed solùm dicit, Talem appellationem innouo, confirmo, & approbo: ex tali si quidem innouatione se iuuare non poterit, si constiterit primam ex aliqua causa viribus caruisse: quia innouatio nihil iuris tribuit, extr. de priuil. ex parte. cum suis concord. & extr. de re iud. cùm inter vos. & sic obtinuit.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio, ne fiat, quod de iure fieri non debet, qualiter sit formanda.*
2 *Electioni, postulationi, vel prouisioni se opponens, et appellans, quæ debeat, & coram quibus obiicere.*
3 *Appellatio à superiore, qui electionem noluit confirmare, quam debuit, qualiter sit formanda.*
4 *Timens, ne aliquis sibi dicat ius, vel iniurietur super re, vel possessione, qualiter possit appellationem formare.*
5 *Iudice volente cognoscere de eo, de quo cognoscere non potest, qualiter sit appellandum.*
6 *Archiepiscopus quo casu possit suam iurisdictionem in abbatem exercere.*
7 *Appellatio à monitione & comminatione extra ius, qualiter sit facienda.*
8 *Appellatio à procedere volente contra aliquem ratione excessus, quem notorium dicit, qualiter sit formanda.*
9 *Prouocationis forma extra iudicium facienda, an sit necessaria.*
10 *Inquisitore copiam articulorum facere recusante, qualiter sit appellandum.*
11 *Appellatio extra iudicium propriè de futuro, vel instanti grauamine, est facienda.*

¶De appellationibus extraiudicialibus.

2. §. Restat videre de appellationibus extraiudicialibus. Et nota, quòd quandoque appellatur, quan-
1 doque prouocatur. Appellatur autem diuersimodè. ¶†Si enim
a appellat quis, ne fiat, quod de iure fieri non debet, sic formabit [a].
FORMA. Ego H. canonicus Tholosanus attendens & considerans, quod P. quem intenditis eligere in episcopum Tholosanum, est periurij, vel falsi testimonij, vel adulterij crimine irretit⁹, quodq; est publicè de tali crimine infamatus, vel excommunicatus: quæ vobis denuncio, appello ad sedem apostolicam, ne vos alij concanonici mei ad electionem ipsius procedere attentetis: & apostolos, & instanter, instantiùs, ac instantissimè peto, extrà de app. constitutis. j. de elect. statuimus. & c. cùm in cunctis. & hoc casu, quia extra iudicium appellatur, dantur apostoli conuentionales,
b siue testimoniales, vt j. §. sequitur. in prin. [b] ¶Vel sic:
FORMA. Appello, ne ad electionem nisi canonicam procedatis extrà de elect. cùm vobis olim. vel ne sine cõsensu totius, vel maioris & sanioris partis capituli eligatis, extrà eod. auditis. vel contra priuilegia ecclesiæ vestræ, eod. ti. considerauimus. vel contra diu obtentam & approbatam consuetudinem, extrà de consuet. cùm dilectus. de ver. sig. abbate. Potest etiam appellari ab electione iam facta, si sit facta de indigno, putà illegitimè nato, criminoso, illiterato, seruo, de homine insufficientis ætatis, vel ordinis, excommunicato, suspenso, interdicti violatore, infami, laborante epileptico morbo, habente plura beneficia sine dispensatione: sicut hæc probantur per ordinem eo. tit. cùm in cunctis. & c. innotuit. 23. dist. qui episcopus. 25. dist. §. criminis. extr. eo. cùm in cunctis. & de renun. nisi §. pro defectu. & de ætat. & qual. c. pe. & fi. de seruis non ord. c. j. & 54. dist. per totum, extr. eod. tit. cùm dilecti. de ætat. & qual. à multis. ex cler. excom. mi. c. fi. de consue. cùm dilectus. versic. quia verò. & de post. c. j. ad fin. & c. 2. 34. dist. laici. de excess. prælat. inter dilectos. extr. eo. cùm inter canonicos. & c. dudum. ij. & de præben. de multa. vel si sit contra concilium Lateranense, eod. titul. cùm in cunctis. vel contra illas formas, quæ sunt
2 eod. tit. quia propter. ¶†Hoc tamen scias: quia si quis se electioni, vel postulationi, vel prouisioni opponit, &, propter hoc appellet, debet, quæcunque intendit contra personas, vel contra formam obiicere, coram personis autheticis, vel personas in instrumento publico exprimere: præstito iuramento, quòd credit, quę sic exprimit, vera esse, & se posse illa probare: nec admittetur ad opponendum alia, quàm quæ sic fuerint expressa, nisi forsan aliquid nouiter emerserit, aut probandi facultas superuenerit: vel de nouo ad opponentium notitiam peruenerit: super qua facultate & notitia fidem faciat iuramento, vt in decret. Gregorij X. de electione, vt circa. libro 6. vbi de hoc plenè dicemus. Sed & appellans, & omnes, quorum interest, debent venire ad curiam, secundum formam, quàm habes eod. tit. statuimus. Quod mandatum requiratur ad opponendum crimina, vel defectus, vide s. de
c procur. §. j. ver. sed nunquid media [c]. ¶†Si verò superior electio-
3 nem, vel præsentationem factam renuit admittere, vel confirma
d re, sic forma [d]:

FOR. Cõstitutus ego talis coram vobis dño tali epo vel archiepiscopo propono & dico, quod licet decretũ electionis de me per tales, ad quos de iure spectat electio, vel præsentatio in plebanum, vel archipresbyterum, vel episcopum talis ecclesiæ canonicè celebratæ vobis solenniter pręsentassem, à vobis petens humiliter & deuotè, quòd electionem ipsam dignemini admittere, approbare, & confirmare, offerens insuper me paratum fore docere electionem & præsentationem ipsam canonicè celebratam fuisse: vos tamen sępiùs requisiti absque causa legitima pro solo voluntatis arbitrio confirmationis munus tribuere denegastis: vnde ex hoc sentiens me per vos contra iustitiam grauari, ad sedem apostolicam in his scriptis appello, & apostolos, &c. extrà de iure patro. pastoralis. §. j. de elect. cùm inter R. & c. querelam. 2. quæst. 6. non solent. xvj. quæst. vlt. decreuimus. extrà de iure patronat. consultationibus. & extrà de excep. significauerunt. Qualiter autem in hoc articulo concipiatur libellus, dixi suprà de electio. §. j.
4 versicul. si autem. ¶†Si autem times, quòd aliquis tibi dicat ius, vel quòd tibi super re, vel possessione aliqua iniurietur, sic for-
e mabis [e]:
FORMA. Ego P. prior sanctę M. de Cassiano ordinis sancti Augustini diœcesis Biteren. considerans, quòd grangiam de cambrilis canonicè quietè & pacificè possideo, quodque nullus pacificè possidens eiiciendus, siue expellendus sit de sua possessione, vel quasi, ordine iudiciario prætermisso, timens tamen ex talibus probationibus & verisimilibus causis, quæ ad aures meas nouiter peruenerunt, mihi violentiam inferri, & me iniustè eiici, vel possessionem dictæ grangiæ mihi turbari per vos, reuerende pater P. episcope Biteren. offero me paratum stare corã domino Papa, & ibi respondere vobis, & cuilibet super dicta grangia conquerenti, ad sedem appellans apostolicam, ne vos: vel alius præsumatis per vos, vel per interpositam personam super possessione, vel iurib⁹ dictę grangię meę molestare, vel in meũ præiudicium aliquid innouare: & apostolos, &c. ext. e. bonæ. & c. dilectus. & c. significante. & c. cùm teneamur. ¶Vel sic:
FORMA. Ego talis clericus rector & possessor talis ecclesiæ, siue dominus & possessor talis rei, timẽs super ipsam indebitè & contra iustitiam, & iuris ordine postposito, extra iudicium prægrauari, siue de facto vexari, præcipuè à vobis tali (si ille præsens sit) offero me [illegible] paratum super dicta possessione stare & parére iuri & cognitioni cuiuscunque iudicis, qui de hoc cognoscere possit, ponens me, & prædictam ecclesiam, vel possessionem, & omnia bona mea, & iura sub protectione Romani pontificis: ad cuius audientiam viua voce ac in his scriptis appello, ne vos talis, quisue alius præsumatis me super dicta possessione indebitè molestare,
5 & apostolos, &c. vt s. in præd. concor. ¶†Si autem iudex velit cognoscere de eo, de quo cognoscere no potest, fortè propter priuilegium, licet aliàs de iure communi cognitio ad eum pertine-
f at, sic forma [f]:
FORMA. R. abbas Electreñ. propono coram vobis venerabili patre domino M. archiepiscopo Narboñ. quòd procurationem ratione visitationis, quam à me nomine dicti monasterij petitis, vobis, vt dicitis, debitam, soluere, vel dare nõ teneor, nec debeo nec vestrum iudicium super hoc subire contra priuilegia exemptionis monasterio Electreñ. à sede apostolica expresè indulta, nec etiam vobis dicta priuilegia exhibere: vnde offero me paratũ super hoc iudicio stare summi pontificis. vel delegato suo, cũ nec alius de hoc cognoscere possit: verùm cùm timeam per vos, quem in parte meritò suspectum habeo, me & dictum monasterium indebitè pregrauari, super his vos ad apostolicam sedem appello, vt tali die, quam ad repræsentandum, & ad hanc appellationem prosequendam, vobis, seu appellationi præfigo, sitis coram eo paratus per vos, vel alium super præmissis facere & recipere, quicquid poposcerit ordo iuris: & apostolos, &c. C. ne quis in sua causa, in l. vnica, extrà de præscript. cùm olim. & capitu. accedentes. de iudic. cùm venissent. tertia. quæstione. quinta. quia suspecti.

ADDITIONES.

a Formabit. ¶Et fuit hæc prima forma Host. in sum. sub §. qualiter hìc. & incipit, ego Bertholdus.
b In prin. ¶Non valeret hodie talis appellatio: quia appellans contra certam personam, ne eligatur, habet necesse seruare formam decret. vt circa. quæ statim allegatur, vt patet de elect. qui contra certam. lib. vj.
c Media. ¶De procurat. qui eo casu appellare vult: dic, vt extrà, de elect. procur. lib. vj.
d Forma. ¶Fuit Aegid. ccxxij. sed hoc pleniùs.
e Formabis. ¶Incipit, ego Abbas sancti Augustini.
f Forma. ¶In summa incipit, ego frater vbertus.

ſpecti.extr.eo.c.perſonas.§.fi.& c ſæpe.& c.oblatæ.de renun.ve-
niens.& poſſunt hîc dari apoſtoli dimiſſorij,& etiã refutatorij,de
6 quibus dicam j̃.§.proxi. ¶†Hoc tamen ſcias, ꝙ niſi abbas oſten-
derit priuilegium exemptionis corã archiepiſcopo in loco con-
gruo & ſecuro : vel coram aliquibus viris ab ipſo archiepiſcopo
deputatis,poteſt archiepiſcopus ſuam iuriſdictionem in eum ex
a ercere,vt in conſtit. Alexan. IIII.de priuileg.quia perſonæ [a].Su
per forma verò prædicta vide,quod not.ſecundum Papam,extr.
7 de cenſi.venerabilis.de verb.ſig.ex parte. ¶† A monitione verò
b & comminatione extra ius facta ſic poteſt appellari [b]:
FORMA. Quia vos domine epiſcope Agatheñ.me monuiſtis,vt talem vineam,vel campum,quem dicitis eſſe veſtrum,vobis red dam ſine cauſę cognitione:cùm tamen non credam eum ad vos ſed ad me pertinere:& paratus ſum,& vobis obtulerim,& adhuc offero me paratum ſubire iudicium coram arbitris per vos&me communiter electis,ſicut ius præcipit in hoc caſu: vos verò hoc nullatenus admittitis,ſed potiùs cõminationes multiplices inge ritis:& hoc,ſi comminatur:alioquin dicat,ſed reſponſionem diſ ſimulatis:ex hoc à vobis timens meritò me grauari,ne hac oblatione ſpreta in aliquo contra me procedatis,ad venerabilem patrem dominum M.Narboñ.archiepiſcopum appello,& protectioni ſuæ me & bona mea ſuppono,& apoſtolos,&c.xj.q.j.ſi cle ricus aduerſus.extra.de reſti.ſpol.conquerente.extra:vt lite non conteſt.accedens.j.extra. de appel.dilectus. §.j.Et ad hoc poſſunt dari apoſtoli reuerendi:dimiſſorij verò non ſine rubore:vnde be-
8 ne facit,ſi reuocet grauamen. ¶†Si autem velit contra te proce
c dere ratione exceſſus,quem notorium dicit,ſic forma[c]:
FORMA. Quia vos,domine epiſcope,me monuiſtis,ꝙ ſuper tali exceſſu,quem me dicitis cõmiſiſſe, & quem notorium fore aſ ſeritis,ſatisfacerẽ,quem tamẽ nunquam perpetraui,imò paratus ſum veſtrum,vel illius,quẽ ſine ſuſpicione iudicem dare volueri tis iudiciũ ſubire ſecundũ formã iuris:vos autem id renuiſtis, reputantes,prout vobis placet notoriũ,quod non eſt,vel me infamem,cùm non ſim:vel petij copiam articulorum, quã facere recuſaſtis: ex hoc à vobis ſentiens me grauari, ad talẽ in his ſcriptis appello,& apoſtolos,&c.Et dabuntur dimiſſorij, vel refutatorij, vel reuerendi, ſecundum do.meum,extr.eo.conſuluit nos.& c. cùm ſpeciali.& de accuſ.qualiter.2.in prin.& §. debet.de reſcrip.
9 cùm contingat.§.pe. ¶†Prouocationis autem forma,quæ ſit ex
trà iudicium, non eſt multùm neceſſaria, quæ quandoque fit ip-
d ſo facto [d] ſic:
FORMA. Nam T.& G.de aliqua re contendentibus,dicit T.frater, tu iniuriaris mihi ſuper tali re: vnde niſi eam mihi reddas, eam occupabo,vel te pignorabo: G.verò ſic reſpondet,Ego tibi non iniurior,& nihil tibi debeo:ſed ſi de me conquereris, parat⁹ ſum ſubire iudicium ſedis apoſtolicæ,& iter arripio,vel mitto,ſequere me.Nec hæc neceſſariò facienda in ſcriptis: vtile tamen eſt de ipſa inſtrumentum publicũ confici,per quod de ea conſtare poſ ſit,Præmiſſa probantur extrà eod.cùm ſit Romana.Poteſt etiam fieri in ſcriptis,vt ſ̃.eo.§.j.forma illa,Ego P.prior, &c.& ſigillabitur:quod erit hîc loco apoſtolorum,vt j̃.§ prox.verſi.apoſtolo-
10 rum.& ſeq. ¶†Cæterùm ſi inquiſitor nolit facere copiam arti-
culorum,ſic appelletur:
FORMA. Quia vos,domine talis,ſæpe à me tali requiſitus,vt mi hi copiam capitulorũ,ſeu articulorũ,ſuper quibus cõtra me vul tis inquirere,dare,ſeu in ſcriptis facere recuſatis,& tempus etiam ad deliberandum ſuper ipſis concedere denegatis:auferendo mi hi defendẽdi per ꝯſequens facultatem:vel me infamẽ dicitis, cũ non ſim:vel vultis priùs inquirere de crimine,quàm de infamia: vel mihi copiam capitulorum,ſuper quibus inquirere intenditis vel nomina teſtium facere denegatis, vel meum interrogatorium non vultis recipere contra teſtes:ex hoc me ſentiens à vobis indebitè prægrauari, in his ſcriptis ad talem appello, & apoſto-
11 los,&c. ¶†Item ſi inquiſitor dicit illum infamatum,& ſic vult
inquirere,ille verò hoc negat, petens priùs ſuper infamia inqui-
ri,ſed ille his omiſſis inquirit,ſic poterit appellari:
FORMA. Et quia nulla infamia ſuper his,quæ mihi imponitis, meam famã in aliquo denigrat, vos verò priuſquã vobis de infamia conſtet,vultis de criminibus præpoſterè contra iuſtitiam inquirere,&c. Hæc probantur ſ̃.de inquiſit.§.nunc tractandum.verſic.ſi autem inquiratur.verſicul.hac via.& §.hoc autem.& ſeq.& ver.fi.Ex præcedentibus ergo collige, quòd appellatio extra iudicium propriè fit à futuro,vel inſtanti grauamine,& non preterito.vt extrà de appellat.conſuluit.& capitul.cùm dilectus.& capitu.conſtitutus & capitu.bonæ memoriæ.in iudiciis verò non, niſi à præterito,ſeu illato appellatur,vt eod.titu.vt debitus.& ca. dilecto,& cap.inter cætera.vel comminato,vt ſuprà §.j. in prima forma.

ADDITIONES.

a Quia perſonæ. ¶Quam non habemus,ſed vide de priui.cùm per ſonæ.lib.vj.
b Appellari. ¶In ſumma incipit,ego Falco.
c Forma. ¶Quæ incipit in ſumma,ego Gulielmus.
d Ipſo facto. ¶Hoc vide in ſumma,ver.qualiter autem.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtolorum alij ſunt conuentionales, alij teſtimoniales, alij dimiſſorij, alij refutatorij, alij reuerendi.*
2 *Libellorum dimiſſoriorum forma quæ ſit.*
3 *Appellatio à delegato Papæ qualiter ſit formanda.*
4 *Appellatio à grauamine, vel ab interlocutoria, ſi approbetur, qualiter ſit agendum.*
5 *Libellus dimiſſorius qualiter ſit formandus, vbi appellatur ratione exceſſus, qui dicitur notorius.*
6 *Apoſtoli refutatorij qui dicantur.*
Iudex appellationem refutans debet cauſam refutationis allegare.
7 *Appellatione facta à grauamine iudiciali, vel ab interlocutoria, qualiter ſit concipiendus libellus dimiſſorius.*
8 *Apoſtoli reuerendi, ſeu reuerentiales, qui dicantur.*
9 *Modus nonnullorum ſe de apoſtolis expediendi.*
10 *Apoſtolus, ſiue libellus appellatorius, ſiue litera dimiſſoria, quę regulariter debeat continere.*
11 *Apoſtoli teſtimoniales quo caſu, & à quibus peti poſſint.*
12 *Appellator debet inſtanter ſæpius & reuerenter apoſtolos petere.*
13 *Apoſtolus intra quod tempus dari debeat.*
14 *Apoſtoli debent per legitima interualla, & præſente notario peti.*
15 *Apoſtolos petere an ſit neceſſe in libello appellationis.*

¶De apoſtolis,ſeu libellis dimiſſoriis.

3.§.Sequitur videre de apoſtolis,ſeu libellis dimiſſoriis qui poſt appellationem dari debent,extrà eo.cordi.lib.6.2.q.6.poſt appellationẽ.ff.de libellis dimiſ.per to-
1 tum,& infrà dicam. ¶†Apoſtolorum[a] igitur alij ſunt cõuentio-
a nales,quãdo ſcilicet pars admittit appellationem,ſiue in iudicio iudice refutante,vel tacente,ſiue extra iudicium, ext.eo.ſæpe.& c.oblatæ.vt ſ̃.§.prox.ver.prouocationis.& j̃.ver.hoc etiam ſcias. qbus dẽt appellatus ſuũ apponere ſigillũ,ſm dom.meũ,vt p hoc appareat,vtrùm appellationẽ aduerſarii admiſerit,vel non: & ex qua cã nõ admiſerit: licet hoc nõ ſit in iure expreſſum: probatur tñ,ſm eũ,extr.de elect.ſtatuim⁹.& de teſt.ad hoc.& de excep.pia. & de ap.cordi.lib.vj.ſed de hoc non multũ curandũ. Alij ſunt teſtimoniales:qa teſtificantur de appellatione facta corã iudice, vt corã publicis,vel honeſtis perſonis,vt j̃.ver.hoc ẽt ſcias.q iidem ſunt cũ cõuentionalib.Alij dimiſſorij,vt 2.q.6.ab eo.& c.poſt ap pellationẽ.per quos apparet,ꝙ iudex appellationi detulit:& ſic partẽ à ſua manu,id eſt,poteſtate & iuriſdictione dimittit,& eam ei,ad quẽ appellatũ eſt,mittit,ff.de lib.dimiſ.l.vnica,& 2.q.6.poſt appellationem. extr.eo.cordi.ſicut & aliàs dicuntur literæ dimiſ ſoriæ,vt ſ̃.de cler.peregr.ver.pſbyter. ¶Horũ aũt forma hæc eſt:
2 FORMA.†Nouerint vniuerſi,&c.ꝙ talis in noſtra præſentia cõ-
ſtitut⁹ in hũc modũ appellauit:Et ego abbas Electreñ. &c.vt ſ̃.§. prox.verſ.ſi autem iudex.& poſito toto appellationis tenore,de verbo ad verbum,in fine iunge, Ego verò attendens, ꝙ in dubio ſit via tutior & ęquior eligenda,dictum talem,quo ad hanc quæ ſtionem pertinet,ab obſeruatione mei iudicij his apoſtolis dimit to,& ad tale examen his literis dirigo,2.q.6.c.poſt appellationẽ. §.forma apoſtolorum. Vel breuiùs pt ſe expedire, dicens:quia à me appellaſti, te ab obſeruatione mei iudicij his apoſtolis dimitto,vt in

ADDITIO.

a Apoſtolorũ. ¶Hanc diuiſionẽ & certas formas appellationũ,de quibus ſuprà,& de quibus ſequitur, coniunctim poſuit Hoſti. in Summa eod:tit.§.qualiter ſit appellatio. Pileus eo.tit.poſuit vnã formã appellationis, & vnã apoſtolorũ, & ineptè: qa præpoſuit iudicẽ à quo.q ſcribit iudici ad quẽ,cui cãm remittit: vide, quod infrà dicam. Tanc.ẽt vnam formam appellationis ponit eod. tit. ver.forma libelli.& vnicam formam apoſtolorum,in ver.ad officium iudicis.de quo vide Guid.de Suz.prima in verſi.ſed quid.ſecunda in verſi.forma autem.vbi de appellationib.tractat. Aegid. per opus ſuum ſm diuerſitates caſuum multas appellationes formauit:de appellationibus autem tractat in genere.c.lxxxj.& 82. & ponit tres ipſorum formas.Item Bonaguid.qui ante fin.ſecundæ ſuæ partis ponit generalem rubricam de apoſtolis: & ibi ſequitur rubrica de ipſorum formis,vbi tres ponit:& Aegid.in tertia deficit,vt Pileus:ſed excuſari poſſet vterque Bononiæ:& in illis locis, vbi de appellationibus cognoſcunt ſubditi primorum iudicum.

to,vt in præ.§.forma. Multi tamen ſcribunt ei,ad quem appellaſ,
ſub præmiſſa forma,extrà de appel.dilectus filius.§.præterea.& ĩ
fine iungunt, & eum ad vos mitto.¶Vel ſic.
FORMA.Sanctiſſimo in Chriſto patri, ac domino ſuo clementi
diuina ꝓuidentia ſacroſanctæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo põ-
tifici.talis eius deuotus fidelis ac obediens humilis archiepiſcopꝰ
Narboñ.pedum oſcula beatorum.Nouerit ſanctitas veſtra,ꝙ cũ
P.rector talis eccleſiæ condemnatus eſſet per me T capellanum,
in centum libr.Tur.quas ab eo petierat, idem P.à mea ſententia
ad ſedem S.apoſtolicam appellauit:idcirco dictum P.à meo iudi-
cio dimitto, & ad veſtrum examen cum his literis dirigo,vt ff.de
lib.di.l.vnica: vel ab obſeruatione mei iudicij,d.§.forma apoſto-
lorum.quo ad cauſam pertinet, & extrà eo.Romana. §. cùm ve-
rò.lib.6.& c.propoſuit.& eum ad veſtræ ſanctitatis examen diri-
go:in quorum teſtimonium hos ſibi apoſtolos, ſiue literas tradi
iuſſi,2.q.vj.poſt appellationem.& hanc formam ego obſeruo.E
odem etiam modo, cùm appellatur ad metropolitanum ab epi-
ſcopo,vel ad legatum,verbis competenter mutatis,extr.de app.
3 Romana.ext.de offi.leg.c.j.¶† Vel ſic,quando à delegato Papæ
appellatur:
FORMA. Sanctiſſimo,&c.à ſanctitate veſtra recipi literas in hac
forma:Clemens epiſcopus,&c.Huius igitur auctoritate manda-
ti in cauſa ipſa procedens,lite coram me legitimè conteſtata,tan
dem iuris ordine per omnia obſeruato contra dictum T.diffiniti
uam ſententiam promulgaui: à qua ipſe ad veſtram appellans au
dientiam inſtanter petiit apoſtolos ſibi dari,propter quod eum à
meo iudicio dimittens ad veſtræ ſanctitatis pedes remitto cum
præſentium teſtimonio literarum:in cuius rei teſtimonium,&c.
ff.de lib.dimiſſo.l.vnica:& hoc,cùm appellatur à diffinitiua.
4 ¶† Si verò à grauamine, vel ab interlocutoria,& appellatio ap-
probatur,ſic:
FORMA.Reuerendo in Chriſto patri,&c.vt infrà verſi.ſi verò.
vſque,cui appellationi.iunge,ob veſtram reuerentiam detuli re-
uerenter:& in his literis ſigillo meo ſignatis partes ad vos remit
to,ſtatuens eis terminum peremptorium talem diem , qua corã
vobis cum actis & munimentis ſuis per ſe , aut per procuratores
idoneos compareant,ſic parati,quòd expedito appellationis arti
culo,vel de partium voluntate omiſſo,ſuo marte procedi valeat
in negotio principali,extrà de appel.cordi.Sed hoc, quod dixi đ
partium voluntate,omiſſo,locum habet coram Papa tantùm,nõ
coram aliis.in cauſis clericorum, vt extrà de foro comp. Roma-
na.in prin.lib.vj.¶Vel ſic:
FORMA. Reuerendo,&c. vt infrà in forma,reuerendo, &c.vſ-
que,huic appellationi.pòſt iunge,ideoq́ue cùm ob reuerentiam
ſedis apoſtolicæ præfatæ appellationi detulerim, reuerenter ip-
ſum à meo iudicio dimittens,&c.vt ſ̃.in forma,ſanctiſſimo, &c.
præfigens eis terminum,&c.vt ſuprà in prox.forma,ff.ad leg. A-
a quil.ita vulneratus.Et nota,ſecundum Tancre.[a] quod cùm ante
ſententiam appellatur,is, à quo appellatum eſt, depoſitiones te-
ſtium,& inſtrumenta, & aliàs rationes vtriuſque partis ſub ſigil-
lo ſuo incluſas,debet mittere iudici,ad quem per appellationem
eſt cauſa delata,vt extrà de fideiuſſ.conſtitutus. Quod verum pu
to;cùm appellatio eſt approbata à parte , vel recepta à iudice.ſe-
cundum ea,quæ not.ſuprà de app.§.qualiter.verſiculo, 3 . & ſeq.
5 ¶† Vbi autem appellatur ratione exceſſus,qui dicitur notorius,
ſic forma.
FORMA.Nouerint,&c.ꝙ talis ſic in noſtra preſentia appellauit:
quia vos,domine epiſcope memorate,&c.vt ſuprà §.prox.verſi.
ſi autem velit.vſque in fine.pòſt iunge. ego verò attendens,ꝙ in
dubio ſit via tutior & æquior eligenda,quamuis predictus exceſ
ſus mihi & pluribus aliis notorius videretur, cùm tamen,quo ad
6 hoc,pertinet,&c.vt ſuprà.¶† Alij dicuntur refutatorij:per quos
apparet,ꝙ iudex non defert appellationi,ſicut aliàs ſcriptura dici
tur refutatoria, C.de relat.l.j.C.de appellat.quoniam nonulli. &
l.ſequen.& l.fi.§.in refutatoriis.Iudex etiam , qui appellationem
refutat,debet dicere cauſam refutationis,ff.de ap.non reci.l.pen.
& vlt.ext.c.cordi.Horum forma hæc eſt:
FORMA.Nouerint vniuerſi,&c.ꝙ talis in noſtra præſentia con-
ſtitutus , à nobis appellauit ſub hac forma : Ego abbas Electren.
&c.vt ſuprà §.prox.verſic.ſi autem iudex,vſque in fi.poſtea ſubiũ
ge:Ego verò attendens,ꝙ ego & prædeceſſores mei , vel præde-
ceſſores veſtri fuimus, vel fuerunt in plena & pacifica quaſi poſ-
ſeſſione huiuſmodi procurationes percipiendi,quodq́ue dictus
abbas de nouo propria temeritate eam mihi ſubtraxit, volens in
hoc iure eccleſiæ meæ peæiudicare,ſ̃.dictam appellationem,tan
quam iniuſtam,iure illo nolẽs hoc prætextu ſpoliari,refutaui,&
refuto,& ei non detuli,nec defero:quinimò prefatum abbatem,
tanquam temerarium ſubtractorèm, excommunicationis vincu
lo innodaui:& hos apoſtolos refutatorios ſibi tradi feci: quia fru
ſtrà legis implorat auxilium,&c. extrà de ele.querelam.& c.bo-
næ.j.extrà de vſur.quia.Si autem ratione exceſſus appellatur,qui
dicitur notorius,ſic forma:
FORMA.Nouerint,&c. ꝙ T.ſic in noſtra conſtitutus præſentia
appellauit:quia vos,domine epiſcope memorate,&c.vt ſuprà §.
prox.verſ.ſi autem velit,vſque in fi.poſtea iunge:ego verò atten
dẽs ꝙ ipſe hoc malitioſè & fruſtratoriè proponit ad correctionẽ
eccleſiaſticam euitandam , cùm exceſſus eius per confeſſionem
in iudicio ſponte factam,vel euidentiam rei,quæ nulla poteſt ter
giuerſatione celari,ſ̃. dictam appellationem,tanquam fruſtrato-
riam,ſiue nullam,refuto,nec ei defero,extrà e.cùm ſpeciali.& c.
7 conſuluit.ĩ.de reſc.cùm contingat.¶† Si verò appelletur à gra-
uamine iudiciali,vel ab interlocutoria, ſic forma:
FORMA. Reuerendo in Chriſto patri tali epiſcopo,talis reuerẽ
tiam tam debitam,quam deuotam:nouerit veſtra reuerenda pa-
ternitas,ꝙ cùm ex veſtra delegatione đ cauſa matrimoniali,quæ
vertitur ĩter Bertam ex parte vna,& M.ex alia,cognoſcerem:ipſe
M. in ius vocatus ſub hac forma à me appellauit,conſtitutus,&c.
vt ſ̃.§.j.in ſexta forma, vſque in finem:poſtea iunge,cui appellati
oni non detuli pro eo,ꝙ in ea cõtinetur, ꝙ eius exceptionem ad
mittere nolui,vel iuriſdictionis ſibi facere copiam denegaui:qđ
quidem falſum eſt, cùm exceptionem ad probandum admiſerĩ,
vel iuriſdictionis meæ ſibi copiam facere obtulerim, & terminũ
ad deliberandum ei concedere voluerim.Hanc igitur literam ſi-
bi duxi concedendam,vel vobis deſtinandam meo ſigillo ſigilla
tam,qua vobis notifico cauſam ſuæ appellationis,& meæ refuta
tionis,extrà de dilat.præterea.ff.đ eden.ſi quis ex argentariis. §.fi.
& l.ſeq.¶Vel ſic,& breuius:
FORMA.Reuerendo,vel ſanctiſſimo patri,&c.reuerentiam tam
debitam,quàm deuotam,vel pedum oſcula beatorũ:à paternita-
te, vel ſanctitate veſtra olim recepi literas ſub hac forma : P.Dei
gratia epiſcopus talis loci, vel Clemens epiſcopus ſeruus ſeruo-
rum, &c. Cùm igitur ad executionem veſtri mandati procedens
humiliter partes ad meam præſentiam legitimè euocaſſem , idẽ
talis in cauſæ ipſius proceſſu à me ad veſtram appellauit audien-
tiam ſub hac forma:Coram vobis, &c.poſito toto appellationis
tenore,ſubiungat,vnde reuerẽde,&c. Vel ſic:Idem talis talem ex
ceptionem propoſuit:ego verò de conſilio peritorum interlo-
quendo pronunciaui non eſſe exceptionem huiuſmodi admit-
tendam:[illegible]em verò talis aſſerens ſe grauari, ad veſtram duxit audi
entiam appellandum:verùm reuerende, vel ſanct[illegible]e pater,pe
ritorum communicato conſilio huic appellationi non duxi ex
tali cauſa aliquatenus deferendum, nec eum ab examine mei iu-
dicij dimiſi, ob veſtram tamen reuerentiam eidem præcepi, vt à
receptione præſentium vſque ad menſem cum his literis veſtro
ſe conſpectui repræſentet:in cuius rei teſtimonium,&c.extra de
appel.perſonas.In dubio tamẽ tutius eſt appellationi deferre,ſal-
uo iure ſuo circa poſſeſſionem,extra de appel.dilectis.§.fin.Qui-
dam autem iudices præcipiunt ei ſub pœna excommunicatiõis,
vt prædictas literas ſuperiori,cui diriguntur,repræſentet fideliter
in termino ſ̃ dicto,excommunicando eum ex tunc,niſi fecerit,ta
men tutius eſt, vt de traditione harum literarum , & die publicũ
8 fiat inſtrumẽtum.¶† Alij ſunt reuerendi [b], vt C.de app.eos.§.ſu-
b per his.quando ſcilicet propter ſuperioris reuerentiam appella-
tioni defertur , vt iam dixi , extrà eodem. cordi. quorum forma
hæc eſt:
FORMA.Nouerint vniuerſi,&c.ꝙP.in noſtra preſentia ꝯſtitutꝰ
ſub hac forma appellauit:quia vos , domine epiſcope Agatheñ.
&c.vt ſuprà § prox.ver.à monitione.poſito toto tenore appella
tionis đ verbo ad verbũ,in fi.ſubiũge: ego verò licet de iure meo
certus ſim,& veriſimiliter p̃ſumam,ꝙ ad differendum ius meum
hanc appellationem emiſerit,maximè cùm nec cauſas ibidem ꝯ-
tentas cõfitear veras eſſe,tñ ob reuerentiam talis mei ſuperioris,
ad quem noſcitur appellaſſe,prædictum P.quo ad hanc quæſtio-
nem pertinet,ab obſeruatione mei iudicij his apoſtolis dimitto.
Vel dic, vt ſuprà verſiculo.alij dimiſſorij.ibi,ſi verò à grauamine.
9 & ſequentib. ¶† Sunt quoque nonnulli,qui ſe de his apoſtolis
facilè expediunt , nam ſtatim appellatione interpoſita coram
eis reſpondent,dicentes: Et ego ob reuerentiam ſuperioris huic
appellationi defero : & talem tibi terminum præfigo : vel di-
cunt ſic: Cùm in hoc & in hoc falſum in appellatione nar-
retur : vel cùm cauſæ , ex quibus interponitur, friuolæ, ſeu
fruſtra

ADDITIONES.

a Secundum Tancr.¶In ſuo ordine iudiciario,e.tit.verſ. ad offici-
um.in fin.
b Reuerendi.¶Hos vocamus reuerentiales.

frustratoriæ sint appellationi non defero. Et hoc faciunt scribi loco apostolorum per notarium, qui scripsit appellationem in fine
a ipsius appellationis, & sub eisdem testibus [a], vt sic instrumentum huiusmodi appellationem contineat, & apostolos ipsos: & nos hac forma in Romana curia sæpe vtimur, vbi parum curat de his apostolis concedendis: quia tam is, à quo appellatur, quàm is, ad
10 quem appellatur, præsentes sunt in eodem loco. ¶Notandum est igitur, quòd apostolus, siue libellus appellatorius, siue litera dimissoria, continere debet regulariter, quis, à quo, contra quem, & ad quem, & super quo, & quare appellat, & an is, à quo appellatur, deferat, vel non: & quare sic, vel non: vel an appellantem dimittat, vel non: hoc probatur ff. de libellis dimis. l. vnica. quę est ij. quæst. vj. post appellationem. extrà eod. cordi. libro vj. & ff. de ap. recip. vel non, sciendum. & ff. de appel. l. j. §. fin. ff. de verb. signifi. si dimissoriæ. vt videas suprà ver. alii dimissorii. in illo libello, sanctis
b simo in Christo, &c. Dicitur autem apostolus ab Epi, [b] quòd est suprà, & Stolō, quod est missio, est enim litera ad superiorem mis
c sa, vt hic patet [c]. ¶†Hoc etiam scias, quòd si appellatur corā per
11 sonis honestis, vel etiā publicis, quia iudicis persona haberi non potest. vt ii. q. vi. biduum. & extrà de off. ord. pastoralis. ad fin. & de appel. c. vlt. peti possunt etiā ab eis apostoli testimoniales, de quibus prædictum est, vt suprà §. j. ver. illud quoque. & sic obseruant in Romana curia appellantes. Quamuis enim dicant quidā, quòd cùm extra iudiciū appellatur, non est necesse peti apostolos, cautela tamen est etiam, quòd ab aduersario petantur, propter decr. cordi. quæ dicit indistinctè debere peti, siue in iudicio, siue extra appelletur. vt suprà in princip. huius §. & ver. j. Credo etiam, quòd si extra iudicium appellatur ab aduersario tanquam à iudice, putà à prælato, ne quid fiat iuris ordine non seruato, vt suprà §. proxi. in forma, ego P. prior, &c. quòd tunc debent ab eo apostoli peti.
12 ¶†In summa nota, quòd appellator debet instanter, & sæpius, & reuerenter, non arroganter apostolos petere: vel si eos habere non potest, coram eo, à quo appellatur, publicè protestari: vel si eius copiam habere nō possit, in eo loco, in quo pro tribunali solitus est sedere: & pòst sibi non oberit: licet hæc protestatio non sit in vsu, vt in præd. c. cordi. & ii. quæst. vj. post appellationem. & c. biduum. versi. si fortè. ff. de libel. dimis. l. vnic. & nisi petat, & instanter petat, sibi imputet: quia nòn tenet eius appellatio: quia de forma appellationis est, vt petantur, vt in præ. c. cordi. ii. quæst. vi. biduum. & c. post appellationem. licet iudex malè fecerit, qui eos non concessit, cùm etiam eos non petenti offerre debeat, vbi recepit appellationem: aliàs non debet offerre, sed petenti dare, vt C. de appel. eos. §. fin. & l. iudicibus. quæ est ij. quæst. vi. ad fin. q. &
d in consti. Alexand. IIII. de appel. vt probatio. respon. i. [d] ¶† De-
13 bent autem peti & etiam dari intra xxx. dies, vt ii. quæst. vi. ca. fin. versi. iudicibus. C. de appel. præsens. alioquin negligens intra hoc
e tempus petere videtur appellationi renunciasse [e], vt ii. quæst. v. ab. eo. C. de appel. quoniam. i. Iudex autem, qui de præcepto dare habet apostolos, vt in præd. cap. cordi. punitur, nisi det. argum. in præd. c. post appellationem. in fin. & xiiii. quæst. ii. quod recipitur. extrà de verb. signifi. in his. ad arbitrium superioris, cùm non sit
f pœna determinata [f], extrà de of. deleg. de causis. ff. de iur. delib. l. i. De qua requisitione, & de die, ac instātia petitionis apostolorum, consulo. q fiat publicum instrumentum, vt extrà de sententia ex com. cùm medicinalis. libro sexto. & debent peti per legitima interualla intra prædictum tempus, secundum quosdam, argum. in Decret. Gregor. X. de sententia excom. constitutionem. § fi. libro
14 sexto. ¶†Si enim dicit, peto, & instanter, an instantissimè peto, vt suprà §. proxim. in princip. pro vna vice reputatur, ff. de iudic. nonnunquam. nec sufficit, ar. 31. quæst. ii. Lotharius. Debet ergo petere præsente notario per legitima interualla, saltē vnius diei, ff. de pub. iud. inter. aliàs non valet appellatio, vt in præd. c. ab eo. & in præd. l. quoniam. secundum P. de Samp. Sed certè hic non vidi opponi, nec hoc multum approbo. satis enim satisfacit iuri, qui
g instanter petit die, qua appellat, & in ipso actu appellandi [g]. ¶†
15 Sed nunquid in libello appellationis est necesse apostolos petere? videtur, quòd sic, vt in decret. cordi. & in præd. l. de libel. dimis. §. fin. Dic contrà, cùm sufficiat fieri vsque ad 30. dies, vt suprà: de hoc no. ff. de appel. l. i. in fin. Item no. quòd si iudex, qui nō vult apostolos cōcedere post appellationem in causa procedat, nullus est processus, nisi appellationi fuerit renunciatum, & in præd. de-
h cret. vt probatio [h]. Item sicut appellatio fit in scriptis, sic & apostoli debent in scriptis dari, secundum dominum meum, arg. C. de appel. si quis. & l. litigatoribus. quæ est ii. quæst. vj. ad fin. q. & ii. q. i. in primis. non dico peti: licet cautela sit, vt & de petitione fiat publi
i cum instrumentum, & cautela non nocet [i], C. de testam. testamentum. extrà de elect. licet.

ADDITIONES.

a Testibus. ¶Et addi faciunt, quòd acta causæ sibi dari præcipiunt apostolorum.
b Epi. ¶Imò potiùs ab Apo, quod est ab, & verbo græco Stello, id est mitto.
c Patet. ¶Vel qua quis dimittitur à potestate iudicis: & hoc respectu magis propriè dimissoriæ dicuntur appel. vt dixit Hosti. vbi s. ante finem.
d Vt probatio. respon. i. ¶Quam non habemus, sed patet in decret. vt super. eodem tit. lib. vi.
e Renunciasse. ¶Etiam si vadat, vel mittat ad appellationem prosequendam, vt eod. tit. ab eo. lib. vi.
f Determinata. ¶Nisi quòd non valet processus postea per eum factus, vt in præd. decre. vt super. & infrà, sequitur.
g Appellandi. ¶Hodie tene: quod habes in cle. eod. ti. quamuis. & notabiliter de hoc eodem titulo, ab eo. lib. vi.
h Vt probatio. ¶dic, vt suprà.
i Non nocet. ¶ADDIT. Insolita tamen cautela inducit fraudem præsumptam: quia propter calliditatem hodiernam, vt pallient homines suas fraudes, apponunt & inserunt cautelas insolitas & inusitatas, vt est glo. in l. cùm allegas. C. de vsuris, & in l. si quis sub conditione. ff. de cond. instit. & dicit And. Sic. cons. vi. inc. illud. in medium. col. x. ver. primo, iste dolus. in iiii. vol. & Bar. in l. hæreditarium. ff. de bo. autor. iud. pos. vbi dicit. cautelam Dyn. ibi nutrire peccatum mortale: ideo huiusmodi cautelæ dolosæ sunt reiiciendæ. Hen. Ferran.

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter sint in causis appellationum formandi.*
2 *Appellans si iustam habeat causam defendendi sententiam pro se latam, non debet in expensis condemnari.*
3 *Appellatus prosequens appellationem appellante prosequi nolente, qualiter formare debeat libellum.*
4 *Libellus qualiter sit formandus, vbi à sententia appellatur.*
5 *Libellus vbi sententia petitur cassari, & cassatam nunciari, qualiter sit formandus.*
6 *Libellus qualiter sit formandus, vbi post appellationem à grauamine, vel interlocutoria interpositam, fertur sententia diffinitiua, à qua appellatur.*

a 4. §. Nunc dicendum restat de libellis in causis appellationum formandis [a]. ¶†Et quidē formabi-
1 mus super formis appellationum suprà in §. j. positis. Scias ergo, quòd sicut in eod. §. in princip. declaratum est, quandoque appellatur in iudicio: quandoque extra: si in iudicio, aut ante sententiam, aut post: si ante, sic concipitur libellus:
Forma. Coram vobis domino tali, propono ego talis, quòd cùm olim talis quæstio super hoc inter me & talem coram tali iudice verteretur, idem iudex mihi indebitè & irrationabiliter minas intulit, quòd nisi soluerem aduersario decem, quę dare de iure non tenebar: vel nisi responderem positioni, quæ impertinēs erat, me excommunicaret, vel decem libras à me extorqueret, & huiusmodi, vel excommunicationis exceptionem cōtra aduersarium propositam, vel pacti de non petendo, vel suspicionis, vel fori, & huiusmodi (prosequere causas suprà in præmissis appellationū formis positas) admittere denegauit, vel non esse admittendam, interloquendo perperam & iniquè decreuit: vnde ex his sentiens me indebitè pregrauari, ad sedem duxi apostolicam appellandum: cuius quidem appellationis causam sanctissimus pater Clemens dominus Papa IIII. vobis commisit audiendam, & fine debito terminādam: quare peto per vos pronunciari dictum iudicem malè & iniquè processisse, vel perperam & iniquè interlocutum fuisse, & me ab eo legitimè appellasse, dictasq; exceptiones admittendas esse: peto etiam cassari & irritari interlocutoriam ipsam, & processum, & quicquid post præfatam appellationem in meum præ-
b iudicium esse noscitur attentatum, videlicet hoc & hoc [b]: & quòd postea

ADDITIONES.

a Formandis. ¶De his Bonaguid. & Aegid. sparsim tractauerunt, quod omitto, quia hîc pleniùs.
b Hoc & hoc. ¶Videtur velle auctor, quòd petens reuocari attentata, illa exprimere debeat in libello. Contrarium scripsi in decr. consuluit. statim allegata in fin. vt scripsi post Innoc. de restit. spoliat. cùm ad sedem. in princ. in gl. no. libellum. accessoria bene admittuntur in libelis sine specificatione. secus si non essent accessoria, secundum eum, vt dixi de ord. cog. c. ii. post princ. in gl. dicebatur. quod etiam vide suprà de lib. concep. §. iam nunc videndum. ver. item talis. Et vide, quod not. de libel. oblat. c. ii. in prima gloss. ver. in vniuersalibus. Procedat ergo hoc dictum, cùm principaliter petitur attentatorum reuocatio: de his statim remittam. & ad materiam faciunt, quæ scripsi de sepul. certificari. in quę. vi. & seq. ADDE Oldr. consi. ccvj. in fin.

postea in principali negotio procedatis, extrà de rescr. dilectus filius. extrà c. dilecto. & c. vt debitus. & c. cùm speciali. & c. cùm causa. in fi. C. de rebus cred. generaliter. §. si autem. Papa no. extrà eo.
a tit. consuluit [a]. quòd appellans nunquam debet petere reuocari, quod post appellationem factum est: sed quicquid contra appellationem factum est, & ei annexa. vt extrà eo. solicitudinem. & de proc. auditis, de hoc s. de appel. §. nouissimè. ver. & nota, quòd. & sequen. Hoc autem, quod in fin. dixi, & postea in principali, &c. in Romana curia, non seruatur, quia eo ipso, quòd pronũciatur bene appellatum, per consequens patet, quòd ipse habet in principali quæstione cognoscere, vt patet in præmissis concor. & ii. q. vj. ad fin. q. & not. in præd. c. vt debitus. ¶ † Item de expensis non
2 pono in libello: quia appellatus, qui habet iustam causam defendendi sententiam pro se latam, non debet in eis condemnari. In curia verò vidi indistinctè peti, tam ex parte appellantis, quàm appellati. Sed de hoc dic, vt suprà de expensis, §. nunc videndum. versi. quid de appellato. ¶ † Si autem appellatus prosequatur ap-
3 pellationem, quia appellans non vult prosequi, sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. vt suprà vsque, verteretur. iũge, quia idem iudex eidem præcepit, sicut debuit, vt tali positioni, quæ pertinens erat, responderet: vel, quia sibi comminatus fuit, sicut decet iudicem facere: vel, quia talem exceptionem friuolam, quam posuit, denegauit admittere, frustratoriè in vocem appellationis prorupit: cuius quidem, &c. vt s. in prox. lib. vsque, iudicem. adde, bene & iustè processisse, & dictum talem malè & frustratoriè appellasse: peto etiam eum mihi in expensis legitimis condemnari, quas in processu iudicii declarabo, ff. de offi. præsi. obseruandum. extrà de appel. pastoralis. & c. cùm cessante. & c. reprehensibilis. C. quom. & quand. iud. authen. qui semel. de rescript. ex parte. ij. q. vj. omnimodo. & l. appellatore. ¶ Vel sic:

Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm idem P. me per talem auctoritatem, vt dicitur, apostolicam contra iura fecisset vocari ad talem locum, vbi nequit haberi copia iurisperitorum, excipiendo proposui cõtra eum coram eo, quòd ibi respõdere non tenebar, petens mihi locum idoneum assignari: quam exceptionem coram illo me obtuli probaturum: ipse verò exceptionem huiusmodi nedum non admisit, sed in eodem loco cõtra iura processit, & dictum P. in rei petitæ possessionẽ induxit: propter quod indebitè sentiens me grauari, ad vos, vel ad sedem duxi apostolicam appellandum: quare peto per vos pronunciari me bene appellasse, & eum perperam pronũciasse, cassari etiam, & irritari, cassum, nullum & irritum renunciari processum post dictam causam appellationis per delegatum ipsum habitum: peto etiam expen-
b sas factas, & protestor de faciendis, extrà. de rescrip. præsenti [b]. extra. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. cùm venissent. de re iu. cùm
c super [c]. Vtrùm debet dari libellus super appellationib. in iudicio à grauaminibus interpositis, not. suprà de lib. conce. §. nunc dicen-
4 dum. ad fi. vers. sed nunquid. ¶ † Si verò à sententia appelletur, sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd talis iudex in tali causa, (specifica, vt suprà §. j. vers. si autem.) quæ corã eo inter dictum P. & me vertitur, procedens contra me pro eodẽ facto diffinitiuam sñiam, si sententia dici valeat, me non citato, nec conuicto, vel iuris ordine postposito, promulgauit: ego verò ex hoc me & causam meam sentiens indebitè prægrauari, ab ea, tanquam iniqua, viua voce, vel in scriptis ad sedem apostolicam appellaui. cui' appellationis prosecutioni talem duxi terminum statuendum: quare peto per vos pronunciari me bene & legitimè appellasse, dictamque sententiam, si sententia dici potest, nullam, cassam & irritam pronunciari, & nullius fore momenti declarari: vel si aliqua esset, peto eam, tanquam iniquam, remedio appellationis cassari, ac iniustam pronunciari. Hæc forma probatur extrà de in integr. rest. ex literis. in fin. extrà de fide instru. cùm Ioannes. Lex tamen C. de app. eos. in fin. dicit, quòd qui de appellatione cognoscit, debet tantùm pronũciare appellationem iniustam esse, vel iustam, & ij. q. vi. in fi. Quare dicũt quidã, quòd eo, quòd appellationem legitimam pronunciat, priorem sententiam infirmat: & econuerso, vt no. C. de sen. & inter. præsens. j. prox. ver. in summa. Tamen de facto petitur quotidie vtrumque, scilicet pronunciari appellationem legitimam, & sententiam infirmari: & econtrà: quia abundans cautela non nocet, C. de testam. testamentum. ff. de reg. iur. non solent. super hoc vide, quod no. plenè, secundum Papam, ex
d trà eo. dilecti filii. prior [d]. & s. de sententia, §. vt autem. ver. in iudi-
5 ce autem. † ¶ Item vtrunque præmissorum simul peti potest. scilicet cassam pronunciari. & cassari: quod dic, vt s. de sententia, §. iuxta. ver. sed nunquid. ¶ Vel sic:

Lib. Coram, &c. vt s. prox. vsque, procedens. iunge, partim, seu super quibusdam articulis pro me, & partim, seu super quibusdam contra me diffinitiuam sententiam promulgauit, prout in ipsa sententia pleniùs noscitur ptineri: vel specifica, si vis, in quo contra te lata est: ego verò à dicta sententia, quatenus contra me lata, extitit, duxi ad sedem apostolicam appellãdum. vel dic, à qua vtraque pars appellare curauit: quare peto per vos pronũciari me bene appellasse, & dictum iudicem perperam processisse ad dictam sententiam, si sententia, &c. vt s. prox. vsque in fi. Si vis, iunge, & quatenus pro me lata est, eam peto executioni mandari, & dicto P. super sua appellatione frustratoria perpetuum silentium imponi, ext. de testa. c. Raynutius. & c. Raynaldus. & no. in præ. c. dilecti. secundum Papam. ¶ Vel sic:

Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm idem P. me coram tali iudice super re, vel causa tali traxisset in causam, iudex ipse perperam & iniquè in causa ipsa, iuris ordine postposito, vel non seruato, procedens, super re ipsa, vel causa, & super damnis & sumptibus contra me diffinitiuam sententiam promulgauit: à qua sententia sentiens me grauari, ad vos, vel ad sedem apostolicam appellaui: verũ appellatione pendente, & facta iam per vos citatione in causa appellationis, idem iudex superaddens grauamen grauamini, sententiam ipsam duxit executioni mandãdam: quare peto dictam executionẽ, & quicquid post præfatam appellationem actum est, ante omnia, reuocari, & in statum debitum reduci: quo facto peto per vos appellationem meam iustam pronunciari, &c. vt s. extr. de iureiur. venientes. extr. de app. dilectis. & c. Romana. de consti. cùm M. Ferrariensis. in fin. & s. de app. §. nouissimè. ver. & nota, ꝙ. & seq. Ibi etiam not. qualiter formabitur petitio super reuocatione attentatorum post appellationem. ¶ Vel sic:

Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm inter eum & me super hoc coram R. iudice quæstio verteretur, idemque iudex ritè procedens pro me contra P. diffinitiuam sententiam protulisset, præfatus P. vt dicitur, appellans, cuidam H. causam appellationis obtulit delegari: qui H. in causa perperam & iniquè procedẽs, vel iuris ordine non seruato, vel lite non contestata, vel me non citato, de facto pronunciauit dictum P. bene appellasse, & dictum R. malè pronunciasse, à qua pronunciatione duxi ad sedem apostolicam appellandum: quare peto per vos pronũciari per me bene,
6 &c. ¶ † Si autem post appellationem à grauamine, vel interlocutoria interpositam, feratur sententia diffinitiua, à qua etiam appellatur, sic concipietur libellus:

Lib. Coram, &c. propono cõtra P. quòd cùm inter me ex vna parte, & eum ex altera super tali re, vel coram R. iudice quæstio verteretur, talem corã eo exceptionem, vel suspicionis causam contra eum proposui, quam admittere per suã interlocutoriam, vel procedẽdo in causa admittere denegauit: vel in hoc me grauauit: quare ex præmissa causa duxi ad sedem apostolicam appellãdum: verùm idem R. iudex post appellationem huiusmodi, & eius cognitione pendente grauamen grauamini superaddens. ea spreta de facto in me sententiam excommunicationis tulisse dicitur, diffinitiuamque contra me sententiam promulgasse: à qua etiam ad cautelam ad sedem duxi apostolicam appellãdum: quare peto me bene appellasse, & dictum iudicem perperam processisse. per vestram sententiam declarari, dictumq; processum, & sententiam, & quicquid post dictas appellationes secutum est, per vos cassum, nullum, & irritum pronunciari: vel si aliquis esset, peto illum cassari, & irritari, & iniustum pronunciari: & me ad prosecutionem & probationem coram vobis admitti in eo statu, in quo causa fuisse cognoscitur coram dicto R. tempore primæ appellationis ab eo emissæ. Item peto damna & expensas, &c. Verùm aduocari talem li

ADDITIONES

a Consuluit. ¶ ij. Et vide quod post eum & Host. ibi scripsi super finem i. gloss. eod. ti. dilecti. vlt. in prin. mag. gl. & in eius fine.

b Præsenti. ¶ Quod hodie non habemus, sed dic, vt eo. ti. statutum. lib. vi.

c Cùm super. ¶ Cõtra tales libellos loquentes de exceptione non admissa, Aegid. c. lxxviij. docet, sic litem non cõtestari: ego autem litem contestatã respondeo, quòd exceptio, de qua habetur mentio in libello, & cuius occasione fuisse dicitur appellatum, non fuit proposita coram iudice, etiamsi fuit proposita, appellãs non obtulit se probaturum: & si obtulit, iudex non recusauit admittere: quod si fecit, non fuit ob illam causam appellatum: & si ob id fuit appellatum, non tamen intra decem dies: & si appellauit intra dictum tempus, non tamẽ fuit intra tempus legitimum prosecutus: quare dico narrata, prout narrantur, non esse vera: & petita fieri non debere: & dicit talem responsionem scribendam in actis.

d Dilecti filii. prior. ¶ Vbi scripsi in gl. dicit Innoc.

lem libellum coram me in palatio sæpe impugnant, dicentes, quod si constat primam appellationem legitimam esse, nec sententia, nec appellatio secuta valet. Item appellando post à sententia diffinitiua, videtur recessisse à prima appellatione. Sed tu dic, vt extrà de re iudic. c. j, & s. de sententia, §. iuxta. versicu. quid ergo, si appello.

SVMMARIVM.

1 *In appellationibus beneficialibus qui modi sint seruandi, & qualiter libelli formandi.*
2 *Petitiones in libellis diuersimodè considerantur.*
3 *Sententia debet iuxta modum petitionis dictari.*

¶De libellis in causa appellationis extra iudicium factæ formandis.

5. §. Superest videre quid iuris sit, cum extra iudicium appellatur: putà ne possessio cuiquam tur-

a betur a, vt §. ij. in forma, Ego P. prior. & tunc sic libellus cõcipitur: Lib. Coram, &c. propono contra P. à quo cùm timerem ex verisimilibus causis turbari, seu inquietari in possessione talis rei, quam quietè & pacificè possidebam, & possideo, seu quòd me ipso iudiciario ordine postposito spoliaret, duxi ad sedem apostolicam appellandum, ne me in possessione ipsa inquietare præsumeret, seu etiam molestaret, cùm non sit sibi ius talia faciẽdi: quare peto appellationem meam iustam, & me legitimè appellasse pronunciari, & sibi imponi perpetuum silentium super inquietatione, seu perturbatione dictæ meæ possessionis, extra. eod. cùm teneamur.
1 vel forma, vt s. de causa pos. §. in retinendæ. ¶†In appellationib. autem beneficialibus, prout varii occurunt articuli, varii possunt libelli formari: de quibus licet dictum sit s. de act. seu peti. §. super actionibus. tamẽ hic alios exempli gratia formemus: & primò sic: Lib. Coram, &c. propono contra B. quòd cùm felicis recordationis do. Alex. Papa IIII. pro me sub ea forma, quà pauperibus clericis scribere consueuit, decano & capitulo talis ecclesiæ primò monitorias, secundò in virtute obedientiæ suas literas direxisset, demum mihi ad talem archidiaconum literam cõcessit executoriam: qui dictos decanum & capitulum monuit, vt mihi de beneficio ecclesiastico cum cura, vel sine cura ad eorum collationem spectante, si tunc vacaret, vel quam citò ad id se facultas offerret, iuxta mandatum apostolicum prouideret, in contradictores & rebelles excõmunicationis sententiam proferendo: ipsi verò spiritu inobedientiæ, seu rebellionis ducti, monitionem & excommunicationem præfatas vilipendentes, quanquam id facere potuissent, tamen facere neglexerunt, ad sedem apostolicam friuolè ac frustratoriè, vt dicitur, appellantes: quare peto per vos, domine auditor, mihi prouideri in dicta ecclesia, cũ offerat se facultas iuxta mandatum apostolicum s. dictum: peto etiam eos in expensis legitimis, quas tantum facio pro eo, quòd appellauerunt frustratoriè, condemnari, extr. de præben. cùm secundum. & de ætat. & qualit. cùm contingat. ext. de rescrip. constitutus. ¶Vel sic: Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd olim talis tali suis dedit literis in mandatis, vt cùm tale beneficium tanto tempore in tali ecclesia vacasset, quòd eius collatio erat ad sedem apostolicam deuoluta, ipsum mihi conferre deberet, amoto ab eo quolibet illicito detẽtore: verũ cũ dictũ bñficiũ p eũ iuxta tenorẽ mãda. apo. mihi ꝯferri peterẽ, ac ẽt assignari, pdictus P. temerè se opponens, duxit ad sedem apostolicam appellandũ: quare peto per vos pronunciari eum friuolè appellasse, & in expensis legitimis condemnari: peto etiam per vestram sententiam declarari, domine auditor: beneficium illud mihi debere cõferri: & ipsum mihi peto per
b vos de facto conferri b: & protestor de expensis faciendis, extrà, de conces. præben. cùm nostris. & c. literas. & in præd. §. super act. verb. sed si ad ipsam. ¶Vel sic:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm olim me recepto in canonicum & in fratrem talis ecclesiæ, talis præbenda ibi per obitum talis vacauisset, ipsaque, tanquam debita, mihi collata fuisset, & in ipsius possessionem, vel quasi inductus forem, eamque tenuissem, & possedissem pacificè & quietè, demum ipse P. falsò asserens eam vacare, tacito de iure meo, de ea sibi prouideri, & se inuestiri procurauit in meum præiudicium & grauamen: & super ea mihi indebitè se opponit: quod quam citò ad meam peruenit notitiam, duxi ad sedem apostolicam appellandũ. quare peto appellationem meam per vos pronunciari legitimam, & tam literas per dictum P. obtentas, quàm processus omnes per eas quocunque modo habitos cassari, & irritari, & cassos, seu irritos pronunciari: & super dicta præbenda sibi perpetuum silentium imponi, cùm nullũ ius habeat in eadẽ & eã ad me de iure pertinere per vestrã sententiam declarari & decerni: peto etiam expensas factas, quas tantum æstimo, & de faciendis protestor, extr. de præb. relatum. & c. dilectus. ¶Vel sic:
Lib. Coram, &c. propono ego procurator talis episcopi contra P. qui cùm literas apostolicas super receptione ac prouisione sua in tali ecclesia ad talem archidiaconum impetrasset: idemque archidiaconus cùm ad executionem earum procedere vellet, ex parte dicti episcopi quædam fuerunt proposita, quare archidiaconus procedere non debeat: sed eo hoc non admittente, fuit ex parte dicti episcopi ad sedem apostolicã appellatum: & licet ad dictum episcopum receptio canonicorum in dicta ecclesia non pertineat, prætextu tamen receptionis, & aliàs post appellationem cõtra episcopum procedere præsumpserunt: quare peto pro parte episcopi bene fore appellatum, & per ipsum archidiaconum malè fore processum per vestram sententiam declarari, & appellationem ipsam iustam decerni, cassari etiam & irritari, & cassum & irritum pronunciari, quicquid per præfatum archidiaconũ cõtra dictum episcopum fortè fuerit attentatum & omnia reduci ad eum statum, in quo tempore appellationis emissæ fuisse noscuntur: peto etiam expensas, &c. ¶Vel sic:
Lib. Coram, &c. propono contra episcopum & capitulum Agathen. ecclesiæ, quòd cùm ad R. literas apostolicas impetrassem, vt in præfata ecclesia me recipi faceret canonicum & in fratrem, mihique de præbenda, si qua tunc vacabat, vel quamprimùm ad id se facultas offerret, prouidere curaret: idem R. volens mandatum apostolicum exequi, vt debebat, præfatis episcopo & capitulo dedit in mandatis, vt me in canonicum reciperent, & in fratrem, prouidentes mihi, &c. iuxta ipsarum domini Papæ continentiam literarum: alioquin certa die ipsis præfixa corã eo proponerent, quare id facere nõ deberent: verùm licet ex parte ipsorum multa forent coram eodem obiecta, nihil tamen rationabile ostensum extitit, aut probatum, quod prædicti mandati executionem impedire deberet, vel etiam retardare: propter quod idem executor eosdem peremptoriè monuit, vt me reciperent, &c. vt s. & quia ipsi spiritu inobedientiæ ducti præfatam monitionem vilipenderunt ideo eos nominatim excommunicauit in scriptis, exceptis tali & tali, qui ipsam officiarent: à qua monitione & excommunicatione ex parte ipsorum fuit ad sedem apostolicam appellatum: quare peto dictam appellationem cassari, cassam & friuolam denunciari, & nullius fore momenti decerni, dictumque processum per ipsum R. habitum legitimum & iustum fuisse pronunciari, & confirmari decerni, & sententialiter me recipiendum fore in dicta ecclesia in canonicum, & ĩ fratrem, prouidendumque mihi fore de præbenda, &c. iuxta apostolicarum continentiam literarum, eosdemque debere ad id per censuras ecclesiasticas coarctari: dictam etiam excommunicationis sententiam vsque ad satisfactionem condignam facere obseruari, & etiam eam per vos modo canonico aggrauari. Qualiter autem in causa appellationis extra iudicium emissæ formabitur petitio super reuocatione attentatorum,
2 vide suprà de appel. §. nouissimè. ver. & nota, quòd. & sequen. ¶† In summa nota, quòd quandoque petitur in libello sententiam post appellationem latam pronunciari nullam, vt ext. de appel. di
c lecti. iij. c quandoque infirmari, extrà de testamentis, Raynaldus. quandoque reuocari executionẽ sententiæ, à qua extitit appellatum, vt extrà de iureiur. venientes. quandoque simpliciter sen-
d tentiam non tenere, vt extrà de appel. dilecti. ii. d quandoque processum post appellationem habitũ esse nullum, e. ti. dilecto. quandoque, quicquid fit post appellationem, pronunciari irritum & inane, vt eo. tit. cùm causam. & c. j. quandoque, quicquid fit contra appellationem, extrà de electio. cùm nobis. quandoque debere reduci in statum pristinum, extrà de app. bonæ. quandoque in statum debitum, vt extrà de lib. ob. c. pe. quandoque reuocari in statum pristinum, & quicquid post appellationem attẽtatum est, vt extr. de rescrip. ex parte. j. quandoque reuocari in irritum, eo. ti. significante. & sic diuersimodè petitur, prout apparet ex præmissis, &

ADDITIONES.

a Cuiquam turbetur. ¶ADDITIO. Adde omnino videndum Guido. Pa. in quæstionibus suis in quæs. cccexxxvi. incip. cùm materia appellationum. col. xii. in lxv. q. vbi si possidens rem aliquam, dubitans turbari in possessione sua, appellet extra iudicium, an talis appellatio sit alicuius effectus, Henr. Ferran.
b Conferri. ¶Vt in clemen. de rescrip. auditor. & vide, quod ibi no. in i. glo. an sit hoc necesse, vt in libello petatur conferri.
c Dilecti. iij. ¶Corrige, ij. Non ponderauit autor, quòd prima decr. tit. inc. dilecti. vnde tertiam allegat pro secunda hic, & j. allegat secunda pro prima.
d Dilecti. ij. ¶Correxi j.

ſis,& aliis multis iuribus.hoc enim ibi pronunciabitur.Quare in-
a telligendum eſt tales fuiſſe petitiones a, quia iuxta modum peti-
tionis ſententia eſt dictanda,vt extrà de accu.qualiter.ij. prope fi.
3 ¶Quicquid tamen ſit, †vtilius pronunciari, ſcilicet appellatio-
nem iuſtam,ſiue bene appellatum eſſe:quòd ſi ſic pronuncietur,
acceſſorium huiuſmodi ſententiæ erit non ſolùm quæ acta ſunt
poſt appellationem,reuocare,verumetiam ipſam ſententiam,ni
ſi fuerit à ſententia appellatum,vt C.de ap.eos.in princ.& s.§.j. &
§.prox.verſi.ſi verò ſententia.& extr.de teſta.Raynutius.

ADDITIO.

a Petitiones. ¶Innoc. fuit hoc verbum & conſilium, quod ſtatim
ſequitur,vt ſcripſi in præd.decret.dilecti.vlt.in princip.magne gl.
vbi etiam vide,quod ad conſilium addit Hoſti.in forma libelli:&
eſt hoc,& quicquid poſt,& contra ipſam in mei præiudicium at-
tentatum eſt,in irritum reuocari.

ADDITIONES NOVAE.

¶Vide.s.de appellationibus.

So No.quod libelli dimiſſorij dādi ſunt expenſis iudicis,vt c. quam
uis de appel.in clem.De iſtis libellis vide quod notat. Bart. in l. j.
de appel.& ext.de appel.c.ab.eo,lib.vi.per Archid.vbi dicit quod
libelli qui hodie fiunt per appellantes non valent.nam dicunt ap
pellantes.peto iterum,peto & cum inſtantia peto quod non pe-
tunt ſæpiùs. ſed multotiens ergo non procedit, vt dicto capit. ab
eo.fac.l.ſi conuenit.la j.de pign.act. & l.j.de lib.dimiſſ.de hoc ho-
diè eſt canon in clem.2.de appel.

An procedat libellus, dico ſententiam cōtra me latam nullam:
& ſi qua eſt appello,not.in l.j.quando prouoc.non eſt nec,&Bar.
in l.ſi expreſſum de appel. Quid ſi fuit appellatum à ſententia quę
nulla erat&per iudicem appellatio confirmata fuit.an iteratò po
tuit dici nulla Bar.in dicta. l.ſi ſi expreſſum.

An in cauſa nullitatis debeat exprimi cauſa in libello an ſufficit
ſimpliciter dicere nullam.dic quod exprimi debet cauſa. Inno in
c.cū Bertholdus in fi.de ſen. & re iud.& c.ſæpe de ap.nullæ enim
ſunt cauſæ exiſtentes per quas redditur ſententia nulla. not. per
Azo.in ſumma de ſen.& interloc.om.iud.Ergo inſerenda eſt cau
ſa,ne in incerto vagetur,ar.l.prætor.de iniur. vidi tamen commu
niter in iudiciis ſeruari,ſufficere in libello dicere nullam quia nul
la eſt ſicut & hic de ap.dicitur,cū tamen multæ ſint cauſæ iniqui-
tatis & tamen in proceſſu declarantur cauſæ nullitatis& iniquita
tis. Albr.in l.ſcio.§.quod ergo.ff.de appel.

¶Baldus de appellationibus.

Forma appellationis à comminatione,à grauamine,ab interlocu
toria & diffinitiua,§.an omnia.G.¶Item de his, quæ requirūtur,
cùm appellatur ab interlocutoria,vel grauamine,§.j.G.¶An prę
ſumatur appellatio in ſcriptura redacta,vel in ſcriptis interpoſita?
ſentit,quòd non,§.ante omnia.ver.& notabiliter.G.Nec ſenten-
tia præſumitur in ſcriptis lata,l.fideicommiſſa.§. primo, de legat.
iij.per Iacob.C.de ſent.ex breuic.recit.l.ſecunda. ¶Dies inſertus
in ſcriptura appellationis priuatę,non probat diem:ſed debet ſcri
bi per notarium,verſicul.hoc autem ſcias.Poteſt ſimul agi de nul
litate & iniuſtitia:& tacitè venit nullitas,verſic.quidam autem.G.
vide ſuprà de appel. §. procedit. ¶ Qualiter formetur appellatio
coram honeſtis viris:item de forma proteſtationis metus,verſic.
illud.&ver.ſequen.G.¶Aliud eſt confirmare appellationem,ali-
ud geminare:& qui geminat, poteſt ſe iuuare ex appellatione ſe-
cunda,verſi.fin.G.¶ De appellationibus extraiudicialibus, nota
eas ante grauamen interponi:ſecus in iudicialibus, in §. reſtat. in
fin.G.¶Si timeo,ne epiſcopus de facto expellat me de poſſeſſio-
ne, vel faciat contra meā exceptionē poſſum appellare. G. ¶De
ſpeciebus apoſtolorum,& eorum formis,§.ſequitur.per G.¶Di
citur ſæpius petere apoſtolos,qui ſemel dicit,petò ſæpe,& ſæpi-
us,ver.pen.arg.ff.de pign.actio.l.iij.in gl.ord. ¶ Forma libelli ſu-
per appellatione, vel grauamine, vel interlocutoria, vel diffiniti-
ua,§.nunc dicendum.G. ¶De diuerſis clauſulis libellorum appel
lationis,§.fin.verſi.fin.¶Et an oblatio libelli oblationis ſit de pro
ceſſu cauſæ appellationis?dicit Bart. quòd non , in rubro C. de in
ius vo.& ideo die feriato offerri poteſt.Bal nec etiam admiſſio iu
dicis admittentis libellum operatur,C.de temp. appel. l. fin.§.il
lud.Bart.

a ¶De peregrinantibus a. Rub.

N hoc titulo ſic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.quia cùm cauſa pere
grinationis, vel proſequendæ appellationis eſſem in
b Romano itinere cōſtitutus poſt arreptum iter b idem
P.me.ſeu procuratores meos reb⁹ propriis, vel eccleſiæ meæ ſpo
liare pſumpſit: quare peto prædicta bona & poſſeſſiones eorum
integraliter mihi reſtitui,&cum ad id per vos cogi, extra. eod. c.
c vnico c,xxiiii.q.iij.ſi quis Romipetas.& c. paternarum. Hoc idem
etiam poteſt ſeruus abſentis petere, C. ſi per vim, vel alio modo
poſſ.tur.fu.l.j.Et hoc poteſt facere ordinarius: quamuis à delega-
d to fuerit appellatum:quod dic,vt extrà de app. cùm teneamur d.

ADDITIONES.

a Ad ſummiſtas recurre,&maximè ad Hoſtienſem,qui declarat,de
qua peregrinatione intelligatur rubrica.Hoc idem auctor,qui ſu
per illa ſola libellum formauit: generaliùs de peregrinis,ſuprà de
treu.& pac.c.ij.cum concor.Quomodo autem eis prouideatur,ſi
furta,vel damna ſuſtinēt in hoſpitio,naui,vel caupona,plenè pro
ſequitur autor infrà de fur.§.j.verſi. alia quoque vſque ad verſic.
porrò cùm.

b Iter. ¶Vide,quod de forma huius clauſulæ ſcripſi de rebus eccle,
non alie.epiſcopi.in gl.ſumitur hæc.ad fi.

c Cap.vnico. ¶Et vide,quod ibi poſt Hoſt.ſcripſi,in fi.

d Cùm teneamur. ¶Vide,quod ibi dixi in glo.magna, & ſuper j.gl.

a ¶De Confirmatione vtili,vel inutili a. &ub.

S Ciendum eſt, quòd res ad aliquem dicitur pertinere,
non ex vi confirmationis,ſed ex vi donationis,vel al-
terius tituli præcedentis. Aliud enim eſt donare,& ali
b ud confirmare,extrà de fide inſtru.inter dilectos b.vn-
de ſuper ea non eſt libellus concipiendus,tanquam ex ea aliquid
petatur,quæ ex alio titulo precedenti originem ſuam ducit,vt ex
c trà de re iud.cum inter vos c.Hanc materiam proſequere,vt ſuprà
d de inſtrum.edit. §.nunc autem d.

ADDITIONES.

a Recurre ad Summiſtas,& vltra remiſſionem, quam hîc autor dat
in fin.vbi remittam ad quæſtiones videas de formis confirmatio
num:& caſus,quibus ſecundum ſtilum curiæ non dantur,vt s. de
reſcript.præſenta.§.ratione formæ.verſic.ſequitur videre.

b Inter dilectos. ¶Et ibi in glo.not Inn.dixi de confirmatione ſim-
plici,& illa,quæ habet clauſulam,ad inſtar.

c Cum inter vos. ¶Hoc non procederet, ſi confirmatio Papæ con
firmaret inualidum.facit de tranſact.c.j.in fi.tunc enim libellus eſ
ſet ſuper confirmatione formandus.

d §.nunc autem. ¶Et ibi poſt prin. inuenies quæſtionem venerea-
lem xlix,cui etiam conuenit liiij.item vide lvj.ſuprà de ſententia,
§.vt autem.verſi.quid ſi Papa.

Particula III.

a ¶De vita & honeſtate clericorum a. Rubrica.

b C Lericorum honeſtatem b prælatorum curæ relinqui-
mus, non iudiciali ſtrepitui reſeruamus, vt extrà eod. vt
clericorum.§.j.& §.penul.extra.de off.ordi.licet.

ADDITIONES.

a AD ſummiſtas recurre.Habemus autem iura noua pœnalia,quæ
non vidit auctor,contra clericos hiſtriones,eo.ti.c.vno,lib. vi. &
nouiſſimè contra clericos carnifices,vel tabernarios,vel vtentes
habitu clerici inhoneſto,in Clemen.hoc tit.c.i.& ii.Quæſtionem
autem,quæ propter decr.cùm ab omni.conuenit huic tit.ſcilicet
an ordinarius poſſit in cauſa matrimoniali cogere partes,vt ſala-
rium pro aſſeſſore deponant,ibi vide in fi.

b Clericorum honeſtatem. ¶Sed miror,ꝙ non remiſit ad Reperto
rium ſuum,eo.ti.vbi collegit iura, per quæ probat honeſtatē cle-
ricis in dictā ꝑ ſingula mēbra à verticè capitis vſq; ad plātā pedis.

a ¶De cohabitatione clericorum & mulierum. a Rub.

I N hoc titulo ſic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c. propono contra P. ſacerdotem, vel
diaconum,quòd ipſe ſæpe monitus &prohibitus à fa
miliaritate,vel confabulatione,vel cohabitatione ta
lis ſuſpectæ mulieris,ſibi cohabitare,vel in locis& horis ſuſpectis
confabulari non ceſſat: vel tenet ſuam propter fornicationem
ommittendam:vñ magnum ſcādalum in populo oritur,atq; error,
quare peto ipſum ex officio veſtro puniri ſecundum canonicas
ſanctiones,extrà eod.c.ii. & c.ſequ.& c.tua.xxxiiij.diſt.fraternita-
tis.extrà de præſump.literis, &c.

ADDITIO.

a Ad ſummiſtas recurre. Communicare volo quandam defenſio-
nem clerici concubinarii.quā in curia eueniſſe didici:in cauſa be-
neficiali illuc reuoluta factæ fuerunt poſitiones per vnū electo-
rum contra clericum,ꝙ Roſetam tenuerat in cōcubinā:ille hanc
negare voluit,ponens ꝑ decr.vlt.d̄ mareiur.lib.vi.eū cōuincere de
manifeſto periurio formans capitula, ꝙ publicè illam in cōcubi-
nam tenuerat:ille formauit capitula contraria, ꝙ illa Roſeta te u
erat cum ſibi in ſua propria domo alimenta præſtando : de facto
acceptata fuit hæc defenſio contra periurium , quod opponeba-
tur:& habuit Curia de hoc ſolatium.

¶De clericis coniugatis [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Clerici quo casu,& qua ratione teneantur ad contributionem.
2 Clerici, an sicut in personalibus sunt priuilegiati, sic & in temporalibus.
3 Clerici exempti sunt ab omnibus vrbium, vel castrorum oneribus extra casum necessitatis.
4 Rustici clericos ad onera indebita cogentes possunt excommunicari.
5 Priuilegia clericorum an extenduntur ad eorum familiam.
6 Negotiatio honesta, vel inhonesta quæ dicatur.
7 Clerici sordida tractare non debent.
8 Clerici vineas proprias putare, vel fodere non prohibentur.
9 Clerici mercantiam honestam exercere permittuntur.
10 Clerici succedentes in rebus laicorum, de quibus dabantur collectæ, an ad eas etiam teneantur.
11 Priuilegiatus succedens priuato, vtitur iure priuati.
Rebus mutatis, an mutentur priuilegia.
12 Æstimatio, seu descriptio facta pro paruo pretio, non dicitur esse perpetua, aut certa.
13 Clericus habens bona cum alijs indiuisa, an prætextu priuilegij clericalis possit illas collectas defendere.
14 Actionibus duabus simul vnitis, actio vnita retinet quod melius est in vtraque
15 Publica vtilitas vacillare non debet obtentu priuilegij clericalis.
16 Fratribus, vel nepotibus clerico bona sua dantibus, vt ab eo defendantur, an is poterit defendere.
17 Rata non possunt haberi, quæ in fraudem gesta noscuntur.
18 Bigami omni priuilegia dicuntur exuti.
19 Clerici beneficiati in minoribus ordinibus constituti matrimonium contrahentes, cogendi sunt beneficia dimittere, & vxoribus adhærere.
20 Clericus matrimonium contrahens beneficijs renunciare censetur.

IC libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.propono contra P.qui cùm olim ton
suratus esset, matrimonium cum tali contraxit, extra.
eo.c.j. verùm idem P.nunc tonsuram reassumit abiec
tam, ne statutis patriæ subiaceat, & vt debitis obsequiis & iustitiis
me defraudet; quare cùm reddenda sint, quæ sunt Cæsaris, Cæsa-
ri, peto eum cogi ad facienda mihi consueta seruitia, & debita red
denda, extra, eo. ex parte. de vi. & hon. cle. c. vlt. de priuil. ex parte.
& xxiij.q.viii: tributum. ¶Vel sic:
Lib.Coram,&c. propono ego syndicus talis vniuersitatis nomi-
ne ipsius contra P. clericum de tali loco, quod licet ipse potiùs ne
gotiationibus & questibus secularibus, quàm diuis vacet officiis,
non vult tñ statutis eiusdem loci & consuetudinib. & talliis & aliis
subiacere: quare peto ipsum per vos cogi & cogẽdum fore decer
ni in talliis & aliis, cõib. eiusdem vniuersitatis negotiis contribue
re, sicut alii eiusdem vniuersitatis homines quoties expedit, cõtri
1 buunt, ext. de vi. & hon. cle. c. fi. ¶†Et intellige, quod ratione posses-
sionum suarum clerici tenẽtur cõtribuere, vt ibi dicitur. Sed con-
trà xii.q.ii. ecclesiarum. xvj.q.i. similiter. vbi dicitur, quòd eodem
priuilegio gaudent res clericorum, quo & res ecclesiarum, extra.
de immu. eccle. non minus. ibi, sacerdotes & bona eorum, &c. &
ibi, de bonis ecclesiarum & clericorũ. &c. & xxiii.q. vlt. c. tributũ.
§, quamuis. & c. conuenior. At ecclesiarum possessiones à talibus
sunt immunes, vt xvi.q.i.c. generaliter. §. nouarũ. & in præ. c. non
minus & est expressum C. de epis. & cler. auth. item nulla. vbi exi
muntur ecclesiæ, & pia loca, & personæ ecclesiasticæ à collectis
& ab angariis & perangariis. & eo. tit. l. ii. & bene in constit. Alex.
de immu. eccle. quia nonnulli. Sed illud verum est de clericis cle-
ricaliter viuentibus, qui videlicet licet coniugati sint, tamen cleri
catum in tonsura & habitu prætendunt, ecclesiam saltem in festis
officiant, & à negotiationibus secularibus. prẹsertim inhonestis,
b abstinent. hi enim gaudent priuilegio in se & rebus suis [b], vt pro
batur per dec. in fi, à contrario sensu, ibi, dum his se implicãt, &c.
Sed si huiusmodi vilibus se immisceant, & nihil de clerico prẹten
dant, nisi fortè solum habitum, vel tonsuram, tunc priuilegiũ per
dunt, vt ibi, & extrà de priuil. ex parte. iij. & de sent. excom. in audi
entia. & de elec. transmissam. Priùs tamen, quàm tales talia exer-
cendo priuilegium perdant, solenniter tertiò sunt monendi, vt i-
c bi dicitur [c], & xii.q.ii. indignè. & sunt in sua quasi possessione cle-
ricatus, siue priuilegii clericalis tuendi, arg. præd. decret. ex parte.
Non sunt ergo ferendi rustici clericis oppidò semper infesti, vt ii.
2 q.vii. laicos. †qui cùm singulis annis tenentur domino certam fa
cere talliam, vel certam ex aliqua causa soluere pecuniæ quantita
tem. illam super omnes & singulas possessiones castri, vel villæ
imponunt, vt sic clerici se excusare non valeant, sed ratione pos-
sessionum soluere teneantur: quia non solùm priuilegiati sunt in
personalibus, vt in concor. suprà proximè contrariis inducti: imò
etiam & in possessionibus, de quibus clericaliter viuunt, vt dixi:
non tamen nego, quin pensiones & tributa, ad quæ ipsorum præ
d dia sunt obnoxia, soluere, teneantur, vt ea. quæst. [d] §. huic datur. &
3 c. tributi. & c. conuenior. & j. vers. ad huius. ¶†Et generaliter cle-
rici exempti sunt ab omnib. oneribus vrbium, vel castrorum, nisi
vrgens necessitas immineat: & etiam mancipia eorum, vt in prẹ.
c. ecclesiarum. & xvi.q.j.§. nouarum. & in præ. c. non minus. C. de
episc. & cler. l. ij. Et vbi necessitas talis imminet, sunt per prælatos
suos, & non per alios, ad hoc cogendi, vt extr. de immu. eccle. per
4 uenit. quia de ipsius foro sunt, extr. de for. comp. si diligenti. ¶†
Excommunicentur ergo rustici, qui indirectè ad hæc eos cogere
volunt, statuẽtes, ne quis eis loqatur, vel eos iuuet in aliquo: nec
ignem, nec aquam donet, nec aliquod seruitium faciat, nec dam-
nificans eos in rebus, vel possessionibus puniatur: nec aliquid eis
vendatur, nec bladum molatur, & similia, vt extrà de priuil. quan-
to. imò ipso iure excommunicati sunt, vt extrà de sen. excom. gra
e uem. & c. nouerit [e]. ¶†Et not. quòd non solùm clerici priuilegia
5 ti sunt: imò etiam & eorum vxores [f], & serui, & homines, vt C. de
f episcop. & cleri. l. ij. In quibus autem clerici & ecclesiæ priuilegia-
g ti sunt, not. secundum Papam, vt in præd. c. non minus [g]. In qui-
busdam autem locis consuetudo interpretatur prædicta iura, vt
solummodo bona clericorum in aliquibus ecclesiis, vel locis ec-
6 clesiasticis intitulatorum gaudeant priuilegio in præmissis. ¶†
Sed quam dices honestam, vel inhonestam negotiationem? Res-
pon. inhonestum & interdictum eis est publicè tabernas tenere,
vt xliiii. distin. nulli. licet sit contrà C. de episc. & cler. lege secun-
da. Sed illud potest intelligi & concedi propter necessariam & ho
nestam negotiationem, prout not. lxxxviij. dist. negotiationem.
ex qua etiam possunt præesse ergasteriis, seu stationibus opera-
rum, vt in eisdem iuribus. Item est eis interdictum vsuras exerce-
re, vt xlvj. dist. seditionarios. & c. secundo, ext. de vsuris, præterea.
Item inhonestum reputo, si sit lanio, seu carnifex, vel publicus fa
ber, vel si pelles, vel coria parat, & huiusmodi vilia & immunda
7 exercet. ¶†Clerici enim sordida tractare non debent, quẹ dede-
cent etiam in prophanis, vt extrà de cust. euchar. c. ij. in fin. vel si
publicè locat operas suas ad arandum, vel fodiendum, & similia
sordida, vt in præ. §. nouarum. Quæ autem munera sordida dican
tur, habes multa ff. de mun. & ho. l. munerum. vsque ad §. patrimo
8 niorum. ¶†Veruntamẽ non prohibeo ipsos vineas proprias pu
tare, vel fodere, vel domos suas reficere, & quodlibet iustum ne-
gotium decens eos exercere, propter diuersas eorum necessita-
tes. Nam legitimus Apostolos negotiatos fuisse, & manibus pro-
priis vi

ADDITIONES.

a Vide summistas. Habemus autem ius nouum, quod non vidit au-
ctor, eo. tit. c. vno, lib. vj. de quo j. dicetur: quatuor quæstiones do
minicales habuimus de materia, scilicet ix. x. xv. & xxx. de primis.
tribus vide eod. tit. c. vno, lib. vj. in glo. huic ergo. & super ipsa de
xxx. vide de temp. ord. cùm secundum quasdam. alias quæstiones
scripsi super decret. Ioannes. eod. ti.
b Rebus suis. ¶Hoc est reprobatum per decr. vnicam, eod. ti. lib. vj.
quæ solùm in duobus reseruat eis priuilegia.
c Dicitur. ¶Salua pace, illa decre. nõ loquitur de coniugatis, in qui
bus non est necessaria monitio: imò hoc ipso, quòd nõ deferunt
habitum & tonsuram, perdunt priuilegium, vt in præ. c. vno, e. tit.
lib. vj. vt ibi scripsi in vlt. gl. An verò illud recuperent resumendo
habitum, satis scripsi in decre. Ioan. in iiii. q.
d Ea. q. ¶Ideo proxima: scilicet superiùs alleg. xxiiii. quæst. ii. in fin.
e C. nouerit. ¶Ver. vt expressiùs. de immu. eccle. eos, qui. in fi. lib. 6.
f Vxores. ¶ Non procedit hoc hodie. In his. n. quibus clerici non
gaudent, ergo nec ipsæ. Duorum autem priuilegiorum, quib9 cle
rici tales gaudent, non videntur vxores esse posse participes. Su-
per hoc vide, quod scripsi eod. tit. c. vno, lib. vj. in glo. vlt. ADDE,
quòd Bal. consi. ccxx. primo libro, consuluit clericos vxores du-
centes non gaudere priuilegiis eorũ, qui vxores non ducunt: &
quibus collectis clerici possint restringi tam pro rebus suis, quam
ecclesiasticis: vide per eundem consi. cxlviij. eod. vol. Et an clerici
& ecclesiæ teneantur ad cõtributionem talliæ factæ per commu
ne, & qua ratione possit obuiari rapinẹ & extorsionib. ipsius cõis,
vide per Petr. de Anch. consi. xcv. Et an testator possit legare fun-
dum ecclesiæ, cum hoc quòd teneatur ad onera, per eundem con
si. ccxviij. & ad quas collectas teneatur clericus, & an vendendo
vinum, oleum, frumentum, dicatur mercari, vide Abb. consil. vii,
ii. lib.
ADDITIO. Adde tu, an collectæ possint imponi clericis: vide A-
lex. consi. ccx. inci. & viso. col. v. ver. præterea. in ii. volu. & Guid.
Pap. in quæstionib. suis, q. lxxix. incip. an clerici. & quæst. lxxiii. vbi
an ecclesia teneatur contribuere cum laicis pro reparationibus
mœniorum ciuitatis. Hen. Ferran.
g Non minus. ¶Vbi scripsi in gl. vt dicitur, Inn. vbi vide.

priis victui necessaria quæsiuisse, vt extra ne cler. vel mo. c. i. ad fi. xi. q. iii. cauendum. & xci. dist. c. i. de consec. dist. v. nũquam. Potest enim canistros facere, seminare, plãtare, rigare, arbores inserere, apium aluearia fabricare, retia texere, libros scribere, & similia, vt in præ. c. nunquam. licet ibi monachi, non clerici, instruantur, vt i. bi patet in fine. ¶ † Possunt etiam honestam mercaturam exerce
9 a re[a], C. de episc. & cler. l. ii. respon. i. & emere honestè, & vendere, dum tamen ecclesias omnino non negligant, vt xci. dist. clericus. ii. & ex artificio honesto victum quærere, vt ea. dist. c. ii. & iii. Inhonestum ergo negotium & turpe lucrũ eis inhibetur, vt lxxxviii. distin. c. ii. & xci. dist. §. i. & xxiij. dist. his igitur. honestum verò con
10 ceditur, vt patet ex præmissis. ¶ † Ad huius autem articuli euidentiam clariorem quæritur, si ad clericum ex patris, vel alterius laici successione, vel aliter peruenit aliqua res, ex qua pater, vel alius laicus dabat collectam, an clericus modò dabit eãdem collectam pro illa possessione? Et videtur, quòd nõ, ar. C. lib. x. de imponen. lucrat. descrip. l. vnica, à contrario sensu, vbi dicitur, quòd si personæ conditio non mutatur, nec rei statum conuenit mutari: ergo à contrario, &c. Item omnis iniquæ exactionis acerbitas à clericis repellatur, vt C. de epis. & cler. l. ii. in princ. & auth. item nulla. & in præ. §. nouarum. & §. quamuis. & arg. ad hoc in const. Alex. de qua
b fit mentio ĩ. de immu. ec. ver. & scias[b]. Arg. contrà ff. de senat. fœminæ. §. i. C. lib. x. de exact. tributor. l. fi. ff. de verb. oblig. l. ii. §. ii. ibi, non ex persona hęredum conditio obligationis immutatur, ff. de reg. iur. non debeo. & l. hæredem. & l. qui in jus. ff. de verb. obligation. l. ii. & l. ea. § Cato. ff. ad Syllan. l. Polla. ff. de iure fisci, l. fiscus. & l. non intelligitur. §. si posteriori. ff. de vsur. si debitores. C. de non
11 numer. pec. si inter. ¶ † Item cùm priuilegiatus succedit priuato, vtitur iure priuati, ff. de instit. actio. sed & si. & l. si eius mandato. §. si pu. ff. de Iudæ. hæres. & l. sed is. & videtur expeditum C. de episc.
c & clericis, l. iii. & C. sine censu, vel reli. omnes. Dicunt quidam[c], quòd si quid restat pro præteritis annis, siue in pẽsionibus soluendis, illud soluent: quia res ad eos transit cum illo onere: pro futuris verò nihil, sed vtentur priuilegio, ff. de iure fisc. filius. ff. de vsu. cùm quidam. §. debitores. Alii dicũt, quòd si possessio illa erat scripta dare pro solido & libra ad collectas: quia quãdoque patrimoniorum munera possessionibus indicuntur, vt ff. de mu. & hon rescripto. §. fi. & l. munerum. §. patrimoniorum. tunc res ipsa onerata est, & cum onere suo transit: vnde clericus, ad quem peruenit,
d pro ea soluere tenetur[d], ff. de act. empti & vend. alienatio. ff. de acquir. rerum dom. traditio. extrà de deci. cùm non sit. & probatur hoc in præd. §. hinc datur. & c. tributum. & c. conuenior. & not. in præd. l. munerum. §. ab huiusmodi. Aliàs nõ tenetur clericus: quia mutata persona mutatur & status rei, vt colligitur ex præd. l. vnica. de impon. luc. descri. de nouo tamen non potest ad hoc adscri
12 bi, vt suprà dixi. ¶ † Sed certè cùm descriptio, seu æstimatio, quæ fit pro solido, vel librà, non sit perpetua & certa, imò mutatur & variatur pro varietate imminentium negotiorum, non videtur huiusmodi onus durare, postquam res peruenerit ad priuilegia-
e tam personam[e]. Si autem possessio illa certum & perpetuum censum, vel tributum debet, illud cum possessione transit, & solui de
13 bet, vt suprà. ¶ † Quid si clericus habens bona communia cum fratribus, vel nepotibus indiuisa, vult illa omnia defendere à collectis, & aliis muneribus prætextu priuilegii clericalis, nũquid potest? Et videtur, quòd sic, arg. extrà de consec. eccle. vel alt. qod in dubiis. in fi. Quod enim commune est, suum esse videtur, argu. ff. de verb. sig. pupillus. §. fi. ff. de auro & argu. leg. Quintus. ff. de ritu nup. illud. in prin. nec videt ad diuisionem cogendus, cùm sit co-
14 hæredibus petentibus facienda, ff. fam. erc. l. i. in princi. ¶ † Item duabus actionibus simul vnitis, actio retinet quod melius fuerit in vtraque: sic & hìc omnia bona iuncta & indiuisa priuilegio immunitatis gaudebunt, C. de rei vxor. act. l. j. respon. i. §. sed si ignoramus. Idem etiam est in legatis & fideicommissis vnitis, C. communia de leg. lege secunda, prope fin. Sed dic contrà, licet indiuisa sint, arg. ff. de muner. & hono. l. iii. §. fi. & iudex ex officio suo diuidet, seu diuidere illos coget, vt C. libro decimo, quando, & quibus quarta pars debetur ex bonis decur. l. i. & ij. & imponet collectas, seu aliud munus cuilibet ex fratribus, vel nepotibus, iuxta ratam de bonis ipsis eos contingẽtem. vt C. libro x. de mu. pat. lege
15 prima. † quia obtentu priuilegii clericalis non debet publica vtilitas vacillare, argum. C. libro xii. de priuil. scholar. l. ij. in fi. pro parte autem clerici, quæ priuilegiata est, non congruebant, vt C. que
16 madmodum ciui. mune. ind. l. fin. ¶ † Sed quid si fratres, vel nepotes ipsi clerico partem suam, vel bona sua, vt ab illo defendantur? & videtur, quòd ea defendere poterit, nisi probetur in fraudem factum esse, ff. de probat. l. quoties. §. qui dolo. C. de dolo, l. dolum quod non de facili præsumitur, vt ff. mand. procur. §. dolum. & C. de dolo, si fideiussor. j. quæst. vii. sancimus. præsertim in clerico, ex
17 trà de no. operis nunc. cap. ij. §. super hoc dici potest. ¶ † Quo ad hoc, vt fraus præsumatur sine causa, propter quam fit donatio, & personarum donantium & donatarii conditio consideranda sunt, extrà de emp. & venditio. ad nostram extrà de pign. illo. in fi. xlvj. dist. sunt nonnulli. in fi. & si eis inspectis fraus præsumetur, donatores iudicis officio pro bonis illis munera iniũcta subire cogentur, argumen. C. plus valere, quod agitur: per totum, extrà qui fil. sint legitimi, per tuas. nam quæ in fraudem gesta sunt, rata haberi non debent, ff. quæ in fraudem credit. l. j. in princi. ad idem C. de debit. ciuit. l. j. extrà de rescrip. ex tenore. Ipsi enim possidere intelliguntur: quoniam dolus pro possessione habetur, ff. de reg. iur. qui dolo. Præsumitur autem fraus, si totam partem suam, seu omnia bona sua donauerit, argu. ff. de his, quæ in fraudem credit. omnes. §. j. nam nõ est verisimile, quòd se spolient omnib. bonis suis, vt ff. de probat. cùm de indebito. Quidam autem dicunt, quòd iudex propter huiusmodi præsumptionem coget illos iurare de veritate dicenda: & si fraudem confessi fuerint, contribuere cogentur: alioquin non, probatione deficiente, ff. de test. tu. duo sunt. Arg. tamen, quòd clericus & pro suis & pro illis bonis contribuere cogetur, C. de episcop. & cler. de his. & C. de sacrosan. eccle. sa-
f crosanct. ad fin. & l. sequen.[f] ¶ † Bigami autem omni priuilegio
18 sunt exuti, nec tuẽdi sunt in aliquo: sed sunt de foro seculari, nulla contraria consuetudine obstante, vt in constit. Gregor. X. de bi
19 ga. altercationis, lib. vi. ¶ † Vltimò no. quòd clerici beneficiati in minoribus ordinibus existentes, matrimonium contrahentes, cogẽdi sunt beneficia dimittere, & vxoribus adhærere, extrà eodem
20 c. i. ¶ † Sed quid si spõsæ eorum de præsenti ante carnis copulam ingrediantur monasterium, nũquid clerici ipsi à beneficiis expel-
g lentur? Dixit Vinc.[g] quòd sic: quia contrahendo renunciauerunt, arg. extrà de renunciat. ex transmissa. Arg. contrà, extr. de conuer. coniug. ex publico. extrà de biga. c. fi.

ADDITIONES.

a Exercere. ¶ Et contra hos & macellarios, de quibus ĩ. dicitur, prouisum est per clemen. de vita & honest. cleric. c. i.
b Ver. & scias. ¶ Cuius pars habetur de censibus, quanquam. & reliqua de immun. eccle c. i. lib. vi. & vide, quod ibi scripsi in i. glo.
c Quidam. Albe. Gal. in tit. de mun. & honor. versi. antepenul.
d Tenetur. ¶ Facit de hæreticis. accusatus. §. si verò. in fi. lib. vi.
e Personam ¶ Facit x. quæst. i. nouerint. & de iure pat. c. vno, lib. vj. cum concor. & Archi. in decret. ĩ. de immu. eccle. lib. vi. vbi ad literam posuit versic. alii dicunt. vsque huc, dicit hoc tenendum, maximè cùm talia secundum ius [illegible] debeant [illegible] ad. ciui. mu. l. vlt. lib. x.
ADDE, vt per Pet. de Anchar. consi. 304.
f Et l. sequen. ¶ Et vide, quod scripsi de immu. eccle. non minus. super glo. pen.
g Vin. ¶ In decr. ĩ. eod. tit. vbi hoc scripsi.
ADDE, quòd Abb. consi. lxv. in fin. quarti dubii tenet, quòd per sponsalia de futuro clericus in minoribus cõstitutus non perdit beneficium.

ADDITIONES NOVAE.

An valeat legatum relictum per clericum concubinæ suæ not. in l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. testam. & l. miles in primo. ff. de re iud.

De rebus laicorum obuenientibus ex successione vel alio modo ad clericum an teneantur ad collectam productis rebus, vide Bal. in l. neminem. de sacrosc. eccl. & no. per doct. in l. placet. de sacr. ecc. & authen. item nulla communitas. & Bar. in l. rescripto. de mun. & hon. & per archid. in c. i. de immun. eccl. lib. vi. & c. si laicus de iure patr. Ioan. in d. c. i. in nouella. plenè dicit.

¶ Baldus de clericis coniugatis.

Non prodest clerico coniugato, qui dimisit habitum, reassumere habitum, cui semel renunciauit. G. ¶ Clericus cõiugatus tenetur soluere datia, collectas & gabellas pro bonis propriis. Alii dicunt, quòd nõ tenetur, si portat habitũ & tonsurã. Si autẽ possessiones sunt tributariæ, bñ debet tributum ordinariũ. Si aũt non sunt tributariæ, sed vt æstimo cõmunis allibratæ, tunc dicũt qdã. ꝙ debetur collecta: alii contrà: faciunt, quæ no. ff. ad muni. l. incolas. Si autem clericus est tabernarius, vel cerdo, non habet immunitatem, sed ratione artis tenetur secundũ legem ciuitatis, C. de iurisd. om. iud. l. fi. C. de epis. & cler. l. ii. ¶ Quid de clerico habẽte bona communia cũ fratribus? Item quid si frater laic[9] donat bona fratri clerico in fraudem collectarum? tit. de cleric. coniug. & gaudet priuilegio personæ, non rerum.

a ¶ De clericis non residentibus in ecclesia, vel præbenda[a]. Rub.

ADDITIO.

a Vide summistas: & ius nouũ ęquissimum, quod non vidit auctor, emanauit circa hoc e. ti. c. vno, li. 6. Est sciendum, ꝙ Rof. in li. iur. can. coniungit has quatuor rubricas, de pręben. de cler. non resid.

SUMMARIUM.

1 *Libellus qualiter sit formandus, vbi agitur de clericis non residentibus.*
2 *Seruitio domini Papæ vacantes, an à residentia in præbendis suis excusentur.*

a IN hoc titulo sic poteris libellum concipere[a]: Lib.

ADDITIONES.

☞ de concess.præb vel ecc.non vac.de institutionib.dicens, quod hæc ad ius ciuile non pertinent:supple,& ideo de his in libellis iuris ciuilis non tractauit: quia ipsorum materia connexa,ideo de illis simul tractare intendit: prosequitur tamen hæc diuisim ordine, de quo §.non seruato:quia in tractatu præbendarum rubricam inserit de concess.præb.& ecclesiæ,&c. aliàs est rubrica, quando præbenda sit conferenda:aliàs est sine rubrica ad princ. secundæ col. ibi,considerandа est autem,&c. Secundò inserit de ista sub rubrica,cui sit conferenda præbenda:dicens inter cætera,eam côferendam residere parato:& sic prosequitur materiã tituli.Circa quam quæro, quando incipiat currere quinquenium Titio per Papam gratiosè concessum de recipiendis præbendæ fructibus in absentia?Item quæro de secundo quinquennio impetrato per eundem pendente primo, & tacito de primo: quod incipit à tempore datæ:facit de rescrip.eam te.de præb.dilectus.ij.vide,quod ibi scripsi super ij.glo.de deci.c.ij.lib.vi.& eo.lib.de rescrip.si propter.Nam si tps præsentationis attenditur, iam posset vltra decennium inchoari effectus gratiæ: quod esset absurdum: & sic vitandum, de excep.cùm inter.de præb.dudum.lib.vi. Itẽ expressio quinquennii debet intelligi de primo,de præb.non potest.lib.6.cũ concor. ibi no.in gl.antepen.& hoc præcipuè si determinatio quinquennii ponitur per Vsque,vt in præ.decret.si propter.& e.& eo.tit. si gratiosè. quia per id patet, quòd statim incipit: quasi sit sensus & mens,ab hac hora,vel die.vsque ad quinquennium.Fortiùs ergo esset dubium, si diceretur Per quinquennium. facit de magistris, super specula.in fi.vbi dicit Per annos quinque: non sic in decre. cùm ex eo.de elect.lib.vi. quia ibi dicit Vsque ad septennium. In secunda questione,ponendo,quòd impetratio valeat, videtur secundum quinquẽnium incipere primo finito,vt priuilegium aliquid conferat non priùs collatum,de priuileg.in his.ver. cùm autem.ff.ad Turpil.l.in senatus.in fin.& ad municip.l.i.in fi.& latissimè interpretemur principis beneficium, de verb.sig. olim.& ibi concor.In contrarium, quòd ponderetur tempus datæ, repetita sunt allega[illegible]x.& [illegible] tempus vtrique gratiæ satisfaciet,sicut vna solutio quandoque duabus obligationibus satisfacit Nec enim est nouũ,ex pluribus causis idem deberi eidẽ personæ, ff.de ac.emp.non est nouũ.de reg.iuris,nõ,vt ex pluribus.& cùm plures cãæ lucratiuæ côcurrunt in eadẽ persona,vna solutio omnib.satisfacit,ff.de act.& ob.l.omnes.& sic hîc,qa vtraq; cã lucratiua fit.& vnũ tẽp9 satisfacit duplici:plenè ð ele. prouida.lib. 6. in gl.pen.&de hoc satis scripsi de ele.cũ in cũctis.ad fi.màg.gl.super verbo,triennio.facit etiã,qð no.de ɔsue.c.vlt.lib.6.in gl.pe.Ad id qð dicitur bñficiũ latissimè interpretãdũ,responde p ea, q̃ scripsi in præ.decr.olim.Aduerte,qa suprà dixi hæc verba ꝓcedere,supposito quòd indulgentia valeat:sed in terminis ꝓpositis,qb9 dicitur tacita fuisse prima gratia qnquennii ẽt adhuc pendentis,dico, surreptitiã non valuisse,per decr.ii.de filiis ꝑsbyt.lib.6.&q̃ ibi scripsi in vlt.gl.& q̃ scripsi post Inn.de præscr.veniẽs.ver.nõ obstãte. & per dec.ii.de deci.§.i.lib.vi.&aliquid dixi §.de filiis presbyter.in fi.Si igitur tacet pœnã pẽdẽtẽ,vel finitã.dico,dispẽsationem non valere:si illã exprimit,& finitã, valebit:si conceditur,si exprimit, verisimile est,quod declarabitur,quãdo incipiet secunda.vbi declaratio nõ fiat tacita,vel expressa,ꝓcedit solutio §.dicta: ad hæc remittam ĩ.de testa.in i.q.Sed fuit de facto 3.questio talis:canonic9 longo tẽpore fuerat absens ab ecclesia:& quia nesciebat vbi esset,fuit semel publicè citatus,& demum expectatus ſm formã decr.ex tuæ.e.ti. & de facto multò plus: finaliter facta iterũ publica ꝓclamatiõe in ecclesia de ipso,vel alio,q vellet illũ excusare,nullo cõparente episcop9 priuauit eũ,& collata fuit cũ ꝓbenda alteri:post temp9 venit ille priuat9,&litigat cũ possessore ꝓbẽde,dicẽs duplici de cã priuationẽ ð se factã ñ valuisse:prima,qa eps sine capitulo saltẽ reqsito,illũ priuauit:secũda,qa p illã vnicã citationẽ in principio factã,licet ꝑemptoriã,illũ priuare ñ potuerit:qrit, qd iuris? Et,vt qstio sit dubia,supponit,quod nõ erat loc9 decr. 3.ð ɔsuet.lib.6. Inducit priuatus ꝓ se,quo ad primũ.iura alleg.in vlt.gl.ꝑd.3.decr. possessor allegat ad officiũ episcopi soli9 hoc ð iure cõmuni spectare,ꝑ dec.e.ti.ꝑqrente.& c.inter quatuor. & c.fi.ð ap. puenit.ii.i. tẽ l.d.st ɔtumaces.2 1.dist.c.fi.7.i.si qs ꝑsbyter.Coadiuuat ꝑd.dec. c.li.& cle.de ætate &qual.c.j.ð officio ordin.c.i.de vita &honest. l.officiũ.in prin.ff.de re mil. vbi q ꝑest exercitui, hẽt dare cõmeatũ,& ðbet id parcissimè facere.Et iura ad ꝑmũ inducta ñ obstãt, q̃ loquuntur in processu,q fit in forma iudicii,in quo iudiciario ordine procedendum est: sed in casu isto non sic proceditur. reqritur enim,vel vocatur absens,si scitur,vbi est:si non venit, videtur etiam,quòd sine sententia possit alius eligi,vt eod.titu.ex parte.j. quasi in facto,quod non potest esse non notorium,liceat sic procedere.bñ facit de filiis ꝑsbyteror. qm̃, & vide qð scripsi in præd. c.ex parte.super verbo,vocatus,& decr.e.ti.ex tuæ.dicit illos spoliari:quasi innuat nõ esse necessariã sñiam:& vide,qð ibi scripsi super ipso verbo,& super verbo citatio.& in gl.ibi seq.Cũ ergo solennit opinio per textũ adducta habeat, quod sine priuatione sufficeret episcopũ dicere electoribus,quod eligerẽt, fortiùs licebit ei soli sententiam talẽ ferre. Circa ſm posset inducere textum decr. ex tuæ. ibi, trinæ citationis edictum. hîc fuerat vnica, licet peremptoria. Nec põderatur illa secunda, quæ facta fuit,si præsens fuisset ipse, vel alius, qui vellet illum excusare.Citationẽ enim,q̃ arctat,eo casu debet seq spatiũ sex mensium, vt ibi respõdebat possessor numerum citationũ de iure non ponderandũ. vna enim perẽptoria tenet vicem trium.Inducit c.de illicita.xxiiij.q.iij.qð tribus citationibus æqparat vnã peremptoriam.Ad idem lex,nonnunquam.ff. de iudi.maximè quia istud vnicum sequebatur idem spatiũ,quod sequi debebat tria,scilicet sex mensium:vt ibi decr.ex tuæ.&sic satisfactũ erat illi decretali:&in facto dicebatur longè plus expectatus,vt dixi in princ.Mihi non satisfacit hæc responsio:in terminis enim nostris cõstat,quod per tres citatiões successiuè publicè factas, faciliùs quàm per vnã solam,licet peremptoriã,poterit id ad citati notitiã ꝑuenire:&ad hũc finẽ id fieri iubetur, extra. de dolo & contu,c.fi.Posset ergo ɔtingere,quod amicus,q intimabit,audiet tertiã.q primã & secundã non audiuit.Itẽ,vt dicit l.ij.in fi.C.de cust. reo.imponenda est fræni temperies iudicibus,qui sæuire volunt. Ad hũc finẽ puto de hac trina citatione statutũ,ne sæuire volens episcopus possit edictum paucis intimare,ideoque voluit fieri trinã & publicam optimè facit in cle.de fo.comp.c.j.§.si verò.vt verisimiliùs citatio perueniat,requiritur pluralitas dierum & locorum.Ad idem de elect.causam.§.i.& ij.& decre.ii.de iud. Allegata in contrarium procedunt,cùm non subest talis causa:quia citatio fit personaliter, vel ad domum: de prima constat,quòd peruenit ad eum:de secunda est verisimile,quòd perueniet.

ADDE versi.huius addit.incip.in secunda.Oldr.consi.l.incipiente,gratia concessa.&Bald.ibi:sed fuit de facto eiusdem Oldra.consi.xv.incip.articuli domini Arnaldi. Et quib9 casibus clerici non residentes capiant fructus,vide Feder.cons.ccxlvi.Et si episcopus faciat constitutionem, quòd omnes beneficiati faciãt residẽtiam sub pœna priuationis beneficiorum,an non residens in parochiali ecclesia,fit priuatus,vel priuandus,vide Feder.consi.cix.

a Libel.conci.☞Quia libellus loquitur de beneficiis,quæ residentiam exigunt personalem,quæ sint talia,vide per Host.eod.tit. §.j.in Summa:sed quia hæc remissio,vel doctrina aliquibus videtur non sufficere,sciendum est,quæstionem connexam,quæ beneficia simul possint de iure teneri,de hac no.de rescriptis.gratia.lib. vj.in gl.sed quæ sunt,& super illa remitto ad Roff.in libello iuris cano.rubrica, An possint plures præbendæ,vel beneficia vni conferri?vbi ponit etiam quandam glossam tenere dist.Sed quid dicemus de forma pauperum,quæ haberet clausulam solutam olim, ita tamen quod idem clericus,prout requiret onus beneficii,de quo sibi prouisum fuerit,se faciet statutis temporibus ad ordines promoueri,& personaliter resideat: in eodem loquebatur: alioquin ipsa gratia,& eius effectus nullius penit9 sint momẽti.Pone,quòd & habẽs virtute huius gratiæ parrochialem ecclesiam, recipit simpliciter beneficium, requirens tamen residentiam de priuilegio, cõsuetudine,vel statuto: quæritur,an habita istius possessione pacifica, vacet primum ipso iure? quod videtur saltem per tacitam renunciationem primi,quod se non compatitur cum secundo:facit de rescrip.gratiæ.facit l.vlt.ff.de diuor.de opt.leg l.sicut patronus.ff.de acquir.hæred.si quis extraneus.in princi.omissum enim voluntatem declarat,vt ibi:& facit,quod post Innocen.scripsi eodem titulo,ex tuæ.super verbo, peruenire. Sed contrarium videtur verius,& Innocen.eo.tit. c.vlt.not.contrarium,dicens, quòd eo casu necessaria est monitio & hominis priuatio:ibi dixi in princip. Intellige igitur primam eius glossam de curatis dignitatibus & personalibus,in quibus idem speciale,de preben.de multa.Stabitur ergo iuri antiquo,per quod dabatur optio,de præb.ad hæc. & c.prærerea.Nõ obstat illa clausula,alioquin,&c.quę solùm habet vim admonitionis, & comminationis. Nota simile de præb. non potest.lib. vj.in glos.quæro.cum sua remis.quia dixi suprà solitam olim,dixi:quia de forma illa, quæ attribuebatur Cle.IIII. & quam habeo in meo stilo,cum illa clausula, hodie remota est, pars illa,alioquin,&c.& non apponitur in forma pauperum propter difficultates,quas ingerebant impetrãtibus: quod ergo quo ad ordines & residentiam statutum est in aliis, seruetur in istis.

ADDE Oldra.cuius prædicta sunt verba consi.clxv.

1 Lib.†Coram,&c.ppono q̃ P.canonicum, vel rectorem talis ecclesię, q; licet dicta ecclesia,vel pbenda residentiā exigat persona lem,ipse tamen absque cā rationabili sine licentia se absentat,vel in alia dioecesi moram trahit,pp quod ecclesia ipsa debito officio defraudatur:quare peto eum per vos per poenā cogi canonicā ad personalem in dicta ecclesia residentiam faciendam,ext.e.c.vl.& pen.de appe.peruenit.2.¶Vel sic:
Lib.Cùm talis per sex menses suam deseruerit ecclesiam,nec monitus redire velit,peto ipsum ecclesia,siue beneficio spoliari,ex-
2 trà e.ex tuę.& c.qualiter.& c.ex parte.7.q.j.præsentiū.¶†Et no. quòd qui in seruitio domini Papæ sunt,& præcipuè,qui in consiliis sibi assistunt,excusantur à residentia in præbendis suis,arg. ff.
a de excu.tut.iurisperitos.extrà de clericis non resid.cum dilect⁹a.

ADDITIO.

a Cùm dilectus.¶Et ibi scripsi super vlt.gl.quid de residente cū legato,vel cū Cardinali,vel cū archiepo. Patet autem per id, quod præmisit auctor,de assistentibus in cōsiliis,indubitatum esse.Cardinales,quia assistunt Papæ, in suis beneficiis haberi p residentibus:intelligo de titulis,vel aliis beneficiis,q̃ habent:& in dec.2.e.ti.ille Cardinalis,de quo ibi,non assistebat Papæ,nec residebat in titulo:& vide,quod ibi dixi super j.gl. Cùm autem assistentes Papæ,qui omnium ecclesiarum gerit solicitudinem , vt in pœmio Sexti,& de censi.cum instantia.singulis ecclesiis seruire intelligūtur,de postul.prælat.bonæ.j.patet priuatam illarum vtilitatem in hoc includi. Vnde & Alexan. voluit philosophantes Romæ priuilegiis gaudere in patria,ac si in ppriis ciuitatibus docerent,ff.d̃ excus.tut.sed & reprobari.§.in Roma.q est in l.sed &.de vac.mu. l.eos.ad hoc præ.dec.cùm dilectus.cum dec.seq.Constat ipsos etiam Cardinales vocatos eē in partem solicitudinis, de quorum consilio summus pontifex agenda ordinat & disponit, de elect. fundamēta.lib.sexto,§.docet.& sunt ibi collaterales,de offi.leg. c.pe.& c.officij.li.vj.& pars corporis eius esse vidētur, C.ad l.Iul. maie.l.si quis cau.vj.q.j.c.quæro.sub.§.verum.& de pœnis,l.felicis.lib.vj.ad quod etiam facit l.iurisperitos.quam alle.auctor.Meritò concluditur,eos conferri,vel fingi in suis titulis,vel beneficiis residentes:& hoc inter priuilegia Cardinalium posui s̃.de legato.§.sequitur.in fi.
ADDE Old.cons.48.cuius prædicta sunt verba.

¶Baldus de Clericis non residentibus.
Qui stat in seruitio domini Papæ,habetur pro residente apud proprium beneficium,ff.de excus.tu.iurisperitos.G.

a ¶De Præbendis & dignitatibus a. Rubrica.

ADDITIO.

a Vide,Quod dixi in Rubrica s̃.proxima: & scias,q; verba , quæ hîc in §.j.ponuntur, & libelli hîc in eo formati ad literā fuerūt Rof. in libellis iuris canonici in tractatu de præb. in charta pe.Multos autem casus tēpore auctoris dubios determinant iura noua.Auctor autem ad superiorem theoricam hui⁹ practicæ remissionem hîc dat in prin.&in fi.Quęstionem de impetrante,an teneatur facere mentionem de expectatione sua,vide super regula,ignorātia.Quæstio aūt Tanc.21.dominicalis 12.expedita est eodem titulo,si pluribus.li.vj.Item in c.si paup.e.tit.in j gl.expeditur q̃stio 23.Io.de Deo lib.j.& per dec.si tibi concesso. e.ti.expedita est ipsius q.7.lib.3.Item ipsius quæstiones quartam & quintam lib.4. scripsi de deci.c.2.in prin.lib.vj.Duas alias quęstiones ipsius scripsi de ætat.& qual.c.fi.Ibi etiam in fi.pe.gl.scripsi de quæstione domin.xx.de episcopo qui dedit præbendam imperito redeunti de studio,quem credebat peritum.Et est sciendum,q; Rof.bene sua q.2.tractat hanc quæstionem,addens, q; eadem quæstio formari posset de vasallo, cui dominus dedit feudum, credens illum virū probum,qui repert⁹ est vilis,vel inutilis.In allegationib⁹,ex quo in volumine est quæstio,non insisto.Soluit autem,episcopum à clerico,vel dominum à vasallo,præbendam,vel feudum reuocare non posse:ex quo causa,quæ mouit,vel fuit mente concepta, non fuit expressa in collatione præbendæ, vel feudi:allega.C.de condic.ob causam,si repetendi.&C.de transact.l.si maiores.Inducit etiam q; non licet alicui venire contra factum suum,dato q; n̄ teneat,ff.de adop.post mortem vbi de hoc,& ext.de cler.cōiug. diuersis.& ff.de serui.rust.præd.l.fundum.Item à principio id examinare debuit,extr.de elec.nihil est.de cri.fal.ad falsariorum.in princi.Dicit tamen Ro.q; extraordinario iudicio,scilicet restōnis in integrum,ecclesia iuuari posset,qua vtitur iure reipublicæ, C. de sacrosanct.ec.l.vlt.& respublica vtitur iure minoris,C. ex qb. cau.ma.l.respublica.& ext.de rest.in integ.c.j. Proponit q̃stio facti talis:Papa episcopali mensæ propter ipsius tenuitatem vniuit tres parochiales ecclesias spectātem ad collationem epi,quas eligeret eps:ita quòd cū vacarent,earum fructus cederent mensę p dictæ,apposita clausula,de seruitio ecclesiæ, & animarum curā n̄ negligendis.Episcopus autem nominauit &prælegit ecclesias. Titius impetrauit à successore ad collationem illius episcopi cū clausula, q; anteferretur omnibus etiam auctoritate prædecessorum expectantibus : vacauit vna de ecclesiis per episcopum electis,quam ipse eps apprehendit: & Titius per suum executorem sibi illam ɔferri fecit:quæritur,cui dēat?dubiū q̃onis facit clausula,Anteferri:potissimè,quia vnio videtur collata in tempore vacationis. Omne autem quod confertur in tempus mortis alterius,quàm illius,qui consecuturus est commodum,videtur conditionale,ff.de condit.& demonst.l.à testatore.& ibi no. Ante conditionis autem existentiam episcopus ius non habet, saltem ī re. Dici ergo poterit eps expectans.cùm igitur conditione pendente superuenerit habens clausulam Anteferri, per quam fuit fortior illo:facit C.qui pot.in pig.hab.l.licet.debet igitur illi anteferri,vt verbum sonat,facit lib.vj.de rescr.si pro te.& quod ibi not.ī 4.gl.& hoc e.tit.c.pe.& de concessione præb.auctoritate. & clemen. e.ti.de conces.præbend.c.vno,j.respon.Sed contrarium est verum ex his rationib⁹.¡Facta gratia episcopo, nec personalis fuit,nec beneficialis:quarum quælibet morte epi finiretur.Hæc autem est perpetua data non personæ,sed dignitati,& mensæ,quæ non moritur,de rescr.si gratiosè.li.6.nec desinit,nisi p casum aduersæ fortunæ,cuius ratio habenda non est,ff.qui, & à qui.ma.l. Iulianus.Clausula autem Anteferri,beneficiales gratias afficit,& sibi similes:facit ff.de vi.tritic.& oleo lega.l.vlt.§. fi.Sed concessa mensę in multis est dissimilis & maior.pro quo facit ext.de rescr. sedes.de procur.qui ad agendum.lib.vj.& clemen.e.tit. non pōt. Maioritas autē &dissimilitudo patet in his:quia illa perpetua,ista temporalis:illa fauorabilis prouidens indigentiæ,hæc ambitiosa & odiosa. Item illa per modū proprietatis applicat ecclesias,ista per modum beneficij,facit ad hoc vltimum.de eo,qui mit.in possess.eum qui.lib.vj. Absit ergo , q; hunc casum respiciat clausula Anteferri.& negatur,quod primò dicebatur,vnionem fuisse cōditionalem:quia qd̄ ibi de vacatione ecclesiarum dicitur,non suspendit vnionem per Papam factam,quo ad suum esse:sed solùm ad effectum perceptiōis fructuum, pp̄ter quem fiebat : quo ad quos etiam non fuit conditio, sed dies: vel fuit conditio habens se solùm ad esse,quæ propriè naturam conditionis non habet,ff. de c[illegible]& demon.l.nam & si cùm maior.& de nouat.si pupillus. §.qui sub conditione.Fuit igitur demonstratio temporis,quo ad effectum,quantum ad fructus c[illegible],vt ff.d coll. bo.l.pretor.in prin.ius nouum non conferens,sed iam collatum exprimens.facit ff.de dote preleg.cū quis vxori.§.vlt.&.de dona. inter vir.& vx.cū hic status.§.fin autem.Et si omnino velis,quòd sit cōditio,erat tamen talis,quæ necessario & tacitè inerat:& hęc expressa non reddunt actum conditionalē ff.de cond.&demōst. l.conditiones extrinsecus.de leg.j.l.3. Saltē enim morte oportebat illas vacare,& fiebant sine præiudicio tunc rectorum.extr.de donat.consultationibus. Per quod terminatum est rectores necessariò ad illas non vocandos,in clem.de rebus eccle.non alie.si vna.Ex his concluditur,q; necessariò & tacitè inerant,vt prædixi. Item oportet fateri.quòd vacante illa ecclesia vnita,si vis dare ɔcursum mensæ & impetranti,sunt tamen diuersi:qa quo ad mēsam,operatur vacatio translationem proprietatis in ipsam : quo ad Titium, operari possit illud sibi debitum prius quàm conferatur,de conces.prębend.c.fi.lib.vj.Cùm autem ɔcurrunt suum,& debitum,suum præfertur,ff.de pec.l.depositi.j.&2.respon.& l.ex facto,§.planè.& ibi no.in j.gl.Vltra hæc impetrauit Titius ad collationem episcopi, ista ecclesia per vnionem factā p Papam, qui vniuit, non mandauit vniri, cessauit esse in collatione episcopi, ac ēt in dispositione,cū Papa iam disposuerit.Et,si de mente successoris,qui gratiam fecit Titio, perquiramus, nullus sanæ mentis diceret,q; fuerit ipsius intentio,clausulam Anteferri,&sic per prædecessorem vnitam referre.facit de rescr.si pp̄ter.libr.vj.& c. quamuis.Ex his concluditur pro mensa epi cōtra impetrantē: & est ad prius dicta responsum. Per prædicta sit expeditum, quod quæritur de permutatione,quam fecisset rector viuens:quod ēt sonabant verba,quæ scripseram e.tit,de rerum permut.vno,li.vj. super gl.Quid si loquendo de dignitate extincta post primam vacationem?quod intelligo,etiam si ab ignorantibus fieret talis vnio tacita: qua expressa,&c.de rescrip.super literis.& de priuileg. dudum forti⁹ si à scientibus altero,vel vtroque.Ex contrario sequeretur absurdum,q; vnio per successiuas permutationes fieret de minoribus:sed vbi perpetuò posset esse inutilis,facit ff.de vsufruct.l.si vsusfructus legatus:& fieret vnio ludibrio, de ele.commissa.§.porrò.lib,vj.facit bene lex,quæ vult rem subiectam restitutioni alienari non posse, C.communia de legat.l.vl.§.sed quia nostra.
De secunda parte rubricæ,scilicet de dignitatibus,est videndū.Fuit de facto dubitatum,an custos, vel sacrista ecclesiæ collegiatæ,

AEC materia frequens est, & multos, variosque ꝯtinet articulos: ideoque aliquas formas ad rudium instructionem in ea introducamus: aliquas autem posuimus s. de appel. §. vl. & s. de action. seu petit. §. super actionibus. vbi de hoc, & s. de cau. posses. & ꝓ pri. §. j. Hunc ergo morem hic seruabimus. nam primò ponemus libellos, qui coram executoribus literarum possunt concipi: secundò, eos, qui post quā dicti executores officio suo functi sunt coram superioribus offeruntur.

ADDITIO.

☞ habēs ex officio dare vel dari facere distributiōes his, q̄ iter sunt horis, & subtrahere his, qui ñ intersunt, habēs cū tali dignitate ecclesiam parochialē, tenēs hæc duo post dec. Ioannis, execrabilis. an incidere in illam? facit dubium: q̄a dec. illa in sui fine declarat illa officia curata, quibus ꝯpetit, suspendere: sed istud est tale: q̄a suspendit à pceptione pbendæ, vel portionis, quæ debebatur: ergo inciderat. Cauillosa est hec assertio, nec est instandum in ista. Absit enim, ꝗ tale ñ soluere cadat in nomē suspensionis: de officio ñ dabitur: sed nec cadit in suspensionem à bñficio: item nec à fructibus beneficij. taliter enim suspensi inhabilitatē habēt ad illos: nec facerent illos suos, si illos caperent: sed iste ñ est suspensus, nec inhabilis: sed sibi non datur illud modicum, quod pro die, vel hora reciperet: sic aliud est arma alienare, quàm vnum ex armis, ff. ď re milit, qui commeatus. §. j. Talis ergo subtractio in nomen suspēsioni cadere non potest: quia aliàs eadē die esse posset pluries suspensus, & ñ suspēsus: vt si fuisset in matutino, ñ in prima, vel missa, sed fuisset in hora tertiæ & sextæ. ñ nonæ: in vesperis, ñ cōpletorio. item suspensus egeret absolutione, quia iste ñ indiget. Plꝰ dico, dato, ꝗ sententiam epi, vel statuti iste non solueret reditꝰ verè sic suspenso à beneficio, vel eius fructibus: istud nō soluere, non caderet in suspēsionē: sed esset ministerium, vel executio suspensionis illius: ad prædicta facit ff. si quis omis. causa test. l. quis. non ꝓpriè pars hæreditais in vna re intelligatur. item nec ꝓpriè singuli lapides domus, sunt pars domus. ff. de vsuc. eū qui ædes. in prin. & ibi redditur ratio. Videmus, ꝗ camerarij ꝑlatorum & prīcipum subtrahunt familiaribus prandiū, ferculum, vel vinū: hoc tamen ñ attribuit curæ, vel suspensioni: sed est quædā subtractio. Super maioritate dignitatū in ecclesia Taurini, dedi ꝯsiliū, ꝓposituram esse ... episcopatum maiore archidiaconatu: nō obst. ꝗ archidiaconatus sede vacante gerit vices epi: hoc scripsi sup decr. pen. de of. lega. li. vj. sup gl. aduerte. Secundum ēt consilium, vbi scripsi, q̄d dedi de præpositura Terraconensi, ꝗ hæc intelligeretur curata, quo ad prædictā dec. execrabilis. ꝓ eo, ꝗ sede vacante gerat vices archiepi. ibi vide. & quia ibi scripsi, me vltra rationes ibi scriptas ēt alia habuisse motiua, illa nūc exprimā. Vnum id, q̄d scripsi post Inn. & Host. e. ti. cùm non ignores: in gl. vnus ergo. circa fi. & in decre. de multa. e. ti. in gl. sciendum. ad fi. vbi post eos dixi, ꝗ ad esse dignitatis, vel curæ, requiritur, ꝗ sit ꝑpetua, vt sit locꝰ ipsi dec. de multa. Idem dixi, vbi s. dec. licet canon. ꝑ clemēt. vnic. de off. vicar. Idem dico in casu decr. is cui. de electione, & de supplenda neglig. ꝑlat. ecclesiæ. lib. vj. Ad principale dictum bene facit finis ꝑdictæ constitutionis, execrabilis. dicens constitutionem locum habere in ecclesiis curatis, quarum cura non exercer per vicarios perpetuos: quod satis ostendit, ꝗ temporale exercitium curæ ñ abdicat curam ab eo, cuius vice exercetur: nec illam attribuit illi, quo ad tempus, quo illam exercet: & hoc regulare ī quolibet alterius vices gerente, ff. de officio eius, cui mandata est iur. l. j. §. qui mandatam. & l. si pror. & vide. quod no. de offi. deleg. sup quæstionum. §. porrò. in prin. Concluditur, ꝗ incorporalia & iura sunt apud vnum, & illorum exercitium apud alium, ff. pro socio, l. 3. vbi de hoc in prima gl. bñ facit de ꝑb. mandatum. i. respō. lib. vj. Sic est videre, ꝗ vnus quandoque habet ius vtendi & fruendi, alter habet facultatem percipiendorū fructuum. patet hoc ff. de iure do. si vsusfructus. & sol. matri. l. vsufructu. Differt enim vsusfructus à fructu, ff. de euic. l. vaccę. Simile contingit in filiofamiliàs hærede instituto ab extraneo, qui adeundo hæres est: & ꝯmodum immadiatè transit ad patrem. Patet primum ff. de legat. j. cum filio. Secundum patet ff. de acquir. hære. l. placet. Multum facit ad ꝑdicta, quod habetur in declarationib. super illa dec. factis per ipsum Papam I. vbi inter cætera querebatur de archipresbyteris diœcesis Bituricē. qui visitant vice archiepiscopi: & mortuo archiepō extinctum est ipsorum officium: & capitulum committit, quibus placet: & creato archiepiscopo cessat officium deputatorum per capitulum, & committit, quib. placet: & committit nouus archiepiscopus: & declaratum est, quòd ipsa constitutio, quæ de visitandi iure loquitur, hos non tangit: declarationes illas habuit tempore Papæ Io. non tamen illa vidi sub bulla: tamē iuridicæ sunt. Tertiò super eadem gl. quæstionem tractaui de duabus dignitatib. ecclesiæ cathedralis, in solidum, vel coniunctim sic maiorib. post epatum: ꝗ neutra apparet maior altera: an vtraque, vel neutra cadat in potestatem legati? & tenui, quòd neutra. ADDE ver. proponitur. ꝗ primam quæstionem reprobat Rom. cons. 417. & adde q. Old. cons. 227. vbi latiùs inuenies relata per Io. An. cons. 157 & similiter versicu. secundum etiam consilium. adde Oldr. cons. cij. incip. statutum est in ecclesia Terraco. & q. de clerico imperito, vide latiùs per Alex. post Barto. in l. cùm quid. si cert. pet.

SVMMARIVM.

1 *Actio est ius prosequendi in iudicio, quod debetur.*
Implorans executoris officium qualiter debeat libellum concipere.
2 *Agens super canonicatu & præbenda, qualiter formare libellum debeat.*
3 *Beneficio, de quo mandatum erat alicui prouideri, alteri collato, qualiter sit libellandum.*

I. §. Si quis igitur obtinuit monitorias, peremptorias, & vltimò executorias, ꝑ executorias non habet
1 actionē: quia † actio est ius prosequendi in iudicio, q̄d nobis debetur, Inst. de action. in prin. ac per eas ius non acquiritur in bene
a ficio [a], sed solùm ad officium executoris implorandū, vt ff. de relig. & sump. fu. si quis sepulchrum. in prin. Vnde implorando executoris officium, sic concipitur libellus:

Libel. Coram vobis domino H. executore mihi à domino Papa deputato, ꝓpono ego T. paup clericus ꝯ P. procuratorem talis episcopi nomine eius, ꝗ cùm talis Papa sibi scripsisset, vt de beneficio competenti in aliqua ecclesiarum suæ diœcesis mihi prouideret, eo id facere non curante, ad talem abbatem literas obtinui vt eum super his monere deberet: verùm eo monitiōi huiusmodi obaudiente, ad vos literas obtinui executorias, vt mādatum apostolicum exequi deberetis: quare peto ꝑ vos eum mihi cogi iuxta formā mandati apostolici prouidere, ext. de resc. ex insinu-
2 atione. & c. constitutus. de præbend. cùm teneamur. ¶ † Quòd si agitur super canonicatu & præbenda, sic concipitur libellus:

Libel. Coram, &c. vt s. vsque, talis episcopi, iunge, & capituli nomine ipsorum, ꝗ cùm talis Papa eis suis dederit literis in mandatis, vt me reciperent in canonicum, & in fratrem, & prębendam, si qua tunc vacabat, vel quamprimùm vacare contingeret, mihi conferrent & assignarent. eis hoc facere nō curantibus alias monitorias ad eos duxi super hoc impetrandas: verùm eis huiusmodi literis minimè parentibus, ad vos duxi executorias obtinendas quare peto secundum mandati tenorem apostolici ad vos directi, dictos episcopum & capitulum per vos compelli, vt me recipiant in canonicum & in fratrem: & præbendam, si qua vacat, alioquin quamprimùm vacare ꝯtigerit, mihi conferant & assignent. Hoc probatur in prædicto §. super actionibus. vers. sed qualiter. dic, vt ibi. Vel non petat capitulum ad hoc condemnari: sed se recipiendum, & sibi prouidendum esse pronunciari. Idem tamē est effectus: quod dic, vt in præ. ver. sed qualiter. In his autem sufficeret litera apostolica pro libello, vt diceret, peto mihi ꝓuideri secundum tenorem apostolici mandati: quod dic, vt s. de libel. concep. §. nunc dicendum. ver. vj. Vtile tamen est libellum offerri.
3 ¶ † Quòd si beneficium, de quo mandatum erat tibi prouideri, alij sit collatum sic concipies:

Libel. Coram, &c. suprà prox. vsque, & assignarent. iunge, decernentes irritum & inane, quicquid de præbenda vacante, seu vacatura, quam suæ collationi reseruabat, ducerent faciendum, ipsi talem præbendam post huiusmodi mandatum receptum vacantem alij de facto in elusionem mandati apostolici contulerunt: quare peto eos per vos cogi, ꝗ me recipiant in canonicum, & in fratrem, & dictam præbendam cum iuribus & pertinentiis suis & fructib. inde perceptis mihi conferri & assignari, ext. de præb. dilectus filius. ext. de iure pat. cùm dilectus.

ADDITIO.

a In beneficio. ¶ De hoc in §. præalleg. s. de act. vel pet. in princ. vbi dixi iura noua ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra inquietantem receptum in præbendam auctoritate apostolica, formandus.*
2 *Libellus qualiter sit formandus contra eum, qui per literas surreptitias dicit sibi præbendam deberi: & sic inquietat ecclesiam.*
3 *Conclusio duplex contra prælatum, vel ecclesiam nolentem recipere illum, pro quo Papa scribit, vbi deficit numerus canonicorum.*
4 *Conclusio triplex contra eum, qui præbendam non sibi, sed alteri debitam contra decretum occupat.*
5 *Libellus qualiter formetur contra prælatum, vel capitulum nolens ad mandatum Papæ, vel legati, recipere in canonicum impetrantem.*
6 *Conclusio contra illum, qui contra statutum legati est pluralis in ipsius diœcesi.*
7 *Imperator priuilegium habere dicitur in qualibet ecclesia Alemaniæ facere vnum recipi.*
8 *Libellus bualiter sit contra ordinantem ad sacros ordines sine titulo.*

2. §. Rest

2. §. Restat videre de libello, qui coram superiore formatur: putà coram auditorib[9] palatij domini Papæ: vel coram iudicibus delegatis, postquam causæ per appellationem, vel alio modo ad superiorem deuolutæ sunt quamuis de hoc dictum sit s. de appellat. §. fin. ¶Sic ergo potest libellus con-
a cipi [a]:
1 †Libel. Coram, &c. dico & propono cõtrà P. cùm à priore & capitulo talis ecclesiæ auctoritate apostolica receptus fuerim in canonicum eiusdem ecclesiæ & ĩ fratrẽ, & post receptionem huiusmodi talis præbenda ꝑ mortem, vel ꝑ resignationem talis ibi vacauerit, eadem mihi extitit per talem meum executorem collata, & in eius iuriumque suorum fui corporalem possessionem inductus: verùm idem P. collationi mihi factæ indebitè & ꝯ iustitiam se opponens, super præbendæ & pertinentiarum eius possessiõe me de facto, cùm de iure non possit, molestat, nec permittit me illius pacifica possessione gaudere: quare peto per vos declarari & decerni, dictam præbedam ad me ptinere de iure, & dictum P. compesci à mea turbatione & inquietatione, sibi super præbenda & molestatione perpetuum silentium imponendo, cùm nullum ius habeat in eadem: eumque mihi condemnari ad restitutionem fructuum de ipsa præbenda perceptorum, & qui percipi potuerunt: peto etiam damna & expensas, extrà de constitut. cũ M. extrà de rest. spol. grauis. extrà de iure pat. cùm dilect[9]. de præben. relatum. ¶Vel sic:
Libel. Coram vobis, &c. propono ꝯ P. quòd cùm talis, ad quem de antiqua & approbata consuetudine spectat collatio præbendarum in tali ecclesia, præbendam nuper per mortem talis vacantem mihi pietatis intuitu liberaliter contulisset. & etiam assignasset, idemque mihi vellet stallum in choro, & locum in capitulo, ac alia ad canonicatum spectantia assignare, & inuestituram conferre, dictus P. præfatum locum in choro & stallum in capitulo de facto solùm occupans & inuadens, & mihi indebitè se opponens, me non permisit corporalem possessionem nancisci, vel eam obtinere: quare peto eum à prædictis, loco & præbenda, ac aliis in præiudicium mei occupatis, sententialiter amoueri, & amouendum fore decerni, & super prædictis præbenda, oppositione, & aliis & eorum quolibet sibi ꝑpetuum silentium imponi, & sibi inhiberi, ne se mihi opponat, neque impediat, quò minus valeam prædictæ præbendæ & pertinentiarum eius possessionẽ nancisci & tenere pacificè & quietè: cùm nullum ius habeat in eisdem: peto etiam in possessionem dictæ præbendæ & aliorum ad canoniam pertinentium me induci, & inductum defendi: ipsamque præbendam, & quę circa eam pro me legitimè acta sunt, per vos auctoritate apostolica confirmari: & eam de iure ad me pertinere, sententialiter decerni, & declarari: peto etiam fructus, &c.
b ¶Vel sic [b]:
2 Libel. †Coram, &c. ꝓponit capitulum talis ecclesiæ ꝯ P. qui se dicit ad nos literas apostolicas impetrasse sup sua receptione in canonicum nostræ ecclesiæ, & in fratrem: qđ, cùm de fide ipsarum literarum ꝓ ꝑstili & formę qualitatem verisimiliter dubitetur, ac tempore datæ ipsarum super receptione plurium vltra numerũ præbendas ibidem expectantium nostra ecclesia foret grauata, đ quib. in dictis literis mentio non fiebat, ideo nec facto, nec verbo receptus à nobis extitit: idem tñ ambitionẽ rõi & iustitiæ præferens, ꝓ canonico dictæ se gerit ecclesiæ, in canonicatu ipso indebitè se ius habere ptẽdẽs in aĩæ suæ periculũ & scãdalũ plurimorum, ac in nostram & nostræ ecclesiæ pręiudicium & grauamen: quare petimus eundem per vos compesci, & compescendum fore decerni, ne deinceps pro canonico dictæ ecclesiæ se gerat, sup iure canonicatus dictæ ecclesiæ sibi perpetuum silentium imponendo, cùm nullum sibi ius competat in eadem: petat etiam ex-
c pensas, &c. ¶Vel sic [c], vbi non est in ecclesia certus numerus canonicornm.
3 Lib. †Coram, &c. propono contra talem epm & capitulum talis ecclesiæ, & ꝯ singulos de capitulo, qui se opponunt, vel sua crediderint interesse, vel contra legitimam personam pro eis interuenientem, ꝙ talis Papa mihi canonicatum dictæ ecclesię contulit, & de eo me per suum annulum inuestiuit mandans me recipi in canonicum & in fratrem, de communibus ꝓuẽtibus ipsius ecclesiæ portionem mihi, sicut vni ex aliis canonicis dictæ ecclesię, & stallum in choro, & locum in capitulo assignari, certis sup hoc executoribus deputatis: verùm dictis executoribus stallum & locum mihi assignantibus, & monentibus dictos episcopum & capitulum, & tales canonicos, vt me in canonicum reciperent, & ĩ fratrem, portionemque congruam mihi, sicut vni ex aliis canonicis. de communibus prouentibus assignarent, ipsi id indebitè facere recusarunt: quare executores eos nominatim excommunicationis vinculo innodarũt: quam sententiam damnabiliter cõtemnentes, sic ligati diuina celebrare, vel veriùs prophanare vsu sacrilego præsumpserunt, & adhuc præsumunt in animarum suarum periculum, & scandalum populi, ac mei præiudicium & grauamen: quare peto processum dictorũ executorũ per vestrã sententiam confirmari, & prædictos canonica pœna puniri: peto etiam dictum canonicatum cum plenitudine iuris canonici ad me spectare per vestram sententiam declarari: & portionem, quæ de omnibus prouentibus debetur, mihi, sicut vni ex aliis canonicis, adiudicari: eisque sentẽtialiter iniungi, vt me recipiant in canonicum, & in fratrem, & sicut vnum ex aliis canonicis fraterna & spirituali charitate ptractent: peto etiam expensas, &c. extrà eod. dilectus filius. & de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, ex orc.
d ¶Vel sic [d]:
4 Lib. †Coram, &c. ꝓpono contra P. ꝙ cùm sanctissimus pater Papa talis R. suis dedisset literis in mandatis, vt me in tali ecclesia ꝑ se vel ꝑ alium in canonicum faceret recipi, & in fratrem, mihique de præbenda, si qua tunc ibi vacaret, vel quam primò vacare contingeret, ꝓuidere. idem R. eos monuit, vt me reciperent in canonicum, & in fratrem: insuper inhibens eisdem, ne præbendam, si qua tunc in dicta ecclesia vacaret, vel quamprimò ibi vacare contingeret, quam collationi suæ auctoritate apostolica reseruabat, alicui conferrent: cùm de ipsa mihi iuxta mandatum apostolicũ intenderet ꝓuidere, & decernens irritum, &c. verùm me in canonicum & in fratrem prædicta auctoritate recepto, talis ꝑbenda in ipsa vacauit taliter ecclesia, quę mihi de iure debetur: sed idem P. super ea mihi indebitè se opponit, & me cõtra iustitiam impedit & molestat, quò minus dictam præbendam, eiusque possessionẽ pacificam assequi valeam liberè, & habere, quamuis nullum ius habeat in eadem ipsam illicitè occupando, & occupatam in animæ suæ periculum & meum præiudicium detinendo: quare peto dictam præbendam cum iuribus & pertinentiis suis, & omni causa mihi adiudicari, & eam ad me de iure ptinere ꝑ vestram sententiam declarari & decerni, dictumque P. à dicta oppositiõe, impedimento, & molestatione compesci, & ei super prędenda & iuribus suis perpetuum silentium imponi, cùm nullum ius habeat in eadem: peto ẽt eum à possessione dictæ præbendæ ꝑ vos sententialiter amoueri, & me in eius possessionem induci, & induc-
e tum defendi: item peto fructus & expensas, &c. ¶Vel sic [e]:
5 Lib. †Coram, &c. propono ꝯ epm & capitulum talis ecclesiæ, ꝙ cùm talis Papa, vel legatus, tali dedisset suis literis in mandatis, vt me in canonicum & in fratrem dictæ ecclesiæ recipi faceret, & đ præbenda, quam citò ad id se facultas offerret, mihi ꝓuideret: idẽ executor eos iuxta formã mãdati sibi traditi monuit, vt me. &c. vt suprà proximè vsque, irritum, &c. iunge, verùm eis contumaciter eius monitis parere recusantibus, tanquam filiis inobedientię, & in hoc rebellibus & contradictoribus existentibus idem in eorum singulos excommunicationis ac in capitulum interdicti sententias exigente iustitia promulgauit: quare peto per vos eisdem sententialiter præcipi & iniungi, vt me recipiant in canonicum &

ADDITIONES.

a Libellus concipi. ¶Libellos, qui sequuntur, non ex scriptis libellariorum, sed à practica Curiæ, scil. coram se vel aliis exhibitos recepit auctor: quia non pręmisit, vt communiter consueuit, super quo libelli formentur in singulis: ideo supplebo: & est primus ꝯ eum, qui inquietat receptum auctoritate apostolica, cui per suũ executorem collata fuerit pręben da vacans. Et fit duplex conclusio: prima pro actore, secunda contra eum: & hæc est duplex, prima in vlt. pos. secunda in fructibus, & damnis & expensis: vel sic, contra eum, qui impedit in apprehendendo possessionem canonicatus & pręben dę prouisæ per ordinarium, ad quem spectat: & est quadruplex cõclusio. secunda ibi, peto etiam. tertia ibi, ipsam quoque. quarta ibi patet.
b Vel sic. ¶Contra eum, qui per literas surreptitias dicens sibi canonicatum & pręben dam deberi, inquietat ecclesiam: conclusio plana.
c Vel sic. ¶Contra prælatum & capitulum ecclesiæ non habentis numerum qui non recipiunt eum, pro quo Papa scripsit: nec timent vel seruant processus executorum: & fit duplex cõclusio, & quælibet bimembris.
d Ver sic. ¶Contra eum, qui præbendam mihi debitam contra executorum meorum inhibitionem & reseruationem & decretum occupat, fit triplex conclusio, Prima in petitorio ꝓ me, & contra eum: secunda in possessorio contra eum, & pro me: tertia in fructibus & expensis.
e Vel sic. ¶Contra prælatum & capitulum, qui mandatum executorum Papæ, vel legati, non recipiũt ĩ canonicum impetrantem: & fit prima conclusio super canonicatu: secunda super præbẽda: tertia super processu: vltima patet.

a cum & in fratrem a:& per sententiam vestram declarari & decerni mihi ꝓuideri debere de pꝛębeda, si qua vacat, vel quam primùm ad id obtulerit se facultas, & eos ad id sententialiter cõdemnari: peto etiam decerni pręfatas excommunicatiõis & interdicti sententias vsque ad satisfactionem cõdignam debere inuiolabiliter obseruari, & super conditione sua perpetuum silentium imponi:

b peto etiam expensas, &c. ¶ Vel sic b:

6 Lib. † Corã, &c. ago ꝯ P. & dico, ꝙ olim talis legatus publicè statuit, ꝙ nullus in tali diœcesi simul duo beneficia obtineret: qđ si faceret, excommunicationis vinculo sit adstrictus: verùm idẽ P. post dictum statutum, illud non ignorans, existens canonicus & præpositus ecclesiæ sancti Petri, eiusdem diœcesis canonicatũ & præbendam ac archidiaconatum talis ecclesiæ sibi conferri ꝓcurauit, & vnà cum prioribus beneficiis de facto retinere pꝛ̃sumpsit quare peto eum à canonicatu & præbenda & archidiaconatu sententialiter amoueri, & eidem super ipsis ꝑpetuum silentium imponi: cùm nullum ius habeat in eisdem, ext. de ꝯcess. pꝛ̃b. literas. & c. nulla. ext. de ætat. & quali. cùm bonæ. ext. de cler. excommu. postulasti. Sed videtur esse in eius optione, qđ malit retinere, vt ext. de pꝛ̃bẽ. referente. Tamen si vtrunque retinere contendit, & litem contestetur, vtroque carebit, eo. ti. de multa. ¶ †

7 Item no. ꝙ Imperator habet priuilegium, quod ego vidi bullatum. ꝙ in quabet ecclesia Alemanię possit facere vnum recipi: vnde in hoc articulo coram me sic libellus, conceptus fuit c:

c Lib. Coram, &c. ꝓpono ꝯtra P. ꝙ cùm ad primitias precum serenissimi principis domini R. regis Romanorum receptus fuerim ĩ canonicum & in fratrem in tali ecclesia, post hanc meam receptionem in eadem ecclesia talis pꝛ̃benda taliter vacauit, quæ mihi de iure debetur: verùm dictus P. mihi super ea de facto quęstionẽ mouet, falsò asserens eam ad se spectare: vnde peto per vos, dñe auditor, dictam pꝛ̃bẽdam mihi assignari, & eam ad me iure spectare sententialiter declarari, & me in possessionem ipsius mitti, & mittendum fore decerni, ac missum defendi, & super ea eidem P. perpetuum silentium imponi, cùm nullum ius habeat in eadem ecclesia, ext. de test. dilecto. de pręb. dilectus filius G. 2. de conces.

d præb. c. fi. ¶ Vel sic, d.

8 Lib. ¶ † Coram vobis, &c. ꝓpono ꝯtra talem epm̃, qui sine titulo ad sacros ordines me ꝓmouit, ꝙ ipse sæpe à me requisitus mihi prouidere recusat in competenti beneficio, đ quo ꝯgruè valeam sustentari, ne cogar in vituperium ecclesiastici ministerii men

e dicare e. quare peto eum ad hoc per vos cogi, & cogendum ꝑ vestram sententiam declarari, ext. đ ætate & qualit. cùm ꝯtingat. extra. de pꝛ̃ben. eps. & c. cùm secundum. &c. tuis. ¶ Alios ẽt libellos ĩ hac materia formare poteris, ꝓut iura sub hoc titulo posita te docebunt, & iunge hoc, quod no. s̃. de electione, §. j. ver. si autem electus, Circa præsentem materiam vide, quod no. s̃. de act. seu petit. §. super ac.

ADDITIONES.

a Et in fratrem. ¶ Hoc non videtur bene dictum: nam per superiùs narrata videtur, ꝙ executor istius fuerit datus ad compellendum, quo ad canonicatum: sed hîc, quo ad præbendam, fuerit ꝓuisor: hoc posito non procederet libellus, petens receptionem, quę ꝓpriè est collatio, fieri per excommunicatos. super quo vide, qđ scripsi e. tit. pro illorum. super finem pe. gl. Hoc ergo casu executor solùm haberet aggrauare processus, donec illi absoluerentur præstita priùs cautione de parendo: & postea conferrent. Talis etiam fuit forma in dec. tibi, qui. in prin. de rescr. lib. vj. vt ibi scripsi in prin. Si autem mandatum ad executorem intelligereť de receptione facti, quia Papa contulerat, tunc procedit libellus, vt dixi super gl. prædicta: vbi omnino videas.

b Vel sic. ¶ Contra eum, qui contra statutum legati est pluralis in ipsius diœcesi: & vnica est conclusio.

c Fuit. ¶ Sic ꝑ receptum. qui petit pꝛ̃bendã vacantem ꝓ se, concludens in petitorio & possessorio adipiscendæ. Et aduerte, ꝙ istud priuilegium, de quo ẽt scripsi in decr. is cui. e. tit. lib. vj. Imperatori non dat collationem, sed potestatẽ faciendi recipi. vnde solent dici tales recepti ad primarias preceps Imperatoris. super his vide s̃. de legato, §. nunc tractemus. vers. sed nunquid legatus. & quod ibi dixi: vbi ẽt de regibus Franciæ & Angliæ, qui vendicant sibi in quibusdam ecclesiis vacantibus collationem beneficiorũ ad illas. spectantium. Et illo tẽpore ẽt temporalia illarũ ecclesiarũ recipiunt ad manus suas. Et circa hoc ꝓuidit Gregorius x. in ꝯcilio generali ꝯ hoc đ nouo vsurpantes & ꝯ abutentes, quibus hoc ꝯpetit ab antiquo, de elect. generali. lib. 6. De hoc aũt iure ꝯferẽdi nil ibi ꝓuidit. Quò d autem ipsi reges in hoc antiquo iure sint defendendi, scripsi post Io. Mo. vltra scripta ꝑ eum hoc eodem tit. c. j li. vj. sup gl. nil dixit. vbi tractatur, an ipsa decret. 2. locum habeat in talibus beneficiis, si vacant in curia.

d Vel sic. ¶ Contra ordinantẽ ad sacros sine titulo, decretales, quas hic finis allegat, probant, ꝙ libellus facit ad titulum istum. An autem iste libellus ꝓcedat contra proprium epm̃, qui ordinationẽ commisit, distingue, vt eodem tit. si episcopus. libr. vj. Et an hoc petere possit ordinatus, qui renunciauit huic iuri, fuit quęstio venerealis 77. quam ibi vide in vlt. gl.

e Mendicare. ¶ Putauit auctor per hoc includi. quod dicit finis dec. episcopus. j. allegatæ: sed ego id exprimerem in libello.

ADDITIONES NOVAE.

50 An Papa possit concedere alicui beneficium cuius linguam ignorat Ray. in l. 1. §. eadem lingua. de verb. oblig.

Pone. Papa scripsit vt ni ꝓuideretur in aliqua ecclesiarũ cũctis mĩ mõ executor scripsit ꝓ me ĩ aliqua eccľia. an possit iterato ꝓ me in alia ecclesia scribere. Inn. quod sic si nũdum sum ecclesiam adeptus ꝓ qua scripsit & ponit in c. in literis ext. de off. & po. iud.

Quid si duobus concessę sunt literæ de pꝛ̃benda vacatura, quã j. mensem duxit acceptandam, à quo tempore incipiat currere mẽsis Bar. in l. si maritus. in prin. de adult.

Pone aliquis impetrauit pꝛ̃bendam sacerdotalẽ in aliqua ecclesia, & postea contigit in dicta ecclesia vacare præbendam non sacerdotalem: an possit habere illam. Cy. in l. quod fauore. de le.

Pone quod fecit Papa alicui gratiam seu collationem alicuius beneficij, & mãdauit de hoc fieri literas: sed anteq̃ fierent vel bullarentur, mortuus est Papa, an expiret gratia archidi. de hoc in ꝓœmio sexti.

Quæ sit differentia inter beneficium & præbendam Archid. in c. gratia de resc. in vi.

An abbatia sit dignitas, Archid. in ca. j. de præb. in vj. Inuestitura per baculum vel buretum non dat veram possessionem sed licẽtiam ingrediendi impunè. Inn. & Host. in c. j. de consue.

Si alicui moueatur q̃stio de pꝛ̃benda, vel de canonicatu, an interim debet ali de præbenda Bar. in l. si neget. de lib. agn.

Pone quidam impetrauit à Papa, vt in canonicũ reciperet, executore sibi ꝯcesso ad ꝓuidendum, & Papa secundo confert canonicatum, & ei mandat de beneficio prouideri. post hoc vacat prębenda quis istorum erit potior, Archid. in c. duobus de resc. in vj. & ibi videtur tenere quod debeatur primo.

In l. non solùm, ver. annus tamen. de excus. tut.

Vltra montani allegant hũc tex. quod si papa aliquẽ religiosũ transferat ad dignitatem, vt puta ad episcopatum quod ipso iure liberetur à religione sua, quod puto verum ab omnibus hominibus religionis, ab hominibus autem non arg. l. municeps. ad municipa.

In l. si domino, de leg. i. per hoc fuit reprobata opinio domini Ray. quod si Papa concessit pꝛ̃bendã primo vacaturã in tali ecclesia, & antea concesserat literas generales ꝓ prima vacatura: Vacauit præbenda, quis eorum in illa collatione pꝛ̃fertur: dicunt quod secundus, sed male per hanc literam hic per Bar.

In l. ab omnibus. §. si titio đ le. j. facit ad quæstionem Dicit statũ ecclesiæ, qđ null9 habeat pꝛ̃bendã, ni primò det canonicis x. certe de nouo vitians habebit suam partem. Bar. in d. §. si Titio.

In l. si qs. C. de petit. bo. subla. li. x. Not. qđ ille cui est concessa pꝛ̃benda non pt̃ alij concedere, quia debet renunciare ĩ manibus superioris, vt l. legatis. de offi. præs. & de renunciatione C. quod in dubiis. Res autẽ pt̃ concedi similiter in vsufructu, non pt̃ concedere vsumfructum, sed vtilitatem fruendi, vt §. finitur. inst. de vsufruc. & l. arboribus.

In c. sicut. de accus. no. qđ si in ꝓuincia subiecta metropolitano vacet aliqua ecclesia, cui9 collatio ad metropolitanũ est deuoluta, si eã non cõferat ꝯgruo tpe, quia, ex tũc est priuatus potestate ꝯferẽdi, & ex eo quia in qualibet diœcesi teneť cõstituere in anno testes synodales, qui solicitè inuestigent qua correctione vel reformatione sunt digna, Paulus de Leazaris.

Pone qđ canonici alicuius ecclesiæ cõcesserũt & deputauerũt petro sibi ꝓuideretur de vna pꝛ̃benda in ecclesia postea dicti canonici remiserunt dicto petro dictam ꝯditionẽ eo abnuẽte. đinde ẽ sibi collata vna pꝛ̃bẽda in ecclesia. Dicit dominus Petrus se habere debere illa cc. vna cum dicta pꝛ̃bẽda sibi collata canonici verò recusant sibi dare dicta cc. Cy. ponit in l. illud. C. de sacr. eccl,

Pone Papa scripsit pro T. eunte vltra mare. qđ ei ꝓuideať in ecclesia sancti Ambrosij subsequẽter falso rumore ꝓlato qđ dominus T. sit mortu9, deinde scripsit ꝓ. v. & mãdat ei ꝯferri pꝛ̃bendã q̃ T. habuerat, quẽ intellexit mortuum: an literæ dicti T. postea redeuntis sunt reuocatæ. Archidi. in c. quod sæpe. de præb. in vj. tenet quod non, & allegat l. fi. ff. de hæred. inst,

Pone qđ Papa mãdat alicui vt ꝓuideat tali đ tali bñficio si eũ idoneũ esse ꝯpererit Ille aũt sibi ꝓuidit nulla facta ĩq̃sitiõe idoneitate an valeat ꝑmissio, ponit Bar. in l. cũ q. §. filiusf. đ acq. hæ. & l. cum semel. §. sub ꝯ ditiõe. de tut. Io. And. ĩ ca. j. de off. del. in clem.

Pone qđ rectores parochiales eccľę q̃dã aliã parochialẽ ecclã cũ suis iu

suis iuribus, & fructibus tenuerunt vt vnitam & annexam, nullo ibi instituto rectore, & hoc tāto tēpore qđ de eo non est memoria, an hoc possint legitimè retinere, & licitè, Io. An. in nouella in c. qui contra. de reg. iur. lib. vj.

Pone qđ vacante pbenda in aliqua ecclesia intellexit L. quod episcopus vel capitulum conferre valebat dominicā præbendam B. dictus L. comparuit, coram epo, dicens iste quē vultis facere canonicum, est illegitimus & homicida, & hoc incontinēti volo pbare coram vobis, & si ꝯ feceritis, appello. eps tamen dedit ei B. præbendam, & stallum in choro, & locum in capitulo in signum possessionis, An teneat talis promissio, & an canonici alij eum debent habere pro tali canonico Inn. in c. constitutus. de re iudi.

¶ Baldus de Præbendis.

Litera Apostolica sufficit p libello: vt verbi gratia, si dico: peto mihi puideri sm tenorem rescripti apostolici. Cautius tñ est formare libellum explicitè, in §. si quis ergo. vide s̄. de lib. concep. §. litera. & s̄. de act. seu pet. §. si. G. ¶ Imperator habet priuilegium, ꝙ in qualibet ecclesia Alemaniæ potest facere recipi vnum canonicum, ver. item no. quòd Imperator. G.

a ¶ De Clerico ægrotante, vel debilitato ministrante[a]. Rubrica.

Ic forma libellum:
Lib. Coram, &c. propono contra P. rectorem talis ecclesiæ, ꝙ ipse diuino iudicio est lepræ morbo respersus: vnde tantus error in populo ipsius ecclesiæ orit, quòd nō pt vlteriùs sine graui scādalo tollerari: quare peto eum
b ab administrationis officio remoueri, extr. e. c. tua nos[b]. & c. seq. Alios forma, vt s̄. de corpore vitiatis. Prælatus autem non remouetur propter lepram, sed ei datur coadiutor: & sic intelligunt qdam e. tit. de rectoribus. ad quod facit 8. q. j. pontifices. & c. j.

ADDITIONES.

a Vide Summistas, & vide, qñ rub. habet duas partes de clerico ægrotante & debilitato. vnicus libellus hîc positus respicit primā partem. De secunda ponit alium libellum s̄. de corpore viti. vt infrà dicitur. In quo aūt hæc rubrica differat ab illa, ibi scripsi in decret. j. super vlti. gl. Conqueruntur autem clerici, ꝙ hi duo libelli sunt ꝯ eos, & nullus pro eis: pro quibus, vt satisfiat primæ & vltimæ decretali, libellos formemus: & est primus:

Lib. Coram vobis, &c. pponit A. procurator B. canonici talis pb. ꝙ ipse B. à calendis Maij, & abinde citrà fuit tali infirmitate grauatus, propter quàm seruire nō potuit, nec adhuc pt in diuinis officiis & horis canonicis suæ ecclesiæ prelibatę: qua de causa C. plebanus, vel prælatus ipsius subtraxit eidem prouentus & reditus, quos de pbenda, vel portiōe sibi debita, ac de victualib⁹: vł quotidianis distributionib⁹ debebat recipere: nec soluebat, nec soluere voluit hucusq; requisitus: quare peto p vos pronunciari & declarari debere singula prædicta eidem B. deberi tam p tempore præterito, q̄ futuro infirmitate durante & ipsum C. cōpelli ad retenta & subtracta soluēda: & ad ea, quæ in futurū obuenerint, casu durante, sibi integraliter persoluenda. Licet autem in personā procuratoris libellum formauerim, si tamen infirmitas, quæ seruitium ecclesię impedit, non impediret ipsum iudici præsentiari, in sui posset persona formare. Hæc omnia patent in decre. prima & decret. fi. facilis est libellus. is enim, cuius interest, dicet sic:

Lib. Coram, &c. propono B. archidiaconum Bononien. morbū paralyticum incurrisse, & eum perdidisse, loquelam. Quare cùm in præceptis, dispositionibus, correctionibus, sententiis & similibus illi officio necessaria sit loquela, peto, sibi per vos coadiutorem dari per quem, qđ in ipso deficit, suppleatur. Summam autē de coadiutoribus & ipsorum officio ibi vide. Hic quæro propter ius nouum tractans de coadiutore epi impediti ppetuò, an quando eps coadiutorem assumit de consilio & assensu capituli, de necessitate debeat esse eps & capitulum simul, & de hoc tractatum habere? audiui casum de facto dubitatum fuisse, cùm epo cęcato deberet coadiutor sibi p ipsum assumi de prædicto consilio & assensu: & cùm textus requirat hęc duo, videtur necessariò requiri ipsorum simul presentiam: aliàs mutua & congrua deliberatio ñ occurrit inter absentes, vt patet extrà de arbit. cùm olim. & ff. eodem titulo, de arbit. si in res. in fi. Honestum esset, ꝙ in tali casu capitulum adesset epo. Sed si sit epi specialis procurator, & ad id cū capitulo videretur sufficere: plus, quia & si neuter adesset, satis esset, ꝙ appareret de consilio & consensu capit. Vtile ēt esset sic instrumentum dictari, scilicet ꝙ consulunt & assentiunt talem, vel tales assumi: facit cle. de conces. præb. c. vno, §. pe. & quod ibi no. gl. summè vtilis, & ff. de fideiuss. nomina, & de hær. tut. l. 2. vbi postulare, & nominare tutorem dicitur, qui per alium nominat, & ff. qñ app. sit, l. j. §. solent. ibi magis enim consilium pses dedisse videtur, &c. &. facit l. diues. ff. de tut. & cur. datis ab his, Item in secūdo casu, qñ eps est demens, non exprimitur, ꝙ aliquem tractatū teneatur facere capitulū, ad qđ solūm spectat datio: multo min⁹ cùm ad vtrunque suo modo requiritur tractat⁹: ergo cùm necessarius non sit in electione epi, dummodo seruētur formæ ꝯcilij: quapropter multo minùs requiritur in coadiutore dādo cuius ēt officium est tēporale: honestum tñ esset in his & similibus solennem tractatum pmittere: necessarius tamen non est, nisi in casib⁹ expressis de rebus eccle. non alie. lib. vj. dudum. & c. lib. de offi. ordi. quamuis. sed quid si primo casu capitulum non vult episcopo consentire, nunquid episcopus coadiutorem post debitam requisitionē sibi assumere poterit? Dic, ꝙ non. datio eñ ista est de maioribus reseruatis Papæ, vt ibi in princi. quam Papa permittit episcopo & capitulo certo modo: qui si seruari non potest, requiratur à Papa: sicut in casu conuerso, quando episcopus contradicit capitulo. Quid ergo tunc fiet? eps senex, vel cæcus, vel similis, per se & suum vicarium reget ecclesiam: sic etiā regit quando est demens, donec Papa prouideat. Vtilitas ergo constitutionis fuit grandis valde, maximè quo ad ecclesias remotas, vt in textu, ꝙ ea seruata posset sine Papę requisitione cum ipsius auctoritate haberi coadiutor: si se & ecclesiam impediunt, malè agunt.

ADDE de episcopo senio, vel morbo impedito, qui assumit coadiutorem, Old. consilio 44.

b Tua nos. ¶ Vide, qđ ibi no. in gl. 2. & quod super ea dixi ibi, & c. j.

a ¶ De institutionibus[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus super iure instituendi ab alio interuerso ac occupato, qualiter sit concipiendus.*
2 *Fructum suæ militiæ, in qua ætatem contriuerit, quisque habere debet.*
3 *Si hæreditas nostra versa est ad alienos quid cani possit.*
4 *Libellus aduersus intrusum qualiter sit concipiendus, remissiuè.*

Ta potest hîc libellus concipi:
1 Lib. † Coram, &c. propono ego T. archidiaconus Ferioleti in ecclesia Narbon. nomine dicti archidiaconatus contra venerabilem patrem dominum M. Dei gratia archiepiscopum Narboñ. ꝙ cùm institutio personarum in ecclesiis dicti archidiaconatus vac. ad me de antiqua consuetudine & approbata, de cuius contrario memoria non existit. ratiōe dicti archidiaconatus pertineat, dictus dominus archiepiscopus mihi super illo iure instituendi controuersiam [illegible] licèt indebitè: asserens ad se talia pertinere, quamuis nullum ius habeat in eisdem: vnde peto ius instituendi ad me spectare per vestram sententiam decerni & declarari, & illud mihi adiudicari, & sibi super hoc perp

ADDITIO.

a AD summistas recurre: Roffre. loco. de quo s̄. dixi, s̄. rub. 3. in prīcipio, aliquid de hoc tractat. Habemus duo noua iura in Sexto. q̄ non vidit auctor. Nouiter dubium est, si inductio in possessionē beneficij vacantis facta per ordinatium, vel delegatum, ad quem spectat collatio, habeat vim institutionis, vel collationis: & facit ad qōnem, quam scripsi s̄. de act. seu petit. §. super actionib. super vers. pe. Ad affirmatiuam facit, ꝙ facto appellatur, de appellat. dilecti. 2. & vt ibi not. & facto renunciatur collationi, de his, quæ fiunt à maiori part. ca. ex ore. sic & facto fieri potuit, vt sic in faciēdo dissoluendo sit paritas. extrà de reg. iuris, c. j. Item ponderanda est in his voluntas dantis & recipientis, de verb. sig. in his. ver. cōsiderantes. Item possessionis apprehensio est finis, ad quē fit collatio, cùm sine illa non competat ius administrādi, secundum Innocent. vbi scripsi, de conces. præb. poposuit. in princi. item bene facit clemen. de conces. præben. c. vno. ver. quod etiam. Ad negatiuam collationi fiēdæ, nō possessioni tradēdę pfixum est tēpus à iure, de conces. præben. c. 2. Item fortiter obstant decret. ecclesia. j. de elec. item dec. ab eo. de appel. li. 6. Item hæc, vt diuersæ, ad diuersos spectare possunt, vt no. e. ti. autoritate. Ex quo infertur, ꝙ vnum non est reliquum. item Compost. in decr. transmissum. de elect. vbi scripsi in gl. postquam. vers. no. ex prædictis. Compost. dicit, quòd vno modo sumitur inuestitura, quando nulla electiōne confirmatione, vel collatione præcedēte fit inuestitura, quæ habet vim collationis, dummodo inuestiens conferendi habeat potestatem: & sic, secundum eum, nostra quęstio est soluta: nil tamē allegat: iuuari tamē potest hoc dictum, quia ista sunt eiusdem generis: & sic facilè functionem recipiunt, & facilè fungitur vnum pro reliquo. ff. si cer. pet. l. 2. in princ. ibi, sed idem genus. nam si aliud genus, &c. bene facit de offi. leg. c. j. in fin. lib. vi. ad materiam facit, quod no. de elec. cùm nobis olim. in glo. pen. & quod super ea dixi.

ADDE Old. cons. 143. latiùs Rom. consil. 317.

hoc perpetuum silentium imponi,extrà.eo.c.pe.extrà de offi.ar-
a chid.vt nostrum.extr.de præb.referente,lxiij.dist.si in plebibus[a].
¶Vel sic:
Libel.Coram vobis tali delegato propono ego H.syndicus & procurator cleri ciuitatis & diœcesis Biteren.nomine ipsorum,ꝯ venerabilem patrem M.episcopum Biteren.ꝙ licet tam in ciuitate, quàm in diœcesi Biteren.sint complures viri probi, literati, honesti,& in sacris ordinibus constituti,ipse tamē illis spretis in ecclesiis præfatæ ciuitatis & diœcesis,aliarū diœcesium clericos ignotos,pueros si quidem,& scientiæ liberalis expertes, qbus nec morū honestas suffragatur, quinimò dissoluta infamia refragat̄, instituere non formidat,quamuis pluries super his extiterit requisi-
2 tus:non attendens,† ꝙ habere debet quisque fructum suæ militiæ in ecclesia,in qua suam transegit ętatē,vt lxj.dist.null⁹.sicque fit vt nonnulli ex eis cogant̄ se negotiationibus immiscere,ac in
3 cleri opprobrium mendicare,& verè possint psallere:† Hæredi-
b tas nostra versa est ad alienos[b]: quare peto nomine prædictorū per vos dictum epm super his canonicè castigari: peto etiam ipsum cogi,& cogendum fore decerni,vt deinceps clericos præfatæ diœcesis in eisdem ecclesiis,cùm eas vacare contingerit, instituere non postponat: cum digni & idonei reperti fuerint ī eadē, & eum ad id sententialiter condemnari,lxx.dist.c.j.ext.e.ad decorē.lxxj.dist.hortamur.xciij.dist.diaconi.ver.indicat.extrà.de cler. pereg.c.vl.C.de episco.& cle.in ecclesiis.extrà de cle.coniug.Ioannes,& c.pen.de vita & honest.cle.c.fi.Vel potest agi coram cōcilio prouinciali:& tunc concludetur sic:quare peto eū iuxta statutum Lateranensis ꝯcilij à collatione beneficiorum suspēdi, & per vos eidem personam idoneam, quæ ipsius defectum in beneficiorum collationibus supplere valeat,subrogari, ext.de præbē.
4 grauc.¶† Contra intrusum autem libellus concipitur,vt s̄.de electione,§.j.ver,contra intrusum.

ADDITIONES.

a Si in plebibus.¶De hoc capitulo vide quod ibi not. & quod dixi in præ.dec.pe.super vlt.gl.

b Ad alienos.¶Hierem.in Thren.vbi in prin.

a ¶De Concessione præbendæ[a],vel ecclesiæ non vacantis. Rubrica.

ADDITIO.

a Vide quod dixi [illegible] rubri. de clerico non residen.& iura Sexti & Clementinarum huius tituli summè expediētia fuerūt ad multorum dubiorum decisionem. Et sciendum est,ꝙ libellus tertius & sequentes n̄ videntur conuenire rubricæ,sed locandi erāt sub titulo de præbēdis : defendēdo tamē auctorem pp dec.2.2.resp. e.ti.item prima quæstio in regula,is qui tacet.conuenit huic titulo.item conuenit quæstio Io.de Deo 24.lib.j.de clausula,amoto illicito possessore.q̄ vide hîc e.ti.cū nostris.sup gl.pe.Est sciendū ꝙ olim Romani pontifices rarò faciebant gratias bn̄ficiales: vnde in volumine Decretorum n̄ fatigamur ī his: incœperūt demū illas dare,tn̄ curialiter,primo rogando,demum præcipiendo, & executores dando:nec facilè grauabat vnus Papa vnā ecclesiā,nisi de vno : vn̄ ponebat clausulā,si pro alio n̄ scripsimus,vel æquipollentem. patent ista de rescriptis,ꝯstitutus.&c.capitulū.& c.ex insinuatiōe.cū tribus sequētibus.Procedente tēpore à principio factę sunt gratię,datis executorib⁹: patet de p̄ben.pro illorum.& c.dilectus.2, & 3.& hoc e.ti.proposuit.Demum tempore Innoc. IIII.dabatur impetranti beneficium acceptādi,e.ti.quia cūctis. li.vj.ad q̄d fortificandum addita est & postea clausula mēsis, cum īhibitione & decreto.vt ibi no.in prima gl.& terminatum est clemen.e.ti.c.vno,de ipsius clausulæ effectu:& quando incipiat mēsis ille currere, Et ibi extra gl.q̄hq; recitaui succinctè quæstionē de pluribus expectantibus in ecclesia cum beneficio acceptandi intra mensem, an omnes simul,an diuisim quisque habeat illum mensam quem nunc,qa huic titulo ipsius clausulę inuētori optimè congruit pleniùs prosequendo ad partem,ꝙ omnes habeāt vnum solum mensem,induci† damnosa & periculosa diuina bn̄ficiorum vacatio,ext.e,ti.c.2.§.j.de appel.oblatæ,ad fi.& concurrunt multa similia.Secundò videtur casus dec.vlt.in fi.de consue. lib.vj.cum ibi notatis in gl.pen.vbi quantumcunque sit,canonici optare valentes gradatim, oēs habent solos xx.dies, quos haberet etiam vnus solus,si solus acceptare posset. Tertiò etiam videt̄ casus prædictæ cle.Vincen.e.ti.in fi.Cùm enim ibi dicatur,mensē currere à tempore,quo vacatio publicè est nota:tu, qui dicis, ꝙ quilibet habeat mensem,erit dare,quo secūdo ī gradu curret mēsis,nec à tempore notitię vacationis,sed primo mense finito,vel priùs scito de repudiatione primi:sic in tertio impetranti currere incipit post duos menses,vel,vt s̄.& sic de reliqs.& hoc esset manifestè ꝯ verba & mentem clem.prædictæ.Quartò inducitur ff.d̄ adulteriis,l.2.§.fi.cum l.4.e.tit.in prin.nam licet maritus in accusatione adulterij præferatur patri,quia propensiori iure & maiori dolore executurus creditur,tamē tempus simul currit sibi & patri.ad idem inducitur C.de legit.hęre.l.sciāt.vbi omnibus,qui vocantur ad successionem pupilli,simul currere videtur ann⁹, quo perdunt ius successionis pupilli, si mortuo patre intra illum non petiuerunt sibi dari tutorem, & ille in pupillari ætate moriatur. In contrarium inducūtur verba literarum papalium,quibus scribit pro beneficio alteri non debito. Secundò autem impetranti non est debitum,nisi labatur mensis datus primo, vel aliàs appareat primum repudiasse:quod sufficit,licet tempus non sit lapsū, C.qui admit.ad bonor.possess.l.fi.Institu.de bon. pos.§.pe.ext.de locato,potuit.de appell.ab eo.li.vj.vel illum mortuum esse,ff.de suc.edic.l.j.§.intra. Quo iure ergo puniretur ex lapsu mēsis,qui n̄ facit quod facere non potest, contra regulam, imputari. de reg. iur.lib.vj. cum concor. Huic conuenit,quod dicitur de clausula, quòd si non omnes, quòd duo procedere nō possunt,nisi priùs appareat de impotentia collegæ,de offi.del.prudentiam.in prin. Non currat ergo tēpus pro actu non facto ei qui facere non potest,ff.de iud.l.2.in omnibus.C.de an.exce.l.j.§.vl.bene facit ff.de bo.lib.cùm filius.§.cùm filius.Item videmus,ꝙ æquitas iudicialis dat terminos successiuè.patet in decre.licet.de probat. ver.quia tamen.& ver.indulto.ex tunc altero mense,&c.vbi vnus mensis datus fuit vni parti, & alius mensis alteri. Cui ēt ꝯuenit de testib. præsentium.lib.vj. vers. seq.In eligentibus & conferentibus beneficia videmus , ꝙ idem terminus secundi gradus non confunditur in primo,e.tit.c.2.de elect.ne pro defectu.Item in præeligētibus,qui & Acceptantes dici possunt:patet hoc in decret.si pluribus.de præb.lib.vj.& in extrauag.Ioannis,suscepti. circa medium.Ex prædictis potest formari hæc regula,ꝙ quoties aliqui nō eiusdem ordinis & gradus vocantur ad aliquid cum temporis limitatione,intelligūtur successiuè vocati,ita ꝙ tempora non currunt,sed quisque gradus suum habet terminum,vt hîc:siue à lege,siue ab homine præfixus sit terminus.Primum patet ex superioribus,ff.de bon.poss.si plures gradus.& C.qui admitti.ad bon. possess.l.quandiu.& instit.de bon.possess.§.fi.Secundum patet ff. de iure delib.l.pe.meliùs ff.de acquiren. hær. quandiu institutus. & facit ad prędicta e.ti.quia diuersitatem.Nec iuuat,si dicas,ꝙ poterit ius suum saluare secundus acceptando primo mense: quia aut acceptabit purè,aut sub conditione.Primo casu non valet:dictum est,quia non est sibi debitum,nec liberum,de præben. si tibi absenti.lib.vj.Inspiciendus est.n.in his primus gradus.bene facit ff.de ven.inspic.l.j.§.pen.& facit de leg 2.si quis seruum.§.certū.& C.de edicto diui Adr.toll.l.j.Secundo casu etiam non valet acceptatio,quæ non recipit cōditionem,quæ id suspendat, sicut nec optio,sed certus legitimus actus:de quibus ff.de reg.iur.act⁹. & in regula.actus.lib.vj.& e.lib.de elect.c.2.& facit,quod post Innocen.scripsi de rescript.in nostra.post prin.Nec valet dicere,ꝙ ī casu.quo primus primo mense non accepta,conualescet acceptatio facta in mense primo quod est fallum,cùm acceptatio propter ineptitudinem suæ formæ nulla & in totum vitiata , vt dicit præd l.actus.conualescere non posset, vt in regula,non firmant. lib.vj.Item dato,quòd id verum esset,non ꝯcludit hîc.quòd mēsis primus propterea currat secundo ad faciendum acceptationē quæ ex alieno penderet arbitrio:bene facit ff.quis or.in bon.possess.serue.l.fi.Concluditur ergo mensem secundi impetrantis nō currere cum mense primi, ne sequatur absurdum,quòd priùs sit sibi præscripūt,quàm debitum. bene fa.ff.de vsuc.l.iusto errore. §.si cùm apud hostes.& apertè patet C.de præscrip.xxx.vel xl.annorum,cùm notissimi.§.illud.& §.in his etiam.Item constat,ꝙ ꝯ debitū in diem, vel sub conditione,non præscribitur ante quàm per aduentum diei,vel conditionis peti possit. Vnde non p̄scribitur coniugi durante matrimonio,nisi īterim eueniret casus,quo peti posset,vt viri inopia,vt ibi,& C.de iure do.in rebus.§.fi.Item licet annus.qui datur filio per Vnde liberi,lapsus sit habet secundum p Vnde agnati:qui sibi nō currit, nisi quo ad agnatos fuerit delata possessio,ff.de succes.edic.l.j.§,sed videndū.& dicit lex,absurdum fore diem p̄currere,ante quàm existat is,qui d̄bet accipere.ff.d̄ cond.& demonst.si in diem.ad idem ff.qb.mod.vsufruct.amit.& l.j.§.j.& quema.ser.amit.l.si partem,de stipul.seruor.l.si set uus hęreditarius.Recitaui,vbi suprà,ꝙ dominus Stephanus dicēs pronunciatum in curia per coadiutores suos prò & ꝯtrà, relinq̄bat hoc disputationi,si secunda pars,quæ minus habet dubitationis,siue iniquitatis,præeligatur:quam & ego,licet vt dubiam . p̄eligo,addito quod infrà dicam. Nihil restat respondere ad ꝯtraria. Et ad primum respondeo,ꝙ eam inchoauit hæc clausula,nō erat periculum diutinæ vacationis: quia abstinebāt Romani pōtifices à grauandis ecclesiis,vt dixi in princi. Et dato,ꝙ hodie scribant

bant pro pluribus, non tamen verisimiliter pro tot. ꝙ plus transeat de tempore, quàm sit tempus, quo tradere possunt collatores ordinarij, e.ti.c.2. Quod ergo licet ordinario, liceat & Papæ. Item & si excederet, paratum est remedium, ꝙ beneficio seruiatur de ipsius fructibus, de appel. peruenit. 2. de elect. nemo. lib. vj. Ad decre. vlt. de consuet. respondetur, ꝙ ibi vnicus terminus statuitur vni, scilicet capitulo, vel collegio: & licet plures sint ī illo, vnicum est corpus: sicut etiam in pluribus hęredibus vnius ex pluribus sociis, vel municipibus, ff. de fideiuss. l. mortuo. hîc autē personę omnino diuersæ, & impetrationes diuersæ, & diuersarum tempora omnino diuersa: nō mirum igitur, si ius in his diuersum, iuxta no. de condit. cùm omnes. Ad clementin. e. titul. respondetur, ꝙ bene determinat, quādo mensis incipiat cursum suum vni impetrā ti: de vlterioribus non exprimit: vnde si benę ponderas versicul. secus autem. in decr. prædicta, totus loquitur in singulari: & sic de vnico impetrante: quare non concludit, ad quod allegatur. facit de diuor. gaudemus. ibi, nec dixit vxoribus, sed vxori & extrauag. Bonafac. vnam sanctam. in fin. Ad l. 2. & 2. de adulter. respondet, quòd pater & maritus non veniunt ad accusationem per gradus, sed simul: & ideo simul currit tempus: licet fateamur, ꝙ ambobus concurrentibus præfertur maritus ex præsumptione ibi dicta: & sic licet sit ibi ordo prælationis, non tamē vacationis. vnde statim pater accusare potest, & prosequi, non expectato marito, vt ibi. Per eundem modum respondetur ad l. sciant. vlt. alleg. super quo vide etiam, quod no. ff. ad Tertul. l. j. in vlt. gl. Si tamen assisterem Romano pontifici, suaderem cōstitutionem fieri ex pluribus sic expectantibus primum solum habere integrum mensem: vlterioribus, quotcūque essent, dare singulis successiuè, sex dierum numerum, quem constat esse perfectum: poterit enim secundus intra mensem deliberasse: & eo amplius posteriores: si primus repudiaret intra primum mensem, darem secundo completionē mēsis, & sex dies: & si secundus repudiaret prima die, & post mēsem statim inciperent sex dies tertij: & sic de singulis. Vel aliter, quòd omnes acceptare deberent intra mensem: & id possent, non obstante aliqua iuris subtilitate sub conditione, vel protestatione, si præcedens vnus, vel plures non acceptarent: & hæc esset expeditior via. Sed quid si sunt duo primi habētes eādem datam, nec appareret quis prior inter eos? tunc declarandus etiam esset iste casus. Ante declarationem tamen videretur seruanda distinctio decre. si pluribus. đ præben. lib. vj. an alteri tantùm Papa proprio motu prouiderit, an vtrique, vel neutri: & primo casu sufficeret acceptare illum, qui habet proprium motum Papæ. in secundo & tertio casu cōsulerem, ꝙ vterque acceptet intra mensem sub protestatione, & demum casum dubium diffiniat electio collatoris grauati, argum. decret. duobus. in fin. de rescrip. lib. vj. & si sint plures, & pariter discordant, vel negligunt, dic, vt ibi no. Sæpe occurrit alia talis quęstio: in forma pauperum ad collationem abbatis habet Titius clausulam iuxta morem, dummodo nisi pro tot, pone tribus aliis, in consimili forma scripserimus, vacauit beneficium: abbas contulit amico: pauper illud acceptauit, & per executorē sibi ꝯferri fecit: opponit abbas, vel prouisus per eum literas pauperis non valere: quia Papa priùs, scilicet ante datam literarū pauperi scripserat pro quatuor ad collationē: illis respondet pauper, ꝙ vnus solus ex illis grauauit abbatem: alij tres consecuti fuerant alia beneficia per collationem illorum: non tamen exprimit id fuisse ante datam literarum suarum: quod si faceret, minor esset dubitatio: quæritur, quid iuris? Pro parte pauperis, hoc allegatur, ꝙ effectus illius clausulę, dummodo, &c. fuit onerare abbatem: sed ipse de vno solo secundum thema fuit oneratus: ergo, &c. cessante enim onere cessare debet dispositio ratione oneris inducta, ff. de adimen. leg. l. alumnæ. §. ab hæredibus. aliàs incipit, Seia liberta. & de alimen. & cib. leg. l. Caio. in prī. Hoc patet in Falcidia, quæ datur hæredi grauato, quæ cessat, quomodocunq; cessset grauamen hęredis, etiam post aditionem, ff. ad leg. Falcid. non est dubium. cùm duabus legibus seq. & l. id autem quod. in fin. Inducitur etiam decr. mandatum. de rescriptis, à cōtrario. nam si excusat grauatum alterius prosecutio, etiam qui iam adeptus est: ergo si destitit alius, non excusatur grauatus. & hoc ibi scripsi post Innoc. super versic. si pro alio nec est hoc superfluum: quia in rescripto thematis non erat illa clausula, dummodo, &c. qui huiusmodi gratis persequantur. Nec hodie ponitur in forma pauperū propter lites ex eo obuenientes: licet etiam Innoc. ibi dixerit idē, si non sit, vt sic verba cùm effectu intelligantur. iura sunt notata ī decr. relatum. de cleri. non resi. in 3. gloss. nec est contrà, quod ibi post eum scripsi: quod per te videas. item videmus, ꝙ onus vltra trium tutelarum quis in Roma suscipere nō cogitur: finita tamē tutela, & quod plus est, illa, quæ est prope finem, non excusat: cū cessauerit, vel sit in cessando illarum onus. ff. de excus. tut. l. nō tā tùm. Item non excusat honoraria tutela: quia non subest illi onus administrationis, e. ti. l. spadonem. §. ciuitatis. in fi. Cōcluditur ergo, cessante onere, cui prouidebat clausula, cessare clausulam. Et per prædicta sit solutum illud verbū præteriti temporis, scripserimus: quia effectiuè onerosa scriptura est intelligenda, vt suprà, & eius significatio recipitur pro tēpore futuro, quo beneficium consequi possit, facit ff. de testa. tutel. l. penul. de ma. test. l. Meuia. ff. arb. furtim cæs. l. cædere. §. j. Sic & præsens trahitur ad preteritū vt in prædicta decret. mādatum. vt ibi dixi super j. glossa: & de his tractionibus præsentis ad præteritum & futurum, & de singulis e conuerso, videtur xxij. quæst. v. si Paulus. in gloss. verba sunt. de ꝯsecrat. distin. 2. in Christo patri in princip. & distin. 2. perueuit. cū concor. & ff. de verb. signific. verbum Erit. Ex quo de forma pauperum tractamus, aliquid prosequamur ad intellectum clem. eodem tit. & eorum, quæ ibi no. in gloss. si enim. & præmitto, quòd qui illam clem. allegant pro concilio Vienn. non bene dicunt. Est igitur sciendum, ꝙ hi, quibus placet opinio, quòd habens formam gratiæ post datam formam pauperum, tamen ante purificatam conditionem ibi pauperi præferatur in præbenda, vel beneficio post purificationem vacante: de quo ibi fatenē, ꝙ pluries cōtrarium est pronunciatum in populi audientia. Sed venit in dubium, si executor pauperis fecit inhibitionem collatori grauato, etiam cum decreto, ne aliquam collationem, &c. an p id ante purificationem ligatæ sint manus collatoris in tantum, ꝙ collatio p eum facta non teneat, pōderatis verbis clementinę, & forma pauperum? non puto, quòd inhibitio executoris, quæ præcessit purificationem, impediat collatorē: & in hoc vide, quod scripsi in decre. si pauper. de præben. lib. vj. in gloss. penul. Absurdum enim esset, quòd inhibitio & decretum executoris in illa forma plus operaretur, quàm decretū Papæ: quod non impedit ante purificationem, vt in præ. clem. ad quod facit de spon. ca. vno, in fin. libr. vj. & leges, quas inducam j. sub versicu. 2. & 3. ibi, itē conditio habet multum facti. quia per prouisionem, quam facit ordinarius ꝯditione pendente, i. non purificata, gratia pauperis non extinguitur, sed solùm ab illa beneficium certum eximitur illa gratia durā te. facit ff. de duobus reis, l. fi. & de adimen. leg. l. qui hominem. & ideo malè fecit executor, sic præueniendo: hoc dico, quasi extingueretur gratia, executorem excusarem, sicut propter spem indebitum iri, etiam conditionalis creditor admitteretur conditione pendente, ne creditum pereat: hoc non dico, vt gratia statim sortiretur effectum, ff. quibus ex causis in posses. ea. l. Fulcinius. §. sed in diem. & l. penul. §. fi. vbi de hoc: sed vt nihil fieret ad peremptionem gratię, vt e. tit. l. in possessionem. & ibi etiam [illegible] in glo. j. ad idem ff. de separ. bon. l. creditoribus. Eo fortiùs valeret collatio ordinarij, quando impetrans negligens fuisset in purificanda ꝯditione. facit de præscrip. si autem. & c. tibi. in fi. lib. 6. & e. lib. de præben. si clericus. ff. de adult. si maritus. ille vir sanctus Clemens IIII. dictauit suo tempore formam pauperum, & vocabatur Forma Clementis. cui demum aliqua sunt subtracta: & dixi s. de cleri. non resi. in princip. & aliqua addita forsan adhuc addentur ponderatis hîc scriptis & remissis, maximè ad j. decret. si pauper. Nescio enim aliter saluare finem formæ pauperum, ibi, nostrę tamen intentionis, &c. nisi, vt ibi dixi: & vt intelligatur, adhuc declaro, ꝙ forma pauperum non habet certam summam precisè taxatam: sed sic scribitur, ꝙ non excedat talem summam, scilicet xxx. florenorum in non curato, vel in curato l. & hoc in Italia communiter exprimitur. Certum est, ꝙ de maiori illi prouideri nō pt: de minori potest: & malè esset pauperi, si non posset sibi prouideri de minori: quia forsan sua ætate non occurrit beneficium punctuatim illius summæ. Forma verò illa primò vult clerico pauperi prouideri de beneficio secūdum suæ ꝓbitatis merita: & si hoc venit in arbitratus executorum, cui congruit illa clausula, Cæterùm districtiùs inhibemus, ne præfato clerico prouideatur, &c. & sic prohibet executorib. qui prouisores sunt. Finis autem prædictus videtur id ponere in arbitrio pauperis, vt beneficium non curatum, etiam xxix. floren. vel curatum etiam xlix. quæ sunt minoris valoris, cùm prouideri sibi possit, in maiori sibi conferri debeat, si illud intra mensem post notitiam vacationis voluerit acceptare, & iacent sic verba: Nostræ tamen intentionis existit ꝙ đ huiusmodi beneficio, etiam si minoris, quam prædicitur, valoris extiterit, possit, &c. istud minoris, quàm prędicitur, optimè poneretur, quando de præbenda certi valoris mandatum fuisset prouideri, vt in decr. cui de non. §. finis. de præb. libr. vi. quia tunc sine hac clausula ñ potuisset prouideri de minori. vt ibi. Sed cum hæc forma apertè permittat minorem, & ꝓhibeat maiorē, quid vult illud verbum Minoris, quod prædicitur? nescio saluare, nisi p modum, quem ibi scripsi. Cancellaria deliberet, si circa id esset aliqd alterandum. Tractatur alia quæstio facti, de qua nuper cōsului curiales. Scribit Papa pro Titio de beneficio ad collationē alicuius spectāte, qđ ñ excedat annuam summā centum floren. ad taxationem decimę: hîc queritur, quid si in loco nō est taxatio decimarum? secundò, quid si eo loco, quo nō est taxatio decimæ in suo valore

valore stante floren.diminuti, vel aucti sunt reditus tempore vacationis? vel quid si in stantibus reditibus diminut⁹, vel auctus est valor floreni? item an distributiones & moriuaria veniant in hac æstimatione, cùm non est decimæ taxatio? item cuius loci & temporis consideratio, & cuius bonitatis extrinsecæ, vel intrinsecæ? In prima quæstione argui potest, ꝙ beneficium nõ debeatur, ex quo qualitas in gratia non habetur in loco: facit de præben. quã uis, j. in princi. & c. cùm illis. & c. cui de non. §. j. & 2. lib. vj. quæ iura probãt, ꝙ si certa qualitas beneficij exprimitur in gratia, illa dficiente, ñ est locus gratię, ex quo ꝗdõ, vel qualitas est de præterito, ff. de hære. inst. l. 2. Debebat ergo impetrans in tali loco laborare, vt haberet alternatiuam, prout in forma pauperum ponitur in qua fit prohibitio, ne per illam prouideatur in ecclesia cathedrali, nec de beneficio sine cura, quod excedat valorem annuum xxx. floren. vel curato, quod excedat summam quinquaginta: & subditur, valorem autem annuum haberi volumus æstimatum, prout de illis secundum taxationem, vel aliàs est amplius pro decima ꝓsolutum. Et aduerte, ꝙ in forma pauperum, quæ hodie habet hanc clausulam, quam non habuit olim forma dicta Clementis, quæstio hac parte non est dubia. Remanet ergo dubiũ in forma gratiæ, in qua etiam interpretatio curię non habet ꝑ hoc gratiam impedire. facit ff. de vsufru. l. leg. l. legatum. & de infa. l. libellorum. §. j. Videtur autem aliquibus, ꝙ veræ æstimationis habebitur ratio. facit ff. de ædil. edict. l. si plura. in fi. ff. de cond. & demõst. l. in testamento. j. quia cùm non extat monumentum, cuius simile testator sibi fieri præcepit, fiet secũdum substantiam & dignitatem defuncti. facit de vi. & honest. cle. quoniam. de censi. cùm Apostolus. Aliis videtur per extrauag. Ioan. suscepti. 2. & hoc in ecclesiis, quę æquiparant taxationem decimæ & dimidiam fructuũ quòd habeatur ratio dimidiæ. quod multis placet. Tertij sequuntur, quod de forma pauperum præmisi, vt habeatur ratio eius, quod plus est solutum pro decima. Sed istud esset ęquare gratias literis iustitię, vel quasi; quę iustitia suasit pauperib. prouideri, sed vt pauperibus. Vnde aduertendum, quòd forma pauperum non habet, nec vnquam habuit bullam cum filis sericis, vt notetur quòd plus iustitiæ habet, quàm gratiæ, de præbend. cùm, secundum Apostolum. de rescriptis. postulasti. Sed quartus videtur, ꝙ vbi ad summam taxatam pauperibus dantur literę gratiosæ, in illa summa iam diffinitum non immutetur. Si verò de maiori summa taxetur gratia, inspiciat̃ vera æstimatio, vt priùs dixi. Et notãdum, quòd de decima Papali loquimur, nõ de illa, quę debetur Deo, quam clerici clericis non soluunt, de deci. c. 2. Vnde clementina vocat istam beneficiorum decimam, in cle. de deci. si beneficiorũ decima. & de hac fiunt multæ deductiones, quæ non fiunt in cõmunibus, vt ibi no. in j. glossa. in talibus. & plenè habetur in declarationibus. Sup hac deductione fundari posset æquitas extrauag. susceptæ, & opinio secunda, de qua suprà dixi, licet fateatur per ipsam decret. probari magnam inæqualitatem esse posse inter decimam & remissionem: quod ostendit optio, quæ ibi datur. Nec videtur reprehensibile sequi in non taxatis illam diuisionem dimidiæ prælectam suo casu, quasi æquiorem. De rigore autem puto illam quantitatem venire æstimandã, vbi non est taxatio, quæ factis detractionibus, de quibus s̃. vt dixi, veniret in decima soluẽda: & secundum id debebitur beneficium, vel nõ debebitur: ita ꝙ prima opinio placet, cum hoc adiuncto, ita quòd factis illis detractionibus, si valet vltra centum, non debeatur. In secũda & tertia quæstione, ꝙ tempus sit spectandum datæ vacationis, vel presentationis, abundant iura, quæ vide, de præbend. dilectus. 2. super 2. gl. post prin. & in fin. & extrà de rescrip. præsentata. in fin. vbi etiam remissiones dedi. item vide brocar. de initio & fine spectãdo, de elect. dudum. j. in vj. gl. sed potissimè pro tempore datę: hoc casu considerando facit clemẽ. de rescrip. literas. vt sicut inspicim⁹, an sit beneficium tempore datę, si inspiciamus, quale fuerit eo tẽpore in facultatibus, ex quo in illis facta fuerit taxatio, sic inspicimus tempus datæ in qualitate impetrantis, e. tit. de rescri. si in eo tempore. lib. vj. Ad contrarium facit e. lib. de pręben. ei cui. ibi soluitur: & cle. si de beneficio. de præben. vbi licet tempore datæ nõ pertinuerit collatio ad grauatũ, satis est, quòd aliquo vacationis tempore pertineat, & impetranti debetur. itẽ bñ facit ff. de re iu. si calendis. de verb. oblig. quoties in diem. Item conditionem habet hæc gratia, ff. qui, & à qui. ma. lib. non fi. l. 3. de optio. leg. cùm ita. de leg. 2. l. vnum ex familia. circa prin. In conditionalib. autem tempus conditionis debet attendi, ff. de cond. & demonst. cum ꝗ post apertum. de leg. pręstan. contra tab. bo. posses. pet. l. interuenit. de leg. 3. deportati. in prin. de leg. 2. nõ oportet. Item si dicas, quòd excedens tempore datæ: sed cùm vacat, exinanitum nõ cadat in gratia: quia ponderata sit data: eadem ratione dices, quòd ĩclusum & tenue postea valde ditatum tempore vacationis debebitur: quod contra verba & mentem scribentis esse videtur: propter quod videretur tenendum in forma pauperum, quòd hoc ditatum excedens summam illa forma taxatam, licet tempore datæ fuisset tenue, nullo modo debetur. Ratio, quia taxatio non adiungitur beneficio, sed mãdatur prouideri de beneficio secundũ suæ probationis merita competenti, si inuentus fuerit vitæ laudabilis & conuersationis honestæ, vt in clemen. e. tit. c. vno, & de offi. dele. c. j. postea per longum interuallum ponitur prohibitio de qua dixi s̃. quæ apertè respicit tempus prouisionis, ibi, ne prouideatur, & c. vt s̃. Sic dico econuerso, quòd si beneficium locuples valde exinanitum est, & infra summam taxatam reductum, licitè sibi de illo prouidebitur eadem ratione, scilicet quia inhibitio & taxatio tempore prouisionis faciendæ adiungantur, vt prę dixi. Sed verba ista licet bene sonent, vbi poneretur summa sine taxatione, tamen in forma pauperum non procedunt: quia forma pauperum respicit duplicem taxationem, scilicet ordinariam si extat: aliàs quantùm plus fuit solutum. Sicut ergo statur taxationi, valeat plus, vel minus in prima parte: sic & in secunda stabitur illi maiori solutioni, quæ deficiente ordinaria taxatione est secũda taxatio. Et si dicas, hoc posset esse iniquum: fateor, sed idem fateri oportet in prima. Sufficit enim sic scriptum esse, de fer. ca. 2. cum concord. primæ gl. Remanet ergo dubium in literis gratiæ, in quibus quis impetrat beneficiũ primò vacans spectans ad collationem talis, cuius annui reditus non excedunt certam summã florenorum, vel simpliciter, vel secundum taxationem decimæ: & ibi non est talis taxatio. Quibus casibus si per Iuristam diceretur, vel per Papam declararetur, quòd omnis taxatio summę in literis beneficialibus non determinata respiceret tempus vacationis, videretur bene actum: & tunc æstimatio valoris fieret, vt præ dixi in prima quæstione. In ea verò parte, qua de augmento, vel diminutione valoris florenorum quæritur, sciẽdum est, quid seruet curia: ad quod laboro: tamen non audio, quod curia non põderat ascensum, vel descẽsum florenorum. Et si dicas, quòd curia habet pro taxato floren. 12. Turonen. cum dimidio: sed remanet quæstio, quid in ascensu, vel descensu Turonen. quod sæpe nostris tpibus vidimus. Demum quærebatur de distributionibus & mortuariis, an veniant in æstimatione? & quia diuersa sunt hæc, diuersimodè tractabuntur. De primis formatur casus de ecclesia, quæ habet canonicos præbendatos, & vltra id mensam communem, ex qua singulis præbendatis in singulis horis certũ quid datur: & præbendati soluunt ibi decimam de præbenda, & capitulũ de mensa: si tamen hęc coniungantur, quod percipit, excedit summam: si diuidatur, vt soluitur, non excedit. Et primò pro hac negatiua inducitur, quòd Papa prouidere voluerit de beneficio, cuius reditus, & c. sed constat, quòd distributiones non augent præbendam, sed propter operam personæ præstantur, nec aliter debentur, de cler. non resid. c. vno, libr. vj. & sic non est eius cum re communio facienda. ad hoc ff. si mensor falsum mod. dix. l. j. 2. respon. & pro soc. l. cùm duobus. §. 2. ibi, pretium ei operæ est, & c. & de seruit. rustic. prædio. l. pecoris. & quod ibi no. Item aptitudo acquisitionis non auget pretium rerum, ff. ad leg. Faleid. pretia, Multis enim ex causis accidere potest, quòd aptitudinem non sequitur actus vt ibi, & ff. de acquir. rerum domin. naturalem. §. j. sicut & de persequente feram, quam iam vulnerauit, dicitur ff. de acquir. rer. dom. naturalem. §. j. Cùm ergo actum & corpus hominis requirat distributio, quod non requirit præbenda, meritò nõ est inter hæc dicenda communio, cùm pendeant distributiones ex euentu fortunæ, & dentur per dies & horas: ergo, vt s̃. facit C. de dona. sancimus. §. pen. Item ista sunt diuersi generis & diuersę naturæ, & vt diuersa ponuntur in iure. Dictum ergo de vno, alterum non includit, de cleric. non resid. de cætero. de præben. licet. item bene facit ff. de rei ven. in rem actio. §. item quæcunque. Per quę patet, quòd ad hoc, vt in diuersis constituatur vnum corpus, necesse est id fieri eadem materia mediante: sed in fructibus præbendæ & distructionibus est distinctio materialis. quia altera sola requirit operam, vt s̃. ergo non est coniunctio quod ergo recipit vniuersitas, non est singulorum: sicut quod ipsa debet, non dbent singuli: nec quod sibi debetur, singulis debetur, ff. quod cuiusque vniuersi. sicut. §. 2. Litera autẽ mandat dari beneficium, cuius reditus & prouentus, & c. sed si isti non sunt simpliciter redit⁹ & prouentus beneficij, sed operæ: sic ergo ad exclusionem nil operatur. Hæc allegando dicta ad defensionem impetrantis fortiùs in mortuariis habent locũ, quæ adhuc fortiùs sunt incerta & fortunæ submissa: sed hoc maximè, si dicamus mortuaria, quę cũ mortuis offeruntur: Si autem recepimus mortuaria anniuersaria, videtur distinguendum, an sint voluntaria: & tunc, vt s̃. ff. de off. procon. l. solent. in fi de annu. leg. l. Seio. §. j. Aut ab inuitis exigi possunt, quia sunt testamento relicta, vel per viuentes ordinata: & hoc plus. ad hæc ff. de acquirendo rerum dominio, l. statuas. & l. rem in bonis. & tamen licet sint in bonis ecclesiæ, cùm tamen ꝑsonarum opus, & certum vsum requirant, nec ad alium transferri possint, ñ dicantur esse in bonis singulorum, vt suprà dixi: sicut

relictum

SUMMARIUM.

1 *Libellus qualiter sit in materia concessionis præbendarum concipiendus.*
Libellus qualiter sit formandus, vbi ratione personæ concessio præbendæ alicui facta impugnatur.
2 *Libellus qualiter sit concipiendus contra eum, qui plura habet beneficia.*
3 *Dicere volens aliquem ad beneficia ineligibilem, qualiter formabit libellum.*

IN hac materia sic poteris libellum concipere.
Lib. Coram, &c. propono cõtra P. quòd cùm talis ecclesia, vel præbenda spectans de iure ad collationem capituli talis ecclesię tanto tempore vacauisset, quòd ipsius collatio esset ad collationem venerabilis patris talis episcopi deuoluta, ipse episcopus dictam ecclesiam, seu præbendam mihi contulit, & me de ea per suum annulum inuestiuit: verùm capitulum præfatum post semestre tempus dictum P. de facto ad eã elegisse dr in meum præiudicium & grauamen: quare peto eandem ecclesiam ad me pertinere per vos sententialiter declarari, & eidem P. super ea perpetuum silentium imponi, cùm nullum ius habeat in eadem. Peto etiam fructus, &c. ext. eodem, nulla. & c. quia diuersitatem. de electio. cùm in cunctis. in fi. ¶ Vel sic:
Lib. Coram, &c. propono ego T. procurator abbatis & conuentus talis loci contra P. quòd licet monasterium dictum talẽ prioratũ per suos monachos teneret & possideret, ac tenuisset & possedisset, vel quasi, inconcussè per tantum tempus, cuius a memoria non
a existit, tamen archidiaconus talis loci falsò asserens prioratũ eũdem fore parochialem ecclesiam, & ad ipsius collationem spectare, ipsum eidem P. non monitis, nec citatis abbate & conuentu de facto contulisse dicitur in iniuriã & graue præiudicium monasterij memorati: & præfatus P. prætextu collationis huiusmodi memoratos abbatem & conuentum turbat indebitè ac molestat quò minus prioratum ipsum possideant, vel quasi, pacificè & quietè. Quare peto præfatam collationẽ, & quicquid ex ea, vel ob eã secutum est, irritari, seu cassam & irritam nunciari: & dictum P. per vos cõpesci, & vt à dictis turbatione & molestatione desistat, sibiq; inhiberi, quòd de cætero similia non attentet, cùm nullum ius sit ei talia faciendi: & ei super prioratu ipso & iuribus & pertinẽtiis eius perpetuum silentium imponi, ext. de rebus eccl. alie. vel non. possessiones. de supplen. negl. præl. c. j. ext. de capellis monach. c. j. ¶ † Quòd si concessio præbendæ facta alicui impugnetur
1 ratione personæ, sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd eo tempore, quo talis præbenda à tali sibi fuit de facto collata, non erat capax beneficij ecclesiastici, vtpote qui erat maiori excommunicatione ligatus. Item infamatus de furto apud bonos & graues, sacrilegus, infamis, virginum deflorator, concubinarius manifestus, & vsurarius: quare peto dictam collationem annullari & irritari, & nullã, seu irritam nunciari: & sibi super dicta præbenda perpetuum silentiũ imponi, cùm nullum ius habeat, vel habere valeat in eadẽ. Protestor tamen, quòd non adstringo me ad omnia & singula probãda, & c. ext. de cler. exc. postulasti. & c. vlt de æta. & qualit. cùm bonæ de excess. prælat. inter dilectos. C. lib. x. de infa. l. vnica, 33. dist. maritus. ext. de vsur. præterea. xlvii. dist. quoniam. Alias formas s.
2 in ti. de præb. inuenies expeditas. ¶ † Quòd si plura habet beneficia, contra eum sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd ipse talem ecclesiam, vel dignitatem habens, postmodum ea retenta talem recepit, & vtranq; de facto retinere contendit: quare peto ipsum prima per vos sententialiter priuari, ext. e. de multa. de electione, dudum. 2.
3 21. q. 2. si quis iam. ¶ † Si verò velis dicere eum ineligibilem, dices sic.

ADDITIO.

Relictum ciuitati ad certum eius vsum, ciuitatis est, ff. de legatis j. l. si hæres. §. j. & l. ciuitatibus. tamen si ad illum vsum seruari possunt, ad alium transferri non debent, ff. de vsufr. leg. l. legatum. & l. quædam prædia. facit extrà de testamen. nos quidem. Quia verò pro anniuersario recipitur plus, vel minus pro numero præsentium, non videtur computandum in taxatione impetrantis. Sic etiam cùm mensurantur facultates ecclesiæ propter numerũ statuendum, vt ext. de vita & honest. clericor. quoniam. cum cõcor. non deberet haberi consideratio ad aliquod incertum de futuro, sicut & Falcidia de talibus non detrahitur: tamen aliter prouidetur super cautionem, ff. ad l. Falc. in lege Falcidia non habetur & l. cum Titio, vbi de hoc. Item in bonis nostris non est, quod acquiri posset, ff. de his, quæ in frau. cre. l. qui autem. in prin. & aliud ius in re, quàm ius ad rem, hoc e. ti. c. vlt. lib. 6. Ad aliam quæstionem multis videtur ponderandam æstimationem Romanæ curiæ, vbi manauit taxatio: nec est verisimile, quòd de alio loco Papa intellexerit: & sic dupliciter satisfit l. nummis. ff. de leg. iij. quæ vult consuetudinem patrisfamiliàs & regionis attendi: æquius & communiùs attenditur locus beneficij hac ratione: quia actus expediendus certo loco, fictione iuris ibi expediri debere vr, vbi fuit celebratus, ff. de rebus auct. iud. pos. l. iij. de iud. hæres absens. §. fi. de act. & obl. cõtraxisse. Non obstat, quod dictum est: primò quia ipse princeps sic intellexisse præsumitur exprimendo locum, ff. de reb. cre. l. vinum. de tritic. l. fi. ff. de fideius. si, vt proponitur. De tempore respondetur idem, s. ponderandum tempus vacationis, per iura alleg. super 2. & iij. q. versic. ad contrarium. De bonitate monetæ videtur ponderandum valorem intrinsecum, C. lib. 12. de veter. numis. potestate, l. 1. facit ff. si cert. pet. cùm quid. Verius est attendi communem, vsualem & extrinsecum & concurrentẽ valorem monetæ expressæ in taxatione, qui est in loco beneficij vel circumuicinis: quæ loca in his veniunt attendenda, de consu. cùm olim. de censi. super eo. ff. de alim. & cib. lega. l. pen. ff. de leg. l. de quibus. ad primum inducitur ff. ad leg. Fal. l. pretia. & l. in lege Falcidia. ff. de eo, quod certo loco, l. 4. Communis enim vsus & cursus habet res, quæ per pecuniam æstimantur, non econuerso ff. de fideiussor. l. si ita fideiussorem. considerari secundum extrinsecum & vsualem valorem monetæ loco currentis. bene facit ff. de cõtrahẽ. emp. l. 1. circa principium, ibi, non tam ex substantia, &c. Et quòd vsus in hoc præponatur omni constitutioni, patet ff. de leg. 3. l. liberorum. §. quid ergo. & quod ibi no. & extr. de spon. ex literis. & ff. de reg. iur. l. semper in stipulationibus. Si verò moneta in literis expressa, putà floreni Turonenses, vel similis, non habet ibi, vel in vicinis locis cursum, dixi in principio harum quæstionum gratiam non extingui in simili casu, quando sci. taxatio decimæ non est in partibus: & illa iura hîc sufficiant. Ad taxationem autem veniri poterit hoc modo, quòd sciatur, quacunque diligentia sciri poterit, quo modo moneta hîc currens possit coæquari monetæ taxatę: quod facilè sciri verisimiliter poterit, põderata bonitate intrinseca, & pondere vtriusq; æquato: finge libræ pondus de vtraq;, quæ in massa valet decem: & facta demum collatione ad ascensum formæ, vel bonitatis extrinsecæ proprię monetæ: putà quia pondus libræ monetarum valet xv. facilè iudicabitur excessus ad illam ponendo idẽ pretium metalli, sc. auri, & argenti in vtraque: & per vnum, vel duos floren. vel Turonẽ. habeatur ratio omnis magni põderis. Additur de perpetuo vicario in ecclesia monasterij, in cuius vicariæ creatione fuit ordinatum, quòd vicarius omnes reditus & obuentiones haberet, & daret annis singulis monasteriis lx. lib. præter annos quibus solueret decima papalis: tũc solueret sola quinquaginta, & taxatio decimæ in vicaria soluit pro cx. lib. quæritur, an habens literã apostolicã de centum ad taxationem decimę, possit illam acceptare: quia si illas decem imputaremus monasterio, caderet in gratia. Sed cũ superiùs dictum sit, quòd vicarius omnes prouentus recipit, ita quòd ĩ fructibus nullum ius habet abbas, & pecuniã taxatã recipit de manu vicarii: patet ergo monasterium, vel abbatẽ non eẽ vsufructuarium, ff. de vsufructu leg. l. patrimonii. & l. fundi. & ff. de vsufr. l. defuncta. §. 1. Non obstat lex, si quis ita. eod. ti. vt ibi no. Beneficium ergo plenè est penes vicarium cum onere soluẽdi nunc lx. nunc quinquaginta: quæ decem non mutant obligationem passiuam sine respectu vicarij, qui semper tantum soluit, & vnum minus tpe decimæ: & sic in diuersam causam. facit ff. de vsufructu legat. l. quidam predia. nec dicitur monasterium illa decem soluere, sed potiùs non capere: quæ multum differunt, ff. de his, quæ in fraud. cre. l. qui autem. & scripsi de his, quæ fiunt à præ. cùm apostolica. super glossa, ideo. Totum ergo imputatur vicario, & suum dicit, ff. ad leg. Falc. cùm non est nouum. cum duabus legibus sequentibus, & C. de caducis tol. l. vna, ad fi. ver. sin verò non omne.
ADDE, & comprehendes, quàm insignis fur aliorum laborũ Ioannes And. fuerit: & primò, quo ad primam quæstionem, in ver. ibi ext. glossam Old. cons. cxxxvij. inc. plures sunt. & cons. cxxxvj. inc. quod ex productis. ver. verò, si sunt duo.
ADDE eundem Old. cons. cxiij. inc. litera apostolica. & ver. sæpe occurrit. Old. cons. ccj. incip. casus talis. & ver. sed venit in dubiũ. Old. cons. clxxv. incip. thema tale est. & ver. & vt intelligatur. Ol. cons. cxviij. inc. ex virtute gratiæ. & ver. tractetur. Old. ccxxv. inc. factum tale est. & ver. in secunda, s. quod tempus sit inspiciendũ, an impetrationis, vel vacationis. Adde eundem Old. cons. lviij. incip. quidam impetrauit. & an distributiones quotidianæ veniant in æstimatione, vide alleg. cons. cxviij. & ver. ad aliam quæstionẽ Old. etiam cons. clxviij. inc. ad primam quæstionem. Et ad valorẽ monetæ, quo tempore inspici debeat in rescriptis & in testamentis, vide latè Rom. cons. cxxiiij. & quæ posui in l. quod te. ff. si cer. pet. Et an currat tempus mensis ad prouidendum, si acceptatio fuit nulla, vide Pet. de Anc. quòd non, cons. cccxiiij.
a Cuius. ¶ supple, initij.

Lib.Coram,&c.propono contra P. quòd ipse plures ecclesias, vel dignitates, vel præbendas habet, & tenet sine dispensatione sedis apostolicæ speciali: quare peto electionem de eo factam cassari & irritari, & cassam & irritam nunciari, vt in præd.conc. Quid iuris sit de dispensatione super pluralitate beneficiorũ, vide §.de legato, §.videndum[a].

ADDITIO.

a §.videndum. ¶pe.§.est.

¶Baldus de Concessione præbendæ.

Possunt obiici plura crimina cum protestatione, quòd opponens non adstringit se, ver.quid si.cum seq.G. ¶An mortuo prælato capitulum possit absoluere, in fi.

a ¶Ne sede vacante aliquid innouetur[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum, sede vacante, an in concessionibus præbendarum fungatur vice epi.*
2 *Institutio episcopi, seu admissio ad præbendam, nulla dicitur, vbi præsentatio nulla probatur.*
3 *Episcopali sede vacante non tenet, quicquid fit de bonis, vel causis episcopatus Ecclesia vice minoris fungi dicitur.*
4 *Episcopali sede vacante potest in necessitate, & in vtilitatem constitui procurator, qui causas & negotia episcopatus promoueat.*
5 *Archiepiscopus in rebus episcopalibus, & episcopus in rebus capellarum suarum de iure communi est visitator.*
6 *Episcopali sede vacante, an possint principes administrationem, vel custodiam bonorum episcopatus accipere.*
7 *Reges an sede vacante possint fructus episcopatus colligere.*
8 *Sede vacante, an possit capitulum absoluere illos, quos episcopus viuens excõmunicauit.*

HOc titulo multis modis possunt concipi libelli: sed paucis sum contentus.

Lib.Coram,&c.propono ego syndic⁹, vel procurator, seu rector talis ecclesiæ ꝯ P. quòd ipse, vacãte dicta ecclesia, emit, vel in emphyteusim accepit prædium tale, cuius fines, &c. vel ꝙ eius electio vacante maior ecclesia non à capitulo eiusdem ecclesiæ, sed ab aliis extitit confirmata, vel ꝙ sñia pro ea lata fuit contra talem ecclesiam vacantem: vnde peto præfatum prædiũ dictæ ecclesiæ restitui[b], & alienationem ipsam, vel cõfirmationem, vel sententiã, vel processum nulla pronunciari, & quatenus de facto processerunt, irritari, ext.e.c.vlt.ext.de maior.& obed.cùm olim.xij. q.2.si qua.ext.de reb.eccl.non alie.dudum. ¶Vel sic:

Lib.Coram, &c.propono ego episcopus talis ecclesiæ contra capitulũ eiusdem ecclesiæ, ꝙ nuper ipsa ecclesia pastoris regimine destituta, idem capitulũ episcopalẽ iurisdictionẽ temere vsurpauit, manus extendens ad ea, quæ ad ipsum de iure non poterant pertinere, cõferendo videlicet beneficia & præbendas, quæ tpe vacationis dictæ ecclesiæ in eadẽ diœcesi vacauerunt[c]: † cùm in nullo iure caueat, ꝙ capitulũ vacante sede fungatur vice episcopi in collationibus præbendarũ: quare peto dictas collationes & concessiones nullas pronunciari, & eis, ne de cætero talia attẽtare præsumãt, inhiberi: & sup eis perpetuũ silentiũ imponi. Peto insuper institutos ab eis in dictis ecclesiis amoueri, & amouẽdos fore sententialiter decerni & declarari, cùm nullum ius habeant in eisdem. ext. co. c.2. ¶Vel sic:

Lib.Coram, &c.propono ego H.abbas talis monasterij ꝯ P.qui ꝓ rectore talis ecclesiæ ad meã præsentationem spectantis se gerit quòd nuper vacante memorato monasterio ipse ad eam vacã:ẽ per tales procuratores eiusdem monasterij de facto tali episcopo extitit præsentatus: q si quidẽ episcopus huiusmodi præsentatione admissa, eũ de facto instituit in eadẽ: quare peto, quicquid de ipso, tam circa præsentationem, quàm circa institutionem, ꝙ etiam circa alia attentatum est, cassari & irritari, cassum & irritum pronunciari: & eidem P. super dicta ecclesia & eius iuribus perpetuũ silentiũ imponi, cùm nullum ius habeat in eadem: & eum inde sententialiter amoueri. Peto insuper expensas & fructus, &c.

Sicut enim non possunt conferre beneficia, vt dictum est, sic nec
2 ad ea præsentare: † quia vt per præsentationẽ ius acquiritur præsentato, sic per electionem, vel collationẽ electo, ext.de iure patro.cũ dilectus. Nec aliqd ꝓdest admissio & institutio ẽt epi diœcesani, ex quo præsentatio nulla est, ext.e.c. 2.& de re iud.cùm inter vos.prope fi. Quæ aũt possit capitulũ sede vacante, dic, ẽm Pa
d pam, vt no.ext.de hær.c.ad abolendã.in prin.[d] ¶†Et nota gñali-
3 ter, ꝙ epãli sede vacante nõ tenet, quicquid fit de bonis, vel causis episcopatus: quia ecclesia fungitur vice minoris, vt ext.de in ĩteg.rest.c.j xij.q.2.si qua de reb⁹.ext.de iur.sicut nostris.sicut nec tenet sñia ꝯ minorẽ minus legitimè defensum lata, ff.de reg.iur. acta.ext.ne sede vacã.c.fi. Reuocari ergo debet, qcqd ꝑ cõe ciuitatis Florentię episcopali sede vacãte factũ est. nã ferè in 25.castris & villis episcopatus vacantis de facto posuerũt Potestates & rectores in præiudiciũ episcopatus: super quo inter eos, & procu-
4 ratores episcopatus pẽdet qõ corã nobis. ¶†Vbi aũt necessitas, vel vtilitas exposcit, pt cõstitui visitator, vel procurator, qui cãs & negotia episcopatus promoueat, vt lxj.dist.obitum.& c.seq.& 7.q.j.constitutũ. Et de generali ꝯsuetudine hodie capitula vacantibus ecclesiis constituunt procuratorẽ ad gubernãdum & administrandum bona episcopatus, ext.de ma.& obe.his qui. Possunt ẽt constituere syndicũ, vel actorẽ in ecclesia vacante, vt ff. quod cuiuf.vni.no.l.j. Alij ꝯ: quod prosequere, ẽm Papam, prout no.ex
5 trã ne sede vac.c.j. ¶†Sed & archiepiscopus in rebus episcopalibus, & eps in reb.capellarũ suarum est visitator de iure cõi, ar.ꝓdi
6 ctorum cc.& ar.in his, quæ no.ext.de of.or.cùm vos. ¶†Qñque tñ episcopali sede vacante aliq principes dicunt se de ꝯsuetudine habere guardiã, seu custodiã, & administrationẽ bonorum epat⁹: & agunt & ꝯueniuntur nomine episcopatus, sicut videmus ĩ dic
7 ta ciuitate Florẽtię per quosdã nobiles obseruari. ¶†Itẽ ẽt reges aliq dicunt se habere regalia in qbusdã ecclesiis, volẽtes ꝑcipere oẽs fructus vacantis ecclesiæ, vt in ꝯstit. Greg.X.de reb.eccl.non
e alie.hoc ꝯsultissimo[e]. vbi de hoc dicemus: in aliquibus etiã conferen

ADDITIONES.

a Rof.in libellis iuris Canonici posuit hãnc rubricam: & est vltima primæ partis: & ibi describit temp⁹ mortis Gregorij IX. & successoris sui Celestini, qui xv.diebus vixit: post vacationẽ ferè biennalem electus fuit Inn. 1111. & computo, quòd de mense Iunij, qui cum lxvj.incipit, hodie est dies quinta, erunt centum & tres anni priùs autẽ vocabatur Sinibaldus: & fuit presbyter cardinalis sancti Laurentij in Lucina: & fuit Genuensis de nobilibus de Flisco & comitibus Genuensibus: & decuit sic instare circa ipsum, qui solus dupliciter nos ditauit: s.apparatu solenni, vt magister: & cõstitutionibus, quas vt pontifex edidit in generali concilio Lugdunensi, & pòst: quas nunc in Sexto habemus insertas: primas expõsi s.de summa trin.super Rubrica. Ad rubricam etiam facit quæstio Pil.cvj.de re monast.vac.vel abbate in remotis agente alienata ex iusta causa per conuentum, & de cõsensu episcopi, an valeat an verò abbas substitutus, vel reuersus illam reuocet? Soluit. ꝙ si abbas esset in loco, quo requiri posset, requirẽdus esset: alias alienatio non valeret: allegat xvj.q.vltima, decernimus. Si nesciebat, vbi esset, vel erat valde remotus: si necessitas, vel vtilitas monasterij suberat, putat alienationem per conuentum auctoritate episcopi, & aliàs iuridicè factam, valere: nil dicit de vacante: & vide quod no.hoc ti.c.j.in gl.vacante. Tu dic, in casu necessitas ad vitã dum grauo dãnum ecclesiæ, detur per episcopum defensor monasterio vacanti, cum quo supplente vicẽ prælati seruata forma iuris fiat contractus: facit dec.vltima eodem ti. quæ de defensore loquitur. Et si dicas, vt ibi exponitur, dic, quòd ibi erat questio cũ episcopo. Item dilatio causæ non est sic periculosa, vt prætermissio contractus esse possit. itẽ qđ de defensore dixi, patet de rebus eccl.non alie.dudum.lib.vj.& facit cle.eodẽ ti.si vna. Quibus aũt fiant solutiones debitæ ecclesiæ vacãti, scri.psi e.ti.si.super verbo, legitimo.

b Restitui. ¶Dixit Rof.cuius fuit iste libellus, vbi s.cum fruct.inde perceptis & percipiẽdis: & demum ꝯ hoc opponebat istum à fructibus excusandũ, cũ titulum habuit, C.de rei ven.l.certum. Inst. de rerum diuis.§.si qs à ñ dño.ff.fi.reg.l.3.§.post litem. Inst.de of. iud.§.2.respondet titulum talẽ haberi pro non titulo: & sic malę fidei possessor dicitur mercando ꝯ interdicta legum, vel canonũ C.de agri.& censi.quemadmodum.lib.xj.dans regulam, quòd vbicunq; titulus habetur pro non titulo, non excusat à fructibus: quod met.causa, l.sed & partus.de petit.hær.l.etiam.

c Vacauerũt. ¶Esset addẽdũ, quorũ collatio ad solũ epm irrequisito capitulo noscit pertinere, vel licet reqsito capitulo noscit ꝑtinere. hoc dico propter determinata hodie e.ti.c.vnico, lib.6.

d In prin. ¶Vbi scripsi sup verbo, sede vacante. ADDE, an statutũ factum per capitulum ecclesiæ cathedralis sede vacãte, duret in tps successoris, vide Fed.cons.xvj. Et an capitulum ecclesiæ cathedralis vacãtis possit visitare monasteria monialium exempta, per eundem cons.ccxc. Et an potestas dispensandi trãseat in capitulũ, per eum cons.30.& xj. ADDIT. Adde tu, an sede vacante capitulũ possit dispensare, vide Card. Zab. in c.illa. in fin. ne sede vacan. Et an possit statuta facere, quæ durent in tempus futuri episcopi vide eundem Zab. in c.cùm omnes. col.fi. in xj.q.de const.& Pet. de Anc.in c.nouit. col.fi. ne sede vac. Hen. Fer.

e Hoc consultissimo. ¶Allegare debebat dec.gñali.de elec.lib.vj.

ferendo præbendas: sicut illustris rex Franciæ in ecclesia Carno
8 ten. in qua nos decanatum habemus. ¶† Quæritur, an vacante ecclesia capitulum possit absoluere, quos episcopus viuens excõmunicauit? Dicit Vin. quòd sic, propter periculum animarum, ar. ext. de maio. & obed, cùm olim, ext. de hær. ad abolendam. resp. j. Alij contrà: quia non trãseunt ad capitulum, nisi quæ sibi specia-
a liter sunt concessa, ar. ext. e. illa. & de of. ord, irrefragabili[a].

ADDITIO.

a Irrefragabili. ¶Inducebant ibi c. si episcopus. xj. q. 3. ad quod responde, vt no. de maior. & obed. c. vno, lib. vj. in gl. hoc tenebant. per quod capitulũ terminatum est, quòd potest, siue sit sñia hominis, siue iuris: ibi aũt in prima gl. scripsi tres species casuum in hac materia s. quibus certũ est capitulum succedere, & quibus incertum est, & quibus casibus dubitatur.

ADDITIO NOVA.

So An mortuo papa dicantur Cardinales in locum apostolici succedere, Arch. in c. vbi periculũ de electione lib. 6. ĩ l. à tutorib[9]. §. Principalib. de adm. tut. isto §. & iuncta gl. facit in ar. quod qñ capitulum sede vacante eligit œconomum, qđ possit ei salariũ cõstituere licet alias non possit petere, ar. l. j. ff. de var. & extraor. cog. §. Proinde. & in auth. An episcopi §. per consuetudinem. secundum Iac. de ra.

a ¶De iis, quæ fiunt à prælato sine consensu capituli[a]. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra bonorum ecclesiæ detentorem formandus.*
2 *Episcopo sine consensu capituli contrahente, si ex hoc actio oriatur, & ante sententiam contractum esse nullum opponatur, postmodum autem episcopus cõsensum capituli obtinet, an valeant præacta.*
3 *Vno contextu desideratum fieri, diuersis non valet factum.*
4 *Prælato in iudicio existente absque capituli consensu, an postmodum possit adhiberi consensus.*
5 *Episcopus an possit sine consensu capituli dare aliqua ad suam mensam pertinentia.*
6 *Episcopi donatio cum consensu capituli semper valet.*
7 *Donatio capituli quo casu sit valida & perpetua.*

CONcipitur sic libellus: Lib. Coram, & c. propono ego T. syndicus talis ecclesiæ contra P. quòd venerabilis pater episcopus eiusdem ecclesiæ domum talem, cuius fines, & c. sine consensu capituli, seu maioris & sanioris partis ipsius, vendidit eidẽ: & sic ipso iure venditio ipsa nulla est, & perinde habenda, ac si ñ esset facta: quare peto nomine dictæ ecclesiæ domum ipsam mihi restitui cum pensionibus, & fructibus inde perceptis, & percipiendis, ext. de reb. ecc. non alie. c. j. 2. & 3. & c. cùm apostolica. extr. de his, quæ fiunt à ma. par. ca. c. j. xij. q. ii. sine exceptione. ext. de maio. & obed. dilecti. Sed cũ talis alienatio sit ipso iure nulla, vt patet in præmissis iuribus, ext. de rebus eccl. non alien. si quis pśbyterorum. per eam dominium non transfertur, maximè cũ sp̃retus non sit dominus. sed procurator, xij. q. j. c. vl. ext. de dona. c. 2. & ideo talis, sm̃ quosdam, poterit directam rei vendicationem p̃ proponere, ar ff. quod metus causa, metum. §. volenti. & tunc sic concipitur libellus:
1 Lib † Coram, & c. propono contra P. qui talem domum detinet cuius confines tales sunt, quæ ad talem ecclesiam iure dominij, vel quasi, pertinet: vnde dictam domum nomine ipsius ecclesiæ mihi peto restitui cum pensionibus, & c. vt s. & dic, vt j. de causa
2 pos. §. sequitur. vbi formaui libellos in rei vendicatione. ¶† Sed pone: episcopus sine consensu capituli contraxit: ex quo contractu agitur: sed ante sententiam opponitur, huiusmodi contractũ non valere, nec ex eo agi posse: postmodum episcopus obtinet consensum capituli: nunc quæritur, an tali ratihabitione, quæ acta sunt, confirmentur? Resp. dicunt quidam, quòd ñ, ar. ff. de pac. si tibi. §. si pactus. Requiritur enim, quòd ab initio præstetur consensus, vt x. q. 2. hoc ius porrectũ. vñ postea nõ valet, ff. de aut. tu.
3 obl. §. tutor. & facit C. de test. hac cõsultissima. & l. si vnus. ¶† Nã quod vno contextu desideratˢ fieri, ñ valet diuersis factũ, extr. de electione, auditis. 23. dist. quorundam Alij cõ, C. de rei ven. mater & ar. C. ad Maced. si filius. ff. de iu. licet. ff. de verb. obl. l. j. §. si verò ff. qđ iussu, l. i. §. qđ tantũ ratũ. ff. de vsur. sed & si quidẽ. §. interdũ. Et hoc tenet Bar. vt no. extr. de his, q̃ fi. à p̃l. sine cõsensu ca. cũ vos. & de rebus eccl. alie. vel non, dudum. Ipse ẽt dicit, si prelatus fuit sine cõsensu capituli in iudicio, postmodũ p̃t accedere cõsensus

b vt no. ext. de rescr. edoceri[b]. Ex quo vr̃, quòd ex litis cõtestatione habita ante ratificationẽ capituli episcop[9] obtinebit, ad quod fa-
4 cit: † quia tempus rei iudicatæ spectandũ est, ff. commod. sed mihi. §. in hac. Itẽ sufficit actorem ante sñiam ius habere, ff. de pig. si rẽ. ver, si. ff. man. si mandauero tibi. ff. de inof. test, si non mortis. ff. de communi seruo ma. l. doli. §. si. ff. de fur. inter oẽs. ff. si quis cau. qui autem. §. fi. ff. de pet. hær. si quo tempore ff. de rei ven. sin aũt. §. j. ff. de pecul. quæsitum. ff. depos. l. j. §. nõ tantũ. ext. de re iud. ab batẽ sanè. lib. vj. ad idẽ ff. de iud. non potest. Ar. tñ cõ: quia tpe litis contestationis ius nõ habuit: vñ succũbere debet: quia illud tps attẽdit, ff. de neg. gest. litis. ff. de minor. deniq;. & in p̃. dec. abbate. Item super nullo vr̃ facta litis cõtestatio. Vnde super nullo videtur sñia ferenda, ar. ff. communi diui. vt fundus. ff. de iu. de qua re. quia vbi fundamentũ non est, superædificari nõ potest. ext. de p̃s
5 bytero nõ bap. veniens. ¶† Hoc ẽt nota, q̃ si solus episcopus sine capitulo dat aliqua ad suã mensam p̃tinẽtia, nõ valet, nisi vbi dat loco religioso quinquagesimã portionem, ext. de his q̃ fiunt à maiori par. ca. pastoralis. & nisi vbi tenetur alicui ad beneficiũ, quẽ sine titulo ordinauit, ext. de preb. cùm secundum Apostolũ.
6 ¶† Si verò episcopus dat cum consensu capituli, valet donatio, vt ext. de his, quæ fiunt à præl. sine cõsensu capituli, cùm vos. Ar. contrà, extrà de dona. pastoralis. Sed illud intelligo secundũ iura, vt s. interueniat consensus capituli. Et hæc obtinent, vbi episcopus dat beneficium alicui alij: sed si det capitulo aliquid de mẽsa sua, talis donatio nõ præiudicat successori: quia auctoritatem, quam capitulum alij poterat impendere, nõ potest impendere si
c biipsi[c]: sicut nec œconomus, x. q. ij. hoc ius porrectum. in fi. sic ẽt
7 nec tutor pupillo, ff. de auctor. præst. pupillus ¶† Si autem capitulum det aliquod beneficium de mensa sua, & habet liberam administrationẽ, valet donatio, & perpetua est, dummodo non sit in damnum ecclesiæ: quia ea semper idem est, 7. q. 1. deniq;. 6. di.
d habeo. ff. de iud. proponebatur[d].

Baldus

ADDITIONES.

a Hanc rubricã cum duabus seq. posuit Rof. in lib. iuris canonici, ad fi. primæ partis ante rub. s. proximam: & primi duo libelli fuerũt eius: ordine tamẽ cõuerso. Et dicit, q̃ formã hîc primã aliqui recusant, ne videãtur aliquid pro reo fateri. dicit tamen, q̃ vtraq; ipsarum est bona forma. & vide, quod dicã sup rub. 3. j. & ad ru. facit q. 3. scripta super regula, is qui tacet. de episcopo alienante, præsente & tacente capitulo: & fuit dominicalis lxxviij.
b Edoceri. ¶Ante fi. j. gl. ibi dum dicit. vel econuerso.
c Sibiipsi. ¶Vt patet hodie de reb. ec. nõ alie. si vna 2. resp. in Cle. Licet fatear, q̃ complures opiniones corrigit illa dec. vt ibi no. in diuersis gl. nego tamẽ. vt ibi no. ad fi. gl. cũ ap. quòd reuocet dec. ex posuisti. de præb. item in Dec. c. cùm nostris. de cõces. p̃b. tractaˢ de cõcessione in beneficiũ. nõ de extinctione dignitatis: in dec. cũ accessissent. de cõst. interuenit auctoritas Papæ: & sine dubio erat necessaria, quia eps non consenserat. Sed dico, q̃ in episcopo nõ consentiente necessaria fuisset: quia fructus cõuertebat in suos vsus aliàs verò ex cã supprimereˢ dignitas nõ vtilis ecclæ, & nõ ordinata per Papã, & de fructibus augerentur duæ canoniæ, vel mansionariæ per epm, & capitulum: id fieri posset, quia nõ læderetur hæc dec. Illud aũt dicitur in fi. gl. q̃ incipit, vt dicebat in clementi, prædicta determinata sm hãc formam licere, vel non licere, sed illud, quod dicitur, vt ecc. ben. c. vnico, in fi. & quod ibi no, in vl. gl. puto hodie non licere, vt tetigi de rescriptis, si pp. li. 6. sup gl. an legatus. ĩ fi. Tamẽ adhuc hodie videˢ aliq̃b. q̃ vniones ante illã dec. ex vera & iusta cã factę valeant hodie, licet vlterius fieri nõ debeãt. prò & cõ facit, qđ ibi no. ĩ pe. gl. p̃bãt, q̃a eps erat p̃ricipalis faciẽs, & capitulũ erat nõ faciẽs, sed cõsentiẽs facit ff. de reg. iur. l. aliud. & facit, ne se. vac. c. vno, li. 6. Talia igitur nõ autorizãt in facto, qđ non ipedit, vel cuius consentit, sicut & filia consentit patri repetẽti dotẽ: licet id cedat ad eius cõmodũ: quia nõ p̃t illã sibi minuere, nisi ex supueniẽti clade, in auth. de æqual. dot. §. q̃a verò iã. Primũ patet ff. sol. mar. l. 2. §. volũtate. facit ad hoc dec. cũ in iure. de ele. cũ cõc. 2. gl. p qđ dicũt aliq, q̃ hodie eps de mẽsa sua bene p̃t donare capitulo agẽti: q̃a si id p̃t religioso loco, de dona. cõsultationibus. & c. pastoralis. sed hoc nõ, p̃bãt: dicũt ipsi, fortius capitulo suo, cui plus alligatus ẽ, de test. requisisti. pp qđ nõ videˢ ad alienationẽ tẽdere. C. de fideiuss. l. volũtas. & ff. de le. 3. l. pater. §. quindecim. facit, qđ de tutore dicitˢ ff. de admin. tut. quot. §. nõ tãtũ. & l. nõ existimo. & l. tutorẽ reũ. & ff. de cõh. emp. fistulas. §. 1. Nec obstat, quod dicit hîc auctor, sed facit, p̃ut dicũt: quia nõ dicit cõcessionem nullam, sed reuocabilem per successorem. ADDE videndum originaliter Old. consi. clxxxij. licet de victoria.
d Proponebatur. ¶Ac si dicat, episcopus habet successorẽ, vt s capitulum non. Sed ista ratio cõcluderet, q̃ ẽt damnosam reuocare nõ possent: sed auctor intellexit, q̃ dãnosam ipsam iidẽ possent.

¶Baldus de iis, quæ fiunt à prælato sine consensu capituli.

An ratihabitio capituli firmet alienationem prælati: & quid etiã in rebus mensæ prælati, vel capituli. G.

a ¶De iis, quæ fiunt à maiori parte capituli[a]. Rubrica.

BReuiter sic potest in hoc titulo concipi libellus: Lib. Coram, &c. propono ego syndicus, seu procurator maioris, & sanioris partis capituli talis ecclesiæ, videlicet talis & talis: vel dicas, procurator talis capituli, ex quo est procurator longè maioris partis, vt ext. de elect. cũ inter canonicos. in prin. quòd cùm ipsi Deum habentes præ oculis, vellent tale quid in vtilitatem ipsius ecclesię facere; vel statuere, vel etiam ordinare, vel disponere, talis & talis ipsius ecclesiæ canonici irreuerenter contradixerunt, nullam causam suæ cõtradictionis rationabilem proponentes: & adhuc in sua obstinata ꝯtradictione persistunt: quare peto à talibus ipsos coerceri, & super hac contradictione sua eis perpetuum silentium imponi, dictũque capitulum, seu maiorem partem & dictam ordinationem, &c. debere procedere eorum contradictione nequaquam obstãte, per vestram sententiam decerni, ac declarari, ext. e. c. j. & vlt. extra de elect. licet. 65. dist. c. 1. & 2. & c. si fortè. ff. de re iud. do. ff. de dec. ab ord. fac. l. 3.

ADDITIO.

a Vide, Quod dixi super rub. prox. & libellus hic formatus non est in vsu, nec illum per alios formatum inueni. Capitulũ enim, cuiꝰ maior & sanior pars in aliquid vtile agendũ cõcordat, illud ordinat, & statuit: & valet, per dec. primam eo. ti. Si quis aũt illud impugnare velit, assumat vicẽ auctoris & quæstionẽ Dama. an sit pscriptibile, non valere ordinationem capituli, in qua non sit omnium concordia. ibi scripsi super verbo, consuetudinẽ. Ad rub. facit qõ olim disputata, & demum repetita de minori parte capituli Bon. in qua ex culpa maioris partis per c. cũ in cunctis. de elec. residebat potestas eligẽdi episcopum, quam potestatem ꝯmuni cauerũt tribus abbatibus ciuitatis Bon. sanctorũ Proculi, Stephani, & Felicis: & euenit hoc sine interpretatione bis, vel amplius: & lapsi sunt xl. anni: imminet nunc electio per totũ capitulũ faciẽda: Abbates illi petũt admitti: qrit̃, an capitulum teneatur ad id? Pro abbatibus facit consensus capituli & materia pscriptibilis, & negligentia prælatorũ. Primum patet: quia admissi fuerũt per capitulum, id est eos, qui tenebant, quo ad actum electionis, vices totius capituli: sed si per totum capitulum fuissent admissi, quæstio non esset dubia: quia nõ solùm per actus duplicatos, sed etiã per vnicũ cõcurrente spatio xl. an. præscripsissent ius illud, de pb. cùm de beneficio. lib. vj. & no. de causa pos. cùm ecclesia. in gl. ex hoc & gl. antepen. Non est autem à iure statutus numerus personarum debẽtium tenere capitulum. Hinc est, quòd tres, vel duo faciunt capitulum, & vt capitulum eligũt, de elec. c. j. Item ius capituli residere posset in vno. Nota materiam de postul. gratum cum suis remissionibus. Ergo quotcunq; nunc teneant capitulũ, per illos debent admitti. Secundũ de materia præscriptibili non est dubium, vt patet in dicta dec. cùm ecclesia. de postul. bonæ. 2. de elect. quod sicut. & c. Cumana. & facit de cons. cùm dilectus. đ rest. in integ. c. 2. per quæ iura si ipsi abbates præscribere possunt, quòd soli eligerent. fortiùs, ꝙ eligere possent cũ aliqua parte capituli, quæ fungat̃ eius vice. Tertiũ, s. negligentia prælatorũ facit ꝓ tãto: quia poterãt illi plures protestari, ꝙ nullũ ius acquireret̃ illis in posterũ. & intererat ipsorũ pp futuras electiões p eos fiendas & ẽt ecclesiæ, an seruitus talis per paucos imponeretur eidẽ? vt in præ. dec. Cumana. cũ ibi no. in 3. gl. His nõ obstãtibus fuit ꝯ riũ terminatũ: & bñ, cũ ad illos paucos eẽt deuoluta ptas, ꝓ ea vice tãtũ: pro sequẽtibus ergo vicibus nec sociis piudicare, nec seruitutẽ ecclæ iponere potuerũt, de elect. cũ in cũctis. & c. cũ Vinton. & maior pars priuatã hoc sciẽs nõ habuit necesse aliquid ꝓtestari: quia sciebat absque ea iꝰ ecclæ saluũ eẽ: & sic si protestata fuisset, erat protestatio volũtaria: de qua scripsi sup regula, ĩgña li. li. vj. in prin. huius materiæ. Abbates ẽt sciẽtes se vocatos à paucis, hoc idẽ scire debebãt: & si volebãt sibi in posterũ iꝰ nõ acquirere, malã fidẽ habebãt: & sic dicebat pscriptio. quo ad ipsos, de pscr. c. fi. Nec est verũ, ꝙ illi pauci essent capitulũ: licet in eos eẽt ꝓ ea vice ius capituli deuolutũ pp sociorũ delictũ, quo ad illã vicẽ tãtũ: sicut & in casu negligẽtiæ ius capituli deuolueret̃ in archiepiscopũ, de ele. ne pro defectu. qui tamẽ nõ esset, nec dici posset capitulũ, nec vt capitulũ piudicare posset ecclæ. Volẽs tenere ꝯ riũ, dicet, ꝙ abbates pscripserint, cũ tamẽ pscriptio sit restringibilis in tãtũ, ꝙ per illã separãtur de se ꝯnexa, vt patet de deci. ex parte. 3. & c. cũ ꝯtingat. vbi descriptio decimarũ nõ ꝯprehendit noualia aliàs vnita: diuidit ẽt procurationẽ à visitatione, cui aliàs est vnita, de præscr. cũ ex officij. vt no. in regula, odia. lib. vj. & facit regula, quæ iure. e. ti. item ius prouidẽdi & eligendi bene restringit̃ ad certam speciem per rescriptum, de rescr. suspectũ. lib. 6. & præscriptionẽ, vt no. e. lib. de præb. cùm in ecclesia. ad id, quod scripsi de conces. præb. proposuit. post prin. & illa nõ excedunt suos casus, vt ibi. Fateãtur igitur abbates solùm in suis terminis præscripsisse, s. cũ minor pars elegit ex iure sic deuoluto: & sit iusta cã illos admittendi, quia plus egẽt consilio pauci, ꝙ plures, xx. dist. de quibus. de of. del. prudentiam. Mutatis aũt terminis, quibus abbates non possederunt, & sic nec præscripserunt, nec possessionis, nec proprietatis commodo debent admitti. his conuenit, quod scripsi de prob. in præsentia. super fi. vlt. gl. Prima placet.

a ¶Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur[a]. Rubrica.

SIC concipe libellum: Lib. Propono ego C. canonicus Beluacen. contra venerabilem patrem dominum episcopum Beluacensem, quòd cùm ipse de mandato felicis recordatiõis domini Clementis Papæ quarti, vel suo proprio motu, mihi talẽ præbendam, seu beneficium, quod fuit talis, concessisset, nõ integrè iura ipsius præbendę cõtulit: imò tertiam, vel quartã fructuũ eiusdem partem diminuit: vel tales possessiones, seu reditus ex ea subtraxit, seu diminuit, vel partem præbendæ mihi tantùm ꝯcessit: vnde quia beneficia ecclesiastica sunt sine diminutione cõferenda, peto res illas mihi restitui: vel peto beneficiũ, seu præbendam ipsam mihi redintegrari, ext. eodem, c. vnico, extr. de præbẽ. maioribus. & c. tuæ. & c. vacante. j. q. 3. si quis præbendas.

ADDITIO.

a Vide, Quod scripsi super rub. 2. & libellus hic descriptus fuit Rof. hoc ti. in fi. quia formauerat libellũ in ecclesia Beneuentana: postea correxit: quia ecclesia ipsa non habebat præbẽdas distinctas, in quibus distinctis dixi propriè libellum procedere.

a ¶De rebus ecclesiæ alienandis, vel non[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a In Sexto & Cle. resumitur hæc rub. Rof. prosequitur hanc materiam immediatè ante quatuor s. proximas: & plenè illã tractat p modum summæ: fuit ẽt eius libellus hîc descriptus, quem ibi vide in fi. pe. col. vbi đ hoc prosequit̃: ẽt posuit alium libellum breuiorem: hunc autem præponit, vt res euidentiùs aperiatur: saltat demum auctor continuando Rof. ad aliud ipsius opus, vt statim patebit. Ad rubr. facit quæstio venerabilis lix. de qua super rubr. de præscr. dominicalis, de qua s. rub. 3. q. 18. Io. de Deo lib. vj. de eo, qui iurauit nõ alienare, vel pignorare, an ex causa possit fructus locare, vel vendere ad tempus? de qua dic, vt in Cle. e. ti. c. j. in fi. id enim talibus permittitur ibi ad modicum tempus. Sed quantũ tẽpus hæc verba comprehendant, dubitatur, vbi no. in vlt. gl. Consanguinei, vel potẽtes, qui promouerunt prælatos, exquirunt ꝯtus gratuitos ab eis ad ipsorũ vitã, vel ꝯtus locationũ, vel venditionũ fructuũ ad longissimum tps cõfessato pretio. Sciui epm, à quo promotores sui extorserũt gratuitũ ꝯtum ad vitã ipsorũ de tãto, qđ transcendebat duas partes redituũ epaliũ expressa cã seruitiorum, ꝙ impẽderãt ecclesiæ, & ꝓmittebãt impẽdere, q̃diu viuerent: & in hoc fuit instrumentum multum solẽniter formatũ, & de ꝯsensu capituli: demũ extorto illud idẽ: & malè successit dictatori: fuit eñi p illos, quibus sic seruierat, spoliatus in totũ, & expulsus à lare proprio: & meritò sic accidere debet his: q sanctã domũ Dei trahunt ad talia: superueniẽte legato de latere, & his delatis ad eũ p epm successorẽ illiꝰ, & illis nobilibꝰ super hoc citatis exhibitis instrm prædictis, ipsorũ aduocati defendere conabãtur ꝯtum, dicẽtes, ꝙ pro vtilitate ecclæ in benemeritos factus fuerat: & sic ligabat̃ successorẽ. inducebãt xvj. q. vj. illud. pp verbum, munificẽtias. qđ ẽ ibi, xlj. q. v. quia Ioãnes. ext. de so. c. i. de depo. c. j. Itẽ dicebãt donationẽ factã ob cãm pp merita seruitiorum præstita & pstanda: & sic reuocationi, vel pœnitẽtię nõ erat locus, C. de dona. q̃ sub mo. l. pe. & de reuoc. do. l. ij. & 3. & l. generaliter. in prin. nec debet auferri donatum, 22. q. 2. nõ eñi. in fi. nõ si ñ possiderẽt donatarij, totũ supplẽdũ eẽt, de do. p tuas. maximè q illa nõ erat ꝑpetua donatio, q̃ facta fuerat ad vitã: sed tẽporalis: quia nil certius morte, ext. de poe. & remis. cũ ex e. ff. de cond. & demõ l. j. & in illis non requiritur illa solẽnitas, q̃ in perpetuis: facit hoc e. ti. dudum. lib. 6. ext. de his, q̃ fiunt à præl. continebatur. & quod ibi no. in j. gl. & c. ti. tua nuper. cum conc. vl. gl. & facit xvj. q. j. possessiones. & quod ibi no. Sed contra ipsos fuit iudicatũ: quod hodie coadiuuat clementina prædicta: licet enim prælati benemeritis munificentias facere possint in vita & in morte, illæ tamẽ debẽt eẽ moderatæ, & iuxta seruitij meritum: vt patet de testa. Ioannes. &

SVMMARIVM.

1 *Debitore bona sua corporalia & incorporolia in fraudem alienante, qua actio ne possit creditor talis donationis reuocationem petere.*
2 *Debitore incorporalia bona in fraudem alienante, qualiter sit reuocatio per creditorem facienda.*
3 *Positiones actoris & rei, vbi donatio debitoris per creditorem venit reuocanda, qualiter sint formandæ.*
4 *Liberto bona in fraudem patroni alienante, qualiter, & qua actione sit patrono succurrendum.*
5 *Positiones actoris & rei, vbi agitur pro donatione liberti in fraudem patroni facta, qualiter sint formandæ.*
6 *Arrogante aliquem in filium, postea autem alienante aliquid de bonis suis in fraudem arrogati, an, & qua actione poterit talis alienatio reuocari.*
7 *Positiones actoris & rei, vbi agitur vtili in factum Caluisiana pro rebus arrogatoris in fraudem alienatis, qualiter sint formandæ.*
8 *Actio reuocatoria in factum Pauliana prætoria, cui, & quando competere dicatur.*
9 *Actiones in factum dicuntur tantùm ad incorporalia iura competere.*
10 *Interdictum fraudatorium cui competere dicatur.*

Licet hoc titulo de rerũ ecclesiasticarũ tractetur alienatione, tamen ratione priuatarum rerum de alienatione aliqua ciuiliter subnectemus. Et primò de materia ipsius ti. differamus, in qua sic concipitur libell⁹: Lib. Coram, &c. propono contra P. qui talem domum, vel vineā ad talem ecclesiam pertinētem, cuius fines, &c. tenet & possidet, asserens dictam rem sibi à tali prælato venditam: quem contractum venditionis, quam sibi factam fore asserit, dico celebratum fuisse contra formam iuris, & in casu à iure vetito & non permisso: vnde nomine præfatæ ecclesię peto cassari & irritari, & cassam & irritam nunciari venditionem ipsam, & rem ipsam mihi restitui cum fructibus perceptis & percipiendis, extr. de reb. ecc. non alie. si quis presbyterorum. & c. dudum. li. 6 xij. q. 2. sine exceptione. & c. non liceat. x. q. 2. hoc ius porrectũ. Vel si vis, potes rē vendicare, & breuiùs absq; narratione concipere, vt dixi s. de his quę
1 fi. à prę. sine consensu ca. ¶ † Porrò a debitore alienante bona sua
a corporalia & incorporalia in fraudem creditoris, creditor omnia alienata per actionem Paulianam prætoriam, tam ab alienato-
b re b, quā ab eo, in quem alienatio facta est, poterit reuocare c: quę
c sic dicta est à Paulo eius inuentore. ff. de vsur. videamus. ff. de his, quæ in frau. cred. hac in factum. sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui possidet prædium, vel domum talem, cuius confines, &c. quod prædium meum alienauit T. debitor meus per fraudem, vel fraudis consilio, vt me fraudaret debito meo, & fraudatus sum: quia eius bona, quæ iam discus-
d si, non sufficiunt ad meum debitum exoluendum ipso P. d possessore sciente & fraudem participante: & ideo prædictam rem re-
e uoco, vel restitui mihi peto cũ fructibus e, & oĩ causa, quasi nulla alienatione, vel traditione secuta: & ad hoc propono Paulianam actionē vnde peto mihi iustitiam exhiberi: & hoc si dicis Paulianam esse nomen actionis: si verò dicas, quòd non, sed quòd sit adiectio, vt no. Azo in Summa C. de his, quæ in frau. cre. dicēs sic: & ad hoc propono actionem in factum Paulianam, vt ff. quæ in frau. cre. hac in factum. Prædicta forma probatur ff. e. l. i. §. i. & l. q
ac. §. hoc edictũ. & l. ait prætor. §. per hanc. Quod autem dixi, locũ
2 habet circa incorporalia in fraudem alienata: † si verò aliquid in corporale sit alienatum: putà quia suum debitorem liberauit p acceptilationem, distingue, an ille fuerit debitor purè, an in diem
f vel sub conditione: si purè, forma sic f:

Lib.

ADDITIONES.

☞ nes. & c. relatũ. 2. §. licet. sicut & de aliis administratiõibus aliena re prohibitis dicũt leges ff. de admi. tut. cũ plures. §. pen. de tu. & rat. distra. l. j. §. j. aliter prælatis donare non licet. Procuratores eñ sunt, nõ dñi, ext. de don. c. 2. vbi vide ĩ ɔcor. in j. gl. Et licet habeāt liberā potestatem administrandi, de ele. cùm nobis olim. in fi. regulariter tamen non donat habens liberā, de off. vicar. c. fi. lib. vj. & cũ ex cā id permittitur, non est occasio pro causa sumēda, ext. de maior. & ob. solitæ. ff. ad leg. Iul. maiest. l. famosi. §. j. sed verā & sufficiētē ad id causam præcedere oportet. bñ facit C. de sac. san. ec. l. iubem⁹. 2. vltra prin. ibi, sciēres nulla sibi occasiõe, vel tpe ad vicissitudinē bñficij. ADDE ꝙ ibi iustiùs legeretur Collocatis: licet ita illic legāt Colorati, &c. Absit eñ. ꝙ in ꝓhibitis certo casu ꝓmissis stetur verbo dicētis casum permissum subesse. ff. de prob. q testamētũ. de leg. 3. cũ qs decedēs. §. Titia. & vide, qđ no. extr. de ꝑsum. c. literis. in gl. imo. in gl. imo. in vl. Põderāda igiẗ est veritas, & nõ fictio, ff. de castrē. pec. l. si fortè. 8. di. veritate. de hoc ext. de pig. nuper. itē dato, ꝙ fuissent cā donatiõis fiēdæ, ɔmensurāda tñ fuisset cā in quātitate & tpe, vt in præ. §. licet. pp id dicit lex, ꝙ pp modicũ æs alienũ pupilli magna possessio distrahi nõ debet, ff. de reb. eor. q sub tu. l. magis puto. §. nõ passim. alleg. itē pter tps ēt seruitij, & qtũ durauit eius cā, ponderādũ est. facit đ resc. statutũ. ad fi. lib. vj. e. lib. de elec. cùm non deceat. ff. de excu. tu. geometræ. de op. leg. l. planè. item ponderandum est, quòd tex. prædictę dec. ad hoc. & præ. §. licet. dicunt aliqua posse dari: quod verbũ secundum Host. vt scripsi in præ. §. notat moderationē, & reprehēdit prodigalitatem: qui etiam remittit ad no. per se de donat. cæterum. bene facit pro illo dicto ff. de contrah. emp. l. hanc legem cum duabus legibus seq. & de bo. dam. l. diuus. facit etiam illud, ꝙ habetur de stat. mo. cùm ad monasterium. ver. quanquam. Sic & aliquando raritatem designat, de sent. exc. si aliquam. de iur. si verò ver. verum. Videtur etiam aliquibus, & satis æquè, quòd licet temporalis sit donatio, si tamen de re magna, necessaria sit solennitas & superioris auctoritas. bene facit C. de don. sancimus. in fi. ff. de impen. in re. dota. factis, l. iij. §. i. & forsan. sic intellexit Inn. & post eum Host. id, quod post eos scripsi in præ. dec. 2. de his, quæ fiunt à præl. sine consensu ca. super j. gl.
ADDE Old. cons. ccxxvj. inc. quidam episcopus. Et an episcopus q iurauit non alienare sine consensu sui superioris, possit coniuncto suo concedere rē in emphyteusim, cuius reditus nõ excedūt decem solidos? Federi. cons. ccx. tenet, quòd non possit. Et an alienatio facta de re immobili ex cā vera & licita, si adhibita sit causę cognitio, quam possessionem meliùs expedisset, alienare valeat, per eundem cons. cxliij. & ccxlviij. Et an valeat concessio vsusfructus facta ad vitam per prælatum suo ɔsanguineo sine Papæ, vel legati auctoritate, p eundē cons. lij. & lxxxvij. Et rei ecclesiasticæ alienatio quibus casibus sit ꝑmissa, vltra loca ordinaria vide Bal. cons. 37. v. vol. Et ibi, an abbas exēptus, qui iurauit non alienare Romano Pontifice inconsulto, possit ɔsentire alienatiõi Prioris sibi subditi? & an successor teneatur stare locatiõi factæ per prædecessorē. qui recepit totius locationis factæ ad nouenniũ pēsionem? per eundem Bal. e. vol. cons. clxv. & Pet. de Anch. cons. cxv.
a Porrò ¶ Assumit verba Rof. vbi de Pauliana, qui dicit in illa quatuor necessaria. quæ patent ex positionibus.
b Alienatore. ¶ Dicit Rof. contra alienantem tunc agi, qñ ita dissipata sunt bona, quòd sciri nõ potest, vbi sunt, ff. de his, quæ in frau. cred. l. §. fi. & Io. de Bla. format libellum. de hoc in parte j. prox. ante fi. sic dicens:
Lib. Dico, quòd R. debitor me⁹ in c. ita latēter dissipauit in alios bona sua in fraudem meam. quòd iussus à tali iudice mitti in possessionē bonorũ eius cā debiti, quod mihi debebat, ɔseruādi, nil inuenio in eius bonis. quod præseruare possim, nec bona p eum alienata inuenire possum: vñ ago ɔtra ipsum R. vt in carcerē detrudatur, quousq; reuelauerit eos, in quos bõa ipsa alienauit, vobisq; dñe iudex supplico. vt ipsum ad hoc per diffinitiuā sententiā condemnetis. Extollit autem se Io. de Bla. in his actionibus, dicēs illa se pleniùs Rof. tractasse, & aliqua in ipsius libellis meritò reprehensa.
c Reuocare. ¶ Supple. nullo pretio per eũ restituto. si tamen apud alienantē essent nummi, ad iudicis officium ptineret, vt faceret illos reddi, ff. de his, quæ in frau. cre. l. si debitor. & l. seq.
d Ipso P. ¶ emptore, secundum Ioan. de Bla. quare j̃. dicam, j̃. videbis.
e Cum fructibus. ¶ Hic oppone, & solue, vt dixi s̃. ne sede vacan. super i. libello.
f Sic. ¶ Non fuerunt isti lib. Rof. sed Io. de Bla. vbi de Pauliana: q ēt libellum, qui præcedit, ponit, & exponit, dicens, etiam Paulianæ tres esse radices: quarũ prima est in ti. nõ gratuito. & de hac s̃. fm eum. Secūda, cùm gratis fit alienatio inter viuos, vt si debitor donat in fraudem creditoris: & procedit libellus: vt s̃. hoc saluo, ꝙ non habet actor necesse dicere, quòd donatarius participauerit fraudi: sed satis est hoc casu, ꝙ debitor alienauit in fraudem, ff. de his, quæ in frau. cre. l. quid autem. §. simili quoq; modo. Tertia radix, quando fit alienatio in vltima voluntate: & tunc nõ oportet in libello mentionē fieri de alicuius illorũ fraude. solus eñ euentus hîc inspicitur, s. creditorem fraudatum, ff. eo. ti. omnes. §. j. Ad secundum autem suum libellũ, qui sequitur, ipse opponit illum non procedere, cùm agatur præcisè ad factum: quod fieri non debet, ff. de re iud. l. si quis ab alio. in fi. Respondet, duplex esse factũ vnum, quod de leui nõ fit, sed cum corporis labore, vt facere domum vel promittere stipulatorem super certa re nullum damnũ passurum: & in his, quæ de leui non fiunt, procedunt, quem præcisè ad factum non condemnandum. Aliud est, quod de leui fieri potest: istud s. reponere se in pristinam obligationem: & ad tale factum potest condemnari præcisè, ff. quod met. cau. l. si cũ exceptione. §. si quis p vim. in fi. Oppo. secundò, quòd petitio est impossibilis, s. de reponendo se in obligationem pristinam extin-

Lib.Coram,&c.conqueror de P.debitore meo, qui in fraudē liberauit T.debitorem suum per acceptilationem.vnde cùm bona dicti debitoris mei excussserim,& nil consequi potuerim,peto id ipsum mihi præstari,quod prædictus T.ei debebat,sc.centum, quasi nulla acceptilatio sit secuta. Si verò in diem, vel sub conditione,dicet sic:Peto prædictam obligationem in pristinum statū reduci,quasi nulla acceptilatio intercesserit,ff.quæ in fau.cre. ait
3 prætor.§.si conditionalis.ff.de iur.dot.licet.§.quoties.¶†Actor ergo sic ponet:

Positio Actoris.Pono,quòd ea,quæ petij in libello, de iure petere possum:sed huic positioni cùm sit iuris,non tenetur respondere.item ꝙ T.fuit debitor meus in xx.ex causa mutui,vel ex alia cā item quòd illud debitum fuit efficax,& sine omni exceptione. Item quòd T.debitor meus fuit consiliatus,quòd taliter alienando me fraudaret,ff.quæ in frau.cre.ait prætor.§.ita demū.item ꝙ tu sciuisti fraudis ꝯsilium.item ꝙ in re tali alienata:non inuenitur
a tantum in bonis iam dicussis,ꝙ mihi possit satisfieri,C.de his,quę in fau.cre.alie.sunt,l.j.ª Inst.de ac.§.item si quis in frau.Item quòd rem alienatam habes,& tenes,& possides.¶Reus verò sic:

Positio rei.Pono,quòd T.tuo debitori fecisti pactum de nō petēdo.item ille soluit tibi.Item ꝙ obstet exceptio nō numeratæ pecunię,si est intra biennium,C.de non nu.pe.l.pe.Item ꝙ T.alienauit propter necessitatē rei familiaris: vt per hoc excludat fraudē
4 & fraudis consilium.¶†Cæterùm^b liberto alienāte bona in fraub dem patroni, succurritur patrono per actionem Fauianam prætoriam,per quam alienata reposcere pt:sic ergo libellus ꝯcipiet:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui possidet domū talem, cui⁹ cōfines tales sunt,&c.quā rem T.libertus meus alienauit in fraudem meā,ad hoc,vt me suum patronum fraudaret tertia parte,q̄ de iure habeo in bonis suis:vnde rem illam pro tertia parte pro indiuiso peto mihi restitui,& assignari cum fructibus & omni causa:& ad hoc propono Fauianā actionem:vñ super his mihi peto iustitiam exhiberi.& hoc,si dicis,q̄d sit nomen actionis : si dicas, quod non,vt alij dicūt,dices: Actionem in factum Fauianam pro pono.Prædicta forma probatur ff.si quid in fraudem patro.l.1.§.
5 hæc actio.†Actor ergo sic ponet:

Positio act. Pono,quòd petita in libello de iure petere possum. sed hæc positio iuris est.item ꝙ solus sum patronus illius T.ff.de suis & leg.hæred.l.in testamento.si hoc neget, prosequitur illas causas,quibus ꝙs quis sit patronus,vt in l.in testamento.item quòd libertus ipse,qui alienauit,erat maior centenario,id est, habebat vltra centum aureos in bonis,Inst.de suc.lib.§.sed nostra.Item ꝙ rem alienatam habes,tenes,& possides.Item quòd dolo,& fraude alienauit, vt minueret meam partem,s.tertiam mihi de iure d̄bitam.extunc enim cōpetit Fauiana, ff. si quid in fraudem patro. l.j.in prin.Sed si fecerat in fraudem, vel vt minor esset centenario,tunc ipso iure non tenet,ff.de iure patro.si libertus. ¶Reus verò sic:

Positio rei.Pono,quò T.qui mihi vaccam donauit,vel vendidit natus fuit ex libera matre.hoc concesso ingenuus natus est:& sic actor succumberet,Insti.de ingenuis. Si verò neget,dicat sic.Pono,ꝙ T.factus fuit miles te sciente,C.lib.xij.qui mil.nō pos.sup seruis.itē ꝙ T. alienauit propter necessitatē rei familiaris.hoc ꝯcesso,sequitur,ꝙ non dolo.item quòd T.erat centenarius. ¶†
6 Cæterùm^c si quis arrogat sibi aliquem in filium, & postea alienat
c aliquid de rebus suis in fraudem arrogati,vt diminuat quartam, quæ debetur arrogato in bonis ipsius arrogatoris ex constit.diui Pij,vt ff.de ado.si arrogator.§.sed an impuberi.poterit arrogatus illa reuocare per vtilem actionē Caluisianam,vel Fauianam, vel vtilem in factum prætoriam:de qua in arbore Io.non tractatur, ff.si quid in fraud.patro.l.fi.vnde sic concipitur libellus:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui possidet tales res,quas T.pater meus arrogator in fraudem meam alienauit,vt quarta mihi d̄bita ex constitutione diui Pij diminueretur : vnde res ipsas mihi peto assignari cum fructibus & omni cā: & ad hoc propono vtilem in factum Caluisianam: & super his peto mihi iustitiam exhi
7 beri.¶†Actor ergo sic ponit:

Positio actoris.Pono,ꝙ T.me arrogauit.Itē quòd arrogatio fuit legitimè facta.sed hoc est iuris.vnde si neget, dic ea,quæ in arrogatione desiderantur,vt sit legitima:quæ habes ff.de ado.si pater. §.in arrogato.& legibus sequentibus,& sunt 7. vel 8. item quòd rem alienatam tu habes,tenes,& possides.¶Reus verò ecōtrà sic

Positio rei.Pono,ꝙ tua arrogatio fuit illegitima:sed hæc positio iuris est:vnde ponat causam,quare sit illegitima,quæ cōtinentur Inst.& ff.de adop. Tamen negatiua qualitatis bene probatur, vt ff.de prob.l.ab ea.¶Ad hoc si libertus, vel debitor alienat in fraudē patroni,vel creditoris,possunt alienata per actionem in factū reuocatoriā Caluisianam prætoriam reuocari,vt C.si quis ī frau.
8 patroni,l.fi.& hæc forma libelli, vt s̄.dixi in Pauliana. ¶†Est & quarta actio reuocatoria,s.in factum Pauliana prætoria: quæ tūc locū habet,cùm prędicta alienatio fit à prædictis personis in frau
9 dem prædictorū,quæ poterit per hanc actionē reuocari. ¶†Differentia autem consueuit assignari inter prædictas & actiones in factum:quia prædictæ cōpetunt ad reuocanda corporalia: sed actio in factum ad incorporalia iura,vt actiones,vt ff.quæ in fraud.
d patro.l.hac in factum^d.Qualiter autem concipiatur in hac libel-
10 lus,& fiant positiones,per superiora liquet.¶†Est & interdictū fraudatorium,quod competit creditori, in cuius fraudem debitor alienat,vt ff.de sol.pupilli debitor.§.j.quod parum differt à p̄cedētibus tribus actionibus.vnde concipitur libellus, vt in illis: & quæ ibi dicta sunt,hîc pro magna parte intellige repetita.Quidam tamen dicunt,quòd nō est proprium nomē interdicti,Quid iuris,si intendens committere aliquod maleficium,alienat ī fraudem bona sua?no.j̄.de dona.ver.item Pone.Quid iuris sit de submittentibus bona ecclesiarum regibus,vel baronibus,& de recognoscentibus se ab illis ea tenere, habetur in constitutio.Gregorij X.e.ti.hoc consultissimo.lib.vj.

ADDITIONES.

☞ etiam,quæ reuiuiscere non potest,ff.de sol.qui res.§.areā.& maximè procedit obiectio in obligato ex causa legati.Respondet ꝙ licet actio extincta nō reuiuiscat eadē specie,vel numero,reuiuiscit t̄n eadē genere,de voluntate partium:& de hoc ꝓcedit libellus.Sed obst.quod dixi de legato:vbi nō est eadē gn̄e,si q̄d debebatur testamēto,nūc debetur stipulatiōe Resp.duplicē esse cām, remotam & proximam:prima ex legato,secūda ex stipulatione. Nam cùm obligatus ex legato non esset obligat⁹ verbis,n̄ potuit verbis liberari,nisi illa obligatio deducta eēt in Aqui.stipulatiōē & sic proxima erat verbalis,Inst.quib.mo.tol.ob.§.est aūt.Reponet ergo se in pristinam,id est,in æquipollentem , secundum eū: nec refert,quid ex æqpollētibus fiat,ff.de inst.sub cond.fac.l.3.& dicit,quòd optimè facit ff.de leg.2.cùm filius.§.hæres.Item scias hāc actionē locū habere,cùm fraudatur creditor iā existēs: vñ n̄ habet locum in alternationibus,quas faciunt volentes maleficia committere:de quo hîc per Rof.& Io. vide j̄. de donat.ver.item pone aliquis.vbi autor in huius ti.fi.remittit.

a L.j.¶Vide,quod ibi no.super ver.excessus.

b Cæterùm.¶Tenet auctor ordinē Rof.&Io.quod libellarij omnes tenent:sed longè plenius Io.de Bla.de hac loquitur, q̄ alij,in suo libello,quem inchoauit:dico dñe iudex,ꝙ R.nuper defunctus me patrono suo præterito,& extraneo hærede instituto, habēs in bonis amplius,q̄ centum aureos,talem fundū, cuius fines &c.Et no.quod Rof.vel auctor de liberto mortuo nil dixerūt,& contrarium innuere videbatur vterque in secunda positione actoris dicendo?item quòd solus sum patronus.Vt autem dicit Io. summè inconueniens esset,ꝙ patronus alienata per libertū viuētem reuocare posset,cùm posset casus euenire,ꝙ nil sibi deberetur:purà si filios haberet,Inst.de suc.li.§.sed nostra.&§.seq.Et hîc inserit qōem,quid si viuente liberto is,in quem fuit res per ipsū alienata,illā per 30.annos possederit:demū libertus moritur: q̄ritur,an possit reuocatio fieri?Dubium facit,quia 30.an.est possessa,per quod omne ius sublatum v̄r.Sed ipse dicit illud verum cōtra illum,qui agere posset & negligeret:sed iste,q agere non potest,non potest dici negligens:ergo sibi præscriptio nō currit,C. de annali excep.l.j.in fine.Restringo hoc ad impedimētum exp̄ssum,quo nō competebat actio de alio nō impedito:vide,q̄d no. ext.de præscr.auditis.in vl.gl.& sic prosequitur certa verba libelli sui.Format etiam libellum,q̄n libertus aliqua alienauit , cui liberto decedēti ab īt estato succedit, & patronus n̄ inuenit debitā portionem:vt si ex sexcentis,quæ habebat,alienauit quingenta, quod potest in quinque homines : patronus habere debens.cc. habet.c.& agens ad alia c.& sic à quolibet illorum quinque petet viginti,dicens sic,secundum eum:dico,quòd R.habebat valētiam vc.lib.& in fraudem mei sui patroni alienauit valentiam quingentarum,inter quæ in T.donationis titulo alienauit talē fundum,cuius fines,& c.qui fundus valet c.vnde cùm ipse T. fundū illum possideat,ego contra ipsum, vt ipsius fundi quintam partē mihi restituat:&sic reuocat id,quod sibi deest ad legitimam.

c Cæterùm.¶Seruat ordinem Rof.& aliorum.verba autem ad literam fuerūt Rof.qui etiam quærit, an filio naturali & legitimo competant hæ actiones,de quibus sequitur, si pater in eius fraudem alienauit?respondet , quòd non : quia nec filio , nec patri in hoc casu prouidetur,ff.si quis à pa.fue.ma.l.j.&2.Dat aliud,quòd plus habet arrogatus,quàm legitimus:quia proponendo querelam contra testamentum patris arrogatoris,non perdit quartam de qua hîc:naturalis autem , & legitimus perdit bonorum subsidium,de inoffi.test.contra vetera.§.meminisse.& §.si impubes.

d L.hac in factum.¶& notatur eo.ti.l.j.in prin.

ADDITIO NOVA.

In l.si bona.vacantia de bon.vac.lib.x.dicit Bar.facere hanc.l.ad quæstionem.episcopus vel abbas non potest alienare ea quæ sũt de mensa,sed bona feudalia & consueta dari in feudum potest,vt ext.de feu.c.2.& x.Colla.episcopum vel abbatem modò dubitatur,si aliqua res feudalis est reuersa ad monasterium, & abbas eã occupauit,& per aliquod tempus tenuit an dicatur eam incorporasse monasterio,ita quòd facta sit de mensa,& non possit alienari.tex.in c.super de reb.ecc.non alie.videtur dicere quòd si per p̃decessorem retentæ sunt per annum, videantur esse de mensa,& ibi per Inn,tu dic quòd tex.est hic & l.si quando s̃.e.quæ loquuntur de secunda parte Rub.s̃.de incorporatione, vt tunc dicantur incorporatæ possessiones,& factæ de mensa,quando authoritate officialis super hoc auctoritatem habentis sunt descriptæ in libro aliarum possessionum de mensa,vel quando aliàs hoc declarauit incorporatas,& de mensa factas esse.quod no.Bar.vbi s̃.

¶Baldus de Rebus ecclesiæ non alienandis.

Qualiter formetur libellus in Fauiana & Pauliana , hîc G.de subhastatione & forma relationis eius,s̃.de citat.§.forma.

a ¶De precariis[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter in precaria sit concipiendus.*

2 *Interdictum de precario habere potest ille,qui rem suam precariò concedit,nec sibi restituitur.*

3 *Positiones actoris & rei,vbi agitur interdicto de precariò super re concessa, nec restituta,qualiter sint formandæ.*

IN hoc titulo potes instrumentum formare, vt j̃. de obl.& sol.§.j.ver.porrò.Sed & in precaria sic forma libellum:

1 Lib.†Coram,&c.propono ego H.rector, seu prælatus talis ecclesiæ, quòd talis prædecessor meus domum talem recepit à T.cuius pensio erat decem,cùm ibi erat studium , vel curia.Idem verò prædecessor promisit ei dare annuatim plus in tri

b plo,s.triginta,quandiu viueret[b],ita q̃ eo mortuo proprietas ad ecclesiam rediret:verùm quia studium,vel curia recessit,nunc pẽsio eiusdem domus quinq; non excedit:per quòd patet ecclesiã in tali contractu deceptã fuisse:quare peto dictũ contractũ cassari & annullari:& dictã ecclesiã & me ad eius obseruationem nequaquam teneri per vestram sententiam declarari: peto etiã mihi reddi pensionẽ triginta solidorum tot annis receptam ab ipsa ecclesia,facta deductione eius,quod de fructibus eiusdem dom⁹ constat dictam ecclesiam percepisse.Hæc forma probatur extr.e.

c c.2.quod secundum hoc rectè intelligitur[c]x.q.2.precariæ. & C. de sacrosan.eccl.iubemus.2.§.si quando.Nec obstat ext.e.ti.c.vl.

2 in fi.quia illud intelligitur absque rationabili causa.†Item qui rẽ suam precariò concedit,nisi sibi restituatur,habet interdictum d̃

d precario,ff.de precar.l.j.& 2.in quo sic libellus concipitur[d]:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.cui rem meam precariò cõcessi quam mihi restituere contradicit:vnde ago contra eum,vt eam mihi restituat:& ad hoc propono interdictum de precar. vel actionem in factum subrogatam in locum eius,ff.e.l.j.& 2.& ext.e. c.3.Multi tamen addunt:& ipsum mihi ad interesse condemnari

e peto,ar.ff e.quæsitũ.§.ex hoc interdicto. sed non est necessariũ[e],

3 vt in præ.l.quæsitũ.¶†Actor sic ponet:Positio act. Pono,q̃ me rogasti,vt talẽ rem tibi precariò cõcederem.Item q̃ si seruus,vel filius,vel amicus,vel p̃curator tuus ex parte tua rogauit, quòd ratum habuisti,ff.e.l.j.&2.in prin.et l.in reb.§.meminisse et l.Titio §.si procurator.& l.si seru⁹.item quòd eam tibi,vel illis precariò concessi,ff.e.l.2.in prin.Item quòd res,quam precariò tibi cõcessi,est mea,vt in præal.§.meminisse.item quòd eam volo reuocare,ff.e.l.j.in prin.& l.2.§.hoc interdictũ.& l.cùm precariò.extr.e. c.fi.Item quòd id, quod concessi tibi precariò,concessi sine omcautione de ea restituenda,ff.e.& habet.§.qui. ¶Reus verò sic: Positio rei.Pono,quòd rogatus mihi precariò concedere recusasti.Item quòd eam rem. T. in solidum precariò concessisti. nam duo in solidum eandem rem precariò nequunt possidere , ff.eo. duo.ext.de prob.licet.Item quòd res quam mihi precariò cõcessisti,mea est:&eam meo nomine possidebas,ext.de preca.c.2.Itẽ quòd quando precariò mihi cõcessisti , promisi de ea restituẽda.

ADDITIONES.

a Primam partem vnde receperit auctor,dicam : secundam habuit à Rof.vbi de interdictis,rubrica de precario.gl.autẽ dec.vlt.extr. e.ti.per modum summæ,vide collectas in epilogo j.gl.

b Viueret.¶Sup.ille T.& sic fiebat contractus secundum formam c.precariæ.quod j̃.allegatur.

c Intelligitur.¶Et sic illud legebant Pet.& Ab.vt ibi scripsi: quod satis v̄r durum:& adhuc durius,q̃d addit hîc auctor in fine ad illorum dictum,ibi:peto etiam.Item cõclusio,quæ præcedit ibi,quare peto:non videtur ꝯgrua,cũ deberet ex deceptione peti restitutio,de rest.in integ.c.j.Possunt sustineri hîc verba p̃dictorum,q̃n non fuisset factus ꝯtus solenniter per scripturam, sed amicabiliter,& ex confidentia sic processissent prelatus & laicus:vel quando non fuisset principaliter actũ de re,sed d̃ p̃tio singulis an̄is inuicem dando:licet fortè post talem conuentionẽ pretij res, ex q̃bus quantitas habebatur,fuerint designatæ:aliàs dici oportet , q̃ si precaria fuit facta rationabiliter & secundum formam c. precariæ.dando proprietatẽ rei vsufructu retento,&habendo ex re data per ecclesiã duplũ illius vsusfructus:vel dãdo proprietatem & vsumfructũ habẽdo de rebus ecclesiæ in triplũ,facta de hoc scriptura,prout vult.l.iubemus.2.in fi.C.de sacrosſ.ecc.sed licet diminuatur pensio domus,vel pretij dati per laicũ, nihilò minus perdurabit ꝯtus,qui à principio tenuit:aliàs ecclesia vteretur fraude ꝯ decr.per tuas.de donat.& ad hoc bene facit q̃ō dominicalis iij.in fi.de ecclesia,quæ recepit prædiũ,vt daret alimẽta,quod casmate periit,de qua dixi de cond.apposi.verum.super gl.2. Item dominicalis xlix.de vinea data ecclesiæ ad tẽpus loco decimarũ: q̃ vinea casmate periit:de qua dixi de rerũ permu.c.fi.sup vl.gl.& satisfacit,vt ibi dcitur,quòd loquimur de ꝯtu non perpetuato ĩ laicum,sed sic in ecclesiam.item absurdũ,quòd domus eius proprietatem habet,ecclesia deterioretur ei,q̃ nõ est dominus. Hoc dico:quia siue vsumfructũ habeat laicus,siue nõ,ad minus ꝑprietas est ecclesiæ,ſm veritatem:sed saltẽ eo casu,quo etiam vsufructus datur:quẽ casum practicat auctor.Item si conuerteret̃ casus q̃ reditus laici crescerent,vel saltem durarẽt.& reditus dati p̃ ecclesiam minuerent̃,ecclesia non quæreret dissolutionem ꝯtus: quod ergo de suo nollet,non quærat in alieno,de hom.cum iuramẽto.satis sufficit ad casum regula,factũ legitimè.de re.iur.lib. vj.cum suis exemplis & conc.& facit,quod no.Cy.C.de iure emphy.l.j.in fi.Non obstat l.2.de precar.quę apertè loquitur de factis irrationabiliter.

ADDE,an capitulum ecclesiæ cathedralis possit de bonis suis sine episcopo celebrare contractum precariorum,Fed.cõs.ccxcv.

d Cõcipitur.¶At Rof.ad literam est totũ, quod sequitur.vbi s̃.dicebat autem quinq; in hoc ti.necessaria,q̃ ex positionibus colligas:quia vterq; actor & reus ponũt rem suam esse:primus, vt valeat precarium:secundus,vt non valeat.Scito,quòd est casus quo bene valet precarium de irrogatis datum à creditore:quod vide as e.ti.c.vlt.in j.gl.circa medium.

e Necessarium.¶Vt dicit Rof.illa ratione,quia in interdictis dant̃ duæ sententiæ:s.si non paretur primæ:& sic venit in condemnationem,quod non venit in petitionem:quia non erat in obligatione.inducit l.qui restituere.ff.de rei ven.Quęrit demum,ad q̃d intentetur interdictum de precario?an respectu possessionis , an proprietatis?Respondet,quòd respectu possessionis,quæ est penes rogantem:vnde interdictum,dicitur restitutorium,ff.e.l.2. §. hoc interdictum.restituitur enim sibi illa naturalis possessio,quę est penes rogantem,ff.e.& habet. §.pen.& cũ solã detentionẽ haberet,illa etiam veniret restituenda, ſm eum:de hac restitutoria, & à quo tempore veniant fructus, & quomodo quandoq; p̃scriptis verbis,quandoq; precariò,quandoque ex stipulatu ad hoc agit,scripsi e.ti.c.fi.super j.gl.ad fi.

a ¶De Commodato.[a] Rubrica.

IN hoc titulo priùs instrumenta obligationis , secundò libellum formemus.

b 1.§.Instrumentum ergo sic conficietur[b]:

FOR

ADDITIONES.

a Roff.& Io. de Blana. prosequuntur hunc ti.in actione directa & contraria.Bonagui. in 2. parte char.2.ponit vnum lib. in directa, & duos in contraria,satis breues.Commentaui dec.vnicam, e.ti. & materiam ibi vide.Quæstionem lxxxviij.Pilei de commodatẽ equũ de pascuis,vide j̃.de loca.§.postquam.super ver. quid si locaui.Aliã ipsius xcvj.de equo per te mihi ꝯmodato ad villam, ad q̃ vadens inueni amicos cum aliis rixantes: immiscui me amicos iuuãdo:tu casu superueniens iuuisti aduersarios, & sub me equũ tuũ occidisti,an tenear commodati? & tenet per legẽ,si ex plagis §.i.me teneri:quia culpa penes me residet,qui priùs deliqui: hoc verum,nisi tu data opera equum occidisses,vt ibi.

b Conficietur.¶Secundum Rolan.parte 3.in vl.charta.

FORMA, confessus & contentus fuit centum ex causa commodati habuisse, ac recepisse à B. vnum Decretum in chartis hœdinis scriptum in textu de litera antiqua, & glossatum, ex apparatu Io. ad vsum legendi: promittens solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti prædictũ librum, omni dolo & culpa remotis; solicitè, diligenter, prudenter, & fideliter custodire, & in eo seruando & custodiendo summam & exactissimam diligentiam adhiberes eumque eiusdem bonitatis, cuius nunc est, restituere & consignare sibi, aut soluere & dare eidem nomine æstimationis, & pro æstimatione eiusdem libri concorditer ibidem ab eis facta xx. libras Turo. hinc ad vnum proximum annum: suscipiens in se & super se omnem casum fortuitum, & euentum incendij, naufragij, ruinæ rapinæ, furti, violentiæ, superuenientis periculi, & quemcunque alium tam diuino iudicio, quàm ex quolibet genere culpæ, vel aliàs prouenientes: promittens etiam solenni stipulatione eidem B. nullam contrariam exceptionẽ, vel defensionem iuris, vel facti specialem, vel generalem occasione, vel prætextu p̃missorum fortuitorũ casuum, euentuum, aut alicuius eorum, siue etiã quorumcunq; aliorum vel alia quacũque causa in aliquo facere, vel opponere, quò minus ad ipsius libri restitutionem, aut prædictæ æstimationis solutionem, vt dictum est, faciendam efficaciter teneatur: sed omnia & singula in hoc contractu contenta grata, firma, & rata habere & tenere: nec contrafacere, vel venire per se, vel per alium aliqua ratione, vel causa de iure, vel facto. Quòd si præstituto termino librum ipsum non restituerit, aut dictam æstimationem, vt præmissum est, non soluerit, omnia quæq; singula s. & j. scripta non obseruauerit, aut in aliquo contrauenerit, promisit eidem B. dare & soluere duplum ipsius æstimationis nomine pœnæ stipulatione in singulis huiusmodi contractus capitulis in solidum promissæ: qua soluta, vel non, omnia & singula s. & j. scripta, rata & firma perdurent: & nihilò minus antè dictum librũ reddere, siue præmissam æstimationem soluere, & sibi super hæc respõdere sine vlla exceptione, vbicũq;, & quocũq; loco & foro cum dictus B. petierit ab eodem, reficere & sibi restituere omnia & singula damna & expensas ac interesse litis, & extra, & de his credere suo simplici verbo sine sacramento, vel alia qualibet p̃bationе. Pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem omnia bona sua renuncians fori priuilegio. exceptioni non habiti, non recepti, & commodati libri prædicti, exceptioniq; doli, condictione sine causa, in factum actioni, & omni auxilio iuris & facti. Hæc forma probatur, quantum ad pœnam, vel quantum ad expressionem casuum, ff. si quis cau. sed & si qs.
a §. quæsitum. cum suis conc.[a] & ff. de transa. cùm Aquiliana. & l. Aquiliana. & ff. pro soc. actione. §. renunciare. & ff. de admi. tut. si duo. C. commo. l. j. ext. e. c. vnico, C. de neg. gest. gerentes. Quantũ ad hoc, quod dixi de culpa & dolo & aliis, probatur ext. e. c. vnico, ff. eo. si, vt certo. §. interdum. & l. in rebus. ff. de dolo, l. j. Inst. qui. mo.
b re contrahitur obl. §. item his[b].

ADDITIONES.

a Conc. ¶Quibus adde de proc. qui ad agendum. lib. vj.
b §. item his. ¶Hic adde, quod no. j. de loca. §. iam dicendum. ver. ad euidentiam. & ver. seq.

SVMMARIVM.

1 *Positiones actoris & rei, vbi agitur de commodato, qualiter sint formandæ.*
2 *Commodatũ rei simpliciter, nec ad certum vsum factum, an statim possit reuocari.*
3 *Simpliciter dicens Commodo, an, & qualiter intelligatur commodare.*
4 *Positiones actoris & rei qualiter sint formandæ, vbi agitur actione contraria mandati.*
5 *Actio furti an, & quo casu possit commodatario contra commodantem competere.*

a 2. §. Nunc dicendum restat, qualiter libelli formentur. Et quidem sic potes libellum concipere[a]:
b Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui equum meum[b] commodaui, vt iret ad villam, vel forum: vel librum ad vsum legendi, vel tale quid ad talem vsum: quem equum, vel rem mihi restituere, siue reddere ꝯdicit: vnde cùm de villa, vel de foro redierit, vel vsũ ipsum, ad quem cõmodaui, expleuerit: peto equum ipsum, vel rẽ ipsam mihi reddi, seu restitui, & eum ad id per vestram sñiam condẽnari, & cogẽdũ fore d̃cerni: peto ẽt expẽsas factas, & protestor de faciẽdis, extr. de commo. c. vnic. ff. e. in commodato. §. sicut. in fi. & l. j. & iij. & l. sed nihil. Inst. qui. mo. re contra. ob. §. is cui. iunge si es Legista, & ad hoc propono actionem commodati, ff. e. l. j. &
1 l. commodatum. & l. ita. ¶†Actor ergo sic ponet:
Positio actoris. Pono, ꝙ talẽ rẽ tibi pro tali vsu commodaui. itẽ ꝙ ille vsus finitus est, ff. e. l. j. & l. commodato. C. e. eum qui. ext. e. c. vnic. item quòd tui gratia tantùm cõmodaui, vt ibi, & in conc. quæ sunt in positione illa. itẽ ꝙ culpa, &c. Item ꝙ gratis, ff. e. l. si, vt certo. §. nunc videndum. ext. e. c. vnico, Inst. mand. §. penul. Itẽ ꝙ illius rei proprietarẽ & possessionẽ retineo, ff. e. l. rei. Itẽ ꝙ rem illam mihi non reddidisti: vel reddidisti deteriorẽ, ff. e. l. 3. §. 2. itẽ ꝙ culpa tua, saltem leuissima interuenit, ff. eo. si, vt certo. §. commodatum. & §. quod verò custodiam. & in aliis §§. ext. e. c. vnico.
¶Reus verò sic:
Pos. rei. Pono, ꝙ talem rem Titio commodasti in solidũ. ff. eo. si, vt certo. §. si duobus. Item ꝙ commodasti mihi ad certum vsum, qui adhuc durat, ff. e. in commodato. §. sicut autem. ext. e. c. vnico Item ꝙ tibi dedi decẽ, vt rem illam mihi accommodares. Item ꝙ illius rei dominium & possessionem ad me transtulisti. itẽ ꝙ gratia tui tantũ ꝯmodasti. itẽ ꝙ res illa periit sine dolo meo, & culpa
c lata, leui, & leuissima, extrà e. c. vnico[c]. ¶†Quid si res simpliciter
2 non ad certum vsum commodatur, nunquid statim poterit reuocari? ar. quòd non, in præce. §. sicut autem. ibi, atque intempestiuè. & ibi, voluntatis enim est, &c. & C. de accus. sicut. ff. de cõst. pec.

ADDITIONES.

a Concipere. ¶Secundum Rof. suo loco inter ciuiles actiones, vt ibi dicit, septem in hac actione necessaria, quæ patent ex positiõibus: & per id, q̃d dixi Inter ciuiles, patet, ꝙ ipse accedit Io. & Azo. qui dicũt eam ciuilem, vt patet ff. e. in commodato. §. sicut. Non obst. quòd prætor de illa tractat. ff. e. l. j. quia illud per approbationem: & vide, quod ibi no. in prin. de quo hîc per Rof. in fi.
b Meum. ¶Io. de Bla. non ponit hîc Meum: cũ commodãti etiam alienũ cõpetat actio ꝯmodati, ff. e. cõmodare. & l. seq. itẽ addit in libello, ꝙ commodatarius vsu cõpleto locauit equũ ad merces portandas, vel certum hominem pro decem: vnde petit etiam illa decem: alleg. ff. e. si, vt certo. §. vsque adeo.
c C. vnico. ¶Quia plus habet commodi, ideo plus habet periculi, vt scripsi de precar. c. vl. super gl. pen. & quia facta est mẽrio de re deteriorata, Io. de Bla. libellum format ĩ illa, hoc modo abbreuiato: tamen dico, quòd talem equum ad talem vsum commodaui T. tunc vtroq; oculo videntem, quem mihi restituit vno excæcatum per culpam suam: vnde cùm mea intersit in decem eum sic excæcatum fuisse, ago contra ipsum T. vt decem mihi soluat: & addo, quòd supplico ad id diffinitiuè condemnari. Opponit autẽ libellũ obscurũ ex illo verbo Propter culpã, cũ triplex sit culpa: de quib. ext. e. c. vno: aliàs ff. de iure fisc. ita fidei. in fi. Resp. ad obiectionẽ, dicens, declarationem faciendam secundum distinctionẽ prædictæ dec. vnicæ, & eorum, quæ ibi no. ponderato s. cuius gratia sit factum commodatum: vnde auctor in possessionibus rei, q̃ sequuntur, bene ponit in hunc casum peremptionis, vel deteriorationis id fuisse sine culpa eius, etiam leuissima, quando gratia sui tãtùm recepit commodatum. fatuè ergo dicere id solum, q̃d sine dolo eius id euenerit, s. peremptio, vel deterioratio. Putat tamen, quòd si agens, vel defendens in genere exprimat culpam, dummodo in probationibus id declaret, vel si priùs petatur, satis erit: & idem puto in deposito & locato: in quibus omnibus satis est determinatum, de qua culpa prędicti teneantur. Sed remanet dubium: cui his casibus incumbat probatio, & inter opiniones videtur tenendum, quòd commodatario & depositario, vel conductori conuento personali incumbit probare rem peremptam: quo probato, agens habet probare, ꝙ eius dolo, vel culpa tali, de qua tenebatur, res illa sit perempta, ff. de legat. 2. cùm ita. § speciẽ & est casus ff. loca, si quis domum. aliàs, si quis fundum. §. Imperator. in quantum caprarum custodi loquitur: & ibi satis de hoc, & in l. si creditor. C. de pign. act. & apertius tenet id Acc. Inst. q. mo. re contrah. obl. §. fi. vbi de creditore loquimur: placet ei post Pet. in præ. l. creditor. ꝙ habet p̃bare amissionẽ, & eius modũ: q̃d vr̃, cũ hæc veniat p̃ cã scientiæ in teste, de qua deponere tenetur, de test. cũ cãm. C. e. solũ. Canõ. 4. q. 3. sola. Nõ obstat gl. in l. si argẽtarius. in fi. ff. de edẽ. nã ibi põderato tex. petit argẽtarius sibi edi rationẽ pp cãm, q̃ allegat, ad actionẽ ꝯsequẽdã: hîc verò allegatur casus ad se defendendum. Non obst. ẽt ad p̃dicta l. vlt. ff. de rei vẽ. quia illud verũ, cùm res vẽdicat: vbi satis est reo, ꝙ neget se possidere: vbi sufficit actori probare ꝯriũ, dato ꝙ de suo iure nil p̃bet: hîc loquitur in conuento personali, in qua obligata sit p̃sona, desinere possidere ñ iuuat. Sed distĩguit, ꝙ ĩ obligatiõe, aut ẽ q̃titas, aut species, aut q̃titas p̃ specie. In primo casu ñ liberat debitor, vt ĩ l. ĩcẽdiũ. C. si cer. pet. Et ẽ rõ: q. a genᵒ ñ perit, nec perire p̃t, ff. ad l. Fal. ĩ rõe. §. ĩcertæ. Scd̃o casu liberat debitor, si ñ fuit ĩ mora, nec ĩ culpa, ff. d̃ le. j. l. cũ res. §. vl. ff. de ver. ob. si ex legati cã. In tertio casu idẽ, vt s. liberet à q̃titate perẽpta specie, cuiᵒ respectu q̃titas debebat, ff. d̃ noxa. l. pe. §. j. & si cui plᵒ, q̃ p leg. Fal. l. j. §. fi. cũ l. seq. Ponũt casũ ĩ ꝯuẽto noxali p̃ seruo, q ignorabat mortuᵒ: & ĩ hærede q̃ p̃misit legatario, quanti res legata erat, res periit sine culpa sua,

pec.promissor.§.j.nõ enim debet statim cum sacco venire parat⁹, ff.de solut. quod dicimus.& hoc tenet Pil.dicens esse cõmodatũ
a si dr̃ simpliciter,commodo,secundum Azo.& Host.[a] qui dicunt esse commodatũ, nisi detur ad certum vsum: vnde statim potest reuocari,ff.de præcar.l.j.& l.cùm precario.& ext.eo.ti.c.fi.& arg.
3 ff.de verbor.obliga.eum qui calendis.in fi.¶†Sed & commodatario contra commodantem datur contraria mandati: in qua sic
b concipitur [b].
Lib.Corã,&c.conqueror de P.àquo peto mihi solui xx.nomine expensarum,quas feci in seruo,vel alia re,quam mihi cõmodauit & ad hoc propono actionem contrariam mandati, ff. eodem. in
c rebus.§.possunt. & l.in commodato. §.in contraria [c]. ¶Pro aliis etiam casib.sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui sciẽs mihi commodauit vasa vitiosa,ve seruum furem:vnde vinum fuit effusum,quod valuit decẽ:quare illa decem peto:vel seruus mihi tales res subtraxit: quare res illas peto,&c.& ad hoc,&c.vt in præ.l.& §.itẽ q sciens. & l.pe.& de pœ.dist.3.inter hæc hircũ,j.¶Actor ergo sic ponet:
4 Pos.actor.†Pono,ꝙ mihi rẽ talem cõmodasti.Item ꝙ erat vitiosa,hoc non venit in actione ꝯria mandati,ff.eo.in cõmodato.&l.
d in rebus.§.fi.Item ꝙ hoc sciuisti,ff.eo.sed addes [d].Item ꝙ in ea feci expensas præter cibaria. nam expensas in cibariis factas non restituet,cõmodator,ff.eo.si,vt certo.§.sumpt⁹.& in præ.§.possunt. & §.ꝯria.& facit ff.de dona.inter vir.& vx.l.si quis operas.Item ꝙ commodatum mihi ignoranti surripuisti.Item ꝙ pro eo pretium sibi dedi:quo casu re comperta commodatari⁹ habet ꝯriam actionem mandati ad interesse contra ipsum commodantem,qui sur-
5 ripuit,ff.eo.rem commodatam. ¶†Actionẽ autem furti nõ habet,nisi intersit sua pp expensas, pp quas poterat rem illam retinere,ff.de furt.is cui commo.Item ꝙ talis surripuit mihi rem cõmodatam.Item ꝙ postea rem habuisti,vt in præ.l.in commoda-
e to.§.fi.[e] Item ꝙ ad certum vsum mihi commodasti.Item ꝙ vsus non est finitus.venit enim in contraria commodati,ne intempestiuè reuocetur,vt in præ.l.in commodato.§.j.& ext.eo.c.vnico. ¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,ꝙ talem rem tantùm T.commodaui hoc concesso,patet,ꝙ non reo,ff.de iudi.cũm prætor.extr.de præsum.nonne.sed hæc est implicita negatiua,vt s̃.de pos.§.7.versi. 8.Item ꝙ expensæ,quas fecisti in seruo,tantùm cibaria fuerunt.Item quòd commodatum tantum fuit gratia tui commodantis. Item quòd seruum fidelem tibi commodaui,extrà de pig.significante.

ADDITIONES.

a Azo.& H.¶Azo in summa huius ti.post principium,&Accur.in præ.§.sicut.& Rof.hoc tit.in prin.
b Concipitur.¶Et sic ẽt continuat Rof.vbi s̃. Et scias,ꝙ in hoc libello Io.de Bla.exprimit infirmitatem,q̃ etiam dicit euenisse sine suo suo dolo,vel culpa:&subdit,ꝙ supplicat eũ definitiuè condẽnari ad illa xxx.tractat hîc opiniones de casu fortuito, ad quas remisi suprà parte j.in fi.§.
c In contrar.¶Ad hũc libellum Rof.opponit,ꝙ sciẽter impẽdens in rẽ alienã,donare vr̃,ff.de acq.rer.do.l.adeo.&Inst.de re.diui.§. ex diuerso.ergo nõ repetitur,ff.de reg.iur.cuius per errorẽ. Rñdet,ꝙ cũ ꝯmodatarius teneatur,ẽt de leuissima,& in hac imputetur,qđ à sapiente poterat prouideri,ff.eod.si, vt certo.restat,ꝙ de peremptione teneri potuisset,si non impendisset,putà in curã serui,vl̃ casum similẽ:meritò ergo repetit,cũ nec ibi sit liberalis,sed cùm depositarius non teneatur nisi de dolo& culpa lata,ſm id ñ repetit.Et ꝯrium not.j̃.tit.prox.& dixit ibi Roff.ꝯria loqui,quando nulla causa,vel titulus inest ad alias faciendas: vel quando nõ habeo rẽ de domini voluntate,vel quando de nouo sciens in alieno impendo:secus si in rem iã factam impendo sciens,vt no.C. de rei vend.domum.in fin.ff.de neg.gest.si pupilli.§.sed & si quis. vbi repetit,qui accessit animo deprædandi;item facit ff.de vsur.l. penult.
d Sed addes.¶§.j.Est huius rõ, qa locatio fit gratia vtriusq;:sed cõmodatum regulariter gratia recipientis tantùm,secundum Roff. in deponente & vendente idẽ,quod in locante,vt no.in prę.§.fi.
e §.fi.¶Et hoc casu, si pp illam pretiũ dederã,tenetur restituere rẽ vel pretium,vt ibi: & quòd tradat, est in arbitrio recipientis æstimationem,vt ibi no.Accur.& de hoc Azo in fi.summæ huius ti.

ADDITIONES NOVAE.

§ In l.si is qui pecuniam.C.de fur.pone dicit Bal. misi tibi quendam nuncium cum quadam litera, in qua continebatur quòd tu deberes remittere mihi librum meum,nec in litera ꝯtinebatur p quem remittere deberes: tu vero dicto nũtio tradidisti,qui cum lib.aufugit:an sis liberatus,& videtur quòd non, quia fuit nuncius ad requirendum,non ad recipiendum,l. si mei causa.ff.cõmodati.quod no.Bal.

In l.si vt certo.§.sed interdũ.ff.commo.ibi,aduersus. pone qđ commodauit equũ suum cuidam vt iret ad villam suã:cõmodatarius cum audiuisset rumorem & prælium fieri inter quosdã amicos suos & certos alios, cucurrit & cœpit adiuuare amicos suos & similiter cõmodans audito dicto rumore accessit & ex alia parte cœpit adiuuare amicos suos,& sic præliando in simul cõtingit ꝙ cõmodans ignoranter percussit equũ suum, & occidit ipsum: nũc agit ꝯ cõmodatariũ actione ꝯmodati,qa aliter est vsus equo suo q̃ ꝯmodauerit, vt hic dr̃:ipse vero commodatarius excipit ꝙ ipse suũ equũ occidit,ideo dicit se nõ teneri: q̃rit̃ quid iuris. vr̃ ꝙ cõmodatarius teneatur,quia culpa præcessit cãm,vt hic,&l.si ex plagiis.§.j.ad l.Aquil.potuit enim commodans ignorare equum suum esse,l.si cum excep.§.in hac.quod me.cau. secundum Fran. Accur.Cyn.in additionibus suis hic.

a ¶De Deposito [a]. Rubrica.

Icut & in præd. titulo fecimus, priùs in hoc titulo instrumenti obligationem concipiamus:secundò verò libellos formemus.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in materia depositi concipiendus.*
2 *Instrumentum de deposito cum solenni promissione de restituendo,qualiter sit faciendum.*
3 *Instrumentum de deposito continens vtilitatem depositarij, qui tamen non recipit in se casus fortuitos,qualiter sit conficiendum.*

1.§.Ante omnia igitur notandum est, quòd quandoque fit instrumentum simpliciter & breuiter sub de
1 posito,nulla de eo restituendo promissione adiecta:†&hoc,quãdo fit gratia deponentis tantùm:& fiet hoc modo:
FORMA.A.ciuis & mercator Biteræ, precibus & gratia B.recepit in depositum causa seruandi & custodiendi ab ipso B.ibidem & in præsenti cẽtum lib.Tur.prout ipse A.confessus fuit tantam esse quantitatem,restituendam eidem B.vel eius hæredibus,siue certo nuncio facienti sibi fidem inter eos ordinatam,vel signum quandocunque B. vel eius hæres, aut dictus eius certus nuncius petierit ab eo: & hoc fieri potest,cùm depositũ fit solũ gratia deponẽtis.¶Quandoque verò fit cum solenni promissione de deposito restituendo,& hoc fieri potest,quando fit gratia deponẽtis,vel etiam depositarij,hoc modo:

Form

ADDITIO.

a Rof.de hac actione,in quantũ est ciuilis,tractat:ponẽs duas rubricas,s.de ipsa ꝯria& directa.de qua scđa auctor ꝯ ver.porrò.In quãtũ verò est ꝑtoria,ipse Roffredus de ipsa tractat iter ꝑtorias,&auctor de illa j̃.ver.si aũt.Io.de Bla.ꝯtinuat hunc tractatũ ad suprà ꝓximũ,& inter directã & ꝯriã prosequitur prætoriã,& diuersos libellos ponit,vt infrà dicã.Bonagui.ẽt cõtinuat ad ꝓximã,ponẽs tres breues libellos,quos probet,cùm res deposita dr̃ deteriorata,vel perempta:dixi s̃.prox.§.2.super positionib⁹ actoris.De antiqua q̃stione Pil.lx.& dominicali iiij.de seruo deposito,qui fugerat,& postea captus fuit,scripsi de iniur.& de damn.dat.c.fi.super gl.si ergo.Quæstionẽ de libello formato super ꝯfessione depositi,vide s̃.de teste,§.j.super ver.itẽ pone:Aegi.Fuit ẽt q̃stio Bertolucij de Pratis,an intelligat̃ depositũ,cũ in libello nũmularij scriptũ est:debeo Titio centũ,nec exprimitur cã?& tenuit,ꝙ ñ.ita ꝙ fideiussor depositorũ non tenebitur ad illud,ff.de ꝓb.cũ de indebito.§.fi.ff.de dona.l.nuda.Hoc verũ,nisi ex ꝓcedẽtib.ꝓsumi possit cã depositi,ff.de eden.si qs ex argentariis.§. si initiũ.Instit.ad legẽ Aquil.§.cæterũ.& ff.de ver.oblig.Titia.§.idẽ. De scholari,qui præsente alio amico scholari,posuit librũ suum in ipsius camera, nil dicens,disputauit Lãber.de Ramp.in q̃stione,quidã scholaris. eum depositi agere non posse,ꝑcipuè p l.si ergo.§ fi.ff.de iur.do. per q̃ patet,ꝙ aliud est deponere,aliud custodiã ꝯmittere. Primo casu agit̃ depositi:secundo ñ.Itẽ cõsuluerunt Alber.Odof.& Dy. suo consilio 23.ꝙ si ego creditor A.ex cã depositi in centũ,& debitor B.in ducentis inscio B.iubeo illum A.illa centũ soluere illi B. & A.acceptauit, & in libro suo scripsit se illa centũ debere illi B.qui B.postea certificatus scripsit,ꝙ A.illa gratum habebat.non potero mutare ꝓpositum,& illa centũ ab eo A. petere,p l.si ego ff.de neg.gest.facit l. q cõcubinã.§.2.ff.de leg.3.Aequiparant etiã hanc obligationẽ illius A.ad B.ratificationi solutionis:quæ si facta fuisset,constat,ꝙ mea reuocatio resuscitare nõ possit obligationem extinctã per solutionem,ff.de sol.quam seruus. & l.si qs seruo.& l.cùm quis.§ si debitorem. Ergo nec obligationem prædictam extinguere poterit adæquatio prædicta.inducit ff. de donat.hoc iure.§.si quis dederit.coniuncto primo & vltimo casu §. & l.si patronus.§.de illo.

a FORMA [b]. † A. confessus & contentus fuit se in depositum ha-
2 buisse & recepisse à B.xx.libr.Turon. in vsum & vtilitatem suam de ipsius B.licentia conuertendas: & recipiens extra pecuniam ipsam ab eo ibidem & in psenti, quā confessus fuit tantam esse quātitatem: & promittens solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti restituere & consignare eidē, aut eius hæredibus, vel ipsius certo nuncio sibi hoc instrumentum afferenti, vel signum, seu fidem inter eos conuentā facienti ipsam pecuniæ quantitatem, qñcunq; idē B. vel ipsius heredes, aut dictus eius certus nuncius petierit ab eodem: necnon suscipiens in se, & super se, &c. vt s.ti.prox.in instrumento commodati, vsque, opponere, quo minus, &c. pòst iūge, ad ipsum depositum restituendum, vt dictum est, efficaciter, &c. & ibi vsq; vel de facto, φ si postea, iunge, nō restituerit, vel consignauerit, vt prelibatum est, pmisit eidem dare & soluere duplum ipsius quantitatis pecunię, nomine pœnę, &c. vt in eodem instrumento vsque priuilegio exceptionis. hoc saluo, φ vbi dr ibi, nihilò minus ante dictum librum restituere, siue præmissam æstimationem soluere dicatur, dictas xx. libras restituere. pòst iunge, non habitæ, non receptæque ex causa depositi quantitatis prædictæ, exceptioni doli, siue causa condictioni, & omni alij auxilio. Hæc probantur extrà eo.c.bona fides. ff.eo.l.j.§.sæpè.& §.si tunc deposiram. Instit. quibus modis re ɔ̄hitur ob.§.præterea. ff.de verb.sig. latæ culpæ. ff.si men.fal.mo.dix.l.j. ¶† Si verò fiat mentio de vtilitate depositarij, nec ipse depositarius in se recipiat casus fortuitos, poterit breuiùs instrumentum formari hoc modo:
FORMA. A. confessus & contentus fuit se habuisse ac recepisse seruandi & custodiendi causa in depositum à B.xx.lib.Turon.& recipiens pecuniam ipsam in quodam sacculo ibidem & in præsenti, &c. vt in præ.forma vsq; petierit ab eo. pòst iunge, sub pœna dupli dictæ q̄titatis pecuniæ, &c. vt in eadē forma vsq; in finē.

ADDITIO.

a FORMA. ¶Rolan. parte 3. char.vlt. & huic formæ ibi continuantur duæ sequentes.

SVMMARIVM.

1 *Actio directa depositi ciuilis est, & illi competit, qui rem depositam repetit.*
2 *Positiones actoris & rei, vbi agitur de repetenda re deposita.*
3 *Actio contraria depositi cui, & contra quem competere dicatur.*
4 *Libellus qualiter sit formandus vbi agitur depositi actione prætoria contra depositarium.*
5 *Timens negationem depositi qualiter prouidere debeat.*
6 *Positiones actoris & rei, dum agitur actione depositi de restituendo, vel reparando depositum.*

2.§. Nunc libellos in hoc titulo formemus. Si igitur rem depositam repetis, ages actione directa depositi & ciuili, ff. depositi, l.j.§.j. Inst. quibus modis re contrahitur ob.
a §. actione. in qua sic libellus concipitur [a]:
1 Libellus. † Coram, &c. conqueror de P. penes quem rem talem deposui: cuius signa talia sunt: vnde ago contra eum, vt illam mihi restituat: & ad hoc propono actionem depositi, ff. eodem, l.j. §.j. & §. si rem. & §. si aurum. ¶† Actor ergo sic ponet:
2 Positio actoris. Pono φ talem rem deposui penes te, vt in prædicta l. Item φ eam recepisti in custodiam tuam, ff. eod. l.i.§.i.ext.e: c.bona fides. Item φ eam recepisti gratis, ff.e.l.l.j.§. si quis seruum & l.Lucius. & præ.c.bona fides. Item φ illius rei proprietatem & possessionem retineo, ff.e.licet.§.rei.& l.Lucius. Itē φ eā mihi reddere n̄ vis. Itē φ eā reddidisti deteriorē, ff.e.l.j.§. si res deposita. & §. si rē. Itē φ erat mobilis, ff.e.l.j. in prin.& §. diem. ff. commo. l.i. Item quòd est mea, ff. eo. qui rem. ff. de reg.iur. neque pignus. Itē quòd illius rei talia sunt signa, vt in præd.§. si quis aurum. & §. sequent.
¶Reus verò sic:
Positio rei. Pono φ eam deposuisti penes T. Item φ eam recipere recusaui. Item φ in me eius dominium transtulisti. Item quòd pro custodia mihi pretium dedisti. Item φ est mea. Item quòd talia sunt eius signa à primis diuersa [b]. ¶† Porrò actio contraria de
b
3 positi competit depositario cōtra deponentem: in qua sic concipitur libellus:
Libel. Coram, &c. cōqueror de P. qui cùm deposuisset penes me
c talem, puta equum, vel seruum, in illo equo, vel seruo [c] expendi decem: vnde ago contra eum, vt illa decem mihi restituat, vel pstet: & ad hoc propono actionem contrariam depositi, ff. eod. ei, apud quem. & l. actione. ff. de neg. gest. sed an vltra. & l. at qui na-
4 tura §. fi. ff. mādat. si verò. §. vsuras. ¶† Si aūt deposuisti penes Titium tutiorem locum habentem res tuas causa timoris incendij, vel ruinæ alicuius domus, vel naufragii, cùm quis est nauigaturus,
d vel propter subitam inundationem aquarum [d], seu causa tumultus popularis, nec ipse tibi vult restituere, habes ɔ̄tra eum depo-
e siti actionem, quæ prætoria est [e] in his casibus: in qua sic concipies libellum:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. apud quem Digestum meū, vel calicem argenteum cum talibus intersigniis, vel cētum libras talis monetę, vel talem rem, vel talis coloris, vel ponderis deposui tēpore incendij, vel ruinę, vel naufragij, vel tumultus popularis: quas res negat se à me habuisse ex causa depositi, & indebitè reddere ɔ̄dicit: quare res illas peto in duplū mihi restitui, & ad hoc ipsum cogi, & sententialiter condemnari: peto etiam expensas factas, & protestor de faciendis: & ad prędicta propono actionē depositi, ff. depositi, l.j.§.j.& §. est autem. §. pe. & §. si. rem. & l. quod
5 tumultus [e]. Inst. de act.§. seq. extrà eodem: c.j. & 2.§. sanè. ¶† Si verò non negauit à principio, sed times, quòd neget in processu, sic concipies libellum:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. apud quem res tales deposui ꝓpter incēdium, ruinam, naufragium, vel tumultum: vnde res illas mihi peto restitui per actionem depositi: & si ipse fuerit res illas
f inficiatus [f], peto illas res mihi in duplum restitui: & ad hoc propono actionem depositi. ¶Actor ergo sic ponit:
Positio

ADDITIONES.

a Lib. concip. ¶Secundum Roffr. vbi suprà, qui dicit, in ea nouem requiri, quæ per positiones patent.
b Diuersa. ¶Est sciendum, φ in hac actione veniunt vsuræ ex mora: & tunc forma libellum secundum Ioan. de Bla.
Lib. Dico, φ deposui apud A. centū florenos in vno sacculo, quē à die tali interpellaui, vt mihi depositum redderet, quod nōdum fecit: ago ɔ̄ ipsum, vt dictum depositum mihi reddat, & supplico vobis, dn̄e iudex, vt dictum A. ad restituendam dictam pecuniam mihi & vsuras à tempore interpellationis prædictæ mihi dandas personæ meæ & consuetudini regionis conuenientes per diffinitiuam sententiam condemnetis: probatur hoc C. depos. l. 2. Imò etiam fructus & accessiones veniunt, ff. eo. l.j.§. hanc actionē. Interpellatus aūt fecit moram, ff. de vsur. morā. j. respon. & §. in bonæ. ad fi. libel. inducitur C. de vsur. l. eos. §.j. Item cùm vna positio actoris dicat, φ reddidit deteriorem, ponit libellum illius formę, quam scripsi in commo. suprà titul. prox. declarando culpam per modum, de quo ibi dixi. Item sciēdum, quòd contra sequestrum agitur actione deposui sequestraria: quod verbum est cognomē actionis, ff. eodem. si in Asia. §. cum sequestro. & contra sequestrum, qui recepit rem, vt vincenti tradat, sic format victor libellum:
Libel. Dico, φ cùm super tali Codice inter Titium illum petentē & me possidentem esset controuersia, cōi consensu illum deposuimus apud A. ea lege, vt illum vincenti per cōpetentis iudicis sn̄iam restitueret: vnde cùm sim à competenti iudice absolutus à petitione Titij, & sic vici, ago contra dictum A. vt mihi Codicem restituat, & supplico vobis domine iudex, &c. probat̄ hoc ff. eodem, licet. & l. ei apud quem. §.j. ff. de verb. signifi. sequester. ff. de dolo, l. si oleum. De competenti vero iudice fuit dictum: qa aliàs victor non esset, C. si à non compet. iud. per totum. Murandum esset, vt vinceret actor id, quod facto congrueret. Item si victoria n̄ esset iudicialis: puta sequester habet duos florenos, vnū pro parte, sic φ vterq; detur plus saltanti, vel currēti, coaptantur verba libelli. Item opponit Rof. ad illas positiones, qbus actor dicit rē suā, & φ ꝓprietatem habet & possessionē. Si igit̄ est sua: ergo n̄ sibi debita, ff. de act. & obli. obligationū. in prin. Itē hęc actio dat̄ pdoni, q deposuit, ff. e. l.j.§. si pdo. Ergo n̄ est necesse, φ sit sua. Ad primā rn̄det, φ non petet agēs depositi, φ re⁹ rē faciat suam, vel φ sibi possessionē tradat: qa illā habet, sed petit detētionem q̄ ille habet: qd̄ si facere nolit, n̄ ɔ̄demnabit̄ in interesse illi⁹ detētionis tm̄, sed q̄ti tota res æstimabit̄, & iurabit in litem, ff. eo. l.j.§. in deposito. Ad sm̄ rn̄det, φ verū est pdonē n̄ esse dn̄m: tn̄ volūt iura, φ is, apud quē deposuit, referat sibi quæstionem dominij: qa sonat in perfidiam: & quo ad hanc quæstionem, habet eum ꝓ domino in tantum, quòd depositario non restituente, cōtra eum in litē iurabit ipse fur, vel prædo: quòd iurandum est: & fiet æstimatio totius rei: & reddit lex rationem in præ.§. si prędo. quia ipsi tenentur dn̄o restituere. Hic aūt non ɔ̄sequitur ex delicto, sed ex ɔ̄ctu depositi, qui habet hîc specialia, φ non recepit ɔ̄pensationē: extrà eod. c. 2. in fine. Item quòd nullus præter dominum potest eius restitutionem interdicere, C. depositi, auth. sed iam cautum.
c Vel seruo. ¶Etiā pascendo: quia licet hîc non veniant in cōmodato, vt dictum est s.ti.prox. venit tamen in deposito, vt in l. actione. statim allegata. Ratio patet, quia hoc fit gratia dantis, non recipientis: illud econtrà regulariter.
d Aquarum. ¶Includit hanc sub proximo, propter quod infrà nō repetit: vnde communiter dicitur solùm quatuor esse hos casus.
e Est. ¶Et in ea quatuor requiruntur, quæ patent ex positionibus.
f Inficiat⁹. ¶Dolosè: aliàs n̄ daret̄ in duplū, ff. eo. si quis inficiatus.

6 Positio actoris. †Pono ꝙ tali die, vel nocte fuit incendium in domo mea: vel passus sum naufragium: vel mihi imminebat: vel domus mea minabatur ruinam: vel talis populus mouit seditionē contra me, 23.q.4.ipsa pietas.verb. si duo. Item ꝙ tali die fui passus incēdium in domo mea. Item ꝙ tali die nauis, in qua eram, fuit naufragium passa. Item ꝙ illa die deposui apud te tales res, ff. de positi, quod tumultus. & l.j.§.j. Instit. de act.§. secus. Item ꝓ res illas mihi restituere negasti, quando à te petij: & ex hoc competit in duplū: aliàs competeret in simplum' vt in praed. l. Item ꝙ iustus fuit metus illius ruinę, vel tumultus, vel naufragij, vel incendij, de re iud. si quis ab alio.§. ideoq; ff. de dam. infec. in hac.§. item. ff. locat. l.j. nam domus talis vicini comburebatur, C. ad leg. Aquil. si quis fumo. de poen. dist. j. sed & continuo.

Nam tua res agitur, paries dum proximus ardet.

¶ Reus verò sic: Positio rei. Pono, ꝙ incendium illud, vel ruina, vel naufragium, vel tumult⁹ fuit tali die ante diem, de qua ponit Actor, C. de contrah. emp. optimam. extrà de testibus, ex tenore. Item ꝙ die & hora incendij res, quas à me petis, deposuisti penes P. hoc concesso, sequitur, ꝙ non penes istum, C. de procur. maritus. ff. de iudic. cùm praetor. extrà de praesum. nonne. Item ꝙ illud incendium nō appropinquabat domui tuae per quatuor domos, ff. quod vi, aut clam, si alius. respon. 3. Item ꝙ semper volui tibi restituere res, quas penes me deposuisti: & sic non agetur ad poenā Itemꝙ eas tibi restitui. Verùm si tempore ruinę, incendij, vel naufragij, quis furetur, vel alias damnum det: dic vt infrà de rap. versic. caeterum.

a ¶ De Emptione & venditione a. Rubrica.

Bene est, vt in hoc titulo, qui quotidianus est, vtilē doctrinam primò super obligationum instrumentis, secundò super libellis tradamus. In prima ergo huius tituli parte hoc ordine procedemus. nam primò super vēditionibus à maioribus factis instrumenta formabimus: secundò super securitatibus, quae super ipsis venditionibus interponūtur, dicemus: tertiò de cōsensibus diuersarum personarū interuenientibus in huiusmodi contractibus, & de promissionibus pro absentibus & earum ratificationibus & renunciationibus: quartò de venditionibus à minoribus & ab ecclesia celebratis.

ADDITIO.

a De Hac rubrica bimembri ī quolibet sui membro diuisim, s. primò de actione ex empto, secundo de actione ex vendito tractauerunt Rof. & Io. de Blan. à quibus hausit auctor, qđ est in nigro post §. in auctoritatibus. vt ibi dicā. pręmittit aūt formas ꝯctuū & instrumētorum vsq; ad illum §. & has hausit à Rolan. vt super eis dicetur. Martinus autē de Fan. coniunxit haec duo, primò ponendo duo instrumenta ꝯctuū, post quorum quodlibet iungebat libellum: & hoc breuissimè, vt dixi in ꝓoemio. Bonagui. parte secūda vnicum libellum formauit: & non de directa, sed de exceptione vltra dimidium, circa q̄ est quaestio venerealis lxij. qua quaeritur, an re perempta venditor deceptus vltra dimidiā, agat ad supplementū? de qua scripsi co. ti. dilecti. in princ. Est & secunda, xxj. an vendito castro transeat ecclesia ibi sita? scripsi de iure patron. ex literis. in glossa magna ante medium. An ex inutili ꝯctu venditionis, maximè re tradita habita fide de pretio, transferaꝉ dn̄ium: & de mō agēdi, & qđ si emptor alienauit, vide per Iacobū de Bel. super l. si ipsa. ff. qđ metus cā. An aūt si in venditione fuit pactum de re intra certā diē reuēdenda, & pretio restituendo, teneatur primus vendēs petēs sibi reuendi priùs deponere pretiū? tenet, ꝙ in auth. vt exactione dotis instāte, ante fin. §. & in anterioribus. vt in principio dixi in libel. instituerunt Rof. & Io. & Rof. ad literā posuit tres libellos in prin. hîc descriptos, dicens in vtraq; actione decem necessaria, quę ex positionibus colliguntur. Dicit tñ, ꝙ actio ex empto requirit & alia, s. ꝙ res nō sit tradita: vel si tradita, ꝙ emptor sit possessione potior: & si est, ꝙ vacua sit tradita, sic ꝙ null⁹ sit in ea missus legatorum, vel alia causa: & ꝙ emptor solidum pretium offerat venditori. haec patent ff. de act. emp. l.j. & l. ex empto & l. Iulianus.§. offerri. & hîc etiam in fine positionum actoris, 64. Haec Io. de Bla. latiùs prosequendo primò dicit, actionis ex empto decem esse capitula, & secundum cuiusq; naturam formabit libellos. Primū dicit trimēbre: primò, qñ ago ex empto, vt tradaꝉ res vendita: & si non tradatur, ad singulare interesse: & istud exprimā: quia primū tamen abbreuiatum vobis, &c. dico, ꝙ R. mihi vēdidit talē seruū pro sex lib. talis monetę: vnde cùm dictū pretium parat⁹ sim soluere sibi: vel sic, cùm dictum pretium sibi soluerim, ago contra eum, vt mihi dictum seruum tradat, & me in ia possessione facit potiorem: quod si facere noluerit, supplico, vt ipsum ad id singulare interesse, qđ aestimo lib. decem talis monetae, per diffinitiuā sñiam cōdemnetis. hunc probat ff. de ac. empti, l.j. C. e. tit. si traditio. Etiam dicit huic libello addi posse de his, quae accedunt, vt fructus post ꝑstatā actionē. Itē putealia & imagines, ꝑ quas aquae saliunt, vel trahuntur, exprimēda essent in libello, quo domus petitur: de quibus ēt libellū formauit, allegās ff. de act. emp. l. Iulianus.§. fi. cùm tribus legib. seq. & C. eo. tit. l. fructus. & l. pen. Accedent ēt, quae obuenissent emptori iudicio cōi diuidundo: vel quae acquisiuisset seruus ex prospera fortuna, vel quae sibi contēplatione emptoris donata fuissent, vt d. l. Iulianus.§. idem Celsus. & §. si quis seruo. Instat aūt, an pro istis obuenientibus, quae accedunt, agi possit ad singulare interesse, an ad cōe tm̄? & plus accedit opinioni, ꝙ ēt interesse singulare debeatur, per l. emptorem. aliàs incipit, ex empto.§. si quis rem. Secundò agitur ad interesse, quod est extra rem, qñ res traditur, sed malitiosè. & de hoc ff. de act. emp. Iulianus. in princ. & §.j. & 2. & remittit ad ibi not. Tertiò agitur ad interesse ex empto, licet ꝯctus non teneat: de quo ff. de act. emp, si sterilis.§. quoties. Secūdum, principale capitulū actionis ex empto, quod datur ad cauendum de vitio & morbo & de euictione. patet ff de act. emp. ex empto.§. etiam. & §§. seq. & qñq; petitur cautio duplex, ff. de aedi. edic. ꝙ si nolit.§. q̄a assidua. & l. quaero.§. itē q̄ro. Ponit aūt Roff. malitiā illius, q emit equū morbosum scienter: & q̄a ñ ꝑt agere redhibitoria, agit hac actione ex empto, vt caueat: & siue caueat, siue ñ, habebit intentionē. Primū patet ff. de euic. ita qs. Nec obstabit sibi scientia, ff. de doli excep. apud Celsum.§. idē Labeo. Secundo casu, qñ nō cauet, petet illū cōdemnari ad interesse, vt in ꝑdicta l. ex empto.§. ēt. & §. seq. Sed prouisio est, ꝙ vēditor ñ cauebit de morbo, quē sciebat emptor: de oī alio morbo cauebit, ff. de edi. edict. l.j.§. si intelligaꝉ, aliàs lex illa esset imposita verbis ꝯ iura: & cōsequereꝉ vna via, vel fraude, quod alia non posset ꝯ regulā, cùm quid vna. libr. 6. Tertiò, cùm igitur ex empto ad exhibenda instrumenta venditoris, per q̄ declaraꝉur confinia fundi venditi, ff. de act. emp. si haeres. Quartò datur actio ad dānum resarciendū & ad auxiliū cessiōis: putā, si equo empto adhuc penes venditorē manente ex facto eius, vel alteri⁹ perdidit oculū dolo, vel culpa ēt leui, daꝉ ei ꝯ eum, vt emendet, vel act. Aquil. ꝯ alium, vt cedat, ff. de ac. emp. si ea res. & l. vēditor domus. de periculo & cōmodo rei ven. l. custodiā. Quinto datur ad reuocandum, vt si dedit emptor arrhā venditori, postea cōi consensu recessum est à ꝯctu: & patet ff. de ac. emp. l. ex empto.§. is, q vna. Sexto ad redhibendum: de hoc satis ī.§. nunc dicendum. 2. in prin. Septimo datur ad pretium diminuēdum vel pretij partē petendum per actionē ex empto ciuilē. Quanto minoris: & de hac in eo §. in ver. dicto. Octauo datur ad rescindendum duobus modis, cū dolus incidit, vel cū decipitur alter vltra dimidiam iusti ꝑtij: & de his ibi ver. est & alia. & ver. vbi autem. Nono est de euictione: & de hoc ī.§. fi. Decimum capitulum actionis ex empto est, vt adimpleatur conuentum per pactū incontinenti conuentum ex parte venditoris: & de hac controuersia ī.§. pe. vbi dicā de hac propriè. Dicitur demum actionis ex vendito quinq; fore capitula. Primum datur ad pretium: & de hac ī. ver. verum fuit. Secundū datur ad id, quod conuentum est pacto incontinēti apposito, vt dicam ī.§. pe. Tertium datur ad ea, quę emptor iniustè occupauit putà fructus iacētes & sectos à solo, & ruta & caesa, C. de act. emp. l. 2. in fi. & ff. eo. l. fundi.§. si ruta. Quartum actionis ex vendito, vt faciat emptor, quod facere debet, vt si tibi vendidi mille lapides excisos in fundo meo, quos non exportas, vt debes. hoc patet ff. đ ac. emp. si is, qui lapides. Quintum ad contractum resoluendū, vt quia fuit actum illud resolui, si certa die pretiū mihi solutū nō esset, & mihi refundi, quanto minus illud alteri venderet: & illud procedit hîc vi pacti: aliàs actio ex vendito de facili non datur ad rescindendum. C. de act. em. l. venditi actio. Subdit post praescripta Io. ꝙ licet haec sint diuersa capitula, & super singulis formati libelli. possunt tamen ex eis plura in vno poni libello, dummodo non sint contraria, vt si peteret emptor rem tradi, & ꝯctum rescindi, C. de fur. l.j. Bene ergo agens ex empto, petet rem venditā tradi, vel singulare interesse, & vt caueatur de euictione.

SVMMARIVM.

1 *Arrhae qualiter promitti debeant, vel possint.*
2 *Nomina pronomina, & agnomina contrahentium, & testium, & vnde sint, debet in instrumentis determinari.*
3 *Obligationes semper transeunt in haeredes, licet expressim de eis nihil dicatur.*
4 *Dare in instrumentis sumi potest propriè & impropriè.*
5 *In contractu venditionis quae debeant interuenire.*
6 *Verbum Tradere, quot modis accipi possit.*
7 *Rem iure proprio vendi, qualiter intelligatur.*
8 *Emptor an teneatur soluere, vbi re empta tradita, sed non soluta de ea mouetur quaestio.*
9 *Verba ista Facies me securum ad voluntatem sapientis mei in instrumento apposita, quid operentur.*
10 *Fideiussor an debeat esse dari, vbi actum est, vt plenè de rebus emptis caueatur.*

1. §. Sciendum igitur est, quòd quandoque promittit quis petiam terræ vendere cum interpositione arrharum: quandoque verò res ipsa venditur: quandoque etiam venditur equus, vel aliud animal: quandoque liber: quandoque fœnum, seu alius fructus futurus: quandoque verò fructus ipse certo termino dari promittitur: quandoque vsusfructus ad plures annos venditur: quandoque etiam actus & iter vendunt: quandoque verò conditio, seu ius tignorum immittendorum in pariete, vel in muro: quandoque solum dominium & proprietas: quandoque pars alicuius rei pro indiuiso: quandoque pro diuiso: item quandoque plures res diuerso iure à pluribus vendun tur & emuntur: quandoque etiam quis emit rem nomine suo, & fratrum suorum, de qua decimæ debentur: item quandoque vēditur res cum pertinentiis suis: quandoq; etiam venditur res, cui debetur conditio, vel seruitus, & ius ad ipsam spectans ceditur: item quandoque à procuratore venditur res, cuius pars est propria, & pars conductitia: quandoque verò res à commissariis de testatoris licentia diuiditur: quandoq; etiam vēdit quis domum nomine suo & aliorum absentinum procuratori alicuius: itē quandoque res partim permutatur, & partim venditur, quod dic, vt j. de rer. permut. §. j. ver. si verò. Item quandoq; se venditor obligat ad defensionem rei venditę, & etiam ceditur ius contra actorem quandoque verò fit pactum de re vendita reuendenda, & quandoq; res vendita reuenditur: quandoq; etiam plus, vel minus inuenitur in solo vēdito post mensurationem: super quibus omnibus per ordinem instrumenta formabimus.

1 ¶ † Primò igitur videamus, qualiter arrhæ promittātur. Si igitur quis promittit alicui petiam aliquam terræ vendere, & soluerit arrhas, sic instrumentum conficietur:

a FORMA [a]. A. filius quondam B. promisit per se suosq; heredes sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando C. filio quondā B. pro se suisq; hæredibus stipulanti, dare, vendere & tradere sibi bi iure ꝓprio in perpetuum, & chartam venditionis, ac traditionis vsque ad xv. dies proximos, eidem facere, cū bonis & idoneis fideiussoris ꝑstatione, qui ad sapientis sui beneplacitū, vel cognitionem se principaliter & insolidum obligabit, promittet & tenunciabit, quandam petiam terrę aratorię sitā in tali territorio, quam b asseruit & conuenit esse x. iugera, seu versarias, seu tornaturas [b]: & eius confines, seu confrontationes tales esse. nam ab vno latere est vinea: ab alio verò fund⁹, sed à tertio & quarto sunt viæ publicæ: & hoc ꝓ pretio x. librarū Tur. ꝓ qualibet tornatura: quodq; ita faciet & curabit, & intra mensem à tempore dictę venditionis domina G. eius vxor, & H. pater ipsius vxoris, & quælibet alia ꝑsona habens, vel se habere dicēs ius in dicta re vēdita, consentiēt dictæ venditioni, & renūciabunt oī iuri suo, qđ haberent in dicta re vendita, & remissionē, promissionē & obligationem. & in oībus chartā rationabilem ei faceret, iuxta ipsius beneplacitum sapientis, j. §. 3. ver. sed si promittit. dictus verò B. ꝑsentialiter corā me notario & testib⁹ infra scriptis dedit & soluit ipsi A. nomine c arrharū ꝓ ipsa vēditione, & ꝓ parte solutiōis pretij eiusdem rei [c] xx. lib.

ADDITIONES.

a FORMA. ¶ prima in summa Rolan. & breuiter omnes instrumētorum formæ, quæ ponūtur in hoc tit. & durant vsque ad §. in anterioribus. fuerunt Rolan. in j. lib. vlt. parte suæ summæ: ordinariùs tamen ponuntur hîc, quàm ibi per 22. membra, quæ suprà distinxit: vtriusque autem numerum hîc signabo.

b Tornaturas. ¶ Alia quatuor nomina vide de eccl. ędifi. ad audientiam. 3. & super gl. antepen.

c Rei. ¶ Hoc casu alter eorum etiam per perditionem arrharū nō poterit discedere à contractu, vt no. Inst. eo. ti. vltra prin. in gl. sed qua actione. in fi. & C. quando lic. ab emp. disc. l. 2.

xx.lib.Tur.prout ipse A. confessus fuit tantam esse quantitatem: promisit etiam & conuenit dicto A.pro se suisque hæredibus stipulanti soluere eidem, prout in ipsa venditione facta dictũ est:residuũ dicti pretij, prout in summa ascendet ad rõnem x. librarum pro qualibet tornatura. Quæ omnia & singula suprà scripta promiserunt vicissim, s. vnus alteri adinuicem solennibus stipulationibus hincinde interuenientibus, firma, grata, & rata, &c. vt in sequenti forma vsq; sub pœna. postea iunge, c. lib. Turon. adinuicẽ inter eos, solenni stipulatione promissa: qua soluta, vel non, &c. vt ibidem vsque, ad interesse. post iunge, quod, vel quas vnus occasione alterius sine culpa contra promissa facientis fecerit, vel sustinuerit in iudicio, siue extra: pro quibus omnib[a], &c. vt ibi vs-
2 que in finem. ¶ † Primò autem no. hoc [a], quod dicit, A. filius. nã
a in instrumentis nomina, prænomina, & agnomina contrahentiũ & testium, & vnde sint, debent determinari, ff. si cert. pet. certum.
3 extrà de rescr. c. fi. ¶ † Per se suosq; heredes: ad cautelam ponitur hoc in instrumentis, quia plus solet timeri, &c. 23. dist. quanquã. ff. man. qui mutuam. in prin. nam regulariter obligationes transeunt in hæredes, licet expressim nihil de eis dicatur, ff. de pac. iuris gentium. §. pactum. Præsumitur enim quis velle suis hæredib[9] puidere, sicut & sibi, nisi in contrariũ actum sit [b], ff. de pact. si pactũ.
b Arg. tamen contrà, extrà de arbit. c. fi. [c] ¶ Sine aliqua exceptione
c iuris, vel facti, id est, defensionem aliquam nõ opponet, ff. de excep. l. 2. in prin. Propriè tamen aliud est defensio quàm exceptio,
d vt s. de exceptio. §. j. [d] ¶ Stipulanti, id est, interrogando promissionem recipienti. nam stipulatio pro interrogatione sumitur, Inst. qui. mo. tol. ob. §. adeo. Est enim stipulatio verborum conceptio quib. is, qui interrogatur, daturũ, facturúmue, quod interrogat[9]
4 est, spõdet, ff. de verb. oblig. l. v. §. stipulatio. ¶ † Dare, in instrumẽtis quandoq; propriè & impropriè sumitur: propriè, cùm res data fit accipientis, vt hîc. & in aliis instrumentis, in qbus agitur de rerum alienatione, id est, dominij translatione, si tradens domin[9] erat: aliàs non, ff. de acq. rerum dom. traditio. Impropriè verò ponitur in illis instrumentis, in quibus cõceditur solus vsus, vel sola possessio rei, vt in instrumẽtis emphyteusis, feudi & locationis. ibi enim, qui concedit, vel locat, nõ trãsfert dominiũ, vt dicã in ꝯsequenti forma super verbo, iure emphyt. ¶ Vendere. † nota, ꝙ in
5 cõtractu vẽditionis ex parte vẽditoris debet interuenire rei venditæ datio, ex parte verò actoris pretij solutio, ff. de act. emp. & vẽ. l. ex empto. circa pãin. Duo ergo necessariò debent interuenire, s. res & pretium, ff. de contrah. emp. nec emptio. & l. ij. Inst. eo. tit. §. pretium aũt. Verbum aũt Rei, cõplectitur corporalia & incorporalia: & pficitur venditio solo cõsensu pretij & rei, Instit. de obli. ex consensu, in prin. Itẽ quædã fit in scriptis, quædã sine scriptis,
6 Inst. de emp. & ven. in prin. & §. j. ¶ † Tradere: hoc verbum ppriè
e & impropriè sumitur, vt & aliàs [e] ext. de postul. prælat. bonæ. j. & ff. de offi. procon. l. 2. propriè ponitur Tradere, id est rem suã in alterum transferre: corporalis enim res traditur, & dño tradita alie
f natur, vt Instit. de rer. diuis. §. per traditionem [f]. extr. de fide instru. cùm Ioannes. prope prin. & in psenti instrumẽto, & similib[9]. Alio modo tradere impropriè ponitur pro inductione in possessionẽ siue pro ipsa corporali præstatiõe rei: vt cùm dr̃, possessionẽ tradidit, vel ipsum equum per frenũ, aut librũ ei in manibus tradidit vt patet ĩ. ver. si verò. & ver. porrò. Itẽ in seruitutib[9] nõ habet locum traditio vera, sed quasi. sufficit enim sola patientia: quia nec possidetur, ver. sed quasi. ff. de vsufruct. sequitur. §. itẽ nostra. ff. de acq. rer. do. seruus. §. incorporales. ff. de ser. vrb. præd. si ædes. §. libertas. de hoc extr. de caus. poss. & propri. cùm ecclesia. & ideo debet dici tũc in instrumẽto, dans ei licentiã. &c. vt ĩ. vers. ad hoc, si
7 conditio. ¶ † Iure proprio: nam iure proprio res vendi dr̃, cuius proprietas in accipientẽ transfert: quod fieri pt̃ solùm à vero domino: & hoc dr̃ ad differentiã rei emphyteuticæ, quę ab ipso emphyteuta tradi, seu iure proprio vendi non potest, quia ad eũ pprietas non pertinet, vt patet ĩ. de loca. §. 2. ver. porro. & ĩ. vers. ꝙ si res. & vendens rem alienam iure pprio, de euictione tenetur, si pretium recepit, vel sibi eo nomine satisfactum est, vt in præ. l. ex empto. in prin. ¶ Fideiussoris præstatione. not. ꝙ hæc ita demum in instrumento ponenda est, si id expresse inter partes agatur. aliter enim venditor de eo pręstando non tenetur, ff. de eui. empto
8 ri duplam. in prin. & l. illud quætitur. ¶ † Veruntamen si in limine ꝯctus, id est re iam tradita, sed pretio nondum recepto, moue
g tur quæstio super re ipsa [g], emptor nõ tenetur soluere prætium, nisi venditor ei fideiussores idoneos euictionis nomine offerat,
h ff. de peric. & commo. rei vend. l. penultima. §. fin. [h] & C. de euict. si post

ADDITIONES.

a Hoc. ¶ Sumpsit auctor ĩ. scripta super hac forma, & sup sequenti ex gl. Rolã. q dicũt aureolæ: vbi pmittit, ꝙ in ꝯctu, quo fit mutua vtriusq; partis obligatio, tabellio illud dẽt diuidere in tres partes primò põnẽdo cõuentiones & pacta vnius partis ordinatè, secũdò alterius cauẽdo ne immisceat: tertiò ponat cõia, sicut de ratihabitione & mutua pœnali obligatione, & similia: dat exemplũ in hoc instrumento, cuius partes ĩ. diuidit autor.

b Sit. ¶ Idem vide & per eas concor. ĩ. de oblig. §. j. ver. ad primum.

d C. fi. ¶ Specialẽ in cõpromisso, quod non ligat hęredes, nisi compromittens expresserit: & societas non extenditur ad hæredes, & tamen hîc differunt, vt ibi scripsi super gl.

d §. j. ¶ Sequitur, C. filio quondã B. si dicat venditor, vẽdo tibi, aut illi, vide, qd̃ not. C. de verb. sig. cũ qdã. in vlt. gl. Audiui do. meũ ibi dicẽtẽ, sed in eius scriptis ñ habeo, ꝙ si in vẽditione, vel pmissione sit facta alternatiua, ppriè ponit, & ĩ vtriusq; psona valet vẽditio, vel pmissio: & in electione venditoris, vel pmissoris est, cui tradere, vel soluere velit, ff. de ꝯst. pec. sed si filio. §. j. C. de condic. indeb. l. si qs seruũ. ff. de verb. oblig. eũ qui. §. qui sibi. quod verum dicebat, si vterque præsens erat, cui venditur, vel promittitur. Si autem vnus tantùm, sibi soli obligatio acquiritur, licet & alteri solutio fieri posset, vt in præd. §. qui sibi.

e Aliàs. ¶ & in aliis verbis, & decre. bonæ. in prin. secundum opin. Host. non fecit: allegare debebat. de testa. Raynaldus. post prin. in verb. legauit. & quod ibi no.

f §. per traditionem. ¶ Vide, quod ibi not. & ꝯ hoc est textus legis ff. de verb. oblig. l. si rẽ tradi stipulamur. ñ intelligit̃ pprietatẽ eius dari stipulatori, sed tm̃ tradi obligationẽ, eod. tit. in conuentionibus. Sol. vt ibi in fi. item prædictæ legi concor. ff. de acqui. rer. do. l. nunquã. nuda traditio trãsfert dominium, sed si vẽditio, aut aliqua iusta causa præcesserit, propter q̃ traditio sequeretur: tenet tamen ibi gl. quòd etiam causa putatiua sufficeret, aliàs titulus de cond. indeb. repugnaret.

g Ipsa. ¶ Facile ergo erit cuiq; emptori hoc casu ꝯfideiussorẽ haberre submittẽdo tertiũ, q moueat sibi litẽ, vt de facto vidi. Ob hanc cãm bonũ est cõsiliũ vẽditori, rẽ nõ tradere, nisi pretio toto soluto, cũ nec ad id teneatur: vel si tradere vult, faciat pactũ ꝯ leges infrà scriptas de soluẽdo pretio, si lis moueat̃, vel tradat pacto pretij, s. ꝙ precario rẽ teneat à vẽditore, donec pretiũ integraliter sit solutũ: vel si dies pretij soluendi erat statuta vsq; ad illã diem, vel simpliciter. poterit em̃ tũc in fraudẽ cõmitti. vnde licet reuocare precariũ, et ante diẽ, ff. de precar. l. cùm precario. extr. eo. ti. c. si bene facit ff. de peric. & cõ. rei ven. serui emptor. si per hos modos, vel alios venditor sibi nõ prouidit, & fideiussores dare est sibi graue, recurrat ad iudicem, qui petitorem & emptorem examinabit & sua subtilitate conditionem personarũ & qualitatem communem, quæ proponitur, æstimabit, an petitor sit submissus, necne, & secundum id iudicialiter prouidebit. Et tenet Alber. Gal. ꝙ iustè petit venditor, vt emptor iuret se dolosè non procurasse quęstionem moueri ad fideiussores habẽdos, per l. pen. in fi. C. de po. Scias etiam, ꝙ vbi non est submissio, satis est controuersiam motam esse, licet lis non sit contestata: quod probat textus illius legis, si post perfectam. in fi. Sed an posset sibi prouidere hoc pacto de dominio retinẽdo, donec totum pretiũ sit solutum, prima vice vr̃ emptionem non valere, per l. pen. in fi. ff. de contrah. empt. & ff. de vsu & hab. per seruũ. §. fi. & l. seq. Ad contrarium, ꝙ valeat venditio, sed vitietur pactio, ff. si seru. ven. l. 4. §. j. Homobõ. placuit vtrumque valere, cùm non sit prohibitum, arg. ff. de pac. l. iuris gentium. §. prætor ait. & depositi, l. j. §. si conueniat. & de reg. iur. contractus. & C. de pac. si quis in conscribendo. & lex pen. nõ obstat, quæ loquitur, cùm id agitur. ne vnquam dominium transferat ad emptorem. ADDE, vt per Ro. consi. 8.

h §. fi. ¶ Quia iste §. dicit, ꝙ vẽditor tenet̃ ei[9] euictiõis nomine idoneos fideiussores offerre: qdã dicũt, ꝙ satis est, ꝙ fideiussor obligetur de euictione illius litis motę: inducunt etiam l. 2. C. de pac. pig. & de leg. commis. Alb. Ga. tenet contrarium, & Cy. in l. si post perfectam. inducunt l. fi. ff. de rescin. vẽd. & quidã habent de hoc gl. in præ. §. fi. in pre. ver. eius. exponit gl. s. rei, nõ eius, s. quæstiõis: lex secunda præallegata narrat factũ. Item scias, ꝙ Gui. de Suz. in præalleg. §. fi. tenet, ꝙ si emptor, à quo res euincitur. bñficio retentionis vti non pt̃, quia iã totũ soluit: agere poterit ad fideiussores sibi dãdos, quasi id videatur actũ, & ad id se obligasse: allegat ff. de ac. emp. l. ex empto. Iuuari pt̃ hoc dictũ, vt nõ minus lite mota teneatur habens totũ pretiũ, q̃ habens partẽ tm̃, vel nihil. Dixit ẽt Gui. leges hîc allegatas de pretio nõ soluẽdo locũ habere, etiã si non de dominio agat̃, sed de pignore, cùm ad ea ẽt actionem ex empto habeat, vt liberẽtur, C. de euic. l. ex prediis. Ad hoc dictum inducitur lex, quis. ff. de pig. act. vt etiam si nõ agatur ꝯ emptorẽ, possit pretiũ retinere, donec liberetur. facit ff. de suspec. tut. l. suspectus. facit l. 3. ff. de compensat. C. quando lic. ab emp. disced. l. j. cum concor. & procedit hoc, etiamsi pro parte tantum sit obligata, ff. de rei ven. quæ de tota. Videretur tamen eo casu solùm in parte pretium retinendum, ff. de leg. 2. qui solidum. §. j.

a si post perfectam a. Sed si venditor pactus est dare fideiussorē, dare tenetur & idoneum, ff. de const. pec. promissor. §. fi. Et si certam personam dare promiseris, & ille nolit fideiubere, teneris. Si verò decesserit prius q̄ sis in mora, nō teneris, sed postea teneris, vel ad interesse, vel vt aliam personam æquè idoneam præstes, ff. e. qui

9 autem. ¶† Sed quid si in instrumento aliquo dr̄, facies me securum ad voluntatē sapientis mei, nū quid dabitur fideiussor, si hoc dixerit sapiens? Videtur, q̄ sic, arg. C. de contrah. emp. l. fi. Si enim nil vltra ius commune præstaretur, & hæc verba nihil operarentur: quod esse non debet, ff. de leg. j. si quando. 76. dist. huius. Item ille securus est, qui nihil timet, ff. de actio. emp. l. j. in fi. Ar. contrà, q̄ promisisse intelligatur secundum ius commune, vt sic hoc pactum non valeat, quo ad hoc, quasi de incerta persona, ff. locat. si merces. in prin. extr. de arbit. innotuit. in fi. Item & si valet, debet

b sapiens dicere secūdum ius commune b, ff. man. qui mutuam. respon. 2. extr. de rescrip. causam, quæ. & de ap. c. 2. Si enim aliter ipse diceret, reduci deberet dictū eius ad arbitrium boni viri, ff. pro soc. si societatem. extra de iureiur. Quintauallis. ff. de contrahen. emp. hæc venditio. Solus enim sensus sapientis est, vt legitimè liget & cautè, & secundum naturam ipsius contractus, vt infrà super verbo, & curabit, non autem, vt cum fideiussore, vt in præd. l. qui mutuā. 27. q. j. de viduis. 23. q. v. ad fi. & 2. dist. responsa prudē

10 tum. ¶† Quid si actum est, vt plenè caueatur? Dic, tunc etiam fideiussorem debere dari, arg. ff. de act. emp. si quis alienam. & ff. de arbit. si cùm dies. §. plenum. & l. ita demum. & l. litigatores. ff. de fi

c deicom. lib. ergo. §. adiici. secūdum Accur. c Idē est, si dicatur, ido

d neè, ff. man. Paulus respondit. in fi. extr. de pig. c. fi. d Sed si dictum sit, q̄ venditor debeat facere emptori chartam ad sensum sapientis, nunquid talis contractus dicitur fieri in scriptis? Respon. sic, si hoc dictum fuerit in limine contractus, siue in ipso contractu: secus si dicatur emptione iam perfecta, putà dum emptor vadit ad domū, & defert arrhas, vt satis probatur in his, quæ no. C. de fi. in

11 stru. contractus. in glo. scilicet, vt alter, &c. ¶† Sita in tali territorio. nam res immobiles alienatæ, seu vēditæ, determinari debent in instrumento per quātitates, per qualitates, loca & latera, arg. ff. de censib. forma. ff. de act. emp. Titius. §. fi. vt hîc patet: & earum fines designari. ff. de rei vend. si in rem. Si autem fit venditio expressè rei quantitate, vel qualitate, dic, vt j. in fi. huius §. Loc⁹ quoque duplex apponit hoc modo: posita in castro de Podiomisco, ne, vel eius pertinētiis, in loco, qui dicitur Barsiatum. Latera etiam, siue confines ponēdi sunt. In vrbanis tamen prædiis non debent propriè fines apponi: illa enim nō sunt sibi confinia, sed magis vicina dicuntur, ff. finium reg. l. 4. §. finium regundorum. ver. hoc iudicium. Confinia enim dicuntur, quæ adeo sibi sunt proxima, vt nullus medius paries interponatur: vrbana verò parietib⁹ distingui solent, ff. communia præd. si quis duas. §. planè. sed rustica sola paterfamilias destinatione, ff. de leg. j. l. quod in rerum natura. §. si quis post veruntamen tabelliones indistinctè prędio ru

12 stico attribuunt, & vrbano. ¶† Item nota, q̄ quidam cōfines de

e nominant à quatuor plagis e Mūdi, s. à plaga orientali, occidētali, meridionali, & septētrionali. à prima sic, ab oriēte, siue ab ortu solis, vl à mane possidet talis, à scdā sic, ab occidēte, siue à solis occasu, siue d̄ sero possidet talis: à tertia sic, à meridie talis. à quarta sic à septētrione talis, vel estvia, vel fluit riuus. Alii aūt denominant à ventis dicentes: confrontat ab Aquilone tali possessioni talis: à contrario tali possessioni talis: & sic de aliis. Sed cùm non omniū

f possessionū latera directè respiciant quatuor mundi partes f, vel ventos, ideo alij dicunt: sic ab vno latere possidet talis, ab alio talis, à tertio & quarto talis. Primi tamen modi prolixiorē memo-

13 riam faciunt. ¶† Accedit autem ad rei determinationem, vt dicatur sic: prædium rusticum, vel vrbanum aratorium, vel vineatū, vel pratiuum domus, vel turris, vt hîc. Item quòd exprimatur q̄titas, vel mensura. Pro pretio hîc non ponitur hæc quantitas, vt iam sit pretium, sed quod futurum est pretium rei nondum venditæ, sed vēdendæ, arg. extr. de ecclesi. ædif. c. pen. in fin. ff. de iure

14 codi. quidam. §. i. extra. de re iudic. abbate sane. §. i. ¶† Faciet & curabit: per hæc verba obligatur facere, q̄ alius ius habens in re cōsentiat, ff. si cert. pet. l. fin. in fine, Instit. de inuti. stipul. §. si quis alium. secus si factum promitteret alienū directè, videlicet q̄ alicui consentiet, ff. de verb. oblig. stipulatio ista. in prin. & l. inter stipu-

15 lantem. ¶† Quælibet alia persona: quod hîc dicitur de renūciatione vxoris, soceri, & aliorum in re ius habentium, ideo apponitur. quia ille futurus venditor ad ea, vel similia non teneretur, nisi ex hoc pacto. in actione enim exempto veniunt solùm ea, quæ sunt de natura ipsius cōtus: vt est, q̄ tradat rei possessionem vacuam. ff. de act. emp. l. 2. §. vacua. De euictione, siue fideiussore caueat, nisi res in alea vēdita sit: quia tunc cauere nō tenetur, ff. quarū rerum act. non da. l. 2. §. si in alea. fideiussorem autem dare non te

16 netur, vt s. ¶† Dictus verò B. hîc incipit secunda pars instrumēti. Quæ omnia & singula. tertia pars instrumenti, continens mutuā contrahentium obligationem super ratihabitione, qua obligatio firmatur inter eos communi & æquali vinculo, vt hîc patet: non enim debet contractus claudicare, ff. de arbit. litigatores. ex-

17 tr. de emp. cū iter, ff. de ac. emp. Iulian⁹. §. si qs colludēre. ¶† Sub

g pœna: hoc vr̄ superfluere, cū satis sit, q̄ cōueniēs pdat arrhas g. Sed dic, vtrinq; exigi posse arrhā pp naturā cōct⁹ arrharū, vt ext. d̄ spō. gemma. pœnam verò pp virtutem cōuētiōis stipulatione vallatæ

quantae

ADDITIONES.

a Si post perfectam. ¶ Tertius casus, cùm id habet consuetudo loci, in quo contrahitur, ff. de euic. si fundus.

b Commune. ¶ scilicet, vt nō detur, nisi in casibus, de quibus s̄. vn̄ dixit Odof. sapientem hîc sumi pro iudice, sicut & bonus vir, ff. de verb. oblig. continuus. §. cùm ita. hoc dicit in l. j. C. de procur.

c Secundum Acc. ¶ qui hoc no. ff. mand. si mandato Titij. §. fin. ad materiam facit, quod no. s̄. de inst. edit. §. postremò. versi. quid si à contrahentibus. & quod ibi dixi, omnino videas.

d C. fin. ¶ Vel si pmisit satisdare, C. de verb. sig. sancim⁹. ADDE ad materiam hanc gl. Ant. de Bu. & Ab. in c. ad nostram. el j. extrà de iureiurando, vbi an, & quando dicatur sufficiens, vel idonea cautio, & ibi plenè per Felin. Item adde, quòd aliquo casu est validior cautio iuratoria, quàm pignoratitia, vel fideiussoria, gl. in c. de benedicto. 32. q. j.

e Plagis. ¶ fundum regionibus datur versus: Vulnera sunt plagę regio plaga sunt plaga rete.

f Partes. ¶ in prædio quadrato si angulus directè respicit vnam partem, non est dare dextram plus esse ab illa parte, quàm sinistram.

g Arrhas. ¶ De emptore loquitur, qui illas dedit, vt suprà: vēditor autem, qui illas recepit, debet illas restituere duplicatas, C. de fid. instr. l. contractus. in fi. Institut. eo. tit. de emp. & ven. vltra prin. & vtrobique no. an vltra perditionem arrharum debeatur interesse? Martin. & Azo tenent, q̄ non. But. & Ioan. contrà: & vide Cy. in pr̄e. l. contractus. in 7. q. quia in voluntate habetur omissio. Scire debes, q̄ Mar. de Fano quærit extra volumina, de illo, qui non vult recipere arrhas, sed agit exēpto ad rem, vel ad interesse, per l. j. ff. eod. an hoc possit? Allegat, q̄ sic: quia lex prædicta generaliter loquitur: ergo sic intelligenda, ff. de Public. de pretio. & ibi cōcordantię, & xix. distin. j. fortificat id per l. si traditio. C. de act. emp. & vend. & per præd. l. contractus. Item quod in fauorem emptoris conceditur, vt sibi arrhæ duplicatæ debeantur, in eius læsionem conuerti non debet, C. de legi. quod fauore. & ff. eo. ti. nulla. & de re iud. quod ob gratiam. lib. vj. Item beneficium non debet inuito conferri, ff. de reg. iu. inuito, de leg. commis. l. 2. & 3. Item cùm emptor emit. & arrhas dedit duplici vinculo sibi venditorem adstrinxit: ergo fortiùs ad alterum duorum agere poterit, j. auth. de consang. & vterinis frat. circa fi. Item sicut inutilis contractus inutili robur præbet, longè fortiùs vtilis vtili, argu. C. de rei vx. act. l. vna, in princ. & si seruus ex se emi. man. l. vna. Item dando arrhas non recedit à beneficio, quod prius habebat, C. de pig. l. 2. & C. ēt ob chiro. pec. l. j. Item à contractu emptionis non receditur per contractum arrharum, sed illi additur, ff. de re iudic. l. 4. §. si ex conuentione. Item si priùs pactus stipulatur pœnā, non id perdit exceptionem sibi quæsitam per pactum, ff. de pact. rescrip. in fin. sic nec per arrhas à primo beneficio. ff. de Public. l. 1. §. vnde quæritur & C. de reb. cred. l. penul. in fin. Item arrhę non sunt de substantia contractus emptionis, ff. de contrahen. emp. quod sæpe. in princ. In contrarium inducit, quòd leges, quas in princ. allegaui. dicunt arrham duplicandam, nec vltrà procedunt: ergo aliud peti nō poterit, ff. sol. matr. si verò § de viro. Et lex hanc pœnam statuendo videtur aliam remisisse, ff. de iud. cùm prętor. cū similibus. Item vltimus contractus fuit de arrhis: id ergo prosequēdum, C. de pac. l. pacta nouissima. Item eligendo vnum beneficium, à communi recedit, quasi vires contractus & pœnam pœnitentis voluerit in arrhis consistere, C. de iure do. l. 3. & vnum de duobus eligendo renunciauit alteri, C. de codicil. l. si. Sic in compromisso pœna vallato, quo casu datur sola pœnæ petitio: aliàs ex sententia daretur actio & exceptio, C. de arbit. l. j. & pen. ff. e. in compromisso. Item cùm possit arrhas petere, alia via nō debet agere, ff. de damno infect. si arbitrator. de noui ope. nun. in prouinciali. de suspec. tu tutor quoq;. §. quæri. Dicit demum, quòd ad hoc optimè facit l. fin. C. de pact. conuen. aliter non soluit in hac l. vltra allegata in glo. quando scilicet multa iura inducuntur, quibus ei, qui sibi cauit, lex non cauit. Pro prima parte facit opin. Butr. & Ioan. de qua suprà. quia si potest vtrunque petere, fortiùs alterum tantùm. Nec obstat opin. Mart. & Azo. quæ loquitur in illo, qui exegit arrhas. Et modò vides vtilitatem, & quare hîc institi. Item quod hîc sequitur, videtur facere, sed illud ex speciali prouisione.

quantacunq; sit illa. Praeterea poena refertur ad singula pacta inter contrahentes in hoc contractu apposita: & hoc ex vi illorum verborum, quae omnia & singula, &c. De dānis verò, & expensis, & interesse vide s. de expen. & de fruct. & interesse. Super forma huius instrumenti concipitur libellus, vt infrà de solut. §. fi. in fin.

18 ¶ † Nunc formam instrumenti venditionis in genere quędā pacta valde vtilia continentis, quę semper inter partes agi solent, in medium proponamus, quae talis est:

a FORMA [a]. In nomine domini, amē: anno eiusdem Mccclxxij. [b] in
b dictione xv. die nono intrante Nouembris, A. dedit, vendidit &
c tradidit [c] iure proprio in perpetuum B. pro se, suisq; hęredibus recipienti & ementi domum talem sitā in tali loco, cuius confines tales esse dicuntur, &c. Item petiam vnam terrae vineatę positam in tali loco infra tales ꝯfines, &c. Item talē petiam terrae aratoriae sitā in tali loco, &c. iure emphyteuticę ꝯdōnis, pēsiōis, & renouationis debēdae ecclesiae sancti Iusti Narb. quam esse dixit & ꝯuenit decem iugerū, ad habēdum, tenendū & possidēdum: & quicquid ei, suisq; haeredibus, deinceps placuerit, perpetuò faciēdum cum omnib. & singulis, quae infra praedictos continentur cōfines, vel alios, si qui forent: accessibus, quoq; & egressibus suis vsq; in viā publicam: & cum omnib. & singulis, quae habent suprà, vel infra, seu intra se, in integrum, omniq; iure & actione, vsu, seu requisitione sibi ex eis, vel pro eis rebus, aut ipsis rebus, aut ex qualibet earum modo aliquo pertinēte: pro pretio decem librarū Tur. ꝓ quolibet iugere: quod in summa capit centum lib. Tur. quod pretium dictus A. confessus & cōtentus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse, ac sibi integrè datum, solutum & numeratum fuisse, exceptioni sibi non dati, non soluti & non numerati pretij, & omni alij auxilio omnino renuncians. Renunciant etiam auxilio competenti circumuenientis vltra dimidium iusti pretij: donans ei ex certa scientia irreuocabiliter inter viuos, quod res nūc valet plus
d pretij, aut in futurum valebit [d]: & promittit dictam rem venditā habere licere, dolum malum abesse, absuturumq; esse: quas siquidem res idem A. se dicti B. emptoris nomine constituit possidere donec ipsarum rerum possessionem acceperit corporalem: q̄ accipiendi sua auctoritate & deinceps retinendi ei licentiam omnimodā dedit: promittens per se suosq; haeredes dicto B. pro se suisque haeredibus stipulanti & recipienti litem, vel controuersiam ei, aut eius haeredibus de dictis rebus, vel aliqua earum, vel aliquibus earum ex parte nullo tempore inferre, nec inferenti consentire, sed ipsas res, & quamlibet earum ei suisq; haeredibus tam in proprietate quàm in possessione ab omni persona & vniuersitate legitimè defendere, aut auctorizare & expedire, vacuamq; possessionem sibi tradere: & ipsum B. in possessione facere potiorē. Quòd si quo tempore lis, vel quaestio, aut controuersia per libelli oblationē, vel alio quocūq; modo eidem emptori, aut eius haeredib. de dictis rebus, aut aliqua earum, vel parte, seu ipsarum occasione moueretur, ipsam litem, quaestionem, vel cōtrouersiam, vel libellum, & omnem causam, & quandocunq; & quotiescūq; ei denūciatum fuerit in se recipere, & in eadem causa ipsius rei, & dicti emptoris, vel suorum haeredum legitimae defensioni se offerre, & in causa, vel in causis, tam principalibus, quàm appellationum, sistere vsque in finem omnib. suis expensis: quod si nō fecerit, promisit eidem soluere atq; dare duplum dicti pretij poenę nomine: & ea soluta praedicta seruare: & nihilò minus si ꝓpterea aut pro ipsa re, vel pro rebus defendendis, idem B. vel eius haeredes damnum aliquod patientur, vel expensas aliquas fecerint in iudicio, siue extra, promisit ipsum damnum & expēsas in integrū eis reficere: siue res fuerit euicta, siue nō: quia sic actum inter eos extitit, & conuentum, remissa exnunc & per pactum dicto B. appellandi necessitate, si super euictione pronunciari contigerit cōtra eum: acto etiam inter eos expresse, vt non possit dicere dict9 A. ꝙ eidem B. facta fuerit iniuria, vel iniustitia, si res ipsae, aut aliqua earum euinceretur ab eo, aut quòd eius culpa, vel negligentia sit euicta, aut ꝙ ei denunciatum non fuerit, quòd defenderet, intra legitimū tempus: ꝙ si contra eum super euictione fuerit lata sentētia, intra tertium diem, postquam eidem A. denūciatum fuerit, praedictum pretium cum poena dupli, & omne interesse ipsi B. in integrum restituet & persoluet: & propterea si aliquo tēpore apparuerit ex ipsa re condititia, id est quae habetur sub conditione pensionis & renouationis contractus, vt j. de loc. §. j. ver. caeterùm. per ipsum venditorem eius actoris debitam pensionē & renouationem datam & factam debitis temporibus nō fuisse: & propterea cōtingere ipsum B. vel eius hęredes damnū aliquod sustinere: eum penitus seruabit indemnem: quam siquidem venditionem, & omnia & singula suprà scripta prom: sit dictus A. ipsi B. pro se suisq; haeredibus stipulanti perpetua, firma, rata & grata habere, tenere, obseruare & adimplere, nec cōtrafacere, vel venire, per se, vel aliū aliqua ratione, vel cā, vel ingenio, de iure, vel de facto, & sub poena dupli ęstimationis dictae rei, vel rerū habita ratione meliorationis, quae pro tempore fuerit stipulatiōe in singulis & pro singulis capitulis huiusmodi contractus in solidum promissa: quae toties cōmittatur, & exigi possit in singulis capitulis, quoties contrà factum fuerit: qua etiam soluta, vel non, rata remaneant omnia & singula suprà scripta. Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna & expensas ac interesse litis, & extra. Pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruādis obligauit eidē omnia bona sua tam praesentia, quā futura. Actū Narboñ. in domo praedicti A. praesentibus H. L. F. & I. testibus ad hoc vocatis & rogatis: ego talis, tali auctoritate notarius, praemissis interfui, & rogatus hoc scripsi, & ī publicā formā redegi, & signo meo signaui. ¶ Ad euidentiā huius formae aliqua suprà proxima forma facta sunt, quae hîc non repetimus, sed alia ad intellectum huius & formarū sequentiū hîc tangamus. Cōfines: de hoc dixi suprà proxima forma super verbo isto Sitam in tali loco, &c. ¶ Iure
19 emphyteuticę conditionis. † Nota, ꝙ res emphyteutica, siue emphyteuticae conditioni subiecta, est illa, quā quis dominus dominio & proprietate sibi retenta concedit emphyteutae, quantum ad solam possessionem & vtile dominiū, vt ff. si ag. vec. vel emph. pet. l. j. Vnde si hic emphyteuta in aliā personā velit transponere nō potest transferre dominiū: quod no. vt dixi super praecedenti instrumēto super verbo, dare: quia nō potest plus dare, quàm habet, de cōsec. dist. 4. quomodo. in prin. ext. de don. īter virū & vx. nuper.

ADDITIONES.

a FORMA. ¶ Rol. 4. charta.

b Mccclxxij. ¶ Nota ad id, quod habetur s. de inst. edi. §. 2. ver. caeterum. additum vnum annum.

c Tradidit. ¶ Quaerit Old. super l. seruū. C. de rei ven. an ꝑ hęc verba ꝓbetur facta traditio? allegat, ꝙ sic, Inst. de fideiuss. §. fi. & de inuti. stipul. §. si scriptū. & ff. de verb. oblig. sciēdū. Ipse distinguit, an fuerit res in ꝓsentia: & tūc dicatur tradita: alleg. no. ff. de acq. pos. q̄d meo. §. si venditorē. & eo. tit. l. j. §. fi. & arg. ff. de ꝯh. empt. clauibus. & ꝙ non dicatur ꝑ illa verba tradita, specialiter inducit l. prędia. ff. de ꝯhē. emp. Sed quid si re non tradita decedat venditor sine hęrede: & sic non est, ꝯ quem agatur, vt fiat traditio, vel cessio actionū, quo iure aget emptor? Iac. Bal. respondet, ꝙ vtili rei vendicatione, ꝑ l. j. C. de act. & ob. Primę quęstioni similis est quęstio de inuestitura, s. cū instrumento, ꝙ talis talem collationis, vel donationis titulo inuestiuit, non expresso, vt fieri solet, modo inuestiturae, an prouisus, vel donatarius intelligantur fuisse praesentes. Ad negatiuā inducitur, ꝙ probatio praesentiae debet esse liquida, quoties praesentia est de substantia rei, ff. de Publi. quaecunq;. §. fi. bene facit l. 2. C. de stat. & imag. & no. C. de fide inst. & iure ha. fis. l. j. lib. x. Contrarium videtur: quia inuestitura designat actum à ꝓsente ī pręsentem factum: quod fieri solet baculo, bireto, annulo vel his similibus: de quo in vsibus feudorū, tit. quid sit inuestitura in prin. &, vt scripsi post Dyn. super j. glo. primae regulae, lib. 6. ipse dicebat inuestituram esse confirmationem, vel declarationem ꝓcedentis collationis: ergo aliquid addit ad collationem: & sic pręsentiam. Quicquid sit, omnes concordant, quòd per illam nō fit quis possessor: de hoc xvj. q. 2. si quis deinceps. de consue. ca. 2. de praeb. pro illorum. de inst. auctoritate. de his, quae fi. à maiori parte ca. ex ore. de dona. per tuas. & vide, quod scripsi de conces. pręp. proposuit. in prin. & fi. mag. gl. Tamen istud medium, quod est inter collationem & possessionem, potiùs trahi videtur ad secundū vt aliquid addat primo: de quo non est dubium, ꝙ potest fieri in absentē. Ne igitur illud sit superuacuum, dicetur factū in pręsentem: facit ff. de lega. j. si quando. de vsuris, si stipulatus. vt sic res in dubio potiùs valeat, &c. extr. de verb. sig. abbatem. ver. hîc autem sensus. ff. de ver. oblig. quoties. de reb. dub. quoties. Itē in hoc prę eligendum, quod sic fieri consueuit, de reg. iur. inspicimus. lib. vj. Sic & stipulatio supponit praesentiam stipulantis & promittentis, ff. de ver. ob. l. j. & hoc praesumitur, C. de contrah. & commit. stip. l. optimam. & not. eod. tit. l. tibi.

ADDE, an si in instrumento dicatur Inuestiuit, probetur praesentia? Old. cons. 216. Rom. cons. 460.

ADDITIO. Adde tu, ꝙ est consilium Rom. 509. quod incipit, circa propositam consultationem. col. fin. versi. hoc tamen. & adde Panor. in c. tenor. col. pen. vers. quid autem, si in instrumento. de re iudic. Henri. Fer.

d Valebit. ¶ Huic obstat. C. man. l. vlt. vbi ex tali mista forma cōtractus praesumitur simulatus: habet sol. illud in cessionibus, istud in contractibus rerum corporalium.

ADDE, quid operentur illa verba, quae ponuntur in instrumentis, quòd si plus valet, donat, Bald. consil. 3. in 4. volum. & consil. xl. v. libro.

nuper. ¶Ad habedū:supple de iure:quia is non habet, cui de iure habere nō licet,& à quo res de iure auocari potest,ff.de acq. pos. l.non videtur.extr.de verb.sig.ius dictū est. 14.q.j.quod debetur.
20 8.dist.quo iure. ¶†Vnde hic dicitur In præiudicium venditoris: quia postquā dedit actor,vt habeat,sic dare debuit,quod ei habere liceat ad tenendū & possidendum.dic Tenēdum,s.naturaliter, & de facto:Possidendū verò,s.ciuiliter & de iure:quia ciuilis possessio cā est dominij acquirendi: licet quandoq; possessio sit tantùm naturalis & nō ciuilis,vt illa,quā habet emphyteuta,fructuarius,vel vasallus,vt ff.de acq.pos.l.naturaliter. ¶Perpetuò faciē dum. hoc videtur locum habere in rebus immobilibus, quarum dominiū trāsit in accipientem, vt perpetuò & sine præfinitione temporis emptori & eius successoribus,sicut vero domino,liceat facere de re empta quicquid velit,Instit.de inoffi.test.& de exhær.lib.vt s̄.proxima forma super verbo,iure proprio. ¶Quæ infra prædictos cōfines.hoc intellige de his, quæ rei venditæ accedunt:multa enim infra confines cōtinentur, quæ non transeunt in emptorem, j.qu.7.Daybertum.extr.de deci.dudum.Vel alios: hoc ideo dicitur,ne fortè in cōfinibus sit erratum,potest enim es
21 se,ꝙ heri in cōfinio possidebat vnus,hodie alter. ¶†Accessibus & egressibus suis. hoc ideo dicit,quia si res habet speciales & priuatos accessus,& egressus,siue per prædium vicini,siue per priuatum callem,seu semitā,illi cedent emptori:sed prædiales seruitutes,vt putà iter,actus,sequuntur ipso iure prædia,quę illas debēt, & quibus debent.res enim trāsit cū onere suo,ff.de cōtrah.emp. alienatio.extr.de decimis,cùm non sit. Item nisi diceretur de accessibus,siue egressibus, nō teneretur vēditor dare viam emptori,vt ff.de leg.j.si fundum. ¶Supra se,vel infra,seu intra se integra
22 †No.Plantata,sata & ædificata solo cedunt,& pertinent ad emptorem, ff.de acq.re.do.adeo.§.cùm in suo.& §.ex diuerso. & §.si alienum.Instit.de rer.diuis.§.si Titius.& §.adeo. & §.qua ratione. Distingue tamen domū à rustico prædio. nam ædibus vēditis ea, quasi pars ędium sunt,& cum ipsis trāseunt,quæ intra ędificium, vel extra habentur perpetui & non temporalis vsus causa,vt putens,& putealia,& similia:secus autem in his, quæ aliunde deducta parata sunt:& secus in piscibus,qui sunt in piscina,& in pullis, & huiusmodi:quæ dic, vt ff.de act.emp.Iulianus.§.Iulianus. & l.j. & l.limes. & l.non magis.& l.fundi.& l.granaria. & l. si venditor.
23 ¶†Rustico autem prædio vendito nihil est eius,nisi quod intra se continet.quæ dic,vt ff.eo.fundi.§.fundo vendito.& §.si rura.& §.si in fin. ¶Omniq; iure & act.clausulam generalem opponit,vt nō tantùm ipsa res cum his, quæ dicta sunt,sed etiam cum omni iure ad ipsam,siue ad ipsum emptorem pro ipsa re spectante perueniat in emptorem.Potest enim esse,ꝙ per hec verba actiones, quæ ipsius rei nomine cœperant ante venditionem competere,vt l.Aquil.de dam.infec.& aquæ pluuiæ arcendæ,& similes,acquirantur emptori : quia has omnes tenetur venditor cedere &
24 dare emptori,ff.de act.emp.Iulianus.§.sed & si quid. ¶†Sed pone:P.cauit vicino suo sub certa pœna non habere, vel facere per se,vel per alium fenestram in muro domus suę:post hoc P.vendidit domum illam:nunc quæritur,vtrùm emptor poterit ibi facere,vel habere fenestram [a]? Et videtur,quòd non: quia res ad eum
a transit cum onere suo, vt extr.de decimis, cùm non sit. Sed Alb. Pap.notat se in contrarium obtinuisse.nam illud non fuit seruit' sed obligatio personalis : quare emptor non tenetur, sed agatur cōtra P.qui pactum fecit,qui remanet obligatus. Aliud enim est seruitus,& aliud personalis obligatio.Seruitus, quæ est rei annexa,sic affixa est,quòd ab ea non separatur, etiam si per plures manus ambulauerit : sed personalis actio, siue obligatio personam non excedit,vt C.de ser.& aqua,l.& in prouinciali. Quòd autem non sit seruitus,sed personalis obligatio,apparet ex forma obligationis.in qua non continetur causa,quare P.cauerit. ¶†Si autem causa aliqua exprimeretur,putà ne aliquid vsus domus vicini impediret,& huiusmodi,tunc seruitus præsumeretur.Item nota, quòd quando aliqua res venditur cum aliquo speciali iure ipsi rei competēti, debet illud ius exprimi in instrumento, vt patet j̄.ver.hoc quoque notandum est.ibi,cum omni iure & act.seruitutis.&c.& cessio illius iuris fieri,vt ibi patet.venditor enī præstare debet omnia,quæ in venditione dixit adesse:vnde si illud ius ñ debebitur rei venditæ, tenetur venditor emptori ad interesse, si scienter decepit:si verò ignoranter,tenet ei quanto minoris em pturus esset.ff.de ac.emp.l.j.§.j.& l.Iulianus.in prin.& §.j.& l.quicquid.C.eo.si minor.ff.de contrahen.empt. qui fundum.§.3.& ff. de ædil.edic.l.j.§.causa.& l.sciendum.§.ea.& l.si quid.& l.quot.&
26 hoc,si emptor ignorabat,ff.de actio.emp.l.j.in fi. ¶†Hoc etiam scias ad intelligentiam multarum formarum, quòd quinque modis ius,siue conditio rei venditæ ponitur in instrumentis.Primò, cùm venditor rem suam asserit esse, tunc dicitur Iure proprio in perpetuum, vt hic in princip. & si res sit alicui seruituti subiecta, exprimatur, vt dixi. ¶Secundò, quando pro certo scit & asserit rē esse emphyteuticam,vel alteri conditioni subiectam: & tunc dicitur Iure conditionis emphyteuticę debendę tali ecclesię,vt hîc prope prin.nec esset malum illam cōditionem exprimere. ¶Tertiò,cùm dubitatur,an res sit propria,an alterius dominio, siue alicui conditioni subiecta:& tunc se liberat sic alternatiuè dicendo: si proprium,in perpetuum:si condititium,vnde pertinuerit:id est si res propria est,habeat,vt propriam,in perpetuum,si condititia, habeat cum illa conditione,ad quam pertinet, j̄.versi. sed & si.& versic.hoc quoque notandum. Sed quia verbum illud Si condititium,vnde pertinuerit. valde latum est, referens se ad omnem conditionem,quidam tabelliones illud restringunt ad solam cōditionem pensionis & renouationis. ¶Quartò, quando certum est,quæ,& quanta pars rei venditæ sit propria, & quæ,& quanta condititia:& tunc dicitur,quod proprium,in perpetuum quod ꝯditium,vnde pertinuerit,vt j̄.ver.quod si res,cuius.in fi. ¶Quintò,quando certum est, quæ,& quanta sit pars propria:& quæ, & quanta condititia:& hæc volunt contrahentes exprimi in cōtractu,vt in præ. versi.quòd si res.Item nota,quòd iuxta quamlibet rem ius illud debet poni.quod dic,vt in præal.ver.sed & si plures Item quare dicatur Iure proprio, no.suprà in prima forma, super verbo, iure proprio. ¶Pro pretio decem lib. hoc ideo dicit,quia nulla emptio sine pretio esse potest. vnde ibi numerata pecunia
27 esse debet,Institut.de contrahend.emptio.§.2. ¶†Et not.quòd pretium quandoque soluitur in præsenti, & quandoque non: si soluitur in præsenti,aut numeratur pecunia coram tabellione& testibus,& tunc dicitur in instrumento,pro pretio centum libra. quod dictus emptor coram me notario & testib. infrà scriptis dedit,soluit,& numerauit ibidem & in præsenti venditori præfato. nec est hic opus renunciatione exceptionis non numeratæ pecuniæ. Aut datur sibi in sacculo,siue in aceruo non numerata:& tūc dicetur pro pretio centum librarum, quod dictus emptor dedit & soluit dicto venditori coram me notario& testibus infrà scriptis,prout ipse venditor confessus fuit tantam esse quantitatem, exceptioni sibi non datæ,non solutæ,& non numeratę pecunię, siue pretij omnino renūcians. Si verò pretium non soluitur,nec aliqua pecunia apparet, nec ostenditur venditor,tamen ꝯfitetur pretium recepisse,siue cōfessio fiat,quia iam recepit,siue fiat sub spe futuræ numerationis,semper sequi debet non numeratæ pecuniæ renunciatio,vt patet in hoc instrumēto,de hoc j̄.de oblig.
28 & solut.§.i.in prima forma,super verbo, & numerata. ¶†Et no. quòd expressè exprimit venditionis speciem, quæ prius recepit pretium, quàm rem offerat pretiosam,vt extrà de simo.c.in tantum. ¶Pro quolibet iugere.nota,quòd quando prædia vrbana venduntur, tunc pretiū in summa ponitur in instrumēto, vt pro pretio centum librarum:idemq; est in rusticis, quorum mensura particulariter non exprimitur,in his verò,quæ secundum numerum iugerum,vel tornaturarum venduntur,vt vendo tibi vnum prædium,quod esse conuenio decem iugera,tunc pretium solet describi pro quolibet iugere:& postea collige hoc modo ꝓ pretio decē librarum pro quolibet iugere,quod capit in summa cētum libras dimidium iusti pretij : quia si non renunciatum esset, posset venditio rescindi,extrà de emp.& vend.cùm dilecti C.de rescind.ven.l.2.& l.si voluntate. ¶Habere licere optima est hæc promissio.ff.de verb.oblig.stipulatio ista.ff.de euict. habere licere. Dolum malum. Etiam sine promissione hoc facere tenetur, ff.de contrahen.emp.in vendendo.ff.de act.emp.ex empto.§.fin. Quid iuris sit, si volens committere aliquod maleficium simulatè,vendit bona sua,not.infrà de donat.ver. item pone,constituit
29 possidere. ¶†Not.quòd si res vendita non est in præsentia.tunc ponuntur in instrumento verba hîc posita.per illam enim actor acquirit possessionē:qa ille possidet,cuius nomine possidet.ff.de
b ac.pos.l.q̄d meo.ff.d rei vē. q̄dā mulier.ext.d rest.spo.cū venissēt [b]. Sed &

ADDITIONES.

a Fenestram. ¶Vide, quod dixi s̄. de iud.§.generalia.super versi.sed si duo communiter.

b Cùm venissent. ¶Hic dubitatur,si iste primo vēdat.& ꝯstituat se possidere nomine emptoris,& secundo tradat.qs sit potior? Gui. de Suz.formans qōnē super l.quoties.C.de rei ven.arguit.quòd primus sit potior,per l.quod meo.ff.de acquir.pos. In ꝯtrium qa veritas plus debet operari,quā fictio,ff.de lib.& posthu.l.fi.facit. extrà de big.nuper.Item quia vēditor potuit primo emptori possessionē interuertere,ff.de vi & vi ar.l.cùm fundus.tenuit priorē emptorem etiam potiorem,per præ.l.quod meo.qa prius fuit acquisitum ei vtile dominium : & sic vtilis rei vēdicatio ꝯpetēda est directę,posito,ꝙ dicamus in secundum emptorem directū dominium fuisse translatum,ff.de ꝓcu.l.in causæ.in fi.secundum cum. Plus dicunt quidā,ꝙ prius poterit petere illius rei restitutionē ꝑ condictionem l.ex liberis. C.de acqui.pos. ꝑ quam l.secundo vēdendo primo ꝑiudicare nō potuit,cùm ꝑ talē traditionē dominium transferatur,l.nō solùm,cùm est vera, C.de pact.traditionib'.

& per

¶Sed & si ipse emptor nihilo minus ex abundãti velit corporalẽ apprehensionem habere, & de hoc fieri publicum instrumẽtum, sic in eo dicetur:

a Forma [a]. cùm A. vendiderit B. petiam vnam terræ positam in tali loco infra tales confines, & ipsam rem constituerit se eius nomine possidere, donec ipsi⁹ rei corporalem acceperit possessionem, dans ei licentiam, vt ex tunc sua auctoritate eam accipere posset, vt patet in instrumento scripto manu mea, vel talis notarii: idem B. tam auctoritate propria, quàm ex licẽtia & potestate sibi à venditore tradita: & si venditor fuerit præsens, addes, ex volũtate venditoris ibidem præsentis ingressus est corporalem, possessionem eiusdem rei, in ipsam terram corporaliter intrando, & de terra & de frondibus accipiendo, & asserendo & protestando se non tan

30 tùm corpore, sed etiam animo possidere. ¶† Si verò res vendita est in præsentia, tunc in instrumento venditionis sic dicetur: Cuius rei possessionem idem venditor coram me notario & testib. infrà scriptis tradidit ipsi emptori ibidem etiam præsenti ostium ipsius dom⁹ in manibus eius ponẽdo, & ipsum in dictam domum corporaliter introducendo: & emptor ipsam possessionem corporaliter apprehendens, asseruit & protestatus fuit se exnũc non tantùm corpore, sed etiam animo possidere, ff. de cõtrahen. emp.

31 clauib. Quam accipiendi. † Quid ergo si in instrumento continetur, vendo & do tibi licentiam intrandi tua auctoritate, quando tibi placuerit, in possessionem: nũquid poterit emptor intrare venditore ignorante? videtur, quòd non, ff. si seruitus ven. si à te. vnde intrando amitteret ius suum, ff. quod met. cau. extat. Arg. contrà, C. de pig. creditores. nisi expressè appareat cõtraria voluntas venditoris, ff. de depos. quòd seruus. & vide ĩ. de pig. §. j. ver. illud. & s.

32 de rest. spol. §. j. ver. cæterùm. ¶† Sed quid si in instrumento continetur, vendo & trado tibi, nunquid præsumetur traditionem factam esse? Videtur, quòd sic: quia standum est instrumẽto, nisi contrà probetur, C. de prob. cùm precibus. ff. de vsufr. si quis vuas. Ar.

b contrà, ff. de acq. poss. prædia. cum suis concor. Quidam [b] distinguunt, an res, quæ venditur, sit in præsentia, id est, in eadem ciuitate, vel territorio: vel in absentia, id est, in alia ciuitate: vt primo casu videatur possessio tradita & acquisita, in alio nõ, vt in præ. l. quod meo. §. plus. ff. de cond. fur. parui. ff. de solu. qui decem. §. ij. Vel dic: aut res, quæ venditur, est mobilis: & tunc tradita præsumatur. aut immobilis: & tunc non, nisi appareat de venditoris voluntate, vt in præ. l. prædia. dic, vt ibi scrip. Fatuè igitur dicitur instrumento, vendidit & tradidit: sed saluari potest, si res sit in præsentia: qui est modus querendi possessionem, vel etiam si postea sequitur in instrumento, ꝙ venditor ꝯstituit se possidere nomine emptoris, vt s. dixi. Consulendum est ergo emptori, vt vel venditor dicat, constituo me tuo nomine possidere: vel quòd ipse vẽditor roget precariò ab emptore: vel etiam retineat vsumfructum: quia tunc videtur translatum dominium in emptorẽ, & possess. vt C. de dona. quisquis. ff. de acq. pos. quod meo. ff. de act. emp. & vend. Iulianus.

33 §. si vẽditor. ¶† Item etiam acquiritur possessio per traditionem instrumentorum emptionis ipsius rei, vt C. de do. l. j. vel clauium, vt ff. de contrah. emp. clauibus. ¶Promittens per se suosq;. ecce

34 primũ pactum. † Et no. quòd in quolibet ferè instrumento emptionali tres promissiones continentur: prima, de lite super re vendita vlterius non mouenda: secunda, de legitima defensione, seu euictione rei vẽditæ: tertia de ratihabitione. Sed secũda magnam emptori securitatem inducit. Sed nõ videtur hîc venditor expressè de euictione promittere, sed solùm rem legitimè defendere, auctorizare, & disbrigare, seu expedire. Dic, ꝙ hæc verba sonant, quòd si de re ipsa lis mota sit emptori, tenetur venditor rem in ipsa lite legitimè, id est secundum leges & iura, defendere & autorizare, seu autorizari, id est auctor litis fieri, ꝙ videlicet per se litem

c aget: & disbrigare, id est ab omni lite expeditam reddere: & sic sonant, vt de euictione teneatur. Quòd si lite mota & denunciatione venditori facta, vt defendat & auctorizetur, id facere nolit, habet emptor in iudicio stare & defendere, alioquin de euictione ñ aget, C. de peric. & com. rei ven. l. j. in fi. & C. de euic. l. j. Ex quo enim non defendit, videtur magis propter absentiam, quàm propter malam causam condemnari, ff. de euic. si ideo. ext. de emp. & ven. c. fi. Et si obtinet, in nullo ei venditor tenetur, quia non tenetur eum defendere, nisi contra mouentem sibi litem iustè & verisimiliter, vt iam dicam. Si verò defendit & succumbit, ita quòd res sit ab eo euicta, tunc venditor de euictione tenetur, vt in prę. dec.

35 & de hoc ĩ. §. vlt. ¶Litem vel controuersiam. † Not. quòd promittens sub pœna de certa re non facere controuersiam, si facit etiam extra ius, pœnam incurrit, ff. de pet. hær. diuus. in princip. & arg. extra. de simo. c. pe. Si verò fecit pactum, ne peteret, hoc ad iudicium refertur, ff. rem rat. hab. hoc amplius. ¶In se recipere: nisi hoc pactum apponeret, emptor teneretur litem suscipere, & suis expensis prosequi, vt iam dixi. ¶Quod si non fecerit. secundum pactum, quo trahit causam ex præcedenti, & prodest hoc pactum emptori, quia nisi fieret, non teneretur venditor de iure ei reficere expensas litis, nisi succubuerit, ff. de lib. leg. l. petitor. C. de euict. si status. in fine: quia emptor suam rem videtur egisse, ex quo ob-

36 tinuit, ff. ad Treb. deducta. §. qui post tempus. Et est ratio: † quia cùm lis iniusta fuerit, quod patet eo, quòd emptor obtinuit, non tenetur ei venditor ad aliquid pro iniusta lite, quantumcunque promiserit ei cũ defendere ab omni persona & vniuersitate: quia intelligitur contra mouentem sibi litem legitimè & iustè: at postquam pactus est expensas reficere, tenebitur ex pacto, quicquid

d de lite contingat, ff. de verb. oblig. venditores [d] vnde vtile est pœnam adiicere, prout sequitur in hac forma. ¶ Remissa exnunc. tertium pactum ex primo dependens, vbi venditor promisit causam tam principalem, quàm prouocatoriam suis sumptibus agere: hic verò paciscitur, quod si non fecerit, emptor non teneatur appellare, postquam primam causam egerit, quod habebat necesse emptor facere, vt ff. de euic. Herennius. §. Caio. ff. man. si procuratorem. §. si ignorantes. extr. de procur. non iniustè. & etiam causam appellationis exercere, vt s. de appellat. in princip. versic. sed nunquid. nisi pacto remissa fuerit necessitas appellandi. quod fie-

37 ri potest, C. de temp. appel. l. fin. in fi. ¶† Remittentibus enim ius suum non est regressus ad illud, ff. de ædil. edic. quæritur. §. si venditor. vii. q. i. quàm periculosum. Actum est inter eos: hic quartò paciscitur, ne venditor possit ei opponere sententiam emptoris culpa, vel negligentia, vel iudicis iniuria, aut partis alterius iniuria vel potentia latam fore: aut quòd sibi denunciatum nõ fuit, quòd defenderet intra tempus iuris: quod aliàs opponi posset, ff. de euictio. si per imprudentiã. in prin. extrà de emp. & vend. c. fin. Quòd si contra eum. quintum pactum. Et præterea si aliquo. sextum pactum, quod locũ habet, quando venditur res emphyteuticæ conditioni subiecta. Quam si quidem vẽditionem. hic subiicitur clausula generalis: quia non est nouum, &c. ff. ad leg. Aquil. si seruus

38 seruum. §. inquit lex. ¶† Et singula. hoc verbum Singula opera-

e tur [e], vt pœna ad vnum quodque ipsorum pactorum & capitulorum, quo contrauentum fuerit, in solidum committatur, licet postea nihilò minus in stipulationem deducatur in solidum in quolibet capitulo, cùm dicitur In singulis & ꝑ singulis capitulis, &c. Sub pœna dupli nota, quòd hæc pœna nõ committitur, nec damnorum & expẽsarum locum habet refectio, nisi euictio subsequatur. Nam nec bonorum obligatio, vel hypothecaria actio habet effectum,

ADDITIONES.

☞ & per l. quoties. & l. si ager. ff. de rei ven. sed etiam, cùm est interpretatiua. ff. pro soci. l. ij. ff. de contrahen. emp. clauibus. in quibus patet, per talem traditionem possessionem & dominiũ trãsferri: & quòd verba illa Cõstituo me, &c. sint ad id apta, inducitur lex ff. de rei ven. l. quædam mulier. ad idem C. de prob. cùm res. Procedunt tamen prædicta, cùm primus pretium soluerat, vel de illo fidem facerat: aliàs etiam ex vera traditione non transiret dominium in emptorem. Instit. de rerum diuis. §. venditæ.

ADDE Bal. cons. ccccxciiii. inci. venditor constituit. iiij. lib. vbi dicit, quòd etiam si venditor possederit per xxv. annos, sciente & patiente emptore, quòd si alteri & secundo vendat & tradat, quòd primus præfertur: & vide Bal. cons. lxxiiii.

a Forma. ¶iii. & fuit Rol. no. in summa, scilicet in Aurora super sua ii. forma.

b Quidam. ¶Iac. Bal. in l. seruum. C. de rei ven. non tamen exponit præsentiam & absentiam, sicut autor.

c Aget. ¶& sic fit dubia quæstio de venditore, qui emptorẽ absentem defendere vult suscipiendo in se litem. sed de præsente, an illo inuito iudiciũ in se recipere possit, est opi. Accurs. placet, quòd non. Odof. & Ia. Bald. dicitur placuisse contrarium gloss. Accur. vide C. vbi in rem ac. l. i. in princi. & vide dist. quam ibi no. Cyn. Pro secunda opi. facit ff. de ali. iud. mu. causa fa. l. iij. §. fi. & ff. ex qui. cau. in poss. ea. l. hoc autem. §. fi.

ADDE, vt per Bar. consi. ccxviij.

d Venditores. ¶Circa has expensas est sciẽdum, ex stipulatione de euictione non deberi expensas, quas faceret emptor in lite, qua venditor, vel eius hęres contra ipsum ageret ad pretium, licet succumberet agens, quia probata fuit solutio. Ista enim lis non fuit super euictiõe, sed super pretio: sed de iure communi, quo victus victori condemnatur, possent deberi. Item si debitor cõfessus fuerit pretium, & promisisset etiam super illo quæstionem non mouere, ex illo capite possent sumptus ex stipulatione deberi: sed ex eo, quòd de dominio rei, vel ipsius obligatione non agitur, cessat euictio.

e ADDITIO. Verbum Singula, operatur. ¶Adde tu Bald. consilio lxxxviij. incip. quæritur, vtrùm. in ii. vol. vbi dicit, quòd dictio Singuli. est nota ne speciei, sed etiã indiuidui, ac si singuli quique nominatim exprimerẽtur: & an denotet separationem, vide aliquid per do. Ias. in l. si duobus. § si Titio. ff. de leg. j. Henri. Fer.

effectum, nisi dies, vel cōditio eius debiti, pro quo facta est, venerit, vel cesserit, vt ff. de pig. grege. §.j. sub conditione, & ext. de plus pet.c.vnico. Satis ergo cōgruè hæc omnia in vltima parte instru

39 menti ordinantur. ¶† Nota igitur, quòd si in instrumento dicitur simpliciter, Sub pœna dupli, non adiecto, cuius dupli, refertur de iure illud duplum ad pretium conuentum, non ad rei bonitatem, quæ pluris est, quàm pretium, vt ff. de euict. si fundo tradito. & l. cùm fundus. sed quia hîc dicit, sub pœna dupli æstimationis dictæ rei, vel rei, habita ratione meliorationis, quæ pro tempore fuit, etiam refertur ex virtute cōuentionis ad id, quod actum est. Idem ad bonitatem rei: vt si res fuerit euicta, & pœna commissa, soluat venditor, & restituat emptori pretium, quod dedit & nomine pœnæ duplum æstimationis rei, quanti pro tempore plus valuit, à tempore venditionis citrà, id est, tantum, quantum est ipsa æstimatio, vel bonita rei. nam Duplum tātum valet, quantum Tantundem, vt C. de spon. l. mulier. licet enim hîc duplex stipulatio sit prætoria, tamen lex hîc addi & detrahi permittit vtraque parte volente: vnde & de voluntate partium posset dici, sub pœna tripli, vel quadrupli. ff. de euict. si dictum. & l. si plus. xviij. distin.

40 quoniam quidem. in fin. ¶† Illud enim moderamen est competens, quod inter partes conuenit: & in quacunque re, vel vbicunque contractus tenere potest, & stipulatio pœnæ interposita valebit, Inst. de diuisione stip. §. conuentionales. non autem vltrà potest procedi, per hæc omnia dicendo, sub pœna quintupli, vel sex

41 tupli. † Licet enim pœna conuentionalis peti possit quantacunque, vt Instit. de inuti. stip. §. alter. ff. de verb. oblig. stipulatio ista. §. alteri. tamen hoc verum est, si pœna apponitur in certa summa: secus tamen per nomina respectiua, vt duplum, triplum, &c. quia tunc quadruplum nō excedit, Instit. de actio. §. omnes, & sic loquitur præ. l. si dictum. Arg. tamen contrà, xvij. q. iiij. qui domum. aliàs in c. si quis inuentus. in fi. Sol. ibi [a]. ¶† Sed quid: ecce promisisti

a

42 mihi dare decem sub pœna dupli certa die: adueniente die non soluis, & pœna committitur: nunquid illud simplum computabitur in duplum? videtur, quòd sic, vt de public. & vectig. hoc edictum. respon. j ff. de iure fisci, facultas. & in præ. l. mulier. Ar. contrà, ff. de con. fur. si pro iure. §. j Potes distinguere, vtrùm pœna succedat loco rei, vel nō, vt ff. de arbit. si quis rem. ff. pro soc. si quis à socio. ¶ Toties committitur, & exigi possit: quasi dicat, non tantùm in quolibet capitulo pœna committatur, sed etiam pro qualibet vice: quæ etiam si in vno & eodem capitulo contra fieret, in solidum cōmittatur, & ff. de arb. si duo. in fi. pœna. n. conuentionalis, quantacunque sit, exigi potest, vt prædixi. Ar. contra, extrà de pœnis, cap. suam [b]. ¶ Omnia bona sua: dic super hoc, vt j. de oblig. & sol. §. j. vers. j. super verbo, omnia eorum bona. ibi etiam vide alia ad intellectum huius formæ.

b

43 ¶† Si verò vendatur equus, vel similis res, sic instrumentum conficietur:

c Forma [c] A. dedit & vendidit B. vnum equum baium balzanum in fronte, & in crure anteriori sinistro & in posteriori dextro: ipsum sibi ibidem per frænum tradens, nominatim cum his vitiis & magagnis specificatis, & dictis ab eo ipsi B. ibidem præsenti, videlicet cum vno superosso in tali crure. Item quod est lunaticus. Item quòd in plenilunio amittit visum. Itē quòd est retrograd[d]. Item quòd mordet, nec se ferrari permittit: & generaliter pro tali, qualis est, cum omnibus vitiis & magagnis latentib. & apparentibus, & quæ habet intrinsecus, siue extrà asserens & protestans prædicta vitia specificata in ipso equo esse, ipsorumq; vitiorum, vel morborum siue quorumcunque aliorum latentium, vel apparentium ratione, vel occasione ipsi B. in aliquo dē cætero nolle teneri: & hoc pretio xv. lib. Tur. quod pretium dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse, exceptioni sibi ñ dati & non soluti pretii omnino renuncians, & promittens ipsi B. pro se suisque hæred. stipulanti dictum equum sibi ab omni homine & vniuersitate legitimè defendere, auctorizare, & expedire sub pœna dupli dicti pretii stipulatione promissa, & refectione damnorū & expensarum litis & extrà, sub obligatione omnium bonorū suorum: qua pœna soluta, vel nō prædicta omnia & singula firma perdurent. Qui B. dictum equum recepit ibidem cum dictis specificatis vitiis & magagnis, & in dicto equo se bene cognoscere, & ea sibi expressa & ostensa esse dixit, & cōfessus est [e], & generaliter pro tali, qualis est, vt s. in eodē instrumento, vsque & protestans. iunge, nolle ipsum B. vēditorē teneri occasione dictorum vitiorum, vel morborum ipsius equi expressorum, aut quoruncunque aliorum apparentium & latentium, quæ habet intus, & extrà, & faciens eidem finem, refutationem & pactum de vlterius non petendo de omni iure & actione, quod, vel quam habebat, vel in futurum habere poterat & sperabat cōtra ipsum occasione dictorum vitiorum, vel morborū, aut quorumcunque aliorum ipsius equi nec non promittens ipsi A. solenni stipulatione interueniente ñ opponere legem redhibitoriam, volens rem reddere, & pretium sibi reddi: nec quanto minoris, petens aliquam partem pretii sibi reddi, quam non dedisset, si sciuisset rem esse vitiosam: nec in factum actionem: quibus legibus, & alii auxilio omnino renunciauit, & nullam aliam contrariam exceptionē, vel defensionem iuris, vel facti specialem, vel generalē in aliquo facere, vel opponere, & litem, vel controuersiam ei occasione prædictorum vllo tempore de iure, vel de facto non mouere: sed prædicta omnia & singula firma, grata & rata habere & retinere, nec contrà facere, venire de iure, vel de facto sub pœna xxx. lib. Tur. stipulatione in singulis capitulis. &c. vt s. in prima forma, vsq; in fi. hæc forma

d

e

44 probatur in his, quæ not. j. §. nunc dicendum. per totum. ¶† Et nota, quòd in venditionibus boum, asinorum, ouium & similium non est tanta solennitas in instrumento necessaria, cùm non sint ita, vt equi vitiosa: nam licet tunc breuiter dicere:

f Forma [f]. A. dedit & vēdidit B. vnum bouem talis pili, & cū tali cornatura, ipsum sibi tradēs ibidem cū omnibus vitiis, vel magagnis occultis, vel apparentibus in eo, p tanto pretio: & promittat legitimam defensionē bouis, vt suprà proxi. in instrumento equi. Idē etiam de ouibus dicas, exprimens earum numerum: licet non vniuscuiusque, signa propter euitandam confusionem, nisi quia ge-

g neraliter pones, quot ex eis sint albæ, quot nigræ, quot variæ [g].

45 ¶† Porrò si liber emitur, sic instrumentum conficietur:

h Forma [h]. A. dedit & vendidit B. digestum nouum scriptum in chartis hœdinis, contentum in tot quinternis: cuius secundus quinternus incipit: quia vitium. tertius incipit, id hoc. per totū: de glossis domini Accursii apparatum, pretio xx. lib. Tur. ipsum librum in manib. sibi tradens. quod pretium dictus A. &c. vt s. ver. siverò. vsque, stipulanti. pòst iunge, de vitio & de euictione ipsius libri secundum iuris ordinem & consuetudinē ciuitatis Parisieñ. & prædictam venditionem & omnia singula suprà scripta firma, grata, &c. vt s. vers. nunc formam, vsque, quàm futura. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, æstimationis dictæ rei habita ratione meliorationis, quę pro tempore fuerit, dicas, dicti pretii aliis omissis: pòst iunge, & insuper C. ipsius A. precib. se constituens principalem, promisit principaliter & insolidum se obligando dicto B. pro se suisque hæredib. stip. dictum librum ei ab omni homine & vniuersitate legitimè defendere, autorizare ac expedire & se facturum & curaturum, quòd prædictus A. dictam venditionem, & omnia, & gula suprà scripta, firma, grata & rata habebit, & tenebit, nec contrà faciet, vel veniet aliqua ratione, vel causa, de iure, vel de facto sub pœna xxx. lib. Tur. stipulatione promissa, &c. vt s. in præ. vers. nunc formam. vt iam præmissum est, renuncians beneficio nouæ

46 constitutionis de fideiussoribus, & omni alii auxilio. ¶† Et not. quòd si liber adeò mēdosus est, vt eum potiùs non habere, quàm habere expediat, agi potest redhibitoria vtili. ar. ff. de ædil. edic. ob

47 quæ. §. idem Pomponius rectè. & l. j. §. sed sciēdum. ¶† Cæterùm si fœnum, vel alius fructus in futurum percipiendus venditur, instrumentum hoc modo conficietur:

i Forma [i]. A. dedit & vēdidit B. totam herbam, seu futurum fœnum, quantumcunque & qualecunque fuerit, & quod erit, & percipi & haberi poterit anno in præsenti, de prato sito in tali loco, cuius confines sunt hi, &c. percipiendum & colligendum & habendum auctoritate sua omnib. ipsius B. sumptibus & expensis, & ad oēm suam exnūc custodiā, & omne periculū atq; casum rapinæ, incēdii, inundationis aquarum & cuiuscūq; alteri' fortuiti euētus, semel videlicet tantūmodò secādi & colligēdi tēpore cōpetenti, illo videlicet quo prata secantur, pro pretio l. lib. Tur. qđ pretium dictus

ADDITIONES.

a Ibi. ¶ in glos. quid est ergo.

b Suam. ¶ Solue, vt ibi, & de arbit. dilecti, in vlti. glos.

c Forma. ¶ iiij. Rolan. xlix.

d Retrogradus. ¶ Vbi emptor talem emisset, non certificatus à venditore, & bellum cum illo intrās, quia fugere non potuit, captum se redemit, tenet Pil. q. lij. quòd venditor id sciens tenetur, per l. Iulianus. ff. de act. empt. in princ. §. j.

e Confessus est. ¶ Licet Rol. posuerit hic patens mendacium, decebat autorem id omittere.

f Forma. ¶ quinta Rolan. sub præcedenti.

g Variæ. ¶ De illo, qui simpliciter vendidit bouem, qui intra triduum decessit, & repertus est habere iecur marcidum: Gallic. extra volumen tenet, quòd locus sit redhibitoriæ, per l. ff. de ædil. edi. quòd si nolit. §. si mancipium. & l. si hominem. vbi competit redhibitoria post mortem mancipii venditi: & ex breuitate termini satis apparet, eum sic habuisse tempore contractus: facit l. distin. si qua fœmina facit ff. ad municip. l. vlt. de aqua quo. & æst. l. j

h Forma. ¶ vi. Rolan. j.

i Forma. ¶ vii. Rolan. ij.

dictus venditor confessus & contentus fuit se ab ipso emptore habuisse, & recepisse, exceptioni sibi non dati, & non soluti pretii, doli, & in factum actioni, & omni alii auxilio omnino renūcians: & promittens ipsi B. pro se suisque hæredib. stipulanti dictum fœnum sibi ab omni persona & vniuersitate legitimè defendere & expedire: & prædictam venditionem & omnia & singula, &c. vt in præced. forma vsque stipulatione promissa. ad hoc faciunt iura j.

48 prox. ver. inducta. ¶ † Quòd si fructus futuri venduntur, & certo termino dari promittuntur, sic instrumentum conficietur:

a Forma[a]. A. dedit & vendidit B. omnia vellera futura, siue futuram lanam, quantacunque & qualiscunque fuerit, & quam tonderi, percipi & haberi contigerit in anno præsenti ex trecentis ouibus suis, quas habet in Corbaria apud Porcellum, & ipsam lanam intra xxv. dies dictis ouib. tonsis eidem B. dare & consignare Narbonæ in domo tali omnib. suis expensis, solenni stipulatiōe promittens pro pretio duorum solidorum Turo. pro quolibet vellere, siue tot libras pro quolibet centenario ponderis dictæ lanæ: de quo pretio dictus A. contentus & confessus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse decem libras Turoñ. exceptioni sibi non datæ & non solutæ quantitatis omnino renuncians: residuum verò dicti pretii, prout in summa fuerit, & ascendet, idem B. dare & soluere ipsi A. solenni stipulatione promisit, postquam dicta lana ponderata & consignata erit, eidemque omnia & singula, &c. eodem §. versi. sequitur. Veruntamen si aliæ obligationes & promissiones interuenerint, vt putà de donationibus & solutionibus prædictis faciendis vbicunque locorum, & fori, de præceptis recipiendis, vide infrà ver. proxi. facit ad hoc ff. de contrahen. emp. l. nec emptio. ff. de peric. & commo. rei vend. quòd si pendente. ff. de act. emp. si ste

49 rilis. Inst. de vsu & hab. §. sed si pecoris. ¶ † Si autem vsusfructus ad plures annos venditur, sic instrumentum conficietur:

b Forma[b]. A. dedit & vendidit B. vsusfructus, reditus & obuentus talis vineæ sitæ in tali loco: cuius cōfines sunt hi, &c. hinc ad quinque annos proximos dans & concedens eidē vsque tunc dictam vineā, & arbores, & omnia, quæ in ea sunt, & quæ intra prædictos continentur confines, habenda, vtenda & fruenda liberè per se & alium, quem voluerit, pro pretio xx. lib. Tur. quod pretium contentus & confessus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse, exceptioni sibi non dati, & non soluti pretii omnino renuncians, & promittens eidem pro se suisque hæredibus stipulanti vineam ipsam, & omnia, quæ in ea sunt, liberè vtenda, fruenda, vt dictum est, ei, & suis hæredibus ab omni persona & vniuersitate legitimè defendere hinc ad terminum suprà dictum, & dictos vsusfructus, quos in dictis quinque annis percipit, tam intra terminum, quàm postea, perpetuò legitimè defendere, auctorizare & expedire, ac prædictam venditionem, & omnia & singula suprà scripta, &c. vt s. versi. nunc formā. vsque act. Narbonæ. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, dupli æstimationis, &c. dic, lx. lib. Tur. Econtrà quoque dictus B. promisit ipsi A. pro se suisq; hæredibus stipulanti prędictam vineam & omnia, quæ in ea sunt, sine fraude vti & frui, & ipsa fossata & sepes eius manutenere, & conseruare, & eam quolibet anno debitis temporibus bene putare & releuare & ligonizare, binare & remanere: & in omnibus bene & sine fraude colere, arbores siccas & virides non incidere sine domini mandato, & finito termino ipso prædictam vineam in ita bono statu, vt nunc est, ipsi A. liberè relaxare & consignare sub pœna xl. librarum Tur. &c. vt s. in

50 eodem instrumēto. ¶ † Sed & si vsusfructus donetur, ita dicetur: Forma. Ego A. do & dono irreuocabiliter inter viuos tibi H. vsumfructum talis vineæ meæ positæ in tali loco, ad habendum, tenendum & fruendum arbitrio boni viri, dans tibi licentiam tua auctoritate dicti vsusfructus quasi possessionem ingredi sine omni actione, iure & violentia: & interim in ea quasi possessione me tuo nomine esse confiteor, promittens dolum malum abesse, absuturumque esse: & dictum vsumfructum habere licere: quæ omnia suprà dicta promitto attendere & obseruare pro me meisque hæredibus, &c. C. ff. & Instit. de vsuf. per totum. De vsufructu vide j.

51 de pig. §. sequitur. ver. porrò. ¶ † Sed & si actus & iter vendatur, instrumentum sic concipietur:

c Forma[c]. A. dedit & vendidit B. iter & actum in perpetuum in campo & per campum suum situm in tali loco à mane, cuius confines possidet talis, &c. à latere dicti campi viam latitudinis vij. pedum tenus fossatum dicti campi, quantum protēditur ipse campus ad vineam, vel ad fundum ipsius B. situm iuxta prædictum campum, ita quòd ipse, et eius hæredes, et qsqs alter eius nomine deinceps in perpetuum per campum prædictū possit liberè dicta via quandocunque et quotiescunque ad vineam prædictam ire, transire cum personis, plaustris, hastis, et equis: dans, cedens & concedens eidem plenum ius dicti itineris, actus & viæ: & huiusmodi conditioni & seruituti perpetuò subiiciens rem eādem: & hoc pro pretio v. lib. Tur. ipsi B. quod pretium dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse, exceptioni sibi non dati & non soluti pretii omnino renuncians: & dans ei licentiam & liberam potestatem ipsius itineris, actus, viæ, iuris, cōditionis, & seruitutis quasi possessionem ex nunc sua auctoritate intrandi, & de cætero retinendi: & constituens se interim quasi possidere nomine suo: necnon promittēs dicto B. pro se suisq; hæredib. stipulanti litem, vel controuersiam ei, vel eius hæredibus de prędictis, vel prædictorum occasione nunquam inferre, nec ei inferenti cōsentire: sed ei ipsum iter, actum viam, ius, conditionem & seruitutem perpetuò ab omni persona & vniuersitate, &c. vt s. ver. cæterùm Hæc forma probatur in cōcor. quæ sunt s. de causa pos. & propri.

52 §. priuata. ver. est & aliud. ¶ † Ad hoc, si cōditio, seu ius tignorum in pariete immittendorum vēditur, sic instrumentū conficietur:

d Forma[d]. A. dedit & vendidit & concessit B. ius trabium & quorumcunque lignorum immittendorum in parietem, siue murum talis domus ipsius A. contiguum domui ipsius B. & quandocunque, & quotiescunque opus habuerit & voluerit. possit sua auctoritate immittere, seu impingere trabes, & quæcunque alia media ligna vsque ad medium, siue ad interiorem tunicam dicti muri, dummō murus ipse ruinę, vel præcipitii, siue grauis deteriorationis periculum non incurrat, murum ipsum huic perpetuò subiiciens seruituti: & hoc pro pretio x. lib. Turo. quod pretium dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse: exceptioni sibi non dati & non soluti pretii, & doli omnino renuncians, & promittens dictam seruitutem habere licere, dolum malum abesse absuturumque esse: & dans ei licentiam & liberam potestatem ipsius iuris & seruitutis quasi possessionem exnunc sua auctoritate intrandi, & de cætero retinendi: cōstituens se interim quasi possidere nomine suo. necnon promittēs dicto B. &c. vt in prox. præst. vsque, consentire. post iunge, sed dictum ius & seruitutem perpetuò ab omni persona, &c. vt ibidem. ad hoc faciunt iu-

53 ra iuncta j. de ec. ædi. ¶ † Et nota hic, quòd in huiusmodi seruitutibus locum nō habet vera traditio, sed quasi, vt no. s. super j. forma, super verbo, tradere. & ideo dicit hic, & dans ei licentiam, &c.

54 ¶ † Si verò sola rei proprietas, seu dominium vendatur, sic instrumentum conficietur:

e Forma[e]. A. dedit, vendidit & tradidit B. pro se suisque hæredibus recipienti dominium & proprietatem talis domus sitæ in tali loco intra tales confines, &c. quam domum dictus B. habebat à dicto A. in feudum, ad habēdum, tenendum, &c. per omnia. vt s. ver. nunc formam. mutato solùmodo capitulo de possessione in quo ita dices: cuius rei possessionem, quam idem B. habebat, ipse A. ei confirmauit, vt deinceps suo nomine possideat, sicut verus pro-

f prietarius, dominus & possessor[f]. ¶ † Quòd si pars alicuius rei pro

55 indiuiso vendatur, sic instrumentum conficietur:

g Forma[g]. A. dedit, vendidit & tradidit iure proprio & in perpetuum B. pro se suisq; hęredibus recipienti & ementi medietatē pro indiuiso

ADDITIONES.

a Forma. ¶ viij. Rolan. lij.

b Forma. ¶ ix. Rolan. liij.

c Forma. ¶ x. Rolan. liiij.

d Forma. ¶ xij. Rolan. lv. et lvj.

e Forma. ¶ xiij. Rolan. xvij.

f Possessor. ¶ Si conuertatur casus, quòd vendatur vtile ei, quem venditor credebat habere directum, cùm ipse venditor haberet vtrunque, extat consilium Dyn. in ordine xxv. & iste error facilè posset euenire in terminis instrumenti, quando patri meo habenti vtile, venditum fuisset directum, quod ego ignorabam: & tenuit ipse Dy. venditionem non valere: nam substantia venditionis consistit in consensu: quo deficiente nō tenet venditio, ff. de contrah. emp. l. j. in fi. de rescin. ven. l. empt. Deficit autem consensus, vbi est error, ff. de iud. l. ij. de iurisd. om. iud. si per errorem. C. de iur. & fac. igno. l. cùm testamentum. & l. sequen. ergo, &c. Item si errans vendo rem propriā, vt alienam, nō tenet venditio, ff. de contrahen. emp. & si consensu. §. fi. & de acquir. re. do. si procurator. Sed hic æstimabatur proprium alienum, & intentio contrahentium erat solùm circa vtile dominium. Nihil ergo operatur circa directum: & eorum propositum non erat circa directum: ergo circa illud nil operat͛ plus: quia nec circa vtile, vt locū habeat, quod potuit, noluit: quod voluit, nō potuit, ff. de reb⁹ dub. in ambiguo. de supel. leg. l. Labeo. C. si quis alteri, vel sibi, l. multum. Constat etiam rerū species esse diuersas: vnde aliud vtile, aliud directum, ff. si ager vectig. l. j. de superficiebus. l. ij. & vlt. sicut aliud corporale, aliud incorporale: item aliud bos, quàm capra, ff. de rer. diuis. l. j. Instit. de reb. incor. in princ. Sed si contrahentes errant in corpore, vel specie rei, de qua contrahitur, non tenet ipso iure contractus, ff. de contrahen. emp. l. in venditionibus. ff. de leg. i. si quis in fundi. & de sup. leg. l. Labeo. §. verum. Ergo si errant in specie dominii, dicendum est ipso iure non valere contractum.

g Forma. ¶ xiiij. Rol. xviii. ista enim & sequens ibi char. ii.

indiuiso talis petiæ terræ pratiuæ sitæ in tali loco, cuius integræ petię tales sunt confines, &c q̃ petiā possidebat pro indiuiso cum C. ad habendum, tenendum, &c. vt s. versi. nunc formam. vsque, viam publicam. iunge, quantum ad ipsam medietatem pro indiuiso spectat. & cū omnibus, & singulis quæ pro ipsa mediatate pro indiuiso habet suprà, vel infra, seu intra se in integrum, omniq́ue iure & actione, vsu, seu requisitione, sibi ex ea, vel pro ea vendita modo aliquo pertinente, pro pretio xx. lib. Turoñ. quod pretium dictus, &c. ibidē vsque in fin, hoc saluo, quod vbi dicitur ibi, quàm siquidem rem. iunge hîc, pro prædicta parte sibi vendita. Item vbi sequitur ibi, donec ipsius rei. iunge, pro eadem parte. Item vbi dicitur ibi, de dictis rebus, vel aliqua earum parte dic, de dicta re vendita: & sic de aliis verbis competenter mutatis. hæc forma probatur C. de com. rerum alie. l. falso. & de iure dot. l. ante diuisionem,

56 † Sed si pars alicuius rei pro diuiso venditur, sic instrumentū conficietur:

a Forma.[a] A. dedit & vendidit, vt in præced. forma vsque, ad confines. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, medietatem pro indiuiso, dic, tertiam partem iunge, à mane possidet C. à meridie D. à sero E. à septentrione est via publica secundum dictam tertiam partem ipsius domus: à latere mane iuxta prædictum C. prout termini in anteriori & posteriori muro positi diffiniunt & signant, quæ tertia est in anteriori facie latitudinis quinque pedum, & in posteriori totidem, siue trium pedum, & quatuor vnciarum, ad habendum, tenendum, &c. vt s. ver. nūc forma. hoc saluo, quòd post verbum, continentur confines. iunge, terminos dictæ partis venditæ. item post verbum, & singulis, quæ. iunge, ipsa pars vēdita habet. ad hoc facit ff. de leg. i. quod in rerum. §. si quis. ff. de verb. signifi. rectè §. fi. ff. communia præd. si quis duos.

57 ¶ † Sed & si plures res diuerso iure pluribus, & à pluribus venduntur, sic instrumentum conficietur:

b Forma[b]. A. & B. fratres filii quondam C dederunt, vendiderunt & tradiderunt D. & C. fratribus filiis, quōdam F. pro se eorumq́ue hæredibus recipientibus, & ementibus domum talem. positam in loco tali, iure proprio in perpetuum: cuius domus tales dixerunt esse confines, &c. item petiam vnam terræ talis positam in tali loco, si proprium, in perpetuum: si condititiū, id est, si sub conditione habetur, vnde pertinuerit, saluo iure dominii in pensione & renouatione contractus, vt j. de locar. §. i. ver. cæterùm. & hæc verba expone, vt s. in secunda forma super verbo, omniq; iure. quam petiam esse dixerunt, & conuenerunt xx. iugerum, & eiusdem tales esse confines, &c. Item & dederunt, & vendiderunt prædictis emptoribus recipiētibus, vt dictum est, aliam petiam terræ vineatæ positam in tali loco iure emphyteuticæ conditionis, pēsionis & renouationis debendæ suis temporibus ecclesiæ tali: quam petiam esse dixerunt & conuenerunt quatuor iugerum. et eiusdem tales esse confines, &c. ad habēdum, tenendum, & possidendū: & quicquid eis, eorumq́ue hæredibus deinceps placuerit faciēdum cum omnibus & singulis, quæ intra prædictos & cuiuslibet prædictarum rerum venditarum confines continent, vel alios. si qui forent, accessibus quoque & cuiuslibet eorū, vsq; in vias publicas: et cū omnibus & singulis, quæ quælibet ipsarum rerū habet suprà, vel infra, seu intra se, in integrum, omniq́ue iure & actione, vsu, seu requisitione eis nomine dictarum rerum, aut dictis rebus modo aliquo pertinente, pro pretio centum librarum Turoñ. pro ipsa domo & pro pretio quinque lib. Tur. pro. quolibet iugere dictæ petiæ terrę et pro pretio xx. lib. Turo, pro quolibet iugere dictæ petiæ terræ vineatæ: quæ pretia sunt in summa cclxxx. libræ: quàm pecuniæ summam dicti venditores cōfessi & contenti fuerunt se ab ipsis emptorib9 habuisse ac recepisse sibi integrè datam solutam & numeratam esse exceptioni sibi non datæ, non solutæ & non numeratæ pecuniæ, siue pretii in summa omnino renunciantes: quas prædictas rēs venditas dicti venditores se ipsorum emptorum nomine possidere constituerunt, vsquequo ipsi emptores dictarum rerum possessionem acceperint corporalē, quam siquidem accipiendi sua auctoritate, & retinendi deinceps eis licentiam omnimodam concederet, promittēs per stipulationem vnusquisque eorum principaliter & in solidum, et sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligatos dictis emptoribus pro se et eorum hæredibus stipulantibus litem, vel controuersiam eis, vel eorū hæredibus de dictis rebus, aut aliqua parte ipsarum vllo tempore non inferre, nec inferenti consentire: sed ipsas res et quamlibet earum tam in proprietate, quàm in possessiōe eis et eorum hæredibus ab omni persona et vniuersitate legitimè defendere, auctorizare et expedire: et prædictam venditionem, et omnia et singula suprà dicta perpetuò firma, grata et rata habere, tenere, nec contrà facere, vel venire per se, vel alium, aliqua causa, vel ingenio, de iure, vel de facto, sub pœna dupli dictæ æstimationis dictarum rerum, quæ pro tempore plus valuerint, stipulatione promissa: qua soluta, vel non, rata maneant omnia et singula suprà et infrà scripta: item reficere et restituere eis omnia et singula damna, expensas ac interesse litis & extrà: pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruādis obligauerūt eis omnia bona sua, renunciantes nouarum constitutionum & epistolæ diui Adriani beneficio, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actioni & omni alii auxilio.

58 ¶ † Hoc tamen not.[c] quòd in tertia re vendita

c iure emphyteuticæ conditionis omitti debet istud verbum Trado: quia cùm Tradere, sit proprietatem rei in alterum transferre, huiusmodi rei proprietas in alterum transferri non potest, nisi à

d vero domino, vt dixi suprà in secunda forma super verbo Dare[d]. Item not. quòd hæc forma non facit prædictos duos venditores in solidum vendere. nam dominus rei per venditionem & traditionem transfert dominium, vt ff. de acquiren. rerum domin. traditio: & certum est dominium apud duos in solidum esse non posse, vt ff. de pet. hæredit. §. pater. & ff. commo. si, vt certo. §. fin. vnde in solidum duo vendere non possunt. Hęc autē dictio In solidum, propriè ponitur in promissionibus stipulatione vallatis: quæ stipulatio concipitur per verba de futuro, vt ꝓmiserunt in solidum se daturos, vel facturos, sicut suprà in ea. for. versus fin.

59 ¶ † Item no. quòd cùm diuersæ res diuersis iuribus venduntur, scilicet vna iure proprio, altera iure condititio, alia sub iure incerto, conueniens est, vt iuxta quamlibet rem illud ius ponatur, vt suprà patet: vbi autem vno iure res venduntur, potest hoc poni in principio instrumenti dicendo: A. dedit & vendidit iure proprio, &c. Sed si nullum ius, quod vendat, apponatur, intelligitur res iure proprio vendita. Item pluribus rebus & vno iure expressis omnes illo iure venditæ intelliguntur. Item verbum illud, Si condititium, intellige, prout not. suprà super secunda forma super verbo omniq́ue

60 iure. ¶ † Nonnunquam & quis vendit alicui suo & aliorum nomine ementi rem, ex cuius fructibus decimę debentur: super quo

e instrumentum sic conficietur[e]:

f Forma[f]. A. dedit, vendidit, & tradidit iure proprio B. ementi & recipiēti, ꝓ se suisq́ue hæredib. ac vice & nomine C. vel D. fratrum eius, eorumq́ue hæredum, talem petiam terræ aratoriæ & vineatæ positam in tali loco, quam esse dicit & conuenit x. iugerum, & dimidium, & xx. tabularum, eiusdemq́ue tales esse confines, &c. ad habendū, tenēdū, &c. vt s. ver. nūc forma. vsq;, ꝑtinēte. pòst iūge, salua tñ cōditiōe, cui subiecta ē dicta res, s. q ex fructib. ei9 singulis annis

ADDITIONES.

a Forma. ¶ xv. Rolan. xix.

b Forma. ¶ xvi. quæ est iii. in summa Rolan. & quæ sequitur, est iiij.

c Hoc tamen no. ¶ Secundum Rol. contiguum in instrumento.

d Dare. ¶ Et super verbo Tradere: sed vide, quod ibi dixi.

e Conficietur. ¶ Si procurator meus ad hoc meo nomine emit dimidium prædii, & suo nomine aliam dimidiam, per xxx. annos possidet totum: Rofr. sua q. xxxv. tractat, an præscriptione se contra me agentem mandati defendere possit. Item cùm procurator, si præscriptio sibi non prosit, petat pretium, quod soluit, an procedat defensio mea, qua dico sibi satisfactum ex perceptione fructuum per illos annos xxx? Tenuit soluendo, quòd actioni mandati præscriptum sit, cùm sit actio personalis: & sic tollitur longissimi temporis spatio, C. de const. pec. l. ii. erat enim nata. ff. man. l. j. & illa agere poteram: quia non impediebat patria potestas, vel aliud simile, C. de annali excep. l. j. in fi. & C. de pscript. xxx. annor. cùm notissimi. §. illud. & lege, sicut. Si verò intentarem rei vendicationem, vel Publicianam, dicit me obtinere debere. fuit enim mihi res illa quæsita per emptionem procuratoris, præcipuè malignantis, ff. de dona. qui mihi donatum. in fin. Fui ergo dominus, et mihi non currebat pręscriptio: quia per procuratorem possidebam, cùm dominium & possessio mihi per ipsum quæsita fuissent, C. de acquir. pos. l. j. & l. per procuratorē. et tam confestim, quia nec vnico momento penes procuratorem prædicta manserunt, ff. de acquir. hær. l. placet. Item constat, quòd mihi proficit detentatio, quam ipse habet, etiam quo ad præscriptionem, C. de præscr. xxx. an. l. malè agitur. et l. cùm notissimi. per quod patet, ꝓcuratorem dicere non posse se præscripsisse. Item nec potuit causam possessionis sibi mutare, C. de acquiren. possess. cùm nemo. ff. de vsucap. l. non solum. ff. si pars hæred. pet. l. fi. Licitè igitur vendico medietatem illius fundi. Ad secundum dicit, pretium non reddi, cùm procurator sibi in illo fructus debeat imputare ad instar creditoris: erat enim, quo ad pretium, creditor, C. de pig. act. l. j. et ij. et patet ff. de verb. sig. creditores et l. seq. Venit ergo fienda compensatio fructuum, C. de compens. si propter fructus. Item et mihi alia defensio competit, scilicet præscriptio contra suam personalem actionem, scilicet contraria mandati: sicut s. dictum est de directa. C. de prescript. 30. ann. l. sicut. et qui præscripsit, similis est soluenti, ff. de admi. tut. l. si pupillus.

f Forma. ¶ xvii. Rolan, iiii.

annis debentur decimæ tali ecclesiæ pro pretio tali, quod tantùm capit in summa: quod pretium dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. dante & soluente pro se & vice & nomine dictorum fratrũ eius habuisse & recepisse, &c. vt ibidẽ, hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, B. emptoris. iunge, vice & nomine dictorũ fratrum eius & suorum hæredum. item vbi dicitur ibi, quemlibet eorum. dic, dicto emptori, & dictis eius fratribus, eorumque hæredibus. verbis etiam aliis decẽter mutatis. Hæc forma probatur ff. de procur. licet. §. ea. ff. de neg. gest. l. ii. Item hæc forma procedit secundum consuetudinem locorum, in quibus decimæ non soluuntur communiter, vt extra. de deci. in aliquibus. & de paroch. c. fi. nam in aliis & de iure communi non est necessaria clausula illa, salua tamen, &c. quia ipso iure intelligitur. nam res tũc temporis transit cum onere suo, vt extra. de deci. cùm non sit. ff. de contrahen.
61 emp. alienatio. ¶† Cæterùm si res aliqua, vel aliquæ venduntur cum suis pertinentiis, sic instrumentum conficietur:
a Forma [a]. A. dedit, vendidit & tradidit iure proprio B. ementi & recipienti domum talem positam in tali loco: cuius tales confines dicuntur esse: ab vno latere possidet C. ab alio D. ab aliis duobus lateribus sunt viæ cum medietate andronæ, siue muri, positæ, vel positi inter ipsam domum venditam & domum d. C. & ipsam medietatem eiusdem andronæ, siue muri. Item vnam aliam domum positam in tali loco, cum horto, & viridario, & quadam domuncula: quorum omnium tales esse dixerunt cõfines, &c. ponendo confines, qui circumstant non solùm ipsi domui. sed etiam omnibus, quæ postea posita sunt: quibus confinibus positis subsequenter dices, ad habendum, tenendum, &c. vt in formis præmissis ap-
62 paret. ¶† Hoc quoque notandum est, quòd quandoque venditur res, cui conditio, vel seruitus debetur, & ius ad eam spectans ceditur: in quo sic instrumentum conficietur:
b Forma [b]. A. dedit, vendidit & tradidit, &c. si proprium, in perpetuum: si condititium, siue conditionale. vnde pertinuerit, saluo iure dominii in pensione & renouatione, B. pro se suisque hæred. recipienti & ementi domum talem positam in tali loco, cuius tales sunt confines: ab vno latere possidet C. ab alio D. tertio & quarto est via publica: cum omni iure, & actiõe, & seruitute, q̃ ipsi domui debentur in domo, & aduersus domum dicti C. posita iuxta hanc domum venditam: quam seruitutem & ius tale dixi, & conuenit esse, videlicet quòd ipsa domus dicti C. extolli, vel eleuari non potest, ne dictæ domus venditæ luminibus officiatur, ad habendum, tenendũ, &c. vt s. ver. nunc forma. vsque, modo aliquo pertinente. pòst iunge, insuper idem A. dedit, vendidit, cessit & concessit eidem B. dictam seruiturẽ, et ius, omneque aliud ius, et actionem realem et personalem, vtilẽ & directam: quod, et quam habebat, vel habere poterat in dicta, et aduersus dictam domum ipsius C. siue ipsum C. et quemlibet possessorem eiusdem domus, ac aduersus quamlibet aliam personam nomine et occasione dictę seruitutis et conditionis: constituens eum, tanquam procuratorem in rem suam, et ponens ipsum in locum suum, ita quòd amodò suo nomine actionib. vtilibus et directis possit prædictorum occasione aduersus quoscũque agere, experiri, excipere, et replicare, consequi, et se tueri, et omnia et singula facere, quemadmodum ipse facere potest: et hoc pro pretio quinquaginta librarum Turoñ. quod pretium dictus B. præsentialiter dedit, et soluit ipsi A. prout idem A. confessus fuit tantam esse quantitatem, exceptioni sibi non datæ, etc. vt s. eod. §. ver. nũc formam vsque, et expedire. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, sed ipsas res, et quamlibet ipsarum. dic, sed ipsam rem, seruitutem et ius. nec etiam ponas verba illa, tam in proprietate, quàm in possessione. post iunge, et prędictam venditionem, cessionem et omnia et singula suprà scripta perpetuò rata, grata & firma habere, &c. vt ibidem, verbis decenter mutatis: & vide j. §. nunc dicendum. in prima forma. ¶ Item nota, quòd sicut in translatione dominii rei corporalis necessaria est traditio, vt C. de pactis, traditionibus. & C. de rei vend. seruum. sic quandoque in corporalibus necessaria est cessio loco traditionis, vt s. de cessio. act. Hoc tamen ex superabũdãti cautela fit: quia seruitutes prædiales ipso iure & tacite transeunt cum ipsa re, ff. de seruit. l. j. extrà de decimis, cùm non sit. in fine. Item illa verba, Si condititium, vnde pertinuerit, intellige, prout no. s. super secunda forma,
63 super verbo, omniq; iure. ¶† Quòd si res, cuius pars est propria, & pars condititia, quod partes volunt in contractu exprimi, à pro
c curatore venditur, instrumentum sic conficietur [c]:
Forma. A. procurator B. constitutus ab episcopo specialiter ad infrà scriptæ rei venditionem, & ad omnia & singula infrà scripta facienda, vt patet in instrumento scripto manu talis notarii, procuratorio noĩe ipsius B. dedit, vẽdidit & tradidit C. ꝓ se suisq; hæred. recipienti & ementi talem petiam terræ vineatæ positam in tali loco, quam esse dixit & conuenit decem iugerum: salua ratione pluris minorisue, & eiusdem tales esse confines: à mane possidet D. à meridie E. à sero & à septentrione sunt viæ publicæ, s. tria iugera ex dicta vinea versus mane iuxta dictum D. iure emphyteuticæ conditionis, pensionis, & renouationis debendæ tali ecclesiæ: residuum verò dictæ vineæ iure proprio in perpetuum ad habendum, tenẽdum, &c. vt s. ver. nunc formam. vsque, quod pretium. iunge, ꝯfessus & ꝯtentus fuit dictus ꝓcurator procuratorio noĩe dicti B. ab ipso C. habuisse & recepisse: exceptioni sibi non dati, & non soluti pretii omnino renuncians: quam siquidem rem idem A. procuratorio nomine dicti B. se pro ipso C. & ei⁹ nomine constituit possidere, donec ipse C. ipsius rei possessionem acceperit &c. vt ibi vsque, promittens. pòst iunge, procuratorio nomine dicti B. dicto C. pro se suisque hæredibus stipulanti litem, vel cõtrouersiam, &c. vt ibidem vsque, firmiter obseruandis, verbis decenter mutatis & subtractis: pòst iunge, idem procurator procuratorio nomine ipsi⁹ B. obligauit dicto C. omnia bona ipsius B. Et nota, quòd si partes non dixerint expressè in contractu, quæ pars sit propria, & quæ condititia, tunc causa breuitatis dices: dedit, vendidit & tradidit: quod proprium, in perpetuũ: & quod condititium, vnde pertinuerit: saluo iure dominii in pensione & renouatione,
64 vt suprà. ¶† Nota ergo procuratorem vendere posse: quod verum est de generali liberam administrationem habente, Instit. de rer. diui. §. nihil autem. secus, si non haberet liberã, ff. de ꝓc. l. procurator, cui. & l. procurator totorum. Et ex eius contractu domini actione tenetur, ff. de inst. l. j. & ij. ff. de act. emp. & vend. in §. procurator. & ipse procurator de euictione tenetur, ff. de procur. procurator. C. de euict. nõ dubitatur. Item procurator emere potest, vt j. versi. proximo. Item verba illa, quod condititium, vnde pertinuerit. expone, vt suprà in forma secunda, super verbo, omnique
65 iure. ¶† Interdum etiam res à commissariis venditur de licentia testatoris: super quo sic instrumentum conficietur:
d Forma [d]. A. in suo testamento c. libras Turoñ. pro anima sua reliquit distribuendas, prout disposuit & legauit per B. & C. quos ad hoc exequendum suos statuit commissarios, & reliquit: dans eis plenam & liberam licẽtiam, potestatem & auctoritatem vendendi, alienandi & obligãdi de bonis ipsius testatoris, & de quibus voluerint, sine conditione heredis alteriúsue personæ pro ipsis legatis soluendis: & hæc patent per idem eius testamentum manu talis notarii confectum: idem verò B. & C. commissarii eiusdem testatoris voluntatem fideliter adimplere, ipsiusque animam, & seipsos de huiusmodi fideicommisso citò exonerare volentes, cùm per aliam commodiorem, vel expeditiorem viam de bonis ipsius testatoris, pecuniam pro ipsis legatis soluendis percipere nequeant, vel habere, ex potestate, licentia et auctoritate eis ab eodẽ A. tradita, vt superiùs continetur, commissario nomine, et vt commissarii olim dicti A. vendiderunt et tradiderũt C. domum vnam ex bonis, seu hæreditate dicti A. positã in tali loco intra tales confines, etc. vt s. versi. nunc formam. vsque, modo aliquo pertinente. iunge, pro pretio centum librarum Turoñ. quod pretium dicti commissarii confessi et contenti fuerunt se ab ipso emptore habuisse et recepisse dandum et soluendum in satisfactionem et solutionem legatorum A. prædicti, etc. vt in præcedenti forma, solo nomine procuratoris in nomẽ cõmissarii mutato. Hæc forma probatur

ADDITIONES.

a Forma. ¶ xviij Rolan. v.
b Forma. ¶ xix. Rolan. vii.
c Conficietur. ¶ Quid si dominus mortuus erat tempore contractus procuratore hoc ignorãte? inuenio Vber. de Bo. alle. sed non diffinisse in procuratore generaliter dato à peregrinante, cum tali potestate, quòd vendere poterat, quòd venditio teneat, alle. ff. de solu. si quis seruo. & l. qui hominem. §. si Titio. ff. de leg. ij. cùm pater. §. Mæuio. Ad contrarium ff. de do. l. j. §. sed si quis. ff. de man. vind. l. si pater. & ff. si cer. pe. l. pe. Distinguunt aliqui inter emptorem & tunc ignorantem: & eo casu procedit dubiũ. Est sciendum tamen, quòd præsumitur ignorans, nisi probetur sciens: de regu. iur. lib. vj. in quo sciente videtur de rigore valere contractum in præiudicium hæredis, ita quòd illo agente emptor habebit exceptionem rei venditæ & traditæ tamen hæres exceptionem repellet per replicationem doli, ne ex suo dolo lucretur, & hæres rei hæreditariæ fraudaretur. Fortiùs autem sibi agenti ex empto, vt res traderetur, obstaret prædicta exceptio, cũ fauorabiliores sint rei, quã actores. Si verò emptor ignorat, eo fortiùs valet emptio, cùm non sit quid imputetur emptori. ff. de solut. vero procuratori. §. ij. vide. quod no. C. de act. & oblig. si quidem. in cle. de renun. c. vno, in gl. vide, quod scripsi de rescrip. ex parte. iij. super gl. sic etiam pleniùs Iac. de Bel. super l. eius qui. ff. de reb. credit. in solutione contrariorum, vbi multa membra distinguit.
d Forma. ¶ xx. Rolan. x.

probatur in his, quæ no. s. de instru. edit. §. nunc verò. ver. & nota,
66 quòd. & sequen. ¶ † Plerunque etiam aliquis suo & aliorum absentium nomine vendit domum, vel ædificium: procurator alicuius nomine illius emit: & tunc sic instrumentum conficietur:

a Forma [a]. A. pro se, & vice ac nomine B. & C. eius fratrum, dedit, vendidit & tradidit E. procuratori D. ad hanc emptionem, & pretii solutionem, & omnia & singula infrà scripta facienda & recipienda specialiter constituto, vt patet in instrumẽto scripto manu talis notarii procuratorio nomine pro ipso ementi & recipienti ædificium vnius domus, positum super solo talis ecclesiæ in tali loco eius ædificii & soli, super quo situm est idem ædificium, cuius tales dicuntur esse confines, & c. ad habendum, tenendum, possidendum, & quicquid dicto D. suisque hæredib. deinceps placuerit faciendum, cum omnib. & singulis ad ipsum ædificium spectantibus, & cum omni iure et actione sibi pro ipso ædificio pertinente: saluo tamen iure dictæ ecclesiæ in ipso ædificio et solo et pensione ex ipso solo debenda: q̃ est et esse debet singulis annis quinque solid. Tur. pro pretio decem lib. Tur. quod pretium dictus A. venditor confessus et contentus fuit se ab ipso E. procuratorio nomine dicti D. soluẽte habuisse et recepisse: exceptioni sibi non dati, et non soluti pretii omnino renuncians: quod ædificiũ idem A. se nomine ipsius E. procurator dicti D. constituit possidere, vel quasi possidere, donec ipsius rei idem E. pro ipso D. aut idem D. possessionem acceperit corporalem: quam accipiendi sua auctoritate, & retinendi deinceps, omnimodam licẽtiam dedit: promittens per se, suosque hæredes dicto C. procuratorio nomine ipsius D. stipulanti litem, vel controuersiam dicto D. aut eius hæred. de dicta re vllo tempore non inferre, nec inferenti cõsentire: sed ipsam rem dicto D. eiusque hæredib. ab omni homine & vniuersitate legitimè defendere, auctorizare & expedire: & prædictam venditionem & omnia & singula s. dicta, & c. vt s. versic. nunc for-
67 mam. ¶ † Nota ergo, quòd quis potest vẽdere rem alienam, non tamen alienare, ff. de verb. sig. alienatum. ff. de cõtrahen. emp. rem
b alienam [b]. extr. de testa. filius. Res verò communis pro parte alie-
c nari potest [c]: super quo vide ff. pro socio, nemo. ff. si cer. pet. l. si socius. C. de commun. rer. alien. l. ij. C. communi di. l. ij. de hoc ȷ̃. de
68 pig. §. j. vers. cæterùm. ¶ † Item nota, quòd dominium rei venditæ & traditæ procuratori meo, mihi quæritur, si tradens dominus erat, ff. de donat. qui mihi. C. de acq. pos. per procur. & etiam possessio. ff. de acq. pos. l. j. §. p procuratorẽ. & §. fi. C. e. l. j. quod dic, vt s. de proc. §. vbi autem. ver. & nota, quòd. Item procurator vendere potest, vt s. versi. prox. Item nota, quòd iste emptor vocatur superficiarius: super quo dic, vt s. de caus. possess. & propri. §. priuata.
69 ver. est & interdictum. ¶ † Aliquando etiam venditor se obligat in casib. ad defensionẽ rei venditæ, & in casibus non. Item quãdo quis cedit ius contra auctorem: & tunc instrumẽtum sic conficitur:

d Forma [d]. A. dedit, vendidit & tradidit iure proprio in perpetuum B. pro se suisque hæredibus recipienti domum talem sitam in tali contrata, cuius hi dicuntur confines, & c. quam dictus A. emit à C. vt patet in instrumẽto scripto manu talis notarii, ad habendũ, tenendũ, & c. per oĩa, vt s. ver. nũc formã. vsq; personã etiã & vniuersitatẽ. postea iunge, cui, vel quib. ipsas res obligari foret ex aliquo contractu, vel obligatione inita & facta ab ipso A. aut aliquo alio ei9 noĩe: siue cui, vel quib. esset, vel diceretur esse ius aliquod acquisitũ in ea ex persona ipsius A. vel eius occasione: & quia actũ est inter ipsos A. & B. ne teneatur ipse A. de euictione ipsi9 rei, nec ẽt ad pretii restitutionẽ in aliis casib9. quàm in prædictis: ideo dictus A. dedit, cessit & concessit, transtulit & mandauit ipsi B. pro se suisque hęredib. recipienti omnia iura, & actiones reales & personales, vtiles & directas, quæ, vel quas habebat, vel habere poterat contra dictum C. auctorem suum. eiusdem hæredes, & in ipsius nomine, & occasione venditionis & promissionis, de legitima defensione ipsius rei, & omnium singularum promissionum & obligationum sibi ab ipso C. factarum in prædicto instrumento scripto manu prędicti notarii. Item aduersus omnem aliam personam, quæ ei aliquam renunciationem, promissionem, vel obligationem fecisset in dicto instrumento, constituens eum procuratorem tanquam in rem suam, & ponens ipsum in locum suum, ita quòd amodò nomine suo actionib. vtilib9 & directis possit aduersus dictum C. eiusque hæredes, & in ipsius bonis, & contra quamlibet aliam personam prædictorum occasione agere, experiri, excipere, & replicare, & consequi, & se tueri, & omnia et singula facere, quemadmodũ ipse poterat. et promittens ipsi B. pro se suisque hæredib. stipulanti prædictam venditionem, cessionẽ, et concessionem, et omnia et singula suprà scripta perpetuò firma, grata, etc. vt s. ver. nunc formam, vsque in fi. Si verò fiat solummodò promissio de defensione rei in casibus prædictis non sit necessarium cessionem prædictam fieri, sicut est venditor, quando reuendit ex pacto emptori rem, quam ab eo emerat, tũc cessionem prædictam nõ faciet: sed omnia alia scribes: sicut suprà, vsque, et quia actum est, etc. in quo loco sic dices: hîc expressim ĩter eos actum, et ipsi A. ab eodem B. per pactum remisso, quòd idem A. vel eius hæredes non teneantur de euictione sibi ipsius rei, vel pretii restitutione in aliis casibus prędictis: quam venditionem, et omnia, et singula suprà scripta promisit, etc. C. de pact. inter emp. et ven. l. ij.
70 ff. ad Velle. tutor. in princ. ¶ † Sæpe quoque contingit, vt emptor faciat pactum venditori de reuendẽda illi re empta, ff. de contrahen. emp. et ven. qui fundum. ff. de act. emp. et ven. si sterilis. §. sed et si ita. extra. de emp. et ven. ad nostram. in quo sic instrumentum conficitur:

e Forma [e]. Cùm A. vendiderit B. talem domum sitam in tali loco, cuius hi sunt cõfines, etc. pro pretio centũ lib. Tur. vt patet in instrumẽto scripto manu talis notarij inde confecto, hoc tamen inter ipsos extitit actum et conuentum, quòd videlicet prædictus B. pacto promisit et conuenit A. pro se suisque hæredibus stipulanti, quòd si dictus A. hinc ad vnum mensem dicto B. pretium restituerit s. dictum, eandem domum idem B. sibi pro ipso pretio restituet atque vendet, & chartam venditionis faciet de re ipsa, ac in ipsius rei possessionem corporalem eum restituet & reponet: ita tamen, quòd in dicta venditione tunc temporis facienda promittet eidem B. de legitima ipsius defensione rei solummodò ab illis personis, quibus ex cõtractibus, vel obligationibus ab eodem B. initis esset res eadem obligata, vel quibus ex persona eiusdem B. foret in ea ius aliquod acquisitũ. Quòd si hinc ad vnum mensem idem A. dicto B. pretium non restituerit ante dictum, ex tunc dictus B. ad eandem rem restituendam & vendendam eidem A. nullatenus teneatur: sed antedicta venditio ab ipso A. dicto B. facta firma & incommutabilis & perseueret conditione prædicta, & pacto nullatenus non obstante, quod ex tũc inefficax sit, & idem B. ab eo penitus absolutus: quia sic actum extitit inter eos: quæ omnia & singula s. scripta promiserunt vicissim, scilicet vnus, alteri,
71 & c. vt s. in primo instrumento huius tit. ¶ † Si verò res vendita reuendatur, sic instrumentum conficietur:

Forma

ADDITIONES.

a Forma. ¶ xxi. Rolan. xiiij.

b Rem alienam.)
ADDITIO. Etiam domino ignorante, & hoc in præiudicium sui, non autem in præiudicium domini, secundum Bal. in l. mater tua. C. de rei vend. & ibi in ij. col. ver. sed contrà. An res aliena possit pignori obligari? & quis possit vendere rem alienam mobilem, & tradere scienter sine vitio furti? vide eundem Bal. in l. alienum. C. de fur. & Alex. cons. lxvj. incip. super eo. in princ. in iiij. vol. vbi an contractus rei alienæ celebratus inter scientes, valeat? & ibi, quid de venditore rei alienæ, qui non habet facultatem rei tradendæ, an debeat cogi ad rem tradendam? Henri. Fer.

c Pro parte alienari potest.)
ADDITIO. Et quid si quis vendat rem communem simpliciter, an videatur solùm vendere ius partis, quod habet in ea? vide Lud. Rom. cons. cccxcvj. inci. in casu. & Bal. in l. j. vers. quæro, nunquid. C. qui test. fac. poss. Hen. Fer.

d Forma. ¶ xxij. Rolan. xj.

e Forma. ¶ Hæc remissio non suffragatur ad duo, quæ deficere hic videntur, s. quòd iste non promittit se facturum, quòd fratres habebunt ratum: item non fit mentio de requisitione & expectatione domini, secundum dicta in c. potuit. de locato. Prima est vera, fortè vendens se noluit ad id obligare, & erat soluendo: propter quæ contentus fuit emptor, cui tamen tutum esset, quòd fieret ratificatio, cuius formam vide vlt. in §. tertio loco. Ad secundũ dic, quòd honestum fuisset exprimere: tamen satis est, quòd de illis posset constare. nullo enim iure imponit necessitas id exprimendi in venditione. Circa primum Rof. q. xliiij. format nouũ casum, s. de illo, qui pro se & fratre vendidit domum promittens emptori sub pœna c. lib. fratrem ratificaturum: fecit tamen emptor pactum venditori de concedenda sibi, & fratri domo contra omnem hominem: rediit frater: petiit sibi domum concedi, vt promiserat fratri: quod ille facere noluit: propter quod frater vendicat dimidiam domus: emptor à venditore petit pœnam c. librarum: satis intricata est quæstio, & obscura, quo ad concessionis causam propter quod in illa non insto: quia videri potest. Soluit, fratrẽ venditorem absoluendum: quia ratificat frater petendo secundum pacta venditionis sibi concedi, vel commodari domũ. ff. de euict. quidam ex parte. & de reb. eorum, qui sub tut. vel cur. sunt. illicitè & debuit in ea parte absolui à petitione fratris, qui sic ratificauerat: p tacita ratificatiõe alle. ff. d inoff. testam. l. fi. & l. Papinianus, §. si cõditione. parere in his nõ insto: q̃re concord. de re iud. quod ad cõsultationẽ. in iii. gl. & de his, q̃ fiũt à ma. par. c. ex ore. in gl. pe. ADDE, quid si iste frater, qui vendidit rem communem cum fratre, non potest tradere, nisi partem, an emptor aget de euictione, vel aliter? vide Rom. consil. cccxcvj.

a Forma[a]. Cùm A. vendiderit B. talem domum sitam in tali loco infra tales confines, &c. pro tali pretio, vt patet in instrumento scripto manu talis notarii: ac postmodum ex pacto inter eos facto dictus B. promiserit & conuenerit ipsi A. dictam domum ei restituere & vendere, si de hinc ad vnum mensem proximum ipse A. pretium restituerit ante dictum, vt hoc patet in alio instrumēto scripto manu eiusdem notarii, dictus A. oblato dicto pretio denunciauerit ipsi B. intra dictum terminum, quòd ei ex forma dicti pacti dictam domum restituat atque vendat, volens ipse B. promissionem à se factam fideliter adimplere, dedit, vendidit, & tradidit iure proprio in perpetuum dicto A. pro se suisque hæredibus recipienti dictam domū ad habendum, tenendum, &c. vt s. ver. nunc formam. mutato solo capitulo de legitima defensiōe: quod capi-
72 tulum ita pones, sicut dixi s. versi. prox. ¶† Plerunque contingit, vt plus, vel minus inueniatur in terra vendita, quàm cōuentū, vel expressum fuerit inter contrahentes: si plus, sic instrumentum conficietur:

b Forma[b]. cùm A. vendiderit B. quandam petiam terræ aratoriæ sitam in tali loco, cuius tales dicuntur confines, &c. pro pretio x. li. Tur. pro quolibet iugere, & eandem esse cōuenerit & dixerit xx. iugerum, salua ratione pluris minorísue: vel sic, & eandē esse conuenerit, & dixerit xx. ita tamen, quòd si plus fuerit, cederet in ipsam venditionem, emptore pretium addente pro rata: si minus, pretium diminuetur pro rata, vt hæc patent in instrumento scripto manu talis notarii inde cōfecto. Si in ipsa re de communi concordia mensurata repertum sit vnum iugerum plus quantitate conuenta, & expressa in instrumento venditionis eiusdem, prout vtraque pars asserit, & confessa est, idem B. coram me notario & testibus j. scriptis dedit & soluit ipsi A. x. lib. Turon. prout ipse A. confessus fuit tantam esse quantitatem pro pretio dicti iugeri reperti vltra quantitatem conuentam in instrumento venditionis, vt dictum est: quam solutiōem, & omnia, & singula suprà scripta promisit idem A. dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti perpetuò firma & rata habere & tenere, nec contra facere, vel venire per se, vel per alium aliqua causa, vel ingenio, de iure, vel de facto sub pœna xxx. lib. Turo. &c. Si verò minus repertum fuerit quantitate conuenta, debebit venditor restituere pretium emptori pro rata: & de ipsa restitutione fiet instrumētum hoc modo: incipies enim, vt præcedenti instrumento, & continuabis totum vsque, infrà scriptis dedit. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, plus, dic, minus: & vbi idem B. dic idem A. pòst iunge, & restituit ipsi B. x. lib. Tur. secundum quod capiebatur, & erat pro rata dicti iugeri reperti minus quantitate conuenta in instrumento venditionis, vt dictum est: quam restitutionem & solutionem, omnia, & singula suprà scripta promisit dictus B. ipsi A. &c. vt s. hæc forma probatur extra. de dona. per tuas. ff. de contrahen. emp. si fundus. j. de pa-
73 roch. versi. & quia. ¶† Super quo no.[c] quòd cùm venditio fiat ad
c mensuram, putà expressa quantitate & mensura rei venditæ, diminuitur pretium pro numero iugerum, quæ desunt, ff. de act. emp. & vend. serum. §. j. quod verum est, vbi pretium pro singulis iu-
74 geribus est statutum, vt s. vers. primò igitur. ¶† Si verò tota possessio vendita sit generaliter pro eodem pretio: putà vendo tibi hunc fundum, qui est x. iugerum, pro centum lib. tunc si non inueniantur tot iugera, habetur ratio bonitatis. Idem est, si minus in qualitate inuenitur: vt si dixi, vendo tibi hanc petiam terræ x. iugerum, inter quę sunt quatuor iugera vineata: si enim non sunt quatuor vineata, habetur ratio bonitatis, ff. e. si in qualitate. & l. si fundo vendito. & l. si duorum. & ff. de euict. si fundo vendito. & l. si duorum. & l. si fundo tradito. & sic minuitur pretium, vt s. dictum est: & econtrà, si plura reperiantur, quàm sit dictum, addetur pretium pro rata: quia eadem debet esse ratio contrariorum, ar. ff. de leg. iij. l. fi. in fi. & ar. ad hoc extrà de dona. per tuas. Cautela tamen est, quòd hoc in instrumēto exprimatur, vt patet s. in forma, licet
d ita sit de iure communi[d]. Hoc tamen nota, quòd si fundo vendito cohærent littora; aut viæ publicæ, aut nemus publicum, non cedunt in mensuram, licet ad commodum pertineant emptoris, ff. de contrahen. emp. l. littora. nisi cùm specialiter actum sit, ff. de peric. & commo. rei ven. id quod. §. j. De pretio autem venditarum
75 rerum dic, vt j. de oblig. versi. si verò debitum. & seq. ¶† Vltimò nota. quòd si emi à te x. corbes tritici, nec fuit actum, vbi illos præstare debes, non teneris portare ad domum meam, nec præstare, nisi vbi tua interest, ff. deposi. si in Asia. §. j. ad idem ff. de rei ven. si res mobilis. ff. de eo, quod cer. loc. l. ii. §. non itaque. C. vbi in rem
e act. l. fin. ij. q. i. si peccauerit. in fi. Arg. contrà xvj. q. j. reuertimini[e].

ADDITIONES.

a Forma. ¶ xxiiii. Rol. xxiii. & sup. quando fiunt duo instrumenta: sed quandoque pactum apponitur in instrumento venditionis: & disputauit Alb. Gal. quæstionem de venditore fundi, qui promisit emptori de euictione dupli, & erat pactum de recuperando rem restituto pretio intra annum, intra quem fundus emptori euictus est & restitutus petitori, facta priùs denunciatione venditori: agit emptor ex stipulatione ad pœnam dupli: vēditor offert pretium, vt euitet dupli pœnā: quæritur, an possit? & tenet, quòd sic, soluendo pretium, vt conuenit: cùm extet casus, quo pactum potuit vires habere: imò & si soluisset, repetere posset, per l. quoties. ff. de iur. dot. & l. cùm autem. ff. de ædil. edic. §. penultimo.

b Forma. ¶ xxv. Rolan. xxiiii.
Forma. xxvj. Rolan. xxv. & sequentes.

c Nota. ¶ secundum Rolan. in Aureola super primo instrumento.

d De iure communi. ¶ Hic quæritur, si venditor, donator, vel testator sic dixit, Vendo, dono, vel lego tale prædium intra tales confines, quod est l. iugerum: reperiūtur lv. quæritur. quid de illis v? Et aduerte, q facilius in donatiōe & legato procedit quæstio, quàm in emptione: quia in illis nō exprimitur pretium: in emptione sic: & si taxatur, vel non taxatur per iugera, expeditum est s. in his. n. habetur ratio pretii. Occurrit ergo plus dubii in aliis casibus, vbi non est pretium: & videtur, quòd sola iugera numerata veniant ad emptorem, donatarium, vel legatarium, per l. pen. §. vlt. ff. de ac. emp. & vend. & de contrahen. emp. & l. comprehensum. Audiui dom. meum tenere contrarium per l. ff. de leg. j. si fundum sub conditione. §. si libertus. in fi. & de leg. ij. cùm pater. §. pater, qui filio. Dicebat ergo, multum differre, an prædicti conceptum suum exprimentes incipiant à numero, vel mensura: & tunc nil plus veniet. ff. de leg. j. si quis testamento. in prin. an explicet per nomina designantia certam speciem, vel corpus determinatum, licet id postea mensuret. tunc. n. mēsura est loco demonstrationis, quę falsa est, nec vitiat, nec minuit, cui adiicitur, ff. de legat. i. si seruus legatus, qui quinque. de leg. iij. his verbis. §. pater. de condit. & demonst. l. demonstratio. C. de fal. cau. adiec. l. j. & per totum. ad prædicta bene facit l. si venditor. ff. de act. emp. & vend. & quod no. e. tit. l. pen. §. fi. ADDE, si legatur, vel donatur fundus x. iugerum, & plus, vel minus reperiatur, quid sit, Oldra. con. cxcv. in j. vol. Quid autem, cùm sit venditio, vide Paul. de Cast. cons. cccj. & vii.

e Reuertimini. ¶ & v. q. ij. c. j. de decima loquuntur: quam debitor portare debet ad horreum sacerdotis: & vtrobique de hoc vide j. de deci. in fi.

SVMMARIVM.

¶ De securitatibus, quæ super venditionibus interponuntur.

1 *Dubitans, an res, quæ venditur, alteri data, vel obligata sit, qualiter instrumentum faciet.*

2 *Re alicuius hæreditatis, in qua Falcidia spectat ad venditorem, vendita, quam rem venditor pro Falcidia eligit, qualiter formabitur instrumentum.*

2. §. Præmisimus. quibus modis & titulis res transferantur: nunc videndum restat de securitatibus, quæ præter formas præmissas in ipsis traditionibus & venditionibus apponuntur. Scias igitur, quòd quandoque venditor fideiussores præstat: quandoque etiam dubitatur, an res quæ venditur, sit alteri data, vel obligata: quandoque etiam dubitatur, an res, quæ venditur, est legi Falcidiæ obligata. Si igitur venditor maior xxv. an. fideiussorē præstet, scribes in fine instrumēti
1 hoc, quod habes j. de fideius. §. i. ver. quod si venditor. ¶† Vbi verò dubitatur, an res, quę venditur, sit alteri data, vel obligata, tunc ante clausulam illam, quam vēditionem, & omnia, & singula, &c. sic in instrumento dicetur:

a Forma[a]. Insuper dictus A. promisit dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti, quòd de ipsa re, vel parte ipsius, aut aliquo eius iure, alii hactenus dationem & obligationem, vel contractum aliquem in fraudem alienationis per se, vel per alium non fecit: cuius prætexto, vel occasione ipsi B. vel prædictæ traditioni ei factę præiudicium aliquod generetur, vel generari possit: quòd si eum contra hæc fecisse apparuerit, conseruabit ipsum B. & eius hæredes indemnes, & nihilominus dabit & persoluet eidem xxv. libr. Tur. pœnæ nomine stipulatione promissæ: qua pœna soluta, vel ñ, prædicta omnia & singula firma perdurent: super hoc vide s. de
2 reb. eccl. non alie. ver. porrò. & j. de pig. §. j. versi. sed quæritur. ¶† Si verò aliqua res alicuius hæreditatis, in qua Falcidia spectat ad venditorem, venditur, quam rem venditor pro Falcidia eligit, sic in instrumēto dicetur ante clausulam illam, quam venditionem, & omnia, &c.

b Forma[b]. Præterea dictus venditor cùm domum prædictam dixerit esse de bonis hæreditatis patris sui, in quib. Falcidia & debitum bonorum subsidium sibi iure naturæ debetur, eandem rem pro parte & in parte ex Falcidia sibi in bonis paternis debitam elegit & accepit, nihilominus sibi in reliqs bonis residuo Falcidiæ, si quod ad eum

ADDITIONES.

a Forma. ¶ Rolan. in vj. charta, & est xxvij. & continuantur omnes formæ positæ in §. seq.

b Forma. ¶ Rolan. xxviij.

ad eum vltrà pertinet, reseruato: quod residuum, si quod est, pro prædictis omnibus & singulis à se in hoc instrumento promissis firmiter obseruādis ipsi emptori speciali iure pignoris obligauit, dans & cedens ei ex causa venditionis prædii suprà dicti omnia iura, & actiones, quæ, vel quas habebat, vel habere poterat in bonis paternis ex causa Falcidiæ suprà dictæ vsque in summam æstimationis & pretii dictæ rei quāti pro tempore plus valuerit, necnon cōstituens eum procuratorē in rem suam, & ponēs eum in locum suum, ita quòd nulla alicuius restitutionis, substitutionis, seu gratuaminis, vel alterius rationis conditione obstante possit suo nomine actionibus vtilibus & directis iure Falcidiæ supradictæ tenere, possidere, ac defendere rem eandem, & super ipso residuo Falcidiæ sibi iure pignoris obligando se de prædictis omnibus & singulis indemnem ad integrum conseruare, renuncians legibus C. communia de leg. si duob. §. emptor. & de euic. si fundum. & omni alii auxilio: ad hoc C. de transact. de fideicommisso. & de pac. l. j. & quod no. extrà de testa. c. Raynutius. Et nota, quòd ideo hæc pœna non apponitur, quia hæc securitas est inserenda in instrumento venditionis ante illam generalem clausulam: quam venditionem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Personarum, quę venditionibus, seu traditionibus consentire habent, diuersitas est attendenda.*
Vxore venditoris præsente & consentiente, quomodo sit formandum instrumentum. & n. 5.
2 *Vxor consentiens venditioni, an patri noceat.*
3 *Vxore venditoris patrem habente, qui dotem stipulatus fuerit, si ambo præsentes venditioni consentiant, qualiter sit scribendum.*
4 *Vxore venditoris in ætate minore existente, an teneat rei dotalis venditio.*
6 *Consensus vxoris de rei dotalis alienatione, aut donatione propter nuptias, constante matrimonio, an eam liget.*
7 *Vxori si vir consentiat dotale prædium alienante, an non obstante consensu, seu iuramento, possit vir illud vendicare.*
8 *Alienatio rei dotalis an possit confirmari.*
9 *Vir alienans prædium dotale, & pro eo aliud vxori dans in cambium, an possit postea pœnitere, & illud vendicare.*
10 *Vir & vxor an possint adinuicem permutare.*
11 *Vir an rei dotalis dominus sit.*
12 *Fundus dotalis certis casibus potest alienari.*
13 *Circa rei dotalis alienationem qualiter sit mulieribus parentibusque generaliter consulendum.*
14 *Emens aliquid aliena pecunia, an res empta pertinere debeat ad emptorem, an ad illum, cuius erat pecunia.*
15 *Vir nomine proprio ex pecunia dotali emens, an sibi, vel mulieri acquirit.*
16 *Emptio ex communi pecunia facta, ad omnes communiter spectare dicitur.*
17 *Res, de qua nescitur, vnde processerit, cuius esse præsumatur.*
18 *Clerico de pecunia ecclesiæ in patrimoniali solo ædificante, an ædificium solo cedet.*
19 *Instrumenti forma, vbi filius & hæres quondam vxoris venditoris consenserit & renunciauerit iuri hypothecæ.*
20 *Instrumentum qualiter sit formandum, vbi mater venditoris ex dote, vel legato, vel vsufructu ius in re habens consentit venditioni.*
21 *Instrumentum venditionis factæ à filio de re aduentitia consensu patris, qualiter sit formandum.*
22 *Sorore venditoris ius ex hæreditate, vel testamento patris in re habente, & venditioni consentiente, qualiter sit instrumentum formandum.*
23 *Instrumentum quale esse debeat, vbi habens ius in re ex substitutione, vel fideicommisso, consentit venditioni.*
24 *Persona absens qualiter consentire dicatur*
25 *Venditore promittente pro absente, qualiter formabitur instrumentum.*
26 *Tenor instrumenti alienationis iam factæ, debet personæ consentienti legi & narrari.*
27 *Fratre, vel consorte venditionem à fratre, vel consorte factam ratificante, & approbante, qualiter sit dicendum, aut scribendum,*

3. §. Tertio loco notandum est, quòd personarum, quæ huiusmodi venditionib' & traditionib' consentire habent: quædam sunt, quæ habēt ius in re ex obligatione, vel hypotheca, vt putà vxores & creditores, & huiusmodi. Quædam, quæ habent ex speciali causa speciale & priuatum ius: sicut legatarii & fideicommissarii, & vsufructuarii. Quædam, quæ habent ius dominii & proprietatis: siue idem ius, quod habent venditores, sicut fratres & consortes. Item quandoque venditor promittit pro aliquo absente, qui habet consentire: quandoque etiam pro eo, qui habet ratificare: item quandoque, qui absens fuit, consentit & renunciat: quandoque, etiam ratificat & approbat: item præmissæ personæ aliquando sunt præsentes contractui traditionis, aliquando absentes: & ideo de omnibus per ordinem videamus.
1 ¶† Primò igitur dicamus de præsentibus tempore contractus traditionis rei. Si ergo vxor venditoris, venditioni præsens consentiat, sic in fine scribatur:

a Forma a. Ad hæc domina M. vxor dicti A. venditoris, & filia quondam dicti B. prædictis omnibus præsens dictæ venditioni consensit, & certificata per me notarium infrà scriptum dictam rem venditam pro suis fore sibi dotibus obligatam renunciauit omni suo iuri hypothecarum, & cuilibet alii, quod habebat, vel habere poterat in dicta re vendita b, occasione dotium suarum, vel alia quacunque, idem ius totum ipsi emptori pacto remittens, & promittens eidem pro se & suis hæredibus stipulanti omnia & singula perpetuò firma, grata, & rata habere, & tenere, nec contrà facere, vel venire per se, vel aliū aliqua ratione, causa, vel ingenio, de iure, vel de facto sub pœna cētum lib. Tur. stipulatione promissa, & refectione damnorum, & expensarum litis, et extrà, et obligatione omnium suorum bonorum: qua pœna soluta, vel non, prædicta omnia & singula firma perdurent, extrà de empt. & ven. peruenit. C. ad Velle. auth. siue à me. & in concor. quæ sunt j. vers. sed &
2 si. ¶† Sed nunquid consensus vxoris nocet patri eius? dic, prout
3 no. j. de do. inter vir. & vx. §. formatis. ver. quid si filia. ¶† Si igitur vxor venditoris patrem habeat, qui dotem filiæ stipulatus fuerit, & ambo præsentes sint, & consentiant, ita scribes:

Forma. Ad hæc dominus B. socer dicti A. venditoris, & eius consensu atque licentia domina M. eius filia, & ipsius A. vxor prædictis omnibus præsentes, dictæ venditioni consenserunt, & certificati, per me talem notarium infrà scriptum dictam rē ab ipso A. venditam sibi pro dotibus eiusdem dominæ M. obligatam fore, renunciauerunt omni eorum iuri hypothecarum, & cuilibet alii, quod habebant, vel habere poterant in dicta re occasione dictarum dotium suarum, vel alia quacūque, idem ius ipsi emptori pacto remittens, & promittens eidem pro se suisque hæredibus sti-
4 pulāti prædicta omnia & singula perpetuò, & c. vt s. prox. ¶† Sed & si alia persona, quàm pater, putà frater, vel aliquis alius, mulieris dotem fuerit stipulatus, sic vnà cum ipsa consentit:

Forma. Ad hæc domina M. ipsius vēditoris vxor, & C. eius frater, qui pro ipsa domina M. dotem dedit, & eandem in oēm euentum restituendæ dotis extitit stipulatus, vt patet in instrumento ipsius dotis scripto manu talis notarii, prædictis omnibus præsentes dictæ venditioni consenserunt: & certificati, & c. vt in prox. præced. forma. Quòd si vxor venditionis tempore sit minor, sic iurabit:

Forma. Insup dicta domina M. quia minor erat xxv. annis, maior tamen xij. iurauit corporaliter ad sancta Dei euangelia, prædicta omnia & singula firma, grata, & rata habere ac tenere. & non contrà facere, vel venire, nec restitutionem aliquam impetrare contra prædicta, vel aliquod prædictorum prætextu minoris ætatis, vel occasione alterius cuiuscunque, extr. de iureiur. cùm contingat. C. si aduersus ven. auth. sacramenta. xxij. q. v. paruuli. & c. seq.
5 ¶† Sed & si venditoris vxor præsens venditioni rei consentiat & obligationi bonorum, renuncietque iuri, quod habet in re vendi-
c ta, & in bonis obligatis, & cedit emptori i' hypothecæ, sic dices c:

Forma. Præterea domina M. vxor dicti A. vēditoris prædictis omnibus præsens dictæ venditioni ipsius domus, de qua habes s. §. j. ver. nunc formam. & obligationi bonorum à dicto viro suo ipsi B. factis consensit, & certificata per me talem notarium infrà scriptum dictam rem venditam, & ipsa bona obligata sibi pro dotib. suis & hypothecata fore, renunciauit omni suo iuri hypothecarum, & cuilibet alii, quod habebat, vel habere poterat in dicta re vendita: & prædictis bonis obligatis occasione dotium suarum, vel alia quacunque, & insuper pro pretio & nomine pretii xxv. libr. Turonen. quas confessa fuit se ab ipso B. habuisse & recepisse,

ADDITIONES.

a Forma. ¶Rolan. à xix. & continuantur xiii. sequentes eo ordine, quo hîc sunt.
b Re vendita. ¶Et vide, quod statim dicam super ver. sed & si.
c Sic dices. ¶Homob. Cremon. super l. Sempronium. aliàs, Paulus respondit. vt alleg. §. sub l. Lucius. ff. qui. mod. pig. vel hyp. sol. refert super j. forma huius §. se vidisse data contraria consilia Iuristarum, aliquibus dicentibus illam extendi etiam ad obligationem pignoris, quā facit venditor pro euictione: quasi id fuerit de mente, quæ præponitur, C. quæ res pig. l. fi. ad fi. & sic consensus & renunciatio totum contractum respicit, & ad accessoria extenditur ar. ff. de pac. do. inter socerum. §. cùm inter. & de leg. iij. l. nomen. quasi sequela prioris, ff. de institutio. cuicunque. §. item si tristior. & §. seq. Alii dixerunt contrarium, scilicet id ad solam rem venditam pertinere, & non ad obligationem euictionis, per l. iubemus. C. ad Velle. consulebat ergo breuiter sic: Dicitur in instrumento, quòd vxor venditioni pignoris, vel hypothecæ obligationi consensit, & suo iuri renunciauit: sed amplior ponitur hæc forma: sed ver. & insuper. ponēdus non est, nisi sic rei veritas se haberet: nec est in vsu.

pisse, dedit & concessit eidē omnia iura & actiões, quæ, vel quas habebat, vel habere poterat in dicta re vendita, & dictis bonis obligatis nomine & occasione hypothecæ ad se spectantis in eis ex iure dotium suarum constituens eum procuratorem in rem suam, & ponens eum in locum suum, ita quodam modo suo nomine actionibus vtilibus & directis loco ipsius dominæ M. & sicut ipsa poterat ex causa hypothecæ in dicta re vendita & ipsius bonis obligatis ipsius A. omnibus creditoribus præferatur, & possit, sicut ipsa poterat, rem ipsam defendere, & in ipsius bonis obligatis agere, & quoscunque alios creditores excludere, & nomine ipsius hypothecæ contra quācunque personam agere, experiri, excipere, & replicari, consequi, & se tueri, & omnia & singula facere, quemadmodum ipsa poterat. ipsi tamen dominæ M. post dictum B. in dictis bonis obligatis omni iure suo hypothecarum ī integrum reseruato: veruntamen nō obstante, φ ipsa sit prior tēpore, vel potior iure, idem B. & prædicta obligatione sibi facta ipsi dominæ M. & hypothecæ suæ per omnia præferatur: quæ omnia & singula suprà scripta promisit ipsa M. B. dicto pro se, suisq; hæredibus stipulanti perpetuò firma, grata, &c. vt suprà vers. primò igitur. vsque in fi. iunge renuncians exceptioni sibi non dati & non soluti pretij, doli, condictioni sine causa, & in factū actioni, & omni alij auxilio iuris, vel facti. hæc probantur C. ad Velle. etiam constante. & l. iubemus. ff. de his, quæ in frau. cre. si pignus. ff. de transac. cū Aquiliana. ff. qui po. in pig. hab. l. 2. in fi. & l. si fundum. & C. e. cùm tibi: & C. de his, qui in loc. pri. cred. suc. leg. j. extrà de emp. & ven. peruenit. C. ad Velle. auth. siue à me. & infrà đ oblig. & sol. §. primo, in j. forma, versus finem. Vtrùm autem vxor possit vnà cum viro, vel pro eo obligari, no. infrà de oblig. & sol.
6 in forma super verbo, renunciantes. ¶† Verùm si res dotalis, vel etiam donatio propter nuptias constante matrimonio alienet, & vxor consentiat, talis consensus secundum leges eam non obligat, nec etiam iuramentum ab ea præstitum super hoc, quin possit contrauenire, vt ff. de fundo dot. l. Iulianus. & C. de legibus, nō dubium. x. dist. vides. Secus secundum canones, vt extrà de iureiuran. cùm contingat. & iudices seculares cogendi sunt per censurā ecclesiasticam in hoc ius canonicum obseruare, vt in cōst. Alex.
a IIII. e. tit. quia nonnulli[a]. ¶† Sed pone: vxor viro consentien-
7 te alienauit prædium dotale, & se de euictiōe obligauit, & vir sub pœna promisit non ɔuenire: nunc vir ipse vendicat illud: primò quæritur, an hoc facere possit non obstante cōsensu? secundò, an in pœnam incidat vēdicando? tertiò, si euincatur, an possit mulier ipsa de euictione conueniri? In prima quæstiōe videtur, quòd non possit, argu. C. de iure dot. si prædium. à contrario sensu. Sed dic contrà, quòd non obstat ei consensus. nam etiam si ipse idem alienasset, posset contrauenire, C. de rei vxo. act. l. vnica, §. & cùm lex. infrà ver. item pone. Item in secunda quæstiōe videtur, quòd non incidit in pœnam vendicando. nam cùm sit alienatio prohibita, nec facta teneat: vt in præ. §. & cùm lex. ergo nec pœna, nec quicquid ex eo, vel ob id sequatur, C. de legib. non dubium. x. distinct. vides. Nec obstat C. de prædiis min. & si is. prout ibi no. Et idem iuris est, si vxor venditrix promiserit pœnam: & vide in præ. §. & cùm lex. & ff. de fideiu. cùm lex. Vel distingue, an emptor sciuit fundum dotalem esse, vt tunc vir agens non incidat in pœnā an ignorauit, & tunc incidat: arg. in præ. l. si prædium. & ff. de contrahen. empt. si in emptione. §. 2. Et hoc etiam modo respōde tertiæ quæstioni distinguendo inter scientiam & ignorantiam, j. ver.
8 sed in casu. ¶† Sed nunquid potest cōfirmari alienatio talis rei? Responde. sic, vt C. de donat. constante. & ff. de vsuca. cùm vir. &
9 iuramentum confirmat huiusmodi alienationes. vt s. ¶† Itē pone: vir alienauit prædium dotale, pro quo dedit aliud in cambiū vxori: nunc vir pœnitens vult prædium vendicare: quæritur, an possit? Et videtur, quòd sic, arg. Inst, quibus alie. non licet, in prin. & in præ. §. & cum lex. C. de fun. dot. l. j. & 2. ff. eo. l. 3. & quòd etiam dominium non transeat, C. de legib. non dubium. x, di. vides. C. de suffrag. l. vnica: & sic vir vendicare potest, ff. de iur. dot. quāuis. ff. ad mun. Lucius. §. idem respondit. ff. de col. do. l. fi. Ar. tamē contrà: quia non potest contrà factum suum venire, ff. de adopt. post mortem. ext. de cler. coniug. diuersis. in fi. & facit ff. de ser. rustic. præ. per fundum. ff. communia præd. receptum. ff. de pig. act. rem alienam. C. de lib. cau. si ab eo. Ipse enim de euictione tenet, & quem de euictione tenet actio, &c. ff. de euict. vendicantem, & fundus dotalis bene alienatur in hoc casu, vt ff. de fun. dot. l. j. & cùm sit permutatus, videtur permissa alienatio, ff. de iure dot. j. si ei nuptura. & l. itaque. & l. fi. ff. de pact. do. si mulier dotis. & l. cùm maritus. Sol. Si permutatio tenuit, putà quia conditio dotis melior facta est, emptor est absoluendus: si autem non tenuit vel si nulla facta fuit, condemnandus est possessor ad rei restitutionem
b ff. de leg. 2. l. Mæuius. §. fundo legato. in fi.[b] ff. de iure pat. adigere. §. quamuis. ff. de precar. certè. §. fi. C. de contrahen. emp. cùm res. in fi. ff. de pact. dot. cùm maritus. respon. j. Et hoc vltimo casu potest vir contra factum suum venire, C. de agri. & censi. l. quemadmodum. C. de lib. causa, l. j. 12. q. j. certè. Nec obstat, quòd vir videtur dominus vtriusque, & quòd sic permutare potuit, sicut est in
c venditione, vt ff. de contrahen. emp. l. suæ rei[c]. quia valuit ratione iuris, quod mulier in fundo habebat, ff. eod. qui tabernas. ff. de leg. j. si domus. §. si fundus. Ipsa enim dicitur naturaliter possidere ff. qui satisd. cog. sciendum. & eius est patrimonium, ff. de minor.
d l. denique[d]. Et fundus permutatus succedit in locum dotalis, ff. đ leg. 2. Imperator. §. fin. & l. seq. & sic efficitur dotalis, ff. de iur. dot. quòd si fuerit. Bene possunt enim vir & vxor adinuicem permutare, vt no. j. de do. īter vir. & vx. §. formatis. ver. sed an cum viro.
10 ¶† Sed in casu præmisso, in quo permutatio non tenet, & condemnatur possessor ad rei restitutionem, nunquid vir de euictione tenetur? & videtur, quòd nō, cùm emptor contra legum īterdicta mercatus sit: & sic est pretio afficiendus, C. libr. x. de agri. & censi. quemadmodum. C. de præscr. xxx. ann. l. j. C. de fundis patri. l. nemo. C. de litig. censemus. Si enim principale nō tenet, nec accessorium, ff. de reg. iur. cùm principalis. C. de legib. non dubium. C. de inut. stipul. leg. secunda, & l. ex eo. Argum. contrà: nam licet venditio non teneat in præiudicium dotis, debet tamen tenere in præiudicium viri se obligātis, C. de præ. min. & si is. ff. de pig. ac. tutor. §. contraria. ff. de contrahenda emptione, liberi. & hoc tenent Azo, & Iacob. in auth. de n̄ alie. §. si quis igitur vidēs. Vel dic, quòd aut emptor sciuit fundum esse dotalem, aut ignorauit: si sciuit, aut fuit stipulatus de euictione, aut n̄: si fuit stipulatus, agit ad pretium non ad interesse, id est ad meliorationem, vel ad duplū, C. communia de leg. l. fi. §. emptor. aliquando ad nihilum agit: & sic intelliguntur præfata iura dicentia, emptorem pretio mulctādum. Si autem ignorauit, tunc aget emptor ad duplam, si promissa fuerat, vel ad interesse, si promissa n̄ sit, quia emptor ī illo deli-
11 quit, C. ad leg. Fal. l. fi. §. bonæ fidei. ¶† Quid ergo si vir de cōsensu vxoris fundum dotalem dedit in dotem pro filia, nunquid vxor viro ad inopiam vergente poterit petere fundum? secūdum ea, quæ no. j. de do. inter vir. & vxor. §. formatis. ver. sed cùm mulier. vel etiam ipse vir dicendo, quòd contrà iura factum est? vt s. Et videtur, quòd sic: quia vir dominus est rei dotalis, C. de rei ven. doce. & aget, no vt ipse, sed vt alter, C. de sac. san. eccl. s. iubemus, §. sanè. Vxor etiam hoc poterit viro ad inopiam vergente, de ipsius voluntate, ff. de re iu. sæpe. §. j. Cùm. n. prohibita sit alienatio, per consequens & in dotem datio, C. de re. ali. non al. l. fi. quia sic vir & vxor indotati remanerent: quod esse non debet argum. ff. de condic. cau. dat. l. si donaturus. §. fi. Argum. contrà, quia communi voluntate ad piam causam datus est, C. de neg. gest. l. j. ff. de cond. indeb. cùm his. §. mulier. & facit ff. si in fraud. pa. l. j. §. libert°, Item causa doris est perpetua, ff. sol. mat. l. j. ad idem ff. de iure dot. profectitia. §. si quis. ff. de admi. tuto. lex. Potest dici, quòd fundus
12 poterit vendicari. ¶† Certi enim sunt casus, in quibus fundus dotalis alienari potest: putà si permutatur, & non aliter, vt s. vers. item pone. ff. de his, qui sui, vel al. iur. sunt. patre. Vir tn̄ & vxor de euictione tenentur, si promiserunt, alioquin de dolo, si dolo versati sunt, vel actiōe ī factum, C. de iure do. l. j. ff. de adop. post mortem. Consueuit autem no. Instit. quibus ali. nō licet. in prin. quòd vir vendicat constante matrimonio, vxor verò eo soluto. Quæ autem hîc desunt, vide j. de donat. inter vir. & vxor. §. formatis.
13 ¶† Et

ADDITIONES.

a Quia nonnulli. ¶ Quam hodie non habemus: sed ex illa formata fuit decr. licet. de iureiur. lib. vj. & quod hîc sequitur, fuit additio vsque ad ver. hoc autem scias.

b §. fundo leg. in fi. ¶ aliàs, Mæuio fundi.

c Suæ rei. ¶ De permutatione etiam patet ff. de rer. perm. l. j. in princip. & in fi.

d Denique. ¶ Dixit Mar. de Fan. de quo dicam in ver. hîc alle. in fi. quòd licet maritus dominium & possessionem habeat rei dotalis, C. de rei vend. doce. & sol. mat. l. dotis. tamen vxor spe saltem est domina mobilium & immobilium, argum. C. de iure dot. l. in rebus. & ratione spei perficitur contractus etiam emptionis, ff. de hæred. vel act. ven. l. nomina. Nec est mirandum, si maritus suum proprium in permutatione recipiat: quia quod habebat ex causa dotis, nunc vt proprium possidet, extrinseca permutationis causa accedente, quasi vir dotem vxori reddiderit, & postea eam ab illa receperit: inducit simili ff. si cert. pet. l. singularia. & de do. inter vir. & vx. l. 3. §. fi. & seq. & l. ea, quæ. in fi. & de do. l. vt mihi. est secundum quod scripsi de vsur. in ciuitate. in fi.

13 ¶† Et nota ᵃ generale consilium mulierum & parentum suorũ, vt quando mulier tradetur nuptui, pater faciat eam iurare, ꝙ nũquam consentiat alienationi rei dotalis, nisi corã iudice causa cognita & ꝓbata, scilicet necessitatis instantis, ñ fictè, sed verè, sic enim, si aliter consentiat & iuret, non valebit, cùm tale iuramentũ sit contrarium priori licito & honesto, vt extr. de iureiur. eam te. & iungat, ꝙ si vnquam contrauenerit, non valeat, extrà de præb. dilecto. §. j. versi. quanquam ᵇ. ¶† Hoc autem scias, ꝙ si ex aliena
14 pecunia emo aliquid nomine meo, res empta regulariter efficit̃ mea: non eius, cuius fuit pecunia. C. de rei vend. si ex ea. C. communia vtriusque iud. si patruus. C. đ do. inter vi. & vx. & si de tua. Hoc tamen fallit in ecclesia, ex cuius pecunia res nomine alieno empta est, 12. q. 3. c. j. extrà de pecul. cler. c. 2. & fi. ᶜ & in milite, C. de rei vend. si, vt ꝓponis. & in pupillo, C. arbit. tut. l. 3. & in re empta de pecunia data liberto facto postea ingrato, C. de reuocan. donat. l. j. & in re ex fœnebri pecunia empta, extrà de vsur. cũ tu. §. fi. ᵈ Et in re empta à viro de pecunia non dotali sibi ab vxore data, licet enim donatio non teneret, & dominum pecuniæ penes eam permanserit, tamen ipsi vxori cmpetit vtilis actio ꝓ re empta, viro non existente soluendo, ff. de dona. inter vir. & vxor l. v-
15 xor marito. ¶† Sed & si ex pecunia dotali vir nomine ꝓprio emit, non vxori, sed sibi acquirit, C. de iur. dot. ex pecunia & econ-
16 uerso, vt C. si quis alteri, vel sibi, l. j. ¶† Si autem à viro & vxore, vel ecclesia & prælato de communi vtriusque pecunia res emit̃, communiter spectat ad eos, extrà de in integ. rest. constitutus. ex trà de do. inter vir. & vxo. c. 2. & pro rata pretij est inter eos diuidẽ
17 da, xij. q. 4. c. j. ¶† Sed si non constat, vnde res processerit, præsumitur esse ecclesiæ, 12. q. j. sicut manifestè. & q. 3. c. j. extrà de pec. cler. c. j. & 2. ᵉ vel viri, C. đ donat. inter vir. & vx. etiam si vxoris. ff. e. Quintus ᶠ. ¶† Quid si clericus de pecunia ecclesiæ ædificat, in
18 patrimoniali solo? Et videtur, ꝙ ædificium solo cedat, vt ff. de rerum diuis. in tantum. Sed dic eꝯ fauore ecclesiæ solũ ædificio cedere, arg. 12. q. 2. apostolicos ᵍ. & in præ. dec. de pec. cler. ¶† Si ve
19 rò filius & hæres quondam vxoris venditoris consenserit, & renunciauerit iuri hypothecæ, sic dicet:

FORMA. Præterea P. filius d. A. filius & hęres quondam dominę M. vxoris ipsius A. prædictis omnibus pręsens, dictę venditioni ꝯsensit, & renunciauit omni suo iuri hypothecarum, quod habebat, vel hab☞ poterat in dicta re vendita occasione dotiũ hęreditatis quondam matris suæ, vel alia quacunque: idem ius, &c. vt s. versi. primò igitur. ad hoc accedit C. qui pot. in pig. hab. l. fin. §. exceptis. in auth. Col. vij. C. vt exact. instan. dotis, in j. col. C. đ bo. quæ lib. l. ãntepen. §. non autem hypotheca. & §. sed cùm tacitas.

20 ¶† Si autem mater venditoris ex dote, vel legato, vel vsufructu ius in re habens consentiat, sic dices:

FORMA. Ad hæc dña E. ipsius venditoris mater & vxor quondam domini F. patris eiusdem venditoris, prædictis omnibus pręsens, dictæ venditioni consensit: & certificata per me talem notarium infrà scriptum ipsam rem venditam sibi pro dotibus suis & pro legato & vsufructu ei à dicto F. viro suo in eius testamẽto relictis, obligatam esse, renunciauit omni suo iuri hypothecarum, & cuilibet alij, quod habebat, vel habere poterat in eadem re vẽdita ex iure dotium suarum legati, vel vsufructu prædictorum, vł ipsius testamenti, siue alia quacunque ratione, vel causa, idem iᵒ, &c. vt præ. ver. primò igitur. & facit ad hæc C. communia de leg.
21 l. j. ¶† Patre autem consentiente venditioni factę à filio de re aduentitia, sic scribes:

FORMA. Ad hoc dominᵒ F. pater ipsius A. vẽditoris, pdictis omnibus præsens. prædictę venditioni consensit, & renunciauit omni suo iuri, quod habebat, vel habere poterat. seu in futurum habere sperabat in dicta re vendita occasione vsufructus sibi debiti, vel debendi in ipsa re, ratione patriæ potestatis, vel alia quacunq̃ ratione, vel causa idem ius, &c. vt in prædicto ver. primò igit̃. hoc probatur Instituti. per quas person. nobis acqui. §. igitur. & C. de bon. quæ lib. cùm oportet. C. de emanc. l. fi. C. de bon. mat. l. si vi-
22 ua. ¶† Sorore autem venditoris ius ex hæreditate, vel testamento patris in re habente & consentiente, sic dices:

FORMA. Ad hæc domina E. soror ipsius venditoris, & filia dicti D. per Deum viuum verbo tenus adiurans & asserens se maiorẽ esse, prædictis omnibus præsens, dictæ venditioni cõsensit: & certificata per me talem notarium infrà scriptum dictam rem venditam sibi ex hæreditate paterna, seu ex institutione de se facta ab eodem patre suo in eius testamento obligatam esse, renunciauit omni suo iuri, quod habebat, vel habere poterat in ipsa re vendita occasione dictæ hæreditatis & institutionis, seu ipsius testamẽti, aut alicuius relicti in ea contenti, vel aliàs quacunque ratione, vel causa; idem ius, &c. vt in præced. versi. primò igitur. hæc forma probatur C. de hære. instit. quoties. C. de inoffi. test. quoniam.
23 & vide suprà de pactis, §. instrumentum. ¶† Si autem habens iᵒ in re ex substitutione, vel fideicommisso, consentit, sic dices:

FORMA. Insuper P. frater dicti venditoris prædictis omnibus p̃sens, dictæ venditioni consensit, omni suo iuri, quod habebat, vł habere poterat, seu in futurum habere sperabat in dicta re vendita, ratione, vel occasione substitutionis, vel fideicommissi, seu in certæ conditionis contentorum in testamento quondã F. patris eius scripto manu talis notarij omnino renunciauit, illud per se, suosq; hæredes dictis venditori, & emptori, ac cuilibet eorum & ipsorũ hęredib. pacto remittens nec non ꝓmittens eisdẽ solenni stipulatione interueniente, nihil in re ipsa de cætero petere, & de ipsa eis, vel eorum hæredibus litem, vel controuersiam vlteriùs nen inferre, seu inferenti opem ferre, aut consentire, ratione fideicommissi, substitutionis, conditionis, aut testamenti prędictorũ, siue aliis quibuscunque occasionibus, seu exceptionibus de iure, vel de facto: sed prædicta omnia, & singula perpetuò firma, &c. vt in præceden. versiculo, primò igitur. extrà de testa. Raynutius. vbi de hoc, C. de pac. l. j. & l. cũ ꝓponas, C. cõmunia de leg. si duobus. §. sed qa nostra. & §. sin aũt sub ꝯditiõe. & in auth. ibi posita. ʰ ¶Dicto

ADDITIONES.

a No. ¶Hoc est sumptum ex no. per Host. de iureiur. cũ cõtingat. & in Summa e. tit. §. quomodo censeatur. ver. consilium generale, quod no. e. ti. licet. in vlt. gl. lib. vj. super qua remisi ad hũc ver. ADDE, quòd Bald. cons. 118. intelligit dictum Spec. procedere, quando iuramentum deuenisset ad notitiam contrahentis: aliter non: est in 3. lib.

b Ver. q̃quam ¶ibi, decreuit superior, non ipse iurans & parũ valet hoc iungere, & de testa. c. Raynaldus. ver. non obstante. ff. de pac. l. pe. Item scias, ꝙ Host. in Sum. ver. superius alleg. posito ad literã hoc ver. sic subdebat, sub prætextu tamen talis iuramenti videtur quòd quilibet possit petere rem alienatam. Quid Host. per hoc ĩtellexit, dubitatur.

c C. 2. & fi. ¶De his casibus e. tit. inquirendum. in gl. 2. & super ea. vbi vide hîc hunc casum iure non probari: vnde Iac. Bal. non recipiebat hunc casum, quem dicebat lege non cautum.

d §. fi. ¶Non probatur, vt ibi scripsi.

e C. j. & 2. ¶Vide, quod scripsi eo. tit. c. 3. & post Inno. de test. cùm in officiis.

f Quintus. ¶ An marito mortuo ab hærede vendicare possit fundum emptum per maritũ de pecunia vxoris, quæ dixit, eius vxoris nomine. Ad negatiuam inducitur, ꝙ confessio facta fuit extra iudicium: secundò, absente coniuge: tertiò, in fraudem legis prohibentis donationem inter coniuges. Ad primum & secundum sufficiat l. fi. ff. de inter. act. Ad tertium prohibitio est: no. ff. & C. đ do. inter vir. & vx. per totum: ꝯ quam præsumitur facta hæc machinatio, quæ facilè inter eos confringitur, in auth. de æqual. do. circa prin. & ver. quod enim quó casu veritas præferenda est fictioni, ff. de lib. & posth. l. filio. de leg. 2. si ita quis. §. si pro vxore. facit l. filiæ. C. famil. ercisc. Item dato. ꝙ fuisset expressa donatio, ex quo reuocata non fuit, confirmata est per mortem, extrà de do. inter vir. & vxo. c. vlt. & e. tit. donationes. Videtur quibusdam, ꝙ si viuente viro vxor vsa est fundo prædicto, & maximè sibi traditus fuerat à venditore, tuta est vxor, & fundum vendicat, C. si qs alteri, vel sibi, l. multum. de probat. l. siue. & de inoff. do. l. 2. Tutissima autem hoc casu esset vxor, si appareret sibi de hæreditate legata, vel aliàs obuenisse, quod impensum fuit in fundo, per qđ illa donationis & fraudis suspicio tolleretur, ff. de don. inter vir. & vx. Quintus Mutius.
ADDE ad materiam d. l. Quintus. plenè Ang. cons. cxlj.

g Apostolicos. ¶Hoc ibi no. Io. tamen hoc dictum ñ bene probat̃ hîc, vel ibi: & potiùs videtur, ꝙ pro rata esset res communis, vt s. prox. dictum est, ne locupletetur ecclesia cum alteriᵒ iactura, de re. iur. locupletari. cũ ꝯcor. & ne fauor ecclesię iniustitiam pariat de do. inter vir. & vx. in fi. facit 54. dis. generalis. 12. q. 2. fraternitatis. Sufficiat ergo ecclesiæ, ꝙ ob eius fauorẽ ædificiũ solo nõ cedit: & sic vitat damnum, quod priuatus incurreret, vt s. procedãt hæc maximè, quia nec apertè ius probat res acquisitas, vel factas de pecunia ecclesiæ suas esse, vt scripsi de pec. cler. inquirendum. super 2. gl licet stemus interpretationi, vt ibi dixi.
ADDE, quòd Abb. cons. xciiij. 2. lib. tenet simpliciter solum ædificio cedere, per d. c. apostolicos.

h Posita. ¶Si substitutus per fideicommissum pp cõditionis dubiũ euentum emeret à rogato, ꝯsulo ex prædictis id exprimi in contractu qđ extante conditione agere non possit ad pretium. Ponitur exemplum in rogato, si decederet sine liberis: hoc dixi, quia multi tenent per l. Imperator. ff. de leg. 2. in fi. cũ duabᵒ ll. sequẽt. pretium in cõditionis euentum deberi, sicut deberet̃, si venditũ fuisset extraneo, vt ibi. Sed cõtra eum inducitur, ꝙ hęreditatẽ petere ñ potest: ñ qa illud habet pretiũ: quia ñ de illo fuit hæres rogatus

¶Dicto de personis præsentibus tempore contractus venditionis, quę consentiunt & renunciant iuri suo, restat videre de his, q̃
24 tunc absunt. ¶† Et nota, ꝙ quandoque aliqua ꝑsona absens est, quam si velit emptor consentire & renunciare, siue ratificare, & approbare, debet ꝓcurare, ꝙ venditor promittat de faciēdo & curando, ꝙ dicta persona ad certum tempus hoc faciat: quæ venditoris promissio ita scribetur, vt in sequentibus apparebit. Quòd si venditor promittat pro aliquo absente, qui habet consentire, & renunciare, in fine instrumenti sic scribes:
FORMA. Insuper promisit dictus venditor ipsi emptori ꝓ se suisque hæredibus stipulanti se facturū & curaturum omni exceptione remota, ꝙ B. frater eius, & domina eius vxor, & filia eiusdē H. hinc ad xv. dies dictæ venditioni consentient & renunciabunt omni eorum iuri hypothecarum, & cuilibet alij, quod habēt, vel habere possent in dicta re vendita occasione dotium ipsius dominæ M. vel alia quacunque cā: & de his solēnem promissionem & obligationem ei facient ad sensum, seu cognitionem sui sapientis, & sub pœna lx. librarum Turonen. & refectionem damnorū,
25 &c. vt s. versi. primò igitur. & suprà §. j. ver. primò igitur. ¶† Sed si promittit venditor pro absente, qui habet ratificare & approbare venditionem, putà pro fratre, vel consorte, sic scribes:
FORMA. Insuper promisit dictus vēditor ipsi emptori ꝓ se suisque hæredibus stipulanti se facturum & curaturum omni exceptiōe remota, ꝙ B. frater eius, cùm fuerit legitimæ ætatis, intra xv. dies, postquam denunciatum sibi fuerit, dictę venditioni consentiet, ac eandem venditionem, pretij solutionem, possessionis traditionem, & omnia & singula suprà scripta ratificabit & approbabit: & ꝙ ad legitimam ipsius rei defensionem in omnib. & per omnia, vt fecit idem venditor, se obligabit, & de his omnibus solennem promissionem, obligationem & contractum cum pœnę adiectione & corporali iuramento præstando more minorum ei faciet ad sensum sapientis eiusdem emptoris, sub pœna lx. librarū Turonen. &c. vt suprà in præced. §. versi. primò igitur. Si verò absens postea consentiat & renunciet, ita scribes: Domina M. vxor A. lecto sibi, & in eius præsentia dicto instrumento venditionis factæ B. ab ipso A. eius viro, eidem venditioni consensit: & certificata per me talem notarium infrà scriptum, dictam rem venditam sibi ꝓ dotibus suis obligatam esse, renunciauit, &c. vt suprà ver. primò igitur. Et nota, idem esse seruandum in omnibus prædictis personis, quæ præsentes consenserunt, si tempore contrac
26 tus absentes postea consenserint. ¶† Item nota, ꝙ personæ cōsentienti iam factæ alienationi, legi, vel saltē narrari debet tenor instrumenti alienationis, & de hoc plenè certificari, ff. de transac.
a l. cùm Aquiliana [a]. ¶† Porrò si frater, vel consors venditionem à fratre vel consorte factam ratificauerit, & approbauerit, ita dices:
FORMA. Filius quondam F. & frater A. lecto sibi & in eius præsentia seriatim instrumento venditionis factæ B. filiæ quondam C. ab ipso A. eius fratre de quadam domo sita in tali loco infra tales confines, &c. pro pretio centum librarum Turoñ. quod īstrumētum scriptum est manu mei notarij subscripti, ipsi venditioni consensit, & eandem venditionem, pretij solutionem, possessionis traditionem, & omnia & singula in ipso instrumento ꝯtenta ratificauit & approbauit, ipsum B. in data & habita possessione ꝯfirmans, & confitens etiam, & asseuerans prædictum pretium totum cum dicto fratre suo participasse, & illud in cōmunem ipsorum vtilitatem & commodum versum esse, & renuncians exceptioni non habiti & non participati cum fratre suo pretij suprà dicti, & in communem eorum vtilitatem non versi, exceptioni doli, & condictioni sine causa, in factum actioni, & omni alij auxilio: necnon promittens dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti litem, vel controuersiam, &c. vt s. §. j. ver. nunc formam, vsque, q̃ quidem venditionem iunge, ab ipso fratre, suo factam, & omnia & singula in prædicto instrumento ipsius venditionis contenta, necnon omnia & singula suprà scripta perpetuò firma, grata, & rata habere & tenere, & non contrà facere, vel venire per se, vel per alium aliqua causa, vel ingenio de iure, vel d̄ facto, sub pœna centum libr. Turonen. stipulatione in singulis capitulis huius ꝯtractus in solidum promissa, & refectione damnorum, & expensarū litis & extrà & obligatione omnium suorum bonorū: qua pœna soluta, vel non, rata maneant oīa & singula suprà scripta. Insuper dictus M. quia minor erat xxv. annis, maior tamen 14. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelia, prædicta omnia & singula perpetuò firma, rata, & grata habere & tenere. nec contrà facere, vel venire occasione minoris ætatis, vel minoris pretij siue ptetij nō participati, aut in vtilitatem suam non conuersi, vel non durātis, siue alia quacunque ratione, vel causa, vt in præ. l. sacramenta. & facit ff. de neg. gest. Pomponius C. si ma. fa. ra. hab. l. fi. in prin. & §. est autem. C. de in integ. rest. mi. si curatorem. C. ad Mace. l. fi. & d̄ don. inter vir. et vx. donationes. in fi. Quibus autem iuribus sit in instrumentis renunciandum, dixi s. de renun. et conclus. versic. et quoniam. et seq.

ADDITIO.

☞gatus: pro hoc facit C. de fideic. l. quoties. et ff. de lega. 2. codicil. §. j. Item tempore contractus incertum erat, an existeret ꝯditio Illud ergo incertum vendidisse videtur, et sic tenet venditio, C. de cōtr. emp. cū res. ff. de leg. j. si domus. §. fi. ff. d̄ ꝯh. em. qui tabernas. Sed respondet ad primum, ꝙ hæreditatē habet ex causa onerosa: et sic illam habere non videtur, ff. de ver. sig. Labeo. Instit. de leg. §. si res aliena. ff. de leg. j. planè. §. ꝙ si rem emissem. Poterit ergo illam petere ex causa lucratiua: licet duæ lucratiuę non concurrāt, vt in prædictis legib. et ff. de act. et obli. l. omnes. et duabus ll. ꝓxi. Nec obstat secundum, scil. eum de ꝑtio non rogatum, quia pretium succedit loco rei, ff. de pet. hære. si rem et pretium. ff. q̄d met. causa, si ipsa. de tribu. l. procuratoris. ff. de pac. dot. l. pen. et vlt. Sed primi defendunt se ꝯ. l. ff. de leg. 2. et codicill. §. si res. qui loquitur quando quis emit rem sibi legatam ab extraneo. secus, si ab hærede: quo casu distinguit scientia ab ignorantia: vt si ignorabat, agat ad pretium ex testamento, ff. de leg. j. l. huiusmodi. §. qui seruum. arg. ff. de contr. emp. l. suę rei. et de condi. ind. l. seruum. Nec videtur errans donasse, ff. de reg. iur. cuius per errorem. ex his pateat vtile fore consilium, quod priùs dedi.
ADDE, si fideicommissum alienatur præsente eo, cui debetur, an fiat ei præiudicium. Bal. consi. 166. 2. lib.
a Cùm Aquiliana. ¶facit de elec. causam. in fin.

¶De venditionibus à minoribus et ab ecclesia celebratis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter formandum sit, vbi minor vendit rem seruitutem debentem, & fideiussorem præstat cum iuramento.*
2 *Sacramento corporali à minore super venditione præstito, qualiter sit protestādum.*
3 *Adulto contrahenti curatore ignorante, quare, & quo casu non sit subueniendum.*
4 *Venditio rei pupillaris fieri non debet sine licentia tutoris, vel curatoris.*
5 *Venditioni rerum pupillarium quo casu standum sit.*
6 *Instrumentum tutoris vendentis rem pupilli, qualiter sit faciendum.*
7 *Res surdorum, mutorum, mente captorum, & huiusmodi personarum, an, & qualiter vendi possunt.*
8 *Instrumentum venditionis rerum ecclesiæ ad proprium, qualiter sit formandū.*
9 *Episcopo fundum alicui vendente, qui meliorauit, an contra illum ecclesia sit restituenda.*

1 Vnc † dicendum restat de venditionibus rerum et iuramento minorum et ecclesiarū. Si igitur minor vēdit rem seruitutem debētem, et fideiussorem pręstet, et iuret, instrumentum sic conficietur:
a FORMA [a]. A. dedit, vendidit, et tradidit, iure proprio in perpetuum B. pro se, suisque hæredibus recipienti et ementi domum talem positam in tali loco, cuius tales dicunt esse confines, etc. itē petiam vnam terræ aratorię positam in tali loco, quā esse dixit et conuenit quinque iugerum, et eiusdem tales esse cōfines, etc. ad habendum et tenendum, etc. vt s. §. j. versi. sed et si plures. vsque, modo aliquo pertinente. postea iunge, saluis tamen conditionibus et seruitutibus, quibus subiectæ sunt dictę res, quę tales sunt, videlicet quòd dicta domus altiùs, quàm modò sit, extolli non potest, ne domus talis, iuxta quam posita est, luminibus officiat, s. §. j. ver. hoc quoque. cuius prædictæ domus vēditæ altitudo est et potest esse. xxx. pedum et non vltrà: dictæ verò petiæ terræ ꝯditio et seruitus est, ꝙ per ipsam petiam terrę debet esse liber aditus: item et reditus cum ꝑsonis, plaustris, hastis et equis ad talem terram, iuxta quam hæc petia terræ posita est, pro pretio centum librarum Tur. in summa: quod pretium dictus, etc. vt s. §. j. ver. nūc formam. vsque, et expedire. et iūge, et nullam restitutionem impetrare ꝯ ptædicta, vel aliquod prædictorum, vel infrà scriptorū occasione minoris ætatis, vel minoris pretij, aut ꝑtij non soluit sibi, vel in vtilitatem suam non conuersi, vel non durantis, aut alia quacunque ratione vel causa: et prædictam venditionem, et omnia et singula suprà scripta perpetuò grata, etc. vt ibidem. Insuper dictus A. quia minor erat xxv. annis, maior tamen xiiij. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelia, prædicta omnia et singula firma et rata habere et tenere et non contrà facere, vel venire aliqua ratione, vel causa. Præterea P. dicti A. precibus et mandato se principalem constituens principaliter et in solidum

ADDITIO.

a FORMA. ¶v. vt est in summa Rolan.

solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando promisit dicto B. pro se suisque heredibus stipulanti prædictas res ab ipso A. venditas ipsi B. suisque hæredibus ab omni persona & vniuersitate legitimè defendere, autorizare, & expedire, ac se facturum & curaturum omni exceptione remota, quòd dictus A prædictam venditionem, pretij solutionem, & omnia & singula suprà scripta perpetuò firma, grata, rataq́; habebit, tenebit, & obseruabit & adimplebit, nec contraueniet aliqua ratione, vel causa de iure, vel de facto. Item quòd ipse P. non dicet, vel opponet, quòd pro minori fuerit obligatus, certificatus, & sciens ipsum A. minorem esse: & quòd nullam contrariam exceptionem, vel defesionem, seu negationem iuris, vel facti specialem, vel generalem, contra prædicta, vel aliquod prædictorũ in aliquo faciet, vel opponet sub pœna centum librarum Tur. stipulatione promissa, & refectione damnorum & expensarum litis, & extrà, & obligatione omnium bonorum suorum: qua pœna soluta, vel non, prędicta omnia & singula firma perdurent, renuncians beneficio nouę constitutionis de fideiussoribus, exceptioni doli, condictioni sine causa, in fac-
2 tum actioni, & omni alij iuris auxilio, atque facti. † Illud autem nota, quòd in sacramento corporali à minore super venditione
a præstito, verba talia solent poni[a]:

FORMA. Tu iuras formaliter & corporaliter ad sancta Dei Euangelia nullam restitutionem impetrare contra prædicta, vel aliquid prædictorum occasione minoris ætatis, aut minoris prætij, vel pretij tibi non soluti, vel in tuam vtilitatem non conuersi, vel non durãtis, siue alia quacunque. Sed licet hæc verba in sacramentis soleant opponi, tamẽ in textu instrumenti in stipulationem deducũtur & ponuntur ante pœnam, vt s. patet, vt non tantùm per virtutem sacramenti, sed etiam conuentionis & stipulationis seruẽtur: & ad ea etiam pœna, sicut & ad cætera, referatur & committatur. Puberem ergo, s. maiorem 14. annis sic iurantem sacramentum repræsentat maiorem 25. annis, vnde non restituitur, C. si aduersus ven. l. j. & l. sacramenta. & C. si min. se ma. dixerit, si alterius.

3 ¶† Hoc etiam scias, quòd si adultus contrahit mecum sine curatore, & iurat non venire contrà ratione minoris ętatis, & ignorabã ipsum curatorem habere, ipse verò sciebat, sed me non certificauit, vel fuit interrogatus, vtrùm haberet curatorem, & cùm haberet, dixit se nõ habere, no subuenitur ei propter dolum commissum arg. ff. de minor. si ex causa. §. si in commissum. & C. si min. se ma. dix. l. j. per totum: & ideo cautum est sic adiici in contractu:

FORMA. Talis minor xxv. annis asserens se nullum curatorẽ habere, promisit tali decem, vel vendidit tale prædium, & iurauit non venire contrà ratione minoris ætatis, vel quacunque alia ratiõe: & est aliàs simile: quia si filiusfamiliàs asserit se sui iuris esse, postea non potest. dum conuenitur, vt beneficio Macedoniani, ff. ad Maced. l. 3. Sed si sciui eum curatorem habere, non valet contractu, licet ipse iuret non contrauenire: & mihi debet imputari, qui cum tali contraxi, ff. de reg. iur. quod quis. & vide suprà de acto-
4 re, vers. sed nunquid iudex. ¶† Hoc quoque circa venditionem rei pupillaris notandũ est, quòd vendi debet de licentia tutoris, vel curatoris. Item quòd ob æs alienum, aut ob euidentem vtilitatem pupilli iam cognitam, quòd ita sit: & quòd non sint res mobiles in hæreditate commodè vendendę, & quòd subhastẽtur legitimè res, id est publicè præconizentur in loco publico, aut in contrata, vbi sitæ sunt res, siue vbi habitat pupillus, vt plus offerenti dentur: & quòd præsens sit creditor, qui recepturus est pecuniam pretij, vbi venditur ob æs alienum: aut quòd causa, quare vẽditur, assignetur: & quòd ipsa venditio fiat coram prętore, vel iudice decretum & auctoritatem interponente. hoc probatur C. de auctor. præst. l. j. 2. 3. & 4. C. de præd. vel aliis rebus minorum, l. ob æs. & l. j. & 2. & de
5 admit. tut. lex, quæ tutores. ¶† Et breuiter scias, quòd vbi decretum iudicis interpositum inuenitur, præsumuntur omnes solennitates fuisse adhibitæ in tantum. quòd statur venditioni, nisi pupillus ostendat iudicem falsis allegationibus circumuentum fui-
b se, vt C. de præd. vel ali. reb. min. l. & si præses [b]. & l. si quidem. §. j. ne decreta prætorum illusoria sint, ff. de iud. si prætor. Debet enim decretum aliquid operari, ff. ad munic. l. j. ff. de leg. j. si quando. ff. de vsur. si ita stipulatus. xix. dist. si Romanorum. 76. distin. huius. Vnde præsumitur ex iusta causa interpositum, & omnia solenniter acta fore, Inst. de fideius. in fi. ff. de verb. obli. sciendum. extrà de renunc. in præsentia. Multum ergo operatur in talibus iudicis decretum, ff. de minor. ait prætor. & facit ff. de reb. eor. l. j. in fi. primo respon. & l. magis. §. manet. Argu. tamen contrà C. e. ob æs. Sed dic, quòd satis probat emptor iustam causam subfuisse, eo ipso quòd decretum ostendit. Item contrà e. titu. verè. & l. si prædium. Sed in illis non fuit interpositum decretum. Sed quid si iudex interposuit decretum sine causæ cognitione: de hoc s. de procurat. §. fin.
6 ver. sed quid si solum. ¶† Si igitur tutor vẽdit rem pupilli, super hoc sic instrumentum conficietur:

c FORMA [c]. Cùm A. pupillus, filius & hęres quodam B. teneretur hæreditario debito in centum libras Tur. dñę C. matri suę pro dotibus suis ex instrumento scripto manu talis notarij: item xl. lib. Turonen. ipsi matri suę à dicto eius patre iure legati eius testamẽto relictis scripto manu talis notarij, & vrgẽte ipsa creedtrice creditum sibi solui, oporteret pro ipso debito soluendo aliquam ex dicti pupilli possessionibus vendi, eo quòd in ipsius hæreditate aliquæ res mobiles commodè vendendæ ad ipsius debiti satisfactionem non essent, & infrà scriptam rem vendere potiùs, quàm alteram ex possessionibus dicti pupilli tam ratiõe pretij, quàm ratione vsusfructus vtilius sit eidem, atque infrà scripta re legitimè subhastata, non apparuerit quisquam alius, præter infrà scriptũ emptorem, qui plus infrà scripto pretio offerret, vel dare vellet, prout de ipsa subhastatione patet per publicam scripturam scriptam manu talis notarij: de his omnibus & singulis ea ita vera esse tali iudici tam per inuentarij ostensionem, quàm aliàs plenissimè fide facta: idcirco d. tutor dicti pupilli, vt patet eum tutorem esse tam ex dicto testamento, quàm ex instrumento super decreto eiusdem tutelæ scripto manu talis notarij ante ipsius iudicis præsẽtiam constitutus tutorio nomine ipsius pupilli dedit, vendidit & tradidit iure proprio & in perpetuum E. pro se suisque hæredib' recipienti & ementi talem petiam terræ vineatæ, positam in tali loco, quam idem tutor esse dixit & conuenit decem iugerum ita tamen quòd si plus fuerit, cedat in hanc venditionem, emptore pretium addente pro rata: si verò minus, pro rata pretium adimatur, vel restituatur, si fuerit solutum: & eiusdem tales esse confines, &c. ad habendum & tenendum, &c. vt suprà §. j. versic. nunc formam. vsque, requisitione. pòst iunge, ipsi pupillo, ex ea, vel pro ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinente pro pretio decem libr. Tur. pro quolibet iugere, quod in summa capit centum lib. Tur. de quo pretio dictus emptor mandato prædicti tutoris ibidem in præsenti dedit & soluit dictæ dominæ C. decem lib. Tur. in satisfactionem eius, quod ex dote & legato prædictis à dicto pupillo habere debebat, prout ipsa domina C. confessa & contenta fuit tantam esse quantitatem, dicto instrumento dotium ab ea dicto tutori restituto ibidem: quòd ex nunc esse voluit inefficax & cancellatum: residuum verò dicti prætij idem emptor dicto tutori pro soluit in vtilitatem dicti pupilli specialiter conuertendum, prout idem tutor confessus fuit tantam esse quantitatem: quam rem idem tutor tutorio nomine ipsius pupilli se pro ipso emptore & nomine eius constituit possidere, donec ipsius rei, &c. vt ibidem vsque, promittẽs. iunge, tutorio nomine ipsius pupilli dicto emptori pro se suisque hæredibus stipulanti, &c. vt ibidem, vsque, & singulis firmiter obseruandis. iunge, idem tutor obligauit dicto emptori omnia bona dicti pupilli. Cæterùm ad robur omnium prædictorum dictus iudex prædictæ venditioni, solutioni, & omnibus & singulis suprà dictis suam & talis curiæ auctoritatem interposuit, & decretum ad hanc formam accedit, C. de admi. tut. l. lex, quæ: & l. fi. ff. de fur. interdum. §. qui tutelam. C. de pręd. minor. si quidem & l. ob æs. & l. prædia. & ff. de admi. tut. qui repertorium. §. si tutor. C. si propter pub. pensi. l. fi. §. si autem minoris.
7 ff. de auctoritate pręstand. etiam ¶† Et nota[d], quòd si contigerit
d curatorem surdi, muti, furiosi, vel mente capti rem huiusmodi personarum vendere, cùm talis curator habeat facere inuentarium, & rõem administratiõis suę reddere, ad boni prętoris solertiã, & cautelam spectabit, quòd eædem solennitates in ipsa venditione seruentur, vt in præcedenti venditiõe rei pupillaris diximus: & hoc etiam emptor habet pro maiori sui securitate fieri procurare. Sed quia huiusmodi venditiones rarò contingunt, huius instrumenti per ordinem series omittitur: quia si contigerit, poteris illud e-
8 licere, mutatis personis satis leuiter ex præmisso. ¶† Cæterùm si res ecclesiæ ad proprium venditur, sic instrumentum conficietur:

FORMA

ADDITIONES.

a Poni. ¶Roland. notat in Summa sua aureola super præ. ver.

b l. et si præses. ¶Et, vt ibi dicitur, si hoc ostenderit, dabitur minori actio in rem, vel in personam, hoc patet ff. de rebus eorũ, qui sub tut. vel cura. l. magis. §. penultim. Hoc scias, quòd si in personam egerit contra tutorem, vel curatorem, et consecutus est interesse contra emptorem agere non poterit, ff. de rebus eorum, qui l. illicitè.

c FORMA. ¶xij. in char. 3.

d Et no. ¶secundum Roland. continuè ad prædictam formam.

a FORMA[a]. Quoniam talis ecclesia tales domos habebat iuxta se positas, quæ ruinam & præcipitium minabantur, quas domos ꝑpter hoc, & quia eis meliùs constructis & ædificatis percipientur ex ipsis vberiores reditus pensionum, & fiet locupletior ecclesia suprà dicta, oportebat ex necessitate & magna vtilitate construi & adaptari: & quoniam non existentibus in ipsa ecclesia aliquib⁹ rebus mobilibus ad habendam pro ipsa causa pecuniam commodam de distrahendis, alienatio & venditio infrà scriptę rei minus erat ipsius ecclesiæ damnosa, imò magis vtilis & necessaria, quã alterius possessionis eiusdem, vt hæc omnia vera esse A. capellanus rector ecclesiæ ipsius in verbo veritatis & fidi affirmauit quique patronorum ipsius ecclesiæ & vicinorum ibidem præsentium testimonio, etiam hoc habetur: idcirco licentia & auctoritate obtenta à patre venerabili episcopo tali, de infrà scripta venditione & alienatione facienda P. emptori, vt patet in publica scriptura inde facta manu talis notarij atque infrà scriptis patronis ipsius ecclesiæ, scilicet B. & C. & etiam infrà scriptis vicinis, videli-
b cet D. & C. & S. propter hoc congregatis ibidem specialiter[b], B. capellanus & rector ipsius ecclesiæ pro seipso suisq; successorib. vice & noĩe eiusdẽ ecclesiæ ꝑsentib. et ꝯsentientib. patronis & vicinis prędictis, dedit, vendidit, & tradidit iure proprio in perpetuum G. pro se suisque hæredibus recipienti vnam petiam terræ vineatę positam in tali loco, quam esse dixit & conuenit decem iugerum, & eiusdem tales esse confines &c. ad habendum, tenẽdũ, &c. vt in præcedenti forma vsque, centem libras Tur. postea iunge, quam pecuniæ quantitatem dictus emptor de mandato dicti domini cappellani & prædictorum patronorum & vicinorum dedit & soluit ibidem in præsentia tali magistro, cui dictus capellanus antè dictum opus ipsarum domorum reficiendarum & ædificandarum locauit ad summam pro centum lib. Tur. soluendis, eidem ab ecclesia suprà dicta: vt patet in instrumento scripto manu talis notarij: quam rem venditam idem capellanus se dicti emptoris vice & nomine constituit possidere, donec ipsius rei possessionem acceperit corporalem: quam accipiendi sua auctoritate, & retinẽdi deinceps ei licentiam omnimodam dedit, promittens pro se, suisque successoribus, & nomine dictæ ecclesiæ ipsi emptori pro se, suisque hæredibus stipulanti, litem & controuersiam ei, vel eius hæredibus, &c. vt in eodem instrumento: excepto, ꝙ facias ipsum capellanum obligare omnia bona ipsius ecclesiæ. Bene dixi De consensu episcopi: aliter enim non valet venditio facta per rectorem ecclesiæ, vel etiam per abbatem, vt 12. q. 2. placuit. & c. abbatib. 17. q. 4. in venditionibus. Accedit ad hanc formam C. de sac. san. eccl. iubemus nulli. & x. q. 2. hoc ius porrec-
9 tum. & iura inducta ĵ. de locat. ver. sequitur. §. porrò. ¶† Pone, ꝙ episcopus vendidit fundum Titio: ille meliorauit fundum, quęritur, an ecclesia possit restitui contra ipsum, cùm eps habeat bona
c patrimonialia? Dixit Vinc.[c] quòd non, nisi ecclesia velit emptori omnes impensas reficere. habet enim auxilium contra episcopum, vel tutorem, qui soluendo est, ff. de minor. intra vtile. §. vendentibus.

In Anterioribus instrumentorũ formas tradidimus: consequens est igitur, vt in hac materia libellos cõcipiamus. Primò igitur formabimus libellos super actionibus empti & venditi: secundò super rescissionibus emptionum & venditionum: tertiò de actione præscriptis verbis subiiciem⁹: quartò verò de euictionib. dicem⁹.

ADDITIONES.

a FORMA. ¶Rol. 47. char. pe. parte prima.
b Specialiter. ¶Honestum est hoc, & satis expedit emptori: non tamen est necessarium. Et nota, ꝙ hîc loquitur de capella: vel ecclesia collegiata: aliàs debet fieri solennis contractus per collegium: cuius formam vide ĵ. tit. prox. §. 2. ver. & scias.
c Vin. ¶de re. ecc. non alie. c. 2.

¶De actionibus empti & venditi. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex empto ciuilis est, & emptori contra venditorem competit, si illam rẽ emptori tradat, vel interesse, & libellus in ea qualiter sit formandus.*
2 *Positiones actoris & rei, vbi agitur actione ex empto, qualiter sint formandæ.*
3 *Emptori per præcedentem actionem ex empto sicut succurrendum est, ita & venditori per actionem ex vendito.*
4 *Libellus qualiter sit formandus, vbi etiam tenetur, ad fructus seu vsuras.*
5 *Libellus qualis esse debeat, vbi venditori fuit fundus adiudicatus.*

Rius igitur videndum occurrit de actione ex empto, quæ ciuilis est, & competit emptori contra venditorẽ, vt rem emptam tradat, vel interesse præstet, ff. de actio.
a empti & ven. l. j.[a] & l. ex empto. in prin. in qua sic libellus concipi-
1 tur: Lib. †Coram, &c. conqueror de P. à quo peto, vt tradat mihi Digestum, vel talem rem, quam ab eo emi pro decem, faciatque me in possessione potiorem: & ad hoc propono actionẽ ex empto: & hoc, secundum M. & illos, qui dicũt emptorem teneri ad rei traditionem, ff. de cur. fur. l. si filio. Inst. de dona. §. venditæ. extrà de
b fid. instrum. cùm Ioannes. prope prin.[b] ff. de rei ven. qui restitue-
c re. Alij, vt Azo[c], dicunt ad interesse tantùm agi, secundum quos sic libellus concipitur.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo emi Digestum, vel talem rem pro decem: vnde ago contra eum, ꝙ rem illam mihi tradat, quam si mihi nolit tradere, peto interesse meum ab eo, quod æstimo viginti, & ad hoc, &c. ff. eo. l. j. & l. si traditio. Alij, ꝙ ad vtrunque: & secundum eos sic concipitur libellus: Lib. Coram, &c. cõqueror de B. qui talem rem mihi vendidit pro x. vnde ago cõtra eum, vt rem mihi tradat, & potiorem me in possessione faciat, &
2 interesse meum, quod est xx. pręstet: & ad hoc, &c. † Actor ergo sic ponet: POS. act. Pono, ꝙ talẽ rem mihi vendidisti. Item ꝙ pro certo pretio, putà pro decem lib. probantur hæc ff. de rerum per-
d mut. l. 2. ff. de contrah. emp. l. j.[d] & l. pacta conuenta. §. pe. C. eo. ti. empti. Item ꝙ hoc pretium, seu quantitas interuenit, ff. de condi. causa da. l. fin. ff. de leg. j. si certos. Item ꝙ res vendita fuit certa ff.
e eo.[e] nec emptio, & l. si debitor. §. fi. Item ꝙ de ea potest haberi cõmercium, ff. de contrah. empt. sed Celsus. §. j. & l. si emptorem. §. oĩm rerũ. & §. liberorũ. Itẽ ꝙ fuit tua, ff. de ꝯh. emp. sue. et ĩ l. si ĩ em-
f ptione. §. rei suæ. itẽ ꝙ es talis[f], qui potes ꝯhere, ff. de ꝯh. emp. l. 2. in prin. & l. non licet. & l. qui officij. Item ꝙ vendidisti purè, extrà de fi. inst. cùm Ioannes. Item & sine scriptis, Inst. de emp. & ven. in prin. Item ꝙ sine conditione, ff. de fid. inst. l. contractus. ff. de peri. & commo. rei ven. ꝙ si pendente. Item ꝙ sæpe requisitus rem vẽditam tradere recusasti. Item ꝙ T. fuit missus in possessionem rei, quam mihi vendidisti cã legatorũ, de act. empt. l. 2. & l. ex empto. §. j. ff. de rer. permut. l. 2. Item ꝙ ꝑtium tibi solui, vel soluere sum paratus, ff. eo. Iulianus. §. offerri. & argu. in præ. l. & qui pendente. ¶Reus verò sic: POS. rei. Pono, ꝙ rem illam vendidi M. & tradidi ergo videtur, ꝙ non actori, extrà de præsump. nonne. ff. de iudic. cùm prætor. C. de procur. maritus. Item ꝙ tu & ego in hac venditione dissentimus: ego autem sentiebam de Codice, tu de Digesto, Inst. de oblig. quæ ex consensu na. ff. si cer. pet. si ego. xxix. q. j. c. j. Item quòd speciem debebas mihi pro illa re dare: & sic non e-
g rat emptio, ff. de pos. l. j. §. si quis seruum. in prin. Item quòd illius rei tibi denegatur commercium. Item quòd sum pupillus. Item quòd vendidi sub conditione, quæ nondum extitit. Item quòd ꝯtus fuit in scriptis celebratus, & scriptura nõ est facta. Itẽm ꝙ sæ-
3 pe requisiui pretium, sed soluere negasti. ¶† Verùm[h] sicut empto-
h ri per præcedentem actionẽ ex empto succurritur, sic & venditori per actionem ex vendito ciuilem, ff. de act. emp. & ven. Iulianus. §. ex vendito. in qua sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui vendidi equum, vel domũ, vel librum pro decem: vnde ago ꝯ eum, vt soluat mihi illa decẽ:
i & ad hoc propono actionem ex vendito. vt in præ. §.[i] ¶† Si ve-
4 rò tenetur ad fructus, vel vsuras, concipitur sic libellus:

Lib.

ADDITIONES.

a L. j. ¶Vbi plenè de hoc no. & etiam forma libelli: & quare interesse veniat in hoc casu.
b Prope prin. ¶Et vide, quod ibi scripsi super gloss. 2. & Pileus sua q. cix. concor. Mar. de Bos. ibi dixi: item Iac. de Ra. & Petr. vt not. Cyn. in l. j. si traditio. C. de actio. empti. vbi plenè per Odoffred. in vlt. q.
c Vt Azo. ¶But. Io. & Hug. Iac. Bal. Gui. de Suz. quod etiam tenet Accur. vbi s. sed Inst. de contrahen. emp. in gl. cautè. dicit, accedit opinioni Mar. quando facultatem habet tradendæ rei: & sic ipse Mar. intellexit, si non habet ex dolo, vel culpa, vel in fraudẽ emptoris, procedat opinio contraria: his cessantibus nec ad interesse tenetur, vt e. tit. §. cùm autem.
d l. j. ¶super C. e. tit.
e ff. e. ¶super C. e. tit.
f Talis. ¶Supp. ipse venditor: vel de emptore intelligit: vnde non debuisset mutare verba Roffre. qui dixit: Item quòd personæ cõtrahẽtes sunt tales, &c. sed fortè id fecit propter quartam positionem rei.
g Commercium. ¶Dat Rof. exemplum dec. vlt. de Iudæis, in prin.
h Verùm. ¶Aggreditur secundam vtriusque rubricam de actio. ex vendito. & Roff. fuerunt omnes libelli.
i Vt in prædicto §. ¶si emptor. iste condemnatus post rem indicatam opponat ad impediendam executionem, rem non traditam vide s. de sen. excom. in vlt. col. ver. item pone.

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. cui vendidi seruum Titium ꝓ x. vnde ago contra eum, vt illa x. mihi soluat, & vsuras, s. tres libras, q̃ cucurrerũt ex mora post diẽ vẽditiõis. Itẽ iiii. libr. quas expendi pro refectione domus, vel in infirmitate serui: & ad hoc, &c. vt in ꝓ. §. et e. l. possessionẽ. & §. ꝓterea. & ff. de vsu. liberalitatis. Sed cùm vsuræ sint hodie indebitæ, vt ext. de vsuc. c. j. 2. & 3. ideo quidam petunt loco earum interesse, vt ext. de for. com. dilecti. de hoc š. & de fruct. & interesse, §. sequitur. ¶ † Si verò venditori fuit fun
5 dus adiudicatus, sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui vendidi partem fundi pro x. lib. Tur. quam cum T. cõmunem habebam pro indiuiso, & T. ille me prouocauit ad iudicium communi diuidundo, in quo pars illius fundi mihi fuit adiudicata pro x. li. vnde ago contra eum, vt soluat mihi xx. lib. videlicet x. pro parte mea, quam vendidi, & alias decem libras pro parte T. mihi adiudicata: & ad hoc propono,
a &c. vt in præ. l. Iulianus. §. fundi. aliàs in §. Celsus [a]. Hìc autem po-
nes, vt in præ. actione dixi.

ADDITIO.

a Celsus. ¶ Et ff. communi diui. l. communi diuidundo. §. si debitor dixit Roff ꝙ est mirabile, ꝙ hoc casu per actionem ex vendito ꝯpellaris totum emere contra regulam C. de iur. delib. nec emere. & de contrahen. emp. l. inuitum. Sed dic hoc in multis casibus ex causa contingere, qui no. in prę. §. Celsus. in gl. Huius aũt ratio est quia vendens gessit negotium emptoris, q habuisset id facere necesse, si res tradita fuisset ad cõmuni diuidundo iudiciũ ꝓuocato.

¶ De rescindendis venditionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio redhibitoria prætoria est, & competit emptori fraudato, &c.*
2 *Pensiones qualiter sint in actione redhibitoria formandæ.*
3 *Venditor quo casu teneatur emptori pretium restituere.*
4 *Actio quantò minoris, prætoria est: & quo casu locum habere dicatur.*
5 *Venditor quibus casibus de vitio animi teneatur.*
6 *Ementi rem vitiosam qualis actio competere dicatur.*
7 *Venditore vitia rei venditæ exprimente, an emptori competat aliqua actio.*
8 *Dolus eum dolo compensatur.*
9 *Venditor insidiosè vitia rei venditæ emptori exprimens: an teneatur redhibitoria.*
10 *Deceptus in venditione vltra dimidiam iusti pretij, qualiter agere debeat.*
11 *Emptori rei pluris, quàm valeat, ementi, qua actione succurrendum sit.*
12 *Ementi scienter rem vltra dimidiam iusti pretij, an sit succurrendum.*
13 *Lex ij. C. de rescin. ven. an locum habeat in contractu locationis, aut permutationis.*
14 *Lex ij. C. de resc. ven. an in transactionibus locum habeat, aut in feudi concessione. aut in concessione in emphyteusim.*
15 *Venditore iurante non venire contra venditionem, an vti possit beneficio l. ij. C. de rescin. ven.*
16 *Lex 2. C. de rescin. vẽ. an locum habeat, vbi emptor rem alij iam vendiderat.*
17 *Dolo in contractu venditionis intercedente, qualiter sit agendum.*
18 *Actio in factum ædilitia prætoria quibus casibus competere dicatur.*
19 *Actio in factum ædilitia cui, & quo casu cõpetere dicatur in causa venditionis. & nu. 22.*
20 *Datio in solutum comparatur emptioni.*
21 *Emptio pretij interuentionem requirit.*
22 *Actio in factum ædilitia competit pro ornamentis ab emptore restituendis.*
23 *Venditionem pronunciari nullam, an per beneficium restitutionis in integrum possit in libello peti.*
24 *Denuncians alicui, ne talem fundum emat ab alio, quia suus non est, an si vendatur, possit recuperare.*
25 *Prædictiones in causa venditionis quid operentur.*
26 *Ius alicuius vacillare dicitur eo ipso, quòd aliquid sibi nunciatur, seu prohibetur.*
27 *Denunciatio quo casu venditionem non dicatur impedire.*
28 *Iudex an possit alicui inhibere, ne rem suam vendat.*
29 *Res litigiosa an possit alienari.*
30 *Prohibente aliquo aliquid emere, quia non est vendentis, an emens possit accusari de vi, vel inuasione.*

Nunc dicendum est de rescindendis venditionibus.
1 † Sciendum est igitur, ꝙ emptor equi vitiosi, vel retrogradi, vel qui est in causa redhibitionis, potest age-
a redhibitoria actione prætoria [a], & sic concipitur libellus Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui mihi vendidit equum talis coloris. putà nigri, vel albi, qui quidem equus est retrogradus, vel alio modo morbosus: vel seruum morbosum: vnde quia prędictus equus, vel seruus est in causa redhibitionis, ideo ago ad ipsum redhibendum, ꝙ omnia retrò agantur cum accessionibus suis: vel ꝙ decem, quæ nomine pretij sibi dedi, mihi cum omni accessione, & causa, & damno, & interesse restituantur: & ad hoc actionem redhibitoriam propono, & super his mihi peto iustitiam exhiberi: hæc forma probatur ff. de ædil. edic. redhibere. & l. cùm autem. §. Iulianus. & l. bouem. & in aliis legibus illius tit. ¶ Actor ergo sic ponet:

2 Pos. actor. † Pono, ꝙ posita in libello iure petere possum sed hęc positio iuris est. Item ꝙ vendidisti mihi equum talem, vel permutasti, ff. e. l. j. in princ. & l. sciendum. §. deinde. Item ꝙ equus ille est retrograd⁹, vel habet superossa, vel gallas, vel alium morbum, ff. e. ob quæ. §. idem Pomponius. Item ꝙ morbus ille erat latẽs, nec apparebat tempore venditionis, ff. e. l. j. §. sed si intelligitur. ff. de ꝯtrah. emp. ea, quę commendandi. Item ꝙ morbus ille fuerat ante venditionem, ff. c. quæro. §. fin. ¶ Reus verò sic: Posi. rei. Pono, ꝙ hunc equum non vendidi tibi, sed dedi, ff. e. ad res donatas. Itẽ ꝙ hoc vitium patens erat tempore venditionis. Item ꝙ noscebas, quod habebat aliquod vitium, vel magagnam, ff. e. l. j. §. eã. si hoc confiteatur actor, vel qa cognouit, vel qa dicit se magistrum in cognitione tali, non aget redhibitoria. itẽ ꝙ trãsiuit iã annus vtilis à tempore venditionis & cogniti morbi, ff. e. sciendum. & l. cũ
b sex [b]. item ꝙ morbus ille accidit post venditionem. Et no. [c] quòd
c si venditor non restituit ꝓtium emptori, & omnia, q̃ no. in Sum.
3 Azo. C. de ædil. act. tenetur ad duplum, ff. e. redhibitoria. ¶ † Sed nunquid in hoc dabitur alius libellus, & alia sententia? Respõ. sic: & iterum iurabitur, & libellus sic concipietur: Lib Coram, &c. ꝯqueror de P. qui equum mihi vendidit vitiosum, seu retrogradũ, vel alio modo vitiosum: propter quod fuit mihi condemnatus ĩ redhibitoria, vt restitueret pretium & accessiões, & restituere noluit: & ideo duplum pretium & duplum accessionum peto: & ad ista propono redhibitoriam: & hoc, si tenes, quod sit propriũ nomẽ actiõis alioquin dic, ꝓpono in factum redhibitoriã, ĩ. ver. est
d & actio. & hæc diuersitas no. in sum. Azon. C. de ædi. ac. in prin. [d] hæc forma ꝓbatur in præ. l. redhibitoria. Alij dicunt, hîc non esse necessarium libellum, sicut nec in alis, vbi duę dãtur sñiæ, sed sufficit primus processus pro vtraque sententia, vt no. quidam ff. đ
e rei vẽ. qui restituere [e]. ¶ † Est & alia actio, & est prætoria [f], s. quan
4 to minoris res est, quæ tũc locum habet, cùm quis emit animal, vel seruum morbosum, vel vitiosum: propter quem morbũ, vel vitiũ res minus valet: putà si nõ est morbosa, vel vitiosa. valet xx. nunc verò non valet nisi xv. & aliquando istud minus ꝑt esse totum, si fortè propter morbũ, vel vitium res omnino sit inutilis, ff. de ædil. edic. bouem. §. aliqñ. Est & ẽt alia quanto minoris, s. emptus esset: quæ ciuilis est, vt infrà dicam, ff. de ędil. edic. quòd si no
g lit. §. si quis egit. ff. de act. emp. & ven. Iulianus. §. j. g [g] ¶ Super prætoria igitur sic concipitur libellus: Lib.

ADDITIONES.

a Prætoria. ¶ In qua, secundum Roff. sex sunt necessaria, quæ colligas ex positionibus.

b Cùm sex. ¶ Lex ista & pręal. in fi. nõ dant nisi sex mẽses vtiles redhibitoriæ, sed quanto minoris, dat annum. Roff. tamen posuit, vt dicit auctor. Est sciẽdum, quòd meo tẽpore Fran. Accur. disputauit quæstionem, an perpetuetur redhibitoria, si contra vẽditorẽ agentem ex vendito ad pretium, emptor excepit de vitio rei, ꝓpter quod redhibitoria reuocaret pretium, si soluisset: & quia breuissimè dedit illam, hîc eam quasi ad literã inseram. Ad affirmatiuam allegat l. fi. C. de annal. excep. & l. j. ff. de exce. & de probat. l. in exceptionibus. vbi agit, qui excipit. item reus facit controuersiam, ff. de procurat. non solum §. si status. C. de testi. l. j. Item excipiendo videtur contestari, C. de excep. si quidem. & ff. si pars hær. pet. l. permittendum. & no. C. de lit. contest. l. vna. Item vbi ponis excipientem, ponis actorem, qui reo cõtradicente probat: ergo est lis contestata, in authen. de his, qui ingre. §. fi. In contrarium: iste non est modus enumeratus ad perpetuandũ, vt l. sicut. & l. cũ notissimi. C. de ꝓscrip. xxx. vel xl. ann. Item aliud est actio, & aliud exceptio, ff. de ver. sig. verbum Oportebit. §. actionis verbo. Item diuersi tituli diuersis personis conueniunt, Instit. de excep. & ff. e. l. j. & 2. Ergo sunt diuersæ naturæ, ar. C. de codi. si idẽ. Præterea frustra fuissent termini actionis statuti ad agẽdum, si p viã exceptionis posset iuuari: & sic lex statuta esset verbis, ñ reb. C. cõia de le. l. 2. Irẽ actus iudicialis requirit in ꝑpetuãdo, vt no. in præ. l. sicut. & l. cũ notissimi. q in ꝓdicto casu ñ est: soluit ꝑ tres leges eã ꝑpetuatã, ꝑ regulã, oẽs actiões. ff. de regul. iur. & đ ꝯpensat. qđ ĩ diẽ. §. j. dũ dicit, salua manet petitio: ergo perpetuata. & de neg. gesf. si autem §. si quocunque modo.

c Et no. ¶ secundum Roff. ad literam e. tit. ver. illud.

d In prín. ¶ & plus accedit, quòd non scit proprium nomẽ actiõis.

e Qui restituere. ¶ Rof. vbi de redhibitoria, in fi. dicit, se hoc ibi notasse post Azonem.

f Et est prætoria. ¶ aliàs peremptoria, in qua requiruntur, quæ in prox. secundum Rof. cuius fuerunt libelli sequentes.

g §. j. ¶ Dicit Roff. vbi de actione Quanto minoris, in fi. quòd hæc verba, quanto minoris est. notent prætoriam: & q̃to minoris emptus est, notent ciuilem: sunt verba doctorum, & nõ legum, ac si dic

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi seruum vēdidit vitio-
sum: sed quia est erro, vel fugitiuus: vel seruum morbosum, putà
hydropycum: vel equum morbosum, quia habet gallas, vel su-
perossa, vel est retrogradatus: vel librum, qui est corruptus ī tex-
tu, vel codicillatus: vel fundum, qui producit herbam pestiferam
a vel carnem, quę non fuit sincera [a]: vnde quia propter prædictum
morbum, vel vitium res prædicta x. minus valet, quàm valeret a-
liàs, si illo morbo, vel vitio careret, iō illa x. peto: quia illa res tan-
to minoris est: & ad prædicta ꝓpono actionem quanto minoris
est res: & hoc, si dicis, quod sit nomen proprium actionis: alioquī
dic, ꝓpono actionem in factum quanto minoris res est, & super
his peto mihi iustitiam exhiberi: hæc forma ꝓbatur in prę. §. si qs
egerit. & 29. q. j. §. 2. ad fi. Quòd morbus debet exprimi, dicūt le-
5 ges, e. ti. ob quæ vitia. §. cùm. & l. itē Offidius. ¶† Hoc autem sci-
as, ꝙ de vitio animi nunquam tenetur venditor, nisi in tribus casi
bus. ¶ Primus, quando nominatim promisit: & tunc agetur ex sti
pulatu, ff. eo. ob quæ. §. animi. & tunc concipitur libellus sic: LIB.
Coram, &c. conqueror de P. qui mihi vendidit seruum, & promi
sit, ꝙ non haberet animi vitium: vnde cū habebat tale vitium, ꝓ
pter quod est ₫terior in x. quam valeret, si hoc vitium ñ haberet,
ideo illa x. peto certi cōdictione ex stipulatu. Noli dicere Actiōe
ex stipulatu: quia illud licet interesse fuerit incertum, modò hoc
est certum factum, ff. si cer. pet. certi condictio. §. j. ¶ Secundus ca
sus, in quo tenetur venditor de vitio animi, est scilicet, quādo sci
ebat seruum habere vitium, & emptorem non admonuit: & tūc
tenetur ex empto, vel ꝙ redhibeatur, vel quòd ad interesse tene-
atur, vt ff. e. l. j. §. exempli. & tunc concipitur libellus sic:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi sciens seruum vendi-
dit vitiosum: vnde quia me non certiorauit, peto seruum redhi-
beri actione ex empto redhibitoria: vel ago actiōe exēpto ad me
um interesse. Redhibitio enim ₰tinetur empti iudicio, argu. ff. de
act. emp. ex empto. §. j. ¶ Tertius est, si vitium animi sit admistum
corporis vitio, ff. e. ob quæ. §. in summa.
¶ Dicto de actione Quanto minoris prætoria, dicēdum restat d̄
b ciuili [b]. † Si igitur librum, vel equum, vel aliam rē emas vitiosam,
6 vel morbosam, pp quod res minus valet, agitur Quanto mino-
ris emptur⁹ essem, vt dictum est s̄. versic. est & alia, q̄ ciuilis est. de
qua in arbore actionum n hi' dicitur: sed de pretoria sic, de qua s̄.
diximus. ¶ In hac ergo ciuili sic concipitur libellus.
Lib Coram, &c. conqueror de P. qui mihi vendidit equum talis
coloris, quem equum inueni retrogradum: propter quod vitiū
si ego sciuissem, dedissem duo minus: vnde ago ₰eum, vt illa duo
mihi præstet: & ad hoc propono actionem Quanto minoris em
c pturus essem. ff. de act. emp. Iulianus. §. j. [c] ¶† Quid si venditor e-
7 qui dicit emptori, sicut mihi contingit de facto, vendo tibi equū
cum omni vitio & magagna, nec de aliquo vitio, vel morbo tibi
teneri volo. est enim retrograd⁹, calcitrosus: & sic nominat vitia
infinita, vt patet s̄. §. j. & versiculo, si verò vendatur. nū quid valet
hoc pactum, vt emptor videatur his actionibus renunciasse? Di-
cunt quidam, quòd sic, arg. ff. de ædil. edic. quæritur. §. si venditor.
7. quæstione i. quàm periculosum. palàm enim pronunciauit, vt
d eodem tit. l. j. §. j. & l. quæro [d]. videtur in se casus ipsos suscepisse,
ar. ff. man. & Aristoni. de neg. gest. negotium. ff. si quis cau. sed & si
quis. §. quæsitum. Si dicatur, quando habebit ergo locum edictū
de ædi. edict. in locis, vbi semper ita pronunciant? Respondent, ꝙ
tunc, quando ita pactum non fuit. Alii dicunt, quòd aut venditor
dixit prædicta ante contractam venditionem: & tunc valet pactū
& prodest ei: & sic intelligunt principium illius §. si venditor, aut
in contractu venditionis, sed tamen antea multùm commenda-
uerat, & sanum asseruerat: & tunc si emptor potest probare illum
sciuisse morbum aliquem, vel vitium in equo, non proderit ei pa
cti exceptio aduersus emptorem contra illum redhibitoria, vel
Quanto minoris agētem: quia replicabit de dolo: & sic loquiť fi-
nis præd. §. secundum Odoffre. Et est ratio, quia cùm ante vendi-
tionem dixit, nō est verisimile, quòd ille emisset, nisi crederet, ꝙ
curari posset: vel quia apparebat, quòd illa vitia in eo non erant:
cùm verò postea, siue in ipso contractu dixit, non videtur dicere
ideo quod illa vitia in equo sint, quem pri⁹ sanum asseruerat, sed
fortè timore litigij, cùm sciret emptorem potērem, & cum quo
litigare nollet. Si verò conductor equi recipit in se omne pericu
lum, dic, vt infrà de locat. § iam dicendum. versiculo, ad euidenti
8 am. ¶† Quid si vendo tibi, vel promitto equum meum [e] eccum
e de vno oculo: & tu mihi tuum, qui ex quo posuit se ad iacēdum,
f nunquam surgit. ego verò sciebam vitium tui, & tu mei [f]? Dicunt
quidam, quòd non potero agere contra te nec tu contra me.
compensatur enim dolus cum dolo, ff. de dolo, si duo. & ff. de tu-
9 telis, & rat. distra, l. i. §. nunc tractemus. ¶† Quid si vendens equ-
um in spatula patientem, non tamen vitium apparebat, nisi post
fatigationē, interrogatus ab emptore, an esset morbosus, vel vi-
tiosus respondit, equus iste effusa habet lumina, est lunaticus &
recalcitrosus, & sic inter multa expressit vitiū spatulę: emptor ve
rò credens, quòd sicut de luminibus effossis & aliis, quæ vera nō
erant, sic esset & de vitio spatulæ, & de omnibus aliis, equū emit:
pòst hoc comperto, agit redhibitoria contra venditorem: vendi
tor verò dicit se non teneri, cùm omnia expresserit: dic, quòd te-
netur, quia talia insidiosè expressit, vt ff. de contrahen. emp. ea q̄.
10 §. fi. ¶† Vbi autem quis in venditione vltra dimidiam iusti pretij
decipitur, sic concipitur libellus:
g Lib. [g] Coram, &c. conqueror de P. cui vendidi Digestum meum
pro quatuor, quod valebat decem tempore venditionis: vnde qa
in illa venditione fui deceptus vltra dimidiam iusti pretii, peto ₰
ctum rescindi, & Digestum illud mihi restitui: & ad hoc ꝓpono a
ctionem ex vendito, C. de const. pecu. l. 2. C. quibus nō obst. lōg.
tempo. præscriptio. vel, secundum alios, propono officium iudi-
cis, C. ex quibus causis ma. in contractibus. vel, secundum alios, ₰
dictionem ex illa l. rem maioris. quę est C. de resc. ven. Alij sic cō-
cipiunt libellum:
Libel. Coram, &c. conqueror de P. cui vendidi Digestum meum
pro quatuor, quod valebat decem: vnde ago contra eum, vt con
tractus rescindatur, & Digestum mihi restituatur, vel iustum pre-
tium, scilicet sex mihi suppleat: & ad hoc, &c. extrà de emp. & vē.
cùm dilecti. & c. cū causa. C. de rescin. ven. l. 2. Et hoc, secundum
eos, qui

ADDITIONES.

☞ Si dicat, ꝙ harum distinctio est de aliàs empturo, vel non emptu-
ro. sed ipse, vbi tractat de quāto minoris ciuili, ī principio, dat dif-
ferentias, ꝙ vna prætoria, alia ciuilis secūda, vt s̄. distinctum est. In-
terest enim, quanto minoris est, & quanto maioris empturus est.
Item prætoria est annalis, ciuilis perpetua, sicut aliæ ciuiles, Instit.
de perpet. & temp. act. in prin.
a Sincera. ¶ Dixit Rof. hoc ti. post prin. ꝙ in his rebus, in quas pro-
priè non cadit vitium, vel morbus, quibus verbis vsi fuerunt ædi
les, non datur directa, sed redhibitoria, sed vtilis tantùm: & dicit
Azo. hoc notasse ff. e. l. j. in prin.
b De ciuili. ¶ In qua multum instat Rof. ad finem ciuilium, & eius
est libellus, qui sequitur.
c §. j. ¶ Opponitur libellum non procedere: quia licet sit res mino-
ris pretij, non tamen propter id subueniret emēti, nisi illud exce-
dat dimidiam, C. de rescin. ven. l. 2. Dicit Rof. super vtrāque preto
ria & ciuili, ꝙ prædictæ legis auxilium locum habet, cū quis re
ipsa decipitur in pretio, sed si deceptio causatur à vitio, vel mor-
bo, per edictū ædilium subuenietur in lesione minori: ñ distincto
sciat, vel ignoret venditor, ff. e. l. j. §. causa. Sic etiā respondetur ad
l. in causę. §. pe. ff. de minor. vbi dicitur, quòd naturaliter licet con
trahentibus se circumuenire in pretio.
d L. quæro. ¶ Per hāc l. & per l. q̄ritur. & l. hoc autem. ff. de hær. vel
ac. vē. Alb. Gal. extra volumen, quòd in generali clausula simpli-
citer, vel post certos casus apposita, non veniat morbus, quē scie
bat venditor: hoc etiam scripsi post Dy. in regula, eum qui cert⁹.
de reg. iur. lib. vj. super gl.
e Equum meum. ¶ Si dicas La. enter. meliùs procedit quæstio.
f Mei. ¶ vt solutio ₰ueniat, meli⁹ diceretur Ego mei, & tu tui: hoc
dico propter regulam, scienti. de reg. iur. lib. vj.
g Lib. ¶ Libellus iste cum duobus sequentibus fuerunt Roffr. vbi
de actione Quanto minoris ciuili, ibi in versi. quid si sine dolo. &
tribus columnis sequentibus prosequitur materiam l. 2. C. de re-
scin. ven. vbi circa 18. quęstiones ponit de materia, inter quas po
nit libellos prędictos. Cyn. etiam super l. præ. format 17. q. non ꝓ
omnia easdem: & an talis petitio causæ competat bannito sic eo
tempore decepto, postquam de banno exemptus est? fuit hoc di
sputatum per Lamber. de Ramp. qui in q̄onis themate tria pone-
bat caueri statuto. Primum, ꝙ petitiones bannitorum pro debi-
to non audiantur. Secundum, ꝙ damna, vel iniuriæ in rebus eis il
lata non emendentur. Tertium, ꝙ banniti pro debito, vel malefi
cio, ad ipsorum vtilitatem contrahere non possint: & incipit quę
stio, continetur in statuto. Dicit autem, ex primo capite ipsum ñ
impediri, quo iubentur petitiones bannitorum non audiri: quia
isto tempore, quo petit, bannitus non est. Item non obstat secū-
dum de damnis & iniuriis non emendandis. licet enim appellati
one damni intelligatur omnis diminutio patrimonij, ff. d̄ damn.
infecto, l. 2. tamen appellatione damni dati, vel illati, continetur
damnum, & interueniente culpa & facto hominis delinquentis
in his: patet hoc in damno l. Aquil. quod non competit in dam-
no procedente ex contractu. Damnum enim dicitur in rebus da
tum, cùm rumpitur ius alterius, vel fit deteris. vt titu. præ. l. si ser-
uus seruum. §. inquit. & §. rupisse. Tertium verò capitulum ab ip-
so principio non obstat: quia ad damnum hic contraxit, non ad
vtilitatem: ibi vide.

eos,qui dicunt,vtrunque esse in obligatione: secundum verò e-
a os,qui dicunt pretij supplementum esse in obligatione [a],sic con
cipitur libellus:
Lib.Coram,&c.vt in præceden.vsq;,valet decē.iunge,vn̄ ago ꝯ
eum,vt iustū pretium,quod est quinq;,mihi suppleat:& ad hoc,
11 &c.¶† Eodem ēt modo,si quis emit rē pluris,quàm valeat,suc
curritur emptori per actionem exempto Quanto pluris,ff.de ac.
emp.& ven.Iulianus.§.si venditor.& §.per contrarium.de qua in
b arbore non tractatur,in qua sic libellus concipitur [b]:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui domum talem mihi vendi-
dit pro 21.cū domus illa valeat decem:& iō peto mihi reddi pre
c tium,cū rem illam paratus sim restituere:& ad hoc ꝓpono [c] acti
onem ex empto Quanto pluris.ff.si qd in frau.pat.l.j.§.si quis in
fraudem.& hoc,secundum eos,qui dicunt,ꝙ solum pretium est
in obligatione:secundum eos,qui dicunt vtrunque esse in obli-
gatione,sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c. vsque,valeat decem.iunge,vn̄ peto,vt pretium
superfluum,scilicet xj.mihi reddat,vel rem accipiat,vel totam pe
12 cuniam,hoc est,xxj.mihi restituat:& ad hoc,&c.¶† Quid si ali-
quis scienter emerit rem vltra dimidiam iusti pretij,nunquid ei
succurritur per præ.l.C.de rescin.ven.l.2.& per præ.dec.cùm di-
lecti.&cùm causa?Videtur,ꝙ non.non enim videtur decipi, qui
sciuit:nec dolus ei infertur,C.de transa.cùm donationis.Item em
ptor non potest conqueri de eo,quod tempore cōtractus sciuit,
C.de rescin.ven.venditor.ad idem ff.de contrahen.emp.ea quæ.
Nec videtur celatus,qui sciuit,vt ibi:& hoc puto argu.ff.si quis à
pa.ma.fue.non vsque.ff.loca.l.item si pretio.§.quemadmodum.
licet quidam dixerint cōt à.per præmissa iura,quæ non distingu-
unt,sciuerit,vel ignorauerit.Sed nónne venditor semper scire ꝓ-
sumitur valorem rei suæ?vt C.de rescin.vend.quisquis.& sic vid-
tur,ꝙ nullo tempore aget,nisi ostendat iustam ignorantiæ cām:
sed certè licet scire præsumatur,non ideo agendi facultas tollit,
d vt ibi [d].¶† Sed nunquid præ.l.2.C.de rescind.ven.locum habet
13 in contractu locationis? Respon.sic,ff.si quid in frau.pat.aliàs sic
l.i.§.si quis.Et nunquid in contractu permutationis?Respondeo,
sic,ff.de redhibitoria,l.sciēdum.§.pe.& generaliter locum habet
in omnibus,qui sunt loco emptorum,ff.qui.ex caus.in posses.ea.
e l.fi.[e]¶† Quid de transactione? Respon.in ea locum non habet:
14 quia in ea receptum est,vt pro modico magnum amittamus,ff.
f de transact.[illegible],in prin.[f]¶Sed nunquid locum habet in feu-
di concessione?Dixit Vber.de Bo.ꝙ non.Quid de concessione ī
emphyteusim?Respondeo,nec ibi locū habere:quia contractus
iste,nec locatio,nec venditio est dicendus,vt ĩ.de loc.§.nunc ali
g qua.vers.2.& ver.4.[g]¶† Quid si venditor iurauit non venire ꝯ
15 venditionem,nunquid ad hoc vti possit beneficio prealle.l.dixit
P.ꝙ sic:sed Accur.contrà:licet aliud sit in minore iurante.prout
h ibi no.[h] ¶†Item quid si emptor rem iam alij vendiderat?dicit,ad
16 huc præ.l.locum habere [i]:secus tamen,si res penes eum casu pe
i rierit,prout ibi no.[k] ¶† Si autem dolus intercesserit,sic concipi-
k tur libellus:
17 Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui me dolo induxit ad emen-
dum rem,vel hæreditatem pro decē,quæ res valet octo. quia de
artificio fuit mentitus,vel multa subtraxit,quæ propter fidem ad
hibitam non credebam subtracta:& sic emi rem illam pluris,quia
pro decem:vnde illa duo superflua peto:& ad hoc propono acti
onem ex empto,vt in prædicto §.si venditor. & §. per contrariū.
Vel dic pleniùs,vt suprà in ti.de dolo & contu.in principio.Posi-
tiones autem fiant hic,vt suprà in actione redhibitoria,quāto mi
18 noris.¶† Est & actio in factum [l] ædilitia prætoria:& competit ī
l multis casibus& diuersis.Et primò,si res vendita sit redhibita pro
pter vitium,siue morbum:nec à vēditore restituit pretium emp-
tori cum actionibus,& aliis,quæ ædiles iubent:vel si venditori ñ
restituuntur ab emptore, quæ sunt quæsita per seruum, & alia,q̄
iubent ædiles.Nec hic quæritur,an vtraque res sit in causa redhi
bitionis,vel nō:vel an fuerit intra legitima tempora redhibita,
vel nō?sed solū, an redhibitio facta sit?ff.e.ꝙ si nolit.§.in factū.&
hoc casu est ꝑpetua,cū sit rei persecutoria,ff.d̄ act.& ob.in hono
rariis ¶Sic ergo ꝯcipit libellus:Lib.Corā,&c.ꝯqueror de P. qui
mihi vendidit equum morbosum,vel seruum:cuius equi cùm fa
cta sit redhibitio,& pretium mihi nō sit restitutū, nec accessiōes,
putà decem:ideo ꝓtium ipsum peto:& ad hoc ꝓpono actionem
in factū ædilitiā,s̄.ver.sed nunquid.& sic formāt in persona emp
toris. ¶In persona verò venditoris sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.ꝯqueror de P.cui vēdidi equum morbosum,vel
seruum nomine cuius equi vel serui egit ꝯ me redhibitoria,&re
dhibitio facta est:sed quia mihi non restituit quęsita per seruum,
& accessiones,putà talia:iō contra eum ago,vt prædicta mihi re-
stituat:& ad hoc propono actionem in factum ædilitiā.Prædictæ
19 formæ probantur in præal.§.in factum.¶† Secundò competit,
quando venditio sic fit:vt si res vendita nō placet,vel si displicet,
quòd reddatur:& tunc est temporalis vsq; ad sexaginta dies,non
perpetua,vt ff.de ædil.edict.ꝙ si nolit.§.sed quid.in fi.& tūc libel-
lus sic concipitur:Libel.Coram,&c.ꝯqueror d̄ P.qui vēdidit mi-
hi talem rem taliter,vt nisi mihi placeret,redhiberetur: vn̄ q̄a mi
hi non placet,peto fieri redhibitionem:& ad hoc propono acti-
m onem in factum ædilitiam.hęc forma ꝓbāt in præ.l.[m]¶†Sed po
29 ne:statutum est in aliquo loco, vt si quis domum extraneo à pa
rentela vendiderit,liceat eius agnatis intra certum tempus eodē
pretio,vel equali eam recuperare:quid ergo,si non fuit vendita,
sed insolutum data?Et videtur,ꝙ idem: quia datio in solutum si-
milis est emptioni,ff.ꝓ emptore,l.litis.ff.ex qbus causis in posses.
eatur,l.fi.Itē is,cui datur in solutū,fit vtiliter dn̄s,ff.de pig.elegan
ter.in principio,&vtilis ꝓfertur directę,ff.si ager vect.vel emphy.
petatur,l.j.ff.de ꝓcurat.in eāæ.ff.de iure dot.l.j.Item ita fit ꝯ men
tem statuti per hoc,sicut per venditionem.C.de leg.&consti.nō
n dubium.extrà de verbor.signifi.præterea [n].Fuit tamen in ꝯrium
iudicatum propter vocabulorum diuersitatē, C. e. si idem. extrà
de deci. ad audientiam.Item pretium debet interuenire,vt sit em
o ptio [o],arg.de condict.ob causam,l.fi.ff.de præscrip.ver.naturalis.
Item res in emphyteusim data donari potest,sed non vendi,C.li.
x.de fundis pat.l.j.Item necessitate ductus, videtur in solutum de
disse

ADDITIONES.

a In obligatione.¶De his opinionibus vide,quod scripsi e.ti.cùm dilecti,in gl.iudex iste.

b Lib.concip.¶Rof.fuit iste libellus & sequens,vbi de actione ex empto Quanti pluris.

c Propno.¶Iste libellus & præcedens voluit sequi opi. reprobatam e.tit.c.pe.in fi.j.gl.& vide,quod super ea dixi:sequens ver.fu it Roff.vbi s̄.ponebat tamen in venditore,& meliùs, vt patet in versiculo sequenti.

d Vt ibi.¶Non videntur per hęc verba sufficere ad solutionem:vn̄ Rof.pleniùs prosequens dicit,ꝙ lex illa non dicit, quem debere scire æstimationem rei suæ,in qua sæpe quis errat,Insti.qui man. non poss.§.præualuisse. sed ꝙ debet scire,vires,merita & emolumenta Vires prędij sui:putà,si potest ibi seminari linum,canabis, an frumentum,an spelta solùm,vel similia.Merita etiam & emolumenta in quantitate & qualitate fructuum cōsistunt,& an sint pestiferi maximè,C.de ædil.edict. si prædium.Item licet reprehēsibile dicatur eum hoc ignorare,non ob id damnari debet in beneficio illius legis:hoc intendit auctor. facit ff.sol.mat.l.etiam.§. licet.& quod hîc dicit ignorantia,pone exemplum ī eo, qui nouiter fuerat hæres extranei,& incumbebat ei necessitas soluendi legata,æs alienū, vel similia:vide ēt de hoc Cy.in præ.l. quisquis.

e L.fi.¶Hæc duo scripsi post Vin.e. titu.cùm dilecti.& idem Roff. & vide,quod de diuisione hæredum,vel sociorum dixi s̄. de iud. §.sequitur videre,super ver.item heredes.vbi etiam dixi de datione in solutum.

f In prin.¶Hoc intellige,vt not.e.tit.c.pen.in gl.2.dicit Simon super l.2.in fi.quòd si arbiter talem iniquitatem dixerit,emendabitur per arbitrium boni viri,ff.pro soc.si soc.quasi dicat,non per illam l.2.

g Et vers.3.¶Contrarium dixit ibi ver.&c.

h Not.¶idem Pileus xx.omnino vide,quod scripsi e.ti.c.fin.super gl.2.ad fin.

i Locum habere.¶Idem Accur. in l.2.in 3.q.& Roff.qui plenè de hoc tractat,vbi s̄.in 12.q.quo ad legem.

k No.¶de hoc in fi.dedi remis.super rubrica.

l Actio in factum.¶Aggreditur verba Roff.rub.de ædil.act. inter prætorias.& quasi ad literam ponit eius verba vsque ad vers.si autem locus.de prætor.vers.sed pone.Positiones autem Roff. non posuit,dicens,illas non necessarias:& idem dicit auctor in fin.huius partis & puto,quòd hoc dixit propter id,quod not.s̄.eodē.§. post prin.ver.sed nunquid in hoc.in fi.& propter id,quod statim sequitur.

m In præ.l.¶Non obst.C.de contrahen.empt.l.in vendentis.quia hîc substantia contractus non ponitur in alterius arbitrio, q̄ perfectus est,sed solui potest,ff.de contrahen.empt. l.3.sic extrà de pig.illa vos.de hoc hîc Roff.& no.Instit.e.tit.§.penultimo.& pleniùs in præalleg.l.in vendentis.

n Præterea.¶Pro hac parte bene facit ff.de leg.j.l.senatus.coniunctaeum l.senatus.ff.de contrahen.emp.
ADDE,vt per Ro.cons.cvij.

o Emptio.¶In hoc instabat Alb.Gal.in quæstione,de qua infrà di cam.nam lex,statuliberi,ff.de statulib.in fin.dicit,emptionis verbo omnem alienationem comprehendi: & sic ibi sumitur largissimè,quod hîc esse non potest:quia forma statuti,vel ꝯsuetudinis loquens de pretio docet verbum emptionis hîc recipi strictè.

diffe,ff.de adimen.leg.l.rem legatam.&vide C.de agri.& cen.quē
a admodumª.¶†Tertiò competit pro ornamentis ab emptore re
21 stituendis: vel etiam pro mancipiis redhibendis propter ornamenta:& hoc,si tēpore vēditionis erant ornata:non aliàs. Quòd si venditor tradere non vult seruum,vel mācipium ornatum,put ostenderat,fiet redhibitio etiam ornamētorum:& sic fiet redhibitio principalis propter accessoria:& his casibus competit vsque ad xl.dies:ff.e.ædiles aiunt.in prin.& tunc sic concipitur libellus:
b Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi vendiditᵇ seruum, vel equum ornatum talibus ornamentis:& facta redhibitione serui, vel equi,ornamenta mihi reddere, vel restituere recusat: vñ ipsa mihi peto restitui per actionem in factum ædilitiam.hoc probat in prę.l.ædiles.in prin.¶Si verò emptor propter ornamenta vult agere ad equum redhibendum,concipitur libellus sic:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi vendidit equum ornatum tempore venditionis cum sella & fræno deauratis: quæ ornamenta quia mihi non præstat,ideo equum sibi restituere volo & peto,vt mihi restituat pretium:& ad hoc propono actionem
22 in factum.Hæc probantur in præal.l.¶†Quartò competit&hęc actio,quando eo loco,quo iter vulgò fit,habeat quis canem,verrem,aprum, vrsum,pantheram,leonem,vel aliud animal, quod possit nocere,siue ligatum:siue solutum,ff.e.hi enim. & l.seq. & tunc concipitur sic libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui in loco prohibito,quo s.iter est publicum,habeat canem, vel verrē,aliúdue animal,quod nocere potest,& nocuit iam,quia homo talis occisus est: & quia contra vtilitatem totius reipublicę,vel totius populi est,peto eū in cc.sol.condemnari:& ad hoc propono actionem in factum:& sic agit,ñ tāq̃ is sit,q agit priuatᵘ, sed tāq̃ qlibet de populo. est.n. hæc actio popularis. Positiones autē hic necessariæ ñ sunt.si aūt locus sacer,vel religiosus pro puro venditus sit,dic,vt j.de relig. dom.ver.item sæpe.¶Cæterùm si tibi ancillam vendam, vel tradā eo pacto,ne prostituas,dic,vt j.in ti.de adul.ver.porrò.& seq. ¶Item si quis emit seruum de peculio ipsius serui, nec eum manumittit,dic,vt s.de seruis non ord.ver.& quia. ¶Si autem petit rescindi venditio,ideo quia contractus venditionis simulatus est
23 propter vsuras,dic,vt j.de vsuris,ver.si autem.†Vtrùm in libello possim petere venditionem pronunciari nullam,vel retractari p beneficium restitutionis in integrum,no.Papa ext.de in integ.resti.constitutus.¶Quid si quis propter metum rem suā vendidit? dic,vt s.de his,q̃ vi,metusúe causa fiunt,ver.sed prædictis.&seq. Item si mensor falsò renūciauerit fines rei venditæ, vel plus,vel minus,quàm sciuerit ibi esse,vel actor fines occupat, concipitur
24 libellus,vt j.de paro.ver.& quia.& seq.¶†Vltimò no.quòd si tibi denunciaui,ne talem fundum à tali emeres,quia suus non est, probante me,quia meus sit,eum cum fructibus recuperabo, vt
25 C.de rei ven.si fundus.ad idem ff.de eden. quædam. §. nihil.¶† Quid autem operentur huiusmodi prædictiones,vide ff.qui satis dar.cog.si fideiussor.ff.ex quib.cau.maio.l.antepen.ff.de rei ven.
26 l.aut.& vide ff.si cer.pet.nam & si fur.resp.3.¶†Sed nunquid idē erit,si denunciaui alicui, ne vendat rem aliquam: putà, equum, vel bouem,vt postea vendens dicatur dolo desiisse possidere? Dicunt quidam,quòd non. Alij contrà,vt ff.de pe.hær.item veniūt §.petitam,& in præ.l.quædam.§ j.nam & aliàs punitur denunciationem spernens,ff.de adul.nuptam.& l.qui vxori.Eo enim ipso q sibi nunciaui,videtur ius suum vacillare,vt C.de acq.pos.l.ne-
27 mo.& per consequens dolo malo desiisse possidere. ¶†Qualiter ergo sibi consuletur? Respondeo,iudex statuat mihi tempus, intra quod rem vendicem:intra quod veniens audiat,postea nō ar.ff.de adop.mancipiorum.& l.si emptio. §.fi. Et est aliàs simile extrà de resti.spol.frequens.§.solet.lib.vj.C.de remis.pig.si eo tē
c pore.ff.qui.ex cau.ma.sed & si per prætorem.§. sed & si dumᶜ. C. de inge.ma.diffamari.¶Potest & aliter consuli ei.nam si post nūciationem vendiderit,&statim dicit mihi,paratus sum defendere causam,vt cognoscatur,si sit res mea,vel tua,denunciatio non īpedit venditionem,si nolim agere causam,ar.ff.vt in pos.leg.l.3. resp.j. ¶Item si propter denunciationem meam damnificatus ē, quia nullus emere,de dolo teneor ei:vel saltem aget contra me actione in factum si propter rem,vel personam meam non pos-
28 sit contra me agi de dolo,ff.de do.l.rem,quam venalem.¶†Sed nunquid iudex potest alicui inhibere,ne rem suam vendat? Et videtur,quòd sic,C.de Iudęis,nemo.C.de pac.l.fin.Quidam tamen contrà,vbi per hoc non fit deterius ius & conditio domini circa possessionem,vel proprietatem, ff.de pollicit.l.de pollicitationibus.vnde se habet intromittere de tenutæ datione,C. de priuile.
29 fis.l.j.& ff.de ap.Imperatores.§.fi.& ff.de rei ven.non solùm.¶† Sed nunquid ei,cum quo lis est contestata,potest inhiberi,ne alienet? Resp.sic,siue ius aduersarii sit futurum deterius,siue non,cū sit res litigiosa,vt C.de litig.l.fi.& facit ff.de of.præ.illicitas.§.ne-
30 que.¶†Quid si me prohibente vineam meam emisti,quam venditoris esse credebas,& meam ingrederis,nunquid potero te accusare de vi,vel de possessione inuasa? Videtur,quòd sic:quia rē alienam inuasisti,C.vnde vi,non ab re.& potiùs est veritas attendenda,quàm tua simplex opinio,vt e.ti.si quis in tātam.ff.de manu.vin.

ADDITIONES.

a Quemadmodum.¶Circa medium magnæ gl.in cuius principio de permutatione & de emphyteusi tractatur:& vide j.prox.§. vl. ver.cxxj.& seq.Est sciendum,quòd quæstionem, quam hîc format auctor de statuto,disputauit Alb.Odof.de consuetudine, & incipit,in aliqua prouincia,& tenuit, quod s.per l.in quorum.ff. de pig.hac etiam ratione,quia tendit ad rescindendum contractum:& hæc est res odiosa,quæ sine voluntate ꝯtrahentium etiā ex imperiali rescripto non permittitur,C.de trās.si diuersa.Odia verò sunt restringenda,de reg.iur.odia.lib.6.cum conc. Licet contrahere sit volūtatis,ꝑsistere est necessitatis,C.de act.& ob.sicut. item cùm lex dicat permutationem similem emptioni, ff.de rer. permu.l.2.ergo non est emptio:quia nihil est sui simile,ff.de act. & obli.l.actionis verbo. Dicebat etiam, quod præmisi,& de hoc scripsi de rest.in integ.constitutus.Eisdem rationibus dixit Guido de Suz.in quæstione statuti,sub litera C.quòd statutum de soluendo solido pro libra rerum venditarum, non habebat locum in permutatis,per ll.præallegatas,& C.de præd.curi.l.vlt.lib.x.C. de litig.l.fi.C.de fideic.l.voluntas.C.man.per diuersas.Hoc autē ītelligit cessante fraude.Coniungam de statuto aliam quæstionē Roffredi xliiij.& Lamb.de Ramp.in v.quam sic propono: Per statutum cauetur,quòd habens prædium trium tornaturarum, vel minus,non tributarium,vel censuale,vendere tenetur habenti p̄dium contiguum trium totnaturarum: quærit,an habens contiguum trium tornaturarum,ex quarum vna census soluitur, vel tributū,teneatur vendere? Lamb. formauit de habente duas terras liberas,& emit terram contiguam tributariam,ex quibus vnū fecit prædium.item ipse Rof.in solutione vr idem intellexisse,in themate tamen non expressit.item quærebat etiam,statuto cauetur,quòd retentis terminis arctabat habentem xxx.ad emendum tenuerunt ambo,ex quo à principio fuerunt duo fundi,reus,vel possessor teneatur illum fundum vendere,ex quo non præstabatur pensio,licet censualem adiunxerit,aliàs vterque,ff.famil.erciscun.fundus.in fi.Item facit, quòd commistio fundorum cū sua causa & onere facta censetur,ff.de acq.rerum do.l.traditio.ff. de acq.pos.pomponius.§ fi.Item licet fiat vnio bonorum testatoris & hæredis,fit tamen cum sua causa,C.de bon.auctor.iud. possid. l.j.Item præiudicare vicino non potuit prædium tributarium adiungendo,C.de stat.& imag. l.finali,ff.de trans.l. 3.Pars ergo tributaria,cùm sit diuisibilis,ex vi statuti fit exempta:reliqua pars īclusa:sic in damno infecto,ff.de damno infecto,si finita.§.ex hoc edicto.bene facit ff.de seruit.ad certam.C.de seruit.lege,ñ modᵒ. Sed quid dicemus? Est quæstio de pretio:ille, cui ex statuto vēdidebet,vult dare decem:alius vnus:vel duo volunt dare quindecī Mar.de Fano vr ꝑrius Ac.qui no.C.de resc.ven.l.2.ad finē magnę gl.oblationem illorum duorum non curandam:ibi vide.nam dicit,q lex illa nominauit iustum pretium,quod in fine determinat simile C.de iur. do.imp.l.vltima,§.penultimo,& C.si propter pub.pen.l.2.& 3. vbi iustum pretium ex subhastatione colligitur ad idem C.de sacros.eccl.auth.hoc ius porrectum.ad idem C.cōmuni diuid.ad officiū.vbi ad iustam æstimationem habendam admittitur licitatio:ad idē ff.de rei ven.in fundo.vbi iustum pretiū dicitur id,quod habiturus erat possessor, & ff.de bon.auctor.iud. possiden.l.pretor.§.in eum.ff.de in diem addic.l.vbi. §.vltimo, & l.licet.& seq.ff.quod metus causa,sed & partus.j.responso,ff.loc. l.nos videamus.de condi.furt.si seruus fugitiuus.de fur.si vendidero.§.j.& l. si quis vxori.§.finali,ff.de donat.causa mortis,l.mortis causa capimus.l.finali,ad leg.Falc.l.j.§.si hæres.
ADDE Ang.&Im.huic vltimæ parti in l.q Romæ.§.cohæredes. ff.de verborum obl.& meliùs Paulum de Castro,cum quo transit Alexander,ibi dicentes,quòd si opinio Io.An.esset vera,esset aperta via fraudibus:quia faciliter posset submitti persona,q̃ multo plus offerret,quàm res valeret.Vnde dicunt ipsi,q aut statutū loquitur simpliciter q consors teneatur vendere consorti:&tūc ipso offerente iustū pretiū,sic possit venditor petere,quod ab aliis plus offertur:aut statutum dicit,q consors præferatur cuicūq; volenti emere:& tunc ipso non offerente,quod ab aliis reperitur,ei vēdere non tenetur:& ita etiam dicunt tenere Bal.in d.l. 2.de resc.ven.
b Vendidit.¶Debet enim dicere,vendidi:quod etiam patet s.ver. prox.in prin.
c §.sed & si dum.¶Facit,quod ibi no.in j.gl.

nu.vin.l.iij.§.quoties.ext.de biga.nuper.debuisti enim credere d nunciationi,ff.de eo,per quem fact.est,l.j.C.de rei ven.l.si fundũ & videris ignorantiam affectasse,dum credere noluisti, C.de incest.nup.qui contra.&in dubio debuisti potiùs abstinere,ff.de ri.nu.adoptiuus.§.j.& ext.de app.dilectus.in fi.nec debuisti ingredi possessionem,nisi rem & possessionem sciuisses fuisse venditoris C.lib.x.de agri.& cen.seruos.C.de bo.mat.l.j.Arg.contrà,ꝙ non sis culpabilis,quia non credidisti alienam:quia plus est opinio, ꝗ veritas,ff.de fur.inter omnes: §. rectè. nec tenebaris credere denunciationi meæ,vt ff.de admin.tu.quidam.in fi. & s. & de citat. §.sequitur.prope prin.Nam si cuilibet,ne emeret,vetaretur,C.d bit.ven.pig.imp.non posl.2.Nec potest dici prædo,qui pretium numerauit,ff.de reg.iur.nemo.nec tibi imputatur,si plus venditori credidisti,quàm mihi:nam alteri credere debuisti,ff.loca.in nane.Super hoc dixit Matt.de Fa.absoluendum,si aliqua indicia nō appareant cōtra malam fidem tuam.Si enim ita eras vicinus meus,quòd non sit verisimile te facta mea ignorasse,condemnand9 es,ar.vnde cog.l.octaui.ff.de in integ.rest.de tutela.ff.de lib.cā,si filium.ext.de præsump.quosdam.& c.quanto.

¶De actione præscriptis verbis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio præscriptis verbis,quando locum habeat,& qualiter in ea formetur libellus.*
2 *Positiones in actione præscriptis verbis,qualiter sint formandæ.*
3 *In actione præscriptis verbis æstimatoria,quæ sint necessaria.*

a TErtio videndum est[a] de actione præscriptis verbis, ꝗ tunc locum habet,cùm in contractu talia verba præcesserunt, quòd ex illis bene oriretur actio inter me & te,si speciale nomen haberemus actionis: vnde qa non habeo,proponam actionem in factum præscriptis verbis,in qua sic libellus concipitur:

b Lib.[b]†Coram,&c.conqueror de P. cui cùm vendidissem Codi-
1 cem meum pro decem , in ipso contractu incontinenti conuenit mihi,quòd commodarem ipsum pro exemplo: quem Codicem sibi tradidi : vnde peto , vt illum Codicem meum mihi pro exemplo tradere debeat:&ad hoc propono actionem in factum præscriptis verbis,ff.de præscript.l.naturalis.C.de rer.permut.rebus.& l.ex placito.¶Actor ergo sic ponet:
2 †Pos.act.Pono,ꝙ vendidit tibi Codicē meũ.Item ꝙ incōtinenti ꝯuenisti mihi pacto nudo,ꝙ illum mihi commodares ꝑ exēplo, C.de rer.permu.ex placito.& l.rebus.Itē ꝙ illũ Codicē tibi tradidi.Itē in ꝯtibus stricti iuris vteꝛ eisdē positiōib9.¶Reus verò sic: Pos.rei. Pono, quòd vendidisti mihi Codicem purè sine aliquo pacto.ext.de fi.inst.cùm Ioannes.item ꝙ pactum fuit appositum ex interuallo,ext.de elect.cùm post.Item ꝙmihi vēdidisti tali die Item ꝙ post tres dies fecimus pactum.Item ꝙ Codex,quen vēdi
3 disti mihi,est adhuc penes te.¶†Sed & si dat is Titio[c] rem pro x.
c vendendam:sed neq; res,neq; pretium tibi redditur,datur tibi actio in factum præscriptis verbis æstimatoria,vt res, aut decē reddantur,ff.de excercit.act.l.vnica:in qua sic libellus concipitur: Lib.Coram,&c.conqueror de P.cui dedi Codicem meum pro d cem vendendum:vnde ago ꝯ eum,vt illa decem mihi præstet, vl ipsum Codicem incorruptũ:& ad hoc ꝑpono actionem in factũ ꝑscriptis verbis æstimatoriā,vt in præ.l.¶Actor ergo sic ponet: Pos.act.Pono,ꝙ tibi rem dedi vendendam.item ꝙ pro decem eā æstimaui,vt vel decem,vel eam mihi dares.Item quòd hoc recusas facere.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,quòd rem illam dedisti vendendam T. Item ꝙ eā habes.Item quòd pretium tibi dedi. De petitione æstimationis dic,vt j.de obl.& sol.§.sequitur.ad fi.

ADDITIONES.

a Tertio vidēdũ est.¶auctor hîc breuiter trāsglutiuit duos lōgos tractatus,quos copiosè ponit Rof.inter ciuiles.vbi de actione in factũ præscriptis verbis,quam ēt diuidit per rubricas:sed hîc prosequitur solùm primam rubricam,& iam æstimatoriā, & de qua libet parum:libelli aũt & positiones fuerunt eius.Præmittit ēt,ꝙ est vtile scire de his nominibus:Actio in factũ:itē Præscriptis verbis.Et dr̃ actio in factũ,id est,ex tali facto.cũ eñ plura sint negotia,ꝗ vocabula,vbi deficiũt vulgares actiōes,& nomen ꝓprium inuenire nō possumus,recurrimus ad actionem in factum, ff.eodē titulo,de præscriptis verbis.per totũ:& est nomen actionis sumptũ ex facto. Alij dicũt In factũ,id est,infectũ,quasi in defectũ:qd sibi nō placet.De fa.s.præscriptis verbis,no.ꝙ omnis actio ꝑscriptis verbis est in factũ:sed nō ꝯuertitur.Itē habet locũ hæc actio qñ verba præcesserunt,s.in aliquo ꝯctu.est enim hoc necessariũ, hac actione,s.ꝙ præcesserit ꝯctus nominatus,vel innominatus:licet hæc differant.quod satis prosequitur.Est aũt necessarium, ꝙ in ipso ꝯctu,vel parũ antè,vel parũ post fiat pactũ.patet exēplũ i libello hîc posito. Et ꝙ in ꝯctibus innominatis non interueniat stipulatio , & ꝙ ex parte actoris ꝯctus sit vestitus interuentu rei, hoc patet ex positiōibus.Ad libellũ aũt opponit de l.neq; pign9 neq; depositũ,neq; precatium,neq; emptio,neq; locatio rei suę ꝯsistere pt̃,ergo ex pacto,ꝙ rem meam mihi commodes,agere ñ possum.Solu.Cessat obiectio,si ante traditionem id fiat:& dato, ꝙ sit tunc tradita,nō tñ sit pactum de re mea mihi commodanda sed re,quæ desinit esse mea:ad quod tempus referri posset etiam stipulatio:& sic intelligitur ff.de verb.obl.l.nemo.

b Lib.¶in quo quatuor requiruntur,quę per positiones colligas.

c Titio.¶Hic aggreditur secundam rubricam de actione præscriptis verbis æstimatoria:& quatuor,quæ requiruntur,ex positionib9 collige.Contra libellum opponendo quærit Roffredus,quid sit in obligatione in hac actiōe,an res,an pretium,an vtrumq;?Si dicis alterum tantùm,ergo malè petis,vel rem,vel pretium:si dicis quòd vtrunq;,instat:si æstimatio fuit vera,accipiens fit dominus, C.de iure dotium,l.quoties.ff.pro emptore,leg.litis.Aut fuit facta,vt sciretur,si tantum posset haberi:& tunc non transit,ff.d iure dotium,si inter.& ff.eodem titulo,plerunq;.§.penultimo,& ꝯmod.si,vt certo.§.commodatum.& sic primo casu solum pretiũ secūdò res ipsa peti potest.Respondet,non esse simpliciter vtrũque in obligatione,sed successiuè.nam si res non est vendita,ipsa res est in obligatione:si est vendita,tunc pretiũ. Procedet aũt libellus,qñ incertus est petens,an res sit vendita : quod procedit reo ipsum certificare nolente.Et est simile quando reus non r̃ndet,an pro hærede,an pro possessore possideat,ff.quor.lega.l.j. §. quod autem.Iudex ergo vbicunque mouet ęquitas,interrogare pt̃,ff.de interrog.act.vbicunq;.petet à reo,an rem vendiderit : & secundum ipsius responsionem actor libellum formabit, vel restringet.Ad obiectionem aũt,qua distinguitur,aut gratis reus ad id agebat,& sic mandati:aut pretio,& sic de cōducto agi deberet, r̃ndet tex.legis vnicæ,ꝗ alleg.hîc auctor.item qñ res sic æstimata traditur vendenda,cuius sit periculum,& quale,tractat hîc Rof. de quo no.in præal.l.vnica,de æstim.in vltima gl.

¶De euictionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Si emptori alicuius rei lis moueatur,vel moueri speratur, debet hoc venditori denunciari,& speciale instrumentum confici.*
2 *Præsentatione simul cum denunciatione facta,qualiter sit procedendum.*
3 *Libellus qualiter sit in actione ex stipulatu formandus.*
4 *Libellus qualiter sit pro seruo,vel fundo vendito concipiendus.*
5 *Positiones qualiter sint,vbi proponitur certi condictio ex stipulatu,formādæ.*
6 *Venditori in iudicio præsenti an sit denunciandum,cùm sciat litem moueri.*

a VLtimò dicendum restat de euictionibus[a] Si igitur emptori libri,vel equi,vel prædij,vel alterius rei lis moueatur vel moueri speretur, debet hoc venditori denunciari,vt ext.eo.c.fi.& C.de euict.emptor fundi.& l.actore

ADDITIO.

a Vltimò dicendũ restat de euict. ¶de qua Roff. vbi de duodecim cautionibus tractat,cautione duodecima, s.de cautione ex stipulatu pro euictione:& libelli hîc positi fuerunt ipsius: & loquunt de obligato de euictione.Sed quæro,an valeat pactũ,ꝙvēditor d euictione nō teneaꝛ ad pretiũ,interesse,vel expēsas, vel aliud aliqd,qd excogitare,vel euenire posset,&c.ita ꝙ,si postea res euincatur, ꝯueniri non possit?gl.in l.nō dubitaꝛ.C. de euict. vl velle, ꝙ pactũ,vel remissio non teneat:dicēdo,ꝙperit pretium,licet dictum fuerit,ne agatur:allegat ff.de act.emp.emptorem.§.qui aũt Cy.post Pet.placet illud,quod de pretio dr̃,procedere,cùm emptor remisit euictionem,vt sit remissum interesse,sed non pretiũ, vt s.Si verò conuentum est,ꝙ nulla actione agaꝛ,tunc nullo mō aget,ff.de ædilitio edicto,venditor.§.quæritur Gui.de Suz. in ea.l.ad partem,ꝙ pactum non valeat,allegat iniquitatem pacti,ꝑ qd quis locupletatur cum alterius iactura,contra regulam iure naturæ.ff.de regulis iuris,& eodem ti.locupletari.libro 6. Tenet tamen contrarium,dicens,id lege non prohibitum:& quia remittentibus,&c.ff.de ædilitio edicto,cùm quæritur.§.si venditor.Iacob.de Aret.fatebatur in terminis,de quibus quæritur,venditorem de euictione non teneri,nisi sciens vendidisset rem alienam alteri obligatam:quia tunc nihilominus teneretur:quia tunc fuit in dolo,ff.de act.em.l.j.bene facit eodem ti.tenetur.§.fi.& l. Iulianus.§.idem Iulianus.& l.quæro.& l.idemque.§.in omnibus facit ad materiam j.de donat.versiculo,quid si actum.Viso de vi pacti,

¶videam

l.actore.ff.e.si fundus.§.si cùm. super qua denũciatione sic instrumentum conficitur:

1 ¶FORMA.†T.denunciauit & dixit P.ꝙ prædium quoddam situm in tali loco,intra tales confines,qđ dictus P.ei vendidit, debeat sibi defendere,auctorizare,& expedire.& specialiter ab H.q litem sibi mouet,vel mouere intendit, seu quæstionem de ipso coram tali iudice:& generaliter ab omni persona,& vniuersitate & quòd omnia & singula sibi faciat,adimpleat,& obseruet, ꝑut de iure debet,& sicut tenetur & promisit,ac cõuenit in instrumẽto venditionis ipsius rei.hæc forma probatur in præ.cõc.Forma igitur denunciationis est:nam emptor dicet actori, quomodo q̃stio sibi mouetur,vt C.de euic.si cùm qõ.& requiret eum,vt ipm defendat,vt e.ti.si parentes.& ff.e.si rem.§.fi.& vt adsit causæ, vt C.e.empti actio.& l.cum successores.& C.de peri.& commo.rei venditæ,lege prima:& vt causam instruat,vt in præ.l.empti.putà dando sibi testes,vel instrumenta,vel alia ad causam facientia, &

2 vtilia,si quæ habet.¶†Et not.ꝙ quando fit præsentatio & oblatio pecuniæ,vel alterius rei simul cum denunciatione: & præsentans denunciat ei,vt pecuniam recipiat, quòd si recipiat, sigillatur ipsa pecunia in sacculo,& sigillata deponitur coram eisdem testibus apud sacristam,vel presbyterum alicuius ecclesiæ, ꝓ eo,q recipere debet,vt C.de vsur. acceptam.Et generaliter tabellio ĩ his instrumentis debet vti verbis denunciantis,seu denunciatiuis,&

3 debet scribere actum & processum negotij & verba prolata.¶† Si verò venditor promittit de vitio& euictione,contra eum agetur actione ex stipulatu,ff.de euic.si fundus.& l.euicta.§.si duplę. & l.si seruus.& l.si seruum.& l.si rem.in qua sic libell.concipitur: Lib.Coram,&c. conqueror de P.qui cùm mihi vẽdidisset talem equum,& promisisset mihi de vitio,& morbo & euictione, equus ille habet tale vitium,vel morbum:quia recalcitrosus,vel gibbosus,vel quia est mihi:vel à me euictus : vnde ago contra eum ad meum interesse,quod æstimo xx. & ad hoc propono certi cõdictionem ex stipulatu,ff.de ædil.edict.ædiles aiunt. & l. bouem.

4 ¶†Si autem seruus,vel liber,vel fundus fuerit venditus,sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui vendidit mihi Stichum,vel Digestum,vel talẽ vineam,& promisit mihi de vitio, & morbo, & euictione:qui seruus est fugitiuus,vel erroneus:vel Digestum mendax pro maiori parte:vel fundus iste producit herbas pestiferas:vel illa sunt euicta:vnde cùm mea intersit in viginti, ideo peto illa viginti:& ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu,xxix.q.j.ad fi.q.¶Actor ergo sic ponit:

5 Pos.act.†Pono,quòd vendidisti mihi equum,vel seruum,vel librum.Item quòd promisisti mihi de vitio & morbo & euictiõe. Item quòd res vendita inuenta est vitiosa,vel morbosa,vel euicta:& aliàs faciat,vt diximus in redhibitoria,s̃.§.nunc dicendum.ĩ prin.¶Reus verò econtrà ponat.¶Et nota,quòd emptor debet venditori denunciare,vt eum defendat,vt dixi:quod intellige,nisi per venditorẽ steterit,quò minus ei denuncietur, vel ignoret, vt ff.de euict. si ideo.§.præsenti.& l.si dictum.§.præsentem.ff.qđ

6 vi,aut clàm,l.j.§.sed Aristo.& l.vim facit. ¶†Sed nunquid[a] ven-

a ditori in iudicio præsenti denunciandum est, si scit quæstionem

b moueri?Videtur,quòd nõ,ff.de act.emp.l.j.[b]Contrà credo.licet enim sciat,tamen emptor denunciare sibi debet.Et est simile:quia seruus iussus reddere rationes,licet reliqua reddat, non tamen liberatur,nisi rationes reddat hæredi,vt ff.de lib.leg.non solùm.§. is,qui reddere rationes.Et iunge hîc,quod notatur s̃.eodem,§.j. versic.nunc formam.super verbo,promittens per se.& seq.& s̃. de iuramento calumniæ,§.fi.ver.quid si emptor.

ADDITIONES.

☞videamus de vi statuti,vel consuetudinis circa hoc, quod disputauerunt Martin.de Fan.quæstione xvj.& incipit,conuenit Aretinis.50.Lamb.de Ramp.mihi quarta,& incipit, lex municapalis. pẽdet in hoc qõ,si statutum, vel ꝯsuetudo Mutinæ habet,ꝙ rem mobilem vel immobilẽ euictam non teneatur restituere possessor bonæ fidei,nisi sibi restituatur pretium per eum in re solutũ, habeat locum in Bon.agente,vel defendente Mutinæ ꝯtra Mutinenses.Quæstio,an statuta ligent forenses?satis est trita, & remissiones vide s̃.de const.versiculo,& nota,quòd.& super ipso secũdus prædictorum doct.sequutus fuit verba primi,amplians tamẽ in hoc:sed licet cum Bon.est reus,& in re immobili,quam habet in diœcesi Mutinen.quam Mutinen.ab eo euicit:verba solutiõis vtriusque ad literam sunt hæc,quòd statutum alienis ciuibus nõ potuit legem imponere,cùm sit ius proprium illius tantũmodo ciuitatis,ff.de iustitia & iure,l.omnes.nec sit ad alios porrigendũ C.de leg.lege secunda.æqualitas enim litigantibus non adesset,si vnus suo iure proprio,s.statuti,vel consuetudinis,alium læderet quod lex abhorret,C.de fructibus & litium expensis,l.fi.& quòd ratione loci,in quo iudicium agitur,iustitia varietur, non videt honestum,C.de temporibus & reparationibus appellationum, l.fi.Item ad hanc materiam vide quæstionem notatam j̃.ti.prox. §.vlt.in fi.& quod ibi dicam.

ADDE,quo ad j.q.vt per Bar.in l.emptorem.§.fi.ff.de actionib[9] empti,& Alex.in apostilla.

a Sed nunquid.¶Iste ver.fuit Rof.vbi s̃.

b L.j.¶Alias leges ad idem vide per Acc.C.de euict.emptor fundi in j.gl.qui ad partem ꝓriam allegat.ff.de adul.l.denunciasse.per q̃ dicit tutius etiam scienti denunciare.Tu dic cum auctore,nõ simpliciter hoc tutius:imò necessarium hoc esse.Circa quod videndũ est,quid tenetur emptor denunciare.De plano enim stari posset opinioni contrariæ,si ad nil aliud teneretur emptori,nisi ad notificandũ,ꝙ qõ sibi mouetur,ex quo enim scit,&c.vt in regula,eũ qui certus.lib.vj.& procedant tunc ibi no.per Dy.in membro secundo,& assumpta per Cy.in pre.l.emptor fundi.sed miror hucvsq; in casu proposito per scribentes non põderatum, ꝙ talis notificatio non sufficit emptori: imò debet requirere venditorem ꝙ rem sibi venditam defendat.iste est tex.in l.si parentes.in fi. C. de euictio.ibi,nec vobis,vt defendatis,negotium denunciatum probetur.hoc dicit etiam dec.vl.hoc e.ti.quæ clarè dicit,nunciationem fieri debere de re defendenda.Hoc etiam no. Azo in Sũ. ipsius ti.ad finem.idem Acc.in l.actore.C.e.ti.in j.gl.& Rof.cuius fuit iste ver.vbi s̃.Cùm igitur hic sit necesse requirere,absit quòd scientia venditoris pro inquisitione,ad quam tenetur emptor, possit haberi.bene facit de iureiur.breui.de sent.exc.c.j.lib.6.ver. exemplum.eodem lib.de ap.vt s̃.& c.ab eo.ff.quor.legat.l.2.§.1. de ope.libertor.cùm patronus.primo responso,de dam.infe.l.4. §.hic aũt.facit,quod no. C.quæ res pig.obl.pos.l.nomen.in fi. vltimę gl.& bene facit,quod scripsi de conces.præb.c.2.super 4.gl. & s̃.de proc.in fi.& qđ no.ext.de proc.non iniustè.in vl.gl.Ex his concludit,quòd sumus in primo membro distinctionis Dy.sc.ꝙ denunciatio est de substantia.Fateor etiam Iac.de Bel. in hac materia bene distinxisse in l.præ.emptor fundi.sed nego illum bene cõclusisse.Distinxit enim quinq; casus, in quorum tribus primis dixit non sufficere scientiam,& quòd in duobus vltimis sufficit. Primus autem eius casus est,quando denunciatio requiritur, vt denuncianti acquiratur efficaciter ius agendi: & hîc non sufficit sciã.Iste est casus noster, salua pace eius. Quod ergo pro quarto casu ponit, quòd quando denunciatio exigitur ad commodum eius,cui fit,sufficit scientia:& per hoc concludit in terminis nostris scientiam sufficere,cùm denunciatio fiat in fauorem vendẽtis,vt possit defensiões parare.hoc nego.& recedit per hoc à primo suo dicto.si enim omissio denunciationis hoc casu releuat venditorem,& nocet emptori: & econuerso denunciatio releuat emptorem,& grauat venditorem:quo modo dicere potuit, quòd fieret ĩ fauorem venditoris?Stare igit̃ debuit suo primo dicto.vt cùm casu requiratur denunciatio,vt emptor efficaciter de euictione agere possit,non sufficit scientia.Faterer tamen, quòd in quæstione,quando,& in quo tempore facienda sit denunciatio,vel requisitio,de quo nota.& dixi in præ.dec.vlt.de emptio. & venditio.quòd citò fiat.vnde respicit commodum venditoris hîc tamen per priùs dicta de requisitione necessaria,videntur esse superflua:sed dicta sunt ad conclusionem illam tollendam.

ADDITIONES NOVAE.

☞ Vide Bal.toto ti.C.de contra.emp.quem bene legit.
Nota quòd appellatione alienationis continentur etiam lud[9]. gl.in l.3.§.miles.de re mili.

An statutum loquens tantum in emptore habeat locum in vẽditore & econtrà de accept.

Nota quòd in contractu emptionis & venditionis exigitur bona fides tempore contractu & tempore traditionis. ratio ponit in l.2.in prin.ff.pro emp.

Nota quòd eo ipso quòd in instrumento fit mentio de pretio in dubio præsumitur venditio.l.fi.de prædi.ciuita.lib.x.

Nota quòd si vendo alicui rem hoc pacto vt intra certum tempus debeat mihi soluere pretium ꝙ elapso termino si non soluit nõ propterea possum rẽ vendicare gl.in l.inciuile.C.de rei vend.

Quid si promittis mihi dare decem cobes frumenti pro libris đcem,an dicetur ista venditio,Iac.But.in l.dedi.de cond.ob cau.& dicit quòd sic.

Nota ꝙ ille qui vẽdit alicui rem tenetur facere emptori instrumentum venditionis secundum cõsuetudinem ciuitatis.& similiter ille qui donat vel alio modo transfert. Bart.in l.ex ea parte. ff.de verb.obli.

Quid si promisi vicino meo ñ ædificare in aliquo loco: postea vendidi dictum locum& emptore edificauit:an teneat ad pœnã ratione huius ędificij,no.doct.in l.fluminum.§.adiicitur.de dam. infec

infec.& l.3.§.opus.de alie.iud.mut.cau.fac.facit quod no.in l.Iulianus scribit se hominem.de rei vendi.& de vsufr.l.si pendentis.§.fi.Bal.in l.ea l.C.de cond.ob cau.

Pone quòd Titius promisit per instrumentum Gaio vendere sibi talẽ fundũ & recepit pro parte solutionis certam q̃titatẽ pecuniæ:modo ante quã dic.Titius venderet Gaio prædicto venit ad mortem & legauit dicto Gaio dic.fundum: An dic. Gaius poterit repetere ab hæredibus dic.Titij illam pecuniam pro parte p̃tij solutam,no.Guil.in l.seruum.de manu.

An liceat officiali emere in illo loco vbi est pro officiali, Bar.in l.aufertur.§.quod à præside.de iure fisci. & an liceat sibi vendere no.ibi per Bar.& in l.j.de contrac.iud.

Nota ꝙ aliud est contrahere & aliud verba facere de cõtractu Bal.alle.l.eleganter.in ptin.in gl.quę incised non eadem actione ibi,de qua aliqua verba fuerant &c.de cond.inde.

Quid si mandaui vt emeres rem nomine meo, tu emisti nomine tuo cum hoc pacto vt non posses reuendere ipsam, Bar.ponit in l.si quis suis.§.siue autem.ff.de manu.

Si res primò est vendita vni,& pretium solutum,deinde sit vendita alij,& tradita vera possessio:quis erit potior.Cy.in l.vt interdiuinum.de sacrosan.ecc.sed quid si vnicum constitutione pcarij fuit instrumentum factum,& alij postea possessio tradita: quis erit potior.Do. Argen.in l.prædia.de acquir.pos.fac. Bald.in Rub.eo.tit.

Aliquis vendidit alicui possessiones suas omnes:an ex hoc videantur vendidisse res mobiles & immobiles. gloss. quòd sic in l.fi.de comp.contrarium no.in l.j.C.vti possi.& ibi Cy.Bar.in l.vxorem.§.legauerat.de leg.3.

Tutor vel prelatus vendens res minoris vel ecclesię an possint habere fidem de pretio no.in l.si procurator.de iure fis.& l.àdiuo pio.§.si post.ff.de re iud. per doc.& ibi Bar.in l. procurator. §. sed si mercem.de trib.

Quid comprehẽdatur appellatione pertinentiarum, Inn. in c. cum ad sedem ext.de rest.spol.& sic fac.ad quæstionem, si vendatur castrum cum pertinentiis.

De confinibus quæ apponuntur in instrumento venditionis no.Bal.aliqua pulchra in l.j.C.fi.regun.

De pertinentiis in c.cum ad sedem de rest.spol.

An emptor possit compelli soluere pretium precisè & recipere rem emptam,an liberetur soluendo interesse. dic aut res vendita est tradita emptori aut non : primo casu præcise cogitur ad pretium & etiam ad vsuras l.Iul.§.veniunt. de action.empt.& l.si traditio.& l.curabit.de actio.emp.& l.non idcirco C.de contrah.em.si autem res non est tradita emptori, aut emptor dedit aliqd nomine arrharum aut non aut dedit aliquid pro arrha & pro pagamento,aut pro arrha simpliciter:si pro arrha & pro pagamẽto tunc videtur pars pretij soluta & tunc compellendus est soluere id quod de pretio restat vt l.fi.& ibi not.quand.lic.ab empt.disce.& l.ꝯtus in fi.de fid.instr.Si autem est data arrha simpliciter tunc non cogitur emptor ad præstationem pretij sed sufficit quòd amittat arrhas.l.sæpè.in prin.de contrahen.empt. & l.contractus. in fi.eo.ti.& §.in his constit.de contrah.emp.Si autem nil datum fuit arrhæ nomine dico compellendum emptorem ad pretij solutionem & hoc tali ratione:nam emptor tenetur & est obligat⁹ venditori ad dandum vt l.j. in fi.de act.emp.emptor autem cogitur facere nummos venditoris, & qui est obligatus ad dandum potest compelli l.vbi autem § fi.ff.de verb.obl.& l.si ita distrahatur ff.de ꝯtrah.emp.§.fin.venditor autem tenetur ad faciendum hoc est ad tradendum.l.j.&l.ex empto.de actio.emp.& ille qui tenetur ad faciendum hoc est ad tradendum liberatur præstando. l.quotiens.& l.si fundum.de verb.obl.& l.si quis ab alio.de re iudi.Item alia ratione emptor tenetur ad interesse pro pretio&pecuniæ nulla est æstimatio,sed aliarum rerum diuersimodè fit ẽstimatio.l.non vtique. §.fi.& l.ideo in arbitrium.de eo quod certo loco.Præterea venditor tenetur ad certam speciem tradendam, videlicet ad rem quam vendidit,emptor autem tenetur ad gen⁹, s.ad pecuniam quæ est pretium rei emptæ,non ad totum corpus pecuniæ,sed in genere:& ideo cum venditor magis oneretur q̃ emptor,non est mirum si ipse releuetur in alio vt non teneatur præcise ad rem tradendam,vt l.hæres seruum.de euict.l.si à substituto de leg.j.arg.l.cum qui.de iureiu.l.j.in fi.de aqua plu.arc.in fi. Dulius Gambanus de Alexandria Bal.in l.j.C.de sen.quæ pro eo quod int.prof.

An venditor teneatur ad expensas emptori.Bar.& Albr.in l.vẽditores de verb.obl.Iac.But.in l.qui absentis.de procur.l.2. C. de pact.pig.& l.j.C.de euict.per doct.& Ang.in d.l.qui absentis.

Quid si venditor promittat de euictione, & resarcire omnes expensas in causa euictionis,res fuit euicta & emptor cum esset Iurisperitus fuit aduocatus in dicta causa, vult computare in expẽsis illud quod ipse dedisset vni aduocato.an possit, Nic.de Neap. in l.qui habebat.§.alũno de leg.3.&l.si stipulat⁹ de fideius.pRay.

An re euicta debeat præstari emptori illud quod soluit pro sonetis & pro gabella.no.in l.his verbis.§.alumno.de leg.3.

An si consentiam alienationi rei meæ vel indebitæ possim agere ad pretium.Bar.in l.si fundum pro fideius.de leg.j. Bal.in l.mater tua C.de resc.vend.

Quid si consentio tibi donanti rem meam, vel tibi leganti rem meam,an possim agere ad pretium Barto.vt s̃.

Quid si fiat venditio coram iudice,an agi possit propter deceptionem vltra dimidiam iusti pretij partem no.in l.maioribus.C.ꝯmunia vtr.iud.per quam l.à contrario sensu.dicit Old.quòd non prout recitat ibi Bal.quod est no.& fieri debet ad cautelam. vide quæstionem quæ incipit quidam vsurarius.

Pone aliquis vendit rem alienam scienter iste emptor volebat hanc rem vendere,vel obligare.& non potest reperire aliquem volentem secum contrahere eo quia res est aliena, qualiter consuletur emptori quia de euictione agere nõ pt anteq̃ euincatur, dic quod licet de euictione agere non possit, possit tamen agere contra venditorẽ ad interesse suum ratione doli.ar.l.si seruus. in fin.de act.emp.& ita debet intelligi gl.in l.qui rem. de euict.secundum Iac.But.ibi.

In l.eum qui mutuam. de act.& obl.quærit Bal.quid si vendo tibi merces,quas tu postea vendis alteri & tradis, & quia mihi ñ das pretium volo recurrere super re mea:an possim, dic non sicut nec hic super pecuniam,& est ratio quia merx est effecta accipientis:secus si perseuerasset in dominio tradẽtis l.si procurator. §.sed si mercem de trib.& l.quidam de in rem verso.& l.si ventri. §.in bonæ.de priuil.cred.Bal.facit quod not.idem in l.si cum dotem.§.si mulier.sol.mat.

An venditor precise compellatur defendere emptorem.dic ꝙ non vt no.in l.j.C. vbi in rem actio.per Guil.de cu.

An venditor teneatur ad omne interesse Bal.in l.cum venditorem.& l.si traditio C.de act.emp.contra Bal.Albr.in rub. de sen. quæ pro eo quod int.l.Lucius Titius de act.emp.

In l.dedi.de cond.cã dat.no.ad instrumenta q̃ quotidiè fiunt q̃ dicũt talis vendidit & tradidit non cõstituunt ꝯtum innominatũ. propter verbum dedit,imò verbũ dedit intelligitur ĩ ꝓposito pp verbũ vendidit cui adiicitur sed si diceretur dedit & tradidit non addito vendidit esset contractus innominatus vt hic.

In l.si extraneus de ꝯd.ob cãm.hęc lex facit qđ si vẽdidit eq,&ꝯuenit qđ si pareret masculũ ad me ptineret:si fœminã ad te ptineret peperit vtrũq; ad quẽ ptinebit hæc l.inducitur ad arg.ad hoc.

In l.si quis cum aliter.de verb.obl.Bar. dicit in instrumento vẽditionis sic quod talis vendidit talem rem pro tanto pretio & illud plus quam valet dedit & donauit : an per hoc cessabunt remedia l.2.C.de resc.ven.& huius l. ar.dic quod sic.no.gl.in d.l.2. & Azo.in summa Bal.contra in l.cum filius.§.pater cum filia. de leg.2.& in l.& si post tres.si quis caut.

Dic si vẽditor sciebat valorem rei per talia verba cessant remedia dictæ l.2.secus si ignorabant esse per hæc verba non habebãt animum donandi non in modico l.hæc adiectio de verb.fig.& l. si libertus.de op.lib.& ideo si quantitas est magna & apparet qđ in contractu donatiõis est læsus.habebit remedia dictarum legũ s.in eos qui dicunt hodie contractum donationis esse bonę fidei debet ergo & instrumento dici sic. & illud quod valet plus siue sit quantitas magna,siue parua, dedit vel donauit vel renunciat, beneficio l.2.cum simili. & tantundem importat. Sed an remedio huius l.possit renuntiari.scil. exceptioni doli qui dolus inest re ipsa,& videtur quod non, quia hic est dolus futurus qui committitur cum petit.l.si vnus.§.illud de pac.tu dic contra quòd ex eo quòd huic beneficio renunciat de præsenti cessabit dolus tẽpore petitionis:nõ t ̃n puto quod sufficiat simpliciter renuntiare exceptioni doli ne exprimatur de l.si quis cum aliter.vel qđ tantundem importet an istud renuntiare est donare l.si quis eleganter.de nouationi.est sic ad modica refertur exprimatur vt s̃.dixi. Bart.& Bald.in d.l.2.& c.penult.extr.de empt.& vend.Io.in additione Speculi in tit.de vsur.dicit quod l.2.& c.pen.loquuntur in emptore:no.vsurarius:nã si emptor esset vsurarius:tunc eẽt sec⁹.

Not. quòd vbi in pacto venditionis apponuntur verba omnimõ contractũ resoluentia, vt puta res ad me pertineat vel reuertatur, datur actio præscriptis verbis, vel condictio ob causam, l. j.ff.de donat.Bal.in l.ea lege,de condi.ob causam.Bartol.in l.qui abuti.de acqui.pos.vbi datur tale consilium ad impediendum ne dominium transferatur.nam dicit ipse cum dominium possit tẽporaliter dari per contractum & vltimam voluntatem & similiter possessio l.fi.de leg.dic sic,do tibi hãc rem & trado tandiu penes te vel hæredem tuum mansuram quandiu in alium non trãstuleris non vltra tunc dominium proprie non reuertitur:sed cũ nouo dominiore ꝯiungitur.simile in alia materia in l.sicut.§. nõ solum de præsc.30.ann. Bal.si vendo rem meam hoc pacto ne alienetur

lienetur, si postea alienatur possum eã mea auctoritate apprehẽdere gl. in auth. vt de cętero ciuitatis ñ fiant §. fi. & incip. sed quia.

An emptor possit agnoscere bonam fidem & confiteri rẽ emptã esse agentis cuius re vera ẽ, & nihilominus agere possit de euictione contra venditorem Bal. in l. atqui nam. §. cum. de neg. gest. & l. j. §. vtrum. si quid in fraud. pat.

In l. item res vsucaptę. de alien. iud. in gl. j. ibi vel si sciat. Bal. dicit quod vendendo rem alienã & scienter non committitur furtum sine vera possessionis traditione quantũcunq; interueniat ficta, s. accipiendi patientia: vnde erit consilium quod volẽs vendere rẽ alienam desinat possidere, vt sic. quasi vacans accipiatur à volẽte emere & tunc vendens non committet furtum quod no. bal.

Pone quod aliquis vult facere aliquam emptionem sed propter aliquam causam non vult nomen suum ascribi in instrumento, sed vult per alium facere quod erit consilium, vt ille cuius nomen ascribetur in ꝯctu nõ possit postea ꝯdicere illi cuius noĩe re vera emit et accepit. Iaco. de Are. dat consilium quod primo fiat vnum instrumentum in quo declaret & dicat quomodo intendit talem ꝯtractum facere, sed tamen ex cã non vult nomen suũ ascribi in contractu, deinde si fiat contractus vigore primi dicti ĩstrumenti poterit facere sibi fidem seruari & iuncto eo cuius nomen ascriptum est. no. in l. qui in aliena in fi. de acq. hær. & l. 4. §. si ab ignoto de manum. Iac. de Aret.

In l. traditio de acq. re. dom. Dy. dicit quod miles habens castrũ & habens iurisdictionẽ in homines dicti castri, vendendo castrũ, an videatur vendidisse iurisdictionem & in alium transferre distĩguit, Aut iurisdictio competit ratione personæ, & non transit in alium. si vero competit ratione iuris quod habet in castro tunc bene transit in alium arg. l. prædiis. §. balneas. de leg. 3. & l. scire. §. Vranius. de fund. instr. & inst. leg.

An vendens equum videatur vendere frænum & sellam. Bar. ĩ l. eum qui. §. non solum de furt. & l. si vt certo. §. vsq; adeo. ff. commod. & ibi per Guid. de cu.

An vendens equam quam pullus sequitur, videatur vendere pullum Guil. vt s.

An vendita oue videatur venditus agnus. Bar. in l. legatarius. §. fi. de leg. iij.

No. quòd si aliquis emat prædium de pecunia communi licet res non efficiatur communis, tamen fructus sic tex. in gl. in l. duo fratres de fratr. de nouo. benef. inuest.

In l. si cui legetur de leg. j. Bar. quærit. vendo tibi librum & facio terminum vnius anni de pretio quando incipiet currere istud tẽpus. An à tempore celebrati contractus, An à tempore traditi libri dic quod incipit currere à tempore perfecti contractus vltima perfectione, etiam traditionis. vt l. tali stipulatione. ff. de iure dot. in prin.

Pone vendo tibi fundum tributarium, et tempore venditionis & traditionis tu eras idoneus emptor & soluendo, postea factus es non soluendo an ego tenear ad solutionem tributi glo. quod non in l. fi. C. de præd. & al. re mil. lib. x.

Quid si herba vendita periit cuius erit periculum Ia. Butr. in l. si stulas. §. frumenta de contr. emp. statuto cauetur quod quolibet, stario frumenti debeat solui tantum pro gabella, modo quidam vendidit fundum plenum frumento cum blado ibi existente, & cum fructibus omnibus ibi existentibus & pendentibus. An de hoc frumento debeat solui gabella Guil. de cu. in l. abstinendum de in integ. rest. & dicit quod non debet solui. In simili ponit Albr. in quæstionibus statutorum in 2. parte co. xxvj.

Quid si vendo rem meam & constituo me possidere nomine emptoris, deinde vendo secundo eandem rem. quis erit potior ĩ possessione ipsius rei. Albr. in l. quod meo. de acq. pos. in prin. facit Bal. in l. j. de cont. emp.

In instrumento venditionis dicitur. talis dedit & vendidit Titio fundum pro pretio mille, quod pretium dedit & numerauit testes qui interfuerunt in instrumento dicunt quod nulla pecunia interuenit an ex hoc instrumentum redarguatur, & possit redargui de falso. Bar. in l. prædia. de acq. pos.

Vendo tibi rem meam, non tamen trado, sed constituo me tenere nomine tuo. posteà vis à me dictam rem meam petere. an poteris per actionem ex empto certè non, sed debes me conuenire rei vendicatione vel vti possidetis. ita dicit Bar. in l. ab emptione ff. de pact. & hoc per gl. dictæ l. in prin.

An vendendo domum, videor vendere ortum contiguũ Do. Nicho. in l. prædiis. §. qui domum. de leg. 3.

An in actione ex empto iuretur in litem gl. in l. in actionibus. ꝺ in lit. iur. dicit quod non conc gl. in l. qui restituere. de rei vendi. Contrarium no. gl. in l. si traditio. C. de contrah. emp.

Nota si res empta traditur emptori, & soluatur pretium venditori, si pretium non sit factum ipsius venditoris potest venditor agere rei vendicatione ad dictam rem gloss. in l. cum fundus. §. seruum tuum. ff. si cert. pet.

Si vendo tibi domum quę à pariete distinguitur videor vẽdere tantum medietatem parietis. Bar. in l. si quis duas deseruit. leg.

An paries qui est communis inter duos dicatur esse communis pro diuiso vel indiuiso Bar. in l. inter quos in prin. de dam. inf.

Nota quod dominium rei vẽditæ transit in emptorẽ non ꝑtio soluto, vel aliàs satisfacto. l. procuratoris. §. sed si dedi. de tribut.

An vendens in dubio videatur vendere iure proprio & libero, an ius quod habet Bal. in rub. de contrah. emp. & l. j. eo. tit. & l. mater de resc. ven. per Bal. secus in legato & donatione. vt l. si dom⁹ §. j. de leg. j. & no. in l. cum prædiis. de euic.

An venditio facta vno nummo valeat no. in l. si vsusfructus. de iur. dot. per. Cy.

Nota quòd venditor ante pretium solutum dicitur retinere rem loco pignoris, allegat. l. eum qui circa prin. de furt. & l. quod si nolit. §. idem Marcellus. de ædilit. æd. & l. Iulianus. §. offerri de act. emp.

Si vendo alicui ad pondus vel ad mensuram, & ipse emptor mittit nũtium suum ad videndum mensurari vel põderari postea receptis rebus vult dicere quod non est legitima mensura, vel legitimũ põd⁹ an hoc possit dicere, Tan. ponit de peri. & cõ. rei ven.

Quid si vendidi vinum in quantitate, siue ad mensuram, tu tamen vis mensurare, nec extrahere qualiter faciam, an cõstituaris in mora, & sic periculum ad te pertineat, Bal. ff. de peric. & commod. rei vendi. l. j.

Nota quod si aliquid studiosè promittat & offerat alicui volẽti vendere aliquam rem plus debito ad hoc vt alij emant crimine stellionatus. Bar. in l. stellionatus §. item si quis. de crim. stellio.

Si aliquis emit mihi aliquam rem an præsumatur emisse ꝺ mea pecunia vel sua no. in l. fi. de pig. act.

Si testator iubet aliquam rem mihi emi per hæredem de cuius pecunia debet emi, an hæredis, an legatarij Bar. in l. Titia. in prin. de leg. 2. dicit quod in dubio intelligitur de pecunia hæredis.

Nota quòd licet venditor non tradat emptori, si tamen tradat alteri cui potest credere iustè se posse tradere, liberatur ab emptore & non tenetur nisi ad cedendum actionem cõtra illum cui tradidit Bar. in l. cum fundus. §. seruum tuum ff. si cer. pet.

In l. quid aliud ff. de verb. sig. Dy. ponit casum vendidi tibi fundum, qualis est, tu inuenis quod debet seruitutem, vis agere contra me. an possis, dicit quod non, cum nihil aliud sint iura prædiorum quam eorum qualitas, & allegat quod vbi non est substantia, non potest esse qualitas. Dy.

In l. semper de reg. iur. pone. vendo tibi fundũ vsq; ad talem domum. an dictio, vsq; ponatur inclusiuè vel exclusiuè Dy. in l. nunquam. ad Treb. facit l. j. & l. vtrum. §. quęsitum. de reb. dub. Guil. in l. meminisse. de of. proc. & leg.

Quidam vendidit mihi terram positam in districtu Laudeni, & ego sum alienus, voloq; mẽsuretur ad mensuram Mediolani, cũ ꝯctus sit hic factus: ipse verò vult mensurare ad mẽsurã Laudæ, q̃ mensura debet seruari Guido de suz. ponit in l. arbitro. §. de eo. ff. de dolo. facit Bal. in l. j. e. ti. Alb. in l. si fundus de euict.

An debeat solui gabella in loco contractus, an vbi sit instrumẽtum, rememoratiuũ illius ꝯctus, Bal. in l. vniuersa. de ꝑci. im. of. ff. allegat. l. exigere. ff. de iud. fm vnam lecturam Bal. C. eo. in tot. tit.

An procurator constitutus ad vendendum possit habere fidẽ ꝺ ꝑtio, no. in l. si procurator in fi. de iur. fis. & l. à diuo pio. §. si post aditã. de re iud. quod intelligit Guil. de Cu. verũ eẽ in procuratore spẽter ꝯstituto ad vẽdendũ, sec⁹ ĩ ꝓcuratore gñaliter ꝯstituto ad vẽdẽdũ aliq̃ rẽ, ꝑ l. q̃cũq;. §. si ei cui. ꝺ inst. Bal. ĩ l. ĩciuile. C. ꝺ rei vẽ.

Pone Titi⁹ vẽdidit fundũ Gaio ꝓ ꝑtio ꝯstituẽdo arbitrio cuiusdã, & tñ iste vẽditor tanq̃ rebellis, & ꝓditor fuit ꝯdẽnat⁹, & exbãnitus, & bona publicata ipso existẽte in banno & rebellione, arbitrator est arbitratus de pretio. Bar. dicit in l. postquam in princ. vt leg. nom. cau. quod non valet facit l. quotiens. in fi. de noua.

Quidã vẽdidit domum alij locatam cuius erit pensio, an emptoris, an venditoris. Bald. q̃d diuiditur ꝓ rata tpis in l. Iulianus. §. si fructus de act. em. Bar. ĩ l. fi. ff. de iur. fis. Alb. in d. l. fi. dic, q̃d erit emptoris, & ita plures determinauerũt. & hoc ẽt tenet Dy. nã ñ ĩſpicit tps colligẽdorum fructuum sed tẽpus solutionis fiẽdæ. ĩ. e. ti.

In l. cũ ex rõe. de excu. tu. hęc l. facit ad q. fm Dy. Tres erãt fratres habẽtes castrũ cõe, ĩ cuius territorio habebãt hoĩes & iurisdõnẽ ĩ eos. vn⁹ ex dictis hominibus emit ab vno ex dictis fratribus partẽ suã, quærit̃ primo an ille homo emptor sit exẽptus à iurisdictione aliorum fratrum so quæritur an iste habeat iurisdictionem in alios homines & rusticos dicti castri. Dy. ponit vbi s.

An potestates ciuitatũ & aliorũ locorũ & alij rectores possint statuere & taxare ꝑtiũ cautionibus & aliis vẽdẽtibus huiusmodi commestibilia. no. ĩ l. i. C. de epis. aud. ꝑ Guil. de cu. & alios ĩ l. j. §. cura. de of. ꝑſ. ¶ Ciuitas volens vendere aliquam rem de cõmuni quid & qualis debet seruare. Bar. in l. ꝯtinuus. §. cum quis. de ver. ob

oblig.& l.prohibere,§.plane quod vi aut clam.

Si quis iurat non vendere librum & postea vendat, an teneat venditio.Inn.in c.dilecto filio.de præb.

Quid si vendo rem, & paciscor vt quandocunq; melior conditio afferatur res sit inempta.an valeat.dic qđ sic. no.ī l.si qs habeat ī 2.gl.de rei ven.facit l.quod si nolit §.si quis ita de ædil.edi.

Pone vendo tibi fundū excepto iure coloni qđ debeat habere medietatē fructuū,mō n̄ reperitur aliqs colonus,nec egomet vēditor qd iuris.no.per Bart.in l.si quis legauit.de leg.j. ¶Emptor sæpe facit p̄tiū de re empta vendēda ipsi venditori.vide de hoc l. 2.C.de pact.int.emp.& ven.& c.illo vos.de pig.& q̄ ibi no.& c.ad nostrā.lo j.de cont.emp.Bal.plus val.qđ ag.l.3. & ēt no.x:collat. de feudo dato in vicem legis commissoriæ c.j. & pro quo pretio teneatur redimere si vult habere pro illo pro quo vendita est l. cum te feudum de pact.int.emp.& ven.

In ꝯriū est veritas l.2.de pat.qui fil.distrax.& l.iij.§.diui fratres.đ iur.fisc.fac.l.hominū.man.cū nihil possit emptori īputari de cursu medij t̄pis sed venditori q fuit negligēs, sed in ꝯria lege erat ꝙ imputandum emptori qui promissa non seruabat, vide l.2. in fi. C.de præd.nauicul.lib xj.quæ videtur contraria.

Pone,quidam emit fundum à duobus hoc acto ꝙ teneatur eis fundū reuēdere ĩ.mēsem si reemere ipsi voluerint:mō vn⁹ ex his reemere vult partē suā,alter nō,Bar.ī l.cui vsufruct⁹.de vsufr.leg.

Pone,emi à te fundū,& ꝓmisi reuēdere ad certū t̄ps interim obligo istū fundū,&postea reuēdo tibi ipsum,an creditor habebit obligatū istū fundū,Bar.in l.Iulianus.ff.de manu.& l in diē addictio in fi.de aqua plu.ar.& l.2.§.idem Marcellus de in diem addictione & l.bonæ.§.pignus.de ædil.ed.

In l.si cui.§.meminisse.de leg.j.q̄rit Dy.qd si ille cui debebat vēdi iustū p̄tiū vel taxatū offerat, & paratus est dare:hæres aūt q debet vēdere nō vult recipere an poterit rē vendēdā vēdicare qm̄ animo dn̄iū habuit,Dy.dicit qđ sic ar.l.Labeo de ꝯh. emp.& ibi p Bar.& ēt in l.vxor.§.agri plagam.de leg.3.&in simili in l.si qs nec causam si cert.pet.& in l.si cui vsusfructus. §.colono de vsuf.leg. facit gl.& Bal.in l.j.C.de seruo.com. manum.

Pone,vēdidit q̄ fundū,exceptis arboribus q̄ faciebāt fructū ibi erāt glādes,& salices: dubitabat an tales arbores faciebāt fructū & sic viderētur exceptæ.Resp.ꝙ cū sit dubiū an sint exceptæ dēt interpretari ꝯ venditorē,l.veteribus de pac.t̄n de glāde n̄ ē dubiū qn̄ sit fruct⁹.l.j.de glan.leg.D.Sali.ēt vr̄ p l.qui fundū §.cū fundū. de ꝯh.empt.ꝙ sit in fructu qa est cædua t̄n dr̄ de salice qđ n̄ sit in fructu sc̄dm̄ vulgare hominum l.armorū.de ver.sig.sed quod sit in fructu facit l.cogi.§.fi.de vsuf.

In l.si cū seruū si cert.pet.pone maritus vēdidit fundū dotalē ꝯsentiente & iurāte vxore,an teneat̄ vxori ad pretium vr̄ ꝙ sic qđ à principio est trāslatū dn̄iū p p iur̄m ergo sum⁹ in cā subsidij. ar. l.j.in gl.j.de distract.pig.Itē actio de dote est vniuersalis.l.qđ dr̄ đ imp.In ꝯrium facit l.Proculus de iur.dot.prima ē verior qđ licet ꝯstāte matrimonio maritus habeat cām onerosam t̄n eo soluto cēt cā lucratiua,& ideò teneret ad restitutionē pecuniæ ar.l.si fūdū p fideicommissum de leg.j.facit qđ no.ī l.Labeo & Sabino de verb.ob.& in l.in hac in fi.de tritic.in fi.magistræ gl.Sed qd si mulier fuerit ꝯfessa se participasse pretiū cū marito vr̄ ꝙ n̄ noceat qa n̄ dicit certā q̄titatē: sec⁹ si diceret se habuisse x.vel xx.sed vr̄ ꝙ n̄ noceat ꝯfessio,nō quo ad rem alienatam,sed quò ad repetitionē pretij,l.iubemus.ad Vellei.& ar.auth.si qua mulier.e.tit. Itē qđ vr̄ ꝯfessio simulata ar. l.qui testamentum de proba.& l.cum quis §. codicillis.de le.3.,certè vbi appositum est iuramentū non p̄sumitur simulatio vt ibi no.item nomine partis dimidiæ ꝯ.l.nomen filiarū.de verb.sign.ergo vr̄ ꝯfiteri se ꝓ parte dimidia repelli facit l.aurum.e.ti.facit l.cū quidā de euict.& spec.in ti.de obl.&sol.§.j. pone,vir & vxor, & si vxor ꝯsensit p metū vel reuerentiā alienationi factæ per virū suum not.in l.j.§.q̄ onerādo quare actio non dat̄ Bar.in l.si ob turpē cām.de condict.ob turp.No.ꝙ licet maritus non possit rem dotalem vendere, potest tamen ipsam pignori obligare Bar.& Bal.in l.2.de seruo pig.dat.man.

Consilium ꝙ mulieres n̄ possunt vēdere res dotales hîc in specie de ꝯtr.emp.Bal.in auth.qđ oportet.de ꝓbat.& no.in auth. sacramenta puberum.si adu.ven.Arc.in c.licet de iur.c.j.& l.j.de sa. eccl.facit Bal.in l.si prædium.C.de iur.dot.

In ꝯcilijs dn̄i Signoroli pone filiusf.inscio patre rem aduentitij peculij vēdidit,deinde morit̄ pater: an patre mortuo poterit filius ꝯuenire & auocare ab emptore dictā rē & vr̄ qđ nō quia qn̄ aliqd disponit ab inhabili, & demum is efficiat̄ habilis,dispositio sortit̄ effectū vt l.rē alienā de pign.act.cū simil.p̄terea qn̄ aliquid incidit in casum à quo p̄t incipere,tūc illud cōualidat̄,vt l.si rē de verb.ob.l.si cognatis de reb du.Sed ita est in proposito ergo,&c. Præterea quis n̄ p̄t venire ꝯ factū suū ex eo qđ de iure n̄ valeat. l. post mortē.de adop.& maximè ī ꝯtu vēditiōis,vt l.vendicātē de euictiōib.nec haber locū ar.s̄.dictū qn̄ ꝯ factū suū venit,vt l.siue possessio.C.de euict.& qđ solet tāgi in l.si pater.§.duos. de adop. præterea pro hoc facit l.si non sortē.§.si filius.de cond. indeb. In ꝯriū tenet dn̄s Sigorolus,videlicet ꝙ filius possit auocare.nā nō p̄stat īpedimētū qđ de iure nō sortit̄ effectū,c.nō debet. de regu. iur.& l.2.cū seq. de opt.leg.sed data vēditio fuit nulla ipso iure,l. fi.§.filio.de bon.quæ lib.& l.j.de bon.mat.ergo &c.præterea, qn̄ aliquid est nullū nihil sequit̄ ex eo,vel ob id,l.n̄ dubiū. C.de leg. & p ꝯsequens ipse met ꝯuenire p̄t,l.iubemus.§.sanè. C.de sacro. eccl.& l.si ꝓcurator.in prin.de exce.doli. & l.j.C.de lib.cā.Præterea in persona filij,ꝓhibita est ipsa alienatio ipsius fauore,vt dicto §.& ibi exponitur per Cy.aliter quàm p gl.Hoc ergo præsupposito,ꝙ fauore ipsius interdicatur alienatio,non est dubium qđ ipse ꝯuenire p̄t,vt l.eleganter in prin.de dolo.& l.transactio.& ibi no C.de trans.& ratio huiusmodi est ꝙ ꝯtus est nullus fauore p̄sonæ: ergo nulla est obligatio,q̄ ipsum liget quin ꝯuenire possit,vt in simili in ꝯtibus innominatis in qbus ꝯueniri p̄t p n̄ obligatū, l.si pecuniam.de ꝯdic.ob cām.in prin.&idē in nominatis,no.in l. si quidē de act.& obl.facit.l.si eā dotē.§.eo t̄pe. ff.sol.mat.nec obstat quòd iste filius hodie est effectus sui iuris, quia ꝯtus initium debet attēdi,l.fili⁹ de cōd.& de.& l.si ꝓcurator.ī prī.ff.mā.p̄tereà licet effect⁹ sit sui iuris,nec t̄n ꝯsenserit đ nouo,vel aliqd fecerit p p qđ vtiliter obligat̄,primō gestū n̄ recōualescit l.filiusf.đ testa. & l.q liberis.§.testam.de sec.tab.& l.qđ ab initio.de reg.iur.Dy.ī c.n̄ firmat̄ de reg.iu.lib.6.fa.l.si Iulian⁹.§.si.cū l.seq.ad Mace.p̄ter eā idē ē ī minore,vt maior ꝯuenire possit, nisi aliqd īteruenerit p qđ videat̄ ratificasse,vt ī ti.si maior fact.&c.& l.3.§.scio.de cōmo. p hoc apparet quod dicta l.cū vir.de vsuc.& l.ꝓlatus de fun.dot. nihil facit, cū ibi ꝯtēplet̄ p̄sonæ, num sit interdicta alienatio. de quo in d.l.cū lex & l.si p̄diū.de iur.dot.ex qbus cōcluditur ꝓ hac parte.&hoc putat ipse fore verū nō obst.ꝯria.nā īterdū īterdicit̄ alienatio fauore p̄sonę,interdū ex defectu iuris ī re prīo casu aut durat qualitas inhærēs p̄sonę cuius dispositiōe īterdicitur, aut n̄: prīo casu plenū ē ꝙ ipse ꝯuenire p̄t,vt d. l.si is.& qđ dr̄ de eccl'a ī d.auth.q res ſo casu aūt postq̄ ē qualitas amplitata interuenit nouus ꝯsensus,vr̄ nouū factū ad ꝯfirmādū primo factū ordinatum, aut n̄ primo casu ꝯfirmatur qđ factū est:ſo casu n̄,d.l.sed Iulian⁹ & in ti. sit maior fact.&c.ita ē in casu nostro ꝙ alienatio interdicitur p̄textu illius qualitatis inhærētis personæ filij,ex eo qđ efficit̄ sui iuris n̄ īteruenit cā ꝯsiderās& sic n̄ requalescit qđ actū ē.ideò ꝯuenire p̄t vt in iurib. s̄.allegat. ſo casu principali qn̄ īpedimētū ꝯtingit ex defectu iuris in re, & t̄n aut dispositio est obligatoria. aut nō primo casu dispositio facta ab inhabili q posteà efficiatur habilis sine nouo ꝯsensu sortitur effectū vt d.l.rē alienā.ſo casu ē necessari⁹ nouus ꝯsensus.l.4.§.post hæc de of.ꝓcons.& sic intelligitur l.j.§.j. & §.si qs de leg.3. nā & aliàs ē differētia qn̄ à principio sui dispositio deficit ex defectu personę disponētis,vel rei,vr̄ illi⁹ in quē disponitur aut mixta rōe.l.j.de reg.cat.& p hoc tollūtur allegatiōes ꝓ alia parte p̄terea vt alia tollātur cū q̄ritur an qs possit venire ꝯ factū dic aut ē factū obligatoriū aut n̄ primo casu ꝯuenire n̄ p̄t.l.in ꝯmodato.§.sicut ꝯmo.ſo casu aut n̄ ē obligatoriū principaliter fauore personæ,aut qua ipso iure ipsum factum ē reprobatū aut ex defectu solēnitatis primo casu ipsemet ꝯuenire p̄t d.l.si is & sic ē in casu nostro ſo casu idē ē vt d.l.n̄ dubiū&c. n̄ p̄stat.tertio casu aut ē t̄pe roboratū & tūc ꝯuenire n̄ p̄t vt d.l. si post mortē Signoro. ¶An vēditio facta per fiscū de reb.minorū possit reuocari à b̄n̄ficio minoris ætatis Bar.in l. quicunq; de fid. instr. iuris & hastę fiscalis.libr.x.& tibi distinguitur,& no.in l.fin. C.si propter pub.pens.

Qn̄ res minorū vēduntur debēt subhastari,vt no.hîc Spec.ꝙ si subhastatio omittatur,an infringatur ipso iure vēditio.Resp.nō. sed per restōnem:licet aliud sit in fisco.l.duplex de fid.instr.iur.& hast.fis.qualr̄ aūt ista subhastatio fiscalis fiat & q̄ro t̄pe duret, no. in d.l.& l.si tempora.e.ti. An ista subhastatio possit fieri per ꝓcuratorem no.in spec.ti.de proc.§.j.vide Rof.de senatuscōsulto diui Se. & quòd in alienatione minorū requiratur subhastatio gl. in l:si seruum.§.quęsitum de com.&ibi per Guil.qui in alienatione rerum ecclesię Io.mona.in c.j.de reb.eccl.non alie.lib.6. Inn. c.cum dilecti.de emp.& vend.

Not.quod directum iudicis operatur vt nec emptor nec venditor possint conqueri vt sint decepti vltra dimidiam iusti pretij. Bar.in l.2.C.de præd.curial.

Nota qn̄ petitur interponi decretum debent causę singulatim exprimi.l.magis puto.§.ne possim de reb.cor.ſo ꝙ causę debent solēniter ꝓbari aliter nō valet decretū ipso iure l.j. §. hæc verba. ne vis fi.& in l.si verò,§.subuentum de fideic.li. Bar.in l.si quis.de præd.curi.lib.x.facit l.minor de præd.min.C.

Si iudex in alienatione rei minoris interponit decretum dicendo interpono authoritatem & decretum si & quanto de iure ꝓcessit an valeat Bal.in l.qui propter de leg.præst.

An qn̄ minor vēdidit rē ē necesse quod iudex taxet pretiū qn̄ interpo

interponit decretum suum Bald. quod non in l. vt pretia §. quod tamen in gl. quæ incipit sed cur. &c. de min.

Not. ꝙ auth. sacramẽta puberũ si adu. ven. habet locũ in alienatiõe minorũ, sed an in minore ꝯsentiente alienatiõi & liberatiõi no. gl. in l. quid ergo §. contrarium de contr. iud. tut.

Nota quod semper pro decreto iudicis præsumitur, & in eo p̄sumuntur oĩa solẽniter acta, & oẽs solẽnitates interuenisse, nisi ꝯ rium ostendatur, no. Bal. in l. Imperator. §. quod si fortè. de reb. e. & l. 2. C. de filiofam. min. & l. j. C. si prop. pub. pens. quæ videtur dicere quod in alienatione rerum minorum non requiritur solũ ḋcretum iudicis, sed & quoq; tutoris p̄sentia. gl. no. ꝯriũ. l. si curatorẽ habẽs. C. de in integ. rest. min. vbi dicunt doct. ꝙ gl. ꝯriè loquitur in alienatione rerum mobilium, illa verò in alienatiõe rerũ immobilium. cõc. l. inter. de auct. tu. vide Bar. in l. j. C. de fid. instr. iur. & hastæ fis. Sed an in liberatione debitorum pupilli quando soluit sufficit decretum iudicis, an requiratur auctoritas tutoris, no. inst. quib. al. lic. vel non. §. nunc minorum. facit Ang. in l. quæcunque. §. si à pupillo. ff. de public.

Pone minor vel ecclesia vendidit in cã non concessa, & fecit conditionem suam meliorem. an teneat venditio, gloss. quod sic in l. cum h. §. i. causam. de transa. gl. contra in l. si fundus. de reb. eo. quæ est vera, secundum Iac. But.

Pone minor est fideicommissarius in testamento alicuius & ꝓ executiõe testamenti vult vẽdere aliqua de hæreditate. an in hac venditione requirantur illæ solennitates quæ aliàs in venditiõe minorum de iure communi vel per statutum intercedere debẽt no. in l. 4. circa prin. de manumission. secundum Gul. de pension. In l. magis puto. §. si æs alienũ. ff. de reb. eorũ pone, minor vẽdidit fundũ cũ decreto iudicis cã soluẽdi quoddã debitũ de quo creditor habebat instr̃m ñ vitiatum: posteà apparet debitum fuisse dudũ antea solutũ q̃ritur an dicta venditio possit reuocari, qa p̄tori fuisset obreptũ, cũ nõ fuerit debitũ, cuius gratia facta fuit vẽditio hîc est ar. quod sic per doc. tenetur ꝯrium ar. eius quod no. in l. fi. ĵ. e. & hoc intelligo ideo verum esse quod forte fraude emptoris esset factum, ar. l. 3. C. e. ti. & ff. de iud. l. si prætor. §. Marcellus, vel ne aliàs minor esset læsus in venditione, ꝙ restituere tenetur nõ ostante decreto iudicis. C. e. l. si quidem. & l. 2. C. de fideius. min.

Quid si duæ ecclesiæ sint vnitæ an res vnius possunt alienari ꝓ debito alterius. Inno. in c. pastoralis de priuil. & tenet quod non. Bal. in auth. hoc ius. C. de sacr. eccl. & 12. q. 2.

Pone alicui ecclesiæ est legata aliqua res sub pacto de nõ alien. an in cã necessitatis alienari possit Arch. x. q. j. c. hoc ius & 12. q. c. apostolicos Bar. in d. auth. Hoc ius. sic dicit. quod de iure canonico potest vendi, tamen hoc est intelligẽdum vbi non est data vł legata ad certum vsum: nam si esset expressus vsus puta est relicta ad hospitalitatem, tunc non posset commutari ad alium vsum, nisi ex licentia domini Papæ. vt in c. quod ꝯtingit. de relig. domi.

Ad formandum libellum in actione ex empto, vide Bal. in l. ꝓcurator. C. de procu.

Pone vendidisti mihi staria decem frumẽti: nihil dico vbi deberes mihi illud præstare peto ꝙ illud iuducas in domum meam. de hoc no. per Bar. in item illa. de constituta pecu. & ẽt ibi per Bald.

An venditor possit petere ab emptore p̄tiũ rei sibi vẽditę cum vsuris. no. in l. Iulianus. §. ex vẽdito. de ac. emp. & l. curabit. C. e. ti. & ibi per Ia. Bu. & qḋ no. in l. fruct⁹. C. de act. em. & l. 2. C. de vsur.

Ad quẽ spectẽt fructus, & p̄sio prędij venditi. An ad emptorẽ, vel ad venditorẽ Bar. in l. fi. de iur. fisc. & no. in l. Iulianus. §. si fructus. de act. emp.

In l. cum in plures. ff. loc. Iac. But. q̃rit pone debitor facit instr̃m vẽditiõis creditori suo de fũdo suo, & primò dicit ꝙ nolebat ẽptionẽ tenere sed eẽ pign⁹. certè si posteà velit ꝓbare ꝯtũ venditiõis simulatũ, licet testes dicãt quod p̄dixerat debitor quod ñ intendebat vẽditionẽ tenere, nõ ppea ꝓbat simulatũ: qa p̄t volũtatẽ mutasse, vt hîc debet ergo dicere de futuro sic si ꝯtingat in futurũ me facere instr̃m aliquod vẽditiõis rei meę, ex nũc dico me verbaliter facturũ, ñ ex mẽte, sed simulatè. facit quod not. Bal. in rub. depositi. Bar. in l. luci⁹. §. cũ hæres. ff. dep. vide qḋ no. ĵ. de vsu. Bal. in l. item quia. ff. de pact. & in l. pacta nouissima. C. de pact.

Qualiter consulatur alicui qui timet ne compellatur vendere rem suam. Dy. in l. qui aliena. §. celsus. de acq. hær.

Pone quidam fuit cõpulsus emere bona rebelliũ à cõi suo. an obstabit ei auth. maiæ fidei? Bar. in l. interdũ. qḋ fals. tu. auct. tenet qḋ nõ qa fuit ꝯpulsus. fac. l. & gñaliter de nox. de ann. leg. l. liberto. §. lucius. l. Paulo in fi. de leg. 3. l. creditor. in princ. de solut. fac. Bal. in l. in l. nouissimè quod fal. tut. auct. fac. Io. An. in specu. de solutionibus. in additione.

Pone, Iudex ꝓnuntiauit vẽditionẽ rescindi debere licet ñ dicat rescindo. an vẽditio dicat̃ rescisa. Itẽ qḋ si iudex ꝓnũtiauit vẽditionẽ rescindi, an post sñiam poterit emptor excipere ḋ pretio p ipsum soluto, in rẽ vẽditoris conuerso. Ray. in l. fundus de resc. vẽ.

No. quod qñ arrha datur in quantitate, dr̃ arrha pars p̄tij, & nõ possit solo consensu ab emptione discedi: sec⁹ qñ dat̃ arrha ĩ specie Bar. de præteritis. in l. mulier. de l. commis.

Pone ꝙ statuto cauetur quod proximus de genere admittatur, ĵ. annũ ad repetendã rẽ venditã p ꝓximum: mõ quidam vendidit aliquam rem sub cõditione, quærit̃ à quo tp̃e incipiat currere annus, an à tempore venditionis. an à tp̃e euentus conditionis. Gu. de cu. in l. j. §. annus autem vtilis quando act. de pec. est an.

Pone ꝙ existẽte e. statuto habebã vsumfructũ in fundo tuo, & vẽdidisti in ꝓprietatẽ: posteà ꝓximior de genere tuo vult ĵ. annũ redimere, an recuperabit vsumfructũ. Guil. de cu. in l. si maritus. ḋ inof. test. C. vide de isto statuto Albr. in q. suis statutorũ, in prima parte ver. 89. & in secunda parte. vel secundò facit Bal. in l. ꝯ maiores. C. de inof. test. Alb. in materia statutorum. prima parte ver. 89. & in secunda parte. vel secundo.

Pone qḋ statuto cauetur qḋ non possit vendi alicui suppositus vsufruc. alicui⁹ rei, & ecclesia habet ꝓprietatẽ: an hoc nõ obstante possũ vẽdere vsumfructũ ecclæ p̄dictæ Bar. in l. 4. de manumi.

Pone, aliqd vendidit fundũ ex quo ipse p̄stabat annuatim dño epõ vnã li. ceræ, ex eoq; remiserat sibi decimã, & nihilḋ ḋcima in vẽditiõe dr̃ vẽditor vult petere decimã ab emptore. dicẽdo se eẽ paratũ soluere librã ceræ domino episcopo Pileus determinauit quod possit petere per l. littora, de contrah. empt.

An in venditione veniant fossata, & debeant mensurari. Guido de suza. in d. l. littora.

Nota quòd si vendo fundum non teneo p̄restare viam ad ipsũ nisi expresè promittam l. in vendendo. de contrah. emp.

Quod si adhibui mareschallum cum vellem emere equum postea volo agere redhibitoria, non obstãte quòd mareschallus interuenit an possit. Dy. quod sic in l. j. de proxenetis. ar. l. si duobus §. competit. si mens. fal. mod. dix.

Quid si emi plura animalia eiusdẽ generis vno p̄tio, an pp vnũ morbosũ possum oĩa redhibere, no. in l. cũ eiusdẽ gñis de ædilit. edi. per d. Segnorol. in consiliis suis in prima parte vbi distinguit.

Pone mercator mandauit alicui vt iret in franciã ad emẽdũ pãnos ꝓ ipso, qui iuit, & dũ eẽt in frãcia intellexit anteq̃ emeret qḋ mercator qui ipsum miserat erat mortuus vñ credens mãdatũ finitũ fore morte, emit pãnos suo periculo, & suo noĩe, q̃rebatur cuius deberẽt esse isti panni, & lucra quæ fierent ex iis. videtur ꝙ ipsius mandatarij, ex quo proprio nomine emit, & suo periculo. l. idem §. quod si mandauero. ff. mand.

Statuto cauetur ꝙ nullus audeat vendere buzolam vini vltra ḋnarios sex sub pœna: mõ quidã tabernarius dat vnã buzolã ꝓ denariis sed nõ vult vẽdere nisi secũ emat castaneas duas ꝓ duobus denariis, an talis tabernarius dicatur facere in fraudẽ statuti, & sic cadat in pœnã Richard. malũbra ĩ l. fundi partẽ de ꝯh. empt. dicit quod cadit in pœnam. & Bar. in l. per diuersas. C. mand. in repetit.

Pone qdã habẽs duas domos contiguas, vnã ex ipsis vẽdidit cũ pacto qḋ mur⁹ existẽs in medio ipsarũ domorũ q ipsas ambas regebat tot⁹ deberet eẽ ipsi⁹ vẽditoris: apparet posteà qḋ ipse mur⁹ hẽt latissima fũdamẽta subter terrã, ẽptor vult possidere vsq; ad murũ q appet subter terrã: vẽditor verò ḋr qḋ ñ hẽt i⁹ nisi vsq; ad terminos fundamẽti dicti muri, q lati⁹ & vlteri⁹ sese extẽdũt, q̃ ipse murus, & sic multũ astringũt domũ ipsi⁹ ẽptoris: qd iuris? Bar. de p̄tio in d. l. fundi partẽ dicit fuisse terminatũ, nec debere ĩspici latitudinẽ fundamẽti, sed solũ murum apparentem super terram

In l. si iudex de min. Vber. de bobio q̃rit. Emptor agit redhibitoria ꝓ equo vẽdito & ꝓnũtiatũ ẽ equũ eẽ ĩ cã redhibitiõis posteà emptor vult ipsũ retinere cũ sit effect⁹ chario pp guerrã supueniẽtẽ an possit? & vr̃ tenere qḋ sic p hãc l. si qd erit de expẽsis factis añ sñiam no. ĩ l. itẽ si scḋm. & seq. de ædil. edi. Emptor succedit vẽditori cũ bñficio ĩuẽtarij, & res euĩcit̃, an detrahet duplũ vel simplũ tm̃, no. ĩ l. scim⁹. §. ĩ ꝯputatiõe de iur. delib. & ibi p Cy. & dr̃ ibi qḋ duplũ sed Bar. ꝯ ĩ l. cũ emptor. ad l. fal. ñ ob. d. l. scim⁹. qḋ illa non prouideat vt hæres pp inuentarium lucretur, sed ne damnum patiatur. & hoc ar. l. si ei. in princ. & §. j. de euict.

In l. j. §. denũciare. de lib. agn. no. quod prima denũciatio tollit̃ p f̃m & sic no ꝯ p̄dos vẽditores. pone Titi⁹ mihi vẽdidit domũ dom⁹ illa à me petit̃ denũtiaui Titio qḋ mecũ deberet eẽ ĩ cã iste Titius denũtiauit mihi qḋ ñ deberẽ eẽ cũ eo ĩ cã. postmodũ ego nõ possũ ipsũ habere q faciã? dic qḋ denũties vt ipse debeat oĩ die eẽ ĩ iudicio ĩ tali hora, qñ reddit̃ i⁹, & ẽt si nõ venit possis esse sine eo, facit l. aut q al̃r. §. si qs denũtiauit. qḋ vi aut clã. Vb. ḋ bob.

Nota qḋ re euicta restitutione ĩ ĩtegrũ, vẽditor nõ tenet̃ emptori nisi ad solũ p̄tiũ f̃m vnã lecturã positã in l. ea q. de vsu milit.

Ita dicit dominus Bar. de salice. fac. l. si minor. in princ. cum ibi no. in gl. de euict. & l. si cum venditor §. is quis. & §. seq e. ti.

No. quod promissio euictionis ita habet locum in contractib⁹ innominatis sicut nominatis. l. dedi de cond. ob cau.

An iudex possit prohibere alicui ne vẽdat rem suam. Bar. in l. si

filiusfamil.§.diui.de legat.j.

An ex compromisso debeatur euictio.no.in l.cum pœna ff. de arb.in gl. ibi,quocunque modo, vbi sic dicit.Bal.no.quod ex cōpromisso debetur euictio,quādo compromissum est de euictione quocunq; modo euincatur,secus si sit promissum simpliciter no.s.e.l.non distinguemus.versi.non est. facit ad Treb.l.hæreditas ex fideicommisso.Bal.facit quod no.doct.in l.si pro fundo de transact. ¶Pone aliquis vendidit fundum suum,& promisit pro facto suo tantùm defendere,an teneatur ex persona eius cuius ē hæres.Bar. in l.si seruus furtiuus in prin.de con.fur.& dicit quod sicBal.x.col.qui succes.tenea.c.si quis inuestitus.Certum ē quod per l.Iulianus.prohibetur alienatio fundi dotalis.qd ergo si maritus alienauit fundū dotalē,&de euictiōe ꝓmisit,&fideiussorē dedit q̄ pricipr ac si vēdidisset obligauit se,&de euictiōe ꝓmisit,an marit⁹,& fideiussor teneant de euictiōe.qdā qđ nō qa sicut principalis ꝯtus tanq̄ initus ꝯ legem non tenet,ita quicquid &c.l.ñ dubium C.de leg.sed dicta promissio,& cautio de euictione secuta fuit ex dicto ꝯtu venditionis fundi dotalis qui non valet , ergo nec dicta promissio tāq̄ ei⁹ accessoria.d.l.nō dubiū.Iac.Bal.distinguit aut emptor sciebat aut ignorabat:primo casu nō agit,secūdo casu p̄t : nā & alias video qđ vbi ꝓhibet venditio agri tñ emptor agit de euict.d.l.si is.de p̄d.min.& d.auth.siue à me ad Vellei.C.& tñ p l.ꝓhibita ē alienatio l.j.de reb.eor.& l.iubem⁹.C.de sac.ec.q̄dā tñ dicūt ꝙ licet emptor sciat, si tñ de dupla stipulat⁹ est agere p̄t,put ī eo q̄ scit rei grauamē,vt l.fi. C.com.delegat.Iac.Bal.ꝯ ꝙ aliud ē emere rē ꝓhibitā à lege alienari, aliud ī ea q̄ restitutiōi subiacet,cū nō sit exp̄sè ꝓhibita alienari p̄tereà ī dotalib⁹ fūdis statutū ē gratia publicę vtilitatis,& ideò aliud ē statutū ī eo,l.j.ff.so.mat.Vber.de Bobio tenet qđ fideiussor tenet.allegat l.si is.de p̄d.min.& l.si fūd⁹ de euict.& l.apud celsū.§.si fugiat de exc.doli.&l.j.de bo.mat.ī fine ñ obstat d.l.nō dubiū.qa bñ verū ē qđ nō valet quō ad p̄iudiciū vxoris,sed ī p̄iudiciū fideiussoris bñ valet ar.l.2.§.fi.ff.rē ra.hab.¶An vēditori scieti debeat denūtiari de qōe mota.gl.ī l.ēptores.de euict.Bar.ī l.denūtiasse.ī pri.de adul.Io.An.ī additiōib⁹ spec.ī ti.de ꝯh.emp.ī fi.ꝙ nō sufficiat sola sciētia , qa ēptor tenet regrere vēditorē vt rē defēdat, vt l.si petētis.ī fi.C.de euic.Bal.ī l.j.de peric.& cō. rei vē.& ī c.j.de fratrib.de nouo ben.īuest. No.ꝯ malitias aliquorū emptorū habētiū terminū ad soluēdū p̄tiū,qui vt non soluant faciunt sibi studiosè moueri ab aliquo q̄stionē de re empta,vt sic euictio dicat ī limine ꝯt⁹,&sic vēditor teneat fideiussores p̄stare, quos fortè p̄stare ñ p̄t. Hugolin⁹ de lasōtana ī C.ī fi.de p̄t.stip.forma denūtiādi vēditori ponit ī l.empti actio. C.de euict.Bal.in l.libera.C.de sen.& interlo.om.iud.& an debeat esse trina.Bal.in c.j.de milite vasallo qui fuit contumax.

An teneat pactum quod non teneatur de euictione nisi sc.pro suo facto tantum Ray.in l.si cum fundum.de verb.sig.& l.ex empto.§.ibidem.de act.emp.

Si vendo tibi rem quam pigneraui,& tu posteà ipsam mihi vendas,& mihi euincatur,propter ipsam obligationem pignoris: qđ non possum agere contra te de euictione.l.licet.de dot.præleg.

Si vēdo tibi rem alienam,&tu postea mihi reuēdis ipsam,quod non teneris mihi de euictione no.in l.patrono liberis. de bo.lib.

An iniuria facta emptori per iudicē si fiat sine culpa venditoris noceat sibi gl.quod sic in l. quæcunq; in fi.gl.de publ.& l.si per īprudentiam.de euict.gl.contraria in l.exceptionem.de fideius.

No.qđ fideiussor de euictiōe anteq̄ rescindat ēt si steterit p magnum tp̄s,nō p̄t agere vt liberetur,quod ad hoc nō est obligatus de hoc no.in l.facere.sol.matr.Bar.in l.si pro ea.C.mand.

An petitor qui recipit æstimationē à reo illi⁹ rei quā ab ipso petebat,teneat sibi de euictione pro illa re gl.quod sic in l.ex diuerso.§.petitor de rei ven.gl.contraria.in l.fi.ex qb.causis in pos.eat.& l.si pro fundo.de transa. ¶Si emptor dicat se meliorasse quod ab ipso euincitur,& velit pp hoc agere ad expensas, quid teneat probare.Iac.de Aret.in l.sumptus.de rei ven.facit l.in fundo.e.ti.vide Tanc.in materia extraord.q.c.3.

An vēditor in cā euictionis teneat suscipere iudiciū,&ipse sol⁹ agere,& sol⁹ litigare,& an possit mittere pecuniā ꝓ se Gul.de cu.ī l.j.C.vbi ī rē actio.& l.si actor.đ ꝓc.& l.liberto.§.fi.de ne.ge.& l.solutio.de solut.& dicit quod sufficit mittere procuratorem.

Pone,ꝙ emptor à quo auocat res p hypothecariā,puta dñs dicit creditori:volo exire domū, sed volo retinēre dōec satisfacias de expēsis,& melioratiōib⁹ quas feci ī domo:dicit creditor sū cōtēt⁹,sedvolo qđ ꝯpēses tecū de melioratiōe tm̄ q̄tū dedisses ꝓ pēsiōe dom⁹,si hāc domū ñ habuisses. Iac.de Are.de hoc ī l.ēptor. ī pri.ī fi.gl.sup verbo supfluū de rei ven.vide Tanc.ī materia qōnū c.3.& quod no.in l.ideq;.de act.ēpt.& l.sup empti.de eui.¶An faciēs ꝯtū illicitū,& īterdictū p legē pdat p̄tiū no.ī l.nemo.ī pri.đ fun.& sal.diuinę dom⁹.lix.j.l.q̄madmodū & qđ ibi no.đ agr.& cēs.& l.j.non licere metrop.hab.lib.11.& de prohib.al.p Frede.circa prin.& qđ dictū p̄tiū dēat applicari fisco.not.ī d.l.q̄madmodū.

An si ante traditionē res euincat teneat vēditor emptori ex stipulatiōe de dupla,gl.in l.item si ob id.de excep.& vr̄ dici qđ non.

An si fiat ꝯtus super re illicita,& emptor stipulet de euictione possit ipse emptor petere pretium no.in l.palam.§.item quęritur de excep.doli.no.in l.quemadmodum.de agri.& cens.& l.si fundum de euict.facit quod no.in l.fi.de litig.

Quid si mihi tradita est res p vēditorē,si mihi ñ est cautū de euictione,qualiter formabo libellū,vt mihi caueat de euictiōe?Bar.in l.Iulian⁹.§.q fundū.de verb.obl.Cy.in l.exhibitionis.ad exhib. Quid si emptor q̄ poterat agere đ euictiōe donauit rē ēptā alicui posteà res ipsa euicta fuit dōatario,an poterit agi đ euictiōe Bar.vt̄s.¶Quid si duo fratres hęreditatē diuiserūt&ꝓmiserūt sibi ad īuicē qđ si cui lis moueret alter ꝯferret alteri. nūc vn⁹ q̄ ñ soluit legata intra annū ꝯuenit ex cōditiōe auth.hoc ampliùs de fideius.an si dicta de cā aliqđ sibi euincat alter hęres sibi ꝯferre teneatur.Bar.in l.inter quos.de dāno inf.& l.qui Romæ.§.duo fratres.de verb.obl.

Quid si duo fratres inuicē grauati de restituēdo p fideicōmissū si decederēt sine liberis.isti venerūt ad diuisionē,an p diuisiōē vr̄ renūtiatū fideicōmisso.no.ī d.§.duo fratres.qđ sic,&idē tēet Iac.de Are.& Iac.de Rab. Guil.de cu.in l.qui cū tutor de trāsa.dominus Signorol. in ꝯsiliis suis in d.§.duo fratres idē ibi sequitur dñs Albr.dñs Ang.in d.l.qui cum tutor Io.an.in additionibus.Spe.in ti.de testi.idē tenet, & idē Dy.ꝯsuluit.sed Iac.Bu.Bar.Petr⁹,&Bal examināt §.duo fratres.x.col.ꝯstitutiōis feudales domini Lotharij Imperatoris quas ante ianuam beati Petr.

Si ꝓmittat vēditor ī istro emptori de defendēda à quolibet re, qualiter ītelligāt hæc verba,&c.an de iure vł de facto.no.ī l.dāni īfecti.in prin.de dāno inf.Pet.de bellap. in l.ea q̄ ꝯmēdādi.de ꝯh.empt.vbicit hæc l.ē in arg.statutū ē in frācia, ꝙ si feudatalia trāseāt de manu nobili ad ignobilem,qđ Rex habeat fruct⁹ tribus annis.Pone qđ qdā in casu ꝯcesso mihi vēdidit,& ꝓmisit ꝯ vnūquēq; liberare:posteà Rex fecit fruct⁹ suos p triēniū: an emptor poterit interesse suū ꝯseq à vēditore hæc l.est in arg.qđ nō, quia intelligitur ab oī p̄sona nō soluta,& de cuius ignotū erat, vt hic & ar.j.e.l.fistulas & hæc pars fortè est verior Pet.de bellapert.vide Bal.in .expulsas.C.de act.emp.

Pone vēdit⁹ ē liber scholari, modo qdā vēdicat ipsū à scholari scholaris nolēs litigare,vēditorem vt adsit vocat vn̄ vēditor libri ꝯparet in iudicio,&offert se paratū iudiciū suscipere,&defēdere dictū librū ac si ipse possideret Odoff.ponit in l.sed & si lege.§.itē si rē.ver.qđ tñ de pet.hær.fac.Bal.in l.j.C.vbi in rē actio.& l.liberto.§.fi.de neg.gest.& l.si actor malit.de ꝓc.Bal.in l.solutio.de sol.

An emptor possit agere ꝯ vēditorē,si appareat rē fore alij obligatā,licet ñ fuisset tradita ēptori,dr̄ qđ sic.in l.ex p̄diis.C.de euic.

Nota quod si venditor promittit defendere de iure & de facto emptorem,Bal.in l.non solùm.§.si status de procur.

An venditor teneatur dare fideicommissum de euictiōe si non sit speciał actū Alb.in l.cū stipulatus.§.cum vēderet de verb.ob.

An vēditor accipiēs pign⁹, vel fideiussorē ab ēptore dicat vēdere ad credētiā. Alb.in l.vt res.de ꝯh.emp.& l.si rē.§.omnis de pig.act.& dicit quod non.An emptor præsumatur habere possessionem ab illo qui sibi vendidit rem Bal.in l.iudicia.de rei vend.

Pone in contractu emptionis in fauorem tuum ꝙ non tenearis denuntiare venditori tuo,& ꝙ in omnem casum & litis euentum teneatur tibi de euictione & ad expensas litis &c.

An vēditor q̄ habet facultatē rei tradēdæ teneat p̄cisè tradere.Bal.in.l.j.C.de sen.q̄ ꝓ eo qđ int.prof.facitBal.in l.ꝯtus.de fid.instr.Vendens rem meam suo nomine me præsente & consentiente an possim repetere pretiū.Bal.in l.mater.C.de rei ven.¶Not.ꝙ plati ñ faciūt apponi nomē suū ī ꝯtib⁹,nec ī istris,sed nomen alterius vt nō acgratur ecclæ.Bal.ī l.mācipia.de act.emp. Inn.ī c.cū ī of.de test.& Cy.ī l.fi.fam.ercis.Bal.in l.si p̄ ipulsionē.C.quod met.cā.¶An in vēditiōe fūdi debeāt fossata mēsurari no.ī l.in littore.ff.de ꝯh.emp.Bal.C.e.ti.l.3.Bart.ī ꝯtu alūnorū circa princ.

Quid si vēdo equū & dico nolo teneri si appareat lusc⁹,vł bus⁹ cū eēt,& ego sciebā dic ꝙ teneor.l.q̄rit.§.si venditor.de ædil.æd.

An sñia lata ꝯ vēditorē noceat emptori,Doct.ī c.q̄uis.de re iu.

Quid si vēditor vēdit equū cū spinelis,rachis,galis, & cū oī alio vitio qđ appareret habere,nec noīauitvitiū qđ sciebat equū habere,an teneat.Odofr.qđ sic.ī l.q̄rit.§.si vēditor de ædilit.ed. & l.q̄ro.de act.em.Sp.ī ti.de emp.& vē.§.pri⁹ igit facit qđ no.ī reg.eū q de reg.iur.lib.vi.p Io.And.& Dy.fa.Ang.ī l.pacisci.đ pac.& Cy.in l.j.de ædilit.ed. ¶Venditor dicit vendo tibi domū ꝓ x.si vis.& emptor dicit ego emo si vis an ꝯt⁹ sit pfectus. ¶Quid si vēditor đt volo vēdere tibi domū si vis emere,&tu īmediatè dicis te velle emere,an ꝯt⁹ sit pfect⁹.Bal.đ istis pōit in l.ī vēdētis.C.de ꝯh.em.

No.quòd dominium rei venditæ non transit in emptorem, nisi prætio soluto,vel aliàs satisfacto.l. procuratoris. §.sed si dedi.de tribu.

Quid

50 Quid autem teneatur præstare venditor emptori not.in l.venditor ex hæreditate.ff.de hæred.vel act.vend.

An emptor conuentus pro re empta possit bonā fidē agnoscere restituēdo ipsam rē.no.in l.emptorē,de act.emp.& l.at q natura.§.at cū me.de neg.gest.licet aliqui teneāt bonā fidē agnoscere ī sui ꝑiudiciū,ñ ī ꝑiudiciū venditoris,& qualiter ꝓbet̄ qđ agnouerit bonā fidē.not.Bal.in d.§.cū me. An eo ipso qđ vēditor rē venditā possidet ꝓsumat̄ fraus,vel simulatio.facit Bal.ī l.illud de sacr.ec.& qđ not.Ang.ī l.sicut.§.superuacuū qb.mo.pig.vel hyp.sol.

Vendens se credēs habere vtile dominiū cū habeat directū vēdidit:an valeat ɔ̄ctus.Bald.quod non in rub.C.de contrah.empt. vide ibi Bal.qui posuit multas quæstiones nobiles.

Venditor dicit.vendo fundum qui est perticarum centum,reperitur quod est perticarum cl.quid iuris.Bal.in l.j.de contrahen. emp.Io.And.in Spec.de contrah.emp.circa finem.§.j.

Quidā vendidit domū alij locatā,cuius erit pēsio:an emptoris,an venditoris.Bal.qđ diuidit̄ ꝓ rata tpis.in l.fructus.de act.empt. Bar.in l.fi.de iur.fisc.&Alb.ibidē qđ erunt emptoris,& ita pluries denunciauit,& ita ēt tenet Dy.nā nō inspicit̄ tpˢ colligendorum fructuū,sed tpˢ solutionis fiendę.hoc tñ vr̄ ɔ̄:l.Iulianus.§.si fructibus.ff.de act.emp.sol.ibi venditor habet ius petenti fruct⁹,sed ipsos tenet̄ restituere emptori,ēt attento qđ in instr̄is dr̄ cedendo dicto emptori oē ius,& actionē,&c.& ɔ̄stituendo eū emptorem procuratorē in rē suā,ex quibus transit vtilis actio in emptorem sic ergo fructus debent esse emptoris,& ñ venditoris,nec diuidēdi,sed ꝑcipui ipsius emptoris fac.in arg tex.x.tol.c.j.§.is ɔ̄uentus. ver.si verò per calendas.in rub.hic finitur.l.Conradi deinde consuetudines regni incipiunt.Nā dr̄ qđ fruct⁹,&prouētus dēnt spectare ad vassalum,vel eius hæredem pro toto illo anno quo vassalus reperitur fundū habere aliquo tpe post calendas Martij vsque ad Augustum.vt ibi s̄.&Ang.in l.fin.§.fructus.quæ in fraud. cred.facit quod not.Bal.in l.j.C.de vsur.& fru.legi.

Venditur vni primò res,deinde venditur alij.quis erit potior. Bal.in rub.de contrah.emp.

An illi qui tenetur vendere sit prius soluendum pretium quàm vendat,glos.quod sic in l.j.C.de seruo.com.manum.Bal.ibi facit Bar.in l.vxor.§.agri plagam.de leg.3.

Quid si vendo tibi ꝑdium,& promittis retrouendere mihi qñcunq;dabo tibi pretium,quāto tēpore tolletur ista facultas.Alb. in Sy.in l.2.C.de pact.int.emp.& ēt in l.cū notissimi.de p̄s.30.an.

Si quis vendit fundum excepto iure coloni,& nullus est colonus,nisi venditor.Ang in l.qui seruum.de euict.

Not.qđ venditor ñ pt̄ negare rem non fuisse suā,nec eius hęredis,qa allegaret̄ turpitudo eius ita Alb.in l.cū res.de ꝓbat.ita nec emptor negare ñ pt̄ rē ñ fuisse emptoris.Alb.vt s̄.& si ageret̄ hypothecaria contra emptorem non potest negare rē fuisse vēditoris,qui ipsam rem obligauerat mihi.

An vendēs rem cōem in dubio intelligat̄ vēdere partē suā tm̄, Bald.in l.j.C.qui test.fac.pos.& etiam in rub.de ɔ̄h.emp.& etiam ibidem quærit.quid in locatione.

Not.quod affixa rei venditę veniunt in venditione,idem si sint ibi posita,vt perpetuò sint.Bal.in l.cætera.de leg.j.facit l.fundi.de act.emp.& l.debitor de pign.

Pone emptor possidet fundū & fructus ꝑcipit:venditor petiit pretiū.dicit emptor quod imminet euictio,qa lis est cœpta:an teneatur emptor ad vsuras pretij.Bald.distinguit in l.res.C.de bon. mat.aut offert fideiussorem & tunc tenetur,aliàs secus.

Quid si est res vendita vni,& constituta est noīe suo,deinde alij etiā vēdita,& verè tradita:qs erit potior Bal.ī ru.đ ɔ̄h.em.&no.s̄.

Not.qđ si imploratur bñficiū l.2.C.de resc.vēd.adhibe id qđ no. Ang.in l.mortis cā.§.q hominē ff. de donat.cā mor.facit l.pretia rerū ff.ad l.Fal.qualiter probet̄ valor rei.Bal.in l.2.C.de resc.vēd.

An remedium dictę l.2.habeat locum ɔ̄ secundum emptorem qui emit à primo emente minus dimidia Bal.in d.l.

An si moueatur ɔ̄trouersia emptori possit venditor in se suscipere iudicium.vr̄ quod non,per not.in l.j.C.vbi in rē actio.& dic ibi per Bal.& l.liberto.§.fi.ff.de neg.gest.&l.si procurator mallet de procur.per Bal.& l.solutio.de solut.

De pacto retrouendendi,vide qđ no.Archi.14.q.3.c.plerique.

An emptor debeat denuntiare ēt fideiussoribus si vult agere ɔ̄ ipsos,Bal.in l.libera.C.de sent.& interloc.omn.iud.& ibi ponitur etiam quando debeat denuntiari,& l.auctore.C.de euict.

Si emptor ɔ̄promittit cum agente,an agat de euictione ɔ̄ venditorem Bal.in l.j.C.de peric.& com.rei vend.& l.fin.C.de iud.& l.Imperatores.de trāſ.& Bal.in l.libera.C.de sen.& inter.om.iud.

An valeat pactū,quod venditor ñ teneatur ad expensas,pretiū vel ītereſſe,vel aliquid aliud qđ excogitari possit vel euenire.Io. An.in addit Spec.in tit.de act.empt.& ven.facit qđ no.in l.ñ dubitat.C.de euict.Bal.in l.j.C.de peric.& com.rei ven.Ang.quod sic in l.sed& si lege.§.item si rem.de pet.hære.&l.si actor,de procur.

& l.j.de sent.& inter.om.iud.

Si vendat̄ vn⁹ fund⁹,& posteā fund⁹ euincat̄,vl̄ si vēdāt̄ duo,& vn⁹ euincat̄:qđ iuris.no.in l.j.de euict.& l.cū plures.e.ti.facit qđ no.ī l.si qs aliā,& l.q res.đ solut.& l.si duos.& l.si fundo.de euict. & l.cū eiusdē.& l.si plura.de ædil.ed.& l.si duorū.& l.& si vno de act.emp.& l.domū,& l.si duos.de ɔ̄h.emp.& l.ꝑdiū.C.de euic.& l.elegāter,de pig.act.& nor.Bal.in l.libera.C.de sent.& interloc. om.iud.Alb.in l.ex milite.đ euic.Cui⁹ tpis debeat fieri ęstimatio, an tpis vēditiōis,an tpis euic.no.ī l.j.đ eui.&l.2.C.e.ꝑCy.&đt qđ in actis ex stipulatu īſpicim⁹ tpˢ vēditiōis.sec⁹ in actis ex empto.

An emptor possit agnoscere bonam fidem,& qualiter probetur Bal.in l.at qui,§.cum me.ff.de neg.gest.

An si emptor soluit pretiū,& sibi moueatur controuersia,habet remedium quod sibi dētur fideiussores.Alb.quod sic.in l.habitationum.§.ante pretium.de peric.& com.rei vend.

An vēditor teneat̄ dare fideiussorem rōne solū litis motæ,an ꝓ oīb⁹ motionib⁹ quæ sequi posſēt.Albr.vbi s̄.& l.si post de euict.

An sufficit emptori denuntiasse venditori suo,nisi prosequatur causam.Bald.in l.j.de peric.& com.rei vend.dicit quod non.

An venditor teneat̄ ad sumpt⁹.Bal.in l.qui absentē.de procur.

Nota quod sufficit denuntiare venditori,non fideiussori.l.auctore.C.de euict.

In quo foro,& loco dēt defendere vēditor emptorē,& an vēditor possit opponere exceptionē clericat⁹.Ang.in l.vēditor de iud.& Bald.in l.j.C.vbi in rem actio,& l.qui absentem.de procur.

An emptor teneatur exercere causam appellationis Spe.in tit. de appel.§.si quis possit.

An ille qui promisit de euictione pro seruo dato teneatur ex facto sui auctoris Bal.in l.si seruus.de condict.furt.

Si moueatur lis emptori qui possidet fundum emptum qui tamen nondum soluerat pretium,& denuntiauit venditori,an teneatur ad vsuras pretij.Bal.in l.res quæ de bon.mat.

An secundus emptor possit agere de euictione contra primum venditorem,omisso scđo vēditore.Bal.in l.Iulian⁹.de verb obli.

Quid si emptor denunciauit venditori,& res est euicta,& nihil ominus aget emptor contra venditorem.vide quod not.in l.si rē §.si duplæ.& l sed si.de euict.&vr̄ ɔ̄cludi qđ si euincit̄ pp factū vēditoris qđ pt̄ ɔ̄ ipsū agi.& not.ī l.emptori.C.de euict.cum simili.

Si emptor cū res est euicta,& abducta stetit ꝑ trieniū anteq̄ ageret de euictiōe,postea vult agere,& vult petere ēt fruct⁹,seu id qđ percepisset ex re à tpe abductionis citra:an possit.& vr̄ qđ sic,per not.in l.si filius.§.j.& l.si fundū certo die.ff.de verb.obl.& l.videamus §.si actionē.ff.de vsur.& l.tō in prin.ff.de act.emp.ɔ̄ vr̄ qm̄ interesse inspicit̄ tpe euictiōis.l.euicta.ff.de euict.si ergo tpe euictionis vēditor soluisset interesse empori,ñ est dubiū ꝙ ñ possit posteā petere fruct⁹ ñ ꝑceptos à tpe euictionis.Si ergo lapso aliquo tpe post euictionē emptor pt̄ aliquid petere vltra interesse debitū tpe euictiōis,illđ venit pp morā ñ soluti illi⁹ ītereſſe đbiti tpe euictiōis,ergo deberet̄ ītereſſe alteri⁹ ītereſſe,qđ nō est dicēdum,quia esset vsura. ¶Sed pone quod emptor post rē euictam & abductā stetit per 20.annos,25.vel plures quod ñ egit.postea vult agere ñ de euictiōe ad æstimationē rei,q̄ æstimatio erat tpe euictionis:sed vult agere ex empto ad interesse,qđ ꝑtendit ex eo ꝙ ñ habuit facultatē fructuū ꝑcipiendorū ſm̄ formā l.Iulianus. §.ex vendito.de act.emp.an poterit cogita:& facit qđ sic.l.ratio. in prin.ff.de act.emp. ¶Si venditor ɔ̄stituit se tenere,& possidere nomine emptoris,liberat̄ ab actione ex empto,Sed posset emptor agere rei vēdicatiōe,ſm̄ gl.Bar.in l.ab emptiōe.ff.de pac.gl. vr̄ ɔ̄ in l.Iulianus.§.ex vendito.super verbo,ꝑcaria.ff.de ac.empt.

¶Baldus de emptione & venditione.

Venditor tenet̄ cedere emptori iura sua:& qui non habet actionē.eā nō pt̄ cedere.ff.de ɔ̄h.emp.l.qđ sæpe.§.si rē.Bald.¶Formā instr̄i arrharū vide in §.sciendū.per G.¶Verba illa per se,& suos hæredes,tacitè intelligunt̄.G.hæc verba interdū ꝓferuntur in dispositionē.interdū in ɔ̄ditionē interdū in ꝓmissionē,C.de pact. inter emp.& vend.l.2.ff.de cond.& demon.l.cui fundus.interdū à testatore,ff.de pig.act.l.necessarias.§.de vēdēdo.&C.qbus mo. pig.vel hypot.sol.l.sicut.§.antepen.ff.de verb.obli.l.qui Romæ. §.Augerius.& C.de ɔ̄h.& ɔ̄mit.stipul.l.veteris.per Pet.& Cynū, vide j.de loc.§.ecclesia pt̄.¶Verba sine aliqua exceptione,oēm exceptionē & defensionē excludūt,ff.de fideicō.lib.Thais.§.sciēs seru⁹.¶Verbū Dare,in instrumētis qñq; ꝓpriè,qñq; impropriè ponitur,l.fi.ff.de condic.ob cau.ff.de vsur.si stipulatu.G.¶¶Verbum Tradere.in instrumētis ꝓpriè & impropriè ponitur:G.& facit,quod no.ff.de dā.infect.l.dāni.per Iac.¶Qualiter intelligatur ꝓmissio securitatē,ver.qđ si ī īſt̄is.G.¶Quid si ꝓmittit̄ securitas ad sēsū sapiētis:R.ñ.sapiēs habet ɔ̄sulere circa iuris cautelā,ñ đ facto.G.ADDE,ꝙ si in vltima volūtate hoc dicat̄,qđ iuris?ff.de hęre.īſt.l.illa īſtitutio.& ibi plenè ꝑ Bar.¶Itē nota,ꝙ licet hoc ñ dicat̄,tñ tacitè ītelligit̄,vt fiat sapiēter,ita ꝙ đ iure bñ valeat,vt no.

l.huiusmodi.in prin.de leg.2.itē adde, qđ no.Inn.in c.si pro debilitate.de offi.del.itē adde, quod not.ff.de verb.oblig.l.ex ea parte. Bal. Quæ oĩa & singula: ista verba ad singula pacta & capitula referũt.G.¶Quid est dicere Sub pœna? dic, vt no.ff.de pact.l.rescriptũ.§.si pacto.in fi.magnæ glo.& ff.de leg.3.l.vxo.§.Agrippa.per Iac.ĩm est dicere Sub pœna, q̃tũ dicere Sub stipulatione pœnæ. vñ duæ stipulationes esse videt̃. qđ nota.¶Ad habēdum, tenendũ,& possidendũ: q̃ est virtus horum verborũ? dic,ad habendũ,s. de iure.ff.de ver.ob.l.stipulatio.tenēdũ,s.naturaliter: possidēdũ,s. ciuiliter. G.facit,qđ no.ff.de verb.ob.ista.§.hi quoq;. G.¶An pactum.ꝙ ñ possum facere fenestrã ĩ pariete, liget emptorē? rñdet Pet.ꝙ ñ,nisi appareat pactum appositum contēplatione tui prædij,vel tuæ domus,ver.sed pone,P.& per Dy.in l.fi.ff.de noui operis nũc.& facit ff.de alie.iud.l.3.§.opus.ff.de seruit.rust.præd.l.antepen.& facit ff.ad Vell.l.si mulier.la ij.§.j.in fi.Bal.& ista quæstio est de facto Fabriani,& diuti⁹ vētilata ibi.Bal.vide ĩ.ti.seq.§.pactũ factum.Bal.¶Vbi dr̃, ꝙ si fit venditio annuo pretio, censetur locatio:& fit remissio,quia actus,& ius,& species,non res emuntur secundum Bart.Sed certè & emptio est annuæ q̃nq;,& facit ff.de præscr.verb.l.apud Labeonē.§.pen.& de act.emp.l.ea res. in prĩ. &.ff.loca.l.item quæritur.§.exercitium.Bal.¶Hæc verba Vendidit & tradidit, non probant traditionem naturalē. quæ tp̃e instr̃i non potuit interuenire:nec ciuilem,quia non declarãt qualē,cũ plures sint ciuiles modi tradendi:sed habentur ista verba loco inuestituræ,vel licentiæ intrandi & possidendi,ff.de acq.poss.l.prædia.per Iac.& Barto.Nam hæc verba Vendo & trado ñ probãt traditionē verã,sed licentiã possidendi,ver.quid ergo,si in instrumēto.G.Verba eñ operãtur,quicquid possunt operari de iure & de facto.idē tenet Cy.C.de pig.act.l.2.& C.de acquir.pos.ꝙ prædia. & Iac.& Bart.vbi s̃.e.in d.ver. quid ergo.habes,an emptor possit propria auctoritate ingredi rē emptã absq; vēditoris licētia.¶Cõtrouersia debet fieri etiã extrà iudiciũ,ff.ad Treb. l.lucius Titius. §.tres.vers.nota,ꝙ promittentes.¶Nota,ꝙ vbi pœna non committitur,non habet locum restõ damnorum,nisi secuta euictiõe, vide s̃.eo.§.illud,quid est dicere Sub pœna.& ĩ.§.fin.¶Itē nota,ꝙ promissio dupli in dubio refertur ad pretium conuentum.Itē nota in duplo simplum inesse,C.de spon.l.fin.quia vr̃ pœna apposita loco rei,ver.nota,ꝙ hæc pœna.G.¶Itē quia in pœnis debem⁹ esse mitiores:hæc ratio no.ff.ad l.iul.pecul.l.is qui prædã.in gl.ordin.¶Itē nota,ꝙ nomine expēsarũ ñ ptinet pretiũ,ff.de cõd.&de mon.l.q̃bus dieb.§.j.p Dyn.& qđ no.ff.de ver.ob.l.vēditiones B. ¶Itē instr̃m vēditionis fœni & fruct⁹ futuri est diuersum ab istro vēditionis vsusfructus,ver.cæterũ.& ver.seq.G.¶Cũ vēdit̃ vsusfructus,vēditur res præsens, ꝙ vsufruct⁹ formalis sine nulla fructuũ pceptiõe.iuris intellectũ habet:sed cũ vēduntur fructus futuri,species emit̃.Et an ob sterilitatē fiat tũc remissio,sicut in locatione,dic,vt no.in l.cotē.§.q maximos.ff.de pub.p Bar.& ĩ.ti.prox. §.j.ver.sed pro prima parte,&c.¶Qñ plures vēdũt in solidũ,istud In solidũ,refert ad promissiões,nõ dationē, quæ nõ põt fieri per plures in solidũ,ver.sed si plures.ad fi.G.C. si cert.pe.l.cũ te.Bald. ¶Qñ cõmissarij vēdũt,ponit spec.formã,ꝙ cõfiteãtur pretiũ habuisse,ver.interdũ etiam res.G.Sed tũc dic,ꝙ nõ sufficit sola confessio.C.de noua.l.nõ abstulit. ff.de iur fis.l.si procurator. & de re iud.à diuo Pio.Bal.¶Nota,ꝙ qui frumētũ,vel vinũ vēdit.ñ tenetur ipsũ portare ad domũ emptoris,nisi hoc ꝓmiserit, §.sciendũ. ver.si.C.de cõst.pec.l.itē illa.p Gul. đ Cu.¶Qñ alienat̃ dos,vł donatio pp nuptias,valet,si iuret̃.in §.3.loco.ver.verũ.G.Tñ si mulier iurauit ñ vēdere,nec ꝯsētire,pri⁹ iur̃m tollit f̃m,ver.& no.gñale ꝯciliũ.G.¶Qñ minor ꝯhit,bonũ ꝯsiliũ emptoris est ab eo, ꝙ ipse asserat se nõ habere curatorē,§.nũc.¶Nota,ꝙ vbi est ĩterpositũ decretũ. p̃sumũt̃ oĩa solēniter acta,§. dicēdũ.vers.hoc etiã. & vers.& breuiter scias.G.& est gl.ordin.in l.j.C.de fi.inst.& iure hastæ fis.li.x.q̃ no.Bal.¶An l.2.C.de rescin.vē.patrocinet̃ sciēti?dic, ꝙ nõ.§.nũc sciendũ,ver.qd si aliquis.G.& adde,qđ no.gl.ff.đ ver. obli.si qs cũ aliter.& ff.ad Treb.l.Lucius.§.fi.vers.qd de trãsactione.G.vide s̃.de dolo & cõt.§.vl.¶Emptor possessionis excusat̃ à pœna possessiõis turbatæ,vel inuasæ: & hoc per titulũ suũ,§.nũc dicēdũ.ver.fi.ēt si fecerit ꝯ ꝓtestationē accusatoris,nisi ꝓbet̃ scientia,s.ꝙ sciuerit ꝓtestãtē possidere,f̃m Mar.de Fa.fac.de lib.cau. l.igit.Itē facit ff.de rei vēd.l.ĩ rē.§.tignũ.vbi habes,an laboratores excusent̃ à pœna turbatæ possessionis? & fuit de facto in q̃stione magistri Ricci. Rõne verò soli⁹ ignorãtiæ dñij qs ñ excusat̃,ff.de fur.l.falsus.§.q pactũ.p Bar.vide ĩ.tit.seq.§.emphyteuta acqrit. & s̃.eo.§.no.ꝙ pœna.vide Bar.in l.j.ff.si qs rest.lib.esse iuf.¶Vēditori ēt sciēti,& ĩ iudicio ꝯsēti tm̃ denũciãdũ est,§.fi.vid̃ s̃.đ sē.§.j.G.

a ¶De locato a. Rubrica.

IN hoc titulo sic procedemus.nam primò instrumenta super diuersis contractibus: secundò verò libellos concipiemus: tertio aliqua de iure emphyteutico supponemus. Primò igitur instrumenta super locatione rerum Immobilium formabimus:secundò super concessione ad fictum,vel emphyteusi:tertiò super locatione rerum se mouentium: quartò super locatione operarum.

ADDITIO.

a Ex practicis auctoribus soli Ros.& Io.de Blã.prosecuti sunt hunc tractatũ: infrà verò,quæ infrà ponuntur,cõiter sunt Rolã. Mar.de Fan.ĩ mēbro xiij.tria de hac materia infrà posuit,duosq; libellos. Variarunt autem ad hoc Ros.& Io.quia Ros.pri⁹ tractauit de conducto,secundò ꝺe locato:Io. ꝯ,quia ad hoc plus adhæsit textui, dicens, ꝙ actionis locati sunt quatuor capitula: de quorum quolibet ponit libellos.Primum datur pro mercede petenda. Secundum ad æstimationem deteriorationis,vel dãni dati:& in his casibus quis probet,dixi extr.de commo.§.j.super fine positionũ actoris.Tertium est ad aliquit implendũ,quod lex,vel natura cõductionis desiderat.Quartũ ad rē restituendã,quod in multis causis põt accidere.Ad primum alleg. ff.locat.dominus.§.fi.& in l.si in lege.§.si domus.ad secundum,ff.in qui.caul.pig.ta.ꝯhitur,l.nõ solùm.ad tertium,ff.loc.si merces.§.conductor.ad quartum,ff.e. videamus.§.qui vinum.Actio verò ex conducto habet decem capitula: primum datur inquilino, vt re conducta liceat sibi frui f̃m datur ad exonerationem mercedis:tertium ad refectionem:quartum,vt detur vsus instrumentorum. quintum ad resarciendũ dãnum,quod dedit res conducta,& est duplex,rei animatæ,& non: sextum capitulum est ad exhibendum : septimum capitulum est horreorum:octauum,ad recuperandum expēsas,quas fecit conductor in re ꝯducta,nonum, vt liceat tollere adiecta,vt instrumētum & similia:decimum,vt locator agat,vel actionem cedat:& super omnibus his ipse formabit libellos. Ad primum inducit ff. e. si in lege.§.item vtiliter.& l.si fundus.§.fi.cum duabus legibus se. Ad secundum præ. l.si fundus. cum duabus l.seq.& l.ex conducto.§.si vis tempestatis.vsque ad finem legis,& l.sequen. vsque ad §.item cum quidam.& in §.vbicunque.Ad tertium præ.l.ex conducto.Ad quartum,ff.eo.si ædes.§.illud.Ad quintum,ff.eo.si tibi domum.§.fin.& l.cum plures.§.si seruum.& l.sed addes.§. si quis dolia.Ad sextum,C.eo.ex diui.& ff.eo.l.dominus.& quæ vtrobique no.Ad septimum,ff.eod.quòd si mercedem.Ad octauum,ff. eo.l.dominus horreorum.§.vlt.& l.pen.Ad nonum,ff.eo.sed addes.§.si inquilinus.Ad decimum,ff.eod.cùm in plures.§.messem. Fit questio de milite,qui tempore guerrę comitis recepit ab illo castrum vnum custodiendum pro certa mercede:postea illud ab hostibus captum est,an miles teneatur? Si in dolo fuisset,non esset dubium : de lata culpa,vel magna negligentia etiam tenetur? de qua vide no.extr.de depos.c.2.in gl.2.& quod super ea dixi,& in l.magna.ff.de ver.sig.Item quia mercedem recepit,tenetur de leui,ff.eo.si quis seruum.&in præ.dec.2.Item de leuissima,si circa custodiam interuenit,ff.loca.qui mercedem.Mitiùs tamen videtur puniendus,ff.de cust.reo.l.milites.& l.fi.De violentia verò,q̃ propositum respicit,videtur non teneri: quia illa inter casus fortuitos ponitur,ff.commo.in reb.in prin.& nulla custodia p̃t ꝓuideri,ne damnum, violentia,vel iniuria detur,ff.loc.sed de damno & commo.l. ad eos.Hoc verum, si culpa non præcessit violentiam:nam si præcessit,tenetur:vt quia custodes in numero conuēto non habebat in castro,vel non habebat arma,vel victualia necessaria:facit eod.titu.si merces.§.culpæ.commo.si,vt certo.§.j.& maximè.si culpa fuit præordinata ad casum,argu.ff.ad leg.Rhod. de iact.l.fi.Præsumetur tamen culpa,nisi conducens probet contrarium,ff.de cust.reor.l.fi.vbi no.ista:quia eius officium erat custodire:& pleniùs ff.de eden.si quis ex argentariis.§.si Multùm autem facit contra eum, quòd tempore guerræ receperat custodiam,quasi videatur actum,quòd tanta esset diligentia,quòd violētia perdi nõ posset,& tacitè actum habetur pro expresso,ff.si cer. pet.l.cùm quid.bene facit ff.nau.cau.stap.l.nauta,in fin.per quod quibusdam videtur etiam eum culpa deficiēte teneri.Quid si verius,secundum facti terminos iudicare oportet. Eodem modo distinguendum est,an tempore guerræ commiserit comes custodiam illi militi,quam ipse miles commisit alteri:sub cuius cura perditum est. Si tamen opinio illius subrogati ad illud officium erat commendabilis, licet ex illius culpa mutatis moribus perditum est castrum , videtur miles excusatus: sicut de magistratibus, qui dant tutores.qui idonei dicuntur,ff.de magi.con.l.j.§.si magistratus.Et de debitore idoneo casu fortuito facto nõ soluendo, quo ad procuratorem reipublicæ,qui illum dedit,ff.de admi.rer.ad ciui.pertin.l.2.§.si eo tempore.& quoad negotij gestione.ff.de negot.gest.l.litis.§.i.in eo,qui per nuncium estimatum fidum remisit argentum,ff.commo.l.argentum, de quo scripsi de pig.significante.super glo.antepen.Nouissimè audiui,quòd in curia est determinatum,quòd si fuisset nobilis is, cui miles commisit custodiam,miles esset liberatus:si ignobilis,tenetur,sicut custos carceris de culpa eius quem submisit,C.de cust.reo.l.pen.& l.fin.ff.eo. l.fin.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum pro pensione certa alicuius domus locatæ, qualiter sit formandum.*
2 *Instrumentum locationis pedagij, qualiter sit conficiendum.*
3 *Instrumentum locationis alicuius terræ ad superficiem in ea faciendam qualiter sit formandum.*
4 *Instrumentum concessionis vineę, vel prædij ad laborandum, qualiter sit conficiendum.*
5 *Fructus non dicuntur coloni, priusquam percipiantur à fundo.*
6 *Locatione fundi ad medium facta nulla facta de arboribus mentione, an arbores comprehendantur in locatione.*

1 I.§.Si igitur † domus pro certa pensione locatur, sic inde instrumentum conficietur:
a FORMA [a]. A. concessit & locauit B. ad pensionem, domum talē in tali contrata sitā, cuius confines sunt hi, &c. vsq; ad annos ꝑx. promittēs solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisque heredibus stipulanti prędictam locationem gratam, ratam & firmam habere ac tenere, nec contrà facere, vel venire, sed præfatam domum ipsi B. suisque heredibus vsque ad terminum ipsum ab omni persona & vniuersitate legitimè defendere, auctorizare & expedire, & ea, vel eius occasione aliquam non facere dationem, obligationem, vel cōtractum, cuius prætextu huic locationi, vel ipsi conductori præiudicium, vel damnum aliquod valeat generari, vel quò minus ipse conductor eam hinc ad dictum terminum per se, vel per alium, quem voluerit, vti valeat, & tenere: dictus veò B. promisit solenni stipulatione ipsi A. soluere & dare eidem nomine pēsionis eiusdem dom⁹ pro quolibet anno decem lib. Tur. scilicet dimidiam in principio anni, reliquam verò dimidiam in tali termino: quæ omnia & singula promiserunt vicissim, scilicet vnus alteri adinuicem solennibus stipulationibus hincinde interuenientibus firma, grata, & rata habere, & tenere, nec contrà facere, vel venire per se, vel alium quacunque ratione, vel causa de iure, vel de facto, sub pœna xx. lib. Tur. adinuicem inter eos interposita stipulatione solenni in singulis capitulis huius contractus promissa: qua soluta, vel nō rata maneant omnia & singula suprà scripta: item reficere ac restituere vnus alteri adinuicem omnia & singula damna & expensas ac interesse, quas, vel quod vnus occasione alterius sine culpa cōtra præmissa venientis fecerit, vel sustinuerit in iudicio, siue extra: pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit vna pars alteri adinuicem omnia bona sua. Hæc forma probatur extrà de locat. propter. C. eo. ædem, quam. & l. certi. & l. si quis
2 conductionis. ¶ † Porrò si quis locat pedagium, sic instrumentum conficietur:

FORMA. A. concessit & locauit B. pro se suisque heredib. recipienti tale pedagium suum cum suis iuribus, prouentibus, & vsibus suis, prout in tali & tali loco colligi, leuari & percipi consueuit, vsque ad annum vnum integrum & completum die tali inchoādum, dans eidem B. plenam licentiam & liberam potestatem colligendi, leuandi, & recipiendi per se, vel per alios dictum pedagium in locis & territoriis suprà dictis. Promisit etiam idem A. pro se suisque hæredibus, &c. dictum pedagium & eius prouentus ꝑfato B. defendere & auctorizare contra quamlibet personam, & vniuersitatem: & facere & curare, quòd dictus B. & eius nuncij illud leuare, colligere & percipere liberè & expedire poterunt vsque ad terminum suprà dictum, & ei non tollere, nec aliquid ei super imponere, nec etiam imbrigare. Idē verò B. promisit ipsi A. dictum pedagium, prout solitum est, fideliter colligere, & ab insolitis & indebitis exactionibus abstinere, & pro ipso pedagio & eius prouentibus, & vsibus locatis, dare & soluere sibi tantū. Quę omnia & singula inter se ꝑ se suisque hæred. promiserūt adinuicem solennibus stipulationibus attendere, obseruare, & non cōtrà facere, vel venire sub pœna dupli quantitatis prædictę hincin de solenniter stipulata, & insuper reficere & restituere, &c. vt in
3 præd. forma. De hac materia vide ī. de censi. §. 2. ¶ † Si verò quis locat terram ad superficiem in ea faciendam, sic instrumentum conficietur:

b FORMA [b]. A. concessit & locauit ad pensionem B. pro se suisq; heredibus recipienti quoddam accasamentum positum in parochia tali, quod esse dixit & conuenit x. cannarum, & eius tales esse confines, &c. hinc ad xxv. annos proximos pro domo & super ficie ædificanda & construenda super ipso loco: promittens solēni stipulatione dicto B. locum ipsum ei, suisque hæredibus, hinc ad terminum ipsum, &c. vt in prædict. for. vsque, valeat & tenere. hoc saluo, ꝙ vbi est ibi, ex ea die. dic, ex eo. & vbi casa, dic, dictum accasamentum. pòst iunge, occasione prædicta. quapropter dictus B. promisit dicto A. pro se suisq; hæredibus stipulanti domū, seu superficiem ædificare ibi, & dare ac soluere eidē nomine pēsionis loci prædicti quolibet anno x. sol. Tur. die tali: hoc expressè acto inter se, ꝙ si locator dictū terrenū, seu solū, & ꝯductor superficiē suā intra præfatū tēpus vendere voluerit, teneatur vnusquisq; ipsorū rē suā vendere volens alteri denunciare, & eidē nolenti emere pro quinq; solidis minus, q̄ alteri personæ vendere, atq; dare: ꝙ si is, cui denunciatū fuerit, infrà octo dies post ipsam denunciationē ad emptionem recipiendam, & pretium soluēdū se nō obtulerit, ex tūc liceat volēti vēdere, cuicūq; voluerit, dare conditione hac vllatenus nō obstāte, dūmodo nullus fiat ꝯctus, cuius prætextu dicta locatio hinc ad dictum terminū infringat. Quæ omnia & singula, &c. vt in præ. for. vsq; in fi. Hoc probatur ff. de superfic. l. j. Superficiaria enim domus dicitur, quæ in solo ꝯducto posita est, cuius proprietas & ciuili & naturali iure eius est,
4 cuius est solum, vt eo. titul. l. fi. & l. j. §. j. ¶ † Cæterùm si prædium, vel vinea concedatur ad laborandum, sic inde conficietur instrumentum:

c FORMA [c]. A. dedit & cōcessit ad laborandū B. pro se, suisq; hæredibus recipienti talē petiā terræ aratoriæ, & talē vineatæ sitā in tali loco, cuius confines sunt tales, &c. hinc ad quinq; annos proximos, ꝓmittēs ipsi B. hanc cōcessionē vsq; tunc firmam, gratā & ratam habere, tenere & obseruare: econtrà quoq; dictus B. promisit & conuenit stipulatione solenni dicto A. dictā terram, s. quæ aratoria est, diligenter congruis temporibus colere, & bene arrūpere & terere, et sulcis conuenientibus arare, & quarta aratione suis seminibus propriis & sumptibus seminare, siue cum dimidia suorum seminum, reliqua dimidia sibi à domino ꝯcedenda. Eam verò, quæ vineata est, quolibet anno suis temporibus bene putare, releuare, ligonizare, binare, purgare, & cum ipsius B. palis, perticis atq; iuncis, ac propriis sumptibus sepes & fossata prædicti loci bene manutenere, ipsamq; vineā propagare, vbicunque fuerit opportunum: arbores quoq; non incidere citra domini volūtatem: & quolibet anno c. salmas sui proprij lętaminis ibi inferre ac iactare, segetes metere, triturare, vuas vindemiare, cæterosq; fructus colligere: dimidiam quoque fructuum omnium percipiendorum ex possessione prædicta, s. bladi, vuarum, cæterorumque, tam arborum, quàm aliorum, dare & consignare & deferre suis tēporibus eidem Narbon. ad domū suam bona fide: & hæc omnia facere omnibus suis laboribus & expensis. Quæ omnia & singula s̄. scripta promiserunt vicissim, &c. vt s̄. in prima forma vsq; in fi. xvj. q. j. reuertimini. prope prin. & q. 7. decimas. extrà de decim.
5 tua. ¶ † Sed pone: locaui tibi fundum ad medium, vt dictum est: seminasti fundum, postea vēdidisti fundum P. scienti fundum sic esse locatum: qui P. vult te de domo expellere, & omnes fructus colligere: tu verò vis retinere, donec collegeris medietatē: quæritur, quid iuris? Et videtur, ꝙ P. habebit omnes, arg. ff. de act. emp. & ven. Iulianus. §. si fructib⁹. ff. de vsufr. arbores. §. j. ff. locat. & cōd. si merces. §. j. & l. qui fundū. & meliùs C. eo. emptorē. & ff. de his, quæ in frau. cre. l. fi. §. pen. Arg. contrà pro colono. ff. de act. emp. l. j. in fin. Cùm enim P. sciret fundum sic locatum esse, non debuit certiorari, vt ibi. Item pro eo facit ff. de ędil. edict. l. j. §. causa. C. de euict. si fundum. & meliùs ff. de acq. po. l. si quis rē, quā. ff. de dot. præleg. l. j. §. fi. ff. de iure fis. l. fi. §. fi. Præterea ꝙ possit retinere semina, vel expensas, probatur ff. fami. ercisc. l. fundus. Item ꝯ colonū est, quia ipse nullā habet possessionē, vt ff. de vsucap. non solùm. §. j. in fi. ff. de cōd. indeb. si in area. Sed pro eo facit ff. de leg. 3. prædium. §. j. ff. de fundo instruct. & instrumen. legat. l. si fundum. Sed responderi potest, ꝙ fructus non sunt coloni prius, q̄ percipiantur à fundo, sed dñi sunt, vt ff. loc. & conduc. cùm in plures. §. messem. Vel dic, ꝙ fructus efficiuntur P. propter iustū initium, & ta-
d citam locationem [d], vt ff. de leg. 2. cùm filius. §. dominus. ff. de pre
e cario, quæsitum. §. quod à Titio. Si verò P. te expulit & per se fruc
f tus percepit, nulla est dubitatio [e], vt ff. de leg. j. l. nihil. in fin. sed in
6 colono fisci speciale est priuilegio fisci [f]. ¶ † Illud autem quæritur, si

ADDITIONES.

a FORMA. ¶ Rolan. in parte v.
b FORMA. ¶ Rolan. 2. parte v.
c FORMA. ¶ Rolan. 8. v. parte.
d Locationem. ¶ In contractu venditionis.
e Dubitatio. ¶ s. quia fructus sunt ipsi⁹, sed colonus agit contra vēditorem: h. d. lex alle. & autor hoc, et quod sequitur, declarare debuisset.
f Fisci. ¶ Quòd, ne fiscus teneat colono, colon⁹ habeat fruct⁹, sed pensio soluatur emptori, vt in prę. l. fi. ff. de iur. fis. fuit hìc in disputatiōe terminatā per bonæ memoriæ do. P. de Ceruotis, ꝙ vigore statuti iubentis bona banniti penitus destrui, si colonus coluit et seminauit ꝓdiū, et sunt fructus pēdētes tēpore banni, destruentur, non obstante iure coloni, cùm adhuc sint bāniti domini fun-

di, &

tur, si dominus locauit fundum ad medium, nulla facta mentiōe de arboribus, vtrùm ipse habebit arbores? Et videt. ꝙ omnes habebit: quia fructus naturales sunt, de quibus nullā debet colonus partem habere, ff. de vsur. fructus. Hinc est, ꝙ si colonus destruat arbores, tenet, ff. loc. si merces. §. culpæ. de iureiu. duob. §. colon⁹. ff. ar. furt. cæs. si colon⁹. ff. de iure fis. in fraudē. §. si ꝯductor. q̄a nec marit⁹ dēt arbores: habere in fructū, nisi cæduæ sint, vt ff. sol. ma. diuortio. §. si fundus. licet dicat dominus rei dotalis, vt Inst. quib. al. non licet, nec etiam fructuarius, nisi prout traditur ff. de vsufr. ex sylua. & l. seq. & l. arbores. qui plus iuris hēt in re, quia naturaliter possidet, vt ff. de acq. poss. naturaliter. quàm colonus, qui nullo modo possidet, ff. de precar. certè. §. ij. Arg. contrà, ꝙ colonus habebit medietatem de arboribus, quia domin⁹ ei locauit, vt habeat medietatem redituum, siue frugum. At appellatione frugū arbores cæduæ continentur, ff. de ver. sig. l. frugem. Item generalior est appellatio reditus, quā fructus [a], vt extra. de electio. in cōstitut. Gregor. X. generali. §. fi. lib. vj. quia in fructu non continet partus ancillæ, vt ff. de vsuris, in pecudum. ff. de vsufruc. vetus. sed in reditu sic, ff. de vsur. Paulus r̄ndit. §. hæres. Item ꝙ debeat habere partem de fructib⁹, videtur: quia quasi societas ad omnia, quæ sunt in fundo, ꝯtā v̄r, vt in præalleg. l. si merces. §. vis maior. Item colono datur actio furti pro fructibus, ff. de furtis, si apes. §. fi. & l. fullo. §. frugib⁹. Item vmbra arborum nocet frugibus, vt C. de serui. & aqua, l. fi. §. fi. vnde in hoc releuari debet, vt partem fructuū habeat, ff. de reg. iur. secundum naturam. Item actio & contract⁹ locationis & conductionis bonæ fidei sunt, vt Inst. de act. §. actionum. & in his plura veniunt, de quibus actum non est, ff. de dolo, l. eleganter. §. non solùm. ad idem ēt ff. de leg. 3. prædiis. ff. de fundo instructo. Seiæ. Super hoc dicunt quidam, ꝙ prima parte pro domino iudicandum est per præalleg. l. fructus. Quid si colonus plantauerit arbores? de hoc no. ff. de seruitutibus rusticorum prædiorum, l. certo. in principio [b],

ADDITIONES.

¶di, & fructus sint pars fundi, ff. de rei ven. l. fructus. ff. loc. l. cū ī plures. §. messem. & alleg. q̄d not. ff. de leg. ij. Mæuius. §. pen. in vlt, gl. sed tenebitur dn̄s colono, cuius culpa damnum illud sustinet, ff. locati, si fundus. in principio: secus si tēpore banni erant separati à solo: quia tunc erant facti coloni, siue pensionarii, ff. de furtis, si apes. in fi. siue partionarij, cùm statim sint cōes: & sic fiet diuisio, & sic sola pars dn̄i destruetur: facit ff. de adult. si postulauerit. §. iubet lex. Vbi verò dn̄s remaneret non soluendo, vel publicarētur bona, deduci deberet pars coloni, vt æs alienum, vel fiscus sibi teneretur, ff. sol. matr. si marito. C. ad l. Iul. de vi pub. l. ij. Gandinus sub rubric. de bonis malefactorū, aliter soluit post Vbert. de Bob. vbi vide ad literam verba ipsius Vber. circa mediū, vbi tenet, ꝙ si cōsuetudo aliud non habeat, pars coloni non vastabitur. De quæstione verò simili, an propter illud statutū domus, vel possessio obligata debeat destrui, vide per Iacob. de Aret. & Cy. C. de pig. act. l. pignus. De domo verò vendita, sed non tradita, Gandinus rub. vlt. ver. insuper pone.

a Quàm fructus. ¶Adde Soci. consi. 36. inci. in causa. col. 4. vers. x. conseruatur. in 4. vol. Hen. Fer.

b In princip. ¶Ibi not. quæst. Pilei lxxix. de rustico plātante vineam hoc pacto, ꝙ quartā partē fructus daret dn̄o: plantauit ēt arbores, de quibus vult dn̄o dare partē: gl. vide. Ipse Pileus tenuit dn̄o quartam deberi, alleg. Instit. vi bo. rapt. §. sed nedum. & ꝙ de aliis fructibus tunc nō æstimabitur, ff. de pact. l. tale. §. fi. ff. de ver. obli. eū q. Est & alia quæst. Pilei ix. in ordine, qua quærit de colono, q debet quartā partem oīum reditū, lapidicinis exceptis, an teneatur ad quartā calcis factę ex lapidibus? Pro locāte facit: quia calx est fructus prædij, nec est lapis, cùm nulla materia sit suū materiatū: & de omni fructu deberetur quarta: ergo & de calce. arg. ff. de pig. ac. si conuenerit. Et si calces ante locationē non fiebant de lapide, sed alius erat lapidū vsus, exceptio lapidū nō debet extendi ad id, q̄d non fuit cogitatū, ff. de oper. lib. l. eius. de transl. cū Aquiliana. Soluit ꝯrium: quia de proprio lapide calcē fecit. Itē illa potiùs ex sua industria & labore habere debet, q̄ ex prædio. Itē lapipide excepto, omne quod fit ex lapide, v̄r exceptū. probātur prędicta C. de vsur. l. eos. & de tutel. l. iiij. §. vlt. ff. de fideius. si qs ꝓ eo. §. si nūmos. ff. ad legem Fal. l. iij. & quod plus est, si lapides essent domini, calx t̄n bona fide specificata nō esset eius, sed deberet æstimationem lapidum, ff. de leg. 3. l. lana. probat hoc ad sensum: pone, ꝙ receperat vuas, vel oliuas, nunquid tenebitur dare vinū, vel oleum? hoc patet absurdum. Concludit ergo, ꝙ quicquid agit de lapidicinis, domino non debetur, siue vendat, vel donet, vt patietem faciat, siue calcem.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum concessionis alicuius rei ad fictum, vel ad firmū, qualiter sit formandum.*
2 *Instrumentum concessionis alicuius rei ab ecclesia, vel monasterio in emphyteusim, quale esse debeat.*
3 *Emphyteusis genus dicitur alienationis.*
4 *Tractatus in alienatione rerum est necessarius, de quo & debet publicum instrumentum confici.*
5 *Instrumentum renouationis emphyteuticariæ concessionis, qualiter sit formandum.*
6 *Instrumentum, vbi pensio rei emphyteuticæ pro pluribus annis soluitur, qualiter sit faciendum.*

¶De forma instrumentorum super cessione ad fictum, vel ad firmam.

a 2. §. Sequitur videre de cōcessione ad fictum, vel ad firmam. Si igitur res aliqua [a], vel ecclesia cōcedatur ad fictum, sic instrumentum conficietur:

b FORMA [b]. †A. concessit B. pro se, suisq; hæredibus recipienti ad
1 vtendum & fruendum pro certo affictu & reditu talem petiā terre vineatæ in tali loco sitam, cuius confines, &c. hinc ad quinque annos proximos, promittens solenni stipulatione ipsi B. prędictā concessionem gratam, firmam, & ratam habere & tenere, nec ꝯ facere, vel venire: sed ipsam rem sibi hinc ad dictū terminum ab omni homine, aut vniuersitate legitimè defendere, auctorizare & expedire, nullamq; dationem, obligationem, vel contractum in ea re, vel eius occasione facere, vel fecisse, cuius prętextu dicta confessio infringatur, vel quò minus ipse B. dicta re vti & frui valeat hinc ad terminum præstitutum, Idem verò B. promisit & conuenit stipulatione solenni dicto A. pro se, suisq; hæredibus stipulanti dictam vineam colere, conseruare, iura sua manutenere, & ea vti & frui fideliter arbitrio boni viri ac nomine affictus & reditus quolibet anno dare & deferre sibi Narbonam ad domum
c eius [c] suis expensis quinq; modia vini puri, eius videlicet quod ex dicta vinea percipietur, vel etiam æquè boni: in fine quoq; termini ipsam bene cultam, ac in eodem statu, vt nunc est, sibi dimittere & resignare: quæ omnia & singula suprà scripta, &c. vt s. in prima forma vsque in fine. Eadem forma seruetur in concessione molendini, vel alterius rei, ponendo pacta & conuentiones habitas inter partes, vtendo etiam verbis ad ꝯtus naturam aptis. Hęc probantur extr. eo. c. ij. & de simo. c. querelā. & ne prælati vices suas, vel iura ven. c. fin. & de relig. domi. cùm venerabilis. de restitu.
2 spol. Pisanis. ¶†Porrò si ecclesia, vel monasterium aliquam rem concedat in emphyteusim, sic instrumentum conficietur:
d FORMA [d]. Nouerint vniuersi præsentes pariter & futuri, ꝙcùm ecclesia beati Affrodisij Bitereñ. B. Aurioli ciuiliter in centū marcharum debito teneatur ꝯtracto specialiter pro soluendis collectis sibi à tali legato impositis, vel pro refectione talis molendini, quod ꝑ aquarum inundationem collapsum fuerat, vt de dicto debito & cā eius patet in instrumento publico manu talis notarij confecto: eadēq; ecclesia vrgente creditore præfato debitū ipsum soluere necessariò teneatur, nec sint alia, de quibus ipsum solui valeat, nisi infrà scripta fiat cōcessio, q̄ magis expedientē & minus damnosam, q̄ alicuius alteri⁹ rei, vel possessionis eiusdem ecclesiæ, est compertum: idcirco venerabilis pater domin⁹ P. Dei gratia abbas ecclesiæ eiusdem licentia & auctoritate à venerabili patre domino P. Dei gratia Bitereñ. episcopo super hoc obtenta, vt patet per instrumentum publicum manu talis notarij inde cōfectū, vel per patentem literā ipsius sigillo sigillatā, de consensu & voluntate expressa fratrum & canonicorum suorum, & ecclesiæ suæ præfatæ ad hoc specialiter, vt moris est, vocatorum & pręsentium, s. talis & talis, &c. [e] habito pluries solenni tractatu super ipsa concessiōe, vel alienatione per capitulum antè dictum, & ab eis plena deliberatione prouiso, dictam alienationem, vel concessionem eidem monasterio, vel ecclesię expedire, vt de ipso tractatu & prouisione constat pluribus instrumentis scriptis manu talis notarij, pro se suisque successoribus, vice & nomine ipsius ecclesiæ dedit atque concessit P. pro se suisque hæredibus recip

ADDITIONES.

a Res aliqua. ¶Credo, quòd hîc deficiat, ab aliquo, v̄r ecclesia: hoc dico, quia de locatione facta de ecclesia non sequitur forma.

b FORMA. ¶Rolan. 7. quartæ partis.

c Eius. ¶Hoc intelligebat per l. quod nisi. ff. de ope. lib. secus in vēditore, vt not. s. ti. prox. §. j. in fi. Si aūt iste mutat domiciliū, nō tenebitur ibi soluere, C. de sol. l. vsuras. nisi locus æqualiter distaret ita quòd non interesset debitoris, vt ibi notatur.

d FORMA. ¶Rolan. xliiii. parte j.

e Talis & talis, &c. ¶quod sequitur vsque ibi, per se, & c. addit autor formæ, de quo tamen in Aureola suppleuit Rolan. vt j. dicam.

recipienti in emphyteusim, vsque in ipsius tertiam personam, domum talem in burgo ipsius ecclesię in via tali sitã, cuius confines sunt hi, &c. ad habendum, tenendum, &c. vt j. tit. prox. versi. cæterum. vsque, modo aliquo pertinente. iunge, pro cẽtum marchis sterlingorum. quam quidem pecunię quantitatem idem emphyteuticarius coram me notario & testibus infrà scriptis de mandato dicti domini abbatis ipsorumq́; fratrum dedit, & soluit ipsi B. Aurioli in solutionem & satisfactionem debiti supra scripti: quã siquidem rem idem dominus abbas se ipsius H. emphyteuticario nomine constituit possidere, &c. vt j. de donat. inter virum & vx. §. nũc de dote. in illa forma, A. dedit. vsque in fi. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, suosque hæredes. pone, eiusque successores vice & nomine ipsius monasterij. item non ponas verba illa, tã in proprietate, quàm in possessiõe. item vbi dicitur ibi, traditionem. dic donationem & concessionem. item vbi dicitur ibi, centum marcharum pone dupli dictæ quantitatis. & vbi, bonorum suorum. dic, bonorum dicti monasterij, seu ecclesiæ. pòst iunge, hanc autem concessionem & omnia & singula suprà scripta fecit idem dominus abbas expresè acto inter eum & dictum H. quòd ab ipso H. & quocunq; alio, ad quẽ res deuenerit memorat, vsque in ipsius tertiã personã, annis singulis in festo tali vnus denari⁹ Tur. nomine pensionis eiusdẽ rei ipsi ecclesię persoluetur. Postquam autem ad quartã personã peruentum fuerit, noua emphyteutica cõcessio fit hoc ordine seruato, renouationis tamen causa l. marchis argenti tunc eidem ecclesię persoluendis: hoc quoq; expressim inter eos acto, vt ex hoc contractu duo vnius eiusdẽ tenoris instrumenta fiãt, vnum pro ipso H. aliud pro ecclesia memorata.

3 ¶† Et nota, ꝙ cùm emphyteusis genus sit alienationis, vt extrà de rebus eccle. non alie. nulli. necessarius est episcopi consensus, vt dixi xij. q. ij. abbatibus. & c. placuerit. 18. q. 4. in vẽditionibus. & probantur præmissa x. q. 2. hoc ius porrectum. & auth. si œconomus. & auth. his vsus. & extrà de relig. do. constitutus. Item quod suprà dicitur de consensu capituli, vel maioris partis, probatur extrà de his, quæ fiunt à ma. parte cap. c. j. & cap. ea noscitur. extrà de donat. pastoralis. in fi. Item quod dixi de tractatu, qui semper debet interuenire in tali alienatione, probatur xij. qu. 2. sancti. extrà de his, quæ fi. à præl. sine consensu cap. c. cùm apostolica. & c. tua. & de rebus ecc. ali. vel non, dudum. & ibi no. vtrùm tractatus hu-
a iusmodi sit de substantia contractus [a]. Item quod dixi de tertia p-
4 sona, probatur in auth. de non alie. §. emphyt. Collat. 2. ¶† Et scias, ꝙ de ipso tractatu sic confici poterit publicum instrumentum:
b FORMA [b]. Dominus P. abbas sancti Affrodisij congregatis infrà scriptis eiusdem ecclesię canonicis ad capitulum more solito, sc. tali & tali, proposuit corã eis, ꝙ cùm occasiõe talis debiti, seu necessitatis, vtilitatis, vel causæ monasterio, vel ecclesię expediat, vt habeatur pecunia vsque ad quantitatem centum marcharũ, prouideant ipsi & deliberent, vnde dicta pecuniæ quantitas possit haberi. Igitur fratribus, seu canon. ipsis super hoc solenniter tractantibus & deliberantibus diligenter, tandem communi consensu ꝯfirmarunt, quòd talis possessio ecclesiæ ipsius concedatur in emphyteusim, vel alienetur, & pecunia, seu pretium dictæ rei in dictam causam, vel negotium conuertatur, credentes hoc pro dicta causa ipsi monasterio vtilius expedire. Et nota, ꝙ iste tractatus debet pluries fieri, saltẽ ter, vt dicunt quidam: & de qualibet vice de
c bet fieri publicum instrumentum: quod durum videtur [c]. ¶† Cæ
5 terum si emphyteuticaria concessio renouetur, prout in præcedenti forma tactum est, sic instrumentum conficietur: FORMA. Quoniam domus talis in burgo sancti Affrodisij Biteren̄. in tali via intra tales confines sita, &c. olim data & concessa H. à venerabili patre domino P. Dei gratia abbate sancti Affrodisij in emphyteusim sub conditione annuæ pensionis & renouationis post tertiam personam faciendæ, quæ nunc peruenit ad D. quondam filium C. & ab eo possidetur, & iam, vt dicitur, casus & tempus renouationis aduenit, idcirco ipso D. id instanter petente, idẽ domin⁹ abbas, pro se suisq́; successoribus vocatis specialiter præsentibus, & consentientibus ecclesiæ canonicis, scilicet tali & tali, de licentia talis episcopi Biteren̄. dedit & concessit vice & nomine præfatæ ecclesiæ in re & causa renouationis ipsius concessionis emphyteuticæ dicto D. pro se suisq́; hæredibus recipienti vsq; in sui tertiam personam, domũ præfatã ad habendum, tenendum, &c. vt s. ver. porrò. vsq;, modo aliquo pertinẽte. iũge, pro l. marchis, quas ipse dominus abbas ab ipso D. recepit ibidem & in præsenti in specialem eiusdẽ ecclesiæ vtilitatem conuertendas pensiones eiusdẽ domus, quas dictus D. habet eidẽ B. & eundem in ipsa plenissima auctoritate confirmãs: necnon promittens per se suosq́; successores vice & nomine ipsius monasterij dicto D. pro se suisq́; hæredibus stipulanti, &c. vt in præ. ver. porrò. vsq; in fi. hoc saluo, ꝙ vbi dicitur ibi dationẽ & concessionẽ. dic, renouationis concessionẽ. itẽ vbi dicitur ibi, dupli dictæ quantitatis. dic, l. marcharum. item vbi dicitur, hanc autẽ concessionẽ. pone, renouationis concessionẽ. Hæc forma probatur in præ. concor. de precario, c. 2. & extr. de reb. ec. alie. vel nõ, ad nostram. Inst. loca. §. adeo in auth. Col. 2. de reb. eccle. non alie. aut per. §. alienationis. Et hîc dicunt quidã, non esse necessarium consensum episcopi, ex quo
d in principali concessione interuenit [d]. Instrumentum autem per mutationis factæ de re ecclesiastica emphyteutica pro alia re em
6 phyteutica, vide j. tit. prox. §. j. ver. cæterùm. ¶† Si autem pensio rei emphyteuticæ pro pluribus annis soluatur, sic instrumentum conficietur:

FORMA. Cùm D. vnum denarium Tur. ecclesiæ, seu domino abbati sancti Affrodisij Biteren̄. nomine pensionis talis domus emphyteuticæ sitæ ĩ burgo eiusdẽ ecclesiæ in via tali intra tales ꝯfines annis singulis soluere teneatur, actũq́; sit inter eũ & dictũ dominum abbatẽ de consensu infrà dictorũ canonicorũ eiusdẽ ecclesiæ, & ad hoc specialiter vocatorũ, & ibidẽ præsentium, vt pẽsio pro infrà scriptis annis debenda, licet deberetur ad tẽpus, nũc simul & semel ipsi ecclesiæ persoluatur: idcirco dictus D. coram me notario & testib⁹ infrà scriptis dedit ac soluit ipsi domino abbati iiij. solid. & duos denarios Tur. in solutionem & satisfactionẽ pẽsionis pro l. annis ex dicta domo debendæ: idẽ verò dñs abbas confitens & asserens sibi de pensione dictæ domus fore prædicto tẽpore plenè ac integrè satisfactum, promisit pro se suisq́; successoribus vice & nomine dictæ ecclesiæ eidẽ D. pro se suisq́; hæredibus stipulanti, s. scriptã solutionem, & omnia & singula, &c. vt s. ver. porrò. vsq;, firma perdurent. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, dupli dictæ quantitatis. pone. xij. soli. Tur. postea iunge, canonici ante dictæ ecclesiæ his omnibus præsentes & consenti-
e entes, &c. extrà de loca. potuit. cum suis concor. [e]

ADDITIONES.

a Contractus. ¶ Et certum est, ꝙ sic. Item scias, ꝙ sic non seruiat his quæ substãtialia sunt, fieret ꝑ prælatũ datio in emphyteusim, putã sine cõsensu & tractatu capituli, recipiens non tenetur ad pensionẽ, dato ꝙ prælatus se offerat, qđ facit capitulũ cõsentire: licet consilio vnius Legistæ fuerit semel contrarium iudicatum, si super addebatur canonicorum consensus, per l. j. ff. de actio. emp. Iulianus. §. si quis colludẽte. Sed illud in ꝯtu, qui tenuit, & poterat ratificari: sed hîc secus: quia cõtractus ille à principio nullus, ratificari non poterat, cùm esset de perpetua alienatione, licet de tẽporali secus: quod dic, vt de his, quæ fiunt à præ. c. 2. & 3. & in ꝓ. dec. dudum. Hîc igitur de nouo oporteret inchoari contractum & haberi superioris licentiam, & approbari causam, & demum fieri contractum, vt s. Quod dixi pensionem non deberi, cessaret, si diceretur hodie locum habere, quod not. j. §. fin. ante versi. octauò quæritur.

b FORMA. ¶ Rolan. in Summa, scilicet in Aureola super præmissa forma.

c Videtur. ¶ Vide, qđ not. de reb. eccl. non alie. dudũ. in gl. secundũ quod. & quod super ea dixi, vbi per singulare probatur vnicũ tractatum sufficere, dummodo sit solennis & diligens. In monachis nigris seruentur constitutiones Benedicti, quę volunt tractatum duorum dierum interpellatorum, & certo casu Papæ licentiam, vt in rubrica, vbi de mutuis & venditionibus, & vbi de forma iuramenti.

FORMA. ¶ Rolan. xlv. cui continuatur sequens.

d Interuenit. ¶ Et ita seruatur.

e Concor. ¶ Contractus iste bene expediens est emphyteusim tenentib. sed non expedit ecclesiis dantib. quia sic facilè perire posset rei notitia, xij. q. 2. longinquitate. et ca. sæpe. vide j. §. nunc aliqua. ver. 32. et ver. seq.

SVMMARIVM.

¶ De instrumentorum forma super locatione rerum se mouentium.

1 *Locans alteri equum ad equitandum, quale facere debeat instrumentum.*
2 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
3 *Conductor alicuius rei debet omnia facere secundum legem conuentionis.*
4 *Obligatus ad speciem an per oblationem liberetur à casu.*
5 *Periculum omne recipiens rei conductæ, an de casu fortuito teneatur.*
6 *Locãs equum pro certo pretio quolibet mense soluendo cum pacto, quòd si moriatur equus, soluetur æstimatio, an equo mortuo soluer̃ pretiũ & æstimatio.*
7 *Locans boues ad laborandum, quale faciet instrumentum.*
8 *Oues suas alteri committens, qui certam partem debeat habere, qualiter faciet instrumentum.*
9 *Societate de bestiis alteri cõmissis ad saluum capitale facta, qualiter sit instrumentum conficiendum.*

3. §. Iam dicendum restat de locatione rerum se mouentiũ. Si quis igitur locat alteri equum ad equitandum, sic instrumentum conficietur:

FORM

a FORMA[a]. † A. ciuis Biteren. locauit & concessit vsq; ad x. dies vnum equum flauum[b] cum talibus sella & fræno æstimatum & appretiatum cõmuni concordia & assensu vtriusq; decem libris Tur. ducendum & equitandum vsq; ad Tholosam, confitens & asseuerans sibi ab ipso conductore de mercede locatiõis fore in pecunia numerata integrè satisfactũ: omnino renuncians exceptioni sibi non datæ, & non solutæ mercedis: dictus verò B. promisit solenniter absq; vlla exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto A. pro se suisq; hæredibus stipulanti dictum equum bene, solicitè ac diligenter custodire, saluare, pascere ac tenere, & in ipso custodiendo ac saluando summam & exactissimam curam atque solicitudinem adhiberre, necnon eundem equum cum dictis fræno & sella in nullo magagnatum, vitiatum, seu deterioratum, sed eiusdem bonitatis, soliditatis, & sanitatis, vt tempore locationis erat, ei hinc ad dictum terminum restituere, & suæ domui consignare, siue soluere: & dare eidem hinc ad terminum ipsum prædictam æstimationem, videlicet decẽ lib. Tur. suscipiens insuper ab inde in antea in se & super se omnem casum fortuitum & euentum incendij, naufragij, ruinæ, rapinæ, furti, violentiæ, hostilis aggressus, repræsaliæ, vulnerum, suppositurae, inclauature, infunditurae, doloris, mortis naturalis[c], & actus talis, & cuiuscunque morbi, & omnem alium tam diuino, vel humano iudicio, quã ex quolibet genere culpæ, vel moræ, vel aliàs qualitercunq; prouenientem, vel quod circa ipsum equum posset aliquatenus euenire: ꝙ si eum cum dictis fræno & sella æquè sanum & solidum, vt dictũ est, eidem non restituerit & consignauerit, aut dictam æstimationem non soluerit termino suprà dicto: vel si omnia & singula in hoc contractu contenta non obseruauerit, aut in aliquo de iure, vel facto contrauenerit, promisit eidem dare ac soluere duplum ipsius æstimationis nomine pœnæ stipulanti in singulis capitulis huius contractus in solidum promissi: qua soluta, vel non, rata maneant omnia & singula suprà & infrà scripta. Quòd si fortè vltra dictum terminum equum ipsum ita sanum & solidum, vt præmissum est, restituere, aut eius æstimationem soluere distulerit, pacto promisit & conuenit eidem dare & soluere pro qualibet die, quam vltra terminum ipsum dictam restitutionem, vel solutionem differret, xij. denar. Tur. nomine recompensationis damnorum & interesse sub eadem pœna: qua etiam soluta, vel non, prædicta omnia & singula firma perdurent: & nihilo minus etiã se soluturũ æstimatiõnẽ & recõpensatiõnẽ prædictam vbicunq; locorũ & fori creditor petierit ab eodem: item reficere & restituere sibi omnia & singula dãna & expensas, ac interesse litis & extrà, pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem oĩa bona sua, renuncians fori priuilegio, doli mali exceptioni, condictioni sine causa, in factum actioni, & exceptioni sibi non locati, & non habiti equi, & omni alij sibi auxilio competẽti.

2 ¶ † Ad euidentiam autem huius formæ quæritur[d]: ecce, postquã d B. conductor recepit ipsum equum, sine eius culpa, vel dolo ex aliquo vitio, vel morbo in præmisso pacto, seu locatione spãliter nõ expresso, puta ex vinculis, vel alio huiusmodi, moritur, vel deterioratur: quæritur, quid iuris? Et quidem videtur B. conductor esse in causa condemnationis in omni casu: nam agitur ad decem promissa, super quibus pactum interuenit, quod seruandum est, vt C. de pac. pactum. ff. eo. l. j. & l. iuris gentium. § ait prætor. & §. item si quis pactus. extr. eo. c. j. 22. q. j. omne, quod. C. de transact. non minorem. graue enim est fidem fallere, ff. de cõst. pec. l. j. 22. q. v. iuramenti. Item contractus ex conuentione legem accipiũt, e ff. depositi, l. j. §. si conuenerit. Nec oportet[e] equum reddi talem, qualis datus est: nam impossibilitas stipulationis nõ vitiat ipsam: nec etiã difficultas, ff. de ver. oblig. continuus actus. §. illud inspiciendum. & l. stipulationũ. §. j. & extr. de cond appos. ĩ. de spon. c. fi. & de pact. c. fi. ff. de reg. iur. impossibilium. Nec debet quis se ad impossibile obligare, ff. quæ sen. sine app. rescin. l. fin. C. de temp. app. l. fi. Quodcunq; enim pactum in rei traditione apponitur, illud seruandum est, ff. de pac. l. in traditionibus. Quòd etiam conductor ad æstimationem teneatur, probatur ff. locat. quæro. § pe. & l. cùm fundus C. sol. mat. si circumscripta. in fi. ff. de æstim. act. l. j. æstimatio enim veram facit venditionem, cùm vterq; consensit, vt C. de iureiur. quoties. & ff. eo. plerunq;. Nec obstat l. C. eod. inter vnum. quia illud locum habet, quando res fuit simpliciter æstimata nullo pretio apposito in contractu pro re tali restituenda, qualis fuit data: aliàs secus, vt in dictis legib. Nec est necesse ꝓbare de culpa: quia illud locum habet, quando locatio stat in finibus locationis.

3 ¶ † Si verò transit in alium contractum suscipiendo nouam formam ex pacto, aliud: quia tũc non requiritur culpa, omnia enim tenetur conductor facere secundũ legẽ conuentionis. vt ff. loc. & conduc. si merces. §. conductor. Sed quid? ecce B. vult equum restituere A. locatori: ipse verò A. non vult recipere, dicens fortè eum magagnatum, vel deterioratum. nã videtur periculosum equũ retinere.

4 ¶ † Si enim tibi ad speciem teneor, & tibi offero, liberor à casu, vt ff. de sol. qui decẽ. Vnde dicas, ꝙ si A. noluit equum recipere, debet B. testibus præsentibus equũ sibi repræsentare, & vt eum recipiat, inuitare: ꝙ si noluit recipere debet ei dimittere. nec deinceps ad B. ipsum periculum pertinebit, arg. ff. de peric. & com. rei vend. l. ij. §. licet autem. sicut & aliàs venditor potest effundere vinũ, vt C. de peric. & cõmo. rei ven. l. ij. & ff. de contrah. emp. quod sæpe. §. in his. Arg. tamen pro locatore: quia non reddit ꝯmodatũ, qui non reddit eo modo, quo debet, putà deterioratum, ff. commo. l. 3. §. j. Idem in eo, qui exhibet, vt ff. ad exhib. si quis hominem. §. iij. Idem in eo, qui obscurè respondet, vt ff. de interrog. act. de ætate. §. nihil interest. & argu. ad hoc ff. de act. emp. & ven. Iulianus. Sed res commodata deterior reddita, non videtur reddita: verum est, quò minus commodator petere possit id, ĩ quo res commodata deterior est facta. Aliud autem est in re conducta, quàm circa vinum, quod licet effundere: sed ad hoc, vt id liceat, debeo deponere & consignare in æde sacra, vel publicæ personæ, vt C. de vsur. acceptam. & de solut. l. obsignatione. nam iura variè ex personis constituuntur, vt ff. de rei ven. in fundo. in prin. & xix. dist. c. j. vij. q. j. petiisti. & diuersitas per f sonarum diuersam accipit medicinam, xiiij. q. vj. si res. in fi.[f] Item pro locatore facit ff. commo. si, vt certo. §. iij. & iiij & ff. locat. op⁹, quod aduersione.

5 ¶ † Quãdo enim periculum esset cum casu forg tuito, non teneretur[g], vt ff. de neg. gest. lites. §. 2. nam licet quis ꝓmiserit se indemnem aliquẽ seruaturum, vel rem receperit æstimatam, non tamen probat fortuitum casum, vt ff. pro socio, l. cũ duobus, §. damni. non enim ad hoc fuit æstimatio facta, vt conductor equum haberet emptum, sed vt magis sciretur, vtrùm dolo, vel culpa eius equus periisset, vel deterior factus esset, arg. ff. vsu. h quẽad. ca. l. j. §. rectè[h]. & C. vnde vi, l. si quãdo. Azo autem dixit[i], i quòd ad hoc, vt s. casus fortuiti imputarentur, necesse est omnes in pacto exprimi, sic sci. vt teneatur de morte & ruina, &c. vt s. in prox. forma: ita quòd singuli sigillatim nominentur: alioquin de non expressis non teneretur, quãuis in generali clausula excipiãtur, argu. C. commo. l. j. & de neg. gest. l. negotium gerentes. ff. de procur. non solùm. in fi. & l. Pomponius. in prin. ff. de minor. illud, §. si talis. C. ad Velle. iubemus. ff. de acquir. hæred. si quis mihi bona. §. iussum. ff. si qs cautio. sed & si quis. §. quæsitum. Alij dicunt impossibile eẽ oẽs enumerari posse, ad qđ nemo obligat, vt s̃. vñ fm eos, sufficit dicere in gñe, tẽeat de omni casu: q̃a quod facit spãle quo ad speciẽ, id facit generale, quo ad genus, ff. pro soc. actione. §. renunciare. ff. de adm. tut. si duo. Tu dic, quòd aut stat per cõductorem, quò minus omnes casus specificẽtur, vt quia dum A. locaret equũ suũ, dicebat B. cõductori, frater: si vis equũ meũ ducere, volo, vt mihi tenearis de tali & tali casu: cùm vellet omnes casus enumerare, B. dixit: frater, lõgum esset omnes enumerare, sed ego tibi volo de omnibus teneri, & tunc de omnibus tenetur. præsumitur enim plus dictum. & minus scriptum. ff. de hæred. instit. l. i. §. i. & quia, quod tacitè inter cõtrahentes agitur, pro expresso habetur, ff. si cer. pe. cùm quid. Si verò A. dixit, volo, ꝙ tenearis de tali & tali, enumerans quosdam, nõ omnes, & subiunxit, de oĩbus tenearis: tunc B. de enumeratis tm̃ tenebit. illa enim clausula generalis trahitur tm̃ ad specificata, ff. de transac. cùm Aquiliana. & l. Aquiliana. et l. qui cum tutoribus. in princip. et in fin. et ff. de admin. tut.

ADDITIONES.

a FORMA. ¶ Rolan. et est tertia quintæ partis.

b Flauum. ¶ Rofr. posuit ferentem: putò quòd dicit flauum, quod sonat in album, vel rubeum, vel verius ex his mistum, quod dicitur blundus.

c Naturalis. ¶ Licet idem posuerit Roff. dicebat auctorẽ omittere.

d Quæritur. ¶ Hæc quæstio et sequens fuerunt Iac. Bal. qui de hoc fecit notulam, quæ incipit, vt plena notitia. quantum duret, infrà dicam.

e Nec oportet. ¶ Iac. dixit, nec potest dici, quod sit opus, etc.

f Si res in fi. ¶ Itẽ pro ꝯductore: sic habeo in Iac. cui conueniũt verba sequentia: saluo, quòd mutauit autor habens hanc literam corruptam, et statim dicam.

g Non tenereẽ. ¶ Vera litera, qui enim omne periculum susceperit, de casu fortuito non tenetur. et huic literæ non conueniunt subsequentia, et lex allegata.

h §. rectè. ¶ Hic finitur no. Iac. quo ad materiam. Subdebat autem, quòd quia de casu fortuito, an recipiatur generaliter, erat quæstio sabbatina, quæ incipit, vtrùm ex pacto, et per multos, et in multis locis erat de hoc notatum: iõ illã prosequi non curabat.

i Dixit. ¶ Quod placet Rof. rub. de actio. oneris ad. vbi dicit etiam hoc placuisse Rodulpho suo præceptori.

min.tut.quidam decedens. & sic intelligitur opinio secūda. Aut stat p locatorem: vt quia ipse dixit B. conductori: Frater, longum esset omnes casus enumerare, sed de oībus mihi tenearis: & tunc
a cōductor de nullo tenetur: & sic intelligit opinio prima[a]. ¶† Sed
6 ecce: locaui tibi equum, & promisisti mihi quolibet mense dare xx. solidos pro vectura: & quandocunq; moreretur, xij. lib. pro illius æstimatione: demum moritur equus: & quia intra annū non restituisti mihi illum, peto xx. sol. pro quolibet mēse. Et videtur, ꝙ non teneris, ex quo mortuus fuit, ff. loc. habitatores. §. j. & si fueris factū pactum, ꝙ, etiam equo perdito, nihilominꝰ tenearis ad pēsionē, illud, tāq̃ iniquū, dēt rescindi, ar. ff. de ver. ob. si qs cū aliter. ꝯtus.n. iste hōe fi.ē, sicut ꝯtus emptiōis, in quo deceptus vltra dimidiam iusti pretij, restituit̄, C. de rescin. vend. rem. extra. de emp. & ven. c. pen. Vnde multò fortiùs restitui debet in tanto deceptus. Si aūt vendis mihi equum, dicēs: nolo tibi de aliquo vitio teneri: dic, vt s̄. de emp. & ven. §. nunc dicendum est. versi. quid si
7 venditor. ¶† Si autem aliquis boues suos locat ad laborandum, sic instrumentum conficietur:

FORMA. A. confessus fuit & ꝯtentus se habuisse & recepisse ad laborandū ad quartam partem lucri à B. duos boues, vnum sc. album cum cornibus demissis: & aliū rubeum cum cornibus elatis pretij & æstimationis quinq; librarū Tur. hinc ad vnum ꝓximū annum, promittēs solēni stipulatione B. dictos boues fideliter & diligenter custodire, saluare, pascere, & tenere omnibus suis expēsis: ipsosq; ñ vendere, vel alienare sine expressa dñi licentia & mādato, in se dictorū boū semper dominiū reseruātis, ita ꝙ à quocūq; altero possidēte ipsos pleno iure valeat vendicare, & pro summa dictæ suæ quartæ partis laborerij dare, & defendere eidē Narbonæ ad domum suā decē sextaria frumēti boni, pulchri, & mundi in festo sanctorum iusti & Pastoris: in fine verò termini dictos boues, aut prædictam æstimationem cum quarta parte lucri, siue tm̄ minus ipsa æstimatione, quantum fuerit totum damnum ipsio dño dare & consignare: veruntamē si dicti boues, aut alter eorum ipsius laboratoris, aut eius nuncij, siue familiaris culpa, dolo, fraude, vel mala custodia perierit, aut destructus, vel perditus fuerit, ad ipsum laboratorem spectet singulariter totum damnū: & si diuino iudicio, vel casu fortuito perierint, totum damnum ad dominum pertineat ante dictum. Quòd si contigerit eū ipsos boues per octo dies vltra terminum suprà dictum retinere, quī eos, vel dictam æstimationem cōsignet, vt dictum est, extunc vsq; ad vnum annum, & sic de singulis annis ipsos à dicto domino retinere, eisdē pactis & conditionibus teneatur, si de ipsius domini processerit voluntate: quia sic actum extitit inter ipsos, quę omnia & singula supra scripta promisit idem A. ipsi B. pro se suisq; hæredibus stipulatione solenni, firma, rata habere, & tenere, & seruare, nec contrafacere, vel venire per se, vel per alium aliqua ratione, vel causa, de iure, vel de facto sub pœna dupli æstimationis pretij ante dicti, stipulatione in singulis capitulis huius cōtractus in solidum promissa: qua soluta, vel ñ, rata maneant omnia & singula s̄. & j̄. scripta: & nihilominus vnumquodq; prædictorū, prout ꝓmisit & ꝯuenit se restiturū, soluturum, & daturū, vbicūq; loco rum & fori ipse B. petierit ab eodem. Itē restituere, & reficere sibi singula damna & expēsas ac interesse litis, & extra, & de his credere suo simplici verbo sine sacramento, vel alia qualibet probatione. Insuper promisit præceptum talis iudicis recipere de prædictis omnibus & singulis adimplendis hinc ad v. dies sub pœna x. lib. Tur. stipulatione promissa: qua soluta, vel non, omnia & singula firma perdurent: pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruādis obligauit eidem omnia bona sua, renuncians fori priuilegio, exceptioni sibi non traditorum & non habitorū boum ex
8 dicta causa, & omni auxilio. ¶† Illud quoq; non est ignorādum, ꝙ si tibi committo oues meas, ita ꝙ certam partem fructus debeas habere, quem cōtractum Italici vocant Socidam, i. societatem pecudum, sic instrumentum conficietur:
b FORMA[a]. A. confessus fuit & contentus se habuisse & recipisse in socidam, seu societatem à B. centum oues pretij xxv. lib. Turo. hinc ad tres proximos annos, promittens solenni stipulatione dicto B. eas, omnesq; ipsarum fructus futuros & fœtus omnes suis expensis fideliter & diligenter custodire, saluare, pascere ac tenere: ipsasque, aut earum fœtus, vel fructus aliquos non vendere, vel alienare, &c. vt in prædicta forma vsque, vendicare. postea iunge, fructus verò & fœtus earum, scilicet agnorum lanæ, casei & stercorum dimidiam bona fide dicto B. ad ipsius voluntatem consignare, & dare: & in fine dicti termini ipsas oues præfatæ socidæ, vel illas, quæ ex eis tunc temporis extabunt, ipsi B. restituere & consignare. Si verò ipse, vel aliqua earum, seu ipsarum aliquis fœtus & fructus, ipsius A. vel eiꝰ nuncij, siue familiaris culpa, aut dolo, vel mala custodia perierint, aut destructæ, vel perditæ fuerint, totum damnum spectet ad eum. Si autem diuino iudicio, vel casu fortuito id euenerit, ad dictum B. spectet, dummodo ipse A. per repræsentationem corij ouis mortuæ, vel aliter faciat plenam fidem: quæ omnia & singula suprà scripta, &c. vt in prędi
9 cta forma. ¶† Quòd si præfata socida fiat ad saluum capitale, sic instrumentum conficietur:
c FORMA[c]. A. confessus fuit & contentus se habuisse ac recepisse à B. in socidam ad saluum capitale, vnam vaccam talis pretij, & æstimationis l. sol. Tur. promittens solenni stipulatione dicto B. vaccam ipsam, omnemq; futurum eius fœtum & fructum, &c. vt ꝑcedenti forma vsq;. vendicare. verbis decenter mutatis pòst iunge, ex fructibus verò & fœtibus vaccæ prædictæ, prioribus videlicet, qui ex ipsa sumentur, tantum ipsi B. ꝯsignare & dare, quousq; sibi de dicto capitali & pretio integrè satisfiat: quo capitali assignato & dato, totius eius, quod inde supererit, dimidiam sibi dare. Si tamen vacca ipsa: aut eius aliquis fœtꝰ, &c. vt s̄. vt in præce. vsq;, perdita. pòst iunge, dicto B. in integrum restituere pretium prædictum cum omni damno & interesse suo. Si autem diuinum iudicium, vel casus fortuitus contigerit, spectet ad dictū dñm totum

ADDITIONES.

a Prima. ¶ De hoc satis scripsi de commo. c. vno, super gl. 2. Nolo, ꝙ ignoretur dictū Nic. Mat. qui in quæstione per eum Paduæ disputata, q̃ incipit. quidā scholaris. & fuit de scholari, q̃ duxit equū de Partibus, quē mercatori illuc ituro dedit ad sui cōmodū ꝑsentandū in domo scholaris omni periculo mercatoris, & equꝰ sine mercatoris culpa, vel mora mortuus est: tenuit ex vi pacti mercatorē ad æstimationē teneri, dans ꝓ regula, ꝙ vbicunq; tale pactū vel simile apponitur in ꝯtu super identitate eius rei, q̃ aliꝰ extra naturam ꝯtus custodire, & reddere, vel tradere tenetur, locū habeat condēnatio æstimationis ex vi talis pacti: inducit principaliter legem C. de pig. act. quę fortuitis. in fi. qui finis, f͠m eū, dirimit casum istum: & huic conuenit decr. vnica, de commo. & 2. de deposito: quæ loquuntur in ꝯtibus, ex quibus debebatur custodia & restō: saluo, ꝙ si respectu certi casus talia verba poneret̄ in pacto, restringentur ad illū casum, vt C. commo. l. j. ad Velle. l. iubemus. de trāsa. l. si certa. &, f͠m eū, principali dicto non obstat generalitas: quia tale pactū dicendū est speciale, vel specialiter factum ex quo verba exprimunt peremptionē rei vltra naturā ꝯtꝰ. Hîc tamen esset quærendum, q͠n tale pactū faceret ꝯtum generatitium, vt si loco equū, vel bouē pro certo pretio, faciens pactum, ꝙ pereat ꝯductori: nā tunc exprimantur, vel non exprimant̄, casus peremptionis, pactū habebitur pro non facto, & ꝯtus tenebit, C. de pac. pig. l. j. ff. de vsur. l. pecuniæ. & l. placuit. & de ac. emp. l. Iulianus. §. idē Papinianus. est em̄ de natura fœnoris, ꝙ lucrū sit creditoris, & periculū debitoris, C. si cer. pe. l. incēdiū. & j̄. de vsur. per totū. Si verò tale pactū interpositum est pp aliud, nō ad indēnitatē eius, cui prædictæ res debētur, vt s̄. dictū est, putat opinionē illā verā ꝙ de necessitate sint specificāda pericula, & casus, ad quos teneri debet ꝓmittēs, vt ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum. vbi de hoc, & l. si post. Si nō specificētur, teneantur solū de leui & leuissima, & non de casu fortuito, ratione s̄. dicta: q̃ attribuit Odof. & quia cùm tale pactū nō fundetur super indēnitate cōseruanda sup re, de qua ꝯhitur, restringendum est verbum periculi ne sub inuolucro verborū decipiatur ꝯhens, obligādo se ad id, quod non faceret, si specificatū esset, ff. quæ res pig. ob. poss. l. j. Diuersitatis rō redditur: qa absurdū esset, ꝙ quis indemnitati rerum suarum ꝓuidere non posset per pactum circa res suas, vel sibi debitas: & maximè cū ꝯtum aliàs facturus ñ esset in alio casu, quæ tanta ratio non suadet, inuēta est æquitas, §. quæsitum. facit C. de codicil. l. fi. §. pen. & qui pot. in pig. hab. l. fi. in fin. Adhuc scire debes, ꝙ Alber. & Odof. disputauerunt quæstionem, quæ incipit, Titius locauit. qua sequitur, si locator fundi ꝓ certo pretio ad quinquennium in ꝯtu expressit certos casu fortuitos. ad quos voluit teneri, putà vim fluminis, incursum hostium, vel prædonū, de aliis nil fuit dictum: quis teneatur de nō expressis? & tenuit de his locatorem non teneri, per l. ff. commo. si vt certo. §. si me rogaueris. & §. si de me. p quos §§. patet, vt dicit, ꝙ si argentum meum alicui commodo, & in commodando mihi specialiter prouideo, apponendo custodem argento, periculū peremptionis argenti pertinet ad me commodantem: aliàs si non prouidi, pertinet ad commodatariū. hoc dixit f͠m ibi notata in alleg. Induxit l. 2. C. de pign. vbi creditor habens generalē obligationē, si recipit specialem, sibi in aliis ꝑiudicat, nisi in subsidium: ad idem in vxore, q̃ super paraphernalibus recipit specialem hypothecam, C. de pac. conuen. tam super dote. l. fi. ad idem ff. si cert. peta. l. certi condictio. §. quoniam. & §. si nummos. de verb. obli. si ita. §. stipulator. & de nouat. l. cùm enim. & l. sequenti.
b FORMA. ¶ Rolan. ix. parte v. post istam sequentes.
c FORMA. ¶ vt suprà.

a tum damnum[a]. Quæ omnia & singula suprà scripta promisit eidem A.&c.vt s.ver.si autem aliquis.vsq; pœna dupli.iunge dicti pretij stipulatione promissa & refectione dãnorum & expensarũ litis & extrà,&etiam obligatione omnium bonorum:qua pœna soluta,vel non,prædicta omnia & singula firma perdurent,renũcians exceptioni sibi non traditæ, & non habitæ vaccæ,ex causa & pacto prædicto,& omni alii auxilio.

ADDITIO.

a Damnum. ¶Ante capitale detractum procedit hoc pactum: sed post id,totum,quod superest, fit commune: ergo & diuinum iudicium est commune.

SVMMARIVM.

¶De instrumentorum forma super locatione operarum.

1 *Locans suas operas ad scribendum,quale faciet instrumentum.*
2 *Conuentione,seu locatione facta de opere,putà de immutãdo,ędificando,&c. quale sit instrumentum faciendum.*
3 *Promittens alteri seruire,quale faciet instrumentum.*
4 *Instrumentum conuentionis de aliquo in aliqua arte instruendo,qualiter sit faciendum.*

1 4.§.Restat super operarum locationibus aliqua instrumenta formare.†Si igitur qs locat suas operas ad scribendum,sic instrumentum conficietur:
a FORMA[a]. A.promisit & ɔuenit solenniter sine aliqua exceptione iuris,vel facti,se obligãdo ad id B.pro se suisq; hæredib. stipulanti scribere sibi vnũ Decretum in textu de tali litera & forma,vt ęquè bona,vt &scripsit in primo folio primi quinterni eiusdẽ decret.quam quidem literam ostendit, & ad eius similitudinem & formam obtulit & conuenit se illud Decretum scribere integrè: & etiã de meliori,si potuerit & sciuerit,bona fide:& continuando bene& diligenter & fideliter dictum opus sine sui vel alterius operis,vel scripturę alicuius interpositione,donec totum Decretum scriptum fuerit& completum:& hoc pro xv.lib. Tur.de quibus idem A. confessus & contentus fuit se iam habuisse & recepisse à dicto B.v.lib. Tur.exceptioni sibi non datæ ac non solutæ ipsius omnino renuncians quantitatis.Residuum autẽ dictę summæ dictus B.solenni stipulatione promisit A. dare ac soluere eidem hoc modo,s.v.lib.Tur.duabus partibus ipsius operis perfectis:reliquas verò quinq; libr.finito toto opere & cõpleto.Quę omnia & singula scripta promiserunt vicissim,s.vnus alteri adinuicem solennibus stipulationibus hincinde interuenientibus firma,grata & rata habere,& tenere,obseruare & adimplere, nec ɔ facere,&c.vt s.in prima forma huius tit.vsq; in fi.hoc saluo.ꝙ vbi dicitur ibi,xx.lib.pone, dupli dictæ quantitatis.& concipitur hîc
2 libellus,vt j.§.prox.vers.& scias.¶†Si verò locatio & conuẽtio fiat de alio opere faciendo,putà de immutando,vel ædificãdo,& huiusmodi,attende,quid hincinde promittitur:&promissionem vnius partis continuè primò pone,& postmodum alterius:dein de pone illã clausulã,quæ omnia & singula,&c.vt in præd.¶†Si
3 verò quis promittit alteri seruire,sic instrumentum conficietur. FORMA.A. locauit & conuenit B. de operis & seruitio suo sibi ac familię suæ prę̃stãdo,hinc ad vnũ proximũ annum,promittẽs solenniter sine aliqua exceptione iuris,vel facti,se obligando dicto B. pro se suisq; hæredibus stipulanti fideliter & solicitè facere,quæcunq; sibi, & familiæ suæ atq; negotiis suis vtilia crediderit,& etiam quæcunq; sibi ab eo,vel familia sua bona fide præcepta fuerint: & res eius,& familiæ suæ,& cuiuscũq; alteri⁹,quæ penes eum fuerint,fideliter,omni dolo & fraude remota,custodire & saluare.& de ipsis furtũ non facere,nec volenti facere consentire:imò pro posse se opponere,& quemlibet facientẽ, vel facere volentem aliquod furtum vel damnum, vel iniuriam ipsi domino,quàm citò sciuerit,vel senserit,eidem manifestare.secreta q; ipsi ab ipso dño cõmissa fideliter retinere:dictus verò B.promisit & conuenit stipulatione solenni dicto A. sibi dare decenter& debitè victum & vestitum,calceamẽta hinc ad terminũ suprà dictũ,& super suo merito xl.sol.Tur.videlicet dimidiam in tali termino,& reliquã dimidiã in fine anni.Quæ omnia & singula,&c. vt in præd.forma vsq; in finẽ,hoc saluo,ꝙ vbi dicitur ibi dupli dictæ quantitatis,dicas centum sol.Tur.postea iunge. Insuper idẽ A. corporaliter ad sancta dei Euangelia iurauit prædicta omnia & singula à se ꝑmissa grata,firma,& rata habere,tenere, obseruare, & adimplere,nec ɔ facere,vel venire,de iura,vel de facto,per se vel per aliũ vllo mõ.ꝑterea dicti A.precibus & mãdato B.se principalẽ constituẽs promisit principaliter&in solidũ sine aliqua exceptione iuris,vel facti,se obligando dicto B.pro se suisq; hæredibus stipulãti se facturũ & curaturũ omni exceptione remota, ꝙ dictus A.omnia prædicta & singula à se ꝑmissa firma,grata&rata habebit,tenebit,obseruabit,& implebit,nec ɔ faciet, vel veniet aliqua ratione,vel cã,de iure,vel de facto:qđ si nõ fecerit &curauerit,vt dictũ est:& ꝑpterea dictus B.dãnum aliquod sustinuerit,vt quia d. A.furtum, vel dãnum ei faceret,super quo simplici verbo eidẽ B.credatur absq; alia ꝓbatione,cõseruabit ipse A.dictũ B.indemnẽ sub pœna centũ sol.Tur.stipulatione promissa,& refectione dãnorũ & expensarũ litis & extrà , & de obligatione omniũ bonorũ suorũ:qua pœna soluta,vel non,prędicta omnia & singula firma perdurent, renunciãs beneficio nouæ ɔstitutio-
4 nis de fideiussorib.et omni alij auxilio.†Quòd si fiat conuẽtio de aliquo in aliqua arte instruendo,sic instrumentum conficietur: FORMA.A.posuit et pacto đdit B.filiũ suũ magistro C.sutori ad addiscendã et operandã artẽ suẽdi,hinc ad quinq; ꝓximos annos promittens solẽniter sine aliqua exceptione iuris,vel facti,se obligando dicto C.ꝓ se suisq; hæredib.stipulãti se facturũ et curaturũ,ꝙ dict⁹ B.hinc ad terminũ ipsum perseuerabit et cõtinuè morabitur cũ dicto C.magistro, et fideliter,ac studiosè faciet,et operabitur,quæcũq; dictus magister sibi circa doctrinam et exercitium ipsius artis præceperit: res quoq; eius,et cuiuscunq; alterius, quæ penes eũ erunt,bona fide custodiet,et saluabit,furtumq́; nõ faciet,nec volenti facere consentiet:sed et neq; fugiet,neq; discedet ab eo hinc ad terminũ suprà dictum:ꝙ si aliquid eorũ fecerit et satisfaciat de hoc ipse A.dicto C.eumq; seruabit indemnem:et specialiter faciet et curabit, ꝙ ipse B.quot dieb⁹ ante dictum terminum ꝑter ipsius C. voluntatem discedet,vel se subtrahet à cõtinuo exercitio dictæ artis,tot ei reficiet et restaurabit in eodem opere et exercitio ad suam voluntatem post terminum suprà dictum:et ꝙ dabit et deferet eidem magistro ad domum suã vnum caponem et duas fogatias quolibet anno in festo Epiphanię:dictus verò magister C.promisit ipsi A. pro se,suisq; hæredib.et nomine et vice dicti B. stipulanti , quòd docebit et instruet dictum B. bona fide et fideliter in arte prędicta:dabitq́ue eidem quolibet anno duos solares : quæ omnia et singula,etc. vt s.in prima forma huius tituli.

ADDITIO.

a FORMA.¶Rolan.iiij.in v.parte,cui duæ continuantur.

SVMMARIVM.

¶De libellorum conceptione super locationibus.

1 *Libellus qualiter sit contra emphyteutam , vel libellarium nolentem domino soluere pensionem,conficiendus.*
2 *Confidens probare dominium,vel quasi,qualiter libellum concipiet.*
3 *Petere volens possessionem subtractam,qualiter libellum faciet.*
4 *Emphyteuta,cui tradita fuit res emphyteutica,volens contra alium possessorem agere,qualiter libellum concipiet.*
5 *Libellus qualiter sit in actione ex conducto concipiendus.*
6 *Libellus contra locatorem rem locatam ad certum tempus auferentem intra tempus,qualiter sit concipiendus.*
7 *Positiones in actione ex conducto,qualiter sint formandæ.*
8 *Libellus qualiter sit in actione ex locato concipiendus.*
9 *Locator volens eum,cui locauit,expellere,qualiter formabit libellum.*
10 *Expulsus à domo locata , quibus casibus teneatur ad solutionem pensionis, & quibus non.*
11 *Conductor domus an teneatur domum,si corruerit,reficere.*
12 *Pastor animalium an semper teneatur de perditis,vel vitiatis.*
13 *Conducens fundum tertiam partem fructuum redditurus,an si minus,quàm posuit,recepit,possit detrahere ex illis sumptus,quos fecit.*
14 *Pensio rei conductæ quando sit soluenda.*
15 *Finito tempore locationis an possit locator conductorem auctoritate propria expellere.*
16 *Scriptor locans operas suas,si per tempus stet,quòd non scribat,nec per eũ stat, an possit petere interesse.*
17 *Positiones qualiter fiant,vbi locator vult conductorem expellere.*
18 *Locans duobus operas suas,cui illorum satisfacere debeat.*
19 *Locans operas suas si casu fortuito impediatur,an petere possit totam mercedem,vel pro rata partis diei,qua laborauit.*
20 *Mercenarius infirmus an habere debeat mercedem pro temporre,quo infirmatus est.*
21 *Contra conductorem alicuius vineæ, quam deteriorauit, qualiter concipiendus sit libellus.*
22 *Conductor in se suscipiens rei conductæ periculum speciali pacto,semper teneatur.*
23 *Positiones qualiter sint in actione oneris aduersi formandæ.*
24 *Actio Seruiana prætoria cui,& quando cõpetere dicatur in causa locationis.*
25 *Contractum locationis præcedere necesse est,ad hoc vt actio Seruiana cõpetat.*
26 *Inquilino volente à domo conducta recedere, proditur interdictũ de migrãdo.*
27 *Positiones qualiter sint in actu,vbi proponitur interdictum de migrando, formandæ.*

28 *Obligare potest quis ea, quæ de bonis suis facit obnoxia.*
29 *Vtilis rei vendicatio prætori a cui dari dicatur.*
30 *Possessio rerum pro pretio obligatarum quo casu possit per interdictum Saluianum auocari.*
31 *Agere volens contra colonum qualiter libellum faciet.*
32 *Constitutio, non abs re. C. vnde vi, locum habere dicitur, vbi colonus rem domino petenti non restituit.*
33 *Colono nolente domino rem petitam restituere, an possit æstimationis pœna peti.*
34 *Domino, cuius possessio neglig entia coloni, vel inquilini, vel procuratoris perditur, qualiter sit prouidendum.*

5. §. postquam tam plenè instrumẽtorum formas posuimus, restat, vt in hoc titulo libellos concipiamus. Si igitur emphyteuta, vel libellarius non vult domino soluere pensionem, sic contra eum libellus concipietur:

a ¶Lib.[a] †Coram, &c. conqueror de P. qui ad libellum, vel emphy
1 teusim tenet fundum talem, cuius fines, &c. ab ecclesia mea: ratione cuius eidem ecclesiæ, seu eius rectori, vel mihi singulis annis sex denarios talis monetæ dare & soluere tenetur annuatim: in quorum denariorum, vel cuius canonis solutione iam per biennium, & amplius, cessauit: quare peto dictum fundum, qui cecidit in commissum, mihi restitui & assignari, & ad hoc ipsum P. sententialiter condemnari, vt extr. eo. c. pen. & vlt. & x. q. ij. qui rem huius. quæ est C. de sac. san. eccle. extra. de dilat. literæ. extra. de relig. do. constitutus. ¶Vel sic:

Forma. Ego A. syndicus talis ecclesiæ nomine eiusdem ecclesiæ ago contra P. petẽs ab eo talem possessionem, quam ipse, vel prædecessores sui in emphyteusim à dicta ecclesia habuit, vel habuerunt, & ius emphyteuticum amiserũt, vel amisit, & dictæ ecclesiæ restituere contradicit: vnde iustitiam postulo, proposita conditione ex lege Zenonis, quæ est C. de iure emphy. l. j. quæ lex loquitur etiam in emphyteuta ecclesiæ, non solùm laici. Si autem propter canonem non solutum biennio ecclesia repetet, vt s. in præ. l. tunc proponat cõdictionem ex lege Iustiniani, quæ est C. de sac.
2 sanct. eccle. authen. qui rem. ¶†Si autem ecclesia confidat probare dominium, vel quilibet, qui cõfidit de dominio, vel quasi probare, sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. ego talis syndicus talis ecclesiæ conqueror de P. à quo peto talem petiam terræ, quam possidet in tali loco, quam assero ad me pertinere iure dominii, vel quasi. & hic libell[9], secun
b dum quosdam, potiùs de cõsuetudine admittitur, quàm de iure[b].
3 ¶† Si autem velit petere tantùm possessionem subtractam, sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. vt s. vsque, quare peto. iunge, dictam pensionem subtractam mihi nomine præfatę ecclesiæ dari, restitui, & eundem compelli, vt in futurum eandem integrè mihi soluat: & ad hoc sententialiter condemnari, vt in præd. concord. ¶Emphyteuta autem contra ecclesiam sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. syndico talis ecclesiæ, & peto vt mihi tradat corporalem possessionem talis vineæ, quam mihi talis præpositus cum consensu clericorum eiusdem ecclesiæ in emphyteusim concessit, nec tradidit, proposita condictione ex l. Ze-
4 nonis, de iure emph. l. j. ¶†Si autem emphyteuta, cui tradita fuit res emphyteutica, velit contra alium possessorem agere, sic libellum concipiet:

c Lib. Coram vobis, &c. cõqueror de P. à quo peto talem vineam, quam possidet, proposita vtili actione in rem, quæ datur emphyteuticario, ff. si ag. vect. vel emphy. pet. l. j. & ij. ¶Si verò non fuit tradita, non potest agere, nisi actione sibi ab ecclesia cessa: & tunc sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. peto à P. talem vineam iure dominii, vel quasi, actione mihi cessa à tali præposito & capitulo. nam & ius dominii, id est, rei vendicatio & omnis ferè actio ceditur, C. de hæred. vel
d act. vend. l. fi.[d] ¶†Verùm si locator domum, vel fundum condu-
5 ctum non vult inquilino, vel colono tradere, vel tradidit, sed cætera non præstat, ad quæ tenetur conductori, prodita est actio ex conducto, quæ ciuilis est, Inst. loc. ff. eo. ex conducto, in qua sic libellus concipietur:

¶Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo conduxi talem domum vsque ad annum pro xx. quam domum ad inhabitandum mihi assignare contradicit: vnde ago contra eum, quòd ipsam domum ad inhabitandum vsque ad annum mihi assignet: & ad hoc propono actionem ex conducto, vt in præ. l. ex conducto. ¶Alii verò dicunt, quòd nõ tenetur iste ad traditionem, sic nec venditor: cùm hæc actio sit similis actioni ex vẽdito, vt ff. e. l. j. sic concipietur lib.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo conduxi talem domum, vel fundum pro decem, quem, seu quam mihi præstare, seu assignare contradicit ad inhabitandum, seu colendum: vnde ago contra eum, & meum interesse peto, quod æstimo xx. & ad hoc, &c. ff eo. si fundus. ¶Terrii dicunt, quòd cùm interesse non sit in obligatione, non potest peti, licet veniat in cõdemnatione, ff. de reg. iur. si quis ab alio. §. fin. vnde sic concipietur libellus:

Lib. Coram, &c. ago contra P. vt domum talem, quam ab eo conduxi pro decem, mihi tradat, seu assignet ad inhabitandum: quòd si tradere non vult, peto meum interesse, quod æstimo xx. & ad
6 hoc, &c. ff. de act. emp. & ven. l. j. ¶† Quòd si rem tibi locatam ad certum tempus, locator aufert intra illud, concipitur libellus, vt extr. ne prelati vices suas, vel iura ven. c. fi. & de locato, potuit. Per hanc etiam actionem recuperabo, quod pro damno dato per seruientem meum solui, vt j. de iniur. §. ij. in fi. Item super rei vendicatione vtili, quæ datur emphyteutæ, vel ei, qui conduxit ad non modicum tempus, vel superficiario, libellus concipitur, vt s. de
e causa poss. & propri. §. notandum igitur. ver. est alia vtilis. & seq[e]. ¶Actor ergo sic ponit:

Pos. Actoris. Pono, quòd mihi locasti talem domũ, vel fundum.
7 † Item quod consensisti in tali locatione, ff. locat. l. j. & ij. Item quòd locasti mihi pro decem, ff. e. l. ij. ff. depos. l. j. §. si quis seruus. ff. communi diui. si conuenerit. Secus, si in vno nummo, ff. e. si quis conduxerit. §. fi. Item quòd est talis, qui potes obligari, ff. loc. qui ad certũ: ff. de op. leg. si tibi. Item quòd res illa fuerit tua, ff. de reg. iu. neque pignus. C. loca. ad probationem. Item quòd est talis, quæ potest locari, ff. eod. locare. ff. de verb. oblig. multum. extr. ne præ lat. vic. suas, vel iura ven. in rubro & in nigro. Item quòd rẽ illam mihi non tradidisti. sed hęc est negatiua. Item quòd p[ro]hibes me re illa vti. Item quod sum prohibitus per talem re illa frui. Item quòd illum prohibere potest. Item quòd hoc anno fuit sterilitas, extra. eo. propter. Item quòd contradicis mihi volenti rem exercere. Item quòd ante tempus locationis mihi rem abstulisti, extra. ne prælat. vices suas, vel iura sub an. cen. com. c. fi. ¶Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd illum fundum, vel domum locaui T. & ille nunc inhabitat: ergo non tibi, ff. de iudic. cùm prætor. extr. de prę sum. nonne. Itẽ quòd de pretio domus pro pẽsione dissentimus, ff. loca. si decem. Item quòd mihi volebas dare pro pensione speciem, vel libram, vel aliquid annuatim debet enim pretium conductionis cõsistere in aliqua quantitate: quia si vno nummo, nulla est conductio, vt s. Item quòd hoc anno mihi fuit bonis interdictum. Item quòd permisi te inhabitare toto tempore cõductionis tuę. Item quòd qui te prohibet inhabitare, est maior magistratus, quem prohibere non possum. Item quod sequẽti anno fuit vbertas. Item quòd colonus meus partiarius est. Item quòd expleto tempore conductionis permisi te tuas res omnes extrahere. Itẽ quòd locasti mihi fundum, & ego intelligebam de molendino, ff. loca.
8 si decem. ¶†Porrò sicut actio ex conducto datur conductori, ita
f actio ex locato datur locatori[f]: in qua libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. cui locaui domum meam pro decem. vnde ago contra eum, vt illa decẽ mihi soluat: & ad hoc pro pono actionem ex locato, ff. e. si in lege. §. si domus. & l. dominus §. fi.

ADDITIONES.

a Libellus. ¶Pondero, quòd in nullo istorum libellorũ auctor vtitur verbo locationis: & hoc pp obiectionẽ dicentiũ contra libellum dicentẽ, quod locauit in emphyteusim, quod libellus ille cõtinet aduersa, cũ locatio & emphyteusis multũ differant, vt dicetur j. §. fi. & insuper iiii. q. Volunt ergo, quòd dicatur, concessit in emphyteusim, &c. Tu Canonista contra has obiectiones defensionem habes: quia materia emphyteusis ponitur sub tit. de locato.

b Quã de iure. ¶Hoc dicit pp no. s. de cã pos. & prop. §. pe. in 2. col.

c Libel. ¶Hunc format Ros. in emphyteuta laici hic expresso in libello, vbi de prætoriis, rubri. de vti. ac. in rem: quam vide s. de causa pos. §. sequitur. versi. est & alia.

d L. fi. ¶Ingreditur verba Ros. in auth. ex conducto. in qua dicit septem necessaria, quæ ex positionibus colligas.

e Et seq. ¶Libellos super interdicto de superficiebus, vide eod. tit. §. ij. xij. interdicto.

f Locatori. ¶Secundum Ross. in actione de locato, qui dicit illa esse in ista necessaria, quę in superiori. Sed vidi dubitari de hoc casu: Titius, cuius domus periit incendio, vel ruina, domum consanguinei, vel amici sui intrauit tunc vacuam nulla pensione conuenta: quã aliquibus annis habitauit, donec sua domus fuit refecta: petit consanguineus dominus domus pensionem. Alber. Gal. extra volumen distinguit, an vterque prædictorum, vel alter consueuerit locare, vel conducere domos, an non? Primo casu tenetur inquilinus ad pensionem, per l. si tibi polienda. ff. de præscrip. ver. Secundo casu, quando neuter locare, vel conducere solebat, non teneatur inquilinus, ff. de donatio. inter vir. & vxor. l. vtrùm. ff. de probat. procul. C. de vsu. l. creditor. per quam probatur, quòd mutuans, qui non conuenit in mutuo de vsuris sibi soluendis, illas non petit, C de reuoc. don. l. fin. in fi. C. ne de statu defun. l. ij. & l. si pater. C. fam. ercisc. filiæ. ff. eo. quæ pater. C. de neg gestis, l. ij. ff. eo. Nesennius. ff. de leg. iij. vxor. §. fi. ff. de condic. indeb. cùm his. §. pe. ff. man. si verò non remunerandi. §. contrario.

§.fi.¶Si verò finito tempore locationis non vult rem restituere, concipitur libellus sic:

Lib.Coram,&c.conqueror de P. cui cùm domum pro decem locauerim vsque ad annum,& finitum sit tempus cōductionis,eam restituere contradicit:vnde ago contra eum,quòd illam domum mihi restituat: & peto eum ad hoc sententialiter condemnari:& ad hoc propono actionem ex locato,ff.e.videamus.§.qui vinum C.e.si quis conductionis.Vel in hoc casu potest proponere condictionem ex illa l.conductores. & tunc cæteris retentis post verbum,mihi restituat.iungat,& mihi æstimationem præstet,scilicet decem : & ad hoc propono condictionem ex illa l. conductores. C.loca.vel ex illa l.C.vnde vi,non abs re.super qua constitutione

9 concipitur libellus,vt ĭ.cæterùm.¶†Si autem sit necessaria vsib.

a dominiª,vel quia inquilinus malè versatur ibi,vel indiget refectione,vel pensionem non soluit,sic concipitur libellus:

Lib.Coram,&c.cōqueror de P. cui cùm locassem talem domum pro decem vsque ad terminū,domus illa est mihi necessaria, quia aliam non habeo, quam inhabitem: vel quia malè versatus est in ea:vel eget refectione:vel iam est lapsum biennium,quòd pensionem nō soluit:vnde peto domum illam mihi restitui:& ad hoc, &c.C.eo.tit ædem.ff.eo.quæro.extra.eo.propter. &c.seq. Sic ergo in his casibus expellitur inquilinus ante tempus cōductionis.

10 ¶†Sed nunquid remittetur tunc pensio pro rata temporis?Dicunt quidam,quòd sic,quando eget refectione,& quando est necessaria vsibus domini.Secus autem,quando malè versatus est,& quando pensionem non soluit , cùm ob delictum suum expellatur,vt C.de sac.sanc.eccles.authenti.qui res. quæ est x.q.ij.& hoc

b videtur expressum in præcedenti decre.propter ᵇ.Ioan.tamen dicit in omnib. fieri remissionem pro rata temporis. satis enim est, ꝙ in hoc puniatur,quòd ante tempus expellitur:quia nec videtur

c iure cautum esse,quòd amittat ᶜ.¶†Sed quæritur,vtrùm condu-

11 ctor domus teneatur domum,si corruerit,reficere,vel ad sarta tecta,& huiusmodi expēsas,ad quas fructuarius tenetur?vt ff.de vsufru.l.vsufructu legato.§.quoniam igitur.& est ibi argu. quòd sic.

d Arg.contrà ᵈ ff.eo.sed cùm vsufructuarius.§.i.ff. de vsu & hab. si

e domus.ff.loca.ex conducto.in princip.ff.de via pub.& iti.pub.ᵉre

f fic.l.fi.ibi,quacunque autem mercede habita,&cæteraᶠ.¶†Quid

12 si locaui tibi boues meos custodiendos certa mercede tibi data: & tu dimisisti eos in pascuis, in quibus animalia communiter dimitti solebant:& fur,vel lupus eos abstulit, vel occidit : nunquid

g teneris ᵍ?Et videtur,quòd sic.nam pastor de custodia tenetur, vt ś.de actione,seu pet.§.j.vers.item nota,quòd si. cùm enim mercedem habueris,de periculo teneris,ff. loca.qui mercedem.Itē non debuisti eos sine custode dimittere,ff.de vent.in poss.mitt.l.j.§.ad custodiendum.ff.commo.si,vt certo.§.si de me.& hoc ipso in culpa es,quia in tutiorem locum trāsferre potuisti,ff.de dam.infect. vtique.vnde teneris,extrà de iureiur.c.fi.in prin.Nec obstat,quia homines ibi ꝯsueuerint dimittere boues sine custode:quia quod alii in suis faciunt,culpandum est:quod tu in alienis neglexisti,puniendum est,argumen.ff.sol.mat.si constante.§.si maritus. Argu. contrà,quòd excusetur,si dimisit ibi,sicut alii dimittere solent,vt C.de pig.pignus.ff.de ædi.edic.si quis sit.§.apud.communia præd. venditor.§.fin.ad idem ff.de contrahen.emp. quòd sæpe. §. si res. ff.ad Maced.si quis patrem.C.de sen.& inter.si arbit & facit C. de

h epis.aud.nemo.in prin.vbi de hoc ʰ:maximè,si tuos boues ibi sic dimittere ꝯsueuisti,ar.ff.de pig act.l.vel vniuersorū. ff. ad Maced.

i itē si.§.quod dicit.extrà de depos.bona fides.&hoc quidā tenentⁱ. ¶†Quid

ADDITIONES.

a Domini.¶Vide,quod dixi eo.ti.propter. super verbo, necessitas. vbi dictum est de necessitate,quæ potuit præuideri.Sed quid si ex culpa locatoris imminet hæc necessitas,vt quia propter eius maleficium diruta est domus,quam habitat?cōtra eum facit ff.quod met.cau.l.si mulier.in prin.Pro eo facit:quia non deliquit in liquidum,arg.ff.sol.mat.etiam.§.j.ff.rer.amot.l.iii.Si enim contra eum illud delictum fecisset,vt eum expellere posset,planum esset eum non audiri,ff.ex quib.cau.ma.l.& qui data.Vbert.de Bo.placet ꝙ ex quo propter suum delictum primæ domus habitationem perdidit,inquilinum expellere non possit,vel ex sua improbitate habeat actionem contra illum,qui nil deliquit,ff. de fur. itaque fullo.& quia damnū,quod quis sua culpa,&c.de reg.iur.quod quis. & eod.tit.damnum.lib.vj.& facit C.de reb.cred.l.vlt.in fi.

b Propter.¶Ibi de hoc in glo.isto casu.& vide,quod super ea dixi.

c Amittat.¶Sed nonne interest locatoris , qui forsan pro residuo locare non poterit:& ideo non congruè distingueretur, an locauerit,vel nō pro tēpore residuo,per leges allegatas ĭ.ver. & scias.

d Arg.contrà.¶Huic statur per ll.statim alleg.& in eis no.quod §. quoniam non obstat,sed facit prò.ibi enim dicitur,quòd ædes reficit is,ad quem ipsarum fructus pertinet: sed constat, quòd non ad conductorem,sed ad locatorem,cùm sit proprietarius,vel vsufructuarius,pertinet fructus,vel pensio:ergo,&c.

e Iti.pub.¶Debet dicere de loco publico fruendo.

f Habita,&c.¶Sequitur,si non construant domini, ipsi construentes computēt pretium in mercede:per quam literam patet,quòd non tenetur inquilinus ad expensas , quæ fiunt in via , vel puteo reparandis, vel purgandis: & si exigatur, vel soluat, computat in pensionem,vt no.ĭ.de cen.si.§.ij.versi.item pone.facit etiam ff.de hær.vel ac.vend.l.ii.§.sicut.& C.de pig.l.in summa.Fructarius verò & emphyteuta ad tales expensas tenentur : quia commodum ad eos pertinet,ff.de vsufruct.hactenus. & l.si pendētes.sic tenentur ad tributa,quę fiscus à possessoribus exigit,C.sine cen.vel reli. l.fi.& tit.ibi præce.per tot.Redeundo ad principalē quæstionem, est sciendum,quòd Pil.in sua q.iij.quærit de illo colono, qui conduxit aream ad ædificandam domum pro recipiendo domino:colonus ædificauit, & secundum pactum sæpe dominum in ea recepit:nunc terræmotu,vel incendio diruta est domus:conuenitur, vt reædificet : & proponitur actio ex locato , vel præscriptis verbis.Rof.sua q.xiiii.reassumpsit hanc quæstionem,quam disputauit pleniùs Pil.Sed pro solutiōe ad Pileū remittit,qui dicit, quòd Bulgaro videbatur,cui ipse consensit,quòd colonus teneatur ad reædificandum,cùm tacitè videatur actum, quòd donec durat locatio,sit ibi domus ad dominum recipiendum,ff.de ser. vrb. præ. l.eum debere. quæ bene facit. Non obstat, quòd res in infinitum posset abire:quia iura adaptantur ad ea,quę cōmuniter accidunt, ff.de legi.nam ad ea.Rof.ad præ.l.eum.coniungit ff.si ser.ven.& si fortè.§.etiam.& l.sicut. §. distant. Inducit hoc in obligationibus procedere,in quibus vno mortuo oportet alium surrogari,ff. de constit.pec.l.qui aiunt.§.si quis.Inducit generale,nō dici factum, quod non durat,ff.quod cuiusque vni.item eorum.§.quòd si extra de verb. sig. Nam & ego induco etiam l. sicut in annos. quib. mod.vsusfru.amitt.subdens,quòd etiam si ius deficeret, æquitas hoc suadet,ff.de aqua plu.arc.in summa.§.item Varus.alias,quam quam.propter quoddā verbum Bar.Brix.quod dicit in sua q. xxj. in fine quæstionis.illam hìc coniungam,& est talis,Ecclesia concessit Titio,quòd in flumine suo ędificaret molendinum pro certa annua pensione,vel censu ipsi ecclesiæ soluendis: molēdinum quoque destructū est:conductor molendini non reficit,nec vult soluere pensionem,vel censum:quærebat, an ad illa posset cogi? Allegat ad affirmatiuam l.sicut.C.de act.& oblig.& C. de transac. quamuis.alle.quod hodie dicit regula,quod semel.& regula,mutare.lib.vj.potissimè cùm sibi potest attribui culpa, vt quia sponte destruxit,xij.q.ij.qui rem.& ecclesia nullam culpam commisit, vt in regula,sine culpa e.lib.& de constit.c.ij.In contrarium inducit,quòd cessauit causa solutionis:ergo,&c.Item id,quod dicit regula,locupletari.lib.vj.item quod dicit regula,quod ob gratiam. cùm sibi,&quòd ob sui gratiam concessa fuerit factio molendini Item ꝙ non sentit commodum:ergo nō sentiat onus,vt in regula,qui sentit.Item constat illum non teneri,si terræmotu,vel casmate id periisset,ff.locat.ex conducto.& l.si fundus.Soluit,illum ad pensionem teneri,cùm iste contractus factus fuerit gratia vtriusque.Inducit Pileum in sua quæstione simile tenere: alleg. principium quæstionis , scilicet quidam Parisiensis. mihi est vicesima in ordine:vbi tenet,ꝙ qui impetrauit, vt in domo sua facere posset fur non dando regi censum annuū,licet non fecerit,vel habere desierit, debet censum: quia datio etiam regis fauorem respexit:alle.l.vlt.ff.man.l.Subdit Ber.quod plus est.Hugo.sibi respondisse,quòd si interesset ecclesiæ, ibi esse molendinum,etiam vltra pensionem tenebitur ad illud reficiendum alleg. ś.prox.quæstionem.Exēplificare posses in interesse,si tenebatur vltra mercedem certas mensuras molere gratis ecclesiæ : vel erat interesse vicinitatis.ADDE,vt ꝑ Rom.ꝯsi.cccc xvii.vbi de hoc additio loquitur.

g Veneris.¶Hæc quæstio fuit Mar.de Fa.quam etiam pleniùs prosequitur:sed nil elegit super l.pignus.C.de pig.act.ĭ.alle.Adde tu, quòd idem Mart.de Fano in suis quęstionibus,quęstione nu.xxii. notabiliter tractat hanc quęstionē,& ibi terminat notanter,quid iuris? & concludit ex pluribus rationibus, quòd iste cōductor eo modo,quo in casu proposito,non teneatur.

h Vbi de hoc.¶Habuit forsan Gul.illam gl.ibi,quam viderat Iac.de Raue.vt ibi ponit Cy.& est talis:arg.est lex ista ad quæstionem de illo,qui equum dimisit in pascuis:& Pet.de Bel. simpliciter putat commodatarium teneri,cū sui gratia id recipiēs teneat de leuissima:q̄ est nō facere, qđ diligētiores facerēt,Insti.qui.mo.re cōtrahit.obl.§.at is,qui.Non excusatur ergo faciendo, quod faciebant alii,vel ipse dominus imprudenter,per §.si maritus.facit id, quod scripsi de commo.c.vno,in prin.& post tex.

i Quidā tenēt.¶Pileus in sua q.lxxxviii.quæ erat de equo cōmodato de pascuis,& ibi postea ꝑ cōmodatariū dimisso:dicebat,ꝙ si domin⁹ habebat ibi alios equos,& cōmodatari⁹ ibi illos inuenit,excusatur:si verò ibi illos nō īuenit, quos forsan dn̄s reuocaret,tūc fuit ī culpa,& tenet:alle.ff.đ leg.pst.l.i.in prī. C.de don.l.data.arg.

13 ¶†Quid si tibi, locaui fundum, vt tertiam partem fructuum mihi præstes, nec habuisti multos fructus, nunquid poteris detrahere de istis sumptus, quos in eis colligendis fecisti? Ar. quòd sic, C. de petit.hæredit.cùm hæreditas, prope prin. versi. quod si non.&
a ff.sol.matri.fructus. Sed nobis contrà.arg.ff.de arbi.Celsus [a].& vi-
b de extr. de deci. pastoralis [b]. ¶†Sed quæritur, quando pensio sit
14 soluenda? Et videtur, quòd in principio: alioquin poterit expelli, C.eod.l.ii. Imo videtur, quòd in medio, C.de aduoc.diuer.iud. per hāc.§.cæterùm. Sed videtur, quòd in fine, sicut & cùm aliquid debetur in diem, ff.de verb.oblig.qui hoc anno.ff.de migran.l.j.§. si pensio. Dic seruandum, quod actum est: quòd si id non appareat, mos regionis seruetur: quòd si nec is appareat, quia varius est, ad id, quod minimum est, erit causa reducenda: scilicet vt exigatur in fine anni tantùm, ff.de reg.iur.semper in stipulationibus.sed licet dominus nō possit antè exigere, inquilinus tamen, si non offerat & satisfaciat, poterit expelli, vt no. Azo in Summa hui⁹ ti.in prin-
c cip.&, secundum Papam, in præ.c.propter [c]. ¶†Sed nunquid fini
15 sto tempore locationis, vel ēt in prędictis quatuor casibus poterit locator ꝯductorem propria auctoritate expellere? Az. dicit, ꝙ sic
d quia ñ possidet, vt no. in Sum. huius ti. [d] Ro. dicit tutius esse, si fiat
e prætoris auctoritate, arg. C.de pig.creditores [e]. ¶†Et scias, quòd
16 si scriptor locat operas suas, & pòst stat fortè per mensem, quòd non scribat: nec per eum stat, sed quia nō datur ei ad scribendum, nec alii operas suas locat, potest petere interesse suum ratione mensis illius, ff.eo.qui operas.& l.sed addes.§.fi.ff.de annuis leg.l. Mæuia. dummodo tunc alii non locauerit operas suas: quia tunc non petet, vt in pre.l. sed addes.& ff.de off.assesso.diem functo. Sic ergo libellus concipitur:

Lib.Coram, &c.conqueror de P. cui locaui operas meas pro decem ad scribēdum Codicem, nec per me stat, quò minus scribam vnde peto decem mihi solui ab eo: & quia iam est mensis, quo à scribendo vacaui, cùm per eum staret, quò minùs scriberem, & propter hoc mea intersit in quinque, peto illa v.& ad hoc, &c, vt
f in præ.l. Si autem per eum [f] staret, concipietur libellus, vt suprà de
17 causa poss.& propr.§.notandum. ¶†Actor ergo sic ponet:

Pos.actoris. Pono, quòd talem domū, vel fundum tibi locaui vsque ad vnum, vel duos annos pro decem. Item quòd illa decem mihi soluisti, C.eo.l.j.ff.eod.l.quæro.& l.cùm domini. sed hæc est pura negatiua. Item quòd illi anni finiti sunt. Item quòd res locata mihi est necessaria. Item quòd indiget refectione. Item quòd in ea malè versatus es. Item quòd iam biennio non soluisti pensionem. hæc probantur C.eodem, ædem. extrà eod.propter.& c. sequen. Item quòd rē locatam reddere recusas, ff. eod. videamus. Item quòd dolum, vel latam, vel leuem culpam in re conducta commisisti, C.eo.in iudicio.ff.eo.si merces.§.conductor.& §.culpæ.& l.ex conducto.ff.cōmodati, l.si, vt certo.§.j. ¶Reus verò sic:

Pos.rei. Pono, quòd rem illam soli T. locasti: ergo non alii, vt C. de procur.maritus.xxv. dist.qualis. Item quòd si mihi pro decem locasti, illa decem tibi solui, vel alii, pro te, vel tuo creditori tuo mandato, ff.de pig.act.solutum.§. solutam. Item quòd adhuc durat tempus conductionis. Item quòd quando domum locasti, ita erat tibi necessaria; vt nunc. Item quòd honestè & commodè in
18 ea habito. Item quòd eam conduxi vsque ad x. annos. ¶† Quid si quis locauit operas suas duobus? Respon. satisfaciat ei, cui primò locauit, ff eodem, l. in operis. Quid si quis locauit operas suas in perpetuum? videtur, quòd non valet talis locatio: quia esset in præiudicium libertatis: quia non haberet liberam facultatem faciendi, quod velit, Instit.de iure personarum. Nec multum distaret à seruo: ex quo non daretur sibi libera facultas recedēdi, quò vellet, ff.de cond.& demonst. Titio.§.ij.ff.quarum rerum act.non datur, l.j.& arg.ad hoc.ff.de vsufru.l.iij.§.ne in vniuersum.ff.communi diui.in hoc iudicio.§.si conueniat.& C.loc.& conduc.si hi. Ac-
g curs. dicit [g], quòd valet locatio in perpetuum, & de operis liberi hominis: quia potest se liberare præstando interesse, ff.de re iudi. si quis ab alio.§.fi. vel seruiēdo per substitutum, C.de epis. & cler.
h quisquis.& l.ad similitudinem [h].& in authen.Col.ix.de sanctis.episcopis, §.j. hominis enim liberi operæ legari, & in stipulatiōem deduci possunt, ff.de vsufruct, leg.l.iii.& ar.C. lib.xj. de mendican.
19 val.l.vnica. ¶†Quid si faber, vel fossor, vel bubulcus mihi locat operas suas, sed pluuia, vel alio casu fortuito impeditus est: quæritur, an petet totam mercedem, vel saltē pro rata partis diei, quam
i laborauit? dic de hoc, vt in lib.Roff.eo.tit. [i] ¶†Quid si mercenari
20 us infirmatur, nunquid habebit salarium pro tempore, quo infirmatus est? Videtur, quòd sic: cùm seruire intelligatur, ff.de vsufru. arborib.§.de illo.& ff.de statu libe.cùm hæres.§.Stichus.nam per eum non stat, quò minus seruiat, ff.locat. qui operas.& hæc sunt in argu.ꝙ miles captus debet habere stipendia pro tempore, quo
21 captus est. ¶†Si autem is, cui vineam locaui, nō bene coluit eam, propter quod deteriorata est, sic concipitur libellus:

Lib.Coram, &c.conqueror de P.qui conduxit à me vineā, quam bene laborare & colere promisit ad arbitrium duorum colonorum: quod tamen non fecit: propter quod vinea deteriorata est in decem lib. quare peto ab eo decem libras actiōe locati. vel sic: quare peto ab eo x.lib. nomine interesse: quia tantū mea interest, ff.loc.si merces.§.conductor.& l.fi.& l.videam⁹. §.item prospicere. Insti.loc.& conduc.§.conductor. ¶Si autem velit agere ad pœnam ex stipulatione, quod planius est, sic concipietur libellus:

Lib.Coram, &c.conqueror de P.à quo peto decem libras nomine pœnæ, quas mihi promisit, si talem vineam meam, quam sibi locaui, non bene coleret: quod non fecit: ad quod propono certi condictionem: & eadē forma seruabitur, si conductor agit contra locatorem ad interesse, quia tūc proponet certi cōdictionem,
22 ff.loc.l.j.in princip. ¶†Conductor quoque in se sæpe suscipit rei conductæ periculum speciali pacto: aliàs enim non tenetur, nisi de dolo, & lata, & leui culpa, vt dixi s.§.iam dicendum.versi.j.&ij. vnde inuenta est contra eum actio oneris aduersi, sic dicta, quia on⁹ aduersitatis, id est, casus, seu periculi in se suscipit, ff.loc.opus,
k quod.& l.in naue.quæ hodie locum non habet [k]: sed quia est in arbore Ioan. sic in ea concipitur libellus:

Lib.Coram, &c.cōqueror de P.qui cùm à me tale opus, putà domum, vel turrim ædificandam conduxerit suo periculo, & generaliter omnes casus & pericula specificata fuerint, putà ruinæ, casmatis, terræmotus, & incendii, &c.& tunc illud opus casmate, terræmotu, vel ruina perierit, ago contra eum, & peto interesse meum, quod æstimo xx. quia tantum mea interest id opus non esse peremptum: & ad hoc propono actionem aduersi, vt in præd.l.in
23 naue.& eod.ti.l.opus. ¶†Actor ergo sic ponat:

Positio Actoris. Pono, quòd conduxisti à me tale opus tuo periculo, ff.eod.opus. Item, quòd specificasti omnes casus fortuitos, & pericula omnia, ff.si quis caut.sed & si quis. §. quæsitum, C. de neg.gest.negotiū gerētes. Itē ꝙ ista pericula ꝯtigerūt: & sic op⁹ il
24 lud perēptū ē, vt in p̄.l.in naue.& l.op⁹.& in p̄.§.iā dicēdū. versi.ij.
l ¶Reus verò ponet eꝯ. ¶†Porrò est & q̄dam actio prætoria, quę
25 Seruiana vocatur [l]: †quæ tunc demum competit, si colonus, vel inquilin

ADDITIONES.

a Celsus. ¶Puto, quod inducat, vt leges allegatę locum habeant in fructibus, qui ex lege debentur: hîc debentur ex pacto, vel aliter cum lege, aliter cum homine, vt ibi in princ. Tu dic, quòd cùm in his terminis conductor pro labore & sumptibus recipiat duas partes, meritò illorum sumptuum ratio habenda non est.

b Pastoralis ¶Apertiùs facit eo. tit. tua.ii.ver.cùm enim.

c Propter. ¶Ibi scripsi in gl.in nullo.ver.scire autem.& not.Accur. in l.ædem.C.loc.& conduc.& Odoff.ibid.

d Huius tit. ¶iii.col.ver.item locator.

e Creditores. ¶Vide, quod post Innocen. scripsi in gloss. in nullo. in prin.

f Eum. ¶Scilicet scriptorem.

g Dicit. ¶In l.si hi. proximè allegata, quæ in hoc ꝯtraria allegatur: quia approbat locationem operarum certi temporis, & concor. Azo in Summa huius ti.ver.consueuit queri. vtranque rationem reddens. Idem Roff. Accur.non posuit primam rationem, quæ sequitur, sed illam, quia festiuis diebus voluntatem suam facient: & sic differunt à seruis: in operibus fabrilibus bene procedit: in operis seruientium non de more.

h L.ad similitudinem. ¶Impugnatur hęc ratio: quia hoc est speciale in clericis: ergo, &c. Sed coadiuuatur vtraque ratio: quia certis fauorabilibus casibus contra regulam legis ij.§.i.ff.si cert. pet. lex permittit aliud pro alio solui, ff.de leg. j. si domus. §. qui confitetur. ergo & hoc fauore quasi libertatis.

i Eo.ti. ¶scilicet de locato, in vj.col. vbi ponit distinctionem, quòd locat quis rem, vel operam, vel rem simul & operam: quam vide per Accur.ff.eo.si vno.§.item cùm quidam.

k Non habet. ¶Secundum Azon. quem sequitur Roff. cuius fuit totus iste vers. vsque ibi, porro.& hîc in rub.de ac.oneris aduersi, fatetur, quòd Odof.tenet contrarium: & idem fatetur Accur. etiam pre.l.in naue.§.quod si.in gl. hac ratione. Et aduerte, quia non intendit opin. Azo.& sequacium, ꝙ non valeat pactum de aduersitate casus, & periculi suscipiendi per conductorē: sed vult, quòd superuacua est actio oneris aduersi. Agetur enim ex locato tali pacto informato. Absurdum enim videtur, quòd pacta contractibus adiecta nouā actionē, vel actionis nomē inducāt: vbi sufficit actio ex illo contractu. Hoc propter puros Canonistas expressi.

l Seruiana vocat. ¶No. Canonistæ, quòd Seruiana est actio, & prætoria, & per Rof.iij.in numero. sed Saluianum est interdictum ante p interdictorum num.per Rof. differentiam ipsorum ex hoc & ibi scriptis collige: & hac in actione dicit Roff. decem necessaria, quæ per positiones patebunt.

inquilinus tuus à te fundum, vel domum conduxerit tuam. om-
nia enim inuecta & illata pro pensione domus & pro damno da-
to sunt tibi obligata, C.loca.certi.C.in quibus causis pig.tac.con-
trah.si non inducta.ff.eod.l.j. ij. & iij. vnde si aliquo casu ad alium
possessorem illa peruenerint, per actionẽ Seruianam prætoriam
ab eo poteris vendicare, Inst. de act. §. item Seruiana. quia est rei
persecutoria, Inst.de act.§.sequens.C.de pign. l. pignori. vnde sic
concipies libellum:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui iniustè rem talem, &c.deti-
net:quæ mihi est restituenda,vel restitui debet, cùm mihi sit obli
gata pro pensione fundi, vel domus meæ mihi debita à colono,
vel inquilino meo tali,quæ quidem pensio est x.vel xx.solid. pro
damno dato in domo locata : quod damnum est decem solid. ad
quam rem recuperandam & mihi restituendam Seruianam actio
nem intento.Sed contrà: quia hæc actio nudam possessionem a-
uocat, ff. de euic.si cum vendito. Vnde non videtur, quòd possit
peti illius restitutio:imò rei possessio debet peti,cùm aliud sit pre
tium rei,aliud pretium possessionis,ff.vti pos.si duo.§.fi.Præterea
per præd.libellum videtur agi petitorio,cùm dicit,peto rem:cùm
tamen hæc actio sit possessoria, vt prædixi. Sed expone illud nu-
dam possessionem auocat, i. rem ratione possessionis. ¶Tamen
quidam timentes prædictam obiectionem libellum concipiunt
in hac forma:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui talem rem possidet,quæ mi
hi pro pensione fundi, vel domus, vel pro damno domus est o-
bligata à tali colono,vel inquilino: quæ pensio, vel damnum est
x.vel xx.vnde peto possessionem illius rei mihi restitui.vel meli-
ùs:vnde peto rem ratione pẽsionis mihi restitui:& hoc per actio
nem Seruianam.si enim apponeres illam clausulam, peto pensio
nem,te ipsum excluderes à possessione.vtraque tamen forma bo
26 na est:& hoc,si possidet extraneus.¶†Si verò ipse colonus,vel in
quilinus,tunc sic,secundum Io.libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui equum quẽdam talem, &c.
vel librum, vel culcitram, vel seruum, vel quid simile induxit in
domum meam,quã ei certa mercede locaui,causa vsus sui,quan-
diu ibi inhabitaret. vnde cùm illa sint mihi pro prædicta mercede
obligata pignori, peto mihi præstari,siue restitui proposita actio-
ne Seruiana.Ideo autem dixi in libello Causa sui vsus,quamdiu in
habitaret:quia non videtur,quòd aliter cederet pignori,ff.de pig.
act.debitor.ff.de relig. & sump.fu.l. si quis eam. ¶Actor ergo sic
ponet:
27 ¶Pos.Act.†Pono,quòd petita in libello reus mihi restituere de
bet.sed hæc positio iuris est.Item quòd talem domũ,vel fundum
locaui Titio. necesse enim est contractum locationis præcedere,
ad hoc vt hæc actio competat,ff.in qui.cau.pig.tac.contra.si hor-
reum.& ff.de pac.itẽ qa.item locaui pro x.libris.quia locatio sine
pretio non procedit,vt ĵ.ver.prox.Item quòd res,quam peto,fu-
it introducta,vel illata à T.colono,vel inquilino in fundum, vel
domum meam.hoc enim est necesse ad hoc,vt hæc actio locum
habeat,vt in proximis concordantiis.Item quòd de mea scientia:
& hoc habeat locum in rusticis.In vrbanis autem non est necessa
ria scientia,vel ignorantia,C.de loc.certi.ff.in quibus cau.pig.tac.
a ꝯh.eo iure[a].Item quòd fuit inducta,vel illata in domum,vel fun-
dum,ad hoc vt esset ibi,donec T.colonus, vel inquilinus esset in
fundo,vel in domo,ff.de pigno.l.debitor. Item quòd res talis est,
quæ obligari potest,ff.quæ res pig.oblig.pos.l.j.§.eam rem. Item
b quòd fuit T.quia T.fuit dominus eius,vel habebat ius in ipsa[b].I-
tem quòd rem ipsam possides. nam cùm sit in rem hæc actio, vt
iam dixi,necesse est,quòd re⁹ possideat,C.de ali.mu.iud.causa fac.
l.i.Item quòd dictus T. hanc rem esset specialiter obligaturus, ff.
de pig.obligatione generali.arg.ff.de pecu.qui liberã.Item quòd
T.fuit maior xxv.annis tempore locationis, C.de admi.tu.pro of
c ficio[c].¶Reus autem sic ponet:
Pos.rei.Pono,quòd fundum, vel domum locasti Mæuio hoc an-
no.ergo patet,quòd non T.duo enim non possunt simul posside
re.extra.de probat.licet.ff.commo.si, vt certo. §. si duobus. Item
quòd debes recipere frumentum pro ista domo,quia eam sibi tra
didisti fruendam.hoc concesso, non erit locatio, quæ sine pretio
non procedit,vt ff.locat.l.ii.& ff.depos.l.i.§.si qui seruum cust. I-
tem quòd res istę toto anno eo,quo à te habui domum conduc-
tam,fuerunt apud Sempronium.hoc concesso,non potes dicere
quòd fuerint illatæ,vel inductæ,C.de contrahen.& commit.stip.
optimam.extr.de testib.ex tenore.Item quòd sciuisti tales res tan
tùm fore inductas. hoc enim concesso, pro aliis non illatis non
datur Seruiana. Item quòd res illata erat merces, quam T. vole-
bat vendere, & quotidie ex illa merce vendebat. Item quòd T.
rem ipsam habuit ex causa commodati,vel depositi.hoc conces-
so,quia ius non habuit,non potuit obligare, C.quæ res pig. obli.
pos.qui filios.in fi.ff.de pig.si ab eo.& l.& quę nondum.C.de acq.
re.do. rem in bonis. Item quòd rem ipsam non possideo. Item
quòd talis est,quæ non potest obligari.Item quòd T. fuit minor
xxv.annis.Item quòd T. rem istam mihi viuenti obligasset. Item
d de quasi Seruiana vide ĵ.de pig.§.i.vers.cæterùm[d]. ¶† Cæterùm
28 inquilino volente à domo conducta recedere, & res suas remo-
uere,sæpe à locatore prohibetur.vnde inquilino proditum est in
terdictum de migrando,ff.de mig.l.i.in quo sic libellus cõcipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui domum talem mihi locauit
e cuius confines, &c.pro decem, vel etiam gratuitò concessit[e], in
quam domum tales res intuli, quas me extrahere, & me liberè
exigere cum meis rebus non permittit.vnde ago contra eum,ne
me impediat: & ad hoc propono interdictum de migrando, vel
actionem in factum subrogatam in locum eius,ff.eo.l.i.& §. hoc
interdictum.& §.si pensio.¶Actor ergo sic ponet:
Pos.Actoris.Pono,quòd à te talem domum conduxi, ff. de pac.i-
tem quia. In prædio autem habet locum vtile interdictum ff. de
migr. l.i.§.i.& ii.Item quòd pro decem: quia locatio non proce-
dit sine pretio,ff.locat.l.ii.& ff.deposi.l.i.§.si quis seruũ cust. Item
quod pensionem solui,vel soluere sum paratus,ff.eo.l.i.§. i. Item
quòd in ipsam domum tales res induxi: & hoc, siue sint suæ, siue
f alienæ,ff.eo.l.i.in fin. & l. fi. dum tamen earum nomine[f] inquili-
nus habeat Publicianam: alioquin pro alienis nõ competeret ser
uiana.nam ea quis obligare potest,quæ de bonis suis facit obno-
xia,vt C.quæ res pig.ob.pos.l.qui filios.in fi.& C. de pig. si ab eo.
Requiritur ergo,ꝙ res fuerit in bonis conductoris,ff.de pig.& ꝗ
nondum.id est, ꝙ illi⁹ nomine habuerit actionẽ, vel retentionẽ,
ff.de acq.re.do.rem in bonis.Item ꝙ volebam migrare,vel exire
de illa domo, & ea aliò portare. Item quòd tu intulisti, & infers
mihi violentiam:quia non permitis illa res extrahi,ff.e.l.j.in prin.
& §.hoc interdicto. ¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,ꝙ T.tantùm illam domum à me conduxit.Item ꝙ
locaui tibi domum non facta aliqua inductione rerum.Itẽ quòd
non fuerunt inductæ eo animo,quòd ibi essent perpetuò,sed do
nec colon⁹,vel inquilinus ibi non moraretur,ff. de pig. debitor.
Item quòd erant res tales, quæ non poterant obligari:quo con-
cesso,non habet locum Seruiana,ff.quæ res pig.ob.pos.l.j.§.eam
rẽ. vel ꝗ non erant à te specialiter obligãdæ,ff.de pig. obligatiõe
generali.

ADDITIONES.

a Eo iure.¶Quæ sit huius diuersitatis ratio,no. in §.item Seruiana.
Instit.de actio.
b In ipsa.¶Hic fortè debuit locari,quod habetur ĵ.versic.proxi.vt
ibi dicam.
c Pro officio.¶Hoc dictũ:quia cùm bona minorũ expressè obliga
ri non possint,ff.de rebus eorũ,qui sub tu.l.j.in fin.C.de admi.tut.
lex.ergo nec tacitè,ne plus possit tacita,ꝗ expressa,ff.de verb.ob.
l.quicquid.de arbit.l.Celsus.Quid de scholarib⁹ huius studij, qui
vt plurimùm sunt minores?ꝙ sunt obligati,vr̃:quia Macedonia-
num cessat,si in scholis filiofamiliàs pecunia mutuetur, ff.ad Ma-
ced.sed & Iulianus.§.si filio.Ros.contrà,vt potior sit ratio æquita
tis,quàm Macedoniani,ff.de minor. verum. §. vltra. Bona igitur,
secundum eum,obligata non erunt:sed ipse tenebitur ex condu-
cto, nec restituetur, quia Socrates & Plato idem fecissent. Patet
per hoc Roff.intellexisse,quando discretè agit:& sic concordare
videtur:sed contradicit ei,quod not. Cyn.C.eod.tit.l.certi.in iiij.
quæ, vbi dicit,quòd si fatuè egit conducendo domum vltra con
uenientiam sui status, quod Plato non fecisset,tunc non sint bo-
na obligata,Cod.de legit.tut.l.finali.Si verò vsus est iure commu
ni,& fecit,quod Plato fecisset,tunc inuecta sunt obligata:bene fa
cit lex de rebus eorum, qui sub tut.vel cura.l.ij.loquens de mino
re,qui cõtrahit cum fisco,Rof.omni casu negabat obligationem
bonorum, restitutionem autem certo casu dicebat, & certo casu
negabat. De facto seruantur bona effectiuè obligata, nisi restitu-
tionis beneficium sibi competat.
ADDE Bart.in l.si constante.& quæ ibi posui.ff.sol.matrim.
d Ver.cæterũ.¶Hic assumit verba Rof.in interdicto de migrando:
qui dicit quinque in hoc necessaria,quæ per positiones patebũt.
Et scias,quòd lex j.ff.eo.dicit, quòd hoc interdictum infrequens
est:quod dupliciter exponitur,id est valde frequens,vel id est mi-
nùs frequens,vt ibi no.in §.j.
e Concessit.¶Respectu huius partis debet concludi de vtili inter-
dicto,vt l.j.ff.eo.versi.si tamen gratuitam.
f Dum tamen earum nomine.¶Istud,dum tamen earum.vsque ad
versi.item quod volebam,improuidè fuit hìc insertum, & suspi-
cor,quòd fuerat additum in margine signãdum super ver.ŝ.prox.
ibi dixi:huic excusationi resistit quarta positio rei, quæ sequitur:
quare videtur fuisse error, per verbum Seruiana : his additum e-
mendatur,quo ad sui veritatem,sed non quo ad impertinentiam.

generali.& arg.ff.de pecul.qui liberam.Item requiritur, quòd inquilinus potuerit obligari,ff.de long.temp.præscri.l.j.C.de admi. tut.l.lex.Item quod pro illa cōductione mihi debes dare frumentum.hoc concesso,non habet locū directū,sed vtile interdictum: quia non est locatio,sed alius contractus innominatus,ff. depo.l. j.§. si quis seruum. Item quòd vis ante tempus recedere sine totius mercedis solutione. Item quòd fecisti mihi pactum non recedere ante tempus,ff.e.l.j.Item quòd T.tantùm infert tibi violen-
29 tiam,ne res extrahere possis.¶†Et nota,quòd vtilis rei vendicatio prætoria datur emphyteutæ,vel ei,qui conduxit solum ad superficiem imponendam,si cadit à possessione: vel ei, qui conduxit ad non modicum tempus:de quibus s̄.de cau.pos.& propri. §.
a notandum igitur.ver.est & vtilis.& ver.est & alia[a].¶†Ad hoc,si
30 colonus tuus,qui conduxit fundum sub pensione annua, intulit res in fundum,vel inquilinus in domum,quæ ab eis,vel aliis possidentur,potes possessionem illarum rerum pro pretio obligatarum per interdictum Saluianum auocare,ff. & C. de Saluiano interdicto,l.j.¶Sic ergo concipietur libellus:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui res tales mihi obligatas à tali colono pro pensione talis fundi, quem sibi locaui pro decem, tenet,seu possidet:vnde ago contra eum, quòd mihi tradat possessionem prædictarum rerum: & ad hoc propono interdictum
31 Saluianum vtile,vel actionem in factum,&c.vt in præal.l. ¶† Si verò vis agere contra ipsum colonum,vel eius hæredem.sic concipies libellum:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.cui locaui tale prædium pro decem nomine pensionis mihi soluendis, pro qua pensione tales res fuerunt mihi obligatæ:vnde ago contra eum,vt res illas mihi tradat: & ad hoc propono interdictum Saluianum directum, vel actionem in factum,&c.& sunt hîc ponenda,quæ iam diximus in
b Seruiana[b].¶†Cæterùm si colonus rem domino petenti non re
32 stituit,locum habet constitutio,non abs re.C. vnde vi[c]:in qua di
c uersimodè potest concipi libellus.Si enim velit dominus contra eum agere ex locato, vel ex interdicto de precario, sic concipitur libellus:

Lib.Corā,&c.conqueror de P.colono meo,seu inquilino quondam:cui cùm locauerim fundum meum, seu domum, seu precariò concesserim vsque ad annum, & tempus finitum sit, peto, vt mihi fundum prædictum,seu domum restituat:& ad hoc propono actionem ex locato,seu interdictum de precario,ff.locat.videamus.§.qui vnum.C.de præcario.l.ij.¶Vel intentabis condictionem ex l. C. locat. si quis conductionis. & facta condemnatione pro executione potes intentare condictionem ex l. illa, non abs re.& sic concipies libellum:

Lib.Coram,&c.conqueror de P. quondam colono, vel inquilino meo:cui cùm locassem domum,seu precariò concessissem,& ab eo repetiissem,cùm nollet restituere,fuit mihi per sententiam T.iudicis ad rem ipsam restituendam ꝯdemnatus: vnde quia nondum restituit,peto rem ipsam ab ipso mihi restitui:&eius æstimationē.scilicet xx.mihi præstari:& ad hoc propono condictionem ex illa l.non abs re.C.vnde vi, & C. loca.conductores. hoc etiam
d dixi s̄.versic.porrò[d] sicut.¶Vel sic potest concipi libellus:

Lib.Coram,&c.vt s̄.in eo,versi.in primo libello, vsque, domum restituat.iunge,peto etiam æstimationē ipsius rei mihi ab eo præstari,quam rem ęstimo decem:&ad hoc propono condictionem
33 ex illa l.non abs re.C.vnde vi,& l.conductores.C.loca.†Sed non videtur,quòd possit peti pœna æstimatiōis,cùm vsque ad sententiam possit moram purgare.Sed dic,quòd pœna commissa est,ex quo non vult restituere:sed tamen potest purgari restituendo ante sententiam. Quidam tamen dicunt, quòd non potest peti: sed nisi restituat.iudex ex officio suo condemnabit ad ęstimationem, Sed durum est.quòd pronunciet super eo,quod non petitur,ext. de simo.licet.ff. de iud.de qua re.vnde Bononiæ sic concipitur li.

Lib.Coram,&c.peto talem rem,quā tali locaui,vel precariò concessi,mihi ab eo restitui:&si passus fuerit contra se litem contestari,& sententiam ferri, peto rei æstimationem, quam rem æstimo
34 xx.& ad hoc,&c.vt suprà proximè.¶†Sanè per constitutionem,
e ex libris[e].prouidetur domino,cuius colonus.vel inquilinus, vel procurator, & huiusmodi negligenter possessionem perdunt, & alius possessionem ingreditur,in qua libellus sic concipitur:

Lib.Coram,&c.cōqueror de P.qui possessionē talis fundi,quam per procuratorem, vel per colonum, vel inquilinum habebam, seu possidebam,nunc detinet:vnde ago contra eum,vt mihi restituat:& ad hoc propono condictionem ex illa l.ex libris.C. de acqui.posses.Vel sic:

Lib.Coram,&c.ago contra P. vt mihi restituat possessionem talis fundi,quam per colonum, procuratorem, seu inquilinum habebam:& ipse dolo,seu desidia ipsorum accepit: & ad hoc, &c. Item super constit.ob æs alienum.concipitur,vt j.de pig. §.j.versi. item cum ob æs.

ADDITIONES.

a Alia.¶Sic etiam Rof.hoc interdictum cōtinuauit s̄.prox.dicens & in isto eadem fore necessaria,quæ in Seruiana:& facit,quod de positionibus hîc sequitur.

b In Seruiana.¶Suprà ver.porro est.& fortè de positionibus intellexit,vel ponēda,id est repetēda. hoc dico propter obiectionem, quam soluit ibi,quam hîc repetit Rof.

c C.vnde vi.¶Hanc l.Rof.textualiter prosequitur ante fin.sui operis:demum ponit omnes libellos,qui hîc sequuntur.

d Versic.porrò.¶Hîc,& ibi,& statim j̄.videbis coniunctas has duas leges.Opp.Rof.vbi plus,l.non abs re.de leg.j.C.de vet.iur. enuc. ad fi.j.col.vbi dr̄ similia resecanda : maximè cùm diuus Zeno fuerit auctor vtriusque:respondet,ꝙ l. conductores. loquitur in tribus casibus tantùm,scilicet in inquilino,colono, & tenente precariò,l.non abs re. generaliùs loquitur, vel similitudine excusetur diuersitas rubricarum: & vide, quod scripsi ext.de lib.obl.c.ij. in princip.In quo autem differat lex,non abs re.à l.eo.ti.si quis in tantam.ibi not.in vlt.glo.

e Ex libris. ¶Post constitutionem proximam aliquibus intermediis prosequitur istam Roff.textualiter in fi.ponens hos duos libellos:& plus sibi placet secundus,subdens,quòd verbum Restitutionis,sæpe respicit restitutionem tantùm,ff.quorum bon.l.j.&,vt ibi not.ponitur Restituere,pro Dare:& vide suprà versi. porrò. ij.

ADDITIONES NOVAE.

§☞ An teneatur successor stare colono,Bart.in l.si filio.§.si vir. sol. matr.& l.illa.§.quod ait.de superficiebus,& l.fi.de iur.fisci.& l.emptorem.C.loc.& l.Iulianus.§.si fructib.de act.emp.& l.idem quia in fi.pro socio.Iac.But.in l.Marcellus.§.qui fundum.ff.loc.

An clerici,& prælati teneantur,stare locationi factæ per prædecessores suos.no.in l.iubemus.§.fi.de sacr.eccl. Inn.in c.fi.ne prælat.vices suas.& Gof. in d.c.fi. & quid si prædecessor recepit fructum,vel pensionem pro pluribus annis,not.vt s̄. Gofr. & Innoc. Bald.in d.l.iubemus.loc.2.& 12.q.2.alienationes.Bald.in c. j. qui succ.tene. Albr.in l.emptorem.C.loc.

Pōe quod aliquis locauit fundum colono ad dimidiam fructuum, modo colonus vult detrahere ante oīa sumptus suos quos fecit,an possit.Bar.in l.fructus.sol.matr.

Not. quod quando aliquis locat rem suam ad aliquod longum tempus,debet facere describere statum rei, ad hoc vt possit sciri si tempore quo finitur locatio res sit facta deterior, aliàs probare bene non posset.ita dicit Iac.Butr.in l.j.§.rectè.vsusfru.quem. ca.

Quid si colonus tenetur conducere ex pacto partem mediam fructuum ad ciuitatem,an teneatur soluere gabellam ad portam. Iac.Bur.quod sic.in l.si in plures.§.vehiculum.ff.loc. Quid si non adest pactum:dic quod soluitur ex not.in l.item illa.de cōst.pec. & ibi Bald.& in l.acceptam.C.de vsur.

Pone ꝙ aliquis locauit fundum suum alicui vsque ad certum tempus,puta vsque ad annos quinque: circa finem vltimi anni iste colonus seminauerat ibi quædam:modo quæritur quid de istis seminatis, quæ veniunt colligi elapso tempore locationis an ad dominum,an ad colonum pertineant,Iac.de Aret.in l.penult. ff. de vsufr.leg.

An colonus expulsus de re conducta per dominum vel extraneum,habeat aliqđ remedium ad possessionem recuperandā gl. magistr.in fi.l.si fundo. C.loc.videtur dicere quod non.gl.ꝯria in l.& ideo.§.fi.de cond.furt.Pet.approbat glo.primam,quo illa.l. si coloni.de agric.&cens.consulit ratione possessionis quam habet aliquis,vt ibi in tex.facit l.iniuriarum.§.conductori. de iniur.& l. i.§.deiicitur.de vi & vi arm.

Pono aliquis locauerat prædium duobus donec viuerent:accidit quod vnus ex conductoribus mortuus est.quæritur ad quem debeat pars illius mortui pertinere. fuit determinatū per l. si qua mulier,ibi in tex.ad superstitem.ad Tert.ꝙ illa pars perueniet ad illum conductorem superstitem Bart.& Iac.Butr.

In l.i.de loco publ.fru.Pone,aliquis conduxit omnes fructus alienæ villę ab episcopo vsque ad quinquennium:an iste conductor contra istos rusticos dictæ villæ habeat aliquā actionem:nam constat quod locatio fructuum tenet,sicut emptio,l.nec emptio de contrah.empt.& potest dici quod detur actio ne vis fiat ei, sic & conductor vectigalis vt hîc:vel pōt dici qđ nullā habeat actionē,sicut nec ꝯductor supficiei,l.i.§.qđ ait.de superfic.& l.nō solū. §.idē iuris.de vsuc.nā cū nō soleat locatio dn̄ium mutare.l.nō solum.loc.ita nec actionē transferre.l.si qs stipulatu.§.si eius.de vsufr.consulit ergo conductori vt agat ex conducto contra locatorē.& is ꝯ rusticos experiatur,l.Iulian⁹.§.fi.de act.emp.& l.2.§.fi.ad Rhod.de iact.& l.cum in plures.§.messem.loc.liberabitur tamen locator cedendo iura.l.quod debetur.de pecu.facit l.creditor. §. i.de act.empti.Vber.de Bobio.

Nota quod constitutio episcopi edita super locatione rerum,

& bonorum ecclesiasticorum habet locum in locationibus quæ fiunt ad modicum tempus Guil. & Nicol. in clement. i. de reb. eccle. non alien. in fi. super verbo extendi.

50 In l. contractus. de fide instrum. quæro. locaui tibi domum pro iusta mercede, vel vendidi pro iusto pretio, nulla apposita certa declaratione: tu conductor habitasti domum, vel tu emptor fructus ex re percepisti: postridiè dum peto pretium, vel mercedem, dicis contractum imperfectũ: quia non est certa merces, nec constitutum certum pretium: quod remedium habeo: videtur quod nullum, l. fi. de contrah. empt. Sed Azo dicit quod iste contractus est imperfectus sub specie contractus nominati, nec potest fundari petitio tanquam ex consensu, sed agetur præscriptis verbis, vel in factum ex æquitate. l. quotiens. præscr. ver. Azo ponit in secundo instit. locati. facit l. excepto. C. loc. & ibi per Cy. si autem apparet quod aliquis habitauerit domum, si non constat quod sit locata: quod inducit Dy. in l. j. de var. & extraord. cognit. dicit quod nullo tempore, iure. nec officio iudicis potest cogi ad soluẽdum pretium domino. quod speciale est in casibus, no. in d. l. i. non actione locati, qa nõ apparet ꝙ locatiõe: ſ actiõe præscriptis verbis quia non constat de aliqua locatione.

An singularis successor teneatur stare colono partiario, Iac. Bu. in l. si merces. §. qui fundũ. ff. loc. dicit quòd sic: secꝰ in illo qui non sit partiariꝰ, sed nummis colit. idẽ dicit in l. si cõuenerit. ff. ꝓ socio.

An creditor habẽs obligata bona teneat̃ stare locatiõi postea ꝑ debitorem factæ, nam si non haberet bona obligata staretur locationi, vt l. in venditione. §. j. de bon. auth. iud. pos.

Nota quòd per locationem præsumitur dominiũ, no. in c. cum venissent. de restit. spol. ꝓbat instit. de her. qual. & diff. §. itẽ extraneus. nam locãdo quis efficitur hæres: nihil aliud est, quam dominus, vide Bart. in l. quæritur. de acq. hær.

Pone, promisit colonus ducere fructus ad ciuitatem domino suo: quis soluet gabellã ad portã, Bal. in l. acceptã. C. de vsur. quod colonus partiarius portat expẽsis domini, secus in nõ partiario, vt l. si plures. §. vehiculum. ff. loc. & ibi Iac. Butr.

In l. cognitio. ꝙ lib. cau. no. hãc exceptionẽ, q̃ facit tex. vides em̃ qđ ĩ l. ꝓfert hoc verbũ (dñs) qđ intellige hoc ẽ q dicit se dominũ, & sic dicit lex qđ nõ ꝑt colonꝰ, nec inqlinꝰ, vł q habet cãm ab alio sibi referre q̃stionẽ dominii. l. ita vt si fur. ff. cõm. certè ꝺbet intelligi qđ sufficiat, si locator dicat se dominũ, quod no. pro statutis in quibus quandoque hoc verbum profertur, Guil.

Pone: locans equũ mittit famulum cũ conductore dicti eq: an per hoc ꝯductor excusetur vt non teneatur, gl. in l. vsu quoq;. ff. vsusf. quem. ca. & ibi per Bar. & in l. j. §. quemadmodũ. de lib. agn.

In l. si filius. §. si vir. sol. ma. Bar. dicit qđ si conduxi domũ, & locator mihi promisit patiẽtiã ꝑ publicũ instrumẽtũ, & ꝑ hoc obligauit oĩa sua bona: & postea dictã domũ vẽdat, ꝙ emptor non poterit me expellere. cũ ego habeã ius in dicta re ꝯducta, & ita dicit ipse in l. j. §. qđ ait. ꝺ superfic. & hoc verũ nisi emptor, vł locator velit soluere dãnũ & interesse cõductori: ratio qa hypothecaria nõ est facta nisi ꝑꝑ patiẽtiã, cuiꝰ obligatio succedit ad interesse, & iõ eo refuso nõ possũ restituere, nõ obstãte qđ habet ius perpetuũ: secꝰ si ad tẽpꝰ, vt in casu nostro. hoc in colono q nũmis colit: secꝰ in partiario, quia societas est ꝯtta, & ita no. gl. in l. i. §. fi. de iur. fisc.

An per instrumẽtũ possessionis ꝓbetur possessio locatoris. Inn. in c. inter dilectos. de fide instr. Alb. in l. quamuis. de acq. poss. & l. si pignora. de pign. acti.

In l. apud Iulianũ. §. hæres. de le. j. quæro qd in ꝯductore domus an si collatio fiat ad puteũ, tenetur ipse ex suo ꝓprio collatiõem facere: credo quod nõ, imo locator. & hoc ideò quia locator ipsa re vti, & frui videtur. l. arboribus. §. 2. de vsufr. & l. in suã, C. de pig. & de via pub. munien. l. græca. fac. quod not. ff. de imp. in re dot. factis, l. 3. §. j. & l. impensæ. per Bart. tamen potiùs debet attendi consuetudo. l. certa. C. loc. Bart. de hoc plenè in d. l. impensæ.

An aliquis possit locare operas suas in perpetuum. gl. in l. omnium. de vsufr. glo. ꝯria. in l. post certi. de lib. cau. C. no. in l. antiquitas. C. de vsufr. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. de cond. & dem. in stipulationes non diuiduntur, de verb. obli. l. & si locator promisisset expresse pro se tantùm seruare perpetuò, tamen non valet, cum nunc subsit causa libertatis infringendæ. & ita intelligatur d. l. post certi. alias secus.

Pone conduxi plures operarios vna die, diuersis pretiis, scilicet vnum minori, alium maiori pretio postea conduxi alium operarium, & dixi quod tantum darem ei quantum vni aliorum. quantum debebit habere iste. not. in l. qui concubinã. §. cũ ita. de leg. 3.

Pone aliquis cõduxit famulum per annum certo pretio: medio anno ille dominus conductor fuit excommunicatus: an famulus teneatur nihilominus seruire sibi, & implere totum annum, not. quod sic. in c. inter alia. de sent. excom.

Pone conduxi fabrum an teneor ipsum alere. glo. quod sic. in l. quoniam liberi. ꝺ testi. Bar. contra. in l. liberti. de op. li. nisi consuetudo loci aliter se habeat.

An potero expellere & deiicere cõductorem meum de domo locata si in ea malè versetur, vt quod sic. l. non aliter de vsu & hab.

Qualiter formet libellum locator contra conductorem, dicit Iac. Butr. quod debet sic dicere: locaui tibi domum, & eam tibi tradidi, & patientiam vtendi tibi præstiti, & tantam mercedem mihi promisisti: quare peto ad eam mercedem te cõdemnari, l. ex conducto, in princ. loca. & ibi per ipsum Inn. in c. ex literis. de consuet. dicit quod per instrumentum locationis, videtur data licentia & patientia vtendi re conducta. Albr. in rub. C. loc. vbi plenè de hoc & sic nõ est necesse dicere quod patiẽtiã p̃stiti, nec domũ tradidi.

Pone famulus debebat mihi seruire per annum, aufugit & stetit absens per duos mẽses: posteà in sequenti anno vult mihi seruire per duos menses, & habere salarium, an audiatur, Iac. de Aret. in l. si vsusfructus mihi. de vsuf. leg. in contrarium facit l. seruus qui. §. fi. & l. stichum. §. damni. de stat. lib.

Quid si dictus famulus sit infirmus per aliquot tempus: an habebit salarium pro illo tempore, Azo. in summa. loca. gl. in l. si vno. §. cum quidam. ff. eo. Iac. de Aret. in l. cum hæres. §. stichus. de stat. lib. Bart. in l. præses. de var. & extra. cog.

Pone aliquis locauit domum Titio: hoc acto quod locator teneatur facere tale opus in dicta domo infra mensem, alioquin liceat ꝯductori recedere à dicta conductione quandocũque vellet modo transiuit mensis, & locator non impleuit promissa: nihilominus conductor stetit in domo, protestando quod locator seruaret promissa. qui locator prædictis protestationibus respondebat, quod erat paratus facere ea quæ promiserat: modo dictꝰ conductor vult recedere de domo prædicta, & rescindere conuentionem: quæritur an possit, Dy. in l. commissoriæ. C. de pac. int. emp. & vend. prout ibi refert Cy. concludit quod non, & ibi planè per Cy. de hac quæstione.

Locatio potest fieri vsque ad centum annos, licet res prohibita sit alienari, si dicatur in locatione quod nullum ius quæratur conductori in re. ita Bald. in l. codicillis. §. 2. de leg. 2.

Pone plures conduxerunt vnam nauem, vt portarentur aliquę res ad aliquem locum, nec dictum fuit quãtum quis deberet soluere: modo quis habebat res magni pretii, & parui ponderis, alius magni ponderis, & parui pretii, qualiter fiet solutio huius mercedis: an iuxta æstimationem pretii rerum, an secundum põdus. videtur quod pro pretio, l. ij. §. cum in naue eadem. ff. ad l. Rhod. de iact. sunt qui dicant contrarium: quia pro minori pretio portantur res minoris ponderis. non obstat d. §. cum in eadem naue. quòd ibi res fuerint euasæ ꝑꝑ iactum, & ideo pretium inspicitur.

In l. si quis id quod. §. doli. de iurisdictiõe omnium iudicum, facit ad quæstionẽ. Aliquis conduxit laboratores, & mandauit eos ad laborandum in fundo alieno, vel de quo forte erat quæstio inter ipsum & aliũ: ipsi laboratores laborarunt in dicto fundo, credentes ipsum esse domini mandantis: an ipsi veniant puniendi. Bart. in l. non solùm. §. quod mandator. de iniur. Alb. in l. 2. §. doli. vi bon. rap. dicit se obtinuisse quod dicti laboratores non veniant puniendi, sed solùm dominus mandans.

An res coloni partiarii inductæ in fundum dicantur tacitè obligatæ domino. gl. instit. de act. §. Seruiana. & l. certi. C. loc. per doc.

Pone quidam locauit fundum pro certa mercede, & in locatione conuenit quod conductor tempore belli non teneretur soluere, sed tempore pacis sic. An dictus conductor teneatur soluere tempore treugæ, quo tempore laborauit, & fructus percepit, & dic quod sic. primò per verba contractus, videlicet quod tempore guerræ non teneatur soluere pẽsionem, quo tempore non posset laborare: effectus enim verborum est inspiciendus, vtrum sit tempus guerræ, quo laborari non possit, & tunc non teneatur, alias secus. l. iij. §. conditio. de adim. leg. Item ratio, quòd noluit teneri tempore guerræ, & quia non poterat laborare, nec fructus percipere, qua cessante cessare debet effectus. l. quod dictum. de pact. preterea per pacem nihil aliud consequitur nisi quod poterit laborare. pro eodẽ ergo debet haberi si per aliam viam hoc consequatur arg. l. certum. si cert. pet. Item si est concessum fieri solutionem tempore pacis: ergo & eius simile videtur cõcessum, l. illud. ad leg. aqui. Prætereà ista pensio annua præstatur pro prædio, & occasione prædii: ergo cum fructꝰ ex ipso percipit, debet subire onus, l. forma. ff. de cens. l. quæro. de vsufr. de ann. & trib. l. omnes. & l. obsistere. imo plus dicitur, quòd omnes fructus qui percipientur tempore treugę debent esse locatoris, nec conductor aliquid percipiet, quia nõ videtur facta locatio ei nisi tempore guerræ, quo non teneatur ad pensionem soluendam, & tempore pacis, quo casu teneatur.

Vnde cũ de illis duobus tantùm videatur facta conductio, non de tertio, cum hoc non fuerit expressum arg. l. quæsitum. §. idem respondit, de fundo inst. & l. in toto de reg. iur. Itẽ verba apposita post locationẽ vel in ipsa locatione, hoc est quod tꝑe pacis soluatur

vatur pensio, fuerit ex abundanti interposita. vnde non restringunt verba generalia locationis quę fuerunt de soluendo pensionem quolibet anno. arg. l. legata in prin. de sup. le. l. verba testamenti. de alim. & cib. leg. non enim mutat substantiam rerũ non negotia verborum multiplicatio. l. pediculis. §. Labeo. de aur. & arg. leg. Ex prædictis apparet quod prædicta verba ex abundanti fuerunt apposita in locatione, & ideò non debent nec possunt mutare substantiam contractus, de testam. l. testamentum. l. non solent. de reg. iur. sol. dic conductorem compelli ad solutionem pensionis tempore treugę, cũ casus omissus sit similis expresso: nam potest laborari tempore treugæ sicut tempore pacis. facit l. fi. j. resp. mand. l. si extraneus. de condict. ob causam. l. Deo nobis de episc. & cler. l. fi. de posth. hæred. inst. l. qui filiabus. §. j. de leg. j. l. qui filiabus. de tu. si ergo sit casus similis omissus expresso, quantùm ad hunc contractum, ergo idem ius. l. illud. ad l. Aquil. & etiam iste cõductor, certat de lucro captando, & locator de damno vitando: ergo fauorabilior locator quàm conductor l. fi. de codicillis. nec obstat si dicas quod illa verba, quod tempore pacis teneatur, debeant aliqd operari: nam aliquando id quod ex lege datur in stipulationem deducitur. vt de pœnis. l. non est impossibile. nam si aliter diceretur iam iste locupletaretur cum aliena iactura, quod esse non debet, l. nam hoc natura. de condict. ind. & l. iuris veteris. de reg. iur. doct.

50 An locator tẽeat præcisè ad rem locatã tradendã, vel liberetur præstando interesse. Roffr. in tit. de loc. & dic quod non liberatur præstãdo interesse Alb. in simili. in actiõe ex empto, l. j. ff. act. emp.

An colonus qui colit nummis, vel qui tenetur pręstare decem modios frumenti, excusetur à præstatione, vel à solutione pensionis, vel mercedis, si propter guerram non potuit frui re locata. Albr. in l. item quæritur. §. exercitu. ff. loc. & videtur concludere quod non excusetur. facit Bal. in constit. de pace Constantiæ. & ita dicit Albr. se obtinuisse de facto: sed Bald. non facta distinctione, vtrum debeat in genere, vel nõ. distinguit solùm. Aut superuenit guerra, & non tenetur: aut erat ante, & tenetur. hoc dicit super dicta pace Constantiæ, §. vasalli quo tempore. ver. hic quæratur de quæstione facti.

An pœnalis stipulatio interposita in contractu primo locationis intelligatur repetita in sequenti, Bal. in l. cũ pater. §. pater certum. de leg. 2.

Nota quod licet inuecta, & illata in domum conductam sint tacitè obligata, non intelligitur in instrumentis debitorum, Bal. in l. Gaius & Seius. de leg. 2. Nota quòd licet per instrumentum locationis non probetur possessio, vt c. inter dilectos. de fide instr. tamen bene retinetur. Albr. in l. si pignus de pig. act. & l. quamuis §. si conductor. de pig. act.

Nota quod cõductor qui finita locatione vult recedere, debet notificare domino. Bal. in l. j. in fine. ff. pro suo.

Au locans rem communem in dubio videatur locare partem suam tantùm. Bal. in l. j. C. qui test. fa. poss.

An inuestitura facta in fundo probet, Bal. & Cy. in l. desideriũ. dep. & in l. minus. C. de acq. poss.

An inuecta, & illata in domum conductam possideat locator. Albr. in l. solutum. §. solutam. de pign. act. & an res etiam conductoris sint obligatæ locatori ibidem no. per Albr.

De damno dato in re locata propter inimicitiam, cui debet imputari, Bal. in l. in his. in princ. sol. matr.

No. differentiam inter locationem factam secundum formam l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loc. & locationẽ factam, vt quotidie fit, puta ad annum, & vltra, donec vtique parti placuerit, qa in prima si post impletum tempus vterque taceat, vt ibi dicitur, fit noua locatio, & nouus contractus: in secũda verò perseuerat, & durat prima locatio. primum probat in dicto §. qui impleto. in plurib. locis. cũ dicit recõduxisse: item cum dicit in priore conductione: item cum dicit renouasse: item probat tex. in l. qui ad certum. in verbo redintegret: item hoc expresè dicit glo. in l. qui ad certum. in glo. i. cum dicit, est tamen alia locatio. item hanc differentiam vult Alb. in d. §. qui impleto. ex quo infert quod si cõductor, pro conductione obligauit sua bona locatori: posteà ad finem anni obligauit alteri sua bona, deinde post annum vterque tacuit, & agitur contra istum conductorem per locatorem ad pensionem, & per alium creditorem ad creditum suum: si est facta locatio simpliciter ad annum secundum §. qui impleto. si agatur pro pẽsione primi anni præfertur locator: si verò agatur pro pensione vlteriorum annorum, pręfertur alius creditor, vt prior in tpe: si verò est facta locatio secundo mõ, vt s. tũc pro quocunque anno agatur, semper præfertur locator: quia hic dicitur potiùs prima locatio prorogata, quàm noua locatio. Ex quo etiã sequitur quod locatio secundo modo facta habet locum etiam in rebus mobilibus impleto tẽpore certo apposito, licet secundum gl. & Bart. non habeat locum, nisi locatio sit secundum §. qui impleto, vt dicit glo. magistra. ad finem eius §. ratio est quia non potest fieri furtum durante prima locatione: ex quo etiam sequitur quod in ista secunda, impleto tempore certo apposito non curatur scientia vel ignorantia, vel absentia locatoris, cum ista prima locatio semper duret, & suffecerit primus consensus, quam scientiam requirit Bart. in d. §. qui impleto. & d. l. seq.

Item intellige de scientia: hoc est quod locator sciat quia conductor insistat rei: aliter consensus eius tacitus nihil operaretur.

¶ De Emphyteusi. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Contractus emphyteusis quo iure dicatur introductus.*
2 *Contractus emphyteusis vnde dicatur.*
3 *Contractus emphyteusis cuius naturæ sit.*
4 *Contractus emphyteusis in quo differat à locatione.*
5 *Contractus emphyteusis qualiter fieri debeat.*
6 *Ecclesia in emphyteusim dante, qualis forma sit seruanda.*
7 *Contractus ex pacto propriam immutare dicitur naturam: ita & consuetudo, quæ plurimorum consensu firmata est, est tenaciter obseruanda.*
8 *Contractus emphyteusis an in perpetuum fieri possit.*
9 *Res ecclesiastica in emphyteusim data multipliciter consideratur.*
10 *Pensio constituta quibus casibus diminui possit, vel non, vt res, vel domus deterioretur.*
11 *Possessionem propter cladem deteriorari, qualiter sit intelligendum.*
12 *Diminutio pensionis in tertiã partẽ ꝓpter ruinã faciẽda, qualiter intelligatur.*
13 *Emphyteuta ꝓstare debẽs pẽsionẽ dom⁹, si ruinã patiat, an absolut⁹ sit à debito.*
14 *Res ecclesiæ in emphyteusim data, si inutilis sit, an debeat æstimari, aut pro ea pensio assignari.*
15 *Pensio iusta quæ dicatur.*
16 *Res ab ecclesia in emphyteusim recipiens quæ debeat attendere.*
17 *Instrumentum concessionis in emphyteusim quo casu possit renouari.*
18 *Emphyteuta res emphyteuticas vendente, quis ad pensionem teneatur, an emptor, an venditor.*
19 *Re emphyteutica in commissum incidente, qualiter sit pensio exigenda.*
20 *Re emphyteutica subtracta, an debeatur pensio subtracta.*
21 *Re emphyteutica alteri concessa quis ad pensionem teneatur.*
22 *Pensionem rei ecclesiæ non soluentem, an possit ecclesia aut expellere, aut ab eo semper pensionem exigere.*
23 *Is, in cuius fauorem aliquid dicitur non valere, an possit facere vt valeat.*
24 *Minor, aut ecclesia si cessant à solutione pensionis emphyteuticæ, an possint ex hoc damnificari.*
25 *Ecclesia tenens rem priuati in emphyteusim, an si vltra biennium cessauerit à canonis solutione, ei præiudicet? & nu. 33.*
26 *Inuitus quis facere non est adstringendus, quod volens non potest.*
27 *Ecclesia censetur esse minor, & iudicis officio venit restituenda ne sit perpetuò, quæ potest restitutionem petere.*
28 *Tenenti ciuitatem in emphyteusim, qualiter sit prouidendum.*
29 *Mortuo emphyteuta si hæres ignorans non soluat, an poterit expelli.*
30 *Nemine qui pensionem recipiat, apparente, nec per possessorem teneat, quin soluat, an possit expelli emphyteuta, terminum solutionis præteriens. & nu. 32.*
31 *Negligentia, seu ignorantia, quo casu possint emphyteutæ obesse.*
34 *Ius semel amissum an possit redintegrari.*
35 *Iure suo non vtens illi renunciare videtur.*
36 *Pensionem rei emphyteuticæ prætermissam cum præstatione recipiens, an sibi præiudicet, quò minus possit emphyteutam expellere.*
37 *Diuersa potens eligere, si vnum eligat, alteri renunciare videtur.*
38 *Ex præsentibus præterita metiuntur.*
39 *Cessans in solutione pensionis emphyteuticæ per sex annos, demum pro trib. soluit, de quibus intelligatur.*
40 *Factum non dicitur, quando superest aliquid ad agendum. & nu. 41.*
42 *Emphyteuta dicente se soluisse, domino autem negante, cui incumbat probatio.*
43 *Emphyteuta an possit pro futuris annis pensionem soluere.*
44 *Dominus rei emphyteuticæ an possit cogi ad pensionis receptionem ante tempus ordinatum.*
45 *Domino emphyteusis pensionem anni præteriti recipere nolente, qualiter sit emphyteutæ consulendum.*
46 *Domino emphyteusis cum emphyteuta si stipuletur de pœna, nec soluat, an propter non solutionem poterit emphyteuta expelli. & n. seq.*
48 *Contractus emphyteutici natura quæ sit.*
49 *Clausula illa Rato nihilòminus manente pacto, in contractu emphyteutico apposita, quid importet.*
50 *Emphyteuta promittente pœnã, si cesset à solutione pensionis, an si vno anno cesset ex pacto puniatur & debeat eodẽ pacto puniri pro alio anno, si etiã cesset.*
51 *Dominus emphyteusis an possit cum emphyteuta stipulari pœnam quantumcunque magnam.*
52 *Emphyteuta rei ecclesiasticæ cessante in solutione canonis per xl. anos, & semper rem tenente, an peti possit ab ecclesia ad præteriti temporis pensiones.*
53 *Soluens partem debiti videtur integrum agnoscere.*
54 *Laicus tenens fundum ab ecclesia, si alienet, nihilò minus soluat pensionem per xl. ann*

xl. annos, an emens efficiatur tutus à solutione.

55 *Emphyteuta ecclesiastic° nõ solvẽs pẽsiõe ꝑ xl. annos, an ꝓscribat cõtra ecclesiã.*

56 *Causam possessionis nemo sibi mutare potest.*

57 *Emphyteuta an possit actionem in rem habere.*

58 *Ius ciuile dicitur bonus artifex suo artificio cuncta rectè componens.*

59 *Emphiteuta & ecclesia diuersimodè dicuntur possidere.*

60 *Emphyteuta quo casu possit ab emphyteusi cadere.*

61 *Factum hominis sæpe necesse est, etiam in eo, quod ipso iure fit.*

62 *Emphyteuta naturaliter possidens quo casu possit expelli.*

63 *Emphyteutæ expulsio quo iure à domino, vel ecclesia peti debeat.*

64 *Ius emphyteutæ dicitur per non solutionem pensionis in dominum transferri.*

65 *Dominus emphyteuticarius an inuitus possit nouum emphyteutam habere. Directum dominium quo casu sit vtili præferendum.*

66 *Pẽsione, seu canone nõ soluto, quo iure possit ecclesia cõtra emphyteutã agere.*

67 *Dominiũ ꝓscriptũ, vel vsucaptũ an possit redire ad illũ, à quo ꝓscribẽs cãm hũit.*

68 *Directũ dominiũ non quæritur præscriptione longissimi tẽporis, sed bene vtile.*

69 *Episcopus petendo in genere ius episcopale, an intelligatur censum petere.*

70 *Ecclesiæ qualiter debeat contra extraneum rem ecclesiæ possidentem agere.*

71 *Modi probandi dominium sunt multi.*

72 *Chartula antiqua dicens ecclesiam dedisse in emphyteusim vni rem, quam alius tenet, an sufficienter probet.*

73 *Charta continens, quòd talis dedit tali ecclesiæ, an sufficienter probet.*

74 *Promissione super re incerta facta tam ex parte spondentis, quàm ex parte stipulantis, nulla contrahitur obligatio.*

75 *Incertitudo, quod gestum est, vitiare dicitur.*

76 *Emphyteuta an teneat domino ignorãti cãm, pro qua soluit, pensionẽ ostendere.*

77 *Feudatarius an possit cogi dicere, pro qua re sit vasallus. & nu. seq.*

79 *Seruos habens plures, si vni libertatem legauerit neminem nominando, an alicui eorum competere dicatur.*

80 *Domino emphiteusim non probante, an veniat emphiteuta absoluendus.*

81 *Rustico per xxx. annos soluente alicui pensionem, de qua non apparet se debere, an per talem solutionem sufficienter appareat se debere.*

82 *Emphiteuta sibi contrarius semper est repellendus.*

83 *Contractum emphiteuticarium non seruans, auxiliũ actionis habere non debet.*

84 *Recipiente aliquo fundum in emphiteusim pro se & filijs, si decedat filijs tantùm naturalibus superstitibus, an illi sint repellendi.*

85 *Indefinita locutio æquipollet vniuersali.*

86 *Legans alicui vineam sub conditione, quòd si decesserit sine liberis, restituet, an in hac conditione comprehendantur filij naturales.*

87 *Rogatus sub conditione filiis restituere, an sub tali conditione comprehendantur filii naturales.*

88 *Contractus emphiteuticus simpliciter in filijs & nepotibus factus, an extendatur ad filios adoptiuos.*

89 *Pluralis locutio minori numero non quiescit.*

90 *Testator dicens se duos filios instituere, sub conditione, ꝗ si vterque sine liberis decesserit, Titio restituatur, an vno tantùm superstite habente filios, fiat pro parte restitutio.*

91 *Ecclesia cõcedẽte duobus in emphiteusim sic, vt pars ꝓmorientis in alterum deueniret, an vno præmoriente & hærede relicto possit alius partem petere.*

92 *Emphiteuta decedente duobus hæredibus relictis, quorum vnus soluit, alter non, an possint expelli.*

93 *Res emphiteutica an possit inter hæredes diuidi.*

94 *Vno ex filijs emphiteutæ canonem non soluente, an pœna communiter promissa in solidum committatur.*

95 *Stipulari, vel pacisci alteri an quis possit.*

96 *Pactum dominij directi an possit inutili nocere.*

97 *Inuitus in concessionis causa quis dicatur.*

98 *Concessio ecclesiæ in emphiteusim si negetur, qualiter sit probanda.*

99 *Tenens rem in emphiteusim, si committat crimen læsæ maiestatis, an in bonis emphiteuticis veniat puniendus.*

100 *Forma pacti inter emphiteutam & ecclesiam, an volũtate emphiteutæ solius mutari possit.*

101 *Emphiteuta cessans in solutione pensionis vltra biennium, quo casu se tueri possit, ne expellatur.*

102 *Concessione alicui° rei facta, vt inde reddatur quarta pars fructus, an per non solutionem per biennium cadat res in commissum. & num. 128.*

103 *Emphiteuta volens soluere nuncio domini, ipso consentiente si retineat, nec soluat, an cadat à iure suo.*

104 *Res emphiteutica an cadat in commissum, vbi emphiteuta cecidit à possessione, propter quod non soluit, sed is, ad quem possessio peruenit.*

105 *Emphiteusis an rescindatur eo ipso, quòd emphiteuta non soluit intra tempus statutum.*

106 *Celeriter sibi prouidere non dicitur, qui exactus debitum non soluit.*

107 *Emphiteuta qualiter dicatur sibi celeriter prouidere.*

108 *Feudatarius non soluens annuatim per triennium, an cadat à iure feudi.*

109 *Rẽ incidere in cõmissũ ꝑ cessationẽ solutionis pẽsiõis, an generaliter sit verũ.*

110 *Si detur in emphiteusim sub pacto si sibi fiat quolibet mense solutio pensionis, an in tali conductione spectantur tres menses.*

111 *Solutio pensionis in re emphiteutica quo tempore sit facienda.*

112 *Pactũ cũ emphiteuta factum, quòd nõ possit aliquo casu expelli, an sit validum.*

113 *Contractus emphiteutici rescissio quo casu possit peti.*

114 *Emphiteuta rem emphiteuticam vendere volens, semper debet iure domini saluo vendere.*

115 *Emphiteuta mentiens in denunciatione, perinde est, ac si non denunciet.*

116 *Dominus emphiteuseos volens ius suum vẽdere, id est proprietatem, an teneatur emphiteutam requirere,*

117 *Emphiteuta vendens rem emphiteuticã domino inconsulto, an cadat à iure suo.*

118 *Verbum Vendere, est pro effectu traditionis accipiendum.*

119 *Emphiteuta vẽdens & tradẽs rẽ emphiteuticã, an euitet pœnã recuperãdo eã.*

120 *Emphiteuta rẽ tali pacto recipiente, vt non liceat ei vendere, nisi minori, vel æquali personæ, an minor, vel æqualis ementes, & vendere volentes debeant idem pactum seruare.*

121 *Domino emphiteusis in venditione rei emphiteuticæ semel consentiente, an si emphiteuta anno elapso post domini consensum vendit, cadit à iure suo.*

122 *Fundus emphiteuticus an vendi possit à minori sine decreto.*

123 *In certis non est locus coniecturis.*

124 *Verbum Nolo, est extensiuum.*

125 *Denunciatione prælato facta, si respõdeat se nolle emere, & ideo fiat venditio, an si vendens promittat facere renouari, nec faciat, teneatur ad pœnam.*

126 *Mora vltima semper nocet.*

127 *Emphiteusis natura est, quòd fieri debeat ad meliorandum.*

128 *Emphiteuta domino præstante duodecim denarios censuales, & alius emphiteutæ fructuum certam partem, si velit ius suum alteri vendere, quis illorum habebit laudemium.*

130 *Recipiens plura prædia in emphiteusim sub diuersis pensionib. si pro quibusdam soluit, domino credente pro omnib. sibi solui, & sic per xxx. annos possedit interuertẽdo quorũdã possessionẽ, an poterit 30. ann. præscriptione se tueri.*

131 *Emphiteuta an possit rẽ emphiteuticã sine domini consensu donare. & nu. 151.*

132 *Dominus emphiteuseos qualiter possit petere pẽsionem à secundo emphiteuta, vbi primus rem emphiteuticam donauit.*

133 *Emphiteuta an possit rem emphiteuticam dare in dotem, vel in donationem propter nuptias. & nu. sequen.*

135 *Aestimatio quo casu loco debiti habeatur.*

136 *Viro, cui datur res emphiteutica, cessante à solutione pensionis vltra tempus à iure statutum, an res cadat in commissum.*

137 *Fundus dotalis potest propter culpam, vel dolum mariti alienari.*

138 *Emphiteuta an possit legare emphiteuticam rem alicui extraneo, domino irrequisito.*

139 *Emphiteuta an possit hæredem extraneum instituere.*

140 *Emphiteuta donante, vel hæredem instituente extraneum, an possit dominus à donatario, vel hæreditario laudemium exigere.*

141 *Quæstiones de donatione, legatione, hæredis extranei institutione, an locum habeant in emphiteuta ecclesiæ.*

142 *Emphiteuta donante, vel legante alicui ecclesiæ, an possit ecclesia retinere. & num. seq.*

144 *Legante aliquo ecclesiæ aliquid soluẽdum singulis annis super aliquo prædio, an possit eius hæres vendere sine consensu ecclesiæ.*

145 *In venditione meliorationum debet forma debita seruari.*

146 *Ingrediente emphiteuta monasterium, an bona emphiteutica dedicentur monasterio.*

147 *Permutatio vicina est emptioni, nec potest emphiteuta sine domini licentia rem emphiteuticam permutare.*

148 *Res emphiteutica an possit sine domini consensu pignori obligari.*

150 *Res emphiteutica an possit simpliciter alteri locari. & n. 170.*

151 *Re emphiteutica locata si casu redeat ad dominum, an stare debeat dominus locationi.*

152 *Emphiteuta domini consensu dante alij in emphiteusim, si secundus velit ius suum vendere, quis recipere debeat pecuniam, &c.*

153 *Emphiteuta dante alteri in emphiteusim, contra quem, & qua actione aget dominus.*

154 *Cõtractus cõmuni cõsensu celebratus, nõ potest sine cõmuni consensu dissolui.*

155 *Emphiteuta volens rem emphiteuticam dare in feudum, an teneatur domini consensum requirere.*

156 *Traditum non videtur traditum, si non durat.*

157 *Augmentum, siue accessiones aut meliorationes rerum emphiteuticarum, cuius esse debeant.*

158 *Thesaurus in fundo emphiteuticario inuentus cuius esset debeat.*

159 *Tenente aliquo fundum in emphiteusim ab aliquo sub annua pensione xij. denariorum, si alter percipiat, an, & qua actione possint repeti.*

160 *Re emphiteutica totaliter pereunte, an ipso iure liberetur.*

161 *Fundo emphiteutico partim pereunte, an minui debeat pensio.*

162 *Re emphiteutica aucta, an augebitur & pensio.*

163 *Pensio rei emphiteuticæ an propter sterilitatem sit minuenda.*

164 *Pactum contra naturam contractus factum, nunquam est tenendum.*

165 *Pactum in vno specialiter factum, non debet ad alia extendi.*

166 *Amisso instrumento emphiteutici contractus, an teneat contractus.*

167 *Amisso emphiteusis instrumento an possit emphiteuta petere à domino instrumenti renouationem.*

168 *Domino emphiteuseos petente sibi edi instrumentum emphiteuticum, an debebit emphiteuta edere.*

169 *Longa*

169 *Longa præstatio coniecturam facit, vt omnia solenniter acta esse videantur.*
171 *Pater accipiens rem in emphyteusim pro se & filijs, demum si cessat in solutione pensionis, vel aliàs sua culpa possessionem perdit, an ex hoc filius innocẽs perdere debeat ius suum.*
172 *Re aliqua in emphyteusim pro se, filiisque suis concessa in annos lx. si emphyteuta intra hoc tempus sine filiis decedat, an possessio reuertetur ad dominum.*
173 *Accipiente aliquo rem in emphyteusim pro se & filiis masculis, an comprehendantur filij ex filia.*
174 *Pater accipiens rem emphyteuticam pro se & filiis & nepotibus, ipso moriente, quibus sint res diuidendæ.*
175 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*
176 *Viro accipiente rem emphyteuticam pro se & vxore & filijs, an comprehendantur filij vxoris ex alio viro.*
177 *Accipiens rem in emphyteusim pro se & vxore sua: ad voluntatem suam, an ipso moriente non expressa voluntate res pertineat ad vxorem.*
178 *Beneficium concessum à Papa vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, quantũ durare dicatur illa permissio.*
179 *Modus concedendi rem in emphyteusim multipliciter consideratur. & n. seq.*
181 *Ecclesia quo casu in materia emphyteusis loco filij, vel hæredis habeatur.*
182 *Ecclesia perpetuò durat: nec vnquam moritur: vnde res ad illam peruenientes perpetuò possidetur.*
183 *Ius accrescendi an habeat locum in contractibus inter viuos.*
184 *Filius ab hæreditate patris abstinens an possit habere, quæ pater iure emphyteutico acquisiuit.*
185 *Dominus emphiteuticarius ędificans in solo, quod concessit in emphyteusim, an possit inuito emphyteuta illud opus demoliri.*
186 *Emphyteuta in solo, quod habet in emphyteusim, turrim ędificante, an ipso decedente, quod ædificatum est, solo cedet.*
187 *Domino emphyteusis agente contra extraneum possessorem fundi emphyteuticarij, an ei condemnabitur ad fructus.*
188 *Emphyteuta an possit seruis in re emphyteutica constitutis libertatem dare.*
189 *Emphyteuta cessans à canonis solutione, an possit rem suo arbitrio relinquere.*
190 *Emphyteuta per triennium absente, an possit dominus ignorans de eo rem sibi vendicare.*
191 *Iure dominij mutato in alium, renouatio videtur postulanda.*
192 *Emphyteuta concedente alteri rem emphyteuticam, an ille, cui concessio facta est, teneatur ad solutionem.*
193 *Vtilis vendicatio emphyteutæ data, an sine traditione competere possit.*
194 *Dominus emphyteuseos volens emphyteutam deiicere, an debeat probare se dominum.*
195 *Res emphyteutica quo casu alteri quæratur per alterum.*
196 *Tertius quo pacto ius possessionis rei emphyteuticæ dicatur acquirere.*
197 *Merces rei emphyteuticæ quo iure sit petenda.*
198 *Filius naturalis an aliquo casu possit fratrem defuncti hæreditate rei emphyteuticæ excludere.*
199 *Domino emphiteuticam rem alteri vendẽte, an debeat hoc emphyteuta pati.*

a Vnc aliqua [a] de iure emphyteutico ad simpliciũ Canonistarum instructionem supponamus: super quo per modum quæstionum duximus pro
1 cedendum. ¶† Primò igitur q̃rẽdum est, quo iure cõtractus iste introductus est. Et dic, ꝙ iure ciuili, & ex natura sua introducta est à lege Zeno-
b nis [b], vt Institut. loc. & con. §. adeò autem. & C. de iure emphy. l. j. Ius enim Zenonis ciuile est, sicut & cæteræ leges Imperiales: & quæ sunt in corpore iuris inclusæ, ff. de iust. & iur. l. i. autẽ. & C. đ veteri iur. enu. l. j. §. iubem⁹. & hoc est illud i⁹ ciuile, đ quo sępe fit mentio, ff. de var. & extraor. cog. l. j. ff. de cond. & demon. l. i⁹ ciuile. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Arg. tamen contrà, ꝙ sit introductus à iure gentium. nam dicit lex, ꝙ ex iure gẽtiũ introducti sunt omnes penè contractus, vt ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. & Inst. de iure na. §. ius autem gentium. Sed dic, ꝙ ideo dixit Plenè, propter
c hunc contractum emphyteuseos, & quosdam alios [c]. ¶† Secun
2 dò queritur, vnde dicatur ɔ̃ctus iste emphyteusis? Respõ. emphyteusis deriuatur, ab emponemate. Emponema enim Grecè, melioratio Latinè, vt C. de iure emph. l. 2. Idẽ dicitur contractus emphyteusis, id est, meliorationis, vt extrà de locat. & condu. potuit. Est autem melioratio tam ex parte dantis in emphyteusim: quia percipit annuam pensionem: & ita quicquid in re sua plantatur, seritur, vel ædificat, finito contractu emphyteutico pertinebit ad eum, cui⁹ est solum, vt C. de iure emphyteu. l. 2. & infrà ver. 131. & ff. si ag. vect. vel emphy. pet. l. j. & ij. C. de rei ven. si quis. quàm etiam ex parte accipientis: quia ipse vtitur & fruitur, & suas meliorationes possidet: & plus percipit de fructib⁹, quàm soluat nomine pensionis, vt ff. loco pub. fru. l. j. §. j. & fi. & C. de iure emphyteu. l. fi. C. de sacro. eccle. auth. perpetua. & auth. si quas ruinas. quę habes x. q. 2. Item meliorationes vendere potest, vt in prædict. capi.
d potuit [d]. Vel dic, ꝙ emphyteusis dicitur ab empistis, q̃đ est in, & pistis, quod est fides: quia in fide suscipiẽtis rem, traditur ipsa res, vt eam deteriorẽ fieri non permittat, vt C. de sac. san. eccl. auth. hoc ius porrectum. & auth. q rem huiusmodi. quam habes x. q. 2. aliàs cadit à iure suo, vt ibi, & in auth. Col. 2. de nõ alie. aut permu. reb. eccl. §. qa verò Leonis. ij. ver. si verò etiam ꝑpetuam. sed eã meliorem faciat, vt in auth. e. ti. §. si verò quidam. & in prox. concor. &
3 C. de iure emph. l. fi. ¶† Tertiò quærit, cui⁹ naturæ iste contractus sit? Rñ. stricti iuris est, cùm à stricto iure fuerit introduct⁹. q̃đ etiam patet. nam cùm in §. qui est Inst. de act. §. actionũ. numerãtur & specificantur contractus bonæ fidei, iste non ponitur inter illos: quare vr̃, ꝙ iste, sicut & cæteri, qui ibi non specificant, stricti iuris sit: simile Inst. de tut. §. j. & Inst. de his, qui sui, vel al. iu. sunt, §.
e videamus [e]. ¶† Quartò quæritur, in quo differt ɔ̃ctus iste à ɔ̃ctu
4 locatiõis? Rñ. emphyteusis ñ ẽ locatio, vt Inst. de loc. §. adeò. differt ergo rõe dominij: qa emphyteuta habet vtile dñium, ĵ. vers. xlv. sed conductor nõ acquirit vtile dominium, vel directum, vt C. de loc. & con. si quis conductionis. & l. ad proba. & ff. e. no solũ & ext. de fide inst. inter dilectos. prope fi. ibi, cùm ad ꝓbationẽ rei propriæ, &c. Itẽ differt ratione possessionis: quia conductor non dicitur possidere, vt in præal. dec. inter. prope fi. ibi, nec ad plenũ possessio, &c. & arg. ext. de præsc. si diligenti. & C. de vsu l. j. & ff. đ acqui. pos. si aliquam. & no. C. commu. de vsu. l. j. sed emphyteuta possidet naturaliter, vt ff. de acqui. pos. naturaliter. Item differt ratione ꝑtãtis in alterum transferendæ: qa conductor ꝑ̃ius suum in alterũ transferre alij rem locando, vt C. loc. nemo. emphyteuta verò non, nisi domino volẽte, vt ext. e. potuit. & C. de iure emphy. l. fi. Item differt ratione pręscriptionis. nam emphiteuta, qui tenet à priuato, non cadit à iure suo, nisi triennio cesset, vt C. đ iure emphy. l. 2. & ff. loc. quæro. licet quando tenet ab ecclesia, sufficiat biennium, vt in præd. c. potuit. & in pręc. auth. hoc ius. & auth. qui rem. & secundum hoc intellige diuersas questiones infrà positas. nam quandoque loquimur in illis de biennio: quandoq; de triennio. In re autem fisci statim cadit emphyteuta, vt ff. de publ. & vect. l. vectigalia. §. non solutis. nisi fortè sit in perpetum locata. tunc enim reuocabitur sine principis auctoritate, vt in e. titu. l. çotem. §. igitur. Alij tamen dicunt idem iuris in fisco, quod in ecclesia, esse. Item differt, ꝙ locatio fieri potest tam de rebus mobilibus, quàm de immobilibus, & se mouentibus: emphyteusis verò de immobilibus tãtum. Quærite, quos agitat labor, & pluries nu
f merate [f]. ¶ Magis autem videtur contractus est accedere ad naturam

ADDITIONES.

a Nunc aliqua ¶ Hîc prosequitur de iure emphyteutico, & in hoc sequitur cursum nostrum, qui huius contractus materiam habemus sub ti. de locato, & auctor ipse nostras rub. sequitur. Compilatores autem Codicis has rubricas diuiserunt, vt patet in fin. lib. 4. & ibi de hoc per Azon. in Summa: & facit hoc ad id, quod dixi suprà prox. in prin. Practici autem auctores de hoc non tractauerunt, præter Ro. vbi de prætor. rub. v. de vtili rei vend. quæ datur emphy. & Io. de Bla. ea. rubrica, saluo ꝙ Bonagui. parte 3. vbi libellos format, duos posuit: vnum super aduocatione rei propter cẽsum non solutum: alium propter petitionem pensionis. Peroptimè autem fecit auctor omnes quæstiones, quas vbicunq; in glo. vel alibi scriptas inuenit, hîc vniendo: potissimè autem fuit adiutus per Mar. de Fano, qui de hoc composuit tractatum, quem ꝓsequitur per xxix. quæstiones principales: quarũ aliquę sunt valđ prolixæ, & q̃dam sub se aliàs cõtinent, vt infrà patebit: & omnes quæstiones, q̃ præcedunt vers. vt autem. fuerunt ei⁹ ibidem, excepta quarta, vt ibi dicam. Adiut⁹ etiam multùm fuit ꝑ distinctiões Pet. de Samp. quẽ alleg. ĵ. ante ver. 8. & Abbatis, q̃ post distinctionem, q̃ ponit sub. 7. q. xlij q̃stiones posuerunt de materia, quarũ aliquæ post Odof. q̃ multa ponit super l. e. tit. C. de Accur. dico idẽ Ber. formauit xj. in dec. potuit. Quærẽtibus aliquam de quæstionibus ĵ. scriptis non reminiscentibus de ipsius numero, prouidere concepi per tabulam ĵ. scriptam.
b Zenonis. ¶ Vide, quod dicam ĵ. ver. clxxj.
c Alios. ¶ Qui no. in vlt. gl. legis, & pe. §.
d Potuit. ¶ Quod, præcedit, habuit à Mar. & quod sequitur à distinctione, de qua s̃.
e §. videamus. ¶ Ex hoc sequitur, quòd ex hoc contractu veniunt vsuræ ex mora, quæ tamen veniũt in locatione, C. loc. l. 2. Est sciendum, ꝙ quæstionem sequẽtem Mar. non posuit in tractatu, de quo s̃. sed pleniùs, quàm hîc, posuit illam super l. fin. C. eo. ti. vt ĵ. patebit.
f Numerate. ¶ Numerauerat auctor v. sicut fecerat s̃. dicta distinc. sed in §. adeò. Inst. loca. Accur. numerat septem: sed illas iã expresserat auctor in pręcedẽtib⁹, ver. sed diuersitatẽ originis. Item qualitates actionũ, scilicet altera bonæ fidei, altera stricti iuris, s̃. vers. ꝑx. & adde, quod ibi dixi. Itẽ hîc ɔdictio ex lege, ibi actio ex conducto

turam locationis, quàm venditionis, prout not. extrà e. potuit. & ideo competenter sub hoc ti. hanc materiam disputamus: differt tamen à contractu venditionis: quia ille non fit, numerata pecunia interueniente, vt C. de contrahen. emp. fides. ¶ Iste autem cõ
a tractus bene fit sine pecunia, vt in auth. de alie. & emphy.[a] ¶ Porrò à natura feudi differt: quia feudum gratis & liberè ob remunerationem conceditur, vt infrà ver. cxxix. hîc verò ab initio quandoque defacto pretium interuenit, & certa pensio assignatur, vt extrà de relig. do constitutus. Inst. loca. §. adeò. & ff. e. si quis nummos. Ideo dixi Quandoque: quia sæpe pecunia non interuenit: quòd si altera species detur, erit contractus innominatus, licet a-
5 lij contradicant. ¶† Quintò quæritur, qualiter contractus iste fiat? Et dicit lex, ꝙ contractus iste celebrari debet in scriptis, alio
b quin non tenebit [b], vt C. de iure emphy. l. j. & ar. ff. de testi. ex eo. ff. de iud. cùm prætor. ff. de cond. & demon. cũ ita legatum. in fin. Sed opponitur: quia si in scriptis fieri debet, certum est, ꝙ debent partes subscribere: & aliæ solennitates seruari debent, quæ no. de fi. instrum. ɔtractus. & C. de donat. l. donationibus. extrà de elect. innotuit. x. q. ij. hoc ius porrectũ. At subscriptiones & solennitates huiusmodi hodie interponi non videmus: vnde non videtur, quòd teneat modum contractus, si desint, quæ in illis adesse debent, vt ff. de transact. cũ hi. §. si prætor. ff. de Publicia. quemcunq;. §. fi. ff. qui satisd. cog. quoties. C. de his, qui vt indig. l. pe. C. si propter pub. pen. l. 2. 12. q. ij. sine exceptione. extr. de elect. quia propter. 2. qu. j. status. & facit C. de sen. & inter. om. iud. prolatam. ff. de test. tu. iure nostro. respon. j. ff. de re iud. l. 4. §. antepe. ff. de aucto. tut. l. 2. ff. de pig. cùm vitiosè. Sed potest dici, non esse vsquequaque verum, quòd debeat omnino in scriptis fieri: nec lex vetat fi-
c eri sine scriptis [c]: vnde nec nos vetare debemus, arg. ff. ex qui. cau. ma. nec non. C. de reli. statuas. ff. de procur. mutus. §. j. 2. q. v. consuluisti. ext. de translat. inter corporalia. circa medium. Et hoc interpretatur cõsuetudo generalis, quæ est optima legum interp̃s, vt ext. de consue. cùm dilectus. ff. de leg. & senatuscõ. minimè. & l. si de interpretatione. vnde consuetudo seruanda est, vt C. quæ
d sit long. consue. l. j. ff. de legi. de quibus [d]. & ĩ. ver. ꝓx. & vide ĩ. ver.
e 139. & seq.[e] Item fit contractus iste communi consensu domini & emphyteutæ, sic vt dom⁹ statim aliquid accipiat, & certã pẽsionem singulis annis recipiat. Item quandoque contrahitur ad temp⁹, quandoq; verò in perpetuũ, vt ĩ. ver. 7. Item etiam contra
f hitur vsq; ad certam generationem, putà tertiã, vel quartam [f]: & sic vtunt in diuersis partibus patrimonij beati Petri & in aliis partibus Italię. Itẽ fit sic, vt renouatio fiat, vt Inst. loc. §. adeò. & ĩ. ver.
6 7. & ver. 8. ¶† Sextò quæritur, qualis forma seruabitur, qñ ecclesia dat in emphyteusim? Et certè fieri debet p̃sente episcopo, sub cui⁹ iurisdictione constituta est ecclesia concedens, & res, quæ ɔcedi debet. Item debet fieri concedentib. rem ipsam iurantib⁹ nil
g fieri in ecclesiæ læsionem, s. §. sequit [g]. Item solet fieri pro certa pensione, quanti solent esse reditus, minus sexta parte, nisi ruinosæ dom⁹ fiat concessio: quia tunc pl⁹ minuitur pẽsio, prout ĩ. ver. prox. pleniùs distinguem⁹. hæc probantur x. q. 2. authẽ. perpetua. & auth. si quas verò ruinas. Sed cùm hæc hodie non seruent, nõ vident valere contract⁹ moderni, vt s. ver. ꝓx. Et certè dixit Mar.
h de Fano [h], ꝙ de iuris rigore non tenent, vt ĩ. ver. ꝓx. ad fi. De consuetudine tamen tenere dicunt. nam si contractus ex pacto propriam immutat naturam, vt ff. de præscrip. ver. naturalis. §. fi. mul-
7 tò fortiùs consuetudo immutare potest: † quæ plurimorum cõsensu firmata est. Est enim consuetudo tenaciter obseruanda, vt ff. communia p̃. venditor. §. fi. ff. de admin. tut. fine. §. Lucius. Præterea vtile est ecclesiæ minorem solennitatem seruare, vt facili⁹ contrahere possit: vnde potest à tali solẽnitate recedi, vt C. de donat. sancimus. & l. pen. C. de testa. mil. quãquam. & l. milites. & C. de dona. filius. Item ecclesia Romana talem consuetudinem dissimulat, & patitur: & hoc videt sufficere ad hoc, vt teneat contractus, arg. ff. mand. l. qui patitur. & ff. de off. prætor. Barbarius. & 3. q. 7. infamis. §. veruntamen. quamuis ad hoc responderi possit, ꝙ multa per patientiam tolerantur, &c. vt ext. de præben. cùm iam
8 dudum. in fi. & facit 31. q. j. hac ratione. in fi. ¶† Septimò quæritur, vtrùm contractus iste possit in perpetuum fieri per ecclesiã. nam in priuato indubitatum est, ꝙ potest in perpetuum concedere, & quælibet pacta opponere, vt C. de iure emphy. l. j. Item & ciuitas hoc bene potest, vt ff. si ag. vec. vel emphy. pe. l. j. Et certè videtur, quòd ecclesia hoc non possit, arg. 12. qu. ij. apostolicos. vbi hoc prohibetur expressè. Item dicit lex, ꝙ res ecclesiastica dari non potest in emphyteusim, nisi ad vitam suscipientis & duorũ suorum heredum, vel filij, filiæ & neptis, seu nepotis. Et in viro & vxore etiã fieri potest. & sic ius certas personas statuit, vt in auth. Colla. ij. de non alie. aut permut. rebus ecc. §. emphyteusim autẽ.
i & §. dudum. Sed dic [i], ꝙ ecclesia in perpetuum concedere potest: & præ. auth. corrigit per illud, qđ est in auth. Col. ix. de alie. & emphy. §. in aliis. & §. licẽtia. x. q. 2. hoc i⁹ porrectũ. & auth. perpetua. & ext. de locat. potuit. Et si dicas, ergo res fiet ecclesiæ inutilis: respon. nõ est verum: qa percipiet annuam pensionem. Item qa ꝓpter canonem non solutũ poterit res ad ipsam redire. Inspiciẽdũ est enim, qđ accidere potest, arg. ff. de aqua pluuia arcen. in diẽ in
9 fi. ¶† Vt aũt circa præsentẽ materiam clariorem tradam⁹ doctrinam,

ADDITIONES.

☞ ducto. Mar. de Fa. super l. fi. C. e. vltra id, quod statim subdam đ p̃tio & pensione. dat alias diuersitates, s. ꝙ istę, cõficiant in scriptis, C. e. l. j. 2. & 3. quod non est in locatione, C. locati, l. ɔctus. In contractu autem, de quo in prin. dixit, accessit in q. 4. illi dicto, ꝙ valeat sine scriptis, per rationes, quæ sunt ĩ. prox. q. Item in locatione propter sterilitatẽ remittitur pensio, C. loc. l. exceptio. ext. e. ti. ꝓpter. in emphyteusi non. C. e. ti. lib. vj. Item in hoc modica pensio soluit, vt habet etiam cõsuetudo, qđ in locatiõe induceret rescissoriam, de quo s. ti. j. §. nunc dicendum. §. 2. circa medium, ver. sed nunquid p̃dicta. Ex hoc infert Rof. vbi s. ꝙ licet locatio vno nũmo facta non teneat, tenet tñ emphyteusis. Primũ patet ff. loca. si qs conduxerit. Secũdũ ꝓbat consuetudo: & posuit s. ɔ. §. seqt. in 2. forma. Item, secundũ eũ, alia differentia est, qa locatio non fit sine p̃tio, ff. locati, l. j. & 2. ista verò fit cũ specie, putà cera, vel pipere. Item rem locatam dominus auocat propter sui necessitatem: quod in emphyteusi non reperitur statutũ de hoc. Item rem cõductam p me loco nõ reqsito domino, C. loc. l. nemo. in emphyteusim dãda. sec⁹, ext. de loc. potuit. Itẽ emphyteuta rẽ pignorat, quod conductor non facit, C. si res ali. pig. da. fu. l. fi. Item iste domum reficit, C. de sac. sanct. eccl. auth. quas. aliud in conductore, ff. locati, ex conducto. in prin. Item conductor suas melioratiões accipit, ff. loc. sed addes. §. si inquilinus. sec⁹ in emphyteuta, C. e. l. 2. secundum Mar. de Fa. sup l. fi. C. e. q̃ addit: ea quę dicuntur in emphyteusi. in locatione ad nõ modicum tempus locum ñ habere, nisi in quantum iure inuenitur expressum. alleg. ff. sol. ma. si verò §. de viro.

ADDE, in quo differat contractus locationis à cõtractu emphyteutico, Alex. cons. cxij. ij. libr. & an valeat emphyteusis facta vno nummo, per Pet. de Anch. cons. vlt.

a Et emphy. ¶ Circa prin. Col. ix. gl. j. tenet contrarium in dec. potuit. & hoc præcisè tenet Mar. de Fa. dicens hæc duo necessaria: scilicet pretium & pensionem. Ad primum inducit l. fi. §. sed ne auaritia. C. eo. ti. Nec videt, ꝙ cum emptione familiaritatem habeat, nisi dicatur pretium à principio interuenire: & dicit id expressum C. de sac. san. ecc. auth. quæ res. ibi, nec quod dedit, repetit. & l. iubemus nulli. §. pe. ibi, quod accepit œconomus de pensiõe, dicit patere, C. e. l. ij. de sacr. san. eccl. auth. præterea. ff. si ag. vect. l. j. & 2. facit infrà ver. prox. ver. item fit.

ADDE, in quo differat contractus emphyteuticus à venditione, Alex. cons. cvij. 3. lib.

b Non tenebit. ¶ Et hoc tenet Pile⁹ sua q. ciiij. dicit tamen, ꝙ si conuenerat, vt sic fieret, agi potest, vt fiat, per l. contract⁹. statim allegat. Qui tenẽt hoc, habent ꝓ se rationem: qa iste contract⁹ est habilis ad ꝑpetuitatem iuris continuandi inter diuersos p act⁹ interpositos. Iustè igitur lex voluit interuenire scripturam ꝓpter labilem hominum memoriam, 14. dist præterea. ff. de prob. si arbiter. C. qui test. fac. possunt, l. hac consultissima. §. at cũ. Et hoc placet, non recipiendo pro ilia solennitate, de qua sępe q̃ritur, sed ꝓ publico instrõ. De tali instrumento recipies tres leges C. e. tit. faciunt casus no. s. de instr. edit. §. restat. in 3. col. & de censi. Romana. lib. vj. No. casum, & vtrobique, ꝙ iste casus no. & saltem nõ minor ratio in isto, quàm pluribus ex illis. ADDE, an contract⁹ emphyteuticus requirat scripturam, Alex. cons. 137. 2. li. & cons. 174. lib. & & opi. Spec. simpliciter tenet Roff. cons. ciij.

ADDITIO. Adde tu omnino videndum And. Sicul. cons. 14. incipi. clementissimi Dei. & mihi videtur col. pen. vers. item probo subtiliùs. in 2. vol. Henr. Ferran.

c Sine scriptis. ¶ 3. lect. quòd contractũ non est necesse fieri in scriptis, sed pacta sunt scribenda, & has tres breuissimè ponit Accur. in l. j. in gl. 7.

d De quibus. ¶ Vide, q. Mar. de Fa. in sua 4. q. & ide Io. de Bla. vbi ĩ. in prin. & Rof. vbi s. in fi.

e Et seq. ¶ Ibi duæ quæstiones de instrumento perdito.

f Tertiam, vel quartam. ¶ ADDIT. Vide Paul. de Castr. cons. 238. incip. ad primum quęsitum. in 2. parte cõsiliorum, vbi ɔsuluit, an emphyteusis ecclesiastica transeat vltra nepotes, vel tertiam generationem. Hen. Fer.

g §. sequitur. ¶ In 2. 3. & 4. formis, non tamen in illis dicitur de iuramento, nec de facto seruatur, & adde, quod ibi dixi.

h Mart. de Fan. ¶ Sua v. q. vsque ibi, Barbarius.

i Sed dic. ¶ Secundum Mar. de Fa. q. 7.

a nam,notandum est [a],ꝙ cùm ecclesiastica res in emphyteusim da
tur, aut est ruinosa, aut non.Si est reuinosa,perpetuò dari potest
in emphyteusim,vt x.q.2.si quas verò ruinas.&in auth.đ alie. &
emphy.§.si verò quædam.Si non est ruinosa,ab ecclesia Constā
tinopolitana,& etiam ab aliis ecclesiis,& monasteriis Constanti-
nopolitanis non potest dari, nisi vsq; ad vitam suscipientis,& du
orum successorum,vt s̃.Nec etiam valet pactum de renouatione
contractus factum:& sic loquitur præd.§.dudum.&§.emphyteu
sim autem.Aliæ verò ecclesiæ perpetuò dare possunt,& pactum
de renouatione contractus facere,vt in præ.auth.perpetua.& in
præ.§.liceutia.Et hæc vera sunt,cùm ecclesiæ expedit rem in em
phyteusim dari:sec⁹ si non expediat.tunc enim locum habet pręc.
c.apostolicos.&ex rei qualitate colligitur,vtrū expediat,vel non
vt si res per diligētiam alicui⁹ redacta sit ad culturam,extr.de reb.
ec.non ali.ad aures.vel quia res deterior facta est ꝓpter cladem,
vt in præ.auth.perpetua.vel quia ruinosa est,vt in præal.authē.si
quas ruinas.vel quia adeò est inutilis,ꝙ nullos prorsus reddit re-
ditus,vt in auth.de alie.& emphy.circa princ.ver.si verò non ha-
bent.vel quia licet pretiosa sit nullos tamē,vel paucos redit⁹ red
dit,vt in authen.de non alie.aut permu.rebus eccle. §. quia verò
Leonis.ver.si verò alicuius ecclesiastici.aut q̄ pretiosa sit,& mag
nos reditus reddat, tamen pensio pro ea constituitur secundum
determinationem prædicto §. quia verò Leonis. & præallegat.
authentica, perpetua. quam determinationem inferiùs declara-
bo. Item etiam vtrùm non expediat ecclesiæ rem in emphyteu-
sim concessisse,ex qualitate perpenditur pensionis.nam si res in
emphyteusim data,bona & pretiosa sit, & magnos reddit reditus
annuatim: item si eiusdem bonitatis existit, cuius erat, quan-
do priùs eam ecclesia acquisiuit,non debet dari in emphyteusim
nisi tanta summa constituatur ecclesiæ pro annua pensione,quā
tam faciunt reditus, quos percipiebat ecclesia tempore contrac-
tus emphyteutici:facta tamen diminutione ipsorum redituū so-
lummodo in sextam partem,id est,quòd si reditus valebāt annu
atim xij.libras,constituantur x.lib.ad minus pro annua pensione,
vt in præ.auth.perpetua.& in prę.§.quia verò Leonis.j.Et eadem
pensio debet statui,si res sit facta melior,postquam ipsa ecclesia
acquisiuit,ne sua diligentia sit ei damnosa,C.de alluuionibus,l.fi
nal.Idem est etiam,si parum deteriorata sit.nam ꝓpter modicum
damnum à iure non recedìtur,ff.de in integ.resti.scio.& ext.e.tit.
c.j.ext.de rebus eccl.alie.vel non,c.pen.Quid ergo,si non cōstat,
cuius bonitatis esset,cùm res ad ecclesiam peruenit? Respon.at-
tenditur,ꝙ res bona sit, & quòd bonus reditus redditur tempo-
re,quo in emphyteusim datur,vt ñ expediat eam dari cum maio
10 ri diminutiōe redituum sextę partis.¶† Sed quare fit diminutio
sextæ partis?Respon.propter compensationem futuri periculi,si
res forsan deterioretur:quia propter deteriorationem non dimi
nuetur de cætero pensio constituta,vt in præ.§.dudum.& §.quia
verò Leonis.j.quod verum est. nisi res pereat ī totum,vt C.de iu
re emphy.l.j.& infrà vers.cxxxv.Item si res diminuta,vel deterio
rata sit propter cladem vsque ad dimidiam redituum,vel circà,ñ
expedit ecclesiæ in emphyteusim eam dare, nisi pro ea tanta an-
nua pensio assignetur,quantam faciunt reditus eo tempore,quo
contractus emphyteuticus celebratur. Sic possunt intelligi præ.
§.quia verò Leonis.j.& præ.authen.perpetua.secundum Accur.
Sed Azo intelligit,facta diminutione redituum vsque ad tertiam
partem:secundū quod fit,quando datur res in emphyteusim rui
nosa, prout infrà dicetur.Ia.B.intelligit simpliciter sine diminuti
one aliqua redituum.mot⁹ forsan,vt in re ruinosa fiat diminutio
propter sumptus, qui necessariò fiunt ad refectionem, qui in re
11 facta deteriore propter cladem non sunt necessarij. ¶† Intelle-
xit enim esse cladē,cùm domus est pestilens,vt scilicet homines
sani in ea morari,vel diu viuere non possint,& ideo eam inhabi-
tare nolunt, Alij dicunt esse cladem,si res pro parte casmate peri-
erit, vt inundatione,seu alio consimili casu,vt ff.de minor.verū.
§.pen.Quare ergo hoc casu non fit diminutio secundum opinio.
Ia.cùm fiat in casu pręcedeuti,in quo minus videtur,cùm non sit
res deterior facta?Respon.in præcedenti casu fit propter rationē
ibi assignatam:in hoc autem casu non:quia satis grauata est eccle
sia propter deteriorationē cladis,nec afflicto addatur afflictio,ff.
de offi.præsi.diuus.extrà de cler.ægro.ex parte.C.de epi.aud.tam
dementis.7.q.j.cū percutio. Item si res propter ruinam deterior
facta sit,non expedit ecclesiæ illam in emphyteusim dare,nisi fa-
cta diminutione vsque ad tertiam partem solummodo redituū,
quos ex ea ante quàm esset res ruinosa,ecclesia percipere consu-
euit,x.q.2.si quas ruinas.Quod intellexit R.vsque ad tertiam par
tem præstandam,id est,vt si primò percipiebantur xij.libræ. assig
12 nent 4.pro annua pensione.¶† Azo verò intellexit,vt fiat dimi
nutio vsque ad tertiam non præstandam: vt sic sit sensus,ꝙ si pri
mò præstabantur xij.libræ,nunc præstentur 8.& sic minuet̃ pars
tertia,scilicet quatuor.quod æquius videtur:& ideo præferēdū,
C.de iu.placuit.extrà de transact.c:fi.de offi.deleg. cōsuluit.& ha
bet hoc locum,scilicet.quòd fiat diminutio vsque in tertiam par
tem quādo statim priusquam rem reficiat,vult soluere annuam
pensionem.Si verò non vult soluere,nisi tūc demum,cùm res re
fecta fuerit,non fiet aliqua diminutio:imò medietatem eius pen
sionis,quæ adiicietur post refectionem debet emphyteuta eccle
siæ præstare:verbi gratia, quando res fuit data in emphyteusim,
dabantur 12. libræ:nunc propter reædificationem aucta est pen
sio in vj.lib.& ita possunt haberi xviij.libræ:pręstabūtur ergo ec-
clesiæ xij.quæ præstabantur primò:&medietas sex librarum,in q
bus augmentatur,scilicet tres libræ:&sic facta computatione cū
primis xij.habebit ecclesia xv.pro pensione,vt præalleg.authen.
13 si quas verò ruinas.&in præ.§.si vero quidam.¶†Sed oppones,
si debet emphyteuta præstare pensionem tantùm post reædifica
tionem,studiosè stabit per xxx.annos ante quàm ędificium com
pleat.Respon.elapso tempore,intra quod potuit construere,prę
stabit pensionem,ff.verb.oblig.continuus.§.cùm ita.Vel dicas,ꝙ
prouidere debet ecclesia, vt certum tempus sibi statuat.intra qđ
possit,& debeat opus compleri,extrà de resti.spol.frequens.§.so
14 let.lib.vj.¶†Si autem res ecclesiæ, quæ datur in emphyteusim,
inutilis sit,& nullos reddit redit⁹,tūc dabit in emphyteusim,qua-
litercunque potest,vt in authen.de alie.& emphyt.in j.col.versi.
si verò non habent.& hoc casu potest intelligi extrà de reb.eccl.
alienan.vel non,ad aures.Si verò res ecclesiæ pretiosa sit,nullos
tamen,aut modicos reditus reddit, vt putà turris,& datur in em-
phyteusim,tunc debet res subtiliter æstimari, & pro ea iusta pen
15 sio assignari,vt in præal.authen.perpetua.¶† Dicitur autem iu-
sta pensio, quæ lapso spatio xx.annorum facit veram rei æstima-
tionem,vt in prælle.§.quia verò Leonis.in vers.si verò alicuius
ecclesiastici. & hoc est verum in aliis à Constantinopolitana ec-
clesia.nam in ea spectatur quinquaginta annorum spatium,vt in
16 authen.de alie.& emphyteu.§.sanctissimas.¶† Caueat ergo,q-
cunque recipit rem ab ecclesia in emphyteusim,vt eam recipiat
iuxta præscriptam formam.nam aliàs rem restituere cogetur, &
pensionem pro ea soluere constitutam,ac si iure contraxisset, vt
x.quæst.2.hoc ius.&in authen.qui verò res iam dictas.& in auth.
de non alie.aut per.rebus eccles.§.quia verò Leonis.2.vers.si ve-
rò etiam perpetuam.& authen.de alie.& emphyteu.in vlti.colū.
vers.si vero emphyteusis.& hoc etiam casu intelligitur præd.ca.
b apostolicos.secundum Pet.de Samp.Vel dic,vt s̃.ver.vj.[b] ¶†Oc
17 tauò quæritur:ecce ecclesia concessit alicui in emphyteusim ali
quam rem hoc pacto,ꝙ quoties emphyteuta propter canonem
non solutum à re ceciderit,teneatur ipsa ecclesia pro certa pensi
one renouare instrumentum concessionis sibi & filiis & nepoti-
bus eius, vel etiam pro se & pro duabus personis post eum,qui-
bus ipse concedere voluerit:prout fit in qbusdam locis,vt suprà
sequitur vers.porrò.& vers.cæterùm.modò quæritur,an pactum
cum tali emphyteuta factum adeo prosit primo.vel secundo em
ptori,si contingat illum rem vendere,vt ex tali pacto valeat con
c tra ecclesiam se tueri?Et dicit Mar.de Fano [c],ꝙsic,vt ff.de pactis,si
tibi decem.§.pactum.ff.communi diui.in hoc iudicio.§.j. & ff.đ ꝯ
18 trahen.empt.dolia.§.j.infrà vers.169.¶†Nonò quæritur,quis i-
storum cogetur soluere pensionem,an videlicet emphyteuta, q
vendidit,an verò emptor?Et videtur,quòd emptor,argumēt. C.
sine cen.vel reli.l.pen.& final.Sed certè illud speciale est in fisco:
at si ecclesia velit petere pensionem ab emphyteuta,cum quo cō
traxit,ab eius hæredibus petere debet, & non ab emptoribus,se-
cundum Mart.de Fano.quia personalis actio non sequitur posses
sorem,sed contrahentem, vt ff.de contrahend.emptione.l.final.
§.final.C.si aduersus cred.l.ij.ff.ad Trebellia.l.j.§.si hæres.C.de hę
red.vel action.vendit.l.2. Si verò ecclesia non petat pensionem.
quicunque ipsorum soluerit,siue emptor,siue emphyteuta,satis
est, vt ff. de negot. gest. soluendo. Si autem nullus soluerit, res
incidit in commissum,& ad ecclesiam redit biennio finito,vt 10.
quæst.2.qui rem huiusmodi.& in præd.capitulo, potuit.nec po-
terit

ADDITIONES.

a Notandum est.¶Hìc ingreditur distinctionem Pet. & Abbas.de
qua dixi in prin.§.
b Ver.vj.¶Est sciendum,quòd distinctione finita Pet.& Abb.pro-
sequendo literam decre.potuit.formarunt 42.q.de quibus infrà
dicetur.
c Mar.de Fano.¶Sub sua vj.q.fuit.ista & sequen.

terit emptor allegare se soluere non debuisse, non enim plus durabit res apud eum, quàm duratura esset apud emphyteutam vẽditorem, siue morte, siue cessatione in solutione canonis, siue deterioratione, arg. C. de peri. & commo. rei ven. necessariò. §. fi. C.
a si pig. pig. da. fu. l. j. & 2. C. si manc. ita ve. ne prost. l. præfectus. in fi.[a]
19 ¶† Decimò quæritur: pone, emphyteuta cessauit biennio in re ecclesiastica, vel triennio in re priuati, & tantò plus, ꝙ nequit moram purgare, & sic res incidit in commissum, tamen ipse semper possidet, nunquid tenetur restituere fruct⁹ perceptos ab eo tempore, quo res inciderit in commissum? Respond. dic. ꝙ sic: & vsufructuarius tenetur restituere fructus perceptos à tempore vsus
20 fructus finiti, vt C. de vsufruct. si pater. ¶† Vndecimò quæritur, si res auferantur emphyteutæ, quia in solutione cessauit, an tenebitur etiam ad restitutionem pensionis subtractæ? Respon. quòd sic in emphyteuta ecclesiæ, vt in præal. authẽ. hoc ius porrectum. & authen. qui rem huiusmodi. & in authen. de alie. & emphyteu. §. si verò quis locator. nec ipse poterit etiam repetere fruct⁹ pro re melioranda factos, vt ibi dicitur. In priuata autem persona nõ videtur, quòd ipsa possit repetere rem & censum, siue pœnam. propter canonem non solutum, nisi expressè fuerit dictum, vt ff. de dol. excep. apud Labeonem. & ff. de transact. qui fidem. extrà de pœ. suam. sicut de vsufructu dicitur, vt ff. de vsufruct. cùm fructuarius. ff. de tribut. illud. ff. de pec. in summa. §. fin. Alij tamen dicunt, ꝙ licet emphyteuta paratus sit rem dimittere, non tamẽ poterit se à pensionis solutione liberare: & quòd dominus re habibita nihilominus aget ad pensionem tẽporis præteriti, & ad damnum in re datum, postquam fuerit illa concessa, vt ff. de aqua plu
b uia arcen. quanquam. §. j.[b] & vide ĵ. ver. xlj. & ver. 138. ¶† Duode
21 cimò quæritur, quid si cessatum est in solutiõe pensionis, vel tributi, & res est alteri concessa, nunquid primus, an verò secundus possessor soluet id quod de prædio debetur? Reson. dic. ꝙ pro eo tempore, quo cessatum fuit per primum, soluit tantùm primus, & non secundus, vt ff. de leg. j. apud Iulianum. §. fin. ff. de contrah.
22 emp. l. fi. ff. de pub. & vec. Imperatores. resp. j. ¶† Decimotertiò q̃rit̃ quid si ecclesia nolit ei, qui in solutiõe cessauit, rem auferre, nec eum expellere, sed vult solùm exigere pensionem? Respon. electio est ecclesiæ in hoc casu, vtrum velit emphyteutam expellere. an verò pensionem recipere, vt præalleg. §. si verò quis locator. & in authen. de non alie. aut pmut. reb. eccle. §. si verò etiam. Potest ergo ipsum retinere, si velit, licet res inciderit in commissum. Regulare enim est, ꝙ qui potest expellere, potest & retine-
c re, vt ff. de regu. iuris, qui potest. & in Euangelio[c], Nónne habeo
23 potestatem crucifigere te, & dimittere te? ¶† Item is, in cuius fauorem aliquid dicit̃ non valere, potest facere vt valeat. vt ff. de ĩiusto, rup. & irri. test. filio. & arg. ff. de iure dot. §. si res. C. de tran-
d sact. l. transactione finita. & iunge ĵ. ver. 164.[d] ¶† Decimoquar-
24 tò quæritur, quid si ecclesia vel minor cessauerit in solutione pẽsionis, nũquid currit eis hoc tempus, vt res incidat in commissũ?
e Dicit Vbert. quòd sic. arg. ꝓ eo C. de admin. tu. si tutores[e]. Dicit tamen, ꝙ restituantur, præsertim vbi administrator, seu tutor nõ sunt soluendo, vt ff. de minor. si ex causa. §. pe. ext. de in integ. rest. constitut⁹. C. de admin. tut. l. tutores. Et hoc verũ est, vt si sine dolo cessauerit. nam si dolo, vel fraude restitutio cessat, vt in ea. l. ꝓ-
f batur, Mar. de Fa.[f] dixit, quòd tale tempus non currit minori: & sic non perdit rem propter canonem non solutum, vt C. lib. xj. d̃ fundis patri. l. j. & C. in qui. cau. in integ. rest. non est nec. l. fin. Nec obstat, secũdum eum, l. C. de admin. tut. si damnum. quia illud loquitur secundum antiqua iura. Vel ibi minor non damnificatur in re emphyteutica perdenda: sed tantùm in pensione soluenda. Vel ibi loquitur de fiscali canone, quem intra tricesimum diem offerendo pupill⁹ moram purgat, vt ff. de Public. l. Imperatores.
25 in fi. & adde, quod sequitur ĵ. ver. prox. & seq. ¶† Decimoquin-
g tò quæritur, qd si ecclesia tenens rem priuati[g] in emphyteusim, cessat in canonis solutione vltra biennium, nunquid ei præiudicatur? Et videtur, ꝙ sic. nam minores præscriptiones currunt contra ecclesiam, vt C. de sacr. san. eccles. auth. quas actiones. quæ posita est 16. quæ. 3. §. potest. prope fi. Sed contrà. quia ecclesia etiam volens rem emphyteuticam alienare, non potest, vt C. de sac. sanct. eccle. iubemus nulli. & authen. qui res. quæ est x. q. 2. multò
26 ergo minus inuita hoc poterit. † quod enim quis volẽs non potest, nec inuitus facere adstringitur, vt C. lib. xij. qui mil. non poss. l. 3. C. de aduo. diuer. iud. l. ne quis. Non enim ecclesia, quę vellet rem emphyteuticã alienare, cessaret in solutiõe, vt sic à iure suo caderet: quod permittendum non est, arg. ff. de his, q̃ in frau. cre. l. 2. 3. & 4. ff. de transac. cùm hi. §. si tamen lis. Sed certè quandoque qui alienare non potest, admittere potest, vt ff. de mino. etiam ei.
h ff. de fundo dot. si fundus[h]. Dixit Mar. de Fan.[i] quòd ecclesia nõ
i soluens, ipso iure cadit à re: poterit tamen restitutionem implorare, vt soluat, & sibi rem retineat: quod sic probatur: nã parificãtur ecclesia & minor, vt extrà d̃ in integ. restit. c. j. & C. d̃ sac. sanc. eccl. vt inter diuinum. vnde pari iure censeri debẽt, vt ff. ad l. Aql. illud. & C. de ꝯsti. pec. l. fi. Itẽ ẽt q̃ sacra sunt publicorũ appellõne ꝯtinentur, vt j. dist. ius publicũ. ff. d̃ iust. & iur. l. j. §. publicũ. & C. de vsur. acceptam. Sed ciuitas & respublica restituitur, cùm est læsa, vt C. lib. x. de iure rei fiscalis, l. rempublicam. & C. de offi. eius, qui vicem alterius iu. ob. l. j. & C. in quibus cau. ma. xxv. an. rest. l. respu
27 blica & vide suprà vers. ¶† Decimosextò quęritur: sed secũdum hoc intra quod tempus potetit ecclesia petere restitutionem? Dicunt quidam, ꝙ perpetuò, sicut & minor, vt extrà de in integ. rest. c. j. Dic, ꝙ intra quatuor annos à tempore lapsi biennij poterit restitui. Licet enim ecclesia minor censeat̃, vt suprà, restituetur tamen iudicis officio, quod vltra quadriennium non durabit, vt C.
k de tem. in int. rest. l. fi. habetur enim ꝓ minore facto iã maiore[k].
28 ¶† Decimoseptimò q̃ritur, qd de ciuitate, quã aliqs tenet in emphyteusim? Respon. dic in omnib⁹ & ꝑ omnia, vt in eclesia iam s̃. dictum est: & facit ad omnia præmissa ff. de minor. l. si ex causa. §. si in.

ADDITIONES.

a L. præfectus. in fi. ¶Secundum Mar. qui signat contrarium de l. si vsusfructus. ff. de nouat. solue, vt ibi no.
b §. j. ¶Hoc placet Io. d̃ Bla. sua q. v. in qua dicit hîc duo esse, quorũ quodlibet habet onus suũ. Vnum, ꝙ emphyteuta percepit fruct⁹ vel ꝑ eum stetit quò minus ꝑciperet, quapropter ad pensionem tenet̃. Aliud, fuit in mora & in retentione pẽsionis soluendę per triennium: & ob hoc meret̃ expulsionem, si dominó placet. Res ergo & pœnæ ꝓ diuersas causas exigunt̃: nec pœna succedit hîc loco rei, ff. de arbitris, si quis rem. vtrunque igitur, & cùm pœna expulsionis sit pœna legalis, exigi potuit res & pœna, sicut euenit in re furtiua, & pœna furti, ff. de cond. fur. si ꝓ fure. 2. responso. In pœna conuentionali non sic, ff. de act. emp. l. prædia. Item nõ obstat C. de iure do. impet. l. 2. quia ibi esset aperta contrarietas: scilicet post receptas vsuras: quod non sonat, debitũ subsistere velle, vti in impetratione dominij: q̃ contrarietas deficit in hoc casu, & sic dictum gl. in l. 2. C. e. non placet. Cy. etiam posuit hoc in præal. leg. l. 2. in 4. q. subdens dictum Ia. de Are. qui dicit, ꝙ si primò deiecit, potest postea pensionem petere, ff. loca. l. colonus. & in auth. de non alie. §. scire. Si verò pri⁹ pẽsionem recepit, si temporis posterioris: & non est dubium, de quo ĵ. 23. q. & xxvj. si præteriti, aut simpliciter, & non expellet, quasi purgata sit mora, ff. si quis cautio. l. 2. facit ff. de pub. & vect. §. fi. & de eo, quod cer. loco, l. fi. Aut cum protestatione sui iuris: & tunc deiicere potest, ff. q. mod. pig. l. si debitor. Colorem habet hæc opinio: sed cùm nulla sit contrarietas, nescio, qua necessitate fienda sit protestatio: nisi dicas, ꝙ in verbis posset esse consideratio, an recipiat ab illo emphyteuta, & vt tali, an recipiat à Titio, quod debebat ex ꝑterito tempore: qua si velit Ia. ꝙ cùm ex voluntate domini dependeat, an solutione ñ facta res inciderit in commissum recipiendo ante expulsionem, vt tali etiam pro tempore præterito videatur voluntatem declarasse.
ADDE, an per receptionẽ canonis videatur remissa caducitas, & facta noua recognitio, Rom. cons. ciij.
ADDITIO. Adde Philip. Cor. cons. xl. inci. viso processu. col. pe. ver. & propterea. in 4. vol. Henr. Fer.
c Euangelio. ¶Ioan. xx.
d Ver. 164. ¶Et vide quod ibi dicam de priuato, vers. decimoquartò quæritur.
e Si tutores. ¶Ad hanc q. & sequentem vide quod scripsi de relig. domi. constitutus. super gl. hoc ideo.
ADDE, an ecclesia habens emphyteusim ab alia ecclesia, per nõ solutionem census incidat in commissum, Baldus, consilio 225. j. lib.
ADDITIO. Adde tu, quòd aliàs est consilium Bal. 27. quod inc. reuerendissime. in 3. vol. Hen. Ferran.
f Mart. de Fan. ¶in sua 8. quæst. parte j. & Ioann. de Bla. in fin. tertij membri.
g Priuati. ¶cor ecclesiæ. & sic posuit Mar. parte 2. q. 8. patebit etiã ex inferioribus.
h Si fundus. ¶Dicebat Mar. ꝙ dici potest, quòd nõ sit alienatio, sed redintegratio iure in ecclesiam concedentem, quod permittendum est. argu. ff. de pact. si vnus. §. pactus ne.
i Mar. de Fan. ¶Io. de Deo lib. 2. q. 8.
ADDE, quòd etiam hæres emphyteutæ ignorans restituitur, si non soluat, vt tenet Roma. cons. clxvj.
k Maiore. ¶Patet hoc de rest. in integ. c. j. lib. vj.
ADDE, quòd Roma. consil. 359. tenet, quòd ob enormissimam læsionem etiam post quadriennium possit petere restitutionem in integrum.

a §.si in commissum[a]. ¶† Decimooctauò quæritur, quid si mortu
29 us sit emphyteuta, & heres ignorans rem emphyteuticariam fo re, nec fortè inueniens inter alias chartas suas instrumentum emphyteusis, non soluit canonem intra tempus determinatum à iure, nunquid perdit ius suum, & expelli poterit? Respon. dicunt quidam, quòd non: quia iustam habet ignorãtię causam, vt ff. de reg.
b iur. non videtur improb⁹. & l. qui cum alio[b]. ff. si ing. ma. esse dic. l. 2. scientiam enim, non ignorantiam volum⁹ obligari, vt C. lib. 12. q mil. non poss. sup seruis. & C. lib. x. de tab. l. generali. ff. de euictione, si dictum, §. pe. ff. de vsur. pecuniæ. §. j. ff. quod vi, aut clã, semper. §. hoc interdicto. ff. de pos. l. j. §. fi. Tu dic contrà, de stricto iure, vt ff. de ver. ob. ad diem. & l. cũ filius. §. in hac. ff. de naut. fœ. l. fi. Cùm enim hæres eadem persona censeatur cum defuncto, ĩ cuius locum succedit, vt in auth. iusiur. quod à mort. præst. & C. de impub. & aliis subst. l. fi. præsumitur heres scire, quod defunct⁹ sciebat, vt ff. de di. & temp. pšc. cùm hæres. & ff. de pub. eum qui §. nihil. & l. si ego. §. si heres. nec eius ignorantia domino debet esse nociua: sed quia iustam habet ignorantiæ causam, vt dixi, restitu-
c etur ex clausula gñali, si qua mihi iusta causa, &c.[c] vt ff. qđ vi, aut clàm, semp. §. hoc interdictum. maximè vbi ignorabat, cui soluere deberet, vt ff. deposi. si quis inficiatus. ff. de pe. hære. si debitor. Arg. tamen ꝯ, ꝙ ipso iure non currit ei tempus, ff. de ædil. edic. cũ sex. ff. de cal. l. annus. C. quomodo & quando iu. ab eo. Sed hęc iura loquuntur de anno vtili, ꝙ currit ignoranti: & vide ĩ. ver. prox.
30 ¶† Decimononò queritur, sed quid fiet, si nõ sit, qui recipiat pẽ sionem? putà quia fortè hæreditas iacet toto tempore biennij, vł
d triennij. Respon. dicunt quidam[d], ꝙ tutus est, nec expelli potest, ex quo non fuit, cui solueret, arg. ff. de public. vectig. & commis. statim. §. fi. ff. de vsur. pecuniæ. §. fi. Tu dic, ꝙ res incidit in commissum. nam & si pecunia sit ad diem sub pœna promissa, ante diem mortuo promissore committitur pœna, licet non sit hereditas eius adita, vt ff. de verb. ob. ad diem. Dabitur tamen ei restitutio ex clausula geenerali, ff. ex qui. cau. ma. l. j. & l. sed si p prætorem, Alij tamen dicunt, quòd non dabitur restitutio, per præ. l. ad diem. qđ
31 non placet. infrà ver. prox. ¶† Vigesimò quæritur: sed quare secundum istos non datur restitutio, vbi iacet hæreditas, quæ omninò nihil nouit? vt s. ver. px. in alio verò casu posito suprà vers. 18. datur restitutio hæredi propter ignorantiam? Respon. vbi est adita hæreditas, vt in casu illo, tunc est, cui negligentia, seu ignorantia possit obesse: & ideo iustum est ei subueniri, in prox. autem præcedenti casu, quia vbi non est hæreditas adita, non est persona aliqua, quæ ignoràsse dicatur: & ideo personæ, quæ nõ est, subueniri non potest, vt extrà de re iud. abbate. §. j. ver. prẹsertim. lib. sexto, extrà de eccle. ædif. ad audientiam. 2. ff. de iure codicil. quidam referunt. Vel dic, quòd ideo hæreditas durioris est conditionis, quàm sit hæres: quia hærediras non adita gerit vicem defuncti, vt ff. de acquir. rer. do. l. hæreditas. 2. & ff. si quis test. lib. esse iussus sit, l. j. Sicut ergo defunctus non posset ignorantiam allegare in facto suo, vt ff. ad Velle. quanquam. & ff. pro suo, l. fi. sic nec hæ
32 reditas, quæ ipsius vicem gerit, arg. extrà de solut. c. j. ¶† Vigesimoprimò quæritur: quid ergo, si non apparet dominus, cui solui posset, nunquid sufficiet depositio & consignatio? Super hoc dic per omnia, vt ĩ. ver. 34. Imò etiam dicunt quidam, quòd non potest expelli hoc casu. licet non deposuerit & ꝯsignauerit, ex quo nescitur, cui soluere teneatur, ff. de vsur. pecuniæ: ff. de arbit. Cel-
33 sus. extrà de vsur. cùm tu. ¶† Vigesimosecundò quæritur, quid si ecclesia tenet rem priuatæ personę in emphyteusim, & cessauit in solutione canonis, nunquid in hac cessatione considerabitur biennium, aut triennium? Respond. dic, biennium expčtari, vt in
e hoc iure cuiuslibet priuati censeatur[e], arg. ext. de statu mon. & regul. recolentes. & in his, quæ no. extrà de præscri. illud. & vide su-
34 prà ver. xj. ¶† Vigesimotertiò quæritur: pone, res emphyteutica cecidit in commissum, putà propter canonem non solutum. ita ꝙ non potest amodò mora purgari, vel propter rem fortè deterioratam: sed hoc non obstante, dominus postea recepit pensionem posterioris tpis, nunquid ꝑ anteriorem cessationem poterit emphyteuta expelli? Et videtur, quòd sic: quia i⁹ semel amissum non videtur posse integrari, de consec. dist. 4. quæris. vers. nõ potest autem. 7. q. j. quàm periculosum. ff. ad Trebel. deducta. respon. j. ff. de leg. 2. Mæuius. §. j. C. de remis. pig. cùm ex causa. Nec enim solutione pensionis postea facta acquiritur ius deperditũ,
f nec præiudicat in futurum. vt C. de pact. si certis annis. Tu dic ꝯf, quòd recipiens solutionem post cessationem sibi pręiudicat. nec amodò illo prætextu poterit emphyteuta expelli, argu. C. de iure do. imp. l. 2. ff. de inoffi. test. l. j. fi. §. fi. ff. de minor. l. Aemilius. & l. si filius. ff. deposi. si hominem, C. de pact. conuen. l. commissoriæ. ff. đ pact. cùm in futurum. ff. si quis cau. l. 2. §. de doli excep. l. 2. §. 2. Labeo. & videtur expressum extrà de relig. dom. constitutus. prope fin. Cùm enim non vtitur iure suo, ei renũciare videtur, maximè cùm ius illud odiosum sit, arg. ff. de iniusto, rup. & irrito test. filius ff. de leg. præstan. pe. bo. pos. contra tab. l. nonnunquam. ff. de castren. pec. hereditatem. §. filius. imò recipiendo pensionẽ iuri suo quo ad hoc, renunciare intelligitur, vt ff. de lege commis. l. post diem & l. præceden. §. fi. extrà de his. quæ fi. à ma. par. ca. ex ore. &
35 hoc vbi dominus scienter recipit. ¶† Vigesimoquartò quærit[g]:
g sed quid si dominus recipiens solutionem in casu præcedenti, ignorabat rem fore commissam? Respon. dico, ꝙ talis receptio solutionis non præiudicat, ff. de inoffi. testamen. mater. & C. eo. tit. si quando. §. fi. C. de fur. l. fi. ff. de pet. hered. legitima. 3. q. ix. indicas.
36 & suprà ver. 18. ¶† Vigesimoquintò quæritur: quid si dominus pensionis solutionem sub protestatione receperit, videlicet saluo iure, suo, quòd non fiat sibi per hoc præiudicium, quò minus
h expellere possit? Respond. dicunt quidam[h], protestationem sibi prodesse, argum. ix. q. 3. saluo. extrà de elect. Cumana. ff. de eo, qđ certo loco, l. fina. ff. si quis cau. l. 3. respon. j. nam & si eum expellere, vellet, nihilò minus posset petere pensionem, vt suprà ver. xj.
37 ¶† Vigesimosextò quæritur: sed quid dices de ecclesia, nũquid sibi præiudicat recipiendo solutionem pensionis, prout iam dic-
i tum est in priuato, suprà vers. 23. Respon. dicit Ber.[i] ꝙ sic, de capituli consensu receperit pensionem. liberum enim erat ecclesiæ, vel expellere, vel pensionem recipere. vnde vnum eligendo, alteri renunciasse videtur, vt suprà ver. 23. Quod intellige, si scienter factum est: secus, si ignoranter, vel sub protestatione, vt s. versic. 24. & seq. Si autem sol⁹ prælatus receperit, non præiudicat ecclesiæ, quin adhuc expellere eum possit, nisi postmodum consensus capituli accesserit, vt extrà de his, quæ fiunt à præla. sine con. ca. c. pastoralis. Si autem autem solus rector alicuius ecclesiæ, vbi non est capitulum, id faciat, dicit B. quòd amodò non poterit expelle
k re emphyteutam. Sed Mar. de Fa.[k] indistinctè dicit, quòd prælatus solutionem huiusmodi recipiẽdo præiudicat, quo ad hoc, ecclesiæ: nam & hoc præiudicium facit ciuitati defensor ipsi⁹, vt C. de vsur. aduersus. Quare idem videtur ĩ defensore ecclesiæ, vt C.
38 de sacrosac. ecclef. iubemus nullam. ¶† Vigesimoseptimò quæritur, quid si istis annis ecclesia pensionem recepit, sed prælatus dicit in anterioribus annis fuisse in solutione cessatum, &
l ideo vel canonem repetit, vel etiam ipsam rem, tanquam commissam? Dic, quòd si emphyteuta probat se pro tribus annis[l] soluisse,

ADDITIONES.

a Si in commissum. ¶secundum Mar. de Fa. cui⁹ fuerunt s. proxi. 4. quæstiones sub prima: 8. de secunda dicetur ĩ. q. autem hic sequẽs fuit eius 8. & tenet primum dictum.

b Qui cum alio. ¶& l. qui alterius. & e. tit. cùm quis lib. vj.

c Iusta causa, &c. ¶Hoc tenet Accur. super l. 2. in vlt. gl. & Odof. vbi s. & est q. pe. tenens hanc æquitatem rigori præferri, C. de iud. placuit. idem dicit super regula, cùm quis. lib. vj. & vt ibi præscripsi super tex. quam etiam Cy. recitat, in l. 2. C. e. tit. in 12. q. subdens ibi dictum Ia. de Ra. distinguẽtis, an possit defuncto imputari culpa, vel non. Exemplum de primo, vt si morosè & deliberatè mortuus, nec dixit hæredi suo, ꝙ tali debetur talis pensio, vel tale debitum pœnale, tunc pœna committitur cum effectu, vt ff. de nau. fœ. l. j. & de verbor. ob. l. ad diem Secundo casu, si culpa posset imputari hæredi, putà additionem tradendo: & tũc idẽ. Si verò neutri potest imputari culpa, tũc pœna non committitur cum effectu data restitutione de æquitate, vt s.

ADDE Rom. cons. 166. & quid si non sit hæres, cui fienda veniat solutio. vide Alex. cons. 166. 2. lib.

d Quidam. ¶Hostien. in Sum. huius tituli, §. penult. ver. quid si hæreditate.

e Censeatur. ¶Malè soluit, & malè alleg. priuatus cum haberet triennium: sed fortè, ꝙ intellexit, ꝙ censeaur iure priuati tenenti rẽ ab ecclesia, qui non habet nisi biennium, vt sic sit econuerso idẽ. Sed contra hoc est, quod alleg. no in dec. illud. in gl. 3. & fortiùs, quod super ea scripsi ad ver. xv. ibi respondi.

f Contrà. ¶Secundum Odoffr. in l. 2. & Ber. in dec. potuit. in gl. pe. & Mart. de Fa. cuius fuit ista quæstio, & seq. & sub sua q. 8. & idem Io. de Bla. sub sua v. q.

ADDE, an per receptionem canonis videatur dominus emphyteutam redintegrare, Alex. cons. 14. 2. lib. & cons. cv. 3. lib.

g Vigesimoquartò quæritur. ¶Est hæc quæstio venerealis 17.

h Quidam. ¶Ber. in c. potuit. in glo. pen.

ADDE Alex. cons. 2. lib.

i Dicit Ber. ¶in dicta dec. potuit. in gl. pen.

k Sed Mar. de Fa. ¶sub sua 8. q. sub qua etiam est sequens q.

l Pro tribus annis. ¶Supple in vltimis proximis: & idem Io. de Bla. in fi. & scias per l. istam, quicunq;, & per l. 2. de iure emphyt. ibi, ꝑ totum triennium. ꝓbatur triennium, vel biennium, qđ dat ad ca

nonem

soluisse, præsumitur semper soluisse, nisi contrarium ostendatur: nec ꝑt res rei auferri, vt C.lib.x.de apoch.public.quicunq;.& arg. ff.de probat.Procula.nam ex præsentibus præterita metimur, ar. ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.sicut.§.superuacuam.C.de natural. lib.cùm quis alumnam.extrà de præsum.manda. Sed & si probauerit se pro præterito anno soluisse, ꝓderit ei, quo ad hoc, vt res ei auferri non possit. Nam dominus, siue ecclesia pensionem recipiendo, videtur, quo ad hoc, iuri suo renunciasse, vt s.ver.prox. & 23. & sic non oportet eum de solutione singulis annis facere fieri instrumentum: propter hoc tamen non præsumitur pro a-
39 liis annis soluisse. ¶† Vigesimooctauò quæritur: sed pone: cessauit quis in solutione pensionis per sex annos, & amplius: postmodum soluit pro tribus: nunc quæritur, pro quibus tribus soluisse videatur? Respon. pro prioribus, argu. ff.de sol.cùm ex pluribus. Sed certè parū interesse videtur, siue pro primis, siue pro vltimis videatur soluisse: quia cùm restet solutio facienda pro tribus, semper est res commissa, saltem ecclesiastica, vt j.ver.prox.& seq. Vel dic, quòd imò interest, secundum ea, quæ no.suprà vers.proxim.
40 ¶† Vigesimononò quæritur: quid si partem pensionis soluit, & in parte per biennium, & triennium, & vltra cessauit? Et videtur, quòd totam amittit, & quòd partis solutio non prodest ad vitandam pœnam, vt ff.fam.ercisc.hæredib. §.in illa.ff.de ver obli.in ex
a ecutionibus.§.pe.[a] quia nihil videtur esse actum, dum aliquid superest ad agendum, nec videtur edere, qui in totum nō edit; nec defendere, qui in totum non defendit, 7.q.j.nihil.C.de his, quib. vt indig.l.pe.in fi.de eden.l.pe.ff.de interro.ac.si defensor.respō. j.Arg.contrà, quòd tantùm partem, pro qua cessauit, amittat. nā pœna non debet extendi vltra, quàm reperiatur delictum, vt C. de pœn.sancimus. ext.de his, quæ fi.à ma.par.ca.quæsiuit.& arg.
b ff.si quis cau.si seruus.§.si plurium[b] ff.de his, quib.vt indi.l.rescri
c ptum.& l.hæres, qui[c].quia pœnæ emolliendæ sunt, vt de pœ.dis. j.pœnę.ff.de pœ.interpretatione. Imò etiam videtur, quòd dominus partem recipiendo renunciat, quòd tota res non committat: arg.C.de pact.inter emp.& vend.l.commissoriæ. vbi quis petendo vsuras, videtur legi commissorię renunciare: & arg.ext.de pœnis, suam vbi recipiens partem debiti pœnam exigere prohibet, vt s.ver.27. Dic, ꝙ si cùm totum soluere possit, propter contumaciam partem tantùm soluit, tunc non prodest solutio partis: imò res sibi auferri potest. Si verò propter paupertatem, tunc excusatur pro parte, quam soluit, arg.ff.de col.bo.l.j.§.si cum duobus.& extrà de rest.spol.olim.3.extrà de solut.c.pe. Vel dic, quòd propter paupertatem excusatur in totum, si soluere integrè sit parat[us]
41 infrà ver.prox. ¶† Trigesimò quæritur, quid igitur, si pro toto patrimonio annuatim soluere debeo sex denarios: solui biennio vel triennio quinque tantùm: vel faciebam 12. denarios, & vnā
d gallinam: & solui alterum tantùm? Et videtur[d], quòd pro rata incidat patrimonium in commissum, arg.extr.de relig.do.c.consti
e tus.in fi.[e] extrà de loc.propter.extr.de testa.Raynaldus.§.ceterū.
f & vide s.de præscript.ver.quid ergo si cùm: & seq.[f] ¶† Trigesi-
42 moprimò quæritur: pone, emphyteuta dicit se soluisse pensionē
g dominus verò negat: quæritur, cui incumbet probatio? Dic[g], ꝙ emphyteutę, vt C.de prob.l.j.& l.actor.quæ est vj.q.vlt.ext.de cā pos.& propri.cùm ecclesia Sutrina.prope fi.extr.de iureiur.ca.fi. Probabit autem ꝑ scripturam de solutiōe factā, vt C.de fide inst. plures. Quid autem sufficiat ei probare, & an de qualibet solutione
43 sit necesse fieri scripturam, dixi s.ver.27. ¶† Trigesimosecū-
h dò quæritur[h]: pone, emphyteuta volēs sibi prospicere, ne ob canonem à se non solutum res cedat in cōmissum, vult soluere pēsionem pro xxx.annis futuris, vt s.§.sequitur.ver.si autem nunqd potest? Respon.sic, quia quod certo die promissum est, statim dari potest, vt ff.de sol.quod certo die.de hoc C.de col.fundorum
44 patri.l.placuit.& j.ver.prox. ¶† Trigesimo tertiò quæritur, qd si ecclesia nolit pro tot annis futuris recipere pensionem, nūqd emphyteuta poterit pro tot annis futuris offerre, deponere, & consignare, vt securus existat? Et videtur, ꝙ non: quia congruo tēpore debet fieri oblatio, vt ff.de solut.l.si soluturus. Cùm enim ñ possit eum cogere ante tempus soluere, vt C.de condict.indeb.licet. quare ecclesia cogetur recipere? & facit ff.de ver.ob.l.qui Romæ.respon.i.extrà de plus petit.c.vnico. Argum.contrà. quia pl[us] soluit vt in præ.dec.& Inst.de act.§.plus. vnde qa facit plus, quam debet, bene facit, quod debet, vt ff.de in litem iur.cū furti. Et laudandus est, qui non minus, sed plus facit, quam debet, argumē.ff. de aqua plu.arcen.is, cum quo.ff.de seruit.vrb.præ.si arborem. Et audiendus est, qui vult facere, quod sibi profuturū est, nec nocebit, qui percepit ei, vt ff.de aqua plu.arc.item Varus.& ff.de euict.
i in creditore. Sed dic[i], ꝙ ecclesia nō cogitur ante tempus recipere pensionem, arg.ff.de consti. pec.item illa verba.respon.j. Nam ei inuitæ etiam, quod melius est præstari non potest, vt ff.de vsuf. non posse.& l.seq.& 74.dist.gesta.habet enim suspectum futurū
k præiudicium[k], arg.ff.de pac.qui in futurum.ff.sol.mat.l.2.resp.j.
l ff.de leg.j.filius.§.diui. Item facit prò & ꝯ, ff.de ann.leg.l.eum, q[l]. C.de man.test.si ita fuerit.§.Labeo.ff.de sta.lib.l.3.§.Stichus.& vi
45 de j.ver.proximo. ¶† Trigesimoquartò quæritur: qd si voluerit emphyteuta soluere pensionem anni præteriti, quam soluere tenet: dominus verò non vult recipere? Dic, ꝙ debet ei pensionē coram testibus offerre: & si sic recipere noluerit, tunc demùm debet consignare, & in ęde sacra, putà ecclesia deponere, vt C.de iure emphyteu.l.2.C.de pig.creditor.C.de pac.inter emp.& venditorē, si à te. & hoc videtur sufficere, ne deinceps possit expelli: q̄uis biennium & amplius sit elapsum, ff.de euict.si iō.§.fi.& l.dictū. §.pe.& ff.de arb.Celsus.§.j.C.de vsur.si ꝑ te non stet. Quidam tamen ꝯsulūt, vt ad cautelā ꝓsidē adeat, cui[us] auctoritate id fiat. vt C. de vsur.si creditrici. C.de epi.aud.si ꝓses.& l.fi.ext.d̄ of.or.pastoralis.16.q.3.§.ꝑt.ī ver.is aūt.ff.d̄ nau.fœ.l.2.C.de an.exce.vt ꝑfecti[us]
m Alij dicunt[m], ēt solā oblationē sufficere sine ꝯsignatiōe & depositione,

ADDITIONES.

☞ nonem soluendum, intelligitur continuum, non interpolatū. facit de elec.cupiētes.§.cæterū.lib.6. Scias, ꝙ Host.in Sum.de locato, paulò ante finem dicit, ꝙ hoc, quod dicit hîc lex de tribus annis, locum habet in secularibus: in ecclesiasticis sufficiēt duo. Nouum ius inuenit in hoc Host. & detrahit ecclesiis plus q̄ fortè ꝑpenderit. concludit enim hoc dictum, ꝙ facilior ꝓbatio requiratur ꝯ ecclesiam, quàm ꝯ priuatum. Ponderauit forsan Hostien. ꝙ sufficiat soluisse illo tempore, quo non soluens cadit à iure suo: sed illo casu abbreuiatio temporis respicit fauorem ecclesiæ: ista econtrà. Sed forsan intellexit Host. Ecclesiastica, quæ dicunt solui per ecclesiam: non q̄ soluenda sint ecclesiæ: & tūc cessaret obiectio. sed neutrū placet. Scias etiam, ꝙ lex, quicūq;. quæ pen.est, non loquitur expressè de censu emphyteutico, sed de tributo: ibi, ꝓbatio tributariæ exactionis exposcitur: tamen trahit ad hūc casum, vt dicit hîc auctor, & Accur.in l.2.C.e.in 4.membro magnæ gl.& ferè omnes scribētes. And.ēt de Barulo sub ipsa lege exaltat vocem suam, dicens, ꝙ per illam legē obtinuit, in censu emphyteutico sufficere probationem solutionis trium vltimorum annorum: gl.3.etiam in dec.cū ecclesia.de cā pos.generaliter inducit illam quòd vltima sint spectanda.

ADDE Alex.cons.cv.3.lib.

a §.pe. ¶ & l.stipulationum alię.§.fin.ff.de contrah.empt.fistulas.§. pe.C.de dist.pig.quandiu.ff.de leg.j.etiam si partis.ad Syl si quis in graui.§.si quis tabulas.

b §.si plurium. ¶ ibi in dec.suam.j.alleg.quære materiam.

c Et l.hæres, q. ¶ Ad idē ff.ad l.Fal.Paulus respondit.& ad Trebel.l. Paul[us] respōdit.aliàs ici, si certa.& de aqua quot.& æst.§.Trebati[us]

d Et videtur. ¶ Secundum Host.cuius fuit iste ver.in vasallo j.ti.2. §.quibus mod.ver.quid si quis.

e Constitutus.in fi. ¶ Dic, ꝙ superior vers.dec.ista non ob. quæ loquitur in contractu censuali, quo transfertur dominium, non in emphyteutico, vt ibi no.in gl.pe.Dec.seq.non ob.quia nō in emphyteusi, sed in locatione loquitur, in qua bene fit remissio pensionis, nisi fiat commensuratio proximorum annorum. Ad §.ceterū.responde, vt ibi no.in gl.hîc est rō.meli[us] ad illam partem facit ff.ad l.Falc.l.Paul[us].& ad Trebel.Paul[us] respondit, rescriptum supius.& alle. l.j.§.Trebatius.ff.de aqua quo.& æsti. Sed in his omnibus erant corpora distincta & separata. facit de hoc ff.quorum le. l.j.§.si duæ.& de præb.quia sæpe.lib.vj. Sed instabis, ꝙ in secundo exemplo istius versi fiebat solutio de diuersis scilicet nummis & gallinis: sed licet res sint diuersæ, vnica est pensio: & ideo vt de vnica iudicatur, ff.quando dies leg.ced.l.nec refert.

ADDE, quòd si vnus denarius deficit, quòd emphyteusis incidit in commissum, And.Sicu.cons.37.2.lib.

f Et sequen. ¶ Allegare intendit ver.sed pone.quia intermedium fuit additio, ante quàm ille ver.erat illi contiguus.

g Dic. ¶ secundum Accur.in 4.membro magnæ gl.in l.2.C.e.tit.& idem ibi Odof.& Cy.ibi q.v.in qua me cōsulto tractat, qd scripsi de accus.super his.in gl.mag.ante medium vers.quid si obiiciatur periurium.adde Bal.cons.cxlij.2.lib.

h Trigesimosecundò quæritur. ¶ 9.q.Mar.hoc ver.& seq.

i Sed dic. ¶ Secundum Mar.vt s.idem Io.de Bla.vbi s.in 8.q.

k Præiudicium. ¶ de quo dixi s.§.sequitur.in fi.

l L.eum, qui. ¶ vbi Dy.tenet ꝑ §.Stichus.hîc in fine alleg.quòd sic soluens bene liberatur: sed mihi non dicit, ꝙ dominus, vel ecclesia illam solutionem recipere compellatur: hoc dico propter id, quod scribit Cy.in l.2.C.e.in vlti.q.

m Alij dicunt. ¶ Vt no.in l.j.in vlt.gl. Et dicas illa sufficere ad euitandam pœnam expulsionis: sed si ab obligatiōe vult liberari, necessaria est consignatio. Et hunc effectum liberationis ponderauit l. 2.C.e.& sic concordant opiniones.

ADDE, vt per Cal.cons.3.de locato.

46 sitione, ad hoc vt expelli non possit, vt in præ.l.Celsus.in fi.¶† Trigesimoquintò quęritur: ecce, dominus stipulatus ē pœnā, si emphyteuta non soluerit annuam pensionem: cessauit in solutiōe:
a nunquid poterit expelli a? Dicunt quidam, quòd non. sufficiat enim sibi habere pœnam conuentam, per quam legali renunciasse videtur.ar.C.de pac.dot.l.fi.Ia.contrà, & bene, ar.ff.de test.mil.l.3.ff.de separat.l.j.§.illud. Nec obstat prædicta lex, quia loquitur in quodam speciali beneficio, quod cōpetit mulieri: hîc autē loquimur de communi priuilegio. vnde illud faciliùs tollit, quàm istud, vt in auth.de rest.& ea, quę pa.§.ea enim.extr.de elec.eccle sia vestra.2.ad fi. Potest ergo, secundum Iac. dominus vtrūque facere, scilicet & pœnam petere, & illum expellere: alioquin pœna apposita illusoria esset, quod esse non debet, vt ff.de pœnis, l.j.ff. de fideius.si à reo.§.id quod. Cùm enim pactum non fuerit cō leges, vel bonos mores, seruādum est, vt extrà de pac.c.j.& fi.& C.
b e.tit.pacta. Tertij dicunt b, ꝙ altero debet dominus esse contentus, scilicet vel vt expellat, vel pœnam habeat: quod est in ipsius optione, arg.ff.de exce.doli, apud Celsum.§.Labeo.& ff.de cōd. indeb.eleganter.§.pe.ī fi.ff.de pac.rescriptum.§.si pacto.extrà de iud.at si clerici.in fi. Quarti dicunt, ꝙ expelli potest, sed pœna peti non poterit, licet promissa fuerit, quasi non liceat pœnam legalem augere: sed debeat ea contentus esse, vt ff.de ver.oblig.stipulatio. Est autē pœna legalis, vt cessans in canonica solutione possit expelli: quæ cùm certa sit, non est extendēda, vt C.de poe.sancimus.extrà de his, quæ fiunt à ma.par.ca.c.quęsiuit.de poe.dist.j.
47 hîc.& vide infrà ver.prox.¶† Trigesimosextò quæritur sed qd si actum est, quòd nisi soluerit annuam pensionem, soluat certā pœnam, rato nihilominus pacto manente, siue contractu: demū cessat in solutione: nunc vult pœnam soluere, & rem remittere?
c Respond.c ꝙ expelli potest, & dominus sine ecclesia agere poterit ad rem ipsam. est enim in eius arbitrio, an velit agere ex cōtractu ipso ad rem, vel ex stipulatione ad pœna, arg.ff.pro soc.l.si qs à socio.& l.seq.ff.de act.emp.prędia.& in prę.l.rescriptum.§.si pacto, secundum Mar.de Fa.vel etiam, secundum alios, ad vtrunq;, vt ff.de trāsact.qui fidem.& l.pacto.ff.de pac.cùm proponas.ff.de reg.iur.cùm pactum.& s.ver.prox. Nec obst.quod dictum est, rato nihilò minus pacto manente: quia illud dictū fuit in fauorem domini, siue ecclesiæ, cui fiebat promissio: vnde non debet in eius læsionem retorqueri, vt ff.de legib.& senatuscon.l.j.& 2.& l.nulla.C.de fide instrum.plures apochis. Sed nec poterit emphyteuta petere sibi pactum seruari.cùm ipse conuenerit, vt ff. de in offi.test.si instituta.respons.j.C.de pac.cùm proponas.C.de trāsa.l.siue.extrà de iureiur.c.peruenit.j.extrà de constit.cùm omnes.
48 ext.de præb.pro illorum.¶† Trigesimoseptimò quæritur: quid ergo, si apposita fuerit clausula illa, Rato nihilò minus, &c. vt s. vers.prox.& cùm ille cessasset, dominus eligat ad pœnam agere: & illam exegit, & non eiecit illum: nunc verò ille iterum cassat ī solutione per vltimum tempus: nunquid iste poterit eum expellere? Respondeo, sic: quia contractus in sua permanet firmitate, ac si pœna non fuisset ab initio adiecta, argumē.C.de transact.l.si quis maior. Patet ergo, quòd pro eadem cessatiōe pœna peti potest, & etiam expelli. Ea est enim natura contractus, quòd propter cessationem expelli possit, non mutatur propter exactionem
49 pœnæ.vbi opponitur clausula illa, Rato manēte pacto.¶† Trigesimooctauò quæritur: sed nunquid eodem themate retento pœna iterum peti poterit propter secundam cessationem, vt ex
d eodem pacto pœna sæpius committi possit? Respon.dic d, quòd prædicta verba, rato nihilò minus manente pacto, siue cōtractu, non extenduntur ad pœnam iterum soluendam: arg.ff.ď verbor.sig.l.Labeo.nisi dictum fuerit, quòd toties committatur, quoties, &c.ff.de arbitr.l.si duo.in fin.nec sufficit dicere, rato manente contractu, vel pacto, nisi dicatur expressè, quòd rat9 maneat, quo ad pœnam, & quo ad obligationem, argum.ff.de leg.j.l.seru9 hostibus.ff.de leg.3.in repetendis.ff.de leg.2.Latinus Largus. Alij tamen dicunt contrà, ꝙ pœna iterum peti poterit, argum.ff.de trāsact.qui fidem. Sed hoc ibi non dicitur, & ff.de arbit.l.si duo.§.semel.sed ibi fuit expressè dictum, quòd semper pœna peti potest, quoties contrà fieret, & ff.si cui plus, quàm per legem Fal.l.3.§.fi. & ff.rem rat.hab.si procurator.ff.vsufr.quemad.ca.l.j.& pen.ff.ad legem Aquil.quemadmodum.§.fina. Sed hæc iura loquuntur in legalibus pœnis, & non in conuentionalibus. de hoc in Summa do.Mar.in titulo, de loc.§.quid sit.versicul.quòd si emphyteuta.
50 ¶† Trigesimononò quæritur: pone emphyteuta promisit pœnam, si cessaret in aliqua solutione pensionis, rato nihilò minus, &c.vt suprà: cessauit per annum: & sic secundum pactum pœna commissa est exacta: non tamen potest expelli pro vnico anno, nisi toto triennio in re priuati cesset, vt ff.de doli excep.l.apud.§. Labeo.deinde cessat p alios duos annos: quæritur, an primus annus, pro quo pœna exacta est possit computari in triennio, vt sic sit locus commissioni? Respon. non: quia iam punitus est pro il-
51 lo anno, secundum Vber.suprà ver.35.¶† Quadragesimò quæritur, vtrùm liceat domino stipulari pœnā quātumcunque magnam, vel modicam? Dicunt quidam, quòd sic, arg.C.de sponsal.l.fi.Ia.contrà, vt C.de sen.quæ pro eo, quod inter.profer.l.vnica.
52 ¶† Quadragesimoprimò quæritur, qd si emphyteuta rei ecclesiasticæ cessauit in solutione canonis per xl.annos, & semper ipsam possidet rem, nunquid ecclesia poterit agere ad pensiones p̄
e teriti temporis subtractas e? Videtur, quòd sic: quia tot videntur stipulationes, quot sunt anni, pro quibus pensio promissa est, ar. ff.de ver.ob.l.pluribus.§.j.ff.de an.leg.l.cùm in annos.C.de don. sancimus.§.si quis autem. Si igitur plures sunt stipulationes, plures sunt actiones, vt ff.de act.empti.non est nouum.ff.de euict.l.cùm plures.& si plures sunt actiones, sequitur, quòd cuiuslibet annuæ pensionis præscriptiones currunt ab eo anno, quo pensio debetur. annua enim non competunt. Sed & si vna sit actio, non tamen intentari potest, nisi post annum, pro quo pensio debetur, vt ff.si cert.peta.l.lecta est.ff.de vsufructu.Seia. Nec actori obstat prescriptio, nisi à tempore, quo moueri potest actio, vt C. de annali except.l.j.in fin.C.de præscriptio.xxx.vel xl.ann.l.cùm notissimi. Sequitur ergo quòd licet anni quadragesimi completi pensio peti non possit præscriptione obstante, peteretur tamen pensio vicesiminoni & descendētium annorum vsque ad primū. hoc euidenter probatur extrà de relig.do.constitutus.prope fin. & in prę.l.cū notissimi.& hęc est ratio, quare vsusfructus alterius anni

ADDITIONES.

a Expelli.¶Mar.de Fa.coniūgens hanc quęstionem sequēti in sua x.q.dixit, ꝙ in his non vult contendere disputando: quia domin9 suus Azo in Apparatu, & in Summa, & in q.eam tangit: incipit q̄stio eps concessit.& in Apparatu non soluit: in Summa ver.consueuit quæri.dicit, emphyteutam posse repelli: in q.prædicta vacillat, plus tendens ad contrarium. tenet autem ipse ad literam, quod scriptum est ī.prox.ver.coniunxit autem.quia si hoc in illa fortiùs in ista. Fuit etiam illa venerealis lxxxiiij.hæc q.Pilei 73.q. soluendo dixit inquirendum, quid inter eos actum sit, & illud seruetur: si non appareat, distinguit, cuius gratia contractus intercessit. nam si gratia vtriusque, vel non soluentis, stabit emphyteusis soluta pœna. Si verò gratia domini, qui forsan propter loci sterilitatē tūc noluerit pœnam adiungi, erit ipsi9 domini optio Odof. & Accur.dictum ī.sequitur. Cy.etiam in ea.l.2.in q.vj.hanc prosequitur pp eam assumendo brochar.an beneficio legis renunciet, qui specialiter sibi ꝓuidet, ponēs solutionē sui preceptoris dicētis, ꝙ aut legis prouisio tunc non competebat, sed erat competitura, nisi quis sibi prouidisset: aut tūc legis prouisio competebat primo casu subdistinguit, vbi suprà in prin.aut id super quo legis prouisio debet oriri, interuenit ad prouisionem hominis implendam, aut non. De primo exemplum: numero tibi decem: hinc oritur certi cōdictio, nisi stipuler mihi reddi. Si autem stipulor, tūc quia ad implendam ꝓuisionem hominis intercedebat ꝓuisio legis, ex quo fiebat numeratio gratia implendæ stipulationis, & oritur certi condictio, ff.de nouat.si ita.§.fi.& l.seq. Secundo casu cū id, super quo legis ꝓuisio debet oriri, non intercedit ad implendam prouisionem hominis, tunc idem, vt statim dicetur super secundo principali membro, scilicet qn̄ legis prouisio iam competebat, cùm sibi quis ꝓuidet: & hîc refert, an hominis prouisio apponatur animo nouandi prouisionem legis: & tunc illi legali renunciatum dicitur, ff.de re iu.l.4.§.sed si ex conuentione.& C.de execut.rei iud.l.pe. Aut non apponitur eo animo: & tunc aut ꝓuisio legis erat de iure communi, aut de iure speciali. Primo casu non renūciat prouisioni legis per prouisionem hominis sibi factam, vt in d.§.sed si ex conuentione. Secundo casu homo sibi ꝓuidendo prouisioni illius specialis iuris renunciasse videtur: & eo casu loquitur lex fi.C.de pac.conuen.vt ī.sequitur.
ADDE, an emphyteuta, qui ꝓmisit pœnam, si non soluerit, possit expelli, si noluerit soluere pœnam, Alex.cons.132.4.libr.

b Tertij dicunt.¶scilicet Odof.super l.2.& Accur.ibi sexto membro magnæ gl.

c Respon.¶Idem Bart.in dec.potuit.in v.gl.& Host.in Summa, §.pe.vers.quid si emphyteuta.2.& attribuit hoc Azoni, p quem vide hoc in Summa e.tit.ver.consueuit quęri.ibi etiam est, quod sequitur ī.ver.2.

d Respon.dic.¶secundum Odof.vbi s.idem Ac.vj.membro.

e Subtractas.¶Quæstio fuit xj.Mart.de Fan.& eius ad literam sunt hæc verba, & quod in fi.dicitur de Mart.intelligitur de Gosiano, quo alleg ipse Mar.de Fan.dixit se nolle sua sententia ecclesiam impugnare: propter quod solutionem relinquebat sapiētis arbitrio: & no.quòd ex e.themate, quo formatur hæc quæstio de pēsione, formabitur ī 44.de actione in rem, vel personali.

anni non vtendo non perierit,quia quilibet annus suum incipit vsumfructũ,vt ff.quib.mo.vsusfruc.ami.l.alterius.& facit ad hoc C.de præscrip.30.vel xl.an.competit.Econtrà videtur,quòd licet multi sint anni,pro quibus pensiones debentur,tamen vna est stipulatio,vt ff.de donat.causa mor.l.senatus.in fi.ff.de ver.ob.si Stichum.§.j.Sed & si plures essent,quod falsum est,vna tamen competit,actio pro omnibus & singulis pensionibus,argum.ff.de ac. & oblig.l.plura.respon.j.& ff.pro.soc.cùm duobus.§.si plures. ff. famil.erc.hæredes.§.si de plurib.maximè autem,cùm vnica sit obligatio,vna sola nascitur actio,vt ff.de eo,quod cer.loc.l.centũ. & ff.de ædil.edi l.ædiles aiunt.§.si iumenta.& C.de duo.reis,l.fin. in fi.At illa actio à primo anno extitit in rerum natura,atque cõpetiit:vnde ab eo tempore currit præscripto,vt C.de anna.excep. l.j.§.ad hoc.& ff.de fur.ei qui.argum.de cur.fur.cum aliis.Ergo semel elisa actio nec pro aliis frõtem erigere audeat,vt ff.de solut. qui res.§.aream.de consec.dist.4.quæris,vtrùm.vers.non potest. Sed certè idem dici posset in qualibet actione: putà in rei vendicatione,quòd licet rem meam xxx.anno.spatio præscripseris,tñ fructus naturales xxix.annorum repetere volo:& sic de sequentibus qui nõ fiunt bonęfidei possessoris,vt ff.de vsur.fructus.quod absurdum esset.Vnde dici potest,secundum Azo.& Bul. ecclesiam nullam posse petere pensionem,ex quo à tempore cessationis tantum tempus cucurrit,vt C.de præscript.xxx.ann.l.pe.in fi. & C.de vsur.eos qui.in prin.Sed M.contrà.de hoc no.in princip.
a l.cùm notissimi.§.pen.& eo.ti.si quis emptionis.§.fin. [a]¶† Qua-
53 dragesimosecũdò quæritur.pone, aliquod monasterium debet alteri annuatium soluere decem:cessauit per xl.annos in solutione medietatis:quæritur,an possit totum ex ĩtegro repetere?Dic, quòd si illa decem ex eadem causa deberentur,soluendo partem videtur totum debitum agnoscere,vt in præ. l. cùm notissimi.§. penul.Sed si quinque,quæ soluta sunt,debentur ex vna causa, & quinque non soluta ex alia,videtur in illis quinque præscriptum
b esse,contra ver.xxix.& seq.& hæc quæstio est dominicalis [b].Prosequere eam pleniùs,prout ibi not.& suprà de præscri.ver.quid si
54 cùm deberem.& vide suprà ver.prox.¶† Quadragesimotertiò quæritur: laicus quidam tenens fundum ab ecclesia illum cuidã bonæfidei emptori alienat:nihilominus tamen ipse laicus nõ soluit per xl.annos pensionem:quæritur, vtrùm propter lapsum tẽporis emptor sit tutus contra ecclesiam fundum petentem?Tãc. dicit,ꝙ sic:Pileus verò contrà.Vel dic,ꝙ ecclesia primò aget ꝯtra venditorem,& demum in subsidium contra emptorem: vel dici
c potest,hoc esse in eius optione.& est hæc quæstio dominicalis [c].
55 dic ibi s.de præscr.ver.pone,colonus.& seq.¶† Quadragesimo
d quartò quæritur [d]: ecce emphyteuta per xl.annos non præstitit pensionem,quare ecclesia repetit iure dominij, vel etiam actiõe personali : ipse verò se præscriptione tuetur,probans se xl.annis continuè possedisse,vt C.de sacr.sanc.ecclesi.auth.quas actiones. quę est 16. quęst.3.§.potest quæri,an possit.& vult,quòd sic:&ꝙ lapsu tanti temporis sublatum est omne ius,vt C.de præscrip.30. annor.l.an omnes.& l.sicut.& de hoc eo.tit.competit.& argum. bonum C.de fide instrum.plures apochis.vbi dicitur, ꝙ longissimo excusso tempore,si negetur canonem non soluendum,ius agentis certum est vacillare:& hoc ideo est,quia per negationem res efficitur dubia, vt C.quibus ad lib.procla. non lic.l.3.Si enim certum fuerit,canonem non fuisse solutum, non vacillabit: imò certus erit se scuccumbere.Item certum est,quòd canone nõ soluto ecclesia habuit actionem ad rem repetendam: & commissa est pœna legitima in cessante,quæ vltra quàm semel, non videt̃ committi posse,argum.ff.iud.sol.l.cùm quærebatur. & l.fi.& ff.đ arb.si duo.§.semel.Si ergo extunc habuit actionem,repellitur:qã siue illa fuerit personalis,siue in rem , in priuato vltra xxx.annos durare non posset,vt C.de anna.excep.l.j.vnde nec ecclesiæ competet vltra 40.annos,per præ.authẽ.& extrà de præscri.ad aures. nam & colonus domino possidet,vt C.com.de vsuca.l.2.ff.de vsu.non solùm.§. quod vulgo. & tenetur domino actione locati, vt C.de loca.l.si quis conductionis, Item si emphyteuta per vim possessionem tenuerit, potest se longissima temporis exceptione tueri,vt C.vnde vi,l.cùm quærebatur.in fi. Multò ergo fortiùs,si sine vi detinuerit,ne sit melioris conditionis prædo,quàm aliquis iustus possessor:argum.ff.de nox.ac.non solùm.ff.quod vi, aut clàm,l.seruus.ad hoc etiam facit C.lib.x.de agri.& censi.l.litibus.ibi,quęstionem pati,quando longissima & inueterata,&c.vbi colligitur à contrario sensu,quòd pati poterat quæstionem, si longissimo tempore fuerit in solutiõe cessatum. Nec dici potest ecclesiam ciuiliter possedisse:quia ex diuturnitate temporis possessionem amisit,ff.de vsufru.licet. Argu.contrà , extrà de exces. prælat.illud.In contrarium probatur,quòd contra ecclesiam nõ currat præscriptio. nam ipsam rem in emphyteusim concessam possidet ciuiliter,vt dicetur j.versi.xlvj.vnde ꝯ eam non præscribitur.Nam si ex vnius diei possessione præscriptio interrumpitur vt C.de præscr.xxx.anno. cùm notissimi.§.imo.multò fortiùs ex continua.Item ecclesia,quod possidet,habet in bonis,quia possidet,& conuenta exceptionem habet,vt ff.de acq.rer.do.l.rem in bonis.Si,igitur rem habet in bonis,sequitur , quòd contra eam ñ fuerit præscriptum:quia nemo potest dicere deperditum , quod retinet in bonis,vt ff.qui.ex cau.ma.nec vtilem.extr.de iudic.examinata.Nec obstat.quòd ecclesia tanto tempore nõ habuit possessionem :quia licet ex prima cessatione emphyteutam expellere noluerit,nunc tamen ex secunda,vel tertia, vel vicesima poterit,vt sic hæc pœna pluries committi potuerit,argum.ff.de verb. oblig.si sic.ff.si cui plus,quàm per legem Fal.etiam.§. penul. nec enim minuitur pœna illius,quia pluries cessauit:imò plus deliqt, qui nec in vltimis annis soluere voluerit,arg.C.vt intra cert.tempus crimin.quęst.l.j.& arg.ext.de eo,qui duxit in mat.quam pol. per adul.cùm haberet.ad fi.ext.de consue.ca.fi.Quid plura?videt̃
e casus l.C.de præscri.xxx.an.malè [e].& ext.de exces.prælat.illud.& hoc puto verum,arg.in præ.l.cùm notissimi.§.fi.quia ecclesiæ fauendum est,12.q.2.religiosam.&C.de sacr.san.eccle.l.nulli.in fi. j.respon.Et hęc solutio colligitur,&,secundum Papam,tangitur extrà relig.do.c.constitutus.& hoc verum est, si ĩ emphyteusim
56 tenuit:secus autem,si pro suo tanto tempore possedisset.¶† Itẽ
f dixit Rof. [f]quòd si emphyteuta per mille annos possideret,&nõ interuerteret possessionem, id est quòd dominum venientẽ nõ admitteret,v.ff.de vi &vi ar.cùm fundus.& l.colonus.nunquam præscriberet,vt in præ.l.malè.licet enim pensionem non soluat, & fingat in animo suo,quòd rem illam, vt propriam, possideat, ei non prodest: quia nemo causam sibi possessiõis mutare potest vt C.de acqui.pos.l.nemo.Non est ergo vis,siue concedatur res in emphyteusim ad xxx.vel xl.annos,siue ad centum & vltrà.
57 ¶† Quadragesimoquintò quætitur [g],quid iuris transeat in em-
g phyteutam ex cõcessione emphyteusis: Et certè vtile dominiũ. Vnde dicit lex,quòd licet emphyteuta non efficiatur dominus, habet tamen in rem actionem.vt ff.si ager vect.vel emphy.pet.l. j.§.fi.Sed hęc duo contraria videntur:quia in tem actio soli domino competit,vt ff.de reiven.in rem actio.Dic ergo,non efficitur dominus,supple directò:vtiliter tamen efficitur. Et est simile ĩ superficiario.qui licet non sit directò dominus in superficiæ,quę đ iure solo cedit, datur tamen ei vtilis in rem respectu iuris in supficie.,vt ff.de rei vẽ.idem.& l.prætor.& ff.de superficie,l.j.§.quod ait. Et idem est in feudatario per similitudinem,ar.ff.de leg.& senatusconsult.non possunt.& 29. distinct.in canonicis.in fin.Sed dices,si ecclesia habet directum dominium,ergo non habet vtile: quia idem non potest esse simul dominus directò & vtiliter, vt ff.de acq.pos.possideri.§.ex plurimis. Item dicendo se habere directum,dicit se dominam:dicendo se habere vtile,dicit se quasi dominam:& hæc diuersa sunt,vt institut.de action. §.aliena. Si ergo solum directum dominium habet,&vtile nunquam,quomodo concedit vtile dominium emphyteuticario, quod non habet?Non videtur igitur fieri posse,vt ff.de acquir.rer.dom. traditio.ff.de regul.iur.nemo plus. 1.q.7.Daybertum.extra de don. inter vir.&vxo.nuper.Sed hæc oppositio puerilis est.nam is,qui directum habet dñium,vtile non concedit, sed ius emphyteuticum tribuit:quo cõcesso,lex emphyteutam pro domino habet, tribuens ei quasi domino actionem in rem.& ideo dixit præ.l.ff. si ager vect.placuit,s.peritis,vel etiam legi,in rem competere actionem.Vel aliter:qui non habet vtile dominium, tamen illud in emphyteusim concedendo ministrat. Sicut & ista oppositio puerilis

ADDITIONES.

a §.fi.¶Et vide Cy.e.ti. comperit.in 3.q.vide,quod dixi post Gof. de præsc.c.auditis.super ver.solutionem.

b Dominicalis.¶23.quam vide super regula,plus semper.de reg. iur.lib.6.

c Dominicalis.¶24.ibi de Tan.dicitur contrarium,sc.ꝙ concordcum Pileo.Hæc quæst. non est inter quæstiones Tancr.& ideo, quod sit verius,non discerno.credo igitur Ber.quęstio autem Pilei incipit,quæritur,si colonus.circa finem suarum quæstionum Mar.de Fa.quam continuabat suæ xj.de qua vet.
ADDE Rom.cons.166.vbi sequitur Spec.in d.vers.pone,colonus.& vide etiam eius cons.311.

d Quadragesimoquartò quæritur.¶xij.Mar.tit.41.
ADDE Bal.cons.341.ij.lib.

e Malè.¶vt no.Mar.de Fa.ꝙ illa lex solùm ponderat debere eum præstare pensionem,vt impediatur præscriptio: & dat simile M. de Fan. auth.non liceat.vbi solùm ponderatur, quòd succedere potuit,dato ꝙ non successerit.Tene ergo,quod statim sequitur, & eius fuerunt verba.

f Roff.¶vbi s.in prin.§.& ibi est post prin.

g Quadragesimoquintò quæritur. ¶hæc est xiij.Mart.de Fa.quasi ad literam.

puerilis est nemo in re sua potest vsumfructum, vel seruitutem habere: tamen ista alij concedit, vt ff. de vsufr. quod nostrum. §. fi. ff. si vsufr. pet. vti frui. ff. de ser. vrb. præd. in re communi. Item nemo habet rem suam pignori: quia causa pignoris ab intentione dominij separatur, vt ff. de vsu. iusta. §. non mutat. & l. non solùm §. si in rem tuā. ff. de pig. l. j. §. 2. & tamen pignus in re sua cōcedit, vt ff. de pig. l. 1. C. quæ res pig. obl. pos. qui filios. & l. fi. & plura e-

58 xempla reperiuntur: sicut & hic homo contrahit & tradit. ¶† I° autem ciuile, vt bonus artifex, suo artificio vniuersa rectè componit, vt in prædicto casu, vt ff. de acq. rer. dom. non est nouum. & in aliis pluribus locis iuris. Item sæpe transfert quis in alterum quod ipse nō habet, vt ext. de sup. ne. præl. c. 1. & vide j. ver. clj. &

59 versic. clxv. & versic. clxvij. ¶† Xlvj. quæritur[a], qualiter ecclesia

a possideat, & qualiter emphyteuta? Et certè emphyteuta possidet naturaliter, ecclesia verò ciuiliter: quod naturali ratione patet: quia ecclesia, cùm nudū habeat dominium possessioni propter fructus & culturam, quæ ad eam non pertinent, non insistit: animo tamen possidet: quia non desiit rem habere perpetuò carituram. hoc etiam iure probatur. nam emphyteuta possidet: & ecclesia, quæ solam proprietatem obtinet, possidet, vt ff. qui satisdar. cog. l. sciendum. & hoc est tale, quale inter superficiarium & dominum, & inter feudatarium & dominum: quia domini ciuiliter, & prædicti naturaliter possident, vt ff. de acq. pos. l. naturaliter. respon. j. & ff. de vi & vi ar. idē. §. qui vsusf. ff. vti pos. si duo. §. centum. & l. 1. respons. 1. & l. possideri. §. Nerua. & l. qui bona. §. 1. Ciuilis verò possessio, quæ solo animo retinetur, habet in se plurimum iuris, cùm superior plurimum facti habeat, vt patet in præ. l. & ff. eodem, de acq. poss. l. 1. §. si vir. & l. possessio. §. 1. & l. si id quod. §. fi. & l. si is, qui animo. & l. possessionem. & C. e. l. nemo ambigit. & ff. de acquir. rer. do. pupillus. extrà de conces. præ. cùm nostris. Nec credas emphyteutam ciuiliter possidere, qui ob hoc ipsum debet prestare solitam pensionem, vt C. de præscr. 30. an. malè agitur. nec etiam dominus naturalem habet, cùm emphyteuta illam habeat, vt dixi: & duo in solidum possidere absurdum esset, vt ff. de acquir. pos. l. possideri. §. ex contrario. & extr. de proba. licet. Et quòd naturalis & ciuilis inueniatur esse possessio, vt patet per præ. iura, & ff. pro hærede, l. 2. §. j. Porrò hoc certum est, quòd emphyteuta non possidet pro ecclesia: imò illam naturalem possessionem, quam habet, pro se, & respectu sui iuris habet. & quod patet, quòd in ea naturale dominium vincit: quod nec esset, si pro domino possideret: & idem in vsufructuario: & sic ponitur casus l. C. vti pos. l. 1. & probatur ff. e. l. 1. in fi. & l. si duo in his. §. sed prætor superficiariū tuebitur, &c. ff. de preca. & habet. §. eū qui. ff. de superfi. l. 1. vulgariter tamen, quo ad hoc, pro ecclesia possidet: qa

60 causam habet ab ea: sic ponitur ff. ꝓ suo, l. 2. ¶† Quadragesimoseptimò quæritur, vtrùm propter canonem non solutum, vel ꝓpter personas finitas emphyteuta cadat ab emphyteusi ipso iure an demum per sententiam? Et videtur, quòd per sententiam, & non ipso iure, vt C. de iure emp. l. 2. vbi dicitur, emphyteutam ita demum repellendum, si dominus hoc voluerit: & sic videtur, ꝙ petitio domini, vel ecclesię sit offerenda: ad idem e. ti. l. fi. in fi. vbi dicit, cadat à iure suo: quasi dicat, nō ipso iure, sed si aduersario petenti placuerit, & ad hoc ff. ad Sillan. necessarios. §. non aliter. C. đ ap. l. 1. C. de hær. & Manich. l. quicunq;. & in auth. de non alie. aut permut. reb. eccl. §. scire. vbi dicit, fiet extraneus à iure suo. & in auth. de alie. & emp. §. si verò quis locator. & hoc tenent Ia. & V-

b ber.[b] & ar. pro eis ff. de pig. lex vectigalib⁹. ff. de pig. vēdicare. Alij

c autem, vt Mar. de Fa.[c] dicunt, quòd cadit ipso iure, ar. ff. de his, q̄ in frau. cred. l. ait prætor. §. si creditorem. C. de pig. l. 3. sicut & miles conductionem exercens ipso facto à locatione cadit, vt C. locati & cond. l. fi. & ad idem C. de act. & oblig. auth. imò. C. de incest. & inutil. nup. auth. incesta. C. ad l. Iul. maiest. l. pen. & fi. Veruntn̄ licet ius hoc faciat, indiget tamen ministerio hoc volentis, vł no

61 lentis ecclesiæ, siue domini. ¶† Sæpe enim in eo, quod ipso iure fit, facto hominis est necesse: vt ecce, dicit lex, quòd ipso iure fit compensatio, vt C. de comp. l. fi. & tamen obiectio hominis ē necessaria, vt Inst. de actio. prope fi. ti. Est etiam necessaria approbatio iudicantis, vt ff. de compē. quod in diem. §. 1. ff. de neg. gest. si autem. §. fi. ff. de cont. & vti. act. tu. l. j. §. præterea. Item ex causa preteritionis fit testamentum irritum ipso iure: & tamen obiectio ē necessaria, vt C. de lib. præte. vel exhæred. maximum. §. scimus. ff. de iniust. rup. test. filio. Item miles ipso iure à procuratione repellitur: & tamen hominis obiectionem interuenire necesse est, ff. đ proc. filius. §. milites. & facit etiam ad hanc solutionem ff. de pub. & vec. vectigalia. circa fi. & prodest hoc scire. Pone enim, quòd n̄ soluens cecidit à possessione: modò vult à possessore vendicare vtili rei vendicatione, quod potest, vt s̄. vers. xlv. opponitur ei, ꝙ non potest: ideo, quia ipso iure suam perdidit actionem: certè si hoc verum est, bene repellitur: sed verius videtur, quòd non perdidit, nisi per sententiam: vnde licet cessauerit in solutione, nihilominus ante sententiam rem poterit vendicare. Itē prodest hoc

62 scire ad aliud, vt j. ver. proxim. ¶† Quadragesimooctauò quæri-

d tur[d], vtrùm propter canonem non solutū, vel propter personas finitas, domin⁹, vel ecclesia possit emphyteutam, qui naturaliter possidet, vt s̄. ver. xlvj. propria auctoritate expellere, & rem occupare? Et videtur, quòd sic, vt C. de iure emph. l. j. §. sin autem. & in auth. de alie. & emp. §. si verò quis locator. & ext. e. potuit. in quibus dicitur, quòd ecclesia potest expellere. nam arbitrium ꝓprię vltionis est sibi commissum, ar. C. lib. xij. de metallis, l. deuotum. nec facit iniuriam, qui vtitur iure suo, extrà de elec. cùm ecclesia Vulterana. & ar. ff. de reg. iur. factum. Nam & inquilinum potest quis iusta de causa expellere, vt ext. de locat. propter. & ff. e. quæro. §. pe. & C. quod cum eo, qui in al. pot. est, si seruus. ad idem facit ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. j. in fi. & l. si quis fumo. §. fi. & ff. quod vi, aut clàm, si vicem. §. si ad ianuam. & ff. de præscr. ver. q seruandarum. resp. j. & C. vt nemo priuatus. ti. l. 2. & C. vt nemini lic. sine iud. se vind. l. j. in quibus iuribus probatur, quòd quis pōt propria auctoritate destruere, vel amouere, quod contra se factū

e est. Ar. tamen contrà C. de Iudæ. nemo[e]. & stultè facit, qui quod petere potest, inuadere non pauescit, vt C. de suffra. l. vnica. nam

f & fructuarius, qui plus[f] iuris habet, quàm emphyteuta, non pōt à quasi possessione expelli, amisso, vel finito vsufructu: imò poti⁹ ꝯ eū īretat negatoria, vł agit ꝯ eū ex cautiōe p eū pstita de restituenda, vt ff. si vsusf. pe. vti frui. resp. 1. ff. vsuf. quead. ca. l. j. §. hēt aūt. Si enim proprietarius posset propria auctoritate expellere, super uacua esset cautio, nec à iure induceretur, vt ff. de procu. non cogendum. §. fi. & facit ext. de pig. c. fi. & ad idem C. sol. mat. dotis. ff. quod met. causa, extat. Et incongruum esset, quòd aliquis in causa sua ius faciat sibiipsi, vt C. ne quis in causa sua, in l. 1. ff. de iud. Iu

g lianus. Super hoc dixerunt Bulg. & Azog[g], quòd propria auctoritate potest rem occupare, & illū expellere ꝑ prę. iura. Sed opponitur: quia si dicis, quòd cadit à iure suo per sententiam, & non ipso iure, vt s̄. ver. prox. quòd poterit propria auctoritate expelli: quia secundum hoc apud eum possessio remansit, vt ff. de acq. pos. l. j. §. si rem. ff. de vi & vi arm. cùm fundum. Sed ad hoc responderi potest, secundum Vber. quòd si emphyteuta agit contra dominum, poterit dominus excipere, Tu es defendendus secundū legem locationis, j̄. ver. prox. sed non seruasti eā: vnde à iure tuo cecidisti: & super hoc peto sententiam: & sic pronunciabitur eū cecidisse à iure suo: & sic cadet per sententiā. Sed & si dic[illegible]s, quòd cadat

ADDITIONES.

a Quadragesimosextò quæritur. ¶ Hæc est 14 Mar. de Fa. ad literā vsque in fin.
ADDE, qualiter possideat emphyteuta, Bal. cons. xlij. 2. lib. Alex. cons. 1. 3. libro.

b Et Vber. ¶ & Rof. vbi s̄. ver. item sunt Simon Vin. in præal. l. 2. al- le. l. quæ hic sequitur, & ff. de iure fisci, l. eius, qui. & in auth. vt lit. iurent, §. j. col. ix.

c Vt Mar. de Fan. ¶ sua q. 21.
ADDE, quòd requiratur sententia, Rom. cons. ccxij. Alex. consi. 83. lib.
ADDITIO. Adde tu, quòd in contrarium est communis opinio secundum Host. in c. potuit. de locato, Sal. in l. 2. col. 2. & de iure emp. & Ant. de Bur. i d. c. potuit. dicit hanc esse communem opi. ꝙ emphyteuta ecclesiæ sit ipso iure priuatus absq; sñia declaratoria, si stetit per biennium, quòd non soluit: refert & sequitur do. Phil. Decius con. cxlvj. in j. parte cons. Et de pœna non souētis canonem, qui ab emphiteuta directo domino debet, intelligitur, si dominus voluerit, vt no. Bar. in d. l. 2. per illū tex. ibi, si non voluerit. C. de iure emp. & Doc. ibi communiter sequuntur, & no. Bal. in auth. qui rem. in fi. col. C. de sacros. eccle. dicens, quòd priuatio emphyteusis propter canonem non solutum, non est in facto esse, sed in potentia fieri domino volente: & de feudo no. Bal. ī l. fi. in fi. & de reuoc. don. vbi inquit, quòd etiā si dictum fuerit, quòd ipso iure feudum reuertał, intelligitur domino volente. Hē. Fer.

d Quadragesimooctauò quæritur. ¶ xv. q. Mart. de Fa. quam etiam ipse apertiùs & pleniùs prosequitur.
ADDE Alex. cons. cxxx. & cxxxj. 4. lib.

e Nemo. ¶ Secundò, & apertiùs l. nullus.

f Qui plus. ¶ Mart. sic posuit, quòd non plus iuris habet, quàm emphyteuta: imò minus: quia in dominio nihil habet.

g Et Azo. ¶ in Summa, ver. item & id. & Acc. C. eo. l. 2. in prin. magnæ gl. vbi etiam dicit Mart. Gof. hic tenuisse idem: Ioā. de Bla. sua q. vj. Cy. super ea. l. 2. q. 2. dicit suum Pet. plus accedere ad opinionem contrariam, cùm hic expulsio sonet in vindictā propter possessionem, quam habet expulsus. Item mouet timor rixarum, q̄ possent oriri. facit ff. de reg. iur. non est singulis. & de vsufr. æquissimum.

cadat ipso iure, dominus expellendo ñ incidet in ɔst. si quis in tantam. nec in pœnã illius canonis, xvj. q. 6. placuit. quia iura loquũtur, quando is, qui alium deiicit, nullo modo possidet: nec in edictum diui Marci, quod est ff. quod met. causa, extat. Alij, vt Papa[a],
a & sequaces, dicunt tutius esse, quòd auctoritate iudicis expellatur, vt extrà de priuil. pastoralis. & C. de iure emph. l. 2. extrà de di
b lat. literæ. ff. de pub. & vecti. cotem. §. igitur. Ber. dixit[b], quòd propter canonem non solutum potest propria auctoritate expellere: sed vbi alienauit sine domini requisitione, non potest sine iu-
c dicis auctoritate. Tu dic[c], quòd si certum est emphyteutam ius suum amisisse, & domino possessionẽ interuenisse bene poterit auctoritate propria expellere: & sic potest intelligi opi. Bul. & Azo. Si verò emphyteuta negat rem emphyteuticam esse, & in canonem cessatum non esse, vel aliqđ ius in re sibi competere: & đ hoc paratum se asserat ecclesiæ de iustitia respondere, tunc quia per negationem res efficitur dubia, ecclesia, siue dominus, sibi ius dicere non poterit expellendo, præsertim si copiam iudicis habeat, arg. ff. ad exhiben. l. 3. §. ibidem. & C. vnde vi, non abs re. ibi, sine causa legibus cognita, & c. & C. lib. xij. de decur. generali. Illud autem certum est, quòd si emphyteuta alij rei tradidit possessiõem vel ipse ab alio sit inde expulsus, tunc dominus auctoritate propria non deiiciat talem possessorem: argumen. ff. de vi & vi arm. si
63 colonus. ¶ † Quadragesimononò quæritur, quo iure postulabi dominus, vel ecclesia, quòd emphyteuta iuxta præmissa eiiciatur. Resp. consilium est, quòd officio iudicis simpliciter. ostendet eñ instrumentum contractus emphyteutici factum iam sunt duo anni, & amplius, in re ecclesiastica: vel tres, & amplius, in re priuati: & emphyteuta non vult fidem facere de solutione pensionis: ꝙ si nequeat impetrare iudicis officium, poterit hoc petere condictione ex lege illa C. de iure emph. l. 2. vel ex dec. ext. de locat. potuit. Potest etiam dici, quòd potest agere interdicto Vti possidetis, quasi non habeat vlteriùs ius in re, ar. ff. ne vis fiat ei, qui ĩ possessionem missus est, l. 3. in prin. Licet enim naturaliter possideat iniustè, tamen possidet, quod ad concedentem, postquam à iure suo cécidit: vnde si ille replicet de contractu, dominus replicabit, tu non seruasti legem conductionis, & secundum legem locationis de-
d fensus es, & [d] non aliter, vt ff. vti pos. si duo. §. Labeo. in fi. & arg. ff. de loco publico fruen. l. j. in fi. & s̃. ver. prox. Vel dic, tutius esse, ꝙ
e intentet rei vendicationem[e], vel etiam condictionem sine causa
64 vel iniusta causa, & quare: & iunge hîc, vt j̃. ver. clxviij. ¶ † Quinquagesimò querit, quid si emphyteuta ꝓpria auctoritate aliquẽ expellit de fundo, quẽ ipse tenet in emphyteusim? dic, quòd incidit in const. l. si quis in tantam. & fundus applicabitur expulso, vt C. vnde vi, si quis in tantã. & expulsus tuebitur per p̃sidem in re ẽphyteuticaria, ff. de dam. infe. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de le. 1. peto. §. 1. xvj. q. 6. placuit. & sic dominus inuitus habebit nouũ
65 emphyteutam, vt ff. de exercit. actio. l. j. ¶ † Quinquasimoprimò
f quæritur[f]: ecce emphyteuta cécidit à possessione rei emphyteuticæ prius quàm emphyteusis sit finita: nunc ecclesia vult, tãquã directa domina, contra possidentem agere: emphyteuta verò, tã quam vtiliter dominus, vult facere illud idem: quæritur, quis sit præferendus? Et videtur, quòd ecclesia, tanquam habens direc-
g tum dominium, C. de nouat. l. 3. C. man. si pater. Mart. de Fa. g tenet contrà, vt ff. de pœnis, si cum emptore. ff. de proc. procurator. & l. si procurator. ff. si ager vect. vel emp. pet. l. 1. §. fi. & ar. ff. de su-
h perfi. l. 1. Sed hoc est brocardicum[h], & quasi soluitur ibi quæstio talis. Vel posset hîc distingui, secundum ea, quæ not. per Papam,
i & alios, ext. de præscr. cùm ex officij[i]. iunge j̃. ver. clxj. ¶ † Quin-
66 quagesimosecundò quæritur[k]: ecce, pensione, seu canone non
k soluto, ecclesia agit contra emphyteutam, proponens ius dominij: ille verò defendens se, dicit ecclesiam in re ipsa dominium nõ habere, nec probari dominium per instrumentum emphyteusis de quo etiam dic, vt j̃. ver. liij. & seq. quæritur, quid iuris? Quòd autem non possit quæstionem de dominio referre, probatur C. de præscr. 30. an. si quis emptionis. §. pen. ext. de relig. do. constitut[o]. videtur enim consensisse ecclesiam dominam esse, ex quo recepit ab ea illam concessionem, quam quis à domino recipere solet. ar. ff. de diuor. l. fi. C. de Lat. lib. tol. l. j. §. sed & si quis. ext. de his, quæ fi. à ma. par. ca. ex ore. ext. de ele. dudum. 2. Item ex quo in instrumento continetur, quòd ipse recepit ab ecclesia, tanquam à domina, est standum illi, ita vt contra illud dicere non possit, arg. C. de contra. stip. optimam. C. de iure deli. cùm quis. ext. de relig. do. cùm venerabilis. ff. de pig. contrahitur. 27. q. 2. omnes feminę. Item non videtur, quòd possit referre de dominio quæstionem ei, à quo suæ possessionis causam accepit, ar. C. de pig. act. ne creditores. C. de non nu. pec. l. i. & no. secundum Papam, ext. de fide
l instr. inter dilectos. prope fi.[l] Præterea nónne ecclesia posset agere personali actione contra emphyteutam, & rem ab eo euocare etiam si foret aliena? ar. quòd sic, ff. sol. mat. si alienam. ff. commo. ita si furtum. ff. deposi. l. j. §. si prædo. ff. de pig. act. si rem alienam. quare idem: ergo non debet posse per in rem actionem, cùm eadem sit æquitas; ext. de const. cognoscentes. Præterea aut dicit rẽ fuisse suam tempore concessionis, aut alterius: si suã, hoc ipso, ꝙ ab ecclesia noluerit recipere breui manu, videtur dedisse ecclæ, & ab eadem in emphyteusim recepisse, ar. ff. de iure dot. licet. §. j. ff. de don. inter virum & vxor. l. 3. §. sed si debitorem. ff. si certum pet. singularia. præsertim in ecclesia, in qua non est necessaria traditio, vt C. de sac. san. ec. l. fi. & maximè etiam in annuum canonẽ deducendo, per quod videtur donatio præsumenda, vt C. donat. censualis. & l. seq. Si verò dicat eam alienam fuisse, tunc cùm sit p̃sumptio contra eum, & pro ecclesia, vt ar. ff. de iur. si duo. resp. 1. & C. si seruus ex ven. l. moueor. in fi. tenetur suam exceptionem, in qua actor efficitur, comprobare, vt C. de loc. & con. ad probationem rei. & ar. C. de lib. cau. ad probationem. alioquin succumbet, tanquã actor in probatione deficiens, vt ff. de prob. in exceptione. resp. j. ff. de excep. l. 1. 6. q. vltima, actor. ext. de iur. c. fi. Ar. ɔ̃, quòd se possit tueri nam dominium quæri solet recipiendo concessionem, & non aliis concedendo. Quomodo ergo concessio facta ab ecclesia probabit dominium esse ecclesiæ? hoc quibusdã non videtur esse posse, ar. ff. de act. & obl. ex maleficiis §. his quo q; in fi. & C. de prob. ad probationem seruitutis. Posset enim esse quòd ecclesia concessisset alienum, vt ff. in ti. pro donato, & in ti. pro soluto, & in ti. pro emptore, & in ti. pro dote, & in tit. pro legato, per totum, ff. de contrah. emp. rem alienam. Item certi sunt modi probandi dominium, vt j̃. ver. lvj. Non est ergo nouus modus fingendus, arg. ff. sol. mat. si verò. §. de viro. 2. q. v. consuluisti. ext. de trans. inter corporalia. Item absurdum est, quòd ecclesia se probet dominam nullo precedente titulo, quo dominium solet quæri, vt C. de ingen. ma. scientis. Item & si scienter rem suam ab ecclesia recepisset, non ob hoc fecit rem ecclesiæ, nisi dando, ar. ff. de leg. j. si hæres iussus. ext. de of. del. cùm super abbatia. in fi. C.
m de repud. hæres. In hac q.[m] H. ꝓ ecclesia iudicauit: alij dicunt om-
67 nes contrà, & iunge j̃. ver. prox. ¶ † Quinquasigesimotertiò iux-
n ta hoc queri potest[n], si iste emphyteuta rem ab ecclesia longo tẽpore recognouit, & pensionem ei soluit, an ecclesiæ ꝓderit præscriptio possidentis? possedit enim emphyteuta titulo. vnde etiã, si res esset aliena, vtile dominium præscripsit, & in rem actionem habuit ex tempore iam elapso: sicut & aliàs, C. de præscr. 30. an. si quis emptionis. Si igitur perdidit ius, quod quæsierat, ad ecclesiã illud ius rediisse videtur, ar. C. de don. causa mor. si alienam. ff. de iure dot. Proculus. ext. de pœn. c. 2. Sed præallegata iura in personali actione loquuntur, nec ibi apparet, quòd dominium præscriptum, vel vsucaptum redeat ad illum, à quo præscribens causam habuit: imò etiam videtur, quòd si præscriptio non esset completa apud emphyteutam, & sic res ad ecclesiam rediret, tamen prodesset ecclesiæ illa minus plena, nisi per eam compleri posset, vt ff. de vsuc. si hominem. ff. de diuer. & temp. præscr. si duobus. §. fi. ff. de acq. pos. Pomponius. §. præterea. & l. in dotem. Multò ergo magis, si completa sit, proderit ei, vt rem vendicare possit: & facit ad hoc ff. de cond. inde. si. indebiti. §. si nummi alieni. Sed si 30. annis ex re illa fuit ecclesiæ soluta pensio, vel res ecclesiastico iure ab emphyteuta detenta: quia toto tempore 30. annorum, quo res

ADDITIONES.

a Vt Papa. ¶ Scilic. Inn. qui dixit hoc in dec. potuit. sed in dec. propter. quæ illam præcedit, intendit ad negatiuam, vt ibi scripsi in l. nullo.
b Dixit. ¶ In dec. potuit. in prin. pen. gl.
c Tu dic. ¶ Secundum Mart. de Fano.
d Et. ¶ pro Vel & Super, dixit.
e Rei ven. ¶ Hoc placet Gui. de Suz. in l. j. C. e. quia omne ius emphyteutæ in dominũ est translatum ꝑ cessationẽ solutiõis: inducit l. commissoriæ. C. de pact. inter emp. & ven. & hoc, ex quo dominus eum non patitur, & vide j̃. ver. lxxxiiij.
f Quinequagesimoprimò quæritur. ¶ xvj. q. Mart. de Fa.
g Mar. de Fa. ¶ Et Io. de Bla. vbi s̃. §. j. in 4. membro.
h Brocardicum. ¶ cuius titulus est, directa præfertur vtili, mihi ch. xiiij.
i Cùm ex officij. ¶ Fortè allegat, quòd ibi scripsi in glo. dicebatur, sed nil ad propositum.
k Quinquagesimosecundò quæritur. ¶ xvij. q. Mart. de Fano.
l Prope finem. ¶ Ber. in gl. antep. vide de hoc.
ADDE, vt per Alex. conf. v. & xliij. 4. lib.
m In hac q. ¶ v. ponit Mar. de Fa. qui cum dñis suis tenet, qđ sequitur.
n Quæri potest. ¶ secundum Odof. & Mar. sua j. q.
ADDE, vt per Alex. conf. 17. 4. lib. & Bal. conf. ciiij. 2. lib.

res fuit apud emphyteutam, ecclesia ciuiliter possedit: in his, in q̃
duobus casibus, s. cùm lõgo, vel longissimo tempore emphyteu
ta possedit, ecclesia contra eum agere poterit rei vendicatione:
a & iunge j. ver. prox.[a] ¶†Quinquagesimoquartò quæritur: sed q̃
68 rei vẽdicationem intentabit ecclesia? Et videtur, quòd non dire-
ctam: quia præscriptione longi, vel longissimi temporis directũ
dominium non queritur, sed vtile tantùm, vt no. s. de præscr. Sed
nec vtile dominium intentat: quia illud non habuit, nec conces-
sit, vt s. ver. xlv. vnde vltra, quàm concesserit, repeti non poterit,
vt ff. sol. mat. l. pe. §. mulier. ff. de his, quæ in frau. cred. ait pretor. §.
si conditionali. ff. de iure dot. licet. §. fi. extrà de deci. dudum. & 1.
q. 7. Daybertum. Sapiens igitur aduocatus, cùm ecclesia vult con
tra emphyteutam, vel eius hæredes agere, agat personaliter con
dictione ex lege Zenonis, quæ nouam inducit obligationem, vt
ff. de condict. ex lege, l. j. C. de iure empl. l. 1. Inst. loca. §. adeo. & tũc
dominij quæstio non refertur, vt probatum est s. ver. lij. nec etiã
proderit emphyteutæ, si non possideat, quia fortè in alium tran-
stulit possessionem. nihilò minus enim actione tenebitur perso-
nali, quæ non ratione possessionis datur, sed ratione contractus,
quo obligatus existit, vt C. deposi. l. desideriũ. & l. seq. & C. si cert.
pet. non aduersus. C. de act. & obl. cum cui. hoc saluo, quia si em-
phyteuta sine dolo & culpa & facto suo à possessione cecidisset,
non teneretur, ar. C. de pig. act. si creditor. secundum Mar. de Fa.
69 ¶†Quinquagesimoquintò quæritur, vtrùm episcopus petẽdo
in genere ius episcopale, intelligatur censum, qui loco iuris epis-
copalis successit, petere? Resp. sic, vt probatur & no. secundum Prę
b positum, ext. de relig. dom. constitutus[b]. ¶†Quinquagesimosextò
70 quæritur[c]: pone extraneus possidet rem ecclesiæ, quæritur, qua
c liter ecclesia aget contra illum, cùm ille possessor non sit emphy
teuta, nec eius hæres? Et certè tunc necessariò proponenda est in
rem actio, & dominium est probandum: cuius tamen probatio
71 difficilis est. †certi enim sunt modi dominium probandi: de qui-
bus habes s. de act. seu pet. §. sequitur. ver. si autem velis. Primus
est, si ecclesia probet se habuisse à domino rem istam, vt C. de ꝓ
bat. cùm res. ff. de pig. & qui nondum. §. qui dicitur. ff. de act. emp.
ex empto. resp. j. Secundus est, si probet rem istam iusto titulo ac
cepisse & longo tempore præscripsisse, vt ff. de rei ven. in rem. §.
fi. ff. de acq. re. do. l. acquiritur. §. non solùm. ff. de vsuca. eum, qui.
Tertius modus est, si probet rem sibi traditam ex iusta causa fuis-
se: licet enim non præscripserit, habet tamen Publicianam, vt ff.
de Publi. l. j. & l. seq. Quartus est, si probet se, vel alium pro se 30.
annis cum titulo, vel sine titulo possedisse, vt C. de præscr. 30. an.
si quis emptionis. Quintus modus est, licet sit multum disputabi
lis, si probet ex concessionibus factis ab ecclesia ipsa rem, de qua
est lis, ab emphyteuticariis pro ecclesia longo tempore, vel lon-
gissimo, fuisse possessam, vt tetigi s. ver. liiij. Alij modi non inueni
untur in iure: & ideo non sunt confingendi, vt s. ver. lij. licet sæpe
quidam alios de facto studeant inuenire: & iunge j. ver. prox. &
72 j. ver. clxviij. ¶†Quinquagesimoseptimò quæritur[d]: quid si in
d qua chartula dicit, quòd ecclesia concessit P. in emphyteusim rẽ,
quam nunc tenet T. nunquid est sufficiens hæc probatio contra
T. certè non, vt tactum est s. ver. iij. & seq. probatur ext. de fi. inst.
inter. prope fin. ibi, cùm ad probationem rei propriæ, &c. & quia
res inter alios acta, &c. vt extr. de reg. iur. quamuis. & C. de pac. si v
nus. §. in summa. imò etiam tales chartulæ non probarent nisi ali
quis de prædictis modis probetur: & iunge j. ver. cxlij. & j. ver. ꝓ
73 xi. ¶†Quinquagesimooctauò quæritur, quid si ecclesia habet
chartam, in qua continetur, quòd talis Comes dõnauit talem rẽ
ecclesiæ? Certè nec hoc sufficit, nisi ecclesia se possedisse probet,
vt ff. de Pub eũ qui. §. fi. & l. seq. Sed si ecclesia hẽt titulum, & ĩ pos
sessione fuit, satis præsumo, quòd ex titulo præcedenti facta fue-
rit sibi traditio, ar. C. de acq. pos. minus. Nec credo ecclesiam hîc
habere Publicianam ex solo titulo sine traditione à non domino
sibi facta: sicut habet ex sola concessione à domino facta: quia il-
lud, quod ecclesiæ in dominio quærendo conceditur in l. C. de
sac. san. eccl. l. fi. est priuilegium contra regulam iuris inductum, i-
deoque non est ad consequentiam trahẽdum: vt sit idem in qua
si dominio, vt ff. de leg. & senatuscon. quod verò. 26. q. 2. non ex
emplo. Iam enim facile esset ecclesiæ super omnibus rebus mun
di habere Publicianam, si fortè faciat sibi fieri donationem à P. de
eo, quod possidet T. & C. & B. & sic de omnibus: quod absurdum
esset, & malignandi occasionem adduceret, ar. ff. de Carb. edic. l. i.
§. sed & si quis. Sed si ille, à quo habet ecclesia titulum tempore,
quo ecclesiæ concessit, in possessione fuisset. licet ipse ecclesiæ ñ
tradidisset, fortè æquũ erit dari ecclesiæ Publicianam, si aliàs rei
vendicatio datur: ar. in præ. l. eum qui. §. Publiciana. saluis casibus,
in quibus sine traditione Publiciana competit, de quibus dubita
tio non est de Publiciana, vide s. de iud. §. nunc dicendum. Sed ad
huc fortè ecclesia ostendit chartam, in qua continetur, qualiter
sibi concessa fuerunt, iam sunt centum anni, omnia, quæ habuit
talis Comes in tali castro: certè hæc charta inutilis erit, nec eccle
siæ ex tali confessione aliquid accrescit, nisi probentur, quæ dicta
sunt, videlicet quid ille habuit, arg. C. de falsa causa adiect. l. 3. & l.
fi. ff. de leg. j. si sic. ff. de contrah. emp. hanc legem secundũ Mar. de
e Fa.[e] ¶†Quinquagesimononò quæritur[f]: ecclesia concessit rem
74 alicui in emphyteusim in hunc modum: Ego H. abbas talis mo-
f nasterij concedo tibi P. atq; confirmo omnia, quæ habes & tenes
de iure dicti monasterij in castro, vel in villa tali: demum multis
annis elapsis quæstio oritur inter emphyteutam, vel eius hære-
des, & ecclesiam. cùm enim ille in dicto castro multa possideat,
negat tamen se aliquid ab ecclesia recepisse, dicens ecclesiæ, pro
ba, quid de iure monasterij in dicto castro habuisti: ecclesia verò
dicit, quòd omnia, quæ ibi habuerunt isti & antecessores sui mo
nasterij, dicens hoc, quod in dicto instrumento dicitur non cau-
satiuè, sed determinatiuè dictum esse econtrà emphyteuta resi-
stit dicẽs se deberet de omnib. absolui, nisi quatenus fuerit ab ec
clesia probatum: ita dicens, concessio mihi facta est de his omni-
bus, quæ de iure dicti monasterij in tali castro tenebam: sed ego
nil tenebam de tuis: vnde nihil est mihi concessum, ar. ff. de hære.
inst. item quòd Sabinus. §. sed si asse. ff. de hær. vel act. ven. quòd si
sit hæreditas. Nam & cùm super re incerta fit promissio, tam ex p
te respondentis, quàm ex parte stipulantis nulla cõtrahitur obli-
gatio, vt ff. de ver. ob. triticum. ff. de vsur. quod in stipulation. ext.
de re iud. abbate sanè. lib. 6. Hoc etiam idem est in contractu loca
tionis, qui ob mercedem incertæ quãtitatis, vt ff. de loc. & cond.
si merces. & idem in sententia, quæ ratione incertitudinis nulla
censetur, vt j. de sententia, §. qualiter. ver. item debet esse. Idem in
arbitro, vt ff. de arb. quid tamen. §. pe. & in legato, vt ff. de iure do.
cùm post. §. gener. & in pluribus aliis exemplis, vbi incertitudo vĩ
tiat, vt ff. de test. manu. cùm ex pluribus. ff. de in diem addic. cùm
duo. ff. de lib. & posth. l. 2. ff. de hær. inst. ad tempus. §. j. ff. de rei vẽ.
g idem Pomponius. §. fi. & j. ver. lxij.[g] ¶†Si igitur in præmissis casi
75 bus incertitudo vitiat quod gestum est, multò fortiùs hîc, vbi de
obligando agitur, ff. de act. & ob. Arrianus. extr. de prob. ex literis
Præterea talis concessio est obscura: vnde credendum est, quòd
de modicis, vel minimis facta fuerit, ar. ff. de verb. obl. si ita stipu-
latus fuero, decem. ff. de reg. iu. inter pares. in fi. ff. de leg. j. cùm ser
uus legatus. §. Seio. & §. si ita sit scriptum. in fi. ff. de leg. 2. si ita re-
lictum. resp. j. & l. Sempronius. ff. de leg. 3. nummis. & l. qui cõcu-
binam. ff. de aur. & ar. leg. qui autem. ff. de reg. iur. sem. ꝑ in obscu
ris. & l. qui concubinas. quia circa maiora cautiùs agi consueuit,
vt 7. q. 2. nuper. prope fi. & ext. de elec. licet. Item ecclesia debuit
in concessione singula specialiter declarare: & ideo, quia non fe-
cit, succumbere debet, ar. ff. si quis cau sed & si quis. §. quæsitum.
ff. de cond. & demon. sed si hoc. ff. ad l. Cor. de fal. diuus Claudius.
in prin. ff. de acq. hær. si quis. §. iussum. ff. de contrah. emp. Labeo.
& l. cùm in lege. ff. de pac. veterib. 4. di. erit aũt. Item ecclesia, quę
concessit, debet monstrare fines locorum, & quid iuris concessit
emphyteutæ: arg. ff. de act. emp. & vend. Titius hæres. Dicas, q̃ v-
terque, s. tam ecclesia, quàm emphyteuta, deliquerunt non faciẽ
do, qđ facere tenebantur, s. non specificando res: sed ne ecclesia
iure suo priuetur, & emphyteuta de aliena iactura lucretur, vt ex
trà de pœnis, suam. iudex videat consuetudinem ecclesiæ conce-
dentis, & morem regionis illius, & quantitatem dati pretij & pẽ
sionis annuatim persoluendæ, vt secundum hoc moderetur, quã
ta fuerit possessio monasterij, non peior, non melior, sed medio-
cris bonitatis, arg. ff. de testa. hæredes. ff. de an. leg. sicut. ff. de reb.
dub. cùm in testamento. ff. de leg. j. l. si seruus plurium. in fin. C. de
76 donat. si quis argentum. respon. 1. ff. de oper. ser. l. fi. ff. de ædil. edi.
h si quis venditor. & vide j. versi. lxxij. ¶†Sexagesimò[h] quæritur,
an emp

ADDITIONES.

a Ver. prox. ¶Hoc etiam Mar. de Fan. sub q. xvij.

b Constitutus. ¶de cuius dicto fecit ibi Ber. additionem in vltima gl. & vide, quod super ea dixi.

c Quinquagesimosextò quæritur. ¶secundum Mar. de Fan. q. sua xviij.

d Quinquagesimoseptimò quæritur. ¶Ma. de Fan. sub q. s. prox. & j. ver. proximis. Mar. de Fan. est, vt dicitur, in fi. & est pars. ADDE, vt pulchrè per Rom. cons. cxxv.

e Secundum Mar. de Fan. ¶probatur hoc de rest. in integ. c. auditis & vide, quod ibi super gl. Celestinus.

f Quinquagesimononò quæritur. ¶xix. q. Mar. de. Fan. quasi ad literam.

g Ver. lxij. ¶Ad idem de elect. c. 2. lib. 6. vbi etiam de hoc.

h Sexagesimò. ¶Adde, an emphyteuta teneatur respõdere ecclesiæ, quæ sint res emphyteuticæ, & quæ allodiales, Bald. consilio cxcv.

an emphyteuta, qui diu soluit pensionem alicui, teneatur illi ignoranti, pro qua re sibi soluerit, ostendere ipsi eandem, & quàm ab eo tenet in emphyteusim? dic, quòd sic, vt sic dominus certus fiat, à qua re ipsum expellet, si sibi pensio non soluatur, vt in aut. Collat.3.de man.prin.§.cogi.& ff.de censi.forma.ff.ad exhib.l.3. §.est autem personalis.C.de fide instr.plures.ff.ad l.Aqui.si seru⁹. §.si plures.ff.de act.emp.& ven.Titius hæres.extrà. de censi. peruenit. Ar.tamen contrà C.de pet.hær.cogi.2.q.v.c.j.debet enim actor res designare: quia hoc onus est petitoris, ff.de rei ven. si in rem.& in l.specialiter. Et ideo dicunt alij, quòd si dominus petit simpliciter rem designari, non auditur: si verò dicit certum fundum emphyteuticarium esse, tunc emphyteuta cogetur id fateri aut alium designare, sic vt dominium non dimittat incertum, vt in conc.positis s.ver.prox.& j.versi.lxij.& hoc verum est, si ipse
a sciat: & hæc quæstio est dominicalis[a]. ¶† Et sunt hæc in ar. vt feu
77 datarius cogi possit dicere, pro qua re sit vasallus, & domino ser
b uitia præstet: & iūge j.ver.cvj.[b] ¶† Sexagesimoprimò quæritur,
78 quid si ille nolit dicere: vel ostendere? Resp.considerandum eē, quis agit: quia si dominus agit, tunc debet probare, quam rem dederit: alioquin debet emphyteuta absolui. Et idem est, si emphyteuta contra dominum agit: quod facere potest, vt ff.si ager vec. vel emp.pet.l.j.& 2.nisi enim probauerit, pro qua re soluit, dominus absoluetur. Dici tamen potest, quòd emphyteuta captis pignoribus dicere compellatur, vt ff.de mun. & hono.si quis magi-
79 stratus. ¶† Sexagesimosecundò quæritur: sed pone emphyteuticarius non vult dicere, pro qua re soluit: dominus verò dicit, ego volo petere à te pro toto patrimonio pensionem: ille verò dicit, domine, nil teneo à vobis ī emphyteusim: imò quod solui quasi indebitum solui: quæritur, quid iuris? & videtur, quòd de nulla re possit petere pensionem, cùm non constet, pro qua soluerit. Nam si habens plures seruos, vni eorum legauerit libertatē nec aliquem nominat, nulli eorum libertas debetur, vt ff.de manu.test.cùm ex pluribus. Item ratione incertitudinis ex neutro fundo debetur, ff.de reb.dub.si fuerit.ff.de fun.inst.leg.quæsitum §.si quis.ff.de hær.inst.l.in tēpus. Item si petens rem, nō potest probare quam, sequetur absolutio, ff.de rei ven.l.idem Pomponius. §.si frumentum. Econtrà videtur, quòd nisi dicat, pro qua re soluerit pensionem, pro toto patrimonio suo soluisse videatur, arg. ff.de acceptil.l.6.ff.de iure fis.l.v.in prin.& hæc ratione incertitudinis, ff.ad C.treb. Titius.ff.vt leg.seu fideic.no.ca.si domino.ff.de pet.hær.sed & si.§.adeò.ff.de leg.2.& si pluribus, in prin.ff.ad l. Aquil.item Mela.§.2.& l.ita vulneratus.& s. ver. lix.& quia non ē verisimile, ꝙ quis pecuniam suam iactet, ff.de proba.cùm de īdebito. Item confitetur de quibusdam deberi: ergo & de cæteris debet confiteri nam non interest, an nullo modo, an incertè confiteatur, vt ff.de interrog.act.de ætate.§.nihil.ff.de eden. vbi de iure tamen stricto nō videtur pro toto patrimonio, sed pro re, qua tanti sit, pensio præstari.ff.de annu.leg.si tibi. Sed cùm hodie non præstetur pensio secundum iura, videtur pensionem pro toto patrimonio soluisse: & ideo consulunt quidam, quòd eligat deteriorem rem, quam habet, & dicat se pro illa pensionem soluisse: & si ille negauerit, incumbet ei probatio. Alij dicunt, quòd si pensio sit modicæ quantitatis, & possessiōes, quas emphyteuta possidet magnæ & amplæ sunt, non præsumitur soluisse pro omnibus: secus, si non sint dignæ maiori pensione. Hæc ergo rei coniectura sumitur ex modo pensionis, ar.ff.de do.inter vir.& vx. verum. ff.
80 de transf.cùm hi.§.modus.& vide s.ver.lix. ¶† Sexagesimotertiò quæritur: sed quid si emphyteuta non vult censum soluere, nisi
c dominus ei priùs ostendat, quare sibi soluere teneatur? Dic[c], ꝙ dominus est in sua quasi possessione tuendus, vt extrà de elect.c. querelam. Si tamen pensione soluta proprietatis referat quæstionem, negādo videlicet se ī emphyteusim rem tenere, absoluend⁹ erit, nisi dominus de iure suo doceat: quia census ignorantiæ, &c. de censi.peruenit.nisi fortè longo tempore soluerit pensionem: quo casu contradicere non poterit præscriptione longi temporis obsistente, vt C.lib.x.de agric.& cens.litibus.& vide s.ver.pro
81 xi.& s.de restit.spol.§.nunc dicamus.vers.sed & si certis. ¶† Sexagesimoquartò quæritur: quid si rusticus per 30.annos soluit alicui pensionem, credens aliquid se habere ab illo in emphyteusim, non tamen apparet, quòd aliquam rem teneat ab illo, nunquid ex hoc præsumitur, vel etiam est sufficiens probatio, quòd aliquam rem ab ipso teneat, vel sit ei in emphyteusim concessa, ita quòd expelli non possit? Et dicunt Odof.& alij, quòd sic, ar.C.libr.xj.de fundis pat.l.fi.ff.de vsur.cùm de in rem verso.ff.de aqua plu.arc.l.
82 j.in fi.ff.de ritu nup.in liberè.& iunge j.ver.cvj.& ver.cxlij. ¶† Se
d xagesimoquītò quæritur[d]: quid si emphyteuta negat rem ecclesiæ fore: posteà verò apparet, & ipse ostendit se illam iure emphyteutico habuisse? Et vr̄ ꝙ postea ius, quod negauit, allegare non potest. absurdum est enim contra id venire, vt C.de reb.cre. si qs. ext.de prob.per tuas.s. depos.§.8.ver.sed secundum.nam denegando rem ecclesiasticam esse, denegauit per consequens, se ius ab ecclesia recepisse: & ideo nunc dicendo se ab ecclesia illud recepisse in emphyteusim tanquā sibi cōtrarius, est repellendus, ar. ff.de cond.& demon.Titiæ, si nupserit.C.de fur.& ser.cor.l.j.ff.qn̄ ap.sit, l.2.§.sed si alius.ext.de ap.solicitudinem.in fi. Deliquit enī volendo priuare ecclesiam dominio: vnde meritò priuandus est iure suo, 13.q.j.quibus.ver.vt autem.C.si reg.si constiterit. & ar. C.de leg.si legatarius. Vnde quia in re ipsa negando deliquit, iustum est, vt in eadem re puniatur, ar.C.de repud.consensu.§. hoc nisi.ff.de vulg.& pup.substit.ex facto.§.Iulianus.C.de epis.& cler. quicunq;.i.q.j.si quis episcopus.ext.de immu.ecc.c.fi. Item malè versatus est in re, negando ipsam emphyteuticam fore: vnde ob hoc solum debet posse expelli, ar.C.loc.& cond.ædem.& extr.e. ti.propter. Ar.contrà.licet enim rem ecclesiasticam esse negauerit, non tamen concessioni emphyteusis contradixit. potuit enī vtrumque verum esse, s.concessionem ab ecclesia factam esse, & rem existere alienam, vt ff.de contrah.emp.rem alienam.C.si res alie.pig.da.sit, per totum, C.de euict.si fundum.ff.de cōd.ob cau. l.fi.nec propterea, quòd negauit rem ecclesiasticā esse, debet possessione, vel proprietate carere, ar.ff.de reg.iur.nemo ex his.quia linguæ lubricum non est facilè ad pœnam trahendum, vt ff.ad l. Iul.maiest.famosi. Potuit enim de præteritis obliuisci, etiam si ipsemet ab ecclesia recepisset, ar.ff.de prob. quinquaginta.nam in suo patrimonio quandoque quis errat, vt C.de hær.vel act. ven. l.4.in auth.de hær.& Fal.§.si verò absunt.& in dubio præsumi debet meliorem partem, s.non fuisse in fraudem negatum, vt extr. de reg.iur.c.2.& ar.ff.de in integ.rest.l.pen.C.de his, qui sibi in testa.ascri.l.pen. Dicit Mar.de Fa.hoc casu negantē, qui iustam cām
e non habuit ignorandi, sola debere negatione[e] priuari, si hoc postuletur, ar.C.qui pot.in pign.hab.auth.item si possessor.& ff.de
83 rei ven.in rem.§.fi.& ext.de exces.præl.illud. ¶† Sexagesimosex
f tò quæritur[f]: aliquis possidet fundum, quem ego & antecessores mei ab ecclesia emphyteutico iure possedimus: ago contra illum possessorem: ipse verò excipit me canonem non soluisse ecclesiæ: & sic à iure emphyteutico cecidisse: quæritur, an excipere possit? Et videtur, quòd sic. cùm enim ego contractum emphyteuticarium non seruauerim, frustra ex illo dico mihi competere auxilium actionis, ar.ff.de ritu nup.filio.§.i.ff.de mino.auxiliū. in fin.extr.de vsur.quia frustra. Idem in testamento, vt contra ipsum veniens fructu careat testamenti, vt C.de fideic.l.fi.in fi.& idem in instrumento, vt exr.de censi.cùm olim.ad idem C.de epi. aud.nemo.& ff.de reg.iur.cùm par.§.illi.& ext.de immun.eccl.c. fi. Non enim debeo inspicere, quòd ille titulum, vel ius sibi competens non allegat: sed considerare debeo, quòd me ius habere dicere non possum, ar.C.de pig.si superatis.in fi.& C.de rei ven. res alienas.& eo ipso.quòd ille possidet, plus iuris in retinendo ꝯsequitur, quàm ego, qui indignus sum actione in agendo, ar.ff.si vsusfr.pet.vtifrui.& ff.vti pos.iniusta. Item frustra peto, quòd dominio restitutus sum: quia res cecidit in commissum, ff.de bo.lib. quamdiu.ff.de acq.hær.quamdiu. Ar.contrà: quia verum est me ius vtilis dominij habuisse: vnde & hodie p̄sumor habere, arg.C. de prob.siue. Item ille non potest de alieno facto, vel iure excipere, cū sit ab ecclesia alienus, ar.ext.de exce.rei iu.& an eadem.§.i. Nam

ADDITIONES

a Dominic. ¶ suit Pilei: & est cxij.inter dominicales est lxvi.neuter tamen loquitur de emphyteuta expressè, sed de censuali.
b Ver.cvj. ¶ Præsupponit ergo, ꝙ præstet, sicut dixerat de emphyteuta: aliàs negando se vasallū, nullum ibi incūberet onus: quòd teneatur ad hoc confitens, vel possidens, facit in auth.de mā.prī. §.coges.ff.de pig.ac.l.quamuis.& no.in l.imperialē.§. illud.de ꝓhib.feu.alien.per Fed.& de hoc satis per Iac.de Bel.si de feu.ꝓtro fuerit vasallus. Sed qd dices, si alter istorū p errorē suum ꝓprium prædium, vel allodiū designauit ꝓ feudo, vel emphyteuticario, an reuocare possit? dicit Guil.super l.cùm falsa.C.de iur.& fac. ig no.quòd possit facta fide de facti errore, e.ti.error.ff.ad munic.libertus.§.error.de iure fis.l.edicto.in fi.& l.2.§.si ff.de censi.l. forma.in fi.ext.de confes.c.vl. ADDE, vt per Bal.consi.ciiij.secundo libro.
c Dic. ¶ secundum Pet.& Ab.& est q.xix.
d Sexagesimoquintò quæritur. ¶ Per Mar.de Fano, & est q.28.
e Negatione. ¶ Ego habeo in mar.possessione.& puto, quòd melius, poderatis legibus, quas allegat recipiendo l. in rem. pro l.fi. & ille §.fi.non fuit Mar.nec video, quare auctor illud addiderit, cū ille §.in alleg.l.in rem.nil ad propositum.auth.verò.& l.fi.sunt ꝯmodæ.
f Sexagesimosextò quæritur. ¶ per Mar.de Fan.q.xx. ADDE Ab.consi.lxvij.2.lib.

Nam si P. rem meam 30. anno. spacio præscripserit, tu possessor, q
ei non successisti, me excludere non valebis. Præterea quomo-
do potest ex iure ecclesiæ retinere: quod si in quantitate consiste
ret, compensare, non posset, vt C. de compensat. eius. & ar. ad idē
ff. de pet. hær. regulariter. & l. nec vllā. resp. j. Item quomodo po-
test de hoc excipere, cùm ille, cuius non interest, hoc non dicat,
vt ff. de iniust. rup. test. l. filio præterito. Item quomodo excipiet
de facto alterius, qui vinci posset, ar. ff. qui po. in pig. ha. creditor.
a resp. 1. in fi.[a] Io. & Mar. de Fa.[b] pro actore iudicant, rationibus an-
b tè dictis: & adhuc prodest illud scire, vtrùm ius emphyteuticum
ipso iure perdatur propter canonem non solutum: de quo dic, vt
c s. vers. xlviij.[c] ¶ † Sexagesimoseptimò quæritur: P. recepit fundū
84 in emphyteusim pro se & filiis & nepotibus suis: demum deces-
sit superstitibus filiis naturalibus tantum: nunquid ecclesia pōt
eos repellere? Et videtur, quòd sic, ar. ext. de testa. c. Raynaldus. in
prin. & ff. de assig. lib. l. j. & ff. de bon. lib. patronus. Nam filium eē
diffinimus, qui ex viro & vxore eius nascitur: quod non contigit
in naturali, ar. ff. de his, qui sui, vel alie. iur. sunt, filium. Debuit er-
go intelligi de legitimis: sicut & cùm conceditur testamenti fac-
tio, intelligitur de legitima & solenni, vt C. de inof. test. si quando
Item cùm dicitur aliquem numero liberorum à tutela excusari, ī
telligitur de solis legitimis, ff. de excus. tut. l. 3. §. remittit. Item vr̄
sine liberis decedere, qui sine iusta sobole decesserit, vt C. de inst.
& substit. generaliter. in fi. Ar. contrà. nam pater pro se & filiis in-
distinctè acquisiuit: vnde tam naturalibus, quàm aliis pactus esse
85 videtur, ar. ff. de of. præs. l. 3. † quia indefinita locutio æquipollet
vniuersali, ar. ff. de leg. 3. si plures. ff. de vsufr. leg. vxori meæ. ff. de
test. tut. si quis ita, §. j. xix. dist. si Romanorum. ff. sol. mat. si quis sic.
Nomine enim filiorum intelligi debent etiam naturales, vt ff. de
in ius voc. quiq;. §. fi. & l. parētes. resp. j. Item pater posset cuilibet,
etiam extraneo, possessionem & dominium vtile quærere, vt ff.
de acq. pos. l. j. quare ergo non idem poterit naturalibus filiis, qui
extranei iudicantur? cùm non sint in ipsius potestate, vt C. de iu.
86 re do. l. fi. ¶ † Præterea si legaui tibi vineam, vt si decederes sine
liberis, restitueres eam T. certè sufficit ad conditionis defectum,
quòd reliqueris liberos naturales: imò, quod plus est, in seruitu-
87 te conceptos, vt ff. de leg. 3. cùm pater. §. volo. ¶ † Item si quis ro
gatus est sub conditione filiis suis restituere fundum. etiam de na
turalibus creditur esse dictum, vt ff. de leg. 2. Titius testamento. §.
d fi. Dicunt quidam[d], hoc ex arbitrio colligi posse, vt inspecta cau-
sa concessionis, re concessa, & dignitate eius, cui conceditur, præ
sumatur aliquando pro filiis naturalibus, aliquando contra eos,
ar. ff. ad Treb. ex facto. §. si quis rogatus. & §. fi. ff. de do. inter vir.
& vxo. vtrum. ext. de rescr. sedes. Si autem mulier recepit pro se
& liberis, non videntur in nomine discrepare filij naturales, & ēt
vulgò concepit, à legitimis, vt ff. de sta. ho. lex. C. quando mu. tu.
of. fun. potest, l. fin. Inst. ad O fic. §. penult. & iunge j̄. ver. clxxij. &
88 ver. cxliij. ¶ † Sexagesimooctauò quæritur[e], quid de adoptiuis?
e Resp. dico, emphyteuticum contractum simpliciter in filiis & ne
potibus factum non extendi ad filios adoptiuos. ff. de cond. & de
89 mon. & fideic. & 30. q. 3. ita diligere. ¶ † Sexagesimononò quæri
tur: pone, ecclesia concessit fundum in emphyteusim duob. fra-
tribus, ita vt post mortem eorum & filiorum nepotum suorum
f fundus ad ecclesiam reuertatur[f]: decessit alter eorum liberis non
relictis, quæritur, an defuncti portio superstiti fratri accrescat? nā
dictum fuit, quòd post mortem eorum res ad ecclesiam redeat.
At ipsi mortui non sunt, licet alter mortuus sit: ergo conditio n̄
existit, ar. ff. in ius voc. vt eant, l. fi. cùm enim dicitur in contractu,
post mortem eorum, indistinctè de omnib. intelligendum est, &
maximè de duobus: quia pluralis locutio minori numero non q
escit, vt ff. de manu. test. libertas quæ. §. fi. ff. de ver. sig. inter illam
ff. de test. vbi. 4. q. 3. c. si testes. §. item vbi numerus. Itē libertus assi
gnatus, eo, cui assignatus est, sine liberis deficiente, in familiam
redit, vt ff. de assig. lib. l. j. Quòd si duob. fuerit assignatus, & alter
deficiat, pars illius in familiam non redit, sed consorti accrescit,
vt e. ti. l. idem erit. §. fi. & l. vtrùm portio. Et ad hoc faciunt iura de
iure accrescendi loquentia, vt ff. de vsufr. acc. l. j. & l. idem. §. si so-
lum. & l. si mulieri. C. de cad. tol. j. C. quando non pet. partes pet.
accresc. l. j. C. de iure do. quidam. C. de impub. & aliis sub. testamen
to. ff. de bo. pos. ei, qui. & C. lib. x. si socius imperialis lib. decess. l. v-
nica. Item non videntur hi fratres mortui, quando superest vnus
ex illis, C. de his, qui. vt indig. l. pen. præsertim in emphyteutico
prædio, quandiu eius medietatem canonis soluet, ar. ff. cōi diuid.
l. communi. resp. j. Item melior fit ex hoc conditio ecclesiæ: nam
quod à duobus debebat exigere, nunc ab vno solo exiget, arg. ff.
fam. ercisc. planè. ff. iud. sol. non tamen. §. si. ff. de exer. ac. ne in plu
res. Ar. contrà, quòd ad ecclesiam pars defuncti redeat, ar. ff. de v
sufr. dominus fructuario. ff. de annu. leg. Seio. respō. i. ff. quemad.
ser. amit. aquam. & arg. C. de secun. nupt. auth. sed & si quis ex his.
Nec obstat, quod de iure accrescendi dictum est: quia in contrac
tibus non vendicat sibi locum, vt ff. de verb. ob. si mihi & Titio.
resp. j. ff. de acq. rer. do. per seruum. §. quod vnus. nec etiam in te-
stamentis, vt ff. de leg. j. si duobus. resp. j. ff. de leg. 2. l. vnus. Itē quo
modo petet totum, cui vltra partem non reperitur esse conces-
sum? at. ff. de du. reis, reos, §. cùm tab. ff. de re iud. Paulus. 2. C. si plu
90 res vna sent. condem. fu. l. j. & 2. ¶ † Item si testator duos filios in
stituit, & dicat, si vterq; sine liberis decesserit, hæreditatem Titio
debere restitui: primo cum liberis mortuo, secundus, si sine libe-
ris decesserit, partem restituere debet, licet verba testamenti nō
sic innuere videantur, ar. ff. ad Treb. hæredes mei. §. j. & bene faci
e. ti. Lucius §. Caio. Dic, ꝙ quamdiu omnes non decesserint absq
liberis, non potest pro parte res emphyteutica reuocari: & sic re
g spondit Azo, Acc. & Mar. de Fa. consultus[g]: & iunge j̄. ver. prox.
h & ver. clxvij. & ver. clv.[h] ¶ † Septuagesimò quærit: ecclesia con-
91 cessit duob. in emphyteusim, sic vt pars præmorientis in alterū
deueniret: præmortuus est vnus eorum, alio hærede relicto, qui
hæres possidet rem ipsam pro parte defuncti: superstes verò vult
ab eo partem illam petere: quæritur, quo iure petet? Et videtur,
quòd nullo. nam personalem actionem non habet, quia non cō
traxit, nec quasi contraxit cum consorte, sed solum cum ecclesia
adeò quòd nec socij sunt, vt ff. pro socio, vt sit. Item iudicio com
muni diuidundo agere non potest, cùm res desierit esse commu
nis: & solùm pro personalibus præstationibus datur vtile com-
muni diuidundo iudicium, vt ff. cōmuni diui. si quis putans. resp.
j. & sic nō habet personalem actionē ex eo pacto. Item in rē actio
locū n̄ habet. quomodo enim hîc emphyteuta actionē habebit
ꝑ ea parte, quæ sibi tradita nō fuit? sicut enim ad totā rē nō age-
ret, si tradita sibi nō eēt, sic nec ēt ad partē: vt idē iuris sit de parte,
i quod de toto. Sed dic[i], quòd in rem actio locū habere pt, ar. ff. de
don. q̄ sub mod. quoties. & ar. C. de don. cā mor. l. j. Nec dicat ali-
qs illius partis traditionē interuenire debuisse. cū eīn res fuerit ꝑ
indiuiso tradita duobus, nullus eorum in parte accrescente noua
traditione indiguit, ar. ff. de hær. inst. l. homo. §. Titius ex semisse.
ar. ff. de acq. hær. si ex parte. resp. j. ff. de bo. pos. l. sed eum. resp. j. Itē
etiam videtur agi posse præscriptis verbis, quia cùm certa pactio
ne rem recepit: videtur, quòd pactum, quod à concedente profe
rebatur, fieret inter eos, ar. ff. fa. ercis. si filia. §. si pariter. & iunge j̄.
92 versi. lxxv. & ver. cxliij. ¶ † Septuagesimoprimò q̄rit, qd si ēphy-
teuta decesserit duob⁹ hæredib⁹ relictis, & vn⁹ soluit. alter nō? Et
k videt, ꝙ neuter debet expelli, ar. ff. de lib. cau. liberis. Iac. tñ dicit[k]
vtrunque posse expelli. ff. fa. erc. cū idē. nec proderit ei, qui soluit
solutio sua, ne tributorum præstatio confundatur, ff. communi
l diuid. l. communi diuidundo iudicium. resp. j.[l] & ar. de pœn. dist. j.
sed si continuo. de cons. dist. j. in sancta. nam & si defunctus, dum
viueret, partem tantùm solueret, expelli posset, arg. de ver. obl. in
executione. & l. v. in fi. & ar. C. de distract. pig. quandiu. nec debet
ius immutari ex persona successoris, ff. de ver. ob. l. 2. §. fi. ff. de ꝯd.
& demō. cui fundus. ff. de præ. stip. l. 2. C. de his, qui. vt indig. Pol-
la. Sed ꝯ: nā si tota res cōmittit ꝑp partē nō soluentis, sic vnus ꝑp
peccatū alterius punitur: & pœna vlteriùs extēdetur, q̄ reperiat ī
excedēte delictū. qđ esse nō debet, vt ext. de his, quæ fiunt à ma.
par. ca. quæsiuit. C. ne vxor ꝑ ma. l. pe. ga rē, quæ culpa caret, & c.
ext. de ꝯst. c. 2. nec debet alteri ꝑ alterū iniqua ꝯditio īferri, vt ff. de
reg. iur. n̄ debet. Itē ꝯ, ff. de pub. & vec. fraudati. §. si vn⁹. Sed dic, ꝙ
quam

ADDITIONES.

a In fi. ¶ & l. seq. §. simpliciter. & vide alia iura ad idem s̄. de teste, §. nunc videndum. in ver. item agens. & super illo.

b Et Mar. de Fa. ¶ & Io. de Bla. vbi s̄. in prin. multùm plenè.

c Ver. xlvij. ¶ Quæstio est xii. Mar. de Fano.

d Dicunt quidam. ¶ Nescio quare succubuit Mar. de Fano, cuius fuit ista solutio.
ADDE Alex. cons. lxxxix. & cons. cxxviij. i. lib.

e Lxviij. quæritur. ¶ per Mar. de Fa. qui sine rubrica breuiter eā ponit, vt hic, & est 23. q.

f Reuertatur. ¶ Fuit quæstio Pilei. lxxxix. qui per l. si mulieri. ff. de vsufr. accresc. quod j̄. alleg. tenuit, quòd accrescit fratri: verum est, quòd quæstio Pilei ponebat mortuum vnum de duobus filiis emphyteutæ sine liberis. De Mar. de Fa. dicam in fin.
ADDE Rom. cons. xix. Pet. de Anc. cons. cclxvj.

g Consultus. ¶ Hoc ipse refert sua q. 14. in fi.

h Et ver. clv. ¶ & j̄. de feudis, §. ij. ver. 36. & seq. q. fuit Mart. de Fan. 27. ad literam, saluo, quod j̄. dicam.

i Sed dic. ¶ secundum Iac. Bul. quem refert Mar. sibi respondisse ꝑ l. quoties.

k Dixit. ¶ Et Host. breuissimè in summa huius tituli, §. pen. & ver. quid si ex pluribus.

l Resp. j. ¶ Vbi no. hæc quæstio.

quamuis soluens deliciatur, nõ tamen damnificatur pp alium ñ soluentẽ:nã aget ꝯ eũ,& ab eo interesse suũ ꝯsequaẽ p iudicium familiæ erciscundæ,vt ff.fam.ercis.hæredes.§.in illa.& §.seq. & l. familiæ erciscundæ.& l.his consequẽter.in fi.ff.de his, qui deiec. vel effu.l.3.Alij dicunt, ꝙ vnus pp cessationẽ alterius expelli nõ
a potest,per præ.§.si[a] vnus.¶†Septuagesimosecũdò quæritur:sed
93 an hæredes rem emphyteuticam inter se diuidere possunt? Res. dicunt quidam, quòd non.nam fundus vectigalis non debet regionibus diuidi,ne cõfundatur præstatio vectigalis,vt in præ.l.ꝯmuni diuidũdo.Alij dicunt,illud esse speciale priuilegium fisci [b].
b ¶ † Septuagesimotertiò quæritur,quid si vnus ex filiis emphy-
94 teutæ canonem pro parte sua nõ soluit, vtrùm pœna ꝯmuniter
c promissa in solidum committatur?dixit Io. quòd non : aliàs sic [c].
95 ¶†Septuagesimoquattò quæritur:P.vendidit tibi vineam, hoc modo : vendo tibi vineam talem, saluo iure episcopatus , cuius est proprietas , à quo te debeas renouare : nunc episcopus vult renouare,vel rem repetere:tu verò dicis ex tali dicto nulla-
d tenus teneri:quæritur,quid iuris [d]? Et videtur, ꝙ tenearis. nam P. venditor in ipso ꝯctu pactus fuit, ꝙ te ab eccl'a debeas renouare, vt C.de pact.in bonæ fidei.ff.si cert.pet.lecta.ext.de ele.officij.vñ tale pactũ seruandũ est,ff.de pact.in traditionibus.sciebat eñ dictus.P.fortè,rem ecclesiæ esse:vnde volens animæ suæ consulere bene potuit ecclesiæ pacisci,Inst.de inut.stip.§.alteri certè.& si aliàs non interesset venditoris, in hoc tñ interest:quia cùm voluerit emptorẽ hanc rem ab ecclesia retinere, quasi à seipso voluit retineri,cùm eius voluntate pro ecclesia teneretur , ff.de statuli. si mortuus.§.fi.ad idem ff.deposi.Publia.C.ad exhibend.si res. Ar. ꝯ:quia alteri stipulari,vł pacisci nemo potest,vt ff.si cer.pet.l.certi.§.quoniam.ff.de verb.obl.stipulatio ista.§. alteri. Nec enim interest P.ratione pecuniarij interesse,ar.ff.ad exhib.si liber homo. Sed & si paciscentis intersit,nõ tñ acquiritur ei, cui quis paciscit, actio:sed potiùs ei,q pactus est,daẽ actio,vt C.de inut.sti.vt inter. C.de hæ.vel act.ven.l.2.itẽ cùm P.dixit, proprietatẽ vineę ecclesiæ,quæ non erat,nõ profuit ecclesiæ tale pactũ & si forte ibi emptori ꝑsit,&hoc animo pepigisset,vt ff.de eui.minor.§.fi.ff.ď act. emp.& ven.fundũ.Dicẽs eñ errãdo rem esse ecclesiæ,q̃ nõ erat, non intelligiẽ cõsensisse,vt ff.de acq.rer.do.l.si procurator. ff.de cõd.cã da.l.dedi.§.subtiliùs.22.q.2.in his.In hac quæstione nullũ ius credo esse ecclesiæ acquisitum,nisi probaretur P. gerendo negotium ecclesiæ ea,quæ dicta sunt, ex certa scientia nomine ecclesiæ pepigisse:quo casu tenetur ecclesiæ rem ratam habẽri suo nomine gestã actionem ex vendito cedere contra te emptorẽ p actionem negotiorum gestorũ,ar.C.si quis alteri,vel sibi,l. cùm p eos.C.per quas pers.nob.acq.l.fi.ff.de pig.act.si cùm venderet.
96 secundum Mar.de Fano,& vide j.ver.cij.¶†Septuagesimoquintò quæritur : T. concessit fundum duobus in emphyteusim, ita quòd vnius deficientis sine liberis portio consorti accresceret: post hoc eisdem ipsius rei proprietatem nouo pacto concessit,ñ dicto ꝙ deficientis portio deueniat in cõsortem,demum alter eorum decessit absq; liberis: nunc superstes exigit partem suam: q̃ri
e tur,vtrùm vltima concessio obstet [e]? Et videtur , quòd non.nam prima concessio fuit iuris emphyteutici:secunda ipsius proprietatis.Cùm ergo de alia re facta sit,non debet præiudicare iuri primæuo,ar.ff.de pact.si vnus.§.pacta,quæ turpem causam.Item ius accrescendi non perit,licet ius proprietatis aduenerit,ff.de vsufr. accres.l.4.in fi.Hoc etiam video in hærede,qui fuerat creditor testatoris:quia solummodo ꝓ parte sua,in qua successit, videtur facta cõfusio primi iuris,ar.C.de hære.vel act.ven.si adulta. Itẽ iste superstes pactum proprietatis de sola sua parte recepit , vt ff. de dam.infect.l.plures,vnde non videtur sibi potuisse præiudicare ĩ alia parte,ar.ff.qui.mo.pig.vel hy.sol.sicut.§.si plures. Pactum autem proprietatis,quod fuit de altera parte tantùm, huic consortio obesse non debet:quia nec pactum dominij directi debet inutili nocere,ar.ff.de sen.& interl.post sententiam. C.si à non cõp. iud.

ADDITIONES.

a Si. ¶Hoc placet Bar.Brix.q.dominicali xlv.in qua dicit Taner. & H.sic tenuisse.Guid.de Su.dicit hanc æquitatẽ sequendam:alleg. ff.si qs ali.test.prohib.l.i. vbi dř, factum fratris suo fratri non nocere.Guil.de Cu.in l.si necessarias.§.si vnus.ff.de pig.act.qui dicit idẽ,qď lex,quandiu.q̃ superiùs alleg.ad istã partẽ allegat ff.de eo, quod cer.loc.l.centũ.in fi.nam ista sol.vř recipere diuisionem,vt ibi refert quosdam distinguere,quæ sit cã non soluẽdi:si paupertas,sola pars eius committetur:si contumacia , ẽt pars soluẽtium incidet in commissum.facit,qď no.s.ver.xxix.in fin. & bene facit ff.de collat.bon.l.j.§.si cum duobus.Item ipse notat in culpa dominum,qui recipit partẽ:super quo vide,quod no.in præalle.l.ꝯmuni diuidundo,ad fi,magnæ gl.Subdit autem,ꝙsic collectum p alios solutum facit integrã pensionem vnius anni:putà tres erãt fratres,& pensio xij.denariorum:& duo triẽnio nõ soluerũt:tertius quolibet anno soluit quatuor denarios: & sic dominus habuit integrã vnius anni pẽsionem:res adhuc nõ ĩcidet in ꝯmissũ quia nõ est cessatum per trienniũ,vt sic illa solutio recipiatur in duriorem & grauem cãm, ff.de sol.in his.in prin.& l.cùm ex pluribus,& C.eodem titulo,l.j.Si autem illud sic collectũ nõ facit vnius anni integrã pensionẽ,vt si erant quatuor hæredes, & vnus solus soluit singulis annis tres denarios,q resultant in nouem tãtùm,tũc putat etiam partẽ soluentis ĩcidere ĩ cõmissum, cùm sit differentia pœnæ appositæ in modũ faciendi:& tunc cadit distinctio diuidui ad indiuiduum:quę locum non habet,cùm ẽ ꝯcepta in dando:de quo satis s̃.de arbitro,§.fi.ver.qd si plura.cũ ver.seq. & ibi aliæ remissiones habẽtur.Hæc subtilitas mihi primo aspectu placuit,sed pleniùs meditando displicuit: quia secundũ eam ẽ dare,ꝙ in duobus hæredib⁹,vno bñ soluente,nunquam res incidet in commissum:fortiùs in tribus,cũ duo soluũt in terminis,de quibus s̃.cùm census est duodecim denariorum, vnus duorum hæredũ,si bñ soluit, in fine triennij erunt 17.denarij: & sic plus, q̃ census vnius anni si sunt tres,duobus bñ soluẽtibus,in fine cuiusq; triennij perceptus erit integer census duorum annorum:& sic nunquam erit dare in ꝯtinuo triennio,quòd census solutus ñ excedat annum:& sic nugatoriæ essent quæstiones de vnico qui soluit partem,de quo s̃.ver.xxxix.& ver.seq. & ver.xlij. & j̃. ver. cvj.Et de pluribus,quorum alter non soluit,de quibus hîc, & in sequentibus.Teneas igitur vtrunq; ius hoc voluisse, quòd si labitur integrum & continuum triennium,in quo nullus integer ipsius triennij census sit solutus,locus est pœnæ.
b Fisci.¶Habeo p Gui.de Suz.super l.voluntas.C.de fideicõ.quòd hæredes emphyteutæ habẽtes rẽ indiuisam,vel diuisam,possunt inuicem alienare partes suas irrequisito domino,arg. secundum eum,ipsius legis.Canonista,vide,quod no. de his , quæ fiũt à plã tis,cùm apostolica.in gl.ideo.& vide j̃.ver.cxlvij. ad materiam facit j̃.de feudis,§.2.ver.31.& seq.Hic incidit quæstio facti : Titius tenebat rem in emphyteusim ab A.B.& C. inæqualib⁹ partibus: quia ab A.pro duabus partibus,à B.& C.pro sex,tñ indiuisis: Titius mihi vẽdidit consentiẽtib. A.& B.ius suum:C.vult retinere, petens æstimari partem,quæ ab ipso teneẽ:ego dico ipsum C.ius prælationis,vel retẽtiõis non habere,sed stare debere facto maioris partis tam numero personarum,q̃ iure,quod habeant in re: & laudare contractum recipiendo à me pretium secundum ratã portionis suæ:& pro hac parte inducitur C. de donat. sancimus. §.ne autem.& de metatis,l.2.lib.xij.ff.de pactis,maiorem.sed hæc cessant,cùm hîc fuit communio,vt singulorum,in qua regulariter potior est conditio prohibentis,de reg.iur.in re communi.li. vj.ad idẽ regula,quod omnes.e.ti.& vide,quod vtrobiq; no.&in dec.cùm omnes.de const.Et aduertendum,ꝙ hîc non loquimur de re indiuisibili,in qua tñ quãdoq; vnus impedit alios , licet illis teneatur,ff.familiæ ercisc.hæredes.§.incerto.sed cogiẽ seq volũtatem consortium,C.de communi ser.ma.l.j.& 2. Regulariter ꝯ, quia ius suum integrum cuiq; est seruandum, C.cõmunia de manu.l.j.Habens ergo partem ĩdiuisam,illã vẽdicare posset.ff.de rei vẽ.l.quæ de tota.in pri.§.ĩ certæ.Fortiùs vti poterit iure ꝑlatiõis, & retẽtionis,qď dat sibi l.fi.C.de iure emp. & ad diuisionem prouocare,ff.cõi diuidũdo,l.cõi diuidũdo.in prin.& §.i. Nec modicitas partis suæ faciet à iure cõi recedi,ext.de ap.c.de appellatiõib⁹. ff.de dãno ĩfect.si ꝓprietari⁹.ver.eadẽ.ad ꝑdictã bñ facit ff.de î diem addict.l.quod aũt.ĩ fi.cũ duabus legib.seq.Sed vlteriùs q̃riẽ.si nouã æstimationẽ suæ partis q̃rere pt,an stare habeat æstimatiõi ꝯsortiũ ſm æstimationẽ, q̃ ꝓ rata ꝯtigerit partẽ suã respectu partiũ vẽditarũ?Ad hoc rñdetur,ꝙ si sine fraude consortis verum ꝑtium,quantum haberi poterat,fuit cõuentũ,illi æstimationi stare tenetur,per præ.l.fi.C.de iure emp.ibi,&tantam præstare quãtitatem,quantam ipse re vera ab illo recipere posset,&c. Quod ergo ibi dicitur in tota re,procedit ẽt in parte,ff.pro derelicto,an pars.xij.q.2.cognouimus,in fi.Si autem cõstare posset, ꝙ consortes dolose in odium C.maius pretium expressissent: quàm cõuenirent,vt ipse ea retinẽdo plusdare cogereẽ,hoc illi nõ noceret.ꝑ superiorem literã ibi,re vera.& scripsi ext.de locato,potuit. aliàs dabit C.tantam partẽ pretij,q̃ta est portio ipsius.Et nota, ꝙ quia hîc erit communio ꝓ indiuiso,non est locus l.j.ad fi.ff.de eui. ibi fit distinctio partis fertilis à sterili:quia hîc propter indiuisionem fertile & sterile ad singulos pertinebant pro rata suæ partis.
ADDE,quòd hæc quæstio s̃.relicta fuit,Old.cons.34.incipiente quæstio talis.An autem plures hæredes emphyteutæ possent inter se diuidere,vide Alex.cons.clxxxvj.2.lib.
c Aliàs sic.¶Mar.de Fano in fi.suæ q.33,refert Azo. disputasse , & dicit cum Io hoc tenuisse.
d Quid iuris.¶Fuit q.26.Martini de Fano,& de quo hîc,in fine.
e Obster.¶Et est q.vlt.Mar.de Fano.

iud.l.3.& propterea ius ei quæsitum eo inuito auferri nō posset,
97 ar.ff.de pac.l.fi.¶†Inuitus aūt intelligit, qui non concessisse ꝓbatur,vt ff.de serui.vrb.præd.l.inuitū.ff.de ritu nup.in eo.§.deinde.Item lex in prima ꝯcessiōe apposita,in fa vr̄ esse reperita,ar.ff.
a de fideiuſ.siue pacti.ff.de pact.dot.inter.C.de iure do.etiam in fi.ª ff.de lega.3.Paulo.§.1.ff.de pupil.ſubſtit.ſi plures.C.eo.l.j.& vide
98 s̄.ver.lxx.& ver.lxix. ¶†Septuagesimosextò q̄rit:ecclesia ꝯcessit tibi in emphyteusim oīa,quæ pater tu⁹ habuit & possedit ī tali loco tu autem longissimo tp̄e iam decurso dicis,ꝙ omnia, quæ habes,non fuerunt paterna:& ideo nec ab ecclesia ꝯcessa fuerūt ecclesia verò omnia sua esse probare cupiens,sic dicit:ꝯstat,ꝙ talia tenes ex successione paterna:sed pater tuus à me obtinuit, ꝑ. ut in instrumento probatur:vnde ea à me quæsiuisse præsumeris nisi te aliunde acquisiuisse ostendas:ar.C.de prob.siue.ibi,vñ domini facta sunt,&c.&C.de bonis mat.l.j.sicut & vxor omnia,quę habet,ex bonis viri præsumitur habuisse,C.de do.inter vir.&vx. etiam.& sicut clericus de bonis ecclesiæ,vt ext.de pecul cleric.c. 1.& xij.q.4.c.1.& C.de epis.& cleric.auth.non licet. Item si possessor hæreditatis conuenitur ab hærede,& dum ab eo de aliqua re quæritur,quo iure habeat,non ostendit, præsumitur tanquā prædo,quod petitur,possidere:vel quod actioni vtilius est, præsumetur,vt ff.de interrog.act.l.de ætate.§.j.ff.de pet.hære.qui interrogatus.& l.sequ.Item quòd donauit aliquos reditus, nec dixit,de quib.possessionibus,de his, quæ habet præsumitur donasse:ergo & qui possessiones accepit emphyteutico iure,nec quas acceperit,declarauerit,illas,quas habet,accepisse videtur, arg.C. de do.si quis argent.Item & quòd dominium indistinctè legauit si vnam rem legasset,& non dixisset quam,de his,quas habet, legasse videtur,vt ff.de legat.2. cum in suo.& l.si plures. A simili tu possessiones ab ecclesia recepisti:vnde illas,quas habes,recepisse videris,arg.C.quibus ad lib.procla.non licet, l.fi. & hoc quidam
99 tenent.¶†Septuagesimoseptimòᵇ queritur,quid si tenens rem in emphyteusim committit crimen læsæ maiestatis,vel hæresis,
100 cui res ipsa applicabitur?de hoc j̄.de feu.§.quoniam.ver.xl.¶† Septuagesimooctauò quæritur:ecclesia concessit vineam in emphyteusim Titio & filiis & nepotibus: Titius quendam ex filiis ī solidum,quosdam verò in Falcidia tantùm sibi hæredes instituit nunc isti in sola Falcidia instituti petunt de vinea viriliter,non iure hæreditario,sed ex pacto emphyteutico,tanquam filij:quærit, an possint?Et videtur,quòd sic.nam hoc pactum cōcepit pater ꝓ filiis:vnde cùm nō fuerit facta adiectio partis, competet cuilibet eorum virilis,ar.ff.de duo.reis,reos.§.cum in tabulis.ff.de fideiussor.inter eos.resp.1.C.si plures vna sententia,l.j.& 2 ff.de stip.seruor.seruus communis.Item si pater acquirit pactum pro se & filiis,& ad exceptionem soli filio proderit,& si alij sint hæredes: ergo idem erit ad actionem & dominium vtile, vt sic appareat hoc debere pertinere ad filios iure pacti potiùs,quàm hæreditatis delatæ,ff.de pactis, l.à me.ff.de leg.j.si post mortem.nam & hoc video expressum in actione quærenda,ar.ff.de pactis dot.l.pater.Item cùm hoc pactum concorditer inter emphyteutam & ecclesiam factum fuerit solius emphyteutæ voluntate, non mutabit forma eius,ar.C.de act.& ob.sicut.extrà de reg.iur.c. 1.ff. e. nihil. ff.de aqua plu.arc.in diem.& l.seq. Admitti igitur debent filij vniuersi,non vt hæredes,sed vt filij,ar.ff.de leg.2.cùm pater.§.à te.nisi hoc fuisset expressè dictum,vt ff.ad Treb.hæredes mei.§.fi. Ar. contrà.cùm enim pater acquisierit pro se & filiis,bene poterit vnum ex his hoc lucro honorare:& secūdum hoc non peteret viriliter,ar.C.de secundis nup.fœminæ.Item pater viuens poterat non soluendo canonem,vel rem determinando,ius emphyteuticum perdere:& sic quod pater amisisset,ad filios, vel ad aliquē
c eorum non pertineretᶜ,vt C.de quæstionibus,eminentissimorū. Si ergo hic potuit amittēdo,qđ ē odiosū:multò forti⁹ prælegando,vel hæredem instituendo,quod est fauorabile,vt ff.de liberis & posthu. cùm quidam.ff.de seruis expor.seruus.in fi.Quare eūm pater de lucro suo non poterit gratificari vni ex filiis,cum &hoc possit extraneis aliquando?Nec īterest,vtrùm in pacto fuerit dictum,tu concedis mihi & filiis,an mihi & familiæ:ar.C. de verb. sign.l.fi.quod bene facit ff.de leg.j.filius.§.fi.tunc enim fortè admitterentur omnes filij gratis,quando nulli ex filiis,sed extraneo res illa relicta esset,ff.ad l.Fal.pater filia. Nam & hoc video ī filiis patroni,ad quos ius in libertis competiisse dignoscitur: non q̄a hæredes,sed quia liberi,vt ff.de iure pat.iura.ff.ad l. Iuliā maiest. eorū. & tamen si pater vni ex filiis assignauerit, eius erit, vt ff.de assig.lib.l.1.respō.1.Et eadem qō fieri ꝯsueuit in feudo:& no fm
d quosdā,ff.de pet.hæ.itē vidēdū.ī fi.ᵈ¶†Septuagesimononò q̄rit
101 quid si emphyteuta cessauit in solutione pēsiōis vltra biēnium, propter quod ecclesia vult eum expellere: ipse verò dicit, ꝙ ecclesia sibi tenetur ex aliqua iusta causa ī maiori quantitate,quàm sit pensio subtracta,& ei cōpensationem opponit?Resp.dicunt q
e damᵉ,ꝙ ex hoc se tueri potest si dicamus ꝯpensationem ipso iure fieri,ex hoc se tueri potest:q̄a nec res incidit in commissum,ff.
f de cōpensat.si ambo.§.cùm autē alteriᶠ. Et idē puto,si dicamus ipso iure non cōpensari:si t̄n ante lapsum biennij compensatio sit obiecta,vt C.de ꝯpensat.si constat.Ar.contrà.ext.de depo. bona
102 fides.in fi.Alij contrà.¶†Octuagesimò queritur:pone,aliqua
g terra est tibi concessa, vt inde reddas ecclesiæ fructuū quartam partē:cessas in solutione quartæ partis vltra biennium: nunquid res cadit in commissum?Resp.sic:nam aut es colonus partiarius: quo casu,vt & locator,nō soluēdo lapso biēnio expelleris,vt ex tr.de locato,ꝓp.ff.e.ti.q̄ro.aut es emphyteuta:& tūc similiter elapso
103 biēnio expelleris,vt in prę.c.potuit.¶Octuagesimoprimò quæritur:quid si emphyteuta vult soluere pensionē castaldiōi, seu nuncio domini:illo tamē cōsentiēte retinet,& nō soluit:nunquid cadet à iure suo?Dicūt quidam.ꝙ n̄,ar.ff.de Publ.l.fi.§.si qs. & ext.de pig.significante.Arg.t̄n ꝯ,ff.de insti.si t̄n.& C.de pact.l.
h pactum curatoris.& l.præsesʰ.¶†Octuagesimosecundò q̄ritur:
104 quid si emphyteuta à rei possessione ceciderit,propterea ꝙ ca-
i nonē n̄ ꝑsoluit:is verò,ad quē possessio ꝑuenit, soluit, nunquid res incidit in commissum,vt postq̄ ille possessionem recuperauit inde possit expelli?Dicit Iac.ꝙ n̄,vt ff.de cēsi.forma,§.si cùm ego vbi dr̄:Si cùm ego possiderē fundū,professus sum,petitor aūt ei⁹ nō fuerit professus, actionem illi manere placet: secus autem,si is,ad quē rei possessio ꝑuenerit,nō soluisset,vt ibi,& ff.de pig.lex
k vectigali.Alij tamen contrà:quia certum est illum non soluisseᵏ
105 ¶ †Octuagesimotertiò quæritur: an eo ipso, quòd emphyteuta non soluit intra tempus à iure statutum, recissa sit emphyteusis?Resp:non,quandiu dominus patitur illum rem tenere.ar. ext.de preca.c.2.Hinc est,quòd si postmodum receperit pensio-
106 nē,tacitè refirmatur ꝯtus,vt s̄.ver.23.¶†Octuagesimoquar-
l tò q̄rit:quid ergo si post tp̄s dn̄s petit pēsionē,ēphyteuta d̄negat an vlteri⁹ poterit sibi celeriter ꝓuidere,ꝓut dicit p̄d.dec.potuitˡ? Respon.

ADDITIONES.

a In fine.¶Hic continuauit Mart. de Fano l.quam dixit,in hoc autem.ff.de cond.inst.cùm seruus.& ibi vide conc.in vlt.glo.alleg. etiam C.ad Treb.l.4.

b Lxxvij.¶Principalis quæstio est ibi de feudo:sed in fi.dicit ibi autor,idem in emphyteusi:& ibi de hoc dicam.

c Non pertineret.¶Vt j̄.de hoc ver.cxliiij.
ADDE, an filij instituti in re certa admittantur ad emphyteusim paternam cum institutis vniuersaliter,Bar.con.incipiente,ex themate.& incipiente,quæstio ista.Pe.de Anc.cons.cxxiiij.& cccxx. Alex.cons.8.3.lib.

d In fi.¶Et huic similis quæstio,cùm testator plures hęredes filios vel extraneos instituit,volens,quòd ad vnum ex eis solum, nullum exprimendo,fundus,quem in emphyteusim habebat,peruenire deberet,& ipse solus fictum,vel pensionem solueret:dubitatur,an ad vnum,& ad quem,an ad omnes,& an ad nullū fund⁹ debeat ꝑtinere?& ꝑ l.planè.ff.famil.ercis.vr̄ ꝙ iudex vnū ad id idoneū eligere d̄beat,cui illū cū suo onere assignabit,ne ī plures dominos fatiget.ff.de exercit.l.2.& de pecul. leg. l.ancillarū.§. si qs cum seruo.quod etiam testator ponderasse vr̄.facit ad hoc ff.cōmuni diui.l.communi diuidundo.in prin.Et ꝯstat hoc ius ad hæredes trāsire posse,C.locati,viā veritatis.Inst.e.§.adeò.ff.de verb. sig.in conuentionibus. Ad partem fam,quòd omnes habere debeant, facit ff.de leg.2.cùm quidam.§.vlt.& l.seq.& l.vnum ex familia.§.i.Ad tertiam,quòd nullus,inducitur īcertitudo,ff.de test. tut:duo sunt.de reb.dubiis,l.si fuerit.& ad Treb.eum qui.in prin. Solutio,secundum Pet.& Ab.dn̄s emphyteusis eliget,quem volet,ex hæredibus,ff.de leg.i.l.legato generaliter.& l.si quis à filio ad fi.si non eligit,pertineat ad omnes,& locum habent iura partis secundæ.

e Dicunt quidam.¶Pet.& Ab.sua q.25.

f §.cùm autem alteri.¶secundum Pe.& Ab.sua q.25.

g Lxxx.quæritur.¶secundum Pet.& Ab.& est ipsorum 22.

h Et l.præses.¶Supple,de transact.satis puto,ꝙ si castaldio, vel nūcius ille erat datus ad illos census exigendos,emphyteuta euadat pœnā,per priora iura,& per l.si cùm in loco.quę alleg.in ꝯrium: cuius casum vide ff.pro hærede,l.plerięȝ.de pactis,l.pactum. & l. præses.Non obstat,cùm non quæratur,an illi potuerint rem remittere:sed an ille emphyteuta euadat pœnam.

i Lxxxij.¶Secundum Pet.& Ab.q.34.

k Non soluisse.¶Sed satis est,quòd certum est solutum esse. ADDE,vt per Rom.cons.ciij.

l Potuit.¶Guido de Suz.quærit,an ex sola petitione domin⁹ sibi præiudicet,dato,ꝙ non fuerit soluta?dicit,quòd sic, C.de re iudi. ad solutionem.cum similib.subdit,quòd in cōtrarium facit ff.ne quis eum,quis in ius voc.l.pen.§.pen.

Respon.non,ar.ext.de præb. de multa.nam cùm antiquo & cōmuni iure non liceret vltra præfixum tempus soluere:imò res ēphyteutica sibi auferebatur,licet hodie aliqua additio sit facta iu ri communi,s.quòd sibi possit celeri satisfactione prouidere, vt ī præalleg.c.potuit. restringendum est.nam qui exactus debitum
107 non soluit,non potest sibi dici celeriter prouidere. ¶† Qualiter autem emphyteuta intelligatur sibi celeriter prouidere,satis
a plenè no.in præ.c.potuit^a. Et potest dici sibi celeriter prouidere, qui in iudicio,vel ext.iudicium,neq; exactus statim & sine termino,vel dilatione persoluit:& maximè,si ante quàm in iudicio,vel
108 extrà,fuerit exactum ab eo:ar.præ dec.de multa. ¶† Octuagesimoquintò quæritur,quid de feudo conditionali,pro quo annuatim debet aliquid solui,vel fieri:putà capones,& piper.& similia nunquid si feudatarius cessat vltra triennium, amittit, ius feudi? Dicunt quidam,quòd non:quia de quibus causis scriptis legibus
109 non vtimur,&c.ff.de leg.de quib. ¶† Octuagesimosextò quæritur,vtrùm sit generaliter verum,quòd propter cessationem so
b lutionis pensionis res incidat in commissum? Resp.^b aut debetur ecclesiæ pensio ratione dominij:& de hoc constat:& tunc indubitanter res incidit in commissum, x.q.2.hoc ius.ext. de locat. c. pen.& fi.in fi. Aut habet ecclesia ratione eleemosynæ, vt C.de episcopis & cleric.l.nulli.§ pen.& tunc si causa alimentorum relictum est,res esse affecta videtur,vt ff.de alimen.& cib.leg.l.2.Sed si testator dixit,relinquo tantum tali ecclesiæ super tali fundo,& adiecit vsque ad certum tps,res non videtur obligata:ar. ff.de le. j.quidam testamento.& l.nihil proponitur.resp.j.ff.de annuis le. Caius Seius.ff.de alimen.& cib.leg. Lucius Titius.Si verò dixit,ꝙ in perpetuum præstaretur,tunc quilibet possessor tenebitur,ff.de vsufr.hactenus.& sic videtur consensus ecclesiæ requirendus,cū sua intersit,ar.ext.de of.archid.ad hoc.§.fi.ext.de his,quæ fiunt à præla,sine consen.ca. c.fi.de aqua plu.arcen.in concedendo.& j. ver.cxviij.Si autem nō dixit ad tempus, videtur in perpetuum re liquisse,ff.de annuis leg.l.annua.in fi.l.dist.c.j.in fi.Item si non cōstat,vtrum relictum sit,& ecclesia habet maius dominium ciuitatis,præsumendum est dominij ratione deberi,vt ext.de censi om nis.nisi exemptio probetur,vt ext.de eā pos.& propri.c.fi. Quòd si ecclesia maius dominium non habet,præsumitur intuitu eleemosynę fore relictū,cùm commissio odiosa sit:& tamen summa est ratio,quæ pro religione facit,vt ff.de reli.& sump.fun. sunt p
110 sonæ.ext.de priuilegiis,cùm & plantare.in prin. ¶† Octuagesimoseptimò quæritur:si quis dederit in emphyteusim sub pacto, vt sibi fiat quolibet mense solutio pensionis,prout consueuerūt conducere meretrices & vsurarij,timentes, ne fortè à vicinia nō patiantur, nunquid in tali conductione spectantur tres menses? Dicunt quidam hoc casu tempus duplicari debere,vt in locatio-
c ne requirantur quatuor menses:in emphyteusi verò sex:ar.ff. q̄
111 mad.seruit.amit.si sic^c. ¶† Octuagesimooctauò quæritur quo tempore facienda sit solutio pensionis in re emphyteutica? Respon.prout conuenerit inter partes:aliàs autem inter tres vices poterit solui canon, dummodo ante calendas Ianuarij, vt C. de collat.fundi patri.l.placuit.& vide in locatione s.§.proximo,ver
d siculo,sed quæritur^d. ¶† Octuagesimononò quæritur, cùm em-
112 phyteuta vendens rem domino irrequisito,vel in solutiōe cessans,vel rem deteriorem faciens,possit à domino expelli:vt ext. c.c.pe.& fi.& in prædicta auth.hoc ius.quid erit, si actum fuerit ī contractu,ne vnquam possit expelli,etiam si nō soluerit pensionem? Dicunt quidam,tale pactum non valere,ar.extrà de precar. c.fi.& ff.e.cùm precario.quasi per illud emphyteuta inuitetur ad delinquendum,s.ad non soluendum,vel ad dominum non requirendum,vel ad rem deteriorandam,ff.de pactis, si vnus.§ illud.& ff.de pactis dot,conuenire.Sed si fiat, ne ad tempus deiiciatur,bñ valet:sicut nec valet pactum, ne res communis vnquam diuidatur:sed ne ad tempus diuidatur, bene valet, ff. communi diui.in hoc iudicio.§.si conueniat.ar.ff.pro socio,l.si conuenerit. & hoc
e tenet Vber.^e& consuetudo in quibusdam locis obseruat. Odof.
f verò dicit^f, valere,siue fiat ad tempus,siue ne vnquam deiiciatur nam licitum est domino iuri suo renunciare, C.de pac.l.si quis in conscribendo.ext.de reg.ad apostolicam.ad hoc facit ff. de distr. pig.l.si creditor.§.fi.ff.de pig.actio.l.si cōuenerit. C. de iure emp. l.2.dum dicit,pactum factum super reiiciēdo valere. nam multò fortiùs valet,si super non reiiciendo fiat,ar.ff.de actio.& obl. Arrianus.ext.de prob.ex literis.ext.de transact.c.fi.ff.de ædil.edi.q̄ritur.Contractus enim ex conuentione legem accipiunt, ff. de re. iur.contractus.& ff.depositi,l.j.§.si conueniat.& ext.e.bona fides extrà de commo.c.vnico.Non obstat,quod dicitur, quòd p tale pactum inuitatur ad delinquendum.nam dominus potest aliter
g sibi consulere,s.petendo pensionem^g,proposita conditione ex
113 l.Zenonis:& vide j.ver.cxxxviij. ¶† Nonagesimò quæritur:qd si dominus deceptus fuerit in contractu emphyteutico vltra dimidiam iusti pretij,an poterit petere,quòd contractus rescindat?
h & videtur,quòd sic^h,iudicis officio:ar.C.de rescin.ven.l.2.extrà
i de emp.& vend.cùm dilecti^i. ¶† Nonagesimoprimò quæritur:
114 sed cùm emphyteuta volēs rē vendere,teneatur dominum requirere,& sibi denunciare,q̄tū sibi ab aliis offerat,vt ipse,cæteris exclusis,rem pro eodem pretio valeat retinere, vt in p̄. c.potuit. & C,de iure emp.l.fi.nunquid semper debet vendere iure domi-
k nij saluo^k? Et videtur,ꝙ sic,vt C.de fundis pat.l.1.& ix.q.3.saluo,
115 ¶† Nonagesimosecūdò quæritur^l:quid si falsò denunciat, qa
l cū inueniat decē tantū,denunciat de xv.vel xx? Dic.ꝙ licet nō co
m gatur summam præmissam exprimere^m,tamen cùm non debeat mentiri,C.de iure emp,l.fi.ibi,ipsa veritate,&c.& 22.q.4.inter cęteras.perinde est,ac si non denunciauerit, vt ff.de in diem addic. eum cui.aliàs incipit ibi,§.cùm igitur.ff.quibus modis pig.vel hy
116 pot.sol.sicut re corporali.§.non vr. ¶† Nonagesimotertiò q̄ritur:sed quid econuerso,si dominus velit ius suum, s.proprietatē vendere,nunquid tenetur emphyteutam requirere:& nunquid pari iure emphyteuta est cæteris emptoribus præferendus? Et videtur,quòd sic,ar.22.q.vlt.de forma.in fine,& j̄.de feudis, §.quoniam.ver.xxix.quia non debet claudicare ꝯtus,ext.de excep.cū inter.imò æqualitas est seruanda,vt ext.de iud.nouit.§.penul. C. de loc.præd.ciuiliū,congruit.ff.de in diem addic.l.necessario.iste enim contractus fuit in fauorem vtriusq; celebratus, C.de act.& obl.sicut in initio.ext.de reg.iuris,c.1.Sed dic ꝯ:quia vnusquisq; suo arbitrio potest quærere,vel probare emptorem,nisi lex specialiter quasdā personas,hoc facere prohibuerit, C. de contrah. emp.dudum.Vnde cùm dominus non specialiter prohibitus poterit vendere,cui placet:quare etiam sibi denunciaret,cùm nihil ab eo teneatur.De consuetudine tamen quorundam locorū ponitur in instrumentis, vt si dominus voluerit ius suū vendere, ꝙ emphyteuta possit pro minori pretio decem,vel xx. sol.præ cæteris habere:sed hoc est æquitatis, non necessitatis. Potest ergo dominus ius suum,cui voluerit,vendere absq; emphyteutæ requisitione,vt C.lib.xj.de locat.præ.ciuil.prædia.ibi,sanè quia,&c. Vi
n detur autem dominus vendere solummodo pensionem^n. nam res auferri non potest emphyteutæ,vt Inst.loc.§.adeo. C.de iure do.res,quarum,& in præ.l.prædia.ibi,vr,&c.Et idem ē in aliis ꝯctib.& legatis.Sic econuerso emphyteuta vendendo,non dñium sed tantùm ius suum transfert.ff.de leg.1.si dñs.ff.de dā.infec.si fi
o nita.§.si de vectigali.& facit ff.de contrahen.emp.qui tabernas^o.
¶† No

ADDITIONES

a Potuit. ¶ In gl.& ibi vide,quod super ea dixi.

b Respon. ¶ Ad literam iste ver.fuit Hostien.in Summa de locato. in fi.

c Si sic. ¶ Allegant etiam l.fi.C.de seruit.Cyn.in l.2.C.eo.tit.tenet semper requiri triennium.Nec obstant contraria,quæ de præscriptione loquuntur:hìc de pœna proueniente ex cessatione solutionis.

ADDE,quòd Ale.in l.diuortio.§.quòd si anno.sequitur hanc additionem:& ita dicit consuluisse.

d Ver.sed quæritur. ¶ Ibi dixi,qui concordent.

e Vber. ¶& Alb.Pap.& Simon.Vin.in l.ij.C.e.

f Dicit. ¶ Super l.2.j.alleg.vbi etiam recitat superiorem opinionē. & idem tenet ibi Acc.in magna gl.membro 2.& de hoc satis per Cy.in 3.q.qui dicit Pet.& Iac.de Are.idem tenere:& idem Host. in Summa huius tit.ver.quid si pactus.& est quęstio.Pet.& Abb. xxvi.

g Pensionem. ¶ Odof.dicit petendo pœnam,si esset apposita.

h Quòd sic. ¶ secundum Alb.Gal.& Pet.31.

i Cùm dilecti. ¶ Contrarium dicit s̄.de em.& ven.§.nunc dicendū. ver.quid si de concessione.

k Saluo. ¶ Fuit q.Acc.in l.fi.

l Xcij.quæritur. ¶ Hanc quæstionem, & quatuor sequentes eodē ordine posuerunt Pet.& Abbas,vbi s̄.& sunt primæ.

m Exprimere. ¶ Hoc apertè est contra tex.dec.potuit.e.tit.in prin. & l.fi.quæ statim allegatur.

n Pensionem. ¶ Nota propter id,quod in fine dicam.

o Qui tabernas. ¶ Propter id,quod dictū est s̄.quòd dominus videtur pensionem vendere,est sciendum,quòd Pileus qōne lxxiij.q̄rit de illo,cui ius percipiendarum pensionum concessum est,an habere debeat,quod percipit ex renouatiōibus? Ante oīa ponderа,quòd quæstio non quærit de domino vēdēte proprietatē: de quo sic volente vendere q̄siuit ille ver.de quo,postquam vendidisset,quæstio nō esset dubia:sed solū de illo,q quocunq; titulo, putà feudo,vt in inferiorib.declarat,ꝯsecut⁹ ē ius percipiēdi pensiones,domino propter id in suo iure manēte, propter quod est inter ipsum & dominum,non inter ipsum & emphyteutā renouādū:supposito,ꝙ solui debeat pro eo,qđ quæritur:aliàs concessum

117 ¶†Nonagesimoquartò quærit: sed cùm emphyteuta vendēs rē emphyteuticā domino inconsulto cadat à iure suo, vt probat in præ.c.potuit.& C.de iure emphyt.l.fi.pone,ꝙ in cōtractu actū fuit,ꝙ possit vendere,& cōcedere cuicunq; voluerit, ꝓut à modernis ponitur in instrumentis:nunquid vendere poterit absque domini consensu? Et vr̄,ꝙ sic, quia cōtractus ex cōuentione,&c. vt s̄.ver.89.& dicit lex, ꝙ si instrumentum emphyteuticū contineat aliquas pactiones de rei alienatione,eas obseruari oportet, C.de iure emph.l.fi.circa prin.& verba debent aliquid operari,vt
a ff.de vsur.si quis stipulat⁹.83.dist.huius.Iac.& Ber.[a] dicunt,ꝙ cùm hoc nō sit de natura ꝯtus,non vr̄ dominus dedisse huiusmodi licentiā, nisi secundū formā legis, vt eo requisito valeat alienare, arg.C.de inoff.test.si quando.C.de testa.si nō speciali.extr.de ele-
118 ctiōe,ecclesia vestra.ij.ꝑpe fi.j̄.ver.138. ¶†Nonagesimoquintò quærit: qd si vendidit domino inconsulto,sed nō tradidit? dic, quòd propter hoc non cadit ipso iure in cōmissum:quia verbum Vendere,cùm effectu est accipiendū,ff.quod quisq; iuris,l.j.extr. de cler.non resi.relatum,de poe.dist.j.§.hæc autem verba.nō em̄ dicitur perfecta venditio ante traditionem,Inst.de rerum diuis.§.
119 venditæ,extr.de fid.instr.cùm Ioannes.prope prin.¶†Nonagesimosextò quæritur:sed quid si vēdidit& tradidit:sed postea intellecto à peritis,ꝙ res cōmissa esset,illam recuperauit? dic,ꝙ euitat pœnam,arg.ext.de reb.ecc.al.vel non,si quis presbyterorum.extra de preb.de multa.ff.de ali.iud.mu.causa facta,ex hoc edicto.§. si quis alienauerit.ff.de vsucap.sequitur.§.Labeo.de poe.dist.j.di-
b uortiū.79.dist.c.j.& sic obtinuit[b].Nec obstat,si dicis,ꝙ præ. dec. si quis.loquitur de æquitate,& ꝙ aliud est de iuris rigore seruandum.Nam cùm hæc æquitas scripta sit,rigori iuris est meritò præferenda,C.de iudi.placuit.extr.de off.deleg.consuluit.extr.de trā
c sact.c.fi.& facit[c] in præ.c.potuit.ibi,vbi celebri satisfactione,&c.
d Alij tamen cōtradicunt de iuris rigore[d]:quia sufficit semel dolū fuisse commissum,ff.depo.l.j.§.si rem.ff.de præscri.ver.rogasti.de poe.dist.j.si quis,non dicam.extr.de homi.pro humani.& quia tali pœnitentia non desinit esse nocens,ff.de furt. qui ea mente.ff. de edil.ædic.quis sit fugitiu⁹.circa princ.& vide ff.ad l.Cor.de fal.
120 qui falsum.ff.de furt.inficiando.§.cùm seru⁹.¶†Nonagesimoseptimò q̄ritur:quid si emphyteuta rem tali pacto recipit, ꝙ non liceat ei vendere,nisi minori,vel saltem æquali personæ:hoc seruato vendit minori,vel equali:quæritur,si emptor velit vendere vtrùm teneatur idem pactū seruare? Respon.nō,arg.ff. de leg.iij. §.xv.libertis.& ff.de off.eius,cui man.est iurisd.l.j.Arg.tamen con-
e trà,j.q.7.Daybertum.extra de deci.dudùm[e].& c.cùm non sit.ad
121 fi.¶†Nonagesimooctauò quæritur:quid si actum est, vt nō liceat emphyteutæ rem sine domini licentia vendere:dominus autem cōsentit ei vendere volenti:& post annum elapsum ille vendit:nunquid cadit à iure suo? ar.ꝙ sic,ff quib.mod.pig.vel hypot. sol.sicut.§.si voluntas.Arg.cōtra:quia sufficit vna denūciatio,cū dominus semel voluerit,ff.de aqua plu.arc.l.in diem ff. quorum leg.l.j.§.quod ait pretor.ff.de proc.l.qui procuratorem.Quidam
f distinguunt, quia aut dominus sciuit, quando venditio fiebat,
122 vt tunc non possit:aut ignorauit,& tunc possit[f],vt ff.loca.item
g quæritur.§.qui impleto. ¶ †Nonagesimononò[g] quæritur, vtrùm

ADDITIONES.

Ipsum videri,quod non fuit exceptum,s.quia nec sibi reseruatum, nec alteri assignatum,ff.de off.presidis,l.tertia,C.de donat.l.data. facit Instit.de hæred.instituen.§.hæreditas.vbi munus dictum pl⁹ cōprehendit:facit ff.de leg.2.l.vnum ex familia.§.vltimo.Pensionū ergo concessio, quicquid ab emphyteuticariis ꝑcipi poterat, comprehēdit:facit ff.de fideiuss.si quis pro eo.Addit,ꝙ forsan alias non fuisset feudum accepturus,ff.de ædil.edicto,cùm eiusdē. & quia feudum beneficium est ergo largè interpretandum: & facienda interpretatio,vt res valeat: & ꝙ etiam eadem res non debet diuerso iure iure censeri.De primo vide de verb.sig.olim.de secūdo,eodem titulo,abbate.& de tertio de decimis,cùm in tua In ꝯrium allegat,ꝙ de renouatione cogitatum nō fuit verbis expressum:& sic exceptum, C.de transact.si de certa.Item distincta & separata sunt ius pensionis,& renouationis.Cōcesso igit vno, non venit reliquū,C.de proba.l.ad probationem.imò reliquum censetur ademptum,ff.de cond.& demon.cùm ita.de compen.l. Labeo.Item non est audiendus allegans contraria. Per pensionē enim iudicatur ꝯtum durare & valere:per renouationem innuitur euanuisse: per vnius ergo concessionem non venit alterum, C.de fur.l.j.ff.de oper.liber.si ita.Item ex quantitate solutionis in reuocatione hoc coniecturari pt̄,ff.de donat.inter vir. & vxor. l. vtrùm soluit indagandum & seruandum, quid inter eos est actū. Et si non apparet ex qualitate personarū& quantitate rei,de qua agitur,erit pro dn̄o, vel ꝯ dominum iudicandū: allegat ff.de iudi. sed & si.de vsu & hab.l.plenum.de impen.in rebus do.fact.l. omnino.Habeo pleni⁹ tractatam hāc quæstionem de vsufructuario cui domin⁹ legauit vsumfructum omnium bonorum,vel bonorum sitorum vltra flumen:& ibi est emphyteusis:queritur,an vsufructuarius habere debeat pretium renouationū? Dicendum est, quòd sic, per l.ff.de vsufruct.l. vsufructu legato.§.j.& 2.& l.item si fundi.in prin.Constat etiam has contineri appellatione bonorum,ff.de verbor.sig.bonorum.Item fructus est vtilitas ex re,vel propter rem proueniēs,ff.de reg.iur.fructum.ibi no.Et licet tempore legati actualiter ille non debeantur,spe tn̄ debētur,C.de donat.l.spem.ff.de hær.vel act.ven.l.multum interest. Item vsufructuario debetur omnis vtilitas,etiam ex incorporalibus proueniens,ēt si de quinquennio in quinquenniū proueniret.facit ff.sol. matri.l.diuortio.§. quod in anno. Sic ergo omne proueniens ex conuentionali obligatione debetur:sic & quod debetur ex legali,s.ex l.fi.C.de iure emph.quæ non est minoris efficacię,ff.de act. & oblig.l.obligamur.Itē quod ex renouatione debetur,vr̄ nouū incremētum implicitum legato,quod detectum cedit legatario, arg.ff.si ex noxal.causa agatur,l.fi.de vsufr.l. item si fundi.§. sed si insula.in fi.Adhuc quæritur,si res talis incidat in cōmissum, putà emphyteuta non soluente,vel alienāte,cui accrescat,fructuario, vel proprietario? facit,ꝙ immobilia non sunt in fructu, qui prouenit ex re immobili,vel mobili,vel se mouēte, ff.de vsufr. leg.l. j.& iij.& l.item si fundi.in prin.& l.in pecudum. Commissum aūt obuenit extra rem, vel rei fructum, tn̄ occasione rei. Operatur ergo hoc incrementū,sicut illud alluuionis,vel insulæ: quod, quo ad proprietatē,competit proprietario,vt in d.l.item si fundi §.j.& ij.& sicut ipso iure incidit:& sic eo iure applicatur dn̄o, ff. de publica.l.vel commissa.& de iure fisc.l.j.§.an bona.cum nulla prouisione,vel diligentia vsufructuarij. Et per hæc duo sit responsum ad l.vsufructu legato.§.j.&ad c.in vsib.feu.hic finitur lex,si vasallus.nam primo casu interuenit factum hominis,s.iudicis interponentis secundum decretum propter contumaciam nō cauentis: quæ cautio in vsufructuario præstari debebat,ff. de dam. infect.l. si finita.§.Iulianus.Sed hoc ipso iure incidit in commissum:& hęc sunt diuersa.Item ibi non erat accessio, sed res diuisi & separata: hîc ipsa & eadem res,cuius ille erat ꝓprietarius:§.si vasallus.apertè loquitur de incremento facto solicitudine & sumptibus vasalli.bene faciunt leges ff.de iure dot.cùm in fundo.§.j.& sol.matri. l.si verò negotium.in prin.& §.fi. Satis placet dictum Pilei in j.q. vt cōsideretur,quicquid,& qualiter sit actum,& an vsusfruct⁹ debeatur ex ꝯtu,an ex testamento,vel legato? quę differunt,vt no. C.de cond insertis,si vxorē.Item an vsusfructus nominatim fuerit de pensionibus emphyteutarum,an fuerit generalis,vt in ꝓx. q.formaui.Constat enim,ꝙ si debeat habere vsumfructum omnium bonorum vltra renouationem,istud,quod incidit in commissum,venit in vsufructu eius,non in ipsius proprietate,quę cedit domino,per iura priùs allegata:bene facit,quod no. ff.de pig. si fundus.in princ.Pro solutione ꝯrietatis ipsius legis ad l.si inter. §.pen.eo.tit.& facit ff.de furtis,item omnes.§.seruus. ADDE videndum originaliter Oldr.cuius prædicta verba consi.211.super eo,quo quæritur.

a Et Ber.¶& Vber.de Bo.idem dicit,sic soluens quæstionem de illo,q dedit emphyteusim Titio & hæredibus. & cui ipsi dederint. ADDE Alex.cons.xcj.3.lib.& cx.4.lib.

b Et sic obtinuit.¶Bene dicunt Pet.& Abb.vbi s̄.

c Et facit.¶in arg.quia non respicit,nisi proximā clausulam de canone non soluto,vt ibi dixi super ver.nisi. si enim præcedentem respiceret,esset expressum.

d De iuris rigore.¶Et est expressum in feudis,rubrica,quid iuris,si post alien.feu.vasallus illud recup.c.j.in prin. ADDE,vt per Alex.consil.113.4.lib.& 44.3.lib. & meliùs cons. clxx.& 186.2 lib.

e Dudū.¶ver.nos igit.& allegari debuisset decr.inter has duas media,sc.in aliquibus.quæ faciunt ad iustificationē pacti.Sol.autem horum ꝯriorum est,quia pactū illud fuit personale,nec afficit rē: de quo s̄.q.ix.Sit ergo auisatus dominus,vt per pactū expressum fiendū cum emphyteuta,imponat hoc onus rei, quod per quoscunque gradus in maiores ipso emphyteuta peruenire non possit:quod si fiat,incidat in commissum, & ad dominum redeat,vel ipsius hæredes.

f Possit.¶Istud Possit,& præcedens,non conueniunt quæstioni,q̄ fuit, an cadat vendens à iure suo:responderi debebat, cadit,vel n̄ cadit. Puto, quòd intendit, quòd possit,vel non possit dominus auocare rem.cui conuenit §.qui sequitur:tamen solutio hæc nō placet:nec quæstionis propositio,quæ clariùs fieri debebat: Aut ei dedit dominus licentiam vendendi, non terminato tempore, vel emptore: & tunc non video dubium quæstionis: Aut terminauit tp̄s,vtputà intra mensem:vel personam, putà Titio, vel simul vtrunque:tunc si post tempus,vel alteri venderet,procedere posset solutio.

g Xcix.¶ADDE Ro.cons.212.

vtrùm fundus emphyteuticus vendi possit à minore sine decre-
to? Respon. non, vt C. de præd. minor. l. etiam. secundum Iac. Bal.
123 ¶ † Centesimò quærit: quid si emphyteuta ius suum & melio-
rationes volēs vendere, renũciauit domino: domin⁹ verò rñdet
a se nolle emere? Respon. ille pōt statim [a] vendere, vt in præ. c. po-
tuit. Idē in ecclesia est, si responderit dicēs, Vende in nomine Do-
mini, quia volo quinquagesimā habere. In certis enim nō est lo-
cus coniecturis, ff. de verb. oblig. continuus, §. cùm ita. Si autē di-
xerit, volo deliberare, tunc expectandus est per duos menses, vt
in c. potuit. arg. C. de iure emphy. l. fi. Patet ergo, ꝙ nō sufficit so-
la requisitio, nisi secundum supra scriptum modũ expectetur cō
sensus, extr. de elect. cùm in veteri. extra de arbit. cùm olim. C. de
nup. viduæ. ff. de admin. tutorũ, l. pater tutelā. C. de in ius voc. l. 2.
124 de abolit. l. 3. ¶ † Centesimoprimò q̃ritur: quid si dñs dicit, ego
b nolo retinere nō tamē concedit vendendi licentiam? Dicit Iac. [b]
c ꝙ & tunc expectandus est per duos menses [c], arg. C. de iure del. l.
fi. §. simili modo. nā verbũ Nolo, extensiuum est, vt ff. ad Tertul.
125 filij. §. vnic. ¶ † Centesimosecũdò quæritur: pone, facta denũci-
atione prælato ecclesiæ, rñdit ille se nolle emere: & ideo tu em-
phyteuta mihi vendidisti, & ꝓmisisti sub pœna, ꝙ me faceres re-
nouari à prælato ilius ecclesiæ, q fortè tuus erat amic⁹: ꝓ hoc ob-
tulisti mihi semel te paratũ esse, qđ ꝓmiseras, adimplere: demum
mortuus est prælatus ille: nunc ago ꝯ te, vt me facias renouari: tu
dicis, nō possum, qa prelatus substitutus non est ita meus amicus,
vt erat defunctus: q̃ritur, an tenearis ad pœnā? Et vr̄, ꝙ nō: arg. ff.
de solut. l. qui decē. in prin. ff. de leg. j. huius. §. j. & l. cùm & post. §.
fi. ff. de peric. & cōmo. rei ven. illud. Itē si petiissem, dum ille prela
tus viuebat, bene ꝑfecisses: sed modò tēpore istius incōgruo tem
pore peto: vnde es excusatus, vt ff. de vsur. l. mora. & ff. de cōst. pe
cun. l. quod aũt. §. pen. Et in hac sententia fuit H. sed fm Iaco. Bal.
adhuc teneris me facere renouari, vel pœnā præstare, licet enim
deuentũ sit ad difficultatē, nō tñ ad impossibilitatē: vnde non est
obligatio vitiata, vt ff. de verb. oblig. l. 3. circa mediũ, & l. cōtinu⁹.
126 §. illud. Nec obstat, ꝙ ego primò fui in mora nō accipiēdi: † qa
semꝑ vltima mora nocet, vt ff. de act. emp. si ꝑ emptorē: & de pe-
ric. & cōmo. rei vend. l. illud. circa fi. & ff. de ver. obl. seruũ. §. sequi
127 tur. & vide s̃. versi. 74. ¶ † Centesimotertiò quærit: pone: Prior
cuiusdā ecclesiæ cum consensu sui capituli vendidit q̃dā rem al-
teri ecclesiæ iusto pretio nomine emphyteusis, retento sibi vni-
co denario nomine annuæ pensionis: quærit, cùm res vendita sit
iusto pretio, vtrũ incidat in cōmissum, si cesset vltra bienniũ in il-
d lius denarij solutione? Io. de Deo not. in qō. suis [d]. ꝙ nō: imò post
e bieñiũ intra vnũ annũ re integra poterit soluere. qđ nō placet [e].
128 ¶ † Centesimoquartò quæritur: pone, ecclesia tibi concedit ꝑ-
dium sic, vt reddas inde ecclesiæ fructuum quartam partem, vt s̃.
ver. 80. vendis ius tuum: nunquid teneris requirere domini con
sensum? & an dominus debet habere laudemium pro subscriptio
ne, seu confirmatione ꝯtus? Et dicunt rustici, ꝙ non: quia tascha,
seu quarta pars dominium non importat, nec pro ea laudemium
129 debetur. Sed dic ꝯ, si res in emphyteusim sit concessa. ¶ † Cen-
tesimoquintò quæritur: quid igitur, si emphyteuta mihi præstet
duodecim denarios cēsuales & tibi fructuum certam partem, &
velit ius suũ alteri vendere: quis nostrum habebit laudemiũ, seu
cuius consensus requiretur? Rñdeo, inspiciendũ esse, quis sit ma-
ior domin⁹, id est: à quo res primò fuerit in emphyteusim cōces-
sa, vtrùm à me, an verò à te? potest enim esse, ꝙ ego dedi alicui in
emphyteusim pro certa pēsione, & ille de consensu meo conces-
serit alteri, retenta sibi redituum certa parte: quo casu ego requi-
ri debeo, & laudemium habere, vt j̃. ver. cxxvj. Item etiam possibi
le est, ꝙ tu dedisti mihi rem in emphyteusim, retinendo tibi loco
census, redituum quartā partem, & ego postea de tua voluntate
cōcessi alteri, mihi pensionem annuam retinendo: quo casu tu re
quiri debes, & habere laudemium: quia semper maior, siue prior
130 dominus requirendus est, vt dixi C. de iure emphy. l. fi. ¶ † Cen
tesimosextò quæritur: sed pone: quidam recepit plura prædia in
emphyteusim sub diuersis pensionibus, & pro quibusdam soluit
pensionem domino credente pro omnibus sibi solui, & quorun
dam possessionē interuertendo per xxx. annos possedit: nunquid
poterit se xxx. annorum præscriptione tueri? Resp. ꝙ dominus re
cipiendo pro quibusdam pensionem, dum putat pro omnib. sibi
solui, eorũ possessionē recuperat, pro quibus soluta non est, arg.
C. de excep. l. fi. & ff. de bonis auctor. iud. possiden. cùm vnus. & ff.
de appel. Seio. & C. lib. x. de agric. & censi. cùm scimus. ff. de acqu.
poss. quamuis. extr. de præscr. cũ ex officio. in fi. & vide s̃. vers. 44.
131 ¶ † Centesimoseptimò quærit, vtrùm emphyteuta rē emphy-
teuticā donare possit sine domini requisitione & consensu? Dic,
f quòd sic [f], vt C. lib. xj. de fun. pat. l. j. Inst. locati. §. adeò. C. de præd.
cur. l. fin. Alij dicunt, ꝙ non potest extraneo donare: quia hæc est
alienatio, vt ff. de ver. obli. si quis ita. §. ea lege. extr. de reb. eccl. ali-
enan. vel nō, nulli. ff. de leg. ij. peto. §. fratre. extr. de cōstit. quæ in
ecclesiarũ. filio verò potest, quia ille eadē persona cum patre cē-
setur, C. de impub. & ali. subst. l. fi. 35. q. 3. §. hac autoritate. In hoc ta-
g mē cuiusq; loci consuetudo seruanda est. Iac. dixit [g], in donatiōe
domini cōsensum requirēdũ esse, ꝓpter verbum illud Aestimati
onis rei emphyteuticæ, & c. positũ C. de iure emphyteutico, l. fin.
& si ipse velit rei ęstimationē dare, ipsam habebit, vel etiam habe
bit quinquagesimam æstimationis rei emphyteuticæ, si eam ve-
lit habere. sed hoc non placet: quia in donatione non interuenit
132 pretiũ: & vide j̃. ver. 129. & j̃. de feud. §. & qm̃. ver. xix. ¶ † Cen-
tesimooctauò quærit: sed qualiter petet dominus pensionē à se-
cundo emphyteuta, si primus emphyteuta rem donauit? Respō.
proponet rei vendicationem, nisi soluat, ff. de vsuf. quemad. cau.
h si vsusfructus nomine [h]. ¶ † Centesimononò q̃rit, vtrùm emphy
133 teuta possit rem emphyteuticariam filiæ suę in dotē, vel etiam
i pro filio in donationem propter nuptias dare? Respōdeo, sic [i]: vt
in authentico, de non alie. aut permutan. reb⁹ ecclesiæ, §. emphy
teusim. ita tamen, ꝙ eodē iure sit apud eam, quo erat apud patrē,
extr. de don. inter virum & vxor. nuper. & in lib. feud. in const. Fe
k der. imperiali. §. habito [k]. & infrà versicu. clxv. Nam & aliàs dona-
tio interdicitur & punitur, & tamen datio in dotem permittitur,
l vt C. communia de leg. auth. res, quæ. & C. de litig. l. fin. in fine [l].
¶ † Cent

ADDITIONES.

a Statim. ¶ Hoc Statim temperat j̃. ver. prox. & vterque fuit Vber. in l. fin.

b Dicit Iac. ¶ & Vber. super l. j. mihi non placet hoc dictum per decre. potuit. in prin.

c Menses. ¶ Dixit Cy. in l. fi. C. eo. ꝙ si lapsis duobus mensibus, si re integra dominus velit emere, præferendus est: quod dicit patere ex mente ipsius legis, alleg. ff. de op. leg. l. mancipiorum. & de in diem addic. l. necesse. facit de præb. si tibi absenti. lib. 6.

d Suis. ¶ lib. 2. quæstione xvj. & seq.

e Non placet. ¶ Et sciendum, ꝙ ipse Ioan. primò ponebat dubium an talis ꝯtus esset emphyteuticus? Et sibi videbatur, ꝙ ñ: quia nō erat secundũ naturam emphyteusis, quæ fit ad meliorandũ, & nō datur iustũ pretium in illa: & sic nec cadebat nō soluendo, nisi id fuisset pacto expressum. Autor non curauit hanc partem quæstionis, quasi ad hoc expressum, ꝙ in emphyteusim data est, magnitudo pretij non impediat nomen ꝯtus: facit, qđ in sequenti ver. not. Ego puto, ꝙ si de verò pretio constat, ꝯ talem ꝯtum competeret ecclesiæ restitutio: cùm eo posito, læsio patens scilicet sit dando pro vtili dominio & sub periculo perditionis, quātum valeat emere directum simul & vtile, & sine periculo tali. Secūdus articulus quæstionis, dato, ꝙ incideret, intra quod tp̄s soluendo pœnam euaderet: & motus per ea, quæ no. 35. q. 7. c. j. de elect. generali. lib. vj. gl. dicebat intra annum purgari moram. addebat, qđ omisit auctor, nisi prius fuisset conuentus: ꝙ forsan intellexit cōuentum etiā extra iudicium requisitum: & circa hoc tenendum, quod habetur s̃. ver. hoc xliij. Tertius eius articul⁹ erit de restitutione, an scilicet restituatur ecclesia in hoc læsa, quia non soluit. Et tenet, quòd non, s̃. ver. xv.

f Quòd sic. ¶ Hoc placet, vt scripsi in decr. potuit. eo. tit. super 3. gl. & placet Accur. in l. fi. eo. tit. qui tamen refert, ꝙ Ir. tenuit contrarium: & Cyn. ibi dicit idem de collu. & ego, vbi suprà, de Vinc. & eò, vt dicebat Cy. dabat remedium donare volenti, ꝙ si dominus non consentiebat, venderet sibi, vel alteri, & pretiũ daret amico: sed affectus amici posset esse ad rem, qui de pretio non curaret, nec fortè reciperet.
ADDE Abb. cons. 77. j. lib. Bal. consi. 360. 3. lib. vbi dicit, quòd habuit in facto cum Bar.

g Iac. dixit. ¶ & Vber. de Bob. in l. fi. & alij, de quibus prædixi.

h Si vsusfructus nomine. ¶ Et vide j̃. 127.

i Respondeo, sic. ¶ Vide j̃. versi. prox. & ibi duo fuerunt, Petrus & Abbas.

k §. habito. ¶ Vt ibi no. in fine ij. gl. secus est in vasallo, q nec in dotem dare p̄t, & est expressum in rubrica, qualiter olim poterat feudum alienari, §. donare. & vide, quod no. in præ. decr. nuper. in sexta glossa, & quod super ea dixi.

l In fi. ¶ Quærit Ros. s̃. ver. itē quęritur, de viro, qui recipiens dotē facit chartā vxori, ꝙ eo præmoriēte ipsa habeat vltra dotē quartā partē bonorum ipsius præsentiũ & futurorum secundum ius Longobardorũ, rubrica, de his, quæ à viro dantur vxori, l. j. & est quarta rubrica secundi libri: an emphyteutica sint obligata pro dote? & an in his vxor superuiuens habeat quartā? Ad primũ rñdet, ꝙ sic. nā omnia bona mariti tacitè obligata sunt vxori ꝓ dote, C. in quibus causis pig. tacitè ꝯh. l. satis. ergo & ista, quæ in bonis mariti sunt, & quia habeat actionē & exceptionem eius nomine, ff. de acquir. rerũ dom. l. rem in bonis. Ad secundũ dicit, ꝙ habebit ēt quartam in re ista, nisi forsan ex speciali pacto res esset ad

domin

134 ¶†Centesimodecimò quæritur: & an tuus dominus habebit laudemium? Respon. aut res ipsa datur in dotē inæstimata: & tūc non habebit, nec eius consensus requiritur, vt in præc. §. emphyteusim. & arg. ff. sol. matri. dos. C. de bo. ma. l. 2. C. de impub. & ali. subst. l. fi. nam iure naturali remanet in dominio mulieris, vt C. de iure dot. in rebus. Aut datur æstimata: & tunc habebit, & eius cōsensus requiretur, arg. C. de iure dot. quoties. quia vendita esse intelligitur, vt ff. de iure dot. plerunq;. §. sin autem matrimonium,
135 in fin. †Et æstimatio loco veri debiti habet, vt ff. de in rem ver-
a so, si res. in principio. Iacobus verò dixit [a], ꝙ vbi datur inęstimata, eadem est dubitatio, quæ in donatione, vt s. vers. cvij. vnde consu
b luit, ꝙ tunc non fiat sine domini consensu. Do. M. dixit [b], ꝙ si detꝰ ab extraneo in dotem, tunc non est consensus domini requirendus: quia simplex donatio est respectu mulieris: ar. C. de iure dot. l. fin. ff. de leg. j. si domus, §. fin. Et datio in dotem est donatio, Inst. locat. §. adeò. ibi, ad dotis, &c. Si verò detur à patre pro filia, quā habet in potestate, aut fuit ęstimata, aut non, vt iam. s. dictum est. Si autem nō esset in eius potestate, tūc idem esset, quod in extra-
136 neo, vt C. de pactis cōuen. ex more. §. fin. ¶†Centesimoundecimò quæritur: sed si vir, cui data est in dotem, cessat in solutione pensionis vltra tempus à iure statutum, nunquid res incidit in cō
c missum [c]? Dic, ꝙ sic. ad eū enim spectat solutio, quamuis vxor in contrarium pacta fuerit, vt C. de pact. ex conuentione. C. sine cēsu, vel reliquis, l. j. ij. & iij. ff. de impē. in reb. do. factis, neq;. Si ergo
137 non soluerit, committitur, arg. ff. de pig. lex vectigali. ¶†Et sic vides, ꝙ alienatur fundꝰ dotalis necessaria alienatione ꝓpter culpam, vel dolum mariti: sicut & aliàs contingit: quia si non caueas de damno infecto, ponitur vicinus in possessionem fundi dotalis ex secundo decreto, & fit dominus eius, vt ff. de fundo dot. l. j. Ipse tamen maritus de dolo suo sine culpa obligatus remanet mulieri, vt ff. solut. matr. si constante. §. si maritus. & l. j. §. si maritum.
138 ¶†Centesimoduodecimò queritur [d]. vtrùm emphyteuta pos
d sit legere alicui extraneo domino irrequisito? Respon. dic, ꝙ sic, vt ff. de verb. sig. in conuentionibus. in fin. cùm legatū nihil aliud sit, quàm donatio à testatore relicta, vt Inst. de leg. circa princ. de
e leg. ij. legatum. & facit ff. eo. tit. [e] si domus. §. fi. & l. si tibi. §. fin. & vi
139 de s. de feu. §. & quoniam. ver. xix. ¶†Centesimodecimotertiò quæritur: quid si hæredem extraneum in eodem testamento reliquit? Et videtur, ꝙ non valet sine domini cōsensu: quia alienatio est, ff. de ver. oblig. si ita qs. §. ea lege. ff. de leg. 3. peto. §. fratre. Quādoque tamen est alienatio, & qnq; non, vt no. C. de secun. nup. l.
f pe. in fi. ¶Tu dic [a], ꝙ valet: quia hæredem instituendo, vel legando, non dicitur alienare, prout est expressum, quantum ad edictū de alie. iudic. mu. causa facta, vt ff. de al. iud. mu. causa facta, ex hoc edicto. §. alienare. nā & aliàs quedā cum vniuersitate transeunt, q̄ per se nō transirent, extrà de iure pat. ex literis. & c. cùm secundū ff. de acq. rerum do. quædam. Vbi autem res concessa est sibi & hę
g redib. suis [g], tunc possunt extranei succedere indubitatè: quia & legari eis posset hoc casu, vt s. ver. prox. ergo & hæredes institui, qa legatarius est quodammodo hæres, ff. de vsur. ad tempus. & hoc verum est in emphyteuta priuati, vel reipublicæ alicuiꝰ ciuitatis, quæ vicem priuatæ personæ, quo ad hoc, sustinet, vt ff. de ver. sig. eum, qui vectigal. tūc enim extraneus hæres succedit: quia succederet etiā legatarius, vt dixi. Nec obstat ff. ad Trebel. ex facto. quia
h loquitur in vltimis voluntatibus [h]. & ad hoc facit ff. de verb. sig. l. hæredis appellatione. & l. hæredis appellatio. C. loca. viam veritatis. Secus autem, vbi ecclesia concessit alicui & hæredibus suis: qa tunc de suis tantùm intelligitur, vt in auth. de non ali. aut permu. re. eccl. §. emphyteusim. nec extraneus hæres succedit, vt ibi & in
i præd. l. ex facto [i]. ¶†Centesimodecimoquartò quæritur, vtrùm
140 cùm donat, vel heredem instituit extraneum, possit dominus à donatario, vel legatario, vel hærede laudemium, vt sibi rem emphyteuticariam confirmet, exigere? Et dixit Hug. ꝙ sic, vt C. de iure emphy. l. fin. circa fin. & ver. ne auaritia. vbi dicitur, ꝙ dominus pro subscriptione non debet accipere nisi quinquagesimam partem pretii, s. cùm res venditur, vel æstimationis rei emphyteuticæ, scilicet cùm donatur, vel transfertur alio gratuito titulo. Ac-
141 cur. tamen & alij contrà, vt suprà dictum est. ¶†Centesimodecimoquintò quæritur: sed an eædem quæstiones, scilicet vtrùm donare, legare, & hæredem extraneū instituere posset, locum habeant in emphytheuta ecclesiæ? Et videtur, ꝙ non, vt in auth. de non alie. aut permu. rebus eccl. §. emphyteusim. Sed illud locum habet in emphyteuta ecclesiæ Constantinopolitanæ, q̄ non pōt dare in emphyteusim, nisi vsq; ad vitā suscipientis, & duorū successorum, vt s. ver. 7. Secus in emphyteuta alteriꝰ ecclesiæ, qui pt vendere cuilibet nō prohibito, vt dicit præ. decr. potuit. quare & donare, & legare, & hæredem instituere poterit, vt præ. dictū est, arg. ff. de lega. j. filiusfamiliàs. §. si quis alicui. Et hoc, ꝙ in extraneū transferre possit, colligitur: quia ecclesia in emphyteusim perpe-
142 tuò dare potest, vt in præd. vers. 2. ¶†Centesimodecimosextò quæritur: quid si emphyteuta donet, vel leget alicui ecclesiæ, vel eam hæredem instituat, nunquid ecclesia ipsa sibi poterit retinere? Dic ꝙ non. quia ecclesię intelliguntur prohibitæ, & capitanei & serui, & milites, & omnes personę, quæ non sunt idoneæ facili
k tate conueniendi, argu. ff. qui satisd. cogan. l. 2. [k] Vnde hodie prouinciales in instrumentis modernis apponūt, vt emphyteuta possit transferre in alium, exceptis ecclesiis, siue sanctis clericis, & militibus: quæ pactio seruanda est, vt C. de iure emphy. l. 1. 2. & 3. Si enim res perueniret ad manum mortuam, prout loquuntur Gallici, dominus fraudaretur iure suo: quia cùm ecclesia non possit alienare, nec conditionem suam deteriorare, non posset amodò habere laudemium, nec res ita de facili incideret in commissum. Sed, secundum constit. Alexan. ecclesia cogi non debet extra ma num suam ponere bona acquisita, vel acquirenda, vt extrà de im
l mun. eccl. quia nonnulli [l]. ¶†Centesimodecimoseptimò quæri
143 tur, nunquid ergo valet legatū, vel donatio, vel institutio, si donet, vel leget ecclesiæ, vel eam hæredem instituat, cùm ecclesia, vt iam dictum est, sibi nequeat retinere? Dic, ꝙ valet, quantum ad hoc, ꝙ ecclesia rei ęstimationem recipiat, ff. de leg. j. filiusfamiliàs §. si quid alicui. & de consuetudine, quæ est optima legum interpres, vt extrà de consuet. cùm dilectus. ff. de leg & senatusconsf. si de interpretatione seruatur, ꝙ tenetur ecclesia vendere intra annum: & est argu. ad hoc xii. q. 2. longinquitate. & in libro Feud. de prohi feud. al. in constitutione, imperialem. §. si quis infeudatus.
144 de hoc j. ver. cliiij. ¶†Centesimodecimooctauò quæritur: pone, ꝙ aliquis legat ecclesię xij. denarios singulis annis soluendos, & hoc super aliquo prædio, nunquid heres eius poterit vendere, vel alienare sine consensu & requisitione ecclesiæ? Dicunt qui-
m dam [m], ꝙ sic: quia non habet ab ecclesia, dum tamen alienatio sal uo iure ecclesiæ fiat, ff. de leg. j. nihil. respon. j. ff. de annuis leg. l. li-
145 bertam. respon. i. & s. vers. lxxxvj. ¶†Centesimodecimonono queritur: sed quid, ecce ecclesia dedit tibi accasamenta in emphyteusim: ędificasti ibi: nunc vis fraudulenter solum per se vendere modico pretio, & superficiē similiter per se, adiiciēs pretio superficiei id, quod solum plus valet, & contendens superficiem posse vendi sine requisitione & consensu & laudemio ecclesiæ, quasi non teneatur ab ea? Sed certè hoc verum non est. nam etiam in venditione meliorationum debet seruari forma l. §. de iure emphyteu. l. final. prout ibi expressè habetur: & sic obtinuit.

¶†Cen

ADDITIONES.

☞ dominū reuersura: putà illo emphyteuta sine liberis decedente. Si aūt reuersus nō est, distinguit. aut maritus habet hæredē? tunc ille succedet, & mulier habebit suam partem: aut non habet hęredem: & tunc vxor succedit in totum. est enim vltima hæres, C. vnde vir & vxor, l. vna.

a Dixit. ¶Item Vbertus de Bo. in l. fi.

b Dixit. ¶In Summa huius tituli, §. pen. ante finem.

c In commissum. ¶Hostien. fuit iste versic. in Summa, §. penul. versicu. quid si emphyteuta. & ibi subdit, quid si fiat vir non soluēdo? & dicit, quòd forte in subsidium habebit recursum ꝯ dominum. ADDE, an maritus non soluendo canonē rei emphyteuticę vxoris preiudicet vxori, Bal. cons. cxliij. j. li. Et an possit dati in dotem, vel aliter obligari, per Alex. consi. xlj. iij. lib.

d Centesimoduodecimò quæritur. ¶In prin. ista cùm ver. seq. quasi eodem ordine fuerunt Pet. & Abb.

e ff. eo. tit. ¶corrige ff. de leg. j.

f Tu dic. ¶Secundum Rof. vbi s. ver. sed hoc quæritur.

g Suis. ¶Vber. de Bo. in l. fi. ponderat istud verbum Suis, vt tunc veniāt descendentes: si dixisset Tibi, & hæredibus, etiam extranei: §. fi. de l. ex facto. quam allegat, hoc non probat.

h Voluntatibus. ¶supple, interpretādis. hoc dico, qa hîc de institutione hæredis: & sic de vltima volūtate agitur: §. fi. dicit appellatione hæredis filios intelligi in filio rogato restituere, si sine hærede decesserit.

i Ex facto. ¶Et vide, quòd ibi not. in §. vlt. non obst. §. licentiam. in auth. de alie. & emphy. Col. 9. quia licet corrigat §. emphyteusim quo ad numerum & tempus successorum, nō tamen quo ad qualitatem illorum, vt etiam scripsi de prob. in præsentia. super j. glo.

k l. ij. ¶Vide, quod no. in c. potuit. in glo. sed quæ. & super ea.

l Quia nonnulli. ¶lib. vj. & iste ver. congruentiùs locatus fuisset in fi. ver. sequentis.

m Dicunt quidam. ¶Vber. de Bob. super l. fin. C. eod. titu. & eius immediatè fuit versicul. seq. qui dicebat casum illum fuisse Parmæ. ADDE, quid operetur clausula, saluo iure ecclesiæ, Alex. consil. 186. 2. lib.

146 ¶† Centesimouigesimò quæritur [a]:pone:P.tenet fundum ab
a episcopo in emphyteusim:ingreditur aliquod monasteriũ:quæ-
ritur, vtrùm res ecclesiastica transeat in monasterium simul cum
aliis bonis suis? Et videtur, ꝙ sic: quia in ipso ingressu omnia bona
sua dedicantur, vt C.de sacr.eccl.auth.ingressi.& xix.q.vlt.si qua.
Prædicta enim iura loquuntur generaliter: vnde tã de re emphy
teutica, quàm de aliis generaliter intelligenda sunt, vt ff. de his, q̃
in frau.cre.l.j.§.ait ergo.xix.dist.si Romanorum.extr.de priuileg.
quia circa. Nec est mirum, si res vnius ecclesiæ in aliam transeat,
quia hoc etiã permittitur ex titulo venditionis, vt x.q.ij.auth.sed
& permutare. Nec aliquod damnum erit ecclesiæ, cuius res est ip
sa emphyteutica: quia monasterium, quod ingreditur, soluet an-
nuam pensionem, sicut priuat⁹ soluisset, & iure priuati vtetur, vt
ff.de iud.hæres absens.extrà de stat.mo.recolẽtes. Sed dic, hoc es
se in arbitrio ecclesiæ, cuius res fuit, vtrũ velit monasterio dimit-
b tere, vel auferre, vt in auth.de alie.& emphy.§.j.in fin. [b] & vide s.
147 ver.cxvj.& seq.& j.ver.cliij.& seq. ¶† Centesimouigesimopri
mò quæritur, an emphyteuta possit sine domini licentia permu-
c tare [c]? Dic, ꝙ non: quia permutatio vicina est emptioni, ff.ex qui-
bus cau.in pos.l.fi.ff.de rerum permut.l.ij. imò est species vendi-
tionis, vt ff.de redhibit.act.sciendum. §.deinde. Alij tamẽ dicunt,
quòd si talem rem percipiat in pmutatione, q̃ nullo modo à do-
d mino posset habere, tunc non exigitur domini consensus [d]: alio-
148 quin necessarius est. ¶† Centesimouigesimosecundò quærit,
vtrùm rem emphyteuticariam possit sine domini requisitiõe &
consensu pignori obligare? Dic, ꝙ sic, secundum veteres leges, vt
ff.de pig.act.tutor.§.fin.ff.qui pot.in pig.hab.etiam.quas leges di
cunt quidam non immutari per l.C.de iur.emphy.l.fi.ibi, trãsfer-
re, &c.arg. C.de inof.test.si quãdo.extrà de electione, ecclesia ve
stra.ij.in fi. Præterea ista nihil transfert: quia pignus in bonis debi
toris manet, vt C.de pig.act.pignus. Potest tamen, si vult, ad cau-
telam domino denunciare: ꝙ si velit sibi tantam pecuniẽ summã
mutuare, quantã ab alio inuenit, præferat illum, arg.extrà de pig.
149 c.j.& de vsur.c.j. ¶† Centesimouigesimotertiò q̃ritur, an sim-
pliciter alteri locari possit? Respon. non: quia tunc nec dominiũ,
e nec possessionẽ transfert [e]. ¶† Centesimouigesimoquartò quæ-
150 ritur: sed pone, ꝙ emphyteuta locauit alteri ad modicum tem-
pus: durante autem locatione res ad dominum redit: fortè morte
ipsius emphyteutæ, nunquid necesse habet stare dominus locati
oni? Respon. nõ, arg.C.de loc.& cond.l.emptorẽ.§.si merces.§.j.
& extrà de precar.c.fin. Arg. tamen contrà ff.pro socio, idemq;.in
fi.ff.communi di.in hoc iudicio.§.pe.de contrah.empt.alienatio.
f Alij [f] dicunt, referre quis agat, vtrùm dominus agat contra hære
des emphyteutæ defuncti, an verò petat à domino, vt sinant mo
151 rari colonum, arg.ff.de bonis aut.iud.possid.in vend.§.j. ¶† Cẽ
tesimouigesimoquintò quæritur, an emphyteuta possit alteri in
g emphyteusim dare sine domini consensu? Respon. dic, ꝙ non [g]:
quia prohibitus est alienare sine ipsi⁹ ꝯsensu, vt C.de iur.emphy.
l.fin.in prin.& in præ.c.potuit.& extr.de constit.quæ in ecclesia-
rũ.& appellatione alienationis etiã emphyteusis continetur, vt
extrà de rebus eccl.alien.vel non, nulli.& in auth.de nõ ali.& per
mu.reb.ec.§.nos igitur.ver.alienationis autem. C.de reb.ali.non
alie.l.fin.& sic de consuetudine obseruatur. Alii tamen dicunt, ꝙ
potest, ad instar superficiarij: sed primũ verius. De consuetudine
tamen quorundam locorũ nõ requiritur dominus. Azo in Sum-
h ma [h], quasi speciale esset, vt in venditione domini consensus re-
quiratur: nec dicit, ꝙ in aliquo alio ꝯtractu requiratur: & iunge j.
152 ver.clxvj ¶† Centesimouigesimosextò quęritur, quid si domi
ni consensu alij dederit in emphyteusim, & secundus emphyteu
ta velit ius suũ vẽdere alij: quæritur: quis habebit pecuniam, quæ
pro subscriptione, seu confirmatione præstatur? Et dic, ꝙ primus
dominus, cuius consensus est requirendus: quia ipse nouum em-
phyteutam debet inducere in possessionem, vt C.de iure emphy.
l.fi.§.sin autem duorum.s.versic.cv.de hoc secundũ do.M.in Sum-
i ma eod.tit.§.quid sit.ver.quid si dedi [i].& iunge, & in præd.versic.
153 clxvj. ¶† Centesimouigesimoseptimò quæritur [k]: sed si dederit
k alteri in emphyteusim, quæritur contra quẽ, & qua actione aget
dominus? & dicunt quidam, secundum emphyteutam conueni-
endum condictione ex l.C.de iure emphyt.l.ij. ad exemplum tri-
butorum, vt C.sine censu, vel reliquis.l. omnes pro his. Sed hoc
videtur absurdum, ꝙ factum priuati reipublicæ adęquetur. Vnde
dic, secundum Io. ꝙ dominus rem vendicabit à secundo emphy-
teuta, nisi soluat pensionem, vt ff.vsufr.quẽadmo.ca.si vsusfruct⁹
l nomine [l].& si ille se defendit propter concessionem primi, domi
nus replicabit, non est æquum tibi fidem seruari, quam ego pro-
misi auctori tuo: quia nec tu mihi seruas ea, quæ tuus auctor me-
cũ conuenit, arg.C.de pac.cùm proponas.extrà de iureiur.perue
nit. debet enim vti actione cum sua causa, suisque vitiis, vel one-
ribus, vt ff.de acqui.pos.Pomponius.§.cùm quis.extrà de deci.pa
storalis.& c.cum non sit. Potest etiam domino dari cõdictio, vbi
ipse inducit secundum emphyteutam in possessionem, quasi cũ
154 ipso videatur esse contractum: vide j.ver.clxvj. ¶† Centesimo-
uigesimooctauò quæritur: quid si emphyteuta vult domino di-
mittere rem, quam tenet ab ipso domino in emphyteusim: domi
nus verò non vult recipere? Dic, ꝙ non poterit dimittere, extrà
de immun.eccl.indicatum.ff.de dam.infec.prætor. quia sicut cõ-
muni consensu contractus celebratus est, ita non potest sine cõ-
muni consensu dissolui, C.de act.& oblig.sicut ab initio.extrà de
reg.iur.ca.j.ff.eod.tit.nihil tam naturale.& videtur expressum C.
m lib.xj.de feudis patri.quicunq; [m].in auth.de ali.& emphy.§.si ve-
rò quis locator. Arg.tamen contrà, ꝙ possit ab ipsa re discedere,
n ff.de vsufru.si absente.& l.cùm fructuarius [n].vide de hoc ff.si ser-
uit.vend.si fortè.§.etiam de seruitute.C.de loca.& cond.coniun-
ctos.de hoc not.extrà de constit. quæ in ecclesiarum. Odoffr. di
stinguit: quia aut in concessione feudi, vel emphyteusis conue-
nit inter eos, vt possit contractui renunciari: quo casu bene po-
test, argu.ff.depositi.l.j.§.si conuenit.C.de iure emphyt.l.j.ii.& iij.
aut non conuenit: & tunc loci consuetudo, si aliqua sit, ibi seruã-
da est. nam consuetudo legem imitatur, vt ff.communia præ.vẽ-
ditor fundi.§.si constat. Si verò nulla sit ibi super hoc cõsuetudo,
aut subest aliqua iusta causa: & tunc pt renunciari, arg.C.de excu.
tut.humanitatis.& C.de proc.filiusfamiliàs.in fi.& l.seq.puta qa
res periit: aut ñ subest, & tũc renunciari nõ pt, vt in primis cõcor.
o Vin.dixit [o], ꝙ potest qs inuito domino renunciare feudo, nõ ta-
men

ADDITIONES.

a Centesimouigesimò quæritur. ¶ Ad literam fuit Mar.de Fan.xv.
de feudo: vide, quæ dicam j.de statu mon.super versicu.xlv. AD-
DE latè Pet.de Anchar.cons.clxiiij.& Cal.consi.ij.de locato.

b §.j.in fi. ¶ Per quem §.dixit Dyn.quòd hæc non erat quæstio, qa
ibi casus. Et scias hoc esse summè ęquum, ponderatis rationibus,
quæ communiter ponuntur in his contractibus de non alienan-
do in milites, ecclesias, vel potentes, &c.

c Permutare. ¶ Vide j. de feudis, §. ij. versicul. xxxij. & quod ibi di-
cam.

d Consensus. ¶ Quasi dicat hæc opinio requisitionem fieri, vt dñs
potiùs habeat rem, quàm extraneus, si tantundem dare vult. Ces-
sat ergo ratio, quando dominus dare non posset id, quod petit
emphyteuta, permutando.

e Transfert. ¶ & ibi ad literam posuit Vber.de Bob.hunc ver.dem-
ptis allegationibus canonicis.

f Alij. ¶ Huius dicti, vel distinctionis non video rationem, quo ad
iuris diffinitionem: quo ad onus probationis, fateor distinctionẽ
procedere.

g Quòd non. ¶ secundum Pet.& Abb.quorum iste vers.& seq.sua
q.xv.& seq. ADDE Alex.cons.cvij.iiij.lib.
ADDITIO. Adde tu, ꝙ aliàs est consilio cxj.incip.viso & diligen
ter. Et adde, ꝙ emphyteuta alienans partem suã in alium emphy-
teutã irrequisito domino, non cadit à iure suo, vt singulariter vo
luit Hippol.de Marsi.sing.28.incip.emphyteuta, &c. Et licet regu
lariter emphyteuta rem vendens emphyteuticam, cadat à iure
suo, l.fin.C.de iure emphy.in c.potuit.de loca.cum simil.fallit ta-
men, quando talis alienatio esset nulla, vt voluit Bald.in l.2. in 2.
col.vers.ex prædictis.C.de episco.aud.alias limitationes vide per
Soci.in trac.suo fallen.in regula cxv. Et an emphyteuta possit vti
le suum dominium irrequisito domino alteri vendere, vel dona-
re, vide Alexand.consil.cxix.incip.visis narratis.in iij.volu.Henr.
Ferran.

h In summa. ¶ ver.item & idem.

i Versi.quid si dedi. ¶ Scripsi etiam de hoc, secundum eum, in de-
cre.potuit.super iij.glo.& vide ibi leges, quas alle. Vber.& iunge
j.ver.clxvj.

k Centesimouigesimoseptimò quæritur. ¶ Iste versic. est in Sum.
Host.§.fi.in prin.

l Si vsufructus nomine. ¶ Et ibidem not.in l.fi.j.respon.& in l.fi.C.
eo.& Vbert.dicit, hæc apertè probari per l.eodem tit.omnes au-
tem casus.§.fi.in fine, quæ etiam allegatur in fine istius §.

m Quicunq;. ¶ Per hãc legem, & quia istud onus est personale, ff.de
contrah.emp.l.fi.Guido de Suza.dicit hoc tenendum in l.j.C.eo.
in tributis secus, quorum onus est reale, ff.de Publi.Imperatores.
& idem Homobo.
ADDE Alex.cons.cxv.iij.lib.

n Et l.cùm fructuar. ¶ si addas, & l.cui vsufructuarius.bene stat re-
missio, ne credas quæstionem ibi tractari: textus enim dicit, vsu-
fructuarium vendere inuito hærede: gloss.dicit, secus in emphy-
teuta, &c.

o Vinc.dixit. ¶ in præ.c.quæ in ecclesiarum.vbi scripsi super fi.pen.
gloss.

men intempestiuè, arg. ff. pro socio, si conuenerit. & l. sed socius. §. fi. Lex tamen dicit, indistinctè posse ei renunciari quãdocunq;, & sine domini voluntate, vt in lib. Feudorum, de vasallo, qui cõ-
a tra constitutionem Loth. feu. al. c. j.[a] argum. ff. de ope. liber. inter-
155 dum. de hoc s. ver. xj. & j. de feu. §. & qm. ver. 28. ¶ † Centesimo
b uigesimo nonò quæritur[b], vtrùm emphyteuta volens rem emphyteuticariam dare in feudũ alicui seruitori, vel amico suo, teneatur requirere domini consensum? Et est arg. quod non, C. de pd. cur. sine decreto non al. l. fi. Quòd si dicit, volo dare in feudũ, dominus respondebit, & ego volo habere in feudum: & si emphyteuta dicit, & ego volo habere pretiũ, rñdebit dominus, non dabo, quia non debebas recipere ab amico, vel seruitore: sed dicet emphyteuta, ego volebã illi dare gratis, quia mihi seruiuit, sed vos mihi non seruiuistis: pterea sequeretur absurditas, vt vos, qui estis directè dñs, haberetis à me in feudum, qui habeo tm̃ vtile dominium: & sic, quo ad feudum, remanerem maior, & dominus videretur. Item res sua nemini seruit, vt s. ver. xlv. & vide j. de feu. §. qm̃.
156 versi. 24. ¶ † Centesimotrigesimò quæritur: ecce concessi tibi feudum in emphyteusim, & tibi assignaui viam, vel iter per alias meas possessiones, pro ea parte, qua inter nos conuenit tandem contingit viam illam, seu iter vi fluminis destrui: quæritur, an per aliam partem teneat gratis & sine pretio viam præstare? Et vr̃, quod sic, arg. ff. de vsufruc. leg. l. damnas esto. circa fi. ff. de vsufruc. l. 3. ff. de serui. ru. præ. l j. §. fi. & C. si aduer. fisc. l. vt eadem forma. quia ego possidebam, & tu possideas: & facit ff. de seruit. vrb. pręd. eum qui columnam. vr̃ enim acquisita seruitus, vel quasi, licet verè seruitus non dicatur in emphyteuta vsufructuario, ff. si seruitus vend. l. 2. §. fi. C. de inoffic. test. l. fi. ff. iudi. sol. iam tamen. §. si plures. Nec enim vr̃ via tradita, quæ tradita non durauit, ff. de leg. j. non quocunq; modo ff. de leg. 3. qui concubinam. §. si hæres. Nec videtur versum, quod non durat versum, ff. de in rem verso, si pro parte. §. versum, ff. quemad. seruit. amit. locus. §. fi. extrà de verb. sign. nã & ego. Et nedum hæc obtinet in via publica, verumetiam in priuata, ff. de itin. actuq; pri. l. j. § vicinus. Arg. tamen cõ. nam sufficit semel viam tradidisse, arg. C. de instit. & substit. l. penul. nec tenetur quis de contingẽti casu, C. de cond. ind. l. indebitum. C. de opn.
157 l. quoniam liberum. ¶ † Centesimotrigesimoprimò quæritur, cuius erit augmentũ, siue accessiones, siue meliorationes rei emphyteuticariæ? Dic, quod emphyteutæ, vt extrà eo. potuit. C. de iure emphy. l. fi. Quidam dicunt, quod latens incrementum, vt alluuionis, est emphyteutæ: patens verò, vt insulæ, est proprietarij, arg. ff. de
158 vsufruc. l. item. §. huic. & vide j. ver. 136. & s. ver. 2. ¶ † Centesimotrigesimosecundò quęritur: quid si in ea inueniatur thesaur⁹? Dic, quod emphyteutę, cuius est vtile dominium, dabitur dimidia, vt
c ff. si ager vect. vel emphy. pet. l. j. ad fi. Tamen P.[c] dixit domino da
159 ri debere. ¶ † Centesimotertiò quæritur: quid si P. tenet à me fundũ in feudum, vel in emphyteusim sub annua pensione xij. denariorum, sed tu percepisti illos xij. denarios aliquibus annis: quæritur, an possim illos à te repetere, & qua actione? Respon. sic. & condictione ex l. litibus. quæ est C. lib. x. de agric. & cẽ
160 sitis. ¶ † Centesimotrigesimoquartò quæritur: sed ecce, si pereat tota res, nõ dẽt emphyteuta: sed si pro parte, nulla se liberat arte, vt C. de iur. emphy. l. j. in fi. vnde quęritur, vtrùm in primo casu cùm tota res periit, liberetur ipso iure, an verò ope exceptionis? Dic, quod non ipso iure. certi enim sunt modi tollendi obligatiões, de quibus iste non est, vt ff. de act. & oblig. l. obligationum. in fin.
161 ¶ † Centesimotrigesimoquintò quæritur: sed quid erit, si fundus emphyteuticarius vltra medietatem clade, vel casmate perit
d vel plus vel minus, nunquid debet pensio minui? Dicunt quidã[d], quod si vltra medietatem perierit, emphyteuta non tenetur soluere integrã pensionẽ, vt C. de iure emph. l. j. ibi, si verò particulariter damnum, &c. quia nomine partis dimidia intelligitur, ff. de verb.
e sig. nomen filiarum. §. j. Alij dicunt, & meliùs[e], quod totam pensionẽ soluere debet, vt in ea. l. ibi, ex quo non ipsa rei substantia penit⁹ lęditur. & Inst. loc. §. adeò. in fi. Arg. tamẽ contrà C. de allu. l. 2. Sed illud speciale est in tributo: & vide s. versicu. 7. ibi, sed quare fiant.
162 ¶ † Centesimotrigesimosextò quæritur, quid econtrà, si res augeatur, nunquid & pensio augetur? Respon. potest distingui, an sit latens, vel apparens incrementum, ad instar vsufructuarij. ff. de
f vsufruc. item si fundi. §. sed & si insulam. secundum Accur.[f] s. ver.
163 cxxxj. ¶ † Centesimoseptimo quæritur, an ppter sterilitatem rei emphyteuticariæ debet diminui pensio? Responde.
g dicit Vber.[g] quod non: licet secus sit in locatione, vt extrà eo. ti. pro
h pter[h]. ¶ † Centesimotrigesimooctauò quęritur: quid si fiat pactũ
164 cõ naturam cõtus: putà, quod si tota res perierit, totũ dãnũ pertineat ad emphyteutam: & vr̃, quod non valet. iniquum enim esset, quod careat re, & insuper teneatur domino reficere damnũ, ff. de act. emp. & vend. ex empto. in fi. sed ibi non fuit pactũ de hoc factũ: & arg. de pact. iurisgentiũ. §. dolo. ff. de contrah. emp. domũ. Sed dic valere: arg. de iure emphy. l. j. ibi, in aliis obseruari, &c. & arg. ff. de cõ trah. emp. l. qui officij. §. fi. ff. de peric. & commo. rei ven. si vẽditione. C. loca. licet. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum. & not. fm quosdã, C. commo. l. i. nec pt emphyteuta conqueri, ex quo sibi semel placuit, ff. de aqua plu. arcen. l. in diẽ. 32. q. i. horrẽdus. & vi
165 de s. ver. 89. ¶ † Illud aũt certum est, quod pactum in vno capitulo specialiter factum non debet ad alia extendi, ff. de pact. si vnus. §. ante omnia. ff. de transact. qui cum tutoribus. C. eo. tit. si de certa, & C. de iure emphy. l. j. Sed & si pactum appositũ sit de aliquo faciendo, vel non, bene valet, ff. de pact. in traditionibus. C. eo. titu.
166 petens. & gl. in bonæ fidei. ¶ † Centesimotrigesimonò quæritur, quid si amissum sit instrumentum emphyteutici cõtus, nunquid tenet cõtus? Respon. licet, secundum quosdam, non posset contractus fieri sine scriptis, vt C. de iure emphy. l. i. & s. ver. v. tñ nihilominus valet & tenet cõtus. sufficit enim semel instrumẽtũ extitisse.

ADDITIONES.

a C. i. ¶ Apertè hoc ibi innuitur, quod sine voluntate domini vasallus feudum refutare pt: sed Gul. de capitaneo, qui curiam vendidit, in fi. vbi tex. dicit, feudum ad certum seruitiũ dari posse, distinguit inter feudũ simpliciter concessum, non determinato seruitio: & tũc procedat, quod ibi dr̃: sed si certũ seruitiũ determinatũ est, secus: quia cùm personaliter ad seruitium illud sit adstrict⁹, ab ipso personali vinculo refutando se liberare ñ potest: ibi plenè de hoc. Dy. ẽt suo 44. consilio tenet idem. Vltra ibi allegata inducit C. de fund. pat. l. quicunq;. ff. de leg. 2. imperator. §. si centũ legatis in fi. & l. si seruit. ven. l. si fortè. §. etiam. Alber. Odoffr. non visus distinctione paterna in sua quæstione, quæ incipit, Titius Seio. simpliciter tenuit eum renunciare non posse, per rationem regulæ, nil tam naturale. ff. de reg. iur. & extrà eod. tit. c. i. & per l. quod fauore. de vsibus feud. nil allegatur: in illa transire poterat solutio, si restricta fuisset ad thema, quod fuit domino iustã guerram habente, ad quam vocauerat vasallum, qui tũc renunciabat feudo.
b Centesimouigesimonò quæritur. ¶ Secundum Vbertum de Bo. ad fin.
c Tamẽ P. ¶ Apertiùs facit, quod alleg. Vber. ff. sol. mat. l. diuortio. §. si fundum. vbi patet, quod thesaurus non est in fructu. Hanc autẽ dimidiam si dicas dari, vt inuentori, Instit. de rerum diui. §. thesaurus. cessabit ratio Placent.
d Dicunt quidam. ¶ Mar. Gof.
e Et meliùs. ¶ Bur. & Ac. in l. i. gl. pe. & per me in dec. potuit: & in pe. gl. cuius quasi ad literam fuit iste ver.
ADDE Pet. de Anc. cons. ccl.
f Secundum Acc. ¶ l. i. in vlt. gl. Vbert. distinguit, an sit res limitata per iugera, & pro singulis tantum dari debet: & tũc illis auctis augebitur census, ff. de acqui. rer. do. l. in agris. sed lex ista mihi potiùs innuit illud tunc non accrescere emphyteutæ, sicut nec latẽs incrementum, vt præ. §. sed si insula. Quibusdam videtur, quod si augmentum sit in duplo. promisit domino duplicando pensionem vt sicut totũ simplum sibi perit, sic totum duplum sibi accrescat. Si autem minus duplo, cùm totum illud minus pereat emphyteutæ, sit in tantum auctum, sibi accrescit: facit lex, secundum naturam. ff. de reg. iur. eod. tit. qui sentit. lib. 6. communiter tenetur, quod omne augmentum, si tale est, quod ad eum pertineat, sibi cedit sine onere pensionis augendæ, quæ non augetur etiam conductori, C. locati, l. legem. & versicu. hoc etiam. per Cyn. in præ. l. i. in 6. quæst.
g Dicit Vber. ¶ in decr. potuit. ad finem penul. gl.
h Propter. ¶ Quid si sterilitas causatur à guerra, propter quam emphyteuta colere nõ potuit? habeo hunc casum plenè disputatũ per Guid. de Suza. super l. damnum. C. locat. Sed præmittã breue dictum Iac. de Are. super l. in eos. i. in fi. ff. furti aduer. nau. illud aliquantulum ampliando. dicit enim illum ad censum non teneri: quod sic probat: lex æquiparat rem occupatam à flumine, & impeditam latronum potentia, ff. de reb. aut. iudic. pos. l. cùm vnus. in fi. & alia lex dicit, quod occupatum à flumine est in deperdito, ff. de acqui. pos. interdum. §. i. Sed si deperditũ est, non tenetur emphyteuta, C. de iure emphy. l. i. Et l. ipsa, in eos. dicit rem perire eo ipso, quod ipsius facultas haberi non potest: ad idem C. de cond. inser. l. fi. Ergo, vt suprà: facit ff. de verbor. signifi. Labeo. in fi. & idẽ Cy. C. eo. tit. l. i. in q. pe. Guido autem ad hanc partem alleg. ff. de censi. l. forma. & de palu. & allu. l. 2. Item census pręstatur ratione rei, vel territorii, ff. de Publicia. Imperatores. & de iure fisc. l. prædiis. Cessat ergo causa, si prædio vti non potest: ergo cessat census, C. de epis. & cler. generaliter. ext. de appel. cùm cessante. Item guerra & incursus hostium numerantur inter casus fortuitos, Inst. qb. mo. re contrahitur ob. §. 3. Et quæ casib. fortuitis eueniunt, nullo bonæfidei iudicio imputantur, C. de pig. act. quæ fortuitis. & nullo consilio potest illis resisti, ff. de admin. rerũ ad ciuit. pertinen. l. 2. §. si eo tempore. nec contra vim valet custodia, ff. commo. l. ad

a extitisse a licet postea desierit extare, arg. ff. de bo. poss. secun. tab.
167 l. j. ¶† Centesimoquadragesimò quærit, vtrùm perdito instrumento emphyteuta poterit petere à domino instrumenti renouationem? Respondeo sic, secundum Io. arg. ff. de admin. tut. chirographis. respon. j. & extr. de conuer. coniug. dudũ. & in his, quæ
168 no. ff. de edit. instrum. §. postquã. ¶† Centesimoquadragesimo primò quæritur, quid si dominus petat sibi edi instrumentum ab emphyteuta, nunquid cogetur edere? Et videtur, quod non, cùm ipse hoc sibi fieri, seu confici fecerit suis sumptibus, arg. extrà de probat. c. j. Sed hoc non est verum. nam cùm domini causa consecutus sit instrumentum, dicitur quodammodo esse domini, licet corpus sit alienum, argu. ff. de eden. ait prætor. §. j. Potest tñ emphyteuta petere, quod dominus iuret de malitia, ne videlicet petat sibi edi instrumentum, quod fortè habet, C. de eden. si quis. §. 2. & fiet edi-
169 tio cum die & consule. ¶† Centesimoquadragemosecundò quæritur: quid si pro re, quam à me vendicas, probo emphyteutã longo tempore soluisse canonem, non tamẽ apparet instrumentum emphyteusis, quod in hoc contractu requiritur, vt dixi? Respon. videtur emphyteusis esse cõcessa, vt C. de fun. pat. iubemus. ff. de ritu nup. liber. Lõga enim præstatio inducit coniecturam, vt omnia solenniter acta esse videantur, vt ff. de vsur. cùm de in rem ver
170 so. Inst. de fideiuss. §. fi. & vide s. ver. lvij. & in vers. 64. ¶† Cẽtesimoquadragesimotertiò quærit: pone, data est res duobus in emphyteusim hoc pacto, vt si vnus absq; liberis decesserit, eius pars superstiti accrescat: demũ is, qui erat sine liberis, portionẽ suam pignori obligauit, vt s. ver. cxxij. & post hoc decedit filiis non relictis: superstes verò, cùm obstante loci consuetudine non possit aduersus creditorẽ agere, vult aduersus defuncti hæredes agere: quæritur, an potest? Respon. sic, vt rem pignoris nexu liberet, vel saltẽ deperditæ rei pretium componat, arg. ff. ad Treb. quidam. §. j. ff. quæ in frau. cre. l. fi. §. fi. ff. de re iud. factum cuiusq;. & l. non debet alteri. ff. de solut. si rẽ meã. ff. de leg. j. l. si qs inquilinos. §. j. & iũ
171 ge s. ver. lxx. ¶† Centesimoquadragesimoquartò quæritur: ecce, pater accepit rem in emphyteusim pro se & filiis ac nepotibus: demum si ipse cessat in solutione pẽsionis, vel alius culpa sua possessionem perdit: quæritur, an ex hoc filius innocens perdat ius
b suum? Dicunt quidam b, quod non, arg. ff. de senator. emancipatum. §. si quis. ff. de in ius voc. adoptiuũ. in fi. ff. de iure pat. duo fratres.
172 ff. quod vi, aut clã, semper. ¶† Centesimoquadragesimoquintò quæritur, pone, quod alicui est aliqua res in emphyteusim concessa pro se, suisq; filiis & nepotibus in annos lx. emphyteuta autẽ intra hoc tempus sine filiis & nepotibus decedit: nũquid huiusmodi possessio ad dominum reuertetur, an verò expectabit, donec tempus huiusmodi sit elapsum? dic, quod expectari debet argu. ff. de
c vsu & vsufru. leg. vxori c. ¶† Cẽtesimoquadragesimosextò quæ-
173 ritur: quid si aliquis accepit rẽ in emphyteusim pro se suisq; filiis masculis: nũc superest nepos ex filia: quæritur, an ad illum res
d huiusmodi pertineat d: Et videtur, quod sic secundũ verborum significationem nam hic nepos masculus est: ergo ad ipsum pertinere debet. non enim à significatione verborũ aliter, &c. ff. de leg. iij. non aliter. Sed certè hoc est potiùs contra eum. nam verbi significatio est, vt filius & nepos sit suus, & in eius potestate constitutus: sed filius filiæ non est in potestate aui: ergo nõ est suus: vnde ad eum non habetur respectus, vt instit. de pat. potest. in fin. & Instit. de hære. qualit. & differ. §. sui. & quod filius ex fœmina, vel aliquis ex eius linea non admittatur, est arg. ff. de iure immu. l. j. & C.
174 de cõd. inser. l. j. secundum Ioan. ¶† Centesimoquadragesimo septimò quæritur: pone, emphyteuta decessit pluribus hæredibus relictis, qui cum certis rebus hæreditariis res emehyteuticas diuiserunt: demum vnus illorum præmoriens alteri tantùm suã portionem emphyteuticariæ rei reliquit: modò quæritur, vtrùm reliqui filii admittantur? Et videtur, quod sic. nam pater rem accepit pro se suisque filiis & nepotibus: vnde ibi cùm sint filij, videntur debere pariter admitti. Sed dic, satis esse, quòd vnus habeat, argu. ff. de leg. iij. is qui cùm plures libertos. Si autem pactum sit in instrumẽto appositum, vt vno decedente res deueniat ad superstites, secus esset. nam tunc pater poterit partes dispares dare talibus, vt ff. de leg. j. filiusfamiliàs. §. pen. Alij verò dicunt hoc non esse verum, vt
e ff. de leg. ij. Lucius Titius. & vide s. ver. lxix. e ¶† Centesimoqua-
175 dragesimooctauò quæritur: quid si maritus accepit pro se & vxore sua, eorumq; filiis & nepotibus in emphyteusim: mortuus est maritus, nunquid mulier cum filiis defuncti admittetur? & si admittitur, quæritur, in quanta portione admittetur? Et videtur distinguendum esse, vt C. si quis alteri, vel sibi. multum interest. Itẽ obstat mulieri regula ista, Alteri stipulari, vel pacisci nemo potest. Respon. si mulier ratum habuit, quod factum fuit per maritum, admittetur: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. ad Maced. l. fi. C. de donat. inter virum & vxo. dictam. arg. ff. quod vi, aut clàm, prohibere. habuit autem mulier dimidiam, cũ
176 duo fuerunt acceptores. ¶† Centesimoquadragesimononò quæritur: quid in casu suprà proximè posito, si mulier habet filium ex alio marito, nunquid ad istum pertinebit? Dicunt quidam, quòd non: quia eorum filius esse non potest, nisi ex eis nascatur: vel fortè illa pluralis locutio accipietur separatim, vt ille pro suis, & illa pro suis habeat, arg. ff. de cond. & demon. l. j. ff. de cond. inst.
f l. 2. in fine. Arg. tamen contrà, eo. tit. f cùm vir vxori. ¶† Centesi-
177 moquinquagesimò quæritur: pone, P. accepit in emphyteusim pro se & vxore sua ad voluntatem suam: demum mortuus est super hoc, sua voluntate non expressa, quæritur, an pertinet ad vxorem? Resp. vtique, arg. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si sic. & §. si rẽ. & ff. de probat. eum qui. & l. iii. & facit de verb. oblig. si quis stipulatus. Arg. tamen contrà, ff. eo. centesimis. ff. de cond. & demons. si ita expressum. Sed certè sufficit: quia semel voluit maritus, argumen. ff. de aqua pluuia arcen. in di em. ff. locati, l. item quæritur. §. fi. Item taciturnitas vsque ad mortem non videtur reuocare præcedentem voluntatem: imò confirmat, & quod aliàs non valet, facit valere, argu. C. de pac. l. fi. & facit irreuocabile, quod poterat reuocari, vt in donat. inter vir. & vxo. & inter patrem & filium, vt ff. & C. de donat. inter vir. & vxor. per totum: & sunt hæc in argu-
178 mentum ad quæstionem talem: † Quid si dominus Papa concessit tibi beneficium tenendum vsque ad suæ beneplacitum voluntatis? Respon. durabit, donec reuocetur, extrà de diuor. is qui. Sed qd si mortuus est Papa? nunquid ordinarius poterit illud conferre?

ADDITIONES.

Reos: Ad hanc partem facit ff. locati, l. habitatores. & l. ex conducto §. si vis tempestatis. & l. si fundus, quem. ad fi. cum l. seq. Ad contrarium inducit: quia quod in genere promittitur, non perit, ff. ad l. Falci. in ratione. §. incertæ. & talis est iste census, scilicet in genere promissus: ergo, &c. Item nil tam congruum humanæ fidei, quàm promissa seruare, ff. de pact. l. j. & graue est fidem frangere, ff. de consti. pec. l. j. in prin. & l. illud. primo respons. in fin. Item incendium inter casus fortuitos numeratur, ff. pro soc. cùm duob. §. damna fatalia. & institu. qui. mo. re contrah. oblig. §. ij. & tamen non liberat debitorem, C. si cert. petat. l. incendium. & difficultas protestationis impedit stipulationem, ff. de verb. oblig. l. 2. §. j. & l. continuus. §. illud. Item licet propter rem promiserit censum, est tamen personaliter obligatus, ff. de contrah. emp. l. vlt. in fin. Sed personalis obligatio non imitatur rem, sed personam, ff. ad Treb. l. i. §. si hæres. & l. cogi. §. inde quæritur. Item res non est tota peremptã: ergo non liberatur, C. de iur. emphy. l. i. Item legitimè facta promissio de censu ex aliquo euentu exufflari nõ debet, ff. de itin. ac. priua. nec enim excusat superueniens casus. ff. ad Turp. l. in senatus. §. si propter. & j. de cond. inser. l. pen. Soluendo distinguit, aut suscepit in se periculũ casus fortuiti, aut nõ. Primo casu tenet, secundo non. de his casibus vide suprà eod. ti. §. iam dicendum. ver sic. ad euidentiam. in scholis post eum non priùs habebatur eum teneri, si census debebatur ex fructibus alij: sic ad primum alle. ff. de contrahem. empt. si debitor. §. primo. ad secundum prædict. l. incendium.

ADDE Alex. consi. cxii. & xxxi. ii. lib. & ibi, quid cùm est sterilitas propter pestem.

a Extitisse. ¶Et sufficit hoc probare & perditionem ipsius & tenorem, secundum Accur. in l. fin. C. eo. alleg. C. de fid. instru. l. emancipatione: vide, quod scripsi de pre. cùm olim i. super fi. vlt. gl.

b Dicunt quidam. ¶Odof. sua q. mihi 2. vsufr. leg.
ADDE Alex. cons. xciii. iiii. lib. & cons. viii. iii. lib.

c Vxori. ¶iii. ibi enim sunt quatuor legis sic incipient. Hæc sol. nõ placet. nam ex ea sequitur, quod medio tempore res in bonis nullius esset, quod tẽpus quinquaginta annos posset excedere: sunt ergo duo necessaria, ne redeat, quod extent descendentes, & quod sint intra tẽpus limitatũ: sed in l. vxori. extabat hæres, ad quem finito vsufructu intra quinquennium pertinebat fundus dandus per eũ libertis finito quinquennio: & hæc est proprium legatorum factorum post certam diem. Sed quid iuris, vbi non apparet aliud ius habẽs quàm vtile dominium applicari directo & vsumfructum proprietati.

d Pertineat. ¶Ad quæstionem facit, quod dicã j. de test. super ru. v.
ADDE Pau. de Cas. l. i. C. de con. inser. & quod voluit Alex. cons. lxi. lib. i. & meliùs consi. cxxviii. i. lib.

e Ver. lxix. ¶Et vide, quod dixi super ver. lxxii.

f Eo. tit. ¶Non proximo, sed de condit. & demonst. ibi, vir. legans vxori, si liberos habuerit, de suis intellexisse videtur: & huic videtur standum, ex quo à viro fuerant verba prolata, vel stipulata.

ferre? Et est arg. in præ.concor. quòd vacat, & ꝙ finita sit concessio: & poterit per ordinarium conferri: & arg. ad hoc. C. de loc. & con. l. locatio. 2. & ff. eodem, l. 4. vbi dicitur, ꝙ si locasti, quandiu velles, morte finitur locatio, & extrà de precar. c. ij. Nam beneplacitum & voluntas Papæ desinit & expirat eo moriente, vt in ꝯst.
a Alexan. IIII.[a] de resc. significasti. nec vlteriùs potest aliquid velle, vt C. de sac. sanc. ec. l. j. nam mors omnia soluit, vt in auth. Col. 4. de nup. §. deinceps. Sed Vin. not. contrà, extrà de ele. dudum. 2. in fi. & pro eo facit constitutio Inn. IIII. in tit. de rescrip. vt petitioni. quia beneficia principis latissimè, &c. extrà de donat. cùm
179 dilectus. ¶† Centesimoquinquagesimoprimò quæritur: pone aliquis concessit hoc modo: A. & B. & C. concedo ꝓ medietate talem rem in emphyteusim: & vobis F. & G. & H. pro alia medietate; deinde ita dixit: & hanc concedo vobis & filiis & nepotibus
b vestris[b]: & si quis de filiis vestris & nepotibus sine liberis decesserit, portio eius ad superstitem deueniat: nunc quæritur, vtrũ hæc substitutio referatur æqualiter ad omnes, vel solùm ad eos con-
c sortes, qui re & verbo sunt coniuncti? Respon. vtique[c], secundũ quosdam, arg. ff. de vulgari & pupil. subst. cohæredi. §. q discretas.
180 ¶† Centesimoquinquagesimosecundò quæritur: sed quid, si ita concessit concedo talem rem in emphyteusim tibi P. & filiis fratris tui: quæritur, quam portionem habeant filij fratris, vtrùm virilem, vel semissem? Et dixit Ioan. ꝙ semissem, & non plus, argu. ff. de hær. instit. vtrùm hæc adiectio. C. de impub. & aliis subst. l. fi.
181 ¶† Centesimoquinquagesimotertiò quæritur: quidam accepit feudum pro se, & pro filiis, & nepotibus suis: demum ingressus est monasterium: quæritur, an hæc res tota remaneat filiis, quasi ex pacto contractus? qđ videtur, arg. ff. de verb. oblig. quicunque. Econtrà videtur, ꝙ ecclesia loco hæredis, vel filij habetur, vt in authen. de sanctis. episcopis, ver. sed hoc præsenti. extrà de proba. in præsentia. Vnde videtur, ꝙ hæc res cedat ecclesiæ, sicut & aliç res ipsius, secundum formam lxix. q. vlt. si qua. & C. de sacrosanct. ecclesi. auth. ingressi. vbi dicitur, se & sua. intelliguntur enim sua, ea quorum vendicationem habet, ff. de auro & ar. leg. l. Quintus. §. ij. nam & cùm dico alienum, vt ff. de relig. & sumpt. fu. l. 2. in prin.
182 & hoc quidã tenẽt: & iunge s̃. ver. cix. & j̃. ver. prox. ¶† Centesimoquinquagesimoquartò quçritur: sed si ecclesia est loco filij, vt s̃. ver. prox. quæritur, quandiu dominus, à quo res tenetur, carebit re sua? Et videtur, ꝙ perpetuò, sicut & ecclesia perpetuò durat: quia nunquam moritur, vt xij. q. ij. liberti. ij. Dicunt quidam, ꝙ durat, quandiu viuit ingressus, arg. ff. de leg. ij. peto. §. j. xij. q. j. illi, q. vel ecclesia comparabitur loco filij: & ea ratione tenebit centum annis. Item comparabitur loco nepotis: & ea ratione tenebit per alios centũ annos, arg. ff. de vsufr. cui vsusfructus. & hoc, si tenebitur à laico. Si autem ab alia ecclesia, tunc datur ecclesiæ dominæ optio, vtrùm velit accipere pensionem, vel reaccipere rem soluto contractu intra duos annos, vt in auth. de ali. & emphy. §. j. Tu
183 dic, vt s̃. ver. cxvij. ¶† Cẽtesimoquinquagesimoquintò q̃ritur: concessit tibi rem aliquam in emphyteusim vsq; in tertiam generationem completam, ita ꝙ postea ad me reuertatur: demum decedis relicta filia, & postmodum filia decedit relictis duobus filiis vnus autẽ ex illis decedit vnico filio relicto: nunc quæritur, quid iuris? Primo videtur, ꝙ iste filius fratris mortui istud ius cõsequatur ex persona patrui sui, licet ex persona sua nihil possit habere, quia est ex quarta generatione, arg. ff. de temp. in integ. rest. petẽda. arg. ff. quæ res pig. ob. pos. Aristo. ff. de decur. l. 3. Argum. tamẽ contrà, vt non habeat ex persona patrui eo viuente, ff. de admi. rerum ad ci. per. l. 2. Item ꝙ ad me nihil debet reuerti, cùm nondum sit tertia generatio finita. Item videtur ꝙ hæres defuncti nihil debet habere, cùm ipse sit de quarta generatione. Dicunt quidã, ꝙ frater defuncti viuens totum habebit, & apud eũ remanebit, quasi iure accrescendi. nam & in contractibus inter viuos locum habet ius accrescendi, vt ff. de vsufru. accresc. l. j. & l. idem etiam. ff. de vsucap. si toti⁹, & l. imperij. & C. lib. x. si socius lib. imperialis dece. l. vnic. ẽt, fine noua inductiõe in eam partẽ, vt C. de don. quæ sub
d mod. l. 3. & vide s̃. vers. lxix.[d] ¶† Centesimoquinquagesimosex-
184 tò quæritur, vtrùm filius, qui ab hæreditate patris abstinet, possit habere, quæ pater iure emphyteutico acquisiuit, seu accepit
e pro se ac filiis & nepotibus suis[e]? Et videtur, ꝙ sic, licet non sit hçres patri, vt ff. de verb. oblig. quicunq;. §. j. ff. ad Treb. debitor. §. fi. ff. de leg. i. filij. & duabus legibus seq. ff. de reli. & sump. fu. familiaria. ff. de sepul. viol. quæsitum. ff. de acq. hçr. si quis verò. Arg. contrà: quia cùm pater paciscitur filiis, tãquam hæredibus, si non existant hæredes, non debent ea habere, vt C. de ver. oblig. eum qui §. j. arg. ff. de pac. l. auus. quod semper præsumitur, cùm ex voto liberis omnia paremus, ff. de bon. lib. l. penul. ver. faciliorq;. Sed ad hoc fortè responderi posset, ꝙ talis mentio filiorum non videtur hoc casu facta vt hæredem, sed potius vt filiorum, vt sit pactum personale pro se & filiis ac nepotibus tantùm, vt in auth. de non ali. aut permu. rebus eccl. §. emphyteusim. & potiùs videtur hîc fieri mentio filiorum, vt alios hæredes ab hoc iure excludat: quia qui in vno permittit, in aliis prohibet, vt C. de procur. l. maritus. extrà de translat. c. inter corporalia. Item alia ratione, si filius repu-
f diat bona ergo & emphyteusim[f], quæ bonorum appellatione ꝯtinetur, vt ff. de acquir. rer. do. l. rem in bonis. ff. de verb. oblig. l. stipulatio ista. ff. de verb. sign. bonorum. Et videtur hæc quæstio ex-
g pediri per auth. vnde & si parens. positum C. de inoffi. test.[g] Quid si grauatus sit fideicõmissarius restituere, an talia emphyteutica venient in restitutione? item quid si iustè fuerit exhæredatus, an
185 priuabitur emphyteusi, sicut aliis bonis? ¶† Centesimoquin-
h quagesimononò quæritur[h]: quid si dominus ædificauit in solo, quod

ADDITIONES.

a Alex. IIII. ¶ Hæc fuit vrbani, & sequẽs, q̃ ext. de feudis c. 2. super vlt. gl. attribuit Inn. IIII. fuit Cle. IIII. vt not. de rescr. si gratiosè. in j. gl. lib. vj. p q̃ dec. expeditur hæc quæstio distinguendo ĩter beneplacitum Papæ, & beneplacitum sedis apostolicæ: ibi vide, & suprà de actio. & petit. §. super. circa finem, ver. item si Papa. vbi duas remissiones dedi.

b Nepotibus vestris. ¶ Ineptè videtur dictum de his, sine liberis. cũ ad ipsorum filios non transiret concessio.

c Respon. vtiq;. ¶ Inepta responsio formæ quæstionis: sed ad proximum se refert, scilicet quòd solùm ad coniunctos re & verbo substitutio referatur: quod probat. §. quem allegat.

d Vers. lxix. ¶ Hîc erratum fuit in numero: sic & fortiùs s̃ de legat. §. nunc de episcoporum. vers. xl. quod tamen corrigendum non est circa allegationes sequentium versuum in diuersis locis sæpiùs iteratas: sed suppleamus has duas quæstiones, quę numero deficiunt per duos ver. seq. vt statim in illis dicam: & hîc corrigamus vt dicat clxvj.
ADDE Alex. cons. xliiij. j. lib.

e Suis. ¶ Vides, ꝙ quæstio formatur de emphyteusi & feudo non auitis, sed paternis tñ: super qbus vide quod scripsi extrà de feu. c. ij. super vl. gl. & in regula, non debet aliquis. de regulis iuris, lib. vj. secundum quæ tenet Guido de Suz. super l. qui se partis. C. vnde lib. & ad feudum auitum filium admittendum, licet paternam hæreditatẽ repudiet, vide j̃. tit. 2. ver. xxvij. & facit hoc ad duas q̃stiones sequẽtes. Et ad huius quæstionis intellectum scias, quòd Mar. de Fa. extra tractatum quęstionum, de quo dixit in prin. quę siuit đ filio, qui patre mortuo se reuocari facit per ecclesiã, à qua pater patrimonium tenebat in emphyteusim: & ꝑ hũc modum creditores excludit. Dixi aũt, ꝙ quęstio ista plus in facto q̃ in iure consistit. Nam si adiuit, vel se immiscuit, certum est, ꝙ tenetur. Si repudiauit, vel abstinuit, constat eum creditoribus non teneri. In dubio distinguit: Aut pater in illis rebus ius ad filiũ trãsmittere ñ potest, vt quia ꝯctus sine pacto reuocationis finiebatur in eius ꝑsona, dic tunc filium non dici fraudulentum, & creditores nõ teneri: aliàs secus: alleg. ff. de leg. ij. l. peto. §. j. & ad l. Falcid. pœnales, j. rñ. Allegabat priùs ꝯ eũ, ꝙ ex quo post mortem patris, & ante reuocationẽ aliquo tẽpore possederat, præsumebatur iure hæreditario possedisse, & sic adiuisse, C. de rep. hære. l. j. debuerat eñ statim ꝯtiũ ꝓtestari, ff. de acq. hære. ꝓ hærede. §. i. Nec vr̃ quçrendũ, an bõa fuerint patris. Satis enim est, ꝙ pater primò, & ipse postea illa possederit: facit ff. de acqu. hær. l. gerit pro hærede. Item patris ꝯtemplatione facta fuit renouatio: & sic quasi de suo esse vr̃, ff. de vsuf. sed & si quid. & talia hæreditaria dicuntur, & in petitione hçreditatis veniunt, ff. de pet. hçr. sed nõ tantùm. Videtur ergo fraudulenter hæreditarium ab ecclesia petitum, ff. de acquir. hæred. si is, qui bonis. & C. de distrac. pig. & q̃ sub imagine. facit ff. ad Treb. Lucius. §. Titia. pro ipsa inducit ff. de acquit. hære. pro hærede. §. si quid. & §. fin. & l. si pupillus. in fin. C. de repud. hær. l. ii. C. vnde leg. l. non hoc. inducit ff. communi diui. qui cohçredes. ff. si omis. causa test. l. fin. ad municip. libertus. §. sola. ff. de oper. lib. l. iiii. ff. de pig. lex vectig. ff. de in diem addic. l. vbi autem. §. sed Marcellus.
ADDE Alex. cons. xi. iii. lib. Rom. consi. 21.

f Et emphyteusim. ¶ Hoc placet Acc. in brocardo R. 35. in R. qui repudiat: vide, quod dicam j̃. tit. ii. ver. 37.

g De inof. test. ¶ Puto, ꝙ hoc intendit, si vn⁹ ex filiis, cui pater fecit donationẽ immensam abstinens ab hæreditate, donationẽ illam retinet, saluo fratribus iure Falcidiæ: sic & iste abstinens tenebit emphyteusim.

h Centesimoquinquagesimononò quæritur. ¶ Quando nõ esset dubia in hærede, ad quem emphyteutica pertinere nõ potest, nisi eo quòd hæres, quia non erat filius, vel nepos expressus in concessione: de illo enim est dubium: ad quod facit, quod dixi in proxima quæstione & remissione, quam ibi dedi: certum est, quòd ista emphyteutica veniunt in iudicio familiæ erciscundæ, & in petitione hæreditatis: patet ff. famil. ercis cun. l. item prædia. ff. de pet.

quod concesserat in emphyteusim, nunquid ipso inuito emphyteuta illud opus poterit demoliri? Respon. non poterit impunè, si fuit prohibitus ante emphyteuta opus demoliri: sed ante pro-
186 hibitionem posset, vt ff. de vsu & vsufr. leg. l. hæredes. ¶† Centesimosexagesimò quæritur: sed quid econuerso, si emphyteuta in solo, quod habet in emphyteusim, construit turrim, vel aliud demum ipso decedente solũ redit ad dominũ: nunquid, quod ędificatũ est, solo cedet? Dicunt quidam, ꝙ sic, ff. de acqui. rerum do. adeò. §. ex diuerso. Arg. tamen contrà ff. de leg. j. si dom⁹. s. vers. 2.
187 & versi. cxxxi. ¶† Centesimosexagesimoprimò quæritur: quid dominus agit contra extraneum possessorem fundi emphyteuticarii, nunquid possessor condemnabitur ei ad fructus? Respon. ñ vt ff. de condi. inde. l. indebiti. §. fi. ff. de rei ven. fructus. & iunge s.
188 ver. li. & ver. lvi. ¶† Centesimosexagesimosecundò quæritur: quid si serui sunt in re, vel possessione emphyteutica constituti, nunquid emphyteuta poterit eis libertatem pręstare? Respon. sic arg. C. de fundis pat. l. possessiones. & extr. de rerum permut. c. 2. & 3. Et idem etiam videtur in adscriptitiis posse dici. Sed potest responderi ad præ. l. ꝙ illud ideo ibi contingit, quia conductores prædiorum patrimonialium domini efficiuntur, sicut in plerisque legibus eiusdem tituli habetur: sed isti nõ sic. Potest tñ dici, ꝙ si emphyteuta præstat eis libertatem, vt eatenus non cõpellantur domino seruire, quatenus emphyteuta in emphyteusim durare debet, nisi eo animo fecerit, vt ius, quod habet, velit ad proprietarium pertinere. Vel distingue, an adscriptitij, vel coloni fuerint in possessione, seu in re emphyteutica ante contractam emphyteusim, an verò postea acquisiti sint, vt si pòst, possint ad libertatem perduci, aliàs non, arg. ff. de censibus, l. forma. in fin. C. communia
189 de leg. l. fin. circa mediũ legis. ¶† Centesimosexagesimotertiò quæritur: pone, emphyteutam non soluentem canonem statuto tempore dominus conuenit ad canonis præstationẽ, emphyteuta verò vult rem relinquere, & in canonis solutione cessare: quæritur, quid iuris? Respon. si contractus fuerit secundum legem celebratus, in optione domini est. vel eum expellere, vel solummodo canonẽ etiam ꝓ futuro tẽpore exigere, vt s. versi. xiij. Sed hoc in ecclesia. Sed quid in priuata persona? dic, ꝙ si emphyteuta velit rem deserere, nihilominus tenetur pensionem soluere. Alij cõ-
190 trà, vt s. ver. xi. ¶† Clxiiij. quæritur: ecce emphyteuta cœpit vagari per q̃bẽ sic, quia ignoratur vbi sit, & an viuat: nullis sibi existentibus filiis, vel nepotibus, dominus vult rẽ habere, quasi redierit ad eius dominium: procurator tamen illius asserit eum viuere: quęritur, q̃d iuris? Dicunt quidam, ꝙ si per triennium abfuerit licet semper pensio soluta fuerit, dominus vtetur iure suo, & rẽ poterit vendicare, arg. ff. de ritu nup. l. si ita pater. & l. si filius. Arg. tamen contrà, C. de repud. auth. hodie. Alij dicunt, ꝙ expectabit quinquennio, arg. in auth. de nup. §. sed etiam. Sed hoc nõ placet. De diuersis autem expectationibus no. extr. vt lit. non contesta.
191 quoniam frequenter. §. si verò. ¶† Clxv. quæritur: si in casibus, in quibus conceditur emphyteutæ alienare, vel domino irrequisito, vel aliàs lege permittente, de quibus no. s. ver. cxii. & sequẽ. quid iuris transit in illum, cui alienatur? Respõ. vt eodẽ iure modò sit penes eum, quo futura erat penes emphyteutam alienantẽ, vt ff. de contrah. emp. l. qui tabernas. ff. de dam. infec. si finita. §. fi. & s. ver. cix. & fortè poterit dñs postulare, ꝙ se renouet, eodem tenore, quo accepit: ecõtra cùm ius dominii mutatur in alium, renouatio postulãda videtur, arg. ff. vsufr. quemad. cau. l. omnes. in
192 fi. & videas s. ver. cxlv. ¶† Clxvj. quæritur, quid si emphyteuta concedit alteri in emphyteusim, vt s. versi. cxxv. cui iste secundus emphyteuta soluet canonem? Et videtur, ꝙ illi, qui sibi concessit est enim ille dñs. Per cessationem tamen primi emphyteutæ poterit expelli secundus, arg. ff. de pig. lex vectigali. & sic in plerisq; locis seruatur. Alij tamen dicunt secundum emphyteutã dño teneri condictione ex lege. Alij dicunt, ꝙ tenetur domino soluere pensionem, non per conditionem ex lege, sed remedio rei vẽdicationis, vt s. versicul. centesimo vigesimoseptimo. Cùm autem primus emphyteuta alienat ius suum, non dando in emphyteusim alij, sed vendendo, vel donando, vel aliis modis similibus, tunc videtur, ꝙ res transeat ad nouum possessorem: vnde cũ onere pensionis ab eo præstandæ, arg. C. de iure emphyteu. l. j. ibi, idoneus ad soluendũ. &c. & ff. cõmu. præ. l. cùm fundus. ¶† Clxvij.
193 quæritur, vtrùm vtilis vendicatio, quæ datur emphyteutæ, vt s. ver. xlv. competat ei sine traditione? Et videtur dicere l. C. de iure emphy. l. 2. ꝙ sint necessaria traditio, s. versi. xcv. ad instar directæ vendicationis, vt C. de rei ven. l. pe. Arg. contrà: quia hæc vẽdicatio non ex dño, sed ex ꝯtu & iure emphyteutico nascitur, arg. si ag. vect. vel emphy. pe. l. j. Vnde ex sola cõuentione & contractu datur ad instar hypothecariæ, quæ est in rem: & datur ex sola cõuentione, vt C. de pig. act. l. j. Et quod ibi dicitur, intellige necessariũ, q̃tum ad cõmoditatẽ vsus & culturæ, & non quantũ ad actionẽ, ar. C. de iure emphy. l. j. Quidã dicũt pri⁹ dictũ esse verius, vt ff. de pub. cũ sponsus. §. in vectig. sed illud mitigat dictio Fortè, ibi
194 pósita. ¶† Clxviij. quæritur, si dominus volẽs emphyteutã deiicere, intentet rei vendicationem contra ipsum, vt s. ver. lix. nunquid habebit ꝓbare se dñm? Et videtur, ꝙ non: quasi nõ liceat isti qui habet causam ab illo, sibi referre dominij quæstionẽ, argu. C. de pig. act. l. nec creditores. Sed dic contrà, arg. eius, quod dicitur, rei vendicationem dari tanquã cõtra quemlibet: vt ff. ad exhib. l. de eo. §. fi. ff. si quadrup. pau. fec. dic. l. j. §. fi. C. de præsc. xxx. an. si q̃s emphyteusim. §. fi. Si ergo videtur sibi dura dominij probatio, vt s. ver. lvj. agat cõdictione sine causa, vel ex lege, vt in præ. ver. 49. & s. ver. cxxvij. Sed adhuc opponitur: nónne emphyteutę est dñium, & etiã possessio? vt suprà sæpe dictũ est: quid ergo condicet ab eo dñs? vt ff. vsufr. quẽad. cau. l. fi. Resp. detentionẽ & naturalẽ possessionem ipsius emphyteutæ: quod est bene notandũ, arg. ff.
195 de cond. indeb. l. indebiti. §. si nũmi. ¶† Clxix. queritur: ecce aliquis accepit in emphyteusim pro se & pro quibusdam aliis, putà fratribus, vel vxore, vel aliis: quæritur, an ex hoc contractu quæratur alteri, si ipse nõ inducatur à dño in possessionẽ? Et videtur, ꝙ non, propter regulam, quæ est Inst. de inut. stip. §. alteri Quando autem alteri per alterum quæratur, dic, vt C. si quis alteri, vel sibi, l. multũ. Videtur tamen, ꝙ illud sit specialius in hoc contractu quàm in aliis, tã ex cõsuetudine, quàm ex lege, C. de iur. emphy. l. j. ibi, in quo quæ inter, & c. sicut & contra prædictam regulã sunt plura alia specialia, vt no. Inst. de inuti. stip. §. si quis alteri. ad hoc facit in auth. Collat. 2. de non alie. aut per. re. ec. §. emphyteusis. in fi. ibi, hîc expressẽ nominetur, &c. vbi innuitur, ꝙ ex sola nominatione, id est pacto, vxor quærat viro, & vir vxori: quod non est in aliis contractibus, vt præ. l. multum. & ad hoc C. lib. x. si lib. imper. socius dece. l. vnic. quia quod ibi facit imperialis auctoritas, hoc debet hîc facere pactum, & concedentis in emphyteusim, & donatoris voluntas. Et hîc tenet Iac. quòd habeat vtilem vendicationem, ar. C. de don. quæ sub mod. l. 3. licet Ioan. illam legem in-
196 telligat in actione personali: & vide s. ver. 4. ¶† Clxx. quæritur: sed quid in contractibus, qui sic fieri consueuerunt: tu concedis mihi pro me & filiis meis & nepotib. & si decessero sine filiis &
197 nepotibus, deueniant in talem: nũquid ex tali pacto tertius ha-
198 bebit ius? ¶† Clxxj. quæritur, quo iure petat merces? Et dicũt
a quidam, quòd condictione ex lege. vt s. versicul. 68. ¶† Clxxij. [a] quæritur,

ADDITIONES.

☞ pet. hær. l. item videndũ. in fi. vbi de hoc, & l. seq. si veniunt in diuisione & petitione hæredtatis, ergo & in restitutiõe. facit de iure delib. l. q̃dam eulogio. Satis videtur, ꝙ si substitutus æquè capax est, vt institutus & substitutus, simul indiuiso & sine protestatione adiuit, quòd sibi pręiudicauerit. Ad sequẽtem autem quęstionem videtur distinguendum, vt suprà inter auitum & paternum: & secundo casu videretur ponderandum, an pater pro se & hæredibus acquisiuit: an pro se & filiis & hæredibus: & secundum hoc in duobus casibus, scilicet primo & tertio illud perderet. AD DE Alex. cons. xj. alleg. 3. lib.

a clxxij. ¶ Hic mihi occurrunt duo: Primum quòd versi. allegatus, quem in pluribus libris sic vidi, parum ad propositum conuenire potest. Secundò, quòd præcedentẽ, scilicet clvij. secundum quod in hac materia erat principalissimè tractandum, autor sic tardè & sic succinctè transiuit: maximè cùm Io. de Bla. quem vidit, de hoc plenè tractasset, vbi s. sua ij. q̃õ. dicens, ꝙ si contractus & eius forma probari potest per testes, vel per publicum instrumentum, ꝑ quæ petere potest stipulationem interuenisse super pẽsione soluenda, & pensio fuit certa, aget ad illam certi condictione ex stipulatu: aliàs condictione ex l. Zenonis, C. e. l. j. & Inst. loca. §. adeò cùm iste ꝯtus sit inductus ab illa lege, nec est cautum, quo genere actionis, &c. C. de cond. ex lege. l. j. Si aũt de ꝯtu testes, & instra deficiunt pp ꝯtus antiquitatem, vel videat agẽs, an probare possit reum sibi pensionem soluisse pro illo fundo x. vel xx. ann. alleget ꝯtum, vel stipulationẽ: ex vno illorum agat, ff. de vsu. l. cùm de in rem verso. dicat, ꝙ antecessores sui & ipse dederũt talẽ fundum tali in emphyteusim pro tali pẽsione: & addere pt, q̃ pensionem per stipulationem soluere promisit: quod paratus sum probare: quia ipsius fundi pensionem soluit x. vel xx. ann. ex cursu. n. tpis induceretur præsumptio tituli: quia non est verisimile, ꝙ quis pecunias suas iactet, ff. de prob. cùm de indebito. Si autem causa, vel titulus non allegaretur, ex solo cursu tpis agere non potest, C. de pact. l. si certis annis: Non enim inducit solum tempus obligationem, vt ibi, sicut non tollit, ff. de act. & ob. obligationum ferè. §. placet. hîc vide. quod not. ext. de censi. ca. peruenit. in gl. 2. & super ea scripsi. Est autem sciendum, quod s. dixi de l. Zenonis: & dicit auctor in princip. huius §. & in versicul. liiij. improbari per Petrũ de Bel. pert. vt refert Cy. ĩ ipsa l. i. q. v. dicit enim ꝯtũ inductum antiqua lege, vt patet ff. si ager vect. l. i. & not. l. Zenonis, licet per illam sit repositus in nouam formã: certè. §. adeò. Insti. lo-

quæritur, quid si quis concessit in emphyteusim P. & fratri suo, ita ꝙ si alter sine liberis masculis decesserit, res ad superstitem reuertat: nunquid filius naturalis excludet fratrē defuncti? Et videt quòd sic: quia in substitutione excludit. vt C. de institu. & substit. generaliter. la. dicit, ꝙ si defunctus sit talis persona, de qua sit verisimile, ꝙ voluerit istum hæredem succedere, tunc admittit, aliàs non, arg. ff. ad Treb. l. ex facto. §. si qs. s. vers. 67. ¶† Clxxiij. q̄ritur: quid si dominus tibi vendidit rem, quā mihi dederat in emphyteusim, nunquid teneris me pati rem illam habere? Videt, ꝙ sic, vt C. de loc. & con. l. emptorem. Sed illa lex loquit in colono, qui non habet ius in re: emphyteuta verò, cùm habeat ius in re, quia dat ei vtilis vēdicatio, non potest ab emptore expelli: qa res transit ad emptorem cum onere suo, vt ff. de acq. rerum do. l. traditio[a]. ¶† Clxxiiij. quærit: pone, A. dedit rem suā B. in emphyteusim annua pensione sibi retenta: post hoc A. vēdidit P. & proprietatem & pensionem, quam retinuerat[b]: deinde quidam H. egit contra B. vendicando rem ipsam ab eo per hypothecariam, dicens, eam sibi fore obligatam: & ipse B. ante sententiam denunciauit A. vt adesset causæ, & eum defenderet, secundum ea, q̄ no. s. de primo & secundo dec. §. restat. ver. hîc etiam no. sed non denūciauit P. emptori, nūc P. agit ꝯ B. à quo res euicta est, vt nihilominus sibi pensionem soluat: quæritur, an possit? Et videt, ꝙ non, & quòd sibi sufficiat & prosit denunciasse A. cum quo contraxit, qa cum P. non contraxit: quare sibi denunciare non debuit, arg. ff. d̄ euict. minor. §. denunciare[c]. Item si notorium erat rem esse H. obligatam, q̄ euicit B. non habuit necesse litigare, ff. de act. emp. l. ex empto. §. item ait. Arg. ꝯ. nam B. successit in locum A. & loco ei⁹ erat. vnde ius acquisiuerat, ff. ad Velle. l. fi. respon. j. Sibi ergo fieri debuit denunciatio, C. de euict. l. auctore. quare periculum rei euictæ spectat ad B. non ad se, C. de peri. & com. rei ven. l. post perfectam[d]. Item B. est in lata culpa: quia denunciauit P. quem videbat perdere ius suum: & talis culpa prope dolum est, ff. mand. l. fideiussori. Super hoc dici potest, ꝙ A bene potuit vendere ꝓprietatem, sed P. non potest petere à B. pensionem: potest tamen ab eo rem vendicare: & si B. voluerit soluere sibi pensionē, bene quidem: alioquin rem perdet: & est sic ff. vsufruct. quemad. cau. l. omnes. in fi. Si autem B. iam ipsum P. dominum recognouerat, soluēdo ei pensionem[e], vel alio modo, non excusatur denunciādo A. imò periculum eius est, ff. de precar. l. quæsitum.

ADDITIONES.

Ecca. apertè dicit, ꝙ contractus emphyteusis naturam recepit à Zenone, non dicit formam, sed naturam: nec inuenitur sub illo tit. si ager vectig. ꝙ emphyteusis nominetur in tex. De rubr. fateor, ꝙ post Zenonē formata fuit per compilatores Digestorum. Itē mirandum, imò de hoc summè mirandum, cùm leges illę nō loquātur, nisi de conductoribus agrorum ciuitatum, quomodo dicunt per illas prouisum à contractibus nondum inuentis ecclesiarum & priuatorum per viam emphyteuticā: miror ēt de amicissimo meo Cyno, qui pro opinione, ꝙ agatur condictione ex l. Zenonis inducit, vt principalem, Iac. de Aret. cùm tamen Azo id dixerit in Summa ipsius tit. in prin. & apertiùs ante finem, ver. ex hac actione, idem in ipsa. l. frater. ver. custodiri. Et breuiter sup omnes quęstiones post ipsos studui vtilitates illorum, qui summo studio sine vlla vtilitate antiquos improbare conantur: quæ nūq̄ placuerunt. De vtilitate dixi: quia quid interest pl⁹ agere ꝓscriptis verbis, quam ex l. Zenonis? & tamen Accur. vbi s. dederat vtranque.

a Traditio. ¶Sed quæritur, an domino vendere volente proprietatem domus emphyteuticæ, teneatur emphyteuta illā ostendere emere volentibus? Videtur, ꝙ non, per l. 2. ff. de ali. pup. ꝓstā. & C. quando, & qui. quar. pars. l. 2. §. j. quæ facit etiā prò, cū d̄ immobilib. hîc loquamur: & hoc tenēdum per l. quamuis. ff. de pig. ac. & ff. ad exhib. l. thesaurus. & de cloacis, l. j. §. j. & 2. Item licet dominis in talib. ponere custodes, ff. d̄ vsu & ha. l. si ita. §. j. & de ven. in pos. mit. l. j. §. pen.

b Retinuerat. ¶Quod potuit irrequisito ēphyteuta: de hoc s. vers. xciiij. Tamen Vber. de quo auctor habuit hanc quæstionem, posuit hoc factum emphyteuta sciente, & ꝙ ipse postea soluat pensionem emptori: & hæc, vel horum alterum, propter has allegationes autor non debuisset omittere.

c §. denunciare. ¶ibi dicitur. ꝙ etiam si seruus est, qui vēdidit, ei nūciandum est. Item emphyteuta negabat principium, dicēs nullo iure caueri, ꝙ emphyteuta teneatur denunciare. licet teneatur d̄ euictione: & sic se tutū dicit ēēsi nulli denunciasset, per l. illā. C. d̄ col. ad idem de elect. c. quanquam de sent. excom. c. is, qui. lib. vj.

d Perfectam. ¶Et addebat, ꝙ & si venditori denunciari debuisset, nihilominus & sibi. cùm enim plures lædi possunt, omnibus cōsulendum est: Acc. & de minor. l. ait prætor. §. j. & ff. de fund. do. l. fi. facit regula, quod omnes. lib. 6.

e Pensionem. ¶De hoc s. 128. Sed quod quæritur de vēdicatione & perditione rei, non videtur procedere. Quomodo enim vendicabitur ab illo, qui non possidet, & per sententiā euicto? & qūo nunc ꝑdet, q̄ iam perdidit? Veritas tamen habet, ꝙ qō non ponit clarum thema: quia non declarat, quod, vel quale dominum vēdicaretur. Nam si vtile vendicabatur, denūciauit, cui debuit, ei scilicet, à quo causam habuerat: si vēdicabatur directum, tunc debebat emptorem ipsius directi dominij in iudicio nominare: nō dico denunciare: de quo hîc tractatur: sed nominare, per modum, quē ponit lex 2. C. vbi in rē actio, & dec. quoniam. extrà vt lite nō cont. §. ꝙ si super. Quo ergo ad suum vtile dominium euictum ꝯ venditorem, cui denunciauit, agere debebat ad pretium, si quod dederat, & ad interesse & ad expensas: de quo s. tit. proximo §. fi.

ADDITIONES NOVAE.

So De hac materia vide Albri. in l. 2. C. de iur. emphy. Odof. in l. d̄ quibus in fi. de leg. de quodam alio contractu. no. Guil. de cu. in l. 2. si cert. pet.

An emphyteuta dicatur habere vtile dominium, dic quod sic ī l. possessores in fi. C. de fundis patrim. lib. x. & vide quòd ibi no. & in l. si quis vi. ff. de acq. poss.

An emphyteuta priuat⁹ qui deteriorē facit rē, possit ita expelli sicut ille q̄ tenet rem ecclesię, vt in auth. q̄ rem C. de sac. ecc. Gu. d̄ cu. & Pet. dicūt q̄d sic, quia si de quo min⁹ videtur inesse, & inest id de quo magis auth. multò magis. C. de sacr. ecc. sed minus videtur quod emphyteuta priuat⁹ compellatur pp canonē nō solutū per triennium, cū sit delictū in omittendo, quā per deteriorationem fructuū, cū sit delictum in committendo, & sic grauius argumentum, l. si cuius §. si pręter ius. de vsuf. & tamen expellitur d. authē. qui rem. & ibi Cy. ꝓterea qui magis deliquit, magis debet puniri, l. fina. in fi. de modo mult. sed iste magis deliquit, ergo & c. vide Bal. in l. diminutio. §. si fundum. sol. mat. & Ang. in l. si colon⁹. ff. arb. furt. cæs.

In l. non idcirco. de iur. & fact. ign. Bal. dicit ꝙ ille qui recepit aliquid tanquam à tali, non videt confiteri ipsum talem esse, si appareat errasse per cōtrariam terminorum veritatē: & ideò Abbas qui recipit fructum tanquam ab emphyteuta, non videtur ꝯfiteri ipsum emphyteutam, si apparet quod n̄ est emphyteuta: & hoc verum non solū in recipiente: sed etiam in præstante. vnde si qs soluat cēsum tanq̄ emphyteuta cum n̄ sit, n̄ constituit emphyteusim, qa error in origine ꝯstituit errorem ī ꝓcessu, & sic facit deficere ꝯsensum: & iō rectè tunc dici potest, à primordio tituli posterior formatur euētus, l. j. de imp. luc. desc. lib. x. Bal. nisi triginta annis vt emphyteuta soluerit. Bal. Ange. in l. qui in aliena. §. non adiicitur. ff. de acquir. hær.

Quid si emphyteuta soluit totum censum, excepto vnno denario, an pro illo denario res cadat in commissum Oldr. quòd sic, ꝑ l. hæredes. §. in illa. fami. ercisc.

In l. cū fructuari⁹ paratus. de vsufr. Pone q̄dā Bar. dedit cuidā rustico duas bebulcas terræ, & rustic⁹ dabat sibi singulis annis duo paria caponū iste rustic⁹ n̄ vult ampliùs præstare illa duo paria caponum dn̄o, & vult terram domino dimittere, an possit. terminatum fuit ꝙ sic, per hanc l. 2. l. purè. de leg. 2. In ꝯrium est l. sicut. de act. & oblig. Dy. in cathedra tenuit primā partem, sed posteà mutauit consilium Ray. dicit gl. esse. x. collatione, de capita. qui curiā vēdidit c. generali.

De hæred̄ emphyteutę q̄ ignorās rē emphyteuticā n̄ soluit canonē. de hoc no. ī l. ij. C. de iur. emphy. Dy. in c. cū qs. de reg. iur. li. 6. Bar. in l. cum quis filius. §. in hac. de verb. oblig. & ibidem Bal. & in l. ad diem. & in l. 2. C. si adu. ven. pignor.

In l. 5. de min. gl quæ incipit, vt post tempus, ibi in gl. vel dic q̄d hîc denunciauit, Bal. dicit, no. hoc dictum gl. quod idem in priore, & presbytero ecclesiæ, qui post commissum, & postquàm poterat emphyteuta expelli, quia duobus annis cessauerat in solutione pensionis, denunciauit sibi vt solueret: certè videbitur recessisse à pœna commissi, & ibidem in colono. tamen aduerte quod post talem secundam denunciationem, nisi soluat intra certum tempus iudicis auctoritate moderandum, ratione primæ contumaciæ cum secunda poterit expelli, non expectato biennio altero, vt hac gl. vt no. Bal.

An emphyteuta possit soluere ꝓ pluribus annis, no. per Dy. ī l. eum q. aliàs Iabolenus. de ann. leg. Gul. de cu. in l. plures apochis. de fide inst. no. in l. 2. de iure emphy. Bar. in d. l. eum qui. & l. statuliberi. §. Stichus. de statuli. Acc. distinguit. aut datur dilatio ad soluendum fauore deliberatoris, & potest soluere: aut fauore creditoris, & tunc secus. Albri. in l. eum qui. distinguit.

Pone quod prælatus inuestiēdo dicit, inuestio te de tali prędio in emphyteusim, quod antiquitùs habuisti, & tenuisti in emphyteosim: an per hęc verba præsumatur antiquitùs fuisse rem libellariam. de hoc not. in simil. Bal. x. collat. qui feud. dar. poss. & dicit quòd non.

50 Nota ꝙ si res dari consuetæ in emphyteosim reuertantur ad ecclesiam, posse de nouo dari in emphyteosim sine aliis solennitatibus, Bald. in l. cum hi. §. si integri. de transf. et collectarius in c. 2. de feudis. sed vide ibi no. per eum, qui illud intelligit in re quæ semper fuit emphyteutica, nisi fuerit ad tempus, secus vt ibi per eum in q. 24.

An emphyteuta possit purgare moram elapso biennio, Bal. in repertorio, quod fecit sup verbo emphyteuta, videtur dicere ꝙ sic. nam licet sit appositum tempus per partes, quod cōsonat cū iure communi, tamen dicitur tempus legale, l. 4. §. si quis. de re iu. sed si iuramentum interuenisset, non posset mora purgari Bal. in d. repertorio quod fecit super Innocētium super verbo, emphyteuta, & fit celeriter, si fit infra duos menses, vt ibi, & Abbas in c. 2. in fi. de frigi. & malef.

Pone, emphyteuta cessauit in solutione canonis annuæ pensionis per 40. ann. an possit peti pro annis præteritis ad pensionem, ex quo semper ipse tenuit, & possedit rem, gl. in l. cum notissimi. §. in his. C. de præsc. 30. ann. dicit ꝙ in stipulatione currit prescriptio omnium annorum, & sequentium à tempore quo est cessatum soluere. & ita tenet Azo in summa e. ti. Host. in summa de ꝑscriptionibus, rubr. de præscr. re. immo. §. quæ res. tenet ꝙ de iure ciuili præscribitur annuę prestationi etiam pro futuro: licet de iure Canonico secus, Alb. in d. l. cum notissimi. in prædicta quæstione, in fi. dicit Old. & Odof. tenere opinionem gl. in d. l. cum notissimi. Cy. in l. comperit. de præscr. 30. ann. dicit, ꝙ ab initio cuiusq; anni præscribitur: quia tot sunt præscriptiones quot sunt anni. & idem Ia. de Are. & Pe. Dom. Signorolus dicit, ꝙ in iudicando nō recedere ob opinione gl. & ratio Vltra montanorum fuit, ꝙ pro tempore finito venit dies obligationis, l. quoties. de op. lib. Not. ergo ꝙ præscriptio currit, l. fi. de ann. excep. sed hæc ratio nō bene concludit. nam in annua præstatione fructuum ratiōe præsentium mihi debendorum, vt in futurum fiat, sic singulis annis possum petere in libello, l. j. C. de sent. quæ secun. cer. quant. & l. j. de vsur. l. j. de fideic. nec hoc est nouum: quia cum stipulatio sit vnica pro omni tempore, l. Stichum. §. stipulatio. de verb. oblig. & sic tam pro præsenti, quàm pro futuro sit debitum ex eadem causa, diuersimodè censeri nō debet, l. eum qui ædes. de vsuc. & qđ no. in l. in quarta. ad l. falc. nam si simpliciter pro præstationibus quæ sunt de futuro quis vellet agere non posset: sed agendo ꝓ præteritis, seu pro præsentibus, pro futuris etiam possumus petere iustitiam exhiberi, ne singulis annis &c. l. male agitur. C. de præscri. 30. ann. an sic, & aliàs in interdicto, vnde vi. licet de se, & simpliciter non veniant mobilia: tñ vna cum immobilibus veniunt, l. j. §. illud. de vi & vi ar. Item ex quo creditor, idemque domin⁹ excluditur ꝑ eius negligentiam à precedentibus, meritò debet excludi à petitione sequentium, no. Dyn. in ca. indultum. de reg. iur. in vj. & quod similiter not. per eundem in l. de pupillo. §. si pluribus. de op. no. nun.

Pone, Ecclesia habet chartam, in qua continetur ꝙ talis comes donauit ecclesię tālem rem: certè hoc non sufficit, nisi ecclesia ꝓbet se possedisse. nec credo dicit Spec. ꝙ ex solo ti. ecclesia habeat publicianam. Circa hoc vide quod no. Bal. in l. vt iter diuinum. C. de sacr. eccl. dicit, ꝙ si publiciana erat orta, aut saltem in habitu, ꝙ ita transit, sicut in vēditione, sed si non erat orta, non potest transire ecclesia habet eam ex eo ex quo nunquam possedit, l. cum q. §. fi. de public. Bal. vt s.

In l. liberti. C. de op. li. Bal. quærit. concessum est regnum D. Carolo, & eius hæredibus, ita ꝙ semper ꝑueniat ad primogenitum: modò primogenitus decessit superstite patre, fratre, & filio: deinde Rex decessit. quæritur quis succedit an filius Regis: an fili⁹ primogeniti, qui est nepos Regis, Sol. dicit Bart. ꝙ filius regis succedit ī regno excluso nepote, l. si viua matre. de bo. ma. & no. in cle. pastoralis. de re iud. Secundò pone quòd Rex franciæ ꝯcessit cuidam nobili castrum in feudum, dicens, concedo tibi, & tuis hæredibus. qui nobilis decessit sine liberis, superstitib⁹ agnatis. D. Rex dicit feudū ad se reuersum: agnati negāt, gl. in l. ex facto. §. fi. ff. ad Trebel. Idem Dy. & Bar. ibi, & in l. in conuentionibus. de verb. sig. Sed Ia. & Petr. contrà: sed Dy. & Bar. opinio est verior, secundum Bal. vide eundem Bal. in l. in conuentionibus. de verb. sig. Tertiò quæro: Imp. concessit cuidam nobili iurisdictionem in quodam castro, non dico in feudum, sed dico simpliciter: an intelligatur ꝯcessio realis ad vitam tātùm, Bar. quòd sic in l. pater. de seruit. leg. sed Bald. aliter dicit in d. l. liberti C. de oper. lib. An filij in æqualiter instituti, æqualiter succedant in feudo, Ia. de Are. in d. §. si libertus. in l. à duobus. ff. de op. lib. Item quid si filius renunciauit hæreditati, & vult bona emphyteutica, quæ pater recepit pro se, & filio: an possit, dic quòd sic, vt in authē. vnde si præsens. C. de inofficiosi test. Sed an quando requiritur quòd sit filius, & hæres, sufficit ꝙ sit hæres in re certa, Bar. in hac quæstione consuluit, & in illa quæstione erant duo dubia. Primò, quidam recepit pro se suisque filiis masculis legitimis, & fœminis: an debēt admitti æqualiter, vel primò masculi, & his deficientibus fœminæ D. Bal. hoc examinauit in d. l. liberti. Sed quid si est statutum ꝙ fœmina, cum masculo patri non succedat. Resp. masculum præferri: quia verba contractus intelliguntur secundū ordinem iuris communis, vel municipalis; secundum Bar. in l. si duo. de acq. hære. hoc verum si statutum disponit specialiter de forma succedēdi in emphyteusim secus si disponit vniuersaliter. Secundum dubium est ex testamēto, si emphyteuta instituit masculum hęredem verè, & propriè vniuersalem: filiam impropriè in re certa, an filia succedat vna cū fratre, Bar. quòd sic. Bal. aliter dicit, vbi hoc plenissimè examinat in d. l. liberti. C. de op. lib. & ibi vide.

Not. quòd si emphyteuta denegat domino petenti pensionē, soluere, quòd ex tunc videtur possessionem interrumpere, & pręscriptionem, l. si quis rem. de acq. poss. & l. j. §. quæsitum. quorum legar. & l. colonus. & l. cum fundus. ff. de vi & vi arm. aliàs si non fuisset interpellatus secus, vt l. si quis aquam. ff. quem. seru. amit. Iac. de Are. in l. comperit. de quadr. præscr.

Pone episcopus, vel alius pȩlatus res ecclesiæ quæ consueuerunt dari in emphyteosim, vel in secūdum vult infeudare, vel dare ī emphyteosim suis consanguineis, an possit? dicit Bal. in auth. quibuscunque. de sacr. eccl. Archidiaconus x. qu. 2. capitulo, episcopus tenet quòd possit, & gl. in vsibus feudorum, ti. qui success. ten. & incipit, Possint, dicit quòd non Bal.

Pone aliquis recepit in emphyteosim pro se, & filiis, & nepotibus suis, & decessit relictis naturalib. dic de hoc per Bar. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel.

An habeat locum ius accrescendi in contractu emphyteutico, Bar. in l. si mihi, & Titio. de ver. oblig. in l. j. C. e.

Not. quòd licet quis possit recipere in emphyteosim pro se, & vxore sua: secus in concubina, quia eas habere non licet in loco honesto, l. si qua. de spect. lib. x. Bal. in auth. si quas ruinas. de sacro sanctis eccl.

Aliquis recepit ꝓ se, & nomine fratris sui, & ille frater decedit ante cessionem sibi factam, vel ante ratihabitionem, finit emphyteosis ex ipsius persona, Bar. in l. si quis vsumfructum. de vsufr. le. & sic determinat.

An emphyteuta teneatur ostendere rem pro qua diu soluit canonem domino, no. in repertorio Spec. tit. speciali, quando loc⁹ sit pœnitētiæ. vel soluens pēsionem, & no. in l. certum. in prin. de confessis, & not. x. collati. si de feudo fuer. contro. cap. vasallus. & quòd teneatur dicere, & ostendere rem pro qua soluit, & ad hoc possit, compelli officio iudicis, facit l. in omnibus. de iud. l. si filio. §. fi. ff. sol matr. l. fi. de fide instrum. l. de ætate. §. qui tacuit. de inter. act. quia in dolo præsumitur qui hoc recusat. argumen. ad idem, l. non potest. de reg. iur. l. ciuile. de furt. l. ea quę. de contrah. emp. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. l. rescripta. C. de prec. Imp. off. l. in fundo. de rei vind. Instit. vi bon. rapt. §. sed nedum. l. in fundo. đ rei vind. l. exemplo. de probat. l. vlt. de cess. bon. l. quisquis. de rei vind. arg. l. cum sex. de ædilit. ed. l. quæ sub conditione. de condit. instit. l. de cur. bon. dan. l. qui cum alio. de regu. iur. l. fi. pro suo. l. q cogi. de pet. hæred. l. qui petitorio. de rei ven. l. si quis. §. prætor. đ edendo. l. j. §. fina. de action. empt. l. j. & l. qui accusare. de edendo. l. vnius. de testib⁹. l. actor. de probat. Pileus dixit rusticum cogendum vt si potest dicere dicat, aliàs non tenetur, argum. l. Pomponius. §. fi. de arbit. l. in actione. §. planè. de furt. Item quòd cogatur facit l. plures apochis. de fide instr. & de pign. act. l. quamuis. l. j. §. in exigendis. qui & à quibus. l. si quis argentum. de donati. de act. empt. l. Titius hæres. in fi. & l. si pluribus. §. fi. de leg. j. facit Bal. in l. cessante. C. quomodo, & quādo iudex. & in c. si vasallus. si de feu. contr. inter dom. & vass. & Ang. in l. prætor. §. j. de eden.

Pone quòd emphyteuta vēdidit fundum irrequisito domino, ita quòd dominus potest ipsum auocare. Dominus interim decessit relictis duobus hæredibus, quorum vnus vult aduocare alterum, quomodo fiet, D. Argenteus ponit in l. cum testis. de pec.

Pone emphyteuta vendidit fundum domino irrequisito, & postea ipsum redemit, an dicatur ipsum possidere eo iure quo añ antiquitus habebat. & videtur quòd non, l. si à me. & ibi Bar. ff. ad l. Falc. Dy. in l. sequitur. §. adeò. ff. de vsuca. & x. coll. quid iuris. si masculis, aliàs vasallus, aliàs rem &c. c. j. Alb. in l. fina. de iur. emphyt. fac. Bal. in l. 2. C. de episc. & cler.

Si emphyteuta ꝯpellatur, an perdat meliorationes. Cy. in auth. qui rem. C. de sacr. eccl.

An domino inuito possit per extraneum offerri pensio nomine emphyteutæ, Bal. quòd non, in l. acceptam. de vsur. C. propter recognitionem domini sui, licet Alb. contrà.

An creditor emphyteutæ possit hoc facere domino inuito, nota. in l. lex vectigali. ff. de pig. quòd sic, vt confirmet sibi pignus.

An emphyteuta possit soluere particulariter in totum, Barto. quòd sic. ff. de ann. legat. l. eum qui. aliàs incipit Iabolenus.

Pone emphyteuta vendidit fundum non seruata solennitate, puta mulier sine presentia propinquorum suorum an per hoc cadat à iure emphyteutio. videtur quòd sic, quia ista est pœna legalis, in qua consideratur effectus. contra facit in l. 4. §. condemnatum. de re iud. & l. alienatum. de verb. sig. Bal. in l. 2. C. de episcop. aud. tenet secundam partem. facit quod not. in l. j. de his quæ pœnæ nomine.

Pone emphyteuta habens fundum à duob⁹ vendidit ipsum cũ consensu vnius ex ipsis dominis tãtum quid iuris. Guil. in l. communis. de in ius voc.

Pone, duo vel tres emphyteutæ possunt alienare adinuicem, sine consensu domini. Bartol. in l. pater. §. quindecim. de legat. 3. idem ponit in l. j. de imp. lu. desc. & no. in l. frater à fratre. de con. indeb.

Pone ex statuto proximior potest retrahere venditionem factam per proximũ infra annũ. modò tu tenebas rem in emphyteosim, ipsam vendidisti me inconsulto: ego volo ipsam reuocare: quidam etiam proximus tuus vult reuocare vi statuti, quis præferatur. Guil. de cu. dicit quòd dominus, per l. ex facto. de pec. & ponit ipse in l. Imperatores. ff. de pact.

An emphyteuta possit rem emphyteuticã donare sine licentia domini, Bar. tenet contra Spe. hîc, Bal. idem quod Spe. in l. vt diuinum. C. de sacr. eccle. Bal. in auth. quas actiones. C. e.

An prohibitus alienare possit obligare, not. in l. fi. C. de reb. eccle. non alien. Bar. in l. qui habebat. de leg. 3.

Pone maritus accepit fundum in emphyteosim pro se & vxore sua, eorumque filiis. & nepotibus: decessit dictus maritus, & dicta vxor accepit alium virum ex quo habuit filium: an ad istum filium spectabit. Spec. hîc in §. 148. & sequenti ponit duas opiniones Bal. tenet secundam opinionem, in auth. qui rem. C. de sacro. eccl. & probat quod talis debet esse maternus effectus, vt pariter proficiat filiis ex quocunque matrimonio procreatis, §. 2. in authen. de nup. Bal.

Pone dominus concessit in feudum tenendum ad sui beneplaciti voluntatem: vel concessit beneficium ad sui beneplacitum, de hoc plenè Ioannes in nouella, in c. si gratiosè. de rescr. lib. vj.

Pone pater exhæredauit filium ex iusta causa, postea se reconciliauit cum eo: nunquid illa exhęredatio adempta videatur, Bar. in l. quid si iterum. de adim. leg.

An emptor fundi emphyteutici habeat necesse stare emphyteutæ. Dy. in l. nihil. §. j. de leg. j. & l. si filio. §. si vir. sol. matr.

An res emphyteuticæ veniant in restitutionẽ fideicõmissi, no. in l. si patroni filius in prin. ff. ad Treb. per Dy. & Bar. & l. iurisiurãdi. de op. lib.

Pone mater accepit in emphyteusim pro se, & filiis, an quæratur filiis, Bar. in l. quotiens. de verb. obli.

Pone in l. exempla. de probat. Bal. quærit, pone in curia episcoporum, alias ciuitatum sunt libri in quibus continetur de certis affectibus, vel reditibus, qui dicuntur deberi curiæ, vel de æstimationibus rerum, vel de aliquib. iuribus curiæ, vel de statutis, vel similibus: sed nõ apparet scriptura publica manu notarij, nec in forma publica: an talis scriptura sufficiat ad probandum pro curia, in quæstione qua petit tales effectus, seu talia debita, vel pro aliis producẽtibus tales scripturas: & videtur quòd non, vt hîc. econtrà quod sic, vt in auth. ad hæc. de fide instrum. & ff. e. l. Celsus. & distinguitur: aut producitur contra personas eiusdem territorij, & tunc debet stari: secus si contra alias personas. Hæc tamen debent intelligi prout nota. Bal. in d. l. exemplo. de probat. vbi hæc plenè examinat.

Quid si imponatur onus rei libellariæ, qs teneatur soluere, Albri. in l. ædiles. ff. de via publ. & tenet quòd vtique tenetur.

De renouatione inuestituræ ponit Bal. in authentic. si quas. de sacr. ec.

Si emphyteuta facit deteriorem rem cadit, circa quod vide no. per Bal. in l. diuortio. §. si fundum. ff. sol. matr.

An emphyteuta possit cõstituere seruitutem in domo vel fundo emphyteutico, glo. quòd sic, in l. 3. ff. de seruit. Bal. in l. 3. C. de seruit.

An per contractum emphyteuticum probet ecclesia se proprietariam, Bal. in l. cum falsa. de iur. & facti ig. & l. cum tale. §. falsam de cond. & dem.

Not. quòd si emphyteuta denegat domino petenti soluere pẽsionem, quòd extunc videtur interuertere domino possessionẽ, & præscribitur, l. si quis rem. de acq. poss. & l. j. §. quæsitum. quorũ leg. & l. colonus. & l. cum fundus. de vi & vi arm. aliàs si non fuisset interpellatus secus, l. si quis aquam. quemad. seruit. amitt. §. fi. Iac. de Are. in l. comperit. de quad. præsc. facit Bal. in l. 2. C. de serui. & aqua.

Nota, quòd emphyteuta præsumitur ille, qui diu tenuit vt emphyteuta, licet non possit ostendere instrumẽtum publicum emphyteuticum Bal. Ang. in l. qui alienam. §. sed si non. de acq. hær. facit l. cum de in rem verso. de vsur.

Quid si recepit in emphyteusim pro se, & fœminis, an penitus admittantur. & quid si virtute statuti masculus excludat fœminã, Bal. in l. liberti de oper. lib. & quid si recepit pro se, & filiis, & non dixit hæredibus, in emphyteusim, Bal. vt s.

Not. quòd casus fortuit⁹ pertinet ad emphyteutam vt in auth. de non alien. §. ideoque. in gl. super ver. casus. & sic tenetur soluere non obstante guerra.

An emphyteuta vel dominus teneatur subire onera, Albr. in l. ædiles. de via pub. dic quòd vterque. vide j. de cens. & l. quæro. de vsufr. leg.

An emphyteuta teneatur designare possessiones, siue bona pro quibus præstitit canonem: aliàs præsumatur quod super omnib⁹ bonis suis præstet, Albr. in l. Titius. de act. emp. & not. s.

An emphyteuta possit incidere arbores quæ non renascuntur in breui tempore, Bal. quòd non, & idem Dy. not. in l. diuortio. §. si fundum. ff. sol. matr. & Ang. in l. si colonus. ff. arb. furt. cæs.

An sufficit fieri aliquid de facto, Alb. in l. j. §. accusat⁹: ff. ad Turp. & l. ea quidem. C. de ser. exp. Bal. in l. j. ff. quod quisque iuris. & l. vbi pactum. de trans. Alb. in l. quidam cum filium. & l. eum qui certarum. de verb. oblig.

An emphyteuta teneatur domino cedere instrumentum emphyteosis. Ang. in l. prætor ait. de edendo.

An emphiteuta qui se negat emphyteutam possit expelli, & cadat à iure suo, Bal. in l. qui rem. C. de sacr. eccl.

Quid si emphyteuta propter guerram nil potuit percipere, Iac. de Aret. per l. cum vnus. §. fi. de bon. auct. iud. poss. Nicola⁹ de Neapo. dicit quòd non tenetur: æquiparat enim fore deperditam & ab hostibus occupatam, sed inundatum est deperditum, l. 3. §. Labeo. & l. interdum. §. j. de acq. poss. ergo & illud quod est apud hostes, vel alia causa impeditur: cum hoc ergo censeatur deperditũ nihil soluetur. sed dic quod si nihil percipitur propter hostes de re: vt puta actualiter sunt res per hostes possessæ, vel inuasæ, tũc procedit opinio Iac. Sed si non percipitur, quòd non es ausus accedere, tunc quòd res non est deperdita, non habet locum prædicta opinio, nec etiam in primo casu, quod perditio ciuilis, non per omnia æquiparatur perditioni naturali: vnde res pdita potest restitui & recuperari, vt in tit. de cap. & postli. reu. item l. j. de iur. emphy. loquitur in peremptione naturali, Ioã. de lig. in ca. potuit. de loc. Hanc partem sequitur Albri. & Guido de suz. Dom. Segnor. in d. l. j. Bar. ibidem distinguit. Io. An. in tit. de iur. emphy. in addit. Spec. tenet idem quod Guid. de Suz. Alb. in d. l. j. de iur. emph. & l. cũ vnus in fi. de bon. auth. iud. possiden. & l. licet C. loc. Butr. in capi. potuit. in fi. dicit quòd si medietas vel plus periit, quòd non tenetur ad integram pensionem, aliàs secus pro rata, &c.

An res emphyteutica super qua præstatur domino fictum, sit domino obligata, vide Alb. in l. solutum. §. solutam. de pig. act. & dicit quòd sic.

An receptio pretij ab emphyteuta post cessationem triennij restituat ius emphyteutæ quod est semel extinctum, Bal. in l. Mæuius. §. duobus. de leg. 2.

An debens soluere tributum non soluẽdo cadat admonet Bal. in l. debitor. de neg. gest. dicit quòd non. & idem dicit Gul. de cu.

An debens soluere vnum denarium pro censu. & cessans per biennium cadat à iure, Bald. in auth. qui iurat. de bon. auth. iud poss. & quod no. Bal. in l. solennibus. de rei vind.

Si emphyteuta confitetur delictum ex quo confiscentur bona vide Bal. in l. peto. §. prædium. de leg. 2. quòd fiscus bona capiet, Bal. in l. si quis. de episc. & cler.

Differentia est inter libellum, & ius emphyteuticum, not. Alb. in auth. ingressi. C. de sacr. eccle.

¶ Baldus de locato.

Forma Instrumẽti locationis pedagij, §. j. ver. porrò G. Alii faciũt in forma venditionis, quod vendantur fructus reditus & prouentus pedagij: alij addunt verbum Vsusfructus. Sed tamẽ exponi debet, id est commoditatis & vtilitatis: quia vsusfructus non cadit in rebus incorporalibus. sed est ius in corpore, & c. l. j. ff. de vsufruc. sed ius colligẽdi pedagium, seu passagium: est ius in corporale. ¶ Sed quid de lacu Perusino, si instrumẽtum dicit, quod venditus fuit vsusfructus aquæ lacus? Nam lacus in patrimonio nostrę ciuitatis est: & similiter clusium Perusinum: vnde vendi posset, nedum vsusfructus. sed proprietas, vt legitur & no. ff. de contrahen. emp. l. sed Celsus. Item isti emptores fructus per se ipsos percipiunt, non de manu venditoris: ergo sunt vsufructuarij, ff. de vsufru. l. si quis ita. itẽ à natura verborum & propria significatione attributa verbis, & ab intellectu non debet recedi, ff. de vsufruct. lega. l. si alij. Nam quocunque fuerit vallata intentio, tamen verbis stãdum est, nec

sunt verba cauillanda,ff.ad Tert.l.2.§.fi.¶Ex hoc sequitur,quòd omne periculum guerræ impediens non posse percipi dictos fructus, pertineat ad emptores: quia periculum est empotoris, maximè post rei traditionem,ff.de peric.& commo.rei ven.necessariò.In contrarium facit:nam verbo venditionis hîc locatio significari videtur,cùm sit verbum generale,ff.de statuliber.statuliberi à cæteris.§.vnus.& lex vocat redemptores conductores,ff.loc.l.in lege locationis,& de publican.l.Cæsar.& sic propter tempestatem guerrarũ deberet fieri mercedis remissio,ff.locat.l.si vno.C.loc.l.excepto.Sed pro prima parte.facit ff.de contrahen.emp.l.fistulas. §. frumentum.vbi dicitur,quòd si quis emit fructum in herba,periculum contingens est suum: & si venditor suscepit in se periculum vis tempestatis,videtur suscepisse periculũ casus insoliti, & vis immoderatæ,vel insolitæ:quia illud pertinet ad emptorem. Cessante ergo pacto, omne periculum,& omnes casus emergentes circa herbam prædictam pertinent ad emptorem,nec propterea fit remissio pretij. quasi enim spes emitur,vbi nulla fit remissio pretij,ff.d act.em.l.si iactũ retis.nec vlla lege hoc cauet, quòd aliqua remissio fieri debeat,nisi dicas,quòd remissio, quæ in vna specie contractus debet fieri,in eius quoque fiat simili,argum.ff.de præscrip.ver.naturalis.§.penult.Sed ista venditio similis est locationi.nam ad paria copulatur,C.de bon.auctor.iu.pos.l.in venditione.§.j.ad hoc facit,quod no.Ia.de Are. C.de iure emphyt.l.j.Similem parificationem habes ff.de furt.l.si seruus.§.locaui.Solue vt no.Bart.ff.de publican.l.cotem.§.qui maximos.& vide,quod not.extrà de locat.c.propter sterilitatem.& ff.de præscript.ver.l.naturalis.§.at cùm do.&de contrahen.emp.l.cùm manu sata.§.nemo.vbi dicitur,ꝙ vẽditio, quæ fit annuo pretio,censetur locatio.& fit remissio ob guerras.Sed si vno pacto nõ fit remissio,quòd actio,ius,& spes,non res emi videtur. Bar.Sed certè & emptio est annua quandoque:facit de præscrip.ver.l.apud Labeonem.§.pe.& de act.emp.l.si ea res.in prin.& ff.loc.l.item quæritur.§.exercitu.Bal.vide j.§.proximo.¶In vrbanis agris conductis quomodo propter sterilitatem fit remissio? quæ enim sterilitas cadere potest in domo?nam leges,quæ de sterilitate loquuntur,videntur loqui in agris.Respondeo,sterilitas est, si ex domo fructus & vtilitas percipi non potest propter guerram,vel malũ statum ciuitatis,vt in præsenti est inter dona. & qui hoc dicit, ꝓbare deb[illegible] damni quantitatem,intollerabilis scilicet& enormis, quæ includit enormem læsionem. nam causam sine interesse ꝓbare nil releuat.Bal.& sic opottet probare,quantum primò percipiebatur,& quantum minus postea.Bald.¶Forma instrumenti, quando locatur solum ad ædificandum, vel ad aliud plantandum,ver.si verò quis locat terram. G. ¶Si colonus seminauit agrum,an emptor possit reiici non restituendo sumptus:versi.sed pone.G.tenet,quòd posset expelli:sed contrà videtur per l.colonus in fi.ff.de vi & vi arm.vide ff.de loca.l.si fundum.Bal.¶An colonus, qui debet habere partẽ fructuum & redituum,debeat habere partem de fructibus arborum:ver.illud autem.G.vide,quod no.ff.de serui.rust.præd.l.certo generi.in princi.ff. de dam.infect.l.damni.§.Sabini.cum simi.B. vide j.§.prox.& hîc not.vbi habes, quid de lignis arborum:vide j.statim §.& hîc no.¶ Forma instrumenti emphyteusis ecclesiæ:& tractatur,quid debet interuenire in renouatione,in §.sequitur.G.vide j.§.ꝓx.¶Quid est dicere,vsque ad tertiam generationem,vel personam?item an sufficiat vnus tractatus?an requirantur plures?ver.porrò. & ver.sequẽ. G. ¶Potest solui census per quinquaginta annos,si partes sunt in ꝯcordia,ver.fina.G.Et hîc nota,quòd emphyteuta, vel colonus nõ potest incidere.nec arbores cæduas,quę sunt in fructu:G de hoc ff.sol.matri.l.diuortio.per Dy.& Bar.& facit ff.de dolo,l. eleganter.§.j.vbi deuastare arbores, & deuastare domum iudicantur ad paria.Bal. vide s.§.an colonus.¶Si conductor roncini suscipit in se periculum mortis,tenetur,etiamsi equ⁹ decedat naturali morbo,putà ex viuolis,§.iam dicendum ver.ad euidentiam.G.Nam illa distinctio,an res erat eodem modo peritura,vel non,habet locum,vbi debetur æstimatio ratione moræ, non vbi ratione promissionis:& adde quod no.in l.3.ff.loc.vide j.e.§.instrumenti. & §.& nota,quòd.Bal.¶An locator teneatur recipere equum magagnatum,ver.sed quid ecce.G.& not.ff.de dolo,l.eleganter.§.j.in gloss.ord.& de fur.l.quidam.per Dyn.vide j.§.æstimatio.¶Instrumentum locationis & instrumentum socidæ boum,siue vaccarum,versiculo,si autem aliquis boues.& versicul sequen.G.& no.ff.pro soc.l.id,quod & ff.de pig.l.grege.in prin.Et nota,quòd capitale saluum esse debet primò detrahendum, & reliquum diuidendum,ff.pro socio,l.cùm duobus.§.si in coeunda.& §.seq.& no.C.pro socio,l.j.per Doct.item vide ff.de in rem ver.l.quidam boues.& quod not.in l.si ventri.§.in bonis.ff.de priuil.credit.per Dy.vide s.eod.§.si conductor. & quòd capitale sit detrahendum & saluum.¶Si per pactum locator hoc faciat,etiam casu fortuito accedente,an sit vsura?videtur,quòd sic,vt in c.plerique.14.q.3.

vbi vide.Bal.¶An emphyteusis confiscetur,vide C.de bon. quæ lib.l.j.per Bar.An possit dari in societatem.videtur j.de soc.§.fin.& s.de accus.§.an ex confessiõe.j.eo.§.inimicitia priuata.¶Quid si colonus dimittit boues in pascuis sine custode,& lupus comedit,an teneatur,in §.postquam.versi.quid si locaui.G.de hoc no.ff.de neg.gest.l.si quis negotia.in glo.ord. & ibi Bar.& C.de epis.audi.l.nemo.& ibi per Cy.vide j.de sol.§.fi.¶Qui locauit operas debet habere mercedem pro tẽpore, quo stetit vacuus culpa ꝯductoris,ver.& scias.G.¶Quid de eo,qui pluuia impeditur,vers.quid si faber.G.Et ibidem, an miles captus debeat habere stipendium pro tempore,quo manet captus.G.¶An in Seruiana debeat peti possessio rei,an res,versi.porrò.& seq.G. de acquir.poss.l.3.§.fi.per Dy.¶Nota,quod in contractu emphyteutico parua ꝑstat pensio.putà anno quolibet vnus denarius:quia econtrà domino hæc accidit vtilitas:quia omnia emponemata,ædificia,plãtatiões,& cõmoda sua sunt finita emphyteusi, §.nũc aliqua.vers.secundò quæritur G.Et hoc de annexis,seu affixis.nam illa exportari possunt,ff.loc.l.sed & addes.§.si inquilinus.Bal.¶Emphyteuta est infra emptorem,& supra simplicem conductorem,ff. de ꝯtrah.emp.l.cùm manu sata.§.nemo.& potest præscribi emphyteusis,sed non simplex conductio,vide C.de præscrip.xxx.an.l.malè agitur.& l.comperit.per Cy.¶Et nota,quòd emptor dat pretium pro re, ꝯductor aũt pro vsu rei,emphyteuta pro vtroque simul,quia vtile habet dominium.nam est duplex vsusfructus,scilicet formalis & causalis:& ita est duplex dominiũ,s.formale penes emphyteutam, & causale penes dominum, id est proprietarium:& adde,quod no.ff.commo.l.si,vt certo. §.si duobus vehiculum.item lex emphyteusim vocat seruitutem,propterea est i⁹ formale,ff.de leg.j.si tibi homo.§.fi.Bal.¶Feudum datur gratis,nõ pro cẽsu:tamen ex natura feudi debetur seruitium:sed in emphyteusi debetur pensio,id est,aliquis census, qui potest esse tam in pecuniis,quàm in rebus aliis: & sic est similis contractui innominato, ff.de præscri.verb.l.naturalis.§.at cùm do.&lex census qualitate & quantitate iudicatur quis contractus sit,vt no.in l.j.§.j.ff.de superfic.in gl.ord.Bal.& vide omnino j.e.§.si debes. Bal.¶ In contractu emphyteutico requiritur scriptura:sed cùm contract⁹ in scriptis necessariò requirit, quòd partes subscripserint,dico, ꝙ scriptura nõ requiritur ad esse,sed ad probationem esse:putà publicum instrumentum:& hoc probat consuetudo,quæ seruanda est,ver.quintò quæritur.& vers.sextò quæritur.G.& facit, quod not.Azo.C.de sacrosan.eccle.in Summa in tit.fina.Bal. ¶Ecclesia potest dare emphyteusim simpliciter,putà Titio:& tunc intelligitur de se & filiis & nepotibus.vt not.in l.etiam.ff.sol.ma.Item & in perpetuum:& tunc transit in omnem hæredem, etiamsi nõ sit de descendentibus,ver.7.per G.Item in tertiam personam: & tunc intelligitur de filiis &nepotib. s.§.sequitur.ver.porrò.Item &in tertiam generationem:& tunc dicunt quidam,ꝙ prima pſona computatur,& vadit vsque ad filium & nepotem,in authenti.de non alien.§.emphyteusim. Alij dicunt,quòd etiam pronepos continetur:quia ego non sum generatio mea.nam nihil generat seipsum,vt dicit beatus August.secundum Bar.Si autem non apparet de originali forma,præsumam in tres personas,quia ita fieri consueuit. Vnde à communiter accidentibus ita præsumere đbeo,scilicet factum fuisse,quod fieri solet,C.de fideiuss.l.penult. nisi consuetudo specialis illius loci aliter se haberet. Nam in dubio inhæreo ꝯsuetudini fiendi, vtendi & interpretandi,ff.de fundo instruct.l.cùm de lanionis.§.asinam. & de leg. 3.l.librorum.§.quod tamen Cassius.& quod ibi not.Bal.s.de emp.& vendit.§.3.& j.eod.in fin.§.penultim.& §. nominum tertiæ generationis.& de testamen §.relictum.¶Aestimatio bouis dati in socidam non facit emptionem:quia tunc venditor non haberet partem đ fructibus rei,extra.de pignor.ca.ex litteris.sed sic,vt sufficiat probari culpam,nec oportet probari interesse,nisi conuentum,l.3.ff.locati,ff.pro socio,l.cùm duobus.§.quidam Bal.vide s. eo.§. instrumentum.¶Pactum factum cum emphyteuta prodest eius successori singulari ad excipiendum:non tamen conuenire potest,ver.8.& versi.seq.G.facit l.j.de actio empt.vide s.de emp.& ven.§.an pactum.& j.eo.§.pactum personale.Item tenetur restituere fructus,quos percepit emphyteuta finita emphyteusi,vers.sed pone.G.facit ff.sol.matri.l.si mora.in princ.& quod ibi no.per Iac.ff.de rei ven.l.si emptor.in princ.B.¶Emphyteuta ecclesiæ licet cadat ab emphyteusi,tenetur tamen soluere pensionem : secus in emphyteuta priuati,versic.xj.quæritur.G.Eo ipso,quòd priuatus reciperet canonem,reconciliatetur sibi emphyteusis,arg.l.2. C.de iure dot.impetrando,& not.j.ver.24.G.vide j.eod.§.recipiendo & sequen.ver.idem videtur in ecclesia.¶Sed an emphyteuta,qui vult renunciare rei,teneatur soluere censum?Dic,quòd sic:quia ad idem tenetur ex vi contractus,ff.commoda.l.in commodato.§.sicut.secus in illo,qui tenet propter rem ex dispositione legali: quia talis cedendo rei liberatur & facit ff.si ser. ven.l.& si forte.§.

Labeo

Labeo.ff.de vsufr.l.cùm vsufructuarius.ff.de damno infecto,l.p̄tor.§.hoc edictum.ff.sol.matrim.l.cùm mulier.2. & ibi per Iaco. ff.de legat.ij.l.Imperator.§.si centum. & ibi per Dyn.& facit in ratione sui ff.loca.l.in naue.in fi.& hoc per Guil.& Bar.in l.is,cuius. ff. de aqua plu.arcen. ¶Emphyteuta cadit à re nō soluendo,hoc verum,si domino placet,ver.13.nam is,in cuius fauorem dicitur aliquid non valere,potest facere vt valeat,ff.de iure dot.l.si res.§. fi.G.& est gloss.ordin.in l.2. ff.si ager vectig.vel emp.pet.& facit ff.de iniusto,rup.& irri.test.l.filio.in princ.& quod no.C.de contratab.posthumo.& C.de test.l.non dubium.Bal.vide j.eo.§.emphyteuta cecidit.ver.an ipso iure cadat.& j.eo.§.emphyteuta nō cadit.& j.eo.§.clausula. ¶ An biennium,vel triennium non soluendi canonem currat minori,C.de admin.tutorum,si damnum versic.14.G.an currat ecclesiæ,C.de sacrosanctis eccles.l.placet. versiculo,xv.An ciuitati,vers.17.Item an hæreditati iacenti,ff.d̄ neg.gest.l.debitor.vers.xix.quòd si iacet hæreditas domini,vers. xix.ff.de in diem addic.l.si prædio.G. Item an hæredi ignoranti, versicul.18.ff.de verb.oblig.l.ad diem.per Cy.& adde,quod not. C.de restit.mil l.si cum militaribus.& per Dyn.in c.is,qui in ius.d̄ reg.iur.lib.vj.ff.de mino.l.etiam.Item nota,quòd hæreditas sustinet vicem defuncti in his,quę iuris sunt,nō in facto,ff.si quis test. lib.esse iuss.fu.l.j.§.Scæuola.C.de bo.aucto.iud.pos.l.si bona.cum si. Recipiendo canonem scienter videtur dominus renunciare legi commissoriæ:secus,si ignorāter:item secus si protestet̄,ver. 23.24.&25.G.vide s.e.§.eo ipso.&§.seq.& j.§.prox.Itē si plátus, syndicus vel œconomus recipit,præiudicat ecclesiæ,ver.xxvij.G. Item si recipit partem,& non in totum, an sibi præiudicet? sic in pœna commissa,extra.de pœnis,ca.suam.non in pœna committenda,versicul.xix.¶Qui soluit pro tribus annis retrò proximis, pręsumitur semper soluisse,C.de apoc.pub.l.quicunque.libro x. vers.28.G.¶Non negare creditorem,non releuat debitorem ab onere probandi solutionem,ff.de prob.l.quinquaginta.versi.31. G.¶Ecclesia non cogitur recipere canonem,nisi de anno in annum,C.de fide instrumentorum.l.plures.ver.xxxj.G.j.eodem.§. emphyteuta non cadit:cum 3.§§.sequen.¶An diuersa pœna apposita ab homine faciat cessare pœnam legalem,versic. xxxv. G. ¶Clausula Rato manente pacto,videtur apposita in odium,non in fauorem conuenientis,vt no.in l.qui fidem.ff.de transact. ver. xxxv.G.¶Item ista clausula non mutat naturam contractus, nec pœnam,quæ venit ex natura contractus,ver.xxvj.G.Pœna legalis sæpius committitur:pœna conuentionalis non,nisi semel, etiam si clausula Rato manēte pacto,&c. nisi sit expressè dictum,q̄ pluries committatur,& tunc ex vno facto non potest committi, nisi semel:sed ex diuersis pluries,versi.xxxviij.G.¶Si primo anno quis soluet pœnam cōuentionalem,& iterum cessat secundo anno,an primus annus computetur in numero duorum annorum? dicit,quòd non:quia punitus est pro illo,secundum Vber.versic. xxxix. G.¶ A simili dicit statutum, quòd p̄ primo homicidio qs soluat centum,sed si commiserit duo homicidia,decapitetur:Titius pro primo soluit,si secundum committit,non tamen decapitabitur,quia,primum non computatur in numero.Item si est absolutus à primo.non computaretur in numero.Ergo idem,si soluit,ff.de re iudi.l.si quis cùm totum.§.planè.Sed dic contrà: quia tantum est dicere,quantum , q̄ secundo decapitetur. non enim fit condemnatio in secundo de primo: sed qualitas personæ cohærens auget pœnam.Sic dicitur C. de episcopali audient.l.3.& ff.de pœnis,l.capitalium.§.grassatores.& l.si diutino. Non obstat dictum Vberti.nam hæc pœna succedit loco debiti.vnde pro primo anno satisfactum est.Idem dico,si accusatio pro primo homicidio non possit fieri,quia fit præscriptum,tamen in numero cōputatur:quia præscriptio non debitum, factum nec qualitatem, vel maculam abstergit,sed iustitiam fieri impedit.ff.de iureiurā.l. sed si vnus.§.si ante.Bal.¶An vna p̄scriptione tollatur annua pēsio?tenet Azo,quòd sic:quia ista est diuisio præstationis,non causæ,vel debiti.nam pręscriptio elidit causam primam in radice.Vnde quicquid ex ea sequitur,elisum est:nec repeti actio,nec recitari dicitur,C.de annali excep.l.fi.§.fi.vide,quod habes C.de vsuris, l.eos.in princi. sed illud est ratione accessorij, cui derogatur,si in principio præscribitur.item vide, quod notatur C. de præscript. xxx.an.l.malè agitur.& l.competit. Argum. contrà ff.de stipulat. seruor.l.si seruus communis Mæuij.§.fi.versi.xlj.G. vide suprà de positione.§.ponit colo.versiculo,attende tamen.Si debes pro cēsu quolibet anno decem, soluit quinque per xl ann.an præscripserit?Respon.non pręscribit rei.Sed an canoni?dic,referre,an soluit quinque,vt partem decem, & nō præscribit:an simpliciter,& tunc sic,ff.quib.modis vsufruct. amit.l.is qui.ver.13.¶Emphyteuta per mille annos non soluendo,non præscribit rem,si vt emphyteuta tenet: quod præsumitur,quia non debet, nec potest sibi mutare causam,id est titulum & qualitatem possessionis.Si autem possessio interuenerit,tunc alia ratione de iure canonico nō

pręscribit,quia est malæ fidei:sed de iure ciuili præscribit,vt l.malè agitur.C.de præsc.xxx.ann.in gloss.ordin.ver.44.G.vide suprà eo.§.emphyteuta esse,&c.j.eo.§.vtrùm emphyteuta.in fin.& s. deposi.§.pono me possedisse per colonum.& §.pono,quòd Titius.& §.sequen. Emphyteuta gaudet bono casus prosperi,vt alluuionis, vel fertilitatis:sed nunquid pro isto augmento aliquid præstare tenetur?Dixit Azo,quòd sic,pro insolito incremento, opere,vel alio,de quo debuit cogitari. ideo tenet Cyn. quia ratione soliti non fit remissio,nec augmentum,sed ratione insoliti:de hoc est gloss.aurea ff.locati,l.si merces.§. vis maior.in gloss. mag.in fi.quæ ponit hanc doctrinā.Bal. ¶Inimicitia priuati conductoris locatori nocere non debet,ff.locati,l.si merces.§.culpę. sed inimicitia publica sic,eadem l.§.vis maior.nam omnes tangit publicum damnum & iniuria publica.Bal. ¶An emphyteusis,vel feudum possit confiscari?facit,quod no.C.vnde vi,l.si quis in tantam.& ff.de damno infecto,si finita.§.si qua.item,in iuribus inseparabilibus à persona vera translatio fieri non potest,ff.de nouatio.l.si vsusfructus.Hinc est quod maiore capitis diminutione vsusfructus non confiscatur,sed intercidit, ff.de vsufructu,l.corruptionem.vide infrà de feud.§.an feudum.Et quid de legitima, vide infrà de donatio.§.penultim.in fi.& suprà eo.versi. an emphyteusis confiscetur.¶Emphyteuta acquirit vtile dominium,quod subalternatur directo:vt &,sic dixerim, reddet̄ simile in feudatario Item habet naturalem possessionem:sed dominus habet directum dominium,& ciuilem possessionem:& hæc ciuilis possessio emphyteusi finita associat sibi naturalem , id est, dat facultatem domino intrandi propria auctoritate,ff.de acqui.posses.l. naturaliter.§.nihil commune. scilicet si emphyteuta non neget se emphyteutam:secus,si neget,vel alij vendiderit,ff.de vi & vi arma.l. cùm fundum.ff.soluto matrimonio,l.dotis.ver.xlv.xlvj.& xlviij. vbi omnino vide,C.de pignor.l.3.per Barto.& ita videtur intelligi suprà titulo proximo,§.emptor possessionis.¶Si emphyteuta cecidit ab emphyteusi in agendo contra tertiū,an ille tertius possit sibi hoc opponere?Et videtur quòd sic: q̄a ipso iure cecidit ab emphyteusi.ad hoc facit,quod no. ff.de cond.indebiti,l.indebiti. § si nummi.In cōtrarium,quia nisi dominus opponat,nemo potest opponere,ff.de iniusto test.l.filio & est gloss.ord.in l.2.ff. si ager vectig. & facit,quod not.in simili ff.fami.erciscundæ,l.his ꝯsequenter.§.j.Sed in priuatione,quæ desiderat sententiam hominis,non in annullatione legali,ff.ad Silan.l.necessitate.⁊ non aliàs.Dicunt quidam,quòd emphyteuta potest agere, quia non cadit à iure suo,nisi per sententiam, quæ non potest ferri,nisi domino petente:sed verius est,quòd à iure cadit: quia ius emphyteuti cum non est ius perpetuum,sed caducum.præsertim finita persona, seu generatione. nam in istis iuribus inseparabilibus à persona,vera transmissio fieri non potest,ff.de nouatio.l.si vsusfruct⁹. Item īterdum lex apponit verbum , quod est nota priuatiōis sub tempore præterito,interdum sub pręsenti,interdum sub futuro. Primo & secundo casu priuatio fit ipso iure. est enim canon latæ sententiæ.Tertio casu fit p̄ sententiam,vt no.in l.si quis in tantā. C.vnde vi:sed hic loquitur lex per verba pręsentis tēporis:sic no. ff.de capitis diminut. l.amissione,§. j.Licet tamen cadat ipso iure ab emphyteusi,non tamen à possessione naturali,vt nota.ff. pro socio,l.cùm duobus. §. idem respondit.Dico tamen, quòd cadit à iure suo,respectu domini,non respectu tertij:& ideo tertius nō habet ius opponendi de non soluto canone.Sed de generatione finita puto quòd possit opponere: quia quod naturaliter fit,omnibus prodest, quorum interest,argument.ff.de vsufruct.l. naturaliter.Argumen.contra,ff.de seruit.l.4.in principio. Sed respondeo per l.foramen.§.fin.ff.de seruit.rustic.præd.quandoque etiā, quod ciuiliter fit,omnibus prodest,quorum interest,ff.de inoffi. testamen.l.posterum.§.si quis.Bal.ver.xlvij.G.vide j.eo.§.exceptionem canonis.& s.depositi,§.positio esse debet.& suprà codē, §.emphyteuta cadit.¶ Si dominus non vult propria auctoritate colonum,vel emphyteutam expellere,sed per iudicem,an iudex de plano dabit licentiam viso instrumento, an erit necessarius libellus?Dic,quòd de plano,si constat per instrumentum:aliàs per libellum,versi.xlix.G.Sed videtur,quòd per libellum tantùm,C. de interdictis,l.prima:& ibi vide Cynum,& quod notatur in l.j.p̄ Bartolum & per Dynum institu.de interdict.§.retinendæ.glo.in l.interdicti.§.vti possidetis,& C.vnde vi,l.meminerint. Institut. de liber.§.vltimo.Primum videtur defendi iure possessionis ciuilis,officio iudicis implorato,argumen. ff. de officio proconsul.l. prima,& de officio præsidis,l.illicitas.§.ne potentiores. ff. ne vis fiat ei.l.si quis missum.Bald.¶Quis præferatur in vendicando.an ecclesia,an emphyteuta?versiculo secundo,G.ff.de vsuris,l.cuiuscunque.§.primo.Isti agunt diuerso iure ad diuersa:ideo ius suum vnicuique reddi debet: & hæc vtilis & directa se compatiuntur ī origine & executione.Sed si tamen non compatiantur se,dic,vt not.ff.de noua.l.4.cum simil.scilicet in personali.in reali dic, vel,

si quis emptionis. G. Iacobus dicit, Aut vtilis oritur ex eadem causa cum directa, aut ex diuersa, aut ex contraria, C. de præscrip. 30. annor. l. si quis emptionis. & ibi Iacob. Butri. Bal. ¶ An quis soluẽdo censum rei suæ, intelligatur rem suam tradere ecclesiæ & donare, ita quòd licet ecclesia non habeat instrumẽtum, qualiter in emphyteusim concesserit, tamen sufficiat ecclesię hoc, scilicet lõgo tempore censum recepisse? Et dixit Hu. quòd præsumitur donatio, C. de dona. l. censualis. Item præsumitur traditio, C. de don. l. quisquis. licet ecclesia acquirat dominium sine traditione, C. de sacrosan. eccl. l. fi. Sed illa loquitur in titulo vero, non in titulo ꝑsumpto. de hoc in versic. lij. G. Bar. tenet pro ecclesia, C. de iur. & fact. ignor. l. cùm falsa. per Bar. Ego dico, quòd aut liquet de proprietate soluentis. & tunc non nocet sibi soluisse censum: quia p̃sumitur errasse in dominio: aut non liquet, & tunc p̃sumitur ꝓ ecclesia, ff. de vsuris, l. cùm de in rem verso. vbi de hoc Bal. in feudo: vide j. de feud. §. si in rem meam. vide. s. de restitu. spoliat. §. an patientia. & j. §. nota, quòd in certa. vide suprà de confessis, §. an confessio facta. ¶ Si teneo rem alienam, & pro ea soluo censum ecclesiæ, an præscribam, ita quòd non soluto canone ecclesia possit vendicare? Videtur quòd sic: quia respectu ecclesiæ possedi, ff. de condict. indebiti. l. indebitum. §. fi. ff. de donati. causa mortis, l. si alienam. versi. 53. & 54. G. Non tamen dominus possidet per emphyteutam, sicut nec per fructuarium, ff. vsufruct. quẽadmo. caue. l. prima, in fine, vbi de hoc, licet contrà nota. in l. si qs in tantam. C. vnde vi, vide suprà versicul. 46. G. ¶ Quot modis ꝓbet ecclesia se dominam, agẽdo contra non emphyteutam, vers. lxvj. & 67. G. vide omnino j. eo. §. dominus potest. ¶ Ecclesia nõ habet Publicianam ex solo titulo sine traditione, versiculo, lviij. G. & vide ff. de damno infecto, l. si finita. §. si de vectigalibus. per Dynum: quod est verum volendo inchoare originem Publicianæ in se; sed ex Publiciana actoris succedit sola vsucapiendi conditio sine traditione, vt innuit gloss. ff. de Publicia. l. si autem. §. si duobus. Simile in legato rei alienæ, ff. de Public. l. sed & aliena. & l. cùm sponsus. §. is cui. & in hypothecaria, ff. de pignori. l. si ab eo. Bal. vide de titulo præsumpto suprà §. an quis soluendo. & infrà eod. §. emphyteuta non habet. in fine tituli. ¶ Nota, quòd incerta chartula ecclesiæ, quæ non exprimit possessiones & loca, nihil ꝓbat, versicul. lix. vbi de hoc plenissime, & versicul. lviij. G. Præsumitur tamen ex comparatione census magis, vel minus, argumẽ. ff. de minor. l. l. final. §. cui dulcia. de rebus dubiis. l. prima. G. vide in l. si sic. ff. de legat. primo, per Dynum. ¶ Emphyteuta cogitur d̃clarare rem, pro qua soluit, versicul. lx. G. arg. C. de transact. l. age cum Geminiano. Item si habet chartulam concessionis, vel renouationis, tenetur eam producere, ff. de actio. empti, l. Titius. C. ad legem Falcid. l. si prediorum. nam talis chartula communis videtur, quia commune commodum & communem vtilitatem continet, vt no. ff. de eden. l. prætor. §. primo: & iudex non debet pati, quòd veritas occultetur, ff. de falsis, l. j. §. primo. Et si dicatur, istud non esse verum, quia editio instrumentorum rei non debet fieri actori ad intentionem fundandam, vt C. de edendo, l. prima, & l. qui accusare. & l. final. respondeo, illud est verum ad fundandam originem petitionis: sed hîc origo petitionis est directum dominium, quod non potest negari, C. de agricolis & censit. l. litibus. Ille ergo, qui rem alienam possidet, debet docere, quo iure possidet: aliter potest expelli, saltem per iudicẽ, C. de probat. l. siue possidetis. Et si dicatur, quòd dominus accipiendo censum videtur ꝯfiteri eum esse emphyteutam, ff. de vsuris, l. cùm de in rem verso. respõdeo, quòd verum est pro tempore præterito. Et si dicat dominus replicando, quòd emphyteusis sit finita, ad istam replicationem debet fieri editio: facit ff. de probat. l. census. ff. ad legem Falcidiam, l. maritus. §. fi. Multùm ergo prodest habere fundamẽtum: & hac ratione instrumentorũ rei fit editio, C. lib. x. de discus. l. ne casu. Imò fit instrumẽtum de nouo, C. de liber. causa, sicut data. nam intentio rei est fundata sola negatione à principio. C. de except. l. si quidem. & de probat. l. quinquaginta. Bal. Quod tamẽ dixit G. suprà in prin. versi. præsumitur. videlicet ex quantitate solutionis præsumi qualitatem rei, est verum de quantitate, ex qua hoc colligi possit, vt no. ff. de superfic. l. j. §. i. putà ex simplo, vel ex quinquagesima, quæ datur nomine renouationis, non autem ex vno nummo, qui datur annuatim, ff. de acqui. possess. l. si quis ante. vers. 67. G. ¶ An verò dominus ipse teneatur ostendere chartam emphyteutæ, versicul. 63. vide suprà eodem. §. an quis soluẽdo. & infrà eodem, §. an sit reficiendus. ¶ Si emphyteuta negauit rem esse ecclesiæ, & conuictus velit se tueri prætextu emphyteusis, non potest: quia negando interuertit possessionem: & tanquã malè vtens re debet expelli, versi. lxv. G. Item in feudo: quia feudum domini beneficio conceditur, & beneficium inficianti non datur, ff. de interrog. act. l. non alienum. nisi re integra pœniteat negationis factæ, vt not. Institu. de actio. §. item mista. & ibi gloss. ordin. & facit, quod not. in authen. de trien. & semiss. §. penultim. C. de fide instrumen. l. 3. ext. de fide instrumen. c. G. perpetuus. per Inn. vide j. de re iud. §. quod in possessorio. & j. eo. §. negatio. & s. de exceptio. §. quando quis negat. ¶ Exceptionem canonis non soluti non potest opponere tertia persona, versicu. lxv. & lxvij. G. ¶ Emphyteusis ecclesiæ non transit ad filios naturales, versiculo, lxvj. etiam si legitimentur, vt x. Collat. si de feudo fuerit controuers. §. naturales. vide ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si quis. per Bart. l. j. ff. ad municip. ¶ Si emphyteusis est concessa duobus fratribus tali pacto, quòd post mortem eorum ad ecclesiam reuertatur vno mortuo pars eius fratri accrescit, non ecclesiæ, versi. lxix. G. argu. ff. de hær. instituen. l. Lucius. Et istud ius accrescendi trahit secum suum effectum sine noua possessione. ff. de hæred. instituen. l. liber homo. §. Titius. vers. lxx. G. vide infrà eodem, §. vnus. ¶ Si duobus pro indiuiso res conceditur, vno non soluente tota reuertitur ad ecclesiam, versicul. lxx. G. & versicul. 73. ff. de contrahend. emp. l. fistulas. §. qui fundum. ¶ Quidam vendidit mihi rem, dicẽs quòd proprietas erat ecclesiæ, & quòd ab ea debeã renouare, an per hæc verba quæratur ius ecclesiæ, si antè nullum ius habebat? Respondeo, quòd non, versi. 74. G. argum. ff. de arbitris, l. arbiter intra. Bal. ¶ Si vnus emphyteuta efficitur proprietarius suę partis, an perdat ius accrescendi in parte socij? Respondeo, quòd non, licet sit mutata qualitas dominij: quod est not. arg. ff. de hæredibus instituendis, l. 3. §. qui fideicommissum. versi. xxv. G. vide suprà §. emphyteusis. & infrà eodem, si quis accidit. & §. sequen. & versi. de materia iuris accrescendi. ¶ Quid si ecclesia concessit filiis omnia, quæ patri concessa fuerant? Respondeo, omnia præsumuntur emphyteutica, ver. 77. G. communia prædiorum, l. in tradendis. i. principio. Sed ego credo, quòd ecclesia debeat ꝓbare: quia eadem incertitudo est in termino referendi, quæ est in termino, ad quem fit relatio, ff. de conditi. & demonstrat. l. in testamento. la j. Item probatio ecclesiæ debet esse certa & clara, extrà de probat. ca. in præsentia. cum simil. Bald. ¶ Sed quid de eo, qui recognouit animo donandi omnia bona sua in emphyteusim ab ecclesia, an ista recognitio noceat filiis successoribus in propriis eorũ bonis aliunde quæsitis? Et dic, quòd non: quia bona hæredis non includuntur in generali recognitione defuncti, ff. de pigno. l. Paulus. & ff. de vulgari & pupillari subst. l. cohæredi. §. cũ filiæ. Nec fideicommissum, ff. de separa. bon. l. 2. §. sciendum. ff. de minor. l. ait prætor. §. penult. Bal. Et ideo in emphyteusi Comitum de Collemedio non veniunt bona, quę acquisierunt posteri donatorum. Bal. ¶ An filius hæres institutus in re certa, succedat in emphyteusi ecclesię pariter cum hęrede vniuersali? Et videtur, quòd non: quia feudum & emphyteusis non petitur ratione hæreditatis, vt not. ff. de pet. hære. l. item videndum. in fi. in re incerta, sed in quota, ff. si pars hęre. pet. l. j. in prin. Item pater, qui certam rem filio assignauit, aliud videtur alteri commisisse, seu contulisse, ff. de leg. primo, quod in rerum. §. si quis. Sed potest pater gratificari vni filio de suo lucro, arg. ff. de assig. lib. l. j. & de legatis, 2. l. vnum ex familia. item pater in dubio videtur prouidere filio, vt hæredi, ff. de pactis, l. si penes. de hoc vide infrà versi. lviij. G. Quidam distinguunt, aut pater accepit sub noĩe appellatiuo filiorum, & tunc virilis fiat distributio: aut sub nomine appellatiuo hæredum, & tunc hæres vniuersalis præferatur: d̃ hoc in ver. clxiij. G. C. vide in ver. 113. G. C. de contrahenda & commit. stipul. l. 2. & 3. Bald. ¶ Negatio debet interpretari in meliorem partem, in Spec. de locat. §. nunc aliqua. vers. lxv. G. ¶ Consuetudo eligit primogenitum: & licitum est vnum eligere ex fratribus, versicu. nonò quæritur. G. ¶ Emphyteusis debet potiùs renouari posteris ei9, qui quondam fuit emphyteuta, quàm aliis: & si aliter fit, committitur iniuria, ff. de aqua quotid. & ęstiua, l. j. §. promittitur. & ibi Bar. dicens, quòd propter hanc iniuriam poterit appellari: & allegat ca. bonę. de postul. prælat. & quod ibi not. Quis effectus horum verborum? Respondeo, vt not. in l. si mihi à Titio. per Bart. ¶ Emphyteuta non cadit à iure suo, si non soluit: cùm ideo non soluit, quia habebat exceptionem compensationis, versic. 79. G. ¶ Si nescitur, vtrùm quis sit emphyteuta, an verus conducto, tamen potest expelli, si cessat per biennium, versi. lxxx. G. ¶ Si possessor soluit, & non verus emphyteuta. an prosit vero emphyteutæ? vers. lxxxj. G. Solutio: dic, sufficere: quia possessor re ipsa gessit negotium emphyteutæ. Item quia, vbi agitur de iure conseruando, non refert à quo fiat, vt nõ. ff. de verborum oblig. l. cùm seruus. per Dyn. & Barto. & ad hoc facit ff. de pignor. l. lex vectigali. & ff. de vsufructu, l. arboribus. §. quid tamen. & ff. quemad. seruit. amit. l. qui fundum secundum Azo Bal. ¶ Emphyteuta non dicitur celeriter satisfacere, si expectat libellum, vel requisitionem, vers. 84. G. ff. de petit. hæred. l. item veniunt. §. idem. C. vnde vi, l. non ab re. Instit. de actio. §. item mista. Bal. ¶ An valeat pactum, quòd emphyteuta non soluendo non cadat à iure suo, versic. 88. G. Dic, quòd sic, secundum Odof. G. ¶ Nunquam emphyteuta habet ius alienandi, nisi saluo iure domini, versic. cx. C. ne rei do. vel temp. l. vniuersas. G.

¶ Domin

¶Dominus potest vendere ius suum emphyteuta non requisito, vel vasallo, versi. xciiij. G. vide gloss. ff. de fideicom. liber. l. inuitus. Bal. ¶Pactum, quòd emphyteuta possit vendere, intelligitur præmissa requisitione domini, ver. xciiij. G. quia pactum intelligitur secundum ius commune. quod not. G. Sed g̃ ossa in l. sed & si quis. §. quæsitũ. ff. si quis cautio. in fine magnæ glossæ, dicit, quòd pactum semper debet aliquid operari: vide ff. de damno infecto, l. damni. per la. ¶Pactum personale appositum cum emphyteuta, non afficit secundum emptorem, ff. de legatis, 3. l. pater §. xv. versi. xcvij. ¶Dominus, qui dicit, volo emere, non est expectandus: secus, si dicit, volo deliberare, versic. centesimò quæritur. C. ad Tert. l. filij. §. j. Bal. ¶Vtrùm emphyteuta possit donare, in dotem dare, legare, testari in extraneum, & an debeatur laudum, versicul. 107. & vers. seq. & vers. 115. G. vide C. ne rei do. vel templ. l. vniuersas. & ibi per Bar. qui malè intellexit illam legem: quia ibi loquitur, quando emphyteuta velit donare iure proprio, non iure emphyteutico: & hoc sentit in gloss. quę loquitur de pręscr. 30. annorum. nam hęc non probat contra creditorem. Si enim alienasset iure emphyteutico, emptor nõ p̃scriberet, etiam p̃ mille annos, vt l. malè agitur. C. de præscri. xxx. annorum: vide suprà eodem, §. debens & infrà eodem, §. emphyteuta possit. Bal. ¶An emphyteuta possit suum beneficium alienare, nõ seruata forma legis vltimæ? Et dic, quòd non, versic. cxix. G. ¶An emphyteusis possit transferri ad ecclesiam? versicu. cxvj. G. tenet, quòd non facit quod not. ff. de verborum obliga. l. si ita qs. §. ea lege. Si tñ emphyteuta ingreditur monasterium, tunc transit cum vniuersitate, versicul. 120. G. ¶An filius fratris dicatur nepos, no. in ca. fundamenta. de elect. lib. vj. in Nouella. ¶An emphyteuta possit permutare, vel pignori obligare, vel ad non modicum tempus locare, vel alteri in emphyteusim dare, ver. 121. & tribus versicul. sequentibus, vide suprà §. vtrùm emphyteuta. & j. §. potest. ¶Item an emphyteuta possit rem dimittere inuito domino. versic. 128. G. ¶Qui tenetur emphyteutæ dare viã, an ea destructa teneatur dare aliam viam, versic. 130. G. ¶An alluuio sit emphyteutæ, an thesaurus, versicul. 131. & versicul. seq. ff. de rei vend. l. à tutore. ¶Valet pactum etiam contra naturam contractus: tamen in vno capitulo factum, ad aliud capitulum non extenditur, versic. 133. vide suprà eodem, §. pactum. ¶An sit reficiendum instrumentũ perditum: & an emphyteuta teneatur edere domino? versic. 140. & versicu. sequenti. G. vide s̃. eodem, §. nota, quòd incerta. Porrò accrescens accrescit sine onere pignoris, ff. de pignor. l. lex vectigali. versicul. 143. G. ¶Nepos ex filia bene continetur appellatione liberorum, C. de cond. inser. l. j. sed non appellationem masculorum, versic. 146. Potest vnus ex liberis portionem suam dare, cui vult ex illa prole, versi. 147. G. Si quis accepit instrumentum emphyteusis pro se, & vxore, & liberis, vxor hẽt dimidiam, & vir aliam dimidiam, versic. 149. nam liberi partem non faciunt viuis principalibus. G. Bart. dicit, quòd ideo ibi habet locum ius accrescendi, quia interest dantis & accipientis, quòd haberet locum ius accrescendi: Bar. vide s̃. eodem, §. porrò, & §. si vnus emphyteuta. & s̃. eodem, §. filius naturalis. in fin. titul. & j. §. proximo. ¶Ius accrescendi vadit ad magis cõiunctos, qui sunt de vna parte, non de alia, argum. ff. de vulgari substi. l. cohæredi. §. qui discetos. ver. 151. G. & adde, quod not. Dyn. & Bar. ff. de verb. oblig. l. si mihi & Titio. Et nota, quòd ius accrescendi habet locum in cõtractu emphyteutico ex impedita acquisitione à principio, ff. de cõtrahen. emptione, l. fundus ille. & eorum resoluta acquisitione ex pòst facto. Nam in contractibus, in quibus habet locum natura caduci, habet locum ius accrescendi, ff. de vsufructu accrescendo, l. j. §. penult. Hac ratione habet locum in donatione causa mortis, & in mortis causa capione, ff. de fideicom. liber. l. Thais. §. Stichus seruus. C. de caduc. tollen. l. i. §. fin. Et attende: quia vbi emphyteusis sumpsit originem in vna persona, inter posteros habet locum postea ius accrescendi: quia mortis causa capio: & vt not. in l. si mihi & Titio. per Bar. & j. de feud. §. quoniam, versicul. xxxvj. per G. & quia illa verba Vsque ad tertiam generationem, videntur repetere emphyteusim in persona superstitis, l. si cùm in annos. ff. quibus modis vsufructus amit. Bart. ¶Sed quid, si vni fratri in diuisione venit allodium, feudum, vel emphyteusis, vtrùm post talem diuisionem habeat locum ius accrescendi? Et glo. innuit, quòd ad proprietatem reuertatur, C. famil. ercisc. l. si familia. in gloss. Nam nil tenenti de emphyteusi, nil accrescere potest: quia i° accrescẽdi fit rei. ff. de vulgari substitutione, l. ex facto. §. final. Argument. contrà. ff. de vsufruct. l. si Titio. §. vsumfructum. Bald. ¶Si recepi emphyteusim pro me & filiis meis, an nomine filiorum contineatur monasterium, quod ingredio? versicul. 154. & versiculo, seq. G. Credo, quòd non: quia in contractibus stricta interpretatio & propria fieri debet, non impropria. Bald. Nomine tertiæ generationis non includitur pronepos: quid ergo, si superest ex filio nepos, ex nepote alterius filii pronepos? in versicul. 155. G. Respondeo, pars defecta nepoti accrescit: Sed Bart. consuluit, pronepotem includit: quia est tertia generatio: & non computat stipitem ab eo: quia ipse non est generatio, sed generans: præsertim si verba dicunt Vsque in tertiam suam generationem. Computatur ergo stipes, quo ad acquisitionem, sed non quo ad numerationem generationum, secundum Bart. Sed Spec. dicit, quòd idem est dicere In tertiam generationem, quod In tertium gradum. Nam dinumeratio graduum à stipite fieri debet. & pro hoc in authenti. de non alie. §. emphyteusim. per Bart. Et facit, quia si charta diceret Vsque in primam generationem, quòd contineatur primus hæres: ergo stipes non computatur. Et si tu dicis, non ꝯtineri primum hæredem, verborum significationem obtundis. vide s̃. eo. §. ecclesia potest. Bal. ¶Licet quis renunciet bonis paternis, non tamen renunciet emphyteusi stipulatę à patre liberis, C. de inof. test. authen: vnde & si parens. vide s̃. eodẽ. §. an filius hæres. Nec heredes extranei illud habent in hac emphyteusi commercium, vt not. ff. sol. matri. l. etiam. in princ. versiculo. 158. G. C. de oper. lib. l. liberti. per Cyn. ff. de oper. lib. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. per Bar. & facit, quod no. in l. ex facto. §. si. ff. ad Treb. per Dy. & de ver. sig. l. in conuentionibus. per Dy. & de sepulç. viol. l. sepulchrum. Bal. & vide ff. de fideicom. lib. l. Thais. §. Stichus seruus meus. Bal. Si nescitur, vtrùm emphyteuta, qui per orbem vagari dicitur, viuat, vel non, quid iuris? G. versi. 154. ff. loca. l. cùm domus. ¶Emphyteuta non habet vtilem in rem ex solo titulo sine traditione quia est cessionarius rei, non actionis, ff. de rei ven. l. si culpa. ver. 162. G. vide s̃. not. versi. ecclesia non habet Publicianam. Dominus potest ab emphyteuta conducere detentionem, si dura sibi videtur dominij probatio: quod est not. §. si nummi. versicu. 159. G. vide s̃. eodem, §. quibus modis. Si tradita est emphyteusis pro me & Titio, acquiritur ius sine traditione eidem fienda: quia hoc habet propter me, versicu. 158. G. ¶Filius naturalis non excludit ius substitutionis, vel accrescendi in emphyteusi ecclesiæ, versic. 162. G. quod bene not. Bal. vide s̃. e. §. si quis accepit. quia emphyteuta habens ius in re, non potest expelli ab emptore proprietatis: secus in mero colono, versicul. 168. G. ¶Si quis accepit emphyteusim pro se & nepotibus suis, vtrùm contineatur filius fratris? Dic, vt nota. ff. de inofficio. testam. l. si iustus. §. de inofficioso per Dynum. ¶An ille, qui egit iure proprio, & succubuit, postea possit agere iure feudi, vel emphyteusis, C. de ingenu. manumis. l. pen. Bal.

a ¶De rerum permutatione [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a EX PRACTICIS auctoribus soli Roff. & Ioan. de Bla. tractauerunt hanc materiam: vterque sub rubrica de actio. præscr. verbis ex permutatione: primus inter ciuiles, secundus sui operis char. pen. Mart. de Fano in membro xxj. posuit vnum instrumentum, & duos libellos, & de quibus j̃. sub hac rubrica. In compilatione Greg. nouem decretales habemus, quarum tres, scilicet v. vij. viij. de permutatione beneficiorum loquuntur. Iura verò Sexti & Clementinarum solùm de tali permutatione tractauerunt. De hac autem parum curauit auctor. in primo enim §. vbi ponit instrumentorum formas, de illa nullam dat formam: in secundo §. vbi ponit libellos, vnicum libellum ponit, & in princ. vbi prosequitur de hoc membro, item cùm illa materia duobus abundet, de illis nullum tangit. Primum autem & tertium prosequendo, de primo videndum est, quod scripsi e. ti. quæsitum. super verbo simoniæ. Nam cautum est, quòd ab episcopo tranferre volente personas incipiat contractus: sed, vt ibi etiam dixi, not. in cle. eod. titu. super verbo. volentibus. etiam ab ipsis incipere potest tractatus: quod approbat cõsuetudo, cui etiam iura noua fauent. Item forma illa, quòd ab episcopo incipiat, nõ bene practicatur in beneficiis diuersarum dioecesium, in quibus tamẽ procedit permutatio, vt not. eod. tit. c. vno, lib. vj. in gloss. quid si. vbi vnus est episcopus, siue quia in sua dioecesi sint beneficia, siue in diuersis, sed alter sibi commisit, diuersimodè potuerunt instrumenta formari, vt scilicet in proprio dicatur, quòd cùm ipse episcopus aliàs requisierit A. rectorem, vel canonicum sancti Ioannis, & B. rectorẽ vel canonicum sancti Bartholomæi, vt translationi & permutationi, quam de ipsis inuicem propter talem causam intendebat facere, consentire deberent, declarando scilicet, quòd A. ad ecclesiam sancti Bartholomæi, & B. ad ecclesiam sancti Ioannis transferri deberent: & prædicti A. & B. huic translationi fiendę consenserunt, & de nouo consentiant. & ob hanc causam coram ipso domino episcopo conuenerunt tales, scilicet collatores, electores, seu præsentatores: qui requisiti responderũt sibi trãslationem & permutationem talem placere: ipseque A. in manibus ipsius domini episcopi renunciauerit permutationi prędictæ causa recto-

riæ, vel canoniæ sancti Ioannis: & dictus B. eadem causa renúciauit rectoriæ, vel canoniæ sancti Bartholomæi: ipse dominus episcopus renunciationes ipsas acceptans, Christi nomine inuocato, de consensu talis ibidem præsentis contulit prædictã ecclesiam sancti Bartholomæi dicto A. & ipsum de dicta rectoria, vel canonicatu per annulum inuestituit, statimque de consensu talis canonicatum sancti Ioannis contulit, &c. vt s. Isto modo transit permutatio cum vnico instrumento: & eo fortiùs, quando ad episcopum spectaret collatio vtriusque. ¶ Sed communiter fiunt plura instrumenta, scilicet quia quisque habet suum instrumentum de consensu suorum præsentantium, vel eligentium: & quandoque sunt plura, vel multa instrumenta de hoc, quãdoque plures sunt tales, vt singuli & simul haberi non possunt: vel sunt, vt collegium, & maior pars collegialiter consentit, alij ratificant. item si vnus episcopus committit alteri, vel ambo alicui tertio, de his oportet haberi instrumenta. item seruant multi episcopi morem curiæ, facientes duo instrumẽta eiusdem tenoris vsque ad actum collationis, in quorum vno ponitur solùm collatio facta vni, in reliquo collatio facta alteri: sic enim facit curia, quæ dat etiam diuersos executores, si diuersi petunt permutari. & licet daret eosdem, nihilò minus duplicat literas, vt prædixi. Posset etiam, vt s. dixi, inchoari instrumentum à partibus petentibus ab episcopo permutari, expressis causis respicientibus vtilitatem ecclesiarum, vel personam, vel vtraque. Et per prædicta sit de instrumentis pmutationum beneficialium, quæ auctor omiserat, expeditũ. ¶ Patet etiam expeditum, posse simul permutari beneficia diuersorum episcopatuum. itẽ per episcopos permutari posse personas etiam in beneficiis, quæ conferre non habent: de his in præ. glo. quid si. vbi no. quòd interuenire debet consensus illorũ, ad quos spectabat prouisio. Ibi etiam super gloss. dixi, an requiratur consensus omnium, an sufficiat consentire partem maiorem. Super eadem etiam gloss. scripsi & not. in clemen. eod. titul. cap. vno, in gloss. penultima, inferiores ab episcopis permutationibus autorizare non posse: item an numero canonicorum restricto ex iusta causa & iurato, permutatio possit fieri de excessu: item de dignitate, vel psonatu extinctis post primam vacationem. Et teneo, quòd non, & per id, quod intendo includere ecclesias vnitas adhuc viuentib. rectorib. de quo dixi s. super rubrica de præb. ad fi. quæstionis, quæ incipit, proponitur quæstio. item an actus permutationis recipiat interuallum, an habeat fieri in instanti? ibi cõsulo, quòd in instanti. item quid si sine vtriusque culpa non tenet permutatio. item quid si ex culpa alterius tantùm. item ibi super gloss. pone. tractatur, an solus excessus beneficiorum, quia alterum pingue, alterum tenue, probet fraudem expectantis? Dico, quòd ex circunstantiis iudicatur. item ibi in textu tractaui, quod non est permutatio, cùm beneficium meum renuncio tibi, vt tuum des nepoti meo, vel amico. Non obstat decret. cùm vniuersorum. eodem titul. quia tractatus permutationis erat de propriis, vt ibi dicit textu item quòd non habens ius in beneficio, quòd dimittit, nec habebit in permutato. item quòd duo expectantes, vel alter tantùm non permutant. Item quòd possunt duo beneficia permutari pro vno. itẽ ibi scripsi de præstimoniis, an cum beneficio permutentur. item de hospitalibus no. in clemen. eodem titul. ca. vno, in 4. gloss. item an capitulum cathedralis ecclesię vacantis possit permutare, ibi not. in glo. penultim. Occurrit & noua quæstio de illo, qui habens parochialem ecclesiam, xj. mense anni forte non promotus etiam in subdiaconum, permutauit aliàs licitè cum alia parociahli: de qua secunda idem facit etiam ante finem anni secundi, scilicet permutando illam pro tertia: & vt fortificetur quæstio, hanc tertiam permutauit intra tertium annum pro quarta: quæritur, an permutationes illæ valuerint, cùm in his sit patens fraus, per quam toto vitæ suæ tempore posset iste tenere vnam parochialem ecclesiam sine sacerdotio, & eius dispensatione? Et certum est, quòd in foro conscientiæ tenetur, si hoc fecit fraudulenter, de simon. Matthæus. & cap. ex tuæ. & de elect. commissa. lib. vj. §. penultim. & vlt. & hoc maximè, cùm certum erit ipsum tempore permutationis primæ necessariò, vel quasi futurum esse priuatum, vt quòd eo tempore non superarant tempora, quibus posset intra annum ordinari: licet fatear, ꝙ per hanc certitudinem priuatus nõ est ante finem anni, vt ibi notatur, vt in præalleg. decret. commissa. in v. gloss. circa quod tamẽ omnino vide, quod scripsi in decretali, cùm ex eo. super glossa, si iam. scilicet non posse episcopum dispensare cum subdiacono, si intra annum à commisso regimine non occurrit dies ordinationis. Et hac ratione, quia nondum vacat, potuit in permutationem venire: sicut & is, quem constat per sententiam hominis priuandum, potest cedere: & per cessionem tunc vacabit, de simon. per tuas. j. in fine. facit de electione, dudum. 2. in fine. probatur idem ff. de rei vend. l. non ideo. & de noxal. si quis seruum. fam. erciscund. l. & post. §. j. item fateri oportet, quòd talis vacationem.

pluralitas non concludit necessariò vitium, vel fraudẽ, quia omni vitio cessante, potuit quid nouum in singulis apparere: quia fecit secundam & vlteriores gratias ob abundantiam redituũ, viciniam patrimonij, vel consanguineorum, amœnitatem loci, salubritatem aeris, & similia: facit 22. distincti. ca. communis. 74. dist. ca. quorundam. 16. quæst. j. & temporis. hoc eod. titul. ad quæstiones. ff. de leg. j. & si æquo pretio. & de lega. 2. si cui fundus. & ibi concor. His tamen cessantibus constat, quòd voluntates hominum sunt diuersæ: de concef. præ. quia diuersitatem, vbi concor. in gloss. j. & facilè nos pœnitet eius, quod fecimus, de iure patro. cùm laici. vbi concor. in prima glo. & hoc etiam in arduis, de procur. ca. fin. in fin. lib. vj. Et non debet fraus præsumi in eo, quod iure permittente fiebat: nec debet dolus attribui ei, quod in hoc fit iuris auctoritate, decimatertia quæstione quinta, dicit. vicesimatertia quęstione quarta, qui peccat. ff. de regulis iuris, nemo damnum. Adhuc quæritur, an sit licita permutatio duarum ecclesiarum, cùm prelatus vnius deducit in pactum, quòd alter debita ecclesiæ, quam recipit, soluere teneatur? si dicas, quid interest istius? fortè creditores sunt eius consanguinei, vel amici, & non vult eis resisti: & videtur quòd sic, ex quo ponitur esse debita ecclesię, cùm sine pacto ad id teneretur, & sic nil dederit, vbi ecclesia, sit soluendo: & subintellecta possunt deduci in pactum, iuxta not. de elect. significasti. cum suis remis. Nec potest cupiditas adscribi recipienti promissum, qui nil percipit. Sol. recitat Bart. inueniri, q. xxxvj. Tancr. tenuisse hanc conditionem esse illicitam, do tibi ecclesiam, si debita eius soluas. Et hoc puto verum præcisè, si priùs obligatio reciperetur ab ipso de soluendo. idem, quando hoc in concessione ageretur, quòd desineret esse rector non soluendo. Idem, si cùm fortè de reditibus thesaurizatis non possent solui intra triennium, paciscitur, quòd soluat intra menses. Est enim hæc quædam mercatio in spiritualibus non licita, & paciscenti onerosa, contra dec. vltimam de pac. cum concor. primæ gloss. Sic dixi in permutando, vt dixi in conferendo. Fateor tamen, quòd bene fieri potest permutatio expressa, quòd quisque permutantium habeat cõmoda, honores & iura ecclesiæ, quam recipit, & onera sustineat: & si fuerunt notificata debita, bene quidem: & si non, imputet sibi, qui non inquisiuit: nec sic facilè reuocatur beneficiorum permutatio, cuius fundatur virtus ex auctoritate superioris, sicut permutatio aliarum rerum tota pendens à consensu & verbis cõtrahentium. Fuerunt etiam hîc quæstiones disputatæ de hac materia: & sit prima, de qua scripsi de consue. ca. fina. lib. vj. in princ. scilicet disputata per dominum Guidonem. & demum per dominum Azonem, quæ fuit, an consuetudo de optãdis præbendis vacantibus locum habeat in permutatis? Et tenuerunt, quòd sic, de rigore: quia verum est illas vacauisse, & habebit permutans præbendam. quæ remanebit non optata, sicut prouisus Fatetur æquitatem esse contrariam. Aliqui contrà per clem. vnicam eod. ti. ad quem quo modo responderi possit, scripsi vbi suprà. Sed prædicti tenentes ɔtrarium, dicunt, ꝙ hoc mandat Papa cum clausula, conferri certam, non autem alteri non debitam vt in præ. decret. vltim. Sed ista responsio non valet in Papa: quia propter renunciationem factam in curia cessat optio Papa conferente, vt ibi §. j. Procedit ergo dubium in permutatione facta per ordinarium, qui tamen consuetudini, dato quòd vellet, præiudicare non posset: ergo, vt s. Item in illis obstat decreta. quamuis. de rescrip. lib. vj. & hoc tripliciter: quia ibi non est clausula, alteri non debitam: item restitutio fiebat ad certam gratiam: item sicut ibi restitutio, & hîc permutatio sine præiudicio iuris alicuius procedere debet: imò fortiùs ista, quàm illa, per ibi not. in pri. primæ glossæ, item dicunt secundi, quòd mens clementinæ est n solùm, quòd non conferantur aliis, sed quòd conferantur illis. quod sonat textus qui non vult illis illudi. Et si dicatur, nõ illuditur habenti præbendam non optatam: respondet, quod non renunciauit, vt haberet illam: & sic illuditur item posset non optata habere onus, cui ille esset inhabilis. Sed parum valent hæc verba: quia voluntariè permutabat, & id præuidere debuit: & id euenire posse, debuit cogitare, de homic. is qui. lib. vj. cum concord. ff. loca. l. si quis domum. §. primo, & l. item quæritur. §. si fullo. ex quibus cau. maio. l. fin. §. si feriæ. Habuit ergo remedium abstinendi. item eundi ad Papam. item habendi consensum canonicorum de non optando. item protestandi, si admitteretur optio, quòd non procederet permutatio, sed redintegraretur stat⁹ vtriusque. Et hoc præcipuè procederet, vbi capitulum haberet conferre. & sic permutationi non consentire, vt not. eod. titu. capit. vno, libr. vj. item quid dicent tenentes contrarium, si præbenda, quam probabiliter putabat pinguem reperitur tenuis? item quid dicent in casu, de quo scripsi in prædicta decretal. vltima, de consue. super gloss. non vacantes. si permutatio fieret in fine Martij & calendis Aprilis ante possessionem apprehensam, vel post finitum illud decendium, quo præbendæ reduci debent in commune: si fate-

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi res propria permutatur cum conditionata.*
2 *Permutans rem partim, & partim vendens, qualiter formabit instrumentum.*
3 *Ecclesia rem emphyteuticam permutans cum alia re emphyteutica, qualiter instrumentum conficiet.*
4 *Permutatio an sit alienatio.*
5 *Permutatio & emphyteusis genera dicuntur alienationis.*
6 *Permutatio qualiter, & quando contrahi dicatur.*

IN hoc titulo priùs instrumenta formabimus: secundò verò libellos concipiemus.

1 I. §. Si igitur † res propria cum conditionata permutetur, sic instrumentum conficietur:

a Forma [a]. A. dedit, tradidit & permutauit iure proprio in perpetuum B. pro se suisque hæredibus recipiēti talem domum in tali loco sitam, cuius confines, &c. ad habendum, tenendum, &c. vt ĩ. de don. inter vir. & vxor. §. nūc de dote. in forma, A. dedit, vsque, modo aliquo pertinente. postea iunge, & hoc nominatim pro tali petia terræ vineatæ sita in tali loco infra tales confines, &c. quam dictus B. dedit & permutauit iure emphyteuticæ conditionis, pensionis & renouationis debendæ tali ecclesiæ, ipsi A. in cambium, ad habendum, tenendum, &c. vsque, modo aliquo pertinēte. iunge, qui prædicti A. & B. videlicet quilibet eorum vicissim alterius nomine rem à se permutatam & datā constituit possidere, vsque, quo ad vnusquisque eorum rei sibi permutatæ & datæ in emphyteusim, possessionem acceperit corporalem: quam siquidem accipiēdi sua propria auctoritate sibi omnimodam dedit licentiam & deinceps etiam retinendi: promittens vnus alteri adinuicem solenib. stipulationibus hincinde interueniētibus, litem, vel controuersiam de re à se permutata alteri, vel eius hæredibus nullo tempore inferre, nec inferenti consentire: sed vnusquisque rem à se permutatam alteri, & eius hæredibus adinuicem ab omni homine ac vniuersitate legitimè defendere, auctorizare, & expedire: & prædictam permutationem, & dationem, & omnia, & singula suprà scripta perpetuò grata, rata & firma habere & tenere, nec contrà facere, vel venire per se, vel per alium aliqua ratione, vel causa de iure, vel de facto sub pœna centum lib. Turo. &c. vt præ. forma, vsque in fin. Hæc forma probatur ff. de rerum permut. l. j. & ij. ¶ † Si verò res partim vendatur, & partim permutetur, sic instrumentum conficietur:

2

b Forma [b]. A. dedit, tradidit, & permutauit, & vendidit pro parte videlicet permutans & pro parte vendens, iure proprio in perpetuum B. pro se suisque hæredibus recipienti talem petiam terræ pratiuæ sitam in tali loco, quam dixit & conuenit decem iugera esse, eiusque tales esse confines, &c. ad habendum, &c. vt in præ. forma vsque, & hoc nominatim. iunge, pro tali domo in tali burgo sita intra tales confines, &c. & pro decem lib. Tur. nomine aditionis, siue meliorationis: quas decem lib. dictus A. confessus & contentus fuit se ab ipso B. habuisse & recipisse, exceptioni sibi non datæ ac non solutæ quantitatis omnino renuncians: quam siquidem domum dictus B. dedit, tradidit & permutauit iure proprio, in perpetuum eodem modo in cambium dicto A. pro se suisque hæredibus recipienti ad habendum, &c. vt in præce. forma per omnia vsque in fin. Hæc probantur in præ. concor. & C. eo. ti. per totum.

c Et nota [c], quòd in huiusmodi instrumentis res, quæ permutatur & venditur, debet præmitti: quæ verò solùm permutatur, subsequi, eò quòd res debet præcedere pretium: & quia ornatiùs pro-
3 cedit series instrumenti. ¶ † Cæterùm si ecclesia rem emphyteuticam permutat cum alia emphyteutica re, sic instrumētum conficietur:

d Forma [d]. Venerabilis pater dominus P. Dei gratia abbas monasterii Villæ magnæ ordinis sancti Benedicti, diœcesis Biter. solicitè considerās permutationem infrà scriptam dicto monasterio multipliciter fructuosam, idcirco petita & habita super hoc auctoritate ac licentia speciali à venerabili patre P. Dei gratia episcopo Biterens. vt patet per literam exinde confectā eius sigillo sigillatam vel per instrumentum publicum manu talis notarii scriptum. nec non etiam accedente consensu & voluntate sui conuentus ipsius monasterii, & fratribus, scilicet tali & tali, prout moris est, propter hoc in capitulo congregatis, pro seipso eiusque successoribus vice & nomine ipsius monasterii, præsentibus fratribus suprà dictis, permutauit Durando de Podiomissione pro se suisque hæredib. recipienti, dando & concedendo eidem in emphyteusim vsque ad suam tertiam personam domum talem in tali loco intra tales confines sitam, ad habendum, tenendum, possidendum, & quicquid sibi suisque hæredibus, saluo iure dominii & proprietatis, saluisque conditionibus infrà scriptis, deinceps perpetuò placuerit faciendum, cum omnib. & singulis, &c. vt s. in prima forma vsque, intra tales confines, &c. iunge, quem dictus Durādus permutauit ipsi dño abbati eiusq; successorib. & vice & noīe dicti monasterii. recipiēti, eodē modo in cābiū dādo & concedēdo eidē in emphyteusim vsq; in tertiā personā, ad habendū, tenedū possidendum, & quicq

ADDITIONES.

¶ antur illam consuetudinem nō impediti, quare istam impediant. Constat etiam mihi, in ecclesia Boñ. quòd est consuetudo talis, & in certis aliis, multas per tempora permutationes omissas per beneficium optionis. ¶ Expeditis beneficialibus, de quæstione, an vxor permutare possit fundum dotalem, & maximè cum viro: vide ĩ. de don. inter virum & vx. §. vlti. versi. sed quæritur, vtrùm. & vers. seq. cum sua remis. An quod proximiori licebat in venditione, liceat in permutatione, vide s. de emp. & vendit. §. nunc dicendum. versi. sed pone, statutum. An soluendum pro re vendita, debeatur pro permutata, ibi scripsi. Est etiam sciendum, quòd Old. Paduæ, & Iac. But. Bononiæ disputauerunt eandem quęstionem, quæ fuit de statuto ciuitatis prohibente omnem alienationem rei immobilis inter viuos de ciue in forensem: ciuis in tastamento iussit rem suam immobilem permutari cum forensi: quærebat Iac. an hæc permutatio dicatur statuto prohibita? Old. addebat, testamentum non fuisse solenne, & hæredem paruisse permutando & tradendo: quærebat, an duplici pœnę statuti condemnantis alienantem & confiscantis rem locus esset? Prima incipit, statuto cauetur, quòd nulla. secunda, statutum est Paduæ, quòd nullus. & prima prolixiùs attingit nostrā materiā, quàm secunda. Est autem quæstionis dubium: quia per hæredem inuentum, & testatori parentem facta fuit permutatio, & sic fuit contractus inter viuos. si enim simpliciter rem legasset, non esset quæstio. Iacobus ponderat, quòd dispositio vltimæ voluntatis de re permutanda, impedit rem permutari, & rem tradi, & omnem consequentiam ad contractum permutationis, ff. de act. emp. l. si hæres. Secundò ponderat, quòd legatum per se, & permutatio per se, sunt habiles ad dominium transferēdum. de prima patet ff. de leg. j. l. seruum filii. §. j. de secunda patet ff. de rerum permut. l. j. & sic habet ex primo, rectè agi posse ex testamento, vt ex ea causa tradat, vt l. præ. si hæres. Ex secundo habet, quòd cùm sit causa habilis ad dominium trāsferendum traditione sequuta, ex ea causa sequatur alienatio, & dominium trāsferatur, C. de pact. l. traditionibus. & sic prohibitioni non est locus. Old. etiam in suis terminis, scilicet testamenti nō solennis, idē tenuit, præmittens certū esse relictū in testamento, & non includi statuto, quod prohibet alienationem inter viuos: sed probato, quòd rei in non solenni testamento relictæ traditio & possessio ex testamento proficiscitur, habetur intentum: id autem sic probatur: Rei pro legato possessio proficiscitur ex testamento, ff. pro legato, l. nemo potest. Sed res in non solenni testamento relicta & ex eo tradita, dicitur pro legato possideri, vel vsucapi, eo. ti. l. fi. Ergo ex testamento proficiscitur, & sic non cadit in statutum: induxit ad idem duas leges ff. de rebus eorum, qui sub tut. vel curat. l. fi. & de fideicom. lib. l. testamento. vbi quæritur, an ex causa fideicommissi manumissa sit, quæ manumitti iussa est in testamento imperfecto? Et respondet eam rectè manumissam Et sic dicendo respondet ad quæstionem, scilicet eam manumissam ex causa fideicommissi. Indeterminata enim responsio intelligenda est talis, qualis præcessit interrogatio, ff. de inter. act. l. si fine. §. qui interrogatus. Inst. de inutili stip. §. præterea. C. de diuersis rescriptis, l. j. Extat etiam quæstio Rich. quæ incipit, Titius multorum quæ in hoc residet: Titius habēs filiū & nepotem ex filio defuncto, habebat multa feudalia & allodia: ex quadam ordinatione, quam supponamus validā, illi post mortē patris habere debebant in feudis vterq; dimidiā: in allodiis patruus duas partes, nepos tertiam: sed p patrem fuit postea permutatum aliquid de feudalibus cum allodiis, quorum, quia loco sunt feudaliū, mortuo Titio, nepos vult habere dimidiā, tenet, ꝙ habebit solū tertiā, īducēs quatuor leges ꝗ probant ius, qđ habet in certa re, non seruari in re, quæ habetur per illā legē ff. de peculio, l. eo tempore. ad finē. Secunda, ff. pro socio l. sociū, qui. Tertia, ff. de coniung. cū emancip. liberis, l. i. §. nūc videamus. ver. nec quod nepotibus. Quarta, ff. de riuis, l. ij. fatetur quibusdam videri contrarium per l. cùm pater. §. hæreditatem. ij. ff. de leg. ij. ADDE, quare fuit inuenta permutatio, Cal. consi. j. Et an valeat pmutatio, cū est excessus in beneficiis, vide eundē cōsi. vj. de rerum permut. Et de permutante xi. mense, vide Oldr. cuius fuit quæstio, eius consi. cciij. Et stante statuto, quòd in forensem non possit alienari, an si testator iubeat rem permutari, id fieri possit, non obstante statuto? vide Alex. in l. si tibi. ff. si cert. petatur.

a Forma. ¶ xiij. Rol. parte j.
b Forma. ¶ xiiii. Rol. parte i.
c Et not. ¶ Secundum Rolan.
d Forma. ¶ Rolan. lxviii. parte i.

& quicquid dicto monasterio, saluo iure dominii, &c. vt suprà vsque, modo aliquo pertinente. iunge, qui dictus abbas vice & nomine ipsius monasterii, & dictus Durandus, s. vnusquisque eorum vicissim alterius nomine, &c. vt suprà in prima forma vsque, obseruandis obligauit. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi, datam pone, concessam. & vbi, datæ, pone concessæ. Item quod ibi dicitur, vel eius hæredibus. & illud, & datione. hoc subtices, post iunge, idem abbas dicto Durãdo omnia bona præfati monasterii, & dictus Durandus ipsi abbati omnia bona sua. Prædictas autem concessiones permutationes, & omnia & singula suprà scripta fecit vnaquęque partium prædictarum sub his conditionibus & pactis expressim actis & initis inter ipsos, videlicet quòd ab vnaquaque parte nomine pensionis rei sibi permutatæ & concessæ, & à quocunque alio, ad quem res ipsa vsque in tertiam personam deuenerit, vnus denarius Tur. singulis annis in festo natiuitatis Domini alteri persoluatur. Postquam autem ipsa res ad quartam personam deuenerit, fiat de ea noua emphyteutica concessio, hoc ordine obseruato, renouationis tamen causa decę denariis Tur. ipsi, qui renouationem fecerit, tunc temporis persoluendis. Cęterùm voluerunt & mandauerunt ex hoc contractu duo vnius eiusdemque tenoris confici instrumenta, vnum scilicet pro vnaquacunque partium prædictarum. ¶Item in hac forma debet fieri mentio, quòd contractus præcesserit solennis, prout dictum est suprà de locato, §. sequitur, versi. porrò.
4 †quia permutatio est alienatio, vt ext. de rebus ecc. non alie. nulli. & accedit ad hoc extra. de re. per. c. j. ij. & iij. nec permutare potest, nisi qui dominus, vel loco domini est, vt extr. de except. c. cùm venerabilis. Hinc est, quòd dans rem
5 alienam, non permutat, vt ff. de rerum permu. l. j. in fi. ¶†Et nota, quòd si permutauerit ecclesia cum priuata persona, ita quòd vnaquæque partium det & vendat alteri iure proprio, ponas nihilò minus omnia verba, quę in huiusmodi instrumẽti procœmio continentur, & procedens colligendo ex prox. dicto instrumento & alio instrumento permutationis factæ inter priuatas personas, & taceas tam de pensione & renouatione, quàm de aliis omnibus,
a quæ ad conditionem emphyteuticæ rei spectant[a]. Quod autem dixi de episcopi consensu, probatur xii. q. ij. abbatibus. & xvij. q. vl ti. in venditionibus. Nam permutatio & emphyteusis genera sunt alienationis, vt extra. de reb. eccles. non alie. nulli liceat. & permutatio vicina est emptioni, vt ff. eod. l. fi. & C. eo. permutatione. & ei succedit, ff. eodem, l. j. Et quæcunque possunt vendi, possunt & permutari. Quædam tamen permutantur, quæ nequeunt vendi, vt ecclesia, extra. eo. ad quæstiones. de simo. querelam. xvj. q. vlti.
6 nemini. j. q. j. qui studet. ¶†Cõtrahitur autem permutatio, secun
b dum quosdam[b], quando inter aliquos conuenit, vt certa species detur pro certa, vt ff. eod. l. quoniam. Si verò conueniat, vt detur certa pro incerta, vel incerta pro certa, non est contractus permutationis, sed aliàs innominatus, do vt des. Cõtrahitur ergo de sui
c natura rerum interuentu, non solo pacto[c]: sicut & emptio, in qua & res & pretium esse debent, vt ff. de contrahen. emp. l. ij. §. si ve-
d rò. & l. nec emptio[d].

ADDITIONES.

a Spectant. ¶Huiusque verba Rolan.

b Secundum quosdam. ¶scilicet Vinc. vt scripsi eo. tit. c. fi. super gl. ergo spiritualia. Scire debes, ꝙ Azo in summa huius tit. dixit post princ. dictum §. non expressum apparet, quod hìc sequitur: sed sic placuit sapientibus: & Rof. vbi §. post princ. dicit, quòd Doctores sic tradiderunt: & dicit vterque eos motos fuisse, quia vbicunque lex de permutatione mentionem facit, loquitur de certa re, ff. e. l. j. C. quoniam. ad idem extr. eod. tit. per totum. Et quòd iste contractus viguit ante quàm pecunia cuderetur, habetur ff. de contra.

c Pacto. ¶Disputant Legistæ, quando sit origo istius actionis. Inter cætera facit dubium, quia lex dicit, actionem, quæ ab initio non est orta postea oriri non posse, ff. de furt. l. serui & filij. i. respon. & ibi concor. Azo in summa huius ti. & Accur. eo. tit. l. ex placito. in j. gl. & ibi Cy. in prima quæstione tenet, quòd re sequuta, non ex ipsa re, sed ex ipso pacto orta sit actio: & dant multa similia in actione pro socio, & tutelæ, quæ competunt societate & tutela finitis: & in similibus ibi notatis, & lex j. ff. eo. quæ sic dicit, permutatio ex re tradita initium obligationi præbet: secundum eos trahitur ad hunc sensum. Rof. vbi §. eod. tit. in fi. dicit, quòd calumniari possunt exempla, quæ inducũt prædicti. Ipse igitur tenet, ꝙ nec ex solo pacto, nec ex solo interuentu rei oriatur actio: quia vtrunque per se imperfectum est ad producẽdam actionem: sed, secundum eum, ista duo imperfecta constituunt vnum perfectum, s. originem actionis, sicut aliàs sæpè faciunt duo, quod non potest vnum: quia quæ non prosunt singula, collecta iuuant: allegat C. de transact. si quis maior. & C. de testa. sancimus. & fuit verbum Ouidii lib. ij. de remedio Amoris, & not. extr. de probat. cùm causam. in fi. & de testibus, c. præterea. in fin.

d Et l. nec emptio. ¶Et sic non esset permutatio, quæ fit de rebus, vel speciebꝰ adinuicem. Si verò ex vna parte detur res, ex alia res & pretium, decre. ad quæstiones. eo. ti. videtur velle, quòd sit permutatio: & vide, quòd ibi scripsi super gl. hìc soluitur.

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter in rerum permutatione concipiantur.*

2 *Proponens actionem præscriptis verbis contra permutantem non suum, quo instrumento vtetur.*

3 *Conuentione facta de permutando, si vnus tradat rem, alter autem non vult rem tradere. qualiter sit agendum.*

2. §. Dicendum restat, qualiter libelli concipiantur. Sic igitur in hoc titulo concipietur. Libellus. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm ego & ipse de beneficiis nostris adinuicem permutationem facere concordaremus, quia hoc vtilitati tam nostræ, quàm ecclesiarum ipsarum expedire euidentissimè noscebamus, demum me præbẽdam meam resignante præbenda ipsa fuit cuidam nepoti eiusdem P. assignata, eodem P. præbendam suam postmodum resignare nolente, sicque mea spe remansi eius dolo fraudatus: vnde peto eum de tali fraude puniri, & dictum nepotem suum ab ipso beneficio remoueri, meque ad dictum beneficium misericorditer restitui, extrà eodem, cùm vniuersorum Vel sic:

1 †Libellus. Coram, &c. propono contra P. qui titulo permutationis talem fundum, tanquam suũ, mihi tradidit, cùm suus nõ esset: ideoq; H. à me fundum illum euicit: quare interesse meum peto, quod æstimo decem: ad quod propono actionem pręscriptis verbis, C. de euict. si permutationi. Vel sic:

Libellus. Coram. &c. conqueror de P. cui ex causa permutationis tradidi talem domum, vt ipse mihi eodem iure daret talem vineam. quod cùm non faciat, peto, vt mihi restituat id, quod dedi: ad quod propono condictionem ob cãm, secundum Mar. de Fa-
a no[a], ff. de cond. ob causam, l. fi. ¶†Porrò si conueni tecum de permutando Codicem meum cum tuo Digesto, & me tradente tibi Codicem, non vis mihi tradere Digestum, competit mihi actio præscriptis verbis, ex permutatione ciuili, ff. eod. l. ij. C. e. ex placito. Sic ergo concipietur:

Libellus. Coram, &c. conqror de P. qui cùm conuenisset mecum de permutando Digestum suum tale, cũ Codice meo tali, & ego sibi dederĩ Codicẽ, ipse mihi Digestũ dare recusat: vnde ago con-
b tra eũ, vt illud Digestũ det mihi[b]: & ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ expꝰsso verbo Ex ꝑmutatione. & hoc, si velis hr̃e digestũ. Si verò velis interesse tuũ habere, sic dices, cæteris retẽtis: vñ qa digestum mihi dare recusat, ago ad interesse meũ, qđ ęstimo decẽ: & ad hoc, &c. Posses ẽt repetere Digestũ per ꝯditionem ob causam. Hæc omnia ꝓbantur C. eodẽ, cũ ꝑcibus. l. qm̃. & l. rebus. & l. pen. & finali, & ff. e. l. j. & ij. Actor ergo sic ponet: Pos. act. Pono, ꝙ conuenimus inter nos de permutando Digestum tuum cum Codice meo, C. e. ex placito. ff. de const. pec. l. j. Itẽ ꝙ Codex meus erat certus & Digestũ tuũ certũ, ff. e. qm̃ asseris. Itẽ ꝙ Codex meus fuit, & Digestũ tuũ, ff. e. l. ij. Alii dicunt, ꝙ nõ est hoc necessariũ, C. e. l. j. ff. de contrah. empt. si res aliena. Item quòd tibi dedi Codicem, nec
c vis mihi dare Digestum, C. eo. ex placito. extr. eod. c. pen.[c]

ADDITIONES.

a Secundum Mar. de Fan. ¶cuius fuit iste libellus, & præcedens: id, quod sequitur, fuit Rof. qui ponit quatuor in hac actione necessaria quæ per positiones patebunt.

b Mihi. ¶Addit Io. de Bla. de euic. quæ promittat: quod si facere noluerit, vobis, domine iudex, supplico, vt eum ad meum singulare interesse, vt sequitur. Vides ergo, ꝙ de duabus formis facit vnam? De euict. aũt addit, qa similis est hæc actio actioni ex empto: & in ista veniunt, quæ in illa, ff. de præscrip. verbis, l. naturalis. §. fin. ibi, quemadmodum in superiorib. casibus, &c. plus, quia si res ex permutatione tradenda alias cautiones exigeret, & illæ peterẽtur: vt si esset seruꝰ tradendus, peteretur cautio eũ furti & noxæ esse solutũ, vt expꝰsè dicit l. ij. ff. e. ti. Refert ẽt qbusdã videri, ꝙ addi debet in libello ibi, cũ ei dederim librũ meum, & de euictione cauerim: & hoc, quando reus dubitat, an liber traditꝰ fuerat meus: quia tunc non videor plenè nesciuisse ꝯtũ, donec de euictione cauero, ff. de cond. ob causam, l. fi. Demum dicit quibusdã videri illam clausulam non addendam: quia satis tradẽdo sciui ꝯtum: & imputet sibi, qui sine euictionis cautione recepit, cũ adhuc ꝯtus finẽ non habeat, nec permutatio sit perfecta, & si addere mentiendo non debeam in libello, ꝙ cauerim, si non caui, vel ꝙ sim cauere paratus, si tamen peto, ꝙ ipse caueat, iustè petet, vt ego caueam sibi, vt seruetur ęqualitas in cauendo, vel non cauendo, vt mihi agenti ñ liceat, qđ reo nõ licet, ff. de reg. iur. nõ debet. & e. ti. nõ licet. lib. vj.

c C. pe. ¶Miror, ꝙ iuxta morẽ ñ posuit positiões rei, quas posuerat Rof. & sũt hæ: Pos. rei Dico, ꝙ à ꝯuẽtione facta de ꝑmutãdo discessimꝰ. Itẽ ꝙ multoties petii à te codicẽ, & dare recusasti. Itẽ ꝙ codex ille alienus erat. Itẽ ꝙ fuit incertũ, de quo codice actum esset inter nos. quare hoc vltimũ dicatur, vide suprà prox. in fine. Ioan. Bald

¶ Bald de rerum permutatione.

Qualiter conficiatur instrumentum, quando permutatur res propria emphyteutæ: item, quando res partim venditur, partim permutatur: item, quando ecclesia permutat rem emphyteuticam. G. Ergo fieri possunt omnia talia. nã nihil impossibiliũ vnquam aliquam à iure formam accepit. nulla enim est forma impossibilium quia forma dat esse rei. Bald.

a ¶ De Feudis a. Rubrica.

ADDITIO.

Scias, quòd quinque, vel sex species feudorum distinguit Host. in Summa eo. tit. §. qualiter feudum distinguatur. Iac. Veronen. sui operis respon. iiij. distinguit quatuor tantùm. Sed Ia. de Bel. distinguit decem in vsibus feudorum, post prin. Auctor hanc rub. diuidit in tres partes. In prima ponit instrumentorũ formas: & has habuit à Rol. In secunda principaliùs prosequitur de bonis: quam partem habuit à Marti. de Fano tractante de illis 8. quæstiones: & à Io. de Bla. qui tractauit easdẽ, & plures certas fidelitatis formas. In tertia ponit libellos: quorum quosdam habuit à Rof. & Io. prędicto, vt in eis dicetur. De materia feudorum habeo diuersos tractatus, quorum auctores ignoro, qui per modum summariũ, non textualiter materiam prosequuntur. Item Iac. Veronen. copiosè scripsit: & incipit sua summa, sit mihi principium Do. meus. In legibus etiam fecit summam. Contentari possumus de Summa Hosti. qui includit etiam Rof. lib. Vsus feudorum satis est plenè glossatus. Nouissimè etiam Iac. de Beluisio vtiliter prosecut⁹ est textum. Est sciendum, quòd si auctor sic fuisset hîc curiosus in numero quæstionum, sicut fuit in tractatu emphyteusis, s̃. tit. ij. §. finali, æquè multa poterat colligere, & pręcipuè à Iac. Veronen. de quo s̃. super vsibus feudorum, qui in primo suo libro, vel parte sub quatuor quęstionibus, scilicet quibus modis feudum acquiratur item quibus modis amittatur, item de successione feudi, itẽ de ꝯtentione feudi, format circa 38. q. per rub. in secũda parte tractat de iure vasalli, & de legib. Federici. Pileus sex quęstiones ponit ad materiam, & repeto sæpi⁹ dictum, quòd quæstiones voluminum faciliùs transeo: & fuit prima mihi xvj. in ordine, an dato castro in feudum transeat iurisdictio? de qua vide s̃. de iurisd. om. iud. super vers. quæ autem. ¶ Xviij. eius est de filiofamiliàs, qui recepto feudo, iurauit domino fidelitatem contra omnẽ hominem: demum mortuo patre, successit illi in alieno feudo, quod requirebat talẽ fidelitatis formam, an perdat feudum illam præstare nolẽs? Putat quòd non, sed admitti debet cum fidelitate, quam facere potest, s. excepto primo domino. Hæc vera, nisi in fraudem primi domini id fecisset. tunc enim illum condemnat. allegat constitutionem Feder. imperialẽ. §. illud. Multis videtur, quòd ex quo paternum feudum erat suum auitum, putà perpetuum, vel datum pro filiis & nepotib. quòd nisi iuret, vt debet, non admitteretur ad illud: & sibi imputet, qui sibi laquem perplexitatis, vel necessitatis imposuit. facit de restit. spol. literas. versi. porro. de simo. per tuas. ij. Videat ergo, quòd sibi plus expedit, primum dimittere, vel omittere secundum, quod auitum fuit. Primum tamen pro Pileo satis facit de prohibita. feu. alien. per Lothar. cap. ij. vbi videtur expressum. Item Iac. Veronen. reassumpsit quæstionem Pilei ibi de successione feudi, rubrica, quæ hoc quærit: & tenet, feudum paternum censeri primum, & filium iurare debere contra omnem hominem: quia in iuramento per filium priùs præstito maior dominus intelligitur except⁹: & maiorem intelligit, quem habet iure paterno. ¶ Xxviij. questio Pilei fuit de vasallo, contra quem xxx. annor. spatio est præscriptum: postea euigilatus contra possessorem, & propter præscriptionem succubuit dominus, cui vasallus cõtinuè seruierat, & causam ignorauerat, egit, & obtinuit: & meritò: quia ciuiliter possederat. facit quod no. C. de seruis fug. l. j. in fi. vlt. gl. vasallus petit feudum à domino in iudicio: tenet, quòd dominus restituere nõ tenetur: primò propter illius ingratitudinem, qui alienauit permittendo præscribi. quod etiam de vsucapione dicit lex ff. de ver. sig. alienationis. Item ille negligens, iste vigilans. facit C. depositi, l. vlt. in fi. Item videtur vti iure illius, quem vincit, qui vasallum vicerat, C. de euict. l. emptori. facit ff. de acq. pos. Pomponius. §. qui iussu. Causam quare dominus debuit obtinere, expressi suprà. Aliquibus tamen videtur, ꝙ sufficiebat, quod legitur de capit. Conradi, c. j. §. præterea. sed ibi satis not. de qua præscriptione illud intelligatur. Et communiter tenetur, quòd solùm minor tri. genaria ibi intelligitur amota: quod etiã placet Dy. suo cõs. xliiij. membro tertio. ¶ Lxxvj. an filius ex duobus fratribus vnus inutilis succedat in feudo? de hoc dicam super versi. xxv. ¶ Xciiii. an satis sit vasallo seruire domino per substitutum? Tenet, quòd non, nisi valetudine, ætate, vel alia iusta causa excusetur, ff. de decur. l. nullus. ff. de solu. inter artifices. Si tamen seruitium consisteret in præstatione pecuniæ, quolibet soluente liberatus esset, ff. de statu liber. l. Stichum. ¶ Ciiij. de vasallo, cui feudũ datũ fuerat eo tenore, ne in feudum daret: quod si faceret, feudũ perderet: qui infeudauit, sed ante litis contestationem recuperauit: tamen post citationem tenuit illum incidisse. videtur enim quasi sub conditione ademptum, si peracta fuerat infeudatio, ff. loca. quæro. §. itẽ. Nec prodest recuperatio: quia per actum infeudationis feudum perdidit: & sic recuperare non potuit, ff. de solut. qui res. §. aream. maximè post conuentionem, ff. eo. si cùm Cornelius. perpetrato enim delicto non est locus pœnitentiæ, ff. de furt. qui ea mẽte. vide qđ de emphyteusi dicitur pro & ꝯtra, s̃. ti. ij. §. vlt. ver. xcv. & seq. Et si teneas ibi partem contrariam huic solutioni, pondera hîc loqui de pœna hominis conuentionali: ibi de pœna iuris: & mitiùs agitur cum lege: facit s̃. tit. ij. §. fi. versi. xxxviij. in fi. Rof. liij. quæstione quærit de habẽte duo castra in feudum, qui alienat vnum, an perdat vtrunque? arg. eius fundatur super brocar. quod in parte, & in toto, cum suis membris. Ipse fatetur, quòd in constitutio. feudorum alienans partem, solùm in parte punitur: & verum dicit, vt patet de vasallo, qui contra constit. Lothar. c. j. Sibi tamẽ videtur, ꝙ de iuris rigore totum perdat, quia cùm ius domini in vasallum sit indiuiduum, contrà faciẽdo totum offendisse videtur: & sic reuocata parte alienata, propter indiuiduitatẽ reuocabit & reliquã: alle. ff. de reb. dub. si is, qui. §. vtrùm. Hoc indiuiduo vsus fuit Azo in solutione brocar. de quo s̃. in primo membro. Non plus insto. vide Host. in Summa, §. quibus modis. ver. item vasallus feudum. Propter hoc, quod de indiuiduo dixi, sciendum, ꝙ Hug. de Fontana in quæstione, quæ incipit, duo fuerũt fratres, quęrebat de duobus fratrib⁹ de nouo feudo indiuiso inuestitis, quorum alter moritur sine filiis: ad quem pertinet pars mortui, an ad dominum, an ad fratrem superstitem? Dicebat se in indiuiduo posuisse: quia aliàs non erat quæstio: & verum dixit. super quo vide Host. in Summa, quis possit constituere, ver. verum Conradus. Dicebat etiam ipse Hug. se scire quæstionem hãc tractatam in vsibus feudorum rubrica de fratribus de nouo benefi. inuesti. c. j. in gl. quid ergo, si portio, & ibi superior ratio Rofr. etiam resoluitur, vt ꝑ indiuiduum vtraq; remaneat penes fratrem. Sed dicit Hug. se istam aliter ꝓsecuturũ & terminaturũ. Declarat igit̃ primò, q̃ dicantur indiuisibilia s̃m vtrunq; ius. Et hîc adde, ꝙ vtile est hoc scire, cùm diuisibilium & indiuisibiliũ nõ sit eadẽ ratio: nec in his de vno ad alterũ fit congrua argumentatio, ff. de re. iur. l. cũ amplius. & si qđ in frau. pa. l. j. §. quamuis. Et dicũtur indiuidua, quæ cõmodã diuisionẽ nõ recipiunt, Inst. de off. iud. §. ꝙ si cõmodè. sicut homo, statua, ff. de vsucap. rerũ mistura, & seruitus, & iura incorporalia, excepto vsufructu, ff. ad l. Falc. l. j. §. si vsusfru. ff. de serui. l. si fundum. & l. fi. & de serui. l. vt pomum. & de ser. vrb. præ. l. binas. facit de offic. consul. l. vna. Nõ obst. ꝙ nomina, q̃ sunt iuris, veniãt in iudicio familiæ erciscũdæ: qa illud verũ, ꝙ veniũt, sed adiudicãda, non diuidẽda, ff. fami. erc. l. ij. in fi. & l. iij. & l. hæredes. §. j. De iure canonico dicit spiritualia ĩdiuidua, vij. q. j. nihil. 24. q. j. loq̃tur. Itẽ i⁹ patronat⁹, iuxta no. de iure pat. c. j. ĩ j. gl. Hoc p̃misso, argumẽta copiosè ꝓsumũt: post q̃ sic soluit. Dicit em̃ ꝯsiderãdũ, quale sit feudũ, vtrũ tale, quod singulis insolidũ cõpetierit, vt in plurib. patronis, magistratibus, & iurisdõne volũtaria ẽ videre, ff. de of. ꝯsul. l. vnic. tunc cũ duplex esset soliditas duorũ, vna perit, altera ꝓsequitur: & tunc ĩpropriè sumit̃ nomẽ partis. Supstes ergo sua soliditate iure feudi vtet̃ illo, ff. qb. mo. ser. amittat̃, l. aquã. in fi. Si aũt feudi vs⁹ non ꝓcedit, nisi oẽs cõmuniter vtãt̃, vl' i⁹ omniũ redũdet in vnũ, sicut in cõtentiosa iurisdictione, quæ apud plures consistit, est videre, ff. ad municip. l. magistrat⁹. vbi no. sicut ẽt esset in seruitute pluribus ꝯcessa ad eundẽ effectũ: dicit tunc superstitem habere debere data æstimatione partis, q̃ deficit: quia ꝓ parte non valeret ademptio. dicit hoc subtiliter ꝓbari ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter. ff. de cõd. & demõ. cũ fund⁹. de lega. ij. cũ fili⁹. in prin. C. đ ꝯd. insertis, l. pe. ff. de leg. primò, l. nõ ampli⁹. in fi. & đ fideicõ. lib. si legatario. §. j. Vidisti ꝑ supiora, ꝙ ĩdiuiduũ trahit̃ ad vtrãq; partẽ. Rof. placet prima ꝓ dño Hug. placet secũda ꝓ vasallo: & hæc mihi placet ꝑ l. quoties nihil. & l. quoties idẽ sermo. ff. đ reg. iur. extrà de verb. sig. abbate. ver. hic aũt sensus. cõstat aũt, ꝙ ex primo intellectu duplex insurgit inigtas. Prima, qa innocẽs punit̃. Secũda qa venit domin⁹ ꝯ factũ suum, quorum quodlibet deficit in secũdo. Inueni ẽt hoc in p̃. c. placere Iac. de Bel. & cõcor. ei, qđ dictum est de æstimatione per vasallum soluẽda: allegat etiã l. si is, qui quadringenta. in fi. ff. ad legem Falc. tenet ẽt ibi, ꝙ pars, pro qua dabatur æstimatio, remanet penes vasallum ex titulo emptionis, ff. pro emp. l. prima, & in vsib. feud. de feud. da. in vi. leg. cõmis. c. j. ff. de iure dotiũ, cũ in fundo. §. & si fundus. ¶ Ex quo de castro mentionẽ feci, mota sit ei⁹ q̃stio de Comite tenente castrũ à Rege in feudũ propter proditionẽ bannito, vel condemnato per regem: qui rex castrũ postea dedit militi in feudum: demũ restituit Comitẽ ad gratiã, & ad bona: quæritur, an castrũ à milite auocare possit, & quo iure? Et de hac, & vbi sit locata, fecit mentionẽ Innocen. in decre.

q̃uam

quamuis de rescriptis,libro Sex.quæ satis determinat hũc casum. Redeundo ad indiuiduum,de quo prædiximus, est quæstio de regno,ducatu,marchionatu,vel comitatu, quæ indiuidua sunt,per constitutionem Federici,de prohi.feudi alie.imperialem.§.præterea ducatus.dato alicui in feudum pro se & primo genito, vel est lex regni,vel consuetudo,primogenitum succedere:moritur primogenitus relicto filio: moritur vasallus dignitatem habens relicto filio:inter hos patruum & nepotem est questio:quia vterque dicit sibi dignitatem iure primogenituræ deberi:queritur,quid iuris?Cùm fui in Curia,audiui,quòd iste casus euenerat in quodam comitatu,qui tenebatur à rege Roberto,& examinatus fui coram ipso rege tunc existente in Auenione. Et ante omnia sciendum, quòd Cynus in l.si viua.C.de bo.maternis,dicit,quòd per textum ibi dicentem in medio legis,filii esse deteriores nepotibus non signantur,Richar.Malumb.tenuit patruum præferendum:& dicit ibi Cynus,sic fuisse in rege Roberto seruatum:nec plus prosequitur.Allegare poterat ad idem C.de verb.sign.l.fin.ibi,nullo enim modo filiis viuentibus,&c.&C.quando dies legati ced.l.ij.ibi,quicunque fuerit is,qui superuixerit sic,&c. & ff.de legatis, ij.l. cùm ita.§.fi.& ad Trebel.l.hæredes.§.vlt. Ad hanc partem etiam facit, quòd ius primogenituræ est priuilegiũ personale,&ad hæredem transmitti non potest,ff.de reg.iuris,in omnibus causis.ij. & sufficiat regula,priuilegium.libro sexto.Item ex alio capite transmitti non potest:quia nõ competebat primogenito tempore suæ mortis illa successio:ergo nec transmittit illam ad filium:quia ius non competens non transmittit ad hæredes,etiam liberos,C.de caducis tollen. l.vnica,§.pro secundo. Fortificatur hoc ex parte causæ cessat enim primogenitura in nepote,vbi patruus fuit primò natus.Cessat ergo & successio,ff.de iure patronatus,l.adigere,§.quãuis.& de renunc.post translationem.versic.cæterùm.Item habet patruus intentũ,probato quòd filius non repræsentet personam patris:id autem probat lex ff.de iniusto,rupto & irrito test. si quis filio, in princ. Ad idem inducitur ff.de vulg.& pupil.substit.l. lex Cornelia. & ibi sicut ius filii mortui viuente patre non transit ad substitutos,sic primogenito mortuo viuẽte patre non dicat̃ transire ad filium. Ad idem ff.de bonis lib.si libertus.§.j. vbi si moritur patronus,filio & nepote ipsius viuentibus filius nepotem excludit. Ad idem ff.de legit.tut.l.tutela.§.j.verbo,proinde. Item casus non expressus à contrahentibus, vel à lege, vel à testatore, habetur pro omisso. In hoc te dilatare potes per ea, quæ scripsi de rescrip.susceptum.libro sexto,super quinta glo.&per remissionem, quam ibi dedi in fine. Cessabit ergo lex,priuilegium,vel consuetudo,vel feudi cõcessio in primogeniti filio,qui non fuit expressus, & verificabitur in patruo,qui inter descendentes vasalli nunc est primogenitus patris & ordinarius.Item constat,quòd iure veteri Codicis nedũ frater,sed & soror,quæ erat secundi gradus,præferebat̃ fratris filio.q erat in tertio gradu,computando secundũ leges.patet hoc C.de legit.heredib⁹,l.ꝯsanguinitas.Hoc tñ iure Authenticorum correctũ est: & simul succedunt fratres per capita, nepotes ꝑ stirpes,vt ibi patet in auth.cessante.& in auth.post fratres.C.de suis & legitimis,l.ij.& in auth.in successione. Licet aũt illud ius Codicis sit correctũ,ratio ipsius durat, ff. de capitis diminut.l.nec eas.extrà de iudic.nouit. versi.nec illud. vbi de hoc. Cũ igitur pactio illa proximioris gradus in materia , in qua correcta non est,duret,& hîc quæratur de feudo:item de indiuisibili concludendũ est,quòd ex quo locus pluribus patére non potest, secundum prędictum ius vetus pręferatur primus gradus secundo: & sic patruus nepoti.Item hæc duo æquiparantur in iure,non esse,& inhabilem esse,extrà de transla.c.ij.vers.sicut.iuxta l.ff.quod cuiusque vniuer.l.j.§.penult. Sed constat, quòd si primogenitus esset inhabilis,filius non succederet, C.de quæstio.l.diuo Marco. Obstat enim filio,quod obstat patri, ff.de regul.iur.non debeo.& l.aliud.§.fi.Ergo idẽ, quando nõ extat. Ad contrarium primò inducitur illud Gen.xxv.in fin.vbi Esau ius primogenituræ suæ vendidit,& cessit fratri suo Iacob: & tenuit cessio, nec illud repetere potuit,vt dicit canon.viii.q.i.quàm periculosum. & ibi de hoc iure no.& scripsi post Host.extrà de voto,licet.in gl. ꝓcedit hîc gl. ꝓcedenti hîc interpono,ꝙ historia illa soluit quæstionẽ,si duo nascantur eod.fœtu,vel vtero, qđ primò egrediens ius primogenituræ habet:em historia, ꝙ Esau primò egresso, cõtinuè secutus est Iacob, manu tenẽs plantã pedis eius: & tamẽ Esau ibi in c. 27. & ad Heb. 12.primogenituræ ius dr̃ habuisse.Inducitur autẽ quæstio:ꝙ si dubitetur,vide ff.de reb.dub.l.si fuerit.in fin. Audiui in illis locis seruari , ꝙ simul succedunt in totum bonis hæreditariis. Sed hoc supposito adhuc remanet dubium , quid in re diuisibili? Videtur iudicio sortis dirimendũ,cui debeat:sup quo vide,quod scripsi de sortil.c.vni.in fi. Ego autem hoc casu,quo feudũ esset indiuisibile ad dominũ recurrendũ puto.vt alteri honestiori & prudẽtiori illud assignet:si pares essent,gratificari posset. Ad primum xcvij.distin.c.fi, extrà de præben.de multa.in fin.ff.de testib.l.fi.ad idem de procurator.si duo.lib.vj.§.fi.& ibi in concor. & super gl. pe. Ad secundum,qđ de gratificatione dixi,facit ff.de leg.ij.si quis seruum.§.si inter.vbi concor.in gl.ij.& bene facit de rescri.c.pen. lib.vj.versi.quid si forsan.Ad prędicta faciunt,quæ no.extrà de testibus,c.in nostra.ante finem primę gl.&C.lib.x.de incolis,l.ciues ad finem secũdæ gl. ¶Item in hęreditate diuisibili,si alter illorum non apprehensa hæreditate,vel illa repudiata,decedat,an alter solus succedat,an cũ fratribus,& pro quota:plenè disputauit Rayn. de Forli.in q.quæ incipit,consuetudo est in regno Angliæ. Et redeundo ad propositum, dico per priùs dicta responsum ad illud contrarium, quo in principio dicebatur istud ius esse personale, nec transmitti ad hæredem,cùm iuri diuino pateat illud transmitti in singularem successorem : fortiùs ergo in hæredem, & maximè filium:facit ff.de acquir.rer.domi. l.quædam cùm persona patris dicatur per filium repræsentari,vt ibi, & esse, & stare dicatur, C.de agric.& cens.l.cùm scimus.in fi.lib.xj.&filii vox,dicitur vox patris,Instit.de inut.stipul. §.ei verò, qui. & dicuntur eadem ferè persona,de impub.& aliis subst.l.fi.in fin.& vna caro,xxxv.q.iij. §. hac auctoritate.& in princ. & Naturales dicunt rationem, quare pater diligit plus filium,quàm filius patrem,esse,quia pars eius remanet in filio,non econtrà:si pars remanet, dicitur nõ totus mortuus:facit ff.de vsufr.l.si cui vsusfructus insulæ. de contrah. empt. domum.§.si verò quantacunque.Debet ergo dici filius primogeniti primogenitus.facit ff.de verb.significat.l. liberorum. vbi nomen Liberorum, cõmune est filiis & nepotibus,Itẽ quòd repræsentatur persona patris per filium,patet ff.de collat.bon.l.j.§.fi.& l.si nepotes.& ff.de coniung.cum emancip.lib.l.j.§.si filius.ad fin. per quas patet,quòd emancipatus emancipato de iure communi non confert:& tamen filius emancipatus confert nepoti emancipato nato ex fratre cõstituto in potestate tempore mortis.quod ideo est,quia personam illi⁹ representat.ad idem præ.l.si nepotes, cum l.præc.dotem,quam dedit auus.& ff.de hæred.instit.l. sed & si in conditione.§.j.Ex quibus patet,quòd ex persona filii auus debet dotem nepti,sicut & filiæ,cùm personam filii repræsentet.Et in pr̨e.l.si nepotes.dicitur,quòd nepotibus cõfertur,vt fratri,quasi ipsi vnus essent.Ex quo ergo fingũtur vnus plures nepotes succedentes per stirpes,vt in præ.l.j.& l.ij.C.de suis & leg. concludit, quòd representat personam patris.Item presupposito,quòd consanguinei simul&vterini in succedendo preferantur his,qui sunt consanguinei tantùm,vel vterini tãtùm,C.communia de succes. auth.itaq;.& de leg.here.auth.post fratres.&in auth.de consang. & vter.fratribus,in princip.¶Sed ponemus Titium decessisse intestatum,qui habebat fratres consanguineos tãtùm,vel vterinos tantùm, & nepotem ex fratre defuncto, qui erat consanguineus &vterinus:dicit lex,quòd nepos non ex sua,sed ex patris persona excludet illos fratres consanguineos tãtùm,vel vterinos tantùm in auth.de hæred.quæ ab intest.defer.§.si igitur defun. Collat. ix. Ad idem inducitur ff.de donat.inter virum & vx.si donante res.§. j.vbi sponsus sponsæ donauit annulum alienum,postea vxori loco illius donauit proprium,licet hęc donatio inter coniuges facta tenere non deberet,tenet tamẽ,quia repræsentat primam factam in sponsam.Sic ergo de nepote dicatur repræsentãte patrem primogenitum.facit illud generale,qui in ius.de reg. iur. libro vj. Item sicut paciscens in dubio,videtur etiam in dubio hæredi prouidisse,ff.de probat.si pactum.sic&lex primogenituræ,dato ꝙ dubia dicatur etiã filio prouidisse. quod enim cõtrahentes possunt, potest & lex,ff.de pactis,non impossibile. Sed in contrahentibus est dare,quòd species obligationis transmittitur ad hæredes,Inst. de verbo.oblig.§.ex conditionali.Ergo& in proposito ius primogenituræ ex lege debitum transmittitur in filiũ: & sic & iudicium operatum liberti inchoatum per patronum transit in filium etiam non hæredem,licet non in extraneum hæredem,ff.de oper.liber.si operarum.ad idem eo.tit.l. iiij. vbi si manumissus à duobus vtrique debet operas altero mortuo,licet alter supersit,filio mortui illas debet.Non obstat,quod in prin.dicebatur,ius,quod non competebat primogenito tempore mortis, trãsmitti non posse: quia licet ius patri non competeret actu , competebat tamen in habitu.cui congruit,quòd de querela dicitur C. de inoffi.test. l.si quis filium.ad quod facit ff.de assig.liber.l.iii.in fine,cũ duabus ll. seq.Itẽ ꝙ ius beneficio legis competens transmittatur,añ quàm sit delatũ,patet in arrogato,qui legisbeneficio in bonis arrogãtis habet quartã,ff.de adopt.l. si arrogator. Quærit lex j.ff. de collat. bono.§.si impuberi.an si talis petat bonorum possessionẽ naturalis patris, an teneatur illam quartã conferre?Et priusquã illi quæstioni respondeat,dicit lex,arrogatũ illius quartæ transmittere ad hæredẽ.Et si dicas,etiam patre arrogante superstite,quod videtur velle vltima gl.in prin.facit ad propositũ,vt sic etiam filius viuente patre decedens ius primogeniturę transmittat ad filiũ. Verũ est

☞ enim

N hoc titulo hoc ordine procedemus: nam primò super feudi concessione instrumenta formabimus: secundò super homagijs aliqua disputabimus: tertiò verò libellos concipiemus [a].

ADDITIO.

a Etenim, quòd non transmittitur, vbi ex testatoris voluntate pendet debitum: vbi verò debetur ex beneficio legis communis, vel specialis, & taliter, quòd tolli non potest per illum, à quo debetur, sicutius primogenituræ in isto casu, vt scripsi in gl. decre. licet. supe riùs allegata, bene transmittitur quasi es suum, non alienum, vt dicit etiam Accurs. in prædicta vlt. gl. ad hoc ff. de inoffic. test. Papinianus. §. si quis impuberi. facit C. de lib. & eorum lib. l. j. Item non sic est in eo, quod debet vt hęredi. facit ff. de senat. emancipatum. §. fin. à contrario ibi, sed si pater ante conceptionē, &c. Et pro hoc facit quæstio ibi not. & de in ius vocan. adoptiuum. §. si. & ff. de inter. & releg. l. iii. quæ optimè facit. Hoc autem feudum debetur filio, etiam non hæredi: facit C. de lat. lib. tol. l. vna, §. sed & si. & de prox. sacro. scrin. l. si quis in sacris. lib. xij. Quòd vltimò parificantur non esse & inhabilem esse, non est simpliciter verum, sed verum est eius oppositum, vt patet in iuribus proximè allegatis. Vnde decret. allegata dicit illum esse quendam modum loquendi, vt ibi scripsi: licet dici potest id locum habere, vbi patri inhabili per filium aliquid quæritur, cuius cōtrarium est verum, cùm patri nil quæratur. facit ff. de iure patr. l. diui fratres. & ibi plenè no. ad idem ff. de bon. lib. l. quæritur. Item conclusio illa procedit in natis post inhabilitatem, vt no. l. diuo Marco. ibi alleg. Audiui tunc, & postea vidi in quibusdam scriptis priuatis, quòd rex Robertus iudicauit tunc pro nepote. Nec tamen putes eum contra suum casum pronunciasse. nam in facto illo inducebantur quædam ordinationes factæ per ipsum super comitatu prædicto, & priùs per Carolum II. ipsius patrē: ex quibus potuit sic causa definiri. Non omittam ad intellectum prædictorum, & eorum, quæ not. ĵ. §. ij. vers. xxxiij. quòd communiter in Italia & certis partibus Alemaniæ & cętera rum prouinciarum dignitates præter regales diuiduntur, scilicet ducatus, marchionatus, comitatus, & his similes, contra præ. l. Federici. nec seruatur ius primogenituræ in illis, sed æqualibus portionibus diuidūtur illa feuda, sicut allodia: & defenditur hæc consuetudo, quæ Imperatoribus sciētibus dicitur introducta: quæ necessaria videntur ad introducendam consuetudinem ipsorum legi contrariam, ff. de legibus, l. de quibus. pro qua consuetudine, quæ fecit feuda diuisibilia, inducuntur leges ff. de contrah. empt. l. in emptione. §. omnium. de mu. & hon. l. munerum. §. mista. ver. sed ea quæ. com. præd. l. venditor. §. si constat. de aqua plu. arcen. l. j. in summa. de aqua quot. & æst. hoc iure. §. duct[9] aquæ. Plus, quia ex tali consuetudine, quæ permittit diuisionem, videtur, quòd etiam moriens prælegata certis & descendentibus facere possit: qua si illa sit quædam diuisio facta per testatorem, C. de inoffic. test. l. parentibus. & famil. ercisc. l. si cognatione. & ff. eo. tit. l. fam. ercisc. si filia. §. si pater. & sic propter rationis identitatem vterque diuisionis verbo comprehendatur, de elect. si post quā. §. vlt. lib. vj. cùm etiam consuetudo à iure communi exorbitans inducta in vno, in alio simili obseruetur. patet ff. de noui ope. nunc. l. de pupillo. §. si quis riuos. & de fonte, leg. vna, vt in possess. leg. l. is cui. §. constitutio. & not. C. de sac. eccl. l. illud. in vlt. gl. & facit, quod no. ff. de legib. l. de quib. in j. gl. In contrarium inducitur regula, quod cōtra rationem. ff. de reg. iur. eo. tit. quæ à iure. l. vj. & eo. tit. de reg. iur. constitutionē. in princip. ne cler. vel mon. c. j. C. de testa. sancimus & de appellat. præcipimus. Stet ergo præter illam speciem, qua si bi est derogatum, maximè cùm negetur idētitas in vtroque: imò est diuersitas: quia in vera diuisione est concordia hæredum, quæ nō est in prælegato: & ideo prima dicitur permutatio, ff. de legat. ii. cùm pater. § hęreditatem. ij. Inde est etiam, quòd pro euictione legatorum regulariter non agitur, C. communia vtriusque iud. l. si fratres. & famil. ercisc. l. si familiæ. & ibi plures de hoc. Videtur ergo illud priuilegium non valere, vt factum de re non deducibi li in legatum, impediente lege solùm in vno casu per consuetudinem violata, ff. de leg. j. l. apud Iulianum §. vlt. & l. cætera. post princip. facit de elect. quanquam. in princip. libro sexto. Extant quæstiones domini mei in legibus: vna incipit, quidam nobilis. & est de filio legitimo naturalis legitimati, an succedat in feudo? fundatur super c. naturales si de feudo defuncti controuersia fuerit: circa q̃ vide, q̃d scripsi, qui fil. sint leg. c. lator. super i. gl. aliàs inci. ego donaui. & ē d̄ illo, q donauit rem suā Titio ea lege, vt sibi illā concederet in feudum, iuxta infrà scripta pacta: quam dedit his pactis, quòd propter iuramentum fidelitatis non præstitum, vel seruitia vasallatica, vel propter quicquam aliud, propter quod iure, vel consuetudine feudum solet, vel debet perdi, illud non perdat sed incidat in pœnam vigintiquinque librarum: demum Titius alienauit feudum: quærebat, an dominus posset illud vendicare? Tenet, q non: quia contractus ex conuentione legem accipiunt, ff. depos. l. j. §. si conueniat. & in feudis pacta ɔ̄ ipsorum naturam possunt apponi: putà q iuramentum fidelitatis non præstetur, vt titulo, per quos fiat inuestitur. in fine, & tit. præ. in fin. & de feudo non habēte naturam feudi. Cùm igitur pœna pditionis feudi trāslata sit in pecuniariam, licet aliàs committeret, hîc non committitur. Non vendicat ergo dominus obstante pacto: nec vasallus obstante exceptione rei venditæ & traditæ: & quem de euictione tenet actio, & c. ff. de euict. vendicantem. Addebat de feudo alienato per vasallum, quod dominus reuocare non potest, an alienans remaneat vasallus? Videtur quòd sic: quia succedit pretium loco rei, ff. de petitione hæred. l. si rem & pretium. & de vsufru. quia qui pretio. ad idem C. de operis libert. l. vltima. Subdit, quòd si pœna perditionis feudi non esset translata in pecuniariam, sed simpliciter conuenisset, quòd propter culpas non perderetur feudum, valet pactum in specificatis: in aliis non, ff. si quis caut. sed & si quis. §. quæsitum. & ne dolus futurus per pactum videretur remitti, contra legem ff. de pactis, l. si vnus. §. illud. & ne inuitetur vasallus ad delinquendum, C. de indicta viduitate tollenda, l. secūda, ff. de transact. l. cùm hi. De vasallo, an teneatur assignare feudum, pro quo seruit, notatur suprà titulo secundo, §. fin. ver. lx. in fi. vbi etiam scripsi, quid, si errans assignauit proprium? & an vasallus non seruiendo triginta annis præscribat libertatem, & feudi directum dominium, scripsi suprà de præscriptionibus super rubrica, ad finem, versicul. fuit alia. & ibi scripsi, quid operentur verba, cùm datur res in feudum nobile, liberum, & francum.

ADDE primæ quæstioni de filiofamilias, quod voluit Romanus consil. xvj. & versicul. xciiii. adde Bald. consil. cccxxx. & versi. ciiii. adde Alexan. consil. iij. infrà primo libro versicu. propter hoc. ad de Alexan. consi. xx. primo lib. & ver. redeundo. adde latè Oldrad. consil. xciiii. & ccxxiii. Pet. de Ancharan. consil. cccxli. & de vasallo alienante partem feudi, vide Bald. consi. ccvij. & ccxvj. j. lib.

a Concipiem[9]. ¶ Quia infrà sępe allegabitur liber vsus Feudorum, an liber ille præter constitutiones Imperiales contineat ius commune plenè scripsi eo. ti. c. vlt. super vlt. gl.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit in feudi concessione concipiendum.*
2 *Dominus eadem fidelitate tenetur vasallo, qua & ipse vasallus domino.*
3 *Feudū à prædecessoribus cōcessum cōfirmare volens, quo instrumēto vti debeat.*

1 I. §. Sic ergo † concipiens instrumentum super feudi concessione [a]:

Forma. A. vice Comes Narbon̄. in remunerationem plurium obsequiorū, ac fidei & amoris circa eum & domum suam per P. hactenus præstitorum, & in vinculum & signum dilectionis inter eos, & nunc & perpetuò inuiolabiliter obseruandæ dedit, tradidit & concessit in feudum, & iure feudi P. recipienti pro se suisque filiis & nepotibus & pronepotibus omnis ex eo: & ex eis in perpetuum descendentibus, masculis videlicet legitimis, (dummodo in nullam aliam personam extraneam transferatur) talem rem in tali loco infra tales confines sitam, ad habendum, tenendum, possidendum, & quicquid sibi, saluo eo, quod dictum est, & saluo ēt iure fidelitatis debitę deinceps placuerit perpetuò faciendū; cum omnibus & singulis, quæ intra præmissos continentur confines, vel alios, si qui forent, accessibus quoque, & egressibus vsque in viam publicam, & cum omnibus & singulis, quæ habet supra se, vel infrà, vel intra se, in integrum, omníque iure, & actione, vsu, seu requisitione, sibi ex ea, vel pro ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinente: quam rem se eius nomine constituit possidere, donec ipsius rei possessionem nactus fuerit corporalem: quā siquidem accipiendi sua auctoritate ac deinceps retinēdi sibi licentiam omnimodam dedit, promittens per se suosque hæredes dicto P. pro se & pro prædictis ex eo descendentibus liberis legitimis stipulanti & recipienti litem, vel controuersiam eis de dicta re, vel eius occasione vllo tempore non inferre: nec inferenti quomodolibet consentire: sed ipsam rem eis ab omnibus persona & vniuersitate legitimè defendere, auctorizare, & expedire, ac dictam concessionem, & omnia, & singula suprà scripta perpetuò firma, grata & rata habere, & tenere, nec contrafacere, vel venire per se, vel per alium aliqua causa, vel ingenio, de iure, vel de facto sub pœna centum marcharum argenti, stipulatione solenni promissa: qua pœna, soluta, vel non, prædicta omnia & singula perpetuò firma perdurent. Itē reficere & restituere singula dāna, & expēsas, ac interesse

ADDITIO.

a Concessione. ¶ Rolandus vigesimoprimo, parte prima, & sequenti, continuatur huic.

esse litis, & extra: pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem recipienti, vt dictum est, omnia sua bona: dictus verò P. ibidem & in præsentia sibi promisit, & corporaliter iurauit ad sancta Dei Euangelia, ex nunc in perpetuum sibi, suisq; hæredibus se fidelem esse vasallum, ipsumque & hæredes suos, res, iura & honores ipsorum præsentes & futuros pro posse fideliter obseruare & recuperare: & nullatenus, quod in quolibet detrimentum, periculum, siue damnum, vel impedimẽtum, vel contumeliam personæ, vel personarum, rerum, vel iurium & bonorum, sui, suorúmue hæredũ verti possit, per se, vel per alium contrectare, vel aliquo modo machinari: imò si quẽ hoc, vel aliquod eorum tractare, vel procurare quocunque modo senserit, quàm citiùs poterit, domino indicare, & quicquid sub fide & secretum fuerit ab eo impositum, fideliter retinere, & sine sui licentia non pandere, nec per quod pandatur facere, necnon personam, res, iura & honores suos aduersus quoscunque, excepto Imperatore Romano, vel Rege, & exceptis his, quibus priùs fidelitatis debito erat adstrictus, requisitus tueri, & totis viribus adiuuare, & consilium vtile pro posse & auxilium præbere: & generaliter puram & veram fidelitatem sibi & suis hæredibus obseruare. Cæterùm prædictis omnibus sic peractis idem A. in robur & confirmationem concessionis præfatæ ipsum R. cum baculo, vel chirotheca de dicto feudo legitimè inuestiuit in signum mutuæ & perpetuæ dilectionis & fidei, pacis osculo interiecto. Hæc probantur xxij. q. vlt. de forma. & in lib. feud. qualiter iurare debet vasallus fidel. c. vnico, & de forma fidelitatis, c. vnico, & de noua fidelit. forma, c. j. & quemadmodum feudum ad filiam pert. c. vnico, & de successoribus feudi, c. vnico, §. filia. extrà de iureiuran. ego. lxiij. dist. c. tibi domino.

2 ¶ † Et nota, quòd qua fidelitate tenetur vasallus domino, eadem tenetur dominus & vasallo, vt in præd. c. de forma. in fin.

3 ¶ † Porrò si feudum à prædecessoribus concessum successor confirmet, hoc modo conficietur instrumentum [a]:

a Forma. T. vice Comes Narboñ. filius quondam talis, studens pro viribus in bonis prædecessorum suorum vestigia imitari, & acquisitum atque relictum sibi per ipsos thesaurum incomparabilem, amicos videlicet & fideles, omni, qua potest, cura & solicitudine conseruare, lecto sibi seriatim & apertè instrumento concessionis in feudum factæ olim P. patri H. ab A. quondam genitore ipsius T. de tali re, in tali loco, infrà tales confines sita, vt patet in eodem ipsius concessionis instrumento manu talis notarii cõfecto, eandem concessionem & fundum, ipsiusque rei possessionem, & omnia & singula circa hoc ab ipso A. gesta, & in præfato instrumento contenta, vt pote prouidè, ritè & benè facta ipsi H. præsentis renouatæ concessionis auctoritate plenissima confirmauit, & in confirmationis & renouationis signum ipsum H. de dicto feudo cum virga, vel pileo legitimè inuestiuit, promittens per se suosque hæredes dicto H. pro se suisque filiis & omnibus ex eo descendentibus legitimis masculis stipulanti & recipienti præfatam concessionem & renouationem, & omnia & singula suprà scripta perpetuò firma grata & rata habere & tenere, nec contrafacere, vel venire per se, vel per alium, aliqua ratione, vel causa, de iure, vel de facto, sub pœna centum mercharum argenti stipulatione promissa, & refectione damnorum & expensarum litis, & extrà, & obligatione omnium bonorum suorum: qua pœna soluta, vel non, prædicta omnia & singula firma perdurent. Idem verò H. statim ibidem de fide ac fidelitate seruãda dicto T. in omnibus & per omnia, prout quondam P. pater eius fecit, & in prædicto instrumento continetur, solennem promissionem fecit, & corporale præstitit iuramentum. Post hoc in ꝯtinenti in signum mutuæ & perpetuæ dilectionis seruandæ & fidei & pacis [b] osculum interuenit. Hæc probantur in præ. concord. extrà de feud. cap. secundo, & de iureiurand. veritatis. ext. de don. per tuas. ad hoc facit in lib. Feudorũ, qualiter dominus proprietate priue. in titulo, si de feud. controuer. fue. §. domino. & in titulo, per quos fiat inuestitura. Instrumentum autem recognitionis feudi & promissæ fidelitatis potes colligere ex sequentibus & præmissis.

ADDITIONES.

a Instrumentum. ¶ Sic confecto instrumento, vt sequitur, cessat, quod quæritur in forma tali: sicut venerandæ memoriæ genitor noster tibi, vel genitori tuo tale feudum concessit, sic & nos concedimus, &c. Et an vasallus necesse habeat primam cõcessionem ostendere? Et dicitur, quòd non, per l. ff. de dona. ex hac scriptura. & C. eod. tit. si donatio. & ibi soluitur contrarium de auth. si quis in aliquo. C. de eden. & C. de fal. causa adiect. l. j. de episc. & cleric. l. j. & extrà de verb. signifi. abbate. Mouet etiam, quia etiam si causa illa vera non esset, non vitiaretur cõcessio, ff. de condit. & demonstratio. l. demonstratio. §. quod autem iure. & inst. de lega. §. huic proxima, nisi talis esset causa, qua non existente non fuisset dans concessurus. quod haberet probare, qui hoc dicit, ff. de condit. & demonst. cùm tale. §. falsam. & hoc maximè, vbi personarum dantis & recipientis conditio præsumptionem amplæ liberalitatis inducit. facit ext. de don. c. j. de sim. & si quæstiones. ff. de don. filiusfamiliàs. de iudic. sed & si susceperit. §. j. & quod ibi not. de vsu & hab. l. plenum. §. equitii. de aur. & argen. leg. l. antepenul. §. fi. & de alimen. leg. l. pen. j. respon. de actio. & oblig. l. vlt. in fin. ADDE originaliter videndum Oldra. consil. cxxj. cuius prædictæ fuerunt vigiliæ.

b Et pacis. ¶ Inter eos: est in forma.

SVMMARIVM.

¶ De homagiis & fidelitatibus.

1 *Homagium quid dicatur.*
2 *Homo alterius si quis effici velit, qualiter de eo instrumentum conficiendum sit.*
3 *Instrumentum affrancationis, siue liberationis ab obligatione homagij, qualiter sit formandum.*
4 *Homagium ligium quid sit.*
5 *Vasallagium in Italia, dicitur homagium in Francia.*
6 *Homo alterius qualiter quis efficiatur.*
7 *Religio seruitus est.*
8 *Pactum an seruiat ad seruitutem inducendam.*
9 *Homagium an sit de iure ciuili introductum.*
10 *Longinquitate temporis an efficiatur quis homo alterius.*
11 *Promissione simplici an efficiatur quis homo alterius.*
12 *Homagia qualiter à nobilibus recipi sint consueta.*
13 *Filius coloni an possit dici colonus.*
14 *Pater & filius eadem persona reputantur.*
15 *Filius non debet dedignari paternam assequi dignitatem.*
16 *Filij ex homine alicuius an omnes dici possint illius homines.*
17 *Afflicto non est danda afflictio.*
18 *Respuens lucrum potest & onus respuere.*
19 *Opera non potest separatim præstari.*
20 *Fundus debens seruitutem viæ, vnicam tantùm viam debere dicitur.*
21 *Ius obligationis non debet ex persona hæredis immutari.*
22 *Fratribus ad homagium obligatis, an vnus sufficiat ad fidelitatis sacramenti præstationem.*
23 *Homo ligius an possit esse duorum.*
24 *Homo alicuius ligius an possit se constituere hominem non ligium alterius.*
25 *Seruitus aquæ ducendæ quo pacto per eundem riuum possit pluribus constitui.*
26 *Seruire duobus dominis contrarijs nemo potest.*
27 *Duobus dominis ab vno homagium exigentibus, si ignoretur cui sit præstãdum, qualiter prouidebitur.*
28 *Homo hominis alicuius an possit dici illius homo.*
29 *Homines baronis alicuius Regis an possint cogi contra regem militare.*
30 *Barone & rege guerram cum diuersis habentibus, cui teneantur homines baronis auxilium præstare.*
31 *Rationes duæ debent vnicam vincere.*
32 *Patrem interficere an sit licitum pro patriæ defensione.*
33 *Dominus dicitur super homines suos secundum diuersas consuetudines diuersa iura habere.*
34 *Homine alicuius tenente feudum ab alio nolente seruitia præstare, an possit illud feudum inuadi.*
35 *Homo alterius an possit de bonis suis testari, donare, aut vendere.*
36 *Feudum an possit ecclesiæ donari, vel legari.*
37 *Homo alterius an possit acquirere.*
38 *Homo de mansata quis dicatur.*
39 *Vxor hominis alterius an efficiatur vxor illius.*
40 *Maritorum radijs mulieres coruscare dicuntur.*
41 *Stante consuetudine, quòd mulier succedat in feudum ligium, an ex hoc efficiatur vasalla.*
42 *Homo ligius an teneatur pro domino suo suis sumptibus militare.*
43 *Homo alicuius domini an teneatur ipsum sequi, quocunque ierit militatum.*
44 *Rex quo casu facere debeat episcopo homagium.*
45 *Successio feudi an similis sit cæteris successionibus.*
46 *Concedente aliquo feudum solis hæredibus, an soli hæredes succedent.*
47 *Stante consuetudine, quòd mulier & agnati, &c. si non sint proximiores, succedant in feudum, an possint hæredes instituti.*
48 *Bonorum possessio est duplex.*
49 *Homagium est duplex.*
50 *Hæres censetur esse eadem persona cum defuncto.*
51 *Vasalli an teneantur iurare fidelitatem omnibus filijs domini sui defuncti.*
52 *Vasallus an possit vendere feudum domino irrequisito.*
53 *Vasalli an possint diuidi.*
54 *Vasalli an possint feuda inter se permutare.*
Vasallus alienare non potest; ergo nec permutare.
55 *Vasallus an possit diuidere.*
56 *Feudum iurisdictionis an possit diuidi.*
Seruitutes diuidi non possunt.

57 *Iudicium*

a 2. §. Quoniam super homagiis [a] & fidelitatibus frequenter quæstiones oriuntur, ideo vtile fore perpendimus aliqua super hoc ad Canonistarum instru-
1 ctionem sub breuiloquio disputare. ¶ † Et in primis sciẽdum est, quòd homagium propriè est de his, quæ ad temporalia pertinẽt, vt xxij. q. vlt. de forma, & ideo indignum est, quòd pro spiritualib. quis homagium facere compellatur, vt extrà de reg. iur. c. fi. & extrà de simo. ex diligenti. Prælati autem bene prestant fidelitatem, vt extrà de priui. antiqua. Item qñq; faciunt homagium principibus ratione temporalium, quæ ab his tenent: prout infrà dicetur.
2 ¶ † Si igitur aliquis vult effici homo alterius, hoc inde confici poterit instrumentum:
b Forma [b]. Ego P. ex causa homiciæ, siue homagii, promitto tibi B. esse perpetuus tuus homo, & stare cum meis hæredibus ad tuam maiorem signoriam, & præstare tibi annuatim tale & tale seruitium, constituens atque confitens me tuum esse hominem, & deinceps me in tui possessione tanquam domini esse, & stare in tali loco, vel alibi, vbicunque ponere me volueris. iunge, si vis, quod est infrà versi. iiij. in fi. quæ omnia suprà scripta promitto attendere, &c. Contractus iste de generali consuetudine capit vires potiùs, quàm de iure: licet aliqui trahant ad hanc materiam C. lib. x. de a-
3 gri. & cens. l. cùm simus. ¶ † Qualiter autem fiet instrumentum affrancationis, siue liberationis ab obligatione homagii, vide s. de
c seruis non ordi. ver. porrò [c]. ¶ † Et nota, quòd est homagium ligi-
4 um, quod videlicet fit Imperatori, vel regi, nullius alterius fidelitate salua. Illud verò, quod fit aliis, nõ dicitur ligium: quod fit, seu iuratur, salua Imperatoris, vel regis auctoritate, vt in libro Feu. de prohib. feud. alien. imperialem. in fin. Multi tamen putant ligium homagium esse, quando vasallus mittit manus suas intra manus domini, & sibi homagium facit, & fidelitatem promittit, & ab eo
d ad osculum recipitur: quod tamen non est, vt dixi [d]. Alii dicunt [e],
e quòd est duplex homagium. Vnum dicitur ligium, in quo nullus excipitur quantum ad verba: quantum tamen ad mentem illi, qui supremam & generalem habent iurisdictionem, putà Imperator, vel Rex, intelliguntur excepti, vt extrà de iureiur. venientes. contra quos non tenetur quis dominum suum iuuare, vt infrà versi. xv. & per tale homagium in suo nullus, preterquam supremus, in telligitur exceptus. non enim potest fieri duobus, vt j. versi. decimo. Aliud verò est non ligium, quãdo videlicet aliquis excipitur: putà facio tibi homagiũ, excepta fidelitate, qua tali domino meo ligio teneor: vel saluo, quòd possim, quem voluerim, dominum ligium mihi constituere, vt infrà versic. xii. vel saluo, quia nolo te contra talem iuuare. Sed prius dictũ verius est, licet hoc vltimum communis vsus loquendi approbet: & secundum hunc vltimum modum loquimur ferè per totum præsentem §. j. Dicitur autem homo ligius, quasi ligatus domino suo, vel legius, quasi legalita-
5 tem continens. ¶ † Quod autem in Italia, & alibi vocatur vasalla gium, in Francia homagium appellatur. Nos autem Prouinciales nobiles feudatarios, vasallos: plebeiós verò, nostros homines vulgariter appellamus. Quòd autem possit quis esse homo duorum, probatur extrà de supplen. negl. prælat. grandi. ibi, vel cuidam alii
6 personæ, &c. ¶ † Primò autem circa hoc quærendum est, vtrùm,
f & qualiter quis alterius fiat [f] homo? Rñ. liber homo potest pacto mihi promittere per se, suosque hæredes, quòd sit homo meus, & certum mihi seruitium faciat: tale pactum seruandum est, vt ex trà de pact. c. j. & ij. ff. eod. l. j. §. j. & l. iuris gentium. §. ait prætor. nam per stipulationem potest quis grauare conditionem suam. Hinc est, quòd per pactionem scriptura interueniente potest quis se constituere ascriptitium, vt C. lib. x. de agric. & censi. cùm simus.
7 & religiosum, vt xxvij. quæst. ij. omnes fœminæ. ¶ † Et tamen religio seruitus est, vt liiij. dist. multos. & no. Institut. de iure person. & sententia lata contra te, quòd sis homo meus, sufficit ad hoc: quia in iudicio quasi contrahitur, vt ff. de pecu. licet. §. si filius. multò ergo fortiùs sufficiet pactum, quod in veritate cõtrahitur, ff. de re iud. ff. de lib. agnos. l. j. §. fi. & l. ij. & iij. ff. de vsufr. Pomponius. §. si ex causa. ff. de leg. j. si seruus plurium. Argument. tamen contrà, quòd pacto non fiat quis alterius homo. Nam hæc homagia aliquam speciem habent seruitutis, argumen. extrà de seruis non ordin. c. fi. imò nihil aliud est dicere, facio me hominem tuum: quia lex seruos nostros, homines appellat, vt ff. si cer. pet. si fundum. §. seruum tuum. id est, hominem tuũ, ff. de sol. qui duos. C. de episc.
8 & cler. l. j. & ij. ¶ † Vnde pactum non proderit ad hanc conditionem inducendam: sicut nec ad seruitutem sufficit inducendam, vt C. de lib. causa, nec si volens. nec etiam confessio in iure facta sufficit ad hoc, vt eodem titul. interrogatam. Hinc est, quòd si alicui legetur sub tali conditione, ne à certo loco recedat, nõ valet: quia sic fieret quasi seruus, vt ff. de libero homine exhi. neque enim. ff. de conditio. & demonstratio. Titio. Itẽ talis obligatio non tenet, cùm in infinitum obliget: quod euitatur à iure, vt argum. ff. de leg. iij. fideicommissa. §. si quis decem. extrà de rescri. cùm in multis. lib. sexto. Præterea non potest quis operas suas in perpetuum locare, ne fiat præiudicium libertati, vt suprà de loca. §. postquam. versicul. quid si quis. Sed dic, quòd pacto potest quis se hominem alterius constituere, vt extrà de supplen. neg. præ. grandi. libro sexto, ibi, fidelitate, homagio, iuramento, seu pacta, si aliquibus, &c. nam ex delatione & præstatione iurisiurandi creditur libertus homo constitui, C. lib. decimò, de decur. cùm decurionatus. & l. quoties spontaneos. ff. de in ius vocan. adoptiuum. §. j. C. de transact. l. fi. C. de tab. exhib. l. fi. Et licet quis hominem alterius se constituat, propter hoc tamen non minuitur sua libertas: imò dominus eum tenetur contra alios in persona & rebus tueri, vt xxij. quæst. vlt. de forma. in fin. In plerisque autem locis stipulatio huiusmodi sic concipitur. Nam is, qui facit homagium, stãs flexis genibus tenet manus suas inter manus dñi, & homagiũm sibi facit: per stipulationem fidelitatẽ promittit, & dominus in signum
g mutuæ fidelitatis illum osculatur, vt suprà versi. prox. [g] ¶ † Secun-
9 dò quæritur, vtrùm homagium introductum sit de iure ciuili, si-
h ue de iure scripto [h]? Responde. non, sed moribus & diuturno vsu, qui legem imitantur, vt Instit. de iure natur. gen. & ci. §. ex nõ scripto. & xxv. quæstio. ij. cùm redemptori. distin. prima, ius gentium. iuuatur tamen legibus. nam pactiones licitæ custodiendæ sunt,
10 vt suprà versicul. proximo. ¶ † Tertiò quæritur, vtrùm temporis longinquitate quis homo alterius efficiatur? putà recipiendo ab
i illo per tringinta annos seruitia per homines ligios pstari solita [i]? Et videtur,

ADDITIONES.

a Quoniam super homagiis. ADDE, quid sit homagium, & qualiter fiat, latè Bal. consil. clix. j. lib. Adde tu bonam gl. in verb. homo ligius. & ibi Card. Pet. de Ancha. gl. Abb. & Io. de Imol. in cle. pastoralis. de re iud.
ADDITIO. Adde tu Car. Zabar. post Hostien. in c. recolentes. de statu monac. Et an homagium ligium possit fieri per hominem ligium duobus pro diuersis rebus, vide Guid. Pap. in q. suis, q. cccx. & quæ. ccix. vbi, qui dicantur homines ligii, & qui non? Et adde, quòd homagium debet fieri illi, qui possidet, si sint duo contendentes de vno castro, vt voluit idem Gui. Pap. sing. cccxxvi. incip. si sint duo. Henr. Fer.
b Forma. ¶ Non fuit Rolan. nec per alium reperi.
c Versi. porrò. ¶ Super quo versic. scripsi quæstiones duas sequen. Roffr. circa id.
d Vt dixi. ¶ Verba Rof. vbi s.
e Alii dicunt. ¶ Ioan. de Bla. vbi s. versic. viso igitur.
f Fiat. ¶ Prima quæstio Martini.
g Versic. proxi. ¶ In his instat Ioan. de Bla. vbi s. in prin. dicens, per hoc solui contraria, quæ dicunt infringi per homagium libertatem: quia ponderato, quòd dominus ei tenetur, potiùs seruari potest libertas, quàm infringi: quæ etiam de facto aliter seruari non posset fortè.
h Scripto. ¶ Hoc narrauit Mar. nec posuit pro quæstione: & idem Ioan. de Bla. super j. q.
i Solita. ¶ ij. quæst. Mar. quam Ioan. de Bla. sub prima tractauit: ex dictis vtriusque formatus est iste articulus.

Et videtur, quòd sic, argumen. C. lib. xij. de fundis patri. eum qui.
& C. de agricol. & censi. cùm satis. §. cùm autem. vbi dicitur, quòd
stans per triginta annos in fundo, efficitur colonus, & C. de eman
cip. l. j. nam si idem pacto fieri potest, vt suprà, ergo & præscriptio
ne temporis fieri poterit, quę plus facit, quàm pactum, nam pacto
sociorum fundo seruitus acquiri nō potest, sed præscriptione sic,
vt ff. de seruit. pro parte. ff. de seruit. vrban. præd, sed & si. respon. j.
Item adscriptitius sine gleba pacto acquiri non potest, præscribi
tamen potest, vt C. de agrico. & censi. l. ij. & l. quemadmodum. ff.
de diuers. & temp. præs. longi. Item pactum de nō diuidendo non
valet: pręscriptio autem impedit diuidere cupientem, ff. commu-
ni diuidun. in hoc iudicio, & l. si conueniat. ff. de an. exceptio. l. pri
ma, ad idem ff. de diuersis & temporalib. præscrip. de acccessioni-
bus. ff. de regulis iu. non debet. Præterea ex tempore liber fundus
efficitur seruus, vt ff. si seruit⁹ ven. si qs diuturno. ff. de aqua quot.
& æstiua, l, j. §, ductus. & ex tempore præsumitur filius, qui non est,
ff. de ritu nup. qui in prouincia. Argumen. contrà: quia nulla tem
poris longinquitas præiudicat libertati, vt C. de lon. tempor. præs
criptione, quæ pro liber. & contra lib. in rubro & in nigro. Tem-
pus enim non est modus inducendæ obligationis, vt ff. de actio-
nib. & oblig. l. obligationum ferè. §. placet. C. de pact. si certis. ff. de
oper. lib. ope. Item plus potest pactum, de quo pręd ictū est, quàm
præscriptio, vt ff. quemadmodum seruit. amit. l. non sat. §. j. ibi, nec
fortè, &c. & ibi, possumus enim, &c. Item seruitus, quæ cōtinuam
causam non habet, non præscribitur, vt ff. de seruitut. l. seruitutes.
respon. primo. Vnde cùm homo non poterit continuè seruitia
præstare, non poterit homagium præscribi. Item liberi hominis
nullum est commercium, ff. de contrahen. emp. si emp. §. j. & ij. In-
stit. de inuti. stip. circa princip. Vnde vendi, vel donari non potest,
vt ff. de contrahen. emp. sed Celsus. Si nō potest alienari: ergo nec
præscribi, argum. ff. de fundo do. si fundum. ff. verb. signific. aliena
tionis. Super hoc dixit Mar. de Fan. quòd si quæstio sit de homa-
gio, vtrùm aliquis sit liber homo, vel non & dominus est in posses
sione homagii, pro domino iudicādum est, nisi homo se liberum
probet, ff. de probat. circa. extrà de electione, querelam. Si autem
homo est in possessione libertatis sine dolo malo, domin⁹ neces-
se habet de homagio docere, vt ibi, & C. de liber. causa, l. ea quæ.
Quòd si in vtroque casu ad probādum homagium solius tempo-
ris longinquitas inducitur, aut inducitur, tempus triginta, vel qua
draginta annorum: quo casu credo illum hominem meum esse,
quem tanto tempore præscripsi, vt in præ. l. cùm satis. & C. de fun
dis reipub. eum qui: & argumen. ff. de aqua plu. arcen. l. secunda, &
l. sequen. dùm tamen tanquam ab homine meo, & non tanquam
ab amico seruitia receperim, ff. quemadmodum seruit. amit. leg.
fin. & facit in lib. Feud. si de feu. contro. fu. c. si quis per triginta an
nos, Veruntamen ad probandum homagium non sufficit proba-
re tanto tempore fuisse præstita seruitia, nisi probetur pro homa
gio præstita fuisse, argumen. ff. si seruitus amit. l. fi. ff. de aqua quo-
tidiana & æstiua, l. j. §. sed si in rem. & §. Aristo. Nec obstat ad hoc
præ. l. seruitutes. respon. j. quia licet homo, vel vasallus non serui-
at continuè, seruit tamen quasi continuè ex quo enim homo ligi
us semel præstitit debita seruitia, in ea causa esse videtur, vt quan
docunque requiratur, debeat seruire: & sic quasi continuam cau-
sam habet: vnde præscribi potest, vt ff. de seruit. vr. prę. l. foramen.
Si autem inducitur tempus x. vel xx. annorum ad probatiōem ho
magii, hoc non sufficit, ff. de vsur. cùm de in rem verso. quia talis
præscriptio sine titulo non procedit, C. de præscrip. long. temp. x.
vel xx. annorum. diutina. Et de homine libero non potest titulus
interuenire: quia eius nullum est commercium, vt prędixi. Alii ta
men in hoc contradicunt: & facit ad hoc, C. de fundis reipub. l. ius.
& l. iubemus. Si tamen aliquis per decem, vel viginti annos præsti
tit mihi seruitia, tanquam ligius homo, possum allegare causam
interuenisse dicendo, tu es homo meus, & per stipulationem mi-
hi promisisti seruitia facere, quæ homines ligii dominis suis face-
re debent: & quòd ita fuerit, probo ex tempore: quia non est ve-
risimile, quòd tanto tempore pręstitisses, nisi causa homagii inter
uenisset: & ita ex cursu temporis inducetur causæ præsumptio, vt
in præ. l. cùm de in rem verso. & vide suprà de restitutione spol. §.
11 nunc dicamus. versicul. sed & si. ¶ † Quartò q̄ritur[a]: quid si quis
a simpliciter nulla causa adiecta promittit mihi esse homo meus,
nunquid tenet talis promissio cum effectu? Et videtur, quòd sic:
quia non inquiritur, qualis promissio facta est, sed an facta sit, vt
Institut. de leg. §. fin. ibi, nec manumissionis modo, &c. vt ff. quod
vi, aut clam, si in rem. §. j. ff. de aqua quotidiana & ęstiua, l. j. §. planè.
Item rusticus nō præsumitur à iure ciuili sine iusta causa soluere,
argumen. ff. de probat, cùm de indebito. vnde nec sine iusta causa
promissio facta esse creditur, argumen. C. ad leg. Falcid. l. fin. Item
præsumptio est contra eum, nisi probet errorem, quod vtique fa
cere tenetur, vt C. ad leg. Cornel. de fal. minorem. ff. de accu. si cui,
ff. ad municip. libertos. ff. ad Turpil, l. j. Argumen. contrà, quòd ta-
lis promissio caret effectu. obstat enim exceptio doli ei, qui sine
causa stipulatus est. ff. de doli exceptione, l. j. §. circa. extrà de fide
instru. c. si cautio. Item fideiussor eius, qui sine causa promisit, se
potest hac exceptione defendere: ergo multò magis ipse reus se
defendere poterit, vt ff. de fideius. si stipulatus esses. resp. j. ad idem
ff. de verb. oblig. stipulationum aliæ. respon. j. & l. si seruus stipula-
tus. in fin. Item si nulla causa subest stipulationi, nulla obligatio
constituitur cum effectu, ff. de pac. iurisgentium. §. sed cùm nulla,
ad idem ff. de pollic. l. j. respon. j. C. de edicto diui Adri. tollen. l. fin.
ff. de suspec. tut. hoc enim. resp. j. & in præd. c. si cautio. Super hoc
b dicas[b], quòd si quis promisit meus esse homo, & seruitia mihi fa-
cere, tenet obligatio talis. nam promissio seruitiorū intelligitur
esse homagium, nisi altera probetur causa: dico finalis, non impul
siua, C. de condic. ob causam, militem. C. de transact. l. si minores.
& l. cùm donationis. C. de iur. dot. si mulier. non est ergo necesse
cām in promissione huiusmodi interuenire, vel eam ex causa fie
ri. Alii dicunt, quòd vbi in promissione causa non apponitur, vel
non interuenit, obstat exceptio doli, per præ. §. circa. Et idem est,
si causa, propter quam promissio facta est, nulla fuit: putà promisi
c tibi decem dare, quia putabā te equum mihi vendidisse[c], vel te pa
tri, vel antecessori meo mutuasse, cùm tamen verum non esset. I-
dem etiam est, si persona promittens sit miles, vel minor, vel fœ-
mina, vel rusticus: qui sicut pręsumptione iuris in solutiōe iuuant̄
sic & in promissione iuuari debent: & tantò faciliùs, quantò quis
12 faciliùs promittit, quàm soluat, vt in prę. l. cùm de indebito. † Ho
magia autem consueuerunt simpliciter recipi à nobilibus, qui iu
d ra ignorant. Mart. de Fano consuluit[d], vt omnis oppositio cesset,
quòd in instrumento homagii sic post promissionem dicatur:
Forma. Hoc autem iedo promitto, quia talem rem mihi & hære-
dibus meis concessisti, donec sub tuo dominio steterimus, & insu
per me ac mea defendere contra omnem hominē promisisti: vel
in emēdam talis iniuriæ, quam tibi dicor intulisse, putà quia dicor
tuum patrem interfecisse, & ideo propter pacem facio me homi-
13 nem tuum: vel alia iusta causa exprimatur. ¶ † Quintò quęritur[e],
e vtrùm filius hominis mei, non tamen ex fœmina mea natus, sit
homo meus? Et videtur, quòd sic, ar. C. de agri. & censi. cùm simus.
§. illud. vbi innuit, quòd coloni mei filius, meus est colonus. Item
filius murileguli, est murilegulus, C. lib. xj. de murileg. l. fin. Idem
etiam videtur in filio liberti, vt C. de liber. & eorum liber. l. ij. & 3.
Item filius curialis videtur esse curialis, C. de natu. lib. l. communi
14 um. §. illo videlicet. ¶ † Item pater & filius eadē persona reputan-
tur: & filius est pars paterni corporis: vnde qualis pater, talis filius
erit, vt xxxv. q. iii. §. hac auctoritate. C. de impub. & aliis substit. l. fi.
& in præ. l. cùm simus. §. fi. Instit. de inutil. stipulat. §. fin. de consec.
dist. v. c. fin. in fin. Item sicut quis per arrogationem efficitur meus
f cum filiis suis, & forsan cum omnibus bonis[f]: sic & homo meus,
qui similitudinem habet cum illo in hoc, quia eodem modo tran
sit in potestatem meam, meus esse debet cum omnibus filiis, C. in
qui. caus. colon. censi. l. ij. ff. de adop. si pater. §. fi. respon. j. & l. arro-
gato. Inst. de adop. §. pe. quis enim ferre debet à patre filium sepa-
15 rari? C. communia vtriusque iudic. l. possessionum. ¶ † Item si pa-
ter sit senator, vel alterius dignitatis, non dedignabitur filius pa-
ternam assequi dignitatem; vt ff. de senat. emancipationes. & l. fi-
lios. C. de decur. nati. & l. per exempla. C. lib. x. de tabul. l. fi. Vnde
nec filius dignitatem assumere dedignetur, vt in præ. concord. C.
de agr. & cen. diffinimus. & arg. ext. de renun. nisi cùm pridem. §.
personę verò. & ext. de fil. presb. literas. lvj. dist. nasci. Item homo
meus,

ADDITIONES.

a Quartò quæritur. ¶ iij. quæst. Mar. quam etiam Ioan. prosequitur
in fine j. q.

b Dicas. ¶ Secundum Marti. & Ioan. qui respondent ad c. si cautio.
& l. cùm de indebito & similia, illa loqui, cùm ad probandam ve-
terem obligationem interponitur cautio sine expressione causæ
quæ exprimi debebat: sicut aliàs ff. si quis cau. sed & si quæsitum.
In eo autem. qui simpliciter spondet, non dicens se ex præceden-
ti causa debere, sed de nouo constituit, obligatio valet sine speci-
ficatione causæ: dicit tamen Mar. se à tribus, s. legum doctoribus, s.
Iaco. de Bel. Azo. & Bonifacio mali consilii tres diuersas senten-
tias audiuisse: confirmat tamen eum, quod not. Accurs. post Bart.
& Hug. ff. de const. pec. l. iii. §. j. s. quòd si constituit quis se debere,
quod scit se non debere, donare videtur: & idem vidit no. in l. ij. §.
circa. ff. de doli excep. & hoc cōiunxit, quod infra sequitur de no
bilibus: hîc omnino vide, quod dixi suprà de confessis, §. nunc vi-
dendum. super ver. sed quæ est ratio.

c Vendidisse. ¶ Mar. dixit procuratori meo.

d Consuluit. ¶ Ioan. de Bla. hoc non consuluit, sed bene exemplifi-
cat infrà scriptas causas fore iustas.

e Quintò quæritur. ¶ iiij. q. Mar. & secunda Ioan. de Deo.

f Bonis. ¶ Mar. sic posuit sine Forsan: Io. nil dixit.

meus, cùm non sit seruus, bene potest contrahere matrimoniū. Vnde filius ex legitimis nuptiis natus patris conditionem sequetur, vt ff. de stat. ho. cùm legitimè. Ar. contrà, quòd iste sequatur matris conditionē, vt 32. q. 4. liber. C. de lib. cau. l. fi. & idem est in seruo, vt C. de rei ven. partus. & in ascripto & censito, C. de agri. & cen. mulier. & l. ne diutius. & l. fi. ad idem C. lib. vndecimo, de agric. & mancip. l. 4. C. de incestis nuptiis, humilem. C. de nup. imperialis. Nam partus est pars viscerum: igitur qualis erit mulier, talis erit partus, ff. de ventre inspic. l. j. §. ex hoc. de consec. dist. 4. si quicquid. & c. si ad matris. & c. seq. Vnde si pater sit homo alteri⁹ mater verò libera sit, sequetur partus matris conditionem: vt extrà de seruis non ord. c. fi. In hac quæstione dixit Martinus de Fa. quòd filius hominis mei natus & conceptus ante quàm eius pater fuerit homo meus, non est meus homo, ar. C. de libertis, & eorum liberis, l. 2. xij. q. 2. cùm redemptor. Si verò natus est ex homine iam facto meo, secundum communem vsum homo meus est, & paternam fortunam agnoscit: secundum ius tamen videtur distinguendum. nam si ex matre libera nascitur, liber erit, vt C. de agric. & censit. l. fin. & in præd. dec. de seruis non ord. c. fin. Si verò mater sit tua fœmina, pater verò meus homo sit, plus fauent iura mihi, qui sum dominus patris, quàm tibi: vnde filius erit homo
a meus, ar. præ. l. ne diutius[a]. Vel potest dici[b], considerandum esse,
b ex qua causa fit homagium. si enim fit in emendam illatæ iniuriæ vt s. ver. prox. tunc non videtur, quòd filius talis hominis mei sit homo meus: & sic in plerisque locis seruatur, qa non debet filius patris iniquitatem portare, C. ne filius pro patre, per totum, & 1. q. 4. Iudæi, & c. seq. imò pœna suos teneat auctores, vt C. de pœnis, scimus. extrà de his, quæ fiunt à maio. par. ca. quæsiuit. quia si propter delictum patris filius non perdit bona, multò minus perdere debet statum & honorem personæ, ar. in auth. vt nulli iudi. §. fi. Quòd si non solùm in emendam fecit homagium, verum etiam subiecit mihi bona sua accipiendo illa à me in feudum, tunc quia videtur ea mihi tradidisse, & in me dominium transtulisse, iterum à me in feudum recepisse, vt C. de donat. quisquis. si filius velit abstinere à bonis paternis, non possum eum in hominem meum vendicare: quia cùm bona sua cum onere suo transeunt, si velit habere illa, & ea agnoscat, faciat mihi homagium, argum. C. sine censu, vel reliq. l. 2. & sic indirectè cogetur homagium facere. Ego enim vendicabo bona, tanquam directus dominus, & si ille excipiat, quòd pater eius erat vtiliter dominus, replicabo, quòd non debet habere, nisi agnoscat onus, quod pater sustinebat. Si autem aliquis se constituat hominem meum ligium, quia dedi sibi aliquam rem in feudum, & quia vult sibiipsi prouidere, vt eum debeam defendere, tunc principaliter personam suam adstringit, & res gratia cuiusdam remunerationis interuenit, vt ff. mandat. si remunerandi. & j. versi. duodecimo. Vnde quia præsumitur ita velle filio prouidisse, sicut sibiipsi, vt ff. de prob. si pactū. persona filiæ adstricta est iure homagij, licet ille velit abstinere à re, quàm pater dedit feudum. quia non fecit principaliter homagium propter illam. Nam sicut potest quis filio prouidere paciscendo & stipulando, ita etiam constituendo se hominem alicui⁹ potentis, vt ab eo ipse & eius liberi defendantur, ff. de pactis, & si hæredi. §. nos autem. & §. Iulianus. & l. auus. Magnum enim est i⁹ patriæ potestatis. nam etiam propter famem pater filium vendere potest, C. de pat. qui filios distrax. l. j. ff. de leg. primo, filiusfamilias. §. secundum vulgarem. & eum impuberem sub potestate tu
c toris constituere[c]: igitur & per consequens sub domini potestate, ff. de tutel. l. j. Idem autem, etiam si nullo sibi à me dato se constituat hominem meum ligium. Porrò in dubio cùm non exprimitur causa, vel non liquet, quare fecerit homagium, præsumit ideo fecisse, vt ipsum defendam, vt sic eius filij sint adstricti, & res
d magis valeat, quàm pereat, vt ff. de rebus dub. quoties[d]. & ext. de
16 de fide instr. inter. prope fi. ver. cæterùm. ¶ †Sextò quæritur, qd si ex homine meo plures supersint filij? dic, quòd omnes sunt ho
17 mines mei, vt patet ex præmissis. ¶ †Septimò queritur: sed quid si homo meus exhæredat vnum de filiis suis, nunquid taliter ex-
e hæredatus remanet homo meus? Dicunt quidam[e] de æquitate, quòd non, si cum effectu excluditur à paterna substantia, ne afflictio addatur afflicto. vt extrà de cleric. ægro. c. penul. septima quæstione j. cùm percussio. talis enim pro mortuo habetur. vnde conditio eius nulli adstricta erit, sicut nec hominis mortui conditio, ff. de coniung. cum emancip. lib. l. j. §. si pater. 23. distinct. quorundam. Item sicut pater non potest filium exhæredatum legando onerare, ita videtur quòd non possit conditionem personæ ipsius grauare, vt C. de fideic. quidam filium. Nec obstat, quòd potest filio exhæredato tutorem dare, vt ff. de testam. tut. pater. quia illud inductum est ad prouisionem filij, non ad onus: hoc verò. sci. homagium facere, quamuis possit esse inductum ad prouisionem filij, vt s. no. tamen onus est, nec est æquum filium exhæredatum onerari per patrem. Sed adhuc punitur. nam ex pœna non debet quis consequi immunitatem, vt j. ver. xxvij. ad fi. Exhæredatio autem in pœnam inducta est ob culpam ingratitudinis, vt in auth. vt cùm de ap. cog. §. causa. C. de inof. test. omnimodo. extrà de donat. c. fi. Vnde non videtur, quòd filius propter exhęredationem ab homagio sit immunis. Sed dic, quòd licet regulariter pœna principaliter non tribuat immunitatem, fallit tamen hoc quādoque, vt absurditas, vel impossibilitas euitetur, vt patet per exemplum ff. de excusat. tut. l. sed & milites. §. sed & ignominia. Absurdum autem esset exhæredatum adstrictum remanere ex facto paterno. Alij tamen contrà. nam hæc obligatio personam afficit, sicut lepra. per hanc enim viam posset quilibet ab homagio libera
18 ri. ¶ †Octauò quæritur: sed quid erit, si filius non fuit exhæredatus, abstinuit tamen ab hæreditate paterna? Dicunt quidam, ꝙ licet in rigore iuris conditio eius adstricta sit, tamen de æquitate, postquam lucrum paternæ hæreditatis ad eum non pertinet, nō erit ex facto paterno adstrictus, vt sit homo meus, & seruire teneatur, ff. de contrah. emp. l. fi. imò respuendo lucrum poterit etiam respuere onus, ff. de reg. iur. secundum naturam. Et sic in plerisque locis Narbonensis prouinciæ obseruatur, vbi rem deferendo, & se aliò transferendo, dominij iugum euadit, vt j. ver. xix. in
f fi.[f] ¶ †Nonò quæritur: ecce ex homine meo tres filij supersunt,
19 qui iuxta præmissa homines mei sunt: isti diuisim habitant nunc quæritur, an quilibet eorum in solidum teneatur mihi præstare operas, quas pater eorum mihi debuit, & solitus est præstare? an verò pro virili, vel pro hæreditaria portione? Et videtur, quòd qlibet eorum in solidum teneatur. opera enim non potest separatim præstari: vnde in solidum præstanda est, ar. ff. de ope. lib. l. 3. & l. libertus. ff. de verb. obl. stipulatio. 23. dist. quorundam. Non em̄ præstant operas ideo, quia sunt hæredes, sed quia sunt homines. Sicut ergo pater præstabat in solidum, quia homo meus, & sic qlibet filiorum, quia homines mei, in solidum præstabit, ff. de rei ven. si possessor. ff. comm. l. 2. §. si hęres cùm eadem ratio sit hincinde, ff. de verbo. obl. à Titio. extrà de constit. nam concupiscen-
20 tiam. ff. ad leg. Aquil. l. illud. ¶ † Item si fundus debet mihi seruitutem viæ, vnicam viam debet, vt ff. de seruit. si cui. Si autem de hoc fundo duo fiant, certè iam duæ viæ debentur. nam vterque fundus in solidum debet mihi viam, ff. quemad. ser. amit. l. non satis. §. penul. & fi. Sic & hic: licet plures vni successerint, tamen videtur quòd quilibet mihi teneatur seruitia in solidum exhibere. Idem etiam est videre in pluribus hæredibus, vt in re indiuisibili quilibet in solidum teneatur, vt ff. de seruit. viæ. ff. fam. ercisc. hæredes. §. in ea. Idem & in maleficiis & in pluribus compromittentibus: quia quilibet in solidum tenetur, ff. ad l. Aquil. item Mela. §. sed si plures. ff. de iurisd. om. iud. si seruos. §. fi. & l. seq. Idem est in actione noxali, ff. de noxali. si seruus communis. Idem in exercitoria, vt ff. de exercit. act. l. j. in fi. & l. seq. Ar. contrà, quòd quili-
21 bet teneatur pro virili: & quòd omnes tenentur ad vnum serui-
21 tium præstandum, & tale, quale pater eorum præstabat. † Nam ex persona hæredis non debet ius obligationis immutari, vt ff. đ verb. obli. l. 2. Item non plus debet transferri in filios, quàm fuerit in defuncto, ff. fi. regun. sed & loci. §. si communis. Cum ergo ille præstaret vnicam tantùm operam, similiter & ipsi tres filij vnicam tantùm præstabunt, & non plures, ne sint deterioris conditionis, quàm defunctus, ar. ff. de fundo dot. l. dotale. §. dotale. ff. de re iud. hæredem. & l. inuitus. §. cùm quis. & l. si hic. §. j. C. lib. x. qui num. libe. nepotes. in prin. Inst. de excus. tu. §. item nepotes. vnius enim personę vicem gerunt: vnde vnam operam exhibere cogūtur, ar. ff. de pactis, si plures. resp. 1. Item filij libertorum operas exhibent pro virili: vnde & filij hominis pro virili præstabunt, ar. ff. de operis lib. in res. §. penul. ad idem ff. de leg. j. si hæres. & ff. de stipul. seruor. si communis seruus ita. in principio & in fi. Sed videt, quòd illa seruitia debent pro hæreditaria portione præstari. nam hæc onera ad filios transeunt & hæredes, vt C. de hære. act. l. 2. & sunt velut æs alienum. Vnde qui hæredes sunt, pro hæreditaria parte

ADDITIONES.

a Ne diutius. ¶ Dixit Mar. verùm illæ leges aliter intellectæ scibuntur: & sic est, quia probant contrarium pro ipso tamen faciunt casus ibi in gl. notati.
b Dici. ¶ Secundum Io. de Bla. vbi s. cuius ad literam sunt verba sequentia.
c Constituere. ¶ Fatetur ipse Io. quòd illud est debile arg.
d Quoties. ¶ Secundum Io. qui subdit. per prædicta liquere regulariter filium hominis mei meum esse: fallit in casu, in quo s. & ext. de fide instr. inter. prope fi. ver. cæterùm.
e Quidam. ¶ Sc. Io. de Bla. qui incidenter posuit hanc quæstionem & seq. sub sua secunda vsque ad ver. alij.
f In fi. ¶ v. q. Mar. & tertia principalis Ioannis.

parte soluere cogentur, vt C. lib. x. quando, & quibus quarta pars deb. l. 2. & facit C. de periculo tut. l. j. Nec dicat quis non posse diuisè præstari, sicut nec ipsa opera diuidi posset, vt s. in principio, quia earum æstimatio diuidi potest, arg. ff. de cond. indeb. si non sortem. §. libertus. ff. de ope. lib. l. 1. Absonum autem esset dicere aliquem plus cogi soluere, quàm fortè hęreditatis pars ascendat C. si vnus ex plur. hæred. l. 2. C. de bon. auctori. iud. possid. vxor. & C. de hæred. actio. l. si adulta. C. de exercit. action. l. 1. Super hoc dixit Mar. de Fano, quòd aut seruitium debetur ratiõe alicuius mãsi, vel feudi, aut ratione personę tantùm. Si quidē sit ratione mansi, vel feudi, illi qui possident illa, ad seruitium in solidum tenentur, C. lib. x. de annon. & tribut. l. 2. & 3. & hoc, si sunt hæredes, etiam pro parte: vt C. de her. act. l. 2. §. pro hæreditariis. vbi d̄ hoc[a].

a ¶ Si verò non sunt hæredes, non possunt ad seruitia conueniri, s. versiculo prox. Si autem hoc seruitium debetur ratione personæ ad homagium obligatæ, si res, quæ in seruitio continetur, est diuidua, debet cõueniri quilibet pro virili, cùm non iure hæreditario teneatur, ar. ff. ad Treb. quoties. & l. nonnũquam. ff. de le. 2. cùm pater hæreditatem. & l. Lucius. §. Lucius. ff. de fundo instruc. & instr. leg. l. 2. Si verò indiuidua est, tunc potest vnus in solidum conueniri: sed illo exacto cæteri liberãtur. Is tamen, qui soluit, conueniet fratres. Quòd si conuentus in solidum velit præstare domino interesse pro sua parte, non vltrà tenebitur, vt ff. fami. ercisc. hæredes. §. contrà si promissor. ff. de aqua plu. arc. l. j. §. j.

b & ff. deposi. si duo. §. si is qui. in fi.[b] Alij dicunt, quòd in hac quæstione refert, vtrùm à defuncto homine incepit causa & occasio homagij, an verò cœpit à domino. Si à defuncto, putà quia cùm esset pauper miles, dixit alicui magno Baroni, domine, si me velletis in iuribus meis defendere, vellem fieri homo vester, & sic fecit ei homagium, & fortè omnia bona sua ei subiacet in feudum tunc distingue: quia quędam sunt seruitia, quę consistunt, in non faciendo, vt in non vocando in ius sine venia: item in non mouẽdo turpem actionem: item vt vasallus non sit aduocatus contra dominum: quæ iura videtur dominus habere in homine suo, vt j. ver. xvij. & talia iura, q̃ sine difficultate præstantur, bene transeunt in solidum ad quemlibet hæredum, & quilibet filiorum ad ista in solidum tenebitur quędam verò consistunt in faciendo, vt venire cum armis ad adiuuandum dominum, & similia, quæ homines dominis suis facere tenentur: & in his seruitiis, cùm sint indiuidua, quilibet est in solidum obligatus, vt ff. de seruit. Vno tamen præstante, cæteri liberantur, vt dixi, Debent igitur vnum ex seipsis eligere, qui vadat ad dominum iuuandum cum armis, nec dominus poterit eos in plus grauare: & sic non erit eorum conditio deterior, quàm patris. Si autem nolunt cõcordare, quis eorum seruitium facere teneatur, agetur contra quemlibet eorum in solidum, & quilibet condemnabitur ad interesse pro ea parte, pro qua est hæres, vt ff. deposi. si duo. in fi. vel fortè per iudicem cogentur concordare, vt ff. de leg. 1. l. huiusmodi legatæ. §. fin. Itẽ quædam consistunt in dando: & tunc quilibet tenetur pro ea parte tantùm, pro qua est hæres, vt C. lib. x. de anno. & trib. l. j. C. de p̄diis nau. l. j. & 2. & facit ff. de alimen. & cib. leg. solent. resp. 2. Et ex his declaratur consuetudo quorundam locorum: quia si aliquis est homo meus, & omnia bona sua à me tenet in feudum, primogenitus eius filius mihi faciet fidelitatem, & me iuuare cõtra me os inimicos tenetur. nam, vt dixi, in iuribus, quæ in faciendo consistunt, licitum est vnum eligere, ac consuetudo eligit primoge-

22 nitum. ¶ † Et tantum faciet hæc electio consuetudinis, quãtum aliàs faceret electio hominis: sed licet primogenitus tantùm, qui electus est à consuetudine, præstet sacramentum fidelitatis, tamen nihilominus omnes sunt homines mei, quantum ad iura, q̃ consistunt in non faciendo. Et sicut consuetudo primogenitum grauat in vno, ita etiam releuat in altero, vt ff. de iureiu. eum qui. quia minores tenentur ei facere homagium, & sacramentum p̄

c fidelitate præstare: & sic in quibusdam locis seruatur[c]. Porrò si causa & occasio homagij cœpit à domino, vt quia Baro dixit alicui pauperi militi, quòd aliquam rem immobilem sibi daret, si ei faciat homagium, & dedit, tunc si pater, vel iudex familię erciscũdæ iudicio, vel communis fratrum consensus alicui ex filiis illam assignauerit, ille solus homagij iure seruire tenetur, vt ff. de ali. & cib. leg. l. 3. ff. commod. l. 3. §. si hæres. quia res cum onere suo trãsit vt C. lib. xij. de præ. naui. l. 2. extrà, de statu mo. recolentes. ext. de deci. cùm non sit. Et quia ad quem pertinent commoda, ad eũ & c. vt ff. de reg. iur. secundum naturam. Et talis res vocatur feudũ ligium, & pro ea Baro debet habere homagium ligium. Præmissa bene probantur in lib. Feudorum, si de feu. contro. fue. omnes

23 filij. ¶ † Decimò quæritur, vtrùm quis possit esse homo ligius duorum? Et dicunt quidam, quòd non: quia duo non possunt eē domini eiusdem rei in solidum, ff. commo. si vt certo. §. si duob⁹

d vehiculum[d]. extrà de fid. inst. inter. ver. vt tamen, nec potest aliqs duobus dominis seruire, vt j. ver. xij. sed bene potest esse quis ho

e mo non ligius duorum, vt j. ver. xij.[e] ¶ † Vndecimò quæritur: sed

24 nunquid homo meus ligius potest se constituere hominem nõ ligium alterius me inuito, vel irrequisito? Videtur, quòd non: qa ex quo in eo habeo talem seruitutem, videlicet homagij, non videtur, quòd seruitutem homagij possit alteri constituere in persona sua me irrequisito, vel contradicente, vt ff. de aqua plu. arc. in concedendo. & in duabus legibus seq. liiij. dist. si seruus absente. at si seruus, sciente. Ar. contrà: quia in homagio non ligio exci

25 pitur fidelitas, quæ mihi debetur, vt s. ver. ¶ † Et no. quòd vnde in nullo mihi præiudicatur: quare si id fieri prohibeo, videor facere, vt officiam, non vt consulam: & ideo non sum audiendus, ar. ff. de rei ven. in fundo. Nam & seruitus aquæ ducendæ per eũdem riuum potest pluribus cõstitui, ita tamen quòd per diuersas horas ducatur, vt ff. de serui. rust. præ. l. 2. §. fi. Dicas, quòd si subest causa prohibitiõis, putà quia vult facere homagiũ inimico meo, tũc non potest: imò eum prohibere possum, ar. ext. de acc. repellantur. Si autem non subest causa, tunc potest se hominem non ligium alterius constituere me irrequisito & contradicente, arg.

f C. de inof. test. lib. in fi. ff. de leg. 1. filiusfamiliâs. §. diuus[f]. ¶ † Duo

26 decimò quæritur: quid si aliquis est homo non ligius duorum:

g hoc enim potest esse pro diuersis feudis, quæ à diuersis dominis tenet, vt extrà de sup. neg. præl. grandi. lib. 6. ibi, vel cuicunque alij personæ. contingit, quòd isti duo domini sibi adinuicem mouent guerram: vterque requirit eum: quòd iuuet eum contra alterum dominum: nunquid tenetur aliquem iuuare? Et videtur q̄ non. videntur enim domini concurrentes se mutuò impedire, ff. de vsuf. l. quoties. Item nemo potest duobus dominis contrariis seruire, vt de pœ. dist. 1. §. hoc idem. ver. item, vt Christus ait. 21. q. 1. c. 1. Sed videtur, quòd vtrique debeat seruire: alioquin amitteret feudum: quia difficultas præstationis ex parte promissoris proueniens, non vitiat obligationem. Vnde licet non possit vtrique seruire, tamen obligatio illius, cui non seruit, videtur perempta: imò ille potest feudum reuocare, ff. de verb. obl. continuus. §. illud. Item bene potest quis duobus dominis seruire, vt de operis lib. duorum. Super hoc dicunt quidam, locum esse gratificationi: & excusatur, quantum ad illum, cui non seruit, ad instar serui duorum, qui si viderit vtrunq; dominum interfici, potest gratificari ei, quem eorum maluerit adiuuando, ff. ad senatusc. Syl. l. si quis in graui. §. si cùm esses. Sed verius videtur de rigore iuris, q̄ eum, cui primò fecit homagium, iuuare teneatur, & non secundum, vt in lib. Feu. de prohi. feu. ali. imperialem. §. illud. & ff. loc. ī operis. C. de qui po. in pig. hab. l. 3. quia priorem fidelitatem semper indubitatè seruare tenetur, arg. l. dist. c. tua. prope fi. ibi, prima opera. facit ext. qui cle. vel vo. veniens. & illa excepta intelligitur secunda. Aequum tamen mihi videtur & tutum, quòd eum, cui primò

ADDITIONES.

a De hoc. ¶ In prima gl. quæ excipit septem casus.

b In fi. ¶ Hucusque Mar. allegans etiam l. 2. ī fi. ff. de ver. ob. fatebatur tamen, quòd difficilis erat ista solutio: & pro simili alleg. ff. de manu. test. si ita fuerit. j. & 2. respõ. quæ sequuntur, fuerunt verba Io. de Bla.

c Seruatur. ¶ Fundatur hoc dictum super hoc: quia de toto ipse facit homagium domino: & tamen illud totum non occupat, sed æquis partibus dimittit fratribus. hanc igitur æquitatem ponderat illa consuetudo.

d §. si duobus vehiculum. ¶ Secundum Host. contrà, s. quòd potest quis esse homo ligius secundi, saluo iure primi: & tertij, saluo iure primi & secundi, vt scripsi de statu mo. recolẽtes. super ver. homagia. & vide, quod scripsi de simo. c. ex diligenti. in prin.

ADDITIO. De hac q. vide Bal. consil. ccxcj. incip. ad euidentiam. in 2. vol. & ibi latè, quid sit homagium. & qualiter fiat, & per Guid. Pap. in quæstionibus suis. quæstio. cccx. incip. homagium ligium. & adde, quæ dixi suprà isto titulo, in apostil. Henric. Ferrand.

e Ver. xii. ¶ Est sciendum, quòd Io. de Bla. secundum hanc opinionem, supposito, quod dicitur j. versic. xij. scilicet quòd mulier de consuetudine succedat in feudo ligio, formauit quæstionem intricatam, quam autor propterea non curauit: & erat de homine ligio, qui recepit in vxorem filiam hominis ligij ducis, qui succesit in homagio. quod dedit viro ī dotem: & sic videtur habere duplex homagium ligium. Sequar autorem, & quando illam appetis, ibi quære in 3. col.

f §. diuus. ¶ Secundum Io. de Bla. cuius etiam est sequens q. huic 2 tigua per eundem, & quasi ad literam.

g Xij. ¶ Adde Ro. cons. xlvij. vbi ponit, cui obedire debeat duobus confœderatus, si eodem tempore fuerit requisitus.

primò fecit homagium, personaliter iuuet: illum verò, cui secun
dò fecit, iuuet per substitutum iuxta vires ipsius feudi. nam tales
operæ bene possunt per substitutum præstari, vt C. de caduc. tol.
l. vnica, §. fin autem. Nec obstat, quòd promisit priorem, & nullũ
alium iuuare, excepto domino ligio: quia non videtur præstare
auxilium contra eum, licet secũdum iuuet per substitutum. hoc
enim non faciat animo nocendi priori domino, sed causa sibiip-
si consulendi, ne feudum à secundo domino sibi datum amittat,
ar. ff. de aqua plu. arc. l. j. §. denique. ff. de neg. gest. atqui. §. cùm me
a absente[a]. & vide s. de aduoc. §. 1. ver. quid si aduocatus. ¶ † Deci-
27 motertiò quæritur, quid in dubio, si nescit, cui primò in iure ho
magij teneatur: quia fortè, quòd feudum incepit ab antecessori-
bus, iam est magnum tempus? Et videtur, quòd hoc casu de rigo-
re iuris neutrum iuuare tenetur. Nam cùm non teneatur iuuare
de rigore iuris nisi primum, & non apparet quis sit primus in iu-
re homagij, neutrum iuuare tenetur, ff. de rebus dubiis, si fuerit.
ff. de test. tu. duo sunt Titij. Arg. contrà, quòd vtrunque debet in
dubio iuuare, xiij. q. 2. non æstimemus. De æquitate tamen dicen
dum est, quòd potest gratificari, cui maluerit, personaliter illum
iuuando, vt ff. de relig. & sump. fun. & l. si. alterum verò per substi
28 tutũ, vt s. ver. prox. ¶ † Decimoquartò quæritur, vtrùm homo
b hominis mei, sit homo meus[b]? Resp. non, ff. de verb. sig. Modesti
nus. sicut nec libertus liberti mei est meus libertus, vt ff. de liber.
agnos. si quis à liberis. §. si quis à liberti. ff. de ali. & cib. leg. alimen
ta. §. j. & facit lxxxi. di. legitur. Ex quo patet, quòd licet magni Ba-
rones, s. Comites Palatini, duces, & alij similes, sint immediatè va
salli, siue homines ligij Regis, in cuius regno sunt, vel Imperato-
ris, si sunt in Imperio, tamen homines ipsorum Baronum nõ sunt
homines ipsius Regis, vel Imperatoris, xj. q. 3. null[9] primas. & ex
tr. de of. ord. pastoralis. & c. Romana. li. 6. Bene tamen omnes ho
mines, qui sunt in regno Franciæ, sunt sub potestate & principa-
tu regis Franciæ, & in eis habet imperium generalis iurisdictiõis
& potestatis. Nam verbum Potestatis, pluribus modis accipitur,
vt ff. de verb. signifi. l. potestatis verbum. sicut omnia sunt Impe-
ratoris, quantum ad iurisdictionem, cùm sit Mundi dominus, vt
C. de quadri. præs. bene à Zenone. ff. ad leg. Rho. de iac. l. depreca
tio. & 24. q. 2. futuram. Sic & omnia quæ sunt in regno, Regis sũt
29 quantum ad iurisdictionem generalem, 8. dist. quo iure. ¶ † De
cimoquintò quæritur: quid igitur, si aliqs baro Regis Franciæ fa-
cit guerram ipsi Regi: Baro ipse præcepit ex debito sacramenti fi
delitatis hominibus suis, quòd ipsum iuuent, nunquid tenentur
cum contra regem iuuare? Et videtur, quòd sic. nam graue est fi-
dem fallere, vt ext. qui cleri. vel vo. veniens. & c. seq. & ff. de pact.
l. j. 22. q. 2. his autem. & c. seq. tenentur enim illum iuuare contra
omnem hominem per sacramentum, nisi à sacramẽto per eccle
siam absoluantur, vt ext. de hæreticis, c. fi. xv. q. 6. c. 2. 3. & 4. Item
si generaliter iurauerint illum contra omnem hominem iuuare
ergo videtur, quòd etiam contra Regem, qui non fuit exceptus.
Verbum enim generaliter prolatum, generaliter est intelligen-
dum, vt ff. de leg. præstan. bo. pos. contra tab. pet. l. j. §. generaliter.
ff. de seruit. vrb. præd. si seruitus. xix. dist. Romanorum. ext. de pri-
uilegiis, quia circa. Et præceptum domini eos excusare videtur,
sicut aliàs præceptum patris excusat filium, ff. de his, qui no. infa.
fur. §. qui iussu. Dicendum tamen est contrà. nam Baro insurgens
contra dominum, videtur incidere in legem Iuliam maiestatis:
quia directè videtur contra principem fecisse, vt ff. ad l. Iul. maies.
l. j. 6. q. j. §. verum. ver. quisquis cum militibus. lxxix. dist. c. 2. Nam
rex Franciæ princeps est in regno suo, vt pote qui in illo in tem-
c poralibus superiorem non recognoscat[c], vt ext. qui fi. sint leg. p
venerabilem. & ideo homines sui illi non tenetur in tanto crimi
ne obedire. non. n. opem fert, qui ad peccandum adiuuat, 14. q. 6.
si res. nec præceptum illius illos excusaret, ff. de act. & obl. seruus.
11. q. 3. non sunt. & c. si dominus. & c. qui resistit. & c. seq. Nec eti
am sacramentum eos ad hoc obligat: quia non est institutum, vt
sit vinculum iniquitatis, vt 22. q. 4. inter cæteras. & rei turpis nul
la est obligatio, ff. de verb. obl. generaliter. ext. de pac. ca. fi. ext. de
condi. app. c. fi. Et in iuramento superioris auctoritas intelligitur
30 excepta, vt s. ver. & no. & extr. de iureiur. c. venientes. ¶ † Deci-
mosextò quæritur: sed pone aliquis Baro regni Franciæ habet
guerram cum alio Barone: Rex verò habet guerram cum alio,
putà cum rege Alemaniæ, qui vult sibi subiugare regnum Fran-
ciæ: Baro præcepit hominibus suis, quòd iuuent eum contra aliũ
Baronem: Rex verò præcepit eisdem, quòd iuuent eum contra
regem Alemaniæ: quæritur, cui magis obedire tenentur? Et vide
tur, quòd Baroni, cui dupliciter sunt alligati, sc. ratione homagij,
& ratione iurisdictionis, quam in eis habet, tanquam hominibus
suis, vt in authẽ. Col. vj. de quæstore. §. si verò forsan. Regi verò
31 sunt obligati tantùm ratione generalis iurisdictiõis. † Vnde duæ
rationes vincere debent vnam, vt in auth. de consan. & vter. frat.
§. i. extrà de re iud. cùm æterni. in fi. lib. 6. 13. dist. c. 1. Item speciale
derogat generali, ext. de rescr. c. j. Ar. contrà, quòd potiùs debeat
obedire Regi. nam vocati sunt ad maius tribunal, ff. de re iud. cõ-
tra pupillum. §. fi. xviij. distin. si episcopus. Et hoc verum est. nam
Rex, qui habet administrationem regni, vocat eos pro commu-
ni bono, s. pro defensione patriæ & coronæ. vnde sibi iure genti-
um obedire tenentur, ff. de iust. & iur. veluti. & j. dist. ius gentium
32 23 q. 3. fortitudo. & q. 8. omni. & c. si nulla. † Nam pro defensio-
ne patriæ licitum est patrem interficere, ff. de relig. & sum. fun. l.
minimè. & publica vtilitas includens in se priuatam, præferenda
est priuatæ, vt ff. pro socio, l. actione. §. Labeo. extrà de postul. bo
næ. j. Si tamen rex vocaret eos pro aliquo negotio non tangente
publicam vtilitatem, potiùs tenerentur obedire Baroni domino
33 suo. ¶ † Decimoseptimò quæritur, quid iuris habeo in homine
d meo, eiusq; bonis[d]? Super quo dic, quòd secundum diuersas con
suetudines diuersa iura habet dominus in homine suo. In primis
si quidem ratione homagij vendicat sibi iurisdictionem in eo: nõ
dico mistum, vel merum imperium. eo enim ipso, quòd aliquis
est homo meus ligius, hoc ipso est iurisdictioni meæ subiectus,
& sum eius iudex, vt in præ. §. si verò forsan. & C. de epis. & cle. q̃
quis. Et omnia bona eius, quæ non habet ab alio in feudum non
ligium, sunt mihi subiecta ratione iurisdictionis, licet illa non te-
neat à me in feudum. Eo enim ipso, quòd personam suam mihi
principaliter subiecit, videtur per consequens omnia bona sua
subiecisse, arg. ff. de adop. si pater. secundum ea, quæ no. extrà de
cle. coniug. quod à te. Si autem sit homo non ligius, non habet
dominus eius iurisdictionem in eum, nisi in quantum feudum se
extendit. Ratio diuersitatis est: quia homo ligius principaliter se
adstringit gratia personæ suæ, licet aliqua res, quæ vocatur feu-
dum ligium, gratia remunerationis interueniat, vt s. ver. 8. in fin.
Vnde obligando personam principaliter, per consequens subie-
cit omnia bona: non ratione feudi, quãuis hoc facere posset prĩ-
cipaliter, sed ratione iurisdictionis. Homo autem meus non ligi-
us non obligat, vel adstringit personam suam, nisi ratione feudi,
vt s. ver. 6. & sic tantùm ratione feudi sit mihi subiectus, in quan-
tum se feudum extendit. Item vasallus non debet famosam actio
nem mouere contra dominum: nec eum vocare in ius sine ve-
nia: nec contra eum esse aduocatus, ad instar patroni, qui hæc iu-
ra obtinet in liberto, ff. de dolo, non debet. ff. de in ius vocando.
sed si hac lege. §. prætor. C. e. ti. l. venia. ext. de ser. non or. de famu
lis. ex. de postulando, c. fi. Item non potest dominum accusare, vt
s. ver. prox. Item debet dominũ iuuare contra inimicos eius, ff. ad
senatusconsul. Syllan. si quis in graui. §. si cùm omnes. exceptis q̃
busdam personis coniunctis, contra quas eum non iuuabit, vt 4.
q. 3. c. item in criminali. quas habes ff. de sta. ho. lex. C. de testi. pa-
rentes. Nec dominus potest ei præcipere, quòd ipsum adiuuet cõ
tra illas. hoc enim esset contra bonos mores: quia nemo vnquã
carnem suam odio habuit, vt 13. q. 2. non æstimemus. Nec etiam
contra seipsum illum iuuabit, nec contra ecclesiam suã: quæ dic,
prout no. ext. de iureiur. petitio. Item non debet vitam suam præ
ferre vitæ domini. Hinc est, quòd si dominus debet facere duel-
e lum, dicunt quidam[e], quòd ei dominus potest præcipere, vt pro
ipso ineat duellum, ff. ad Syl. l. 1. §. iuxta hoc. xliij. dist. sit rector. p̃
pe prin. ibi, non ascendistis, & c. xxv. quæ. 1. sunt quidam. Item ho
mo debet domino indigenti præstare alimenta, ff. de libe. agnos.
f necare. Item si p̃ feudo debet dare par caponum, vel aliud[f], illud
34 soluendum est, C. de rer. perm. in rebus. ¶ † Decimooctauò q̃rit:
q̃d si homo meus tenens feudũ à me, non vult mihi seruitia præ
stare, nunquid possum feudum propria auctoritate inuadere, &
mihiipsi

ADDITIONES.

a §. cùm me absente. ¶ Secundum Io. cuius etiam ad literam est se
quens quæstio huic contigua.
b Homo meus. ¶ Ista quæstio cum duabus seq. eodem ordine fue
runt Io. de Bla. & incipiunt ibi 4. col. sed quæritur, vtrùm homo.
allegationes autem iuris canonici addit autor.
ADDITIO. De hac quæstione vide Guid. Pap. in quæstionibus
suis, in q. cccccl j. incip. de hoc anno. col. 3. ver. & venio. Henr. Fer
ran.
c ADDITIO. Non recognoscat. ¶ Adde eundem Spe. in ti. de ap.
§. nunc tractemus. in prin. & vide, quæ ibi dixi in apostil. ad ipsum
in ver. præter regem Franciæ. Hen. Ferran.
d Bonis. ¶ Iterum quinta Martini. sunt enim duæ descriptæ sub v.
numero: sic in emphyteusi duas posuit sub num. 8. vt dixi s. ti. 2. §.
fin. versic. 17. est autem hæc vltim. Ioan. de Bla. ex principalibus
& rubricatis: & illam prosequitur auctor: quia Mart. parum dixit.
e Dicunt quidam. ¶ Io. de Bla. vbi s.
f Vel aliud. ¶ Vt tenere stafam, cum ascendit equum, dicit Io.

a mihi ipsi facere ius de illo[a]? Videtur, quòd non, ff. de iur. om. iud. q iūs dicenti. ff. de iud. l. 4. C. ne quis in causa sua iud. l. j. ff. quod met. cau. extat. C. vnde vi, si quis in tantam. C. de hær. inst. cùm propo
b nas. in fi. contrà, quòd possum ad instar locatoris[b], ff. de dam. inf. vtiq;. ff. in quibus causis pig. tac. contrah. Est differentia. nam homo meus, siue colonus videtur assimilari seruo, ar. C. de his, qui ad eccl. conf. l. præsenti. §. sanè. C. de agri. & censi. ne diutius. At ī seruo habeo potestatem, quam volo exercere, ff. de his, qui sui, vel ali. iur. sunt, l. fi. ff. de pecu. sed si donanti. §. persona. & l. peculij resp. j. C. de emen. seruor. l. vnica. Nam & pater filio inuito adimit peculium pro suæ arbitrio voluntatis, ff. de excep. do. apud. §. fin. C. sol. mat. filiæ. Item filius cogitur & corrigitur à parente, C. de pat. potest. si seruus. C. de emend. propinq. l. 1. Item dominus cogit colonum talibus obsequiis fungi, C. de epis. & cler. quisquis. Super hoc dicit Martinus de Fano, quòd colonus non potest ꝑsistere in iudicio cum domino, accusando eum in publicis criminibus, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, ar. C. lib. xj. in quibus causis colo. censi. do. accus. pos. l. 2. C. qui ac. non pos. l. penul. & fin. Excusare tamen se poterit accusatus, vt C. si seruus ex por. l. pen. In ciuili autem dominus sua auctoritate potest debitū suum exigere, si sit certum illum esse hominem suum. Si verò dubium est, & ipse se gerit, quasi non sit homo eius, vel velit vltrà exigere, quàm debeatur, non debet hoc auctoritate sua agere, vt ff. de iuris. omn. iu. qui iurisdictioni. imò recurrendum est ad iudi
c cem ordinarium, ff. de li. causa, ordinata. quod si fecerit, poterit[c] à seruo in iudicium vocari, vt C. de ag. & censi. litibus. C. quibus ad
35 lib. procla. non licet, l. fi. ¶ † Decimononò quæritur, vtrùm ho
d mo meus possit de bonis suis testari, donare, & vendere[d]? Et vr, quòd sic: quia iustum est vnicuiq; sua committere, vt C. de Iudæis & cælic. nemo exterus. & liberum est cuilibet de suis contrahere, C. de contrah. emp. dudum. & testari, vt C. de testa. l. testandi. Cùm ergo isti hoc facere non vetentur, concessa eis esse videntur, C. de relig. & sump. fu. statuas. extrà de translat. inter corporalia. Item pactum speciale factum ab aliquo, ne liceat ei sua vendere, non valet, vt C. de pac. l. nemo. Multò ergo minus generali pacto homagij intelligitur esse prohibitus vendere, argu. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum. ff. de pign. obligatione. Absurdum esset enim, quòd homo meus non posset in peculio suo contrahere, cùm seruus hoc possit, vt ff. de pecul. si quis seruum. §. etiā & etiam curialis, cui agnati succedunt, vt C. lib. xj. de decur. in successione. Et quòd vasallus non possit alienare, probatur in libro Feud. de alien. feud. c. 1. & in l. imperialem. & j. versic. 38. nec permutare, j. ver. 32. Arg. contrà, quòd homo meus non possit alienare sua, vt C. lib. xj. non licere hab. Metro. l. j. quæ lex loquitur in villanis. Idem etiam videtur in curialibus, vt C. lib. x. de præd. cur. l. j. 2. & 3. Nam & filiusfamiliàs, qui habet proprietatem in aduentitiis, non potest illam alienando transferre, vt C. de bonis, quæ lib. l. fi. Item si homo meus est, ergo iura sua mea sunt: vnde absq; meo consensu non possunt à me discedere, ff. de reg. iur. id quod nostrum. ff. de iure dot. si ego. Item homo meus nil habere videtur, qui seipsum non possidet, sed ab alio possidetur, vt ff. de acqui. pos. cùm hæredes. §. j. Si nihil habet, ergo nil alienare potest, vt C. de leg. l. fi. ff. de acq. hær. traditio. j. q. 7. Daybertum. ff. de reg. iur. nemo. extrà de deci. dudum. Sed dic, quòd homo meus, cùm sit liber, liberè testari potest inter suos, & directè, & per fideicōmissum, vt in præ. l. testandi. sicut & libertus, vt ff. de bonis lib. si non. §. fi. Potest etiam alienare propter suas necessitates, ff. fam. ercis. alienationes. de pac. qui filios. dist. l. c. 1. & 2. & alienabit ea, quæ minus vtilia sunt, ff. de fundo do. mutus. §. j. & l. fi. & l. ita ff. de leg. 2. Imperator. in fi. Si autem spontè alienat, dicit Mart. de Fan. quòd non alienat cum effectu: imò repeti poterunt alienata per eum, nisi fortè domino sciente alienare consueuerit, ar. C. quod cum eo, qui in al. pot. est, l. fi. salua tamen semper consuetudine vniuscuiusq; regionis, quę pro lege seruanda est, vt j. ver. 27. Item dicit, quòd nō potest extraneis donare: quod patet ex præmissis, & C. de his, quæ in frau. cre. l. pe. Bene tamen potest in dotem & ī donationem propter nuptias donare, vt s. de loc. §. nunc aliqua. ver. cix. ¶ Quid si homo, vel libertus meus ingreditur religionē, nunquid ego succedam illi, & an testari potest? de hoc no. s. de e-
36 dit. instr. §. compendiosè. ver. quid de adscriptitio. & seq. ¶ † Sed nunquid feudum potest donari, vel legari ecclesiæ? de hoc plenè no. in Summa domini mei in tit. de immu. eccle. in quantum.
37 sub §. sed nec illa. ¶ † Sed nunquid homo meus poterit acquirere? Resp. sic, C. communia de leg. auth. res, quæ in auth. Col. 4. de rest. resp. j. In plerisque autem locis prouinciæ & diœcesis Narbonen. homo de mansata, quicquid acquirit post acquisitam mansatam. ipsi mansatæ acquirit: & quod acquirit, eiusdem naturæ est. cuius & ipsa mansata, & de ipsa mansata efficitur, C. de rei vx. act. l. vnica. Est autem natura, seu conditio mansatæ, vt alienari n̄ possit: & quòd homo se transferens aliò mansatam amittit, ipse tamen liberabitur, vt s. ver. 8. & quòd mansata redeat ad dominū homine suo sine liberis decedente: & multæ aliæ sunt conditiones secundum diuersas locorum consuetudines, & contrahen-
38 tium pactiones. ¶ † Est autem mansata, quando dominus dat alicui mansum, cum diuersis possessionibus: & propter hoc ille facit se hominem domini, & ad certum seruitium tenetur: & talis dicitur homo de mansata, qui est homo ratione possessionum: ꝑsona tñ eius libera erit, secundum ꝯsuetudinem regni Franciæ, si dimissa māsata aliò se transferat, vt prædixi. Itali tamen, secundū quosdam, vocant homines de mansata, quasi de familia: & illi quasi pro seruis habentur: vide s. de locat. §. nunc aliqua. ver. cvij.
39 & seq. ¶ † Vigesimò quæritur, vtrùm vxor hominis mei, cum il
c lo longo tempore viuens, mea fœmina efficiatur[c]? Et videtur, ꝙ sic. nam vxor priuilegium, dignitatem & nomen recipit à viro, ff. de senat. l. j. C. lib. x. de profes. & medic. medicos. & l. fi. & C. lib. 12. de agentibus in reb. l. fi. & de priuil. scholarium, l. fi. C. de episc. & cler. l. 2. C. lib. xj. de prox. sacrorum scri. l. in sacris. extrà de foro ꝯ.
40 ex parte. 2. † Coruscant enim mulieres radiis maritorum, in auth. Col. 4. de consul. §. si verò. C. de nup. l. fi. Si igitur beneficium recepit per maritum, cur non & onus sentiet per eundem? arg. ff. de reg. iur. ex qua. ff. si quis omissa causa test. si non dolus. resp. 1. Vxor enim conditionem viri sequi debet, vt C. libr. xij. de dignit. mulieres. & C. lib. x. de inco. l. fi. & domicilium, ff. de iur. om. iu. cū quædam. ff. de iud. exigere. & quandoque vxoris minuitur dignitas per maritum, ff. de senatorib. fœminæ. & l. nuptæ. & viri carni debet participare, ff. solut. matr. si cùm dotem. quia vna caro sunt extrà de bigamis, debitum. & vna est domus viri & vxoris, ff. ad Syllan. l. j. §. si vir. & vna societas, vt C. de crim. expil. hær. aduersus & 27. q. 2. cùm societatis. extrà de sponsalib. c. 2. & vxor mei adscriptitij mea est, ar. præ. l. aduersus. & C. commu. vtriusque iud. l. possessionum. & eadem est lex viri & vxoris, vt extrà de secund. nup. c. penul. & fi. nec debet vir & vxor ad imparia iudicari, vt 32. q. j. si quis. & ext. d diuor. gaudemus. §. quia verò. in fi. Ar. contrà, quia vxor ꝑ marito non obligatur, C. ne vxor pro marit. l. 1. & fi. Item licet vxor splendeat viri fulgore, vt s. no. tamen non debet eius affici infortunio, C. de donat. inter virum & vxorem, res vxoris. extrà de consue. ex parte. extrà de pig. ex literis. Nec obstat, ꝙ mariti sui domino seruiuit: quia non vt ipsa, sed vt mariti obsequio hoc fecit: & ideo sibi non præiudicabit, ff. de offic. eius, cui man. est iur. si prætor. C. de admi. tu. cùm quidam. Super hoc dic, quòd est nō obest mulieri, quia hominis mei fuerit, vt C. de agr. & cen. l. fi. quia ex periculo viri nihil vitij vxori accidere potest, ff. de dona. inter virum & vxorem, sed & si mor. Multò ergo minus nocebit viro, quòd meam accepit fœminam in vxorem, vt
f C. de liber. & eo. lib. mulier[f]. C. de ag. & cen. l. fin. & l. ex ingenuo.
g communia de suc. ancillæ. secūdum Vber.[g] ¶ † Vigesimoprimò
41 quæritur: ecce consuetudo est in aliquibus locis, quòd mulier succedat in feudum ligium, extrà de rescr. significauit. quæritur, qualiter seruiet feudo? Dic, quod ipsa erit vasalla, & iurabit per se fidelitatem, ar. ff. de iur. om. iud. l. 2. sed seruiet feudo per substitu
h tum. nam hæc opera bene pt diuidi[h], ar. C. de cad. tol. l. vnic. §. sin
i autem. & s. ver. ix.[i] ¶ † Vigesimosecundò quæritur, vtrùm homo
42 ligius teneatur sequi dominum ad exercitum suis sumptibus? Dic

ADDITIONES

a De illo. ¶ Hanc prosequitur Mar. sub v. & Io. sub pen. ver. item si certum est.
b Locatoris. ¶ sup. qui inuecta & illata includit propria auctoritate: hoc volunt leges allegatæ.
c Poterit. ¶ sup. etiam, tamen Mar. dixit ab homine suo: suis facere quod vult al.
d Et vendere. ¶ Hæc v. Mar. Io. non facit de hoc quæstionem, sed assertiuè sic expedit, vbi s. ante finē: homo meus, qui liber est, testari potest, & me inuito de bonis legare: lege, testandi. quæ sequitur.
e Efficiatur. ¶ Hæc 7. Mar. in scriptis tamen in vero numero est 8. & vlt.
f Mulier. ¶ Hanc l. & l. ex ingenuo. statim alleg. inuenire non poteram: sed recurrens ad scripta Mar. de homicidiis, in fin. vidi, quòd hîc debet dicere C. de lib. causa: si lib. & post. l. fin. de agr. & censi. debet sequi, & C. de agri. & man. l. ex ingenuo. etiam lib. xj.
g Secundum Vber. ¶ Nescio, si etiam Vbert. scripsit hoc, sed quasi ad literam hæc est vltima quæstio Martin. de Fano.
h Diuidi. ¶ Io. cuius fuit iste ver. 3. col. ver. sed nunc quæritur. dixit per alium explicari, & meliùs.
i Ver. ix. ¶ Cessante consuetudine, si filia vniuersalis hæres petat mitti in possessionem omnium bonorum patris, & agnatus resistit de quibusdā, dicēs illa feudalia, & illa negat, mittetur in possessionem

a Dic[a], quòd si habeat pingue feudum, vel est diues, dominus non tenetur sibi facere sumptus, vt ff. de oper. lib. suo victu. & l. opera rum. §. fi. extrà de vi. & honest. cler. cùm ab omni. Secus, si feudũ est modicum, & si ipse pauper est. non enim propter modicam
b rem debet sustinere magnam exactionem[b], vt auth. de fide instr. §. vt autem. Hoc tamen potiùs dependet ex pactis in feudi cõces-
43 sione expressis. ¶† Vigesimotertiò quæritur, quid si dominus vult ire ad partes remotas: putà vltra mare ad pugnandum cum
c barbaris: nunquid homo suus eum sequi tenetur? Dicũt quidã[c], quòd si dominus est talis, qui possit & consueuerit ipse, aut prædecessores sui pugnare cum barbaris, sicut est rex Franciæ, tũc homines sui tenentur eum sequi ad instar patroni, qui operas consuetas potest indicere liberto, ff. de pig. act. vel vniuersorum. ff. de
d oper. lib. operæ[d]. & l. penult. Rex tamen tenetur eis, vel in toto, vel in parte expensas prouidere arbitrio boni viri, considerata, feudorum qualitate, ff. de adimen. lega. l. Mæuia. §. fi. Si autem sit talis, qui non possit, vel non consueuit contra barbaros pugnare, non tenetur eum vltra mare sequi, nec ipse potest tale seruitium illis iniungere, vt ff. de proc. sed & hæ. §. 2. ff. de oper. lib. quod
44 nisi. §. fi. & facit ff. de arbi. si cùm dies. §. si arbi. ¶† Vigesimoquartò quæritur: ecce Rex Aragoniæ, qui est dominus Montispessulani pro maiori parte, tenet ab episcopo, vel ecclesia Magalonensi in feudum, quicquid ibi habet, & sibi ex hoc facit homagium: episcopus verò tenet in feudum ipsam villam, quæ est in regno Franciæ à Rege Franciæ: & ei ex hoc homagium facit: pone igitur, quòd Rex Franciæ acquirit aliquo titulo dictam villam, quia fortè emit à rege Aragoniæ episcopo consentiente: nunquid
e Rex Franciæ tenebitur facere episcopo homagium[e]? Et videtur quòd sic: cùm succedat in locum regis Aragoniæ, qui homagiũ episcopo faciebat, ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. ff. de do. inter virum & vxorem, si donatæ. §. si sponsus. ff. de condit. & demonstr. filiæ. §. Titia. nam & fiscus priuato succedens præstat onera, quæ priuatus præstabat, ff. de iure fisc. fiscus. arg. extrà de statu monac. recolentes. Item res transiuit ad Regem Franciæ cum onere suo, vt s. versic. ix. in fin. Argumen. contrà, quòd non teneatur homagium facere: nam res redit ad suam naturam & statum Item quidam circulus esset, si ecclesia teneretur facere regi ho-
f magium, & rex ecclesiæ: & circuitus reprobatur à iure[f], ff. de condictio. indeb. dominus testamento. Item si Rex faceret homagiũ ecclesiæ, esset feudatarius: ita haberet vtile dominium, vt ff. si ager vectig. vel emphyteu. petat. l. j. Si autem ecclesia teneretur regi facere homagium, Rex haberet ex iure directo dominium: & sic ex duplici causa haberet dominium rei: quod esset inconueniens, ff. de acq. pos. l. 3. §. ex pluribus. extrà de fide instr. inter. prope fi. versic. vt tamen. Item si ecclesia faceret homagium regi, rex esset potior: si verò Rex faceret ecclesiæ, ecclesia potior esset rege: & sic per consequens rediretur à primo ad vltimum, quòd idem esset seipso potius: quod inconueniens esset dicere, vt ff. de diuer. & tempor. præscri. de accessionibus. Sed fit argu. contrà, ff.
g qui pot. in pig. hab. l. Claudius Felix g. Super hoc dicit quidam[h],
h quòd Rex non tenetur episcopo facere homagium: imò sibi obiiciet quasi quandam compensationem dicens, tu tenebaris mihi facere homagiũ: & Rex Aragoniæ, cui succedo, tibi: vnde volo, quòd sis liberatus ab homagij præstatione, & ego similiter: ff. si pars hæred. pet. l. j. §. penultimo, & eo ipso quòd compensationem obiicit, videtur onus subire, & homagium facere. non enim refert, quid ex æquipollentibus fiat, ff. si cert. petat. Compensa-
i tio enim & solutio ad paria videntur[i].

Alij dicunt, quòd Rex tenetur homagium facere, vt sic sibi inuicem bona fide seruiant, arg. si cer. pe. l. eius, qui in prouincia. in fi.
45 & vide de loc. §. nunc aliqua. ver. 129. ¶† Vigesimoquintò quæritur, vtrùm similis sit successio feudi cæteris successionibus? Et
k dic, quòd non[k]: quia neque mulier, neque monachus succedit ĩ feudum: licet consuetudo in plerisque locis in contrarium se ha
l beat, vt s. ver. 21.[l] Breuiter scias, quòd in successione feudi certa non potest regula dari, propter diuersas locorum cõsuetudines, & propter diuersa pacta, & conuentiones, quæ in eis apponi cõsueuerunt. nam contractus ex conuentione legem accipiunt, ff.
46 depositi, l. j. §. si conuenerit. ¶† Vigesimosextò quæritur: si ita dictum est, concedo tale feudum hæredibus tuis solùm, dicunt qui-
m dam[m], quòd non succedent, nisi hæredes de suo corpore descendentes: quia donans de illis tantùm cogitasse videtur, ff. ad Tre-
47 bellian. l. ex facto. §. fi. ¶† Vigesimoseptimò quæritur: ecce de cõsuetudine alicuius loci mulier & agnati & cognati, si non sunt proximiores, succedunt in feudum: & etiam extraneus potest hæres institui in illo: vnde secundum hoc pone, quòd P. habens vnum agnatum tantùm, decesserit absque liberis: agnatus iste succedit illi ab intestato: quæritur, vtrum iste agnatus eo ipso, quòd hæreditatem hominis mei & feudi, quod ille à me tenebat, adiuit, & per consequens feudum agnouit, videatur esse homo meus, cũ feudum sit inter res hæreditarias, & non potest pro parte hæredita-
n tem agnoscere, & pro parte repudiare? vt ff. de acq. hær. l. j.[n] & videtur, quòd non. nam aditio hæreditatis non facit hæredem possessorem: igitur multò minus faciet ipsum ab alio iure homagij possideri, ff. de acq. poss. l. cùm hæredes. Item si verũ est, quòd hoc ipso, quòd adit hæreditatem hominis mei, fit homo meus, frustra mihi postea faceret homagium, cùm amplius homo meus esse non possit, vt s. ver. prox. Ar. tamen contrà, quòd eo ipso, quòd adit hæreditatem hominis mei, fit homo meus. nam sicut ex sola aditione tenetur omnibus creditoribus hæreditariis, vt ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. 3. §. fi. C. de hær. act. l. 2. & 3. ita videtur, quòd sit mihi adstrictus iure homagij. Item eo ipso, quòd adiit hæreditatem solo animo, est hæres, vt C. de iure delib. si auia. Sed eo ipso, quòd est hæres

ADDITIONES.

☞ sionem bonorum omnium, si de feu. contro. fuer. c. 2. & dicam de hoc post Gui. de Suz. j. de test. §. pen. ad fi.

a Dic. ¶Secundum Io. in col. 4. ver. sed ponamus, feci.

b Exactionem. ¶aliàs afflictionem: & sic est ibi multiplex litera.

c Quidam. ¶Io. de Bla. & continuatur hæc quæstio s. prox.

d Operæ. ¶Hæc enim lex dicit operas patrono edendas sumptu & vectura patroni: l. pen. addit, vel tempus tantùm relinquendum liberto, quod ad quæstum alimentorum sufficiat: ad idem e. tit. l. si suo victu. cum duabus legibus seq.

e Homagium. ¶quæstio fuit Io. quam dicit se de hoc facto vidisse in ecclesia Matisconensi, & eius comitatu: quam vide in v. col. ver. se ponamus. vt vidi.

f A iure. ¶Vt in cle. de rescr. auditor.

g l. Claudius Felix. ¶Cuius casum vide in Summa dec. pen. de concess. præb. lib. 6. & ad solutionem facit, quod ibi dixi super gl. contrarium.

h Quidam. ¶Io. vt s. cuius totum fuit, quod sequitur, vsq; ad vltimam remissionem.

i Videntur. ¶de compen. l. 4. & qui pot. in pig. hab. l. 4.

k Quòd non. ¶secundum Io. in ver. ad euidentiam. & & paulò ante finem, vbi est sequens q.

ADDE, quando fœmina succedat in feudum, Roma. consil. 1. & consil. 33. Et an clericus succedat in feudo, Cald. consil. x. de feudis.

l Ver. 21. ¶Pil. q. lxxvj. tractat de filiis duobus vasalli defuncti, quorum alter vtilis, alter inutilis ad seruitium, an solus vtilis consentiente domino habere debeat feudum? quæ quæstio not. & non soluitur de prohib. ali. feu. per Fed. §. præterea. 2. Pil. & Iac. de Are. pro vtili allegant, quòd ex quo habet onus, & emolumentum debet habere, ff. de re. iur. secundum naturam. Item filius inutilis haberi debet, ac si non esset, C. de an. & tribu. l. 1. & de transa. c. 2. ver. sicut iuxta. ibi vide similia: & ff. quod cuiusque vniu. no. l. 1. §. quib. nec valet dicere, quòd per alium seruire poterit: cui respõdetur per l. vnam, C. de cad. tol. §. ne autem. Item secũdum id nullus deberet impediri feudum assequi: quia fœmina, mutus, surdus, & omnes prohibiti possent seruire per alium. Item si in tutela, vel successione vnus est habilis, alter inhabilis, defertur habili: patet primum ff. de leg. tut. l. 1. §. interdum. & si apud secundum, ff. de contra tab. l. j. §. pen. & vlt. & Inst. de succes. lib. §. sed nostra. In contrarium: quia inter liberos tales, nec apud deum, nec in iure successorio debet esse discretio, in authẽ. de mon. §. huic autem. C. fa. n. ercis. inter filios. Item afflicto compatiendum est, qui non peccauit, C. de lib. præter. l. maximum. C. de leg. hær. l. si maior. & l. pen. in prin. Pil. distinxit, an possit, vel non possit sine parte feudi sustentari? Primo casu totum habeat vtilis. Secundo casu de parte sibi aliàs obuentura assignetur, vnde sustentari possit. Iaco. dicit, secundum Oldradum & Gulielmum, ambos debere succedere: quia si ambo essent inutiles, simul succederẽt: vt quod iuris est in toto, quo ad totum, sit in parte, quo ad partem, ff. de vsuris, quid sit. & de rei vendic. de tota. dicit ipse, quòd contra hoc facit rubric. episcopum, vel Abbatem, c. 1. & de eo, qui sibi & hæred. suis ma. & fœ. inuest. accepit, ca. 1. Refert alios dicere, quòd solus vtilis succedat. pro quibus Rubrica, an mutus, vel aliter imperfectus. c. 1. satis æqua solutio Pil. poterat in his terminis tolerari, per qua facit præ. capitulum primum rubricæ, episcopum, vel Abbatem. in fine.

ADDE, an in feudis succedant mutus & surdus. Alexandr. consil. cxxxvj. j. libr.

m Quidam. ¶Io. vbi s. proximè.

n l. 1. ¶Sic formauit quæstionem Io. sub præ. ver. ad euidentiam & ver. seq. ibi, pars ipsius.

est hæres defuncti,fingitur eadem persona cum defuncto. Sicut ergo defunctus erat homo meus,ita videtur, quòd iste similiter erit,in auth.iusiur.quod præst.ab his, qui admin.accip.in prin. ¶
48 †Super hoc dicunt quidam,quòd sicut est duplex bonorū possessio,s.edictalis & decretalis,quæ sunt idem in substantia,licet decretalis plus tribuat in effectu,vt ff.de succes.edic.l.i.§.decretalis. & edictalis tempore finiri potest,vt C.qui admi.ad bon.pos.pos.
49 emancipata.†ita etiam est duplex homagium,s.edictale,siue hæreditarium:quod habet aliquis eo ipso,quòd est hæres:eo enim ipso,quòd adit hæreditatem hominis mei,repræsentat eius personam,& videtur onus homagij subiisse: & tale homagium potest finiri tempore,si domino placebit: est & decretale. nam hæres hominis mei,siue sit filius,siue alius sit, qui de consuetudine possit in feudum,& per consequens in homagium succedere,debet intra certum tempus me in dominum agnoscere, & fidelitatem præstare:& ego teneor eum ratione talis feudi in hominem recipere, & recipiendo videor sibi ius feudi decernere: propter quod dici potest decretale: & sicut bonorum possessio non tribuit ius,nisi sub conditione,s.si ius habet is,qui eam sibi fecit decerni,ita & in hoc homagio. Vnde & si postea veniat aliquis,qui si proximior,& talis,qui possit in feudum succedere,receptio, quā fecit de primo,non præiudicat postea venienti:quia sub cōditione primum intelligor recepisse,ff.de leg.præstan.contra tab.pos. per.filium.§.si quis bonorum possessor. & ideo in curia Franciæ semper recipiuntur fidelitates & homagia,alterius saluo iure, ix. quæstione 3.saluo. Sic igitur decretale plus iuris tribuit in hoc: quia post illud non potest alius vasallus per dominum à feudo repelli:sed edictale hoc non tribuit:quia postquam est hæres hominis mei, homo meus est : tamen nisi intra certum tempus remouet homagium faciendo mihi fidelitatem, si mihi placet,feudum amittit. Bene dico,si mihi placet:quia si non placeret, non amitteret feudum:imò agerem contra ipsum,vt me dominum agnosceret:& hoc,ne ex contumelia sua, vnde puniri debet,me inuito,vt consequatur immunitatem:quod esse non debet,vt ff.de interdict.& releg.l.penult. §.fi.ff.ex quibus causis ma.si cui. extrà de rescr.ex tenore.in fi.s.ver.7.in fi. Est autem prædictum temp⁹, intra quod debet renouare,vt videtur in ascendentibus & descēdentibus,annus:si autem de collateralibus,centum dies,vt ff. de suc.edic.l.1.§.Largius.C.qui adm.ad bo.pos.possunt,l.2. Sed dic, quòd[a] annus est dies,vt libro Feud.in tit.quæ fuit prima causa
a feu.amit.circa prin.[a]Si super hoc tamen diuersæ sunt in diuersis locis consuetudines,eæ seruandæ sunt,ff.communia præd. venditor.§.si constat.lxxvj.dist.vtinam. Ex prædictis ergo patet solutio propositæ quæstionis:quia eo ipso, quòd adiuit hæreditatem hominis mei,homo meus est homagio edictali, quod potest tempore amittere,si volo, vt dixi:sed si volo,etiam post tempus co-
50 gitur subire homagium decretale. ¶†Vigesimooctauò quæritur:sed nónne satis est,si dimittit feudum,vt sic possit euitare, ne mihi faciat homagium, ad quod tenetur, vt prædixi? Respon. nō credo de rigore iuris,quia eadem persona fingitur cum defuncto:vnde sicut ille se non poterat liberare ab homagio deserendo feudum,vt arg. C. de ac.& ob.sicut in initio. C. de cond. ob causā da.l.fin.C.de iur.emphy.l.1.sic nec iste poterit: est enim contractus feudi & homagij contractus nominatus à consuetudine inuētus:vnde non est locus pœnitentiæ,vt in præ.concordan. Sed & si esset innominatus,scilicet ille, Do,scilicet in feudum, vt facias, scilicet homagium,non tamen esset locus pœnitentiæ : quia res non est integra ex parte defuncti, qui feudum recepit & homagium fecit:& licet ille homagium non fecisset,cogi tamen posset facere per actionem præscriptis verbis. C.de rerum permut.reb⁹ De consuetudine tamen quorundam locorum deserendo feudum,ab homagio liberatur,vt s.ver.7.& ver.xix.& vide s.de loc.
b §.nunc aliqua.ver.cxxviij.[b]¶†Vigesimonono quæritur, vtrùm
51 vasallus tenetur iurare fidelitatem omnibus filiis domini sui de
c functi? Respondeo,non[c]: quia non cogitur pro vno feudo plures dominos habēre, maximè in comitatibus,& marchionatib⁹, & ducatibus, qui hodie diuidi non debent:nec potest dominus sine voluntate vasalli ea alienare,vt in consti.feu.de prohib. feud. ali.per Fed.imperialem.§.præterea.& de feu.sine culpa non ami.
52 §.scimus.ver.vel si qua. ¶†Trigesimò quæritur, vtrùm homo, siue vasallus possit vendere feudum domino irrequisito? Dic, quòd
d non[d],arg.C.de iur.emphy.l.fin.ext.de locat potuit. Si autem dominus post requisitionem emere nolit, tunc poterit alteri venderere,dum tamen vendat homini suæ conditionis,vel melioris vt si sit nobilis,vendat nobili. si enim vendit burgensi,siue ignobili,non tenetur dominus illum recipere in hominem suum, præsertim si feudum sit nobile: imò poterit occupare feudū,vel saltem poterit eligere venditorem adhuc esse hominem suum. nā per subrogationem burgensis non videtur ab homagio liberatus,ar.C.de contrahen.& com.stipul. veteres. ff.de duobus reis, nemo.C.libro xj.de fundis limit. l. 2. & sic in plerisque locis seruari videmus. De rigore tamen iuris videtur,quòd inuito domi-
e no,etiam emere nolente,non potest feudum alienare[e]. si enim hoc posset,per consequens posset alium in homagium subrogare: quia emptor feudi in homagio subrogatur, cùm res in eum transeat cum onere suo, C.sine censu,vel reli.l.2.& s. ver.ix.in fi. quod esse non debet.nam tenetur præstare operas,quæ in faciendo consistunt,s.iuuare dominum contra inimicos,& similia:in quibus non videtur,quòd alium valeat subrogare,vt ff. de sol.inter artifices. Descendentes autem de corpore suo, vt filios & nepotes,bene potest subrogare:& hoc de homine ligio, & vide j. ver.
53 38.¶†Trigesimoprimò quæritur, vtrùm vasalli possint diuidi? Et videtur, quòd non, arg.ff.fam. ercis.quendam.in fi.& ff.de iure pat.l.fi. Dicunt quidam,quòd vasallorum diuisio non possit directè fieri,sed bene per consequentiam:quia domini diuidunt īter se feuda:quod eis licet, cùm habeant dominium directum, ar.ff. vsuf.quemad.ca.si serui.quædam enim conceduntur per consequentiam,quæ directè non concederentur,vt ff.de prob.cùm probatio.
54 ¶†Trigesimosecundò quæritur, vtrùm vasalli possint feuda inter se permutare? Et videtur,quòd non : quia vasallus a-
f lienare non potest,vt s.ver.xix.[f]ergo nec permutare : quia sub alienationis verbo continetur vt extrà de reb.ecc.non ali.nulli.ff. ad l.

ADDITIONES.

a Circa princip.¶Si minor 25.ann.filius vasalli intra annum & diem non petiit inuestituram à domino, vel mortuo domino intra idem tempus non petiit ab eius hærede,vt ibi j.resp.vel interpellatus neglexit,vt ibi j.resp.an restituatur,vide per Host. in Sūma,§.quibus modis.ver.sed nunquid.gl.in l.imperialem.§.præterea.j.tenet,quòd sic,sub dubio fortè.Iac.ibi simpliciter. Item vidi dubitari:si mortuo vasallo eius filius non petita inuestitura decimo mense decessit relicto filio adulto,an iste nepos habeat solū residuum anni,an integrum annum? videtur tempus patris sui in suo anno non computandum:quia non venit ad feudum ex sua persona, sed à lege : quia filius, sicut nec admittitur ad paternam militiam iure paterno,sed munificentia principis,quia filius, ī auth.de exhi.& intro.reis,§.optimum.sic ēt, quia non venit ad ius patronatus iure paterno,sibi non nocet, quòd ipsius pater accusauerit libertum aui sui,ff.de iure pa.diui.§.si pater. Sic igitur hîc negligentia patris non nocebit,nec illius tempus sibi imputabitur: facit ff.de in ius voc. adoptiuum.§.fi.
ADDE Alex.cons.lxxix.& seq.j.lib.& cons.cxxxiiij.e.lib.
b Ver.cxxviij.¶Vide,quod ibi plenè dixi.
c Non.¶Secundum Host.cuius fuit iste versi.in Summa, §.fi.ante fi.ver.sed nunquid tenebitur.sed ibi Accu. arguit contrarium,ff. de vsufr.si cuius rei.§.j.allegat tres leges:facit etiam.l.1.ff.de ven. inspic.§.quamuis.in fi.pro Gul.facit ff.de exhær.lib.l.2. & est expressum in §.præterea.2.inferiùs alleg.& tenet ibi gl.quòd vasallo dabitur electio,cui iuret ex dominis:debitor enim est : alleg.l. plerisque.§.fi.ff.de iure dot. Quod ibi Iac.putat verum , nisi in diuisione ad vnum ipsorum peruenerit,vel aliter inter cos conuenerit,quòd vnus haberet:allegat ff.fam.erciscun.l.2.§.fin.& l.planè.& l.puto.§.j.communi diuidun.l.communi.diuidundo.§.1.
d Quòd non.¶Secundum Io.in vltima col.versi.item homo non potest.& seq.
e Alienare.¶Et hanc rationem inducit Azo in quæstione,qua quæritur,an possim vasallum, vel hominem meum inuitum alij delegare,vel in alium transferre. Nam , vt dicit, cùm vasallus inuito domino non possit vendere feudum,ne vni parti liceat, quod alteri non licet,facit C.de fru.& lit.expen.l.fi. non debet licere domino eum alienare:& videtur expressum de prohib.ali.feud.per Fed.§.præterea.2.in fi.& incipit,quæritur,an dominus rex.& Dy. idem ff.sol.ma.l.2.nisi casus necessitatis immineat: quia tunc sibi non expedit vasalli seruitium ff.de oper.lib. patronus.& l.medicus.& vide Cy.C.de don.l.j.de obligatione quæritur, cùm vasallus feudum pignorare non possit,vt in c.imperialem.in princ.an dominus sine consensu vasalli obligare possit proprietatē suam & tenet gl.1.in d.c.imperialem.quòd sic:idem ibi Iaco.quia non est prohibitum:alleg.ff.de pig.act.tutor.in fin.& C.de vsufru.l.2. vbi tenet idem Gui.de Suza.ita tamen,quòd per id non sit vasallus obligatus creditori:alleg.l.si quis arbitratu.ff.de ver.obl.
ADDE,an dominus possit vasallos inuitos delegare,vide Ro.cō sil.ccccix.
f Ver.xix.¶Vide,quòd dixi s.ti.2.§.fi.super ver.lxxxvij.
ADDE,an feudum possit diuidi, Ale.cons.lx.2.lib. Ab.cons.3.2. lib.vbi multas q.vide ad præcedentia & sequentia, & per Pau. de Cast.cons.lviij.& cliij.

ad l.Fla.de plag.l.lex Flauia.ff.de lib.causa,rectissimè.& l.in tantū & l.seq.C.de præd.minor.non solùm.ff.de iure dot.Titia cum esset.in prin.Ar.contrà C.de prædiis curi.l.3.[a] ¶† Trigesimotertiò
55 quæritur, vtrùm possit diuidere? Et videtur,quòd non:quia diuisio vicem emptionis obtinet,vt C.communia vtriusque iu. l.1. ff.communi.di.l.3.& permutationis, vt ff.fa. ercisc.l.si filia.§.si pater.Et hæc vera sunt de feudis non prouenientibus hæreditario
b iure[b]. ¶† Trigesimoquartò quæritur,vtrùm feudum iurisdōnis
56 diuidi possit[c]? Et videtur,quòd nō,ad exemplum seruitutis, quæ
c diuidi non potest,vt ff.si quid in frau.pat.l.j.§.quamuis.& ff.fa.er. hæredes eius.§.an ea.ff.de ver.obl.l.2.& l.stipulationes non diuiduntur.ff.si serui.ven.loci corpus.§.si fundum.in fin. Dici tamen posset,vt diuidi possit,ad exemplum vsusfructus,nisi sit feudum iurisdictionis marchionis,vel ducatus,vt in præ.c.imperialem.§. præterea.& facit ff.si serui.ven.& si fortè.§.si ædes.& arg.ff.communi di.l.communi diuidundo.in §.si duo.& §.cùm de vsufruc. ff.ad l.Fal.l.1.§.si vsusfruct⁹.& l.si vsusfructus.ff.de accep.l.&per
57 iusiurandum.§.j. ¶† Trigesimoquintò quæritur,vtrùm inter dominum & vasallum possit cōmuni diuidundo iudicium intentari? Resp.non,cùm nulla sit communio inter eos,vt ff.de reb⁹ eor
58 qui sub tut.& cu.sunt,magis.§.fi.& l.fi. ¶† Trigesimosextò quæritur,vtrum ius accrescendi locum habeat inter plures vasallos eiusdem feudi? Resp.aut ab initio fuit vni tantum data res in feudum:& ille feudatarius decessit pluribus in feudo relictis:& tunc secundum Odof.locum habet inter eos ius accrescendi, si fortè alter eorum feloniam cōmittit,& propter hoc portione sua priuatur,vel alio modo desinit pars eius. Aut ab initio fuit pluribus data in feudum,& tunc vno illorum perdente, redit ad dominū portio illius,nec accrescit aliis. Et est ratio:quia cùm pluribus defertur hæreditas,vel bonorum possessio,si alter repudiat,cæteris accrescit portio eius:quia nunquam agnouerat repudians.si eñi agnouisset,non repudiasset,nec locus esset iuri accrescendi. Sed hoc fallit in pluribus fructuariis,vt ff.de vsufr. accrescendo, l.j.§. interdum.& in donatione principis,vt ĩ,de do. ver. quid si pluribus.Cùm autem pluribus feudum datur,cuilibet sua portio quæ
59 sita est:& ideo aliis non accrescit. ¶† Trigesimoseptimò quæri-
d tur:quid si vasallus decedit relicto filio[d],qui vult feudum habere & paterna bona repudiare:vel econuerso,illa habere,& feudum repudiare? Et videtur, quòd non possit,vt C.de iure delib. quidā eulogio.in fi.& C.lib.xj.de omni agro deser.l.hæredes. De consuetudine tamen plurium locorum hoc potest,si est filius: si aūt sit agnatus,non potest,vt in lib.Feud.de vasal.qui feu.ali. ca.1.&
e de suc.feu.c.j.[e] ¶† Trigesimooctauò quæritur,an vasallus possit
60 dare alij in feudum,quod ipse habet in feudo? Et dicūt quidam[f],
f quòd sic,arg. C.si pignus pig.datum sit,l.j.in prin. tamen secund⁹ vasallus tamdiu habebit feudum,quamdiu vixerit primus vasall⁹ vel eius filij,quia vasallus non potest aliter alteri dare in feudum quàm ipse habet,vt in lib.Feu.lege Corradi,de beneficiis.& 1.q. 7.Daybertum.& vide s̃.ver.30.Et quòd feudatarius possit alij infeudare,probatur in lib.Feu.in const.si clientulus.& in const.imperiali.aliàs autem non potest dare,vel alienare,vt ibi,&extrà de feu.c.j.extrà de constit.quæ in ecclesia.& in dotem pro filia,vt e.
g xtrà de do.inter virum&vxorem,nuper[g]. ¶† Trigesimonono q̃
61 ritur,qualiter reuocetur feudum ad primum dominum? Dicūt quidam, quòd per mortem primi vasalli sine liberis decedentis fit præiudicium secundo.Alij tamen dicunt contrà,vt no.in Summa in ti.de feu.Si autem primus renunciat, non fit præiudicium
62 secundo,vt dicunt. ¶† Quadragesimò q̃ritur: ecce P.tenens ab aliquo quædam bona in feudum,commisit crimen læsæ maiestatis contra principem illius patriæ,vel aliter factus est eius proditor,vel rebellis,propter quod oīa ipsius bona publicantur: quæritur

quòd deterior est conditio filij,quàm agnatorum. Et ratio: quia agnati potiùs legis,vel principis prouidentia,quā iudicio,vel voluntate defuncti ad feudum perueniunt.quæ ratio cessat in filio. Item fortiùs ad debita paterna tenetur filius,quàm agnati:meritò igitur isti permittitur, quod illis negatur. Scire debes, quòd ista est materia brocardica:de qua Azo ĩ rubrica,qui repudiat hæreditatem,cui videtur,quòd de iure communi repudians hæreditatem,potest feudum retinere,in auth.ex exhib.reis,§.optimum de moribus feudorum secus.Vnde Dy.suo secundo consi.tenuit, ꝙ pactum de diuidenda hæreditate certo modo,non cōphendit feudalia,per præ.c.agnatus.in quantum loquitur de agnato, & per l.ff.de acq.hære.pro hærede.§.si quid tamen.& vide,quod no.ff.de pet.hær.item videndum.in fi.Ia.de Bel.& remittit ad Iac. Vero.rub.generali de success.feudi, in rubricella, nunquid repu. hære.possit feudum retinere,vbi alleg.vltra 30.iura pro parte filij,vt repudiata hæreditate possit feudū retinere, si in inuestitura sit adiectum,ꝙ fiebat patri & liberis.Recitat etiam ibi dictum Bu. & Dy.hoc procedere,cùm feudum est auitū vel ꝓauitū,vel,vt dixi paternum pro se & liberis concessum. Dicit tamen in fine, valde æquum videri,ꝙ qui noluit patris esse hæres,vt beneficiū aui consequi possit:quod consequi debet mediante patre, etiam legis beneficio:alleg.in auth.de nup.§.si quis enim ex eis.ff. de bo. lib.si ex patronis.§.Iulianus.& quia quis in beneficio & honore succedens,successor est patris,& non aui,remittens ad ea, quæ ĩ eadem Summa dixerat,ver.sed nūquid nepos.Vnde cùm c. agnatus.generaliter de filio loquatur,& in quantum ponit de iure agnatorum,loqui videtur de feudo antiquo,cùm nouum non aperiatur agnatis,vt rubrica,si vasallus feu.pri.cui debeat deferri,c.vno,videtur indistinctè de quolibet feudo intelligendum,ꝙ repudiet aut vtrunq;, aut neutrum:facit tamen illud c.quòd consentientibus agnatis dominus posset illum quasi de nouo feudo inuestire:& tunc hæreditate repudiata feudum poterit retinere nullo sibi onere hæreditario imminente. Nec putes, quòd omni casu quo vasallus perdit feudum, in retradendo requiratur consens⁹ agnatorum.Distinguitur etiam nouum à paterno: & quomodo sumatur paternū in hoc casu,habetur in rubrica de grad.suc.ĩ feudum, c.j.ibi,quod ita,& cætera.& de natura successionis feudi,c.j. ibi,paternam quidem voco,&c.Et breuiter venit per modum stipitis,vt propagati à patre feudum habere dicantur agnati, reliq non.In perdendo autem,vel causis perdendi non distinguimus nouum à veteri:sed cui perditum aperiatur,hîc est distinctio : q̃a si nouum est,indistinctè ad dominum,vt s̃.si antiquum, & ꝑditū propter offensam in dominum,indistinctè aperitur dño:& dr̃ Offensa in dominum,quando contemnit petere inuestituram ĩtra annum & diem:& ideo aperitur domino,vt in l.imperialem.§.ꝑterea.Idem his casibus,cùm feudum aperitur domino,planum ē, si dominus vellet facere gratiam perdenti, agnati requirendi nō sunt,cùm nil illorum intersit.In casibus ergo,in quibus aperitur agnatis,consensus illorum requiritur:& sic loquitur præ.ca.hoc etiam patet rubrica,quæ fuit prima causa benefi.amit.in §.pen.& vlt.& si de feu.contro.fuer.c.si vasallus.

ADDE,an filius repudians paternam hereditatem,admittitur ad feudum.Alex.cons.cxxvij.4.lib.&cons.lvij.e.lib.Bal.cons.cccxx. 1.lib.

f Quidam. ¶Pileus,cuius dictum plenè exponit Host.in Summa, & e.ti.§.quid hodie.ver.sed an possit.vsque in fin.& multùm plenè tractat hoc G.de capitulis Corra.l.i.§.j.& Pileus, Azo, Iac.Vero.v.char.quando feu.infeudare possit.

g Nuper. ¶Hîc vide,quod dixi s̃.ti.2.§.fi. ver.cix.Redeūdo ad principale dictum:pone:primus vasallus infeudat secundo,& secundus tertio, & tertius illud vendit ꝓ allodio: quæritur, quis illud reuocet,& vendicet? an primus,vel secundus? dubitatur, & not. de hoc in c.imperialem §.illud.Pro primo inducitur ff.de ser.expor.l.pe.& ibi de hoc per Vb.qui inducit etiam ff.de acq.pos.qui vniuersas.de contrah.empt.si quis sub hoc pacto.de vi & vi ar.l. cùm à te.de relig.& sump.fu.l.ossa.§.fi. de pet.hæ.sed & si lege.§. si autē.& de bo.pos.secundum tab.l.2.§.fi.C.de acq.pos.l.vlt.Pro vltimo inducit ff.pro socio.nam socius.ff.de lib.ag.si quis à liberti liberto.& tenet hanc partem per dictum §.illud.dicens, quòd ibi videtur quasi casus:sed ibi gl.plus accedit ad primum: & apertiùs de lege Cor.§.si mulier in fi.& Iac.de Bel.vtrobique tenet id præcisè hac ratione:quia primus habet directum dominium : secundus verò dans,vel quis vlterior nullum dominium habet:& sic eis reuocatio,vel vendicatio non congruit.vtile enim datum non remanet penes dantem,quia non diuiditur,C.fa.erc.ea,quę ff.si ag.vec.l.j.& ij.& immediatè.

ADDITIONES.

a l.3. ¶lib.x.q curiales non possunt vendere immobilia,vel rustica mancipia sine interpositione decreti,tamen possunt donare & ꝑmutare.Dicit ibi gl.quòd illud specialissimum contra regulam, cui ius.ff.de reg.iur.& rationes specialitatis vide.

b Hæreditario iure. ¶Innuit illa,quòd possunt.

c Possit? ¶Vide,quod dixi super rubr.ad finem ver. non omittam.

d Filio. ¶Hærede ex testamento,vel ab intestato.

e c.j. ¶Directè ꝓrium dicitur in rubrica,an agnatus,vel filius de functi,&c.& c.i.&idem habetur de filio cap.qui curiam vendidit,c.filius.& sic ponit Host.Summa in fi.ver.penul.& capita, quæ allegat auctor,non probant.Ad id autem,quod dictum est,respōdet

ritur,ad quem dicta feudalia bona peruenient, vtrùm videlicet
a ad principem, an verò ad immediatum dominum feudi[a]? Super quo quidam consulti,responderunt, quòd illa publicari non debent,nec ad principem,sed ad dominum redibunt,qui alieni criminis infortunio ius suum perdere non debet, vt C. de donat. inter virum & vxorem.l.res.in auth.Col.ix.de eccl.ti.§.si quis in sua.ff.de public.& vec.l.cotem.§.dominus.ad hoc etiam facit C. de inof.test.si quis in suo,C.de pœnis,sancimus.extrà de his,quę fiunt à maio.par.cap.quæsiuit.lvj.distinctione, satis peruer. extrà
63 de constit.cognoscentes.¶†Alienatio enim in potentiorem prohibita est,ne domini conditio durior fiat,vt C.loc. & con. curia. & l.milites.ff.de alie.iud.mu.causa fa.l.j.extrà eodem,capit. 2. At princeps intelligitur esse potentior,tum ratione excellentię suæ tum quia multipliciter priuilegiatus est, 16.quæstio.2. visis. ver. humanum est,&c.ff.de alien.iu.mutandi cau. fa.l.3.resp.j.Item si serui,vel filiifamiliàs militis ob eorum delictum bona publicantur,peculium serui domino,vel castrense peculium filiifamiliàs patri auferri non debet,vt C.de bonis dam.l.j.in princip.& l.si filius.ad idem C.de epis.&cle.si quis presbyter.Liberti quoque bonis publicatis ius patroni non intelligitur esse publicatum, ff.de bonis lib.si in libertum.& ff.de bonis damna.l.fi.§.j.hoc etiam bene probatur in auth.Col.ix.de alien.& emphy.§.j.in fi.§. vbi dicitur,quòd si res ecclesiastica in emphyteusim cōcessa aliquo modo peruenerit in imperialem domum,aut in aliquam curiam,ec clesia.quæ illam concessit,poterit eam intra biennium recuperare. Alij verò responderunt, quòd bona huiusmodi publicari, & ad principem venire debent:pro quibus facit C.ad l.Iul.maiest.l. pen.& fi.ff.eo.l.fin.in auth.Col.ix.vt nulli iud.in fi.Cùm enim omnia à principe descendant,vt 8.distinctiōe,quo iure. C. de quadri.præscr.bene à Zenone.non est mirum, si huiusmodi bona propter delictum contra eum commissum reuertantur ad ipsum:quia res de facili ad naturam suam reuertitur,vt ff.de pactis,si vnus.§. sed si pactum. Nam & si mater rogata restituere post mortem suam filio hæreditatem, condemnatur, & eius bona omnia publicantur,bona ipsa peruenient eauiuente ad fiscum,non ad filium, ff.de iure fisc.l.Statius.§.finali. Tertij dixerunt, quòd princeps tenebit feudum illud, donec ipse P. naturaliter vixerit, vel saltem quamdiu debuit ille tenere:postea verò ad dominum redibit, argumen.ff.de legat.2. peto.§.prædium.& in lib.Feud.de capitulis
b Cor.cap.fin.[b]in authen.vt nulli iud.§.quia verò. ff. de vsufructu leg.vxori vsufructu villæ.& medio tempore seruiet per substitutum,C.lib.x.de decur.nullus,qui nexu.C.de episc.& cle.ad similitudinem.& l.si quis.Ego dico,quòd ius in re ipsi P.comperens,vi
c delicet vtile dominium,publicari[c]&ad principem peruenire debet,directo dominio apud immediatum dominū feudi,sicut priùs,manente.arg.ff.de dam.infec.si finita.§.si de vectigalibus.ver. sed decernendum,&c.Veruntamen quia non expedit domino feudi habere principem & dominum suum in vasallum nec etiā debet quis effici inuitus socius,cui non vult,ff.pro socio, l.actione.§.societas.nec decet principem huiusmodi tributaria bona,& quæ alteri seruitium debent,tenere:imò,secundum legem Caroli,vasallus alterius non potest fieri princeps,quia per consequēs oporteret eum seruitii debiti onus subire,vt ff.de iure fisci,fiscus. nec seruire posset per substitutum,vt C.de decur.l. ς.quia tunc ipsemet seruire intelligeretur,vt ff.de vi & vi ar.l.j.§.deiecisse.extr. de resti.spol.cùm venisset.feudum vendi debet, & princeps partem de pretio pro æstimatione vtilis dominii capiat,& dominus aliam partem pro æstimatione directi,per l.ff.de lega.2. qui solidum.§.1.ad idem ff.de rei ven.l.item si verberatum.§.1.& §.fina, ff.locat.si fundus.respon.1.ff.de euic.l.Lucius.Nam fiscus vendere potest rem,quam cum alio communem habet, partem pretij alteri restituendo pro rata,C. de commu.rerum alie.l.2. C.lib.x. de ven.rerum fisc.cum priua.commun.l.vnica : vel saltem princeps det,vel vendat illud vtile dominium tali , qui velit & possit domino directum habēti seruire,iuxta conditionem ipsius feudi vt in lib.Feu.de capit.Cor.c.ex eadem lege.Sed contrà in li. Feu. de prohib.feud.al.in const.imperialem,§.illud.vbi dicitur,quòd feudalia committuntur immediato domino feudi. Sed illud intelligendum est secundum præmissam determinationem:vel intelligitur de offensa contra alium superiorem dominum , quàm principem, commissa: quia quod ex eo patet:quia innuitur ibi, quòd vasallus potest inferiorem dominum contra maiorem iuuare:quod de principe intelligi non potest, qui in omni fidelitate excipitur,vt ibi dicitur in fi.& extrà de iureiur.venientes.Item contrà:quia cùm feudi alienatio prohibi a it,vt in præ. const. Imperialem.resp.j.extrà de loc.c.fi.non videtur,quòd propter delictum possit feudum in principem alienari.Sed dic, præmissa & similia iura loqui de voluntaria àlienatione,quę dum prohibetur necessaria intelligitur permitti,ff.fam.ercis.alienationes.& ī prę. §.prædium l.peto.de leg.2.sicut aliàs fundi dotalis alienatio prohibita est,vt Inst.quibus al.licet,circa prin.C.de rei vxoriæ ac.l.vnica, §. & cùm lex.& tamen necessaria illius fundi alienatio permissa est,ff.de fun.do.l.j.Idem quoque iuris est in crimine incestᵘ & hæresis,& aliis,quod in crimine læsæ maiestatis dixi,vt videlicet ius domini feudi debeat illæsum seruari,vt extrà de hære. excommunicamus,j.§.moueantur.in fin.Regulariter tamen bona damnatorum de iure non publicantur,vt in auth. Col.ix. vt nulli iud.§.fina.Non interest etiam,quo ad præmissa,siue res confiscata sit feudalis,siue emphyteuticarię,siue libellariæ conditionis vt probatur in lib.Feu.de feudo non habente prop.feudi natur. cap.vnico:nam huiusmodi contractus eiusdem naturæ sunt, vt no.C.de sacrosſ.eccl.auth.ingressi.& habentibus bona ex eis vtiles competunt actiones, vt s.de loca.ver.xlv.Ar.tamen contrà, quòd aliud sit in aliis contractibus, quàm in feudali, C.de falsa
d mon.l.j.§.domus.& in libro Feudorum, de alien.feud.c. 1.[d]

For

ADDITIONES.

a Feudi. ¶De confiscatione,quæ fit per statutum,tractat Guido de Suz.in suis quęstionibus statutorum,ante fi.&C.de bo.lib.l.1. recitat primam opinionem,sed tenet tertiam in quæstionibus, & concor.Gul.

ADDE,an feudum veniat in publicatione bonorum,Alex. consil.23.& xxix.j.lib.

b c.fi.¶Vbi dicitur,quòd si prælatus ecclesiæ habentis feudum delinquat in dominum,reuertetur feudum ad dominum illo viuente:quo mortuo,vel remoto, redit ad ecclesiam.

c Publicari. ¶An vasallus habeat vtile dominium, disputat Hostiens.in Summa, §. quod ius acquiratur. accedit, quòd habeat.

d c.1.¶§.domus.Dicit.quòd domus,in qua fabricatur falsa moneta,confiscatur,si dominus erat præsens:&hoc propter eius negligentiam,vel incuriam : & sic ex propria culpa,nec ibi dicitur domum fuisse feudalem:c.primum permittit partem feudi dari in libellum.Est sciendum,quòd in emphyteusi fuit hæc qō multum agitata in partibus Gallicanis,in his terminis: clericus tenēs rem in emphyteusim à domino temporali habente plenum dominium in loco,vbi erat emphyteusis,damnatus fuit per episcopum suum pro graui crimine, pro quo episcopus bona illius episcopatui applicauit : dominus temporalis dicebat illa ad se spectare, Pro episcopo allegabatur, quòd res sequitur conditionem personæ,C.de impo.lucra.descrip.l.1.lib.x.in auth.de ec.ti.§.ad hoc. facit de iure patro.c.vno,lib.6. creauit dominus res propter homines,non econuerso,ff.de vsur.l.in pecudum.& scripsi de vsur. in c.salubriter.super 2.gl.Item minus dignum sequitur, quod est dignius,de consec.ec.vel altar. quod in dubiis.Cum ergo clerici cū suis rebus sint de foro ecclesiæ,& res ipsorum gaudeant priuilegio ecclesiarum, 12.q.1.ecclesiarum seruos.xvj.q.1.similiter.ergo episcopus iurisdictionem habens in rebus clerici, sicut in persona,res potuit applicare accessorias damnationi personæ: facit de reg.iur.accessorium.libro 6.cum concor. Ad contrarium dicitur esse casus C.de exac.trib.l.fin. lib.xj.& de vect.& commis.l.ex præstatione.Item ad hanc partem facit xj.q.1.cùm ergo.cum capitulis seq.8.dist.quo iure.Item non personarum,sed rerum habetur consideratio in iurisdictionibus,C.de an.& tri.l.3.Item coram domino feudi quæstio feudalis etiam inter clericos tractari debet,de fo.comp.ex transmissa.& c. seq. Et si de crimine clerici actum & pronunciatum sit per iudicem ecclesiasticum,executio in temporalibus debet fieri per dominum temporalem, C.de episc.aud.auth.si quis.Nec est nouum,quòd vnus exequatur sententiam alterius,de foro comp.postulasti.Item feudum ecclesiasticum damnato laico per iudicem secularē reuertitur ad ecclesiam, de pœnis,in quibusdam.& c.felicis.libro vj.Sic ergo erit econtrà,vt damnato clerico per ecclesiam,feudum reuertatur ad domino temporalem, à quo tenebatur, vt contra se recipiat ecclesia,quod recipit pro se,4.quæstio.3.si quis testib.Inducebatur in facto generalis consuetudo regni Fanciæ,quòd bona mobilia clericorum damnatorum applicantur episcopis, immobilia dominis temporalibus,à quibus tenebantur pro qua seruanda inducebatur ff.de legib.l.minimæ.ff.de sep.viol.l.2.§.diuus.in fine, & C.de emancipat.l.j.& vltima C.de diuers. offic. l.viros. libro 12. Sic & lex Federici distinguit inter res mobiles & immobiles, de

pace

¶Forma autem iuramenti, quod vasallus domino præstat, habetur 22.q.vlt. de forma. & in lib. Feu. qualiter vasal. iurare debet, cap. j.

64 ¶† Hodie Prælati, Comites, Barones & milites imperij iurant Imperatori in hac forma:

FORMA. Ego talis iuro fidelitatem domino meo, vel vobis domino Imperatori, & vasallagium: & suis, vel & vestris successoribus nō ero in facto, dicto, seu cōsilio, quod personam, aut vitam, aut membrum, aut honorem suum amittat, aut quod mala captione detineatur: & si ad meā notitiam peruenerit, quòd aliquis aliquid prædictorum contra dominum meum vellet committere, pro posse meo disturbabo: alioquin quā citiùs potero, vel per me, vel per meum nuncium, vel per literas meas sibi nunciare curabo. Imperium, quod habet, & terram pro posse meo manutenere iuuabo, & defendere, & aliam terram acquistare: & consilium, quod à me petierit, fideliter sibi secundum à deo mihi datam prudentiam, dabo: secreta mihi ab eo commissa nulli sine sui licentia manifestabo: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta dei euangelia. Hæc forma satis colligitur ex præd. capi. de forma. & extrà de iureiur. ego

65 ¶† Eodem quoq; modo iurant Barones Comitibus: & milites Baronibus: hoc excepto, quòd omnes isti iurant homagium salua fidelitate Imperatoris: prædicti verò iurāt Imperatori ligium ho

66 magium, vt s. ver. & no. ¶† Porrò in regno Franciæ faciliùs se expediunt. nam nobilis homo flexis genibus coram Rege & immissis manibus iunctis intra manus regias, sibi fidelitatē iurat, & homagium facit: & rex illum ad osculum recipit, vt s. in principio. Si verò sit ignobilis, licet habeat nobile feudum ex regia permissione, non recipitur ad osculum. Sed & prælati habentes stolam ad collum euangeliis ante illos appositis promittunt fidelitatem, vel homagium, vel etiam vtrunq; faciunt, prout feudi conditio, seu natura requirit: & sic ex chirographis, seu priuilegiis ecclesiarum suarum facere tenentur, xciij. dist. iuxta. & extrà de stat. mona. c. re

67 colentes. extrà de simo. ex diligenti. ¶† Et no. [a] quòd vasalli Co

a mitum, vel Baronum Imperij tenentur dominis suis in sex obedire & seruire propter feuda, quæ ab eis recipiunt. Primò pro exercitu Imperatoris tenetur cōferre vasallus secundum qualitatem & quantitatem sui feudi. Secundò pro corredo imperiali, vt videlicet quando imperator transierit per illum locum, cōtribuat in sumptibus eius: & in his duobus casibus seruit vasallus pro curia: in quatuor verò sequentibus seruit pro vtilitate domini. Tertiò pro filia maritanda. Quartò pro se, vel filio milite faciendo. Pro filio autem vxorando non confert vasallus. & est ratio: quia tunc dominus recipit, & fit ditior: sed quando maritat filiam, tunc dat de suo, & sic fit pauperior, ideoq; vasallus tūc de iure conferre tenetur. Quintò si dominus captus est, tenetur conferre pro eius redemptione. Sextò pro emēda aliqua terra. In primis autem duobus casibus regem, seu imperatorem tangentibus, nō potest dominus liberare vasallum. In quatuor verò sequentibus sic: quia eum principaliter tangunt. Sed & si dominus in aliis, quàm in prędictis sex, vel etiam illis sex vltra qualitatem & quantitatem feudi sui velit grauare vasallum, sicut censitus directò intentato officio iudicis, vt releuetur ab illo onere, ita & vasallus vtiliter iudicis officium intentabit: ideò dico Vtiliter quia vasallus non est censitus: & sic, cùm verba deficiant, sententia locum habet: ideo datur officium iudicis vtiliter, arg. ff. si quadru. paup. fec. dic. l. penul. ti. ff.

b de iurisd. om. iudic. si quis id. quod [b]. & concipitur libellus, vt j. de censi. §. nunc dicendum. versi. sæpe. & seq. Quòd si vasallus in his obedire recusat domino, concipitur libellus contra eum, vt s. de

68 maior. & obe. versi. eodem modo dominus. & j. §. proxi. ¶† hoc etiam no. quòd licet iurans prælato & eius successoribus fidelitatem, & homagium faciens, non cogitur iurare, vel facere successori, (quod dic, vt extrà de iureiur. veritatis.) hæres tamen feudatarij, vel filius mortuo patre debet iurare fidelitatē domino, vt probatur in lib. Feu. in constit. Federici. §. præterea. Petens ergo iuramentum à fidelibus ecclesiæ, cautè faciat sic iurari.

FORMA.

ADDITIONES.

☞ pace tenen. §. si pacis violator. facit ad casum ea. l. §. si clericus. & C. de epis. aud. l. addictos. & quod ibi not. scilicet clericum puniri in patrimonio per iudicem secularem. Et ad illam distinctionem bonorum mobilium ad immobilia, facit extrà de testam. ad hæc. & c. relatum ii. §. licet. C. famil. ercisc. und. l. filius. j. respon. & ver. prædia. de imp. lucrat. descrip. l. j. libro x. ff. de supel. leg. ii. Item sciendum duplicem esse confiscationem: vnam extraordinariam, s. in casibus non expressis à iure, quæ conceditur illustribus in summa potestate positis, C. ne sine iuss. princ. lic. consis. l. vna. Alia est ordinaria, scilicet in casibus expressis à iure, vel consuetudine, vel quod vicem iuris habeat: & hanc facit quisque iudex habens merum imperium. Secūdum leges videtur, quòd iudex secularis, cuius propriè est territorium, habeat tales sententias exequi, C. de epis. aud. auth. si quis litigantium. sumpta de Corpore de sanctissimis epis. Si hoc verum esset in omni ciuili, fortiùs in casu proposito, cùm ab ipso tēporali dño res teneat in feudum, vel emphyteusim. Nec est i[illegible] priuū quod vnus habeat onus, & alter cōmodū, vt patet. ff. de leg. 3. l. his verbis. §. fin. Concluditur ergo, quod domino, de quo queritur, qui duplex ius habet, s. iurisdictionē territorij, & directū dominiū rei emphyteuticæ: & sic duo ipsius iura & vincula vincāt vnicum episcopi, quod habebat in psona, Inst. de adopt. §. ij. C. eod. tit. cū in adoptiuis extr. de iure patro. suggestū. in fine. Videmus etiam, quod si pupillus sub diuersis iudicibus habet bona, alter illorū de bonis in alterius territorio sitis non ordinat, sed de suis tm, ff. de excus. tut. l. iurisperitos. §. j. & nor. eo. tit. non solùm. §. & qui in testamento. & C. vbi pet. tu. l. j. per quæ iura probari videtur, & bona condemnati applicentur domino, sub cuius iurisdictione sunt, non condemnati: ad idem decre. de fo. comp. Romana. §. contrahentes. & quod ibi scripsi super ver. decernere. De dānato de hæresi. satis scripsi de heretic. cùm secundum. lib. vj. in gl. mag. Inducitur etiam, quòd feudales & emphyteuticę res ita sunt conditionatæ, quod in ecclesiam (quæ perpetuò viuit, de rescr. si gratiosè. libro sexto) transferri non possint. De feudo datur plena remissio s. ver. xix. ver. sed nunquid feud. De emphyteusi vide s. de locato, §. vlt. ver. cxvj. & seq. & vers. cxx. & cùm res prohibetur in alium transferri, etiam per publicationem bonorum ad id perueniri non poterit, ff. de fideicommis. liber. l. cùm verò. in prin. Item constat, quòd res emphyteutica sine voluntate domini alienari non potest, C. de iure emphyteu. l. fi. Sed vbi sic prohibitus ex necessitate suæ personæ alienat, nō tenet vltra tempus, quo ipse retenturus est, ff. de iure fisci, l. status. §. si. de leg. ij. l. vnum ex familia §. quòd si talia. & l. peto. §. prædium. facit in vsib. feu. de cap. Cor. c. j. §. si. ergo proprietas remanere non potuit apud ecclesiam. Itē si episcopo, vt pronunciauit, esset ius quæsitum, illud domino restituere teneretur, ff. de stipul. seruor. l. pe. de act. emp. & vend. l. si seruus. si cer. pet. l. cùm fundus. §. j. & ff. de pecul. l. hîc quæritur. §. j. Item constat, quòd ius illud emphyteuticum clericus non habebat in re. quia clericus. & hoc est certum. & si vis fingere aliquam connexitatem esse, nō tamen noceret Baroni, in cuius territorio sunt bona: ad quod bene facit de fundo instru. l. quæsi: ū. §. Alphenus. & §. si fundum instructum. iuncta l. Seiæ. eodem titulo, §. prædia. in fi. Est simile ad prædicta C. libro x. de mu[illegible]. & quo [illegible] mu. & c. l. vna, cum ibi notatis. Item quando prædictum dominium quæsitum est patri: facit C. de bo. proscri. si filius. Item æquitas facit. vt res redeat ad eum, à quo manauit, ff. quemadmodum serui. amit. l. aquam. ad hoc etiam ff. de cap. & postlim. reuer. l. si quis in bello. & l. si captiuus. §. j. cum sua glossa.

ADDE, quòd quæstionem de clerico, Oldradus, cuius prædicta sunt verba, latè examinat in suo consilio xvij. Et quid econtrà, si laicus tenet ab ecclesia, vide Paulum de Castro consilio clviij.

a Et no. ¶ secundum Ros. vbi de sacramento cuiusque vasalli: & est rubrica in tractatu officiorum.

b Si quis id, quod. ¶ Hucusq; Ro. vbi suprà, cui quidam resistunt dicentes, hoc legibus, vel consuetudinibus feudorum nō probari: & potissimùm resistunt 3. 4. & 7. dicto: fatetur tamē, quod Imperatore eunte Romam pro coronatione, vassalli dominorum euntiū dare debent eis, quòd habetur in l. ad decus. §. fi. & l. imperialem. §. firmiter. & de capitulis Corradi, §. similiter. Item contra hostes debent dominum iuuare, vt in Lombarda, de his, qui ad patriam defen. l. j. & ij. & hoc, si iustam facit guerram, tubrica, hîc finitur lex, c. j. & dic, vt ibi. Item cùm dñs transit per loca vasalli, debet habere hospitium, & alia ad victum necessaria iusto pretio, & secundū forum consuetum, & conuiuium suum, in Lombard. C. libr. x. vt episcopi & comites inuicem sint vniti, l. ij. §. j. In tertio casu de filia maritanda, dicunt se non videre, quare dixerit: nam mater non tenetur filium dotare: nec filius matrem: nec frater sororem nec tutor pupilli talibus munera nuptialia conferre: quod dic, vt ff. de administratione tutor. l. cùm plures. §. cùm tutor. & l. sequē. de tutelis & rat. distra. l. j. §. propterea. De quarto etiam casu dicūt se non videre, quare dixerit. Ad quintum dicunt, posse in arg. induci, in authentica, vt cùm de appellatio. cog. §. casus. versiculo, si quemliber. & §. vnum. De sexto dicunt, se non videre, vnde dixerit: nam etiam filius causa ciuilium munerum, vel causa sui debiti à patre conueniri non potest, C. ne filius pro patre, l. patris. nam licet patrem alere teneatur, non tamē tenetur eius debita soluere. ff. de liberis exhibend. l. si quis à liberis. §. si vel parens. bene in vsibus feudorum, si de feu. defunc. controuet. fuerit. c. licet. in fi. vbi etiam pro euitando periurio domini, qui iurauerat certa die soluere, vasallus habens etiam pecuniam paratam, illam soluere, vel credere non tenetur.

69 FORMA.¶† Ego talis iuro, ꝙ tali ecclesiæ, & tibi domino meo P.episcopo, & tuis successoribus fidelis ero: vt extrà de verb.sig. cùm clerici. licet enim ibi non dicatur Successoribus, intelligitur tamen iurare successoribus, dummodo dicat Ecclesiæ, vij.q.j. scire. De consuetudine tamen cuilibet successori iuratur specialiter extrà de elec. qualiter. Super hoc not. Vinc. extrà de maio. & obe. cap. his quæ. quòd præ. decr. veritatis. intelligitur de indulgentia: quia potest quis se alicui & suis successoribus obligare, ff. si seruitus ven. harum. De iure tamẽ est, quòd cuilibet successori fiat homagium, ff. quemadmodum vsufruct. cau. si vsusfructus. §. si plu-
70 res. 23. dist. quanquam. ¶† Et no. ꝙ non debet induci nouitas in homagij, seu fidelitatis exactione, vt extrà de maio. & obed. dilecti. extrà de consuet. cùm consuetudinis. alioquin negari potest,
71 arg. extrà de exces. prælat. sanè. ¶† Qualiter autem episcopus iuret domino Papæ, habes extrà de iureiur. ego. Item qualiter Im-
72 perator Papę, & de aliis iuramentis vide s̃. de iureiur. ¶† Nos verò dum patrimonium beati Petri regeremus, à ciuitatibus & maioribus loci sacramenta fidelitatis à singulis personis recepimus
a in hac forma [a]:

FORMA. vobis domino Guil. Durandi, domino Papę capellano patrimonij beati Petri in Tuscia, ciuitatis quoque ac dioec. Reatinæ in spiritualibus & temporalibus rectori & capitaneo generali, recipienti vice ac nomine Rom. ecclesiæ & sanctissimis patris domini Nicolai Papæ III. & successorum eius canonicè intrantium, ego H. promitto pro me meisq́ue hęredibus in perpetuum & iuro, quòd ab hac hora in antea ero fidelis ecclesię Ro. & dicto domino N. Papæ III. domino meo, & eius successoribus canonicè intrantibus, contra omnem hominem & vniuersitatem, & nũquam ero in facto, vel consilio, quòd ipse, vel ipsi, vel vos vitam, vel mẽbrum perdant, vel perdatis: vel in persona, vel in personis recipiant, vel recipiatis aliquam læsionem, iniuriam, vel cõtumeliam: vel quòd mala captione capiantur, vel capiamini: vel quòd aliquem honorem, vel regalia, quem, vel quæ non habet ipsa ecclesia Rom. hîc, quæ alibi, vel in antea habebit, amittat: & si sciuero, vel audiuero aliquem, vel aliquos contra ipsos, vel cõtra vos, quicquam velle facere, pro posse meo impediam: & si impedire nequiuero, sibi, seu vobis, quàmcitò potero, nũciabo: & si quod secretum mihi manifestauerint, seu manifestaueritis. illud sine ipsorum, seu vestra licẽtia nulli pandam, vel per quod pandatur, faciam: sed & si cõsilium, vel auxilium meum postulauerint, seu postulaueritis, id bona fide impendam, nec vnquam in persona mea aliquid scienter faciam, quod ad eius, seu eorum, vel vestrã pertineat iniuriam, vel iacturam. In minoribꝰ autem locis, qui sunt de dominio dictæ ecclesię Rom. homagium & fidelitatem recipimꝰ
73 à singulis hominibus, vt s̃. vers. porrò. ¶† Sed etiam quando primò ciuitas Bononię & prouincia Romandiolæ ad ecclesiã Rom.
b peruenerunt [b], prout not. s̃. de præben. rescripti. §. ratione causæ. ver. item quod est obtentum sacramenta fidelitatis à Baronibus, & à syndicis omnium vniuersitatum in generalibus parlamentis, necnon & à singularibus personis recepimus sub hac forma:

FORMA. Iuro, quòd ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro principi apostolorum, & vobis, sanctissime pater, domino N. Papæ III. vestrisq́ue successoribus canonicè intrantibus, sanctæq́ue apostolicæ Romanæ ecclesiæ: non ero in consilio, aut consensu, vel facto, quòd vitam perdatis, seu membrũ, aut capiamini mala captione: consilium, quod mihi credituri estis ꝑ vos, aut per nuncios vestros, siue per literas, ad vestrum damnum me sciente nemini pãdam: & si sciuero fieri, vel procurari, seu tractari aliquid, quod sit in vestrum, vel ecclesiæ prædictę damnum, illud pro posse impediam: & si impedire non potero, illud vobis & ipsi ecclesiæ significare curabo. Papatum Rom. & regalia S. Petri iura, & iurisdictiones vestras, & successorum vestrorũ ac Rom. ecclesiæ, tam in ciuitate eiusq; territorio & districtu, quàm alibi vbicunq; existentia, adiutor ero vobis, & ipsis successoribꝰ, ac etiam ad retinendum, defendendum, recuperandum, & recuperata manutenendum contra omnem hominem. Hæc forma sumitur
c lxiij. distinctio. ego. & c. tibi. extrà de iureiur. ego [c]. ¶† In summa
74 no. quòd regibus, ducibus, marchionibus, Baronibus, & aliis iurisdictionem habentibus datur coadiutor, si nesciunt terram suã defendere, vel in ea pacem & iustitiam seruare, præsertim personis & rebꝰ ecclesiasticis, vel deperdita recuperare, vt extrà de sup. neg. prælat. grandi. lib. vj. & xcvj. dist. boni. & hoc debet fieri ad petitionem subditorum illius per proximum superiorem eius, vel per Papam, si ille alium non habet superiorem, vt in præd. decre. grandi. & extrà qui fi. sint leg. per venerabilem. ff. de tut. & cur. da. ab his, §. diuus. xv. q. vj. alius. Item ex causa cognita, C. de cur. fur. l. fin. §. cùm antiquitas. & talis curator satisdare debet, & inuentarium facere, vt in præ. l.

ADDITIONES.

a In hac forma. ¶Rof. etiam ponit formam iuramenti, quam ꝑ Federico Imperatore receperat à principibus & prelatis, tit. de sacramento vasalli, ver. hodie.
b Peruenerunt. ¶in §. statim allegato dicit, quòd redierunt.
c Ego. ¶Scias, quòd in vsibus feudorum habetur noua fidelitatis forma, rubrica. de noua fidelitatis forma, c. est & alia. quam ponit & exponit Hostien. in summa huius tit. §. quid si fidelitatis. versi. est & alia.

SVMMARIVM.

1 *Libelli qualiter in materia feudi concipiantur. & num. 3.*
2 *Felonia à patre commissa, an filio noceat, an non possit in feudo succedere.*
4 *Homo alicuius gerens se pro non homine, & ita existens in quasi possessione libertatis, qualiter sit contra eum libellandum.*
5 *Libellus qualiter sit contra hominem alicuius fugientem concipiendus.*
6 *Agere volens ad proprietatem, quod minus securum est, qualiter libellum concipiet.*
7 *Contra dominum in quasi possessione homagij existentem qualiter sit libellus formandus.*
8 *Agricolæ diuersimodè dicuntur.*

1 3.§. Nunc dicamus, qualiter † libelli concipiantur: & quidam concipiunt sic libellum:

Lib. Coram, &c. propono ego H. prælatus talis ecclesiæ contra vasallum eiusdem ecclesiæ, quòd ipse talem feloniam in me cõmisit: puta quia me verberauit: vel vitæ meæ insidiatus fuit: vel ꝑdecessorem meum, vel talem canonicum ipsius ecclesiæ interemit, & huiusmodi quid commisit, propter quod tali feudo, quod à dicta ecclesia, vel à me tenet, debet de iure priuari: quare peto ꝑ vos ipsum dicto feudo p̃riuari, & priuandum fore sententialiter declarari: peto etiam satisfactionem iniuriæ, quam facio tantùm & damna & interesse, &c. ext. de poe. in quibusdam. de don. c. vlt. & in lib. Feu. ex qui. cau. feu. amit. §. prima autem. & §. preterea. & §. seq. xcvj. dist. si Imperator, 22. q. vl. de forma. extrà de exces. præ
2 lat. graue. ¶† Sed quæritur vtrùm felonia [a] à patre meo commis-
a sa mihi noceat, vt non possim in feudo succedere? & videt, quòd
b sic [b], arg. ff. de stat. hom. l. & seruorum. §. ingenui. ibi, quòd non debet, & c. ff. de senat. emancipatum. §. fin. ff. de in ius voc. adoptiuũ. §. si. non enim debet filius patris iniquitatem portare, vt ibi, & j. q. iiij. c. j. & cap. crimen. & c. iam itaque. Arg. contrà, ea. q. c. ecclesi. §. item peccato ciuium. de poen. dist. iiij. quid est, quod dicitur. ego enim videor commisisse, cùm vna persona cẽseat cum ipso, vt C. de impub. & ali. sub l. fin. & xxxv. q. iij. §. hac auctoritate. nam & iusiurandum cõtra legem Aeliam Sentiam per patrem exactum nocet filiis, ff. de iure patr. l. qui contra legem. ad idem extr. de poe. in quibusdam. j. q. j. cito turpem. vj. q. j. qui crimen. extr. de hæret. ver gentis. Dicunt quidam, quòd si feudum cœpit à patre meo, putà quia fuit ei concessum de nouo, tunc ego succedere nõ possum, arg. C. de fru. & lit. expen. l. ij. & facit C. de bo. liber. l. ij. extrà de renun. nisi. §. personæ. Si verò cœpit ab auo, aut ego non fui conceptus auo viuente: quo casu mihi nocet factum patris: quia ex persona aui nihil petere possum, cùm inter eum & me nulla consanguinitas fuerit, vt ff. de iniusto, irri. testam. si quis exhęredato. ver. cęterũ, ff. vnde cog. l. j. §. si qs proximior. Aut conceptus sum auo viuente: & tunc aut pater cõmisit feloniã auo viuente: quo casu mihi ñ nocet: qa nõ ex ꝑsona patris, sed aui volui ad feudũ admitti, arg. ff. de iure pat. diui fratres. & l. iura. ad idẽ C. de bo. lib. l. j. Aut cõmisit auo iã defuncto: & tunc mihi obest: quia ex persona aui non possum admitti: nã tempore mortis eius pater meus erat illi proximior, & erat capax feudi, ad hoc Insti. de hęr. qual. & dif. §. siue. & hoc verum est, si pater meus adiuit aui mei hæreditatem. nam si

ADDITIONES.

a Felonia. ¶de duplici felonia, scili. quæ dominum respicit, & quæ non respicit, Hosti. in summa, §. quibus modis. versiculo, propter culpam, & sequentibus.
b Quòd sic. ¶Debet dicere, ꝙ non: & sic ponit Ioan. de Blan. cuius fuit in penult. col. Et scias, ꝙ Iacobus de Ra. & Pe. se expediunt de quæstione, dicendo, ꝙ præiudicat, quãdo feudum non potest venire in filium, nisi per successionem patris: alleg. auth. iusiu. quod à mori. præs. §. j. secus, si aliàs venire poterit, quia concessum fuit patri & filiis: allegat ff. de verb. oblig. stipulatio ista. §. si quis. simile, quod no. in l. diui. inferiùs alleg. prædicta vide per Cy. C. de lib. & eorum lib. l. ij. in fi.

nam si repudiasset, tūc bene possem a uo suc cedere, & ex ei⁹ per-
a sona feudū habere, ff. de bo. pos. vnde lib. l. fi.[a] ¶†Potest etiā sic li
3 bellus concipi: Lib. Coram, &c. conqueror de P. filio H. à quo peto, vt mihi restituat talem vineam, quam pater suus habuit iure feudi: à quo iure dico eum cecidisse, quia fidelitatē nec fecit, nec iurauit: ad quod propono condictionem ex moribus, vel condi-
4 ctionem ex lege Federici, imperialem. ¶†Ceterùm si homo meus gerit se pro non homine meo, & ita est in quasi possessione libertatis homagij, acceptabo ꝯ ipsum præiudicialem vtilē, in qua
b sic libellus concipitur[b]: Lib. Coram, &c. propono ꝯ P. ꝙ ipse est homo meus ligius: vnde cū nō gerat se vt homo meus, nec mihi tanquā suo dño obediat, vt tenetur, peto per vos sententialiter ipsum hominem meum esse declarari, & mihi debere præstare seruitia, ad quæ homo ligius dño suo tenetur, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari. Si autem sit homo non ligius, cōcipe eodem modo, hoc saluo: qa vbi dr̄, ligius, dicat, non ligius: & iungas ratione feudi. & hoc ideo, quia homagium non ligium principa-
5 liter fit gratia rei, vt s̄. ver. prox. ver. xvij. ¶†Potest etiam sic concipi libellus contra meum hominem fugientem: Lib. Corā, &c. conqueror de P. quem vt hominem meum possedi recipiens ab eo tale & tale seruitium pro homagio, siue homicia: ipse verò tā homagii sui, quàm seruitiorum prædictorum me possessione, vl' quasi, priuauit: quare in dictam possessionem, vel quasi, homagij & seruitiorum me restitui postulo: ad quod propono iudicis officium, & protestor condictione ex l. C. lib. x. de agri. & cēsi. si coloni. per quam l. probatur iste libellus: & per l. eo. tit. omnis. in auth.
6 de man. prin. §. pen. ¶†Si autem velim agere ad proprietatem, quod minus securum est, sic cōcipit libell⁹: Lib. Corā, &c. cōqueror de P. petens ab eo, vt stet ad meam maioriā & signoriā, & mihi talia seruitia præstet, quæ omni anno præstare, ꝓmisit: vel, quę ipse & sui antecessores mihi & meis prædecessoribus prestare cōsueuerunt. allego enim pacta & promissiones intercessisse. & hîc non proponatur actio, sed condictio ex moribus: & hoc propter primam partem libelli, s. vt stet ad maioriā, &c. quia cùm hęc consuetudo de homagiis sit in plerisq; regionibus, ex ea sicut ex lege oritur actio. arg. ff. de condi. ex leg. l. vnica, Inst. de iure natur. §. ex nō scripto. & protestetur actionē ex stipulatu: & hoc propter seruitia, si sint incerta: si verò sint certa, tunc certi cōdictionem protestetur, quæ competit ex promissione vera, vel præsumpta, vt iā dicam. Item bene dicit, quæ omni anno præstare, &c. nā & si non promisisset, præsumeret tñ ex tēporis diuturnitate ꝓmissio ꝓcessisse, arg. ff. de vsur. cùm de in rē verso. ff. si seruit. vē. si quis diuturno. Vel cōcipit libellum, vt j̄. de natis ex libero vētre: vbi etiā not. quid iuris sit, si quis se vēdi promittit ad pretium participandum.
7 ¶†Si autem dominus est in quasi possessione homagij, homo ꝯ
c eum sic libellum concipiet[c]: Lib. Coram, &c. propono cōtra talem Baronem, ꝙ ipse indebitè à me exigit seruitia, tanquā ab homine suo ligio. vnde cùm non sim eius homagius, ago cōtra eū, & peto per vestram sententiam declarari me non esse hominem ipsius, & super petitione dictorum seruitiorum eidem perpetuū
8 silentium imponi: & facit s̄. §. prox. ver. 3. ¶†Vltimò ad euidentiam huius materiæ not. ꝙ agricolarum alij sunt asscriptitij, alij censiti: alij perpetui: alij coloni conditionales: alij inquilini: alij originarij: alij simplices coloni: alij asscriptitij: quæ dic, vt in summa do. mei in tit. de natis ex libero ventre, §. fin. Item qualiter quis petat aliquem in vasallum, vel ab eo subsidium, vel seruitium, not. s̄. de ma. & ob. versi eodem modo. Si verò quis neget se esse vasallum alicuius, vel se non debere præstare seruitia petita, cōncipe libellum, vt j̄. de censibus, §. 2. ver. vasallus. & j̄. de nat. ex lib. ven. ver. porrò. & ver. cæterùm.

ADDITIONES.

a L. fin. ¶Reuoluitur hęc quæstio, an scilicet ingratitudo, vel felonia filij noceat patri? Gui. de Suz. in l. fi. C. de lib. & corū liber. Ad negatiuā inducit de pœnis, l. sancimus. de decur. l. ij. facit de c. quæ fiunt. de his, quæ fiunt à maiori parte cap. In ꝯrium, Instit. de inut. stipul. §. ei qui. & C. de impub. & ali. sub. l. fi. tenēt, ꝙ auferri potest nisi pater legitimā satisdationem per filium fieri faciat: aliàs feudales constitutiones non exprimūt: sed hoc habes in l. imperialē. §. insuper. de prohi. feud. ali. per Federic. per quē §. soluitur secunda quæstio, ad q̄ arguit Cy. in l. fi. C. de lib. & eorum lib. per ipsam legem. s. ꝙ mortuo patre ipse filius superueniens priuetur feudo quod dic, vt ibi. per aliā reuolutionē venit tertia quæstio de vasallo, qui feloniam commisit ꝯ dñm, per quā debebat perdere feudum, sed dñs non abstulit, nec cōtrouersiā mouit: tenuit Odof. in l. j. C. de reuocan. don. ꝙ filio mortuo patre auferre nō poterit per finem illius legis: & sit ratio, quia tales reuocationes sunt producta ad vindictam: vnde non dantur hæredibus, nec ꝯ hæredes, ff. de iniuriis, l. iniuriarū. in princ. & de in ius vocan. l. pen. & idem not. in præ. §. insuper. in gl. penult. & quæ fuit prima causa benefi. amit. §. porrò. Hæc tamen intelliges esse vera, si dominus fuit sciens, & sufficiens tempus habuit ad reuocandum: aliàs secus, ff. de confir. tut. l. in cōfirmando. & l. vtilitatem. Casus conuersus, quādo vasallo non fuit mota quæstio, quia nec filio moueat, no. de do. c. fi. in fi. vlt. gl. Meliùs tamen ibi textus facit ad casum præmissum, vt ibi scripsi.

b Concipitur. ¶secūdū Io. de Bla. vbi s̄. ante fi. Ro. formauit tres q̄stiones ꝯ dominum, in quibus censitus, vel vasallus petit vltra debita & solita exacta restitui, & in futurum prohiberi. Contra hos libellos ipse opponit: primū, ꝙ exactum non veniat restituendū. aut enim sciens se non debere, soluit: aut ignorans: primo casu n̄ petit, quia donasse vr̄, ff. de cond. indeb. l. j. & ij. de reg. iur. cuius ꝑ errorem. Secundo casu in facto proprio non debet admitti ignorantia, extrà de rescri. an excōicato. vel circa qualitatem rerū suarum, C. de rescin. vend. l. quisq; ff. ad Vel. l. quanquam. pro suo, l. fi. rñdet, ꝙ sciens soluit, licet inuitus exactus, ff. de neg. gest. si in autem. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si rem. Ad secundam partem opponit de l. j. ff. de vsur. de l. non quemadmodum. ff. de iudi. Solue, vt ibi de ho. prælatis. libr. vj. cum suis remis. Item quomodo saltē censiti agant, cùm sint quasi serui eorū, & ipsorum non vasallorum domini sint iudices, in auth. de q̄store, §. si verò. Col. vj. Sol. pro talibus exactionib⁹ agunt: nec obstat, quòd sint iudices: quia illud, cùm agitur contra eos non, cùm ipsi cōtra dominos: quia tunc essent in causa sua, quod esse nō potest, C. ne quis in sua causa, l. vna.

c Concip. ¶secūdum Ioan. de Bla. & est, vbi s̄. sic vltimus, sicut hîc.

ADDITIONES NOVAE.

Qui negat feudum perdit feudum, Inn. in c. cæterum. de iud.

Not. si aliquis dñs dat castrum suum alicui in feudum, ꝙ inuito ipso vassallo dominus potest facere custodiri munitionem dicti castri, Cy. in l. si ita legatur. §. dominus. de vsu & hab. Dy. in l. j. de damno inf.

Qualiter diuidantur fructus inter dñm, & feudatarium, nota. x. col. hîc finitur l. Conradi. c. domino guerra. §. his quentis, in text.

Not. ꝙ vassalus pt̄ dñm suum in ius vocare venia non petita, ita not. x. col. de mil. vas. qui fuit cōtumax, c. j. super verbo cōgruētia.

An feudum dicatur peculium castrense, vel quasi, vel aduentitium, no. x. col. de fratrib⁹ de nouo benef. inuestitis. c. si duo fratres.

Pone ego sum vassallus tuus, tu es vassallus alterius, an ego dicar vassallus eius cuius tu es. gl. in l. de accessionib⁹. de diu. & tēp. præscr. & l. Modestinus. de verb. sig. & l. Claudius. qui pot. in pig. hab. contra x. col. de prohi. feudi alien. per Federic. c. Imperialem. §. illud. Vnde dicas aut ego sum tuus vassallus propter illam rem, ꝓpter quam tu es alterius, & tunc censeor esse illius: secus si propter aliam rem. Doct.

In l. si id quod. de acq. pos. §. i. hæc l. facit ad quæstionem de illo qui dedit in feudum alij rem sibi in feudum datam, ꝙ remaneat ipse meus vassallus, & ille suus: sed hoc fortè verum si de mea voluntate, arg. l. fi. circa fi. de epis. aud. Iac. de Aret.

In l. qui vniuersas. §. si ego. de acq. poss. hæc l. facit ad quęstionē de illo qui dedit in feudum alij rem sibi in feudum datam, & ille cui secūdò data est in feudum alienat pro allodio: cui est apta via vindicandi, & est argumentum quòd primo, arg. l. in causæ lo j. & l. seq. de min. & l. si quis sub hac. de contrah. empt.

An bannito domino vassallus liberetur à sacramēto fidelitatis. dic quòd non, vt not. x. col. & hîc finitur l. Conradi. in princip. & not. in l. 2. §. miles. de his qui not. infam. & l. Deo nobis. de episc. & cler.

Pone, pater meus habens vasallos, mandauit mihi in testamento ꝙ liberarem vassallū suum: ego liberaui quibusdā seruitiis mihi retentis, quæ ipse mihi iuramento promisit, an teneat retētio: & dic ꝙ non, per l. vxorem. §. patris. de leg. 3. & l. qui vsumfructū. de verb. oblig. Bal. in l. manumissiones. de op. lib. C.

An fideles in prin. teneantur sequi Imperatorem, si fructus feudi ad impensas non sufficiant, Bar. in l. Mæuia. §. vxore. de annuis leg. Dy. & Bart.

An vassallus cedendo vel renunciando feudo sit liberatus à seruitio, Bar. in l. is à quo. de aqua plu. arc. & etiam Dy. in c. j. de proh. feudi alien per Federicum, & c. j. de capi. qui cur. vend. econtra videtur de vassallo qui contra constitutionem, de loc. c. j.

Quid si emo rem à vassallo tuo, an propterea efficiar vassallus tuus. not. in l. in his in prin. de præd. & omnibus rei nauic. lib. xj.

An possit præscribi seruitio, & iuri feudi, And. de Baiu. in l. fi. de fund. patr. lib. xj.

An vassallus possit præscribere sibi liberationem spatio xxx. annor. per And. de Ba. in l. si cohortalis. de cohortal. lib. xij.

An vassallus teneatur iuuare dominum, licet dominus non iuuauerit

nauerit vassalum,dic quòd sic.Io.An.in nouella,in c.breui.de iu-reiur.

50 An vassallus ecclesiæ teneatur iuuare dominum episcopum in factis propriis,Io.And.in nouella in c.breui.de iur.iur.

In l.diem.in fi.de aqua plu.arc. hæc l.est in argumentum ꝙ vassallus non potest inuestire aliũ sine voluntate domini.Item est argumentum ꝙ vasallus qui habebat feudum antiquum inuitis cõsortibus suis non consentientibus nequeat filiam suam facere inuestire de illo feudo x.col.quib.mod.feudum amit.c.propterea. & de successione feudi.c.j.

In l.qui in vtero.in fi.de stat.hom.not.arg.ꝙ mortuo Rege relicta vxore prægnante,fidelitates,& homagia debentur ventri,& puero,si iam natus esset in mundum,Bald.in d.l.qui in vtero.

In l.tale pactum.§.fi.de pact.no.ꝙ stipulor,vel accipio feudum pro me,domino Angelo,& domino Petro fratribus meis,& hæredibus.ꝙ si posteà nascant̃ mihi filij,istud feudũ potiùs pertinebit ad filios meos,qui posteà reperiuntur mihi hęredes,quàm ad fratres meos,Bal.in d.§.fi.

In l.prætor.de damno inf.in fi.not.arg.ad quæstionem de illo q̃ habebat,vsumfructum in domo,& domus publicata est,occasione fortè viæ publicæ faciendæ,& habitum est pretium à communi,arg.l.2.C.ex quib.cau.serui pro pręmio accipi lib.quòd vsufructuarius debeat habere suam partem pretij,arg.l.inter.§.si seruus. de furt.& l.si postulauerit.§.si vsusfructus.de adult.& sic quantũ jus habebat in domo,tantum ius habebit in venditione.& est ar. ad vassallos,Iac.de Aret.

In l.inter tutorem.de admi.tut.pone,cuidam Comiti fuit concessum feudum àprincipe de pluribus castris:filij postea diuiserũt inter se dicta castra,Bal.ibi dicit quòd non est diuisa iurisdictio, q̃ non potest diuidi à seipsis, l. Imperialis.§.persona.de proh. feudi alien.sed est diuisa administratio seu exercitium iurisdictionis,vt hîc.Ex hoc sequitur,si quis ex ipsis deliquit in territorio alterius, non potest ab illo priuari:quia cum iurisdictio sit communis,par in parem non habet imperium. Item ex hoc sequitur,quòd propter delictum alterius ex eis possit superior exercere iurisdictionem in bonis vtriusq;: quia illa diuisio quantum inter eos habet locum,non quò ad alium,vt hîc Bar.de quo Ang.ff.de iuris.om. iud.l.& quod.§.j.

In l.sed ⁊ hac l.§.fin autem.de in ius vo.Pone sumus duo feudatarij adinuicem,sc.ꝙ tu habes fundũ à me,& ego à te:cõmisimus feloniam adinuicem,ego ꝯ te,& tu ꝯ me,quæritur an vterq; nostrum perdat feudum,an neuter:& vr̃ ꝙ neuter,quia paria delicta &c.vt l.virõ.sol.mat. contrarium videtur per istam l.non obstat l.viro.quia ibi circa idem matrimonium fuit commissum delictũ hîc circa diuisas res,An.de pisis.facit l.qui fidem.de trans.& quod not.Dy.in l.cum pater.§.libertis.de leg.2.

Pone concedo feudum tibi,& hæredibus tuis.solùm:an succedant descendentes ex corpore tuo tantùm,not.in l.ex facto.§. fi. ad Treb.Cy.in l.liberti.de op.lib.Bart.in l. Gallus.§.etiam,de lib. & posthum.

In l.quod dicitur.§.sed si impensis ff.de imp.in re dot.factis.Pone dicit consuetudo feudi ꝙ frater fratri succedere debet in feudo paterno,vel auito acquisito à fratre,vt in vsibus feud.quando do duo filij de feudo simul sunt inuestiti.c.j.&seq.modo pone,ꝙ vnus cõmisit feloniam,& amisit feudum,& dominus posteà cõcedit ei iterum,nunquid dicatur paternum nunc,vel de nouo acquisitum,& videtur esse idem feudum,arg.literæ istius.econtra p̃ l.qui res.§.aream.de solu.quòd si seruus manumittatur,& posteà seruus efficiatur,videtur alius seru⁹ esse:sic in domo destructa, & posteà reædificata,l.inter stipulantem:§.sacram.de verb.oblig.facit.l.2.in fi.de decur. & l.peculium.§.2.de pecu. Vbert.de Bobio.

In l.liberti.C.de op.lib.quæritur de eo qui præscripsit feudum: vtrum feudum quæsitum ex præscriptione transeat ad hæredem Item an hæredes feudatarij sint periuri non faciendo seruitia.Itẽ quid significant ista verba,concedo tibi,& cui dederis.Item quid significant ista verba,concedo tibi, & cui vis dabis. Item pone ꝙ frater renunciauit feudum fratribus:posteà illi decedunt absque hærede,an est aperta via domino feudi.

Item not.quòd feudatarij ęquiparantur libertis.contra est tex.cũ gl.in vsibus feudorum.qualiter olim feud.alie.po.§.donare.&in §.quædam.de consuet.recti feudi.Item no.ꝙ si instrumentum dicat.concedo tibi rem in feudum pro annua quantitate frumenti quòd istud non est propriè feudum,sed magis emphyteusis, vel contractus innominatus.

Item quęro,quid si in instrumento dicitur,ꝙ est concessio facta sibi recipienti pro se,& hærede suo masculo, an transeat ad hæredem masculum. Item quæro an vassalli possint diuidi inter dominos. Item an iudex ecclesiasticus cognoscet de omni feudo. Item nunquid vassallus possit capi pro debitis domini, vt soluat creditori censum,Bal.hæc oĩa examinat in d.l.liberti.C.de op.li.

Quid si feudatarius vel vasallus qui alienauit feudum,postea ipsum redemit,an possit ipsum retinere,Barto.in l.sequitur.§.item Labeo.de vsucap.& l.si à me.ad l.Falc. & potest idem dici de emphyteuta.

An propter delictum patris filius perdat feudum, & possit ipso priuari,Bart.in l.3.de interd.& releg.& l.emancipatum.de senat. per Guido.de Suz.Bal.in l.multum.C.de bon.lib.& Dy.in c.non deber.de reg.iur.lib.vj.

In l.si vero negotium.§.item quicquid.sol.mat.quid si domin⁹ permittit feudatario alienare,an possit donare,vt sic in ꝑtio nullum ius habeat.& certè potest dici quod sic,arg.huius l.& l.prox. s̃.Nam & creditor qui permittit debitori pignus vendere,ius pignoris remisisse videtur,l.placet. §.insulam.de le.2.sed dominus consilio legis vtens cum alienare permittit vassallo, expresse dicat,vt idem ius in pretio habeat, quod in re vẽdita habebat,sicut dicit in præd.l.& l.si debitor.§.j.quib.mod.pig.vel hypo.sol.

In c.nummi.de iureiu.inver.tenentur quod nec recognoscant nec conuicti sint.no. Hostien.quòd hoc ipso quòd aliquis tenet temporalia,scilicet regnum,vel prouinciam alicuius, non debet illi fidelitatem,nisi ipsa se habere in feudum recognoscat vide de hoc Io.And.in d.c.in nouella.

Si aliquis accepit in feudum pro se, & filiis, & hæredibus, non sufficit esse filium nisi sit hæres,Bald.in l.tale pactum.§.fi.de pact.

An dominus possit in alium ius feudi,vel vassalli alienare inuito vassallo,gloss.quod non. in l.inuitus.de fideicommis.libertat. contra not.glo.in c.quæ in ecclesiarum.de constit.& ibi tenetur per doct.quòd sic.

De vasallo qui intra annum non recognouit feudum mortuo patre,vide Bald.in l.solennibus.de rei vend.C.

An feudatarius possit refutare feudum inuito domino,nota.in c.j.de capi.qui cur.vend.& ca.j. de proh.feudi alien.per Freder.& Bart.in l.is eum quo.de aqua plu.arc.In contrarium videtur text. in c.j.de vass.qui contra const.loca.bona vendi.vide Bal.in supra scriptis,& glo.formauit,in c.quę in ecclesiarum.extra de constit. & ibi Io.de Casti.

¶Baldus de feudis.

An vasallus possit compromittere de feudo, s̃.de arbit.§.vasallus & quomodo filius bannitus non succedit in feudo, s̃. de procur. §.secundum stilum.¶Forma instrumenti cõcessionis feudi: item ipsius reformationis forma: item forma recognitionis feudi:itẽ forma homagij & fidelitatis,in §.quoniam.in principio.G.¶Libellus contra vasallum,& econtrà,de nat.ex lib.vent.¶Homagium est duplex,scilicet ligium,quod fit Regi & Imperatori:&non ligium,quod pluribus fieri potest,saluo iure Imperatoris,vel Regis,in §. quoniam.versicul.&not.G.¶Item hoc vocabulum Ligium,pro hoc significato vsus loquentium adinuenit:sicut&Homagium,iure ciuili non inuenitur,sed iure consuetudinario,versiculo ij.quia & est homagium seruitus quædam minor,non maior, vt not.Institut.de iure pers.& not.ff. de vsufruct.l. si cuius.in princi.Et potest quis pacto eam subiici,vt quia promitto eum defendere& tueri facere sicut hominem meum,de supplen.neglig. prælat.c.grandi. ver.primò autem.G.aliàs si causa non subsit,dic, vt j̃.eod.§.4.& §.an filius.& §.homo ligius.versic. vtrùm homo meus.¶Vtrùm temporis longinquitate quis fiat homo alterius dic,aut allegatur tempus in modum causæ,aut in modum pręscriptionis,aut in modum probationis promissionis,ff.de vsuris,l.cũ de in rem verso.dic.vt hîc in versiculo,quartò quæritur.G.¶Nũquid tenet promissio sine causa.quòd aliquis sit homo meus?Respon.promissio non est efficax,sed recognitio,si aliquis recognoscit se hominem meum.nam in personali requiritur causa, non in reali,C.de iuris & facti ignor.l.cùm falsa.versi.3.quæritur.G.Si quis se facit hominem meum,filius eius postea conceptus etiam erit homo meus: si autẽ hoc facit ratione feudi,tunc si filius non vult esse hæres patris,non nocet sibi patris promissio,vel submissio,versiculo,quintò quæritur.Hac ratione dico,quòd si pater fecit se fieri ciuem,filius postea natus erit ciuis,& ligabitur lege illius ciuitatis:alij dicunt contrà,nisi filius consentiat.hæc distinctio est de facto Aretij.Bal.vide s̃.eod.§.ij.an filius.¶Si rem meam recognosco in feudũ,valet:quia breui manu videor donasse & recepisse,ff.si certum petatur,l.si tibi.versic.v.quæritur.G.vide s̃.de loca.§.an quis soluendo. ¶An filius hominis mei ab eo exhæredatus sit homo meus?dico,ꝙ sic.iure geniture,ff.de interd.& releg.l.3.versicu.vj.quæritur.G.Et idem,si repudiat hæreditatem:si tamen dimittit bona, & ex illa patria aliò se transfert, in Narbonensi prouincia obseruatur,quòd liberatur ab homagio,versi.8. quæritur.G.Ego dico,quòd possit vendicari,si iã fuit homo meus. ff.ad municip.l.de iure.vide j̃.versicu.sed nunquid feudum.& versi

ver.28.¶Sed si sunt plures filij vnius mei hominis,an quilibet te neatur insolidum ad seruitia personalia,ver.9. quæritur.G.ibi ple nè no.G.&facit ad q.an plures fratres seorsum,non simul habitā tes,teneantur facere factiones pro vno fumante,vel pro plurib. nam viuo patre pro vno fumante debent computari,vt not.in l. 2.C.qui ætate.libro x.in glossa ordin.quod bene no.¶Quē tene atur iuuare vasallus duorum, si domini habent guerrā inuicem? dic,quòd iustiorem:si id non constat,priorem,vers. 12.G.vel vni per se,alteri per substitutum opem feret,ver.13.G.¶ Vasallus va salli subest domino principali: putà regi,quo ad generalem iuris dictionem:& ideo ꝯ regem esse non potest,versi. 14.Sed contra tertium priùs tenetur iuuare suū immediatum superiorē , quàm mediatum,cæteris paribus,vers.xv.& xvj.G.Publica vtilitas inclu dens priuatam,præfert̄ soli priuatæ: & tunc generalis iurisdictio derogat speciali, ver.xvj.G.¶Homo ligius est verè subditus sim pliciter,sed non ligius est subditus secundum quid, id est,quate nus feudum se extendit,ver.17.G.¶Contra vasallum mea aucto ritate ius mihi dico,si sum ibi in quasi possessione:aliàs ñ.Item in lite ordinata nō dicam mihi ius:quia pro libero interim habetur, vers.19.G.¶Vtrùm homo meus possit liberè vendere bona sua, ver.19.plenè nota G.& ff.si quis in frau.patro.l.si.&l.si quis à pa. fu.ma.l.non vsq;.¶Licet maritus sit vasallus,vxor non sit vasalla quia qualitas ista non migrat de persona ad personam,ver.xx.qri tur.G.¶An vasallus teneatur sequi dominum cis sumptib⁹, vers. 22.& seq.G.¶An possint duo in inuicem sibi esse vasalli,ff.si cer. pet.l.eius,qui in prouinciam.§.fi.ver. 24 G.In feudo edictali suc cedit heres hæreditatis aditione,sed in feudo decretali demū pr̨ stito iuramento fidelitatis,& confirmato sibi feudo:& est vnum feudū in substantia, sed decretale feudū plus tribuit in effectu: q̄ edictale,ver.27.quæritur.& not.hęc noua verba.G.¶An vasall⁹ vendi possit,ver.29.An possint vendi vasalli diuidui.¶An vasal li possint in inuicem permutare,ff.de transactio.l.cùm hi.§.si vni. ver.30.cum vers.seq.G.¶Item not.ꝙ meum dicitur,quod bona fide possideo,ff.ad Vell.l.si mulier intercedendi.¶In l.si.ff.de ꝯsti. pec.dicitur,ꝙ confessio nō obligat cōfitentem:in l.quidam.ff de const.pec.dr̄ ꝯrium.Sol.ibi inscribebat vt alius,non vt ipse.¶Itē ibi potest fingi cōfessio officio probationis,sed in l.quidam.non probat ꝯ Titium:& ideo vt aliquid operetur,obligat scribentem de consti.pec.Bal.¶An in feudo habeat locū ius accrescēdi,vers. 30.G.vide s̄.de loca.§.ius accrescendi.¶Filius potest renunciare hæreditatem paternā,& accipere feudū:secus in agnato,vers.37. G.¶An feudum ex delicto publicetur,latissimè tractatur in vers. quæritur,ecce.G.& Acc.in l.si quis in tātam.C.vnde vi, & vide s̄. de loca.§.an inimicitia.G.Vasallus iurat sex,& vltra ista non tene tur,vers.& nota,quòd vasalli in sex tenētur obedire.An dēt coad iutor regibus,ver.fi.G.¶Forma iuramenti quando Aretini&Bo nonienses iurauerunt ecclesiæ fidelitatem,in vlt.col.G.¶An fe lonia patris noceat filio.§.nunc dicamus.vers.sed quæritur.& qđ no.s̄.§.quoniam.ver x.G.¶Qualiter concipiatur libellus contra vasallos,§.fin.G.C.de libertis & eorum liberis,l.ij.G.

a ¶De pignoribus,& aliis cautionibus [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a De prima parte rubricæ tractauerūt hi practici autores:Rof.inter ciuiles,vbi de pignoratitia directa & ꝯ,sed et̄ diuisim Io.de Bla.mi hi charantes,& Bonaguida parte secūda,vbi ponit libellos pri mū & tertiū mihi descriptos: secundus fuit Mart. de Fano sub v. membro,& Rof.vbi de directo rubricā de pigno.prosequit̄ Alb. Gal.& est sui operis pen.Materiam autem plenè tradit Hostiē.in summa de debitore,qui mutauit domicilium:vide s̄.de comp.iu. adi.§.i.vlt.col.ver.quid si debitor. Secundam partem rubricæ re cepit auctor à Rofr.qui primus huius rei faber post ciuiles actio nes cōiunxit 14.cautiones: quas prosequitur hîc auctor,quē de breui & vtili ipsarum commemoratione commēdo,quia perop timè conueniebant huic parti:furtum tamen excusare nescio,sal tem cùm semel nominasse debuerat,à quo totum ipse receperat solius autem vnius cautionis ordo mutatur,vt infrà patebit. Re assumēdo ptē primā,est sciendū,ꝙ Io.de Bla.in hac materia plus placet,quā Rof.vel auctor nam ibi tractat de directa pignoratitia & dicit ipsius tria fore capitula,quorum duo prima sub vno pos sunt libello comprehendi.Primū est,ꝙ pign⁹ reddatur soluto de bito.Secundum,ꝙ creditor reddat æstimationē deteriorationis, quæ contingit in pignore dolo eius,vel lata culpa,vel leui. Ter tium est contra creditorē,qui pignus vendidit,vt restituat, quod plus sibi debito recepit.In primis duob⁹ sic forma libellum: Lib. Dico,ꝙ pro x.libr.Tur.quas debebam R.ex causa mutui,sibi ob ligaui & tradidi equum talem , qui per dolum ipsius, latam cul pam,vel legem,oculum perdidit,per quod deterioratus est in 6. lib.Tur.vnde cùm dictas decem libras dicto R.soluerim, ago cō tra eum,vt mihi dictum equum restituat cum obuentionibus in de perceptis,quas æstimo xl.sol.Tur.Item ꝙ repromittat suū do lum abesse , & æstimationem deteriorationis prædictæ restituat, vobisque,domine iudex,supplico,vt dictum R.ad dicta omnino petita per diffinitiuam sententiam condemnetis. probatur hoc Inst.qui.mo.re cōtra.ob.§.fi.ff.de pig.act.si cùm venderet.in fi.& l.seq.& l.v.Prosequendo singula verba libelli inserit alium libel lum,quando s.conuenit de pignore,& traditum fuit,sed creditor postea non numerauit,dicet sic:Lib.Dico,quòd obligaui & tradi di talem meum librum tali pro decem libris Tur.quas mihi mu tuare debebat : vnde cùm ipse mihi dictam pecuniam non tradi derit,ago contra eum,vt mihi dictum librum restituat, vobisque domine iudex,&c.Probat hanc formā ff.de pig.ac.solutum.§.ij. item per id,quod dixi,ꝙ obligaui & tradidi,soluit quest.de qua di cam j̄.ver.j.Forma:demum alium libellum pecunia nō soluta cre ditori.Lib.Dico,&c.vt suprà,vsq;ibi,equum talem.vnde cùm di ctas decem libras paratus sim ei soluere, & eas in iudicio coram vobis,dñe iudex,dicto R.offero. Vel sic: Lib. cùm dictas x.libras dicto P.congruo loco & tempore obtulerim, & eo nolente re cipere, in ædem sacram deposuerim, & consignauerim. Vel sic: Lib. Vnde cùm dictæ x.libræ habeantur pro soluto compensatio ne facta debiti cum æstimatione damni. nam dictus R. tale dam num dedit in equo,dolo, lata culpa,vel leui,quod æstimo x.libr. Turon.ago contra dictum R.vt mihi equum ipsum restituat,&c. Ad id,quod de obligatione dicitur,inducit l.nec creditores.C.de pignor.act.Vel sic:Lib.Cùm dictæ x.libræ habeantur pro soluto, facta compensatione debiti cum æstimatione obuentionum, vl fructuū ex pignore perceptorū,ago,&c.probatur hoc C. de pig. act.l.j.& vlti.Item si ancilla mea esset pro illis decem lib.obligata quam ipse prostituisset,& solutū esset ius pignoris,& agerem pi gnoratitia,sic dicendo:vnde cùm ius pignoris solutū in dicta an cilla,eo quòd dictus creditor illam prostituit,ago, &c.patet hoc ff.de pig.actio.eleganter.§.vlt.Fatetur etiam ipse Ioan.quo ad pri mum libellū,æstimationē posse per se peti,dicendo vsq;ibi:obli gaui & tradidi talē librum,in quo tale damnū dedit dolo,lata cul pa,vel leui,quod damnū æstimo,&c.vnde cùm prædictas decem libras soluerim,ago,vt æstimationem ipsius damni,s.vj.lib.&c.& probatur in præ.l.eleganter.§.fi.ibi,& si res pignori detur,&c. Et scias,ꝙ æquè cōpetit ꝯria,quando vendidit minus,de quo j̄.ver. in aliis. Super tertio verò cap. de quo suprà,libell⁹ sic formatur: Lib. Vt suprà, obligaui & tradidi talē librū meū:vnd cùm dictus R.ipsum librū vēdiderit,ex quo vj.lib.Tur.vltra, q̄ sibi debeatur, habuerit,peto,ꝙ illas reddat cum vsuris legitimis à tempore mo ræ currētibus:vobisq; domine iudex, supplico,&c.probatur libel lus ff.de pig. act. l.creditor.& l.quamuis.§.fi.& l.seq. Addit etiam Ioan.quartum capitulum pignoratitiæ,quando creditor vēdidit pign⁹ ea lege,ꝙ si debitor sibi pretium restitueret,emptor sibi pi gnus retraderet,poterit debitor agere pignoratitia contra credi torem,vt sibi cedat actiones suas,ff.de pig.act.si cùm vēderet. De contraria pignoratitia dicit ex sex causis illā dari.Prima,si obliga uit rem alienam,vel rem alteri obligatam,quæ ad vtrūq; creditū non sufficit,obligauit æs pro auro:& ꝯpetit hoc casu pp decepti onem:& sic formatur libellus in tertio,quia in primis duabus ha bes j̄.ver.econtrà.vide,qđ ibi dicā. Lib. Dico,ꝙ R. pro x.lib.Tur. quas mihi debebat,mihi ignoranti obligauit talem scyphū æne um,quem dixit aureum:& sic credidi:vnde cùm in prædicta obli gatione pignoris sim deceptus,& mea intersit in vj.lib.Tur.sic ñ fuisse deceptum,ago ꝯ ipsum R.vt mihi vj.lib.tradat:vobisq;,do mine iudex,&c.ff.eo.l.j. & his casibus satis est creditorem re ipsa fore deceptum,vt competat contraria,ff.eo.tit.l.tutor.§.contra riam.Secunda propter expensas factas in pignore:de qua j̄.ver.in aliis.& ibi dicam. Tertia est,vt debitor caueat creditorem. qui pi gnus vendidit,indemnem futurum super euictione, quam ꝓmi sit:& tunc sic formatur libellus:quia narrata obligatione & tradi tione libri & causa,sic dicet:Lib.Vnde cùm dicto R.non soluēre, dictum librum legitimè vendiderim tali:&de culpa secundum ꝯ suetudinē regionis pro euictione promiserim,vel quia ꝑ id meli ùs vendidi dictū librum ago contra dictum R.vt mihi caueat me indemnem seruaturum super hoc, quod euictionis nomine pro misi:quod si facere noluerit, supplico, domine iudex, ꝙ dictū R. ad xx.lib.Tur. quas euictionis nomine promisi,per diffinitiuā sen tentiam condemnetis:probatur hoc ff.de pig.ac.si necessarias.§.j. Hic scias,ꝙ licet fiat cōdemnatio,de qua in fine libelli,exactio ta men differtur, donec res euincatur:sicut & aliàs fit,ff.ad l.Aq.l.in lege. Quarta est,cùm libellus iam euictus est, & tunc dic, vt s̄.v sque ibi.vendidi dictum librum.Lib.Vnde cùm dictus liber sit eui ctus à Titio emptore,&sim ei iam ratione euictionis condemna tus ad duplum,ago contra dictum R. vt duplum, scilicet, xx.libr. Turonens.mihi reddat:supplico domine iudex,vobis,&c. proba tur hoc ff.de pign.act.l.si pignore.§.fin cum l.seq.Et not.quòd si

☞ consue

SUMMARIUM.

1 *Libellus qualiter in materia pignorum sit concipiendus.& nu.6.*
2 *Debitore soluente, vel aliter satisfaciete, qua actione pignus repetere debeat.*
3 *Positiones actoris & rei qualiter in actiõe pignoratitia sint formandæ,& n.7.*
4 *Libellus qualiter in actione pignoratitia sit concipiendus.*
5 *Creditor agere volens pignoratitia contra debitorẽ, qualiter libellum cõcipiet.*
8 *Res mobilis siue immobilis alicui pignori obligata, quæ ab alio possidetur, qua actione sit euocanda.*
9 *Obligans rem si eam possideat, qualiter sit impugnandus.*
10 *Hypothecaria actio est in rem,& competit contra eum, qui possidet, vel dolo desiit possidere.*
11 *Positiones actoris & rei in actione hypothecaria, qualiter sint formandæ.*
12 *Agens hypothecaria pro pignore sibi specialiter obligato, an teneatur probare rem fuisse in dominio debitoris tempore obligationis.*
13 *Hypothecaria quanto tempore tollatur.*
14 *Creditor sine suo vitio argentum sibi pignori datum perdens, an sit cogendus restituere.*
15 *Perdens pignus qualiter probare possit se perdidisse.*
16 *Iurans se perdidisse, an sit credendus.*
17 *Dolum allegans illum probare tenetur.*
18 *Lex illi non cauet, qui sibi cauet.*
19 *Creditor, qui secundum legem conuentionis possessionem debitoris non soluentis ingreditur, an vim facere dicatur.*
20 *Debitore possessionem alienante, vel aliàs transmutante, an possit creditor eam ingredi.*
21 *Possessio quo casu dicatur conuentionalis, vel iudicialis.*
22 *Pignus an possit pignori dari:& sic in infinitum.*
23 *Obligãti rem, quam quis vendidit, nec postea apparet, qualiter sit cõsulendum.*
24 *Obligans alicui domum, an possit annuas pensiones exigere.*
25 *Ob æs alienum nemo seruire cogendus est.*
26 *Pignus conuentionale, iudiciale,& prætorium in quibus differant.*
27 *Vsusfructus an possit pignori obligari.*
28 *Res aliena an possit pignorari.*
29 *Decima an possit pignorari.*
30 *Feudum an possit in generali obligatione cadere.*
31 *Res ecclesiasticæ non possunt pignori obligari.*

HAEc rubrica duas habet partes. Prima est specialis: secũda generalis. De prima igitur, s. de pignoribus primitùs videamus, in qua sic libellus concipitur: Lib. † Coram, &c. conqueror de P. cui tali anno & die talem fundum, cuius cõfines, &c. titulo pignoris obligaui pro x. libris talis monetæ, quas ex causa mutui ab eo recepi. Vnde cùm ex fructibus de ipso fundo perceptis, qui debẽt cõputari in sortem, debitũ ipsum sit extenuatum, annullatũ & solutũ, peto fundũ ipsum ab ipso mihi restitui,& eum ad id per vestram sententiam condẽnari, extr. eo. cùm cõtra.& c. significauit. de iureiur. ad nostram. ¶ † Porrò debitore creditori soluẽte, vel aliter satisfaciente, cõpetit debitori pignoratitia ciuilis ad pignus repetendum [a], ff. de pig. actio. si rẽ alienã. §. propriè. §. omnis. Inst. quib. mo. re contrahi. ob. §. fi. in qua sic libellus concipitur: Lib. Corã,&c. conqueror de P. cui meũ Digestum pro x. libris talis monetæ obligaui, quas mihi mutuauit: vnde cùm illas x. lib. sibi soluerim, peto, vt illud Digestum mihi restituat: ad hoc propono pignoratitiam actionem, vt in præ. concor. ¶ † Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, ꝙ mihi mutuasti x. Itẽ ꝙ illa x. tibi solui, vt in præd. §. omnes.& ff. si cer. pet. si quis. §. res pignoris.& l. proinde. §. fi. Itẽ quòd pro illis x. tibi satisfeci, vt in præ. cõcord. Item ꝙ illa x. fuerunt probata & bona, ff. eo. eleganter. §. ij. ¶ Reus verò sic ponet: Pos. rei. Pono, ꝙ petiisti à me x. mutuo,& ego dare recusaui. Item quòd x. quę tibi promisi dare, dedi T. ergo nõ tibi, per consequẽs Item ꝙ decem, quę tibi numeraui, mihi soluere recusasti. Item ꝙ decem, quæ soluisti, fuerunt reprobata [b]. ¶ † Potest etiam sic in pignoratitia libellus concipi:

Lib

ADDITIONES.

☞ consuetudo loci non esset de promittendo duplam,& illa ꝓmissio nil adiiceret meliori venditioni pignoris, non posset creditor agere, nisi ad simplam, vt dictis legibus. Intellexit autem Ioan. de consuetudine regionis, in qua contractus pignoris fuit celebratus, per l. si fundus. Mihi illa lex vr̃ dicere ꝯtrium cũ sua gl. vbi alio loco fieret venditio ex causa, putà liber fuerat pignoratus in Anglia,& venditur Bononiæ. Quinta causa est, vt restituatur pignus creditori, quod precariò concesserat debitori: & tunc narratis ob ligatione & traditione libri,& causa, subditur Lib Cui' libri possessionem dicto R. concessi precariò: vnde cùm dicto R. nolente mihi soluere, vendiderim legitimè dictum librum Titio pro decem lib. Tur. ago contra ipsum R. vt possessionem ipsius libri mi hi restituat, vt eum dicto emptori tradere valeam: vobis, domine iudex,&c. probatur hoc ff. de pig. act. si pignore. §. si post distractum. Et quia in aliquibus libellis de legitima venditione dictum est, remittit ad summam Azo. de distract. pig. Sexta causa est, si debitor scienter obligauerit seruum furem:& de hac auctor nõ formauit libellum, sed in quadam positione post ver. in aliis. fecit de illa mentionem: libellus autem breuiùs sic formatur: Lib. Dico, quòd R. scienter talem seruum pignori mihi obligauit & tradidit pro x. lib. Tur. quas mihi tali causa debebat: vnde cùm dictus seru' furtiuè surripiendo res tales me damnificauerit in sex libris Tur. ago contra ipsum R. vt mihi reddat, vobisque, domine iudex,&c. probatur hoc ff. de pig. act. l. si seruus pignori. Poterat Ioan. addere septimam, de qua auctor j. ver. in aliis. vt ibi dicam.

¶ Ad secundam partem rubricæ, sc. de cautionibus, constat & abundat gl. ꝙ nomine cautionis intelligitur nuda:& nomine cautionis idoneæ intelligũtur pignora, vel fideiussores, ff. mã. l. si mãdato Titij. §. fi.& ibi no. in vlt. glo. de qua no. s̃. de emp.& ven. §. j. ver. quid si actũ est.& vers. præ. Sed de eo, qđ ẽt ibi succinctè not. Accur. q̃ritur, an ad idoneã cautionẽ sufficiat hypotheca?& vr̃, ꝙ sic, vt ibi no.& vide, quod scripsi de vsuris, quanquã. super gl. paupertas. libro sexto: facit C. de omni agro deser. l. quicũque. in lib. xj. vbi vr̃ text. licet quidam dicant illud speciale: vel legunt, vt sit sensus, quòd obligatis fundis idoneè caueat:& sic non est sensus literæ, quòd obligatio fundi sit idonea cautio: inducuntur etiã leges C. eo. lib. de fundis patri. l. quicunque. 2.& de loca. præ. ciui. l. j. Ad contrarium inducitur text. §. prædicti, qui dicit, pignora: sed pignus transit ad creditorem, hypotheca non, ff. de pignor. actio. si rem. §. propriè pignus.& not. extrà de reb. ecc. non al. nulli. in fi.& super 3. gl.& constat, quòd melius est possidere, quàm à possessore petere, ff. de rei vẽdicatione, is qui destinauit.& minus est dare fideiussorem, quàm pignora: quia licet stipulationes prætoriæ personas desiderent, ff. de prætor. stipulationibus, l. prætoriæ. tamen satisfit dãdo pignora, quasi illud sit plus. Institutionib. de obligat. quæ ex quasi delicto nas. §. furti. facit 23. quæstione vltima, vt pridem.& quod ibi not. fideiussor est personaliter obligatus, ff. de verb. oblig. stipulationum alię,& C. de fideiussor. l. blanditus est. Mihi tamen videtur melius esse dare fideiussorem, quàm hypothecam, cùm priuilegium creditorum sit transire cũ hypotheca sine fideiussoribus, C. de episcopis & clericis, l. omnes. §. in hac & in auth. de santiss. episcopis, §. si quis autem pro pecunia. Item satis videtur expressum in l. filio. ff. vt leg. no. caueatur, regula. pl' cautionis est in rem, quàm in personam, ff. eo. In contrarium dic, vt ibi, vt intelligatur de pignore:& planum est. Nos etiam habemus de sufficienti cautione, de idonea,& de competenti, de fideiussoria, de debita, de iuratoria determinata,& de cautione sine adiuncto. De prima, de restitutione spoliatorum, ex transmissa.& c. literas. in fine,& de sequestratiõe possessionum, capitulo primo, in fine,& de iureiur. ad nostram. j. de conuer. coniug. ex publico. de verborum sign. ex parte. j. de sent. excommun. per tuas. verbo, alioquin. ver. si verò. de dolo & contu. actor. libro sexto. De secũda de restit. in integ. suscitata. extrà hoc eo. tit. c. fi. de fideiussorib. constitutus. de vsuris, quanquam. lib. vj. De tertia de sent. excom. solet. ibi, vel competens cautio,& c.& in præ. dec. ex parte. in fin. De quarta de sen. excom. si clericos. 2. respon. lib. vj. De quinta de dolo & contu. c. j. De sexta de sen. excom. cùm desideres.& c. nuper. ante fi. De septima de fide instr. si cautio. De octaua loquitur l. sancimus. C. de ver. sig. De promissione manuali, de sen. excom. super eo. Ioan. And.

ADDE prædicta fore verba Odof. consi. lxix. vbi refert, quòd Papa in consistorio dedit intellectum ad l. quoque.

a Repetendũ. ¶ quod creditor à debitore, vel ꝓ ipso recepit. si enĩ illud pign' verbo creditori obligatũ ex alia prorsus cã peruenisset ad eũ, facta solutione ñ ageret debitor pignoratitia ꝯ eum. Ratio: quia pignoratitia ꝓcedit ex obligatione, quæ re ꝯhitur, Inst. quibus mo. re contrahitur ob. §. creditor. hic autem contracta fuit obligatio solo consensu, quod esse potest, ff. de pig. ac. l. j. secundum Ioan. de Bla. vbi de pig. act. post prin.

b Reprobata. ¶ In præ. l. eleganter. §. 2. no. qđ si pecunia fuit approbata per cãpsorẽ electum, quæ postea apparuit reprobata? itẽ qđ si illã pecuniã expẽdit, vt bonã?& Azo ẽt de his in summa eo. tit. post prin. De prima Azo tenet soluentẽ non liberatum, ac dicit, illum potiorem, qui tractat de damno vitando. In secunda etiam secundum eos, non est liberatus: ibi vide primam quæstionem, quã disputauit Pileus,& est v. vbi distinguit, vt debitor crederet pecuniam probatam, an sciret reprobatam. Primo casu cùm creditor fuit in culpa eligendo imperitũ campsorẽ,& soluens fuerit sine dolo, dicit eũ liberatũ. Secundo casu pp eius dolũ non liberatur, nisi creditor eandẽ habens scientiã, vel eius electione illam approbauerit, ff. de act. empt. l. j.& l. tenetur. §. vlt. Rof. in sua quæstione xv. remittit ad hanc quæstionem Pilei,& ad hoc not. in præ. l. eleganter.

Lib.Coram,&c.ego talis presbyter talis ecclesiæ,nomine ipsi⁹ ecclesiæ conqueror de P.à quo peto talem fundum,quem dico ad dictam ecclesiã pertinere iure pignoris,vel hypothecæ pro x.lib. quas sibi dicta ecclesia mutuauit,& ipse dictum fundũ sibi iure pignoris obligauit,ext.de sent.c.j.& hæc actio est realis,C.de pig.l.
5 pignoris.& l.fi.¶†Econtra quoque creditori competit contra-
a ria pignoratitia,in qua sic libellus concipitur[a]:
Lib.Corã,&c.conqueror de P.qui cùm mihi obligasset Digestũ pro x.quod est alienũ,vel alij obligatum, nec vtiq; sufficiens pro debito,ideo ago ꝯ eum,vt mihi det pignus æquè idoneum:& ad hoc propono ꝯriã pignoratitiã,ff.de constit.pec.qui autem §.pe.
b Quidam [b] tñ dicunt,ꝙ petet in libello interesse:vnde cæteris retentis sic concludet: vnde quia mea interest fortè in xx.peto illa: &ad hoc,&c.vt s̃.Interest enim mea agere hac actione:&sic si debitor locuples sit,ff.eo.cùm debitore.quia periculum est,ne desinat facere posse,ff.de neg.gest.diuortio.& quia fortè ob pecuniam chirographariam posset retinere,C.ob chiro.pec.pig.re.pos.
c l.vnica [c].¶†In aliis casibus sic concipitur libellus:
6 Lib.Corã,&c.conqueror de P.qui cùm mihi obligasset Digestũ
d pro x.feci in eo expensas,putà v.[d]vel vẽdidi pro v.vnde cùm alia v.desint mihi,peto illa:& ad hoc,&c.vt ff.eo.pignore.§.pe.l.si seruos.¶Actor ergo sic ponet:
7 Pos.act.†Pono,ꝙ in seruo,quẽ mihi obligasti, feci tales expẽsas, ff.eo.si seruos.C.de pignor.in summa.Item ꝙ mihi obligasti rem alienam,s̃.de emp.& ven.§.j.ver.plerũq;.Item ꝙ tamẽ minus habui ex pretio venditi pignoris:& hoc potui vendere ex pacto,vł lege.item ꝙ precariò tibi concessi pignus:contrà,de precar.Item quòd seruum tuum sciens furem,mihi obligasti,qui tantum mihi abstulit.¶Reus verò sic ponet:
Pos.rei.Pono,ꝙ res, quã tibi obligaui, fuit & est mea propria, C. quæ res pig.ob.pos.l.qui liberos.in fi.Item ꝙ expensæ,quas fecisti,fuerunt voluntariæ.Item ꝙ fuit pignus obligatum pro x.tantùm,& tu vendidisti pro decem.Item ꝙ seruum fidelem tibi obli
8 gaui.¶†Cæterum est q̃dam actio prætoria[e],quæ hypothecaria,
e seu quasi Seruiana vocatur:de qua s̃.de act.seu pe.§.ij.ver.cæterũ &ĩ.in ti.de obli. §.j.p q̃ rẽ mobilẽ vel immobilẽ tibi pignori obligatam,quam aliquis possidet,siue sit debitor,siue alius,poteris ab eo auocare,seu petere,vt Inst.de act.§.item seruiana.&§.se.¶Formabis ergo sic in ea libellum:
f Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui iniustè [f] detinet talem rem mihi obligatam à T.debitore meo pro v.libris Tur. quas sibi mutuaui:vnde peto eam mihi restitui:& ad hoc propono hypothecariam actionem,vel quasi Seruianam.hoc probatur in præ.§.itẽ
9 Seruiana.& hoc, cùm alius possidet. ¶† Si verò, qui obligauit, possideat,sic formabis libellum:
Lib. Corã,&c.conqueror de P.qui talẽ fundũ suũ mihi pignori obligauit pro v.lib.Tur.quas mutuò sibi tradidi:ideo peto prædictũ fundũ mihi præstari proposita hypothecaria actione.ad hoc facit C.de pig.l.pignoris.& l.fi. Vel dic,vt in præ. versi. cæterùm. ¶Agitur quoque hypothecaria contra possessores bonorum testatoris:quo casu sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.ago contra P.à quo peto,vt mihi restituat talem vineam,quam possidet:quam dico fuisse H.& mihi obligatam esse pro x. quæ dictus H. in suo testamento mihi reliquit:ad quod
10 propono hypothecariã actionem,C.cõia de leg.l.fi. ¶†Sed po-
g ne g: T. debitor meus habens alium suum debitorem, obligauit mihi omnia bona sua,vt ĩ.de oblig.§.j.ver.sed ecce.& sic nomen sui debitoris erat mihi obligatũ,vt C.quę res pig.ob.pos.nomen conueni postea debitorem debitoris,dicens, peto à te x.quæ debes T.debitori meo:ad quod propono hypothecariam actionẽ: quæritur,an rectè sit libellus iste compositus?Respon.dic,ꝙ non q̃a hypothecaria actio est in rẽ, & cõpetit ꝯ eũ, qui possidet, vel dolo desiit possidere:at iste nec possedit x.nec dolo desiit possidere,vt ff.de pig.si fundus.§.2.& l.pignoris.& C.eod.persecutio.Nã res, quæ petitur per actionem hypothecariã, debet esse in bonis debitoris,vt ff.eo.si superatus.C.quæ res pig.ob.pos.qui filios in fi.Debeo ergo in libello narrare formam obligationis,& postea proponere vtilem actionem,quæ directo competebat debitori, vt ff.de hær.vel act.ven.postquam.& in præ. l.nomẽ.& ff.de pig. act.si conuenerit.vel possum dicere,peto x. & dico bona talis debitoris ad me pertinere iure pignoris,vt ff.de ver. sig.bonorum. ff.ad Treb.si legatũ.§.j.& vide C.quando fiscus,vel priu.l.fi.¶Actor ergo sic ponet:
11 Pos.act.†Pono,ꝙ ea,quæ in libello petij,de iure petere possum. sed hæc positio iuris est.Itẽ ꝙ tibi mutuaui xx.libr. vel vendidisti mihi librũ,vel rem talem.Item ꝙ pro illis xx.libris obligasti mihi specialiter & vniuersaliter bona tua,ff.de pig.act.l.j.Itẽ ꝙ pro euictione illius rei obligasti mihi talẽ rem,vt ff.qui pot.in pig. hab.l. creditor.§.post diuisionẽ.Item ꝙ constituisti te debitorẽ pro pretio,& obligasti rẽ talẽ,ff.de constit.pec.qui aũt.ff.de pig.l.j.§.pacto.Item ꝙ quãdo mutuaui,obligasti mihi omnia bona tua:&per tuũ cõsensum obligata fuerũt,vel mihi tradita,Inst.quib. mo. re contrahitur oblig. §. creditor. Itẽ ꝙ tu es dominus eiusdem rei. vel ius habes in ea.¶Si autem esset aliena,dices:Pono,ꝙ talis,qui fuit dominus rei,consensit,vt obligares,vel ratum habuit, vel ei successisti,ff.de pig.act.si rem alienam.& l.rem alienam.& ff.commo.si,vt certo.§.nunc videndũ.Item ꝙ res illa erat in bonis tuis, cùm fuit specialiter obligata:non,si generaliter, vt ff.de pig. & q̃ nondum.§. quod dicitur res. Item ꝙ tunc eras maior xxv.annis, vt s̃.de loca.§.postquam.ver.porrò in possessionibus.Si autẽ erat minor tempore obligationis,dices sic:Pono,ꝙ tu impleuisti xix. annos.Item ꝙ P.debitor meus,qui mihi rem istam obligauit,nomine ipsius rei habebat actionẽ, vel exceptionem tempore,quo mihi obligauit.Item quòd res talis est,quæ potest obligari , C. q̃ res pig.ob.pos.per totum.Item quòd mihi debes cum effectu:vł ciuiliter & naturaliter es mihi obligat⁹:pro quo debito mihi obligasti bona tua.sed hoc est iuris.Item quòd tu es homo,qui rectè cognoscis & bene administras negotia tua, vt per hoc excludatur,quòd non sit furiosus,vel non sit interdictus bonis,vt ff.de verb.ob.is cui.ff.cõmo.nec in furiosum.xv.q.j.illud.ff.ad Maced. sed in his.Item quòd es talis persona,quæ de iure obligari potes. sed hoc est iuris.¶Reus autẽ sic pones:& primò neget, si potest: Pos.rei.

ADDITIONES.

a Concip.¶secundum Rof.vbi de contraria,cuius totum ad literã vsque ibi,cęterùm.&ibi vide in fi.quomodo ad vtrumque libellum opponit & soluit.
b Quidam.¶Hæc pusl placet Azo.in summa,ver.contraria.
c L.vnica.¶Et quia tutius est pignori incumbere,&c.Instit.de ob. quæ ex delicto,§.furti.Item valeret in casu C.de vsur.per retentionem. quia scilicet sibi posset creditor retentione consulere in debito naturali. Item interesse potest creditoris non fuisse deceptum in obligatione pignoris in expensis, quas fecit agendo personali contra debitorem: quas, si non fuisset deceptus, forsan non fecisset.
d Putà v.¶In hoc instat Ioan.de Bla.& ante omnia scias,ꝙ de casu, vel libello statim ipse nõ posuit in ꝯria:& sic, vt dixi in fine super rub.potest addi 7.In hac autem,in qua de expensis loquimur.ipse satis instat formans diuersos libellos.Primus super expẽsis serui pignorati in eius infirmitate curanda,in quo narrata obligatione & causa subdit,ꝙ seruum arripuit talis infirmitas,in cuius cura exposuit tria.& agit contra dominum,vt illa restituat,ff.de pign. actio.l.si necessarias.&,vt ibi dicit,istæ expensæ:licet modicæ,recuperantur à domino serui per creditorem:non sic in commodatario,qui non repetit modicas,ff commod.in reb⁹.§.possunt. est ratio,quia commodatarius vtitur re commodata, creditor non. Si autem expensę factę sunt in instruendo seruum in aliqua arte, hæ dicuntur non necessariæ,sed vtiles:hæ verò factæ sunt de voluntate debitoris saltem tacita, vt quia incœperat eum in illa arte facere, expensas recuperat dicens in libello, obligationem & traditionem serui:& de voluntate debitoris expressa,vel tacita,vt suprà,quia debitor inchoauerat,eũ in tali arte instrui fecit: ĩ quo tantum expẽdit:vnde contra debitorem agit, vt sibi restituat,q̃d impendit. Vbi autem ipsius debitoris voluntas expressa,vel tacita non apparet,tunc petuntur tales expensæ submissæ arbitrio iudicantis,sic: Libellus. Dico, quòd R.mihi obligauit & tradidit talẽ seruum pro tanta summa:quem tali artificio humano generi necessario imbui feci:in quo expendi sex libr. Tur.vnde ago contra dictum R.vt mihi ex dictis expensis tantum restituat, quantũ vestro arbitrio iustum visum fuerit,vobisq;,domine iudex, supplico,&c.Probantur hi libelli in lege,si seruos.ff.de pignor. action. In hoc vltimo iudex arbitratur,attentis quantitate sumptuum& facultate debitoris. Si enim debitor pauper esset, iniustum esset magnas expẽsas recuperari: & sic debitorem pauperem cogi suo seruo carere,vt ibi. Vt autem prędixi,libellus,qui sequitur,communis est directæ & contrarię:directę,vt restituat creditor,quod vendendo pignus recepit vltra sibi debitũ,vt dixi:super indirecta sic,& ꝯria,vt soluat debitor,q̃d creditori deficit vendito pignore vt hîc sequitur. Positio aũt, quæ sequitur de seruo fure,ñ adaptabit libello formato p auctorẽ: & ideò illũ suppleui sup rub. in fi.
e Prætoria.¶Et Rof.ponit etiam quartam in ordine: & ibi vide libellos & positiones seq.
f Iniustè.¶Quantum ad me,dato, ꝙ aliàs iustè, putà quia titulum haberet,secundũ Rof. secundũ quẽ sine hoc verbo trãsit libell⁹.
g Sed pone.¶Hæc q̃stio fuit Al.Gal.vbi s̃.ver.pone quæstionẽ de facto,debitor.dictũ autem Vber.huic simile,qñ agitur hypothecaria pro rebus obligatis debitori debitoris,vide ĩ.de obli. super rub.ver.sed nunquid.

Pos. rei. Pono quòd tu creditor pecuniam, quàm mihi mutuare promisisti, mutuasti Seio: & sic non mihi, extrà de præsump. nónne. C. de proc. l. maritus. Item quòd promisisti mihi mutuare die tali i, sed numerasti mihi post mensem. & tempore numerationis res illa non erat in bonis meis. hoc confessato non habebit actor hypothecariam pro re illa, ff. quæ res pig. obli. pos. l. Titius. Item quòd rem tibi vendidi tantùm, vel me constitui debitorem tuū. hoc confessato non habet actor hypothecariam. Item quòd tu mutuasti mihi decem tantùm. hoc cōfessato, actor erit solummodo chirographarius debitor, no hypothecarius, j. q. 4. §. fin. Item quòd res illa est aliena, nec aliquod ius habeo in ea. Item ꝙ est talis, quæ obligari non potest, extrà de pignor. ca. j. & ij. Item quòd sum talis, qui de iure obligari non possum: sed hæc & iuris & generalis est. vnde pone de facto, vt quia est filiusfamiliàs, vel impubes sine curatore, & huiusmodi. Item quòd fecisti mihi pactum de non petendo, ff. de pac. l. si tibi. §. de pignore. Item quòd sum tē pore liberatus. Item quòd tu sciebas rem illam fore alienam, qn̄ obligabam: hoc confessato, non habet hypothecariam, de pign.
12 actio. tutor. §. sed si sciens creditor. ¶ † Sed quæritur, an agens hypothecaria pro pignore sibi specialiter obligato, teneatur probare rem fuisse in bonis, id est, in dominio debitoris tempore obligationis? Respon. sic, vt ff. de pig. & quæ nondum. §. quod dicitur & l. si ab eo. & l. si superatus. in prin. C. quę res pig. obliga. pos. qui filios. ff. de pig. act. rem alienam. respons. j. Nec obstat C. si res ali. pignori. da. sit, l. qui prædium. nec etiam, quod not. ff. de pign. l. j. nec j̄. eodem titu. l. si Titio. quæ innuunt, quòd quando non dominꝰ obligat, vtilis hypothecaria nascitur creditori bona fide accipienti: quia illa loquuntur, quando obligans vero domino succedit, vel econuerso: & sic debet intelligi prędicta glo. cùm nulla lege caueatur, quòd quando habens simplicem rei possessionē, eam obligat, nascatur hypothecaria: quia vix etiam hæc in Publiciana conceditur, vt in præd. l. si ab eo. & vide s̄. de emp. & venditione, §. permisimus. ver. si verò. & adde, quod not. j̄. de oblig. §. j.
a ver. sed quando. & seq.[a] ¶ † Quòd autem differentia sit inter hy-
13 pothecariam & pignoratitiam actionem no. Azo in Sum. de pig.
b act. in prin.[b] Item quanto tempore tollatur hypothecaria, & qd
14 iuris sit de huiusmodi præscriptione, vide s̄. de præscript. ¶ † Et not. ꝙ si creditor sine suo vitio argentum sibi pignori datum perdiderit, ad restituere non cogitur: sed si culpę reus deprehenditur vel non probat manifestis probationibus se perdidisse, condem-
c nari debet, quanti debitoris interest, vt C. de pig. act. si creditor[c].
15 ¶ † Sed qualiter probabit se perdidisse? Respon. dicunt rustici, ꝙ si probat se aliquid, de suo perdidisse, præsumptio est, ꝙ pignus ꝑdiderit: & ideo non tenetur, quia adhibuit diligentiam, quam in rebus propriis, arg. ff. ad l. Aqui. l. 4. §. j. ff. deposi. quod Nerua. & extr. eod. bona fides. & ff. de admin. tu. secundum dignitatē. §. tutor. Item pro eo est præsumptio, & etiam ꝓbatio, si horrea, vel ostia domus sunt fracta, sicut contingit in re locata, C. loc. l. j. & 2. ff. e. dominus. Est etiam coniectura, si ipse clamauit, venite, & videte, quomodo omnia mihi ablata sunt. quæ mihi obligauerat talis. Vel si in nocte clamauit, succurrite, capiatis latrones. Protestationes enim & clamationes operantur, vt liberetur ab interitu rei, arg. ff. de adul. capite quinto. Sed dic contrà, quòd tales acclamationes non sufficiunt, C. quod metus causa, l. metum. alioquin mul
d tæ fraudes possent confingi: de hoc j̄. de raptor.[d] vers. pen. & fin.
16 ¶ † Sed nunquid sufficit, si iurat se perdidisse? Dicunt quidam, ꝙ sic, arg. C. de fide instru. sicut alij contrà dicentes, claram & apertam probationem hîc necessariā esse, vt in pręd. l. creditor. Est ergo necesse, quòd ꝓbet admissum, & quòd sine sua culpa sit amis-
17 sum, vt in ead. l. ¶ † Sed quis probat, quòd sine culpa? Dicunt quidam, quòd creditor, arg. ff. locati, l. si fundus. §. Imperator. Tu dic, quòd si debitor dicit, quòd creditor sua culpa, vel dolo amiserit, hoc probare tenetur, arg. in auth. de deposito, in prin. qui dolum allegat, eum probare tenetur, ff. de probat. quoties. §. qui dolo. Et bona fides semper præsumitur, nisi contrarium ostendatur, C. de petit. hæred. l. 2. extrà de seru. in or. fa. ca. vnico. Nec obstat præ. §. Imperator. quia quod ibi dicitur, si citra tuam fraudem, & c. dicas apparet eo ipso, quòd contrariū non probatur, C. lib. xij. qui mil.
18 non pos. super seruis. ¶ † Pone: mutuasti mihi decem, & accepisti pignus, quod valet xx. processu temporis mutuasti mihi alia x. & accepisti aliud pignus, quod valet quatuor: queritur, vtrū possis primum pignus retinere pro secunda quantitate? Dic, ꝙ non. nam ex quo tibi cauisti, lex tibi non cauet, vt legitur & not. C. de pac. conuen. l. fi. ver. & si quod. ad hoc etiam facit, quod not. Inst. de contrah. empt. §. in his. & C. etiam ob chiro. pecu. l. vnica. Arg.
e contrà, ff. de solu. l. j.[e] ¶ † Illud etiam no. quòd creditor, qui secū
19 dum legem conuentionis possessionem debitoris nō soluentis ingreditur, vim facere non videtur: tamen de vrbanitate auctoritate iudicis ingredi debet, vt C. de pignor. creditores. C. de pign. act. l. pen. in fi. C. de iudic. cùm debitoris. Sed si citra conuentionē faceret, bene teneretur de iure, vt C. ad l. Iul. de vi pub. l. in possessione. C. vi bo. rap. l. 3. & vide s̄. de emp. & vend. §. j. ver. hoc etiam scias. super tex. illo, quam accipiendi. Sed quid si debitor tali cre-
f ditori resistit? dicit Azo, vim fieri[f]. Sed Io. contrà, cùm semel placuerit debitori, Instit. quibus al. licet, §. j. de aqua plu. arcē. in diem 20 & xxxij. q. 5. horrendus. ¶ † Item quid si debitor alienauit, vel alio
g mō possessio ē penes aliū? Rń. creditorē posse ingredi, s̄m Acc.[g] arg. ff. de

ADDITIONES.

a Et seq. ¶ Supple, dr̄ esse, & potes hîc habere plurale, s. sequentib. nam intendit allegare illos duos ver. & seq. quos habuit ab Alb. Gal. vt ibi dicā. Scias, ꝙ in materia huius versi. fuerunt opiniones diuersæ: & hîc posita placuit Accur. in speciali obigatiōe, de qua iste ver. loquit̄. nā in generali satis est, secundum eum. & alios, ꝙ fuerit in bonis tūc, vel postea: hāc & alias vide C. de iur. fis. l. j. sed specialis hāc secundā opi. habet satis esse creditori ꝓbare debitorē qn̄cūq; ante obligationē fuisse dn̄ium: qa qui semel fuit dn̄s, præsumitur talis ipse, vel eius hæres, C. de prob. siue possidetis. & ff. de reg. iur. id quod nr̄m. C. de testi. auth. si testis. C. de seruit. l. altiùs. & ff. finium reg. l. in finalib. Tertia dr̄ Odof. distinguentis in præd. l. j. C. de iur. fisc. an rē fuisse aliquando in bonis & dn̄io debitoris ꝯfiteatur, & asserat creditor tm̄, an possessor tātùm, an vterque. Primo casu probet creditor, qđ asserit, distincta speciali à generali obligatione, vt s̄. ff. de pign. si superatus. & l. & quę nondū. §. quod dr̄. In secūdo casu nō cōfitetur possessor, præsumitur fuisse ēt tēpore ꝯctæ obligationis, ff. de reg. iur. l. id qđ nostrū. In tertio casu eo fortiùs præsumetur fuisse tpe obligationis ꝯctæ, nisi contrarium probetur, per l. proximè alleg. Est quarta opi. Iac. de Are. qui distinguit: aut ꝯstat rem aliquo tempore fuisse in bonis & dominio debitoris: aut nō constat eā aliquo tempore exiuisse: aut constat vtrunq;, s. eā fuisse & exiuisse: & hoc casu aut exiuisse constat per creditorem, aut per possessorem. Primo casu, qn̄ constat fuisse, nec apparet exiuisse, obtinet creditor: quia ꝙ fuerit, prę sumitur cōtinuatum in personā ipsius, vel hæredis, per iura alle. in opin. secunda. Secundo casu, qn̄ constat fuisse, sed cōstat ēt exiuisse, si per creditorem hoc constat, in terminis creditur fecit positionē, ꝙ res fuerat in bonis & dominio debitoris: reus negauit: fecit secundum, ꝙ possessor reus illam emerat ab ipso debitore: quod etiam negauit: hîc creditor habet probare rem priùs fuisse obligatam: quàm exiuisse de bonis debitoris, C. de don. ante nup. l. de rebus. repetito, quod priùs dixi. vt in speciali obligatione cōstet, quòd tunc fuerit in bonis & dominio eius. In generali, quòd tunc, vel postea, per prædictam l. ff. de pig. si superatus. & l. & quæ nondum. §. quod dicitur. Vbi verò rem exiuisse constat per possessorem, putà quia positionem fecit, quòd rem emerat à Titio: quod creditor negauit: hîc, ex quo constat rem aliquo tempore fuisse in bonis & dominio debitoris, probare habet possessor, ꝙ exiuerat ante obligationem factam creditori, ꝑ præ. l. j. C. de iure fis. Alb. Gal. hoc tit. de pig. versi. pone, quòd ago contra Titium. posuit suam opin. quam vide ad literam j̄. de obli. §. j. char. 3. vers. quid si ago contra P.

b De pig. act. in princip. ¶ plenè per Rof. eod. tit. in prin. & dubium facit lex dicens. quòd non est differentia, nisi in sono vocis, ff. eo. tit. de pig. ac. res hypothecæ. §. inter. dic, vt ibi, & inst. de act. §. iter.

c Si creditor. ¶ Ibi satis de hoc, & tribus q̄stionibus, quæ sequuntur in vlt. gl. & instit. qui. mo. re contra. oblig in fi. Pileus etiam satis hoc tractauit in sua quæstione xlj.

d De rap. ¶ Corrige, de furtis.

e L. j. ¶ Si debitor ex pluribus causis soluit, nec expressit, in quam causam, erit optio creditoris, in quam causam erit solutum: sed ibi subditur, dummodo id constituat, quod ipse cōstitueret, si debitor esset: & ponit exempla. Tamen, secundum Iacob. de Aret. huic contrario statur, per præd. l. vnicam, C. etiam ob chir. vbi vide Cy. in xiij. q.

f Fieri. ¶ per creditorem. Rof. tenet cum Ioan.

g Secundum Acc. ¶ in l. creditores. C. de pig. vbi habetur iste vers. & præcedens. Sed Rof. vbi tractat de edicto diui Marci, versi. sed quæritur. & Guid. de Suz. in l. creditores. tenent contrarium, & negant rationem Accur. dicentes, tale pactum non afficere rē, sed personam, C. de cond. ob cau. l. ea lege. ff. de contrah. emp. l. vlt. §. vl. & C. loca. emptori. ff. locati, l. si merces. §. qui fundum. Item ex tali pacto datur præscriptis verbis, quę personalis est, quæ non sequitur fundum, ff. ad Trebel. l. i. §. si hæres. C. de donat. l. æris alieni. Ibi etiam prosequitur Rof. in vers. præceden. id, de quo s̄. vers. icu. prox. Item eo loco tractat, an creditore adeunte iudicem rescindendum consilium s̄. dictum, & de debitore comparente & resistente: qa dicit se soluisse, impediatur creditor: & dicit, quòd non, nisi ille incontinenti probationem offerat: allega. ff. ad exhib. l. 4. §. idemque. C. de compens. l. fin. facit extrà de rest. spo. literas. ver. propterea. Obiicit ēt ibi vers. sed opponit, q̄stionem. de qua loquimur

arg.ff.de ser.expor.si Titius.Sed M.contrà,arg. C. de act.& oblig.
a reum.&vide C.de dist.pig.qui prędium.¶†Quid si iudex credito
ri, qui ex lege conuentionis poterat sua auctoritate ingredi pos-
sessionem,dedit nuncium,vt eum induceret in possessionem,vel
dedit ei licentiam intrandi, nunquid dicetur talis possessio con-
uentionalis,vel iudicialis? Dicunt quidam,quòd conuentionalis:
quia ex cõuentione procedit.si enim iudicialem diceres,non va-
leret,tanquam facta sine causę cognitione,& altera parte irrequi
sita,C.vnde vi,meminerint.extr.de causa pos.& propri.c.j.¶Qua
liter formetur libellus, quando conuenio debitorem debitoris
22 mei,vide j.de sol.§.j.ver.sed qualiter. ¶†Sed cùm pignus pigno
ri dari possit,arg.C.si pig.pig da.sit,l.j. nunquid hoc poterit in in-
a finitum [a] fieri? Dicunt quidam [b],quòd non vltra tres vices:arg.ff.
b de leg.iij.fideicommiss.si quis decem.ext.de rescri.cùm in multis.
23 lib.vi.¶†Quid si tibi obligaui Digestum,& tu Petro,& Petrus il
lum vendidit,&fortè nec emptor,nec res apparet:quia tunc ven
dicare possem: & ille pretio sibi reddito reddere teneretur, vt ff.
de rei ven.emptor.& C.si antiquior cre.l.ij.quæritur, qualiter mi
hi consuletur:Dicunt Azo & Vin.quòd non possum agere con-
tra P.cùm nec ex contractu,vel quasi,nec ex delicto,vel quasi,mi
hi teneatur: sed tu teneris mihi actionem cedere contra illum: &
hoc,si tu non sis soluẽdo:& vide ff.de pecul.quod debetur:&hoc
intellige,quando non habuit ius vendendi.Si autem esses soluen
do,agerem contrà pignoratitia tibi offerendo debitum:& tu te-
neris mihi reddere digestum,cùm non sit iustè alienatum.Sed &
tunc fortè actionem cedendo liberaris, cùm de iure obligasti: &
ita sine culpa habere desisti:& vide ff.de oper.lib.l.si tibi.an si Ar.
tamen contrà,quòd nõ liberetur actionem cedẽdo,cùm ex con-
c tractu teneatur,vt in præd.l.quod debetur [c].¶†Quid si obligasti
24 mihi creditori domum tuam,& eam inhabito:quæritur, an com
putabis mihi pensionem,quam ab alio potuisses consequi,an ve
rò,quam ego daturus essem,si locauisses mihi?ff de cond. indeb.
25 in summa.§.instrumẽto.¶†Item cùm ob æs alienum nemo ser-
uire cogatur,de quo no.s.de conclu.&renun.ver.sunt præterea.
d super hoc libellus sic concipitur:Lib.[d]Coram,&c.conqueror de
P.creditore meo,qui pro debito xx.lib.quas sibi debebam, me in
uitum retinuit: vnde peto ipsum puniri ex officio vestro in amis-
sione illius debiti,quòd ab illo cadat:&pronuncietis me,domine
iudex,sibi de cætero non teneri: & peto mihi solui ab eo xx. pro
pœna. Item quia inuitum me retinuit pro dicto debito anno do
mini Mcclxx.mense Martio apud Montem pessulanum in domo
Aybrandi tempore domini Iacobi illustris regis Aragoniæ domi
ni Montispessulani,P.existẽte Baylif.eiusdem loci,eum ex hoc ac
cuso,& ob dictum factum relegari peto,vt in præ.§.quia verò.ex
trà eo.c.j.C.de act.& ob.authen.ob æs.quæ est in corpore, vt nul
li iud.lic.hab.lo.ser.§.quia verò.Col.viij.Arg.tamẽ contrà,lxxxvj.
e d.st.nõ satis.prope prin.&xxiij.q.v.cùm homo [e].¶†Quæ autem
26 sit differentia [f] inter pignus conuentionale, iudiciale & prætori-
f um,no.ff.e.ti.l.j.¶†Sed nunquid vsusfructus potest pignori obli
gari? Respon.dic.quòd sic,vt ff.eod.si is,qui.§.j. Seruitutes autem
vrbanæ non possunt pignori obligari:rusticæ sic,vt in præ.l.is qui
§.fi.& l.seq.Item etiam vectigalia pignori obligari possunt. ff.de
28 pig.act.tutor.§.fi.ff e grege.§.& in superficiariis. ¶†Sed quid de
29 re aliena? de hoc no.ff.eo.l.j.in princ.¶†Quid de decima? dicunt
quidam,quòd non possunt pignori obligari,cùm sint res spiritua
les,nec possint per laicum possideri,extrà de præscrip.causam.de
decimis,prohibemus.& ff.de acquirenda possessione,qui vniuer-
sas.§.primo.Quod verum est de iure decimæ: fructus autem deci
mæ obligari & vendi possunt,extrà de loc.vestra.ar.ff.de iure do.
30 si vsufructus. ¶†Sed nunquid feudum cadit in generali obliga-
tione? Dic,quòd non:quia nec specialiter potest,vt in cõst. Fede-
ri. imperialem. § j. Creditor tamen potest mitti in possessionem
g feudi,vt s.de primo decreto,§.restat.versi.& idem g. ¶†Calix au
31 tem,vel patena,vel vestimentum sacerdotale,vel liber ecclesia-
h sticus pignori obligari non possunt,extrà eod.tit.c.j.[h]

ADDITIONES.

Loquimur non tenere:sonat enim conuentio,quòd liceat iniuriari
vel vim facere,&similia,ff.de pac.si vnus.§.pacta.R ñdet,quòd ex
quo debitor consensit,non potest dici violentia,vel iniuria,ff.de
reg.iur.nemo videtur.& extr.eo.ti.scienti.lib.vi.Item ex hoc pac
to nullum damnum consequitur.Quid enim interest eius appre
hensam possessionem esse auctoritate propria,vel iudicis? Trac-
tat demum de creditore occupante vnam rem debitoris,an cadat
à toto debito? recitans,quòd non,inl.extat.ff.quod me.cau.in gl.
sed nunquid.Libellos autem,quos super illo edicto formauit,vi
de s.de restit.spol.§.i.ver.qui vi. Ver.vi.vt ibi dixi,totus fuit Roff.
a In infinitum. ¶Ita tenet Ang.in l.i. si pig. pig. quia ius quæsitum
in pignore est reale,l.eos. C. qui por. in pig. hab. ideo ab ossibus
nostris de facili separari potest:idem tenet lex in l.qui bona.§.fin.
de dam.infect.quia dictum Spec.non probatur iuribus.
b Quidam.¶Roff.vbi s.proximè.
c Quod habetur.¶Vide,quod ibi no.in vlt.Similem huic quæstio
nem disputauit Roffre.& est xlix.de creditore,qui equum sibi pi
gnoratum pro xx.pignorauit alteri etiam pro xx.pacto,quòd se-
cundus creditor possit eo vti ad suum commodum, fortè quia
aliter pecuniam suam habere non poterat: equus deterioratus,
vel minoris est pretii ex illo vsu:quærebat,an debitor contra pri
mum,vel contra secundum agere possit:&ex quo iure? Ad secun
dum allegabãt multas actiones posse competere debitori,si erat
dominus equi. nam Aquilia competit pro pignore deteriorato,
vt patet ff.ad l. Aqu.quemadmodum.§.magistratus.Item pigno-
ratitia, vt dixi super rub. in primo libello. Item rei vendicatio &
Publiciana,in quibus& habetur ratio damni,ff.de rei ven.non so
lùm.cum l.seq.ff.de Pub.eum,qui.§.in Publiciana.&c, vt dicit,pig
noratitia competit contra primum tantùm,Insti. qui.mo.re con
trahitur oblig.§.creditor.reliquæ contra vtrumque cum certa di
stinctione.Allegat demum in cõtrarium,quòd neuter teneatur:
primus non, nec Aquilia, quia non dedit damnum, nec culpam
commisit.Instit. ad l. Aquil.§. i. ex eadem causa nec pignoratitia,
C.de pig.act.si nulla culpa.Item rei vẽdicatio,vel Publiciana non
competit contra eum,quia non possidet,nec dolo desiit posside-
re,ff.de rei ven. sin autem. & debitor fuit in culpa non reddendo
equum:secundus fecit,prout conuenerat. Item erat debitor spe
ciei:& sic liberatur ipsius interitu,ff.de ver.ob.si ex legati cã.Sol-
ue,distingui posse, an primus creditor sine tali pacto pecuniã ha-
bere potuerit,necne,vt in primo casu sit in culpa,secũdo non, ff.
de pign.act.si pignore subrepto.§.vl.Veriùs dicit primum teneri,
cùm fuerit in culpa saltẽ leui.debet enim creditor negotium de-
bitoris gerere,vt proprium suũ,ff.de sol.l. 1.Dicit ergo ipsum te-
neri & Aquilia & pignoratitia de damno deteriorationis & mor
tis prouenientis ex vsu in casu deteriorationis etiam furti,nisi pu
tasset primus creditor dominum id permissurum,ff.de fur.itẽ om
nes.in princ.& in fin.
d Lib ¶Rof.fui operis mihi rub.antepe. super auth.hîc alleg.in fi.
& post hunc libellum, qui est ante finem rubricę, sequitur obie-
ctio, quõ vno libello ciuiliter & criminaliter agi possit? & res-
põdetur,quòd propter immanitatem criminis.dicit tamen Rof.
quòd non reprobat,si diuisim dentur isti duo libelli:& tunc quæ
rit,an simul in illis procedetur, an expectetur finis libelli ciuilis.
e Cùm homo.¶Vtrobique soluitur.
f Differentia.¶Quicquid hîc sequitur vsque ad vltimum vers.fuit
Alb.Gal.e.ti.s.de pig.in prin.
g Ver.& idem. ¶Vltima remissio:quod dixit hic Alb. hoc verum
possidente vasallo:secus,si possideret extraneus:& ibi vide.
h C.j. ¶Vnde nec collectores decimarum per Papam cõcessarum
illas possunt causa pignoris recuperare,in cle.de deci.c.ii.Io.An.

¶De diuersis cautionibus. Rubrica.

SUMMARIUM.

1 *Libellus qualiter sit in actione ex stipulatu, rem pupilli saluam fore, concipiendus.*
2 *Libellus qualiter sit contra fideiussorem à tutore datum formandus.*
3 *Positiones actoris & rei in actione ex stipulatu vt formandæ & nu.5.*
4 *Agens nomine alterius, de cuius mãdato dubitatur, præstare debet cautionem rem ratam haberi.*
6 *Procurator semper debet cauere iudicatum solui.*
7 *Positiones qualiter sint formandæ, vbi agitur nomine alterius.*
8 *Libellus qualiter sit in stipulatione damni infecti concipiendus.*
9 *Timens ne sibi iniurietur, an possit agere, vt sibi caueatur, ne offendatur.*
10 *Proponens actionem ex stipulatu pro opere destruendo, qualiter formabit libellum.*
11 *Vsufructuarius de duobus cauere tenetur.*
12 *Vsufructuarius in rebus, quæ vsu consumuntur, constitutus, qualiter debeat libellum formare, & nu.17.*
13 *Libellus qualiter sit contra vsufructuarium, qui malè fruitur, formandus.*
14 *Volens rem sibi restitui qualiter concipere debeat libellum.*
15 *Vsufructuario, qui rem possidet, nolente satisdare, an poterit proprietarius cautionem petere.*
16 *Positiones actoris & rei, vbi agitur de vsufructu, qualiter sint formandæ.*
18 *Agens pro rerum retentione qualiter formabit libellum.*
19 *Hæres semper cauere debet legatario, et datis fideiussorib. de legato præstãdo.*
20 *Petens fructus & pensiones qualiter debeat positionem formare.*
21 *Legatario petente ab hærede legatum in dubio, an Falcidia locum habeat, an, & qualiter debeat legatarius satisdare.*
22 *Positiones qualiter sint formandæ, vbi proponitur certi condictio ex stipulatu.*
23 *Hærede legata soluere nolente, qualiter sit legatario prouidendum.*
24 *Arrogator qualiter stipulari possit seruo publico.*
25 *Arrogator minoris proponens actionẽ ex stipulatu, qualiter cõcipiet libellum.*

26 *Arrogatore defuncto minorem exhaeredante qualiter sit agendum.*
27 *Haeres arrogati impuberis mortui qualiter contra arrogatorem, vel eius haeredes libellum concipiet.*
28 *Legatarius, cui relictum est in testamento pupillari, volens agere, qualiter concipiet libellum.*
29 *Instrumentum qualiter sit super arrogatione formandum.*

SEquitur videre de secunda parte rubricae, quae generalis est, scilicet de cautionibus: quarũ formas aliquas vide suprà de satisdat. §. fin. & quoniam cautiones per stipulationes vallãtur, ideo de actionibus & huiusmodi stipulationibus descendentibus dicamus, de quibus nil in arbo
1 re dicitur actionum. †Et primò de actione ex stipulatu rem pupilli saluam fore: in qua sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. quondam tutore meo, qui promisit mihi, vel seruo meo rem meam saluam fore: vnde quia non fecit saluam, in hoc scilicet, quia talia bona mea consumpsit, vel me in tantùm damnificauit, fortè in centum, ideo peto illa centum, & ad hoc propono vtilem actionem ex stipulatu. Si verò seruo publico esset satisdatum, dicet: & ad hoc propono vtilem actio
2 nem ex stipulatu. ¶†Cõtra fideiussorem autem à tutore datum sic libellus concipietur:
Lib. Corã, &c. conqueror de P. fideiussore, qui promisit mihi rem meam à tali quondam tutore meo administrandam saluam fore: vel, qui fideiussit pro tali rem meam saluam fore. vnde quia & ipse tutor damnificauit me in centum, ideo peto ab apso fideiussore
a illa centum: & ad hoc propono actionem ex stipulatu directam[a], vel vtilem, secundum diuersitatem positionum, ff. rem pu. sal. fo.
b non quasi. §. pe.[b] ¶ Actor ergo sic ponet: Pos. Act.[c] Pono, quòd
3 fuisti tutor meus. Item quòd satisdedisti rem meam saluam fore,
c ff. eo. l. ij. & iij. per totum. Item quòd res mea consumpta est, ff. e. non quasi. §. si quis curator. & l. cùm pupillus. Item quòd illa tute
4 la finita est, ff. eod. l. j. ¶ Reus verò ponit econtrà. ¶†Sed & qui alterius nõie agit, de cuius mandato dubitatur, praestat cautionem rem ratam haberi, ff. & C. de procur. l. j. & etiam coniuncta persona, ff. eo. sed & hae. ff. de iudi. l. iij. ff. de compen. filio. & dixi s. de satisdat. §. viso. Sic ergo libellus concipietur:
Lib. Ago coram, &c. conqueror de P. qui promisit mihi T. ratum habiturum iudicium, q[d] nomine T. instituebat, vnde quia T. non hẽt ratũ veniendo ꝯ, petendo à me debitum illud, à cuius petitione fui absolutus, ago ꝯ eum, & peto meũ interesse, quod aestimo decem, & ad hoc propono actionem ex stipulatu: & hoc, si sit illud interesse incertum: si verò certum, dicat certi condictione ex stipulatione, ff. eo. l. j. ¶ Actor ergo sic ponet:
d Pos. Act.[d] †Pono, quòd tu conuenisti me nomine T. Item quòd
5 exhibuisti mandatum eius, sed de eo dubitabatur. Item quòd cauisti per stipulationem ipsum T. rem ratam habiturũ. Item quòd illa cautio ante litis contestationem fuit interposita, ff. de procur. Pomponius. §. rati. Item quòd T. non habet ratum, quod actum est. sed haec est negatiua: vnde pone affirmatiuè sic: Item quòd venit contra id, quod tecum actum est, & taliter, ff. e. procurator. §. si
6 procurator. ¶ Reus verò ponet econtrà. ¶†Item procurator rei
e licet constet de mandato, caueat iudicatum solui[e], Inst. de satisda. §. sed hodie. C. de satisdat. l. vnica: pro qua sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm T. in iudicio defenderet, satisdedit mihi pro eo iudicatum solui: quẽ tamen non defendit, vel in defensione dolum commisit: vel fuit mihi condemnatus, cùm sine mandato defendisset: vnde quia mea interest in decem, quòd illum defendisset, vel quòd dolum non commisisset, ideo illa decem peto: & ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu. Si verò agis ex vltima clausula, dicas sic: vnde quia fuisti condemnatus in decem, ideo illa decem peto: & ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu, ff. iud. solui, iam tamen. §. ij. & l. cùm quaerebatur. l. iudicatum solui stipul. ¶ Actor ergo sic ponet:
f Pos. Act.[f] †Pono, quòd talem sponte defendisti, C. de procur. inui
7 tus. Item quòd pro eo satisdedisti iudicatum solui, ff. eod. iam tamen. §. videamus. Item quòd ante litis contestationem, C. de satisdat. l. vnica, ff. de procur. Pomponius. §. ratihabitionis. Item quòd es maior xxv. annis, ff. de procur. minor. Item quòd coram tali iudice, qui adhuc durat, ff. iu. sol. si quis apud aliquem & l. cùm apud Sempronium. Item quòd omisisti defendere, ff. eo. l. iii. §. si reus. & l. iudicatum solui. Item quòd dolum in defendendo commisisti. Item quòd fuisti condẽnatus, nec appellasti, extrà de procur. non iniustè. in fi. Item quòd defendisti sine mandato. Item quòd lis illa adhuc durat, C. de iudic. properandum. C. quomodo & quando iudex, authen. qui semel. Item quòd citari fuerint omnes, qui haberent defendere: & omnes defuerunt. Reus verò sic ponet:
Pos. rei. Pono, quòd defendi. Item quòd non petiisti satisdari. sed haec est negatiua. Item quòd sum minor. Item quòd ille iudex mutatus est. Item quòd lis illa periit, C. de iudic. properandum. Item quòd defendi fideliter vsque ad sententiam. Item quòd fui abso-
8 lutus, Item quòd illa sententia appellaui. ¶†Caeterùm in stipulatione damni infecti sic libellus concipitur.
Lib. Coram, &c. ꝯqueror de P. qui cùm domus sua ruinosa minaretur ruinam domui meae, promisit mihi nomine damni infecti: vnde quia domus illa cecidit, & domum meam, vel parietem destruxit, quod damnum aestimo xx. vel in domo, vel in pariete reficiendo expendi xx. ideo peto illa xx. & ad hoc propono certi condictionem ex stipulatu. Si autem non damnum aestimare, dicas: vnde illud damnum mihi resarciri peto: & ad hoc propono actionem ex stipulatu, ff. de dam. infec. damni. §. Sabini. & l. fluminum. §. hęc stipulatio. §. idem seruus. & §. quanquam. Et hoc intelligas, quando vitio operis damnum datum est: secus si extrinsecus, vt in prae. concor. Hîc autem pone, vt dicam in actione praetoria, in
g frà de oper. no. nun. §. nunc dicamus g. ¶†Quid si timeo de ali-
9 quo ne mihi insidietur: nũquid possum agere, vt mihi caueat, ne
h me offendat[h]? arg. quòd sic, ff. de dam. infec. dies. in princ. ibi, ex causa, &c. vt ff. de statu hom. l. j. Item quia animae hominum, &c. vt C. de sacros. eccle. sancimus. Si ergo in aliis satisdatur, vt suprà: ergo multò fortiùs, ne me offendat: quia circa maiora maius periculum vertitur, vt xlij. dist. quiescamus. & ideo circa ea cautiùs, id est, cum maiori cautela & cautione est agendum, vt vij. q. ij. ca. ij. liberum enim corpus non recipit aestimationem, ff. de his, qui deiec. vel effud. l. fin. & vide suprà de offic. de leg. §. sequitur. versi. quid ergo. Item saepe, is, cui nouum opus nũciatur, cauet de opere dem

ADDITIONES.

a Actionem ex stipulatu directã. ¶ Et sic posuit Rof. vt de xiij. cautionibus, vel fideiussionibus, rubrica j.
b §. pe. ¶ Est sciendum, quòd, vbi s. opponit satisdationem, ex qua libelli praedicti formati sunt, esse superuacuam, cum ista sit stricti iuris, & actio tutelae sit bonae fidei: & quae in ista veniunt, & in illa, ff. eod. cùm pupillus. in fi. ergo ista nõ expedit: & sic nec exigenda, nec interponenda, ff. vt leg. vel fideicom. no. ca. haec stipulatio respondet interesse pupilli, cũ in hac fideiussor detur. in illa non, C. de verb. sig. sancimus. Item plus cauet sibi tutor, ne fideiussorem habeat hostem, quàm si primum tantum. Item plus timeri solet, &c. extra. de haere. si aduersus. facit ff. de iniur. l. idem apud Labeo. An autem ista actio sit praetoria, vel ciuilis, disputare non curo: sed curiosus de hoc videat, vbi suprà.
c Pos. Act. ¶ Non formauit Rof. positiones has, vbi s. sed ibi scripsit quatuor esse necessaria, ex quibus autor has formauit: & idem dico de sequentibus.
d Pos. Act. ¶ Vt dixi suprà in prox. positiones non fuerunt Roffr. sed formatae sunt ex his, quae dixit necessaria. Nec mireris, si sextum non ponitur, quod specialiter ponit, cùm agit pro minore, quia cauerit, quòd restitutionem non petet, ff. rem rat. hab. l. iij. Multum autem instat Roff. in hac satisdatione, de quibus aliqua posuit autor s. de satisdatione.
e Iudicatum solui. ¶ Obiectionem & solutionem, quam fecit Rof. contra istam, scripsi s. de satisda. §. expedito. super ver. haec autem cautio.
f Pos. Actoris. ¶ Has positiones actoris & rei posuit Roff.
g Nunc dicamus. ¶ Roff. etiam breuiter hanc posuit, remittens ad ea, quae priùs dixerat in stipulatiõe damni infecti. & per praedictũ §. Sabini. & per l. praetor. eo. ti. §. hoc edictum. soluitur, quòd haec cautio super incerto interponitur, & super futuro: nam, vt dicunt leges illae, statim cùm coepit esse ruinosum, incipit damnum.
h Offendat. ¶ Gui. de Suza. quaerit de offendente, qui hoc petit ab offenso per se: allegat ff. de iudic. in omnibus. de of. praes. illicitas. & l. congruit. vt in prin. de vsuf. aequissimum. Ad contrarium inducit l. non caueri. Ergo superuacua cautio illi imponenda non est, ff. de procur. sed & hae. §. non solùm. nec omnibus est facile satisdare, de iudic. l. ij. §. si dubitetur. Instit. de satisdat. §. sed hodie. Item si iste intulit iniuriam, ex delicto non debet sibi parari actio: concord. quaere de collu. c. ij. in vlt. glo. soluit, quòd non satisdabit per fideiussores: sed aliter iudex prouidebit praecipiendo, ne offendat sub poena, quam timere debebat, s. vt lite non contest. quoniam. ad finem: vel prohibebit eum ire per certos confines, ff. de off. praefe. vrb. l. j. §. fi. vel, vt dicit, coget eum satisdare, si talis sit, qui possit, C. de his, qui ad eccle. confu. denunciamus. vbi de hoc per Gul. ff. de var. & extraor. cog. l. de vsufruct. vbi offensa illa esset iudicialiter punita, facilis debet esse iudex ad satisdationem recipiendam: aliàs facit praeceptum, sed onus satisdationis non imponit.

re demoliendo, si constiterit eum iniustè ædificasse, extrà de no-
ui oper.nun.c.pe.& fi.cuius cautionis forma habetur suprà de sa
tisd.§.fi.super qua stipulatione sic concipietur libellus:
10 ¶Lib.†Coram,&c.conqueror de P.cui cùm nouum opus,nun
ciassem propter opus,quod in tali loco faciebat,ipse mihi satisde
dit illud opus tollere,si appareret eũ iniustè ædificasse:vnde quia
apparet eum iniustè ædificasse,vel quia cùm vellem contra eum
a contendere, quòd iniustè ædificauit, se non defendit[a], ideo ago
contra eum,vt prædictum opus tollat: & ad hoc propono actio-
nem ex stipulatu.vel,si vis:potes dicere:vnde ago contra eum,vt
b præstet mihi meum interesse.& pone [b] hic, vt infrà de no. oper.
nunc.¶Pone etiam sic:
Pos.actoris.Item pono,quòd satisdedisti de opere destruendo,si
iniustè ædificares,ff.de no.oper.nun.prætor.§. hoc autem inter-
dictum.& §.perinde.& l.stipulatio.extrà eo.c.fin.Item quòd iudi
catum est te iniustè ædificasse,extrà eod.capi. pen. Item quòd li-
licet satisdederis, non tamen defendere voluisti,ff.eo.stipulatio.
c §.siue autem [c].¶†Porrò vsufructuarius de duobus cauere tene-
11 tur,scilicet quòd re non malè vtetur,& quòd vsufructu finito re
stituet,quod ex re ipsa extabit,ff.de vsufruct.quemadmo.caue. l.
d j.extrà de pig.c.fi.[d]quæ cautio sic scribetur:cùm vsusfructus con
stitutus est in re aliqua,cuius substantia vsu non perit,vt in vine-
is,campis,syluis,animalibus,seruis,domibus,an[illegible]alis,gemmis, &
similibus:
e ¶Forma [e].Ego A.promitto tibi H. vsumfructum,quem mihi in
tali vinea concessisti, ex causa donationis vti & frui arbitrio bo-
ni viri,rei saluando substantiam:& quòd quandocunque vsusfru
ctus finietur, vineam prædictam, vel quod supererit, pleno iure
restituam,& dolum malum abesse faciam: quæ omnia suprà scri-
pta promitto attendere,&c.ff. vsufruct. quemadmod. caue. & si
12 vsusfructus.ff.de vsufruct.l.j.extrà de pign.c. fin.¶†Si autem v-
susfructus constitutus est in rebus, quæ vsu consumuntur, vt in
pannis,pecunia,auro,argento ponderato, vino,frumento,oleo
& his similibus,ita dicetur:
Forma.Ego A.cõfiteor me ad vsumfructum habere à te H. quin
que vncias auri,quas mihi traditas confiteor:& renuncio excep
tioni rei non traditæ:&promitto,quandocunque dictus vsusfru
ctus finitus fuerit morte,vel capitis diminutione, tantam quanti
tatem in eodem genere,aut æstimationem reddere sine aliqua di
minutione:quæ omnia,&c.ff.de vsufruct.earum re.quæ vsu con
sumun.si vim.extrà de pigno.c.fin.Hic tamen no.quòd vestes,&
similia, quæ non consistunt in quantitate, debent æstimari: & de
æstimatione reddenda promittitur,ff.vsufructuar. quemadmod.
caue.si vsusfructus.§.secundo, ff.de vsufruct. earum rerum, quæ
vsu,l.i.ij.iij.& iiij.& l. si tibi.& l.si vim.& l. in stipulatione. & quasi
per totum.Qualiter autem scribetur venditio,vel donatio vsus-
fructus,not.suprà de emp.& vend.§.j.versi. si autem vsusfructus.
13 ¶†Si igitur iste A. malè fruatur, contra eum sic libellus conci-
pitur:
Lib.Coram,&c. conqueror de P. cui cùm vsumfructum talis vi-
neæ,vel domus constituissem,&ipse satisdedisset mihi se vsurum
fruiturum arbitrio boni viri,re illa malè vsus est: vnde ago cõtra
eum,vt illud,in quo malè vsus est,mihi soluat: & ad hoc propo-
14 no actionem ex stipulatu:& hoc,cùm damnum datũ est. ¶† Si
f verò velis rem tibi restitui,sic concipies[f] libellum:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.cui cùm vsumfructuum consti-
tuissem,vel fuisset sibi constitutus, vel relictus à patre meo in re
tali,&vsusfructus sit finitus,qa mortuus est,vel quia nõ fuit vsus
decem annis inter præsentes, ideo rem ipsam mihi restitui peto:
& ad hoc propono actionem ex stipulatu,ff.vsufruct.quemad.ca
15 ue.l.j.ff.de vsufruct.si vsusfructus legatus.¶†Si autẽ vsufructua
rius,qui rem possidet,non vult satisdare,vt suprà dictum est,pro
prietarius,si non vult rem vendicare,poterit cautionem petere,
& sic libellum concipere:
Lib.Coram, &c. conqueror de P.cui cùm relictus esset vsusfru-
ctus in vinea, vel domo tali, ego vineam illam, vel domum sibi
tradidi, non præstita ab eo satisdatione mihi de vtendo fruendo
arbitrio boni viri:vnde ago cõtra eum, vt mihi satisdet prædicto
modo,& ad hoc propono cõdictionem incerti,vel actionem in
factum,vel condictionem ex l.ff.de vsufructu earum re.quæ vsu
consu.l.hic senatus.§.si pecuniam.ex l.ff.vsufruct. quemad. ca. si
vsusfrus nomine.& l.si vsusfructus.§.illud.& facit extrà de pig.c.
fi.& ff.de vsufr.ea.rerum,quæ vsu consu.l.ergo.§.si pecuniæ.Qua
liter autem libellus concipiatur super vsufructu,no.suprà de cau
sa pos.& propri.§.in confessoria.versi.si verò agis.& versi.& not.
Actor ergo sic ponet:
g Pos.Act.[g]†Pono,quòd vsusfructus talis rei tibi relictus est,ff.v-
16 fruct.quemad.caue. si vsusfructus quoque. Item quòd nomine
illius satisdedisti te vsurum arbitrio boni viri,ff.eod. l. j.§. j. extra.
de pig.c.fi.Item q malè fuisti vsus, scilicet hoc modo.Item quòd
finitus est vsusfructus.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,quòd re illa sum bene vsus.Item quòd est in eo sta
tu,in quo erat,cùm fuit vsusfructus relictus. Item quòd vsusfru
h ctus adhuc durat [h].¶†Alia quoque actio ex stipulatu datur con
17 tra vsufructuarium pro rebus,quæ vsu consumuntur: in qua sic
libellus concipitur:
i Lib.[i]Coram,&c.conqueror de P.cui relictus,vel constitutus fuit
à me,vel à T.patre,vel fratre meo quasi vsusfructus xx.libr.Tur.
vel summatarum frumenti, vel vini,vel tot mensurarum olei:&
& ipse satisdedit de tot libris restituẽdis, vel vino vel frumento:
vnde cùm sit vsusfructus finitus,quia passus est capitis diminutio
nem

ADDITIONES.

a Non defendit.¶Hîc instat Roffr.in eo,quod etiam in fine huius
membri dicitur,defendere noluisti:mirandum est enim opus de
bere destrui hoc solo,q non defendit: sed secunda positio, quæ
sequitur,iustificaret hoc dictum,si sic esset:statim prosequitur.
b Et pone.¶Id est,positiones fac.
c §.siue autem. ¶Roffr. hunc §. intelligit, quando ædificans facta
nunciatione satisdedit de opere demoliendo,si non defendat̃,ac
si dicat, non probauerit se iustè ædificare. Si ergo non defendit
ex forma cautionis, venit opus demoliendum. Vbi igitur cauis-
set de demoliendo, si apparuerit eum nõ iustè ædificare,planum
est,quòd eo solo,quòd non defendit,non demolietur opus, nisi
denuncians probet ius suum.Posset tamen locus esse missioni in
possessionem propter contumaciam, maximè cùm denuncians
eget in aliqua positione respõsione aduersarii:item nuncians in
tra tres menses satisdationem recipere non tenebatur,& interim
debebat quiesci ab opere,extr.de no.ope.nun.c.fi.Item quando-
cunque non fit nunciatio,sed agitur cõfessoria, vel negatoria ad
opus tollendum:&tunc etiam si non defenditur,locus est missio
ni in possessionem,nõ destructioni noui operis,ff.de dam. infec.
à quo fundus.& l.priusquam.ff.de noui oper.nun.non agitur de
demolitione:quia nil erat ædificatum,vt dicit in princ.Iubebitur
ergo cauere,vt dicit tex.si non cauet,fiet missio, vt dicit ibi gl.
d c.fi.¶Ibi finito textu colligit gloss.per modum summæ,quæren
do de nouem,quæ per glo.expediuntur:& quod ibi breuiter scri
psi super iij.gloss. proximè prosequitur:&tenet hîc Roffr.scilicet
satisdationem,de qua loquimur,nõ esse de substantia vsufructus
e Forma.¶Mar.de Fano,membro xlix.& seq.
f Conci.¶Secundum Rof.cuius fuit iste libellus,& sequens,& vl-
tra medium tertius,ibi in fi.tit.
g Pos.Act.¶Secundum Roff.
h Durat. ¶Si vsufructus debebatur per annorum numerum, putà
decem, & duobus annis ꝓpter hostilitatẽ vsufructuari⁹ frui non
potuit,Io.de Deo,lib.iij.q. xv. dicit, si sine culpa vsufructuarii id
euenit,facta pace illos duos annos debere suppleri:alleg.decret.
ij.de cond.appos.apertiùs facit ff.de vi& vi arm.l.si de fundo.&ff.
quib.mod.vsusfruct.amit.si ager.j.& ij.Quid si vsusfructus relin-
quatur omniũ bonorũ vxori,altero instituto hærede, vsufructu
finito primò tractatũ est,C. si secũdo nupserit, auth. hoc locum.
de verbis communibus, quibus maritus reliquit vxorem domi-
nam & vsufructuariam,&quomodo per hæc verba consuetudo
interpretata est, quòd habeat alimenta, propter repugnantiam,
quæ est in concurrentia dominii & vsusfructus:& vide,quod ibi
no.facit infrà q fil.sint leg.§.j.ver.si quis ita.vbi videas.Sed in ter-
minis predictis est repugnantia:constat enim relicta in testamen
to non deberi prius,quàm ex illo adeatur hereditas,de fideicom.
eam,quam.ff.de reg.iur.si nemo. Constat etiam, q ex institutio-
ne concepta ĩ diem incertum,vel sub conditione hereditas adiri
non p̃t,anteq̃ eueniat dies,vel ꝯditio,C.de cad.tol.l.vna,§.in no-
uissimo.ff.d hæ.inst.l.in tp̃s.in prin.&l.si qs instituatur.&l.q filio.
Vt huius veritas habeatur,intermittitur quæstio,cùm filius insti
tuitur hæres in solidum,& vxori relinquitur vsusfructus in soli-
dum, an filius agat de inofficioso?Et videtur, q non, p l.vxori.ff.
de vsufruct.leg. Sed s̃m hoc fili⁹ ñ habẽs vnde sustentetur, fame
necabitur:pp quod dicũt quidam, q habere debet tertiam vsus-
fructus,C.de inoffi.test.sancimus.§.j.& auth. nouissima.eo.ti.po
sita super l.cùm q̃ritur.sed casum istum ad literam ponit §.prohi
bemus.in auth.de trien.& semis. vnde sumpta fuit illa authen. &
Vbert.de Bob.placet illa opinio ex ibi notatis,quòd lex,vxori.sit
correcta.Plus dicit, quòd etiam hoc casu habeat locum interpre
tatio consuetudinis not.in auth.hoc locum.de qua dixi in princ.
& bene vides,in quo differt: quia ibi relinquit dominam & vsu-
fructuariam. Sed ex prædictis patet quæstio soluta, si diceremus
illum institutum heredem fuisse de descendentibus,cui non po-
test tardari legitima,etiam in fructu,remanet dubiũ in extraneo.
ADDE soluendo hoc dubium,secundum Pau.de Cast.cons.ccc.
incip.super quæstio.& Rom.consilio septuagesimoprimo.
i Lib.¶Roff.& sequens,vbi de hac in fine.

a nem[a] peto xx.lib.vel frumentum, vel vinum, vel oleum mihi sol
ui:& ad hoc propono actionem ex stipulatu:vel melius, certi con
dictionem ex stipulatu,si certum quid in stipulatione deductum
18 sit,ff.e.si vini.ff.si cer.pet.si quid certum.¶†Pro vestibus autem,
vel bobus,vel talibus,cæteris retentis,dicas sic:
Lib.vnde cùm finitus sit quasi vsusfructus, & ,ꝓpter vsum illum
res illæ in decem deterioratæ sint,ideo illa decem peto:& ad hoc
propono certi condictionem ex stipulatu, ff. eo. si vini. & pone
19 hîc,vt in præ.pro.lib.¶†Sed & hæres cuiuscunque status,seu fa
b cultatis[b] sit, cauet legatario etiam datis fideiussoribus de legato
c præstando[c],ff.vt leg.seu fideicom.ser.cau.l.i.super qua stipulatio
d ne sic concipitur libellus[d]:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. hærede T. qui mihi stipulanti
promisit soluere decem,vel domum talem in testamento,vel co
dicillis T. per fideicommissum mihi legatam tradere : vnde ago
contra eum, vt mihi soluat, vel tradat: & ad hoc propono certi
e condictionem ex stipulatu: & hoc, cùm legatum est purum[e]. Si
verò sit conditionale,vel in diem,sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.vt s. in prox.lib.vsque,tradere.iunge,sub condi-
tione,si nauis ex Asia venerit:vel in diem,putà calend.Martii:vel
si dies incerta,putà cùm filia nupserit:vel cùm talis consul factus
fuerit:vnde cùm conditio extiterit,cùm dies aduenerit, vel cùm
filia nupserit,vel talis cõsul factus sit,prędictam rem mihi legatã,
mihi peto restitui:& ad hoc,&c.ff.vt lega.seu fid.no.ca.legatorũ.
& l.non tamen.& l.sicut.& l.hæc stipulatio.& l.etiam.ff.quando
20 dies leg.vel fide.ce.si post diem.& l.si cùm dies.§.i.¶†Potest eti
am petere fructus & pensiones.Actor ergo sic ponet:
f Pos.actoris[f]. Pono, quòd T. in testamento, vel codicillis legauit
mihi decem,vel talem domum,C.de codicil.l.fi.ff.vt leg.vel fidei
com.no.caue.l.i.in prin.Item quòd tu hæres mihi satisdedisti no
mine talis legati conditionalis,ff.eod.tit.hæc stipulatio.respon.j.
& l.etiam.resp.j. Item quòd hæreditatem adiuisti,ff.vt in poss.le.
l.j.§.fi.Item quòd cõditio extat,quia dies venit,ff.de reg.iur.quæ
legata.ff.quando dies leg. ced.si post diem. Item quòd sum talis,
qui possum ex testamento capere,ff.de leg.ij.qui Titio decem.ff.
de his,quæ pro non scrip.hab.l.iiij.§.pen. suprà de edit. instru. §.
compendiosè.ver.ij. Item quòd T. potuit cõdere testamentum,
vel codicillum,ff.de don.inter vir.& vxor.cùm hic status.§.si ma
ritus.& in præal.§.versi.j.ergo. sed hæ duæ iuris sunt. Item quòd
paratus sum iurare me non calumniosè petere,ff.vt in pos.le.l.si
is,à quo.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,quòd T.ab intestato decessit.Item quòd testamen
tum,quod fecit,fuit illegitimũ.sed hæc est iuris.Item quòd licet
tibi legatum fuerit,tu tamen satisdare recusas.Itẽ quòd nondum
conditio extat,vel dies aduenit: & aliàs fac, vt dicetur in actione
21 ex testamento,infrà de testam.§.j.versi.& not.¶†Econtrà quo
g que[g]quoties legatarius petit ab hærede legatum,& dubium est,
an Falcidia locum habeat,satisdat legatarius,vt quod amplius no
mine legati recepit,quã ratio legis Falcidiæ patitur, illud hæredi
restituet,ff.si cui plus,quàm per l.Fal.leg.esse dic.l.j.§.hæc cautio.
& in hac actione ex stipulatu sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.cõqueror de P.cui cùm relicta essent xx.à T.qui
me hæredem instituit,& dubium esset de lege Falcidia,quæ mihi
hæredi debetur,dum legatum à me peteret, mihi stipulanti pro-
misit & satisdedit,vt si legi Falcidiæ locus esset,pro rata mihi red-
deret legatum:vnde quia legi Falcidiæ locus est,vel quia æs alie-
num apparuit,peto illa xx.mihi reddi,& solui.& hoc,quando to
tum legatum debet repeti.Si verò pro parte debet reuocari,adii
cias.pro parte:& ad hoc propono certi condictionem ex stipula-
tu,ff.eo.l.j.in princ.& §.hæc verba.¶Actor ergo sic ponet:
22 Pos.actoris.†Pono, ꝙ talis tibi reliquit tale legatum. Item quòd
dubium erat,an esset legi Falcidiæ locus,ff.eod.l.j.§.j.& l.ii. §. si in
plures.Item quòd in illo testamento T.me hæredem instituit.I-
tem ꝙ tu petebas à me legatum. Item ꝙ satisdedisti mihi de lega
to restituendo pro rata,si legi Falcidiæ locus erit.Item quòd cer-
tum est,quòd legi Falcidiæ locus est,ff.eo.l.j.§. in quibusdam. C.
ad leg.Falcidiam,in testamento.& auth. si cùm testator. extrà de
testamen.c.Raynutius.Item quòd relicta fuit res magnæ quanti
h tatis,ff.eo.l.iij.§.quamuis.Item quòd testator fuit paganus[h] Item
quòd tu es diues,ff.eo.non facile.¶Reus verò sic ponet:
Pos.rei.Pono,quòd talis reliquit mihi legatum. Item quòd satis-
dedisti.Item quòd non est locus Falcidiæ.Item quòd testator fu-
it miles,vt in concor.quæ sunt suprà in positione illa.Item quòd
23 certum.¶†Verùm hæredes quãdoque legata soluere nolunt[i]:
i vnde legatarii ꝯtra eos agunt, vt pro eis præstandis caueant:quod
si nolunt,mittuntur in possessionem rerum,etiã hereditariarum
ff.vt leg.seu fideicom.no.ca.Iulianus.& l.verum.& l.etiam.¶Sic
ergo libellus concipitur:
Lib.Coram, &c. conqueror de P. qui cùm sit hæres institutus in
tali testamento,& mihi res talis sit à testatore legata,ipse hæredi
tatem adiuit,& mihi satisdare noluit: vnde peto, vt mihi satisdet
de illo legato præstando : & ad hoc propono officium vestrum,
domine iudex,per quod hoc peto,vt ff.eo.l.j.& l. etiam.¶Actor
ergo sic ponet:
Pos.actoris.Pono,quòd talis in suo testamento,vel codicillis mi
hi talem rem legauit,ff.eo.postquam.§.si dies.& l.etiã.§.fin.Item
quòd ipse instituit te hæredem.Item quòd adiuisti hæreditatem
illius,ff. vt in pos.leg.l.j.§.fin.& l.ij. Item quòd modò in primis à
te satisdari mihi peto:secus,si esset lis contestata,ff.eo.l.j.§.non so
lùm.Item quòd paratus sum iurare animo calumniandi non pe-
tere,ff.eo.postquam.§.si dies.ff.vt in poss.leg.si à quo.§.j. Item ꝙ
testator sine aliqua prohibitione pręcepit mihi legata præstari,ff.
eo.licet.& l.fi.¶Reus verò sic:
Positio rei.Pono,quòd talis fuit minor xiiij.annis.hoc concesso,
patet,quòd non potuit testari,ij.quæst.vj.§.diffinitiua,Insti.de te-
stam.C.quãdo prouoc.non est neces.l.j.Item quòd talis tantùm
te hæredem instituit:ergo non iste,per consequens,C.de procu.
maritus.xxv.distin.qualis.sed hæc est implicita negatiua,extrà de
causa pos.& propri.cùm ecclesia.Itẽ quòd decessit sine testamen
to & codicillis.Item quòd hæreditas fuit omissa,vel repudiata ex
testamento,& fuit adita ab intestato,C.de fideicommis.eã quam
Item quòd cœpisti à me petere legatum. Item quòd cùm petii,
recusasti de calumnia iurare,C.de iur.calum.l.ij.extrà e.c.fi. Item
k ꝙ non petisti tibi caueri.ff.vt in pos.leg.l.j.§.non exigit[k].¶†Ar-
24 rogator quoque stipulatur seruo publico, ꝙ restituet arrogato,
quæ ab eo habuit: vel eis, ad quos peruẽtura sunt: & ꝙ sibi dabit
quartam de bonis suis,si eum sine causa emancipauerit,vel exhæ
redauerit,ff.de adop.nec ei.& l.seq.& l.si arrogator. & Inst. eo. §.
sed & si decedens.Sic ergo libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui cùm me arrogauerit,& satis
dederit mihi de omnibus bonis meis,scilicet talibus restituendis:
& nunc arrogatio sit dissoluta,quia me emancipauit,ideo illa bo
na mihi peto reddi:& ad hoc propono actionem ex stipulatu: &
25 hoc,cũ maior quatuordecim annis arrogatur. ¶†Si verò sit mi-
nor,sic concipitur libellus:
Libel.Coram,&c.conqueror de P.qui cùm me arrogauerit,pro-
misit seruo publico, quòd omnia bona restitueret illis, ad quos
peruentura essent, si arrogatio facta non esset: vnde quia disso-
luta est arrogatio , quia me emancipauit, omnia illa bona mea
mihi

ADDITIONES.

a Capitis diminutionem.¶Maximam, vel mediam: & vide in præ.
decre.vlt.in fin.pen.gl.quod super ea dixi.
b Seu facultatis.¶Vtitur verbis legis, quam statim alleg.tamẽ plu
res casus excipiuntur, qui ibi no.scilicet l.j.in prin. Sunt casus,qui
bus sufficit nuda promissio,vt e.ti.si quando.& l.seq.quæ incipit,
filio. & sunt casus ibi legato reipublicæ facto, vel filio, vel seruo
sub ꝯditione:& debetur à patre,vel domino instituto,qui eman-
cipatur,vel manumittitur ante conditionem.satis enim tunc est,
patrem,vel dominum cauere sub hypotheca omnium rerum su-
arum,vt ibi.
c Pręstando.¶Sit tale,quod pręstari possit.nam legatum liberatio
nis non præstatur, nec est penes hæredem: qui si ageret, obstaret
sibi exceptio doli,ff.vt in poss.legat.l.j.§.debitori.
d Conci.lib.¶Secundum Roff.& iste & sequens.
e Est purum. ¶Licet ad tale legatum statim agi possit tamen non
semper prompta est exactio,ff.de leg.vel fidei.l.j.in prin.habet e-
nim moras exceptio iudicii,vt ibi:& ideo vtile est legatario priùs
egisse ad satisdationem habendam. facit., quod dixi super prima
cautione:aliàs videretur fatuum duo subire iudicia, vbi sufficeret
vnum.Item extra iudicium dari potuit fideiussor spõte per hæ-
redem.
f Pos.act.¶Formatę ex nouem,quę dixit Rof.interuenire debere.
tamen autor de duobus nõ curauit:scilicet quòd producatur scri
ptura legati, & quòd legatarium dolum malum abesse promise-
rit hæres.
g Econtrà quoque. ¶Hic turbat ordinem Roff. secundum quem
hic est vltim.& xiij.sed iustum motum habuit autor continuan-
do eam proximæ,& sit noua:& eius est totum,quod sequitur.
h Paganus.Quasi non miles,in cuius testamento cessat Falcidia,vt
in præd.l.in testamento.& quod de diuite sequitur, dicitur: quia
pauper satisdare non tenetur,vt ibi.
i Soluere nolunt.¶Transgreditur materiam Rof.& satis congruè
ipse enim hoc tractat in finali rubrica edictorum, scilicet de satis-
dando pro legato pręstando,ante rubricam de primo & secundo
decreto:& ad literam sunt ibi,quæ sub isto versi.ponit.
k §.non exigit.¶xv.& quicquid sub isto versic.ponitur,totum est
Roffre.

mihi reddi peto: & ad hoc propono vtilem actionem ex stipulatione: & quia me sine causa emancipauit, peto quartam partem omnium bonorum suorum mihi ab eo præstari, quę debetur mihi ex constitutione diui Pii: ad quam partem petēdam propono condictionem ex lege, vel constitut. diui Pii, ff. de col. bonor. l. j. §. si impubere arrogato. & ff. de inof. testa. Papinianus. §. si quis im-
a pubes [a]. ¶† Si verò arrogator defunctus eum exhæredauerit, vel
26 præterierit sine causa, sic libellus concipietur:

Lib. Coram, &c. ago contra P. hæredem patris mei arrogatoris, vt restituat mihi omnia bona mea, quę ad ipsum arrogatorem deuenerunt, scilicet talia, cùm arrogatio ipsa sit ipsius morte dissoluta: & ad hoc propono vtilem actionem ex stipulatu, & præterea peto quartam partem omnium bonorum ipsius mihi debitam ex constitutione diui Pii: quia sine causa me præteriit, vel exhæredauit: & ad hoc propono condictionem ex constit. diui Pii, vt su-
27 prà. ¶† Porrò hæres arrogati impuberis mortui contra arrogatorem, vel eius hæredes, sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. ego hæres T. cui ab intestato successi, ago contra P. vt reddat, vel restituat mihi omnia bona, quę fuerunt quondam T. quem ipse P. arrogauit, cauendo seruo publico, vt bona restitueret his, ad quos peruentura essent, si arrogatio facta non fuisset: vnde quia illa bona ad me, tanquam proximiorem, pertinent, ideo illa bona, scilicet talia, peto: & ad hoc propono vtilem actionem ex stipulatu: præterea peto quartam partem omnium bonorum ipsius P. mihi præstari delatam ipsi T. arrogato, & mihi suo hæredi, ex constit. diui Pii: & ad hoc propono condictionem
28 ex constitut. diui Pii: ff. e. si arrogator. ¶† Si autem legatarius, cui relictum fuerit in testamento pupillari, id est in substitutione, velit agere, sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. cōqueror de P. qui cùm arrogasset T. pupillum, cui fui pupillariter substitutuss, & promisisset seruo publico, scilicet H. quòd restitueret omnia bona illis, ad quos peruentura essent, si arrogatio facta non fuisset, & T. ille mortuus fuerit intra pubertatem, & sic bona ad me substitutum deuenerint, peto bona illa mihi restitui: & ad hoc propono vtilem actionem ex stipulatu, & specificet bona, si velit. ¶ Actor ergo sic ponet.

Pos. actoris. Pono, quòd ego fui paterfamiliàs, siue mei iuris, ff. de adop. l. j. in fi. Item quòd me interrogasti, an vellem esse tuus filius: & consensi. Item quòd arrogasti me coram principe, vel eius rescripto, ff. eo. l. ij. C. eo. arrogationes. ff. de autor. tut. l. iij. Item quòd mei curatoris auctoritas interuenit, C. e. arrogationis. Item quòd fui minor xiiij. an. vt in præd. l. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei Pono, quòd fuisti in potestate. Item quòd te volui arrogare, sed contradixisti. Item quòd arrogatio fuit facta coram magistratu. Item quòd absente tuo curatore. Qualiter autem forme
b tur instrumentum super arrogatione, not. infrà de cog. legali [b].
29 ¶† Rogatus [c] quoque restituere, si sine liberis decesserit, quic-
c quid post mortem de hæreditate extabit, cogitur cauere illi, cui restitutio fieri debet, quòd seruabit ei quartam partem, in auth. Col. viij. de restit. §. si quis ei. quod est positum C. ad Trebel. auth. contra. & sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. ago contra P. hæredem T. vt det mihi quartam partem omnium bonorum, quæ fuerunt quondam M. qui M. T. instituit hæredem, & rogauit illum, vt mihi restitueret, quicquid de bonis suis post mortem Sempronii extaret: qui etiam T. de quarta mihi restituenda promisit: & ad hoc propono actionem ex stipulatu. & hoc, quando T. diminuit bona vsque ad quartam. alioquin cùm possit quartam tunc retinere, vt in præ. auth. cōcipitur sic pro tribus partibus.

Lib. Coram, &c. ago contra P. hæredem T. vt det mihi & assignet tres partes omnium bonorum, quę fuerunt quōdam M. qui M. T. hæredē instituit, & rogauit eum, vt mihi restitueret, quicquid de bonis suis post mortem ipsius T. superesset: qui T. promisit mihi de bonis illis restituendis, & ad minus quartam: & ad hoc, &c. vt in præ auth. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. actoris. Pono, quòd M. fecit testamentum. Item ꝙ in eo rogauit patrem tuum, vt quicquid superesset, &c. vt s. in li. prox. Item quòd pater tuus mihi promisit se restituturum. Item quòd pater tuus mortuus est, vt præd. auth. ¶ Reus verò sic ponet:

Pos. rei. Pono, quòd M. ab intestato decessit. Itē quòd bona eius habent venientes ab intestato, vel fiscus. Item dato, quòd sic dimisisset, tamen pater meus pauper fuit. Item quòd ex illis bonis diminuit causa vescendi. Item quòd diminuit illam quartam causa dotis, vel donationis propter nuptias, in authen. Col. viii. de testi. §. si verò. & ipsam alleg. etiam: fac, prout no. in actione ex testamento: de qua habes infrà de testam. §. j. Item de actione ex stipu-
d latu [d], quæ datur contra eum, qui promisit aliquem in iudicio sistere, dixi suprà de dolo & contu. §. restat. versi. porrò. Item de illa, quæ interponitur pro morbo, vel euictione, cùm aliqua res venditur, dixi suprà de emp. & ven. §. fi.

ADDITIONES

a §. si quis impubes. ¶ Quæstio, an arrogatus institutus & rogatus de restituendo detrahat duas quartas, s. Trebellianicam iure institutionis, & quartam ex constitutione diui Pii, non videtur Roffr. dubia, cùm secundam non habeat, nisi in duobus casibus his libellis expressis. Vbi ergo instituitur, secunda non debetur: ergo non detrahetur. de hoc vide per eum versi. antepen.

ADDE, vt per Bar. in l. si arrogator. ff. de adop. vbi in vij. col. vers. not. hîc, quòd si impubes arrogatus instituatur solus, & grauatur de restituendo, non detrahit duas quartas: secus in legitimo & naturali.

ADDITIO. Adde tu Gui. Pap. in quæstionibus suis, in q. lii. incip. licet doct. vbi latè, an filius rogatus possit indistinctè detrahere duas quartas. Hen. Fer.

b De cognat. legali. ¶ Roff. vbi suprà, de ix. cautione, versic. pen. & vlt. ad libellos fundandos super stipulatione facta per seruum publicum, opponit de §. alteri. Insti. de inuti. stip. item de leg. j. C. per quas pers. vbi dicitur excepta causa possessionis nil nobis acquiri posse per personam liberam nostro dominio non subiectam. Respondet, vtrumque generale. Fallit in casibus, quibus alteri stipulatur, & acquiritur per seruum publicum, & ratione publici officii actiones vtiles competunt: sicut & aliàs ff. de const. pec. cum, qui. §. Iulianus.

c Rogatus. ¶ x. lib. & xi. est in totum ad literam Rof. j.

d Item de actione ex stipulatu. ¶ xj. & xij.

ADDITIONES NOVAE.

So An pignoris, vel fideiussionis datio obtineat vicem solutionis, & quando, Alb. in l. rescripto. §. debitores. de mun. & hon.

In l. j. C. ob chirogr. pec. quid si aliquis rē meam voluntate mea obligauit: an si volo ei creditori soluere debitum pro quo fuit obligata, poterit retinere ob chirographariam pecuniam: dicunt quidam quòd sic, arg. l. emptor. de rei vendic. tu dic contra, arg. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loc.

An vsurarius teneatur ad petitionem debitoris ostendere pig-
9 nus emere volenti, no. ff. de pign. act. l. vij.

Nota, licet aliàs pign⁹ possit retineri propter chirographariam pecuniam: non tamen est hoc in fideiussore, l. fideiussor. in princ. ff. de neg. gest. & etiam ille tex. allegatur, quòd hypothecaria interdum transfertur absque principali.

An creditor possit defendere domum sibi pignori datam, quæ venit deuastāda ex forma statutorum propter maleficium commissum per debitorem, Bar. in l. j. §. seruus pignori datus. ad Silan.

Pone duo Barones promiserunt sibi adinuicem non acquirere aliquid in territorio alterius sub magna pœna: contigit quòd vnus ipsorum accepit in pignore castrum alteriùs: an per hoc videatur incidisse in pœnam, no. in l. si seruus. §. j. de nox. act. & l. qui habebat. de leg. iij. per d. Nicol. de neap.

Pone, Titius habet multos debitores, & vendit quandam rem, & obligat in instrumēto venditionis prout moris est, omnia sua bona, in qua veniunt etiam nomina debitorum: modò si emptor denuntiat debitoribus dicti Titii, ne sibi soluant vigore iurium suorum vtiliū: impediet quòd dicto Titio nulla fiet solutio à debitoribus suis, nisi forte dicatur quòd vendens obligat sub conditione, si bona euincantur. cogita.

Nota quòd in obligatione omnium suorum bonorum, veniunt & nomina debitorum, l. si legatarius. §. j. ad Treb.

Pone, posterior creditor agit contra priorem possessorem pignoris, & vult soluere, & offerre priori, nunquid possit, dicitur ꝙ sic, l. si res. cum glo. de leg. j. Iac. de Ar. in l. non omnino. de his qui in prio. cred. loc. succ.

Pone quod aliquis obligauit pignori omnia sua bona, & iste tunc temporis tenebat quandam rem quam præscribebat: ante completam præscriptionem decessit, & hæres compleuit præscriptionem: an creditor pro illa re possit hypothecariam intentare, Iac. de Ar. in l. Paulus de pig. l. fi. C. qui pot. in pig. hab.

Pone. obligaui tibi rem meam, sed ipsam tibi non tradidi: sed ipsa res mea posteà ad te peruenit, an potero agere contra te pignoratitia actione.

Item nunquid pro pignore prætorio habeat locū pignoratitia actio, Bar. in l. vtique. de dam. inf. & dic quod sic.

Not. quod pignoratitia actio quę datur debitori est in personā, sed illa quæ datur creditori est in rem, hoc probatur ex l. pignus. C. de pign. & ex l. fi. de distract. pig.

Pone. obligaui panceriā meā ꝓ flor. x. nūc volo ipsā exigere: tu ostēdis mihi quādā pāceriā. ego dico ñ est illa ꝗ tibi obligaui: tu dicis, imo est. ꝗritur cui magis debeat credi, & videt̃, ꝙ actori, l. inter stipulātē. de verb. ob. dic ꝙ si creditor est melioris ꝯditionis, & famæ, potiùs ei creditur. l. diui fratres. in princ. de lib. cau. & l. fi. de act. & ob. & l. j. c. si quis Imp. maled. de incendio, ruina, naufra. l. Pedi⁹. l. legitimos. ꝺ leg. hær. l. ñ ois. §. à barbaris. ꝺ re milit. Odof.

Pone quòd quidã obligauit bona sua duobus, vni primò, & alteri secundò. iste secundus creditor egit hypothecaria cõtra quendam possessorem rei debitoris, & consecutus fuit æstimationem dictæ rei: vult prior creditor auocare ab isto secũdo creditore dictam pecuniam quam habuit pro æstimatione dictę rei, nunquid possit: videtur quod nõ per l. idemque in fi. qui pot. in pig. hab. & l. quamuis. in quib. cau. pig. taci. contrah. cõtra pro hoc facit l. qui vas. ff. de furt. ècõtra videtur per l. creditor. §. si simpliciter. q pot. in pig. hab. & l. res. §. j. de iur. fisci. pro hoc l. si rem & pretium. de pe tit. hæred. l. 3. ff. quod cum eo.

An imputetur creditori qui permisit præscribi pignus, vt non possit agere contra fideiussorem, & vt obstet exceptio cedendarum, vide glo. in l. pignoribus datis. C. de fideiuss. Alber. in l. iubemus circa fi. C. ad Vellei.

Nota quòd cedens iura sua, non tenetur pignoratitia: nec etiam cessionarius, l. fideiussor in princ. de neg. gest. & ibi Bald.

An si creditor efficiatur dominus pignoris possit agere hypothecaria, not. in l. ex sextante. §. latius. de excep. rei iud. per doct.

Nota, quòd hypothecaria nudam possessionem aduocat, quãuis sit in rem, l. si cum venditor. in princ. ff. de euict. faciunt not. in l. cum res. C. si res al. pig. data sit.

An hypothecaria possit cedi sine personali, not. in l. si pignori. ff. fam. ercisc.

Nota quòd agens hypothecaria nihil aliud vult, nisi quòd sibi soluatur, c. ex literis. de pig. & c. significante. eo. tit. facit Cy. in l. j. C. ob chirogr. pec. Roffr. in libellis suis collectarius in d. c. significante.

Quid si plures obligauerunt se mihi in aliquo instrumento: pecunia tamen ad vnum solùm peruenit, & obligauerunt mihi omnia bona sua, q omnes cõstituerunt se possidere nomine meo: modò ille ad quem pecunia peruenit, alienauit bona sua, & non est soluendo: alij autem sunt soluendo. ego vellẽ conuenire possessores bonorum ipsius qui vendit non excussis alijs qui sunt obligati: an possim. Iac. Butr. in l. est in arbitrio. C. de act. & oblig.

Quid si debitor qui tenebatur ad sortem, & vsuras, dederit creditori suo pignus simpliciter, non declarato quòd daret pro sorte, vel pro vsuris, not. per doct. in l. solutũ. §. si in sortẽ de pig. act.

Pone debitor volens obligare creditori suo fundum, aut domum: creditor ad maiorem securitatem, & cautelam vult quòd sibi fiat instrumentum venditionis simulatum, cum in veritate sit pignus. consule debitori quòd antequam fiat contractus agatur per pactũ quòd emptio sequẽs sit simulata: quòd si postquam cõtractus esset perfectus, ageretur inter partes quòd esset simulatus, nec esset propterea, arg. l. in bello. §. fratre. ff. de cap. & postlim. re. nisi quia bene obstaret cõfessio nostra Ray. in l. 4. §. si ab ignoto. de manum. & ibi Iac. de Aret.

In bonis quæsitis post vtramque obligationem pariter admittuntur creditores. glo. in l. si is qui. ff. de iur. fis. quid de fructibus natis in fundo post vtramq; obligationem, ad hoc facit glo. in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. & quòd pariter admittantur creditores procedit quãdo agunt cõtra debitorem extraneum, vel inter se: alias autem melior est conditio possessoris, l. si debitor, l. si fundus. §. si duo. de pig. not. j. de solut. l. 2. ff. de Salu. interd. hoc verum quando res obligata est, cuilibet in solidum: secus si pro parte, quia tũc tantùm pro parte, vide Alb. in l. 1. C. quæ res pig. obl. poss. & in prima constitutione C. §. quibus.

Quidam vendidit certos drapos ad credentiã Titio, antequam pretium soluèretur, Titius aufugit: veniunt creditores, & volunt concurrere in istis drapis cum venditore: sed ipse dicit se præferendum, Bal. in l. si dotis in fi. ff. sol. matr. etiam ibi ponit aliã quæstionem de concursu in bonis debitoris. facit ad hoc quod not. i. dẽ Bal. in l. prætextu C. comm. facit Bal. in l. pro debito. C. de bon. auct. iud. poss.

An res litigiosa possit pignori obligari, gl. quòd sic, in l. 1. cõm. diui. licet doct. contrà.

Pone aliquis baro obligauit feudũ vxori suæ pro restitutione dotis cum consensu regis, à quo dictum feudum tenebat: deinde moritur Baro non relictis liberis, ita quòd feudum reuertatur ad regem: an remanebit obligatum dictę vxori pro dote sua. videtur quòd non, per l. Paulus. §. domus. de pign. veritas tamen est in cõtrariũ, vt c. veniens. extr. de don. int. vir. & vx. Bertilius de Cabua.

Pone, tu obligasti creditori tuo rem meam me ignorante: ego posteà eandem rem obligaui creditori meo, deinde ego habui ratam obligationem, quam tu feceras creditori, quis erit potior in dicta re: an tuus creditor, an meus, not. in l. cum mihi. §. si fideiussor. de solut. Albr. in l. fi. C. ad Maced. Ang. in l. decem. §. cum fideiussor. de solut.

Pone, creditor habens pactum quod posset vendere pignus, ipsum vendidit infra dimidiam iusti pretij, & promisit de residuo non mouere quæstionem, nec controuersiam: ac etiam conuenit quòd si dictum pignus reperiretur fore melius pretio prædicto, vel reperiretur dictum creditorem vendentem esse, deceptũ in dimidia iusti pretij, vel vltra de ipso pluri, ex nunc fecit donationem dicto emptori, modò vult debitor cuius erat dictum pignus venditum, agere actione ex eo contractu secundum formam. l. 2. de resc. vend. contra dictum emptorem, an possit Dom. Signorolus in consilijs suis hoc planè examinat.

Pone, timeo ne aliquis me offendat, an possim agere vt mihi caueat ne me offendat, Cy. in l. denunciamus. de his qui ad eccl. cõf. & l. qui mihi bona, §. si quis. de damn. inf. Bart. in l. si fideicommissum. in fi. de iud. & l. 1. C. vbi de ca. agi. Guil. de cu. in l. illicitas. §. veritas. de offic. præs.

An prohibitus alienare incidat in pœnam obligando generaliter omnia sua bona, Bal. in l. volũtas. C. de fideiuss. dicit quòd non facit quod not. in l. codicillis. §. instituto. de leg. 2.

An obligando quis generaliter, videatur obligare vsumfructũ, quem habet in aliqua re, vt aliquod ius simile, Host. in summa de pign. §. quæ res. vers. hinc autem. facit quod not. Bart. & Bal. in l. codicillis. §. instituto. de leg. 2. & Bal. in l. voluntas. C. de fideiuss.

Pone obligo tibi omnia mea bona, deinde emo prædium à Titio, & obligo sibi omnia bona mea, quis præferetur in isto prędio, Alb. in l. obligationem de pig. dicit quòd secundus creditor. l. 1. in fi. cum l. seq. de reb. cor. & quod not. Bal. in l. pro debito. C. de bon. auct. iud. poss. vide Albert. de galioto. in summa de pig. quæst. xxx.

Si quis emit rem obligatam, & in ea fecerit meliorationes, sufficit quòd creditori agenti det æstimationem primã, scilicet quãti empta est, Bart. in l. in his. C. de præd. nauic. lib. xj.

An cauendo quis de non offendendo aliquem, videatur etiam cauere de non offendendo amicos suos Nicol. de Neap. in l. qui bona. §. quod damni. de damn. inf.

Pone pignorasti mihi rem emptam, deinde venditor auocat à te tanquam deceptus vltra dimidiam iusti pretij, an liberetur pignus. dicitur quòd non, Bart. in l. si res. quib. mod. pig. vel hyp. sol.

Qualiter concludatur in hypothecaria, Bart. in rem alienam. de pig. act. & quæ sit differentia inter pignoratitiam, & hypothecariam, Bart. in prima constit. digestorum. §. his igitur.

An in obligatione generali veniant fructus nascentes in fundo, not. in l. 1. §. cum prædium. ff. de pig. & l. quamuis. C. in quib. cau. pig. tac. contrah.

Si nomen est datum pignori, an pignus sit etiam pignori, Bal. in l. si à creditore. C. de act. & oblig.

An merces quas mercator quotidie emit, & vendit, veniant in obligatione generali, Albr. in l. fi. C. quę res pig. ob. poss. quòd nõ, & in l. fi. de pig. & in l. vbi adhuc. C. de iur. dot.

An vir obligando omnia bona videatur obligare bona dotalia, Bal. quòd non in l. si constante. §. si maritus. ff. sol. matr. conttà facit l. in rebus. de iur. dot.

An creditor possit agere contra debitorem debitoris sui, Alb. in rubr. quando fisc. vel priu. Cy. in l. fi. de act. & obl. Bal. in l. vt hæredi. C. de hæred. act.

Quis præferatur in bonis quæsitis per debitorem post vtramque obligationem, not. in l. is qui. de iur. fisc. & vide j. de solut.

Venditor constituit se tenere rem venditam nomine emptoris: & quia emptor non soluerat pretium vult agere hypothecaria contra istam rem. Bal. in l. fi. C. commod, dicit quòd ista res vendita non erit hypothecata. glo. contra in l. Iulianus. §. offerri. de act. emp.

Pone aliquis obligauit rẽ meã, deinde ego obligo: posteà ratũ habeo, quis creditor erit prior, seu potior? Alb. in l. fi. C. ad Maced.

Mutuo tibi pecuniam, & tu obligas mihi omnia bona tua, an ista pecunia erit obligata, Alb. quòd non in l. obligationem. ff. de pign. facit l. cum tabernam. §. creditor. eod. tit.

An in tacita hypotheca veniãt futura, vel bona heredis, vel bona debitoris. Bal. in l. 1. ff. sol. matr. & quod not. in l. fi. quæ res pig. ob. poss.

An sufficit probare debitorẽ possedisse per x. ann. licet non probetur tit. Alb. in l. & quia nondum. ff. de pig.

Quando præscribatur pignoratitiæ actioni, Alb. in l. si rem. de pig. act.

Quid debeat probare agens hypothecaria, Albr. in l. & quia nondum. §. 1. de pign. Bart. in l. si rem alienam. de pign. act.

An fructus fundi hypothecati cadant in hypothecam, not. in l. quamuis. C. in quib. cau. pig. tac. & l. si conuenerit. §. penult. de pign. act. facit l. adeò. §. cum quis. de acq. rer. dom. & l. 1. §. cum prędium de pig.

Quid si reperiuntur duo instrumenta eadem die cõfecta, vnum mutui, aliud dotis: quid iuris. Bal. in l. 1. ff. sol. matr. dicit quòd instrumentum dotis præsumitur priùs factum.

An creditor fructus quos percipit compenset in debitum, vel retineat loco pignoris, & si creditor dimisit prædium pignori datum

tum incultum, de hoc per Alb. in l. si conuenerit. de pig. act. Host. in summa de pignorib.

¶ Baldus de Pignoribus.

Creditor si agit contra nomen obligatum vtili hypothecaria, quia non tenetur debitor reali actione, item nec possidet, sed cõuenitur vtili quasi cessa, & non est necessaria excusatio, nisi in prætorio pignore nominis, vt ff. de re iu. l. à diuo Pio. nam in con uentionali non est iure cautum, in §. j. ver. sed pone, debitor. in au th. de fideius. §. sed neque. G. vide s. de procur. §. penul. Agens hy pothecaria debet probare de dominio debitoris, versi. sed quæritur, an. G. Imò dic, vt per Dyn. Inst. de act. §. item Seruiana. Qualiter probetur rei amissio, & casus fortuitus, vers. sed qualiter. & §. seq. G. & exemplificat in proditione castri, scilicet qualiter probetur, an per sacramentum, vel probationes. Item qualiter habeat probare, quòd perdiderit sine culpa, habes hîc in princip. in vers. nota, quòd creditor. cum seq. Bald. vide Bart. in l. si quis ex argentariis. §. fi. & l. seq. ff. de eden. Pro chirographaria pecunia potest retinere pignus: secus pro hypothecaria. nam nõ retinetur illud pignus, versi. pone, mittis. Si creditor iudicis auctoritate ingreditur possessionem, quã ex pacto ingredi poterat, si causa cognita, est possessio iudicialis: si autem sine causæ cognitione, nõ dicitur possessio iudicialis, sed conuentionalis, versi. quid si iudex creditori. G. Si creditor inhabitat domum, computat sibi mercedem, quam ipse aliis daret, versi. quid si obligasti mihi. G. Qualiter formetur libellus in satisdatione damni infecti, legatorum, & similibus, §. sequitur. G. ad materiam vide infrà de solut.

a ¶ De fideiussoribus [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Ex practicis auctoribus nullus nominatim prosequitur hanc rubricam: dixi tamẽ super rubrica de satisdationibus, qui de illis tractent. Roff. etiam & Ioan. de Blan. aliquos inseruerunt sub contraria mandati: in remittendo dicam infrà §. fin. Alber. Gal. fecit de hoc rubricam, & quicquid dixit, ponit hîc autor. Mar. de Fano vnam formam posuit, de qua infrà dicam: vltra id de materia recurrendum est ad Summistas: de illo, qui iurauit non fideiubere, vide super rubrica de iureiurando, super. Et quia, vt dixi, auctor hîc posuit, quicquid Alber. Gal. posuit in opere, quæstionem hic præmittam, quam ipse scripsit extra opus de debitore, qui creditori sibi minanti obligauit omnia sua bona, & duos fideiussores dedit: egit creditor contra vnum fideiussorem, qui soluit dimidiam debiti, & habuit iura cessa per creditorem: egit contra debitorem, & eius bona, quæ non fuerunt defensa, & sic data fuit omnium illorum tenuta, & demũ in solutum: nec sufficiebant ad quantitatem, quam soluerat: egit contra secundum fideiussorem creditor, & ille soluit aliam dimidiam, & habuit iura cessa: agit iste fideiussor contra primum, petens dimidiam bonorum sibi datorum in solutum: ille dicit, se non teneri: quia non habet plus de re sua: quærebat, quid iuris? quòd teneatur, allegat constare de tribus, quę requirit hypothecaria, debitum, obligationem, & rem fuisse in bonis tempore obligationis in speciali, vel etiam pòst in generali: de quo s. tit. proximo, Item cùm primus dimidiam debiti soluerit, & secundus dimidiam, æquum est per dimidiam competere bona debitoris, vt emolumentum cum damno conueniat: hodie sufficit regula, qui sentit. libro vj. vbi concor. item facit C. de fideiuss. non rectè, Instit. eod. §. si plures. ff. pro socio, verum. §. si tres. Ad contrarium allegat: quia primus habet cessa iura competentia creditori, & creditor, quandiu integrè sibi solutum esset, posset pignus retinere, C. de distract. pign. quandiu. & C. si vnus ex pluribus hæ. l. ii. & ff. de pig. actione, si necessarias. Item pro eo, quòd res non valet vltra partem suam, C. de posi. l. fi. ff. pro socio, l. si Titius. Item diligentia debet proficere, ff. de separat. debitor. C. de alluuion. l. fin. Soluit distinguendo, an simul, vel diuisim facta fuerit cessio. Primo casu sunt æqualiter diuidenda, ff. de pign. si debitor. & l. si fundus. §. si duo. & de Salui. interdic. l. j. §. j. Secundo casu prodest primo vigilasse, ff. de bon. auctor. iud. possid. si expedierit. §. i. & quæ in fraud. cre. l. pupillus. nam & ipsi cedenti præfertur cessionarius, si contestatus est, vel denunciauit, vel partem debiti recepit, C. de nouat. si delegatio. æquè, vel fortiùs præferri debet secundo cessionario: nam emptori obstant, quę obstarent venditori, ff. communi diuid. l. in hoc iudicio. §. si conueniat. facit de hoc C. de rei vend. l. quoties. de hær. vel act. ven. qui fratribus. Quærit demum, quid si primò cessit vni, & demum alteri, prius quàm alter ageret, quis præferetur? Putat dicendum, vt in præd. l. si delegatio. C. de nouat. hic Alber. Gal. plus insistit, quia extra volumen. Item sciendum, quòd Vber. de Bob. & Alber. Pap. super l. j. C. de fideius. tenent, quòd si committens maleficium dedit fideiussores communi, & propter illud bona sua sunt publicata, vel confiscata communi, & condemnatus est etiam in centum, quòd fideiussores non tenebuntur ad illa centum: licet plures aduocati teneant contrarium, per ipsam l. & per l. in fraudem. §. si principalis ff. de iure fis. & per l. iij. in fi. C. de sen. pas. Sed, vt dicunt illa lex primò loquitur de his, qui fideiusserũt alii, pro quibus ius contractus, non fisco succedente pro parte: & sic etiam responde tur ad l. iij. de sen. pas. Ad §. si principalis dic, quòd loquitur, cùm expressim intercessit pro eo, quod ab illo non posset exigi: & vide, quod ibi no. quia diuersimodè legitur. Dicũt ergo, quòd cùm commune successerit illi, quasi mortuo, ff. pro soc. actione. §. publicatione. & Instit. pro soc. §. publicatione. sunt ergo absoluti, cũ creditor successit debitori, & confusa est obligatio ipsorum, ff. de sol. l. Stichum. §. aditio. & C. de pact. debitori. facit ad prædicta ff. e. tit. de fideius. l. si debitori creditor. & l. Vranius. in prin. & §. j. ff. de leg. j. si id quod mihi. §. j. C. ad leg. Iul. de vi pub. l. tutoris. Ego puto bene dictum per prædictos, vbi ex maleficio fit propriè confiscatio: sed si poneres maleficium fuisse in fraudandis rationibus communis, & repertus fuisset debitor in mille, & nonaginta habeat in bonis, quæ sunt propriè confiscata, sed in solutum recepta, condemnatio ad centũ bene exigeretur à fideiussoribus. Idem quando pro maleficio non debebatur confiscatio, sed pœna mille librarum, & ad eandem fuit cõdemnatus, & recepta fuissent bona, quæ valebant nonaginta, in centum fieret à fideiussoribus ex actio per primas leges. Et tunc procederet aduocatorum opinio Confiscatio enim recepisset totum, quantumcunque multum: sed in prædictis casibus non sic. Vt contineum Lombardos, scias, quòd prædicti super l. fideiussor. ff. eod. ti. & Guido de Suza. super l. nulla. C. de solut. tenent, quòd dato, quòd fideiussor non inquietetur à creditore, poterit ei offerre debitum: & cogi debebit creditor sibi cedere actiones contra debitorem, per l. fideiussoribus succurri. ff. eod. Nec obstat præd. l. nulla. quæ loquitur in eo, qui non habebat ius, vel causam offerẽdi. Vber. de Bob. dicit hoc placuisse Plac. non insto, quia Cyn. hoc satis tractat in l. fin. C. eo. tit. vbi dicit Dyn. tenere primam. Item pone, quòd debitor duos fideiussores dedit creditori, & omnes sunt insolidũ obligati. transegit creditor cum vno: quæritur, an possit alium conuenire? Dicit Vbert. etiam alium liberatum esse pro illa, quam recepit credi tor à transigente. Illud. n. extenuat debitum, ff. de transa. l. & post. & de condic. indeb. l. eleganter. §. j. & dicit casum expressum ff. de tut. & ratio. dist. si ex duobus. in fi. & ff. eod. ti. si stipulatus. §. j. Hoc etiam scias, quòd fideiussor contra fideiussorem non agit, nisi habeat iura cessa, ff. eo. ti. vt fideiussores. Et quare aliud in tutoribus, qui sine cessione habent vtilem contra contutores, ibi not. in l. j. C. de transac. vbi etiam vide pleniùs per Cyn. in iiij. q. item pone, Bononiæ, & in locis aliis est statutum, quòd si creditor silet per quinquennium quòd non agit, ex instrumento sit præscriptum suæ actioni: habet ille debitorem, & fideiussorem: quæritur an sibi sufficiat egisse contra alterum, vt etiam alteri noceat? Et videtur, quod non: quia res inter alios acta, C. res inter alios act. in rubro, & per totum, ext. de re iud. c. pe. Vber. in l. cõsus. C. de fi. inst. tenet cõrium, quòd interpellatio facta cõ vnum, cõ reliquum prodest creditori, cùm vnum sit debitũ ex eodẽ fonte, & eadem scriptura: & sic vnus contractus, quem per id apparet creditorem non neglexisse: & sic statuto punienti negligentiam, satisfactum est. Item si vocato fideiussore solo liberatus esset debitor, iam non posset creditor cedere illi iura de duobus reis stipulandi: dicit tenendum, quod habetur in l. fi. C. de duobus reis.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit in fideiussoria substitutione formandum.*
2 *Fideiussor an semper in ipso contractu principalis debiti adhibeatur.*
3 *Satisdatum non videtur nisi cautum duret.*
4 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi quis negotiandi causa in aliqua arte, pecuniam recepit, & fideiussor intercessit.*
5 *Instrumentum mutui, vbi datur fideiussor, quem partes volunt principaliter obligari, qualiter sit formandum.*
6 *Venditore maiore xxv. annis fideiussorem præstante, qualiter sit post instrumentum venditionis scribendum.*
7 *Constitutor, fideiussor & mandator in quo differant.*
8 *Fideiussor an possit se in duriorem causam obligare.*
9 *Fideiussor soluens vsuras creditori, an eas possit à debitore recuperare.*
10 *Creditor accipiens fideiussorem, & pignus, an poterit fideiussorem conuenire.*
11 *Agens contra aliquem actione legis Aquiliæ, si dederit fideiussorem, an ille teneatur ad duplum.*
12 *Fideiubens pro re certa, non potest teneri pro alia.*
13 *Inesse videntur, quæ in continenti fiunt.*
14 *Fideiussor intercedens pro promissore de iudicio sisti, an lata sententia teneatur. &*

tur.& num.sequen.
16 *Exceptiones reo competentes an competant & fideiussori.*
17 *Iniuria facta fideiussori an nocere possit debitori.*
18 *Fideiussor omittens exceptionem perpetuam & peremptoriam, an possit conuenire debitorem.*
19 *Debitore promittente soluere certa die, dato fideiussore. si post hoc creditor illum terminum prorogauerit, an fideiussor amplius teneatur.*
20 *Oblatione facta de debito, & consignatione, & depositione, an sit sublata & obligatio.*
21 *Fideiussore denunciante creditori, ne numeret pecuniam debitori, an si postea numeret, obstabit exceptio.*
22 *Fideiussor priusquam fideiubeat, dicens se nolle teneri, si contingat eum fideiubere, & creditor consensit, an tenebitur, si post ea fideiubeat.*
23 *Obligatio fideiussoria an, & qualiter soluatur per aditionem hæreditatis.*
24 *Obligatio fideiussoria principalis dicitur per dationem in solutum extingui.*

N hoc titulo priùs instrumenta super fideiussionibus trademus: secundò super conseruationibus indemnitatis formabimus: tertiò verò concipiemus libellos.
1 I. §. Si † igitur in contractu debiti ex causa cambii contracti, de quo habetur ĵ. tit. prox. §. j. vers. porrò. fideiussor, vel debitor substituatur, vel detur, sic instrumentum conficietur:

Forma. Cùm A. Parisien. & B. Narbon. scholares Bonoñ. obligati ad debitum, & in debito centum lib. Bonoñ. C. & D. ciuibus & mercatoribus Bonoñ. promisissent & iurassent ipsis mercatoribus non exire suis pedibus, vel alienis[a] districtum Bon. contra ipsorum voluntatem, quousque fuerit eis integrè satisfactum, vt hoc patet in ipso instrumento debiti scripto manu talis notarii: quia ipsi creditores dicto A. roganti & instanti, quòd districtum Boñ. egredi posset, & ad suam patriam proficisci, licentiam concesserunt: idem A. E. scholarem Bitereñ. pro principali debitore eisdem creditoribus assignauit: quapropter dictus E. precibus & mandatis dicti A. lecto sibi & in eius præsentia prædicto instrumento debiti, se ad id debitum principalem constituens, promisit principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dictis C. & D. stipulantibus & recipientibus in solidũ pro seipsis, & talibus eorum sociis, ita quòd quilibet eorum in solidum possit hoc debitum petere, exigere, & recipere cum effectu: vni tamen eorum facta solutione, ab aliis liberetur, soluere ac dare eis, aut alteri eorum, vel sociorũ suorum, seu certo eorũ nuncio dictas centum lib. Boñ. termino & loco, quibus ipsi A. & B. dictis creditoribus in eodem instrumento tenentur, omni tamen ipsorum creditorum in omnibus, & per omnia iure saluo: & eisdem A. & B. ad dictum debitum & ad omnia & singula in ipso instrumento contenta integrè nihilò minus remanentibus obligatis: quasi dictis loco & termino eisdem E. non soluerit, nec obseruauerit, vt dictum est, promisit eisdem creditoribus stipulantibus, vt dictum est, eis soluere ac dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ pœnæ nomine, &c. vt infrà tit. prox. versic. item instrumẽtum. Et facies eum obligari, quàm breuiùs poteris, ad ea, quæ tibi videbuntur ex forma dicti instrumenti positi in præd. versi. porrò. & in fine renunciet beneficio nouæ constitutionis de fideiussoribus[b], fori priuilegio, exceptioni doli, condictioni sine causa, & in factum actioni, nouæ ac veteri constitutionibus de duabus dietis, & omni alii auxilio, secundum Roland.[c] De his renunciationibus dic, vt s. de conclu. & renun. ver. quoniam. & sequen.[d] ¶ † Sed licet hæc forma vix alibi, quàm Bononię, locum
2 habeat, eius tamen thema ad quædam alia potest extendi. nam sæpe fideiussor non in ipso contractu principalis debiti, sed dudum pòst adhibetur. Item etiam sæpe non tantùm pro reo principali, sed etiã pro fideiussore fideiussor accipitur, vt ff. de fideiuss. si plures. §. fin. & ideo aliqua subiiciamus exẽpla. Contingit ergo quandoque, quòd reus principalis solus se obligans in eodem instrumento de fideiussore dãdo paciscitur: de quo dixi suprà de emp. & vend. In prima forma sup verbo, fideiussoris prę̃statione. quandoque etiam de fideiussore nil dicitur: sed dudum pòst ex aliqua causa eum probet, vt quia creditor vnum fideiussorem absoluit, vel prorogat terminum reo, & similia. In his ergo & similibus casibus fiat decẽs procemium, veram, vel verisimilem causam continens, propter quam adiungitur fideiussor, vt in hoc exemplo:

¶ Forma. Quoniam A. ad debitum & in debito centum lib. Tur. ex causa mutui obligatus B. in instrumento eiusdem debiti promisit P. eidem B. pro fideiussore eiusdem debiti consignare, ideo ipse P. lecto sibi & in eius præsentia instrumento dicti debiti scripto manu talis notarii dicti A. precibus & mandato se ad dictum debitum principalẽ constituens, & se principaliter & in solidum obligans, promisit solenni stipulatione dicto B. soluere & dare eidem dictas cẽtum libras hinc ad talem terminum, siue à die dicti instrumenti ad sex menses: quòd si tunc non soluerit, promisit se soluturum, &c. Item aliud tale exemplum:

Forma. Cùm A. obligatus B. ad debitum, & in debito centum librarum Tur. ex tali causa instaret elapso die solutionis sibi adhuc terminum prorogari: & ipse B. eidem iterum terminũ aliorum sex mensium duxit statuendum, idem A. ipsi creditori P. fideiussorem eiusdem debiti consignauit. igitur idem P. dicti A. precibus & mandato lecto, &c. vt suprà. ¶ † Sed quæritur: ecce duo super
3 discordia, quam habebant adinuicem, pacem fecerunt, datis hinc inde fideiussoribus: deinde alter fideiussor decessit nullis relictis hæredibus: quæritur, an is, qui illum dedit, possit cogi alios dare fideiussores? Et videtur, quòd sic: quia non videtur satisdatum, nisi cautum duret, ff. de noui oper. nuncia. prætor ait. §. hoc interdictum. ver. & satisdatum. & C. quorum leg. l. i. §. quod ait prætor. & arg. ff. de in rem verso, si pro patre. §. versum. de pœn. distinct. j. diuortium. extrà de verbor. signifi. nam & ego. & hoc tenent qui
4 dam. ¶ † Quid autem, si quis[e] negotiandi causa in aliqua arte pecuniam recipit, & fideiussor intercedit? sic instrumentum conficietur:

Forma[f]. A. confessus & contentus fuit se habuisse, & recepisse, ac sibi integrè datas & solutas & numeratas esse ad laborandum, & ex causa laborandi & negotiandi in arte & mercatione pannorum de Francia exercenda tantùm in Montepessulano, & non alibi, ad quartam partem lucri, à B. quinquaginta lib. Tur. exceptioni sibi non datæ & non receptę ex causa prædicta pecuniæ, omnino renuncians, & promittens solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisque hæredibus stipulãti, fideliter negotiari atque mercari cum ipsa pecunia in mercatione prædicta, hinc ad vnum proximum annum. Quas si quidem quinquaginta libras idem A. ex ipsius precibus & mandatis C. se principalem constituens, promiserunt solenniter vnusquisque eorum principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti, integrè soluere in pecunia numerata cum dicta quarta parte lucri debiti, vel eo minus, quantum fuerit totum damnum ex operata mercatione cùm ipsa pecunia subsecutũ, soluere, dare, ac restituere eidem, aut eius certo nuncio in fine dicti termini in Montepessulano: ita tamen, quòd damnum totum, quod diuino iudicio, seu casu fortuito sine ipsius A. culpa. vel dolo fuerit subsecutum, ad ipsum pertineat creditorem. Veruntamen quòd dictum iudicium, casum, vel damnum non alleget, sibi computare creditor teneatur, vbi dictus A. per duos, aut tres legales, & bonę opinionis testes. non eius familiares, vel consortes legitimè probet illud. Quòd si dictis loco & termino non soluerint, vt dictum est, & omnia & singula suprà & infrà scripta non obseruauerint, aut in aliquo contrauenerint, promiserunt vnusquisque eorum principaliter. & in solidum se obligãdo eidem creditori stipulanti, vt dictum est, sibi persoluere atque dare duplum ipsius quantitatis pecunię pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis huius cõtractus in solidum promissæ, &c. iuxta formam libellorum contractus debiti ĵ. ti. proximo positorum. In fine verò renuncietur priuilegio fori, nouarum constitutionum, & epistolæ diui Adriani beneficio, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factũ
5 actioni, & omni alii auxilio. ¶ † Cæterùm si in istrumento mutui detur fideiussor, quem partes volunt principaliter obligari, ita dices:

FORMA. A. contentus & confessus fuit se ex causa mutui habuisse & recepisse, ac sibi integrè datas, solutas, & sibi numeratas esse à B. xx. libras Tur. exceptioni sibi non datæ, & non mutuò acceptæ pecuniæ omnino renuncians: quapropter dictus A. & ipsius p̃cibus

ADDITIONES.

a Vel alienis. ¶ Hoc addit autor.
b Constitutionis de fideiuss. ¶ De epistola diui Adrian. Hosti. multum plenè in Summa huius tit. sub §. pen. cuius verba vide suprà de renunc. & conc. §. j. versi. quoniam.
c Secundum Roland. ¶ parte iij. forma vij.
d Et sequ. ¶ hæc verba cum duabus formis sequentibus sunt Roland. in Aureola super proxima forma, non in Summa: & ista prima verba plus conuenientia fuerunt Rolan. quàm autori.
e Quid autem, si quis. ¶ Si autem quis.
f Forma. ¶ Roland. xiij. tertiæ partis.

ctibus & mandato C. se principalem constitučs, promiserunt per se suosque hæredes vnusquisque eorum principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligãdo B. pro se suisq; hęredibus stipulanti soluere, dare ac restituere eidem, aut eius nuncio, die tali dictam pecuniæ quantitatem: quòd si dicto termino non soluerit, &c. continuando secundum formam alicuius instrumenti mutui, de quibus dixi infrà titulo, proximo

a ¶ Vel sic simpliciter scribatur promissio fideiussoris[a]:

FORMA. Ego B. purè, liberè & absolutè promitto ex causa fideiussionis, principaliter me obligans tibi, me soluturum tibi decē, quæ mutuasti B. hinc ad pascha, renuncians beneficio nouæ constitutionis de fideiussoribus, & omni alij legum auxilio: quæ omnia promitto per me, meosque hæredes. &c. Inst. & C. & ff. de fideius. per totum. Si verò minor vendens rem seruitutem debentem debet fideiussorem dare, dic, vt suprà de emp. & ven. §. nunc

6 dicendum. in prin. ¶ † Quid si venditor maior xxv. annis fideiussorem præstet, ita scribes post instrumentum venditionis:

FORMA. Ad hoc P. dicti A. precibus & mandato se principalem constituens principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se oligando, promisit dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti prædictam rem ab ipso A. venditam ipsi B. & suis hæredibus ab omni homine & vniuersitate legitimè defendere, auctorizare & expedire, ac se facturum & curaturum omni exceptione remota, quòd dictus, A. prædictam venditionem, pretij solutionem, & omnia & singula suprà dicta à se promissa & facta, perpetuò firma, grata & rata habebit, & tenebit, obseruauit, & ad

b implebit [b]: nec contraueniet aliqua ratione, vel causa de iure, vel de facto, sub pœna quinquaginta lib. Tur. stipulatione solenni ꝓmissa, & restitutione damnorum & expensarum litis & extra, & obligatione omniũ bonorum suorum: qua pœna soluta. vel non prædicta omnia & singula firma perdurent: renuncians nouæ cōstitutioni de fideiussoribus, beneficio fori, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actioni, & omni alij auxilio, ff. de fideius. l. j. Multas autem fideiussorias obligationes in diuersis ꝯtractibus in hoc opere positis, poteris sub certis titulis reperire.

7 ¶ † Quæ autem [c] differentia sit inter constitutorem, & fideiusso

c rem, & mandatorem, not. ff. de constit. pec. l. j. §. j. [d] item cui obli

d gationi fideiussor accedere possit, not. e. tit. l. 2. ¶ † Sed nunquid

8 in duriorem causam potest se fideiussor obligare? Dicũt quidam, quòd sic, quando durior est causa re. Alij contrà, & veriùs: de hoc

e no. ff. e. l. Græcè. §. illud commune. & l. his qui. in fi. [e] An autem te

9 neatur fideiussor ad vsuras, no. ff. locat. qro. §. fideiussor. ¶ † Quid si fideiussor soluerit vsuras creditori, nunquid recuperabit eas à debitore? Videtur, quòd non, cùm sint indebitæ, vt extrà de vsur. c. 3. 47. dist. quoniam. & qui sciens soluit indebitum, non repetit, ff. man. si procurator. §. si ignorantes. extrà de solut. c. fi: Dicunt q-

f dam [f], quòd si iurauit se soluturum vsuras, tunc repetet à debitore: quia parcit eius pudori, ff. man. Quintus. in fin. j. respon. de hoc

g extrà e. c. 2. [g] Item an ipse possit agere prius, quàm soluat, vel cōdemnetur? dic, quòd non, nisi in casibus, vt C. man. l. si pro ea. ff. e.

h l. Lucius [h]. Potest etiam fideiussor opponere exceptionem cessionis, etim post sententiam, suprà de except. §. dicto. versic. in hoc

10 tamen. & vide suprà de concl. vers. postremò. & seq. ¶ † Quid si creditor accepit fideiussorem & pignus, nunquid poterit conue

i nire fideiussorem? dic, quòd sic, ff. e. inter eos. §. creditor [i]. Dicunt tamen quidam, illud hodie correctum per authen. C. e. pręsente. & in authent. eo. tit. §. si verò non valuerit. sed supplent ibi, commodè. & ibi de hoc, & vide super hoc tit. quod no. suprà de emp. & vend. in prima forma super verbo, fideiussoris præstatione.

11 ¶ † Sed pone: egi contra T. actione legis Aquiliæ, quæ crescit ꝑ inficiationē: dedisti fideiussorem: quęritur, an ille teneatur ad du-

k plum? Accur. not. ff. qui satisd. cog. l. 2. quòd non [k], per l. ff. de petit. hær. item veniunt. §. cùm prædiximus. de fideius. l. fin. ff. de in litem iur. l. j. ff. ad municipal. libertus. §. penult. Sed Pil. contrà, per l. ff. de fideius. si quis pro eo. §. si nummos. ff. vt leg. no. caueа. l. j. §.

12 pen. ff. quorum leg. l. fi. & hoc videtur verius. ¶ † Sed pone: T. vulneratus à P. illud curiæ denunciauit: P. citatus hoc negauit, & fideiussorem dedit: demum T. obiit, & ideo P. non comparuit, propter quod iudex eum habuit pro confesso, & secũdum legem municipalem condemnauit in mille lib. pro vulnere, & pro morte: hęc condemnatio petitur à fideiussore: ille verò dicit, quòd tantùm pro vulnere fideiussit: quæritur, quid iuris? Et videtur, ꝙ non teneatur soluere. nam fideiussit ꝓ vulnere, & sic pro certa re: vnde ꝓ alia non tenetur, ff. de eo, quod certo loco. centum Capuæ. ff. de fideiussor. l. fideiussor. §. j ff. qui satisda. cog. l. 2. §. fi. Nec enim in pœnalibus, &c. ff. ad municip. libertus §. fi. & arg. in præ. §. item cùm prædiximus. Argum. contrà, quòd teneatur, si ex eo vulnere obiit: occisus enim videtur, qui est lethaliter vulneratus, ff. ad

13 l. Aquil. huic. §. j. & l. ita vulneratus. † quia quæ in continenti fiunt, in esse videntur. arg. extra. de ele. officij. & not. ff. de test. mil. l. pe. & ad hoc facit ff. de fideius. si quis pro eo. §. 2. & ff. quorum le.

l l. fi. & ext. de cler. percus. c. 2. & verius [l] est. Secus tamen, si vulnus

m non fuit lethale, vt ff. ad legem Aquil. qui non occidit. §. final. [m]

14 ¶ † Quid si fideiussor intercessit pro promissore de iudicio sisti,

n nunquid lata sententia tenetur? dic, quòd nō, vt ff. e. l. j. [n] ¶ † Qua

15 liter ergo cousuletur actori? Dic, quòd reus satisdabit de soluendo id, in quo cōdemnatur, vt ff. de iud. si debitori. Instit. de officio iud. De fideiussore, qui promittit aliquem iudicio sisti, vide ff. de satisdat. l. 2. item quære circa hoc, vt suprà de dolo & contum. §.

16 restat. vers. porrò. & seq. ¶ † Hoc etiam nota, quòd exceptiones reo competentes competunt & fideiussori, nisi in casibus, quos

o dic, vt not ff. eodem titulo, l. vbicunque [o]. ¶ † Sed nunquid iniu

17 ria facta fideiussori, nocet debitori? Quidam dicunt, quòd sic: alij contrà & veriùs. de hoc not. ff. eodem, lege, exceptiones. in fine.

18 ¶ † Quid si fideiussor omisit exceptionem perpetuam, & peremptoriam, nunquid potest conuenire debitorem? de hoc notatur

p ff. mandat. si fideiussor. §. quædam [p]. ¶ † Illud autem quæritur: ec

19 ce debitor ꝓmisit soluere certa de dato fideiussore: post hoc creditor illum terminum prorogauit: quæritur, an fideiussor amplius teneatur? Dic, quòd non, nisi ipse consenserit, vt ff. de arbi. l. Labeo. ff. loca. item quætitur. §. qui impleto. C. loc. & conduct. si cũ Hermes.

ADDITIONES.

a Fideiussoris. ¶ Secundum Mar. de Fano, membro x.

b Et adimplebit. ¶ Hic plus ponit Roland. parte j. forma v. scilicet quòd non dicet, vel opponet se obligatũ pro minore, certificat⁹ & sciens eum esse minorem.

c Quæ autem. ¶ Hic incipit ꝓsequi verba Albe. Gal. e. ti. quæ quasi ad literam durant vsque ad fi. §. & premitti poterat, an supplicium rei non venientis infligatur fideiussori? de quo habetur 23. qu. v. cũ homo. & pulchrè adaptatur illud Valerij lib. 4. c. pe. quod scripsi de elect. innotuit. super gl.

d §. j. ¶ Excusari posset, si diceret. §. eũ, qui & §. seq. sed remittere debuit ff. & C. eo. tit. de fideius. super rubricas, & apertiùs ff. mand. si verò non remunerandi. §. si post creditam. & per Hosti. in summa huius tit. in principio.

e Is qui. in fine. ¶ Extrà de iureiur. & si Christus. super v. gl. cum sua remissione. An verò cùm restituitur minor, restituatur eius fideiussor? distingue, vt dicit lex, in causę. ff. de minor. ver. de muliere. An obligetur fideiubendo, plenè per Host. in summa huius tit. §. 3. vers. mulier. & sequen.

f Dicunt quidam. ¶ Scilicet Alber.

g C. 2. ¶ Distingue, vt plenè scripsi in quæstione, quam disputaui & locaui super regula, damnum. de re iud. libro sexto.

h Lucius. ¶ Non debuit omitti dec. vlt. e. tit. & de his casibus ad libellos remmittam ĩ. §. vltimo.

i §. creditor. ¶ Vide l. 2. C. eod. titulo. & quod ibi nota. qui satisdar. cogan.

k L. 2. quòd non. ¶ In l. 3. quæ continuatur, quæ est gloss. & loquitur de eo, qui fideiussit de iudicio sisti, & quando creuit pes inficiationem.

l Verius. ¶ Secundum Alber. Gal. idem Guido de Suza. in præ. l. 3. cùm de sui natura actio sit pœnalis antè & retro.

m §. fi. ¶ Secundum Albr. Gal. cuius ad literam e. tit. fui iste vers. & ad hunc finem addit ff. quorum legat. l. fi. ad materiam facit suprà de accusatore post prin. ver. sed pone. Ia. de Bel. disputauit hanc quęstionem de accusato, quam ponit in solutione contrariorum. C. de fideius. Exprimit tamen fideiussores sub certa pœna promisisse quòd illum præsentarent: & distinguit, an in accusatione ante fideiussionem facta fuisset mētio de vulnere mortifero, necne? & facit, quod dixi super rubrica de inquisitione, & an sit, qui prosequatur causam homicidij, vel non: ibi vide, vbi in eo casu, quo tenetur, tractat, quomodo exigatur, & dicam ĩ. in fi. tit.

n L. j. Fecit enim, quod promisit, vt ibi, & no. de iniur. & damno dato. c. vno, lib. vj. in 3. gl.

o Vbicunque. ¶ An laicus fideiussor clerici possit coram iudice laico conueniri, vide s. de comp. iud. adit. §. j. vers. 22. in fin.

p §. quædam. ¶ Si omittit exceptionem contra procuratorem, vide s. de procur. §. ratione autem formæ. ver. item nota, quòd fideiussori. & quod ibi not.

a Hermes.& no.secundum Gof.extrà eodem,in c.cōstitutus[a]. Sed videtur,φ solùm ꝑ tempore præterito,& non pro futuro teneatur,vt ff.man.l.qui mutuam §.nō ideo.& no.in præa.l.si cùm Hermes.& vide ff.de præt.stip.l.pe. Alij dicunt,φ si solutio collata est in diem,tunc adhuc tenetur fideiussor:secus si obligatio. Vel dic, quòd si debitor ex nouo contractu factus est debitor, & pristina obligatio remansit,tunc tenetur fideiussor de præterito:si verò e

b andem obligationem prorogauit,tunc exæquatus est[b], ff.de pt.

20 stip.l.pe. vbi de hoc. † Quid si tibi obtuli debitum,& consignaui,& deposui:& ita videtur obligatio sublata:nunquid fideiussor amodò poterit cōueniri, si re accipio pecuniam? Resp.non sum debitor prima actione,C.de vsur.l.acceptam.secundum R.

21 ¶† Quid si fideiussor denunciauit creditori,ne numeret pecuniam debitori:nunquid,si postea numerauit, obstabit exceptio? Respon.non,si obligatus erat ad numerandum:alioquin sic,de hoc

c ff.e.si fideiussor creditori.& ff.de constit.pec.vtrùm[c]. ¶† Quid si

22 fideiussor prius quàm fideiuberet,dixit se nolle teneri,si contingeret eum fideiubere,& creditor consensit, nunquid tenebitur, si postmodum fideiussit? Pileus dixit,φ non,nisi dixerit, non obstante eo,quod dictum fuit,ff.de leg.j.si cui.&l.si mihi & tibi.§.in

d terdum.ff.de leg.3.si quis ī principio.[d] ¶† Item pone: A.fideius-

23 sit pro B.in decem demum B.obiit,& A. sibi hæredem instituit, qui hæres inuentarium fecit:nunc A.conuenitur,quia hæreditas nō est soluendo: ipse verò dicit, obligationem fideiussoriā fuisse solutam per aditionem hæreditatis,vt ff.e. generaliter. & obligatio semel extincta,&c.ff.de solut. qui res.§.aream. de consecrat. dist.4.quæris,versus prin.ver.non potest. Argum.contrà,φ teneatur. nam beneficium inuentarij faciendi in aliorum non porrigitur iniuriam,C.de emanc.nec auus,de leg.& sen.con.quod fauore,Sed dic,φ tenetur: quia non debet creditori obesse: quia sibi diligenter prospexit,ff.de separat.debitor.in fi.secundum Alb.

24 Gal.¶† Pone:cùm deberes mihi decem. dedisti mihi fideiussorem,& obligasti bona tua:post hoc datus fuit mihi fundus in solutum à iudice,qui à me est euictus:tu non es soluendo:nunquid habeo recursum contra fideiussorem? Videtur,φ non:quia extincta est obligatio principalis per dationem in solutū,ff.de pig.act. elegāter.& in præ,§.aream.& in præ.ver.non potest.& C.de ten.& inter.liberam.C.de euict.si prędium.Sed videtur,φ restituatur

e vtilis contra fideiussorem[e],ff.de iure fisci,Titius.ff.ad Trebel.de

f bitor.ff.de sol.si creditor.& l.qui res.in prin.[f] item quære hîc,vt

g infrà de obligat.§.j.versi.illud etiam quæritur[g].

ADDITIONES.

a Constitutus,¶ Vt ibi scripsi post princ.& de app.præterea.2.sup ver.Sempronio.& hîc & ibi scripta iuuantur per quęstionē hîc olim disputatam in ꝑ Lamber.de Ramp. de fideius. custodū castri deputatorum pro tribus mensibus ad custodiam qui postea manētes ī castro illud deseruerūt:terminauit fideiussores nō teneri principaliter,per leges hîc alleg.si cùm Hermes.C.locati,& ff.eod.itē quæritur.§.qui impleto, alleg.etiam ff.de pactis,l.fi.inducens gl. ibi notātem libertatem semel competentem esse perpetuam,nisi liberatus vellet iterum obligari: quod coadiuuat per authē.de dignit.§.illud.& per regulam,id quod nostrum.ff.de reg.iur.item inducit ff.de iure dot.l.stipulatio.&sol.mat.insulam,§.fi.Item inducitur l.nouatione.C.e.tit.de fideius.q̄ vult φ si fiat nouatio,fideiussores primi contractus liberantur,si in sequenti se non obligauerint. Ad cōtraria respondet primò ad l.illud.in prin.ff.quod met.causa,quòd ibi non potuit dici liberatio,vbi prætor pollicetur se in integrum restituturum,ff.de in int.rest.l.nemo. Ad l.si vnus.§.pactus,ff.de pact.respōdet, quòd ibi fideiussor consenserat vltimo pacto petendo.Nec obst. si dies expressa in obligatiōe custodum,non fuerit repetita in obligatione fideiussorum,cùm in hoc accessorio intelligatur repetita:facit ff.de verb.oblig.l.Titia, §.idem respondit.& de pactis,idem quia.in fin,ff.de dam.infect.si finita.in princ.ibi,in quem aliquando caueri etiam solet.item nolunt iura plus esse in obligatione fideiussoris,quā principalis,Inst. de fideius.§.fideiussores.Sed etiam in tempore est plus & minus, vt in d.§.in fi.& ext.de plus petit.c.vno:hoc certum est,φ in plus non obligaretur,&,quod plus est,si vera esset opinio,φ obligans se ī duriorem causam in nullo teneatur: de quo tactum est suprà ver.nunquid,eo fortiùs iuuarentur fideiussores,si per non repetitionem temporis dicerentur se in tempus amplius obligasse, Guid.de Suz.in quæstionibus statutorum idem tenet,& per easdem leges mihi sub litera C. de aliis eius quæstionibus dicam in fine.

ADDE,quæ ad hanc addit.vt per Alex,l.j.ff.de in litem iurā.post Bart.quo ad vers.Spec.vide Bal.cons.386.3.lib.vbi ponit,an per arbitramentum principalis sint liberati fideiussores:& an illis noceat reseruatio,quam facit creditor,cùm compromittit de habēdo regressum contra fideiussores.

b Exæquatus est.¶ Respectu legis,quam alleg.sonat,vt exemptus, Alb.Gal.dixit,exemptione tutus est.

c Vtrùm.¶ Quæstio fuit Pilei xxxj.satis prolixa, in qua distinguit, an habuerit fideiussor iustam cām nunciandi: vt quia debitor factus est post fideiussionem non soluēdo:& tunc sibi subuenitur, ff.mand. si hominem.aliàs non:& ad l.pen.ff.de proc.multipliciter respondet.

d Si quis in principio.¶ quæstio Pilei est xxv.

e Contra fideiussorem.¶ Non puto Ia.de But.sensisse contrarium in quæstione,quæ incipit,debitor conuentus. vbi in terminis tenuit creditorem agere non posse pristina actione:quia sententia tenuit,licet non præiudicauerit domino:alleg. ad principalem l. si prædium,proximè alleg.& eodem ti.si ob causam.ff.de euictio. si plus.§.j.Item φ dicit esse rem alienam,non vitiat contractum,licet domino nil præiudicet,ff.de contrahen.empt. rem alienam. sic ergo de sententia.Item ad vsucapionem est necessarius titul', vel quod habeatur loco tituli:sed re aliena adiudicata,dixit lex vsucapionem procedere: ergo sententia & adiudicatio tenuit, licet domino præiudicet, alleg.l.prætoris.ff.de dam.infec.&quod ibi no.& ff.si ex nox,cau.ag.l.2.per hæc verba non puto,quòd deneget vtilem.

f l.qui res.in princ.¶ Alber.Gal.hoc tit.in fi.ff.de leg.j.non quocūque.& ff.de excep.rei iu.l.pe.§.Latinus.

g Versi.illud etiam quæritur.¶ 2. extarent quæstiones Guid.de Suza.in quæstione statutorum sub litera,an si debitor non soluens debitum ex forma statuti, condemnatus fuit in duplum? & fideiussor si simplum & duplum soluit,an totum repetat? Et tenet,φ sic.per l.si mandato meo.§.fideiussor.ff.man.item sub litera E,an fideiussor,qui promisit repræsentare aliquem officialem, quoties vocaretur, & Potestas banniuit officialem, quia vocatus non comparuit,possit condemnari,quia illum non repræsentat? Et tenet,φ non, nisi priùs ante bannum fideiussorem requisiuerit, vt illum repræsentaret:quia tūc potest,ff.qui satisdar.cog. si decesserit.si quis cau.sed & si quis.in prin. Abbreuiata etiam est ibi sub litera S.quæstio dom.Thomæ de Piperata, quæ incipit,statutū est in ciuitate Boñ.cuius narratio longa est de statuto,quod vult delatum de crimine,cuius pœna sit pecuniaria,relaxari,datis fideiussoribus,qui promittant illum repræsentare,vel condemnationē soluere,& aliter securitatem exigi vetat statutum : datur demum arbitrium potestati super maleficiis:Titius commisit tale maleficium,de quo accusatus comparuit:promisit stare mandatis Potestatis se repręsentare,& cōdemnationem soluere,& fideiussores dedit,qui obligauerunt se in omnem cām, qui postea illum condemnatum præsentarunt. Potestas vult φ condemnationem soluant:tenuit,φ non tenentur:quia præsentando satisfecerunt statuto,cuius verbis est standum,ff.de excercit.l.j.§.igit.& §.si is,qui nauem.Et arbitrium super maleficiis nō lædit ius fideiussorum obligatorum ex pacto, Instit.de verborum oblig.§.in hac.& cū talia arbitria sint odiosa,restringenda sunt,ff.de legib.q̄d verò.vtrobique quære.Latiùs habet in simili consilium Dy.&est 18.de illo.q fideiussit communi pro aliquo sub certa pœna,pone mille librarum: ille commisit id pp quod cōdemnatus est in tribus millib. fideiussor nō tenebitur vltra mille,quia non in plus se obligauit,ff. qui satis.cog.l.j.§.si.ff.de fideius.fideiussores.§.ꝑ Aurelio.& l.fideiussores & in partem.& no.ff.loc.l.qro.item fideiussores obligāt stipulatione tantùm,ff.de verb.oblig.l.j.§.verbis.C.de fideius.blāditus.& no.ff.man.si verò non renumerādi.§.si post creditā. Effectus autem stipulationis nunq̄ extenditur vltra verba,ff.de dā.infect.damni.§.si is qui.& de verb.oblig.l. quicquid.vbi aūt de cōdemnationibus soluendis nil fuit dictum,plus quàm absurdū est dicere,φ stipulatiōes extendant ad illas,nec earum verba sunt extendēda:q̄ etiāsi generalissima sunt,restringunt ad id quod est actum,C.de contrah.emp.l.in lege.& ff.de pign.fideiussor.§.Lucius.item φ pactum liberatorium fauorabilius esse debet quàm obligatorium,probant duæ leges coniunctę,ff.de pactis,si vnus.§. pactus.& de solut.Stichum.§.naturalis.vbi no.in l.Adrianus.Sed primum non extenditur ad ea,de quibus non apparet actum, ff. de pactis, l.tres fratres.de transactio.cùm Aquiliana.ergo multò minus obligatorium.Item videtur casus ff.ad munici.libertus.§. fi.C.de peric.eorum,qui pro mag.inter.l.vnica:lib.xj.

SVMMARIVM.

¶De conseruatione indemnitatis.

1 *Forma promissionis seu obligationis,à qua quis indemnis promittitur conseruari,duplex esse potest.*

2 *Instrumentum qualiter confici debeat, vbi fit promissio de conseruatione indēnitatis et,qui non precibus & mandato, sed vt principalis se cum principali obligauit.*

2.§.Sequitur videre de conseruationibus indemnitatis quæ cùm causent vt plurimū ex obligationibus

tionibus, ideo quia variis & diuersis modis se quis pro altero obligat, promissiones de conseruatiõe indemnitatis varias & diuersas habent formas: vnde sedulo animaduertenda est promissio & obligatio, à qua quis indemnis promittitur conseruari: & exempli gratia, promissionum ipsarum hîc duas formas supponamus.

1 ¶† Si igitur aliquis se alterius precibus & mandato in instrumẽto obligauit, super conseruatione indemnitatis sic instrumentum conficitur:

a FORMA [a]. Quoniam A. in debito & ad debitum centum librarum precibus & mandato B. & cum ipso se Titio principaliter & in solidum obligauit, vt patet in instrumento scripto manu mei subscripti notarij, & eadem pecuniæ quantitas, prout ipse B. confessus & contentus fuit tota ad se, & nihil ad ipsum A. peruenerit. idem B. promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando dicto A. pro se suisque hæredibus stipulanti se liberaturum eum & eius hæredes, & bona ab ipsa fideiussione, & obligatione, promissione & debito ad terminum, & in termino in dicto instrumento contento, scilicet hinc ad sex menses, se facturum & curaturum, ꝙ ipse A. dicti debiti occasione nullum dãnum incurret, nullaque sibi lis, vel molestia inferetur: quodque ipsum, eiusque hæredes & bona conseruabit ab obligatione & fideiussione, & huiusmodi, & ab omnibus & singulis in dicto instrumento contentis penitus sine damno sub pœna dupli dictæ quantitatis pecuniæ stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidum promissa. qua pœna soluta, vel non, rata maneant omnia & singula suprà & infrà scripta: obligans se nihilò minus dicto A. solenni stipulatione: & promittẽs, si prædicto termino eum non liberauerit, vt dictum est, & omnia & singula suprà scripta nõ obseruauerit. se liberaturum eum, & prædicta omnia & singula obseruaturum, & nihilò minus pœnam prędictam soluturum, vbicũque locorum & fori ipse A. petierit ab eodem. Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna & expensas ac interesse litis & extra & super hoc credere suo simplici verbo sine sacramento, vel alia quauis probatione. Insuper promisit præceptum talis iudicis recipere & adimplere, nec ab eo appellare de præmissis obseruandis & adimplẽdis intra tertium diẽ, postquam ei denũciatum fuerit, sub pœna quinquaginta lib. Tur. stipulatione promissa: qua soluta, vel non, prædicta omnia & singula firma perdurent: pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis & adimplendis obligauit eidem omnia bona sua, quæ precario iure se eius nomine constituit possidere, vsque ad integram obseruationem omnium prædictorum: renunciãs fori priuilegio, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actioni, & omni alij auxilio. Accedat ad hoc ff. ad Velleia. l. vir & vxor. §. fi. & ff. de in rem verso, si pro patre. §. fi. ff. de condic. indeb. l. indebiti causa. ff. mand. Lucius. ff. de fideiuss. l. fideiussor pro vẽdi. &

2 l. fideiussor, qui minor. extrà eodem, ca. fi. ¶† Si autem sit promissio de conseruatione indemnitatis ei qui non precibus & mandato: sed vt principalis se cum principali obligauit, licet sit in veritate fideiussor, sic instrumentum conficitur:

FORMA. A. fuit confessus & contentus. ꝙ promissio & obligatio, quam ipse & B. fecerunt C. in debito & occasione debiti centum lib. Tur. promissarum ab eis ambobus ipsi C. ex causa mutui, vt patet in instrumento scripto manu mei notarij subscripti, pro se solo A. facta fuit, & ipsum debitum ꝓ se solo cõtractum: quodque tota ipsa pecuniæ quantitas ad eum peruenit, & nihil ad B. prædictum: & ꝙ ipse B. ex causa fideiussionis pro ipso A. & eiusdem A. precibus & mandato se ad dictum debitum obligauit, licet in instrumento principalis debiti non fuerit hoc expressum: quapropter dictus A. promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti; se obligando dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti, & se liberaturum eum, & eius hęredes, & bona, &c per omnia, vt in præal. proxima forma.

ADDITIO.

a FORMA. ¶ Roland. & est pen. 3. partis: sequens autem est vltima iuxta actionem mandati, sup. contrariũ, ff. mandati, qui mutuam. §. j. & l. qui fidem. & l. si mandato. §. si fideiuss. & C. eod. si cùm ex causa. & l. si fideiussores. & l. post.

SVMMARIVM.

¶ De libellorum conceptione.

1 *Libellus qualiter sit formandus in hoc titulo.*
2 *Libellus qualiter sit contra fideiussorem concipiendus.*
3 *Libellus an possit sub incerto concipi.*
4 *Libellus qualiter sit formandus contra nolentem recipere fideiussorẽ idoneum oblatum.*
5 *Fideiussore volente agere, vt ab obligatione liberetur, &c. qualiter sit libellus concipiendus.*

3. §. Iuxta positionis ordinem sequitur de libellorum cõceptione videre. in hoc igitur titulo sic potes libellum formare.

1 ¶ Lib. † Coram, &c. conqueror de P. quia olim eo apud Bon̄. disciplinis scholasticis insistente, necessariis expẽsis carẽte, pro eo apud tales mercatores fideiussor ꝓ tãta summa pecuniæ intercessi: ipse verò exhibiti seruitij immemor & ingratus in solutiõe dicti debiti cessauit: quare coactus extiti eisdem mercatoribus pecuniam soluere memoratam, & grauia ex hoc damna subire: quare peto ipsum cogi ad soluendum mihi pfatam pecuniam cũ dãnis omnibus & expẽsis & interesse litis, & extra, & eum ad id per vestram sententiam condemnari, extrà de fideiuss. c. 2. & 3. ff. eo. exceptione. ff. de euict. si per imprudentiam, Inst. de fideiuss. §. creditor verò. ¶ Vel sic:

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. cuius mandato fideiussi apud T. pro decem, & solui: vnde iustitiam postulo: & ad hoc ꝓpono actionem mãdati. ff. mand. qui mutuam. §. j. & l. qui fidem. & l. si mãdato. §. si fideiussor. & C. eod. cùm ex causa, & l. si fideiussores, & l.

2 post. ¶† Contra fideiussorem sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. ꝓpono ꝯ P. qui mihi promisit, quod Seius debet vel pro eo fideiussit se soluturum, quod ipse mihi debet videlicet centum. vnde peto, ꝙ ipse mihi ea soluat: & peto eum ad hoc sententialiter condemnari: & ad hoc propono actionem ex stipulatu, inst. de fideiuss. in prin. vel libellus concipitur, vt infrà de oblig.

a & sol. §. sequitur. ver. si verò [a]. ¶† Potes etiam concipere sub in-

3 certo, vt scilicet nihil dicas de quantitate: vel si dicis, dicas sub alternatione, vt centum, vel hominem. hæc enim incertitudo admittitur, ff. de fideiussor. tutor. §. ei. ff. de re iudi. ait prætor. §. si iudex. In sentẽtia autem certificabitur, inst. de actio. §. curare. quod dic, vt suprà de plus petit. & suprà de solut. §. consequenter. vers.

4 item contra. ¶† Qualiter autem concipitur libellus contra nolentem recipere fideiussorem idoneum oblatum: dic, vt suprà de

5 dolo & contum. §. restat. versic. notandum. ¶† Item si fideiussor velit agere. vt ab obligatione liberetur. vel sic, vt sibi restituatur, quod occasione fideiussionis soluit, concipitur libellus, vt suprà de iud. §. specialia. vers. si verò. ¶ Item qualiter concipietur libellus contra fideiussorem tutoris promittentis rem pupilli saluam

b fore, dixi suprà de pig. §. sequitur. in prin. [b]

ADDITIONES.

a Vers. si verò. ¶ Adde, & ver. porrò. ibi præc. ponit enim libellum de eo, qui soluit: in ver. si verò. ponit libellum, quo comprehendit quatuor casus, quib' agit, qui nondum soluit. & ibi scripsi, qd de quinto casu scilicet superuenientium inimicitiarum. item qd de illo, qui deposuit & ꝯsignauit, dixi e. tit. c. fi. ver. fuisti. item qd de illo, qui pignoratus est, & damna sustinuit, ibi dixi super prima gl. item super præd. c. ver. si verò. dixi, an fideiussor condemnatus teneatur appellare: & an liberationem possit petere fideiussor euictionis, eò quòd diu stetit sic obligatus.

b §. sequitur. in prin. Hic quæro, an necessariò offeratur libellus fideiussori, qui sub pœna promisit in iudicio reum sistere: vel promisit reum præsentare pro parte, ꝙ dandus sit libellus: faciũt no. suprà de dolo & contum. §. restat. vers. porrò. in secundo libello. Sed si aduertas, ibi libellus ad interesse formatur, quod est dubiũ: non ad pœnã promissam, quæ est certa. Tamen ꝙ sit dandus, inducuntur communia, quæ volũt libellum dari, & esse de substantia libus iudicij. & per illum discerni litis speciẽ. ff. de eden. l. j. C. e. tit. l. edita, & competit actio ex stipulatu: de quo vide in prædicto libello: & bene facit C. e. tit. scimus. vbi dicitur, ꝙ contra talem cõpetit actio pœnalis. Aut dixi dicentes, ꝙ si ex dolo fideiussoris ꝓcessit reum non sistere, vel non, præsentare, tũc iudex ex officio poterit illum punire in pœna promissa, & plus extra ordinem, cessante dolo dicũt esse locum libello, ff. de cust. reor. l. si quis reum. & per ratiões communes, vt dixi suprà §. i. super ver. sed pone, in solutionibus. in fi. Ia. de Bel. solenniter disputauit hoc, & est quæstio ꝯtrariorum super C. in tu. de fideiuss. artic. 2. ver. super secunda quæstione. & ꝙ extraordinariè & sine libello exigatur pœna, inducit notorietatem actuum iudicialium, & obligationem hãc liquidam fore, & conscientiam rei, quam habet vt iudex, & ꝙ ex officio punit calumniam, C. de calum. l. j. & per l. si quis reũ. itẽ ꝙ hæc pœna succedit in locum mulctæ, quæ extra ordinem imponitur, ff. de verb. sig. si qua pœna. Inducit id seruari in fideiussione iudicatum solui, C. de vsu. rei iud. l. fi. & qđ ibi not. &, vt dicit. videtur casus, secundũ quosdam, C. vbi qs decurio, vel cohor. l. 2. §. fi.

Ad cont

Ad contradum allegat eandem legem, & iura, quæ volunt libellũ dari, nec posse expressè remitti. itẽ actionẽ edi. & quod casus iste nõ numeretur inter exceptiones, item quod in casibus fisci ordo seruatur, C. de app. quoniã. C. de iure fisci, l. fideiussor, & in tribus, in auth. de mand. princ. §. si verò, soluit, quòd si fideiussor confitetur, vel negat summariè, & de plano, cogetur ad soluẽdum per prima iura, facit ff. de iud. si debitori. & de re iud. l. debitor. Si negat, & petit libellum, dicit ordinem in iure debere seruari: & respõdet ad contraria. Consuluit tamen, quòd repræsentationis tempore iudex fideiussoribus præcipiat sub pœna promissa, vel illam inducendo per modum mulctæ, quòd reum ad certum terminum repræsentent: quam mulctam certum est iudicem exigere posse, vt præced. l. si quis reum. & C. hoc eo. tit. l. si Barsatorem. & ff. si quis ius dic. l. j. transglutiui: & ibi plenè videas.

ADDITIONES NOVAE.

In l. si arbiter. §. si per fideiussorem. de arbitr. in gloss. not. æquè bonum.

Not. quòd si statutum dicit quòd fideiussores possint petere se conseruari indemnes, etiam si dies debiti, vel conditio extiterit: quòd si debitor vult dare æquè bonos, quòd creditor cogitur recipere, & non incidit in pœnam, si paratus sit dare æquè idoneos, nisi poni possit in carcerem. & ita credo verum esse arg. istius §. & seq. & gl. Imol. nec fideiussores dati petentes se cõseruari indemnes possant cogere debitores ad dandum alios fideiussores creditori ad sui libitum.

Si statutum dicat, quòd quis possit petere ad sui petitionem se conseruari indemnẽ, & se extrahi ab obligatione, Cy. hic in additionibus, & sic fideiussor tutoris durante tutela, potest petere se extrahi ab illa obligatiõe: quod videtur impossibile, nisi hoc modo quòd æquè idoneus detur, & ipse liberetur: quod poterit fieri per contutorem cum auctoritate iudicis, cùm hoc nõ lædat pupillum: non tamen credo quòd cogatur ad hoc pupillus, non obstat. hic §. quia loquitur in fideiussione futura, si in facta, l. si mandato meo. §. j. mand. quid ergo tunc debet facere ille qui dedit fideiuss. tra s? Resp. æquè idoneum offerre, & protestari quòd per eum non stat, arg. l. Celsus. §. j. s. e. facit quod not. Ia. de Are. in l. facere posse. sol. matr. Bal. vide j. e. vers. pone Titius. circa finem penultimæ columnæ.

Not. quòd differentia est inter expromissorem, & fideiussorem nam expromissor est qui se obligat pro nõ obligato, & sic potest esse sine principali obligatione, l. eleganter. §. seruus pactionis. de dolo, secus in fideiussore, l. si heres pecuniam. ad Treb. cum simil. Item expromissor non habet exceptionem vt conueniatur priùs principalis, quam habet fideiussor, vt d. §. seruus pactionis. vide l. j. §. exceptionem. quar. rer. act. non dat.

An possit dari fideiussor per hũc modum: do tibi fideiussorem. si apparuerit me tibi debere, gl. in l. cum quis. §. si quis pro reo. de solut.

Pone, vendo rem pro decem, & accipio fideiussorem: posteà conuenit vt esset empta pro quinque, vel pro sex: an primus contractus sit ipso iure sublatus, ita quòd fideiussor nullatenus teneatur, Bal. in l. pacta nouissima de pact.

An si fideiussor soluat totum debitum non apposito beneficio epistolæ diui Adriani, possit aliquid repetere, dic quod non l. si testamento. §. j. de fideiuss. & inst. de fideiuss. §. plures. in gl.

An fideiussor possit renunciare epistolæ diui Adriani, gl. in l. nisi. ff. de pact. & in auth. de fideiuss.

Si sunt plures accusati vel inquisiti, aliàs simul inuenti cum armis, an vnus possit fideiubere pro alio, vide in l. Romanus Apulus. ff. de tut. & cur. dan. ab his. per Barr.

An debitor inuito creditore possit soluere partem debiti pro vno ex fideiussoribus, gl. in l. in his. §. si duos. de solut.

An fideiussor possit agere contra debitorem antequàm soluat, Bal. in l. si procurator. C. mand.

Not. quòd si aliquis accusatus, vel inquisitus de crimine, det aliquem fideiussorem de condemnatione soluenda, quòd si talis datus fideiussor sit præsens quando scribebatur prõ fideiussore, nec contradixit, quòd obligatur, cum nihil dicatur. ita no. in l. cum ostendimus. §. fideiussores. de fideiuss. tu. per Bart.

In l. si filiusfam. de tut. & rat. distrah. per hanc l. videtur probare quòd pater manumittendo filium liberetur à fideiussione tacita, qua tenetur eius nomine, l. 2. de munic. secundum Iac. de Are.

Pone quod aliquis promisit me facere securum nunquid teneatur mihi dare fideiussorem, vide Iac. de Aret. in l. j. §. j. de præt. stip.

Quid si debitor iurauit soluere creditori ad certum tempus, & dedit fideiussorem: an creditor possit absoluere debitorem à sacramento in præiudicium fideiussoris. no. in l. Stichum. §. penul. de solut.

Pone quòd aliquis dedit mihi fideiussorem in aliquo contractu: ille fideiussor effectus est non soluendo, peto vt det mihi alium æquè idoneum, an possim? Bar. in l. 3. ff. de fideiuss.

In l. in fraudem. §. si principalis. de iur. fisci. hic §. facit ad quæstionem secundum Alb. si aliquis ad cõfinia missus promisit sub pœna omnium bonorum suorum stare ad confinia, & dedit fideiussores, quod iste talis rupit confinia, & ex hoc bona ejus occupata sunt per commune: quòd fideiussores sunt liberati: nam si soluerent repeterent à communi quasi ab hærede, l. tutor. & l. Iulianus. ad l. Iul. de vi. cum pro eodem, & apud eundem esse obligati non possint, l. Vranius. de fideiuss. secundum Old.

Pone obligaui alicui pro aliquo debito domum meam, & etiam dedi sibi in solutum dictam domum pro dicto debito: deinde dicta domus est sibi euicta, an poterit regressum habere cõtra dictum fideiussorem, no. in l. sed reuocata, de iur. fisci. per Dy. & l. si quis aliam. de solut.

An fideiussor de iudicato soluendo, vel de iudicio sisti datus in causa principalis, teneatur in causa appellationis, not. in l. cum apud Sempronium. ff. iudic. solui, & in authentic. de his, qui ingr. ad ap. §. j.

An fideiussores de iudicio sisti habeant beneficium diuisionis, sicut fideiussores contractus, facit l. in duobus, in princip. ff. iudic. solui.

Nota quod fideiussor datus apud acta non habet beneficium auth. præsente. de fideius. & est ratio quia est quasi condemnatus. Nic. mata. in l. fi. C. de vsur. rei iud.

An fideiussor datus super inquisitione vel denunciatione teneatur super accusatione, si superueniat accusator. vel quid si libellus accusatorius primò datus, super quo datus fuerat fideiussor, tanquam ineptè formatus reiectus est. posteà datus est bene formatus, an fideiussor datus super primo reiecto tenebitur super isto secundo, Alb. in l. cùm quærebatur. iud. solui.

Pone, quidam accepit fideiussorem ab aliquo, quòd non offenderet talem suo tempore: idem fuit confirmatus in officio pro vno anno, accepit ab eodem similes fideiussores, vel successor suus: an primi fideiussores ampliùs tenebuntur, no. in l. Valerianus. de præt. stip. & l. si finita. in princ. de damno inf.

An duo accipientes pecuniam mutuò possint vnus pro alio fideiubere. Item nunquid duo tutores in eadem tutela possint adinuicem fideiubere. Cyn. in l. omnis. C. de epis. & cler.

Pone, quòd fideiussor ad instantiam creditoris pignorauit de rebus suis: vult posteà dare, & assignare creditori pignora de bonis debitoris præsentis, & liberare sua: an creditor cogatur recipere, Dyn. ponit in l. item liberatus. in princip. quibus modis pign. vel hyp. sol.

In l. j. C. vt nemo inuit. quærit Gul. de Cu. scholaris erat debitor Paduæ: dedit fideiussores duos scholares, & iuit domũ, & misit pecuniam vni ex fideiussoribus pro soluẽdo dictũ debitũ: creditor vult conuenire illum, qui non recepit pecuniam: dicit ille, conuenias illum cui numerata est pecunia an audietur? & dicit quòd sic, de æquitate l. actione. §. si communis. pro socio. & quod notatur in l. vnde quæritur. ff. commod. Guil. de Cu.

Nunquid si principalis decedat sine hærede, fideiussor remanet obligatus, not. in l. Stichum. iuxta princ. ver. aliter. & cæt. de solut. & no. in l. si sine hærede. in prin. de adm. tu. & l. postquàm in prin. vt leg. nom. cau.

Pone debitor dedit vnum fideiussorem in contractu, & alium in condemnatione eiusdem debiti: an primus debitor dicatur liberatus, Iac. de Aret. in l. si à Titio. de solut.

Pone aliquis promisit alicui fideiussorem dare, an teneatur ad hoc, si principalis ipse est idoneus, not. in l. si quis stipulatus. §. si quis ita de verb. oblig.

No. quòd fideiussio debet præstari secundum possibilitatem præstantis, no. in l. fi. §. sin autem. de cur. fur.

Nota casum in quo etiam de iure antiquo fideiussor non potest conueniri nisi excusso principali, videlicet in fideiussore alicuius loci, vt l. curialis. de adm. rer. ad ciuit. pert. & ibi Bar. & l. j. C. de conue. fisci deb.

Quando fideiussor possit soluere & satisfacere creditori de bonis, & substantia debitoris, not. in l. si procurator. §. si ignorantes. ff. mand.

In l. Lucius, §. Paulus. de adm. tutorib. & ibi Bartolus, & alij, facit quòd si custodia alicuius castri fuit commissa Titio vsque ad mensem, & dedit fideiussorem communi: post mensem rem

sem remansit in custodia castri, & ipsum amisit per negligentiam quod non teneantur fideiussores.

50 Pone compromittentes dederant fideiussores de parendo sententiæ: demum prorogauerunt terminum compromissi, an fideiussores teneantur. no. s. de arbit.

Pone creditor qui habebat pignus, & fideiussorem pro debito, remisit pignus debitori, postea vult conuenire fideiussorem. dicit fideiussor, volo q cedas ius quod habebas i tali re obligata: dicit creditor, ego volo tibi cedere tantùm personalem, no. de hoc in l. si pignus. quæ in frau. cred.

Pone testator grauat aliquem vt fideiubeat pro alio: videtur p hoc grauare vt pro ipso soluat, l. tibi. ff. de vsufruc. ea. rer. quæ vsu cons. Iac. de Are. in l. j. §. ne autem. de cad. toll.

Pone clericus dat fideiussorem laicis in foro seculari: an dictus fideiussor in foro laicorũ poterit opponere priuilegium fori, sicut posset clericus pro quo intercessit. Gul. de cum. in l. j. si quis i ius voc. non ierit. & dicit quòd non.

Quid si laicus dat fideiussorem clericum an valeat? Bar. ponit in l. qui satisfacere. ff. de fideiuss.

Statuto cauetur q qui habuit pacẽ, nullam pœnam patiatur fideiussi pro Titio accusato. q Titius habet pacem ab accusatore, sed ea non vult vti: an ego fideiussor potero vti? Cy. quòd sic in l. si partus fundi. in fi. quemad. ser. amitt.

Pone, debitor confessus fuit in instrumento accepisse sub spe futuræ numerationis pecunie mutuò, & dedit fideiussores, & antequam creditor numeraret debitori, fideiussor denunciauit creditori quòd non numeraret pecuniã debitori, & q nolebat teneri, si mutuaret. creditor numerauit: an fideiussor teneatur? D. Pileus dicit quòd sic, per l. vnde. de const. pec.

Pone mãdasti mihi quòd fideiuberem pro te, & cum forte creditor nollet me accipere, dedi alium fideiussorẽ pro te: an potero agere contra te mandati, ac si ego fideiussissem, Bald. q sic. in l. mandasti. in fi. de neg. gest.

Statuto cauetur quòd filiusfamil. non possit obligari in aliquo contractu: filiusfam. contraxit, & dedit fideiussorem, an fideiussor teneatur, Albr. in l. sed si pater. §. non solùm de pec. & dicit quòd Iac. de Are. dicit teneri fideiussorem per d. §.

Not. quòd beneficium diuisionis potest implorari per viam agendi, vt l. si contendat. de fideiuss.

No. quòd fideiur nõ solùm officium iudicis implorare potest, sed etiam actionem intentare vt fiat diuisio, vt nota. in d. l. si contendat.

Pone, debitor impetrat exceptionem contra creditorem, an p ficiat fideiussorib. suis, & posito quòd non. quid si fideiussor conueniatur à creditore, & fideiussor denunciet debitori: debitor cõparet in iudicio, & offert se paratũ suscipere iudicium: an poterit hoc facere inuito creditore, no. in l. quotiens. de prec. Imp. off. & l. j. quando Imp. int. pup. & vid. per Guil. de cu.

In l. j. C. de diu. rescr. pone, accepi mutuò mille à fœneratore, & sibi feci chartam dupli, & sibi dedi fideiussores: postea in curia episcopi petij declarari dictum ɔtũ esse vsurarium nomine meo, & nomine fideiussoris mei agendo: petij in super iuberi iudici seculari q nullam nouitatem ɔtra me principalem faceret: capitur interim prædictus fideiussor: vtrum vigore dicti præcepti dictus fideiussor veniat relaxandus. videtur q sic, quia petitio erat formata communi nomine: ergo eodem modo debet itelligi rescriptum, cum hic agatur de modico preiudicio, quia ius non aufertur, sed differtur, l. quoties. C. de prec. Imp. of. In cõtrarium videt quòd lex nostra loquitur in libello supplicatorio, secus in actu contradictorio, videtur expressum in l. creditor. in princ. in tex. & gl. ff. mand. Bal. in d. l. j. s. de diuer. rescr.

In l. j. de conue. fisci debito. qualiter & ad quid possit conueniri ɔmittens indemnitatem, & l. 2. C. de sen. quæ sine cer. quan. & ex his habes q ille qui promittit indemnitatem, & si renunciauit beneficio, de fideiussione nihilominus potest ɔueniri ante principalem: & hoc inducit hæc lex hoc casu, Bar. facit Bal. in l. si proca. C. mand. & Bar. in l. pater. de do. præl.

Pone fideiussi pro aliquo coram potestate de iudicato soluendo: posteà potestas eum condemnauit in certa quantitate, & nisi solueret infra mensem, quòd solueret triplum. An ego fideiussor tenear ad triplum, si non soluat infra mensem, no. in l. quæro. loc. & l. centum Capuæ. de eo quod cert. loc. & l. 2. C. de vsur. rei iud. nam fideiussor bene tenetur in his, quę sunt accessoria pri cipalis obligationis: sed ista pœna tripli non est accessoria primæ obligationis, imò est pœna ab eo apposita, & extrinsecus. & facit ad hoc l. Lucius. §. Paulus, ad municip. Bartol. in l. j. de in lit. iur.

An sufficiat fideiussori ad hoc vt possit repetere ab eo pro quo fideiussit, quòd habeat instrumentum qualiter creditor cõfessus est à dicto fideiussore tantùm recepisse, Bart. in l. à duobus. §. à fideiussore. ff. de iureiur. vbi ipsum videas.

Pone, quòd Titius fideiussit pro me in aliquo contractu, vt puta pro euictione alicuius rei, quam vendidi, & promisi ipsum ex nunc ab ista obligatione, quicũq; à me requireret sub certa pœna liberare: modò iste Titius petit & reqrit à me vt ipsum extraham ab obligatione ego toto posse conor hoc facere, & volo da re creditori æquè bonum fideiussorem, & ipse liberet dictum Titium: ipse autem nõ vult hoc facere, quid iuris? Bal. quęrit de hoc in l. si pater de collat. & l. si per fideiussorem. ff. de arbit. & s. e. ver. primo.

Pone in instrumento ɔtinetur, Talis fideiussit tali: nec continetur quis fuerit stipulator ista impersonalitas non vitiat, Cy. ponit in auth. si quando. C. de constit. pec. quia in iudiciis is ad cuius officium pertinet præsumitur stipulatus pro eo cuius interest secũdum Cyn. in d. auth si quando. quod est notabile secundum Bal. & facit l. eum pro quo. ff. de in ius voc. quod no. Bal.

Intercessor quis appelletur. Dom. Ang. in l. cum filius de verb. oblig. ex promissor verò quis sit no. ipse in l. Stichum. §. aditio. de solut. facit quod no. in l. si ita stipulatus. §. possum. de verb. oblig.

Si fideiussor soluit vsuras pro debitore, an repetere poterit vsuras, seu interesse vsurarum solutarum, Albr. quòd sic, in l. si prior. §. scientiam. qui pot. in pig. hab. & l. j. C. de dolo.

An venditor teneatur dare fideiussorem emptori de euictione, Alb. in l. cum stipulatus §. cum venditor. de verb. oblig. fac. l. illud quæritur in prin. de euict.

Not. quòd licet dilatio rei non prosit fideiussori: tamen eius oppositio prodest, Cy. & Bal. in l. quotiens. C. de prec. Imp. off.

An priuilegium rei principalis transeat ad fideiussorem, Alb. in l. quotiens. C. de preci. Imp. off. & l. inter artifices. de solut.

An exceptio competens rei principali transeat ad fideiussorem, Alb. in l. exceptio. de except. quod limitat Bal. in l. quod dictum. ff. de pact.

¶ Baldus de fideiussoribus.

SI aliquis tanquam fideiussor sit conseruatus indemnis, non tamen hoc probat contra creditorem, ff. ad Velleian. l. Si a. Bald. ¶ Qualiter fiet executio personalis? dic vt no. ff. de du. re. l. in duobus. in fin. per Bart. ¶ Forma instrumenti, quando quis accepit pecuniam ad negotiandum in aliqua arte, & dat fideiussorem, vel reum: hic per G. ¶ Fideiussor tenetur ad pœnam implicitè actioni rei coherentem, versic. sed pone, egi. G. ¶ Fideiussor, qui fideiubet in processu vulneris, ne teneatur morte secuta, quia prior p cessus annullatur mutato titulo criminis, & non est eadem forma agendi, nec idem exitus controuersiæ, versic. sed pone. G. vide suprà de accus. §. not. qualiter procedatur. ¶ Fideiussor tenetur, licet reo terminus ad soluendum prorogatus sit, C. de vsu. rei iud. l. fina. & hoc, quando solutio erat collata in diem: secus si obligatio, ff. de præt. stipul. l. pen. C. locati, l. si cùm Hermes. item hoc verum, nisi prorogatio facta sit repetita & renouata in principali p missione, & per modum nouationis. & facit ff. de pact. l. si vnus. §. j. ibi, & quod not. in gloss. ord. versi. illud autem quæritur, ecce. G. & fuit de facto Florentiæ, in quæstione Matthæi de Bononia: & ita no. in d. l. penulti. per Bar. ¶ Forma instrumenti conseruationis indemnitatis, in §. sequit. G. ¶ An ille, qui promittit, aliquem iudicio sisti, teneatur ad pœnam, vel interesse. si non est sibi factum pæceptum de repræsentando reum, sed ipsi req. fit, vide suprà de dolo & contum. §. sequitur, an ille. Bal. ¶ An in fideiussore, vel quasi, iudicij, vel contractus, requiratur causa, quare debeatur vide Gul. suprà de dolo & contum. §. in fideiussore. Bal. ad materiam huius rubr. vide suprà in princ. huius operis tit. j. §. si petitur. ¶ Et qualiter in cõiunctis personis sufficit fideiussor, etiam si nõ possideat immobilia: secus i aliis amicis, vide suprà de accus. §. sed quid si statutum. in fine. versic. sed exigitur. ¶ Quòd fideiubens p clerico conueniatur coram iudice seculari, vide suprà de compe. iud. §. j. ver. laicus fideiubens. Quòd eodem libello possit conueniri reus & fideiussor, suprà de lit contest. §. 2. pro materia vide s. de appel. §. quidam.

a ¶ De obligationibus & solutionibus [a]. Rub.

ADDITIO.

a Auctor hic fecit rubricam vnam scilicet de duabus: in tribus eñ legum

legum voluminibus,scilicet Digestorum,Codicis&Institutionũ istæ rubricæ sunt diuisæ.item in ipso libro 3. Institutionum in generali ti.de obligationibus,fit multiplex psonarum diuisio,quarum ꝓsecutio partem occupat libri quarti.Nos verò habemus de pignoribus rubricam,& de solutionibus, & obligationibus , sub quo nomine non habemus quæstionem Ioan.de Deo,contra q̃ agit creditor habens bona Titij obligata,si ille facto testamẽto & filia instituta,fiat conuersus ecclesiæ secularis,vide de priuileg.ꝑ exceptionem,& no.super verb.conuersi.libro sexto.¶Antiquã quæstionem Pilei xlv.hic propono de illo,qui mutauit verisimi liter consumpturo,putà in alea,vel taxillorum ludo,sed ille meliori consilio vsus in vtilem causam expendit.quærebat, an repetere possit?Videtur,ꝙ sic:facit regula,locupletari.in vj.cum concord.Soluat ergo factus locupletior,ff.de neg.gest.si pupillus.& de tribu.l.3.item contractus re reconciliantur, vel conualescũt, vt C.de nup.& si contra.ff.si cert.pet.l.rogasti.in fi.& l.seq.de fide iuss.si quis pro eo.& satis est non esse cõsumptum,licet voluntas adfuerit. ff.de vsuris,si quis vxori. §.si quis de.& §.neque.& ff.rerum amo.l.pe.Refert,quòd his motiuis Bal.indulgeret creditori:ipse distinguit,an expressa fuerit causa mutui ad ludum, vt tũc non agat:an non,& tunc agat:& sic expressa nocent,ff.de pac.si vnus.§.illud.& cogitatio non reportat pœnã,ff.de pœnis,cogitationis.¶Sed continuetur huic,quod quærit Alb.Gal.in l.solent. §.j.ff.de aleat.de tali,qui mutuauit in ludo perditiõis:sed debitor postea ex interuallo promisit, vel de soluendo præceptum iudicis sponte recepit:ꝙ non teneatur,videtur,quòd promissio , vel præceptum facta fuerit de eo, quod lex prohibet, C.de relig. & sump.fun.alearum ludus.ergo stipulatio non tenet, ff.de verborum obligat.l.generaliter.maximè cùm solutum repeti possit,eodem lib.l.fi.Cõtrarium mei placet:quia sublata est prima causa turpitudinis:ergo valet,de cond.ob turp.cau.l.pe.C.quod met⁹ causa,l.secunda.¶Est alia quæstio Pilei xv.talis:A.bona fide possidẽs rem alienam,pignorauit eam B.suo creditori:à quo C.verus dominus vendicauit rem,& succubuit:demum A.contra B.egit pignoratitia,& restituta est sibi res:item C. agit contra A. qui A. per exceptionem rei iudicatæ B.suo creditore se tueri quærit,an possit,&ꝙ̄ possit vr̃:qa regula,res ĩter alios acta,vł iudicata,&c.oẽs casus comprehendit,qui non inueniuntur excepti, de quibus iste non est,alleg.C.de dona.l.data.inducit l.si à te.§.fin.de except. rei iud.vbi exceptio rei iudicatæ nõ redit ad auctorem.item ff. de bonis auctor.iu.possid.cùm vnus in q.de illo, qui se obligauit se obligaturum ad dandum mihi decem:tenet Alber.Gal.extra op⁹ per l.ob eam.ff.de præscript.verb.quòd sine alia obligatione mihi ad illa tenetur,vt euitetur circuitus,ff.de con.indeb. l. domin⁹ testamento,vbi concor.in fin.vlt.gl.& in cle.de rescript.auditor. Item cùm debitor rem mihi obligatam sine meo consensu obligauit secundo,&demum de meo consensu obligauit cuidam tertio:gloss.in l.Paulus respondit.quæ aliàs est §. sub l.Lucius.ff.quibus mod.pig.vel hyp.sol.& dicit ius mei pignoris solutum, quo ad tertium,sed nõ quo ad secundum: audiui dominum meum dicentem,sed in scriptis eius non habeo , quòd secundum id erim⁹ in circulo:quia secundus aduocabit à tertio,& tertius à primo,& primus à secundo:propter quod videbatur meliùs dici in totum, & quo ad quemlibet, i⁹ pignoris,quod ipse primus habebat,esse solutum.Inueni Homobon.Crem. idem tenuisse : & probat per textum ipsius legis,qui dicit,ꝙ secundi,vel medij creditoris causa melior est effecta,si primus ab eo aduocare posset, vt priùs nõ est dare,ꝙ esset melior.Dicit ergo,quòd si solutum est pign⁹, cũ creditor consentit rem vendi,donari,vel in dotem dari,vt in dicta leg.Lucius.sic etiam,quando consentit pignorari,solutum sit, quo ad omnem conditionem.Nec obstat l.iubemus. C.ad Vell. vbi speciale est in muliere , vt sicut vbi intercedenti consulitur per Velleianum,sic & renuncianti consulitur,sed non in totum, sed in hoc,vt renunciatio consensus & obligatio restringãtur ad eas personas,res & contractus,pro quibus facta sunt prædicta, vt apertè vbi dicit tex. ¶Disputauit etiam Bertoluci⁹ de Pratis quæstionem,quę incipit,statutum fuit.si per statutum ciues arctantur ad describẽda bona immobilia & credita,& absoluit statutum debitorem,cuius debitum non fuerit à creditore descriptum : si A. creditor B.habebat obligationem, per quam sibi erant etiam ei⁹ nomina obligata:ipse verò B.erat creditor,& creditũ nõ descripsit,propter quod C.absolutus est ab ipso:quærit,an etiam,quo ad illum A.intelligatur absolutus?Ad negatiuam inducuntur regulæ,non debet alteri.in fi.& non debet aliquis.libro sexto, & ꝙ pœnæ restringuntur ad suos auctores,C.de pœnis , scimus. facit ff.de doli except.apud Celsum.§.de auctoris.nec est nouum principali sublato accessorium remanere,de quo not.in regula,accessorium.libro sexto,& aliquid tenere,quo ad vnum , & non quo ad alium,C.communia de manu.l.prima, de sena.emancipatum. in fin.ad idem ff.de fideiuss.l. Vranius.ad fi. vbi factum creditoris actionem alij competentem non tollit,& debitor contrahendo, vt non facit deteriorem conditionem creditoris, C.de pig.l.debitorem.ita nec delinquendo,vel ommittẽdo:quę paria sunt,ff.de iud.omnem.& hoc tenuit ratiõib⁹ prædictis. Vides,autem, quòd tunc expedit de hoc quærere,quando immobilia & mobilia illius B.non sufficiunt ad creditum illius A.¶Sed nunquid pro reb⁹ obligatis debitori suo potest quis agere hypothecaria?Vbert.super l.j.C.de remis. pig.tenet,quòd non:alleg.ff.de lega.3.l.seruòs autem.in fin.primo respon.vbi dicitur,quòd creditor legãdo bona sua,vel seruos suos, non videtur legasse pignoratos:&secus in debitore,vt ibi:nomen verò,vel id,quod habetur in pignore,generaliter & specialiter obligari potest, C.quæ res pig.oblig.poss. l.nomen.Monet ergo aduocatos,ꝙ sibi caueant in formandis libellis,ne dicant,res debitoris sibi per hypothecariã obligatas,sed agant respectu iuris sibi generaliter & specialiter obligati à debitore suo:ex quo res alias petunt per hypothecariam , cùm agunt personali:vide s̃.de pignor.vers.sed pone,R.¶Proposito cõgruit quæstio Thomæ de Piperata innouata per Manisium, de venditore domus decepto vltra dimidiam iusti pretij:cui agẽti & vincenti emptor domum restituit:quęrebat,an duret obligatio,quã emptor interim fecerat de illa domo? Et tenuit vtique,quòd durat:ratio:quia domus empta &tradita fuit in dominio emptoris, si venditor erat dominus,C.de pact.traditionibus.ff.de acquir.rerum dom.l.traditio,vel si non erat dominus,parabatur causa vsucapiendi,& interim Publiciana,ff.de dam.infect.l.prætoris.de Publican.l.3.§.ait prætor.Valuit ergo obligatio,ff.de pignor.& quę nondum.§.quod dicitur.& l.si ab eo.item bene facit ff.de ædil.edic.bouem.§.pignus.& quibus modis pignus, vel hyp.sol.si debitor.Item domus restitutio fuit alienatio, quæ cum sua causa transiuit,ff.de contrah.emp.l.alienatio.facit ff.de reg.iu.l.nemo plus. Item cùm emptor teneretur actione psonali ad alterũ duorũ:ergo alienare non prohibebatur,vel obligare,ff. de ver.oblig.si seruum.§.idemque.potera enim pretium supplere,C.de rei ven.l.2. creditoribus ergo emptoris præiudicare non debet ex ipsius facto,qui noluit pretium supplere,ff.de reg.iuris,l.non debet alteri. & l.id,quod nostrum.item aliàs per hunc modum daretur via debitoribus malignandi contra suos creditores,quod nõ debet cõcedi,ff.de rei vend.in fundo.& ff.nau.caup.stab.l.j.§.j.

¶Ad secundam partem rubricæ scilicet de solutionibus præmittam remissionem de casu,an audiatur volens solutionem probare is,qui negauerat numeratam,fuit cõuictus de mendacio?vide suprà de exceptio. §.viso. versi.sed quid si debitor remissionem. ¶De instrumento debiti penes debitorem reperto cancellato, vel non,an id probet solutionem,vide s̃.de instrum.edit.§. postquam ad fi.ver.porrò.cum suis remissionib.¶Ad quæstiones ipsas veniens,propono quæstionem 13.Pilei,coniunctis duab⁹ domini mei in legibus.Promisi & iuraui Titio centum,q̃ mihi mutuauit, soluere A.ꝓcuratori suo Romę:quò pergens ꝓcuratorẽ suum reperi grauiter infirmum:obtuli pecuniam: pp infirmitatẽ & perditionis timorem recipere nolebat,sed deuictus instãtia recepit:parum pòst mortuus est,&pecunia perdita:Titius à me illã repetit:quæritur,quid iuris?Pro ipso inducuntur, nõ cõgruo tẽpore facta solutio,ff.loca.item quæritur.§.j. solutæ pecuniæ imminens perditio,ff.man.si verò.s̃.adolescens.mandati & iuramẽti tacitè intellecta conditio,ff.e.ti.cùm quis. status procuratoris variatio,ff.de testa.tut.l.4.in fi.& de administr.tut.l.3.§.quamuis. & violẽta præsumptio doli,vel culpę,ff.de rei ven.qui petitorio. Pro me inducunt̃,vero procuratori facta solutio,quæ iuris fictione facta censetur domino,ff.e.l.voti.&l.solam.religionis diuinę timenda transgressio,ff.ad l.Aquil.l.si quis fumo.&de of.præsi.l. illud.casuum ad creditorem pertinentium neglecta prouisio, ff. locat.si quis domum.solutionis promissæ reclamans bonæ fidei ratio,ff.de regulis iuris,bona fides.quòd facti est facta solutio,ff. de cur.furio.l.consilio corporis non officiens ægritudo,C.de trã sact.l.sanum.vbi valet transactio cum infirmo corpore & mente sano. Soluit me absoluendum : quia solui , cui debui pecuniam, per l.vero procuratori.ff.eo.¶Quæstionem domini mei de illo, qui soluit vero ꝓcuratori,sed reuocato, & distinctionem ipsius scripsi de rescri.ex parte decani.super gl.ver.j. ¶Sed fuit eius alia quæstio de debitore , qui soluit non procuratori , qui bona fide iusto errore ductus est ex falsa persuasione ostendentis sibi quoddam instrumentum falsum,procuratorem putabat,& pecuniam perdidit,& incipit quæstio, Ego verus debitor. quærebat , cuius periculo perierit,creditoris,debitoris,vel procuratoris? Contra debitorem

debitorem alleg. ꝙ non sit liberatus. deficit eñ mandatum. itẽ ratihabitio, nec iuuat eũ casus pemptionis, C. si cer. pet. l. incendiũ. Pro procuratore allegat, ꝙ tenebatur ad species, scilicet certum corpus nummorum solutorum per debitorem. illis ergo peremptis liberatus est, ff. de verb. oblig. l. si ex legati cã. & l. sed & si certos. item bona fide recepit pecuniam, quam bona fide recipiens etiam idebitum nõ tenetur vltra quàm locupletior fact⁹ sit. ff. de cond. indeb. si non sortem. §. libertus. Respõ. dici posse, ꝙ de rigore is, cui fuit soluta pecunia à debitore, habeat actionem de dolo, vel in factum contra illum, qui falsò persuasit sibi, ꝙ erat procurator, quam cedendo debitori, q soluit, liberat⁹ sit, ff. de eo, ꝑ quẽ factum est, l. j. ff. de procur. quod debetur, vel quod dicit æquius, iste procurator recipiẽdo pecuniam à debitore, gessit negotium creditoris & vtiliter: vnde cogitur creditor habere ratũ, & lex habet pro habito rato, licet pecunia postea fuerit ꝑdita. sufficit eñ vtiliter inchoatum esse, ff. de negoti. gest. Pomponius. & l. sed an vltro. & sic est debitor liberatus: & procurator iste, si habet pecuniam, tenetur eam soluere creditori ꝑ actionem negotiorum gegestorum: sed qa perdita est, & ad eam ñ tenetur, vt dictum est, cedet creditori actionem de dolo, vel in factum, & eam cedendo liberabitur, vt dictum est, secũdũ eũ. ¶Est & alia q̃stio eiusdẽ sic ad literam: Pone, duo sunt ab aliquo stipulati in solidũ creditores: & vni est totum solutum: q̃ritur, an alter possit petere partẽ eius, qđ solutum est? Arguit, ꝙ sic: quia hoc in reis debendi, quorum vno soluente totum, ceditur sibi actio in partẽ, ff. de admin. tut. si plures. & etiam actione nõ cessa, agit in partem ille q soluit, C. de duob. reis, l. j. Si hoc in reis debendi, ergo & in reis credendi. Et sic totum exigens, partim suum, partim alterius negotium gessisse dicatur: & sic teneatur aut mandati, quasi tacitum mandatum interuenisse dicatur de acquirẽdo: vel negotiorum gestorum, quasi alterius negotium gesserit. item vna est summa debita & vna obligatio, vt ff. de duo. re. l. 3. in fi. & communis, ff. e. tit. qui hominem. §. j. ergo, quod exactum est pro parte, restituendum est: sicut totum restituit, q totũ exigit ab alieno debitore, C. de neg. ges. si pecuniã, faciunt ad idẽ ff. de noxa. si in re communi. si certum petat, l. si eum seruum. de his, qui deie. l. j. in fi. cum l. seq. In contrariũ, in substantia obligatione sunt duæ, ff. e. ti. si duo. & de duob. reis, l. eadem. in fi. Exigens ergo pro se videtur exigere, ff. e. ti. l. & magis. & sine mandato pro alio non posset exigere suo nomine exactũ alter non potest ratum habere, ꝓ patet in Sexto regula, ratum. itẽ constat, ꝙ de iure vnus potest alium præuenire, ff. de duobus reis, l. ex duobus. & ff. de const. pec. l. idem est, alter scire debuit se ꝓuenire, & præueniri posse. Debet ergo exigenti prodesse diligentia, & alteri nocere negligentia, ff. de re iud. l. inter eos. & de his, q̃ in fraud. l. pupillus. item vnus nouare potest, & in iudicium deducere, & accepto ferre potest, ac si omnino solus stipulatus fuisset, ff. de do. si rem. §. si duo. facit ad prædicta ff. commo. vnde quærit. vbi dicitur, alterum agendo lucrum sentire: item ff. de pig. l. debitor. item pro hac parte inducit ff. ad l. Fal. in l. Falcidia. & apertè ñ eligit. Aliter putãt aliqui, ꝙ vltrà noluit tenere: & hoc placet Alber. Gal. vbi de duobus reis, & auctori s̃. de renunc. & conclu. §. j. versi. quid si vni. & Pet. de Bel. nisi sint socij, per primas rationes. Dyn. in l. qui hominem. ff. e. superiùs alleg. tenet, ꝙ saltem per actionem negotiorum gestorum contribuere teneatur: & idem Accur. l. si Titio, aut Seio. ff. de leg. 2. & in l. frater à fratre. ff. de cõd. ind. in j. gl. post prin. & de hoc Cy. C de duo. re. aut. hoc ita. in fi. mihi videtur, ꝙ ex varietate causarum stipulandi veniat, vel non veniat interesse correi à domino causatum: concordari possent hec dicta, & per hoc placet distinctio Ia. de Belui. in quæstione sua, de duobus reis, in quarto membro. ¶Ex quo vidimus de solutione facta vni ex duobus correis credẽdi, videamus generaliter, an vn⁹ creditor reuocare possit, quod alteri iam solutum est: circa quod Iacob. de Are. super l. pupillus. ff. de his, quæ in fraud. cre. sic distĩxit: Aut creditor potest aliunde suum consequi, aut nõ. Primo casu non reuocat, cùm reuocatoria detur in subsidium: quod pate re dixit per plures leges illius ti. ad idẽ C. de pe. hæ. l. de hæreditate. & l. fi. ff. de cond. ind. de distr. pig. l. j. Secundo casu aut creditor, cui solutum est, recepit vltra suum creditum: & tunc tenetur vtili condictione indebiti, ff. de cõd. indeb. l. tutor. Aut solùm quod sibi debebatur: & tunc aut receptum erat obligatum priori, aut ñ Primo casu, si extat, reuocabitur per hypothecariam: quia etiam si sit pecunia eadem, consistit hypothecaria, ff. qui po. in pig. hab. l. idemque. in fine. & de pignor. si fundus. §. in vendicatione. per quem §. dicit idem, si dolo desiit possidere. Si verò pecunia bona fide cõsumpta esset, agitur condictione ex lege, vel actione in factum, ff. de iure fis. l. deferre. §. fi. & l. seq. & C. de iure fisc. l. pecuniam. & de iure deliber. l. fin. §. si verò. Si verò recepta pecunia non erat obligata, aut illis debebatur ex diuersis contractibus, & tunc non reuocatur, ff. de re iu. l. inter eos. Fallit, si sequens fuerit priuilegiatus, aliàs non ff. quod cum eo, l. 3. & de pecul. ex facto. item si iam bona possessa sunt, reuocantur ad æqualitatem, vt eo. ti. ff. de his, quæ in fraud. credi. l. qui autem. §. sciendum. Item si extorserit pecuniam, vel gratificatus fuerit ei debitor, vt in ipsa l. pupill⁹. & ff. de bo. aucto. iud. pos. l. si non expedierit. §. j. Si verò debebantur ex eodem contractu, tunc aut sunt socij, aut cohæredes. Primo casu omnia reuocantur ad communionem, ff. pro socio, l. verum. §. si cùm tres. Non obst. illo eo. tit. si Titius. quia ibi solutum fuerat alteri non socio. Secundo casu, cùm sunt hæredes: & tunc aut vnus recepit partem rei hæreditariæ, & pro indiuiso: & tunc ab eo non reuocatur, ff. si pars hæred. l. j. §. j. & de rei vend. Pomponius. §. si ex æquis. Si pro diuiso, salua remanet actio alteri, ff. famil. ercisc. l. item Labeo. in fin. nisi illi negligentia imputetur, C. deposi. l. final. Si autem recepit debitum ex actione hæreditaria, si suam tantùm portionem recepit, non reuocatur, ff. fa. erc. l. Lucius. Secundum hoc vides, ꝙ Iacobus non comprehendit casum quæstionis s̃. proximè, cùm vnus fuit cõtractus duorum, nec sunt socij, nec cohæredes: & ideo congrua fuit ista coniunctio de solutione fienda collegio per eum, qui ad collegium recipitur. Vnde q̃ritur, an soluẽs habere debeat partem solutionis illius? Guido in quæstionibus suis sub litera I. dicit, ꝙ sic: allegat ff. de leg. j. l. ab omnibus. §. si Titio. & ff. de cond. & demon. qui hæredi. §. final. Contrarium seruatur, & contrarium probat ille §. fi. per quem probatur, ꝙ si iam hæres debet soluere hæredibus, tunc ipse solutionis habet partem, si soluere debet: vt si hæres integram solutionem facit aliis hæredibus: & sic in casu q̃stionis: quia solutionem facit non existens de collegio, vt sit de illo. Per primum modum etiã loquit̃ §. si Titio. cũ iam hæres soluebat. apertiùs autem nõ obst. secundũ lecturam, de qua ibi in fine secundæ gloss. ¶Disputauit Francis. Accur. q̃stionem sic propositam: Statutum est tale, ꝙ omnes condemnati pro maleficio possint redire soluendo certũ qđ communi: tunc temporis quidam condemnati propter maleficium erant incarcerati, vt condemnationem soluerant: q̃rit̃, an eis prosit statutum? Tenuit, ꝙ sic, principaliter per legem ff. de liber. leg. non solũ. §. liberatio. vbi dicit̃, ꝙ liberatio debitori legata, valet ante quàm debitum sit exactum. Per quod patet, ꝙ captio, vel personæ detentio non impedit legatum liberationis durante debito, id est solutione non facta. Ad idem: quia liberatio est res fauorabilis, & sic amplianda, vt in l. Arrianus. ff. de act. & oblig. item est beneficium: & sic largè sumendum est, ff. de const. prin. l. beneficium. item in dubiis interpretamur contra fiscũ, ff. de iure fis. nõ puto. item carcer non est ad pœnam, sed est ad custodiam, de pœnis, quamuis. libr. vj. non inducit ergo pœnam. Dubium q̃stionis est, licet Fran. non sic aperuerit, qa detenti ꝓsumunt̃ soluere. Sed de bannitis, vel fugitiuis non sic speratur: & ideo ab illis recipitur modicum, ab istis sperat̃ totũ. item illud verbum quæstionis Redire, notare videtur bannitos, vel fugitiuos: ĩ carceratis enim nõ speramus reditum. Item de condemnationibus maleficiorum loquimur, quæ puniri publicè vtile est, de sent. excom. vt famæ. & ibi cõcor. Et propter ista aliquibus videret̃ contrarium: sed quia pia est doctoris solutio, illam tenẽs respondebit ad vltimum, qa illa ratio condemnatis omnibus est communis, quib⁹ tamen statutum intendit ignoscere. Ad secundam dicemus, carceratis dari reditum & libertatem eundi cum famulis suis, & viuendi, & libertatem mansione vtendi. nam & in non carceratis se occultantibus in certis locis ciuitatis, talis est reditus adimendus, ex multis apparere poterit longe minus posse cõtribuere carceratos, q̃ fugitiuos. experior enim multos ex carceratis solis eleemosynis pasci. ¶Continuando de condẽnatis in pecunia pro maleficio, qui ante solutionem per statutũ impunè possunt offendi, q̃siuit Manisius in suis q̃stionibus, in quæstione, statuto ciuitatis. de sic condemnato, q soluit, & hoc constat per publicum instrumentũ, vnde vel aliter condemnatio tamen viget in actis, vel libris nõ cancellata, nec subscripta. an qui talem offendit, vel occidit, puniendus sit. Ad excusationem offendentis, ꝙ satis sit illũ in patẽti figura offendi potuisse, inducit̃ l. vlt. C. de edi. diui Adri. ff. de Publicia. quæcũque. §. q à pupillo. ff. e. tit. de sol. vero procuratori. mand. l. fideiussor. §. sed cùm debitor. ff. de adul. l. pe. de ædi. edi. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de adul. si adulterium cum incestu. de interrog. act. de ætate. §. ex cã. C. de conue. fis. deb. l. 2. de apoc. pub. l. j. tenuit, quòd ordinaria pœna non puniatur, quæ requirit dolũ, ff. ad leg. Cor. de sic. l. in lege de ĩcen. rui. nau. naufragium. §. non tantùm. Punitur tamen alia pœna, prout iudici videbit̃, qualitate facti inspecta, e. ti. de sic. l. j. §. sed si claua. & l. lege. §. j. ff. de re mil. omne delictum. §. pe. de hoc vide. quod scripsi s̃. de accus. ad fin. vbi sunt quæstiones bannitorum in quarto membro j. quæst. ¶ADDE de mutuante verisimiliter consumpturo, Bart. in l. si qs cùm sciret. de vsuca. pro emp. & ibi Alex. in apostil. vbi dicit, secũdum Angel. quòd soluens malè consumpturo liberatur. ¶Quo verò ad statutum, quòd ciues teneatur describi facere, &c. potest accommodari alia quæstio, an stante statuto prædicto, si quis ha-

DICTVRVS auctor de solutionib⁹, per quas omnes obligationes tollunt. vt inst. quib⁹ mod. tol. oblig. meritò præmisit de pig. & fideiuss. quæ ad tractatum pertinent obligationū. inde igitur nacta occasione ipsum tractatum obligationū pleniùs & legaliter prosequentes, de multiplici obligationum gñe subnectemus. in hoc igitur titulo priùs instrumenta formabimus: secundò verò libellos concipiemus.

ADDITIO.

Habet duos debitores obligatos in solidū, & vnum describi faciat, an alter sit liberatus? Federi. consilio mihi ccxcix. inc. d. Perusii. tenet, ꝙ nō: quia mens statuti fuit, ne patrimonia subditorum stent occulta, & menti statuti satisfactū est per descriptionem alterius: sed latiùs ibi vide. ¶ Quo verò ad q̄stionem soluentis suasionib. ꝓcuratori falso, potest alia subnecti qō de debitore, qui creditori scribenti (mandate il pagmento cum mia salute & vostra) misit solutionem per ciuē fide dignum, q illā non detulit creditori, an debitor sit liberatus? Bal. soluit, ꝙ nō, ei⁹ cōs. 426. 2. lib. ¶ Quo verò ad quæstionem de solutione, quæ fit collegio, vide not. per Bar. in d. §. si Titio. & quæ ibi posui: vbi posui, quid si erat recept⁹, & propter morā incurrit pœnā, an pœnæ habebit partē? ¶ Quo verò ad aliam q̄stionem, ꝙ damnati ꝓ maleficio, &c. potest addi, quòd arbitriū concessum ad liberandum carceratos, comprehēdat carceratos postea condemnatos, vt placuit Bal. cons. 26. v. lib. Quo verò ad vltimam q. adde latè Paul. de Castr. cons. 34. Ange. cons. 287. & ad quæstionem de eo, qui se obligauit ad se obligādum ad decem, adde Alex. in l. cum fundus. §. seruum. ff. si cer. pet.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum solenne mutui duorum debitorum, & duorum creditorum, diuersis pactis qualiter sit formandum,*
2 *Forma debiti sex habet capitula.*
3 *Debitor semper habet duo priuilegia excipiendi.*
4 *Exceptiones legitimas opponere cuilibet permissum est.*
5 *Verbum Stipulata, appositum instrumento, quid operetur.*
6 *Dicens Obligo tibi omnia bona mea, an etiam futura obligasse intelligatur.*
7 *Vxor an possit se cum marito obligare, vel pro eo: & an, possit pro marito conueniri.*
8 *Debitum pro vxore contractum, vel pecunia in eius vtilitatem conuersa, an cedere debeat in eius obligatione.*
9 *Viro & vxore debitum confitentibus, & in solidum se obligantibus, &c. an vxor in aliquo teneatur pro debito principali.*
10 *Vxor an possit aliquo casu pro debito actione personali conueniri.*
11 *Vxor renuncians iuri hypothecarum, an teneatur hypothecaria pro bonis mariti,*
12 *Contra legem faciens, quicquid ex eo sequitur, cassum, & inutile censetur.*
13 *Instrumentum mutui vnius debitoris, & vnius creditoris super modica quantitate qualiter sit conficiendum.*
14 *Instrumentum mutui duorum debitorum, & vnius creditoris, qualiter sit conficiendum.*
15 *Communitas alicuius ciuitatis pecuniam mutuò suscipiens, qualiter concipiet instrumentum.*
16 *Vniuersitate, collegio, vel societate magna existente, an sufficiat rectorem pro eis obligationem facere.*
17 *Scholaris, aut clericus contrahens debitum ex causa cambij, qualiter conficiet instrumentum.*
18 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi debitum contrahitur pro soluendo ad tempus pretio mercationum emptarum.*
19 *Stipulante aliquo pro se, & suis fratribus, an fratres absentes comprehendantur.*
20 *Pecuniam promittens ex residuo pretij mercationum emptarum qualiter conficiet instrumentum.*
21 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi ex residuo pretij alicuius rei promittitur pecunia quod tamen venditor in instrumento venditionis confessus est se integrè recepisse.*
22 *Instrumentum qualiter conficietur, vbi ex causa pretij soluti promittitur frumentum, vel aliud ad tempus.*
23 *Nouatio quando fieri dicatur.*
24 *Nouatio voluntaria quæ dicatur & in quo differat à necessaria.*
25 *Stipulatio Aquiliana quas obligationes perimat, & qualiter perimatur.*
26 *Creditor debet in hypothecaria rem fuisse generaliter, vel specialiter obligatam probare.*
27 *Creditorem probare rem esse in bonis, qualiter intelligatur & nu. 29.*
28 *Agens contra extraneum obligatum, qualiter debeat probare.*
30 *Hypothecaria quis agat ad domum, quam quis dicit esse debitoris sui, possidens autem dicit se emisse, qualiter sint probationes faciendæ.*
31 *Ratihabitio retrotrahitur. & nu. 36.*
32 *Prior tempore potior est iure.*
33 *Obligans omnia bona sua alicui, demum emit domum, an possit iterum omnia bona sua pro pretio obligare.*
34 *Obligans alicui fundum, deinde contrahens cum secundo, si confitetur se priùs secundo obligasse, an illa confessio obsit primo.*
35 *Promittente aliquo sub pœna vsque ad certum tempus, an statim lapso termino possit exigi pœna.*
37 *Possessori iniusto an possit pactum aliquod de non petendo prodesse.*
38 *Fideiussori, qui donandi animo fideiussit, an possit pactum de non petendo prodesse.*
39 *Condemnatus alicui in actione hypothecaria, propter qđ adiudicata est domus in causa pignoris, non expresso de datione debiti, an possit postea debitum offerri.*
40 *Debitorr alicuius debitoris an possit cōueniri per creditorem primi debitoris.*
41 *Conueniens debitorem sui debitoris, qualiter debeat formare libellum.*
42 *Debitore absente an possit possessor conueniri.*
43 *Promittente aliquo sub pœna, pro qua obligauit fundum, demum eundem fundum alteri obligauit, quis erit potior.*
44 *Obligante aliquo alteri omnia bona sua, si aliquid bonorum ad alterum ex causa lucratiua peruenerit, an possit repeti.*
45 *Vendente aliquo fundum sub obligatione bonorum ad dotem vxoris ementis pertinentium, an creditor sit vxori præferendus.*
46 *Debitore obligante bona sua creditori, si illa bona demum diuersis vendantur an sufficiat vnum pro debito conueniri.*
47 *Præscriptione xxx. annorum tollitur omne ius.*
48 *Generali bonorum obligatione veniunt etiam postea quæsita.*
49 *Obligatio expressa & tacita in quibus differant.*
50 *In actione hypothecaria tria sunt probanda.*

I. §. Ante omnia igitur instrumenta super mutuo formabimus, & super debitis & promissionibus, & nouationibus, & Aquiliana stipulatione: secundò verò super solutionibus, delegationibus & dationibus in solutum.

1 ¶ † Instrumentum igitur solenne mutui duorum debitorum & duorum creditorum diuersis pactis hoc modo conficietur:

a FORMA [a]. A. & B promiserunt per se & heredes eorum, vnusq́squé principaliter & in solidum, sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando C. & D. pro se, eorumq́ue hæredibus stipulantibus, & cuilibet eorum insolidum, itaq; quilibet eorum in solidū possit hoc debitum petere, exigere & recipere cum effectu: verū tamen alteri eorum facta solutione ab alio liberentur soluere, dare, & restituere, aut alteri eorum, vel ipsorum certo nuncio centum libras Turoñ. hinc ad vnum annum proximum in tali loco: quam pecuniæ quantitatem cōfessi & contenti fuerunt se ab ipsis C. & D ex causa mutui habuisse, & recepisse: recipientes etiam pecuniam dictam ab ipsis ibidem & in præsentia, prout cōfessi fuerunt tantam esse quantitatem, volentes & paciscentes non obstare, nec præiudicium inferre creditorib⁹ antè dictis: ꝙ si ipsi aut aliquis eorum partem debiti in iudicio, vel extrà exigerit, vel receperit ab altero debitorum, non ideo minus possit eundem ipsum debitorem, & etiam alium, quem illorū maluerit, ad residuum ipsius debiti principalirer & in solidum conuenire: & promittentes non dicere, vel opponere dictam pecuniæ q̄titatem integrè non fore acceptam, datam, solutam & numeratam, & in ipsorum vtilitatem conuersam, & non probare solutionem, aut liberationem huius debiti fore factam, nisi hoc per instrumentum īcisum, vel cancellatum, aut per aliud legale, & bonæ famæ tabellionis manu cōfectum, & non petere libellum ipsius debiti, nec exemplar huius instrumenti, & specialiter ipse B. non dicere, vel opponere, quòd cum minori, aut pro minori, scilicet: ipso A. fuerit obligatus, certificatus, & sciēs ipsum minorem esse, & ipsi ambo nullā aliam ꝓpriam exceptionē, seu negationē, vel defensionē iuris, vel facti specialem, vel generalem contra hunc contractū, seu contra aliquod prædictorum, vel infrà scriptorum, in aliquo facere, vel opponere, quò minus principaliter, & in solidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam, & ad omnia & singula in hoc contractu contenta pleniùs obseruanda efficaciter teneatur: sed omnia & singula suprà & infrà scripta firma, grata & rata habere, tenere, obseruare & adimplere, nec contrà facere, vel venire aliqua rōne, vel causa, de iure, vel de facto. Quòd si dictis loco & termino nō soluerint, & omnia & singula in hoc contractu contenta non obseruauerint, aut in aliquo contrauenerint, promiserunt se, vt dictum est, principaliter & in solidum obligando eisdem creditoribus stipulantibus, vt dictum est, persoluere atque dare duplum quantitatis pecuniæ, pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis huius cōtractus in solidum promissæ: quæ toties committatur, & exigi possit in singulis capitulis, quo

ADDITIO.

a Forma. ¶ Habes istud instrumentum & omnia sequentia vsque ad versi. consequenter. ferè ad literam per Rolandinum in tertia parte summæ: & istud est tertium: duo, quæ proximè sequuntur, fuerunt primum & secundum.

lis,quoties contrauentum,vel contrafactum fuerit:& pœna so-
luta,vel non,rata maneant omnia & singula s̃.& j.scripta,& nihi
lominus pœnam,& sortem vbicunque locorum & terrarum,&
in quocunque foro & loco creditores prædicti,aut alter eorum
petierint ab ipsis debitoribus,aut altero eorundem se integrè so
luturos,in quibus locis & foris,& quo ipsorum voluerint,& sub
quoque iudice maluerint, possint ex pacto dictos debitores &
quemlibet eorum in solidum ad solutionem dicti debiti in dic-
to termino faciendam, & ad omnia & singula in hoc contractu
contenta efficaciter obseruanda realiter & personaliter conue-
nire. Insuper reficere & restituere sibi omnia & singula damna,
& expensas ac interesse, quæ, vel quas fecerit, vel sustinuerit in
iudicio,siue extra,vel alio quocunque modo pro ipsa pecunia e
xigenda,& de his credere suo simplici verbo sine sacramento,vel
alia probatione,aut alicuius causæ cognitione.Insuper promise-
runt in solidum præceptum recipere à tali iudice ad certum di-
em de dicta pecunia prædicto termino soluenda, sub pœna xxv.
lib.Turon.stipulatione solenni promissa:qua soluta,vel non, ra-
ta maneant prædicta.Quod præceptum ad dictum diem recipi i-
idem creditores ibidem & in præsenti denunciauerunt debitori
bus antè dictis:pro quibus omnib.& singulis firmiter obseruan-
dis & adimplendis obligauerunt ipsi debitores ipsis creditoribus
omnia eorum bona,quæ precario iure se ipsorum nomine. & p
eis possidere constituerunt vsque ad integram solutionem dicti
debiti,& satisfactionem omnium prædictorum,ita quòd à termi
no in antea,si tunc solutio non fuerit facta, liceat ex pacto ipsis
creditoribus & cuique ipsorum propria auctoritate sine curiæ
proclamatione,aut aliqua denunciatione,vel aliquo præiudicio
dictorum bonorum,& quorum ex eis voluerint ingredi posses-
sionem,& ea accipere,vendere & alienare,aliis obligare,& apud
se pro iusto pretio retinere, & se indemnes seruare tam de pœ-
na,damnis & expensis,quàm de sorte, sine omni occasione legũ
& iuris & vsus.Renunciauerunt autem debitores præfati fori pri
uilegio, nouarum constitutionum & epistolæ diui Adriani be-
neficio,exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actio-
ni,& exceptioni sibi non datæ,& non mutuò acceptæ pecuniæ,
& omni alij legum auxilio.Insuper dictus A.quia minor erat 25.
annis,maior tamẽ 14. iurauit corporaliter ad sancta Dei Euange
a lia nullam restitutionem impetrare[a] cõtra prædicta, vel aliquod
prædictorum prætextu minoris ætatis,vel cuiuscunque alterius
rationis,vel causæ.Ad hęc domina E.ipsius A.vxor prędictis om
nibus præsens dictæ obligationi ab ipso suo viro factæ consensit
& certificata per me notarium j.scriptum,ipsa bona à dicto viro
suo obligata eisdem creditoribus sibi esse hypothecata pro do-
tibus suis,renunciauit omni suo iuri hypothecarum, & cuilibet
alij,quod habebat,vel habere poterat occasione dotium suarũ
in dictis bonis obligatis,vt,hypotheca sua non obstante,prędicta
ipsis creditoribus obligatione facta pleno iure vsque ad satisfac-
tionem prædictorum omnium præferatur,dictum ius suum ipsis
creditoribus pacto remittens:necnon promittens per se, suosq;
hæredes eisdem creditoribus stipulantibus, vt dictum est, non
præferre ius suum iuri eorum in prædictis bonis obligatis, eò ꝙ
sit prior tempore,aut potior iure, siue alia quacunque ratione,
vel causa:sed prædicta omnia & singula firma,grata & rata habe-
re & tenere,nec contrafacere,vel venire aliqua ratione, vel cau
sa,de iure, vel de facto, sub pœna dupli dicti debiti stipulatione
promissa,& refectione damnorum & expensarum litis & extrà,
& obligatione omnium bonorum suorũ: qua pœna soluta, &c.
Not. ex hac forma duos reos debendi, & duos stipulandi fieri
2 posse,ff.si quis.cau.si duo rei. ¶†Et scias[b],quòd hæc forma,sicut
b & quælibet forma debiti,sex habet capitula:secundum incipit i-
bi,quam pecuniæ quãtitatem.tertiũ ibi, quòd si dictis,&c.quar-
tum ibi,insuper reficere.quintum ibi,pro quibus omnib.sextum
ibi,renunciauerunt. Ad primum capitulum,quantum ad duos re
os debendi & duos promittendi de obligationibus & liberatio-
nibus eorum accedit C.de duo.reis,in authẽ.ibi posita, & ff.eod.
reos.Inst.eo.§.ex huius.& in præd.l.si duo.ff.de verb.oblig.l.2.§.
3 ex his igitur.& l.in executione.¶†Sequitur in præmissa forma,
Pro se,eorumq́ue hæredibus.licet non fieret in instrumento mẽ
tio de hæredibus,nihilominus hæredes tenerentur, nisi probet̃
alia fuisse mens contrahentium,ff.de prob.si pactum.ff.de pig.a-
ctio.si necessarias.§.de vendendo.ff.de pact.iuris gentium.§.vtrũ
c C.de contrah.stip.veteris[c]. ¶Non ideo minus.ad hoc accedit C.
de pac.si creditores.C.de fideius.liberum.ff.c.inter eos.§. 1. & 2.
ff.de leg.1.si ex toto.¶Nisi per hoc ipsum instrumentum. super
hoc dic,vt s̃.de prob.§.videndum.ver.pone, solutam & numera
tam.¶Pactum hoc.quôd non opponatur exceptio non numera
tæ pecuniæ,non valet,quin possit opponi intra tempus iuris:qđ
d tempus habes s̃.de renun.& conclu.ver.item exceptio non nu.[d]

Debitor tamen,qui se pacto adstringit non opponere,pœnã sol
uet,si calumniosè opponat,secundum quosdam. Quem autem
effectum habeat huiusmodi renunciatio,colligitur C.de non nu.
e pec.l.3.[e]& l.in contractibus.¶Minori autem pro minori.ad hoc
facit ff.de fideiuss.Marcelius. & l.vbicunque.ff.de procur. minor.
4 ¶†Nullam aliam contrariam exceptionem:intelligitur de mali
tiosa.nam legitimas opponere poterit hoc pacto non obstante,
ff.de pac.l.iuris gentium.§.si paciscar.extrà de elect.causam, quæ
de rescrip.cùm adeò.de of.del.ex parte. el 2. ¶Pœnam & sortẽ:
nisi hæc & simul ponerentur,non posset peti sors & pœna,ff.pro
socio,si quis à socio.ff.de transact.qui fidem ¶Vbicunque loco
rum de hoc s̃.de com.iud.ad.ver.circa hoc.&seq. ¶Simplici ver
bo.& de hoc in præ.§.videndum.vers.quid si præceptum recipe-
f re.de hoc s̃.de sent.§.j.vers.est quoq;[f]. ¶Stipulatione solenni ꝓ-
5 missa.semper†verbum Stipulata,vel simile,est apponendum:qa
postmodum nõ vertitur in dubium,an legitimè facta sit promis-
sio.Inst.de inutil.stip.§.si scriptum.¶Pro quibus omnibus:quòd
ita sit facienda stipulatio,est ar.Inst.de verb.obl.§.fi.¶ Omnia eo
rum bona.de hoc s̃.de pig.§.j.vers.cæterùm. & sine hac conuen
tione non essent creditori obligata bona debitoris in finem, de
pig.l.j.in prin.nisi creditor esset priuilegiatus, vt mulier & fiscus,
6 extrà de pig.ex literis.C.de priuile.fisc. quamuis.¶†Et dicendo.
obligo tibi omnia bona mea,vel bona ad me pertinentia, etiam
futura obligantur,ff.eo.l.obligatione generali.&l.deniq; C.quę
res pig.obl.l.fi. sed si specialiter debitor aliquam rem obligat: &
consequẽter omnia bona sua,quamdiu sibi potest de speciali pi-
gnore satisfacere,ad aliam non recurret,C.de pignor. quamuis.
¶Quæ precario iure.ad hoc facit extrà de precar.c.fi.ff.e.l.j. & 2.
¶Renunciantes.quòd in hoc contractu renunciandum sit exce
ptioni doli,& non numeratæ pecuniæ,& actioni in factum, pro
batur C. de non nu.pec.si ex cautione.& l.cùm vltra. Et proficit
talis renunciatio,vt C de pac.si quis in conscribendo.ff de mino.
si iudex.ff.ad Velleia.l.fi.de hoc s̃.de concl.& renun.vers.& quo-
niam.& seq.¶Iurauit corporaliter: C.si aduer.vend. sacramenta.
¶Ipsius A.vxor.extrà de iureiur.cùm contingat.& s̃.de empt.&
7 ven.§.3.ver.sed & si.¶†Sed quæritur,an vxor possit secum ma-
g rito,vel pro eo obligare efficaciter?Dic,[g]quòd vxor non potest
conuen

ADDITIONES.

a Impetrare.¶nec impetranda,vel impetrata vti.
b Et scias.¶secundum Rolan.in Aurora,cuius verba autor abbre
uiat,remittendo,& pleniùs probat.
c Veteris.¶Idem no.& per alia iura s̃.de emp.&ven.§.j.ver.primò
igitur.
d Non nu.¶Videas etiam s̃.de excep.§.viso.ver.super exceptione
non nu.pec.
e L.3.¶Opi.Azo.quam etiam ibi ponit gl.fuit,quòd cùm debitor
non obstante confessione habeat duo priuilegia,excipiendi s.&
onus probandi transferendi in creditorem,renunciando ꝑdit se
cundum,& non primum.Excipere ergo poterit:sed probet,si po
test,vt sic adiectio renunciationis aliquid operetur, ff.de leg. 1.si
quando.Contrarium opi.Iac.de Rauen.fundatam super ratione
facilitatis in renunciando, sicut in confitendo,quam de Velleia-
no dixi de for.comp.si diligenti.super prima gl.vide per Cy. in ꝓ.
l.3.in 2.q.
f Versi. est quoque.¶Non debuisset omittere causam, quare hæc
clausula,vel illa de dandis pignoribus, adiiciatur instrumento.
Scias,quòd ẽt secundum leges pœna adiecta solutioni quantita-
tis,intelligitur apposita in fraudem vsurarũ,potissimè si cũ fœne
ratore contrahitur:secus:si adiicitur facto,vel speciei,vt no.C.de
vsur.l.cùm allegas.& ff.de actio.emp.& vend.Iulianus.aliàs:inci-
pit,inter eum.§.ibidem Pap.Talis igitur pœna cum sit adiecta fa
cto de dandis pignoribus,vel de pręcepto recipiendo,vel simili,
secundum id iustè peti videtur.Sed cùm hoc casu factum ꝓmitta
tur propter mutuũ,cui facto pœna adiicitur,satis solutioni pecu
niæ adiecta videtur:allegatur l.j.§.j.& §.hæc actio.ff.si quis test. li
ber esse ius.fu.& sic patenter patet factum in fraudẽ,vt no.Cy.in
præ.l.cùm allegas.in fi.quod priùs tenuit Dy.in l.cùm seruus. ff.
de cond.& demon.vbi computatio rõum,quæ consistit in facto
trãsit gratia pecuniæ persoluendæ.Hoc maximè verum puto ĩ
fœneratore:facit extrà de pig.illo vos.de emp.& ven.ad nostrã.
bñ facit in materia de modis fraudãdi legẽ, in pluribus exemplis
notatis de priuilegiis,quanto.cum suis remis.bene facit etiam ad
casum C.de vsur.rei iud.l.fi.in prin.
ADDE vltra ea,quæ habentur in locis vulgatibus, Rom.consil.
cccc v.vbi plenè de materia prædicta.
g Dic. ¶Secundum Rolan.cuius ad literam fuit hæc quæstio,vbi
s̃.in fi.

conueniri pro marito, vel pro eo intercedere: nec tenetur ex debito, vel obligatione pro marito, vel eius causa contracta, C. ne vxor pro marito con. l. j. ff. ad Velleian. l. 2. & 3. non quòd in hoc iuuetur per Velleianũ, imò ipso iure seruatur illæsa: nec tenetur de eo, quod acceptum, vel scriptum ē, siue semel, siue pluries ad id debitum se obliget pro marito: & siue se, siue suam substantiã obliget, vt in auth. Col. ix. vt nulli iud. §. & illud verò præuidimus Velleianum etiam locum habet, quando mulier pro extraneo intercedit: quo casu si ei renunciet, obligatur: sed cùm se pro viro obligat, quantumcunq; Velleiano renunciet, ei non præiudicat, nec obligatur: cum marito autem se potest pro alio, non pro ipso alteri obligare renunciando Velleiano, vt extrà de iureiur. ex
8 rescripto. ¶ † Cæterùm si debitum sit pro ea, vel pro eius causa cõtractum, & pecunia in eius vtilitatem conuersa, & hoc manifestum sit, tunc ipsa tenetur, & etiam ipse vir, quem nihil prohibet obligari & fideiubere pro vxore: ideoque in instrumento se vxor non obligat, sed renunciat, vt saltem creditori non præfera-
9 tur in hypotheca. ¶ † Sed pone: vir & vxor confessi sunt in publico instrumento se accepisse decem mutuò à T. & quilibet se in solidum obligauit, & facti sunt duo rei debendi, & quilibet omnia bona sua obligauit creditori: insuper vxor renunciauit Velleiano, & l. antiquæ, & iuri hypothecarum, & nouæ constitutioni: nunc agit T. contra ipsam vxorem actione personali, petens integrum debitum, vel saltem partem: & petit bona viri actione hypothecaria, quæ à muliere possidentur, cùm maritus nõ sit soluendo: nunc primò quæritur, an vxor teneatur in aliquo pro debito principali? Respõ. refert, quia aut pecunia tota peruenit ad maritum, aut pro parte: & hoc euidẽter constat, aut dubitatur. Si toto peruenit, tunc mulier actione personali non tenetur, quia pro eo fideiubere videtur, vt ff. ad Maced. item si filius. §. j. Si pro parte, tamen ad eam peruenit, tunc pro parte tenetur, ff. ad Velleia. vir vxori. §. fin. Sin autem dubitetur, non tenetur, nisi creditor
a ostendat eam versam in vtilitatem mulieris, vt C. e. ti. aut. si qua[a].
10 ¶ † Secundò quæritur: si dicta vxor renunciauit Velleiano, & l.
b antiquæ, & nouæ constitutioni, & iuri hypothecarum[b], an possit conueniri à T. personali actione? Respon. non, in præ. authẽ. si qua. & C. de leg. & const. non dubium. quòd nõ, etiam si iurasset, & hoc secundum leges: secus tamen secundum iura canonica, vt extrà de iureiur. cum contingat. s̃. de emp. & ven. §. 3. ver. sed & si
11 vendi. ¶ † Tertiò quęritur, an teneatur hypothecaria pro bonis mariti, si illa renunciauit iuri hypothecarum? Resp. aut renunciauit dicto iuri hypothecarum pro obligatione facta à se pro marito suo tantũ, aut pro sua obligatione, & etiam mariti. Primo casu, cùm principale non valeat, nec accessorium valebit, extr. de
12 fide instr. inter. §. cùm igitur. † Et cùm contra legem fit, quicquid ex eo, vel ob id sequitur, debet esse cassum & inutile, vt in præd. l. non dubium. ff. de pig. cùm vitiosè. ff. de fideiuſ. cũ lex. ff. de reg. iur. cùm principale, x. dist. vide ext. de testi. c. 2. in fi. In secundo verò casu, si in fine contractus continetur simpliciter, quòd renunciauit iuri hypothecarum, videtur, quòd tunc pro parte & obligatione viri teneat renunciatio, vt C. ad Velleia. etiam. & l. iube-
c mus[c]. ff. quæ in frau. cre. si pignus. Duo enim continentur in instrumento, s. obligatio & renunciatio: & si non valet obligatio, valet renunciatio, ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. j. §. 1. nam vtile per inutile non vitiatur, ff. communia præd. proprium. ff. si certũ petatur, l. certi condictio. §. quoniam. extrà de elect. illa. Nec obstat. ff. de don. inter virum & vx. l. quod autem. §. si vxor. & §. si tibi. quia ibi fuit tantùm vnicus contractus, & factus in fraudem donationis, nec renunciauit iuri hypothecarum. Nec obst. auth. si qua. quia loquitur, cùm mulier se pro marito obligauit, & nõ renunciauit: nam renunciatio non est modus inducendæ obliga
d tionis, secundum Alber. Gal.[d] ¶ † Item instrumentum mutui v-
13 nius debitoris, & vnius creditoris super modica quantitate hoc modo conficietur:

FORMA. A. filius quondam B. fuit confessus & contentus se ex causa mutui habuisse & recepisse à C. quondam filio Titij tres libr. Tur. promittens per se suosque hæredes sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto C. pro se suisque hæredibus stipulanti, soluere, dare ac restituere eidem, aut eius certo nũcio dictam quantitatem pecuniæ hinc ad vnum annum proximum in tali loco: quòd si dictis loco & termino non soluerit, & non obseruauerit, vt dictum est, promisit eidem soluere atque dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis huius contractus in solidum promissæ: quæ toties committatur & exigi possit in singulis capitulis, quoties contrà factum fuerit: qua soluta, vel non, rata maneant omnia & singula s̃. & ĩ. scripta: & nihilominus sortem & pœnam vbicunque locorũ & fori creditor petierit ab eodem, se integrè soluturum: item reficere, &c, vt in sequenti ver. vsque, præterea pòst iũge, pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem omnia bona sua renunciãs fori priuilegio, & exceptioni sibi non datæ, & non mutuò acceptæ pecuniæ, & omni alij auxilio. Hæc forma, quantum ad contractum mutui, probatur ff. si cer. pet. l. 1. & 2. §. appellata. & §. mutui datio. & l. certi condictio. §. sed si ei numerauero. in fi. ff. de contrah. emp. l. 1. ff. de leg. j. planè. §. 2. Inst. quib. mod. re contrahi. obl. in prin. Quantum verò ad stipulationem, probatur Insti. de actio. §. pecunia autem. ff. de pac. iuris gentium. §. quod ferè. & §. quinimo. ff. de verb. obl. l. j. ff. de noua. si ita fuero. §. j. & l. cùm enim. ¶ Quid si fideiussor detur?
14 dic, vt s̃. tit. proxim. §. j. ver. cæterùm. ¶ † Instrumentum quoque mutui duorum debitorum & vnius creditoris sic conficietur:

FORMA. A. & B. fuerunt confessi & contenti se ex causa mutui habuisse & recepisse, ac sibi integrè & non spe futuræ numerationis & traditionis datas, solutas & numeratas esse à C. filio quondam B. xx. libr. Turon. promittentes per se, eorumque hæredes, vnusquisque ipsorum principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando dicto C. pro se suisque hæredibus stipulanti, &c. vt in præcedenti forma vsque, non obseruauerit. pòst iunge, promiserunt se, vt dictum est, principaliter & in solidum obligantes, eidem persoluere ac dare, &c. vt ibidem vsque, creditor petierit. iunge, ab eis, aut aliquo eorum, se integrè soluturos. Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna & expensas ac interesse litis, & extra, quæ, vel quas fecerit, vel sustinuerit in iudicio, siue extra, pro ipsa pecunia exigenda: & de his credere simplici verbo sine sacramento, aut alia probatione, aut alicuius causæ cognitione. Præterea promiserunt in solidum præceptum recipere à tali iudice hinc ad tertium diem de dicta pecunia ad dictum terminum soluenda, sub pœna x. lib. Tur. stipulatione promissa: qua soluta, vel non, prædicta firma perdurẽt. Pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauerunt eidem omnia eorum bona renunciantes fori priuilegio, & beneficio nouarum constitutionum, epistolæ diui Adriani, condictioni sine causa, in factum actioni, exceptioni sibi non datæ & non mutuò acceptæ pecuniæ, & omni alij auxilio. Nota, quòd sicut duo rei debendi, sic & duo stipulandi fieri possunt, vt no. s̃. in
15 fine primæ formæ. ¶ † Cæterùm si communitas alicuius ciuita-
e tis pecuniam mutuò suscipiat, sic instr̃m conficietur: FORMA.[e] Potestas

ADDITIONES.

a Auth. si qua. ¶ Vber. de Bobio, qui in quadam sua quæstione hãc materiam prolixè tractauit, dicit quosdam peritos etiam in hoc vltimo casu, cùm dubitatur, pro dimidia condemnasse, & pro dimidia absoluisse per legem prox. alleg. vir vxori. in fi. Ipse tamen tenet nobiscum, quòd si mulier renunciauit & iurauit, dummodo fuerit certificata apertè & distinctè, sicut distinctè & clarè debet legi regula, ordinandis. vt in auth. quomodo oportet episcopos, §. igitur. Col. j. tenetur seruare, per iura, quæ statim allegantur.

ADDE vltra Inn. in c. cùm contingat. extrà de iur. & Paul. de Ca. in l. si qua mulier. alleg. Bal. cons. mihi cxxiiij. & Pau. de Cast. cons. ccxviij.

b Et iuri hyp. ¶ Vide, quod de hac renunciatione dixi s̃. de renun. & conc. §. j. super ver. cui iuri. & s̃. de emp. & ven. §. tertio loco. super ver. sed & si.

ADDE Bal. cons. ix. 3. lib. in pe. col.

ADDITIO. Et an & quando possit renunciare iuri hypothecarum, quod habet in bonis mariti, quando supersunt alia bona viri, ex quibus possit de dote sibi satisfieri, vide Paul. de Castr. cons. xlj. inc. visis & consideratis. in j. part. cons. & quando mulier, quæ renunciauit beneficio Velleiani, dicatur sibi p̃iudicasse, vide Soc. cons. cclx. inc. capio præd. col. fi. in 2. vol. Hen. Fer.

c L. iubemus. ¶ Vide ibi Cy. in fi. vbi etiam remisi, s̃. de renun. & cõclu. ver. sed pone enim.

d Secundum Alb. Gal. ¶ extra volumen, vel opus suum.

e FORMA. ¶ Rolã. & est v. tertiæ patris. Scias, quòd l. ciuitas. ff. de reb. cred. dicit, posse ciuitatem ad mutuum obligari, si apparet in ipsius vtilitatem mutuum esse conuersum: aliàs soli cõtrahentes obligati erunt, & non ciuitas: & ibi dicit Gui. patére casum, quo creditor non habet multùm esse curiosus: allegat simile ff. de nouat. l. doli mali. in fi. sed quandoq; debet esse diligens, quando mutuat magistro nauis, ff. de exerc. l. fi. qñq; diligẽtior, qñ mutuat minori quia probare habet eum factum locupletiorem, C. si aduer. cre. l. j. vel ecclesiæ, C. de sacros. ec. hoc ius. in fi. & in ciuitate, si vult p̃ci sè illam habere obligatã, vt s̃. qñq; dẽt esse diligentissim⁹, qñ mutuat seruo: quia necesse habet probare mutuum cõuersum in vtilitatem dñi, ff. de in rem verso, l. 3. §. sed si. aliàs dominus non tenetur. ADDE, vltra no. in d. l. j. ciuitas: Paul. de Cast. cons. vlt.

Potestas,siue rector ciuitatis,& B.camerarius,& C.& D.procuratores ciuitatis eiusdem de consensu,voluntate,licentia & mãdato concilij specialis & generalis dicti communis, ad sonum campanarum & voce preconia,vt moris est,in palatio eiusdem communis ad hoc specialiter congregati, necnon omnium & singulorum in ipso concilio existentium mandantium & volentium hoc debitum contrahi,præsens instrumentum fieri vllo statuto, seu statuti capitulo non obstante:ac etiam omnes & singuli in ipso concilio existentes,promiserunt solenniter vnusquisque eorum principaliter & in solidum pro seipsis eorumque successoribus vice & nomine communis ipsius sine aliqua exceptione iuris,vel facti, se obligando C. pro se suisque hæredibus stipulanti soluere,dare ac restituere eidem,aut eius certo nuncio centum lib.Turonen.hinc ad vnum annum proximè venturum in prædicto loco.Quam pecuniæ quantitatem dicti Potestas,camerarius, procuratores,concilium,& omnes,& singuli in ipso cõcilio existentes confessi & contenti fuerunt,atque asseruerunt se vice & nomine dicti loci,& pro ipso communi ab ipso C.ex causa mutui habuisse,recepisse,ac eis integrè & in veritate non spe futuræ numerationis datam,solutam & numeratam esse,in ipsius communis necessariam & vtilem causam,& commodum. specialiter cõuerrendam;s.in satisfactionem & solutionem talium debitorũ, ad quæ idem commune tali creditori tenebatur,siue in expensis vel occasione expensarum talis operis,aut in stipendiariis talib⁹ militibus destinandis pro ipso cõi ad talẽ locum,obligãtes principaliter & in solidum seipsos,eorumque successores vice & nomine dicti communis,& ipsum commune,tam ipse Potestas,quã alter,qui regimen ciuitatis eiusdem in posterum est habiturus & tam ipsi camerarius,procuratores & concilium,quàm alij,qui in eisdem officiis loco successerint eorundem principaliter & in solidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam, & ad omnia & singula in hoc contractu contenta pleniùs obseruãda efficaciter teneantur,& vt ipse creditor ex pacto possit fori priuilegio non obstante,tam prædictos obligatos,quàm eorũ successores,& quemlibet eorum in solidum & quem primò voluerit vice & nomine dicti communis,& ipsum commune vbicunque locorum atque terrarum & omni foro, & sub quocunque iudice tam ecclesiastico,quàm seculari,& omni curia,& specialiter in curia Romana,& per literas apostolicas & rescripta ad solutionem ipsius debiti:& omnia & singula in hoc instrumento contenta realiter & personaliter conuenire non obstante,nec p̃ iudicante creditori præfato,vt si ipse partem debiti in iudicio,vel extra exegerit,vel receperit ab altero debitorum,non ideo min⁹ possit ipsum eundem debitorem,& etiam reliquos,& quem ipsorum maluerit ad residuum ipsius debiti principaliter & in solidum conuenire,necnon promittentes solenni stipulatione creditori præfato non dicere,vel opponere dictam pecuniam integrè non fore acceptam,datam,solutam & numeratam,& in prædictam ipsius communis causam,& vtilitatem conuersam:siueq́ indebitè,aut sine causa,vel communi,seu alieno facto fuerint obligati:& non petere libellum dicti debiti,aut huius instrumenti exemplum:& non probare solutionem,aut liberationem huius debiti fore factã,nisi per hoc instrumentum incisum,vel cancellatum,aut per aliud legale & bonæ famæ tabellionis manu confectum:& non detinere pecuniam s̃.dictam,aut partem eius, vel aliquid ex ea vltra dictum terminum contra volũtatem dicti creditoris,aliqua ratione,vel causa:& nullo tempore per se, vel per alium contra ipsum creditorem,vel eius hæredes occasione huius debiti impetrare,aut impetrari,vel obtinere facere aliquas apostolicas literas,vel rescriptum: & illis,vel illo, aut aliquo tam impetrato,quàm impetrando non vti,nec vti facere: & litem aliquam,vel controuersiam ei,vel eius hæredibus inde in perpetuum non mouere:nullamque contrariam exceptionem,vel negationem,seu defensionem iuris, vel facti specialem, vel generalẽ contra aliquod prædictorum,vel j̃.scriptorum in aliquo facere, vel opponere,quò minus principaliter & in solidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam, & ad omnia & singula in hoc contractu contenta pleniùs obseruanda efficaciter teneatur.Et quoniam voluerunt debitores præfati j̃.scripta omnia & singula,non solùm ex harum solennium promissionum, vel huiusmodi instrumenti vigore,verum etiam ex debito legis municipalis iuramento firmatæ,solenniter obseruari:idem Potestas & ipsum concilium,nullo contradicente,statuerunt & ordinauerunt præcisè prædictam pecuniæ quantitatem integrè dicto creditori termino s̃.dicto per ipsum commune de ipsius communis pecunia restitui & persolui:& ipsum commune ad eãdem pecuniæ quantitatem, vt dictum est, soluendam,& ad omnia,& singula in hoc contractu contenta obseruanda & adimplenda p̃cisè teneri:decernentes hoc statutum adeò fore præcisum,& ita tam prædictum Potestatem,quàm futurum,& tam præsens concilium,quàm succedens,ad illud præcisè tenendum, quòd nulla absolutio peti,aut per concilium,vel per concessionem communis ipsius dari possit,quodq́; ipsum immutari,vel remoueri, aut ex eo,quicquam diminui,vel cancellari non possit:& promittentes solenni stipulatione se, vt dictum est, in solidum obligando, hoc statutum in libris statutorum ipsius communis anni præsentis cras per totam diem,& in libris statutorum anni futuri, cùm ipsa statuta facient poni scribi,& inseri facere diligenter, vt Potestas & concilium anni futuri,& commune ipsum iurent, & præcisè teneantur ad illud:quæ omnia & singula s̃. & j̃. scripta idem Potestas,camerarius,procuratores,concilium,&omnes,&singuli in dicto concilio existentes se,vt dictum est, principaliter & in solidum vice & nomine ipsius communis, obligando promiserunt dicto creditori stipulanti,vt dictum est,perpetuò firma,grata & rata habere, & tenere,obseruare,adimplere, & non contrafacere,vel venire per se,vel per alios aliqua ratione,vel causa de iure,vel de facto. Quòd si prædictis loco & termino, vt dictum est,non soluerint,& omnia & singula s̃.& j̃.scripta non obseruauerint, aut in aliquo contrauenerint, promiserunt se, vt dictum est.in solidum,&c.vt in præcedenti vsque, causæ cognitionem. hoc saluo,quòd hîc taceas illud verbum.aut aliquo eorum.postea iunge,pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis & adimplendis obligauerũt vice & nomine dicti communis ipsi creditori omnia bona dicti communis, quæ ipsum commune precario iure pro ipso creditore,& eius nomine possidere constituerunt vsque ad integram solutionem dicti debiti,& satisfactionem omnium damnorum, ita quòd à dicto termino in antea, si tunc solutio dicti debiti ei facta non fuerit, possit idem creditor ex pacto sua auctoritate sine curiæ proclamatione,&c.vt s̃.in prima forma vsque,in factum actioni.postea iunge,nouæ ac veteri constitutioni de duabus dieis, exceptioni sibi non datæ & non mutuò acceptæ pecuniæ,&omni alij exceptioni,omnique legũ auxilio,& omni defensioni,priuilegiis & decretis eis & ipsi communi modo quolibet competentibus.Insuper H.nuncius & præco ipsius communis s̃.animas,& in animabus prædictorum Potestatis,camerarii,procuratorum & omnium & singulorum in dicto concilio existentium de ipsorum licentia & mandato iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelia prædictum debitum prædicto termino soluere, statutum prædictum præcisè & inuiolabiliter obseruare: & omnia & singula in hoc contractu contenta firma,grata &rata habere, & tenere,seruare, & adimplere, & non contrafacere,vel venire aliqua ratione,vel causa de iure, vel de facto.Hæc forma probatur ff.si cer.pet.ciuitas.ff.de pig.ac. solutum.§.fi.ff quod iussu,l.1.§.fi.& l.penul.C.quando ex fac.tu.

16 l.1.& de administ.tut.cùm quidam. ¶†Et nota[a], quòd vbi vniuersitas,vel collegium,vel societas magna est,sufficit, quòd rector,vel prælatus de cõsilio concilij, vel concionis ipsam obliget prout textus huius epistolæ docet: sed si pauci sunt, vt facilè nominari possint,bonum est, & rectorem, & ipsam vniuersitatem, & singulos de ipsa obligari.

17 ¶†Porrò si scholaris, aut clericus contrahat debitum ex causa cambij:sic instrumentum concipietur:

b FORMA[b]. A.Parisien.& B.Narbon.scholares Bon.commorantes pro pretio,& nomine pretij & cambij ccc.lib.Bon. quas confessi & contenti fuerunt atque asseruerunt se ex causa emptiõis & cambij habuisse & recepisse,ac sibi datas,integrè solutas & numeratas esse nominatim pro expensis & occasione expensarum causa & gratia studiorum à C.&D.ciuibus & mercatoribus Bon. promiserunt solenniter vnusquisq; eorum principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris,vel facti, se obligando dictis C.& D.stipulantibus & recipientibus in solidum pro seipsis,& E.& F,eorum sociis,ita quòd quilibet eorum in solidum possit hoc debitum petere,exigere & recipere cum effectu (vni tamen eorum,vel sociorum ipsorum solutione facta ab alijs liberẽtur) soluere & dare eis, aut vni ipsorum,vel dictorum sociorum eorum, siue certo eorum nũcio c.lib.bonorum & legalium.Tur.in nundinis prouin.proximis,vel apud prouin.8.die,postquã ĩ ipsis nũ-

c dinis cridatum fuerit,hara,hara[c]:vel apud prouin.tempore nundinarum

ADDITIONES.

a Et no. ¶secundum eundem in Aurora.

b FORMA. ¶6.sequens prox.

c Hara,hara. ¶sic etiam posui iam per Rolan.

dinarum volentes & paciscentes non obstare, nec præiudicium fieri creditoribus, vel eorum sociis: vt si ipsi, aut aliquis eorum pro tem debiti in iudicio, vel extra exegerit, vel receperit ab altero debitorum, non ideo minus possit eundem ipsum debitorem & a etiam alium ab omni debito[a] & quem eorum maluerit ad residuum ipsius debiti principaliter & insolidum conuenire: necnon promittentes non dicere, vel opponere dictam quãtitatem pecuniæ integrè non fore acceptam, datam, solutam & numeratam, & in ipsorum vtilitatem conuersam, & non exire districtum Bonon. contra voluntatem creditorum, quousq; fuerit eis integrè satisfactum, & non allegare contra prædicta, vel aliquod prædictorum siue ĩ. scriptorum aliquod priuilegium, legem, constitutionem, vel decretalem, siue aliquod aliud: nec recusare aliquem iudicẽ, sub quo citati fuerint & conuenti: nullamq́ue contrariam exceptionem & defensionem, seu negationem iuris, vel facti, specialem, vel generalem contra hunc contractum in aliquo facere, vel opponere: sed omnia & singula ibi contenta firma, grata & rata habere & tenere, &c. vt in præc. vsque, se. vt dictum est. iunge, principaliter & in solidum obligando eisdem creditoribus stipulantibus, vt dictum est, eisdem persoluere atque dare nomine recompensationum damnorum & interesse, quolibet mense, quo vltra dictum terminum solutionem distulerint s̃. dictam, pro singulis decem lib. quantitatis prædictæ xx. solidorum Tur. ipsa recompẽsatione in sortem dicti debiti nullatenus computanda: insuper nomine poenæ in singulis capitulis huius contractus stipulatione ĩ solidum promissæ duplum ipsius quãtitatis, quæ etiam poena toties, &c. vt s̃. ver. item instrumentum. vsque locorum & fori. iunge, creditores, aut alter eorum, vel sociorum petierit ab eis, vel aliquo eorum se integrè soluturos, in quibus locis & foris, & quo ipsi voluerint, & quocũq; iudice maluerint, possint ex pacto ipso debitores & quemlibet ipsorum insolidum ad faciendam, & ad omnia & singula in hoc contractu contenta efficaciter obseruãda realiter & personaliter conuenire: insuper reficere ac restituere eis omnia & singula damna & expensas ac interesse, quæ, vel quas fecerint, vel sustinuerint in iudicio, siue extra, vel aliàs quocunque modo pro ipsa pecunia exigenda, & de his credere suo simplici verbo sine sacramento, vel alia probatione, aut alicuius causæ cognitione. Pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis & adimplendis obligauerunt dicti debitores creditoribus s̃. dictis seipsos personaliter, & omnia eorum bona tam ecclesiastica, quàm mundana, omnesq; eorum reditus & prouent⁹, tã præsentes, quàm futuros: quæ & quos precario iure se ipsorũ nomine pro eis possidere constituerunt vsque ad integram solutionem dicti debiti, & satisfactionem omnium prædictorum: & specialiter iure pignoris obligauerunt eis vnum Codicem in chartis hoedinis cum apparatu Accursii, & vnum Digestum ĩ chartis hoedinis cum tali apparatu: item tales & tales libros, quos libros ipsi creditores dictis debitoribus iure precario restituerunt, ipsiq; ab eis ibidem precariò receperunt, promittentes vnusquisque principaliter & insolidum se, vt dictum est, obligando eisdem creditoribus stipulantibus, vt dictum est, dictos libros ab omni obligatione de ipsis hactenus facta liberatos & expeditos eisdem creditoribus restituere & cõsignare, quandocũq;, tam ante terminum, quàm post, debito non soluto ab eis petierint: dantes eisdem creditoribus plenam & liberam potestatem & licentiam, vt à dicto termino in antea, si tunc solutio facta non fuerit, possint eorum auctoritate sine curiæ proclamatione & aliqua denunciatione, & aliquo præiudicio, dictorum bonorum, redituum & prouentuum, & quorum ex eis voluerint, & specialiter librorum ipsorũ ingredi possessionem, & ea accipere, vendere, alienare, alii obligare, ac apud se pro iusto pretio retinere & se indemnes seruare, tã in poena, damnis & expensis, quàm in sorte sine omni occasione legum & iuris & vsus. Renunciauerunt autem dicti debitores in his omnibus & singulis s̃. dictis fori priuilegio, nouarum constitutionum, & epistolæ diui Adriani beneficio, exceptioni doli, cõditioni sine causa, in factum actioni, nouæ ac veteri constitutioni de duabus dictis editæ in concilio generali, l. ob æs alienum. q̃ est C. de actio. & obl. auth. imò beneficio in integrum restitutionis, & iuris canonici & ciuilis cõsuetudini, statuto priuilegio clericatus, & decretali de foro competenti, si diligenti. omniq; Decretalium & Decretorum suffragio, & omni constitutioni & canoni, ac omni iuris & legum auxilio eis modo quolibet b competenti, vel competituro: item priuilegio cruce signatorum[b], omnibusq; literis super his, vel aliquo eorum contra creditores à sede apostolica impetratis. De his renunciationibus vide s̃. de renunciat. & conclu. ver. & quoniam. Insuper dicti debitores iurauerunt corporaliter ad sancta Dei Euangelia, vt dictum est soluere, attendere, obseruare & adimplere, & nõ contrafacere, vel venire, nec aliquid obiicere, vel attentare de iure, vel de facto: & in horum omnium euidens testimonium, vel notitiam clariorem iidem debitores voluerunt & mandauerunt præsens instrumentum suorum sigillorum appensione muniri. Si autem fideiussor, vel debitor in hoc contractu substituatur, dic, vt s̃. ti. prox. in pri.

18 ¶† Si verò debitum cõtrahatur persoluendo ad tempus pretio mercationum emptarum sic instrumentum conficitur:

c FORMA[c]. A. pro pretio & nomine pretij duarum petiarum panni viridis de prouiuo, quas confessus & contentus fuit se ex causa emptionis pro talibus, quales sunt, sine vllo restauro fracturæ, vel immutationis habuisse & recepisse, ac sibi venditas & traditas esse à B. P. promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando dicto B. stipulanti & recipienti insolidum pro se ipso, & C. & D. eius fratribus consortibus, ita quòd quilibet eorũ insolidum possit hoc debitum petere, exigere, & recipere cum effectu (vni tamen eorum facta solutione, ab aliis liberentur) soluere & dare eidem, aut alteri dictorum fratrum eis, vel eorũ certo nuncio x. lib. Tur. hinc ad talem diem in tali loco pasciscentes non dicere, vel opponere petias prædictas pannorum sibi datas, mensuratas & traditas non esse, & non probare solutionem & liberationem huius debiti, nisi per hoc instrumentum incisum, vel cancellatum, aut per aliud legale & bonæ famæ tabellionis manu confectum, nullamq; aliam contrariam exceptionem, vel defensionem, seu negationem iuris, vel facti, specialem, vel generalem contra aliquod prædictorum, vel ĩ. scriptorum, in aliquo facere, vel opponere: sed oĩa & singula s̃. & ĩ. scripta firma, & grata & rata habere & tenere & non contrafacere, vel venire aliqua ratione, vel causa de iure, vel de facto. Quòd si prædictis loco & termino non soluerint, & omnia & singula in hoc contractu contẽta non obseruauerint, aut in aliquo contrauenerint, promisit eis soluere atque dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ, poenæ nomine, &c. secundum alterum prædictorum modorum. In fine verò renunciabit hoc modo renuncians fori priuilegio, exceptioni doli, condictioni sine causa, in factum actioni, exceptioni sibi non datarum & traditarum petiarum panni prædicti, & omni alij

19 auxilio. ¶† Et nota, quòd licet[d] s̃. dixerit in principio, sine vllo re

d stauro, &c. tamen si B. vitium rei sciebat, & A. emptorem ignorãtem non certificauerit, hoc pactum ei non proderit, quin teneatur ad interesse: secus si ignorabat, ff. de actio. em. l. j. Item licet B. stipuletur pro se & fratribus, non tamen fratres absentes consortes exigere poterunt, nisi facta cessione. Veruntamen si alteri eorum soluatur, debitor liberator, nam adiecti sunt ab solutionem

20 & actum, vt eis fiat solutio, ff. de solut. si ita stipulatus fuero. ¶† Verùm si ex residuo pretij mercationũ emptarum pecunia promittatur, instrumentum hoc modo conficietur:

e FORMA[e]. A. & B. ex residuo & complemento pretii in quingẽtarum librarum lanæ de Anglia pulchræ & mundæ secundũ consuetudinem ciuitatis Lugdunen. quam confessi & contenti fuerunt se ex causa emptionis pro tali, qualis est, sine nullo restauro habuisse & recepisse à B. promiserunt solenniter vnusquisq; eorum principaliter & in solidum sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti, soluere & dare eidem, aut eius certo nuncio centum lib. Turon. hinc ad vnum mensem proximum in ciuitate Atrebaten. Quòd si dictis loco & termino non soluerint, & omnia & singula ĩ hoc contractu cõtenta non obseruauerint, promiserunt in solidum vnoquoque se principaliter & in solidum obligante, eidem creditori persoluere atque dare duplum ipsius quantitatis pecuniæ

21 poenæ noĩe, &c. vt s̃. ¶† Sed & si ex residuo pretij alicuius mobilis, vel immobilis rei, promittatur pecunia, quod tamen pretium totum venditor in instrumento venditionis ipsius cõfessus fuit se integrè recepisse, sic instrumentum conficietur:

f FORMA[f]. A. promisit per se suosque hæredes B. pro se & suis hæredibus stipulanti, soluere & dare eidem, aut eius certo nuncio 25. lib. Tur. hinc ad talem diem, in tali loco pro residuo, & ex cã residui & complementi pretij, vel vnius domus sitæ tali loco, q̃ dictus B. prædicto A. vendidit, vt patet in instrumẽto scripto manu mei notarij C. subscripti, non obstante confessione solutiõis ipsius pretij facta ab ipso B. in prædicto instrumento venditionis: quòd si dictis loco & termino nõ soluerint, &c. vt s̃. prox. Super residuo

ADDITIONES

a Debito. ¶non est in summa.
b Cruce singnatorum. ¶Hoc non fuit Rol. & de eo scripsi de Iudeis. ad literam.
c FORMA. ¶Rolan. 8.
d Et nota, quòd licet. ¶secundum Rolan. in Aurora.
e FORMA. ¶Rolan. ix.
f FORMA. ¶continua proximæ.

residuo verò dotis confessatæ non solutæ confice, vt j. de don. in
22 ter vir. & vx. §. nunc de dote. ver. si vero quis. ¶†Si autem ex cā pretij soluti promittatur frumentum, vel vinum ad tempus, vel aliquid aliud, sic instrumentum conficietur:

a FORMA[a]. A. nomine pretij quinquaginta solid. Turonē. quos confessus & contentus fuit se habuisse & recepisse atque sibi integrè datos, solutos & numeratos esse à B. promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti se obligando eidem B. pro se suisque hæredibus stipulanti, dare & deferre eidem B. Narbo. ad domum suam sex sextaria frumenti pulchri & mundi in tali die, donans ei purè & liberè simpliciter & irreuocabiliter inter viuos, quicquid dictum frumentum plus valeret, vel valiturum est, de dicto ptio certificatus, & sciens illud esse maioris pretij & æstimationis: qđ si dictis loco & termino non dederit, & non detulerit, vt dictum est, & omnia & singula in hoc contractu contenta nō obseruauerit, promisit eidem soluere atque dare decem solid. Turon. pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis huius ɔ̄ctus in solidum promissæ: qua soluta, vel non, rata maneant omnia & singula suprà & infrà scripta: & nihilò minus dictum frumentum, vbicunque locorum & fori creditor petierit ab eodē, integrè se daturū. Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna & expensas ac interesse, &c. vt s̄. ver. item instrumentū. Et nota idem seruādum esse in lignis, & in omni eo, quod ex pretio debetur ad tempus. Quòd si pecunia mutuò recipiatur mercandi, seu negotiandi causa, concipe instrumentum, vt s̄. de fideius. §. 1. ver. si autem quis.

b ¶Consequenter[b] de nouatione dicamus. ¶†Et nota, quòd no-
23 uatio fit, quoties illud, quod debes mihi ex causa vna, putà mutui, vel alia, promittis mihi tu, vel alius animo nouandi: quod fit hoc modo:

c FORMA[c]. Ego A. confiteor me debere tibi P. pro pretio vnius equi, quem à te emi decem, quæ nouationis causa tibi dare & soluere hinc ad annum promitto: quæ omnia promitto attendere, & c. ff. & C. de nouat. per totum. Debet ergo expressè dici, animo nouandi hoc fit: alioquin non fiet nouatio, C. de don. l. fi. ff. de re
24 iud. l. 4. §. si ex. Inst. quib. mo. tol. obl. §. præterea. ¶†Si autem aliꝰ est, qui debet, & alius, qui promittit, vt cùm quis vult se penitus liberare, & reum principalem dare, sic scribetur:

FORMA. Ego H. nouandi animo ꝓmitto tibi Ioanni dare & soluere decem, quæ tibi debebat P. ex tali causa, vt deinceps ipse liberetur: & ego obligatus existam: quæ omnia, & c. ff. de donat. si Stichum. §. si quis ita. & §. si ab aliquo. & l. si quis absente. & dicit͏ hec nouatio voluntaria, per quam prior contractus soluitur ad differentiam necessariæ, quæ fit per litis contestationem, & illius, quæ fit per sententiam, vt probatur ff. de nouat. aliam. & l. Paulus. C. đ re iud. l. j. ff. de sol. solutionem. C. de vsur. rei iud. l. pro communi.

d De delegatiōe dicetur j̄. §. prox.[d] ¶†Aquiliana autem stipulatio
25 omnes præcedentes obligationes nouat & perimit, ipsaque perimitur per acceptilationem, quæ meliùs scribitur in tertia persona talis modo:

FORMA. A. debitor & reus promisit B. dare & soluere, quicquid eidē A. dare debebat vsque in hodiernum diem purè, vel in diem vel sub ɔditione: & omne, & qđ B. aduersus A. in rem, vel personam agendo petere posset: & hæc omnia stipulatione, &c. quo facto interrogauit eum A. ô tu B. habésne acceptum, quod tibi đ beo? Respondit B. habeo, acceptumq; fero, ff. de transf. Aquiliana. ff. de accept. & vno. §. fi. Inst. qui. mo. tol. obl. §. est prodita. Ex hoc autem contractu non oritur actio: imò tollitur, vt j̄. §. cæterùm. ī

e prin.[e] ¶Si autem quis ponit filium, vel nepotem cum aliquo, ꝓ aliqua arte addiscenda, forma instrumentum, vt s̄. de loc. §. restat. versi. quòd si fiat. Item quæ res pignori obligari possint, no. s̄ de
26 pig. §. i. ¶†Sed quid debet[f] creditor probare ī hypothecaria? dic,

f rem fuisse generaliter, vel specialiter obligatam, vt ff. de probatio. ante omnia. Item quòd fuit pecunia numerata. C. de pignor. nec creditores. C. de non num. pe. l. 1. Item quòd res erat in bonis obligationis tēpore, vel postea, vt s̄. de pig. §. 1. ver. sed quæritur.
27 ¶†Sed quando dicitur esse in bonis? Resp. dic, quando possidet, si contra petentes habet exceptionem: & si nō possideat rem, qñ ad eam petendem habet actionem, vt ff. de acq. rer. do. l. rem ī bo-
28 nis. ¶†Quid si probo eum habuisse & possedisse? Dicunt quidā, hoc sufficere, vt ff. de verb. sig. verbum illud Pertinere. l. bonorū. Sed dic, quòd si ago contra extraneum, tunc debeo probare titulum, ar. ff. de pignor. si is qui. §. i. de hoc ff. e. l. i. ff. de prob. ante om-
29 nia. ff. de pig. act. rem alienam. ¶†Sed pone[g]: T. obligauit mihi o

g mnia bona sua: postea vendidit P. domum: ago contra P. posses-

h sorem hypothecaria: ille negat rem fuisse in bonis T. debitoris: ego probo te possedisse per triennium[h], & probo P. possessiōem emisse ab eo: non tamen probo T. titulum habuisse: quæritur, an P. sit condemnandus? Et videtur, quòd sic: quia videtur, quòd fuerit in bonis debitoris, vt in prædicta l. bonorum. & ff. de bon. pos. l. 3. §. j. & ff. vt in pos. leg. is cui §. bonorum. & sufficit probare rem fuisse in bonis debitoris, vt ff. de pig. si superatus. & l. & quæ nondum. §. quod dicitur. & §. j. Item si ago contra debitorem, sufficit, si probo eum possedisse, vt in præ. l. rem alienam. & de pig. l. 1. resp. 1. & l. si inter. §. j. Ar. contrà, quòd sit absoluendus: quia non ꝓbo debitorem dominum fuisse, nec titulū habuisse: quod necesse, est, vt no. in præ. l. rem alienam. & l. ante omnia. Item cùm ago actione in rem, etiam cōtra eum, qui habet à me causam, potest mihi referre dominij quæstiōem, vt no. C. de pig. nec creditores. C. de non nu. pec. l. j. & expresse, qui pot. in pig. hab. qui balneū. §. fi. Dic, quòd est condemnandus: quia hoc debitor allegare non posset, vt ff. de pig. si inter colonum. §. i. Meritò ergo nec ille, qui habet causam ab illo, vt ff. de rei ven. si à Titio. Vel dic, quòd si vtatur iure debitoris tunc idem erit, quod in debitore: quia debet vti cum sua causa, suisque vitiis, ff. de do. excep. apud. §. de auctoris

i dolo. alioqn possessor non tenetur[i]. ¶†Quid si ago contra P. hy-
30 pothecaria ad domum: probo eam fuisse debitoris mei: P. verò ꝓbat eā ab eo sibi vēditā & traditā: ñ tñ ɔstat, an obligatio pcesserit vēdicatiōnē, an eɔ: quæritur, qd iuris? Et primò vr̄ qđ possessor teneatur probare ante obligationem se emisse, vt C. lib. x. de iur. fis. l. 1. nam constat quòd res fuit debitoris mei: vnde & hodie p̄sumitur esse, vt C. de prob. siue possidetis. Qui enim antè factum dicit, antè factum probare debet, C. de epis. aud. & si legibus. C. de rei vend. quoties. ext. de testib. cùm tu. Sol. Dic, quòd ego creditor debeo probare rem fuisse in bonis debitoris tempore obligationis, vel postea, vt in præ. l. si superatus. & l. & quæ nondum. §. quod dicitur. Nec obst. præ. l. 1. C. de iur. fis. quia illud speciale est,

k prout ibi[k] no. ¶†Itē pone: obligasti me ignorante Digestū meū:
31 interim obligaui creditori meo oīa bona mea: deinde ratā habui obligatiōem per te factam de Digesto, quæritur, quis sit potior? Et videtur, quòd creditor tuus. nam ratihabitio retrotrahitur ad id tempus, in quo obligatio facta est, ff. de pig. si fundus. §. 1. C. ad Maced. l. fi. C. de don. inter vir. & vx. donationes. Ar. contrà, quòd meus sit potior: quia tempore obligationis erat in bonis eius: vnde est obligata cum effectu, C. quæ res pig. obl. pos. quæ filio. C. ad Maced. si permittente. veruntamen ius ei acquisitum eo inuito auferri non potuit. ff. de pact. l. fi. & hoc verius videtur, ar. ff. q pot. in pig. hab. potior. §. si colonus. Nec ratihabitio retrotrahit͏,

l cùm non sit in eodem statu, ff. item ra. ha. bonorum[l]. ¶†Itē pone:
32 T. obligauit mihi q̄ hēt, & q̄ habiturus est: secundò obligauit tibi q̄ habet, & quæ habiturus est: postea emit domum quæritur, quis erit potior in domo? Et videtur, quòd ego, qui sum prior tempore, vt C. qui pot. in pign. hab. l. 1. & videtur casus ff. e. ti. l. si. in prin. ff. de iure

ADDITIONES.

a FORMA. ¶Rolan. xij.

b Consequenter. ¶Additio propter scripta Mart. de Fa. & durant vsque ibi si autem.

ADDITIO. & eius verba in formis & gl. quæ vide suo opere 4. charta. Host. autem de hac fecit rub. sub ti. de sol. in summa.

c FORMA. ¶Mart. de Fano.

d §. prox. ¶litis contestationem. sic posuit Mart. & Azo in Summa de nouat. ante finem ver. præterea. & de iud. in fi. & illius, quæ fit per sententiam, vt probatur ff. de nouat. aliam. & l. Paulus. C. de re iud. l. j. ff. de sol. solutionem. C. de vsu. rei iud. pro communi Mar. posuit per totum: nec est ibi lex sic incipiens: & remissiones, quę sequuntur, dat autor: quia Mar. hic posuerat.

e Cæterùm, in prin. ¶vbi prosequitur verba Mart. vt ibi dicam: & hic finitur additio.

f Sed quid debet. ¶Assumit verba Alber. Gal. de pig. 1. col. ver. sed quid debet. cuius est quasi totum, quod sequitur.

g Sed pone. ¶in Alb. ver. pone quæstionem de facto. j̄. & cōtinuatur ad proxima.

ADDE, quid debeat probare agens hypothecaria, Bald. cons. 36. 3. lib.

h Per triennium. ¶Hoc terminatum fuit per easdem leges, quòd non sufficeret etiam decennii possessio.

i Non tenetur. ¶Vide, quod no. s̄. de pig. §. j. ver. sed quęritur, an agens. & quod ibi plenè scripsi.

k Prout ibi. ¶Ad literam fuit Alb. Gal. vbi s̄. versi. pone, quòd etiam ago contra Titium. & duos ver. qui sequuntur, etiam continuabat Alb. post quos sequitur ver. item pone, T.

ADDE Bar. in l. & quæ nondum. §. quod dicitur. & ibi Alex. ff. de pig.

l Bonorum. ¶Bene facit de rescript. si pro te. lib. 6. & vide j̄. ver. illud.

ff.de iure fis.si is qui.extr.de iure pat.quod autem.si enim in fisco
speciale est,secus videtur esse in priuato. Ar.contrà, quòd ambo
concurramus,ff.qui pot.in pig.hab.l.idemq;.§.fi.& hoc tenet Ac
cur.vt no.in præ.l.si is qui.Alij tamen contrà per præ.l. & intelli-
a gunt l.illam , idemq;.quando fuit vtriq; simul obligata[a].¶†Sed
33 quid , si primò obligauit mihi gñaliter omnia bona sua : postea
emit à te domum,& pro pretio eius obligauit tibi etiam omnia
bona sua?Super hoc dixit Vber.quòd tu debes esse potior,arg.C.
qui pot.in pig.hab.licet.& ff.de priuil.credit.l.quisquis nauis.Sed
vt nullum possit oriri dubium,consulit, vt venditor accipiat spe
b cialiter pignori rem venditam & generaliter omnia bona[b]. ¶†
34 Sed quid:ecce obligasti mihi fundum,deinde contrahis cum se-
cundo , & confiteris te fundum priùs illi,quàm mihi , obligasse?
Resp.non obest mihi tua confessio.ff.ad senatusc.Velle. Seia.ad
idem ff.ad Syllan.l.si quis in graui.§.j.in auth.Collat. v. de iure i.à
mor.præst.§.fi.C.qui pot.in pig.hab.scripturas.& l. assiduis.C.de
cri.stel.l.fi.& facit,quod no.C.de donat.ante nup.l.fi.circa princ.
35 ¶†Quid si promisisti sub certa pœna aliquid mihi facere vsque
ad certum tempus,sed tantum tardasti,quòd in termino perfice
re non potes, nunquid statim agere potero ad pœnam, vel ad in
c teresse[c]?Arg.quòd sic,ff.de reb.cre.non omnis.ij.resp. 1. & ff. de
verb.obli.in illa.Sed dic,ꝙ licet pœna statim sit commissa, vt ff.e.
hoc iure.non tamen ante terminum petam,ff.si quis cau. si eum
§.j.& secundum hanc determinationē potest intelligi,ff.de verb.
36 obl.cùm stipulatus sim.¶†Quid si[d]P.rem meam me ignorante
d tibi pignori obligauit:postea ego omnia bona mea obligaui T.
demum ratificaui obligationem à P.factam:quæritur,quis sit po
tior?Et videtur,quòd tu:quia ratihabitio retrotrahitur,ff. de pig.
si fundus.§.j.& C.ad Maced.si filius.ver.necesse est.C.de iure dot.
donationi.sed dic,quòd T.potior est:quia tempore obligationis
res erant in bonis meis:vnde obligata est cum effectu,C.quæ res
pig.ob.pos.qui filios.C.ad Mace.si permittente.ff.qui pot.in pig.
ha.potior. §.si colonus.nec ratihabitio retrotrahitur,cùm nō sit
in eodem statu:ff.rem rat.hab.bonorum.& ius ei acquisitum eo
inuito auferri non potest,ff.de pact.l.fi. ¶Quid si debeo decem,
e nunquid hoc inter immobilia[e]computabitur?de hoc s̃.de fru. &
37 interes.§.j.ver.sed nunquid ¶†Pone.T.debitor meus in decem
obligauit mihi omnia bona sua:P.possidet iniustè quendam eius
fundum,cui facio pactum de non petendo : quæritur,an possim
petere hypothecaria dictum fundum?Et videtur,quòd sic:quia ĩ
iusto possessori non prodest tale pactum, ff.de rei ven.is qui do-
38 lo.sed iusto sic,ff.qui potior.in pignor.habeant. mulier. †Nam
& fideiussori,qui donandi animo fideiussit,non prodest factum
pactum de non petēdo,ff.de pac.quod dictum. Sed dic,quòd nō
agam,si feci ei pactū de non petendo,ff.quib.mod.pign.vel hyp.
f sol.in prin.[f]¶†Quid si T.mihi condemnatus erat in actione hy-
39 pothecaria,& adiudicata est mihi domus in causa pignoris,nec
fuit dictum,quòd posset offerre debitum,nunquid postea pote-
rit offerre?Resp.dicitur,quòd sic,vsquequo suscipiat iudicium ĩ
actione iudicati,vt ff.de pet.hær.item veniunt.§.idem rectè.nam
qualiscunque possessor potest debitum offerre hinc ad prædictū
40 tempus,vt ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.Sempronius.§.i.¶†Sed
ecce:T.debitor meus habens quendam debitorem,obligauit mi
hi omnia bona sua:conuenio debitorem ipsius T.secundum l.C.
quæ res pig.obl.pos.nomen.& ff.de pig.si conuenerit. opponit
mihi,quòd primò conueniam principalem,nunquid pt? de hoc
s̃.de proc.§.sequitur.ver.quid si mihi.& no.C.de pig.auth.hoc si
debitor

ADDITIONES.

a Obligata.¶Sic etiam intellexit ipse Acc.vt no.in l.2.ff.qui pot.in
pig.hab.in vlt.gl.& idē Iac.de Are.in quæstione sua,quæ incipit,
Titius accepit.ĩ fi.& fuit qō de obligato duobus successiuè & ge
neraliter,post quas cuiusdam rei possessionem quæsiuit,& habu
it,quam alter possidet:quærebat,an prim⁹ creditor posset ex sua
obligatione auocare rē à possidente,an non?& si pt,an in totum,
an in partem?Vides.in quo differt hæc qō à prima:ibi emerat do
mū, hîc acquisiuit possessionem : & quo ad pm membrum quæ-
stionis.quod respicit propositū,tenet,ꝙ non concurrunt:sed pri
or est potior:alleg. C.de secun.nup.l.hac edictali.§. omnibus. &
de iure dot.l.in rebus,in prin.& regula qui prior.libr.6. & C.qui
pot.in pig.hab.l.2. & vlt.In prima verò quæstione subtiliter alle
gat pro parte creditoris,s.quòd res bona fide possessa est in bonis
possidentis,ff.de verb.sign.bonorum.§.in bonis.& talia veniunt
in petitione hære.& in condictione ex lege,vel edicto, ff.de pe-
tit.hæ. e & l.non tantùm.& C.de edict.diui Adria.l edicto. Cùm
ergo quilibet præsumatur bona fide possidere,quæ ex ignorātia
procedit,& quisque præsumitur ignorans,ff.de prob.verius. me
ritò res à debitore possessa cadit in obligationem,& sic etiā à ter
tio poterit auocari,C.de pig.l.pignoris.Item in obligatione ve-
niunt pertinentia ad debitorem,C.quæ res pig.obl.pos.l.fi. Sed
verbum Pertinere,comprehendit possessa, ff.de verb. sig. verbū
illud Pertinere.Et quod ibi dicitur Iure aliquo,dic,ciuili,vel natu
rali à quo sunt possessiones,ff.de vi & vi arm.l.j.§.dicitur.Item ra
tione possessionis præsumitur quis dominus, cùm à possessione
processerint dominia rerum,ff.de acq.pos.l.j.ergo,&c.& si à pos-
sessiones cadat,habet interdictū Vnde vi:& ne turbetur,Vti pos-
sidetis,vt in præ.§.dicitur.& ff.vti possi.l.j.item iura generali pac-
to bonorum obligantur,C.quæ res pig.ob.pos.l.nomē.Sed pos-
sessio est ius quoddam insistendi rei,ff.de acq.pos. possessio quo
que.§.j.ergo,vt s̃.Item possessio est à proprietate separata, qa ius
est insistendi possessioni:potest vendi,ff.de acq. pos.l.si rem aliq̃.
Ergo & pignorari,ff.de pig.sed & quod.§.quod emptionem. Itē
pignoratitia,quæ ex pignore nascitur,competit pignoranti rem
alienam,quam possidebat, ff.de pig.act.l.si rem alienam.§.is quo
que. Ad contrarium bona sua obligans,illa obligat, quæ sunt sui
directi,vel vtilis dominij,vel Publicianæ,ff.de au.& ar.leg.l.Quin-
tus.§.j.& de supel.leg.l.legata.§.fi.& de rei ven.si ager.§.meum&
§.ille,in bonis.& l.verbum illud Pertinere.intelligitur cum titu-
lo,vt in illis notatur.Item sicut in speciali obligatione requiritur
quòd res fuerit debitoris,ff.de pig.& quæ nondum.§.quod dicit
sic & in gñali,quod fuerit tunc,vel postea,ff.de admin.tu. si duo.
nam illa obligantur,quæ quis de suis bonis facit obnoxia,C.quę
res pig.obl.pos.l.qui filios.Nec iuuat,quòd competunt interdic
ta possessoria:quia tunc non de re,sed de possessione quæritur.
Et specialiùs ad casum quæstionis dicitur possessio illa, quæ nūc
est apud tertium:non illa, quæ fuit debitoris,quæ nunc extincta
est,ff.de acq.poss. Pomponius.§.vltim.& l.cùm hærede.& sic ex-
tinctum est pignus,si quod competebat ex illa,ff.quibus mo.pig.
vel hyp.sol.l.sicut.in prin.soluit, possessionem quæsiuit debitor.
cum titulo,creditor illam auocat,secundum l.ff.de pig.si ab eo.l.
si inter colonum.§.j.Si sine titulo,aut agit creditor ad rem hypo
thecaria:& malè agit,cùm per obligationem dominij res affecta
non sit,C.si res alien.pig.da.sit,l.qui prædium.cum conc. & ideo
succumbet:aut agit ad possessionem:& tunc si debitor poterat a
uocare,vt dicitur ff.de cond.tri.l.ij.& C.vnde vi,l.fi.vel alio simili
iudicio,tunc quia non videtur perdita possessio,ff.de acq. poss.si
quis.in prin. Sed apud alium est eadē,quæ fuit debitoris,poterit
agere,sicut & posset contra debitorem debitoris ex obligatione
generali,cùm debitor nunc sit creditor possidentis,ff.de ver.sig.
l.creditores.& ius tale crediti cadit in obligatione,vt in præ.l.no
men.Petetur autem possessio,vel illa vtili,quæ directa competit
debitori,ff.de pig.cùm conuenit.C.de hær.vel act.vend. l. postq̃.
vel petetur vtili hypothecaria,ff.de pig.l.Græcè.§.2. Et sicut rei
vendicatio non datur ad possessionem,& tamē possessio restitui
tur agenti ad rem,ff.de rei vend.officium.& de acq.pos.Pompo-
nius.§.qui iussu.sic erit in hoc casu in vtili hypothecaria , secūdū
eum,ff.de pig.si fundus.§.in vendicatione.Si autem debitor pos
sessionem auocare non poterat,tunc creditor de possessione de
bitoris,quæ extincta nón est,agere non poterit,vt s̃.dixi , & facit
ff.de diuer.& temp.præscr.l.an vitium.§.j.Addam breuiter quæ-
stionem Pilei.22.Promisisti mihi primum partū ancillarum tua-
rum:secundò promisisti A.specialiter illum,qui ex Arethusa na-
sceretur,quæ priùs peperit.Primus allegat prioritatem:veniat re
gula,qui prior.lib.6.Item dicit secūdam promissionem intelligi,
si non in primam promissionem inciderit,ff.loc.quæro. §. inter.
de solu.cùm quis. Secundus dicit speciem præferendam generi:
fa.regula,generi.lib.6. Ipse dicit mero iure neutrum alteri præfe-
rendum,sed esse locum gratificationi,ar.l. priuilegia.ff.de priuil.
cred.& de cond.indeb.l.planè.& de relig.& sump.fu.l.fi.
ADDE post Bar.in d.l.idemq;.Bal.cons.ccclxxxix. j.li.vbi limitat
opi.Iac.de Are.procedere,nisi antiquior creditor sit ex causa nō
priuilegiata:quia tunc,si secundus sit priuilegiatus,præfertur pri
mo rebus quæsitis:pòst vtrunque obtinet.

b Omnia bona. ¶Facit ad hoc C.de iure dot.l.in rebus.

c Vel ad interesse.¶Distinguendum est inter pœnam & interesse:
& dic,vt de elect.commissa.lib.6.& ibi no.in v.gl.

d Quid si.¶Ver.iste superfluit propter ver.præce.item pone,obli-
gaui.Erroris causa fuit,quia ver.sed quid si.primo,vsque ad fi.sed
quid si debeo.fuit additio , propter quod præcedentis tunc erat
obliuio.
ADDE,quid si aliquis constituit procuratorem ad obligandum
omnia bona sua,qui procurator illa obligauit per publicum in-
strumentum:dominus verò similiter obligauit per priuatam scri
pturam trino teste signatam,quæritur,quis sit potior?vide Pe.de
Anc.cons.27.

e Immobilia.¶supple,creditori.

f In prin.¶Sic posuit Alb.Gal.qui continuat ver.sequentes.

debitor. ¶ Qualiter formetur libellus,quãdo cõuenio debitorẽ
41 debitoris mei not.s̃.de pig.§.j.ver.sed pone, T. ¶†Sed quãdo di-
citur debitor cõuentus? Et videtur,quòd lite iam contestata,C.si
ex delict.defunct.l.j.ff.de act.&oblig.constitutionibus.Sed videt,
quod tunc demũ,cùm bona eius excussa sunt,vt C.de magist.cõ-
ue.l.j.ff.de verb.oblig.l.decẽ.C.de decur.l.j.C.de reuoc.his,quę in
a fraud.cred.ali.sunt: & hoc veri' est,secundũ Alber.Gal.[a] ¶†Hoc
42 etiam nota, quòd debitore absente cõueniam possessorem, vt in
43 auth.de fideius.§.j.&not.in præ.auth.hoc si debitor. ¶†Illud eti-
am quæritur:ecce, T.promisit mihi facere foueam hinc ad men-
sem:quòd si non faceret,promisit mihi dare decem nomine pœ-
næ,& obligauit mihi fundũ pro pœna, & fortè postea intra men-
sem obligauit eundem fundũ Seio,& purè non fecit foueã:quæ-
ritur,quis sit potior?Et videtur, quòd Seius:cũ ea sit cõditio, quæ
impleri nõ potest inuito debitore,in cuius potestate est facere fo
ueam: & sic Seius potior erit in obligatione,cum sub conditione
fuit facta, arg.ff.qui pot.in pig.hab.l.j.vbi de hoc, & l.qui balneũ.
resp.j.Arg.quòd ego, ff.eo. potior.quòd verum est, vt eo.ti.Lu-
b cius[b]. ¶†Pone: T.mihi obligauit omnia bona sua:res quædam
44 eius peruenit ad B.ex causa lucratiua: B.eam vendidit: nunc peto
pretium:quæritur,an possim,& quo iure? Et videtur,quòd sic: &
actione hypothecaria, vel in factum, vt ff.eod.qui prior. ff.de iur.
fis.res.§.j.C.de iure delib.scimus.§.fin autẽ.ff.de bo.autor.iud.pos.
si non expedierit.§.j.Arg.contrà,quòd nõ possum:quia pretiũ nõ
fuit in obligatione, C.quib.mod.pig.vel hyp.sol.quãuis.ff.q pot.
in pig.hab.idemque.§.j.ff.de fur.qui vas.§.si. Dic, quòd si res non
existat,in subsidium possum petere, vel per cõdictionem , vel per
actionem in factum iudicis officio,vt no.in solutione cõtrarij, ff.
de distract. pig.l.j.&.ff.qui pot.in pig.hab. qui prior.respon.j.quæ
leges videntur cõtrariæ. Sed si possessor haberet causam onerosam,
nõ teneret aliqua actione, vt not. C.de reb.eccles. alie.l.j.ff.si cer.
45 pet.si eum seruum. ¶† Quid si vendidi fundũ Titio,& tradidi.&
cõueni, quòd esset mihi specialiter obligatus: habebat vxorẽ, cui
erant bona pro dote obligata:nunquid sum ei preferẽdus in fun-
do? Et videtur,quòd sic, C.de pig.quamuis.C.qui pot.in pig.hab.
licet.ff.de priuil.cred.l.quamuis.Arg.contrà,ff.de tribut.procura-
toris.§.pen.& §.in tribu. Instit.de re. diui.§.venditæ. C.qui pot.in
pig.hab.auth.item si quid.C.de iure dot.in rebus. Dic,quòd præ-
feratur aliis creditoribus,nõ vxori, vt in præd.l.licet.& not.in eo,
ex cuius pecunia res empta est,ff.qui pot.in pig.hab. interdum.C.
c eod.tit.l.fin.§.j.[c] ¶†Item debitor meus obligauit mihi bona sua:
46 habebat tria prædia:vendidit ea diuersis:conuenio vnum: quæri-
tur,an possit opponere mihi,quòd eum conueniam pro rata ? Et
videt,quòd sic,C.de defens.ciui.l.j.ff.de iure fis.l.Moschis.in prin.
Sed dic contrà, vt ff.de distrac.pig.creditoris. C.eo.tit.quandiu.&
dic,quòd speciale est in legibus illis:vel dic,vt in pre.l.Moschis.in
d prin.[d] Quid si alter eorum trium, contra quem egi hypotheca-
ria,mihi debitum obtulit,& ego cessi ei iura.nunquid poterit ille
47 conuenire alium?de hoc s̃.de ces.act.§.j.versi.sed pone. ¶† Item
pone debebas mihi decem , & bona tua mihi obligasti :tacui per
xxx.annos : ante completam præscriptionem Titius cœpit possi-
dere per duos annos fundum tuum,conuenio illum:queritur,an
possit cõtra me excipere,quòd tandiu tacui ? Et videtur,quòd sic.
nam præscriptione xxx. annorum tollitur omne ius , & omnis a-
ctio,vt C.de præscrip.xxx.vel xl.ann.sicut.& l.omnes. Et qui præ-
scribit, similis est soluenti, ff.de admi. tut.si pupillus. & solutione
tollitur hypothecaria , vt ff.quib.mod.pig.vel hypoth.sol. itẽ.§.
fin.Arg.contrà:quia sublata personali per præscriptionem,durat
hypothecaria, vt in præal.l.omnes.C.de luit.pig.intelligere.nam
cœpit possidere ante completam præscriptionem xxx.annorum
per duos annos: & sic fuit acquisita & nata contra eum hypothe-
caria , quæ habet conditionem , vt certo modo tollatur , vt ff. de
pig.grege.§.& si creditor. Sol. Dicunt quidam , quòd competit
mihi hypothecaria, quæ ab initio cum effectu mihi nata fuit : &
ad hoc ff.de cõst.pec.l.item illa verba.§.quòd si adiicitur. Vel dic,
quòd durat contra malæ fidei possessorem , cui iura non cedun-
tur:sed contra bonæ fidei possessorem non, quia repelleretur ex-
ceptione cedendarum actionum,vt ff. de solut. Stichum.§.si cre-
ditor.ff.qui pot.in pig.hab.mulier. Quanto tempore tollatur hy-
pothecaria , & qualiter contra eam præscribatur , vide s̃. de præ-
scrip.& vide,quod not.suprà de pact.§.fi.versic.postremò. & seq.
48 ¶† Sed quid: T.debitor meus in decẽ,obligauit mihi omnia bo-
na,quę habebat,& quę habiturus esset:ipse possidebat bona fide,
sed sine titulo fundum alienũ : & cùm sic possedisset per xxiiij.an-
nos ante completam præscriptionem obiit hærede relicto : qui
hæres cõtinuato tempore defuncti cum tempore , quo ipse pos-
sedit , compleuit præscriptionem : nunc quidam tertius possidet
dictum fundum:quæritur,an possim contra eum agere hypothe-
caria?Et videtur,quòd possum cum effectu.si enim T.compleuis-
set præscriptionem,quo ad vtile dominium res eius facta fuisset,
vt not.C.de præscript.xxx.annorum.si quis.& xvj.q.iij.in summa.
quia in generali obligatione etiam postea quæsita veniunt, vt ff.
de pig.l.j.& l.& quæ nondum.§.quod dicitur. Meritò ergo, cùm
eius hæres compleuit præscriptionem continuando tẽpus, idem
iuris esse debet, ac si defunctus eam compleuisset, vt ff.de acquir.
poss.Pomponius.§.cùm quis.ff.de diuer.& temp.prescrip.l.fin.ff.
de vsu.ad tempus.ff.de contrahen. empt.dolia.§.j. Persona enim
hæredis & defuncti eadẽ censetur,vt in authen.de iureiur.à mor.
præst.& facit ff.famil.ercisc.veniunt.Argum.contrà: quia fundus
iste nõ fuit in bonis debitoris tempore obligationis , vel postea:
quod esse oportet,ad hoc,vt hypothecaria locum habeat,vt ff.de
pig.si superatus.respon.j.& l.& quæ nondũ.§.j.& C.quæ res pig.
oblig.pos.qui filios.C.si res alien.l.qui prædium.ff.de probat.an
te omnia.& rem in bonis habere dicimur, cuius nomine actionẽ
contra possessorem habemus , ff.de acquir.rerum do.rem in bo-
nis.nec defunctus habuit rei vendicationem,quia non fuit domi-
nus,ff.de rei vẽdic.in rem.nec Publicianam, quia titulum non ha-
bebat,ff.de Public.l.j.Nec obstat,quòd fuerit in bonis hæredis, li-
cet non in bonis defuncti:quia bona hæredis in obligatione non
cadunt,ff.de pignor. Paulus.responso j. C. comm.de leg.l.j.in fin.
Dic, quòd si contra hæredem agatur, nulla est quæstio. nam ipse
cum effectu tenetur,cùm vtatur iure defuncti. Si enim defunctus
obligasset rem alienam,non posset referre dominij quæstionem,
vt ff.de rei vend.si à Titio.meritò nec ipse,qui in ea vtitur iure de-
functi,vt in præ.l.Pomponius.§.cùm quis. Sed & si agatur contra
extraneum possessorem, idem videtur dicendum : quia conuale-
scit pignus,quantum ad vtilem hypothecariam,vt ff.de pig.si à Ti
tio.C.commu.de leg.l.j.in fin.Nec obstat ff.de peti.hæred.& non
tantùm.§.si pro emptore.quia ibi completa fuit vsucapio post ap
prehensam possessionem, & sic non venit in petitione hæredita-
49 tis,vt ff.eod.quòd si in diem.§.j.¶†Sed pone:contraxi matrimo-
nium cum quadam,quæ promisit mihi dare cẽtum in dotem : fui
confessus me illa centũ recepisse,non tamen obligaui bona mea:
postea accepi decem mutuo , & expressè obligaui pro eis bona
mea:demum recepi dotem ipsam ab vxore:quæritur, quis sit po-
tior? Et videtur, quòd si confessionis tempus spectandum, ff.qui
pot.in pig. hab.l.j. Argum. contrà , quòd tempus datæ dotis , C.
eod.l.fin.ibi,re ipsa data, &c. Dic , quòd differentia est inter obli-
gationẽ expressam,in qua spectatur tẽpus obligationis,vt in præ-
alleg.l.ff.qui pot.in pig.hab.l.j.& tacitam , vbi consideratur tẽ-
pus datæ dotis,vt in præalleg.l.C.eod.tit.ad hoc C.de dot.cau.nõ
nu.l.j.C.de secun.nup.hac edictali.§.fin autem,C.de don.ante nu.
e l.fin.§.etiam.C.de bon.quæ lib.cùm oportet.§.fin.[e] ¶† Illud eti-
50 am quæritur: pone, T.mutuauit decem P.qui P.dedit B.fideiusso-
rem, & omnia bona sua obligauit pignori : qui B.soluit T.& ipse
T.cessit ei iura contra P. & eius bona, & possessores bonorum :
nunc P.non est soluendo:vnde B.agit actione hypothecaria con-
tra possessores pignorum ex iure sibi cesso:quæritur,an possit? Et
videtur,quòd sic,cum effectu. nam probat iste B.tria, quæ sunt in
hypothecaria probanda. Primum,quòd conuenit,quòd res esset
pignori obligata, vt ff.de probat.ante omnia. Secundum , quòd
pecunia fuit numerata , vt C.de pig. nec creditores. & C. de non
num.pec.l.j. Tertium, quòd res erat in bonis debitoris tempore
obligationis,vt in præalleg.l.si superatus. & l. & quæ nondum.§.
quòd dicitur.C.quæ res pig.oblig.pos.qui filios.Arg.contrà:quia
iste B.fuit fideiussor,& est soluendo & idoneus:& primò sunt cõ-
ueniendi principales & fideiussores,quàm perueniatur ad pigno-
rum possessores , vt C.de actio. & oblig.l.fin.in auth.ibi posita, &
C.de pig.auth.hoc si debitor. Item iusto possessori iura cedenda
sunt,vt ff.qui pot.in pig.hab.mulier.ff.de leg.j.si res. Item teneba-
tur T. cedere iura possessori , vt dictum est : quod si non faceret,
obstaret

ADDITIONES.

a Secundum Alb. Gal. ¶ cuius est etiam totum, quod sequitur vs-
que ad vltimum ver.& hoc in tit.de pignor.
ADDE ver superiori,sed ecce.etiam Rom.consil.ccccxvj.

b Lucius. ¶ Secundũ Alber.Gal.de pig.act.meliùs facit de rescrip.
si pro te.lib.vj.& quod ibi nõ.in iiij.gl.& vide, quod super ea dixi:
& vide,quod scripsi s̃.de teste,§.nunc tractemus.& ver.alias autẽ.
super fi.scilicet de bonis obligatis pro pace seruanda alienatis an-
te factionem.

c §.j. ¶ Concor.ad hæc omnia,& in auth.de æqual.dot.§.his conse-
quenter.& in auth.de æqual.dot.§.j.

d In principio. ¶ Dixit Alber. Gal. qui dupliciter legitur, & æquè
bene remitti poterat ad præ.l.ij.

e §.fin. ¶ hucusque Alber. Gal.

obstaret exceptio cedendarum actionum, vt ff. de sol. Stichum. §. si creditor. ff. de fideiuss. si fideiussores. in fi. & omnes exceptiones, quæ obstant creditori, obstant & ei, qui habet causam ab eo, vt ff. de petit. hæred. sed & si lege. §. fi. ff. commu. diuid. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. pro soc. idemque. Item etiam videtur cedere cōtra se: nam quod quis præstat aduersus alios, multò fortiùs aduersus se præstare debet, vt ff. si serui. vend. altiùs. ff. de condi. indeb. frater à fratre. in fi. j. resp. C. si aduer. solut. l. fi. ff. de pact. cū in eo. Sol. Dicunt quidam, refert, an possessor habeat causam à debitore, an non. Primo casu fideiussor aget contra pignorū possessores, cùm in electione creditoris sit, quem primò conueniat, vtrùm debitorem, an possessorem. Si nō habet possessor causam ab eo, tunc obstat prædicta exceptio: & hoc secundum M. & no. in præ. auth. Accur. contrà, vt ibi. Hæc solutio nō placet: quia nilò minus obstat exceptio cedendarum actionum. Alij dicunt, quòd tenetur cedere iura cōtra se. & ad hoc C. de fideiuss. l. ij. Sed ibi loquitur, cùm ante obligationem fideiussoris pignora accepta fuerunt: secus, si postea, vt ibi not. & C. etiā ob chirogra. pec. pig. re. pos. l. j. Vel dic, quòd quando obligatio fideiussoris & obligatio rei possessoris simul creditori factæ fuerunt, obligatio diuidit̄ inter fideiussorē & possessorē, sicut cū vnꝰ heres soluit in solidū, pro parte tantū cedunt̄ actiones, vt ff. de pecu. quæsitū. §. si verò filius. & idē in possessoribus: quia obligatio diuiditur inter eos, vt in præd. l. si fideiussor. §. idemq;. & idem in tutoribus. ff. de admi. tut. si plures. ff. de tutel. & rat. dist. pupillus. & hoc videtur verius, cùm possessor causam habet à debitore: quia tunc non obstat illa exceptio, quòd primò cōueniantur principales & fideiussores, vt dictum est. quàm perueniatur ad pignorū possessores: alioquin si non haberet causam ab eo, non obstaret exceptio illa, quòd primò conueniantur principales & fideiussores.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio quando, & quid dicatur.*
2 *Instrumentum qualiter sit conficiendum, vbi res aliqua in solutum datur.*
3 *Instrumentum qualiter conficietur super solutione, seu simplici confessione de debito soluto.*
4 *Instrumentum pro debito partim soluto qualiter sit conficiendum.*
5 *Instrumentum super promissione faciendæ solutionis qualiter sit conficiendū.*
6 *Debitor alicuius compulsus soluere debitum creditoris, an sit tutus exceptiōe de solutione per vim alteri facta.*
7 *Iussus iudicis an semper, & quemlibet excuset à facto.*
8 *Excommunicatione lata contra debitorem, &c. si demum creditor reputat satisfactum esse, an teneat excommunicatio.*
9 *Promittens intra tempus, & sub pœna soluere, si efficiatur creditor ipsius debitoris in tantum, an non soluens incurrat pœnam.*

a 3. §. Nunc aliqua de solutionibus supponamus. Primò ergo de delegatione dicamus [a]. ¶ † Et dicitur
1 delegatio, quādo debeo tibi decem. & P. debet mihi alia decem, & volo P. debitorem meum tibi obligari, & me liberari: quod fit hoc modo, consentiente illo, qui delegatur. nam si aliquis pro aliquo suo debito creditori suum debitum deleget, sic instrumentum conficietur:

b Forma [b]. Cùm A. teneretur ex causa mutui, vt confessus & contentus fuit, ad debitum, & in debito centum lib. Tur. B. & ipse B. prout asserit, confessus est, quòd debitor esset in eadem quantitate C. nomine pretij, & pro pretio cuiusdam quantitatis lanæ, idem B. prædictum A. debitorem suum ipsi C. creditori suo in eadem quantitate pecuniæ delegauit: quapropter dictus A. de ipsius B. mandato & voluntate se ipsius C. principalem constituens debitorem, promisit solenniter sine aliqua exceptione iuris, vel facti, se obligando dicto C. pro se, suisq; heredibus stipulanti soluere & dare eidem, aut eius certo nuncio, hinc ad talem diem dictas centum lib. quas ipse dicto B. & ipse B. dicto C. vt dictum est, soluere tenebatur: ꝙ si in dicto termino non soluerit, & omnia & singulas s̄. & infrà scripta non obseruauerit, aut in aliquo contrauenerit, promisit eidem soluere atq; dare duplum ipsius quātitatis pecuniæ pœnæ nomine stipulatione in singulis capitulis, &c. vt in præcedentibus debitorū instrumentis. Renunciauit autem dictus A. exceptioni non habitæ ex causa mutui dictæ quan
c titatis lanæ [c] ab ipso B. & dictus B. exceptioni non habitæ dictæ quantitatis lanæ ex causa venditionis à dicto C. & ipsi ambo doli exceptioni, condictioni sine causa, in factum actioni, & omni alij
d auxilio. Id fine instrumenti dicatur [d]: hæc acta sunt præsente dicto delegante, & mandante omnia fieri suprà dicta, ff. de nouat. l. delegare. C. e. l. j. De nouatione autem, & de Aquiliana stipulati-
2 one dictum est s̄. prox. vers. consequenter. & seq. ¶ † Sed & si res aliqua in solutum detur, sic instrumentum conficietur:

Forma. A. dedit & tradidit in solutum iure proprio in perpetuū B. pro se suisq; hæredibus recipienti domū talem sitam in tali loco, cuius tales sunt confines, &c. ad habendū, &c. vt s̄. de emp. & vend. in prima forma vsq;, modo aliquo pertinēte. iunge, & hoc pro pretio centū lib. Tur. quas dictus A. prædicto B. ex causa mutui dare ac soluere tenebatur, vt patet in instrumēto manu talis notarij scripto quod instrumentum dictus B. prædicto A. restituit ibidem & in præsenti: volens mandans illud ex nunc nullius fore valoris atq; momenti, & haberi inefficax ac cancellatum: quā domū dictus A. se nomine dicti B. cōstituit possidere, donec, &c. vt ibidem, ita tamen quòd ipsi cōtrahentes proprijs nominibus
3 designentur. ¶ † Super solutione autem, seu simplici confessione de debito soluto instrumentum sic conficietur:

e Forma [e]. A. fuit confessus & contentus se habuisse & recepisse, ac sibi integrè datas, solutas & numeratas esse à B. xxv. lib. Turon. quas dictus C. dicto A. dare ac persoluere tenebatur ex tali causa, vt patet in instrumēto scripto manu talis notarij: quod instrumē tum ei restituit ibidem & in præsenti, vt ex nūc sit vacuū, cassum & inefficax habitum, & cancellatum: renuncians exceptioni sibi non datæ, & nō solutæ dictæ quātitatis pecuniæ, & omni alij auxilio: nec non promittens solenni stipulatione idem B. prædictā solutionē, & omnia & singula s̄. scripta firma, grata & rata habere & tenere: nec cōtrà facere, vel venire, per se, vel per alium aliqua ratione, vel causa de iure, vel de facto, sub pœna dupli dictæ quantitatis pecuniæ, stipulatione in singulis capitulis huius con-
4 tractus in solidum promissa, &c. ¶ † Si verò debitum pro parte soluatur, sic instrumentum conficietur:

Forma. A. fuit confessus & contentus se habuisse ac recepisse, sibiq; integrè datas, solutas, & numeratas esse à B. decē lib. Turon. de debito, seu parte debiti xxv. lib. Tur. in quibus dictus B. ipsi A. tenebatur, vt patet in instrumento manu talis notarij confecto, protestans tamen & asserens se ipsas decem lib. Tur. recepisse, & de ipsis sibi solutis confiteri, saluo omni iure suo ante solutionē & post, tam in residuo dicti debiti, quàm in pœna, dānis & interesse totius eiusdē debiti, & omnibus & singulis alijs sibi in dicto instrumento promissis: & renuncians exceptioni sibi nō datæ & solutæ prædictæ quantitatis decem librarū, & omni alij auxilio, &c. vt in præcedenti. ¶ Et nota, quod dicit debiti xxv. lib. si enim
f B. esset debitor [f] A. ex diuersis contractibus, nec specificaret, pro quo contractu soluerit decem lib. A. poterit illas, in quo debito
g maluerit, imputare, vt ff. de solut. l. j. g. Si verò quis simul soluit pro pluribus annis pensionē rei emphyteuticæ, dic, vt s̄. de loc.
5 & conduc. §. sequitur. in fi. ¶ † Super promissione autem faciendæ solutionis sic instrumentum conficietur:

Forma. A. solenni stipulatione promisit B. stipulanti dare & soluere decē omni exceptione remota, hinc ad instans pascha Dominicæ resurrectionis in tali loco: & hoc propter multa seruitia ab eo recepta: vel quia eum in tali quæstione iuuare promisit, aduocando contra talem: quæ omnia promisit attendere, &c. Hęc forma probatur Inst. de verb. oblig. per totum, C. de contrahen. stipul. & ff. de verb. oblig. per totum. Et quòd causa sit apponenda in stipulatione, qua promittitur, ne obstet doli exceptio, probatur ff. de dol. excep. l. ii. §. ij. ff. de probat. cùm de indebito. §. fi. ext.
6 de fid. instru. si cautio. ¶ † Illud autem quæritur: ecce, debebam tibi decem, commune, seu curia, cuius eras debitor, compu-
h lit me sibi soluere illa decem [h]: conuenienti me oppono, quòd solui

ADDITIONES.

a De delegatione dicamus. ¶ Hostien. in Summa sub titu. de sol. fecit de hoc rubricam.
b Forma. ¶ vbi sit, j̄. dicam.
c Lanæ. ¶ Licet hic Lanæ, communiter habeatur, non debet esse, nec est in hac forma Rolan. parte tertia, forma antepen.
d Dicatur. ¶ secundum Mart. de Fano, qui operis sui charta quarta posita in prima persona breuiori forma submisit hæc verba, quæ non fuerunt Rolan. in Summa, vel Aureola. Ego etiam habeo in forma Mart. hæc acta sunt prædicto delegante, aliàs delegato. Ita stat text. & secunda melior, vt hic ante formam. & credo, quòd illam solam posuit Mart. per leges allegatas, & de text. dixit: quia fecit tex. & gl. dixit in proœmio.
e Forma. ¶ Hanc formam & seq posuit Rol. in fi. quartæ partis.
f Debitor. ¶ Si diceret Creditor, verū esset, quod sequitur: sed secundum literam debitor, quæ magis conuenit for. j̄. debet dicere. B. poterit illas, &c.
g L. j. ¶ & l. in his. & scripsi de censi. cùm nuper.
h Soluere illa decem. ¶ De illo, qui iurauerat soluere creditori, & curia præcepit sibi non solui, scripsi post Host. de censibus, significauit. super ij. gl.
ADDE de illo, qui iurauit soluere creditori, cuiꝰ bona postea fuerūt publicata, cui soluere teneat̄, & an sit periurꝰ, Feder. cōs. 239.

ſolui compulſus:nunquid ſum tutus hac exceptione?Arg.quòd
7 ſic,ff.de leg.iij. Paulo.§.fi. † nam iuſſus iudicis excuſat,ff.de iuriſ-
dict.om.iudic.ſi quis id,quod.§.j.ff.de his, qui not.infa.furti.§.iij.
a ff.de minor.ait pretor [a].ff.de ſol.ſi ſtipulatus.Arg.cõtrà:quia qui
alij ſoluit,&c.extrà de iureiur. cum te.ff.de condic.indeb.ſi vrba-
na.§.ſi.ff.de leg.j.ſi ſeruꝰ.§.j.& iniuria facta ei, &c. ff.de fideiuſſor.
b excep.ff.de euic.ſi ideo. Dicũt quidam, quòd eſt caſus l.[b] ff.de ſo
lut.creditor.in prin. Alij diſtinguunt,quòd aut bona tua erãt ob-
ligata communi,ſeu curię ex contractu,aut non:ſi ex contractu,
iure ibi retinet cõmune,ſiue curia. Si nõ ex contractu,ſubdiſtin-
gue:nam aut fuerunt publicata propter delictum:quo caſu libe-
ratus ſum:fiſcus enim non retinet bona,niſi fuerint publicata,vt
ff.de ſen.paſ.& reſt.l.penul.&ad hoc ff.pro ſoc.actione.§.renun-
ciare.Aut non propter delictum,ſed propter publicam vtilitatẽ,
vel ſtatutum ciuitatis : putà pro ſtipendiandis militibus , vel alia
cauſa, vt tunc non teneatur, ff.de rei vend.item ſi verberatũ.§.j.
c ff.de euic.Lucius. alioquin non [c],vt in pręal.l.creditor.ſecundũ
d Alber.Gal.[d] ¶ † Quid ſi contra te eſt lata ſententia excõmuni-
8 cationis,niſi mihi ſolueris decem vſq; ad paſcha,vt extrà de app.
poſtea ego reputo mihi ſatisfactum eſſe, licet in veritate nõ ſol-
ueris in termino? Dic, quòd non es excõmunicatus. ſatisfacere
enim eſt, ſicut voluerit creditor, ff.de pignor.actio.l.ſi rem §.o-
9 mnis. & arg. extrà de vſu.conſuluit. ¶ † Quid ſi ſub certa pœna
promiſi tibi ſoluere x.intra menſem: medio autem tempore fis
mihi debitor in tantundem?Reſp.pœna non committitur, ſi nõ
ſoluo.ſecundum ea, quæ no.j̃.de locat. §.nunc aliqua.ver.lxxix.
Pone:in ſtatuto ciuitatis dicitur,quicunque tale quid cõmiſerit,
ſoluat x.li.Tur.vel talis officialis habeat tot lib.Tur. pro ſuo ſala
rio:contigit monetã Tur.mutari & minorari:nunc officiales pe-
tunt ſibi ſolui ſalaria ſecundum æſtimationẽ antiquæ monetæ:
vel petitur à condemnato,vt ſecundum illam ſoluat condemna
tionem:quæritur,quid iuris?Reſpon.ſecundũ præſentẽ monetã
debere ſalaria & cõdemnationes ſolui : quia mutata moneta de-
bet ſtatutũ intelligi ſecundũ illam, & nõ de veteri,C.qui admit.
ad bo.poſ.l.pe.in fi.ad idẽ C. de conſt.pec.l.ij.& C.de rei vxo.act.
l.vnica,§.j.ibi,ſancimus omnes dotes.in auth.de nõ alie.aut per.
§.vt autem lex.&extrà de cõſti.tranſlato.Nã & ſi duæ eſſent mo-
netæ,de minori intelligeretur, vt ff.de leg.iij.nũmis.extrà de cẽ-
ſi.ex parte.ad idem ff.de reg.iur.ſuper.& l.quoties. ¶ Si autẽ ex
e contractu debita [e] pecunia eſſet minorata, ſecundum æſtimati-
f onem prioris fiet ſolutio,extrà de cenſib.olim [f].

ADDITIONES. Conſeq

a Ait prætor. ¶§.quid tamen.& Mart.de Fano dicit,quòd ibi vide
tur caſus:& concord.ad hanc partem vide ibi in gl.hîc not.
b Caſus legis.¶pro creditore.Sed ibi Dyn.ſoluit per l.ff.de an.leg.
liberto.§.Lucius.debitorẽ non teneri : & format caſum de cre-
ditore expulſo,&pòſt reuerſo.Mart.de Fa.in q.de qua j̃.dicã.cõ-
ſentit,ſi iuſta fuit cauſa iubendi:pro his facit hoc,quod ſequitur,
& regula,quod quis.de reg.iu.lib.vj
ADDE, an debitores expulſorum liberentur ſoluẽdo fiſco.Bal.
conſil.ccxciiij.ij.lib.
c Alioquin nõ.¶Sup.eſt liberatus:ita poſuit Alber.Gal.&eſt que-
ſtio in tit.de excep.ver.ſed pone, Titius.& malè facit autor omit
tendo:quia ſonabat contrarium intellectum.
d Secundum Alb.Gal. ¶Homobon.Cremonen.diſputauit pleniſ
ſimè quæſtionem de Cremonenſi debitore Parmenſis, qui per
cõmune Cremonæ coactus fuit ſoluere dicto Albe.incipit quæ-
ſtio, communi orta guerra inter Cremon. & Parmen. & tenuit,
quòd debitor contra creditorem ex eo ſe tueri nõ poſſit aliqua
exceptione,per iura ſecũdò allegata , nec creditori maximè qui
ſuæ iuriſdictionis non erat , non ſit iniuria facta in debito , vt in
prædicta l.ff.de leg.j.ſi ſeruus pluriũ.§.j.de euict.ſi per impruden-
tiã.quod metus cauſa,l.iij.in fi.de iniur.l.nec magiſtratibus.nec
iuuat guerra,quæ erat inter ciuitates illas, cùm tales nõ ſunt veri
hoſtes,qbꝰ nec populꝰ Romanꝰ olim, nec princeps hodie bellũ
indicit,ff.de ver.ſig.hoſtes.& l.quos nõ hoſtes facit ff. de teſta.q
à latronibus. Ipſe autẽ Homobonus dubitat de nõ veris hoſtibꝰ,
ſed quaſi hoſtibus,cũ quibus nec amicitia,nec fœdus habet̃,nec
hoſpitiũ: de qbus ff.de ca.& poſtli.re.l.poſtlimi.§.ij.quę videtur
velle à talibus quaſi hoſtibus capta fieri capientium. dicit enim,
quòd attento illo rigore videretur debitorẽ ſe poſſe exceptione
tueri:ſed nõ diffinit.quia dubitari poſſet , vt dicit:in veris hoſtibꝰ
non dubitatur:quoniã tunc ſine fræno ſe tueri poſſet:& vide, ꝙ
dixi s̃.de inſtrum.edit.§. cõpendioſè.ſuper ver.xv. Sed quæritur,
quid ſi debitor ſagax animũ habuit ſibi acquirendi obligationẽ
illam,ſed de hoc conſtare poteſt,nunquid magiſtratus illũ com
pellere poterit,vt ſibi ſoluat ? Reſpõdet ſub dubio fortè, ꝙ non
argumento eius,quod dicitur de filia concepta & nata apud ho-
ſtes,quæ redit ſine vtroq; parente, quę tunc occupanti concedi-
tur,ſicut alia res hoſtis,ff.de acquir.rerum dom.l.naturaliter.§.fi
nali.Sed ſi fuerit tantæ diſcretionis, quòd ſeipſam eripiat in liber
tatẽ,dicũt Doctores,quòd erit libera,vt recitari ſolet C.de poſt-
lim.l.j.Redeo ad Mar.de Fano,de quo prędixi,qui ponebat caſũ,
cùm curia non coẽgit ſibi ſolui:ſed alteri pro debitore.allegat ff.
de in diẽ addict.l.pen.in fi.de le.cõmiſ.l.fi.de peric.& com.rei vẽ.
l.lectos. & de pig.l.finali.inducit regulã , cui damus actionẽ, &c.
ſufficiat, qui ad agẽdum.lib.vj. Sed ſi ex alicuius culpa dãnificor,
etiã per iudicem id repeto, ff.locati, ſi merces.§.culpæ.& cõmu-
ni diui.l.is cum quo.fortiùs igitur excipiã. Hinc eſt , quòd ſi tibi
&mihi iudex facit iniuriã, potior eſt cõditio rei,ff.de verb.oblig.
ſi ſeruũ.§.ſequitur.Homobon.idem induxit ſic,ſi compulſus fui
pro alio ſoluere,ſubuenitur mihi iudicis officio,vt cõpellat illũ,
pro quo ſolui,mihi ſatisfacere, ff.de iur.fiſ.in fraudẽ.§.qui pro a-
lio.ſi competit actio,fortius exceptio,vt s̃. Idem allegat in argu-
mentũ de ſententiã paſ.ſi ademptus. vbi præſes liberat à te debi-
tores tuos bona tua publicando , etiã nõ iuſtè,ff.de iudic.ſi præ-
tor.ff.de re iudicata,ſi præſes.Contra debitorẽ allegat,quòd erat
debitor generis, ꝙ non perit, ff.ad l.Falcid.in ratione,§.certè.C.
ſi certum petatur,l.incendiũ. Item alteri ſoluens, quod mihi de-
bet,non liberatur, vt s̃.eſt enim obligatio vinculũ iuris, Inſti.de
oblig.in prin.& certi ſunt modi , quibus tollitur,Inſt.quib.mo.ꝓ
totum.& iſte nõ eſt de illis,ergo,&c .ff.de his, qui ſunt ſui, vel a-
lie.iur.l.patre.Item parificantur iuſſus iudicis & teſtatoris,ff.qui,
& à quib.ma.li. nõ fi.l.ille ſeruus.§.vlt.& teſtator nõ poſſet mihi
obligatum,eo vinculo alteri obligare, ff.de leg.j.ſeruo legato.§.
ſi teſtator.ergo,vt s̃.Inducit etiam regulã,id,quod noſtrum.ff.de
regul.iur. Item ſi creditor erat in culpa, certa forma per ius cõ-
mune data cum ordinato proceſſu ſeruari debebat annotãdo bo
na,& ſecundũ ius procedendo,ff.& C.de requir.reis,per totum:
quam ſi nõ ſeruauit , non debet obeſſe creditori, nec aduerſario
prodeſſe,C.quando prouoc.nõ eſt neceſſe,l.certa,vt prædixi,te-
net,quòd ſi fuit iuſta cauſa iubendi,tutus eſt debitor. Et ſatis per
id cõcordant Alb. Gal.& auctor, qui per diſtinctionẽ huic dicto
applicare voluerũt,ꝙ ſi non fuit iuſta cauſa , nõ ſit tuus.quod e-
tiã placuit Guid.de Suz.mihi ſub litera T.Frãciſcus de Matarellis
etiã diſputauit hũc caſum, & idẽ decidit in ſua diſtinctione ꝓlixa.
e Ex cõtractu,¶idem,ſi ex teſtamento, per l.ff.de leg.iij.l.vxorẽ.§.
teſtamento. & l.nomẽ. §.j.& de auro & argẽto leg.l.fi. & ibi aliæ
cõcordantiæ,ac etiã cõtraria:& eſt materia brocardica per Azo-
nẽ ſub rubrica de contractibus, ſub rubricella,eadẽ menſura, vel
moneta debet̃,quæ erat tempore cõtractus,priùs ſub rubricella
ſecũda ad finẽ ſecũdę rubricellæ,tempus teſtamenti ſpectãdum.
Et verbis ibi Azonis vtit̃ Iac.de Bel.in l.ſi ita.ff.de aur.& arg. leg.
f Olim.¶Vide de hoc in vlt.gl.& c.pen.in gl.vlt.vbi etiã remiſi ad
ea, quæ ſcripſi poſt Hoſtien.de iureiur.in c.quãto.ſuper gl.frau-
dat.ver.quærit autẽ. Pileus etiã caſum formans in creditore , ſua
quæſtione xxxv.ponderat antiquã exanimationẽ ipſius. Dicit ta
mẽ,ꝙ quidã nobilis habẽs in tali caſu laudare , diſtinxit inter de-
bitum vſurariũ & non vſurariũ:& aliqualis æquitas ineſt huic di-
cto:& facit,quod no.j̃.de cenſi.in fi.& de quæſtione Roff.36.ibi
dicã ſuper rubrica. Sed quid dices, ſi monaſteriũ debebat eccle-
ſiæ annua decẽ,& fuit facta obligatio tẽpore vilis monetę,& diu
fuit ad illam facta ſolutio : demũ princeps loci meliorẽ monetã
fieri fecit,quæ cõmuniter currit, nõ tamẽ dãnauit primã debilẽ,
ſed pro ſuo intrinſeco valore,in quo erat,in ſuo curſu remanſit:
ſtatuerat tamẽ princeps,ꝙ obligati ad ſoluendos annuos reditus
tẽpore debilis monetę deberẽt ſolutionẽ facere in bona mone-
ta,& ponũt loca,pro quibus illi reditus ſoluebãtur, & ſoluentẽ
& recipientẽ eſſe in territorio illius principis poſt illã ordinatio-
nẽ:monaſteriũ fecit per plures años integrã numero ſolutionẽ
de annuis decẽ in bona moneta,nõ attẽta æſtimatione antiquæ:
nũc in termino inſtãti ſoluere vult abbas monaſterij antiqͣ mo-
netã,vel bonã,ad æſtimationẽ antiquæ.nec reuocatur in dubiũ,
quin à principio id facere potuiſſet.vt dictũ eſt,vt ſuprà:quærit̃,
an ſic poſſit abbas? & ꝙ ſit eius conſiliũ? reſpondet̃,ſtatutũ prin-
cipis abbati nõ obſtare: qa nõ de augẽda obligatione loquit̃,ſed
de qua moneta deberet fieri ſolutio,vi obligationis antiquæ vo
luit demõſtrare:facit ff.de leg.j.l.quidã teſtamẽto.j.reſpon. Plus
dico,ꝙ ſi voluiſſet,non potuiſſet obligationẽ augere,vel tollere
inter illas eccleſias 96 diſtinc.bene qdẽ.extrà de cõſtit.quę in ec
cleſiarũ,& c.eccleſia ſanctæ Marię.& de reb.eccle.nõ alie.c.fi.Eſt
autẽ abbatis conſiliũ repetere ſolutũ indebitè vtroq; iure, iuxta
not.C.de iur.& facti ignor.l.cùm quis.&extrà de ſol.c.fin.vel cõ-
pẽſare ſolutũ in ſoluẽdũ,ff.de neg.geſt.l.3.§.pupillꝰ.extrà depo-
ſi.c.vlt.in fin.cùm ſua vlt.gl.& eccleſia,vel eiꝰ rector nullo inter-
dicto poterit vti ꝯtra abbatẽ ex illa ſolutione erronea pluribꝰ an

Consequenter dicendum est, qualiter libelli in hoc titulo formētur: super quo hoc ordine procedemus. Nam primò dicemus de obligatioibus, quę acquiruntur domino, vel patri per seruum, vel filium, & de aliis generalibus obligationibus: secundo de certi condictionibus: tertiò verò de solutionibus, & de condictionibus subnectemus. Super hypothecaria verò & super pignore mutui concipitur libellus, vt s. de pig. §. j.

ADDITIO.

Finis facta. nam, vt scripsi post Innocen. de restit. spol. in literis. ante medium magnæ gl. versi. sed &. secundum Innocen. nullus possidet actionem, nisi is cui de iure cōpetit. Item simul constaret hoc de petitorio & possessorio: quare, &c. extra de causa pos. cùm dilectus. & de diuor. significasti. & scripsi post Innoc. de filiis presbyt. constitutus. super glos. ij.

ADDE videndum originaliter Oldr. cons. ccl. incip. factum tale: Bonifacius Papa. Rom. consil. cxxiij. Abb. consil. lvij. ij. lib. Quid autem in testamentis, si soluuntur legata, quod tempus inspici debeat, vide eundem Oldra. consi. xxxj. & quid in sententijs, per eundem consil. xiij. & quid in rescriptis, per eundem consil. clxvij. & quid in solutione dotis, cùm restituitur, vide Bald. consi. cccxxxix. ij. lib. & quid de salario officialiū, an moneta debeat solui de illa, quę currebat tempore introitus, an tempore solutionis, per eundem cons. cxxxvij. j. lib.

ADDITIO. Adde tu, quòd aliàs est consilium Bald. cclxix. quod incipit, super eo. in ij. vol. Et an valor monetæ debeat considerari secundum tempus solutionis, vel secundum tempus legati, vel cōtractus, vide Lud. Rom. singul. ccccxiij. incip. quod tempus inspicitur. Henric. Ferran.

SVMMARIVM.

¶ De obligatis obligatione generali.

1 *Libellus qualiter sit in obligatione generali concipiendus.*
2 *Si quis præponat filium, vel seruū, &c. alicui negotiationi, & cum illis contrahatur, qualiter sit procedendum.*
3 *Seruo vel filio alicuius possesso, qualis competat contra patrem, vel dominum actio aut merces contribuatur.*
4 *Proponens actionem de in rem verso, qualiter libellum concipiet.*
5 *Mutuante aliquo pecuniam homini libero, si gerēdo negotia illius pecuniam in alterius vtilitatem conuertit, an actione de in rem verso agi possit.*
6 *Libellus in actione Quod iussu, prætoria, qualiter sit concipiendus.*
7 *Libellus qualiter sit in actione de constituta pecunia, concipiendus.*
8 *Literas habens cōfessionem debiti continentes: an per eas possit agere pro solutione.*
9 *Literis sigillatis de consuetudine creditur.*
10 *Actio ex stipulatu dicitur contra promittentem incertum proponenda.*
11 *Actio ex stipulatu. seu certi condictio ex stipulatu, multipliciter consideratur.*

a 4. §. Prænotandum [a] igitur est, quòd plerunque habens nauem fluuialē, vel marinam, vel stagninam, in ea præponit magistrum, vt contrahat. Vnde si magister ipse contrahit, tenetur ex hoc dominus præpo-
b nens exercitoria actione prætoria [b], quæcunq; sit nauis, ff. de exercit. actio. l. j. §. nauem. Dominus enim ipse vocatur Exercitor, ad quem quotidianus nauis quęstus pertinet, ff. eod. l. j. §. exercitorē.
1 & §. non autē. & §. nauem. ¶ † In hac ergo sic cōcipitur libellus: Libel. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm T. naui suæ præposuerit, cum ipso T. magistro nauis conueni, quòd me cum meis rebus vltra mare portaret in subsidium Terrę sanctę: vnde quia mihi fidem fregit, peto ab ipso P. centum libras, cùm tārum mea intersit: & ad hoc actionem exercitoriam propono, & hoc, si tenes,
c quod sit nomen proprium actionis [c]: alioquin dic, propono acti-
d onem ex conducto exercitoriam [d]: hoc probatur ff. eo. l. j. & l. si seruus. Instit. de act. §. sequens. & §. omnes. & §. contractu. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd T. præposuisti negotiationi nauali, ff. eo. l. j. in prin. & §. magistrum. Item quòd passus es eum in naui negotiari,
e vt in præ. §. magistrum [e]. Item quòd nauis tempore illo indigebat refectione, ff. eo. l. fi. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd præposui M. nō ergo videtur, quòd T. ext. de præsump. nónne. ff. de iudi. cùm prætor. Item quòd præposui M. ad hoc, vt locaret vecturam, & non ad aliud. ff. eod. l. j. §. magistrū.
f & §. igitur præpo. & §. si plures [f]. ¶ † Item frequenter dominus,
2 vel alius seruum suum, vel filium, vel etiam liberum hominem alicui negotiationi, vel tabernæ, vel stationi præponit: vnde si cum illo contrahis, ages contra dominum, vel contra patrem institoria actione prætoria: & sic concipies.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo peto xx. quæ mutuaui T. in merce olearia, quem T. ipse P. præposuit in illa negotiatione: & ad hoc institoriam actionem propono. & hoc, si tenes proprium
g nomen actionis: alioquin [g] dic, propono certi condictionem ex mutuo institoriam. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd cùm sis maior xxv. annis, vel pupillus, cū tu-
h toris auctoritate [h] T. merci oleariæ præposuisti, ff. eo. iterum. & l. sed & pupillus. & l. quicunq;. in fin. & l. habebat. Item quòd in illa merce, putà in oleo, cōtraxi secū: quia sibi tot libras mutuaui, vel emi ab eo tantū olei, vt in pręl. quicūq;. Itē quòd eū ad hoc pręposuisti, vt cōtraheret, ff. eo. l. j. & cum villico. ¶ Econtrà reus sic: Pos. rei. Pono, quòd sum minor xxv. annis. Item quòd quando T. fuit præpositus, tutore carebam, cùm essem pupillus. Item quòd præposui M. tantùm isti merci. sed hæc est implicita negatiua. Itē quòd præposui in tali merce, scilicet vt locaret operas suas: ergo
i non in merce olearia contrahenda, ff. eo. l. j. [i] ¶ † Porrò seruo, vel
3 filio alicuius, vel etiam libero homine bona fide possesso, vel seruo, in quo vsusfructus habetur, cum aliquibus contrahente, possunt isti agere contra patrem, vel dominū actione tributoria præ-
k toria [k], vt merces peculiares ipsis creditoribus contribuat, id est, vt tantum det cuilibet creditori, quantum sibi retinet. pro rata tamen debiti, vt ff. de tribut. l. j. & l. procuratores. §. non autem. & l. aliquando. Concipietur ergo sic libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui merces tales, putà cerā, vel pannos, quos apud se habet, in quib. mercibus cum T. filio, vel seruo, vel ab eo bona fide possesso, vel in quo vsumfructum habet, eo sciente, & non contradicente contraxi, mihi contribuere contradicit: quare peto eum, vt illas mihi contribuat: vel si fortè contribuit, non tamen ad plenum, dicas, quòd mercis minus contribuit: vnde ago contra eum, vt ad plenū contribuat: & ad hoc propono tributoriam. & hoc, si tenes, quod sit proprium nomen actionis: alioquin dic, actionem ex empto tributoriam. Hęc forma probatur ff. eo. l. j. Instit. quòd cum eo, qui in alie. pot. est. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd T. est filius tuus, vel seruus, vel eum possides bona fide, vel habes in eo vsumfructū, ff. eo. l. j. §. fi. ff. pro emp. qui fundū. §. si tutor. Item quòd fuit natus ex tali tua ancilla, C. de rei vend. partū. Item quòd Berta fuit vxor tua, vel eam maritali affectione tractabas. Item ꝙ T. fuit natus ex ea, postquā fuit vxor tua. Itē quòd tu semper vocasti, & vocas eum filiū tuum, ff. de donat. l. donationes. ff. de quæst. l. j. ext. qui fil. sint legit. transmissæ. & de probat. per tuas. Item ꝙ tu sciebas eū in tali merce negotiari, nec contradicebas, ff. eo. l. j. §. scientiā. Item quòd merces illa est apud te, vel dolo fecisti, quò minus sit, ff. eo. procuratores. §. per hāc. & l. illud. §. minus. Item quòd in illis pannis & in illa cera cōtraxi cū illo T. quia eā sibi vendidi, vel emi, de cōtrahen. emp. Labeo. §. si vestim

ADDITIONES

a Prænotandum. ¶ Hic tractat de septē prætoris actionibus, eo ordine, quo Roff. saluo, quòd de vij. remittit, vt j. patebit: quę autem Roff. dicit in illis necessaria, patent ex positionibus: & hoc habeatur in singulis pro repetito.

b Actione pretoria. ¶ De qua Roff. inter prætorias, & est xx. vbi ad literam totum, quod de hac sequitur.

c Actionis. ¶ Idem, si tenes contrarium cum Azo. in Summa huius tit. §. solent. in fi.

d Exercitoriam. ¶ Procedit iste libellus cōtra dominū ex mandato, per quod ipse dominus obligatur, ff. de act. emp. Iulianus. §. si procurator habet tamen electionē contrahens cum magistro, an eū ex locato directo cōueniat, an dominum, vt hoc libello. Et scias, quòd iste libellus nō conuertitur, id est, ex contractu magistri nō agit dominus, nisi magister cedat, ff. de exercit. l. j. §. sed ex contrario. Et redditur ratio ibi in j. respon. quia de conditione magistri quandoq; nec tempus patitur deliberare & capere consiliū, & dominus contra magistrum habet ex locato, vel mandati habita distinctione, an sit gratuitum, vel non.

e §. magistrum. ¶ Ista positio non est necessaria huic libello: sed ei, qui credidisset in refectionē nauis, cui satis est, quòd fuerit necessaria nec tenetur curam refectionis suscipere, vt in l. fi. hîc alleg.

f Et §. si plures. ¶ In Roffr. continuatur ad proximam.

g Alioquin. ¶ Id est, si tenes contrarium, sicut Azo in Summa de exercit. & Inst. in fi. (Roffr.

h Cum tutoris autoritate. ¶ Vel minor cum autoritate curatoris.

i L. j. ¶ Non formāt autor, vel Roffr. casum cōuersum, quando scilicet dominus vult agere contra contrahentē cum institore, & ibi distinguitur, an fuerit liber, & tunc non aget illo existente soluēdo: an seruus, & tunc an proprius, an alienus: & vide ff. de instit. l. j. & ff. de act. emp. Iulianus. §. si procurator. & ꝙ ibi not. In sequentibus continuat autor materiam, vt Roffr. vsque ad ver. pen.

k Prætoria. ¶ Ciuilis enim nō competit contra eum, qui obligatus non est ex contractu, vel quasi, ex maleficio, vel quasi, Inst. de obnon lig. sed æquitas prætoris vult eum teneri, ex quo merces habet. facit ff. de exercit. si cum. §. pen.

vestimenta. Item ꝙ T. est seruus, vel bona fide possessus: vel ille pupillus, vel adultus in eo hēt vsumfructū. Item ꝙ ipse pupillus, vel adultus, tutor, vel curator sciuerunt illum seruum ꝯhere in merce tali, ff. eo. si seruus. §. j. & fin. Item ꝙ talis est tuus procurator, qui sciuit T. in merce tali peculiari contrahere, ff. eo. procura tor. in prin. & l. j. §. licet. & §. sciētiam. ff. de doli excep. apud. §. quęsitum. ¶Econtrà reus sic ponet:

Pos. rei. Pono, ꝙ T. cum quo dicis te contraxisse, est filius M. vel seruus, vel ab eo possidetur, vel ipse habet in eo vsumfructum. Item ꝙ T. vendit carnes, vel parat tabernam tantùm. Item quòd ego fui absens, iam est annus, vel biennium à ciuitate Narboñ. vel ab eo, vbi te dicis contraxisse. hoc concesso, pręsumitur ignorare, aliàs non, ff. de admin. tutor. hoc autem. ff. de probat. verius.

4 ¶† Verùm si ex contractu cum seruo, vel filio Titij habito, putà mutuando sibi, vel emendo ab eo, vel ab alio, modò in rem, vel vtilitatem domini, vel patris aliquid versum sit, compètit etiam alia actio contra dominum, vel patrem, scilicet de in rem verso prætoria: & hoc, quatenus versum est: & sic in ea concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo peto xx. quæ T. seruo ipsius: vel filio mutuaui, vel aliàs cum eo contraxi: quæ pecunia in suam vtilitatem fuit conuersa. vnde pecuniam ipsam mihi peto restitui, & ad hoc propono actionem de in rem verso. & hoc, si tenes, quod sit nomen proprium actionis. alioquin dices, certi cōdictionem de in rem verso. Hæc forma probatur ff. de in rem ver. l. j. Institut. quod cum eo, qui in alie. pot. est. ¶ Actor ergo sic ponet:

Posi. act. Pono, ꝙ T. est tuus seruus, vel filius: si neget, procedet, vt in præcedenti actione not. Item ꝙ ille T. erogauit in frumentum pro alenda familia tua xx. vel pro ea vestienda, vel soluit illa tuo creditori, vel emit togam filio tuo, vel dedit in dotem pro filia tua, vel expèdit in aliis vsibus volūtariis: vel tu mādasti. quòd emeret vnguenta ad luxuriæ materiam, & emit de illis xx. ff. eo. l. 3. §. negotia. & §. si fartina. & l. si res. §. quod seruus. & l. filius. & l. fi. Item ꝙ illa xx. ego T. mutuaui, ad hoc, vt in tuam vtilitatem ꝯuerteret, & conuertit, ff. eo. l. 3. §. si sic mutuatus. Item ꝙ illa xx. adhuc debentur ab illo seruo, cùm ipse non soluerit, nec alius pro eo. ¶Reus verò sic:

a Pos. rei. Pono, ꝙ ille T. est filius meus [a]. Item ꝙ pecuniam, quam à te mutuò accepit, amisit in nundinis Magalatij, vel viuendo luxuriosè consumpsit: & sic nō in vtilitatem domini. Item ꝙ illam pecuniam soluit illi T. seruo, vel filio meo, ff. e. si pro patre. §. ver

5 sum. ¶† Quid si aliquis liber homo gerebat negotia mea, & sibi pecuniam mutuaui, quam in tuam vtilitatem conuertit, nūquid

b contra te agere potero actione de in rem verso? Respon. sic [b]: vtilis enim de in rem verso mihi competit: quia licet verba desint, sententia tñ cōcordat, arg. C. quod cū eo, qui in alie. pot. est, neg.

6 gest. ei. dr̄, l. si quis. C. de procur. si pretium. ¶† Item si quis iubet seruum, vel filium cōtrahere: vel etiam sit in genere dicat, quicūque volens cum seruo meo contrahere, contrahat, conueniri potest insolidum à contrahentibus actione Quod iussu pretoria in qua sic libellus concipietur:

Lib. Corā, &c. cōqueror de P. qui mihi debet xx. ex ꝯtū mutui, vel emptionis, quem cōtractum eius iussu cum eius seruo, vel filio feci: vnde peto, quòd prædictam pecuniā mihi soluat, vel reddat: & ad hoc propono actionē Quod iussu. & hoc, si tenes, quod sit nomen proprium actionis: alioquin dic, certi condictionem Quod iussu. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. pono, ꝙ Titius est seruus, vel filius. hoc concesso. cōstat, quòd est in potestate eius: & sic habet hæc actio locum, ff. quod iussu, l. j. & l. si tutoris. §. si iussu. nisi probetur à patre, vel domino emancipatus, vel manumissus, ff. de his, qui sui, vel alie. iur. sunt, l. fi. Inst. eo. tit. Si verò neget, ponat, prout dixi s. in tributoria. Item quòd tu mandasti illi T. vt acciperet pecuniam mutuò, vel talem rem acquireret, ff. eo. l. j. §. iussum. & hoc pro merce peculiari: secus si in dominica: quia tunc locum haberet mandati, ff. eo. l. j. C. manda. si tibi. Item ꝙ mandasti, quòd quicunque vellet, cum eo contraheret. Item ego secum contraxi mutuando sibi xx. vel vēdendo sibi Digestum pro xx. Item quòd illud ratum habuisti vel illi instrumento subscripsisti, eo. l. j. §. iussum. & §. si ratum. ¶Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd ille T. est seruus, vel fili⁹ M. Item ꝙ illum T. filium, vel seruum emancipaui, vel manumisi. Item ꝙ illa res est dominica, vel paterna. & hoc, vbi mandaui, ꝙ acciperet mutuum. Item ꝙ contradixi filio, vel seruo, postquam sciui ipsum accepisse illam pecuniam mutuò: ergo non habui ratum, ff. ad Maced. si filius. Item ꝙ tantùm in illo contractu fideiussi hoc concesso, nō aget actor Quod iussu. ff. eo. l. j. §. is ergo. Est etiam & actio de peculio, quæ competit contrahenti cum seruo, vel filio: de qua di-

7 cam j. in tit. de peculio. ¶† Cæterùm si quis pro alio se debitorē constituit, contra eum competit actio de constituta pecunia: in qua sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui se mihi constituit debitorē in decem pro T. qui T. mihi illa decem debebat ex causa mutui, vel quia promisit etiam ex nudo pacto. vnde peto, ꝙ illa decem mihi soluat: & ad hoc propono actionem de constituta pecunia. Hæc forma probatur Inst. de actio. §. de pecunia autem constituta. ff. eo. l. j. §. debitum. & l. quòd si maritus. §. si quis autem. ff. eo. l. j. ¶Actor ergo sic ponet:

Pos. Act. Pono, ꝙ T. fuit debitor meus in decem ex causa tali, putà quia sibi mutuaui, vel ex alia. Item quòd T. est maior xxv. ann. & sanę mentis. ff. de verb. ob. is cui. C. de in integ. rest. si tutorem habens. e. l. j. §. de pupillo. Item quòd constituisti te pro illo T. debitorem in illis decem. Item quòd dixi tibi, an velles cōstituere te pro T. debitorem, qui mihi debet decem, & dixisti, ego constituo: ecce verba nudi pacti: non enim habet locum hæc actio, si fit per stipulationem, Instit. de act. §. constituta autem. ff. eo. l. j. §. cumque. Item quòd tu ita dixisti, cōstituo me tuum debitorem in illis decem, quæ tibi debet T. secus si personaliter diceret, vt bene satisfiet tibi. hęc enim constitutio nulla est. in authentic. vt cum de appell. cog. §. fin. quæ est C. eod. authent. habita. ¶Reus verò sic:

Positio rei. Pono, ꝙ T. ille, quem dicis tuum debitorem, tibi soluit, Insti. quib. mod. tol. oblig. Item ꝙ ei fecisti pactum de nō petendo priùs, quàm me constituerem pro eo soluturum, ff. eod. l. j. §. debitum. & l. ꝙ si maritus. §. si quis autem. Item dico me minorem xxv. annis. Item ꝙ fuisti à me stipulatus illa decem, & ego ti-

c bi promisi [c]. ¶† Pone: mercator quidā in Montepessulano resi-

8 dens misit quandam suam epistolam sociis suis Bononiæ morātibus, vel fortè scripsit vniuersis sub hac forma: Noueritis me recepisse à tali dante nomine A. scholaris Bonoñ. residentis centū libras Tur. quas promisi per me & meos socios, vel societatē meam reddere Bonoñ. prefato scholari: vel tot libras Bonoñ. quę tātundem valent, habita cambij ratione: erat autem iste mercator procurator suæ societatis: nunc quæritur, vtrùm scholaris possit ex talibus literis agere contra ipsum mercatorem, vel cōtra eius societatem? Super quo dicunt quidam, ꝙ sic, actione de constituta, ff. de pact. si vnus. ff. de neg. gest. si pupillus. §. si is. & Inst. mand. in prin. qua actione agi potest, siue fiat cōstitutio inter absentes, siue inter præsentes, vt ff. de constit. pec. qui autem. in fi. & l. seq. secundum Odoff. Alij dicunt ei dari actionem negotiorū gestorum, per præ. l. si pupillus. Sed & si dicatur dari condictio ex moribus, vel ex cōsuetudine, non est reprehensibile, vt C. de consti.

9 pec. l. 2. in fi. ¶† De consuetudine enim creditur literis sigillatis, præsertim contra sigillantem: & facit ad hoc quod not. in præ. l.

d si pupillus. §. item si procurator [d]. ¶† Item cōtra promittentem

10 tibi aliquid incertum, putà domum facere, vel librum scribere, in genere, tibi competit actio ex stipulatu: secus si certū: quia tūc locum

ADDITIONES.

a Est filius meus. ¶Sup. vel seruus.

b Respon. sic. ¶Roff. cuius fuit hæc quæstio, dixit, respondeo: pōt esse quęstio vtilis, &c. vt in fi. remittit de quęstione ad Summam Azo. si cer. peta. vbi vide in 4. col. sub vers. vbi autem.

c Promisi ¶Obiicit Rof. contra libellum quòd non plus debet esse in accessoria, quàm in principali. ff. de fideius. Vranius. eo. l. hæres. Cū ergo ex prima agi non possit, quia naturalis tantùm, ff. de pact. iuris gentium. ergo nec ex ista accessoria. Respōdet verum esse, quod opponitur, si recipiatur plus re, vel quātitate: aliàs certum est fortiùs obligari fideiussorem, qui pro naturali debito interuenit, quàm principalem, ff. de fideius. l. j. & in actione de constituta, est speciale, ꝙ ex nudo pacto agitur, Insti. de act. 3. col. ver. de pecunia. & vide, quod ibi no. de sex casibus exceptis, ex quib⁹ ex nudo pacto agitur. Dicit ergo, quòd licet non plus obligetur, tamen obligatur fortiùs. Improbat etiam Rof. dicens, ꝙ hoc nō est proprium nomen actionis, sed adiectio: quia secūdum id, est adiectio adiectionis: quod nihil est dicere: & quod sit proprium nomen. patet C. eo. l. j. & 2.

d §. item si procurator. ¶Agilis est valde auctor: saltat eīn de prætoriis ad ciuiles, & attento ordine Rof. cxl. rubricę sunt medię inter istam & s. proximam. Libellus autem fuit Roff. vbi de act. ex stipulatu ad incertum, cuius materiam prolixè prosequitur: ibi etiam continuatur tractatus arbitrarię. de qua sequitur: & ibi format quatuor libellos: primus scilicet, cùm promissio est alternatiua rerum: secundus, cùm locorum: tertius, cùm locorum & rerum: quartus, cùm interest actoris ratione lucri, vel damni extra rem, quos posuit auctor in ver. si autem. quem statim allegat: & vide quod dixi ibi.

locum haberet certi condictio generalis, vel ex stipulatione. Instit. de verb. oblig. in prin. ff. eo. vbi autem non apparet. §. j. & j. §. prox. in prin. & ver. si verò. ¶ Sic libellus concipietur: Lib. Corā. &c. conqueror de P. qui promisit mihi librū scribere, vel domū facere. vnde cum nō fecerit, ago ꝯ eum, vt faciat: & ad hoc, ꝓpono actionē ex stipulatu. & pone hic, vt in prædicto ver. si verò. In hoc ēt concipitur libellus, vt s. de fideiu. §. fi. ibi potes

11 etiam. ¶ † Porrò est & alia actio ex stipulatu, seu certi condictio ex stipulatu, de qua in arbore actionū nihil dicitur, s. cùm quis se daturum, vel facturū aliquid sub alternatione locorum, vel temporum, vel certo loco promittit: quæ arbitraria est, & alteri⁹ naturæ, quàm præcedens, Instit. de actio. §. quosdā. ff. de eo, qđ cer. loc. l. 2. in qua libellus cōcipitur, vt s. de plus petit. versi. si autem. & seq. ¶ De aliis actionibus ex stipulatu in plerisque locis huius

a tractatus poteris reperire [a].

ADDITIO.

a Reperite. ¶ Et maximè s. prox. 2. rubrica in parte 2.

SVMMARIVM.

¶ De obligatis ex certi condictione.

1 *Certi condictio multipliciter consideratur.*

2 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi agitur certi condictione ciuili ex stipulatione.*

3 *Actio ex stipulatu locum habet in promissione incerti.*

4 *Certi condictio ex mutuo, cui competat, & qualiter in ea formetur libellus.*

5 *Agens condictione generali triticaria ciuili, qualiter formabit libellum.*

6 *Petitio debiti ex condictione multipliter consideratur.*

7 *Rerum æstimatio quo iure petatur.*

8 *Actione sublata super principali, & super accessorio sublata censetur.*

9 *Rem petitam præstari diuersimodè consideratur.*

10 *Res, aut æstimatio rei qualiter sit petenda.*

11 *Libellus continens hæc verba, peto rem, vel eius æstimationem, an teneat.*

12 *Commodatarius perdens rem alterius, an satisfaciat dando similem: & an possit peti æstimatio.*

a 1 5 § Sequitur videre [a] de certi condictionibus, & primò de generalib⁹. ¶ † Sæpe igitur aliquid certum ex obligatione petitur. quare prodita est certi condictio ciuilis, quę competit, quoties aliquid certum petitur ex omni causa, ex omni obligatiōe, & ex omni ꝯtu, certo, vel incerto, siue ēt certū debeatur ex cā legati, vel ex lege Aquilia, vel ex furtiua cā, vel ex senatusconsulto, & breuiter ex quocunq; ꝯtu certū petatur, ff. si cer. pet. certi cōdictio. §. j. & §. cōpetit. & ver. sed si ex senatusconsulto & §. quoniā igitur. & hoc, si obligatio sit pura: secus si conditionalis, vel in diē, vt ea. l. §. j. in fi. ¶ Sic ergo in ea concipitur libellus: Lib. Corā. &c. conqueror de P. qui mihi debet centum, quia mihi promisit ex tali causa: vel, qui mihi vēdidit domū cuius fines, &c. q. domum non vult mihi tradere: vel, qui mihi ñ vult dare centum, quæ T. in suo testamēto mihi legauit, cùm T. ipse sufficit: vel, qui mihi damnum dedit in re tali, quod decē æstimo: vel, qui me deiecit, & damnum dedit, quod decem æstimo: vnde ago ꝯ eum, & peto, vt mihi det illa decem: vel vt domū ipsam mihi det: vel, vt centū mihi legata soluat, seu det, vel vt det mihi xx. in quib. me damnificauit: vel, vt decē, seu rē mihi det: & ad hoc propono certi condictionē generalem, vt in præd. l. certi condictio. §. j. 2. & 3. ¶ Actor ergo sic ponet:

b Posi. act. [b] Pono, ꝙ res, q̄ à te peto, est talis, &c. ff. eo. l. sed & me & Titiū. Itē ꝙ talē ꝯtū feci tecū: quia ꝓmisisti mihi certā rem ex tali cā, vel quasi: vel fuit mihi legata, vel damnū dedisti, qđ decem æstimo: vel quasi deliquisti, vt in præd. l. certi. & l. sed & me. Itē ꝙ res certa, q̄ à te peto, ad te ꝑuenit. Itē ꝙ res illa est mihi debita: secus enī, si esset sua, q̄a tūc vēdicaret, ff. vsufruc. quemad. caue. l. fi. ff. de donat. cau. mor. qui mortis. C. de don. quæ sub mō, l. j. ¶ Reus verò sic: Pos. rei. Pono, ꝙ res, q̄ petis, est incerta. Itē ꝙ ꝓmisisti me facturū turrim, vel centū dare sub alternatione. Itē ꝙ illa est

c T. Itē ꝙ eā desiit possidere sine dolo, vel culpa [c]. ¶ † Si verò ali-

2 quis aliquid certū tibi ꝓmittit, locū habet certi ꝯdictio ex stipulatione ciuilis. Instit. de ver. oblig. in prin. ff. si cer. pet. si qs certū.

d de qua ēt in arbore nō habet [d]. Sic ergo cōcipit libell⁹: Lib. Corā, &c. conqueror de P. q. mihi interroganti ꝓmisit se daturū x. lib. Tur. ꝓ Codice, quē sibi scripsi: vel ꝓ patrocinio, qđ sibi in tali cā præstiti: vñ ago ꝯ eū, vt mihi det illa x. & ad hoc ꝓpono ꝯdictio-

3 nē ex stipulatione, vt in ꝑ. ꝯcor. ¶ † Si aūt incertū ꝓmisi, locū haberet actio ex stipulatu, vt s. §. ꝓx. ad fi. ver. itē ꝯ. ¶ Actor ergo sic ponet: Pos. act. Pono, ꝙ fui stipulatus à te ꝑsente x. lib. Tur. vel aliam certā rē. ff. de ver. ob. l. i. C. de inuti. stipu. vt inter absentes. Itē ꝙ rñdisti, ꝙ eas mihi dares, ff. de ver. obli. l. j. §. 2. & 3. & 4. Itē ꝙ es persona, quæ pōt obligari, ff. de in ius voc. l. j. in fi. ff. de ver. obli. l. is cui ēt. sed hęc iuris est. Itē ꝙ rei promissę habes cōmerciū, ff. de verb. obl. multum. extra de re iud. abbate. lib. vj. ¶ Reus verò sic: Pos. rei. Pono, ꝙ inter nos nuda verba interuenerunt: ꝯ extrà de testa. indicāte. Itē ꝙ erā absens die, qua dicis stipulationē fuisse īterpositā, C. de ꝯhē da stipul. optimā. extr. de testib. ex tenore. Itē ꝙ sum talis, q. nō possum obligari. putà pupillus. sed hæc est iuris & negatiua. Itē ꝙ res illa nō est ꝓmissa nostro cōmercio, extr. de rescr. cām, quæ. Itē ꝙ interrogationi ex interuallo rñdi, ff. de ver. obl. l. j. Itē ꝙ sine cā tibi ꝓmisi, ff. de doli excep. l. 2. ff. de donat. Itē ꝙ nō intellexi verba stipulationis, extr. de spons. ex literis. j. ff. de

e ver. ob. l. j. §. pe. xxii. q. ij. is aūt. xliij. di. §. pariter [e]. † Est & tertia ꝯdi-

4 ctio spālis ciuilis, q̄ dat mutuāti pecuniā, vł aliud, qđ ꝯsistat ī pō-

f dere, numero, vł mēsura: & dr certi ꝯdictio ex mutuo [f], ff. si cert. pet.

ADDITIONES.

a Sequitur videre. ¶ Hîc auctor de conditionib⁹, quæ ciuiles sunt, tractare volens, incipit à generalissima: & sic illam vocat Roff. & ponit eam xj. inter ciuiles, & eius fuerunt verba sequentia ad literam: in isto autem §. & seq. de decem condictionibus tractat.

b Posi. act. ¶ per quas collige quatuor, quæ requiruntur in ista, secundum Rof.

c Vel culpa. ¶ Multas obiectiones & quæstiones format super ista Rof. Prima sit, ad qđ hæc generalissima fuit inuenta, ex quo speciales habemus actiones ad singula, pro quibus competit: rñspōdet, & idem Ioan. de Bla. vbi de condictionibus certi generalib⁹, quòd vtilis posset esse, quādo specialis actio infamaret, cum ista non infamet, ff. de action. & obli. l. cessat. Plus, quia si generaliter ago contra Titium, vt mihi rationem faciat de tali re, quàm furtiuè surripuit, vel rapuit, dicat intentasse actionem, per l. hęc enī. ff. de suspe. tut. & ff. de pœ. si preses. Item interest mea habere plura suffragia, vel iura diuersa, ff. de lib. leg. l. 4. aliàs 3. in fi. & ff. de seruit. l. ei fundo. Subdit, quosdam dicere casus esse, quib⁹ ista, & nulla alia competit: allegauit leges, quarum exempla non approbat quia, vt dicit, in speciali condictione loquuntur, non in generali dicit autem, ꝙ magis ꝯgruit exemplum in l. si me & Titium. ff. si cer. pet. Sed prò & contrà. quod ibi not. in fi. & vide, quod statim dicam. Dicit etiam, quòd hæc generalis perit eo tēpore, quo specialis, putà redhibitoria, vel Quanto minoris: alleg. ff. si quis test. liber esse ius. fuer. l. j. si quis eum. §. qui iniuriarum. & de don. qui id quod. sed nō crescit in litem per inficiationem, sicut Aquilia: alleg. ff. de petit. hæred. item veniunt. §. cùm prædiximus. & ff. de iureiur. eum qui. §. j. Non est autem bonæ fidei, cùm non numeretur in §. actionū. Instit. de act. Transibit autem ad hæredes hæc condictio, si ex ea causa proponitur, quæ sit perpetua & transitoria: aliàs non alleg. præ. §. qui iniuriarum. & ff. vt leg. vel fideicom. no. cau. l. j. §. bellissimè. Sic cucurrit: quia de his no. in l. certi condictio. ff. si cer. pet. in prin. Item ibi ad soluendā obiectionē de eo quod dicit ex causa legati, & gl. intelligit, cùm legata est res aliena scienter: quia si testatoris fuisset, competeret condictio. Rof. hîc in fine resistit, dicens, intelligi posse, quando legatur res propria incerta de certis, putà vnum de seruis suis, vel equis: hîc enī nō competit vendicatio. Accidit demum ad finem illius glossæ, quòd ꝓcedat in legato quantitatis. Scire debes, quòd Io. de Blanasco, vbi s. format libellum secundum casum præ. l. si me & Titium. & sic dico de Rof. me & Titium rogauit, quòd alter nostrū sibi mutuaret x. lib. talis monetæ: quod facere volēs præcepi M. qui mihi x. libr. ipsius monetæ debebat, quòd illa solueret illi R. quod fecit: præcepi etiam, quòd illas ipse R. reciperet, vt à debitore Titij, se mihi obligare nō intendens: vnde cùm pecunia mihi debita ad ipsum R. peruenerit, ago contra eum, vt decē libras mihi reddat: & supplico vobis, &c.

d Non habetur. ¶ Et hanc Rof. continuat s. proximè, in qua dicit nouem requiri, quæ colligas ex positionibus.

e §. pariter. ¶ Quod super hac actione scripsit Rof. in fi. de stipulatione sine causa, scripsi s. de confes. §. nunc videndum. super vers. sed quæ est ratio.

f Certi condictio ex mutuo. ¶ Hanc continuat Rof. s. proximè, & septem, quæ requiruntur in ea, ex positionibus collige. Repleuit autem Rol. hunc titulum de verbo ad verbum ex Azo. in Sūma, si certum pet. & scias, quòd Ioan. de Blan. recitat Ioan. dixisse triplex esse mutuum: ciuile tantùm, & naturale tantùm, & ciuile cooperante natura, vt si pecunia & stipulatio intercessit: & si stipulatio est vtilis, ex illa agitur: secus, si est inutilis, ff. de noua. si ita. §. vltimo, & l. sequent. & si certum petat. certi condictio. §. quoniam, Refert autem Ioan. Bul. dixisse, vnicum esse mutuum, scilicet naturale. nam reliqua sunt, non mutuum, sed obligationum genera: siue sit obligatio verborum, siue literarum. facit Institut. de obligat. §. finali. quibus modis contrahitur obrigatio. in principio, & hoc placet ipsi Ioann. qui dicebat, quòd si meam pecuniam

pet.l.j.&2.Inst.quibus mo.re contrahi.ob.in prin.in qua sic libel lus concipitur:
Lib.Coram,&c.cõqueror de P.cui mutuaui & numeraui c.quæ mihi tali loco & termino promisi soluere: quod si non faceret, xx.nomine pœnæ mihi dare ,ꝓmisit,ad hoc se solenniter obligãdo:quare peto,ꝙ,sicut promisit,prædicta c.mihi soluat: & eũ ad hoc peto compelli,& sententialiter condemnari:& ad hoc pro pono certi condictionem ex mutuo, ff.de tritic.l.j.C.de episc.& cler.auth.generaliter.Instit.de oblig.in prin.iunge,si vis,quia in præfatis loco & termino soluere nõ curauit,peto xx.pro pœna: peto etiam expensas,&c.Insti.de obl.§.j.¶Actor ergo sic ponet: Pos.act.Pono,ꝙ tibi mutuaui centum,Inst.quib.mo.re cõtrahi. ob.in prin.Itẽ ꝙ pecunia illa mea erat,C.si cer.pet.quãuis. ff.eo. l.2.ff.de fideiussor.si quis ,ꝓ eo. §.si nummos.Item ꝙ sum talis,q possum obligari,ff.si cer.pet.nam & si fur.sed hæc est iuris. vnde dic,Itẽ ꝙ sum maior xxv.ann. Itẽ ꝙ sum emãcipatus.Itẽ ꝙ illa tibi numeraui ex hoc,vt appareat obligatio,& excludat̃ cã mortis donatio,vel ob causam,ff.eod.non omnis.Item quòd mihi reddis deterioratam,ff.eo.cùm quid mutuum.& l.ij.¶Reꝰ verò sic: Pos.rei.Pono,ꝙ recepi eam causa donationis,ff. eo.si ego.Item facias positiones contra prædictas: & vide,quod not.s̃.de plꝰ pe ti.Formam mandati ad mutuum recipiendum vide s̃.de procur. §.vt aũt.ver.mandatum.Item de vtili certi condictione dixi s̃.de
5 cõfes.ver.sed & si.¶†Aliaᵃ quoq; est generalis condictio,sicut
a prima,quæ Triticaria nominatur:& est ciuilis, per quam omnis res petit̃,siue certa,siue incerta:siue corporalis,siue incorporalis prẹter pecuniam numeratam,ff.de tritic.act.l.j.§.j.in qua sic libel lus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.à quo peto rem talẽ,puta equũ talem:& sic pro certa re:vel equum talem:& sic in genere:quem equũ mihi debet ex tali causa,purà quia promisit:vel aliam causam adiiciat.vnde ago contra ipsum,vt prædictum equum mihi soluat:& ad hoc propono condictionem triticariam, vt in præ. l.Eodem modo cõcipe pro re mobili & immobili, & ,ꝓiuribus, & aliis:& forma positiones,vt s̃.in prin.huius §.in certi condicti
b one generali ᵇ.De actionibus aũt ex stipulatu dixi s̃.§.prox.ver.
6 pen.& fi.& s̃.de plus petit.¶†Ad huius autem materiæ euidentiam pleniorem no.ꝙ aut petitur species,vel quantitas,aut eorũ ẹstimatio.Si petit̃ ẹstimatio speciei,vel quantitatis ex ꝯctu.purè celebrato,& mora ñ præcessit litis cõtestationẽ,tunc spectat̃ tẽpus litis contestatæ,vt ff.si cer.pet.vinũ.ver.si verò.ſm vnam lecturã,& insuper quanti plurimi fuit retro,vt ff.de act.emp.& vẽ.
c ratio.§.ꝙ si per venditorẽᶜ.Si verò petit̃ species,vel quantitas,tẽpus ꝯctus inspicitur,ff.si cer.pet.cùm quid.& ff.mãd. hominem. & l.si procuratorem.sed si species,vel quãtitas debent̃ in diẽ,vel sub cõditione,inspicitur,quantũ valet aduenientis diei,vel cõditionis tempore,ff.de verb.oblig.quoties in diem.Quandoq; tẽpus sententiæ inspicitur,si retro minus valuit,ff.de petit.hær.si à domino.§.si quidam.Sed non vr̃, ꝙ re petita pronunciari possit sup æstimatione:vt si vinum petitur,quod ,ꝓnũciatur super alio vt C.comm.diui.vt fundus.& C.de fideicom.lib.l.fi.extr.de cau. pos.& propri.cùm super.ff.de iudic.de qua re.extr.de accu.qualiter & qñ.2.prope fi. Resp.hoc verum est,cùm res extat, & petitoris non interest in alio damnari:sed si res esse desiit,tũc potest in æstimatione condemnatio fieri,vt ff.de dol.arbitrio.§.non tãtùm.Idem est,si intersit petitoris,vt in prẹ.l.vinum.&ff.de tritic. l.fi.Sed quo iure petitur æstimatio?Respõ.interdũ iure actionis, vt ff.de donat.fundũ Cornelianũ.in fi.& in præd.l.hominem.& ibi spectatur tempus contractus.Interdum etiam iudicis officio, quod deseruit actioni:& tunc spectatur tempus moræ,vt in prẹ. l.vinum.¶Poterit atem sic concipi libellus:
7 Lib.† Coram,&c. conqueror de P.cui mutuaui decem corbes, seu amphoras vini rubei,vel albi,&fuit in mora reddendi:quare peto impsum cõdemnari in decẽ amphoras æquè boni vini,habita ratione bonitatis à tẽpore morẹ,& quanti plurimi fuit.hoc probatur ex præcedentibus: & iudex condemnauit eum in decẽ amphoras.dicens:
FORMA.Condemno talem in decẽ amphoras ẹquè boni vini, habita ratione æstimationis à tempore morẹ:& pro vnaquaque amphora eum condemno in decem solidos:& sic sua mora puni tur.Sed si simpliciter petij,postea in ,ꝓcessu potero à iudice pete re,ꝙ eum condemnet in æstimatione. nam vsuræ veniunt iudi
8 cis officio,ff.de vsur.mora.§.in bonæ fidei.¶†Quid si petij vinũ nil de æstimatione dicens:lata sententia volo petere æstimationẽ,s.decem pro qualibet amphora:nunquid obstat mihi exceptio rei iudicatæ?Iac.dixit,ꝙ si petij vinum & æstimationem,& iudex non habet rationẽ ẹstimationis,non valet eius sentẽtia,qua si pro parte pronunciauerit,& pro parte nõ,ff.fam.excis.l.in hoc
d iudicio.C.de except.rei iud.l.j.ᵈ Si verò petij tantùm vinum,aut condemnauit tantùm in vino,& tunc nõ obstat exceptio rei iudicatẹ,quasi ab initio minus fuerit petitum,nunc pluspeto,Inst. de act.§.si minus.extrà de plus petit.c.vnico,& ar.ff.de neg.gest. si aũt.§.si quocunq; modo. Sed Odof. contrà dicens,ꝙ postquã reus est condemnatus ad rem principalem,ẹstimatio amplius iu re actionis venire nõ potest.sublata enim actione super principa
9 li,& super accessorio est sublata,C.depositi,l.4.¶†Breuiter aũt dic,ꝙ aut res petita nullo mõ prẹstari potest,vt quia periit:& tũc fit condemnatio in æstimatione,licet res petita sit,vt in præ.l.arbitrio:§.tñ.Aut potest præstari,sed non sine magna rei difficultate:& tunc idem iuris est,vt ff. de leg.j.si dominus.§.qui cõfitetur. Aut præstari potest,sed nõ sine dãno actoris:& tũc:qa magis ĩterest actoris habere ẹstimationẽ,q̃ rẽ,fit ꝯdẽnatio in ẹstimatione: sic int

ADDITIONES.

Pecuniam meo nomine mutuo,formatur sic libellus.
Lib.Dico,ꝙ mutuaui x.talis monetẹ R.vnde ꝯ ipsum ago,vt mihi illius monetẹ det decem,supplicoq;,&c.Si alius mutuauit nomine meo & ratum habui,acquiritur mihi actio,vt præd.§.quoniam.& tunc sic formatur libellus:
Lib.Dico,ꝙ Petrus mutuauit nomine meo R.decem libras talis monetæ:vnde ꝯ ipsum R.ago,vt mihi det decẽ lib. illius monetæ,supplicoq́;,&c.Si autem ratum non habeo tunc ille Pet. sine aliqua cessione habet vtilem certi condictionem:& sic dicet:
Lib.Dico ego Pet.quòd de pecunia Ioan.quam habebam,R.mu tuaui decem libr. Vnde cùm dictus Ioan.mutuum illud per me factum ratum non habeat, & R.dictam pecuniam cõsumpserit, ago contra dictum R.vt mihi det x.lib.dictæ monetæ, supplicoq́ue,&c.
e Alia.¶Hanc etiam continuat Rof.
b Generali.¶Idẽ Rof.assignat aũt cõuenientias& differentias inter ista,dicens,ꝙ vincunt & vincuntur:vidisti,quòd ista non datur ad pecuniã, illa sic.Sed per istam petuntur res certæ & incertæ,ff.eo.l.j.per illam solùm certæ,ff.si cert. pet.l.certi condictio. Item per istam res corporales & incorporales,putà seruitutes,q̃ incertæ sunt,ff.de verbo.oblig.vbi aũt.§.qui id,quod per illã verò species, vel quantitates. Item per istam petuntur corporalia, etiãsi nostra non sint,præterquã in in casibꝰ.Incorporalia verò, siue sint nostra,siue nobis debita,ff.e.l.j.§.vlt.& l.ij.Inducit tamẽ Azo aduersatiuam,quæ est in præ.§.fi.ibi,rem aũt tuã. Concordat aũt in multis,& quòd ẽt in positionibus conueniunt, vt hic dixit auctor.Subdit autem Roff.quòd iura variare videntur cuiꝰ temporis fiat ẹstimatio:ideo breuiter de hoc tractat:de quo plẹnè tractauerat Azo ff.eo.l.in hac.& ibi per Accur.in vlt.glo.Vtitur autem Roff.aliis verbis,quàm auctor,dicens,quòd quoties petitur interesse,res,vel æstimatio.in tempore considerando refert,ex quo contractu agatur,bonæ fidei, vel stricti iuris.Primo casu consideratur tempus moræ vsque ad tempus sententiæ, vt æstimetur,quo tempore plus fuerit, alleg.§. si per venditorem. quem alleg.auctor,&ff.commo.sed & mihi.§.in hac.Idem est in contractibus stricti iuris, si agatur contra aliquem ob dolum, ff. de tritic.l.in hac.Si verò agitur ex culpa in contractibus bonæ fidei,dic,vt s̃. in stricti iuris habetur ratio à tempore moræ vsque ad tempus litis contestatæ,attento,quo tempore res fuit maloris pretij.In illis autem non habetur ratio temporis post litem contestatam,in quibus venit id solum, quod petitum est.Si autem non quæritur de re,interesse,vel æstimatione, sed de accessionibus,in bonæ fidei veniunt à tempore moræ: in stricti iuris, si peto,quod meum fuit,veniunt à tempore moræ:si mihi debitum,à tempore litis contestatẹ,ff.de vsur.videamus.Hẹc autem in accessionibus naturalibus,vt fructibus. Ciuiles enim accessiones ñ pstãt in ꝯtib stricti iuris,nisi vinculo stipulatiõis,C.đ vsur. q̃uis.& de cond.ind.l.j.Nec ob.lex dicens,ꝙ vsuræ vicẽ fructuũ obtinẽt.de vsu.ff.vsuræ.quia illud verum in ꝯtibus bonæ fidei. Nec obstat principium distinctionis l.hominem.ff. mand. Fideiussor enim agens contraria mandati, quia hominem soluit,illã æstimationem habere debet,cuius erat homo tempore solutionis,nõ eius,quẹ postea creuit,vel decreuit.nam in stipulatione, cùm peto hominem,quem promisisti, talem dare debes, qualis est,nisi fuerit in mora.quo casu etiam tempꝰ anterius inspicitur, vt in præ.l.hominem. Fatetur autem, quòd moræ interuenientis ante litis contestationem habetur ratio in vtroque iudicio, bonæ fidei & stricti iuris:vide, quod dixi post Inn. & Host.de restit.spol.grauis.in 3.gl.
c §.quod si per venditorem. ¶ Vide, quod ibi not. in gloss. imò videtur.
d L.j.¶Vbi de hoc scripsi,de re iudic.cùm inter.in gl.super aliis.

sic intelligitur præalleg. l. vinum. Aut potest præstari sine difficultate rei cum damno actoris: & tunc facienda est condemnatio in
10 re petita: & sic intelligitur C. de fideic. lib. l. fi. ¶† Ad vberiorem
a autem huius materiæ tractatum nota[a], quòd cùm alicuius rei nomine in specie, vel in qualitate consistentis, agitur, res tantùm est in libello petenda, & non æstimatio, cùm ipsum solum corpus, & non æstimatio sit in obligatione, vt ff. de ver. obl. si seruū. §. fi. quod quidam
b dicunt[b] verū esse, si primū corpus præstari possit: alioquin quia fortè nō extat, tūc æstimatio debetur, & ideo æstimatio peti debet, vt ff. de condic. fur. in re furtiua ff. de dol. arbitrio. §. j. ff. de condi. inde. si non sortem. §. libertus. quod mihi non placet, nam lex dicit, æstimationem in obligatione non esse, vt in præ. l. si seruum. §. j. etiam si sit extincta, vel perempta: imò res extincta, vel perempta est in obligatione: sed tunc, quia ipsum corpus præstari non pōt, iudicis officio fit cōdemnatio in æstimationem, licet res tantùm petita sit: & sic intelligitur præalleg. l. in re furtiua & ff. de cond. indeb. in summa. §. causæ. ibi, repetet pretium, sc. iudicis officio. & in præ. §. libertus. Itē, homo repetendus est: & sic in obligatione cùm tñ iudicis officio æstimatio præstabitur: & ad eam fiet condemnatio, si homo præstari non possit, & vide ff. de re iud. si quis ab alio. ff. fam. ercis. & puto. §. 3.
11 ¶† Et quid si libellus sic conceptus est: Peto rem, vel eius æstimationem? & quidem non tenet, secundum quosdam, quia propter vim subalternationis in potestate rei esse debet, vtrùm super re, vel super æstimatione petitio facta sit, ff. de iur. do. plerunque. §. pen. ff. de sol. l. Stich⁹, aut Pamphilus, resp. j. ff. de contrahen. emp. si in emptione. Si igitur super æstimatione quæritur, nulla erit quō, cùm æstimatio peti non possit, vt dixi. Sed certè ego[c] nō puto esse in potestate rei, super quo
c facta sit petitio: imò petitum intelligitur id, ad quod de iure potest extendi actoris petitio, ff. de iudic. si quis intentione. nec enim est in iudicio rei electio, vt ff. de verb. obli. stipulatio ista §. j. ff. de iudic. solēnis. extrà de cau. pos. & propri. cùm ecclesia. & talis petitio potiùs extenditur ad rem petitam, quàm ad æstimationem, nam & in contractibus, si stipulatus sum duas res sub alternatione, & altera earum deberi non potest, altera, quæ deberi potest, erit in obligatione, vt in præ. l. Stichum. in prin. ff. de verb. oblig. quotiès. Patet ergo rem, & non æstimationem esse petendam: & pro eo, quod petitum est, & non æstimatione, condemnatio fiet, nisi res petita præstari non possit: quia tunc fiet cōdemnatio in æstimatione, C. de fideicom. lib. l. fi. prope fi. ff. de leg. j. si domus. §. cū alicui. & in præ. l. in fi. §. j. & nisi contumacia rei interueniat. & actor id postulauerit, vt ff. de rei vend. q restituere. & l. quòd si post. Instit. de offi. iudic. in princ. & nisi natura actionis hoc permittat, vt ff. de act. emp. l. j. & l. emptor. respon. j. & C. eo. si ita. & nisi cum rei commodo præstare non potest, ff. de leg. j. non amplius. in fi. & s. ver. quid si periit. vel potest, sed pietatem ostendit. vt in præ.
d l. si domus. § in pecunia[d]. & eod. tit. l. si tibi homo. §. j. & nisi æstimatio omnino idem in se contineat, vt ff. de aur. & arg. leg. l. j. & §. fin. & l. Titiæ amicæ. quia nummi erant auro & argento incorporati: & legatum continet in se pondus, quod dici potest, & in similibus, C. de don. si quis argētum. Quod verò dicitur ff. si cert. pet. in l. vinum. & ff. de tritic. l. si res. vbi vinum, vel frumētum fuit petitum, & reus in æstimatione condemnabitur, ideo est, quia spectatur pretium secūdum certa tempora. vt s. vers. ad huius. & vide ff. de ædi. edic. ædiles. §. item sciendū. & de testa. tut. l. pen. Itē quando agitur in solidū, & condemnatio fit pro parte, vt ff. depo. si duo hæredes. & quædā veniunt in petitione q̄ nō veniūt in restōne vt ff. de rei vend. l. 2. Item datur condictio furtiua ad æstimationem rei, quā dominus cōsequutus est ab alio, quàm à fure. Sunt autem, qui dicūt prædictum libellum, in quo petitur res, vel æstimatio, non esse de iure admittendum, vt ff. de iudi. non quemadmodum. licet de consuetudine admittatur, At & aliàs dicitur & ff. de Publi. l. j. Tamē quandoque petitur res, vel eius æstimatio,
e si res non præstetur, vt ff. locat. conductores[e] ¶† Sed quid si cō
12 modatarius boues meos perdidit, & vult mihi cōsimiles boues reddere: ego verò solùm æstimationem peto? Arg. pro me ff. eo. in commodato. §. fi. ff. de tritic. l. pen. ff. de act. emp. l. j. respon. j. & C. vnde vi, si quis in tantam. in fi. & l. non abs re. in fi. Arg. pro eo C. de ser. fug. quicunque. ibi, eum pari, &c. & l. mancipia ff. de arbit. Labeo. ff. locat. si quis domum ff. quod met. caus. illud. C. de pat. qui fil. distra. l. fi. & ad hanc quæstionem facit, quod no. C de donat. si quis argentum. respon. j. & ff. de fideicom. lib. l. pen. circa med. De actione æstimatoria no s. de emp. & ven. §. ij.

ADDITIONES.

a Not. ¶ secundum Simo. Vinc. cuius ad literam fuerunt hæc verba, C. de fideicom. lib. l. cum quidam.

b Quod quidam dicunt. ¶ Guido de Suza. & vide, quod not. ff. de const. pec. l. promissor. j. & ij.

c Ego. ¶ Simon Vincen. cuius ad literam sunt verba, vt dixi suprà.

d §. in pecunia. ¶ Iste §. nil facit, sed §. ibi sequens, qui confitetur ibi fortè, sed faciebat vers. & loquitur de seruo legato. qui est filius, frater & nepos hæredis: dicit §. ille. quod confitente hærede & æstimationem offerente, æquissimum est illum exaudiri: lex sequēs legatum factum in testamento, cuius æstimatio est soluta, non vult deberi, licet repetitum fuerit in codicillis solutionis tempore non apertis.

e Conductores. ¶ Supple, vel si nō extat, quod post moram debitoris dico non extare, secundum Gui. de Suza. qui etiam dicit rem, vel æstimationem peti posse, etiamsi res non extat, per l. ff. de verb. oblig. eum qui ita. §. vlt. & l. si seruū. §. fi. & l. inter stipulantem. §. pen. Item dicit, quòd petita æstimatione res peti videtur, vt ff. de constit. pec. l. promissor Stichi. de cond. fur. l. in re furtiua. de dolo, l. arbitrio. §. non tamen.

SVMMARIVM.

¶De obligatis ex Aquiliana stipulatione.

1 *Actio non potest oriri ex Aquiliana stipulatione.*
2 *Obligatio semel sublata, an possit restaurari.*
3 *Dans alicui aliquid ob causam potest id causa non secuta repetere.*
4 *Causa dicitur de præterito, res autem de futuro.*
5 *Soluens aliquid ob turpem causam ex parte petentis interuenientem, potest id repetere.*
6 *Soluens nulla causa præcedente, vel credens se teneri, an, & quo casu possit repetere.*
7 *Soluenti indebitum qualiter sit succurrendum.*
8 *Libellus contra illum, qui promisit soluere certo die, nec soluit, qualiter sit formandus.*
9 *Obligatione per legem inducta, si ea lege non cautum est, quo genere actionis experiatur, qualiter sit procedendum.*

1 6. §. Cæterum notādum est, † quòd ex Aquiliana stipulatione, de qua dictum est s̄ §. j. vers.
a Aquiliana[a]. non oritur actio: imò tollitur pristina obligatio ipso iure.
2 ¶† Si tamen deciperetur creditor, qui fortè liberauit eū vt alius promissor sibi daretur, prout in delegatione fit, nec ille reus, cùm liberat⁹ sit, seruet fidem: & debitum erat purum & manifestum, sic contra eum libellus concipitur:

Lib. Coram. &c. conqueror de P. quem à debito decem librarū, quas mihi debebat, Aquiliana stipulatione præcedente, & acceptilatione sequēte ideo liberaui, vt mihi alium daret expromissorē: vnde cùm id non fecerit, dictam pecuniā repeto per cōdictionem ob causam. Si autem non fuit debitum purum, vel manifestū, sic in fine libelli dicetur: quare cùm id non fecerit, pro pristinam obligationem in suum statum restitui iudicis officio, quæ obligatio talis erat, quia debebat mihi decē libras ex causa donationis hinc ad talem terminum, ff. de condi. ob caus. si quis accepto. & l. si mulier. ff. de præscript. verb. ob eā, Item bene dixi Iudicis officio. non enim potest restaurari semel sublata obligatio,
3 si compellitur inuitus debitor se in vetus debitum obligare, vt
b in prædi. l. ob eam. ff. de iure dot. licet. respon. primo. ¶† Porrò[b] si dies

ADDITIONES.

a Ver. Aquiliana. ¶ Et alibi dicta continuauit Mar. de Fano hæc verba, & hunc libellum.

b Porrò. ¶ Redit ad ordinē Rof. qui triticariæ, de qua s. prox. cōtinuat condictionē ob cām, in qua sex sunt necessaria, quæ per positiones colligas. Et vt aliquid de ista intelligat Canonista. scire debes, hāc condictionem procedere in contractu innominato: sed non in omni, s. do, vt des: vel do, vt facias: vel do: vt non facias. In facio verò, vt facias, vel des, non procedit. darū enim repeti potest: ad quod datur hæc cōdictio: factū verò nō, ff. de cond. indeb. si non sortem. §. libertus. Factæ enim causæ nulla constitutione infectæ fieri possunt, ff. de cap. & postlim. reuer. in bello. §. factæ. Vnde, vt dicit Azo in Summa, condictio ista non dicit ob causam factorum, sed datorū. Item vt patet ex positionibus, hæc condictio locum non habet in causa impulsiua. Sed iniquum videtur, quod locum habeat in finali. nam ex quo non stat per recipientem, quo minus impleat, haberi debet pro impleta: & sic non est locus pœnitentiæ, ff. de contrah. emp. Labeo scribit: si mihi. facit de reg. iur. imputari. & regula, cùm stat. lib. vj. SOL. Obiectio vera in contrib. nominatis: loquimur autē de innominatis: remissiones dedi in regula, quod semel. & apertiùs in decre. nosti. de elect. Si sup ij. gl. ad no. ff. de cōd. causa da & causa non sec. l. si pecuniā. Si quæris, quare pœnitentia sic rescindit contractus innominatos? dicit Azo in Summa huius titu. ante fi. fortè id esse, vt sicut sunt debiles

si des P. aliquid ob causam, ea non secuta potes illud ab eo repete re per condictionem ob causam, quæ ciuilis est, ff. de con. ob cau. l. j. §. ob rem. & sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui dedi decem, vt Capuam iret vel vt seruum suum manumitteret: vnde cùm hoc nō fecerit, peto decem, quæ dedi mihi restitui: & ad hoc propono condictionem ob causam. ¶Vel sic:

Libel. Coram, &c. vt s. vsq;, vnde iunge, vnde cùm re integra pœnituerit: & sic causa, propter quam dedi, sequuta non sit, peto mihi decem restitui: & ad hoc, &c. vt ff. eod. dedi. & l. si pecuniam. ff. de condict. ob turp. cau. l. j. §. ob rem. ¶Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono q tibi decem dedi, vt Capuā ires, C. de cond. indeb.
a si repetendi. Item q causa illa fuit possibilis & honesta [a], extrà de pac. c. fi. & de cond. appo. c. fin. Item q fuit finalis, aliàs enim non eram daturus, nisi res; ff. eo. l. j. & ij. C. eo. dictam. ff. de cōd. ob turp. caus. l. j. §. ob rem. ff. de don. l. 2. §. fi. Item q pœnitet me, & nolo vt vadas, ff. de condic. sine cau. si pecuniam. respon. j. & §. sed & si ac. & l. dedi. §. j. Item causa, propter quam dedi, non est sequuta, vt in præ. §. ob rē. & C. de cōdic. ob turp. cau. l. pe. & fi. ¶Reus verò sic:

Pos. rei. pono, q causa, propter quam dedisti, fuit turpis ex parte tua, xxij. q. 4. si ad pactum. Item q impossibilis. Item q contra bonos mores. Item q stetit propter causam fortuitam. Item q causa illa fuit impulsiua, nam alias erat datur[9]. Item q iam inchoaui,
4 ff. eo. quod seruus. extrà de cond. appo. c. fi. ¶†Et nota [b], q causa
b propriè dicitur de præterito, res verò de futuro, vt ff. de condi. & demon. si ita legatum sit. in fi. & ff. de cond. inde. damus. Vnde potius debet dici condictio ob rem. quàm ob causam. sed impropriè ponitur causa pro eo, quod futurum est. nam hæc condictio re-
5 spicit futurum: cōdictio verò indebiti respicit præteritum. ¶†Si
c verò [c] des alicui: & soluas ob turpē causam ex parte eius interuenientem, repetere potes per condictionem ob turpem causam, quæ ciuilis est: sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. cōqueror de P. cui dedi decem, ne me occideret vel ne tale maleficium committeret, vnde illa decem peto: & ad hoc propono condictionem ob turpem causam, ff. de condic. ob tur. cau. l. j. ¶Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, q volebas cōmittere homicidium, vel adulteriū, & huiusmodi, ff. eo. l. 2. & in præ. c. si ad pactum. Item quòd dedi tibi decem, ne faceres. ¶Reus verò sic:

Positio rei. Pono, quòd T. illud volebat committere: ergo non ego, extrà, de præsumptionibus. nonne. ff. de iudic. cùm prætor.
6 Item quòd ei dedisti illa decem. ¶†Rursus [d] sæpe quis nulla cau-
d sa præcedente promittit decem alicui, vel credens se ad id teneri, ea soluit, vel fortè iusta causa præcesserat, sed facta est iniusta:
e exemplum in fullone [e], ff. de condic. sine caus. l. ij. his casibus succurritur obligato, seu soluenti per condictionem sine causa: quæ ciuilis est, ff. eodem. l. j. & l. qui sine. & l. nihil. Sic ergo concipietur libellus:

Lib. Coram, &c. cōqueror de P. cui decem sine causa promisi: vnde ipsam obligationem condico, vel ago contra eum, vt me ab illa obligatione debeat liberare: & ad hoc propono cōdictionem sine causa, ff. eo. l. j. ¶Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, q tibi promisi sine causa. Item quòd causa, propter quam promisi, facta est iniusta. Item quòd fuit iniusta, vt in præ. l. ¶Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, q promisisti mihi ex causa expressa. Itē q fuit iusta. Item q vestimenta, propter quæ fuisti condemnatus mihi, cōbu-
7 sta sunt penes te. ¶†Sed & indebitum [f] soluenti succurritur per
f condictionē indebiti: quæ ciuilis est, in qua sic libellus cōcipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui credens me debere cētum, solui, cùm tamen ea non deberem: vnde repeto ab eo illa c. sibi soluta: & ad hoc propono cōdictionem indebiti, ff. de condic. in-
g debiti, l. j. & ij. & ferè per totum, extr. de solut. c. fi. g. j. q. 4. c. fi. Quidam tamen aduocati ponunt causam sic: Cui credens me debere
h centum ex tali causa, putà mutui, vel alia, sed non est vis in hoc[h]. ¶Actor ergo sic ponet.

Pos. act. Pono q tibi solui xx. Item quòd illa fuerunt indebita, ext. de solut. cap. fin. sed hæc positio iuris est. Item quòd illa ignorans probabiliter solui, ff. de administr. tut. hoc autem. j. quæstione. 4. c. fi. ff.

ADDITIONES.

☞ debiles in obligatione cōhenda, sic sint debiles in retinenda: facit, quia decet illos esse vniformes, extr. de baptis. maiores. vers. similiter. Itē dicit Ioan. de Blan. q hęc pœnitentia non procedit in formatis negatiuè, vt quia dedi tibi pecuniā, ne ad iudicem ires. verum est enim te non iuisse, & cā in continenti fuit in habitu adimplendi: & sic non repetitur, donec vadā, ff. eo. l. quod seruus. hoc verum ex hac condictione: non sic ex ea, de qua sequitur, si negatiua esset turpis ex parte recipientis, vt statim videbis.

a Possibilis & honesta. ¶De impossibili vide, quod not. C. eo. l. dictam. in prima glossa.

b Et not. ¶Secundum Rof. in prin. tit.

ADDITIO. Et quid sit cā, & de differentia inter cām & rationem, vide latè per Bar. in l. demonstratio. §. quod autem. de cond. & demon. & plenissimè per Bal. cōs. cvj. inc. proponitur. in ij. vol. Et an sit differentia inter causam & occasionem, vide eundem Bal. cōs. cxix. incip. statuto cauetur. col. fi. ver. quæstio denique. eo. ij. vol. Et differentiam inter causam & conditionem vide per Bar. in l. si ita legat. hîc alleg. Hen. Fer.

c Si verò. ¶Continuat vj. condictionē, vt Roff. & idē in Codice, & ff. quo ad ꝓximā, & in hac duo requiruntur, q cā sit turpis in recipiēte, & q cā sit futura: ñ ponderat, q positiones actoris non formantur: & facit, quia ille turpes essent ex parte dantis, & sic cessaret repetitio, de reg. iur. in pari. lib. vj. sed ne faciat id, quod faciendo peccaret. sed obiicitur, ex tali datione resultauit grande bonum, & scilicet abstinentia homicidij, sacrilegij, vel alterius criminis. Itē sine datione mea ille forsan non abstinuisset, q id non habebat in animo: & sic vanè timuit, cuius vani timoris nulla est ęstimatio, ff. de re iud. si qs ab alio. Rñdeo, considerandum actum receptionis, q turpis fuit in illo, qui nullo dato abstinere debuerat. Quod dr̄ de vano timore, locum habet in casibus aduētitiis, qui non æstimātur, ff. qui. & à qbus ma. l. Iulianus. & in actione Quod met. cā, l. metum. 2. Si aūt hîc non fuit solutio, sed promissio, nō est disputandū, an possit: quia vt dicunt Azo & Rof. ibi nulla obligatio, per l. si plagij. ff. de verb. ob. Si pign[9] datū esset, posset ꝯdici, cùm fortius sit solutū repeti. Sed ex quo esset ex vtraq; parte turpitudo, tenet Rof. q licet non ꝯdicatur hac lege, vendicari tñ poterit, vt ab extraneo, ff. ad exhiben. de eo. §. pen. & vlt. Secus, si data esset res in solutum: quia tunc dñiū translatū esset de eo, qđ datum est, vt indicet furē tunc, de quo not. in l. 4. ff. eo. vide extra de fur. qui furē. & qđ ibi dixi. Tractant ēt de eo, quod datum est iudici, vt iudicet iustè, vel iniustè: de quo no. xj. q. 2. qui rectè. & 14. q. 5. non sanè. & ff. eo. tit. l. 2. Dicit ēt Azo in Summa e. tit. in fine. q licet hæc actio non sit famosa, est tamen turpis, ff. de obseq. à lib. & lib. l. honori. & l. licet. ADDE bñ & breuiter Bal. cōsil. v. lib. iiij.

d Rursus. ¶Aggreditur vij. cōdictionē, fm ordinē Roff. in qua tria requirūtur. q quis se obliget promittendo, vel aliquid soluat. Secunda, q nulla causa præcedat: vel si præcedit, tēdat ad iustitiam. Item q credat se teneri, cùm soluit, ne sit locus regulæ, cuius per errorem. ff. de reg. iur. Quomodo aūt cōcurrit cum aliis cōdictionibus indebiti, ob causam, & ob turpem cām, & cū furtiua, hoc ponunt Azo & Rof. Et est casus, quo non concurrit, scilicet solutione non facta, sed obligatione tm̄. nā obligationem istam cōdicit. Aliæ verò cōdicuntur solutione facta, ff. eo. qui sine. Ad id, quod dicit ibi, incerti, responde, vt ibi no.

e In fullone. ¶Qui recepit vestes meas lauandas, quas perdidit, cōuentus locati earū pretium mihi soluit: & ego postea vestes inueni: contra me aget ex conducto, vel cōdicet pretium hac actione.

f Sed & indebitū. ¶Ordine, quo suprà, aggreditur viij. cōdictionē, & septem necessaria in ea ponit, quæ per positiones haberi possunt. Et scias, quòd in hac condictione, vt in suprà prox. error, vel ignorantia etiam non probabilis, quia in facto proprio, ff. ad Vellei. quanquam. admittitur, ff. eod. de condic. indeb. sed & si me putem. & l. eleganter. in prin. C. eod. l. fi. Et est ratio, ne quid sit in dāno: qua ratione excusat quandoque ignorantia iuris, ff. de iur. & fact. ignor. l. iuris. Et sciendū Pileum formasse casum quæstionis xcix. de eo, qui facta diuisione cum fratribus, vt posset matrimonium contrahere cum puella, iurauit se non fuisse filium ipsi[9], cuius putabatur, & cui[9] hæreditatem diuiserat: quo scito, fratres petunt per condictionem sine causa, de qua proximè, vel indebiti, de qua hîc, quicquid per diuisionem cum illis factam habuerat. Ad partem, quòd possit, inducit standum iuramento suo contra se, ff. de iure dotium, si duo. §. si quis. Nec contra iuramentum suum venire, vel allegare potest: suam. n. turpitudinem allegaret, dicendo se periurum, vel decipere voluisse, C. de transac. si quis maior. §. si aduersus ven. l. j. si minor se ma. dix. l. pen. de ser. pig. da. creditor. & habet iuramentum auctoritatem rei iudicatæ, ff. de iureiu. l. ij. Tenet contrarium principaliter per regulam, quæ habet rem inter alios actam alij non prodesse, vel nocere, C. res inter alios act. per totum, extr. de re iud. c. pen. ff. de iureiur. l. iii. §. pen. & l. nam & postea. in fin. & l. sed & si. in fin. Faciunt hæc: quia non iurauit in causa cohæredum, vel pro, vel contra illos. facit ff. de administr. tut. si duo. ff. de interrog. act. l. vlt. Dixit etiam ponderandam causam, propter quam iurauit: quę fuit appetitus vxoris, vel libido ad ipsam: facit ff. de furt. verum. extra de accus. cùm dilecti.

g C. fi. ¶ibi, & in §. fi. statim allegato, & in l. cum quis. C. eo. tit. not. distinctio. huius materiæ.

h In hoc. ¶secundum Rof.

c.fi.ff.de prob.verius.C.ad leg.Fal.error.Item quòd sine causa naturali & ciuili solui:de hoc ff.eodem super rubrica.s.de emptione §.dicto.ver.&,vt pleniùs.sed hæc est iuris.Item ꝙ eram tutus exceptione,puta pacti de non petendo.Item tutus exceptione Velleiani.ff.e.qui exce.C.de pac.debitori.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,quòd scienter soluisti.Item quòd illa xx.tibi mutuaui.Item quòd fuisti tutus exceptione rei iudicatæ,cùm antea fueras debitor meus,ff.eod. Iulianus.C.e.l.j.Item quòd fuisti tutus exceptione Macedoniani.Item ꝙ ex causa transactionis soluisti, C.de transact.l.ij.Item ꝙ ex iureiurando.Instit.de act.§.item si qs postulan.ff.de iureiu.nam postea.§.j.Item quòd ex causa pietatis, putà dotis,ff.eo.cum his,qui.§.si mulier.nisi in casu.C.de nupt.si,
b vt proponis.Item ꝙ nomine viri hæredis,ff.eo.repetitio.¶† Eo
a quoque [a],qui promisit ex causa certo die & loco soluere,non soluente,sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui promisit mihi soluere x.tali die & loco, ex tali causa:nec soluit:ideo peto eum cogi. &c.proposita certi condictione ex stipulatione.probatur hoc ff.de verb. oblig.in princ.ff.si cert.pet.si quis certum.Si autem promissio cōtinet quid incertum, vt pote factū,sicut est domum ædificari,vel librum scribi, & huiusmodi, tunc proponatur actio ex stipulatu, vt s.§.prænotandum.ver. item contra.De condictione furtiua di
cam j.de fur.ver.item qui rem.¶† Vltimò nota,quòd cùm p legem inducitur obligatio, nec est cautum ea lege, quo genere actionis experiatur,condictione ex lege, quæ ciuilis est agitur, ff. de cond.ex leg.l.vnica:de qua s.de actio.seu peti.§.j.ver.si autem velis.in qua sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui cùm vendidisset mihi equū talem pro decem,& ego dederim sibi pro arrhis tria,& nunc à vēditione pœniteat,arrhas ipsas mihi duplicatas peto:& ad hoc ꝓpono condictionem ex lege C.de fide instr.contractus.¶Vel sic:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi talem rem donauit:vnde ago contra eum.ꝙ eam mihi tradat:&ad hoc propono,&c.C.
b de don.si quis argentum.Inst.de actioni.§ aliæ[b].

ADDITIONES.

a Eo quoq; ¶Interponit hoc intra ordinem Ros.ſm quē nona est cōdictio furtiua,de qua j.remittit:x.cōdictio ex lege,dē qua j.ver.si.
b §.aliæ.¶Est sciendū.ꝙ Azo in summa ipsius tit.de cond.ex l. posuit ob.exempla:sed Roff.eod.tit.colligit 32.exempla,quæ p te videas,& omnino sunt de legibus C.præter vnū,quod fuit quintū Azo.& ipsius Rof.vltimum,s.ff.ad l.Iul.de adult.l.si postulauerit. j.respon.& §.fi.& ex l.quę sic dicit,quod ex his causis debetur,per condictionem,quæ ex lege descēdit,petitur,& C.e.tit.l.verba.& quod ibi not.in fin.vlt.gl.Hoc dico,quia Azo sic recipit hunc casum,quòd si seruus tortus contra dominum accusatum de adulterio,moritur in tormentis, si dominus absoluatur,condictione ex lege petit æstimationis medietatē serui.Gloss.prædicta distinguit tres casus. Per prædicta vides cessare obiectionem Roff.qui dicit,quòd cùm ferè solùm ex nouis legibus competat cōdictio ex lege,rubrica non debeat poni in ff.Respō.id factum, ne in materia condictionum opus esset imperfectum:per textum legis suprà positum, vides incongruè factum: & sufficiat vna lex ad materiam:facit ff.ad l.Cor.de fal.si quis obrepserit. ad l. Aqui.ita vulneratus.in fin.Ambo autem libelli hîc positi,fuerunt Rof.qui dicit post illos hanc condictonem esse quandoque pœnalē.quandoque mistam,quandoque petitoriam, quandoque possessoriā, & quandoque dari hæredibus, & quandoque contra hæredes:& hoc operatur diuersitas casuum, pro quibus datur. Si vis exempla,ibi vide in fin.Hîc addo,ꝙ Rof. ibi fatetur priùs per Ioan. illa exempla fuisse collecta, & ego illa habeo in quibusdam scriptis antiquis.

ADDITIONES NOVAE.

Nota,quòd existenti in banno non potest per debitores suos solui,l.fi.§.fi.in fi.de requi.re.secundum Bart.
An habens plures confessiones,vel plura instrumenta de soluto, præsumatur pluries soluisse vt possit repetere , videtur quòd sic,l.2.C.de discus.lib.x.
Quæ differentia sit inter ista verba,promitto me facturum,vel me curaturum,Bart.in l.illa stipulatio.§.cum quis.de verb.oblig.
Pone, promisi tibi dare centum flor. & est scriptum per vnum C.Bart.in l.sed cum patrono.§.fi.de bon.poss.
Pone,dico,dabo tibi quinque,dic quòd intelligitur cum primū potero,Bar.in l.rogo.quando dies leg.ce.
In l.fi.C.de cond.ex lege,quæro,notarius videt quòd nō interuenit numeratio:an debat scribere in instrumento,talis fuit confessus spe futuræ numerationis,glo.hîc dicit quòd non,quia notarius non debet scribere spem pretij,sed solummodò id de quo est rogatus.non enim pertinet ad eum ponere mentem, sed verba contrahentium.quod not.Bal.& C.de non num.pec.l.2.
Pone debitor promisit stare simplici verbo,& dicto creditoris de damno,expensis,& interesse,an hoc valeat,Bar.in l.fi.de præt. stip.& l.Theopompus.de dote præl.& l.si quis in conscribendo. de epis.& cler. per Cy. facit l.si quis iusiurandum.C.de iureiur.Et videtur quòd hoc pactum valeat,vt in auth.de triente & semis.§. studium. & l. finali. §. penultimo. de iure dot.& l.semper. §. hoc interdictum.ff.quod vi aut clam.pro hoc facit l.finali. C.de testibus. ibi, & siquidem pro huiusmodi causa, & cætera. vbi dicitur quòd partes per pactum possunt probationes facere validas,quę sui natura non sunt validæ,& iudex sequi debet, vt l.si conuenerit. de re iudicata. secundum vltimum intellectum illius legis, & facit C.loc.l.si in lege.& l.si libertus iurauerit.de op.lib.Rich.ma lumbra.Dom.Signorolus in consiliis suis in secunda parte, & incipit factum sic se habet,& tenet quòd non valeat pactum.
Pone,aliquis promisit stare in contractu iuramento Titij,cum quo contrahit de damnis,expensis,& interesse:an tale iuramentum poterit fieri extra iudicium,vt de hoc fiat instrumentum.videtur quòd sic, per l.iusiurandum quod ex conuentione in fi. de iureiur.In contrarium videtur l.iubemus.de lib.cau.not.per Bar. in l.fi.de præt.stip.& Bart. ibi dicit quòd re integra poterit pœnitere,Bal.in d.l.iusiurandum.Dyn.contra Bar.& idem in d l.fin.de præt.stip.Alb.in d.l.si quis in conscribendo.de epis.& cler.
Not.quòd ille qui promittit non venire contra contractum,ñ videtur promittere de eo quod se facere debere ignorabat:nam clausula de non veniendo contra&c.non potest operari in eo in quo non reperitur consensus,l.Stichus.§.Titius.ver.idem quæsi it.de cond.ind.Bal.
Pone,campsores habent statutum,seu ordinamentum inter se quòd ipsi cancellare teneantur rationes , de quibus plenariè fuit satisfactum.modo quidam non cancellauit,sed dixit, mihi est satisfactum integrè,nam hæc paria sunt, arg.l. nihil interest. de adi. leg & ibi Bart.
Qualiter fiet si nō reperitur ille,cui debet fieri solutio,vel oblatio,Alb.in l.acceptam. C.de vsur.facit Bal.in l.si reus.ff.de procu.
An successio habeat vim solutionis.Bartol.in l.si is qui pro emptore.de vsucap.
Quid si quis offert,vel deponit pecuniam,ex qua debebatur interesse,vel interusurium medij temporis,sed ipsum interesse non offert: & idē in alia causa ex qua debebatur interesse.dic ꝙ interpositio est,& creditor non cogitur recipere,nec purgatio admittitur,l.quandiu.C.de distract.pig.& l.tutor.§.j.de vsur.& l.fideiussor.de excep.doli.
Pone ꝙ Titius confitetur in instrumento confessionis se recepisse à Gaio debitore x.pro completa solutione talis instrumenti obligationis, cum in eo instrumento appareat debitum de mille:an probetur per talia verba solutio integralis debiti, Ange.in l. ex pluribus.de solut.dicit quòd sic.
Pone,mutuaui tibi mille:postea reperitur ꝙ per stipulationem promisisti mihi mille ex causa mutui:an intelligemus de illis mille,an præsumemus alia fuisse.
Not.ꝙ vbi quis simpliciter promittit duo alternatiua potest variare,& præstare quod voluerit quandocunque, etiam post sententiam,l.cum quis certarum.§.j.de verb.oblig.
Statuto cauetur quod de qualibet libra soluatur tātum pro gabella:modò aliquis promisit alicui xl.soluenda omni anno tantū an debebit solui gabella pro tota quantitate:an verò debebit haberi ratio interusurij medij temporis,in l.in lege Falcidia.ad l.fal. facit l.id quod de in diem addict.
In auth.vt nulli iudi.§.& illud quærit Iac.de bella pert.an maritus,ꝙ vxor possint in eodem instrumento se obligare, & constituere se duos reos debendi.communiter dicitur ꝙ non,ar.huius §.quod est verum secundū ipsum,nisi in vtilitatem vxoris fit versum,ar.huius §.in fi.primam opinionem tenuit Ray.in auth. siue à me.C.ad Vel.& vide ibi Bal.
In l.qui hoc anno.de verb.obli.quæritur,Pone,promisi tibi dare decem vsq; ad viginti annos:an omni anno debeo tibi dibi dare decem:an verò vna decem tantùm.&primò videtur quod singulis annis decem,argu.l.legatum.de ann.legat. & l.defuncta.de vsufr.Contrà tenet Petrus dicens, ꝙ illud est in stipulatione,vbi verba dubia contra stipulantem interpretantur, l. stipulatio ista. §.in stipulatione.de verb.obl.sed aliud in legato,ar.l.in testamentis.de reg.iur.
Not.ꝙ homo liber potest se obligare pro qualibet causa, vt ꝓ pace,& similibus:non pro priuato debito: potest tamen pro priuato debito iurare stare in certo loco,& inde non discedere,Inn. in c.ex rescripto de iureiur.
Not.cautelam ad hoc, vt pœna apposita in contractu non dicatur apposita in fraudem vsurarum,quod tu dicas,ꝙ in pœnam ꝯtemptus,si non dederis,vel solueris ad talem terminum,promittis tot,

tis tot, vt sic de contemptu teneatur facere, l. si quis rem. de arb. & l. pœnam. de vsur. facit Bal. in l. promissis. C. de transact. & l. cum al legas. C. de vsur.

50 Sed quid si creditor die statuta solutioni se absentat, vt debitor nequeat sibi soluere, & sic incidat in pœnam: debitor autem vadit ad domum creditoris, & ipsum requirit, & dicit, & denũciat quòd est paratus soluere: an per hoc excusetur à pœna, an requiratur ꝙ pecuniam consignet, & deponat, Alb. & Cyn. in l. acceptam. C. de vsur. & in l. euictis. §. post traditam. ff. de vsur.

An creditor possit cogi recipere vnã pecuniam pro alia, gl. in l. si quis argentum. C. de don. no. in l. Paulus. de sol. facit Bal. in l. di uortio. §. ob donationes. ff. sol. matr.

Quid si antequàm soluat denuncietur sibi per aliquem vt soluere non debeat: an si non soluat incidat in pœnam, videtur ꝙ ñ, per l. mulier. in fi. de lege comm. & ibi Alb. & per illam dicit Ray. Odof. & Bar. talem docuisse cautelam, quia cum quidam promisisset alicui soluere pecuniam ad certum terminum sub certa pœna, cum dictus debitor non haberet pecuniam, fecit per quẽdam sibi denunciari ne solueret, & sic non incidit in pœnam: tamẽ de hac sequestratione facta debet notificari creditori, alias posset sibi imputari culpa, vide Ray. in d. l. mulier & not. in c. significauit. extr. de cens. & l. fideiussor. §. fi. qui satisd. cog. Bart. in l. non solũ. §. morte. de op. no. nuntiat. & l. nomẽ. C. quæ res pig. ob. per Alb. & hoc non haberet locum in deposito.

Pone, creditor agens contra debitorem vigore instrumenti petit consilium suis impensis: an ipsam expensam recuperabit à debitore vigore instrumenti in quo promisit debitor creditori de expensis, damnis, & interesse, Bar. quòd non, in l. damni. ver. idem consulit. de dam. inf.

An petere, soluere, accipere, procedant iisdem regulis, not. in l. non solùm. ff. sol. matr.

Quid probare debeat creditor agẽs hypothecaria, Bar. in l. rem alienam. de pig. act. & l. notandum. §. quod dicitur. de pign. Iac. de Aret. in l. bonorum. de verb. sig.

An personalis, & hypothecaria possint simul intentari, facit in auth. de fideiuss. §. contra principalem. Dy. in c. nullus. de reg. iur. & instit. de act. §. item seruiana. per Dy.

Quid si aliquis obligat se ratione alicuius officij quod habet: finito dicto officio an teneatur, & possit coueniri, Guil. de Cu. in l. Lucius Titius. de instit. & ff. quando ex fac. tut. l. post mortem. & l. j. C. e. tit. & l. 2. de adm. tut.

An obligando omnia sua bona, videatur obligare nomina debitorum, no. in l. bonorũ. de verb. sig. & l. nomen. quæ res pig. ob.

An creditor teneatur recipere solutionem quã vult facere debitor tempore noctis, Bal. quòd non. in l. more. ff. de feriis. & l. acceptam. de vsur. & l. cum quidam. de condit. ins.

De materia oblationis, & consignationis, vide Bart. in l. si ita hæres. de cond. instit not. in l. acceptam. C. de vsur.

An personalis & hypothecaria possint simul intentari, facit in auth. de fideius. contra principalem. Dy. in d. c. nullus.

Pone, ego & tu fecimus sponsionem ꝙ qui minus currat daret alteri prandium. fuimus in campo, ego cucurri, & tu non: an tenearis soluere prandium, Guil. de Cu. in l. illud. §. minus. de trib.

Pone, habebam equum valentẽ centũ florenos: promisi hunc tibi vendere pro florenis xx. minus quam possem ab alio habere: contingit ꝙ equus deterioratus est, ita ꝙ non possum reperire nisi xx. tu petis quod dem tibi pro nihilo vigore dictę promissionis Guil. vt s.

In l. sed hic detrahi. ff. quod cum eo. hæc l. facit, Pone, ꝙ aliquis prior, vel aliqs clericus, antequàm esset prior, vel clericus ꝯxit cũ aliis: quæritur vtrum creditores qui contraxerunt cum eo postquàm factus fuit prior, sint potiores quantum ad fructus prioratus. dicit quòd sic, argument. istius text. & l. ille. §. filius. de separ. Guil. de Cum.

Quis præferatur in bonis quæsitis per creditorem post vtramque obligationem, not. in l. is qui. de iur. fis. & l. idem quod. in fin. qui pot. in pig. hab. & l. licet. C. eod. tit. & l. si ignorante. de remis. pig. nihil practicatur glo. in l. is qui. de iur. fis. quòd pariter concurrant: tamen quòd si secundus creditor est in possessione bonorũ post vtramque obligationem quæsitorum, erit eius conditio melior: cum in pari causa melior sit causa possidentis, vt l. si debitor. de pig. & l. si fundus. §. si duo pariter. eo. tit. & ff. de salu. interd. l. ii.

An fiscus habeat tacitam hypothecariam, not. in l. aufertur. §. si fiscus. de iur. fis. Bar. in l. post contractum. de donat. & l. rescriptum. in prin. de pact. Dy. in l. si quis post hac. de bon. dam.

An regula, qui prior est tempore, potior est iure, habeat locum in creditoribus hypothecariis tantũ, non chirographariis, & personalibus, no. in l. scimus. §. in computatione. de iur. delib. & l. priuilegia. de priuil. cred. & l. 2. qui pot. in pig. hab.

In l. magis puto. §. fundum autem. de reb. eor. facit, an debitor cui legatnm est factum, possit legatum repudiare in præiudicium sui creditoris. & videtur quòd non per istum §. & l. si paratus. in fi. quemad. seru. am. & l. j. §. bonorum. de suc. ed. In contrarium facit l. qui autem. in prin. ff. quæ in fraud. cred. & l. j. §. vtrũ. quæ in frau. patr. & l. si tibi homo. §. cum fundus. & l. legatarius. §. si legatum. de leg. j. & per gl. in hoc §. Nicol. de Neap. vbi format quæstionẽ, quòd, teneat repudiatio. Resp. ad hanc, & hunc §. quòd hic est speciale fauore pupilli. idem tenet Petrus in l. si fundum. §. si Titius. de leg. j. & Resp. ad l. si paratus. in fi. quòd ibi ius emptori iam erat irreuocabiliter acquisitum, quod non est in legatariis, nisi demũ cũ agnouerunt legatum, fac. l. heres in fundo. de vsuf. leg. Ray. in d. §. si Titius. tenet quòd non possit repudiari per iura pro hac parte allegata, & respõ. ad l. hæres in fundo quòd ibi erat proprietas rei ipsius hæredis, hic non erat legatarij, Bar. sequitur opinionem Ray. in d. §. si Titius. & Dy. etiam concordat per l. liberto octoginta. de bon. lib. nec obstat l. seruum filij. §. j. de leg. j. quia aliud in testatore, quo nolente nullum ius est acquisitum legatario: & aliud in hærede. nam testatore mortuo statim iᵒ quæritur legatario in re legata, interpretatione, & spe, vt l. à Titio. de fur. no. in l. qui autem. circ. prin. ver. sed illud probandum. q̃ in frau. cred. quid de iure quæsito ex contractu, Bart. in l. si. de solut. quid de iure quæsito ex statuto, facit Bal. & Bart. in l. si arrogator. de adopt. & l. j. ff. de acq. hær.

In l. si is qui de furt. C. quærit Bal. an ille qui debet alicui pecuniam, remittendo eam per fidum nuntium, liberetur, si pecunia casu perdatur. dic, aut est debitor generis, & non liberatur: aut speciei, & tunc, aut erat actũ tacitè, vel expressè quia ipsemet reportaret, & non liberatur: si verò non erat actum, & tunc aut familiaris erat, & notus dictus nuntius, & qui consueuerat esse bonus, & diligens, & tunc excusatur, l. argentum. ff. commo. nisi suscepisset in se casum fortuitum: aut non erat notus nuntius, & tunc secus, l. non ob eã rem. ff. pro so. Dy. in l. si quis vxori. §. apud Labeonẽ. de fur. & c. significante. extr. de pig.

An recipiendo partem mihi præiudicem, & quando, vide Bart. in l. si ex toto. de leg. j.

An per instrumentum cancellatum probetur debitum solutũ, Bar. in l. fullo. §. qui tabulas. ff. de furt.

Pone, aliquis credens se debere ex vna causa soluit indebitè: sed ex alia causa verè debebat: an id quod est solutum continetur in vero debito, Bartol. in l. creditor. in fin. de solut. & ibi etiam Iaco. de Aret.

Si debitor vnus de expulsis de ciuitate coactus sit soluere: an sit liberatus, Bart. in l. creditor. de solut. Bal. in l. falsus. C. de fur. & in l. nouissimè. quod fal. tut. auct. Cyn. & Bal. quod met. cau. l. ij. facit Io. And. in addit. Spec. in tit. de solut. facit Bald. in l. si te. de iur. del. Alb. in l. Paullo Callimaco. §. fi. de leg. 3.

An sit licitum cuilibet extraneo offerre pro altero inuito creditore, Bal. in l. acceptam. de vsur. distinguit in extraneo, & creditore. Alb. contra Bal.

Quid si dico, debeo habere à te centum: posteà volo petere à te. Et idem quid si debitor meus in ducentis, portat mihi centum & dicit: ecce centum quæ tibi debeo: ego creditor accipio: an ex hoc videatur liberatus à residuo? Bart. in l. si cum dos. rer. am. & l. si ex toto. de leg. j.

Pone, erãt tuus debitor, sed commune cuius eras debitor compulit me soluere, quid iuris? vide l. creditor. in princ. de solut. per Alb. in statutis, & not. s.

An procuratori constituto ad agendum possit fieri solutio, no. in l. hoc iure. de solut. Bart. in l. eum qui. §. si quis filio. de verb. ob.

Pone aliquis soluit procuratori, cuius mandatum est reuocatũ & scit reuocatum esse, an videatur donare, Dy. in l. dispẽsatorem. de solut. & l. falsus. de furt. per Cy.

An filiusf. possit debitores paternos liberare, vt sic facto patrefam. sibi præiudicet, Bart. in l. cum dominus. §. si filius. de pec. leg.

An debitor existẽs in carceribus possit creditori suo dare insolutum de bonis suis, Iac. de Aret. in l. qui neque. de verb. sig. no. in l. qui in carcerem. quod met. cau.

Pone, debitor petit à creditore instrumentum debiti, quod soluit, creditor dictum instrumentum non habet, ad quid tenebitur debitori, Bar. in l. qui tabulas. de furt.

Nota quòd consilium, & cautela est creditori quòd solutione facta retineat instrumentum debiti, & faciat confessionem debitori ad hoc vt possit semper probare de debito, si debitor vellet dicere se soluisse indebitum, vt d. l. qui tabulas.

An dominus possit liberare debitorem antequàm sibi cedatur actio contra ipsum per procuratorem suum, Bart. in l. apud Celsum. §. mandaui. ex exc. doli.

Pone aliquis debet habere à Titio x. ex causa mutui, & xx. ex causa depositi: fecit liberationẽ, & pactum de non petendo dicto Titio dicta decem, & generaliter de omni, & toto eo, quod ab eo

petere posset:an præiudicium sit factum creditori in illis viginti, Iac.de Aret.in quodam suo cons.denunciauit quòd non:nã verba generalia restringuntur in petitionibus,pactionibus,& quitationibus,l.si.de cond.ind.§.idem quærit. Item in computatione l.emptor.§.Lucius.de pact.Item in renunciatione l. iubemus.ad Vellei.Item in sententiis l.licet.C.de iud.Item in transactione,l.si de certa.C.de transact.& l.qui cum tutor.§.si.ff.de transac.Item in compromisso,l.si cum dies.§.plenum de arbit.Aliter enim p̃sumeremus creditorem donasse reliqua non soluta : quod non est verisimile in dubio,& resp.ad l.doli clausula.de verb.oblig.& ad l.alimenta §.basilicæ.de alim.& cib.leg. & ad glo.d.l.emptor. §.Lucius.de pact.quia illa glos.sequitur,quando non super certa re,nec occasione certæ rei fiebat remissio generalis:& ideo non habebat restringi:aliàs secus: imò plus si dicerem⁹ quòd solutio debiti decem esset causa remissionis aliarum quantitatum principaliter debitarũ,vt qualiter noluit soluere,nisi alia sibi remitterentur,turpis esset cã remissionis, & sic infringeretur doli replicatio,l.2.& l.si ob turpem.de cond.ob turp.causam. de quantitate generali not.Bald.in l.sub prætextu lo.ij.de transf.de hac materia vide Ang.in l.obligatione generali.ff.de pig.

Not.quòd licet soluens indebitum scienter non possit repetere,l.cuius per errorem.de reg.iur.habet tamen retentionem indebito,si id non reddat,l.si cum aurum.de solut.

Nota,quòd vbi moneta est diffinita,seu taxata per legem,de illa est statutum legis,intelligendo de moneta vulgari,seu currẽte,& si dicatur illa est perempta,Respon.non est ita.quia non est peremptum quod in sua initia redigi potest, l.quæsitum.§.illud. de lega.3.quia bonitas intrinseca,& pondus perire non potest,l.cum quid.& l.vinum.si certum pet.& in c.si.de decim.de moneta mutata,not.in c.olim.extra de censibus.& ca quanto.extra de iureiur.per Hostien.& l.Paulus.aliàs,creditorem.de solu.pe Bar.in l.in minorum.in quib.cau.in integ.rest.non est neces.per Cy.in l.vinum.si cert.pet.l.vxori.§.vxor.de leg.3.per Dy.Albr. in d.l.quicquid.& l.2.de iur.emphy.& in l.vxori.§.j.de leg.3.

Pone,mutuasti mihi florenos tempore Bonifacii,quo tempore valebant xxvj. grossos pro quolibet: posteà in processu valet xxiiij.an teneor ad restituẽdos florenos tantùm.an ad restituendum tantum,quantum valebãt tempore mutui facti.dic quòd si idem est pondus floreni,quod erat tempore Bonifacii,quo tempore mutuum fuit cõtractum, restituendo florenos satisfactum est:nam in his considero bonitatem intrinsecam,vt l.cum quid. si cert.peta.vbi per Albr.per quam soluitur hæc quæstio:secus si pondus esset diminutum. Et hoc quod dixi est verum, quando non agitur de mora:nam si præstiti tibi florenos,& valebant tũc temporis grossos viginti sex, & petij eo tempore quo valebant xxvj.& non soluisti, ex quo fuisti in mora,licet pretium floreni decrescat,tamen teneris restituere grossos vigintisex pro quolibet floreno & ita loquitur l.vinum.si cert.pet.glos.tamen videtur tenere contrà in l.sed inter virum.de iur. dot. tamen ibi posset responderi.quòd illud habet locum in expressa æstimatione pro hoc l.si ita legatum.§.illi si volet.de leg.j.Rich.malum.&no. & facit Bal.in l.si.§.si duobus.C.commu.de leg.

Quid contineatur appellatione pecuniæ,Bart..n l.talis scriptura.de leg.j.

Quòd qs teneatur recipere monetam pro ea æstimatione,quę taxata est à principe:& qui non recipit,punitur de falso,Bar.in l. qui falsam monetam.de fal.

An& quando creditor teneatur recipere aliud pro alio,Bar.in l.creditorem.aliàs l.Paulus.de solut.& not.in l. 2.si cert.pet.& l. non ampliùs.de leg.j.& debitor non potest pro parte soluere in inuito creditore.Sed quid in hærede debitoris,Bal.in l.si plures.de cond.ins.quòd sic.

Pone,aliquis promisit mihi soluere ad certum terminum,& ñ soluit:post terminum mihi offert,an tenear recipere nisi interesse commoditatis medij temporis mihi offerat, & si recipiam vsq; interesse:an posteà possim illud petere,Nicol.de Neap. in l.solidum,de solut.

Pone, in libro mercatorum reperitur sic scriptum: Confiteor me recepisse à tali pro residuo talis debiti centum:an ex hoc p̃sumatur totum debitum fuisse solutum,nota.in l. si ex pluribus.in princ.de solut.per Nicol.Ray. & Bart.an habeant ista verba vim pacti liberatorii.& donationis,vel vim meræ solutionis,& realis, vide Ang.in d.l.si ex pluribus.& l.j.quæ in fraud.cred.& l.si acceptolatum,§.j.de accept.Bal.in rub.C.quę in fraud.cred.facit Bar. in l.si ex stipulatu.& l.Modestinus.de donat.facit Bal.in l.si marito.sol.matr.facit Ang.in l.tale. in prin.& l.contra iuris.§.si filius. de pact.& gl.ibi dum dicit,idem si minus.

Pone aliquis promisit mihi dare vnum par caponum: vult dare ipsos mortuos,an possit?Guil.de Cu.in l.quod te.si cert. pet. & l.qui decem.§.si.de solut.

An adultus possit soluere absque auctoritate curatoris,glo.in l.j.§.fuit quæsitum.ad Treb.& l.ait prætor.§.permittitur.de min. & l.quod si forte.§.si.de solut.

An quis possit soluere creditori sui creditoris. not.in l.si opera.de exce.doli.per doc.& Alb.ibi plenè.& l.solutum.§.solutam. de pig.act.& ibi gl,& Bart.

In l.sed si posteà.de arbit.Bal.no.quòd ille qui simpliciter dicit nolo accipere,non liberat debitorem,quod not.Bal.

Pone aliquis mihi debet ducenta:peto centum:an in aliis centum videar mihi præiudicare. & quid si debes ducenta, & soluis centum,dicendo,ecce centum quæ tibi debeo:an in aliis fiat prę iudicium?vel quid si dicas,ecce centum quę tibi tantùm debeo, & nihil dicis, sed accipis.de hoc per Bar.in l.si cũ dos.ff.rer.amo. & l.si ex toto.de leg.j.

In l.qui solidum.de leg.2.not.quòd si aliquis obiicit exceptionem pro parte,nisi creditor offerat se recipere aliam partem,nõ est in mora ille à quo petitur,l.fideicommissi.ĩ prin.de vsur.Bar. de hoc in d.l.qui solidum.& rationem assignat ipse.

Nota, quòd aliquis non potest cogere alium, vt sibi fiat quietatio specialiter: bene potest fieri de aliqua solutione, vt l.sicut datam.de lib.cau.& l.plures apochis.de fid.instr.& l.cum Aquiliana.de transact.

An debitor teneatur portare debitum ad domum creditoris. not.per Bar.& Bald.in l.idem illa.de const.pec.& l.acceptam.C. de vsur.per Bal.& Ray.in l.quod nisi.in princ.de op.lib.& l.cum hi.§.in causa.de transf.per Vbert.de Bo.Bald.in l.cum quidam.de condit.inser.

Qui si testator grauauit dare alimenta aliquibus, qui non sunt in domicilio testatoris,vide Iac.But.in l.quod nisi de op.lib.

In l.huiusmodi.§.si ita de leg.j.hic §.facit ad quæstionem.statuto cauetur quòd creditor cogatur reddere instrumentum debitori cancellatum,aliàs nõ possit agere ad solutionem:modò creditor non potest reddere instrumentum,quia amisit.est argumẽtum hîc quòd sufficit si liberet per acceptilationem,& probatur instrumentum perditur per iuramentum.l.si.C.de fid.instr.Item not.hîc secundum Iaco.de Aret.quòd creditor tenetur reddere instrumentum cancellatum si habet,vt hîc.& l.dissolutæ.de con dict.sine causa.Sed contra hoc facit l.qui tabulas.de fur.& l.si fullo.eod.tit.Sol.dixi in d.l.dissolutę.quòd verum est quòd possum petere cum creditore instrumentum cancellatum si faciam scripturam, & sibi dem qualiter solui:secus si non faciam vt dict.l.si fullo.& hoc verum quando non tollitur debitũ suo delicto:sed si priuatur debito suo delicto , tunc omnia instrumenta debent auferri sibi,l.iudices.de dig.lib.xij.Bart.

An id quod debet solui in pluribus terminis,possit solui simul & semel,& econtrà,Bar.in l.cum quis.de an.leg.& l.qui ratione. in prin.de verb.oblig.

Si p̃mitto tibi quando voluero,quid iuris?Bal.in l.j.ff.sol.mat. Cy.in l.3.de dot.promis.

An hæres debitoris possit soluere patrem suum creditori inuito.Bal.in l.si plures.de cond.inser.

Quid si creditor dicit sibi deberi mille ex instrumento. in quo erat debita maior summa : an videatur confiteri non deberi sibi plus,Bal.quòd non in l.siquidem.C.de transact.

Quod creditor idem quòd debitor nõ potest liberare debitorem suum in præiudicium sui creditoris,Bar.in l.si quis.ff.quę in fraud.cred.

In qua moneta debet fieri solutio,si est aureata:an de illa quæ currebat tempore contractus, vel tempore solutionis fiendæ, Alb.& Bal.plenè in l.cum quid.si cert.pet.vbi recitat multas opiniones,& etiam in l.2.& l.3. B.de iur.emph,no.in c.olim.de cẽs. & Host.Io.And.& Bald.in c.quanto.de iur.not.in clem.2.de decim.32.q.4.si quis ignorans.in glos.Alb.in l.vxori.§.j.de leg.3.& Bal.in d.l.cum quid.dicit prædicta habere locum in obligatione commissa,sed in committenda dic,vt not.Dyn.in l.vxor.§.testamento.& §.filio.de leg.3.

An possit solui conuenienti personæ,& an possit solui sponte procuratori constituto ad exigendum,Bal.in l.j.C.quib.res iud. non noc.fac.l.qui hominem.§.si genus.ff. de solut. & l.qui aliena.de neg.gest.facit Bar.in l.vero procuratori.de solut.& de procuratore,not.in l.hoc iure.eod.ti.Bar.in l.cum qui.§.si quis filio. de verb.oblig.

An creditor recipiens solutionem teneatur facere confessionem generalem,Bald.in l.j. §.contrarium.de contr.iud.tut.& de confessione generali,not.Bal.in l.sub prætextu.C.de transact.

Quod creditor recipiens duplicem solutionem teneatur crimine stellionatus,Alb.in l.qui duobus.de fals.& l.si fideiussor.§. in omnibus. ff.man.& de debitore qui soluit,& posteà repetit instrumenta,Alb.in l.j.de iur.& fact.igno.& l.Iulianus.de condict. ind.& l.j.C.eod.

An pend

50 An pendente exceptione solutionis possit peti instrumentum cancellatum reddi ex causa solutionis, Bal. quòd nõ, in l. si iudex. de his qui sunt sui vel al. iur. & l. edita. de edend. quam Paduæ repetiit.

No. quòd creditor tenetur reddere instrumentum debitori, & ipsum liberare, Bal. in l. huiusmodi. §. sicut legatum. de leg. j.

An quis possit soluere creditori suo ante diem solutionis, Alb. in l. qui Romæ. & l. stipupulatio ista. de verb. oblig.

An sufficit offerre se paratum soluere, vel deponere, dato ꝙ id non fiat realiter, & verè, & nisi fiat consignatio, de hoc in l. acceptam. de vsur. facit quod no. in l. pen. de resc. vend. facit Bar. in l. prętor. §. si quis paratus. de op. noui nũc. Bal. in l. j. ne lic. in vna ead. cau. ter. prou.

De solutione facta creditori absenti, vide Bald. in l. si reus. ff. de procur. & si creditor abest, an debitor possit facere ipsum citari, Bal. ibidem. & est tex. quòd sic. in auth. dos data. de don. ant. nup.

De eo qui soluit, & posteà condemnatus de nouo soluit, sed posteà reperit instrumentum solutionis, qualiter cõsulitur. not. in l. j. de cond. ind. Io. An. in Spec. de instr. ed. §. postquàm. Alb. in l. j. de iuris, & facti ignor.

¶ Baldus de Obligationibus & solutionibus.

An syndicus vniuersitatis possit obligare singulos de vniuersitate, dic, vt in l. 4. §. actor. ff. de re iudic. per Bar. ¶ Quòd quis possit se obligare ad priuatũ carcerem creditoris, vide gl. ff. de fur. l. interdum. §. qui furem. vide s̃. de appel. §. casus talis est. ¶ Qui promittit nõ opponere exceptionẽ, intelligitur non ire ꝑ ambages & si vadit, incidit in pœnam efficacem: tamen exceptionem bene potest opponere, vt not. hîc per G. C. de adult. l. ita pudor. per Cy. ¶ Verbum Pertinentia, restringit obligationem generalem pignoris, quin porrigatur ad futura, in ij. col. ¶ Vxor non potest se obligare pro marito, sed pro se, vel alio cum marito, sic, si renunciat Velleiano, ver. sed quæritur. & seq. G. Et præsumitur obligata pro marito, secundum quosdam, eo ipso, ꝙ est obligata in eodem instrumento, scilicet in dubio, versi. sed pone, vir. G. vide ff. ad Velleia. l. Seia. Bal. ¶ An valeat renunciatio iuri hypothecarum, ver. quæritur. G. ¶ Instrumentum mutui, quando ciuitas accipit mutuũ, & ꝙ singuli ciues non sint obligati. ver. cęterum. G. ¶ Item in magnis vniuersitatibus singuli non sunt nominandi, sed pauci sic, ibidem, versi. seq. G. ¶ Item aliud est contractus, aliud statutum factum ad robur contractus, ibidem. G. Argumentum contrà C. de donat. inter virum & vxorẽ, l. pen. per Bar. ¶ Instrumentum pro residuo pretij mercantiarum, vel aliarum rerũ qualiter fieri debeat, ver. verum. & seq. G. ¶ Quid debet creditor probare in hypothecaria, ver. sed quid debet. & versi. seq. G. ¶ Si dubitetur de tempore, præsumitur cõtra actorẽ, vers. quid si ago. & C. de petit. hęred. l. si post moram, G. vide ĩ. eo. §. in obligatiõe. ¶ Et an ratificatio medio tempore actui pręferatur, ver. item pone, obligasti. G. & ver. quid si pen. ¶ Et an possessor possit offerre debitũ post sñiã, sic, vers. qd sit. T. G. Item an, possit peti pretium redactũ ex re pignorata: vel pone ti. & fuit de facto. G. ¶ Item si Titius obligauit de facto rem Seij: & hæres Titij compleuit præscriptionem, an valeat hypothecaria, tanquam in re hæredis, vt l. Paulus. & ff. de petit. hæred. l. non tantùm. §. ꝙ si partem. Et dicẽdum videtur, ꝙ valeat: quia originem habeat à defuncto, quod est verius, ver. sed quid. T. G. ¶ In obligatione expressa pro dote inspicitur tempus obligationis & contractus: in tacita, temp⁹ numerationis, ita intelligitur tex. & gl. in l. assiduis. C. qui pot. in pignor. hab. versi. sed pone, cõtraxi. quod notat G. ¶ Et an debitor expulsi liberetur soluendo communi, §. nunc aliqua. ver. pen. G. ¶ Obligatio legalis intelligitur de moneta currente tempore ꝯuentionis: sed obligatio conuentionalis de currente tẽpore obligationis, §. nunc aliqua. ver. fin. G. & hoc est no. propter condẽnationes, quę fiunt ex forma statutorum. Bald. ¶ Si mercator cõfitetur se recepisse, & se teneri in literis, quas scribit socius eius, an inde oriatur actio de cõstituta, §. prænotãdum. ver. pone, mercator. quem §. bñ not. pro literis cambij mercatorum: & tene bñ menti, quia est valde no. ¶ Qualiter formetur libellus in l. vinũ. in §. sequitur. ver. ad huius autem. Et an lata sentẽtia super vino, possit peti æstimatio, versi. quid si petij vinum. G. ¶ Item quid si petij alternatiuè vinum, vel ęstimationem, an erit electio rei: idẽ enim de iure vr̃ petitum, & quod de iure videtur extendi petitio actoris: & in iudiciis non est electio rei, vers. quid si libellus. G. & vide s̃. de libel. concep. §. procedit. ¶ Quidam perdidit boues meos, vult reddere consimiles, an possit? versi. quid si commodatarius. G. ar. C. de fideiuss. l. post mortẽ. vide s̃. de loc. §. qd si boues.

a ¶ De Donationibus a. Rubrica.

ADDITIO.

a Pro materia huius rubricæ debet recurri ad Summistas. Practici enim auctores hanc rubricam, vel ipsius tractatum specificè nõ posuerunt. Nam licet leges ponant tit. pro donato. ex quo vsucapitur, ff. pro donato, tamen actio specialis huius nominis, vel condictio non est inuenta. Nam si donasti & tradidisti, hæc actio est necessaria: si promisisti tradere, hîc agitur ex stipulatu, si stipulatio interuenit, quæ olim erat necessaria: hodie sufficit pactũ cũ vtriusque consensu, patet vtrunque C. de donat. si quis argentũ. ante fin. & vt ibi no. cessante stipulatione ageretur condictione ex illa lege. Fateor tamen, ꝙ ad reuocandum donationem ꝑpter ingratitudinem. Rof. formauit libellum: dè quo hîc in fi. ¶ Quæstionem secundam dominicalem de episcopo donante ecclesiã collegio dando solùm canonico, scripsi & not. de præb. si is cui. li. vj. in vlt. gl. venerabilẽ. Lxvj. determinat gl. iiij. in decr. apostolicæ. eo. tit. Ioan. de Deo. primam vide s̃. de instru. edi. §. nunc aliqua. in fi. ¶ Quęstionem dñi mei, quam prosecutus est Petrus de Ceruotis, de illo, qui donauit indiuiduum ob cãm partim inhonestam, vide super regula, in pari li. 6. Si ecclesiæ donetur sine insinuatione, an insinuationi renunciari possit, an remissio debiti vltra summam legitimam requirat insinuationem? & de solido, quomodo insinuatur in hoc casu, scripsi super §. porrò. in fi. de instru. edi. item in eo. §. super ver. quid si filia. ¶ Prosequor quęstionem de sorore nupta, quæ donat fratri, cùm ambo sint in patria potestate. ¶ De donis factis per Imperatorem Constãtinopolis ambasiatoribus Mediolani, est quæstio Rof. vj. & no. ff. de procu. qui proprio. §. qui ꝓcurator. vt in cęteris, & clarius ff. soluto mat. l. si verò. ¶ Quæstionem Fede. & aliorum de bannito instituto, q donationis causa cessit auiæ, scripsi de ces. actio. super versi. illud etiam quæritur. ¶ An propter liberos nouiter natos donationẽ reuocet non patronus. scripsi eo. tit. c. vlt. super prima glo. Et hîc addo, quòd subintellecta conditio in donatione, per quam fit reuocatio, intelligitur ẽt in iuramento, cuius virtute non obstaret reuocationi: facit de iureiur. quemadmodum. cum ibi not in gl. ij. bene faciunt l. indubitati. & l. si libertus. ibi alleg. item l. vlt. ff. q satis. cog. quæ concor. cum decre. ad hoc. ij. de app. ¶ Quęstionẽ de instituto & rogato restituere hereditatem, an donando possit diminuere partem debitam substituto, Dy. suo cons. 28. tenet, ꝙ non: vnde si filia erat sic instituta & rogata de restituendo, si decederet sine liberis, si institutio illa excedebat suam legitimam, illum excessum non potuit donare, nec cedere, ff. de leg. 2. l. si. §. filiæ. & ff. de pac. do. cùm maritus. § fi. sed quatenus contingebat legitimam, pater nec onus fideicommissi imponere potuit, nec substitutus in præiudicium filiæ sibi potuit, stipulari, ff. de leg. 2. cùm pater. & §. pater certam. & C. de inoff. test. l. quoniam in prioribus. ¶ Quæstio domini mei in leg. quæ incipit, Petrus donauit. fuit hæc, si dono seruitutem altiùs non tollendi vicino meo & vni ex filiis, quem elegerit, an possit eligere superuenientem aliis? & hanc Bar. de Neap. reassumit domino meo non nominato: ipse dominus meus tenuit, quòd non, per l. si cui. ff. de serui. q̃ vult illum, cui relicta est seruitus viæ, debere illam viam eligere, quæ sit cum minori incommodo prædii seruientis. Item ista electio fit onerandæ libertatis causa, quam habet dominus in ædificando: & sic non debet concedi, arg. ff. quar. rerũ actio nõ datur l. j. §. quæ onerandæ. & verè huic solutioni satis conueniunt mẽs & verba donantis. De mente patet, quia de vno voluit grauari, non de omnibus: & hoc verbis expressis: sed electio talis necessariò comprehendit omnes: & sic est fraudulenta, & non sequẽda, ff. de rei ven. in fundo. extr. de rescrip. sedes. in fi. & c. seq. Item cũ tacitè videbatur actum de certo, habeatur pro expresso, ff. si cert. pet. cùm quid. de iureiur. quemadmodum. Prædictus Bar. reassumens, tenuit contrarium, per iura quæ dominus meus allegauerat ad illam partem scilicet ff. de leg. j. si seruus legat⁹. § huiusmodi. vbi dicit, valere legatum vsusfructus & proprietatis, cùm testator legat vsumfructum libertis, & proprietatem illi liberto, qui aliis superuixerit: ad idem ff. de rebus dub. l. quoties liberis. & C. quando di. leg. ced. l. ij. quæ lex etiam de legato proprietatis loquitur facto pluribus, ita quòd ad superuiuentem pertineret. Et fateor, quòd hæc iura bene approbant talem formam relicti, ita quòd donãs bene potuisset sic donare, per iura prędicta: sed quęstio nostra est de donatario, an cum magno præiudicio hæredis donatoris potuerit sic eligere non vnum tantùm in effectu, sed omnes, vt prædixi. Sit ergo hoc dubium de incertitudine, cùm sit incertitudo de cæteris: sed est dubium de potestate eligentis: vnde tenet, quod dominus meus dixit. Est etiam aduertendum, quòd hæc electio erat voluntaria: non enim tenebatur donatarius eligere, sed potestatem habebat eligendi: & sic hunc casum non contingat: quod dicam ĩ. titul. prox. super rubric. versi. Lambertinus. ADDE, quæ posuit in dict. §. nunc aliqua. in materia de donat. & de ambasiatoribus Mediol. adde Bald. consil. lvij. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Laicus conferens ius patronatus aliquibus clericis, quibus verbis debeat in instrumento vti.*
2 *Donatione pluribus facta, si alter repudiet donationem, an portio eius cæteris accrescat.*
3 *Insinuatio an sit necessaria, vbi pater emancipans filium, dat ei partem suam.*
4 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
5 *Donatio facta ratione ingratitudinis potest reuocari.*
6 *Donatio monasterio facta, an aliquo casu possit reuocari.*
7 *Donatio bonorum si fiat filio à patre intendente maleficium committere, ad cōsequentiam ne confiscarentur, an postea ea repeti possint.*
8 *Venditio omniū bonorum videtur facta in fraudem legis & hominis: & ideo secundum quosdam non est tenenda.*
9 *Libellus qualiter sit in donatione causa mortis concipiendus.*
10 *Donatio causa mortis similis est legato.*
11 *Libellus qualiter sit in donatione inter viuos concipiendus.*

IN hac materia forma instrumenta donationis causa mortis & inter viuos, vt s. de instru. edit. §. porrò. ver. nunc [a] quia. Itē formā donationis factę monasterio, quod quis ingreditor. vide j. de reg. vers. hæc quoq;.

1 ¶† E not. ꝙ si laicus cōfert ius patronat⁹ aliquibus clericis, vel collegiis. debet vti instrumento donationis talibus verbis [b] concedo & do talem ecclesiam, & presenti charta confirmo vt extrà de iure patronatus, quod autem. & idem in aliis donationibus.

2 ¶† Quid si pluribus [c] donatum est, & alter eorum repudiat donationem, nunquid portio eius cæteris accrescit? Videtur, quòd sic, vt C. lib. xj. de his, qui īperialis don. lib. me. l. fi. C. li. x. si socius. lib. imperialis sine hær. decest. l. j. Sed dic ꝯ: nā in ꝯtractib⁹ inter viuos non habet locum ius accrescendi, excepto vsufructu, ff. de vsufruct. accrescen. l. j. §. in ꝓprietate. & quod in primis concor. dicitur, speciale esse in donatione principis. Item pone: pater plura donauit filio in potestate constituto: non tamen fuit donatio inofficiosa: postmodum cùm pater testaretur, dixit, quia nullam fecerat alicui donationem [d], quæritur, an per hoc videatur donationem huiusmodi reuocasse? Et videtur, quòd sic. & verbis & factis: cùm per verba æquipollētia hoc fecerit, extrà de verb. sign. igitur in his. & plus est facto ostēdere, quam verbo declarare. ff. de æ..dic. si tamen. §. ei qui. & arg. ff. de adimen. leg. libertus. & extrà de app. dilecti. Item legata & fideicōmissa nuda voluntate tolluntur: igitur & donatio, quę in sola donantis voluntate consistit, ff. de adim. leg. l. 3. in fin. & facit ff. de fundo dot. l. erit. Arg. ꝯ C. de testa. verba. vbi hoc vr̄ expressum: ad idem C. de prob. instrumenta. & l. ratiōes, & auth. ibi posita. Super hoc dicunt, ꝙ si appa ret, ꝙ fuit de donatione oblitus, non est reuocata: si vero sciēter dixit, secus. In dubio autem aut nouiter fecerat donationem, ita quòd præsumitur memor esse: & tunc vr̄ reuocasse: aut ꝙ fecit, iam est diu: & tunc præsumitur oblitus, & non intelligit̄ reuocasse. nam memoria labilis est, & ideo fiunt scripturæ, vt C. de testa. iubemus. ff. de acq. pos. peregrè. & facit in auth. de trien. & semis. §. illud quoq; bene haberet. & quod no. C. de fide inst. in exercēdis. Vel distingue, vtrùm donatio fuerat inofficiosa, vt tunc videatur reuocasse ꝑp inuidiam inter filios tollendam, vt C. de colla. l. pen. Aut non fuit inofficiosa, vt tunc non videat̄ reuocasse, per iura præmissa. Nec obstat, si dicis, ꝙ donatio habet vim legati: vt sic sola nuda volūtate intelligitur tolli, vt s. quia hoc verum est, si expressim ꝯfirmetur [e]: aliàs non, vt ff. de don. inter vir. & vxor. donationes [f].

3 ¶† Quid si pater emancipans filiam, dat ei partem suam, nūquid est necessaria insinuatio? Videtur, ꝙ sic: quia nō cogitur dare, vt C. de collat. vt liberis. in fi. & sic vr̄ donatio. Quidā [g] tamen ꝯ quia nō est donatio, cùm soluit debitum naturale vt ff. de donat. hoc iure. §. 2. C. de cur. fu. l. fi. §. i. Item est datum ob causam, vt se inde nutriat: quod onus aliàs patri incumberet, si non daret, j. dist. ius naturale. Item vr̄ quædam derisio, ꝙ viuente patre filius quasi dominus videatur, ff. de liber. & posthu. in suis. Instit. de hęred. qual. & differ. §. sui. Sed cōtrà, ꝙ sit donatio ob causam, in præd. l. hoc iure. in fi. Sed dic, ꝙ vsque ad debitum bonorum subsidium non est necessaria insinuatio: sed si sit vltra illud, consilium est, ꝙ interuenit.

4 ¶† Quid si aliquis dat oīa bona sua fortè secretò: & dicitur in instrumento donationis, ꝙ si bona illa valent vltra quingentos sol. [g] tot intelligantur. & sint donationes, quot sunt res: & aliqua earum non valet vltra, nunquid per hoc euitabitur pœna illius l. C. de don. si quis pro redemptione? quæ inhibet fieri donationes vltra predictā summam sine insinuatione. Videt̄ quod sic, cùm actū sit, vt tot sint donationes, quot sunt res, arg. ff. si cert. pet. cùm quid contractus enim ex conuentione legem accipiunt, ff. depositi. l. j. si conuenerit. Et quòd sint tot donationes, quod res, facit ff. de verb. oblig. scire. in prin. & facit eo. tit. qd̄ dicitur: & l. pluribus. Quidam [h] tamē dicunt talem cautelam nō valere: quia vna est donatio, cùm vnico actu fiat, C. de don. sancimus. §. si quis autem. videtur enim fieri in fraudem legis [i]. nec videtur sufficere dicere, quòd tot sint donationes, quot sunt res, nisi ipsæ res nominentur, vt in prædic. l. quod dicitur [k]. ¶† Quid

ADDITIONES.

a Ver. nunc. ¶ adde, quod ibi scripsi.

b Talibus verbis. ¶ Miror de Gul. qui dicit, ꝙ debet vti his verbis, cùm verba sint dubia: qd̄ patet, ex his notatis in gl. 2. potissimè. ñ obstet, quod non valet, vt agitur, nec valebit, vt valere poterat, vt not. eo. tit. illud. in j. gl. & super ea, per quam decr. & de c. vnicā de iure patro. lib. 6. tenet, quòd dicere debet, dono patronatum, quem habeo in tali ecclesia.

c Quid si pluribus. ¶ Quicquid hîc interponitur vsque ad libellos, fuit additio.

d Donationem. ¶ Simile factum, quod scripsi super rub. de don. inter vir. & vx. ver. est sciendum.

e Cōfirmetur. ¶ scilicet quòd habeat vim legati: hoc j. reassumam.

f Donationes. ¶ Hîc scias, ꝙ donatio, cui ius resistit, vt ibi, facta in filiū in potestate, vel facta ꝯiugi, faciliùs reuocat̄, ꝗ legatū, qd̄ ñ reuocatur obligatione rei legatæ factæ per legantē, sed talis donatio sic. Primū patet Instit. de leg. §. si rē. versi. idē rescripserunt. & C. de leg. l. 3. Secundū patet C. de don. inter vir. & vx. l. si maritus. & rō ibi not. q̄a legatū fauorabile, donatio talis odiosa. Itē legatū tenuit à principio, sed illa donatio ñ. facit, qd̄ not. ff. de leg. j. l. talis scriptura, ad finē vlt. gl. Redeūdo ad id, qd̄ obtuli, est sciendum. ꝙ lex, donationis, ꝗ allegat autor non probat simpliciter id ad qd̄ inducitur, sed probat ēt contrarium. Per silentiū enim donatoris, vel donatricis dicit ibi textus ille, si infra legitimā quantitatem factæ fuerunt, vel vltra legitimā, fuerint tn̄ in actis insinuatæ, in eo tn̄ quod excedunt, non confirmantur silentio: & in hoc procedit dictum eius, s. ꝙ ad illum excessum necessaria est expressa confirmatio, vt valeat, ſm̄ auctorem, tūc certum est, ꝙ habet vim legati: sed de donatione facta filio in potestate constituto, & infra summā, vel supra summā insinuatā: ī quæstione, qua quæritur, an filius habeat conferre talē donationē cum fratrib⁹ sequendo Dyn. cuius verba ad literam posuit Cynus in auth. ex testamento. de collat. dicimus, ꝙ non. siue pater confirmet, siue non. Primo eñ casu ꝯstat habere vim legati, qd̄ nō confert, C. de Collat. l. à patre. & posset eo casu venire in fideicommissum ꝑ patrem, ff. de leg. ij. l. sequens quæstio. in fi. Secundo idem, s. quādo nō reuocat expressè, quod reuocare poterat, vr̄ tacitè in testamento reliquisse, ff. de don. inter vir. & vx. l. cùm hic status. §. j. facit ff. de iur. codi. l. conficiunt̄. in prin. Est enim regulare, ꝙ approbare vr̄, qui nō improbat, quod pt̄, ff. de re iud. sępe. §. cur aūt. vnde vera acquisitio dominij rei donatæ sibi post mortē competit ex tacito relicto, non ex donatione priùs facta, quæ ꝯ iura fuit, & reuocabilis erat. facit ff. de collat. bon. l. j. §. si ab ipso. Item eo casu locus est Falcidiæ, C. ad leg. Fal. in donationibus. Sed in filio tēpore donationis emancipato est totum ꝯriū: q̄a donationem cum fratribus confert: quia iure relicti habere nō pōt, qd̄ eñ iā suū erat, pater nec expressè, nec tacitè approbare potuit. confirmat enim, vel approbat is, qui infirmare, vr̄ reprobare potest, vt in præd. §. cùm aūt. & ff. de leg. ij. Titia. §. Lucio. extr. de hæret. cū ex iniuncto. in fi. quod pater non posset, C. de inof. don. quæ sub mo. l. perfec. & quod meum est ex vna causa, ex alia causa, meum fieri non potest, extra. de fide instrumentor. inter. ante fin. & ibi concor. Hîc scias, quòd licet habeat vim legati donatio non expressè confirmata, non tamen per omnia, vt patet eo. tit. de don. inter vir. & vx. C. in l. res vxoris.

g Quingentos sol. ¶ id est aureos: de quo vide s. de instrum. edi. §. porrò. ver. fi. in fi.

h Quidam. ¶ Vt Iac. de Are. & alij, de quibus dixi s. de instru. edi. §. porrò. super ver. donatio. vbi ēt apertiùs ponitur finis huius ver. de nominatione rerum loquens: ibi etiā dixi, qualiter fiat insinuatio, & coram quo iudice, & an die feriato: quid de regalibus. An autem donans his legibus, quæ insinuationem fieri præcipiunt, renunciare possit. dixi in fi. huius §.

i In fraudē legis. ¶ q̄ ad ad refrænādos donationū impetus insinuationis necessitatē inuenit: facit C. de inof. don. l. ij. & æquè cùm transeant ad hæredes vtriusq; donātis & donatarij, vt l. sancim⁹. in fi. C. de do. Absurdū aūt esset, ꝙ verba præualerent rei & fictio veritati, contra iura, ff. de castrensi pec. l. si fortè. vbi concordantiæ: ad idem ff. de lib. & posth. l. filio. & de elec. commissa. lib. vj. §. §. porrò. cum concord.

k Quod dicatur. ¶ Plus: dicit Simon Vincenc. super l. sancimus. ꝙ si in fraudem legis fiant diuersæ donationes excedētes summā, ꝙ forsan non valebunt, per l. ꝯ. ff. de leg. & senatusconsul. & de iure patro. si libertus. in fin. refert quendam tenere ꝯrium, cùm sic donando iure suo vtatur: & sic dolum non facit, ff. de reg. iur. nullus. ꝙ tamen sibi non placet, secundū qd̄ §. si quis autem. in l. sancim

5 ¶†Quid si actū est in donatione, ne propter ingratitudinē, vel causam aliquam reuocetur? Respon. si hoc solum dictum fuisset ꝙ propter aliquam causam reuocari nō posset, tamen nihilominus ex causa ingratitudinis bene reuocaretur, vt C. de bonis lib. l. fi. sed quia expresse de ingratitudine actum fuit, vr̄, ꝙ ea interueniente non poterit reuocari, arg. ff. si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum. Sed dic contrà, secundum quosdam, ne per tale pactū donatarius inuitetur ad delinquendum, ff. de pact. si vnus. §. illud
a & §. pacta [a]. ¶†Quid si aliquis Baro ædificauit & dotauit mona-
6 steriū: nūc abbas & monachi fiunt ingrati, copulando fortè amicitias cum inimicis eius: nunquid poterit reuocare bona monasterio collata propter ingratitudinem? Et vr̄, ꝙ sic, extrà de don. c. fi. C. de donat. l. fi. Punitur enim quis copulando se inimicis domini sui, ff. de off. præfec. vr. l. j. §. cùm patronus. C. de inoff. test. liberi. extrà de accus. repellatur. ad idem C. de sacrosan. eccl. l. iubemus nullam. Nam vniuersitas bene incidit in edictum, ff. qđ met. cau. l. metum. §. animaduertendum. & committit dolum, ff. de do
b lo, sed ex dolo. §. sed an in municipes [b]. Arg. ꝯ, quia delictum personarum non debet in damnum monasterij redundare, xvj. q. vj. si episcopū. extrà de excep. cū venerabilis. extrà de cōstit. c. ij. nec pupillus tenetur ex facto tutoris, C. vnde vi, meminerint. nec impubes, qui cōscius fuit faciendi falsam monetam, tenetur, C. de falsa mo. l. fi. Quidam dicunt, ꝙ bona monasterio auferentur, & ad Baronem redibunt, & monasteriū destruetur. nam & ciuitas destruitur propter delictū ciuiū, ff. quib⁹ mo. vsufru. amit. l. vsusfruct⁹ ciuitatis. xxv. q. 2. si audiuerim. & priuatur episcopo, vt 25. q. 2. ita nos. Et collegia dissoluuntur propter delictum eorum, q sunt de collegio, ff. de leg. 3. pater. §. Tusculanus. C. de donat. l. fi. Vel dic, melius esse, ꝙ nec monasterium destruatur, nec bona ei auferantur, propter præmissas rationes: personæ tamen inde eii-
7 ciantur, & aliæ ibi ponantur. ¶†Item pone: aliquis intendēs cōmittere aliquod maleficium, emācipat filium, & dat ei bona sua, ne committens maleficium inueniatur aliquid habere processu tpis pater petit bona illa à filio, tāq̄ bona eius: vel fortè ipse filius petit à patre, vel fortè fili⁹ vult ea retinere: pater dicit, ego tibi dedi pp talē cām, & res meę remanserunt ꝙ pr̄ nō possit reuocare, probatur C. de reuo. don. l. cùm fatearis. Arg. ꝯ, ꝙ non fuerit do-
c tio, sed fuerit quædam simulatio, ff. de contrah. emp. nuda [c]. ff. de
d ritu nup. simulatæ. ff. de act. & oblig. contractus [d]. C. plus valere,
e quod agitur, per totum, extrà, quod met. cau. c. j. [e] Dixit Vber. de Bob. ꝙ ipse iudicaret talia bona fisco esse applicanda, in cui⁹ fraudem factum fuit, ne commisso maleficio publicarentur, ff. de calum. pręcipuè. & l. generali. §. j. & §. fi. extrà de sup. ne. prelat. licer. extr. de arbit. olim tempore. Arg. tn̄, ꝙ contractus facti ante accusationem & punitionem teneāt, C. de bonis ꝓscrip. si quis post
f hanc. versi. ea etiam, quæ [f], & l. si quis intra. ff. de donat. post contractum. Sed potest dici, quòd valet. Possunt tn̄ reuocari, vt in p̄. l. cùm fatearis. Item vr̄, quòd qui allegat donationem, seu alienationē in fraudem, siue hac intentione, siue etiam in fraudē creditorum factam esse, hoc probare debet, arg. ff. qui, & à quibus ma. lib. non fi. sed si maritus. ff. de his, quæ in fraud. cred. omnes. §. i. C.
g de don. lata. ibi, vel quā maximè, &c. Ego dico [g], quòd si talis donator, vel alienator diu post confectum instrumentum bona ipsa tenuit, nec apparet donatarium, seu illum, in quem facta dicit alienatio, illa petiisse, vel tenuisse, vel fructus inde percepisse, pręsumitur fraus, arg. ff. de probat. Procula. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. §. superuacuū. ff. de acq. hæ. ꝓ hærede. §. Papinianus scribit. & l. si quis extrane⁹. ff. ad Syila. l. j. in fi. ff. de acq. pos. quamuis. §. si conductor. & vide ff. de probat. qui testamentū. & C. de sum-
8 ma trin. nemo. ¶†Quidam tamen dicunt in contractu venditi-
h onis [h] ꝙ si quis vendidit omnia bona sua, non tenet venditio: quia vr̄ facta in fraudem legis & hominis, id est hæredis occisi, vt in præ. l. omnes. §. Lucius. Si verò tantùm res aliquas, aut vendidit suspectæ personæ, vt filio suo emancipato vel nepoti, vel fratri: & tunc pręsumitur fraus: vnde non tenet. ff. de reg. iu. fraudis. Aut extraneo: & tunc valet. & tenet, arg. C. de lis, quæ vi, metúsue causa fiunt, accusationis. & l. in extraneis. & l. sæpe. Vel dic, ꝙ siue fiat coniunctæ personæ, siue nō: siue donet, siue vendat: & si-
i ue parum ante, siue parum post commissum maleficium, non tenet quod agitur, vt ff. de do. causa mortis, si quis. ff. de iniu. rupt.
9 & irri. test. si quis filio. §. quoties [i]. ¶†In donatione autem causa mortis

ADDITIONES.

☞ cimus. loquatur de his, quę nō fiūt in fraudē insinuationis. Quęritur ēt ibi, quid de vna donatione facta pluribus, quæ ponderata portione singulorum, non excedit: considerata persona donatoris excedit, putà v. personis dat mille æqualiter diuidenda: sibi placet, ꝙ censeatur vna donatio, argu. ff. de duo. reis, l. 3. Vltimò subdit, ꝙ prò & ꝯ est optimum argumentum, secundum diuersas lecturas, ff. de iurisd. om. iud. si idem. §. fi. Mihi non videtur casus dubius, cùm lex, sancimus. & pe. C. eo. donatoribus & ipsorū indemnitati etiam contra donatarios voluerint prouidere: & facit extrà eo. tit. apostolicæ. ibi, eisdem, vel diuersis ecclesiis, &c. ADDE, quæ posui post Bar. & Alexan. in l. Modestinus. ff. de donationib.

a Et §. Pacta. ¶Pro primo dicto facit decr. vlt. eo. tit. dū dicit, de rigore iuris: vbi ad idē induxi xlv. dist. tria sunt. & de adult. si vir. ad quæ tamen responderi posset, ꝙ de præterita culpa loquuntur, non de futura. Dici posset per decre. de iureiur. quemadmodum in fi. tale pactum, si iuratum fuisset, seruandum fore: aliàs non teneri donātem ad illud. Ad materiam facit, quod scripsi s̄. de emp. & vend. §. fin. in prin.
ADDE, vt per Bald. consil. 48. lib. 3. qui de Spec. hîc facit mentionem.

b §. sed an in municipes. ¶De hoc vide not. de simo. dilectus. 2. ADDE de donatione facta ecclesiæ cum hoc, ꝙ alimenta p̄stet donatario, an si ille prælatus non præstet, posset reuocari, Rom. cons. 284.

c Nuda. ¶& l. pe. in fi.

d Contractus. ¶& l. in his rebus.

e C. j. ¶Quia nō vr̄ auctor istā partē quæstionis plus prosequi, est sciendum, ꝙ Alber. Papien. super l. transactione finita. C. de transact. ad hāc parē allegat l. cū ea. quæ est eo. tit. de transact. & C. si cer. pet. si non singuli. & l. seq. & ff. de donat. inter vir. & vxo. l. qđ autem. §. si verò. & duas, quas suprà addidi. Ad ꝯrium alleg. ff. de adop. post mortē. de ser. rust. præd. per fundum. C. de non nu. pecun. generaliter. cum concord. Irē ipsam l. transactione. & prędictam l. cùm fatearis. soluēdo dicit, ꝙ si is qui dicit se simulatè vēdidisse, est in possessione, audietur allegans turpitudinē suam ꝯ illum, qui est in pari turpitudine. Sufficiat regula, in pari. lib. vj. cū concord. dicēs, ꝙ multum facit ff. qui, & à qui. ma. l. si priuatus. §. j. Si autem agat simulationem allegās sine fraude, nec de fraude constat, auditur, C. plus valere, quod agitur, l. acta. & l. si qs alteri. l. ij. & l. multū. Et si de fraude constat, non audietur agens ꝯ factū suum & turpitudinem allegās, C. de ser. pig. da. ma. l. si creditoribus. alleg. extra de conces. præb. cùm super. & de donat. inter dilectos. & quæ ibi not. ADDE, an quis possit dicere contractum à se celebratum simulatum, Pet. de Anchar. cons. 228.

f Ver. ea etiam, quæ. ¶Per illam vna opi. habet, ꝙ quandocunque ante sententiam facta valet: & sic not. C. de don. inter vir. & vx. l. res vxoris. vnde dixit Odof. etiam post delictum valere donationem, si non sequat̄ sn̄ia, per l. post contractum. statim allegatam, vide s̄. de accus. §. sequitur. ver. quid si post.

g Ego dico. ¶Secundum Gui. de Suz. in q. statutorum mihi alleg. etiam C. de distrac. pignor. l. & qui sub imagine.

h In contractu venditionis. ¶quasi in ꝯtu gratuito maior sit præsumptio fraudis, quàm in non gratuito. in locis, quibus ex contractib. soluuntur gabellę, non sic facilè practicantur hę fraudes, sicut in aliis.

i §. quoties. ¶per l. si aliquis. prox. allegatā tenet Dyn. ꝙ si facta est in fraudē pœnæ. & hoc constat, non tenet: si cōstat, ꝙ nō in fraudem, tenet. In dubio dicit, ꝙ si post accusationem, vel deprehensionem in crimine facta est. si sequatur sententia cōdemnatoria, non valet donatio: aliàs valet, nec præsumetur propter pœnę suspicionem facta, ff. de bon. eorum, qui sibi mor. consci. l. fin. circa prin. Fuit multorum quæstio an domus homicidæ paulò priùs vendita, sit diruenda, vel confiscanda, secundum formam statuti in crimine homicidij sic iubentis? Roff. vbi de Pauliana, in princ. tractat materiam, & Alber. Pap. super rubrica de his, quæ in fraudem, vbi dicit, quòd Columb. ibi proposuerat quæstionem, sed non soluerat. Allegabat autem, quòd sic, quòd cùm commune sit creditor: quia creditor dicitur, cui debetur ex maleficio, ff. de verb. sig. si cui. §. i. de act. & oblig. leg. iiij. in prin. rescindatur ergo contractus, & pretium numeretur, arg. C. de rescin. vendit. l. 2. addit Gul. vbi s̄. quia & si hoc esset contra iuris regulas, multa tamē contra illas inducuntur, ne crimina remaneant impunita, ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. In contrarium inducunt Ro. & Alb. quòd edictum de his, quæ in frau. cre. hîc non habet locum, cùm illud requirat diminutionē patrimonij: quod hîc non est, cùm venditor habeat pretium saluum. Item commune nō erat tunc creditor, quia nondum deliquerat: & fraus creditoris allegari non potest, vbi creditum non præcedit: quod verum non sonat. Idē & si deliquisset, sed adhuc condemnatus non esset, vt præ. l. post cōtractum. C. de do. inter vir. & vx. si maritus quondam. præterquā in crimine læsæ maiestatis, C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. & in casu ff. de don. causa mor. l. si aliquis. Item stari debet instrumento, nisi probetur ꝯrium, C. de prob. cùm precibus. & per traditionem fuit emptor dominus, C. de pact. l. traditionibus. tenēt Rof. & Alb. ꝙ de veritate iuris non venit venditio retractāda, nec domus destruenda, vel confiscanda, per præ. l. post contractum. Tamē si de

mortis sic potest libellus concipi, si possessio sit penes donatarium, vel penes habentem causam ab eo.

Lib.Corā, &c. cōqueror de P. cui causa mortis talē rem donaui & tradidi: vnde cùm dictam donationem reuocauerim, peto dictam rē mihi restitui proposita in rem actione, ff. de donat. causa mortis, si mortis causa. & l. qui mortis causa. Donatarius verò sic concipit libellum: Libellus. Coram, &c. conqueror de P. à quo peto talem vineam, quam mihi causa mortis contulit: quòd si donatio causa mortis non continet certā rem in specie, vel quātitatem pecuniæ, vel rem, quam non possidet heres, puta si quis mihi donauit decem, vel tantum oleum, hoc casu debet contra hæredem proponi certi cōdictio generalis, quæ ex omni contractu ad certam datur. vt ff. si cert. petatur, l. certi condictio. secundum Mar. de Fano [a]. ¶ † Et no. quòd is, cui causa mortis donatur

a

30 etiam sine traditione, agit actione in rē, sicut & legatarius. similitudinem enim habet talis donatio cum legato, ff. de Public. l. j. & 2. ff. de fur. à Titio. ff. de donat. cā mortis, si mortis causa. & l. illud. Porrò in donatione, quæ fit inter viuos, sic libellus concipit: Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi talem vineam donauit nec eam tradidit: quare peto eam mihi tradi proposita cōdictione ex l. C. de donat. si quis argentum. in prin. ¶ Vel sic: Lib. Corā &c. propono contra P. qui talem possessionem ad meam ecclesiam spectantem tenet & possidet, asserens eam à tali prædecessore meo fuisse donatam: quæ donatio cùm apparet, quòd sine consensu capituli, vel in grauem læsionem dictæ ecclesiæ facta fuit, peto nomine præfatæ ecclesiæ rem ipsam mihi restitui, siue reddi. & ipsum ad id per vestram sententiam condemnari, extra eo. c. 2. 3. & 4. Si verò aliquis ingressus religionem, inde exit, quia non tenuit ingressus, & repetat bona quæ dederat, concipitur, vt j. de conuer. coniug. ver. porrò. De donatione sine cā, vel ob turpem causam, & huiusmodi, dixi s. tit. prox. §. fi. Item si quis petit reuocari donationem, quam fecit propter ingratitudinem sic libellus concipietur [b]:

b

Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui res tales donaui: ipse verò immemor ac ingratus accepti beneficij in me impias manus iniecit, vel atroces iniurias, vel graue damnum rerū mearum mihi intulit, vel vitæ periculum inferre præsumpsit: vnde res collatas ab eo, vt ab ingrato, reuoco, & eas mihi reddi peto, & ad hoc per vos ipsum cogi & sententialiter cōdemnari: & ad hoc propono vtilem rei vendicationem, vel condictionem ex l. vlt. C. de do. vt ex decr. ext. e. c. fi. [c] xij. q. 2. liberti. j. De actione autem ingrati dic, vt j. de nat. ex libero ven. ver. sed & si liber.

c

ADDITIONES.

☞ proximo ante maleficiū facta fuit alienatio, bene facit iudex, si reuocat, vel destruit terrorē malefactorū, & vt malefactor men dicet & aliis sit exēplū & metus, multorū, extrà de sen. exc. vt famæ. vide ꝯcordantias sic ſm Alb. Gal. aliàs distinguit inter proximum tempus & remotum, ff. si quis testa. lib. ius. esse fuerit, l. j. §. quid tamen. & l. vl. & ff. de neg. ges. diuor. & de do. inter virum & vxor. l. vir mulieri.

a Secundum Mart. de Fa. ¶ char. 3. & inchoant eius verba, in donatione. & eius etiam fuit seq. lib.

b Sic lib. conc. ¶ ſm Rof. vbi de act. ingrati, q̄ datur patri, vel patrono, in fi. dicebat aūt libellū procedere de iure Romano, non aūt de iure Lombar. Sed ꝙ donatio rei non reuocetur ꝑꝑ ingratitudinē, quia cùm donatarius donanti donet rē similem, non est cā reuocandi, ex quo habet tantundem, vt in l. Lombar. l. 2. de don. quæ cum, &c. l. pe. & vlt.

c C. fi. ¶ vt ibi no. in gl. 2. vel iudicis officium, per l. 2. C. de lib. & eorum lib. vt super ea dixi.

ADDITIONES NOVAE.

☞ An ex causa liberalitatis possit interponi stipulatio, gl. variat: sed gl. in l. non quicunque. in prin. de leg. j. dicit quòd sic. l. si quis argentum. §. pen. de donat. glo. contraria in l. j. §. si fructuarius. de stipulatione seruorum. prima vera.

In l. sed si lege. §. consuluit. de pet. hæred. no. quòd renunciatio potius est permutatio quàm donatio, ex quo fundatur glos. in l. Regulus Aquilius. de dona. Bal.

Si virtute statuti prohibeatur venditio, an prohibeatur donatio, Dy. in l. Gallus. de lib. & posth.

Not. ꝙ si in donatione fiat mentio mortis. in dubio præsumit causa mortis donatio, l. Seia. de dot. præl. & l. mortis causa. de do. cau. mor. & l. apud Celsum. §. Iulianus. de exce. Bal. in l. cum quis de cond. ob cau. & in l. fi. de reuoc. don.

An & quando teneantur de euictione, glo. in l. si tibi decem. §. pactum conuentum. ff. de pact. Bart. in l. Aristo. de donat.

An rex possit donare aliqua iura regalia, seu regia. Bar. in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. Alb. in l. fi. s. de don. int. vir.

Pone, ego in præsentia aliquorum dixi, ꝙ donabam, & donare volebam talem rem tali qui erat absens: postea qui erant præsentes hoc notificauerunt illi absenti, an dicatur perfecta donatio, vt non possit reuocari, no. in l. absenti. de donat. per Dy.

An in parte, quàm assignat pater filio in emancipatione, sit necessaria insinuatio, Bal. in l. illud. C. de sacr. san. eccl. & l. vt liberis. de collat. per Butr.

An hodiè fieri possit donatio cā mortis nudo pacto, sicut donatio inter viuos, gl. quòd sic in l. cum pater. §. nemo. de leg. 2. secundum Bal.

Pone, aliquis soluit indebitum scienter in tanta quantitate, ꝙ si esset vera donatio deberet insinuari: an hoc casu insinuabitur, gl. in l. j. in prin. de donat. Iac. de Aret.

Pone dono tibi res meas, an contineantur iura quę habeo ꝯtra aliquem, & actiones. no. in l. j. de stat. hom. & ibi Bal. & l. si legati. §. si bona. ad Treb. per Bart. & l. rei de verb. sig. & l. i. de bon. poss.

In l. si donationem. C. de donat. col. ibi in gl. nec posteà &c. ex quo dic quòd si pater donat hodiè filio vt benemerito, & merita non præcesserunt, ꝙ ista donatio non confirmatur morte, licet olim esset secus, ratio, quia præsumitur simulata, & in fraudem facta, vnde ex ea non quæritur etiam ius cōfirmationis, q̄a ex ea non transit possessio, etiam ad filium, l. emptor. de aqua pluuia arc. sed donatio facta filio non confirmatur morte, nisi interueniat vera traditio, aut aliquid quod pro traditione habetur l. donationes. de donat. int. vir. & vxo. & non interuenit quia fuit simulata, ergo &c. Ang. de perusio.

Pone, aliquis donauit alicui causa mortis si fuerit benemeritus, an donatarius probabit se contulisse benemerita, not. in l. affectionis. per D. Nich. de Neap.

Pone aliquis donauit alicui, & dixit ꝙ hanc donationem faciebat propter grata, & accepta seruitia ab ipso: an donatarius debebit probare seruitia, vt ista donatio tanquā facta ob causam, non indigeat insinuatione, not. in d. l. affectionis. & l. si donationem. de collat.

An donatio facta confirmata cum sacramento, valeat absq; insinuatione. Bald. in l. illud. de sacr. san. ecc. Bart. in l. si quis pro eo de fideius.

An l. disponenti fieri insinuationem possit renuntiari, Bal. vt s. quòd non.

Pone, do tibi rem valentē vltra quingentos aureos, sed detracta gabella, quæ soluitur pro dicta donatione, nō remanet vltra quingentos aureos: an valeat donatio sine insinuatione, Bart. in l. quotiens. ad l. Falc.

Pone, statuto cauetur, ꝙ donatio debeat insinuari infra certum tempus: an sufficit sola productio sine citatione aduersarij, Bald. quòd sic, in l. j. quando lib. prin. da.

Secundum quā monetam fiet ęstimatio aureorum quantū ad insinuationē: vtrum secundum monetam currentē tempore insinuationis: an ſm currentem tenpore legis conditæ super hoc, Bal. in d. l. illud. de sacr. san. ecc. dicit ꝙ debet fieri secundum tempus legis, non insinuationis, l. fi. C. comm. de leg.

An filiusfa. possit donare causa mortis patri suo, vel patri ipso patre auctorizante. Bal. in l. bonorum. C. qui adm. ad bo. pos. pos.

Si quis donat omnes res suas: an videatur donare nomina debitorū. Item si donat omnia bona quæ habet, an credita veniāt in donatione. Item si donat quicquid habet in domo, an comprehendat venalia. Item si donat omnes possessiones suas, an mobilia veniant, Bal. in l. j. de sta. ho. & differentia est inter res, & bona, vt ibi not.

An confessio liberatoria, vel pactum de non petēdo requirat insinuationē, Bal. in l. si inter. C. de solut. itē Bal. in l. tale pactum. in prin. de pact. & l. contra. §. fi. eo. ti. quia in debito liquido requiritur insinuatio: secus in nō liquido, & Bar. ita consuluit. facit q̄d notatur, in l. non solùm. §. liberationis. de lib. leg. & Iac. Butr. in d. l. tale pactum. vide Ang. in l. j. quib. mod. pig. vel hypoth. solu. & Bal. in l. si mulier. de cond. ob caus.

An sit dare cautelā, ꝙ possit fieri donatio sine insinuatiōe, Gui. de Cu. in l. illud. C. de sacr. san. ecc. & an sufficiat fieri in præsentia iudicis, & sine interpositione decreti, Guil. vbi s. Barr. ēt dicit ꝙ etiam si plures res nominauerit in donatione, ita ꝙ essent plures secundum l. iubemus. de verb. oblig. l. quod dr̄. eo. tit. tn̄ quantū ad hoc diceretur, & esset vna donatio eaq; vno tēpore facta est. & vnica est fienda præstatio, l. scimus. §. si quis autem. C. de don. prætereà dicit ipse, hic est eadem ratio ꝙ debeat fieri insinuatio, quæ est in l. data. C. de donat. in insinuatione enim magis inspicitur actus præstationis, q̄ actus cōuentionis, vt sciamus vtrùm sit vna, vel plures, l. senatus. §. fi. de donat. Item quæritur an legi inducenti fieri insinuationem possit renunciari, Bartol. dicit quòd non, per l. nemo. ff. de leg. j.

Quid si renuntiatur cum sacramēto, Bart. in l. si quis pro eo. de fideius.

fideiuſ.&an ſufficiat ſola præſentia iudicis.an ſit neceſſaria aliqua cognitio cāæ,& dicit Bar.ꝙ non requiritur decretum iudicis,ſed ſufficit ſola præſentia iudicis,l.omnium.C.de teſta.Sed Guil.de Cu.& Bal.contra in d.l.illud.& Bal.in d.l.generaliter.§.fi.C.de iureiurando. dicit ꝙ acta ex cā poſſunt fieri in loco priuato, & per hoc dicit ipſe,ꝙ donatio facta in domo donatoris in præſentia iudicis diceret̃ inſinuata pp præſentiam iudicis ibi pro tribunali ſedentis,qa hæc eſt iuriſdictio voluntaria,facit Bald.in l.ſancimus.de diu.reſcr.in fi.vide Bal.in d.l.illud.

Quod in inſinuatione donationis non exigatur decretū,Bal.allegat l.fi.C.de præ.cur.lib.x.in verſ.& ſine decreto,& ipſum not.

An donatio cauſa mortis ad hoc vt valeat, & confirmetur requirat aditionem hæreditatis,ſicut teſtamentum, Bart.in l.mortis cauſa.de donat.cau.mor.

An in donatione q̃ fit ob merita requirat̃ inſinuatio,dicit Bal.in d.l.illud.aut ſunt merita colorata q̃ re vera nō ꝓceſſerunt &requirit̃ inſinuatio:aut ſunt vera, & tunc,aut qualitas meritorum concurrit cum donatione,& non requiritur inſinuatio:aut non concurrit,&requirit̃ in dubio,aut fit mētio certorum meritorū,& in ſpecie,& ſtat̃ inſtrumēto:aut in genere fit mētio meritorū,& requirit̃ inſinuatio,facit l.ſi donationē.C.de collat.& auth.vnde & ſi parens.C.de inoff.teſt.& l.ſi forte.de caſtr.pec.& ita colligit Bal.ex dictis Guil.& Bar.

Pone,aliquis dicit,dono hęreditatem meam,an valeat talis donatio,Bar.in l.quæſitum.§.cum ſeruus.de leg.j.

Pone, aliquis donauit alicui oīa bona ſua poſteà ipſe donator procreauit liberos, & ſic donatio extitit reuocata: q filij poſteà deceſſerūt viuente adhuc donatore.an dicta donatio reconualeſcit?Lambert.Samp.ꝙ non,per l.cum vxor. qñ dies leg.cedat.& l.ſi vnquā.de reuoc.dona. Idē Bar.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.2.Bal.contra in l.2.C.de inof.don.

Pone,filiusfam.cū ꝯſenſu patris fecit teſtamētū,& legauit vxori ſuæ centū,& in fine teſtamēti dixit,& ſi nō valet iure teſtamēti &c.vel cuiuslibet vltimæ voluntatis,vel quomō meliùs valere p̄t mō q̃ritur an dictū legatū valeat iure donationis cā mortis. D.Signorolus in l.tā his.de donat.& in ꝯſiliis ſuis tenet ꝙ valeat iure donationis cā mortis in 29.conſilio,& incipit.factū eſt tale. D.Ang.in d.l.cū his.Cy.in l.ſanum.C.qui teſta.fac.poſ.& bal.ibidē in l.q in poteſtate.ff.eo.tit.Bal.in repetiōe l.i.de ſacr.ſan.eccl.

Nota,ꝙ pactū de ñ petendo non p̄ſupponit de neceſſitate donationē,& ſic eſt vtile pp inſinuationē,vt l.ſi quis obligatus.de reg.iur.& l.ꝯiuris.§.ſi filius.& l.ſi vnus.§.pactus.de pac.Bar.& ibidē Bal.in l.ſi mulier.de cond.ob cau.facit Io.And.in add.Spec.in tit.de donat.& in tit.de inſtr.ed.§.porrò in fi.§.Bald.in l.cum donatio.de tranſ.& l.ſi filius.de pact.& Ang.

An in donatione rei alienæ requiratur inſinuatio,Bal.in l.poſt mortem.de fideiuſ.& ibi not.quòd non,dic tamen ibi.

Donatione facta in teſtamento,ſi reuocatur teſtamentum:an reuocetur donatio,Bal.in l.ex teſtamento.de fideiuſ.

An ex donatione cauſa mortis tranſeat dominium,not.in l.2.de public.& l.2.C.de iur.dot.

An viliter vendere ſit donare,Bal.in rub.de contrah.emp.

An donatio facta inter virū,& vxorē firmetur iuramēto, Alb.in l.ſed ſi poſſeſſori.§.itē ſi iurauero.de iureiur.& l.iuriſgentium.§.generaliter.ff.de pac.& videtur dicere quòd ſic,Bal.quòd non in l.2.C.de inof.donationibus.

An donatio ſit propriè contractus, Bal.in l. contractus.de fid.inſtr.& quod not.in l.Labeo.de verb.ſig.

Donatio cauſa mortis cui magis aſſimilatur,Bal.in l.2.de leg.j.& l.cum quis.de condict.ob cau.Albr.in l.fi. C.de don.cau.mor.& in l.ſcimus.C.qui teſt.fac.poſ.& l.2.de dot.præl.Dyn.in l.j.de don.cau.mortis,Ang.in diſputatione quam fecit in materia vſurarum,& in l.executorem.de except.rei iud.per Bald.

De multiplici donatione,ponit Bal.in l.legatum.de leg.2.& l.vt hæredibus.eod.tit.& in l.cum virum.de fideiuſſ.

An donatio omnium ſuorum bonorum præſentiū & futurorum valeat,Bal.in l.fi.C.de pact.Ang.quòd ſic,in l.ſtipulatio hoc modo.de verb.oblig.licet Bart.contra.

An p̄t renunciari reuocationi donationis ex cauſa ingratitudinis,Alb.in l.generaliter.de re.do.allegat Spec.eo.tit.§.j.ver.quid ſi actum,& ibi Io.And.in addit.tenet pactum valere ſi eſt iuratū,aliàs ſecus,Io.Pet. de fer.in tit.de donat.indiſtinctè tenet valere pactum, Bal. in l.ſi quis in poſterum.de bon.lib.tenet non valere renunciationem.

¶Baldus de donationibus.

In eo,quod pater donat filio in præmiū emancipationis,non eſt neceſſaria inſinuatio vſq; ad debitū bonorum ſubſidiū,ſed ſupra ſic,quia ñ eſt ꝓpriè donatio ob cām,ſed mera donatio ſuper parte filio debitā: in cuius partis ſolutione p̄t præuenire:& eatenus non dicitur mera donatio, ſ.præuentio ſolutionis debiti,ff.ad l.Fal.l.cùm duo.vide ſ.de pact.§.j.ver.quid ſi pater emācipās.&vide C.de collat.l.vt liberis.in fi.per Cy.In eo aūt, quod donat̃ alicui in præmiū laboris & meritorū,non requiritur inſinuatio,ff.de do.l.Aquili⁹.& l.ſi pater.quod eſt verū,ſi illa merita de ſui natura erāt obligatoria,id eſt apta ad veniēdum in pactū obligatorium,vt not.in l.ſi tibi.ff.ſi cert.pet.per Guil.de Cu.Bar.dicit,ꝙ ſi meritorum qualitas apparet per ſpecificā demōſtrationē, ita ꝙ cauſa ſit ſpecialiter expreſſa,ñ requiritur īſinuatio:aliàs ſic, quia verbis generalibus ñ datur fides,ff.de caſtrē.pecu.l.ſi fortè.& qđ not.C.de collat.l.ſi donatione.ſm Bart.& adde, quod not. C.de ſac.ſan.eccl. l.illud.& vide ĩ.eo.§.ſi.quia hîc cadit.Illud pactū,ꝙ ſint tot donationes,&c.nil operatur : quia vnica eſt donatio,cū vnico actu fiat,ver.ſi aliquis.G.¶An pp ĩgratitudinē monachorum poſſit reuocari donatio facta monaſterio?verſ.qd ſi aliquis baro.G.¶Si pater emācipauit filium, & donauit ei omnia bona ſua,& poſtea cōmittit pater maleficium,an donata reuocentur? Reſpon.ſi pater poſtea poſſedit,preſumit̃ ſimulata donatio,&ſit cōfiſcatio:ſecus,ſi ñ poſſedit pater,ſed filius,arg.ff.de minor.l.3.§.vtrùm.ante finem §. Quidam dicūt ꝙ præſumitur fraus in gñali donatione,& generali vēditione,§.Lucius.verſi.item pone,ꝙ aliquis.G.¶Ex vicinitate ēt maleficij præſumo fraudē,C.de iure fiſci,l.j.lib.x.G.& ñ valet donatio, vel vēditio omnium bonorū delinquētis:quia præſumitur in fraudem legis facta maleficio ſecuto,ex quo bonorū petitio īminebat, ff.de iniuſto teſta. l. ſi qs filio.§.q̃rit.ff.de iure patro.l.ſi libertus minorē.& plenè per Bar.in l.poſt ꝯtum.ff.de donat. Aliàs aūt bene valet vēditio omniū bonorum,vt not.in l.j.in fi.C.quæ res pig.ob.poſ.&donatio pręſentium,& ñ præſentium,& futurorum ſimul,C.de pac.l.fi.& ꝓbatur in d.§.Lucius.à ꝯrio ſenſu:& facit ff.de iur.do.l.mulier bona.& hoc eſt verum in venditione,ſiue fiat abſolutè,ſiue incidat teſtamēto,vt inſtituo te hęredem,&ſi cōtingat me reuocare,vēdo tibi præſenti& emēti omia bona mea pro decem,ff.de teſta.l.heredes palàm.§.fi.in gl.ord.Si aūt dico:ſi teſtamētum reuocauero, ex nunc dono tibi omnia bona mea irreuocabiliter inter viuos tūc dicit Dy.ꝙ valet donatio,C.de tranſa.l.cùm donationis.& ſic fit transfuſio teſtamenti in ꝯtum,qui ꝯtus eſt irreuocabilis,ff.de do.cauſa mort.vbi ita donatur.ff.commod.l.in commodaro.§.ſicut.Alij dicunt,ꝙ non valet niſi teſtator, aliàs donator, aliquid ſibi reſeruet,de quo poſſit teſtari,vt not. Doc.in d.[illegible].C.de pac.Tertij dicunt,ꝙ iſtud pactum nunquam valet:quia lex ciuilis ipſum improbat tanquā turpe,quia derogat libero arbitrio teſtatoris,ff.de verbo. oblig.ſtipulatio hoc modo.& ibi per Bar. Arg.contrà,quia poteſt fieri donatio cauſa mortis irreuocabilis ex pacto,vt d.l.Valet ergo,ſi dico, ſi reuoco teſtamentum, valet vt donatio cauſa mortis irreuocabiliter.Sed certè hoc eſt ꝯ l.ſtipulatio hoc modo.Sed poteſt fieri incipiendo à ꝯtu hoc modo dono tibi oīa bona mea poſt mortē meā irreuocabiliter: ſaluo, quòd poſſum teſtari de eis vſq; in certam quātitatem,ſicut quotidie fieri videmus.Bal.¶Et no.quòd alienatio facta in fraudem pœnæ fiſcalis,reuocatur in titulo lucratiuo ex fraude ſolius alienantis:in ñ lucratiuo debet interuenire fraus accipientis.C.quæ in frau.cre.l.ignorāti.Et hoc verum in alienatione ſingulari:ſed in vniuerſali præſumitur fraus participata,vt in §.Lucius.Sed gl.vr̃ intelligere illum §.ſolum in donatione,C.quæ in frau.cre.l.j.in vlti.gl.Item quod dico de fraude participata,intelligo,quòd eſt neceſſe ante maleficiū cōmiſſum facta vēditione : ſi cōmiſſo maleficio ligata eſt poteſtas delinquentis,& bona ſunt obligata fiſco,ſm quoſdam:& ideo indiſtinctè non nocet fiſco alienatio: quia reuocabitur,ñ quòd ſit nulla ipſo iure,ff.de don.l.poſt contractū,dic,vt ibi per Doc. Sed iudicio cœpto vr̃ reuocari officio iudicis,ff.de admi. tut.l. chirographis.in fi.dic,vt C.quo.appel.ñ recip.l.abſtinendum.per G.de Cu.idem vide,quod no.ff.de pact.l.reſcrip.in prin.per gl.&Gul.de Cu.& per Cy.C.de bo.proſcrip.l.ſi quis poſt.in vl.q.Item no.quòd ille,qui reperitur in poſſeſſione,non præſumitur alienaſſe,vt §.ſuperuacuum. & ſufficit fiſco, quòd debitor in poſſeſſiōe reperiat̃, vt no.in l.j.C.de priuil.fiſ.& adde qđ no.in Spe.de ac.ſeu perit.§.in anteriorib⁹.ver.ꝙ ſi fortè.& p Cy.C.de don.an.nupt.auth.ſed iā neceſſe.& C.ad l.Iul.ma.l.ſi.p Cy.vide ĩ.de reg.iur.§.valet donatio. ¶Itē de emācipatione occulta,q̃ facit pater in fraudē creditorū,ff.ſol.matr.l.ſi filio.per Iac.Itē vbi ex maleficio domus dēt deſtrui, an qui emit poſt maleficiū impediat vaſtū,in l.ſenatus.ff.ad Syllan.p Iac.& dic,quòd nō.Ac.Quid de creditore,ff.ad Syl.l.j.& per Iac.& dicit,quòd nō impedit vaſtū.Bart.quòd ſic,ibidē,ſ.ſi habet hypothecā. Quid ſi charta dom⁹ dicit de vxore,ñ đ viro,an p̄t vxor defendere vaſtū? Et dic,quòd ſic:quia impediēdū vaſtū,quod fit per ſummariam cognitionem,ſufficit,qualiter inſtrumentum in ꝯrium. Eſt poſſeſſio etiā ſola,& no.in l.ob maritorum.C.ne vxor pro mar.ſm Benedictum,de Hiſpa. Et no.nō fieri vaſtum in rebus dotalibus,

etiam æstimatis,vt l.quinq; legibus.ff.de bo.dam.Itẽ nec ĩ legitima,q̃ debet̃ filio arrogato,vt l.fi.ff.si quid in frau.patro.Bal.& vide per hoc gl.in ver.nequid.&in c.Ray.extrà de testa.& vide ĩ.ad materiã legitimæ.ĩ.de statu monac.an pater debeat.¶Ex multis particularibus alienationibus p̃sumit̃ fraus:quia quedã vniuersalis alienatio induciẽ,vt no.ff.de leg.2.l.nomẽ.§.j.Bal.¶Donatio facta in præmiũ emancipationis nõ excludit filiũ à successione, sed debet ẽt conferre,C.de col.l.vt liberis.§.fi.Tñ extraneis non fit collatio,C.cõia vtri.iud.l.fi.& no.C.de collat.l.emancipatione.in gl,vide s̃.eo.§.ij.Item de donatione cã mortis vide s̃.de instru.edit,ad fi.§.si quis dona.cum duobus §§.seq. An videtur donationem reuocare,qui negat se donasse,vers.itẽ pone,pater G.

a ¶De peculio clericorum [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus pro peculiando clerico qualiter sit concipiendus.*
2 *Actio de peculio quem libellum exigat.*
3 *Positio actoris,vbi agitur actione de peculio,qualiter sit formanda.*
4 *Reus in actione de peculio qualiter ponere debeat.*

1 COncipe sic libellũ: Lib.†Coram,&c.propono contra P.ꝙ H.prędecessor meus ordinatus fuit ad dictam ecclesiam, cum nihil haberet: verùm idem H.ex bonis & cum bonis ipsius ecclesiæ talem vineam emit, vel talẽ pecuniæ summam congregauit,quã ipse H.habet & tenet & possidet,vnde nomine ipsius ecclesiæ dictam vineam,vel pecuniam mihi reddi,seu restitui peto:& eum ad id per vestram sententiã condemnari,extr.eo.c.j.2.3.& 4.12.q.4.c.j.& vlt.&de
2 testa.c.j.¶Cæterùm contrahenti cũ seruo, vel filio alicuius cõpetit contra dominum,vel patrem actio de peculio,quæ est præ
b toria [b]:in qua sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.à quo peto xx.quę Titio seruo ipsius,vel filio mutuaui: vnde,vt prædictã pecuniã mihi reddat, ago cõtra ipsum de peculio actione.& hoc,si tenes,quod sit nomen proprium actionis: alioquin dic, certi condictione ex mu-
c tuo de peculio [c].¶†Actor ergo sic ponet:
3 Pos.actoris.Pono,ꝙ T.est filius tuus,vel seruus,ff.eo.l.j. in prin. Si negat,procede,vt dixi s̃.de sol.§.probandum.ver.porrò & ĩ.q fil.sint leg.vers.porrò.Item ꝙ in talibus ille te sciente contrahebat,&e nõ contradicente,ff.eo.peculium.& l.depositi,§.fin.Item res illas habebat T.separatas à rebus dominicis.Item ꝙ tu pater, vel dominus illi⁹ T.es maior xxv.annis,ff.eo.licet.§.item adiicit. & l.quam Tuberonis.in princ.Item ꝙ T. est adhuc in potestate sua,&adhuc viuit.Si verò sit mortuus,vel emãcipatus,vel manu
d missus,dicas sic:pono, ꝙ septem menses sunt transacti [d] à tẽpore mortis,vel manumissionis,vel emancipationis,ff,quando actio de pecu.est an.l.j.Item ꝙ illud peculium est liberum ab omni ære alieno,præterquam à meo.Item ꝙ debitum,quod tibi debuit,his quos tecum habuisti,solutum est.alioquin primò illud debitum deducetur,ff.eo.sed & si damnum. §.peculium.& §.hinc.
4 & §.præterea.¶†Reus verò sic:Pos.rei.Pono,ꝙ ille T.est seru⁹, vel filius M.ergo non meus, extrà de præsum.nonne.& ff.de iudiciis,cùm prætor.Item esto,ꝙ sit meus seruus,vel filius,dico,ꝙ ipse semper&tantùm in rebus dominicis,vel paternis contrahit Item ꝙ ego dominus eius,vel pater sum minor xxv.annis. Item quòd in illius peculio sunt xxx. tantùm. Item ꝙ mihi,vel aliis filiis meis,vel pupillis,vel adultis,quos habeo in tutela, vel cura, debet xxx.Item ꝙ T.manumisi,vel emancipaui.Item quòd iam
e sunt tres anni [e], ꝙ mortuus est, vel emancipatus:vel manumisi, vel elienaui.Item ꝙ hoc sciuisti,ff.de act.emp.l.j.Et distingue ge
f nera peculij,vt s̃.de actor.ver.itẽ quòd est filiusfamiliàs.& seq.[f]

ADDITIONES.

a Cum Clerici sint liberi homines,nã serui ordinari non possunt, s̃.de seruis nõ or.per totũ,patet nomẽ peculij in liberis personis & quæ sunt sui iuris cõgruè,tñ leges hoc vocabulo vtuntur solùm in filiisfamiliàs,& seruis.& de peculio filiifamiliàs Io.de Camel.parte 3.vltra medium,& hoc post Vber.de materia recurrẽdum est ad Summistas:specialiter aũt, quo ad peculium clericorum, recurre ad Roffr.in lib.iuris cano. sub hac rubrica, vbi post prin.ver.& licet.dicit,peculiũ clericorũ in tres species diuidi,s.ꝓfectitiũ,aduentiũ,&quasi castrense.Primũ,de bonis ecclesiæ,vel eius intuitu.Secundũ,qđ ab amicis,vel ꝯsanguineis ꝯtemplatione ꝑsonæ obuenit.Tertiũ,qđ ꝓuenit ex opera quasi publica,putà patrocinando in ecclesiasticis cãis,& maximè in Romana curia sm eum.Posuit ẽt ibi vltra medium duos libellos,quos puto auctorẽ nõ posuisse,si aduertisset.Est aũt sciendum:ꝙ inter priuilegia militum est vnum tale, ꝙ miles p̃t decedere partim testat⁹ & partim intestatus,C.de testa.mil.l.j.ibi,quæsitum inuenio.Cũ clericus habeat duplex peculium, sicut & miles, s.patrimoniale, vel paganicũ,& qđ profectum est ex bonis ecclesiæ, q̃rit̃, an idẽ priuilegiũ habeat,s.vt in vno possit decedere testatus, & in alio intestatus?qđ v̄r,qa miles est,xj.q.j. Christianis.de cler.ægro.c.j. cum concor.Contrarium ibi rñdetur per l.j.ff.de hære.inst.&de vulg.& pu.l.cohęredi.in fi.non.n.hoc priuilegium apparet clericis fore concessum:& sic in quocunq; instituant,institutus intelliget̃ in toto eo,qđ testari p̃t,C.de epis.& cle.sacrosanctę.& aut. ibi posita,& auth.presbyteros. Quid de equitib⁹ Cruce signatis, qui sunt vltra mare,exponentes se morti pro honore fidei?Videtur,tales non dicendos milites,cùm non habeant illa,de quibus s̃.de curatore,§.j.ver.item ꝙ est miles.Sed ecõtrà v̄r,ꝙ pl⁹ eis debeat cõcedere signum crucis,quàm nota in brachio, & reliqua, de quibus ibi:per quod approbãdum est testamentum ipsorum eo casu,quo militum:facit decisa decre.ad liberandum,de Iudę. quam ibi scripsi post Hostien.post princ.versicul. sanè. & quod super illo no.

b Prætoria.¶& inter prætorias ponenda erat s̃.tit.2.§.notandũ.vt ibi dicit autor,vers.est ẽt.quã hîc reseruauit in huius rubricæ pabulum: & vide,quæ dixit Roff.in tit.de ac.de pecul.In hac actione necessaria ex positionibus collige,quæ ipsius fuerunt.

c De peculio.¶Ioan.de Bla.licet parũ instet in hac materia,dicẽs, ꝙipsa nunquã fecit suã bursam hydropicã,accedit tñ illi dicto,ꝙ non sit nomẽ actionis.sed adiectio:ad qđ inducit ff.eo.ti. licet.§. Iulianus.vbi dr̃ dari actionẽ mandati de peculio.Libellum ẽt sic format facta narratione, vt s̃. De mutuo facto subdit Lib. Vnde petitionem meã ꝯ dictum P.dirigo,vobisq;,dñe iudex,supplico vt inquisita quantitate peculij dicti serui,ad reddẽda mihi illa xx. per diffinitiuã sñiam condẽnetis.Dicit enim hunc libellũ formãdum ad instar realiũ, quibus petimus ab his, qui nullo iure sunt nobis obligati,vt l.quæsitũ.in princ.ff.eo.hîc dicit adinstar realis actionis dari de peculio,&,vt ibi dr̃,datur ꝯ patrem,vel ꝯ dominum,ẽtsi nil sit in peculiis,& satis esset ibi fore tempore cõdemnationis.probatur ẽt,quòd de peculio cõmutatur peculiũ,&trãsit đ vna ꝑsona ĩ aliã,ꝙñ eẽt,si ꝑsona eẽt ẽt obligata:patet id ff.e. & ancillarum.§.si seruus.ꝑp quod sibi non placet forma Rof.petentis directè à domino,vt reddat. Seruetur ergo,sm eum,stilus realiũ.Sed mihi parũ facit ista subtilitas, & sufficiat mihi lex vna eo.tit.licet.ver.Pædius.& ver.si igitur.& §.Iulianus.& §.sed si filius.in quibus plus,q̃ septies,affirmatiuè & negatiuè ponitur verbum Obligationis,s.patrẽ,vel dominum obligatũ,vel non obligatũ:ipse tñ dicit,quòd vbi lex hoc dicit,impropriè loquitur:sed nimis abundaret improprietatibus lex illa.Ratio realium me nõ mouet,in quibus dico me dñm: quod nõ est in peculio:quia verò ab obligatione peculij procedit obligatio dñi,hæc quasi secũdaria sequitur primam:& sic loquatur prę.§.si seruus.& Gui.An. vbi de arte libellorum,ad finem primæ chart.vbi de pecul.ponit eundem libellum cum verbo Reddẽdi,directò ad dominum:& Ber.Dor.vbi de act.de pecul.format sic Lib. Conqueror de C.q mihi dare debet x.de peculio talis filij, vel serui, cui vendidi, vel aliter contraxi:vnde ipse C.meus debitor factus est,&c. Fatebatur autem ipse Rof.vbi s̃.in fin.quòd pater, vel dominus iure ciuili obligati non sunt, sed prætorio sic:patet Insti.de act.§.in personam.& §.actiones.

d Transacti.¶sup.tantùm.nam prout dicit prim⁹ §.licet.l.j.statim allegata, quòd diu in potestate sunt, hæc actio est perpetua:per casus,qui sequuntur,est annalis,& annus est vtilis.

e Tres anni.¶Expressit Roffr.se de tanto ponere,vt excludat annum vtilem,qui multum quandoque protenditur.

f Et seq.¶Ad materiã hanc sciendum est,quòd Alb.Pap.tractauit qõnem de creditore Titij:qui cùm nil in bõis eius inueniat,nisi vsumfructũ,quẽ habet in peculio aduentitio filii,petit illud ius, qđ ibi habet pater:filius resistit,dicens:illũ debitũ patri,ñ simpliciter,sed in cãm alimenti, quærẽs, an ꝑ hoc creditor repellatur? Pro creditore alleg.quòd in gñali obligatione oĩa veniunt pręsentia& futura,C.q̃ res pig.oblig.pos.l.fi.Cũ ergo pater vsumfructum illũ habeat liberum ad faciẽdũ,qđ sibi placet,C.de bo.quę lib.cùm oportet,& l.fi.ergo filius creditorẽ impedire nõ potest Inꝯrium:fauor alimentorum,per quẽ ẽt rebus alienis q̃ñq; quis vtit̃,C.ad Carb.l.2.facit ad idẽ ff.de iof.test.si instituta.in fin. Sed Alber.prædictus tenet creditorẽ nõ repelli,cũ fructus separati à solo sint sui,& sic cadunt in obligationẽ,vt prędixi. Dicebat aũt, quòd filius poterit illos colligere,cùm fructus sint pars fundi.ff. de rei vẽd.l.fructus.nec dicet̃ factum in fraudem creditoris,cùm suo iure vtatur,arg.ff.de neg.gest.at qui natura.§.cũ me absente extrà de elec.cùm ecclesia.& sic nõ obstat ff.quæ in frau.cre.qui autem.in prin.potissimè, quia fructus,vt suos,percipit filius, licet ex illis patrẽ alat:vide ff.de re iud.ꝯmodis præmiorum.C.de excep.rei iud.l.stipendia.C.quæ res pig. obli.pos.l.spem eorum. extrà de appellationibus,pastoralis.in vltima glo.de fideiussoribus,peruenit,in gl.penultima.

a ¶De testamentis.ª Rubrica.

ADDITIO.

a Huius rubricæ tractatores posui super §.ꝯpendiosè.in prin.s̃.de instr.ed.quem hîc allegat auctor:& ibi in ver.quid si quis iurauerit no.de testamento iurato.ibi remisi ad regulã,quod semel.lib. 6.Sed ē qō de episcopo,qui impetrat à Papa,ꝙ possit testari đ reditibus ecclesiæ ad summam ducẽtarum marcharũ,nõ facta mẽtione statuti ipsius ecclesiæ,per quod testari poterat ad centum marchas:fuit qō de facto,& terminatum fuit priuilegiũ tale valere hac rõe,quia vsq; ad cẽtũ marchas concordant priuilegiũ & statutũ:& sic,quo ad illã summam,nõ est dubium.In aliis aũt cẽtum,in quibus excedit,etiam si dicat statutũ expressè,ꝙ vltra testari non possit,concordant iuri communi,xij.q.2.charitatem.& hoc e.ti. c.j.Sicut aũt de iure cõi non ẽ in priuilegio Papali mentio facienda,sic nec de statuto,quod ꝯtinet ius cõe:cùm ꝯcedẽs sciẽdo primum videat̃ scire fm̃,& tollendo forti⁹ tollit debilius, vt in regula,cui licet.lib.6.& c.accessoriũ.& c.pl⁹ semper. Ad primũ facit ff.de sep.viol.l.3.§.diu⁹.fm̃ vnã lecturã:&facit,qđ no.In no.& Host.ext.de rescr.c.j.vt ibi scripsi sup gl.& qđ no.e.ti.c.1.in gl.rõ rõis.vbi ẽt ad hoc inducitur dec.pastoralis.de fide istr. Mihi non placet dictũ per dec.2.de decimis,lib.6.Cùm enim tale statutum factione,vel confirmatione oporteat esse Papale,quia eps ĩ facto proprio auctorizare non posset,ẽt cum suo capitulo , vt in cle.de reb.eccl.non alie.si vna.Papa si suum statutum sciuisset, ꝯ limitationem per se factam verisimiliter priuilegium non dedisset:& non plus insto,sed vide,quod scripsi s̃.de cleric.nõ resi.super rubrica,in fine qõis fæ.A quibus autem singula hîc descripta diuisa per §§.auctor ipse receperit,dicam super illis,& qũo hunc primũ §.post primos duos libellos recepit de duob⁹ locis à Rof. & de duobus ab Alb.Gal.ĩ.declarabitur per partes.Io.de Bla.sup hac rub.dicit,actionis ex testõ tria fore capitula.Primũ ꝯ hęredẽ scriptum:fm̃ ꝯ legatarium oneratum,qui potuit onerari: alle.ad hoc duo,C.commun.de leg.l.j.in fine. Tertium datur ꝯ hærede venientes ab intestato ꝑ se ꝑꝑ legata in codicillis,de quo ĩ.versi. ex codicillis.& ꝙ ex illis agat ex testõ,cũ sit testatio mẽtis,allegat C.de cod.l.fi.Dicit posse addi quartũ,cũ hæres ĩ fraudẽ legatariorũ vult succedere ab ĩtestato:đ hoc statĩ sub ver.itẽ plerũq;.Dicit ẽt addi posset quintũ casum de executorib⁹ testõrum,ꝗ possunt agere ꝯ hæredes actiõe ex testõ,vt tradãt illis res,quas distribuere debent:& de hoc satis s̃.de instr.edi.§.nunc verò aliqua.ver.& scias.scripsi in dec.Ioannes e.t.j.q.Super scđo ipse format libellũ in quo narrat legatum factum Titio soluendum ab hærede:secũdò ipsum Titium rogatum,vt illud mihi restitueret:subdit,vnde cùm ipse Titius legatum agnouerit,ago contra ipsum,vt mihi restituat cum fructibus perceptis,&c.Quòd agnouerit,fuit dictum quia si non agnouisset,nõ teneret̃,nec compelli posset,vt agnosceret.ff.ad Treb.nam quo ad ius.§.vlt.& l.mulier.§.vlt.&dato,ꝙ agnouisset,si non habet legatum,liberat̃ cedendo actionem,ff.đ leg.2.l.Imperator.vbi ẽt habetur de legatario , si possit ẽt plus, ꝗ̃ sit relictum,onerari.& vide,quod ibi no.in vlt.gl.Propter id , qđ de cessione dixi,sciendum,quòd terminatum fuit per Bar.de Pratis,quæstione,quæ incipit,filiusfamilias quòd sit testator dixit,lego vxori meæ dotem suam,quæ fuit mille,& est penes Petrum, non sufficit hæredem cedere actionem,qñ vxor illum Petrum đ legauerat,& culpa ꝑt imputari marito,quòd nõ exegit,ff.de iure do.si extraneus ff.de pac.dotal.l.ob res.§.fi.sol.mat.Mæuia.§.1.Si verò per vxorem deposita erat pecunia penes illum,&vxor solũ dotem promiserat,tunc per illud legatum vr̃ solùm legata liberatio,nec est locus cessioni.ff.de dote præl.l.j.§.sed si dotẽ.Si verò maritus deposuerat,sufficit hæredẽ cedere,ff.de leg.2.l.antepen. §.ciuibus.quasi hoc legatũ sit speciei.ad qđ facit optimè.ff.de dote præleg.l.j.ver.nam & quis ita.Põt eñ legari quantitas,vt speci es.ff.de leg.j.sed si certos.& l.planè.§.2.ver.sed hoc ita. Nõ obst. ff.leg.j.l.j.ĩ prĩ.& de leg.3.Paulo Callimacho. quia ibi fuit legatũ quantitatis facta demonstratiõe:vñ solui poterat. Non obstat l. cùm seruus.ff.de leg.j.& C.de leg.cùm alienam.quia ibi non fuit demonstratus aliquis,ꝯ quem actio cedi posset. hæc Pet. Consilium Iac.de Are.sup pluribus pũctis datũ,hîc inserere disposui,& est tale:Dixit enim filiam nõ institutã à patre,licet ei legasset,posse de inofficioso agere:&sic patri,qui testatus fuerat,ab intestato succedere,ff.de liberis & posth.l. inter cætera.in auth. vt cùm de ap cog.§.aliud quoq; C.de lib.præt.auth.ex causa. Subdebat tñ, quòd si fratres volebant illam sufficiẽter dotare,possent illam à successione repellere secũdũ statuta ciuitatis Parmẽsis,vbi erat qõ,& secundum legem Longobard.ti.de succes.l.si pater.j.&est rub.14.l.3.Tñ si filia,eademq; soror hæredem volebat stare legato,& institutiones de fratribus firmas esse.procedebat vtrunque ff.de inius.rup.& irri.test.l.filio.¶Secundò ꝯsuluit hæredes ĩuẽtarium facere posse,si nondũ se immiscuerant hæreditati paternæ, cũ tps ad id currat post aditionẽ,vel immistionem,C.de iur.deli. sancimus.§.si verò postquam.Idem,si se immiscuissent,& tps faciẽdi elapsum nõ eẽt.¶Tertiò dixit,heredes ipsos cũ beneficio ĩuentarij dotem nouercæ debere soluere:ipsa tñ iuro suo manifestare tenebatur bona mariti,C.de his,qui ad eccl.confu.l.præsenti.ĩ residuo eos habere debere partẽ iure naturæ debitã,secundũ ipsorum numerũ,vt quinq;,vel vltrà habeant dimidiam,paucio res tertiã,C.de inof.testa.cùm quæritur.& auth.nouo iure.sumpta de corpore,de triẽ.& semis.De eo,quod supererat,dixit legata soluẽda,iuxta vires hæreditatis oĩbus legatariis pro rata soluẽdo:& integraliter omnibus,si hæreditas sufficit. ¶Quartò đt eo casu,quo ex numero filiorum esset detrahẽda dimidia, ad ꝗ̃ consequendã de singulis legatis detrahi oporteret, legatũ habitationis nouercæ relictum censebatur ad nouẽ annos , cũ ipsa fateret̃ se maiorem annis l.& sic apparet & ex aspectu,&secundũ id legatum minui debere,secundũ quod expediret illi dimidiæ ꝯsequẽdæ,per l.hæreditatum ꝯputationi.ff.ad l.Falc.¶Quintò dicit esse certum filium rogatũ de restituendo testari posse de legitima,in qua fraudari non ꝑt,C.ad l.Falc.l.irritum.tamen ante legitimã & ante omnia legata ęs alienum,sub quo meritò ĩcludũt̃ malè quęsita,deduci debet,vt e.ti.l.in imponenda.& l.successores.& C.de leg.l.si vniuersæ.ff.ad Treb.l.j.ff.de separat.l.quoties.Ad id,qđ de malè quæsitis dixi,fac. quod scripsi s̃.de actio.§.j.sup ver.aduentitium. ¶Sextò decidit etiã dubium illud,cùm testator dicit,volo ꝙ medietas prædij veniat in Titium,& in talẽ dominã,&filios ipsius natos & nascituros:dicit, consideratis multis legibus , ipsius dimidiæ dimidiam ad Titium pertinere,&aliã dimidiam dimidię ad dominam & filios,per l.ff.de vsufr.accre.si quis Titio.C.de impub.& aliis substit.l.fi.ff.de hær.instit.liber homo.§.Titius.¶Septimò dicit,quòd si pater diuidens inter filios decernit,ꝙ B. suppleret C.ducẽtas libras,qui B.decedens instituit D.heredẽ,ꝯfusa ẽ actio ex diuisione,vel fideicommisso illi D.ꝯpetẽs: qđ ẽ regulare,siue debitor succedat creditor,siue eꝯ:& hoc,si in totũ: & si ꝑ parte,pro ea parte,vt C.de fideic.cùm secundum.C.de pac. si debitori.ff.de sol.Stichum,aut Pamphilum. §.aditio. ff.de fideiuss.l. hæres.C.ad l.Fal.licet.& de bo.au.iu.pos.l.vxor.¶Octauò subdit ẽt,ꝙ legatum factum puellæ,quæ non est nubilis ætatis, nubẽdi cã.non statim debetur,sed cùm nupserit,ff.de leg.3.si legatarius. §.fi.Fatetur tñ,ꝙ solui posset cautione recepta per hæredẽ de restituendo legato,si non nupserit extante tpe nubendi , ff.si cui plus,ꝗ̃ per leg.Fal.l.j.C.de leg.si in fraudem.¶Vltimò consuluit, ꝙ testõ propter præteritionem filij irrito declarato,donata ꝑ patrem ipsi filio in vita,non veniunt conferenda,C.de dona. l.æris alieni.& de col.l.illud.ad fi.ff.de don.l.ex donatione.& l. parentibus.C.de inof.testam.de diuisione loquitur,secundum eum.Huius consilij duo dicta ad executionem pertinentia scripsi s̃.de instr.edi.§.nunc verò aliqua.super ver.sed pone,quædam B.& sup ver.hoc etiam quæritur.Itẽ Lambertinus de Ram.in sua qõe,ꝗ̃ ĩcipit,quidam Mæuius.terminauit plura dubia:& est primum , an valeat talis substitutio:P.filio hæredi meo vniuersali substituo vnũ ex filiis Titij alteri⁹ filij mei,quẽ ipse hæres elegerit, vel noĩauerit.Secũdò,qđ si nullũ elegit,vel noĩauit,an æqualiter oẽs succedant?& tunc an ex testamento,vel ab ĩtestato?& an natus post mortem hæredis succedat cũ aliis?In primo tenet,ꝙ valet substitutio:inducit leges sequen.ĩ fideicõmissis & in legatis.De primo ff.de leg.2.cũ pater filio.§ hæreditatem.& ad Trebe.ex facto.§.si quis rogatus.de secũdo ff.de leg.2.l.si Titio,aut Seio.& l.cùm quidam.in prin.& l.vnum ex familia.in prin.&§.rogo.&l.cùm pater filios.§.rogo.& §.à filia.De secundo membro tenet,ꝙ si ipse hæres abstineat,vel adit & decedit nominatione,vel electiõe ñ facta,oẽs filios extãtes tempore testamẽti,quasi à testatore electos ad successionẽ venire:inducit tres §§.s̃. vltimò allegat.filios aũt postea natos dicit non admitti cum priùs natis,quia non erant ĩ rerũ natura,cùm substitutio sibi vendicauit locũ,& sic habentur pro non scriptis,C.de caduc.tol.l.vna, §.& quod triplici. dicit ẽt textum de his filiis expressum in l.ff.de leg.2.cũ pater filios.§. hæreditatẽ.in fi.ibi,viriles autem,&c.¶Vltimò ad prædicta inducit ff.de rebus dub.l.vtrũ.§.cũ quidam.quæ soluit ꝗdam ꝯria distinguendo,an detur arbitrium rogato dandi,vel non dãdi:an sit necessitas in dãdo:sed an arbitriũ sit,in cui dando Et addo, quod ibi no.ꝙ si in terminis quæstiõis vnus solus fili⁹ Titij superesset, illi deberet̃,per l.si Titio.superi⁹ allegatam.& leges ibi sequẽtes: & ꝑ hoc patet hũc casum ñ ꝯtingere,quod dixi s̃.ꝑxima rubrica,in fi.in quo non erat necessitas in ęligendo.¶Et ex quo sum⁹ ĩ materia substitutionum in alia qõe,quæ incipit,quidã fecit testamẽtũ.tenuit,ꝙ si pater substituit pupillo pupillariter,& pupillus patre viuo decessit,substitut⁹ ad successiõẽ ñ veniet nec ex vi pupillaris:nec ex vi tacitę vulgaris ĩtellectæ sub expssa pupillari. Ad primũ allegat,ꝙ talis substitutio dr̃ testamentũ pupillare:quia vẽdicat

AEC materia quotidiana est & vtilis, & multùm i iure diffusa: ideoq; plenè est ac plenè tractanda. Primò igitur dicendum est, qualiter petantur relicta i testamento: & quid iuris, si hæres in fraudem legatariorum non vult adire ex testamento, sed ab intestato. Secundò de interdictis Quorum bonorum, quorum legatorum, & de tabulis exhibendis, & huiusmodi. Tertiò de bonorum possessione, & de querela inofficiosi testamenti. Quartò de senatusconsultis, ex quibus succeditur. Qualiter autem conficiatur instrumenta testamenti, donationis causa mortis, codicilli & inuentarij, & de executoribus testamentariis, & de aliis ad præsentem materiam spectantibus, vide s. de editio. instrumentorum, §. compendiosè. & §. vt autem. & §. nunc verò, & §. porrò & §. viso & §. dicto.

SVMMARIVM.

¶ Relicta in testamento qualiter petantur.

1 *Libellus qualiter sit contra executores desides concipiendus.*
2 *Relicta in testamento possunt per rei vendicationem peti, & per hypothecariam, & per actionem ex testamento.*
3 *Libellus qualiter sit in actione ex testamento concipiendus.*
4 *Legatum petere volens ex codicillis, quas actiones habebit.*
5 *Adiens totam hæreditatem ab intestato, quam adire poterat ex testamento, volens legatarios fraudare, an, & qua actione possit conueniri.*
6 *Contra possidentem hæreditatem omissam qualiter sit agendum.*
7 *Testamentum solenne an tollatur per non solenne.*
8 *Factum in testamento an possit mutari extra testamentum.*
9 *Institutio testamentaria in alterius voluntatis arbitrium collata, an sit valida.*
10 *Legata & fideicommissa an peti possint, vbi nullus aliquo modo hæreditatem adiuit.*
11 *Hæres adeundo hæreditatem quasi contrahere videtur.*
12 *Legans sæpius quantitatem in eodem testamento, an videantur multiplicare legatum.*
13 *Verbum Relinquo, in testamento dictum, quid importet.*
14 *Filius faciens pactum de non petendo ea, quæ de dote matris proueniunt, an poterit nihilo minus petere, non obstante pacto.*
15 *Testamentum causa præteritionis sit irritum.*
16 *Patre hærede instituto, & rogato filio hæreditatem restituere, an habeat locũ Trebellianum.*
17 *Onera legatorum & fideicommissorum an debeant inter hæredes & fideicommissarios diuidi.*
18 *Legata an veniant in restitutione.*
19 *Petitio fideicommissi quo casu ad hæredes transmittatur.*
20 *Capere non valens ex testamento, si hæres instituatur, an possit ad restitutionem cogi si adire cogatur hæreditatem.*
21 *Hæres hæredis an cogatur adire hæreditatem, & restituere.*
22 *Fructus an semper ab hærede qualitercunque instituto, veniant in restitutiõe.*
23 *Hæres, cui pars bonorum est legata, an possit per Trebellianum cogi adire, & restituere.*
24 *Hæres an possit æstimationem præstando liberari.*
25 *Fideicommissarius quando Falcidiam detrahere dicatur.*
26 *Filius institutus, & rogatus restituere hæreditatem, decedens sine liberis, an si habeat filium naturalem, cogetur restituere.*
27 *Pretium succedit loco rei.*
28 *Quarta Trebellianica an possit contra voluntatem testatoris induci.*
29 *Legato tali, de quo non detrahitur Falcidia, an alij legatarij onerentur.*
30 *Hærede soluente legatum vni ex legatarijs, non detrahit Falcidiam.*
32 *Hæredis appellatione qui contineantur, & nu. seq.*
33 *Stipulante aliquo operas à liberto suo, ita demum liberi eius eas petunt, si sint hæredes.*

a 1. §. In primis sic libellus concipitur: Lib.a Coram, &c. conqueror de P. qui talem domum, vel pecuniam tenet, & possidet, quam talis prædecessor meus ex bonis, vel occasione præfate ecclesiæ noscitur acquisiuisse, vel eidem intuitu eiusdem ecclesiæ data fuerunt, vel legata: asserens idem D. dictum prædecessorem ea sibi in suo vltimo testamento
b legasse, quamuis clericis à iure sit inhibitab facultas testandi: quare peto iure dominii, vel quasi, dictam domum, seu pecuniã mihi restitui cum fructibus inde perceptis, eumq; ad id sententialiter cõdemnari, extrà de testa. c. j. & c. cùm in officiis. & duobus cc. seq. &
3 c. relatum. 2. C. de sac. san. ecc. l. fi. ¶ † Contra executores desides in exequendo sic concipitur: Lib. Corã, &c. propono cõ P. quòd licet olĩ H. ĩ extremis agẽs cõdidisset testamentum, multaq; legata mihi & aliis piis locis reliqsset, eodem P. ab ipso testatore executore deputato, idẽ tamen P. legata ipsa non curat soluere: nec testatoris

ADDITIONES.

Vacat sibi locum pupillo facto sui iuris per mortem patris, ff. de vulgar. & pupil. substit. l. j. & l. iam hoc iure. & Inst. e. ti. circa prin. Cũ ergo pupillus decessit adhuc filius familiàs, certum est substitutionem non tenere cùm ille etiam pubes factus durante patria potestate testari non potuisset, C. qui test. fac. pos. 3. de dõ. causa mor. l. tam his. Secundò inducit l. 2. §. quisquis, ibi, adeo autem, &c. ff. de vulg. & pupil. substit. Tertio casu l. quòd si filius. ff. de capti. & postli. reuer. Non obstat C. de caduc. tol. l. vna, §. pro secundo. vbi de hoc, quia loquitur in expressa vulgari. Nec obst. l. si pater filiũ. ff. de vulg. & pupill. subst. quia ibi est hæres ex paterno testamento, non ex pupillari, vt etiam ibi no. in vlt. gl. ¶ Occurrit alia quæstio: si pater instituit ventrem vxoris, & illi decedenti in pupillari ętate, vel quandoque sine liberis substituit, postea ex eadẽ vxore plures filios habuit, & mortuus est, vtrùm ruptum sit testamentum, & euanescat substitutio? Ad negatiuam inducitur ff. de libe. & posth. l. placet. cum l. seq. & C. de fideic. lib. l. cùm inter veteres & in his videtur casus. Certum est etiam, quòd valet institutio vẽtris: & intelligitur de posthumo, ff. de iniust. rup. & irrit. test. l. posthumi per virilem §. pen. & institutio posthumi etiam plures comprehendit: facit ff. de test. tut. l. si quis ita dixerit. §. j. de leg. j. qui filiabus. §. j. & de hære. insti. l. clemens patronus. Sub hoc titulo generaliter tangam quæstionem Richar. Mal. quæ pertineret ad ti. de fideicõ. si illum titulum haberemus, & incipit, Titius habens duos fratres, s. Seium & Mæuium, Seium hæredem instituit, rogans, quòd hæreditatem, si decederet sine liberis, restitueret Mæuio fratri, vel eius hæredibus masculis: mortuo Titio morit̃ Mæuius relicto nepote ex filia mortua, vel viuente: demum moritur Seius hæres rogatus sine liberis: quæritur, an fideicommisso sit locus? Ad quæstionem facit, quo no. s. de loc. §. vl. ver. cxlvj. Refert quosdam dicere, quòd si tempore fideicommissi cedentis, id est tempore mortis Seij decedentis sine liberis, viuebat filia Mæuij, non sit locus fideicommisso. nam in personam filiæ non, quia fœmina: in personam eius filij non, quia ipsa præcedit illum: ad hoc ff. de iniust. rup. & irri. test. l. si quis exhæredato. 2. & 3. resp. Insti. de
11 hæred. quæ ab intest. §. cùm autem. sed, vt ipse dicit, hoc haberet locum, vbi tractaretur de legitima successione Mæuij intestati: sed hîc tractatur de dispositione testamentaria Titij primi testatoris, vtrùm illud hæredibus masculis, comprehendat nepotes ex filia? Refert alios distinguere, an nepos ex filia sit hæres Mæuij & admittatur: aliàs non: ad hoc ff. de pac. tale pactum. §. fi. & de hæred. instit. l. fi. de verb. obl. eum, qui. §. j. Sed ex hoc sequeretur, quòd extraneus hæres Mæuij veniret ad fideicommissum. quod absurdum est dicere Titium voluisse, qui etiam filiam Mæuij excludebat: per quod placet, quòd per hæredes intellexit descendentes ex Mæuio, ff. de hære. instit. l. Lucius. Soluit ergo, quòd cùm eadem ratio, quę fuit in excludendo fœminas, sit in excludendo filios fœminarum, nepos ex filia viua, vel mortua ad fideicõmissum ñ admittatur: sed hæres Seij sibi retinebit Titianã hæreditatem, cùm expirauerit fideicommissum. Eius rationes stant: quia nepos nõ venit nisi per filiam siue matrem exclusam: ista ergo, quæ sibi nõ sufficiunt, alteri sufficere censeri non debent, ff. de neg. gest. qui aliena. §. quanquam. ad Macedo. l. filium. Item certum est, quod filia est agnata. Item siue habeatur computatio ad Titium primũ testatorem, siue ad Mæuium, semper est videre ius agnationis, & prioritatem eius in vno gradu: illa ergo non admissa, absurdũ cẽt admittere eius respectu agnatum in gradu vlteriore allegat ff. de acq. pos. qui pignoris. vti possidetis, l. 2. de captiuis, l. in bello. §. si quis seruum. ponderabat rationem, quòd inter agnatos voluit remanere, inducens quod dixi in quæstione Ia. de Are. ĩ. ti. prox. super rub. Inducit etiam de vsibus feu. qui feudum dare possunt, §. hoc notandum. de succes. feu. §. pen. vbi patet, quòd vbi filia non succedit in feudo, sic nec eius filius. Et quòd liceat sit de iure nõ scripto arguere ad ius scriptum, allegat no. in l. de quibus, ff. de leg. & l. j. C. quæ sit long. consuet. Omnibus autem rationibus ad partẽ contrariam facientibus, dicit verbo vnico responderi, quòd licet sit probabilis testatoris voluntas, illis præponitur, qui excludendo fœminas, descendentes ex illis excludere voluit, vt est dictũ: inducit C. de leg. cùm questio. cir. fi. & quia cùm manifestissimus est sensus. & c. C. de lib. præter. & exhær. leg. 3. Insurgit ex prædictis hoc inconueniens, quòd potiùs quidam extraneus hæres Seij habeat bona Titiana, quàm nepos ex filia: sed forsan hæredes Seij sunt agnati. Itẽ scias, quòd nemo testator prouidere potuit huic casui declarando, quibus agnatis, vel quomodo pro anima id in eum casum dispensari volebat: & sic fortè fecit hîc non expressum, quia non tangit quæstionem.

ADDE, hanc vlt. q. meliùs formatam per Old. eius cons. lxvij.

a Lib. ¶ Non conuenit iste libellus primo membro autoris: coniungi poterat primo libello s. ti. prox.

b Inhibita. ¶ sup. de talibus.

statoris voluntatem adimplere. Cùm igitur testatoris voluntas
pro lege seruanda sit, vt in auth. de nup. §. disponat. Coll. 4. & im-
plenda, vt ext. e. indicante. peto ipsum ex officio vestro cogi ipsa
legata soluere, & testatoris voluntatem implere, & ipsum ad id
sententialiter condemnari, extrà de testa. Ioannes. & c. tua. & c.
nos quidem. C. de epis. & cl. auth. licet. & nulli licere, super execu
2 toribus. dic, vt planè, vt s. de instr. edit. §. nunc verò. ¶ † Et no.[a] ꝙ
a relicta sibi in testamẽto potest quis petere per rei vendicationẽ,
& per hypothecariam, & per actionem ex testamento, quæ ciui-
b lis est, vt s. de ac. seu pet. §. sequitur. versi. illud verò. & seq.[b] ¶ In
rei vendicatione, quando videlicet dominium rei legatæ specta
bat ad testatorem, sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. ago contra P. à quo peto talem fundum mihi le
gatum in testamento H. cuius fuit proprietas: ad quod propono
actionem in rem, C. communia de leg. l. fi. Si autem res non erat
testatoris, sed ab eo mortis tempore possidebatur, intentabit le-
gatarius Publicianam, vt ff. de Publ. l. j. & 2. & l. cùm sponsus. §. is,
cui. ¶ In hypothecaria verò ꝯcipitur libellus, vt s. de pig. §. 1. ver.
3 cæterùm. ibi agitur quoq; hypothecaria. ¶ † In actiõe autem ex
c testamento sic libellus concipitur[c]:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. herede T. qui mihi ex testõ suo
d rem talem, vel centum legauit[d], vel rem ipsam mihi dari peto &
ad hoc propono actionem ex testamento, C. commu. de leg. l. 1.
& ff. de leg. 2. cùm filius. §. variis. & hoc, cùm non fuit hæres ĩ mo
ra: quia tunc non habetur ratio fructuũ: secus, si fuit in mora: tũc
cæteris retentis, vsque, dare peto. iunge, cum fructibus inde per-
ceptis, & percipiendis. Et si fuit quantitas legata. dices: peto illam
quantitatem cum vsuris: & intelligitur de illis, quæ in regione
e frequentantur, ff. de vsuris. l. j. & l. vsuræ[e]. ¶ Actor ergo sic po-
net:
f Pos. actoris. Pono, quòd T. condidit testamentum[f]. Item quòd fu
it talis persona, quæ potuit testari, ff. qui test. fac. pos. filius. §. fi. In
sti. qui. non est per. fac. test. & in præ. §. compendiosè. in princ. Itẽ
quòd sum talis persona, quæ possum ex testamento capere, ff. de
leg. 2. si à Titio. & in præ. §. compendiosè. ver. 2. Item quòd testa
mentum illud fuit ritè & solennitate debita factum, ff. qui testa.
fac. pos. l. j. §. si quæramus. C. de testa. hac consultissima. Item ꝙ il
lud fuit testamentum vltimum ipsius T. vt in præ. l. hac consultis
sima. ext. de celeb. mis. cùm Marthæ. §. cæterùm. 13. qu. 2. vltima.
4 ¶ Reus verò ponet contrà. ¶ † Ex codicillis quoque si quis ve-
lit legatum petere, habebit tres, quas prædiximus, actiones, C. cõ
munia de leg. l. j. C. de donat. causa mor. l. j. & secundum præmis-
sa forma libellos. Nec mireris, si ex codicillis actio ex testamẽto
competit: quia hæc actio etiam ab intestato datur: licet quidam
sibi nomẽ mutent, vocantes eam in tali casu fideicommissariam
persecutionem. Vt tamen omnis esset quæstio, consulo, ꝙ actor
non proponat actionem, sed causam, vt reus certus esse possit, di
cens, quam rem talis mihi in suo testamento, vel codicillo lega-
5 uit, ar. C. de edic. diui Adria. tol. l. fin. ff. si cer. pet. certum. ¶ † Item
g plerunque[g] totum commodum quis sibi vult acquirere, vel le-
gatarios fraudare: vnde adit hæreditatem ex intestato, quã ex te-
stõ poterat adire: quia fortè est filius, vel agnatus, vel cognatus.
vnde prætor succurrit legatariis contra illum per actionem in fa
ctum descendentem ex illo edicto, si quis omissa causa test. quæ
prætoria est, ff. si quis omis. causa test. l. j. §. j. & pe. Quidam tamen
dicunt vocari vtilem ex testamento, C. communia de le. l. j. ¶ Sic
ergo concipitur libellus:
Lib. Corã, &c. cõqueror de P. qui cũ fuisset hæres institutus à T.
qui mihi xx. in testõ reliquit, in fraudẽ legatorũ hereditatẽ illã o
misit adire, & ab intestato possidet: vñ peto legatum ab eo mihi
præstari, ac si ex testõ adisset: & ad hoc propono actionẽ in factũ
descẽdentem ex illo edicto, si qs omissa cã testamẽti, vel vtilem
actionẽ ex testõ. ff. e. l. j. & l. de libertatibus. §. hæredes. & hoc, qñ
hæres possidet. Si verò per fraudẽ omisit possidere, remoueas &
6 ab intestato possidet, cæteris retentis, ff. e. l. j. §. fi. ¶ † Si verò is, q
omisit, nec possidet, nec dolo, sed gratis omisit, & nunc alter pos
sidet, sic libellus concipitur: Lib. Coram, &c. conqueror de P. q
possidet hæreditatem omissam à T. instituto hærede in testamẽ-
to M. qui testator mihi in illo testamento xx. legauit: vnde ago ꝯ
eum, vt mihi illa xx. præstet, ac si esset hæres: & ad hoc propono,
&c. vt s. ff. e. si quis pecuniam. §. j. ¶ Actor ergo sic ponet:
Pos. act. Pono, quòd talis fecit tale testamẽtum. Item ꝙ in eo fue
h rũt septem testes[h], & alia, quæ in testamento requirũtur. Item ꝙ
in illo testamento te hæredem instituit. hæc probantur, ff. si quis
omis. cau. test. l. 2. Item quòd mihi legauit xx. Item ꝙ illam hære-
ditatem omisisti adire. Item quòd hoc fraude & dolo fecisti. Itẽ
ꝙ pecuniam recepisti, vt omitteres, vt ff. e. si quis pecuniam. & l.
licet. & l. fi. C. e. l. j. ¶ Reus verò sic: Pos. rei. Pono, ꝙ T. fecit testa-
mentum minus solenne. Item quòd omisit hereditatem, quia te
stamentum solennitate carebat. Item quòd testator voluit, ꝙ si
vellẽ, possem adire ab intestato. Item ꝙ gratis & bona fide illam
hæreditatem omisi. ¶ De cautionibꝰ hæredibus & ab eis præstã-
dis super legatis, vel hæreditate restituendis, vide s. de pig. §. seq-
tur. ver. sed & hæres. & seq. & ver. rogatus. ¶ Item de cautionibus
interpositis ab arrogatore de restituendis bonis arrogati: & qua-
liter arrogatus, vel eius hæres aget contra eum, vel eius hæredẽ,
in e. §. arrogator. & seq. ¶ Item qualiter cauebitis, qui post mortẽ
suam restituturus est, quicquid ad eũ peruenerit, in e. §. ver. roga
tus. ¶ In querela inofficiosi concipitur, vt j. §. 2. ver. illud. ¶ Qui
i autem[i] sint, qui testamentum facere non possunt, no. s. de edit. in
7 str. §. compendiosè. ¶ † An testamentum solenne tollatur per
non solenne, no. C. e. hac consultissima. §. si quis. & Inst. qui. mo.
8 test. infir. §. i. ¶ † An, quod factum est in testamẽto, vel legatum,
k vel aliud, possit mutari, nisi in eodem testamento, vel alio solen-
9 ni, no. ff. e. hæredes. §. j.[k] ¶ † Quid si is, qui facit testamentum, in-
terrog

ADDITIONES.

a Et no. secundum Rof. vbi de actione ex testamento. in prin.
b Et seq. ¶ Hucusque ad ver. quòd si velis. totum quod facit ad ma
teriam: alios etiam libellos & positiones in hac materia vide s. de
iud. §. j. per totum.
c Sic lib. conci. ¶ Secundum Rof. vbi s. cuius ad literam sunt, quæ
sequuntur.
d Legauit. ¶ Nõ ponit formam legati, sed duplicitatem formarũ.
e Et l. vsuræ. ¶ Legato facto ecclesiis, vel piis locis venerabilibꝰ ex
mora debetur duplũ, Inst. de actio. §. item mista. & §. sed illa quĩ-
dam. ex quibus duobus §§. patet etiam requiri, ꝙ reus in iudiciũ
sit vocatus: nec sufficit ad duplandum sola mora: inficiatio verò
sola sufficeret, vt ibi: tunc tamen pœnam euaderet cõfitendo, cũ
actorem releuet ab onere probandi, vt ibi no. Si aũt primò cõfi-
tetur, & postea negat, tenet ibi gl. ꝙ pœnam ĩcurrit, sicut vltima
mora nocet. Si verò non inficiatur, sed dicit legatum nõ valere,
cessat pœna, in qua incurrenda non distinguitur, sit generale, vel
speciale legatum. Item si duplum non potest soluere, punitur in
copore: nec pœna locum habet in legato reipublicæ, vel in fisco
vel in redemptionem captiuorum: cùm pœnæ non extendãtur
ad casus non expressos. Hæc omnia, quæ ibi notantur, insinuasse
sufficiat. Est autem sciendum, quòd Ioã. de Bla. vbi de actione ex
testamento, in principio, format libellum in hoc casu: nam facta
narratione per prælatum, vel syndicum, de legato subdit: vñ cũ
prædictus hæres moram adhibuerit in prædicto legato soluẽdo
& tandem per me nomine dictæ ecclesiæ ad iudiciũ vocatus fue
rit, vt dictum legatum solueret, ago ipsius ecclesiæ nomine con
tra eum, vt duplum legati prædicti, s. tantum ipsi ecclesiæ soluat:
vobisque, domine iudex, supplico, vt eum ad dictam quantitatẽ
soluendam ipsi ecclesiæ, vel mihi eius nomine per diffinitiuã sẽ
tentiam condemnetis. Item etiam hoc, qđ dictum ẽ in libello au
ctoris de fructibus, distingue, fm Ioan. prædictum, an fuerit lega-
ta res propria testatoris, an aliena. Et primo casu, aut res legata ẽ
fructum afferens, aut non: si res ipsa est propria testatoris fructi-
fera, petetur legatum cum fructibus perceptis à tpe aditionis hæ
reditatis. statim enim dominiũ rei legatæ adita hæreditate fuit le
gatarij: & sic domino debenť fructus. facit ff. de vsuris, l. Herenni
us. ff. de legatis, primò, si tibi homo. §. cùm seruus. Cùm aũt legať
res aliena, vel res in genere, tunc procedit, quod dictũ est in libel
lo actoris de tempore moræ, ff. de vsuris, l. equis.
f Cõdidit testm̃. ¶ Includit tertiã positionẽ Rof. sc. de institutione
hæredis, q̃ bonũ est exprimere, sc. de ipso reo, nec debuit omitti.
g Item plerũque. ¶ Ingrediť ver. Rof. de act. in factũ, si qs omis. cã
testamẽti, ĩ principio: & hoc vsque ad ver. de cautiõibus. & quin
que, q̃ in hac requiruntur, ex positiõibus collige, & triplicẽ cãm
inuentionis illius edicti Acc. super ipsius rubricis ff. & C. plenam
autem distinctionem Dy. super l. si ab instituto. ff. si quis omi. cau
sa testamenti, Cy. posuit super l. j. C. e. ti.
h Septem testes. ¶ Vide s. de instr. edi. §. compendiosè. ver. item p
ius canonicum. & seq.
i Qui autem. ¶ Hîc incipiunt verba Alb. Gal. rub. de testa.
k §. j. ¶ Sic posuit Alb. Galeotus eodẽ titulo ĩ principio: mihi ñ pla
cet illud, nisi qa illud ẽ dubiũ, qđ ibi tractať in tex. & gl. Et de alio
testõ ñ dubitať: ibi vide. Nã Pla. tenuit legatũ factũ ĩ testõ, adimi
ñ posse, nisi in alio testõ, vel codicillis ꝯfirmatis in testõ. Io. ꝯ per
multa iura. q̃ ibi gl. alleg. Fuit qõ de facto: ꝯiuges habentes vnicã
filiam tradiderunt illam monasterio, simulque testati instituerũt
illã hæredem, & sibi & monasterio legauerunt omnia bona sua:
decessit pater: mater superstes quædam de bonis suis legauit aliis
piis locis & personis: quærebatur, an valeat legatum? Iudicatum
fuit, quòd duo fuerunt testamenta, licet in vna membrana: sicut
& vno instrõ plures obligationes pluriũ, C. si certũ petať, eo ꝙ à
multis & sic vnius morte non erat aliud confirmatum: facit ff. đ
vulg. & pup. sub st. l. patris & filij. & quod ibi no. in vl. gl. Hoc po-
sito

9 terrogatur,si velit facere hæredem B,& ipse respondet,sic, nun-
a quid valet?Dicũt quidã[a], ꝙ nõ:nã nõ valet institutio in alterius volũtatis arbitriũ collata,ff.de hær.inst.illa institutio. Ar.contrà, C.qui test.fac.pos.hac consultissima.§.at cũ humana.ext.de test.
10 cũm tibi.de hoc C.e.iubemus.¶†Pone,ꝙ nullus adiuit hæreditatẽ,neque ex testõ,neque ab intestato,nunquid legata & fideicõmissa peti possunt? Rñ.non:quia si ex testamento relicta sunt, & ex testamento hæreditas non adeatur,non debentur.ff. de iis, quæ in testa.delen,proximè.C.de fideic.eam,quam.Si verò ab intestato veniunt,debentur,si à venienribus ab ĩtestato hæreditas non adeatur:quia eorum legatorum, quæ relicta sunt in codicil
b lis,perinde cedit dies,&c.[b]ff.quando di.le.ee.purè.in fi.&ad hoc ff.vt in pos.le.l.j.& l.ab intestato,Speciale tamen est fauore fideicommissariæ libertatis,ff.de fideicommis.lib.l.ij.nam actione in rem non petitur,quia dominium translatum nõ est:sed adita hæreditate dominium rei legatæ transfertur,ff.de fur.à Titio,nec a-
11 ctio ex testamento,quæ oritur ex quasi contractu:†cùm hæres adeundo hæreditatem quasi contrahere videatur, ff. ex quibus causis in poss.ea.apud in fin.& l.seq.Instit,de oblig. quæ ex quasi contractu,§.j.nec hypothecaria cõpetit,cùm personalis nata nõ sit,de pig.si legati.Quidam tamen contrà,per l.ff.ex qui. cau. in
c pos.ea.l.j.sed illud locum habet ab adita hæreditate[c].¶†Item
12 pone:A.Instituit filium suum hæredem in omnibus bonis suis, & filiam suam in centum,dicens,ꝙ si filius decederet sine liberis, hospitale quoddam haberet bona sua,filia verò haberet quingẽta:demum filius post aditam hæreditatem decessit sine liberis,filia petit quingenta,hospitale vult in illis computare illa centum in quibus est instituta;quæritur,an possit.Et vr̃,ꝙ sic:quia cùm sępius legat quis quantitatem in eodem testõ,non v⁹ multiplicare legatũ,nisi hoc probetur ff.de leg.j planè.rñ.j.& §.i.inst.de leg.§. legata relicta.ff.de leg.j.licet Imperator.& l.quod ergo. §.j. ff. ad Trebel.non iustum.Arg.contra,ff.de adi.leg.cùm centum.quod
d videtur verius,arg.præ,l.licet.ibi,quid,&c.[d]¶†Quid si quis ita
13 dicit in testamento:relinquo bona mea P.nunquid per verbum
e Relinquo,videtur instituisse?arg.quòd sic[e] ex.de testam. Raynutius.in principio,Instit.de testam.mil.§.cæterùm.(C. de nup. hac edictali.Ar.contrà,ff.de test.mil,diuus.sed ibi nõ fecit eo animo vt valeret,vt no. Acc.in Summa,de hæred.inst.§.j.Idem ẽ, si dixit Iudico bona mea tali.videtur enim instituisse,vt no.ff.de testa.&
14 qui test.fac.possunt,l.j.¶†Pone:filius fecit pactum, finem & refutationem patri de nõ petendo aliquid de toto eo,quod ab eo petere posset occasione dotis matris suæ,vel rerum,quæ ext. dotem peruenerunt ad patrem:post hoc pater in testamento legauit.eidem filio,quicquid posset apparere patrem habuisse de bonis matris,& occasione matris;nunc queritur,an per hoc legatũ relictum tollatur instrumentum finis & refutationis prædictæ? Et videtur,filium petere posse, quicquid pater habuit occasiõe matris:& hoc ex causa legati,C.de fal. causa adiec.l.j. ff. de leg.2. Lucius,§.quisquis.ff.de libel.legat. Aurelius. §. final. nisi probe-
f tur patrem errasse,Codice,de fals.causa adiect.lege prima. in fin.[f] ¶†Pone:

ADDITIONES.

Posito,certum est,quòd salua legitima filiæ,de epis.& cle. Deo nobis.mutare potuit testamentum,C,de sacros.eccl.l.j.de cele.missar.cùm Matt.de adi.& transfer.leg.l.4.§.conditio.in fi.C.de test. sancimus.Ad casum facit ff.de leg.2 l.vlt.§.pen.& ad Treb. Lucius §.Caio.& §§.seq. Si simul testati simul instituissent hæredem, tamen diuisim legata fecissent,quæstio esset minus dubia.
ADDE videndum originaliter Old.cons.clxxiiii,vbi ponit de cõiugibus habentibus vnicam filiam.Quo verò ad primum, an legatum factum in testamento,possit in codicillis adimi, vide Ro. cons,clxxviii.
a Quidam.¶Pileus cui in persona vxoris accidit iste casus,vt patet in ipsius.q.cx.sed Acc.in l.iubemus.statim alleg.tenet contrariũ: quod videtur verius: si tamen testator bonam memoriam & intellectum habebat,& maximè,cùm interrogatus fuit à tabellione.non enim potest dici,quòd aliud faciat testamentum eo casu facit Inst.de inuti.stip.§.præterea.in fine,& §.quoties.& placet Simon.Vic.in l.iubemus.& Pet.& Cy.ibidem in fin.Hæc autem,vt dicit ibi Alb.vera sunt in testamento nuncupatiuo: in solenni secus,per l.hac consultissima.&l.cùm antiquitas.eodem titulo.Habeo in quibusdam scriptis Iac.Bal.tenuisse hanc opinionem Ac. & sequacium per l.Pamphilo.§.j.ff.de leg.3.ibi,& testatore interrogato,an dixisset,& ff.de hær.inst.l.nemo.vbi hæres instituitur sine expressione nominis,cum testator de præsenti dicit,Istũ instituo:inducit,quòd in dubiis interpretãdum est,vt res valeat,ff.de leg.2.Titia.§.j.in fi.& satis est,ꝙ volũtas appareat,C.eodẽ titulo, l.quoniam.& præd.l.hac cõsultissima.& horum opinio mihi placet,limitata,vt s̃.Inuenio Alb.Papien.tenuisse contrarium.Tñ in his terminis,quando intimi testatoris informati forsan de ipsius voluntate,vel forsan meditantes, quid prudenter illi agendum esset,fecerunt scribi testamentum:quo scripto notarius legit institutionem hæredis testatori,perens,si sic instituere volebat? & respondit,quòd sic.Idẽ fecit de legatis:dixit enim,ꝙ ꝑ hoc facile datur materia fabricandi falsum.ad singula enim infirmus & quasi mortuus rñderet,ꝙ sic,vt in l.iubemus.Itẽ iste mod⁹ testãdi nõ est inuentus à iure:& sic superstitio ĩproba est illũ inuenire, ext. de transa.c.2.ver. & quod non est.Leges enim præallegatæ volunt,quòd testatoris voluntas declaretur scripto,vel voce.Item captatoria vr̃ talis testatio,ex alterius voluntate depẽdẽs:& sic ñ valet,ff.de hær.inst.l.captatorias.& C.eodẽ titulo,captatorias.Dicebat tñ,ꝙ si constaret de voluntate testatoris distinctè anteꝗ̃ tabellio scriberet prædicta, valeret sic scriptum: & postea lectũ cũ tali respõso:& sic loquitur prædicta l.Pamphilo.vbi fuit testator interrogatus,an priùs sic dixisset:prudentes notarij & legales optimas cautelas habent in his,& econtrà contrarij.
ADDE,quòd sufficiat testatorem respondere notario, quando potest articulatè loqui:tenet Bal.cons.x.lib.4.Rom.vbi plenè,vide eius cons.cccvj.Vide autem,quando aliquis longo tempore antè fecit testamentum,& in mortis articulo interrogatus, quẽ vellet hæredem instituere, & an velit nepotem instituere? & respõdeat.quòd sic,an per hoc sit sublatum primum testamentum? Pau.de Cast.cons.ccclxj.vbi de intellectu d.l.Pamphilo.§.propositum.An autem d.l.iubemus.habeat locum,cùm pater testatur inter liberos,vel ad pias causas,vide Alex.ibi.
b Dies,&c.¶sicut relictorum in testamento.
ADDE,vt ꝑ Ale.in l.j.ff.de le.j.vbi examinatur veritas huius ver.
c Hæreditate.¶Ad literã fuit iste ver. Alb.Ga.e.ti.ver.pone.q.ver. 4.& vide s̃.de instr.edit.§.nunc verò aliqua.sup ver.quid igitur,si hæres.& ver.seq.vbi tractatur,an cogat̃ adire:& vide, qđ ibi dixi.
d Quid,&c.¶Alb.Gal.cuius fuit ad literã iste ver.e.ti.ver.sed pone q.6.remittebat ad quæstionẽ,quam disputauerat Paduæ, in qua ad hanc partẽ alleg.l.quinquaginta ff.de prob.de leg.2.cùm quidam vxori.Item ꝙ duo fuerunt legata:primum purum,cuius die cessit adita hæreditate,ff.de leg.2.legatũ.& l.cùm pater.§.surdo. Secũdo cõditionale, cuius dies cedit filio sine liberis mortuo.& sic vnũ ñ cõputatur in reliquum:sicut distinguitur in filio rogato restituere,an purè,an sub cõditione. qui primo casu statim detrahit debitã,C.de inof.test.sancimus.& l.in fo casu cùm restituet.C.ad Treb.iubemus.Principaliter ponderat:ꝙduo sunt legata relicta à diuersis:primum à filio,secundum à succedentibus filio, quod esse potuit,ff.de leg.3.l.2.§.sciendum.& đ cod.conficiunt. & ad Treb.licet & sine scriptura.Non tollitur ergo vnum pro alio,ff.de leg.2.si pluribus.§.j.de leg.2.seruo alieno.§.si quis à primo Nec obstat legatũ ꝗ̃titatis ĩ primo testõ ñ duplicari,ff.de leg. j.l.planè.§.j.quia illud.cùm ab vno.relictũ est:sec⁹,si à diuersis, vt in hoc casu.Nec obstat legatum relictum videri repetitum à substituto,ff.de leg.2.cùm pater.§.ab instituto,vel quod primum legatum purum translatum sit in conditionale,vt in præ.l. cùm cẽtum.quia illa vera,cùm non relinquit aliam rem à substituto:hîc autem aliam reliquit filio,aliã substituto,vt in d.l.licet. Per eãdẽ rationem respondetur ad iura,quæ volunt legata,dotes & donationes propter nuptias computari in quartam quia non computantur in legata,saltem à diuersis præstanda,vt dixi.Nec obstat ꝙ in quingentis sunt centum,de arb.c.j.lib.6.cum cõc,qa licet quigenta includãt cẽtũ in eadẽ summa,nõ tñ in diuersa,qđ ẽ parẽs.
ADDE post scripta in d.l.planè.Bal.cons.cl.incip. quæstio est.4. vol.& vide,quod voluit Bal.cons.cclxx.lib.3.
e Arg.quòd sic.¶Alb.Gal.dixit hoc assertiuè.
ADDE,idem esse,si dicat,pono bona mea in manibus talis.cons. cccxxxvij.lib.j.
f In fi.¶Vber.de Bobio sup l.pactũ.C.de col.dicit hũc filiũ.vł filiã, si nõ fuisset legatũ,nil petere potuisse:loquit̃ tñ de filia.ꝗ renunciationis tp̃e aliqđ habuit à patre.Nõ obstat l.2.ff.de ꝯh. empt.ꝗ dicit inter patrẽ & filiũ in potestate cõstitutũ ꝯhi nõ posse:qa licet contractus non valeat,tamen ex illo oritur naturalis obligatio,ff.de cond.indeb.frater à fratre.§.quæsitum.sicut inter dominum & seruum,ff.de pec.l.nec seruus.& l.si noxali.§.2.& 3.Competet ergo ex illa naturali obligatione exceptio pacti,ff.de pac.l. iuris gentium.§.sed cùm nulla.quæ impediret petitionem.ff. qđ quisq; iur.l.penul.in fin.& in præ.l.frater à fratre,Non obstat etiam præalleg.l.pactum.& l.si quando.de inoffi.test.l.fin.C.de pac. quę omnes loquuntur in pacto de hæreditate viuentis;hîc de hęreditate defuncti,in qua nulla lex prohibet pactum fieri. Inducit etiam,quòd filius,vel filia non sunt hæredes matris, recipiendo aliquid à patre,ff.de acquiren.hæredit.l. fuit quæstionis. Consuluit

15 ¶†Pone: Berta habēs filium & filiam, decessit relictis filia sua & nepote & nepte ex dicto filio præmortuo: quem nepotem in omnibus bonis, & filiam in decem hæredes instituit, quibus iussit eam esse contentam: neptem verò præteriit, quæ neptis testamētum confirmauit: filia autem dicit testamentum nullum, quo ad institutionem, propter neptem præteritam: quæritur, an possit? Et videtur, quòd sic, nam ex causa præteritionis irritum est testamentum, C. de lib. præt. vel exhær. auth. ex causa. Nā si neptis præterita decessisset Berta viuente, ideo testamentū ꝯfirmaretur. ff. de lib. & posth. si filius. ff. de vulg. & pup. sub. si quis. §. fi. Itē cū testamētū fuerit nullū quo ad institutiones, fuit ius acquisitum dictæ filiæ, quod ab ea auferri non potest, ff. de bo. pos. ꝯ tab. si post mortē. §. fi. ff. de pac. l. fi. C. de nō. nu. pec. si cuius. Nec obstat ff. de iniust. rup. & irrit. test. filio. quia illud videtur in fratribus speciale qui ēt ab intestato rem habituri erant, ff. de leg. præst. si is qui. ff. đ iniust. rup. tes. posthumus. in fi. j. resp. Ar. ꝯ, ꝙ ñ possit agere, si ne
a ptis approbauit testamētū, ff. e. filio [a]. Nō enim vr̄ testamentum irritum ipso iure, si neptis approbauit: quia dr̄ nullū, quo ad institutionē, si fili⁹ voluerit: sicut ꝯpensatio admitt͡itur ipso iure, post quā ab hoīe apposita fuerit, C. de cōpen. si cōstat. & no. ff. e. si qs. Præterea si debitor hæreditatē sibi delatam repudiauit, nō videt̄ fraudasse creditores, ff. de his, quæ in frau. cre. qui autem. in prin. Item si legatarius constituit legatum ad se non pertinere, nolle vr̄ ei relictum, ff. de leg. j. legatarius. §. j. Item pater non intentat q̄relā inofficiosi testamenti, si filius nolit eam intentare, ff. de inof.
b test. Papinianus. §. j. & hoc verius est, secundum Alb. Gal. [b] ¶†An
16 Trebellianū locum habeat, quando pater hæres institutus rogatus est filio restituere hæreditatem, no. ff. de leg. j. cùm filio. ff. ad
17 Treb. l. j. §. j. C. e. iubemus. ¶†Item vtrùm onera legatorum & fideicommissorum diuidētur inter fideicommissarios & hæredes, no. ff. ad Treb. l. j. §. fi. & l. 2. Idem ius legatorum, vt l. Marcellus. in
18 prin. ¶†Item an legata veniant in restitutione, no. C. de fideic.
19 cùm virum. ff. ad Treb. Marcellus. §. cum quidam. ¶†Quid si fideicommissari⁹ decedit ante restitutam sibi hæreditatem? Dicūt Hug. & Acc. quòd transmittit petitionem fideicommissi ad suos hæredes, vt no. ff. e. apud. §. fi. & ff. de leg. j. cū filio. Sed tamen no.
c contrà in Summa, e. tit. [c] Prima verior est [d]. ¶†Si is, qui non pt ex
d testamento capere, instituitur hæres, an cogatur adire, & hæredi
20 tatem restituere, no. C. de fideic. eam, quam. ff. eo. cogi. §. his, qui
21 solidum. ¶†Sed nunquid hæres hæredis cogitur adire hæreditatem & restituere? Dicunt quidam, quòd non, vt no. ff. ad l. Fal. illam. §. si de testamēto. ff. de admin. tut. tutores. §. j. Alij dicunt ali-
22 ter, de hoc in præ. l. eam, quam. ¶†An fructus veniant in restitutione, & an computantur in quartam Trebellianicam, not. ff. ad
e Treb. in fideic. C. e. iubemus. ext. de testam. Raynutius [e]. ¶†An
23 hæres, cui pars bonorum legata est, cogat̄ ꝑ Trebellianū adire & restituere? dic, ꝙ nō. An hæres, à quo legata est pars hæreditatis, cogatur eam adire & restituere per Trebellianum? dic, ꝙ nō: quia bona intelliguntur ære alieno deducto, vt ff. de collat. bon. cùm
24 emancipati. ¶†Sed an hæres se possit liberare æstimationē dando? Resp. non, vt ff. de leg. j. non amplius. & no. ff. ad Tre. mulier.
25 §. fi. ¶†Quando fideicommissarius detrahit Falcidiam, & q̄n nō, no. ff. ad l. Fal. l. in lege Falcidia. §. fi. & ff. ad Treb. ex asse. in fi. & l. fa
26 cta. §. suspectum. ¶†Si filius institutus à patre, & rogat⁹ restituere hæreditatem, decesserit sine liberis, & habeat filium naturalē,
f an cogatur restituere hæreditatem, no. ext. de testa. Raynaldus [f].
g & ff. ad Treb. ex facto. §. si quis rogatus [g]. C. de inst. & substit. gn̄a-
h liter [h]. ¶†Sed quid si fideicommissarius emit ab hærede hæredi-
27 tatem sibi restituendam, si decederet sine liberis, & habet filium
i naturalem [i], moriente hærede sine liberis petit emptor, idemq; fideicommissarius pretium, queritur, an possit? de hoc ff. de leg. j. l. huius. §. qui testamento, &c. Ar. ꝙ possit, ff. ad leg. Fal. l. fundo. đ euic. si vendideris. & l. non tamen. ¶Item quid si duobus fratrib⁹ institutis & rogatis adinuicem restituere hæreditatem, si alter decederet sine liberis, diuiserint hæreditatem, demum si alter sine hærede decederet: nū quid sup̄stes partē, q̄ obuenit defūcto ꝑ diuisionē, petet à fideicommissario? de hoc ff. de verb. ob. q. Romæ. §. si.

ADDITIONES.

Voluit tamen, quòd filius, vel filia iuret, vel ꝙ emancipet̄, & postea contrahat pater cum illa. Item quòd in contractu confiteatur se nunquam adiuisse, ita quòd repudiatiōi sit locus: quæ cessat post aditam, ff. de suc. edic. l. j. §. dec. & vide, quod no. s. de pac. §. 2. ver. & no. ADDE, mirādū esse, ꝙ Io. An. in hoc ver. ñ posuit, quod ꝯsuluit Old. cons. cxxxij. inc. Titius habens filiā. vbi formatur talis quæstio: Titius habēs filiam nomine B. fecit eidem tempore nuptiarum donationē hoc modo: Ego Titius dono tibi filiæ meæ pro parte legitima oīm bonorum meorum, & eorum, quæ fuerūt matris tuæ, & G. aui tui, M C C. morabannos boni auri, quos quidem tu filia mea teneas & possideas toto tempore vitæ tuæ cum marito & sine marito, & cum cæteris conditionibus in dicta donatiōe appositis, maximè ꝙ ipsa moriente sine liberis bona redirent ad propinquiores: deinde post annum dicta filia absolutionem fecit dicto patri suo, modo ĩ scripto: Ego B. cōfiteor vobis de Titio patre meo, ꝙ de bonis vestris, & quæ fuerūt quondā matris meæ, & G. aui mei, dedistis mihi tēpore nuptiarū ꝑ dote, M C C. morabannos boni auri: quia igitur pro eis pagata sū & ꝯtenta de parte ac legitima mea oīm bonorū vestrorū, & matris quōdā meæ, & G. aui mei, absoluo & diffinio & remitto vobis & vestris ꝑ perpetuò bona paterna & materna & aliorū meorū mobilia & īmobilia, ita ꝙ ego & mei nō possumus qcquā petere ī dictis bonis paternis & maternis: & hoc fecit cū clausulis & renūciatiōib⁹ necessariis iuramēto firmatis: post hoc dict⁹ Titius fecit testamētū, & iure institutiōis reliquit dictæ filiæ q̄dā bona mobilia & immobilia sub ĩ. scriptis verbis: q̄ bona & legata dictæ G. facio & dimitto sibi iure īstitutiōis pro parte legitima omnium bonorū & ꝑ legitima quōdā matris suæ, & G. aui sui, & ipsam mihi hæredē instituo in his, q̄ sibi mō dimitto, cū his, q̄ sibi dedi tpe nuptiarū: & si dicta B. filia mea decesserit sine liberis legitimis, totū illud, quod sibi dimitto, volo ꝙ reuertatur Luciæ filiæ meæ. Ex hoc themate oriūtur tria dubia. Primum, an ex pacto ī donatione apposito orta sit actio propinquioribus. Secundū dubium an valeat pactum circa futuram successionē. Tertiū est, an pater filiā instituisse videat̄ in illis bonis, quę sibi dedit tēpore nuptiarū vt illa subiiciantur oneri fideicommissi: & quia Old. consilia cōmuniter habentur, breuitatis causa ibi te remitto: quo verò ad additionem Io. An. adde Bal. idem consulentem cons. cclxxxvij. incip. quando pater.

a Filio. ¶s. de iniu. & meliùs dixisset, vt in l. præallegata.

b Secundum Alb. Gal. ¶e. ti. ver. pen. & in ver. seq. aggreditur verba Alb. rub. de quarta Treb. cuius fuit totum, quod sequitur, vsq; ad fi. vnde cùm inferiùs alleg. ff. vel C. e. ti. de Treb. intelligas, nisi respiciat rub. proximè alleg. quod autor non aduertit.

c Eo. ti. ¶ad Treb. 2. col. §. si autem. & est eius ratio, quia fideicommissarius habetur loco hæredis: & hæreditas non adita non transmittitur ad hæredem non suum, C. de iur. delib. quoniam. ergò idem in fideicōmisso. Ius autem deliberandi super hæreditate bñ transmittitur in hæredem, C. de iur. delib. cùm antiquioribus. per quod dicit idem fore in fideicommisso. & sub eodem fore loquitur Acc. in præd. l. cū filio. in gl. antep. quæ gl. distinguit singulare fideicommissum à generali, vel vniuersali. Dy. improbat dicens etiam vniuersale fideicommissum purè relictū transire ad hæredem fideicommissarij mortui ante restitutionem, & post aditam hæreditatem: alleg. l. postulante. ff. ad Trebellia. in prin. & l. quædam. & l. cogi. §. idem Martianus. & de condit. & dem. l. à testatore. & l. apud. §. fi. hîc alleg. dicit rn̄dēdum, vt ibi no. Ad l. cùm filio rn̄det, ꝙ ibi ñ erat purū relictū, sed post mortē patris: & sic mortuo fideicōissario viuēte patre rogato, pēdente die certa, pater ñ tanquam successor filij, sed sicut quilibet sic rogatus retinet fideicommissum: inducitur ff. de cond. & demon. l. hæres meus. 2. res. & quando dies leg. ced. l. si cùm hæres.

d Verior est. ¶secundum. Alb. Gal.

e Raynutius. ¶In gl. ex quo. & vide, quod super ea dixi.

f Raynaldus. ¶In gl. videtur etiam. & de prob. in præsentia. & in j. gl. an verò in emphyteusi appellatio filij includat naturalem, vid s. de loca. §. nunc aliqua. ver. lxvij.

g §. si quis rogatus. ¶Vide, quod ibi no. & e. ti. l. hæredibus. §. j.

h Generaliter. ¶Vbi etiam de hoc in fine.

i Filium naturalem. ¶Puto per errorē hîc positum, s. & habet filiū naturalem quod etiam non posuit Abl. qui istum casum plenè ꝑsequitur. Ad partem negatiuam inducit, ꝙ pretium petere non potest, quia de illo non fuit hæres rogatus. Hæreditatem etiam non petet, quia illam habet: inducit ff. de leg. 2. codic. §. j. Videtur n. emisse ius, quod hæres habebat, ff. de contr. emp. qui tabernas. cuius iuris & incertitudinis ratione dicetur valere venditio, C. đ contrah. emp. cùm res. Ad contrarium inducitur: quia pretium succedit loco rei: facit ff. quod met. cau. videamus. de pet. hær. & si rem. & hæreditatē habet ex causa onerosa: facit ff. de act. & ob. oēs. & l. seq. C. de sol. q̄đ dicit Hug. distinguere: aut emit ab extraneo, & tūc agit: aut ab hærede: & tūc si sciēs, nō agit: si ignorans, agit. Remittit autem, vt auctor, ad l. huiusmodi. ff. de leg. j. §. qui testamento. communiter incipit, qui seruum testamento allegat etiam duas ll. quæ hîc sequuntur. Suspicor autorem hîc omisisse propter quasdam falsas concordantias huius ver. in Alb. Gal. cuius fuit: & quas autor omisit: & mihi placet prædicta distinc. & §. qui seruum testamento. expresse loquitur de ignorante. Nec obstant distinctioni ll. ĩ. allegat. nec l. cui res. ff. de act. em. quod per te studeas.

a §.fi.a ¶†Et no.quòd quarta Trebellianica inducitur contra volũ
28 tatem testatoris, vt extrà de testam. Raynaldus.in fi.C.ad l. Fal.si
b vt allegas.ff.eodem titulo b, Inst.de fideic.hær.§.sed quia. Alij cõ-
c trà:de hoc C.e. c auth.sed cùm testatos. ¶†Quid si legatum est ta
29 le, de quo non detrahitur Falcidia, putà ad pios vsus, nunquid o
nerantur alij legatarij? dic? dic, quòd non, vt no.C.ad l.Fal.auth. si
d militer d. ¶†Pone: quidam instituit fratrem suum hæredem, &
30 vxori alimenta legauit, hæres fecit inuentarium, & primo an-
no soluit alimenta, secundo anno soluere non vult, sed de his
vult Falcidiam detrahere, secundum l.ff.ad le.Fal.hæreditatem.q̃
ritur, an possit? Et videtur, quòd non: quia cùm hæres soluit lega
tum vni ex legatariis, Falcidiã non detrahit, vt C.ad leg. Fal.auth.
e sed cùm testator e. & si inchoauerit vnum legatum soluere, cogi
tur adimplere, vt C.de testa.non dubium. Et ꝙ sit verum, videtur
per l.ff.de vsufr.leg.l.damnas. Ar.contrà, quòd detrahat Falcidiã
ff.ad l.Fal.si ex pluribus. Dic, quòd aut legatum relictum est vni ꝑ
sonę tantùm, aut plurib. Si vni tantùm, aut vnũ est legatũ, aut plu
ra: si vnũ est, & in totũ solutũ est, nõ detrahit Falcidiã, vt in auth.
sed cũ testator. Si inchoauerit soluere, vel vnũ solutũ est tantũ,
cùm plura erant legata, detrahit Falcidiã, vt in præ.l.si ex plurib⁹
Si verò plurib⁹ personis legata sunt, si vni soluit totum, non de-
31 trahit, vt in auth.sed cũ testator. ¶†Pone: A.instituit hæredem
B.& C.filios suos: rogauit C.vt si sine liberis decederet, hæredita
tem restitueret B.fratri suo, vel eius hæredibus, si ipse non viue-
ret: demum B.decessit duobus filiis masculis, & vna fœmina reli
ctis: filios hæredis instituit in omnibus bonis suis, filiam verò in
decem, quibus iussit eam contentam: post hoc mortuus est C.di
cta filia petit hæreditatem eius pro tertia parte ex causa fideicom
missi relicti ab A.quondam auo suo: opponitur ei à fratribus, ꝙ
ipsa ñ ẽ hæres quodã patris eorũ, sed ẽ legataria, vt C.de hær.isti.
l.quoties.ff.de edẽ.q̃dã.§.j.quærit, an possit petere cũ effectu? Et
vide

item secundò propter posthumam ex matrimonio natam, prop
ter quorum quolibet dicitur fideicommissum non deberi: item
si deberetur, dicitur tertiò, quòd detraheretur portio B.& C.qui
remiserunt fideicommissum: quæritur de singulis, quid iuris? Ad
primum inducitur, quòd substitutio facta est decedenti sine hæ-
rede: sed quo ad hoc, hæredis appellatio æquipollet appellatiõi
filiorum, ff.ad Treb.ex facto.§.si.quibus expressis naturalis exclu
deret substitutum, de leg.j.cum pater.§.volo.aliàs ĩcipit, dari vo
lo alias conc.vide de testa.l.Raynaldus.post prin.in gl.videtur ẽt
Nec ponderaretur etiam, esset, vel nõ esset hæres patri, ff.de le.j.
filiusfamiliàs.§.cum quis erit. Excluderet ergo naturalis substitu
tum, etiam si non sit hæres. In cõtrarium: testator dixit, si sine hæ
rede: sed hæres est, qui in vniuersum succedit, ff.de hær.inst.quo
ties.§.hæredis.& de ver.sig.l.nihil. Sed naturalis non est talis: er-
go non excludet substitutum. ponderatis verbis, terminatur hoc
secundum plenè no.ff.ad Treb.ex facto.§.si quis rogatus, vt si te
stator erat in dignitate constitutus, naturalis non excludat substi
tutum: aliàs excludit. Secundò videndum de posthuma, quę dici
tur spuria, an excludat? si ponatur talis, certum est, ꝙ nõ excludit
nec habet nomen filiæ, nec hæredis, quæ nec posset institui, ĩ au-
th.quib.mo.na.ef.sui, §.fi. Et sic per ipsam non potest non existe
re conditio relicta in casum non existẽtium liberorum, ff.de ꝯd.
& demon.l.hæc conditio.& quando.di.leg.ced.l.hæc conditio.
An autem pro tali sit habenda, præsupposito impedimento? Dic
vt de clan.despon.cum inhibitio.& qui fi.sint leg.c.2.& c.referẽ
te.& c.seq.& c.pe. Ad tertium respondetur, quòd remissio facta
per duos ex substitutis, non nocet: imò prodest aliis substitutis.
portio etenim exclusi per repudiationem aliis secum substitutis
accrescit, ff.de bo.pos.l.2.§.in bonorũ.cum tribus legibus sequẽ
tibus, C.quãdo non pet.partes, l.vna, ff.de cad.tol.l.vna, §.his ita.
ff.de suis & legi.l.si ex pluribus, nuper inueni Dyn.in suo 7.cons.
eadem in effectu tenentem.

ADDITIONES.

a §.fi. ¶quod de ver.preced.dixi, de isto repeto, s.quòd nimis decur
tauit auctor. ponebant enim tres opin. Alb. Prima erat, quòd sup
stes petere poterat, alleg.ff.de leg.j.cum pater.§. hæreditatem.ff.
de transf.qui cum tutoribus.§.j.& tres ll.vltimò alleg.s̃.ver.prox.
Secunda dicebat contrarium, per l.qui Romæ alleg. in fi. Tertia
distinguebat partem, quam habuit defunctus suo iure, diuisionis
non, ff.de leg.3.pater.§.qndecim. tenebat primã, sed remittebat
huic. Verè loquẽdo ista q̃stio nõ est dubia, vbi stetissent fratres in
finibus diuisionis, nõ.n.ꝑp talẽ substitutionẽ poterat alter fratrũ
diuisionẽ impedire, sed pacta & conuentiones, quæ solẽt in diui
sionibus euenire, faciũt eam dubiam, quæ pacta viderentur ad i⁹
fideicommissi remittenda: & quia remissio vtrunque contingit,
& pariter vtrique prodest, bene solent fratres tales diuisiones fa
cere, & cum expressa remissione fideicommissi, maximè cùm v-
terq; vel neuter habet prolem: qñ verò alter solũ, & de altero ñ
est spes prolis, tũc sic teneas: ergo, vt dixi, quæstionem non dubi
biam, quando steterũt fratres in finibus diuisiõis. itẽ nec quãdo
expressè in diuisione remiserunt per pactũ fideicõmissum, C.de
pact.l.j.& l.cùm proponas.j.& no.de testa.c. Raynuti⁹.ad fi. in gl.
Item nec quando expressè reseruauerunt. Quãdo verò dubitat,
an verba apposita in pacto diuisiõis sint sufficientia ad talem re-
missionem, hîc caderet dubium. Solent enim dicere, ꝙ diuisioni
stabũt, nec de reb⁹ diuisis in perpetuum alter ab altero petet ali-
qua ratione, vel iure, vel causa, quæ dici, vel excogitari possent d̃
iure, vel de facto. Hoc tamẽ casu distinguendũ esset, an tpe taliũ
pactorum sciebant ius fideicõmissi futurum, an ignorabant. Pri-
mo casu videatur remissum, §.fi.ad quem remitti finis. Secundo
casu nõ: quia remissio quantumcunq; generalis non extenditur
ad illa, quæ remittẽs sibi cõpetere nesciebat, ff.de transf.cùm Aq
liana.& l.qui cum tutoribus.§.j.& vlt.& l.non est ferendus.& de
inof.test.l.mater decedens.§.cæterũ.& de pet.hær. l. legitimam.
facit ext: de iur.veniens.& quod ibi no. Si aũt dubitatur, sciuerit,
vel ignorauerit, præsumet ignorasse, vt in regula, præsumitur.li.
6.ff.de ꝓc.veri⁹ facit ff.de adm.tu.l.tutores.§.hæres. Propter ꝑdi-
cta patet sanũ eẽ ꝯsiliũ, in diuisione exprimi, ꝙ intẽdunt manere
vel non manere fideicommissum. Sed alia q̃ō fuit de facto ĩ his
terminis: Testator instituit plures hæredes collaterales, s.A.B.C,
D.E.& rogauit eos ꝑ fideicõmissũ, ꝙ decedẽs sine hęrede restitue
ret hæreditatẽ cohęredib⁹, de qb⁹ suspicat, vt sine liberis decedã
obtinuit: B.& C.remiserũt sibi fideicõmissũ solẽniter: sed D.& C.
remiserũt: accidit, ꝙ ille A.habẽs filiũ naturalẽ ꝯxit cũ quadã sibi
vt dicebatur, coniuncta gradu prohibito: & dũ illa prægnans eẽt
decessit, & demum mulier posthumam peperit: hîc insurgunt q̃-
stiones, quia D.& C.dñt sibi per fideicõmissum hæreditatem de-
beri. Allegatur primò in contrarium propter naturalem filiam:

b ff.e.ti. ¶sc.ad legem Falcidiam.
c C.e. ¶sc.ad legem Falcidiam.
d Auth.similiter. ¶Inuenio Guid.de Suzaria qñq; dixisse ꝯriũ, hac
rõe: quia Falcidiã de his detrahi, non est inductũ in odiũ, vel pœ
nã hæredis, sed in fauorẽ pietatis & religiõis: & sic meritò, quod
de his detrahitur, alios vt legatarios onerat, nõ hæredẽ. Hoc dic-
tũ dedit causam meditãdi: nec bñ poterit haberi veritas, quæ sit ĩ
totũ cõsona æquitati. Finge testatorẽ, qui fortè se putabat ditio
rẽ, quàm esset: q̃d nõ est nouũ, Inst.ex qui.cau.ma.non pos.§. in
fraudẽ.ibi, sæpe enim, &c.instituisse hæredẽ suũ, vel extraneũ, &
legasse trecẽta ad pias causas, & cẽtum ad nõ pias: nec reperit ha
bere in bonis, ære alieno deducto, nisi quadraginta: si non detra
hatur Falcidia, nisi de centũ, habebit hæres solũ 25. & sic pro ter
tia, vel quarta habebit xvj. malè sonat hæc pietas: peiùs sonaret,
quando esset totum ad pias. sed æquè transiret in his terminis:
Testator legauit ducenta ad pias, cxx.ad ñ pias: hæres, penes quẽ
remanerẽt lxxx. extraneus de his detrahit 20.& habebit suã quar
tã: suus detrahet quinquaginta tres solidos, denarios 8. & habe-
bit illam tertiam, & penes legatarios non pios remanebunt lxvj.
lib.sol.14.den.4. sic dicamus legatarios non pios onerari. Si dica-
mus contrarium, quòd non onerentur non pia pro parte contin
gente, quæ sunt pia, habita ratione trecentarum xx. lib. legatarũ
de istis xx.lib.contingerent ad legata non pia.6.lib.solidum & de
nar.ad pia verò lib. 13.solid.& denar.& has minus habebit hęres
non suus de sua quarta: suus autem, qui habebat pro tertia, habe
ret cxxxiij.lib.sol.& denar.ex quo pars piorũ nõ oberat: aliàs ha-
bebit solũ cxxij.solid.& de.& hoc vr̃ absurdũ, ꝙ ꝑp legata pia hæ
res, maximè su⁹, priuet sua tertia tota, vl̃ parte, ꝯ l.qm̃ ĩ prioribus
C.de inof.testa.& facit, q̃d no.ĩ eadẽ auth.similiter. Si dicas, hæc
ñ cessabũt cũ hæreditas erit supabũdãs, hoc nihil ẽ dicere: qa tũc ñ
est locus Falcidiæ, ẽt quo ad ñ pia: minus igit absurditas habere
vr̃ onerarios legatarios, q̃ hæredes: & ꝙ totũ pereat, nunq̃ de le-
gis mẽte puto fuisse: & vide, q̃d no, e.ti.si pr̃.lib.6.ĩ & sup gl.ergo
qa. Sed oppones de opi.Io.An.ĩ auth.de triẽ.& sem.§.ꝓhibem⁹.
ĩ fi.gl.hoc est cõe: q̃ dicit fraudari posse filiũ legitima, qñ qcqd in
bonis habet pater, ꝯsistit ĩ seruis, & oĩb⁹ libertatẽ relinquit. pr̃. Fa
ciat ergo fauor pietatis, q̃d ibi facit fauor libertatis: & illud habet
ff.de inof.test.Papinianus.§.quarta. Sed ĩ d.§.no.Io.tenuisse ꝯriũ
& dicimus illud ius vet⁹ correctũ ꝑ ius Authenticorũ, §.ꝑ.ꝓhibe
m⁹. Hoc aũt habeas ꝓ ĩdubitato, ꝙ si testator legat ad pia & ñ pia
vltra vires patrimonij, pone cẽtũ, ista cẽtũ deducẽt cõiter de nõ
piis & piis. hoc.n.ñ est deducere ꝑ Falcidiã, sed est defalcatio lega
ti ĩutiliter relicti ꝑp excessum: patet hoc ff.ad l.Fal.si post missio-
nẽ.& l.in quantitate.§.fi.& de mil.test. l. si verò composita.ver.
quid ergo ad idem ff.ad Treb.l.i.§.si is, qui quadringenta.
ADDE, ꝙ ꝑcedẽs additio fuit Old.breuiorib.verbis, ei⁹ cons.cxj
e Sed cùm testator. ¶Ad literam fuit hic vers. Alb.Gal.vltimus, in
ti.de quarta Treb.& sequens ad literam fuit penultimus.

videtur,quòd ſic.nam appellatione hæredis continentur ſui hæredes,licet ſe abſtineant,vt ff.de fideic.hær.cùm quaſi.§.ſi quis.ff. de bonis lib.ſi ex modica.§.fi.nam de iure ciuili ſtatim patre mortuo ſunt hæredes,licet ſe abſtineant de iure prætorio,vt Inſtit.de
32 hæredi.qualitat.& different.§.ſui hæredes.¶†Item appellatione hæredis continentur & legatarij,ff.de verborum ſignificatione,in conuentionibus.ff.de diuer.& temp.præſcr.de acceſſionibus.§.penul. Et ſucceſſores appellantur,qui in vnam rem tãtùm ſuccedunt.ff.de excep.rei iud.l.ſi.ff.quorum leg.l.j.§.quod ait.itẽ cùm ſit mentio de hæredibus,de filiis eſt intelligendũ.ff.ad Tre. ex facto.§.ſi.in auth.de non ali.aut per.reb.eccl.§.emphyteuſim. & de legitimis,vt extrà.de teſtam.c.Raynaldus.in principio.Item iniquum eſt æſtimare hanc filiam ingratam,quam pater non æſtimauit,C.de inof.teſtamen ſi quis filium.§.fi. Imò pro filiis & nepotibus eſt interpretatio facienda,vt C.de inſt.& ſub.generaliter §.finali,C.fideic.cùm quidam.Ar.contrà:quòd non poſſit agere.
33 potiùs enim videtur legataria,quàm hæres,vt ſ. ¶†Item cùm ſtipulatur quis operas à liberto ſuo, ita demum liberi eius eas petunt,ſi ſint hæredes,ff.de ope.lib.cùm patronus.§.j.¶Item cũ aliquis dixit:quiſquis mihi hæres erit,ſit hæres filio meo impuberi, ſolummodo inſtituti vocantur, ff.de vul. & pup.ſub.qui liberis. § fi.& l.ſed ſi plures.in principio,& C.de verborum ſignificatione,ſciendum.Nec obſtat,quia filia,ergo hæres. quod verum eſt, quo ad nomen:ſed non,quo ad commodum,vel incommodum nam qui abſtinuit,non excludit patronum, licet filius, ff.de iure pat.patronus.§.finali,& in præ.l.ſi ex modica.& ff.ad Tupil.l. 2.§. liberi defuncti.Dic,quòd filia admittenda eſt fauore vltimæ voluntatis: & quando pater facit de hæredibus mentionem, videtur ſenſiſſe de liberis,vt ſ.& ſimiliter cùm eccleſia dat in emphyteu-
a ſimᵃ:ſecus tamen in contractibus.nam ſi ibi fit mentio de hæredibus,etiam de extraneis ſenſiſſe videtur,in præd.l.in conuentionibus.& intelligitur de filiis,ſi hæredes exiſtunt,vt in præ.l.cùm pa
b tronus.ᵇ

ADDITIONES.

a In emphyteuſim.¶Secus in priuato,vt ſ.de loca.§.nunc aliqua. ver.cxiij.

b Cùm patronus.¶Huic quæſtioni accedit bimembris queſtio Petri de Ceruotis,quæ incipit,quidam fecit teſtamentum.qua quæſiuit,ſi teſtator inſtituit A.vniuerſalem hæredem,& B.in re certa & vniuerſalis mortuus eſt viuente teſtatore:vel ſuperuixit,ſed repudiauit, an B.cenſeatur vniuerſalis?Dubiũ facit,quia inſtitutus ĩ re certa alio vniuerſaliter inſtituto,habetur loco legatarij,C.de hered.inſti.l.quoties.Item ius accreſcendi locum non habet ĩter hæredem & legatarium:ſed tantùm inter cohæredes,vel legatarios inuicem,C.de cadu.tol.l.vna,§.his ita.& §.ſeq.& Inſt.de leg. §.ſi eadẽ.ff.de hære.inſt.ſi liber homo.§.pen.& vlti.& l.hæredes. & l ſi ita quis.& de legatis,tertio,l.reconiuncti.Sibi placuit,ꝙ ipſe B.ſic vniuerſalis,ſicut & fuiſſet à principio,nullo vniuerſaliter inſtituto,de hær.inſt.l.ſi ita quis hæres. & no.de teſta.c.ſi pater.libro 6.in 4.gl.Nomẽ enim hæredis non ſolùm habet à teſtatore ſed ẽt à lege,vt patet in prædicta l.quoties.ĩ fine,ꝗ lex ẽt nõ dicit eum legatarium,ſed haberi loco legatarij. Cõſtat ſæpe quẽ haberi ꝓ eo,qđ non eſt:ſufficiat regula,pro poſſeſſore.lib.6.Itẽ res deuenit ad caſum,à quo potuit habere principiũ,ff.de ritu nu.ſi qs in ſenatu,l.eos,qui.& C.ſi rector prouinc.l.j.Et deficit ratio,quare pro legatario habebatur: ſc.quia extabat vniuerſalis,ad quem commodum & incommodum ſpectabat:& eo reſpectu,quia ad illa non tenebatur,dicebatur legatario ſimilis:& tñ diſſimilis:qa inſtitutio in vna re præcludit viam querelæ: ad quod non ſufficit legatum,auth.vt cùm de app.cog.§.alius.& §.cæterùm,ſi qui. Cõſtat etiam ſummè cordi eſſe legibus,& ipſarum autoribus,principibus ſc.& Iuriſconſultis iuuare voluntates teſtatorum,ne pereant,ff.ad Trebellianum,l.cogi.in principio,C.de poſthum.hæ.in ſtit.l ſi.cõcor.xij.q.2.c.vltima voluntas.Recipit ergo ſenſus,quo res valeat,vt l.quoties.ff.de ver.obl.& de rebus dub.quoties. Occurrit etiam caſus nouiſſimus:Sanus teſtari volens,ventrem vxoris,id eſt,filium primò naſciturum inſtituit vniuerſalem hæredẽ: cui decedenti ĩ.pubertatem ſubſtituit filium ex vxore ſecũdò naſciturum:& huic,ſi ĩ.pubertatem, vel poſt decederet ſine prole, ſubſtituit Caium fratrem ſuum:eo mortuo natus eſt poſthumᵘ, qui demum ĩ.pubertatem deceſſit mater & Caius primus de hæreditate contendunt:quæritur,quid iuris?& vbi ſimpliciter đ ſucceſſione ab inteſtato tractaretur,dubium non eſt matrem preferri,in auth.de her.ab inteſt.§.ſequens.Col.ix.Hoc ergo ſubſtituto facit dubiũ:ſed dicẽdũ eſt ſubſtitutionem factã de filio naſcituro omnino inutilem illo nõ nato,ff.de rebus dubiis,l.vtrũ.in prin. de leg.j.ſi duobus.§.fi.& vnde cog.l.j.§.ſi quis ꝓximior.ipſa ergo inutilis aliam vtilẽ facere non poteſt,arg.C.de decur.l.nullus ſolus.lib.xj.& ar.eius,quod no.ff.de peric.& cummo.rei venditæ,l. ſi in venditione.Secũdò certum eſt,quòd piᵘ nullitatis habet id, quod à principio nõ ſubſiſtit,quàm id,qđ ex poſtfacto deficit:ꝙ probant duæ leges coniunctæ,ff.de lib.& poſthum.ſi filius.de in iuſt.& irri teſtam.l.poſthumus præteritus.ſed ſubſtitutio euaneſcit,ſi is,cui facta eſt, viuente teſtatore decedat:fortiùs quoq; nulla eſt,ſi à principio nõ ſubſiſtit.Itẽ abſurdũ eẽt ſubſtitutũ ſubſtituti plus habitualiter poſſe percipere,quàm is, cui fuit ſubſtitutus, ff.de conditione & demonſtratione,l.Publiᵘ.§.Titia.& facit ff.ad l.Fal.ſi filios.in fi.ſed primus ſubſtitutus nunquam habuit habitũ capiendi:ergo,vt ſ.Item ſubſtitutio Caij fuit ſub conditione duplici,ſi ſecundus pohumus naſceretur,& decederet in pupillari ętate,vel poſt.ſine prole:ſed ille natus decedere non potuit, ff.de manumiſſis teſtam.qui duos.ergo omnino excludit ſubſtitutus l.qui habebat.& de vulg.& pupil.& per hunc modum ſoluta patent omnia contraria:& nominatim l.vna,C.de cad.tol.§.pro ſo

Tertia quæſtio de facto talis fuit:habens fratrem & nepotem ex illo teſtamento ipſum nepotem in hæredem inſtituit,& ei,ſi decederet ſine liberis,ſubſtituit ipſius hæredis patrem,ſi viueret: aliàs ſubſtituit Titiam ſuam neptem:viuente teſtatore, mortuus eſt relictis liberis nepos hæres inſtitutus:itẽ mortuᵘ eſt frater teſtatoris,pater hæredis,& demum mortuᵘ eſt teſtator:filij hęredis inſtituti.& Titia de ipſius hæreditate contendunt:quæritur,quid iuris?Et dicendũ videtur,totum teſtamentum deficere,& locum eſſe proximioribus ab inteſtato.nam inſtitutio nepotis, quia deceſſit viuo teſtatore,venit in caſum caduci,C.de cad.tollen.l. vna,§.& cùm triplici.ff.de leg.2.l.pater.aliàs incipit,Celſus.Deficit etiam patris ſubſtitutio qui etiã deceſſit teſtatore viuente: & qa filius reliquerat liberos.ff.ad Treb.l hæredib.§.fi.& l.ex facto.l.ſi quis rogatus.Examinanda eſt igitur ſubſtitutio Titiæ quæ etiam defeciſſe videtur iure multiplici. nam prima ſubſtitutio de patre ad filium inſtitutum defecit duplici ratione,vt eſt dictum: ſed in caſu, quo pater ñ viueret decedente inſtituto.facta erat ſubſtitutio Titiæ:& hæc expreſſa deficit etiam ex eo capite, quo viuebat pater,dato,quòd alia cauſa non ſubeſſet: reducitur ergo teſtamẽtum ad cauſam inteſtati,ff.vnde lib.l.filiusfamiliàs. & de vulg. & pupil.ſubſtit.l.qui habeat.Subeſt & alia ratio ſuperiùs dicta, ſ.defectus etiam primæ ſubſtitutionis per exiſtentiam liberorum ſuperſtitũ inſtituto: propter quos ſi excluditur primò ſubſtitutus, fortiùs & ſecundus: nec eſt veriſimile teſtatorem plus iuris voluiſſe transferre in ſecundò ſubſtitutum,quàm dederit primò ſubſtituto,ff.de conditione & demonſt.l.Publius.§.Titia.l.Lucius. circa finem,ff.de hær.inſti.& facit ff.de alimen.leg.l.liberi.§.ab hęredibus.Nec valet dicere,quòd prædicta conditio de non exiſtẽtia liberorum,non fuit repetita in ſubſtitutione Titij,ff.de hære. inſtit.l.ſub conditione.Veriſimile enim eſt teſtatorem, quod voluit in fratre primi gradus, voluiſſe in nepte circa conditionem appoſitam in perſona inſtituti,ff.de legat.j.licet.& de leg.2.cùm pater.§.ab inteſtato.Item ſi dicatur dictam ſubſtitutionem fuiſſe fideicommiſſariam propter conditiones,quæ inerant,C.de inſtitut.& ſubſtitutionibus,l.generaliter.in prin.& §.j.& ri.ſeq.l.præcibus.& ff.de vulg.& pup.ſubſt.l.centurio.cum ibi no.Cùm ergo ex teſtamento non fuerit adita,nec adiri poterit hæreditas,ergo ſubſtitutioni fideicommiſſariæ non erat locus,ff.ad Treb.ſi patroni filius.§.qui fideicommiſſum.& eodem titulo,ille,à quo.§.1.& l.apud Iulianum.§.& no.C.de fideic.l.eam,quam.in vlt.glo. Nec iuuaret,ſi clauſula illa eſſet appoſita,Si non valet iure teſtamenti &c.quia illa habet reſpicere defectum ſolennitatis tantũ de quo ſatis ſ.de inſtr.edi.§.compendioſè.ver.item vide,ſi eſt. qui defectus eſt hîc.Per prædicta ẽt ſit reſpõſum ad l.vnicam,§.pro ſo.C. de cad.tol.quia ibi ſola vulgaris ſubſtitutio:& id ſolum veniebat, quod erat de ipſius natura:hîc verò aliæ conditiones appoſitæ erant.Eſt enim ſciendum,quòd hîc licet exiſtentia liberorum excludat ſubſtitutos,eis nil accreſcit:quia etiam pater,ſi vixiſſet,nõ fuiſſet aſtrictᵘ iure inſtitutionis,vel fideicommiſſi illud relinquere filiis:nec impediret id diſtrahere,ſi non habebant ius poſt aditam,multò minus priùs.ff.de le.j.ſi filiusfamiliàs.§.cùm quis.iuncta l.ff.de hæred.inſtitu.ſi quis ita hæres inſtituatur.cum no.& in l.Lucius.e.ti.Per prædicta patet deficere inſtitutum.item ipſius liberos.itẽ ſubſtitutũ primi gradus,& ſubſtitutũ ſecũdi.Veniũt ergo hæredes ab inteſtato:& ita Titia,licet veniat non ex ſubſtitutione,veniet tñ vt proximior in gradu,vnà tñ cũ fratribus & ſororibᵘ,ſi quos habeat: & præferentur filiis inſtituti,quos præcedũt vno gradu,ſiue fuerit iſta ſoror inſtituti, ſiue fuerit ex alio fratre teſtatoris,in auth.de hæred.ab inteſt.§.reliquæ.& C.de leg.hær. auth.poſt fratres fratrumque filios.& in auth.ceſſante.in his vid.

Quarta quæſtio ſic proponitur,vt de facto fuit: teſtator habens vxorẽ prægnantem, ſic dixit: Si naſcantur poſthumi mares tantũ vnus,vel plures, illos mihi vniuerſales hæredes inſtituo: & ſi cũ

¶ vno

SUMMARIUM.

1 *Possessio an per hæreditatis petitionem possit auocari.*
2 *Petitio possessionis bonorum Unde liberi semper est necessaria, ubi proponitur interdictum Quorum bonorum, ab intestato.*
3 *Interdictum directum, & utile, qualiter differant in proponendo.*
4 *Re singulari, quæ fuit patris, ab extraneo possessa, quo interdicto possit per filiũ auocari.*
5 *Hæredi qualiter sit succurrendum, ubi legatarij rerum in testamento, vel codicillis sibi legatarum possessionem propria possident auctoritate.*
6 *Proponens interdictum Quorum legatorum, vel actionem in factum subrogatam in locum eius, quibus verbis in sua positione utetur.*
7 *Interdictum quale sit contra iurium possessores dandum.*
8 *Interdictum Quorum legatorum, in quo differat ab edicto diui Marci, aut à const. cùm quærebatur. vel à const. si quis in tantam.*
9 *Interdictum de tabulis exhibendis, cui competat petitioni.*

a 2. §. Nunc dicendum restat de interdictis[a]. Si igitur vocatus ad alicuius successionem ex testõ, vel ab intestato, rerum hæreditariarum possessionem vult à possessoribus
b recuperare[b], vel auocare, proditum est sibi interdictum Quorũ
1 bonorum. †Nam per hæreditatis petitionem, siue directam, siue possessoriam, possessio non auocatur, sed rerum proprietas. Sic ergo concipitur libellus:
5 Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui iiustè detinet, seu possidet bona, quæ fuerunt quondam T. cui ex testõ, vel ab intestato successit, & Quorũ bonorum, petij bonorũ possessionẽ Unde liberi: & mihi fuit cõcessa: vnde illorum bonorũ possessionẽ mihi etiã restitui peto: & ad hoc propono interdictũ Quorũ bonorũ, vel actionẽ in factum subrogatam in locũ eius. ¶ Vel sic: Lib. Coram, &c. vt s. vsq; vnde. & iunge, vnde eorum possessionem mihi dari vel tradi peto: & ad hoc propono, &c. vt s. ¶ Vel sic: Lib. Coram, &c. ago contra P. à quo peto, vt mihi det atque restituat possessionem omnium bonorum T. in cuius bonorum possessionem,
c vel cuius hæreditatem ad me ex testamento [c]H. pertinere dico: ad quod propono interdictum Quorum bonorum. Et no. ꝙ hoc interdictum datur vero hæredi, vel bonorum possessori contra eum, qui non vero titulo possidet. Hæ formæ probantur ff. quorum bonorum, l. j. C. e. l. j. Inst. de interdictis, §. adipiscendæ. ¶ Ac-
2 tor ꝓponet: Pos. act. †Pono, quòd fuit filius T. C. e. l. j. in fi. & 2. & 3. Si neget, dic: Pono, ꝙ me habeat pro filio suo. Itẽ quòd me vocabat filium suum, ext. de proba. per tuas. & qui filij sint legitimi, transmissæ. Item quòd Berta fuit legitima vxor T. Item quòd ego fui natus ex illa Berta. Item quòd Berta est libera mulier. Itẽ quòd iam sunt xx. anni, ꝙ T. habuit accessum ad eam, & eam ĩ bono tenebat, ff. de ritu nu. in lib. ff. de adop. quia. Item quòd T. mortuus est. si enim viueret, non competeret hoc interdictum, ff. de vulg. & pup. sub. l. 2. C. de capti. & postli. re. necnon. Item quòd peto bonorum possessionem Unde liberi, vel aliam. hæc enim ẽ necessaria, cùm proponitur ab intestato hoc interdictum, C. e. l. j. ff. e. l. j. Item quòd talis iudex eam mihi concessit, vt in prox. cõ-
d cor.[d] Item ꝙ fui ab illo T. emancipatus. Item quòd ego auoco possessionem omnium rerum, quæ fuerũt T. non enim possidet res singulares, ff. e. l. j. Item quòd possides res mobiles & immobiles T. supple, corporales. non enim competit contra hæredita-
e rios debitores, ff. e. l. 2.[e] ¶ Reus verò sic: Pos. rei. Pono, ꝙ fuisti filius M. Item quòd T. cuius te dicis filium, viuit. Item quòd omisisti bonorum possessionem. Item quòd petiisti, & fuit tibi denega
3 ta. Item ꝙ M. possidet oĩa bona illius T. ¶ †Et nota, ꝙ succedens ab intestato de iure prætorio proponit interdictũ directum: suc-
4 cedens verò de iure ciuili proponit vtile. ¶ †Quid si res singula
f ris, q̃ fuit patris mei, à te possidet? Dic[f], ꝙ ꝑ vtile ĩterdictũ Quorũ bonorũ, à te possum auocare illius rei possessionẽ. nã directũ ꝑ vniuer

ADDITIONES.

☞ vno, vel pluribus posthumis nascatur fœmina, iussit illam ĩ certa quantitate dotari: substituit etiam superuiuentes posthumos vnum, vel plures morientibus in pupillari ætate, vel aliàs sine liberis: & si omnes sic decederent, substituit illis A. & B. sorores suas æquis portionibus: mortuo testatore natus est posthumus in pupillari ętate matre superstite: q̃ritur, an exclusa matre veniant amitæ ex vi substitutionis? Et primò vr̃, quòd sic. quod enim de pluribus posthumis dictum fuit, de vnico etiam dicendum est, ff. ad Treb. hæredes. §. cùm ita, vi bo. rap. prætor ait. §. homines ff. de neg. gest. l. 3. §. negotia. Sic econuerso, quod de pluribus dictum est, etiam de vno intelligitur, ff. de assig. li. l. j. §. quamuis. quod cũ fal. tut. aut. l. j. §. item hoc edictum. concordant ff. de lib. & posth. leg. si ita. de hær. instituendis, leg. clemens patronus. & de leg. j. l. qui filiabus. §. j. In contrarium inducitur, quòd testator substitutionem concepit solùm in casu plurium posthumorum: si igitur vnus solus nascatur, iste casus omissus habeatur ꝓ omisso. pero-ptimè facit l. commodissimè. ff. de lib. & posthum. quæ etiam de institutione posthumi loquens restringitur ad casum expressum facit de rescr. susceptum, lib. 6. & plura exẽpla ibi vide ad hoc sup v. gl. q oĩa ꝓbant, omissum haberi ꝓ omisso, licet eadẽ verseť æquitas in omisso, q̃ in expresso: & hoc fortiùs, vbi in dilatando casu versatur odium, vt in casu proposito, quò sic à luctuosa hæreditate excluderetur mater, ff. de vent. in pos. mit. l. j. §. sed & si ĩcertum. & sic fuit pro hac parte iudicatum, s. matrem non esse exclusam ex verborũ ꝓprietate, nec excludendã ex tacita coniectura. Ad primã ponderatur illud vniuersales, omnes, & pluralitas ipsi⁹ clausulæ, quæ vniuersalitas & pluralitas sua propria significatiõe in vno saluari non possunt: quod colligitur ex solutione duarum legum, quæ contrariæ videntur, ff. de leg. 2. cùm ita. aliàs incipit, legatorum. §. qui plures. e. ti. l. Mæuius. §. eum, qui. & ibi no. solutionem per dictionem, oẽs. Ad secundam respõdetur, quòd talis sententia tacita coniectura non admittitur contra matrem, Codi ce, de inst. sub cond. fac. l. finali, & de impub. & aliis sub. l. precibus & vtrobique not. Quinta quæstio talis est: testator instituit tres fratres suos hæredes. A. B. C. & sic substituit: si aliquem meorum hæredum sine filiis, vel nepotibus, vel vlterioribus masculis, & ex masculis descendentibus mori contingat, eius portio deuoluať ad cohæredes superstites, vel ipsorum hæredes: moritur A. vnus fratrum hæredum relictis filiis masculis: moriuntur & dicti filij sine prole: descendentes cohæredum B. & C. petũt admitti ad bona illius A. ex vi substitutionis ꝓdictæ: quæritur, an debeãt admitti? Et certum est, substitutionem illam ex verbis & mente testatoris fuisse fideicommissariam: item illam, quo ad illũ A. vł ipsi⁹ portionem, expirasse illo mortuo relictis filiis masculis, quicquid postea de filiis illis euenerit, per leges C. q̃n dies leg. ced l. cũ vxori vsusfructus. de inst. vel subst. sub conditione fac. l. si quis hæredẽ. ff. ad Treb. leg. hæredibus. in principio. Nec obstãt illa verba Sine filiis, vel nepotibus, & c. habẽt eñi illa verba suũ effectũ, s. qa substitutiõi nõ erat loc⁹ A. decedẽte cũ nepotib⁹, vł ꝓnepotibus ex filiis ꝓmortuis: ñ aũt sonãt, ꝙ filiis, vł nepotib⁹ hæredũ voluerit substituere: qđ sonat ẽt istud verbũ Aliquẽ meorũ hæredũ, quod ad ꝓsentialiter institutos restringiť, ff. de auro & arg. leg. l. si ita eẽt legatũ. vbi si legaui argentũ meũ, vel seruos meos, præsens, ñ futurũ tp̃s ostẽdo. Tale igitur fideicommissum sub conditione relictum non recipit hæredes hæredum, ex quo id non fuit expressum, ff. de lega. 3. si fuerit. §. j. & facit, quod de prælegatis notať C. de fideic. leg. cùm virum. in glossa, secus. & in rei veritate filij hæredis non sunt hæredes primi testatoris expressa vocatione, licet expressa voluntate substitutum excludant, ff. de leg. j. filius. §. cùm quis. Et ꝑ ꝓdicta sit solutum, qđ dr̃, hæredẽ hæredis testatoris hæredẽ, C. de hær. insti. l. vlt. & ff. de reg. iu. q ꝑ successionẽ. sup quo vide, qđ not. ext. de fil. presb. ex trãsmissa. & ff. de verborũ significatione, sciendum. q̃ ibi vide in suffragio. ADDE, quo ad primã qõem fortiorem, Roffred. cons. lxxx. vbi ponit, ꝙ testator vnum hæredẽ instituit vniuersalem, alium in certis bonis sitis Florentię & viuente testatore mortuus est hæres vniuersalis: tenet: ꝙ institut⁹ in bonis sitis Florẽtiæ, debet habere totũ: nec diuersitas patrimonij habet ĩpedire i⁹ accrescẽdi: & vltra ea, quæ ad saturitatẽ habentur per nouissimos in locis or. adde Bar. ꝯs. clvj. inc. Titi⁹. & ꝯs. clxxvij. inc. Mathiolus. Fed. cons. cxxxj. per Ang. cons. cxlij. incip. Quintus. & cons. cccxj. inc. Titius condidit testamentum. Quo verò ad secundam qõem, adde originaliter Old. cons. clxxvij. inc. testator in testamento. Quo verò ad tertiã qõem, adde eũdẽ Oldr. cons. cxlj. inc. thema tale: d. G. Quo verò ad quartam qõem, adde eundẽ Old. cons. cxlij. inc. factum tale: testator habens vxorem ꝓgnantem. Quo verò ad quintam qõem, adde eundem cons. xxj.
a de interdictis. ¶ De duobus interdictis, de quibus hîc, tractat plenè Rof. vbi de interdictis, sub suis rubricis, s. Quorum bonorum, & seq. ponens sex, quæ requiruntur in primo, & decem, quæ requiruntur in secundo: quæ colligas ex positionibus factis hîc in vtroque interdicto. quicquid autem hîc est, totum fuit eius.
b Recuperare. ¶ Dixit Rof. vel auocare.
c Ex testamento. ¶ Vel ab intestato, dixit Mar. de F. cuius fuit iste libellus cum sequenti ver. & est additio.
d Conc. ¶ per quam acquisiuit ea, quæ iuris erant, ff. de bo. poss. l. j. & 3. §. 2. per interdictum autem auocat, quæ sunt facti, & sunt adipiscendæ possessionis, ff. quorum bonorum, l. 1. & titu. seq. l. 1. in prin.
e l. 2. ¶ Contra quos competit petitio hæreditatis, si se contendãt hæredes, ff. de pet. hær. si debitor. & l. quòd si.
f Dic. ¶ secundum Rof. cuius fuit ad literam, præter vltimam allegationem.

vniuersitate competit, vtile verò pro re singulari: quia licet ver-
ba deficiant, sententia tamen locum habet: & idem est in toto,
quo ad totum, quod in parte, quo ad partem, ff. de rei ven. qui de
a tota. & ff. de admi. tut. quòd si duo [a]. xxxij. q. vij. licitè. ¶†Verùm
5 quia frequenter [b] legatarii rerum in testamento, vel codicillis si
b bi legatarum possessionem propria occupant auctoritate, ideo
prætor succurrit hæredi, & sibi dat interdictum Quorum legato
rum, quo à legatariis ipsis possessionem rerum ipsarum valeat a-
uocare, quam propter occupationem legatariorum perdiderat,
vt C. de legi. non est dubium. ¶Sic ergo libellus concipietur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui domum talem, cuius confi
nes, &c. legatam sibi in testamento T. cui ego ex testamento suc
cessi, sua auctoritate, iacente hæreditate. occupauit: vnde peto
prædictæ domus possessionem, vel ipsam domum mihi dari, vel
tradi: & ad hoc propono interdictum Quorum legatorum, vel
actionem in factum subrogatam in locum eius, ff. quorum le. l. j.
in principio. Multi tamen ponunt in libello, cuius domus posses
c sionem [c], vel quam domum mihi peto restitui, &c. cùm hoc in-
6 terdictum dicatur restitutorium, ff. e. l. j. ¶†Actor ergo sic ponet
Pos. act. Pono, quòd T. fuit paterfamiliàs, & maior xiiij. annis, ff.
de do. causa mor. l. tam is. Inst. qui. non est permis. fac. test. in prin.
ff. de do. inter vir. & vxo. cùm hic status. §. similes. Item quod semper
fuit in ciuitate. itē quod fuit liber. Item quòd sanæ mentis. Hæc fiunt
ad cautelam: nam & quilibet præsumitur posse testari, nisi contrà
ostendatur, C. de codicil. nec furentem. ff. de probat. ab ea. Item
quòd fecit testamentum vltimum, in quo tibi talem domum re-
liquit. Item quòd priùs quàm hæreditatem adirē, propria aucto-
ritate occupasti illius rei possessionem, C. de legatis, non est dubi
d um [d]. Item quòd sine voluntate mea, ff. quorum leg. l. j. §. j. Item
quòd licet accommodauerim tibi volūtatem meam, accommo-
daui priùs. quam adirem hæreditatem, ff. e. l. j. §. quod ait prætor.
Item quòd tantum legauit T. testator, quòd mihi deest Falcidia,
C. eo. l. vnica. Item quòd satisdationem pro legato tibi præstabo,
vel sum paratus satisdare, ff. eo. l. j. §. quod ait prætor. in fin. & l. fi.
§. quod ait. & §. si primo. & l. fin. Item quòd satisdedit, vel paratus
sum satisdare procuratori tuo, ff. e. l. j. §. satisdatū. ¶Reus verò sic:
Pos. act. Pono, quòd rem illam mihi legatam in testamento T. oc
cupauit M. Itē quòd rē apprehendi de tua voluntate. Item quòd
fuisti institutus à T. Item quòd T. mihi legauit domum illam in
testamento, vel codicillo. Item quod apprehendi possessionem
eius de tua voluntate post aditam hæreditatem accommodata.
Item quòd tātum est in hæreditate, quòd potes tibi consulere in
Falcidia. Item quòd recusasti mihi satisdare. Item quòd satisdedis-
ti T. qui est procurator H. vnde patet, quòd non mihi. Item quòd
licet priùs volueris satisdare, pòst tamen, quando id petii, recusa
7 sti. ¶†Et nota [e], quòd hoc interdictum datur contra iurium pos
e sessores, scilicet pro seruitutibus, vt ff. eo. l. j. §. j. & §. quod ait præ-
tor. præcedens verò tantùm contra possessores corporalium re
rum. Item hoc datur contra titulo possidentem: illud contra pos
sidentem pro hærede, vel pro possessore, ff. quorum bonorum. l.
8 j. ¶†Sed in quo differt hoc interdictum ab edicto diui Marci? de
quo habes s. de rest. spol. §. j. Respon. hoc consuluit tantùm hære
di, & possessionem rei legatę auocanti: illud verò consuluit credi
tori auocanti sibi rem à creditore, & apponit pœnam iuris, quòd
ibi creditor habebat. Item in quo differt à cōstitutione, cùm quę
rebatur? de qua habetur in pre. §. Respondeo, hoc interdictum lo
quitur de possessione vacante rerum. quæ fuerunt defuncti: illa
verò loquitur, quando aliquis inuasit rem absentis & viuentis,
cuius possessio vacabat. Item quid differt à constitutione, si quis
in tantam. de qua in eo. §. habetur? Respon. illa loquitur, quando
9 res inuaditur, cuius possessio erat apud alium cōstituta. ¶†Si ve-
rò tua interest testamentum, vel codicillos exhiberi, id petes per
interdictum de tabulis exhibendis: quod dic, vt s. de fide instrum.
f ver. porrò [f].

ADDITIONES.

a Quòd si duo. ¶Secundum Rof. qui continuando ponit differen
tias huius interdicti à petitione hæreditatis, dicens, hoc prætori-
um, illa verò de iure ciuili. Circa hoc vide, quod de triplici hære-
ditatis petitione not. suprà, de iudic. §. j. Item istud directum ven-
dicat vniuersitatem tantùm, vt suprà. de iudiciis. §. j. petitio hæ-
reditatis vendicat rem minimam, ff. de petit. hæred. regulariter.
cum l. sequen. Item istud datur ad corpora vt in vltima positione
actoris, & ibi dixi. Item istud possessorium, illud petitorium. In
quo autem differt ab edicto diui Adri. ibi in fine.
b Verùm quia frequenter. ¶Ingreditur verba Roffr. in interdicto
Quorum legatorum.
c Possessionem. ¶Hoc Mar. de Fano hoc titulo.
d Non est dubium. ¶Ad hoc allegat: quia si post aditam id fecisset,
perderet legatarius dominium: quod tāgit ibi glossa, procederet.
si hæres possessionem apprehendisset? aliàs cùm dominium rei
legatæ ab adita hęreditate competat legatario, vt notatur titulo,
Raynaldus. vers. demum. j. gl. legatum videretur secus: & vult du-
as lecturas, quas ponit ibi gl. de hærede & legatario: dat Roff. ali-
am, quòd lex intelligitur de legatario, cui legatum est genus: cu-
ius legati cùm ipse non sit dominus, merito punitur, si occupet:
ADDE, vt per Rof. con. cccxij.
e Et not. ¶secundum Roff. quorum legat. in fine.
f Ver. porrò. ¶de quo immediatè post duo pręcedentia interdicta
tractat Rof.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum possessiones sunt plures, & multipliciter possunt alicui competere.*
2 *Bonorum possessiones, quæ ab intestato competunt, & ordinariè competunt, & ius tribuunt.*
3 *Bonorum possessio secundum tabulas quando competere alicui dicatur.*
4 *Positiones actoris & rei qualiter sint formandæ, vbi petititur bonorum possessio secundum tabulas.*
5 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi petitur bonorū possessio contra tabulas.*
6 *Possessiones qualiter sint formandæ, vbi petitur bonorū possessio cōtra tabulas*
7 *Bonorum possessio contra tabulas diuersimodè consideratur.*
8 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi bonorum possessio contra tabulas datur patrono præterito contra testamentum liberti.*
9 *Libellus qualiter sit cōcipiendus, vbi is, cui relictum est, aliquid petit suppleri.*
10 *Quærela in officiosi quid operetur.*
11 *Matri eadem est reuerentia & pietas præstanda, quæ & patri, licet non sit æqua potestas.*
12 *Exhæredati ex linea transuersali an possint querelam habere.*
13 *Conterinus quis dicatur, & an possit habere querelam in exhæredatione.*
14 *Libellus qualiter sit ad supplementum Falcidiæ concipiendus.*
15 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi agitur bonorum possessione Vnde liberi, quæ competere dicitur ab intestato.*
16 *Bonorum possessio Vnde agnati, vel Vnde legitimi, quæ dicatur, & quib. detur.*
17 *Bonorum possessio Vnde cognati, quæ sit, & quibus detur.*
18 *Matre petente bonorum possessionem in bonis filij ab intestato defuncti, qualiter sit libellus formandus.*
19 *Bonorum possessio Vnde vir & vxor, quæ dicatur, & vbi locum habeat.*
20 *Bonorum possessio extraordinaria quæ sit, & quando competat. & nu. 22.*
21 *Libellus qualiter sit in lege Cornelia concipiendus. & nu. seq.*
23 *Libellus qualiter sit formandus, vbi quis vocatur ex constitutionibus.*
24 *Libellus qualiter sit formandus, vbi quis vocatur ab intestato ad successionem patris adoptiui.*
25 *Bonorum possessiones quæ ius non tribuunt. tres sunt.*
26 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi quæstio status impuberi mouetur, quare non debeat possidere.*
27 *Bonorū possessio mulieri nomine ventris danda, dicitur extraordinaria, carens nomine.*
28 *Libellus qualiter est concipiendus in bonorum possessione ex edicto diui Adriani, vel condictione ex lege.*
29 *Interdictum Quorum bonorum, locum habet, vbi agitur pro testamento nuncupatiuo.*
30 *Succedenti ab intestato cuius legis beneficio succurendum sit.*
31 *Petens mitti in possessionem an debeat iurare de calumnia.*
32 *Missus in possessionem per legem, an cadens à possessione sit illi per eandem legem succurrendum.*
33 *Beneficium l. fi. C. de edic. diui Adri. tol. quo casu, & cui competere possit pro petendo missionem in possessionem rei testamentariæ.*
34 *Vno possidente vnam rem, & altero aliam, an pro illarum rerum petitione sufficitat petitio.*
35 *Voluntas vltima patris habetur, quo ad filios, pro testamento.*
36 *Substitutus priùs in testamento, quàm institutus scriptus si sit, quis illorum priùs in possessionem mittetur.*
37 *Hæres institutus sub conditione, an ante extantem conditionem possit in possessionem mitti.*
38 *Constitutione l. fi C. de edi. diui Adri. tol. an veniant accessiones bonorum.*
39 *Ius habens ex successione, quasi hæres nuncupatur.*
40 *Bonorum possessiones quibus dicantur vtiles.*

a 3. §. Sequitur de bonorum possessionibus, quæ plures sunt [a]: de quibus ne antiquitas ignoretur, aliqua

ADDITIO.

a Quæ plures sunt. ¶De his copiosè tractauit Roff. tit. de bo. pos.
tit. generali, cum xij. rubricis seq. Habetur etiam quidam paruus
eius tractatus de his, quem dicit se composuisse Aretii, quem pu-
to eius opus libellorū præcessisse: quod patet, quia cùm enume-
rasset solos tres casus, quibus est necessaria bonorum possessio
secundum tabulas, in libellis in sua rubrica enumerat sex, & sunt
ibi plura similia. Est sciendum, quòd l. iij. §. bonorum. ff. eodem, in

1 aliqua perstringamus.† Sciendum est igitur, quòd bonorum pos
sessiones quædam prætoriæ sunt, vt Inst. de bonor. pos. quædam
a competunt ex testamento [a], de quibus præmittemus vsque ad
ver. viso. quædam etiam ab intestato, de quibus dicemus à prædi-
cto ver. vsque ad ver. vlt. quædam verò ex vtroq;, vt in præ. vers.
vltimo. Porrò bonorum possessiones aliæ ordinariæ, de quibus
primò dicemus vsque ad ver. est & quædam. aliæ extraordinariæ,
de quibus dicemus ab inde vsque ad ver. vlt. Cæterùm sunt quæ
dam, quæ ius tribuunt, de quib. vsq; ad ver. expeditis. quædam ve
2 rò facti sunt, de quibus ab inde vsque in finem. ¶ † Earum igitur,
quæ ab intestato competunt, & ordinariæ sunt, & ius tribuunt, a-
b lia est secundum tabulas [b], quæ competit instituto in testamen-
c to volenti [c] de iure prætorio succedere, ff. de bon. pos. secundum
tab. l. i. §. j. in qua sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. peto ego G. mihi dari bonorum possessionem
secundum tabulas patrimonii, seu omnium bonorum, quæ fue-
runt quondam T. tempore mortis suæ: qui T. in extremis agens,
me sibi heredem instituit in testō suo, vel in vltima voluntate, ff.
eo. l. iii. Attende, quòd non coram quolibet iudice hoc peti po-
d test [d]. ¶ † Si verò aliquis institutus est posthumo præterito, qui
3 posthumus natus defunctus est priùs quàm testamentum aperia
tur, sic concipiet institututus: omnibus enim præmissis retentis
iungat sic:

Lib. Non obstante, quòd natus fuit posthumus, qui fuit in illo te
stamento præteritus, quia mortuus fuit ante quàm testamētum
e re ipsa rumperetur [e], ff. de lib. & posthum. posthumus. ff. de bon.
4 pos. secundum tab. l. ij. §. si sub. C. eod. titul. l. j. & ij. ¶ † Competit
etiam hæc bonorum possessio, quādo post factum testamentum
dedit se in adoptionem, vel arrogationem, vel passus est mediam
capitis diminutionem, sed postea finita est adoptio, vel factus est
sui iuris, & testamentum inuenit clausum, dicens, literis, vel codi
cillis se mori cum illo testamento, Instit. quibus modis test. infir.
§. alio quoque. ff. de iniust. rup. test. posthumus. ff. de bon. pos. se-
cundum tab. qui ex liberis. §. fi. & sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. vt s. in j. lib. vsque in fi. postea iunge, Non obstan
te, quòd fuit ille T. adoptatus, vel arrogatus: vel quòd amisit ciui
tatem & libertatem: quia postea factus fuit sui iuris testamento
signato, vel volente maiori, illo testamento signato decessit, vt
5 in præ. l. ¶ † Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd is, qui me instituit, decessit sine liberis. Item
illæ tabulæ vltimæ sunt, ff. eo. l. j. §. ij. & iij. extra. de celeb. mis. cùm
Marthæ. §. cæterùm. xiij. q. ij. vltima. Item quòd potuit testari tem
pore, quo fecit testamētum, & tempore mortis, ff. e. l. j. §. exigen.
& l. si ita. §. fin: Item quòd tabulæ illæ authenticæ sunt & origina-
les, ff. eo. l. j. §. si quis duobus. Item quòd tabulæ patris pupilli, cui
fui substitutus, sunt signatæ. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd ille, de quo dicis, quòd fecit testamentum,
habuit tempore mortis filium. Item quòd illum in suo testamen
to præteriuit, ff. eo. illud. §. fi. & l. æquissimum. in prin. Item quòd
fuit illud testamentum primum. Item quòd tabulæ patris pupilli
sine signis inueniuntur, ff. eo. æquissimum. §. si consulto, & l. i. §. fi
lium. Item quòd tabulæ non extant, ff. e. l. i. §. i. & iii. Alias positio-
nes fac, vt s. §. prox. ver. & no. in actione ex testamento. Est & alia
bonorum possessio, quæ dicitur Contra tabulas, quæ datur filio,
vel nepoti præterito contra testamentum patris, vel aui, ff. de bo.
f pos. contra ta. l. j. §. j. & l. non tm̄. §. j. fin quo sic libellus concipitur:

Lib. Corā, &c. propono ego talis, quòd pater meus fecit testamen
tum, in quo M. sibi hæredem instituit, & me præteriuit: vnde pe-
to testamentum rescindi, vt eo rescisso possim vendicare bona
mea: & ad hoc propono officium vestrum; vel ex officio vestro
peto id mihi debere concedi, C. de bo. pos. contra tab. l. j. & ij. Inst.
de bon. poss. §. sunt autem. C. qui admit. ad bon. pos. l. fi. C. de cur.
fur. l. fin. ff. de bon. pos. l. iij. §. si tamen. Et quod dixi Rescindi, intel
lige de facto, quod de iure rescissum & irritum est. Si verò fuit ex
g hæredatus, & non ritè [g], vel fuit sibi relictum legatum, aliis reten
tis vsque inde, præteriit, iungas, Nec instituit, nec ritè exhæreda-
uit, licet mihi legasset, quod legatum non agnoui, ff. eod. non pu
6 tauit. §. non quæuis. & l. iij. §. fin. ¶ † Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd T. fuit pater meus, vel filius, vel auus mater-
nus, vel nepos, ff. eodem, illud. §. ad testamēta fœminarum. Item
quòd in testamento suo M. hæredem instituit, & me præteriuit,
ff. eo. non tantùm. §. si quis ex liberis. Item quòd sex menses sunt
elapsi, quòd testator ille obiit, C. qui admit. ad bon. poss. emanci-
pata. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd T. fui auus tuus maternus. Item quod tibi
reliquit legatum, & tu agnouisti, ff. eo. non tantùm, l. si post mor-
tem. §. sed & si in adoptione. & l. si sub cōditione. §. fi. Item quòd
transacti sunt quinque anni à morte testatoris. Item quòd non
es talis, qui potuisses à patre institui, ff. eo. non tantùm. §. liberi. C.
7 de hæres. cognouimus. sed hæc est negatiua. ¶ † Alia quoque bo
norum possessio ꝯ tabulas est, quæ datur patri, vel matri ab auo,
vel proauo, si sunt præteriti in testamento filii, vel nepotis, vel
h pronepotis, ff. de inoffic. testam. pater [h], in qua sic libellus conci-
pitur:

Lib. Coram, &c. peto mihi cōcedi bonorum possessionem con-
tra tabulas contra testamentum filii mei, qui M. instituit, & me
præteriuit: & ad hoc propono officium vestrum, C. qui admit. ad
bon. pos. l. fi. C. de cur. fur. l. fi. ff. quis ordo in bon. poss. ser. l. j. ¶ A-
ctor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd T. fuit filius meus legitimus & naturalis, C.
de adop. l. fin. in auth. quibus mo. na. ef. leg. Col. vj. Itē quòd eum
emācipaui. Item quòd gratis, ff. de cond. & demon. si cui. ff. si quis
à pa. fue. ma. l. j. §. si parens. Item ꝙ fecit testamentum. Item quòd
M. instituit, & me præteriit, Instit. quibus non est permis. fac. test.
Item ꝙ sunt sex menses à morte eius. Item ꝙ filius meus priuatus
homo erat. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd T. fuit filius H. Item ꝙ fuit filius tuus natura
lis, vel illegitimus. Item ꝙ emancipasti eum per pecuniam. Item
ꝙ viuit. Item ꝙ fecisti secum pactum, ne sua iudicia inquietares,
i & recepisti ab eo tantum, quantum satis est [i], ff. si quis à pa. fu. ma.
k l. j. §. si parens. Item ꝙ fuit miles [k], & in militia decessit, ff. si quis à
pa. fu. ma. C. de test. mil. nec quidam. & l. milites. Item ꝙ quatuor
l anni sunt [l], ꝙ mortuus est. ¶ † Est & alia bonorum possessio con-
8 tra tabulas, quæ datur patrono præterito contra testamentum li
berti, vt C. de bon. pos. contra tabulas, liberti. per totum, ff. si quis
à pat. fu. ma. l. j. ff. de bon. liber. l. j. in qua sic concipitur libellus:
Lib.

ADDITIONES.

☞ Titulo generali, sic diffinit bonorum possessionem, ꝙ est ius pro
sequendi retinendique patrimonii, siue rei, quæ cuiuscunque,
cùm moritur, fuit. Roff. vbi in principio, distinguit triplex ius, sci
licet ius quod prosequimur, ius propter quod ꝓsequimur, exem
plificat primum in iure patriæ potestatis in filio: secūdum in qua
a libet actione qua prosequimur, &c. Tertium, in bonorum posses
sione, quæ non est ius quod, nec quo, sed ius propter quod pro-
sequimur, &c. ex his concludit, ꝙ non est propriè actio.

a Ex testamento. ¶ Quia Contra tabulas, non haberet locum, si te
stamentum factum non fuisset: & sic ex testamento causata. Illud
tamen non iuuat, sed impugnat: & quādiu ist cōpetit, non inten
tatur secundum tabulas, ff. de bon. posses. contra tab. illud. §. fin.
Et hac ratione in lib. Digestorum præmissa fuit rubric. de contra
tab. Sed quia dignius est tueri voluntates defunctorū, q̄ illas in-
fringere, in C. præmissus fuit tractatus Secundum tab. & hunc or
dinem secuti sunt Roffr. & autor, vt ipse Roffred. dixit, vbi suprà.
Item quæritur, quare in Digest. & no. ff. eo. titulo, super rub.

b Secundum tabulas, ¶ Vt dr̄ ff. e. ti. l. j. in prin. tabula sumitur hîc ꝓ
omni materia, qua scribi possit, linea sit, vel charta, vel mēbrana,
vel corium animalis, vel aliud quodcunque: olim autem in tabu-
lis ligneis scribebatur: inde dicitur Lex xij. tabularum. An autem ī
terra, vel lapide scribi possit, no. in præ. l. j. & tenent Azo & gl. de
testamento sine scriptis, quòd sic: & idem de īscriptis, si aliquo in
genio sigillari possent.

ADDE, quòd etiam instrumentum publicum potest fieri in pa-
pyro, secundum Bald. cons. xxxviii. iij. lib.

c Volenti. ¶ Est enim voluntario in illo, cui competit hæreditatis
petitio: & ī hoc fuit largus prætor concedens illam etiam non e-
genti, vt dicit Pileus. & Roffred. satis de hoc in titul. generali, ver.
item quæritur, quare.

d Peti potest. ¶ Istæ enim, quæ ius tribuunt, & ordinari edicuntur,
causa cognita & pro tribunali expediuntur per habentes merum,
vel mistum imperium, ff. de bo. pos. l. iij. §. penul. sed aliæ per ma-
gistratus municipales, ff. de officio eius, cui mandata est iurisdic. l.
pen. §. pen.

e Rumperetur. ¶ Bene dicit: quia de veritate ruptum erat per nati-
uitatem, & sic non de ciuili iure, sed de prætorio admittitur: & sic
isto casu & sequenti necessaria est bonorum possessio. ad alios re
misi in prin.

f Nō tātū. §. j. ¶ Octo, q̄ ī ista sūt necessaria, vide ꝑ Rof. sub sua rub.

g Et non ritè. ¶ Quod ergo dicitur ff. de bon. pos. contra tab. l. j. ex-
hæredato non dari cōtra tabulas, intelligitur de ritè exhæredato,
& purè, & ab omni gradu: de hoc C. de bo. pos. cōtra tab. l. iij. & l.
non putauit. statim alleg.

h Pater. ¶ Nouem, quæ sunt in ista necessaria, & xij. quæ sunt neces
saria in sequenti, quæ datur patrono, vide per Roffr. suis rubricis.

i Satis est. ¶ Quod secundum Roffre. intelligitur de tertia, quæ si-
cut in filiis aucta est, sic & in parentibus, in auth. de trien. & semis.
ver. hoc seruando. ad fi. j. col. vbi hoc tenet Accur. & ex hoc Rof.
dicit librū Nouellarū, qui ibi allegat̄ in ꝯrium, n̄ esse authēticum.

k Fuit miles. ¶ Armatæ militiæ, non inermis.

l Sunt. ¶ Vide, quod dixi s. tit. prox. ante fi.

Lib. Coram, &c. peto ego C. mihi concedi bonorum possessionem contra tabulas contra testamentum P. liberti mei, pro tertia mihi debita de iure: qui cum esset maior centenario, in testamento suo me præteriit, & M. sibi hæredem instituit, C. qui admit. ad bo. possess. l. fin. ff. quis or. in bon. possess. ser. l. i. & ii. Institu. de suc.
9 lib. ¶ † Si autem aliquid sit sibi relictum, petat suppleri, & concipiat sic libellum:

Lib. Coram, &c. propono ego, &c. quòd cùm P. libertus meus, qui maior erat centenario, fecisset testamentum, & talem sibi instituisset hæredem, mihi tantùm xx. reliquit, quæ ad tertiam complendam non sufficiunt: vnde cùm decem mihi ad tertiam illam deficiant, peto mihi illa ab hærede suppleri: & ad hoc propono condictionem ex lege, Institu. de suc. liber. ff. de bon. lib. etiam. §. si debita. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd T. fuit seruus meus. Item quòd eum manumisi. Item ꝙ est maior centenario, vt in præ. l. etiam. §. si quis non. & l. si verò non habuerit. Item quòd ille fecit testamentum. Itē ꝙ in eo M. sibi hæredem instituit. Item quòd me patronum præteriit. Item quòd decessit sine liberis [a]. hæc probantur Instit. de suc. lib. & in præ. l. etiam. §. seruus. & §. toties. & ī aliis §§. Item ꝙ bona, quæ habuit, negotiando quæsiuit [b], vt in l. etiam. §. patronus. ff. de mil. test. si à milite. §. fin. & l. sequenti. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd T. fuit filius H. Item quòd H. eum manumisit. Item quòd fuit minor centenario. Itē ꝙ fuit filius liberti. item ꝙ amisisti ius patronatus: & ponat de causis, ex quibus amittitur [c], ff. de iure patron. diuus. Item ꝙ tibi reliquit tertiam partem. item quòd tibi, vel seruo, vel filio tuo reliquit legatum, & tu agnouisti.
10 ¶ † Illud quoque non est omittendum, ꝙ licet hîc tractemus de bonorum possessionibus, quæ omnes prætoriæ sunt, vt Insti. de bon. pos. tamen vtile est inserere de querela inofficiosi testamenti [d], licet ipsa ciuilis sit, vt inst. de inof. test. Nam & ipsa idem ferè operatur, quod bonorū possessio ꝯ tabulas. nā testm̄ rescindit, vt ff. e. Papinianus. §. si ex causa [e]. item sicut illa datur præteritis, tam filio, quàm patri: sic & ista datur exheredatis, siue filius exhæredetur à patre, vel à matre: imò etiam si à matre, vel ab ascendentibus per matrem prætereatur, datur ei querela, vt ff. de inof. testam. l. j. Vnde not. quòd hæc querela datur omnibus ascendentibus & descendentibus exhæredatis, siue sint masculi, siue fœminæ.
11 † Nam licet non sit eadem potestas matris, eadē tamen reuerentia & pietas est præstanda matri, quæ & patri, iuxta illud [f]: Honora patrem & matrem. xiii. q. ii. Ebron. xxii. q. iiii. inter cætera. &
12 ff. de cur. fur. l. furioso. ¶ † Si aūt exhæredati ex linea transuersali consistunt, non habent querelam, nisi fratres, qui sunt cōsanguinei & coniuncti: & tunc, quando turpis persona est instituta. Et intelligas turpem, id est infamem, siue infamia facti, siue iuris, ff. de inoffic. test. l. i. C. e. tit. fratris. item intelligas hoc de fratre consanguineo tantùm, vel consanguineo & couterino, & non de solo couterino, vt in præal. l. [g] Sed nunquid hodie idem couterinus habet querelam? Videtur, quòd sic, cùm sit sublata differentia sexus & emancipationis & patriæ potestatis, vt in authentica, de hæred. quæ ab intest. Col. ix. Respon. non est sublata, quantum [h]
13 ad successionem ab intestato. ¶ † Sed quæritur, quare couterini non habent querelam, consanguinei verò habent? Respon. couterinus est cognatus: & cognati sunt à iure ciuili incogniti: consanguineus autem est agnatus, qui est à iure ciuili cognitus: vnde si habet querelam, quæ est de iure ciuili, non est mirum. ¶ In querela verò inofficiosi testamenti sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. patre meo, qui in suo testamento M. hæredem instituit, & me filium suum immerentem exhæredauit. vnde cùm ab ipso hærede sit hæreditas adita, peto ipsum testamentum rescindi per querelam inofficiosi testamenti: vel, peto ipsum testamentum inofficiosum pronunciari: & ad hoc propono querelam inofficiosi testamenti, Inst. de inoffi. testa. in prin. ff. e. l. i. ii. iii. iiii. & v. & l. Papinian⁹ [i]. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, ꝙ P. fuit pater meus. itē ꝙ ipse fecit testamentum, in quo M. sibi hæredem instituit, vt in præ. l. item ꝙ me exhæredauit, vt in præ. l. item ꝙ ipse M. hæreditatem adiuit, ff. eo. Papinianus. §. si conditioni. & l. pen. item ꝙ duo anni sunt, ꝙ pater meus mortuus est, C. eod. l. i. §. fi. item ꝙ pater meus hanc querelam fuit comminatus, vel præparauit: & hoc, cùm filius [k] vult proponere, C. eod. l. pen. §. fi. ff. eo. posthumus. §. fi. & l. quemadmodum. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd T. in illo testamento reliquit tibi legatum, ff. eo. si pars iudicantium. §. fi. & l. nihil. & l. Papinianus. §. si conditioni. itē ꝙ illud agnouisti, vt in prox. præced. concor. item ꝙ præstitisti patrocinium petenti legatum, ff. eo. l. fi. Item ꝙ habes legitimam tibi debitam de iure naturæ, in authen. vt cùm de appel. cog. §. aliud quoque. Collat. viii. & de trien. & semis. Collat. iij. C. de inoffi. testa. cùm quæritur extrà de testa. c. Raynutius. Item ꝙ quinquennium transactum est ab adita hæreditate. [l] Item quòd pater tuus decessit sine præparatione, vel comminatione querelæ. [m] ¶ † Ad supplementū aūt Falcidię sic potest concipi libellus:
14 Libel. Coram, &c. conqueror de P. fratre meo, à quo peto mihi suppleri, quod mihi deest de Falcidia bonorum G. patris mei, qui me ī decem tm̄ hęredem instituit, cùm adhuc ratione Falcidię de dictis bonis me contingere debeant alia quinque: quæ mihi præstari peto, proposita, condictione ex leg. Iustiniani C. de inoffic.
15 test. omnimodo. extr. de testa. Raynutius. ¶ † Viso de bonorum possessionibus, quæ competunt ex testamento, sequitur videre de his, quæ competunt ab intestato: & primùm de bonorum possessione, quæ dicitur Vnde liberi [n], quæ datur filio emancipato, qn̄ pater decedit ab intestato [o], in qua sic libellus concipit:

Lib. Coram, &c. peto bonorum possessionem Vnde liberi, per quam volo ab intestato P. patri meo succedere, ff. si tabulæ testa. nullæ ex. l. j. ff. de bon. pos. l. iij. § causa. ff. quis or. in bon. poss. ser. l. ij. ¶ Actor

ADDITIONES.

a Sine liberis. ¶ Vel parentibus: secundum omnes de fratre est opinio: vide de hoc no. Inst. de gradibus cog. §. illud. in fin. Roffr. sub vers. v. tenet idem de fratre, per præ. §. illud. De fratris filio Roffr. non audet hoc asserere, cùm non sit expressum, licet autem tribuat fratrum filiis eadem iura, quæ fratribus.

b Quæsiuit. ¶ h. d. quia inquisitis castris tale ius non habet, vt in §. patronus. leges, quæ sequuntur, dicunt idem in filio emancipato in militem, quo ad patrem.

c Amittitur. ¶ Quas plenè ꝓsequitur Rof. in hoc ti. & super ver. x.

d Inoff. testamenti. ¶ Idem fecit Rof. ponens etiam xiij. quæ requiruntur, vt q̄relæ sit locus, quæ ex vtriusque positionibus collige.

e §. si ex causa. ¶ Pileus sua quæst. xlviij. dicit Pla. dixisse, testamentum patris præterito filio esse nullum: est verum, si fili⁹ voluerit, per l. filio. ff. de iniuſ. rup. & irri. test. cui ipse Pileus assentitur. An verò valeat testamentum filio præterito, quia sic periit, satis not. C. de inoff. test. si quando. in vlt. gl. & est etiam quæstio Pilei lxxviij. in matre. & tenet, ꝙ postea agens doli exceptione remouetur, ff. de don. quidam. nisi calore iracūdię recusasset institui: conuenit dictum Odoffre. quod ponit Cyn. in præ. l. si quando. Item ipse Pileus q. lxxv. tenet filium, institutum in certa re non haberi pro præterito, si fratres sunt generaliter instituti: secus, si alius à fratribus, alleg. C. de inoff. test. si mater.

ADDE, quæ plenè habētur in d. l. filio præterito. p Bart. & Alex. Quò verò ad secundum, adde Bal. in d. l. si quando. in fi. & ibi Bal. Ang. & Im. in l. si quis posthumos. §. si filium. de li. & posth. Ang. Im. & Bal. in d. l. filio. Quo ad vltimum, vide gl. & Bar. in d. l. mater.

f Iuxta illud. ¶ Exo. xii.

g Vt in præall. l. ¶ ibi sunt duæ leges, scilicet fratris. & fratres. & secūdam allegat, licet & prima ad propositum. Non tamen credas per verbum Exhæredationis, quod præmisit autor, ꝙ in aliquo casu necesse sit fratrem exhæredari, vel ꝙ præteritio in aliis casibus vitiet: nec est necesse aliquod horum in testamento fratris exprimi: sed si frater turpem personam instituat, testamētum mero iure valeat, frater tamen cōsanguine⁹ illud poterit infringere per querelam: quod verū, vt ibi not. nisi ipse agens simili morbo laboret, vel nisi vnam de tribus ingratitudinibus commiserit, de quibus in auth. de nupt. §. ingratitudinem. Nec credas, quòd sit necesse illam in testamento exprimi, sed turpi instituto frater habet querelam: à qua tamē expellitur, si aliquod de prædictis probetur, secundum Gul. quod placet.

ADDE, vt per Ang. cons. clxxj. Paul. de Cas. cons. lxi.

h Quantum. ¶ Puto, quòd sic debet dicere, ad causam testam. sed quantum: sic dixerat Roffr. cuius, vbi s. fuit iste ver. & sequens, & idem Accur. in præ. l. fratres. in glo. ij.

ADDITIO. Vide Bal. ꝯs. ccciiij. incip. visis itaq; ī j. vol. vbi dicit, ꝙ hodie sublata ē differētia emācipatiōis & patriæ potestatis: nec distiguem⁹ successiōes ab ītestato à successiōib. ex testō, Hēt. Fer,

i Et l. Papinian⁹. ¶ An agēs q̄rela, agat hæreditatis petitiōe, vid̄ plenè no. ff. d̄ īof. test. l. q d̄ inofficioso. §. j. p Azo. ī Sūma ti. ver. solet q̄ri. vid̄ p Odof. sup l. si, C. de excep. rei iud. & hîc ꝯcordāt, ꝙ non.

k Cùm filius. ¶ Scilicet exhæredati.

l Hæreditate. ¶ C. eo. l. si quis filium. & propter hoc autor suprà posuit de biennio, vt pateret eum esse intra quinquennium.

m Querelæ. ¶ Correspondet vltimæ positioni actoris, & tn̄ non est necessaria, loquēdo de filio, ad quē ēt nō præparata trāsmittitur; secus in extraneo, C. e. si quis filiū. l. pe. in fi. Quando autem dicatur præparata, habetur ff. de inoff. test. posthumus. §. fi. cum l. seq.

n Vnde liberi. ¶ Licet verba videantur defectiua, satis est, quòd intelliguntur: & quia latius est nomen liberorum, quàm filiorum, ff. de verb. sign. liberorum. ideo non dicitur Vnde filii.

o Ab intestato. Quæ requiruntur in ista, no. Rof. sua rubrica: & totidem sub suis rub. ponit in duabus sequent. quæ mistim ex positionibus colligi possunt.

ij.¶Actor ergo sic ponet:Pos.act.Pono,quòd P.fuit pater meus, vel auus,vel proauus, ff.si tab.test.nullæ ex.l.i.§.prætor.itē quòd
a ego sum eius filius legitimus [a] , vel naturalis & legitimus , vt in præ.§.prætor.C.de adop.l.fin.ff.vnde lib.l.ii.item ꝙ decessit ab in testato,ff.si tab.test.nul.ex.l.j.§.item autem.ff. vnde lib.l. i. item quòd status meus non est in aliquo immutatus,ff.eo.l.i.§.fi.¶Reus verò sic:Pos.rei.Pono,quòd status tuus non est talis,qualis e-
b rat, quando cœpit tibi competere bonorum possessio [b]. item ꝙ alius est proximior defuncto,quàm tu,ff.de suis & legit.hæred.l. i.§.penult.ff.vnde cog.l.i.§.prox.item quòd annus est elapsus,C. qui admit.ad bo.pos.l.iii.com.de suc.l.j.& alias faciat,vt in præce.
16 bon.pos.¶†Est etiam & alia bonorū possessio,quæ dicitur Vn-
c de agnati, vel Vnde legitimi [c]: quæ datur coniunctis per virilem sexum per liberos ab intestato.insti.de hæred.quæ ab intest.&de legit.agna.suc.in qua sic libellus concipitur:

Lib.Coram,&c.peto mihi concedi bonorum possessionem Vnde agnati,per quam volo succedere P.cognato meo,qui ab intestato decessit, cùm illi P.sim agnatus proximior, & ipse sine liberis & aliis descendentibus& ascendentibus decesserit,ff.quis ord. in bonorum posses.seru.l.ii.C.de cu.fur.l.fi.ff.de bo.pos.l.ii.§.causæ.ff.vnde legi.l.ii. ¶Actor ergo sic ponet: Pos. act. Pono, quòd P.mortuus est, ff.de vulg.& pupil.substitut.l.ii.ff.de capti.& post li.re.necnon.item quòd hoc certum est,ff.vnde leg.l.ii. §. si quis decesserit.item ꝙ intestatus,ff.eod.l.i.item ꝙ sum illi agnatus,instit.de hære.quæ ab intest.defer.inst.de leg.agnat.suc.item ꝙ proximior,ff.de suis & leg.hęred.l.ii.§.exhæredatos.ff.vnde agn.l.i.§. ii.¶Reus verò sic:

Pos.rei.Pono,quòd alii supersunt,qui te præcedunt,ff.si tab.test. nullæ ex.l.i.ff. eod. l. i. & l. item quod centum dies sunt elapsi.C.
17 qui admit.ad bon.poss.l.fi.instit.de bon.pos.§.fi.¶†Est & bonorum possessio Vnde cognati,quæ datur his,qui per fœmininū sexum coniuncti sunt,ff.vnde cognati,l.j.ff. de suis & leg. hæred. l. post consanguineos.in qua sic concipitur libellus:

Lib.Coram,&c,peto mihi concedi bonorum possessionem Vnde cognati,per quam volo.prout possum,succedere P.cognato meo,qui ab intestato decessit,cùm illi P.cognatus fuerim proxi-
d mior [d].qui decessit sine ascendentibus & agnatis,ff.vnde cogna-
18 ti,l j.¶†Secundum hoc etiam concipitur, si mater petat bonorum possessionē in bonis filii ab intestato defuncti : & pone hîc,
19 vt s. in proximo. ¶†Alia quoque est bonorum possessio, quæ dicitur Vnde vir & vxor,quæ locū habet prædictis personis non
e extantibus [e],Instit.de bon.pos.in qua sic libellus concipitur:Lib. Coram, &c. peto ego H. mihi concedi bonorum possessionem Vnde vir & vxor, per q̄ volo succedere A. vxori meæ ab intestato decedēti sine descēdentib.& ascendentib.agnatis & cognatis, C.de cur.fur.l.fi.C.q admit.ad bo.pos.l.fi.de bo.poss.l.iij.¶Actor ergo sic ponet:Pos.act. Pono, ꝙ A. fuit vxor mea. itē quòd cum ea matrimonium contraxi. item quòd contraxi cum ea in facie ecclesiæ, Item ꝙ matrimonium illud durauit vsque ad tempus mortis eius.Item quòd illa est mortua ab intestato.prædicta probantur ff.vnde vir & vxor,l.vnica.Item quòd sine liberis,agnatis & cognatis & ascendentibus decessit,C.eod.l.j.C.quor.bo.l.fi.ff. de grad.cog.l.non facilè.§.affines.¶Reus verò sic:

Pos.rei.Pono,ꝙ fuit tunc vxor T.ergo non H.extr.de præsump. nonne.ff.de iudic.cum prætor.Item quòd T. viuit, ff. de his, qui no.infa.l.i.extra.de big.nuper. Item quòd diuortium interuenit, extr.de diuor.gaudemus.item quòd fecit testamentum.item ꝙ fi
f lii agnati & cognati , vel ascendentes supersunt [f]. ¶†Est & quæ-
20 dam extraordinaria bonorum possessio , quæ nomine caret , & competit his, qui ex legibus,& ex senatusconsultis,& ex constitutionibus principum,tam ex testamento,quàm ab intestato veni
g unt,inst.de bon.pos.[g] in qua sic libellus concipitur:

Lib.Coram,&c.peto mihi cōcedi illam septimam bonorum possessionē extraordinariam,quæ datur vocatis ab intestato ex legibus: per quam volo succedere patri meo, quem ab intestato decessisse inueni, cùm ab hostibus redii.vnde cùm fuerim emanci-
h patus,& sic iure ciuili incognitus, & successio [h] iure postliminii mihi non prodest, illam bonorum possessionem mihi concedi peto, per quam habitam & concessam volo bona, quæ fuerunt
21 patris mei,vendicare,& vendico.¶†in lege verò Cornelia sic libellus concipitur:

Lib.Coram,&c.vt s.in præced.vsque,patri meo.iunge,ab intestato apud hostes decedenti, cui beneficio legis Corneliæ non possum succedere,cùm fuerim emancipatus,& sic iure ciuili incognitus : per quam bonorum possessionem habitam & concessam postea volo bona,quæ fuerunt quondam patris mei,vendicare,
22 & vendico,inst.de bon.pos.¶†Patrono etiam competit hæc extraordinaria,si vult de iure prætorio succedere, & concipitur sic Lib.Coram,&c.peto mihi concedi bonorum possessionem septimam extraordinariam : per quam volo liberto meo succedere ab intestato decedenti,& sine liberis,ff.vnde leg.l.ii.ff.de ver.sig.
i l.lege [i].Sic etiam filius in bonis matris,& mater in bonis filii petet iuxta præmissa bonorum possessionem,inst.de bon.pos.§. septi-
k ma [k].¶†Vbi verò quis vocatur ex constitutionibus,sic libellus
23 concipitur:

Lib.Coram,&c.peto ego curator talis infantis mihi concedi bonorum possessionem septimam extraordinariam, per quā idem infans vult matri succedere ex testamento , quæ testamentum mutare non potuit,præuēta morte,cùm in puerperio decesserit,
l & alios filios sibi hæredes instituit,vt in prę.§.septima [l].¶†Hodie
24 etiam vocatur quis ab intestato ad successionē patris adoptiui, C.de adop.l.fi.vnde sic concipitur libellus:

Lib.Coram, &c.peto mihi concedi bonorum possessionem sep
m timam extraordinariam,per quam patri meo T.arrogatori [m],seu adoptiuo ab ītestato decedēti volo succedere,vt in p̄.§.septima.
25 ¶†Expeditis bonorū possessionib9, q̄ ius tribuunt,dicam9 d̄ tri-
n bus,quæ ius nō tribuūt,sed facti sunt:& primò de Carboniana [n], in qua

ADDITIONES

a Legitimus.¶id est, adoptiuus,adoptione durante, per leges statim allegatas:de qua no.in l.liberi.in j.gl.

b Bo.pos.¶Fortè contrarium intendit eius, quod dicit:tene,quod dicit lex ff.eo.tit.

c Vnde legitimi.¶Hoc dicit,q a Rubricę ff.vel Codicis nō ponunt Vnde agnati.licet l.ii.& pe.ff.de illis loquātur,leges Codicis non Legitimi aūt strictè sumptū,sumit pro agnatis:nā cognati habēt specialem rubricā de qua sequitur:sumptum aūt largissimè,respicit omnes,qui ab intestato veniunt ad successionem lege fauente:facit ff.de verb.sign.l.lege,& quod no.j.ver.patrono.

d Proximior.¶Hoc intelligit lex,etiam si nullus sequatur,eo.l.i.§. prox.cum concord.ad idem extrà de verb.sig.Ioseph.

e Non extantibus.¶Posuit Roffre.sex,quæ requiruntur in ista sua rub.vbi ponit fabulam de muliere astuta, quæ cùm maritus testatus nil sibi vltra dotem reliquisset,se simulauit infirmam,& testata est,maritum sibi hæredē instituens:quod maritus audiens,mutato primo testamēto,illam instituit,& mortuus est: & circa hoc satis fabulatur:blando tamen sermone vxoris viri supremum iudiciū in se prouocare non est criminosum,Codice,si quis al.test. prohib.l.finali. Et scias, ꝙ hæc bonorum possessio est necessaria: quia nullo alio iure coniunx coniugi succederet:& verum est,istos non esse consanguineos, nec affines:quia tūc certis gradibus coniuges esse non possunt:sunt tamen affinitatis causa, & vna caro diuino sacramento coniuncta ad genus humanum propagandum,& est inter eos societas diuinæ & humanæ domus,C.de crimin.expil.hære.l.aduersus. meritò,secundum Roff. præter hanc successionem & bonorum possessionē induxit simile,quod scripsi de procur.in c.constitutis.super i.gl.

f Supersunt.¶Quærit Rof.cū deficientibus omnibus,de quibus s. succedat fiscus,quare nō habemus,vnde fiscus?Respōdet,ꝙ non fuit necessarium,quia ex potestatis plenitudine,cū inuenit bona sibi vacātia,illa recepit,prout vult ff.de iure fisci,l.j.§. an bona. C. lib.x.de bo.vac.per totum,C.de pet.hær.l.j.ff.eo.ti.item veniunt. §. pridie. & præfixum est sibi tempus quadriennii ad petendum, post quod non auditur,C.de quadri.præscrip.l.j.

g De bo.pos.¶super hac septima,& ff.vt ex legibus & senatuscon. bo.pos.de l.vna:& vide,quod no.ibi.

h Et successio.¶Supp.vel fictio, qua scilicet fingitur reuersus semp in ciuitate fuisse.huic eñ,q̄ ciuilis ē.emācipat9 ñ participat.Sed dices:Nōne sublata ē hodie differentia emācipationis, p auth.de hær.ab ītest.venien.Col.ix?Respōde,fm qd̄ ibi dr̄ in fi.resp.j.ꝓcedit in modo p̄latiōis, vt su9 ñ p̄feratur emācipato,ñ tñ in mō succedēdi. Si igitur pōderemus tēpus reuersionis, non iuuatur illo: si tempus mortis,seruus erat ipse,cum pater decessit:& hæc,quo ad istū ver. quo ad sequentem,pater erat seruus tēpore suæ mortis,& sic successores habere non poterat,C.communia de succ.l. seruus.Per hoc vides,quòd ꝓpter emancipationē hęc bonorum possessio est necessaria,quæ aliàs esset voluntaria,C.ex quib9 causis ma.l.vlt.ff.de cap.& postli.reuer.l.j.ff.eo.l.diuus.

i L.lege.¶Hæc est ergo illa generalis Vnde legitimi,de qua dixi s. ver.est & alia.in prin.

k §.septima.¶& Rof.etiā in his format libellos tractans circa hoc de lege Longobardorum.

l Vt in præ.§.septima.¶& C.de inoff.testa.l.iii. ex cuius fine patet, quòd si extraneos instituisset,ageret de inofficioso.
ADDE,vt per gl.& Bar.in d.l.iij.

m Arrogatori.¶Iste etiam testatus debet filio quartam,ff.de adop. si arrogator.

n De Carboniana.¶Sic dicta ab inuētore:& hāc prolixè prosequitur Rof.ponēs de ipsa tres chartas,prosequēdo octo. quæ requiruntur in illa:& quia ad positiones,quas ex causa omisit autor,& ipse non

in qua sic lib. ꝯcipitur: Lib. Coram, &c. peto ego P. impubes filius quondam T. qui me in testamento suo præteriit, vel ab intestato decessit: cui cùm velim succedere ab intestato, tanquam proximior, vel rumpere testamentũ per contra tabulas, vel dicere ipsum ipso iure nullum, cum fuerim præteritus, obiicitur mihi controuersia ipsorum bonorum & filiationis: vnde cùm sim impubes, peto mihi concedi Carbonianam bonorum possessionem, per quam & possessor constituar, & controuersia mota differatur vsque ad tẽpora pubertatis meæ, ff. ad Carb. l. Carb. §. quamuis. ¶†

26 Si autem mouetur ei quęstio status, & pupillus non possideat, sic libellus concipitur: Lib. Coram, &c. conqueror de P. quia cum velim patri meo ab ĩtestato succedere, ipse mouet quæstionem status, dicendo me non esse filium eius, vel me seruum esse: quare peto, vt talem quæstionem propositam contra me vsque ad tempus pubertatis meæ faciatis differri, vel per vos aduersario contradicenti vsque ad tempus pubertatis silentium imponi, vt in præ. §. quamuis. hæ non sunt necessariæ positiones: quia summaria est causæ cognitio, nec admittitur aliqua exceptio, quin pupillo detur Carboniana. ¶†

27 Seqtur alia extraordinaria bonorũ possessio, quæ datur mulieri nomine ventris: quæ & facti est[a]: in qua sic libellus concipitur: Lib. Coram, &c. peto ego Berta nomine ventris mitti in possessionem bonorum quondam mariti mei, ex quo sum prægnans, & mihi & familiæ meæ per vos constitui alimenta secundum dignitatem meam, & secundum qualitatem & facultatem ipsorum bonorum. Vel sic: Lib. Coram, &c. peto ego vxor quondam T. de quo sum prægnans, cõcedi mihi bonorum possessionẽ[b] nomine ventris de omnibus bonis, quę fuerunt quondam T. & secundum dignitatẽ meam mihi & familiæ meæ in alimẽtis ꝓuideri peto, vt in præ. §. septima. ff. de Carb. bo. pos. l. j. ij. iij. & iiij. ¶Actor ergo sic ponet: Pos. act. Pono, ꝙ ego fui vxor T. Item quòd me, vt vxorem, tractauit, & nominauit, extrà de præsump. illud. Item quòd ipse mortuus est. Item quòd remansi ex eo pręgnans. ff. de ventre in pos. mit. l. j. Item quòd eram pręgnans tempore mortis eius, ff. eo. l. j. ¶Reus verò contrà ponet. ¶†

28 Vltimò sequitur de bonorum possessione ex edicto diui Adriani[c]: vel per condictionem ex l. illius tit. in qua sic concipitur libellus: Lib. Coram, &c. dico ego P. quòd talis me hæredem instituit, vel tali ab intestato successi: vnde peto mitti ĩ bonorum possessionem quondam ipsius: & ad hoc propono cõdictionem ex l. fi. C. de edic. diui Adri. tol.[d] Sed quod dixi Ab intestato, alii reprobant, vt ĩ. ver. quid de succedente. Vel sic, secundum Alber. Pa. Li. Peto me mitti in possessionem bonorum quondam T. cui successi ex testamento, quod me ostensurum offero non cancellatum, nec vitiatum, &c. vt in ea. l. cùm enim cautum non sit, quo genero actionis agatur, dabitur cõdictio ex dicta l. C. & ff. de condic. ex lege, l. vnica. Sed contrà nam omnis condictio est personalis actio, vt Instit. de act. §. appellantur autem. & actio personalis non ritè intenditur, nisi contra obligatum ex contractu, vel quasi: vel ex maleficio, vel quasi: quia obligatio est mater actionis, vt ff. de procur. licet. §. ea obligatio. & in præsenti casu nullũ genus de præmissis obligationibus inuenitur. Sed dic, quòd quædam condictiones proponuntur ad hoc. vt aliquid fiat, vel detur ab aduersario: & illæ non intentantur, nisi cõtra obligatum, vt dictum est. Aliæ intentantur ad solam possessionem, & in his non requiritur obligatio, nisi hoc casu[e], & ff. de cond. ind. l. indebiti. C. de agri. & cen. si coloni. ¶Potest quoque hoc peti per officium iudicis: & tunc sic libellus concipitur: Lib. Coram, &c. vt ŝ. vsque, successit. iun

ADDITIONES.

☞ipse non remittit, illa exprimam, quæ sunt hæc: Prima, quòd petens masculus, vel fœmina. sit impubes, ff. e. l. i. §. ij. & l. 3. §. puberi Secunda, quòd impuberi agenti, vel defendenti moueatur quæstio status & bonorum, ff. eo. l. iij. §. quamuis. Tertia, quòd sit natus de legitimo & indubitato matrimonio, C. eod. tit. l. ij. Quarta, quòd sit descendens ex linea virili, sit masculus, vel fœmina, ff. e. l. j. §. & generaliter. Quinta, quòd filius non sit exhæredatus, nec institutus, ff. eo. l. i. §. Pomponius. Sexta, quòd annus vtilis, secundum eum, non sit transactus, ff. eo. l. iii. §. fi. Septima, quòd in hac Carboniana concedenda interueniat causæ cognitio. ff. eo. l. i. in prin. & l. iii. §. duæ. Octaua, quòd impubes iste satisdet, C. eo. l. i. & ii. ff. eo. l. iii. §. missum. Et, vt de prolixè scriptis aliquod memoriale habeatur, circa primum quærit, quare soli impuberi concedatur? respondet, quòd mouit prætorem ætas tenella, inducens similia C. de fal. mo. l. i. ff. de adop. si arrogator. C. de præscr. xxx. an. l. sicut in rem. & l. cum notissimi. Instit. de tut. ver. est autem. ff de noua. l. ii. §. pe. in quibus omnibus habetur prædicta cõsideratio. Circa secundum fatetur, vbi illa duo coniuncta non essent, licet cesset Carbonianum, locus est in imperialibus constitutionibus: quas non habemus, nisi sint illæ C. eo. tit. vel habentur per interpretationes prudentium. De quæstione autem status multa dat exempla: vt quia dicitur non filius, vel suppositus, vel seruus ipse, vel pater. Item duo dat exempla, & si non per directum, tamen vtiliter, ꝗ habentur ff. eod. l. sed & si is. §. si impubes. l. i. ii. rñ. licet ſm nõ approbat. Item q̃stio est status similitudinaria, cũ dico patrem pupilli fuisse in mea potestate, & pupillus dicit eũ fuisse paremfamiliàs & ei hæredẽ: vel dico illũ conceptum añ emancipationem patris: ipse dicit, ꝑpòst, ff. e. ti. l. decessit, quẽ ego. Itẽ de eo statu patriæ potestatis, ff. e. l. i. §. si qs. Nouissimi positis his exemplis multũ instant in hac parte. Circa tertium quidam addunt, Et sub personis legitimis custodito partu, & sic successione legitimè comprobata: sed, vt ipse dicit, secundum id nullum esset beneficium Carboniani: plus expediret agere petitione hæred. si veniret de iure ciuili, vel quorum bonorum, si veniret de prætorio: item quæstio haberet diffiniri, si fuerit sic plana probatio. Dicit ergo clariùs, quàm ibi gl. legem illam secundam loqui, quando vir denũciauit coniugi, ꝙ nõ erat ex eo ꝑgnãs. Probabit ergo intentãs Carbo. ꝙ partus fuerit custoditus sub legitimis obstetricibus. Et idem, cũ à venientibus ab intestato id opponitur, & petitur, & mulier se custodiri ñ ꝑmisit: & hoc dixit ibi gl. Vel secundò inteligitur ex illa, cũ probat filius cõiugiũ parentũ, s. ꝙ se pro cõiugib⁹ habuerũt: & secundũ hoc sufficiet de hoc min⁹ plena, vel semiplena ꝓbõ. Vñ d̃t ibi gl. ꝙ de his oĩb. q̃ lex exprimit, summatim, & semiplenè fiet fides. Circa quartũ, vt d̃t, regula daĩ in l. j. ff. e. ti. §. & gñaliter. ꝙ vbicũq; denegaĩ ꝯ tab. denegatur & illa: ꝯ tabulas verò denegaĩ ꝯ testamẽta fœminarũ, ff. de bon. pos. ꝯ tab. l. illud. §. ad testamenta. Et ibi tex. rationẽ subdit: qa suos hæredes non habent: quod expone, vt ibi not. Duos autem casus, quibus fallit dictum istius §. generaliter. ibi no. gl. quos prosequitur hîc Rof. Circa quintũ de exhæredato, fallit, qñ cũ eulogio exhæredatus esset: putã exhæredo impuberẽ natũ ex adulterio: tũc locus ẽ Carboniano, vt ibi: aliàs nõ. Et de instituto idẽ, vt ibi. hẽt. n. ſm tabulas. & hoc, qñ institutio tenuit. Si aũt nõ tenuisset, qa nõ solennis, habebit Carbonianũ, ff. e. ti. l. j. §. si quis filiũ. Intelligit tamen Roff. quod dictũ est de exhæredato, qñ tenet exhæredatio: aliàs daretur Carboniana. Obiicit Rof. de leg. iij. ff. de lib. & posth. vbi tenet exhæredatio cũ ꝯiuncto. Solue, vt ibi no. Circa sextũ instat in intellectu §. fin. l. iii. ff. eo. & §. si impubes. in l. sed & si is. concludens, ꝙ si impubes, qui petiit Carbonianum, vult esse sola possessione contentus, vt possideat & fruatur rebus, forsitan alienis, & inde percipiat alimenta, non habet necesse petere aliam ordinariam: & sic loqtur §. si impubes. C. e. l. ij. Si autem vult actiones proponere, vt res à possessoribus possit aduocare, nõ sufficit Carboniana: imò habet petere ordinariã, vt in præ. §. fi. in l. iij. & facit §. missum. ibi ꝑcedens. Circa septimũ fatetur per leges allegatas duplicem causæ cognitionem necessariam. Prima semiplena, in qua & si modicũ faciat pro impubere, dabiĩ Carboniana, vt l. iij. §. causæ. Scd̃a, qua iudex circunspectus videbit, an plus expediat pupillo expediri causam, quã differri, vt clarè ponit §. duæ. in ea. l. iij. Circa octauum distinguit, vt ŝ. an velit sola possessiõe frui & contentus esse, ꝙ prætor tantorũ eum constituit possessorẽ, an velit & ẽt actiones mouere, & res hæreditarias petere, debita exigere, & collationem dotis & omnium petere? & hoc casu satisdabit. Primo casu, si vult vti & frui, & tamen habeat aliàs, vnde se alat, satisdabit: aliàs de suo viuat: si non habet de suo, vnde viuat, sine satisdatione fruetur, vt in præ. l. sed & si is. §. an autem. & inducit tria similia ff. vt in pos. leg. l. pen. ex qui. cau. in pos. ea. l. Fulcinius. de ven. in pos. mit. l. i. §. pe. & vltimò instat in satisdationis forma, an sit de restituendis bonis, si appareat eum non esse filiũ. qđ placet Azo. in Sum. e. ti. §. est aũt. an sit de vtẽdo & fruẽdo arbitrio boni viri: quod placuit Pileo, vbi refert Azonẽ. Mihi non videtur absurdum, vtranque præstari, quando fruitur. Quæ subdit Roff. per te videas: quia suspicor ex dictis hîc de prolixitate notari.

a Quæ & facti est. ¶In hac requiruntur sex, quæ Roff. sub sua rubrica prosequitur.

b Bon. pos. ¶Not. quia in hoc differt iste libellus à proximo: quia petit cõcedi bonorum possessionem: sed ibi petebat mitti in possessionem, quæ missio expeditur officio iudicis. Sed dicit Roffr. cum ista ius non tribuat, vt ŝ. non est in hoc instandum.

c Adria. ¶Hîc diuertit autor à verbis Rof. aggrediẽs verba Ia. Bal. & aliorũ, de qb. plenè dñs me⁹ & Cy. in l. vlt. ipsi⁹ tit. Et primò, ꝙ edictũ ñ cõpetat, inducit rub. de edic. diui Adr. tol. & litera, penit⁹, ꝙ ẽ ibi ĩ tex. gl. ibi dicit illud ẽe sublatũ, qđ erat iniquũ, vbi. d̃ xx. dãda fisco, & simil. q̃ ibi tex. dicit ambages, hoc vult ibi gl. & Odof. Rof. & dominus meus. Tamen Iac. Bal. Gui. de Suz. Pe. & Cyn. tenent edictum sublatum, ita quòd ex eo agi non potest: & idem Simon Vi.

d Tol. ¶& vt no. e. ti. l. ij. in vlt. gl. ꝯ hoc non admittitur appellatio.

e Nisi hoc casu. ¶Istud Nisi, impedit intellectũ. vnde dicit gl. in l. indebiti. raro reperitur, ꝙ condicatur possessio, nisi in hoc casu, &c. allegatur etiam l. ij. ff. de tri. & C. locati, si quis conductionis.

cessit. Iunge, vnde vestrum imploro officium, vt me inducatis in possessionem bonorum, quæ fuerunt, vel quæ possidebat talis tempore mortis suæ. Ex quo ergo testamentum non cancellatum, nec abolitũ ostẽditur, mittendus est hæres in possessionem rerum, quę testator mortis tẽpore possidebat, ex beneficio pręl.
29 fi. & lex illa loquitur in testamẽto in scriptis. ¶† Quid de nuncupatiuo? Respon. tunc habet interdictum Quorum bonorum Alii dicunt, idem etiam in nuncupatiuo, siue illud sit in scriptis re-
a dactum, siue non, prout ibi not.[a] ¶† Quid de succedente ab in-
30 testato? Respon. ille nõ habet beneficium præ. l. secundũ Odof. & hoc probat secunda pars illius rubricæ, quæ dicit de scripto
b hærede[b]: sed Rof. contrà. ¶† Sed nunquid petens se mitti in pos
31 sessionem iurabit de calumnia? Resp. sic: regulariter enim in om-
c ni causa iuratur, C. de iuramẽto calum. l. ij. ff. ad exhib. thesaurus[c]. Alii dicunt, sufficere exhiberi instrumentum non cancellatum, nec abolitum, arg. præ. l. C. de edic. di. Adri. tol. l. fi. & in simili. ff. ad
32 exhib. l. iij. §. sciendum. ¶† Quid si missus in possessionem per illam legem cadit à possessione, nunquid iterũ per eandem legem ei succurretur? Resp. non, secundum Iac. But. Insti. de interdict. §.
d adipiscendæ. ff. de petit. hær. quòd si in diem[d]. ¶† Sed nunquid
33 is, qui scriptus est, potest postulare ex certa re[e] præmissum bene
e ficium, vt in possessionem illius mittatur? Dicunt quidam, quòd non: quia præ. l. loquitur in vniuersali successore tantùm, arg. ff. quor. bo. l. j. Alii contrà, nam præd. l. C. de hoc non prohibet, arg. ff. de pet. hær. l. licet minimam. Nec obstat præ. l. ff. quorum bon. quia illud verum est in interdicto illo, quod est vniuersale: tamẽ etiam pro vna re competit, vt in præ. §. adipiscendę. & ff. quorum bon. l. ij. non tamen agitur tanquam pro re singulari, sed proponitur petitio generaliter, sicut in petitione hæreditatis: per præ. tamen const. C. de edi. di. Adri. tol. l. fin. agitur de vna re, & etiam petitione hæreditatis, vt no. secundum quosdam, ff. si pars hær. pet.
34 l. j. & ff. de pet. hær. l. iii. ¶† Quid si vnus possidet vnam rem, & alius aliam, nunquid aduersus vnumquenque formabit vnam pe-
f titionem? Respon. sic[f]. ¶† Quid si filius scriptus est in minus so-
35 lenni voluntate à patre, nunquid habet prædictum beneficium? Respon. non: quia nec scriptus, nec nuncupatus est: imò succedit ab intestato, & pater testamentum non condidit in scriptis, vel si ne scriptis, vt C. fam. erc. l. fi. C. de test. hac consultissima. §. penul. Alii contrà, dantes ei saltem vtile. quia voluntas illa seruatur in-
g ter eos, tanquam testamentum[g]. ¶† Quid si priùs inuenitur in
36 testamento scriptus substitutus, quàm institutus, prout quandoque fit, vt ff. de vulg. & pup. subst. l. ij. quis primò mittetur in possessionem per præ. l. cõsti. & vr̃. hęres, arg. ff. de bo. pos. secundum tab. æquissimum. §. si quis ita. & arg. C. de edi. di. Adr. tol. l. j. extrà
h de rescrip. causam, quæ[h]. ¶† Quid si quis est sub conditione insti
37 tutus, nunquid ante extantem ꝯditionem poterit petere se mitti in possessionem ex prædicta const. & videtur, quòd sic: quia bo
i norum possessio competit[i], ff. de hær. instit. si quis instituatur hæres. ff. de bon. pos. secundum tab. si sub conditione. Debet tamen cauere venię̃tibus ab intestato, quòd restituet res, si deficiat conditio, ff. de bon. pos. fur. & infan. com. l. j. Sed mihi videtur contrà,
k arg. ff. qui satisd. cogan. inter omnes[k]. ¶† Sed nunquid accessio-
38 nes veniunt in prædicta cõstit. vt fructus & similia? Credo, quòd non: quia postulat se mitti in possessionem bonorum, quæ fuerunt tempore mortis defuncti, vt dicit præ. constitutio C. de edi.
39 di. Adr. tol. l. fi. & vide, quod no. ff. de testam. tu. si nemo. ¶† Sed pone: P. decessit instituto sibi hærede A. qui A. postea decessit hęrede instituto in suo testamento M. qui M. vult beneficio prædictæ constit. mitti in possessionem quarundam rerum per dictum P. possessarum tempore mortis suæ, sed tamen A. eas non tenuit: quæritur, an possit? Et dicunt quidam, quòd sic, cùm istud ius conditionis peruenerit ad A. & ab eo transierit ad M. per l. cum hærede. & hoc, si agit, vt hæres Ioannis, & qui habeat ius ex successio
l ne P. quasi hæres eius sit per mediam personã[l]. ¶† In summa no.
40 quòd bonorum possessiones olim fuerunt & hodie sunt inutiles, secundum Vber. de Bo. præterquam in quinque casibus. Primus, quòd viuo testatore posthumus pręteritus decessit: quasi videatur testamẽtum ruptum iuris subtilitate: nihilò minus tamen hæres scriptus ex illo testamento petet bonorum possessionem, vt ff. de iniust. rup. irri. test. posthumus. Secundus. C. e. ti. filio. Tertius, Institut. quib. mo. test. infir. §. ii. Quartus, ad Trebel. cùm hæres. Quintus, ff. eo. æquissimum. §. j. & C. de inoff. test. filius.

ADDITIONES.

a Not. ¶ in gl. singulorum. in fi.
b Hærede. ¶ Item cùm huius l. bñficium fundetur sup quadam notorietate per ostensionem testamenti non cancellati resultante, quæ in hærede ab intestato cessat, patet in illo cessare benefi- iũ.
c Thesaurus. ¶ Hoc tenuit Mar. Syl. etiamsi non appareat ꝯdictor.
d Quòd si in diem. ¶ Esset enim istud de recuperãda. Idẽ dicit Rof. de hærede, qui possidet: & vult se tueri per iudicem beneficio illius legis: quia illud non est adipiscendæ. Sed dominus meus quærens de hærede, qui bona vacantia autoritate sua recepit, & postea petit id per iudicem confirmari, tenet, ꝙ potest, dicens casum ff. de Carb. l. iij. §. ibidem. vers. parui, sed hoc non credo beneficio, scilicet l. fi. de qua loquimur. Ad ver. parui. respon. vt ibi no. ADDE, an si missus in possessionem ex beneficio l. fi. cadat ab ipsa, iterum succurratur ei, Bal. cons. lxxxiiii. iiij. vol. & an transeat ad hæredem, & an possit cedi.
e Ex certa re. ¶ Alio vniuersaliter instituto, aliàs nõ esset quæstio, vt no. in l. fi. vbi tenet gl. ꝙ non esset quæstio: quia habetur loco legatarii, & legatum petendum est ab hærede, Simon Vincen. tenet, quòd potest, sicut qui institutus est in quota, cùm eandẽ testatoris voluntatem videatur habere iste, sicut ille: allegat l. ille. ff. ad l. Aquil. Nec obstat, quòd habetur pro legatario: quia id verũ, vt non subeat hæreditatis onera. Dominus meus fatebatur hoc in filio, qui semper videtur institut⁹ in quota: quia si res valet, legitimam quotam habet: si non valet, lex supplet.
ADDE, vt per Bar. quem communiter sequuntur Doct. in d. l. fi. ver. secundò quæro.
f Resp. sic. ¶ Vide s. de lit. cont. §. vlt. ver. sed pone, T. & ij. vers. seq.
g Tanquam testamentum. ¶ Dicebat Ia. Bal. ꝙ in casu illius l. cùm pater inter liberos minus solenniter testatur, voluntas illa seruatur, non vt testamentum, sed vt quædam diuisio, C. fam. ercil. l. fi.
h Causam, quæ. ¶ Fallit in casu l. si pater. ff. de hæred. instit.
i Competit. ¶ Vide, quod not. in l. filiis, C. de inof. test. quæ in fin. §. allegatur. & quod no. Cyn.
k Inter omnes. ¶ Bene facit hæc lex ad ꝯrium: sed secundum hanc opinionem: quid erit ex hæreditate conditione pendente? Solue vt ibi notaui: dari poterit curator bonis, ff. de cur. bon. dan. l. j. & ij. Si instituto deberetur hęreditas ab intestato, quęstio esset minus dubia, saltem substitutione non facta: aliàs si conditio esset potestatiua, neç tempus impletionis existat, putà quia fuit de certis eleemosynis, vel piis actib. adimplẽdis in primo anniuersario mortis suæ reciperem conditionem pro modo: & præstita cautione de illo implendo illum admitterem: & facit ff. de man. test. l. Mæuia, extrà de cond. appo. verum. Vtrobique conditio ponitur pro modo: & ibi de hoc in gl. ij.
l Personam. ¶ Dubitatur etiam, an in corporalib. procedat illius l. beneficium: & gl. mag. in gl. fi. ad fi. innuit, quòd non, & Roff. eo. ti. id declarans, dicit ideo esse, quia hîc de possessione quærenda tractatur, quæ facti est, & pertinet ad corporalia: quia incorporalia non possidentur, ff. de vsuc. sequitur. §. si viam. Sed dicit Roffr. fortè ad incorporalia posse extẽdi, cùm in illis sit quasi possessio. Vnde dicit Pe. vt Cy. recitat in præ. l. in fi. ꝙ in iuribus seruitutum cadit possessio, licet impropriè, ff. ꝺ seruit. l. seruitutes prædiorum quæ pro illis impetrari posset, sed non ꝓ iuribus personalium actionum, saltem secundum leges. Hoc dixi propter ea, quæ scripsi de censi. peruenit. super gl. ij. Item Gui. de Suz. super l. illa fi. quærit, an si vnica filia instituta hęres à patre vasallo petat missionem in omnia bona, inclusis feudalibus, an agnati defuncti sint legitimi ꝯdictores, quo ad feudalia? videtur, ꝙ sic, ꝓ regulã, dolo facit. de reg. iur. li. vj. cum concor. Contrà, cũ vniuersitate transeunt, q̃ aliàs nõ transirent. ext. de iu. pa. ex literis. ff. de ꝯh. em. in modicis. Soluit, ꝙ in possessionem mitti debet, & agnati non sunt lgtimi ꝯdictores, etiam si feudum debeatur agnatis, & eis restitui debeat. dicit esse casum in vsibus feud. si de feu. cõtrouer. fue. c. ij. post missionẽ enim venit ad agnoscẽdũ & diffiniendũ: & si ꝯsuetudo, vel i⁹ aliud iuuat filiã, defendet in illo: aliàs assignabitur cognato.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in senatusconsulto Tertulliano concipiendus.*
2 *Libellus qualiter sit in senatusconsulto Orficiano formandus.*
3 *Libellus qualiter sit in senatusconsulto Rubriano concipiendus.*

a 1 4. §. Iam nunc dicendũ restat de senatusconsultis, de quibus breuiter tangamus[a]. ¶† In senatusconsulto ergo

ADDITIO.

a Tangamus. ¶ De tribus prosequitur, de duobus remittit: de his tribus plenè per Rof. de senatusc. Tertul. & de duobus seq. &, pro ut ipse dicit, in hoc primo quatuor sũt necessaria, ꝙ sit mater: & hoc sufficit, licet sit meretrix, dũmõ ñ illustris: cui⁹ castitatis obseruatio ꝑcipuũ debitũ ẽ, C. ad Orfic. si quã. ꝙ fili⁹ ꝺcedat pubes, & ꝙ moriat̃ ĩtestat⁹: quartũ, ꝙ ñ habeat descẽdẽtes. In secũdo, Orficiano scilicet, reqrũt tria, ꝙ illa sit mater, & ille fili⁹: itẽ ꝙ mater mortuã ĩtestata: itẽ ꝙ fili⁹ ꝑe, quo succedit, sit ĩtegri stat⁹. In tertio, s. Rubriano, reqrit̃, ꝙ libertas reli quat̃ ab eo, q relĩqre potuit. Itẽ ꝙ testãr ñ sit ruptũ. Itẽ ꝙ debẽs ꝑstare libertatẽ sit absẽs, & latitet. Itẽ ꝙ seru⁹ manumittẽd⁹ sit hæreditari⁹ & absẽs. Itẽ ꝙ si ꝑstãs libertatẽ ñ sit pñs, sed absẽs, ẽt si ñ latitet, ꝺbet vocari à ꝑtore, vl̃ ꝑfecto. Item quòd illo citato non comparente, causa cognita prætor ꝓnunciet libertatẽ deberi: & hæc oĩa in ꝑdictis plenè prosequtur.

ergo Tertulliano libellus concipitur sic:Lib.Coram,&c.peto ego iure filii mei defuncti à M.hæreditatē,quæ fuit ipsius filii mortui, cui ab intestato per Tertullianum senatusc ōsultum successi, & intento petitionem hæreditatis,Inst.ad Tert.¶Actor ergo sic ponet:Pos.Act.Pono,quòd sum mater eius.quæ dic,vt ff. eod.in prin.& Inst.eo.& C.ad senatusc. Orfic. si qua illustris. Item quòd filius decessit pubes,ff.eo.l.ij.§.si mater.vsque in fin.Item si impubes,dicat:pono,quòd petii sibi tutorem,ff.eo.l.matres.Item si pubes,dicat,quòd decessit ab intestato,vt in præ.§.si mater.& si quis intestatus.&C.eo.l.fi.Item quòd ipse non habuit aliquos descendentes,in auth.de hær.ab intest.ven.§.consequens.Col.ix.¶Reus verò ponet econtrà.¶†In senatusconsulto autem Orficiano sic libellus concipitur:

2 Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui possidet hæreditatem,quæ fuit Bertę quondam matris meæ,cui ab intestato per senatusconsultum Orficianum successi.vnde ab ipso ipsam hæreditatem peto.Vel in præmissis concipe,prout dixi in petit.hær.vt s.de iudic. §.j.Inst.ad Orfic.¶†Item in senatusconsulto Rubriano sic concipitur libellus:Lib.Coram,&c.propono,quòd cùm A. in testamento suo mihi fideicommissariam libertatem reliquisset,&vos feceritis citari T.hæredem ipsius,qui fideicommissariam libertatem præstare debet,nec comparuerit, peto à vobis mihi libertatem præstari,vel pronunciari per vos eā mihi deberi,ff. de fideic. liber.cùm verò.§. subuentum. ¶De senatusconsulto Volusiano dicam j.de calumniatore,ver.verùm.¶Item de senatusconsulto Liboniano dixi s.de fide inst.versi.ad hoc.

3

ADDITIONES NOVAE.

Not. quòd testamentum semper in dubio præsumitur solenne,nisi contrarium doceatur,l.si post.de iur.& fact.ign.

An legatarius possit capere legatum propria auctoritate,no.in l.Titia.§.Lucius.de leg.2.

In l.j.de delato.lib.x. hæc l. facit, pro quibusdam qui faciunt in mortis articulo testari secretè, coram quibusdam testib⁹ eorum domesticis &amicis,absentibus tamen consanguineis testatoris, & sibi faciunt relinquere omnia sua bona, quòd ex hoc non puniantur, dummodò sint capaces hæreditatis ipsius.facit l. quid si dubitetur.de acq.hæred.Ang.de pension.

Testator instituit vnum hæredem purè:alterum sub conditione.pendente conditione institutionis institutus purè debet habere omnes fructus,l.idem & si.§.si mihi.de vsufr.accr.

An valeat testamentum,cum testator dicat in instrumento,instituo mihi hæredes pauperes quos talis elegerit Barto.in l.cum quidam.de leg.ij.

Pone, pater vel mater in testamēto instituit nepotem ex filio, patre dicti filii præsente,volente,&cōsentiente,& ei nihil reliquit in testamento:an valeat testamentum,dic quòd sic,per l.filio pręterito.de iniust.testam. Nam testamētum est nullum,ita demum si dicat nullum, ergo ipso præsente, & volente valet, secundum opinionem glo.& vide ibi Albr.contrà videtur facere quia filius cōsensit ante mortem defuncti,& sic eo tempore quo testamentum adhuc non habebat robur:secus si cōsensisset post mortem testatoris defuncti.gl.no.in l.si quando.C.de inoff.test.

Not.quòd infirmus vult testari,& successores ab intestato nolunt,nec permittunt ibi venire notarium nec testes : certè debet adhiberi iudex,qui debet ire,vel mittere familiam,& ducere notarios,& testes sufficientes. ita dicit Iac.But.in l.curent.ff.de testi.

Pone, testator iussit in testamento emi per hæredē suum alicui rem aliquam:dicit hæres,sum paratus emere, si das mihi pecuniam pro emendo:dicit legatarius, eme de tua pecunia, quid iuris. Guil.in l.sed & si susceperit.§.j.de iud.& l.Titia in prin.de leg.2.

Pone, testator dicit in testamento, Relinquo omnibus quibus apparebit me debere aliquid:modò quidam ostendit instrumentum cui est præscriptū : an tale instrumētum debeatur vigore testamenti,Bart.in l.quibus diebus.§.dominus testamento.de condit.& demonstrationibus.

Pone pater reliquit filio expensas quas fecit in studio, an comprehendatur pretium librorum Bar.in d.l.quibus diebus.§.j.

Not.quòd incestuosus,& spurius potest legatum accipere,seu capere,& hęres institui ab extraneo,dummodò non à patre,glo. in auth.quib.mod.nat.ff.leg.§.fi.

Qualiter consulatur patri habenti filium nō capacem,vt possit sibi relinquere de bonis suis Bar.in l.ita fidei.in fi.de iur.fisci.&l.si is qui duos.de lib.leg.per Dyn.&in l.fi.ff.de his quib.vt ind.Bart.

Pone,testator legauit fratribus prædicatoribus mille,si eum sepelirent in ecclesia:ille repertus fuit excommunicatus, vel se ipsum occidit,ita quòd non potest sepeliri in sacro:an habebit legatum,licet in ecclesia non sepeliatur, Bart.in l.miles.§.fi. de adult.

Pone, testator legauit cuilibet fratri decem, & priori bibliam: an prior habebit vtrūq;.Bart.in l.si seru⁹ cōmunis.ff.de stip.seru.Cy.in l.cum quæstio,C.de leg

Pone,aliquis rogatus,an velit dimittere bona sua Titio, Resp. ei dimittere,Bar.in l.j.§.si quis ita de verb.oblig.

An valeat istud legatum,lego post mortem Titii decem , non exprimendo aliter cur leget.dic quòd sic,quia videtur hæredi eius legari,vt hîc,& arg.l.si seruus.de leg.j.& sic impsonalitas non vitiat Bal.in l.j.C.vt actio ab hær.& contra hæredem.

Pone,testator habēs quendam filium procurantem cum quadam meretrice , dixit in testamento : filium hæredem instituo, si vxorem sibi dignam acceperit: deinde duxit in vxorē dictam meretricem,an repellatur à dicta successione.videtur quòd non per not.in l.si rogatus.§.matri. de manum. vind. coniuncto §. aduersus.instit.de nupt.econtrà videtur quòd hic filius videtur institutus sub conditione potestatiua, qua non completa à successione repellitur,l.fi.de con.inst.& l.si pater.de insti.& sub.sub cond. fact.facit ad hoc l.iij.§.si emancipatus.ff.de contra tab.& l.tam de mentis.de episc.aud.Iac.de Aret.

Pone,aliquis habebat domum,ex qua soluebat nomine libelli annuatim x.veniens ad mortem,legauit habitationem istius domus alicui:quis debebit soluere dictum fictum,not.in l.qui concubinam,qui ortos.de leg.3.per Rich.malum.

Testator habens fundum communem cum Titio,in testamento suo legauit Seio partem fundi sui , quam partem habebit iste Seius no.in l.vxor.in princ.de leg.iii.per Iac.de Aret.

Testator in testamento dixit,volo quòd omnia legata quæ reperiantur scripta in quadam schedula manu mea scripta posita in tali parte solui debeāt per hæredem meum:an valeant talia legata,Bar.in l.si ita.de cōdit.& demonst.& l.hæredes palā.in prin.de testam.l.si ita ex testamento, de condit, & dem. & l. quem hæredem.de reb.dub.

Testator legauit filio ab aliquo pro alimentis,cui ipse nihil reliquit,quid operabitur istud legatum,dic quòd hæres tenetur dare primò,& primus secundo,non obstat l.ab eo. de fideicom.ga speciale in alimentis,not.in l.alio,de alim.cib.leg.

(1) Statuto cauet ꝙ filii naturales possint succedere ab intestato: an tales filii faciant deficere conditionem fideicommissi,Bar.in l. hæredes.§.Titius.ad Treb.dicit ꝙ tales filii excludunt,&tāquam legitimi succedunt vigore statuti.item facit pater q instituit in sacris ordinibus constitutū, & adiicit,quòd si decesserit sine liberis bona deueniant ad talem,an intelligatur de filiis spuriis,vel de legitimis,Bar, vt s. quid si adiecerit sine liberis ex suo corpore descendētibus,dicit quòd illud fideicommissum,est nullum,Bart.de his in d.l.hæredibus.§.Titius.ad Treb.

Not. quod est differentia, vtrùm quis leget omnia quæ habet in vrbe Romana , an dicat quæ habet in Roma: quia primo casu videntur legata solū quæ sunt in ciuitate:secundo casu videntur legata etiam quæ sunt extra ciuitatem,putà in continentib.ædificiis,vt no.in l.ij.de verb.sig.

Not. quòd si hæres impugnat testamentum defuncti,asserēdo defunctum fuisse vsurariū : an repellatur à successione defuncti, D.Segnorolus in consiliis suis in ij.parte consilio quinto,dicitꝙ non repellatur tanquam indignus à successione.quod est not.

An in testamentis debeat inspici locus vbi fit testamentum,vel origo testatoris,vel locus vbi sunt bona,Iac.But.in l.j.C.de sum. tri.in fi. quòd debet inspici locus in quo fit testamentum, & ibidem etiam per Doct.

Cum relinquitur alicui victus, & vestitus , quando debeat habere,Bart.in l.fi.de lib.agn.

Pone,aliquis institutus est,& de restituēdo grauatus.post mortem suam intrat monasterium:an filius statim admittat,Barto.in l.statuis.§.Cornelio.de iur.fisc.

Testator in testamento sic dicit,Instituo Seium si nauis ex Asia venerit,aliàs Titium,an Titius dicatur institutus,vel substitutus, not.in l.Paulus.de præt.stip.

Testator me hæredem instituit , & rogauit me vt restituerem hæreditatem per fideicommissum Seio:interim captus fuit filius meus ab hostibus, volo de ista hæreditate cum nihil aliud habeam redimere eum,an possim,gl.xij.q.ij.c.sacrorum.Bal.

Pone,hęres institutus sub conditione,ante euentum conditionis recipit pecuniam à debitoribus hæreditariis , an eueniente cōditiōe possit hæreditas repudiari.not.in l.pupilli.§.fi.de solut.

Pone, testator in testamento sic dixit , si mihi aliquis filius non erit cum moriar,vel si decessero sine liberis.& iste testator dimittat vxorem pręgnantem,quid iuris?no.in l.Neratius.de manum. testam.per Guil.de pension.

Testator grauans hæredem vt pro aliquo intercedat,videtur p consequens grauare vt soluat, no.in l.tribus.de vsuf.ear.rer.quæ vsu consum. per gl.

Testator legauit alicui oēs suos pannos lini & lanæ , postea reperitur ipsum habere certas petias panni de lino,an tales petię veniant

nient in legato, Bar. in l. diuus Adrianus. de bon. damn.

Testator legauit alicui mille, vt iret vltra mare, non potest ire, sed vult ire ad aliquem similem locum, an habebit legatum: vel legauit fratribus minoribus libras decem pro missis canendis in ecclesia sua: ecclesia sua est interdicta, ita qd ibi non possunt fieri missæ: fratres volunt facere alia officia loco missarum, & habere legatum, quid iuris? no. in l. legatum ciuitati. de vsufr. leg. per diuum Nich. de Neap.

Testator dixit, si filius decederet sine liberis, restituet hæreditatem fratribus, & filiis eorum masculis relictis: mortuus est filius alterius fratris relictis filiis masculis: post omnes mortuus est filius grauatus sine liberis, relictis prædictis nepotibus. quæritur quibus sit facienda restitutio, not. in l. cum testatorem. de condit. instit. & fuit quæstio Iac. de Aret..

Not. tres casus speciales, in quibus transeunt actiones in fideicommissarium absque restitutione, vt no. in l. scimus. §. cum autem ad Treb. & glo. ibi addit quartum. Dom. Ang. addit alium, quando institutus adit coactè, & fideicommissarius decessit ante restitutionem sibi factam, & hæres eius recusat restitutionem sibi fieri, quòd tunc transeunt actiones vtiles absque cessione, vt not. gl. in l. postulante. in princ. ad Trebel. super versic. recusatur.

Testator legauit vxori arcam suam, an videatur legare quæ in arca continentur, not. in l. librorum. §. chartis. de leg. iij. & l. nunquam. de supel. legata. Guil. de cun. in l. cuiusque. de institut.

Pone, vir legat vxori suæ prædia, & gaudimentum, an hoc legatum transmittatur ad hæredes, no. in l. libertus. la j. de alim. & cib. leg. per Ray.

Testator instituit tres suos filios hæredes, & rogauit quòd si quis eorum decederet sine liberis deueniat de vno ad alium, qualiter hoc intelligatur, Bar. in l. Scæuola. ff. ad Treb.

Dubitatur, an mortuo pupillo viuente testatore qui sibi pupillariter substituerat, veniat substitutus ad successionem ex vi pupillaris substitutionis, vel saltem ex vi vulgaris tacitè intellectæ sub expressa pupillari, Io. And. in c. j. de testam. lib. vj. & dicit quòd Dom. Lambertius de Sampo. terminauit quòd admittatur: alleg. l. j. §. pro secũdo. C. de cad. tol. & l. si pater filium. in fi. de vulg. substit. in contrarium videtur. sed dic vt s. per Ioan. An.

Not. quod si non aditur hæreditas non debentur legata ex testamento, nec ab intestato, no. in l. qui filio. §. j. de hær. instit. & l. ij. C. de fideic. lib. Bal. in l. eam quam. C. de fideiuss.

Pone, testator reliquit mihi centum præstanda calendis Augusti de reditibus fundi Seiani, de quo non habentur nisi decẽ: quæritur quid mihi debeatur, de hoc Io. And. in Specu. de fruct. & interesse. in additionibus suis, §. j.

In l. qui hæredi. de reb. dub. Bart. quærit, Testator dixit, lego Titio centum quæ dantur illi personæ, quam sibi & heredi meo elegerit: decessit testator. erat questio inter heredem, & legatarium, quia hæres dicebat de vno, & legatarius de alio, dicit quod est inspiciendum quod est verisimilius ex affectione testatoris, vt hîc. Item dicit quòd si relinquo tibi centum, & dico, volo quòd dentur illi quem dixi tibi, quòd in dubio istud relictum non videtur factum in fraudem, de hoc videtur casus in l. lucius. §. j. de leg. j. & l. non intelligitur. de iur. fisci, per Bart.

Not. quòd vbi verba institutionis referũtur ad alium quàm ad institutum quòd trahũtur ad fideicommissum, quòd est vtile pp filios qui debent habere aliquid iure institutionis. quòd si per alium modum non dicerentur habere iure institutionis, Bart. in l. pater. §. fi. de leg. iij.

Quis contineatur appellatione successoris, no. in l. quædam. §. is autẽ. de eden. & dicitur quòd propriè est successor vniuersalis.

Si testator legat vni exhæredib⁹, & illum grauat vltra valorem prælegati, Bar. quærit de hoc in l. Pamphilo. §. fi. de leg. iij.

Quæ, & qualia veniant in restitutionem per fideicommissum, Bart. in l. Marcellus. §. quidam. ad Treb.

Not. quòd fiscus potest pro parte agnoscere, & pro parte repudiare hæreditatem. l. ea sola. & quod ibi no. de reg. iur.

Testator dixit sic, si filius decesserit sine liberis, talem sibi substituo, Bart. dicit quod instituit directò, & per fideicommissum substituit, vt hæc verba aliquid operentur Bart. in l. recusare. §. Titius. ad Treb.

Testator substituit per hæc verba, Talem substituo vulgariter, & pupillariter, & per fideicommissum, Bart. de hoc in d. l. recusare. §. Titius. & dicit quòd est in electione substituti, & remittit ad materiam substitutionum in l. si Titio. de vsufr. leg.

Testator reliquit victum, & vestitum vxori suę in domo sua, & iussit testator quòd si hæres eam molestaret perderet hæreditatem, nec dixit ad quem dicta hæreditas deberet peruenire, Bar. in l. vxorem. §. hæres, vel legatarius. de leg. iij.

Not. quòd sola præsumptio filiationis, seu possessio non facit probationẽ quò ad filiationem, Host. in summa. qui filii sint leg. §. qualiter. Ray. in l. j. de probat.

Testator sic dixit. si talis decedat sine liberis hæreditas deueniat ad Gaium, & Sempronium, vel eorum liberos, & non dixit in stirpem, an si decedat vnus ex prædictis, relictis pluribus filiis, omnes filii vocabuntur in vnam portionem cum superuiuente; an quilibet habebit tantum quantum superuiuens, Bartol. in l. quidam. §. fi. aliàs incipit, si tibi. de reb. dub.

De materia transmittendi ius deliberandi tractat Bart. per plures quæstiones, in l. qui duos. de reb. dub.

Testator sic dixit, si filius me⁹ decesserit sine filiis, bona eius deueniant ad Titium, vel ad eius hæredes: contingit quòd moritur filius sine filiis, superstite quodam hærede dicti Titii, non tamen filio, vel superstite filio, non tamen hærede, Bart. in l. si is qui. §. vtrum. de reb. dub.

Not. quòd fiscus non tenetur vendicare mortem defuncti, cuius hæreditas ad eum peruenit, gl. in l. recusare. §. si fisco. ad Treb.

Quando de legato non detrahitur Falcidia, an tendat ad commodum hæredis, vel legatarii, Bar. in l. ex asse. ad l. Falc.

Vtrùm relicta ad pias causas efficiantur caduca, ita quòd remaneant apud grauatum: an debeant cõuerti in aliam piam causam, in l. pater. §. Tusculanus. de leg. iij. & c. nos quidem. ext. de testam. Testator legat cognatis, intelligitur de cognatis testatoris, Bart. in l. si cognatis. de reb. dub. & quo ordine isti cognati admittãtur ad legatum: & quid si relinquat familiæ, vel cognationi alicuius qui iam tempore testamenti erat mortuus Bart. ibi. facit Bald. in l. ab eo. C. de fideicom.

Not. quòd si aliquis testatur, videtur in dubio testari secundum ius municipale ipsius ciuitatis, ita dicit Bart. in l. ex facto. §. cum ita. ad Treb. & istud dictum in paucis literis reperitur, nisi sint bonæ. hoc dicit dominus Segnorolus in quodam suo consilio.

In l. ius ciuile. de iust. & iur. not. quòd si testamentum factum in Barbaria apparet, licet sint in eo tantùm duo testes, quòd testamentum valet: præsumptio est, quòd ibi seruetur ius gẽtium tanquam æquum, Bal. in l. j. quem. test. ap.

Quæ sint verba cõia, directa, & obliqua, Bald. in l. vt inter diuinum. C. de sacr. sanc. eccl. Bar. in l. centurio. de vulg. & pup.

In l. cum hæres. §. planè. de transact. not. quòd in causa fauorabili donatio causa mortis plus accedit vltimæ volũtati: secus si causa sit odiosa: & facit ad quæstionem quam ibi ponit Bal.

Not. quòd relictum pro dote, dicitur relictum ad pias causas, Bal. allegat l. cum is. §. si mulier. de cond. ind.

In l. si pater. de instit. & substit. Dyn. quærit, Titius vadens Romam, in testamento sic dixit: si contigat me mori in isto itinere, facio Mæuium meum hæredem. hic Titius rediuit à ciuitate Romana, & non mutauit testamentum: posteà moritur: Mæuius hæreditatem petit vigore dicti testamenti, & dicitur quòd non potest, quia dicitur institutus sub conditione, ar. l. potest. de acq. hę.

In l. pater filium. de inoff. test. Bald. quærit quidam habens matrem, & fratrem, matrem præteriit, alio instituto non turpi persona, fratrem exhęredauit. modò ius disponit quòd mater in bonis filii pariter cum fratribus succedat: mater volebat petere legitimam, an debeat petere solùm legitimam ex semisse regulatam, sicut si ab intestato successisset: an verò legitimam assis. Bal. consuluit matrem legitimam ex toto asse petere sibi deberi, non ex semisse, cum frater defuncti sit à querela exclusus, quia non habet tractare de legitima nisi de vno casu, scilicet turpi persona instituta, l. fratris. C. de inoff.

Not. quòd quantumcunque filius irritum faciat testamentum per querelam, tamen potest dicere, nolo esse hæres glo. quæ incipit, vt quia scit. in l. pe. §. si ex causa. de inoff. test. Item not. quòd ius repudiandi non metitur ab intestati successione, vnde quamuis statutum excludat filias à successione: possunt tamen testamentum quærelare. Bart. in l. si minor. de acq. hæred.

Statutum excludit fœminas, seu filias à successione, sed debent dotari per masculos, & dos debet constitui arbitrio boni viri, dignitatibus, & facultatibus testatorum, & numero liberorum inspectis, Bart. in l. si filio pater. de leg. iij.

An legato nomine videatur legata actio hypothecaria, Bart. in l. qui chirographum. de leg. iij.

Testator habens duos filios, vnum instituit in vna vncia, & alium in sex, & extraneum in quinque. filius ĩstitutus in vncia vult agere ad supplementum, an aget ita contra fratrem, sicut contra extraneum hæredem institutum, Bart. in l. si exceptionis. in prin. de bon. lib.

Statuto cauetur, quòd si vxor decedat in matrimonio sine liberis quòd vir lucretur dimidiam dotem: vxor decessit relicto vno solo filio, Butrig. ponit in l. cum testatorem. C. de cond. ins.

In l. j. C. de pac. & l. i. C. de cond. inser. pone, grauo filium meum quòd

quòd hæreditatē fratri restituat, si decedat sine liberis ecce quòd habet filios: an videatur grauatus de restituendo filiis suis? Iac. de Aret. in l. j. C. de cond. inst. quod sic. Richar. de Salic. consuluit contra casum huius l. quod sic demonstrat: si hoc esset verum quòd filius grauatus esset restituere filiis suis, nō potuisset alienare sextantem, tanquam subiacentem restitutioni, & alienatum potuisset reuocari per filium. vt in authentic. res quæ. C. communn. de leg. quod tamen hîc negatur, Bal. facit Bart. in l. Lucius. de hære. instit.

An illud quod detrahitur per Falcidiam, vel Trebellianicam dicatur naturaliter deberi, Bal. ī l. cum quis. de iur. & facti ignoran. C. & nunquid detrahentes Falcidiam, vel Trebellianicam peccent in foro conscientiæ, Bal. vbi s. in l. veritas. de fideic. & nunquid hæres non implens voluntatem defuncti min° solennem possit ex hoc denunciari coram episcopo ratione peccati. Bal. ibi quòd non.

An conditio, vel grauamen adiectum instituto intelligatur repetitum in substituto, no. in l. in repetendis. de leg. 3.

An testamentum damnati ad mortē teneat, Albr. in tertia parte statutorum, & dicit quòd licet de stricto iure non teneat, tamen nunquam vidit eorum testamenta infirmari, nisi semel, de quo no. Bal, Bar. & Albr. in l. eius qui. de testam. ff. & licet testamentum non teneat, tamen bona deueniant ad venientes ab intestato, vt no. in auth. bona damnatorum. de bo. damn. Bal. in repetione l. j. de sacr. sanct. eccl. C.

An testamentum banniti valeat, Dom. Signorolus in consiliis suis, in parte 2. & concludit ꝙ non, Bar. distinguit. Aut facit testamentum secundum ius commune, & valet: aut secundum ius suę ciuitatis, & non valet ita no. Bar. in quæstione per ipsum disputata, quę incipit, statuto ciuitatis Lucanæ cauetur &c. Bal. in l. & in priuatorum. C. si à non comp. iud. vide Bal. in l. j. C. de sacro. sanct. eccles.

In l. scimus. §. cum autem. ad Treb. in glo. in fin. glo. primæ. dicit Bar. no. istam glo. quòd dicatur quis decessisse sine hærede q non habet hæredem statim cum moritur, sed hîc limitat eam, vt debeat saltem fieri inuestigatio an aliquis velit esse hæres, & nihil allegat. idē tenet in l. bona. de bon. auct. iud. poss. Ang. allegat casum in l. cum quis §. si aliter. de fideic. lib. facit l. in illa. & l. hoc iure. de verb. oblig.

In l. ex pluribus. de dam. tut. facit ad quæstionem quòd si frater habet sororem quam repellit à successione eam dotando virtute statuti: modò mortuus est iste frater relicta filia, & ista soror petit à filia fratris dimidiam partem hereditatis: dicta filia excipit, & volo te dotare, & excludere ab hæreditate, sicut poterat facere frater tuus. & dic quòd non potest, sed hæreditas est facta communis, nam frater poterat hoc dicere quia meruerat illum fauorem præcipuum, vt hîc dicitur: & quia maior est dignitas in masculo quàm in fœmina, vt l. in multis. de stat. hom. Ioan. Andr. in Spec. de success. ab intest. in prin.

In l. sicut in annos. quib. mod. vsufr. amitt. Bar. quærit, Testator legauit vxori suæ vsumfructum bonorum suorum donec vitam vidualem seruauerit. modò si filij supersunt habet tantùm alimēta, & ipsis non existentibus, habet vsumfructum: modò tempore mortis testatoris supersunt filij, deinde moriuntur, & veniūt substituti: mater petit vsumfructum totum: dicunt substituti, tu non debes habere nisi alimenta, quia istud legatum non est vnum, sed pro illo anno quo mortui sunt filij incipit esse totus, vsusfructus ergo &c. Bar.

In auth. vnde si parens. de inof. test. in glo. propriè ponitur, &c. no. ista verba, & faciunt ad quæstionem, Testator sic dixit, relinquo filio meo mille pro sua falcidia, nec adiecit, ipsum hæredem instituo, certè puto quòd testamentum valeat, & quòd iure institutionis videatur reliquisse: nam hoc nomen Falcidia, accipitur pro legitima, hîc cum dicit pro Falcidia, intelligitur iure instituti onis, vt l. sciendum. de verb. obliga. & l. filium. §. si legata. de lega. præst. facit Bar. in l. quotiens de hær. inst.

In l. filio. de iniust. test. dicit Albr. quòd testamentum in quo filius est præteritus est nullum de iure ciuili, sed de æquitate prætoris tenet, sed tenet sine effectu, quia poterit per contra tabulas impugnari, per not. in l. 2. C. de bon. poss. contra tabu. & l. 2. & l. si duo. de leg. pręst. tenet ergo legatum sine effectu de æquitate p̄toris, nisi filius approbet ipsum testamētum expresse, quia tunc de æquitate prætoria tenet cum effectu, vt hac l. in fi.

An valeat testamentum in quo filius non reliquit legitimam iure institutionis patri suo, Ang. in l. nam & si. ff. de inoff. test.

An æstimatio rei legatæ quam facit testator, reducat legatum ad materiam taxatæ quantitatis, Bald. in l. si fraudem. §. si libertus. de leg. j. & tenet quòd nihil operatur talis æstimatio.

Quidam in articulo mortis, cum nihil disponeret de bonis suis, fuit interrogatus, q̄d erit de rebus vestris, an ea habebit vxor vestra? Et ipse dixit sic. Quis debet habere nisi ipsa: an videatur legasse sibi, Alb. in l. emptor de rei vend.

Pone, aliquis volebat testari, & fuit interrogatus. an volebat talem hæredem instituere, & respōdit, quid ni? vel cur non? an sufficiat? Alber. in l. j. de verb. obliga. §. qui priùs. & in l. iubemus. de testam.

An acceptans legatum possit dicere testamentū nullum, Ang. in l. postquàm. de petit. hæred.

Pater in testamento dixit, Relinquo filiæ meæ mille, vel fundum, an in dubio intelligatur iure institutionis, Bal. in l. quotiēs. C. de hæred. inst. & l. illa institutio. e. ti. Bar. in hac l. & l. his verbis. de hæred. instit.

Statuto cauetur quòd masculi excludant mulieres, modo aliquis, puta Venetus, condidit testamentum Bononię, vbi non est dictum statutum, & in ipso testamēto præteriit filiam suam, an testamentum valeat. Dom. Signorolus in consiliis suis in 3. parte, rubrica 73. vbi examinat ītellectum l. 2. de ed. diui Adr. toll. tenet quòd non valet testamentum: & est opinio Iac. Butr. vide Bal. in l. si non speciali. de testam. & l. j. C. de sum. trinit. per Bart. Bald. & Albr. no. 12. dist. § illud. in gl. magistra. in ca. j. de consuet. Segnorolus in 2. parte consiliorum suorum, consilio quod incipit, statuto ciuitatis. videtur tenere contrarium.

Testator qui in primo testamento posuit clausulam derogatoriam, si posteà transacto decennio faciat secundum, quanquam nullam faciat mētionem clausulæ derogatoriæ, tamē valet istud secundum, & tollit primum, quia per lapsum decennij præsumitur testatorem ignorare de primo, seu de clausula apposita in primo, Bal. in l. sancimus. C. de testam.

¶Baldus de testamentis.

TESTAMENTUM nullum propter defectum solennitatis probatorię non potest approbari: secus si propter defectum præteritionis, l. filio præterito. & ibi not. ff. de iniust. rup. & irri. test. C. de testa. l. non dubium. item testamentum, quod est nullum propter defectum cautionis, vt in capi. quanquam. de vsur. libr. vj. potest conualescere, si testator postea caueat, ff. de hære. instit. l. qui soluendo. C. de prec. Imper. offer. l. vniuersa. secundum Bal. in l. filio præterito. & ideo est, quia illa decret. quanquam. his finibus contenta est, s. vt caueatur. ¶Testamentum debitoris non potest impedire venditionem creditoris, C. deb. vend. pig. l. j. no. G. ¶Forma libelli contra tutorem negligentem, hîc not. G. ¶An valeat institutio hæredis, si testator facit interroganti tale respōsum, sic, vers. quid si is. ¶Relicta in testamento exigunt aditionē hæreditatis ab intestato: no. ff. de hære. instit. l. qui filio. §. seruus. vers. pone, nullus. G. ¶An relictum filio purè computetur ī substitutione de eo facta post mortem filij? Respondeo, non versic. item pone. quidam gl. ¶Per verbum Relinquo, & per verbum Iudico, videtur facta institutio hæredis, versicu. quid si quis ita G. De verbo Iudico, est casus C. de col. l. si emācipati. G. & vid̄, quod not. C. fam. ercisc. l. quoties. in glossa. ¶Si præteritus vult valere testamentum, nemo potest dicere ipsum nullum, præsertim in p̄terito à matre, versic. pone, Berta. G. ¶Licet ab initio sit nullum principaliter, tamen est aliquod potentialiter, not. C. de ꝯtab. l. 2. Bal. ¶Relictum factum post mortem filiorum fratri, si non viuit hæres eius, intelligitur de filiis & descendentibus fratris: & filia eius in re certa instituta venit viriliter cum filio eius hærede vniuersaliter instituto, in §. j. versic. pone. & idem in emphyteusi ecclesiæ, secus in aliis contractib. G. ¶Et sic no. nomine hæredis nō omnem hæredem contineri, sed tantùm eos, qui sunt de prole, ff. ad Treb. l. ex facto. §. fina. Et hæc interpretatio quandoque sumitur ex natura rei, vt in emphyteusi ecclesiæ. vt ff. solut. matr. l. etiam. de quo dic, vt not. ff de ope. liber. l. liberti, libertæque. per Cyn. & Bal. quandoque ex affectione loquentis, vt quando cum suis loquitur, & cognitionem naturalem cogitat, vt in Spec. quādoque benigna institutione & interpretatione, ne conditio impossibilis fiat, vt ff. ad Trebel. l. ex facto. §. j. Regulariter autem nomen hæredis non restringitur ad certam qualitatem hæredis, sed ad hæredem omnino vniuersalem, non ex re certa, vt C. de hær. inst. l. quoties. & probatur ff. de prob. l. si pactum. Bal. ¶Qualiter formetur libellus in l. edicto. C. de edict. diui Adri. tol. l. fina. §. sequitur. G. ¶An heres ab intestato habeat beneficium illius legis? dic, ꝙ non ex persona sua, sed si successisset hæredi scripto, habet beneficium ex persona illius, ver. quid de succedente. & vers. sed pone. G. & facit. C. quorū leg. l. i. & ff. d̄ pet. hæ. l. 3. ī gl. or. Bal & facit, q̄d no. Cy. C. vñ leg. l. q se patris. G. ¶Itē an petēs istā missionē debeat iurare de calūnia? Resp. ꝙ sic, si habeat aduersariū, ver. sed nū q̄d petēs. itē an heres script° in re certa, habeat bñficium. l. edi-

ꝯto.ꝑ illa re,ver.ſed nũquid is.G.Hoc verũ,ſi à nemine poſſidet̃, vel poſſidetur à certa perſona:ſed ſi poſſidetur ab hærede, d̃beat agi via ordinaria,q̃ tollit extraordinariã,ff.de an.leg.l.Quintus.§. Põponius.Vel dic ꝯ,ꝙ hoc beneficiũ habeat locũ indiſtinctè: qa non eſt purus legatarius,ſed habet titulũ &nomẽ heredis,vt no. in l.filiũ.ff.de leg.preſt.in gl.ord.& multũ valet titulus,&eſt cõis opi.modernorum,& vide gl.in l.liberis.ff.de doli except.Bal.vid̃ ĩ.§.an teſtamẽto.¶An aliqs ſit citãdus,cũ hæc nõ ſit poſſeſſio iuris,ſed ĩ poſſeſſiõe facti?ſic,l.j.quorũ bonor.l.3.§.pe.ff.de bo.poſ. C.qui admit.ad bo.poſſ.poſſunt,l.fi.per Cy. ¶An ex teſtamento minus ſolenni detur filio bñficiũ illius legis?qdam,ꝙ nõ: quia ñ ſuccedit ex teſtamento,ſed ab inteſtato.Alij ꝯ,& meliùs,verſ.qd ſi filius.G.ſi pater voluit teſtari,C.fa.erciſc.l.filiũ,quẽ.& l.fi.G.facit,quod no.C.fa.erciſc.l.filij patris.& l.ſi duobus.§.j.ff.de ꝯ tabu. Bal.¶An ſemel miſſus,ſi cadit à poſſeſſiõe, ſit iteratò mittẽdus? Quidam,ꝙ non:quia l.edicto.pertinet ad poſſeſſionem adipiſcẽdam,non ad recuperandã,vide ff.de contrahen.empt.l.ſi cũ fundum.§.fi.& C.vnde vi,l.fi.itẽ quia illa lex ĩtelligitur de prima miſſione,l.boues.& §.hoc ſermone.ff.de ver.ſig.ver.ſed nunquid is. G.Ego ꝯrium credo,ff.de eden.l.vbi.§.hæc vox.nec enim ſolùm dat̃ pro poſſeſſione adipiſcenda,imò &pro ꝯfirmãda, C.de Carb. edict.l.j.& ibi per Odof.& Cy.Pari ratione pro adipiſcenda iterũ, arg.ff.de iureiuran.l.ſed ſi poſſeſſori.§.j.Bal.¶Sed nunquid datur inſtituto ſub conditione, cui datur ſecundum tabulas?Dic,ꝙ nõ: quia non venit interim iudicio teſtatoris,ſed legati:ſicut non datur ſucceſſori ab inteſtato,verſiculo,quid ſi quis.G.conditiõe autem exiſtente datur.Et ſi tu dicis,non apparet per inſtrumentum de exiſtentia conditionis?Reſpon.ꝙ non exigitur inſtrumẽtum, niſi de ipſa ordinatione teſtamenti,non de morte teſtatoris, nec de exiſtentia ꝯditionis,nec de aliis,quæ in ſerie teſtamenti ꝯtineri eſt poſſibile.Bal.Sed præſumitur dolus cõtra illum,q occupat poſſeſſionem rei hæreditariæ,C.vnde vi,l.fi.Bal.¶Sed pone:hæres petit ſe mittit in poſſeſſionem ꝑ l.edicto.comparet Titius, & dicit ſe retinere & poſſidere:& ideo proteſtatur,ꝙ nulla fiat miſſio:q̃ritur,quid iuris?Reſpon.ad hoc,vt proteſtatio valeat,requiritur,ꝙ ſit excluſiua iuris agentis:quod eſt, ſiue habeat ꝯdictor iꝰ ſuperius,ſiue æquale. Ius ſuperius, aut quia habet poſſeſſionem, vel titulũ cauſatũ in vita teſtatoris.Aut pars ius,vt qa habet ſimilem titulum titulo hæredis.Hæc autem debent allegari in ipſa ꝓteſtatione.nam iſta proteſtatio eſt loco exceptiõis,q̃ debet ꝯcludere,arg.ff.de flumi.l.j.§.Labeo.& ſic eſt generalis, & debet declarari à parte petente,vt no.in l.fi.C.de ann.excep.& no.in l.j. in 2. col.ff.de no.op.nunc.per Bar.& cauſa inſerta in proteſtatiõe,nõ poteſt mutari in proſecutione proteſtatiõis,ibid.in 8. q.per Bar. nam proteſtatio debet iuſtificari per cauſam,vt l.fi.C.de his, qui per met.iud.non app.Ea autem pendente indiſcuſſa, non p̃t dari poſſeſſio,C.ſi per vim, vel alio modo,l.fi. Et dicitur indiſcuſſa eo ipſo,ꝙ pars non citatur,C.vnde vi,l.meminerint.§.præterea.iudicio enim pendente nil debet innouari, ff.de nox.l.ſi ad libertatẽ. ff.de excuſ.tu.l.diximus.ff.de leg.comm.l.fi.Bal.¶An ex fideicõmiſſaria ſubſtitutiõe detur beneficium huius legis?Et videtur, ꝙ ſic:quia fideicommiſſarius loco heredis eſt.quod eſt verum reſtituta hæreditate verbo tenus,ñ antè:& facit C.de codicil.l.ſi quis agere.§.j.etiam ſi ab inteſtato fideicommiſſum ſit relictum,ſecũdum Doct.quia codicillus largo modo dicitur teſtamentum: & beneficio ſcripturę debet gaudere iſte fideicommiſſarius,quia tãtùm ex notorio fundat ſe.Bal.¶Sed qd de ep̃o,q venit, vt pater pauperum inſtitutorum?Reſp.ep̃s eſt hæres pro pauperibus:&ideo habet beneficium illius.l.C.de epiſ. & cler. ſi qs ad declinandam,per Ia.& licet non ſit nominatus in teſtamẽto,tñ pro nominato debet cẽſeri:quia tacitè ineſt.Et eſt no.ꝙepiſcopus eſt pars & iudex in cauſa pauperum.ſimile ff.de adop.l.ſi ꝯſul.Vel conſtituet ep̃s procuratorem nomine pauperum, qui procurator aget coram eodem epiſcopo,vel ſuo vicario, arg.ff.quando ap.ſit,l.j. §.ſolùm.Et no.ꝙpauperes ſubſtituti per fideicommiſſum non indigent reſtitutione ex Trebellian.C.de ſac.ſan.eccl.l.fi. ſecũdum Bar.ibid.Alij dicunt contrà,ꝙ exigitur reſtitutio:quia ſubſtitutio fideicommiſſaria,& reſtitutio idẽ eſt.imò nõ eſt idẽ:quia reſtitutio non eſt ſubſtitutio,ſed executio ſubſtõnis:quia de manu hæredis debeat capere pauperes,C.quorum leg.l.j.cum ſimil.Bald. ¶De materia teſtamentorum plenè vide ſ̃.de inſtr.edit.§.filiuſfamiliàs.quaſi vſque ad fi.vbi etiam habes de materia executoris teſtamenti.¶An monachus factus ep̃s poſſit teſtari,ĩ.de ſta.mo. §.qui quærat.& ibi,an filius monachi teſtari valeat,in §.an filiꝰ.& adde,quod ibi habes in §.nũc de teſtamentis.vſque ad fi.ti. ¶An valeat teſtamentum damnati ad mortem,ſ̃.de iur.om.iud.§. poteſtas.¶An ſuus hæres habeat dilationem trium menſium propter inuentarium,ſ̃.de reo,§ etiam ſuus.item de inuentario tutoris ſ̃.de actore.§.tutore.& de tutore,§.j.& 3.& de hoc etiam in ti. de inſtr.edit.§.quinque ſunt inuentaria.

a ¶De ſucceſſionibus ab inteſtato a. Rubrica.

ADDITIO.

a DE quatuor modis,quibus quis dicitur inteſtatus,notat Hoſt.e. tit.in prin.& ſunt hi:Cùm quis nullum fecit teſtamentum:vel fecit,ſed nõ de iure:vel de iure fecit,ſed fuit ruptum:vel nõ fuit ruptum,ſed ex illo nõ fuit hæreditas adita: primum & vltimum ponit l.teſtatus.ff.de verb.ſig.Azo in Summa de ſuis& legitimis,circa medium,dicit duos caſus addi poſſe: quibus quis ex poſtfacto decedit inteſtatus,ſ.expugnato teſtamẽto per q̃relã: vel per bonorum poſſeſſionem ꝯ tabulas,C.de collat.l.vt liberis. item ſciẽdũ,ꝙ practici autores non poſuerunt hunc tractatũ:ſed vide, qd̃ ſtatim dicam ſuper ver.& qm̃.¶Quæſtionem dominicalẽ lvj.& aliã de duab.mulierib.litigãtib.de ꝓle mortua,vide de p̃ſum.c.2. in & ſuper vlt.gl.¶Quæſtionem Alb.Odoff.de quinq; articulis, quib.dubitat̃,an perdat mater ius ſuccedendi filio,vide ſ̃.de tutore,§.nunc dicẽdũ.ſuper vlt.gl.¶Si frater interfecit fratrem liberos non habentem,& inteſtatum,an filij interficientis ſuccedẽt? Dicit Guido de Suza.mihi ſub litera F.terminatum fuiſſe,ꝙ non, per l.fi.in fi.ff.de bo.dam.Sed incidit q.Pil.ſi vulneratus per fratrẽ mortiferè nepotem filium vulnerantis inſtituit, & mortuus eſt ex vulnere,an ipſe filius non vindicans mortem,i. non accuſans patrem,hæreditatem perdat?& quia quęſtio in voluminibus eſt, & extra principale propoſitum ſuum,ſolutione contentus,quæ habet filium per id hæreditatem non perdere,per l.ff.de cond.inſtit.l.filius.Hanc quæſtionem reaſſumpſit Maniſius,& incipit,cũ de iure.¶Quæſtionem dñi mei in legibus de nepote, q mortuo ſuo auo inteſtato,& demum patre, omiſſa hæreditate patris adire vult hæreditatem aui,&c.non proſequor,quia materiam plenè tractat Cy.C.vnde lib.l.qui ſe patris,in q.2.qui me turbauit in hoc,ꝙ dixit,ꝙ Ia.de Rau.& dominus meus poſt eũ dixerunt,&c. An hoc dominus meus poſt eum dixerit, neſcio:ſed hoc ſcio, ꝙ iſto anno 46.17.Decemb.erunt anni 61.ꝙdominus meus diſputauit hanc q.Eſt ſciendũ,ꝙ Ia.de Are.in q.quę incipit,ſtatutũ eſt, vel conſuetudo.tenuit, ꝙ ſi alterum prædictorum permittit fratri repellere ſororem à ſucceſſione patris communiter illam dotando,idem erit in auo, cui ſuccedunt ab inteſtato nepos &neptis ex filio prædefuncto.Inducit, ꝙ hic nepos & neptis fratres appellantur,ff. de gradi. Iureconſultus.§.qui autem.inſt.de gradib. §.4.C.qui teſta.fac.poſ.ſi frater. Et auus demõſtratur nomine patris,ff.de ver.ſig.iuſta.Per quæ patet, ꝙ verba ſtatuti non repugnant:&ipſius,vel conſuetudinis mẽs cõcordãt,quę eſt,vt agnationũ ſalua ſit dignitas,ff.de leg.j.ab oĩb.circa prin.ff.de vẽ.inſp.l. j.§.ſi ſeruus.C.de q.l.ſuper ſtatu.Cõſtat aũt,ꝙ per diuitias familiarum ꝯſeruatur honeſtas,quæ perit per inopiam,in auth. de teſti. §.ſcimus.ff.de te.l.3.ĩ prin.ff.de cuſt.reo.l.j.ĩ auth.de defen.ciuit. circa prin.& vt oẽs obed.§.j.ff.de pri.cred.ſi creditores.&C.de ſuſpect.tut.l.pietatis.Imò egeſtate ſordẽtibus vita eſt ſuppliciũ, & mors ſolatium,C.ad l.Iul.maieſt.l.quiſquis. Familia ꝓpriè ꝯſiſtit in agnatis,ff.de ver.ſig.ꝓnunciatio.in prin.&§.communi.& conſeruatur per maſculinam prolem,eo.tit. l.familiæ. Ad publicam ergo vtilitatem pertinet,quòd maſculinam prolem comitentur paternæ & auitæ diuitiæ.nam huius aui per nepotem & eius prolem erit æterna memoria ff.de ver.ſig.l.liberorum.ĩ fi. Inſt.quib. mod.ius patriæ poteſt.ſol.§.j.ff.de interrog.actio.& quia. &ſic ratione conſuetudinis & ſtatuti inſpecta in talibus nepotibus erit idem,quod in filiis:cùm vbi ratio cõſuetudinis ſubeſt,locum habeat conſuetudo,& ceſſet,vbi ceſſat ratio,C.quæ ſit lon.conſue. l.j.ff. de legi.l.de quibus.Nec eſt nouum propter publicam vtilitatem derogari naturali æquitati,ff.de vſucap.l.j.ff.ad l. Aquil.ita vulneratus.Hnc reaſſumpſit Ia.But.& patet per verba,an beneficium excludẽdi filiam dotatam,quo datur filio per ſtatutum, trahatur ad nepotem.Addebat tamen,quòd alio ſtatuto cauebatur ſtatutorum verba accipi debere ſecundum proprium & vulgarẽ intellectum:& hoc non obſtante tenuit idem, quod ſ̃. Require in q.ſtatuto cauetur,quòd ſi quis deceſſit:in qua coniunxit aliud membrum:an ſi mortuo auo inteſtato,extabat filius,& filia dotata præmortua,an ſuccedat cũ nepote ex filio?Et tenuit,quòd ſic. quod eſt contra rationes ſ̃.per Iac.inductas,tu diſcute: prolixitati enim verborum hîc neceſſariò frænum impono.¶Sed quæſtionem Rich.Ma.ſubmitto,quę incipit,lege municipali.de puella inteſtata relictis matre,fratre vterino, & amita,quis ei ſuccedat? Ponderatis iure communi, & ciuitatis ſtatuto excludente matrẽ exiſtentibus collateralibus cuiuſcunque ſexus per lineam maſculinam vſq; ad certũ gradum,&ſcias ſcriptum de puella:quia ſic fuit caſus.nam idem in matre.Primò diſputat,an ſtatutum valeat ꝯ matrem.p̃ſuppoſito,ꝙvaleat,concludit contra matrem,ꝙnullo modo,exiſtente amita,poſſibile ſit eam admitti:quia ſiue cum amita admittatur,ſiue illi pręferatur,directè erit contra ſtatutum: & ſic dicit matrem ſedere inter vterinum &amitam.Pro vterino inducit:quia matrem apertè videmus excluſam:ſed edictum ſucceſſorium

cessorium vno excluso,vocat sequentem ĩ gradu,C. de suc.edi.ꝑ totum,ñ facta distinctiõe inter agnatos & cognatos,C.de leg.hęre.auth.post fratres.Est ergo fundata intẽtio vterini,si amita vult illum excludere,ostendat,quo iure. Municipale ñ iuuat eã,quod per se patet:q̃a de sola matre loquit̃.ius scriptum non habet pro se,sed ɔ̃ se,vt s̃.Ponderat etiam statutum formatum ꝑ verba negatiua.Priuat enim,si non dat factum:ergo ad priuandum ñ est ɔuertendum ad dandum,ff.de cond.& demõst.l.cũ tale,§.fi.Negari autem non p̃t statutum odiosum:& sic restringendum.Nõ trahetur ergo ad exclusionem vterini:sed sileat amita,quæ matrem excludit,& sibi non acquirit:qđ ñ est nouum,C. de natu.li.auth. licet.ff.de inoff.test.si qs exhęredato.2.resp.de vsuc.l.naturaliter. rem rat.hab,l.ꝓcurator.§.j.Ponderat etiam,ꝙnon loquitur statutum generaliter de cognatis,sed specialiter de matre.non egreditur ergo personã,& maximè mutato sexu, qđ perniciosum esset exemplo,ff.de leg.2.si ita scriptum.item ɔstat,ꝙ si mater non esset ĩ medio,clarum & indubitatum esset ius vterini.Sed hęc sunt paria,nõ esse,vel inutilem esse,quo ad casum ff.de bo.pos.ɔ̃ tab.l. j.§.quidã filiũ.& hæc bñ dant iura:& de hoc ext.de transl.c.2.ver. sicut.Pro amita facit, q̃a cã statuti excludens matrem est, vt diuitiæ remaneãt in familia agnatorũ,vt dixi in q.ꝓx.Etiam illa ratio eadem in vterino:per quod colligiturꝙ deberet vterinus casum omissum habere pro omisso,de rescri.susceptum.li.vj.Et quod ɔ̃ ius est,non est dilatandum,de reg.iu.q̃ à iure.eo.lib. item inducitur,quod longe fortius,sed admittenda esset mater,& nõ admittitur:ergo,&c.item eius exclusio fit contemplatiõe agnatorum, quæ durat ɔ̃ vterinum.item illud generale,vinco vincentem te, &c.siue victoria adaptatur ad amitam, sed ad matrem non. nam tunc apertè veniretur contra statutum:sed nulla victoria recipitur pro amita hoc satis est patens. Item nec adaptatur ad vterinum iure communi,vel statuti: q̃a ipse nullo iure vĩcit:amita autem vincit matrem iure statuti:ergo & illũ, quẽ vinceret mater. Induciť vltimò ff.ad Tertul.l.æquissimũ.§.j.Soluit ꝓ amita.ɔstat enim,ꝙ si mater nõ excluderetur ꝑ statutũ,indubitãter vinceret vterinũ incõmutabiliter,per auth.defuncto.C.ad Tertul. exclusa verò ꝑ statutũ,cũ iure extraordinario excludať,q̃tũ ad excludẽdum vterinũ, incõmutabiliter hæreditatem filij videť habere,licet re vera ñ habeat.induciť ff.de cond.& dem.l.mulieri & Titio. ibi exclusus est tota parte legati,quod est iure extraordinario,illud quasi habere videť,quo ad,hoc,vt pars sua legatario non accrescat:sic & qui adiuit hæreditatẽ,sed bñficio restitutionis abstineat,qđ extraordinarium est,ff.de mino.l.in cãæ.tamẽ quo ad alium excludendum,habetur ꝓ hærede,e.tit.etiam si sine.§.sed qđ Papinianus.Per eundem modum inducit ff.de fideicom.lib.cum quasi.§.sed & si quis.Sic in proposito: non enim vi statuti mater cedens amitæ, cedit vterino.inducit ff.qui.mo.pign.vel hyp.sol. Paulus respondit. prout ibi intelligit gl. Matre igitur per statutũ exclusa,hæreditas amitæ data videtur attenta causa,propter quã excluditur,ff.de legat.j.filius.§.diuus.Similem quæstionem de amita & nepote vide per Cy.de adul.l.j.&est vlt.q.supposito statuto,vel consuetudine, quòd fœminæ filiæ nõ succedant cum fratrib.sed ab eis cõpetenter dotentur:decessit quidam relictis filio & filia:decessit demum etiam filius relicta filia:amita dicit ĩ fauorem sexus masculini, per quem præseruatur agnatio,inductã cõsuetudinem,vel statutum:de quo satis dixi suprà ver.est sciendũ. sed hîc non est masculus: dicit ergo se vnà cum nepte in tota hæreditate succedere,vt sic ratione cessante,cesset statutũ,vel consuetudo.Nec potest dicere neptis,quòd teneat gradum patris:q̃a non sexum:ad hoc ff.de contra tab.l.non tantùm.§.si emancipatus.& dicunt Vber.de Bobio & Ia.de Are.hoc tenuisse. inducũt l.si quis hac lege.& l.planè.ff.de oper.lib.ff.de leg.2.l. Titia Seio. Recitat Hug.de Fon,qui dicit se omisisse contrarium,quãdo decedit filius iam mortuo patre,cùm ius in sui persona acquisitum transmittat ad hæredem etiam fœminam, C.de iur.delib.cùm antiquioribus.de his,qui ante aper. tab.l. vna: & hæreditas est successio in vniuersum ius defuncti,ff.de verbor.sign.hærreditas. & repræsentat vicem patris.C.de hær.vel act.vend.l.emptor.& sufficit semel ius fuisset quæsitum,ff.quod met cau.videamus Fatetur autem primorũ dictum verum,si decessisset filius viuente patre:dictum Hug.mihi placet. Et miror,quòd dominus meus Iac. de Are.tenuerit contrarium:sed reducitur in quæstione, an tale statutum,vel consuetudo valeant?non insto,per ea,q̃ scripsi post eum super regula,indultum.libro sexto: quòd valeant,inducitur ff.communia præ.l.3.&l.venditor.§.si constat.Et si dicatur,quòd ius naturale vocat filios ad successionem,ff.de bo.dam. cũ ratio. & vnde lib.l.scripto hæredi.respondetur, quòd certam quotam filio deberi,non est de iure naturæ: quia sic non fuisset variabile: quod tamen fuit in auth.de triente & sem.§.j.& expressum est in Lombar.quòd si pater,vel frater maritat filiam,vel sororẽ,debet esse dote contenta,& nil plus petere,vt libro secundo,de succes. l.præd.filiam.Vltra hoc patet de pac.c.quãuis.libro sexto, ꝙ hoc potest pactum:ergo & hoc potest lex municipalis,vel consuetudo,C.de fideius.l.vlt.in fi.¶Est sciendum,ꝙ quæstio, de qua dixi post Dy.super prædicta regula,indultum.formabatur, vt de casu plus dubitabili,scilicet de parte debita iure naturæ:quasi de Trebellianica minus esset dubium,& tamen de illa vidi dupliciter dubitari,s.an statutum illam minuere possit, putà ad dimidiam quartæ,& sic octauam: sicut in legitima fortè statuit de dimidia legitimæ,& sic de sexta:& hoc ɔcediť,vt suprà. Secunda dubitatio est, an statutum loquens de debito bonorum subsidio,comprehendat etiam Trebellianicam filio grauato de restituendo?& ꝙ non trahatur ad illam, facit regula,quæ à iure.lib.vj. cũ conc.itẽ constat ista esse diuersa ratione inductionis ex tempore:& separatorũ separata est causa:& ex ratione iudicum,& extrà de testi.cũ causa in gl.ext.de do.inter vir.& vxor.si maritus.in fi,Statutum ergo de debito bonorum subsidio ad Trebellianicam non traheť,sed deseruieť verbis,de priuil.si Papa.§.j.in fi.cum ɔcord.ff.de exercit.l. j.§.si is.q.vt vř,quo ad illã iuris correctionem: ꝙ fieri expediat.đ elec.cùm expediat.in prin.lib.vj.& hoc placet.Plus videtur,quòd etiam in debito bonorum subsidio isto casu statutum locũ ñ habeat:sed locať,quod à principio pater reliquit filio minus legitima:quod sibi statutum permittit:nec q̃stio procedit,cùm id solũ reliquit,ad quod tenebatur:quia grauare illum de restituẽdo nõ posset.Procedit ergo dubiũ, cùm plus reliquit,putà dimidiã bonorum,& restituendo grauauit.Fingamus ergo bona patris valere vigĩtiquatuor marchas,vel vncias auri,& ꝓ dimidia legauit,& in dimidia filium hæredem instituit, & de restituendo Titio filium grauauit:& statutum,vel consuetudo loci non est de Trebellianica,sed solùm de legitima in casu restitutionis sibi fiendæ:Titius à filio prædicto,vel eius hærede petit fideicommissum: grauatus,vel eius hæres,parat⁹ restituere sic computat: de 24. marchis habeo tertiã pro legitima:& sic octaua pars hęreditatis meę fuit 12. & sic vltra legitimam habeo quatuor, in legitima non potui grauari,vel grauat⁹ non fui:in quatuor fui grauatus, de q̃bus detraho vnum tolle tria:dicit Titius,vř ꝑ statutum potuit te grauare in dimidia legitimæ:& sic pro legitima debentur quatuor tantùm:veniunt ergo restituenda octo: fateor, ꝙ si statutum legitimæ nõ ɔprehẽdit Trebellianicã,nec de illa est expresse statutum,detrahit quartã de octo:& si duo:mihi ergo debẽť sex,& tibi sex remanẽt:dicit hæres grauati.& ipse grauatus, fateor,ꝙ pater ꝑ statutũ poterat grauasse in dimidia legitimę,sed non grauauit,sed me iuri communi reliq̃t:& sic ꝓcedit mea prima ɔclusio. quid dicemus?vtar his verbis Pilei,& pronũcio pro hærede in casu,quo statutũ ñ taxauit legitimam,vel Trebellianicã, sed dedit patri,vel testatori potestatẽ sic grauãdi filios,vel hęredes:in casu verò, quo per statutũ taxatæ erãt legitima & Trebellianica,vel altera tantũ,quo ad taxatã,bene loq̃tur Titius,cui debetur fideicõmissum.Fuit de facto quæstio attinens præmissis:statutum proximiores præfert vlterioribus in gradu: Titius decessit intestatus: superest filius ex sorori ipsius naturali & paterna: item filius materteræ:quæritur,quis præferatur? Obtinuit legitimus filius materteræ: proximitatis em̃ appellatio ẽt cognatos cõplectitur, ff. de suis & legitimis:l.j.§.hæredibus.& inst.de succes.cog.§.pe.Filius aũt ex sorore naturali non est proximus ad defunctum:q̃a talis mater non est de numero agnatorum,ff.vnde co.l.si spuri⁹.& l.hac parte.& vide ĩ.ver.quid de natis.& seq. & vide quod ibi dicam.Cognatio enim ñ ɔtingit,nisi iustis interuenientibus nuptiis,ciuili dũtaxat excepta.ff.de grad.non facilè.§.cognationis. Cũ ergo ipsa illegitima nõ fuerit agnata,nec ẽt cognata de facto, q̃a non iuncta per fœminam,& sic nec proxima dici possit,per ipsi⁹ personam ipsius filius censeri nõ p̃t de numero proximorũ: facit l.fi.C.de natu.lib.& de horum materia ibi satis per Azo. in Summa.ff.de collat.bon.l.dedit dotem auus.ADDE,quòd rõ exclusiua fœminarum à succedendo fit, vt familiarum dignitas ɔseruetur:tenet Ro.cons.16.vbi voluit,quòd stante statuto,quòd existentibus fratribus filia dotata non succedat, ꝙ dictum statutum potest intelligi tam de fratrib. testatoris,quàm filio: & idem voluit cons.411.vbi consuluit,ꝙ statutum exclucens fœminas propter fratres,habet locum,si extat frater consanguineus,licet non vtrinque coniunctus.¶Quo ad q.Richar.Ma.vide Paul.de Cast. cons.344.in fi.& per eundem plenè,an stante statuto,ꝙ extantib. fratribus defuncti mater non succedat.si extat auus paternus,pater excludatur.& an stãte statuto,ꝙ extãtibus agnatatis masculis non succedat mater,nec linea materna,si extet amita,mater debeat excludi,vide Bal. in cons.163.j.lib. vbi reprehendit Bar.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia petere volens bona decedentis ab intestato, qualiter debeat libellum concipere.*

2 *Testam*

2 Testamentum dicens esse nullum, qualiter contra hæredem scriptum libellum concipiet.
3 Descendentes qualiter succedant.
4 Voluntatem declarare verbis aut factis, nihil interest.
5 Suus hæres decedens ante aditionem hæreditatis, an ad quoscunque hæredes transmittat hæreditatem.
6 Emancipatus decedens ante hæreditatis aditionẽ, an hæreditatem transmittat.
7 Filio mulieris defuncto sine liberis ante aditam hæreditatẽ decedente, ad quos transmittatur hæreditas.
8 Filio habente filios & peculium aduentitium, decedente ab ab intestato, qui succedere debeant.
9 Ascendentes qualiter succedere dicantur.
10 Pater an succedere debeat filio in castrensi, & quasi castrensi, vel in aduentitio, vel profectitio peculio.
11 Filio repudiante hæreditatem sibi ex linea materna delatam, an possit pater eam habere.
12 Decedens sine liberis relictis patre & vxore inope, & matrimonium erat sine dote, an vxor excludat patrem.
13 Collaterales qualiter succedere dicantur.
14 Filiorum appellatione nepotes comprehenduntur.
15 Filij diuersimodè sunt considerandi.
16 Filij adoptiui qualiter succedant.
17 Filiatio naturalis tria includit ad illam necessaria.
18 Mulier habitans cum viro in schemate concubinæ, quæ & potest esse consors, an possit vxor appellari, & an filij ex ea nati sint legitimi.
19 Filij nati ex vno patre, & duabus concubinis, an inter se succedant.
20 Filij nati vna matre & diuersis patribus, an sibi inuicem succedant.
21 Filij per principem legitimati qualiter succedere dicantur.
22 Filij spurij an succedere debeant matri cum legitimis.
23 Seruus pro parte, & liber pro parte: an quis esse possit.
24 Filij spurij ab omni paterno beneficio sunt excludendi.
25 Habens filium spurium, & ex illo nepotem, si nepotem hæredem instituat, an, & qualiter teneat institutio.
26 Donatio vniuersitatis nepoti facta an sit valida.
27 Relinqui natis ex damnato coitu ab extraneis, non inuenitur prohibitum.
28 Pater an possit natum ex damnato coitu substituere.
29 Pater vendens bona sua nato ex damnato coitu, vel in vltima voluntate dicẽs se illi teneri, præsumitur hoc in fraudem facere. & nu. 34.
30 Patre instituente extraneum, & illo filium, an habebit tunc filius spurius bona paterna.
31 Legitimati an succedere debeant cum legitimis & naturalibus.
32 Filij ex damnato coitu nati an succedant matri.
33 Natus ex nefando coitu, seu incestuoso, non est filius nominandus.
35 Patre ministrante filio spurio pecuniam, ex qua emit bona ab extraneo, an talia bona, tanquam patris, possint ab hæredibus reuocari.

SIc potes hîc libellum concipere:
1 Lib. † Coram, &c, propono contra P. ꝙ cùm H. prædecessor meus ab instato decesserit, oues boues & pecuniam, quę idem H. in vita sua habuisse dignoscitur, ab eodem P. tenentur & possidentur, quæ mihi nomine dictæ ecclesiæ reddere indebitè contradicit, non attendens, ꝙ nullus hæres sibi proximior est, quàm ecclesia, quæ ipsum Domino sociauit, vt ext. de pœnis, c. 2. quare peto ipsum per vos cogi ad restitutionem prædictarum rerum, & ad hoc eum sententialiter con-
2 demnari, ext. e. c. j. quòd intellige, prout ibi no. ¶ † Item quando quis dicit testamentum esse nullum, sic cõtra hæredem scriptum libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. ago contra P. à quo peto hæreditatem H. patris mei, cui ab intestato successi, cum fructibus, obuẽtionibus, & accessionibus mihi restitui, proposita hæreditatis petitione, Instit. de hæred. quæ ab intesta. in prin. ff. & C. de pet. hær. per totum, s̃. de iudic. §. vniuersalia. Et similiter institutus petit hæreditatem à quolibet sine vero titulo possidente, excepto ꝙ non dicit se ab ĩtestato successisse, ff. de pet. hęr. regulariter. & l. qui interrogatus. l. nec nullã. Cætera, quæ hîc desunt, dic, vt s̃. ti. prox. dixi, vel con-
a cipe libellum, vt s̃. de pec. cler. in princ. Et quoniam[a] in hoc ti. de successione mentio habetur: aliqua de successione tangamus. Et primò de successione descendentium, secundò de successione ascendentium: tertiò de successione collateralium: quartò de successione naturalium: quintò de successione natorum ex damna-
3 to coitu, & aliorum illegitimorum. † Qualiter ergo descendentes succedant, no. in Summa Azo. de leg. hær. & de hæredũ qual. & dif. item an suus hæres præsumatur se immiscuisse, nisi probet̃ abstinuisse, not. ff. de acq. hær. eum, qui. & C. si vt se ab hære. ab. l. j. An possessio transeat ad suos, si non fuerit corporaliter apprehẽ-
4 sa, no. ff. de acq. pos. cùm hæredes. ¶ † Pone: quidam se abstinuit ab hæreditate paterna, & re integra: postea accepit de rebus hęreditariis: nunc dicit se abstinuisse, quæritur, an possit? Et videtur, ꝙ sic, vt hîc dicunt quidam, ꝙ filius, re integra, qui abstinuit, potest se immiscere, vt C. de rep. hær. l. j. & fi. C. de nat. lib. l. 3. Vnde nihil interest, verbis, an factis quis voluntatem suam declaret, ff. de legib. de quibus. §. fi. & ad hoc ff. de col. bo. nonnunquam. Alij ꝯ, vt ff. de acq. hære. si seruum. §. fi. & l. si pupillus. §. fi. Tertij dicũt, referre, an faciat id, quod circa ius & nomẽ hæredis facere nequit, an non. Primo casu pro hærede est habẽdus, in secundo ñ, ff. de acq. hær. ꝓ hærede. §. fi. nisi dicat expressim se hæredẽ, ff. de interrog. in iure fac. si filius. in emancipato verò non, nisi petat bonorum possessionem: & sic intelliguntur leges ff. de interrog. in iure fac. l. fi. & præ. l. nonnunquam. intelliguntur secundum iura vetera: secundum noua autem sublata est differentia emancipationis &
5 patriæ potestatis, vt in auth. Col. 8. de hær. ab intest. ve. ¶ † Quid si suus hæres decessit prius quàm se immisceret hæreditati, nun-
b quid transmittit hæreditatem ad quoslibet hæredes? dic, ꝙ sic[b], vt C. de cu. fur. l. j. §. C. de suis & leg. hære. l. apud hostes. ff. de cast. pec. hæreditatem. §. j. ff. de acq. hær. necessariis. de reb. dub. q duos
6 §. fi. in fin. instit. de hær. qual. & differ. §. j. ¶ † Emancipatus autem decedens prius quàm adeat, vtrùm transmittat, no. C. de his, qui
7 ante aper. tab. & ff. de acq. hær. ventre. ¶ † Sed pone, filius cuiusdam defunctæ mulieris decessit ante aditam hæreditatem matris sine liberis, relictis tamen ascendentibus: quæritur, hanc hæreditatem transmittat ad superiores? putà ad patrem, auum & ꝓauũ. nam ad descendentes bene transmittit, non ad collaterales, vt C. de his, qui ante aper. tab. l. vnica. Dicunt Azo & Accur. ꝙ non. vt no. C. ad Orfi. l. 2. Sed Acc. videt̃ ꝯ not. C. de iur. delib. si infanti. §. quòd si decedat in infantia, hęreditatem non aditam transmittit:
c & sic videtur sibi contrarius[c]. ¶ † Quid si filius habens filios &
8 pecuniam aduentitiam decedit ab intestato? Dic, ꝙ filij succedũt
9 vt no. in auth. Collat. 8. de hæred. ab intest. venien. §. j. ¶ † Sequitur videre de successione ascendentium: qui qualiter succedant, no. C. ad Tertul. auth. defuncto. Si verò decedit quis relicto auo, vel prauo, & fratre, an frater excludet auum, vel proauũ, no. e. t. l.
10 fi. ¶ † item an pater succedat filio in castrensi & quasi castrensi, vel in aduentitio, vel profectitio peculio, no. in auth. de hæ. ab in-
11 test. ve. ¶ † Quid si filius repudiauit hæreditatem sibi ex materna linea delatam, nunqd p̃t eam pater habere? Dic, ꝙ sic, vt C. de bo.
12 quæ lib. l. cùm non solùm. in prin. ¶ † Sed quid si quis decedit sine liberis relictis patre & vxore inope, & matrimonium erat sine dote, nunquid vxor excludet patrem? Dic, ꝙ non, C. vnde vir. & vxor. in auth. præterea. in fi. Sed nec vxor excludet collaterales, vt
13 ibi no. & arg. C. quorum bo. l. fin. ¶ † Nunc de collateralibus dicamus, qui qualiter succedunt, no. in Sũma Azo. de leg. hær. Sed an filij fratris, cũ nullus ex fratribus defuncti supest, succedant in
d stirpem, an in capita? Respon. dicit Azo, ꝙ in capita vocantur[d]. Alij dicunt,

ADDITIONES.

a Et quoniam. ¶ De his quinq; membris, quæ hîc ponit autor, Albe. Gal. fecit quinque rubricas, incipiens à rubrica de successiõe descendentium, continuãs quatuor sequentes: & eius verba fuerunt omnia quæ sequuntur vsque ad versi. sed cùm dicatur. quæ fuit additio. item prima tria principaliter prosequitur Host. ĩ Sũma huius tit. §. fi. vbi etiam gl. auth. in successione. C. de suis & legit. & auth. defuncto. C. ad Tertul. & auth. cessante. & authẽ. post fratres. C. de leg. hær. Reliqua duo ibi prosequitur incidenter, & in Summa, qui fil. sint leg. §. an vtrunq; genus. Scias etiam, quòd Dy. de materia formauit vtilem distinctionem, quam Cyn. quasi ad literam posuit super auth. itaque. C. communia de succes. Sed habetur alia illius formę, tamen multùm plenior. quæ etiam attribuitur Dyn. sed Cyn. vbi suprà, negat illam fuisse Dyni, quod satis videtur, cùm illam alleget, & apertè ius nostrum, cuius Dyn. fuit inscius, vt scripsi de regul. iur. beneficium. super princ. j. glo. Habeo etiam aliam Mart. de Fano, & adhuc alias incertorum autorum.
b Dic, quòd sic. ¶ Iac. de Belui. plenè disputauit hanc quæstionem, quam posuit in Corpore de trien. & semis. Collat. 3.
c Contrarius. ¶ Cessat contrarietas: quia ibi de infante, de quo nõ dubitatur, quin ad patrem transmittat: & vide plenè in tertio mẽbro quæstionis. ad quam remisi.
d Vocant̃. ¶ Sec⁹, si cum patruo vocarentur, secũdum eum: & idẽ Accur. instit. de leg. agnat. suc. §. hoc ẽt. Tamen ipse etiam sine patruo tenet ꝯriũ in §. statim allegato, & in auth. cessante. Est igitur sciendũ, ꝙ qñ filii fratrum concurrunt cum patruo, nullũ dubiũ est, ꝙ veniũt per stirpes, nec est hæc opinio contraria. Nã qñ fratres per se ꝯcurrunt ad successionem fratris, vel qñ ꝯcurrunt filij fratrũ cũ patruis, apertè diffinitum est ꝑ textũ auth. hîc allegatæ: sed qa text⁹ ibi apertè non diffinit, qñ filij fratrũ per se ꝯcurrunt, hîc habemus opiniones. nam Host. in Summa hui⁹ ti. vlt. colum. circa med. sequitur Azo. in ver. quid fratrum filii. idem Alb. Pap. dicens idem placuisse Vber. de Bobio in auth. cessante: hoc dicit
super

a Alij dicunt, ꝙ in stirpem[a], vt no. in auth. de hær. ab inte. ve. §. si au-
14 tem defuncto. C. de leg. hęr. auth. cessante. ¶† Quid si aliquis de
b cedit relicto fratre & filiis fratris[b], nunquid isti nepotes vocant? Videt, ꝙ sic: quia appellatione filiorum nepotes cõtinentur, ff. de verb. sig. de verb. sig. liberorũ. & l. iusta. & l. filij. & ad hoc ff. de leg. 3. vxorem. §. concubinæ. & Instit. de hær. quæ ab intest. defer. §. cũ filius. Sed dic ꝯ: quia hoc priuilegium datũ est filiis: vnde alios nõ transit, vt ff. quod cum eo, qui in ali. pot. est, sed & si. & no. ĩ præc. §. fin autem. Qualiter autem fratres vterini & coniuncti & cõsanguinei succedant, no. in auth. Collat. vj. de consan. & vter. fratri. &
15 C. commu. de succes. auth. in successione. ¶† Nunc ad naturalium & illegitimorum successione dicamus. Et not. ꝙ filiorum alij sunt naturales & legitimi, alij legitimi tantùm, alij naturales tantùm, alij spurij, alij sunt ex damnato, id est incesto & nefario coitu nati. Quæ sit inter eos differentia, not. ext. de renunc. nisi cùm pri
16 dem. & in Summa Azo. de nat. li. † Qualiter autem adoptiui succedant, no. in Summa Azo. in ti. de adop. item qualiter naturales,
17 no. in Summa de nat. lib. ¶† Et no. tria fore necessaria, vt sit naturalis. Primum, ꝙ sit natus ex tali muliere, cum qua matrimoniũ esse possit, vt in auth. Col. 2. de incest. & nefar. nup. §. ad hoc. Secũdũ, ꝙ sit vnica. Tertium, ꝙ sit in domo retenta in schemate concubinæ, vt in auth. qui. mo. na. effi. sui, §. si quis aũt. & §. palàm. 32.
18 q. 2. solet. 34. dist. is, qui non habet vxorem. & c. seq. ¶† An nati ex tali muliere sint legitimi, & an ipsa sit vxor? videt, ꝙ sic, ff. de rit. nup. in liberæ. nisi ipse fuerit protestatus, ff. de concub. l. in concubinatu. Arg. tamen ꝯ in præ. c. de hoc. in præ. §. fin autem. Tales autem succedũt matri vna cum legitimis, vt C. ad senatusc. Orfi. si qua. §. fi. item dicunt quidam, ꝙ naturalis succedit matri in totũ vt ff. vnde cog. hac parte. ff. de in ius voc. parentes. Alij dicunt eũ vocari tantùm in duabus vnciis, vt in auth. quib. mod. nat. effi. sui,
19 §. discretis. de hoc ĩ. ver. sed an nati. ¶† Quid de natis ex vno pa-
c tre & duabus concubinis[c], nunquid inter se succedunt? arg. ꝙ sic, Instit. de seruili co. respon. j. Sed quia non sunt legitimi, non succedunt cognatis patris, in auth. qui. mo. nat. filij effic. sui, §. filium.
d de hoc no. ff. vnde cogna. si spurio. in fi.[d] & in Summa Azo. in ti.
e de leg. hær. §. fi.[e] ¶† Sed quid, si duo sunt fratres nati ex vna ma-
20 tre, & diuersis patribus, nunquid vnus alteri succedet? dic, ꝙ sic, vt
21 in præ. l. hac parte. e. tit. si spurius. ¶† Quid de legitimatis ꝑ principem? Dic, ꝙ illi succedunt propinquis, in auth. quib. mod. nat. effic. sui, §. adoptionis. in fi. extrà qui fi. sint legitimi, per venerabilẽ. ĩ. vers. sed in facto. idem etiam est in legitimatis per matrimoniũ subsecutum, C. de nat. lib. cũ quis. extrà qui filij sint leg. tanta. Secus tamen est in legitimatis per curiam, C. e. tit. & in authẽ. quib.
f mod. nat. effic. sui, §. filium[f]. ¶† nunquid spurij succedunt matri
22 cum legitimis? Dic, ꝙ sic, nisi sit illustris, vt in præ. l. si qua. quod intellige verum esse, cùm nequit de incestu, vel adulterio accusa-
g ri[g]: quia tunc non succedet matri: ad hoc ff. de inoff. test. si suspecta. §. diem. & præd. l. hac parte. & l. spurius. no. instit. ad Orfic. & ĩ.
23 ver. sed an nati. ¶† Sed pone: T. contraxit matrimonium cũ Berta, ignorans eam cum alio contraxisse: vterque decessit: queritur, an filij succedent patri impedimentum ignorãti, & matri scienti? Dic, quod vtrique succedent, & in totum sunt pro legitimis habendi. non enim potest quis pro parte esse seruus, & pro parte li
h ber, ff. de liber. cau. cũ duobus. de hoc extrà qui fi. sint legit. c. pe.[h] Nũc dicamus de natis ex dãnato coitu: de quorũ alimẽtis, & legitimatione

ADDITIONES.

☞ super l. 2. C. de suis & leg. hære. scilicet vt s. ꝙ veniant per capita. Ex quo sequitur, secũdum eum, ꝙ si ex vnò fratre supersunt duo filij, & ex secundo quinque, & tertius moritur intestatus, isti veniunt ad successionẽ per capita: adducit, quia isti sunt in æquali gradu æqualiter ergo succedere debent. alleg. de leg. hær. l. lege 12. tab. & præ. §. hoc etiam. & quod ibi not. Accur. vt s. dixi, qui, secũdum eum, in hanc opinionem declinat: ibidem respondere conatur ad allegata in contrarium, quæ sunt hîc, licet apertè, vt est dictum. Textus aũt non diffinit hũc casum ꝑ eius verba duplicia. Diffinitur primò ĩ §. si autem. aliàs allegatur §. reliquũ. vbi dicitur, ꝙ si filij fratris mortui succedunt cum patrui, recipiunt partem, quã pater superstes habuisset: & illud idem repetit, cùm de filiis fratrũ ĩ. loquitur dicens ꝙ in suorum parentum iure succedant, ergo in stirpes, vt ibi dicit gl. Demum in §. illud. aliàs, si verò. dicit, ꝙ si nec fratres, nec filij fratrum supersunt fratri, vel patruo defuncto, tũc inter illos, qui sunt æqualis gradus, secũdum personarum numerum hæreditas diuiditur: ergo pater filiis fratrũ non existentibus, illam diuidit per stirpes. Sed ad §. reliquum. respondet, illud speciale ꝯ ius cõmune in præiudicium patrui, qui ꝓximior gradu sine fratrũ filiis deberet fratri succedere. Cessante ergo ꝯcursu, venient in capita. Sed ista solutio includit inculcationẽ in tex. cũ ad illum casum sufficeret primum dictũ. item ad §. illud. si respõdet, cùm plus nittatur Accur. in auth. cessante. Ad pal. l. 2. C. de suis & leg. & similes, dicit & respondet, ꝙ loquitur in successione descẽdentium: nec quærebatur respõsum: quia verũ est, ꝙ expressè loquitur in successiõe aui, vt statim dicã. Alb. Gal. tenet ꝯ Azo. hoc idem Alex. super auth. cessante. idem Dy. vt recitat Cy. in ꝑ. auth. alleg. ꝙ semper fratrum filij succedent in ius sui patris, inst. de hę. quæ ab intest. def. §. cùm filius. & C. vnde lib. l. j. & ideò cũ in ea inspiciatur illius persona, à qua descẽdunt, sicut pater haberet vnã partem, sic & filij sui loco illius fratris pariterq; patris habebũt q̃tum ipse. Sed Azo ad prædictum §. & §. fi. e. tit. & ad l. j. vnde lib. si viueret, responderet, quòd non in collateralibus, sed in descẽdẽtibus loquuntur. item ꝯ Azo. hanc partem animosè tenet Iac. de Bel. super vtroque prædictorum §§. in auth. de hær. ab intest. improbans istud dictum Accur. super §. hoc etiã. de quo ĩ prin. dixi: Habeo in codice meo reportatum post Guid. de Suza. qui tenet hanc partẽ: in scriptis tamen eius, q̃ duplicata habeo, non inueni. ¶ Sed fuit alia quæstio de facto talis: A. B. C. erãt fratres: A. decessit relicta filia: decessit & B. relictis duobus filiis: moritur filia illius A. intestata, & sine prole: determinatum fuit filios B. cũ C. patruo illi non succedere, ꝑ l. 2. C. de succes. edi. vides, ꝙ secundum leges patruus est in tertio gradu, prędicti nepotes in quarto: nec est iste casus priuilegiatus priuilegio, de quo vers. sequen. Et quia de gradibus tractamus, est sciendum, ꝙ do. Ia. Butri. pater meus in quæstione, quæ incipit, statuto ciuitatis Senarum. tenuit quòd statutum ciuitatis in materia successionum, tractãs de gradibus, intelligitur, ꝙ computentur secundum ius ciuile, vt sic cõstitutio supplens, corrigens, interpretans & declarans, eo modo sumat, quo ius suppletum, correctum, &c. vt in auth. Col. 3. de filiis ante dot. instr. natis, nate fi. ad idem ff. si quis test. liberesse iussus fuerit, l. j. §. hæc actio. Eadem ratione fuit terminatum, quòd si statutum ciuitatis pœnam imponit contrahentibus matrimonium in quarto gradu, vel citeriori, ratione subiecti, intelligitur id de computatione canonica. Si autem in materia communi fiat statutum vniformæ per episcopum, & continuè, quodlibet horum ĩ suo foro suam computationem recipiat: putà ne accusans testes, producat testes sibi attinentes gradu tertio, vel citeriori, vel huic similes. facit, quod no. x. dist. constitutiões, de test. cùm esses. & suprà de disputat. & alleg. §. porrò. ad fi. & dixi de no. ope. nun. c. j. super ij. gl. ADDE, qualiter succedũt nepotes cum patruis, tam in allodialibus, quàm feudalibus, Bald. cons. ccxcviij. j. lib. Alexan. 67. & 137. j. lib.

a Quòd in stirpem. ¶ Quod est verius. Albe.

b Et filiis fratris. ¶ Si diceret filiis filij alterius fratris, intelligeret sequentia, quæ videntur incongrua: tamen Alber. habeo duplicatum: & sic stat ibi, sicut hîc. Tamen ꝙ suppletio sit necessaria, probat etiam qõnis forma, vt statim dicã. item quod sequit tex. §. fin autem priuilegiatos filios. apertè loquit de filiis fratrum, vel sororum, quod pluries iterat: vide, si de filio fratris querit, ineptè loquit: nec dicas in hoc priuilegium, quòd succedat in capita, quod vni partium posset esse damnosum: sed est priuilegium, quòd tertius gradus succedat cum secundo, ꝯ l. 3. ff. de leg. hær. Concludo igitur, quod de quæstione sine suppletione ꝑdicta non quærit: q̃ non habet dubium: quærit enim, an vocentur filij fratrum? & de hoc nulli dubium, quòd vocantur, vt patet in auth. cessante. & authẽ. post fratres. C. de leg. hær. & in corpore prædicto, vnde sunt sumptæ. item si quęrat, an diuidat ꝑ capita, vel per stirpes? hîc etiã nullum dubium. ex quo ponit qõ concurrentiam cum patruo: quo casu etiam nulla opinio contraria, vt dixi s. vers. prox. Conclusio igitur, quòd corruptio, vel defectus fuit in quæstione: Alber. putauit corrumpens, quòd illud Filij, sequens verbum Filiis, esset superfluum: auctor autem non præmeditans incongruitatẽ quæstionis corruptã propinauit, vt habuit. Terreor, quòd quandoque illud idem mihi euenit.

c Concubinis. ¶ Non simul, sed successiuè in domo retentis, per id quod dictum est suprà.

d Si spurio. in fi. ¶ Apertiùs in l. hac parte. e. tit.

e §. fin. ¶ In illa secunda dist. Dyn. attributa, de qua s. dixi, soluitur, quòd alter alteri non succedat, cùm non sint agnati, vel cognati. Patet primum Inst. de leg. agn. tut. §. 2. insti. de nup. §. si aduersus. C. de nat. lib. l. vlt. in princ. & fi. Inducitur authen. qui. mo. nat. effi. sui, §. fin. & facit §. filium. alleg. in 2. versic. seq. vt ibi declarabo, & qui. mo. na. effi. leg. §. fin. Col. vj. & hoc placet, licet, aliqui contra dicant.

f §. filium. ¶ Col. 7. & ibi patet, in hoc secus: quia tales non censentur legitimi. nisi quo ad patrẽ: sed quo ad agnatos, vel cognatos, non: & tene, quod ibi & §. seq. dicitur, vsque ad §. trib.

g Accusari. ¶ intellige ex illo coitu, ex quo natus est spurius: & clarius vide hoc dictum per Host. in præ. §. fi. eo. tit.

h C. pe. ¶ Et de clãdest. despõ. c. vlt. & hoc intellige, si depositũ fuit edictum, vt ibi: vide tamen, quod ibi dixi super ver. impedimẽtũ.

24 timatione dicetur ĩ,qui filij sint legiti ¶† Quid igitur,si habes fi
lium legitimum,& ille habet filium spurium:ĩstituit spurium hæ
redem: nunquid tenet institutio? Dic ꝙ non.nam tales ab omni
paterno beneficio excluduntur,vt dicit auth.licet in fi. & appel-
latione parentis,&c.ff.de in ius voc.quicunque.§.j.ff.de verb.sig.
appellatione,Quidam autem distingunt,an contemplatione filij
eum instituis, tãquam nepotem, an verò tanquam extraneũ, vt
ff.de adop.si pater.§.j.ff.de castrẽ.pe.& si fortè.ff.de vulg. & pup.
a subst.sed & si pubes.& in arrogatore est q̃stio,secundum Roffr.[a]
25 ¶† Quid si habens filium spurium,& ex illo nepotem,ipsum ne
b potem hæredem ĩstituit[b]?Respon.si erat in potestate patris sui[c],
c quia non erat per eum emancipatus,non valet institutio,vt ff.de
26 bon.lib.quæro.secundum Roff. ¶† Sed nunquid donationem
vniuersitatis nepoti facere p̃t?Dicunt quidam ꝙ non quia hoc p̃-
sumitur facere propter affectionem,quam habet ad filium,ff. de
collat.dot.dotem.de col.bo.dedit.ff.de castrẽ.pe.miles.& l.si for-
tè.& l.dotẽ.vnde p̃sumitur fraus,ff.de ꝓb.qui testamentũ.ff.de le
gat. 3.cũ quis decedens.§.Titia,& facit ff.de vsufr.sed & si q̃d do
d natur.nisi donator iurauerit ita esse[d],C.de ꝓbã. auth.quod obti-
net.Nec obstat C.de nat.lib.l.fi.quia ibi loquitur in naturalib⁹ex
27 concubina natis:sed hîc loquimur de spuriis.¶† Sed an natis ex
damnato coitu p̃t ab extraneis relinqui?Respon.sic,cũ non repe
riatur prohibitũ.& ad hoc ff.ex qui.cau.ma.necnon.§.j.de hoc in
28 auth.qui mo.na.eff.sui,§.fi. ¶† Quid si pater eum substituat?dic,
quòd non p̃t vulgariter,sed pupillariter sic,vt bona propria pupil
li capiat,nõ paterna,vt ff.de vulg.substit.si is.& Instit.de pup.sub.
29 & no.in auth.quib.mo.nat.fil.effi.sui,§.fi. ¶† Quid si pater ei vẽ
didit?no.ff.de prob.qui testamentum.quòd præsumitur fraus,si-
cut & q̃n in vltima voluntate dixit se ei debere: secus si inter vi-
uos,ff.eo.si patron⁹. Alij ꝯ,vt C.de nat.lib.l.j.& C.de do.inter vir.
e & vxo.si filij.ff.de leg.3.vxori.& hoc verius videtur[e].¶† Sed q̃d
30 si pater instituit extraneum,& ille filium? dic,quòd tũc habebit
bona paterna,si non fecit in fraudem,vt ff.de ædi. edic. cùm aũt.
§.fi.ver.ponamus.& ad hoc ff.de iis,quibus vt ind.qui Titium. Si
verò in fraudẽ,non valet,C.de natur.li.l.j.& fi.de hoc ff.de vulg.
31 & pup.sub.si is,qui. ¶† Sed ex facto q̃ritur : quidam supplicauit
Principi,ꝙ filium suum ex damnato coitu natum in defectum le
gitimorum legitimaret: Imperator p̃ suum rescriptum illum le-
gitimauit:post hoc pater habuit ex vxore filios:quęrit̃,an legiti-
f matus veniat ad successionem cum legitimis? Dicunt quidam[f],
quòd non,per l.C.de reuoc.don.si vnq̃.& ff.de vulg.sub.ex facto
17.q.vlt.quicunque vult.ff.de pact.tale.§.final. Alij contrà:nam
legitimati succedunt cum legitimis & naturalibus,in authentic.
g qui.mo.nat.filij effi.leg.§.si igitur.in fine.[g] & §.generaliter.& §.il
h lum verò per huiusmodi.& §.& quoniam.&hoc tenet Goffre.[h]
32 ¶† Sed

ADDITIONES.

a Secundum Rof.¶Irascor auctori,quia non posuit,sicut Alb.Gal. à quo habuit,qui de ista q.& seq.expresse d̃t,ꝙ erant quæstiones Rof.Beneuen.Hoc dico,quia volens videre in his verba Rof.omnes titulos,quibus in libellis adaptari poterant,perquisiui,nec inueni:finaliter per illum ver.Galli.quæstiones eius inquirens, reperi inter quæstiones suas has esse 12.vel 13.illas autẽ format in donatione.Tenuit autem soluendo,quòd si nepos spurius ex legitimo,vel legitimus ex spurio fecit tale seruitiũ auo,q̃d si fecisset extraneus,idẽ fuisset illi donaturus,ꝙ tenet donatio,quasi facta extraneo:aliàs ñ tenet,C.de do.inter vir.& vxor.l.donationes. nepos em̃ legitimus odibilis est p̃p patrem,& nepos spurius propter seipsum:allegat C.de nat.li.l.j.& vlt. Ad distinctionem facit ff.de castr.pe.si fortè,ff.de vulg.substi.l.sed si plures.§.ĩ arrogato. Quæstionem xj.autem ipsius Rof. de donatione facta amico, vt restitueret spurio,plenè ampliauit Iac.de Bel. quærens etiam de venditione,ob id facta.item de institutione ipsius,vel donatione facta inter viuos,ad quam infrà remittam.

ADDE,quòd spurius nepos ab auo possit institui, tanquam extraneus,Bal.cons.67.v.lib.

b Instituit.¶Accur.in l.vlt.C.de nat.lib.hanc q̃stionem format, & insolutam dimittit.Solutio sequens Rof.æquitatẽ habet. Odof. tamen dicebat,talem ex testamento, vel ab intestato non posse succedere,cũ lege non caueatur.itẽ cũ nepos non possit esse sine stipite,& iste stipitẽ non habet,cùm pater ex damnato coitu nat⁹ sit:& sic p̃p defectum patris nepos nomen degeneris habens,aui successionẽ non habet,vt in l.p̃dicta,in prin.& in fin.Hæc ratio ꝯcludit,quòd non capiat ab intestato:sed per eam concludi videtur,quòd capiat ex testamento,vt extraneus,nõ vt nepos.Simo. Vi.in l.fi.C.de natur.lib.dicebat in casibus istis huius vers.& præcedentis institutionem valere,per ipsam legem,quæ tamẽ in naturalibus loquitur.

ADDE,qualiter spurij filius institui possit,Bal.cons.131.

c Patris sui.¶Illius spurij viuentis. & huius dicti ratio sumitur ex l. cùm non solùm.C.de bo.quę lib.quia filio legitimo existente in potestate sui patris, spurij vsusfructus acquiritur patri,sed ille ab omni paterno bñficio excludendus est,C.de natur.lib.l.j.&auth. ibi posita.Nõ poterit ergo per aliũ acquirere, quod per seipsum non potest,C.de hæred.inst.l.neque per se.

d Ita esse.¶Quòd contemplatione nepotis tantùm illam facit.

e Videtur.¶Secundum Albe.Gal.qui etiam remittit ad no.in prędicta l.qui testamentum. vide ĩ.ver.quid si inter.Ad intellectum tamen huius & eorum,quæ præcedunt & sequuntur, vide quæstionem trimembrem Iac.de Bel.quam posuit in solutione contrariorum super l.j.C.de nat.liber.

f Quidam.¶Guido de Suza.in l.j.alleg.per l.ex facto.alleg.2. resp. & per l.cùm acutissimi.C.de fideic.dicẽs,per has leges clarè ꝓbari tacitam conditionem esse in rescripto,scilicet si legitimos non habuerit:per quam tacitam dicit rescriptum euanescere, licet in illo dictum non fuerit illud peti, vel concedi in defectum legitimorum.

g In fi.¶Secundum Alber.Galeotum.

h Goffr.¶Vbi hoc dixerit Gof.nondum reperi:hoc scias, ꝙ stilus Romanæ curiæ,vt in illo videri potest sub tit.de fil.presby.quòd etiam in aliquibus literis,videlicet quæ in terris ecclesiæ sup hoc à sede apostolica manauerunt,ponit talem clausulam,ita tamen, quòd si dictum patrem prolem legitimam ex vxore habere contingat,non coæqueris eidem:sed congruã de bonis ipsius possis ab illo recipere portionem.Et no.quia per talẽ formam non ꝓvidetur filio in casu testamenti,existentibus legitimis: ꝓpter q̃d diligens debet esse talis,ꝙ pater viuens de ipso ordinet,vel in sanitate testetur,si ꝙ non possit decedere intestatus.Esset etiam æquũ,ꝙ stilo prædicto clausula adderetur,ꝓuidens huic casui hac forma, vel alia: ꝙ si decederet pater super hoc ordinatione non facta,dimidiam eius partis,q̃ ad legitimum filium,vel ad vnum ex legitimis pertineret,sibi deberi censemus, & adhuc posset declarari,ꝙ si legitimorum partes essent ĩæquales.item scias,quòd per Vber.de Bobio tractatum inuenio hunc casum.Spurius impetrauit à principe,ꝙ esset legitimus patri suo:& ꝙ,vt legitimus,agnatis&cognatis succedere possit,nõ ob.aliqua lege:primò q̃rebat, cũ p̃r tunc iam esset mortuus,&id tacuit,an partem à legitimis petere possit?& dicit,ꝙ non quia celauit patrem habere legitimos: quod si expressisset,non est verisimile,ꝙ rescriptum habuisset,cũ in defectum legitimæ prolis talia fieri soleant.facit,quod dictum est suprà,& verisimile etiam est,ꝙ si princeps sciuisset, illos citasset,secundum l.nam ita.ff.de adop.Secundò,quia bona illa iam erant filiis acquisita per successionem:vnde ius iam quęsitum per rescriptum absorberi non debuit,C.de prec.Imp.offe.l.quoties, C.de emãc.l.nec auus.De secũda parte,ꝙ agnatis & cognatis succedat,dicit,quòd quia eius rei concessio non valet,cuius est petitio deneganda,C.lib.x.de petit.bonor.sub.l.j.& si nup.ex rescrip. pet.l.2.ergo ex contrario,si petitio est admittenda,valet concessio,cũ tales petitiones porrigere non sit spuriis interdictum.facit C.lib.12.de diuer.offi.lib.2.vbi non digni sublimantur,& digni fiunt per Principis rescriptum.item istud nõ est beneficium,quod cogat agnatos,vel cognatos relinquere,sed permittit ab intestato succedere.Princeps ergo,qui per suas constitutiones generales dat & aufert certis personis tales successiones,fortiùs in vna p̃sona id potuit. Ad primam,ff.de constit.princ.l.j.ff.de petit.hær. l.j.2.& 3.item nonne Princeps statuere posset tales sic patribus succedere,sicut & matribus?vel quòd simpliciter succederet?potissimè cùm natura & generatione sint filij & consanguinei,licet ad comprimendum illicitos coitus illos excluserit sua lege,in authen.quib.mod.nat.effic.sui,§.oportet.Collat.7. Si igitur ad primordium naturæ reducitur,cessat causa querelandi,C.de imp.lucra.descrip. l.j.ad fin.lib.x.& xxxv.distinct. ab exordio. & quod ibi not.ad hoc facit,quòd hæreditates non delatæ,non sunt in bonis nostris,ff.de acq.rer.do.l.substitutio.Per quæ concluditur:ꝙ etiam sine clausula Non obstante,valeret gratia:vel saltem dicatur sufficere generalem:de quo hîc.bene facit C.de præscrip.30. anno.l.4.in princ.Consuluit tamen,quòd dicatur,non obstante tali lege,generalitate submissa,iuxta formam ff.si quis cau.sed & si quis.§.quæsitum.& decret.qui ad agendum.de procurat.libro sexto.Hostien.tenet,quòd Imperator constitutionem illam generalem facere non possit,quin esset causa multorum mortaliũ, vide in Summa,qui filij sint legit.col.pe. versi.quid si Imperator. Per primam quæstionem,& id,q̃d ꝓx.dixi ante finem,videt̃ solutum,quod tractauit Dy.& insolutum dimisit suo consilio 22.an legitimatus naturalis per Principem petat hæreditatem iam aliis delatam?Et ad hanc negatiuam induxit.ff.de minor.& si sine.§. sed quod Papinianus.ff.de hæred. insti. ei qui soluendo. de bon. possess.ꝯ tabul.l.j.§.fi.facit solutio,quam dedi ĩ regula, sine culpa. de legitimato per matrimonium, quod fauorabilius est, siue sit

collatio

32 ¶† Sed an nati ex damnato coitu succedant matri? resp. non, cũ
a de adulterio, vel incestu accusari potest, vt s. vers. sed nunquid. a
quia tales secluduntur ab omni beneficio paterno, vt in authen.
qui.mo.na.fil.eff.§.fi. Ac parentis appellatione etiam mater con-
tinetur, vt ff.de ver.sig.appellatione.& C.de incest.nup.l.si quis
incest.in fi.& auth.ex cõplexu.vt C.de seruis, qui se propriis mul.
b l.j.de hoc Inst.ad Orfic.in prin.b ¶† Sed cùm dicatur, illicitum pa
33 trem non posse filios instituere, quæritur, vtrùm possit eis dona
re? respon.non: nam natus ex nefario, seu incestuoso coitu, non
est filius nominandus, nec alendus, in authẽ.qui.mo.nat.effi. sui,
34 §.fi.nec econtrà filius patri. ¶ † Quid si inter se vendere velint?
Dicunt quidam, fraudem præsumi, &, quod factum est, non tene
re, C.de legib.non dubium.x.distinct.vide.& facit ff.de testa.quæ
testamẽto.ff.de acq.hær.qui bonis.quod verum est, si ponas hoc
fieri ex prohibito affectu: sed si tanquam inter prorsus extraneos
fortè tenebit venditio, arg.ff.de don.inter vir.& vx.si sponsus. §.
35 circa.ff.de contrahend.emp.si quis donationis. ¶ † Quid si talis
pater ministrat pecuniam filio, & ille emit ab aliquo extraneo, &
res empta sibi nomine suo tradita est, nunquid ab ipso filio pote-
rit res empta reuocari per eas personas, quæ admittuntur ad re-
uocationem paternæ rei, nominatas C.de incest.nup.si quis ince
stis? Dic, quòd res facta est eius, cui tradita est, vt ff.de fur.qui vas.
§.fi.C.de rei ven.si ex pecunia.& si filius soluendo sit, prædictæ ꝑ-
sonæ possunt ab eo dictam pecuniam reuocare. Si autem soluen
do non sit, fortè habebunt vtilem in rem ad ipsam vendicandam
ff.de do.inter vir.& vxor.marito. Qualiter conficietur instrumẽ-
tum, quando quis abstinet ab hæreditate, vel eam repudiat, no.s.
de instr.edit.§.dicto.ver.ad hæc autem.

ADDITIONES.

☞ collatio, siue confirmatio, siue restitutio: ibi vide. & facit decre. quamuis.de rescrip.lib.vj.cum concor.& circa hoc vide Host.in Summa, vbi suprà, ver.quamuis ergo Imperator.& vers. sequen. Item scire debes, quòd Iac.de Aret.in quæstione sua, an Imperator nõdum coronatus legitimare possit? de quo dixi suprà de rescrip.præsent. §.fin.super vers.item quod obtentum est.facta solutione, quòd potest. Cõtinuando quærit, an talis legitimatus excludat fideicommissarium substitutione facta, scilicet patri, si sine liberis decesserit? Ad negatiuam alleg.l.generaliter.in fin.C.de instit.& substit.& ff.de in ius voc.quia semper.& de his, qui sui, vel alie.iur.sunt, l.filium eum diffinimus, qui ex viro & vxore nascit̃. Item iste per actum ciuilem filius similis est adoptiuo, qui nõ excludit substitutum, in vsib.feudorum, si de feu.controuer.inuest. c.naturales.ff.de cond.& demonst.fideicommissum.nec sufficit aliquid fieri ciuiliter tantùm, C.de his, qui ven.ætat.l.si & de nup. l.sancimus.& de hoc scripsi de conuer.coniug.cùm sis. Soluit in contrarium, natura & lege hunc coadiuuantibus, vt aliàs dicitur in authen.de consan.& vter.frat.§.j.facit ff.de lib.& posthu.l.filio Macula eñ illegitimitatis per imperiale beneficium exulat, vt sic legitimatus à legitimis differre non videatur, in authen.qui.mo. nat.effi.sui §.illud.& qui.mo.nat.effi.leg §.si quis autem.Instit.de hæred.quæ ab intest.§.j.ad hanc partem facit ff.ad Trebel.ex facto.§.si quis rogatus.& l.hæredibus.§.fin.& de leg.2.l.Lucius.in fi. & de iure delib.l.fin.C. de adop.l.pe.de nup.l.Imperialis.Nec obstat, quod de adoptiuis dictum est. hìc enim cessat supiscio fraudis, ff.quod cum falso tut. l.pen.quæ in adoptione facilè confingi possit: quia facilè fit & desinit, vt in præ.l.pen. de adop. facit ff. de bon.dam.l.fi.§.2.

ADDE primò, quæ latè posui post Bar.in l.Gallus.ff.de lib.& posth.quo ad vltimum, vide in l.ex facto.ff.de hær.instit.

ADDE tu, fili⁹ naturalis an, & quãdo excludat agnatos, vide Bal. in l.Gallus, §.sed quid si.in v.col.de lib.& posthu.

a Ver.sed nunquid. ¶ Vide, quod ibi dixi: & ibi: quærebatur, an succedat cum legitiminis.

b Ad Orfic.in prin. ¶ & hìc finiunt verba Alb.Gal.

ADDITIONES NOVAE.

Qualiter dicatur quis decedere sine hærede, Bar.in l.j.C.si imp. larg.& l.ex facto.in fi.ad Treb.

In l.noscemus.de neg.gest.in ver.preterea constitut⁹, no.Bal.ꝙ statutum in matre allegatur in auia, & hoc ñ qa sub gradu, sed sub qualitate pietatis.vñ statutum excludens matrem, multò fortiùs excludit auiam, quia statutum magis ꝯsiderauit graduum includẽdi, Cy. in l.j.q̃ sit longa cons. non autem si statutum excluderet auiam, quia tunc ponderat magis gradum excludẽdi.nec obstat ꝙ statuta non recipiunt extensionem, quia non est extensio si ex vi verborum, & ratione intrinseca complexio. Bar.& Bal.in l.si ingenua.§.fi.ad Tertull.

In l.si qua pœna, de his qui sunt sui vel al.iur.facit ad quęstionẽ quidam commisit maleficium, & oĩa bona sunt publicata fisco: ꝯtingit ꝙ pater ipsius exbanniti, qui exbannitus habet filium, vel pone in alia persona proxima exbannito, an iste exbannitus ante exbannimẽtum poterat succedere: modò fiscus, vel commune petit hãc hereditatẽ q̃ est delata isti exbannito tanquam proximiori, sed filius exbanniti asserit ꝙ debet succedere, & non fiscus, qd iuris? videtur ꝙ fiscus seu commune debeat succedere, maximè cum fisc⁹ in omnia bona debeat succedere, & possit dici habere, l.j.ad l.Iul.de vi pub.In contrarium terminat Guil. per hanc l.facit l.si necesse.de bon.lib.non ob.gl.l.j.C.de hær.inst.maximè cũ exbannitus hodiè non æquiparetur deportato secundum Iaco. de Are.vel ibi de successione quæ defertur ab intestato, secundũ Oldr.Bart.& Albr.Bald.in d.l.j.dicit quòd Bart.tenet quòd fiscus succedit, sed ipse tenet contra Bart.in l.hæreditas. de his quib. vt indig.

Pone, duo sunt statuta, vnum ꝙ filia fœmina non succedat extantibus filiis masculis ex eodem patre. Ex his quæritur, qd si extat aliquis frater, vel filius qui omninò est incapax, an impediat istam filiam vel sororem succedere? Bar.in l.j.de contra tab.vbi dicit ꝙ non, & per hoc dicit ꝙ filius existens in ordine fratrum minorum non impedit sororẽ succedere quia talis filius nullo modo est capax hæreditatis, vt c.exiui.de verb.sig.in clem.vel pone, quòd talis filius, vel frater non est omnino capax, sed tantùm in proposito impeditur succedere ex persona alterius, verbi gratia decedit vnus relicto fratre ex patre tantùm, non potest succedere, quia præfert̃ ei mater, vt in authẽ.defuncto. an isto casu soror ex vtroque parente poterit cum matre succedere, ibidem Bart. Item quærit.pone, ꝙ filius non succedit quia exclusus est dispositione statuti, quia exhæredatus à patre, vtrùm impediat filiã? Bar. ibidem.quid si iste filius, vel frater nõ succedat exclusus pacto & promisit cum iuramẽto non conuenire, vel exclusus in testamẽto, quia institutus in re certa, an hoc casu impediat filiam, vel sororem succedere? vbi s.no. Item quid si est talis persona q̃ non excluditur perpetuò, verbi gratia dicit statutum, ꝙ filia non succedat, donec superuixerit masculus, & sic non perpetuò excluditur ibid.not.& l.fi.ad Tertull.Bal.plenè in l.si quis filium.C.de inoff.

In l.in epistola.§.de inofficioso.de pact.Bal.q̃rit, hìc soror renũciauit hæreditati paternæ in manibus fratrum: posteà fratres nolunt esse heredes, an ipsa admittatur exclusis aliis consanguineis, quidam quòd non ratione iuramenti, vt c.quamuis.de pac.lib.6. sed dic contrà per l.iubemus.ad Vellei.

Pone, cõsuetudo est ꝙ filius primogenitus succedat in omnib. bonis patris: modò quidã habuit filium ex concubina: posteà accepit vxorem, & ex ea habuit filium: deinde vxore mortua ꝯtraxit matrimonium cum cõcubina, ita ꝙ filius natus ex ea legitimatus est, quis istorum erit potior? Nic.de neapo.in l.cum mihi.§.si fideiussor.de solut.

An filius naturalis qui potest succedere ex voluntate patris, vt in auth.licet.de na.lib.admittatur ad contra tabu.in l.j.in prin.de bon.poss.contra tabu.hoc in testamento paterno, secus in testamento materno.

Qualiter succedãt transuersales, dic, vbi concurrunt filij fratrũ cum patruis, veniunt in stirpes, & non in capita secũdum Ac.Dy. Iac.de Aret.Cy.& Bar.licet Hostien.contrà, & ista habent locum quando veniũt ad successionem patruorum: si verò filii fratrum veniunt ad successionem aliorum, quàm patruorum vel auunculorum, tunc veniunt in capita, & non stirpes, Bar.in l.post consanguineos.de suis & leg.Bal.x.coll.§.deinde.tenet quòd ad hæreditatem patruorum, filij fratrum veniunt in stirpes, & ita consuluit Ang.in l.j.§.interdum.si pars hæred.pet.

Pone, mater decessit, deinde pater, & filij sui, aliter hæreditate ñ adita: an in dubio præsumatur hæreditas matris adita, Bald.in l.in his.§.2.solut.matrimon.tenet contra opinionem Bartol.& not. Bal.in l.si certis annis.de pac.& l.non ob hoc.vnde legit.& l.j.qui adm.ad bo.po.aliter videtur sentire.vide Ang.in rep.l.si certis annis.de pact.

¶ Baldus de successionibus ab intestato.

Etiam pupillus dicitur decedere intestatus, C.de test.mi.l.in testamento.sed impropriè, vt l.j ff.de suis & leg.& ibi Bar & C.quan. imp.inter pu.& vid.per G.Si verò testamento est nullum, forma libelli erit in petitione hæreditatis nulla, ver.j.G.C.de repu.hær. l.su⁹.ff.de iniust.test.l.filio præterito.sec⁹, si inofficiosum, vt no.đ inof.test.l.quoniã.& l.q de đ ĩofficioso.in falso testamẽto dic.vt no.ff de acq.hęre.l.falsum.Pantonius.ff.de bo.poss.l.cùm quidã. vide.quod no.C.đ bo.po.l.j.vide, quod no.de cõd.inst.l.quæ sub condione.§.fi.per Bar. Et not. ꝙ si iudex pronunciat testamentũ falsum esse verum, debet haberi pro vero, iuxta no.per Innoc.de rescrip.super literis.& qui fi.sint leg.c.causam.quæ.per Inn. siue agendo, siue excipiendo pronunciauerit, C.de fi.inst.l.fi. in fi.Nã per exceptionem p̃t testamentum confirmari & rescindi, secundum quod ꝓnunciatur, ff.de inof.test.l.Papinianus.§.si filius.Sen

tentia

tentia tñ lata super exceptione, non valet in criminali iudicio, vt no.ff.de adul.l.2.§.si publico.vide s.ti.i. §.j.Bal.¶An filius, qui renũciauit hæreditati paternæ possit postea adire, ver.pone.& ver. quid si filius.G.¶An fratrum filij succedant patruo in capita, vel in stirpes, s.nati ex diuersis fratrib⁹? Et dic, q in stirpes, secundum Azo.quia loco patrũ suorum funguntur. si non soli, sed cũ aliquo patruo succedant: sed si soli, tunc Azo dixit, q in capita: alij, q in stirpes.& veriùs: qa imaginem patrũ habẽt: secus in remotiorib. q succedũt in capita, id est numerũ personarũ, ver.sed an filij, fratres.G.Et no.simile de imagine, C.de præs.30.an.l.cũ notissimi.§. 2.C.de iur.an.aur.l.2.ff.de lib.& posth.l.filio, qui.Bal.¶Naturalis filius nascitur ex legitimo concubinatu: in quo tria requirũtur, s.q vir & mulier sint soluti, q sit vnica, & q in domo cõcubina teneatur, ver.nunc de naturalium.G.Ia.dicit, q sufficit vnum solũ, s. q sit solutus & soluta.nam etiam ex furtiuo coitu nascitur filius naturalis: facit extr. de elect.c.innotuit.nisi esset interdictum pœna hoc opus, vt cum vidua, ff.de q.l.si quis viduam.nam vidua imaginem viri retinet: & cum virgine, l.j.C.de rap.vir.Punitur enim cõcubitus furtiuus in istis: sed non publicus concubinarius, qui per legem nomen accepit, & ideo extra pœnam est.ff. de concub. l. ex concubinatu.item non vidua, nec virgo naturalem parit, si pater sit certus: sed si passim cum pluribus commiscetur, hic spurius est, & vulgò conceptus, ff.de sta.homin.l.vulgo.Bal. ¶ Spuriorũ duæ sunt species: nam, aut nascuntur ex accusabili coitu, & isti nõ succedunt patri, nec matri: aut ex tolerabili coitu, id est, qui per leges ciuiles non punitur, vt vulgò conceptus.item conceptus ex matrimonio putatiuo: & iste sucedit matri & nõ patri.item naturales & spurij ex eadem matre nati ex complexu, qui nõ punitur lege ciuili, sibi inuicem succedunt, ff.vnde cogna.l.si spurius.& l. hac parte.ver.an nati.& ver.quid de natis.& ver.nunc dicam⁹.G. ¶Legitimati nõ sunt legitimè nati, nec æquiparãtur legitimis & naturalibus, quo ad veram significationem, sed adoptiuis, vt no. in l.j.ff.ad municip.& no.in ca.innotuit.de elect.tamen inuicem succedunt, si per rescriptum imperatoris, vel per matrimonium sint legitimati: secus, si per oblationem curiæ, in §.quid de legitimatis. G.in concilio autem populi nõ potest quis legitimari, ar. C.de adop.l.2.& ibi per Cy.ff.de iust.& iur. l.omnes populi. item no.per matrimonium non legitimari incestuosos, licet Papa dispenset super matrimonio, ff.de sta.ho. l.cùm legitimè.per Gul. de Cug. sed exigitur dispensatio expressa super ipsa prole. Hanc legitimationem super incestuosis potest facere Imperator, ff.de ritu nup.l.qua in prouincia.§.diuus.per gl.& Cy.in addit. & vide Cy.C.de nup.l.si contra.per Arch.lxvj.dist.Osius.& Iac.ff.de sol. l.cùm x.Gul.ff.de leg.l.benignus.& in c.nõ est sine culpa.in Mercurialibus, vide j.de reg.iu.§.princeps.Bal.¶An possit quis spurium substituere, ff.de vul.substi.si is, qui. versic.quid si pater.An spurio possit substitui, ff.de vul.sub.l.Lucius.G.An posset spurio vendi, ff.de probat.l.qui testamentum.ver.quid si pater.G. An filius spurij possit institui, C.de nat.lib.l.fi.ver.quid si hæres.G. Distinguendus est contemplationis motus, G.¶An hæres institut⁹ à Titio possit relinquere spurio Titij, vers.quid si pater instituit. G.¶An legitimatus à carente liberis, desinat esse legitimus suscepris legitimis filiis, ver.sed ex facto.dic, q non.G.Si pater facit dicere instrumenta de filio spurio, quid iuris? ver.fi.G.vide Cyn.C. fa.erc.l.filiæ.C.de do.inter vir.& vx.l.si filij.& de vsufr.leg.l.si filius Titij.& per Iac.de do.l.ad eum.§.fi.& ff.de manu.l.4.si ab ignoto.per Ia.¶An filius bastardus preteritus dicat testamentũ nullũ extraneo instituto? & dic, quòd non, etiam turpi persona instituta, per gl.quæ est in l.3.§.j.ff.de contratab. Sed an bastardus institutus & de restituendo grauatus à patre, possit legitimam detrahere? Dic, q non: quia bastardis nõ debetur legitima: secus in successione materna, ff.de inoff.test.l.si instituto, § de inofficioso.cũ si.Adde ad materiam bastardorum j. de stat.monach. §. sed an ingressus.& j.de sponsal. §.puellæ.Sed an legitimato debeatur legitima in bonis allodij? Credo, q sic.item an præteritus dicat testamentum nullum, quia redactus est ad primæuum statũ, quo omnes legitimi nascebantur, adeo vt legitimatio sit potiùs detectio, quàm datio, Simile no.in l.manumiss.ff.de iust.& iur.secũdum Ia. Sed ego dico, quòd legitimatio innititur successioni, & nõ est detectio, sed datio, per eandem l.Bal. Nota, q transactio facta inter spurium & legitimum, vt hæreditas remaneat spurio, valet, C.de transact.l.fratris.quod no. Nota, quòd legitimatio non fingit retrò, vt no.in c.pro te.ext.de resc.lib.vj.& vide omnino s.de proc. §.secundum stilum.

ADDE tu, an filio bastardo debeatur legitima, & an præteritus possit rumpere testamentum.gl.in l.j.§.j.ff.de contratab. Bal.in l. Gallus.§.quidam rectè.in 2.col.ff.de lib.& posthu.

a ¶ De sepulturis a. Rub.

ADDITIO.

a Omnino vide, quod pulchrè scripsi Inn.super hac rubrica. Practici auctores, præter Roffr.omiserunt hanc rubricam, saluo, q Bonag.parte 2.vbi multos libellos format, de ista posuit duos libellos, & ab his incepit auctor.Roffr. in libellis iuris ciuilis materias huic affines tractat, quas hîc auctor assumpsit de mortuo inferẽdo.item de sepulchro ædificando: & hoc, quo ad interdicta. item interdicta ponit tria, s.de eo, qui intulit mortuum in locum alienum.Item de actiõe funeraria.& in fine de sepulchri violatione. & de his j.videbis in ver.porrò.& seq. Sed ipse Rof.in libellis iuris canonici hunc tractatum prosequitur per octo membra distinctum, ponens in fine quinque libellos, de quibus j.dicetur. Extra hoc recurrendem est ad Summistas. De hac materia vtiles constitutiones habem⁹ in Sexto: sed in Cle.rigorosas. Quæstionem domini mei de his, qui non sepeliendos simulant sepelire, scripsi de vsur.quanquam.lib.vj.super ver.sepulturam. De quæstione Ioã. de Deo, an eccelesia parochialis quartam petere possit ab hærede, vide eo.tit.de his.in fi.magnæ gl. De quæstione domini Ioan. de Montemur.scripsi e.ti.de pact.c.j.super ver.libera. Decem qõnes ad materiam scripsi in decre.certificari.eo.tit.de quarum aliquibus j.dicetur. Vbi sepeliri debeat intestatus, cuius pater, auus, & proauus in diuersis locis sunt sepulti, scripsi eo.tit.is qui.lib.vj. super fi.2.glo. Sed hîc addo: pone, pater & auus sepulti sunt apud religiosos: proauus & anteriores sunt sepulti apud parochialem, vel aliam ecclesiam: quæritur de filio, qui non elegit, quo debeat loco sepeliri? q cum proauo & superioribus, facit e.ti.cùm quis.ĩ prin. & c.is qui.& c.seq.lib.vj. In quibus ponderatur sepulchrum maiorum, sed maiores strictè & propriè sunt vlteriores ad tritauum, ff.de gradib. Iurisconsultus.§.parentes.& no.ff.de in ius vocan.l.quinque.§.parentes. Ergo proaui & superiorum ponderetur sepulcrum, attentis verbis, de priuil.si Papa.§.j.in fine. quibus deseruiri debet in dubio, ff.de exerci.l.j.§.is, qui nauem.in fi.fortiùs, si illa proaui est parochialis: vt sicut locus originis præfertur domicilio acquisito, ff.ad municip.libertus.& not.C.de incol.ciues.in glos.2.vltra medium, lib.x.sic parochialis, quasi originalis etiam per baptismum & sacramenta regenerans præferri debet, quasi iure duplici, s.originis & sepulchri, vincat illam, quæ vnicũ habet ius.facit extra.de treu.& pac.c.j.vbi vide s.pe.glo. in auth. de consan.& vter.frat.§.pe.Col.vj.in contrarium facit, quod scripsi super præ.glo.2.decret.is, qui.quod omino videas.item constat, q plus influit proximum immediatum, quàm mediatum, extra de caus.pos.cùm ecclesia.& quod ibi no. in magna gloss.ff.de excep.rei iud.cùm de hoc.& quod ibi not.ff.rerum amo.l.si mulier.in j.gloss.& in l.penultim.ff.de cond. ob turpem causam.bene facit præd.decre.is qui.in fin.vbi vxor cum viro vltimo tumulatur.ad idem C.ne de stat.defun.l.si mater.vbi concor. in vltim. gloss.Et inter proximos ponderatur proximior, ff. de acquir. rerum do.l.adeò.§.insula.Et verisimile est, quòd filius proximioris sepulturam elegisset, facit ff.de leg.2.peto.§.fratrem. vbi paratur locus proximiori: & ibi multæ concordantiæ. Quod igitur ille verisimiliter elegisset, & eligere poterat, præeligendum est.facit C.de inoffi.test.l.3.versimilitudo adiuuat, quia fortè proauum & superiores non vidit: & quia non est natus, si fuerat illius agnat⁹. Non igitur illos, sed patrem præsumitur elegisse.facit ff.de suis & legit.hære.Titius.cum duabus legib.seq.& ff.vnde cog.l.j.§. si qs proximior. Mihi videtur hanc verisimilidinem ex varietate personarum sumi debere, vt ponderetur professio, & qualitas proaui & superiorum: item aui & patris: item ipsius filij: ex quibus coniecturari poterit, quid elegisset, si testatus fuisset. in terminis legũ doctor, pronepos Iac.Bal.cùm auus & pater illius ministerij non fuissent, præsumatur proauum elegisse: sic ecõuerso in eius filio, vel nepote, cum proauus & reliqui fuissent status infimi. Ad hoc etiam faceret monumẽtorum qualitas. Volentes, tamen tenere scdam partem ad primum dictum primæ partis respondere possent per l.3.in fi.ff.de inter.& releg.vbi patres & aui etiam dicuntur maiores.ad idem C.de cohortal.prin.l.cohortalis.ibi, maiorum suorum, &c. Quòd pater & auus appellentur in hac materia maiores, textus est dec.j.eo.tit.coniuncto c.Ebron. 13.q.2. decr. illa in prin.dicit, vnumquenque sepeliri debere in sepulturis maiorum, vt exitus maiorum docet. Vt autẽ patet ĩ d.c.Ebron. Isaac sepultus fuit in sepulchro Abrahæ patris.& Iacob in eodẽ sepulchro patris, & aui. Concluditur ergo patrem & auum dici maiores: & secundũ hoc l.Iurisconsultus. loquitur de stricta significatione vocabuli Maiorum: & tunc dicebatur. Ad secundum respondet per decreta.innotuit.de electio.vbi vna fortis ratio vincit multas.

ADDE.quòd prædicta q.fuit Old.cons.25.

ADDITIO. Et qui veniant appellatione maiorum, vide Alex.cõs. 4.incip. ponderatis verbis.in j.col.in 4.vol.Hen.Ferran.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in causa sepulturarum concipiendus.*

2 *Eligente aliquo sepulturam alibi, & illi ecclesiæ aliquid relinquente, qualiter parochialis*

parochialis ecclesia concipiet libellum.
3 *Contra eligentem sepulturam in ecclesia minus idonea, an, & qualem possit ecclesia parochialis libellum concipere.*
4 *Contra dolo alicui suadentes sepulturam suæ ecclesiæ, vt bona habeant, qualiter sit libellus formandus.*
5 *Libellus qualiter sit formãdus, vbi quis illectus est legare bona pro sepultura.*
6 *Sepulturam eligens, & iurans non contrauenire, an possit iterum eligere.*
7 *Petens quartam nomine alicuius ecclesię parochialis occasione sepulturæ qualiter debeat hoc in libello exprimere.*
8 *Cadauere excommunicati, vel pagani, &c. in cœmiterio sepulto, qualiter sit agendum.*
9 *Interdictum de mortuo inferendo, quo casu, & cui competere possit.*
10 *Iudicium de sepulturis eodem die finiendũ est, ne cadauer maneat inhumatum.*
11 *Positiones qualiter sint formandæ, vbi agitur interdicto de mortuo sepeliendo.*
12 *Actio in factum ex edicto de mortuo inferendo à prætore inuenta, cui competat, & qualis in ea concipiendus sit libellus.*
13 *Actio funeraria quo casu, & cui sit danda.*
14 *Actio in factum ex edicto de sepulchro violato, cui competat, & qualiter in ea sit libellus concipiendus.*
15 *Interdictum de sepulchro violando cui, & quo casu competat, & qualis in eo sit libellus concipiendus.*

MVltis modis potest in hac materia libellus formari: aliquos tamen ex gratia supponamus.
1 Lib. †Coram, &c. cõqueror ego B. rector talis ecclesiæ nomine ipsi⁹ de P. rectore talis ecclesiæ, qui corpora Bertæ parochianæ meæ post appellationem à me ligitimè interpositam, videlicet ne corpus parochiani mei in sua ecclesia sepeliret, per violentiam raperet, in suo cœmiterio non metuit sepelire: quare peto corpus ipsum, seu ossa eius, & quæcunque occasione eius, seu sepulturæ illius obuenerunt, s. xx. mihi restitui atque reddi: & ne deinceps talia præsumat, sibi per vos sententialiter inhiberi, & ad hoc ipsum sententialiter condemnari, ext. eo. ex parte. & c. cùm liberum. & c. in nostra. ¶Vel sic:
Lib. Coram, &c. peto à P. rectore talis ecclesiæ: ne, de cætero recipiat ad sepulturam corpora mortuorum, vel pueros intra annos discretionis cõstitutos talis domus, vel villę, vel vici, vel contratæ, cùm domus ipsa, vel villa, &c. sit de mea parochia, & mihi sit decimalis: & illis viuentib. consueuerim sacramenta ecclesiastica ministrare, & tam viri, quàm mulieres illius apud meam ecclesiam ab antiquo consueuerint sepeliri, extr. eod. c. in nostra. §. talem. & c. de vxore. & c. j. & ij. xiii. q. ii. vbicunque. & c. placuit. & §. item Ioseph. Sed videtur ex prædicta decr. in nostra. in princ. talis libellus esse sufficiens:
Lib. Conqueror de hospitalariis, qui parochianos meos recipiunt ad sepulturam, etiam si nihil aliud petatur. nam ibi rector ille nihil aliud petiit. Sed ꝯ. quia actio est ius persequendi, &c. Inst. de
a act. in prin. Sed dic [a], quòd ibi in libello continebatur petitio, sed est ex decretali decisa. quod apparet ibi in §. talem. vbi iuxta formam petitionis sententia dictatur, vt extr. de accus. qualiter. ii. ad fi. ¶Vel sic potest concipi libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra P. qui mihi iniuriatur nõ sinendo me pacificè & quietè recipere corpora defunctorum talis do
2 mus ad ecclesiasticam sepulturam, &c. vt j. tit. prox. in princ. ¶†
Si verò eligit quis alibi sepulturam, & illi ecclesiæ aliquid relinquit. parochialis ecclesia sic concipit libellum:
Lib. Coram, &c. propono ego H. rector ecclesię S. Martini de Podiomissione diœcesis Biterẽ. contra P. rectorẽ ecclesiæ S. Genesii, quòd cùm Laurẽtius parochianus meus elegerit sepulturam in ipsa ecclesia S. Genesii, & reliquerit ipsi ecclesiæ viginti, ipse quartam mihi de iure debitam dare contemnit: quare peto quartam partem de illis viginti mihi dari, & ad hoc ipsum sententiali
3 ter condemnari, extr. eo. cùm super. & c. seq. ¶†Quid si ecclesia S. Genesii non esset magis, sed minus religiosa, totum peteret, & sic libellum concipiet:
b Lib. [b]Coram, &c. propono contra P. rectorem S. Genesii, quòd Laurentius parochian⁹ in dicta ecclesia sancti Genesii sibi sepulturam elegit, & viginti ipsi ecclesiæ legauit: quamuis ipsa ecclesia sancti Genesii de nouo constructa sit: nec sit magis religiosa, quàm mea, sed minus, quia in mea diuina frequentiùs celebrantur. vel cùm mea sit conuentualis, vel etiam ordinis S. Benedicti, illa verò sit secularis: quare peto nomine ecclesiæ meæ illa viginti mihi ab eo dari & restitui: peto insuper corpus dicti Laurentii mihi reddi, & ipsum ad id sententialiter condemnari, eo. tit. c. iij. Hanc opinionem prosequor, licet Laurentius, Vin. & Io. contra
c dicant[c]. ¶†Porrò si canonici monasterii sanctæ Mariæ de Cassia
4 no ordinis S. Augustini, dictum Laurẽtium dolo induxissent, vt ipse apud eos eligeret sepulturã, & inuita, vel morte eius sua donaret, sic libellus concipietur:
d Lib. [d] Coram, &c. propono contra priorem & conuentum monasterii beatæ Mariæ de Cassiano ordinis sancti Augustini, quòd ipsi Laurentio parochiano meo in lecto ægritudinis iacenti suggesserunt, & cũ potiùs amore pecuniæ, quàm animę induxerunt, vt in suo monasterio eligeret sepulturã, ibique sua bona in morte, vel in infirmitate conferret, sicque idem Laurentius illectus, eis viginti pro anima sua reliquit: quare peto nomine ecclesiæ meæ decem ex illis viginti mihi dari, & ipsos mihi ad hoc sententialiter condemnari, extr. eod. relatum. vel, si vis, petas quinque,
5 ext. eo. certificari. ¶†Si autem non fuerit illectus in eligendo se
e pulturam [e], sed in legando, sic libellus concipietur:
Lib. Coram, &c. propono contra tales Templarios, siue Hospitalarios, ꝙ cũ Laurentius parochianus meus apud eos elegisset sepulturam, eisque centũ legare voluisset ipsi, vt ecclesia parochialis portione canonica fraudaretur, eũ induxerunt, vt illa centum pro equis & armis legaret in subsidium Terræ sanctæ, vel pro ornamentis ecclesiæ: quare peto nomine ecclesiæ meæ ex illis centum portionem canonicam mihi dari, & eos ad id sententialiter condemnari, extrà de test. officii. & c. vl. extrà e. in nostra. Eodem quoque modo potest episcopus concipere pro sibi debita canonica portione, vt in præ. c. officii. & eo. tit. requisisti. xij. q. iij. ponti
6 fices. ¶†Et nota, ꝙ si aliquis elegit sepulturã, & iurauit non contrauenire, licet fortè de iuris rigore possit iterum eligere & mutare, non tamen debet secundum Deum & canonicam ęquitatem: quod dic, vt s. de instr. edi. §. compediosè. ver. quid si quis iurauerit. nisi fortè de nouo ingrederetur aliquam religionem, vel alia necessitas immineret: & consulo, quòd talia iuramenta non exi
f gantur propter pericula, quæ contingunt [f]. ¶†Verùm is, qui no
7 mine alicuius parochialis ecclesiæ petit quartam, seu aliquam portionem de relictis alteri ecclesiæ occasione sepulturæ, tenetur exprimere in libello, an petat canonicã portionem in canonibus statutam: an verò consuetudinariam, vt reus meliùs possit deliberare: & an hæc petitio sit generalis, vel specialis, scilicet dico mihi ius esse habere canonicam portionem in relictis à parochianis meis, vel habere decimas, vel iurisdictionẽ in tali territo
g rio, siue castro: not. secundum Papam, extr. de sepul. certificari[g].
Item contra quos aget ecclesia parochialis pro parte sibi debita, & an aget tantùm pro parte sua, vel etiam pro parte episcopum ꝯtingente, vel episcopus aget pro sua, & contra quem, no. secun
h dum Papam, eo. ti. de his [h]. ¶†Quòd si cadauer excommunicati
8 vel pagani, vel eius, qui seipsum suspẽdit, & huiusmodi, sit in cœmiterio sepultum, sic concipitur libellus:
i Lib. [i] Coram, &c. propono contra P. rectorem ecclesiæ de Podiomissione, quòd olim Laurẽtius de Podiomissione, dum viueret, fuit ad meam instantiam propter eius contumaciam per talem iudicem excommunicationis vinculo innodatus, de qua contumacia morte præuẽtus, nec satisfecit, nec absolutionis beneficiũ obtinuit: sicq; funus ipsius excõicati, vel pagani vel eius, qui se suspendit, fuit imprudenter in cœmiterio eiusdem loci per præfatum sacerdotem sepultum: quare peto ipsum corpus per dictum presbyterum exhumari, & eum exhumandum fore decerni, & dictum presbyterum ad id sententialiter condemnari: peto etiam per vos ipsum pro tanto excessu canonicè puniri, ext. e. sacris. 23.
9 q. v. placuit. de conse. dist. j. ecclesiam. ij. ¶†Porrò [k] si quis funus
k vellet inferre in sepulchrum, in quo sibi est ius inferendi, vel de nouo velit facere sepulchrum in locum suum purum, & prohibetur ab aliquo, poterit agere interdicto de mortuo inferendo, quod prohibitorium est, & prætorium, vel actione in factum subrogata in locum illius interdicti, Inst. de interdictis, §. prohibitoria. ff. de mor. infe. l. j. Sic ergo concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit inferre mortuum in

ADDITIONES.

a Sed dic. ¶Secundum Inno. & Host. vt scripsi ibi in prin.
b Libellus. ¶Tertius Roff. de quo s.
c Contradicant. ¶Quorum opinio hodie approbata est eod. tit. cùm quis. §. vlt. lib. vj. vnde talis libellus hodie non procedat.
d Lib. ¶Quartus Roff. vbi suprà.
e Sepulturam. ¶In quo casu dic, vt statim subdam.
f Quæ contingunt. ¶Dic hodie, vt eod. titu. c. j. lib. vj. & in Cle. de pœn. cupientes. in fi. Quomodo autem, qui simpliciter hortatur vt eligat, non ligetur illis constitutionibus, scripsi in præ. decre. j. super ver. inducant.
g Certificari. ¶Ibi clariùs scripsi in vj. vii. & viij. q. & ibi in ix. q. post eum scripsi, an exprimenda sint nomina parochianorum sepultorum.
h De his. ¶Quis autem ex illis primò detrahit, & ad quã summam illæ detractiones ascendant, vide in præ decre. certificari. in x. q.
i Lib. ¶Fuit Roff. vltimus, sed longè pleniùs hîc ponitur.
k Porrò. ¶Incipiunt verba Roff. & durantur de hoc interdicto, vsque ad versi. est & actio.

trum in talem locum, in quo mihi ius erat transferendi mortuum: vnde propter illam prohibitionem intuli in alium locum purum, vel conduxi pro tanto pretio, s. decem: quod interesse dicti loci æstimo lx. quæ peto per interdictũ de mor. inferend. vel per actionem in factum subrogatam in locum eius. Hæc forma probatur ff. de religiosis, si quis liberum. Sed opponitur. nam hoc interdictum prohibitorium est, ff. de mort. infer. l. j. & in præ. l. liberum. vbi dicitur, quòd si sum prohibitus, ago, vt cesset illa prohibitio: verùm si volo aliàs inferre, possum, sed ago postea actione in factum. Vnde quidam sic concipiunt libellum.

Lib. Coram, &c. ago contra talem, ne prohibeat me inferre: & ad hoc propono actionem in factum subrogatam in locum eius interdicti de mortuo inferendo. Et si eis opponitur, quid fiet interim de cadauere defuncti? iam enim sic stabit inhumatum. Ipsi re-
10 spondent, † quòd eadem die, vel incontinenti finietur hoc iudicium. cùm celeritatem desideret, sicut & causa damni infecti, ff. de damno infect. l. j. §. j. Sed Roffr. primum libellum approbat. Si verò mortuum aliò intulisti, potes agere prædicto interdicto, & sic concipere libellum:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me prohibuit inferre mortuum in talem locum, in quo mihi ius erat inferendi: vnde propter illam prohibitionem in alium locum purum intuli, vel conduxi pro tanto pretio, s. decem: quod interesse dicti loci æstimo xx. quæ peto per actionem in factum, ff. de relig. si quis liberum.
11 ff. de mortuo inferen. l. j. ¶ † Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd talis consanguineus meus tali die decessit. Item quòd eum tali loco volebam sepelire. Item quòd me volentem inferre prohibuisti, ff. de mor. infer. l. j. xiij. q. iij. in ecclesiastico. Item quòd locus ille, in quo volebam sepelire, meus est: vel mihi ius in eo competit mortuum inferendi, ff. de mor. inferen. l. j. §. hoc autem interdicto. §. item si mihi. quia ius illud fuit mihi legatum, vel quòd sum de familia, vel quòd sum hæres illius, qui mortuos poterat inferre, ff. de mor. inferen. l. j. C. de relig. sepulchrum. & l. ius familiarium. & l. ius sepulchri. Item quòd licet locus ille sit alienus, tamen ego inferebam domini voluntate, C. de relig. & sump. fune. l. ii. ¶ Reus verò sic:

Posit. rei. Pono, quòd ille, qui decessit, fuit tibi extraneus & ignotus. Itẽ quòd libenter inuolueris & vteris mundanis, nec pontes facis, nec hospitalia, nec es sepelire mortuos cõsuetus. Item quòd is, qui decessit, fuit tu[9] inimicus. Item quòd es impius, & sine omni pietate, vel aliqua opera pietatis. hoc concesso, succumbet actor. nam qui sepelit, magna pietate mouetur, ff. de relig. at si quis. Item quòd locus, vbi volebas inferre, meus est. Item T. tantùm
a te prohibuit [a]. ¶ † Est & actio in factum ex edicto de mortuo in-
12 ferendo à prætore inuenta, quæ competit ei, in cuius fundo mortuus sepelitur contra sepelientem, eo quòd videtur ei loci vsus auferri, per q̃ vel dabitur illi loci pretium, vel auferet inde sepulchrum, ff. de relig. & sump. fun. is qui. Sic ergo libellus cõcipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui in locum meum talem purum, me inuito, intulit mortuum, s. talem: vnde ago contra eum, vt ipsum remoueat: aut mihi loci illius pretium, quod æstimo decem, præstet: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto
b illo, qui intulit mortuum in locum alienum, ff. eo. is qui [b]. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. actoris. Pono, quòd talis locus est me[9], vel ius habeo in eo, ff. e. l. ij. §. ij. & §. si vsusfructus. & l. ossa. §. in hac actiõe. Item locus ille fuit purus vsque ad talem locum, ff. e. l. ij. §. purus. Item quòd me inuito intulisti in eo mortuum, ff. eo. l. ij. §. si vsusfructus. & §. locus. Item quòd causa sepulturæ, ff. e. l. ii. §. de ea. Item quòd valebat decem, ead. l. §. Celsus. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd locus, de quo dicis, est T. tantùm. Item quòd
c per horam intuli mortuum, & postea alibi sepeliui [c]. ¶ Si verò quis ab aliquo locum meum religiosum pro puro emat, & ibi ædificet, nec me mortuos inferre sinat, dic, vt j. de relig. do. versi.
13 item sæpe. ¶ † Porrò qui funus sepelit, sæpe expensas ob hoc facit: quare prætor ad recuperandum eas dat funeranti actionem
d funerariam [d]. Alii dicunt, quòd non est proprium nomen actionis, sed est adiectio, & vocatur actio in factum funeraria: sic ergo libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. à quo peto mihi solui decem, quæ expendi in funere patris sui, cuius est hæres: & ad hoc propono actionem funerariam, vel actionem in factum funerariam ff. de relig. & sump. fu. si quis sepulchrum. §. prętor ait. & l. at si qs. §. hæc actio. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. actoris. Pono, quòd T. est mortuus. Item quòd in funere eius tantum expendi: quia ipsum sepeliri, vel custodiri, vel peregrè deferri feci. Item quòd sumptus feci eo animo, vt repeterẽ. ff. de relig. & sump. fun. si quis sepulchrum. §. pretor. Item quòd eos fe-
e ci secundum facultatem & dignitatem defuncti [e], ff. eo. si quis. §. æquum. & l. at si quis. §. si interdum, in fi. Item quòd fui protestatus, quòd repetendi animo faciebam, vt ea. l. §. interdictum. Item quòd in hyeme feci sumptus. habetur enim ratio temporis: quia in hyeme plus expenditur, vt in præ. §. æquum. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd T. viuit. Itẽ si mortuus est, dicat: Pono, quòd M. tantùm fecit sumptus. Item quòd causa misericordiæ eos fecisti gerendo negocium hæredis. Item quòd habes actionem familiæ erciscundæ contra hæredem T. cùm enim alia actio competit, hæc non datur, ff. e. at si quis. §. si quis dum. Item quòd T. mor-
f tuus fuit diues & nobilis, & paruos sumpt[9] in funere eius fecisti [f].
14 ¶ † Item ꝯ sepulchri violatorem, vel spoliatorem, vel mihi aliquid amouentem, siue sit affixum, siue non, prætor dat contra illum actionem in factũ ex edicto de sepulchro violato. per quam hæres, vel cognatus consequitur totum suum interesse, quãtumcunque sit illud, ff. de sepul. vio. §. qui de sepulchro. Sic ergo concipietur libellus:

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui violauit sepulchrum tale: putà spoliando mortuum ibi sepultum, vel lapides, seu statuas inde remouendo: vnde cùm ex illa violatione iniuria mihi sit illata, & defuncto, & damnum tantũ dederit, & tantum asportauerit: quæ omnia facta non esse interest mea in cc. aureis, peto illud interesse meum, & ad hoc propono actionem in factum ex edicto de sepul. viol. ff. eo. prætor. in prin. & §. qui de sepulchro. extra. de Iudæis, si Iudæi. vel retentis aliis dicat, vnde meum interesse peto, q̃d æstimo tantum: & hoc, quando agit, cuius interest. Si verò extraneus, sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui dolo malo violauit tale sepulchrum: vnde ipsum peto in centum aureis condemnari: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto de sepulchro violato. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. actoris. Pono, quòd talis mortuus est. Item quòd in tali sepulchro fuit sepultus, & cum capite. prædicta probantur ff. eo. in rubric. & l. ij. & l. prætor. ff. de relig. & sump. fun. cũ in diuersis. Item quòd violasti illud, vt in præ. l. prætor. Item quòd ego sum agnatus, vel cognatus illius, vel vn[9] de populo. ¶ Reus verò sic ponit:

Pos. rei. Pono, quòd T. decessit. Item quòd fuit hostis Romanus, ff. eod. sepulchra. C. eod. qui sepulchra. ff. de relig cum loca. Item
g quòd tu, qui agis, fuisti extraneus illi defuncto [g]. ¶ † Verùm si te
15 sepulchrum ædificare volentem, ad quod ædificandum tibi ius
h competit, aliquis prohibeat, tibi competit interdictum [h] de sepulchro

ADDITIONES.

a Prohibuit. ¶ Saltat autor de interdictis ad edicta. & istud est. xix. & quod de funeraria sequitur, continuatur ad istud.

b Is, qui. ¶ Ibi no. in j. glo. cuius sit electio, inferentis, vel domini? Azoni placet, quòd sit inferẽtis, & est speciale fauore religionis, quòd dominus cogitur vendere: tamen, vt dicit Roff. si teneres contrarium, alterum solum exprimas in libello: sed secundum primam vtrunque est in obligatione, sed alterum tantùm in solutione, ff. de ver. oblig. l. si duo rei. in fi.

c Sepeliui. ¶ Addit Rof. Item quòd te consentiente sepeliui.

d Funerariam. ¶ In qua viij. requiruntur. quæ ex positionibus collige: inter illa est, quòd alia actio non competat. vt in præd. l. at si quis. §. Labeo. & si opponas de actione negotiorum gestorum, vel famil. ercisc. solue, vt ibi no. Vel dic, vt Roff. sub dubio fortè, quòd hęc actio procedit in impẽsa facta ante aditam hæreditatem: neg. gest. post aditam. Hoc scias, quòd hæc actio datur etiam contra prohibentem: non sic in actione neg. gest. patet vtrunque in e. l. §. item Labeo.

e Defuncti. ¶ Excessiuæ sunt damnosæ, & minimæ contumeliosę: & hoc respicit vltima positio rei.

f Fecisti. ¶ Hoc scias, quòd impensa funeris semper ex hæreditate deducitur, & præcedit omne æs alienum, ff. eo. l. vlt. & nunc transit auctor ad vltimum interdictum, in quo quinque sunt necessaria, quæ ex positionibus mistim patent.

g Defuncto. ¶ Hoc fuit, vt cesset petitio de interesse, vt patuit per libellos. Hîc sunt tria notanda. Primum, quòd si plures agere volunt, non ad interesse, sed ad pœnam, vt in secundo libello, is admittetur, cuius est iustior causa, ff. eo. prætor. §. j. Si autem prosequuntur interesse, plures admittũtur: q̃d dic, vt ea. l. §. si ad plures. Secundum, quòd si etiam extraneus primò egit, & sententia lata est, alius etiam, cui præsenti primò data fuisset actio, vt s̃. volens agere, non audietur, etiam si reipublicæ causa fuerit absens, & siue sententia fuerit absolutoria, siue condemnatoria, ff. eo. l. sepulchri violati. & de iureiuran. eum qui, §. in popularibus. Roff. auctẽ satis hîc instat circa id, q̃d dixi de absente reipublicę cã. Tertiò no. quòd si qs d̃t se hac actiõe agere velle. agere p̃t pri[9] q̃ lis ab alio ꝯtestet̃, vt in p̃. l. p̃tor. §. si is, cui[9]. Hîc istare potes, ꝓut hîc notatur.

h Interdictũ. ¶ Nota, quòd expeditis tribus interdictis, reuertitur ad interdictum. Roff. autẽ cõtinuauit hoc primo. & hoc est interdictum secundũ: & quatuor, q̃ requirũtur, ex positionib. collige.

pulchro ædificando:quod eſt prætorium, ff. de mor. infer. l. j. §. prætor ait. Sic ergo libellus concipitur:

Lib. Coram,&c.conqueror de P.qui me volentem ædificare ſepulchrum in tali loco,cuius confines,&c. prohibet:in quo quidem loco mihi eſt ius ædificandi ſepulchrum,& mortuum inferendi:vnde ago contra eum, ne me impediat ire in futurum [a]:& ad hoc propono actionem in factum ſubrogatam in locum interdicti de ſepulchro ædificando,vel ipſum interdictũ,ff.de mortuo inferen.l.j.§.prætor.cum l.ſeq. ¶Vnde actor ſic ponet:

Poſ.actoris.Pono,quòd volebam in tali loco ſepulchrum ædificare.Item quòd in illo loco habebam ius ædificandi, ff. de relig. & ſump.fun. quòd ſi locus. Itẽ quòd congregabam ibi lapides, & arenam,& calcẽ,& operarios,ff.de mortuo infer.l.j.§. prætor ait.& §.ædificante.Item vt ibi ædificarem,vel locum purgarem, ff.de no.oper.nunc.ſtipulatio.§.opus nouũ.ff.de pollic.l.j.§.cœpiſſe.Item quòd tu me volentem ædificare prohibuiſti,vt præal. l. ¶Reus verò ſic:

Poſ.rei.Pono,quòd volebas ibi domum ędificare.hoc conceſſo, non habet locum interdictum,quod tantùm competit propter ſepulchrum.Item quòd materiam,quam aggregabas,ibi congregabas ad vtilitatem Titii.Item quòd locus,in quo volebas ædificare,eſt meus.ergo potui prohibere,ff.ad leg.Aquiliam,quemadmodum.§.ſi protectum.Item quod T.tantùm prohibuit:ergo contra iſtum agatur,C.de pœn.ſancimus.extrà de his,quæ fiunt à ma.parte cap. quæſiuit. ſed hæc eſt negatiua. vnde forma affirmatiuè.

ADDITIO.

a In futurum. ¶Propter præſentem violentiam petitur prouiſio de futuro,ne habeat neceſſe ſingulis annis litem conteſtari,ff.ad leg.Aquil.l.in lege.& ſi ſeruitus ven.l.egi.& ſic non obſtat ff.de iudic.non quemadmodum.

ADDITIO NOVA.

De materia quartæ parochialis,vide Bald.per plures quæſtiones in l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſc.& cler.in penult.col. vel circa.

¶Baldus de Sepulturis.

In libello an præſumatur quis intẽtaſſe ius commune,an ius municipale,ver.vtrum.G.an vtrunque,ff.de act.l.ſenatus.in gl.ord. vide ff.de ſerui.ruſt.præ.l.certo generi.Bald.

a ¶De parochiis [a]. Rub.

ADDITIO.

a Quod de proxima dixi,de iſta repeto.Roff.in libellis iuris canonici poſuit hanc rub.& præcedit proximam, & in fine poſuit 4. libellos diſtinctos Bonag.poſt libellos,de quibus dixi rub.prox. ponit tres libellorum formas ſub vno principio:inſerit demum hîc auctor materiam agrimẽſoris,qui falſum modũ dixit,ꝗ Rof. in libellis iuris ciuilis proſequitur,vt j.dicã:vide,qđ ſcripſi eo.ti. ſuper rub.ad rubricam.fa.qđ no.de ſepul.cùm quis.lib.6.& 5.gl. de eo,qui habet & habitat vnam domum,vel duas coniunctas in finibus duarũ parochiarũ,ſuper qua remiſſiones dedi,& recitaui qõnes Alb.& Odof.& vnum verbum Rof. Recepi nuper qõem hanc diſputatam per recolendæ memoriæ dom. And. Ghyni de Florentia,olim ſcholarẽ meũ, & nuper cardinalẽ,& nũc defunctũ.Formabat aũt qõnem,ꝙ aula erat in vna parochia,& camera in alia:ſed quærebat,cuius parochiæ cenſeretur?quare id dicã,in fine videbis:& cũ multũ inſtituiſſet,quis locus domus eſſet præponderandus,& allegaſſet,ꝙ ille,quem plus frequentabat,vt camera in ſtudẽte:aula in viro ſociali:vel is, ad quem plus habebat animũ,vel quo laborabat,vel quo orabat,vel quo operabat̃,vel quo dormiebat,vel ingrediebatur:& cùm iura multa diuiſim pro his allegaſſet,ſubmiſit ſe de his non curare,quia paterfamiliâs faciendo hîc ſtudium,hîc cameram,hîc aulam,hîc introitum,præiudicare non poterat eccleſiæ, quæ iam ius parochiale habebat vſque ad certos limites.ff.de reg.iur.non debet alteri. ff.ne quid in flu.pub.ripáue.l.j.§.ſunt,qui putant.in fi.C.de ſeruit.ſi manifeſtè.& l.ſeq.fac.de ele.ſi ab eo.in fi.lib.6.Dicit ergo,ꝙ cũ appellatione alimentorum non ſolũ cibus & veſtis, ſed ẽt habitatio ꝯtineatur,ff.de ali.leg.l.legatis. illud genus non eſt reſtringendũ ad certam quotam ipſius:& cõſtat,quòd etiam dormitio eſt neceſſaria,de.accuſat.ſi conſtiterit. Sed demũ inſtat in multis mẽbris, ſcilicet ꝙ neuter debeatur,ff.de hæred.inſtit.q ſoluendo.j. in fin. cũ l.ſeq.de elect.c.pe.ver.ſi autẽ.lib.vi.ꝙ ꝓoccupãti debeat̃,ff.de leg.j.ſi plurib.in fi.de ꝓcur.l.plurib.e.ti.ſi duo.lib.vi & ibi vide in gl.qa tũc.ꝙ is,cui epiſcop⁹ aſſignauerit,C.de iudi.l.fi.§. executore.ff.de admi.tut.l.3.ad fi.cũ ꝯcor.ext.de deci.qm̃.& facere deberet hoc illi,in qua meliùs Deo ſeruitur,C.đ epiſ.& cler.gñaliter. canonizata xvj.q.1.facit extr.đ ſepul.c.3.& ſi paritas eſſet,gratificari poſſet,ff.ad Syl.l.3.§.cùm omnes.de iure patro.cũ aũt.vbi de hoc.Quo ad ſtatum eccleſiarum,allegabat per quinq; modos,ſcilicet quòd pauperiori, vide not. de teſtam. indicante. & facit C. de epiſ.& cler.ſi quis ad declinandam.§.ſi aũt proditori.ff.fam.erciſ.ſi quæ ſunt.ff.de teſti.l.iij.& vide,quod ibi no.de appel.conſt. ij.Pro intitulata digniori,facit C.de ap.præcipimus.§.fi.C. vt dig. ord.ſeruetur,l.j.& ij.Pro antiquiori,ff.fin.regun.l.in finalibus. extrà de paroch.c.j.& de ſepul.his,qui.lib.vj.Pro priùs deſcripta in ordine parochialium facit ff.de leg.ij. cũ pater.§.penul.& de præben.mandato.& de elect.cap.pen.ver.vel ſi.Subdebat, quòd poſſet hæc res ſorte diffiniri,ff.de iudiciis,ſed cùm ambo.de qua vide extrà de ſortileg.c.vlt.in & ſuper vltima gl.Ipſe tenuit, quod gl. prædictæ decret.cùm quis.Notauit tamen me,quòd non induxi aliqua iura:& tamen id induxi, per quod ipſe principalem quæſtionem ſoluit,ſcilicet ipſius decre.caſum.Item induxi,quod no. Innoc.in decret.nouũ.de deci.vbi ſcripſi in magna gl.verſi.item non credit Innoc.Item quod de Greg.not.in decret.apoſtolicæ. eo.tit.ad idem de teſta.relatum.ij.in fi.& quod no.Hoſt. in Sum. de parochiis,§.quis intelligatur.in prin.& quod no.in l.nulli. C. de epiſc.& cler.in glo.idem eſt ortus.&leges,quæ ibi allegantur. Item,vt dicit,quando in vna re concurrunt duæ cauſæ, quæ reddunt eam miſtæ conditionis,locus eſt ſeparationi,vel diuiſioni, ſi ſit ſeparabile,ff.de inter.& releg.l.relegatorum.§.fi.& l. ſeq.C. de rei ven.ſi in area.ff.de ſer.vrb.præd.l.binas ædes.ff. de leg.iij.l. ſeruis vrbanis.in fi.& ff.de leg.j.l.Titiæ textores.Si viueret prædictus dñs meus,qui poſt Cardinalatũ familiariſſimè mihi ſcripſit,notatus ab eo,vt s̃.notabiliùs ad eum ſcriberẽ,ꝙ quęſtionem ſuam inſolutam dimiſit.ipſe enim quæſiuit de tali habitatore,cuius parochiæ cenſeretur.Ego verò tractabã de quarta, cui eccleſiæ deberetur,& hanc ſoluit:vnde ſi de quarta prædicta,vel perſonali decima,vel ſimilibus quæritur, facilè hoc ſoluitur, vt fiat diuiſio:ſed ſi cũ eo q̃ramus,cuius parochiæ cẽſeatur,venit examinãdũ,vbi audiebat diuina,cui cõfitebatur,à quo recipiebat ſacramenta,vbi ſepeliatur inteſtatus, nõ habẽs ibi ſepulchra maiorũ: & his ſimilia,de qb.Hoſt.in Sum.huius ti. §.ii.in princ.& quo ad ciuile forũ cuius onera ꝑſonalia,vel realia ſubibi,& horũ neutrũ eſt ſolutum:licet & his allegationes in parte conueniant.Audiui dicẽtes ꝙ ſi tota domus locetur,ceſſabit dubium:quia penſionis decima diuidetur,vt s̃.ſed huic dicto & eius rationi reſiſto.durat enim dubiũ in inquilino conductore, nec ratio ſemper vera. cũ eñi iſta ſit decima ꝓdialis,dico de ipſa ñ dubitari:ſiue tota domus,ſiue pars eius locetur:qa ſi baptiſmalis eccleſia cõprehẽdit vtranque parochiam,ſicut Bononiæ, integra decima illi ſolueretur,vt plenè dicã j.tit.j.ſup iij.libello:ſi aũt vtraq; iſtarũ parochialium eſt baptiſmalis,vel de conſuetudine illis debent̃ decimæ ꝓdiales,tũc,ſi tota locetur,ꝓ rata fiet diuiſio:ſi pars,putà inferior, ſtationario librorũ,vel patiarũ,vel barbitonſori,illi eccleſiæ ſoluetur,in qua eſt pars illa:ſi eſt in vtraq; fiet diuiſio,vt s̃.Concluditur ergo,ꝙ ſi ius parochiale conſiſteret ſolũ in quarta mortuariorũ & decima ꝓdiali,facilis eſſet q̃ſtio:ſed quia nõ ſic,vt s̃.quæſtio eſt difficilis,in cuius diffinitione multũ cadit arbitrat⁹:finge limitẽ eſſe inter Andreã à dextra, & Ioannẽ à ſiniſtra , quia Io. habet latam domum,putà xl.pedum:And.emit ex illis decẽ,quos vniuit primę domui:vel vtraque deſtructa fabricauit domũ nouam: Io.verò cum ſua familia in xxx.remanſit:iſte caſus plus eſt tranſibilis,quàm ſi tota xl.vendidiſſet Io.& ad aliam parochiam,vel ad partem parochiæ ipſius priùs habitæ per alium tranſtuliſſet : itẽ minùs tranſibilis , quando aliquis ab ambobus emiſſet, & fortè domibus deſtructis nouum palatium feciſſet,ita quòd quælibet eccleſia perdidiſſet ſuum.Item finge Andream à dextra parte habere totam progeniem ſuorum agnatorum,nõ facilè adiudicandum eſſet eccleſiæ ſibiſtræ. Item finge vtramque domum , dextram & ſiniſtram,vel ſiniſtrã tantùm eſſe viliſſimam, & fœminas pauperculas illas habitare,proprias,vel conductas.Item finge. ꝙ eſt alia domus eccleſiæ dextræ,quæ in compẽſationem congruè poteſt aſſignari ſiniſtrę:hoc optimè vidi:ſi eſſem epiſcopus,communionem non reciperem inter illas eccleſias,quę eſt mater diſcordiæ.ff.de legat.ij.cùm pater.§.dulciſſimis.extr.de ſen. excom. ex tenore.ad fi.ſed adiudicata domo parochię dextrę,vel ſiniſtrę, prout videbitur,ſi compenſatio,de qua dixi,fieri non poteſt,eccleſiam,vel parochianum damnarem ad certum honorem, vel commodum , putà dandam alteri eccleſiæ certam panetam , vel aliud tale in tali feſto, vel quòd de funeralibus tantùm haberet partem aliquantulum maiorem,quàm ipſam,quæ pro rata contingeret, & de cæteris nihil : habenda tamen eſſet conſideratio decimarum perſonalium,ſi ibi ſoluerentur.

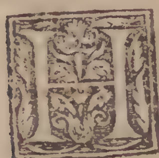
SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter ſit in poſſeſſorio contra rectorem alicuius eccleſiæ concipiendus.*

2 *Libellus qualiter ſit in petitorio cõtra alicuius eccleſiæ rectorem cõcipiẽdus.*

3 *Libellus qualiter ſit concipiendus, vbi contra alicuius rectorem agitur de finibus.*

4 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi inter duos episcopos est contentio.*
5 *Agens actione in factum, quæ datur. si mensor falsum modum dixerit, qualiter libellum concipiet.*
6 *Positiones qualiter sint formandæ, vbi agitur contra mensorem falsum modum dicentem.*
7 *Quæstione de finibus orta. si actor eos vsurpat, perdit, quod petebat.*

HAEC materia diuersos habet articulos: quare in ea vario modo possunt concipi libelli: aliquos tamen
1 ex gratia formemus. ¶† Vnde in possessorio ɔtra rectorem alterius ecclesiæ sic libellus concipitur:
a Lib.[a] Coram, &c. propono ego rector ecclesiæ sancti Martini de Podiomissione diœcesis Biteren. contra P. rectorem ecclesiæ sancti Genesii quòd cùm sim in possessiōe, vel quasi iurium parochialium, seu recipiendi iura parochialia à Laurentio parochiano meo, ipse P. me in possessione, vel quasi, recipiendi prædicta iura parochialia turbat & molestat, recipiendo videlicet ipsum Laurentium ad diuina in ecclesia sua, recipiendo etiam oblationes ab eo, & alia iura parochialia, excommunicando etiam eum, vel interdicendo, vel confessionem eius audiendo, vel eum ad sepulturam admittendo, missam etiā nuptialem ei, quando matrimoniū contrahit, celebrando, baptizādo, &c. sacramenta præbendo, vel non sinendo eum diebus paschalib. & aliis maioribus festiuitatibus ad ecclesiam meam accedere, vel non permittēdo mulieres dicti loci pueros ad meam ecclesiam portare, vel cereos offerre, & huiusmodi, & alias laudabiles consuetudines obseruare: quare peto per vos sibi sententialiter præcipi, & eum compelli, vt ab huiusmodi turbatione & molestatione cesset, & desistat: & super his perpetuum silentium imponi, ext. de resti. spol. audita, de deci. dudum. de simo. ad apostolicam. Inst. de interdictis, §. retinēdæ. ff. de seruit. quoties. ff. si seruitus vendi. sicuti. §. Aristo. extrà eo. vt dominicis. & c. nullus. & c. vltimo, de consec. distin. i. omnes. extrà de pœnit. & remis. omnis. de pœnit. dist. vj. placuit. extr. de sepultur. c. iij. & c. j. & de consec. dist. iij. nulli. C. lib. xij. si curialis relicta ciuit. rus hab. mal. l. vnica. de consec. dist. j. si quis etiam extra. ¶ Vel sic libellus concipiatur:
b Lib.[b] Coram, &c. vt s. vsque, Genesii. iunge, qui mihi iniuriatur recipiendo Laurentium parochianum meum ad diuina, & oblationes ab eo recipiendo, & alia, vt suprà: vnde peto eū cogi à tali iniuria cessare, & sibi inhiberi, ne talem iniuriam mihi de cætero
2 inferre præsumat, ff. de iniu. iniuriarum. §. fi. & l. sanè. ¶† In petitoria autem sic libellus concipietur:
Lib. Coram, &c. vt s. vsque, Genesii. iūge, qui in ecclesia sua P. parochianum meum ad diuina admittit, & eius oblationes recipit, licet sibi non sit ius talia faciendi: quare peto ipsum per vos in futurum à talibus prohiberi, & quòd in suam ecclesiam eum de cætero non admittat: imò venientem repellat, sibi sententialiter inhiberi & præcipi, & super his perpetuum silentium sibi imponi, vt in præalleg. c. vt dominicis. & c. si quis etiam. extrà, & c. nulli. ¶ Contra Laurentium verò sic concipitur:
Libell. Coram, &c. conqueror de Laurentio, qui mihi in iuribus parochialibus respondere contemnit: quare peto ipsum per vos cogi mihi in iuribus parochialibus respondere, videlicet vt in diebus dominicis, & festiuis, pascha, ascensione Domini, &c. vt s. de consec. distin. iij. c. j. & extr. de feriis, c. vlt. & C. eo. l. omnes. ad dictam ecclesiam meam, cuius parochianus est, veniat, & ibi diuina officia audiat, oblationes portet, pœnitentiam, & eucharistiam, & alia sacramēta ecclesiastica recipiat: decimas & alia iura soluat, & c. vt suprà in j. lib. & ad id peto ipsum sententialiter condemna
3 ri, vt in præal. concord. ¶† Si verò agatur de finibus, sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. propono ego syndicus talis monasterii contra P. quòd tale castrum, vel talis ecclesia cum omnibus iuribus, territoriis & pertinentiis suis, quæ ad dictum monasteriū pertinent pleno iure, cuius territoria & pertinentiæ protenduntur vsque ad tales fines. & limitatur in eis, & vsque ad eos, abbas & conuentus dicti monasterii pertinentias & territoria ipsa ab antiquo possederunt, & nunc tenent & possident: sed præfatus P. homines dicti castri, vel ecclesiæ, & abbatem, & conuentum, & eorum nomine laborantes impedire & molestare super possessione, & agricultura, & aliis ausu temerario præsumit, asserens sibi ius competere in territorio, & pertinentiis s. dictis, in animæ suæ periculum & dicti monasterii præiudicium & grauamen: quare peto procuratorio nomine pro dictis abbate & conuentu dictum P. ab impedimento & molestatione huiusmodi compesci: & eidem monasterio vsque ad prædictos fines & terminos per vestram sententiam adiudicari: & eos debere esse limites eorundem, sententialiter declarari: & super prædictis territoriis & pertinentiis, & in iisdem dicto P. perpetuum silentium imponi. Fines autem sunt hi, &c. extr. eo super eo. x. q. j. peruenit. in fi. xvj. q. iij. licet in regulis.

4 ¶† Quòd si sit inter duos episcopos contentio, sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. propono ego R. Rothomagen. archiepiscopus contra episcopum Lexouien. quòd licet ecclesia sancti Candidi Rothomagen. super Sequanam, & parochia eius ecclesiæ, & ecclesia de villa, & tota parochia, seu parochiæ eiusdem villæ & ecclesiæ, seu prioratus sancti Nicolai in foresta de Lunda, & decima eiusdem forestæ, & ipsa foresta, necnon & decima ecclesiæ de Beluaco, & villa ac parochia loci eiusdem intra fines suæ diœcesis sint sita, & in eius dispositione ac potestate de iure consistant, dictus tamen episcopus decimas ipsas & alia iura episcopalia in dictis locis de facto, cùm de iure nequeat, vsurpat: quare peto in prædictis omnem dispositionem & ordinationem, institutionem & destitutionem mihi & meis successoribus adiudicari, & eas mihi lege diœcesana esse subiectas sententialiter declarari: & dicto episcopo, & eius successoribus perpetuum silentium imponi, cùm sibi nullum ius competat in præmissis: peto etiam nomine, vel occasione iuriū episcopalium in dictis locis ab eo perceptos, quos æstimo quingentas marchas argenti. Hæc forma ꝓbatur & approbatur in constit. Greg. IX. extrauaganti, de præscri.
c venerabilis[c]. & xvj. q. j. omnes. & extr. de relig. do. constitutus. &
5 c. cùm venerabilis. ¶† Et quia[d] hìc de limitibus & finibus tangi-
d tur, scias, quòd quādoque aliquis vult emere decem sextariatas, vel tornaturas de possessionibus alicuius: vel est quæstio de finibus: & sic agrimēsor vadit ad locum, vel iussu iudicis, vel partium communi assensu, vt xvj. q. iij. inter memoratos. ibi, inspectores mittendos. extr. de præscrip. quia indicante. ff. fi. regun. si irruptione. Si igitur iste agrimensor, qui metitur, renunciat falsum modum, scilicet vel plus, vel minus esse, ita quòd nocet emptori, vel venditori, vel mihi, vel tibi in iudicio finium regūdorum, in quo vtriusque partis testes recipiuntur, vt ext. de probat. ex literis. vel renunciauit falsam mensuram ædificii, vel frumenti, vel vini, vel quocunque alio modo nos fefellit: inducit prætor actionem in factum, quæ datur, si mēsor falsum modum dixerit, per quam ab illo nostrum interesse consequimur, ff. si agrimens. fal. mo. dix. l. j. & l. si mensor. §. hoc iudicium. & l. siue. & l. vel cuius. ext. de emp. & vend. vt mensuræ. sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui dolo, vel lata culpa renunciauit mihi, cùm ipsum mitterem ad mensurāda iugera, vel fines, decem esse iugera, & pauciora inueni: vel renūciauit fines vsque ad talem locum tantum protendi, qui vlterius producuntur: vnde interesse meum ab eo peto, quod æstimo xx. & ad hoc propono actionem in factum ex illo edicto, si mens. fal. mo. dixerit, ff. e.
6 l. iij. §. j. ext. de præsc. quia indicante. de don. per tuas. ¶† Actor ergo sic ponet:
Pos. act. Pono, quòd volebam emere à T. decem iugera prædii. vel, inter te & me & T. erat quæstio de finibus. Item ꝙ volebam scire, an essent ibi decem iugera, vel an fines mei vsque ad talem locū ꝓtēderēt. Itē ꝙ T. agrimēsorē elegi. Itē ꝙ mēsus fuisti, & malè. Item quòd renūciasti mihi prædium esse decem iugerum, vel fines meos in murum protēdi: & inueni pauciora esse iugera, vel plus esse ī finibus. Itē quod venditor, cui pretium solui, factus est
e non soluendo[e]. Item quòd est peritus in mensurādis agris. Item quòd dolo tuo, vel lata culpa malè mensurasti, & malè renunciasti. Prædicta probantur ff. eo. l. i. §. ij. iij. & fi. & l. si duo. §. competat. & §. idem potest. ¶ Reus verò sic ponet:
Pos. rei. Pono, quòd M. tantùm egit cum T. de finibus, vel voluit ab eo emere decem iugera. Item quòd nō solum peritus in agris mensurandis. Item quòd in illo prædio non sunt nisi tantùm decem iugera. Item quòd fines tui vsque ad talem locum protenduntur. Item quòd ego renūciaui illa esse decem iugera, & fines
7 in tantum protendi. ¶† Cæterùm, quæstione de finibus mota, si actor eos vsurpat, perdit quod petebat, & insuper tantum agri modum, quantum adimere tentabat: & hoc per l. si constiterit. C. fin. reg. in qua sic libellus concipitur:

Lib. Coram,

ADDITIONES.

a Lib. ¶ Primus Roff. vbi s. incorporat libellos Bonagui.
b Lib. ¶ Roff. vbi s. cum duab. seq.
c Venerealis. ¶ De qua facit mentionem gl. vlt. dec. si diligenti. de præscrip. in fi. & de qua formata fuit dec. j. de præscrip. lib. vj. vt ibi not. in j. gl.
d Et quia. ¶ Hic aggreditur auctor verba Roffr. de edicto, si mensor fal. mo. dixer. quod est xviij. in ordine edictorum: & vij. quæ in hoc requiruntur, secundum Roff. ex positionibus patent, & iste est contractus innominatus, do, vt facias. nec est locatio, licet interueniat merces. datur enim remunerationis gratia, ff. e. leg. j.
e Non soluendo. ¶ Quare hoc dicatur, declarat Roff. sub ver. sextum. & ponit alium casum, quando contra illum egit & obtinuit reus, hoc probant leges infrà alleg.

Lib. Coram, &c. ꝯqueror de P. qui cùm cōtra me coram tali quæstionem de finibus prædii Titii mouisset, vel de tali loco vsque ad talem, ipse ante sententiam latam adito iudice auctoritate propria ipsos fines, vel ipsum locum vsurpauit: quare peto ipsum P. puniri in amissione quæstionis, quam aduersus me mouebat: & in tantum agri modum, quantum vsurpauit mihi de suis prædiis adiudicabdum, & ipsum ad id condēnari: & ad hoc propono condictionem ex l. fi. regun. si constiterit. xvj. q. iij. placuit. De finibus autem agrorum diuidendis, & diuisione aliarum rerum, & de actionibus familiæ ercifcundæ, & communi diuidundo, dixi s. de iudic. §. sequitur.

ADDITIONES NOVAE.

50 Pone, testator est parochianus in duabus parochiis, seu ecclesiis, & in testamento dixit, lego ecclesiæ meæ mille, quis habebit? quid si in vna ecclesia sunt duo presbyteri, & lego parochiano meo mille, quis habebit? Item quid si cum esset parochianus sancti Petri legauit ecclesiæ suæ decem, deinde ante mortem effectus est parochianus alterius ecclesiæ, de his not. Dy. in l. j. C. de sacro. sanct. eccl. Item Guil. de cu. ibi format aliā quæstionem. Item legatur alicui ecclesiæ simpliciter, non specificato nomine ecclesiæ: an in dubio debeat intelligi de ecclesia Romana, vel ecclesia parochiali testatoris, Guido de Suza. in d. l. j. de sacr. sanc. eccl.

Pone, aliqua dom⁹ posita est in parochia sancti Petri, sed introitum habet in parochia sancti Pauli: de qua parochia dici debeat, Dyn. in l. quod conclaue. de damno inf. Bar. in l. prædiis. §. qui domum. de leg. iii. Albr. in statutis parte iii. quæstione cxlj.

a ¶ De decimis [a]. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Decimas petenti conuenit rei vendicatio.*
2 *Decimas petens prædiales qualiter formabit libellum.*
3 *Actio confessoria secundum quosdam competit pro decimis.*
4 *Decimæ secundum quosdam peti debent condictione ex canone.*
5 *Agens rei vendicatione pro decimis, nō potest sibi decimam esse debitā dicere.*
6 *Cogēs aliquem in specie ad solutionē decimarum, qualiter libellum formabit.*
7 *Pro decimis subtractis, & in futurū soluendis, qualiter sit formādus libellus.*
8 *Tractus futuri temporis ad iudicem spectare debeat.*
9 *Libellus qualiter sit formandus, vbi vnus rector in recipiendis decimis molestatur ab alio.*
10 *Concessio de recipiendo noualium decimas pro ea portione, qua veteres contingunt, ad quas decimas extendi dicatur.*
11 *Religiosi quo casu possint decimas à laicis exigere, & an aliquando ad decimas suorum bonorum soluendas teneantur.*
12 *Interdictum de non colligendo fructus an possit dari ab illo, cui decimæ talium bonorum debentur.*
13 *Decimæ in quo loco solui debeant.*

1 SCire debes, † quòd secundum quosdam, rei vendicatio competit pro decimis petendis, xvj. q. j. moderamine. in fi. ibi, domum vendicent, &c. [b] & c. reuertimini. ibi, suam partem, &c. nam si sua est, ergo vendicatur, ff. de rei vend. solum. & tunc sic concipitur libellus in personalibus decimis [c]:

b

c

Lib. Coram, &c. propono ꝯ P. quòd cū ipse sit parochianus meus, & in mea ecclesia audiat diuina per anni circulum, & ecclesiastica percipiat sacramenta: ad soluēdas mihi decimas personales de iure tenetur: quod tamen facere contradicit: quare peto decimas ipsas

ADDITIONES

a De his satis Inn. & Host. sup rub. vbi post eos scripsi. & in fine dixit, quō de quota n̄ est q̄renda ratio. Quidā habēt hic rub. cōpletā, scilicet de decimis, p̄mitiis, & oblationib⁹: sed cū auctor solū de primo tractare disponeret, solū primū posuit hîc p rubro. De primitiis ergo dic. vt e. ti. c. j. & vid, q̄d ibi scripsi sup verbo, offerre & verbo, ampli⁹. & q̄d ibi no. in vlt. gl. & q̄d sup ea dixi: d̄ oblationib. scripsi sup rub. de parochiis, & hoc e. ti. q̄uis. ad fi. per Host. plenè in Sūm. de parochiis, §. ij. Ex practicis auctorib. materiā tractauit solus Ros in libello iuris canonici, q̄ plenè psequtur p nouem mēbra distincta, & in pe. mēbro, q̄d est qua actione petatur ponit quatuor libellos. Bonaguida parte secūda, charta prima format tres libellos: duos ꝯ debētes decimas: tertiū ꝯ rectorē alteri⁹ ecclesiæ, q impedit. Aegid. sub c. xvi. ponit duos libellos, ꝯ parochianū vnū, & ꝯ rectorem alterius ecclesiæ, vt suprà: de actione verò, q sup his cōpetat, fm q̄ variantur ĩ. libelli, not. in primo canone, quē allegat auctor, & in decr. tua nobis. e. t. in eo. super j. gl. Itē scias, prout dixit Roff. vbi s. in prin. de decima, de qua loquimur, ius ciuile non tractat, sed dic de decima pollicitationis, de qua ff. de pollic. l. ij. §. fi. & no. eod. ti. tua nobis. ad fi. gl. Item de decima litis, vel qualitatis in libello comprehensæ, C. de epis. & cler. auth. generaliter. de qua s. de satisda. in prin. Quæstio dominicalis xxv. non est dubia, per decr. cùm contingat. eo. tit. vbi placet per præscriptionem antiquorum non esse præscripta noualia. De xlix. scilicet cùm res data in compensationem decimæ perit casinate, vide d̄ rerum perm. c. fi. super vlt. gl. Quæstiones de decimis papalibus, quis illas soluat, translatus, an successores, vide super regula, non est in mora. lib. vj. Quæstionem porrorum vide super regula, qui prior. eo. lib. De Saracenis, an teneantur ad decimas prædiales, & quomodo cogantur, dicam infrà de Iudæis & Sarracenis, super rubrica. Quærit, an ecclesia hæres, vel legataria Titii in fundo sibi decimali sito in parochia, si per onus hæreditatis, vel legati illum vendit, an transeat decima? Et dic, quòd non, quia spiritualis, & quia alio iure debebatur, per l. si ei. ff. communia præd. C. de vsu & hab. l. inter antiqua. ff. de contrahend. empt. l. littora. de act. emp. l. si mercedem. §. j. & ff. de serui. l. Papinianus. Si autem esset decima conuentionalis, quàm dominus primò reciperet à colono partiario, post quam solutam reliquum diuiditur, ista bene transiret domino vendente. Item si esset conuentionalis in prædio alieno, cuius postea dominium acquisiuit, ff. communia præ. l. quicquid. & de seruit. vrb. præd. si quis ædes. facit ff. de fun. instr. l. Seiæ. §. Tyrandæ. Item ad intellectum primæ clausulæ notatæ in clemen. ij. de deci. in j. glo. quæ vult, quòd de reditibus & prouentibus hospitalium, &c. qui in vsus infirmorum & pauperum conuertuntur, Papalis decima non soluatur: quæritur, an sit soluenda de his, quæ cōuertuntur in vsus illorum, qui præsunt hospitalibus, & pauperibus deseruiunt? Ad negatiuā inducitur, quòd istud est beneficium principis: & sic largissimè interpretandum est, extrà de verb. sig. olim. Et si dicatur priuilegium iuxta ea, quæ ibi scripsi super vlt. gloss. ex motu proprio principis concessum, non ad petitionē eius, cui proficit: ergo, vt suprà ostendit, tamen potest, quòd sit beneficium. quia de eo, quod concedenti habeatur, concessum est, cùm de decima Papali loquimur sibi, vel alteri soluenda: & si vis, quod habeat nomen priuilegii, etiam in illo fit contra concedentem larga interpretatio, vt ibi dixi: ergo conuersum in vsum illorum hospitalariorum, qui pauperibus seruiunt, & sine quibus esse non possunt, in vsus pauperum & infirmorum dicetur esse conuersum: facit C. de vxo. mi. l. j. & ij. ff. de fun. instru. quæsitum. §. si instructum. & ff. de bon. poss. ex testam. mil. l. j. sicut & de medicis militum dicitur, ff. ex quib. cau. ma. l. inter eos. §. fin. & de ipsorum comitibus, ff. de excus. tut. l. administrantes. §. j. Sic & cōuersum dicitur in nauem armandam, conuersum in alimenta nautarum, sine quibus nauis duci, vel regi nō posset, ff. de exercit. l. j. §. non autem. ibi, vel nautas exhibendos, &c. Sic & vxoris causa parata dicunt, quæ parata sunt ad vsum suæ seruientis, ff. de auro & arg. leg. l. vxori. §. ij. in fi. Bene faciunt ad casum ff. de itin. actuque priua. l. veteres. de precar. l. pen. de verb. oblig. si stipulatus fuero. & de priuil. licet. secundo resp. lib. vj. cum suis concord. Dicamus igitur cum l. omnibus. ff. de leg. j. in fi. j. resp. quòd hæc interpretatio verbis conuenit, & menti nō repugnat: & cùm præiudicium alteri non inferat, est tenenda: iura ad hoc vide suprà de instrum. edit. § nunc autem. ad fi. versi. v. est autem ponderandum, quòd quæstio formata est de his, quæ conuertuntur in vsus illorum, qui præsunt hospitalibus & pauperibus deseruiunt: & sic coniunctim. Si autem hospitale diceretur beneficium, iuxta ea quæ habentur in Cle. de relig. do. quia contingit. §. vt autem ipsorum rectores hospitalitati non deseruiunt, licet alimenta ministrorum suorum, qui deseruiunt, possint de decima soluenda deduci: ea tamen, quæ in studio, vel alibi percipiunt, veniunt decimanda, propter illud relatiuū, quæ in vsus, &c. Relatio ergo, vel determinatio illa suum casum non excedat, extrà de donat. e. cùm dilecti. De perpetuo vicario in capella monasterii, in cuius vicariæ constitutione fuit ordinatum, quòd vicarius omnes reditus & obuentiones haberet, & solueret monasterio annis singulis xl. saluo, quòd annis, quibus ponderetur Papalis decima, solùm solueret quinquaginta, quòd ipse tenetur ad decimā, vide suprà rubrica de concess. præ. in fi.

ADDE, quæstio proxima fuit Old. consi. xj.

b Domum vendicent. &c. Hic deficit auctor: quia istud Domum, non est in tex. & si corrigis Decimā, non procedit: quia illud non est etiam in tex. sed est ibi disiunctim, decimarum oblationē, donationem, decimarum portionem. Item istud, &c. non fuit congruè positum, cùm post verbum Vendicent, nil sequitur. Item in allegatione sequenti non inuenies in textu Suam partem: sed fateor ibi tex. verbi Dei, fraudasti me parte mea: item ibi vocat decimas possessiones suas, & super isto tex. gl. arguit, vt hic.

c In personalibus decimis. ¶ Omnes infrà scripti libelli, excepto quinto, qui multa specificat, sumpti fuerunt de libellis Alber. super rub. ex l. j.

mas ipsas personales mihi nomine dictæ ecclesiæ ab eo dari & solui:& ad hoc propono actionem rei vendicationis, vt in præ. concor.& extrà de verb.sig.causa.vbi dicitur,quòd decimæ, primitiæ & oblationes in bonis ecclesiarum numerantur.¶†Si ve
2 rò petas prædiales,sic concipietur libellus:

Lib.Coram, &c.propono contra P.qui habet prædia sua in parochia mea,&ex his fructus percipit,de quibus mihi decimam persoluere contemnit, vt tenetur:quare peto ab eo,decimam ipsam mihi solui, & ad id ipsum per vos sententialiter condemnari: & ad hoc propono rei vendicationem, xvj.q.j. si quis laicus. extrà eo.ad apostolicæ.de paroch.c.vlt.Vel potest dicere in libello, ꝙ ad eum spectat iure dominii,vel quasi: quod dic, sicut dixi suprà de cau.pos.& propri.§.sequitur.ver.aliæ sunt.§.nunc dicendum.
3 ¶†Alii dicunt,quòd pro decimis competit actio confessoria:de qua dixi in e.ti.§.fi.ft.si seruit.ven.l.j.& ij.& l.loci.& tunc sic concipietur libellus:

Lib.Coram,&c.propono contra P.quòd cùm mihi sit ius nomine meæ ecclesiæ percipere decimas tã prædiales de prædiis, quę habet in parochia meæ ecclesiæ, quàm personales, tanquam à meo parochiano, ideo decimas illas ab eo mihi præstari & solui peto,& eum ad id per vos cogi,& sententialiter condemnari: & ad hoc propono actionẽ in rem confessoriam.¶†Tertii dicunt,
4 & meliùs,quòd petuntur condictione ex canone,& concipietur sic libellus:

Lib.Coram,&c.propono contra P.qui licet sit parochianus meus,prędiaque habeat intra limites parochiæ meç,decimas tamen soluere negat,ad quas soluẽdas de iure tenetur:quare peto eum per vos cogi ad solutionem decimarum,tam prædialium,quàm personalium, & ipsum ad id per vestram sententiam condemnari:& ad hoc propono condictionem ex cãnone illo xvj.quæst.j.
a decimæ.& cap.reuertimini.ff.de condictio.ex lege,l.vnica[a].
5 ¶†Attende igitur,quòd vbi agis rei vendicatione,non dicas de
b cimam tibi esse debitam,sicut quidam fatui dicunt[b]:quia si sit tibi debita,non est tua:& sic non potes eam vendicare,vt extrà de
c iudic.examinata[c].& si esset tua,non esset tibi debita, ff. de actio. & oblig. obligationum substantia. Veruntamen decret. dicit, ꝙ est debita:vnde non videtur,quòd possit vendicari,extrà eo.parochianos. Et quod iam dixi,potest locum habere,cùm certum quid de certa specie petitur: cùm autem in genere petitur ali-
6 quem cogi ad solutionem decimarum,locum habet, quod pri-
d ùs dixi.¶†In specie[d] verò sic potes libellum concipere:

Lib.Coram,

ADDITIONES.

a Vnica.¶Primò,si ista ecclesia est baptismalis, de iure procedit libellus:& hoc casu loquitur can.xvj.quęst.j.præ.& c.in sacris.Sed si ista ecclesia cum suis limitibus est inter limites antiquæ baptismalis ecclesiæ, hoc est dubiũ,an summota consuetudine procedat libellus,quo ad prædiales:& aperti sunt tex.quòd non procedat,xvj.quæst.j.ecclesiæ.in ca.quicunque. & apertiùs in c.de decimis.& c.statuimus.& xiij.quæst.j.decimas. aliàs est versi.sub secundo §.Hinc est,quòd decret.nuncios. eodem ti.in parte decisa,dicebat decimas ecclesiis matricibus deberi.Constat autem illam esse matricẽ,quę baptizando regenerat.de hoc in cle.de sen ten.excom.cap.j.Per eundem modum facit de præscrip.ex transmissa.vbi videtur casus:& facit quod no.xiij.quæst.j.in fi.summę, & in pd.c.quicunque, & cap.statuimus. & hoc dictũ, quod mihi placet,tenuit Ber.in decr.cùm contingat.eodem ti. idem Innoc. l.dec.ad apostolicæ.vt ibi scripsi.Taner.in decr.nuncios.eod.tit. nisi esset contraria consuetudo,fm eos:& idem Ray.eo.tit.parte iij.versi.item aliquis habens.dicens,ꝙ si de consuetudine dubitetur,dabuntur ecclesiæ baptismali.Pro hac opinione, q̃ approbat consuetudo,facit vitatio enormis prœiudicii.Cùm enim antiqua plebs.vel baptismalis ecclesia haberet prędiales,& personales in toto suo vel plebanatu, licet propter hominum excrescentiam sit in diuersis locis plebanatus habitatoribus prouisum de capellis etiam habentibus sub plebe parochias limitatas:& sic de oblationibus & personalibus decimis, quas tamen ab antiquo ante hominum augmentum plebs non habebat,voluerunt tamen illis iura de prædialib⁹ prouideri,quas plebs habuerat ab antiquo: quod apertè sonant verba canonum inductorum. Remanet ergo plebs ipsorum parochia,quo ad quædam iura,& ipsorum matrix.bene facit de eccle.ædi.ad audientiam & quod ibi not.in gl. & ita.in fi.Sic & dioecesis dicitur parochia,xii. quæst. ii. bonæ. de donat.apostolicæ.in prin. Et per hoc concordari possunt glossæ diuersorum dicentium,quòd prædiales debentur ecclesiæ parochiali,si intelligitur hoc de antiqua parochia & plebania:bene facit,ne cler.vel monach.c.primo,libro sexto,vbi etiam plebaniæ habentes sub se capellas cum perpetuis rectoribus,dicuntur parochiales ecclesiæ.Nec obstat decr.ad decimas.de restit.spol.lib. vj.per quam dicit Archid.xiij.q.j.super summa.hoc dubium terminari.nam ibi ecclesia sancti Nicolai non erat matrix,vel baptismalis parochianorum illius ecclesiæ,sed omni parochiali iure carebat,quo ad illos:& hoc fateri videbatur in libello. Item solam possessionem modici temporis allegabat,vt ibi post Innoc.scripsi super verbo,aliquandiu.& super iiij.glo.Alia opin.est Ro.eod. tit.§.ij.habens,ꝙ debeãtur prædiales,etiam si baptismalis non sit. Nego tamen sic expressisse Gof.in c.dandæ sunt.e.tit.quem allegat Archi.de Ray.etiam,quem alleg. ad idem dico, quòd ꝓrium intellexit.nam licet in princ.tituli dixerit prædiales deberi ecclesiæ parochiali,intellexit tamen parochialem baptismalem,vt priùs dixi.Opinio,ꝙ in prædialibus stetur consuetudini,tacta est in principio.Quartam opin.ponit Roff. suprà, ꝙ prædiales debentur parochiali prædiorum:personales diuidantur inter baptismalem & illam,in qua audiuit diuina: pro hoc facit, quod scripsi de sepult.de his.super gl.ij.Host.aliquantulum accedit huic vltimæ in Sum.eo.tit.§.cui danda.in princ.dicens,personales dandas ecclesiæ parochiali,seu baptismali,id est, vbi audit diuina, & percipit sacramenta,per c.quia xvj. quæst.j.Prædiales verò parochiæ prædiorum,eod.tit.q̃m.de paroch.c.fi.nisi aliud habeat consuetudo,eod.tit.cùm sint.Et aduertè:quia istæ duæ opiniones, quæ recognoscunt baptismalem esse parochialem,etiam quo ad personales,licet hoc non seruetur multùm,fortificant primam opi. Ber.& sequacium,quæ placet.Si enim illa parochialis non esset, quomodo posset suo iure baptizare nõ parochianos?Item cùm illud sacramentum sit principale,& fundamentum omnium sacramentorũ,de presbyt.non bap.ca.fi.nonne sonat in absurdum dicere, ius parochiale per illud non præseruari?Fateor autem, ꝙ tribus casibus opi.Roff.& sequacium posset procedere.Primum dixi,scilicet cùm illud habet consuetudo:Secundus est, quando in limitatione nouæ capellę,cùm aliter animabus prouideri non posset,episcopus de sui capituli consensu assignauit(Ioan.Cal.) ipsi nouæ capellæ decimas prædiales suæ limitationis:facit pd.c.
c statuimus.xvj.q.j.&quod scripsi post Hostien.de eccle.ædi.ad audientiam.j.super ver.prouentus.& super gloss.ij.& quod not.de relig.domi.ↄstitut⁹.aliàs nisi expresse assignasset, licet limitasset, non venirent prædiales,per prima iura.Tertius est,quando in aliquo magno territorio erant complures ecclesiæ, & neutra baptismalis:& de nouo vna illarum in plebaniam aliarum & baptismalem erigitur:vel de nouo plebs vna super illa cõstruitur cum baptismo.tunc enim non solùm aliquorum canonum ratio superior cesset, quo ad plebem, sed etiam reuoluitur pro capellis: & hoc casu ꝓcedere posset quarta opi.circa personales. Hanc materiam conuenientem decret,cùm contingat.e.ti.ideo hic sic plenè tractaui:quia remissiones,quas ibi dedi in principio ij.gl.sufficientes non esse perpendi.

ADDE,cui ecclesiæ, an baptismali, an parochiali debeatur decima,Cald.consilio ii.e.ti.

b Dicunt.¶Verbum fuit Rof.vbi s̄.post vltimum libellum.

c Examinata.¶Facit de præben.c.tibi absenti.& de concess.præ. c. vlt.lib.vi.quod no.in Cle.de rescrip.auditor.super ver.debitum.

d Specie.¶Dicit:quia multas species ponit,de quibus singulariter possent formari libelli:sufficientem aũt specificationem non posuit,quam in libello fieri oporteret.Itẽ scias,ꝙ de consensu actoris & rei procedit iste libellus.ñ enim tunc rector ecclesiæ peteret ab vniuersitate decimas,quas debẽt singulares,ẽt si oẽs ñ soluendo delinquãt. Illas igit̃ solas ab vniuersitate peteret, q̃ debẽt ex fructib.vniuersitatis:& ecõuerso vniuersitas ꝗ illis,& ñ de fructib.singularũ tenebit̃ respõdere,xij.quæst.ij. qui manumittitur. Sed ponderauit auctor,qđ de facto contingit,si ꝯ vnum,vel plures singulares de vniuersitate petãtur decimæ,statim vniuersitas assumit litem,timẽs,vno, vel pluribus euictis reliquos etiam vinci:& rector prælegit vnam litem habere,quàm multas.In fructibus autem rei,quæ communis esset pluribus & singulis, in potestate est rectoris,vel agere cõtra omnes ꝓ tota decima,vel contra quemlibet ex sociis,vel pro parte sua:vide, quod not.xiij.q.j. §.vlt.Et quia statim subdit de pecoribus & pascuis, scias de decimis animaliũ,an sint personales,an prædiales,no.xiii.q.i.§.ii ver. quis pascit.& extr.e.ti.ad apostolicæ.in gl.ii. Sed dubitatur, quo tempore petantur, vel libellus pro illis porrigatur, siue porrigi possit.Est sciendum,quòd omnis obligatio de re nondum orta, vel nata,quantumcunque sit pura,diem & conditionem habet, si nascetur,& cùm nata fuerit.hoc patet ff.de verbor.oblig.inter stipulantem.§.sacram.ver.pro quo & illud.& l. interdum. & iste est vnus fructus pecorum,scilicet agni, vel hœduli: alius cõsistit in lacte,ex quo etiam fit caseus:tertius in lana.patet institu.de rerum diui.§.in pecudum.& de his datur versus:

In pecudum fructu,&c. & not.eod.tit.peruenit. Communiter tenetur de personalibus cum Ray.& Gof.quòd in fine anni soluendæ sunt:quia particularis solutio & creditori & debitori videtur incommoda,ff.fami.ercisc.l.planè.& dixit canon,ecce annus elapsus est

Lib. Coram, &c. propono contra P. syndicum, seu procuratorem vniuersitatis hominum eiusdem loci, quòd ipse decimas de vino, vel grano, vel fructibus arborum, vel hortis, vel pecoribus, vel negotiatione, vel militia, vel venatione, vt eod. tit. non est in potestate. vel molendino ad ventum, vt eod. tit. ex transmissa. vel in aqua, vel in clibano, vel mercimonio, e. ti. pastoralis. vel domibus, vel pascuis, vt e. tit. commissum. vel piscariis, vel fœno, vel la
a na, e. ti. peruenit [a]. vel de apibus, vt eod. ti. nuncios, vel de omni licitè quęsito, vt in præd. c. non est. & c. nuncios. & c. ex transmissa. vel etiam primitias, vt eodem ti. ca. j. mihi soluere contradicunt, consuetudinem præscriptam in suæ nequitiæ præsidium allegantes in animarum suarum periculum, & meæ ecclesiæ præiudicium & grauamen: quare peto ipsos cogi ad præstationem decimarum, & eos ad id sententialiter condenari, extrà eo. prohibemus. & in prædictis concord. An consuetudo in talibus valeat, vel pręscriptio currat, not. eo. ti. in aliquibus. extrà de paroc. c. vlt. de pręscriptionib. causam, quæ.
7 ¶ † Pro subtractis & soluendis in futurum sic concipietur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui per duos annos tales fundos intra meæ decimationis, seu parochiæ fines coluit, & de fructibus inde perceptis mihi decimam soluere recusauit: quare peto ab eo nomine dictæ ecclesiæ decem corbes frumenti pro decimis indebitè retentis atque subtractis: peto etiam eum compelli ad solutionem decimarũ pro illis terris mihi, seu ecclesiæ meæ in posterum faciendam, & ad id eum sententialiter condemnari, extrà de paroch. c. vlt. xvj. quæst. j. si quis laicus. extrà eod. quoni-
b am. & c. cùm contingat. ff. de censi. forma. §. si verò. sed ei [b], quod
8 dixi In posterum, est contrà. † quia tractus futuri temporis non
c spectat ad iudicem, ff. de vsur. l. j. ff. de iudi. non quemadmodum [c]. extrà de offic. ord. Romana. §. si mulier. Sed aliud est in seruitutibus & annuis præstationibus, ff. si seruitus vend. harum. & l. egi. extrà de sepul. in nostram. versi. talem. vbi de hoc, & infrà de cen
d si. in prin. [d] ¶ † Quòd si vnus rector alium molestat in recipiendis
9 decimis, sic libellum contra eum concipiet:
e Lib. [e] Coram, &c. propono ego T. rector talis ecclesiæ contra P. rectorem ecclesiæ sancti Petri, quòd ipse me turbat indebitè, & molestat super possessione, vel quasi, percipiendi decimas ab H. de talibus terris intra metas parochiæ meæ sitis: quare peto eum prohiberi & compelli cessare ab iniuria ipsa & molestatione, seu turbatione, quam mihi, seu ecclesiæ meæ infert: & quòd in futurum pacificè & quietè easdem decimas me percipere & possidere permittat, eo. tit. dudum. extrà de restit. spol. audita. Instit. de interdic. scilicet retinendæ, & vide suprà tit. prox. in princip. & suprà
10 de causa pos. & propri. ver. in retinendæ. ¶ † In summa nota, ꝙ si conceditur alicui, vt noualium decimas pro ea portione recipere valeat, qua veteres eum contingunt, non extenditur hoc priuilegium ad illas decimas, quas alii tẽpore indulti priuilegii possidebant, nec etiam ad alias veteres, nisi solùm in his locis, vbi Imperator tempore impetrationis habebat, & pro ea etiam portione tantùm, quam eo tempore percipiebat, antiquas. Item nõ extenditur, nisi solùm ad medietatem decimarum noualium præsentium, vel futurorum, licet Imperator tempore impetrationis taliter veteres perciperet, nisi in Chartusiensibus & Cisterciensibus. Si tamen parochialis ecclesia in tantum grauaretur ex hoc, quòd rector eius cõgruè nequeat sustentari, super hoc prouidea
11 tur ei de decimis. ¶ † Sed & si religiosi exempti, vel alii decimas à laicis detentas eis de facto infeudant, vt sic laici recognoscant se ab ipsis eas tenere, non tamẽ religiosi illas ab eis post talem recognitionem poterunt sine diœcesani consensu acquirere: illas autem de laicorum manibus acquirere poterunt, quæ ante tempus Laterañ. concilii illis fuerũt in perpetuum concessę. Item religiosi, tam exempti, quàm alii de possessionibus hactenus acquisitis & in posterum acquirendis, soluant decimas, nisi super hoc speciali priuilegio sint muniti, & episcopi ecclesiis conquerentibus iustitiam reddant, nisi de rebus exemptis agatur. Sed & licet in aliqua parochia omnes maiores decimas, vel earũ partem de manibus laicorum acquirant, non tamen possunt pro eadem, vel simili portione percipere decimas noualium, quæ ibi fiũt: & hæc
f omnia continentur in const. Alexan. IIII. eo. ti. quia personæ [f]. Et vide, quid iuris sit de noualibus, suprà de prob. §. probare. ver.
12 circa. & seq. ¶ † Vltimò quæritur, vtrùm P. cui debetur decima, possit petere interdici domino fundi, ne fructus colligat, vel exportet, nisi eo, vel eius nuncio præsente, timens fortè inde decima defraudari? Et videtur, quòd non: quia fundus alienus est, licet debeat P. decimam: nec in bonis eius est, ff. de pollic. si quis rem. §. si decimam. vnde non potest ipse, vel nuncius esse in fundo inuito domino, C. de pact. l. fin. C. de Iudæis, l. nemo. Si enim timet fraudem, vel machinationem hoc probet, ff. sol. mar. l. etiam. §. j. ff. de col. bo. l. j. §. confitetur. ff. de prob. quoties. §. qui dolo. Sed dic, eum audiendum, arg. C. lib. x. quando, & quibus deb. quart. pars ex bo. decu. l. ij. ibi, sub aspectu curialium. ff. de rei ven.
g non solùm [g]. quia si habet partem in fructibus ratione decimæ: ergo & in fundo: quia fructus sunt pars fundi, vt ff. de rei ven. fructus. & in re communi potior est causa prohibentis, ff. communi diuid. Sabinus. Et quòd debeat ipse P. vel eius nuncius interesse,
h probatur ff de procur. Paulus. ff. de inoffic. test. & si suspecta. §. j. [h] ff. de adop. nam ita diuus. ff. de app. si prolusorio. ff. de eulct. si parentes. ff. de re iud. de vnoquoque. ff. de auctor. tu. l. fi. C. de vsu & hab. si ita legatus. C. de his, qui ad eccle. con. præsenti. §. sanè. C. de ser. fug. l. ij. & hoc idem faciunt hodie iudices, quando agitur de fructibus alicuius prædii. Item facit, quia postea palea est in fructu, ff. quibus mod. vsusfruc. amit. si vsufructuarius. quæ lex præstat arg. quòd decima soluenda sit prius, quàm granum à palea separetur, & arg. ff. de acq. rer. do. adeo. §. cùm quis ex. & ij. q. j. multi. ibi, venit in messe, vt palea, &c. xxxiij. q. iiij. recurrat. Itẽ præmissa vera sunt, nisi consuetudo approbata à principe, sit in contrarium, vt ff. de pub. & vec. si publicanus. in fi. sed si consuetudo ipsa pareret occasionem subripiendi, seruanda non esset, vt in auth.
13 vt nulli iud. §. quia verò. ¶ † Et est similis solutio ad quęstionem, qua quæritur, si mihi soluisti decimam in domo mea, & volo, vt præstes in area, secundum Vber. Vbi autem fraus non timetur, & etiam vbi timetur, postquam decimatũ est in agro, videtur, quòd rusticus tenetur decimam bladi & vini portare ad horreum eius, cui soluitur, vt probatur & not. xvj. q. j. reuertimini. prope prin.

ADDITIONES.

☞ Ipsus est, & nihil posuistis in thesauros: quod verbum ad personales etiam pertinet, xvj. qu. j. reuertimini. & vide, quod ibi notat. in glo. non tamen. Et si diceres, quòd quolibet mense instantia dabitur de septimana: & dic, vt ibi not. tamen, vt dicit Host. si intra annũ velit soluere, refutari non poterit, quia iure non est expressum. hoc no. in Summa, eo. ti. §. & qualiter. vers. sunt autem. vbi subdit ad propositum de decimis animalium, quo ad fœtus: q̃d secundum legem Leuitici vlt. c. videtur deberi decimum in ordine nascendi, qualecunque, optimum, vel minimum: quod intellige, si ab aliis cognoscatur: aliàs cessabit ille rigor. facit de sepul. sacris. & quod ibi no. ff. de vsufr. vsufructuarium venari. §. si in viuariis. & ff. de condi. indebit. l. si pœnæ causa. §. ij. & de reb. cred. nam & si fur. §. j. Et videtur, quòd statim dari possit, ne cogatur agricola esse procurator sacerdotis: facit C. de erog. mil. an. l. nulli militum. lib. xij. ff. ad Treb. l. pòstulãte. §. vlt. & de leg. iii. fideicommissa. §. si rem. Dicendum tamen est, quòd præstari debet mediocre: & iura de mediocritate loquentia, quære de fil. presbyt. literas. in vlt. glo. de censi. quanto. in glo. iij. & super regula. in obscuris. libro sexto: alleg. Hostien. vbi suprà, non dandum Deo, quod dedignatur homo, xlix. dist. c. vl. Dabitur ergo agnus, vel hœdus lactatus & congruus ad vsum, vt scripsi eod. ti. cùm homines. bene facit ff. de solut. si seruus. de cens. in fi. & facit ff. de verb. oblig. stipulatio ista. §. si inter certam, & quod ibi no. in j. gl. secundum literam, primitia agnorum. sed communiter litera habet Agrorum: cui conuenit, quod ibi sequitur in gl. & certum est primitias competere etiam de fructibus agrorum, vt extrà eo. ti. c. j. De lana videtur, quòd statim solui & exigi possit, cùm nulla sit causa differendi: & solet fieri in anno. De lacte videtur etiam. Idem, si fiant tantũ de illo casei, sacerdote consentiente posset differri: & de his no. in prædicto c. reuertimini. in fi. pen. gl. Satis puto in his consuetudinem attendendendam. Facit eo. tit. c. cùm sint homines. & c. in aliquibus. & quod ibi dixi post Ioan. super vlt. glo. In prædialibus vide, quod no. j. ver. vlt.

ADDE, quando decima agnorum & hœdorum sit soluenda, Oldra. consil. ccxxvj.

a Peruenit. ¶ Et ibi super gl. ij. notaui multas tales species Roff.

b Sed ei. ¶ Hanc obiectionem & solutionem ponunt prædicti tres.

c Quemadmodum. ¶ Vbi satis de hoc in vlt. gl.

d De censib. in prin. ¶ Patet hoc eo. tit. dudum. in fi. per quam dec. Alb. Gal. tit. de lib. ob. in fi. dicebat procedere hunc libellum: Lib. Peto à Titio decimas, vel affictum tale talis fundi pro tempore præterito, & ipsum mihi condemnari, vt sine inquisitione id mihi præstet in futurum.

e Lib. ¶ Bonaguid. & Aegid.

f Quia personæ. ¶ Quam hodie vide eo. tit. c. ii. lib. vj. & incipit, statuto.

g De rei vend. non solùm. ¶ Vt scripsi eo. ti. ex parte. ij. super fi. vlt. gl. debebat allegare l. præd. quæ incipit, si verò. ibi etiam scripsi, quòd Alex. & Guido sic consuluerunt. Inuenio etiam Io. de Deo & Alb. Pap. sic iudicasse.

h Si suspecta. §. j. ¶ per modum istarum duarum legum facit de procur. c. ii. lib. vi.

ADDITIONES NOVAE.

Pone, ecclesia vēdidit mihi vnum prædium, posteà petit vt soluam sibi decimam pro isto prædio, Guido de Suza. ponit hoc ff. de public.l.j.

Volēs dare alii possessionem decimarum debet inducere eum in possessionem fundi decimalis, & apprehensa vna gleba fundi decimalis in possessione decimæ totius fundi decimalis dicitur inductus, dummodò sit glebæ apprehensæ contiguus, & nullus alius partem eiusdem fundi possideat, l. possideri. §.j. de acq. poss. not. Inno. in c. audita. de restit. spol. & subdit in eodem c. illud autem non placet, quòd intrando possessionem fundi decimalis, possessionem decimæ quærat, nisi vtatur, l. seru⁹. §. incorporales. de acq. rer. dom. & l. ratio. §. si inter. de act. emp. Inno.

Not. quòd presbyter debet habere decimam omnium ibi nascentium: quòd si bestię sint translatæ in alium locum propter guerram, vt ibi sint magis tutæ, vel ad pascendum ad tempus, & ibi ediderūt, quòd nihilominùs debeat habere decimam ibi nascentium ille presbyter, vbi solitæ sunt stare. facit l. Titius. de seruis ex por. nam res quæ est contracta, vt interim reponatur, dicitur ædium, l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. oblig. & l. quæsitum. §. idem respondit. & item l. cum de lanionis. §. Sabinus. de fund. instru. Iac. de Aret. & l. huiusmodi. §. legatum. de leg. j.

An ille qui debet decimam debeat portare ad domum presbyteri, vel soluere ad campum, Bal. in l. quod legatur. ff. de iud. dicit quòd debet soluere in campo, & allegat l. si in manè, & quòd ibi not. ff. loc.

Ius decimæ non cadit in laicum: tamen fructuum perceptio potest cadere in laicum, Albr. in l. si vsusfructus. de iur. dot.

¶ Baldus de Decimis.

An is, cui debetur decima, possit petere īterdici possessori, ne vindemiet, nisi eo præsente, vel eius nuncio. ver. si. plenè per G. ¶ Et an palea sit in fructu, ita quòd pars paleæ debeat colligi, ibidem. G. fac. ff. de contrah. emp. l. cum manu sata. §. j. Bal. vide, quod not. de seruit. rust. præd. l. certo generi.

a De Regularibus, & transeuntibus ad religionem [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Professio in manu abbatis, vel Prioris, vel alterius, qualiter, & sub qua verborum forma sit facienda.*
2 *Professionis, vel conuersionis instrumentum, qualiter sit conficiendum.*
3 *Constitutus in tempore probationis, an possit aliam religionem intrare, aut alibi aliam professionem facere.*
4 *Professionem faciens an, & sub qua verborum forma possit monasterio donationem facere.*
5 *Conuersio simplex minus est quàm monachatio.*
Monachus non fit, nisi regulā profiteatur, abrenuncians seculo & pompis eius.
6 *Conuersio simplex qualiter sit scribenda.*
7 *Professionem in lecto ægritudinis emittens, an recuperata sanitate possit eam reuocare.*
8 *Contra monachum de monasterio discedentem, qualiter sit libellus formādus.*
9 *Potestas quando, & quare contra ciuem, aut pater contra filium libellum concipere possit.*
10 *Monachus quo casu contra abbatem possit agere.*
11 *Vouens religionem intrare, an possit ad habitum suscipiendum cogi.*
12 *Monachatio excommunicati an teneat.*

PROFESSIO ligat aliquem, vt religione assumpta manere cogatur, extrà eo. ad apostolicam. & c. sicut. & c. porrectum. ¶ † Fiet autem sic professio in manu abba-
1 tis, vel prioris, vel alterius, vt in c. porrectum.

Forma. Ego T. p̄mitto Deo, & sanctis eius, & vobis domino Abbati, vel priori, coram vobis & conuentu vestro, me perpetuam continentiam seruaturū in hac domo, vel monasterio, quantum Deus fragilitati meæ permiserit, & renuncio propriis, & vobis debitam secundum regulam talis ordinis obedientiam, & reuerentiam ac stabilitatem, & conuersionem morum meorum promitto. Pòst recipiat habitum: & talis professio facit monachum. hoc probatur xx. q. i. vidua. & in prę. c. porrectum. & c. ex parte. de renun. ex transmissa. de sta. monac. cùm ad monasterium. in fi. & debet fieri in scriptis, vt hæc scriptura eius contrariam conuincat
2 volūtatē, vt in præ. c. vidua. & xxvii. q. j. omnes fœminæ. ¶ † Conuersionis autem & professionis instrumentum hoc modo conficietur:

b Forma[b]. T. Cupiens pro Christi amore animæque suæ salute sanctam talis ordinis religionem subire, & iugo obedientiæ se subiicere ac ligare, & residuum vitæ suæ regulari disciplinæ subiicere, vt libertus valeat domino famulari salua suorum dispositiōe bonorum, & testamento pridie à se facto manu talis notarii confecto, obtulit personam suam Deo & beato Benedicto, clausis manibus suis intra manus talis Abbatis, vel Prioris, & conuentus talis loci ordinis sancti Benedicti recipientis vice & nomine ipsius ecclesiæ, & se suisque successoribus, dans, ponens & promittens ac profitens stabilitatem, conuersionem morum, obedientiam, continentiam, propriique carentiam, iuxta regulam præfati ordinis & canonicas sanctiones, hoc modo: ipse nanque T. flexis coram altari genibus, quandam in manu tenens schedulam eam le-
c git, vel [c] ab alio lectam & intellectam audiuit & approbauit continentiæ talis: Ego T. promitto, &c. vt suprà: demum vterque ipsorum, videlicet Abbas & fratres vice & nomine dictæ ecclesiæ & conuentus, & ipse T. solenniter renunciauerunt tempori probationis iuris & regulæ suprà dictæ: quibus omnibus sic peractis, dictus Abbas & tales fratres eiusdem conuentus dictum T. ad pacis osculum receperunt: iunge, si vis, Veni creator spiritus, solenniter decantantes. hoc probatur in præ. concor. Item quod dixi de renunciatione, probatur extrà de regul. ad apostolicam. cum suis concor. Quod autem de renunciatione dixi, ponendum est,
3 vbi ante tempus probationis & intra annum fit professio. ¶ † Et scias, quòd hodie constitutus in tempore probationis, non po-
d test aliam religionem intrare[d], nec illo durāte valet professio facta: imò eam recipientes grauiter puniūtur, vt legitur in quadam extrauaganti constitutione Innoc. IIII. de regul. & transf. ad re-
e lig. non solùm [e]. ¶ Item non tenet professio ante xiiij. annum fa
f cta, vt in constitutione Greg. IX. [f] e. ti. is, qui. sed hæc iura non fuerunt moribus vtentium approbata, iiij. dist. in istis. & §. seq.
4 ¶ † Hoc quoque notandum est, quòd huiusmodi profitentes quandoque non testamentum, sed donationem faciunt monasterio de omnibus bonis suis, ext. de priuil. vt in priuilegia. In qua donatione sic dicetur:
g Forma [g]. Frater T. nondum tamen professus, omnipotentis Dei & beatæ Virginis intuitu, ac pro suorum parētumque eius remedio peccatorum, dedit & donauit purè, liberè ac irreuocabiliter inter viuos tali abbati, &c. prout habetur s. de inst. edit. §. porrò in
h instrumento donationis [h]. ¶ † Conuersio autem simplex minus
5 est, quàm monachatio, secundum Mart. de Fan. [i] quia monachus
i non fit, nisi profiteatur regulam, & abrenunciet seculo & pompis eius, vt s. in auth. de monachis, §. si autem nihil. extrà de statu
6 monach. cùm ad monasterium. ¶ † Simplex ergo conuersio sic scribetur:

Forma. Ego B. offero me ac mea tali ecclesiæ, & promitto tali domino Abbati, & suis successoribus obedientiam & reuerentiam, vt conuersus. Quòd si minor fuerit, iurabit etiā more minorum, arg. extr. de prob. in præsentia. Veruntamen quando laici transeunt ad aliquam ecclesiam, quandoque offerunt simul se & sua, vt in præsentia: quādoque simpliciter se: super quo quid iuris sit, not. extr. de cler. coniug. quod à te. C. de sac. san. eccl. auth. ingressi. & xxvij. q. ij. vt lex. xc. dis. si quis episcopus vacans. & in authen. de monac. §. si quis autem. & j. de stat. mo. ver. xliiii. & seq. & con-
7 cipitur libellus, vt j. de conuer. coniug. ¶ † Professionem autem quandoque quis in lecto ægritudinis emittit, sed recuperata sanitate seruare contemnit, contra quem sic libellus concipitur:
k Lib. [k] Coram, &c. propono ego Abbas, vel syndicus talis monasterii, contra P. quòd cùm ipse sit monasterii ipsius monachus, professionemque fecerit, & habitum susceperit, nunc habitu postposito ad monasteriū venire recusat, & cū aliis fratrib⁹ viuere iuxta

ADDITIONES.

a Ex practicis auctoribus solus Rof. in libello iuris canonici posuit hanc rubricam, & in diuersis post illam prosequitur hanc. Recurrendum est igitur ad Summistas: & quia autor quæstiones ad materiam collegit sub tit. de stat. mo. quas ibi posui, ibi reseruare concepi. Casus tamen, quibus religiosus eadem specie peccari plus peccat, quàm alter, scripsi post Host. de hæreti. accusatus. lib. vj. in vlt. gl. in nouel.
b Forma. ¶ Roland. & est vij. partis in for.
c Vel. ¶ Hoc addit autor, & bene.
d Intrare. ¶ Hoc non dicit illa constitutio, nec est verum.
e Non solùm. ¶ Quæ habetur eo. tit. lib. vj. loquitur tamen in Prædicatoribus & Minoribus tantùm: prorogata tamen est ad alios mendicantes, vt eo. tit. constitutionem.
f Greg. IX. ¶ Imò fuit Innoc. IIII. sicut & prox. & necessariò seruantur, vt reductæ in vj.
g Forma. ¶ Etiam Roland. sub præcedenti.
h In instrumento donationis. ¶ id est, in illa forma, qua ponitur instrumentum donationis.
i Secundum Mart. de Fa. ¶ cuius fuit iste vers. conuersio. cùm forma seq. mihi char. v.
k Lib. ¶ Roff. fuit iste libellus, & seq. ver. s. parte i. ad fi.

re iuxta beati Benedicti regulā: quare ipsum in monachum pdicti monasterij vendico, adiecta cā, de iure canonico, quo cauetur, quòd professi debeant manere in monasterio, & regulā profiteri: & ad hoc ipsum peto per officium vestrum compelli, extrà e. sicut nobis. & c. porrectū. in fi. extr. de renū. ex trāsmissa. Vel si es Legista, dic, vt s̃. de off. ord. ver. e. Eodem etiam modo potest cōcipi ɔ eum, qui dum sanus esset, vouit & habitum suscepit, & in-
8 gredi non curat, verbis competenter mutatis. ¶† Quòd si monachus de monasterio discesserit, libellus sic concipietur:
Lib. Coram, &c. propono ɔ P. monachum ipsius monasterij, ꝙ ipse sine licentia dimisso monasterio, ad illud redire recusans, & per mundum vagando discurrit in animæ suę periculum, & ordinis infamiam & iacturam: vnde peto ipsum per vos cogi p censuras ecclesiasticas, ꝙ ad ipsum monasterium resumpto malè dimisso habitu reuertatur, ibiq́; viuat, ac Domino seruiat secundū ordinem regularem, vt in præ. c. sicut nobis. e. tit. ex parte. & c. fi. & 18. q. 2. abbates. adde, si vis, & ipsum in monachum meum vendico, adiecta cā, quia monachus est, argu. ff. de rei vend. l. j. & ff. ad
9 municip. de iure omnium. ¶† Eodem etiam modo potest potestas concipere contra ciuē, vt in præ. l. & pater ɔ filium. ext. de ɔ
a uer. infid. c. fi. quod dic, vt s̃. de ma. & obe. vers. vlt.ᵃ & seq. Pro rebus etiam, quas monachus fugitiuus acquisiuit, abbas libellum
10 sic concipiet, vt j̃. de statu mo. ¶† Econtrà quoque potest ille contra Abbatem libellum concipere, vt illum recipiat, verbis ɔpetenter mutatis, vt in præ. cōcord. canonicis. & ext. de offi. ord.
b quanto ᵇ. ¶† Quòd si nondum susceperit habitum, sed vouit in
11 trare, sic dicet:
Lib. Coram, &c. propono cōtra P. ꝙ ipse votum emisit, ꝙ fieret monachus, seu frater minor, iunctisque manib⁹ Abbati nostro, vel priori se reddidit in monachum & in fratrem: ipse verò non attendens, quòd melius est non vouere, quàm votum non adimplere, in animæ suæ periculum habitum recusat suscipere, & ad monasterium se transferre: quare peto ipsum per vos cogi votū ipsum adimplere, & habitum recipere, & quòd monachus, vł frater fiat: & ipsum ad hoc sententialiter condemnari, extrà e. por-
12 rectum. & c. sicut. ¶† Et nota quòd monachatio excommunicati tenet, vt probatur extrà de sent. excom. cū illorum. ibi, exhibere nolentes eorum prælatis, &c. Meliùs tamen faciunt scientes illum excommunicatum, si eum non recipiunt, nec abbas talem
c tempore probationis absoluere potest ᶜ. Quę autem hîc desunt, vide j̃. in c. de stat. mon.

ADDITIONES.

a Ver. vlt. ¶scilicet qui incipit, vltimò nor. Scias ẽt quòd hæc rubrica non est in suo ordine, sed est sub tit. de off. ord.
b Quanto. ¶Quod dic, vt in ɋstōne Benedicti, quæ incipit: Pastor bonus: & videas hîc, quod loquitur de professo: sed quid de nouitio, qui pannū portauit habitum, poterit ne agere, vt recipiat ipsius professio, vel vt tractet, vt pfessus? Host. in dec. cū causam. de elect. tenet, ꝙ cogitur monasterium professionem recipere, nisi iustam cām ostendat. Plus ibi dixit, quòd si in aliquo monasterio aliquis recipitur, & ibi per annum manet, vt frater, habitu non mutato, & anno elapso paratus est profiteri, & seruare regulam, cogitur monasterium ipsum recipere. nam p ostiū intrauit, vt animam saluaret: & monasteria ad hæc sunt instituta, scilicet ad saluādas animas volentium in eis profiteri. Puto, ꝙ hoc ponderauit receptionem, de qua loquitur: & intelligo de receptiōe simpliciter & purè facta, ñ ad probationem tātū: quia tūc quātocunq; tpe ibi staret extra habitum, nulla esset inuicem obligatio. Si aūt manet in habitu indistincto, vel distincto, non tamen distinctè petenti, lapso anno professus est. & hincinde ɔ̄cta est inuicē obligatio: quod dic, vt e. ti. c. j. lib. vj. & in Cle. e. tit. eos, qui. & puto, ꝙ agere posset, vt reciperetur expressa professio: qa hoc eius ītereſt, licet pfessus sit tacitè: qđ patet de elec. nullus. & c. indēnitatib⁹. in prin. lib. vj. & in cle. de statu monach. ne in agro. §. sanè.
c Absoluere potest. ¶Fuerunt hæc verba & totus iste ver. Inn. in præ. c. cū illorum. & omnino vide, quod scripsi super vers. talib⁹. & quod scripsi e. tit. de sent. excom. religioso. lib. vj. super versic. non possit.

ADDITIONES NOVAE.

So. Not. ꝙ sī aliquis professus sit in vna religione, scilicet Alborū, an possit eligi in abbatem in alia religione, scilicet nigrorum, Iac. Cal. in c. cum in magistrum. de elect.
Not. ꝙ nouitius nondum professus non dicitur religiosus, & si quis manum in ipsum intulit ñ incidit in canonē, si qs suadente. 17. q. 4. in quem incideret qui in personas ecclesiasticas man⁹ violentas iniiceret. c. ad parochianos. de sent. excomm. licet contrarium faciat, ff. de iniur. l. item apud. §. sponsum.
An ille qui tacitè profitetur possit eligi in abbatem, vel priorē, Compostella ponit, in l. cū in magistrum. de elec. & tenet quòd sic, Io. Cal. ibi contrà. per c. nullum. extrà de elect. lib. vj.
Pone, testator reliquit monasterio monialiū mille, si talem in monialibus reciperēt: modò moniales petūt, & volūt legatū de mille, sed nolunt illā recipere in sororem, an possint hoc facere, Bart. in l. Titio. §. Titio. de cond. & dem. & l. vxorem. §. hæres. de leg. 3. & l. j. & 2. ff. de his quæ pœnæ nom per Bar.
An expressè profitens aliquam regulā mēdicantium ante lapsum anni obligetur ad aliquā regulam in genere, vide in c. 2. & 3. de reg. & transeun. ad reli. in cap. constitutionum. in §. j. in §. col. in ver. quæro, an professio. Hosti. & alij tenent quòd non.

¶Baldus de Regularibus.
Qualiter scribatur oblatio & professio. G. item quòd excommunicatus potest presbyterari & monachari, ver. fi. G.

a ¶De Conuersione coniugatorum ᵃ. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter fit contra coniugatam conuersam concipiendus.*
2 *Interdictū de vxore exhibenda, aut deducenda, quo casu viro cōpetere dicat.*
3 *Reuertens ab hæresi qualiter formare debeat libellum.*
4 *Altero coniugum à monasterio reuocato, bona collata etiam repeti possunt.*
5 *Iurante aliquo cum aliqua contrahere, demum iurat religionem intrare, an secundum iuramentum præualeat.*

Ic libellus concipitur:
1 Lib. † Coram, &c. propono contra Bertam vxorem meam, ꝙ licet cum ea matrimonium cōtraxerim, & inter me & eam carnalis fuerit copula subsecuta, ipsa tamen me contradicente & inuito, seu ignorante talem, est, vt dicitur, religionem professa, sumendo in tali monasterio habitū religionis de facto, cùm de iure non posset. Cùm igitur secundū Apostolum mulier non habeat potestatem sui corporis, sed vir, ideo peto ipsam mihi restitui & reddi, & per vos eam compelli, ꝙ redeat ad me, & me tanquam virum suum maritali affectione pertractet, & ad id ipsam sententialiter condemnari, ext. e. præterea. & c. quidam. in prin. & c. ad apostolicam. & c. verùm. 27. q. 2. sunt qui dicunt. & c. Agathosa. Econtrà eodem modo vxor concipiet
b contra virum ᵇ. ¶ † Item de iure ciuili vir habet interdictum de
2 vxore exhibēda, cùm ipsa eo inuito detinetur, & exhibita habet interdictum de vxore deducenda, C. de lib. exhib. l. fin. ff. e. l. j. in fi. & l. imo. extrà de spons. si est. & concipitur libellus, vt j̃. de spōs.
3 §. fi. in fi. Sed si filius detinetur, dic, vt j̃. tit. prox. ¶† Is autem, qui ab hæresi reuertitur, sic concipit libellum:
Lib. Coram, &c. propono contra P. vxorem meam, ꝙ cùm olim inter me & ipsam matrimonium legitimè cōtractum, fuisset carnali copula consummatum, demum instigante, diabolo & mentem meam nube erroris obducente, ad hæresim, seu infidelitatē transiuī, ibiq́; in animæ meæ periculum per decennium moram feci: nunc autem ad cor reuersus patre luminum cæcitatem meā illuminante, & mentem obfuscatam illustrante, ad Christi fidem malè dimissam sum reuersus: ipsa verò, quæ iam cum alio de facto contraxerat, ad me redire recusat: quare peto ipsam p vos cogi ad me redire, & me tanquam virum maritali affectione tracta-
c re, & ad hoc ipsam sententialiter condemnari, ext. e. ca. fi. ᶜ extrà
4 de diuor. de illa. & c. quanto. j. q. 7. quoties cordis. ¶† Porrò post quam alter coniugum est reuocatus à monasterio, bona collata
d etiam repetuntur: & sic libellus concipietur ᵈ.
Lib. Coram, &c. propono contra P. syndicum, seu procuratorem talis monasterij, ꝙ cùm olim ingressus fuissem monasterium ipsum inuita, vel ignorante Berta vxore mea, vel ea continentiam non vouente, sicq́; ingressus ipse non tenuerit monasterium: tñ ipsa bona, quæ tunc mecum detuli, adhuc detinet, & mihi reddere contradicit: quare peto ipsa bona cum fructibus inde perceptis mihi reddi & restitui, & ipsum nomine dicti monasterij ad id sententialiter condemnari, extr. de renunc. ex transmissa. extr. de cler. coniug. quod à te. 17. quæst. 4. c. vlti. & §. vlti. 16. quæst. vj. de lapsis.

ADDITIONES.

a Solus Roff. ex practicis auctoribus posuit & prosequitur hāc rubricam in libellis iuris canon. quam etiam per Summistas videre poteris, reperito, quod dixi in rubrica prox. Ad aceruum quæstionum aliquas reseruabo huic tit. congruentes.
b Contra virum. ¶illum formauit Mar. de Fa. mihi char. v.
c C. fi. ¶Vide, quod ibi no. per quod c. licitè autor hîc posuit hunc libellum, cùm alia tota rubrica loqueretur de conuersione ad religionem, non ad fidem: facit rubrica proxima.
d Sic lib. conc. ¶secundum Roff. vbi suprà, vltimo membro.

lapsis. Et si es legista, dicas: & ad hoc propono ꝯdictionē sine cā.
Vel si cā fuit expressa, dic: & ad hoc propono condictionem ob
causam, C. de trāsac. cū donationis. & l. si maior. C. de ꝯd. ob cau.
si repetendi. Hoc tamen distingue, vt s. de reg. & transeun. ad re-
lig. ver. ꝙ si minor. & j. de stat. mo. ver. 43. Si coniugata religionē
ingreditur, vel ordinem sacrū suscipit, vide s. de rescript. præsen.
5 §. ratione formæ. vers. item si mulier. ¶† Quid si quis iurat con-
trahere cum aliqua, & postea iurat ingredi religionem? Vincent.
a no. extrà e, ex publico. quòd præualeat secundum iuramētum a.

ADDITIO.

a Secundum iuramētum. ¶Et dicebat hūc specialissimum casum,
quem dicit alibi ñ inueniri, ꝙ ex duobus obligantibus plus obli-
gat secundum, quàm primum: ad quod inducit dec. ex publico p
quam patet, ꝙ etiam primo vinculo de præsenti præualet secū-
dum de futuro. nam si contraxi per verba de pſenti cum B. post-
ea iuro religionem intrare, hoc secundum valet: quia licitum est
intrare, vt ibi. Si ergo vincit vinculum de præsenti, fortiùs vince
re debet vinculum de futuro.

ADDITIO NOVA.

Pone, sponsus sponsam de præsenti īgressam monasterium, &
profiteri volentem, rapuit & corrupit, & posteà profitetur: spon
sus eam repetit, an possit? Io. And. in reg. iuris. contra ius. de reg.
iur. lib. vj. in nouella.

a ¶De Conuersione infidelium a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in conuersione infidelium concipiendus.*
2 *Interdictum de liberis exhibendis,, quo casu patri dari dicatur.*
3 *Proponens interdictum de liberis exhibendis, qualiter formabit positionē suā.*
4 *Interdictum de liberis deducendis, competit patri post exhibitionem filij à de-
tentore.*
5 *Interdictum de libero homine exhibendo quibus, & quo casu cōpetere dicat.*
6 *Positiones actoris & rei, vbi agitur interdicto de libero homine exhibēdo, qua
liter sint formandæ.*

1 IN hac † materia concipitur sic libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, ꝙ cū olim
existēs in Iudaismo cum ea matrimonium contraxis-
sem, ac ex ea Titium filium meum suscepissem, demū
ea ī fidelitate relicta Iudaicę cæcitatis, errore depulso ad Christū
verum lumen per sacri baptismi regenerationem perueni: verū
ipsa dictum T. filium meum in sua contendit potestate retinere,
nec eum vult mihi assignare, licet apud me manere debeat ad fi-
dem catholicam per me perducendus. quare peto dictum filium
ex officio vestro mihi reddi & assignari, & ipsam ad hoc debere
2 cogi per vestram sententiam condemnari, ext. e. c. 2. ¶† Porrò b
b si filius tuus ab aliquo detinebitur, vt videre nō possis, tibi detur
contra detentorem interdictum de li. exhib. vnde sic concipitur
libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra P. qui T. filium meū in mea po
testate constitutum inuitum detinet: vnde peto eum mihi exhi-
beri: & ad hoc propono interdictum de lib. exhib. vel actionem
in factum subrogatā in locum eius, ff. de lib. exhib. l. j. in prin. & §.
in hoc interdicto. Vel dic, vt s. de maior. & obed. ver. si verò quis.
3 ¶† Actor ergo sic ponet:
Pos. act. Pono, ꝙ T. est filius meus, ff. e. l. j. in prin. Sed si neget, di-
cat: Pono, ꝙ Berta est vxor mea. Item ꝙ ex ea natus fuit ille filius:
& si neget, dicat, Pono, ꝙ semper habui eum vt filium, & eum vt
filium nominaui, extrà de prob. per tuas. & qui fil. sint leg. transf.
missæ. item ꝙ est in potestate mea, ff. e. l. j. in princ. & §. hoc inter-
dictum. & §. patrimonio. & hoc ad cautelam. nam præsumitur es
se in potestate, ff. de his, qui sui, vel alie. iur. sunt, l. si. item ꝙ illum
meum filium detines. item ꝙ ꝯ eius voluntatem, ff. e. l. si. item ꝙ
semper eum benignè tractaui, ff. e. l. j. §. si verò mater. & l. deinde.
§. etiam si. item licet sis mater eius, tu quæ detines, tamen es à me
separata. item ꝙ superinduxisti filio meo vitricum, C. de pat. pot.
nec minorem. C. vbi pup. edu. deb. l. 2. ¶Reus verò sic:
Pos. rei. Pono, ꝙ T. quem dicis filium tuum. est filius M. item ꝙ e
mancipasti. item ꝙ olim fuit controuersia ī ter me & te, & fuit iu
dicatum eum non esse filium tuum. item ꝙ sum mater huius T.
ff. e. l. j. §. in hoc interdicto. ver. si verò mater. item ꝙ sum maritus
istius filiæ tuæ, ff. e. l. j. in fi. & l. imò. item ꝙ ille filius tuus, vel tua fi
4 lia sponte est apud me. ¶† Exhibito verò filio à detētore, pater
potest agere interdicto de liberis deducendis, vt deducatur. pa-
rum enim prodesset eum exhiberi, nisi exhibit9 deduceretur. Sic
ergo libellus concipietur:
Lib. Coram, &c. ꝯqueror de P. qui me volētem filium meum de
ducere, prohibet & impedit ducere: vnde ago contra eū, ne me
prohibeat: & ad hoc propono actionem in factum subrogatam
in locum interdicti de lib. deduc. vel ipsum interdictum de lib. de
ducen. ff. de lib. exhib. l. j. & l. deinde. §. j. & §. hoc aūt interdictū. &
facies has positiones, quas ī proximo fecimus interdicto: qđ est
huius preparatorium, & ex eisdem causis competit, quib & istud,
c vt in præ. l. deinde. §. j. c Item sæpe d quis filiū alicuius in potesta-
d te existentem detinet volentē: vel filius à nemine detinetur, sed
per se moratur: & in vtroque casu facit patri controuersiam sui,
nec sibi vult aliàs obedire, vel negat se filium eius, ideoque patri
proditum est iudicis officium, quod appellatur Notio prætoria,
ff. de rei ven. l. j. §. per hanc. In quo sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cū sit filius meus, & in mea
potestate, mihi obedire recusat: vñ peto eum cogi per vos, ꝙ mi
hi obediat: & ad hoc propono officium vestrum, domine iudex,
e vt in præ. l. ff. de lib. exhib. deinde. §. hoc autem. & pone e hîc, vt in
præal. act. in rem. p quam quæritur, quis sit filius, vel non: de qua
5 habes j. q fil. sint leg. ¶† Porrò f liber homo sæpe detinetur in-
f uitus, nec sibi datur libera facultas recedendi, quò velit, & sic nō
multum distat à seruo: quare proditum est cuilibet de populo in
terdictum de libero homine exhibendo contra huiusmodi de-
tentorem, ff. de libero ho. exhib. l. j. & 2. & l. quod ait. §. hoc inter
dictum. in quo sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui T. liberum hominem inui-
tum detinet, sibique libertatem recedēdi, quò velit non prębet:
vnde peto, ꝙ illū T. ēt exhibeat, vt ī p. l. ¶Actor ergo sic ponet:
6 Pos. act. † Pono, ꝙ T. est liber homo. ff. e. l. 3. §. hæc verba. & §. pla
nè. itē ꝙ eum detines. item ꝙ sine causa, ff. e. l. 3. §. is tamen. & §. si
quis eum. & §. si eam quis. Item ꝙ scis eum esse apud te, ff. e. l. 3. §.
is tamen. & §. qui nescit. Item ꝙ inuitum detines, ff. e. l. 2. §. si quis
volentem. item ꝙ exhibuisti eum in secreto, ff. e. l. 3. §. exhibere.
Item ꝙ certiorari te illum esse penes te. item quòd dolo & suasi
onibus eum induxisti, vt sponte sit penes te, vt in pręc. §. si quisvo
lentem. Itē quòd est meus cognatus, vel agnatus, ff. eo. l. 3. §. hoc
interdicto. C. qui leg. pson. l. j. Item ꝙ sum dignior omnib9 his, q
veniunt ad accusandū, ff. eo. l. 3. §. si tamen plures. Item ꝙ in hoc
interdicto nunc tantùm incipio agere, vt ea. l. §. si tamen postea
quàm. item ꝙ M. qui egit hoc interdicto, fuit præuaricatus, vt in
e. §. & ff. de præuar. l. præuaricationis. ¶Reus verò sic:
Pos. rei. Pono, ꝙ P. quē petis exhiberi, est seruus. Item ꝙ de ei9 sta
tu dubitat: q a mota est super hoc sibi lis, vt ī præ. §. hæc verba. &
§. planè. itē ꝙ ille T. est fili9 me9, itē ꝙ eē ī mea potestate. sed hoc ad
cautelā, vt dixi s. ī iterdicto de lib. ho. exhib. itē ꝙ ignoro, an sit a-
pud me. itē ꝙ sua spōte ē apud me. itē ꝙ M. ē dignior te, q simili-
g ter accusat. Itē ꝙ R. egit ꝯ me hoc īterdicto, & sum absolutus g.
De aliis

ADDITIONES.

a Practici auctores non curauerunt hanc materiam: & auctor posi
to vno libello illam egreditur, & transit ad aliam materiam, sicut
& gl. e. tit. c. 2. Recurre igitur ad Summistas, pręcipuè ad Hostiē. q
in Summa huius tit. §. præterea. multum appetit, ꝙ habeāt expres
sa constitutio, ꝙ matrimonium fidelium nōn cōsummatum per
copulam, sic dissoluitur per ingressum religionis, sicut dissoluere
tur per lapsum in infidelitatem, lata super eo sententia. Huic ta-
men obstat ratio dec. quanto. de diuortiis, ad fi.
b Porrò. ¶Aggreditur verba Rof. in libellis iuris ciuilis, vbi de īter
dictis, rubr. 15. & 17. & in vtroque dicit quatuor necessaria, quæ
patent ex positionibus: & hoc vsque ad vers. item Spec.
c §. j. ¶Differunt tamen, quia in isto requirit speciale mandatū, si
per procuratorem agatur, ff. de procu. Pomponius. in prin. & no.
de procur. qui ad agendum. in gl. pe. post prin. lib. vj. Videtur etiā
requiri secundum, ꝙ pater impeditus sit, vt in præd. l. sed gl. ibi ꝯ.
Vltra prædicta scire debes, ꝙ pater interdum agit contra filium,
qui hæreditatem non adiuit, & illam patri non assignauit: & Iac.
de Are. super l. pe. ff. de lib. exhib. sic formauit libellum:
Lib. Coram vobis, &c. ago & dico talem filium meum fuisse hæ
redem institutum à tali, & iussu meo hæreditatem adiuisse: & iō
peto pronunciari per eum me esse factum hæredem, & ipsum
compelli mihi restituere res hæreditarias.
d Item sæpe. ¶Aggreditur verba Roff. vbi de off. iud. rub. vj.
e Et pone. ¶Id est, positiones facias, sic etiam remisit Roff.
f Porrò. ¶Prosequitur 17. interdictum: & continuat ad duo, quæ
præcedunt ver. proximum: & 13. requiruntur in eo, quæ ex posi-
tionibus elicias.
g Absolutus. ¶Est sciendum, ꝙ Ro. dicit l. 3. ff. eo. scilicet de liber.
ho. exhib. §. pe. continere duo miranda, scilicet ꝙ ibi iuretur in litē,
& fiat litis estimatio, cùm sit quęstio de libero homine, qui in bo
nis nullius est, ff. de interdict. l. j. in prin. & maximè, cùm lex dicat
quòd cùm habetur ratio de interesse pecuniario, inspicitur ff. ad
exhib. si liber homo. Præterea libertas est res inæstimabilis, ff. de
his, qui deiec. vel effud. l. penultim. & si quadrupes pau. l. j. Quo-
modo

De aliis aūt reb⁹ exhibendis dixi s. de iud.§.fi.itē petit qn̄q; Potestas ciuē,& Abbas monachum,& dn̄s vasallum, pater filium: quæ dic, vt suprà de maior.& obed.& s. de reg.& transf.ad relig.

ADDITIO.

Hr modo: ergo fiet hæc æstimatio? Secūdò posito, ꝙ id procedat, ex quo ꝓsecutus est auctor litis æstimationē, quomodo poterit iterum agere, cū obest sibi exceptio iuris dicentis, ꝙ litis æstimatio rei succedit, ff.de euic.l.litis.& de rei vend.ꝙ si possessor? Dicit ipse, his obiectionibus respondeat, qui potest. Subdit autē, dici posse hoc procedere propter odium non exhibentis, & priuilegium libertatis: gl.ibi non format has obiectiones: dicit tamen contra primum, ꝙ æstimat posse esse quinquaginta aureorum, vel ad arbitrium boni viri, vel quantū in litem iurabitur: & subdit, ꝙ exigi posset iuramentum calumniæ. De secundo, gl. fatetur aliud speciale, & contra naturam popularium: aliter non exprimit, quare.

¶Baldus de Conuersione infidelium.

Qualiter potest se defendere accusatus de detentione hominis, vel mulieris, hîc per G. in fi.

a ¶De Voto & voti redemptione [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit formandus, vbi agitur de voto & voti redemptione.*

Licet hæc materia ad forum animæ poti⁹ spectet, q̄ ad contentiosum: veruntamen in ea sic libellus concipi
b tur. Lib.[b] †Coram, &c. propono ego T. proximus ag
1 natus H. testatoris contra P.[c] & eius hæredem, ꝙ cū
c ipse testator votum fecerit ire ad sanctum Iacobū, vl' vltra mare, & precepit dicto P. vt pro eo votū ipsum deberet adimplere, id ipse efficere nō curauit. quare peto bona ipsius, quæ fuerunt ipsi⁹ testatoris, ab eo, vt indigno, per vos auferri, & mihi applicari para
d to votū testatoris adimplere, extrà de voto, licet. xj.q. Syluester[d].

ADDITIONES.

a Nō dat auctor pastum huic rubricę, nisi de vno libello Rof. ipse: tamen Rof. prolixè tractauit materiā illam, distinguens per quīque membra: quæ prosequitur in hac rubrica, & quatuor seq. Illud ergo, & ad Summistas pro illa recurre: aliquas tamen quęstiones notas faciā, quæ spectant ad titulum. Et sit prima venerealis 38. an filius possit hęres institui sub cōditione, si votum testantis impleat? quam scripsi e. tit. licet. super ver. commisit. An votum consistat in deliberatione animi sine promissione, satis scripsi eodem tit. literarum. De voto peregrinationis emisso per virum, etiam ante contractum, tenet Bar. in dominicali xl. quòd non implebit vir inuita vxore: & idem ibi dicit de monacho, quo ad abbatem: & hoc scripsi eodem tit. scripturæ. in gl. mag. ante fi. ver. vxore autem. item dominicalis 39. quòd votum de non iurando non excusat debentem se purgare, scripsi de offic. ord. quia plerique. in fi. lib. vj. item dominicalem xlj. de presbytero, qui præsente episcopo peregrinationem vouit, vide super regula, is, qui tractat. libro vj. quæstio. ij.

b Libellus. ¶secundum Roffred. hoc tit. sub secundo membro ante finem.

c Contra P. ¶filiū: sic posuit Roff. vbi suprà: si copula Et, hîc nō esset, putarem autorem hoc omisisse propter no. in dec. licet. in vlt. gl. & in c. Syluester. ī allegato in fi.

d Syluester. ¶Vide, q̄d in his no. in decr. si hæredes. de testi. dicebat Roffr. vbi suprà, ꝙ addi poterat in isto libello, quòd denunciaret publicè excommunicatus, cùm in decret. licet. hoc contineatur: sed hoc est falsum. Primò, quia constitutio illa non excommunicat, sed denunciari mandat: per quod patet, ꝙ excommunicatio præcesserat: vel vltra hoc ille, de quo decretalis loquit, ꝓmiserat patri, & signum crucis receperat: vn̄ puto, ꝙ ibi loquatur de excommunicatione lata contra Cruce-signatos non exequētes votum. Bene igit fecit auctor illa verba non ponēs. maximè cùm etiam de voto peregrinationis formaret libellus per eū, vt hîc patet. Sed opponit ipse Roff. ad id. quod petit applicari agnato, q̄d ab eo auferretur, vt indigno, cùm illud applicari debeat fisco, C. de incest. nup. qui contra. & C. de donat. inter virum & vxorem, & si necesse. in vltim. gl. fatetur illud regulare. sed fallit in multis casibus, quorū iste est vn⁹. facit C. de secund. nup. l. j. Nō enim in his, quæ ad morum correctionem inducuntur, habēda est rō fisci, vt ibi: sic etiam fallit in auth. si captiui. C. de episco. & cleric. Quærit demum, testantis terminis filius non adimplet, non extat agnat⁹, vel cognatus ad hoc agēs. dicit, ꝙ fortè applicabitur fisco: q cadu corum vltimus est successor, ff. de iure fisc. l. i. C. de pet. hære. l. j. & eodem titulo, ff. l. itē veniūt. §. cùm ante quàm. vel eps loci, vbi defunctus mortuus est, dispensabit pro anima illa defuncti, supple, vel faciet votum per alium impleri, C. de episc. & cler. l. nulli. & l. quis ad. Vnde si extraneus volens adimplere votū testantis, veniret, admittendus esset, vt in parte, auth. si captiui. & auth. liberi furiosi. Institut. de eo, cui libertatis cā bona addic. in prin. & C. de fideicommiss. lib. l. fi. ¶Item est sciendum, ꝙ Gui. de Suzar. in l. vnica, C. de cad. tol. tenet, ꝙ si pater filium hæredem institutū iussit eum ire vltra mare: quod si non faceret, voluit bona sua ad Templarios deuenire: filius n̄ paruit, sed ī morte sua filio nepoti testātis, quē in hæredē instituit, præcepit, vt impleret id, quod sibi pater mādauerat: hoc n̄ obstāre, Templarij vendicabūt bona. īducit ver. si verò talis. sub e. §. ibi testatoris voluntas in ipsius sola persona intelligitur conclusisse, cui suam munificentiam relinquebat: & per id responsum dicit ad iura dicentia filium eandem personā cum patre esse, 35. quæstio. 3. §. hoc autē. C. de impub. & aliis substit. l. fi. & instit. de inuti. stipul. §. ei, qui. & in auth. iusiur. quod præstatur à mor. §. j.

ADDITIO NOVA.

50 An votum possit adimpleri per hæredem, no. in l. si Stichus. §. si seruus. de stat. lib. & l. si quis rem. §. decimam. de pollicit. Bar.

a ¶De Statu monachorum & canonicorum regularium [a]. Rubrica.

a ROFFR. vbi suprà, scilicet in libello iuris canonici, conuertit hāc rubric. sic: de monachis & canonicis regularibus, & ipsorum statu. Et scias, ꝙ ipse totum textum sub rubrica de monachis. ī auth. Collat. j. hîc summat, illum diuidens in nouē partes: Ia. de Beluiso in septem: & vterque bene diuerso respectu. Cōstat autem, ꝙ auctor quæstiones ad materiam regularium colligit: & tamen aliquas etiam dominicales & venereales omisit, quas hîc supplebo super rubri. alias complures addam super nigro. Sed ante omnia quæro, an ingressus religionis fieri debeat cum diuturna deliberatione, & cum multorum consilio? in hoc vide, quod scripsi de conuer. coniug. dudum. super gl. 3. item quid de nouitio, qui per annum portauit habitum, an agere possit, vt recipiatur eius professio, vel quòd tractetur, vt professus? dixi suprà de regul. super ver. vlt. Mirandum videtur, ꝙ auctor primam dominicalem omisit, quæ fuit de vxorato ducto ad patibulum propter crimen, cui iudex pepercit, si religionem intraret: quam si exiret, decapitaretur: post tempus vxor eum repetit: quæritur, an sit reddendus, & an redditus sit decapitandus? Solutio fuit, quòd reddēdus est, 27. q. 2. Agathosa. nec decapitandus est, cùm non sponte exierit, vij. quæst. j. scias. & c. mutationes. si tamen pœnam de facto timet, exceptionem habet contra coniugem, extrà de restitut. spoliat. literas. ad finem, & c. transmissa. ¶Omissa est etiam 80. quæst. de spōso opprimente sponsam, ne profiteri possit: quam vide plenè super regula, quæ contra ius. libro sexto. ¶Item venerealis 69. an nouitius habeat fructus beneficij, quam vide de regul. beneficiū. lib. vj. in & super vltima gl. ¶Omissæ etiam sunt quęstiones Ioā. de Deo, & quidem meritò: quas sic intricat, ꝙ vix reducuntur ad punctum xx. & 23. primi libri: quas per te videas. ¶Ponit etiam aliam prolixam, vel clariorem lib. 2. quæ. v. quam scripsi de regul. constitutionem. in fine, libro sexto. ¶Et alia eodē libro 13. quā vide infrà sup ver. lix. item alia ad titulum pertinēs, cùm ecclesia vendicat Titium in conuersum, & vxor illum in virum: & est vj. lib. 3. Dic, ꝙ si vterque agit eodem iure possessorio, vel petitorio, qui meli⁹ ꝓbabit, obtinebit: si alter petitorio, & alter possessorio, præfertur agens possessorio, cui⁹ definitione facta agēs petitorio audietur. Hæc vera, nisi partes aliter cōsenserint. Patet hoc de restitut. spoliat. in literis. & c. ex transmissa. de probat. ex literis. & c. licet causam. Ex quo tamen isti non agunt inter se, sed ambo īter virum, indistinctè videtur petitio vtriusque procedere: & facit, quod not. in prędicta dec. licet. in gl. bene tamen. & de testam. in nostra. ante finem j. gl. ¶Est & alia ipsius eodem libro vj. de decē virginibus, quæ intrauerunt monasterium institutum solum ad recipiendas meretrices: quam scripsi hoc eodē ti. periculoso. lib. vj. super gl. hoc speciale. ¶An simplex religiosus possit esse arbiter, vel arbitrator, vide suprà de arbit. §. fi. ver. sed quid d̄ simplici. ¶An possit dari delegatus. vide suprà tit. j. §. fi. ver. nunquid ergo monacho. ¶An coadiutor, dixi de cleric. ægrot. c. fi. vers. 4. ¶An executor testamētorum, est expeditū de testa. c. 2. lib. vj. & eodē tit. c. j. in Clemē. ¶An matrimonium ꝯhere possit de dispensatione papali, vide sup regula, semel duo. li. vj. ¶An remaneat monachus renuncians abbatię: scripsi hoc eodē ti. cū ad monasterium. in fi. sup verb. regulā. ¶An minor religionē ꝓfessus, restitutionē petere possit, vide s de rest. in integr. §. qualiter. versi sed nūquid minor. & quod scripsi de reg. cū iure. super fin. 2. gl. ¶Specialiter ad titulum, in quo sumus, facit q̄stio fratris Vberti, super licentia ingrediendi monasterium monialium: quā vide super regula, generali. lib. vj. ¶item est & alia ipsius quæstio de statuto abbatis. &

conuentus

conuētus iurato super soluēdo cuiq; monacho annuatim certā summā pro vestimentis: q̄ vide super regula, non est obligatoriū lib.vj. ¶An annus probationis reseruetur monasterio, cùm legatus, qui hoc pt, auctoritate apostolica mandat aliquem ibi recipi in monachum: hanc vide sup regula, indultum. lib.vj. ¶An prelato exempto non epo, transire volenti ad religionem, vel profiteri strictiorem, sufficiat petiisse licentiam, licet n̄ obtineat, vide super regula, cū stat p eum. libro vj. ¶Pileus q.lix. tractat de monacho putatiuo, an acquirat monasterio: & vocat putatiuum, verè monachum alterius monasterij, q recept⁹ fuit ignorāter in alio: distinguit, an fuerit minister, vel administrator in scđo, vel nō: & si non, distinguit, vñ acquisierit, an ex re secūdi monasterij, an ex operis, an ex vtroque? In primo casu totū erit secūdi monasterij: alleg. in auth. de eccl. ti. Collat. ix. §. ĩterdicim⁹. ff. de annu. leg. l. annua. Et idem putat, si ex re & operis acquisiuit. ĩducit C. de rei vē. l.j. & l. si, vt proponis. C. arb. tut. l. 3. secus, si ex operis tantùm: allegat ff. de vsu & habit. l. per seruum. ¶Dominus meus ĩ legibus disputauit quæstionem, quæ incipit, quidā pater. de illo, q instituit pauperes hæredes, quos fideicommissarij nominarent, postea ingressus est monasterium, cui obtulit se & sua, q̄rit, cuius sint bona si morietur? soluit, ꝙ professio iure aliquo n̄ tenuisset, & sic nec bonorum oblatio simul facta, valet testamentum, & veniūt pauperes, Tn̄ in hoc declarat, ꝙ si bonorum oblatio facta fuisset ex interuallo ante possessionem, tūc dato, ꝙ professio nō tenuisset, non deberēt bona pauperibus, quorū oblatio tenuisset facta monasterio, vt not. in auth. ingressi. & sic apud pauperes remaneret vanum nomen hæredis. Si verò ꝓfessio tenuit, soluit, secūdū vtranque opin. de notatis in auth. si qua. & infrà ver. quinquagesimò. vt si dicamus testamentum ruptum, planum est ꝙ bona sint monasterij, nec pauperes sunt hæredes noīe, vel effectu. Nec obstat §. sed hoc p̄senti. vbi dicitur, ꝙ monasterium habeãt loco filij ad excludendos illos, qui piè capiunt: q̄a non loquit̃ in casu nostro, cùm loquamur de testamento ingressi. sed ibi de testamēto illius, q substituerat in casum n̄ existentium liberorum: vñ substitutus n̄ pt ingrediendo rumpere alterius testamentum. Non obstat in auth. de monac. §. illud. qui permittit ingredientem testari, quomodo vult: supple, n̄ tn̄ inofficiosè, C. de inoffi. testam. si qñ. Nec obstat huic opinioni, si dicas testamētum ꝯfirmari p ingressum, quasi per mortem: q̄a ingrediens non per omnia habetur ꝓ mortuo, vt no. in auth. si qua. nec sufficit mors ciuilis. sup quo vide, quod scripsi de quer. coniug. cum si. Transit ad opinionem ꝯ̄riam, ꝙ non rumpatur testamētum per ingressum: quam dicit tutiorem: per dictum §. illud. dicit, ꝙ testamentum & institutio valuit, nec sunt rupta p ingressum, ita ꝙ pauperes sunt hæredes: q̄a tamen bona in monasterium sunt translata, videtur apud pauperes remanere vanum nomen hæredis, C. de inoffi. dona. l. ꝑcibus. Et quia sponte in monasterium alienando pœnitere vr̃ eius, qđ pauperibus reliquerat, ff. de adimen. leg. l. rem legatam. & videtur pauperes elegisse, & mandatū fideicommissariorū reuocasse: dicit tn̄, ꝙ fortè apud pauperes hæredes residebunt ea iura defuncti, quorum dies cessit post mortem, C. vt act. ab hær. & cōtra hæred. incip. l. vna. De alia ipsius quæstiōne dicam super versicul. xx. ¶Disputata fuit hæc q. per do. Thomam de Formaginis, quæ incipit: paterfamiliās centū. qui tenuit, ꝙ si pater reliquit filiæ centum, si nuberet, & quinquaginta, si religionem intraret, ipsa ĩgrediens religionem, debet habere c. Probat: quia constat filiam optionem habere de centum, vel quinquaginta habendis, tn̄ conditionatā in casum nubendi, vel profitendi: non pt ergo negari quī habeat optionem. allegat ff. de hær. in. si quis Sempronium. đ ꝯd. & demonst. l. nunquā. Subdit, ꝙ dato, ꝙ remittatur conditio per id, quod tollit̃ conditionatum, ff. de condit. inst. l. quæ sub conditione. §. quoties. de ꝯd. & demon. l. hæc scriptura. & maximè, cū conditionum remissio fiat fauore filiæ, dicit esse legē expressam ff. de leg. i. l. planè. §. fi. itē, vt dicit, ꝯditio, si non nupserit, hodie est remissa, C. de ind. vid. auth. cui relictum. sic ēt est remissa cōditio, si nupserit volēti intrare monasteriū: & debet̃ relictum. Et sic est intelligēdus §. sed hoc p̄senti. in auth. de sanct. epi. item si mulieri relicta sunt centū, si nupserit, & ducenta, si non nupserit, ēt nubēdo ꝯsequitur ducenta ex vi primi relicti, ꝯditione, vt turpi & reipublicæ ꝯ̄ria, remissa: non tamē habebit vtrūque, ff. de cond. & demon. Titiæ, si non nupserit. sic & ista, de qua quæritur, remissa cōditione diuinæ legi ꝯ̄ria, per prædictum §. sed hoc præsenti. religionem intrando ex vi primi relicti, habebit centū: alia quinquaginta non, vt in prædicta l. Titiæ. ad quod etiā inducit ff. de cōd. & demon. l. Iulianus. Et tu dic prædicta eo fortiùs procedere, qñ centum nō excedunt legitimam profitētis. Scire debes, ꝙ Rich. Mal. in quæstione, quæ incipit, habet consuetudo. tenuerat priùs idē, quærēdo sic: pater filiis institutis hæredibus filiā infantē instituit in sexcētis, si nupserit & si religionem intrauerit, solū in trecētis. Tutor datus à patre puellæ adita hæreditate ꝓ filiis, petit ab eis, quod debet̃ puellæ: hæredes dicunt se n̄ teneri, donec alterum ꝓ dictorum euenerit: quærebat, q̄d iuris, & q̄ quantitas ex prædictis peti possit? Ponebat teneri ferè in tota Italia per ꝯsuetudines, vel statuta filias non succedere cum fratribus: tn̄ tenentur illas dotare, si nubere velint: si noluerint, debēt illis ꝓuidere, dignitatis & facultatibus ponderatis. Ad partem ꝙ hæredes nō teneant̃, inducit conditionem relicti in vtroque membro: & sic illud peti non potest, nisi cùm extiterit ꝯditio, ff. de cond. & demonst. l. demonstratio. §. ac si ꝯditionaliter. & l. q hæredi. §. j. & plenè no. super rubric. & in dec. verū. de cond. appo. & cùm copiosè ad hanc partē, & demum ad ꝯ̄riam allegasset, soluit pro tutore in terminis quæstionis, quibus filia loquimur, quæ demum portionem habet in bonis patris ad partem trientis, vel semissis: fm̄ numerum filiorum, C. de inoffi. testamen. auth. nouissima. Et in huius nomine ĩstat: quia quandoque vocatur legitima, C. de inoffi. testamen. omnimodo. quādoq; debita pars, e. ti. l. sancimus. quandoque simpliciter debitum, in auth. de trien. & sem. §. j. quandoq; debitū bonorum subsidiū, C. de inoffi. do. l. totas. quādoq; debitum iure naturæ, in auth. de triē. & sem. §. hæc nos. ibi, nā in primo, &c. vt sicut alimentatio filij à patre viuente dependet, sic & ipso mortuo alatur: & pp id iure illo naturæ certa portio debeatur, ĩ auth. de triē. & semis. in §. prædicto, ad fi. & §. prohibemus autem. ibi, si vult filiorum, &c. Huic autem portioni nullū grauamē, dilatio, modus, vel mora potest apponi, C. de inoffi. testamen. quoniam in prioribus. & l. scimus. & ius istud naturæ sic in totum tolli non potest lege, vel ꝯsuetudine, vel statuto, inst. de iur. nat. gen. & ci. §. fi. & ff. de pac. ius agnationis. de reg. iur. l. iura sanguinis. & de lib. ag. si qs à lib. §. j. Per prædicta tamen potest minui, & distingui, vt in ꝓposito, quo ad fœminas: & de hoc satis dixi & remisi suprà đ success. ab intest. super rubric. ante fin. ver. sed reducitur in quæstionem. Dos ergo, vel prouisio, quæ filiæ debetur statuto, vel consuetudine, est sua legitima: & sicut fratres pro se recipiunt, vt pars talis sit legitima sororis, vt plus petere nō possit, sic admittāt, ꝙ habeat ius legitimæ ꝯpetens ad omne grauamen, vel moram tollēdā. facit ff. de iureiur. si duo. §. si qs. C. si qs omis. cau. test. l. 2. per quæ concludit soluendo pro tutore, ꝙ statim petere possit partem in fantis. Si autem non fuisset filia, vel talis, cui ꝯpeteret legitima, tenet ꝯ̄rium, ꝙ in euentum conditionum expressarū peteret, & nō priùs: & sic breuiter soluit, & concordat in contrarium allegata. ¶In secunda verò quæstione, de qua suprà proximè, tenet, ꝙ tutor debet habere maiorem summam, scilicet sexcenta, allegās iura per dominum Thomam inducta. expresè tenens, ꝙ conditio si nō nupserit, turpis est, saltē hodie in virgine, C. de idi. vid. auth. cui relictum. Remittitur ergo: & si nubit, debetur relictum: & sic conditio, si nupserit remittitur volenti profiteri, & debetur relictum, per §. sed hoc præsenti. in auth. de sanct. episco. Et virginem intelligas, quæ virum non habuit, vt no. ff. de condit. & demōst. l. cùm tale. §. Mæuiæ. ad fi. j. gl. Et dixit vtique, ꝙ in hoc sibi, vel filiis blandiuntur parentes, qui talia legata, vel relicta faciunt filiabus plus videlicet nubentibus, quàm profitentibus. Subdebat tamē ipse Rich. ꝙ tutor poterat contentus esse trecentis, per l. si Titio fundus. ff. de vsufru. leg. in tutore non placet hoc dictum: & lex illa loquitur ĩ legatario, nisi diceres, ꝙ fratres alleuiare velit, & possit, vsquequo puella alterū elegerit: quare in hoc dubio pro nūc debeatur minimum, per regulam, in obscuris. lib. vj. & ibi cōcor. Procedit vltrà Rich. & q̄rit, de quo interim alimētabitur puella? qđ est q̄rere, an vltra illa sexcenta habeat alimenta à fratribus? & respondet, ꝙ non, sed alimentabitur de suo. ff. vbi pup. educ. deb. l. ius alimētorum. §. fi. quod verum est, si quid habet, quod sibi ad alimēta sufficiat, ff. de inof. test. si instituta. §. pe. aliàs alimētabitur ab eo ad quem de iure pertinet, scilicet ab ascendentib. primo, de lib. ag. l. si quis à liberis. §. j. his deficientibus, vel non sufficientib⁹, etiam à fratribus, vt d. l. no. & in l. quod filiū. ff. vbi pup. educ. deb. & C. de alien. lib. l. j. Resumendo, quod est suprà de conditione, si non nupserit. est sciēdum, quosdā distinguere, an ꝯ̄ctus matrimonij ex ꝯditiōe per testatorem apposita, sic legatum extinguat, ac si relictum non esset: & tūc habeat̃ pro non apposita, tanquā repugnans bono reipublicæ, & debeatur legatū matrimonio ꝯ̄cto, ff. de ꝯd. & demō. l. sed & si hæc specialiter. §. fi. & duabus legibus sequētibus, & l. cū tale. §. Mæuiæ. & l. mulieri & Titio. an verò nō extinguat legatum, sed mēsura donationem ipsius. vt ĩ legato annuo, donec nubat: quia tunc matrimonio contracto pro futuro tempore, finita erit illius prestatio, ff. de ann. leg. l. legatum est. Ita impugnatur hoc dupliciter: Primò per l. Titio vsusfructus. §. fi. vbi dicitur ex priuilegio libertatis habendæ finiri legatum. Secundò, quia distinctio prædicta solùm est inter legatum vnicum & annum sub tali conditione relictum: & hoc reprobatur in l. fi. C. de ind. vid. & vide, quod dicam infrà, qui filij sint legitimi, §. j. super vers. quid si dixit.

ADDE, an religiosus possit esse arbiter, Pe. de Anch. cons. vltim.

SVMMARIVM

1 *Abbas petens bona, quæ monachus acquiſiuit, qualiter libellum concipiet.*
2 *Monachus delinquens an poſſit accuſari.*
3 *Monachus pro mortuo habetur.*
4 *Monachus an poſſit in iudicio condemnari pro debito ante ingreſſionem monaſterij facto.*
5 *Sententia contra monachum debitorẽ lata, contra quẽ mandabitur executioni.*
6 *Monachus nihil dicitur habere, et ideò cum ipſo contrahenti imputandum eſt. Seruus an poſſit habere proprium.*
7 *Ingredientes ordinem Mendicantium an poſſint ſuas poſſeſſiones ſecum deferre, & ordini dare.*
Mendicantes ſunt poſſeſſionum incapaces.
8 *Ordines mendicantium an poſſint petere bona ſuorum profeſſorum.*
9 *Filio in poteſtate exiſtente religionem intrante, an aduentitia tranſibunt ad monaſterium.*
10 *Tranſeunte aliquo de vno monaſterio ad aliud, cuius eſſe debeãt bona quæſita, vel quærenda.*
11 *Sententia de nullitate ingreſſi religionem lata ſuper perſona tantùm, nulla facta de bonis mentione, an intelligantur bona reuocata.*
12 *Monachus nolens adire hæreditatem ſibi de nouo collatam, non acquirit monaſterio, niſi coactus adeat.*
13 *Monachus an poſſit paternam hæreditatem in præiudicium monaſterij repudiare.*
14 *Filio monacho mortuo, an monaſterium ſuccedat patri.*
15 *Filio Regis, ducis, comitis, &c. monachato, ſi pater moriatur ſine hærede, an regnum, vel ducatus, &c. acquiratur monaſterio.*
16 *Patria poteſtas an perdatur patre & filio regligionem intrante.*
17 *Patria poteſtas an recuperetur per egreſſum religionis de licentia Papæ.*
18 *Monachatio cenſiti, vel hominis mei, an teneat.*
19 *Is, cui ſubſtitutio facta eſt, ſi deceſſerit ſine liberis, ſi monaſterium ingrediatur, an euaneſcat ſubſtitutio.*
20 *Monaſterium ingreſſus, fingitur & cum hærede & cum liberis decedere.*
21 *Monaſteriũ loco legitimi hæredis habetur, nec ei filius naturalis eſt ꝓferẽdus.*
22 *Filio cuiuſdam promittente ſe monachum facere, ſed non fecit, an monaſteriũ pro ipſo hæreditabit.*
23 *Puella à monialibus recepta minor xij. annis, debet exhiberi coram epiſcopo extra monaſterium.*
24 *Profeſſio facta in manibus alicuius monachi recipientis ſine mandato & licẽtia abbatis, an ſit valida.*
25 *Profeſſio facta in manibus Abbatis ſine conſenſu monachorum, an ſit valida.*
26 *Monaſterio vacante, tota poteſtas penes capitulum reſidere dicitur.*
27 *Profeſſio timore ingruentis neceſſitatis facta: an teneat.*
28 *Timens interfici, ſi religionem ingrediatur, an teneat talis ingreſſio.*
29 *Monachus epiſcopus factus an acquirat monaſterio ſuo.*
30 *Monaſterium expellens profeſſum ſine cauſa: an gaudere debeat bonis expulſi.*
31 *Monachus epiſcopus factus, cui monaſterium aliqua donauit, quæ tamen ab aliquo detinentur, cuius nomine debeat repeti.*
32 *Tabellio intrans monaſterium an poſſit amodò conficere inſtrumenta.*
33 *Intrans religionem, ſi ante ingreſſum promiſit alicui aliquod opus honeſtum facere, an ingreſſus ad hoc teneatur.*
34 *Dictum Pauli: qui ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege, qualiter interpretetur pro religionem intrantibus.*
35 *Iurans regere ciuitatem percepto ſalario, ſi ante annum religionẽ ingrediatur an teneatur ad intereſſe.*
36 *Ingreſſus religionem ſi ſit minor, an poſſit ſe negare religioſum, & ſic exire religionem.*
37 *Bona an perſonam ſemper ſequantur.*
38 *Profeſſio conditionalis an ſit valida.*
39 *Dans ſe alicui hoſpitali, quo caſu ſua bona retinere poſſit: & quo caſu non.*
40 *Curator minoris intrans religionem, an liberetur à cura.*
41 *Ruſticus conſtituens hoſpitale, & aſſumens aliquod ſignum hoſpitalitatis, &c. habet tamen vxorem, an cenſeatur religioſus.*
42 *Conſuetudo de ſolùm promittendo obedientiam in religione, an tales promittentes reddat religioſos.*
43 *Intrans religionem, ſi ante tempus probationis finitum exit: demum illam, vel aliam eiuſdem regulæ redingrediatur an iterum ei ſit recipiendum tempus probationis.*
44 *Iuuenis in habitu fœmineo habitum ſumens monialium, & profitens, vt licentiùs monialem quandam corrumpat, vnde illa grauidata ipſe receſſit à monaſterio, an poſſit per epiſcopum cogi religionem intrare.*
45 *Deceptus à fictis religioſis, ſi tantùm regulam ſpecialem profiteatur, an teneatur eam vbicunque obſeruare.*
46 *Abbate cum monaſterio aliquem monachum licentiante ad arctiorem vitam progredi, ſi poſtea per mundum vagetur, & poſtquam plura lucratus eſt, aliã religionem intrat, an primum monaſterium poterit illa bona petere.*
47 *Monaſterium nolens monachum infirmum recipere, an poſſit bona per eundẽ poſtea acquiſita petere.*
48 *Religionem laxiorem neceſſe habet ingredi is, cui competit de iure aſſumptam egredi, nec ante ingreſſum ſecundæ poteſt vxorari.*
49 *Viro inuita vxore religionem ingrediente, ſi ab ea repetatur, & reſtituatur, an, & bona, quæ monaſterio dederat, reſtituentur.*
50 *Minor religionem intrans an poſſit bonorum ſuorum dominium in eccleſiam conferre.*
51 *Volens monachus fieri ſed non fit, donauit tamen bona ſua monaſterio, an teneat talis donatio, & an, & qualiter monaſterium petet illa bona.*
52 *Vſumfructum habens in aliqua re, ſi tranſeat ad religionem, an vſusfructus ſimiliter tranſeat in monaſterium.*
53 *Creditores intrantis religionem quem debeant cõuenire, an debitorem, an monaſterium.*
54 *Ingrediens religionem ſi dicat, volo mihi retinere talia bona, an teneat talis monachatio, aut bonorum retentio.*
55 *Teſtamentum an per ingreſſum monaſterij rumpatur.*
56 *Teſtamentum faciens, in quo hæredem inſtituit, ſi demum religionem intrat, ad quem tranſibit hæreditas.*
57 *Filius de patris poteſtate per monachationem exire dicitur.*
58 *Monachi, & non habentes arbitrium propriæ voluntatis, teſtari non poſſunt.*
59 *Parentes ingreſſi monaſterium, an poſſint ei ſuccedere.*
60 *Diuidens poſt ingreſſum monaſterij inter filios, an poſſit vnum alteri pupillariter ſubſtituere.*
61 *Ingreſſus monaſterium non poteſt filiis ſuis tutorem dare, quia deſinit eos in poteſtate habere.*
62 *Profeſſus non poteſt teſtari, nec contrahere.*
63 *Clerici ſeculares, vel conuerſi ſua propria licitè retinentes, poſſunt teſtari.*
64 *Epiſcopus, ſeu presbyter, an poſſit de bonis ratione eccleſiæ acquiſitis ſeruitoribus ſuis mercedem relinquere.*
65 *Profeſſus in religione, ſi filios poſtea procreauerit, an aliquod ius in monaſterio poſſint habere, & monaſterium in eis.*
66 *Ingreſſus monaſterium, ſi res furtiuas, vel vſurarias habeat, nulla in ingreſſu de eis mentione facta, an teneatur monaſterium ad reſtitutionem.*
66 *Monaſterium intrantẽ an ſequatur dominium & poſſeſſio ſuorum bonorum.*
68 *Ingreſſus monaſterium laxius, an teneatur ad auſteritates poſtea de nouo inductas.*
69 *Religionem intrans ſemper eſt præſumendus intraſſe cauſa religionis.*
70 *Nouitius proteſtans intra annum ſe nolle in monaſterio remanere: an ſi poſt annum remaneat, ſibi præiudicet.*
71 *Monaſterij ingreſſus multipliciter conſideratur.*

Qualiter cõcipiet libellum abbas vendicãs monac[illegible] ī
1 fugitiuum, dixi s̃. de regul. ¶ † Si autem petit bona, q̃
ille acquiſiuit, ſic concipitur:
a Lib.a Coram, &c. conqueror de P. qui poſſidet res, cuiꝰ ꝓſſnes, &c. & hoc, ſi ſint immobiles. Si verò ſint mobiles, deſignet pondus, materiã, vel colorẽ, vt dixi s̃. de lib. ꝯcept. §. iuxta. quas dic, ad ſe pertinere iure dominij, vel quaſi. vnde peto, &c. petet enim eas, ſicut res monaſterij, ext. de off. ord. quanto. 18. q. j. c. j. & q. 2. luminoſo. in fi. & c. nullam. & c. abbates. pro humilitate.
2 ¶ † Porrò ſi monachus deliquit, vtrùm poſſit accuſari? dic, vt s̃. de reo, ver. ſi autem monachus. & ſeq. Si autem contraxit, aut ante ĩgreſſum, aut poſt. Si ante, tunc locũ habet C. de epiſ. & cler. auth. cauſa, quæ fit. vt ipſum monaſterium, vel ipſe monachus, vel ſyndicus monaſterij cõueniatur coram epiſcopo ſuo, quo monaſterium ſitum eſt: & tunc ſecundum quoſdã, ſic concipietur libellꝰ: Lib. Coram, &c. conqueror de P. monacho monaſterij Craſteñ. à quo peto decem, quæ mihi debet ex contractu venditionis: & ad hoc propono actionem ex vendito. hoc probatur in prædic.
3 authent. cauſa, quæ fit. ¶ † Sed opponitur. nam monachus pro mortuo reputatur, C. de epiſc. & cleri. Deo nobis. circa prin. 2. q. 7. placuit. item ſimilis eſt ſeruo, vt 54. diſtinctio. multos. cùm nec bona habeat, vt C. de ſacroſanc. eccleſ. authen. ingreſſi. xix. q. vlt. ſi qua.

ADDITIONES.

☞ & an poſſit eſſe executor, eundem conſ. 203. Paul. de Caſt. conſ. 148. Et an poſſit dari delegatus, Cal. conſ. 2. & 6. de officio dele. Et an renuncians abbatiæ in monaſterio, remaneat monachus? Fed. conſ. 18. Et an petens reſtitutionem cõuerſi, & religioſi poſſit obtinere ſola quaſi poſſeſſione probata, & an Abbas illũ poſſidens poſſit opponere de proprietate, vide Feder. conſ. 283. Et an religioſo volenti tranſire de vna religione ad aliam, ſufficiat petere licentiam, licet non obtinuerit, vide Rom. conſil. 341. Et an quod acquirit monachus vagabũdus, vel neglectus, acquirat monaſterio primo, vel ſecundò, vide Petrum de Anch. conſ. 303. & 425. Et an per ingreſſum monaſterij rumpatur teſtamentũ? Roſ. quòd ſic, conſ. 237. Et an mulier, cui relicta ſunt cẽtũ, ſi nuberet, & quinquagĩta, ſi monaſteriũ intraret, debeat habere cẽtũ ſi monaſteriũ ingredit̃, vide Bar. conſ. inci. domina Nuta. Et an relictũ filiæ pro dote tẽporali, vel ſpirituali, ſtatim peti poſſit, vltra not. per Doct. in dicto §. Titio. vide Pet. de Anch. conſ. 132.

a Lib. ¶ ſecundum Ro. vbi de officio abbatis.

si qua.in auth.de monachis.§.illud.Collat.j.Si ergo est seruus,nō potest esse in iudicio,s̄.de reo.ver.item seruus.Sed ipsi respōdēt, quòd non veniet ipse ad iudicium,sed abbas, vel syndicus, vt in præd.auth.causa.ibi,siue per abbatē,siue per alios,&c. vt in auth. Col.ix.de sanct.epis.§.monachis.auth.liceat.siue per se, siue per procuratorem monasterij causas agere,&c. vel potest sic concipi libellus:

Lib.Coram,&c.cōqueror de B.syndico,seu œconomo talis monasterij,à quo peto decem ex contractu venditionis celebratæ inter me &.P.monachum dicti monasterij.hoc ꝓbatur ī auth.Col. vj.apud quos opor.mo.causas dic,§.præterea.ibi,siue per responsales,siue per alios.& arg.C.de epis.& cleric.omnes,qui vbicunque.§ hoc nihilominus.Alij verò sic concipiunt:

Lib.Coram, &c. conqueror de tali monasterio ex persona talis monachi,cui ante quàm intraret ipsum monasterium, vēdidi talem librum,& tradidi pro pretio x.lib.Turo.quas nondum mihi soluit,C.de episc.& cleric.auth.sed hodie.ibi,actiones contra ecclesias propositas,&c.arg.ff.de admi,tut.l.j.§.sufficit.Sed quocūque modo formes, etiam semper veniet abbas, vel syndicus ipsum monachum defensurus.¶† Sed primò quæritur,quis con-
4 demnabitur?Respon. monasterium,siue syndicus,& non monachus,arg.C.de sen.& interloc.om.iud.l.j. vnde melior est secunda forma. ¶† Secundò quæritur,contra quem mandabitur ex-
5 ecutioni?Dñt quidam,contra monachū,exemplo minoris,arg. C.quando ex facto tut.vel cur.l.j.& per totum.ff.de re iudic.si se non obtulit.§.j.& de procur.l.Plauti⁹. & de administr.tut.l.2.Tu dic contrà,cùm nihil habeat:sed contra monasterium,vel vt soluat condemnationem,aut dimittat bona,quæ fuerunt ipsius mo
6 nachi,arg.Inst.de inquisit.per arrog.§.fi.¶† Cæterùm si contraxit post ingressum monachus existens, tunc imputet sibi qui cū eo contraxit,cùm nil habeat,ff.de dolo,nam is.ext.de rest.spo.olim.2.Ecclesia enim in nullo tenet̄, nisi sit facta locupletior,ꝓut aliàs dicitur in minore ex facto tutoris,C.de ser.fug.quicunque. ibi,in minorum persona,&c.C.vñ vi,meminerit.& C.de fal.mo. l.j.circa fi. Sed si sit locupletior facta,tenet̄,ff.de pecul.l.j. §. si aūt cum impubere.de hoc 54.di.pręterea.Ad quem pertineat exercitium actionum monacho ꝓpetentium,no.s̄.de actore,ver.item
a excipitur ꝯ act. & secundum Papam,extr.de probat.ī præsentia [a].
7 ¶† Tertiò quæritur, quid,si quis ingreditur ordinem Minorū, vel prædicatorū,vel aliorum,qui non possunt habere possessio-
b nes [b]?Et videt̄,ꝙ bona in ipsos ñ transeant,velut in non capaces, ff.de verb.obl.multū.ff.de leg.j.apud Iulianū.in fin.& l.seq.C.de hære.inst.l.j.ff.de act.emp.tenet̄.§.si tibi.& ꝙ veniēt ad filios, vel nepotes,vel parentes,arg.instit.de hære.quali.& differ. §.sui ff.ꝑ hæred.l.3.§.fi.vel eis nō extantibus ad venientes ab intestato, vt collaterales,cū ingressus pro mortuo reputet̄,vt ĩ.ver.vj.Sed dic contrà,vt xix.q.vlti.si qua.qa & si ordo ēt illa tenere non possit, vendere tamen poterit ꝑ suis necessitatibus, ff.de iure dot.cū in fundo.§.ipsius.nam & seru⁹ non p̄t habere proprium,vt ff.de acquir.re.do.acquirit̄.& tamen tenet sibi relictum,ff.de leg 2.debi
8 tor.§.fi.& vide ĩ.ver. 54.¶† Quartò quæritur,nunquid ergo prę dicti ordines possunt petere bona sui professi?Et videt̄,ꝙnon,cū eis ea non licet possidere,vt in præ.concor.& ext.de exces.præla. nimis.j.ext.de præscr.causam,quæ.Sed dic ꝯ.licet enim non possunt singuli propria retinere,tamē viuere volunt,ext.de of.ord. inter cætera.in prin.86.di.pasce.Nam & serui petere possunt, vñ viuant,ar.ff.de his,qui sui,vel alie.iur.sunt,l.2.&pauper,vt 47.di. sicut hi.ibi,esurientiū panis est,&c.s̄.de instr.edit.§. nunc aliqua. ver.itē cū panis.Monachi quoque proprium habere nō possunt vt ext.de stat.mona.c.2.& c.cùm ad monasterium,&tamen monasterium bona accipit,vt xix. q.vlt.si qua.C.de epis.& cle.l.fi.In diget enim libris,vestibus, ornamētis ecclesiasticis,& similibus: & ideo ad suas necessitates accipere possunt,vt dixi: & facit 3. q. 2.eps.12.q.j.clericus.in fi.ext.de testa.c.fi. Omnia enim eis ꝯcessa intelliguntur,sine quib.esse nō possunt,ff.de iuris.om.iud.cui.
9 ext.de off.deleg.præterea.ff.de iud.si longiùs.¶† Quintò quæritur,si filius in potestate existēs intrat religionem,nunquid aduē-
c titia transibūt ad monasterium [c]?Et videtur, ꝙ non,nisi patre volente,C.de bo.dam.si filius.ff.de pollic.si quis rem.§.aūt.& argu. xx.q.vlt.c.2.21.q.2. per tot.non enim potest ea alienare sine patris voluntate,C.de bo. quæ lib.l.fi.C.de castr.pec.l.2.ff.ad Mace. sed si pater.§.j.Super hoc dicit Mar.de Fano, & alij,ꝙ proprietas transit in monasteriū,salua tamen Falcidia patri, & saluo vsufructu,argu.ff.de acq.ter.do.l.quædam.ff.de fun.do.l.j.ff.de reb.cor. l.3.§.fi.de adop.cum in adoptionis.respon.ibi,talem,& cætera.
10 ¶† Sextò quæritur,quid si transit de vno monasterio ad aliud [d]? Dic,ꝙ primò quæsita remanent priori:postea verò quæsita, vel quærenda remanent secundo,vt in auth.Col.2.de mona.§.si verò.C.de adop.cū in adoptiuis.§.si verò.ff.de vsufruct.accre.quia. & 18.q j.c.j.ĩ.ver.prox.& ver.23.& si non habet,vnde viuat,etiā in secundo,ne sit ei onerosus, habebit secundum vsumfructum bonorum,quæ primum monasterium habuit,proprietate illi re
11 manente,vt xvj.q.6.de lapsis.¶† Septimò quæritur: quid si lata est sententia,ꝙingressus alicuius non tenet,nulla de bonis habita mentione,à qua ñ est appellatū,nūquid sñia super persona lata sufficiet ad reuocanda bona?Dicunt quidam,ꝙ sic,ar.C.si pen. app.l.3.§.fi.C.si reus,vel accu.mor.fu.l.fi.ff.de lib.agnos.l.j.§.fi.& l.seq.de stat.ho.ingenuus.ff.de pœnis, deportatorum.ff.de leg.j. si seruus plurium.Super hoc dic,prout not.ext.de cle.coniug.qđ
12 à re.ĩ.ver.44.¶† Octauò quæritur,quid si hæreditas de nouo ꝯfertur monacho,quam non vult adire? Dic, ꝙ non acquirit monasterio,nisi saltem coactus adeat, arg.C.de hæred.instit.cū proponas.C.de iure delib.l.pe.C.de epis.& cler.l.fi.§.si verò.quod e-
e tiam facit in contrarium [e].¶† Nonò quæritur, nunqd ergo licet
13 monacho paternam hæreditatem in præiudicium monasterij re
14 pudiare?Dixit Ala.ꝙ non,arg.C.de bonis,quæ liber.l.fi. ¶† Decimò quæritur, sed an mortuo filio monacho monasterium succedet patri ab intestato ? Dicunt quidam, ꝙ sic: quia monasteriū quasi legitimus hæres filij censetur,vt in versicul.xv.Alij contra.
15 ¶† Vndecimo quæritur:quid igitur,si filius Regis,vel Ducis,vel Marchionis,vel Comitis fit monachus,&pater moritur sine aliquo hęrede,nunquid regnum,vel ducatus monasterio acquiretur? Dixit Ala.quòd sic, si iure ordinario deferantur.Hoc tamen
16 de facto non seruatur, vt dicit. ¶† Duodecimò quæritur,an in ingressu patris,vel filij perdatur patria potestas?Dicit Mart.de Fa. quòd sic,argum.Instit.quib.mo.ius pat.pot.sol.§.cùm autem. & C.de episc.& cler.authen.verùm.& auth.sed dignitas. nã ingressus pro

ADDITIONES.

a In præsentia.¶Vbi scripsi super verbo,restitui.vbi patet non placere Inn.ꝙ monasterium sit hæres: sed dicunt bona ingressi monasterio translata:conueniet ergo,& ꝯuenietur reali,sicut dominus,vel singularis possessor:plus,quia ēt in nomine successoris variant gl.nam in Corpore de monachis,§.si quis autem. gl.2.ad fi. dicit,monasterium non conueniri,tanquam successorem,sed rōne possessionis ꝯuenietur rei vēdicatione,vel hypothecaria, vel alia,quæ rōe possessionis detur.Et ibi subdit,personalibus actionib.monachum conueniri:sed in auth.si qua.C.de sacrosan.eccl. in fi.2.gl.dicit,monasterium iure successiōis illius quasi semimortui conueniri.item alibi gl. distinguit, an omnia sua bona dederit monasterio,an res singulares:sic arguit ff.de pec.leg.l.si peculio. j.respon.in vlt.gl.Dicit tamen Ia.de Bel.ꝙ Dy. reprobat illud dictum in l.Stichus.hoc e.tit.Ego habeo super l.peculium.eo.tit.super fi.j.gl.dicit enim ibi, quòd monasterium habetur loco hæredis & vniuersalis successoris,cùm non appareat alius vniuersalis. facit C.de hær.instit. l.quoties.ff.e.l.j.§. si ex fundo. prout dicunt Doctores& Ia.si fateamur monachum esse obligatum & viuentem:ergo nec successorem habet,nec hæredem.de hoc per eum satis in prin.auth.de monach.in 3.& 4.q.2.partis.Cyn.aliquid de hoc in auth.si qua,in pen.q.

ADDE Abb.cons.cij.in fi.2.lib.

b Possessiones.¶De hac q.& seq.vide,quod no.de relig.do.c.vno, lib.vj.in gl.veterem.& quod scripsi in præ,dec.in pręsentia.super ver.minor annis.ver.quid si quis.& de hoc vide per Cyn.C.de epis.& cle.Deo nobis.in fin.De fratribus minorib.dic,vt in consti. Nic.de ver.sig.exiit.§.ad hoc,quia lib.vj,& in cle.de ver.sig exiui. §.cupientes.ADDE Rom.consil.268.& ibi, quid si frater minor abiecerit habitum.

c Ad monasterium.¶De his quærit,qa de castrensibus,vel profectitijs nō erat dubium. Prima eñ administrat,vt paterfamiliàs,ff. ad Mace.l.j.§.fi.Secunda remanet penes patrē,insti.per quas pso. nob.acquir.§.j.de his verò vide s̄.de acti.§.j.ver.item cum agit.

d Ad aliud.¶Quòd hoc faciendum non est sine magna necessitatis,vel vtilitatis cā,pulchrè scripsi de reg.licet.sup versi.vocatus.

e In contrarium.¶in quātum ibi dicitur,ꝙ iura & res monachi ad monasterium pertinent,dato ꝙ de illo recedat;vide quod dixi,vel scripsi in præ.dec.in præsentia.in fin.mag.gl.vbi inuenies de casu conuerso,cùm monach⁹ vult adire.sed monasterium vult repudiare. Et nunquid hæreditas monacho đlata,sed ante ipsius mortem non adita,spectet ad monasterium,ADDE,vt per Ang.con sil.inc.sancta Carmeli.religi.

ADDITIO. Adde tu Soci.cons.81.incip.in præsenti.in prin.in j. vol.vbi dicit,ꝙ monachus transmittit hæreditatem ascendentiū ad monasterium beneficio l.j.C.de his,qui ante aper.tab.& per eundem Soci.cons.183.incip.elegāter.in prin.in ij.vol.vbi,quòd licet communis opinio sit Legistarum,quòd hæreditas,quæ defertur,dicitur deferri monacho,& non monasterio,tamen secūdum communem opin.Canonistarum est, quòd non deferatur ipsi monacho,sed immediatè deferatur monasterio. Henricus Ferrand.

sus pro mortuo habetur. item cùm ipse sit in alterius, sc. abbatis, potestate, vt j. vers. lvj. alius in sua potestate eũ habere ñ debet, ff. de adul. sic eueniet. Instit. de excus. tut. §. minores. extrà de æta. & qual. indecorum. item monachatus liberat à curia, C. e. tit. sed neque. de hoc ff. de mino. si ex cã. §. nã si minor. Alij dicunt, ꝙ ingressus retinet filios in potestate. nam transire in monasterium, non est subire potestatem, de qua loquitur præ. l. sic eueniet. sed potestas illa est talis, qualis est illa, quam habet ciuitas in ciue. Sicut enĩ ciuis Bon. est sub potestate, seu rectore Boñ. & sic ingressus dicitur sub potestate abbatis. nam verbo Potestatis, plura cõtinentur, vt ff. de verb. sig. verbo, Potestatis. Tu dic, prout not. se-
a cundum Papam, & alios in præ. c. indecorum [a]. & vide j. vers. 35. & s. de actore, ver. sed cũ clericorum. & meliùs de tutore, §. si au
b tem. ver. sed quæritur [b]. ¶† Decimotertiò quæritur: sed quid si
17 ingressus exiit de licentia fortè domini Papæ, nunquid resumit ius patriæ potestatis, posito, ꝙ finitum sit? Et videtur, ꝙ nõ: arg. in auth. de dig. §. generaliter. & 17. q. vl. quicunque vult. Ad hoc etiam facit disputatio illius quæstionis, vtrùm resuscitatus recu-
c peret bona & iura, q̃ priùs habuit, not. 32. q. 7. licitè [c]. item actio semel extincta, &c. de consec. dist. 4. quæris. ver. non potest. ff. de sol. qui res. §. aream. Quidam distinguunt, an fuerit restitutus indistinctè, seu ad omnia: an verò solũ indulgẽtiam obtinuerit exeundi, vt C. de sent. pas. & restit. l. fi. & l. insulam. & 2. q. 3. §. notan
18 dum. in fine. ¶† Decimoquartò quæritur, quid de censito, vel homine meo? non dico seruo. Et dicũt Legistæ simpliciter, ꝙ nõ tenet eius monachatio, vt C. de epis. & cler. iubemus. Sed & si teneret, tamen bona sua perderet, vt e. ti. si quis presbyter. & C. de bo. dam. l. j. Secundum canones tamen aliter dicendum est, ꝓut
19 no. ext. de ser. non ord. c. 2. ¶† Decimoquintò quæritur, quid si is, cui substitutio facta est, si decesserit sine liberis, monasterium ĩgrediatur? Resp. dicit Mar. de Fano, ꝙ substitutio euanescit in his, quæ reliquit ad pias causas: & non aliis, vt in auth. de sanctis. epis.
20 §. sed & hoc in prætenti. ¶† Et nota, ꝙ ingressus monasterium fingitur non solùm decedere cum hærede, verumetiam cum li
d beris [d], vt in præ. §. sed & hoc in præsenti. vt ext. de probat. in præ
e sentia [e]. Sed si rogatus esset monasterio, vel ecclesiæ, vel aliàs in pias causas expendere, si decederet sine liberis. non intelligitur satisfacere conditioni monasterium ingrediendo, vt in e. §. Si autem fiat cleric⁹ alicuius ecclesiæ secularis, non euanescit fideicõmissum, nisi sic fiat, vt clericus perpetuò perseueret, & insuper in
21 pias causas expendatur ipsum relictum, vt in præalleg. §. ¶† Decimosextò. q̃ritur: qd si is, qui ingreditur, habet tantũ filios naturales? dic, ꝙ illi tantũ alẽdi sunt: quare monasteriũ loco legitimi
22 hæredis habetur, vt in p̃. ꝯcor. & C. de nat. lib. auth. licet. ¶† Decimoseptimo q̃ritur: qd si quis promisit se fratrẽ, vel monachũ facere, sed ñ fecit? Dic, quo ad hoc, non sufficere, 17. q. 4. Gonsaldus, nisi professionem fecerit, vt ext. de reg. & trans. ad relig. sicut
f nobis. & c. sicut tenor. Arg. ꝯ. ea. causa, q. j q bona [f]. & vide j. vers.
23 46. ¶† Xviij. q̃ritur, quid si puella minor 12. annis recipiatur à monialibus? dicit Mar. de Fan. ꝙ moniales cogendæ sunt per episcopum, vt extra monasterium illã exhibeant corã ipso. Et idem dicit de maiore, si de eius voluntate dubitatur, & nondũ professa dicatur, arg. ff. de lib. exhib. l. 1. 2. & 3 & ff. de lib. ho. exhib. si quis liberũ. ff. de rei ven. l. j. & ext. de ꝓcurat. accedens. ext. de spõ. cùm
24 locum. ¶† Xix. quæritur: qd si fiat ꝓfessio in manibus alicuius monachi recipiẽtis, sine mandato & licentia abbatis? Dicũt quidam, ꝙ ñ valet, vt no. in Summa dom. mei in ti. qui cler. vel vo. §. si quis volens. ver. si renunciauerit. & seq. nec bona talis sunt trãslata. nam ille non potuit etiam monasteriũ obligare profitenti, nec professum per consequẽs monasterio, cũ sit quasi matrimonium spirituale, arg. ff. nau. cau. stab. l. j. §. nautã. ff. cõ. p̃. l. j. ff. de iureiur. tutor. §. ꝓdigus. ff. de regu. iur. cũ principale. ext. de regu. & trans. ad relig. ad apostolicę. & c. porrectum. vbi de hoc, secundũ
g Papam [g]. Gof. dixit, ꝙ ꝓfessio fieri p̃t ĩ manu priuatæ personæ, vt xx. q. j. vidua. ext. q cle. vel vo. veniẽs. & c. insinuante. Sed prius dictum intelligi p̃t, quo ad translationem bonorũ: dictũ verò Gof. de obligatione, quo ad Deum, vt in p̃. c. qui bona. extr. q cler. vel
25 vo. rursus. ¶† Vigesimò quæritur: sed quid. si abbas illũ recipit sine consensu monachorum? Dicit Mart. de Fano, valere, ꝓpter fauorem religionis, arg. in præ. dec. porrectum. & 22. q. 2. religiosam. ext. de priuile. cũ & plantare. & c. in his. ff. de pact. l. itẽ magistri. & sit talis frater fratrũ, ff. d̃ ado. q ĩ adoptiõe. l. cũ adoptio. Vl'
h dic. ꝯsuetudinem cuiusq; loci seruãdã esse, arg. ext. de his, q̃ fiũt à
26 præl. sine ꝯsen. ca. c. ea noscit [h]. ¶† Vigesimoprimò q̃rit: sed qd, si monast

ADDITIONES.

a Indecorum. ¶Vbi vide in & super i. gl.
b Ver. sed quæritur. ¶De hoc Ia. de Bel. in auth. de monac. in 14. q.
c Licitè. ¶De qua plenè scripsi de frig. & male. fraternitatis. super verb. miraculum.
d Cum liberis. ¶Hoc scripsi post Inn. & Dy. in dec. in præsentia. ad fi. super verb. hæredem. vbi etiam scripsi, quid si substitutio facta sit, si decedat sine liberis ex ipso descendẽtibus, an monasterium pro talibus habeatur? sed pleniùs scripsi de testam. Raynaldus. in prin. super gl. videtur autem etiam.
e In præsentia. ¶Vbi no. quod sequitur in vlt. gl. super qua tractatas inuenies has quæstiones: quid si institutus ñ ingredit̃, sed monasterium hæredem instituit? quid si substitutio sit facta sub cõditione, si substitutus monasteriũ ingredit̃? Itẽ qd si substitut⁹ moritur ante professionem, vel ingreditur in fraudem substituti? itẽ quid si cõditionem talem opponẽs, loquit̃ de seipso donãdo, vel legando, scilicet ꝙ si decederet sine liberis, &c. q̃a visum fuit domino meo in quæstione, quæ incipit, q̃dam domina. ꝙ non sit locus authenticæ, q̃ loquitur, cùm alius est ꝯditionem apponẽs, ab illo ĩ cuius personam apponitur. & mouetur hac rõe: q̃a loquẽs de seipso, de filiis naturalibus intellexisse videt̃, & eius volũtas tenaciter est seruanda, vt ff. de adi. leg. l. 3. §. ꝯditio. item ꝙ monasterium habeatur loco filij, est inductum contra rigorem & cõtra ꝓpriam significationem vocabuli, quadam pia speciali ratione. nõ ergo debet excedere suũ casum, ff. de legib. q̃d verò cõt. Ob hoc dicimus improprietates excusandas, & ad consequentiam nõ trahendas, de reg. iur. quæ à iure. lib. vj. & no. de ver. sig. ꝑ ea. in fi. gl. facit bene de regul. constitutionem. j. respon. libr. vj. cum cõcor. quas ibi addidi ad fi. 4. gl. De veris ergo filiis & hæredibus intelligat̃ sermo loquentis de seipso. facit ff. de cond. & dem. l. fideicõmissa. & de leg. 2. si ita quis. §. si is, qui. Ad solutionem autem quęstionis suæ de fratre, qui omnia bona sorori donauerat, si sine hęrede decederet, ꝙ pro filiis sumitur hoc casu, ff. de vulg. & pup. l. ex facto. §. fi. cum concor. qui frater ingressus est religionem, & in illa professus dicebat, quòd si donatio fratris fuisset causa mortis, indubitatum esset illam reuocatam etiam ex tacita donatione bonorum facta in monasterium, arg. s. de don. inter virum & vx. si sponsus. §. si maritus. & §. quosdam. & sic nil petere poterit donataria, vel eius hæres. Si verò donatio fuit inter viuos, quod potiùs putabat propter terminos quæstionis, quos propter breuitatem omisi, videtur, quòd defecerit cõditio, si decesserit sine hærede, cùm monasterium habeat̃ loco filij & hæredis, vt in auth. nisi. ad Trebel. Et sic idem concluditur, quod suprà, contra sororem. Posito autem, ꝙ conditio non esset defectiua, vt suprà dixi, vt illa auth. non extendat suos terminos, tunc dicit, viuo donatore nil peti posse, cùm expectanda sit mors naturalia, C. de donat. inter virum & vxo. l. res. Morte verò donatoris secuta donataria, vel ipsius hæres ageret contra monasterium, quod tamen poterit retinere quartam: nam cùm ingressus etiam filiis non possit ita omnia donare, quin partem retineat, quæ monasterio competit, vt in auth. si qua mulier. multò magis sorori, vel extraneo dare non poterit, secundum eum.

ADDE, an monasterium habeatur loco filij, Bar. cons. j. Ang. cõs. 133. & cons. 80.

f Qui bona. ¶Non sequitur, si peccat non profitendo, vt deliberauit, vt ibi, ergo est professus.
g Secundum Papam. ¶vbi scripsi in gl. per hoc autem Goffr. dicit id, quod sequitur in summa de reg. post prin. ADDE Cald. cons. v. de regular.
h Ea noscitur. ¶Quæritur de abbate, ad quem vel solum, vel cum conuentu spectabat receptio monachorum, q iurauit cuidã p̃lato in eum, vel monasterium nullã iurisdictionem habenti ñ recipere aliquẽ in monachũ sine ipsius p̃lati ꝯsensu: monasterium respectu ꝓuentuum habet magnum defectum monachorum: ep̃s præcepit monachos creari: q̃ritur, an sine periculo piurij Abbas id possit sine illius p̃lati consensu? Ad negatiuam inducitur decr. venerabilem. de elect. ver. idẽ ẽt. vbi ẽt temerariũ iuramẽtum violare non licet sine superioris licẽtia. itẽ omne iuramentum seruandũ, q̃d non vergit in dispendium salutis æternæ, de iureiu. si verò. itẽ cũ electio erat cõis sibi & conuentui, licet ꝯuentui præiudicare nõ potuerit, tenuit tñ obligatio, quo ad ipsum. ff. de seruit. rust. præ. per fundũ. item in ꝯrium inducitur, ꝙ per id iuramẽtum non impeditur ecclesiæ vtilitas & augmentum cultus diuini: & talia iuramenta solẽt dici periuria, de iureiu. sicut nostris. facit e. ti. peruenit. de const. ex parte. de his, q̃ fiunt à maiori par. ca. c. j. & sic dicitur iuramentũ illicitũ, & nõ ligare: & sic posse conueniri, Vel, si vis. ꝙ iuramentũ liget, dicitur, ꝙ habeat tacitã ꝯditionem necessitatis vrgentis: facit de iureiurãdo, q̃relã. cum cõcordan. in gl. Itẽ ius & auctoritas superioris, e. tit. veniẽtes. vbi cõcord. in gl. no. ꝙ, quo ad hoc, interuenit ꝑ mandatum ep̃i. Item si non ligat iuramentũ in casu dec. quia pleriq; de off. ordi. libr. vj. multò minus ligare debet in isto: maximè cũ preiudicet libertati ipsius monasterij, facit de iureiur. c. j. lib. vj. per quod respõdetur, si dicatur, p̃t requiri: fortè cõsentiet. Absurdum enĩ esset tali ser-

uituti

monasterium vacat? Dicunt quidam, quòd tota potestas residet penes capitulum: vnde capitulum, siue conuentus potest monachos recipere, maximè de episcopi voluntate, argu. C. qui admit. ad poss. l. pen. C. de iure delib. si infanti. in fin. C. de in integ. rest. si curatorem. extr. de hæret. ad abolendam. extr. de maior. & obedien. his, quæ. & cap. cùm olim. & arg. extr. de elect. officij. Contrarium tamen seruari videmus, & bene, arg. extr. ne sede vac. illa. ex
a tra de his, quæ fi. à præl. sine cons. ca. c. nouit[a]. ¶† Vigesimosecun
27 dò quæritur: quid, si timore ingruentis infirmitatis quis facit se monachum? Dicunt Legistæ, quòd tenet, ff. de do. causa mor. Seia. §. fi. Tu dic, quòd si sit phreneticus, & extra mentem, non obligatus, vt in præ. decre. sicut tenor. Si verò sit æger corpore, sed est sanus mente, tunc obligatur, vt in præ. decr. porrectum. & c. sicut
b nobis[b]. Arg. tamen contrà, extr. de renun. ex transmissa[c]. & c. pe.
c ¶† Quid si timens interfici ingreditur? de hoc in summa do. mei.
28 in tit. de regul. §. & qualiter. prope prin. ¶† Vigesimotertiò quæ
29 ritur: quid si monachus, vel frater sit episcopus, & postmodum aduenit sibi hereditas, vel alia aduentitia lucrosa? & videtur, quòd non acquirit suo ordini: quia nõ possidetur ab illo, nec in illo est, arg. ff. de acq. pos. l. j. §. per seruum. 16. q. j. ca. j. 2. & 3. item sibiipsi non acquirit, cùm sit monachus, & proprio renunciauit, extr. de stat. mo. c. 2. & c. cùm ad monasterium, item episcopatui talia nõ acquirit, vt C. de epis. & cler. auth. non liceat. Dixit Mar. de Fano, quòd episcopus succedit in ius monasterij, arg. ff. de adop. arrogato. ff. de eden. quædam. §. inter. & de his poterit testari, vt & qui liber episcopus, arg. xix. quest. vlt. si qua. Augenda est enim vtilitas per dignitatem, ff. de iud. si longiùs. ff. de don. si filius. Tu dic breuiter. quòd acquisita sibi dum fuit in monasterio, vel etiam dum fuit gyronagus, cedunt monasterio. Quę verò acquirit in episcopatu existens, episcopatui cedunt, vt 16. q. j. c. j. & q. 2. abbates. ex
d tra de off. ord. quanto. s. ver. 6. & j. ver. 41. & seq.[d] ¶† Vigesimo-
30 quartò quæritur: quid si abbas & monachi expellunt aliquem ꝓfessum sine causa, nec sibi ministrãt necessaria? videtur, quòd monasterium indignum est tenere bona, quæ ille sibi contulit, argu. C. de don. quæ sub mod. l. j. C. de reuo. do. l. fi. ext. de languidis. expo. c. vnico, ff. pro derelict. l. fi. Sed dic, quòd debẽt eum recipere, vt ext. de regul. & transeun. ad relig. c. fin. quòd si nolit recipere, episcopus ponet illum in alio monasterio, & illud habebit bona illa, arg. C. de sac. san. eccl. auth. si captiui. ext. de renun. c. 3. s. ver. 7.
31 ¶† Vigesimoquintò quæritur: quid si monachus, vel frater sit episcopus, & habet equos & libros, quos monasterium sibi donauit: aliquis tamen iniustè illos detinet: quæritur, qualiter illos repetet, cùm sit monachus, vel etiam cuius nomine? & dicit M. de Fano, quòd suo nomine procuratorem constituet. nam & seru⁹ in casibus auditur, ff. de ven. inspic. l. j. §. pe. ff. de iud. vix. Potest etiam nomine episcopatus agere: quasi per hoc videatur monasterium illa episcopatui concedere, C. vt ne priua. l. j. C. de don. ꝓses.
32 ¶† Xxvj. q̃rit: q̃d si is, q̃ ĩgreditur monasteriũ, priùs fuit tabellio, nunquid amodò ɔficere poterit instrumẽta? arg. ꝙ ñ, ext. ne cler. vel mona. sicut te. & C. de sacrosc. eccl. l. antep. quasi hic sit huma-
e nus act⁹, vt C. de epis. & cler. placet. q̃ est 16. q. j. §. nouarum[e]. Dici tamen p̃t, ꝙ veteres rationes ɔplebit, non nouas assumet, ar. ff. fa. erc. alienationes, ff. de postulan. l. j. §. casum. ff. de ne. gest. nã & seruus, §. si viuo. Nã & instrumẽta facta p eũ, q̃ est in sacris, tenẽt, nisi fuerit ꝓhibitus facere. s. de inst. edit. §. restat. versi. sed cũ dixeris.
33 ¶† Xxvij. q̃rit: quid, si iurauit mihi librũ scribere, vel aliq̃d opus honestum facere? Dici p̃t, ꝙ post ingressum illud perficere tenet, dum tñ nimis à diuinis ñ retrahat: q̃d dic, vt not. lj. dist. præterea.
34 ¶† Xxviij. quærit: q̃d si q̃s iurauit mihi ad certũ tp̃s soluere, vel Potestas iurauit vsque ad annũ ciuitatẽ regere, vel magister p annũ legere, vel presbyter, vel clericus, vel seruiens alicui ecclesiæ, vel dño, ad annũ seruire? Resp. dici p̃t, ꝙ tales bñ possunt religionem ingredi: q̃a q̃ spiritu Dei agunt, ñ sunt sub lege, 19. q. 2. duæ. ext. de renũ. nisi cum pridẽ. §. verũ. nec iuramentũ violat, q̃ illud in melius ɔmutat, ext. de iureiur. peruenit. & ext. de ɔuer. ɔiug. verum. Consulo tñ, ꝙ in talibus prius, q̃ ingrediatur, adimpleat q̃d promisit: quæ dic, vt no. dominus meus ĩ Summa in tit. de oblig.
f ad rat. præ. §. qui obligatus[f]. ¶† Xxix. quæritur: quid ergo, si is,
35 qui iurauit regere ciuitatem percepto salario, ante annum ingreditur religionem, nunquid ciuitas illum repetere potest? & nun-
g quid ad interesse tenetur? Hæ quæstiones[g] sunt dominicales: vi
36 de in q. 21. ¶† Xxx. q̃ritur: quid si ingessus sit minor, & negat se monachũ: & sic est q̃stio, vtrùm si monachatio teneat, nunquid
h debet habere curatorẽ in lite? Et videtur, ꝙ nõ[h], arg. xx. q. 2. puella. quia iudex in spiritualib. tractãdis maior censet, vt extr. de rest. spol. ex parte. Sed dic contrà, arg. ff. de tut. & cur. eum, q. C. de lib.
37 causa, ordinata. ¶† Xxxi. quæritur: quid si aliquis Narbon. se fecit fratrẽ in Tholosa, q̃ritur, q̃ fratres habebunt bona? Dicit Mar. de Fan. ꝙ aut dedicauit illa certo loco: & tũc ille locus habebit: aut non, & tũc habebit locus sui domicilij, vt C. de episc. & cleric. nul li. ff. de cõd. & demonst. quæ ɔditio. in fi. Tu dic. ꝙ loc⁹, quẽ ingreditur, illa habebit, & bona personam sequẽtur, vt extr. de clericis
38 coniug. q̃d à te. 16. q. 6. de lapsis. Xxxij. quæritur, quid si quis sub conditione facit professionem? Et videtur, ꝙ non valet: quia legitimi actus non recipiunt diem, neque conditionem, ff. de reg. iur. actus. ext. de elec. in electionibus. Dic contrà, dummodo conditio non sit contraria voto, vt ext. de cond. appos. c. 3. & fi. extr.
39 de pact. c. fi. j. ver. 63. ¶† Trigesimotertiò quæritur: quid, si aliq̃s se dat alicui hospitali nulla de bonis habita mentione? Dic quòd si illi hospitalarij sine proprio viuunt ex sua regula, vel constitutionibus, ipse sine proprio viuet, & creditur bona sua hospitali ɔtulisse, 12. quæst. j. illi, qui. Si autem non viuunt in paupertate, sed quasi seculares clerici, tunc nõ videtur contulisse: imò ingressus ea sibi retinere poterit pro prębenda, vt extra. de simo. tua. ipse enim recipiet formam à monasterio, quod ĩgreditur, sicut vinum odorem à vase, de pœn. dist. 3. inter hęc hircum, §. j. ver. vase. ff. de euict. si fundus. ff. de vsur. l. j. ff. ad leg. Falci. pœnales. §. Iulianus. ff. de verb. obl. stipulatio ista. §. hæc quoque. & §. si quis ita. 8. distin,
40 quæ contra mores. C. de rei vx. act. l. vnica. ¶† Trigesimoquartò quæritur: quid si minor habens curatorem, fit monachus, nũ quid finitur cura? Dic, quòd sic, ff. de adop. nec ei. s. versi. 12. item quid econtrà, si tutor ingreditur, nunquid tutela finitur? & an ɔ
41 uersus potest esse tutor? de hoc s. de tut. §. generaliter. ¶† Trigesimoquintò quæritur: quid si aliquis rusticus constituit hospitale, mutat habitum, assumit aliquod signum, & aliquam hospitalitatem exercet, habet tamen vxorem & proprium: nunquid talis censetur religiosus verè? & nunquid ecclesia debet eum defendere tanquam personam ecclesiasticam? Dic, quòd sic, si hoc facit de episcopi auctoritate: aliàs non. quod dic, vt plenè in Sum-
i ma do. mei in ti. de reg. & transeun. ad relig. §. j. ver. q̃d de rusticis[i].
42 ¶† Trigesimosextò quæritur: pono, de consuetudine alicuius loci illi, qui dicuntur profiteri, promittũt tantùm obedientiam nil dicendo de castitate, nec de proprij renunciatione: quæritur,
k an talis consuetudo faciat illos professos[k]? Et videtur, ꝙ sic, arg. xx. q. j. vidua. ext. de regu. porrectum. ext. de elect. causam, quæ inter. in fi. ext. de cler. coniug. cùm olim. Contrarium tamẽ dixit Papa Clemen. in causa abbatiæ sancti Męuij Catalañ. quę coram nobis agitabatur: licet enim quis promittat obedientiam, non ideo promittit alia. bene enim potest esse obedientia sine castitate & sine carentia proprij vt patet in fratribus ordinis sanctę Mariæ, q̃ ordo cœpit Bonoñ. nam milites illius ordinis sunt sub obediẽtia sui maioris, & tamen viuunt cum vxoribus in propriis domib. & etiam de nouo ɔhunt, nec ꝓpriis carent: quę eis licẽt iuxta regulam à sede apostolica sibi cõcessam, quam q̃nque examinauimus diligenter.

ADDITIONES.

☞ uituti monasterium subiici: licet ad tempus iurantis tantũ: & sic casus de cens. significauit. Sed resistes dicens, ꝙ facit ɔ: quia mandat, quòd is, cui iurauit, cogatur absoluere: & facit, quod scripsi post Host. in fi. Sed si expones, vt no. e. tit. grauis. in fi. pe. gl. cessat obiectio.

ADDE originaliter videnda predicta p Old. cons. xcvij. & an si ad prælatum & monachos spectat monachorum receptio, & prælato excommunicato episcopus constituat superiorem, qui cum monachis recipere monachos valeat, vide Cal. cõs. 16. de reg. iu.

a Nouit. ¶ Vide de regul. c. fi. lib. vj. q̃ hoc distinguẽdo determinat.

b Et c. sicut nobis. ¶ Vide, quod ibi no. j. gl. & quod super ea scripsi post Host.

c Ex transmissa. ¶ Ibi soluitur in gl. 2. & vide, quod super ea scripsi: sequens capitulum ibi soluitur in 3. gl.

d Et seq. ¶ Ad id de priuil. cũ olim. 2. ver. præterea. hîc supplẽda est 34. q. quæ deficit: &, vt hæc cõtinuetur proximæ, Xxiiij. quærit, si pendente conditione, qua aliquid debetur monacho, ipse fiat episcop⁹, & pòst eueniat ɔditio, an d̃beat monasterio, an ecclesiæ

ADDE, vt per Fed. cons. xx.

e §. nouarũ. ¶ Vide de hære. vt officiũ. §. ad conscribendas. & quod ibi no. in j. gl. vbi allegatur extrauagãs Bonifacij de offic. ord. debent. & mentes legum infrà allegatarum ibi vide in suffragio.

f §. qui obligatus. ¶ ver. quid de illo. & seq.

g Hæ quæstiones. ¶ Ista scilicet & præcedens: & quo ad vltimum, dicit monasterium teneri de eo, quod ad ipsum peruenit.

h Quòd non. ¶ Et hoc teneas per dec. si annum. de iudic. libr. vj. in princip.

ADDE, vt per Cal. e. tit. cons. v.

i Ver. quid de rusticis. ¶ Et vide ext. de relig. do. ad hæc. & quod ibi dixi super j. glo.

k Professos. ¶ De hoc scripsi, qui clerici, vel no. cõsuluit. in gl. nec istud. vbi patet, quòd Inn. & Host. concordant autori.

ADDE, vt per Cal. cons. v. vbi de materia, ver. 33. vsque ad versi. xxxvij.

a diligenter[a].Ordo autem habet votum continentiæ annexum:&
ſecundum hoc non obſt.præ.dec.cùm olim.Ex prædictis ergo vi
detur neceſſe eſſe,quòd aliquis renunciet expreſsè mundo,&bo
nis,ar.in auth.de monachis,§.illud.verſ.ſin autem.& §.ſi verò re
linquens.& ext.de ſtatu mo.cùm ad monaſterium.vt patet ĩ for-
ma profeſſionis,quæ eſt ſ̃.in ti.de reg.Quidam tamen dicunt,ꝙ
eo ipſo,quòd quis habitum aſſumit,& obedientiam promittit,ĩ-
telligitur renunciaſſe bonis,ar.ff.de repu.l.fi.ſi illa profeſſio ſine
43 proprio viuit.¶†Trigeſimoſeptimò quæritur:quidam intrauit
b religionem,ſed ante tempus finitum probationis exiuit[b],vt ext.
de reg.iur.ad apoſtolicam.poſt longum tẽpus verò iſte intrauit
idem monaſterium,vel aliud eiuſdem religionis,quæritur,an ſit
ei iterum dandum tempus probationis?Reſp.dic,quòd non:ſi ꝯ-
ditio monaſterij,vel religio non ſit mutata,& niſi fortè perſonæ
defectus ſuperuenerit,vt propter hoc meritò timeat ſe non poſ
ſe pati religionis aſperitatem,vt 34.diſt.fraternitatis.& tunc mo
dica dabitur ei dilatio arbitrio ſuperioris ad probationem. hæc ẽ
44 quæſtio venerealis.¶†Trigeſimooctauò quæritur: quidam iu-
uenis,vt monialem quandam licentiùs corrumperet, habitu aſ-
ſumpto profeſſionem fecit,velut fœmina,in manu abbatiſſæ: il-
la grauidata diſceſſit:epiſcopus autem vult eum cogere,vt mona
chus fiat:quæritur,an poſſit?Dic,quòd ſic,ar.27.diſt.quod inter-
rogaſti.ext.de reg.c.3.& ext.de ſen.exc.in audientia.Vin.tamẽ di
cit,quòd talem præcisè non cogeret,ext.de eo,qui dux. in matr.
quã pol.per adult.propoſitum.& ar.ext.de ſpon.tua.de hoc ext.
45 de priui.tuarum.hæc eſt quæſtio dominicalis.¶†Trigeſimono
nò quæritur:pone,quidam fingẽtes ſe eſſe de ordine ſancti Gul.
ſeduxerunt quendam iuuenem credentem illos eſſe de ordine il
lo,& recepit habitum illius ordinis,& promiſit ſe illam regulam
perpetuò ſeruaturum:poſtea nouit illos truffatores eſſe,quia il-
lam regulam non ſeruabant:& ipſe & alij ad ſeculum redierunt:
nunc quæritur,an iſte ſit ad obſeruantiam illius religionis com
pellendus?Io.de Deo in quæſtionibus ſuis dicit, ꝙ ſi ille voluit
abſolutè vitã mutare,& in ordine ſancti Gul.viuere,ſiue ibi,ſiue
alibi,vbicũque talis ordo vigeret tũc cogẽdus eſt,xij.q.j.dilectiſ-
ſimi.27.q.j.nuptiarũ.ad fi.xx.q.3.conſtituit.ſi verò intendebat ſe
Deo obligare in illo loco tantùm,& cum illis,non tenetur alibi,
c vt ext.de no.oper.nun.cùm ex iniuncto[c].¶Quadrageſimò quę
46 ritur:pone,abbas cum capitulo licentiauit monachum,vt ad arc
tiorem poſſit tranſire religionem:iſte poſtea vagando per mun-
dũ plura lucratus eſt:deinde ingreditur aliam religionem:nunqd
primum monaſteriũ poterit illa petere?Dic,quòd ſic,ſ̃.ver.23&
d ver.6.& j̃.ver.prox.& eſt quæſtio dominicalis.[d] ¶†Quadrage-
47 ſimoprimò quæritur: ſed quid ſi monachum ægrotantem non
vult abbas recipere:poſtea monachus vagãdo plura lucratus eſt
demum ingreditur aliud monaſterium,nũquid primum poterit
illa petere?Reſp.ſic,ſi ſolus abbas fecerit: ſecus,ſi de conſenſu ſui
e capituli.& eſt quæſtio dominicalis[e]:& ibidem eadem quæſtio fit
f & ſolutio de monacho in delicto reperto[f].¶†Quadrageſimoſe
48 cundò quæritur:pone,aliquis,cui competit de iure religionẽ aſ
ſumptam egredi, ſed neceſſe habet ingredi laxiorẽ poſt egreſsũ
primæ,ſed ante ingreſſum ſecundæ ꝯ̃hit matrimonium, nũquid
tenet?Reſp.non,arg.ext.de ap.qõni.de hoc in Sum.do.mei in ti.
g de reg.& tranſ.ad relig.§.& qualiter[g].ver.ſed quid ſi ingreſſus[h].
h ¶†Quadrageſimotertiò quæritur: quidam intrauit monaſte-
49 rium vxore ignorante, vel inuita:qua illum repetente, reſtitu-
tus eſt illi,vt 37.q.2.Agathoſa,quæritur,vtrùm etiam bona:quę
i monaſterio dederat, reſtituentur? Reſpond.[i] Aut in ingreſſu
obtulit expreſsè ſe & ſua Deo & loco:quo caſu non poſſunt bo
na reuocari:aut obtulit ſe nulla de bonis facta mentione:quo ca
ſu reuocata perſona,per conſequens reuocabũtur & bona,quæ
ſunt acceſſoria:quod dic,prout no.ext.de cler.coniug.quod à te
ſ̃.ver.8.Concipitur libellus ſuper hoc,vt ſ̃.de conuer.coniu.ver.
k porrò[k].¶†Xliiij.quæritur,vtrùm minor ad religionem tranſiẽs
50 poſſit etiam dominium bonorum ſuorum transferre in eccleſiã
Bar.dixit,quòd non,cùm ei ſit alienatio interdicta,vt C. de admi.
tut.lex,quæ.& facit ff.de polli.l.j.§.voto.Alij contrà,ar.C.de ſac.
ſan.eccl.auth.ingreſſi.C.de minor.ex cauſa.§.ſi in commiſſum,đ
l hoc,ſecundum Papam,ext.de prob.in præſentia[l].¶†Xlv.quærit̃
51 quid ſi quis voluit ſe monachum facere,ſed non fit monachus,
tñ bona ſua donauit expreſsè, & valuit donatio : qualiter petet
monaſterium bona?Ea dicunt quidam, ꝙ eccleſiæ competit rei
vendicatio pro rebus ſibi donatis,licet nõ ſint ei traditæ,vt C.đ
ſac.ſan.eccl.vt inter diuinum. Alij contrà:ſecũdum quos poteſt
dici,ꝙ ſi res ſint præſentes,quia tunc illarũ dominiũ tranſit ĩ mo
naſteriũ,aget rei vendicatione:ſi verò ſint abſentes, tũ aget mo
naſteriũ ꝯdictione ex præ.l.ingreſſi.nã ex pacto donatiõis naſci-
52 tur actio,vt C.de do.l.ſi quis argentũ.& vide ſ̃.ver.xvij.¶†Xlvj.
quæritur: ſi is, qui ingreditur, habet vſumfructum in aliqua re,
nunquid vſusfructus tranſibit in monaſterium? an verò finitur?
m & redibit ad proprietatem[m]? Et videtur, quòd finitur, quaſi ſit
n mortuus,vt j̃.verſic.lxv.Sed dic,quòd tranſit in monaſterium[n],
& durabit

ADDITIONES.

a Diligenter.¶Scias,quòd Vrbanus IIII.põtificatus ſui anno pri
mo conceſſit hanc regulam,& modum viuẽdi,ĩ qua ſunt primò
clerici,& milites profeſſi,& conuentuales: & oẽs iſti promittũt
regulam Auguſtini. Sunt alij milites coniugati,qui ſolùm pro-
mittũt obedientiam,& certum modum viuendi,de quib⁹ hîc lo
ꝗtur,& conuenit,quod no.in cle.de ſen.exc. cùm ex eo. in 3.gl.
b Exiuit.¶Ber.dicit,finito anno:ego cauti⁹ locut⁹ fui in regula,cũ
qui certus.lib.6.dicendo in fine anni. quod enim hîc dicitur,po
tuiſſet eſſe intra menſem:& ſecundum dictũ Ber.potuiſſet legat⁹
eſſe religioni:& neutro caſu eẽt quæſtio dubia.vide in hac quæ
ſtione per Arc.in c.non ſolùm.ext.de reg.iur.lib.6.item Rotam ĩ
antiquis deci deci.cclxxxvj.
c Ex iniuncto.¶Hîc bene cadit quæſtio de illo, ꝗ profeſſus ẽ reli-
gionem non approbatam:cuius ſolutiõem collige ex notatis de
voto,c.vno,lib.6.in gl.ergo.fi.& ſuper ea.
d Dominicalis.¶7.Vide,quod ſcripſi de reg.c.vlt.in gl.2.
e Dominicalis. ¶8.Et de hoc de infan.& lan.ex.c.vno,in fi.pe.gl.
ADDE late Pet.de Anch.conſ.425.& 353.
ADDE tu vlteriùs gl.no.& ibi ſcriben.in c.fi.ext.de poſtul.& eſt
vltima in ordine.Item adde gl.in c.ſicut nobis.ext.de regul. Item
Hoſt.in ſum.de infan.& lan.expoſ.§.vlt.in fi.
f In delicto reperto.¶de hoc 18.q.2.abbates.
g §.& qualiter.¶Corrige ver.& vtrùm.
h Ingreſſus.¶Et Gof e.ti.ver.ſed quæritur.ad fi.& vide,quod ſcri-
pſi de reg.conſulti. ſuper gl.nunquid.
i Reſp.¶Secundum Acc.in auth.ingreſſi.C.de ſac.ſan.eccl.&aper
tiùs in auth.de mona.Col.j §.ſi quis autem.Semel dominus me⁹
in legibus,quãdo in ingreſſu fiebat talis datio,dicebat,ꝙ ex quo
principale non tenebat,nec acceſſorium,ſiue præcedat, ſiue ſe-
quatur in ea,ſiue econtrà,per l.cùm prĩcipalis.ff.de reg.iur. ſi ve
ro ex interuallo,tunc tenet oblatio bonorum,vt ſequitur.
k Ver.porro.¶Vide,quod ibi ſcripſi de hoc ſuper vl.gl fuit etiam
hæc quæſtio dominicalis 28.fuit etiam Pilei xlvij.& Roſ.4.in ꝗ̃-
ſtionibus. In libellis autem noſtri iuris facit de hoc ſpeciale mẽ
brum ſub rubrica de cõuer.coniu.qđ plenè proſequitur:& ple-
niùs ſoluit,ꝗ̃ in quæſtione,vbi ſolùm ponit opinionẽ hîc deſcri
ptam diſtinguentem inter tacitũ & exp̃ſſum.Subdebat,ꝙ ſecũdũ
Canoniſtas,ſine diſtinctione reuocata perſona reuocat̃ res.In p̃
dicto autem membro,quod præeſt,in fine ẽt recitat duplicẽ ſo-
lutionem Pilei.Prima diſtinctio,an crediderit ſe poſſe licitè ĩgre
di:& tunc reuocat,facit ff.de hær.inſt.ſi pater.an ſciuerit contra-
rium & tunc nõ reuocat,quaſi donare videatur,ff.de reg.iur.cu
ius per errorem.& ff.de oper.lib.l.Papinianus.Secunda ipſius di
ſtinctio fuit,an exp̃ſſerit cauſam:& tũc recuperat per condictio-
nem ſine cauſa,vel ob cãm:an nõ expreſſerit,& tunc repetat, ff.
de tranſ.cùm donationis.& l.ſi maior.C.de ꝯd.ob cau.ſi repetẽ-
di.Cy.de hoc plenè ĩ aut.ĩgreſſi.ſup ver.ſeq.& ſua q.2.Iac.de Bel.
placet,qđ dictũ ẽ ſ̃.de ſciẽte & ignorãte,tenet bona reuocãda ẽt
exp̃ſsè collata:qđ dicit optimè ꝓbari p l.j.C.de ꝯd.ob cau.&facit
ff.eo.ti.l.j.§.j.Inducit ẽt abſurditatẽ,ꝗ̃ ex egeſtate euenire poſſet:
hoc vide in auth.de mona.ĩ 2.q.2.partis.ADDE Cal.cõſ.27.e.ti.
l In p̃ſentia.¶Ibi ſcripſi ſup ver.minor annis.ĩ prĩ.& ibi ſtatĩ ſequit̃
an feuda trãſeãt ĩ monaſteriũ.Et diſtinguitur ibi,an ſint talia ſer-
uitia,ꝗ̃ monaſteriũ poſſit p ſe,vł p aliũ exhibere,& trãſeũt,an ex
hibere ñ poſſit,&ñ trãſeũt.Do.me⁹ ĩ legib⁹ diſtĩguebat realia ſer
uitia:& tũc feuda trãſeũt:& pſonalia:& hoc ſubdiſtĩguit̃, an ſint
certa,& talia,ꝗ̃ poſſint honeſtè p̃ſtari:& tũc idẽ:aliàs ſec⁹:vel cũ
ſint ĩcerta.Sic trãſeo:ꝗa id ponit Cy.ĩ auth.ver.cir.p̃miſſa.Ol.ſup
auth.ĩgreſſi.tenet,ꝙ ſi feudũ habuerat,& fidelitatẽ fecerat, reti-
net feudũ,nec vitiat̃,licet caſus ſupuenerit,à quo,&c.&ſeruiet p
ſubſtitutũ:facit regula,factũ legitimè.li.6.& ibi ꝓcedit de bonis
datis ingreſſo,ne alienare poſſet:de quo ſcripſi in præ.gl.ver.ſed
nunquid.& vide,ꝙ no.ff.de verb.obl.ſi ita.§.ea l.in gl.fin.& vide
Ja.de Bel.ſuper l.ſi quis prioris.C.de ſecun.nup.
m Ad proprietatem.¶de emphyteuſi dic,vt ſ̃.de loc.§.vlt.ver. cxx.
n In monaſteriũ.¶Qđ ſequit̃,ſoluit ſm dubiũ.Videbat̃ eñ dicen
dũ,ſicut de ciuitate,cui relict⁹ ẽ,ꝗ durat cẽtũ annos,ff. de vſufru.
leg.an vſusfruct⁹.& eccła & ciuitas æꝗparant̃,C.de ſac.ſan.eccl.
l.fi.Sed illud ĩ legato eis directè facto:hic ſuccedit ĩ vſufr. Placet
ergo qđ ſeqt̃:al.Cy.ff.de manu.l.Cai⁹.&ꝙ no.ff.de aſſig.li.l.fi.viđ
iſtud ĩ aut.ĩgreſſi.ver.itẽ ꝗrit̃.cũ ver.ſeq. ADDE,an vſusfruct⁹ le
gat⁹ ppetuò ꝓ loco finiat̃ ſpatio cẽtũ annorũ,Alex.conſ.lx.j.lib.

& durabit tandiu penes illud, quantum durasset penes illum, si n̄
a intrasset religionem. de hoc no. secundum Io. in præ. l. si qua.[a] ¶
53 XLvij. quæritur: quid si ingressus habet creditores, quæritur, quē conueniunt, vtrùm monasterium, an verò ingressum? Dic, quòd monasterium conuenitur nomine suo: & satisfaciet pro quantitate rerum, quæ sibi obuenerunt, ar. Inst. de acquis. per arrogationem, & ff. de capti. l. fi. Vel dic, quòd semper nomine ingressi monasterium conuenietur: & vide, quod no. ff. ad munic. incola. de illo, qui post contractum debitum ab vniuersitate, vnde erat, sit
b conuersus[b]. ¶ † XLviij. quæritur: quid si is, qui ingreditur, dicit vo
54 lo mihi retinere talia bona? Et videtur, quòd monachatio tenet sed non bonorum retentio, ar. ff. de leg. j. cætera. §. cùm duobus. quia vtile per inutile non vitiatur, ext. de elect. illa. Dicit Iac. ꝙ si pactum fuit appositum super hoc in ipso ingressu, non valet monachatio, sed exceptio, siue retentio sic, ar. ff. de vsu & hab. per seruum. §. j. & ext. de simo. tua nos. & vide, quod no. ff. de adop. quæ-
c situm[c]. ¶ † XLix. quæritur, quid si ingressus priùs fecerat testamē-
55 tum, nunqd illud rumpitur ꝑ ingressum? Io. no. xix. q. vl. si qua. ꝙ sic, nisi priùs aliquid monasterio reliquerit. nam cùm monasterium sit loco filij, videtur eius natus posthumus: & ideo cùm se inueniat præteritum, rumpitur testamentum quasi posthumi agnatione, vt C. de posthu. hæred. inst. l. j. Si ergo instituit monasteriū ante ingressum monasterij, etiam in vno denario, postea non rūpitur testamentum, ff. de lib. & posth. filio. §. fi. Alij dicunt, & indistinctè, rumpi testamentum, quasi capite diminutus sit per ingressum, nec habeat velle, cùm in alterius ĩcidat potestatem, ar. in auth. de monac. §. non tamen. in fi. liiij. dist. c. fi. Tertij dicunt, ꝙ non rumpitur, siue aliquid reliquerit monasterio, siue non. de hoc, se
d cundum Papā, ext. de prob. in præsentia[d]. j. ver. ꝓx. ¶ † Quinqua-
56 gesimò quæritur: quid ergo, si quis condiderit testamentum, & in eo hæredē instituit: deinde monasteriū ingreditur: qs habebit bōa, & vr̄ ꝙ hęres n̄ habebit, cū hęreditas n̄ sit viuētis, vt ff. de hære. vel act. vend. l. j. & testm̄ deinde post mortē capit vires, & non ante, ar. ext. de celeb. mis. cùm Marthæ. §. sanè. Sed dic ꝯ: nam ꝑ l. si qua. & auth nunc autem. Can. xix. q. 3. in fi. & ea. q. quia ingredientibus. dant ei potestatem disponendi de bonis suis ante ingressum: & ar. xvij. q. vlt. quicunque. Alij dicunt, quòd monasterium habebit illo viuente, sed post mortem eius restituet hæredi, qua-
57 si post mortē eius habeat vires institutio, s̄. ver. prox. ¶ † Quinquagesimoprimò quæritur: pone, quòd P. habens filiū: & nepotem ex alio filio, condidit testamentū, in quo filium hæredē instituit, nihil dicens de nepote: deinde filius monasterium ingredit[e]
e quæritur, an eius testamentum rumpatur? Resp. si tenes, ꝙ ꝑ monachationē filius exeat de patris potestate, qđ verum est, s̄. versi. xij. bene rumpitur testamentū. Nā & filio deportato rumpitur testamentū per nepotem, qui se inuenit immediatè in patris potestate: quia per deportationem exit filius de patris potestate, ff. de lib. & posth. Gallus. & ar. ad hoc Inst. de exhæ. lib. §. posthumorū.
58 ¶ † Quinquagesimosecundò quæritur: & primò nota, ꝙ monachi & canonici & alij non habentes arbitriū propriæ voluntatis testari non possunt, vt C. de sac. san. ec. auth. ingressi. xix. q. vl. nūc autem. 12. q. 2. volo. & c. seq. Quidam tn̄ dicunt, illud corrigi ĩ auth. de san. epis. §. si qua mulier. quod est xix. q. vlt. Vel dic, ꝙ illud, quod dicitur in præd. §. si qua. est potiùs diuisio facta quasi in vltima voluntate, quàm testamentum, prout ibi patet, & ea. q. quia ĩgredientibus. & no. in præ. §. si qua mulier. Qui enim est in potestate alterius, nō potest sine illius voluntate testari, vt Inst. qbus non est per fac. test. in prin. C. qui test. fa. pos. l. fi. Clericus tn̄ ĩ potestate cōstitutus testari potest, vt j. ver. lvij. Quid ergo, si ĩgres⁹, cùm diuidit inter filios, secundū præ. authē. si qua. vult filium per
f fideicommissum alteri adstringere[f], vt si sine liberis decesserit, eius portio ad alterum deuoluatur? Res. dico, ꝙ facere potest. Nā & si statim alteri eorū plus relinquere potest, multò fortiùs hoc poterit sub conditione facere, & in illud tempus restitutionem differre, ar. ff. de in lit. iu. videamus. §. sed an iudex. & l. in actionib. §. sed & iudex. Si enim ipsa diuisio ei permissa est: ergo & modus & conditio, velut accidentia, sunt permissa. ar. ff. de proc. qui procuratorem. & cui licet plus, & minus licere debet, ff. de reg. iur. n̄ debet. ext. de deci. ex parte. Licet aūt hoc possit inter filios facere vt dicit præ. l. si qua. non tamen potest inter alias personas ordinare, ꝙ eis aliquid relinquat, vel ꝙ ad eas perueniatur: imò nec inter filios natura-les, vel spurios aliquid diuidere potest, nec etiā inter nepotes filiorum, qui quasi extranei sunt, quo ad hoc, arg.
g C. fam. er. l. n̄. C. de testa. ex imperfecto[g]. quia dum in filiis ei aliàs successurus specialiter conceditur, in aliis prohiberi videtur, arg. ff. de iud. cū prætor. ext. de præsump. nónne. ff. de cond. indeb. cū
h ita. ff. de leg. & sena. con. cùm lex. fm̄ Mar. de Fan.[h] ¶ † Quinqua-
59 gesimotertiò quæritur: sed nunquid parentes succedēt in bonis istius ingressi? Et vr̄, ꝙ in nullo ei succedent. nam nullus hæres ei proximior est, quàm ecclesia: quæ ipsum Dn̄o sociauit, vt ext. de pecu. c. 2. Item monasteriū est loco filij, vt auth. de san. epis. §. hoc in præsenti. & filiorū causa potior est in successione ab intestato in auth. de hære. ab intest. §. j. Inst. de grad. cog. §. fi. & de hær. qual. & dif. §. sed sui. & s̄. ver. prox. & ver. 3. Et hoc idem dixerunt Io. Azo, & Acc. & Mar. de Fa. Io. etiā no. xix. q. vlt. si qua. ꝙ ascendentes excluduntur à successione istius ingressi liberis ei non extantib.
i Plac. contrà[i], ar. C. de epis. & cler. auth. presbyterorum. & in auth. Col. 8. vt lic. matri & auiæ, qui verò mulieres. & in auth. Col. ix. vt nulli iud. §. adulterorum. ff. de inof. test. nam & si parentib. & C. de bo. dam. auth. bona. Tertij dicūt, ꝙ parentes debent habere đbitū bonorū subsidium in bonis filij ingressi, sicut econuerso. In hoc tamen interest inter filios & parētes. nam pater pōt diuiderre bona sua inter liberos post ingressum. Potest etiā donare plus legitima filij: filiis verò ingressus nō ita potest. Nō tamen potest fraudari debito bonorū subsidio, ar. C. de inof. don. si filius. & viđ
60 j. ver. ad præmissorū. ¶ † Quinquagesimoquartò qritur: sed nūquid is, qui post ingressum diuidit inter filios, vt no. s̄. ver. lij. poterit vnum alteri pupillariter substituere? Resp. non, cùm eos nō habeat in potestate, cùm ipse sit sub alterius potestate, vt ff. de
61 vulg. & pup. subst. l. j. & 2. & s̄. ver. 11. ¶ † Quinquagesimoquintò quæritur, sed nunquid poterit illis tutorem dare? Resp. nō, pa ri rōe. nā egressus est de terra & cognatione sua, & religiosus, id est, quasi relegat⁹ est à seculo, vt 26. q. j. si cupis. vñ n̄ habet filios ĩ ptāte, ar. Inst. qui. mo. ius pat. po. sol. & C. de sen. pas. l. fi. & s̄. ver. xij. talis ꝓ mortuo, quo ad mūdū, habet̄, vt C. de epis. & cler. deo nobis. in auth. de mona. §. illud. 2. q. 7. placuit. & c. seq. 3. q. xj. si qs enim

ADDITIONES.

a Si qua. ¶ De hoc scripsi in præ. dec. in præsentia. in gl. de qua s̄.
b Fit conuersus. ¶ & vide j. de censi. §. 2. ver. sed quid erit. & qui filij sint leg. vers. quid si quis intrat.
c Quæsitum. ¶ Dicas, ꝙ professio tenet, vt plenè scripsi & clarè ꝓbaui de cond. appo. c. vlt. super j. gl. Hanc quæstionem plenè tractat Cy. in auth. ingressi. super verb. se & sua. q. ibi finaliter residet in opi. præ. Iac. de Bel. distinguit, an constet illum in omnem casū voluisse monachari, aut constat, ꝙ alter noluit, aut dubitatur. Primo casu fatetur, quòd valet monachatio, in reliquis secus: allegat præ. dec. fi. de cond. apposi. dicit etiam de hoc no. ff. de Trebe. Lucius. §. tres hæredes. in gl. fi. tractat autem in v. q. 2. partis, in auth. de monac. hoc, quod dixi.
ADDE And. Sic. cons. 3. 2. lib. & Bal. cons. cxvj. j. lib.
d In præsentia. ¶ Ibi scripsi in gl. mag. vltra med. ver. si verò is. & vide Cy. in auth. si qua. in 3. q. & seq. & Iac. de Bel. in auth. de mona. in q. 6. 2. part.
ADDE Rom. cons. 237. quod rumpitur.
ADDITIO. Et quid si testator moriatur ante annū professionis, an testamentum factum ante ingressum religionis, cui dedicauit omnia bona, reuocetur, vide Bald. cons. ix. inc. mulier fecit testamentum. in v. vol. Hen. Fer.
e Ingreditur. ¶ supple, viuente patre.
f Adstringere. ¶ Per pupillarē substitutionē non, vt statim subdet.
g Ex imperfecto. ¶ Ista lex non facit, sed corrigit l. hac consultissima. §. ex imperfecto.
h Secundum Mar. de Fa. ¶ Scire debes, quòd inter Doctores legū sunt opi. cōtrariæ, an hæc diuisio, de qua loquitur auth. si qua. sit testamentum: quas vide ibi ꝑ Acc. in gl. nunquid est. Sed alia quęstio plus vrget, s. quando filij habere debeant portiones diuisas ꝑ patrem: Acc. in vlt. gl. auth. si qua. ponit vtranq; opin. s. ꝙ debeat per verā mortē, sed ĩterim alimētetur de illis: & tex. illi⁹ auth. vr̄ huic opi. fauere, fm̄ Cy. qui dicit ibi, ꝙ pater suus tenet hāc opin. Hanc ēt tenebat dn̄s meus per illā fi. quæstionē tn̄ formabat, qn̄ habiturus sit legitimā: & de illa bn̄ loquitur tex. Sed quærebā de parte ꝑ patrē diuisa: & tn̄ ēt de legitima loquendo tenet ipse Acc. in præ. auth. de mon. §. si verò filios. ꝙ statim peti poterit: & ibi Iaco. de Bel. dicit in xj. q. 2. partis, illam gl. tenendā, vt veriorem & æquiorē. Ad quod inducit e. ti. §. si autem vxore. vbi statim post ĩgressum dos vxori restituitur per pactum ex morte: ad idem l. fin. de epis. & cler. Sit ergo idem in libris, pręcipuè cùm quo ad bona habeatur professus pro mortuo. Item constat alimēta deberi, C. de alen. lib. per totum. Et hoc fatentur tenentes contrarium: & difficile foret exigere à monasterio, & monasterium etiam sic soluere, esset graue. Aequum est ergo, illam partē statim peti posse. facit, quod scripsi de don. apostolicæ. super 3. gl. & cōtraria opin. non ponit differentiam inter nō professum, cui sufficit alimēta liberis ꝑbere, & professum saltē semimortuū: ad quā tn̄ ipsæ leges intendunt: pp quæ ista placent. Ad finem auth. & ad §. quia verò. vt liceat matri & auiæ. respondet illa procedere, quando filius non petiuit.
i Placen. contrà. ¶ Cui conco. do. Mar. vbi autem dicit, liberis. supple, & parentibus. per istas leges.

enim.& ideo tutela aliis propinquis defertur,vt Inst.de leg.agn. tut.Potest tamen de æquitate dici,ꝙ iudex illũ tutorem filiis cõstituet,quem pater,quãuis professus nominauerit.ar. Inst. de tu-
62 tela,§.fi.C.de confir.tu.l.j.& l.pe.& fi.¶†Quinquagesimosextò quæritur:sed nunquid in hoc suo testamento potest confiteri đ dote vxoris suæ?Resp.non:quia non potest testari,nec contrahere,vt dixi:ar.in præd.auth.ingressi.& C.de episc.& cle.nunc autẽ.
63 quod est xix.q.vl.in fi.& ea.q.quia ingredientibus.¶†Quinquagesimoseptimò quæritur: quid de secularibus clericis. vel conuersis,qui sua propria licitè retinent?Dic,ꝙ testari possunt,C.de epis.& cl.auth.licentiã. & l.si quis presbyter.ext.de test.quia nos. & c.relatum.2.§.cæterùm.Non tamen possunt testari de his,quę acquirunt de præbenda sua,vel alio legitimo & iusto modo,quasi de castrensi peculio,C.de epis.& cle.sacros.eccl.& auth.presbyteros.& l.& cùm lege.quia præsumitur de bonis suarum administrationum habuisse,nisi contrarium ostendatur,ar.C.e.auth.nõ licet.& in præ.auth.licentiam.ext.de pecul.cler.c.1.& fi.12. q.4.
64 c.j.¶†Episcopus tamen & presbyter,non dico religiosus,de fructibus ecclesiæ suæ & mobilibus sibi rõe ecclesiæ acquisitis poterit seruitorib.suis mercedes relinquere, & donare,& remunerare eos,vt C.de sac.san.eccl.iubemus nulli.& l.vicissitudinem. & ĩ præ.c.relatum.xx.q.2.hæc huius placiti.& c.charitatem.& c.quicunque suffragio.& c.seq.ext.de pecul.c.fi.in fin.dum tamen nil fiat in fraudem,prout quidam faciunt legantes nepotibus & cõsanguineis suis maximas & diuersas pecuniæ quantitates sub nomine remunerationis receptorum ab illis seruitiorum contra iu
a ra,vt lxxxvj.distin.non satis.prope prin.melius est enim,&c.[a]¶†
65 Quinquagesimooctauò quęritur,quid si ingressus post perfectã professionem instigante diabolo nouos filios generauit?Resp.si tanquam ex coniuge,illi erunt serui monasterij:si verò tanquam ex fornicatoria,vel concubina.monasterium in personis eorum nullum ius habebit,xv.q.vlt.cùm multæ.C.de incest.nup.authẽ.
b ex cõplexu[b].¶†Quinquagesimononò quæritur, quòd si ĩgres-
66 sus habet res furtiuas,quid de vsurariis & huiusmodi,de quibus in suo ingressu fuit oblitus?Dic,quòd testari non potest: monasterium tamen ea restituere tenetur,quatenus aliquid habet de
67 bonis illius,& non vltrà,vt s.c.ver.lxvij.¶†Sexagesimò quæritur:sed nũquid eo ipso,quòd quis monasterium ingreditur,trãsfertur dominium & possessio bonorum suorum in monasteriũ?
c Papa no.ext.de proh.in præsentia[c].quòd sic.de hoc etiam nota.
68 xix.q.vlt.si qua.¶†Sexagesimoprimò quæritur:pone,T. ingressus est monasterium,in quo carnes comedebantur:sed postea visitatum & correctũ,non dat carnes,& alias maiores solito austeritates obseruat,nunquid iste T.hoc obseruare tenetur? de hoc
d no.secundum Papam,extr.de reg. super eo[d].&,secundum dom.
69 meum,in Summa in ti.de voto,§.vtrum.ver.si aliquis. ¶†Lxij. quæritur:quid si dubitatur,qua de causa quis intrauerit monasterium?& videtur præsumptio pro religione,xvij.q.2.qui bona. ff. de relig.sunt personæ.Sed dici potest,quòd vsque ad annum præsumitur pro nouitio& pro regula,vt ea.q.Gonsaldus.nisi contrarium probetur,vt ext.de testi.nuper.ex.de reg.nec religiosi.post
e annum verò præsumitur pro habitu[e],vt eodem ti.ex parte.& vi-
70 de s.ver.23.¶†Lxiij.quæritur,quid si nouitius intra annum dicit,& protestatur,ꝙ non vult remanere in religione:tamen post annũ remanet in monasterio in habitu,quem gestabat,nunquid
f præiudicat sibi?Dicit Vin.ꝙ non[f].quia annalis præscriptio interrupta est.ext.de of.ord.pastoralis.ext.de eo, qui mit.in pos.cùm venissent.& si remanere voluerit,iterum habebit annum probationis,nisi ei renunciauit.Ar.contrà:quia videtur à protestatiõe recedere remanẽdo post annum, ext.de ap.solicitudinem.s.ver.
g proxi.[g]¶†Ad præmissorum autem notitiam nota,ꝙ ad mona-
71 sterium transiens aut pro peccato intruditur,aut sponte ingreditur:si quidem intruditur,aut ad tempus,aut in perpetuum:si ad tẽpus,tunc omnia bona sua retinet, vel saltem recuperat tempore elapso,vt 2.q.1.in primis.ar.ext.de cler.coniug.quod à te.si in ꝑpetuum,tunc subdistinguitur:aut enim habet liberos,aut non: si habet,liberi duas partes bonorũ habebunt, & monasterium tertiam.Si verò non habet liberos:aut habet parẽtes, aut non.si habet,illi habebũt vnam tertiam partẽ bonorũ.monasterium verò duas:hoc s.ver.liij.Si aũt ñ hẽt parẽtes,monasteriũ oĩa bõa habebit,s.ver.3.& seq.Hæc omnia probantur in auth.Col.8.vt li.ma. & auiæ,§.quia verò quædam.Ar.tamen contrà,16.q.6.de lapsis. vbi dicitur,quòd parentes totum habebunt,præter necessaria vitæ illius,qui in monasterio ponitur:sed illud debet intelligi &exponi,secundum præal.l.Alij dicunt,& meliùs,quòd per illud derogatur l.præ.Cæterùm si sponte ĩgreditur,aut in vita,aut ĩ morte:si in vita ingreditur,putà quia fuit sanus,siue infirmus & mortis suspicione:ad hoc vt monachus fiat ingreditur,tunc si ante ingressum de bonis suis disponit,valet eius dispositio,vt s.ver.l. & xix.q.vl.nunc autem.Si verò nõ disponit ante ingressum,aut habet liberos,aut non:si nõ habet,in ipso ingressu omnia bona sua ad monasterium deuoluuntur,vt eadem qu.perlatum.& l.si qua mulier.C.de sac.san.eccl.auth.ingressi.Excipitur tamen,si vt ĩgrediatur,à monachis fuerit allectus:quo casu res monasterio auferuntur,& legitimis hæredibus applicantur,vt xx.q. 2. constituit. & extr.de testa.requisisti.in fin. extr.de conuer.coniug.dudum. Si autem liberos habet,post ingressum bona sua inter eos diuidere potest:ita sci.quòd filiis legitimam tribuat, ita vt non amplius monasterium habeat,quàm vnus ex filiis,vt xix.q. vlt. si qua.& si non diuidat inter eos,liberis conceditur à lege legitima: residuũ verò monasterij erit,vt in præal.q.nunc autem. Porrò si in morte ingreditur,putà quia ideo solùm ad monasterium accedit, vt ibi mortuus sepeliatur,vt ext.de sepul.relatum.tunc nihil ad monasterium pertinebit,nisi ei nominatim aliquid relinquatur: sed nec hoc totum retinebit monasterium,quin vel tertiã,vel quartam,vel medietatem secundum locorũ varietatem,restituet ecclesiæ,in qua moriens sacramenta recepit, vt extrà e.certificari. & quasi per totum.¶Circa inquisitionem religiosorum, de qua in hoc ti.in tex.lib.Dec.tractatur,nil dico,cùm hoc habet de plano & sine strepitu iudiciorum per præsidentes capitulis expediri vt ext.e.ea,quæ.§.quòd si abbas.De aliis verò inquisitionibus s. ti.de inquisitione diximus.

ADDITIONES.

a Melius est enim,&c.¶Ad materiam facit,quod no.s.de fru. & ĩter.§.j.ver.sed pone,plat[9].cũ ver. seq.& vide,qđ no.s.de off.ord. præsenti.lib.6.in gl.per œcononum.& quod dixi super ea.

b Ex complexu.¶Vbi scripsi in magna gl.ver.quamuis autem.De dominio aũt non est quęstio nisi in minore:de quo s.ver.xlv.sed sic de possessione,& de illa sola q̃rit Io.in remis.quæ sequitur, & tenet idẽ,& conc.Iac.de Ra.per l.quam ibi Io.allegat:&ad l.cùm hæredes.ff.de acq.pos.respondet,quod ibi mortuus erat domin[9] hîc viuens.de hoc Cy.in præ.auth.si qua.in fi.

c In præsentia.¶Io.de Deo.lib.2.q.xiij.tractat de conuerso ecclesiæ secularis,qui de licentia prælati cõtraxit matrimonium,& ex eo suscepit filium:& mortua vxore,quæ ex illa habuit, eccłæ assignauit,an illo mortuo teneatur ecclesia filium alere?Soluit, ꝙ si consuetudo est ecclesiæ, ꝙ tales contrahant,nec sint profes[s]i ecclesia illum alet,sicut aliàs.simile xj.dist.in his.30.q.4.obiiciunt. saltem quantũ patitur paterna substantia, vel propter licentiam prælati alatur,vt paupes, 16.qu.1.c.vlt.86.dist.pasce.Si verò professus fuit,nec contrahere potuit,filius seruus est monasterij, vt s.& vt seruus alendus:aliàs ecclesia perderet ius in illo, de infan. expos.c.vno.

d Super eo.¶Vbi satis post eum scripsi in gl. quamuis.

e Pro habitu.¶Quicquid intendat,tene,quod habes de reg.c.j.li. 6.& in cle.c.ti.eos,qui.

f Vin.ꝙ non.¶in præ.dec.ex parte.vt ibi scripsi super vlt.gl.

g Suprà vers.prox.¶hoc factum & protestatio se compatiuntur.

ADDITIONES NOVAE.

So No.quòd ille qui efficitur monachus dicitur capite minui, no. in auth.de monac.in prin.& §.illud.e. ti.

An religiosus possit esse officialis, vel vicarius.Paulus,in cle. 1. de reg.dicit quòd sic.

Pone,aliquis habẽs bona ingreditur monasterium,vel ordinẽ minorum,vel prædicatorum,qui nõ possunt habere possessiões, & licet ordo illa tenere non possit, pro sua necessitate tñ possũt vendi,vt hîc no.Spec.Idem tenet Iac.de Aret.in prædicatoribus qui possunt habere mobilia,ar.l.cætera.§.si duobus.de leg.j.in aliis secus, sed dicit quæri Romanæ ecclesiæ, & quòd monachus iussu Papæ adibit,sicut in seruo communi, qui non potest q̃rere vni dominorum,alteri in solidum quærit,ar.ff.de auct.tut.l.si seruus communis.& licet quæratur Romanæ ecclesiæ, tamen frater habet inde alimenta,l.seruus.de alim.leg.& l.raptores.de episc.& cler. Aduerte ꝙ Bar.in l.si quis curialibus.C.quib.& quasid. quar.pars deb.& Bal.in auth.si qua mulier.C.de sac.sanc.eccl. dicit quòd filius quando est frater minor propter arctitudinem regulæ non succedit,vt clem.exiui.de verb.sign.&l. 1.de cõtra tab. & per hoc dicit,qui decedit cũ filio fratre minore, videtur sine liberis decedere,& sic conditio fideicommissi sub illa conditione interueniente extat,Dom.Ange.dicit contrà ibi,nam paria sunt filium non posse succedere, vel non succedere. Sed video quòd substitutio facta alicui,si decesserit sine liberis,euanescit si decesserit cum filio,qui non velit esse heres, l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebel.& l.filiusfam.§.cum quis.ff.de legat. 1.ita ergo euanescit si decesserit cum filiis qui insuccessibiles sunt absque suo delicto, vt in casu proposito.nec obstat quòd filius frater minor habetur pro mortuo, quòd verum est quò ad quædam: naturaliter enim

enim viuit. vnde cum conditio fuit, si decesserit sine liberis, & naturaliter sit verum filium superesse, patet quòd ista conditio deficit, & sic substitutus non admittitur: debet enim conditio impleri in specifica forma, vt l. Mæuius. & l. cohæredi. de cond. & dem. venient ergo proximiores illius, cui facta est hęc substitutio hoc casu. Ang. de pension. in d. l. curialibus. C. quando & quib. quar.

Pone, testator reliquit vxorem suam vsufructuariam bonorū suorum, donec castè, & honestè vixerit, & vitam vidualem seruauerit: modò ista domina ingressa fuit monasterium, & assumpsit velum religionis: quid iuris? Bal. in l. Deo nobis. C. de epis. & cler. & dicit quòd triplex est castitas: & dicit quòd ipsa habebit legatū quia pleniùs implet voluntatem testatoris per ingressum, vt C. de ind. vidui. tol. auth. relictum. & c. vidua xliij. dist.

Not. quòd monachus in minoribus sedibus constitutus potest fieri Abbas ex dispensatione episcopi, de ætate, & qual. c. tuam.

No. quòd professus potest expelli de monasterio, si est incorrigibilis, Host. in c. cum causam. de elect.

An monachus, vel alius sacerdos possit esse notarius, dic quòd est casus in c. vt officium. de hære. lib. 6.

Pone, quòd quidam habens filium ingressum ordinem fratrum minorum, tamen nondum professus fuerat, & veniens ad mortē ipsum instituit in solidum sub cōditione, si non profiteatur in d. ordine: aliàs enim instituit in libris x. tantùm. modò quæritur, an illa conditio, si non profiteretur, possit in substitutionem apponi, Dy. in l. ex contractibus. de reg. iur. & dicit quòd talis conditio non potest apponi, vt l. filius. & l. conditio. de cond. institutionū.

Pone, aliquis intrauit monasterium fratrum minorū, & ibi stetit per sex menses: posteà exiuit, deinde rediit ad monasterium & ibi sterit per alios sex menses: an dicatur compleuisse professionem? Dy. in l. fi. §. quotiens. de public.

Pone, promisi aliquid monacho, an debeo sibi soluere, vel debeo soluere abbati, Bar. in l. eum qui. §. si quis filio. de verb. obl.

Pone, statuto cauetur quòd filia dotata vel ingressa religionē non succedat stantibus masculis, an hoc statutum valeat quantū ad ingressum, Bar. in l. Deo nobis. C. de epis. & cler. vbi plenè hoc examinat.

Item queritur ibidem, quidam decessit relicto filio fratre minore: tandem antequam venientes ab intestato adirent hæreditatē, iste filius effectus est episcopus: vtrum possit hæreditatem adire, & illis quibus erat ius delatum auferre, Bal. vbi s.

¶ Baldus de statu Monachorum.

Monasterium tenetur dimittere bona ingressi, vel soluere creditoribus, in ver. quæritur. G. ff. de peculio, l. si peculiū. per Dy. ¶ Si quis ingreditur ordinē Prædicatorum, omnia ei⁹ bona fiūt illius cōuētus, ver. ingredit. quia ille conuent⁹ habet ꝓpriam bursam: tñ immobilia debet vendere, qa fratres viuere volunt, ver. 3. & ver. 4. quæritur. G. Sed regula fratrum dicit, quòd ingredientes non possunt inducere possessiones: & ideo multi ꝯsuluerunt ꝯtrium: & ego in mobilibus, si dicatur ꝙ vuere volunt, respondeo, & Minores volūt viuere, & tñ nō capiunt, quia sunt mendicātes. Bal. vide ī. e. §. nunc de testamentis. ¶ An aduentitia fiant monasterii, qñ filiusfamiliàs patre nolente ingreditur, ver. quintò quærit. G. ¶ Si quis absoluitur ab ingressu monasterii, restitui debēt sibi bona. ver. 7. G. si expellitur, ver. 25. vide ī. §. si vxor. ¶ Si hęreditas defertur monacho, monasterium non potest adire, sed debet adire monachus iussu abbatis, ver. octauò q̄ritur. G. Imò monasterium habet ius adeūdi recta via ex persona monachi, quia monach⁹ nō habet velle, nec nolle, sm quosdam. facit, quod no. C. de bo. quę lib. l. fi. in princ. Pro prima parte facit, quia ius adeundi nō dicitur esse in bonis, ff. ad leg. Falc. l. pretia rerum. circa medium. An monachus sit in potestate paterna, ff. de mino. l. si ex causa. §. Pomponius. ver. xij. G. non: quia mortuus est patri & mundo. Bal. ¶ An ī gressus monasterium tollat substitutionē factā ingredienti, si absq; liberis obierit, ver. xv. G. ¶ An monach⁹ possit monachū recipere. & abbas solus, ver. 18. & ver. xx. & quid si abbas vocat, vers. seq. G. ¶ Cui quærat monach⁹ factus episcopus, ver. 21. quæritur. G. & dicit, quòd quærit episcopatui, sed ante quæsita ordini: nec potest testari: quia licet sit episcopus, monachus tamen est, vt in auth. ingressi. de sac. san. ecc. Mar. de Fano dicit, quòd monachus factus episcopus potest acquirere castrense peculium, & de eo testari: quia augetur vtilitas per dignitatem, ff. de iud. l. si longiùs. in fi. quod non placet. G. Sed quid de monacho alium titulum gerē te: putà prioratum: & idem quæro de canonico regulari, an illud quod acquirit, quærat monasterio, an verò acquirat illi mēbro monasterij, cui præest? Et quæstio est de facto sic: Dominus Nicolaus de Castelliono fuit canonicus regularis ecclesiæ Perusinæ, & fuit bñficiatus, & habuit magis honorabile mēbrū illi⁹ eccl'æ, s. eccl'am sancti Valētini: postea acq̄siuit multa ex successiōe patrē tū, & propinquorū, & ex parsimonia sua, & īdustria domos ēt ꝯparauit: q̄rit̄, an dictæ res q̄rantur eccl'æ Perusinæ, an eccl'æ S. Valētini? an q̄ratur capitulo, an membro? Et vr̄, ꝙ ecclesiæ Perusinæ & sic successor dñi Nicolai tales res habere ñ debeat, sed sint in libera dispositione capituli, vt ext. de of. ord. c. quāto. Sol. vt no. ff. de stip. ser. l. si seru⁹ communis ita. nam aut quærit ex re membri, vel ex opera sua: & acquirit membro, cui debet operari: aut aliū de: & tunc acquirit capitulo, id ē, eccl'æ: & hoc verū, nisi eēt totaliter ab obedientia maioris ecclesiæ liberatus: qa tunc acquireret suo beneficio, quasi ꝓ se domino, non quasi fructuario, secundū Bar. Et sic qō proposita est bene soluta. nā bona ē similitudo serui, in quo vsumfructū habemus, & alius proprietatē, & istius monachi: quia ecclesia Perusina habebat proprietatē: quia eius seru⁹ & obedientiarius est, & membrum habeat vsumfructum: qa debet operari membro, & tanq̄, quasi glebæ adscriptus, debet seruire illi mēbro, ad cuius seruitium deputatus est non tñ propterea liberatur: vide s̄. eo. §. acquirat. ¶ Monachus non potest exercere officium tabellionatus, nisi executione veterum rogitorum, ver. 27. G. ¶ Iuramentum de seruitio exhibendo, vel denegando, nō impedit monachum, ver. 8. G. ff. de of. præsid. l. obseruandum illud. ¶ Qualiter conueniatur monachus, s̄. de reo, §. an monach⁹. ¶ Minor negans se monachū, interim habetur pro libero, & debet habere curatorem, ver. 21. G. C. de petit. hær. l. si putas. G. Perusinus ingreditur monasterium sancti Proculi de Bononia, illi acquiritur, & non monasterio sancti Proculi de Perusio, ver. 32. G. ¶ An filius monachi possit testari, vide Dyn. ff. de acq. rer. do. l. homo liber. & Acc. ff. de minor. l. si ex causa. §. pen. vide ī. eodem. §. an filij. ¶ Professio pōt fieri sub conditione, ver. 34. G. ¶ Instrumentum dicit, quòd Titius se dedit tali hospitali, nec dicit quicq̄ de bonis: resp. si ingressi illud hospitale viuunt sine proprio, videtur se illis cōformasse & dedisse bona: si autem cum proprio, tūc iste retinet bona, ver. 35. G. ¶ An rusticus, qui custodit hospitale & portat aliquod signum, censeatur persona ecclesiastica, versi. 36. vbi G. tenet, quòd sic. ¶ An professio facta Deo in manibus ñ legitimæ personæ liget, ver. xl. G. mens cōsideranda est. G. ¶ An ille, qui promittit solam obediētiam, videatur profiteri, & de fratribus gaudentibus, versi. 37. G. tenet, quòd non: vide ff. de iu. immu. l. semper. §. quibusdam. per Bar. ¶ Cui acquirit monachus licētiatus, vel expositus languidus, ver. xlj. & seq. G. vide s̄. §. q acqrit. ¶ Si vxor trahat virum à monachatu, an retrahat etiam bona, ver. xliiij. G. & vide s̄. eodem §. si quis absoluitur. ¶ An monach⁹ possit sibi aliqua reseruare, ver. xlix. G. vide, quod not. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hæredes. & in auth. ingressi. C. de sac. sanc. eccl. G. ¶ Nunc de testamentis ingredientium. ¶ An per ingressum monasterij & professionem secutam rumpatur testamentum? sentit ꝙ nō: imò potiùs cōfirmatur. Bona tamen interim tenet monasterium, sed secuta morte naturali bona ingressi erūt hæredis instituti, si hæres tunc viuit, aliàs erunt monasterij iure caduci, ff. de iur. fis. l. statuti. §. fi. ver. l. & lj. G. Si verò ingreditur ordinem Minorum, statim institutio assumit effectum, non expectata morte naturali. Idem, si ordinem Prædicatorum: quia eis nō licet possidere, nec vendere, cùm subiacet etiam restitutioni, arg. ff. qui satisd. cog. l. inter omnes. cum si. Et hoc tenet Bart. quòd testamentum ingressi ordinem Minorum, non desiderat mortem naturalem testatoris, & Inst. de probat. c. in præsentia. Bal. vide s̄. eodem. §. 2. ¶ An filio ingresso monasterium, si nepos ex eo nascatur auo, & rumpat testamentum aui, si erit præteritus: sentit, quòd sic: quia pater eius erat de medio sublatus per religionem, sicut si per emancipationem, vel deportationem, ff. de lib. & posthum. l. Gallus. §. & quid si tantū. ver. liiij. G. Non credo, quòd pater sit sublatus de medio, cùm iure ciuili succedat, C. de epis. & cle. l. Deo nobis. Bal. ¶ Nunc de testamentis iam ingressorum, quæ valent ante professionem, non pòst facit, vt in auth. ingressi. C. de sacr. san. eccl. G. ¶ Sed an ingressus potest diuidere bona? Dic, quòd sic. inter liberos ex dispositione legis, auth. si qua mulier. C. de sac. san. eccl. dūmodo liberi sint legitimi. nam secus esset inter naturales vel liberos spurios, quoniam non gauderent iure liberorum, versic. 64. & ver. quid ergo. G. & hoc sentit G. quòd §. ex imperfecto. non habeat locum in filiis bastardis, licet alibi notet contrarium. Bal. ¶ An pater debebat habere legitimam in bonis filij ingredientis monasterium: sic, iure pietatis, ff. de inof. test. l. nam & si parentibus. ver. liij. G. ¶ Ad materiam legitimæ, vide s̄. de don. §. penul. in fi. ¶ Conuersi alij regulares: & isti non habent proprium: alij seculares, qui non faciunt professionem alicuius regulæ & isti habent vxores & proprium: & de eo, quod constat esse eorum proprium, possunt donare & testari: de alio non: quia præsumitur ecclesię. Remunerare tamen possunt bene de se merentes consanguineos: & alios modicè, non vt quidam faciunt legantes consanguineis maximas quantitates sub confessione meritorū, ver. 58. G. non enim creditur omni voci, ff. de castren. pec. l. si forte. &

tè.& ibi Bar.& de col.l.si donatione.facit,quod no.C.de sac.san.eccl.l.illud.&ff.de prob.l.qui testamentum.Bar.¶Sed an filij monachi sint serui monasterij?ita,si cōtraxit matrimonium:secus, si in forma luxuriæ,ver.lix.G.vide s̃.e.§.an filij monachi. ¶Si nouitius protestetur intra annum,interrumpit annum, & requiritur ad tacitè profitendum nouus annus ex die protestationis, versi. lxx.G.¶De conuersis est idem iudicium,quod de monachis,no.ff.de minor.l.si ex causa.§.Papinianus. ¶Sed an habeant vocem Canonici,vide Inn.de inst.c.cùm in ecclesia.& vide in auth. hoc ius porrectum.C.de sac.san.eccl.Bal.

a ¶De religiosis domibus,vt episcopo sint subiectæ[a]. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Libellus,vt religiosæ domus sint episcopo subiectæ,qualiter sit concipiendus.*
2 *Laici,aut clerici an possint petere ecclesias ratione iurispatronatus.*
3 *Pertinentia rerum ecclesiasticarum qualiter sit intelligenda.*
4 *Ecclesiam vendicare cum suis pertinentiis quis rectè possit.*
5 *Ecclesiam petens cum suis iuribus & pertinentiis,quid intelligatur petere.*
6 *Petens dignitatem,etiam secularem,an rectè agat rei vendicatione.*
7 *Petens ciuitatem,vel castrum,vel villam,qualiter agere debeat.*
8 *Interdictum,ne quid in loco sacro,&c.cui,& quo casu competere dicatur.*
9 *Contra vendicantem locum religiosum qualiter sit libellus concipiendus.*

IC concipitur hîc libellus: Lib.Coram,&c.propono ego syndicus,seu procurator prioris & monasterij sancti Ioannis in monte Bonon.contra venerabilem patrem episcopum Bononiæ,quòd orta olim inter ipsos super hospitali&ecclesia talis loci materia quæstionis,tandem in tales super hoc extitit compromissum:qui demum pronunciauerunt dictum hospitale &ecclesiam ad præfatum monasterium pertinere: quæ pronunciatio à partibus extitit approbata,& per sedem apostolicam confirmata : episcopus ipse nunc quendam T.in ipsa ecclesia de facto instituit,seu veriùs intrusit,& ipsam cum dicto hospitali ad se spectare contendit : quare peto ea ad dictum monasterium pertinere sententialiter declarari,& dictum T.inde amoueri.dictosq; priorem & capitulum in corporalem eorum possessionem induci,eodem,c.3.& 4.¶Vel sic in genere:

b Lib.[b]¶†Coram,&c.propono ego procurator episcopi Biterē.
1 nomine eius ꝯ capitulum Agathen.quia ecclesia sancti Mart.de Podio-missione sita est in diœcesi Biteren.& ad eam pertinet iure dominij,vel quasi,nomine ipsius Biteren.ecclesiæ,cuius caput ac pastor extitit,& sibi debet esse subiecta,tam in institutione, q̃ in aliis ad ius episcopale spectantibus:verùm talis episcopus Agathen.ibi episcopalia de facto exercere præsumit:quare peto nomine,quo s̃.dictam ecclesiam mihi restitui,& ipsam spectare ad me de iure per vestram sententiam declarari: & super ea dicto episcopo Agathen.perpetuum silentium imponi,xxj.q.6. omnes
c basilicæ.extrà e.constitutus.& c.seq.[c]de cons.dist.j.omnes.extrà de præscr.cùm olim.Cætera dic,vt j̃.ti.prox.Et nota, quòd petitio subiectionis generalis est,& debet super ea pronunciari,pro
2 ut no.s̃.de sen.§.qualiter.ver.item debet esse. ¶†Illud autem[d]
d notandum est, quòd si petens ecclesiam adiicit in libello,ꝙ illa spectat ad eum in spiritualibus & temporalibus,vel in vtroque, vel dicit sibi subiectam esse in hoc & in hoc.talis libellus bonus
e est,vt extrà de capel.mon.c.2.[e]Dicunt etiam quidam,quòd laici & clerici possunt ecclesias petere ratione iurispatronatus, vt extrà de iud.examinata.& de relig.do.constitutus.Tamen si simpliciter ecclesiam vendicet,non factis his adiectionibus in libello, valebit nihilò minus sententia super tali libello lata: quia vtilis actio in rem pro spiritualibus & consecratis rebus locum habet, quamuis locum non habeat directa vendicatio , ar.in præ.c.examinata.extrà de deci.dudum.C.de sac.san.ec.l.sancimus.ff.de rei ven.in rem.§.1.& l.qui religiosis. Quidam autem dicunt,quòd ecclesia rectè vendicatur,si solummodo res corporalis certis finibus distincta petitur,licet sacra sit res,vt in præ.l.sancimus.Sed si petitur ecclesia cum iuribus eius,putà cum iure decimandi & aliis iuribus incorporalibus,tunc non rectè intentatur rei vendicatio,in qua non veniunt nisi corporalia,ff.de rei ven.l.j.& l.vendicatio.Prudenter tamen aliquis aget,si primò intentet rei vendicationē pro ecclesia & eius pertinentiis corporalib⁹,& postq̃ ī hac petitione obtinuerit,agat confessoria,vel quasi, nomine ipsius ecclesiæ pro iuribus incorporalibus eidem ecclesiæ competentibus.Alij dicunt,& meliùs,secundum Papam,quòd quando petitur ecclesia,rectè vendicatur ecclesia:& sententia mandabitur executioni tam incorporalibus,quàm in incorporalibus:tūc enim corporalia non veniunt quasi principale, sed tanquam accessorium,vt & aliàs in interdicto.Vnde vires soli tm̄ veniunt de sui natura:accessoriè tamen veniunt etiam mobiles , ff.de vi & vi arm.l.j.§.illud.Nec est simile de hæreditate &peculio:quia ibi nō
3 est aliqua res corporalis,cui alia accedant. ¶†Qualiter autem ꝑtinentiæ intelligantur,& quid iuris sit,de hoc no.secundum Pa-
f pam,extrà de rest.spol.cùm ad sedem[f].& vide,quod no.s̃. de act.
4 seu pet.§.2.ver.sed quæ est.¶†Sed quis rectè vendicare potest ecclesiam cum pertinentiis suis?Resp.prælatus temporalis,vt extrà de transact.constitutus.& c.seq.& etiam perpetuus,si ad eum pertinet plenaria,vt quia in proprios vsus eius & ecclesiæ suæ sit perpetuò assignata,vt extrà de priuil. pastoralis. Si verò dicit solùm eam sibi esse subiectam,potest etiam vendicare , vt in præd.
g c.cùm venerabilis[g]. Melius tamen est,secundum Inn.quòd agat confessoria,petens in ea ius subiectionis,vt ibi,& in præal.c.constitutus.ff.si vsusf.pet.l.j.in prin.ext.de resc.ex parte O.Ego dico, secundum simplicitatem canonicam non multùm de præmissis subtilitatibus esse curandum,& indifferenter vsus causarum talē libellum admittit:Peto talem ecclesiam cum iuribus &pertinentiis suis,quæ ad me pertinent in spiritualibus & temporalibus,etiam iura,vt patet in conc.quæ sunt s̃.de iud.§.iud.ver.1.in fin.s̃.de sent.§.qualiter.ver.item debet esse.& de actio.seu pet. §.sequ-
5 tur.in prin.¶†Esset etiam sufficiens talis libellus,quantum ad patronum clericum,vt per hæc verba,Cum suis iuribus &pertinentiis,intelligatur solùm petere ius patronatus:vel etiam si ad clericum spectet ius patronatus ex fundatione,xvj.q.2.c.2.ext.de ex
h cep.cùm venerabilis.in prin.[h] Secus in laico ius patronatus tantùm petente:quia ipse nihil habet in possessiōe,extrà de iure patronatus,quod autem.& c.de cætero.x.q.1.c.3.& 4.Item secus ī clerico ex donatione laici ius patronatus habente: quia tunc idē est,quod in laico,vt non sit sufficiens hîc talis libellus.Tutius tamen est,quòd patronus etiam clericus petat in libello ius patronatus,& rationem administrationis sibi reddi. hæc enim petitio pertinet ad omnes,non solùm,qui habent ius patronatus, sed etiam qui habēt administrationem in temporalibus,vt patet in ꝑ.
6 alleg.c.cùm venerabilis. ¶†Porrò si aliquis petit decanatum,ꝑposituram,episcopatum,vel aliam dignitatem etiam secularem, vt comitatum,vel marchiam,nō rectè agit rei vendicatione, sed implorabit condictionem prætoriam,vel officium iudicis. Iustū enim est,quòd habens ius in aliqua dignitate,possit illam petere . vnde cùm sibi non competat aliqua actio,habebit officium iudicis,vt ff.de minor.quòd si minor.§.si.ff.de lib.exhib.l.3.§.hoc interdictum.3.q.6.hæc quippe.2.q.j.in primis.& hæc actio, vł hoc officium erit vniuersale,sicut petitio hæreditatis:& sic procedetur in hoc officio,vt & in illa. Alij dicunt,& meliùs, quòd in aliis
i casibus competit quasi confessoria in rem, vt no. Papa extr. de ex
7 cessibus prælator.inter[i]¶† Quid si petatur ciuitas,vel castrum, vel villa

ADDITIONES.

a Roffredus in nostris libellis prosequitur hanc rubricā:alij practici auctores non tractant materiam:recurrendum est igitur ad Sūmistas:& Host.simpliciter recipit locum religiosum sacrum,id ē, sacratum,vt ecclesia,vel cœmiterium:locum pium non sacratū, sicut hospitale cuiuscunque speciei:item locum,vbi sepulti sunt fideles:& omnia ista tenent nomen generale religionis.Rubrica tamen hoc specialiùs intendit de primo & secundo:tractat ēt de vnione talium locorum,& de causis vnionum, quas dicit. Quatuor autem modos vnionum vide no.ne sede vac.c.vno, in fi.super gl.j.Conueniat igitur,quæ posita sub regula,qui ꝯ iura.lib.6. an ex sola possessione etiam longissimi temporis iustificetur ecclesiarum vnio. Huic etiam rubricæ summè conuenit quæstio, quam plenè tractaui de censi.cùm venerabilis.super gl.2.An hāc subiectionem religiosæ domus,vel ecclesiæ episcopus etiam de consensu capituli possit eximendo,vel alicui dignitati concedēdo à se in totum abdicare.

b Lib.¶Rof.tamen pleniùs,quem vide e.ti.in vlt.col.

c Et c.seq.¶quod incip.cùm venerabilis.quare hoc dicam,j̃. videbis.

d Illud autem.¶Ingreditur materiam,quam scripsi post Inn.&Hosti.e.ti.cùm venerabilis.in gl.2.

e C.2.¶Ibi scripsi in gl.2.

f Cùm ad sedem.¶vbi scripsi in gl.no.libellum.

g Cùm venerabilis.¶s̃.non est allegatum:j̃.tamen allegatur de exce.si de illo intendit:si verò de dec.huius ti.non fuerat nominatī allegata,sed consecutiuè,vt s̃.patuit.

h In prin.¶vbi de hoc membro scripsi in gl.3.

i Inter.¶Corrige, directam.& ibi scripsi super j.gl.Et ad materiam seq.ver.ibi vide,si superiora sunt directa,quia iurisdictio est quid corporale. in iure enim consistentia incorporalia sunt, ff.de re-

a vel villa[a]? Reſp.ſi eſt actoris tñ,rectè vẽdicabit cum ſuis pertinẽ-
tiis,ar.C.de fun,limitroph.l,2.&C.de bo.va.l.2. Si verò ñ ſit ſolũ
actoris,tũc petat ſubiectionẽ ciuitatis,caſtri.vel villæ,vt de ſubie
ctiõe ecclæ ſ.dictũ ẽ.Quòd ſi aliqua vniuerſitas hoĩm alicui⁹ciui
tatis,vel caſtri,vel villæ ſint alicui⁹ dñi,quo ad forũ,vel banna,&
quo ad aliam iuriſdictionẽ, &ipſi denegant de his dño reſponde-
re,tunc aget dominus ſicut ageret contra ſingularem hominem
liberum:quia vniuerſitas corporalis eſt,ar.ff.de rei ven. l. 2. & 3.
ff.de leg.3.ſi chorus.Tutius tamen eſt ei agere confeſſoria pro iu
ribus denegatis,ſecundum Inn.qui etiam no.de hac materia ext.
b de ap.dilectis.de maio.& obed.inter[b].¶†Porrò [c]ſi in loco ſacro
8 quis ædificat,vel aliquid immittit,competit interdictum, ne qd
c in loco ſac.ſi.immitũe,ff.ne quid in loco ſacro ſi. l.j.in principio.
vnde libellus ſic concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui vult immittere,vel iam im-
d miſit[d]aliquid in tali loco ſacro, cuius cõfines,&c.propter quam
immiſſionem locus ille turpis fit,&deformatus apparet:vnde pe
to ipſum prohiberi,ne immittat,vel immitti faciat:vel ago cõtra
eum,vt illud,quod immiſit,remoueat:& ad hoc propono actio-
nem in fac.ſubrogatam in locum interdicti,ne quid fiat in loc.ſa
cro,immitũe,vel ipſum interdictum. Hæc forma probatur ff.ne
e quid in loc.ſac.ſi.l.j.&ij.§.locorum[e].¶Actor ergo ſic ponet:
Poſ.act.Pono,quòd loc⁹ ille eſt ſacer.Si neget,dicas:Pono, quòd
epiſcopus conſecrauit,ſeu dedicauit illum in honorem talis ſan-
cti,vel pro cœmiterio,ff.de rer.di.ſacra.Item quòd immiſiſti, vel
immittere vis ibi res tuas.Item quòd per ea, quæ immittere vis,
locus turpis apparet.¶Reus verò ſic ponet:
Poſ.rei.Pono,quòd locus ille,cuius confines ſunt tales,eſt priua
tus.Item quòd T.tantùm immiſit,vel immittere voluit. hoc cõ-
ceſſo,non poteſt ipſe ex facto T.conueniri. Item quod immiſſũ
eſt,vel immitti debet,ſpectat ad ordinarium illius loci,ff.e.l.j.§.i.
f ¶Item ſæpe[f] locus ſacer alienus pro puro venditur, emptorque
ibi ædificium,vel aliud imponit,vel prohibet dominum loci reli
g gioſi ibi mortuos inferre:vnde loci religioſi domino [g] cõſulitur
per actionẽ in factum contra eum,vt tollat impoſita:imò etiam,
vt præſtet ſibi,quantum intereſt eius illa non fuiſſe impoſita,vel
eum non fuiſſe prohibitum:imò etiam & loci pretium, ff.de reli.
& ſum.fu.oſſa.§.ſi locus.& §.in hoc,& l.liberum,& l.is,qui emp-
to.Sic ergo concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui locum meum,ſ.talem,reli-
gioſum,pro puro emens,talia impoſuit,vel mortuos in eo infer
re prohibet:vnde ago contra eum,vt impoſita tollat, vel intereſ
ſe meum mihi præſtet,quod æſtimo xx.&ad hoc propono actio
9 nem in fac.prætoriam.¶†Item concipitur ſic libellus contra vẽ
h ditorem[h]:
Lib. Coram,&c.conqueror de P.qui meum locum religioſum
pro puro T.vendidit:qui in dicto loco ædificauit:vnde mortuos
liberè inferre non poſſum: quare ago contra eum, vt impoſita
faciat remoueri:vel mihi meum intereſſe præſtet: & ad hoc pro
pono,&c.vt ſ.Item vide ſ.de ſepul.ver.porrò.& ſeq.¶Actor er-
go ſic ponet;
Poſ.act.Pono,quòd talis locus eſt religioſus.Item quòd eum vẽ
didiſti pro puro.Item quòd ad me pertinet,vel in eo habeo vſum
fructum,vel ſeruitutem.hæc probantur in præ.l.¶Reus verò ſic:
Poſ.rei. Pono quòd ille locus vacat ab omni ſepultura. Item ꝙ
eum vendidit.T.tantùm.Item quòd M. eſt dominus eius pleno
iure.

ADDITIONES.

¶Rerum diuiſ.l.j.Sed rei vẽdicatio in corporalib.locũ non habet.illa
enim ſola vendicant̃,quæ verè poſſidentur,ff.de rei ven.l.vendi-
catio.vbi vide.Sed incorporalia verè non poſſidentur, ff.de acq.
rerum do.l.ſeruus.§.j,Ergo vendicari non poſſunt.Item iuriſdic-
tio eſt quoddam genus:& ſic vendicari non poteſt,ff.de rei ven.
ſi in rem.in prin.Non obſtat Inſt.de actio.§.2.& 3.vbi datur actio
pro iure incorporali ſeruituti.vel vſufructui:quia illud ideo, qa
ſunt actiones in rem.Nec ob.de rei vendicatione,l.i.§.j. vbi ven-
dico filium,ſeruum,& perſonas,in quibus ius habeo, quia ibi ad-
ducitur cã de iure Romano, vel Quiritũ, vel de iure Canonico.
Item ibi vendicatur propter ius,quod in illa prætenditur. Verum
eſt tamen, quòd iuriſdictionem limitari & exprimi oportet per
perſonas,res,vel territorium,in quas,vel quæ prætenditur iuriſ-
dictio.Hæc cauſam dederunt his verbis,per quæ recurritur ad of
ficium iudicis,vel confeſſoriam,de qua vide ſ.de cauſ.poſ.&pro
prier.§.in confeſſoria.
a Vel villa.¶De his vide,quod ſcripſi de ſen.exc.ſi ciuitas. in prin.
lib.6.
b Inter.¶Vide,quod ibi ſcripſi ſuper gl.vnde ſententia.& in c.dile
ctis.ſuper ver.ciuitatis.de of.or.cùm ab eccleſiarum.ſuper j.gl.
c Porrò.¶Poſuit ſ.de ſep,de prĩo & ſo ĩterdicto:hîc pſeqt̃ tertiũ,
ſecundum verba Roſ.ſuper ipſo interdicto:& duo,quæ in ipſo re
quiruntur,ex poſitionibus patent.
d Immiſit.¶Roſ.facit duos libellos,dicẽs,vnũ ꝓhibitoriũ,aliud re
ſtitutoriũ.hoc ꝓbat,qa de reſtitutorio non ponitur ſub j.rub.ſed
in §.locorum.de quo j.fatetur tamen,quòd eſt vnum interdictũ,
ſed habens duo capita,licet Io.in arbore poſuerit illa diuiſa.
e §.locorum.¶Ad ſolutionẽ obiectiõis.ꝙ res ſacræ in nulli⁹ bonis
ſint,nec ſeruitutẽ recipiãt,dñt Roſ.& Ber.doc.ꝙ hæc ꝓponũt p̃-
lati ecclarũ,qui poſſunt ẽt talia vẽdicare, vt ſ.dr̃,C.de ſac.ſan.ec.
l.ſancimus.fortiùs hæc ĩterdicta ꝓponere:allegat Ber. 17.q.4.At
tendẽdũ tñ ẽt,ꝙ priuat⁹ qlibet p̃t p̃dicta ꝓponere cũ oĩm interſit
loca ſacra non deformari,vł pollui,ĩ qbus peccata delent̃,ĩ auth.
vt lic.matri & auiæ,§.qa verò ita.Coll.8.Nec obſtat,quòd inter-
dicta ad priuatas,nõ ad publicas cauſas ptineãt,ff.de ĩiur.l.ſanè.qa
illud verum de certis,non de omnibus, vt patet ff.de interdi.l.1.
f Item ſæpe.¶Quod hîc ſequitur,continuauit Roſ.actioni funera
riæ,de qua ſ.de ſepul.ver.porrò qui funus.& tria,quæ hîc requi-
runtur,ex poſitionibus collige.
g Domino.¶Et vſufructuario,vel ſeruitutem habenti,vt in l.oſſa.
ſtatim alleg.§.non ſolùm.quod intelligas de ſeruitute mortui in
ferendi,vel de habẽte vſumfructum ad ſepeliendũ: aliam ſerui-
tutem non recipit,ff.commu.præd.l.caueri.
h Contra venditorẽ.¶qui ex maleficio videtur obnoxius duplici-
ter,ſ.vendendo rẽ alienam pro ſua,& ſacram pro pura:facit C. de
pactis,l.vlt.in fi.ſed emptorem excuſare poteſt ignorantia.

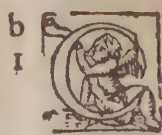
¶Baldus de religioſis domibus.

Quo iure petatur eccleſia,comitatus, ciuitas,vel caſtrum.&quid
de iuribus incorporalibus,hîc G.¶Prioratus debet conferri mo
nacho purè ſine ſimonia,vel pactione,ver.hoc quoque.G.

a ¶De capellis monachorum[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium petens capellam cum ſuis iuribus & pertinentiis ſibi iure tradi tam.ſed ab alio detentam,qualiter formabit libellum.*
2 *Monaſterium petens temporale,vel ius patronatus tantùm in aliqua eccleſia à patrono ſibi conceſſum,qualiter formabit libellum.& nu.3.*
4 *Religioſi.ſiue ſint exempti ſiue non,debent clericis,quos præſentant ad eccleſi as,reſeruare congruam ſuſtẽtationem,vt poſſint iura epiſcopalia perſoluere*

b Oncipitur ſic libellus[b]:
1 Lib.†Corã, &c.propono ego ſyndicus & ꝓcurator
talis monaſterij nomine eiuſdem, contra talem epiſ-
copum,ꝙ cùm talis epiſcopus prædeceſſor eius cum
conſenſu ſui capituli donauerit ipſi monaſterio eccleſiam talem
cũ iuribus & pertinentiis ſuis,& ſic ipſa eccleſia ad præfatum mo
naſteriũ pertineat,quã dictus epiſcopus iniuſtè detinet:ideo ec-
cleſiam ſæpe dictam à præfato epiſcopo mihi nomine,quo ſ. re-
ſtitui peto cum iuribus & pertinentiis ſuis & fructibus, & ipſum
ad id ſententialiter condemnari,ext.de do.paſtoralis.ext.de reli.
2 do.conſtitutus.& hoc,cùm eſt pleno iure conceſſa. ¶†Si verò
tantùm temporalia,vel tantum ius patronatus, dicat ſic:
Lib.Coram,&c.ꝓpono ↄ talẽ epiſcopũ, ꝙ cùm talis patronus d
cõſenſu eius,vel prædeceſſoris ſui ipſi monaſterio donauerit iuſ
patronatus in tali eccleſia, ideo peto ipſum iuſpatronatus mihi
adiudicari,& ad me ſententialiter pertinere declarari, & dictũ e-
piſcopũ in hoc ſentẽtialiter ↄdẽnari.Itẽ cũ ecclã illã monaſteriũ
à fundatiõe habuit, & ſic per ↄſequentiã in tẽporalib. ſibi debeat
rñdere,petit tẽporalia in ipſa eccleſia ſibi adiudicari,&c.ĩ p̃.c. pa-
ſtoralis.xvj.q.2.& c.2.& c.pe.& fi.ext.de præb.de monachis.&c.
3 in Lateranenſi.¶†Vel ſic in alio caſu:
Lib.Corã,&c.propono ego abbas ſancti Zenonis ↄ archipresby
terũ & clericos ſancti Proculi de Verona, ꝙ dicta eccleſia ſancti
Proculi ad noſtrũ monaſteriũ pertinet pleno iure, videlicet ĩ iſti
tutiõe,deſtitutiõe ĩueſtitura archip̃sbyteri,& ei⁹ fidelitate,ipſius
ẽt & fratrũ obediẽtia,correctiõe,repræſentatiõe ad ordines,tõſu
ratiõe,ſuſceptiõe chriſmatis,litanæi,baptiſmate,capitulis,& aliis
ſimilib⁹,p q̃ plena ſubiectio declarat̃,cùm dicta eccleſia ſit in no-
ſtri mo

ADDITIONES.

a Hanc etiam poſt proximã proſecutus eſt Roſ. ponens pro rubri-
ca,quæ iura competant abbatibus, vel prioribus monachorum,
vel canonicorum in ipſorum capellis: & proſequitur triplicem
modum habendi,qui no.16.q.2.in Sum.& ext.de præb.de mona
chis, in gl.2.& ſuper illa plenè ſcripſi.Alij practici auctores non
tractant materiam:recurratur igitur ad Summiſtas,
b Conci.ſic lib.¶ſecundum Roſſ.hoc tit.cuius fuit iſte libellus, &
ſeq.ſunt tamen ampliati per autorem.

stri monasterij parochia sita: verum ipsi indebitè super his nobis respondere recusant: quare peto nomine dicti monasterij eos p vos cogi mihi in prædictis oibus & singulis obedire: & præfatam ecclesiam, quo ad omnia prædicta, dicto monasterio subesse, per vestram sententiam declarari: & ad hoc peto sententialiter ipsos condemnari, extrà de re iud. cùm inter, ext. de maior. & obe. his, quæ. extrà de capel. mo. c. 2, extrà de of. del. coram. Vel concipitur
4 vt s. de of. ord. vers. si autem. ¶ † Et nota, quòd religiosi siue exépti, siue non debent clericis, quos præsentāt ad ecclesias, reserua re congruam sustentationem, ita q possint episcopalia iura persoluere, alioquin diœcesanus non debet eos admittere, vt in ɔst.
a Clementis Papæ IIII. de præb. suscepti[a]. Hoc quoque notandū est, q prioratus cōferri debet monachis cessante omni pretio & pactione, nec debet priori, aut prioratui aliquod imponi onus tē porale, aut perpetuum per abbatem in ipsius institutiōe, aut pòst
b quod dic, vt in const. Alexandri IIII, extrà e. ti. quia religiosè[b].

ADDITIONES.

a Suscepti. ¶ Quæ est prima in ti. de præb. lib. vj. hodie per cle. v. me liùs, seu pleniùs prouisum est de iure patro. vt constitutio.
b Quia religiosè. ¶ Quam hodie non habemus: sed vide clemen. de sup. neg. præl. quia regulares. 2. resp. & vide, quod scripsi de sta. mo. c. 2. super ver. obedientiæ,

a ¶ De Iure patronatus[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus iure patronatus à præsentante, qualiter contra eum formabit libellum.*
2 *Agens contra episcopum instituētem aliquem in iuspatronatus, sed postea spoliantem, qualiter formabit libellum.*
3 *Agens contra indebitè institutum in iuspatronatus alicuius ecclesiæ, qualiter formare habeat libellum.*
4 *Libellus qualiter sit concipiendus, vbi episcopus non admisso repræsentato per patronum, per se alium instituit.*
5 *Episcopo patronum aliquem præsentantem contemnente, & alium sua auctoritate præsentante, qualiter sit libellus contra eum formandus.*
6 *Præsentatus in ecclesiasticum beneficium, si suspectus sit, & alius institutus, qualiter aget.*
7 *Quæstione inter patronos orta de iure patronatus, & ecclesia vacante, qualiter sit prouidendum, & nu. 8.*
9 *Patronus cui iura debita denegantur, qualiter formabit libellum.*
10 *In præsentatione patroni qua forma sit instrumentum faciendum.*
11 *Parochiani in Italia dicuntur ius præsentandi contra ius vsurpare.*
12 *Petitio sub qua forma possit offerri superiori loco decreti.*
13 *Patronis in præsentatione discordantibus, qualiter sit libellandum.*
14 *Patronus an possit seipsum præsentare.*
15 *Patroni fratres an possint vnum ex se præsentare.*
16 *Ius patronatus alteri concedens, an possit per illum, cui concessit, præsentari.*
17 *Patronus in vno monasterio, si illud ex causa vniatur alteri monasterio, an erit patronus in secundo.*

CIRCA hanc materiam nota, q quandoq; agitur contra præsentantem: quandoq; contra episcopum instituentem: quandoq; contra institutum: quandoq; ipse præsentatus agit: quandoq; est quæstio inter patronos: quandoq; agit patronus propter iura sibi subtracta: & quan-
1 doq; petitur præsentatio admitti. ¶ † Si agitur contra præsentan
b tem, sic concipitur libellus in possessorio[b]: Lib. Coram, &c. propono ego H. patronus ecclesiæ sancti M. contra P. q cùm essem in possessione, vel quasi iurispatronatus, & repræsentādi rectorem ad ipsam ecclesiā, ipse P. me indebitè iure illo spoliauit, vel quasi, præsentando videlicet de facto T. ad regimen ecclesiæ prælibatę quare peto me ad prædictam possessionem, vel quasi, restitui, &
2 dictum P. pro tanta temeritate canonicè puniri. ¶ † Si verò agis ɔ episcopum instituentem, eodem modo concipies libellū: hoc saluo, quòd vbi dixisti Præsentando, ponas Instituendo, aliis etiā verbis decenter mutatis in personam episcopi. Hæc probantur extrà de re iud. cùm Bertholdus. de causa pos. cùm ecclesia. vbi p batur, quòd potest quis iuribus spoliari. ¶ † Contra institutum
3 autem sic cōcipitur libellus: Lib. Coram, &c. propono ego patronus talis ecclesiæ ɔ P. quòd vacante præfata ecclesia H. filius M. asserens se patronum, & se fore in possessiōe iurispatronatus, seu psentandi rectorē ad eā, ipsum P. indebitè ad ipsius ecclesiæ regimē tali epo præsentare de facto, cū de iure n posset. psumpsit: qui eps ad præsentationē huiusmodi dictū P. ī ea dr instituisse: quare peto ipsum P. ab ipsa ecclesia remoueri, & sup ea sibi ppetuum silentium imponi, ext. e. ɔsultatiōibus. ext. de elc. querela. extr. de cā
4 pos. & propri. cùm olim. ¶ † Quòd si eps non admisso repræsentato per patronum, per se instituat alium, sic concipitur libellus: Lib. Coram, &c. vt s. prox. vsq; ɔ P. iūge, q nup vacāte ecclesia dicta ad ea B. virum vtriq; honestū, ɔpetēris literaturæ & ætatis sufficiētis duxi ad regimē ipsius tali epo ipsi[9] loci diœcesano psentandū: verū ipse, p suæ volūtatis arbitrio cū instituere recusauit, dictū P. ɔtra iustitiam propria auctoritate in ea institues in iuris mei præiudicium & grauamen: quare peto p vos, quod de ipso factū est, irritum nunciari: peto ēt dictum B. quē vobis præsento, in ec
5 clesia ipsa per vos debere institui, seu etiam ordinari. ¶ † Sed & si patrono contempto eū instituat, eodē mō cōcipe, subtracto eo, quod ibi dicitur de præsentatione patroni, xvj. q. 7. decernimus. extrà de of. leg. dilectus. ext. de iure pat. pastoralis. ¶ Vel sic: Lib. Coram, &c. propono ego N. procurator G. & R. contra P. q se gerit pro rectore, vel electo talis ecclesiæ, qui viuentibus ipsis G. & R. patronis ipsius ecclesiæ, & in possessione, vel quasi, præsētandi, seu eligendi rectorē ad ipsam existētibus, dic[9] P. p quendā T. asserentē se fore ɔpatronum, vel p parochianos ipsi[9] ecclesiæ se fecit

ADDITIONES.

a Hanc materiā plenè prosequitur Rof. p septem membra distincta: post quæ ponit quædam notanda. Bonag. parte 2. ch. v. & Aegi. char. cxiiij. quisq; formauit duos libellos diuersos, & conuenerunt in formis. Alij practici auctores siluerunt: vide, quod scripsi e. ti. sup rub. ad quæstiōes scriptas. ¶ Vna dominicalis, liij. facit ad materiam, an s. episcopus priuatū per se īstituere possit inuito patrono? hanc quære de resc. quamuis. lib. 6. in gl. penul. Dominicalis 77. cùm discordant tutor & pupillus in præsentando, plenè scripsi de elec. ex eo, quod. lib. 6. super gl. Venerealis 18. quærit, an iuspatronatus transeat ex venditione feudi cum omnibus iuribus, quæ habet in villa? & dic, quòd non, vt scripsi e. ti. ex literis. in gl. magna, vbi dicit Inn. quòd posita super regula, in re communi. lib. 6. si clericus & laicus patroni præsentant vnum, & postea ipse laicus alium, non est dubium, quòd primus debet admitti: ibi vide, an parochiani ius præsentandi præscribant? vide plenè sup regula, quod alicui gratiosè. Et ī. repetam quæstiones, quas non cogitauerunt antiqui, an transeat iuspatronatus, cùm in vēditione vniuersitatis illud exprimitur? & consilium circa hoc scripsi extrà e. ti. c. j. in prin. lib. 6. Et aliā, an iuspatronatus possit legari, scripsi e. ti. cùm secundum. super ver. emptorum. ¶ Hîc quæro: B[illegible]. episcopus ordinauit Titium in presbyterum, qui postea successiuè præsentatus fuit ad duas parochiales ecclesias, & per ipsum admissus: nunc præsentatur ad tertiam: quæritur, an ipse episcopus ex defectu scientiæ possit illum repellere? & videtur, quòd non: primò respectu ordinis, ad quem illum reputauit dignum. ad beneficium ergo non reputet illum indignum, de ætat. & qual. accepimus. facit 1. q. 1. sicut Christus. Item illum bis confirmando. In eadem specie iudicauit illum dignum, cuius contrarium nunc non debet asserere, 8. q. 2. dilectissimi. de elect. nulli. lib. 6. facit de accusatio. nulli episcoporum. de sent. exc. in præsentia. & regula, quod semel. lib. 6. vbi quære conc. bene facit lex, si quis testibus. C. de testib. quæ habetur 4. q. 3. in fi. Solutio: si ponamus istam terram parochialem ex qualitate & quantitate parochianorum, vel situ ipsius differre multum à primis, ita quòd æquè dicitur, possit eum dignum ad primas, ad istam indignum: certum est istum iustè repelli. Non enim loquitur, quòd dignus minori sit dign[9] maiori, de transl. c. vlt. Sicut de nauibus dicitur, quòd quædam sufficiunt ad flumina, quæ non sufficiunt ad mare, ff. de exercit. l. 1. §. nauem. & §. sed & si. Stat ergo dubium quæstionis, quando est paritas, vel modicus excessus: & fortiùs, quando esset tertia minor primis; quo casu videtur eum repelli hac ratione, quia remoueri posset ab obtento propter nimiam insufficientiam, super quo vide, quod no. de renun. c. fi. in j. gl. & de of. cust. c. 1. de ætate & qualit. c. fi. etiam ab ipso promouente. Super quo vide, quod scripsi de cleri. coniug. diuersis fallac. super gl. ar. quod fortiùs: ergo potest etiam per eundem non admitti, de iur. quemadmodum. Adducitur etiam l. ff. de mun. & hon. vt gradatim. §. reprobari. & ff. de excus. tut. sed & reprobari. vbi medicus semel probatus reprobatur: quod est speciale pp hominum sanitatem. Cùm autem animæ pretiosiores sint corporibus, de pœn. & remis. cū infirmitas. forti[9] ī medico animarū id debet admitti: quare medicamentum dr ī artib[9] ars suprema, de ætat. & qual. c. penult. Nō obstat, qđ de ordinatiōe dictū fuit. ɔstat enim, q non oēs digni sacerdotio, digni sunt cura. In religiosis, & mēdicātibus abūdāt exēpla: & decr. accepimus. nō arctat ordinātē ad curā, sed ad bnficiū. ADDE, an ius patronatus trāseat cū vēditiōe vniuersali, Rom. ɔs. 76. 2. li. Et an parochiani pscribāt i[9] patronat[9], Ab. ɔs. 76. 2. li. Et an semel admissus ad vnā dignitatē, possit re pbari, vide originaliter Ol. ɔs. 18.
b In possessorio. ¶ secundum Rof. vbi s. & est quartus libellus ipsius: sic libellus concipitur secundum Bonag. & Aegi. vbi s.

se fecit de facto, vt dicitur, in rectorem dictæ ecclesiæ præsentari dictis G. & R. irrequisitis, contemptis pariter & exclusis, ipseq; P. insufficiens est, & defectum patitur in literatura, & moribus, & ætate: quare ex præmissis causis & ex aliis, de quibus constare poterit in processu, peto prædictam electionem, seu præsentationē siue nominationem per dictum T. ipso P. dictis patronis contemptis & exclusis factam cassari & reuocari, tanquam canonicè nō celebratam: vel saltem sententialiter declarari ipso iure non tenuisse: & eidem P. super dicta ecclesia perpetuum silentium imponi, cùm nullum ius habeat in eadem, extrà de re iud. cùm Bertholdus. & in præ. c. decreuimus. & in præ. dec. consultationibus. extrà de cau. pos. & propri. cùm ecclesia. ¶ Vel sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. propono ego G. miles contra P. rectorem ecclesiæ sancti Martini talis loci, quòd licet tale castrum, in cuius territorio dicta ecclesia est sita, à vero domino, ad quem ius patronatus in dicta ecclesia pertinebat, emerim, idem tamen rector me ꝓ patrono ipsius ecclesiæ non admittit, & tanquam patrono mihi respondere contemnit: quare peto ipsum à prædicta iniuria cōpelli, & compelli, quòd me, tanquam verum patronum suum, & ipsius ecclesiæ, recipiat & admittat, & velut patrono in his, quæ debuerit, respondeat, vt tenetur: peto etiam ipsum ad hoc per vestram sententiam condemnari, extrà eo. ex literis. extrà de re iud. cùm Bertholdus. ff. de contrahē. emp. in modicis. ff. de acquir. re.
6 dom. quædam. ¶ † Præsentatus etiam sic potest cōcipere libellū:

Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm talis, qui est in possessione, vel quasi, præsentandi vicarium in tali ecclesia, me ad vicariam ipsam diœcesano episcopo præsentasset, idem diœcesanus me instituere renuit sine rationabili causa pro suæ libito voluntatis, & dictum P. in ea instituit minus istè: quare peto per vos in vicariam me institui, & dictum P. ab ea remoueri, & remouendū fore sententialiter declarari, cùm nullum ius habeat in eadem, vt in præ. c. cùm. Bertholdus. & extrà e. cùm autem. ¶ Vel sic:

Lib. Coram, &c. cæteris retentis vsque, quare peto, hoc saluo, ꝙ vbi dicit, contra P. dicatur, vt s. contra talem episcopum. postea iunge, mihi per eundem dominum episcopum de æquiualenti beneficio prouideri, & ipsum ad id cogi, & sententialiter condē-
7 nari, extrà e. pastoralis. in fi. ¶ † Si autem[a] est quæstio inter patro-
a nos de iure patronatus, & ecclesia vacante omnes parati sunt eligere: sed si vnus alium negat esse patronum, distingue: quia aut vterque est in possessione, vel quasi: & tunc sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm sim patronus talis ecclesiæ, & in possessione, vel quasi, iuris patronatus ipsius, idem P. licet nullum ius patronatus eidem in dicta ecclesia competat, contendit se ad eam vacantem debere præsentare rectorem: quare peto ipsum per vos prohiberi, & sibi super hoc perpetuum si-
8 lentium imponi. ¶ † Aut neuter possidet: & tunc potest libellus concipi eodem modo: aut alter: putà actor, possidet, & alium negat esse patronum: & tunc potes sic concipere libellum:

Lib. Coram, &c. propono ego T. contra P. quòd cùm sim in possessione, vel quasi, iuris patronatus talis ecclesiæ nunc vacantis, simq; paratus per præsentationem de rectore ipsius ecclesiæ prouidere. ipse P. cùm nullum ius sibi competat patronatus, nec est in possessione, vel quasi, me in præfata repræsentatione impedit, volendo per se repræsentare, licet sibi nullum ius sit hoc faciendi: quare peto ipsum per vos prohiberi, & super hoc impedimento sibi perpetuum silentium imponi, ext. e. quoniam. & c. cùm ꝓ-
9 pter. & c. eam te. & iunge. quod no. s. de reli. do. ver. illud. ¶ † Porrò si patrono iura debita denegantur, sic concipiet libellum:

Lib. Coram, &c. propono, quòd cùm sim patronus talis ecclesię rector ipsius ecclesiæ mihi honorem, qui patrono debetur, exhibere recusat, sc. quòd primus vadam in processione, Item cùm ad paupertatem deuenerim, mihi in necessariis iuxta facultates ecclesiæ prouidere recusat. Item consueuit mihi oblationes mittere in pascha, & huiusmodi: nunc autem mittere detrectat: quare peto ipsum per vos ad prædicta seruanda compelli, & compellēdum fore per vestram sententiam declarari, ext. e. nobis. xvj. q. vl.
10 quicunque. & c. filiis. ¶ † Verùm super ipsa præsentatione instrumentum publicum hoc modo conficietur:

FORMA. Vacante tali ecclesia parochiali per obitum P. quondā eius rectoris, parochiani, seu patroni ipsius ecclesiæ, s. talis & talis, ad sonum campanæ, prout moris est, vel per solennem nuncium, ad electionem de mandato talis, ad quem spectat de iure vo-
b care[b], conuenientes in dicta ecclesia ad tractandum de electiōe futuri rectoris, tandem diligenti inquisitione collationeque pręmissis, & Spiritus sancti gratia inuocata, & ad honorē Dei & gloriosæ Virginis matris eius, & talis sancti eorum patroni, ac omnium sanctorum, post nominationes varias plena cōcordia, & vnanimi consensu in H. virum vtique morum honestate præditum, competentis scientiæ, & legitimo matrimonio natum, quiq; 25 annum ætatis suæ attigit, Deum habentes præ oculis, conuenerunt ipsum in presbyterum & rectorem ecclesiæ præfatæ eligendo: postulantes, ac postulando eligentes, vt hoc modo, vel quocunque alio, quo ipsa electio possit valere melius & tenere, va-
c leat, & teneat pleno iure[c]. ¶ † Et nota, quòd parochiani in Italia
11 ius præsentandi contra ius vsurpant: quod dic, vt no. ext. de elec.
d sacro. ext. de iure patro. c. 2. & 3. & c. cùm propter[d]. Item stilus huiusmodi formæ probatur ext. de renun. post translationē. in prin.
12 de ele. in causis. §. quia verò. & no. ext. de postul. c. fi. ¶ † Superio-
e ri autem potest offerri petitio loco decreti in hac forma[e]:

FORMA. Nos talis & talis patroni talis ecclesiæ vacantis cōcorditer & communiter repræsentamus vobis tali episcopo talem clericum ad curam, vel in rectorem, ad regimen ecclesiæ prælibatæ, virum vtique honestum, literatum & de legitimo matrimonio natum, iura ecclesiæ defensare & disponere scientem & valētem, petentes ipsum in ecclesia ipsa per vos institui, & sibi ꝑ vos curam eiusdem ecclesiæ concedi, extrà e. ti. præterea. & c. significasti. & c. transmissæ. extrà de of. del. dilectis. de præb. in Lateran.
13 de elect. cùm in cunctis. Et hoc, cùm sunt concordes. ¶ † Si verò discordant, sic dicant:

FORMA. Nos talis & talis, &c. vt s. in præce. vsque in finem: & iūge sic in fine, non obstante præsentatione, quæ vobis dicitur fuisse de facto facta à talibus de tali, cùm eis non sit ius aliquatenus ꝓsentandi. Vel si sint patroni, dic: cùm nos simus plures numero, & zelo, & auctoritate, & consilio saniores. Vel si sint pares, dic, cùm pręsentatus à nobis sit dignior, & honestior, & maioris meriti, &
f nos[f] zelo ipsius processimus meliori, xvj. q. vlt. considerandum. & c. si plures. extrà e. quoniam. extrà de elec. ecclesia. 2. & c. in Genesi. & iunge hoc, quod no. s. de elec. §. j. ver. si verò aliquis sit electus. ¶ Cæterùm de seruitiis, quæ dominus, vel patronus à seruo exigit, vel liberto, & quid iuris, cùm libertus neget se debere aliquid nomine operarum, dicetur j. de natis ex libero ventre, & j.
14 eodem ti. prox. §. nunc dicendum. ¶ † Et nota, quòd patronus nō potest præsentare seipsum, vt extrà e. per vestras. Sed nunquid filium suum? Et videtur, quòd non, cùm sit eadem persona cum ipso, vt 25. quæ. v. §. hac auctoritate. & magis punitur pater in filio, quàm in se, ff. quod me. cā. l. isti. Sed dic contrà: quia sufficit, quòd
g non sit malus, 16. q. vl. decernimus[g]. ¶ † Sed nunquid fratres pa-
15 troni poterunt præsentare vnum ex se? Resp. sic, sicut & decuriones dant vnum ex se tutorem, ff. de tut. & cur. dat. ab his, l. vt magistratus. & quasi decuriones dicuntur, non quasi fratres, ff. quod
16 cuiusque vni. no. l. item eorum. ¶ † Sed nunquid possum præsentare illum, qui mihi dedit, seu concessit ius patronatus? ar. ꝙ nō: quia vr̄ à seipso oriri. nō eīm īterest, an ipse seipsum pręsentet, an ego, quē ipse elegit, vt ī p. l. itē. §. decuriōes. ex. de sē. exc. mulieres. Sed dic

ADDITIONES.

a Si autem. ¶ Verba Rost. cum libellis seq. vsque ad ver. verùm. & hoc, vbi s. in fine.

b Vocare. ¶ An patroni non vocati possint prosequi contemptū, satis scripsi e. ti. c. 3. super verbo, plurimorum.

c Teneat pleno iure. ¶ Hæc forma, inquātum electionē & postulationem miscet, est hodie reprobata, nisi cū probabiliter dubitat̄, an debeat postulari? q̄d dic, vt de post. præl. c. vno, li. 6. Quo circa hîc nota primum, ꝙ licet patroni tales electiones de facto faciāt de mente iuris satis est, quòd præsentent: & verbum Eligit̄, positum in dec. e. ti. nobis. expone, vt ibi dixi. Ego in præsentationibus, quæ ad me spectant, nunquam elegi: sed illum, quem volo institui, præsento instituēdum illi, ad quē spectat: & si habeo compatronos, vnà cum illis hoc facio: & de facto nunquā mihi occurrit casus discordiæ: q̄ si occurreret, vnà cū eis etiam præsentarem, si vellent: & cognoscat̄ postea, quis præferendus sit, e. ti. c. 3. Secūdum est, quòd non sufficit patrono talem electionem facere intra tempus iuris, nisi præsentet, vt scripsi e. ti. c. vlt. in fi. & probat̄ e. ti. c. vno, lib. 6. vbi etiam de hoc scripsi super vers. ad præsentandum.

ADDE, vt per Ab. cons. 28. & clvj. 2. lib.

d Et c. cùm propter. ¶ De hoc vide, quod plenè scripsi de reg. iur. quod alicui gratiosè. li. 6. & iste ver. post finem verborum sequētium locari debuisset.

e In hac forma. ¶ secundum Roff. cuius fuit ista forma sequens in parte pen.

f Et nos. ¶ Hîc addit autor ad verba Roff. & additio bona: de Latino tu iudica.

g Decernimus. ¶ Hæc quæstio & sequens no. e. ti. quia clerici. & ibi pleniùs scripsi super gl. 3.

dic,quòd si mihi ex toto & simpliciter ꝯtulit ius patronatus,pos-
a sum:secus si concessit mihi hac vice ius p̃sentandi tm̃ [a].¶†Quid
17 si aliquis est patronus in aliquo monasterio, quod quia desola-
tum est, vnitur alteri monasterio,vt extrà de stat.mon.c.2.quæri
tur,vtrùm ille erit patronus in secundo? Respon.si in primo fu-
it patronus ex fundatione,vel præstatione loci, non ideo erit in
secundo patronus: si verò ex dotatione, tunc videtur res cum
onere transire.Sed dic,ꝙ nunquã erit patronus in secũdo,sed so-
lùm in primo,in quo presbyter semper debet celebrare,vt xvj.q.
j.& temporis.nec mirum.& si fit præiudicium patrono,quia non
est ibi propter necessitatem prælatus: idem esset, si occuparetur
ab inimicis,secundum Vincen.[b]

ADDITIONES.

a Tantùm.¶Idem Vin.vt scripsi eodem tit. ex insinuatione super
ver.contulisset.& vide,quod scripsi de institut.c.fi. super 2.gloss.
b Secundum Vincen. ¶ad literam hoc notaui in præal.c.2.de reli.
domibus.

ADDITIONES NOVAE.

§ An patronus possit committere alteri præsentationẽ beneficij
vacantis,Io.And.in c.quod facit.de reg.iur.lib.vj.in nouella.
An capellanus teneatur alere patronum. Bart.in l.si quis à libe
ris.§.de alimentis.ff.de lib.agn.
An facta præsentatione episcopo per patronum laicũ possit ip
se patronus variare,antequam ille per episcopum admittatur,gl.
in c.postulatione.de postulat.Inn.in c.cum Bertholdus.de re iu.
Si duo litigant super vno beneficio de iure præsentandi,& ec-
clesia sequestratur penes alium,& hoc medio contingit ecclesi-
am vacare,quid iuris?vide in c.examinata.de iudi.per Hosti.
Not.ꝙ episcopus in omnibus ecclesiis potest petere rationem
administrationis,vbi non est patronus clericus,vt in ca.cum ve-
nerabilis.in fine.de excep.per Inn.
Not.ꝙ potest patronus exigere rationem de temporalib⁹ in ec
clesia quam fundauit Inn.in c.de monachis.in fin.de præben.
Not.ꝙ creditor habens castrũ pignori, vbi erat ecclesia in qua
dominus habebat ius patronatus, si vacet rector ecclesiæ potest
pręsentare rectorem,de quo in c.cum Bertholdus.de re iud.& c.
examinat.de iudi.Bal.

¶Baldus de Iure patronatus.

An quis possit præsentare filiũ suũ?tenet,quòd sic:& si sunt duo
fratres patroni,an vn⁹ posset præsentare alterum?tenet, ꝙ sic.Et
an cessionarius possit præsentare cedẽtẽ? dic,ꝙ sic, si habet plenã
cessionem:secus,si habet commissionem pro ea vice tm̃:& an pa
tronatus finiatur per vnionem?G.Non obstat C.de sac.sanc.ecc.
auth.quibuscunq;.quia loquitur in alienando:sed istę quæstiões
loquuntur in vtendo.Bald.vide s̃.de loca.§.emphyteusis debet.

a ¶De Censibus,exactionibus,& procurationibus [a]. Rubrica.

Aec rubrica tres habet partes:vnde primò de prima,se-
cundò de secunda,tertiò de tertia videamus.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit,quo ad possessorium,super censibus concipiendus.*
2 *Libellus qualiter sit quoad petitorium,super censibus concipiendus.*

1 b I.§.Super †prima igitur parte,scilicet super censibus,quo
ad possessorium,sic concipitur libellus [b]:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.rectore talis ecclesiæ, vel rusti-
co tali:qa cũ ratiõe ecclesiæ meæ essem ego,vel p̃decessores mei
in possessione,seu quasi ꝑcipiendi ab eo,vel p̃decessoribus ei⁹ no
mine census, & lõgo tẽpore perceperim singulis annis tali festo
duodecim denarios,vel duos capones,vel libram ceræ,vel pipe-
ris,vel huiusmodi,sicut census fuerit impositus,ratione subiecti
onis,vel ex causa locationis,vel alia simili,pro tali prædio, quod
à me tenet, & huiusmodi, dictus P. me & dictam meam eccle-
siam præfatis meis iuribus, seu eorum possessione spoliauit, vel
quasi:vel mihi subtraxit,& soluere negauit: vnde peto me in di-
ctam meam ecclesiam super præfatis iuribus reduci in possessio-
nem,vel quasi,percipiẽdi ab ecclesia ipsa,seu ab eo,illos xij.dena-
rios & capones ipsos,& alia:peto etiam nomine subtractæ pensi
onis,vel seruitii detenti decem lib.mihi idoneè caueri,quod sin-
gulis annis illud præstabit integrè,& eum ad id sententialiter cõ-
demnari & compelli.iunge,si es Legista,& ad hoc propono acti
onem ex stipulatu præsumptam,ff.de vsur.cùm de in rem verso.
Et licet dixerim in libello Ratione subiectionis,vel taliũ rerum,
non tamen habet quis necesse causam in libello inserere, secun-
dum quosdam:quod dic,vt no.extrà eo.tit.peruenit.Quod autẽ
dixi de cautione,probatur ff.de iu.in omnibus. ff.si ser.ven.harũ.
& l.egi.& extrà de deci.dudum.in fin. Arg.tamen contrà:quia tra
ctatus futuri temporis non spectat ad iudicẽ,ff.de vsur.l.j.Solue,
vt s̃.de deci.vers.pro subtractis.& adde hîc,quod not.s̃.de restit.
spol.§. nunc dicamus.& de cau.pos.& propri.§. in retinendæ.sed
2 hæc forma frequentatur. ¶†In petitorio verò sic libell⁹ ꝯcipit̃:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.rectore talis ecclesiæ,qui nomi
ne,& vice ecclesiæ suæ vnam libram piperis,vel cerę,& huiusmo
di,vt suprà mihi in tali festo singulis annis ex tali causa dare & sol
uere promisit: & licet longo & longissimo tempore soluerit,ita
quòd ea legitimè præscripsi, nunc tamen soluere indebitè recu-
sat:vnde peto ipsum cogi ad solutionem prædicti cẽsus,& ipsum
ad id de iure teneri sententialiter declarari:peto etiam mihi ido-
neè caueri,ꝙ annis singulis id exoluet,vt C.de pactis,si certis.sed
quod dixi de præscriptione,non est necesse poni: quia tempus ñ
est modus inducendæ obligationis,ff.de act.& oblig. obligatio-
num ferè.§.placet.Nec inducit actionem,sed parit exceptionem
vt s̃.de præsc.in prin.Sufficit ergo allegare solutionem.qđ dic,vt
in præd.§.nunc dicamus.ver.sed & si aliquis.¶Vel sic:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.abbate & conuentu talis mona
sterij, qui pro seruitio à me ipsis impenso & impendendo se mi-
hi solenniter obligarũt tali loco, & termino xx. marchas argenti
pacificè annis singulis soluturos:ipsi verò contra promissionem
huiusmodi temerè venientes,sine rationabili causa in solutione
pensionis huiusmodi per quinquennium cassauerunt in meum
præiudicium & grauamen:quare peto per vos dictos abbatem&
conuentum in centum marchis, in quarum solutione cessaue-
runt,vt in posterum annuatim de xx.marchis mihi satisfaciant,&
super hoc cautionem præstent idoneam,sententialiter condem-
nari: & ad satisfaciendum de subtractis compellendos fore pro-
nunciari,& per vos compelli; peto etiam damnum & interesse,
&c.Hæ formæ probantur extrà eod.prohibemus.& c. præterea.
&c.

ADDITIONES.

a Roffredus in libellis nostris hanc materiam prosequitur, & ipse
solus ex practicis autoribus, saluo Bonagui. qui inter libellos de
hoc posuit duos breues:notat Roffr.ꝙ ordinem rubricarum no-
strarum non tenuit:intendo,ꝙ illas, quas ponebat,ipsarũ ordine
seruato,ponere debuisset,ad ꝓpositum inter rubricam de iure pa
tron.& istã posuit prolixos tractatus de interdicto Vnde vi:item
de parochiis:item de sepulturis:item de præbendis. Habet tñ au-
tor sibi regratiari:quia in multis materiis ibi posuit,in quibus alij
practici defecerunt. Quæstionem dominicalem 23. de soluente
longo tempore minorem censum,vide s̃.de loc.§.fi.ver.xlij.& su
per regula,plus semper.lib.vj.& dicam in fi.tit.71.De censuali ꝓ-
pter molendinum,quo destructo,nec vult reficere illud nec sol
uere censum,vide s̃.de loc.§.postquam.super ver.quæstionem.j.
Ioan.de Deo lib.4.de Iudæis,qui nunc episcopo,vel ecclesiæ ne-
gant censum solutum tempore,de quo non extat memoria.Sed
quæritur,vtrùm (scripsi de vsuris in c.quanto.in fi.)si censum sol
uit emphyteuta,qui vendidit,vide de locato,§.vlt.vers.44.Duas
quæstiones circa pedagia scripsi suprà de causa possess.§. 2. super
ver.quid de colligẽtibus.Fuit etiam quæstio Roff.36.de illo,cui
pro certo fundo debebatur census (pone decem) ipse vendidit
dimidiã illius fundi, & census,& censualis credens totum vendi-
tum soluit emptori die statuto totũ censum:vẽditor nũc petiit à
censuali dimidiã census,& pœna pro censu suo die sibi non solu
to,agens certi condictione ex stipulatu,quæ competit, instit. de
verb.obl.in prin.ff.si cer.pet.si quis certũ.in volumine videri po
terit.Ipse tñ soluendo dicit attendendum,qualis fuerit soluẽs,&
cui solutũ:si enim fuit rusticus,& simplicitate gaudẽs,& soluit il-
li,qui ius habeat ꝓ parte,excusat eum à pœna,ar.ff.de prob. cùm
de indebito.Nec vr̃ falsum,quod habet aliquod veritatis primor
dium,ff.de leg.2.cùm filius.§.hæres. liberetur ergo propter iustã
ignorantiam,ff.de solut.qui hominem.maximè si fide dign⁹ erat
emptor.facit extrà de procurator.in nostra.de præbẽ. nisi essent.
in prin.Inducit ẽt pro eo ff.si quis cau.l.2.ff.leg.cõmiss.l.fin.Itẽ qa
venditor fuit in culpa,non denunciando censuali:facit ff.manda-
ti,si fideiussor.§.fi.Subdit ẽt,ꝙ etiã si locus esset pœnę,committe
retur in totum:de quo no.ff.si quis cau.si seruus. & extrà de pœ.
suam.Ad dimidiam aũt census,licet solutam emptori, dicit eum
teneri,per l.vero procuratori.ff.de solut.extrà de iureiur.cam te.
Repetere tamen poterit dimidiam,quam soluit emptori,per cõ-
dictionem indebiti.Per quod etiam patet,quòd prædicta solutio
eum non liberauit,ff.de condictione indebiti,l. si non sortem. &
lege,eleganter.
b Quo ad possessoriũ,sic cõcipitur libellus.¶secundum Bonagui.
cuius fuerunt hi duo libelli,quos multum ampliauit autor.Rof.
etiam sub hac rubricæ parte vnum posuerat.

& c.quanto.& c.peruenit.de elect.querelam.de transact. de cætero.C.de pac.si certis.C.de vsur.quamuis.& ff.de vsu.cùm de in rem verso. ¶De seruitiis autem, quæ dñs, vel patronus à seruo,
a vel liberto, vel vasallo exigunt, dicā j.de natis ex li.ven.& j.pxi.[a]
¶Item de seruitiis à rusticis. vel colonis præstandis subtractis, vide in præ.§.in retinendæ.& §.nunc dicamus.

ADDITIO.

a Proximo.¶ver.verificatur de vasallo: de aliis nil ibi dicit.

SVMMARIVM.

1 *Exactio tributorum diuersimodè consideratur, secundum quas exactiones diuersimodè etiam formandi sunt libelli.*
2 *Instrumentum qualiter sit super locatione pedagij formandum.*
3 *Vasallus contra dominum insolita seruitia exigentem, qualiter libellum formabit, ne amplius exigat.*
4 *Iudicis officio succurrendum est illi, cui vltra vires collecta imponitur, vel qui ad officium vocatur, nec tenetur.*
5 *Vocatus ad officium si est inhabilis, qualiter formare habeat libellum.*
6 *Iudicis officio dominis succurrendum est, quibus, colonis eos dominos esse dubitantibus, denegantur reditus.*
7 *Munera personalia patrimonialia, seu mista, quæ sint, & qualiter indicantur.*
8 *Vniuersitate in quibusdam debitis obligata, an quilibet de vniuersitate teneatur conferre ad debiti solutionem.*
9 *Vniuersitate alicui domino ad annuā pensionem obligata, si dominus aliquem de vniuersitate priuilegiet non soluere, an pro illo soluet vniuersitas, aut tanto minus, quantum ille soluisset.*
10 *Vicinia puteum, vel clibanum, vel porticum habente, quæ egent refectione, an aliquis ex vicinis possit illorum vsui renunciare, ne subiaceat collectioni, vel collectæ.*
11 *Vniuersitatis pactum rustico factum de non petendo ab eo collectam, an sit validum.*
12 *Rusticus vadens ad habitādum in quadam villa, vel castro, quæ iam erat debitis obligata, an teneatur conferre ad solutionem.*
13 *Rusticus alicuius vniuersitatis debitis grauatæ inde recedens, an ad ea teneatur, ex quo ibi erat tempore debiti contracti.*
14 *Damno alicui in castro, vel villa dato, si agatur ad emendationem, an ipse idem debebit cum aliis contribuere.*
15 *Electus ad duo officia in eadem ciuitate, vtrum illorum retinebit.*
16 *Electus in Potestatem cuiusdam castri, an altero se opponente & lite pendente officium Potestariæ exercebit.*
17 *Si collecta fiat, vt secundum æstimationem bonorum cuiuslibet soluatur, an bona vxorum sint æstimanda.*

¶ De exactionibus.

2.§.Nunc dicendum restat de secunda parte rubricæ, scilicet de exactionibus. ¶†Scias ergo[a], ꝙ quan-
1 a doque publicani, siue exactores tributorū exigūt vltra debitum: ideo prætor contra eos induxit actionem in factum ex edicto de
b publicanis, per quam coguntur restituere in duplū intra annū[b], pòst simplum, ei, à quo ipsi, vel eorum familia exegerunt, ff. de public.& vec.l.j.¶Sic ergo libellus concipietur:
Lib.Coram,&c. cōqueror de P. publicano domini Imperatoris, vel Reipublicę, qui nomine publicani sciens me nihil debere exegit à me c. vnde illa c. mihi in duplum restitui peto: & ad hoc ꝓpono actionem in factum ex edicto de publicanis.¶Actor ergo sic ponet:
Pos.act.Pono, ꝙ es publicanus. Item ꝙ nomine publicani x. à me extorsisti. Item ꝙ illud, quod exegisti, per vim accepisti. hæc probantur ff.eod.l.j.§.j.& ij.& l.licitatio.§.quod illicitè.C.quod met. cau.l.j.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono. ꝙ tantùm T. fuit publicanus. Item quòd id, quod accepi, pro tributo illi⁹ prædij percepi. Item quòd illud debebas soluere. Item quòd tātum redditur ex illo prædio, quod à te possidetur. Quæ autem pedagia leuari possint, & an collectores pedagij prohiberi possint, no.s. de causa pos.& propri.§.quia verò. ver.quid de colligentibus. Qualiter formetur instrumentum su-
2 per locatione pedagij, not.s.de loc.§.j.ver.porro.¶†Sæpe quo-
c que[c] domin⁹ à vasallo, qui ratione alicuius possessionis certum facere domino tenetur seruitium, vel à colono plus solito, & pl⁹ debito exigit: vnde quia eis nulla actio contra eum competebat quia nec vi bonorum raptorum, nec quod metus causa, nec con
d stitutio, si quis in tantam[d]. ideo in subsidium datur eis iudicis officium, ne deinceps talia faciant, & exacta reddant, C.lib.xj.in qb. causis col.cen.domin.ac.pos.l.j.in auth.de quæstore, Collat.6.in
e quo sic libellus concipitur[e]:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.domino meo, cuius sum colonus censitus, qui à me exegit x.plus, ꝙ̄ cōsueuerit, & debuerit: quia cùm debeātur sibi x.nomine census, ipse exegit xx.& exegit etiā pro tempore futuro: vnde peto, ꝙ x.exacta mihi restituat officio vestro, domine iudex, & quòd prohibeatur exigere in futurum: & ad hoc propono officium iudicis. Eodem etiam modo conci-
3 piant adscriptitij & alij coloni, ¶†Vasallus verò sic concipiet:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.quià me talia seruitia exegit, s. quòd fodiam sibi hortū, vel aream, plantem vineam, vel cooperiam sibi domum, vel portem literas, vel similia: quæ sibi facere nō cōsueui, nec debeo: vnde peto, quòd prohibeatur officio vestro, domine iudex, à me exigere in futurum, & ꝙ decem, quæ à me hac ratione exegit, mihi restituat: & ad hoc propono officiū vestrūm, domine iudex, infrà de natis ex libero ventre, ver.cæterùm.& seq.¶Vel sic:
Lib.Coram,&c, conqueror de P.domino meo, cuius vasall⁹ sum qui cōsiderata qualitate feudi, quod ab eo teneo, ꝓ seruitio, seu corredo Imperiali, vel filia maritanda, vel aliis exegit decem pl⁹, quàm sibi debeam, & quàm cōsueuerim præstare: cùm semper p̄stiterim pro corredo Imperiali, vel pro exercitu tantùm x.& ipse à me modò exegit xxv. ideo ago contra eum, quòd prohibeatur in futurū à me exigere officio vestro, domine iudex: & ad hoc ꝓpono officium iudicis, C.lib.x.in qui.cau.col.cen.l.j.C.de agri.& cen.l.fi.in auth.de quest.Colla.6.arg.ff.si quadru.pau.fec.di.l.pe. ff.de iur.delib.l.si quis id, quod.¶Actor ergo sic ponet:
Pos.act. Pono, quòd sum censitus vasallus tuus. Item quòd hoc debeo, vel conueni prestare tibi nomine census, vel seruitij. Item quòd à me exegit hoc vltra illud, C.in quib.cau.col.cen.l.j.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono, ꝙ id, quod exigo, propter talem possessionem, quā postea tibi dedi, exigo. Item ꝙ tua sponte recepi. Itē quòd spōte obtulisti, & soluisti. Item quòd hoc plus ex certa scientia soluisti, ff.de reg.iur.cuius per errorē. Et iunge hoc, quod no.s. de feu.§.
4 quoniam.ver.& nota, quòd.¶†Porrò[f] si vltra vires collecta im
f ponitur, vel vocatur ad officium, qui non tenetur per officium
g iudicis succurritur ei, C.libr.x.quemadm.ci.mu.ind.l.j.2.3.& 4.[g] ff.de vac.mun.l.sextūdecimum.§.fi. Sic ergo tunc lib.concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.collectore ciuitatis nostræ, vel castri, vel villæ, qui supra vires patrimonij mei mihi duas libras indixit: cùm habita ratione & collatione patrimonij mei de collecta mihi imposita contingeret me tantummodò vna libra: vn-
h de peto à vobis, quòd tale indicium tollatur, & à me nil exigat[h], vt in præalleg.l. Si autem collector exegit, iungas: & peto, quòd
5 libras exactas mihi restituat, C.lib.xj.ī quib.cau.col.cen.l.j.¶†Si
i verò vocaris ad officium, cùm sis inhabilis[i], sic concipe:
Lib.Coram,&c.propono, quòd cùm sim inhabilis ad officium ꝯsulatus, vel aliud, vel sim de alia prouincia, vel vocatus ad munus tale, & ab illo appellauerim, appellatione pendente ad aliud munus me talis nominator nominauit: vñ peto ꝓ vos à tali nomina
k tiōe releuari, & ad hoc ꝓpono officiū vestrū, vt p̄.l.C.quēadmo
6 dū ci.mu.īd.[k]¶†Eꝯ qñq; dñi ab adscriptitiis, seu colonis redit⁹, siue sint

ADDITIONES.

a Scias ergo.¶Secundum Rof.vbi de hoc edicto: & eius sunt hæc verba, vsque ibi, quę autem.& tria, quę requiruntur hoc casu per positiones patent.
b Intra annum. ¶Hanc tñ pœnam euadit restituendo subreptum ante sententiam: & hoc respectu dicit l.j. §.2. quòd hoc edictum est mitius. nam contra eum competit vi bon.rap.& furti. quæ dātur in quadruplum, & non est in illis prædictum beneficium.
c Sępe quoq;.¶De edictis saltat ad officia: & hoc est septimum in ordine officiorum, scilicet de off.iud. quod sub colono, vel vasallo: & hoc vsque ibi.porrò.
d Si quis in tantam.¶Supple, quia non inferebatur violentia, quo ad primum & tertium: nec metus, quo ad secundum.
e Libellus cōcip. ¶ Hos libellos ñ inuenies sub proxima rubrica, de qua suprà.nā declarauit plenè, & per diuersas rubricas, qui essent adscriptitij, qui censiti, qui coloni conditionales, &c. tractamus demū de vasallis: & sub rubr. de sacramēto vasalli inuenies hos libellos: sed libellos dominorū contra ipsos colonos in possessorio, vide s.de causa pos.§.j.ver.si verò rustici. Host.autem de prædictis diuersorum nominum agricolis plenè tractat in rubrica, de natis ex libero ventre.
f Porrò.¶Totum.quod sequitur, fuit Rof, vsque ad vers.quæ autem.& continuatur suprà proxima rubrica.
g Et iiij.¶l.ij.& vlt.faciunt ad primum dictum: iij.& iiij.ad secundū.
h Exigatur.¶Intelligo de personæ indicto.
i Inhabilis.¶De hac distinctiōe vide, quod scripsi de voto, ex multa.in gl.antepen. hoc dico propter leges allegatas, quæ non sonant in defectum.

siue sint in pecunia, siue in aliis specieb. exigūt: illi verò recusant soluere, dubitantes, an domini sint prædiorū, pro quibus exigit: vnde dominis per officium iudicis succurritur: in quo sic libell⁹
a concipitur: Lib. Coram, &c. conqueror de P. ᵃcolono, vel adscriptitio meo, qui mihi reditum x. lib. ceræ, vel x. sol. vel simile soluere debet pro talibus terris, quas sibi locaui pro prædicto reditu: quē reditum mihi soluere recusat, dubitans, an sim domin⁹ illarum rerum: vnde ago contra eum, ꝙ vel mihi fideiussorem det de prædicto reditu mihi soluendo sine procrastinatione, si ꝓbauero me dñm illorum prædiorū, vel prædictum reditū mihi sol
b uat: & ad hoc propono officium vestrū, C. de agri. & cen. l. litib⁹ ᵇ.
7 ¶ † Quæ autem ᶜ sint munera personalia, quæ patrimonialia, &
c quę mista, no. ff. de mu. & ho. l. j. & fi. Et scias, ꝙ personalia indicūť rōe originis, vel ĩcolat⁹, vel priuilegii, vt C. li. x. ď ĩcol. l. priuilegij. Itē ĩ collatiōe muneris psonalis ĩspicięda sunt ætas, facultates, vi
d ta & fama. ff. e. ᵈad rēpublicā. & l. vt gradatim. & l. honor. §. de gerēdis, C. de epis. aud. præsides. Itē patrimonialia imponuntur pro modo possessionum masculis & fœminis, minoribus & maiori-
e bus, ff. eo. l. fi. §. patrimoniorum. C. eo. ᵉ per totum, C. quemad. ci. mu. ind. l. fi. C. lib. x. de anno. & tri. in fraudem. & grauati leuamen accipiant, quod per criminosa commenta est eis impositū, C. lib.
8 xj. de cens. qui se grauatos. ¶ † Quid si aliqua vniuersitas tenetur in quibusdā debitis, nunquid quilibet de vniuersitate tenetur cōferre ad debiti solutionem? de hoc no. ff. quod cuiusq; vni. no. l. j.
f §. quibus aūt eorum ᶠ. Pone Rheginus habet prædium in diœcesi Parmen. nunquid tenetur ad collationem in ciuitate Parma? Respon. patrimonialia munera debet Parmæ subire, nō persona lia, ff. ad municip. filij. §. fi ff. eo. rescripta. §. fi. & l. fi. §. præterea. ff. de cen. forma. C. quemad. ci. mu. ind. l. fi. & C. lib. x. de mul. in quo loc. l. i. ¶ Quæ autem dicantur munera, quæ possessoribus indicū
g tur, habetur in præ. l. honor. §. viarum. & in præ. l. rescripta. §. fi. g
9 ¶ † Quid si vniuersitas alicui⁹ loci tenetur alicui dño ad certam annuam præstationem: dominus autem concedit priuilegiū alicui personæ de vniuersitate, nec præstare tenetur: vnde vniuersitas nunc soluit tantum minus, quantum illum priuilegiatum de collecta cōtingebat: quæritur, vtrùm teneatur vniuersitas ad integram collectam? & videtur, quòd sic, argum. C. libr. xij. de decurio. l. vacuatis. Nam priuilegium vni concessum, non est vniuersitati concessum, ff. de rer. diuisio. in tantum. vnde non debet ad eam extēdi, Inst. de iure nat. §. quodcunq;. ff. de constit. prin. l. j. Idem in pactis, ff. de pact. si vn⁹. §. ante omnia. Priuilegia enim singulorum legem cōem non faciunt, vt xxv. q. ij. non exēplo. Dic contrà, ꝙ vniuersitas possit se pro parte illius excusare, C. de pac. creditores. C. si contra ius, vel vtil. pub. l. fi. ff. de leg. j. si fundus. §. si libertus. ff. de alimen. & cib. leg. l. 4. ff. de censibus, cùm possessio
h nibus. ff. de excep. dol. l. si à patre ʰ. ¶ † Item pone: quędam vicinia
10 habet puteum, vel clibanum, vel porticum communem, q̃ eget refectione, vel purgatione: nunc quidam ex vicinis volens euitare collectionem, siue collectam, vult renunciare vsui & commodo illius, quæritur, an possit? Videtur, quòd propterea non euitabit. nam si in puteo, vel clibano non est id, vnde fieri possit, collectio est in quolibet facięda, vt C. de aquæductu, l. ad reparationem. C. de oper. public. l. ad portus. Nec priuilegio dignitatis se potest aliquis excusare, vt ibi etiam ecclesia, C. de sac. san. eccl. ad instructiones. Imò omnes cōpelluntur, vt C. de ædific. priuat. si, vt proponis. ff. pro soc. cùm duobus. §. item si communē. Collectio enim non fit propter personam, sed propter domum: nec est à persona, sed à domo facienda. quod patet, quia inquilini nō debent soluere pro illa collectione: & si soluerint, possunt cōpu
i tare in pensionē, vt ff. de via pub. ⁱ in l. Græca. & ad hæc C. de pig. in summa. vnde debet soluere, etiam si ad aliam se transferat ciuitatem

iubendū, & iudex quo iure hoc faciet ꝑ l. hęc stipulatio. ff. vt leg. vel fideic. nom. ca. ff. de procur. non cogendum? Itē soluere, quæ est alia alternatiua, qūo eum coget, cùm ď debito non ꝯstet? Respondet, prudentissimum fuisse illius legis consilium datū in subsidium non erat certum dominum locasse. obiectio enim procederet, cùm certum esset eum locasse. sed quia colonus, vel adscriptitius aliquibus & paucis annis soluerat censum domino, solutio illius temporis inducis hoc remedium, vt colonus fideiussorem det, vel soluat: nec dico, quòd illa solutio faciat censum debitum, vt per illam in posterum debeatur, C. de pactis. si certis annis. ff. de act. & obligat. l. obligationum. §. placet. sed facit, vt sciatur, soluens ad quorum alterum teneatur: de quibus suprà simile ff. de itin. actuque priua. ex primo capite. si in triginta diebus hoc acquiro. quòd prohibendus non sum, quandiu de iure meo probem, ff. eodem titul. l. ij. & simile in interdicto de aqua quot. & æstiua. ff. eodem titul. l. j. §. quod autem. Item simile in electione, cui semel interfui, extrà de causa possessi. cùm ecclesia. secundum eum.
c Quæ autem. ¶ Hîc incipit ponere verba Alb. Gal. in tit. de mune. & ho. vbi totum habetur, exceptis versiculo, sed quid si vniuersitas. & ver. item pone. & ver. fi.
d ff. eod. ¶ scilicet, & sic j. allegat, & seq. ver. Digest.
e C. eod. ¶ scilicet de mun. patrim.
f §. quibus autem eorum. ¶ in vlt. gl. ibi no. & dicit hîc Alb. ꝙ bona communia possidebuntur, vel vendentur: quæ si non extant, fiet collecta: & de hoc pleniùs s̃. de sent. excom. §. sequitur. versi. quid si vniuersitas.
g §. fi. ¶ Ad materiam vide, quòd scripsi de immu. eccl. c. j. in glo. de hoc. lib. vj. Quia tamen plus in oneribus ecclesiarum, q̃ personarum instituti, autor aūt hîc de personis laicis tractat, est sciendum, quòd si Parmēsis origine trāstulit domiciliū Rhegij, & habet bona Parmæ, cùm originale domiciliū propriū, vel patrimoniū voluntate non possit regulariter ēt, quantum ad onera, alteri⁹ adiectione, vel accumulatione mutari, ff. ad muni. assumptio. in princ. & præ. l. ordine. §. fi. saluo, qď de senatoribus dr, eod. tit. l. municipes. & de sena. l. pe. & no. C. li. x. de munic. & orig. l. origine. sequitur propria neminem posse volūtate eximi. Manifestum ergo, ꝙ tenebitur in ciuitate Parma duplici ꝯsideratione, originis & possessionum, subire onera prædialia & personalia, quæ pro prædiis imponunť, ff. ad municip. in col. j. & C. de mun. & orig. lib. x. & vide, quæ ibi not. & de incol. l. ij. & illæ leges, in quantum dicunt, ꝙ vtroque loco tenetur, quo ad ciuitatem Rheginā, de personalibus non concernentibus prædia. In illa enim mistura, qua loquimur de personalibus propter prædia, cùm duplex sit ius ciuitatis Parmensis, vt dixi, illud mistum competit potiùs habenti duas rationes, q̃ habenti vnam tantùm, de iure patro. suggestum. in fi. vbi concor. & est tex. in auth. de consan. & vter. fra. §. vlt. col. 6. & hoc casu onus tale prædiale, vel mistū non subit in ciuitate Rhegina, ne duob⁹ locis illa cōpellatur agnoscere, C. de mul. in quo loco, &c. l. j. & quod ibi no. in vlt. glos. Si verò in ciuitate Parmæ nō erat ciuis originarius ipse, vel pater, illud domicilium solū acquisitum bene potuit mutare, ff. ad municip. l. nihil. in col. 2. Quo casu vř, ꝙ de bonis Parmæ dimissis, vel postea quæsitis, munera mista soluet Rhegij, nam in hac mistura, q̃ñ vnam solam rationē, diuersam tñ habet locus vterque, quia Rhegium personam, Parma prædium, persona, quæ dignior est, præpōderabitur, & trahet ad se minus dignū. facit ff. de vsu. in pecudum. ad fi. ad idem extrà de consec. ecc. vel altar. quod in dubiis. ff. de relig. & sump. fun. cū in diuersis. C. de app. præcepimus. ante fi. ad hoc inducit ff. de tut. & curat. da. ab his, l. j. in fi. & de rebus eo. qui sub tut. vel cur. l. magis. §. illud. vbi tutor simpliciter datus à iudice domicilij, ad totū patrimoniū, vbicunq; sit, dat⁹ esse vř, licet ab existentibus in alia prouincia ille datus se valeat excusare, ff. de excus. tut. l. illud. Nominatim aūt ad patrimoniū alterius prouinciæ dari nō posset: vide eo. tit. pp litem. §. licet. & quod ibi no. ad hoc faciunt, quę scripsi post Inn. & Host. de fo. comp. postulasti. in magna gl. Sed simpliciter, vel merè prædialia, quæ patrimonialia vocantur, tenebitur soluere Parmæ. vnde rectè dixit autor, & patet in legib⁹, quas allegat. Distinctionem de triplici munere, personali, patrimoniali & misto, no. Accur. C. de mune. patri. super rubrica, lib. x. & habetur ff. de mun. & hon. l. j. in prin. & l. fi. & per totum. De ciuibus, & incolis, & vbi, & qui munera subeant, plenè no. C. de incol. l. ciues. ff. ad municip. assumptio. §. filius. ADDE, in quo loco munera, siue personalia, siue realia, sint soluēda, Pet. de Anc. cons. 341.
h Si à patre. ¶ Multum plenè scripsi de hoc post Host. de immu. eccl. peruenit. in magna gl. vbi tenet partem secundam: item Vbertus de Bob. dicens, Azo. hoc tenere, per d. l. si pro parte. & per l. j. C. de diuer. rescrip. ADDE Anch. latè cons. lxj.
i ff. de via pub. ¶ meliùs de loc. fruen. vbi dixi, s̃. de loca. §. postquā. ver. sed quæritur, vtrùm. vbi posuit verba legis: ibi vide.

ADDITIONES.

a Conqueror de P. ¶ Roffre. dicit, Propono, quòd P. & c. & hac de causa hoc dixit, quod scripsi s̃. de off. iud. super rubrica.
b Litibus. ¶ Scire debes, ꝙ ꝯ consilium, vel prouisionem huius legis Roff. fortiùs resistit, q̃ gl. vel Andreas, sic dicens, ꝙ actor locauit, vt dominus illas terras colonis vel adscriptitiis pro certa portione soluēda in pecunia, aut soluenda in alia specie: & tunc erat contractus innominatus, ff. deposi. l. j. §. si quis seruum. Proponat ergo dñs primo casu actionē locati, secundo præscriptis verbis, vel aduocet terras, vel ipsarū possessionem, per l. si quis cōductionis. C. loca. Qua ergo stultitia dñs iste agere nollet de proprietate, probando se dñm, quod vult lex illa, cùm recuperata possessiōne colono incumbet illud onus, qui fiet de possessore petitor? ff. de rei vend. l. is, qui destinauit. & habebit ex hoc maximum cōmodum, C. de rei vend. l. fin. Instit. de interd. §. commodum. Si verò ipse actor nō locauit, quo iure petet arctari colonum ad fide-

tatem. Argu.contrà, ꝙ possit renunciare, ff.de col.illi.l.j.in fi.C.de
pac.si quis in conscribendo.ext.de reg.apostolicæ.ff.pro derelic.
per totum.Ratio enim, quare debet soluere, est vtilitas, quā inde
sentit, ff.ne quid in loco pub.l.ij.§.vicinales. Itē facit ff.de dam.in.
fec.prætor ait.§.fi.ff.si seruit.ven.& si fortè.§.ij.& 3.ff.de vsufruc.
a si absente. in quibus dicitur, ꝙ non cogitur quis rudera [a] tollere
& domum reficere, si velit domum pro derelicta habere. Sed cer
tè hic nolebat domui renūciare, sed solùm vsui & vtilitari putei.
b quod si facere vellet [b], non cogetur. Dicendum est ergo, ꝙ cogē
dus sit conferre, etiam si velit vsui renunciare, nisi fortè velit do-
mū pro derelicta habere, ff. de leg.ij.si quis filios.§.fi.& l.si hæres.
c tarda enim est renūciatio, cùm iam habuit vtilitatem [c]. Vel distin
gue, an indigeat refectione; quia corruit propter operis vitium:
d & tunc non tenetur: an indigeat propter vsum [d]: & tunc teneaṫ,
ff.loc.& cond. Martianus.& l.si.in fi.& facit ff.de mun.& hon.cu-
ra ex re.§.fi.ff.de re mil, qui cum vno.§.non omnis.C.de pign.ac.
11 post. ¶† Quid si vniuersitas fecit pactum rustico de non peten-
do ab eo collectā, nunquid valet? not. Accur. ꝙ nō, C.lib.x.de de-
e cur.vacuatis [e]. Vel dic [f], si est oriundus de villa, nō valet, nisi ex cā
f vera & approbata, vt C.de his, qui à patri.l.j.lib.x. Si verò non sit
g de villa, seu subditus, fides ei seruanda est, ff.de iure immuni.l.2. [g]
12 ¶† Sed quid si aliquis rusticus iuit ad inhabitandum in quadam
villa, vel castro, quę iam erat debitis obligata? Dic, ꝙ non tenetur
13 conferre ad solutionē, vt C.de decur.prouidendum. ¶† Sed qd
erit, si rusticus alicuius vniuersitatis debitis grauatę inde recedit,
qui tamen ibi fuit tēpore debiti ꝯcti, nunquid ipse tenetur? dic, ꝙ
h si iam erat ei denūciatum, non tenetur [h], ff.ad munici.incola.ij.ff.
de iudi. si quis postea.extr.de for.comp.c.pen. Si autem non erat
denunciatum, videtur, ꝙ sit obligatus: quia si vniuersitas haberet
aliquas res ex collatione, ipse suam partem reciperet, ff.de col.il-
lic.l.j.& ad hoc ff.de iur.immu.semper.§.cōductores.& not.in p̄.
l.in collatione. Sed an filius conueniri potest in loco paternæ ori
14 ginis? de hoc s̄.de cōp.iud.adit.ver.xlij.& seq. ¶† Quid si damnū
datum est alicui in castro, vel villa, & agitur ad emēdationem dā
ni: nunquid ipse idē debet cum aliis contribuere? dic, quòd sic, vt
ff.de leg.j.huiusmodi.§.si Titio.& arg.ff.fam.erc.l.rem pignori.ff.
j ad l.Rhodiam.de iact. l.i.§. cùm in eadem. & §.si nauis à piratis [i].

ADDITIONES. De im

a Rudera. ¶id est, ædificia, quæ ruunt.
b Facere vellet. ¶scilicet renunciare domui.
c Vtilitatem. ¶per hoc dixit Gui.de Suz. ꝙ à contributione præte-
ritæ expensæ, cuius vtilitatem participauit, se ñ poterit excusare.
d Propter vsum. ¶ipsius & aliorum.
e Vacuatis. ¶Non dicit hoc Accur.ibi asserendo, sed arguendo, in
gl.ij.& in fi.primæ gl.innuit contrarium.
f Vel dic. ¶secundum Alber Gal.
g L.ij. ¶Per hanc l.& per l.j.C.de his, q spō.mu.pub.sub.terminauit
hic Alb. Odof.Muti.sub eo pacto factū ciuē Bonon.ad collectas,
vel munera nō teneri. Gui.de Suz.prolixè tractauit hūc casum lo
quens de consuetudine, q̄ fuit longissimo tēpore in ciuitate ser-
uata, ꝙ de alieno districtu veniētes ad habitandū in ipsa ciuitate,
vel districtu, liberi & immunes essent ab oneribus & exactionib.
cuiuscunq; speciei: pone. ꝙ hæc verba sunt largissima: quidā habi
tātes in villa sancti Ioānis fruebantur hoc pro priuilegio: fecit ci
uitas statutum, ꝙ habitatores sancti Ioānis debeāt facere & con-
ferre ad quoddā laborerium, quod ibi fit per cōe, non obstāte ali
quo priuilegio: q̄ritur, an illis per cōsuetudinem liberis p̄iudicet
hoc statutum? Determinauit pro illis priuilegiatis per consuetu-
dinem, quibus iā ius quæsitum erat consuetudinis vigore, ꝙ eis ī
uitis auferre nō potuit: principaliter allegāt duas alias leges ff.de
bon.poss.ꝯ tab.l.si post mortem.in fi. & ff.de pact.l.fi.& per regu
lam, quæ vult mutari non posse consilium in alterius detrimen-
tum, ff.de reg.iur.nemo potest.eod.tit.mutare.lib.vj.facit eo. tit.
quod semel.& c.decet. Est sciendum ꝙ Dy.super l.si ex toto.j.re-
spon.ff.de leg.j.tractat, an is, cui data est per ciuitatē īmunitas col
lectarum, teneatur ad auctas pp guerram? Et tenet, ꝙ sic, per l.C.
lib.x.vt nemini lic.in emp.spec.se excus.l.vna: apertè illa lex tollit
omnia priuilegia, cùm necessitas vrget cōparari bladum: gl.ibi ex
emplificat de fame, vel guerra, si guerra restringatur ad casum ex
pressum, vt pp illam oporteat emptionem bladi fieri: non est ca-
sus, sed argumentum probabile: & Dyn.argumentum probabile
allegabat, non in casum: præmittit autem argumenta prò & ꝯ.ad
negatiuam, legem prædictā, si ex toto.& ff.de vac.mun, in hono-
ribus.§ qui muneris.& de ser.vrb.præd.si seruitus.j.respon. Ad ꝯ
rium, ff.de ꝯh.emp.l Rutilia.ff.de transac.qui cum tutoribus.& l.
cùm Aquiliana.& de aur.& arg.l.si ita.& vide, quod no.de priui-
legiis, cùm capella. Tractauit Vbert.de Bob.duas q̄stiones de ru-
stico, qui emit à milite possessiones, de quibus nūquā fuerat solu
tum fodrū: nec mireris de vocabulo, quod habetur de iure patr.
vbi exponitur pro collecta, secūdum vulgare Vberti: nunc id.pe-

titur à rustico: an se possit tueri? Pro rustico facit ff.de acq.rerum
dom.l.traditio.ff.de ꝯh.em.alienatio.& l.dolia.§.j.C.lib.x. de exa
ctor.trib.l.fi.ff.de eden.quædā.§.nihil ff.de priuil.cred.l.neutri.§.
eorum.de ces.bon.l.2. Sed hæ duæ leges loquūtur de priuilegio
actionis & causæ, ff.de his, quæ in frau.cred.ait ptor. §.j. de solut.
Modestinus.de reg.iur.is, qui in ius.lib.6. Soluit, ꝙ si reperitur mi
litem pp suam nobilitatē fodra nō soluisse, hoc rustico non pro-
derit, ff.de mun.& hon.l.3.in prin. Et sic procedet, quod dicitur,
datum prędiis non extingui cum persona, sed datum personis cū
illis extingui: facit ff. de aqua quot.& æstiua, l.j.§.pen.ff.de censi.
ętatem.§.rebus.de reg.iur.priuilegium.lib.vj. Faciat ergo ꝙ alij ru
stici hoc faciant, ff.de censi.forma.§.j. Cùm ergo ex persona rusti
ci hoc beneficium in illum cadere non possit, cessabit immunitas
& hæc sit generalis responsio ad contraria. Ad casum bene facit
ff.de publica.& vect.licitatio.§.fi.vbi emens à fisco soluit tributa.
Ad idem ff.de leg.3.fideicom.§.si seruo.vbi non tenet legatū mi
litiæ factum seruo, vel secundum eum, non licebit nominatim ꝓ
illa possessione imponere fodrum. Si autem ꝓ toto patrimonio
imponitur, licet plus, quàm priùs, propter augmentum tenebit
impositio. Hanc distinctionem probat per aduerbium Separatim
positum in l.si.C.de alie.ad idem l.j.C.de iure dot.imp. Ipse indu-
cit, quòd multa negata per species, conceduntur per genus: & q̄
per se non transeunt, cùm vniuersitate transeunt, extr. de iure pa
tro.ex literis ff.de acq.rerum dom.l.quędam.de fundo dot.l.j. Ex
tat alia qō de castro, vel villa ciuitati subiectis, quę tamen habent
territorium, intra quod quidam nobiles possessiones latas habē-
tes, fecerunt complures domos, quæ per colonos ipsorum ha-
bitabantur, & est facta parua villa: & hoc sæpe accidit: ciuitas im-
ponit centum pro fodro, castro, vel villa, certa paria boū, vel cer
tum numerū personarum ad certas operas faciēdas: de his īpo-
nunt illi de castro, vel villa, partē illi villulæ: illi dicunt, ꝙ nolunt
cum illis cōionem habere, sed esse volunt sub ciuitate. Pro eis fa
cit ff.ad munic.q ex vico.C.de vectig.l.j.& de alluuion.& palud.
l.ij.& 3.iudicat ꝯ villulam, ex quo ꝯstat, ꝙ in ipsius castri territo-
rio facta est: nec expedit castro aliud probare, q̄ territoriū, ff.de
iud.insulæ.ff.de vac.muner.l.j.ad fi.ad l.Iul.pecu.cū eo.facit ff.de
minor.in causæ.in prin. Si tñ ciuitas, vel dñs castri, vel villæ pp lo
ci distātiam, vel hominū excrescentiā vellet illam nouam villā
cum suo territorio facere, hoc posset: & tunc secunda esset exē-
pta à prima, sicut de prouincia diuisa dicitur de offic.asses.si eadē.
Sic diuiditur ex causa vnus episcopatus in duos, vna parochia in
duas, & vna præbenda in duas, xvj.q.j.pręcipimus.extrà de eccle.
ædif.ad audiētiam.de præben.vacante.in fi.& hoc eo. tit.tuæ. Idē
esset, quando castrum, vel villa non haberet determinatum ter-
ritorium: quia secundum id illa villula nil haberet commune cū
illo castro, vel villa: sed respondet ciuitati, vel domino, cuius cer-
tum esset fore illud territorium: & sic differt terminatum à non
terminato.facit C.li.xj.non licere habit. Metroc.l.vna. Casum re
uoluit alia quæstio Guid.de Suz.mihi sub litera M.scilicet an im-
munitate data alicui castro cum suis villis, per ciuitatem, vel eius
dominum, gaudeant villæ nouiter factæ? Ad negatiuā allegatur
ff.de leg.3.l.vxori.2.respon.cōia præ.l, j si seruit.vend. l.fin.ff.de
dam.infec.l.dāni.in prin. Ad ꝯriū, ꝙ beneficia sunt largè interpre
tanda, ff.de ꝯstit.prin.l.fin.extrà de don.cū dilecti, ff. de liberis &
posthu.l.placet.ff.de seruit.l.si seruitus. Ipse tenuit primū per le-
gem ff.de lega.3.Iulianus.in fi.quæ bene facit cū l.seq. Ad casum
facit decr.de priuilegiis, cū capella.cū ibi no.in j. gl.& quæ super
ea dixi & remisi. ADDE, an immunitas concessa venientibus ad
habitandū, possit reuocari, Pet.de Anch.cōs.2.Alex.in con.ccvj.
ij.lib. Et an īmunitas ꝯcessa trahatur ad nouam oneris impositio-
nem.& per eundem conf.93.ij.lib.& vide, quod latè voluit Ro-
man.consi.436.in 4.vol.
h Non tenetur. ¶vel cōsulibus, vt no.in præd.l.incola.ff.ad muni.
& cōiter habetur, hæc nō tenetur: sed debet esse sine Non: & vi-
de, quod no.s̄.de stat.mo.ver.xlviij. ADDE, quando nouiter ve-
niens ad habitandum teneatur ad collectā, Alex.conf.cxv.ij.libr.
i Et §.si nauis à piratis. ¶& eod.tit.l.nauis onustæ.§.cū aūt. & ff.de
leg.j.ab omnibus.§.si Titio.vbi per Dy. vt etiam dixi de elect.cū
non deceat.lib.6.super vlt.gl. Nouissimè inueni hanc quæstionē
per Mart.de Fano plenè disputatā, & incipit.cōiter in capitulo.&
quia Dyn.parū tractat, ideo plus instabo: præmitto, ꝙ ipse tenet,
quod suprà, dicēs, quòd si in cōi essent aliqua cōmunia, quæ ces-
sante hoc onere fuissent inter homines loci diuisa, cōstat, quòd
si sibi illud soluatur, pars sua, quæ sibi diuisa fuisset, illi soluitur: q̄
ritur ergo, si collectam imponi oportet, etiam pars sua in solutio
ne nō erit. Pro quæstionis solutione autem vltra iura præallega-
ta inducit ff.de cond.& demonst.quæ hæredi.§.Plautius.fam.er-
cisun. l.hæredes.§.fin.de adi.leg.l.pater.§.fin.& de legat.2.si pe-
cunia. Allegationes autem ipsius ad partem contrariam in
hoc consistunt, quòd solutio & emenda facienda est sibi:
¶ergo

¶De immunitate ecclesiarum & clericorũ in se & in rebus eorum, quo ad collectas, & alia, vide j. de imm. ecc. & s. de cler. con
15 iug. ¶† Quid si quis est electus in eadẽ ciuitate ad duo officia? dicunt quidã, ꝙ illud retinebit, qđ sibi primò est collatum, ita ꝙ ordo seruetur, ff. de vsufruct. quoties. extr. de præb. de multa. & si ñ apparet, quod primò collatum est, eliget, qui contulit, ff. de excus. tut. qui duas. Si autem à diuersis electus est, nec apparet quis primò elegerit, maior iudex eliget, ff. de re iud. duo. Vel fortè eli
a get, is qui elect⁹ est, vt ff. de leg. j. qui duos. ext. de præb. referẽte[a]. Vel dic, ꝙ neutra electio valet, ff. de hæred. institu. qui soluendo,
16 ¶† Pone: T. fuit elect⁹ in Potestatẽ cuiusdã castri: quidã se huic electioni opponunt, dicentes, eam non valere: quæritur, an pendente lite exercebit officium Potestariæ? Respõ. dic, ꝙ non, si nõ
b inchoauit exercere[b], ff. de re mil. qui status. secus, si inchoauit, ff. nil inno. ap. pen. l. j. §. pe. ff. de mun. & honor. reus. §. j. ff. de ap. Imperator. §. j. 8. q. 4. nonne. In electo autem in prælatum, dic, vt ex-
17 tr. de app. constitutus. & de electione, nihil. §. fin. ¶† Quid si fiat collecta, & soluatur secundum æstimationem bonorum cuiuslibet, nũquid æstimabit quis bona vxoris, & pro illis soluet? Dixit Hug. quòd sic: alij contrà, ff. ad munici. Lucius. §. idem respondit.
c 33. q. 2. dominus[c].

ADDITIONES.

☞ ergo si per eum aliàs ipse esset creditor & debitor. ꝯ l. generaliter. ff. de fideiu. ad Velle. tutor. & alia improbantur in personis & in rebus, ff. de vsucap. eum, qui. §. j. ff. de rerũ permut. l. j. ext. de decim. cùm contingat. nullus actor & reus, nullus emptor & vẽditor, nullus præsentans & præsentatus, eligens & electus, & his similia: quæ vide extrà de instit. c. fi. in gl. Item mihi soluendo acquirere non poteram, quod meum erat, ff. de vsufru. & quemadmodum quis vtatur, sed & si quis. aliàs incipit, adhuc. §. qõnis. nec dicitur emenda facta, quæ non fuit integrè, ff. de edend. l. j. §. edere. ff. de act. emp. l. quicquid. Inducit ẽt ad hanc partẽ leges in sol. alleg. s. l. ab omnibus. j. respõs. & l. qui hæredi. §. fi. Ad partem, quã tenuit soluendo, inducit iura, quibus quis fungitur vice duorũ: de quib⁹ vide 89. dist. singula. in prima gl. extrà de probationib. ex literis. in gl. ff. de adopt. si consul. Responsio ad contraria consistit in hoc, ꝙ ipse non soluit sibi, sed cõi, vt municeps: sicut si factum fuisset damnũ extraneo emẽdandũ per municipiũ: cõitas autem municipij sibi soluit, vt extraneo, s. damnum passo: allegat ff. de adopt. si pater. §. j. ff. de bonis liber. si filius, qui. C. lib. xij. de ꝓximis sacro. scri. si quis in sacris. Item quid si rusticus petens emẽdam domus cõbustæ, æstimauerat illam decẽ, in æstimis villæ petit xx? dicit Alb. Gal. extra volumẽ, ꝙ si xx. volebat, illa licitè petit C. arb. tute. l. j. C. cõmu. vtriusq; iud. l. scriptura. C. de test. l. verba testamenti. nisi tunc iurasset domum decem valere, quia tunc ad plus non tenebũtur, C. de prob. l. rationis autem. quod obtinet.
a Referente. ¶& de rescriptis, gratia. lib. vj. vt ibi scripsi.
b Exercere. ¶Nec tũc erit locus missioni in possessionem, vt not. s. de secundo decreto, §. videndum. ver. quid si electus.
c Dñs. ¶Distingui posset, an res sit data æstimata, vel ñ: & an cõsistat in numero, põdere, vel mẽsura? super quo vide, quod no. de vsur. salubriter. in fi. vlt. gl. facit ẽt, qđ habeť C. de rei vend. doce.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in procurationibus concipiendus.*
2 *Metropolitano volẽte iteratò suam prouinciam visitare, an possit ei allegari consuetudo in contrarium.*
3 *Episcopo petenti maiorem procurationem, cui multoties soluta est minor, an possit illa maior procuratio denegari.*

¶De procurationibus.

1 3. §. Sequitur de tertia parte, scilicet de ꝓcurationibus. ¶† In procurationibus ergo sic concipi-
a tur libellus[a]:
Libellus. Coram, &c. propono ego rector talis ecclesiæ ꝓ me & talibus, quorũ procurator sum ꝯ tales, ꝙ nos tali legato, vel nũcio domini Papæ transeunti per talem locum procurationẽ exhibuimus, in qua expẽdimus vsq; ad quãtitatem x. lib. & specificet, in quo sic petatur, s. tm̃ in pane, tantum in carnibus, &c. quæ ꝓcuratio est ab omnib. clericis ipsius diœcesis exhibenda: quare peto nomine meo & eorum, quorũ nomine ago, vt ipsi de prædicta summa quinquaginta librarum partem eos iuxta facultates ecclesiarum suarum contingentem conferant, seu contribuant. Et si petatur, ꝙ specificetur, quantum à qualibet ecclesiarum sit conferendum, specificet: melius tamen erit, si dicat: vnde peto partẽ illarũ decem librarũ mihi ab eis contribui, vel conferri, secundum facultates ipsarum ecclesiarum vestro arbitrio æstimãdas, extr. de censi. cùm instantia. ¶Vel sic:

Libellus. Corã, &c. propono ego procurator talis archiepiscopi contra abbatem & conuentũ talis monasterij, ꝙ cùm dictus archiepiscopus consueuerit recipere ab omnibus monasteriis suæ prouinciæ procurationem, quę debetur ratione visitationis, tam ratione iuris communis, quàm præscriptæ consuetudinis, idem abbas procurationem ei soluere irrationabiliter contradicit: quare peto ipsum ad procurationem soluendam cogi, & ad id
2 sententialiter condẽnari, ext. e. sopitæ. & c. Romana. ¶† Et not. quòd si metropolitan⁹ velit iteratò suam prouinciam visitare secundum formam cõstitutionis illius, Romana. eod. tit. suffraganei non possunt allegare consuetudinẽ super hoc, ꝙ nõ debeat visitationem iterare, vt in constitutione Inn. IIII. extrauag. eo.
b ti.[b] Demũ de procurationibus legatorũ & nunciorum aposto-
3 licæ sedis, vide s. de legato, §. superest. vers. illud quoq;. ¶† Quid si multis vicib⁹ solui episcopo minorem procurationem, quàm debui, & episcopus nunc petit maiorem, scilicet debitã, nunquid possum ei denegare? ar. quòd sic, C. de vsur. aduersus. & l. quãuis. sed illud in odium vsurariorũ: vnde debitam episcopo denegare
c non possum[c].

ADDITIONES.

a Sic concip. lib. ¶secundum Rof. sub hac parte rubricæ.
b Eo. tit. ¶Quam non habemus, sed hoc dicit dec. vlt. e. ti. lib. 6. & vide, quod scripsi post ver. non obstante.
c Non possum. ¶De sensu formauit similem questionẽ Vin. s. eo. tit. prohibemus. & tenet per l. is, qui. ff. quibus modis vsufr. amit. ꝙ si ignorans, præscribitur ꝯ eum: secus, si sciebat sibi maiorẽ deberi, quasi tunc gratiam faciat de parte, quam scit sibi deberi. Vide quęstionem super regula, plus semper. vbi inuenies, ꝙ hoc dictum placet Dy. per eandem legem, & rationem specificat hui⁹ dicti. Est sciendum, ꝙ procuratio ratione visitatiõis debita, nõ debetur, nisi visitanti, eodẽ titulo, exigit. ver. statuẽtes. lib. 6. de off. ordi. si episcopus. eodem libro. Et sic in ista nõ esset dubia qõ domini Thomæ de Piperata de marchione Montisferrati, & ab eo incipit qõ, qui ab vniuersitate alicuius castri habere debẽs duas albergarias quolibet anno, stetit per quinquennium, ꝙ non iuit ad castrũ, nec procuratiões recepit: quæsiuit, an possit petere ęstimationẽ illarũ? Hoc ẽt competit Canonistę in procuratiõe, quę prælato deberetur ex statuto, vel ex pacto, extra eo. c. quanto. re nuit, ꝙ non possit, maximè illa ratione, quia tacitè vr̃ actũ inter partes albergarias præparari & præstari, si Marchio ad castrũ iuerit: facit eo. ti. cùm venerabilis. ibi, cùm ad ecclesiam ipsam accesserit. & quod tacitè agitur, ꝓ expresso debet haberi, ff. si cer. pet. cùm quid. de seruit. si cui. de oper. lib. quoties. circa fin. & mentẽ ponderamus, de elect. si postquã. § j. libr. vj. cum concor. Item qa aliàs esset in potestate marchionis non eundo ad castrũ recipere aliud pro alio, s. æstimationem pro albergaria: & hoc licet cõi consensu fieri possit, vni soli parti non licet, ff. de arbit. si quis rẽ. facit C. de contrah. emp. l. in vendentis. ita notabilis esset inęqualitas, ꝙ creditor à debitore inuito acciperet aliud pro alio. & ꝙ debitor sibi inuito aliud soluere non posset, ff. si cer. pet. l. ij. §. mutui. in fi. C. de sol. eum, à quo. Seruetur ergo ęqualitas, C. de fruc. & lit. expen. l. fin. nec liceat actori, &c. vt in regula, non liceat actori. lib. vj.
ADDE, quòd præfatam additionem sequitur Rom. cons. 417. & ibi vide, quod voluit.

ADDITIONES NOVAE.

☞ De materia ista vide Alb. de mun. & honor. Not. ꝙ plures fratres simul habentes patrimoniũ separatũ, debent habere plura æstima, & diuersa: si verò vnum & commune patrimonium habent, debent habere vnum tantùm æstimum. Bart. in l. fi. §. si plures. de bon. dam. Ray. in l. tria. §. tua. de excus. tut.
Pone, statuto cauetur ꝙ nobiles sint immunes à collectis, & ꝙ nõ debeant habere aliquod beneficium in ciuitate, & quia si acceptarent priuarentur immunitate. Item est aliud statutum ꝙ aduocatus, qui sit positus ad condemnationem debeat habere xij. denarios pro libra: modo quidam aduocatus de illis nobilibus acceptauit dictum officium, an sit priuatus immunitate illa? Bartol. in l. beneficio. ad l. Falcid. & l. beneficium. de constit. princip. & dicit quòd sic.
An vir habens priuilegiũ vt nõ soluat collectas, & succedens vxori gaudeat priuilegio in bonis vxoris, l. fisc⁹ in priuato. de iur. fisci. in prin. & l. eos. de va. mu. & dicit quod sic.
An habens multa prędia, vnum teneatur pro altero ad tributa not. in l. cum possessio. de censi. per Nicol. de Neap.
An habẽs apochas, vel plura instra de solutiõe pšumať pluries soluisse, & sic possit repetere. vr̃ ꝙ sic. l. 2. C. đ disc. lib. x. & ibi no.
Pone, statuto caueť ꝙ quilibet allibratus seu ęstimatus in florenos quinque, vel abinde supra teneatur mutuare communi tan

tùm.quid si aliqs æstimatus in minori quantitate de florenis suc cedat æstimato ẽt in minori quantitate, & quodlibet æstimũ est diuisum & separatum per se, licet vnitum ascendat ad summam florenorum quinq;,an debeat fieri commixtio ipsorum,vel debeat quolibet per se separari,Bar.in l.qui fundum.§.qui filios.ad l.Falcid.

50 Pone,ciuitas vniuit duas villas,quarum vna erat debitis valde grauata,altera non : an creditores poterunt venire contra bona omnium,Bart.de hoc in l.j.§.si cohæredem.ad l.Falcid.

An res confiscatę propter gabellas non solutas,& quæ vendũtur ad incantum possint emi salua conscientia, Io.And.in nouella.in c.eos.de immunit.ecc.lib.vj.

An creditor communis , & debitor dicti communis occasiõe dictæ collectæ possit compensare,Bart.in l.aufertur.§. qui compensat.de iur.fisci.

An debẽs soluere tributũ,ipso ñ soluto cadat à dominio,Bal.ꝙ non in l.debitor.de neg.gest.facit Bal.in l.2.& fi. C.sine cẽsu,vel reliquis.& quod de censu not.in auth.qui rem.de sacr.sanct.ecc. & duplex est census,vt not.Bal.in auth. qui iurat.de bon.auc.iud. pos.& l.solennibus.C.de rei ven. Inn.in c.ↄstitut⁹.de relig.dom.

Si aliquis in ciuitate , vel villa grauatur vltra vires sui patrimonij,qualiter sibi consulitur, Iac.de Are.in l.2.§.fi.de vaca.mun.& l.cura.§.deficientium.de mun.& hon.

Quis teneatur soluere pedagium,locator, vel conductor not, in l.cum in plures.§.vehiculum,ff.loc.

An emphyteuta teneaẗ soluere collectam,dic sic,vt l.j.de indi. vid.lib.xj.qa habet vtile dñium, l.j.si ager vect.seu emphy.pet.& l.j.de anno.& trib.li.xj.& ibi q̃rit Bar. qd de decimis. & ibi dicit ꝙ And.de Bar.dicit ꝙ respiciunt res, quæ dicunẗ esse tributa egengium personarũ x.q.j.decimæ.& ideò in eis seruaẗ qđ in tributis.

Item dicit Bar.ꝙ coloni qui nũmis colunt,& percipiũt omnes fructus,tenẽtur ad tributa, non dñs : nisi consuetudo loci aliter se habeat,& hoc est verũ in realib⁹.In collectis verò,quæ imponuntur personæ pro rebus est inspiciẽda persona cui imponitur, vt l.rescripto.in fi.de mun.& hon.

An vsufructuarius teneaẗ ad solutionẽ collectarũ,not. in l.hactenus.de vsufr.& l.indictiones.de anno.& trib.& l.j.de indictionib.lib. x.Iac.Butr.& in d.l.hactenus.quidã æstimari volũt vsum fructum,& proprietatem,vt quilibet soluat pro parte sua,arg. l. si duo.§.fi.vti possid.& l.quæro.de vsufr.leg.

An locator,vel conductor teneatur ad soluendã collectam?& videtur,ꝙ conductor,per l.j.de anno.& trib.& l.hactenus.& l.si pe hæredi,§.Lucius.ff.de admin.tut.in Specu.de loca.§.nunc aliqua.vers.86.Bart.in l.societatem.ff.pro socio.& l.inter stipulantem.§.sacram. de verb.oblig.

Quid de rustico,vel laboratore,qui colit terrã,an teneatur sol uere?dic ꝙ non.l.3.de agri.& cens.& Cy.in l.in suam.C. de pign.

Statuto caueẗ, ꝙ de quolibet ↄtu ex quo acquiritur ius alicui debeat solui gabella, præterquã de instrumento solutionis:modò erã tibi obligatus ad vendendum tibi fundum:nunc vendo tibi,an ex isto instrumento venditionis soluatur gabella?Bart.in l. si pupillos.ad l.Falc.

Not.ꝙ nulla persona secularẽ iurisdictionẽ imponens p̃t collectas,vel exactiões imponere ecclesiis,vel ab aliis p̃onis ecclesiasticis,vel ab eis exigere ꝓ quibuscũq; possessionibus ab eis acquisitis,vel acquirendis.De quo per Inn.in ca.postulasti.de foro cõp.vide Bal.in l.placet.C.de sacr.sanct.eccl. Alb.in 3.c.de mun. & hon.Iac.de Aret.in l.ad instructiones.C.de sacr.sanct.eccles.& an clerici teneanẗ ad collectas, & gabellas,Bart.consuluit ꝙ nõ, quia sunt extraordinaria munera,& hoc verũ,qa nõ possunt imponi nisi subditis,l.rescripto.§.fi. de mun.& hon.Itẽ qa laici non possunt grauare libertatem ecclesiarũ,vt c.nouerunt.de sent.excom.Bal.ẽt dicit ꝙ est gl.ordinaria,ꝙ si res,quæ est in æstimo trãsit ad ecclesiam,ꝙ ecclesia non tenetur ad collectas,nisi retroindictas,& ad illas ideò tenetur quia onus iam formatum erat,glo. est in l.incola.ff.ad municip.

¶Baldus de censibus.

Si moneta mutatur,vide Dyn.de verb. oblig.l.quæ extrinsec⁹.& s.de sol.§ obligatio ¶An ecclesia teneatur ad aliquas collectas, hic vide.¶An quilibet de vniuersitate teneaẗ conferre ad solnẽdum debitum vniuersitatis?tenet,ꝙ sic,& fiet collecta,vt not.ff. quod cuiusc.vni.no.l.i.§.quisquis.in gl.ord. versic.qd si aliqua.G. ¶Sed an collecta imponeẗ ꝑ capita,an per fumãtes,an ꝑ librã & solidũ?Rñdeo,an istud debitũ est principale,& tunc per librã & solidũ,l.incola.ff.ad municip.ꝑ gl.iõ enim libra fit,vt s̃m libram soluatur.Aut istud debitũ est accessoriũ:& tunc per capita,vel fumãtes:putà erat impositum onus villæ: & tunc fiet in capita, vel fumantes:qđ onus pecunia redimeret:tũc illa pecunia debet distribui in capita,vel fumantes,iuxta illud, vnde nascitur.nã principale onus secundarium metiẗ,C.cõia de leg.l.2.in fi.& no.in l. 4.ff.de re iud.per Bart.Sed an ad istud debitum teneãtur forẽses? Respõdeo,si sunt habitantes perpetui,tenẽtur ad onus personale:si verò sunt allibrati,tunc tenentur ad onus libræ,vt not. in d. l.incola.ẽtsi non habitent,vt exbanniti, ff.de pollicit.l.de pollicitationibus.Si nec incolę,nec allibrati,tũc ñ tenẽtur ad collectas, ff.de mun.& hon.l.rescripto.§.fi.sed ad munera patrimonialia tenentur:q̃ res est ĩmediata cã debiti,nõ p̃sona,ver.pone.Gul.¶Si vnus de villa est exẽpt⁹, an pars oneris illi⁹ accrescit cæteris,ver. quid si vniuersitas.G.tenet,ꝙ nõ. vide j̃.de reg.iur.¶An ciuitas possit collectã imponere,in §.itẽ no.ꝙ ciuitas.& Bal.de sen.exc. c.grauẽ,super Inn.vide s̃.de accu.§.si annotãdus.vide j̃.e.§.& no. cũ tribus sequen.G. ¶An cogatur reficere viã ille,q vult pri⁹ cedere domui,q̃ habet iuxta viam,vers.itẽ pone,quædã.G.& facit, quòd qui vult cedere bonis,ñ teneatur ad collectas pro illis bonis.Bal.Et nota,ꝙ vniuersitas non potest priuilegiare rusticũ,ne soluat collectã,C.de iure immu.l.vacuatis.G.¶Itẽ nota,ꝙ nou⁹ habitator villæ non tenetur ad vetera eius debita,nec pro repręsaliis veteribus p̃t capi, vers.sed quid si aliquis.C.de decur.l.prouidendum.¶Item vr̃,ꝙ facto debito nil prodest de vniuersitate recedere,ff.ad municip.l.incola.ver.sed quid si erit.G.¶Item nota,ꝙ si villa debet emendare damnum alienum,ipsemet contribuet cũ aliis de corpore villæ,ver.quid si damnũ,G.¶In æstimo mariti non ↄputantur bona vxoris ẽt dotalia,quantum ad onus, ver.fi.G,nec ẽt,quo ad honorẽ,ex quo bona obligantur: qa lex, quæ statuit haberi certum æstimum,loquitur ꝑꝑ obligationem bonorum:in qua obligatione si malè administreẗ,non venirent bona dotalia.Bal.Sed æstimum patris prodest filio,vt dicatur habere idem æstimum,vt no.in l.2.C.qui æta.lib.x.in glo.ordin.G. Item propter paupertatem debet fieri nouũ ęstimum,j̃.de regu. iur.§.item not.quòd propter.¶Quando quis est electus ad duo officia incõpatibilia,quod eorum debet gerere,ff.de excus.tut.l. si duos.ver.si quis electus.Bald.

a ¶De consecratione ecclesiæ,vel altaris [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus quibus casib.non sit necessarius,& qui casus non sunt in iudicio tractandi.*

2 *Vnius iudicio stari potest,vbi de cõsecratione,& baptismo,& aliis dubitatur.*

1 IN † hoc titulo & in septẽ sequentib.non est libellus necessarius,nec de his materiis est in iudicio tractan-
2 dum:† quia etiam vbi de consecratione & baptismo & aliis dubitatur,vnius iudicio statur,de consec. dist. j.solennitates.de consec.dist.4.cùm itaque.& c.seq.& præced.

ADDITIO.

a De hac materia recurre ad Summistas,& ad ea,quæ not.& scripsi eodem tit.c.vno. lib.vj.& ibi inuenies super prima glo.diuersa nomina ecclesiarum:non dico significationes,de quibus dicam infrà rubrica secunda,& ibi.

a ¶De ecclesiis ædificandis [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Contra plebanum ecclesiam reditibus abundantem & ruinantem reædificare negligentem qualiter sit libellandum.*

2 *Nobilis,vel ignobilis nolẽs pro ecclesiæ refectione cõtribuere,an sit cogẽdus.*

3 *Actio de tigno iniuncto in duplum,cui,& quo casu danda censeatur.*

b SIc libellus concipitur [b]:
1 Lib.† Coram,&c.propono ego syndicus talis plebis quòd E.rector talis loci,licet reditibus plurimum ecclesia ipsa abundet,tamẽ ad reparationem necessariã ipsius ecclesiæ cõferre recusat:quare peto ipsum ad hoc per officiũ vestrum cogi,& cogendum esse sententialiter cõdemnari,ex
2 tra eo.c.i.& c.de his.¶† Sed & si aliquis nobilis,vel ignobilis de parochia nolit contribuere in refectione ecclesię,cogendus est. Argum.contrà,de coniug.seruor.c.j.maximè vbi est de consue-
3 tudine, quòd talia per parochianos fiant. ¶† Et quia de ædificãdo hìc loquitur,de quo etiam suprà in titul. de relig.dom.tetigimus,

ADDITIONES.

a Ad Summistas recurre.Quæstionẽ,an episcopus concedere possit , quòd incerta mala ablata conuertantur in reparationem parochialis ecclesiæ,scripsi de testam.c.2.lib.vj.super verbo.liberè. versi.sed disputatum hoc fuit dubium.facit,quia pauperibus deberi videtur.

b Sic lib.concip.¶De hoc scripsi eod.tit.c.j.super fi.vnicæ gl.

a mus, scias, ꝙ [a] si sine tua volũtate quis tignũ tuum in ædificiũ suum coniecerit, datur tibi actio de tigno iniuncto contra eum ad
b duplum, ff. de tigno iniun. l. j. & l. fin. [b] ff. de rei ven. in rem. Inst. de rer. diuis. §. cùm quis. in quo sic libellus concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui tignum meum ædibus suis cõtra voluntatem meam iniunctum habet; quod tignũ æstimo decẽ. vnde peto ipsum in duplum mihi condemnari, & ad hoc ꝓ pono actionem de tigno iniuncto, ff. eo. l. j. ff. de rei vend. in rem. §. pen. ¶ Actor ergo sic ponit:

Pos. act. Pono, ꝙ tale tignum est meum. Item ꝙ illud in tuo ædificio posuisti. Item ꝙ hoc fecisti me inuito, ff. de fur. qui vas. §. vetare. & ff. eo. l. j. & l. fi. & in præ. l. in rem. Inst. de rer. diui. §. cùm qs. ff. de acq. rer. do. adeò. Item quòd illud ædificium tu possides, ff.
c ne quid in loc. pub. prætor [c]. ¶ Reus verò sic:
d Pos. rei. Pono, ꝙ tignum illud fuit Titij [d]. Itẽ quòd remisisti mihi omnẽ quæstionem: & vide s. de empt. & vend. §. j. versi. ad hoc si. An exempti possint construere oratoria, vide j. de priuileg. vers.
e item ordinarij [e].

ADDITIONES.

a Scias, quòd. ¶ Secundum Roff. inter ciuiles, vbi de actione de tigno iniuncto, in qua, ex quo inseritur, aliquid declarabo.
b Et l. fin. ¶ Hîc & infrà allegat primã & vltimã, quasi ibi esset multitudo legum, cùm tñ solùm sit ibi prima & secunda. Et scire debes, ꝙ ne destrui oporteret ædificia, ideo lex prouidit non præcisè tignum deberi, sed ei⁹ duplum solui. Item ẽt in vineis locũ habet hæc actio: & datur similiter, ne vinearum cultura turbet̃. Itẽ tigni appellatiõe omnis materia, ex qua ędificiũ ꝯstat, vel quę vineæ necessaria est, continet̃: vnde ẽt area, quo ad ædificium: pertica, quo ad vineã, iunci, & similia continentur. hæc omnia ponit l. j. Sed quæritur, an dans tignum liberetur à pœna? & est opinio, quòd non: quia ob publicã vtilitatem, s. nec ciuitas ruinis deformetur, est hoc inductum, ff. eo. l. j. ne quid in loco pub. l. fi. Alij ꝯ, per l. cùm fructuarius. ff. de vsur. Alij distinguunt inter malefidei & bonæfidei iniunctorem, vt primus non possit: secũdus possit: pro his ff. de noxa. l. nõ solũ. Prima placet, vbi sine deformatione ædificii, vel tigni deterioratione, ipsius restitutio fieri non possit his cessantibus, procedant secunda & tertia opinio.
c Pretor. ¶ §. hoc interdicto nominis. Et ad hoc inducitur, quòd satis est, quòd possideat, licet non immiserit.
d Fuit Titij. ¶ Posuit Rof. secundò, Itemꝙ immisi de volũtate tua.
e Item ordinarij. ¶ dic, vt de priuil. autoritate lib. vj.

¶ De immunitate ecclesiarum & cœmiteriorum, & rerum pertinentium ad eas [a]. Rubrica.

a

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra immunitatem ecclesiæ violantem concipiendus.*
2 *Persona iurisdictionem secularem exercens an possit, tallias, collectas, vel exactiones ecclesiasticis personis imponere.*
Clerici res proprias non causa mercimonij deferentes, an teneãtur soluere pedagia, &c.
3 *Clerici res causa mercimonij deferentes, an debent immunitate ecclesiastica gaudere.*

b ITa potest hîc libellus concipi [b]:
1 Lib. † ¶ Coram, &c. conqueror de P. qui immunitatem ipsius ecclesię violauit, Sempronium ad eã confugientem auctoritate propria inde violenter extrahendo, & damna alia ipsi ecclesiæ inferendo; videlicet occidendo animalia, & alia damna inferendo, quod æstimo centum: quare peto ipsum pro tanto excessu canonicè puniri, & damna ipsi ecclesiæ illata in triplum emẽdari: quia immunitatẽ ipsius ecclesiæ violauit, xvij. q. 4. quisquis inuentus. aliàs in c. seq. quod incipit, si quis domum. & cap. si quis in atrio. & ca. frater. & c. nullus.
c extr. eo. inter [c]. ¶ Vel sic:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. milite, vel iudice, qui in ecclesia, vel eius domo, vel in atrio causas ciuiles, vel criminales audit, vel placita tenet, vel equos suos introducit, vel hospitari facit, & alia contra immunitatẽ ipsius ecclesiæ facit: quare peto sibi sentẽtialiter inhiberi, ne de cætero talia attentare præsumat, sibiq; super his perpetuum silentium imponi, extr. eo. c. j. & c. cũ ecclesia. 2. q. 2. præceptum. xvj. q. i. nouarum. 23. q. vltima, vniuersos. iunge, si vis, & insuper declarari sentẽtias & processus huius-
2 modi nullos esse, vt in ꝯstitutione Gregor. X. eo. ti. decet. ¶ † Et scias, ꝙ nulla persona iurisdictionẽ secularem exercẽs potest tallias, collectas, vel exactiones imponere ecclesiis, vel ecclesiasticis personis, vel ab eis exigere pro quibuscunq; possessionibus ab eis acquisitis, vel acquirẽdis, nec cogere eos illas extra manũ suam ponere. Itẽ ecclesiæ, vel ecclesiasticę personæ non cogun-

tur soluere pedagia, vel guidagia, nec soluere tallias ꝓ rebus suis propriis, quas non cã negotiãdi deferũt, seu deferri faciunt, vel transmittunt. Volens aũt eos ad hoc cogere dẽt per censuras ecclesiasticas ꝯpesci, nec ẽt possunt eos cogere ad solutionẽ debitorũ suorum, vt hæc leguntur in constit. Alex. quarti eod. tit. qa
d nonnulli [d]. ¶ † Ergo à contrario videtur, ꝙ si causa mercimonij
3 transferunt, hac immunitate non gaudebunt: & est hoc argumentum contra emptores redituum clericorum, vel Regis, qui volunt in his gaudere illa ĩmunitate, qua clerici gaudent, & Rex volentes bladum, vinum & alia ex huiusmodi emptionibus ob-
e uenientia sine leda [e] transferre, prout ipsi facere possent.

ADDITIONES.

a Ex practicis auctoribus solus Rof. prosequitur hanc rubricam in principio eius dicens, ꝙ leges scribunt hanc, per l. Canones per eundem. primum fateor, ff. de iu. imm. in rubrica, & l. j. sm nego, quia, vt nos habemus per l. in nostris rubricis trium decretalium Sexti & Clemẽtinarum: & nescio, vnde hoc Rof. habuit. nam ꝓ hoc videre volui rubricas antiquarum compilationum, & ẽt in prima & secunda scriptum fuit per j. in illa, qua vtimur: sufficiat principium decret. vlt. ꝙ nunquam fuit scriptum per eum: itẽ sic habetur Ecclesiastici vndecimo, b. Si diues factus fueris, non eris immunis à delicto: Ieremiæ xxv. f. Vos quasi innocentes immunes eritis: tñ vtrunq; idem significaret, & imponitur priuatiuè. Ipse aũt Rof. receptis tribus significationibus huius nomini Ecclesia, de quibus no. ne præla. vic. suas, c. vlt. secundum illas diuersas immunitates illis adaptat. Prima in quantum ecclesia est collatio regularium, vel secularium clericorum ad seruiendũ Deo: & his adaptat septem immunitates. Secunda, in quantum est collectio fidelium: & de hac se expedit dicens, ꝙ habet illos legitimos act⁹, qui sunt hæreticis & infidelibus interdicti, alleg. l. 3. C. de hæret. & Manich. Tertia, significans ipsum locum parietibus inclusum, quẽ vocamus Ecclesiam: & huic decẽ immunitates. Et primò allegat l. nemo. j. & 2. C. de sacrosanc. eccl. ꝙ nullus, maximè laicus ibi sepeliatur. Secundò, ꝙ non vendatur. Tertiò, ꝙ ibi null⁹ habitet, vt ibi not. Quartò, ꝙ nullo titulo alienetur, in auth. de alien. & emph. & qñq;. Quintò, ꝙ in ea manumissus habeatur ꝓ manumisso coram iudice, C. de his, qui ad eccl. l. j. & 3. Sextò, ꝙ turbans officium in ea, capite punitur, C. de his, qui ad eccl. confu. l. denũciamus. Septimò, ꝙ ad eam confugientes, securi sint, iuxta distinctionem decret. inter alia. j. eo. De fugiẽte ad corpus Christi, qđ sacerdos extra ecclesiã defert infirmo, plenè scripsi de cele. mis. sanè. Octauò, ꝙ in illa non debent causæ agitari ciuiles, vel criminales, eod. tit. c. cùm ecclesia. & c. decet. lib. vj. Nonò, ꝙ hanc immunitatem habet in cœmiterio, eo. tit. cùm ecclesia. & c. vlt. Decimò, de qua eod. tit. c. j. Et quia hîc de immunitate tractamus, fit memoriæ quæstio notata in regula, decet. lib. 6. vbi plenè tractatur, an duret immunitas data ꝓ numero liberorũ, illo diminuto. De ĩmunitate data castro, vel villæ. an debeatur nouis, dixi de cẽsibus, §. 2. ver. quid si vniuersitas. 2. Quarta questio de statuto, qđ puniri vult in decem vulnerantem aliquem in ecclesia, an illam pœnam debeat vulnerans iuxta ecclesiam, Gui. de Suz. in l. final. C. de his, qui ad ecc. confu. super verbo, finibus: tenet, quòd sic, ꝑ illum text. & per l. prædiis. ff. de leg. 3. & per l. 2. ff. de verb. sign. & ff. de fun. inst. l. Seiæ. §. Tyrandæ. facit, quod dixi s. de immu. cœmiterior. & facit etiam, quod no. j. de iniur. vers. pone, in statuto in vlt. colum.
b Ita pt hîc lib. cõcip. ¶ Secundũ Rof. hoc titulo, in fin. primi libri.
c Eo. inter. ¶ Ibi scripsi super gl. corporalem ꝙ etiam iudici ecclesiastico hanc immunitatẽ violare nõ licet: & idem de domino ecclesiastico, quo ad seruum. Itẽ scire debes, ꝙ fugiens pro debito ad ecclesiam, an debeat extrahi, dubitatur: & cùm de iure cõi homo liber nõ capiatur pro debito, nec cogat̃ creditori seruire, C. de act. & ob. l. ob æs. ext. de pigno. lator. ergo nõ dẽt extrahi, quia si extra ecclesiã esset, nõ caperetur, & satis esset sibi cedere bonis C. qui bo. ced. pos. l. j. Sed in multis locis per i⁹ municipale quilibet homo capit̃ pro debito, ẽt in quibusdã seruiturus creditori securitate præstita: tũc extrahi debet, ne fraudetur eius seruitio creditor: sicut de seruo, vel ꝯditioni astricto dr̃ C. de his, qui ad eccle. cõfug. l. præsenti. §. sanè. Nec immunitas ꝯcessa ecclesiæ, quo ad vitã, vel mẽbrũ fugientis, e. ti. inter. cũ concor. j. gl. debet lædere ius bursale partis, C. de in i⁹ voc. l. ij. ff. de ser. fug. l. j. bene facit C. de rapto. 36. q. j. Vnde exactores tributorũ fugiẽtes ad ipsam ecclesiam soluere compelluntur, vt in §. neq;. in auth. de man. prin. Collat. 3. ADDE videndum originaliter Oldr. consil. 153. vide Roff. consi. 227.
d Quia nõnulli. ¶ lib. 6. ibi habetur primũ dictum: secundum habetur de censibus, quanquam. eo. libr. vide, quod ibi additur in cle. de censib. præsenti. & quod ibi not. in vj. gl.
e Sine leda. ¶ Vulgare autoris, quod nos dicimus gabellam.

¶Baldus de Immunitate ecclesiarum.

Priuilegium immunitatis venditoris transit ad emptorem, ff. de pub.l.licitatio.in fi.per Dy.etiam Bar.& hîc per G.in fi.& vide,an teneatur soluere collectas ratione possessionũ.Bal.¶Vxor mea mutat originem suam,& sequitur meam,C.de municip.& orig. l.originem. non quòd substantia naturalis debeatur, sed quo ad effectum ciuilium munerum,l.Imperatores.ff.ad municipalem per Bar.& arg.ff.de lib.& posthu.l.filio.de cap.diminut.l.tutelas.

¶Ne clerici, vel monachi negotiis se immisceant
a secularibus a. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra clericum negotijs secularibus se immiscentem formandus.*

2 *Per curam simplicem animarum quid intelligitur.*

3 *Tempore interdicti an liceat ianuis clausis celebrare.*

Ic poteris in hoc titulo formare libellum in genere:
1 Lib.†Coram,&c.propono contra P. presbyterum, quòd ipse in rebus,vel in causis laicorum indifferenter procurationes recipit, & minister eorum fit, vel iurisdictiones & negotiationes seculares,vel tabellionatus officia & huiusmodi in vituperium ministerij clericalis exercet:vnđ peto ipsum à talibus coerceri,& canonicè puniri,extr.eo.c.2,& c.sed nec.& c.secũdum.& c.sicut.& in aliis capitulis,xxj.q.3.c.3.
2 ¶†Et nota,quòd habentes simplices curas animarum non tenentur illa constitutione,super specula.eo.tit. secundum Goff. & Roff.Est autem simplex cura,ecclesia parochialis,nisi sit plebania. Plebania autem est, quæ sub se habet diuersas capellas,in quibus sunt clerici perpetui instituendi,vt in constitu.Gregorij
b IX.extrauag.eo.tit.habito b.Tamen communiter magistri contradicunt.¶†Ob gratiam autem eorum quibus interdictum est
3 leges audire,scribimus, quòd interest, an quis audiat in scholis, an verò in cubiculo per seipsum studeat, vt primum eis non liceat,secundum sic,vt ext.de magistris,super specula.ibi,in scholis.& extr.e.no.magno.vbi dicit,exierint. & c.fi.vbi dicit,exeuntes.nam & interdicti tẽpore clausis ianuis celebratur,nec offenditur interdictum. Sed responderi potest, quòd hoc ex priuilegio,& non aliàs licet,vt extra de priuilegiis, quod nonnullis.ad idem 32.q.v.Christiana.arg.ff.de postulan.quos prohibet. Item contrà:quia plus occultè,quàm publicè peccatur,xlij.dis.in mãdatis.Peccabat ergo monachus amicus noster,qui iuxta scholas
c doctoris cameram conduxit,& inde toto anno leges audiuit c.

ADDITIONES.

a Roffredus in nostris libellis posuit rubricam , quod & quale sit officium monachorum,& à quibus debeant abstinere:& multa narrauit. Ad materiam etiã facit, quod scripsi de parochiis, post principium. Alij practici auctores nil dixerunt: recurratur ergo ad Summistas. An episcopus sine consensu Abbatis possit dare monacho licentiam eundi ad studium,scripsi eodem tit.ca.ij.libro 6.super verbo,prælato.Quæstionem,an priuilegium de studendo in iure ciuili possit prohibere in eo docere,vel doctorari vide super regula,cùm quid prohibetur.lib.vj.Proponitur quæstio facti talis per decre.ij.eod.tit.lib.vj.Religiosus temerè dimittens habitum est excommunicatus: quæritur, an iste actus vltra id aliquam irregularitatem inducat,per quam dici debeat ipsum post absolutionem & laudabilem conuersationem longi tẽporis ineligibilem ad suam,vel aliam prelaturam? Contra ipsum inducitur canõ j.q.7.si quis omnem.xvj.q.j.legi.& quod ibi no.Archi.super verbo,deteriores.& quod scripsi post Vincen.& alios, de voto,per tuas.ad fi.super verbo,memoratæ.Item 3.q.4.beatus.& l.dist.c.fi.& de apostat.c.vltimo.Contrarium fuit obtentũ cùm nulla irregularitas sit hoc casu à iure statuta,de sen.excom. is,qui,lib.6.cum concor.quas ibi scripsi super verbo,iure.Itẽ per absolutionem sanatus dicitur,6.q.j.illi,qui.facit de elect.quia diligentia.2.q.4.c.notandum.in fin.veniant.no.4.q.j.in summa.& quæ scripsi de testibus,testimonium.post Inn.& Host.in glos.sic dicas.Ad hanc partem multum facit clem.de vita & hon.cleri.c. 2.ver.ceteri verò.j.& 2.quę tales inhabilitat solùm vsq; ad annũ &loquitur de tribus formis vestium specialissimè prohibitis,sc. virgata partita,&epitogio breui foderato,vsque ad fi.extra illos casus,ergo est minor culpa.Non est igitur grauanda pœna,cùm etiam in pœnis fiat in dubio benigna interpretatio,vt in regula, in pœnis.lib.vj.& præcipuè in non atrocibus,de regul.iur.ca. 2. & scripsi post Inno.de electione,dudum.2.super verbo,obiecta. in prin.cap.facit ad prædicta,qđ scripsi post Inn.de ætate & qualitate,intelleximus.super vltima gl.decre.per tuas.Facit prò,vbi culpa purgata is,de quo ibi est sermo,fit eligibilis,& c.beatus.de apostasia fidei loquitur:quod etiam patet ex c.ibi præcedenti & sequenti,& cap.vltimum,l.distinct.loquitur de illo,qui ad seculum rediit.Sic extrà de apostatis,ca.j.nos de illo,qui fortè semel tantùm habitu superiori dimisso excommunicationem incurrit cap.fi.de aposta.loquitur de illo, qui in vera apostasia recipit sacrum ordinem.

ADDE videndum originaliter Oldradum consilio 102.

b Habito.¶De qua fit mentio eodem titulo,c.j.libro vj.& ibi ponitur mens illius:& vides falsum,quod dixit auctor illam constitutionẽ fuisse Gregorij: quia,vt ibi patet,fuit Clementis quarti. Itẽ in eo, quod dixit,vt includatur plebania,requiri,ꝙ habeat diuersas capellas,notaui contrarium in præ.decr.j.in gloss. quid si. Quod autem hîc prosequitur de cõtradicentibus, intelligas per ibi not.gl.no.approbatam.

c Audiuit.¶Vide, quod scripsi in decret. super specula. in glossa secunda.

¶Baldus,Ne clerici,vel monachi negotiis,&c.

Quæ est simplex & non simplex cura animarum:& an monach⁹ latenter possit audire leges,hîc per G. ¶Libelli oblatio non est de processu,scilicet si ante citationem libellus deferatur.ita dicit Bar.in rub.de libel.oblat.de ea oblatione loquitur,quę fit iudici, non parti.¶Emendatur libellus tripliciter:scilicet circa materiã vt si petebam decem,nolo petere nisi quinque:vel petebã quinque,volo petere decem.Secundò circa qualitatem, quæ alterat factum:vt accusaui Titium tanquam forensem:volo emendare, quòd tanquam ciuem:vel ecõtrà.Tertiò circa formam: vt,quia libellus non erat bene conceptus,volo ipsum emendare,vt l.accusaturus.ff.de adul.in ciuili causa,ad hoc vt possit emendari materia,requiruntur duo, scilicet quod lis non sit contestata: item quòd ius aduersarij propter istam emendationem non fiat deterius:item quòd interesse aduersarij in expensis reficiatur.Itẽ exigitur,quòd iudex non respuerit istam emendationem,quæ iudicis arbitrio suppono,vt l.edita.in fi.C.de eden.& arg.ff. de compens.l.in diem.§. si ratione.In qualitate autem potest emendari etiam lite contestata,vt l.in delictis.§.si detracta.¶In forma etiã potest mutari,etiam lite contestata:quia litis contestatio non tenet,secundum quosdam:& hîc sumus quasi in principio.Sed gl. indistinctè dicit,quòd lite contestata non habet locum emendatio,per legem ff.de iudi.Item est necesse,quòd tempora largiantur,quando additur in materia, vel forma: vt l.accusaturus.nam retrofactum trahitur ad tempus præsens:& ideo non debet supponere agendi facultas,arg.ff.de testa.mil,l.tribunus.§.fi.¶Emẽdatio est respectu partis:mutatio respectu totius:& sic non differunt,nisi secundum quid & simpliciter. ¶Mutatur autem libellus tripliciter,s.circa actionem,circa materiam,& circa rem.Circa actionem:putà intentabam pro legato certi cõdictionem generalem, nunc intento actionem ex testamento,quæ mihi vtilior est:quia in ea veniunt fructus ex mora.Secundò circa causam vt petebam decem ex causa depositi:muto,& peto ex causa mãdati:quia de causa depositi fortè nõ haberem probationes.Tertiò circa rem,vt petebam bouem,nunc peto asinum:vbi petebã centum libras Pisanorum,corrigo in hoc libellum, quia in hoc non possem probare: & dico de imperialibus,vt no.ff.de reg.iur. l.semper in stipulationibus.¶Sed nonne adhuc est quarta species mutationis,sc.circa qualitatem? Respondeo,non:nam ab ista qualitate dependet species actionis:& tunc mutatur:& sic sum⁹ in prima specie mutationis,s.actionis,nec est noua species. Aut est circa eandem actionem: & tunc non fit mutatio,sed emendatio,propriè loquẽdo.Item nonne est alia mutatio,s.formæ? Respondeo, sic quatenus dependet forma à materia: sed si libellus est ineptus,non dicitur propriè mutari, sed emendari, & potest fieri sine nouis sportulis,secundum Bar.& etiam sine nouis dilationib.ad deliberandum,vbi factum non mutatur,vt no.l.edita. C.de eden.Et nota,quòd si accusaui Titium, quòd percussit me in facie,& volo mutare,quòd in capite,non possum propter inscriptionem,quam feci ad pœnam talionis,secundum Gul. in l. edita.Emẽdare autem bene possum libellum ineptũ,ff.de adult. l.accusaturus.quia ibi potest accusator desistere impunè:ergo& emendare,ff.ad Turpil.l.j.§.accusat.& l.libellorum.§.si libelli.ff. de acc.Cumulatio verò est plurium actionum simul,vel successiuè propositio,& est regulariter permissa:tamen de ea dant̃ sex regulæ prohibitiuæ. Prima de actionibus contrariis, vt l.contra maiores.& l.j.si seruus extero.Secunda, de præiudicialibus, ff.de iudi.l.per minorem.de excep.l.fundus.Tertia,de his,quæ electione tolluntur,ff.de tribut.l.quod in hæredem.§.eligere.Quarta de his,quæ solutione tolluntur,l.j.in fi.ff.si fam.fur.fec.dica.Fallit in personali & hypothecaria,vt l.fideicommissarius.§.sed neque.& arg.C.de anna.excep.l.fi.Quinta,de maiori & minori causa,C.qui accu.non pos.l.fi.Gul.De causis, inter quas est ordo,C.

de rei

de rei vend. loco ord. secundum Bar. in l. edita. aliàs cumulatio est permissa, etiam lite contestata, ff. de rei ven. l. idem Pomponius. §. fi. & no. in l. fi. C. de anna. excep. vide s. de accus. §. ij. de accus. cumulatio. Vltimò not. quòd in causa appellationis non potest fieri mutatio, vt not. C. de temp. app. l. per hanc. in gl. Sunt autem regulæ communes in materia emendationis & mutationis, nec corriguntur per authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex, quia illa loquitur in differentia, non in procedente, secundum Odof. & modern. Est & quædam mutatio iudicis, vt l. pen. ff. iud. sol. & C. de asser. tollen. l. j. in fi. Differentia ergo loci, temporis, causæ, rei, qualitatis & actionis variantis substantiam, dat cognoscere mutationem: & sic per sex differentias cognoscitur mutatio: emendatio est circa idem adiectio loci, temporis, rei, causæ, actionis & qualitatis augentis condemnationem, & accusantis maiorem obligationem eiusdem speciei, ff. de adul. l. accusatur. C. de anna. excep. l. fi. Item emendatur: detraho circa idem. Declaratio, propriè est non omissi suppletio, sed expressè ambigui subsequens explanatio & declaratio, retro fingit, vt l. hæredes palàm. §. sed si not. ff. de test. & de verb. oblig. l. quicquid. Bal. §. ij. istius tituli vsque ad fi. remittit ad ti. de libel. concep.

Particula IIII.

a ¶De sponsalibus & matrimoniis [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia sunt futurarum nuptiarum repromissio.*
2 *Matrimonium est maris & fœminæ coniunctio indiuiduã vitæ consuetudinem retinens.*
3 *Matrimonium an per hæc verba contrahatur, Iuro, vel Promitto tibi, quòd nunquam habebo aliam vxorem, nisi te.*
4 *Dictio Alia, an semper relationem faciat, aut semper implicet, vel includat.*
5 *Verba ista Nolo nisi te in meam vxorem, qualiter sint intelligenda.*
6 *Matrimonium an contrahatur per ista verba Consentio in te sicut in meam vxorem, vel similia.*
7 *Matrimonium contractum per hæc verba, Promitto tibi, quòd ducam te in vxorem, an sit validum.*
8 *Matrimonium per excommunicatum contractum, an teneat.*
9 *Matrimonium multipliciter consideratur, videlicet aut initiatum, aut ratificatum, aut consummatum.*

¶Sponsalia & matrimonium in quo differant, & quid sint.

AD huius materiæ notitiam prænotandum est, quòd aliud sunt sponsalia, & aliud matrimonium.
1 I. §. Sponsalia † sũt futurarum nuptiarum repromissio, ff. eo. l. j. xxx. q. v. nostrates. verbi gratia: si dicat vir, promitto tibi, quòd accipiam te in meam vxorem, & ipsa vice versa dicit idem viro, vt extrà eo. ca.
b pen. ¶Vel si dicit sic [b]:
Iuro tibi sanè per numina sacra Dianæ,
Me te sumpturum dominam sponsámque futuram.
2 ¶† Matrimonium verò est maris & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, xvij. q. ij. §. j. Instit. de nup. in princ. extrà de præsump. illud. & contrahitur matrimonium per verba de præsenti: verbi gratia, dicit vir, Recipio te in meam vxorem: & ipsa vice versa idem dicit viro, extrà eo. si inter. vel æquipollentia, vt eo. ti. ex parte [c]. ¶† Quid si ita dixerit, Iuro, vel Pro-
c
3 mitto tibi, quòd nunquam habebo aliquam vxorem, nisi te, nunquid per hæc verba intelligitur matrimoniũ contraxisse? Dicunt quidam, quòd sic, per prædicta iura. ex eo enim quod dixit, nisi te, videtur in eam consentire de præsenti: quia hæc conditio Nisi, ponit aliquid, vt probatur & no. ff. si quis cau. l. si eum. §. fi. & ex-
d trà de accu. accusasti. & hoc semper, cùm sequitur negationem [d]: & ex eo, quòd dicit Aliam. videtur enim dicere, quòd eam semper habebit. Alii contrà: quia nulla verba sunt hîc cõsensum mutuum exprimentia de præsenti. possibile enim est, quòd hoc proferendo, intendit nunquam cum ea, vel alia aliqua contrahere. At ecclesia verba requirit, extrà eo. tuæ. Secus tamen esset, si ante verborum prolationem inter eos de contrahendo matrimonio agebatur: & postea hoc protulit, intendens matrimonium contrahere, de quo constat, ignorans fortè aptiora proferre: & iura illa, ex parte. & xxx. q. vlti si quis diuinis hunc casum non tangunt: & hæc solutio comprobatur ff. de act. emp. & vend. l. si sterilis. §. sed & si ita. Nec est contrà ff. de contrahen. emp. & ven. qui fundum. quia ibi non ponitur Nisi. sed est ibi Non alii. sed Sibi: &
4 ibi exprèssè fiebat pactum de re vendita reuendẽda. ¶† Item dictio Aliam, non semper relationem facit, vel implicat, vel inclu-
e dit, vt patet ibi [e], & cum eo alii duo latrones, &c. & probatur vij. q. j. Nouatianus. ibi, alios pseudoepiscopos. xlix. di. hanc enĩ. propе si. ibi, aliarum quoque virtutum. & in authe. n. de man. princ. §. oportet. ibi, omni alia, &c. Colla. iij. & ff. de procur. non solùm. §.
5 quæritur. ¶† Secus autem esset, si diceret, nolo nisi te in meam vxorem. hæc enim verba sic debent intelligi, id est volo te, & non aliam in vxorem. sic enim innuit verbum Volo, quod est præsentis temporis, & sic communiter intelligerentur, extrà de spon. ex literis. ff. de verb. obli. Nepos Proculo. ff. de supellect. leg. Labeo. Tenet ergo tunc matrimonium, dummodo statim respõsio mulieris sequatur: quia verborum stipulatio vtroque loquente contrahitur, ff. de verborum oblig. l. j. & continuus actus in talib. re-
6 quiritur, extrà eo. si inter. & c. tuæ. ¶† Contrahitur etiam matri-
f moniũ, vt p talia verba [f], Cõsentio in te, sicut in meam vxorẽ: vel, Promitto

ADDITIONES.

a Habemus ius nouum in Sexto sub hac rubrica vtile valde, quo ad impedimentum publicæ vtilitatis: de quo hîc not. in vlt. q. & quid olim de ipso tractatum fuerit in cõcilio Lugd. Greg. X. scripsi de consang. & affi. non debet. super gl. vt melius. Tanc. in sua practica, vel ordine iudiciario de his ñ tractauit. fecit tñ quædã hispalem summam breuem satis inordinatam, quæ incipit, cùm in omnibus ferè causis. theoricam tamen totius quarti libri ibi dedit, nõ practicam. Ego autem in doctoratus mei primordiis feci materiam breuissimam, quæ incipit: Christi nomen inuocans. in quo breuiter & ordinatè omnes ipsius libri casus facientes ad materiam, comprehendi, quam puri Legistæ gratissimam habuerunt: glossas arboris statim adduxi. Rof. Bene. in libellis nostri iuris plenè tractat de sponsalibus, matrimoniis & impedimentis, vt ĩ dicetur: incipit autem à libello super sponsalibus. Bonag. parte ij. col. iiij. tractat de his. Aegid. c. cxvj. ponit plures formas libellorũ. Extra practicos auctores Mar. de Fa. char. iij. ponit instrumenta & libellos. Questio venerealis lxx. an matrimonium per impuberem contractum habeat vim sponsalitiorum? expeditum est, quòd sic de despon. impub. c. vno, lib. vj. Quæstionem de matrimonio soluto ante copulam per ingressum religionis, vel antè propter consanguinitatem, an dissoluat præcedẽtia sponsalia de futuro? vide super regula, non præstat. lib. vj. Quæstiones dominicales ix. & x. & vide s. de cler. coniug. vbi super rubrica remisi. An si per statutum pœnale in cõtrahente cum filiafamiliàs sine consensu patris, exigatur pœna per iudicem secularem, quia si contraxit, ecclesiasticus iudex possit id prohibere, scripsi de hæret. c. statutum. j. in vlt. gl.
b Dicit sic. ¶Roff. habuit, qui, vbi s. in princ. ponit & reuoluit hos versus: s. quòd sponsa illud repetat sponso.
c Ex parte. ¶Vide, quod scripsi in gl. videbatur. & glo. seq. & quod ibi scripsi super gl. ii.
d Negationem. ¶De hoc scripsi post Dy. super regula, peccatum. lib. vi. vbi etiam remisi ad Cy. C. de transa. l. iiii. per Ia. de Bel. super l. si eum. s. prox. alleg. Sed vbi Guliel. de Cu. sic loquitur, si dictio Nisi, ponitur post verba negatiua, vel coniungitur facto negatiuo, aut quæritur de dictione Nisi, an ponatur ex vi verborum secundum ipsorum significationem? & respondet, quod nõ: & sic loquitur l. Titia. ff. de test. manu. §. fi. Et est ratio, quia inductum ad tollendũ, nõ debet trahi ad dandũ. Dictio ergo ipsa, vbi ponitur animo adimendi, nõ põt dici, quod ponat, ff. de cõd. & demõ. l. cũ tale. in fi. de adim. leg. l. legata inutiliter vbi ademptio legati ñ confirmat illud, cũ erat inutile. Aut quæritur, an possit ponere non respectu verborum, vt s. sed respectu, verbi, vel actus, q pcedit: & tũc ponit: qa dispositũ ad id ante illã l. si eũ. verbũ erat legis: & idẽ dicit, cũ profert ab homine. habita enĩ relatiõe ad pcedẽtia ponit. ff. de sta. lib. si qs. §. fi. p quod declarat palleg. l. Titia. §. fi. Aut cõiungit facto affirmatiuo: & tũc sẽp ponit quasi cõditionaliter: ĩ quo distinguit, an apponatur in actu vltimæ volũtatis, & tũc habet vĩ veræ & simplicis cõdõnis: sed ĩ cõtu ĩter viuos hẽt vĩ resolutiõis. & idẽ totũ cõtũ resoluit. Ad primũ all. ff. de cõd. & dm. l. qb. dieb. §. qdã. ii. ff. d ĩ di. ad. l. ij. de act. & oblig. l. obligationũ ferè. §. cõditio. Et p hoc dicit expeditã qtionẽ illi gl. pe. legis, si eũ d illo, q pmisit Titio nõ vendere domũ, vel librũ. nisi sibi: nã eo casu ĩ tñ, q si vẽdat alteri, q Titio, poterit Titi cõ sic pmittẽtẽ agere: petere tñ ñ poterit, vt sibi vẽdere cogat. inducit l. si sterilis. & l. qui fundũ. inferiùs allegatas. ADDE latè And. Sic. consi. iij. vbi mirabiliter concludit, si aliquis vadit ad mulierem, qui aliquam personã habet in societate. quæ dicat, non confidas de homine. quia omnes sunt ribaldi: & mulier, ad quã ille vir vadit, dicat, si esset Imperator, ñ habebit nisi ea, q sũt honoris: & vir rñdeat psonæ, q dixit, noli cõfidere, q & ipse ñ peteret. nisi honesta. q si statĩ subsequat copula, qmrĩmoniũ ẽ sub-
e secutum. Ibi. ¶Matth. xxviij. Mar. cap. xv.
f Verba. ¶secundum Bonagui. qui in hac doctrina vocem suam exaltat, dicens, hæc grana suæ solicitudinis vẽtilabro à paleis separata ab horreis recondenda. Aegidius etiam ponit easdem formas.

Promitto tibi, quòd te volo habere in vxorem: vel, Recipiam te
a in meam vxorem: vel, Placet[a] mihi te habere in vxorem: vel, Pro
mitto, quòd tibi seruabo fidem, sicut vxori: vel, Volo, quòd ab
hac hora in antea sis mea vxor, & ego vir tuus: vel, Laudo te, vel
accipio te in meam vxorem: vel, Iuro, vel voueo, vel promitto
tibi, quòd habebo te pro legitima vxore, quòd tibi semper proui
debo tanquam vxori: & sic de aliis consensum mutuum de præ-
senti exprimentibus, dummodo verba mulieris sequantur, vt di-
xi, vt in præ. decret. si inter. & de spon. duor. c. j. ext. de spon. ex par
7 te. xxx. q. vlt. si quis diuinis. ¶† Si verò dicit, Promitto tibi, quòd
ducam te in vxorem, & de cætero tenebo in vxorem, valet ma-
trimonium cum alia postmodum cõtractum, secundum do. me-
8 um, vt not. in Sum. eo. ti. §. qualiter contrahatur. ¶† Sed nũquid
tenet matrimonium per ex communicatum contractum? Vide-
tur, quòd non. quomodo enim vnum genus sacramenti conce-
demus, cui cætera sacramenta negantur? vt xv. dist. olim. ad idem
v. dist. ad eius. Sed dic contrà: quia hoc sacramentum est commu
ne & eis, qui sunt in Ecclesia, & eis, qui sunt extrà, vt xxv. dist. de-
b inde. xxviij. q. ij. c. ij. extr. de diuor. quanto[b]. ¶† Et nota[c], quòd in
9 libellis j. positis quandoque matrimonium dicitur initiari, quod
c fit in sponsalib. de futuro: quandoque perfici, seu ratificari, quod
fit quando matrimoniũ per verba contrahitur de præsenti: quan
doque consummari, quod fit per carnis copulam subsecutam, vt
not. ext. de transl. licet. & probatur xxvij. q. ij. §. apparet. & c. qua
propter. & c. cùm initiatur. Priùs ergo instrumenta super sponsa
libus & arrhis concipiemus: secundò super his libellos formabi-
mus: tertiò super matrimoniis formas & libellos, cùm petitorio
agitur, formabimus: quartò, cũ possessorio: quintò verò aliqua
notabilia supponamus.

ADDITIONES.

a Vel placet. De hac forma vide, quod satis scripsi eo. tit. ex literis.
j. super gl. dicant.

b Quanto. ¶Et est casus de eo, qui duxit in mat. significasti. in fi. Sic
etiam obligatur religionis professione, & recipit ordinis charac-
terem de senten. excom. cùm illorum.

c Et Not. ¶secundum Roff. vbi supra, post princ.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit super sponsalibus conficiendum.*
2 *Promissiones in cõtractibus matrimonialibus qua forma possint à partib. fieri.*
3 *Matrimonium non debet esse coactum.*
4 *Arrha quare potiùs in sponsalibus apponatur, quàm pœna.*
5 *Pœna quare in sponsalibus non potest promitti, sed bene pignora dari.*
6 *Promissio arrharum sub qua verborum forma possit in sponsalibus fieri.*

1 2. §. Primo igitur videndum occurrit, † qualiter super sponsalibus instrumentum conficiatur: &
quidem sic:
a ¶Forma[a]. A. contraxit, concessit & destinauit Titio filiam suam
in futuram sponsam & vxorem C. filii ipsius T. promittens per se
suosque hæredes dicto T. pro se suisque hæredibus stipulanti se
facturum & curaturum omni exceptione remota, quòd dicta B.
eius filia contrahet sponsalia & matrimonium cum dicto T. tem
pore legitimo, seu quo cum ipsa sponsalia & matrimonium con
trahi poterunt & compleri, & se soluturum & daturum eidem T.
dotis nomine, & pro dote ipsius B. tempore contracti matrimo-
nii centum libras in & per pecuniam conuenientia mobilia: pro
quibus sponsalibus & matrimonio, vt dictum est, contrahendis,
& prædictis omnibus & singulis obseruandis & adimplẽdis idem
A. cõstituit ipsi T. arrhas sponsalitias, & eidem sponsaliorum & ar
rharum nomine obligauit talem domum in tali loco infra tales
confines sitam, constituens se dictam domũ, tanquam arrharum
nomine ipsorum sponsaliorum & matrimonii contrahendi pro
ipso T. & eius nomine possidere: volens etiam & concedens, quòd si
per eum, aut prædictam B. staret, quò minus dicta sponsalia & ma
trimonium complerentur, & fierent, cùm fieri & cõpleri legitimè
poterunt, cedat dicta domus lucro ipsi T. & eam accipere posses
sionẽ eius, sua autoritate ingredi liberè possit, & de ea, tanquam
verus dominus, facere, quicquid velit. Et versa vice dictus T. con
traxit, concessit, & destinauit dicto A. prædictum C. eius filium in
futurum sponsum & virum dictę B. filiæ eiusdem A. promittens
per se suosque hæredes dicto A. pro se suisque hæredibus stipu-
lanti se facturum & curaturum omni exceptione remota, quòd
dictus filius eius contrahet sponsalia & matrimonium cum dicta
B. tempore legitimo, seu quo cũ ipsa sponsalia & matrimonium
contrahi poterunt & compleri: & quòd ipse T. tẽpore matrimo-
nii contrahendi solutis sibi centum libris nomine dotis ipsius B.
faciet dicto C. instrumentum dotale secundum ius & consuetu
dinẽ regionis: pro quibus sponsalibus & matrimonio, vt dictum
est, contrahendo, & prædictis omnibus, & singulis à se T. promis
sis obseruandis & adimplendis, idem T. constituit ipsi A. arrhas
sponsalitias, & eidem arrharum & sponsaliorum nomine obliga
uit vnam petiam terræ aratoriæ positam in tali loco, & cætera,
constituens se & dictam petiam terræ tanquam arrhas & arrha-
rum nomine ipsorum sponsaliorum & matrimonii contrahendi
pro ipso A. & eius nomine possidere: volens etiam & concedens,
quòd si per eum, aut per dictum T. staret, quo minus dicta sponsa
lia & matrimonium complerentur, & fierent, cùm fieri & com-
pleri legitimè poterunt, cedat ipsa petia terræ lucro ipsi A. & eam
accipere ac possessionem eius sua autoritate ingredi possit, & ex
ea, tanquam verus dominus, facere, quicquid velit. Quæ omnia
& singula suprà scripta promisit vna pars alteri adinuicem solen-
nibus stipulationibus hincinde interuenientibus, firma & rata ha
bere & tenere & obseruare & adimplere & non contrà facere,
vel venire per se, vel per alios, aliqua causa, vel ingenio, de iure,
vel de facto, sub pœna centum librarum adinuicem inter eos in
singulis capitulis huiusmodi cõtractus in solidum promissa: qua
soluta, vel non, præmissa omnia & singula firma perdurent: item
restituere & reficere vna pars alteri adinuicem omnia damna &
expensas, interesse litis & extra: pro quibus omnibus & singulis
firmiter obseruandis obligauit vna pars alteri adinuicem omnia
bona sua. Hæc forma probatur extra de spon. ex literis. ij. & de de
spons. impub. c. j. & c. duo. & xxxj. q. iij. c. vnico, & xxxij. q. iii. c. vni
co. ¶Vel sic breuiùs:
b Forma[b]. ¶† Ego H. promitto dare & do filiam meam C. tibi P. in
2 vxorem: & me facturum & curaturum, quòd ipsa consentiet des
ponsari à te, & in vxorem duci, hinc ad talem diem, ante, vel post,
sicut conuenerimus: cui promitto dare tantum pro dote. Et hîc
posset subiungi contractus arrharum: postea dicatur: Quę omnia
seruare corporali iuramento affirmo, & ego C. præmissis omnib.
consentio, & me desponsari, & in vxorẽ duci cum prædicta dote
consentiam, & permittam in termino suprà dicto. ¶Vir autem
potest dicere:
Forma. Ego A. promitto dominam meam G. filiã viri H. despon-
sare, & accipere in vxorem hinc ad talẽ diem, vel ante, vel post, si
cut conuenerit, promittens, quòd ei faciam donationem prop-
ter nuptias, & cautionem de dote seruãda & restituenda in hunc
modum: videlicet quòd si matrimonium solueretur morte mea,
dotem mihi promissam tibi & ei restituam, præter quam quod
vsu consumitur, scilicet in pannis. Si verò morte eius soluetur si-
ne liberis, vel liberi infra pupillarem ætatem decesserint, dictam
dotem tibi, si tunc eris, restituere promitto: alioquin cui ipsa vo-
luerit, præterquam quod vsu consumitur, scilicet in pannis, & se
curitatem faciam fieri filiis de bonis paternis & maternis ad lau-
dum viri sapientis intra quindecim dies, postquam eam habuero
Et hîc iungatur contractus arrharum, qui est j. ver. posset. postea
dicatur, quę omnia suprà dicta corporali sacramento affirmo. Ar
gumentum tamen contrà ad hoc, quod de pœna dictum est, ext.
de spon. gẽma. cum suis concor. vbi habetur tam de pœna, quàm
3 de arrha, & C. eo. l. iij. & fi. ff. de verb. oblig. l. Titia. ¶† Et nota, quòd
aut stipulatio pœnæ fit inter personas, quæ debent matrimonia-
liter coniungi: siue inter habentes potestatem in contrahentibus
sponsalia, vt sunt parentes & tutores, qui sunt loco parentum, vt
xxxij. quæst. ii. honorentur. & xx. quæst. ii. puella. xxx. quæst. v. ali-
ter. & tunc nõ valet, ne fortè potiùs pœnæ metu matrimonium
contrahant, quàm affectu, vt in c. gemma. Aut inter extraneas: pu
tà dicitur sic, promitto tibi dare centum, si talis neptis mea non
nupsit filio Titii, ff. de conditionibus & demonstrationibus, mul
tum. & l. heres. §. i. & tunc valet, secundum Vin. vt C. de ind. vidui.
l. i. cùm personę extraneę nequeant huiusmodi compellere con
c trahentes: & sic cessat ratio illius c. gemma[c]. Sed certè nec pater,
nec tutor cogere possunt, vt extrà de despon. impub. c. i. tamen
possunt eos plus, quàm extranei, ad hoc trahere, vt in præalleg.
4 cõcord. ¶† Sed quæ est ratio, quòd arrha potest apponi in spon
salibus, & non pœna? Respondeo, quia arrha statim soluitur: pœ
na verò promittitur solùm, si fuerit commissa. Item quia arrhæ
consueuerunt in parua quantitate dari: pœna verò in magna
promitti: & ideo timore maioris quantitatis soluendæ posset fa-
ciliùs quis compelli. faciliores enim sunt homines ad promitten
dum etiam magnam pœnam, quàm ad soluendum etiam modi-
cam arrham

ADDITIONES.

a Forma. ¶Ad literam fuit hæc forma Rol.

b Forma. ¶secundum Mart. de Fan. vbi s. cuius etiam fuit sequens
capitulum.

c Gemma. ¶Vide ad huius dicti determinationem, quod ibi scrip-
si super vlt. gl. in fi.

a cam arrham [a]. Item quæritur, quare pœna non potest promitti, vt suprà, sed pignora possunt dari, vt C. si rector prouinc. l. j. & ff. de ritu nuptiarum, si quis officium? Respon. quia qui tradit pignora, non se obligat, sed illa perdit, & sic per retentionem consulitur: sed qui pœnam promittit, se obligat: & est tractatus de actione danda: & plerunque consulitur alicui per retentionem, cui actio non daretur, vt ff. de doli excep. Paulus. & eadem etiam ratio
5 potest hîc assignari, quæ & in arrhis assignata est suprà. ¶† Posset etiam promissio arrharum sic breuiter scribi:
b Forma [b]. Ego A. promitto tibi B. futuro viro filiæ suæ decem lib. nomine arrharum sponsalitiarum: quas quidem arrhas tibi constitutas soluere promitto, vt eas lucrifacias pro parte filiæ meæ, si contigerit sine causa legibus cognita, quò minus congruo tempore matrimonium compleatur: completo verò, seu cõsummato matrimonio dicta arrharum promissio ad nihilum reuertatur quæ omnia, &c. C. de episc. au. si legibus. C. de spon. l. fi. Eandem quoque arrharum promissionem faciet vir, vel alius pro eo vxo
c ri, vel alii pro ea, putà matri, patri, tutori, curatori, vel ꝓcuratori [c].

ADDITIONES.

a Modicam arrham. ¶Hæ rationes, quas etiam scripsi super præd. l. gl. vlt. multum obstant instrumentis arrharum s̃. & j̃. descriptis. Teneas igitur, quod super ipsa gl. satis dixi.
ADDITIO. Et hanc rationem differentię inter arrhas & pœnam dicit esse potissimam, licet multæ reddantur per Card. Zabar. in c. gemma. hic alleg. & ibi, quibus modis perdantur arrhæ: & adde Bar. in l. Titia, quæ. ff. de verbor. oblig. Et nota, quòd promissio pœnæ super matrimoniis est nulla, & non firmatur iuramento, secundum Bar. in fi. C. de spon. Et an requiratur vera traditio arrharum, & an probetur ista veritas per confessionem partium, quia partes confitentur se recepisse arrhas, vide omnino Bar. in d. l. fi. in ij. col. ver. in hac lege. Henri. Ferran.
b Forma. ¶Secundum Mar. de Fa. cuius ad literam fuit hæc forma, vbi suprà. Dicebat etiam in fine addi posse. nam licet matrimonium vinculo pœnę non possit adstringi, hoc tamen vinculo iustè ligatur: autor hic omisit, & puto, quòd bene.
c Vel procuratori. ¶secundum Mart. prædictum, vbi s̃.

SVMMARIVM

1 *Libelli qualiter super sponsalibus concipiantur.*
Sponsalitia diuersimodè considerantur, secundum quod diuersimodè etiam libelli formantur.
2 *Contractus matrimonialis etiam iuramento firmatus, an possit per litem inter contrahentes ortam infringi.*
3 *Iuramento à partibus in contractu matrimoniali præstito, si contrà faciat, qualiter sit ab eisdem libellandum.*
4 *Libellus qualiter sit contra eum, qui arrhas promisit in sponsalibus, concipiendus.*

3. §. Restat videre, qualiter libelli super sponsalibus concipiantur. Vnde not. quòd quandoque inter-
1 uenit iuramentum, quandoque non. ¶† Si interuenit, sic conci-
a pitur libellus [a]:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm ipse & ego adinuicem sponsalia cõtraxerimus: vel quòd cùm de matrimonio contrahendo inter nos purè & sine conditione fidem adinuicem dederimus, vel corporale præstiterimus iuramentum, nunc ipse à me requisitus & monitus matrimonium mecũ absque rationabili causa contrahere recusat: quare peto eum per vos induci & cogi, vt quod iurauit, adimpleat, & matrimonium initiatum perficiat: vel quòd me in suam vxorem accipiat, & maritali affectione pertractet. Eodem modo concipiet vir contra mulierem verbis competenter mutatis, ext. eo. præterea j. & c. literis. ij. vbi de hoc,
2 & c. requisiuit. ¶† Licet autem hæc forma bona sit, tamen & mota lite potest reus contrahere cum alia per verba de præsenti: & valebit secundum matrimonium, licet contrahens possit pro fide mentita puniri, vt extr. e. si inter. in fi. & c. de illis. Nec obst. ꝙ lite pendente contractum sit, vt ext. e. cũ in apostolica. & c. veniẽs. j. vel post iudicis inhibitionem, vt ext. de matr. contract. ꝯ interd. eccles. c. j. & sic inanibus sumptibus se vexabit, ff. de inoffi. testa. l. ij. Et præterea seipsum vituperat, & pœnam etiam petere nõ posset, quæ in matrimoniis improbatur, ext. eo. gemma. & c. cùm locum. ff. de verb. oblig. Titia. & hoc satis probatur ext. e. c. requisi.
3 uit. & c. ꝑterea. j. ¶† Quòd si partes [b] iurarunt, sic ꝯcipit libellus:
b Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm ipse & ego parentesq; nostri corporale præstiterimus iuramẽtum super matrimonio inter nos ad inuicem contrahendo, nunc ipse cõtra iuramenta ipsa venire præsumens, matrimonium cum alia contrahere intendit: quare peto ipsum per vos cogi, quòd me in vxorem suam recipiat, & maritali affectione pertractet. Et econtrà ipse eodem modo concipiet contra eam, ext. e. ex literis. ij. xxxj. q. iij. si qui pa
4 rentes. ¶† Super arrhis verò sic potest libellus concipi [c]:
c Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui mihi decem libras arrharum nomine sponsalitiarum promittẽdo cõstituit, vel qui mihi sponsalitias arrhas decem librarum promittendo constituit nomine talis filiæ suæ, quam mihi promisit matrimonialiter copulare: vnde cùm per eam steterit, quò minus matrimonium compleatur, peto dictas arrhas: ad quod propono certi condictionem. Vel si solum pactum, & non stipulatio intercessit, proponetur condictio ex lege C. de spon. mulier. Et no. ꝙ cùm agitur ex promissione arrharum, simplices arrhæ petuntur: cùm verò repetit arrhas, qui dedit, repetit etiam aliud tantundem, vt in præall. l. mulier. & in præal. l. si legibus.

ADDITIONES.

a Concip. lib. ¶secundum Roffre. vbi s̃. in princ. & eius etiam fuit, quod hîc sequitur.
b Partes. Corrige, parentes. de partibus enim iam dixerat.
c Lib. concip. ¶Secundum Mar. de Fa. vbi s̃.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qualiter per verba de præsenti contrahatur.*
2 *Agens in causa matrimoniali, aut agit petitorio, aut possessorio: & si agat petitorio, qualiter libellum concipiet.*
3 *Contrahente aliquo matrimonium per verba de præsenti, si postea recusat, qualiter sit contra ipsum libellandum.*
4 *Diuortium celebrari petens, & cum alio matrimonium contrahi, qualiter concipiet libellum.*
5 *Viro vxorem traductam & cognitam dimittente, & adulteræ adhærente, qualiter formabit vxor libellum.*
6 *Contractus sponsalitius secundus an possit infringi, si contrahens ignorauerit primum factum etiam de iure non tenendum.*
7 *Contractus matrimonialis metu pœnæ inuitè, seu coactè initus, sub qua forma verborum peti possit infringi.*
8 *Contractus matrimonialis cum furioso ignorante initus, an sit tenendus.*

4. §. Sequitur videre de matrimonio, quod per verba de præsenti contrahitur in hac forma:
a Forma. [a]† Ego A. volo & accipio te B. in meum virũ, & in te per
1 verba de pręsenti consentio: & me desponsari corporaliter, & in vxorem duci hinc ad talem diem permittam. Cõsensus enim de præsenti facit matrimonium, ff. de reg. iur. nuptiæ. de don. inter vir. & vxor. cùm hîc status. §. si mulier. xxvij. q. ij. c. j. ext. de spon. si inter. ¶Maritus autem sic dicet:
Forma. Ego B. volo & accipio te A. in meam vxorem, & in te per verba de præsenti consentio, & te desponsabo, & corporaliter in vxorem ducam hinc ad talem diem. ¶Dotes autem promittantur, & alia dicantur, vt suprà §. proximo in forma, ego. & seq. vel dicatur, vt in præalleg. decr. si inter. ¶Nunc dicamus, qualiter libelli super matrimonio concipiantur: & tunc, aut agitur petito-
2 rio, aut possessorio, vt infrà §. proximo. ¶† Si petitorio, sic libel-
b lus concipitur [b]:
Lib. Coram, &c. propono contra P. ꝙ cùm inter me & eum matrimonium sit legitimè per verba de præsenti contractũ, per annuli immissionem subarrhatione secuta, carnalisq; sit inter nos copula subsecuta, peto eum per vos mihi in virum adiudicari. & inter nos legitimum matrimonium fore declarari. & compelli, etiam ꝙ tam in exhibitione necessariorum, quàm in aliis me maritali affectiõe pertractet: peto etiam sibi per vos inhiberi, ne pendente lite coram vobis in præiudicium meum, vel causæ, vel iurisdictionis vestræ innouet, vel attentet, & ipsum sententialiter condemnari, extr. de conuer. coniug. dudum. in prin. ext. eo. tuæ. & c. veniens. & c. si pater. ext. de despon. impub. c. vlt. ff. de verbo. oblig. l. j. extrà de re iudi. lator. & c. consanguinei. ¶Vel sic:
Lib. Coram, &c. propono cõtra P. ꝙ licet mihi promiserit, ꝙ me pro coniuge legitima haberet in vita sua, nũc me recipere ac retinere recusat. vnde peto eum mihi adiudicari in virum, & quòd me maritali affectione pertractet, per vos cogi, & cogendum fore sententialiter condemnari, extr. e. ex parte. & xxx. q. v. §. si quis
3 diuinis. ¶† Vel sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra P. ꝙ licet ipse mecum legitimè per verba contraxerit de præsenti, ipse tamen à me sæpe & instanter requisitus, me traducere, & maritali affectione tractare, coniugalesque affectus exhibere contra iustitiam recusans, & cum quadam Berta matrimonium de facto, cùm de iure non posset, dicitur contraxisse, eamque in suo tenet contubernio in animæ suæ periculum, & meum præiudicium, & scandalũ plurimorum. quare peto matrimonium huiusmodi inter me & eum contractum leg

ADDITIONES.

a Forma. ¶Martini de Fa. fuit ista, & sequens.
b Concip. ¶Secundum Bonag. et Aegid. vbi s̃. in prin. et breuiter oẽs libelli, qui sequũtur, sunt alterius, eorũ, quos dixi super tub.

tum legitimum esse,& fuisse sententialiter declarari:&matrimo
nium,quod de facto cum Berta præfata subsecutum fore dr̄.cas-
sari & irritari,cassum & irritum nunciari,dictumque P.ꝙ dictam
Bertam penitus à se abiiciat,& me, vt suam vxorem legitimam,
recipiat,& maritali affectione ac vsu coniugali pertractet,senten
tialiter condemnari ,ad præmissa ipsum cogendum fore senten-
tialiter declarari: & hoc peto tam contra ipsum P. quàm contra
Bertam superinductam:peto etiam expensas,&c.extr.e.ex parte.
4 & c.veniens.in fi.¶†Si verò vult separari ab eo,qui priùs cōtra-
a xerat cum Berta,quàm cum ea,sic concipiet [a] libellum:
Lib.Coram,&c. propono contra P. ꝙ licet de facto matrimoni-
um cum eo contraxerim,nunc primò ad scientiam meam perue
nit,quòd idem P.priùs cum Berta contraxit legitimè adhuc sup-
stite & viuente: quare matrimonium de iure inter me & dictum
P.non potest consistere vllo modo:vnde peto inter me& ipsum
P.diuortium celebrari, mihique dari licentiam in Domino cum
alio contrahendi,extr.de spon.c.j.& c.ex parte.& de despon. im-
5 pub.duo.¶†Si autem vir vxorem traductam & cognitam dimi
serit,& adulteræ adhæret,faciens super matrimonio controuer
siam,ipsa sic concipiet libellum:
Lib.Coram,&c.propono contra P.maritum meum,ꝙ cùm ma-
trimonium legitimè inter ipsum,& me fuerit per verba de præ-
senti contractum,& ad domum eiusdem P.traducta fuerim,& ei
dem vxorio affectu cohabitauerim,demum me contra iustitiam
motu proprio dimissa & abiecta,quandam Bertam adulteram,vt
dicitur,superinduxit,& ei cohabitare non erubescit ī animæ suæ
periculum,& meum præiudicium & grauamen.quare ipsum pe-
to per vos cogi, quòd Bertam superinductam dimittat, & ad me
suam vxorem legitimam redeat,ac me maritali affectione pertra
ctet,matrimonium legitimum inter me & ipsum fore sententia
liter declarari,&ipsum ad id sententialiter condemnari,extr.e.ex
6 parte.ext.de spon.duor.c.iij.iiij.& v.¶†Quòd si Maria contraxit
cum P. sponsalia, vel matrimonium: qui contractus de iure non
tenet: quare ipsa cōtrahit cum T. qui audito ipsam priùs cum P.
contraxisse,illam à se repellit,& cum Berta contrahit, Maria con
cipiet contra T.vt s̄.prox.vel,vt s̄.eod.§.in tertio libello.sicut de
7 facto occurrit, vt probatur extra.eo.veniens.j. ¶† Si autem ali-
quis traducat puellam ea inuita & inuitis eius parentibus & ami
cis,& ipsa in domo existens nihil dicit,tutores,vel parentes sic li
b bellum concipient [b]:
Lib.Coram,&c.propono ego tutor,vel curator,vel consangui-
neus talis puellæ contra P.qui per metū mortis compulit talem
puellam in se consentire,&ipsam per violentiā ad suam domum
traduxit:quare peto matrimonium sic de facto contractum disso
lui,cùm consensus locum non habeat,vbi metus,vel coactio in
tercedit:peto etiam per vos puellam ipsam in aliqua honesta do
mo teneri & tueri, vel alicui honestæ matronæ deputari , vbi ni-
hil eam timere oporteat, donec causa huiusmodi diffinitiuæ sen
tentiæ calculo sit finita,extrà eo.cùm locum.& c.seq.de procur.
accedens,de restit.spol. ex transmissa. xx. q. iij. præsens clericus.
¶Vel sic:
Lib.Coram,&c.propono contra P.quòd metu mortis compul-
sa,cum eo de facto matrimonium contraxi, nec vnquam aliquo
tempore in eum consensi: quare peto ab eo separari, & separan-
dam esse sententialiter declarari,vt in pre.concor.ext.e.ad id,qd̄.
& c.de muliere.ext.de despon.impub.de illis.ij.ext.qui ma.accu.
8 possunt, insu per. ¶†Quòd si aliqua contraxerit matrimonium
cum furioso, quem sanæ mentis esse credebat, quare postquam
ad eius peruenit notitiam,timet cum eo matrimonium consum
mare,sic libellum concipiet:
Lib.Coram, &c. propono contra P. quòd cùm crederem ipsum
fore sanæ mētis,quia constitutus erat in conspectu vmbratæ qe-
tis,cum eo matrimonium de facto contraxi:nunc autem ad me-
am deuenit scientiam, quòd ipse tunc furoris morbo laborabat,
&adhuc laborat:quare nullus cum eo potuit interuenire consen
sus:nec securè posset quis cum eo morari: vnde peto per vos ma
trimonium huiusmodi de facto cōtractum separari,mihique da-
c ri licentiam cum alio contrahendi, extr.eod.dilectus[c].xxxij.q.vij.
neque furiosus.xxx.q.ij.vbi non est.ff.de acq.pos.qd̄ viro.§.si fu-
rioso.Potest etiam quis vendicare in vxorem,vt j̄.§.proximo.

ADDITIONES.

a Concip.¶Secundum Roff.parte viij.
b Sic lib.concip.¶Secundum Roff.vbi s̄.parte xj.
c Dilectus.¶Et ad materiam vide,quod ibi not.in glo.ij.quæ not. Roff.vbi s̄.

SVMMARIVM.

1 *Agens possessorio in causa matrimoniali,qualiter formabit libellum.*
2 *Mulier agens possessorio in causa matrimoniali,quem libellum formabit.*
3 *Mulier à viro suo eiecta qualiter libellum formabit.*
4 *Vir molestatus à quadam asserente se esse suum virum , qualiter formabit libellum.*
5 *Vxore alicuius ab alio detenta,qualiter formabitur libellus.*
6 *Vxorem,vel econuerso vendicare per actionem in rem præiudicialem de partu agnoscendo,an sit licitum.*

5.§.Porro si agatur possessorio, vel quasi, vel quia vxor
recedit proprio motu à domo viri, tūc enim
consilium est,quòd agat vir possessorio,vt ff.de rei ven.is qui.sic
a libellum concipiendo [a]:
1 Lib.†Coram,&c.propono,quòd cùm olim cum Berta matrimo
nium legitimè in facie ecclesiæ contraxissem,& eidem traductæ
consummato inter nos matrimonio diu cohabitassem, ipsamq;
in omnibus maritali affectione tractassem,nunc ipsa,nescio quo
ducta spiritu,à me propria auctoritate sine iudicio ecclesiæ diuer
tit me possessionis,seu quasi,suiipsius,seu personæ iure,seu vxo-
rali,siue maritali possessione, & cohabitatiōe sui ausu temerario
spoliando : quare peto ipsam vxorē meam per vos mihi restitui,
& possessionem ipsius,vel quasi,& vt ad me reuertatur,& me v-
xorio tractet affectu, per vos cogi,& ad hoc ipsam sententialiter
b condemnari,extrà de restit.spol. ex transmissa[b]. & c.literas.xxix.
2 q.ij.cuius rei causa.¶†Eodem modo concipiat mulier contra vi
rum,verbis competenter mutatis, vt eod. ti. ex conquestione.&
extr.de offic.deleg.causam.extrà de diuor.porrò.extrà vt lit.non
contest.c.j.quia vir & vxor,quo ad hoc, non ad imparia iudican-
tur,xxxij.quæst.j.si quis vxorē.j.extrà de diuor.gaudemus.§. quia
verò.in fi.extrà de conuer.coniu.quidam.in fin.hoc saluo, quòd
tunc,si vis,potes sic addere post illud verbum Et cohabitatione,
&c.& necessariorum exhibitione.¶Vel concipitur sic:
Libellus.Coram,&c.propono contra Bertam vxorem meam,ꝙ
cùm matrimonium cum ea legitimè contraxerim,&mecum per
quinquennium cohabitauerit, nunc sine causa legitima solo vo
luntatis arbitrio mecum cohabitare,ac me affectione vxoria tra
ctare recusat:quare peto ipsam per vos cogi ad me redire,& con
sueta & iuris debita obsequia mihi præstare, & me in ipsam pos-
sessionem,vel quasi,reduci:& ad id ipsam sententialiter condem
3 nari,exr.e.ad id,quod.C.qui pot.in pig.hab.assiduis.¶†Si autem
vir eam à se eiecerit,ipsa sic libellum concipiet:
Libellus.Coram,&c.conqueror de P. viro meo, ꝙ cùm mecum
matrimonium in facie ecclesiæ contraxerit, & me in domum su
am traduxerit,& me,vt vxorem,diu tractauerit,nunc me propria
temeritate abiecit,& me possessione, vel quasi, suiipsius,seu iuris
cōiugalis temerè spoliauit:quare peto mihi ipsum restitui,& me
ad eandem quasi possessionem sui iuris coniugalis reduci,in qua
eram priùs quàm me taliter abiecisset, & ad hoc ipsum cogi , &
sententialiter condemnari,extr.de diuort.porrò. de rest. spol. ex
conquestione.& c.ex transmissa.& de of.deleg.causam matrimo
4 nij.¶†Quòd si aliqua te molestat,asserens te suum esse maritum
sic libellum concipies:
Libellus. Coram, etc. propono contra Bertam , ꝙ licet inter me
et eam nullum sit vinculū matrimoniale contractum, ipsa tn̄ me
molestare non desinit me eē suum falsò asserens maritum: quare
peto ipsam per vos cohiberi à predictis,et compelli,ꝙ desistat &
cesset ab iniuria et molestia huiusmodi,quā mihi facit: vel quòd
probet, si quid iuris se in me habere contendat, et ad hoc ipsam
c sententialiter cōdemnari,C.de ingen.ma.diffamari[c].C. de remis.
5 pig.si eo tempore.ff.de bon.aut. iudic.pos.si seruus.¶†Si autem
vxor tua ab aliquo detinetur,sic libellum concipies:
Libellus Coram,etc.propono cōtra P. quòd cùm legitimè con
traxerit matrimonium cum Berta per verba de præsenti,idem P.
pater, vel frater consanguineus, vel tutor eiusdem Bertæ ipsam
retinet,et eam mihi reddere contradicit:quare peto per vos di-
tum P.ad restitutionem meæ vxoris compelli,et ad id sententia-
liter condemnari,ext.eo.non est. Et si es Legista, potes dicere, et
ad hoc propono interdictum de vxore exhibenda et deducenda,
ff.de liberis exhib.l.imò.C.de nup.si inuita.et s̄.de conuer.coniu.
6 ver.item de iure. Cætera dic,vt j̄.tit.prox.¶†Item potest quis v-
xorem, vel econuerso, vendicare per actionem in rem præiudi-
cialem de partu agnoscendo:quod dic,vt j̄.qui fil.sint legit.versi.
competit.Et formam in hoc titulo pones,vt s̄.de teste,§.nunc di
cendum.versi.viso.

ADDITIONES.

a Sic lib.concip.¶De quo Roff.s̄.parte xiii.
b Ex tran smissa. Et quod ibi no.in gl. ij. dicebant hic Bonaguida et Aegidius,scilicet quòd speciale est in hoc possessorio de proprie tate doceri.
c Diffamari.¶Vide,qd̄ de hac l.scripsi de test.cū olim.sup vlt.glos.

SVMMARIVM.

1 *Causa matrimonialis per discretum & literatum virum est tractanda.*

2 Actio

2 *Actio in causa matrimoniali diversimodè est consideranda.*
3 *Mulier propria auctoritate à viro discedens an possit petere restitutionem.*
4 *Mulieris extra domum sui viri stantis expensæ an debeant à suo viro solui.*
5 *Libello porrecto dandæ sunt agenti competentes induciæ, &c.*
6 *Vxor si præsentiam, seu cohabitationem viri petat, sed eius sæuitiam timeat, qualiter sit assecuranda.*
Vir coactus vxorem recipere, sub qua verborum forma sit monendus.
7 *Mulier rediens ad viri sui consortium, si plenè non confidat de ipso, qualiter sit illi prouidendum.*
8 *In accusatione matrimonij qualiter sit procedendum.*

1 6. §. Postremo illud notandum est, †quòd causa matrimonialis per discretū & literatum iudicem est tractanda, vt xx. dist. §. j. extr. de consang. & affi. c. j. & libellus est in ea dandus, vt s. de lib. concep. §. nunc dicēdum. ver.
a x. nec laudo in hoc contrariam consuetudinem [a]. ¶ †Et quando
2 quę agitur petitorio, vt s. §. sequitur. quandoque verò possessorio, vt §. prox. veruntamen interest, quia in primo casu admittitur exceptio consanguinitatis, & cuiuslibet impedimenti legitimi, ext. de cons. & affi. c. ij. de cog. spi. c. fi. de or. cog. c. j. in secundo verò generaliter fit restō, nisi in casib. vt s. de pe. & pos. §. qm. ver. sed
3 & in casib. ¶ †Quid si mulier propria autoritate discesserit? Rň. ň potest restitutionem petere, nisi tunc demum, quando veniens non admittitur per maritum, ff. de acqui. pos. clàm possidere. §. q ad nundinas. & l. si id quod. §. fi. ff. de vi & vi arm. l. j. §. siue autem.
b extr. de adult. c. pen. [b] xxxiij. q. j. de benedicto. & sic vltima mora
4 nocet, ff. de peric. & commod. rei vend. illud. ¶ †Quid de expensis, quas extra domum stans facit? Respon. do. me[9] dixit, quòd vir non tenetur, nisi ad factas postquàm eam non admisit, vt not. in
c Summa in ti. qui ma. accu. pos. §. si mulier. ver. quid ergo [c]. ¶ †Li-
5 bello autem porrecto debet agens habere inducias competentes, vt s. de dilatio. Fiet etiā litis contestatio, & iurabitur de calumnia secundum d. vt in eo. §. versi. sed quoniam. vel de veritate, vt
d extra. de iur. cal. literas [d]. Et si mulier agēs possessorio probat possessionem & spoliationem, restituenda est, ita quòd habeat plenam possessionem viri, & cohabitationem, & securitatem, ij. q. ii. §. notandum. in fi. iij. q. j. redintegranda. extra. de restit. spo. literas. Si verò vir agit, & probat, vxoris sibi debet fieri restitutio. Si ipsa verò timet viri sæuitiam, ad officium iudicis pertinet facere sibi caueri per sacramenta viri, ꝙ sine dolo & idoneè eam, velut vxorem, in domo, mensa, lecto & aliis tractabit, nec eam grauabit, vel dehonestabit, salua honesta correctione maritali, vt in præal. c. de
6 bñdicto. & xvij. q. iiij. metuētes. ¶ †Iurabit eīm sic, saluis pmissis: Forma. Ab isto die in antea istam coniugem tuam, quam iniustè dimiseras, ita tenebis, sicut maritus suam coniugem debet habere in dilectione & debita disciplina: nec eam vllo malo ingenio à te separabis, nec ea viuente aliam accipies: sic te Deus adiuuet, & hæc sancta dei Euangelia. hæc forma habetur xxxv. quæst. vj.
e ab isto. ij. [e] Sed fortè vir ea recuperata dicet, debita disciplina mihi conceditur per prædictum c. vnde præter necem eam custodiet, ligabit ieiuniis, non tamen mortalibus pœnis eam afficiet, cibos cum ea non sumet: hoc enim sibi à iure conceditur, vt xxxiij. quæstio. quinta, placuit. sed illud loquitur de suspecta de adulterio, & in clericis coniugatis, qui plus cæteris igne zelotipiæ vrun-
7 tur. ¶ †Quòd si mulier plenè non confidet de iuramento viri, faciat eum iudex cauere per pignora, vel fideiussores, ff. mand. si mandato Titii. §. fi. Tamen potest esse tanta viri sæuitia, quòd nulla idonea cautio potest præstari: & tunc procedat iudex, vt extrà de restit. spol. ex trāsmissa. & c. literas. in fi. quia satisdatio maleuolum animum non immutat, vt Instit. de suspect. tut. §. fi. Qualiter aūt in accusatione matrimonii procedatur, dicetur infrà qui ma-
8 trimon. accus. pos. ¶ †Sed pone: Titius contraxit matrimonium cum Berta: ex quo matrimonio natus est P. mortuo Titio H. frater ipsius T. vult excludere dictū P. à successione paterna, dicens, eum illegitimum, quia quidam consanguineus ipsius Titii desponsauerat dictam Bertam prius, quàm ipse T. cum ea contraheret, licet eam non cognouisset: & sic publicæ honestatis iustitia
f impediente non potuit esse matrimonium inter eos [f]: dictus verò P. gerens se pro hærede patris sui, replicat, quòd desponsatio illa facta fuit, cùm erat dicta Berta intra septennium constituta: & sic non potuit contrahi iustitia publicæ honestatis: item cùm matrimonium illud fuisset in facie ecclesiæ contractum, nec ipso T. viuente fuisset impetitum, & propter prolis fauorem debet ipse legitimus iudicari: H. verò replicat dicens præsumendum esse tunc Bertam ipsam fuisse ætatis legitimæ, nisi cōtrarium ostendatur: verùm neutra pars aliquid ꝓbat de ætate Bertæ: quæritur, quid iuris? Respon. ex quo dictus P. possessor hæreditatis natus fuit, dum Berta cōmuniter legitima vxor T. putabatur, oportet probare ad repellendum eum, nedum quia tempore huiusmodi desponsationis ipsa esset septennis, vel quòd post septennium eam ratam habuerit: imò etiam, ꝙ T. hoc non ignorans eam sibi postea copulasset: vnde cessante etiam ipsius P. probatione de ætate matris, debet dicti T. hæres & filius legitimus iudicari: hæc
g habentur in const. Innoc. extrauag. de sponsalibus, quidam [g].

ADDITIONES.

a Consuetudinem. ¶ Hodie per cle. de verb. sig. sępe. non est necesse libellum offerri: debet tamen petitio in actis scribi, vt in princ. & in §. verum.
b C. pe. ¶ vbi de hoc in j. gl. & de rest. spo. literas. in iij. gl. & vide, qđ super ea dixi.
c Versi. quid ergo. ¶ Idem no. de diuor. significasti in fi. j. gl.
d Literas. ¶ Hodie de vtroque iuratur, de iur. cal. c. j. in fi. lib. vj.
e Ab isto. ij. ¶ Cùm verba vtriusque capituli ab isto die videantur fuisse Gratiani. quia illorū alius autor non apparet, fas est dicere, illa verba iurantis malè concepta, quæ non prouident vxori in hoc casu, nec circa incestum, in primo pro illa die, vel diei parte, quæ restat. Vnde decret. ego enim. de iureiuran. cautiùs locuta est, dicendo ab hac hora: & longè cautiùs forma iuramenti Imperatoris in pontificali posita in cle. de iureiur. Romani. circa medium, quæ dicit, de cætero me esse, &c. defendatur Gratianus per gl. Vinc. quam dedit in cap. ego N. in princ. ꝙ apponatur inclusiuè: sed illud In antea, quod sequitur, non sinit mihi id placere: cui accederem, si dedisset. Consulo ergo dicendum, Iuro, ꝙ de cætero, vel deinceps, vel simili significato.
ADDITIO. Adde, ꝙ si vir verberat vxorem, licitum est vxori fugere, & debet alimentari extra domum mariti, secundum Dyn. & Aegid. vt l. quid in vxorem. C. de neg. gest. secus tamen, si recedat sua culpa. vt not. extrà de diuor. in c. significasti. ita posuit Bal. in l. quamuis. C. de leg. & adde Ludo. Rom. sing. iiij. incip. licet vxorem. vbi, quòd maritus potest leuiter castigare vxorem delinquentem, & Car. Zab. c. dudum. in ij. col. extr. de conuer. coniug. Hen. Fer.
f Inter eos. ¶ Istud probatum non concludit prolem illegitimam, licet bene concluderet separationem matrimonii, si parentes viuerent, & primi contrahentes fuissent maiores septennio: super hoc vide, quod plenè scripsi, qui filii sint legitimi, peruenit. super vnica gl. Declaro: constat, quòd vir potuisset ignorasse contractum, & mulier potuisset nesciuisse cōsanguinitatē inter primum & secundum. Item cōstat, quòd positis edictis sufficiebat proli alterius ignorantia, per decre. fi. de cland. despon
g Quidam. ¶ Hanc hodie non habemus in Sexto, & sic habetur pro reuocata: pro definitione vide, quod scripsi de pres. non bap. c. vlt. in fi.

ADDITIONES NOVAE.

§ Quæ est ratio ꝙ arrha potest apponi in sponsalibus, & non pœna? vide Bart. in l. Titia. de verb. obl. Bal. in l. mulier. C. de spon. & Cy. in l. fi. eod. tit.

An in matrimonio spirituali possit dari arrha, no. in c. non satis. de simonia, Bart. in d. l. Titia. & l. Titio. §. j. de cond. & dem.

Pone, puer duodecim annorum duxit in sponsam puellam x. ann. modò quidam qui non contentabatur de isto matrimonio abstulit puellam prædictam, an ista puella possit repeti per istum sponsum? glo. est xvij. q. 2. §. ex his filiis. Innoc. in c. ex parte. de restit. spoliat. dic quòd sponso consulitur officio iudicis, non iure possessorio, quia inter simplices sponsos nō est aliquod vinculū coniugale, secundum Innoc. Sed pone, quòd est quæstio an valeant sponsalia, vel an valeat matrimonium: an lite pendente possit alii nubere si matrimonium non tenebat: istud est quærere an causa matrimonii faciat rē litigiosam. veritas, est quòd tenet matrimonium, quia non efficitur res litigiosa. & ita dicit Archidia. in d. §. ex his. & quod not. Archid. xvij. q. 2. c. raptor. Bal. de hoc in l. Deo nobis. C. de episc. & cler.

Pone, aliquis desponsauit aliquam puellam minorē xij. ann. & antequàm puella compleret xii. annum, aliam duxit vxorem quę moritur: an posteà prima puella, quam desponsauerat pubescente matrimonium reconualescat, Dyn. dicit quòd non. prout ipse not. in l. miles. §. quærebatur. ff. de adult. & Bart. ibi distinguit, no.

a ¶ De Desponsatione impuberum [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Habemus ius nouum in Sexto, sub hac rubrica valde vtile, & qđ pro summa materiæ potest haberi: & hi, de quibus dixi suprà tit. prox. hanc materiam non practicarunt præter Ros. An sponsalia de futuro inter puberes, vel impuberes aliàs, quàm per copulam transeant in matrimonium, distingue. an sint de futuro verbis & mente cōtrahentium: an sint de futuro iuris interpretatione tantùm, sed verbis & mente sunt de præsenti: & hęc bene transeunt in matrimonium sine copula per oscula, amplexus & similia: prima non, vt scripsi eodem tit. c. vno, libro vj. in gloss. Hoc patet de matrimonio contracto contra interdic. ecclesi. c. j. super versam.

SUMMARIUM.

1 *Libelli in materia desponsationis impuberum diversimodè sunt formandi.*
2 *Puella etiam impubes ad domum viri sui traducta, si ab eo cognita fuerit, non potest ulteriùs à viro recedere.*
3 *Contrahens vir matrimonium cum minore, si cum viro ipsa cohabitante ab eo cognita dicatur, sed in contrarium ipsa dicat: voluerit autem deinde virum deserere, qualiter concipiet vir libellum, ut eam secum habitare compellat.*
4 *Minor xij. annis contrahens matrimonium, an si non fuerit à viro cognita, poterit postea alteri nubere.*
5 *Mulier si nubat puero minori xiiij. annis, qui eam non cognouerit, & completo xiiij. anno velit ab illa discedere, qualiter formabit libellum.*

IN hoc titulo multos posses formare libellos: sed ex omnibus aliquos exempli gratia supponamus. ¶ †Si
1 igitur aliquis post vij. annum contrahit sponsalia, & alter perueniens ad pubertatem, quæ est xij. anni in fœmina, & xiiij. in masculo, ut Inst. quibus mod. tu. fin. & ff. quando di. leg. ced. l. quod pupillę. dissentit, quia sibi non placent spon
a salia, & ideo vult cum alio contrahere, sic libellum concipiet[a]:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cùm ego cum eo intra annos non nubiles sponsalia contraxerim, nunc ad annos nubiles perueniens eum nolo, sed recuso in virum habere: quare peto sponsalia ipsa per vos dissolui, & mihi dari licentiam cum alio in Domino matrimonium cōtrahendi: quia desidero esse mater & filios procreare. Et eodem modo sponsus concipiet contra eam verbis competenter mutatis, extrà eo. ex literis. & c. attestati
b ones. & c. de illis. j.[b] & c. à nobis. ¶ †Præmissa vera sunt, nisi puel
2 la ad domum viri traducta, post illud tēpus ei cohabitauerit, vel ab eo cognita fuerit: quia tunc non potest à viro recedere: quod
c si fecerit, vir potest contra eam concipere sic libellum[c]:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, quòd licet cum ea decimum annum complente sponsalia contraxerim, & pòst ipsa Berta mecum per duos annos, & amplius cohabitauerit, vel eam carnaliter cognouerim nūc sine causa solius voluntatis arbitrio mihi cohabitare, & me vxoria affectione tractare, vel obsequia, ad quæ vxor marito tenetur, exhibere recusat: quare peto ipsam per vos cogi ad me redire; & quòd me vxoria affectione pertractet, & ipsam ad hoc sententialiter condemnari, extrà e. attestationes. & c. de illis. j. & ij. extra de spon. ad id, quòd. C. qui pot. in pig. hab.
3 & duis. ¶ †Quòd si quis contrahit matrimonium cum minore xij. annis, proxima tamē pubertati, & ipsa viro cohabitat: demum ipse maior xiiij. annis, asserit se ipsam cognouisse, ipsa in contrarium asserente, & facta maior xij. annis, vult à viro recedere, sic vir
d concipiet libellum contra eam[d]:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, ꝙ cùm nuper cum ea pubertati proxima, matrimoniū per verba de præsenti legitimè cōtraxissem, ipsaque mihi cohabitasset, & eam carnali copula cognouissem, quod paratus sum iuramento firmare, ipsa tamē motu proprio sine causa rationabili & iudicio ecclesię non expectato, à me temerè recessit: quare ego peto ipsam per vos cogi ad me redire, & me vxoria affectione tractare, & eam ad id sententialiter condemnari, extr. e. c. continebatur. & c. seq. ¶ †Si verò
4 non diceret se ipsam carnaliter cognouisse, nec esset iurare paratus, tunc minor veniens ad ętatem nubilem, posset, si vellet, ab eo separari, & concipere libellū, vt suprà in primo lib. vt ī præ. c. con
5 tinebatur. circa princip. ¶ †Cæterùm si mulier econuerso cum puero minore xiiij. annis contraxit, nec fuit ab eo cognita, si completo xiiij. anno iuuenis nō cohabitauerit illi, nec in eandem consensit, sed ab ea discessit, sic concipietur libellus:
Libellus. Coram, &c. propono cōtra Bertam, quòd licet ego minor xiiij. annis cum ea matrimonium contraxerim, pòst tamen cum ea cohabitare nolui, nec in ipsam ꝯsensi, nec eā volo habere in vxorem: quare peto matrimonium illud sic de facto ꝯtractum dissolui, & mihi per vos dari licentiam cum alia contrahendi, extrà eo. attestationes.

ADDITIONES.

Perplexata. Item quare non conueniunt sexus in ætate pubertatis, vt hìc in princip. sicut conueniunt in ætate infantili & adolescentiæ, scripsi eodem titu. c. vno, libro vj. super ij. gloss. vbi vide cum sua remissione.
a Sic libellum concipiet. ¶ secundum Roff. parte ij.
b Et c. de illis. j. ¶ Vide, quod ibi no. in gl. antepen. & quod ibi scripsi distinguendo in vlt. glo.
c Lib. ¶ secundum Roff. parte ix.
d Contra eam. ¶ secundum Roff. parte xii.

a ¶ De clandestina desponsatione[a]. Rubrica.

SUMMARIUM.

1 *Clandestinitas an, & quo pacto non sit impedimentum matrimonij.*
2 *Libellus non est necessarius in casu clandestinæ desponsationis.*

1 CLandestinitas †non est impedimentum matrimonij, si de eo constare possit: si verò constare non potest, non reputatur ab ecclesia matrimonium, vt extr. eo.
2 c. ij. †ideoque in hoc titulo non est necessarius libel
b lus. Nec obstat xxx. q. v. c. i. & c. seq. si bene intelligantur[b]. Qualiter autem fiet denunciatio impedimenti matrimonii pòst banna in ecclesia edita, not. ȷ. qui matri. acc. pos. ver. sed quæ dicta.

ADDITIONES.

a Hic Practici auctores siluerunt: & sic siluit auctor tres modos, quibus matrimoniū dicitur clādestinū: vide no. e. ti. c. fi. in iii. gl. & alios addidi super illa. Et quia tertius, quē ponit gl. est, quando non fuerunt præmissa banna in ecclesia, vt ibi, ex hoc quæritur: Duo nobiles contraxerunt in casu prohibito: pòst tempus petierunt dispensationem à Papa, allegantes se tempore contractus fuisse ignaros impedimenti: secundò, ꝙ ex separatione verisimiliter timebātur magna scandala inter ipsorum consanguineos: tertiò, quòd in facie ecclesiæ ꝯtraxerant: queritur primò de hoc modo, si suffragetur probare publicè contractum, tamen sine bannis. Istud autem verbum In facie ecclesiæ, habetur in decr. c. constitutus. de conuer. coniug. in princ. Constat, quòd ecclesia sumitur multis modis, de quibus vij. q. j. scire. ne præl. vic. su. c. fi. cū remis. Vbi ergo ꝯhitur non occultè, quod principaliter ponderāt iura ī hac materia, xxx. q. v. c. ij. & §. his omnib. sed publicè, ita quòd multitudo fidelium hoc nouit: satis puto satisfactum illi expressioni, & pro facie fidelium stabit facies ecclesiæ hoc casu. Forti⁹ igitur etiam sine bannis dicetur facies ecclesiæ, si secundum morem patriæ desponsatur publicè in ecclesia, vel secundum iura, xxx. q. v. c. j. & v. sequentibus. In ecclesia, bene dicitur, seruatis, quæ in canonibus illis dicuntur, in facie ecclesiæ factum dicetur: nec nocebit dispensatio bannorum omisso de facie hominis, C. de pœnis, si quis in metallum. & lex dicit, faciem matrimonii permansisse, quando est in statu solito, ff. de admin. tut. l. tres tutores. in fi. per quod dici potest, In facie ecclesiæ factum, quod per alios fit illo loco. Si autem dixissent banna fuisse posita, & hoc sit falsum an p hoc vitietur dispensatio, quæritur: & eadē quæstio, si falsum est, ꝙ ignorauerint impedimentum, vel quòd de timore scandali expresserunt, hìc recurre ad decre. quia circa. de consang. & affi. & ad ibi no. Tex. ibi videtur velle, ꝙ falsa causa expressa non vitiet talem dispēsationem: sed glossa vltima in fine tenet contrarium, scilicet ꝙ ex vi secundi rescripti tenet dispensatio, quæ non tenebat. & idem Inn. vt ibi scripsi in gl. pen. facit de electione, dudum. ij. ver. insuper. sunt enī omnes illæ causæ inductæ ad dispensationem, aliàs forsitan non fiendam, vt ibi. Sunt enim tales dispensationes odiosę, quia contra ius commune: & idem, si contra alterius priuilegium, de decimis, ex multiplici. Vitiantur ergo ex falso expresso, vel vero tacito, quod mouit principem. ff. de natal. restit. l. j. Et si hoc in rescriptis secundum ius. de rescrip. super literis. multò fortiùs in his dispensationibus contra ius. Sed succedit quæstio, cui in his tribus clausulis competat onus probandi, si apparet hoc opponens contra dispensationem? vide, quod scripsi post Inn. de priuileg. ex parte. j. in prin. Est sciendum, quòd Guil. post Vber. de Bobio, s. de excep. §. nūc videndum. vers. licet autem. dicit, ꝙ in quęstione mendacii contra rescriptum me impetrans habet probare veras preces, & sic non surreptitias: & opponens, si velit, potest probare contrariū, secundū eū allegant l. præscriptione. C. si contra ius, vel vti l. public. quę habetur xxv. q. ij. & l. si quando. C. de dilat. quæ etiam est iij. q. iij. spatium.
ADDE, ꝙ in d. q. iij. spatiū. non est hæc lex, si quando. sed lex, quoniam. vt ibidem no. gl. sed huic dicto Vber. quòd voluntati imponentis relinquatur, an velit probare, obstat l. puniri. e. ti. si contra ius canonicum, vt s. quæ dicit, precum argui falsitatem. Est ergo dicendum, ꝙ opponens, qui prouocat & agit, habet probare, ff. de probat. l. ij. maximè circa capitulum ignorātiæ, quæ non cadit in intellectum testium, nec ex parte impetrātis, nisi per iuramentum iurantis probari potest. Si autem non fuisset dispensatum, sed cum eisdem clausulis commissum alicui, vt dispensaret, tunc impetrans verificauit clausulas: & sic loquatur opinio: vel quia opponens, si volet, poterit probare contrarium.
ADDE videndum originaliter Old. cons. cclvj.
b Intelligantur. ¶ vt patet ea. q. §. his ita.

ADDITIONES NOVAE.

So Pone, quòd non habeo testes, nec instrumenta quòd talis sit vxor mea: sed dico quòd ego accepi eam ī vxorem secretè, & ēt ipsa fatetur, an credatur ad meā excusationem? videtur quòd sic, ipsa tamen est torquenda, no. in l. pen. de fideiuss. Bal. in l. quicunque. de seruis fugit. & l. si fideiussor. in princ. C. de fideiuss.
Lex prima, C. de delat. hęc l. facit pro desponsantibus viduas habentes magnas dotes absentibus consanguineis ipsarum viduarum, & secretè: quòd non puniantur, ex hoc, quia fuit matrimonium contractum, ex quo vidua, & nubilis ætatis est.

De spon

a ¶ De sponsa duorum [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit formandus, vbi agitur de sponsa duorum.*

2 *Muliere cum duobus per verba de præsenti contrahente, cuius esse debeat, & qualiter sit libellandum.*

IN hoc titulo sic potes concipere libellum:
1 Lib. †Coram, &c. propono contra Bertam, quòd licet cum ea sponsalia contraxerim, ipsa tamen matrimonium mecum consummare detrectat, asserens se postea cum alio sponlia cōtraxisse: quare peto ipsam per vos cogi sponsalia mecum contracta seruare, & matrimonium contrahere & consummare, non obstantibus sponsalibus postea, prout asserit, contractis, & ad ipsam sententialiter condemnari, extrà de spons. sicut ex literis. extrà eo. c. j. C. de rei vend. quoties. Præmissa forma locum habeat, nisi cum vtroque per verba contraxerit de futuro, licet nō sit multum vtilis forma, vt suprà dixi de spon
2 salib. §. primo, in primo libel. ¶ †Porrò si cum vtroque contraxit per verba de præsenti, sic concipietur libellus:

Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, quòd licet matrimonium cum ea legitimè per verba de præsenti contraxerim, ipsa tamen matrimonium ipsum mecum consummare recusat, asserēs se postmodum cum alio contraxisse, ac se ab ipso cognitam extitisse: quare peto ipsam per vos cogi ipsum matrimonium mecum consummare, non obstante, quòd cum secundo se asserat contraxisse, & ad hoc ipsam sententialiter condemnari: peto etiam illud secundum matrimonium de facto contractum pronunciari non tenuisse de iure, extr. eod. c. vlt. & penult. & c. j. extrà de spons. si inter. ff. de his, qui no. infa. l. j. extrà de bigamis, nuper.

ADDITIO.

a De hac Rof. vbi d spon. parte x. & eius ibi fuerunt duo libelli hîc inserti. Si quis vendicans vxorem probat contractum de præsenti, & illa probat se desponsatam ab alio, etiam per verba de præsenti, tamen non probat tempus: vel si duo vxorem petunt, & vterque probat contractum, sed neuter priùs, Inno. dixit illam absoluendam, vel sniam differendam: in hoc scripsi super hac rub.

¶ Baldus de Sponsalibus.

Forma sponsalium de futuro matrimonio talis est: promitto, ꝙ accipiam te in vxorem: dum tamen versa vice mulier consentiendo loquatur, vel respondeat. Forma sponsalium de præsenti matrimonio: Promitto tibi Berta, ꝙ ego volo te in vxorem meam, dum tamen mulier etiam loquendo consensum incontinenti verbis exprimat: G. Quid si dico, Promitto tibi Bertę, ꝙ nūquam habebo aliam vxorem, nisi te? respondeo, quòd dictio Nisi, quando non inducit vinculum matrimoniale, iungitur verbo præsentis temporis: vt si dico, volo te in vxorem meam. nam communiter illa verba sic intelliguntur, dum tamen tu loquaris & consentias in me, quia vterque debet loqui, si vir & vxor: aliàs non est matrim̄ ꝯctū in forma ecclesiæ. G. ¶ Ista dictio Nisi, aut adiungit̄ affirmatiōi, aut negatiōi, si affirmatiōi, i. post affirmationē. tūc excipit: si negationi, tunc aut est oīno enūciatiua, aut dispositiua, vt no. in l. si tunc. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. per me Bal. Aut iungitur verbis negantibus potentiam: & tunc non ponit, l. Titia, §. fi. ff. de manu. testa. & C. de transact. l. actione. vbi not. per Pet. & Lau. de Salinis. Excommunicatus licet non sit membrum ecclesiæ, vt in auth. de priuileg. do. hær. mul. §. j. tamen potest contrahere matrimonium, quia matrimonium est etiam apud hæreticos & infideles, ver. sed nunquid te G. Pari ratione excommunicatis sunt licita ea, quæ Saracenis sunt concessa, vt contrahere & testari. Sed gl. Inst. de cap. dim. dicit, quòd excommunicatus æquiparatur deportato: ergo non facit testamentum. dic, vt in capi. decernimus. de sen. excom. lib. vj. in nouella. ¶ Matrimonium in sponsalibus de futuro enunciatur per verba de præsenti, & perficitur per copulam carnalem, & consummatur, vt not. extr. de translat. præl. c. licet. ver. & nota. Et quòd sponsalia dicantur initiare matrimonium, colligitur ff. de cond. ob cau. l. quod Seruius. non tamen est principium essentiale intrinsecum & formale, sed præiudicium quoddam. Bal. Et nota, quòd cùm fit mentio matrimonii intelligitur verificari de expresso mutuo consensu de præsenti. Sed vbi fit mentio nuptiarum, vt, cùm nupserit: vel, quandiu non nupserit: conditio significatur, vt C. de nup. l. sancimus. Item ex eo, quòd aliqn̄ legatur mulieri, si nupserit, vel qn̄ nupserit, & tūc relictum est conditionale, nisi legatum istud in legitimam cedat, quia tūc vsque ad modū legati ꝯditio reiicitur, C. de inof. test. l. quoniam in prioribus. & hoc probatur in authen. de san. epis. §. sed hoc præsenti. Aliquando legatur alicui, vt nubat: & tunc modus apponitur, & si deficiat modus, resoluitur legatum, ff. de cōd. & demon. l. Titio. §. sed cùm ante. nam si non resolueretur, non debet præstari cautio de modo implendo. Aliquando legatur alicui pro dote, vel nomine dotis: & tunc ista verba faciunt causam, non conditionem, nec modum: vnde nulla cautio præstanda est, & ante nuptias agi potest, quia est purum legatum. Alii dicunt, quòd non est causa, sed demonstratio quædam, quæ præsumitur facta consulendo, non arctando, ar. ff. de do. l. ij. in fi. Sed prima opinio verior. pro qua facit ff. de iure do. l. si ego. & ff. fam. er. l. Pomponius Philadelphus. Bal. Item no. ꝙ conditio matrimonii tunc intelligitur impleri, quando mulier nubit licitè & honestè, non aliter, ff. de contra tab. l. iij. §. emancipatos filios. ff. qui, & à quibus, l. rogatus. §. matrimonium. & de verb. sig. l. Nepos Proculo, de his, quib. vt indig. l. Claudius. & de cond. & demonstr. l. hæc cōditio. Econtrà quādo apponitur conditio negatiua, dic, vt in authen. cui relictum. C. de ind. vid. Forma instrumenti matrimonii: item forma libellorum in materia matrimoniali, G. & vide e. ti. §. fi. l. fi. Puella desponsata fuit à Petro, & deinde nupsit Ioanni consanguineo dicti P. ex quo nati sunt filii: quærit̄, vtrum succedant patri & vxori? Videtur, ꝙ non: quia spurii. Contra determinatur, quia non est probatum, ꝙ puella tempore desponsationis esset maior septennio. Item quia non est probatum Ioannem sciuisse, §. fi. in fi. G. & C. de incest. nup. l. quæ contra. in gl. j. & l. iustissimo. & de ritu nup. l. qui in prouincia. §. diuus. Bal. Pœna in matrimoniis potest apponi in persona extraneorū, & non parentum, nec coniunctorum, ff. de cond. & demon. l. hæres meus. §. fi. & §. igitur. ver. & no. G. Illud, quod est dictum in vna scriptura, non videtur repetitū in alia, sed in eadē sic, ff. de adim. leg. l. si tibi datam.

a ¶ De conditionibus appositis in desponsationibus, vel aliis contractibus [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Solus Roffre. ex practicis auctoribus practicauit hanc rubr. & inchoauit in ipsa secundum se impedimenta matrimonii vides autem, quòd rubricæ pars secunda non facit ad materiam libri. Quæstio venerealis lxx non est dubia per decre. fi. huius ti. Dominicales iij. & iiij. respiciunt secundam partem rubricæ, & expeditæ sunt j. eo. verùm. in 2. & 3. glo. & super illis. Et continuando hanc secundam partem formatur quæstio facti talis: Ciuitas habens naturalem dominum M. habebat pōtem supra flumen cum latis possessionibus deputatis ad præseruationem pontis & riparum, & huius pontis administrationē & omnium iurium & pertinentiarū suarū. Regentes ciuitatē, ad quos spectabat, ꝯcesserūt Titio pro se & suis hæredibus, hac clausula adiecta, dum placuerit M. domino prædicto: qui dominus prædictam concessionem confirmauit, & concessionem & confirmationem ratas habere promisit, & non contrauenire: imò manutenere & defendere ipsi Titio, & ipsius hæredibus, & causam ab eis habentibus promisit per solennē stipulationem sub obligatione suorū bonorum: & in facto ponitur, ꝙ quandoque iurisdictionem suam postea exercuit ad tuitionem prædictorum. Post tempora ipso Titio possidente dictus dominus M. concessit Sempronio prædictam administrationem pontis & suorum iurium, vt s. & amoueri fecit Titium à prædictis: quæritur, an prædictas concessionem & amotionem facere potuerit? Ad partem, quòd amouere potuerit, allegatur clausula in cōcessione facta per ciuitatem apposita, quæ per verbum futuri temporis conditionem habebat: quod est regulare, ff. de leg. j. l. Stichum, qui meus erit. & de aur. & ar. leg. l. Quintus Mutius scribit. in fi. & patet extr. eo. ti. super eo. & c. per tuas. Item conditio erat talis, quæ perseuerantiam voluntatis domini requirebat, ff. de cond. & demon. l. illis libertis. quod est contra naturam conditionum, quas regulariter sufficit semel extare, C. quādo dies leg. ced. l. cùm vxori. & de insti. & substi. sub cond. factis, l. si quis hæredem. & hoc facit monosyllaba Dum, quæ notare videtur conditionem actu perseuerantem: sicut illud de magistris, c. fi. verbo, docentes. ff. de cond. & demon. si ita quis legauerit. de legatis, iij. qui concubinam. §. vxori. de in ius voc. leg. secunda, ibi, pontificem, dum sacra facit. Nec his obstat confirmatio contractus facta per dominum, quæ facta intelligitur cum prædictis conditionibus expressis in illa. Repetita enim sub compendio dicentur omnia inserta in actu confirmato, extrà de fid. instrum. inter dilectos. de confir. vti. vel inuti. cùm dilecta. de priuil. quia intentionis. ff. ad Trebellianum, l. Titius. Nec præsumitur dominum in sui iuris præiudicium se ligare voluisse ad non posse velle contrarium, ff. de pecul. leg. l. si peculium. §. sicut aūt. & ff. de fideicommis. liber. l. cùm fidei. Sed contra prædicta fuit iudicatum his rationibus: quia idem seruo ex mente contrahentium diuersam in diuersis casib⁹ significationem habet. Vnde dicit lex, ꝙ voluntas testatoris separat pœnā à cōditione, ff. de his, quæ pœnæ nomine, lege secunda: quid velit, ibi no. & patet hoc ff. de verbor. sign. l. alienationis. §. oratio. quæ neque coniunctionem, neque disiunctionē habet, ex mente nunciantis, vel disiuncta, vel coniuncta accipitur. Mens aūt colligitur ex natura rei, de qua est sermo. Vnde stipulatio Habere licere, cùm per se constat, continet factum promittentis, & personarum à se venientium,

SVMMARIVM.

1 *Libelli vario modo super materia conditionem in desponsatione, vel aliis contractibus appositarum sunt formandi.*

2 *Matrimonium solo consensu contrahitur, & consensus est sufficiens causa matrimonij.*

3 *Conditioni turpi, vel impossibili existente in contractu matrimonij, qualiter sit agendum.*

4 *Conditiones contra substantiam matrimonij in contractu matrimoniali apposita, an sint seruandæ.*

5 *Matrimonium per hanc conditionem, consentio in te, si patri meo placuerit, contractum, an teneat.*

6 *Conditio hæc, Si tali extraneo placuerit, in contractu matrimoniali apposita, an ipsum contractum validet.*

7 *Contrahens cum vna purè, cum alia de iure, quis contractus sit tenendus.*

8 *Matrimonium contractum sub conditione, quæ omnino extitura est, perinde est, ac si purè contractum sit.*

9 *Matrimonium contractum sub conditione post coitum, habetur tanquam purè contractum.*

10 *Matrimonium contractum sub hac conditione, Si te virginem inuenero, an sit validum.*

Vper materia conditionum varii possunt formari libelli. Ex his igitur aliquos supponamus in materia
1 Sponsaliorum. †Si ergo cōditio sit honesta, sic con-
a cipitur libellus, secundum quosdam[a]:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd cum ipsa cōtraxi sponsalia, seu matrimonium sub ea conditione, si mihi daret c. in dotem: vnde peto ipsam per vos cogi, vt præfata c. mihi in dotem det, & matrimoniū consummet, & ad id ipsam sententialiter condemnari: alioquin peto à vobis mihi dari licentiam cū alia ꝯtrahen-
2 di, ff. de iure dot. l. j. ¶ † Sed licet etiam præmissa forma bona sit sponsalibus de futuro, vt extr. e. ti. c. iii. in prin. non tamen in matrimonio. quod & si sub præmissa conditione contrahatur, nihilominus matrimonium tenet, licet conditio non impleatur: & sic intelligo. in eo. c. versic. nisi consensus, &c. & illud, nisi quo ad hunc casum, vbi non ponitur exceptiuè. Nec obstat eo. tit. super eo. & c. seq. quia ibi apponebatur conditio contra id, quod est de substantia matrimonii, scilicet circa consensum, dicendo, consentio in te, si pater meus consenserit, extrà de spons. tuæ. & capitul. tua nos. Vnde quod dicitur in principio prædictæ formæ, seu matrimonii, &c. non rectè ibi ponitur, licet pauci hanc veritatem aduertant. Vel dic, quòd cùm apponitur conditio in matrimonio, apponitur per consequens, & in consensum: & econtrà. nam matrimonium solo consensu contrahitur: & consensus est sufficiēs causa matrimonii, vt xxvij. quæst. ij. §. i. & c. sufficiat. extr. de spon. cùm apud. & de sponsa duorum, c. fi. Non ergo videtur referre, siue conditio apponatur in matrimonio, siue in consensu. Vnde tale matrimonium, Accipio te in meam, si mihi dederis c. non obligat, nisi illa c. dederit: & hoc quidam dicunt per præd. c. super
b eo[b]. ¶ † Si verò conditio turpis, vel impossibilis fuerit, concipi-
3 tur sic libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, quòd cùm ego cum ea contraxerim matrimonium sub ea conditione, si furtū facerem, vel homicidium, vel hominē interficerē, vel si cælum digito tangerem, ipsa matrimonium prætextu huiusmodi cōditionis non impletæ consummare recusat: quare peto ipsam per vos cogi ad matrimonium consummandum, prædicta conditione remota, & habita pro nō adiecta, ext. eo. c. j. & c. vlt. ff. de cond. inst. quidā.
4 32. q. ij. solet. & c. aliqñ. ¶ † Portò si sit contra substantiam matrimonii, sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, quòd cùm contraxerim matrimonium cum ea sub illa conditione, si generationem prolis vitaret, vel se adulterādam traderet, vel donec inuenirem ditiorem, peto dictum matrimonium nullum pronunciari, & mihi dari licentiam cum alia contrahendi, eo. ti. c. vlt. in præ. c. solet. & c. aliquando. Super aliis variis conditionibus libellos in diuer
5 sis huiusmodi operis locis poteris reperire. ¶ † Quid si aliquis dicat, Ita consentio in te, si patri meo placuerit, vt ext. c. sup eo. cùm tamen patrem non habebat, nunquid tenet matrimonium? dicit
c Vin. quòd non[c]. Quid si dicit, Si placuerit fratri meo? respond. idem puto, quod in patre, vt matrimonium suspendatur, vt præal. c. super eo. Et idem etiam in consanguineis, qui de honestate
d requirendi sunt. 32. q. ii. honorantur[d]. ¶ † Quid si dicit, Si placue-
6 rit extraneo? Respond. deberet idem esse, arg. in præ. c. super eo. ibi, alieno arbitrio. C. de contrahen emp. l. fi. Alii dicunt esse aliud quia extranei non solent de honestate requiri, sicut propinqui: vnde tenet matrimonium, eo. tit. quicunque. secundum Vin.
7 ¶ † Quid si contraxi cum aliqua sub cōditione de iure, cum alia purè? Respond. certum est quod tenet matrimonium cum causa
e & per puram conditionem[e] receditur à conditionali, ff. de ꝯhen. emp. sed Celsus. §. fi. Sed quid si postea est existat conditio, nunquid incipiet esse matrimoniū cum prima? Et videtur, quòd sic: quia ex quo postea existit cōditio, idem est, ac si in principio purè contraxissem, ff. qui pot. in pig. hab. potior. ff. de manu. test. Neratius. frequens enim euentus declarat retro fuisse matrimoniū, vt extr. de frigi. & malefi. fraternitatis. in fi. Sed dico, quòd matrimonium non retrotrahitur, sicut alii contractus, licet quo ad filiorum legitimationem retrotrahatur, vt extr. qui fil. sint leg. tan
8 ta. & facit hoc ff. de ædil. edi. bouem. §. si sub cōditione. ¶ † Quid si matrimonium contrahitur sub conditione, quæ animo extitura est? Respond. perinde esset, ac si purè contractum sit, ff. de ꝯd. indeb. quasi. Vel dic, quod nō est concedendum præcisè esse matrimonium ante conditionem extantem: sed est dicendum, ꝙ ex futuro euentu pendet, an sit matrimonium, vel non, vt in præ. c.
9 fraternitatis. in fi. ¶ † Quid si post cōtractum matrimonium sub conditione protestatur contrahens ante coitum, ꝙ non vult à conditione recedere? Dic, quòd sibi non prodest, quin purè consentire intelligatur postea cognoscendo, extrà de constit. cùm M. de app. solicitudinem. in fi. licet sit argumētum contrà, xxxj. q.
f iii. Lotharius. extra. quod me. causa, perlatum[f]. ¶ † Quid si matri
10 monium contrahitur sub hac conditione, si te virginem inuenero? Et videtur, ꝙ sit matrimonium, extr. de cond. appos. c. j. 32. q. ij. solet. quia error talis dirimit matrimonium, xxiii. q. ii. § i. nec impedit emptionem, ff. de contrah. emp. alioquin. §. i. Dicit Vin. quòd si ipsa sub conditione contraxerit, non tenet matrimoniū. Vel dic, quòd talis conditio non suspendit matrimonium: sicut nec illa, Contraho tecum, si in primo coitu mihi placueris.

ADDITIONES.

☞ ff. de verbor. obligat. l. stipulatio ista. Sed quando in venditione proferuntur, continet etiam factum extraneorum ex mere contrahentium, ff. de act. emp. & ven. l. emptorem. §. qui autem habere licere. vbi de hoc. Verba autem illa Dum placuerit, duplicem intellectum habere possunt, vt dubia, scilicet an perseuerantiam domini exigant: & sic contractus erit temporalis, & ex voluntate dependens: an verò non sit pendens, sed sufficiat semel extitisse, & sic erit perpetuus: & iste sensus cōuenit naturæ contractus, vt C. de venden. rebus ciui. lege tertia, libro vndecimo, ergo, &c. Secundò ponderata fuit proprietas verbi Placuerit: quod est sub iunctiui modi futurum, per quod, ex quo semel placuit, extitit conditio, nec mutationem recipit, ff. de verbor. oblig. l. si quis stipulatus sit Stichum. argumen. ff. de legatis, iii. si fideicommissa. §. fideicommissum. Tertiò ponderatur promissio facta per dominum de non contrafaciendo, vel veniendo, sub obligatione bonorum suorum, quæ notat quandam perpetuitatem, ff. iudic. sol. l. nouissima. per quam obligatur etiam, ne per alium contrà fiat, ff. de verbor. oblig. l. in illa. & locati & conduc. l. in lege. Item absurdum est dicere, quòd virtus clausulæ Dum placuerit, si dicatur perseuerantiam requirere, intelligatur in hac obligatione repetita: sicut rediculū est dicere, Si voles, esto hæres: si noles, esto exhæres, ff. de hær. institut. l. iam dubitari. Sic derisoria esset ista, Promitto non contrauenire, nisi mihi placeat contrauenire: sicut & Promitto dare, si volam, ff. de act. & oblig. l. sub hac conditione. si volam, nulla fit obligatio. ad idem de verb. oblig. à Titio §. fi. & ff. de contrah. emp. hæc venditio. Non est ergo dicendum, talem negationem dici repetitam, ff. de leg. i. l. si quis à filio. Pro casu autem allegatur C. de col. præd. ciui. l. vlt. lib. xi.

ADDE videndum originaliter Oldra. consil. ccliii.

a Secūdū quosdā. ¶ Ros. vbi s. cuius fuit iste lib. & duo, q sequūt.

b Super eo. ¶ Et hæc est vera, vt scripsi in dicta decr. iii. quæ incipit de illis. in vlt. gl. & ꝓbat e. ti. c. fi. in prin. vt ibi scripsi in ꝑd. dec. iii.

c Quòd non. ¶ Hoc dixi ī præ. dec. sup eo. Sed tu distingue, an sciebat patrem mortuum, vt tunc conditio sit impossibilis, non contra substantiam, & habeatur pro non adiecta. Si autem vera solutio Vinc. cùm ignorabat, vt ibi dixi in prin.

d Honorātur. ¶ De hoc & d seq. dixi e. ti. per tuas sup ver. patruus.

e Conditionem. ¶ Verbum est legis, sed exponitur ibi conditio, i. pactio. De hac tamen quæstione & sequentibus omnibus vide, not. eo. ti. per tuas. in gl. sed quare. & quod super ea dixi.

f Perlatum. ¶ In his iusta causa corroborat protestationem: hæc protestatio turpis est, q̄ coitum de se vxoriū facit fornicarium tamen vide, qđ scripsi de sponsa. veniens. ii. & eo. tit. tua. super i. gl.

ADDITIONES NOVAE.

☞ Modalis hæc statim tenet vt cum do tibi mille vt tu facias mihi domum: & non reuocatur nisi illud quod promisit voluerit facere. l. ii. C. de his, quæ sub modo.

Conditionalis hæc est simplex, vt cum dico. lego tibi centum si Titius ascenderit palatium. & hoc tenet conditione existente: alias secus. l. C. de insti. & substi. sub cond. fac.

Causalis hæc tenet licet sit falsa causa, vt lego tibi decem quia mihi seruiuisti. etiam si nunquam seruiuit, legatum tenet. l. i. de fal. cau. adiec. leg.

Altera

50 Alternatiua hæc est variabilis: vt cũ dicitur do tibi Titium vel Gaium: vel cum dicit, do tibi istum, imò illum, & ecõtra: veruntamen iudex poterit illum compellere vt det alteram, vel æstimationem eius, vt C. de ver. signi. l. cum quidam. fac. l. 3. §. Scæuola. ff. de eo quod certo loco.

Demonstratiua hæc statim tenet: vt cum dico, lego tibi cocũ meum quem habeo, etiam si nihil sciuerit parare, dum tamen sit cocus, tenet legatum. & dicitur demonstratiua, quia per demonstrationem & declarationem fit arg. C. de falsa causa adiecta leg. l. si vero. & l. fi.

Conditionalis negatiua hæc statim tenet, vt lego tibi decem si Titius non ascenderit capitolium, sed debet præstare fideiussores ante aut cauere quòd titius capitolium non ascẽdat. l. si Titia. de condi. & demonst.

Perplexa hæc non tenet, vt l. si Titius hæres erit. de cond. & demo. & l. 2. C. de his quæ sub modo.

In diem, hæc, si certa est dies statim obligat, l. in diem: de condi. inde: si incerta non statim obligat. l. sufficit. de condi. indebi. & l. 2. §. quòd si quis ita. de eo quod certo loco.

Ex die, hæc non statim obligat, nisi postquam venerit. l. obligationum fere. §. de obliga. de obliga.

Negatiua hęc statim obligat. vt cum dico, promitto tibi decem si capitolium non ascenderis, quam primum desinis capitolium ascendere, statim obligationem nancisceris. l. ita stipulatus. §. j. de verbo. obliga.

Affirmatiua hæc statim non obligat, nisi actu existat conditio: vt promitto tibi decem, si capitolium intraueris. nisi intraueris capitolium. non acquiris obligationem, l. conditio. de conditi. & demo.

De futuro hæc statim nõ obligat: vt cum dicit iudex, da sibi decem si Titius consul fuerit, l. respiciendum. l. si certum pet.

De præsenti hæc statim obligat, dicta l. respiciendum. & dicta l. nam ad præsens.

De præterito hæc statim obligat. l. nam ad presens ff. si cer. pet.

Quæro duo sunt socij vnius mercantiæ: vnus vult ire Geuam: alter contradicit, volens ire: dixit, volo ire meo periculo & lucratus est multa an communicabitur. Bar. in l. quia poterat. ad Treb. fac. institut. pro socio. §. illud.

Nota ꝙ ordo rei dicitur forma rei, qui non debet præuaricari etiam in actu fauorabili Bart. in l. qui Romæ. §. flauius. de verbo. obli. Bal. in l. omnes populi. de iusti. & iure.

Nota ꝙ vbi aliqua lex venit determinãda per alias, si potest determinari per plures, venit determinanda per illam quæ min⁹ habet pœnalitatis. Bal. in l. j. §. ait prætor. de postu.

Nota quòd siue ciuiliter siue criminaliter agatur, prius de personis quærendum. l. licet C. de procu.

Nota per quæ verba inducatur modus, & quæ conditiones inducant modum. Bar. in l. quibus diebus. §. fi. de condi. & demo.

Nota ꝙ si lex vel statutum requirit certam formam, non sufficit ꝙ tabelio dicat in instrumento, ꝙ partes fecerunt in omnibus & per omnia, prout in statuto continetur. de quo per Io. Andr. in c. vt circa. de elec. & Albri. in Rub. de fide instrum. in fi. & Bal. ff. de libe. & posth. l. 2.

In l. Titiæ textores. §. mihi de leg. j. inter & cum non est differẽtia, quando ponitur inter res quarum natura est vt vna alteri nõ accedat Bar. ibi & in l. si cui. ff. de fun. instruc. & instr. leg.

Tantum est dicere, talis est parmẽsis, quantum est ciuis Parmæ, l. sed & reprobari. §. amplius. de exc. tutorum. De hoc etiam in c. Rodulphus. ext. de rescript. & aliud est dicere diœcesis parmẽsis, aliud ciuitatis Parmensis, vbi de hoc.

Dictio negatiua postposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contrario l. legitimos. §. in legitimis. de ligiti. tuto.

Ratio legis debet esse necessaria, l. cum tale. §. falsum. de condi tio. & demo. & l. non omnium. ff. de legi.

Protestatio debet fieri ante completum actum non post: secus in denunciatione. gl. est in l. in concubinatu. ff. de concubi.

Facilius excusatur defectus qualitatis quàm substantiæ. gl. in l. talis scriptura. de leg. j.

Confirmatio tituli præcedentis, titulum de nouo non tribuit: natura enim confirmationis est confirmare confirmabile, non de nouo induere, vel in aliud transferre, Bal. in l. ex nobis. de dona. inter virum & vxo.

An præferatur causa naturalis, an accidentalis. Bar. in l. qui habe. de tute.

An non solenne & falsum æquiparentur. Bal. in l. non dubium. de testamen.

Quod pluribus respectibus fieri potest non infertur determinato modo, iuxta nota. per Inn. in c. ex parte. de resti. spoli.

Dictio ne, an faciat conditionem vel modum, in l. cum tale §. titius. & l. quibus diebus. §. fi. de condi. & dem.

De verbo illico quomodo accipiatur, Archidia. in ca. cordi. de app. lib. vj.

An clausula in fine posita referatur ad omnia præcedentia, no. in l. talis scriptura. de leg. j. & c. cum olim de rescrip.

Nota quòd vbicunque apponitur conditio, præsumitur causa finalis, l. à Titio. de verb. oblig.

An & quando dies incepta habeatur pro impleta, not. in l. j. de manu.

De natura huius verbi, suus sua suum, & eius significatis. not. in l. is qui suus. de manum. Bar. in l. cum suæ. cum l. sequen. de leg. 3.

De verbo ex nunc, & verbo ex tunc, Bal. in l. lecta. si cer. pet. & l. stipulatio huiusmodi. de verb. oblig.

Nota quòd tantum est dicere per quadriennium quantum singulis quadrienniis, l. cum erat. de an. leg. Bar.

Nota quòd disiuncta posita inter incompossibilia resoluitur in coniunctam, Bar. l. si Titio. de vsufruct. leg.

Nota quòd quantumcunque lex sit fauorabilis, tamen si est apposita pœna, censetur odiosa, in auth. de non alienan. §. quia vero leonis.

An quando aliqua lex habet plures lecturas possimus dicere & sustinere quòd vtraque est bona, & quòd possit sustineri. Bar. in l. ambiguo. ff. de reg. iur.

Nota quod aliud est modificata permissio, & aliud expressa vel tacita prohibitio, Bar. in l. si compromissum. de recept. arbit.

An ea quæ adducũtur ad diminutionem possint adducere augmentum, Bar. in l. cum tale. §. falsam. de condi. & demo.

Not. quòd denunciatio debet ita certa fieri, vt ille cui fit reddatur certus. l. denunciasse. in prin. & §. j. ff. de adul. & l. aut qui aliter. §. j. ff. quod vi aut clam.

Nota quòd licet cesset vna ratio, si tamẽ alia ratio duret, sufficit Bal. in l. liberorum. de his qui not. infa. & l. si non lex AElia Sẽtia. ff. de hæredi. insti. Ia. bu. C. de seruis fug. l. mancipia. Bald. in l. 2. C. de rescin. vendit.

Nota quòd quando lex loquitur de certo tempore, illud tempus est de substantia probationis Bald. in l. quid ergo. de his qui no. infa. & l. cum actio, de neg. gest. & l. post mortem. de petition. hæredi.

Nota quòd verbum infirmari & rescindi habet se ad nullitatem & iniquitatem. Bal. in l. j. de feriis. Inno. in c. auditis. de procura. l. j. quæ senten. sine app. resc.

Nota de hoc verbo qualitercunque licet sit verbum largum, tamen intelligitur de habili. Bal. ponit in l. quod ait. ff. qui sa. cog.

No. quòd iudex procedendo ad vlteriora non obstante appellatione, quæritur an processus valeat. Bal. in l. arbitrio. qui satisda re. cog.

Nota quod operatur propositum in proposito, idem operatur oppositum in opposito. Bar. in l. si. §. si filius. ff. de leg. 3.

Nota quod vna via prohibetur non debet alia via permitti, l. iubemus. de naturali.

Nota quòd idem est dicere bonorum & rerum Bar. in l. fi. de vsufruct. leg.

An aliquis possit allegare ius tertij Barto. in l. 2. ff. de except. rei iud. & Bal. in l. cum seruum. de seruis fugi.

Nota quòd qui facit actum primum, videtur facere actum primum consecuturum, l. quoniam. de natura. libe.

Nota quòd quis non potest renunciare iuri suo in præiudicium tertii, Bal. in dicta l. quoniam.

An ordo scripturæ sit attendendus: dic aut scriptura facit mentionem de ordine attendendo seu seruando, & tunc debet seruari. si verò non procedit ordinem statuendo, tũc si loquatur super aliis ordinatis à iure, statur ordini iuris, l. tale. in prin. de here. insti. si vero est forma sine ordine data, tunc seruatur ordo quo ad volũtatem præstandã, l. quotiẽs. de vsufru. sed vbi est certum de voluntate non curamus de ordine, l. cum pater. §. fidei tuæ. de leg. 2. Bal. in l. si duas. de excu. tu. & l. 2. de vulga. & pupil. & l. si nominatim. ff. de liberis & posth.

Nota quòd opinio vltima posita ĩ gl. videtur semper esse glossatoris, & in dubio tenenda. Baldus allegat ad hoc l. quoniam filium. §. i. ad Trebel. & idem dicitur de dictis Innoc. Bald. ponit in Auth. ex testamento de collat. & Abbas in c. Raynutius. de testa. Bal. in l. si mater. de rei ven. fac. quod no. in l. de eo. C. de pœna iudi. qui malè iud.

Nota quòd participium preteriti temporis iunctum verbo presentis temporis, est secundum propriam significationem, & requirit factum, & quòd factum deieret, l. qui ĩ puteum §. qui in puteum. ff. quod vi aut clam. Bar.

Nota ꝙ duo adiectiua relicta respectu vnius generis, verificant dispositionem in altero: licet vtriusque veritas ad hoc non concurrat. Bar. in l. concubinam. in prin. de leg. 3.

80 In l.placet.de sacro.eccle. Bal.dicit ꝙ hic ponitur punctus pro copula: quia vbicunque inter relatiuum & antecedens non ponitur expresse copula, tunc punctus ponitur pro copula.

Oppõ de puncto.de hoc in l.non solum.in glo.de in inte.rest.

Nota quòd paria sunt quærere nouos & fouere quæsitos. l. si quis de natura.libe.

Quid operatur ꝯtinuatio scripturæ & quando cõtinuatio scripturæ faciat clausulam in fine positam referri ad omnia supra dicta.Bar.in l.fi.de reb.dub.& l.talis scriptura.de leg.j.

Nota quòd causatum non debet tentare destruere suam causam, l.cum quis.de natu.libe.

An pluralitas præsumatur.Ia. butri. in l.de errore aduocatorũ. & Bal.in l.edita.de eden.in repeti.

Allegãs præscriptionem non tenetur probare titulum possessionis vacuæ.Inn.in c.si diligenti.de præscr.

Alleganti copulam carnalem interuenisse, standum est suo verbo.Inn.in c.accessit.de sponsa.

Allegare qs non pt turpitudinem suam agendo nec defendendo. Abbas in c.inter dilectos.de probationib⁹.vide Bal.in l.si creditor C.de communi seruo pig. da.ma.

Allegans turpitudinem suam auditur.vbi non vertitur periculum animæ.Inn.in c.tertio loco.de præsumptionib.

An quis possit allegare turpitudinem prædecessoris sui.no. in tertio folio secundum domi.Segnorolum.

An inter ordinem & solennitatem sit differentia, Bald.in l.probat de senten.& inter l.omn.iud.

Nota quòd ea quæ debent fieri ordine successiuo si fiant simul præsumuntur facta legitimè, no.in l.illud.ff.de acquir.hæredi.

Nota quòd si ordo non seruatur nõ valet sententia, ita nec valet processus.gl.in c.per venerabilem.qui filij sint legitimi.Spec. in tit.de teste.§.nunc tractemus.vers.autem illud sciatis.

Nota quòd si in causa non debet procedi nisi dato fideiussore ex forma statuti, & iudex reciperet fideiussorem non idoneum, processus impeditur.Bal.in l.quoties.ff.qui satis.cogan.

Si concessum est alicui ꝙ possit procedere, an possit decidere, Bal.in l.cui iurisdictio.de iurisdict.om.iud.

Arrogatio non cadit in filiis non legitimis, l.legem C.de naturali.liber.

Rebus imperfectis existentibus, non expedit proponi excusationem, l.testamentum matris.de confir.tut.

Per emancipationem iura agnationis omnino non dissoluunt l.frater.de legiti.tutel.

Creditor cogitur accipere quod sibi debetur, l. admone. qui petitu.

In his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis est dare congruum tribunal, l.magistratus.qui pe. tuto.

Ordo tenendus est, l.illustris, de tuto.& curato. da.ab his.& suprà,not.

Quando lex simpliciter pœnam statuit subintelligitur clausula doli in puniendo.gl.in l.fi.quod quisque iuris.

Quando idem sermo potest dupliciter intelligi, debet intelligi in benigniorem partem, l.cum apud.de communi seruo manu.

Genus reductum ad vnam speciem naturam speciei assumit, l.si optio.de optio.lega.

Differentia inter solitum & consuetum. Bar.in l. Mela.§.sed si alimenta.de alimen.& ciba.leg.

Nota quòd argui potest ex ordine titulorum, Bar.in l.idem Labeo.rerum amo.& l.j.ne fideiusso.do.den.

Nota quòd ea quæ fiunt in iudicio sunt quodammodo ꝯiuncta, & sic non est ibi ordo prioritatis nec posterioritatis.Archid.ĩ c.cum in posit.de iureiuran.allegat l.quidam.de pec.leg.

An & quando admittatur variatio.glo.in l.de rebus.ff.re.amo.

Nota ꝙ quis nõ debet ex eodem facto præmiari & pœnam reportare: & inducta ad vnum effectum non debent contrarium operari.Bal.in l.siue hereditaria.de neg.gest.& facit ad quæstionẽ: statuto cauetur quòd occidens bannitum certæ conditionis, solvat dimidiam pœnam eius quod solueret non bannitus: modò aliquis occidit bannitum certæ conditionis, & soluit dimidiam pœnam. petit modò centum vigore alterius statuti, an poterit, Bal.quòd non.arg.dict.l.

In l.vt debitum.c.de hæreditariis actionib.not.quòd præpostera ratio infringit confessionem partis, & facit quòd per eã id quod est inordinatè actum, non roboretur. l. non tantum.de appella. & l.maritus.de quæst. & ideo si non facta probatione emanauerit secundum decretum, confessio sequens non roborat illud, l.si cum nulla.ff.de re iud.

Nota quòd ea quæ præsumuntur à iure, vel quæ habẽt paratas probationes, tamen allegari debẽt, Bal.in l.si adulterium cum incestu.§.incestum.ff.de adulte.

Qui contineantur appellatione fratris, Bar.in l.Lucius §.quæsitum de leg. 3.

Appellatione auium continentur gallinæ & pulli, l.auibus. de leg.3.

Appellatione frumenti aũ ꝯ continetur farina, no.in l.quintum. §.illud, de leg.3.

An statutum quod loquitur de artificibus trahatur etiam addiscentes.Bar.in l.legatis, §.ornatricibus.de le.3.& l.j.§.nec castrense. de colla.bon.

De quæstionibus de puncto.Bar.in l.si post mortem.de lega. 1.

Nota quòd verbum quod sic habet per prius & posterius, simpliciter accipitur per prius.Bar.in l.hoc legatum.de leg.3.

Nota quòd si in statuto sit aliquod verbum ambiguum debet intelligi secundum communem vsum loquendi, Bart.in l.librorum §.quod tamen Cassius.de leg.3.

Nota quòd paria sunt debere consentire, & se simul obligare Bal.in l.filius.de his qui sunt sui vel alie.iuris.

An condemnatus pro contumacia, dicatur condemnatus pro maleficio.Bal.in l.j.in prin.si quis ius dic.ñ obt.& tenet quòd sic.

An pendente solutione possit peti instrumentum cãcellatum reddi ex causa solutionis.Bal.quòd non, in l.si iudex.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.nam dicitur ibi, si peto à te mille vigore instrumenti, & tu opponis de solutione, an post vel pendente exceptione possit hoc instrumentũ cancellatum reddi: & dicitur quòd non Bald.

An locatores equorum dicantur mercatores.facit l. legatis.de leg.3.& an mutuator dicatur mercator.Bart.ibi.Quid de illo qui nihil aliud facere quàm locare possit, vel alienas conducit. Bart. ibi. itẽ an ex vno actu quem quis facit possit dici mercator.Item dicit statutum quòd in mercantiis florenus accipiatur pro tanta quantitate.nunquid quo ad hoc dos dicetur mercantia, Bart. ibi plene de his.

Nota quòd aliud est non admittere, & aliud reprobare.colligitur ex §.fi.posito in l.sin autem.de neg.gest.

In fin.de rei vendi.pone quòd conueniebar à Titio actione in rem, negas tu posita & contenta in libello: ergo negas te possidere, ꝙ sic vult probare me possidere, vt sic in ipsum possessio transferatur, prout hic notatur: quæritur quid iuris.dic quòd non, qa non videor negasse, nisi id quod mihi nocet, argu.l.non intelligitur, de iure fis.§.si quis palam.& in l.si is.in fi.de reb.dub.& l.emãcipatus.de senat.Bal.si quis intentione.de iud.ff.

Quid si ius canonicum contradicit iuri ciuili quod seruabitur. de hoc in l.cunctos populos.de sum.tri.& fi.cat.Ioan. And.in c.j. de ope.no.nun.Bald.in l.priuilegia.C.de sacro.eccles.Bald.aliter dicit quam Bar.Inno.& Host.in dic.ca.j.Io.And. in ca. ea quæ.de reg.iur.lib.6.in mercuri.

An audiatur allegans turpitudinem suam Bal.in l.j.C.de condi. ob tur.cau.quòd non auditur agendo, vt l.cum profitearis, de reuo.dona.sed excipiendo sic, vt dicta l.i.& hoc verum si fundat se in turpitudine: secus si in alio, nam coadiuuando potest allegare turpitudinem suam, l.alias.de iureiurand.ff.Bartol.in l.2.de condict. ob turp.caus. dom.Segnorolus plenissime in consiliis suis. secundo.

Quæ differentia sit inter assiduum & frequens.Io.and.in c.frequens ext.de testi.lib.6.in nouella.

Nota quòd consilium legis est tutiorem viam eligere, l.4.§.totiens.de dam.infect.

In Rub.an seruus ex facto suo nota, quòd quando rubrica incipit per vt vel per ne, tunc Rubrica decidit & habet vim textus.& est generale quòd omnes rubricæ legum & statutorum consonantes textui, possunt pro textu allegari.ita glo. in Rubri.si quis liber testa.iu.sed si incipit per an, tunc ponitur per modum quæstionis: textus autem decidit, & cum consultatio refertur ad interrogatoria, l.Aurelius.§.Sticho.de liber.leg.Bal.ibi.s.

Vtrum conditio apposita in persona vnius, videatur repetita in persona coniuncti not.in l.Iulius Pau.de condi.& demonst.

Vtrum legatum factum in vno testamento intelligatur repetitum in alio testamento postea facto, not.in l. cum tacitum. de probatio.

Vtrum conditio apposita in vna re legata videatur repetita in alia re coniuncta.Bart.in l.seia.§.Gaio.ff.de fi.instr.

An dicta in præfationibus intelligantur repetita in sequentibus no. in l.Titia.§.idem respondit.de verbo.obli.

An dies & conditio adiecta in principali videantur repetita in adiecto.no.in l.si.§.sed rursus.de verb.obl.

An dicta in principali videantur repetita in fideiussore. no.in l. siue.ff.de fideiusso.

Quid in stipulatione nota.in l.ita stipulatus. §. Grisogonus. de verb.obliga.

An dicta in vna lege vel statuto videantur in alia lege vel statuto repetita.Bar.in l.prætor.ff.vi bono.rap.

Quid

60 Quid in rescrip. notatur in l. talis scriptura. de leg. j. de pred. omnibus. Bar. in l. licet. de leg. j.

Si instrumentum habet promptam & paratam executionem vigore statuti, & petatur instrumentum retractari, talis pendētia litis non impedit executionem instrumenti. Idem si opponeret instrumentum fore vsuratium. Ange. in l. 4. §. condemnatum. de re iud. & quod no. in l. fi. de ordi. cog.

Nota quod præfationes & procemia probāt causam finalem: & sic ex præfationibus statutorum probat mens & rō statuentiū. item ratio expressa in statuto debet attendi: secus si non est expressa. Bal. in l. fi. ff. de hære. insti. item Rubricæ statutorum dant intellectum ipsi statuto, Bal. vbi s. fac. l. item quæritur. §. fi. de pac.

¶ Baldus de conditionibus appositis, &c.

An sit licita conditio in matrimoniis, si patri meo, vel fratri, vel extraneo placuerit, an trahatur retro: & quid de illa conditione, si te virginem inuenero: vel si mihi in coitu placueris.

¶ Qui clerici, vel vouentes possunt contrahere matrimonium a. Rubrica.

a

SVMMARIVM

1 *Matrimonium cum clerico, vel votum castitatis faciente, contractum, an, & qualiter dissolui petatur.*

Ic concipitur libellus:

1 Lib. † Coram, &c. propono ego Berta contra P. quòd cū matrimonium cum eo suæ conditionis ignara contraxissem, nunc primùm ad meam deuenit notitiam, quòd ipse est in sacris ordinibus constitutus, quare peto ab eo separari, & matrimonium huiusmodi nullum fore pronunciari, & mihi dari licentiam cum alio in Domino cōtrahendi, extrà e. c. j. in fi. & c. 2. extrà de cleric. coniug. c. j. 32. dist. seriatim. & c. interdixit. Vel, vbi posui de sacris ordinibus, potes ponere, quod ipse tali se religioni solenniter deuouisset, vel votum solenne seruandæ castitatis ante matrimonium sic contractum emiserit: & huiusmodi alia prosequere, vt ibidem, & extrà e. meminimus. & c. fin. & c. rursus. & 27. q. j. c. j.

ADDITIO.

a Est hoc tertium impedimentū in ordine Ros. & eius fuit libellus qui hîc habetur, hoc solo mutato, quod ipse facit Bertā ream, autor facit illam actricem, & in hoc meliꝰ, qa & religionē & sacrum ordinem allegare pt in isto libello, vt fecit: sed in illo religionem tātùm, cùm propter sexum ordinari non possit: quod si fieret, nō reciperet characterē: de quo satis scripsi de pœni. & remis. noua. quædam super glos. 2. Tertium aūt, quod autor subdit, s. de voto castitatis ante cōtractum emisso, contra vtrūque sexum, poterit etiā omitti. nam certum est, quod qui vouit castitatem absque solennitate sacri ordinis, vel professionis, si matrimonium cōtrahat, tenet: sed de hoc dubitatur, an possit exigere cum dispensatione, vel non. vide, quod plenè scripsi. e. tit. rursus. in vlt. gl.

¶ De eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium a. Rubrica.

a

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit cōcipiendus contra eum, qui vxore legitima adhuc viuente contraxit matrimonium cum alia.*
2 *Contrahenti matrimonium nunquam debet fraus, aut dolus prodesse, nec parti ignorantia obesse.*
3 *Matrimonium per errorem indebitè contractum, qualiter dissolui petatur.*
4 *Matrimonium viuēte vxore cū alia cōtractum, an post vxoris obitū sit validū.*
5 *Promittere, fidem dare, & contrahere, in causa matrimoniali æquiparantur.*
6 *Matrimonium an impediatur per impotentiam coitus.*
7 *Matrimonium cum secunda tenere non potest prima viuente.*

N hoc titulo sic potes libellum concipere:

1 Lib. † Coram, &c. propono contra Titium, quod ipsa Berta vxore sua legitima viuente, fidem dedit Lu-
b cretiæ b scienti ipsum aliam habere vxorem, cum ea matrimoniū contrahendi: vel cum ea de facto contraxit, ipsamq; carnaliter Berta viuēte cognouit, vel ipsa Lucretia: vel ipse vir in mortem ipsius Bertæ extitit machinatus: quare peto ipsos adinuicem separari, & matrimonium inter eos non tenere sentētialiter declarari, extrà e. c. pe. & vlt. & c. super eo. & c. i. & c. significasti. 31. q. j. si
2 quis viuente. ¶ † Quòd si fortè Lucretia ignoraret ipsum aliam habere, sic concipitur libellus:

Lib. Corā, &c. propono ego Lucretia contra Titium, quod licet idem T. mecum matrimonium per verba de præsenti contraxerit, idem tamē asserit se tempore contracti matrimonij aliam habuisse vxorem nunc defunctam, sicq; se non teneri ad cohabitandum mihi: cū igitur fraus & dolus eidē T. prodesse non debeat, nec ignorantia mihi obesse, peto ipsum T. per vos cogi, quod me debeat maritali tra-
c ctare affectione, extrà e. c. j. & c. pen. extrà qui fil. sint leg. ca. pen. c
3 ¶ † Posset enim ipsa in contrarium concipere sic:

Lib. Coram, &c. propono contra T. quia inscia & ignara ipsum habere aliam in vxorem, cum eo de facto contraxi: quare peto ab eo separari, & matrimonium per errorem sic de facto contractum per vos dissolui,
4 ext. e. c. j. & c. veniens. ¶ † Hic autem breuiter nota, quod si quis vxore viuente sponsalia, vel matrimonium cum alia contraxerit, si nec antè, nec pòst viuente legitima illam cognouerit, non debet separari matrimonium post vxoris obitum cum alia de facto ex nouo consensu contractum: secus, si prima viuente, vel pòst cognouit istā. vt extrà e. c. fi. & c. significasti. Vnde innuitur ibi, quòd si prima viuente istam cognouerit, nō tamen sibi ante obitum illius fidē dederit, vel matrimonium cum ea contraxerit, non prohibetur cum ea contrahere post mortem primæ, argumen. extr. e. qui fil. sint legi-
5 timi, tanta. ¶ † Quid si nec fidem dedit, nec contraxit, sed solùm pro-
d misit d? Respō. idem videtur, arg. 22. q. vlt. iuramenti. Alij contra, extrà
e de fideiuss. c. 2. in fi. e Si autem secunda ignorat eum aliam habere, nec tunc tenet matrimonium cum secunda contractum. Si tamen ipsa voluerit mortua prima, cogēdus est remanere cum secūda, vt extrà e. ca. j. Patet ergo ex præmissis, quod vbi non interuenit coitus cum secunda prima viuēte, nō impeditur matrimonium cum se-
6 cunda, licet contraxerit spōsalia, vel matrimonium. ¶ † Sed quid si conatus est eam cognoscere, sed nequiuit, quia fortè arcta erat, vt
f extrà de frigid. fraternitatis: Dicit Vin. f quod nō impeditur matrimo-
7 nium cum ea propter hoc, extrà de spon. adolescens. ¶ † Quid si primam nunquam cognouit fortè præuentam morte, vel religione? Respon. dicunt quidam, quod licet non tenuerit matrimonium prima viuente cum secunda contractum, vt extrà e. c. pe. & ca. j. tamen postea cum ea poterit contrahere: quia sicut ad huiusmodi impedimētum requiritur carnalis copula cum secunda, ita requiritur etiam
g copula cum prima. Sed Inn. g & alij contrà, vt extrà e. c. 2.

¶ De con

ADDITIONES.

a Hoc est quintum impedimentum in ordine Ros. & vides, quod libellus primus, qui fuit eius, per neutrum cōiugum datur. nam, vt expressit Ros. quilibet de populo poterit talem libellum offerre: alter verò contrahentium, cùm vterque fuit in culpa, agere, vel talem libellum dare contra alterum nō posset, secundum eum: quod puto falsum propter periculum animæ, vt scripsi e. ti. c. fi. super ver. tolerari non debet. inducens no. de re iu. lator. in j. gl. & de præsum. 3. in gl. 2. Ad euidentiam autem tituli hoc intrepidè teneas, quod quatuor sunt casus in nostra materia, qui matrimonium dirimunt: adulterium, & fides data de contrahendo, & si cum adultero matrimoniū de facto contraxit. Item cum adulterio machinatio alterius adulterorum in mortem cōiugis cum effectu. Item sine adulterio machinatio vtriusque contrahere volētium in mortem coniugis cum effectu, vt in dec. j. de conuer. infidelium: vbi hoc vltimum scripsi in gl. nunquid & requiritur. Quæstionem Io. de Deo lib. 4. & est 8. de illo, qui dixit se non habuisse ad id animum, cùm fidem dedit, scripsi e. tit. significasti. super verbo, dederit.

b Dedit Lucretiæ. ¶ Mihi molestū est, quod autor hoc venerabile nomen accommodat adulteræ, & machināti mortē inocētis. Qūo Lucretiam commendat August. vide 32. q. v. proposito. ver. Lucretiam. qui aliàs est c. Sed audi Valerium meū li. vj. c. j. s. de prudētia exēplo primo sic dicētē, Dux humanæ pudicitiæ Lucretia, cuiꝰ virilis animꝰ maligno errore fortunæ muliebre corpꝰ sortitꝰ est, à Tarquinio regis Superbi filio per vim stuprū pati coacta, cum grauissimis verbis iniuriam suam in concilio necessariorum deplorasset, ferro se, quod veste tectum attulerat, interemit. Hāc historiam ponit Titus Liuius libr. primo ab Vrbe condita, circa finem.

c C. pe. ¶ æquum est, quod ecclesia propter fraudem illū cogat consentire, & de nouo contrahere: tamen si præcisè nō vult, & contrahit cū alia, tenet matrimonium, vt no. in præ. dec. in fi. vlt. gl. quod non debuisset auctor omittere, qui nominauit Lucretiam.

d Promisit. ¶ Hoc videtur implicare contradictorium: forsan intellexit de fide iurata, vel, vt exposui post Innocē. quod met. cau. ad aures. facit c. iuramenti. quod allegat, vbi dicitur, quòd inter simplicem loquelam, &c.

e C. 2. in fin. ¶ Vide, quod ibi no. in vlt. gl. & de iureiuran. ca. pen. & quod scripsi e. tit. debitores.

f Dicit Vin. ¶ In præ. c. fi. e. ti. quomodo Hosti. contra hoc dictum allegat, ibi scripsi super ver. cognouit.

g Sed Inn. ¶ Non est verum, quod Inn. teneat hoc: bene tū hoc recitat, sed postea ponit opinionem contrariam, quam approbat: & idē Host. vt scripsi in præ. dec. fin. super verbo, eandem. & est casus in dec. 2. quæ statim allegatur hîc, c. 2.

a ¶De coniugio leprosorum [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an possit virũ suũ lepra percussum, cogi facere ad eius cohabitationem*
2 *Contrahens per verba de futuro, si postea leprosus efficiatur, an, & qualiter cõ-tractus ille dissoluatur.*

Ibellus sic potest in hoc titulo formari.
1 Lib.†Coram, &c. ꝓpono contra P. virum meum, ꝙ
licet inter nos matrimonium legitimè per verba cõ-
tractum fuerit de præsenti, ipsumq; fuerit carnali co-
pula consummatum, tunc quia diuino iudicio lepræ morbum ĩ-
currit, me auctoritate propria à suo dimisit consortio, & à sua co
habitatione reiecit: quare peto ipsum per vos cogi, ꝙ mihi coha
bitet, & me maritali affectione pertractet, & reddat debitum cõ-
iugale, extrà e c.j. & 2.33.qu.v.si quis vxorem, & q.7.hi, qui sani.
2 ¶ † Quòd si post sponsalia de futuro contracta lepræ morbum
incurrit, sic concipietur:
Lib. Coram, &c. propono contra P. cum quo sponsalia per verba
contraxi de futuro. ꝙ idem P. post huiusmodi spõsalia diuino iu
dicio est respersus lepræ morbo: ideoque ab his sponsalibus resi-
lire volo, nec in eo cõsentire vnquam propono: quare peto spõ-
salia huiusmodi auctoritate vestra dissolui, mihique à vobis præ-
beri licentiam cum alio contrahendi, extrà e.c.vlt, extrà de iureiu
ran. quemadmodum. & de conuer. coniug. ex parte. nec enim li-
cet à sponsalibus sine iudicio ecclesiæ resilire, extrà de despõ. im-
b pub. de illis, & c. accessit [b].

ADDITIONES.

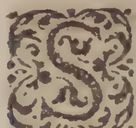
a Rof. non tractat hoc inter sua impedimenta: sed in prin. materiæ sponsaliorum in tertio membro. Posuit autẽ solũ secundũ libellum, & nihil vltrà. iustificaẽ autem primus libellus per no. e. ti. c. j. in vlt. gl. & 32.q.v.c. si quis vxorem. Ego suadeo iudici, cui talis libellus porrigitur, ꝙ in compellendo sano debilius, vel fortiùs distinguat inter lepram & lepram, iuxta verba Deuteronomij, quę habentur qui fil. sint leg. per venerabilem. ver. rõib⁹. sunt eñ gradus in illa, vt satis patet Leuitici 13. per totum, & de diuersis lepris satis no. de poe. dist. j. §. ex his ita. ver. Moysi quoque.

b Accessit. ¶ Tenet tamen contractum sine licẽtia ecclesiæ, vt no. in c. de illis. in fi. vlt. gl.

a ¶De coniugio seruorum [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Error personæ & conditionis differunt.*
2 *Error personæ, seu conditionis impedit & dirimit matrimonium.*

Cias, quòd aliud est error personę, aliud conditionis.
1 † Error personæ impedit & dirimit matrimoniũ: vn-
de sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono, ꝙ ego intẽdens matrimo
nium contrahere cũ Berta, contraxi de facto cũ Seia. credens ip-
sam esse Bertã, in quã consensi, cũ non sit: quare pero matrimo-
nium tali errore de facto ↄctum ꝑ vos dissolui, & inter me & Se-
iam matrimonium non esse sententialiter declarari, mihiq; dari
licentiam cum alia contrahendi, 29.q.j.c. quod autem. §.j. 22.q.2.
in quibus. ff. de iuris. om. iu. si per errorem. 34.q.2. in lectum.
2 † Item error conditionis impedit & dirimit: vnde sic concipitur
libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, ꝙ ego ipsam fore cre-
dens liberam, cũ non esset, sed sit ancilla, suæ conditionis ignarus
cum ea tãquam libera matrimonium de facto contraxi. Cùm igi-
tur nihil sit tam contrarium consensui, sicut error, vt in præ. l. si ꝑ
errorem. & ff. de iud, lege secunda, in prin. peto per vos matrimo
nium sic de facto contractum dissolui, & dissoluendum esse sen-
tentialiter decerni & declarari, mihiq; per vos dari licentiam ma
trimonium cum alia contrahendi, extrà eo. c. 2. 3. & 4. Alij autem
errores non vitiant hunc contractum, vt 29.q.j.c.j.§. ad hæc.

ADDITIO.

a In ordine Rofr. est istud secundum impedimentum, quod vocaẽ Error ↄditionis, quo ad rubricam: sed est alius error, qui dirimit, s. personæ: & de vtroq; ponit auctor libellos, quos posuerat Rofre. Et scias, ꝙ tũc error ↄditionis dirimit, quando est deterior respectu ↄhentis. itẽ ñ dirimit, qñ non est error in conditione, sed ex aliqua qualitate conditionis, vt quia credebatur seruus, vel ancilla ecclesiæ, & est priuati: vel credebatur esse Titij, & est Seij: vł credebatur eius dominus esse pius & clemẽs, & est impius & crudelis: de his satis scripsi e. ti. c. fi. post prin. & ibi vide.

a ¶De natis ex libero ventre [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra rectorem alicuius ecclesiæ natum ex libero ventre molestantem & turbantem, formandus.*
2 *Contra ecclesiam aliquẽ in seruũ vendicantem qualiter sit formandus libellus.*
3 *Libertum, vel vasallum habens negantem se debere aliquid nomine operarum præstare, qualiter contra eum formabit libellum.*
4 *Præiudicialis in rem actio cui, & quo casu competere dicatur.*
5 *Vendi se permittens ad pretium participandum, quibus modis seruus efficiaẽ.*
6 *Agens contra seruum emptum, & negantem se seruum, qualiter in iudicio formabit positionem.*
7 *Actio in rem præiudicialis competit domino contra seruum obedire nolẽtem.*
8 *Seruo de possessione seruitutis proclamante, qualis actio competere dicatur.*
9 *Vasallus se in ingenuitatem & libertatem vendicare volens, qualiter libellũ formabit.*
10 *Agere volens pro seruitiis depellendis qualem formare habeat libellum.*
11 *Is, cui prætextu seruitiorum indebitorum aliquid est ablatum, qualiter agere debeat.*
12 *Liberti, seu filij emancipati contra dominos, vel patres ingrati, in seruitutem, seu patriam potestatem sunt reuocandi.*
13 *Pater contra filium ingratum agere volens, qualiter formabit libellum.*
14 *Legatum recipiens, vt filium emancipet, si in hoc negligens fuerit, iudicis officio est cogendus.*
15 *Pater filium malè contra pietatem tractante, qualiter formabit filius contra patrem libellum.*
16 *Emancipationis instrumentum qualiter sit conficiendum.*
17 *Auus an possit nepotem ex filio, & pronepotem, & deinceps, emancipare.*
18 *Pater adoptiuus an possit filium emancipare.*

N hac materia sic concipitur libellus:
1 Lib. † Coram, &c. propono contra P. rectorem talis
ecclesiæ, ꝙ licet ex libera, seu liberta matre natus fu-
erim, ipse tamẽ statum meum & possessionem inge-
nuitatis indebitè impetit, turbat & diffamat, & me seruum eccle
siæ suæ dicit, non attendens, ꝙ ad ecclesiam pertineat libertates
defendere, non autem impugnare: quare peto ipsum per vos ab
huiusmodi impetitione, turbatione & infamatione compesci, &
sibi super hoc perpetuum silentium imponi, ext. e. c. vno, C. de in
2 gen. & manu. diffamari. 12.q.2. cùm redemptor. ¶ † Si autem ec
clesia vendicat aliquem in seruum, sic concipiet libellum:
Lib. Coram, &c. propono ego T. rector talis ecclesiæ contra P.
quòd licet ipse natus sit ex Berta ancilla præfatæ ecclesiæ, & quã,
tanquam suam ancillam, ipsa possidet ecclesia, & possedit, ipse ta
men eidem ecclesiæ, tanquam seruus dominæ, seruire, & debitas
operas, seu seruiles pręstare recusat: quare peto ipsum per vos co
gi, & ad præstandum ipsi ecclesiæ operas debitas & consuetas, &
ipsum seruum ipsius ecclesiæ fore sententialiter declarari, & ad
hoc eum per vestram sententiam condemnari, extrà e. ca. vnico,
extrà de seruis non ord. ca. vlt. extrà de coniug. ser. licet. C. de rei
3 vendi. partum. 22.q.4. liberi. ¶ † Porrò [b] si libertus, vel vasallus
b tuus se pro ingenuo gerit, negans se tibi debere aliquid nomine
operarum pręstare, potes ↄ eum agere, & eum in libertinitatem,
vel vasallagium reuocare per actionem in rem præiudicialem ꝓ
libertinitate prætoriam: in qua sic concipietur libellus:
Lib. Coram vobis, domine iudex, &c. conqueror de P. quem di-
co meum esse libertum: vel qui, cùm sit meus libertus, se pro li-
bero gerit: vnde ipsum in meum peto libertum, & operas obseq
ales ab ipso, tanquam à liberto meo, mihi præstari peto: item ope
ras fabriles, siue artificiales tales, &c. quas ei tempore manumissi
onis imposui, vel maiores mei imposuerunt: & ad hoc propono
c præiudicialem in rem actionem. hęc probantur Instit. de actio. §.
4 præiudiciales [c]. ¶ † Actor ergo sic ponet:

Pos.

ADDITIONES.

a Nauigauit auctor per diuersa flumina, vt huic rubricæ pararet pabulum, vt ĩ. patebit, & totum ad vtilitatem nostram & Canonistarum, & maximè qui materias ignorant. De propria rubricæ materia recurratur ad Summistas, vltra quam Hostiens. in Summa plenè tractat de omnibus speciebus agricolarum, vt etiam dixi suprà de censi. §. 2. super ver. sæpe quoque.

b Porrò. ¶ Hîc auctor sumit verba Rof. in iure ciuili, & in actione, quam statim exprimit: & est x. inter prætorias, in quantum loquitur de liberto: & vide, quòd autor non prosequitur de vasallo, de contraria tamen statim subdet in ver. item sæpe.

c §. præiudiciales. ¶ Quia etiam incorporalia iura sunt res, Instit. de rebus incorp. in rubrica in princi. hoc respectu dicitur, quòd actio in rem, quæ videtur potiùs in personam. Præiudicialis autem dicitur aptitudine, non semper actu: & de hoc not. in præ. §. ante fin. j. gloss. ibidem subiectum in reo & repetita, & de hoc vide ibi in 3. gloss.

Pos.actoris. Pono, ꝙ fuisti seruus meus. Si neget, dicat sic: Pono,
quòd tu fuisti natus ex ancilla mea. hoc concesso, sequitur, quòd
sit seruus, Instit. de ing. & manu. C. de rei vend. partum. 32.q.4.ca.
fi. Item ꝙ passus es te vendi patri meo, vel mihi ignoranti ad pre-
tium participandum, & pretium es participat⁹, & maior fuisti 25.
a annis, vt no. Inst. de iure perso. in fine [a], & infrà dicam. Item ꝙ e-
go, vel pater meus te manumisimus: 12.q.j. cùm redemptor. itē
quòd recusas te esse libertum, & geris te pro ingenuo, extrà de
seruis non ord. licet. ¶Reus verò sic:
Pos.rei. Pono, quòd sum natus ex libera matre, Instit. de īg. & ma
nu. Item ꝙ militaui te sciente, C. qui mil. non pos. super seruis. li.
12. Item quòd fui natalibus te sciente restitutus, ff. de nat. restit. q̄
ris. item quod fui seruus T. & ab eo manumissus: vnde quantum
ad te, me pro libero gero. nam si ædes habeo, quæ T. debent ser-
uitutem, quo ad eum, eas habeo seruas: quo ad alios, liberas, ff. si
b seruitus ven. loci. §. cuius [b]. ¶† Sciendum est quoque [c], ꝙ quan-
5 doque quis patitur se vendi ad pretium participandum: quo ca-
c su, vt fiat seruus, requiruntur, quę not. in inst. de iure person. in fi
d ne. [d] quorum si alterum defuerit, potest in libertatem proclama
re, ff. de liber. causa, liberis. & l. qui sciens. & l. cùm pacta. C.e. non
ideo. Prætor ergo succurrit emptori per actionem in factum in-
ductam ex edicto de liberali causa contra proclamantem, quæ in
tra annum competit in duplum, ff.e. rectissimè. & l. in totum. & l.
fi. Sic ergo concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui sciens se esse liberum, se ad
pretium participandum venundari passus est à T. mihi ignoran-
ti suam conditionem credenti eum seruum esse: ipse ad liberta-
tem proclamauit, & obtinuit, cùm omnia, quæ debuerunt inter-
uenire, non interuenerunt: vnde cùm pro ipsius emptione mihi
centum absint, ideo peto illa mihi in duplum solui: & ad hoc pro
pono actionem in factum inductam ex edicto prætoris de libera
e li causa, vt in præ. l. rectissimè [e]. ¶† Actor ergo sic ponet:
6 Pos.actoris. Pono, ꝙ C. vēdidit te mihi pro xx. item quòd procla
masti ad libertatem. item quòd pronunciatum fuit pro te. hæc ꝓ
bantur ff.e. rectissimè. item quòd quando emi, credebam te ser-
uum vendentis fore, ff.e. liberis. & l. qui sciens. ¶Reus verò sic:
Pos.rei. Pono, quòd quando T. me tibi vendidit pro decem, scie-
bas me liberum esse, ff.e. in seruo. ff. de ædil. edic. cùm emancipa-
tum. §. si seruus. item quòd procurator tuus, per quem emisti, sci-
f uit me liberum, ff. eo. imò [f]. ff. de contrahen. empt. in huiusmodi.
7 ¶† Cæterùm [g] seruo tuo se pro libero gerente, & tibi obedire
g nolente, habes contra eum actionem in rem præiudicialem ciui
lem, per quam eum in tuam potestatem & dominium vendica-
bis: de qua in arbore nil dicitur. Sic ergo libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm sit seruus meus, se tan
quam liberū gerit, & mihi, vt domino suo, obedire recusat: vñ pe
to ipsum in seruitutem meam subiici, & vt mihi, tanquam domi-
no suo, obediat, cogi & condemnari: & ad hoc ꝓpono actionem
h in rem præiudicialem, Instit. de act. §. præiudiciales [h]. ¶Actor er-
go sic ponet:
Pos.act. Pono, ꝙ sum tu⁹ dñs. Itē ꝙ es seruus meus. Si hoc negat,
descende singulariter ad ea, quæ faciunt aliquē seruū alicui⁹, vt
Instit. de iure perso. ff. de stat. ho. libertas. & l. seruorū. Itē ꝙ te ꝓ
libero geris. Item ꝙ mihi domino obedire recusas, ff. de liberali
causa, quod autem. & l. licet. & l. igitur. C. de probat. si de possessi-
one. & l. ius eius. ¶Reus verò sic:
Pos.rei. Pono, ꝙ sum natus ex tali muliere. Item ꝙ illa libera est,
Inst. de ingen. & man. 32.q.4. c. fi. & prosequatur modos, quibus
quis cēsetur liber. Si autem est seruus, dicat: Item ꝙ sum seru⁹ T.
8 ff. quando app. sit. si procur. & vide s̃. de feud. §. fi. ¶† Item [i] sæpe
i seruus de possessione seruitutis proclamat in libertatem, vel ad-
scriptitius, vel censitus, vel vasallus tu⁹ se dicit ex toto liberū, nec
tenetur tibi in aliquo respondere: vnde datur eis contraria præ-
iudicialis in rem ciuilis, de qua in Arbore actionum agitur. sicut
enim domino datur directa, vt suprà ver. proxim. sic istis dabitur
contraria: quia eadem est causa ligandi & soluendi, ff. de verbor.
k obligat. inter stipulantem. §. sacram [k]. de poenit. dist. j. verbum. In
seruo ergo sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm sim in possessiōe liber
tatis, vel cùm sim liber, ipse me impedit, & meum statū infamat,
dicendo, me seruum suum: vnde me in libertatem vendico, & a-
go contra eum, ne amodò me ī libertate mea impediat, & ne sta
tum meum diffamet, proponens actionem contrariam in rem
præiudicialem. In adscriptitio verò sic concipitur:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui me dicit adscriptitium, seu
censitum seruum esse, cùm tamen sim liber & ingenuus: vnđ me
ipsum in ingenuitatē & libertatē vendico, & ad hoc ꝓpono, &c.
9 ¶† In vasallo verò sic:
Lib. Coram, &c. cōqueror de P. qui me dicit vasallum suum esse,
vel mihi talia seruitia imponit, quæ sibi nō debeo facere, cū sim
liber & ingenuus: vnde me ad ingenuitatem & libertatem ven-
dico, & ad hoc ꝓpono, &c. Alij verò dicunt, ꝙ datur vtilis in rē
præiudicialis, quia nunquam inuenitur contraria in rem, sed per
sonalis, sicut contraria negotiorū gestorū, vel ꝯria mandati, vel
depositi, vel cōmodati. Tertij dant negatoriam, ff. si seruit. ven. si-
cut respon. j. Quarti dant officium iudicis, C. lib. xj. in quib. cau. co
lon. cen. l. 2. & secundum has opiniones sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. cōqueror de P. cui cū ñ sit ius dicere me seruū
suū, vel adscriptitiū, vel censitum, vel exigere à me adiutoria, re-
ditus, seu seruitia, (& specifica ea) cùm liber sim, & ingenuus, ago
contra eum, ꝙ cesset amodò, & mihi seruitia talia, adiutoria, seu
reditus nō imponat, vel ne me in libertate mea impediat, vel sta-
tum meū diffamet: & ad hoc ꝓpono vtilem negatoriam, vel offi
10 cium iudicis, vt s̃. de cen. §. 2. ver. vasallus. ¶† Si verò vis agere ꝓ
huiusmodi seruitiis depellendis, sic concipies libellum:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui cū nō sit ius imponendi, pe
tendi, seu exigēdi à me talia seruitia, adiutoria, reditus, cū sim ho
mo liber & ingenuus, peto, ꝙ cesset ab impositione, seu exactio-
ne talium adiutoriorum, seu seruitiorum, vel redituū, & ad hoc
11 propono vtilem negatoriam, vel officium iudicis. ¶† Si autem
iam esset ei aliquid ablatum prætextu istorum seruitiorum, sic li-
bellum concipiet:
Lib. Coram, &c. cōqueror de P. cui cū non sit ius exigere, petere
seu imponere talia seruitia, ipse mihi imposuit & exigit à me tā-
tum, quod æstimo centum: vnde aga contra eum, ꝙ exacta mihi
restituat, & cesset in futurum exigere, petere, seu imponere, & ad
hoc, &c. vt suprà in proximo libello, ff. si seruitus ven. sicut. §. j. C.
lib. xj. in quibus causis col. cens. l. j. ¶Actor ergo sic ponet:
Pos.act. Pono, ꝙ natus fui ex libera matre. Item ꝙ sum liber. hoc
concesso,

ADDITIONES.

a In fi. ¶AEquè poni potest de qualibet alia cā seruitutis, vt ī c. cū
multæ. 25.q. vlt. & in casibus dec. ita quorundam. decr. ad delibe-
randum: de Iudæis: item in casu dec. licet. de coniug. seruor. item
in casibus, de quibus j̃. ver. sed & liberti. Item de iure gētium cap-
tus in bello iusto, j. dist. ius gentium. & Inst. de iure naturali, gen.
& ciuili, §. ius autem.
b §. cuius. ¶Sed quid si iudicatur contra libertum, & ipse ñ vult pa
rere? Dicit Rof. durum est, ꝙ reuocaretur in seruitutem, C. de li.
causa, l. solo. subdit, ꝙ fortè poterit castigari ff. de iure pa. l. j. secū
dum distinctionē no. C. de lib. & ipsorum lib. l. non est ignotum,
vel compellitur captis pignoribus, Insti. de satisdat. tut. §. pen. vel
imponetur mulcta à iudice, ff. si quis ius dic. l. j.
c Sciendum est quoque. ¶Saltat auctor ad edictum de liberali cā,
& est 29. & sunt ibi hæc verba Rof. vsque ad versic. cæterùm.
d Inst. de iure perso. in fi. ¶& sunt quīq;, ꝙ sit maior xx. annis, ꝙ pa
tiatr se vendi, vt pretium participet: ꝙ verè participet: quòd emp-
tor credat eum seruum. ꝙ ipse venditus sciat se liberum. &, de his
etiam dixi s̃. de restit. in integ. §. 2. vltra princip. Hostien. in Sūma
de ser. non or. §. qualiter liber. Addit sextum, quòd ipse venditor
etiam sciat illum liberum. vbi vide.
e Vt in præ. l. rectissimè. ¶& mihi competit actio cōtra illum, quē
emendo mihi obligare non intendebam: quæ procedit ex male-
ficio, quòd fuit sciens & particeps, vt est dictum. Obiectio de l. in
hoc iudicio. ff. communi diuid. locum habet in contractu.
f Imò. ¶quæ loquitur, cùm mandatum fuerat procuratori de cer-
to homine emendo. tunc enim attenditur ipsius scientia: secus, si
de incerto.
g Cæterùm. ¶Ingreditur autor quintam ciuilem, & verba Rof. in
illa, quam statim nominat.
h §. præiudiciales ¶Non obstat huic actioni, ff. de acqui. pos. possi-
deri. §. si seruus. vbi dicitur, eum, qui est in possessiōe libertatis, &
parat⁹ est suscipere iudicium, liberare hoc possideri per dominū,
& haberi loco liberi, quo ad quædam, vt possit dare procuratorē
vt possit esse in iudicio, contra l. seruus. C. de iud. & cum domino.
ff. de iud. vix certis. sicut aliàs, qui habet tigna immissa, fungitur ꝯ
modo possessoris, ff. si ser. ven. l. sicuti. quo ad hoc, vt ibi. Item sci-
as, quòd hîc fuit necessaria ista actio in rem pręiudicialis: quia rei
vendicatio, quæ daretur contra tertium possidentem, hîc locum
non habet: quia in vno subiecto concurrunt hîc reus & res, vt di
xi suprà vers. porrò. & patet in §. præiudiciales.
i Item. ¶Continuatur ad s̃. prox. per Rof. & sic est vj. ciuilis.
k §. sacram. ¶Verba sunt Roffre. qui refert quosdam dicere dari v-
tilem in rem præiudicialem: quia verba deficiunt, sed subest sen-
tentia. Tertij dicunt dari negatoriam: quod Azoni non placet.
Quarti dicunt, dari officium iudicis loco principalis actionis, nō
quòd actioni deseruiat: prima placet Azon. Si his eges, studeas in
Roffre. vbi suprà: ad hęc omnia facit libellus formatus infrà, ver.
proxim.

concesso, patet, quod non est adscriptitius, C. de agri. & cēsi. satis. nec est contra C. de episc. & cleri. si quis presbyter. & l. quisquis. item quod sum liber ex toto, & absq; omni seruitio. ¶ Reus verò sic: Pos. rei. Pono, quod es seruus meus. Item quod per duas scripturas te obligasti in meum adscriptitium, C. de agric. & censi. cū scimus. Itē quòd apparet recognitio scripta, 12. q. 2. lōginqtate. Itē quod debes mihi reditus oī anno pstare. ¶ Contra corrūpentē verò animum serui tui ɔcipies libellū, vt s. in tit. de seruis non ord. item de ma-

a numissione dic, vt ibi [a]. ¶ † Sed liberti, vel filij emancipati ɔ domi

12 nos, vel parentes ingrati reuocantur in seruitutem, vel patriā potestatem p actionem, seu accusationem ingrati: q ciuilis est, C. de liber. & e. lib. l. j. 12. q. 2. liberti. j. C. de ingrat. lib. l. vnica: in qua sic

b libellus concipitur [b]:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. liberto meo, qui mihi talem iniuriam intulit: putà me verberauit, vel turpia verba mihi dixit, putà latronem, vel cucurbitam me vocauit: vnde peto eum reuocari in seruitutem, & ad hoc propono actionem ingrati, vel vtilem actionem in rem, vel officium vestrum, C. de lib. & eorum libe. l. pen. & fi. ff. de procurator. sed & hæc persona. §. patron⁹. ff. de obsequis, per procuratorem. 12. q. 2. octaua. & quatuor cc. seq. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quod fuisti seruus meus. Item quod te manumisi. Itē quod libera voluntate te manumisi. Item quod fui tuus dominus: & sic potui manumittere. Item quod sum pater tuus, C. de liber. & eorū lib. l. j. C. de operis lib. lege 2. & l. cerdonem. ff. de ritu nup. proximi. Itē quòd mihi denegasti alimenta. Item quod me verberasti, vt in præ. l. Item quod illam ingratitudinem prosequor. secus, si remisisset, ff. ad Syllan. si quis in graui. ff. de adimen. leg. quòd si inimicitiæ. C. de reuoc. don. l. fi. respon. j. & l. his sol. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quod T. fuit in solidum dominus meus, & ego in solidum seruus eius. Item quod ipse me manumisit. Item quod remisit mihi illam iniuriam, Institut. de iniur. ad fin. Item quod me extrà necessita-

13 tem manumisit. ¶ † Porrò si filius sit ingratus, sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. filio meo, quē emancipaui, & ipse extitit ingratus: quia mihi acerbum conuitium dixit, vel me verberauit, vel mihi atrocem iniuriam dixit: vnde illum ipsum ī meam potestatem reuocari peto, & ad hoc propono actionem ingrati, vel officium iudicis: quod melius est, C. de ingrat. lib. l. v-

c nica [c]. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quod fuisti in potestate mea. Item quod te emancipaui. Item quòd coram legitima persona. Item quòd fuisti mihi ingratus, C. de ingrat. lib. l. vnica. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quod semp bñ seruiui tibi. Itē quod illam offensam mihi remisisti. ¶ Si autem velit quis reuocare donationē à donatario ingrato, ɔcipitur libellus, vt s. in ti. de don. ¶ De homagio autem

d quid iuris sit, vide s. de feud. §. 2. & 3. [d] ¶ † Et quia hîc de emanci

14 patione loquimur, sciàs, quod sępe alicui aliquid legatur, vt filium emancipet: is verò legato recepto emancipare nō curat: vnde ad hoc iudicis officio est cogendus, ff. de condit. & demonstra. si cui legatum. & tunc libellus sic concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. patre meo, cui cū fuerit legatū relictum in testamēto Titij, vt me emāciparet, legatumq; ipsum agnouerit, ipse me emancipare recusat: vnde peto ipsum cogi, vt me emancipet, & ad hoc propono officium iudicis, vt in præalleg. l. ¶ Actor ergo sic ponet: Pos. act. Pono, quod sum filius tuus. item quod sum in tua potestate. item quod T. tibi legauit centum. Itē quod ideo legauit, vt me emancipares. Itē quod illud legatū agnouisti. Itē quod volo emancipari. Hæc pbant in præ. l. sicut. ff. de adop. non po

15 test. ¶ Reus verò ponat cō. ¶ † Eodē ēt modo coget fili⁹ patrē emanci

ADDITIONES.

a Dic, vt ibi. ¶ Hîc per Rof. est antepe, inter ciuiles, & in hac multū instat Roff. dicens primò sex necessaria in ea, quæ per positiones colligas. Multa verò tractat hîc Roff. quorum sum intimatione contentus. & est primum, quod arguit ex nomine actionis, vel accusationis. sc. de qua ingratitudine intelligenda sit hæc actio. Remittit ad Sum. Azonis C. de lib. & eorum lib. & vide, quod no. e. tit. l. 3. & regulariter pp negatum obsequium non reuocat, nisi illud fuisset perualde necessarium, C. de lib. cā, l. solo. De aliis vtrobique recurras. ¶ Secundò quærit, an patronus, q manumisit pecunia recepta ab extraneo, accuset, & reuocet vt ingratum? Respondet, quod non: sicut nec is, qui ex causa fideicommissi id agit, C. de libe. & eorum lib. Non obst. l. si Titius. ff. de obsequiis à li. patro præs. quia ibi pactum fuit factū cum seruo: quod pactum nō inducit necessitatem domino: & sic voluntate dicitur manumisisse. Generaliùs obstat in auth de nup. §. quod autem. vbi dicitur nullum propter aliquod supplicium fieri seruū SOL illud ī illo, qui natus fuit liber. ¶ Tertiò quæritur, an filius liberti pp ingratitudinem suā, vel patris, reuocari possit? vide in Summa. vbi s. ver. reuocatur. & pleniùs per Rof. ver. quid autem. ¶ Quartò quærit de filio patroni viuente, vel mortuo patre pp ingratitudinem in se commissam, si paternum libertum poterit reuocare? Rñdet, quod sic, C. de lib. & eorum lib. l. fi. Sed vltrà quærit, quis reuocet? Respondet, quod pater, ēt si filius emācipatus sit: quo mortuo reuocat filius. dat simile de l. totas. C. de inoffi. do. ¶ Quintò quæritur, an filiis in infinitum cōpetat hoc ius reuocandi? Soluit, quod restringit ad filios primi gradus, ff. de verb. sign. sciendum, in auth. vt liber. de cetero, §. illud. ¶ Sextò, qd de extraneo hęrede patroni? Respōdeo, quod non reuocat, vt sit in extraneo hærede patroni, quod ī extraneo hærede liberti, qui habet omnia iura extranei hominis, ff. de obseq. à liber. & libe. l. hæres. Pla. contrà, vt not. in l. pe. C. de lib. & eo. lib. Accur. ibi pro. ¶ Septimò, quid si pater perdita ciuitate, vel damnatus perduellionis perdit bona sua, nunquid iura liberorum salua sunt filiis? Respōdet, quod quicquid fuerit olim, hodie propter crimen læsæ maiestatis retinēt hæc iura, & alia, C. de bo. dam. authē. bona, & in corpore, vnde sumpta. Sed quid si alio modo perdit, vt quia recepit patronus iuramentum de non nubendo à liberto, vel liberta, nunquid nocet filiis? Hîc īstat Roffr. & pro filio allegat ff. de in ius vocā. adoptiuum. §. vltimo. de bo. possess. contra tab. l. 3. §. emancipatus. de decurio. l. 2. §. nullum de pœnis, l. crimen. & quod de filiis Albini dicitur ff. de bon. damnat. l. vltima, §. sed & si plures. & quod de honoribus dicitur ff. de mu. & hon. l. & qui ob negotium. §. quod pater. C. de inoff. testa. si qs suo. & de pœn. sancimus. & ff. de senat. l. filiam. Ad contrariū & ad propositum ff. de iure pat. qui contra. C. de quæst. l. diuortio. ff. de interd. & releg. l. 3. dicit distingui posse in qualitate filij & tēpore, si sit in potestate, illa durante repellat omnino. si pater mortuus esset, vel illi emācipati admittantur: facit ff. de bonis lib. qritur. de bon. possess. ɔtra tab. l. 3. §. si emancipatus. ad idem ff. de bo. lib. si filius. §. fi. vel, secundum eum, distinguatur īter filios natos, cùm adegit, & natos post: vt primi non perdant, secundi sic.

b Concip. ¶ Rof. cuius fuerunt verba superiora, & iste libellus. qa in eo de accusatione, quam præmiserat, nulla fit mentio, obiicit de legibus infrà allegatis, quæ innuūt accusationem proponendam contra libertum ingratum: respondet reuocationem fieri per actionem ingrati, quæcunque litera recipiatur, in l. pen. C. de liber. & eorum lib. Litera enim ingrati actio, pro alia facit litera, quibus ingratis, exponit scilicet libertis: & dicit textus, quòd cōpetit actio: sed non dicit, quæ: & tunc dicendum est, quod per actionem ingrati, & non per accusationem: quia tūc inscriptio esset necessaria, ff. de priuat. delicti. l. fi. Non obstat §. patronus. infrà alleg. quo dicitur, quòd patronus accusat: quia illud expōnitur. id est, agit. Et quòd sic intelligi debeat, patet: quia procurator ibi admittitur ex parte agentis & defendentis. Nec est nouum, quòd accusatio pro actione ponatur, vt ff. de inoffic. test. posthumus. §. quis. & C. de inoffic. testamen. in arenam. sed fatetur, quòd in actione est opinio: vnde licet. Roffre. in libello proposuerit solùm actionem ingrati, Auctor adiunxit alias duas, scilicet de vtili actione in rem. Et hoc placuit Placen. ad instar donationis ab ingrato donatario reuocādæ: vel quæ facta esset sub modo non seruato, vel causa mortis, vel sponsalitiæ. facit per ordinē C. de reuoc. donat. l. his solis. de donat. quæ sub modo, l. prima, de dona. causa mortis, l. qui mortis. & de donat. ante nup. l. cùm veterum. Quod additur de officio iudicis, adiuuatur, vt sicut filia & ancilla petit p officium iudicis liberari, C. de episcopali audientia, l. si lenones. ff. de conditionibus & demonstrationibus, l. si cui. & sicut filius impiè tractatus à patre id petit, vt in sequenti versiculo dicitur, vt ɔtrariorum sit eadem disciplina, fiat reuocatio libertatis, sicut fit eius datio: ad quod facit l. j. Codice, de libert. & eorum liberis. in q tum dicit iudicium extraordinarium præberi: & hanc tenet Accur. in l. pen. eodem tit. vbi has tres recitat: & idem facit & tenet in l. vna, C. de ingrat. lib.

c L. vnica. ¶ Ibi sunt verba prædicta, acerbum conuitium, vel acerbam iniuriam: & secundum Roff. includuntur illa, per quę potest donatio reuocari, quæ habentur extrà de don. c. vltimo, & C. de reuoc. donat. l. fi. fortiùs illa, per quæ posset exhæredari: quæ habentur in authentica, vt cùm de appellat. cog. §. causas. & not. de iureiuran. Quintaualis. Quærit Roff. an propter ingratitudinem erga matrem pater reuocare possit? quod videtur, quia textus illius l. ponit plurale, scilicet parentes. facit ff. de in ius vocan. parentes. ff. de procurat. fur. l. furiosè. ff. de obsequiis à lib. & lib. l. j. §. fi. Inducit autoritates diuinæ Scripturæ de patre & matre honorādis. In contrarium adducit, quòd nō habet filios ī potestate, inst. de patria potestate, §. i⁹. ff. de suis & leg. l. penultima. Soluit, quòd non poterit reuocare. Est tamē ille pro motu iudicis grauiter puniendus, C. de patria potest. si filius. & l. congruentiùs. quæ loquitur in matre. & dic, vt ibi.

d Et 3. ¶ Hoc & versiculo, seq. prosequitur verba Roffred. vbi de off. iud.

a emancipare, si contra pietatem ipsum malè tractet[a], vt ff. si quis à patre man. fu. l. fi. & tunc sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. patre meo, qui me contra pietatem paternã malè tractat quotidie. absque qualibet offensa me acriter verberãdo, & fame inhumaniter affligendo: quare peto eũ per vos cogi vt me emancipet: & ad hoc propono iudicis officium, vt in præ. l. & C. de pat. potes. si filius. & l. seq. & l. nec filiũ.

16 & l. seq. ¶† Emancipationis autem instrumentum hoc modo ꝯficietur:

b Instrumentum emancipationis[b]. T. in præsentia talis iudicis cõstitutus, P. ipsius filium ibidem præsentem hoc volentem & petentem à se emancipauit, & à sacris sui patris eum penitus relaxauit, necnon à sua manu, & paternę nexibus potestatis penitus exemit, & dimisit eundem, ita vt absque patriæ potestatis obtentu possit ex nunc testari, agere, contrahere, ac pacisci, & omnia & singula tã in iudicio, quàm extrà facere ac liberè exercere, quæ quilibet paterfamiliâs liber homo sui iuris facere & exercere potest: qua quidem emancipatione facta, dictus T. in præmium emancipationis eiusdem dedit & tradidit eidem P. talem domum in tali loco sitam: cuiu confines sunt, &c. cum omni iure & actione ex ipsa re, aut ipsi rei modo aliquo pertinente: constituens se rem ipsam deinceps pdicti P. nomine possidere, donec ipsius rei possessionem acceperit corporalem: quã accipiendi sua auctoritate, & acceptam retinendi deinceps licentiam omnimodam dedit, promittens per se suosque hæredes dicto P. eius filio à se emancipato, pro se suisque hæredibus stipulanti præfatas emancipationẽ & donationem ac omnia & singula præscripta firma & rata habere & tenere, & non contrafacere, vel venire aliqua ratiõe, vel cã sub obligatione omnium bonorum suorum. Quibus omnibus sic peractis, dictus iudex suam & communis Bononieñ. auctoritatem interposuit, & decretum. Præmissa forma probatur Institut. quibus modis ius pat. potestatis soluitur, §. præterea. & §. sequen. ff. eodem, l. 2. & l. magistratus. & l. emancipati, C. de collat. filię. C. de emancipat. nec auus. & l. nec liberis. & l. nõ nudo. C. de adop. adoptatum. ¶ Vel sic concipitur:

FORMA. Ego A. emancipationis huiusmodi instrumẽto mea & tua voluntate concorditer, præsente & auctoritatem præbente tali iudice ordinario à manu & potestate mea dimitto, atq; à paterna potestate libero te B. filium meum, vt deinceps tui iuris & paterfamiliâs existens, licentiã habeas testandi, agendi, cã mortis donandi, & etiam inter viuos contrahendi in iudicio, & extrà faciendi, quæ patrifamiliâs licita sunt de iure: remittens tibi illud emancipationis præmium, quod competit emancipantibus in dimidia vsusfructus rerum aduentitiarum: quæ omnia, &c. Vltimò sic dicatur: Acta sunt hæc patre & dicto filio consentientibus & volentibus, & dicto iudice suam auctoritatem præstante. Et demum subscribant pater & filius, vt suprà de edit. instrumen. §. porrò. ver. donatio autem. quod securius erit, arg. C. de adop. l. fin. C. de fide instrumen. emãcipationem. Hæc forma probatur in præ. concor. Et bene dixi de iudice ordinario. nam magistratus municipalis ad hoc sufficere non videtur, ff. de emanc. magistratũ. C. e. l. j. ff. ad munic. ea, quę. & hoc, cũ filius maior est septennio, q̃ minor septẽnio emãcipari non pt, nisi imperialis interueniat autori

c tas. C. de emancip. iubemus[c]. ¶† Et scias, ꝙ etiam auus nepotem

17 ex filio, & pronepotem, & deinceps, emãcipare potest: quod verum est, si illum habet in sua potestate: aut si ipse nepos natus, vel conceptus erat priùs, quàm pater eius emãcipatus esset, vt ĩ præ. dicto §. præterea. & §. seq. & eodem titulo, §. fi. ff. e. si pater. & C. de

18 emancip. & l. pen. & fi. ¶† Item pater adoptiuus emancipare potest, vt in præd. l. adoptatum. & ff. eo. nonnunquam. & l. seq. ¶ Instrumentum autem manumissionis habetur suprà de seruis non ordinan. ¶ Instrumenta verò adoptionis & arrogationis infrà in tit. de cognatione legali ponemus.

ADDITIONES.

a Tractet. ¶ Alios duos casus scripsi de rest. in int. constitutus. post princip.

b Instrumentum emancipationis. ¶ Rof. parte 7. forma vj.

c Iubemus. ¶ Circa prædictas formas additur quæstio talis: Pater in instrumento emancipationis ante decretũ iudicis sic dicit: Retento sibi vsufructu in omnibus rebus & bonis per ipsum filium emancipatum quomodolibet acqrẽdis. quem vsumfructum remittere non intendit: demum in decreto ponitur, ꝙ omnibus & singulis suprà dictis suam auctoritatem interposuit: & decretum, & illa omnia & singula decreuit legitimè facta fore: quæritur, an talis retentio de iure teneat? Et videtur, ꝙ non de iure, maximè sub forma prædicta, cũ certum sit in acquisitis post emancipationem per filium patrem nullum ius habere, ff. de verb. oblig. si filius. de stipul. seruor. l. vlt. Et dicitur propter hoc inuenta æquitas collationis, ꝙ emancipatus conferat suis, qui in potestate manserunt, id quod pater eis quæsiuisset, si in potestate mãsisset. ff. de collat. bon. cũ emancipatus. §. fi. & in remunerationem huius libertatis debetur præmium patri per filium, C. de offi. præt. l. j. & ibi no. super rubri. incipit enim habere patrimonium, qui pri⁹ poterat habere peculium, ff. de verborũ significat. paterfamiliâs. C. de inof. testa. l. vlt. in fi. Iustinianus etiam hac causa voluit in l. cũ oportet. C. de bon. quæ lib. §. pe, ꝙ pater haberet medietatem bonorum ex cã aduentitia quæsitorum durante patria potestate: ad idem Insti. per quas perso. nob. acquir. §. j. Circa retentionem autem apertè videtur, quòd pater ius nouum sibi acquirere voluerit: sed quod sibi competebat. non remittere: sicut de confirmante & innouante dicitur, de confirm. vti. vel inuti. cũ dilectę. de priuileg. c. quia intentionis. ff. de iurisdict. om. iud. l. & quia. Nil ergo operatur illa retentio, cũ nullum ius sibi cõpeteret in quęrendis, vt dictum est suprà: & sic fuit inutilis. ad idem ff. de euict. l. minor. §. fi. de contrah. emp. l. pacta. §. fi. qui est aliàs ff. de vsufruct. l. sub ꝯditione. & ff. de leg. j. l. si quis legauerit fundum. Et videtur, quòd in hac retentione fuerit error iuris, qui aliàs impedit obligationem, ff. de operis liber. l. cerdonem. de fideiussor. l. si quis postquam. & ff. de leg. j. l. videndum.

ADDE videndum originaliter Old. cons. 214.

¶ Baldus de natis ex libero ventre.

Libellus in præiudiciali de seruitutib. item contra vasallum, & econtrà: item instrumentum emancipationis: item infans non emancipatur, hîc G.

a ¶ De cognatione spirituali[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualis affinitas impedit & dirimit matrimonium.*

2 *Impedimenta affinitatis multa susceptione infantium de sacro fonte proueniunt, quo ad casum matrimonij.*

3 *Affinitas ex susceptione infantium de sacro fonte multipliciter consideratur, & nu. seq.*

5 *Spiritualium parentum filiæ & filij ante, vel post compaternitatem geniti, an possint legitimè coniungi.*

6 *Compater an possit vxore sua mortua matrimonialiter iungi cum vxore sui compatris.*

7 *Filius sacerdotis non potest contrahere cum ea, quam pater sacerdos batizauit.*

1 SPiritualis † affinitas impedit & dirimit matrimoniũ, vt extrà eodem, capitulo j. & penultimo. Si ergo Lotharius suscipit Titiam filiã Bertæ, vel econuerso, de sacro fonte, ex hoc multa affinitatis impedimẽta surgunt.

2 ¶† Primò inter ipsum Lotharium & Bertam: tunc sic libellus concipietur:

Libel. Coram, &c. propono ꝯ Bertam, ꝙ licet filiam eius Titiam de sacro fonte susceperim: vel licet ipsa filium meum Sempronium de sacro fonte susceperit, tamen instigante diabolo ad nefarios amplexus conuertimus nos ipsos, de facto matrimonialiter viuendo in nostrarum periculum animarum: quare peto matrimonium sic de facto contractum per vos dissolui, & dissoluendũ esse sententialiter declarari, vt 30. quæst. j. de eo. extrà eodem, ve

3 niens. C. de nup. si quis alumnam. in fi. ¶† Secundò contrahitur inter Lotherium & Titiam, quam tenuit in baptismo: vnde sic concipitur libellus:

Libel. Coram, &c. propono contra Titiam filiam Bertæ, ꝙ licet olim eam de sacro fonte leuauerim, diabolo tamen instigante me de facto sibi duxi matrimonialiter copulandum ĩ nostrarum periculum animarum: quare peto, &c. vt suprà, in prædicto c. de eo. & in prædicta l. si quis alumnam.

4 ¶† Tertiò inter Titiam filiam Bertæ & Sempronium filium Lotharij: & tunc sic libellus cõcipitur:

Libel. Coram, &c. propono ego Sempronius contra Titiam filiam Bertæ, ꝙ licet Lotharius pater meus ipsam olim de sacro fõte leuasset, tamen diabolo, &c. vt suprà proxim. vt extrà. eodem c. j. & ca. penultimo, xx. quæstione 3. non oportet. & c. super quibus. Sem

ADDITIO.

a Istud est decimum impedimentum in ordine Roff. & duos ex ꝑscriptis libellis posuit. Alij ex practicis autoribus in liberis practicis materiam ñ tractarunt. Mihi autẽ non placet, quòd autor hîc in prin. huic attinentiæ dedit affinitatis nomen, ponderato, quid est affinitas, de quo in arbore. Quæstionem, an contrahatur spiritualis cognatio cũ Iudæo, Pagano, vel hæretico baptizante, vl leuante, vide super regula, ex eo nõ debet. lib. vj. itẽ an ꝯpaternitas contrahat per procuratorẽ, vide super regula, potest quis. libr. vj.

bus. Sempronius tamen & frater eius possent cõtrahere cum so-
a rore Titiæ, si ɔpaternitas ɔcta ñ est[a]. †nã spũaliũ parẽtũ filiæ & fi-
5 lij ante, vel post compaternitatem geniti, pñt legitimè cõiungi
præter illam personam, per quam compatres sunt effecti, vt in ei
sdem c. Lotharius etiam posset contrahere cum sorore Titiæ fili
6 olæ suæ, vt 30. q. 3. illud. ¶† Quartò, quia mortuo Lothario Te-
berga eius relicta non potest contrahere cum viro prędictæ Ber
tæ post mortem Bertæ: & tunc sic concipitur libellus:
Lib. Corã vobis, &c. propono ego Teberga vxor, seu relicta quõ
dam Lotharij, quòd post matrimonium inter ipsam & dictũ Lo-
tharium virum eius quondam carnali copula consummatum, i-
dem Lotharius Titiam filiam Bertæ & Martini de sacro fonte le
uauit: verùm dictis Lothario viro meo & Berta vxore Martini vi
am vniuersæ carnis ingressis, me de facto eidem Martino instigã
te diabolo matrimonialiter copulaui in nostrarum periculum a-
b nimarum: quare peto, &c. vt s. extrà e. maritus. 30. q. 4. ca. j. & 2.[b]
7 ¶† Porrò filius sacerdotis non potest cõtrahere cum ea, quam
ipse pater sacerdos baptizauit: vnde sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra P. ꝙ licet H. sacerdos pater me-
us ipsam P. per baptismi lauacrum Christianam fecisset eam ĩ fon
tibus baptizando, instigante tamen diabolo de facto me sibi ma-
trimonialiter copulaui: quare, &c. vt s. ext. e. ex literis. 30. q. j. om-
nes. & c. non debet. & q. 4. si quis vnius. Eodem etiam modo po-
tes formare libellũ in eo, qui tenuit in toto catechismo, vt in eo.
c. si quis. & no. ext. e. contracto. & 30. q. j. c. j. de consec. dist. 4. in ca
c techismo. Licet quidam dicant tunc non dirimi matrimonium[c].
¶ Item eodem modo potes cõcipere libellum in eo, qui tenuit
d in confirmatione, vt in prædicto c. in catechismo. & ca. seq.[d]

ADDITIONES.

a Contracta non est. ¶ Quia inter illos non est paternitas, nec cõ-
paternitas, nec fraternitas: ad quæ tria restringitur spiritualis cog
natio, vt scripsi eodem titulo, super rubrica.
b Et 2, ¶ Etiam quintus casus dirimens scilicet inter baptizatum &
vxorem leuantis priùs cognitam, e. tit. ca. j. libro vj. Alij quinque
sunt in baptizante, & sic ibi x. idem in sacramento cõfirmationis,
vt ibi: & sic sunt xx. casus, quos numeraui in summa quarti lib.
c Matrimonium. ¶ Et sic est hodie terminatum e. tit. per catechis-
mum. lib. vj.
d Et c. seq. ¶ Hoc patet in præ. dec. in fi. e. lib. vj.

a ¶ De cognatione legali[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit in materia cognationis legalis concipiendus.*
2 *Matrimonia non iure fori sed de iure poli tractari dicuntur.*
3 *Instrumentum qualiter de adoptione conficiatur.*
4 *Adoptari an possit quis loco nepotis.*
5 *Filius adoptiuus agens de hæreditate intestati patris, qualiter formabit libellũ*
6 *Arrogationis instrumentum qualiter sit conficiendum.*

IN hac materia sic potes concipere libellum:
1 Lib. † Coram, &c. propono ɔ Bertam, ꝙ postquam
pater meus ipsam in filiam suam arrogauit, cũ ea fui
matrimonialiter arrogatione durante cõiũctus: qua-
re peto matrimonium ipsum, vt pote ɔ iuris prohibitionem ɔc-
tum, dissolui & dirimi, & dissoluẽdum, fore per vos decerni & de
clarari, mihiq́; licentiam dari cum alia denuò contrahendi, ext. e.
c. vno, 30. q. 3. ita diligere. Instit. d̃ nup. §. sed si qua. ff. de ritu nup.
per adoptionem. Ideo autem dixi de arrogata, quia omnes Doc-
tores in hoc conueniunt. In adoptione autem dicũt quidam, &
malè, matrimonium non impediri: quod dic, vt not. in prædictis
iuribus. Veruntamen licet secundum prædictas leges, & secun-
dum opinionem H. hoc impedimentum impediat & dirimat ma
trimonium, mihi tamen non videtur, ꝙ dirimat secundum canon
nes: tamen quia hoc impedimentum non est perpetuum, sed tẽ-
porale, scilicet durante arrogatione, vel adoptione, saltem inter
2 collaterales, vt in præ. l. & ext. e. c. vnico: tamen † quia matrimo
nia non iure fori, sed de iure poli tractantur, x. dist. c. j. & 2. q. 3. hĩc
colligitur. quos enim Deus coniunxit, homo non separet. vt 27.
q. 2. sunt, qui dicunt. & c. scripsi. tum, quia in præ. c. ita diligere. vi-
detur negare. Dicendo enim, ꝙ secundum leges tale matrimoni-
um debet dissolui, videtur negare hoc secũdum canones, 25. dis.
b qualis. extrà de præsump. nonne. ff. de iud. cùm prætor[b].
3 ¶† De adoptione autem sic instrumentum conficietur:
Instrumentum adoptionis. Titius volens legitimo actu adoptio
nis ad solatium eorum, qui filios non habent, viuente P. filiũ H.
in filium sibi dari, hoc ab ipso H. petiit: idẽ verò H. ibidem præsen
tem & volentẽ in præsentia talis iudicis in adoptionẽ eidẽ ɔtulit
ipm P. T. eiusdẽ filiationẽ submittens: paternę tñ ptãtis oĩ iure na
turali sibi & in se in integrum reseruato: cui quidem legitimo ac
tui auctoritatem præbuit dictus iudex. Hæc ꝓbantur ff. de adopt.
l. j. & l. 2. §. imperti. & l. nec absens. & l. seq. §. neque. l. si pater. & l. si
potest. Codice eodem, l. j. & adoptio. & l. in adoptionem. & sequ.
& Institu. eodem tit. ff. de offi. procon. l. 2. & 3. in fi. ff. de emanci.
4 l. in adoptione. ¶† Et nota, ꝙ aliquis potest in nepotis locũ ado
ptari, vt ff. e. cùm nepos. & l. si quis nepotem. & l. seq. & lege, ado
ptare. Filius autem adoptiuus hoc solum habet in bonis adoptan
tis: quia patri adoptanti succedat ab ĩtestato, nisi adoptatus esset
ab auo suo materno, vel paterno: quia tũc ad omnia pro filio ha
5 beretur. ¶† Flius ergo adoptiuus agens de hæreditate intestati
patris, sic concipiet libellum:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui possidet tales res, quæ sunt
de hæreditate A. quõdam patris mei adoptiui, quas peto mihi re-
stitui, cùm ab intestato decesserit: ad quod propono petitionem
hæreditatis, C. de adop. l. penultim. ff. de pet. hæred. licet. & l. 2. &
sequen. C. eodem tit. hæreditatis. & ferè per totum. Si ergo velit
vniuersaliter agere, dicat sic:
Lib. Coram, &c. cõqueror de P. àquo peto, quicquid possidet de
6 tali hæreditate talis patris mei adoptiui, &c. ¶† Arrogationis au
c tem instrumentum sic conficietur[c]:
Instrumentum arrogationis. Cùm Titius optaret sibi arrogare ĩ
filium quondam P. impetrauit à domino tali Imperatore, ꝙ hoc
ei non liceret facere coram domino R. iudice ordinario, plenè
cognoscente & exequente, quæ in huiusmodi arrogatione iura
Romana requirunt, prout ex imperiali rescripto pleniùs declara
tur. Igitur Titi⁹ coram R. iudice ordinario talis Romanorum Im-
peratoris & semper Augusti H. filium quondam P. ibidem præ-
sentem in filium legitimè arrogauit, ipsumque cum omnibus
possessionibus, rebus & iuribus suis in sua filiatione, familia & po
testate paterno suscepit affectu, vtroque diligenter interrogato,
an hæc fieri vellet, & sibi placere primùm respondente: quem q̃-
dem legitimum actum idem iudex imperiali auctoritate suo re-
scripto pleniùs confirmauit. Hæc forma probatur ff. de adopt. l. j.
& 2. & l. si pater. §. fi. & l. arrogato. Instit. eodem tit. C. eodem, l. 2.
& l. arrogationes. Quæ autem in causæ cognitionem veniunt, q̃-
re ff. de emanc. si pater. §. fin. & l. seq. Inst. de adopt. §. cùm autem.
¶ De cautione ab arrogatore pręstanda, & qualiter H. petet eius
bona, vel

ADDITIONES.

a Hoc est 13. & vltimum impedimentum, quod prosequitur Ros.
vbi etiam posuit libellum primum hĩc descriptum: vsus tamẽ fu-
it verbo adoptionis, vbi auctor arrogationem ponit: & de mate-
ria vide, quod post Host. dixi super rub. Optabat tamen ipse hanc
prohibitionem per ecclesiam tolli, vt scripsi e. c. vno. super j. glo.
Item sciendum, ꝙ Roff. vbi s. ponit quasdam prohibitiones ciui
lis iuris, quas canonicum nõ approbauit: sicut illam C. de interd.
mat. inter pup. & tut. & curatorem, ipsorumque liberos. Bona ta
men fuit legis consideratio, cùm damno pupilli, vel pupillæ etiã
factæ adultæ subuerteretur administratio, vel ipsius ratio, ff. de ri
tu nup. libertum. §. senatus. & tamen, vt ibi patet, & C. tit. prædic-
to, l. curatorem. suam filiam bene potest tutor, vel curator dare
suo pupillo, vel adulto diuersi iuris. ratio no. in præ. l. curatorem.
quæ stat in hoc, quòd fœmina nurus fortiùs timeret maritum &
socerum in petenda ratione administrationis, quàm masculus ge
ner vxorem & socerum. Alia prohibitio est inter senatorem & li
bertam propter senatoris nobilitatem, & libertæ vilitatem, ff. de
rit. nup. l. Iulianus. C. de nup. l. vxorem. Ius canonicum in quacun
que dignitate constitutum permittit contrahere, etiam cum vi-
lissima persona: ad quod etiam facit in authent. vt liber. de cæte-
ro, Collat. vj. item lex prohibet relictam contrahere intra annũ
lugubrem, duplici motiuo: canon autem hoc permittit. de quo
satis habetur de secund. nup. c. pe. & vlt. & vide, quod de his pro-
hibitionibus ibi scripsi super vltim. gl.
b Cùm prætor. ¶ Sed ad hoc respondetur, quòd ille canon dicit il-
las leges venerandas. Pro Gul. tamen facit quòd inutilis erit ta-
lis separatio. nam dissoluta adoptione per emancipationem, sta-
tim in die diuortij poterit reformari per nouum contractum: i-
mò per literam consistere, quam poterit dare. Plus attẽtatari pos
set, quòd soluta adoptione sine nouo contractu staret matrimo
nium: quod planè sonat textus. Item facit pro eo: quia illa, quæ
optamus tolli, vt dixi & remisi hoc super rubrica, non decet, nec
expedit ampliari: falit regula, odia. lib. vi.
c Conficietur. ¶ secundum Rolan. 7. parte in prin. & huic continu
atur instrumentum arrogationis, quod sequitur. Et scias, quòd v
bi sine his autoritatibus quantumcunque publicè & solenniter
quis coram vicinia reciperet aliquem in filium, non est locus hu
ic prohibitioni, nec aliquod i⁹ illi acquiritur, vt scripsi post Host.
e. tit. c. vno.

bona, vel quartam patrem, vide ff. e. non enim. & v. ll. seq. in qua concipe libellum, vt s̄. de pig. §. sequitur. ver. arrogator quoque. ¶Quod si arrogator alienat bona sua in fraudem arrogati, concipe libellum, vt s̄. de reb. eccl. alie. vel non, ver. cæterùm.

a ¶De eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Rubrica potest intelligi de cognoscente consanguineam iam vxoris: & si verè erat vxor, licet incognita: fortiùs, si cognita, talis copula, vt affinitas superueniens non dissoluit tale matrimoniũ: & tunc si vir adhiberet secundæ, cum ipsa ꝯxisset, vel vellet matrimonium consummare, mulier libellũ daret, ĩ quo facta narratione sponsaliorũ de præsenti, peteret virũ ꝑ formam traditam s̄. de spon. §. sequitur. in 3. lib. & eo casu, quo ꝯxit, vel coadhæret consanguineæ, addit, non obstante affinitate superueniente post contractũ per copulã T. consanguineæ meæ in tali gradu, cũ affinitas ipsa ꝑ eum iniquè contracta mihi, cũ illi⁹ iniquitatis particeps non fuerim, nocere non debeat: inducet dec. discretionẽ. e. ti. Si verò erat sponsa de futuro & cognita, licet impubes ætate, dat libellũ primò hîc positũ. Si aũt ñ erat cognita, sileat: quia per supueniẽtẽ affinitatẽ primi gñis & quarti grad⁹, vel citerioris spõsalia sunt soluta. Si aũt sponsus ageret ꝯ eã, exciperet de affinitate, e. ti. c. 2. & c. ex literis. & c. seq. Ipse etiã, si affinitatem probare posset, petere posset pronũciari illa spõsalia esse soluta, & sibi dari licẽtiã ꝯtrahẽdi. Vbi aũt loquimur de affinitate, q̃ præcessit ꝯtractũ, tũc ipse idẽ, qui deliquit. p̃t diuortiũ petere, vt hîc in fo libello: sibi tñ ñ reddet, vt in c. super eo. sed oportebit affinitatem plenè probari. Forti⁹ aũt audiret ipsa mulier in facto innocẽs, vt statim patebit j̄. ti. prox. Quæstionem autem dominicalem 22. đ adulterio commisso cum medico rogante marito infirmo, scripsi e. ti. discretionem. super ver. tradidit.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit concipiendus contra cognoscentem consanguineam vxoris suæ.*

1 IN hoc titulo sic concipitur libellus: Lib. †Coram, &c. propono ego Iordana contra P. ꝙ cùm in decennio constituta sibi fuissem desponsata, & in eodem anno cognita, tandem idem P. ad matris meæ accedens amplexus eam carnaliter cognouit, & sibi de facto matrimonialiter copulare præsumpsit in meum præiudicium & suç animæ detrimentum: quare peto prædictum P. ꝑ vos cogi ad me redire, & me affectione maritali tractare, cùm nequeã stimulis carnis resistere, & velim mater esse & filios procreare, & inter me & eum legitimum matrimonium esse sententialiter declarari: peto etiam eum cogi à consortio dictæ matris meæ recedere, extrà e. Iordanæ. & c. veniens. Vel sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam, quòd licet olim Titiã eiusdem Bertæ consanguineam carnaliter cognouissem, instigãte tamen diabolo eidem Bertæ de facto matrimonialiter me cõiunxi: quare peto matrimonium sic de facto cõtractum per vos dissolui, & dissoluendum fore sententialiter declarari, extrà eodẽ super eo. extrà de regularibus, veniens, extrà de præsumptionib. tertio loco. 35. q. 3. nec eam.

a ¶De consanguinitate & affinitate[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Petens matrimonium dissolui ratione consanguinitatis qualiter formabit libellum.*
2 *Affinitas impedit matrimonium contrahi, & affinitatis causa venit dissoluendum.*
3 *Petens matrimonium dissolui propter impedimentum publicæ honestatis iustitiæ, qualiter formabit libellum.*
4 *Consanguinei vxoris affines sunt viri in primo genere affinitatis, & in diuersis gradibus secundum diuersitatem graduum consanguinitatis.*
5 *Attinentiæ circa easdem personas plures oriri dicuntur, & diuersimodè considerantur.*
6 *Vir & vxor an possint esse simul frater & soror.*
7 *Matrimonium an impediri possit inter duos: quia quisque eorum est nepos & patruus alterius.*
8 *Puerile illud: Nate, nepos, frater, dicit puero suo mater, &c. quo casu contingat.*

1 SVper consanguinitate sic concipitur libellus: Lib. †Coram, &c. propono contra P. cui de facto matrimonialiter me coniunxi, & tanquam vxor adhæsi, quòd ipse est mihi in quarto, vel tertio, vel secundo consanguinitatis gradu consanguineus: quare instantissimè peto ab eo separari, & matrimonium inter me & eum non esse posse sententialiter declarari, mihiq́; dari licentiam matrimonium cum alio contrahendi, extra de rest. spol. literas. in prin. extrà eo. non debet. 35. q. v. series. & c. primo gradu. Vel, si vis, post illud verbum, gradu consanguineus, &c. adde sic, quæ talis est: Nã Martinus & Berta fuerõt frater & soror, & ex M. descẽdit S. ex S. ego descendo: ex alio verò latere de B. descendit T. de T. descendit dicta P. vxor mea: quare instantissimè, &c. vt s̄. hoc probatur extrà de testi. series. & de consang. & affin. non debet. & c. fi. Vel concipe, vt j̄. qui mat. accu. pos.
2 ¶†In affinitate sic potes concipere libellum:
Lib. Coram, &c. propono. vt s̄. vsque, ipse iunge, M. est affinis in primo genere, & in quarto gradu affinitatis, vt pote quia in quarto gradu consanguinitatis priori viro, quem habui, attinuit, vel ĩ primo genere & in tertio gradu affinitatis, vt pote in gradu consanguinitatis, &c. quare peto, &c. vt e. c. j. & c. quod super. & c. nõ debet. 35. q. v. porrò.
3 ¶†Si verò petis separari matrimonium ꝓpter impedimentum publicæ honestatis iustitiæ, sic concipes libellum:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd ipsa mecum sponsalia de futuro contraxit: quo facto cum Titia mea consanguinea in tali gradu dicitur contraxisse: quare peto inter eum & dictam T. diuortium celebrari, & eum cogi mecum matrimonium contrahere[b], & ad hoc ipsum sententialiter condemnari, extrà de spon. ad audientiam. & c. iuuenis. & c. spõsam. 27. q. 2. si quis desponsauerit. 26. dist. c. vna tantùm. §. Ioannes. C. de incest. nupt. licet. & l. fi. Cætera dic, vt s̄. ti. prox.
4 ¶†Ad eorum autem instructionem, q̃ habent hebetem intellectum, nota, quòd omnes consanguinei vxoris meæ sunt mihi affines in primo genere affinitatis, & in diuersis gradibus secundum diuersitatem graduum consanguinitatis: & econuerso consanguinei mei sunt ei affines in primo genere, sed in diuersis gradibus: sed consanguinei mei non sunt affines consanguineis vxoris meæ, nec sui meis. Hinc est, quòd pater & filius contrahere possunt cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis: & auunculus & nepos cum duabus sororibus. hæc probantur extrà de consan. & affi. c. j. & c. quod super his. 35. q. v. sanè.
5 ¶†Et ex his plerunque circa easdem personas plures attinentiæ oriuntur: vt ecce, duæ mulieres tenent per manus duos pueros, & hi pueri sunt filij ipsarum mulierum, & sunt filij & fratres maritorum suorum, & vterque est patruus & nepos alterius: quod contingit, si mater & filius Narbonen. contrahunt cũ matre & filio Parisien. pueri enim ex his duobus coniugiis suscepti hoc exemplum verum reddunt: verbi gratia: Berta Narbonẽsis habet filium Martinum. Item Teberga Parisien. habet filium Bosonem. Berta contrahit matrimonium cum Bosone, ex quo matrimonio nascitur Caius. Item Teberga contrahit cum Martino, ex quo matrimonio nascitur Scæuola. Isti ergo pueri, s. Caius & Scæuola, sunt filij mulierum ipsarum, nam Caius est filius Bertæ, & Scæuola Tebergæ. Sunt etiam filij & fratres filiorum suorum, i. ipsarum. nam Caius est filius Bosonis filij Tebergæ, & est frater Martini: quia vterq; est filius Bertæ. Item Scæuola est filius Martini filij Bertæ, & est frater Bosonis: q̃a vterque est filius Tebergæ. Sunt etiam filij & fratres maritorum suorum. nam Caius est filius Bosonis mariti Bertæ, & est frater Martini mariti Tebergæ. Item Scæuola est filius Martini mariti Tebergæ, & est frater Bosonis mariti Bertæ. Est etiam vterque patruus & nepos alterius. nam Caius cùm sit frater Martini, quia ex eadem matre, s. Berta, est patruus Scæuolæ filij Martini: est etiam nepos Scæuolæ, cũ sit filius Bosonis fratris Scæuolæ, ex eadem matre, s. Teberga. Itẽ Scæuola est patruus Caij filij Bosonis. nam Scæuola & Boso sunt fratres, vt dixi. Est etiam nepos Caij, cùm sit filius Martini fratris Caij

ADDITIONES.

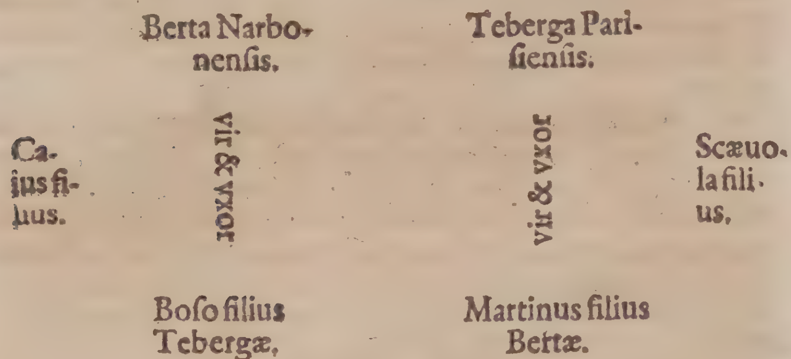
a Fuit hoc quartum impedimentum in ordine Roff. est tamen duplex, vt patet: & tres libelli, q̃ hîc ponuntur, fuerũt ipsius, tamẽ ꝑ auctorem ampliati. Fuit aũt tertius sub suo ex impedimẽto. s. publicæ honestatis. Bonag. & Aegidius, vbi s̄. de spons. dixi de duob. primis libellis, fecerunt vnam arborem cõsanguinitatis & affinitatis, quæ theoricam habet hui⁹ materiæ, & partẽ practicæ, non tñ causidicã. Quæstionem de computatione graduum, cũ statuta de illis loquantur, an ius canonicum, vel ciuile seruetur, vide s̄. de suc. ab intestato, super ver. sed an filij.
ADDE, quomodo gradus computentur, Bar. consi. clxvj.

b Contrahere. ¶Hoc non procederet, si secundam cognouisset. Affinitas enim superueniens dissoluit sponsalia de futuro, de eo, q̃ cog. consan. ex literis. & c. seq. Sed sola publica honestas supueniens illa non dissoluit, de spon. c. vno, lib. 6. Sed si præcedat, dirimit, vt hîc. dummodo sponsalia fuerint pura & certa & valida ex consensu, licet aliàs nulla, vt ibi in prin.

Caij,nec etiam probatio alia necessaria,quàm præcedens:quia ex quo vnus est patruus alterius,ergo alter est nepos alterius Et quoniam

Segniùs irritant animum demissa per aures,
Quàm quæ sunt oculis subdita fidelibus:

vt Inst.de gradibus,§.fi.& 16.q.3.inter memoratos.35.q.v.ad ſedem.verſus fi.idcirco,vt præmiſſa planiùs clareant,ſequentem figuram depingo:

6 ¶†Interdum etiam contingit,quòd vir&vxor ſunt ſimul frater
a & ſoror[a] & cognatus,ſeu ſororius,& cognati eiuſdem perſonæ: quod contingit,ſi Titius habens filiam,putà P. cõtrahit cũ Berta habente filium,putà R.qui P.& R.contrahunt: tandem ex Titio & Berta naſcitur G.certè iſte G.eſt frater P.ex eodem parte,ſ.Titio:eſt etiam frater R.ex eadem matre,ſ.Berta:eſt etiam cognat⁹ ipſius P.quia eſt frater R.viri ſui,& cognatus ipſius R.quia eſt frater P.vxoris eius:ſed da filium,putà H. ipſius P.& R. certè iſte H. dupliciter eſt nepos ipſius G. primò ex patre matris, quia G. eſt frater P.matris ſuæ:ſecundò ex parte patris, quia G. eſt frater R.
7 patris ſui. ¶†Item quãdoque matrimonium impeditur inter duos,quia quiſque eorum eſt nepos & patruus alterius: vt ecce, ex matre tua ſuſcipio Petrum,& tu ex matre mea Bertam:iſti nõ poſſunt coniungi. conſtat enim, quòd P.& tu eſtis fratres ex eadem matre:vnde non poteſt B.contrahere cum Berta filia fratris ſui,cùm ſit eius neptis.Item etiam ecõtrà ipſe P. eſt nepos ipſius Bertæ,vt pote filius mei,qui ſum frater Bertæ ex eadem matre.
8 ¶†Illud autem,quod dici pueriliter conſueuit,Nate,nepos,frater,dicit puero ſuo mater:verum dicebat:ſi quis ſcit ſoluere,ſoluat:contingit in inceſtu:vt ecce: T.ex matre ſua ſuſcepit filiam, putà Bertam:& ſic eſt frater & pater Bertæ:deindè Berta creſcente ex ea etiam ſuſcepit filium,putà P.quia eſt filius Bertæ: & frater,quia vterque eſt filius T.& etiam nepos:quia eſt filius fratris Bertæ:item dictus T.eſt auus & pater & auunculus ipſius P.

ADDITIO.

a Frater & ſoror.¶eiuſdem perſonæ,vt ſequitur.

ADDITIONES NOVAE.

§ An per concubinatum cõtrahatur affinitas, gl.in l.j.de concu. dicit quòd ſic,idem in l.libertj.C.de nup.

In c.quia circa.de conſang.& affin.pone, ſuggeſtum eſt Papæ, quòd duo in facie eccleſiæ matrimonium ↄxerant, qui in gradu quarto conſanguinitatis ſibi adinuicem attinebant,quod q̃ ſi ſepararet̃ matrimoniũ,grauia ſcãdala inter eos propinquos innuebant ſuboriri,quia alter ipſorum,vel ambo hoc ignorabãt: & ad ſupplicationem ipſorum,Papa diſpenſauit in literis gratiæ verba ſupplicantium annectens,& cauſas ſ.dictas aſſerens.quæritur,an ſi poſſit de contrario conſtare,dicta diſpenſatio ex hoc ſit ſubreptitia in tantum,quòd non habeat roboris firmitatem.Item,an q̃ vult ſuſtinere ipſam diſpenſationem teneatur probare dicta ſcãdala ſuboriri.Item an alius impugnans teneatur probare contrarium.hoc fuit quoddam conſilium Do.Old.qui ita conſuluit.

An mariti duarum ſororum ſint affines?dicitur ꝙ non, vt c.q̃d ſuper his.de conſang.& affin.& ſic non cogentur ad compromiſſum vigore ſtatuti dictantis,affines,& parentes cogi debere ad ↄpromiſſum:tamen ſunt cognati, vt ibi no.

a ¶De frigidis & maleficiatis,& de impotentia coeundi[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi dupliciter eſt conſideranda.*
2 *Impotentia coeundi naturalis qualiter dicatur.*
3 *Vir,aut mulier inſtrumento naturali carentes,aut inutile habentes,non poſſunt maritari:quod ſi fiat,pro nihilo habetur.*
4 *Impotentia coeundi accidentalis quæ dicatur.*
5 *Maleficiatus cum ſua vxore coire non potens,cum alia autem ſic,qualiter petere poſſit diſſolutionem:& econuerſo.& nu.ſeq.*
7 *Caſtratio ſectio,& huiuſmodi dicuntur impotentiæ coeundi accidentales.*

AEC materia vtilis eſt &quotidiana.Vnde nota,ꝙ ꝙ hæc rubrica tres habet particulas:& tertia,ſ.de ĩpotentia coeundi,communis eſt ad duas præcedẽ-
1 res.Vñ ſcias,†ꝙ impotentia coeundi alia eſt naturalis,alia accidẽtalis.Naturalis,eſt frigiditas, de qua in prima parte rubric.Et dicitur frigidus,qui nunquam coire po-
b tuit:in quo caſu ſic libellus concipitur[b]:

Lib.Coram,&c.propono ego Berta contra P. ꝙ olim ↄxi matrimoniũ cum eo:verùm idẽ P.ſic frigidus &ligatus eſt,ꝙ nõ habet potẽtiã coeundi:nec p̃t ea peragere, ꝑꝑ quæ illum accepi,licet ꝑ triẽniũ continuũ operam fidelem dederimus operi coniugali,& adhuc maneo incorrupta:cùm igitur velim eſſe mater,& filios ꝑ creare,& ideo maritum acceperim, vt in epiſtola ad Timotheũ, peto per vos ab eo ſeparari,& ſeparandam eſſe ſententialiter decerni,mihiq; dari licentiam cum alio contrahendi,ext.e.c.j.§.2.&
c 3.& c.vl.in prin.33.q.j.de his[c].27.q.2.quod autẽ. ¶†Item natu-
2 ralis impotentia eſt arctatio in muliere,vel aliud impedimentũ intellige perpetuum,de quo tractamus:vel imparitas membri virilis:vnde libellus ſic concipitur:

Lib.Coram,&c.propono cõtra Bertam,quòd cum ea matrimonium contraxi:& licet diu ſimul cohabitauerimus, operamq; fideliter operi coniugali,ſiue carnali dederimus,eam tamẽ cognoſcere non potui,cùm non ſit apta ad viriles amplexus,vel filios ꝑ creandos:vel quia adeò arcta eſt,quòd nulli poteſt carnaliter cõmiſceri : vel quia ei deeſt naturale inſtrumentum: vel quia cùm ſim homo maximæ carnoſitatis,vel magnum habeo inſtrumentum,nunquam à me potuit cognoſci,vel etiam deflorari: vel ꝙ adeo arctam habet pharetram,ſeu vaginam, quòd nullo modo meam capere poteſt lanceam,ſeu ſagittam:quare cùm velim pater fieri & filios procreare,peto ab ea ſeparari,& nos ſeparandos fore ſententialiter declarari,mihiq; dari licentiam cum alia contrahendi matrimonium,extrà e.ex literis.& c.ſeq.& c.quod ſedẽ
3 & c.fraternitatis.in præ.c.de his.aliàs incipit, requiſiti. ¶†Quod autem poſui ſ.in vtroque libello de triennio,intellige verum eẽ cùm dubium eſt.Si verò incontinenti conſtare poteſt,putà quia vir,vel mulier caret inſtrumento,vel habet, ſed penitus inutile, vel adeo arcta eſt, quòd cuilibet inſpicienti liquere poteſt non eſſe capacem alicuius inſtrumenti,tunc priùs agi poſſet, ſicut intelligo,extrà e.c.j.& vltimo,& c.laudabilem. & c.conſultationi.ĩ auth.de nup.§.per occaſionem.iuxta illud,hodie conſtat, hodie agatur,ff.vt in poſ.leg. l.ſi is,à quo.quæ dic,ſecundum Papam, vt
d extrà e.c.j.& 2.do.meus in Summa e.ti.§.qualiter[d]. ¶†Eſt alia im
4 potentia accidentalis,putà maleficium, de qua in ſecunda parte rubricæ tractatur:in qua ſic libellus concipitur:

Lib.Coram,&c.vt ſ.in primo libello per omnia vſque in fi.hoc ſaluo,quòd vbi dixiſti Frigidus,pone Maleficiatus,vt in eiſdẽ iuribus,&

ADDITIONES.

a Rofr.ſatis inſtat huic rubricæ, & truffas inſeruit,quarum aliquas tangam,& plures omittam.Fuit autem hoc nouum impedimentum inter ſua.Bonaguida & Aegidius quaſi eiſdem verbis vtunt̃ vt dixi ſ. de ſponſalibus. Omnes autem libelli hîc poſiti fuerunt Rof.& prædictorum:tamen per auctorem ampliati:diſtinxerunt etiam omnes.vt hîc auctor.

b Sic lib.conci.¶Secundum Rof.qui dicit, vbi ſ. in fi.quòd quidã archiepiſcopus Beneuentanus quendam,qui de frigiditate corã eo libellum dare volebat, fecit vt cleri cum radicũ clerica valde magna,qui poſtea prima nocte cognouit vxorem : rationẽ reddit,quòd fumoſitas meliùs egredietur de capite raſo.

ADDITIO. Et quid debeat concludi in libello in hac materia,vide Præpoſ.Mediol.in c.fi.in j.no.extrà e.de frigid.& malefi.& an frigiditas impediat matrimonium contrahendum,& dirimat cõtractum,vide pleniſſimè per Io.de Turre crem.22.q.j.in ſumma. Hen.Ferran.

c De his.¶Et ea.q.ſi quis accepit.no.in fi.G.De frigido, qui ſciens ſe talem contraxit,& de muliere,quæ ſcienter contraxit cũ frigido,vide eodem ti.cõſultationi.& quod ibi ſcripſi.

d §.qualiter.¶Idem Ber.in c.laudabilem.in gl. ar. quòd Aegid.vbi ſ.dicit caſum ſe habuiſſe de facto:quia vir ad cohabitationem triennij petebat ſibi vxorem reſtitui. Pro parte mulieris allegabat̃, cohabitationem non neceſſariam:quia impedimentum viri erat patens,& ſic fuit repertum iudice præcipiente illum ſe exhibere. Apparuit enim in medio virgæ nodus groſſus valde, propter q̃d caput virgæ erigi non valebat, vt nodus magnam ianuam non intraſſet.

a bus,& 33.q.j.si per sortiarias[a].& in præ.§.occasionem.¶†Porrò
5 maleficiatus,qui cum sua coire non potest,cum aliis verò sic, ita
concipiet libellum:
Lib.Coram,&c.propono contra Bertam,quòd licet cum ea ma-
trimonium cõtraxerim, & per triennium continuum cum ea co
habitauerim,fideliter carnali copulæ operam dando, tamen ita,
quo ad eam,licet non,quo ad alias,sim ligatus, quòd eam nulla-
tenus vnquam cognoscere potui,nec possum:quare cùm velim
6 pater,&c.vt s.in secundo libello,e.c.vlt. ¶†Mulier etiam conci
piet per omnia,vt s.in prima forma,hoc saluo,quòd vbi ponitur
7 ibi Frigidus,ponatur Maleficiatus,ext.e.c.fi. ¶†Est etiam accidẽ
b talis impotentia castratio,sectio,&huiusmodi.vt 32.q.v.ij,qui[b].
& in his concipitur libellus,vt s.in j.lib.verbis competenter mu
tatis.Quòd si alter dicit se cognouisse,alter verò negat,ipse negãs
concipiet libellum,vt s.asserens verò se cognouisse,concipiat,vt
s.de despons.impub.ver.ꝙ si quis contrahit.extrà de frigid.c.j.

ADDITIONES.

a Si per fortiarias. ¶Et ibi datur spirituale consilium ad tollenda
maleficia:sed Ros.ponit de ꝯsiliis incantatorum,inter quæ est,ꝙ
faciunt maleficiatum tenere serrabulas suas in capite integris die
ac nocte:de reliqua parte videas,& vide,quod dixi post Host.eo.
ti.c.vl.super 2.gl.ad fi.& ibi præmisi dictum Inno. & contrarium
Ho.quo ad ipsum c.si per sortiarias.
b Ii,qui.¶Vide,quod ibi de spadone no. & quod dixi eodem tit.c.
2.super 2.gl.

¶De matrimonio contra interdictum ec-
a clesiæ contracto[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum ecclesiæ an sit tantæ efficaciæ,vt matrimonium contra id contrac-
tum,si aliàs legitimum sit,dissoluatur.*
2 *Libellus necessarius non est in causa matrimonij contra interdictum ecclesiæ
contracti.*
*Interdictum ecclesiæ nihil facit,quo ad dissolutionem matrimonij,nisi aliunde
subsit causa.*

1 SCias,†ꝙ interdictum ecclesiæ non est tantæ efficaciẹ
vt matrimonium contra id contractum,si aliàs legiti
mum est,separetur,extrà e.c.j. & 2. Secus autem est ĩ
opere post nunciationem noui operis facto, vt j. de
no.ope.nun.in prin.& ver.qd si qñ.Si verò perpetuũ impedimẽ-
tum subesset, tunc separaretur non tm̃ ratione ĩterdicti, q̃tũ rõe
b impedimenti.sic intelligo ext.de spon.duor.tua[b].35.q.3.contra
diximus.Nec obstat ext.de despon.impub.c.pe.in fi.quia illa clau
sula,irritum,&c.refertur ibi ad ea,quæ fiunt in iudicio,nõ ad ma-
trimonium postea contractum : ergo sine interdicto tale debet
2 matrimonium dissolui.†quare in hoc titulo non est necessarius
libellus.Tamen vt nostræ fabricæ nihil desit, sic potes, secundũ
Ros.concipere libellum:
¶Lib.Coram,&c.propono contra P.quòd cùm quæstio matri-
monialis inter me & eum pendéret,prohibitumq́; sibi foret per
episcopum,ne lite huiusmodi pendente matrimonium cum alia
contrahere attentaret, ipse tamen de facto matrimonium cum
Berta contraxit:quare peto matrimonium huiusmodi per vos ir
ritari,vt in præd.c.tua. Sed ratio in hoc libello assignata non est
sufficiens,vt prædixi:quare non placet hæc forma,vt ext. de spõ.
cùm in apostolica.& c.veniens.j.

ADDITIONES.

a Inter impedimenta,quæ prosequitur Ros.istud fuit xij.in quo sa
tis instat:& in fine ponit libellum hîc descriptum.Et aduerte, q̃a
auctor hîc nominauit Ros.quia reprehendere illum volebat : &
verum est, vt dicit,ꝙ ex causa,quam solùm allegat,s.litis pendẽ-
tiam,non debet matrimonium irritari. Debebat ergo conclude-
re,illos ad inuicẽ separandos,donec pendens matrimonialis cau
sa sit finita:vel conclusionem,quã fecit,iustificare poterat expri-
mendo in libello contractum,s.quomodo P.cum ipsa per verba
de præsenti contraxerat:& copulam exprimẽdo,si interuenerat:
& tunc facta,vel non facta mentione de litis pendentia & prohi
bitione bene sequeretur illa conclusio : & essent tunc duæ lites:
prima cum solo viro:& secunda cum viro, & cum illa secunda.
b Tua.¶Scias,quòd distinctiõem,quam ibi ponit gl.Ros. ampliat
p̱ hæc mẽbra.dicit enim,ꝙ ꝓhibitio aut ẽ iuris,aut iudicis.Primo
casu aut prohibitio ẽ simplex,aut modificata.Primo casu ñ valet
factũ ꝯ. q̃a satis est legislatorẽ,&c.C.de legibus,nõ dubium. Se-
cũdò stat modificatiõi adiectæ,siue destruat,siue substineat ꝯ fac
tũ.De primo 35.q.3.ꝯdicim⁹.de fo,e.ti.ex literis.in fi.Oppositio
q̃ facit de maleficiis,nõ ꝯuenit ad hoc dictũ:sed ad illud ꝯ ius fac
tum habetur pro infecto:& sic ponit glo.in præ.l.non dubiũ.Itẽ
quicquid opponitur, siue de turpiter dante,siue de c.ex antiquis
54.di.siue de dispẽsatione certis casibus permissa, siue de illa gñ-
rali,multa fieri prohibentur,que facta tenent,extrà de regul.ad a
postolicam.prope fi.& vide,quod ibi dixi.Omnia enim hæc solu
ta sunt per id, quod dixi.Si est iudicis:distinguit in causa,vt facit i-
bi gl.restringendo matrimonium,vt ibi:tamen id addit de inter-
dicto Papali etiam in matrimonio,quod dixi de despons.impub.
ad dissoluendam.in fine,post Host.

¶Baldus de matrimonio contra interdictum
ecclesiæ contracto.

FORMA instrumenti adoptiõis & arrogationis p̱ Spec. in tit.de
cogna.legali. Interdictum ecclesiæ non annullat matrimonium
aliàs legitimum,C.de diuor.l.fi.

a ¶Qui filij sint legitimi[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Auctor breuiter se expedit de principali materia vnicum libellũ
ponens,quem habuit ab Inn.quem post eum scripsi in decr. tuã.
de or.cog.in prin.assumit autem statim materiam de alimentis&
ibi dicam,vnde traxerit.Ex quo de legitimis filiis hîc tractamus,
est sciendũ,quòd Mar.de Fa.præter tractatũ alimẽtorũ,de quo j.
dicam,colligit super l.q̃ statim allegabo,xiij.onera, quæ pro tali-
bus filiis habet pater subire.&est primum,de quo statim tractabi
mus,alimẽtorum præstatio & educatio,ff.de iust.& iur.& l.j.ante
fi.Secundò,vt illis quærant coniuges,ff.de ritu nup.l.qui liberos
Tertiò,vt dotẽ & donationẽ pp nuptias tribuãt,vt in ea.l.&C.de
dot.promis.l.fi.Quartò,vt in iudiciis pro illis agant, & cõsentiãt,
C.de bon.quæ lib.l.vlt.§.j.ver.necessitate.de bon.mater.l.fi.Quĩ
tò,vt ipsorum tutelam gerãt, Inst.de leg.paren.tu.Sextò,vt one-
ra nur⁹ subeãt,ff.fa.erc.l.si filia.§.j.aliàs 2.Septimò, vt sibi debitũ
bonorũ subsidiũ relinquãt,C.de inof.test.auth.nouissima. Octa
uò,vt quando testãtur,eos instituãt,vel exhæredẽt: aliàs ñ valet
testamentum,C.de lib.præ.l.fi.& auth.ex causa.Inst.de exhæ.[illegible]d.
lib.§.j. Nonò,vt ex fructib. aduẽtitiorũ sumptus litigiorũ faciãt,
C.de bo.mat.l.j.Decimò,ꝙ illos sub casuali, vel mista ꝯditiõe nõ
instituãt,C.de inst.& substit.l.si pater.Vndecimò,vt ipsorũ bona
administrent & regant,C.de bon.quæ lib.l.cũ oportet.Duodeci
mò,vt ex eorũ actib⁹.vel ꝯctibus actiõe Quod iussu,teneãtur,vł
ꝙ ratũ habeãt,ff.q̃d iussu,l.j.& l.fi.j.resp.Tertiodecimò,ꝙ ĩ adeũ-
da hæreditate p̱ filiũ iussum p̃stent,vel p̱mittãt,ff.de acq. hær. l.si
quis mihi.§.iussum.sed tu ad p̃dicta addas tex.l.nec in ea.ff.ad l.Iu
liã.de adul.in fi.ibi,plerũq; paterna pietas ꝯsiliũ capit pro liberis.
¶Quæstionẽ xix.de filio principis vero & putatiuo,vide s.de in-
str.ed.§.nũc aũt.in fi.¶Xiiij.de natis ex mr̃o solẽniter ꝯcto,tamẽ
post accusationem & excõicationẽ parẽtũ pp ꝯtumaciã,tetigi e.
ti.cũ inter.sup ver.post latã.¶Itẽ an genitus ex clerico in minori
bus legitimet̃ p̱ sequẽs mr̃m.& an mediũ mr̃m p̱ alterũ parentũ
ꝯctũ impediat legitimationẽ:itẽ an fiat legitimatio p̱ mr̃m in ex
tremis ꝯctũ:&an legitimat⁹ primò nat⁹ habeat i⁹ primogenituræ
vide sup̱ regula,sine culpa.lib.6.¶Qõẽs Ros. xj.xij.& 13.de filio
spurio & nepote ex legitimo, vł ecõuerso.de donatiõe facta ami
co,vł vt illi det̃,ampliatis p̱ Ia.de Bel.vide s.de suc.ab ĩtest.ver.qd
ergo,si.& ver.sequentibus, & q̃d sup̱ eis dixi.¶Et ibi paulò post
scripsi quæstionẽ Vber.de Bobio,de spurio,qui impetrauit à prĩ-
cipe,vt esset legitimus hæres patri & agnatis & cognatis, cũ iam
mortuus esset pater : & an satis sit dictũ Nõ obstãte aliqua l.¶Itẽ
quid de hæreditate alteri delata:itẽ quæstionẽ eiusdem Iac.an ha
bens ab Imperio potestatem legitimãdi,legitimet in terris eccle
siæ,scripsi e.ti.per venerabilem.super ver.dispensatum.in fi.¶Itẽ
quæstiõem dñi mei de legitimo nato ex legitimato, an succedat
ĩ feudo aui,scripsi e.ti.lator.super j.gl.¶Quæstionem de statuto,
per q̃d pater emendare tenetur damnum datum per filium, an id
procedat in illegitimo,tractauit Gui. de Suz.super auth. ex ꝯple-
xu C.de incest.nu.alleg.quòd sic:q̃a statuta maximè iurata strictè
sunt recipienda,C si aduer.ven.l.j.ext.de iur.si verò.& c. cùm cõ
tingat.&vbi verba sunt certa,nõ procedit qõ voluntatis,ff.de le.
3.ille,aut ille.§.cùm verbis.¶Item naturalis succedit in certa par
te,& pater dat illi tutorẽ,& facit cessare fideicõmissum.patet pri-
mum C.de natur. lib.l.2.& auth.licet.Secũdum C.de ꝯfir. tu. l.fi.
Tertium ff.ad Treb.ex facto.§.si quis.In contrarium ff.de his,qui
sui,vel alie.iur.sunt,l.filium Inst.de nup.§ penul. Itẽ statutũ odio
sum,quod punit vnum pro delicto alteri⁹,de iniur.c.vno,in prin.
lib.vj.& tractat hîc pater de dãno vitando, ff.de relig.& sump. fu.
at si quis.§.sed si.& vbi de filio fit mẽtio,de legitimo debet intel

ligi.facit ff.qui satis.cog.quoties.extrà de cler.non re.tuæ.ibi pc. Soluit,quòd pro incestuoso non teneat,cùm nec debeat filius nominari pro verò naturali nato,s.ex concubina vnica in domo retenta,dixit illum teneri,cùm filij nomen habeat:& sufficit sic scriptum esse,licet sit durum,ff.qui,&à quibus.prospexit.Scias ergo quòd licet communis sermo aliquarum partium vocet omnes illos naturales,qui de soluto & soluta sunt geniti, verè tñ illi sint propriè naturales,q ex libera muliere in schemate concubinæ retenta nati sunt,vt in auth.qui.mo.na.effi.sui,§.si quis aũt defunctus. Col.7.& in auth.de trien.& sem.§.& hoc dicimus,si vni concubinæ,&c.Col.3.& dicitur schema,quasi imago,vel figura, vt s.quasi vxor teneatur.Imò dicit lex protestationem faciendam, quòd pro concubina tenetur,ff.de concu.l.in concubinatu.nec præsumatur vxor.ff.de ritu nup.l.in liberæ. ¶Quæro,si natus ex patre vxorato à matre alteri nupta,dispensationem,vel legitimationẽ impetrans exprimat se natum de adulterio,tacita duplicitate pdicta,an talis subreptio dispensationem,vel legitimationem vitiet. Quòd vitiet,pbãt dec.si motu proprio.2.resp.& dec.non pôt.in prin.de præb.lib.6.vbi subreptitia est impetratio beneficij, vt in prima:vel dispensatio pluralitatis,vt in secunda,in qua tacitũ fuit vnicũ beneficium quantumcũq; modicum.Idem ergo,& fortius, vbi tacetur vnum coæqualæ.ad idem clem.de preb.c.i.j.resp.vbi nõ plena expressio qualitatis dispensationẽ vitiat. Sic ergo in pposito fortificat hoc ex verisimilitudine,quæ habet principẽ ecclesiasticũ,vel secularẽ,non sic facilè in duplici,sicut in simplici, vel vnico dispensasse:facit de filiis psby.c.2.lib.6.& e.lib.de deci. ca.2.§.j.in quibus verisimilitudines ponderantur:& meritò,quia difficiliùs rumpitur funiculus duplex,quàm simplex,ext.de treu. & pac.c.j.Hic est,quòd in successione fratris præferuntur coniũcti ex vtroq; parente coniunctis,& ex altero tantùm,C. communia de succ.auth.itaq; sumpta de corpore,de consan.& vter.fratri.§.penul.Coll.6.& facit ad hoc C.de adop.l.penul.§.si verò pater.Item concurrit interdum adulterium cum incestu:& quodlibet per se pœnam meretur,ff.de adul.si adulterium cum incestu. &primo quinquẽnio pscriptiõe sublato remanet accusatio scđi, ff.de adul.vim passam.§.2.cuius casu no.27.q.j. virginem. Sic ergo in pposito concurrente adulterio cũ adulterio, dato quòd vnũ per bñficium principis sublatum eẽt,remaneret impedimẽtũ ex altero:ad quod optimè fac.de sen.exc.cùm pro causa.vbi ex vno delicto duplici excommunicatione ligatus,absolutus ab vna,remanet ligatus ex altera:cui ꝯuenit ff.de ser.vr.pre.si domus.& extrà de priuil.pastoralis.Obreptitia ergo dicet talis dispensatio,vel legitimatio,vt dicit lex,cũ verò.§.pen.ff.de fideic.lib.& l.mag. §. pen.ff.de reb.eorum,qui sub tu.vel cur.sunt.bñ facit & l.cùm dominus.in prin.ff.de pec.leg.vbi res peculiaris expssa remissa intelligit:nõ expressa,non.Item certum est,quòd grauiùs peccat vxoratus alterius coniugem cognoscendo,q̃ cognoscendo solutam tex.est 32.q.7.§.sunt ei.Itẽ constat grauius fore adulterium cum raptu,q̃ sine raptu.vnde l.vnic.C.de rap.vir.in fi.j.resp.dicit Quia hi duplici crimine tenentur,oportet acerbiùs adulterij crimẽ ex tali conditione puniri.cui conc.24.q.j.non afferamus.in fi.vbi dicitur, grauius commissum grauiùs iudicandum.Cùm igitur vna ex rationibus prohibentibus illegitimos pmoueri,sit odium paterni criminis,vt no.de filiis presb.c.2.lib.6.in tertia gl.ex grauiori ergo parentum vitio strictiùs talis dispensatio,vel legitimatio est sumenda.Isti mei doctores,cũ occurrit eis disputare,petunt à me aliquid disputabile:hoc ostendi dño Azoni sic petenti,q hũc casum copiosè prosecutus est,& idem tenuit:ibi vide.Huic qõni bene congruit,quod disputauit adoptiuus meus in questione,q̃ incipit,Papa ꝯcessit.vbi quærit de qõe,quam dominus meus Host. legatus faciebat certis doctoribus ad hoc per eum vocatis:Papa sibi concessit,q dispensare posset cũ natis ex adulterio:item cum natis ex incestu,q posset ad sacros ordines & curata beneficia pmoueri:quærebat,an dispensare possit cum nato ex adulterio incestuoso? Ad affirmatiuam allegabat quinq; cõcurrere,per q̃ ampliãda est gratia,quia Papalis & proprio motu data,& ẽ de iure ꝓcedentis,& nulli præiudicialis,& effectus transit in tertium. Ad primum ext.de verb.sig.olim.ff.de const.prin.l.fi.Ad secundũ de præb.si pluribus,lib.6.Ad tertium,quod not.in prædicta dec.olĩ. & l.2.C.de bo.vac.& de priuil.quia circa.& quod ibi no.Ad quartum.de priuil.pastoralis.de vsu pal.ex tuarũ. Ad quintum de præben.si cui.li.6.& facit,quod scripsi post Inn. de præb.c.fi.in gl.pe. Inducebam tunc ad hanc partem l.Titiæ textores de leg.j.in fi. 1. resp.Ipse soluit contrarium,& bñ,motus ea potissima ratione,q est ista tertia species non inclusa sub aliqua primarum:& casus omissus habetur pro omisso.& si in hoc vis te extendere, vide, qđ scripsi de rescr.susceptum,lib.vj.super v.gl.vbi remisi etiam ad regulam.& quæstionem prædictam vide.quia solẽniter disputata fuit per eum.probat autem solutione præcedẽtis,& econuerso. Ad quæstionem facit,quod scripsi s.de requis.cõsilij.in fi.¶Nũc partem alimentorum resumendo,sciẽdũ,quòd Hos. tractat qõnem de patre habente duos filios,qui alteri donauit oĩa sua bona alter filius,quia pater est inops,sicut & ipse,petit à fratre alimẽta vel debitum bonorum subsidiũ in bonis quondam patris:& ẽ q. xxix.vbi recurre.Solutio eius fuit,quòd petere possit alimenta vtili officio iudicis intentato,& sup illa exhibere tenebitur:si non dat ei debitum bonorum subsidiũ,ad qđ tenet post patris mortẽ pp donationem immensam.C.de inof.test.auth.si parens.& C.đ inof.don.l.2.& l.si totas.& l.si mater.Inducit etiam, quod not.in auth.si qua.C.de sac.san.eccl.& vbi monasteriũ debet alere filios ingressi viuentis,donec illi habeant suam legitimam.Subdit, autẽ,q hîc erit electio fratris debitoris: qđ est regulare in disiũctis: allegat ff.de iure dot.l.plerunq;.& concordãtias vide in regula.ĩ alternatiuis.lib.6. ¶Est & alia eius quæstio 33. an filia naturalis ex propria concubina possit petere alimenta ab amico patris,cui ipse pater reliquit dotem illi dandam,cùm nuberet? & ponit, q dos fuit in quodam prædio, & quadam quantitate pecuniæ.agit autem,secundum eum,iudicis officio,quo petũtur alimenta. Soluit distinguendo,an data fuerit dilatio fauore legatarij,an fauore filiæ.Primo casu queritur legatario omne commodum medij temporis:secundo filiæ.hoc per l.ff.de leg.2.si ita relictum. §.1.q incipit,Pegasus.dicens etiam commodum pecuniæ suo casu cedere filiæ,si mercator inueniretur,qui suo periculo reciperet pecuniam vtendam.facit de don.inter vir.& vxor.c.pen. & quod ibi no.in pen.glo.In dubio verò dicit, tempus datum gratia filiæ, cùm dicit,quòd daretur in dotem, per quod commodum medij temporis debetur filiæ:& sic alimenta,in quantum commodum illud sufficeret pp legem prædictam. ADDE, an legatarius per subsequens matrimonium non confectis dotalibus instrumentis habeatur per omnia,vt legitimus:vide pulchrè Ang.in ꝯs.28. Et an in articulo mortis filij legitimentur per subsequens matrimonium,vide Bal.in cons.cccxviij.tertio lib.Et an habẽs potestatem legitimandi à Papa,possit legitimare in terris Imperatoris.& econtrà,vide Bal.cons.2.eodem libro,Paulum de Cast.cons.226. Pet.de Anc.cons.cccxj.Et an in statutis appellatiõe filij veniat naturalis,vide Ang.cons.31.Et quòd propriè naturalis non dicatur natus ex soluto & soluta,nisi in schemate matrimonii,voluit Ol. cons.cxcvj.Et an tacẽs qualitatẽ illegitimitatis in impetratiõe legitimationis faciat legitimationem corruere, vide originaliter Ol.cons.celvij.sed in contrarium vide Rom.cons.cxciij.Et an habẽs potestatẽ legitimãdi cũ adultero & incestuoso possit legitimare cũ incestuoso nato ex adulterio,vide latè nouissimos in l.j. §.si quis simpliciter.ff.de verbo.obl.Et an donatio facta vni filio, possit per aliũ,tanq̃ inofficiosa,reuocari,vide Bal.cons.ccccvj.

SVMMARIVM.

1 *Filius,vel pater is dicitur,quem nuptiæ demonstrant.*
2 *Pater quo casu sit cogendus filium agnoscere.*
3 *Quæstio de natalibus non agitatur per modum libelli,seu actionis,sed potiùs in modum exceptionis.*
4 *Positio in actione præiudiciali de partu agnoscendo,qualiter sit formanda.*
Quælibet mulier iuuenis & sana subiecta est menstruo: quod si post diuortium intra 30. dies non patiatur præsumitur concepisse.
5 *Vendicare volens aliquam sibi in vxorem,qua actione procedere dicatur.*
6 *Alimenta à patre & auo,quo iuris remedio filius, filia & nepos petere debeant.*
7 *Patronus pauper quo libello petere possit alimenta à liberto diuite.*
8 *Pupillus qualiter formabit libellum contra tutorem pro alimento habendo.*
9 *Alimenta possunt duplici actione peti.*
10 *Ali non debet, qui seipsum alere potest:licet se pauperem dicat, nisi sit infirmus.*
11 *Dominus an possit alimenta à seruo petere,& an seruus ad hoc teneatur.*
12 *Pater emancipans filium,& ei partem dans,cum pacto de non petendo alimenta,etiam iuramento firmato,an filio in paupertatem deueniente teneatur ipsum alere.*
Pactum contrà ius naturæ non est tenendum.
13 *Filius habens patrem infidelem cum alio fideli egentem,quem illorum alere teneatur.*
14 *Filio cum omnibus bonis suis monasterium ingrediente,an teneatur tale monasterium patrem talis egentem alere.*
15 *Tenens in concubinam ancillam cuiusdam militis,si habuit ex ea filium,quis illum alere teneatur,an pater,an dominus.*
16 *Filia in corpus suum peccans,an possit à patre repudiari,licet pœniteat de peccato.*
17 *Filij ex damnato coitu nati,an sint à patre,vel matre alendi.*
Appellatione parentis venit etiam mater.
18 *Nepos ex filia per quem sit alendus.*
19 *Adoptiuus à quo sit alendus.*
20 *Seruus à domino alendus est.*
21 *Pupillus de suis bonis per tutorem est alendus: alioquin tutor, tanquam suspectus,venit repellendus.*

22 *Tutor petens à pupillo de bonis suis alimẽta deceni, quibus verbis vti debeat.*
23 *Soror pupilli à quo sit alenda.*
24 *Clerici sine titulo ordinati ab ordinatore sunt alendi.*
25 *Prædicantes verbum Dei à quibus sint alendi.*
26 *Diuortio facto filius minor triennio apud matrem, maior verò apud patrem est alendus.*
27 *Transigi an possit super alimentis.*
28 *Vir tenetur vxorem alere, nisi pactum in contrarium factum fuerit.*
29 *Vxor an possit mortuo viro petere alimenta ab hærede mariti.*
Mortuo viro mulier soluta est à lege viri.
30 *Mulier mortuo viro si velit extra domum viri alimentari, an ad hoc hæres teneatur.*
31 *Mulier potiùs debet alimentari in domo viri, quàm extra, viro absente.*
32 *Mulieri post mortem viri alimenta petenti si opponatur, quòd non erat vxor, alenda tamen est quousque de veritate constet.*
33 *Mulier viro mortuo volens religionem ingredi, an sit à filiis alenda.*
34 *Vxorem in testamento dominam & dominatricem relinquere, qualiter sit intelligendum.*
35 *Mulier secundo viro mortuo, an possit ad bona, vel hæredes primi alenda redire.*
36 *Vir dicens in testamento, Relinquo vxori meæ alimenta, donec steterit in domo mea cum liberis meis, an si abeat, priuetur alimentis.*
37 *Conditiones in testamentis appositæ sunt obseruandæ.*
38 *Præstare debens alimenta an teneatur & medicinas in infirmitatibus præstare.*
39 *Nati ex damnato coitu an, & per quem, & qualiter possint legitimari.*
40 *Vir inops habens vxorem diuitem, sine dote tamen, an ab illa debeat alimentari.*
41 *Patre & filiis mortuis alenda est mater ab hæredibus filiorum.*
42 *Mater ad tempus mortuo viro absens, domum rediens, nihilo minus est alenda.*
43 *Vno hæredum facto inope, an cæteri iure testamenti sint onerandi.*
Alimentorum nomine quæ comprehendantur.
44 *Modus alimentorum in testamento relictorum qualiter sit sumendus.*
45 *Alimentandus an si doctrinam ministret, debet salarium habere.*
46 *Pluribus alimenta debentibus prouidendum est per prætorem: & similiter, si pluribus debentur.*
47 *Pluribus alimenta si debentur, & discordent, quis modus seruandus.*

IN hoc titulo non multùm necessarius est libellus: qa quæstio de natalibus sæpius proponitur in modum exceptionis, quàm actionis, vt extrà c. lator. & c. trans
1 missæ. †Presumitur enim quis filius. nam filius, vel pater is est, quem nuptiæ demonstrant, ff. de in ius voc. quia semp. & in præ. c. transmissæ. extrà de prob. per tuas. Veruntamen quando causa natiuitatis principaliter agitur: tunc sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd H. pater meus non fuit maritus Bertę, de qua ipsum P. genuit: vñ peto per vos ipsum nõ fuisse eius filium legitimum sententialiter declarari, ar. ext. c. causam, quæ. 2. C. ne de stat. defunc. l. pen. & siue agatur principaliter siue incidentaliter, siue per modum exceptionis iudicis ecclesia-
a stici est cognitio, secundũ Inn. quod dic, vt ext. de ord. cog. tua[a].
2 ¶†Porrò sub hoc titulo conueniens est de alimentis annecte-
b re[b]. Patre ergo, vel auo filium, vel nepotem vel econtrà, non re
c cognoscente, quia non præbet sibi alimenta filius, vel nepos[c], vł econtrà, cùm per actionem in rem præiudicialem prætoriam de
d partu agnoscendo petere poterit, vt sibi præbeat[d], ff. de lib. agn. siue. §. j. & l. si quis à liberis. C. de alen. lib. l. 2. & in conc. quæ sunt j. versi. item ex offi. Inst. de act. §. præiudiciales. habet etiam locũ,
e quando pater vendicat filium in potestate. Item[e] cùm vir, qui de vxore prægnante aliquid sinistrum suspicatur, quasi ex alio cõceperit, eam eiicit, nec partum custodiri facit. hunc. n. filium cogit agnoscere, ff. de ven. insp. l. j. C. de pat. pot. nec filium. Conci. ergo sic lib. Lib. Corã, &c. cõqueror de P. patre meo, vel ego pr̃ de filio meo, vel ego auus d̃ nepote meo, vel eq̃: q cũ sim fili⁹, vel pr̃, vel auus eius legitimus, mihi denegat alimenta, & me negat filiũ: vñ vt alimenta præstet, & me filium suum, vel patrem, vel auũ, vel nepotem agnoscat, actionem in rem præiudicialem propono, vł vestrum officium imploro. probatur hæc forma ff. de rei ven. l. 1. & 30. dist. c. j. & c. si quis dereliquerit. lxxxvj. dist. non satis. in fin. Quòd iudicis officium rectè intentetur pro filio vendicando, habetur ff. de rei ven. l. j. Quod enim ibi dicit, ꝙ locum habet notio prætoria, intelligitur de officio iudicis. Item ꝙ alimenta rectè petãtur iudicis officio probatur C. de alen. lib. l. 2. ext. de lang. expo. c. vnico. Si verò simpliciter petat eum in filium, vel in patrem, vel nepotem, dicat: vnde eum in filium, vel in patrem, vel auum, vel in nepotem vẽdico, & propono actionem in rem præiudicia
3 lem. ¶Actor ergo sic ponet: Pos. act. †Pono, ꝙ sum filius tu⁹, vel nepos: & hoc, si filius agit, vt in præ. l. siue. §. j. Si verò pater, dic sic: Pono, ꝙ ego sum pater tu⁹, vel auus. Si hoc negetur, dicat sic: Pono, ꝙ Berta fuit tua vxor legitima. Si neget. dicat sic: Pono, quòd tractabas eam vt vxorem, ff. de do. donationis. Item ꝙ vos coniuges nominabatis, ext. de præsump. illud. Item si neget filius. pone vt s̃. de testi. §. nunc dicendum. in prin. & de conuer. infid. ver. porrò. Si verò neget, dicat sic: Pono, ꝙ Berta est mulier, & ad eã habuisti & habebas & habes accessum. ex hoc enim præsumitur vxor, ff. de ritu nup. in liberæ. Item eo tempore, quo cum ea vtebaris, ex ea natus fui, ff. de his, qui sui, vel alie. iur. sunt, filium. in prin. ff. de in ius vo. l. v. Et econtrà in persona filij pater faciet tales oppositiones, & obtinebit, ar. ff. de in ius voc. quia. ¶Reus verò sic ponet: Pos. rei. Pono, ꝙ Berta, de qua dicis te genitum: vel si filius agit contra patrem dicat, ex qua dicis me genuisse te, fuit concubina Titij. hoc concesso, sequitur, ꝙ nõ sit filius istius. Item, quòd ego fui absens per tot años à domo mea: & reuersus inueni te natum añiculum, ff. de statu ho. filius. Item ꝙ in tali tpe, licet habuerim vxorem, semper fui infirmus, & gnare non potui, nec coire,
4 vt in præ. l. filium. ¶†In illa verò præiudiciali de partu agnoscendo, i. vt partus agnoscatur, sic ponet actor: Pos. act. Pono, ꝙ diuortium fuit secutum inter te & vxorem tuã Bertã. Itẽ ꝙ Berta post diuortiũ denũciauit tibi ĩtra 30. dies, ꝙ erat prægnans ex te, nec contradixisti, ff. de alen. lib. l. j. Vel ponat, ꝙ etiam post triginta dies denunciauit, ꝙ intra illud tempus xxx. dierum ignorabat se ꝑgnantem. & hoc est, qđ dicit ff. de libe. agno. l. j. ꝙ s. causa cognita post 30. dies auditur. ¶Reus verò sic: Pos. rei. Pono, ꝙ illa Berta facto diuortio antè peperit, q̃ mihi denũciaret se ex me esse prægnãtẽ. Itẽ ꝙ tali die fecit mecũ diuortiũ: putà in calẽdis Maij, & in calẽdis Augusti hoc mihi denũciauit. hoc. n. cõcesso actor succũbit: qa cũ secundũ hoc sint vltra xxx. dies, nõ est verisimile, ꝙ de suo quõdã viro concepit: sed ali⁹ medio tpe ĩ foramẽ ei⁹ tignum
f immisit[f]. Et est rõ, quare ĩtra dies 38. debet denũciare: nec pòst audit̃ sine causa. quęlibet enim mulier sana & iuuenis patit̃ mẽstrua vt v. dis. c. j. & c. ad eius. ff. de reb. dub. sed quæ. & illa, postquã ɔcepit, cessant. nã ex ea cõceptus nutritur[g], vñ si post diuortium in-
g
5 tra 30. dies nõ patitur, scit se ex illo cõcepisse. ¶†Competit etiã hæc actio, si qs vult aliq̃ sibi ĩ vxorẽ vendicare, vel ecõtra, ff. de li. agnos. l. j. §. j. ibi, & quòd scit, &c. & tunc sic concipitur libellus: Lib. Coram, &c. conqueror de B. quam dico meam esse vxorem vnde

ADDITIONES.

a Tua. ¶Vide, quod ibi scripsi super 2. gl. s. hoc procedere, quando de matrimonio venit cognoscẽdum: putà an fuerit, vel non: vel an fuerit legitimũ. Et quia hîc de præiudicialibus tractatur, quo modo diuersis modis sumitur, ibi dixi, vt in gl. sed in quantum ꝓpositum respicit, vide in §. præiudiciales. Inst. de actio. vltra medium j. gl.
b Annectere. ¶Quasi totũ, quod sequitur, formis exceptis, habuit à Mar. de Fa. qui fecit tractatum de alimen. & ab Alb. Gal. char. ante pen. ti. de alimentis, & dictam de his j̃. ver. & no. formas habuit à Rof. in prætoriis, xj. ti. de act. in rem præiud. & de partu agnoscendo, & pleniùs de of. iud. quo alimenta petuntur: & est secunda d̃ officiis. An autem in causa alimentorum sit necessariò dandus libellus, vide s̃. de lib. concep. §. nunc dicendum. ver. 30. ad fi. Et an appelletur à sententia super eis lata, vide s̃. parte 2 de ap. §. in quibus. vers. sed nunquid, quando.
c Vel nepos. ¶sup. pronepos, vel vlterior.
d Præbeat. ¶Sup. alimenta.
e Item. ¶Ponit 3. casum.
f Immisit. ¶Multum vtebatur Roff. ff. hoc ti. de concussionibus in hac materia: & hoc fuit, quod silui s̃. titulo 2. vt in principio, ibi dixi.
g Nutritur. ¶Dixit Rof. quòd miser conceptus ex illo putrido sanguine nutritur. Non omittam, quod Inn. 111. tunc Lotharius & Cardinalis ad reprimendam humanam superbiam librum composuit De vilitate & miseria conditionis humanæ, & ibi in 4. c. vide, quali cibo cõceptus nutriatur in vtero: & dicit ipsum sanguineum menstruum sic detestabilem & immundum, vt ex eius cõtactu fruges non germinent, sed arescant: arbusta moriantur: herbæ amittant & arbores foetus: si canes inde comederint, in rabiẽ efferantur: in illa corruptione foetus concepti vitium seminis contrahunt. vt leprosi & elephantici tunc nascantur. Scias, quòd dicitur elephantia quædam species lepræ sic cæteris passionibus maior. sicut elephas maior est cæteris animalibus: vltra generale motiuum Inn. de quo s̃. multorum gulositas me impulit ad hoc scribendum.
ADDE Plinium septimo libro de naturali historia, vbi etiam deplorat superbiam hominis nati ex immunditia, & ad miserias huius seculi.

vnde cum super eo mihi iniustè controuersiam moueat, iustitiã
a peto,& ad hoc propono actionem in rem præiudicialem[a]. ¶ † I-
6 tem ex officio[b] iudicis alimenta petuntur:& tunc sic libellus ɔci
b pitur:Lib.Corã,&c.ago cõtra P.patrẽ meũ,ꝙ cùm sim egenus& infirmus,vt nõ possem opis sufficere,& pater meus sit diues,ꝑeto,ꝙ mihi alimẽta debeat præstare,& ad hoc vestrũ officiũ ꝓpono,dñe iudex,ff.de li.agnos.l.si quis à liberis.§.idẽ rescripsit. Eodẽ
c modo cõcipit filia[c],nepos,& ꝓnepos cõtra patrẽ,auũ,& ꝓauũ, vt 30.di.c.j.& c.si quis dereliquerit.lxxxvj.di.nõ satis.ext.de eo,q
7 duxit in mat.quã pol.per adul.cũ haberet.in fi. ¶ † Patronus aũt sic concipit libell.Lib.Corã,&c.ago cõtra P.libertũ meũ ꝙ cum ipse sit diues,& ego paup,peto,ꝙ alimẽta mihi præstet:& ad hoc propono officiũ vestrum,dñe iudex,ext.de iure pat.à nobis fuit.
d ff.de lib.ag.si quis à liberis[d]. ¶ † Pupillus verò cõtra tutorẽ sic ɔ-
8 cipit libellum:Lib.Corã,&c.ago contra P.tutorẽ meũ,vt mihi alimẽta ministret,& ad hoc propono &c.ff.de alim.pup.præstan.l.j.j.ver.itẽ pupillus. ¶ Actor ergo sic ponet in præmissis tribus casibus,vbi agit officio iudicis:Pos.act.Pono,ꝙ ego sum pater tu⁹, vel nepos,vel auus,vel proauus,vel mater,vel filia,vt ff.de lib.agnos.l.si quis à liberis.per totã l.Itẽ ꝙ sum patronus,vel libertus, ff.e.alimẽta.Itẽ ꝙ sum in tua tutela.Itẽ ꝙ sum egenus, ff.e.si quis à liberis.§.si liberti.Itẽ ꝙ tu es diues.Itẽ ꝙ mihi deest,& tibi abũdat vt in præ.l.si quis à liberis.§.pen.& §.impubes.Itẽ ꝙ sum infirm⁹. Itẽ ꝙ arte careo,C.lib.xj.de mendi.valid.l.vnica. Itẽ ꝙ bñ seruiui tibi.Item ꝙ me semper habuisti pro filio tuo. prædicta probãtur in præd.l.si quis à liberis. ¶ Reus verò sic:Pos.rei.Pono, quòd es filius T.& sic de cæteris.Item quòd es diues. Item quòd tantum habeo,quantum mihi sufficit. Item quòd es bene sanus. Item ꝙ bene potes operari.Item quòd me accusasti crimine capitali,vt ĩ præ.l.si quis à liberis.§.idem iudex.Item quòd me detulisti,ita ꝙ ex delatione graue dispendium passus sum,in auth..vt cùm de appel.cog.§.si delator.Coll.8.[e] ¶ † Et nota[f], quòd alimenta petun-
9 tur interdum per actionem ex testamento,s.quando in testamẽ-
f to relicta sunt,ff.de alim.& cib.leg.per totum. Interdum per actionem ex stipulatu,siue ex cõtractu stipulatio intercessit:& hoc quando ex pacto debetur,C.de donat.quæ sub modo,l.j.C.de rerum permu.rebus.C.de contrah.empt.l.3.Interdum per actionẽ præscriptis verbis,vt in præ.conc.Interdum per iudicis officium, & hoc à parentibus & liberis.vt in superioribus patet, & probaẽ C.de alendis lib.per totum,ff.de ag.lib.l.si quis à liberis.C.de bon.quæ lib.l.fi.§.vbi autem.Item patronus, & eius liberi petunt à libertis,ff.de ag.lib.l.j.§.fi.& l.alimenta.C.de ope.liber.l.j.alioquin reuocantur in seruitutem,vt ff.de iure pat.diuus.§.fi.& libertus à patrono:alioquin punitur patronus,vt in præ.l.alimenta.& hoc obtinet,quando vnus est inops,nec operari potest,& alter est diues,vt in præd.l.si quis ali.§.j. & C.lib.xj.de mendicant.valid.l.j. lxxxvj.dist.non satis.in j.col.Itẽ ꝙ frater naturalis petet alimenta
g à fratre legitimo,vt C.de nat.lib.auth.licet[g].& legitimus à legiti
h mo[h],ar.ff.sol.matr.quamuis.& l.seq.ff.de tut.& ratio.distr.l.j.§.j. ff.vbi pup.educ.deb.qui filium.ff.de admin.tu.tutor.§.in soluen-
i dis.& l.præ.& no.C.de alẽ.li.l.j.[i] ¶ † Quid si is, qui petit ali,de par
10 te sua se alere potest,dicit tamen se inopem?Resp.non debere a lj,nisi sit infirmus,vt in præ.l.si quis à liberis.§.tertio, & §.alimen-
11 ta.& l.fi.Idem in emancipatis,vt ea.l.§.j. ¶ † Sed nunquid dominus petit alimenta à vasallo?videtur,quòd sic,vt etiam diximus ĩ liberto.Dicunt quidam,ꝙ si magnam possessionem dedit in feudo,tunc tenetur alere,aliter non:ad hoc C.de don.si totas. 22.q.
k vlt.de forma.ext.de iure patro.nobis[k].nam pupillus de largis facultatibus præstat alimenta matri & sorori,ff.de tutel.& ratio. distrah.l.i.§.j. Alij contrà:nam perfecta donatio conditionem non
l recipit,ff.de don.l.si.C.de reuoc.don.l.fi.[l] ¶ † Sed pone:quidam
12 emancipauit filium & dedit ei partem:filius iurauit non petere d cætero alimenta à patre:nunc laborat inopia:quæritur,an hoc ñ
m obst.petere possit?Resp.sic[m] tale enim pactum est contra ius naturale:&

ADDITIONES.

a Præiudicialem. ¶ Roffr.in prætoria,de qua s.in fine,dicit,hanc ꝑiudiciale in viro non competere,cùm iure Romano vxor non sit in eius potestate,sed tantùm in eius officio,C.qui po.in pig.hab. l.assiduis.ff.de ope.liber.sicut patronus. Competet autem interdictum de vxore exhibenda,vel deducenda,si ab alio detinetur, ff.de lib.exhib.l.i.no.vel auocabitur per vtile interdictum de libero hom.exhib.Nec obst.l.3.§.si quis eum.ff.de lib.hom.exhib. quia dolum facit etiam pater,vel auus, quia iura matrimonij turbare desiderat,ff.de lib.exhib.l.j.in fine:Sed si vxor sui controuersiam exhiberet,locum haberet officium iudicis, etiam secularis, C.de inst.& substit.l.reprehendenda.licet & iure canonico cogatur vxor ad virum redire per ecclesiasticum iudicem, vt s.extrà de spon.non est.& vide,quod ibi no.in j.gl.& quod super ea dixi. Et quod dicit Rof.de iudice seculari,intellige,vbi matrimonium non negatur,nec refertur aliqua quæstio super illo,vt in principio huius ti.Dixit Rof.s.de iure Romano, ideo quia iure Longobardo vxor est in potestate mariti,si habeat mundum: & inde tunc habere posset locum actio præiudicialis in rem. allegat lib. 2.quòd successione legis,leg.si sorores.in fine.

b Item ex officio. ¶ Hic ingreditur secundam partem, s.de officiis, de qua s.dixi: & ibi habentur tres libelli sequentes, vt in vltima col.& positiones ipsorum.

c Filia. ¶ Sic Rof.quia prædixerat de filio.

d Si quis à liberis. ¶ Et nota,quòd de infirmitate,vel operis nil hîc dicitur:quia illud speciale in libello filij,vel liberti.

e Coll.8. ¶ De inope,qui habet patrem emancipatum,& auum,in in eius est potestate.Diues an ab auo,an à patre petat alimenta:item si habet patrem & filium diuites,quis priùs sibi debeat alimẽta,vide per Cy.C.de alen.lib.l.prima.Habeo etiam has quæstiões per quasdam apostillas, quas puto fuisse Iacobi de Aretio super l.si quis à liberis.in principio,ff.de liberis agnoscen.& in prima q̃stione sub dubio fortè,dicit patrem teneri.In secunda dicit, vtrũque debere contribuere,sicut plures hæredes contribuunt,ff.de alimen.leg.l.3.Item sicut plures fratres legitimi naturales. C.de natur.lib.auth.licet.& statim sequitur.

f Et nota. ¶ Hic incipit ingredi verba Alberti Galeo.& aliqua ampliat.De ipsius tamen ordine nihil quasi seruat,& multitudinem versiculorum euitans allegabo ti.per sex partes quasi æquales.& hoc principium sparsim sumptum est ex prima & secunda parte. Optassem,quòd autor fecisset membra in hac materia illa, vel alia,quæ fecit Martin.de Fã.& fuit primum,quis cui debeat alimẽta præstare:sub quo notabilem partem tractatus inclusit.

g Auth.licet. ¶ sumpta de Corpore,quibus modis nat.effi.sui, §.si quis igitur.Et hac ratione consuluit Dy.consilio suo 17.quòd si pater reliquit naturali alimenta sub conditione,cui naturalis nõ paruit,nihilò minus habebit à legitimis fratribus alimenta, quæ legis autoritate non à pura testatoris voluntate sibi debentur:& sic per testatorem non potuerunt auferri, in auth. de hæredi.& Fal.§.si quis autem.ff.de adop.si arrogator.de dote præleg.l.cùm quis.in principio,& §.mulieri.& ad l.Fal.l.pater filium.Et per hoc sit in parte satisfactum quæstioni Rof.xlviij.quæ tractat de illo,q filios legitimos instituit,& naturalibus legauit,si legitimis ꝑ quadriennium seruirent:& erat vnum membrum quæstionis, an renunciantes legato possint petere alimenta:aliam partem quæras in suarum quæstionum volumine.

h A legitimo. ¶ Supple,eo fortiùs de legitimis naturalibus loquendo,non de legitimis tantùm.

i L.j. ¶ & ff.de lib.agnos.l.si quis à liberis.post prin.

k Nobis. ¶ alleg.Guido ad hanc partem ff.quod cum eo,l.1.& 2.

l L.fin. ¶ Ad literam fuit Alberti Galeo.qui sic recitauit parte 2. in principio.& sciendum,quòd Iacob.Veronens.sua summa feudorum formauit de hoc capit.xlv.an vasallus teneatur alere dominum egenum?multa iura allegat ad affirmatiuam,ff.de lib.agno. si quis à liberis.§.solent iudices.& l. vlti. quæ de liberis loquitur: & multa alia plus, quàm xv. quæ per viam æquitatis sima dcducuntur ad casum.Inserit etiam duas leges de Lombar.sci.lib.2.de donat.quæ cum negatione,&c.leg.1.& lib.3.de transcrip.l.2.Addit,quòd in dubio melius est impendia fieri, quàm denegari alimenta ei,qui dominus bonorum aliquo casu futurus est:text.est ff.de ven.in possess.mit.l.1.§.sed & si incertum. Subdit Placen. scripsisse in summa C.de alend.libe.§.vlt.quòd vasallus & dominus ad inuicem tenentur se alere, cùm teneantur se ad inuicem defendere:& propter tuitionem milites aluntur à republica,quã tuentur,C.locat.l.milites.in fin.& libr.12. C.de re mili.l.milites. in prin.videre volui,si Azo in Summa posuisset hoc verbum Pla. reperi,quòd non:soluit Iacob.quòd nunquam hoc fieri audiuit, nec consuetudine est obtentum per id,quod dicit vasallum ad id non teneri,præcipuè per leges ff.de admin.rer.ad ciui.pertin.l.4. §.pen.ff.vbi pup.educ.deb.l.3.in fi.nisi dominus pro facto vasalli consumpsisset bona sua,putà pro ipsius defensione,ff.de decur.l. decurionibus.

m Respondeo,sic. ¶ secundum Albertum Galeo. parte 3.& per rationem,quæ sequitur,tenet etiam Gui.de Suz.in quæstione statutorum mihi sub litera F.quòd statutum continens, quòd pater non teneatur alere filium maiorem 18.annis,non tenet,cùm educatio illorum sit de iure naturali,vt patet in iuribus sequentibus,& inducit Inst.de iure nat.§.sed naturalia.& sic tolli non pt, vt ibi:& licet non fatear actiones esse productas à iure prætorio vel ciuili:ponderari tamen debet principale subiectum, cùm actiones cœperint ex tempore,illud verò debitum à natura.

turale:& ideo non valet,ff.de pac.ius agnationis. pater enim te-
netur alere filium secundum naturam,vt j.distinctione, ius natu-
rale.vt ff.de iusti. & iure,l.j.§.pen.30.distinct.si quis dereliquerit.
C.de bon.quæ lib.cùm non solùm. §.hoc proculdubio. Sic & fi-
lius tenetur alere patrem & matrem egentem,vt in præ.c.non sa
tis.22.q.4.inter cætera.extrà de iureiur.cùm quidam. C. de alen.
lib.l j.& 2.Hinc est, quòd prælatus tenetur alere pauperes paren
tes,vt in præ.c.non satis.xij.q.2.expedit.C.lib.x.de impon.luc.de
13 scrip.l.vnica.¶†Quid si pater meus est infidelis,& æqualiter e-
get cum extraneo fideli:quæritur,cui eorum potius debeo in vic
tus necessarios subuenire?Host.dicit, quòd patri, vt probatur &
no.30.distinctione,c.1.Alij dicunt,quòd fideli extraneo, argu.in
præ.c.non satis.in principio,ibi,circa domesticos fidei,&c.vbi de
hoc.Causam enim præstat natura,non gratia.nam talis pater po
a tiùs negandus est,quàm alendus,23.q.8.legi.[a]¶†Quid si quis in
14 trat monasterium conferens illi omnia bona sua,nunquid pater
eius poterit à monasterio petere alimenta?Respondeo, sic, si in
b egestatem deuenerit[b],C.de agnosc.lib.si quis à liberis.§.iidem re-
scripserunt.& extrà de prob.in præsentia.& in præ.capitulo,non
satis versiculo,similiter & debilitatis.xvj.quæstione prima, quo-
c niam quicquid[c].¶†Item pone: quidam tenens in concubinam
15 ancillam cuiusdam militis,habuit ex ea filium: quæritur, an pa-
ter,vel dominus illum alere teneatur?Dic, quòd dominus, ff.de
d agnosc.libe.si neget.in fine,ff.de relig.l.fin.[d] decimaquinta quæ-
stione vltima,cum multæ.in fine.Quid si filia tua peccat in corp9
suum,& sic potes eam exhæredare, vt C.de inof. test. si pater.au-
then.ibi posita,nunquid poteris ei negare alimenta? Et videtur,
quòd possis,ff.de lib.agnosc.si quis à liberis.§ si quis ex his.de hoc
e C.de alen.lib.l.fi.[e]¶†Quid si ipsam pœnitet peccati?videtur,quei
16 prosit,C.de nup.imperialis.in auth.vt cùm de app.cog.§.aliud,si
potest.l.distinct.ferrum. & c.fidelior.extrà de spon. inter opera.
nam & paterna pietas in pietate,& non in atrocitate,&c.ad l. Pō
pe.de parric.c.diuus.35.quæstione tertia,contradic.§. hac aucto
f titate.prope prin.Arg.contrà:quia nec tali pacto,&c.[f] ff.de fur.q
g ea.ff.vi bon.rap.l.pen.nec absoluetur turpitudo,&c.[g] vt ff.de ri-
tu nup.palàm.§.primo, ff.de re milit.qui cum vno.§.ignominia.
h Primum verius[h].¶†Quid de natis ex damnato coitu,id est,ince
17 stuoso & nefario coitu?Respondeo,dic, quòd non sunt à patre,
vel à matre alendi,secundum leges,in auth.quibus mo.natur.ef-
fi.sui,§.fi.extrà qui filii sint leg.per venerabilem.in fi.C.de nat. li.
humanitatis.& auth licet.vbi dicitur,non alantur à parente.&ap
pellatione parentis mater etiam continetur,ff.de verb.signifi.ap
pellatione.secundum Canones autem sic,vt extr.de eo,qui dux.
in ma.quam pol.per adul.cùm haberet.in fi.vbi de hoc.Et dic, ꝙ
secundum leges patres & ascendentes per lineam paternam non
tenentur alere filios, nisi iustos:matres verò & ascendentes per
maternam lineam alere tenentur spurios etiam vulgò quæsitos,
ff.de lib.agnosc.si quis.responso primo,& §.primo, nisi fortè ma-
ter sit illustris,vt C.ad Orfic.si qua.& Inst.eodem ti. §.nouissimè.
18 ¶†Sed & nepos ex filia pascetur ab auo paterno, sed non à ma-
i terno[i],ar.præ.l.si quis à liberis.§.secundo, & §.sed mater.& l.pe-
19 nul.¶†Quid de adoptiuo?dic idem[k],vt ff.de adoptiuis, onera.I
k tem alendus est venter,si posthumus nasciturus speratur casu ali
quo hæres esse defuncti,ff.de vent.in pos.mit.l.j.§.secundo, & §.
& generaliter.& §.mulier.& l.curator.Item alendus est pupillus
de bonis suis,etiam si illa à creditoribus propter contractum su-
um,quia non defenditur,possidentur,ff.de priuile.creditor.si pu
pillus.& etiam in aliis casibus,vt C.de Carb.edict.l.fi.& ff.eodem
sed & si is.§.an autem.& l.de bonis. §. non solùm. & ff.de inoffic.
20 test.si instituta.§.de inofficioso.¶†Item seruus alendus est à do
mino,ff.de admin.tutor.cùm plures.§.penult.alioquin fit,prout
habetur ff.de his,qui sui,vel alien.iur.sunt,l.secunda,& C.de Lat.
liber.tol.§.sed sancimus. Item miles à republica, C. loc.milites.
Item decurio,ff.de decur.l.decurio.Item legatus:& si decesserit ī
legatione,nil reddet,ff.de legation.legatus autem ¶Item is, qui
21 in carcere detinetur,C.de epis.aud.iudices.¶†Item pupillus alē
dus est de bonis suis per tutorem:alioquin tutor,vt suspectus,re
mouebitur,ff.de suspec.tut.l.tutor quoque.§.tutor,qui.s.ver.pu
pillus.& econtrà tutor quandoque est alendus de bonis pupilli,
ff.de admin.tutor.à tutoribus.§.fi.ff.de tutelis & ratio. distrah.l.j.
§.& si pupillus. Et si tutor petit alimenta à iudice constitui non
vocatis agnatis pupilli,valebit constitutio.vt quidam dicunt: &
ea poterit reputare, cùm à se hoc posset, C. de aliment. pupillo
præstan.l.finali,ibi,quæ bonus vir arbitrabitur,&c. hoc enim ce-
leritatem desiderat,ff.de fer.lege secunda,ff.de re iud.qui pro tri-
bunali.Item dicit lex,quòd tutor ea debet postulare,nec dicit de
alia persona,C.de admin.tutor.lege quarta, nisi fortè vltrà mo
dum patrimonij sint decreta:quia tunc non valet,ff. vbi pupil.e-
duc.debeat,lege prima.Item est argumentum,quòd non petan-
tur decerni,ff.de neg.gest.Nesennius.Argumentum tamen con
trà,cùm enim quæstio sit inter tutorem & pupillum, quia vnus
dicit,sufficit,alter negat,videtur dandus curator, Insti.de auctor.
præst.in fine.Et argumentum contrà C.de episc.aud.tam demen
ti. Item res tangit eos,qui venire debent ad successionem: vnde
vocandi sunt,extrà de off.archid.ad hoc.ff.de aqua plu.arc.in cō-
cedendo , & tunc decretum suspicione carebit, C. de testa. hac
22 consultissima.in fi.¶†Si ergo tutor petit pupillo de bonis suis
alimenta decerni,ita dicetur:
FORMA.Veniens A.tutor B.filij quondam C.coram tali iudice
petiit à dicto pupillo de suis bonis alimenta decerni pro futuro
tempore;quo erit tutor ipsius:item iudex visis instrumentis tute
læ & inuentarij, inspecta etiam quantitate bonorum pupilli &
conditione personæ ipsius, habita secum deliberatione, & pro-
borum virorum communicato consilio,eidem pupillo tot men
suras bladi & tot vini,tantum de lignis,& tantum pro compana-
tico annuatim pro futuro tempore,quo ipse A.erit tutor,pro a-
23 limentis ipsius pupilli de bonis suis constituit & decreuit. ¶†I-
tem soror à tutore pupilli,si egeat,est alenda,vt ff.e.ti.l.j.§.primo
Item procurator,& aduocatus,dum incedunt pro negotiis dñi,
litigatoris,vel gestoris,ff.de pact.sumptus.ff.man.si quis alicui.§.
impendia.Item clerici de bonis ecclesiæ,vt in auth.Colla.prima,
vt deter.sit nu.cleric.extrà de præbendis,extirpandæ.& c.primo,
24 & c.cùm secundum.¶†Item clerici sine titulo ordinati ab ordi-
natore,extrà de præben.c.j.& c.cùm secundum.Item monachus
abbatem,vel etiam clericus episcopum accusans,vt s.de inquisi.
§.fi.item diuortio facto liberi sunt alendi,vt C.de diuortio facto
l.j.& auth,si pater.extrà de eo, qui duxit in mat. quam pol. per a-
dul:cùm haberet.item hi,quibus alimenta relicta sunt, ff.de ali-
25 men.& cib.leg.l.j.& 2.C.de fideic.l.j.& 2.¶†Item prædicantes
verbum Dei,xvj.q.j.Apostolicis.23.q.j.§.primo.Argumen.con-
l trà,1.q.2.sacerdos.ad finem[l].Et generaliter debiles, impotentes
laborare,infirmi,consanguinei,& pauperes fame morientes alē
di sunt,lxxxij.distinctione,§.primo,& capitulo primo, lxxxvj.di-
stinctione,non satis.& ca. seq.xlij.dist.quiescamus.xlvii.dist.sicut
26 hi. ¶†Et nota,diuortio facto filius minor triennio apud matrē,
maior verò apud patrem est alendus, vt legitur & no. extrà de
27 conuer.infidel.c.finali.¶†Sed quæritur:vtrùm super alimentis
transigi

ADDITIONES.

a Legi.¶Host.in Sum.de temp.ord.§.& cui.versic.qui si pater.sub
§.7.versiculo,de hospitalitate tractat.dicit præferendum patrem
& miratur,quòd doctor iuris positiui dubitet de hac quæstione,
cum exhibitio nutrimenti sit de iure naturali primæuo commu-
ni,etiam omnibus animalibus.ibi vide Rayn.etiam de hoc eo.ti.
leg.tertia,post princ.vbi de eleemosyna,versi.pone,quòd pater.
Gof.e.ti.char.tertia,ver.sed pone, quòd pater. quibus etiam pla-
cet,quod dixi.

b Deuenerit.¶secundum Alb.Gal.parte 3. & eadem ratione vide
tur in sene,de cuius licentia vxor ingressa est monasterium cum
sua magna dote,& vir postea factum est inops:facit j.ver.quid si
mulier.

c Quicquid.¶Vide s.de statu monac.ver.xlvij.& in ver.lix. dixi de
filio conuersi ecclesiæ secularis:quod not.Ioann. de Deo.

d L.fi.¶hucusque Alb.Gal.parte 4.in prin.

e L.fin.¶ibi,non quòd propter ingratitudinem denegari possunt
alimenta.
ADDE tu,quòd in omnib. casibus,in quibus potest pater filium
exhæredare,potest sibi alimenta denegare, vt not.Petrus de An-
charano in c.fi.de conuer.infid.& vide Bal.cons.ccliij.inc. filiafa
miliàs ducens vitam turpem & luxuriosam potest à patre exhæ-
redari.& ibi,qualiter probetur eam ducere vitam turpem &luxu
riosam,& an talis possit petere legitimam,vel reus supplementū
Et adde,quòd pater tenetur alere filium,etiam si sibi assignauit a
limenta,& filius illa ludendo dissipauit.secundum Iac. de Are.in
l.si libertus,qui operarum.ff.de oper.lib.quem refert & sequitur
And.Sic.in c.ex parte.in 3.col.de cons. & ponit Hippol.de Mars.
singulari ciiij.inc.pater tenetur.Hen.Fer.

f Tali pacto.&c.¶pœnitentia sua nocens esse desiit.

g Turpitudino,&c.¶quæ postea dimissa est.

h Verius.¶secundum Alb.Gal.cuius etiam fuit versiculus sequēs
per eadem.

i Materno.¶Mar.de Fan.dixit.si ex paterna linea pasci non possit:
allegat eadem iura.DictumGul.procedit coniūgendo hunc ver.
ad proximè præcedentia.

k idem.¶s.quòd pater adoptiuus tenetur eum alere:Mar.de Fa.pri
mo membro.

l Sacerdos.ad finem.¶Solue,vt in gl.penul.& vlt.

a transigi posset? & licet ista sint in Summa Azonis tacta[a], nota tamen, quòd de præteritis potest transigi indistinctè, vt C. de transl. lege, de alimentis. & etiam de futuris, nisi sint in vltima voluntate relicta, vt ff. de transactio. cùm hi. responso primo, & §. primo. In his tamen videtur necessaria prætoris auctoritas, vt C. de alen. lib. à paren. l. fi. Cùm enim ad hæc alimenta duplex concurrat ratio, s. alimentorum & vltimæ voluntatis, difficilior esse debuit in remissione eorundem, arg. C. de transact. præses. extrà de treu. &
b pac. capitulo primo[b]. Sed nunquid compromitti potest super alimentis futuris? de hoc no. s. de arbit. §. restat. versi. sed nunquid.
28 ¶† Nunc dicamus de vxoris alimentis. Super quo scias, quòd vir tenetur vxorem alere, & nutrum, & pronurum, vt ff. soluto matrimonio, si cùm dotem. §. sin autem. & argumentum ff. vt in pos. leg. l. penul. ff. famil. ercisc. si filia. §. primo, ff. de donat. inter virum & vxorem, si quis per vxorem. responso primo, nisi pactum in contrarium fiat, ff. de in rem verso, l. finali, ff. de donat. ex parte. responso primo. Impensas enim factas pro seruitio sibi impenso quis non repetit, ff. commodati. l. in rebus. §. possunt. ff. de ædil. edic. item serui. in fi. ff. sol. matrimonio, diuortio. §. fi. At vxor viro seruit, ff. de oper. lib. si cùm putemus. C. qui potior. in pigno. hab. assiduis. 33. q. v. est ordo. & c. seq. Nec est verum, quod dicunt quidam s. quòd aut vir recipit dotem: & tunc aletur, cùm ipse lucretur fructus propter onera matrimonij supportanda, vt C. de iure dot. pro oneribus. & ff. eo. dotis fructus. Aut non recipit, & tunc non teneatur, cùm non sit dos quę seruiat oneribus matrimonij. Hoc enim falsum est, vt ff. de relig. & sump. fun. quòd si nulla. cũ saltem propter seruitium teneatur, vt s. cùm vxor sit viri famula vt 33. q. v. hæc imago. & c. seq. Et quodammodo est domina rerum viri eo viuente, ff. rerum amot. lege prima: & quia vna caro sunt, vt extrà de biga. debitum. Fallit tamen hoc, si pactum fiat in contrarium, ff. de in rem ver. l. final. ff. de doli excep. patri. respon.
c j.[c] ¶† Sed nunquid petet vxor alimenta ab hærede mariti intra
29 annum? Et videtur, quòd non: quia mortuo viro mulier soluta est à lege viri, & extrà de secun. nup. c. pen. & fi. & ar. ff. de pet. hæred. hæres furiosi. & ff. pro socio, l. actione. in fi. Et dic, quòd sic, si
d non habet aliunde, vnde alatur[d], vt ff. de bon. auctor. iud. possid. quamuis. ff. vt in pos. leg. l. penul. & de ventre in pos. mit. leg. prima, §. si mulier. cùm intra illud tempus non possit repetere dotẽ.
e de hoc no. C. de rei vxor. actio. l. vnica, §. exactio[e]. j. ver. quid si fi-
30 lij ¶† Sed pone: vxor petebat ab eo intra annum, hæres verò dicit separatum dare in domo viri, quia ibi alenda est, vt C. de cri. expil. hær. aduersus. ff. de ritu nup. mulierem. ff. de vsu & hab. neq;. & C. communia vtriusque iud. l. penul. sed ipsa vult alibi extra domum habitare: quæritur, quid iuris? Dic, quòd si hæres sit eius filius, debet habere alimenta in domo viri, arg. ff. de leg. tertio, qui concubinam. §. finali, ff. de fundo instr. l. quęsitum. §. puta. C. com
f munia vtriusque iud. l. possessionem. Si verò mulier[f] non possit esse cum eo sine contentione & honestè, siue sit filius, siue non, potest extra domum habere, vt quidam dicunt, arg. ff. de alimen. & cib. leg. Caio. §. fi. Idem etiam, si de filij voluntate alibi moret,
31 vt eodem tit. testamento. & ff. locat. cùm in plures. §. lege. ¶† Quid si viro absente vxor petit à procuratore viri sibi dari alimẽta extra domum viri, quæritur. quid iuris? Dic, quòd potiùs ali debet in domo viri, quàm extra, ff. soluto matrimonio, si cum dotẽ. §. si pater filiam. ita disputarem primò ratione euitandæ suspicionis: quia etiam extra illam pernoctare non debet, vt C. de repud. consensu. §. vir quoque. Secundò, quia cum minori viri incommodo aletur in domo, ar. ff. de verborum obligat. si ita stipulatus fuero, decem. ff. de leg. secundo, si ita relictũ. §. fi. Tertiò, quia viri & vxoris vnica est domus, vt C. de cri. expil. hær. aduersus. ff. de vsu & hab. imò & vna familia, ff. ad Syllan. l. j. §. si vir. & eorum vs⁹ debet esse promiscuus, argu. C. de fur. quamuis. Quartò, quia ad domum viri vxor est traducenda, ff. de ritu nup. mulierem. Quintò, quia sine viri voluntate se absentauit, ff. de alimen. & cib. leg. testamento. ff. de oper. lib. sed hæc. in fi. Et inuitus intelligitur, ex quo non consensit, ff. de ritu nup. in eo. §. j. Sextò, quia vir posset eam cogere in domo esse, ff. de lib. exhib. leg. secunda: vnde & ꝓcurator eius hoc poterit, ff. de procurator. sed hæ. respõso primo
g §. pen.[g] De iure ergo mulier in domo viri alenda est, vt s. versic. prox. præsertim si vir reliquit vxori, donec stet cum filiis suis: secus, si eos reliquerit, vt j. ver. quid si dixerit. & hoc, si honestè po-
32 terat esse cum eis, vt s. ¶† Quid si mulieri alimenta petenti opponitur, quòd non fuit vxor? arguitur, quòd interim habebit alimenta, donec constabit eam vxorem, ff. de agnoscend. lib. si neget. Fiet autem probatio hæc per vocem & famam, ff. de flum. l.
h j. §. i. ff. de fundo instructo, cùm de lanionis. §. asinam. & per alium
33 modum[h]. ¶† Quid si ipsa velit ingredi religionem? Dicunt qui-
i dam[i], alendam quasi stet cum filiis fauore religionis arg. in auth. de sanc. episc. §. si fortè. C. de episc. & cler. Deo. responso 1. ff. qui. ex cau. maior. nec non. responso j. & l. quæsitum. §. si stipulatio. & l. si quis stipulatur. & l. si quis Titio & Iubano. §. cum. ext. de pro-
34 bat. in præsentia. ¶† Quid si quis ita dixit in testamento: Relinquo vxorem meam dominam & dominatricẽ? Respondeo: hæc verba sic debent intelligi, quòd videlicet illa mulier honorificè secundum facultatem patrimonij necessaria sua habeat, ff. man. idemque. §. idem Labeo. & sic secundum communem vsum accipienda sunt, ff. de supel. leg. l. 3. ff. de leg. 3. non aliter. §. j. extrà. de spon. ex literis. & facit ff. ad Syllan. lege prima, responso 1. & §. si
k vir. ff. man. creditoris. §. Lucius[k]. de hoc not. C. de secundis nup. authen

ADDITIONES.

a Tacta. ¶ Mar. de Fa. dixit Expedita.
b C. 1. ¶ Addebat Mar. de Fa. cuius fuit iste ver. membro 2. quòd si non possunt transactione remitti: ergo nec pacto gratuito, arg. præ. l. C. de transac. præses. cùm facilius transactio, quàm pactio permittatur, vt ibi: nec dat regulam, sed restringit ad hunc casum quo minus grauatur transigens aliquo recepto, quàm gratis remittens. hoc dico, quia aliàs gratuita pactio admittitur, vbi transactio reprobatur, de transac. super eo.
ADDE, quòd stante statuto, quòd contractus minorum iurati debeant obseruari, quòd minor iurans super pacto gratuito alimentorum sibi non præiudicat, vt voluit Pet. de Anchar. consil. cclxxvj.
c Patri. resp. j. ¶ vlt. est, & hoc iam prædixerat s. e. ver. & hoc intelligas, saluo, quod dictum est s. ver. sed pone.
d Alatur. ¶ Et tunc de æquitate, secundum Rof. alleg. ff. ex qui. cau. in pos. l. Fulcinius. §. vl. de priuil. cre. l. vlt. de iure del. filius. Si aliàs habet, vnde se alere potest, non tenetur, ff. de lib. agnos. si qui à liberis §. sed si filius. hoc tenuit in quæstione, quam solenniter disputauit, & est 26. Ex eadem ęquitate tenet idem Vber. Homobo. & Guido in §. exactio. aliàs secus, vt s.
ADDE, an maritus vxorem indotatam tam ægrotam, quàm sanam, alere teneatur, Rof. latè cons. ccccvij.
e §. exactio. ¶ Et ibi in sui fine tenet gl. hoc dictum, & idem Mar. de Fa. & Alb. Gal. Iac. de Are. ponit ibi opinionem Cy. quæ habet, ꝙ mulier vendat ius obligationis, quod habet. Pet. tenet, quòd propter talem necessitatem hæredes cogantur reddere dotem intra annum, alleg. C. de pat. qui fil. di. l. 2. vel saltem partem dotis, q̃ ad alimenta sufficiat, deducta tamen commoditate vsus medij temporis, ff. sol. mat. si constante. §. quo.
ADDE Bal. con. cxcvj. 2. libro, & ibi, quando mulier non dicatur habere, vnde se alat.
f Si verò mulier. ¶ Hic autor verba Alb. Gal. & bene, superiora posuit ad literam parte 4. & placet hoc quod sequitur, Vber. & Homobo. per leges ff. de oper. lib. eius. §. fi. & l. seq. & l. interdum. pe. ff. de con. inst. filius, qui. & l. nepos. in fi. ff. de ver. sig. & vide, quod dicam j ver. quid si dixit.
g §. penul. ¶ In quibusdam scriptis, quæ attribuuntur Mar. ipse ponit xij. rationes, inter quas tertia superior diuiditur in duas: vt alia sit vnitas domus ab vnitate familiæ: aliam sumit l. vtique. §. j. & 2. ff. de eo, q̃d certo loco, si quasi soluere sit in optione debentis, vbi ante petitionem actoris offert. Altera, quia ad domum rei venire debet quis recepturus, quod sibi debetur, ff. de const. pec. item illa. ff. de eden. si quis ex argentariis. 1. resp. Quartò, quia sic consueuerunt vxores in maritorum domibus manere, & communicare diuinum ius & humanum, C. de dona. ante nup. ea, quę ff. de ritu nup. l. j. Quintò per euitationem absurditatis. esset enim absurdum, quòd quatuor fratribus peregrinantibus vnicuique diuisim alimenta præberet. facit ff. de transact. cùm hi. Sextum sumitur ex l. ff. sol. mat. si cùm dotem. §. si pater. vbi patet, quòd etiam cum viro peruerso debet vxor manere in eius familia.
ADDE, vt per Bal. cons. clxj. 3. lib.
h Et per alium modum. ¶ Hoc vltimum addit autor: quod præcedit, fuit Alb. Gal. parte 4. in fine.
i Quidam. ¶ Mar. de Fa. 3. membro: pro quo facit, quod not. Vber. de Bob. in l. vna, C. de rei vxoriæ act. vbi tenet, quòd filia viduæ, si velit religionem ingredi, tenetur pater sibi dare prioris matrimonij dotem condictione ex illa lege: dicens, absurdum esse condictionem sibi competere, cùm nubit vni rustico, & nõ, cùm nubit Christo.
k §. Lucius. ¶ Hucusque Mar. de Fano tertio membro in fine.

a authen. hoc locum habet [a]. Quidam autem dicunt, præmissa vera esse, vbi filios habet: quia verisimile est, ꝙ pater potiùs voluit filios, q̃ ipsam habere. Si autem non habet filios, tunc habet omnium rerũ vsumfructum. Odof. autem dixit, ꝙ aut testator dixit, Volo eam esse vsuariam, aut vsufructuariam, aut dominam & massariã, aut relinquo ei alimenta. Primo casu dẽt habere vt vsuarius: secũdo, vt vsufructuarius, filiis ñ extantibus: eis verò extantibus habet vsumfructum eius, quod est vltra legitimam, vt ff. de vsufr. leg. l. vxori. in auth. de trien. & semis. §. 3. in tertio casu habeat, qđ
b habebat viuo marito: in quarto, serua l. ff. de alimẽ. & cib. leg. l. 4. [b]
35 ¶† Quid si accipit alium virum, & mortuus est: vult redire ad suos? Respondeo, credo, ꝙ ali debet, vt egena mater: sed non ex virtute testamenti primi viri, vt ff. de adi. leg. l. si seruus legatus. in fi. & l. cùm seruus. ff. de iure dot. promisso. ff. de pac. dot. inter. §. fin. Arg. contrà, ff. de leg. j. si chorus. §. fi. Prò & contrà ff. de fideicom
c mis. lib. si fideicommiss. §. fi. [c] ff. de statulib. seruus, q. §. fi. [d] ¶† Quid
d si dixit in testamento, Relinquo vxori meæ alimenta, donec ste-
36 terit in domo mea cum liberis meis? Respondeo, si eos relique-
e rit, non habebit alimenta, ff. de alim. & cib. leg. l. libertis. §. fin. [e] nisi iustam habeat absentiæ cã, tunc secus, vt ff. de cõdit. & demonstr.
f si quis ita legauerit [f]. Sed quid si hoc casu filij, vel hæredes volũt habitationem mutare, nunquid ipsa eos sequi cogetur & domũ viri exire? Respon. si hęredes necessitate ducti hoc faciãt, audiendi sunt: si ex voluntate, non, arg. ff. loc. & cond. si quis domũ. rñ. j.
37 ¶† Item quid in præmisso casu, vel etiam si dixit testator, quòd vxor eius possit in domo stare, quandiu sibi placuerit, vel similia: & hæredes vendunt domum illam, & aliam emunt, nunquid poterit petere habitationem primę domus? Videtur, ꝙ sic, arg. ff. de aur. & argẽ. leg. si ita. Arg. contrà, ꝙ secundæ, ff. de leg. ij. si ita quis. Sed dic, vt in dictis legibus: & facit ff. loc. si quis domum. respon-
g so j. [g] Sed nunquid bona viri sunt vxori obligata pro alimentis, sicut & pro dote? de hoc ĵ. de don inter vir. & vx. §. formatis. ver.
38 sed nunquid. ¶† Sed nunquid is, qui præstare tenetur alimenta,
h præstabit & medicinas, cùm ægrotatur? Dicunt quidam [h], ꝙ sic, vt ff. de ver. sig. l. cætera. & l. verbo victus. & l. quos nos hostes. §. viuere. ff. de vsufr. sicut. ff. sol. mat. si cùm dotem. §. si autẽ. ff. de alim. & cib. le. l. legatus. Alij distinguunt, an debeantur iudicis officio, vel ex testamento, vel ex contractu: vt in primis duobus casibus teneatur prestare medicinam, in tertio non, vt ff. cõmo. in rebus.
i §. possunt. C. de neg. gest. q in vxorẽ. Sed primũ verius [i]. ¶† Vtrũ
39 quoque nati ex damnato coitu possint legitimari, & per quem, & qualiter, & an Papa possit, quoad successionẽ, legitimare, not. in auth. quib. mod. nat. eff. sui, §. fi. extrà qui filij sint legi. per vene
k rabilem [k]. & in Summa Azo. in titu. de natur. lib. & s. de leg. §. po
40 stremo. versi. sed illud. ¶† Quid si mulier est locuples, & vir in-
l ops, nec habet bona vxoris in dotem [l]: Respon. est alendus. cùm enim succedat ei mortuæ, fortiùs debet ab ea in vita iuuari, vt C. vnde vir & vxor. auth. præterea. & in auth. vt fratrum filij, §. filij. ff. solut. matr. si cùm dotem. §. si aũr. ff. ad senatusconf. Syllan. l. i. §. si vir. C. de cri. expil. hær. aduersus. ff. de iure dot. mutus. & propter
41 rationes positas s. ver. nunc dicam°. ¶† Quid si filij mortui sunt?
m Dic [m], quòd mater alenda est ab hæredibus filiorum, vt C. de leg. l. j. & arg. in præalleg. l. Caio. §. Imperator. & codẽ tit. alimẽta. re-
42 spons. j. & l. cùm vnus. rñ. j. & l. libertus. §. 2. & l. Stich°. ¶† Quid si mater ad tempus abest, & demũ redit? Respondeo: ali debet, ar. ff. de condit. & demonstr. si quis ita legauerit. nam in domo stare intelligitur, quæ ad tẽpus succedit. arg. ff. de auro & argent. leg. si
43 vxor. §. j. de pœn. dist. j. diuortium. ¶† Quid si vnus hæredum factus est inops? Respon. Dicũt quidam, alios ex hoc iure testamẽti nõ esse onerandos, ff. de alim. & cib. leg. l. 3. §. j. & l. 2. In summa
n nota [n], quòd nomine alimentorum & legatorum calceamenta & vestimenta intelligũtur, ff. de alim. & cib. leg. l. legatis. & l. fi. Idẽ dico, si victus legatus sit, ff. de verb. sig. verbo victus. x. q. ij. episcopus. & xij. q. j. clericus. extr. de cler. non resid. de cætero. Secus tamen est, si cibaria sint relicta, ff. de alim. & cib. leg. l. antepen. Sec°, cùm de alimento trãsigitur, ff. de transactio. cum hi. §. qui transigi
o tur [o]. ¶† Debet autem accipi modus alimentorum pro consue-
44 tudine testatoris, vt ff. de alim. & cib. leg. l. penul. & pro facultate dantis & accipientis, & secundum quod crescit ea, crescere debet & alimentorum præstatio. hæc probantur xlj. dist. non cogãtur. de consec. dist. 4. est pro paruulis. & ff. eod. tit. cùm vnus. in fi. & l. verba. in fi. & l. pen. ff. de liber. agno. si quis à liberis. §. alimenta. & §. pen. C. de alim. pub. præst. l. ij. ff. de vsufr. sed si quid. §. j. C. de nat. lib. auth. licet. & vires dotis inspiciantur in coniuge, vt ff. de don. inter vir. & vx. ex annuo. & dignitas & conditio accipientis, vt extr. de supplen. neg. prælat. grandi. §. j. Et dicunt quidam, ꝙ si modicum sit patrimonium, modicum constituatur: puta vnus denarius pro die, quod non puto. imò illud modicum intelligi debet ñ ad frugalitatem habendam, putà quòd qualibet die carnes habeat ad sufficientiam, sed omnino debet tantum habere, quantum ad vitam, saltem minus frugalem sufficiat, ar. ff. de vsu & hab. fundi. respon. j. & l. plenum. respon. j. & §. ij, ff. vbi pub. educ. deb. l. 3. §. fi. C. de patrib. qui fil. dist. l. j. & ij. C. de sacrosan. eccl. l. antepenult.
p ff. de vẽtre in pos. mit. l. ij. §. mulier [p]. etiam si totum patrimoniũ consumatur, arg. C. de admin. tut. authent. nouissimè. ff. vbi pup. educ.

ADDITIONES.

a Auth. hoc locũ habet. ¶ Hucusq; Alb. Gal. parte 6. in prin. sed ibi nota. cùm reliquid eam dominam & vsufructuariam: & eo casu Dy. dicebat copulam sumi pro disiuncta, vt sic ipsa alterum eligeret: facit C. de ver. sig. l. pe. de codicillis. l. fi. & vide omnino, quod scripsi suprà de pig. §. ij. ante ver. alia quoque.

b l. 4. ¶ Sed cùm secundum interpretationem no. in auth. superiori, vxor, cui sic relinquitur, debeat habere alimenta, quærit, an hic casus differat à legato alimentorũ, de quo hîc vltimo Odoffr. Dicit dominus meus, ꝙ sic: in hoc. quia in illo casu recipiet vxor alimenta ab hærede: iste verò recipiet à se ipso, per l. ff. de vsufr. leg. l. fundi Trebatiani. & vide, quod ibi no. in j. gl. & vult gl. per quas hoc pleniùs intelliges.

c § fi. ¶ Ibi dr̃, quòd seruus legatus, si interim manumittatur, & postea seruus factus sit, peti pt: alia litera non potest. Prima litera in hoc, contra quod dictum est, quod virtute testamenti petere nõ potest: dic, vt ibi in vltima glossa.

d § fi. ¶ Alber. Gal. cuius fuit parte vj. iste ver. alleg. etiam ff. de fideicommissaria liber. l. fideicommissaria. §. finali. ponit casum sibi similem.

e §. fin. ¶ Allegatur pro casu ff. de leg. iij. qui concubinam. allega. l. seq. §. vxori.

f Si quis ita leg. ¶ Dicebat Mart. de Fa. sæpe ex cã talia iudicis officio moderanda etiam ꝯ verba testatoris, per prædictam l. & e. tit. Titio. §. ij. & l. cùm tale. j. respon. & l. pen. bene facit ff. de vsu & habitatione, in fi. non autem. ff. de oper. lib. l. quod nisi. & l. seq. & l. hæc demum. facit ff. de arbi. si cùm dies. §. quid ergo. de procur. sed & hæ. §. non solùm. & est expressum ff. vbi pub. educ. deb. leg. j. in prin. de confir. tu. l. vlt. & de adm. leg. l. Quintus. Hæc omnia inducit Mar. ad iustificandum, quod dixit in ver. de iusta causa absẽtiæ. vnde etiam cum propriis filiis posset esse iusta causa non manendi: pone, meretrices ducunt, & maximè in domo arcta: vide etiam s. ver. sed pone. Sed propter hunc versũ. formatur quæstio de testatore, qui reliquit vxori prædiũ, vel mille fruenda, quamdiu desierit esse nupta, vel quandiu vidua in domo sua manebit: stetit per annum: postea nupsit: nũ quid adhuc legatum habebit? Dicimus, quòd non, secũdum do. meum & Richar. Malum. quia non dicitur per id indicta perpetua viduitas: & sic non habẽt locum antiqua iura, quæ conditionem remittunt: nec iura Authenticorum, quæ non nisi certo modo capere permittunt. Nec fuit hoc legatum conditionale, sed purum, & statim & purè capit mulier, cùm nupserit ampliùs non capiens. fuit enim hęc mens testatoris nubere, qñ placet: sed postea non frueris. Item illud Quandiu, sonat, id est, quod diebus, arg. ff. de an. leg. l. legatum. & sic tot legata, quod dies, vel anni, ff. de legatis, tertio, qui concubinam. §. vxori. Non potest ergo dici indicta perpetua viduitas: & tẽporalis etiam olim non erat prohibita, ff. de cond. & demonst. si vir. §. fin. sed locum habet l. filiæ. ff. de annuis leg. & cessat authen. cui relictum. C. de indic. vidui. & de hoc per Cy. eo. titul. l. legem. & vide ad idem Iacob. de Bel. in authen. de nup. in vlti. char. lecturæ §. quæ verò nunc. in fi. & vide, quod dixi suprà super rubr. de statu monach. ad finem.

g Responso primo. ¶ secundum Alberic. Gal. in fin. & Mart. membro tertio.

h Dicunt quidam. ¶ Mar. de Fan. qui, vbi inseruit, ĵ. dicam.

i Verius. ¶ secundum Alber. Gal. parte 3. in prin.

k Per venerabilem. ¶ Vide, quod ibi scripsi super versic. plenitudine potestatis. & tene, quod ibi scripsi super gl. ij. Miror, quòd autor Summam Azonis allegans prætermisit summam Hosti. qui ad saturitatem de hoc not. in Summa eo. tit. §. fin.

l In dotem. ¶ secũdum Mart. de Fa. primo membro ante medium.

m Dic. ¶ secundum Mar. de Fan. membro 3. cui coniunguntur duo ver. seq.

n In summa no. ¶ secundum Mart. de Fa. cuius est totum, quod sequitur, 4. & v. membris.

o §. qui transigitur. ¶ Vt intelligas, vide, quod ibi not. & mihi plus placet: & hîc inseruit lecturam secundum Mar. de Fan. de medicinis, de quo s. vj. ver.

p §. mulier. ¶ Hic finitur pen. membrum Mar. qui non posuit clausulam, quæ sequitur, in qua nescio quid velit autor, nec me iura, quæ allegat, informant.

45 educ.deb.l.ius. ¶† Sed nunquid is,cui debentur alimenta,debet percipere salaria pro doctrina? Respondeo,non,vt ff.de alimẽ.& cibar.leg.l.legatis in fine,nisi in casu:vt ff.ad Carbon.l. de bonis. §.non solùm.ff.de admin.tut.cùm plures.§.in primis.ff. vbi pub.
46 educ.deb.qui filium.& l.3.§.pen. ¶† Cæterùm si sunt plures alimenta debentes,debet prætor vnum statuere,per quem præstentur cæteris conferentibus partes suas,ff.de alim.& cib.leg.l.3.§.j. Si autem pluribus alimenta debentur,vel alicui pro eis,omnib⁹ præstanda sunt,& tunc præmoriens proficit debenti, vt ff.ea.l.§. pen.& ff.de vsufruc.dominus.§.j.& arg.ff.de an.leg.Seio.respon. j.ff.de vsufru.leg.si cui.Secus tamen est,si non pro alimentis, sed vsusfructus pluribus simpliciter debetur,vt ff.de vsufr.accrescẽ. si mulieri.& l.j.& l.interdum.& arg.ff.de vsufruc. leg.l.si codicil-
47 lis,respon.j.in fi. ¶† Quid si discordant,& vnus vno modo,& alius alio velit percipere? Responde,is modus seruetur,qui magis cõgruet vniuersis,ff.pro soc.actione.§.Labeo.aliàs se mutuò impedirent.ff.de vsufruc.quoties.vel meliùs:iudex interponat partes suas.Insti.de satisdat.tutor.§.sin autem ipsi.ff.de bon.auctor.iud. possid.in venditione.§.fi.vt cuilibet,si fieri commodè potest,pro parte præstentur,argu.ff.de ope.lib.hæ operæ.§.fi.arg.ff.de ædil. edic.ꝙ si nolit.§.si venditori.Petuntur autem alimenta,& præstãtur iudicis officio,C.de alen.lib.à paren.per totum,ff.ad Trebel. Imperator Adrianus.& s̃.ver.& not.quòd.Vtrùm hæres deducit Falcidiam de alimentis vxori legatis,de hoc s̃.de test.§.j.versi.pone,quidam O.

ADDITIONES NOVAE.

50 Quid est restituere natalibus? Bald.in l.si quis in posterum. de bon.lib.& in auth.quib.mod.nat.effic.leg.Iac.Butr.in l.si quis.de bon.lib.

An bastardus,& naturalis,& similia idem important.glos.super Rub.de concub.

No. quòd filius natus ex secundo matrimonio bona fide contracto viuente primo viro qui dicebatur mortuus esse,sit legitimus,not.gl.in l.miles.§.mulier.de adult.

An per dispensationem,concubinæ filij antè nati efficiantur legitimi,gl.insti.de nup.§.fi.& §.j.de hæred.ab intest.Bal.in l.super. de nat.lib.

Not.ꝙ non sufficit probare possessionẽ quasi filiationis,nisi ꝓbetur legitimæ filiationis,Archi.in c.si forte.de elect.lib.6.& qd habeat probare,Iac.Butr.in l.ff.de probat.& Alb.& Ray. ibidem, & in l.si vicinus.de nup.& l.filium.ff.de his qui sunt sui vel al.vbi Bart.ponit modum probandi.

Pone,facio capitulum de substantia filiationis,puta,quòd sum filius:non probo de substantia filiationis,sed probo quædã accidentia,puta famã,& ꝙ parentes sic me vocabant,& tractabãt, an valeat dicta probatio,Iac.But.in d.l.j.dicit ꝙ non, quia super hoc quod deponunt,non sunt iurati,sed solũ super articulo substantiæ.Bald.in l.non nudis.C.de probat.dicit cõtrium, quia iuramentum includit in se ea quę pertinent directè,vel indirectè ad ipsũ, & ideò ratio non est,ꝙ non sit iuratum ad hoc facit l.momentaneæ. quæ leg.perso.in iud.hab.econtra, quia testis iuratus super fama,deponens super veritate,ideò non probat veritatem:tamẽ arg.ab oppositis istud multum bene facit,per Iac.Butr.

De legitimatione notauit aliquid Bal.& Bar.in l.Gallus.§.quid si tñ.de lib.& post.& in l.fi.C.de sen.pas.& l.eam quam.C.de fideicom.& Ioan.And.in c.per venerabilem.qui filij sint leg.

An positioni negatiuæ,ꝙ non est filius, teneatur quis rñdere, videtur quod non:quia sunt ponibilia,quę sunt probabilia,l.2.§. quod obseruari,de iur.cal.sed ista non vr̃ posse probari,ergo &c. contrarium est verum,quia ista negatiua est probabilis,vt hîc, & d.l. filium.Bar.in d.l.non nudis.

An bastardi,& naturales dicantur de genere,Bar.in l.fi.in fin.C. de natur.lib.& in l.pronuntiatio,de verb.sig.ff.& l.fi.C.eo.ti.Bal. in l.generaliter.de instit.& substi.dicit quòd non,Alb.in auth.licet.de nat.lib.

An spurius dicatur nõ capax,an verò indignus,Ang.in l.j.de delat.lib.x.dicit quòd non est capax,l.j.de nat.lib.& hoc est vtile scire, quia cum relinquitur non capaci, tunc fisco demum applicatur,cùm relinquitur tacitè l.non intelligitur,de iur.fisci:sed quado relinquitur indigno tũc applicat̃ fisco,siue tacitè siue expressè,vt in tit.de his quib.vt ind.Illud tñ not.ꝙ si filio naturali non capaci relinquitur palam applicatur fisco , si ille à quo relinquit̃ nolit hoc legatum in se retinere,& hoc est in illis naturalibus,vide Bal.in l.j.de nat.lib.& l.si pater.de testam.

An cõfessio filiationis facta extra ius in quasi possessione filiationis cõstituat filiũ,donec cõtriũ ꝓbet̃, & si aliquis tractat aliquẽ,vt filiũ suum,ponat eum in quasi possessione filiationis,nisi contrarium probetur,& qualiter debeat capitulare,volens probare aliquem esse filium,Bart.in l.quod Senatus.de lib.agnosc.

An ille qui est in quasi possessione filiationis, possit petere , vt pronuncietur filius,Bar.in l.siue contra.§.Plautianũ.ff.de lib.ag.

Pone,aliquis habens patrẽ diuitẽ,& auũ diuitẽ in cuius potestate est,à quo debeat ali? Iac.de Aret.in l.veluti.de iust.& iure.& dicit ꝙ ad auuũ spectat nepotẽ ipsum pauperẽ alere.Itẽ qd si aliquis habet patrẽ à quo est emancipatus,& filiũ,an filius ꝑ auum,vel auus propter nepotẽ potest recusare alimenta eius scilicet patris inopis,eiusdemque filij quò ad auum? ibidem ponit Iac.de Aret. & ponit etiam in l.si quis à liberis.de lib.agn.

Not.ꝙ filius tenetur alere patrem deportatum & ad locũ exilij mittere sibi victum,vt in auth.de incest.nup.§.si verò contingat.

Maritus debet alere vxorem de bonis suis, non de bonis vxoris,Inn.in c.peruenit de emp.& vend.

Vbi debeant vxori defuncti per hæredes suos alimenta præstari,Bar.in l.Caius.§.fi.de alim.& cib.leg.

De spuriis,de hoc not.Bar.plures qõnes, ĩ l.fi.de his qb.vt ind.

Not.ꝙ per legitimationẽ non efficitur quis legitimus, sed iura legitimationis conferuntur Iac.Butri.in j. constitutione C.vnde remouet impedimentum,& reddit eum iuri naturæ,in quo non erat discretio in coitu.contra facit Rub,quib.mod.na.ef.leg.Bal. contra in l.nuper.C.de natur.lib.

Not.ꝙ leges quæ dicunt, ꝙ alimenta debẽt moderari fm facultatem patrimonij,l.ius alimentorum.vbi pub.ed.deb.debẽt ĩtelligi habito respectu ad ꝑceptionẽ fructuũ,ñ ad valorẽ rei.no.per Bart.in l.Imperator.in fi.ad Treb.& l.cum alimenta.de alim.leg.

An debent vendi bona pro alimentis præstandis, Bart.& Ang. vbi s̃.quòd non,& ita consuluit ipse,& D.Bal.Alb.tenet contrarium prout not.ff.vbi pupil.ed.deb.l.ius alimentorum,Bal.in l.si maritus.ff.sol.matr.

Pone,pater recepit dotem pro filio:posteà filius vult stare per se cum vxore sua,an teneatur præstare alimenta tam filio,q̃ nurui? nec obstat ꝙ non vult stare cum socero,quia concordia maritalis,&c.l.reprehendenda.C.de instit.& substit.sub cond.fac.nec debet discordari matrimonium,l.j.§.fi.de lib.exhib.nam debet esse onus matrimonij vbi est dos,& econtra,vt d.l.pro omnibus.

Pone,vir nullam dotem ex vxore habuit,nec recepit:an teneatur ipsam alere? Respõ.Azo quòd non iure fori,sed iure poli sic. nam vir qui non præstat alimenta vxori suæ potest excommunicari,vt de conuers.coniug.c.j.& 27.q.2.c.Agathosa.præterea debet eam alere, non ea ratione,quia habuit fructum dotis, sed quia ea vti debet,l.in rebus.§.possunt,ff.commod.Vbert.de Bobio distinguit,aut est ei promissa dos pro vxore,sed non data,& non tenetur eam alere:secus si sibi non fuit promissa.

An inspiciatur tempus conceptionis,vel partus,vt aliquis sit legitimè natus,Bal.in l.nuper.de nat.lib.

An filij legitimentur per secundum matrimonium, Bart.in l.j. ff.de concub.& intellige de filiis clericorum.

An alimentis possit renunciari etiam cum iuramento,Bal.in l. pen.C.de collat.

Si vir vxorem alat,an possit petere vsuras dotis,Bal.in l.insulã. ff.sol.matr.§.vsuras.& c.salubriter.de vsur.facit Bar.in l.cum quidam.de iur.dot.Bal.in auth.qui iurat.de bon.auct.iud.poss.& in l. Titia.de solut.per Ang.Inn.& Hosti.in d.c.salubriter.

Mater transiens ad secunda vota,& dans bona in dotem,tenetur de dictis bonis alere filios suos ex primo viro natos, Bal.in l. hac edictali.de sec.nup.

¶Bald.Qui filij sint legitimi.

Hæc materia filiorum naturalium & spuriorum,& concubinarũ, tractatur s̃.de succes.ab inte.An filius,qui habuit partem à patre, eam consumpsit,possit petere alimenta? Dic,quòd sic,ver.sed pone,quidam.G. ¶Cui debeam magis subuenire,an amico fideli,an patri infideli? vers.quid si pater,G. ¶An filia meretrix sit alenda à patre? non:quia potest exhæredari,ver.quid si filia tua.G. ¶An patri exbãnito filius teneatur subuenire.in auth.de pace ten. & ei⁹ viol.c.j.§.si qs hominẽ.Col.x.& vide ĩ.tit.prox.§.muliet. ¶Vxor etiam non dotata debet ali à viro,ff.de reli.l.quod nulla.dum tamen operetur viro,l.sicut.de oper.lib.& in domo viri,si viuit vir sed mortuo viro,etiam extra domum viri,si malè tractatur in domo,§.nũc dicamus.Et intra annum restitutionis dotis mulier debet ali ab hæredibus viri de fructibus suę dotis,ver.sed nunquid. & ver.seq.G.vide G.ĩ.eo.§.an pro alimentis.Quid si mater dimisit filios,& postea vult ad eos redire? ver.qd si accepit.& ver.quid si mater.& vers.quid si dixit. ¶Si maritus dixit,Relinquo vxorẽ meam dominam in domo, ista verba secũdum communẽ vsum loquendi intelliguntur,vt habeat habitationem,& victum,& vestitum concedentem,versicu.quid si quis ita.G. ¶Si autem dixit, Relinquo

Relinquo vxorem meam dominam & vſufructuariam:tũc,ſi qui
dem teſtator habet filios,interpretatur, quòd ſint alimenta reli-
cta.Si verò non habet filios,vel deſcẽdentes,tunc erit vſufructu
aria,ſi aliquis ſit inſtitutus hæres vniuerſalis,C.ſi ſecũdò nup.mu
lier.l.j.in gl.& per Doctores.Si autem iſta verba ſunt adiecta cer
tæ rei,tunc indiſtinctè erit vſufructuaria vera.Et an filij in præiu
diciũ habitationis matris poſſint domum vendere,eſt arg.ꝙ non
ff.de donat.l.Aquilius.In contrarium facit ff.de vſufructu. leg.l.
fundi Trebatiani.ver.item quid ſi in compromiſſo.G.vide de ma
teria pleniùs ff.de legatis ſecundò,l.Titius.§.fi.per Bart.& me,in
l.fi.C.de indicta vidult. ¶ An de legato alimentorum detrahatur
Falcidia,ver.fi.G.tenet,quòd ſic,niſi ſint relicta pauperib. vide de
inſtrum.edit.§.in relictis ad pias.Bald.

a ¶Qui matrimonium accuſare poſſunt [a]. Rubtica.

SVMMARIVM.

1 *Notabiliter facta,niſi diligenter notentur,neglecta cenſentur.*
2 *Impedimento,quod in matrimonium opponitur,ex peccato non prouenĩete,ſed ex defectu,tunc ſoli coniuges ad accuſationem admittuntur.*
3 *Impedimento,quod in matrimonium accuſatur,ex peccato proueniente,quilibet admittendus eſt ad accuſandum.*
4 *Accuſator matrimonij extraneus,ſeu excommunicatus,an ſit admittendus.*
5 *Accuſans matrimonium turpis lucri gratia,repellendus eſt.*
6 *Accuſator quilibet matrimonij repellendus eſt,niſi ſit bonæ famæ.*
7 *Idem poteſt in cauſa matrimoniali eſſe accuſator & teſtis: & qui repelli poteſt ab vno,& ab altero poteſt etiam repelli.*

TItulus iſte generalis eſt,ideoq́; non ſunt hîc libelli ne
ceſſarij,cùm per ſpeciales titulos ſint notati.Sed ne ti-
1 tulus iſte,qui vtilis eſt, negligi videatur: († quia quæ
notabiliter fiunt,niſi diligenter notentur,neglecta eſ
ſe videntur,vt ff.de iniur.l.item apud. §. hoc edictum.) ideo ali-
qua ſub compendio perſtringamus.
2 b I.§.Notandum † igitur eſt [b],quòd ſi impedimentũ,
quod in matrimonium opponitur,
non prouenit ex peccato,ſed ex defectu,vt frigiditas, arctatio,&
maleficium,tunc ſoli coniuges admittuntur ad accuſationẽ ma-
trimonij.extraneorum enim non intereſt:quia etiam illis inuitis
ſimul morari poſſunt,ſi velint,extr.de frig.& malef.conſultatio-
ni.dummodo caſtè viuant,vt xxx.q.v.quod Deo. Idem eſt, vbi ꝑ
errorem petitur diuortium,vt extr.de cõiugio ſer.propoſuit. 19.
q.j.§.j.Idem etiam,vbi agitur ad thori ſeparationem propter adul
terium.tunc enim alterius non intereſt:quia ſe poſſunt reconci-
liare quolibet inuito,ſ̃.de iureiurand.quemadmodum.ad finem.
3 ¶†Si verò prouenit ex peccato,putà conſanguinitatis,vel affini
tatis,tunc quilibet admittitur ad accuſationem ad plenum diuor
tium celebrandum,extra de cog.ſpirituali,tua.Videtur tamen, ꝙ
quandiu ſuperſunt conſanguinei,non ſunt extranei admittendi:
& quòd inter extraneos ſeniores ſunt proponendi , & maturio-
res vicini,extrà eodem,videtur.35.q.6.c.j.& ij.extrà de re iudica-
ta,tonor.Item tam vir,quàm vxor accuſare poſſunt,extr. eodem
titulo,inſuper.Item etiam conſanguinei præferendi videntur in
teſtimonio:quia melius hoc impedimentum ſcire creduntur, ff.
de teſta.Domitius.ext.eodem tit.videtur.dum tamen ſint hone-
ſti & bonæ famæ: quia his tacentibus non carent extranei ſuſpi-
cione:eis verò deficientibus,extraneos bonæ famæ admitto,ext.
de ſpon.cùm in tua.& in præ.c.tua.& de clandeſtin.deſpon. cùm
inhibitio.de frigidis,laudabilem.c.fi. tunc etiam alter coniugum
admittitur,35.q.6.multorum.extr.de diuor.porro.& c. ſignifica-
4 ſti.de conſang.& affinit.c.j.& ij.& c.non debet.in fine.¶†Repel-
c litur ergo generaliter accuſator matrimonij,ſi ſit extraneus [c] cõ-
ſanguineis exiſtentibus.Item ſi excommunicatus,ſ̃.de accu.ver.
item quòd eſt anathema.Item ſi non eſt matrimonium,nec ſpõ-
ſalia ætate prohibente,extr.de deſponſ.impub.ad diſſoluendam.
Itẽ ſi clàm,& nõ publicè accuſat, nec aliquid vult voce propria,
ſed per ſcripturam depromere,nec iurare,extr.eo. à nobis.de ac-
5 cuſ.inquiſitionis.ver.nec ad petitionẽ.ij.q.vlt.per ſcripta.¶†Itẽ
ſi gratia turpis quæſtus accuſat: quo etiam caſu mater repellitur,
extr.eo ſignificante.de teſti.ſuper eo.ij.q.j.prohibentur.C.de in-
of.teſt.filia.quia non obtentu patriæ poteſtatis matrimonia legi
timè cõtracta dirimi oportet,ff.de lib.exhib.l.j.in fi.& l.ſeq. Item
ſi malo zelo mouetur,vt quia odit alterum coniugum, vel aliàs
ex aliqua cauſa ſuſpectus eſt,extr.de accuſ.cùm P.& c.cùm dilec-
tus.vel eſt periurus,vel infamis,vt in præ.c.cùm in tua. & de ac-
cuſat. cùm oporteat.Item ſi tempore contractus ſciens impedi-
mentum tacuit,licet clandeſtinum eſſet matrimonium:quia qui
ſcit,non debet certiorari,extr. de elect.cùm inter vniuerſas. 8.q.
2.illud.ff.de act.empt.& ven.l.i.in fin.Vel ſi dixit intra tempus ad
hoc aſſignatum,vt in præd.c.cùm in tua.& c.inhibitio,niſi fortè
hoc non potuerit tunc ad eius notitiam peruenire:vel ſi fortè ꝑ-
uenit, legitimè impeditus non potuit accuſare, extrà eo.cùm in
6 tua.Sed hoc intellige,prout ibi not.¶†Teſtis quilibet in hac cã
repellitur,niſi ſit bonæ opinionis,& omni exceptione maior,nõ
domeſticus,non familiaris,non ſuſpectus,extr.eo. inſuper.& de
teſtib.in literis.& c.licet.vel recuſans iurare,extr.eo.à nobis.&de
d teſtib.nuper.nec poteſt,ſecundum dom.meum [d],in hoc caſu re-
mitti iuſiurandum, arg.ext.de eo,qui cog.conſ.vx.ſuæ,ſuper eo.
Repellitur etiam hic,quem ſ̃.repulimus ab accuſatione,2.q.7.ip
ſi.& ca.teſtes.extr.de accuſ.cùm oporteat. Conſanguineus verò
admittitur & extraneis præfertur,vbi de conſanguinitatis gradu
quæritur,vt ex hoc matrimonium diſſoluatur,vt extr.e.videtur.
& xxxv.q.vj.c.j.vel quando aliqui debent contrahere,& conſan
guinitatis gradus opponitur,vt in præ.c.cùm in tua.Sed ſi quæri-
tur,an matrimonium ſit contractum,vel non,tunc locum habet
7 præ.decre.de teſt.ſuper eo.¶†In cauſa autem matrimoniali idẽ
e poteſt eſſe accuſator & teſtis ſecundum Papam [e],vt xxxv. q.vj.ſi
duo.& C.de epiſ.& cler.de parentela.extr.de teſtib.cog.pręterea
quod verum eſt,niſi de conſanguinitate coniugum quæratur,vt
in pręd.concor.extr.de conſan.& affi.c.j.ext.de ſpon.cùm in tua.
nam tunc etiam conſanguinei admittuntur.vt in præ.decr.ſuper
eo.In alio autem caſu,quando ſc.quæritur, an contraxit cum ea,
vel non , licet ſint communiter admittendi pater & mater ad ac-
cuſationem & teſtimonium, tamen ſi propter potentiam alteri-
us coniugum habetur teſtimonium alicuius ſuſpectum,repelle-
tur à teſtimonio,ſed non ab accuſatione vt in præ.c. ſuper eo.in
prin.Et idem videtur,ſi dicitur primò cum alio cõtraxiſſe,vel vo
tum emiſiſſe,vel ſi de ſpirituali opponatur cognatione, argu. in
præ.c.ſuper eo.In conſanguinitate autem ſpeciale eſt,quòd nun
quam ſuſpectum debet haberi teſtimonium conſanguineorum,
f ſecundum Papam [f].de hoc ſ̃.de teſte,§.j.verſic.item quòd eſt pa
rens. & ſeq. Et generaliter, quicunque admittitur ad accuſatio-
nem,vel ab ea repellitur,admittitur ad teſtimonium,vel ab eo re
pellitur,dummodo ſit aliàs idoneus ad teſtificandum.

ADDITIONES.

a Habeatur pro repetito,quod dixi de practicis auctorib⁹ ſ̃.de ſpõ-
ſa.libr.j.hoc ſcias.Hoſtienſis in ſumma huius tituli fuit practicus.
formauit enim quinq; libellos,tres poſt principium,vnum ĩ me-
dio,alterum in fine.Inn.etiam de materia tituli ſcripſi ſuper rubri
ca, quod poſt eum poſui· auctor autem, quod hîc colligit, quaſi
totum habuit de ſumma Hoſt.principium de ſecunda rubricella,
reliquum de reliquis.
b Notandum igitur eſt.¶ſecundum Hoſti.in Summa huius tituli,
§.ij.in prin.
c Extrane⁹.¶Hoc nõ probãt iura,quæ hîc allegat:nec de facto ſer-
uatur:ſi dixiſſet,ꝯſanguineis accuſantibus,poſſet trãſire:& ſic in-
telligo c.j.xxv.q.vj.abſurdũ enim eſt dicere,ꝯſanguineis tacenti-
bus matrimonium inceſtuoſum accuſari non poſſe:& tamen,ne
reſtringatur probatio meliùs fiẽda per ꝯſanguineos,ſi eſſent pau
ci, meliùs videretur recipiendus accuſator extraneus, bene facit
de teſtibus,dilecto.Non obſtat etiam accuſantem hoc caſu teſti-
ficari,vt ĩ.dicam.
d Secundum dominum meum.¶Glo.eſt in decre.tuis.de teſti.vbi
ſuppleui de Tanc.Vin.& ipſo Hoſt.qui hoc tenent.
e Secundum Papam.¶Vt ſcripſi ſuper rubr.iſta vltra medium:ſed
nullo modo ſcio animum ampliare,quòd accuſator,qui ſuccum
bens teneretur ad expenſas & intereſſe,ſit idoneus teſtis:ſed is,ꝗ
vel ex officio,vt in decret.præterea.vel ex conſcientia defert cõ
ſanguinitatem coniugum epiſcopo,vt inquirat,etiam forſan no
minando illos,quos ſcire putat,vt ĩ.forma pen.ſatis puto, quòd
de ſua ſcientia ſibi credatur Circa hoc etiam aduertant prouecti,
quòd canones hîc allegati emanarunt, quando prohibitio ante
decret.non debet.erat ſummè difficilis in probando:quæ aſſero
audacter,quòd poſt dec.non debet.nullo modo emanaſſent.
f Secundum Papam.¶Vt ſcripſi eo.tit.ſuper rub.in fi.ſed Hoſ.con
trà,vt ſcripſi eo.tit.videtur.ſuper gl.ex hoc.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter ſit in accuſatione matrimonij porrigendus.*
2 *Quæſtione de periculo animæ orta,non refert,ex qua cauſa probata periculum euitetur.*
3 *Matrimonium ſemper impropriè accuſatur.*
4 *Actione de impedimento matrimonij orta , ſemper debet matrimonium peti nullum pronunciari.*
5 *Accuſatione ſuper fœdere matrimonij orta,procedendum eſt lite non conteſtata.*

6 *Accuſat*

6 *Accusatio non debet in contractu matrimonij locum habere, sed bene denunciatio.*
7 *Repellendus ab accusatione matrimonij, an sit etiam repellendus à denunciatione.*
8 *Viro petitorium contra vxorem intentante, lis est contestanda.*
9 *Matrimonio contracto an, & sub qua verborum forma possit fieri denunciatio.*

2.§.Debet igitur in hac accusatione libellus offerri sub hac forma:
1 Lib.†Coram,&c.propono ego H.contra P. & Bertam,qui se de
facto gerunt & tractant,tanquam vir & vxor,ꝙ ipsi sibi adinuicē
in tali consanguinitatis,vel affinitatis gradu attinent,& sunt con
sanguinei,vel affines,vel compatres,& huiusmodi:vnde non po
test vinculum matrimonij consistere inter eos,nec absq; morta-
li peccato & graui scandalo possunt taliter remanere coniuncti:
quod me legitimè offero probaturum: quare matrimonium ac-
cuso,& ad diuortium prouoco,&peto per vos eos,tanquam ne
fariè cōiunctos, ad inuicē separari,& separandos esse decerni, &
inter eos nullum esse matrimonium,vel esse posse,sententialiter
declarari,& vtrique dari licentiam contrahendi cū alio. Sed hāc
vltimam clausulam necesse non habet apponere, nisi velit. Hoc
probatur extrà de consan. & affi.c.j.& c.non debet.extr.eo.c.j.&
c.insuper.extr.de test.series.de prob.iurauit.de rest.spo.literas. §.
præterea.& plures causæ in libello possunt adduci indistinctè,se-
a cundum do.meum [a],s̃.de act.&peti.§.j.ad fi.ver.pe.†quia vbi de
2 periculo animæ quæritur,non refert,ex qua causa probata peri-
culum euitatur.Si verò alter coniugum agat,concipitur libellus,
3 vt s̃.de consan.& affin.¶†Et not.quòd matrimonium impro-
priè dicitur accusari:quia hæc accusatio licet sit de crimine, non
tamen fit criminaliter,extr.de procur.tuę.nec inscriptio fit in ea,
& magis propriè dicitur denunciari.ad hoc enim debet intentio
dirigi accusantis,vt à peccato cessetur:nec aliter interest: vn̄ sub
4 forma denunciationis concipe,vt j̃.ver.porrò.¶†Hoc etiā not.
quòd vbicunque de perpetuo impedimento agitur,siue ab alte
ro coniugum,siue ab extraneo ,debet semper peti pronunciari
matrimonium nullum esse,& quòd habeant,tanquā cōiuncti ne
5 fariè,separari.¶†Cæterum libello oblato,coniuges citabuntur
dabuntur induciæ legitimæ,vt s̃.de dilat.fiet litis contestatio:iu-
b rabitur de veritate dicenda,extr.de resti.spol.ex literis [b].de accu.
illa.aliàs sententia non valebit,extr.qui filij sint leg.per venerabi
lem.§.i.nisi fortè contumaciter abesset, extr.eo.c.j.de quo dic,vt
c ibi [c]Papa dixit [d].Quòd si fiat accusatio super fœdere matrimonij,
d putà quia dicitur inter coniuges consanguinitas,vel aliud impe-
dimentum esse,tunc procedetur lite non contestata:secus,si ꝓp
ter adulterium ad thori separationem agatur,extr.vt lit.non cō-
te.c.j.& c.quoniam.§.porrò.Sed tu dic,vt prædixi, secundum ea,
quæ no.s̃.de teste,§.nunc tractemus.in fi.Si verò hi,quos res prī
e cipaliter tangit,volūt venire,vel defendere,dicit dom.meus [e],ꝙ
accusatio est in ecclesia publicanda:vt si quis cognatus, vel ami-
cus, vel eis deficientibus quilibet extraneus velit defendere ma-
trimonium,admittatur:arg ff.ex quib.cau.in pos.ea.hoc aūt.&de
dam.inf.l.4.§.prætor.etiam cōiugibus inuitis,arg.ff.de lib. causa,
l.j,2.& 3.ff.de ap.non tantùm.23.q.j.paratus.prope fi.& q.4.ipsa
pietas.versus prin. ext.qui fi.sint leg.perlatum.ext.e.c.j.Et defen
sor iste poterit repellere accusatorē ante litem cōtestatam,vt in
præ.c.ad dissoluendam.postea verò non,cùm hæc exceptio sit di
latoria,ext.de re iud.inter monasterium.quòd si nullus defensor
appareat, iudex ratione præuia de plano ex officio suo inquirat:
&probato coram eo legitimo impedimento debita grauitate ad
hibita sententiam diuortij proferat inter coniuges:idipsum etiā
potest facere nullo accusatore apparente,infamia super hoc or-
ta,vt dixi,citatis tamen,quos tangit, & publicata accusatione, vt
suprà dixi,extrà de diuor.porrò.in fi.de off.ord.c.j.de accus.quali
ter.2 §.debet.Sed & iudex cōsiderare debet personam accusato-
ris & testis,vt eos repellat,si viderit repellendos,vt s̃.de offi. iud.
ver.impedit.Item an coniuges se diligant verè,vt nunc eorum ꝯ
fessio cum aliis adminiculis præiudicet in primo & secundo gra-
du,an fictè,vt tūc nullam præsumptionem inducat,vt ext.de eo,
qui cog.consan.vx.suæ,super eo.& ca.de illa. Item an sit fama de
hoc,quæ adminiculum præbet,extr.de spon.cùm in tua. 35.q.6.
si duo.& in præ.c.porrò.& semper in dubio pro matrimonio iu-
f dicet,extr.de testa.licet.2.in fin.ff.de pœnis,absentem [f].Sed quæ
6 dicta sunt,locum habent in matrimonio iam ꝯcto.¶†In contra
hendo autem locum non habet accusatio,sed duntaxat denunci
atio,vt in præ.c.ad dissoluendam.& hoc quandoque fit sine scri-
g ptis [g]:melius tamen fit, & tutiùs in scriptis,arg.in præ.c.literas.&
in præ.c.à nobis.& hoc modo fit:
h Forma [h].Ego H.vobis domino tali episcopo,vel officiali signifi-
co,& denuncio,ꝙ tractatur de matrimonio ꝯhēdo inter H.&T.
quodq; matrimoniū nō debet,nec potest esse,vel ꝯhi inter eos.
nam sunt ꝯsanguinei,vel affines in tertio, vel quarto gradu,hoc
modo:Nam B.& T.fuerunt frater & soror:&computet clarè gra
dus,vt extr.de testib. c.series.de consan.& affi.tua.Sed tamē hoc
non est necessarium in libello,sed in probatione sic:&postea nō
minet testes,dicens,& hoc sciunt talis & talis.Nec etiam hoc ne-
cessarium reputo,nec etiam hîc necessariò monitio trina exigit̃,
cùm alia crimina denunciantur,vt s̃.d̄ denun.ver.sed qualiter.qa
& si velit,non potest vnus alterum dimittere sine iudicio eccle-
i siæ [i].vt in præ.c.porrò.& eo.ti.significasti.35.q.6.multorum. 32.
7 q.2.c.2.& §.in hoc.c.j.¶†Sed nunquid is,qui repellitur ab accu-
satione,repelletur & à denūciatione?Respon.sic, secundū dom.
meum,vt not.in Summa eo.titul.§ dictum est.ver. sed nunquid.
8 ¶†Et no.quòd si viro intentante petitorium,lis contestāda est:
si tamen postea mulier petit restitutionem,sola petitio vxoris ꝓ
cedet,vt extrà de restit.spol.ex conquestione.& de causa posses.
& propr.pastoralis.Sed si vir īpetrat literas super petitorio, vxor
coram eodem iudice poterit agere possessorio:de quo dic,secū-
k dum Papam, prout no.in præ.decr.ex conquestione [k].¶†Porrò
9 vbi matrimonium etiam iam est contractum,potest fieri denun
ciatio inscriptis,& generaliter:& fiet hoc modo:
Forma.Coram,&c.propono & denuncio,ꝙ matrimoniū & spō
salia inter P. & Bertam de facto contracta stare de iure non pos-
sunt,pro eo,ꝙ inter eos est cōsanguinitas,vel affinitas in tali gra
du,vel pro eo,ꝙ idē P.priùs contraxerat cum Titia adhuc viuen
te:vel quia Bertam,vel eius filium, vel econtrà de sacro fonte le
uauit vel quia idem P.Sempronia eius legitima vxore viuente ei
dē Bertæ fidem dedit,ꝙ cum ea contraheret post mortem Sem-
proniæ,& eam illa viuente cognouit:vel machinatus est in mor
l tem primæ vxoris,vel frigidus,vel maleficiatus est [l]:&sic de aliis,
vt suprà in titulis specialibus est notatum.

ADDITIONES.

a Secundū dn̄m meū.¶Dixit hoc ipse Host.in summa huius tit.in fi.remittit autem ad tit.de lib.ob.§.3.vbi Tan.dixit,hoc est certū, quòd plures causæ possunt concurrere:quod cuique patet:& cōcurrentia aggrauat culpam:ergo eò magis omittenda.
b Ex literis.¶Causata fuit hæc falsa allegatio à Summa Hosti.hoc tit.§.ij.ver.oblato libello posset sic stare,literas.& de iureiu.ex literis.
c Dic,vt ibi.¶Dic hodie,vt in cle.de iudi.dispendiosam.&de verb.sig.sæpe.
d Papa dixit.¶Quod scripsi eo.tit.super rub.
e Dominus meus.¶in Summa huius ti.§.ostendendum.ante finē, vnde sumptum,quod sequitur vsque ad vers.sed & iudex.qui superiùs fuit de §.dictum est.vers.iudex autem.
f Absentem.¶Sumptum de Summa Host.q.fi.ver.in summa.
g Sine scriptis.¶Meliùs tamen & tutiùs fit in scriptis.
h For.¶Host.fuit in Summa huius tituli ad fin.
i Ecclesiæ.¶secundum Host.vbi s̃.
k Ex conquestione.¶Ibi scripsi super verbo,iudicibus.
l Vel maleficiatus est.¶Ad hoc dico,quòd non admittitur extraneus denuncians,vel accusans,vt s̃.in prin.dictum est.

a ¶De diuortiis [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Hanc rubricā nominatim non receperunt prædicti auctores,sed multos libellos, de quibus suprà,formauerunt, quibus diuortiū petebatur:speciales etiam libellos Ros.Host.& Bonagui. ac Aegid.j̃.videbis.Quæstio dominicalis 28.an propter consanguinitatem facto diuortio,is qui ante diuortium despōsauerat mulierē, illam repetere possit?videtur expediri per decr.ij.de eo, qui dux. in mat.Lxiiij.de resuscitato,an vxorem recuperet,vide de frigid. fraternitatis.super verb.miraculum.& de aliis similibus,quæ incidunt,ibi etiam vide.

SVMMARIVM.

1 *Diuortium diuersis modis fieri potest.*
Vxoricida,vel matricida non potest matrimonium contrahere: quòd si contrahat,non tenet.
2 *Disparitas cultus impedit & dirimit matrimonium.*
3 *Diuortio ad tempus,vel quo ad thorum facto,qualiter sit libellandum.*
4 *Diuortio,quo ad thorum facto,debet vxor dotem amittere.*
5 *Diuortium fieri dicitur,vbi duorum fidelium alter transit ad hæresim,vel infidelitatem.*
6 *Mulier asserens ecclesiam in sententia super causa matrimoniali lata deceptā, qualiter formabit libellum.*
7 *In matrimonij separatione qua forma sit iurandum.*

1 Diuortium † quandoq; fit in perpetuum, & quandoq; ad tẽpus, putà quo ad thorũ. In perpetuũ, vt in multis casibus s. in diuersis titulis annotatis. Item q vxoricida vel matricida non pt contrahere: & si ꝯxerit nõ tenet, ext. e. c. j. quod intelligo cum eo, vel cum ea, qui, vel quæ machinata est in mortem, extra de eo, qui duxit in matrim. c. j. & c. pen.
a & fin. vnde sic libellus concipitur [a]:
Lib. Coram, &c. propono contra P. virum meum, à quo peto separari, quia primam vxorẽ interfecit, ad hoc, vt me haberet vxorem: quare debet sine spe coniugij remanere, 33. q. ij. interfectores, & in præ. concor. & extrà de conuer. infid. c. j. respon. j. Sed ne iste libell⁹ faciat te errare, scias, q vxoricida prohibetur matrimonium contrahere, vt in prædicto c. interfectores. & eadem quæstione, admonere. circa medium versus fi. Si tamen ꝯxerit, tenet, arg. ea. q. quicunq; ibi, aliamque duxerit, &c. & c. interfectores. & in præd. decre. j. de conuer. infid. in fi. Sed si interfecit eam, vel machinatus est in mortem eius, ad hoc, vt haberet aliam, nõ potest vnquam illam habere: & si contraxerit cum ea, non tenet, vt in præd. decr. de conuer. infid. in prin. Sic intelligitur extr. de eo, qui duxit in matrim. quã pol. per adult. super eo. & c. significasti. & sic intellige præmissum libellum. Gof. tamen dicit, non sufficere ma-
b chinationẽ, nisi & secundam polluat prima viuente, vt e. tit. c. fi. [b] Eadem intelligas in vxore, quæ diximus in viro: quia non ad imparia iudicãtur, 32. q. j. si quis. vel forma libellum. vt suprà de eo,
2 qui duxit in matrim. quam pol. per adult. ¶ † Item disparitas cul-
c tus impedit & dirimit: vnde sic libellus concipitur [c]:
Lib. Coram, &c. propono ego Berta mulier contra P. q contraxi cum eo matrimonium, credens eum fuisse catholicum, qui tñ pa-
d ganus, vel gentilis [d], vel Iudæus est: quare peto matrimoniũ huiusmodi sententialiter separari, extrà eo. quanto. & c. seq. 28. q. 1. idololatria. & c. caue. & seq. & c. Iudæi. & seq. C. de Iudæ. ne quis. & l. seq. C. de sponsal. l. fi. C. de epis. caud. & si legibus, Eodem mo-
e do conqueror, si contraxit cum hæretico non baptizato [e]. Sec⁹, si esset baptizatus: quia tunc teneret matrimonium contractum,
f vt in præ. c. non oportet [f]. Vel sic concipitur.
Lib. Coram &c. propono ꝯ Bertam vxorem meam, q me ex infidelitate ad Christi fidẽ trãseuntem, ipsa nolens fidẽ Christi suscipere, mecum renuit cohabitare: vel vult, sed non, nisi vt me ad infidelitatẽ pertrahat, vel non vult sine contumelia Creatoris: quare peto ab ea separari, & separari debere sententialiter declarari, mihiq; dari licentiam cum alia contrahendi, extrà eod. c. quanto.
3 & c. gaudemus. & in præd. c. idololatria. ¶ † Ad tempus autẽ, vel quo ad thorum, fit diuortium, putà propter adulterium: vnde sic
g libellus concipitur [g]:
Lib. Coram, &c. propono & denuncio contra Bertam vxorẽ meam, & eam accuso, q ipsa tali anno, mense, die & loco, regnante tali rege, cum T. in tali ciuitate, & domo, camera prima, committens in legem matrimonij, adulterium perpetrauit: quod me offero legitimè ꝓbaturum: quare peto ab ea separari, quo ad thorum & mutuam seruitutem & cohabitationem & exhibitionem necessariorũ: & nos separandos esse sentẽtialiter declarari, super
h hoc vestrum officium implorando [h], 2. q. 8. libellorum. extrà de procur. tuæ. extrà eo. c. 3. & v. extrà vt lite non contest. c. j. de iure iur. quemadmodum. ff. ad leg. Iul. de adul. is cuius. & l. si maritus. extrà de spons. ex parte. de conuer. coniug. ex publico. 32. q. i. dixit. nec tunc fiet inscriptio, vt in prædicto c. tuæ. Quidam autem addunt sic ad prædictum libellum: peto etiã ccc. lib. Turon. quas ab ea consecutus fui cum centum lib. quæ faciunt tertiam partẽ quantitatis dotis, cùm ipsa B. liberos nõ habeat, mihi adiudicari. Si verò liberos haberet, nõ peteret tunc nisi dotem, quam recepit, extrà de donat. inter virum & vxor. plerunque. C. ad leg. Iul. de
4 adulte. auth. si adulterio. ¶ † Sed vbi petit dotem, debet scribere, quo ad eam, in auth. Collat. 8. vt liceat matri & auiæ, §. quia verò plurimas. & pone hìc, vt patet suprà de accusatore, ver. item con-
5 tra agentem. ¶ † Item fit diuortium, quo ad thorum, si duorum fidelium alter transit ad hęresim, vel infidelitatem: vnde sic libellus concipitur:
Lib. Coram, &c. propono contra Bertam vxorem meam, q ipsa diabolo instigante transiuit ad infidelitatis, vel hæreticæ prauitatis errorem: quare peto ab eo, &c. suprà in proximo libello, extr. eodem, de illa. & c. seq. in fin. extrà de conuer. coniug. ca. vltimo.
6 ¶ † Quòd si mulier asserat ecclesiam in sentẽtia super causa matrimoniali lata fuisse deceptam, sic concipitur libellus:
i Lib. [i] Coram, &c. propono contra P. quòd ipse mecum contraxit legitimè matrimonium per verba de præsenti, & carnalis fuit inter nos copula subsequuta: quare peto ipsum mihi adiudicari in virum, & eum cogi, vt me tanquam vxorem, retineat, & maritali affectione pertractet: non obstante sententia diuortij per talem lata, si sententia dici potest, cùm in ea ecclesia decepta fuerit euidenter, extrà de re iudic. lator. & c. consanguinei. & c. seq. 35.
k q. ix. c. loci nostri. §. quia ergo. & c. seq. Dicunt tamẽ quidam [k], q non est necesse in libello poni deceptionem ecclesiæ: sed si contra libellum obiiciatur de sententia, respõdebitur, quòd talis sententia non transit in rem iudicatam, vt in præd. iuribus. Sed ego non sine causa pono. nam stabitur sententiæ, donec ostendatur ecclesiam deceptam fuisse, vt in prædicto capitulo, cõsanguinei.
l in fin. & c. lator. in fine [l]. ¶ † In summa nota, quòd cùm aliqui se-
7 parantur, taliter vir iurabit:
m Forma. Ab isto die in antea [m] tu per nullum ingenium te sociabis huic tuæ consanguineæ, nec in cõiugio, nec in adulterio, nec cum illa ad vnam mensam manducabis, vel bibes, aut sub vno tecto manebis, nisi in ecclesia, aut in alio loco publico, vbi nulla suspicio mala possit esse, vt ibi coram testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquamini, nec aliam coniugem accipies, nisi forte post actam pœnitentiam tibi licentia data fuerit ab episcopo tuo, aut eius misso: sic te Deus adiuuet, & hæc sancta Dei euangelia. Hæc forma habetur 35. q. 6. ab isto. j. Sacramentũ verò, quod præstat vir vxorem reconcilians, habes s. de spon. §. fin. versi. licet autem. potest enim eam reconciliare, vt s. de iureiur. quemadmodum. ad fin.

ADDITIONES.

a Concipitur. ¶ Secundum Roff. vbi quintum impedimentum, scilicet criminis, prosequitur.
b c. fi. ¶ Vt scripsi in præ. c. j. de conuer. infid. in gl. nunquid deficiẽte adulterio, requiritur machinatio vtriusque: quo interueniẽte sufficit machinatio alterius. ibi vide.
c Sic libellus concipitur. ¶ Secundum Roff. vbi sextum impedimẽtum prosequitur.
d Vel gentilis. ¶ Roffr. hoc dixit, patarenus, vel alterius sectæ. hoc causam dedit ver. seq. Item scias, q Rof. formato prædicto libello dixit illum procedere, nisi ille infidelis ad fidem redire voluerit. hoc dixi per c. Iudæi. statim allegatum, hoc est falsum, & illud cap. loquitur de matrimonio ꝯcto in Iudaismo muliere postea ꝯuersa. Vnde dicit ibi tex. quæ iam in Christianam translata est fidem, illa bene tenetur: sed in casu libelli matrimoniũ nullum: licet ergo ille conuertatur, non est matrimonium, nisi de nouo cõsentiat.
e Non baptizato. ¶ Impropria locutio. facit, quod no. xxiiij. q. iij. §. quia verò. & vide, quod dixi de cond. appo. §. vltimo, super prima glossa.
f Non oportet. ¶ Ad hoc de hæreticis, decreuit. lib. 6. & hoc sequi debet. vel sic, &c. hoc dico: quia Sic, non respicit proximè dictum sed præcedens.
g Concipit. ¶ Omittit libellũ Rof. qui sine solennitate infrà scripta posuerat in duabus virgulis. Iste aũt libellus fuerat ad literam Hosti. & quod circa illum hìc sequitur in summa huius titul. §. iij. post prin. cui concor. Bonagui. & Aegid.
h Implorando. ¶ Mar. de Fan. formans libellum mulieris cõtra virum breuiter concludebat: vnde peto ab eius cohabitatione & seruitute, qua ei teneor, per vos absolui.
i Lib. ¶ Secundum Bonagui. parte ij. vbi libellos formát, ante medium: vbi plenè de hoc prosequitur Aegid. c. ccix.
k Quidam. ¶ Bonagui. qui prælegit, q non ponatur quòd nõ fiat deceptionis specificatio, nisi petaĩ. nã vtile est actori diuersas causas prosequi, de quo s. de lib. concep. in fin. Dicunt tamen prædicti Bonaguid. & Aegid. deceptionem probari, si appareat sententiam latam per falsos testes, de test. sicut. vel falsa instrumenta, C. si ex fal. instru. l. fi. Vel non fuit seruatus ordo debitus, C. de sent. & interloc. l. prolatam. vel docetur iudicis corruptio, C. de arbit. l. arbitrator. vide, quod dixi in decr. consanguinei. super j. gl.
l Lator. in fi. ¶ Parũ releuat hoc dicere, sed cùm exceptio rei iudicatæ veniat in vim dilatoriæ, si placet proponenti, de lit. contest. c. j. lib. vj. meliùs videtur id proponere in libello, vt sic principaliter, non incidenter examinetur articulus.
m In antea. ¶ Vide, quod dixi supra de sponsa. §. ab isto die in antea. & §. postremò. vltra principium.

a ¶ De donatione inter virum & vxorem, & de dote post diuortium restituenda [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Rubrica duplex apud Legistas non est sic vnita: sed de his lõgos habent tractatus. Host. autem copiosè de his instruens Canonistas, dilatauit hanc rubricã in Summa, interserens quatuor rubricellas, & demum prosequẽs legalem materiam rerum amotarũ,

SUMMARIUM.

1 *Instrumentum qualiter sit super donatione propter nuptias conficiendum.*
2 *Instrumentum qualiter possit in sponsalitia largitate confici.*
3 *Sponsalitia largitas quæ dicatur.*
4 *Donatio propter nuptias, & dos inter se seruari eãdem æqualitatem requirũt.*
5 *Mulier possidens res dotales, viro eas vendicante, an possit excipere, quòd vir non dedit ei donationem propter nuptias æquiualentem.*
6 *Soluto matrimonio qualiter dos ad mulierem, & donatio propter nuptias reuertatur ad virum.*

IN hoc titulo primò super donatione propter nuptias, quam vir facit vxori: secundò super dote, quam vxor dat viro, vt ext. eod. nuper. in fin. instrumenta formabimus: tertiò verò libellos cõcipimus.
1 †Super donatione igitur propter nuptias sic conficietur instrumentum:
a Forma [a]. T. dedit & concessit ac donauit ex causa donationis propter nuptias P. sponsæ & vxori suæ pro se & pro omnibus suis, & dicti T. communibus filiis recipienti medietatem insuper & quar
b tam partem [b] omnium bonorum suorum mobilium & immobilium præsentium & futurorum ad habendum, tenendum & possidendum, & quicquid sibi & dictis communibus eorum filiis deinceps placuerit, faciendum, promittens ipsi P. pro se ac dictis cõmunibus eorum filiis per stipulationem solennem præfatã propter nuptias donationem firmam, ratam & gratam habere & tenere, nec contrà facere, vel venire per se, vel per aliũ quacunque ratione, vel causa, seu ingenio de iure, vel de facto sub pœna. c. marcharum argenti solenni stipulatione promissa, ac refectione dãnorum & expensarum litis, & extra, ac obligatione omnium bonorum suorum: qua pœna soluta, vel non, præmissa omnia & singula firma perdurent. Hæc forma probatur extrà eo. c. fi. C. eo. donationes. extrà de emp. & ven. peruenit. ff. de iure do. profectitię. & C. de don. ante nup. si à sponso. & l. si liberis. & l. si ex constãte. & l. fin. Quidam etiam addunt, Constituens me dicta bona possidere, donec corporaliter sua auctoritate possessionem apprehẽderit: quam rem ei defendere & auctorizare promisit: quam donationem ideo fecit, quia ab eo dotẽ eiusdem æstimationis accipit, s. tantum: quæ omnia, &c. C. de don. ante nup. l. pe. & fi. ¶
2 † In
c sponsalitia autem largitate sic potest concipi instrumentum [c]:
Forma. Ego H sponsus & donator do & dono tibi G. dilectissimę sponsæ meæ & futuræ vxori meum annulum aureum cum optimo saphiro, & tales pannos, & tales inaures, & tales catenas argẽteas, & tales res ad habẽdum, fruendum, & quicquid tibi placuerit, faciendũ: quarum tibi possessionem trado, & me ipsas tuo nomine cõstituo possidere: vel si est immobile, quod donatur: dicatur: de qua re tibi præsentialiter possessionem & tenutam trado: quæ omnia suprà scripta, & c. C. de don. ante nup. si à sponso. & l.
3 conuentum. ¶Et scias, † quòd sponsalitia largitas dicitur illa, quam sponsus facit sponsæ, vt supra: cuius reliquiæ seruãtur in annulis & aliis munusculis, quæ spõsæ donant. Põt igit spõsus spõsæ donare, & econuerso: quę donatio in se cõditionẽ habet, vt ita demum retineri possit ab accipiente, si per eũ nõ stat, quò minus matrimoniũ cõpleatur: alioquin quod datum est, repetetur: si verò casu matrimoniũ impeditur, si quid sponso dedit spõsa, reuocat in totum, vt in

ADDITIONES.

¶ quę succedit inter coniuges in locum actionis furti, de qua infrà de fur. in vlt. col. ver. porrò cùm constante. & vides, quòd auctor nil directè prosequitur de donat. inter cõiuges prohibitis: ibi autem Hostien. de hoc facit specialem rubricellam: & est tertia, quã per v. membra per §§. distincta prosequitur: & de parte illa Roffr. bene fecit rubricam ante fin. operis, vbi de senatusconsul. Aemiliano, de quo fortè auctor non aduertit: sed plus credo eum aduertisse: quia tamen Roffr. non practicauit libellos, & positiones ponendo, ideo omisit. Posuit autem, quæ concurrere debent, vt senatus locum habeat, & xviij. casus collegit, quibus tenet donatio inter coniuges: quorum tamen aliqui sunt exempla regulæ datæ eod. tit. in princip. vt prędixi. Hostien. sub hac rubrica ponẽs quatuor rubricellas, ponit primam de donat. ante nupt. quæ etiam dici potest Propter nuptias, C. eod. tit. l. fi. in prin. & aliàs dicitur dotalis, eod. titu. plerunque. vbi de hoc: quandoque sponsalitia largitas, in authent. vt spons. largitas, Collat. i. & vt ibi nota. in princ. illud impropriè dicitur donatio, vel largitas: sicut & quandoque impropriè ponitur dos, eodem titul. & si necesse. & c. seq. Quomodo autem fit pro securitate dotis, & quomodo fructus huiusmodi non pertinent ad vxorem, sed ad virum, & alia circa materiam, ibi plenè prosequitur: vide, quod scripsi eod. tit. c. vlt. in gl. ad quid valet. ibi plenè soluitur: ad quid valet vxori hæc donatio, quam in vita vir possidet, & in morte ad ipsum reuertitur. Sed quæro, quod Hostien. ibi tangit: Contraxit cum M. recepta dote: & illa tunc donationem non petiit, post tempus id petit, scilicet sibi donationem hanc constitui. Ego dico, & sic est verum, has donationes in ciuitate Bononiensi non vsitatas iam xxx. annis elapsis etiam tempore Roland. vt ipse dixit post formam, quę hîc ponitur in princi. & sic per dissuetudinem erant abrogatæ, sicut & leges, iiij. distin. §. leges. C. de caduc. tol. l. vna, in princ. Item addo vxoris non interesse, cùm ego non fuerim stipulatus lucrifactionem dotis. Odof. dicebat vxorem audiendam, per l. pen. & vlt. C. de donat. ante nup. vbi patet, constante matrimonio dotẽ & donationem fieri posse & augeri: nec arctat, quòd hæc fiant ab initio. Item donatio ista fit ad securitatem vxoris pro dote, non propter fructus, vt suprà dixi: & posset esse, quòd maritus non haberet plus in bonis, quàm sit dos: facit C. ad Velle. authen. siue. & quod de consuetudine allegabatur, procedit in consuetudine contraria: & sic loquatur l. j. C. quæ sit longa consuetud. Ad hoc vltimum facit, quod scripsi de consuet. c. fin. lib. vj. in princip. Ad primum facit infrà §. j. versi. quid ergo. Et ibi remittam quæstionem de testatore, qui dixit, lego vxori meæ dotem suam, quæ fuit mille, & est apud Petrum: scripsi super rubrica de testam. post princ. Est sciendum ad secundam partem rubricæ, quòd Alber. Pap. super l. j. C. de dote cau. non nu. quæsiuit de viro, qui in publico instrumento confessus est vxori se recepisse dotem centum libras ab illo pro dote: & sic iurauit: moriens in testamento dixit se nil recepisse in dotem: mulier agit contra hęredem repetendo dotẽ: hęres excipit illam non numeratam. Simile in facto, quod not. s. de donatio. in quæst. ij. Contra hæredem, vt dicit, facit iurm: non tamen putes, quòd obliget hæredem ad periurium, tam ex eius forma, quàm per ea, quę scripsi de iureiur. veritatis. super vlt. glo. sed videtur validare contractum, in authent. de nupt. §. disponat. Contra mulierem facit: quia dolo petiit, quod non numerauit. Nec obstat iuramentum habens tacitam conditionem, si sequatur numeratio, C. de non num. pec. l. fin. de quo vide concord. de iureiuran. quemadmodum. in gl. ij. Dolus igitur mulieris sibi patrocinari non debet, nec sibi quærere actionem, ff. de dolo, l. j. §. j. & de arbit. l. ita demum. Et si decessit maritus intra tempus proponendę exceptionis non numeratæ dotis, heres id poterit: sicut viuens posset intra tempus residuum, C. de non num. pe. si intra. ff. de regul. iur. hæredem. nec est credendum maritum in morte mentitum, j. q. 7. sancimus. C. ad leg. Iul. rep. l. vlt. ad fi. Repelletur ergo mulier exceptione doli, nisi probet pecuniam numeratam. In contrarium testator in testamento suis verbis nocere non potuit, nisi hæredi, ff. de pig. act. l. Caius. C. debitorem ven. pig. impe. non posse, l. j. C. de probat. rationes. & authent. quod obtinet. per quam videtur hoc terminari. Item potius videtur machinatio fuisse in testamẽto, quam à principio. facit extrà de præsum. literas. in authen. de æqual. dotis. versi. quod enim. ad fin. ij. colum. Alb. Gal. distinguit, an illa confessio fuerit constante matrimonio, an priùs, primo casu non valet: quia censetur donatio, quæ inter cõiuges est prohibita constante matrimonio, C. eodem tit. donationes. & per totum, & extrà eod. tit. c. fin. Nec dicas, quòd confirmetur morte, vt ibi: quia contraria voluntas apparuit dicẽdo, vt ponit thema: plus tamen placet Alber. quòd per illa verba reuocata nõ esset, sed requiratur expressa reuocatio. Declaro hoc: vir dicens, quòd non habuerat dotem, nisi aliud addat, non per hoc donationem reuocat: poterat in hoc allegare actum suum meritorium. Item per hoc illam induceret ad suffragia animæ suæ prebenda, & his similia. Secundo casu, quando confessio viri fuit ante contractum, videtur, quòd mulier habeat probare numerationem re ipsa, C. qui pot. in pig. hab. l. assiduis. & de bonis proscrip. l. si quis. & de præscript. xxx. ann. cùm notissimi. §. illud. & in l. j. in princ. allegata, quæ dicit, quòd dotem facit numeratio, non scriptura. Hoc verum putat, nisi instrumentum confessionis, secundum eum, factum fuisset post prima dotalia instrumenta: quia tunc cessaret exceptio, C. de non num. pecu. l. in contractibus. §. j. Vbi autem quis confitetur se recepisse dotem, quam non recepit, distingue, vt scripsi extrà de fide instrumen. si cautio. super gloss. penult. quod etiam recitat Alberic. sed ibi pleniùs: quòd etiam ponit Hostien. sub rub. de dotibus promittendis, §. quid si maritus.

a Forma. ¶Rolan. parte secunda, & c. viij.

b Partem. ¶Quare sic locutus fuerit Roland. non video: nec in sua Aureola declarauit: debuisset ẽt auctor hæc mutare: hoc dico, quia dubium est, an donat tres partes de iiij. vel v. de viij. partibus bonorum suorum: hoc per illud, insuper.

c Concipi instrumentum. ¶Et fuit Mart. de Fan. mihi chart. iiij. & quæ sequuntur, ipsius sunt, vsque ad ver. & nota.

a vt in præ.legib.[a] & de hoc j.§.fin.¶†Et not.quòd in donatione
4 propter nuptias,& in dote seruanda est æqualitas,vt in auth. de
5 equal.dot.§.hoc igitur.& §.decreto.¶†Quid ergo si mulier pos
sidet res dotales,viro eas vendicante ipsa excipit,non dedisti mi-
hi donationem propter nuptias æquiualentem?Respon.obtinu
it,quòd mulier sibi potest consulere per retentionem,nec coge-
tur res dotales restituere non accepta donatione propter nupti-
b as,C.de don.ante nupt.auth.dos data[b].¶†Item qualiter soluto
6 matrimonio dos ad mulierem, vel donatio propter nuptias re-
uertatur ad virum,no.extrà eo.c.fin.Constante autem matrimo
nio vxor nequit dotem repetere,nisi in certis casibus, vt C.eo.si
constante.& C.de iure dot.vbi adhuc.& extrà de ꝯsuet.ex parte.

ADDITIONES.

a Vt in præ.legibus.¶Et de hoc j.§.fin.

b De don.ante nup.auth.dos data.¶Vide,quod ibi not.per glo.& per Cyn.& eris inuolutus.Ibi autem in fi.j.gl.ponitur dictũ Azonis,quòd mulier non habet petere, quòd sibi constituatur donatio:quia constituta est ipso iure secundum quãtitatem dotis: sed habet petere,vt tradatur:& sic quæstio ista loquitur etiam in excipiendo.Hu.&G.quia petit constitui condictione ex lege,& postea petit tradi:& sic variantur libelli.Mihi placet,quòd vnico iudicio & libello & planis verbis vxor in libello dicere possit se cẽtum dedisse in dotem:vnde peto à te centum nomine donatiõis ꝓpter nuptias:hoc maximè in nostro foro,de iudic.dilecti.Quãdo autem mulier soluit dotem,& vir stipulatus est lucrifacere dimidiam,vxor aũt non petit donationem pp nuptias eodẽ viuo, quam si habuisset etiam pacto de lucrando non apposito,intelligeretur appositum,vt ipsa ẽt dimidiam lucraretur:moritur maritus,&ipsa vidua vult lucrari dimidiã in bonis mariti illius quãtitatis,cuius fuerat dos.hîc variant Doctores:quia Accur.tenet,ꝙ nulla æquatio p̃t fieri de nullo:sed si fuisset etiam minima donatio constituta,illa bene intelligitur æqua in lucrifactione, vt ibi ĩ l.fi.eo.tit.§.fin aũt.sed quòd ipsa nihil,& maritus,si superuixisset, lucratus fuisset dimidiã,secundũ prædictum Azo. quod placuit etiam Mar.gl.si donatio censetur constituta ipso iure statim constituta dote in tanta quantitate,&eodem pacto lucrifactionis qđ non procedit:& tñ,etiam si illa opinio esset vera,quòd intelligeretur ipso iure constituta donatio,adhuc non approbatur illa solutio,licet nullum penitus:quia nec donationis cõstitutio:& sic nec pactum possit reduci ad aliquod: tamen aliquid potest reduci ad nullum.Dicemus ergo,ꝙ eo casu pactum lucrifactionis de dimidia factum marito, reduceretur ad nullum,& sic seruatur iꝰ volens æqualitatem.Item §.si autem.bene reducit nullum ad aliquod,s. quando ab vtroque facta est dotis datio & donatio: sed alter solùm fecit pactum de lucrifaciendo:quia tunc bene reducitur nullum ad aliquod,ad quantitatem scilicet à reliquo stipulatam,vt dixi s̃.Hoc vltimum etiam expressit Hosti. tit.prædicto, §.2.Quid ergo sit dicẽdum?primum autem non:& idem hîc addit. Tñ tu Canonista contenteris in hac materia de ibi per eum scriptis,vbi videbis in prædicto §. ij.in prin.quomodo prouidetˀ pauperi recipienti magnam dotem in summa, in qua donationẽ facere non posset.

ADDITIONES NOVAE.

Quod maritus possit donare vxori suæ vsque ad quantitatem fructuum dotis,allegatur glos.in l.ex annuo.de donat.int.vir.& vx.& l.sed vsusfructus.§.dos.ad l.Fal.Iac.de Aret.

De vestibus factis per virum vxori,an post mortẽ viri debeant esse hæredis viri,an ipsius vxoris,Bar.& Albr.in l.in his.in prin.ff. sol.matr.not.in l.rem legatam.de adim.leg.Bald.in auth.ex testamento.de collat.vbi dicit ꝙ annuli,& alia iocalia,quæ mittit spõsus sponsæ debeant remanere vxori post mortem viri.hoc verũ nisi essent res magni pretij,vt no.Bar.in l.j.§.nec castrense.de collat.Sed an ipsa iocalia sic per eam acquisita teneatur posteà conferre cum fratribus,vt dicatur patri acquisiuisse?&distinguũt:aut constat esse donata,& non confert,quia sunt aduentitia:aut constat ꝙ non sunt donata,& non confert,quia nõ sunt suæ istæ res, sed hæredum viri,vt l.id vestimentum.de pecu. & l.sed si vir. de don.int.vir.& vxo.præsumitur tamen concessisse ad vsum,nõ ad dominium,nisi aliud appareat ex modo,& ex genere impensę,vt l.vtrùm.de don.int.vir.Bald.in l.cum veterum.de don.ante nup. Salicetus sic dicit,interdum sponsus donat sponsæ simpliciter,& absolutè,& valet donatio,l.multum.in prin.de don.ante nup.interdum donat non simpliciter, sed effectum donationis confert in tempus perfecti matrimonij, & tunc hoc facit tacitè, vt quia confitetur recepisse nomine dotis,plusquã recepit animo donãdi,& non valet donatio. d.l.multùm.in 2.resp.Et ꝙ videatur tacitè cõferre in id tempus,patet ex eo, ꝙ nomine dotis donat,quæ dos non potest esse sine matrimonio,l.fi.eod.tit. Interdum facit hoc expressè,& tunc multò fortiùs nõ valet donatio,vt l.quod sponsæ.e.tit.ratio,quia dispositio collata in id tẽpꝰ, respicit illud tempus,&secundum ipsum infirmatur,vel firmatur,l.in tempus. in prin.de hær.instit.facit dictã confessionẽ spe futuræ numerationis,& tunc ꝓcedit materia tit.de dote cau.nõ num.Interdũ spõsus faciendo dictam confessionem recompensat cum sponsa, vt cum Burgensis,nobilem dominam in vxorem accepit animo recompẽsandi suam ignobilitatem,cum nobilitate,facit dictam ꝯfessionem,& tunc valet dicta donatio,vt l.si ita stipulatus fuero. de verb.oblig.

Circa hæc subscripta dicit Dy.ꝙ talia donata possunt repeti per hæredes,nec pręsumuntur donata,quia ad vsum conceduntˀ constante matrimonio, ideò ñ videntur donari,vt l.mortis cã.§.j.de dona.int.vir.& vxo.Item quia in necessitatibus,&c.d.l.rẽ legatã. de adim.leg.sed ex delicto vr̃ vir ad talia teneri,l.si cum dotem.§. maritus.ff.sol.mat.quia est in obsequio mariti,l.sicut patronꝰ.de op.lib.ergo talia donari non videntur,sed ita est ꝙ prædicta præsumuntur tradita per virum vxori, causa obsequij, quod præstat vxor viro constante matrimonio:quæ causa cessat dissoluto matrimonio per mortem viri:ergo repetuntur. Item quia prædicta præsumuntur donari ratione officij,quod præstat vxor viro constante matrimonio:quæ causa cessat per mortẽ viri,ergo,&c. ar. l.si cui.quib.mod.vsusf.amitt.Item quia in dubiis præsumptio ñ debet trahi ad illicitum, nec ad improbatum, l.si procuratori. §. Celsus.de condic.indeb.sed donatio inter virum & vxorẽ est improbata à lege : ergo non præsumitur donatio , & hoc sequitur Dy.in l.in his.in prin.sol.mat. Aliud Guido de Suz.sensit,qui dicit ꝙ præsumuntur donata per virum vxori: & licet donatio cõstante matrimonio non teneat, tamen morte confirmatˀ, l.filio. C.fam.ercis.Alia fuit opinio Iac.de Aret.posita in l. vsusfructus. §.dos.ad l.Falc. & sic distinguit: aut res prædictæ erant pretiosæ, & magni valoris,&facit vltra vires dotis,& pręsumitur donatio quia maritus facere non tenebatur , & sic donare præsumitur. & licet donatio facta constante matrimonio non teneat, tamen morte mariti confirmatur:aut dictæ res non sunt multùm pretiosę,&quia maritus ad hoc nõ tenebatur,l.si cum dotem.§.sin autem.sol.matri.& tunc non præsumitur donatio.Contra tñ multùm facit l.ex annuo.in prin.& l.si quis pro vxore.de dona.inter vir.& vx.Alia fuit opinio Gul.de Cu. in l.id vestimentum.de pecu.qui tenet ꝙ non possit repeti per hæredes,& quia vxor recepit sibi debitũ.pro hoc facit d.l.ex annuo.Alij distinguunt,an res prædictas maritus necessariò, & ex debito tradidit vxori.& non sunt minimę res,& tunc seruatur opinio Dy.aut non necessariò, sed gratia magnæ affectionis,vel alia causa voluntaria,& tũc:aut sunt modici valoris,& non repetũtur,arg.d.l.ex annuo.aut sunt magni valoris,& tunc præsumptio est ꝙ maritus eas concesserit vxori ad vsum temporalem,s.durante matrimonio,&pro onere viri,l.si vt certo.§.interdum.ff.commod.non vt perpetuò vxori remaneant:& ideò finito vsu restituantur heredibus viri.facit gl. in l.id vestimentum.& l.poculum ñascitur.de pecu.nec obstat l. ex annuo.quia potest dici,ꝙ nihil supererat vxori,sed consumptum erat,& ideò non repetitur,arg.l.pro omnibus.& l.diuortio. sol.matr. at in casu nostro loquitur cum prædictę res supersunt, quo casu vxor locupletaretur cum alterius iactura, & cõtra mẽtem viri.& hæc opinio vr̃ magis æqua,& adhæret menti maritorum,quæ debet attendi in talibus,l.non onus.si cert.pet.Ray.ponit in d.l.in his.§.j.& Albr.ibidẽ.sol.matr.& l.cum te.de don.ante nup.& l.si filij.de don.int.vir.& vx.facit Bal.in auth.ex testamento.de collat.

Quid autẽ sit de rebus donatis sponsæ,quando ducitur ad maritum post mortem viri?Barto. in l.sed si plures.§.in arrogato.de vulg.& pup.

Pone,aliquis accepit vxorem filiam alicuius,nulla dote sibi cõstituta:an constante matrimonio possit compellere patrẽ,vt dotem sibi constituat,no.in l.eleganter.§.j.de act.& obl.facit Bal.in l.fi.de sent.quæ sine certa.

Not.ꝙ pactum de dote lucrãda non dicitur causa lucratiua, gl. in l.si donaturus.§.si quis indebitam.de cond.ind. secundũ Bald.

An vxor possit renunciare iuri hypothecarũ in bonis viri,Bar. in l.quæ omnia.quar.rer.act.non dat.& l.iubemus.C.ad Velle.& auth.siue à me.eo.tit.& ibi Alb.

An sit licita vsura quæ datur pp dotẽ tardiùs datam, Iac.But.in l.j.de sum.trin.Bal.in auth.qui iurat. C.de bon.auct.iud.pos.& in Rub.C. de vsur.Inn.in c.salubriter.de vsur.

An soluto matrimonio possessio rei dotalis ipso iure reuertatˀ ad vxorem,dic ꝙ non.vt not.Bal.in l.dotis actio.sol.matr.& fuit opinio Iaco. de Aret.& ideò fuit necessaria constitutio precarij, Bald.in l ex conuentione.C.de pact.sed dominium,& quasi, dic quòd sic,vt dicit Ang.in l.cum sponsus.de public.

50 Pone, dedi dotē pro filia mea, & stipulatus sum mihi reddi, si decesserit sine liberis: postea filij decedunt hæreditate non adita, & omnis ex linea materna: an dos reuertat ad dotantem? Bar. in l. si cum dotem. in prin. sol. matr. Bal. de hoc in l. dos à patre. C. eod.

An bona viri sint obligata pro alimentis, sicut pro dote, Bar. in l. si cum dotē. §. si pater. sol. matr. & l. Lucius. de alim. & cib. leg. & extr. de præb. c. quod sæpe, libr. vj. & l. Lucius. qui pot. in pig. hab. & l. etiam. C. de iur. dot.

Vxor quo iure potest agere ꝯ detentores dotis? Resp. cōtra maritum personali, contra detentores, hypothecaria, Bar. hoc examinat in l. si constante. ff. sol. matr.

Pone, in casu l. vbi adhuc. C. de iur. do. dos mulieris consistit in pecunia numerata, & si ꝑ creditores mariti deponat, marit⁹ vult eam recipere, quis præferetur? Inn. & gl. in c. per vestras. de don. int. vir. & vx. vbi distinguit, aut vxor est suspecta, & maritus præfertur, vel apud tertiā personam deponitur, & ex lucro ipsi⁹ vtique aletur: aliàs ipsa prefertur. vnum tamen scias ꝙ creditores nō possunt ipsa inuita efferre dotē suā, vt no. ꝑ Cy. & Alb. in l. nō adhuc. de iur. dot. arg. l. cū tibi. C. qui pot. à ꝯrio sensu. Bal. de hoc in auth. quod locum. C. de collat. vbi tenet contrà. Cy. Bald. in l. i. ff. sol. matr. vbi tenet contrà.

De augmento dotis facto post multum tempus vxori suæ, no. hîc in Spec. & in auth. sed iam necesse. de don. ante nup.

Not. quòd in causa dotis procedendum est iuris ordine seruato l. j. C. ne pro dote bona mari.

Not. ꝙ licet donatio inter virū, & vxorē sit prohibita, nō tamē venditio, l. si quis donationis. de contrah. emp. & l. si spōsus. §. circa. de dona. int. vir. & vxor. & quid in dubio? not. in d. l. si sponsus. nec etiam depositum, l. fi. vt leg. nom. cau. facit Bal. in l. vxorem. de cond. ins.

An actio de dote sit bonæ fidei, Bal. in l. de diuisione. sol. matri.

An actio de dote sit directa, & contraria, Bal. quòd sic, in l. j. sol. matr. facit l. omnino. de imp. in re dot. fact.

An in dote mulier habeat hæredem, Bal. in l. 2. C. de hæred. act.

An expensæ factę per virum in recuperanda dote minuant dotem, & quid iuris sit de istis expensis, Bald. in l. j. de bon. mat. & l. omnibus. C. de act. & oblig.

An donatio facta inter virū & vxorē, confirmetur morte, licet traditio non interuenerit, Iac. But. & Alb. in l. 2. §. appellata. si cer. pet. no. Bar. Alb. & Signorolus, in l. si diuortio. de ver. obl. & dicit quòd non, si est nuda promissio vna cum confessione, quę habet vim cuiusdam receptionis, vt l. generaliter. de non nu. pecu. facit Bal. in l. j. de don. ante nup. nam dicit ꝙ confessio habetur pro traditione, l. ab emptione. de pact. Bar. in l. Papæ. de don. int. vir. dicit quòd confessio recepti habetur pro ficta traditione.

Si statuto cauetur quòd vir lucretur dotē mortua vxore, an lucrabitur dotē promissam? Bar. in l. iubemus nulli. de sacr. san. eccl.

Not. ꝙ licet nō possit dari fideiussor pro dote restituēda, vt in rubro, & nigro, ne fideius. dot. dent. tamen in dote à principio possunt constitui plures rei, principaliter insolidū. ita Bar. & Bal. in l. in dotibus. de dot. cau. non num. Bal. in l. 2. ne fideius. dot. dent. & in d. l. in dotibus. idem dicit.

In loco ꝯtus est consuetudo ꝙ vir lucretur totam dotē: in loco domicilij est consuetudo ꝙ vir lucretur tertiam partē. modo quæritur quæ ꝯsuetudo inspiciat in dote reddenda? Archid. lxij. dist. dicit indistinctè ꝙ inspicitur domiciliū viri, per tex. in l. exigere. ff. de iud. ꝙ hoc tacitè videat actū. & dicit ꝙ ibi est casus. idem tenet Bar. in d. l. exigere dotē. & in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fid. cath. hæc not. Bal. in d. l. exigere.

¶Baldus de Donationibus inter virum & vxorem.

Mulier non tenetur soluere dotem, nisi vir ei faciat donationem propter nuptias, versi. quid ergo. G. ¶An fideiussor, vel correus principaliter possit dare dotem, §. nunc de dote. ver. illud quoq;. G. dicit, ꝙ pt̄ dari correus à muliere viro, non fideiussor. G. ¶An augmentum dotis præsumatur de bonis viri, & an præsumat donatio, ver. & sic. & in §. formatis. ver. qd si vir. G. & C. de dote cau. l. j. in gl. ord. & C. de don. ante nup. l. j. cum si. ¶Si filius recipit dotem, an pater teneatur in §. formatis. vers. sed pone, filius. G. ¶De æquitate maritus puellę nondum adultæ lucrat fructus quasi dotis, si sustinet onera, vers. qa si mulier minor. G. secus de rigore, ff. quod cū fal. tut. l. pen. & G. & Bart. C. de bon. q̄ lib. l. non sine. per gl. ¶An pro alimentis bona viri sint obligata vxori, sicut pro alimentis pro dote, ver. sed nunquid bona. G. arg. ff. de pig. act. l. si necessitas. §. fi. secus aūt, si vir non haberet dotem. Bal. vide j̄. ti. ꝑx. §. vxor. ¶Fundus dotalis pt̄ permutari cum extraneo & cū viro, ff. de iure dot. l. si constante. & l. fi. ver. sed quæritur. G. ¶Si vir vergit ad inopiā, mulier agit hypothecaria, non actione de dote, sm Vber. ver. sed cùm mulier. G. & vir debet citari, & nō poterit ferri diffinitiua lite non contestata, ver. sed nunquid maritus. & vers. seq. G. Vel dic, ꝙ non agitur per actionem de dote restituēda, sed per condictionem ex auth. quod locum. C. de col. Sed in quo est priuilegiata instantia dotis? Respon. vt not. ff. sol. mat. l. j. in glo. & Bart. ¶Filia non pt̄ renunciare iuri hypothecæ in præiudiciū patris, vers. quid si filia. Item non potest renunciare hypothecæ sibi obligatę pro dote, per l. vbi adhuc. vers. illud ēt quæritur. G. ¶An hæres mariti possit opponere vxori dotē repetenti exceptionē adulterij, ver. quid si mulier agit. G. & dicit, ꝙ non: quia non lucratur maritus dotem, nisi eam accuset de adulterio, secundum Alb. Pap. G. vide j̄. de hom. §. 2. ¶Mulier ex dote tenetur alere maritū bannitum, ver. quid si vir est in banno. G. Et quid de patre, vide s̄. tit. prox. §. an pater. ¶Vbi sunt creditores, ibi præsumitur fraus in augmento dotis in pecunia: secus, si non sunt creditores, versic. quid si vir. G.

a ¶De dote post diuortium restituenda[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Hic patet, ꝙ auctor nobis fauet. nam materia de dote restituēda, de qua loquitur rubrum & nigrū huius tit. licet decr. nuper. & sequens possit trahi ad propositum, hîc proponit tractatum de illa constituenda. Huic cōuenit qō Pilei de patre, qui filiam viduam tradens Titio in vxorem, conuenit dotem dare, q̄ habuerat primus maritus: qui cùm duos fundos in dotem habuisset, reperitur & tertium habuisse pro dote, q̄ secundus maritus petit: vel si possidet pater, repetit: & est q. cxxj. in vno volumine, in aliis aliter, & incipit, Bœbius Marcellus. in quo tenet patrem ad prestationem fundi ꝯdemnādum: & si gener possidet, à possessione fundi repellendum. Motiua sunt, fauor dotis: quia fortè gener aliàs nō fuisset ꝯtrus sine illo tertio fundo. Item quia cōmunis opinio habebat illum dotalem. Item quia pro stipulatione interpretamur. maximè verba promissoris, ff. de accep. l. 3. Potissimè pōderat verbum Habuerat, qd latam significationem habet, s. iure dominij, vel quasi, vel possessionis, ff. de verb. obli. stipulatio ista. §. Habere dupliciter. & de verb. sig. l. Habere duobus. facit extrà de relig. dom. constitut⁹. ibi, quicquid iuris habebat. apertiùs ff. ne quid in loco pub. l. j. §. Habere. cùm dicimus, qui vtit, & iure possessionis fruit. Est autem sciendum, ꝙ in vno volumine harum quæstionum inueni hanc quæstionem bis positam, & primo loco aliter solutam & incipit qō, Titius Titianellam. & locata est ante quæstionem falsi procuratoris, qui domino fuit heres: & ibi soluitur distinguendo, an pater sciuerit priorem maritum illum tertium fundum tenuisse, an ignorauerit. Primo casu illum concessisse videtur: & imputet sibi sibi, quare apertiùs declarauit: sufficiat regula, cōtra eum, libro sexto. Secundo casu si ignorauerit, recipientur verba secundum quod intellexit: alleg. ff. de hær. insti. l. quo loco. §. j. & quod ibi not. & de leg. j. si rem obligatam. & de leg. 3. fideicōmissa. §. si seruo alieno. Extat etiam ad materiam quæstio Rof. xxxix. satis vtilis, sed prolixa: quam quia ī volumine habetur, succinctè transibo. Curator adultorum fratris & sororis adultam Titio maritauit constituta dote in xxx. qui Titius confidens de curatore, confessus fuit publico instrumento se recepisse, renuncians exceptioni non numeratę dotis: post tempus mortua puella ex statuto loci, quo vir lucratur dimidiam dotis, Titius petiit à curatore dimidiam, scilicet xv. curator non habens pecuniam, obligauit sibi fundum minoris cum auctoritate tutoris, & fructus fundi permisit illum percipere ex causa donationis: & sic multo tempore illos percepit: adult⁹ factus maior petit ab illo fundum per condictionem sine causa. Quòd possit, inducit: quia condictio sine causa locum habet, siue à principio contractus fuerit nullus, siue aliquis, sed iniustus, ff. de condicti. sine causa, l. j. & l. qui sine. Sed pignus est accessio principalis obligationis. Tenet ergo, si fuit debitum: aliàs non, Institut. quibus modis re contra. ob. §. creditor. C. de vsuris, eos. sufficiat regula, accessorium. cum exemplis, libro sexto. Nūc instat, quòd cùm dos fuerit numerata, vt per instrumentum apparet: & sic nulla obligatio: ergo nec pignoris cōstitutio. Vltra hoc, si dicas non fuisse numeratam, sufficit confessio: & aliàs renunciatio exceptionis nō numeratæ dotis, per quā saltem videtur voluisse donasse. facit ff. hoc eo. tit. l. si sponsus. §. si vxor. & C. de vsuc. pro don. l. irritam. sicut is, qui reddit, vel legat chirographum, ff. de pactis, tale. de leg. ij. qui chirographum. Nec obstat prætoris decretum, in quo de omnibus quæri debuit, quę mandat oratio, ff. de bonis eorum, qui sub tut. vel cur. l. magis. §. non possim. & in hoc satis instat. Tertiò dato, quòd prædicta cessarent, allegat pignus per receptionem fructuum liberatum, C. de pig. l. 2. & de vsuris, l. ex prædio. extrà eod. tit. de vsur. ca. j. & 2. nec in damno minoris curator illos donare potuit, C. de pac. l. pactum curatoris. In contrarium primò probat condictionem sine

¶ causa

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum qualiter sit in causa restituendæ dotis conficiendum.* & *num.* 2.
3 *Res immobilis inæstimata in dotem data, dicitur fundus dotalis.*
4 *Instrumentum qualiter conficiatur, vbi res immobilis æstimata, & pecunia, & res mobiles simul in dotem dantur mulieri.*
5 *Instrumentũ dotis restituendæ quo casu continere debet æstimationẽ, vel rem.*
6 *Dote in pecunia & rebus mobilibus constituta, qualiter conficietur instrumentum restitutionis.*
7 *Pactum inter contrahentes faciendum, vt vir immobilia non possidens emat aliqua mobilia certi pretij vsque ad certum tempus, quæ hypothecata sint vxori pro dote, qualiter sit scribendum.*
8 *Dotis viro per mulierem facienda, quibus verbis fieri dicatur. Fideiussores & mandatores dotiũ dari à iure prohibentur, nec dati obligantur.*
9 *Datio fideiussoris pro dote promissa per mulierem viro facta, an sit valida.*
10 *Instrumentum qualiter sit super dotis augmento conficiendum.*
11 *Dos constituta non potest iterum constitui, sed augeri.*
12 *Instrumentum dotis, vbi quis confitetur se totum recepisse, cùm aliquid supersit ad tempus dari promissum, qua forma sit scribendum.*
13 *Instrumentum qualiter sit concipiendum, vbi pater filium emancipat, & de dote vxoris filij, quam ipse pater receperat, ipsi filio assignat.*

NVnc de dote dicendum restat.
1 I. §. Si † igitur res immobilis inæstimata in dotem datur, sic instrumentum conficietur:
Forma. A. dedit, tradidit & concessit B. pro se suisque hæredibus recipienti in dotem & nomine dotis H. filiæ ipsius dicto B. matrimonialiter copulatæ talem domum inæstimatam, in tali loco, intra tales confines, vt dixit, sitam, ad habendum, tenendum, possidendum, & quicquid eis suisque hæredibus debito iure saluo deinceps perpetuò placuerit, faciẽdum, cum omnibus & singulis, q̃ intra prædictos continentur confines, vel alios, si qui forent, accessib. quoque & egressibus suis vsque in viam publicam: & cum in omnibus & singulis, quæ s. vel j. seu intra se habet, integrum, omnique iure & actione, vsu, seu requisitione sibi ex ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinente: quam rem idem A. se dicti B. nomine constituit possidere, donec ipsius rei possessionem acceperit corporalem: quam siquidem accipiẽdi sua propria autoritate sibi omnimodam licentiam dedit, & deinceps etiam retinendi: promittẽs insuper se suosque hæredes dicto B. pro se suisque hæredibus stipulanti litem, vel controuersiam ei, vel eius hæredib. de re ipsa, vel eius occasione nullo tempore inferre, nec inferenti consentire: sed ipsam rem tam in proprietate, quàm in possessione sibi & suis hæredibus ab omni homine ac vniuersitate legitimè defendere, autorizare & expedire: & prędictam traditionem ac omnia & singula suprà scripta ꝑpetuò firma, grata & rata habere, &c. vt in prima forma[a], vsque in fi. hoc saluo, quòd vbi dicitur ibi Centum marcharum, pone Centum lib. Tur. pòst iunge: dictus verò B. versa vice promisit per se suosque hęredes sine aliqua exceptione iuris, vel facti, obligãdo se dicto A. pro se suisque hæredibus stipulanti restituere eidem, aut dictæ T. siue ipsorum hæredibus, vel cui ius & casus dederit prędictam domum in omnem euentum restituendæ dotis[b] sub pœna centum lib. Turoñ. stipulatione promissa: qua soluta, vel non, prædicta omnia & singula
2 suprà & infrà scripta firma perdurent. ¶ † Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna & impensas ac interesse litis & extrà: pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem oĩa bona sua tam habita, q̃ habenda. Cæterùm voluerunt & mandauerunt ex hoc contractu duo vnius eiusdemque tenoris fieri instrumenta, vnum videlicet vnicuique parti dandum. Hæc forma[c] probatur C. de do. promis. & si pro te. & l. fi. & C. de iure dot. l. j. & l. quoties. & l. cùm dotem. & l. in rebus. & l. fi. §. præterea. & §. fi. & C. de rei vxo. ac. l. vnica §. cumque ex stipulatu. & §. seq. Clausula verò instrumenti probatur s. de instru. edit.
3 §. postquam. versi. si igitur. ¶ † Et no. quòd res immobilis inæstimata, in dotem data, dicitur fundus dotalis, ff. de fundo dot. l. dotale. respon. i. §. i. & §. dotale. dummodo matrimonium & rei traditio sequantur, vt in ea. l. & talis fundus alienari, vel obligari non potest, etiam vxore volente, Instit. quibus alien. non licet, resp. j. sed de hoc s. de emp. & vendit. §. sequitur. Sed si æstimata datur, dicitur emptitium: quia æstimatio venditionem facit, ff. de iure
4 dot. plerunque. C. de rei vxo. act. §. & cùm lex. ¶ † Si verò res immobilis æstimata, & pecunia, & res mobiles simul in dotem dentur, tunc sic instrumentum conficietur:
Forma. H. filia quondam A. dedit, concessit ac tradidit in dotem, nomine dotis iure proprio in perpetuum B. eius sponso ac viro, pro se suisque hæredibus recipienti talem petiam terræ aratoriæ æstimatam centum marchas argenti, sitam in tali loco intra tales confines, in qua esse dixit & communiter decem iugera, seu tornaturas, ad habendum, tenendum, &c. vt in præcedenti vsque, firma perdurent. hoc saluo, quòd, vbi dicitur ibi, sub pœna centum librarum Tur. ponatur sub pœna dupli dictæ æstimationis. postmodum iunge, dictus verò B. confessus & contentus fuit se habuisse & recepisse ab ipsa H. in dotem & nomine dotis in alia parte centum lib. Tur. in pecunia & rebus mobilibus æstimatis, exceptioni sibi non datæ, non solutæ, & non traditæ, quantitatis, & rerum mobilium, exceptioni doli, & omni alii auxilio omnino renuncians, & promittens per se suosque hæredes dictæ H. pro se suisque hæredibus stipulanti dare ac restituere eidem H. aut eius hæredib⁹, aut ei, cui ius & casus dederit, dictas cẽtum libras in omnem euentum restituendæ dotis[d], sub pœna dupli dictæ quantitatis pecuniæ stipulatione promissa: qua soluta, vel non, &c. vt s. in prædicta forma vsque in finem. Hæc forma probatur in præ. concor. & C. de iure dot. l. ij. & l. iiij. & l. etiam. & ext. de donat. inter vir. & vxor. c. fi. §. sanè. & c. & si necesse. & meliùs ff. de fundo dot. si fundus. & C. de iure dot. si inter virum. Vel in præmisso casu, vbi scilicet datur in dotem res immobilis ęstimata, & pecunia, & res mobiles, potest alia forma seruari, & bene, vt videlicet fiat duo instrumenta, vnum scilicet de sola traditione rei immobilis æstimatæ, quod incipiet, vt & proximum præcedens, & continuabitur vsque ibi, dictus verò B. & ibi terminetur, supponendo statim locum & testes: & hoc instrumentum erit viri, seu rem accipientis: deinde fiat aliud instrumẽtum dotale pro vxore, seu pro dotem dante, hoc modo:
Forma. B. confessus ac contentus fuit se habuisse ac recepisse, sibique integrè datas, solutas & traditas esse in dotẽ & nomine dotis ab H. eius

ADDITIONES.

☞ causa non competere, cùm ipse petens sit dominus pignoris, & dominus non condicat nisi à fure, ff. vsufruct. quemadmod. ca. l. vlt. in fine. Item nec ratione possessionis, cùm omnis professio sit apud Titium, quam etiam ab ipso per hypothecariam aduocare posset: ergo fortiùs retinere. Ad primum, Institut. de actio. §. item Seruiana. Ad secũdum ff. de superfi. l. j. Nec potest dicere pignus sine causa esse penes illum, cùm debitum dotis præcesserit. Nec obstat renunciatio cum facta distinctione vsque ad quod tempus matrimonium durauerit, certo tempore possit peti, C. de dote cau. non nu. l. vlt. & auth. ibi posita. Inducit etiam, ꝙ si renuncians fuit in culpa, non soluens est in dolo, qui præponderatur culpæ, ff. ad leg. Aquil. item si obstetrix. & l. item Mela. item non potest probare se læsum, & sic etiam beneficium restitutionis non competit, ff. de iureiuran. nam & postea. §. si minor. Multò minus ius commune iustificatur etiam donatione fructuum propter vsuras medii temporis. Item quis nõ potest alienare fructus donationis, C. de bon. quæ lib. cùm oportet. in fi. j. colum. & sine prætore tutor disponit de fructibus, C. de admi. tut. lex, quæ tutores. omnia hæc prolixè tractauit. Soluit, condictionem sine causa non competere: & ab illa reum absoluendum, cùm contractus à principio tenuerit: debuit ergo intentare officium iudicis petendo restitutionem, C. de præd. min. si quid. & tamen in illo etiam succumberet, ex eo quòd probaretur læsio in dotanda sorore, C. si minor ma. fac. l. fi. ff. de admi. tu. cùm plures. §. curator. Declaro, quòd probaretur læsio, si aliter, quàm per cõfessionem prædictam probaretur numeratio: & tunc locus esset restitutioni: ipse autem Roff. dicit præsumi non numeratam ex officio curatoris obligantis prędium & iudicis auctorizantis. Subdit autem iustè adultum petere pignus liberatum propter fructus perceptos, si ex illis deductis expensis percepit Titius illa xv. quæ sibi debebantur per statutum. per iura allegata in fi. j. partis: aliàs si non percepit totum, habet ius retinendi, quia pignoris causa est indiuidua, C. de distrac. pig. l. quam diu. ff. de verbor. oblig. l. in executione. Nec obiicias de dec. salubriter. de vsu. vbi fructus pignoris pro dote non computantur in sortem: quia illud verum in marito, qui sustinet onera, vt ibi satis scripsi super glo. ij.
a Forma. ¶ De prima in ti. loquitur: quia secunda fuit additio.
b Dotis. ¶ Vide. quod dicam super forma proxima.
c Hæc forma. ¶ Quæ fuit Rol. in prin. secundæ partis: vbi etiam sequuntur formæ sequentes vsque in finem, duabus, quæ in prima persona formantur, exceptis.
d Dotis. ¶ Dixit Odoff. super l. vbi. C. de iure dot. quòd fatuum est restrĩgere hoc ad casum matrimonii soluti morte, vel diuortio, vt fiebat olim. Item subdit, quòd addendum est, vel si onera matrimonii nõ sustinebis: hoc dicit, quia quandoque non est casus restituendæ dotis, & tamen maritus non sustinet onera, vt cùm eiecit eam de domo. Subdit, quòd omnia hæc tria exprimi possunt: & ego addo, vel declaro ad additum Odoff. vel si onera matrimonii nõ subsunt ex facto, vel culpa tua: hoc dico propter casum conuersum, de quo suprà & propter id, quod dicam infrà §. prox. super ver. quid si vir.

ab H.eius sponsa & vxore ducentas lib. Tur. hoc modo, s. centum libras in vna petia terræ aratoriæ, sita in tali loco, intra tales confines, quæ æstimata fuit in centum libras: quam petiam terræ dicta H. ipsi B. æstimatam, vt dictum est, tradidit, vt patet in instrumento manu talis notarii subscripti cõfecto: reliquas verò quin
a quaginta libras in pecunia[a] & aliis rebus mobilibus æstimatis, exceptioni sibi non datæ, non solutæ, & non traditæ quantitatis pecuniæ, & rerum mobilium, siue dotis omnino renũcians, & promittens per se suosque hæredes dictæ H. pro se suisque hæred. stipulanti soluere, dare, ac restituere eidem, aut eius hæredibus, siue cui ius & casus dederit, cc. libras in omnem euentum dotis restituendæ: restituendo prædictam dictæ petiæ terræ æstimationem, aut ipsam petiã terræ, si tunc temporis penes eum, vel eius hæredes fuerit, ita tamen quòd in optione sit ipsius H. vel ei⁹ hæredum, siue illius, cui de iure restituenda fuerit dos prædicta, recipere alterum, quod maluerit, prædictorum, æstimationem videlicet, siue terrã, sub pœna dupli dictæ quantitatis, &c. vt s. in ꝑx. forma: vsque, tam habita, quàm habenda. Hoc probatur in præd.
5 concor. & ff. de pac. conuen. si pater. §. penul. & fin. ¶† Et not.[b]
b quòd illud, quod præmissum est, scilicet de restituenda æstimatione, vel re, ponendum est in instrumento, si id inter partes ex-
6 pressè agatur: alioquin potest omitti. ¶† Porrò si dos in pecunia & rebus mobilibus cõstituitur, sic potest confici instrumentum: Forma. B. confessus & contentus fuit se habuisse & recepisse, ac sibi integrè datas, solutas, numeratas & traditas esse ab A. sibi dante ac soluente nomine dotis, & pro dote H. eius filiæ ipsi matrimonio copulatæ, centum lib. Tur. inter denarios & res mobiles æstimatas, dicta H. nondum tamen tradita viro, sed adhuc in domo patris sui existente, exceptioni sibi non datæ & non solutæ, &c. vt s. Si verò vsque tam habita, quàm habenda: hoc saluo, q͂d vbi dicitur ibi, dictæ H. dicas dicto A. item vbi dicitur ibi, eidem H. aut eius, &c. ponas, eisdem, aut dictæ H. siue ipsorum, &c. hoc probatur in præd. concor. Et not. quòd est vtile omnes res datas
7 in instrumento specificari. ¶† Et scias, quòd si inter contrahentes agatur, vt vir immobilia non possidens, emat aliqua mobilia certi pretii vsque ad certum tempus, quæ hypothecata sint vxori pro dote, hoc pactum sic poterit scribi. Posita enim tota præcedenti forma postmodum subiunges sic:
Forma. Dictus verò B. vt ipsi H. cautum sit, tutoremque pro dote sua habeat, hypothecatam pacto promisit & conuenit eidem H. pro se suisque hæredibus stipulanti, hinc ad vnum annum in ciuitate, vel diœcesi Biteren͂. aliquam possessionẽ pretii centum lib. Tur. se empturum, quæ ipsi H. hypothecata & obligata sit pro dote prædicta: ita tamen, quòd ipsa specialis obligatio dictæ possessionis emendæ, non deroget generali: nec propter specialem à generali hypotheca omnium bonorum ipsius B. recedatur, sed in ipsa re speciali & in omnibus bonis ipsius B. tam habitis, quàm habendis ius suum hypothecarum saluum sit & integrum reseruatum sub pœna cẽtum lib. Tur. stipulatione promissa, &c. vt s. in prima forma vsque in fi. hoc probatur extrà de pig. ex literis.
8 C. de pig. quamuis. C. de pac. tam super dote. l. fi. ¶† Potes etiam
c sic breuiter formare[c]:
Forma. Ego A. purè, liberè & absolutè do in dotem tibi P. viro meo, omnia bona mea mobilia & immobilia, præsentia & futura, iura, & actiones, dans tibi licentiam agendi, petendi, excipiendi, habendi fructus eorũ, & quicquid placuerit faciendi: concedens etiam tibi actiones vtiles & directas, & tua auctoritate intrandi possessionem eorum: cõfitens etiam te mihi propter nuptias donationem fecisse, prout iura præcipiunt. quæ omnia, &c. C. de iure dot. nulla. & l. de his. C. de rei ven. doce. C. de don. ante nup. l.
d pen. & fi. authen. sed iam. & authen. dos data. ¶ Vel sic[d]:
Forma. Ego H. cõfiteor, & verum est me accepisse in dotem à te P. nomine C. filiæ tuæ centum libras, videlicet quinquaginta in pecunia, & alias l. in robam æstimata: renuncians exceptioni non num. pecu. & non datæ dotis: quas dotes taliter custodire & saluare promitto: quia si aliquo tempore matrimonium solutum fuerit mea morte, dictam dotem integram tibi & ei restituam, præter quàm quod vsu consumitur, scilicet in pannis. Si verò solutum fuerit morte ipsius C. sine communibus liberis: vel si liberi intra pupillarem ætatem decesserint, dictam dotem integram tibi restituam, si tunc vixeris, præter quàm quod vsu consu-
e mitur: quæ omnia, &c. Illud quoque notandum est[e], quòd à iure prohibentur fideiussores & mandatores dotium dari, adeò vt etiam dati non obligentur, quomodocunque renuncient, vt C. ne fideius. dot. dentur, l. j. & ii. vt iam dicam. ¶ Potest tamen facere, vt ipsi vnà cum principali dotem recipiant, & ambo sint rei debendi in solidum obligati, super quo instrumentũ sic conficietur:
Forma. A. filius quondam D. & C. filius quondam H. confessi & contenti fuerunt, atque asseruerunt se habuisse & recepisse, ac sibi integrè datas, numeratas & traditas esse à G. dante & soluente pro dote & nomine dotis, H. eius sororis sponte & vxoris ipsius B. inter denarios & res mobiles æstimatas centum lib. Tur. exceptioni eis non datæ, non solutæ, non numeratæ atque non traditæ & habitæ quantitatis pecuniæ, & rerum immobilium, siue dotis omnino renũciantes, nec non promittentes per se, eorumque hæredes vnusquisque eorum principaliter, & in solidum se obligando dicto G. pro se suisque hæredibus soluere, dare & restituere ipsi H. vel eorum hæredibus, aut cui ius & casus dederit, ipsas centum libras in omnem euentum restituendæ dotis, sub pœna dupli dictæ quantitatis pecuniæ, stipulatione promissa, & refectiõe, &c. vt suprà in forma illa: A. dedit, &c. vsque, firma perdurent. pòst iunge, renunciantes nouarum constitutionum & epistolæ diui Adriani beneficio, exceptioni doli, condictioni si-
9 ne causa, in factum actioni, & omni alii auxilio. ¶† Sed distinguit super hoc: quia si mulier dat viro fideiussorem pro dote promissa, hoc non valet, nec tenet, vt in præ. l. Si verò vir dat vxori pro dote seruanda, nec tunc valet, nec factum tenet, vt in eisdem
f legibus. Si pro restituenda, tunc valet, & tenet, secundum Odof.[f] Sed Azo & Accur. contrà: quia lex prohibet viro, & patri eius, & cuilibet dotem recipienti, fideiussorem dare, & vxori petere, vt in præd. l. C. & in rubrica. Si ergo contrà fiat, non tenet, C. de legib. non dubium. x. distin. vide extrà de test. c. ij. in fin. Sat enim potest viro credi dos, cui committitur & creditur corpus vxoris,
g extrà de dote post diuor. rest. per vestras g. xij. q. j. præcipimus. C. de pac. conuen. hac lege. nec præiudicat viro, vel fideiussori, si re
h nunciet dictæ legi, vt præd. l. non dubium[h]. Si verò dos alicui extraneo

ADDITIONES.

a In pecunia. ¶ Miror. quia etiam in summa Roland. inueni hunc errorem, qui pro cl. libras computat ducentas: quare suspicor, ꝙ hîc deficiat: & alleg. l. in aliis. & c. aut, vt hîc dicat cl. libras, quia illud bis ponitur, non puto erratum.
b Et no. ¶ Secundum Roland.
c Formare. ¶ Secundum Mar. de Fan. mihi charta iij.
d Vel sic. ¶ Secundum Mar. de Fan. & continuantur superiori.
e Illud quoque notandum est. ¶ Reassumit verba & formam Rol. cui continuatur sequens, & ipse Rol. dicit in Aureola, secundum communem opinionem, formam, quæ sequitur, tutam esse. Ego id non fateor, qui noui iam pronunciatum contrarium. Pro eius tamen dicto facit l. ij. C. ne fideius. dot. den. quæ prohibet illos, q̃ dotes suscipiunt, dare fideiussorem. Cùm igitur alius cum viro suscipit dotem, nil fit contra legẽ: ad hoc facit C. de dot. cau. non nu. l. vlt. C. de rei vxor. act. l. vna. §. j. & quod no. Accur. in l. j. C. ne fideius. post prin. & quod sequitur ante versi. cæterùm. & j. §. ꝑx. ver. item nota. quòd aliàs iudicatum vidi, eum, qui sic cum marito dotem suscepit, matrimonio soluto de dote non teneri. Ad l. secundam præallegatam, quæ loquitur de his, q̃ susceperunt dotem, respondebatur, id intelligi de illis, quorum erat cum viro suscipere: sicut pater, auus & proauus. Cùm enim duo rei debendi sint inuicem fideiussores, vnus scilicet pro parte illa, quæ peruenit ad reliquum: de quo satis not. ff. ad Velleia. l. vir vxori. §. ij. facit ff. de in rem verso, si pro patre. ff. commo. l. vnde quæritur. ergo leges locum habent, quæ de fideiussoribus loquũtur. Item patet ad sensum, ꝙ si ista forma ꝓcedat, lex illa erit imposita verbis, & non rebus, contra id C. cõmunia de leg. l. ij. in fi. & de elect. commissa. §. porrò. lib. vj. & erit secundum id lex ludibrio, vt ibi, & C. de bonis, quæ lib. l. vlt. §. vbi autẽ. & erit prohibitũ vna via, quæ effectum respicit, alia via concedi ad illudendum effectum, ꝯ regulam, cùm quid vna. lib. vj. vbi vide concordantias. Plus instarem, nisi duo resisterẽt. Primum, scilicet consuetudo id approbans: contra quam tamen facit l. j. ti. prædicto, ne fideius. quæ vitiat consuetudinem causæ, præcesserat prohibitionẽ, & nondum damnatam: fortiùs igitur posteriorem. Secũdum, quia recipitur pro vera, opinio Odof. quæ sequitur, & quæ placet Dy. vt ibi dicam: & tamen dico, prædicta valere posse ad partem cautionis de dote soluenda, propter quod hîc expressi.
f Secundum Odof. ¶ Et hoc vltimum placet Dy. qui sic se iudicasse dicebat, vt ẽt Cy. refert in prin. l. j. C. ne fideius. Sit ratio: q̃a omnis opinio feratur, ꝙ soluto matrimonio bene datur fideiussor de dote restituenda. Valere igitur debet datus cõstante matrimonio, ex quo confertur eius effectus in tẽpus, quo fieri poterat, ff. de donat. inter virũ & vxor. l. si cũ vxori. in fi. cũ l. seq. de hæred. instit. l. in tempus. Item cùm pignus & fideiussores æquiparentur, Instit. de rerũ diuis. §. venditæ. cùm teneat pignoris datio pro dote restituenda, ff. qui pot. in pign. hab. l. j. ff. de sol. quãuis. aliàs incipit, Callipodius. Ergo & fideiussorem datio. pro hac parte facit C. de bon. quæ lib. l. cùm oportet. §. non autem. & §. fi.
g Per vestras. ¶ Vbi de hoc dixi post Hostien. super glo. lex enim.
h Non dubium. ¶ Ita not. in præd. l. i. C. ne fideius. Sed qui tenent contrariũ, dicunt illis legibus non impediri satisdationes spontaneas

traneo de voluntate viri detur, ille se poterit de ea restituenda, si
ue solus, siue cum marito principaliter obligare, vt dixi infrà pro
10 ximo versi. item nota, quòd alius. ¶† Cæterùm super dotis aug
mento sic conficietur instrumentum:
Forma. B. contentus & confessus fuit atque asseruit se habuisse
& recepisse, ac sibi integrè datas, solutas & numeratas esse ab H.
eius vxore in augmentum & nomine augmenti dotis suæ quin-
quaginta libras Turonenses, quæ ad ipsam H. siue dictum B.
pro eo peruenerunt, ex pretio quarundam possessionum
quondam A. patris eius sibi iure institutionis relictarum
ab ipso A. in ipsius testamento scripto manu talis notarii, excep-
tioni sibi non datæ, non solutę atque non habitę prædictæ quan
titatis pecuniæ in augmentum, & nomine augmenti dotis prædi
ctæ, & omni alii auxilio omnino renuncians necnon promittens
per se suosque hæredes dictæ H pro se suisque hæredibus stipu-
lanti soluere, dare & restituere eidem, siue eius hæredibus, aut
cui ius & casus dederit, ipsas centum lib. in omnem euentum re-
stituendæ dotis sub tali pœna, &c. in auth. de æqual. dot. §. illud
11 quoque. ¶† Et sic nota, necesse fore exprimi, vnde peruenerit
pecunia in augmentum data: alioquin præsumitur de bonis viri
fuisse, & contractum huiusmodi in fraudem fieri creditorum, ff.
de don. inter virum & vxorem, Quintus Mutius. C. eo. etiam ex-
a trà eo. c. ij.[a] Item nota, quòd prima dotis cōstitutio ante matrimo
nium & constante matrimonio fieri potest, & dos constituta ite
rum non valet constitui, sed augeri sic, vt C. de don. ante nup. cū
12 multæ. Instit. de don. §. sed nos. ¶† Si verò quis confessus est in
instrumento se totam dotem recepisse, & tamen in veritate ali-
b quid superest, quod ad tempus dari promittitur, ita scribes[b]:
Forma A. promisit per se suósque hæredes, H. pro se suisque hæ-
redibus stipulāti dare & soluere eidem H. aut certo eius nuncio
decem lib. Tur. hinc ad vnum proximum annum in tali loco pro
residuo, & ex causa residui & complementi dotium, centum filię
suæ & vxoris eiusdem B. non obstante confessione solutionis ip
sarum dotium facta ab ipso B. in instrumento dotali scripto ma-
nu mei notarii subscripti: quod si dictis loco & termino, &c. vt suprà
de solut. ver. verùm. & facit ad hoc ver. qui ibi sequitur. hoc pro-
batur C. de dote cau. non num. l. j. & fi. dic super hoc, vt C. de con
13 fes. §. sequitur, in fi. ¶† Hoc quoque sciendum est, quòd quando
que pater filium emācipat, & dotem vxoris filii, quam ipse pater
c receperat, ipsi filio assignat[c]: super quo sic instrumentum confi-
cietur:
Forma. Cùm A. B. filium eius à se mancipauerit, vt patet in instru
mento talis notarii confecto, & idem B. moretur, vel moraturus
sit cum H. eius vxore & filiis suis seorsum à patre. æquumque sit,
vt dos pro sustinendis matrimonii oneribus constituta ad eum
perueniat, qui matrimonii onus supportat, idcirco idem A. co-
ram me notario & testibus infrà scriptis dedit & soluit ipsi B. cen
tum libras Tur. quas habuit, recepit dotis nomine, & pro dote ip
sius H. tempore contracti matrimonii inter ipsam H. & B. prædi-
ctum, qui B. dictam pecuniam ab ipso A. patre suo ibidem & in
præsenti recipiens, confitens etiam & asserens tantam esse huius-
modi quātitatem, promisit per se, suosque hæredes dicto A. pro
se suisque hæredibus stipulanti onera ipsius matrimonii susti-
nere, & dictæ vxori ac filiis de cætero præstare alimenta, ac se fa-
ctorum & curatorum omni exceptione remota, quòd dicta H.
vel eius heredes, aut quiuis alter, ad quem spectaret ipsarum do-
tium restitutio, dotes ipsas aliquo tēpore, vel casu ab ipso A. vel
hæredibus non petet, nec lis, vel quæstio ei, vel eius hæredibus
ipsarum dotium, vel alimentorum occasione vllo tempore mo
uebitur, vel inferetur à quoquam de iure, vel de facto: quod si fiet,
& ob hoc idem A. damnum aliquod passus erit, cōseruabit eum
indemnem: quodque idem B. prædictam solutionem & prædic-
ta omnia & singula suprà scripta perpetuò grata, firma & rata ha
bebit, tenebit & obseruabit, nec contrà veniet per se, vel per ali-
um quemcunque. &c. vt suprà proximo, vsque in fi. hoc saluo,
quòd vbi dicitur ibi, sub pœna centum marcharum, dicatur, sub
pœna dupli dictæ summæ pecuniæ. extr. de don. inter vir. & vxor.
per vestras. ff. de iure dot. si is, qui Stichum. §. ibi dos. extrà de vsu-
ris, c. salubriter. C. de iure dot. l. ij. & iij. Si verò mulier, pro qua pa
ter & mater, seu frater dotem dedit, pactum facit patri, vel fratri
de non petendo aliquid de bonis paternis ratione quartę institu
tionis, seu iure naturæ debitæ. qualiter tunc instrumentum con
ficietur, vide s. de pac. §. instrumentum.

ADDITIONES.

☞ neas, sed solùm lege, vel consuetudine coactas dari: quod placu-
it Iacob. de Ra. qui etiā dixit ex causa tenere posse fideiussionem
de dote soluenda: vt quia creditur maritum illam dissipaturum
iuuentutis calore, cui occurrendum est, C. de do. quæ lib. l. fi. §. fi-
lius. Sed ad hoc facilis esset responsio: cùm matrimonia sint vo-
luntaria, quis cogit mulierem cum tali contrahere? Sed tamen
responderi posset, eam probabiliter ignorasse. facit, quod dicam
infrà §. prox. super versi. sed cùm mulier.
a Eo. c. ij. ¶ Hic vide, quod no. j. §. prox. versi. quid si vir diu. & quod
ibi dicam.
b Ita scribes. ¶ Roland. xj. iij. partis.
c Assignat. ¶ Forma sequens est pen. ij. partis, & ibi in notula præ-
cedenti tantū plus dixit Rolan. qui instruit mulierem, ne dotem
ipsam recipiat, nec socerum absoluat: quod & si faceret, non vale
ret, quia deterior fieret ex eo dotis conditio. facit ad id ff. de pac-
tis dot. l. de die. cum legibus seq. Sed in Aurora postea id corre-
xit, dicēs, quòd licet vtile sit mulieri habere socerum obligatum
securitate maiori, tamen, si dos assignetur, vt s. viro emancipato,
& fiat de ipsius consensu, & ipsa socerum absoluat, valebit abso-
lutio. Monet eum, quòd etiam cōstante matrimonio dos potest
restitui mulieri, vt se & suos alat: quare igitur ea consentiente ob
eandem causam propter eius & suorum alimenta & dotis onera
opponenda non poterit alteri restitui, præsertim marito? Nil al-
legat ad primum, sed textus est ff. de iure dot. l. mutus. §. j. de do-
nat. inter vir. & vxor. l. si quis pro vxore. in fi. ff. sol. mat. l. quam-
uis. & l. si cùm dotē. §. j. Et sic posset intelligi, quod de iusta causa
dicitur. C. si constante matrim. dos. sol. fu. l. vna, vbi etiam hoc te
nuit Vbert. de Bob. & hoc placet Roland. tamen annectit ibi ali-
am causam, quæ parum placet, dicens, quòd hoc casu hoc non
est dotis restitutio, sed quædam innouatio: quia maritus de dote
recepta nouum instrumentum faciet vxori, in quo confitebitur
se dotem recepisse à patre illa consentiente & mandante: pater
etiam à filio cautionem recipiet, de qua patet in forma, quæ se-
quitur.

SVMMARIVM.

1 *Libellus pro dote restituenda qualiter sit concipiendus.*
2 *Vir in causa donationis propter nuptias qualiter libellum formabit.*
3 *Donationis propter nuptias effectus quare dicatur magnus.*
4 *Actio ex stipulatu ciuilis pro dote duplex est: prima datur viro ad petendum dotem.*
5 *Actio secunda ex stipulatu ciuilis datur vxori, vel patri eius, vel hæredibus, soluto matrimonio, pro dote data repetenda.*
6 *matrimonio morte soluto quibus verbis dos repetatur.*
7 *Adulterium filię an patri nocere debeat, qui eam dotauerat, vt dotem perdat.*
8 *Actio de dote repetenda communis est patri & filiæ.*
9 *Filiafamilias iuri hypothecarum renunciante, & in contractu matrimonii consentiente, an nocere debeat patri.*
10 *Filio emancipato dotem iussu patris recipiente, an pater teneatur.*
11 *Filiofamilias de volūtate patris dotem recipiente, an bona patris sint obligata.*
12 *Mulier minor xij. annis contrahens matrimonium, & dans fundum in dotem, si postea repudiat virum, an possit fundum cum fructibus repetere.*
13 *Dos data à patre pro filia emancipata, an sit profectitia, vel aduentitia.*
14 *Dotem cum matrimonio recipere non est prohibitum.*
15 *Bona viri an possint pro vxoris alimentis obligari, sicut pro dote.*
16 *Mulier an possit permutare rem dotalem.*
17 *Pecunia dotalis potest in prædia conuerti.*
18 *Viro ad inopiam vergente, an possit mulier agere constante matrimonio pro rebus mariti sibi pro dote & pro donatione propter nuptias obligatis.*
19 *Mulier non potest alienare bona viri, sed bene eis vti.*
20 *Vir excommunicatus, aut in banno existens, an ex rebus dotalibus ali debeat, & an ei mulier non obstante excommunicatione communicabit.*
21 *Mulier quo iure aget contra detentores bonorum dotalium.*
22 *Mulier pro restitutione bonorum dotalium agente, an maritus vocabitur, & an ei libellus dabitur.*
23 *Viro ad instantiam mulieris pro dote restituenda vocato, & non veniente, an stabitur mulieris probationibus, & an possit ex illis condemnari.*
Sententia non est lite non contestata ferenda.
24 *mulier an possit res, quas per hypothecariam vendicauit, alienare.*
25 *muliere ab hæredibus viri dotem repetente, an illi deducere possint expensas à viro factas in defensione, seu exactione rerum dotalium.*
26 *muliere contra hæredes mariti ad dotem agente, an illi possint contra eam de adulterio opponere.*
27 *matrimonio per errorem conditionis separato, qua actione repetet vir donationem propter nuptias.*
28 *matrimonio ex aliqua causa diuiso, qua actione sit dos exigenda.*
29 *Vir diu post contractum matrimonium faciens vxori augmentum dotis, facto inde publico instrumento, an eo mortuo poterit ipsa illud repetere.*
30 *Dotis priuilegia sunt plura.*
31 *Dotis causa an spectet ad ecclesiam.*
32 *mulier an sit habenti expressam hypothecam præferenda.*
33 *Habens generalem hypothecam non est habenti specialem æquiparandus.*
34 *marito malè sua substantia vtente ita vt quædam consumpserit, si demum ad bonos mores se conuertat, an possit nihilò minus mulier dotem repetere.*

a 2.§. Formatis instrumentis, dicendum est de libellis. In hoc ergo titulo sic libellus cõcipit[a]:
1 Lib.†Coram,&c. propono contra P. quòd cùm olim inter me & eum fuisset matrimonium de facto contractum,idem P.à me, vel ab alio pro me recepit centum in dotem,seu pro dote,vel in causam dotis, ratione ipsius matrimonii inter nos de facto contracti:quòd quidem matrimonium, quia repertum est non fuisse legitimum,fuit ecclesiæ iudicio separatum. Vel si non fuit contractum,dic,quòd c.in dotem,vel pro dote à me,vel alio pro me recepit ob matrimonium inter me &eum contrahendum,quod matrimonium non fuit secutum:quare peto dicta c.mihi reddi, & restitui,& restituenda fore decerni & declarari,& ad hoc ipsũ sententialiter condemnari,extrà de coniug.ser.c.ij. extrà eo.c. j. & c.si necesse.& c.de prudentia.ff.de cond.sine causa.auunculo. ff.de cond.ob causam dat.l.fi.ff.de ritu nup.si præfectus.¶Vel sic: Lib.Coram,&c.cõqueror ego C. de H.hærede A.quondam viri mei,à quo peto mihi restitui c.libras, videlicet l. in pecunia, & l. in roba æstimata: quas dictus A. vir meus habuit occasione mei in dotem: ad quod propono actionem ex stipulatu, C.de rescis.
2 act.l.j.in prin.suprà §.prox.versi.potes etiam. ¶†Eodem modo concipiet vir in donatione propter nuptias, vt in præ. c. de prudentia.& eo.ti.c.fi.& c.nuper.in fine.Vel sic:
Libellus.Coram,&c.conqueror de P.à quo peto talem vineam meam,quæ olim fuit H.viri mei,& mihi propter nuptias data fuit:vnde cùm aliàs de suis bonis dos mea,quæ fuit c.solui nõ possit,dictam vineam mihi restitui peto:ad quod rei vendicationem propono,C.de don.ante nup.auth.permissa.secundum Mart. de
b Fan.[b]¶†Est autem magnus huiusmodi donatiõis effectus. nam
3 si quo tempore mulier de bonis viri dotem rehabere non posset,semper haberet recursum ad rem istam donatam,vt C.ad Velle.authen.siue.& in authen.vt immobil.ante nup. per totum. Et si mulier viro alienanti consenserit, vel iuri hypothecarũ renunciauerit, non nocebit ei, & pœna de dote facta, & in donatione subintelligeretur.C.de don.ante nup.l.fi. C. de pac. conuen. ex
4 morte.& l.lege.& authen.æqualitas.¶† Et nota[c],quòd duplex
c est actio ex stipulatu ciuilis pro dote:prima,quæ datur viro ad petendum dotem,in qua sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui promisit se daturũ centum in dotem pro Berta vxore mea, qnam dotem mihi dare & soluere recusat: vnde ago contra eum, vt illa c. mihi soluat, & ad hoc propono actionẽ ex stipulatu,C.de rei vx.act.l. vnica, circa prin.
¶Actor ergo sic ponet:
Pos.actoris.Pono,quòd cõtraxi matrimonium cum Berta, ff. de iure dot.l.iij.Item quòd illud tenet, vt ibidem, & in præd. c. & si necesse.Item quòd eam ad domum meam traduxi,ff. eod. l. non enim.& l.promittendo.Item quòd promisisti mihi dare c.pro illa in dotem,C.de rei vxor.ac.l.j.circa prin.xxx.q.v.aliter.& ita certa fuit dos,ff.de iure dot.l.cũ post.§.gener. ¶Re[e] verò sic ponet: Pos. rei. Pono, quòd promisisti contrahere matrimonium cum Berta, sed pòst repudium interuenit.Item quòd illa tibi est in tertio consanguinitatis gradu,extrà e.de prudentia.Item quòd eam
5 sine dote accepisti, infrà versi. prox. ¶†Secunda autem[d] datur
d vxori,vel patri eius, vel hæredibus soluto matrimonio pro dote data repetenda:constante autem matrimonio non repetitur,nisi viro ad inopiam vergente,infrà ver.sed cùm mulier.in qua sic libellus concipitur.
Lib.Coram,&c.conqueror de P. olim marito meo,cui dedi centum in dotem,quando cum eo contraxi: vnde cùm matrimonium illud bona gratia diuortio dissolutum sit, dotem illam mihi peto restitui:& ad hoc propono actionem,&c.C.de rei vx. act. l. vnic.Bona gratia separatur,& est locus repetitioni, vt pote si fiat monachus, C.de episcop.& cler.l.fi.extrà de conuersi.coniug. c. j.Sed secundum canones non potest regulariter vnus intrare, & alter in seculo remanere,xxvij.q.ii.multorum. & c. Agathosa. &
6 extrà de conuers.cõiugat.per totum.¶†Porrò si matrimonium morte soluatur,sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.& M.hæred.T.olim mariti mei, à quib.peto,vt mihi reddant,seu soluant,seu restituant,c.vel domos,vel vineas,quas inæstimatas eidẽ T. viro meo in dotem dedi, cum fructibus inde perceptis: & ad hoc propono actionem, &c.vt in præ.l.vnic.§.exactio.& §.fi. Ideo dixi Inæstimatas:quia illæ dicuntur propriè dotales,vt in ead.l.§.cùm autem.Si autem darentur æstimatæ,tunc peteretur æstimatio sola,C.de iure dot. ple-
e runque.C.eo.si inter virum. ¶Actor ergo sic ponet[e]:
Pos. Actoris.Pono,quòd tu maritus vergis ad inopiam, extrà de consuet.ex parte.Item quòd matrimoniũ solutum est bona gratia.Item quòd tibi marito solui centum pro dote.Item quòd fuisti confessus te recepisse:& tempus legitimum transiuit.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,quòd matrimonium adhuc durat. Item quòd bene facio facta mea. Item quòd tua culpa factũ est diuortium:putà quia adulterasti,extrà eodem,plerunque.Item quòd promisisti dotem,& non soluisti.Item quòd matrimonium contractum fuit sine dote,vt xxx.quæst.v.si quis diuinis.in authen.de trien.& semis.§.neque illo.in fine §.sed contrà,ea. q. nullum. Item quòd dotem solui tibi matrimonio constante:quod fit in casibus ff.de iure dot.mutus.§.manente.aliàs non,C.si constante matrim.dos sol.fu.l.j. ¶Sed nota, quòd vir lucratur dotem propter adulterium vxoris,vt extrà de donat.inter virum & vxorem,plerunque.
7 ¶† Sed nunquid [f]adulterium filiæ nocet patri,qui eam dotaue-
f rat,vt dotem perdat?Dicunt quidam,quòd sic,argu.in authen.de nup.[g]Accur.contrà. Nec obstat præd.auth. quia ibi loquitur,qñ aliàs delinquit.de hoc not.C.de iure dot.l.si dotem. C. de diuor.
h & repud.consensu[h].¶†Item nota,quòd actio de dote commu-
8 nis est patri & filiæ.quod dic,vt suprà de actore, versi. item filia.
9 ¶†Quid si filiafamiliàs renunciet iuri hypothecarum,&consentiat in contractu mariti, nunquid nocet patri?Dic, quòd non, ff. sol.mat. l.ij.respon.j. interest enim patris habere filiam dotatam. posset enim vir præmori,& ipsa etiam posset sine liberis decedere,ff.ad leg.Aquil.l.in lege. Alii contrà, cùm nõ noceat patri eo casu,in quo dos est reuersura ad patrem,vt ff. de pactis dot. cùm dos. Sed de consuetudine non reuertitur ad eum, sed ad liberos,
i qui ex illo matrimonio extant[i].Circa consensum vxoris,vel etiam viri in alienatione rei dotalis,vide suprà de emp.& vend §.iii.
10 versi.sed nunquid.& seq.¶†Sed pone:filius emancipatus recepit dotem iussu patris,quæritur, an pater teneatur?Et videtur, quòd non,vt C.lib.x.de filiofam.minor.l.j. Nam si esset in potestate,teneretur,vt ff.soluto matrimonio,si cùm dotem.§.penul.Sed indistinctè,quia aut affirmauit eum in sua potestate esse:quo casu tenetur,vt ff.de dolo,eleganter.§.fin.& l.sequen.ff.quod falso tut. auctor.nouissimè. Aut non affirmauit:&tunc non tenetur.in culpa enim fuit,qui nõ interrogauit,ff.de exercit.l.finali,ff.de re iu.
11 qui cum filio contrahit.ff. ad Maced.l. penult. ¶†Sed quid si filiusfamiliàs recepit dotem de voluntate & parabola patris?Et videtur,quod bona patris nõ sint obligata pro dote,vt ff. quod iussu,l.penul.Dic tamen contrà,cùm teneatur pater actione de dote,ff.sol.

ADDITIONES.

a Concip.¶Secundum Bonagui.parte ii.col.v. & Aegid.c. cxviij.
b Secundum Mart.de Fan. ¶Cuius fuit etiam libellus præcedens, mihi chart.iii,Insti.iiij.verba,quæ sequuntur, etiam fuerunt ipsius,& præcedunt libel.
c Et not.¶Hîc assumit verba Roffr. de libel. iuris ciuilis,vbi de actione ex stipulatu pro dote:& in ista,quæ datur marito,dicit qnque necessaria, quæ per positiones patebunt. durant autem verba Roff.vsque ad ver.nunquid. Ibi autem in vltima col.inuenies per eum plenè tractatam quæstionem de marito,cuius vxor decessit,& filii supersunt ex matrimonio,an teneatur restituere dotem?In qua distinguitur,an dos fuerit aduentitia, an profectitia? & in ea,an pater fuerit stipulatus, an non ? & an sibi soli reddi? & hoc non est dubium:an sine hoc? & hîc ponit opiniones contrarias,& non adhæret,quæ opiniones not.in l.dos à patre.C.solut. mat.remittit ad Summam Azon,de rei vxor.act.super versi.item non obiiciuntur.& ad Summam sol.matr.Cyn.in l. prædicta,dos à patre.sequitur Dy.qui tenuit cum But.Ioan.Azo.Accur.quòd ad patre redeat,& facit recitationem,quæ legendo declarabitur: fatetur in fi.quòd consuetudo approbat opinionem Mar.contrariam:&idem dicebat dominus meus in pre.l.dos.& in l.vna,C.de rei vxor. act. & ego, quòd communiter statuta municipalia tollunt hoc dubium,sequendo Mart.
d Secunda autem.¶Scire debes,quòd de præcedenti non est quæstio,quando nascatur:quia incontinẽti nascitur:sed de ista disputatur ideo,quia datur dos sub conditione omnino extitura,scilicet diuortio facto restituenda:& sic statim nascitur,sed nõ intentatur,nisi matrimonio soluto.pro eis facit ff.de cond.indeb. l. nã & si.&l.quod sub conditione.&ff.quando dies leg.ced.l.cùm hæres.sed Ioan.placuit,quòd solùm soluto matrimonio nasceretur de hoc Roffr.vbi s.in fi.
e Sic ponet.¶Non in proximo libello,sed in illo,qui præcedit proximum.
f Sed nunquid.¶Hîc assumit verba Albe.Gal.tit.de dotibus.
g De nup.¶Quæ responsio,cùm capiat chartas vij.nimis confusa fuit allegatio. Alb.dicebat in prin.puto meliùs dictum fuisse §.si igitur mulier.
h Consensu.¶Vide,quæ dixi eo.tit.plerunque.super vlti.glo.
i Extant.¶Dicebat Alber.vel ad maritum,si liberi non extant.

te, ff.sol.matrim.si cùm dotem.§.transgrediamur. & C. de rei v-
12 xo.act.l.vnica,§.& vt pleniùs.¶†Quid si mulier minor xij.annis contrahēs matrimonium,dedit fundum in dotem:deinde repudians virum,repetit fundum & fructus perceptos:opponitur ei, quòd habuit alimenta:quæritur,an possit?Dic,quòd de rigore iuris repetet fructus:secus de æquitate,vt no.ff.de iure dotium,do
a tis.ff.sol.matr.fructus[a].¶†Quid si pater pro filia emancipata det
13 dotē,nunquid hæc dos est profectitia,vel est aduentitia?de hoc
b no.C.de rei vxo.act.§.exactio. & §. extraneum[b]. ¶†Item nota,
14 quòd alius potest cum matrimonio simul recipere dotem,vt C.de dote cau.& non nu.l.fi. C.ne fideiuss. vel mand.dot. den.l.ij.
c vbi de hoc,suprà §.proximo,ver.illud quoque in fi.[c]¶†Sed nun
15 quid bona viri sunt obligata pro alimentis, sicut & pro dote[d]?
d Videtur,quòd non.nam de dote est tantùm expressum C. de rei vxor.act.l.vnica.§.& vt pleniùs.C.qui pot.in pign.hab.l.fin. Sed potest dici,quòd sic, matrimonio constante,cùm ali debeat iuxta dotis quantitatem & ipsius conditionem,ff. soluto matrimonio,si cùm dotem.§.si constante. nam onera facultatum sunt, ff. de vsufructu,si pendentes.sed eo soluto, non, cùm tunc non teneatur alere,nisi,vt prædixi. Quidam tamen dicunt,bona obligata esse tantùm pro dote, & non pro alimentis,cùm maritus personali actione teneatur de his alimentis: vide suprà qui filii sint
e leg.§.nunc dicamus.& sequen.[e]¶†Sed quæritur,vtrùm mulier
16 potest permutare dotale prædium,vel in pecunia,vel in alio fundo?Sup hoc dicunt quidam,quòd mulier permutare potest rem
f dotalem,arg.ff.de iure do.si ei nuptura.& l.seq.& l.fi.[f]¶†Sed an
17 cum viro?& dicunt quidam,quòd sic,si eius in hoc versetur vtilitas,ff.de transa.cum hi.§.pe.ff.de iure do.plerūque.C.de sacrosanctis ecclesiis,authen.sed & permutare.extr.de his,quæ fiunt à prælato sine consensu capituli,cùm apostolica.siue rem cum re, siue rem cum pecunia, vt ff.de iure dot.cùm in fundo.§.vxor viro.in fi.& l.ita.& pecunia etiam dotalis poterit in prædia conuer
g ti[g],ff.de pact.dotalib.si mulier.& l.cùm maritus.responso j.&facit ff.de don.inter virum & vxorem,si sponsus.§.ii.& iunge,quod
18 not.suprà de emptio.& vendit.§.iij.ver.item pone.¶†Sed cùm
h mulier viro[h] ad inopiam vergente[i] possit agere constante matri
i monio pro rebus mariti sibi pro dote & pro donatione propter nuptias obligatis,vt C.de iure dotium:vbi quæritur,an etiam dotem poterit repetere?per eandem legem dixit Vbert.quòd non: quia ibi nil de dote dicitur:& probatur satis in principio,dum dicit,rebus,quæ extra dotem,&c. sed poterit recuperare illam per l.C.de col. authen. quod locum. Alii contrà:extrà de don. inter virum & vxorem,c.penult.extrà de consuetud.ex parte.Poterit etiam mulier petere res parafernales,vt in præd.l.vbi.in prin.ibi, rebusque,&c. & etiam donationem propter nuptias,vt in auth.
19 ibi positis.¶†Sed nunquid poterit desiderare,vt res sibi dentur in solutum?Respondeo,non,secundum Vbertum:alioquin alienare posset,quia dominium acquisiuisset,Institut.de off.iu. §. pe. & in præ.l.vbi,expressè dicitur,quòd alienare non potest,sed res habebit,& eis vtetur cum viro & filiis. Accur.tamen not.in præ. l.vbi.ita tamē,quòd ei dari possunt in solutum, licet alienare nō
20 possit.¶†Quid si vir est in banno,vel excommunicatus, nunquid ex his rebus aletur?Respon.sic,C.de cri.expil.hær.aduersus. ff. sol. mat.si cùm.§.si maritus.lxxxvj.distinct.pasce.& nō obstante ban
k no,vel excommunicatione viro communicabit,vt x.q iij.quoni
21 am. extrà de sententia excommun. inter alia[k]. ¶†Sed quo iure agēt mul

ADDITIONES.

a Fructus.¶De viro autem minore xxv.annis,an bona sua sint obligata pro dote.quam recepit,not. Accur.in l.fi.C.de leg.tut. Tu dicas,quòd sic,per l.ij.in fi.&3.in prin.ff.de reb.eo.quia ex quo permittitur ei matrimonium contrahere,ergo & accessorium, scilicet dotem recipere,extrà eod.tit.cap.iij.bene facit ff.de iure dot. mutus.

ADDE,quòd contrarium tenet Bar.in l.si constante,ff.solu.mat. & Pet.de Ancha.consi.xciii.& vide in d.l.si cōstante.& opi.Spec. habet Bart.in d.l.si constante.ff.sol.mat.quanquam aliqui contrà de Spec.mentionem non facientes.

b Et §.extraneum.¶Dicebat Alber.per ibi not.& de iure dot.profectitia.§ fin.patere,quòd sapientes in hoc discordant.de hoc etiam ff.soluto matrimonio,l.ij.§.quòd si in patris.&tene,quod ibi not.in fine primæ glossæ, scilicet quòd nomine profectitia est: sed nomine & iure non,nisi sit in potestate.

c In fi.¶Vide,quod ibi dixi in princ.

d Pro dote.¶Est sciendum Iac.de Ruf.quęsiuisse de alimentis præteritis denegatis à viro,an pro illis vxor habeat tacitam hypothecam?& casum formabat in vxore soluto matrimonio repetente dotem,an etiam pro illis tunc habeat hypothecam.sicut pro dote?Tenuit,quòd non.Mouetur,ꝙ non reperitur hoc iure scriptum,vt sequitur.bene facit de sent.excom.is,qui.j.respon. lib. vj. Item l.contrahitur. ff. de pig. apertè dicit, hypothecam in rebus non haberi nisi per pactum & consensum: si quo casu hæc lex quocunque motiuo vulneretur,per legem aliud vulnus inferri non debet.Sufficiat regula,quod contra rationem:ff.de reg. iur. & regula,quæ à iure.lib.vj.cum cōcor. Secundum prædicta dicit potissimè moueri per l.assiduis.in fi.C.qui pot.in pig.hab.&ff.de admin.tut.l.impuberi.&ff.de stip.seruorum,si seruus communis. in j respon.Et dicit,quòd auxiliatur lex in auth.de non alien.aut permut.§.vt autem lex.Collat.ij.Subdit, etiam dici posse alimenta non esse onera prædiorum.Hoc verum,nisi specialiter à testatore,vel ex pacto essent ad id deputata certa ꝑdia:& sic loquatur l.ij.ff.de alim.& cib.leg.in fi.

e Et seq.¶Hîc continuabatur olim ver.vtrùm.circa fi.§.quod totum.vsque ad fi.de verbis Alber. quod est intermedium post primam publicatoinem,fuit super additum.

f Et l.fi.¶Puto Gul.vidisse scripta Mar.de Fan.qui hanc quæstionē & seq.plenè prosequitur, dicens, quòd si bene inspiciatur lex finalis ad hoc alleg.propter solam vtilitatem ibi fit alienatio:dicit etiam id expressum in l.siue generalis.eo. tit. quam negat loqui de mobilibus,cùm finis dicat decreto iudicis alienationem permittit:quę permissio tempore illius l.non habebat locum in mobilibus,C.de admin.tut.lex,quæ.ff.de fun.dot.l.lex Iulia. Item expressum est in l.ita cōstante.cum l.seq.ff.de iure dot.quæ dicunt, fundum,vel rem permutatā esse dotalem.De quęstione sequenti tenet, quòd etiam cum viro permutare potest pro fundo magis idoneo ,ff. de iure dot.mutus. nec refert, à quo talē fundum habeat,cum eius non intersit, ff. de senat.l.senatoris. & de verb. oblig.l.cum seruum.Nec obstat,quòd sit maritus,cùm non prohibeatur cum illo contrahere,nisi donando.vnde venditio inter ipsos bona fide facta valet.de hoc ff.eo.tit.quod autem.§.Imperator. Ad casum facit ff.de iure dot.cùm in fundo.§.vxor viro, in fin.per quem. §.dicit,quòd etiam in pecunia videtur permutari posse. nam si hoc licet cum extraneo, fortius sibi videtur licere debere cum viro:sicut & pecuniam posset in dotē habere:& hoc casu soluto matrimonio facilis esset æstimatio,vt ibi in ver.sicut autem.Item pone alias:j.in fi.respondebo ad obiectionem,quæ ibi tangitur.

g Conuerti.¶De quo non dubitatur.

h Viro.¶Vt not.in l.vbi.Idem in socero,qui recepit dotem:vbi etiam notatur,ꝙ si vir & socer recepit,& alter ad inopiam vergit, & licet opi.sit,an id possit per illam l.an per ius nouissimum?certum tamen est, quòd agere potest. Interest enim eius plures debitores habere,ff.de lib.leg.l.iiij.in fin & ibi etiam not.& pleniùs per Odofr.quòd non excludet vir vergēs,&c. vxorem agentem offerendo fideiussores: quia fragilis est cautio, qua non obstante posset fieri egenus:& sic se, virum & prolem sustentare non posset,quod vult lex illa.facit ff.ad Velleian. l.qui ita.§.j.Non obstat decr.pen.eo.tit.vt ibi no.in fin.iiii.gl.Sic etiam soluitur alia quæstio, an alii creditores mariti possint vxori dotem offerendo petere bona vxori ꝑ hypothecā assignata,vel ab ipsa possessa,secundum l.C. de pign.l. seruus. Et respondetur,quod non, cum vxor illa tenere debeat pro se & marito & filiis alendis, vt in l. vbi. & hoc constante matrimonio.Illo autē soluto,id possent,secundū Iac.de Aret. qui dixit in l.cùm tibi.C.qui potior.in pig.hab.Hac ratione etiam dicitur, quòd vxor vltra dotem res reuocare non potest,vel incumbere pignori:sicut alii creditores,vt dici solet in auth.ei,qui iurat.C.de bon.aut.iud.poss.quia cū agat ex speciali, vt se & suos alat, vt est dictum,non posset incumbere pignori sine iniuria creditorum.quibus non licet offerre:sic C.commu.de leg.l.i.vbi etiam agat hypothecaria solùm pro quantitate debiti

i Vergente.¶Innuit hoc de nouo euenire:si enim scienter nupsisset inopi,cessaret beneficium illius l.sm Marti.de Fan.in l.vbi.facit ff.vt in poss.leg.si is,à quo.§.fi.& decre.pen.eod.tit.j.allegata: si ignorauit,secus:facit de electione,nulli.lib.vj.ff. de confir. tut. l.in confirmando.C.de iure dot.in rebus.ibi, ex quo claruit, &c.

k Inter alia. ¶Quia hîc de bānito & excommunicato tractatur,de his duo breuia videamus,quæ sunt Alber.& Odoffr.quæstione, quæ incipit.quidam pater.an vxor sequi volēs bannitum, possit repetere dotem? Ad negatiuam inducit certas causas in iure expressas,per quas vxor repetere potest dotem:inter quas ista non est,ergo,&c.ff.de his,qui sui,vel alie.iuris sunt,l.patre.de sent.ex. com nu.is,qui.libro sexto.Item si promittat quis decē post mortem,stipulatio non committitur per deportationem ff. de verb. oblig.ex ea parte.§.insulam.ad idem C.de don. inter virū & vxorem,res quæ.Item vxor calamitates & infortunia viri participare debet,ff.solut.matrimon.si cùm dotem.§.si maritus.Soluebat, quòd iure Codicis repetere poterat:quia eum sequi nolendo, & repetendo,patet mutatus eius affectus erga virum.hoc dicit per l.primam,de repud.Item dicit idem iure Authenticorum,C.de bo.dā.auth.bona.Fatetur aūt,matrimoniū non esse solutū,quo

aget mulier? Respon. contra detentores aget hypothecaria, contra maritum personali: & priùs debet conuenire virum, quàm ex
a traneos, C. de actio. & obligat. authen. hodie[a]. ¶ † Sed nunquid
22 maritus vocabitur? Resp. sic, vt ff. de adopt. nam ita. & dabitur ei libellus, vt iij. quæst. iij. induciæ. §. offeratur. & diffinitiua sententia feretur, cùm iure ordinario procedatur: & poterit appellari, secundum Vbert. & sic concipitur libellus:
Libellus. Coram, &c. agit Maria contra B. virum suum, vt ei det & soluat centum nomine dotis suæ: quia vergit, vel vergere cœpit ad inopiam: quam dotem sibi dedit, vt in præd. l. vbi. & in præ
23 dict. decret. ex parte. ¶ † Quid si vir vocatus non venit, nunquid recipitur probatio mulieris, & ei condemnabitur ad restitutionem dotis? Respon. non: quia regulariter sententia non fertur lite non contestata, vt C. de temp. appel. l. fin. extrà vt lite non contest. quoniam. sed mittetur mulier in possessionem bonorum viri, vt C. de bon. auctor. iud. pos. cũ proponas. extrà de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. per totum, & stabit in possessione, vt reus tædio affectus veniat responsurus, vt ff. vt in possess. leg. si is, cui. vel dabitur in solutum bonis eius, vt dixi. Si autem ipse postmodum
b diues efficiatur, mulier ei restituet dotẽ[b]: quia res est in pristinũ statum reducenda, arg. ff. de rerum diui. l. in tantum. ff. de relig. & sum. fu. cùm loca. ff. de serui. rust. prædior. & Attilicinus. in fin. ii.
24 quæst. tertia, c. si quẽ pœnituerit. §. restituo. in fi. ¶ † Quid si mulier velit has res, quas per hypothecariam vendicauit, alienare? Respond. non potest, etiam mariti consensu, vt patet in præd. l. versi. hoc etiam patet rei vendicationis dotalis exemplo. arg. ff. si quis cautio. si eum. §. qui iniuriarum. & not. ff. eodem, si is inter.
25 ¶ † Illud etiam quæritur: ecce, mulier repetit dotem ab hæredibus viri: illi volunt deducere expensas à viro factas in defensione & exactione rerum dotalium: quæritur, an possint? Et videtur, ꝙ sic. necessariæ enim fuerunt, vt ff. de nego. gestis, qui aliena in fi. quia iudicium redditur in inuitum, ff. de verborum obl. inter stipulantem. §. j. vnde dotem minuent, ff. de impen. in rebus do. fac. quod dicitur. Item commodum dotis principaliter ad eam pertinet, C. de iure do. l. pen. igitur onus ferre debet, C. de caduc. tol. l. prima, §. pro secũdo. Item vtiles fuerũt: quia causam perdidisset, nisi eam defendisset: & vtiles expensæ sunt viro restituendæ, vt ff. de impen. in rebus do. fac. voluntariæ. & argum. ff. famil. ercis. ex parte. Argum. contrà: quia vir dominus est fructuum: vnde, vt dominus, res dotales tuetur, ff. de impen. in rebus dota. fac. l. ij. & quod dicitur. & eius est actio dotis, vt C. de rei ven. l. doce. C. de iure dot. de his. ita dispendium eius esse debet, vt ff. de vsufruct. hactenus. §. modica. & l. pendentes. in fi. Item hoc statuit in simili casu, vt C. de bonis, mater. l. j. C. de bonis, quæ lib. cùm non solùm §. vbi. vnde & hoc statutum esse debet intelligi, ext. de constit. translato. ff. ad leg. Aquil. aliud. ff. de verborum oblig. à Titio. Et hoc verius videtur: nam aut vir vincit, aut succumbit: si vincit, debuit aduersarius ei in sumptibus condemnari, extrà de pœnis, calumniam. C. de iudic. properandum. Quòd si culpa iudicis factum non sit, habet actionem cõtra iudicem, vt eodem titulo, sancimus. si verò factum sit, habet actionem iudicati: & sic videtur vtroque casu expensas, quas fecit, habere, cùm habeat actionem, ff. de reg. iur. qui actionem. Frustra ergo repetit, quod habet, ff. de re iudic. si quis dolo. §. fi. extrà de iudic. examinata. Si autem succumbit, & causa bona erat, frustra petit, quod impendit, arg. ff. de euictio. si per imprudentiam. & l. si ideo. extrà de emp. & ven. ca. fin. Si causa mala fuit. sibi imputet, quia inutiliter expẽdit, arg. C.
26 de admin. tut. non est ignotum. ff. eod. quæstioni. §. fi. † Quid si mulier agit ad dotem contra hæredes mariti, nũquid illi possunt
c contra eam opponere de adulterio[c]? Et videtur, quòd sic, vt C. de adult. l. fi. prope finem, ff. qui, & à quibus, sed & si maritus. nam etiam post mortem agitur de crimine propter bona, ff. de iure fis. l. eius, qui. C. de inoffi. testa. si quis filium. & in modum exceptionis quæritur de crimine, ff. de adult. l. secunda, §. si publico. Item quæ annua sunt ad agendum, &c. ff. de excep. doli, purè. Arg. contrà, ff. de accu. ex iudiciorum. C. de inof. test. omni modo. C. de reuo. don. l. fi. Iac. dicit, quòd nõ competit exceptio, cùm maritus non lucretur dotem, nisi accuset de adulterio, & inscribat, vt in auth.
d vt lic. ma. & auiæ, §. quia verò. Sed Alber. Pap. cõtrà[d]. ¶ † Sed qua
27 actione vir repetet donationem propter nuptias, vbi matrimonium separatum est per errorem conditionis? Respon. non per actionem de dote: quia dos non potuit constitui, cùm ipsa esset
e serua, sed per actionem de peculio, ff. depositi, Lucius[e]. ¶ † Sed si
28 matrimoniũ ex aliqua cã separat, vt ext. c. mulieres. qua actione petet dos? si. n. petet actione de dote: qa nullũ fuit matrimoniũ, ff. de iure dotium, l. iij. ff. de cond. ob turp. caus. l. j. Respon. habebit locum actio ex illa lege, ff. de cond. ob tur. cau. arg. C. sol. mat. si
f ignorans, vel alia. & illa erit priuilegiata, sicut & actio de dote, ar-
29 gum. ff. de pecul. ex facto, ff. de priuil. cred. l. ij.[f] ¶ † Quid si vir diu post contractum matrimonium fecit augmentum dotis vxori, facto inde publico instrumento, nunquid eo mortuo poterit ipsa illud repetere? Et videtur, quòd non. præsumitur enim donatio, ex quo instrumentum in domo viri factum est, arg. C. de donat. ante nup. cùm te. ff. de don. inter virum & vxor. l. penult. ad idem ff. eod. cùm sponsus. §. igitur. ff. de contrahen. emp. l. si quis. Præsumitur etiã fraus: quia diu pòst ipsis cohabitantibus factum est, in auth. de æqual. do. §. aliud quoque. ver. & ne. ff. de ritu nup. qui in prouincia. §. diuus. ff. de don. post contractum. extrà de ap-
g pel. ex parte. sæpe enim inaniter[g] dotes in instrumentis conscribuntur, C. de bonis proscri. si quis post hac. C. de do. causa mort. l. j. ff. de probat. qui testamento. ff. de leg. iij. Titia. §. Caius. Nec instrumentum facit dotis augmentum, sed numeratio dotis, C. de don. ante nup. l. j. Arg. Contrà: quia standum est instrumento, nisi contrà

ADDITIONES.

☞ ad id, vt alii nubere possit: sed habetur pro soluto, quo ad repetitionem dotis. Si tu ponas per bannum bona confiscanda, non esset quæstio: super qua vide, quod dixi de instrument. edit. §. compendiosè. versi. xj. & sub versi. ii. oppo. in princ. An autem vxor virum sequi teneatur, not. xxij. quæst. ij. vnaquæque. & qui matrimon. accusa. poss. cap. j. Secunda quæstio fuit Rof. & est xxj. de excommunicato, qui parere non vult, & in excommunicatione & contumacia perseuerat: propter quod vxor nolens ei cohabitare, repetit dotem per vtilem actionem ex stipulatu: quærebat, an iustè petetur? & quia ista quæstio in volumine habet, & facit ad præcedentem, ideo vtranque breuiter trãseo. per eandem enim l. de repud. & eius rationem soluit, ꝙ iure ciuili repetere possit: iure poli, vel diuino, dicit maritum absoluendum, cùm & duret matrimonium, & vxor illi cohabitare teneatur: nil allegat. vide pd. decre. inter alia. & quod ibi no. in pen. gloss. & quod super ea dixi, & remisi: & quo ad casum, vide Host. in Summa de sen. excommu. c. si. super ver. lex.

a Authen. hodie. ¶ De hoc plenè per Cyn. in l. vbi. in ix. q. & seq. ibi tractatur, an teneatur alere socerum.

b Mulier ei restituet dotem. ¶ Contrarium not. in l. vbi. in pe. pro quo facit gl. ff. qui satisd. cog. sciendum. in fi. facit etiam ff. de reg. iur. factum legitimè. cum concor. libro sexto. Item in dubio hoc tenendum est, quod fauorabilius est dotibus. eodem ti. nuper. ff. de regul. iur. in ambiguis. Facit etiam textus ipsius l. in fi. qui videtur administrationem viro concedere solùm in rebus postmodum per eum acquisitis. Scias, ꝙ hanc quæstionem tractat Cy. in l. vbi. est sua q. xviij. sed pleniùs dicam: & quomodo vltima quæstio istius ti. infrà ab ista differt, ibi dicam. Scias, ꝙ secunda opinio superiori contraria, fuit Azon. tenentis, quòd maritus locuples factus per condictionem sine causa dotem recuperare & exigere poterit, cùm datum ob causam fuerit, quæ non rediit ad non causam, propter quòd licite repetitur, ff. de cond. sine causa, l. si fullo ff. qui satis. cog. si ab arbitrio. & hãc ponit Cy. Non plus insto. Sed habeo tertiam opinion. Vbert. de Bo. qui tenet, quòd plus est. quàm ipso iure, quòd dos extracta redeat ad maritũ locupletem factum: alleg. ff. de rerum diuis. l. riparum. §. fin. & l. seq. in princ. ff. de religios. & sump. fu. l. cùm loca, de cur. furio. l. prima, in princ. Cessante enim causa cessabit effectus, Cod. de episcopis & clericis, l. generaliter. de resti. mili, l. fin. de testamen. milit. l. pen. ff. de pactis. l. quod dictum. Ponderat etiam, quòd cessat causa legum, scilicet præd. l. vbi. & C. de collat. authen. quod locum. ff. solut. matrim. si constante. & in authen. de æqual. dot. §. illud quoque. Cessent igitur leges ipsarum causis cessantibus, ff. de iure patro. adigere. Aduerte, quòd in hoc hęc opinio differt à proxima: quia secundum illam oportebit adiri iudicem, qui super libello dando super condictione sine causa pronunciet: hìc non, sed autoritate propria illam administrabit, vt priùs. Vel si diceres iudicem, ad eum solum adhibitur super hoc, quòd declaret dotem ipso iure ad maritum reuersam.

c De adulterio. ¶ Quasi ad literã, sed pleniùs suprà posuerat hunc versi. de excep. §. dicto. versi. item quæritur, ecce.

d Contrà. ¶ Cui videtur fauere Accur. C. de rei vxo. ac. l. vna, §. illo proculdubio.
ADDE, quòd Bal. tenet, quòd hæredes non possunt accusare de adulterio. eius cons. cccxxxij. lib. j. & consilio lxxxviij. vbi alle. Spe. hìc, Pau. de Cast. consi. cxxxviij. in fi.

e Lucius. ¶ De dote, vide de coniug. ser. in fi.

f Cred. l. ij. ¶ De hoc eo. tit. c. iij. in j. glo.

g Inaniter. ¶ Aliàs, immaniter. in maiori quantitate, quàm veritas habeat.

contrà probetur, C. de contrahen. & commit. stip. optimam, nec præsumitur dolus, nisi probetur, ff. de prob. quoties. §. qui dolo. permissum est enim tale augmentum fieri, C. de don. ante nup. si constante. Potest dici, si instrumentum clàm factum est, præsumitur fraus: aliàs non. extrà vt ecle. benef. cap. vnico, ff. de ritu nup. l. fin. ff. de admin. tut. non existimo. Vel dic, quòd si vir tempore confecti instrumenti habebat creditores, & augmentum consistit in rebus mobilibus, tunc præsumitur fraus: ar. in præ. §. aliud quoque. in fin. ff. quæ in fraud. cred. l. omnes. §. Lucius. C. de donat. ante nupt. authentic. eò decursum. secus, si in immobilibus, quia per se constat, C. libro x. quando, & quibus quarta pars, le-
a ge ij.[a] ¶ † In summa nota, quòd plura sunt priuilegia dotis. Pri-
30 mum est C. de hæret. cognouimus. Secundum, C. ad Vell. si dotales. & l. fi. Tertium, C. de iure dot. si stipulatio. & de don. ante nu. cùm an. Quartum, C. de dotis promis. l. iij. & fin. Quintum, C. de iure dotium, vbi. & l. in rebus. Sextum, septimum, octauum, & nonum, C. de rei vxo. act. l. vnica, in princ. §. & vt pleniùs. & §. accedit. & authen. sed quamuis. Decimum, C. de admi. tut. l. lex, quę tutores. ff. de iure dot. si generali. Vndecimum, C. com. de leg. l. fi. & authen. ibi posita. Duodecimum, C. ad Trebel. authen. contrà rogatus. & auth. vbi. Decimumtertium, qui po. in pig. hab. assiduis. & authen. si qui ex reb. Decimumquartum, C. de bon. proscrip. si quis. in princ. Decimumquintum, ff. de condict. indeb. cum his. Decimumsextum, ff. de pac. dot. de die. & l. Attilicinus. Decimumseptimum, ff. solut. matr. si cùm dotem. §. ij. Decimumoctauum, ff. de alim. & cib. leg. cùm vnus. §. finali. Decimumnonum, ff. ad leg. Falcid. si vsus. §. fin. Vigesimum, ff. vt in pos. leg. l. pen. in fi. Vigesimumprimum, circa personales actiones, ff. de priuil. cred. l. ij. §. fin. Vigesimumsecundum, ff. de bo. dam. quinque. Vigesimumtertium, ff. de iur. do. in ambiguis. ff. de reg. iur. in ambiguis. sol. matri. si cùm dotem, §. fi. Vigesimumquartū, C. de hæret. auth. item
31 dotis. ¶ Vtrùm causa dotis spectet ad ecclesiam, no. extrà de for. com. ex tenore. & videtur, quòd sic, cùm accidit causæ matrimo-
b niali, extrà eo. de prudentia[b]. ¶ † An mulier præferatur habenti
32 expressam hypothecam, not. C. qui pot. in pig. hab. assiduis. & ex-
33 trà de pignor. ex literis. ¶ † Sed nūquid præferatur in postea quæsitis habenti expressam hypothecam? Fortè non: cùm non æquiparetur habens generalem habēti specialem & expressam, vt C. qui pot. in pignor. hab. si generaliter. De hoc, & an habeat priui-
34 legium in bonis soceri, notatur in prædict. l. assiduis. ¶ † Sed pone: maritus cœpit malè vti substantia sua, & quædam consumpsit, & postea ad bonos mores conuersus bene negotia sua gerit: vxor nihilominus dotem repetit: quæritur, an possit? Respon. dicit Azo, quòd sic: quia actio Seruiana competens postea non desinit, ff. si quis cautionibus, l. qui autem. §. j. ff. de eden. l. j. & ij. §. i. ff. de euict. euicta. §. ij. ff. de actio. & oblig. quæcūque. Accur. & Hug. contrà: quia cessante causa, &c. extrà de appellat. cùm cessante. ff. de pact. l. j. §. dictum est. C. de episc. & cler. l. generaliter. C. de ingen. man. l. j. & ij. nisi ad inopiam sit perductus: vel nisi euidens sit facultates non sufficere, ext. de consuetud. ex parte. C. de iure dotium, vbi. ff. soluto matrim. si constante. ff. de cur. furio. l. j. C. de sent. pas. l. si in auth. vt cùm de appel. cognos. §. si quis de parenti-
c bus. De hoc in præd. l. vbi[c]. Item quære hîc, vt s. de oblig. §. j. ver.
d sed pone, contraxi[d].

ADDITIONES.

a L. ij. ¶ Vide suprà §. prox. versi. cæterùm. & si aduertis, hîc prosequitur solùm de fraude creditorum, non de fraude legis, quæ donationem prohibet. Hui⁹ ratio: quia quæstio supponit maritum mortuum, & sic confirmata erat, eod. ti. cap. vlt. Scias, quòd Lambertus de Ram. quæstione, quæ incipit, commune talis loci. de hoc tenuit, quòd si vxor contra creditores mariti produxit duo instrumēta dotalia: vnum factum tempore nuptiarum, aliud longè pòst, non defendetur contra creditores, nisi ex primo, cùm illa dos præsumatur vera, & reliqua machinata & ficta, quæ peti non potest, C. plus valere, quòd ag. l. j. ad Velleian. l. si mulier. ff. de administ. tut. si minoris. Subdit, quòd ad hoc, vt valeret, dotis cōstitutio cōstante matrimonio fieri debebat per modum augmenti, propter authen. de æqual. dotis, supple, & secundum formam datam §. prox. sub vers. cæterum. & per hoc intelliges, quod ibi dicitur in versic. seq. q̄ secunda dos constitui non potest sed prima potest augeri, causa tamen specificata, vt ibi patet.

b De prudentia. ¶ Distingue, vt ibi not. in gl. ij.

c Vbi. ¶ Salua pace Alber. Gal. cuius fuit iste versi. i. respon. de dotibus in fine autoris: ista quæstio diuersa est ab illa, quæ no. in l. vbi. ad fi. hîc enim post reformationem viri vxor propter præcedentem culpam petit dotem: ibi ante reformationem iam dos fuerat assignata: & omnis opinio, quæ illo casu facit pro viro, fortiùs in isto: aliàs autem prò & contrà dixi s. in ver. quid si vocatus.

d Versi. sed pone: contraxi. ¶ Ille ver. est pen. & fuit etiam Alber. tractantis, quod tempus recipiatur in dote promissionis & numerationis. Ex quæstionibus omissis suppleo vnam vltimæ conuenientem, an vxor præmoriēte viro, cuius communes filii sunt hæredes, patre ad inopiam ex sua culpa vergente, possent filii petere dotem maternam, q̄ ex pacto non lucrabatur pater, licet sibi vsusfructus debebatur, C. de bo. quę lib. cum oporter. l. cùm non solùm. & in authen. vt fratrum filii, §. quod verò. Quòd possint, facit: quia successerunt in ius matris, ff. de diuer. & temp. præscri. cùm hæres. facit regula, is, qui in ius. lib. vj. & ibi concordantię. Et si dicatur illud fuisse priuilegium maternum, & sic non transire ad hæredes, ff. de administ. tut. l. ex pluribus. respondetur, legem loqui de hærede non suo: nos autem hîc de suo tractamus. facit ff. soluto matrim. l. maritum. C. qui pot. in pig hab. l. assiduis. in fi. præcipuè cùm causa priuilegii materni filios respiceret, scilicet vt ex dote ali possent, C. de iure do. l. vbi. Sed ex alio capite videntur filii repellendi, scilicet quia filii, qui ꝯ patrem litem mouere non possunt, nisi in casu, qui habetur in l. lis nulla. ff. de iudic. & aliis, quæ ibi no. inter quos iste non est. facit l. patre. ff. de his, qui sui, vel alie. iuris sunt. Censetur ergo prohibitum, quod non est permissum, ff. de iudi. cùm prætor. extr. de transac. c. ij. vbi de hoc. Et si dicatur, ex quo pater suspectæ vitæ est, concedatur filio, q̄ agat. ff. de procur. l. filius. §. sed & si filia. respondetur, quòd ille §. hoc non dicit: sed patre existente suspectæ vitæ permittit per filiam super dote alium procuratorem fieri, non contra patrem, sed contra alios hæredes mariti. Quomodo igitur filiis consuletur? Respondetur, si casus esset dandi curatorem patri, putà propter furorem, daretur, & ille dotem & reliqua seruaret, ff. de tut. & curat. l. is, qui. §. diuus. vel dabitur curator solùm doti, qui conseruabit proprietatem eius filiis, & vsumfructum patri: & potissimè, si in immobilibus dos consistat. in immobilibus enim dotalibus non est sic alienandi periculum: item propter hypothecam filiorum contra possidentes: non est etiam periculum tale in aliis. in authen. vt lic. mat. & auiæ, in princip. & C. de bo. mater. l. j. Dicunt etiam quidam per l. ff. ad Trebel. l. Imperator. & C. de inoffi. test. filius matrem. quòd posset iudex circunstantiis ponderatis cogere patrem, vt dotem filiis restitueret, securato patre de vsufructu quod satis placet. & facit extrà eodem titul. c. penult. in fine.

a ¶ De Secundis nuptiis[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Ex Quo auctor nos hîc in pace dimisit, fruamur illa, quo ad practicam. Sed extant aliquæ quæstiones, quas nosse vtile reputo: & ante omnia, iustitiam iuris nostri permittentis vxorem intra annum nubere, copiosè scripsi ad obiectiones respondendo in decret. l. fin. eod. ti. super gl. ij. ¶ De vsufructu legato vxori, quandiu vidua manserit, quòd non debeatur, si nupsit, scripsi suprà qui fil. sint leg. §. finali, super versi. quid si dixerit. ¶ Quæstio est, an pater habens filios ex prima vxore contrahens cum secunda, priuetur successione filii primi matrimonii decedentis ab intestato in lucro dotis, eo modo, quo priuatur mater habens filios ex primo contrahens cum secundo in lucro donationis ante nuptias. hîc concurrunt leges C. de leg. hær. l. de emancip. de secun. nup. l. fœminæ. cum l. seq. & l. generaliter. communia de succes. l. filius. authen. de non elig. secundò nub. §. cùm igitur neque virum, quod ex dote. in rubro & nigro, de nup. §. quoniam infirmas. char. iiij. & §. hinc nos alia. char. vlt. & non plus insto, quia Cy. super auth. sed & si quis, C. de secund. nup. in iii. quæst. dicit, hāc quęstionem, quæ hîc fuerat disputata, non agitandam, ponens eam pro non dubia, per præ. §. quoniam infirmas. qui de vtroque parente loquitur, & Iacob. de Bel. §. illum. cum ver. seq. communiter prosequitur vtroque parente: dubium tamen faciebat, quia §. j. hinc nobis. illum sequens loquebatur solùm de matre. ¶ Quæstionem vtilem Richar. Malum. reassumptam per generum meum quondam dominum Phil. de Formaginis hîc insinuabo, & forsan exquisitè, quia non respicit secundò nubentem, sed id, quod ex secundis nuptiis obuenit: Prima inchoat, quidam in suo. Secunda, testator filio. Testator filiis institutis legauit B. vxori mille fruenda toto suæ vitæ tempore, donec honestè vixerit sine viro post vitam cuius voluit Titium filiis institutis habere illa mille: vxor prædicta secundò nupsit, & sic expirauit legatum: quærebat de illis mille, penes quem esse deberent illa B. viuente, an penes hæredes, an penes Titium? Dominus Phil. auxit quæstionem, in locum tituli ponens, legatum factū pupillæ simpliciter, vel pro dote, quærebat, quando competeret pupillæ legati petitio. Pro hærede allegat, quòd cùm in verbis non est dubitatio, non est habēda quæstio voluntatis, ff. de leg. iii. ille. §. cum in verbis. qui. & à quibus, l. prospexit. de exercit. l. i. §. si is, qui nauem, C. de lib. præter. l. iij. Sed hæc verba sunt clara. scilicet toto tempore suæ vitæ: ergo, &c. Item cùm testator de vita, vel morte loquitur, de naturali intelligit, non de ciuili, ff. de verbor. oblig. ex parte. §. insula.

SVMMARIVM.

1 *Viro diu se absent ante, postea autem reuertente, an si inuenerit vxorem suam cum altero contraxisse, poterit eam repetere.*

1 IN hoc titulo non est libellus necessarius: hoc saluo,† quòd si aliquis diu abfuerit, & rediens reperiat vxorem eius cum alio contraxisse, poterit eam repetere, vt extrà eodem, ij. extr. de sponsa. in præsentia. extrà vt lite nõ cõtesta: quoniam. §. si verò. xxiiij. q. j. cùm per bellicam. C. de repud. auth. hodie. & poterit libellum concipere, vt suprà de sponsa. §. sequitur. versi. si autem vir. verbis decenter additis & mutatis.

¶ De Accusationibus, & inquisitionibus, &
a denunciationibus[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libelli accusationis quæ continere debeant.*
2 *Libellus accusatoris qualiter subscribi debeat.*
3 *Denunciatio criminis, vel excessus, qualiter fieri dicatur.*
4 *Libellus an sit in denunciatione criminis necessarius.*

HAEC rubrica tres habet partes, de quibus primò dicemus: secundò aliquas libellorum formas supponemus.
1 I. §. Est † ergo notandum[b], quòd libellus accusatio
b nis hæc continere debet, scilicet nomen iudicis, cui porrigitur, & accusatoris, & accusati: item crimen, & eius qualitatem, seu magnitudinem. Item cum qua persona, & in quo loco commissum est, & etiam locum loci: putà in tali angulo domus, vel pomarii, vel vineæ: exẽplo Danielis, qui cùm adulterium diceretur fuisse in pomario à Susanna commissum, quæsiuit sub qua arbore: Item annum & mensem commissi criminis: diem verò & horam ponere non tenetur, Item annum & mensem & diẽ dati libelli. Itẽ nomẽ Imperatoris & Papæ in patrimonio beati Petri: vel etiam vbique, si velit: vel regis in regno: non consulis qui ho
c die nõ sũt. Itẽ debet et alia cõtinere, vt s. de lib. cõcep. §. quid cõtinere[c]. Formas

ADDITIONES.

☞ Plenam remissionem de hoc vide in decret. susceptum. de rescrip. super glo. pen. lib. vj. Est autem certum, quod per secundas nuptias vxor non est mortua naturaliter: imò nec ciuiliter: maneat ergo legatum penes hæredem. Soluit pro Titio multis rationibus inchoans ab ista, certum est, legata & fideicommissa esse donationes causa mortis, ff. de legat. j. legatum. & C. de donat. causa mort. l. fi. ad fi. Tales autem donationes plus vult ipsam habere, quàm illum, cui reliquit. Item magis vult habere eũ, cui reliquit, quàm hæredem suum, ff. de donat. causa mor. l. j. & l. senatus. §. j. Institut. de dona. §. j. Conclusio ex his patet: pro qua facit ff. de cõdit. & demonst. si quis eum. & si vsusfr. pet. l. fundus. detracto specialiter ad solutionẽ: alleg. ff. quando di. leg. ced. l. si ita. & ad Trebel. l. si mulier. §. j. aliàs j. respon. quę optimè faciunt coniecturando, quod credebat testator vxorem non nubere, ideo de morte locutus fuit: sicut in illis legibus mater nõ credebat filios emancipandos per patrem, dum viueret: & ideo dixit, cùm sui iuris essent per mortem patris, & tamen sic relictum debetur, cùm sui iuris sunt per emancipationem. Ad sol. etiam inducit ff. de adimen. leg. l. codicillis. §. si gener meus. Bene & subtiliter distinguit quatuor tempora, maximè propter verbum pro dote discutienda, quando cedat legatum pupillæ. Primum tempus, quo vxor secundò nupsit. Secundum, mortis vxoris. Tertium, cùm pupilla erit habilis ad nubendum. Quartum, cùm nubet: & de omni tempore plenè probat: & demum singulis allegationibus sigillatim respondet. Soluit, vt suprà primum tempus attendendum, scilicet quo vxor secundò nupsit: & hoc per præd. l. mulier. item ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. § fi. & de condit. & demonstrat. l. cùm tale. §. Męuiæ. & quod ibi no. & l. hoc modo. eod. tit. & hoc dixit, siue attendatur verbum Simpliciter, siue illud Pro dote, in quæstione ipsius posita: & pro contrariorum solutione plenè prosequitur, per quæ verba in iure ponatur conditio & tractatus de causa cessante: & verè singula tam subtiliter, vtiliter, & copiosè, quòd mihi tristitiam auxit ipsius relegatio secundum calamitatem Italicam ex qua secuta fuit mors ipsius & filiæ.

a Vide, Quod dixi de prima parte rubricæ integraliter conscribenda, quia quaternaria. Et de practica huius rubricæ primæ, s. de accusatore, super rubrica. principalis adiutor auctoris fuit Roffr. in libel. nostri iuris, parte ij. in cuius princip. repleuit plus quàm octo chartas: de prima parte rubricæ scilicet vsque ad ti. de inquisit. dæmon. de aliis duabus rubricæ partibus prosequitur. Tan. parte secunda ponit rubricam de criminibus, & qualiter contra criminosos agatur: & vnum libellum format in criminali Bonagui. de his parte secunda, char. pen. & vlti. Aegidi. cclxxxiij. vsque ad xciiij. Demum hîc auctor de duobus criminibus publicis & ciuilibus format libellos: licet suprà de accusatore & de vulnerib. multæ quæstiones formatæ sint, quia tamen hîc sumus in formis libellorum, æstimaui hîc plus congruere, quæstionem de accusante Titium, à quo se percussum dicit cum sanguinis effusione, probatur confessione, vel vestibus, percussione sine sanguine: quæritur, an Titius sit absoluendus, an condemnandus de percussione sine sanguine? Quòd condemnandus sit, inducitur decre. cùm dilectus. de dolo & contu. cum l. Celsus. ff. de arbit. & de appel. significauit. & quod ibi not. in glo. pen. & de probat. licet. in glo. sic videtur. facit ff. si certum petatur, quidam. ad hęc omnia iura, quę volunt delicta puniri, vndecunque claruerint, xxiiij. q. iij. Excep. Ad contrarium, qualitas expressa non est probata: sic reus absoluendus, extr. de simon. licet Heli. ff. cõmuni di. vt fundus. de neg. gest. Pomponius. ij. & in delictis attenditur qualitas, de homi. sicut dignum. in prin. ff. de pœnis, aut facta. §. qualiter. Sed qualitas diuersificat: fateri oportet, quod vnum nõ est reliquum: ergo, &c. hoc maximè, vbi duo sunt statuta diuersificantia in his pœnis. Cõdictio enim ex vno non potest trahi ad aliud, ff. de institu. l. habebat. de iureiurando, si quis. facit extrà de testi. cùm causa. in fi. Pro hac parte facit, quod absolutiones sunt fauorabiles, vt in regula, cũ sunt. lib. vj. & hoc tenendum est. Sed est sciendum, quod aduocati vidẽtes qualitatem non probatam, scribi faciunt apud acta ante sententiam, quod accusans? detrahit illam partem Cum sanguine: & quando fuisset accusatio de insultu, vel vulnere cum armis, cum cicatrice & secundum no. est probatum, faciunt detrahi illud Cum armis, vel cum cicatrice. quæ dicunt se posse facere per §. si minus. Insti. de actio. & ff. de noxal. in delictis. §. si detracta. Sed hæc non probat: quia libellus olim post litis contestationem, hodie postquam oblatus est, res mutari nõ potest, in authen. qui semel. C. quomodo & quãdo iud. Item ius iam quæsitum reo, accusans qualitatem detrahendo tollere non potest. Peroptimè patet de electione, ab eo. libro vj. & in aliis terminis in cle. eodem tit. de elec. constitutionem. §. pe. in fi. Ad contraria responde, vt not. in §. si minus. Clarius responde ad §. si detracta. in præalleg. decre. ab eo. super ver. reuocari. in Nouella. Sed conuertitur quæstio: si dictum sit de percussione, & probatur de illa cũ sanguine, vel cum armis, vel cum cicatrice, nunquid secundum probata condemnabitur? quod sic, facit ratio puniendorum maleficiorum. Ad contrarium, quod dictum est suprà: per quæ hoc, secundum quosdam, placet: mihi videtur longè diuersum hoc dictũ à proximo. nam in qualificato restringo me ad illam qualitatem, & ideo necesse est probari: sed in non qualificato tacitè, vel expressè, licet in probationibus vagari, sicut etiam in ciuilibus: nam vendicans rem iure dominii, qualecunque dominium probet, obtinet. Sed si certam dominii causam exprimat, nisi illam probet, succumbat: sufficiat de re iudic. abbate sanè. lib. vj. & exponendo, quod de tacito dixi, si dicens se simpliciter percussum, cõcluderet, quòd petit reum puniri secũdum formam talis statuti, & illud loquitur de simplici percussione sine sanguine, armis, vel cicatrice, tunc assentirem prædictis. Cessante verò omni restrictione expressa, vel tacita, puto, quòd secundum probata debeat cõdemnari. Poterat tamen reus à principio generalitatem petere declarari, cùm qualitates sint in eis exprimendæ, vt hîc in princ. Hoc etiam scias, quod accusatus de percussione cum sanguine, probare posset valde modicũ sanguinis exiuisse: & per accidens, vel à casu: per quod in iudicis resideret arbitratu, an locum haberet, quod de percussione cum sanguine est statutum: facit, quod no. de sententia excommu. cùm illorum. versic. nos tamen. ad materiam facit, quod in ciuilibus scripsi s. de act. seu pet. §. sequitur. super ver. hoc quoque. ADDE, an qualitas deducta in libello possit detrahi, Bar. consil. ccxxiij. Et an, si non probet, reus debeat absolui? Bart. cons. cxvij. & Roff. consi. clxvij. Quando qualitas adiecta dispositioni, sit necessariò probanda, vide plenissimas remissiones per do. Phi. in c. ij. in xlj. col. extrà de rescrip.

b Est ergo notandũ. ¶ secundũ Rof. vbi suprà ad literam rub. de libel. qualiter in accusatione cõcepi ante finẽ: hoc etiã posuit Accur. C. de accus. l. pe. in gl. fi. vbi et posuit formã libelli accusatorũ. §. quid continere.

c ¶ Quod hîc dictum suprà de loco loci, facit ad ea, quæ scripsi s. de instr. edi. §. postremò. alleg. instrumẽtũ. sup ver. quod si loc. Huic materię congruit quęstio facti, talis: Iudex Titium reum in iudicio confessum, quòd mihi debebat centum, condemnauit ad illa soluenda mihi intra certum diẽ, præcipiens, quòd illa in termino solueret sub pœna decem lib. termino transacto, & solutione nõ facta do petitionem, in qua narro contẽptũ præcepti facti apud acta, & peto illum cogi ad pœnã soluendã, quã incurrit ex contẽptu in processu causæ: reus dicit se absoluendũ, quia locus contẽptus, vel in quo dico contẽpsisse, non fuit expressus in libello, licet fuerit expressus locus præcepti: inducit l. libellorũ. canonizatã. ij. q. vlt. & l. fi. C. de accus. cũ si. hîc inductis: in cõtrarium ☞ allegat

Formas autem libellorum inuenies infrà e. tit. & infrà de simo. &
2 de hæret. & de homic. & de adul. & in aliis ti. ¶† Vltimò accusator subscribet in libello p se vel aliū, si nescit scribere, in hoc mō:
a FORMA inscriptionis [a]: Ego Lucius ꝓfiteor me hunc libellum
b dedisse anno domini M.270. mensis Maij intrantis die 9.[b] & præfatam accusationem me legitimè prosecuturum & probaturum promitto: profiteor etiā, & ad hoc me specialiter obligo, pœnā calumniæ, seu talionis me subiturum, si hanc accusationem calūniosè instituero: vel si in probatione defecero prędictorum Predicta omnia probantur 2.q.8. quisquis. & l. libellorum. quę est ff. de accus. C.e. in causis. & l. accusatoris. C. qui accus. nō pos. qui crimen. 4.q.4.c. nullo introduc. §. in scriptio & in concor. quæ sunt infrà tit. prox. in prin. de hoc in præ. §. quid continere. ver. à quo. ¶Qualiter autem inscribat se laicus clericum, vel minor maiorē accusans, vide j. de adulter. ver. sed quæritur. ¶Casus autē, in quibus non est necesse inscribi, vide s. de accusat. versicu. item quòd
c non rectè [c].

¶De secunda verò parte, scilicet de inquisitionibus, nihil in pręsens tangimus, quia eam plenè suprà in tit. de inquisitionibus discussimus.

3 ¶† Cæterùm de denunciationibus breuiter est sciēdum, quòd denunciatio criminis, vel excessus fit hoc modo:

Lib. Coram vobis talibus propono ego talis. ꝙ talis rector talis ecclesiæ, vel talis eps dissolutus est, vel fœminam tenet in domo sua continuè propter fornicationem: vel est homicida, quia talē tali die & loco taliter peremit. & dilapidat, & ꝯsumit bona ecclesiæ suæ: vel est simoniacus conferendo, vel recipiendo sacros ordines, vel alia sacramenta, vel beneficia ecclesiastica per pecuniā, vel adulterium cum tali vxore tali die & loco talibus commisit, vel est periurus, vel insufficiens: & super his publicè diffamatus apud bonos & graues, licet secundum regulam Euangelicā eum primò seorsum inter me & eum solum, secundò adhibitis aliquibus, qui prodesse poterant, diligenter & charitatiuè monuerim, vt se sup his corrigeret, ac de ꝯmissis Deo & ecclesię satisfaceret, tamen me non audiuit, nec aliquid apud eum profeci: quare nō valens hoc vlteriùs vrgente ꝯscientia tolerare, hoc vobis & ecclesiæ nunc dico, & super his scriptis vobis denuncio, & corā vobis, si necesse fuerit, sum probare paratus: & peto ipsum à sua administratione remoueri, & ante omnia, cùm sit de dilapidatione suspectus. omne genus alienationis sibi interdici. Præmissa probātur 2.q.j. si peccauerit. extrà de iud. nouit. ext. e.c.2. & c. inquisitionis. & c. qualiter. 2. & c. fi. & c. accedens. & de simon. c. licet Heli. 22.q.v. hoc videtur. in fi. 2.q.7. quapropter. de off. deleg. venera-
4 bili. hæc pleniùs dicuntur s. tit. de denunciatione. ¶† Nec in denunciatione est libellus necessari⁹: quia de plano expediri habet, vt ext. de iud. nouit. ad fi. Aliam formam denunciationis vide suprà qui mat. accus. non pos. Item aliam formam alteriùs tamē generis, suprà de empt. & vendit. §. fi. Aliam quoque s. de procur. §. sequitur. ver. in summa.

ADDITIONES.

☞ allegat ꝯtemptum ꝯsistere in animo ꝯtemnentis, & est quædam omissio faciēdi, non aūt est factum, cui possit attribui loc⁹, inducitur l. 4. §. j. ff. de act. emp. quę dicit, rem, quæ non est, æstimari nō posse: nec dari pt ei, qui in rerum natura non est, ff. de hære. insti. l. si liber homo. §. si ita scriptum. in fi. & eius. quod non est, nullæ sunt cāæ, ff. de iure codic. quidam referunt. Non faciendo autem facit id, de quo impetitur, ff. de regulis iuris, qui non facit. Sufficit ergo locus præcepti: aliàs illud esset inutile, etiam elusorium, ꝯ l. ff. de leg. j. si quando. de iud. prætor. & vide suprà de iurisd. om. iu. in fine, & quod ibi scripsi. Adhibetur tamen circa hoc talis cautela, quia requirā ipsum in termino, ꝙ soluat: quod si non facit, locum requisitionis exprimam in libello, vel accusatione: & fauebit can. 22. q. 2. faciat homo. quod potest facere: quia de procuratione carnalis copulæ dixi de testib. c. præterea. in fi.

a Forma inscriptionis. ¶plenior, quàm posita per Roff. in rub. quā proximè allegaui: sed in forma libellorum super diuersis criminibus ponit plenè hanc formam.

b Die nono. ¶aliàs xx. vide, quod no. in §. quid continere. vbi s. & j. allegato, ver. diem quoque. cum ver. seq.

c Rectè. ¶In cuius ver. fi. & de li. conce. §. fi. in prin. inuenies, quòd in Italia & in multis partibus non fit inscriptio per consuetudinē rationabilem, vt super illo ver. dixi: tamen aliqua contrà vide.

SVMMARIVM.

1 *Crimen publicum, seu extraordinarium per libellum est denunciandū, & qua forma debeat in hoc libellus confici.*
2 *Vendens filium alterius qua pœna veniat puniendus.*
3 *Agens l. Iulia repetun. qualiter libellum formabit.*
4 *Agens ciuiliter contra criminosum, qualiter formabit libellum.*
5 *Libellus qualiter sit super crimine læsæ maiestatis, vel hæresis, & similium, cōcipiendus.*
6 *Crimina priuata quæ dicantur.*

2. §. NVNC formæ aliquę libellorum legales in hoc generali tit. sunt ponendæ, quæ non poterant alibi
a commodè adaptari [a]. ¶† Scias ergo, ꝙ quædam sunt publica &
1 extraordinaria crimina, super quibus saltem super duobus exempli gratia libellum formemus: & primò super l. Fauia de plagiariis: in qua sic libellus concipitur:

Libellus. Coram, &c. propono contra P. ꝙ ipse hoc anno, mense tali vendidit in ciuitate Bon. in tali ipsius P. domo tali camera ipsius dom⁹ T. seruum Titij Caio pro decem, ipso T. irrequisito & ignorante: & hoc, imperāte domino Federico Romanorum Imperatore semper Augusto: vel regnante Ludouico Rege Frācię: vel temporibus talis Papę: quare eum super hoc vobis accuso, & peto ipsum l. Fauia de plagiariis, vestro arbitrio puniri, & puniēdum fore sententialiter declarari: & ego Lucius profiteor, &c. vt s. ff. ad leg. Faui. de plagiar. l. fi. Alij sic incipiunt: Anno tali, mense
2 tali, regnante tali, &c. sed in hoc non est vis. ¶† Si autem vendat quis filium alterius, tunc est pœna ordinaria. scilicet capitis: vnde tunc aliis seruatis, vbi dixi Vestro arbitrio, pone Pœna capitali, vt
3 in ea. l. ¶† Secundò super leg. Iulia repetundarum, in qua sic libellus concipitur:

Libellus. Coram, &c. propono ꝯtra P. ꝙ cùm ipse in ciuitate Bonoñ. potestatis, vel iudicis officium exerceret, tempore sui officij hoc anno, mense tali, in domo talis, in prima camera eius, regnāte tali, pecuniam accepit à T. aduersario meo ob iudicādum, vel non iudicandum: ob interponendum decretum, vel nō interponendum: & ipse iudicauit, vel interposuit decretum, vel non iudicauit, vel non interposuit decretum: vel recepit pecuniam ob dicendum testimonium, vel non dicendum, vel ob accusandum vel non accusandum: & ipse dixit testimonium, vel accusauit: vel non dixit testimonium, vel non accusauit: pone vnum ex his, qđ placuerit: & super hoc eum coram vobis accuso: quare peto ex vestro arbitrio eum vel extraordinariè puniri, & puniēdum fore sententialiter declarari: & ego Lucius, &c. vt suprà eodem tit. ff. ad leg. Iuliam repet. l. eandem. & l. Iulianus. §. hodie, quas habes j.
4 q. j. in fi. quæstionis: & hoc, cùm criminaliter agitur. ¶† Si verò ciuiliter, sic concipitur libellus:

Libellus. Coram, &c. vt s. in prox. lib. vsque, quod placuerit. iunge, quare peto ipsum in quadruplum condemnari, j. q. j. eum qui. 18. dist. quoniam. C. ad leg. Iuliam repetundarum, l. fi. in fi. Tamē in hoc libello non est necesse ponere aliquid de anno, vel mense, vel domo, vel nomine Principis, nisi velis: licet videatur ꝯ extrà de procurat. tuæ. nisi ciuiliter agat vir ad thori separationem propter adulterium: tamen omnem solennitatem inscriptionis ser-
b uat, licet se ad talionem non obliget [b]. ¶† Sunt & alia crimina,
5 quæ publica & extraordinaria sunt, vt crimen læsæ maiestatis, in quo qualiter libellus concipiatur, no. infrà de hæret. Item hæresis, simonia, homicidium, & adulterium, & similia, de quib⁹ infrà
6 in suis ti. dicemus. ¶† Alia verò crimina sunt priuata, vt furtum, iniuria, & his similia, de quibus etiam infrà per eos titulos differemus: & s. tactam distinctionem prosequere, vt suprà de accu. §. 2.
c ver. circa hoc [c].

¶De

ADDITIONES.

a Adaptari. ¶Hoc dicit, vt excuset quaternitatem huius rubricę in hoc opere, & totum, quod sequitur, Roff. fuit in nostris libel. rubrica de lib. leg. fal. & tit. præced. &, vt no. Azo & Accur. C. super rub. plagium dicitur à plaga: quæ sonat in vulnus, quod infertur domino, vel patri vendito filio, vel seruo, Esa. j. in prin. Vulnus, liuor & plaga. ponitur etiam pro patria & pro rete: datur versus:

Vulnera plagæ sunt religio plaga rete.

b Non obliget. ¶Hic contrarium seruatur: & sic verum est, ꝙ etiā in exceptionib⁹ talia sunt exprimenda, de quo satis scripsi de pur. can. c. fi. fortiùs in talibus libellus.

c Vers. circa hoc. ¶Illi ver. & huic fini congruet, quod quærit de illo, qui accusauit de crimine priuato, non exprimens suum interesse, an ex tali petitione possit cā diffiniri? & videtur, ꝙ sic, ex quo verè ipsius interest, licet id non expresserit in libello: satis est, ꝙ appareat in processu. facit extrà de rei iud. cùm Bertholdus. ff. de rei vend. l. 3. in fi. & de appel. l. scio. deposi. l. j. §. argentum. C. iud. licet & de fideicom. lib. l. deberi. & facit, quod no. in l. 3. ff. de priuat. delic. In contrarium inducitur accusatorem non fuisse legitimum, nec ipsius accusationem, quæ non expressit interesse, de accus. l. j. & l. 3. ff. de colluf. deteg. & in l. libellorum. canonizata 2. q. 8. Differunt enim in hoc publica crimina à priuatis: quia ad prima quilibet admittitur, ad secunda non, nisi cuius interest pro iniuria, ñ pro aliena, vt in præ. l. 3. de priuat. delic. & de sepul. viol. l. 3. §. si is.

a ¶De calumniatoribus[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra calumniatorem bonæ famæ concipiendus.*
2 *Actio in factum ex edicto de calumniatoribus, illi competit, contra quem recipitur pecunia pro accusando, vel non accusando de calumnia.*
3 *Contra recipientem pecuniam, ne calumniam alicui faciat, qualiter sit libellus formandus.*
4 *Positiones actoris & rei, ubi agitur de calumnia, qualiter sint formandæ.*
5 *Libellus qualiter sit concipiendus, ubi agitur senatusconsulto Volusiano.*
6 *Senatusconsultum Turpilianum quo casu locum habeat.*
7 *Accusator probans, sed per falsos testes, an sit, tanquam calumniator, puniendus.*

Ic libellus concipitur hîc:
1 Lib.†Coram,&c.propono q̃ P.ꝙ ipse calumniosam accusationem contra me instituit, vt meam famam integram apud bonos & graues viros crudelissimè laceraret, asserẽs me simoniam, vel adulterium, vel huiusmodi commisisse: & se ad ea probanda, & ad talionem etiam obligauit, in qua si quidem accusatione calumniosa, & in probatione obiectorum defecit: quare peto ipsum ab ordine tali, in quo est, deponi, & in auxilium ꝑpetuum deputari. & ad hoc ipsum sententialiter condemnari: &
b ego L.&c.vt s̃.de accus.§.j.[b] ver.vlt.extr.e.c.j.& 2.v.q.vj.quia iusta.2.q.3.calũniator.& c.seq.& q.8.quisquis.& c.q crimen. & q. 7.si qui sunt.ext.de accus.licet.ver.quia verò.extrà de iud.cùm ñ ab homine.in fi.Si verò denunciasset calumniosè, potest peti, vt à beneficiis perpetuò suspendatur, ext.e.c.2. Quòd si in modum exceptionis, ne electio confirmetur, petat, & ꝙ per terminum à
2 beneficiis suspendatur, vt extrà de elect.statuimus.¶†Porrò sæpe dat quis alicui pecuniam, vt te accuset de calumnia: quibus ca-
c sibus tibi datur actio in factum ex edicto de calumniatoribus[c] in quadruplum intra annum, pòst in simplum, ff. de calumniator.l. j.& j.q.i.in eum. Si ergo accepisti pecuniam, vt negocium mihi ꝑ calumniam faceres, sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P.qui recepit decem à T.vt mihi talem quæstionem per calumniam moueret: vnde illa decem peto in quadruplum mihi solui: & ad hoc propono actionem in factum, quæ oritur ex edicto de calumniatoribus, ff.de calũ.l.j.&
3 j.q.j.in eum.& c.concussionis.in fi.q.¶†Si verò accepisti, ne mihi calumniam faceres, sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c. conqueror de P.qui recepit decẽ, ne mihi calũniosam quæstionem moueret: vnde illa decem in quadruplum mihi solui peto, & ad hoc propono,&c.vt s̃.ff.e.si quis ab alio. &
4 in præ.c.in eum.& c.concussionis.¶†Actor ergo sic ponet:
Pos.act.Pono, ꝙ recepisti pecuniam à T. vt negotium mihi ꝑ calumniam faceres, ff.e.l.j.& 2.& l.generaliter.j.q.j.in eum. Item ꝙ recepisti aliquid, vel consensisti propter aliquod compendium. Item quòd T.mandante, vel ratum habente fuit datum. Item ꝙ volebas T, quæstionem mouere calumniosè, & dedi tibi pecuniam, ne moueres.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono, quòd iustam causam cõtra te fouebam: scilicet fortè de actione in factum, quæ oritur ex re iudicata. Item ꝙ agebã tecum ex vendito. hoc ꝯcesso, patet, ꝙ non per calumniam insistebat: ad quod duo exiguntur, & ꝙ calumniosè causa agatur, &
5 quòd pecunia detur, ff.e.l.j.¶† Verùm sæpe plures conueniunt
d in lite alicui mouenda[d], vt id, in quo reus condemnabitur, communiter inter eos diuidatur: quo casu locum habet senatusconsultum Volusianum, in quo sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.& T. qui ꝯuenerunt cum M. vt litem mihi inferret, vt quicquid ille exegerit, totum inter eos esset commune: vnde cùm ille à me exegerit decem, vel vendicauerit domum, peto illa decem, vel domum ab eis mihi reddi, & eos mihi in duplum condemnari, ff.de concus.l.j.C. de fals.l. pe.& hoc si agit ciuiliter. Si verò criminaliter, concipitur secundum l. ff.de accusat.libellorum. quæ est 2.q.8.& s̃.tit.prox.in prin. Est &
e senatusconsultum Libonianũ, de quo vide s̃.de fide instrumẽ.[e]
6 ¶†Est etiam senatusconsultum Turpilianum, quod locum habet.cũ quis non impetrata abolitione ab accusatione discedit, ff. ad Turpil.l.j.& l.quæsitum.2.q.3.c.si quæ.§.si quis autem.in quo sic libellus concipitur:
Lib.Corã,&c.ꝯqueror de P.qui cũ me accusasset lege Iulia de vi
f publica[f]. ipse lite contestata[g] ab accusatione sine abolitione de-
g stitit, & sic in Turpilianum senatusconsultum incidit, cuius pœna est quinque librarũ auri: vnde peto ipsum pervos mihi in hoc condemnari, & illam pœnam mihi dari & solui, C.e.l.j.ff.de præ-
h uaric.ꝑuaricationis.2.qu.3.Paulũ.& §.hinc colligitur.& c.seq.[h]
7 ¶†Quid si actor probauit, sed ex aduerso probatum est testes eius infames esse, & ita iudex absoluit accusatum, nunquid accusator, tanquam calumniator, punietur? Et videtur, ꝙ sic: quia effectum inspicimus, extra de bigam. nuper. Quidam tamen ꝯdicunt, arg.ff.de bon.liber.l.qui cùm maior.§.fi.ff.de condit.&demonst.
i l.Mæuius, cui fundus.& vide s̃.de accusat.§.fi.ver.fi.[i] super hoc vide, quod no.s̃.de accusat.§.v,& de abol.§.j.

ADDITIONES.

☞multum facit, quia non videbatur admittendus, nisi priùs suum interesse probaret, extr, de testi.veniens.2. Communiter tenetur hac exceptionem in vim dilatoriæ proponendam; & post litem contestatam opponi non posse, extrà de reg.iur.inter. C.de procur.ita demum.& de excep.l.fi.facit, quod post Inn.scripsi de accusatione, super quæstione.super verbo, obiectum.in fi.Non tamẽ pro eo iudicari posset, nisi ostenderet interesse. Habebit igitur id ostẽdere, ff.de anna.excep.si ex multis. Fuisset autem à principio repulsus, si fuisset obiectum, nisi suum interesse docuisset, vt in d. c.veniens.

a Quis dicatur calumniator, preuaricator, vel tergiuersator, vide 2. q.3.c.si quem.§.notandũ.vbi Gratianus posuit tex.l.j.ff.de aboli. crim.& de his Summistæ hîc: & vide Host.hoc tit.§.quando. qui materiam no.ff.de infa.athleta.§.calumniatur. Pleniùs prosequitur, ponens quinque opiniõe, quarum prima habet calumniatorem quem non dici, nisi de calumnia conuincatur. Secunda, ꝙ sacramento purgatur calumnia. facit, quod no.e.tit.c.j. Tertia distĩguit, an sit, vel non sit iuratum de calumnia. Quarta distinguit criminalem à ciuili. Quinta, quæ sibi placet, est, calumniatorem in omni causa presumi eum, qui non probat: non tamen semper de calumnia puniri: prosequere, vt ibi. Ex officio autem iudex absoluens accusatum, punit accusatorem: quod dic, vt C.e.l.j.Guid.de Suz.super pre.§.calumniator.dat consilium, ꝙ reus accusatori respondens sic dicat: Nego omnia & singula, de quibus sum per Titium accusatus, dicendo ipsum Titium me per calumniam accusasse: vnde peto ex nunc à vobis, domine iudex, vt ipsum, vt calũniatorem, vestro arbitrio & officio puniatis. excitabitur enim per hoc officium iudicis ad id, quod tenetur, etiam hoc non sic peti. ꝯo, vt in l.præallegata.

b §.j.¶Congruentiùs dixisset s̃.tit.prox.propter varietatem rubricarum, de quo s̃.dixi in rubr.de accusatore.

c Ex edicto de calum.¶quod est 9.inter edicta, quę Roffr.prosequtur, & totum eius est vsque ad ver.verùm. Pecunia autem hîc largè sumitur, ff.e.l.j.§.fi.& l.2.j.q.3.totum. Et hæc actio non est natiua, sed datiua, id est, data ex æquitate prætoris: summa in hoc, ꝙ pecuniam tibi datam tertiò à te repetam. Istius autem quadrupli triplum est poena: aliàs etiam post annum esset pœnalis, cùm tũc possit peti simplum: de hoc ibi per eum in fine.

d Mouenda.¶Etiam si aliàs iustè moueatur secũdum Roff. vbi de hoc tractat, dicens, quòd sufficit, sic legem scriptam esse, vt allegat, ff.qui, & à qui.l.prospexit.

e Suprà de fid.instr.¶in fi.& hoc Roff. continuat suprà vers.prox. & hoc sequens huic.

f De vi pub.¶In priuatis enim non est locus Turpiliano, ff.eo.l.si quis.§.j.& l.in priuatis. sed extraordinariè punitur, vt ibi.

g Lit.contestata.¶Istud statim reassumam.

h Et c.seq.¶Lib.fuit Roffr.dixit lit.contest. qui secutus fuit opin. Azo.dicentis in Summa huius tit.ante lit.contest.non habere locum Turpilianum, ff.e.quæsitum, quasi non accusauerit, sed accusare voluerit, ff.rem ratam hab.l.amplius. Dicebat tamen ꝙ domino suo ꝯtrium videbatur post libellum oblatum, ff.e.ĩ senat[9]. §.qui post.& de cal.l.pe. Roffre.vt dixi, adhæret Azo.& benigna mitigatione pœnarum sufficiat regula, in pœnis. libr. vj. & vide, quod dixi s̃.de accusat.§.quintò tractandum.circa med.

i Ver.fi.¶cum remis. quas ibi dedi: & quod hîc sequitur, non respicit quæstionem, sed rubr.& eius materiam. Item quod sequitur, scribatur extensè, aut sup.tractandum.

¶Baldus de Accusat.& calumniatoribus.

Forma denunciationis super dilapidatione.G.hic. Si auctor probauit, tamen testes sunt repulsi per infamiam, excusatur à calumnia, §.fi.G. Et sic nota, quòd ad accipiendum, vel accusandum de calumnia sufficit probatio per testes infames. Bal.

a ¶De Simonia[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Intrat Roffred. materiam accusatorum, formans libellos certos coniunctim: tertium ponit de simonia. Bonagui. 2.part.char. penultim.primum libellum de hoc format. Item Aegid.cap.lxxxij. & dicam j.de quæstione venereali 73.an sit simoniacum dare pecuniam episcopo, ne simoniacè ordinet: dixi c.2.cùm in ecclesia. vt in vlt.gl.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter ſit in caſu ſimoniæ concipiendus.*
2 *Libellus cōtra eum, qui beneficium ſimoniacè adeptus eſt, qualiter ſit formandus.*
3 *Patroni & parochiani an poſſint ſuos ſacerdotes de ſimonia, vel de adulterio, vel alio crimine accuſare.*
4 *Simoniacè in monaſterium intruſus qualiter petatur extrudi.*
5 *Contra venditores, vel emptores iuriſdictionum vicedomini, vel huiuſmodi, qualiter ſit formandus libellus.*
6 *Laici an poſſint cogi ad eccleſiaſticas conſuetudines obſeruandum, quo ad ſolutionē ſeruitiorū pro nuptijs, & exeqis mortuorū, & ſimilibus p eos exhibitis.*
7 *Receptio in religionem ſub hac forma, Recipimus te, ſi detuleris, vnde viuas, &c. an ſit valida.*

a SIc poteſt libellus concipi [a]:
1 Lib. † Coram, &c. propono ꝯ P. ꝙ ipſe fuit hoc anno tali menſe, à tali epiſcopo in presbyterum, vel diaconum per ſimoniam promotus: quia decem marchas vel palefredum dedit eidem epiſcopo, vt eum ad dictum ordinē ordinaret: quæ quidem munera ipſi epiſcopo ex pacto dedit ī tali ciuitate in domo talis, in prima camera domus ipſius, præſidente ſummo pontifice domino Clemente Papa IIII. quare peto eum à ſic ſuſcepto ordine degradari, & degradandum fore ſententialiter condemnari: & ego Lucius, &c. vt ſ. de accuſ. §. j. verſ. vlt. ext. e. ex tuæ. & c. de regularibus. & c. per tuas. 2. & j. q. j. erga. & c.
2 quod quidā. & q. v. præſentium. ¶ † Si verò beneficium ſit quis ſimoniacè adeptus, vel electus, ſic concipitur
Lib. Coram, &c. propono contra P. ꝙ ipſe tale beneficium fuit adeptus per ſimoniacam prauitatem, vel in tali eccleſia ſimoniacum habuit ingreſſum, nec intrauit per oſtium, ſed aliunde conſcendit, dando videlicet centum epiſcopo, vel eius familiari, vel pater eius, vel alius dedit pro eodē: quare peto ipſum bñficio huiuſmodi, ſeu adminiſtratione ſententialiter priuari & priuandum fore decerni: & ſuper ipſa eccleſia, & iuribus & pertinentiis ſuis ſibi perpetuū ſilentium imponi, ext. de accuſ. licet. & c. veniens. j. q. j. ordinationes. & q. v. c. j. ext. de elec. ſi alicuius ext. e. ex inſinu-
b atione. & c. ex diligenti. j. q. 3. ſi quis obiecerit. ¶ Vel ſic [b]:
Lib. Coram, &c. propono ego P. canonicus Mutiñ. ꝯ H. qui ſe gerit pro epiſcopo eccleſiæ Mutin. ꝙ ipſe ſimoniacū habuit ingreſſum, nec intrauit per oſtium, ſed aliunde conſcendit: de quo publica infamia laborat: vnde ipſam eccleſiam illicitè occupatā detinet in animæ ſuæ periculum, & ſcandalum plurimorum: quare ipſum vobis defero & accuſo petens ipſum à beneficio deponi, & ab adminiſtratione dictæ Mutiñ. eccleſię remoueri, & ſuper ea, ac eius iurib⁹ perpetuum ſilentium imponi, & ad hoc ipſum ſententialiter condemnari, ad pœnam talionis, ſi in probatione defecero, me adſtringens, ſecundum Aegid. Sed tu hanc formā col-
3 lige ex præmiſſis. ¶ † Poſſunt etiam patroni & parochiani ſuum ſacerdotem de hoc, vel de adulterio, vel de alio crimine accuſare 16. q. vlt. filius. & q. j. conſtitutum. ext. de teſti. ex parte A. 23. diſt.
c illud [c]. ¶ † Porrò ſi quis, vel ſi qua pretio in monaſterio recipit,
4 ſic libellus concipitur [d]:
d Lib. Coram, &c. vt ſ. in j. lib. vſq; quare peto. verbis ꝯpetēter mutatis, iūge, monachum, vel monialem de ipſo monaſterio expelli, & in locum arctioris regulæ ad agēdum perpetuā pœnitentiā intrudi. Et eodem modo contra abbatem, vel abbatiſſam, & c. tit.
5 quoniam. & c. vlt. & c. non ſat. & c. ſeq. & c. veniēs. ¶ † Eodē modo in emptoribus & venditoribus iuriſdictionis, vel vicedominatus, vel huiuſmodi, & in aliis diuerſis articulis huius materiæ, vt e. tit. conſulere. j. q. 3. ſaluator. ext. ne præla. vic. ſuas, vel iuriſ. per to-
6 tum. ¶ † Quòd ſi laici conſuetudines in his diu obtentas nolint ſeruare, ſic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono ꝯ T. ſyndicū vniuerſitatis & homines talis loci, ꝙ cùm pro benedictionibus nubentium, vel exequiis mortuorum, vt mortuus, ſeu eccleſia habeat lectū ſuum, vel veſtes, vel pro baptiſmo, & huiuſmodi conſueuerunt tantum dare de conſuetudine diu obtēta, homines vniuerſitatis ipſius conſuetudinem ipſam nituntur infringere prætextu canonicæ pietatis quare peto nomine dictæ eccleſię ipſos ex officio veſtro cogi ad conſuetudines huiuſmodi obſeruandas, & eos ad id ſentētialiter
e condemnari, ext. e. audiuimus [e]. Cōtrà ext. e. cùm in eccleſia. & c. Iacobus. vbi dicitur, ꝙ in talibus conſuetudo nō valet: quare Io. dicit, præmiſſam decretalem in aliis laudabilibus conſuetudinib⁹ intelligendam: & Inn. IIII. dicit, ꝙ non cogitur quis talem conſuetudinem ſeruare. Tu tene, quod dixi in libello: quod tamen ī-
f tellige ſanè [f]. Conſultiùs tñ aget rector, ſi ꝯ hæredes defuncti, vel contra lecti, vel veſtimentorum detentores agat, vel petitorio, vel poſſeſſorio, prout occurrerit, q̃ ſi totam vniuerſitatem in ius vocet, niſi tota vniuerſitas ſibi ſuper hoc controuerſiam faciat. tunc enim poteſt, vt ſuprà de accuſ. ver. ſi. ¶ Qualiter autem concipitur libellus in l. Iul. repetundarum ꝯ eum, qui pecuniam recepi ob iudicandum, vel non iudicandum, dixi ſ. de accu. §. nūc for-
7 mæ. ver. 2. ¶ † Et nota, ꝙ non licet aliquem recipere ſub hac forma: Recipimus te, ſi detuleris, vnde viuas: quia bona eccleſiæ nō ſufficiunt niſi nobis, extrà e. in tantum. Alij tamen contrà, argu. j.
g q. j. ſi quis propter [g]. In ſequenti titulo non formo libellum, quia de illa materia tetigi ſ. e. tit. ver. etiam.

ADDITIONES.

a Sic poteſt libellus concipi. ¶ Secundum Roſ. vbi ſuprà.
b Vel ſic. ¶ Bonagui. expreſſit Cardinalem datum auditorem, &c.
c Illud. ¶ Et de his Bonagui. & Aegi. formauerunt libellos, vbi ſ.
d Conci. ¶ ſecundum Roſ. vbi ſuprà.
e Audiuim⁹. ¶ Credo, quòd dec. ſeq. ad apoſtolicam. voluit allegare: quod etiam apparet ex ſequentibus, quia ibi eſt gl. Io.
f Sanè. ¶ Vt ſcripſi e. tit. ad apoſtolicam. in gl. magna, & ſuper verbo, liberè cōferantur. & ſuper 2. gl. ſcilicet quòd nullo modo ſacramētū ̧ppter id non ſolutū denegeť, vel loco pignoris teneať.
g Si quis propter. ¶ Vide, quod no. eo. tit. quoniam. 4. glo. & ſuper ea dixi.

ADDITIONES NOVAE.

§ Not. quod ſi ius commune deducatur in pactum non eſt ſimonia, Inn. & Hoſt. in c. auditam. de reſcr.
No. quòd non committo ſimoniam ſi detur aliquod temporale pro bono pacis, vel cauſa pietatis renuncianti iuri ſpeciali, Inn. in c. non ſine mulcta. de arbi.
Not. quòd ſi me procurāte fui electus, licitum eſt mihi ſoluere aliquid pro confirmatione, gl. ī l. eos qui vtenſilia. de decur. ſuper ver. petere quæ incipit, in homine.
De eo qui reliquit monaſterio ſi talem reciperent in ſororem, Bar. in l. vxorē. §. hæres. de leg. 3. & l. Titio. §. Titio. de ꝯd. & dem.

a ¶ De Magiſtris [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Salaria quibus magiſtris debeantur.*
2 *Magiſtri qualiter debeant ſuas poſitiones pro ſalarijs exigendis formare.*
3 *Res medico vendita pro ſanatiōe alicuius membri, quo caſu veniat repetenda.*
4 *Libellus qualiter ſit ſuper aduocatorum ſalarijs concipiendus.*
5 *Salarium ſi ſtipulatio interceſſit, petitur certi condictione, quæ oritur ex ſtipulatione.*
6 *Studentes in curia Romana quibus, aut quorum priuilegijs gaudere dicantur.*

1 SCias, quòd † quoddam eſt officium iudicis, quod datur loco principalis actionis pro mercedibus & ſalariis grammaticorum rhetorum, geometrarum, medicorum, aduocatorum, obſtetricum & nutricū, ff. de
b var. & extrao. co. l. j. §. j. & p totū: q̃b. ſalariis dixi ſ. ī ti. ď ſalariis [b]: in quo

ADDITIONES.

a Auctor non plus poſuit de rubr. hìc autem in principio remittit ad rubricam ſuprà de ſalar. In illa autē rubrica, quæ eſt vltima primæ partis, in ſi. pe. §. ipſe remiſit ad libellum Roſ. in tit. de conſtitut. de ſuffragio: & hæc eſt ad finem vol. & ad rubr. de offic. iudic. quo petitur ſalarium, &c. In illis autem tractauit auctor theoricam materiæ: hìc autem reſeruauit practicam & libellos. De dominicali lx. de magiſtro, qui vult intra terminum recedere, & ſubſtituere æquè bonū, vide ſup regula, qui facit. lib. vj. De ñ adſtricto diſputare, qui diſputauit, ſed reliqua per ſtatutum debita nō peregit, vide ſuper regula, acceſſorium. lib. vj. De magiſtris componentib⁹ libros, an ſua nomina inſcribere debeāt, vide in ſi. Nouellæ vj. Dominicalis l. de ſcholari, qui remanſit in ſcholis ad libri cuſtodiam, tangitur extrà depoſ. c. ſi. poſt prin. Venerealis 77. de ſcholari, qui ſocio mutauit pecuniam, quam vſurario ſoluere volebat, tangitur de fideiuſſor. peruenit. ſuper gl. ergo. Quæſtionem autem Io. de Deo de impetrante, qui dixit ſe ſcholarem, cū non eſſet, vide ſuprà de reſc. præſen. §. ratiōe impetrantis. circa ſi. De ſcholari recedente ſine licentia creditoris ex mādato epiſcopi, vel patris, vide ſuprà in regula, in ma. li. vj. An teneatur depoſiti ſcholaris, in cuius camera ſocius librum poſuit, nihil dicens, vide ſuper rubrica de depoſito. An ſatis ſit ſcholari conuento, qui ſatiſdare tenetur, dare alium ſcholarem, vide ſuprà de ſatiſdat. §. 2. ver. quid ſi ſcholaris. De minore ſcholari hoſpitium cōducente, ſcripſi ſ. de locato, §. poſt quam. ver. porrò. poſt poſitiōes actoris. Item plures quæſtiones de ſcholari conuento, vide ſuprà de reo, ver. item ſcholaris. & ver. ſeq.
b De ſalariis. ¶ Roff. rub. de ſalar. ponit de his libellos.

a in quo sic libellus concipitur[a]:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui cũ mihi pollicitus esset decem libras pro patrocinio,quod ei præstiti in tali causa:vel cũ per me non staret,quo min⁹ præstarem:vel pro cura infirmitatis suę, vel pro doctrina, illas decem libras mihi soluere recusat. vnde a-
b go ꝯ eum,vt mihi soluat:& ad hoc propono officium vestrum[b],
2 vt ĩ p.l.j.§.ĩ honorariis.&§.aduocatos. ¶† Actor ergo sic ponet Pos.act.pono,ꝙ sum grammaticus,rhetor,aduocatus, &c.vt s̃.Item ꝙ conuenisti mihi dare decem libras pro doctrina,vel cura, vel pro salario causæ. Item ꝙ conuenisti ante litem contestatam in aduocato C.de postul.quisquis. Item ꝙ patrocinium illud,vel curam,vel seruitiũ tibi exhibui,vel docui,ff.de var.& extraor.co. l.j.C.de suffrag.l.vnica.Item ꝙ causa adeo fuit magna, ꝙ contingebant me decem libræ pro salario. Item ꝙ consuetudo est ĩ par tibus istis,ꝙ tãtum salarium detur,ff.de var.& extraor.cog.l.j.§.in honorariis.& §.aduocatos.¶Reus verò sic ponet:
Pos.rei.Pono,ꝙ dicebas te grammaticum, vel medicum,vel aduocatum,& nihil sciebas,ff.de orig.iuris,l.2.circa fi. ff.de mun.& honor.vt gradatim.§.reprobari.ff.de excus.tut. sed & reprobari. C.de profes.& med.grammaticos.lib.x.Item ꝙ mihi gratis exhibuisti patrocinium,doctrinã,vel curã.Item ꝙper te stetit,quò minus præstares,ff.mand.l.j.C.de cond.cau.data,aduocati.Item ꝙ recepisti nomine palmarij vltra xx.lib.Turo.ext.in dec. Greg.X.de
c postul.properandum.§.cæterùm[c]. ¶† Porrò si is, qui patitur in
3 oculis,vendit aliquam rem medico,quia tamen mala collyria in oculis apponit,sanus factus rem venditam potest repetere ꝑ officium iudicis loco principalis actiõis,ff. de var.& extraor.cognit, medicus.in quo sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. qui cũ paterer infirmitatem in oculis propter aduersa medicamenta,quę apposuit in oculis,cõpulit me vineã meã sibi pro xx.vendere,& vendidi, vñ ago ꝯ eũ officio iudicis,vt rescissa prædicta venditione, vineam meam mihi restituat, & ad hoc propono officium vestrum,vt in præ.l.medicus.Si autem non vendidit,sed dedit,sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.vsque,compulit me.iunge,librum,vel equum sibi talem dare.vnde ago contra eum officio iudicis,vt rem meam restituat, & ad hoc propono officium vestrum vt in prędicto tit.
4 ¶† Cæterùm[d] super salariis aduocatorum sic cõcipitur libell⁹:
d Lib.Coram, &c.conqueror de P.cui cũ promisissem pro salario suo equum meum,vel prædium meum,vel domum meam talẽ, ipse auctoritate propria equum meũ occupauit:quare peto possessionem ipsius equi,prædij , vel domus mihi restitui,& eum à petitione salarii,ꝙ amodò illud à me petere non possit,per sententiam vestram excludi.& ad hoc propono ꝯdictionem ex le.C.de
5 suffr.l.vnica:vel potest peti officio iudicis,vt dixi.¶† Sed & sala
e rium[e],si stipulatio intercessit,petitur,certi condictione,quæ oritur ex stipulatione:qđ dic,vt s̃.de salar.§.sequitur.ver.is quoque. & tunc sic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi certum promisit salarium,putà decem,& illud mihi dare recusat,licet per me non steterit,quò minus sibi patrocinium præstarem:vel si præstitisti,dicas: cùm sibi patrocinium præstiterim:vnde illa decem peto certi cõ
f dictione, quæ oritur ex stipulatione[f],arg.Inst.de verb.ob.ĩ prin.
6 ¶† Et nota,ꝙ studentes in curia Romana gaudent illis priuilegi
g is,quibus gaudent studentes in studiis generalibus,vt in constit.
h Alexan.IIII.[g]de priuileg.cùm de diuersis[h].

ADDITIONES.

a Conci.¶secundum Rof.in præ.rubrica de off.iud.vbi etiam sunt positiones sequentes.
b Officium vestrum.¶Vide,quod hic additur in fi.in vlt.libello.
c Properandum.§.cæterùm.¶quã hodie non habemus:& tunc auctor recipit rubricã quartam post proximam,in qua specialiter ad hunc casum datur iudicis officiũ:nec dedit Roff.positiones,quas dixit facilè colligi ex tribus necessariis, quòd ille fuit infirmus,& medicus apposuerat medicamenta mala, quòd ille propter hoc vendiderit,vel dederit.
d Cæterùm.¶Hic assumit de suffragio verba Rof.super rub.constitutio de suffragio.
e Sed & salarium.¶Reuertitur ad primum dictum.
f Ex stipulatione.¶Et si incertum,per actionem ex stipulatu, vt ibi dicitur.
g Alex.IIII.¶Imò est Inn.IIII.& est 2.in ti.lib.vj.
h Cùm de diuersis.¶An per id debeantur fructus beneficij,ibi no. in vlt.gloss. & vide,quod scripsi de clericis non resid.tuæ.De studio Theologiæ,de quo hîc in nigro,nil dicit auctor:ꝓpter quod supplendo,quæro de illo, qui studẽdo in Theologia recepit per quinquennium,vel circa fructus præbẽdæ suæ in absentia:demũ hoc tacito,impetrat à Papa quòd fructus illos percipiat quinquẽnio in illa studendo,an valeat impetratio,Circa quod sciendum, vt scripsi in dec.licet.de præb.si illa decr. manauit post dec.super specula.hoc e,ti.fuit rescriptum iuris communis,non priuilegium:si pri⁹,fuit priuilegium.illud autem ignoramus: quia fuerũt ambo eiusdem auctoris: & ibi dixi:hodie autem nõ daretur talis forma per modum priuilegij,nisi in casu thematis primo tempore expresso:quia tale esset tacitum:quo expresso forsan priuilegium nõ habuisset.Forsan,dixi:quia in illis studiis,in quib.magistrari non potest in Theologia,qui certo tempore nõ studuerit:putà octennio, iustè peteret de gratia volens magistrari:qui studuisset quinquennio,gratiam pro triennio : vel qui studuisset triennio,gratiam pro quinquennio;facit ad hoc constitutio Benedicti circa Cistercienses,que incipit,Fulgẽs sicut stella.ad fi.Vbi autem nulla expressione tali facta peteretur ad hoc priuilegium,cãcellaria denegaret,dicens,Habes ius commune, si vis iudicem iustitię,parati sumus dare:& si illud reciperet,tacitum priuilegium iuris,quo vsus non fuerat,valeret.sup his vide,quod scripsi s̃.de cler.non resid.super rubrica,ver.vbi,in 2.q.

ADDITIONES NOVAE.

So Not. quòd studium viguit in Bononia ferè mille annis. in cle. j.de magist.
An magistri vel scholares,an omne simul,faciãt vniuersitatem gl.in l.fi.C.de iurisd.om.iud.ꝙ scholares faciant vniuersitatẽ,no. in c.in causis.ext. de proc.& no.quò ad hanc materiam quæ dicit Bal.in auth.habita.ne fil.pro patre.

¶Baldus de magistris.

Studentes in curia habent priuilegium studentium in studiis generalibus,§.fi.G.Nota,ꝙ doctor in legendo debet considerare vtilitatem scholarium:dicit tamen Cy. scholares vt plurimum laborant contra propria commoda,sicut mulieres : ita dicit ipse in l.4.C.de sponsali. ¶Nota,ꝙ leges non debent legi,nisi in ciuitatibus habentibus priuilegia studij: quæ priuilegia nullæ ciuitates habent,nisi eis concedantur à principe : & ideo clerici studentes in aliis ciuitatibus, non habent priuilegium de fructibus percipiendis præbendarum in absentia: quia studia, quæ non sunt priuilegiata,reputantur adulteria,secundum literam,quę est in §.discipuli.in procemio Digestorum:& sic doctorato detur licentia legendi hîc & vbique,illud debet restringi ad loca debita & ꝯgrua secundum Cy. Dicunt tamẽ Doctores, ꝙ consuetudo inueterata & præscripta dat priuilegium,& similis est priuilegio:facit,quod no.ff.de iur.om.iud.l.more.& l.& quia. ¶Doctor, qui non potuit perficere librum propter aliquam difficultatem,tamen salariũ meretur:de quo dic, vt l.j.§.diuus. de var.& extraord.cog.& probatur in procem.Digest.§.his igitur.& ver.sufficit.Nota,quòd socij doctorum gaudent priuilegiis eorum.

a ¶De Iudæis & Saracenis[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a De vtrisque recurre ad Summistas:& vides, ꝙ auctor non compleuit rubricam scilicet de eorum seruis:quia de illis tractare nõ intendebat.Sed Host.in Summa diuisim prosequitur, vt tres rubricas.Practici auctores hanc materiam non tractarunt ꝑter Rof. qui libellum cõposuit ĩ. descriptum super constõne,Christiani. ad finem voluminis libellorum iuris ciuilis.Et vides,ꝙ in libello proponitur ꝯdictio ex illa lege:auctor vnũ omisit de textu legis, non ignorandum. quia rectores prouinciarum & officiales locorum,si talia sic non vendicauerint,ad illam pœnam tenentur. Et scias,ꝙ satis Roff.institit sup illa lege,& q̃rit in fi.an si Iudæus, vł paganus non vult agere condictiõe ex illa lege,sed velit agere vi bonorum raptorum,an sibi id liceat?arguit,ꝙ sic.per l.ff.de publican.l.j.§.vnde quæritur, ibi dicitur, ꝙ agere volens contra publicum potiùs vi bonorum raptorum,furti,damni,vel iniuriæ, quã edicto de publicanis,auditur.Ipse tenet contrarium,dicens, eis ñ dandam potestatem agendi, nisi in quantum expressè. ius concedit,cùm priuilegiis sint indigni.Non obst.qđ infrà dicam,quia vi bonorum raptorum datur intra annum in quadruplum. Sint ergo contenti duplo,quod eis permittitur.Item scias, quòd qa lex illa vtitur his verbis Diripuerunt, Abstulerunt, Rapuerunt, putat ipse,ꝙ hoc dicatur de duplo,locum habere in mobilibus, qb. illa verba conueniunt, Instit.vi bon.rap.§. sed nedum. & secundum hoc in illis locum habebit duplicatio. Vnde in libello vides,ꝙ libellus duplicationem applicat ad ablata : quare in fundo sufficit possessionem eius restitui: & poterit agi. Vnde Iudæi cùm Romanis legibus vtantur, C.de Iudæis.Iudæi. Item scias de c.posito in libello, in vno libro Roffre. habeo extensè codicem, in alio cẽtum.Et sciendũ,ꝙ licet de Iudæis habeamus expressum, ꝙ tenentur ad decimas prædiales,de decimis,c.de terris.& ad æstimationem personalium, quas soluerent Christiani,de vsu.quãto.in fi. quia de Saracenis nil habem⁹ expressum ĩ regnis Christicolarũ, ĩ

SVMMARIVM.

1 *Iudæis, vel paganis violentiam inferri iura prohibent.*
2 *Saracenis arma, ferrum, & similia Christianis nociua deferens, excommunicatus habetur.*
3 *Serui ob delictum, vel maleficium effecti, an possint libertatem consequi.*
4 *Saracenos docens arma, naues, vel machinas, & similia facere, qua pœna sit mulctandus.*
5 *Iudæi legem Moysi ad literam seruare dicuntur.*

1 IVra nolunt,† φ Iudæis, vel paganis violentia, seu rapina inferatur: quod si fiat, sic concipitur libellus: Lib. Corã, &c. ɔqueror ego A. Iudeus, vel pagnus de P. Christiano, qui me de possessiõe talis fundi, quem possidebam, eiecit: vel ꝑ vim ablatiuã mihi abstulit cẽtum: vñ peto possessionem dicti fundi, vel cẽtũ, seu mihi ablatũ, in duplũ ab eo mihi restitui: & ad hoc propono ɔditionem ex l. C. de paga.
a & e. fac. Christianis. vel dec. ext. e. sicut Iudæi [a]. ¶† Et nota, φ si qs
2 deferat arma, ferrum, vel lignamina Saracenis, aut in eorum nauibus regimen exerceat, excommunicatus est, & capientis eum
b seruꝰ efficitur, vt extrà e. item quorundam [b]. † Sed nunquid capi
3 ens illi dare poterit libertatem? Respond. non: sicut si princeps alicui cõcedit latronẽ in seruũ, non pt illi dare libertatẽ, C. quibꝰ
4 ad liber. procla. ñ licet. de latronũ. ¶† Quid si aliquis Christianꝰ docet Saracenos facere naues, vel machinas, quomodo punieť? Respon. si ipsi primò non habebãt peritiã huiꝰ artis, decapitãdus
5 est, C. de pœ. l. fi. C. de malef. & mathe. l. j. ¶† Et scias, φ Iudæi le
c gem Moysi seruãt ad literã [c]: quidam autem ex Saracenis recepe
6 runt quinque libros Moysi, sed prophetias abiecerunt. ¶† Dicuntur autem Iudæi Agareni, Ab Agar ancilla Saræ liberæ, vt ex tr. c. si Iudæos. Saraceni verò dicti sunt à Samaria ciuitate, & non à Sara. Item ita abstinendum est à communione Saracenorum, sicut & Iudæorum, vt 28. q. j. sæpe. & c. seq. nisi in casu, qui est extr. e. quàm sit.

ADDITIONES.

☞ quibꝰ habitãt Saraceni, sæpe de his disputatur & allegatur ꝑ Saracenis, scilicet φ nullo iure de eius cautũ est, φ teneatur. Item φ non consueuerũt, potissimè quia olim fuerãt loca illa Saracenorum in hoc pro eis allegať præ. dec. quanto. in fi. à contrario sensu. Item allegať, φ soluũt decimas regibus. His non obstantibus dicẽdum est eos ad prædiales indistinctè teneri, sicut ď Iudæis dicitur in præced. c. de terris. Principaliter eñi in illis operatur manus Dei, cùm nullus sit potens de mortificato semine fructũ habere, de deci. cũ ñ sit. Itẽ Dei est terra & fructꝰ eius, vt in psalmo, Domini est terra. & 13. q. 2. in Ecclesiastico. Item hoc onus decimæ sequiť possessorẽ, quicũq; sit, C. sine cen. vel reliq. l. 2. & 3. & lib. x. de anno. & trib. l. prima. ad hoc induciť gl. Inn. qui in Decre. in aliquibus tit. præ. de decimis, fecit de Saracenis mẽtionẽ in prĩcipio. Hìc insto: quia glossellã illã non posui. Dicit enim ibi Inn. in principio, super verbo, promiscuè. sicut Saraceni & Iudæi ĩ Vngaria. Hæc non posuit Inn. putãs illam ñ conuenire literæ sequẽ. ibi, quamuis censeãtur nomine Christiano. sed hoc supplebo, q̃uis super, quidã ex eis censeãtur, &c. bene ɔpetebat gl. & sic facit ad propositum. Ad ɔsuetudinem, quæ allegatur, respondetur, φ saltem in prædialibus non procedit, vt no. e. tit. de deci. c. j. libr. vj. & dixi in quæstione porrorum, in 4. parte super regula, qui prior. Nec iuuat, quod dicitur Saracenos olim tenuisse terras illas. Respondetur enim, φ priùs fuerãt Christianorum: & sic recuperatæ per Christianos naturam suam resumũt, 7. q. j. pastoralis, & dato, φ nunquam priùs fuissent Christianorum, ex quo sub eis sunt regi debent lege diuina & canonica, ext. de deci. parochianos. & arg. à ɔrio non procedit, vbi resistit iuri, vt satis scripsi de postul. bonæ. 2. super vltima gl. Non iuuat ẽt, quod dicunt se decimam soluere regibus: quia illa est decima temporalis dominij, & nos tractamus de diuina & canonica, vt probatum est prox. suprà. Itẽ & si hoc cessaret, respondetur per dec. eam te. de iureiur. de deci. ad hæc. & c. quamuis. Et si quæratur, quomodo compellãtur? respondetur per dec. in aliquibus. vel secundum decr. postulasti. de Iudæis. ¶ An liceat inuadere terras Saracenorum, paganorum, vel infidelium? & an sine iustacã possint eis suarum possessionum & rerum dominia auferri? & de pertinentibus ad hoc, maximam gl. quærere, quam scripsi post Inno. & Hosti. de voto, quod sup his. Vidi quædam solennia scripta septem rationibus concludentia, φ princeps pacificos infideles de suis terris absque legitima causa non debet expellere, quia fundatur super præcepto: Quod tibi non vis fieri, &c. de quo satis in princip. Decretorum. Item quia iure naturæ nobis participãt. inducit ca. charitas est. vt mihi videtur, de pœnit. dist. 2. ante finem, ver. item non illi tantùm. vsque ad ver. item illi verò plus. & ex eo iure naturæ, & ex charitate illis in necessitate subuenire tenentur, 42. dis. quiescamus. 86. dis. non satis. Secundò inducitur textus canonis 23. q. j. noli. in fi. & q. v. prodest. versi. proinde. vsque ibi, nihil inhumaniter. Et φ ex charitate agendum est, nõ ex furore, 12. q. 2. fraternitatis. Tertiò inducitur illa gl. per hoc. in c. si de rebus. 23. q. 7. Item iure gẽtium possident, ergo iustè, 14. q. 4. quod dicam. Item cã. quando. 23. qu. 4. & q. v. vnum solum. vbi improbatur crudelitas. Quartò sunt oues Christi, Io. x. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, scilicet ecclesiæ. Et sine distinctiõe dictum fuit Petro Io. vlt, Pasce oues meas. Successor ergo Petri habet illas pascere & defendere: ergo non impugnare, vel lædi permittere, de nat. ex lib. vent. c. vno. Quintò adducũť textus, qui bene facere videnť, xlv. dist. sincera. & c. de Iudęis. & 23. q. 4. c. fi. & quod no. 28. q j. Iudæorum. in j. gl. Imò sine ipsorum consortio, illos Deo lucrari non possumus, 23. q. 4. infideles. 11. q. 3. ad mensam. Sextò, verbum Apostoli dicentis ad Ephesios vlt. quomodo domini seruis obedientibus debeant se habere, & ad Colos. vlt. in prin. inducit, φ pro sceleribus infideles punimus, de rapt. c. in archiepiscopatu. ergo sine cã non sunt puniendi, lvj. dist. c. satis peruersum, nec de habitationibus, vel possessionibus expellendi, cùm ecclesia sustineat cohabitationẽ ipsorum, e. tit. & si Iudæos. facit xj. q. 3. nolite. vers. audi ergo. Vltimò text. est in l. Christianis. C. de pagan. & eorum sacri. qui eos quietè viuentes iubet non molestari, de Iudæis. idẽ extrà eo. tit. c. 2. & c. sicut. Item à ɔrio canones 23. q. 8. dispar. vt ibi, & no. 16. q. 3. porrò. ver. & nota. Item cælum cæli domino, terram autem dedit filiis hominum: ergo negandum eis nõ est, qď ius humanæ societatis concedit, 23. q. 2. notãdum. facit v. distin. ad eius verò. inducit demum 23. qu. v. ca. vltim. ¶ Conuertendo hunc casum quærit, an Christianus sine peccato possit ad sui defensionem vti auxilio infidelium? Quòd possit, induciť ff. de iustitia & iure, l. vt vim. & hoc præcipuè, cùm aliter se tueri non pt. ff. ad legem Aquiliã, scientiã. §. qui cũ aliter. & facit lex, & si quis fumũ. ĩ fi. & l. quemadmodum, §. item Labeo. bñ facit clem. de homici. c. vno, 2. respon. Et quod de Paulo legiť Actuum 22. & habetur 23. q. 3. §. item ab aliquo. ad fi. ad hoc ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. quod ait. ff. de bo. eorum, qui sibi mor. cõsci. l. j. in fi. & de bo. lib. qui cũ maior. §. si libertus. itẽ si adstrictus potest vti dolo, 22. q. 2. vtilẽ. 23. q. 2. dominus. & canes toleremꝰ propter pacem ecclesiæ, 23. q. 4. quidã. & Deus per malos vindictã fecit, 23. qu. v. c. fi. in prin. Item econuerso in iusto bello infideles iuuantur per fideles, 23. q. j. quid culpatur. xj. q. 3. Iulianus. Itẽ propter necessitatem communicamus excommunicatis, de sent. excom. si verè. Item ad defensionem fructuũ vtimur arte Mathematica vtroq; testamẽto damnata, C. de Mathe. l. eorũ. Puto infideles pacificos non habentes guerrã actiuè, vel passiuè nobiscũ necessitate ĩminente licitè posse vocari: aliàs non, scilicet si guerra viget, vel nostrum bellum est iniustum, vel iustum, sed non vrget necessitas: & facit dec. cũ olim. eodẽ tit. quæ distinguit talia tempora, & facit 2. Machab. Impio prræbes auxiliũ: & his qui oderunt Dominum, amicitia iũgeris: & qď habeť Esaiæ 23. q. 3. c. j. versi. itẽ sicut legitur. Dubitari vidi, an per ecclesiam puniendus sit Iudæus ad sectam Saracenorum transiens? Ad negatiuam inducitur, φ ambæ istæ sectæ tolerantur à nobis. de Iudęis enim & paganis loquitur lex, Christianis. C. de paganis: & secundum Apostolũ ad Corinthios quinto, nil ad nos de his, qui foris sunt, & propter id nostris constitutionibus nõ ligantur, de diuor. gaudemus. 2. q. i. multi. Nec dici pt retrospicere, qui veritatem non agnouit. Et si dicatur, Iudæos peiores gentibus, vel pãganis, vel trãsitus commẽdãdus: patet primum 2. q. j. nonne. & ratio dicti ibi no. & φ sint peiores, notat actus ecclesiæ, quæ in Parasceue, dũ pro paganis orat, flectit genua: pro Iudæis, non. Dubitatur etiam de Christiano, q priùs Iudæus fuerat, vel non fuerat, vel nunc labitur, & relabitur in Iudaismum: in hoc non insto propter ea, quæ plenè scripsi de hæret. contra Christianos. lib. vj. super j. gl.

ADDE, an Saraceni possint compelli ad decimas, originaliter Old. cons. xcj. Et an Christianus possit inuocare auxilium ab infidelibus, per eundem cons. 71. Et an per ecclesiam debeat puniri Iudæus, qui descendit ad sectam Saracenorum, per eundem cõsi. lj.

a Sicut Iudæi. ¶ De Iudæis tantùm loquitur: tamen facit e. ti. Iudei. & c. quàm sit. & c. in nonnullis. in quib. de cohabitatione paganorum cum Christianis dicitur.

b Item quorundam. ¶ Vbi scripsi, quod sequitur.

c Ad literam ¶ Vnde venit in vsum, quòd inhærentes plus literæ quàm sensui, dicimus iudaizare.

a ¶ De hæreticis[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Practici auctores nil de ista dixerunt, pter Rof. in nostris, qui formauit duos primos, cum sua rubrica: & est secunda in ordine libellorum: ad materiam facit. quod dicam infrà de sortileg. super rub. De Bonoñ. origine habente hìc bona, & domicilio Florentiæ, de damnato Florentiæ de hæresi, cui domino cõpetãt bona? de Bonoñ. prolixè scripsi e. tit. cùm secundum. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra hæreticum qualiter sit formandus.*
2 *Laicus laicum coram seculari iudice de heresi accusans, quibus verbis vtetur.*
3 *Receptatores hæreticorum, & eis communicantes, hæretici censentur.*
4 *Suspecti de hæresi an pro excommunicatis habeantur.*
5 *Crimen læsæ maiestatis æquiparatur hæresi.*
7 *Adstringentes se ad hereticorum exterminuim, qua gaudeant indulgentia, seu priuilegio.*
7 *Hæreticorum prauitatem impugnantes an habere quotidianas distributiones debeant.*

In hæresi sic concipitur libellus:
1 Lib. † Coram vobis reuerẽdo patre domino epo talι, ꝓpono ꝯ P. ꝙ ipse malè sentit de fide, dicens sacramentum altaris, seu corporis & sanguinis Christi nullum esse: dãnat etiam matrimonium: nec credit resurrectionem, & quotidie cũ hæreticis ꝯseruatur in tali ciuitate in domo sua in prima camera, seu tali loco ipsius domus: & hoc anno, mense tali, regnãte tali, eosdem ibi adorauit, vel ꝯsolatus fuit ab ei, seu manus impositionem accepit: vñ ipsum vobis accuso, & peto ipsum excommunicari, & bñficiis priuari, & à tali suo ordine degradari, degradatumq; curiæ seculari tradi seu relinq legitimè puniẽdũ: & ego L. &c. vt s̃. de accus. §. j. ext. e. ad abolendã. §. j. & e. sicut ait. & seq. §. vlt. & c. excõmunicamus. j. in prin. §. q aũt. q §. est C. e.
a authẽ. Gazaros. & c. pe. ext. de sum. tri. c. j. & C. e.[a] l. j. C. de hæret. q. cunq; in hac. prope fi. & l. Arriani. Quod autem dixi, peto eũ excõicari, reputo superfluũ. licet qdã hoc ponãt. nam omnis hæretic⁹ excõicat⁹ est, ext. e. excõmunicam⁹. j. & 2. ext. de sent. excom.
2 noueri. ¶ † Si aũt laic⁹ laicũ corã iudi. seculari accuset, sic dicet[b]:
b Lib. Corã vobis, domine iudex, ego talis propono ꝯ P. &c. vt s̃. vsque, & peto ipsum. iũge, secũdum iura puniri. Vel. sic: vñ peto ipsum ꝯfiscatis eius bonis vltimo supplicio puniri: & ego L. &c. vt in præ, legibus, & in præ. dec. & e. tit. vergentis. Veruntamẽ si ante sententiam velit ad fidẽ redire, admittet̃, 23. q. 3. dicit Apostolus. & in præ. c. ad abolendã. §. j. & in perpetuum carcerem detru
3 detur, & e. tit. c. pe. ¶ † Eodem etiam modo ꝯcipitur ꝯ credẽtes, & receptatores, qui & hæretici reputantur, si excommunicationem propter hoc in se latã per annum sustinuerint, ext. e. c. pe. in fi. & c. excommunicamus. j. §. credentes. qui §. est C. e. auth. credẽtes. & C. de his, qui latro. occul. l. j. & 2. & cum aliquis credens, vł
c ceptator ab initio recusatur [c], tunc peti potest, ꝙ excõicetur.
4 ¶ † Eodem etiam modo ꝯ suspectos de hæresi: quia ex hoc excommunicati pannũ ĩ excõicatione steterũt animo indurato, vt
5 in præ. §. qui autẽ. & in præd. auth. Gazaros. ¶ † Cæterũ cùm crimen læsæ maiestatis in qbusdã ꝯueniat cum hæresi, vt ext. e. ver-
d gentis. & C. eodem, Manichæos. & ideo hîc libellum formem⁹[d]:
Lib. Corã, &c. propono ꝯ P. ꝙ ipse hoc anno, mense tali. imperãte tali domino Imperatore semper Augusto. cũ talib⁹ scelestã factionem iniuit de nece ipsius domini Imperatoris, in tali vrbe, in domo sua, & in prima camera ipsius domus super quo eũ vobis accuso, & peto ipsum lege Iulia maiestatis puniri, & ad pœnã ipsum sententialiter ꝯdemnari: & ego L. &c. vt s̃. de accus. §. j. C. ad leg. Iuliã maiest. quisqs. quæ est 6. q. j. §. verũ. & l. vlt. ext. de homic. ꝓ humani. 79. dist. si quis Papæ. De forma iuramẽti, qđ præstat. q reuertit̃ ab heresi, vel schismate, vel alio horrẽdo crimine,
6 vide s̃. de iureiuran. ver. de sacramento redeũtis. ¶ † In fauorem autẽ fidei no. ꝙ Catholici qui crucis assumpto charactere ad hæreticorũ exterminium se adstringũt, illa gaudẽt indulgẽtia & priuilegio. quæ accedentibus in Terræ sanctæ subsidiũ ꝯcedunt̃, vt
e ext. de hære. excommunicamus. §. Catholici[e]. Per quod patet, ꝙ clerici habebunt beneficia sua triennio, vt ext. de Iudæis, ad libe-
f rãdum, in integra[f]. Et decimã, vel vicesimã pro hoc subsidio deputatã, q̃ ecclesias ꝯtingit, poterunt secum ferre, ext. de vot. c. fin. & si moriantur ante triennium, creditores vsque ad trienniũ bñficia ipsa tenebunt: quia hoc eis per Papã cauetur: aliàs sibi imputare deberent, q pecuniam credidissent, ff. loca. si quis domum. §.
g j.[g] arg. ext. de reb. ec. ali. vel non, nulli. & clerico interdictum est beneficiũ alienare, xj. q. 2. alienationes. Sed expone ibi beneficiũ id est ius beneficij: hîc aũt alienat fructus, qđ ei licet, extr. ne plat. vic. sũ. vel iura, c. fi. & de loca. & ꝯd. c. 2. & possunt capi in pignus pro debito, ext. de fideiuss. ꝯstitutus. & valet hîc autoritas Papæ,
7 vt C. de excep. rei iu stipẽdia. ¶ † Sed nunquid isti percipiẽt omnes fructus beneficij, vt nec vicarium ꝯstituant? Videtur ꝙ sic. nã si omnes percipiunt, ergo nullas operas tenentur ecclesiæ præstare: quia operæ non sunt in fructu, ff. de ope. ser. l. 3. ar. ext. de appel. peruenit. de præb. de cætero. Et hoc puto, vt necessariæ expẽsæ pro seruitio ecclesiæ deducãtur, ff. de rei vend. fund⁹. ff. de pe.
h hæred. si à domino. §. fructus. Item dicit Vinc.[h] quòd tales habebunt quotidianas distributiones, cum integraliter percipere debeant sua beneficia: & Integrè, rem perfectam significat, vt 2. q.
i 3. c. si quem. in fi.[i]

ADDITIONES.

a Et C. e. ¶ sc. de sum. tri. propter id, quod sequitur.
b Sic dicet. ¶ Libellus iste non procedet, cũ secularis iudex de hoc crimine, quod merè ecclesiasticum est, cognoscere, vel iudicare non possit, e. ti. inquisitionis. §. prohibemus. lib. v. & c. seq. in fi.
c Recusatur. ¶ Id est, vitat̃: vel litera corrupta debet dicere Reputatur: non fuit iste finis Roff.
d Formemus. ¶ Positum per Roff. immediatè ante s̃. proximos, fuit enim primus in ordine x. libel.
e §. Catholici. ¶ Totum, quod sequitur, fuit ad literam Vin. ĩ isto §.
f Integra. ¶ Quam ibi posui cum gl. Host.
g §. j. ¶ Hoc scripsi, ne prælat. vic. su. c. vlt. super gl. 2.
h Vin. ¶ vbi s̃.
i In fi. ¶ Contra hanc allegationem est decr. super. de magistris, ꝯiuncta cum dec. licet. de præbendis. Nec valet etiam ratio Hosti. qua dicit illos haberi pro residentibus, per no. de cler. non resi. c. vno, lib. vj. in gl. no. & quod super ea scripsi: de hoc scripsi de Iudæis, ad deliberandum. super ver. integrè. vbi vide.

ADDITIONES NOVAE.

An hæretici dicantur perdere dominiũ rerũ suarum statim cũ efficiuntur hęretici ipso iure: an verò lata sententia contra ipsos, Bar. in l. Imperator noster. de iur. fisci.

An hæreti possint puniri ad mortem, Cy. in l. cunctos populos de sum. trin. & fid. cath.

An filij filiorum dicantur posteri hæreticorum, Io. Andr. in ca. vergentis. de hæret.

Pone, ĩquisitor hæreticę prauitatis reuocat aliqua bona alienata per hæreticum: an emptor possit postulare vt pretiũ quod dedit restituatur, no. in l. si debitor. quæ in fraud. cre. & l. j. §. j. si quid in fraud. patr.

a ¶ De schismaticis[a]. Rubrica.

SVMMARIVM

1 *Ordinatus in presbyterum à schismatico episcopo, an, & qualiter veniat ab officio presbyteratus remouendus.*

Sic concipitur libellus:
1 Lib. † Corã, &c. propono ꝯ P. quòd ipse fuit scienter à tali episcopo schismatico in presbyterũ ordinat⁹: quare peto ipsum à presbyteratus officio remoueri, & remouendũ esse sententialiter declarari, ext. e. c. j. & 2. ix. qu. j. ordinationes. In sequenti tit. non est libellus necessarius.

ADDITIO.

a Ad Summistas recurre. Omittit autem autor duas rubricas: & prima erat bimembris, quæ diuisim habentur in Codice: ad cui⁹ partem primam, scilicet de apostatis, duas quæstiões rememoro, scilicet de beneficiato, q. factus est miles, & de religioso ferente habitũ coopertum cum habitu clerici secularis. Primam, quæ fuit dominicalis xx. vide de clerico ꝯiug. c. vno, lib. vj. super gloss. huic ergo secundam super regula, certum est. lib. vj. De secunda parte rubricæ, quis dispenset cum rebaptisato scienter, vel ignoranter, dubiè loquitur autor de primo, quòd nec Papa dispẽsat, s̃. de leg. §. nunc breuiter. ver. 9. & sic dubiè de secundo, quòd dispensat episcopus, e. tit. §. nunc de episcoporum. ver. 121.

a ¶ De infantibus, & languidis expositis[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit à filio, seruo, vel liberto, &c. contra impiè eos habentes concipiendus.*

Potes hîc sic concipere libellum:
1 Lib. † Corã, &c. propono ego filius, vel seruus, vel libertus olim talis ꝯ eum, ꝙ ipse me infantem, vel lan-
b guidum[b] exposuit, seu exponenti ꝯsensit, vel ratum habuit, vel impiè mihi alimẽta negauit, pietatis officio relegato: quare peto me liberum fore à neximus patriæ, vel dominicę potestatis pronunciari, & me patremfamilias, si erat liber, & in potestate patris, vel liberum, si erat seruus, vel ingenuũ, si erat libertus, sententialiter declarari, extr. e, c. j. C. e. l. 2. 87. dist. si expositus. C. de Lati. lib. tol. l. vnica, §. sed scimus, C. de episc. audien. nemini. ff. pro derelicto, l. fin. in auth. de nup. §. si verò ab initio. Potes etiã addere, si vis: & peto ipsum nihilò minus ex officio vestro ad arbitrium vestrum puniri, C. de pat. potest. nec filium. ff. de liber. ag noscen. l. j. §. pœna.

ADDITIONES.

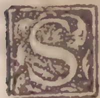
a Deficiunt practici auctores: ad Summistas recurre.
b Vel lãguidum. ¶ Quod sequit̃, fundatur super altero istorũ, scilicet infante, vel lãguido: & sic posuit se ĩ tuto propter opinionẽ, quæ vult, ꝙ alimentorũ denegatio in quacũq; ætate, ẽt sano habeat operari. q̃ sequitur: de hoc vide, qđ dixi e. tit. c. vno, super verbo, alicui. & super gl. pe. & plenè p Host. in Summa hui⁹ tit. §. vlt.

¶ De ho

a ¶ De homicidio [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra homicidam ad pœnam corporalem coram iudice seculari concipiendus.*
2 *Libellus contra clericum homicidam qualiter sit à clerico concipiendus.*
3 *Clericus incorrigibilis potest degradatus curiæ seculari tradi.*
4 *morte post percussionem, febre tamen intermedia, superueniente, cui veniat imputandum, & quorum testimonio de mortis causa standum.*
5 *Quatuor simul in aliqua camera existentib. si vnus illorum proiiciens lapidem extrà quendam interimat, cui illorum imputandum sit.*
6 *Pupillus an possit de morte patris pacem facere.*
7 *Partes adinuicem concordantes non egent iudice.*
8 *Pace de vulnere facta, si moriatur vulneratus, an poterit vulnerator accusari de morte.*

SIc forma libellum coram iudice seculari ad pœnam corporalem infligendam:
1 Lib. † Coram, &c. propono ↄ̃ P. ꝙ ipse anno & mense tali regnante domino Ludouico rege Franciæ, occidit Titiũ cum ense, vel claua, vel cultello, percutiendo eũ in tali loco lethaliter in ciuitate tali, in vico, vel domo tali, in tali latere, seu parte ei⁹: super quo vobis cum accuso, & peto ipsum secũdum leg. Corn. de sicar. pœna capitis puniri. & sic puniẽdum fore sententialiter cõdemnari: & ego Lucius, &c. s̃. de accusat. §. j. de poe. dist. j. is, q cũ telo. & l. si quis necãdi. quę sunt C. ad leg. Corn. de sicar. ff. e. q cędẽ.
2 Instit. de public. iu. 33. qu. 3 sex sunt. ¶ † Clericus autem contra clericum sic libellum concipiet:
Lib. Coram, &c. vt s̃. vsq;, quare peto. iunge, ipsum ꝑ vos officio & beneficio priuari, & priuãdum esse decerni, & à suis ordinibus
b degradari [b], & ego Ludouicus, &c. ext. de iu. cùm nõ ab homine. ext. e. sicut dignum. §. fi. l. dis. clericum, q paganum. & c. si eps. & c.
3 seq. & c. studeat. ¶ † Quòd si depositus sit incorrigibilis, p̃t pet, vt degradatus curiæ seculari relinquat̃ legitimè puniendus, vt in p̃ceden. c. cũ non ab homine. ext. de verb. signifi. nouimus. qđ qua
4 liter fiat, dixi s̃. de accusatio. §. 2. ver. & nota, ꝙ. & seq. ¶ † De facto quæritur: A. vulnerauit B. qui febre superueniente decessit: accusatur de morte: ipse verò asserit illũ ex febre obiisse, & plures laici testes inducti hoc dicunt: medici verò pauciores dicũt, ꝙ vulnus extitit cã febris. Respon. potiùs est credendum paucioribus
c medicis, qa factũ meliùs noscunt [c]: arg. ff. de orig. iuris, l. 2. §. exactio. in auth. de ñ alie. §. qđ autem. ext. de testa. ĩ nostra. C. de re milit. qui semel. l. dist. vt cõstitueret̃. ver. experto. ext. de æta. & qual. ad aures. de pœniten. dist. vj. c. j. ver. interrogaret. & circa huiusmo
5 di accusationes vide s̃. in tit. de accusatore. ¶ † Pone, ꝙ quatuor homines erãt in vna domo? vnus eorũ proiecit lapidem, & prætereuntem peremit: non ↄstat quis proiecit, ↄstat tñ, ꝙ vnus eo
d rum proiecit [d]. Et videtur, ꝙ omnes tenẽtur, ff. ad legem Aquil. item Mela. §. si plures. & l. ita vulneratus. & hoc propter incertitudinẽ, ff. de transact. controuersia. ff. de his, qui deiec. vel effu. leg. j. §. fi. & l. 2. Arg. contrà, ꝙ non teneantur, 23. q. vltima, si quatuor. Nec obstat præalleg. l. ff. ad leg. Aquiliã, quia ibi constabat oẽs ꝑcussisse. Item l. j. de his, qui deiec. vel effud. in alio casu loquit̃, sed videtur, ꝙ nullus tenetur. nam constat, ꝙ tres non deliquerũt: ergo non tenẽtur, ext. de his, quæ fiũt à maio. par. ca. quæsiuit. C. de pœnis, sancimus. & melius est innocentem absoluere, &c. ff. e. absentem. ext. de simo. licet Heli. ad fi. & exẽplo graue est, &c. C. de his, qui latro. occul. l. fi. in fi. & probatur ff. ad leg. Aquil. sciẽtiam. §. cùm sciẽtiam. deficit enim probatio. non ius, ff. de test. tut. duo. Super hoc dicũt qdã, ꝙ si omnes interuenerũt animo offendendi illum, tunc quilibet tenetur: quia vnus videtur hoc fecisse de voluntate & mãdato aliorum, C. e. nõ ideo minus. ff. de vi & vi armata. l. j. §. quoties. ext. de homic. sicut dignũ. ext. de cler. pugn. in duello, c. 2. in fi. Si verò ñ intrarũt animo illũ offendẽdi, tũc oẽs ĩ dubio absoluent̃, ff. de actio. & oblig. Arrian⁹. ext. de ꝓba. ex literis. nã in criminib⁹ claræ debent esse ꝓbatiões, 2. q. 8. sciãt. Iudex tamen ꝓpter bonũ regimẽ, & vt cæteri timeãt, pœnã pecuniariã imponat

ADDITIONES.

a Solus Roff. ex practicis auctoribus formauit libellum in hoc ti. & est quintus in ordine libellorum: habuimus duas Bonifacianas ↄstitutiones in vj. & in Clem. vnã: multum est expediẽs in hac materia. Ex pręmissis quęstionib⁹ terminatis per illas. scias ꝙ aliquas quæstiones spectantes ad hunc titulum posuit auctor s̃. de accus. & ego ibi cumulãdo quæstiones aliquas de bannitis, addidi tres quæstiones: vide super regulis in vj. scilicet, frustra nullus pluribus. & regula. quod quis. Prima in quarto membro de illo, qui pacificatum postea bannitum occidit. Secunda de illo, qui negauit se occidisse: nunc dicit, ꝙ ad sui defensionem. Tertia de clerico, q incidebat vt laicus bannito, & postea occiso: vulgata est quęstio, & si statutum punit insultãtem, item vulnerãtem, item occidentem: an insultãs, percutiens & occidens vno impetu, his omnib⁹ legib⁹ accusetur, & puniatur? & pluries terminatum est, & sic seruatum, tãtùm de occiso teneri, per l. illud. ff. ad leg. Aquil. in fi. & no. in l. qui de crimine. C. de accus. in fin. 4. gl. & facit, qđ de continuatione not. ff. de actio. & oblig l. antepenultim. facit l. quoniã multa. C. ad leg. Iul. de vi public. bene facit ff. de don. inter vir. & vxor. l. 3. §. si stipulãti. Ibi enim propter celeritatem coniũgendarum inter se actionum vna actio occultatur. ad idem ff. de iniur. l. prætor. §. si plures. allegat etiam l. non est nouum. ff. de act. empt. & ven. Procedit hoc, cùm insultauit & percussit, vt occideret, & occidit. Sed quid si non occidit, sed solùm insultum fecit, & percussit? Videtur per superiùs allegata, ꝙ solum ex percussione teneatur, cùm in illa sit maleficium consummatum & continuatũ, ff. de nouat. si ita stipulatus. in fi. & l. seq. ad idem ff. de adult. quod ait. in fi. ad leg. Aq. l. si ex plagis. §. tabernari⁹. & de incen. rui. nau. l. j. §. proinde. In ↄ̃rium ff. de iniur. in l. prætor edixit. §. si mihi. & l. fi. negatiuè dixit, ꝙ nunquam plura delicta ↄcurrentia faciunt, ꝙ vllius impunitas detur, nec delictum ob aliud delictum minuit pœnam. ff. de priuat. delict. l. nũquam. ad idem ff. de termino mo. l. fin. ad Turp. l. in senatus. de furtis, qui tabulas. in fine. Varietas enim criminum inducit varietatem pœnarum, de poe. distinct. j. c. pœnæ. Cùm ergo insultãdo commiserit vim publicam, & vulnerando inciderint in legem corneliã iniuriarum, vt no. in l. prętor. ergo vtraque lege punietur: & videtur expressum in prædicta l. q de crimine. 2. responso. Solutionem in quibusdam scriptis inuenio, sed quæstionem non habeo: & Franciscus Accur. tenuit ipsum solùm de percussione, vel vulnere teneri, per priùs allegata. Ad contrarium, & ad l. qui de crimine. respondet, illam loqui de criminibus ita diuersis & separatis, ꝙ vnum non est pars alterius: sed in casu nostro ↄtinuatio & ↄnexitas facit illa censeri vnum. Aliqui contrà. qui licet concedãt, quod priùs dictum est, ponderant solum homicidium. Ratio est: qa id punitur morte, quæ omnia soluit, & crimen extinguit, vt in authen. de nup. §. disponat. & ff. ad Turpil. in senatus. C. si reus, vel accus. per totum: quæ ratio cessat in hoc secundo casu. Inuenio Gul. quandoque distinxisse, an sine insultu fiat percussio, id est, simul insultaui & percussi: & procedat prima solutio. Si verò insultaui, ex quo insultu orta est rixa: in qua postea percussi: procedat secunda solutio, quasi actus sint separati ab insultu & eius principio. Vltra ea, quæ de ↄtinuatione dicta sunt suprà, faciunt no. 5. q. 9. nihilominus. Et mihi videtur hoc in facto ↄsistere: si enim iste insultauit & vibrauit, sed non percussit illo forsan se flectente, & tũc incipit rixa, istã tñ vibrationem ↄtinuauit, licet forsan etiã in vibrationibus ↄ̃ eum factis restiterit, & finaliter his ↄtinuatis illum percussit, satis id ↄtinuum repeto: sed si propter rixam retrocessisset ad propriã etiã vicinam domum, vel etiam alterius, recipiens forsan lãceam, & percussit, procedere posset, qđ de actu separato dictũ est. Et quæstio de illo secundo, qui se defendendo occidit debito moderamine non seruato, an teneatur lege Corn. de sicar. terminari vidi, ꝙ non: quia lex illa non requirit dolum. Et ꝙ hoc casu lata culpa non æquatur dolo, textus est ff. eo. scilicet ad l. Corn. de sicar. l. in lege. ad idem inducit l. j. C. e. ti. facit extrà de restit. spol. olim. j. in fi. Tenebitur tamen de homicidio culpabili, nõ doloso, per iura prædicta. Scias ergo, ꝙ aliter se saluare non valet, si occidit etiã vibrãdo, non solùm non teneat de occiso, sed etiam irregularis non est, vt dicit cle. e. tit. in fin. Vt tamen ibi not. in defensione sui corporis tantùm, nõ filij, vel suorum, habet hoc locum, quod de irregularitate dictum est. Pro illorum tamen defensione percutiens & occidens posset excommunicatus non esse, licet irregularis sic, vt ibi scripsi, & clariùs in dec. si verò. j̃. de sent. excom.

b Degradari. ¶ Vide remissionem, quæ statim sequitur.

c Noscunt. ¶ Vide s̃. de prob. §. fi. ver. hoc quoque, dicit Guido de Suza. super procemio Digestorum, §. i. ꝙ si pars vulnerati & pars vulnerantis ↄcordãt de medicis vno vel pluribus assumendis, iudex eis acquiescet: si verò discordãt, ipse eliget, allegat, quod dicitur de pluribus tutoribus volentibus per vnum administrari: sed de quo discordant, Instit. de satisdat. tut. §. si autem. Et quid duobus hæredibus legatarij discordantibus, an agãt reali, vel personali, ff. de legat. j. huiusmodi. §. fi. Subdit etiam, quòd si iudex ad dictum medici dicentis vulnus Titij, cùm plures vulnerauerũt, fuisse mortale, condemnauit Titium de occiso, qui Titius dicẽs medicum falsum dixisse, petit ante sepulturam peritiores medicos adhiberi: quod factum est, & illi referunt illius vulnus non fuisse mortale, retractabitur sententia, sicut dicitur de lata per testes falsos, vel instrumenta, C. si ex falsis instrumen. l. falsam. & l. fi. ff. de re iud l. diuus. suprà de excep. cùm venerabilis.
ADDE, vt pulchrè per Bal. cons. cv. lib. j.

d Proiecit. ¶ Ad quæstionem facit, quod not. s̃. de leg. §. iuxta. versiculo, quid si quis in rixa, vide, quod satis scripsi e. tit. significasti. 2. in gl. arg. ad quæstionem, & ibi de quæstione venereali xv.

a imponat,ff.de pos.bona fides [a]. ¶† Illud autem quæritur,vtrùm
6 pupillus possit de morte patris facere pacem?Et vr̃,quòd ñ:quia
b pupillus de morte patris accusat,vt ff.de accusa.l.2.in fine [b],& si
remittit,donat,ff.de transact.l.j.ff.de donati.inter virum & vxor.
sponsus.nec pupillus donare potest,ff.de tut.& rat.distra.l.j.resp.
j.Argumen.contrà,quòd valeat pax per eum facta,ff.de iureiurã.
tutor.ff.de furtis,interdum.§.si tutor.quia pax à pactione dicitur
ff.de pactis,l.j.& pactum est quædam donatio , ff.de pact. contra
iuris ciuilis.in fi. Et dicitur pactum inter partes ex pace conueni-
ens ex scriptura,extrà de verb.significat.pactum.Dic.quòd si ali-
quid ei datum est,tunc valet,ff.de transa.præses.& etiam,si nõ est
sibi datum.interest.n.minoris,vt litibus& sumptib.non vexetur,
ff.de min.l.minorib.& facit bene ff.de iniur.sed si vnius.§.si filio.
nam & ciuitas pacem seruans commendabitur,ff.de cẽsi.l.j.& ad
c hoc C.de veteri iur.enuc.l.j.[c] Vber.autem dicit,quòd infans nul
lo modo potest facere pacem,etiam tutoris auctoritate:nec fac
ta pax tenet,ff.de pœnis,l.j.Si verò iam excessit infantiam, quòd
intelligit,nec tũc etiam sufficit sola tutoris auctoritas, vt dicit ff.
de administrat.tutorum, l.j.§.j.quia nec etiam per se posset , cùm
etiam non sit permissum pupillo cum tutoris auctoritate distra-
here vilissimum prædium,ff.de rebus eor.per totum,C.de præd.
minor.per totum.Potest tamẽ facere pacem cum tutoris aucto-
ritate.& interueniente iudicis decreto:& facta valet : & hoc,vbi
d excessit infantiam [d].Nec obstat,quòd non debet interponi iudi-
cis auctoritas.nisi propter æs alienum,vt ff.de rebus eorum,ma
gis.§.ante pe.quia hoc fit pacis fauore,& qa pupillo expedit.Ma-
lè ergo dicunt,secundum eum,qui dicunt tutorem facere posse
pacem pro infante.Nec obstat C.ad Trebel.sancimus. responso
j.in fi.vbi dicitur,quòd potest restituere hæreditatem nomine in
e fantis:quia in pace de remissione tractat̃ [e].Sed pone:P.vulnerat⁹
ad mortem à T. fecit pacẽ & remissionem H.noĩe ipsius T.vt ip-
se H.eã faceret.& remitteret ipsi T. mortuo:itaq; P.dict⁹ H.fecit
pacem & remissionem ipsi T.quæritur,an valeat,& seruanda sit?
Et videtur,ꝙ non,cùm sit facta mortuo mãdatore,arg.ff.si cer.pe
tatur,eius,qui in prouincia. Item eo tempore debuit haberi rata
pax à T.quæ & potuit fieri à P.vnde modò non p̃t rata haberi,cũ
fieri possit,ff.rem ratam hab.bonorum. & videt̃ casus ff. quis or-
do in bonor.pos.ser.l.ↄsilio.respon.j.in fi.mors enim omnia sol-
uit,in auth.de nuptiis.§.deinceps, Argumen.ↄ.nam si amicus vẽ
ditoris mei mihi tradidit possessionẽ , post mortẽ illius possessio
7 mihi rectè quæsita est,ff.de acqr.possess.fundi.¶† Nullæ em̃ sunt
partes iudicis inter partes ad inuicem cõcordantes, ff.de ope.no
ui nunciat.l.j.ff.de verb.obligat. cùm seruus. C.de inst. & subst.si
mater.itẽ T.ratũ habet: vñ per inde haberi debet,ac si hoc ei ge
rendum mandasset, C.ad Macedo.l.fi. Vñ dici potest,ꝙ res nõ est
integra,nec videtur reuocatum mãdatum.nam potest iam mor.
tuus reuocare illud.& vide, quod no. suprà de iu. deleg.§.restat.
ver.item mortuo.& C.de loca.§.nũc aliqua.ver.cl.ibi,quid si do
8 minus.¶† Quid si facta pace de vulnere, obiit vulneratus,nũqd
poterat accusari vulnerator de morte? de hoc suprà de accusato
re,vers.sed pone.¶ Qualiter libellus concipitur in crimine læsæ
maiestatis,dixi suprà in tit. de hæret. In tribus verò sequentibus
titulis non est multum necessarius libellus.

ADDITIONES.

a Bona fides.¶ Secundum Alber.Gal. cuius ad literam fuit iste ver
siculus,de actio. ver.pe.ADDE,quòd dictum Spec.sequitur Bal.
cons.8 1.lib.v.
b In fi. ¶ Et periculum sibi imminet hæreditatis perdendæ,si necẽ
patris non vindicat.C.de his,quibus vt indig.l.j.propter quod in
eo accusante cessat pœna calumniæ,C.de calum.l.3.
c L.j.¶ Hucusque fuit Alber.Gal.vbi s̃.ver.antepe.
d Infantiam.¶ Pro hac dist.facit de iud.c.si annum.§.j.lib.6.
e Tractatur.¶ Sup. quod tutor & curator facere non potest,C. de
pac.l.pactum curatoris.Hoc scias.ꝙ Guid.de Suza super lege il-
la tenuit,pacem tutoris valere,vbi factum nõ est liquidũ:& facit
quod in præced.l.no.allegat fauorem pacis,de quo s̃.& multa,q̃
potest tutor : quia defert iusiurandum,iurat in litẽ & de calũnia,
transigit cum fure, & est loco domini.hoc patet per ordinem ff.
de iureiurando, l.tutor. & de in litem iurando,videamus.§. si tñ.
C.de iuramen.calũ.l.2.§.quod obseruari.ff.de fur.si pignore.§.fi.
de administ.tut.qui tutelam. Ad fortificandam ergo pacẽ est ↄsi-
lium eius.ꝙ occisor neget,ita ꝙ pax nõ fiat cum occisore, sed cũ
illo,qui dicebatur occisor,per prædictam l.preses.& quòd iudicis
autoritas interueniat,quæ etiam sæpe aliàs inualidum facit vale-
re,ar.ff.quod cum fal.tut.l.i.§.idem.de aqua plu.arcen.l.quanquã
in fi j.respon.de infam.l.furti.§.qui iussu,&c.
ADDE,vt per Abb.cons.lxvj.

ADDITIONES NOVAE.

[illegible] Non valet statutum quod qui occidit occidatur nulla defensi-
one obstante, no.in l.itaque.ad l.Falc.

Pone,bona homicidæ debent publicari: modò quidam vulnerauit Titium,qui diu pòst mortuus est ex dicto vulnere:à quo tẽpore veniant bona publicanda, D.Argent.in l.ait lex.ad l. Aquil.

Pone,aliqs pcussus mortiferè,reddidit pacẽ vulneranti:posteà decessit ex dicto vulnere:Propinqui volunt ipsum accusare , nõ obstante pace,an possint?not.in l.damni.§.Sabini.de damno inf.

Pone,plures erãt in vna domo,ex qua proiect⁹ fuit lapis,& percussus fuit Petrutius,quis punietur?Bar.in l.si in rixa.ad l.Cornel. de sic.& Spec.hîc.& Bal.sequitur opinionem Spec.

Pone,aliquis videt aliquẽ occidi,& posset hoc prohibere si vellet,& non prohibet,an debeat puniri?no.in l.omne delictum. §. fi.de re milit. & l.qui bona.§.cùm inter.de dam.inf.

Statuto cauetur quòd si quis homicidium commiserit capite puniatur:mõ aliquis fecit aliquam mulierem parere abortiuum, an illa pœna puniatur?Ia.But.in l.si quis negãdi.C.ad le. Corn.de sica.D.Signorolus in consiliis suis, Albr.in l.qui in vtero.de stat. homi.plenè.

¶ Baldus de homicidio.

Percussus cum hasta ferrata,non dicitur percussus cum ferro , vt no.ff.e.l.j. §.diuus.¶ An vxor,quæ fecit occidi maritũ,perdat dotem,ff.de adi.leg.l.pe.§.Seia.¶ An mortuus ex febre superueniẽte post vulnus,dicat̃ mortuus ex vulnere?dic,ꝙ aut constat,ꝙ sit ex molestia vulneris,aut ex alia causa:aut dubitatur,& tũc statur, dicto medicorum,G.qui debent iurare de credulitate,nõ de veritate,ff.de ventre inspic. l.j.in prin.C.de secun.nup. l.hac edictali. Cyn.Quòd si in illo loco non est nisi vnicus medicus,illi soli credetur,si bonus homo sit,ff.de ver.obli.l.j.in fi.nam hoc est propter difficultatem probationis.ff.de re mil.l.non omnes.§.à barbaris.Arg.contrà ff.de quæst.l.maritus. quia agitur de magno præiudicio,& ideo non standum dicto vnius. ¶ Item mortuus intra triduum præsumitur mortuus ex vulnere,l.j.C.de emen.propin. Bal.¶ Si lapis est proiectus de cœnaculo,& homo occisus,nec ↄstat quis fecerit,pœna pecuniaria imponitur omnibus: & ratiõe incertitudinis commutatur personalis in pecuniariam,ver.pone 4.& hoc,quando est incertus de certis : sed si esset incertus de incertis,tunc nullus punitur. Adde,quod no.ff. quod metus causa, l.si cùm in hac.nam in rei restitutiõe ille tenetur, apud quem res inuenitur,vt ibi no.in pœna fiscali, & vide ff.de sicar.l.si in rixa.p Bar.¶ Incertitudo alia ẽ p̃sonæ agentis,alia patientis,2.q.8.c.per scripta.§.libellorum.alia ipsius facti,ff.ad Silan.l.j.§.illud.alia loci, vel temporis substantialis,vt l.libellorum.alia qualitas facti,ff.de pœn.l.si præses.alia qualitas damni,ff.de sicar.l.j.§.si claua.de homici.ca.significasti.alia necessitatis,putà ad defensionem,vbi tria attenduntur,tempus,modus & causa, C. vnde vi, l.j. ff.ad legem Aquil.l.si ex plagiis.§.tabernarius.cum simil.Bal.¶ An tutor pupilli,vel pupillus possit reddere pacem occisori patris,§.illud autem.G.dic,quòd solus tutor non potest,arg.ff.de inoffi.testam.l. Pomponius.Sed pupillus,si ei expedit,cum auctoritate tutoris & cum decreto iudicis potest.nil enim alienat hîc,cùm non tractetur de pecuniario commodo.G.¶ Nota tamen, ꝙ in dubio concordia & pax præsumitur expedire,C.de trãsact.l.si fideicommis. ¶ An pax facta tibi recipiẽti pro Titio possit haberi rata mortuo vulnerato, ver.sed pone.G.dicit,ꝙ sic,vt l.bonorum.Argumentum contrà ff.e.præced.l.est receptum.Imò plus videtur,ꝙ procurator vulnerati ad hoc factus,possit reddere pacẽ mortuo vulnerato fauore pacis,& propter ipsius actus naturam, ff.ad Sillan. l.2.ff.mand.l.si vero non remunerandi.§.fi.G.

a ¶ De adulterio & stupro [a]. Rubrica.

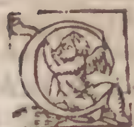
ADDITIO.

a Bimenbris est hęc rubrica:& de secunda parte nil tractat:quia practici sui nil tractauerunt:vel omisit,quia ex prima & secunda dec. huius tituli,quæ secundã partem recipiunt,facilè formabis libellum in ecclesiastico foro:& erit alternatiu⁹:ex quo alternatiua ẽ in obligatiõe,de quo s̃ de libel.concep.§.iam nũc. versiculo, sed nunquid talis,cum suis remiss. In foro verò ciuili tolle formam: & not.eo.titu.c.2.in gloss.j.& eo,quod ibi addidi.& ad hanc partem faciunt Dominicales xxvj.& xxviij.de quib. mentionem fecit,de iureiurando, mulieri. super principio secundæ glossæ.De prima verò parte libellos habuit author à Roffr.in iiij.libello, in ordine libellorum iuris nostri. Vnde de libello ad separationem thori,dat remissionem post versi.sed nunquid.De quæstione dominicali, an accusans vxorem de tali adulterio, teneatur illi reddere debitum,vide not. xxxiij.distin.si cuius. Sunt contiguæ tres quæstiones dominicales,scilicet xxxij.xxxiii.& xxxiiij.post quam sequitur lxiij.Prima,de adulterante cum medico, rogante marito:secunda,de vxore oppressa, quia non fugit,vt vir mãdauerat:

tertia

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra adulterum, seu stuprosum, concipiendus.*
2 *Vir qualiter debeat formare libellum contra vxorem adulteram.*
3 *Vir accusans vxorem de adulterio constante matrimonio, ad pœnam tenetur in scribere.*
4 *Fornicatio separat virum ab vxore.*
5 *Vxor an possit virum de adulterio accusare.*
6 *Libellus qualiter sit pro thori separatione concipiendus.*
7 *Laicus an, & qualiter possit contra clericum, suam, vel suorum iniuriam prosequi.*
8 *Ancilla alteri vendita, seu tradita cum pacto, vt non prostituatur, si contrà fiat, efficitur libera.*
9 *Ancillæ, seu filiæ, quibus à dominis necessitas imponitur peccandi, debet const. imperatorum Theodosij & Valentiniani subueniri.*

Oncipe sic libellum:
Lib.†Coram,&c.propono contra P. quòd ipse hoc
1 anno, mēse tali, regnante domino Ludouico Dei gra
tia rege Franciæ, vel temporibus talis Papæ commisit
adulterium cum Berta vxore Titij in tali ciuitate, in domo tali &
in tali camera ipsius domus: super quo eum coram vobis accuso.
quare peto eum secundum legem Iuliam de adul. pœna capitali
puniri: & ego Lucius,&c.vt s. de acc. §. j.ver.vlt.2.q.8.c.perscrip-
a ta §.libellorum.C.ad legem Iuliam de adul.quamuis.& pone[a] hic
2 vt patet s. de accusatore, ver.item contra agentem. ¶†Eodem
modo concipiet ipse Titius, secundum antiqua iura, contra vxo-
rem, verbis competenter mutatis, extr.e.maritis.C.eod.iure ma-
riti.& l.castitati.Hodie tamen sic concludet secundum leges: qua
re peto etiam verberatam & tonsam in monasterium ad perpe-
tuam pœnitentiam peragendam detrudi, C.e.auth.sed hodie.22
q.i.de benedicto.vel omitte verba illa, verberatam & tonsam, se
cundum canones, vt ext.de conuer.coniug.gaudemus.Secundū
verò legem Mosaicam, conuicta de adulterio lapidabatur, 33.q.
v.hæc imago.de pœ.dist.6.c.1.ver.cognoscat igit. 3.q.7.qui sine.
& c.postulatus. Nec hoc casu vir inscribere tenetur, secundum
quosdam, vt in prædictis iuribus, & ff.e.is, cuius.§.finali, & l.mari-
3 ti.§.fin. ¶†Ego autem dico, quòd si constante matrimonio vir
accuset vxorem de adulterio, ad pœnam tenetur inscribere, vt in
auth.vt liceat matri & auiæ, §.quia verò plurimas.Col.8.ver.si de
b adul. Sed qui contrarium tenent [b], intelligūt, quòd ibi accusaret
iure extranei. Vbi autem agitur ad thori separationem, non est ī
scriptio necessaria, ext.de proc.tuæ.de hoc s. de acc. versiculo, itē
4 quod non rectè. ¶†Sed opponitur, qualiter vir se obligabit ad talio
nem: nam si ipse punitur pœna talionis, ponetur in monasteriū:
& sic consequitur, quod volebat. Item secundum hoc erit alia cā
quàm fornicationis, quæ separat virum ab vxore: & cogitur fie-
ri monachus, qui nunquam voluit: quod esse nō debet, vt 32.q.j.
integritas.xx.q.j.sicut. Præterea hoc solum debet viro esse pœna
vt cogatur ei perpetuò adhærere, qua perpetuò voluit carere, vt
33.q.v.hæc imago. Item vir & vxor non censentur pari iure, quā
c tum ad pœnam adulterij, vt 32.q.j.præceptum[c]. Sed ad hoc dico
quòd si deficit in probatione, debet detrudi in monasterium, eo
modo: quo mulier intraret probato crimine contra eam: sed ip-
sa non intraret, nisi viro placeret: quia eam inuitā potest vir reti-
nere, vt C.de adul.auth.sed hodie. Ergo & si vir sit de calumnia cō
uictus, cogitur intrare: sed ipsa eum poterit, si voluerit, retinere,
C.de adul.iure mariti. Nec est etiam inconueniens, quòd aliquis
fiat inuitus monachus: tum, quia se ad hoc obligauit: tum etiā pp
eius delictū, xvi.di. de lapsis. l.dist. si ille.ext.de ele.cùm dilectus.in
5 fi. ¶†Sed nunquid econuerso vxor potest virum de adulterio ac
cusare? Videtur, quòd non: quia ipsa potest tantum ciuiliter age-
re contra virū, vt in præal.l.publico. Sed & si accedit ad meretri-
ces, potest ab eo recedere, vt C.de repud.consensu. Sed dic cōtrà
ext.de diuor.gaudemus.§.j.& 22.q.j.si quis vxorem.& ipsa etiam
inscribet, & punietur pœna taliōis, vt in auth. Col.8.vt liceat ma
d tri & auiæ.§.causas, & no.in præd.l.publico[d]. ¶†Qualiter autem
6 libellus concipietur, cùm agitur de thori separatione, no.s. de di
7 uor.ver.ad tēpus. ¶†Si autem laicus[e] prosequitur suam, vel suo-
e rum iniuriam cōtra clericū, (quod potest, vt ext.de test.de cæte-
ro.& 4.q.6.omnibus.aliter verò non potest eum accusare, vt 2.
q.7.ipsi apostoli.& c.j.r.& p totum.) tunc sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.propono contra P.sacerdotem, quod si ipse, &c.vt
s. vsque, quare peto iunge, dictum P.sacerdotem ordine sacerdo
tali priuari & deponi.ext.e.significasti. Sed quæritur, quomodo
inscribet se iste, qui fortè laicus est, vel minoris ordinis, cùm nō
possit ita puniri, vt sacerdos? Resp.sic: Ego L.profiteor me hūc li
bellum tali anno, mense, & die dedisse: & si hanc accusationē ca-
lumniosè instituo, promitto pœnam pro vestro arbitrio mihi impo
nendam sustinere, & ad hoc me obligo, v.q.6.quia iuxta. Vel dic,
quòd tunc se non obligat ad talionem.de hoc s. in ti.de accusato
8 re, vet.item quòd non est. ¶†Porrò[f] si tibi ancillam vendo, vel
f etiam alio modo trado, eo pacto, ne eam prostituas, si hoc fece-
ris, ipso facto fit libera, per cōstitutionem diui Adriani, C.si man.
g ita væ.ne.prosti.l.j.[g] Sic ergo libellus concipitur:
Lib.Coram,&c. conqueror de P.cui cùm dominus meus me an
cillam suam vendidisset, ne me prostitueret, ipse P.me tamen pro-
stituit: vnde peto me per vos liberam pronunciari, vt in præ.lib.
h Vel dic, quòd sufficit hoc dicere viua voce[h]. ¶†Item cōstitutio
9 imperatorū Theodosij & Valentiniani subuenit ancillis & filiab⁹
in potestate constitutis, quibus domini imponunt necessitatem
peccādi, vt possint suffragium episcopi implorare. Sic ergo libel
lus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.patre, vel domino meo, qui mi
hi īuitæ necessitatem peccandi imposuit, quòd tali me supposue
rit, & sic fuit leno meus: vnde peto, quòd compellatis patrem me
um, vel dominum, vt me emancipet, vel manumittat: & ad hoc ī
ploro suffragium, vel officium vestrum. ¶Alij sic concipiunt li-
bellum:
i Lib.[i] Coram vobis, domine episcope, peto ego filia, vel ancilla ta
lis liberari à patria, vel dominica potestate, cùm ipse pater, vel do
minus meus necessitatem mihi imposuerit peccandi, vel me tali
supposuerit: & sic fuit leno meus: & ad hoc imploro officium ve
strum, C.de epis.aud.si lenones.C.lib.xj.de specta.l.fi. De hac ma-
teria vide s. de ac.ver.item contra agentem. In sequenti titulo nō
est libellus necessarius.

ADDITIONES.

☞ tertia, superueniente adulterio mariti, an prosit adulteræ separa
tæ: quarta, de separata propter adulterium, & postea apparet con
sanguinitas coniugum. Primam vide de eo, qui cog.cons.vxor.di
scretionem. Secūdā de adulterio, c.pen.super si.pen.gl. Tertiam
de diuortiis, ex literis.super vltima gl. Quartam, inter virum & v
xorem, plerunq; Quæstionem Pilei 21.de lena, quæ se pro prin-
cipali submisit: & de illo, qui putans cognoscere solutā, maritatā
cognouit, vel econuerso, vide super regula, cùm quis in ius.li.6.
De duobus specificatis pœna promissa, quam vnus cum alterius
vxore adulterium committendo incurrit, vide super regula, fru-
stra.e.lib.

a Et pone. ¶id est, positionem facias.
b Tenent. ¶Vt Rof.vbi s.& gl.ibi recitat hoc, sed tenet contrariū,
vbi s. illud esse correctum, & idem in l.si qui adulterij.C.de adult.
c Præceptum ¶Vbi hoc no.
d Publico. ¶Vide, quod no.xij.q.2.si qua cum seruo.
e Si autē laicus ¶Reuertitur ad verba Rof.vbi s. vsque ibi, vel dic.
f Porrò. ¶Reassumit verba Rof.iuris ciuilis, vbi de constitutione
diui Adriani, & demum verba eius, tit.7.vel 8.post illam assumit
in ver.seq.
g L.j. ¶Et tu Canonista, si vis plus de materia intelligere, vide, quæ
ibi, notantur in vlt.gl.vltra quam scire debes, quòd quādoq; vē-
ditor sibi reseruat manum, sc.resumendi ancillam, si prostituatur:
si prostitutioni consensisset, perdit ius illud: & procederet libell⁹
qui sequitur. Vbi autem manum venditor sibi nō reseruat, sed di
cit, quòd si prostituatur, fit libera, verba ista sunt superflua: quia & si
ne istis sic esset, ex quo sic erat vendita, ne prostitueretur. Et vide
quòd libellus non petit illam liberari, sed liberā pronunciari, & su-
per hoc constituit iudiciū, de quo loquit l.j.& ante tribunal po
terit quod referri, vt dicit l.2.si enim negaretur prostituta, oporte-
ret de hoc fidem fieri. Item si negetur ea lege vendita, oportebit
hoc constare. Si reseruauit venditor manus iniectionem, oporte
bit constare, quòd prostitutioni consenserit: his cōfessatis, vel pro
batis, iudex pronunciabit illam liberam Sic est in similibus, peto
te pronunciari excommunicatum, quia percussisti clericum. Si
negetur percussio, vel clericatus, oportet illa probari: quibus pro
batis, iudex nō excommunicat, sed excōmunicatū declarat. Hoc
etiam scias, quod vbi sic actum est, nec prostituat, non debet poni, vt
in caupona, vel taberna ministret: quia id eēt facere fraudē legi di-
ctæ, vel pacto: hoc vult l.vl.illius ti.& secundum Rof. ratio sumi
tur ex l.si adulteriū.C.de adul.inter.vino cū initiat luxuria, vt ib.
h Viua voce. ¶Et Rof.vbi s. in fi.dicit, se non curare, an per libellū
an viua voce petatur: & remittit ad ea, quæ dixi de senatusc. Ru
briano.
i Lib. ¶Non ponderauit auctor causam diuersitatis libellorū, quæ
fuit, quia l.si lenones. nō exprimit, per quē fienda sit, liberatio. Gl.
ibi, quòd per patrem & dominū: & ad hoc cogentur per episco-
pū: & hoc ponit primus libellus. Alia lectura, quod id facit eps: & se-
cundū hanc debet incipere libellus A vobis: vel vbi dicit Libera-
ri, addendum, Per nos: fatetur Rof. primam æquiorem: & est iste
vnus de casibus, quibus pater emācipare cogitur, vt scriptum est
de restitutione in integ.constitutus.prin.&c.

ADDITIONES NOVAE.

No.quòd hæres mariti non potest opponere mulieri repetenti dotem,dicendo quòd perdidit dotem propter adulteriũ, no. Bal.in l.rei iudicatæ.§.j.ff.sol.mat.& ibi gl.illud tenet.non obstat: l.fi.de adul.quia est casus econtra ibi.

No.quòd minor 25.ann.non potest accusare de adulterio, l.si maritus.§.lex Iulia.de adul.

No.quòd marito accusanti de adulterio sufficit probare, quòd illa mulier habebatur,& reputabatur vt eius vxor,nec requiritur probet quòd sit vxor verè,Bar.in d.l.si vxor.§.diuus Seuerus.

An iacens cum aliqua maritata quæ sit meretrix puniatur pœna adulterij,no.in l.stuprum.de rit.nup.

Nota, quòd licet vxor non possit criminaliter accusare virum suum de adulterio per eum commisso: potest tamen facere diuortium ipsum accusando ciuiliter,& lucrabitur dotem,&donationem propter nuptias,no.in l.1.C.de adul.

No.quòd vir,& mulier confitentur se ante complexus matrimonij consensisse,statur eorum dictis,de quo Bar.in l.eam quam C.de fideic.per l.pen.C.de fideiuss.

a ¶ De raptoribus,& incendiariis,& violatoribus ecclesiam[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Actio vi bonorum raptorum illi competit,cui per violentiam res mobilis aufertur,& qualiter in hac actione sit libellus formandus.*

2 *Ciuitas,castrum,vel villa,in cuius territorio fit rapina,debet illam emendare.*

3 *Actio in factum contra dantem damnum, illi competit,cui turba coadunata damnum dat.*

4 *Incendio orto,vel naufragio imminente,qui res aliquas surripiunt, an sint de furto puniendi.*

5 *Res deponens in domum vicini occasione incendij,an sit reprehensibilis.*

1 SI†quis per violentiam rem tuam mobilem tibi auferat,locum habet actio vi bonorum raptorum,quæ ĩtra annum est in quadruplum,pòst in simplum, ff.vi bon.rapt.prætor.§.in hac actione.Inst.e.§.quadruplũ Sic ergo concipiet libellum:

Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui per violentiam mihi abstulit Codicem meum,vel commodatum,vel depositum: vnde peto ipsum in quadruplum condemnari:& ad hoc propono actionem vi bonorum raptorum.Hæc forma probatur Instit. vi bon. rap.§.j.ff.e.l.i.& l.prætor.¶Actor ergo sic ponet:

Pos.act.Pono,quòd res,quam rapuisti,vel abstulisti,est codex,vel vestimentum, vel bos, vel asinus: vt per hoc appareat quia illa res sit mobilis,Inst.e.§.meliùs.ff.de verb.sign.si iumentum.Item quòd illam rem mihi abstulisti,vel aliquis de familia tua, vt in p̃. l.prætor.§.hæc actio. extr.de rest.spol.cùm ad sedem. Item quòd res illa est mea,vel saltem mihi fuit commodata,ff.e.prætor.§. in hac actione.& §.si quis igitur.Inst.eo.§.sanè. Item quòd per vim mihi abstulisti res illas hoc concesso,constat,quòd dolo fecit: ff. e.prætor.§.doli mali. Item quòd sunt tantùm sex menses, quòd prædictam rapiam fecisti.¶Reus verò sic:

Pos.rei.Pono,quòd res,quam me dicis rapuisse,est mea,ff.eo.prętor.§.hoc autem.Inst.e.in prin.Item quòd rem illam accepi credens hoc mihi licere,ff.e.prætor.§.in hac actione.Inst.e.§. j. in fi. j.quæ.4. c.fi.Item quòd ex quo accepi,tu sciuisti,quando accepi. Item quòd postquam sciuisti me accepisse,transiit annus,& vltra Item quòd in illo anno poterat reddi ius,ff.qui ordo in bo.poss. b l.j.§.dies.ff.de diuer.& temp.præscrip.l.j.[b]¶†Sed pone inter sta-

2 tuta per nos in patrimonio beati Petri, dum illud regeremus,edicta constituimus,vt ciuitas,castrum,vel villa, in cuius territorio fieret rapina,illam emendet:si verò in finibus duarum villarũ nec apparet,in cuius confinio,vtraque emendet,23.q.2.domin[9]. Contingit fieri rapinam in confinio duorum castrorum,nec apparet,j.cuius territorium:quorum vnum magnum est, aliud paruum:quæritur,an æqualiter soluent? Et videtur ꝙ sic, C.de epis.& cler.auth.causa,quæ fit.C.de ap.quoniam.ff.de leg.j.seruus. §. fi.Ar.contrà,quòd maius magis soluet:quia loca nominata non sunt.ff.de leg.j.si hæredes.ff.de reb.dub.vtrũ.§.fi.ff.ad Treb. quoties.ff.de duobus reis,l.antepenul.ff.de stip. seruor. si communis seruus.SOL. Videtur,ꝙ pro locorum quantitate diuisio fiet, ff.đ c censi.cùm pos.ibi,vt omnes pro modo,&c.& C.lib.xj.de naufra.

3 l.fi.ff.de incend.rui.naufra.Pædius[c].¶†Verùm cũ tibi turba coadunata.

ADDITIONES.

a Primam partem rubricæ tractat Io.de Blan.mihi char.25.vbi de actione vi bon.rap.Secundã illam recipit autor à Rof.de prædicta rubrica,q̃ fuit antepenultima ante prætorias: & ibi dicit, vim đbere concurrere,vt illi sit locus:quæ colligas ex positionibus.Expeditis verbis Rof.vnam questionem subdit secundo ibi,verùm cum 3.ibi,cæterùm.prosequitur duo edicta,s.antepe.&pen.in ordine Rof.& meritò coniũgere potuit,quia hæc tria cõiunxit Cõpilator Digestorum,vt patet ff.vi bonorũ raptorum. De primo & secundo & titulo sequenti:de tertio licet alia consideratione, quæ s̃.patuit disiuncta fuerit p Rof. in fine autem dat auctor tres remissiones.De tertio ergo mẽbro rubricæ auctor nil dixit:& verè ẽt nihil de secundo.de incendio enim tractauit, & de his, quæ tpe incendij damnum dant:sed đ incendiariis nõ.De incendiariis autem & violatoribus ecclesiarũ vide,quod no.de sen.excõ. tua nos.& c.conquesti.cum suis remis.De cõsulentib.rapinã, vel comitantibus raptorem,vel euntibus, vt defendãt non , vt rapiant vel euntibus,vt pacificent,ad quid teneantur in iudiciali,vel pœnitiali foro,scripsi de homic. sicut dignum.in gl.secundum Inn.Ad materiam rapinæ pertinet qõ Nic.Ma.quam posui s̃.de ap.§.in q bus post prin.super ver.sed nunquid,in fi.Item quæstio Iac. But. quam posui s̃.de inquisition.§.nunc tractemus.super ver.j. in fi. item sciendũ,quòd Guido de Suz.super l.ab hostibus.C. de ca.& postli.reuer.format quæstionem,quæ nũc in xlvj. anno de facto ad literã euenire posset.Stipendiarij Veron.insultauerũt districtũ Mantuæ,& ceperunt prædam magnam animalium:contigit,ꝙ stipẽdiarij Mãtuæ post tempus insultauerũt districtũ Veron. & duxerunt etiam magnã prædam , in qua fuerũt multa de prioribus animalibus, q̃ repetebant eorum priores domini:pro quibus facit l.illa,& ff.e.ti.si captiuus.§.expulsis.& bene facit ff.de acqu.re. do.l.Pomponius.In cõtrariũ inducit,quia sua probitate acqsiuerunt:eorum ergo sint:sicut aliàs dr̃ C.de allu.& palud.l.2.&si pdi dissent illi equos & arma,isti non restituissent: ergo non petant, cuius contrarium petituri non essent,C.de sol.l.pen.dicit de iure primam partem veram per iura inducta:sed consuetudo Italiæ tenet ꝯrium:& tunc sic fuit iudicatum: quod procedit, quando nõ incontinenti fuerunt recuperati:quia tunc secus,vt in l.Pomponius.Dicit etiam tunc quæstionem procedere,cùm Veroñ.erant hostes viri Romani:quia contra pacem ecclesiæ.

b L.j.¶Hucusque Rof.de hoc membro,in quo tractãt,an possit raptor conueniri furti manifesti,& nõ manifesti.nõ videtur dubiũ de secundo,cùm lex expressè hoc dicat,ff.e.l.j.itẽ l.2.§.vt generaliter.& Inst.e.ti.§.fi.in quibus dicitur,quòd vbi in re clàm facta ꝯpetit furti actio,competit & ista: pp quas leges insurgit dubium de primo,cùm tamen prima facie quisq; iudicaret contrarium:s. de manifesto non dubium,cùm nullus improbior fur,q̃ qui vi rapit,Inst.vi bonor.ra.in prin.&ff.e.l.2.ver.nam Iulianus.ergo propter comparatiuum etiam plus,quàm manifestus, dici debet.itẽ lex,si vendidero.§.cùm raptor.expressè dicit, ꝙ raptor est fur manifestus.Item p̃dicta l.2.§.si in re.apertè dicit, ꝙ raptor suum delictũ publicat.Rof.primò dicit,respondeat,qui potest:demum distinguit inter raptorẽ visum,& deprehẽsum, & nõ visum vt primus sit manifestus,secundus non remittit autem ad ea, q̃ scripsit Inst.de act.§.ex maleficio.Et quia habeo ipsius scripta sup illo titulo,verum est,quòd ibi distinctionem prædictã repetens distinguit inter visum & nõ visum:& in secũdo cessabit actio furti manifesti,ff.de fur.si quis ex domo.& ff.vi bo.rap.l. 2.§. sed si nemo. Sed opponitur,quomodo habebit locum l.ij.vi bo.ra.vbi nullus vidit,& sic nulli facta ẽ vis? Respondet cum Petro:q ais, q rẽ abstulit, paratus erat vim facere, si aliqs restitisset: ex quo ꝓposito ꝯuenitur vi bonorũ raptorum:ff.de furt.q iniuriæ.ext.de sen.excõ.cùm volũtate.in prin.Ad leges primò allegatas respõdet supplendo,vt sit sensus,quòd vbi in clàm facto cõpetit non manifesti,competet vi bonorum raptorum.supple,si palàm fiat: aliàs esset absurdum,& iniquè dictum,& esse potius conuertendum.

d Pędius.¶Idem Dy.e.ti.l.ne quid.ibi etiã tenet,& in l.j.ff.quando ex fa.tut.per ipsam legem,quòd hoc casu nõ probabitur damnũ, vel ĩteresse p iurm,sicut fieret ꝯ raptorẽ ꝓbata violẽtia,p l.si qñ. C.vnde vi:quod procedit ꝯ violentũ & in ipsius odiũ:sic ext. qđ metus cã,c.fi.idẽ in vtroq; dicto recitat,& tenet Ia.de Bel.ĩ auth. vt nulli iud.§.qm verò.Col.ix.allegat ẽt C.de ĩ lit.iur.l. alio iure. & l.seq.Sed quẽ dices iudicẽ p̃dæ,si illa ꝯfinia non sunt sub eodẽ iudice,sed sub diuersis? Et dubitat,in cui[9] partis finib[9] facta fuit p̃da.Dy.sup l.siue ff.de lib.agnos.ver.ꝙ si hoc dicit p ipsum ver. ꝙ vterq; iudex procedere poterit pp dubium:&procedit hoc dictũ secundum vltimam lecturam,quã ponit ibi gl.pro qua facit ff.de excus.tut.iusperitos.§.j.p quem tenuit hîc Guido de Suz. vt dixi s̃.de comp.iud.adit.§.j.sub vers. 6.ver.sed pone.Constat enim, ꝙ ex quo par est vtriusq; causa,alter alterum impedire non poterit ext.de elect.innotuit.vbi conc.quia tamen videtur absurdũ, ꝙ super vno negotio quis ad diuersos iudices trahatur,ext. de rescri. c.vlt.C.de iud.l.nulli,vel pluries de ipsi[9] delicto quæratur,ff.nau. cau.stab.licet.§.fi.quod dic,vt de acc.de his.esset honestum,vt inter se conuenirẽt,vt alter cognosceret & alter desisteret. Et puto,quòd

dunata damnum dat, prætor tibi dat actionem in factum contra dantem, quæ intra annum vtilem est in duplum, pòst in simplū, ff. vi bonor. raptor. prætor ait. resp. j.[a] Sic ergo concipitur libellus

a Lib. Coram, &c. conqueror de P. cuius dolo malo in turba damnum datum est mihi in centum, vel tantum amisi, vel talia scissa sunt, vel fracta, vel corrupta: vnde in duplum mihi dari peto: & ad hoc propono actionem in factum ex edicto prætoris, cui⁹ dolo malo damnum in turba factum esse dicetur, vt in præ. l. & ext.

b de ord. cog. c. cùm dilectus. in prin.[b] ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd decem homines, vel vltrà fuerunt in tali loco congregati, vt in præ. l. prætor ait. resp. j. & §. neq;. Item quòd dolo tuo, vel ad tuum clamorem, vel dictum illa turba mihi dānū dedit, vt in præ. §. neq;. & §. edicto. & §. si quis aduentum. Item quòd propter insultum illius turbæ datum est mihi damnum in centum, vel talia sunt amissa, vel scissa, vel fracta, ff. e. prætor. §. 1. idcirco. Item quòd illa mihi contigerūt in turba, vt in præ. l. ꝑtor §. hæc actio. Item ꝙ adhuc superest de isto anno vtili, quo hæc acta sunt, ff. eodem, prætor. resp. j. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono. ꝙ homines ī tali loco ꝯgregati fuerunt octo. hoc enim concesso, succumbet actor: quia decē ad minus faciunt turbam, ff. e. prætor, resp. j. & §. neq;. & decē faciunt plebem, x. q. 2. vnio. Item ꝙ ab illa turbatua bona remāserunt illæsa. Item ꝙ illud extra turbā amisisti. Item quòd à tempore illius turbæ transijt iā

4 annus vtilis. ¶ † Cæterùm si incendio orto, vel ruina, seu naufragio imminente, aliqui res aliquas surripiunt, vel dolo malo recipiunt, vel damnum dant, prætor dat contra eos actionem in factum ex edicto prætoris de incendio, ruina, intra annum vtilem in quadruplum, pòst in simplum. Et idem est in rate naueque ex

c pugnata, ff. de incen. rui. nau. naue expug. l. j. §. j.[c] ¶ Sic ergo concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. ꝙ dolo malo rapuit res tales: vel in his damnum dedit, quando domus mea fuit incendium passa, vel ruinam, vel quando nauis mea fuit naufragium passa, vel fuit

d expugnata[d]. vnde peto mihi eum in quadruplū condemnari: & ad hoc ꝑpono actionē in factū ex edicto prætoris de incen. rui. nau. vt in præ. leg. ¶ Actor ergo sic ponet: Pos. act. Pono, ꝙ in domo mea fuit incendium ortum. Itemꝙ passa fuit ruinam. Itemꝙ passus fui naufragium. Item quòd ratis, vel nauis mea fuit expugnata, ff. e. l. j. §. ex hoc incendio. & §. item nunc. & §. si suspicio. & §. item ait prætor. & l. 2. & l. qui naufragium. resp. j. & l. deinde. Item quòd ex tali incendio, ruina, vel naue expugnata, vel naufragio res tales subtraxisti, vt in præ. l. qui naufragium. §. qđ ait. Itēꝙ annus adhuc superest, quo ista fecisti, ff. e. l. j. §. j. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, ꝙ timor fuit de incendio, ruina, vel naufragio, sed domus tua salua in omnibus permansit, & similiter nauis. Itemꝙ omnes res, quæ erant in domo tua, vel naui, saluæ in omnibus re

e manserunt[e]. ¶ † Si autem quis res deponat in domum vicini oc

5 casione incendij, vel ruinæ, vel naufragij, dic, vt s. de deposit. ver. si autem. De rapinis & violentiis Iudæis illatis, dixi s. in tit. de Iudæis. Item in aliis violentiis dixi s. de rest. spol. & de causa poss. & propriet.

ADDITIONES.

☞ to, quòd sufficeret talis ꝯuentio sine commissione, de resc. pastoralis in prin. sicut dicitur de patronis, qui sine commissione ꝯueniunt, in Cle. de iure pat. plures. imò in foro ciuili plus ꝓcedit ꝯuentio, quàm commissio, quæ prohibet in criminalibus: de quo s. ti. j. §. fi. ver. itē ꝙ est delegatus in causa. cū sua remis. nec improbo iudicium sortis in hoc casu, si non cōuenirēt, 26. q. 2. sors. C. communia de leg. l. 2. in prin. de quo satis scripsi de sortileg. c. vl. in fi. & vt ibi dixi, altero hoc petente, superior ad id cogeret reliquum: & est simile, qđ no. lxv. dist. c. vlt. in gl. sed nunquid. Si qua verò pœna pecuniaria exigeretur à prædone, vel in ipsius bonis inter illos videretur diuidenda per dimidiū, de parochiis, c. j. de sepul. cùm qs. §. j. lib. 6. ff. de pig. si fundus. §. si duo. ī fi. & l. si debitor. quæ, vt dixi, procedunt, quando in iudicib. est paritas, putà vterq; defensor ciuitatis. Si verò alter esset præses prouinciæ per se regens & sedem habens in altera illarum ciuitatum, & reliquæ est de suo præsidatu, tunc dico, quòd ad ipsum spectaret in hoc dubio cognitio & punitio, cùm licet de altera sit dubium, de altera est certum: & idem videretur in solo dubio bene facit de præbendis, si à sede. in fi. & c. si pluribus. & c. hi, qui. lib. vj.

a Resp. j. ¶ Et quinque, quæ requiruntur, positiones ostendunt.

b In prin. ¶ Quid si facta ratione, vt s. concludā, vnde peto iustitiā? Dicit Rof. ꝙ Aquilia vr̄ proposita, quæ minorem cōdemnationem exigit. facit ff. de pœ. si præses. & l. interpretatione. & vide s. de lib. concep. §. iam nunc videndum. ver. sed cùm ex his. Sed ad quid hoc edictū fuit inuentū, cùm sufficeret Aquilia? resp. ꝙ hîc reqrit dolū, ibi sufficit ēt culpa leuissima, vt d. ti. ī l. 2. Instabis, & si sufficiat leuissima, datur ēt ꝓ dolo. Sol. ñ ꝯqueraris, si prætor fuit largus. Item in casu doli ista plus confert: & sic non superflua.

c §. j. ¶ Tria, quæ requiruntur, positiones docent.

d Expugnata. ¶ Illud verbum Expugnata, exponit lex, expugnatur ff. e. dicens, Expugnatur nauis, cùm spoliatur, mergitur, dissoluit, aut perfunditur, aut eius funes præscinduntur, aut vela conscinduntur, aut anchoræ inuolantur de mari: & hoc vltimum alludit vulgari nostro, vt ibi no.

e Remanserunt. ¶ Et si vera est, repete positionem de damno lapso, vt s. prox.

ADDITIONES NOVAE.

☞ Not. quòd tutum est ponere valorem rei subreptæ in libello, quia si non apponatur præsumitur in dubio minor valor rei, ar. l. si præses. de pœ. & l. hoc enim. de susp. tut. ita Bar. in l. Pedius. de incend. rui. naufr.

Qualiter diuidatur onus pro soluēda emenda alicuius robariæ vel incendij, vel damni dati, Bar. in l. ne quid. de incend. rui. nauf. & ēt ibi Alb. & Bal. ī l. 4. §. si actor. de re iu. & l. aut facta. de pœnis.

No. quòd piratæ æquiparant̄ hostibus fidei, & principis, & possunt impunè in quolibet offendi, & derobari, quia sunt ipso iure diffidati, Bal. in auth. nauigia. C. de furt.

a ¶ De furtis[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Practici auctores posuerunt hanc rubricam, nisi Rof. præcipuè ī lib. iuris ciuilis, vt j. patebit. In libellis autem nostri iuris vnicum libellum posuit sub ti. de priuat. delic. & Io. de Blan. qui inter cōdictiones ponit primā de condictione furtiua: post illas inter actiones ponit has duas rubricas de actiōe furti manifesti, & aliā đ non manifesti: & de rub. facit quinq; partes. Prima de furtis manifestis, & ñ manifestis. Secūda ibi, alia quoq;. vsq; ad ver. porrò. cū prosequitur materiā furti aduer. nau. & omnes actiones, quæ ad materiam pertinent, ad ipsorum membra octo qōes inserēs. Tertiò prosequitur actionē rerū amot. de duabus actiōibus, in ipsius fine remittēs. Quartò prosequitur edictū, si quis test. lib. esse, &c. ibi, porrò plerunque. Quintò & vltimò tractat de creditore, an agat furti pignore surrepto: & circa id duas q. format. Et qa prim⁹ libellus tractat de pœna quadrupli in furto manifesto, qrit Gui. de Suz. super l. 3. C. ad leg. Aquil. & ī q. stat. mihi sub litera B. Sed si statuto ꝑ furto manifesto imponit̄ pœna dupli, & talis fur sic fuit cōdemnatus, an agi possit ad legalē de quadruplo: quòd ñ possit, alleg. ff. nau. caup. stab. l. 2. licet. §. fi. C. de ap. l. omnes. Quòd possit, C. quando ci. act. præiud. cri. l. vna. & de sepul. viol. l. qui sepulchrum. ver. quæ pœna. ff. de act. & obl. l. quoties. Soluit, si apparet mens statuti volentis minorare pœnam, ad residuum ñ agetur: si nō apparet, aget̄ ad residuum: quod plus est in pœna legali, vt in præal. l. quoties. e. ti. cùm ex vno. ff. arb. fur. cæs. l. j. 2. & 3. Ad materiam quæstionis faciunt no. in fi. 2. partis huius vol. Famosa est alia ipsius quæstio, qua quęrit de faciente duo furta in duabus ciuitatibus sine pœna: tertium facit in tertia, & ibi captus & confessus, vel conuictus, an puniri debeat, vt famosus, s. furca. per l. capitalium. §. famosos. ff. de furtis. & sibi videtur, quòd non, cùm illic commiserit solùm vnum furtum, nō potest dici ibi esse famosus. Fustigetur ergo pro vno furto, vt in auth. sed nouo. C. de fur. Multi ponunt hanc qu. qui fatentur, ꝙ feroces rectores eos furca suspendunt: & secundum l. de pac. ten. ver. antepen. inclusam ī vsibus feu. qō non esset dubia: secundum quam qui furatur quinque solidos, vel ampli⁹, furca suspēdat. An autem illud sit habendū ꝑ lege cōi, vide plenè no. in l. hac edictali. de pace iur. fir. §. iniuria, seu furtū in 3. gl. & materiam furti, quasi ꝑ modū summæ, vide in gl. 2. Itē sciendū, ꝙ Vber. de Bobio sup l. si ꝑ fure. ff. de cōd. furtiua, quærit, si damnū passus ex furto fecit pactū Titio, ꝙ si īdicaret faciētes, ab ipso non peteret, si sibi ī aliquo ex illa causa teneretur: & Titius indicauit: per quod demū apparuit ipsū fuisse de furibus: dominus ꝯ eum agit furti, ipse excipit de facto, an ex ea sit tutus? & vr̄. quòd sic, per ipsam legem & per l. ff. de pac. si vnus. §. pacta. C. de fur. l. post decisionem. ipse tenet contrarium ꝑ l. fi. ob stuprum. ff. de cond. ob caus. §. fi. & ff. de cal. l. j. §. vl. & l. seq. & de cond. causa da. l. si mulier. An quis de furtis teneatur indicare furem, vide extrà e. ti. qui cum fure. & quod ibi no. in vlt. gl. & quid per ea de hęrede furis famosi confessi, vide s. de acc. §. j. ver. quid si latro. & quod super eo dixi.

ADDE, ibi famosa est alia q. quod notabiliter voluit Rom. cons. ccxxxvii.

ADDITIO Adde ibi sciendū, & vide omnino Hip. de Mar. sing. dcccxvij. inci. malitiis hominū. Et an qs teneat̄ indicare furē, vel rebellē, vide Lud. Rom. sing. dcclxxxv. inc. nūquid teneat̄. Hēr. Fer.

SUMMARIUM.

1 *Furtum diuersimodè consideratur.*

2 *Criminaliter agens de furto, qualiter libellum concipere debeat.*
3 *Ciuiliter & criminaliter agere ex eodem crimine, an sit licitum.*
4 *Agi duplici via in eodem libello an sit permissum.*
5 *Agens contra eam, qui opem, seu consilium furi dedit, qualiter formabit positionem.*
6 *Actione furti tenetur, qui rem mobilem alterius eo inuito contractat.*
7 *Agens contra reum eo inuito, qualiter formabit positionem.*
8 *Libellus qualiter sit concipiendus contra eum, qui rem furto surripit.*
9 *Actio in factum ex edicto, nautæ, caup. stab. cui, et quo casu competere dicatur.*
10 *Actio ex quasi maleficio, cui, & quo casu competat.*
11 *Ex edicto nau. caup. stab. diuersæ oriuntur actiones.*
12 *Actio prima. f. in simplum ex edicto nau. cau. stab. an sit natiua, vel datiua.*
13 *Rebus immissis nauta, stabulario, vel caupone ignorante amissis, an teneatur stabularius, &c.*
14 *Reperta in domo alicuius, illius esse præsumuntur.*
15 *Deierare non præsumitur in suiipsius damnum. qui peregrinatur: & ideo perdens res depositas in taberna, vel naui, &c. non sunt ipsi imputandæ.*
16 *Peregrinus diuersimodè consideratur. diuertensque apud hospitem, quem sciebat malæ opinionis, si res perdat, debet sibiipsi imputare.*
17 *Peregrini, seu viatoris in hospitio res suas perdentis iuramento quo casu standum sit.*
18 *Res in malla assignata si non restituantur, quid erit petendum.*
19 *Stabularius tradens hospiti claues cameræ, vbi sunt res suæ, an recipiendo claues liberet hospitem à custodia.*
20 *Amicus apud amicum diuertens, si perdat aliqua, qualiter veniant repetẽda.*
21 *Intrans nauem cum rebus suis, vel cauponam, vel stabulũ, & si de rebus suis amittit, quot modis ei succurri potest.*
22 *Actio famosa constante matrimonio non datur inter virum & vxorem. Actio rerum amotarum competit viro contra vxorem, & econuerso, propter res furatas, vel amotas.*
23 *Actio in factum vtilis intra annum ad duplum descendens ex edicto, si quis test. lib. esse ius. fue. cui, & quo casu competat, & qualiter in ea concipiatur libellus.*
24 *Creditor potest agere furti pro pignore sibi surrepto.*
25 *Amissio pignoris qualiter sit probanda.*
26 *Pignus habens in domo sua si furto amittit, qualiter probabit se habuisse in domo.*

1 Vrtum aliud aliud manifestũ, non manifestum. ¶ † Si igitur in furto rei tuæ furem deprehenderis, habes ꝯ eũ furti manifesti actionem, quæ prætoria est, Inst. de pperp. & temp. act. §. furti quoque. in qua sic lib. conc.

Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui mihi codicem meum subtraxit, vel furatus est: & prius quàm cum illo codice perueniret ad locum destinatum, quò ire volebat, fuit deprehẽsus, vel visus cũ illo codice à me, vel à te, vel ab aliquo: vnde peto ipsum in quadruplum condemnari: & ad hoc propono actionem furti manifesti. Hoc probatur Instit. de ob. quæ ex delicto & malefic. nasc. §.

a manifestus. ff. de fur. fur manifestus[a]. ¶ † Si autem vis agere crimi
2 naliter, sic concipe libellum:

Lib. Coram, &c. propono contra P. quòd ipse tali anno & mense & die, indictione xij. sede apostolica vacante, vel Ludonico rege Franciæ regnante, codicem meum, vel equum, quem habebam in tali domo posita in ciuitate Beluacen. per furtum subtraxit tẽpore vestræ iurisdictionis: & ante quàm ad locum destinatum ꝑueniret, ego eum apprehendi, vel vidi, vel ali⁹, & eum super hoc coram vobis defero & accuso: quare peto eum criminaliter puniri, cùm intersit reipublicæ, ne crimina remaneãt impunita. Vel sic: quare peto eum arbitrio vestro extraordinariè puniri, & puniendum esse per vos decerni & declarari: & ego L. &c. vt s. de acc. §. j. ver. vlt. ff. de acc. libellorum. quæ est posita 2. q. 8. c. præsũpta. §. libellorum. ff. de fur. l. fi. Sic etiam concipe in priuatis criminibus, & subscribitur, & etiam pœna calumniæ imponitur, ff. de

3 fur. l. fi. ¶ † Sed nunquid ex eodem crimine agi potest ciuiliter & criminaliter? Resp. sic, si agatur de re familiari, aliter non, C. quando ciui. act. præiud. crim. l. vnica, vbi de hoc, ff. de fur. l. fi. Licet P. dixerit male, in priuatis delictis agi non posse, nisi ciuiliter, vel criminaliter tantùm, vt ff. de furt. interdictum. §. qui furem. de hoc j. de iniur. §. j. ver. sed quæritur. item quare hoc, vt s. de inquisitio

4 ne, §. nunc videndum. ver. quid sit actum. ¶ † Sed nunquid in eodem libello potest vtraque via agi? Resp. non: sed dum agitur vna via, altera interim differtur: & interim fit vni per alium præiudicium, ff. vi bon. rap. l. prætor ait. §. hoc edicto. & ff. de public. iu.

b interdum. In quibusdam tamen locis contrariũ obseruatur[b]. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, quòd codex ille meus est: vel mea interest ex honesta causa illum codicem habere: putà commodati, vel depositi vel quia fui sarcinator, vel fullo illorum vestimentorum, ff. e. is, cuius. Inst. de obl. quæ ex delic. nas. §. furti. Item quòd illum codicem, vel illa vestimenta contrectasti, vt in præ. §. furti. & eo. ti. in summa. ff. e. l. j. & notabiliter po. & de re. mob. Inst. de vsufr. §. furtiuè. item quòd in alium vsum, quàm dominus esset permissur⁹, vel concessurus. Item quòd concessi tibi rem illam, vt eas vteris vsq; Tholosam: & tu fuisti vsus vsque Burdegalam. hoc concesso, succumbit: licet dicat, quòd credidit dominum permissurum, ff. e. qui iumenta. ff. de cond. caus. da. l. pen. Item quòd te cum illa re deprehendi prius quàm peruenires ad locum, quò te volebas ꝯferre, vel fortè alius te deprehendit. Item quòd ego te vidi, vel talis, putà T. vidit te illum meum codicem deferentem prius q̃ ad locum, quò ire volebas, illo die peruenires, ff. e. fur est manifestus. & l. seq. Inst. eo. §. manifestus. ff. de vsur. si quis solutioni. §. mora. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd codex ille, quem dicis furto tibi subtractum à T, est M. item quòd tempore, quo fuit amissus, fuit commodatus M, vel apud eum depositus, vel pignori obligatus. patet ergo quòd non tibi, ext. de præsum. nónne. ff. de iud. cùm prætor. C. d̃ proc. l. maritus. item quòd tua voluntate ego fui vsus codice illo vel illis vestimentis, Inst. e. §. pœna. item quòd ego credidi te permissurum mihi, quòd vterer illo codice, vel illis vestimẽtis, Insti. de ob. quæ ex delic. nas. §. pœna ma. in fi. ff. e. inter omnes. §. rectè. Itẽ dato, quòd animo contrectandi codicẽ illum acceperim, tamen sine apprehensione alicuius primò perueni ad locum destinatum hoc cõcesso, cessat pœna quadrupli, & tenetur ad simplũ, vel fiat absolutio, vt credo, propter ineptam actionem, vt ff. si agrimen. fal. mo. dix. l. j. ext. de iud. examinata. hæc locum habent, si

5 agitur contra furem. ¶ † Sic verò contra eum, qui opem, vel cõsilium dedit, ponat:

Pos. act. Pono, quòd tu suasisti T. vt codicem meum mihi subtraheret, vel furaretur. item quòd tu sciebas eum mihi velle furari codicem. item quòd prestitisti sibi opem apponendo scalas circa parietem, 14. q. 6. si res aliena. 22. qu. 4. si ad peccatum. item quòd ope tua mihi furatus est codicem ipsum, ff. e. in furti act. & l. is, q opem. inst. e. §. ope. & ext. de homic. sicut dignũ. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd T. qui furtum fecit, aliàs erat facturus, etiam sine consilio meo. item quòd ignorans præstiti opem, quando ille T. dicit, quòd fecit furtum, inst. e. §. ope. ext. de homi. sicut dignum. item quòd credebam bene facere, & licitè ex tali cã, 23. q.

6 v. de occidendis. ¶ † Porrò si quis te inuito rem tuam mobilem
c contrectet, tenetur actione furti nec manifesti, quę ciuilis est[d]: in qua sic libellus concipietur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui rem talem, putà librum, vel equum mihi furtiuè subtraxit, vel me inuito contrectauit: vnde ipsum equum mihi restitui peto cum pœna quadrupli: aliàs du-

d pli[d]: & ad hoc propono actionem furti manifesti pro pœna, & ꝯdictionem furtiuam pro re, ff. de fur. si pignore. §. cùm furti. & l. ĩ furti actione. hæc forma quotidiana est. ¶ Sed opponitur: quia in eodem libello non possunt duæ actiones proponi, vt ff. de tribu. quod in hærede. §. eligere. ff. quorum leg. l. j. vnde sic concipitur libellus tantùm in actione furti.

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui Digestum meum, vel equũ mihi furto, vel clàm subtraxit, vel contrectauit me inuito vendẽdo T. vel alio modo vtendo: vnde peto mihi duplum solui ab eo & ad id ipsum sententialiter ꝯdemnari: & ad hoc propono actionem furti nec manifesti, inst. de ob. quę ex delic. nas. §. pœna. ¶ Alij sic concipiunt libellum:

Lib. Coram, &c. ꝯqueror de P. qui seruum meum mihi clàm subtraxit, & eum me inuito contrectat, vendendo illũ me inuito Titio, vel aliàs vtendo: quem seruum meum promisi dare x. sub pœna centum in die tali: & quia non dedi, incidi in pœnã: vnde ago contra eum, vt mihi præstet duplum tam æstimationis, quam valet, s. xx. quàm illorum centum, quia in pœnam incidi: & ad hoc propono actionem furti nec manifesti. ¶ Actor ergo sic ponet: Pos. act.

ADDITIONES.

a Fur. manifestus. ¶ Hui us libelli & sequentis formas, & quicq̃d sequitur vsq; ad ver. porrò. posuit Rof. ti. de act. furti manifesti. prętermittendo octo, q̃ in ea requiruntur, quæ ex positiõibus colligas.

b Obseruatur. ¶ s. per me. dicebat Alb. Ga. cuius fuit etiam iste ver. & præcedens in ti. de acc.

c Ciuilis ẽ. ¶ Præcedẽs ꝑtoria, vt in prin. dictũ ẽ: & Rof. de hoc tractãs in parte 2. de act. furti ñ manifesti rõem reddit: qa cũ i⁹ ciuile ꝑcedẽs solũ d̃ furto ñ manifesto tractasset, ꝑtoriũ sequẽs, cuius ẽ adiuuare, corrigere, & supplere, addit de manifesto, & ei⁹ pœna: patet id ff. de iust. & iur. l. ius aũt ciuile. Dicit aũt, ꝙ septẽ ĩ hac requirunt̃, q̃ patẽt ĩ diffinitiõe furti, q̃ habent̃ ff. e. l. j. ĩ fi. & inst. de obl. q̃ ex deli. §. 2. quę ibi plenè prosequtur: quod vide per Host. in Summa. e. ti. §. j. Quicq̃d autẽ hîc sequitur vsq; ad ver. alia quoque. & ver. in summa quidem. in fi. ibi ad literam plenius proposuit.

d Dupli. ¶ Quid ĩ his actiõib. dupladũ, vl quadrupladũ eueniat, plenè Rof. ti. ꝑ. ver. sed illud q̃rit̃. & p Hos. ĩ Sũma e. ti. ver. & in q̃tum.

1 Poſ.act.†Pono,ꝙ rem meam talem contrectaſti.item quòd me
inuito.item quòd fraudulosè &animo lucrandi.item ꝙ erat mo
bilis,Inſt.de vſuc.§.2.item ꝙ erat corporalis. ¶Reus verò ponat
8 econtrà:& pone hîc,vt ſ.in actione furti manifeſti.¶†Item eti-
am contra eum,qui rem tibi furto ſurripit,habes condictionem
furtiuam,quæ ciuilis eſt:& multas alias actiones,in qua ſic libel-
lus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi codicem meum ſurri-
puit:vnde codicem ipſum ab eo condico:& ad hoc propono ꝯ-
dictionem furtiuam , ff.de cond.fur.l.j.& l.cùm ex cauſa.& hoc,
quando non intereſt aliàs tua,niſi quòd res tibi reſtituatur. ¶Si
verò interſit,ſic concipitur libellus.
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui mihi ſurripuit ſeruum me-
um,qui fuit ſubſtitutus hæres à T.& eius hæreditatem adire , nõ
potuit,propterea quia fuit ſubtractus ab eo:vnde & ipſum ſeruũ
condico,& intereſſe meum illius hæreditatis, quod æſtimo cen-
tum,peto:& ad hoc,&c.ff.e.ſi condicatur ſeruus. ¶Actor ergo
ſic ponet:
Poſ.act.Pono,quòd ſum dominus talis rei,ff.e.l.j. Item ꝙ eã fur-
to ſubtraxiſti,vt in l.ſeq.Item ꝙ fuiſti fur principalis rem contre
ctando,ff.e.cùm ex cauſa.§.proinde.Item ꝙ requiſitus eam red-
dere recuſaſti.Item quòd T.me prouocauit ad iudicium cõmu-
ni diuidundo,ff.e.& ideo.¶Reus verò ſic:
Poſ.rei.Pono, quòd T.eſt dominus illius rei,ff.vbi app.ſit,ſi pro-
curatorio.item quòd hanc rem ſolus contrectauit.Item quòd ꝯ
dictionẽ tibi competentem nouiſti,ff.e.l.parui.in fi.ff.de ver.ob.
ſcire.§.fi.& l.nemo.itẽ quòd rem furto ſubtractam tibi obtuli,ff.
e.parui refert.& l.fi.itẽ ꝙ non eſt res illa ĩ rebus humanis.itemꝙ
prouocaſti ad iudicium communi diuidundo , & fuit ſocio tuo
a res adiudicatą.¶Alia quoq; actio[a] eſt,quæ ratione furti datur:pu
tà ſi quid mihi à nauta,vel caupone,vel ſtabulario,vel ab aliquo
b homine libero,cuius opera vtuntur,ſeu eorum [b]familia furatũ
fuit.competit enim mihi contra eos actio furti aduerſus nautas,
caupones,ſtabularios,& competit in duplum,ff.fur.aduer.nau.l.
j.& eſt prætoria,vt in ea.l.in fi.j.reſp.Sic ergo concipitur libellus.
Lib.Coram,&c.conqueror de P.in cuius naui,caupona, vel ſta-
bulores,ſeu merces tales intuli,ſeu ĩmiſi:quæ res mihi à tali ſũt
ſurreptæ:vnde ago contra cauponem actione in factum ex illo
titulo furti aduer.nau.cau.ſtab.vt recepra reſtituant , & peto du-
plum per prædictam actionem.& hoc,quando ago contra nau-
tam,cauponem,vel ſtabularium.¶Si verò contra ſurripientem,
ſic concipietur libellus:
Lib.Coram,&c conqueror de P.qui merces,ſeu res tales,quas ĩ
tuli,ſeu immiſi in nauem,ſeu cauponam,vel ſtabulum,mihi ſub-
traxit:vnde nomine prædictarum mercium ago in duplum ꝯtra
eum,& ad hoc propono actionem furti manifeſti,vel non mani
feſti,non ex illo titulo furti aduer.nau.cau. ſtab. hæc probantur
ff.e.l.vnica.¶Actor ergo ſic ponet:
Poſ.act.Pono,quòd anno tali,menſe & die tali , tu eras nauta &
exercitor nauis,vel eras caupo,vel ſtabularius in domo tali,ff.e.
l.j.in prin.& in rubr.item quòd illo anno,menſe & die intraui na
uem illam, cuius eras nauta,vel cuius eras exercitor, vt irem vl-
tra mare.item quòd eo anno,menſe & die intraui cauponam,vł
ſtabulum,vt hoſpitarer apud te.itẽ quòd ea die immiſi talès mer
ces meas in nauem illam,vel cauponam,vel ſtabulum,ff.e.l.j.§.j.
item quòd illas mihi tu nauta,vel caupo, vel ſtabularie inde ſub
traxiſti,vel aliquis,qui tecum erat cauſa nauigandi,putà T. vel q
tecum erat cauſa inhabitandi in ſtabulo,vel caupona,ita ꝙ res il
læ erant ſub mea cuſtodia & meo periculo.& hoc , ſi furtum fit
ab aliquo in naui,vel caupona , vel ſtabulo exiſtente , non fit ab
ipſo nauta,caupone,vel ſtabulario.præmiſſa probantur ff.e. l. 1.
¶Reus verò ſic:
Poſ.rei.Pono,quòd illo anno,die & menſe T.erat nauta, vel ex-
ercitor nauis.Item quòd amore Dei te miſit in nauem, vt tranſi-
res vltra mare,cùm eſſes pauper.hoc cõceſſo, apparet,ꝙ merces
non intulit,cùm non haberet,ff.de fur.itaq; itemꝙ merces,quas
intuliſti,ego nauta,vel caupo,vel ſtabularius ſub meo periculo
& cuſtodia ſuſcepi.hoc conceſſo,non habet actor actionem fur
ti. item quòd merces illæ tibi ſunt à viatore ſubtractæ, vel à ve-
9 ctore.¶†Cæterùm propter furtum factum his,qui ſunt in naui
vel caupona,vel ſtabulo,vel etiam propter res amiſſas competit
etiam alia actio contra nautam,cauponem,vel ſtabularium,vt re
ſtituant,ſ.actio in factum ex illo edicto nau.cau.ſtab. & eſt præ-
10 toria:& in ſimplum competit:eſt etiam rei perſecutoria.¶†Eſt
& alia,quæ eſt ex quaſi maleficio,& in duplum competit,rei per
c ſecutione computata[c],ff.nau.cau.ſtab.l.3.§.fi.& l. fi.§. hæc actio.
ff.furti aduer.nau.l.j.& licet in Arbore actionem nihil de hoc di
catur,tamen ſic libellus concipitur:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.in cuius nauem,cauponam,vel
ſtabulum immiſi,ſeu intuli eo ſciente merces tales,quas vel ipſe
nauta,caupo,vel ſtabularius,vel alius abſtulit mihi, vel ſubtraxit,
putà talis. vnde ago cõtra eum,quòd mihi res illas reſtituat,& ad
hoc propono actionem in factum ex edicto nau.cau.ſtab.ff.e.l.j.
¶Actor ergo ſic ponet:
Poſ.act.Pono,quòd tu fuiſti nauta,caupo,vel ſtabularius tali an-
no,menſe & die tali,ff.eo.l.j.Item quòd illo tempore ego immi
ſi merces tales in naui,caupona,vel ſtabulo.Item quòd tu res illa
cepiſti.item quòd te ſciente res illas in nauem,cauponam,vel ſta
bulum immiſi,ff.loca.cùm in plures.§.locator.ff.de iure do. ſi e-
go.§.fi.¶Reus verò ſic:
Poſ.rei.Pono,quòd T.fuit nauta,caupo , vel ſtabularius.item ꝙ
ego dixi cuilibet,quòd res ſuas cuſtodiret,& vos conceſſiſtis , ff.
e.debet.& l.j.§.qui ſunt.& §.fi.& l.& ita.in prin.item quando vos
immiſiſtis tales merces,eram abſens.hoc ꝯceſſo, præſumitur ig-
noraſſe,niſi contrà probetur,ff.de admi.tut.hoc autem.ff.de ꝓb.
11 verius.¶†Et nota,quòd ex hoc edicto tres,vel,ſecundum alios
duæ naſcuntur actiones:prima eſt in ſimplum:ſecunda & tertia ĩ
duplum.Prima continet rei perſecutionem , & datur hæredi , &
contra hæredem,& ex contractu,vel quaſi:ſecunda & tertia non
datur in hæredem,& ſunt ex quaſi maleficio.hæc probantur ff.e.
l.3.§.hæc actio.& l.licet.§.in factum.& l.debet.§. hæc actio. ff.de
act.& obl.ex maleficiis.§.fi.Inſt.de obl.quæ ex quaſi delicto naſ-
12 cun.ff.furti aduer.nau.l.vnica.¶†De prima quæritur,an ſit nati
ua,vel datiua?Et videtur,quòd datiua,ff.e.l.j.in prin.ibi,iudicium
dabo Sed dic,quòd eſt natiua:& expone ibi,iudicium,id eſt,actio
nem in factum dabo,id eſt,datam confirmabo ſic ff.commo.l. 1.
& naſcitur ex contractu, quando videlicet aſſigno res cauponi,
nautæ,vel ſtabulario tunc enim cum eo contraho, quia ſi do ꝑ-
tium,erit contractus locationis:& locum habebit hæc actio,ff.e.
l.3.§.j.Si verò non interueniat pretium,ſed aliud fortè,contract⁹
erit innominatus,vel ſi nihil interueniat,ſed gratis hoſpitatur:&
tunc etiam ex contractu,vt in ea.l.3.& eo.ti.licet.ff.depoſ.l.j.§.ſi
quis ſeruum.Si autem res immiſero te ſciente,tunc oritur hæc a
13 ctio ex quaſi contractu,ff.e.l.j.§.recepit.¶†Quid ſi res immiſſæ
ſunt ignorante nauta,ſtabulario,vel caupone,& res amiſſæ ſunt,
putà de nocte , vel de die furto ſubtractæ de ſtabulo , nunquid
d caupo,vel ſtabularius tenetur eas reſtituere?Credo,quòd non[d]:
primo,quia in rubrica dicitur,nautæ,caupo.ſtabu. vt recepta re-
ſtituant.Secundò,quia prætor dicit,quodcunque ſaluum fore re
ceperint,&c.ff.e.l.j.in prin.Si ergo conſideramus verbum Rece-
pta,& Saluum fore,hæc in ignorante non cadunt, vt & aliàs ff. d
recep.& ff.rem pup.ſaluam fo.Tamen Vlpianus ff.e.l.j §.recepit.
videtur exponere,quia dicit,Recepit autem ſaluum fore, ſiue ei
aſſignatæ ſint,ſiue immiſſæ:nec diſtinguit eo ſciente,vel ignorã-
tę:vnde nec nos diſtinguere debemus,ff.de leg.præſ.contra tab.
bo.poſ.pe l.i.§.j.ff.de publ.act.de pretio.2.q.v.conſuluiſti.ext.de
tranſact.c.2.Vnde ex præ.§.recepit.& ex legibus. ibi ſequentibus
colligitur,quòd ſi te præſente rem meam in domum tuam immi
ſi,videor tibi tradidiſſe,&te illius cuſtodiam recepiſſe:vnde ad re
ſtitutionem eius teneris.ad idem ff.de acq.poſ.quod meo.§.ſi per
venditorem.quia patientia,&c.ff.de aqua pluuia arc. l. Labeo.ad
14 idem ff.de iure dotium,ſi ego.§.quid enim intereſt.circ.fi.¶†Eſt
etiam ar. in e.§.recepit.ꝙ omnia,quæ reperiuntur in domo tua,
præſumuntur eſſe tua:ad idem ff.de re iud.à diuo Pio.§.ſi ſuper re
bus.ff.de contrah.emp.clauibus.ff.ſi cer.pet.l.lecta.circa prin.& ĩ
15 præd.§.ſi per venditorem.¶†Quid ſi peregrinus[e],qui vadit,vel
e redit vltra mare,intrat nauem,vel tabernam,vel ſtabulum,nec o
ſtendit res,quas habet:(timet enim oſtendere propter alios,qui
hoſpitantur:)demum conqueritur ſe amiſiſſe? & videtur ſtandũ
ſacramento ſuo.non enim eſt veriſimile,quòd ipſe, qui peregri-
natur,deieret,ar.C.de ſac.ſan.eccle.ſancimus.C.ad leg.Iul.repet.
ſancimus.

ADDITIONES.

a Alia quoque actio.¶in factum. non intelligas de duob.præmiſ-
ſis.Et icias,quòd in ordine Roſ.continuatur primæ ſuperiori in-
ter prętorias:ſed viſum fuit autori,& bene,interponere illam me
diam ciuilem.
b Seu eorum.¶In hoc differt ab illa , quæ ſequitur in ver. cæterũ.
quæ daẽ quocunq; faciente furtum:& hæc,& quatuor alia, quæ
requiruntur in hac actione,proſequiẽ Roſ.parte j.de act. furti ad
uerſus nau.&c.quæ colligas ex poſitionibus:ſed ibi pleniùs.
c Computata.¶Ex hoc ſumunt quidam differentiam inter hanc
& illam,furti aduerſus nau.vt ibi totum duplum ſit pœna, hîc ſo
lum ſimplum:quod Roſ.non placet in ti.de actio.in factum,quę
in duplo,&c.
d Quòd non.¶idem Roſ.contra Azo.vbi ſ.poſt prin.
e Quid ſi peregrinus.¶vſq; ad verſ.porrò.cũ ponit ad literã verba
Roſ.ti.de act.in factum ex edicto.nautæ,cau.&c.ad intereſſe.

sancimus.quæ est 2.q.7.Dic contrà de iure stricto,6.q.vlt. actor. ext.de iniur.c.fi.C.de eden:qui accusare.Posset tamẽ cogi caupo, vel stabularius,vel nauta iurare,q̃ res illas nõ subtraxerit,nec sub trahi fecerit:sicut & purgatur quis per sacramentum,cùm de ei⁹ mala conscientia quæritur ab eo,C.de his,ad eccl.confug.l.fi.C. de iure dot.impe.l.fi.C.de bo.aut.iud.pos.l.fi.

16 ¶†Sed quid si nauta,caupo,vel stabularius sit homo malæ opiniõis, Resp.imputet sibi peregrinus,si hoc sciuit.mala enim electio est in culpa , cùm potuisset apud alium hospitari,ff.si ager vec.vel emphy.pet.l.j.ff. de act.& oblig.l.2.ff.pro soc.si socius.Si autem ignorauit,tunc in modica summa poterit deferri minori sacramẽtum, & intelligo modicam,considerata persona peregrini,vtrùm sit Baro,vel Comes,vel nobilis:vel veniebat pedes,vel eques:& an sit diues,vel pauper,ar.C.de reb.cred.in bonæ.est enim hæc præsumptio pro peregrino,s.peregrinatio,& mala fama hospitis , vel nautæ.

17 ¶†Sed quid,si res assignauit,non tamen expressè,ita quòd numeraret omnes & singulas,vel ita in sacculo,vel in pera,vel in cista immisit,licet non assignauerit?Et videtur , quòd stari debeat sacramento peregrini,seu viatoris,ar.ff.de fur.in actione.ff. de in lit. iur.in actionibus.§.fi.ff.depo.l.i.§.si quis argentum.Sed dic,quòd aut istæ res sunt assignatæ,aut tantùm immissæ: si sunt assignatæ & signatæ cum sigillo,tunc signatæ cum sigillo restituantur: si ĩmissas signatas inueniat,tunc non habet de quo possit conqueri peregrinus.Si autem non signatæ reddantur,& nauta,vel caupo vel stabularius fateatur se eas recepisse signatas,vel quòd signatę sint immissæ,tunc iudice taxante stari potest peregrini sacramento.nam ex quo pera,vel mantica sine sigillo inuenitur, delictum est commissum à nauta,caupone,vel stabulario , quando res eis sunt assignatæ,vel quando immissæ sunt ab aliquo ex familiarib. vnde competit actio in duplum,& ex hoc edicto,ar.ff. depos. die sponsaliorum.§.qui pecuniam.& satis sibi reputet fieri,si simplũ reddit per sacramentum peregrini:imò grates referat peregrino quia posset contra eum ex maleficio egisse,ff.e.si deposi.sacramẽto enim actoris creditur,ex quo delictum committitur, ff. quod vi,aut clàm,semper.

18 ¶†Quid si res,quæ fuerũt assignatæ,in ma-
a laᵃ,vel immissæ,non restituantur,nunquid petitur malla , an res in ea contentæ?Vlpianus dixit vtrunq; petendũ , C.depos.l.i.§.si
b cista signata.l.dist.qui saccumᵇ.

19 ¶†Sed si stabularius tradidit hospiti,claues cameræ,& ille res suas ibi ponit,nunquid recipiendo claues videtur renunciasse custodiæ,vt stabularius tibi de custodia non teneatur?videtur,q̃ sic,ff.commo.si vt certo.§.si de meis
c ff.de acq.rer.do.quorundam.& hoc tenent quidamᶜ.Sed Iac.contrà,ff.commo.si rem.§.j.

20 ¶†Quid si amicus amicum recipiat,& amicus receptus res suas amittit,nunquid locum habent præmissa?Resp.non:quia hîc cessant omnia,quæ in ipso titulo dicuntur
d Ar.tamen contrà c.ti.licet.in prin.ᵈ

21 ¶†Porrò si quis intrat nauẽ cum reb⁹ suis,vel ad cauponam,vel stabulum,& de rebus suis amittit,prætor duabus viis ei succurrit:primò per actionem in factum,quæ in simplum competit ad res recuperandas,& ex contractu,vel quasi:in qua sic libellus concipitur:

Lib.Coram,&c.cõqueror de P.nauta,vel caupone , vel stabulario,in cuius naui,vel domo,vel stabulo res tales amisi:vnde quia res illas nõ vult restituere, peto meũ interesse, q̃d æstimo xx.& ad hoc ꝓpono actionẽ in factũ ex edicto nau.cau.stab.vt recepta restituãt, ff.nau.cau.sta.l.j.in prin.& l.& ita.§.hoc aũt. ¶Actor ergo sic ponet:Pos.act.Pono,q̃ tu es nauta,caupo, vel stabularius, vel ab eis institutus.item q̃ in naui tua,stabulo,vel taberna,res istas intromisi.item q̃ illas tibi assignaui.itẽ quòd eas in nauẽ,cauponam,vel stabulum immisi.item quòd illas amisi, hæc probanẽ ff.e.l.i.§.ait prætor.& l.debet.resp.j. ¶Reus verò sic:

Pos.rei.Pono,quòd T.tãtùm exercebat nauem illam,vel cauponam,vel stabulum:in quo , vel qua te dicis res tuas immisisse.itẽ quòd prædixi vobis,quòd quilibet res suas custodiret,ff.e.debet §.item si prædixi.Item quòd dedi tibi claues scrinei.sic enim videtur renunciasse custodiæ,vt ibi no.sicut aliàs dicitur in locato, ff. de contrah.emp.l.clauib.ff.locat.dominus. ¶Secundò etiam succurritur per aliam actionem in factũ,quæ est in duplũ:siue à nauta,siue ab aliis sint res subtractæ,ff.e.l.j.§.in factũ.& l.debet.§.hæc actio.ĩ qua dic,vt s̃.in actiõe furti aduersus nau.cau.ĩver.alia quo
e queᵉ.

22 ¶†Porrò cùm cõstante matrimonio non detur famosa actio inter virum & vxorem ideo vxore res viri,vel ecõuersò furãte,seu amouẽre, ꝓdita est pp res amotas actio rerũ amotarũ ci
f uilisᶠ,ff.rerũ amotarũ,l.i.& 2.C.e.l.2.C.de fur.l.fi.in fi.in qua sic libellus concipitur:Lib.Corã,&c.conqueror de P.quondã vxore mea,quæ dolo malo amouit res meas tales de domo mea,vel loco tali:causa diuortij:vnde ago contra eã,vt res illas mihi restituat,& ad hoc propono actiõem rerũ amotarũ.Qñ verò pro mor-
g teᵍ spe rata amouit,dicat:& ad hoc propono vtilem actionem rerum amotarum,ff.e.l.j.§.i.& l.si mulier.§.j.& §.fi.& l.ob res.& l.quidam. ¶Actor ergo sic ponet:

Positio actoris.Pono,quòd contraxi tecum matrimonium.item quòd illud fuit legitimum, ff. eod. l. qui concubinam. & l.nihil. sed hoc iuris.Item q̃ res tales amouisti de domo mea.item quòd dolo & fraude.item quòd fuerunt mobiles, putà panni , aurum, vel argentum:vel se mouentes.vt equus,vel bos,Inst.de vsuc.ff. de verbo.sign.se mouentium.item quòd constante matrimonio
h illas amouistiʰ,ff.e.contra.§.fi.item quòd amouisti causa diuortij,vel alio modo:quia me infirmum credebas moriturum, vt in
i e.§.& C.de cri.expil.hær.vxor.item quòd diuortium est secutũⁱ, ff.e.l.fi.& l.redintegrato. ¶Reus verò sic:
k Pos.rei.Pono,quòd fuit culpa tuaᵏ.Item quòd illud matrimonium inter nos non fuit legitimum,quia eram tibi in quarto gradu coniunctus,ext.de consan.& affi.quod dilectio. item quòd vendidisti mihi res illas,quas dicis me amouisse.item quòd illas bona fide habui,sicut vxor.item quòd de bonis mariti.item quòd semper habui affectionem retinendi matrimonium. itẽ q̃ semp fuisti sanus.item quòd matrimonium adhuc durat.De actione arborum furtim cæsarum dicam ĩ.de iniuriis.item de actione rationũ distrahẽdarum dixi s̃.de iud.§.generalia.ver.porrò sæpe.

23 ¶†Porrò plerunque seruus spe libertatis à domino in testamento relictæ post mortem domini ante aditam hæreditatem aliquid d̃ bonis defuncti,vel rem ei obligatam subtrahit: vnde prætor dat hæ
l redi ꝯtra eum actionem in factum vtilem intra annũ ad duplũˡ, descendẽtem ex edicto,si quis test.liber esse iuss.est,ff.si quis test. liber esse ius.est,l.j.resp.j.Sic ergo libellus concipitur:

Lib. Coram,&c.conqueror de P.qui cùm in testamento quondam T. dñi sui relicta esset sibi purè libertas , cui T. ego successi, quia

ADDITIONES.

a In malla. ¶Id est,mantica,sarcina,vel valisia.

b Qui saccum. ¶Hic interposuit Ros.quæstionem de balneatore, an teneatur,vt nauta?& opi.ponit,quas vide s̃.depos.l.j.§.si vestimenta.

c Quidam. ¶Dicit Ros.quòd Io.tenet hoc in locatore , ff.loc.dñs horreorum.per l.clauibus.ff.de cont.emp.vide,quòd no. cod.ti. nau.cau.stab.l.fi.§.j.in j.gl.

ADDITIO.Adde tu Bar.in l.cùm pater fillos.§.pater pluribus.ff. de leg.2.vbi dicit,q̃ traditio clauium in dubio censetur facta causa custodiæ:& adde,q̃ custos nõ tenetur de damno dato in re custodita,qñ damnum sua negligentia non intercedente datũ fuit, vt per Lu.Rom.cons.7.inc.visis necessariis.ver.3.ex eo.Et quãdo custodia potiùs in alienis rebus,quàm suis,adhibenda sit, & ecõtrà,per eundem Lud.Ro.sing.dcxcviij.inc.attende ad tex.Et adde quòd pater potest exhæredare filium , nedum propter aliquam causam de contentis in §.aliud quoque capitulũ.in auth.vt cùm de ap.cog.sed ẽt,si cõmittat maiorẽ causam illis,licet non numeretur in d.§.aliud quoque.vt sing.voluit in l.lex Cornelia. in prĩ. ff.de iniur.quod dicit esse no.Hip.de Mar.sing.lxxviij.inci.plures sunt causæ.Hen.Fer.

d Licet.in princ. ¶Ibi,gratis nauigans , vel in caupona diuertens,si damnum iniuria patiatur,habet actionem in factum:sed ibi iniuriam ponderat.

e Alia quoque. ¶Hîc sm ordinem Ros. interponitur de act. arbor. fur.cæs.de qua autor post istam remittit.

f Ciuilis. ¶In qua octo requiruntur,q̃ enumerat Ros.e.ti.s. rerum amot.quæ colliges ex positionibus,quæ sequuntur: datur autẽ actio contra nurum & pronurum,si ipsarum mariti sint in potestate soceri & prosoceri:aliàs agetur furti,ff.e.l.nihil,§.j.Et scias Canonista,si de ista actione vis pleniùs instrui,quòd Host. eam prosequitur in Summa , & per modum summæ sub rubrica de dote post diuor.rest.sub §.fi.qui incipit,& qualiter condemnatio.

g Pro morte. ¶Hoc ĩ.intelliges.

h Amouisti. ¶Inspicitur enim tempus,quo furtum factum est. nã si post diuortium fieret,teneretur furti.ff.e.l.3.

i Est secutum. ¶Hac ratione nõ videtur,q̃ de iure canonico procedat hæc actio,cùm de legitimo matrimonio,q̃d in hac actiõe necessarium est,vt sc.non possit fieri diuortium, quo ad vinculum, licet possit fieri,quo ad thorũ pp adulterium,de quo vide not.ff. e.rerum,quod.& C.e.super rubrica,& per Ros.e.ti.ver.antepen. qui concordant,quòd vbi directa locum non habet,vtilis possit locũ habere,cùm pp speratã mortẽ fit rerũ amotio: ibi aũt ĩ ver. pen.& vlt.not.Ross.in hac actione,quæ surgit ex delicto,cessare priuilegiũ maritale,vt ꝯdẽnet,in quãtũ facere pt.Item in ea iuramentum delatum non refertur , vt etiam no.de iur.c. fi.in 3.glo.

k Culpa tua. ¶Habeo in vno.Ros.pono,quòd fuit concubina tua.

l Ad duplum. ¶Quod totum est pœna:quia nihilominus hęres rẽ vendicat, & vt cõpetat hæc actio,septem,sunt necessaria,q̃ ponit Ros.e.ti q̃ colligas ex positionibus,q̃ sequuntur, quæ cum libello ẽt ad literam fuerunt eius,& in edictis ꝓcedit antepenultimã,

quia in illo testamento me hæredem instituit post mortem ipsi⁹ T.& ante aditam hæreditatem res tales subtraxit, vel damnum in rebus hæreditariis in tantū dedit dolo, vel lata culpa me sciente illum res illas subtrahere, vel damnum dare: vnde peto ipsum in duplum mihi condemnari:& ad hoc propono actionem in factum ex edicto prætorio, si quis test. liber esse iuss.est, ff.e.l.j.resp. 1. & §.itaque.& §.non tantùm.& l.pen. ¶Actor ergo sic ponet: pos.act. Pono, quòd T. fecit testamentum. Item in eo me hæredē instituit. item ꝙ in eodem testamento libertatem purè reliquit. Item ꝙ testator ille mortu⁹ est. item ꝙ ex illa hæreditate tales res subtraxisti, item quòd dolo malo, vel lata culpa damnum in rebus hæreditariis dedisti. Itē quòd post hoc adiit hæreditatem, itē quòd sciui, quando tales res amouisti, vel damnum dedisti. Item ꝙ adhuc restat de anno vtili, ex quo ista fecisti. Præmissa probant̄ ff.e.l.j.resp.j.& §.itaque.& l.si paulo.§.fi. ¶Reus verò sic: Pos.rei. Pono, ꝙ T. reliquit mihi libertatem sub conditione. Itē viuente T. domino meo tales res subtraxi, vel damnū, quod dedi te ignorante feci. Item quòd in illo damno leuem culpam tantū

24 commisi. item quòd iam annus vtilis transiit. ¶†In summa no. ꝙ creditor potest furti agere pro pignore sibi surrepto, siue per debitorē, siue per extraneū: qđ dic, vt ff.de pig.ac.si pignore. in pri.[a]

25 ¶†Sed quomodo probabitur amissio pignoris? Resp. probabit, ꝙ tali nocte latrones venerunt ad ostiū suum, & illud fregerūt, C.e.ti.pignus.& C.locat.& conduc.l.j.& 3. vel probabit se magnum timorem & clamorem de nocte fecisse, quando latrones erāt in domo, & quòd surrexit, & dixit vicinis sibi tale pignus fuisse subreptum, ff.ad leg. Falc. licet de hoc pleniùs s̄.de pig.§.i. ver. sed qualiter.& seq.[b] ¶†Sed quomodo probabit se habuisse pig-

26 nus in domo sua, quando latrones intrauerūt? Resp. per illos de domo & familiares, C.de repud.ex consensu. extrà de prob.tertio, secundum Vber.de Bobio.

ADDITIONES.

a In prin. ¶De hoc satis Roff. vbi s̄.f.de actione furti non manifesti: vbi etiam tractat de fullone, commodatario, colono, vsurario & vsufructuario, de quibus etiam per Hostiē. in Summa de fur.§. cui detur. ver.sed qualiter.

b Et seq. ¶Supple. præcedenti:& vide remissiones, quas ibi dedi.

ADDITIONES NOVAE.

No. quòd aliud est dicere subtraxit, aliud furto abstulit, Bal.in l.sub prætextu.C.de trans.& ibi gl.

Pone, suspicor quòd res mea quæ fuit mihi furata, sit in domo Titij, an potero facere perquiri in domo sua, no.in l.j. §.hoc aūt. ff.de ser.fug.& Doct.in l.requirendi C.de ser.fug.

No. quòd committens furtum propter necessitatem famis nō peccat, extrà, de fur.c.si quis.cum ibi no. Sed quæ est ratio ꝙ mulier nō excusatur à fornicatione propter necessitatem, sicut fur? Gof.in summa.in d.c.si quis.

No. ꝙ crimen expilatæ hæreditatis largo modo dicitur furtū. l.si te.ff.de his qui no.infam.& hoc est vtile pro statutis quæ loquūtur de furtis, vt possint suspendi, Bal.in d.l.de his.C.de furt.

Quòd receptātes sciēter res furtiuas debeāt puniri eadē pœna Bal.in l.eos.C.de furt.& idem dicit in fœneratoribus, qui accipiūt pignori res furtiuas, l.seruus cuiusdam.de condict.ind.

An in foro pœnitentiali fur teneatur ad aliud quàm ad rei restitutionem, dicit quòd non, vt not.xij.qu.2.fraternitatis.& 2.q.j.c. imitare Petrum.

No. quòd habens titulum simulatum consumendo fructus furtiuè furtum committit, Bal.in l.mala fides.C.de condict.ex lege.

Furtum, fornicatio, periurium, & homicidium æquiparantur, lxxxj.dist.c.presbyter.

No. quòd furans plures res simul, non dicitur nisi esse vnū furtum, gl.in l.eum qui.§.idem dicit.de fur.Bar.ibi, hoc idem Bal.in auth.sed nouo iure.de fur.& idem dicit si vnam rem quis cōtrectauerat in diuersis locis: nam licet deprehensus in quolibet loco possit puniri ex quò ibi cōtrectauit, Bar.in l.si diurnum.ff.de furt. tñ non sunt propriè plura furta, sed vnum, & idē sæpiùs repetitū.

Pone, famulus meus furatur mihi vnā rē vilē hodie de domo cras aliam, & ita in multis vicibus multas res viles furatur an poterit conueniri furti, Bal.in l.apud antiquos.C.de fur.& Bar.in l.si libertus patrono.ff.de fur.facit l.respiciendum.§.furta.de fur.

An hæres teneatur de delicto defuncti iure canonico, etiā si nil ad ipsum peruenerit, no.in c.quanquam.de vsur.

No. ꝙ si vxor furatur marito rem alienā, cuius periculū ad ipsū maritū spectabat, ꝙ per dominum rei non p̄t agi furti contra vxorem, nisi in subsidium, Bal.in l.manifestissimi.§.cum autē. de furt.

An si appareat de furto, & non de persona cui factū ē furtū, nihilominus puniat̄ delictū, dic ꝙ sic, vt in simili 2.q.8.libellorum.

An quis possit accusari de furto, & de robaria eodē libello, Bal. in auth.sed nouo iure.& l.si quis homicidij.C.de accus.

Quomodò accipiat̄ istud verbū, robaria, Resp. ista verba grossa, & materialia intelliguntur secundum quod vulgus intelligit, l.Labeo.de supell.leg.

Qualiter probetur furtum fore factum, not in l.si creditor.el.j. l.quę fortuitis.de pig.act.per Doct.& in Spe.de fur.§.fi.& in ti.de pig.§.& no.

No. ꝙ fur est etiam ille qui est inuentus in domo, licet nōdum cœperit tangere, Bal.in l.si quis non dicam rapere.de epis.& cler.

No. ꝙ si fur ꝯfessus est in tormentis plura furta se fecisse, & antequam condemnaretur decessit: an ex ista confessione hæredes teneantur, Ang.in l.infantē.de pub.iud.Io.And.in ti.de act.§.qualiter.ver.quid si latro.dicit quòd sic.

An furtum sit casus fortuitus, & idē de incendio, no.in l.si creditor.C.de pig.act.facit Ang.in l.si quis ex argentariis. §. prætor ait.ff.de edendo.

¶De Vsuris[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Harum coërctioni & restitutioni commendabiliter prouiderūt noua iura Sexti & Clementinarum, tria facit auctor. nam in prīcipio ponit libellos, quos habuit à Bonag. parte secūda circa med. & ab Aegidio c.cxxj. sub quo ponit libellos de diuersis materiis: & de ista ponit tres in nono ver.& duob.seq. Secūdò ponit verba Rof.ti.de of.iud.quo vsuræ petentur ex mora:& ipsius libellū subdēs vnā remissionem. Tertiò format duas qōes: quarū prima fuit venerealis lxxvi.vt j̄.dicā. secunda fuit additio. ¶Quęstiones subtiles & copiosè tractatas facietes ad titulū, vide super regula, pactū.lib.6. ¶De venereali lxxvij. quę etiam respicit titulum, dedi remis.super rubrica de magistris. Lxxviij. etiam ad titulum expedita est per decretalem, nauiganti.e.ti. Septuagesimanona est, an lucrum ex vsura susceptum sit vsuram soluenti restituendū? de hoc scripsi e.ti.quanquam.post prin.lib.6. ¶Multas quæstiones ad materiam etiam de disputatis quære e.tit.quanquā.libr.6. in gl.& super eas & vltimam, quam format gl.de testamento vsurarij, qui postea cauit, plenè prosequor super ea. quia dū hæc scriberem, formata fuit hæc quæstio, si prælatus & conuentus monasterij multis debitis aggrauati, pone in mille, per aliquod solēne ipsorum prędium se volunt releuare, vēdendo s.fructus illius prædij ad tempus, putà decem annorum pro mille: cùm fructus illius prædij communiter valeant centum quinquaginta, an emptor licitè talem contractū faceret? Et eadem quæstio formatur in priuato sic vendere volēte. Pro emptore facit, ꝙ submittit et illle mille fortunæ, ex quo nullos casus excipit, hostilitatis, sterilitatis, vel alios. itē dato, ꝙ cesset omnis sterilitas in capite decē annorū, non haberet nisi quingentas libras de fructu, vel lucro. Et certè pl⁹ habuisset ꝯmuniter ex reditu verā emptiōē faciēdo de mille, s.vltra quinquaginta annuatim:& aduerte, qa hoc dubiū facit īfortunium in fructib⁹: qa si fruct⁹ eēnt certi putà cēsuales redit⁹ nō submissi fortunæ, & ipsis certū, plus trahet̄ ꝯtus ad vsuram: de quo satis scripsi e.ti.ī ciuitate.in mag.gl. itē. Itē cū dicis de isto, ꝙ solū quinquaginta lucrat̄, verū diceres. si singulis annis centū de capitali teneret in arca: sed si in annis singulis locaret illa cētū in emptiones p̄diorū ad rōnem octo librarū ꝓ centenario, hēret in fine fi anni octo libras, in fine tertij xvj. ī fine quarti 24. in fine quīti 32. in fine sexti xl. in fine septimi xlviij. ī fine octaui lvj. ī fine noni lxiiij. & sic solas cētū annuatim inuestiēdo haberet de illis vltra illas quingētas ducētas lxxxviij. libras:& sic ꝯpleto decimo anno habebit p̄dia octingētarū librarū: itē cētū libras de capitali, s.vltimi anni:& habebit septingētas lxxxviij. libras de lucro, vel fructu. Vtilitas ergo ꝯsistit circa fi.termini, & in fi.nā vltimo anno cū ñ habet nisi cētū libras de sorte, habebit de illis quīquaginta libras vel si vis breui⁹ cōputare fructū pro sorte, in primis sex annis habuit nongētas libras, in reliqs quatuor sexcētas, centū pro sorte detractis, habet quingētas de lucro, & qđ percipere potuit intra sex annos, & postea de illis nongētis. Hæc verba, quorū numer⁹ breuiùs dici poterat, sic extēdi fauore ecclesiarū. memor.n. sum, quedā prelatū rudē in terminis s̄.positis dicere, ꝙ illę mille librę stabant ad vnū denariuma pro libra, vel quinque ꝓ centenario: quod est idē. Sed casus conuertitur, qñ fuit de tempore certo & fructib⁹ incertis qñ fructus sunt certi, sed tempus incertum s. ad vitam ementis. Host. vt scripsi, vbi s̄.se expediebat, dicens tales ꝯtus licitos, nisi fiant in fraudem vsurarum: nec fit deceptio vltra dimidiam:& satisfacit dec.fi.e.ti. vbi propter incertitudinem excusat contractus ab vsura ad idem bene facit l.scimus.§.penul.C. de do.ibi, incertus enim fortunæ exitus, &c.C.de vsuris.si ea lege & l.oleo.& de vsufr. amb guitatem.§.j.& extrà de sepult.satis.cū j.gl. Resistit etiam ipse Host.in hoc Ray.& Gof.quod vide in Summa de vsur.§.an aliquo.in vlt.col.ver.item quid de his, qui emūt

SVMMARIVM

1 *Libellus qualiter sit contra vsurarium concipiendus.*
2 *Libellus contra nitentem vsuras extorquere, qualiter sit formandus.*
3 *Contractus in fraudem vsurę factus, & simulatus, cum instrumento peti possunt cassari.*
4 *Vsurę in bonę fidei iudiciis, & naturam ipsorum imitantibus, ex sola mora prouenire censentur.*
5 *Pretium est re furtiua redactum non est furtiuum.*
6 *Vsura est, quicquid sorti accedit.*
7 *Seruare suum, non perdere: non est vsura.*
8 *Damnum inferre, & lucrum non capere, differunt.*

IN hoc titulo sic potes libellum concipere:
1 Lib. † Coram, &c. propono contra P. quòd ipse à me centum extorsit per vsurariam prauitatem vltra sortis quantitatem, quæ fuit centum: quare peto illa centũ mihi reddi, & restitui, & ad hoc eum sententialiter condemnari.
2 ¶ † Si verò nondum extorsit, sed nititur extorquere, sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. propono contra P. ꝙ ipse conatur mihi violentiam inferre volendo à me centũ extorquere per vsurariã prauitatem coram tali iudice indebitè molestando: quare peto eum ꝑ vos ecclesiastica censura cogi desistere & cessare ab huiusmodi violentia & iniuria, & sibi super his perpetuum silentium sententialiter imponi: peto etiam eidem per vos inhiberi, ne de ipsa cã vlteriùs se intromittat. Hæ formæ probantur ext. e. quia in omnibus. & c. præterea. & c. quia frustra. de iur. debitores. & c. se. & c. ad
3 nostram. 2. 14. q. 3. plerique. & c. seq. ¶ † Si autem contractus in
a fraudem vsuræ sit simulatus, sic libellus concipitur[a]:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. cui talem domum vendidi pro centum libris hoc pacto, siue tenore, quòd si intra duos menses postea sibi redderem xc. libras, domum ipsam recuperarem, pensionibus eius in sorte computatis, qui contractus simulatus fuit, & instrumentum fuit in forma venditionis confectum in fraudẽ vsuræ & canonis contra vsurarios promulgati: quare peto tã venditionem ipsam, quàm instrumentum ipsum cassari & annullari, & cassa & nulla pronunciari, & eis non obstantibus domum ipsã mihi restitui, & ad hoc ipsum P. sententialiter condemnari, maximè cùm vsuras consueuerit exercere, ext. de emp. & vend. ad nostram. de pig. illo. extrà e. quia frustra. C. plus valere, quod agitur,
4 per totum. ¶ † Porrò in bonæ fidei iudiciis, & in his, quæ imitant̃ naturam ipsorum, vt in legatis, vt C. de in integ. rest minorum. in minorũ persona. C. de vsur. & fruc. leg. seu fideic. l. j. 2. & 3. Ex sola mora veniunt vsuræ, vt in præ. l. & ff. de neg. gest. si pupilli. §. fi. & l. quia non tamẽ vt vsuræ, sed tanquam interesse, ff. pro socio. socium, qui. & petuntur iudicis officio loco principalis actionis.
b Sic ergo libellus concipitur[b]:
Lib

ADDITIONES.

☞ ab ecclesiis. Prædicti enim dixerunt, quòd quia prædicti contrahentes credunt diu viuere, intentio ipsorum est incorrupta: ibi vide tamen, vbi in hoc casu multum viuit emptor, non habet venditor conqueri, qui ex cõtrario, s. morte festina conquestus non fuisset. facit C. de sol. l. pen. Item est hoc accusare naturam, contra. l. maximum. C. de lib. præ. vel exher. Vbi autem aggrediamur tertium casum, s. quòd fructus sunt incerti & tempus incertum, eò amplius incertitudo duplex excusat à vitio. ad prædictorum corroborationem allegatur sub diffinitionem non cadere, cui ñ cõgruit diffinitum, ff. de auro & ar. leg. l. Quintus Mutius. 2. §. cui aurũ. Sin autem vsura diffiniatur lucrum ex mutuo pacto debitũ vel exactũ, dicatur lucrum accedens sorti ex pacto, vel intentione corrupta: de quo satis scripsi in quæstione super regula, pactũ. §. i. hîc non cadit nomen lucri, quod est propriè sorte & damno deductis, ff. pro socio, l. Mutius. Item nec nomen sortis, quæ præseruari debet, sed hîc statim consumitur. Item nec est mutuũ, in quo agitur, ꝙ reddatur idem, non specie, sed genere, ff. si cer. pe. l. 2. Concluditur ex histribus, non congruere nomen vsuræ: cõtractus autem emptionis approbatus est: & talis est iste, qui etiã de futuris fructibus fieri potest, ff. de peric. & commod. rei ven. l. necessarios. alleg. l. seq. §. fi. & de contrah. emp. l. nec emptio. sicut & de hæreditate futura, ff. de hære. vel ac. ven. l. cùm hæreditatem. Et potest ibi alter contrahentium esse deceptus vsque ad dimidiam iusti pretii, & non vltra. extr. de emp. & ven. c. pe. C. de rescin. ven. l. 2. Procedunt maximè prædicta, vbi emens vsurarius non ẽ: vbi enim talis esset, præsumeretur facilè contra contractum, extrà de pig. illo vos. in fi. ADDE videndum Old. conf. ccvij. vide ꝓxima q. 2. vide Rom. conf. cciij.

a Lib. conci. ¶ secundũ Bon. & Aegi. vt dixi: ab eis tamen discordat auctor, qui ponebat maiorem summam in restitutione: primus de xx. & restitueret 26. secūdus de x. & restitueret xx. Puto auctorem latentiorem fraudem inuenisse: quæ tamen non procedit, nisi quando maior quantitas expressa fuit in emptione: vt quia mutuauit lxxx. & venditor dixit de centũ, & ꝙ ꝓ pensiões reddi sufficeret xc. Quicquid tñ sit, ipse auctor põderat fraudem, cùm venditur, quod verè pignoratur. De vsurariorũ fraudibus plenè scripsi de emp. & vend. ad nostram. in mag. gl. Et si cõstitutio, quam ibi fieri optabam, in ver. aliud nouum. & ver. seq. ab apostolica sede manasset, quæstio exorta de facto quærens de vsurario, cui obligatus eram de sorte & vsura, exegit à me vtrunque postea à me remissionem obtinuit priùs extincta in totum obligatione: & sic non est locus illi gl. si creditor post remissionẽ vsuras exercuit, & postea decedens cõfessus se vsurarium restitui iubeat vsuras per se extortas, venit in dubium, an remissione ñ obstante illas vsuras solutas repetere posset. Consuluimus, adoptiuus meus & ego, in his recurrẽdum ad ꝯiecturas: facit de renun. c. 2. lib. 6. inter quas satis est fortis illa, quòd post remissionem exercit vsuras, vt scripsi, vbi s̃. & fortior esset, si remissio facta fuisset obligatione non extincta, vt ibi. Est etiam coniectura sumẽda ex quantitate vsuræ, an sit temperata, vt quæ fit ad duos denarios ꝓ libra in mense, vel ad minus: & tunc faciliùs præsumemus remissionem voluntariam: quia de facto videmus vsurariis aurialibus etiam non repetẽtibus tales leues vsuras remitti: sufficiat ad hoc dictum ff. de prob. l. 3. & regula, inspicimus. lib. 6. & quod ibi not. & in regula, in obscuris. Posset etiam idem coniecturari pro creditore, quando vsura esset grauis: fortiùs, si leuis, maximam vtilitatem attulisset debitori: putà hæreditas notabilis erat delata, vel apprehẽdenda, vel apprehẽsa perdẽda, si intra mensem non soluerentur legata pia: quod instituti facere non poterant, nisi fœnerator hoc mutuasset, facilè hoc coniecturari non posset remissionem oblatam, vel saltem fuisse voluntariam. Item vidi de facto damnandum de crimine capitali per potentem amicũ defensum à pœna capitis, quæ conuersa fuit in pœnam pecuniariam, cùm ad illam soluendam, saltem intra terminum statutum, ille ñ sufficeret, ille potens & fœnerator sibi illam mutuauit, q debitor postea sortẽ & vsuras soluit, & vsuras remisit, qs ipsius ñ crederet remissionem hîc fuisse oblatam, vel saltẽ voluntariã? his & similib. concurrẽtibus nõ cogetur hæres vsurarij, de quo q̃rit̃ vsuras remissas soluere, sicut nec cogeretur soluere semel solutas. æqui pollet enim ista, 8. q. 3. talia. de testibus, veniens. el i. vbi cõcor. in gl. & patet ff. de sol. solutionis verbũ. ff. de ver. ob. significationis. & l. solutionis verbo. fa. de simo. ꝑ tuas. 3. Sufficiat ergo, quomodocunque sit satisfactum, de ap. præterea. 2. cum concor. in gl. & his, quæ super ea scripsi. facit, quod no. Hos. in Summa huius ti. §. quæ pœna, ver. quid si fœnerator. Non obstant his, q̃ scripsi post Dy. super regula, peccatũ. in fi. lib. 7. s. quòd remissio non liberat, nisi pecunia sit parata ad restitutionem: quia illud verũ, quo ad pactũ: nec mirũ: quia ẽt solutio facta hoc casu nõ liberat à peccato, vt notatur in Cle. de vsur. ex grandi. in glo. antepen. vel procedat illud, cùm aduersantur probabiles coniecturę, vt ĩ. dicã: quo casu etiam promptitudo, vel præsentia pecuniæ non iuuaret. Tamen, vt ibi scripsi. non puto tutũ illum, qui gerit in animo nõ restituere restitutione non facta. Vbi verò vsura esset grauis, vel grauissima, concurrente coniectura perseuerantiæ in crimine, & potissimè si tales remissiones procurare consueuit, cũ tali perseuerantia: & eò fortiùs, si talis & tã potens esset, ꝙ non remittentẽ multum grauare posset, putà in collectis, vel oneribus ciuitatis, vel his similibus, vel ex alio contractu habet illum obligatum in solidum cum aliis, & poterat eum solum conuenire, & ab illo totũ exigere. His & similibus casibus adiunctis præsumptio est, ꝙ non sponte præsumitur quis iactare pecunias suas, ff. de prob. cùm de indebito. Diceremus remissionem vsurarum non obstare petenti, vel eius hæredi: quasi per hoc appareat fraus, vel fictio, ad quã fœneratores laborant: propter quę præsumitur contra eos, vt in Cle. de vsuris, ex grandi. de pig. illo vos. in fin. & scripsi in dec. ad nostram. allegata s̃. post prin.
ADDE, an sufficiat vsurario in foro conscientiæ remissam sibi satisfactionem vsurarum fuisse Fed. conf. 18. & 22. & an non obstãte remissione. remittens possit repetere, Cal. conf. x.

b Concipitur. ¶ Secundum Rof. vt dixi in principio, qui tamen sibiipsi opponit, quòd libellos super vsuris petendis, q̃ prohibitæ sunt, formare non debuisset. Respondet, ꝙ vitium non est in forma libelli: sed in subiecto, quod petitur. Item si excusat, ꝙ format secundum opi. quæ habet tales vsuras, quæ petunt̃ ex mora, venire, vt interesse, in his ꝯtractibus bonæfidei. Ante formationem autem libelli ipse priùs opposuerat vsuras non stipulatũ peti nõ posse, C. de vsur. quis. Soluit, illud verum in contractibus stricti iuris. item opponit generaliter etiam iure ciuili vsuras damnatas
☞ cùm leg

Lib.Coram, &c.conqueror de P. qui cùm mea negotia geſſiſſet
ſine mandato,vel cum fuiſſet ſocius me⁹, vel tutor,& tantam pe
cuniam cõuertiſſet in ſuos vſus,quam vel penes ſe tenuit,vel in
mora fuit,ꝙ mihi noluit ſoluere,ideo propter moram dictæ pe-
cuniæ non ſolutę tantam pecuniam nomine vſurarum ex mora
currentiũ præſtari mihi ab eo peto officio veſtro,domine iudex:
& ad hoc propono officium veſtrum,vt in præ.l.& ff.de neg geſ.
quia.ff.pro ſoc.ſocium,qui. ¶Vtrùm autem damna,intereſſe &
ſumptus peti poſſunt,no.ſ.de fruc.& intereſſe,§.ſequitur.&ſeq.
5 ¶† Pone:vſurarius rem emptam ex fœnore mihi dedit:poſt effi
a citur non ſoluendo:quæritur,an poſſit[a] rem illam à me repetere,
& vtrũ ego in foro animę teneat reſtituere?Et videtur,quòd nõ:
quia pretium ex re furtiua redactum non eſt furtiuum,ff.de furt.
qui vas.§.fin.Item vitia perſonalia non tranſeunt ad ſucceſſores,
extrà de fil.presby.ex tranſmiſſa.Ala.&frater R.dicunt,ꝙ ille po
teſt repetere,& ego teneor reſtituere,vt extrà eo.cùm tu.Succe
dit enim in his res loco pretij, ſicut econtrà pretium loco rei,ff.
b de petit.hære. ſi & rem & pretium [b].¶†Sed pone communitas
6 aliqua cepit mutuò centum à quodam habitatore eiuſdem loci,
hoc pacto,vt dõec ei ſatisfieret,nihil ſolueret pro collectis:& ſic
diu ſeruatum eſt:demum communitas ſoluit debitum,& repetit
ab eo collectas non ſolutas,tanquam vſuras:quęritur,quid iuris?
Et videtur,ꝙ ſit vſura. nam collectam ſoluiſſet, ergo tantum eſt
lucratus,ff.de cond.ob cau.ad diem.ff.man.inter cauſas.§.ſi quis.
ff.de leg.j.ſi fundum.§. Titio. Ad collectam enim omnes tenen-
tur patrimonium habentes,ff.de mun.& hon.reſcrip.in fin.C.de
mun.pat.l.fin.lib.x.vnde abſolutus ab ad hanc tñ accepiſſe vide-
tur,ff.de reg.iur.ſi quis oblig.& facit C.de calum.quando etiam.
imò quantũ ſoluiſſet,niſi pactum feciſſet,tãtum videtur de alie-
no percepiſſe,ff.de pet.hære.ſed & ſi.§.quod autem.& §.ſeq.Vn
de videtur hîc vſura compenſari cum collectis: & ſic vſuræ per-
cipiuntur,ff.de rei vend.emptor.§.fin.reſpon.j.quia videtur ſol-
uere,qui compenſat,ff.qui pot.in pig.hab.ſi debitor.& ſcriptum
eſt, Mutuum date,nihil inde ſperantes,extrà de vſuris,conſuluit
& quicquid ſorti accedit,vſura eſt, 14.quę.3.plerique.& pro hac
parte facit ff.de hær.vel actio.ven.l.2.§.nõ tantùm.ff.ad l. Aquil.
ſi ſeruum. Sed dic contrà: multum enim intereſt de ſuo lucrum
7 non tribuere,& aliena nõ capere.ff.de dam.infe.Proculus.†Nec
eſt vſura ſuum retinere, & ñ perdere.nam aliud eſt acquirere,&
aliud non amittere,ff.de col.bon.l.3.§. ſi is,qui bona. & aliud eſt
lucrũ,& aliud ſumptus,quos quis facturus erat.ff.de leg.iij.ſi me
liores.&l.ſi rem.& aliud eſt pœnam euadere,&aliud lucratiuè a-
liqd ꝑcipere.ff.e.Imperator.& §.ſi cẽtum.& fa.C.de cod.l.fi.&C.
8 de cad.tol.l.j.§.ſiue aũr.†Nec ẽ idẽ dãnũ inferre,& lucrũ ñ cape-
re,ff.de fur.ſi cui commodato.§.fi.nec eſt idem tua tibi non aufer
re,& lucra non reddere,ff.de neg.geſt.qui ſiue.Vel ſolue, ſecun-
c dum ea,quæ no.extrà de vſur.conqueſtus [c].

ADDITIONES.

☞ cùm leges ſacros canones imitenť,in auth.qũo opor.epiſ. Col. j.& de eccl.tit.in prin.vbi ſatis de hoc,C.de vſuris.auth.ad hęc.& extrà eo.quia in omnibus.in j.gl.& vt ſuper ea dixi. Erubeſcẽtia huius vitij ceſſat ꝑꝑ multitudinem peccantium cõiter, vt etiam ibi ſcripſi.Legiſtæ fatentur vſuras illicitas,ſed negant eas iure ciuili prohibitas.Si vis in his ſaturari,vide quod ſcripſi in prædicta regula,peccatum.in v.articulo:& ideo plus non inſto.

ADDE,quæ latè poſui poſt Alexan. in l.cunctos populos.C.de ſumma trin.& fide cathol.

a An poſſit.¶Supple,qui ſoluit vſuras.

b Si & rem & pretium.¶Quęſtio cũ ſuppletione,q̃ feci,fuit venerealis 76.& dicit ibi Ber.Alan.& Tan.hoc tenuiſſe,vbi res peruenit ex cauſa lucratiua:ſecus,ſi non ex lucratiua:vide,quod dixi in præcedenti decretali,cùm tu ſuper vlti.gl.quæ fuit Alan.& vide per Hoſt.in Summa huius tit.§.fi.ver.nondum autem.& ver.ſeq.

c Conqueſtus.¶Neſcio,quid velit iſte finis:ſed,vt ſcripſi eo.tit.cõſuluit.ſuper ver.nihil diſtingui poſſet inter certa & incerta,argu.decr.vlt.eod.tit.&c.

ADDITIONES NOVAE.

☞ Vide Bal.in tot.titul.de vſur.& in Rub.Pone,In curia epiſcopi petuntur mille, dicit conuentus, dñe iſtud inſtrumentum eſt de duplo veræ ſortis:attende tu aduocate,an ſit ſimpliciter, & tunc cum videatur confiteri dimidiam,cogetur per iudicem ad ſoluẽdum:ſed cauti reorum adiiciunt tali reſpõſioni,verè dimidia eſt ſoluta.& tunc interim non infert ita grauamen ſoluendi ſubitò, Bal.in l.quidam exiſtimauerunt.ff.ſi cer.pe.facit l.qui ſolidum.in prin.de leg.2.

Not.vnum quod dicit Bal.in l.ſi vt allegas.C.de vſur.ad probãdum contractum fœneratitium,Inno.in c.grauis.extr. de depoſ. Item ibidem no.Bal.qualiter probetur quem fore vſurarium,& in l.interpoſitas. C.de tranſac.Ioan.And.in c.quanquam de vſur. lib.vj.

Not.ꝙ vſurarius non poteſt teſtari niſi ꝓſtita ſatiſdatione eod. c.quanquam.an doſſit ponare cauſa mortis,Bal.in l.executione, C.de executione rei iud.& dicit quòd ſic.

An ſit licita vſura quæ datur ꝑꝑ dotem tardius ſolutam Ia.But. in l.j.C.de ſum.trin.& fi.cath.Inno.quòd non in c.ſalubriter. de vſur.idem Bart.in l.inſulam.§.vſuras.ff.ſol.matr. Bal. in auth.qui iurat.de bon.auct.iud.poſ.

An ad probandũ ꝯctum vſurarium,vel ſimulatum,ſufficiat probare per præcedentia pacta ante firmata inter partes,licet poſteâ illi teſtes non interfuerint contractui,Bal.& Ang.in l.item quia. de pact.& l.pacta nouiſſima.C.de pact.

De hærede qui impugnat teſtamentum defuncti aſſerendo ipſum fore vſurarium,D.Signorol.in 3.parte conſil.conſilio 5.tenet quòd non repellatur tanquam indignus.

An vſuræ poſſint peti corã iudice ſeculari,Archi.14.q.4.ꝙ ſic, vt c.ad noſtrã.de iureiur.Io.An.dicit ſalua eius reuerẽtia,ꝙ illud capitulũ ñ facit gl.ĩ c.ex tenore.de foro cõp.dicit ꝙ cã vſuræ eſt ſpiritualis,& gl.in c.ex literis,dicit ꝙ eſt quaſi ſpiritualis.Io. Cal. dicit ꝙ eſt ſecularis,& ſpiritualis.vnde dicit ꝙ eſt locus præuentioni,vt c.poſt miſerabilem.de vſur.Io.monachus,videtur de hoc dubitare.Quando verò proponuntur per viam exceptionis, tũc iudex ſecularis habet cognoſcere indubitanter,nec habet neceſſe fieri remiſſio ad iudicem eccleſiaſticum , licet in multis locis habeat locum ꝯtria conſuetudo: debet tñ iudex ſecularis ſeruare Canones,& conſtitutiones epiſcopales,Bar.in l.qui iuriſdictioni de iuriſd.omn.iud.Not.ꝙ etiam probatur quis vſurarius manifeſtus & coniecturis,Bal.ponit in l.cum proponebatur.de leg.2. ꝯ not.in l.ciues.C.de appel. an probetur per ſcripturam domeſticam,not.xl.diſt.ſincera.

An vſurarius manifeſtus ſit infamis,Iac.Butr.& Alb.in l.2.& in l.in teſtibus.de teſti.Bal.Cy.& Alb.in l.improbũ.ex qui.cau.infa. irrog.& vj.q.j.infames,& ſi eſſet inſtitutus hæres per fratrem reſcindetur teſtamentũ tanquam turpi perſona inſtituta,Bal.vbi ſ.

Quis dicatur vſurarius manifeſtus,Bart.in l. fur manifeſtus.de fur.not.plenè in c.quanquam.de vſur.lib.6.

Pone,vſurarius mutuans pecuniam facit pactum cum debitore,ꝙ cõparere debeat ad talẽ terminum corã iudicẽ ad recipiẽdũ perceptũ ſub tali pœna,an iſta pœna dicatur adiecta in fraudem vſurarum,Bar.in l.cum ſeruus.de cond.& dem.

An aduocatus,vel medicus,vel notarius accipientes magna ſalaria teneantur ea reſtituere,Bal.in auth.ad hoc.de vſur. & tenet ꝙ nõ,allegat Inn.in c.quia plerique.& in c.cum olim.de cenſib.

Si aliqua cõitas accipit aliquam quantitatem mutuo ab aliquo ſuo ciue,& non ſoluit aliquid donec ſibi ſatisfiet dominus, Alb. de hac quæſtione in opere ſuo ſtatutorum,ſecunda parte,quęſtione cxl.tenet quòd tale pactum ſit vſurarium.

An repetenti vſuras ſufficiat probare mutuantem fuiſſe vſurarium publicũ ante contractum,tempore ꝯctus, & poſt contractum.ꝙ quòd conſueuerit exigere inſtrumẽta de duplo veræ ſortis,Io.An.in c.quanquam.de vſur.dicit quòd ſic,licet quidam dicant contrà.Bald. in l.interpoſitas. de tranſact. dicit quòd debet probari ſpecificè de illo contractu.

An vſurarius manifeſtus poſſit eſſe teſtis in teſtamento,Bal.in l.j.C.de teſtam.

An ex argumentis poſſit probari quẽ eſſe vſurarium,not.in ca. cum in rua.de vſur.facit quod not.in c.2 de cler.peregri.

An debitor,qui accepit pecuniam mutuò à fœneratore poſſit contra eum teſtificari, Bal.in l.dictantibus.C.de teſtam.

An vſurarius cogatur edere librum rationum ſuarum,Iac.But. in l.quædam.in prin.de eden.Bald.in l.j. C.eo.quòd ſic.Alb.in d. l.j.& l.fi.eo.tit.

An bona vſurariorum ſint tacitè obligata pro reſtitutione vſurarum,Io.And.quòd ſic, in c.quanquam.de vſur. in verbo facultates,ad fi.& Bal. C.de fur.l.furti. tenet quòd ſic de iure canonico,arg.c.parochiano.de ſepul.

De materia iſtarum vſurarum vide dominum Ang.de penſion. in quodam conſilio ſuo quod incipit,Aſtenſis miles.

Quod ad præſumendum ꝯctum venditionis eſſe pignus,& factum eſſe in fraudem vſurarum requiratur,quòd fuerit exceſſus in pretio.Item pactum de reſtituendo ſecundum notata,in ca.ad noſtram.de empt.& vendit. & in c. illo vos. de pig.& per omnes doctores regulariter, & item requiratur tertium ſecundum ſtylum Collectarij quòd ſit ſaltem aliqua præſumptio quòd ſit ſolitus fœnerari. tamen ſi eſt certum ipſum eſſe verum vſurariũ nõ requiritur exceſſus in pretio, ſed pactum de reſtituendo.ita not. Hoſt.de vſur.§.qualiter contractus.in prin.Collectarius in ca.ad noſtram.de emp.& vend.imò quando conſtat ipſum vſurarium, vt ſ.& cum ipſe emptor ſtatim locauit ipſum prædium vẽditori

ad certum reditum etiamsi non adsit pactum de retrouendendo nec etiam excessus in pretio præsumitur pignus,& fructus computabuntur in sortem,etiam si venditor confessus sit ad instantiam emptoris corã episcopo ipsam venditionẽ verã,puram,&ñ simulatam.ita not.Albr.in Rub.de vsur.in q.pe.& fi.plus etiã videtur velle Inn.in c.in ciuitate.de vsur.quia etiã vbi non constat ipsum vsurarium,eo ipso ꝙ emit reditum,quem de nouo constituit:vt in istis qui emunt,& statim dant in emphyteusim,reputat contractum illicitum,&de vsura suspectum:videntur ego limitari illa quę dicuntur in d.c.illo vos.c.ad nostram.& c.conquestus, quando nullo modo constat ipsum esse vsurariũ : vel si constat: constat per aliquam suspicionem , & non interuenit locatio rei venditæ,secus si constat ipsum verè vsurarium,vel interuenit locatio,vt s̃.quod not.

¶Baldus de Vsuris.

Forma libelli,quando petitur vsura,vt interesse,s̃.de lit. contest. §.si debes.¶An in foro animæ succedat pretiũ loco rei,vel econtrà,ver.pone,vsurarius.G.ff.de iure dot.l.Proculus.G.¶An dicatur vsura,si ciuitas fœneratorẽ à collectis liberauit?tẽet,ꝙ ñ,ver. sed pone,aliqua.quia iste magis in obligatione collectarũ nõ inducit,q̃ aliquid accepetit.arg.ff.ad leg.Falc. l. pretia rerum. Bald.

a ¶De Crimine falsi[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra fabricantem falsam monetam concipiendus.*
2 *Contra bullam Papæ falsificantem qualiter sit libellus formandus.*
3 *Libellus contra clericum falsarium qualiter sit formandus.*
4 *Clericus falsis scienter vtens literis peti potest ecclesiasticis officiis priuari.*
5 *Contra delentem chirographum qualiter sit agendum.*
6 *Testes falsatum chirographum probaturi quibus verbis vti debeant.*

Sic libellus concipiatur:
1 Lib.† Coram,&c.ꝑpono ego,&c.ꝯtra P. ꝙ ipse hoc ãno,mẽse tali,regnãte tali,fabricauit falsam seu adulterinam monetam in ciuitate Biteren̄.in domo Gul. Arnaldi legum professoris,in prima camera domus,& ipsum coram vobis super hoc accuso:quare peto eum per vos pœna capitali puniri,& puniendum fore sententialiter condemnari:&ego L.&c.s̃.de accus.§.j.C.de falsa mo.l.j.§.si verò longissimè.& hoc, cùm moneta falsata non est aurea.Si verò sit aurea,& esset pro-
6 pria Imperatoris,tunc dices:quare peto ipsum flammis viuis ex-
b uri,& ad hoc ipsum sententialiter condemnari,C.eo.l.2.[b] ¶†Si
2 autem quis falsauerit bullam domini Papæ, vel Imperatoris, & vtitur,concipitur,vt s̃.j.lib.verbis competenter mutatis, C.eo,l. fin.& ad leg.Corn.de fal.verto.& ff.eod.l.j. extrà eo.ad falsariorum.In literis verò,vel sigillis regum,vel iudicum,vel aliorũ tene,vt extr.eo.ad audientiam.de rescrip.olim.& no.de off.deleg. cùm olim magister.In aliis etiam multis casibus,vbi de falso agitur,concipitur eodem modo libellus,hoc saluo,quia in conclusione dicas sic: quare peto ipsum perpetua deportatione puniri, & eius bona publicari,ff.ad leg.Corn.de fal.l.j.§.pœna falsi. Si verò agis ciuiliter de falso,ages ad duplum,& concipitur,vt in aliis
3 ciuilibus,ff.eo.hodie. ¶†Sed secundum Canones contra clericum falsarium sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.propono contra P.presbyterum,vel diaconum vel rectorem,vel canonicum talis ecclesiæ,ꝙ ipse quandam bullam,vel literam falsauit,apponendo videlicet falsam bullam falsis literis,vel extrahendo filium de vera bulla,&per alium filium immissum eam falsis literis inserendo: & sic de aliis prosequere, vt extrà eo.licet & s̃.de impug. rescripti,§.primò igitur:sup quo eum coram vobis accuso : quare peto eum officiis & beneficiis ecclesiasticis ꝑpetuò priuatum per vos nunciari,& declarari,&à suis ordinibꝰ degradari,degradatumq́; curiæ seculari relinqui legitimè puniendum,& ad hoc ipsum sententialiter condemnari: & ego L.&c.vt s̃.de acc.§.j.ver.vlt.ext.e.ad falsariorũ.§.nos aut. & de verb.sig. nouimus.l.dist.si eps.Sed ꝯ 19.dist.vt memoriam. vbi is,qui falsis literis vtiẽ,mandatur in vinculis poni puniendus prout Papæ visum fuerit.In prædictis aũt iurib.puniẽ ñ expectata iussiõe.Sed illud antiquatũ est,vel obtinet,cùm dubium est deli-
c ctum[c]. Item dicunt quidã,ꝙ talis non est ipso facto priuatus officio & beneficio:imò priuari debet per sententiam,sed litera illius ver.nos autem.contradicit,vt ipsum factum sentẽtialiter declaratum hanc pœnam inducat, & ad hoc facit extrà de homicidio,pro humani. prope fi. & in fi.de app.reprehensibilis.in prin.
4 ibi,quæ ipso suo genere, &c. ¶ † Quòd si quis non falsauit, sed vtitur scienter falsis literis, sic concipitur libellus:

Libellus.Coram,&c.vt s̃.prox.vsque,quare peto eum.iunge officiis,vel beneficiis ecclesiasticis priuari,& priuãdum fore sentẽtialiter decerni,vt in præd.c.ad falsariorum.§.qui verò.Si album prætoris,vel quaterni curiæ corrumpantur,qualiter tunc libellꝰ concipiatur,dixi s̃.de dolo & contu.§.restat.in prin. Item si mensor falsum modum referat,dic,vt s̃.de parochia.Item super senatusconsulto Liboniano, qđ ꝓditũ est ꝯ instruentẽ aduocationẽ,
5 vel testimoniũ,vł alia ꝯcipe,vt s̃.de fi.inst.ad fi.¶†Hoc ẽt no.ꝙ ꝯ illũ,q̃ đleuit chirographũ,agiẽ lege Aquilia,vt ff.ad le.Aqui.l. in lege.

ADDITIONES.

a Principium ad ver.sed secundum canon. fuit Rof.in nostris libellis:& libellus fuit sextus in ordine libellorum,& continuaẽ materia vsque ad ver.si verò.ibi facit quatuor remissiones formando circa vltimam vnam quæstionem.Ad materiam pertinet qđ de teste,qui falsum deponit non iuratus:quam vide super regula,non est sine lib.6.Quęstionem tertiam & quartam Io.de Deo libro secundo vide de constit.c.2.eo.lib.super ver.ignorans. De teste, qui ad requisitionem alterius iudicis coram suo iudice deposuit, coram quo fieri debebat accusatio de falso, vide s̃.de teste,§.j.ver.quid si aliquis. An propter depẽdentiam accusationis, vel exceptionis de falso contra testes,qui deposuerunt de crimine,differri possit sententia vltra tempus limitatum per statutum, vide s̃.de leg.§.restat.super ver.quid si in statuto.ver.& quia.vbi Vbert.de Bo.tractat de duobus ludentibus ad par & impar:& ꝯditio ludi, quòd vnus facit postam aliquorum denariorum,& alter respondet,par,vel impar,numerantur:siverum dixit,lucratus est illos:si falsum,tot numero soluit:in posta illa repertus est vnꝰ denarius falsus: quo computato vincit vnus:aliàs reliquus:quærit,an sit computandus? Quòd sic,allegat, quòd falsus rector est rector. Idem in falso testamento, vel falso modio : hoc patet ff. de verb.sig.l. Paulus respondit falsum tutorem.facit ff.de actio. empt.l.pe.§.fi.In contrarium falsus denarius non diciẽ denarius, ff.de pig.act.eleganter.§.qui reprobos.Distinguit,an postam faciens sciret denarium esse falsum:& tunc sibi non proderit,ff.ad leg.Cor.de fal.l.lege Cornelia.in prin.aliàs secus.¶De Alchimistis dubitari solet,an incidant in pœnam falsi:quidam eis adaptãt verba Pauli ij.ad Timo.iiij.in prin.quæ vide xxvj.q.v.nec mirum. ibi,& iuxta pauli sententiam,&c.Similiter multis deceptionibus dant causam,nec est scientia pietatis,xxxvij.dist.si qs.Dicitur etiam illam artem, vbi ad aurum tenditur, non fieri sine auri decoctione:quod est lege prohibitum,C.de aur.pub.perscrutator.l.j. lib.xj.In contrarium,qui ex magisterio artis sine arte magica,vel alia legibus prohibitis,C.de thesaur.l.vnica,lib. x.de vili metallo facit pretiosum,commendandus est:quia in hoc auget rempublicam,C.de metallariis,l.j.lib.xj.&isti metallarij priuilegiati sunt cõtra præal.l.vnam,de thesau.& ff.de acquir.rer.dom.l.3.vt ingredi possit alienum fundum eo inuito,& eod.tit.de metal.l.3.nec mutant vnam speciem, in aliam diuisam, sed vnam metalli speciem faciunt meliorem,vt de stanno,vel ære, argento, vel auro. Nec mirum , cùm videamus ex vermibus produci sericum , ex herba vitrum,vt habetur in libro de Proprietatibus rerũ,vbi de Alchimia: quæ omnia metalla procedunt ex sulphure & argẽto viuo: sed ex virtute elementorum maior est influentia in vno loco, q̃ in alio:ex quo euenit, quòd vno loco,vel minera,fit stannũ,alio argẽtum,alio aurum.Cùm igitur ars imitetur naturã,ff.de adop. l.adoptio.non videntur Alchimistę peccare,si per virtutem herbarum,lapidum,vel aliquorum elementorum meliorant metallum in metallum pretiosius,cùm ambo fuerunt eiusdem speciei & principij: facit Instit.qui.mo.tollitur oblig.post princip.Consentaneum est verbis tolli, quod verbis inductum est.Augustinꝰ dicit in lib.de ciuitate Dei quòd sunt in rebus corporeis per omnia elementa quædam seminariæ rationes occultæ,quibus cùm data fuerit oportunitas temporalis atque causalis, prorumpunt in species debitas suis modis & finibus habetur hoc ad literã 26. q.v.nec mirum.ante medium capituli.Item videmus, quòd non est grandis pœna illius , qui etiam scienter dat æs pro auro:tenetur etiam crimine stellionatus, cuius pœna est extraordinaria, ff. de pig.act.l.j.in fin.&de cri.stel.l.ij.Plus:nostris diebus habuimus magistrum Arnaldum de Villanoua in curia Romana summum medicum & theologum,de quo scripsi de obseruat.ieiun.consilium,qui etiam magnus Alchimista virgulas auri,quas faciebat, consentiebat omni probationi submitti.
ADDE prædicta videnda per Oldrad. cons.74.

b L.ij.¶Et de hoc de iureiur.quanto.in j.glos.& vide, quod super ea dixi.

c Delictum.¶Facit de rescript.ex parte.j.de testibus.causam, quæ. in fin.

a in lege Aquilia[a]. quod dic, vt in lib. Roffre. in tit. de directa act. l.
b Aquil. prope fi.[b] ¶ †Sed quid dicent testes in probatione huius
6 criminis? Respon. sic: nos scimus, q̃ talis promisit Titio ꝓ aliqua causa x. sub conditione, si nauis venerit ex Asia: & de hac promissione debitor fecit chirographum, quod nec plus, nec minus cõtinebat, & P. hoc chirographum deleuit. Vel aliter: Esto, quòd ñ habeam testes, qui interfuerint promissioni, habeo tamen, qui viderint instrumẽtum debiti. Isti dicẽt: Nos vidimus hoc chirographum in prima figura, in quo continebatur, quòd talis ex causa donationis ꝓmisit T. xj. si nauis veniret ex Asia: qđ chirographũ scripsit talis notarius: & hoc chirographũ P. deleuit: & hoc est q̃ dixit lex summatim probari debitum: quia non ex toto probo continentiam instrumenti, C. de eden. auth. si quis in aliquo.

ADDITIONES.

a in lege Aquilia. ¶ sit deletum. & quid dicat l. illa, vide in suffra. de decr. significauit. de testib. cuius decrę. materia cum ibi notatis facit ad propositum.

b Prope fin. ¶ Longus est tractatus, & est inter ciuiles ad ipsarum finem septimus: & sequens quæstio ibi est ad literam in vlti. col. ver. item quæritur, quid.

ADDITIONES NOVAE.

So Pone statuto cauetur q̃ potestas habeat arbitrium in falsitatibus, vel q̃ condemnatus de falso non admittatur ad officia. quod debet intelligi de falso, propriè & strictè sumpto, scilicet de falso quod cadit in aliquod capitulum legis Corneliæ de falsis, Bar. in l. is qui ducenta. §. vtrum. de re. dub.

Not. quòd tacendo verum committitur falsum, sicut exprimẽdo falsum, vt l. pe. C. de episc. & cler.

An s̃nia lata ꝯ notariũ de falso ꝑiudicet parti, Bar. in l. denuntiasse. §. quæritur. de adulter. & l. præuaricatorum. de præuaricator.

An producens accusationem falsam, possit ex hoc accusare l. Cornelia de fal. vel tanquam calumniator, Bar. in l. si quis obrepserit. de fal.

Pone, q̃s dedit notario quandã schedulam, vt ipsam poneret in actis, & ipsa cõtinebat falsum: notarius verò bona fide accepit, & ipsã ĩ actis posuit, an teneať de falso, Bar. ĩ l. si q̃s obrepserit. đ fal.

Quando testis varians dicať falsus, Bar. in l. eos q̃ diuersa. de fal.

An ille qui habet literã similẽ literæ alterius, & subscripsit nomen suũ falsum cõmittat, Iac. de Aret. in l. q̃d sit falsum. de falsis.

Quæ sit ratio cur obligans rem duobus non incidat in falsum sicut vendens, Iac. Butr. in l. si q̃s pignore. §. sed & si q̃s. de pig. act.

Qui falsitatem committit in causa, perdit causam, l. in fraudem §. quotiens. de iur. fisci.

Not. quòd testis reddens studiosè causam non concludentem committit falsitatem, secus si simplicitate sit loquutus, not. in l. Lucius. de his qui not. infam.

An vtens illicito rescripto, vel illicito instr̃o scienter, puniatur pœna falsi, no. in auth. de non alien. §. quia verò verisimile. in gl. quæ incipit, sed nunquid, per Nic. de Neap.

Not. q̃ interrogatus in iudicio, si vult vti instrumento, et r̃nderit q̃ non: præsumitur falsum no. gl. in l. si falsos. C. de fal. quod limitat Iac. But. in l. 3. C. de fide instr. & vide ibidem & Bar. & Bald. & etiam in l. iudicati. C. si ex fal. instr.

De iudice qui reuelat sententiam suam antequam ipsam ferat, vel qui manifestat aduersario secreta partis suæ, & idem de notario, & procuratore, Alb. in l. j. de fal.

Si instrumentum, vel testis continuat falsum in vno capitulo, an sit falsum in alio separato, Bal. in l. si ex falsis. de transact.

Not. quòd etiam circa scripturam priuatam committitur falsum, Bal. in l. pe. C. de fal.

¶ Baldus de crimine falsi.

An per testes, qui legerunt instrumentum, probetur instrumenti tenor, hìc ver. fi. G. tenet, quòd sic, C. de fid. instru. l. sicut iniquum. & in auth. si quis in aliquo documento. per Cy. no. in c. cùm olim. el j. extrà de priuileg.

a ¶ De Sortilegiis[a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra sortilegum qualiter sit concipiendus.*

Potest sic libellus concipi:

1 Lib. † Coram, &c. propono contra P. quòd ipse sortilegus est, vt pote qui hoc anno, mense tali, regnãte tali, in ciuitate tali, in prima ei⁹ camera, vel in tali triuio dæmones inuocauit: furta in astrolabio, vel per auiũ volatum inspexit. & alia sortilegia facit: & super hoc eum accuso: quare peto eum pœna capitis puniri, & ad hoc eum sententialiter cõdẽnari: & ego L. &c: vt s̃. de accus. §. j. ver. vlt. C. de malef. & math. ne mo. & l. seq. Sed secundum Canones sic conclude prædicta: quare peto ipsum infamen fore sentẽtialiter nunciari, 3. q. 6. constituimus. & vj. q. j. infames. & canonicè puniri, & puniendum fore decerni, 26. q. 9. ꝯ idolorum. & de conse. dist. ij. pro dilectione. extrà eo. c. j. & ij. In duobus sequentibus titulis ñ est necessarius libell⁹.

ADDITIO.

a Non tractarunt de hoc practici auctores: de materia recurre ad Summistas. Et licet ecclesia sortilegia reprobet, credit t̃n maleficia, vt patet in rubrica de maleficiatis. De scientia & arte Astrologiæ & Astronomiæ an sit iure canonico, vel ciuili damnata, & an pœna debeatur exercẽtibus, vel exequentibus ipsius scientiæ iudicia, plenè scripsi eo. tit. c. ij. Item de sortilegiis, & diuinationibus est dicendum, quòd aliqua sapiunt hæresim, aliqua nõ: & primarum aliqua sapiunt id manifestè: & de his se possunt inquisitores hæresis intromittere, de hæret. accusatus. §. sanè. vbi de hoc, & aliqua no. vt ibi. Curiosus circa hoc scire debet, quod Thomas de superstitionibus plenè tractauit secunda secundæ, q. xciij. & tribus sequentibus. & ibi in xcv. q. articulo quarto tractat de diuinatione, quę fit per inuocationem dæmonum: & illam asserit illicitam primò ex parte principij, quasi tunc inuocans ineat fœd⁹ cũ dæmone: & tunc fortius sacrificium, vel reuerentiam exhiberet inuocans dęmonio inuocato. Secundò pp futurum euentũ: quia quicquid agit dæmon, ad id tendit, quòd inuocantem perducat ad aliquid saluti nociuum. Sed an hoc sit hæreticum, non exprimit. Propter quod sciendum, aliquibus Theologis videri põderandum effectum, ad quem tendit inuocans dæmonem. Si enim inuocat ad mulieris amorem prouocãdum, attribueretur superstitioni, non hæresi: potissimè quia hoc ipsius est proprium homines tentare contra pudicitiam, & ad animarum lapsum: vnde Tentator vocatur Matthæi 4. & Lucæ 4. in principio. Licet igiť hoc sit turpe, fœdum, mortale & graue, non tamen sapit hęresim manifestè: & sic non est locus prædicto §. sanè. hoc verum, nisi esset cum adoratione. vt ibi no. nam, vt ibi addidi super gl. si adorare hæreticum hæresim sapit, vt ibi in §. ille fortiùs dęmonẽ adorare. Vbi autem dæmon inuocatur ad scienda futura per ipsius responsa, hoc attribuitur creaturæ, qđ est proprium Creatoris: propter quod videretur, q̃ hoc hęresim saperet manifestam, Isaię lxj. Annunciate nobis, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, q̃a dij estis vos. circa hoc tamen vide Aug. 27. q. 4. c. pe. & vlt. Secundum prædicta locum habet, quòd voluntas & propositum distinguunt maleficia, extra de sent. excom. cum voluntate. ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. diuus.

ADDE videnda originaliter per Oldr. consi. ccx.

¶ De Clerico venatore. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus contra clericum venatorem qualiter sit formandus.*

Concipitur sic libellus:

1 Lib. † Coram, &c. ꝓpono contra P. rectorem talis ecclesiæ, seu diaconum, quòd ipse continuè deseruit syl-
a uaticis venationibus, piscationibus[a] & aliis huiusmodi voluptatibus & vagationibus: quare peto ipsum per vos canonicè puniri, & puniendum fore decerni, extrà eo. c. j. & 2. 34. dist. quorundam. contra de consec. dist. v. nunquam. verbo, taxantur. Et secundum hanc formam concipitur libellus in duobus sequentibus titulis.

ADDITIO.

a Piscationibus. ¶ Saluari p̃t hoc verbũ per id, qđ dicit Cõtinuè deseruit: aliàs dicere debuisset Occupationib⁹, sicut dicit cle. de stamona. ne in agro. §. porrò. in prin. & vide, quod ibi no. & sic soluitur ꝯrium, quod sequitur: vbi monachi texunt retia ad pisces capiendos: nam & piscari non est prohibitum, cùm & piscatores fuerunt Sancti 86. dist. de Esau. & vide, quod ibi no.

ADDITIO. Adde tu, an venatio sit prohibita episcopis, & quid de religiosis, & quid de piscatione, vide plenissimè per Io. de Turrecrem. in c. qui venatoribus. dist. 86. Hen. Ferran.

¶ De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra clericum excõicatum ministrantem concipiendus.*

Sic concipitur:

1 Lib. † Coram, &c. propono cõtra P. quòd cùm ipse à tali episcopo pro tali excessu fuisset excõicat⁹, vel interdictus, vel suspensus, tamen eadem excõicatione, interdicto, vel suspensione durantibus, hoc anno, tali mense, & loco tali, regnante tali, non erubuit in contemptum clauium diuina officia, sicut priùs, celebrare: imò quantum in eo fuit, veriùs prophanare: quare super hoc eum vobis denuncio & accuso, & peto

peto eum à suis ordinibus perpetuò deponi & deponendum fore sententialiter declarari: & ego L. &c. vt s. de accusa. §. j. ver. vlt. extr. eo. c. j. & 3. & 4. de dolo & cõtu. veritatis. de vita & honest. cler. vt clericorum. §. si quis. xj. q. 3. de illis. & ca. si quis episcopus damnatus. extrà de ætat. & qualit. cùm bonæ. 32. dist. præter hæc. extr. de exces. prælat. tanta.

a ¶De Clerico a non ordinato ministrante. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter sit contra clericum non ordinatum ministrantem formandus.*

Oncipitur sic libellus.

1 Lib. †Corã, &c. propono contra P. quòd ipse sibi manu ordinatoria non imposita, vel eo nondum in diaconum ordinato, missarũ solennia celebrare, vel Euãgelium legere solẽniter præsumpsit: quare peto per vos ipsum ꝓpter hoc canonicè puniri, & puniendum fore decerni, extr. eo. c. j. & ij. Eodem modo cõcipitur libellus in sequentibus duobus titulis. In tertio verò titulo de excessibus prælatorum, quæ generalis non est, non est libellus necessarius, de cuius materia per speciales huius operis titulos satis poteris inuenire.

ADDITIO.

a Ad Summistas recurre: & quis cum isto dispenset, & ad quid, vide s. præal. §. nunc de episcoporum. ver. 18. & quod no. eo. ti. c. 2. in gl. penul. & quod super ea dixi.

a ¶De Noui operis nunciatione a. Rubrica.

N hoc titulo hoc ordine procedemus. nam primò de noui operis nunciatione dicemus: secundo verò de cautione damni infecti supponemus.

SVMMARIVM.

1 *Aedificans in solo alterius ipso inuito & prohibente, cogi potest etiam suis expensis ædificium destruere.*

2 *Interdictum Quod vi, aut clàm, competit illi, in cuius solo etiam post denunciationem fit aliquod opus.*

3 *Denuncians ædificanti in solo alieno, ne ædificet, an debeat esse præsens in loco vbi fit opus.*

4 *Interdictum Quod vi, aut clàm, cui, & quo casu succurrere dicitur.*

5 *Opus nouum nuncianti securum est coram tabellione & testibus mensuram accipere totius ædificij faciendi.*

6 *Aedificationem factam in solo alterius post denunciationem debere destrui, an sit verum.*

7 *Nunciatio operis iure facta nullo existente præsente, an sit valida.*

8 *Nunciatio furioso facta an teneat.*

9 *Nunciatio facta opificibus domino ignorante, an sit valida.*

1 1. §. Aedificanti †ergo in solo tuo, vel ædificare volẽti plerunq; denũcias, ne ædificet: qui spreta denunciatione nihilominus ædificat: proditum est ergo tibi interdictum de noui operis nũciatione, per qđ cogetur destruere suis expensis, quod fecit, etiamsi iustè ædificat, ff. de no. oper. nunc. l. j. & l. prætor ait. in prin. & l. verùm. extrà eo. c. j. & pe. j. ver. quid si quando. ¶Sic ergo libellus concipitur b:

b Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui postquam nunciaui sibi nouum opꝰ in ædificio tali per iactũ lapilli c, ipse ædificauit: vnde peto, quòd illud, quòd post nunciationem ædificauit, destruat suis expensis: & ad hoc propono interdictũ de noui oper. nunc. vel actionem in factum subrogatam in locum eius, vt in præ. cõcor. & extr. eo. c. 2. ad principium: & hoc, quando ædificans possidet: si autem alius d, tenetur, qui possidet, præstare patientiam tantùm vt ff. eo. l. j. & fi. ¶Actor ergo sic ponet:

c

d Pos. act. Pono, ꝙ de nouo vis immittere in ædes meas. Item ꝙ ędificas de nouo contra leges, vel senatusconsulta, vel constitutiones, vel quia vis destruere domum istam, ff. eo. de pupillo. §. publica. ff. fin. reg. l. fi. ff. de contra. emp. senatus. ff. de leg j. cætera. C. de ædifi. pri. Mæuia. Item ꝙ ædificas contra seruitutem, quæ mihi ꝑ talem locum debetur. Itẽ ꝙ vis facere tale opus. Item ꝙ vis illud facere in tali loco, ff. e. l. j. §. hoc autẽ edic. Item ꝙ vis denuò facere, e. l. j. §. si quis ædif. & §. opus nouũ. Item ꝙ ex socius T. in re tali. hoc concesso, cessat oppositio, quæ fit per l. ff. eo. tit. in prouinciali. Item ꝙ quando nunciaui tibi nouum opus, in re illa nunciaui, in qua fiebat opus. Item ꝙ licet res illa sit communis tibi & alij ego tibi nunciaui in re præsenti, ff. eo. de pupillo. §. nunciationẽ. & l. si quis fortè. & l. opus nouũ. & l. cuilibet. & l. in prouinciali. §. si in loco. & l. j. §. fin. & l. ij. & cùm res est communis, sufficit vni nunciare, ff. eod. de pupillo. §. si plurimum. Item ꝙ iuraui me non nunciare animo calumniæ: vel etiam fui paratus iurare, vt in l. de pupillo. §. qui opus nouum. Item quod nunciaui in tali parte ædificij, vel in toto. Item quòd quando nunciaui opificibus, tu sciuisti, j. ver. fin. ¶Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, ꝙ tale solum, in quo ędifico, est pleno iure T. Item quòd iam est annus, ꝙ illud opus feci, vt in præ. l. de pupillo. §. ꝙ opus nouum. Item ꝙ duo mẽses tantùm sunt, ꝙ nunciasti nouũ opus. hoc concesso, patet, ꝙ non est opus futurum, sed factum, ff. eo. l. j. §. hoc autẽ edictũ. Sed aduersus facta opera competit interdictum Quod vi, aut clam, vt ibi. Item ꝙ solum, vbi ædificaui, est mihi & tibi cõe, ff. eo. in prouinciali. Item ꝙ in tali ędificio, quod iam erat factum, facio fulcimentum. Item opus, quod facio, est riuus, vel cloaca. ff. de riuis, l. vnica, ff. e. de pupillo. §. si quis. Item ꝙ requisitus noluisti iurare te animo calumnię non nunciare. Itẽ ꝙ eram absens, quando nunciasti, extr. eo. c. ij. ad princ. Item ꝙ opus erat consummatum prius quàm rediissem, j. ver. fi. Item ꝙ licet renunciaueris, nunciationem illam remisisti, ff. e. l. j. in prin. ff. de remis. l. j. Itẽ ꝙ mihi tantùm & in tali loco tantùm nunciasti. Item ꝙ in alio loco, s. tali, fiebat opus. Qualiter autem super cautione, ꝙ præstatur ab eo, cui nouum opus nũciatur, libellus concipietur, dixi s. de pig. & aliis cau. §. sequitur. versi. item sæpe. Item qualiter ipsa cautio formetur, vide s. de satisda. §. fi. ¶†Itẽ si post, vel contra denunciationem tuam, vel te celante opus in tuo fiat, competit tibi interdictum, quod vi, aut clàm: super quo concipitur libellus, vt s. de rest. spo. §. j. ver. cæterùm. ¶†Sed nunquid denunciãs debet esse præsens in loco, vbi opus fit? videtur, ꝙ sic, arg. ff. eo. de pupillo. §. nunciationem autem. & §. seq. versi. & generaliter. Sed videtur sufficere, si remotus sit, ita tamen, ꝙ audiri possit, argu. de ver. oblig. l. j. circa fi. ¶†Sanè e præcedens interdictum succurrit ei, post cuius nũciationem ædificat, vt illud destruatur, etiamsi iustè fiat, vt dictum est. Est & aliud interdictum, s. vt liceat ædificare ei, cui nunciatum est, si satisdederit, per quod consulit ei, cui nunciatum est: & est prohibitorium, s. ne vis fiat ei, qui satisdederit de opere destruendo, si velit ædificare, ff. de noui oper. nun. ait prætor. §. deinde. & §. hoc interdictum. ¶Sic ergo libellus cõcipitur: Libellus. Coram, &c. conqueror de P. qui cùm mihi nunciasset nouũ opus, & sibi satisdederim de opere demoliẽdo si appareat me iniustè ædificasse, vel paratus essem satisdare, & si vellem ędificare, nec prohibere & impedire, quò minus ædificem, non cessat,

2

3

4

e

ADDITIONES.

a De practicis auctoribus solus Rof. hoc prosequitur inter edicta: & est antepe. in ordine Digestorũ, & voluit auctor sequi ordinẽ Digestorum, vbi ad hanc rubricam continuatur rubrica de damno infec. Rof. aũt coniungit illam prætoriis stipulationib. Secundò illam reassumit inter xiij. cautiones, & est 4. an denũciatio noui operis fieri possit die feriato? & an causa ipso die tractari? scripsi plenè s. de feriis. §. sequitur vltra prin. de illo, qui denũciauit nouum opus per iactũ lapilli, dicens, ꝙ ex parte Papæ propter id nolẽs litigare coram ordinario. Ioan. de Deo. lib. 4. q. 2. dicit, ꝙ si ipse non verificat, quomodo ex parte Papæ factum fuerit, vel fieri potuerit, non mutabitur per id, quod ius definit de his nunciationibus: & hoc, nisi appellasset ad Papã tali appellatione, cui deferendum foret, de appel. si duobus. aliàs, vt dicit. facile esset cuique lædere, vel multum tardare ius proximi, cõtra id de pœ. dist. 2. charitas. ver. item proximos. Probet ergo intra tres menses de iure suo, & seruetur dec. vlt. eo. ti. de duobus fratribus, quorũ pater vni dimisit furnum, alteri salinarium: qui secundus vult etiam facere furnum, cùm antiqua consuetudo habeat contrarium. Itẽ de duobus fratribus, quorum pater Comitis vasallus reliquit castrum maiori, alteri latas possessiões cum castro feudales, an maior possit fratrẽ prohibere in possessionibus illis facere castrum? Has Pileus tractat q. 36. primã, & 21. secundam. In prima tenet, ꝙ potest, ff. de dam. infec. Proculus. de aqua plu. arcen. l. j. §. itẽ aiunt & l. si in meo. In secunda idem, dummodo illa factio scãdalis, vel seditionibus materiam non præbeat, quod iudicis cognitioni relinquit, alleg. ff. de oper. pub. l. 2. de ser. vrb. præb. cum eo. ADDE, vt per Rof. cons. lij.

b Concip. ¶secundum Rof. vbi s. qui enumerat decem, quæ requiruntur, & quæ per positiones patent, & totum ibi eius ad literã vsque ad ver. qualiter.

c Per iactũ lapilli. ¶Quare hoc dicatur, vide no. eo. tit. c. ij. & super magna gl.

d Alius. ¶Dicit Rof. ædificauit, & alius possidet? & tenet, vt sequit. Et scias, ꝙ l. pen. loquit in hærede eius, cui fuerat renunciatũ, & cui opere facto decessit: l. fi. non probat id, ad quod inducitur, & loquit in emptore post denunciationẽ factã venditori: & ędificauit emptor. Fateor, ꝙ inter solutiones ꝯtrarij glossa ponit istam.

e Sanè. ¶Hic incipiunt verba Roff. in penultimo interdicto, quod continuat s. prox. & hoc vsque ad ver. & not. & quatuor, quæ in hoc requiruntur, positiones ostendunt. Et hãc etiam reassumũt, vbi de xiij. cautionibus est quinta.

cessat, vel me impedit ædificare: vnde ago contra eum, ne me impediat: & ad hoc propono interdictum de noui operis nun. quo cauetur, ne satisdatione præstita ab eo, cui nunciatur nouũ op⁹, impediatur, quo minus ædificet, vel actionem in factum subrogatam in locum eius, vt in præ. §. deinde. & ext. eo. c. pe. & fi. ¶Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, ꝙ mihi nunciasti nouum opus, vt in præ. §. deinde. & ea. l. §. hoc interdictum. Item ꝙ tibi caui, ꝙ si appareret me iniustè ædificasse, opus factum destruerem, vel paratus fui cauere. hæc enim paria sunt vt in præ. concor. Item ꝙ prohibes me volẽtem ædificare post satisdationem à me præstitam, vt in præ. §. deinde. Item quòd est minus anno, quòd hanc prohibitionem fecisti, ff. eo. prætor. §. hoc interdictum. ¶Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, ꝙ nunciaui tibi nouum opus. Item ꝙ petij, ꝙ mihi satisdares. Item ꝙ cauere recusasti. Item quòd iam transiuit ann' ab eo die, ex quo dicis quòd te prohibui. Item quòd parat⁹ fui intra spacium trium mẽsium de iure meo probare, & noluisti me
5 expectare, extra e. c. fi. ¶†Et no.ᵃ quòd is, qui nouum opus nun-
a ciat, sapienter aget, si coram tabellione & testibus facit mensurari ædificij longitudinem, latitudinem, & altitudinẽ: quiá cũ opus factũ post denunciationem demoliri debeat, vt s. per hoc scietur postmodũ, q̃tũ post denũciationẽ fuerit ędificatũ, vt ff. e. ñ solũ. §.
6 quid opus nouum. ¶†Sed nunquid verum est, ꝙ si in re ædificatũ sit post denunciationẽ, quòd illud debeat destrui? vt dixi s. in prin. non videtur: quia si vocatus, qui venire non tenebatur, non venit, non incidit in edictum ff. ne quis eum, qui in ius voc. est, vi exi. l. ij. & arg. ff. de fur. non videtur. Sed dic contrà, & hoc, quia ɔtempsit auctoritatem prætoris. Sed certè & in prædictis contrariis contempsit: sed hoc locum habet in dubio. Nã si certum esset, quòd aliquis calumniosè nũciasset, non debet ædificatũ post denunciationem demoliri, secundum Rof. ff. ne quis eum, qui in
7 ius voc. est, vi exi. l. j. ¶†Quid si ᵇ quando fit nunciatio operis, &
b in re præsenti, nullus erat præsens, nunquid tenet nunciatio? Io. dicit, valere, ar. ff. de dam. infe. dies. §. quoties. C. de ann. except. vt perfectiùs. ff. quod vi, aut clàm, l. aut quæ aliter. §. ij. in fi. & valebit hæc nunciatio: quia postquam dominus hoc sciuerit, debet absti-
8 nere ab ædificando: qđ si nõ fecerit, destruere tenetur. ¶†Nam & nunciatio facta furioso tenet, ff. de noui operis nun. operis. At ille magis dr̃ ignorans, ꝗ̃ aliquis, ff. de ritu nu. in eo. §. inuitum. C. de falsa mo. l. j. vel ibi tenet in præiudicium tutoris & curatoris, si
9 sunt soluẽdo, arg. C. de iudic. properandum. §. fin. ¶†Sed quid si fit nunciatio fabris & opificibus, vt dixi, & illi non abstinent: postea dominus venit, nunquid opus factum post nũciationem domino ignorante debet destrui? Respondeo, non, ff. e. de pupillo.
c §. si quis fortè ᶜ. illud autem, quod dominus fecit, postquam sci-
d uit nunciatum, debet destrui ᵈ.

ADDITIONES.

a Et no. ¶Reuertitur ad verba Rof. super interdicto s. prox. & hoc ibi vide in fi. j. colum.

b Quid si. ¶ver. iste fuit Rofr. continuatus libello. Versiculos, qui sequuntur, ibi vide in 3. col. ver. sed quid, si quando. & versi. seq.

c Si quis fortè. ¶Valde plenè prosequitur hoc dictum, & exponit hunc §. Hosti. in Summa huius tit. §. cui fiat. in j. colum.

d Debet destrui. ¶Nisi forsan denũcians sciens ędificatũ, satisdationem simpliciter recepisset: vñ disputauit Dyn. ꝙ si is, qui verè ius ædificandi habebat, nũciationẽ sibi factã cõtempsisset, & post illã ædificauerit: pone, ad tres pedes: & demum satisdedit nuncianti scienti sic ædificatum, & processit in opere, non poterit nunciãs petere demoliri illos tres pedes factos post denunciationem ante satisdationem: & hoc triplici ratiõe. Prima, quia petitio demolitionis locum habet ante satisdationem, non post, nisi pronunciετur non iustè ædificatum, ff. eo. l. stipulatio. §. j. & §. habet autem. Secunda, quia facta remissione tacitè, vel expresſè, ex nunciatione agi non potest, eo. tit. si opus. Tertia, quia stipulando opus demoliri. si iniustè apparebit ędificatum, vr̃ aliàs denunciator remittere prius delictum, & eius pœnam ff. de sol. l. qui decem. §. j. & de nouat. l. quoties. circa principium, & l. si Stichum. in prin. Et pro hac parte bene facit lex eo. tit. de pupillo. §. si is. vbi dr̃ de satisdatione data fore perinde, ac si nũciatum fuisset. Sed in ꝯrium facere videtur lex, sciendum. eod. tit. vbi dr̃, ꝙ denunciatione remissa tacitè, vel expresſè, saluæ remaneant aliæ actiones: ergo & demolitio peti poterit. Sed dic, illud intelligi de actionibus, quæ incœperunt competere pp nunciationem: sed de his, quæ cõpetebãt ante nunciationem, sicut esset negatoria, vel confessoria, de quibus satis scripsi de verborum significationib. abbate. super prima gl. cum suis remis. Et aduerte: quia qđ Dyni fuit de illo, qui post nunciationem sciebat ædificatum: secus enim in id ignorãte, per l. 4. aliàs, mater. ff. de inof. test. ad fi. de peti. hær. l. legitima. ff. de acquir. hæred. Clodius. Alia iura ad idem vide s. de præscrip. §. j. ver. quid si quis. de locat. §. nunc verò. ver. 34.

SVMMARIVM.

¶De damno infecto.

1 *Petens cautionem damni infecti à vicino, cuius ædificium minatur ruinam, qualiter libellum concipiet.*

2 *Damno iam secuto per vicini ruinam, qualiter formabit damnum passus libellum.*

1 §. 2. Nunc dicamus de cautione damni infecti. ¶†Si igi-
a tur ᵃ ædificium alicuius minatur ruinam ædificio, vel predio alicuius, potest vicini ædificij dominus à domino ædificij minantis ruinam petere, quòd sibi caueat nomine damni infecti: quæ stipulatio continebit totum interesse illius vicini, ff. eo. in stipulatione. & l. sed & si conducere. & l. damni infecti. & concipietur sic libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. quia ædificium suum minatur ruinam ædificio meo: vel cùm habeat ædificium ruinosum iuxta ædificium meum, & posset de facili damnum contingere, quòd mihi caueat nomine damni infecti, vel satisdet: & ad hoc propono officium iudicis, ff. e. l. j. & l. dies. & l. prætor. §. j. ff. de præt. stip. l.
2 j. ¶†Si autem sit damnum iam secutum, sic concipietur libellus.
Lib. Coram, &c. cõqueror de P. qui mihi cauit nomine damni infecti propter tale ædificium suũ, quod ruinam minabatur: & tũc ædificiũ illud cecidit, & totũ ædificium meũ destruxit: vnde ago contra eum, quòd prædictum mihi damnum emendet, vel resarciat: & ad hoc propono actionem ex stipulatu, quæ prætoria est, ff. eo. prætor ait. §. j. & ij. Vel concipe, vt s. de pig. §. sequitur. versi.
b cæterùm ᵇ. ¶Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, ꝙ ædificium tale, vel impositio, si est in prædio rustico, est ita ruinosum, vel ruinosa, ꝙ damnum de facili ex eo, vel ea, contingere potest, ff. eo. l. ij. Item quòd damnum vitio operis cõtingere posset, vel cõtigit, si iam datũ est, ff. eo. fluminũ. §. j. & §. vicinum. & §. item seruus. Item quòd denunciaui tibi, vt mihi satisdares. Idẽ, si procuratori, vel domino, vel inquilino, si est absens, ff. eo. dies. §. prætor. & §. toties. Item ꝙ iuraui, vel parat⁹ sum iurare, quòd nõ peto cautionẽ animo calumniandi, ff. eo. prętor. & l. qui bona. §. qui damni. & §. fi. Item ꝙ promisisti, vel cauisti mihi nomine damni infecti, ff. eo. prætor. & l. damni. Item ꝙ iudex apposuit certum diem, intra quem deberet cautio ista durare, ff. eod. dies. in prin. & l. qui bona. §. fi. Item hoc solo remedio mihi consulitur, ff. eod. si ædibus. & l. qui bona. §. item is. Item has ędes habebam vicinas tempore interpositæ stipulationis, ff. eo. q bona. §. si quis, quia. & l. damni infecti. §. si is, qui vicinas. Item quòd tale ædificium iustè habebam iuxta tuum ruinosum, vt in præd. l. qui bona. §. si qs iuxta. sed hæc est iuris. Item ꝙ quia noluisti mihi cauere, fui missus ex primo, vel secundo decreto in possessionem ædium, quæ minant ruinam, sed me prohibuisti. super quo vide. & concipe libellum, vt suprà de primo & secundo decret. §. restat. in prin. & de eo, qui mit. in possess. versi. cæterum. Item ꝙ cùm sis dominus insolidum, cauisti, pro tertia, ff. eo. stipulatio. Iẽ quòd damnum contigit culpa tui cauentis, vel vitio ædificij. ff. e. fluminum. §. quanquam. & §. Cassius. & §. item apud Iulianum. ¶Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, ꝙ edictum tuum bene est munitum. Item ꝙ illud damnum contigit ex nimia vi ventorum. Item quòd mihi denũciasti extra iudicium, ff. eo. dies. §. hoc autem iudicium. Item ꝙ recusasti de calumnia iurare, C. de iur. calum. l. j. Item quòd post diem à iudice appositum damnum contigit. Item quòd poteras habere actionem communi diuidundo. cùm res sit mihi & tibi communis. Item quòd ædes, pro quibus agis, emisti post interpositam stipulationem. Item quòd illas illicitè ædificasti. Item ꝙ volui tibi cauere: sed cautionem recipere recusasti. Item quòd es pro tertia parte dominus, & caui tibi pro tertia tuæ partis. Formam autem huius cautionis vide s. de satisdatione, §. fin. & quære, vt ibi.

ADDITIONES.

a Si igitur. ¶Incipiũt ad literam verba Rof. loco primo, vbi s. ibi etiam enumerat 14. necessaria, vt hæc licitè petantur: & quicquid hîc sequitur, ibi fuit eius.

b Ver. cæterùm. ¶ibi ponitur forma, per quã exprimitur æstimatio damni, vel si reædificauit, exprimitur expensa facta: & fuit loco secundo, de quo suprà, ipsius Rofre.

De priuileg

a ¶ De priuilegiis [a] & excessibus priuilegiatorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium, cuius priuilegia à summo pontifice concessa contemnuntur ab episcopo, qualiter contra ipsum formabit libellum.*
2 *Libellus cōtra priuilegiorum suorum fines excedentes, qualiter sit cōcipiēdus.*
3 *Prælati an possint suam iurisdictionem exercere in exemptos.*
4 *Ordinarij an possint suam iurisdictionem exercere in datos, seu oblatos exemptorum.*
5 *Priuilegium de benedicendo abbati concessum, intelligitur solùm in missa, non in publico.*
6 *Priuilegium de mitra & aliis pontificalibus vtendo abbati concessum, qualiter sit intelligendum.*
7 *Priuilegium de annulo ferendo abbati concessum, an extendatur extra suum monasterium.*
8 *Mercenarij annales priuilegiatorum an possint à diœcesanis excommunicari.*
9 *Priuilegium personaliter non extenditur ad processus, seu sententias ordinariorum.*

IN hoc titulo sic concipitur libellus: 1 ¶ Lib.† Coram, &c. propono ego abbas talis monasterij, quod episcopus & officialis talis loci priuilegia eidem monasterio à sede apostolica cōcessa cōtemnētes, in monachos & subditos eiusdem monasterij excōicationis & interdicti sententias de facto pro libito fulminant, vel alia grauamina inferunt: quare peto dictas sententias cassari & irritari, & eis, ne de cætero talia attentent sententialiter prohiberi, cū nullum ius sit sibi talia faciendi: peto etiam eis præcipi, ne priuilegia dicto monasterio concessa deinceps violare præsumāt, extr. eo. tit. quanto. & c. dilecti filij. & ecōuerso sic potest cōcipi libellus:

2 ¶ Lib.† Coram, &c. propono contra abbatem, vel conuentum talis loci, quod ipsi priuilegiorum suorum fines excedentes, sua iustitia non contenti, manus ad ea extendunt, quę sibi canones inter dicunt, & priuilegia non indulgent, videlicet tempore interdicti publicè campanas pulsando: interdictum etiam pro eis quandoq; positum aliis seruantibus violando: non permittentes etiam in suam fraternitatem receptos in iuribus episcopalibus rñdere nominatim interdictos in suo cœmiterio sepeliēdo: publicas pœnitentias iniungendo, indulgentiarum literas concedendo, de causis matrimonialibus audiēdo: & sic de aliis: quare peto omnia prædicta reuocari, & sibi sententialiter inhiberi, ne deinceps talia audeant attētare, extr. eod. c. ij. & c. parentibus. & c. petitis. & c. pe. & c. vt priuilegia. & in aliis cc. extr. de exces. præla. accedētibus. 3 ¶ † Et no. quòd prælati possunt suam iurisdictionem exercere in exemptos in casibus contentis in const. Inn. eo. ti. volentes. non obstantibus priuilegiis apostolicis contra illam post modū impetratis. Item hi, qui se dicunt exemptos, de quo non constat, nec longo tempore in possessione exēptionis fuerūt requisiti ab ordinariis, debent priuilegia exemptionis, saltem quo ad articulos, de quibus est quæstio, eis in loco congruo & secreto, vel aliquibus viris ad hoc per ipsos ordinarios deputatis ostēdere: alioquin ordinarij in eos iurisdictionem suā exerceant, nec per conseruatores illorum impediantur: imò sentētiæ & processus ipsorum conseruatorum ipso iure nulli sunt contra ordinarios habiti, vt in constit. Alexandri IIII. eod. titu. quia personæ [b]. b Postquā aūt ostenderint, ordinarii de illis non poterūt iudicare, nec cōtra illos vltrà procedere, vt no. fm Papam, extrà de verb. sign. ex parte. Itē licet aliqua ecclesia sit exempta, non tamen populus: c imò episcopo subest, vt in cōstit. Alexan. eodem tit. cùm super [c]. & ideo Papa not. extrà eo. ad hoc. quod ecclesiæ hospitalis non sint 4 exemptæ, eodem ti. cùm capella. ¶ † Item ordinarij possunt iurisdictionem suā exercere in datos, seu oblatos exemptorū, qui eis aliquem censum faciunt, non tamen se eis omnino reddiderūt, sed in suis proprietatibus morātur: nec ob hoc conseruatores illorum cōtra ipsos ordinarios quicquam attētent. Itē oratoria, vel capellas in locis non exemptis sine locorum diœcesani licentia ñ construant: nec in sic constructis, nec in locis non exemptis celebrent aut celebrari faciant, cùm ab ordinariis fuerint interdicta, alioquin ab ipsis ordinariis compescantur: & si conseruatores illorum in contrarium aliquas sententias tulerint, Papa reuocat illas: sed nec in locis exemptis hæc faciant sine licentia apostolicæ sedis. Item causas proprias suorum hominum liberorum, licet eis cēsuales sint, nō assumāt agendas, vel defendēdas. Hæc ha d bent in cōstit. Alexandri IIII. eo. tit. licet regularis [d]. ¶ † Nō est 5 etiam ignorandū, quod abbates habentes priuilegiū, quod possint bñdictione super populum effundere, non possunt hoc facere pu e blicè, aut per vias ciuitates, castra & villas: sed solum in ecclesia [e] missa

ADDITIONES.

a Pabulum habuit iste tit. ab auctore: quia totum hoc insertum fuit eius. dempto breui ver. sed quæritur. & ver. seq. qui ambo fuerunt additio: & Vinc. vt ibi dicā. Primò igitur ponit duos libellos aduersos. Secundò nobis insinuat iura quædam tunc non nota, propter quod tūc id fuit multum vtile, hodie propter Sextū posset decidi. Tertiò remittit, vbi tractauit impugnationes priuilegiorum: & ibi in principio dixi, à quibus illas habuerit. Et quia duo libelli hîc positi, & ver. non est etiam. cum duobus sequentibus de abbatibus, quorum multi sunt priuilegiati, tractant: est sciendū, quòd quidam sunt abbates, qui, vel quorum monasteria sub nullo sunt episcopo, & in nullius episcopi territorio. Hoc dicit Hos. de abbate Cassineñ. in dec. cùm contingat. de fo. com. vbi scripsi in glossa, quamuis enim. ad fi. Vt autem ibi dixi, Cassineñ. est Hodie episcopalis. Alia verò similia monasteria vide in constitutione Papæ Benedicti XII. de monachis nigris: prima post prooemium vers. ante finē assertiuè ponitur, talia fore monasteria, Sublacense, item Farfense, quæ sunt in speciali prouincia Papali: itē sancti Vincentij de Vulterno in partibus Apuliæ: & ibi priùs sub dubio dicitur idem de monasterio sancti Florentij veteris in partibus Gallicanis. Diuersæ igitur sunt species abbatum. Primò in quibusdam partibus dicuntur abbates prelati ecclesiarum seculariū: sufficiat decr. ex transmissa. de renun. & quod ibi not. in & super prima gl. Nec mirum, quòd etiam præsidentes laicis & secularibus officiis dicuntur abbates prælati ecclesiarū, vt de abbate Genuensi dicitur, vt scripsi de fo. comp. si diligenti. super j. gl. in prin. de vtrisque nil ad propositum. Habemus abbates præsidētes monasteriis & religiosis: ex quibus aliqui, vel aliqua non habent parochiam: & hoc vigebat olim, secundum quæ tempora loquitur xciij. di. à subdiacono. xvj. q. j. generaliter. & de talibus monasteriis loquitur c. j. eadem q. vt ibi no. Et eo tempore abbates erant, ñ presbyteri. Hodie liceat non habeant parochias, habēt tamē curam animarum monachorum & conuersorum suorum. propter quod debent esse, vel fieri presbyteri, de ætate & qualit. c. j. Secūda species est monasteriorum & abbatum habentium parochiā, cuius cura regi debet per clericum secularem, de capel. monach. c. j. & quod in quibusdam partibus malè seruat, vt ibi scripsi. Propter populum autem tenentur ad ea, quæ sunt legis diœcesanæ: de quo vide de officio ordinarij. dilectus. ad fin. vltimæ gl. & satis scripsi de statu monach. c. j. Et prædictis aliqui sunt episcopis subiecti: & hoc regulare, quod sonat rub. de relig. do. vt episcopo sint subiectæ. Aliqui verò exempti, de quibus tenendum, quod habetur eo. tit. c. j. lib. 6. vterque istorum possent non habere, & habere priuilegia, de quibus hîc tractatur, vel his similia, quæ seruāda sunt cum declarationibus, quæ sequentur. omnes prædictæ regulariter intra territorium, vel diœcesim certorum episcoporum præter illos, vel his similes, quos s. nominaui, qui non sunt exempti à iurisdictione episcoporum: quia exemptio presupponit subiectionem, à qua liberatur exemptus: quod in istis non est: iste tñ status sine priuilegiis parum valeret. Item esset posset hoc casu dubium, quando certum est, quòd sunt extra territorium cuiusque episcopi, sunt tamen intra prouinciam archiepiscopi. Et de archiepiscopo dico: quia prima duo, s. Sublacense & Farfense, sunt in speciali prouincia Papali, vt dixi, ita quòd in illis cessat dubiū. Fateor etiam, quod posset tale monasterium sic esse extra territorium archiepiscoporum, sicut episcoporum, quando eadem sunt confinia episcopatuum & archiepiscopatuum vicinorum: & locus ille vtrisque est intermedius: vel quando archiepiscopalis prouincia non habet alios fines, nisi tales episcopatus cum suis territoris. Si verò haberet certa confinia, putà duo flumina, intra quę est tale monasterium, non video, quare archiepiscopus ibi nō haberet archiepiscopalē & metropoliticā iurisdictionē, sicut in propria diœcesi: facit extrà de deci. quoniā. & facit, quod dixi de prouincia Papali. Habemus super regula, in iudiciis. libr. 6. quæstionem de ecclesia priuilegiata super præscriptione cētenaria, an illa possit vti prælatus contra capitulum, vel econuerso. Super regula, priuilegium. est quęstio de priuilegio Papali, quod respicit ecclesiam, expresso tamen nomine prælati, vel econuerso. Super regula, qui sentit. est quæstio de priuilegio familiarium admittendorum ad diuina. An futuros respiciat dominicalis lviij. an exemptio monasterij cum capellis competat postmodum acquisitis, vide eod. tit. cùm capella. Quæstionem Iacobi de Bel. quis ex duobus priuilegiatis eligat forum, vide eo. tit. c. j. lib. 6. super versicul. apostolico priuilegio. Quæstionem de episcopo, qui impetrauit beneficium à Papa testandi de ducentis marchis tacito statuto ecclesiæ, quo poterat testari de c. vide s. super rub. de testa. in prin.

b Quia personæ. ¶ Quam non habemus: sed pro parte de illa sumpta fuit decret. cùm personæ. eod. tit. lib. 6.

c Cùm super. ¶ Hanc etiam non habemus: sed in parte ex illa sumi potuit dec. per exemptionem. eo. tit. lib. vj.

d Regularis. ¶ Quę hodie deciso exordio incip. autoritate. eodem tit. libri sexti.

e In ecclesia. ¶ Non qualibet, sed quæ ad eum spectat pleno iure, & ad consequentia, supple, vel vesperas.

missa finita, vel post matutinum, nisi id expressè in eorum priuilegiis contineatur. Item nequeunt primam tõsuram conferre, nisi conuersis suis, vel his, qui ad monasteria cõuolauerunt, vel in quos ecclesiasticam & quasi episcopalem obtinent iurisdictionẽ, nisi aliud eis cõpetat ex speciali priuilegio, vel consuetudine prę
a scripta, vt in constit. Alexandri IIII. eodem tit. quia nonnulli [a].
6 ¶ † Abbas quoq; cui ex priuilegio concessum est, vt mitra & aliis pontificalibus vti possit, si exemptus est, in cõciliis & synodis vti põt mitra aurifrigiata, non tñ aureas, vel argenteas laminas, aut gẽmas habẽte: non exẽptus verò simplici alba plana vtatur: licet in aliis locis exemptis & ñ exẽptis vti possit mitra, ſm tenorẽ
b priuilegij sui, vt in cõstit. Clementis IIII. eo. tit. exigit [b]. ¶ † Quę
7 ritur, vtrùm abbas, qui ex priuilegio vti potest annulo, possit il-
c lo extrà monasterium suum vti? Respond. [c] recurrendum esse ad formam priuilegii, extrà eo. porrò. quod est late interpretãdum,
8 extrà de don. cùm dilecti. ¶ † Quid de mercenariis annalibus priuilegiatorum, nunquid possunt à diœcesanis excõmunicari? Re-
d spon. sic, & eis decimas soluent [d], extrà de priuilegiis, quidam. &
9 c. porrò. ¶ † Porrò priuilegia concessa ad tempus, vel in perpetuum, personis singularibus ecclesiasticis, vel secularibus, cuiuscunq; præeminentiæ sint aut status, vel etiã comitatibus, quòd interdici, vel excommunicari, vel terrę ipsorum interdici nõ possint, non extenduntur ad sentẽtias, vel processus ordinariorum, exceptis illis tantùm, per q̃ regibus & reginis, eorumq; filiis, necnon & religiosis quibusdam, non personarum tantùm, sed ordinum, vel priuilegiatorum locorum in hoc ratione immunitatis conceditur, vt in constit. Clementis IIII. eo. tit. sedes. & in con-
e stit. Alexandri IIII. eo. tit. qa pro qualitate. & c. quia nõnullis [e]. Hãc materiam de priuilegiis prosequere, vt s̃. de instru. edi. §. nũc autem. In sequentibus duobus titulis non est libellus necessari⁹.

ADDITIONES.

a Quia nõnulli. ¶ Quæ exordio deciso hodie inci. abbates. eo. ti. li. 6. hodie tamen sublatum est, quod in fi. dicebatur de consuet. prę scripta in decr. prædicta, quod etiam posuit Gul. & vide, quod ibi dixi in fi. & ver. super priuilegio.
b Exigit. ¶ Hodie incipit, vt apostolicæ. eo. tit. lib. 6.
c Respondeo. ¶ Secundum Vin. post quẽ hoc scripsi, de vita & honest. cler. in ver. sed nec annulos. ad partem, quòd possit, facit prędicta decr. vt apostolicę. Sequens etiam ver. fuit eius, vt scripsi in decr. quidam. ibi allegat.
d Soluent. ¶ Et contra religiosos id impedientes prouisum est per clemen. de decimis. c. i.
e Et c. quia nonnullis. ¶ Hodie incip. ne aliquid eo. tit. lib. 6.

ADDITIONES NOVAE.

Not. quòd priuilegium concessum ciuitati porrigitur ad castra secum vnita, Iac. de Aret. in l. si finita. §. ex hoc. de dam. inf. Bal. in l. fi. de sacr. san. eccl.

Not. quòd priuilegium quantumcunque personale transit ad filium, l. sordidorum. de excusat. tut.

An priuilegium vni sexui datum porrigatur ad alium, Iac. de Are. in l. j. C. de adulte. Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideic. dicit ꝙ non.

An priuilegiatus faciens actum contrarium priuilegio amittat ipsum, Cy. in l. j. de excus. tut. & ext. de constit. c. cum accessissent.

Not. ꝙ cessante cã cessat priuilegium, l. Titia. §. vsuras. de leg. 2.

An priuilegiũ patris transeat ad filios viuente patre, Cyn. ꝙ sic, in l. iniurias. C. de iniur. Bal. in l. cum pater. §. à te peto. de leg. 2.

An rescriptum impetratum ꝯ aliquem extendatur contra eius hæredem, Cy. in l. temporales. quando lib. princ. dat. Spec. contrà in tit. de iud. deleg. §. restat verò.

An Imperator possit reuocare priuilegia concessa à se, vel per suum prædecessorem, & idem de ciuitate, Guido de Suza. in l. ex præcepto. C. de nouo Cod. fac. vide Bal. in c. j. de nat. feudi: & in l. qui se patris. C. vnd. lib.

Si conceditur alicui priuilegium cum clausula, non obstãte aliquo statuto, an extendatur ad statuta posteà facta, vel solùm ad præsentia, Alb. in l. si à colono. de verb. oblig.

An priuilegiũ amittaṫ non vtẽdo, Inn. ĩ c. cũ accessissent. de cõst.

An priuilegium personale concessum per principẽ finiatur cũ persona, glo. in l. cum tale. ff. sol. matr. tenet quòd sic: contrarium verò not. in l. 3. §. quod autem. quod quisque iuris.

An priuilegiũ datũ vni transeat ad aliũ, dic sic: interdum priuilegium datur personæ: interdum rebus: interdum mixtè interdũ generi: interdum ciuitati, vel loco: interdum causæ. primo casu, dic ꝙ interdum causa est immediata beneficij, & tunc ad aliam ꝑsonam non extenditur, l. maritum, sol. mat. aliquãdo persona est causa mediata, & tunc ad aliam transit, l. hæredes. ad Velleian. beneficium enim Velleiani immediatè non datur personis mulierum, sed mediatè. Secundò casu dic ꝙ transit priuilegium, ad quẽ transeunt res, l. j. §. permittitur. de aqu. quot. & æst. tertiò casu, dic quòd transit ad alium, hoc est ad fideiussorem, considerata personalitate, l. in causę, & l. ꝙ si minor. de min. quarto casu dic, ꝙ transit ad alium, dum tamen descendat ex linea masculina. l. j. de iur. immu. quinto casu dic, ꝙ transit ad alios, & non tamẽ censentur alij q̃ ipsimet qui erant primò: iste enim populus censetur idẽ populus, qui erat modò sunt mille anni, l. proponebatur. de iud. sextò. qñ datur causæ, vt in cã depositi, & similibus, transit ad aliam personam, vt in l. omnibus. & l. Neratius. de reg. iur. & aduerte, ꝙ Dy. dicebat beneficium restitutionis in integrũ ideò transire ad alium, vt putà ad singularem successorem, vt l. interdum. & l. ꝙ si minor. de min. quia quamuis sit personale, tñ persona non est cã immediata beneficij, seu priuilegij, l. nam & posteà. §. si minor. de iureiur. non quia sit reale. nam si esset reale, transiret ad fideiussorem: quod non facit, l. exceptionem. de excep. & l. 2. C. de fideius. secundum Iac. But. hoc reprobat tali ratione: qñ duæ causę concurrunt, vna mediata, altera immediata, semper debemus attẽdere immediatam, & secundum eam disponere, & non secundum mediatam, l. cum quis. cum gl. de dolo. & l. metum. §. sed licet. q̃ me. cã. si ergo dictũ Dy. esset verũ, ꝙ lęsio esset cã immediata, psona cã mediata, ñ attenderemus personam, sed ipsam lęsionẽ, tanq̃ causam immediatam, & per consequens beneficiũ restitutionis in integrum deberet dici reale, non personale, quod est falsum: quia tunc transiret ad fideiussorem, vt d. l. exceptio. & ideò dicit Iac. Butr. tale beneficium est nullum Dy. in c. priuilegium. de reg. iur. lib. 6. Rich. de Salicet.

An numerus xij. liberorũ excuset patrẽ ab omnibus personalibus, patrimonialibus, & mixtis, Bar. quòd sic, in l. si quis decurio. C. qui num. lib. lib. xj.

An priuilegium transeat ad hęredes, Alb. in l. maritum. sol. mat. Ang. in l. cum quidam. §. fiscus. de vsur. not. Bar. in l. licitatio. §. fin. de publica.

An habens priuilegium propter alium possit eo vti contra ipsum, Bal. in l. accessionis. §. j. de excusat. tut.

Si conceditur priuilegium alicui nobili, & filiis, & nepotibus, non veniunt filii quandiu pater viuit, nec nepotes, donec filij viuunt, Bal. in l. cum pater. de leg. 2.

¶ Baldus de priuilegiis, &c.

Materiam de priuilegiis, aliquid vide s̃. de instru. edit. §. an valeat confirmatio. cum quinque §§. seq.

a ¶ De Iniuriis & damno dato [a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Vt dicit auctor, rubricæ sunt duę partes. Itẽ prima diuiditur in duas actiones, s. prætoriã & ciuilem: & breuiter demptis remissionibus & duabus q̃onibus Alb. Gal. quas ĩ. signabo, totum, quod de prima dr̃, ad literam fuit Rof. vbi de actiõe iniuriarum prætoria, & est pen. inter prætorias, vbi auctor pleniùs loquitur, quia numerat decem, quæ necessaria sunt in ista: quæ tamen per positiones colligi possunt. Hoc scias, ꝙ Cy. vtriusque actionis materiam plenè tractat per modum summæ, per xix. q. C. eodem. tit. si non conuicij. quarum octo, s. vj. & vij. sequentes respiciunt libellum. s. an agẽs iniuriarum habeat exprimere sibi inuito iniuriam illatã? Item quòd animo iniuriandi. Item quod conuicium non est verum. Item an debeat æstimari. Item qualiter. Item quomodo sit iniuria declaranda. Item ꝙ si verberatus pulsatus, & cõuiciatus sit agens. Item an exprimere debeat actionis nomen. An actio iniuriarum vendi, vel cedi possit ante litem contestatã, scripsi de ces. act. §. j. ad fi. post vers. vtrùm agens. Quæstionẽ dominicalem xiij. posui s̃. de instrum. edi. §. nunc verò. super vers. item pone, &c. de infirmo, qui remisit iniuriam, & senat⁹ vult agere. Est q̃o de vxore atrociter verberata per virum, an possit agere ꝯ eum actione iniuriarum? de atroci quæritur, quia leuis castigatio permissa est marito: de hoc not. 7. q. j. sicut alterius. 33. q. 2. placuit. de iureiur. queadmodum. in vlt. gl. & super ea ad negatiuam allegatur. C. rerũ amot. l. ij. ff. de infa. l. j. ff. de ser. cor. l. si. & sit ratio denegãda, ne malè simul viuant, C. de fur. l. si. in fin. ff. de oper. lib. cũ patronus. C. de emen. propin. l. j. ff. de relig. & sump. fu. at si quis. §. idem Labeo. Ad ꝯriũ inducit ff. ad leg. Aqui. ita vulneratus. in fi. ff. de his, qui sui, vel alieni iuris sunt, l. j. in fi. de iniuriis, l. ij. & l. prætor. §. sed & si. C. de fur. si quis seruo. Per quæ iura tenent quidam, vxorem agere posse. Melius tñ videtur, ꝙ agat actione in factũ ad præseruandum illæsam famam mariti, vt prędicta l. 2. C. rerũ amot. ff. de dolo, non debet. ff. de fur. si quis vxori. Interdum statuta permittunt impunè meretricem percuti, an id locum habeat etiamsi sit maritata? Iudicatum fuit, quòd non. per l. si vxor. §. j. ff. de adul. per quam patet, quòd etiam in meretrice ponderatur matrimonium, ita quòd locus est accusationi adulterij. Et facit, quod not. in l. si ea. C. eod. tit. de adult. de statuto, quod vult per patrẽ emendari damnum per filium, de quo filio intelligatur, dixi super rubri

ca qui

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter ab eo, qui agit actione iniuriarum prætoria, debeat formari.*
2 *Duobus se inuicem iniuriantibus, an possint se inuicem accusare.*
3 *Positio actoris in actione iniuriarum, qualiter sit formanda.*
4 *Agi criminaliter & ciuiliter de iniuria an possit.*
5 *Actio iniuriarum an oriri possit ex iniuria vasallo facta.*
6 *Actio iniuriarum diuersimodè consideratur à doctoribus.*
7 *Dolere plus dicitur quis perditione vnius denarij de eo quod habet, quàm non lucrando duos.*
8 *Maleficia non debent remanere impunita.*
9 *Statutum puniens facientem insultum ad domum alicuius, an comprehendat assilientem aliquem in porticu domus.*
10 *Iniuria facto irrogata qualiter sit punienda.*
11 *Agens actione iniuriarum facto illatarum, qualiter ponere debeat.*
12 *Pater remittens iniuriam filio factam, an ipsi filio nocere dicatur.*
13 *Iniuria facta debet statim ad animum reduci: aliàs dissimulatione aboletur.*
14 *Actione iniuriarum agi potest intra annum, & non post.*
15 *Quatuor personæ an possint agere ex vna iniuria.*
16 *Iudicium ciuile tollitur per criminale, & econuerso.*
17 *Aestimatio iniuriæ, siue contumeliæ, alia est ab æstimatione damni.*

Aec rubrica duas habet partes: igitur de prima primò dicendum est, scilicet de iniuriis.

1 I.§.Scias † ergo, quòd is, qui tibi iniuriam verbo [a] intulit,
a conueniri potest actione iniuriarum prętoria: vn
b de sic libellus concipitur [b]:

ADDITIONES.

☞ca qui fil. sint leg. ¶ Quia repræsaliæ pertinent ad hūc titulum, vt
patet in vj.q. de il.is do. Gul. & Iac. de Bel. vide super regula, nō de
bet aliquis. eod. tit. Sed fuit ab olim disputata qō de repręsaliis da
tis per cōe Boñ. ciui Bonoñ. in districtu Genuen. deprædato, cō-
tra cōe Genuæ & homines in ciuitate, vel territorio habitantes:
quæritur, an comprehendat ciues Bonoñ. Genuæ habitantes? fu
it per Iac. de Bel. hæc qō reuoluta, an liget Genueñ. Bononiæ ma
nentem voluntate, vel quia bannitus? incipit qō Iac. dux in duca-
tu. & est secundum ipsius membrum. Prima fuit soluta illum Bo
noñ. nō teneri principaliter, per l. 3. quæ incipit, est verū & l. seq.
& l. ciues. C. li. x. de incolis. Secunda ēt fuit soluta, Genueñ Bono
niæ manentem non teneri principaliter pp odium repræsaliarū,
quæ sunt graues legibus, & naturali æquitati ɔ̄riæ, vt in dec. vni-
ca, in prin. lib. vi. & odia restringenda sunt, in regula, odia. eod. tit.
quod facit ad vtranq; qōnem. Et, prout dicit, non vr̄ dubium in
bannito, in casu, quo perdat ciuitatem & bona, qui habetur ꝓ de
portato, iuxta not. Instit. quibus mo. ius pat. po. sol. §. relegati. Nō
dicetur ergo ciuis, ff. de pœnis, quædā. Et idem in exule, qui & nu
dus exulat, not. de cap. mi. l. ij. §. j. & l. tutelas. in fin. ff. de reb. dub. si
cognat. ibi, in ciuitate tamen manet. inducit pro volūtario absen
te, ꝗ habetur pro ɔ̄dicente, sol. mat. l. ij. §. fi. & patet de arb. c. ij. lib.
6. Habet ergo hoc locum, qđ dr̄ à generalitate quidā tacitè exci-
pi, C. de inoffi. test. l. si qñ. in prin. ff. de calum. in hæredē. extra de
iureiur. ad nostram. 3. & ibi concord. in vlt. gl. An municeps, cui
per municipium emendandum est damnum, contribuat. vide s̄.
de censi. §. i. vers. quid si damnum. & quod super eo dixi. ¶ Quæ-
stionem de domibus vicinis incendio depositis per viciniam &
turbā, pp id arcendum, disputauit Gul. Acc. an illarum pretium sit
soluēdum per commune ciuitatis, an per viciniam: & quomodo
tunc sumatur vicinia? & qua actione petatur emenda? ꝗ à cōi in
ducit C. ex quibus cau. ser. acci. præ. li. l. ij. & per totum. ff. de adul.
si postulauerit. in fi. & l. seq. ad l. Aquil. si quis fundū. §. j de of. præ.
vr. l. j. in fi. & l. 2. & 3. in prin. C. de stat. & imag. tribus vltimis legi-
bus, ff. ad Sylla. l. lex Cornelia. in prin. C. de his, qui deiec. l. vna, ff.
de iur. fisc. cùm tacitum. C. de sacrosan. eccl. l. ad instructionem, ff.
de reli. l. minimè. ff. de ser. fug. l. j. §. pen. & l. diuus. C. de epis. & cle.
nulli. in fi. C. de cad. tol. l. vna, circa fi. C. de famos. lib. l. i. §. accusa-
toribus. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. pen. & de expen. ludor. pup. l. j.
Quòd à vicinia, allegat. ff. quema. ser. amit. l. si locus. in fi. ff. ad leg.
Rho. de iactu, l. j. & ij. & l. nauis. de relig. si quis sepulchrū. in prin.
ff. ad Sylla. l. domino. C. de ser. communi ma. l. j. C. de Iusti. C. con-
fir. l. vnica, circa princ. ibi, sine nouis expensis publicis, facit ff. de
neg. gest. Pomponius. & l. quæ vtiliter. ff. de loc. pub. l. 3. & ne qd
in loco pub. l. ij §. vicinales. & de via public. l. ædiles. ff. de cloacis,
l. j de testi. l. 3. Sabino. C. de cap. & postlim. reuer. l. fi. circa princ. q̄
iura inducuntur, ꝗ multa, quæ expediunt reipublicæ, fiunt priua
tis expensis: ad hoc ff. de re mil. l. 3. §. in bello. C. cōia de leg. auth.
quę res. in fi. ff. ad leg. Aquil. quemadmodum. §. pen. ibi, si quid tñ
&c. studiosè institi, vt in similibus habeatur iurium copia. De vi-
cinia verò dicit, illam posse intelligi, quantum incendium pote-
rat extendi, ꝗ iudex arbitratur recepto aliquorum testimonio,
& habito consilio: veniet autem attendendum an domus verisi-
militer potuisset, vel non, ab igne defendi: an tempus esset vēto-
sum, an pluuiosum: ad hoc ff. de verb. sig. l. littus. de iure deliber. l.
j. in fi C. de fide instrum. comparationes. ff. ad leg. Aquil. qui occi
dit. §. pen. auth. de fide instrum. §. j. ff. de verb. obl. continuus. §. cū
ita. & ad Sylla. si quis in graui. in prin. Distinguit Gul. an iussu ma
gistratus, vel officialis facta fuerit destructio, an sine iussu. Primo
casu aut iussus fuit iust⁹, aut iniustus: si iniustus, magistratus tenet̄
lege Aquilia, vel Quod vi, aut clàm, ff. ad leg. Aquil. quemadmo-
dum. §. pen. quod vi, aut clàm, l. si alius. §. est & alia & non vicinia
vel turba, ff. ad leg. Aquil. liber homo. in princ. facit regula, quod
quis. lib. 6. Si iussus fuit iniustus, nec magistratus, nec turba tenet̄,
vt prædictis legibus: sed dicit fortè cōe teneri, C. de sacro san. ec-
cles. iubemus nullum. Eodem modo subdistinguit secundo casu,
an turba id fecerit iniustè, vel iustè. Primo casu tenet̄ lege Aqui-
lia, per d. l. si quis fumo. §. j. vel quod vi, aut clàm, vt in pręmissis le
gibus. Si iustè, etiam, sub dubio fortè dicit teneri viciniam: & arg.
eius, quod dicitur de via publica per flumē ablata, ff. quemad. ser.
amit. l. si locus. in fi. & de via publica, l. ædiles. De actione dicit eo
casu, quo competit, & dari fortè iudicis officium, ff. de var. & ex-
traordi. co. l. j. vel cōdictione ex lege, ff. de adult. l. si postulauerit.
in fi. & l. seq. & in factum quæ in variis iuris articulis, &c. C. de sa-
crosan. ecc. l. sancimus. & ff. de præscrip. ver. l. j. 2. 3. & 4. & de exer
cit. l. j. in prin. & forsan eadem contra viciniam allegans ad id, qđ
dixit de actione in factum, ff. de præscrip. verb. qui seruandarum.
¶ Iungatur alia not. quæstio, si propter homicidium à vicino cō-
missum domus eis per curiam diruatur, propter quod mea conti
gua lęsa est, vel corruit: Quòd teneat̄ vicinus, ex cuius culpa hoc
mihi euenit, inducitur ff. ad legem Aquil. l. qui occidit. §. pen. ff.
loca. videmus. §. fi. & hoc eo. tit. c. fi. in prin. ad idem ff. loca. si mer
ces. ff. com nuni di. si is, cum quo. Fertur Alb. Pap. placuisse: ꝗ te-
neat̄ curia, vel magistratus, ff. de iniur. l. nec magistratibus. ad leg.
Aquil. quemadmodum. §. magistratu. C. de his, qui lat. occul. l. 3.
§. tribus. & pro homicidio allegatur, quòd causa fuit remota de
qua no. extr. de homi. de cætero. ff. de reg. iur. non, vt ex pluribus
Guidoni placet, si fiscus successerit, quòd eo casu teneatur, ff. de
reg. iur. qui in ius eo. tit. is qui in ius. lib. 6. aliàs tenetur homicida.
Sed hoc intellige, nisi magistratus fuerit in culpa, vt dictum est
in prox. quæst.

a Verbo. ¶ Si facto, statim subdit, in ver. iniuria verò.

b Concip. ¶ Iste libellus fundatur super iniuria conuicij, vel verbi
contumelia; & an teneatur, dices, si illud est verū: dixi post Host.
eo. tit. c. fi. super 4. gl. Et addendo ad ibi dicta, scire debes, quòd in
hoc inuenio diuersa scripta, Primū sic, quod ibi scripsi post Host.
scilicet talem tunc teneri, quando id dicit ad infamandum. Acc.
in l. eum qui. in princi. ff. de iureiur. simpliciter tenet, conuician-
tem teneri iniuriarum, siue in iudicio, siue extra iudicium id agat.
facit Instit. eod. tit. in prin. gl. ij q. j. non peccauerit. in prin. distin-
guere vr̄, an id fiat in iudicio, & liceat: an extra iudicium, & non li
ceat: & secundum primum modum intelligit præ. l. eum q. Alij di
stinguunt, an illud conuicium proueniat ex culpa eius, cui iniun-
gitur, puta ꝗ dr̄ proditor, hæreticus, vel periurus: & tunc non te
netur: & sic loquatur l. eum qui. aut sine culpa: cui iniungitur, pu
tà quia dicit eum bastardum: & tunc tenetur; & sic loquitur lxj.
dist. nasci. C. de nat. lib. l. legem. Alij aliter distinguunt, s. an expedi
at reipub. illud conuicium publicari: & tunc non tenetur. Nec di
stinguunt isto casu, an peruenerit ex culpa, vel sine: vt quia lepro
sus, & tales expedit separari, quia contagiosus est morbus, de cō-
iug. lepros. c. j. de eccles. ædifi. cùm dicat. de cler. ægrot. rectorib⁹.
& c. seq. & si verum est, non tenetur, vt l. eum, qui. Aut nō expe-
dit, vt in bastardo, monacho, claudo, & cucurbita, & his similib⁹:
& tunc tenetur, vt s̄. quia inhumanum & iniuriosum est nostros
defectus detegi, C. quando, & quibus quarta pars deb. l. ij. lib. x. &
hoc placebat domino meo in l. si non conuicij. & ibi placet Pet.
& Cy. sub 8. q. Dyn. aliis verbis vtens dixit, quòd aut de conuicio
poterat accusari: & si dicit verum, non tenetur, vt in præd. l. eum
qui. & C. eo. l. 3. Aut accusari non poterat: & tunc licet dicat ve-
rum, tenetur, vt in præ. l. 2. nisi probet se non animo iniuriandi di
xisse, vt in præd. l. si non conuicij. Posset autem sic ritè distingui:
Aut dico conuicium in iudicio, aut extra. Primo casu si probo,
nullum dubium, vt in l. eum qui. cum concor. Et hoc intelligo, si
ue agendo, siue excipiendo id fiat, vt dixi s̄. de accus. ad fin. super
versi. sed pone. Iuris enim executio non habet iniuriam, ff. eo. in-
iuriarum. & ff. de reg. iur. l. factum cuique. §. j. ibi, non videtur ve-
rificare, qui ordinaria actione experitur. Secundo casu, aut fit per
libellum famosum: & tunc etiam si dicat verum tenetur, C. de li-
bel. famos. l. j. secundum canones excusatur, sed in publicum pro-
deat: quod dic, vt v. q. j. in summa. Si sine libello, aut illud conuici
um dicitur ex causa, aut nō. Si verò causa correctionis, dicatur eti
am publicè, primæ ad Timoth. v. peccantes coram omnibus ar-
gue, vt cæteri timorem habeant, vt ex ea causa etiam coram su-
☞ periore

Libell. Coram,&c. conqueror de P. qui mihi tali anno & mense, in tali domo, vel loco, vel tali vico talis ciuitatis, talem iniuriã dixit, s. vocauit me filium meretricis, vel hæreticum, vel cucurbitam, vel cantauit de me malam cantionem: quam iniuriam nollem quòd mihi dixisset, vel de me cantasset, vel scripsisset pro centum libris Tur. quare ago contra eum actione iniuriarũ, & peto dictas centum libras mihi dari, vel præstari. Hæc forma probatur Inst. de iniur. §. ĩ summa. ff. e. l. fi. C. e. l. fi. ff. de priuat. deli. l. fi. Quòd certæ iniuriæ mentio fit in libello faciẽda, habetur ff. e. prætor edixit. in prin. Vel sic: quare peto cum arbitrio vestro, &c. vt ĩ. in sequenti libello. Quòd si criminaliter agere velis, concipe libellũ,
2 vt s. de fur. in prin. ver. si autem. ¶†Si autem vice versa iste actor vocasset ipsum P. filium meretricis, vel hæreticum, & huiusmodi an se possint mutuò adinuicem accusare, no. ĩ. de acc. ver. quid si te. Vtrùm actio perpetuetur per litis contestationem factam in actione iniuriarum per filiumfamiliàs sine patris consensu, no. s. de actio. ver. quid si filiusfamiliàs. ¶Actor ergo sic ponet:
3 Pos. ac. †Pono, quòd tu es compos mentis, & maior 14. annis. ff. de rei ven. quòd infans. ff. e. illud. xv. q. j. illud. ff. ad leg. Cor. de sicar. infans. 3. q. ix. indicas. extrà de delic. puer. ca. j. & 2 Item quòd
a animo iniuriandi dixisti mihi tale conuicium, s. filius meretricis[a],
b vel hæretici, vel cucurbita[b], ff. de fur. qui iniuriæ. & in præ. l. illud Item quòd cantasti de me carmen famosum, vel malam cantionem: quia dicebas me adulterum, vel aleatorem, C. de famos. lib. l. vnic. v. q. j. per totum. ff. e. non solùm. §. si quis lib. item quòd sũ homo honestus & religiosus, nisi enim esset talis, non competeret hæc actio contra verum dicentem, ff. eo. cum qui. §. j. C. eo. l. si nunciator. Item quòd statim illa iniuria dicta, eam ad animum reuocaui: secus, si dissimulasset, ff. e. non solùm. §. iniuriarum. Item quòd sum liber homo, Inst. eo. §. seruus. ff. e. item apud Labeonẽ. §. prætor. & §. si quis sic fecit. xv. q. j. illud. Item dixisti eam, cùm omni careres officio. Item quòd ibam, vt matrona, & tu me meretricem dixisti, extrà de sent. exc. contingit. 2. ff. e. apud Labeonẽ. §. si quis virgines. ¶Reus verò sic:
Pos. rei. Pono, quod sum furiosus, vel minor 14 annis, xv. qu. j. illud. item quòd per ludum dixi tale verbũ tibi, extrà de præsump. c.
c j. [c] Item quòd tale die dixi tibi tale verbum, quod dicis iniuriosũ & eo die postea simul comedimus, Inst. de iniur. §. si. ff. de adim. legat. l. 3. Inst. de suspec. tu. §. inimicitiæ. Item si te dixi meretricem, ideo dixi, quia, vt meretrix, incedebas induta, ext. de sen. exc. in audientia. & de priui. ex parte. & in præ. §. si quis virgines. Item ꝙ eo die, quo dixi tibi iniuriam, eram rector ipsius ciuitatis, ff. e. iniuriarũ actio. §. is, qui. & §. si quis, quod. & §. qui iure. & l. nec magistratibus. item quòd iam est ann⁹ elapsus, postquam tibi dixi, Inst. de
d perpet. & tem. act.[d] ¶†Sed quæritur, an de iniuria possit agi & ci-
4 uiliter & criminaliter, vt s. ver. quòd si? Resp. non: quia licet in aliis publicis & priuatis delictis agi possit ciuiliter & criminaliter, vt no. s. de fur. prope prin. non tamen hîc: quia cùm hæc actio ꝯpetat ad vindictam, ff. de col. bo. cùm emancipati: si egeris ciuiliter vel criminaliter, iam es consecutus vindictam: vnde vtraque age-
5 re non potes, vt quando ciui. act. præiu. cri. l. vnic. ¶†Quid si fiat
e vasallo[e] meo iniuria, nunquid agam actione iniuriarum? Respõ.
f sic, si in mei contumeliam & contemptum fiat, vt Inst. e ti.[f] & in
g constitu. Gregorii X. de elec. sciant[g]. vbi de hoc dicam. ¶†In hac
6 autem actione est diuersitas[h] inter Doctores circa æstimationẽ
h faciendam sacramento iniuriam passi, vt ff. de in litem iuran. in actionibus. videlicet quæ sit forma huius sacramenti. Dicunt enim quidam, quòd hæc:
FORMA. Ego iuro, quòd priùs nollem lucrari centum libras, q̃ si aliquis mihi hanc iniuriam fecisset. Vel sic: Iuro, quòd pro centum libris, quas mihi dedisset aliquis, hanc iniuriam pati nollem. ¶Actor verò putat sic iurandum:
FORMA. Ego iuro, quòd priùs vellem amittere centum libras d̃
i bonis meis, quàm talem iniuriam pati[i]. nam cùm in pœnis potius debeamus esse mitiores, vt ff. de poe. l. pe. ideo hæc forma præua-
7 let: †quia plùs dolet quis perdere vnum denarium de eo quod habet, quàm non lucrari duos. Veruntamen qualitercunq; & in qualicunq; actione iniuriarum, siue in actione prætoria, siue ciui-
k li, iuretur, semper iudex taxabit[k], vt ff. e. cõstitutionibus. Sed si iudex timidus sit, nec velit præcipere, quòd iuret, prout dictum est sed stat in generalibus, dicat sic, pro quanto noluisses hanc iniu-
l riam pati, vt no. in Summa Azo. C. e. ti. Pileus tamen dixit[l], debere iurari sic: Pro tanto nollem pati tantam iniuriam. Sed contra Azo. est: pone enim, quòd aliquis est nobilis homo modicũ habens: certè non videtur, quòd iste dicere possit: ¶Ego priùs vellem amittere tantum de meo, cùm eius periculo nihil sit, qui ni-
8 hil habet, ff. de fur. itaque. extrà de sol. c. si. ¶†Item pone, quòd passus iniuriam est auarissimus, qui priùs vellet carere oculo, quã denarium perdere: quomodo iste iurabit, quòd priùs vellet tantum amittere de suo? & sic maleficia remanerent impunita, quod eẽ nõ debet, ff. ad leg. Aqui. ita vulnerat⁹. ext. de sen. exc. vt famæ. Sed dic

ADDITIONES.

☞periore, sed nõ in iudicio, ad eius correctionem dici poterit. Vel vult promoueri, & est spurius: eodem modo dicet ordinatori: vel est hæreticus occultus, vel locum vult prodere: istorum & similium publicatio iustissimam habet causam: & quia non fit animo ĩiuriandi, non tenetur. faciunt enim hæc duo coniuncta cessare actionem iniuriarum: & ostendunt animum iniuriandi non fuisse causam publicandi, s. cùm concurrant cum iusta causa publicãdi, & est vera. Per circunstantias enim & indicia oportet de animo iudicari: facit, quo no. C. ad leg. Cor. de sicar. l. j. & constat, præsũptiones præsumptionibus contrariis quandoque tolli. de hoc de elect. cùm inter. in gloss. hîc concurrunt. & de præsumpt. literas. in gl. ante p. propter quod etiam causa quandoque non iusta, licet non iuuet ꝯ pœnam. excusat tamen ab actione iniuriarum quia animus non erat: ad id ff. e. l. item apud. §. si quis astrologus. In secundo membro, quando sine causa dicitur conuicium, putà etiam rixa fit & animosè, tunc, etiam si conuicium sit verum, tenetur. hoc enim est subiectum huius actionis, s. animus iniuriãdi quod verba sonant & dicendi modus: nec veritas cõuicij eximet eum ab hac actione, C. de postul. l. si quis. & de of. rec. prouin. l. 3. ibi, nam & si veræ voces sint, nec ad libidinem effusæ. vbi patet, ñ sufficere veritatem conuicij, sed & requiritur, quòd absit libido & voluntas iniuriandi: facit l. 3. C. quemad test. aper. vbi iubet Imperator non aperiri partem testamẽti, quæ respicit alterius ignominiam: & vide, quod no. Deum retributorem aduerbiorum, ñ simpliciter nominũ. de coll. c. j. in 2. gl. itẽ si à denũciãdo repell. ẽ malo zelo denũciãs, de re iud. cũ I. & A. de acc. cũ oporteat. forti⁹ ꝓhibed⁹ ẽ ĩfamare: & ꝯ detractores vide 6 q. i ex merito. cũ c. fin.
a Meretricis. ¶Hiero. contra Iouin. G. bene est liberis, quibus nec de matre est erubescendum, nec de patre dubitandum.
b Vel cucurbita. ¶Vide, quod de hoc & de bastardo dixi post Hos. vbi s.
c C. j. Per quam decret. & per l. si non conuicij. C. e. ti. de iur. hoc dicenti incumbit probatio: solet hîc poni exemplum in ludentib⁹ ad schacos, qui sibi solent improperia dicere.
d Actio. ¶Supple, in prin. Et scias, quòd de isto anno sunt duæ quæstiones. Prima, an sit prætoria, quam non dubitatur esse annalem: & iste annus sit continuus: an vero vtilis? & glo. in l. si non conuicij. C. e. ti. tenet, ꝙ continu⁹, nisi in casu metus, de quo ff. qd̃ me. cã. si cũ exceptione. §. j. Prædictus § Inst. inducitur ad cõtrariũ: quia regulariter in prætoriis & edictis ann⁹ est vtilis, & vt ibi: & hoc placet Iac. de Ra. vt recitat Cy. vbi s. in 3. q. Alia qõ est, an ciuilis, de qua ĩ. pereat anno. In qua etiam est opi. vt refert ibi gl. quia Io. & Bu. tenet illam annalem: & est speciale. secũdũ eqs. Mar. & Odof. dicunt perpetuam: quod est regulare in ciuilib. & hoc placet Iac. de Rau. vt refert Cy. vbi s. e. q. 3. Rof. ponit, vbi de ciuili circ. medium sequendo dominum suum Azo. & præceptorem suũ Rof. ẽt ciuilem esse annalẽ, & pter casum metus annum semper esse ꝯtinuũ. In vtraque fit ratio etiã in ciuili: quia datur ad vĩdictã alle. l. si. de col. bon. cùm emancipati. §. 2. & Ale. ibi dixit Doct. communiter hoc tenere. Gui. de Su. super pdicta l. C. sequitur istos eadẽ rõe: quia actio est odiosa, & sic restringẽda. sufficiat regula, odia. lib. 6. hoc placet. declaro odium: quia ad vindictã. vt s. & quia infamar. ff. de his, qui no infa. athletas. §. vlt. extrà de re iud. cùm te.
e Quid si fiat vasallo. ¶Quæstio est Alb. Gal. de ac. ver. sed pone, ꝙ quidam allegat ff. e. item apud. in fi.
f Eodem ti. ¶Supple §. sed si libero.
g Sciant. ¶lib. 6. cum conc. quas ponit glo. quæ incipit, net. ver. in hac autem actione.
h Diuersitas. ¶Et de hac Cy. vbi s. in x. q.
i Pati. ¶Hãc approbat Acc. ff. e. l. iniuriarum æstimatio. & ipse Gul. in dec. si canonicè. ff. de of. ord. lib. 6. & ibi. no. in gl. & hîc in fi.
k Taxabit. ¶Et in vtraque ps priùs taxare potest, secundum Rof. q sequitur Azo. vide Cy. vbi s. in ix. & xi q. & in xij. inuenies, quòd agens vno libello de plurib. iniuriis. vt quia conuiciatus, pulsatus & vulneratus. illas poterat simul, vel diuisim æstimare: & ꝓcedet vtroque casu libellus. Ad primum non obstat ff. famil. ercis. l. Mæuius. quia verum est, quòd diuersa est æstimatio totius & p̃tis: sed hæc etiã simul æstimans omnem partem includit. Nec obstat ad secundum. quòd diuisim possit, ff. de iniur. l. prætor edixit. § si mihi. quia licet debeant prædicta simul illata vno libello coniungi, vt ibi, non per hoc sequitur, quòd vna æstimatione. nam ad sensum patet, quòd ibi esset inculcatio & protelatio litium. hîc nullus, ex quo eodem libello fit æstimatio, licet quælibet diuisim exprimatur.
l Dixit. ¶Hoc recitat Rof.

a Sed dic[a], ꝙ primo exemplo iurat, ꝙ nollet tãtùm perdere de suo non habito respectu ad id qđ habet, sed ad id, quod haberet. item quòd in secundo bene posset opponere, ex quo enim sciret, ꝙ đ
b bet lucrari ex illa iniuria, tam citò iuraret[b]. ¶ † Pone: in statuto a
9 licuius ciuitatis continetur, quòd faciens insultum ad domum[c] a
c licuius, puniatur in centum libris: ecce quidam assiliit T. in porticu domus suæ, quæritur, an fecisse videatur insultum ad domũ? Et videtur, quòd sic. nam appellatione domus porticus coniuncta domui continetur, ff. de leg. j. cætera. §. hoc senatusconsultũ. ff. de verb. sig. ædificia. & l. qui incontinenti. ff. de leg. 3. prædiis. §. fi. ff. de pig. creditor. Non enim tenetur quis porticum destruere, si publico vsui non obstat, C. de oper. pub. ędificia. ff. ne quid ĩ loco pub. fiat, l. 2. si quis in prin. ff. de oper. pub. si legatum. §. fi. Ar. contrà, ꝙ non teneatur: quia porticus fuit supra solum publicum: & sic contra leges: quia solum debet esse liberum vsq; ad cælum, ff. de seruit. l. fi. ff. quod vi, aut clàm, l. pen. §. fi. item domus appellatione domicilium continetur, ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. j. ff. de adul. qui domum. ff de ven. inspi. l. j. §. j. ¶ Secundò dicit. potest ꝙ appellatione domus & porticus contineatur generali consuetudine attenta. magna enim ratio suadet, &c. & ne maleficia, &c. ff.
d de fideiuss. si à reo. §. fi. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus[d]. extr. de sen. exc. vt famæ. & videtur expressum. 18. q. 4. si quis contumax. & c.
e si quis in atrio. extrà de immu. eccl. cùm ecclesia[e]. Quid si in statuto continetur, quòd quis pro alapa soluat decem, nunquid dans
10 tres alapas, soluet 30. de hoc s̃. de sententia, §. j. ver. sed pone. ¶ † Iniuria verò, quæ facto irrogatur, putà quia qui verberatur, vel pulsatur, vel alio modo manu iniuria infertur, vel domus sua violenter introita. punitur per actionem iniuriarum ex lege Cornelia, quę
f ciuilis est, ff. ad leg. Corn. in qua sic libellus concipitur[f]:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui iniuriosè ac violenter intrauit domum meam, vel me pulsauit, vel verberauit: quam iniuriã nollem sustinere pro quinquaginta libris: vnde peto ipsum in p̃dicta quantitate mihi condemnari, & condemnandũ fore decerni: & ad hoc propono actionem iniuriarũ ciuilem ex lege Corne
g lia, ff. e. lex Cornelia[g]. de l. prætor. & l. item apud. §. ait prætor. Sed
h contrà. nam iniuria[h] debet æstimari à iudice. ff. e. constitutionib[9]. Ergo actor non debet æstimare: vnde quidam sic ꝯcipiũt libellũ: Lib. Cor, &c. conqueror de P. &c. vnde peto eum ciuiliter de hac iniuria puniri, & eum mihi cõdemnari, vel puniri arbitrio vestro extraordinariè, vel secundum æstimationem à vobis faciendam me Iudex, & puniendum fore decerni, & ad hoc propono, &c.
i Sed prima verior[i]. ¶ Actor ergo sic ponet: Pos. act. † Pono, quòd
11 me verberasti. itẽ quòd domũ meam per vim introisti, ff. e. l. lex Cornelia. §. j. & 2. in fi. item quòd me pulsasti. item ꝙ de me carmen famosum scripsisti, v. q. j. quidam. Item quòd malam cãtionem cantasti. Item quòd vestem lugubrem ad meam iniuriã por
k tasti. Item quòd capillos submisisti[k]. Præmissa probantur ff. e. itẽ apud Labeonẽ. §. ait prætor. & l. lex Cornelia. §. pen. & fin. & l. qđ senatus. & l. vestem. ¶ Reus verò sic:

Pos. rei. Pono, quòd tantùm manum leuaui. item quòd domum conduxeras, vt ibi per momentum stares. Item quòd intraui de volũtate tua. item quòd sum tuus carnalis frater. item quòd scripsi, vel cantaui verum. item quòd barbam, & capillos, & vestem, sicut priùs, portabam, licet modò non portem. ad tempus enim illatæ iniuriæ me refero, ff. e. iniuriarum. Alias etiam fac, vt ĩ prætoria dixi. Quæ verò scripto irrogatur, punitur per cõsti. C. de fa.
12 lib. l. vnica, & v. q. j. per totum. ¶ † Sed nunquid nocet filio, si pa
l ter remittit iniuriam ipsi filio factam[l]? Resp. sic, quantum ad actionem iniuriarum prætoriam. Idem etiam est, secundum Azon. & H. quantum ad illam, quæ descendit ex lege Cornelia. Alij tamẽ contrà, vt no. ff. de iniur. sed si vnius. §. filio. in publicis autem criminib. non videtur, quòd ei noceat: quia in illis filius inuito patre
m potest interesse, ff. de adul. l. inter liberos. §. fi. & l. filium.[m] ¶ † Vlti
13 mò nota, quòd nisi passus iniuriam statim ad animum reuocet, dissimulatione iniuria abolefur: nec postea remissam iniuriam ex pœnitentia recolere valebit, vt Inst. e. ti. §. fi. & ff. e. non solùm. §.
14 i. ¶ † Potest autem quis intra annum agere actione iniuriarum,
15 & non pòst, C. e. si non conuicij. ¶ † Item ex vna iniuria quatuor personæ agere possunt, & quantumcunque vnus egerit, alter ab agendo non remouetur: putà de iniuria mulieri illata, potest ipsa
n agere, & vir eius[n], & pater eius, & socer eius, Inst. e. §. patitur. ff. e.
16 l. fi. ¶ † Item de omni iniuria agi potest & ciuiliter & criminaliter, & tollitur ciuile iudicium per criminale, & econuerso, ff. de ĩ iur. quod senatus. & l. prætor. §. i. & hoc ideo, quia vtraque propo
17 nitur ad vindictam, s̃. ver. sed quæritur. ¶ † Si tamen de atroci iniuria actum est iniuriarum, nihilominus agi potest Aquilia ad dãnum: & econuerso, ff. e. item apud. §. si quis seruo verberato. Et alia est æstimatio iniuriæ, siue contumeliæ, & alia damni, ff. ad legẽ Aquil. sed & si quidem. §. iniuriam.

ADDITIONES.

a Sed dic. ¶ Dicit Ros. defendendo sñiam domini mei, s. Azonis.
b Iuraret. ¶ Fateor hoc propter eius auaritiam: sed non soluitur obiectio de periurio: quia falsum est, ꝙ potius tantum perdere voluisset. Sed quomodocunque reuoluas, in tam auaro nõ cessabit periurium, etiam si iuret quòd pro tãto lucro pati illam iniuriam noluisset, nisi des auarum etiam tenendò, non cupidũ in agẽdo.
c Ad domũ. ¶ Intelligitur hoc de domo habitationis licet propria non sit, Inst. eo. ti. §. domum. ff. de alea. l. j. §. domum. ff. de his, qui deie. l. i. §. habitare.
d Ita vulneratus. ¶ Hucusque fuit litera Alb. Gal. de acc. ver. pone q̃stionẽ. s̃. & cõmendatur cõmuniter hoc dictũ. Aliquibus. videt̃ distinguendũ, an porticus sit propria domus: & tunc procedat p̃dicta solutio: & sic loquitur l. vlt. ff. de ser. vrb. præd. §. j. facit ff. de ĩ iur. l. lex Cornelia. & l. qui in domum. Oportet ergo ingressum ĩ locũ priuatũ ipsius aggressi fieri, sicut priuata est domus, de cui⁹ tuitione fit prouisio: facit ff. quod metus cã, l. metũ aũt p̃sentẽ. 3. responso. Cũ enim locus publicus oĩb. pateat, ff. de rer. diu. l. j. suo iure illũ ingressus est: facit ff. pro soc. l. merito. Ad rẽ ergo ꝓpriã & domui ꝯnexã arctãdũ ẽ statutũ in insultis, in iure: sicut in denũciatione dr̃ ꝙ in rem fieri debet, ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. 2. & tũc ad canones ĩ. allegatos respõdebitur, ꝙ faciũt pro distinctione: quia atrium & porticus ecclesiarũ erãt ipsarũ. Et p eundẽ modũ soluetur alia quęstio de portante arma ꝯ statutum inuẽto sub porticu domus suæ p officiales, vt per eundẽ modũ porticus distinguatur, vt si solum ipsum sit proprium, sit immunis à pœna ac si in domo tenuisset: sic facit ff. de reg. iur. l. nemo ex domo. & faciũt leges in prin. ver. allegatæ: secus, si solum erat publicum: facit ff. ne quid in loc. pub. l. j. §. tractatum. & de flum. l. fi. hodie tamen statutarij in vtroque membro prædicta declarant.
e Cùm ecclesia. ¶ Ad hoc inducit, quasi cœmiterium se habeat ad ecclesiam, sicut porticus ad domum: ad idem e. tit. decet. li. 6. ver. cessent in ecclesiis. ver. quid si in statuto.
f Conci. ¶ Secundum Ros. vbi de hac ciuili: & est versic. ad fi. ciuilium.
g Lex Cornelia. ¶ & ibi §. j. exponitur Verberare, cum dolore cędere: pulsare, sine dolore.
h Iniuria. ¶ Talis, s. ciuilis descendens ex lege Cornelia: & hoc no. Acc. in l. iniuriarum æstimatio. ff. e. & scripsi post Gof. e. ti. c. 1. super gl.
i Verior. ¶ Intellecta, vt s̃. ver. in hac. ibi, veruntamen.
k Submisisti. ¶ Fortè ante oculos in signum doloris: sicut dicit de veste lugubri: & fiebat ad iniuriam: & hæc duo ponit l. vestem. ĩ. alleg. ver. sed nunquid.
l Factam. ¶ De hoc no. ĩ. de sen. exc. cùm illorum. §. si verò.
ADDITIO. Vide Bar. in l. Lucius. ff. sol. mat. vbi dicit, quòd si pater est vilis persona, non potest remittere iniuriam factam filio: & idem Bar. in l. sed si vni⁹. §. filiofamiliàs. ff. de iniur. Et an iniuria remissa in foro conscientiæ operetur in foro contentioso, vide omnino Fel. in c. inter quatuor. col. fi. extrà de maior. & obed. Et quid si pars remittat iniuriam faciendo concordiam, vel pacem, an iudex possit & debeat desistere ab inquisitiõe & punitione, vide Bal. in l. si quis in hoc. ver. item ista. C. de epis. & cler. Et adde, ꝙ remittens iniuriam non videtur remittere ius consequendi damnum, quod ex iniuria passus est, vt decidit Dy. quem refert & sequitur Bal. in l. si pro iure. in prin. ff. de cond. fur. & ponit Alex. cõsil. 21. inc. requisitus. in v. vol. Hen. Fer.
m Et l. filium. ¶ Ad literam fuit Alb. Ga. de ac. ver. pone, quòd pater.
n Eius. ¶ Hoc non conuertitur, quòd vxor agat pro iniuria viri, defendendæ enim sunt vxores per viros, non econuerso, ff. e. l. 2.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum diuersimodè consideratur.*
2 *Damnum seruo datum an debeat domino solui.*
3 *Homine libero occiso an possit agi actione legis Aquiliæ.*
Liberum corpus æstimationem non recipit.
4 *Damnum homini libero factum qualiter sit æstimandum. & n. 5.*
6 *Operæ hominis occisi vsque ad quod tempus sint æstimandæ.*
7 *Pace facta de vulnere, aut pecunia pro ipso accepta, an possit postea agi pro expensis.*
8 *Damnum dans à corpore in corpus, ad quid teneatur.*
9 *Damnum dans à corpore in non corpus, ad quid teneatur.*
10 *Damnũ dare à non corpore in nõ corpus, quid sit, & illud faciẽs ad quid teneat̃.*
11 *Agens pro damno dato à corpore in corpus, vel à corpore in non corpus, vel à non corpore in non corpus, qualiter ponere debeat.*
12 *Quadrupede alicuius alteri damnum dante, qualiter sit agendum.*
13 *Quadrupede alterum quadrupedem aggrediente, si dubitatur de agressione, & ambo moriantur, quis teneatur.*

14 *Occasionem damni dans damnum dedisse videtur.& n.15.*
16 *Incendium occasione commissi ab alio maleficij factum, cui sit imputandum.*
17 *Animal alicuius si damnum faciat alicui, qualiter sit agendum.*
18 *Agens occasione damni per animal dati, qualiter formabit petitionem.*
19 *Animalibus immissis in prædium alterius, & damnum facientibus, qualiter sit agendum.*
20 *Animalia si absque immissione fructum alicuius depascantur cui sit imputandum.*
21 *Damnum datum in frumento, dum est adhuc herba, qualiter sit æstimandum.*
22 *Dominus animalium noxam facientium an liberetur illa dando.*
23 *Animal damnificans an possit à damnum passo detineri.*
24 *Cane, vrso, vel leone damnum facientibus, qualiter formabitur libellus.*
25 *Actio in factum ex delicto de his, qui deiec. vel effud. cui, & quo casu competere dicatur.*
26 *Interfecto aliquo ex proiectione alicuius rei extra domum, qualiter sit formãdus libellus.*
27 *Pluribus in eodem cœnaculo habitantibus, si vno effundente, vel deiiciente dãnum sequatur, qualiter erit agendum.*
28 *Actio ciuilis arborum fur. cæsar. cui, & quo casu competere dicatur.*
29 *Interdictum de arboribus cædendis, cui, & quo casu competat.*
30 *Interdictum de glande legenda, quo casu, & cui competere dicatur.*
31 *Seruo alteri damnum dante conueniendus est dominus, & ad reddendum cogendus, sed postea poterit etiam à seruo satisfactionem repetere.*
32 *Dominus an teneatur ex delicto famuli sui.*
33 *Clausula ista generalis, scilicet Et aliis rebus, in libello apposita, multum operatur.*

¶De damno dato.

a 2.§.Sequitur videre de secunda parte rubricę, s. de damno dato. In qua scias[a], †quòd quãdoque
1 datur damnum à corpore meo in corpus rei tuæ. Inst. ad l. Aquil.
§. tertium. & tunc competit actio legis Aquiliæ directa, quæ ciuilis est, per quam totum tuum interesse rei tuæ consequeris: ĩ qua
b sic libellus concipitur[b]:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui seruum meum occidit, vel vulnerauit, vel suo corpore in re mea tali damnum dedit, quod æstimo xx. vnde peto mihi illa xx. solui: & ad hoc propono actio-
2 nem directam legis Aquiliæ. ¶†Si autem seruus ille melior fuerit retro intra annum, vel res illa intra xxx. dies, sic concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui T. seruum meum occidit, q retro intra annum valuit quinquaginta: vnde peto illa quinquaginta: & ad hoc propono actiõem directam legis Aquiliæ. ¶Pro reo verò sic:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui corpore suo in re mea tali, putà domo, vinea, vel boue, tale damnum dedit, quæ res retro intra xxx. dies valuit xl. vnde peto illa xl. & ad hoc, &c. & semper adiicias: & si negauerit, peto illum in duplum mihi condemnari. ff. ad l. Aquil. l. 2. & l. si seruus. §. huius. & l. Neratius. §. hæc actio. In-
3 stit. e. §. fi. hoc autem pone ĩ. in proxima actione. ¶†Sed nũquid
c pro libero[c] homine occiso agi potest lege Aquilia? Resp. sic: & licet liberum corpus non recipiat æstimationem, vt ff. si qua pau. fec. di. l. pen. agetur ad mercedes medicorum, & alias expensas in curatiõe factas: veniet etiam æstimatio operarum, quibus pater occisi caruit, & cariturus est: nõ autem æstimatio libertatis, vel ci-
d catricum, vel membrorum eius, vt ff. e.[d] l. ex hac. & ff. de his, q deiec. vel effu. l. fi. B. tamen dixit lege Aquilia agi non posse, ff. ad l.
e Aquil. l. huic scripturæ. §. fi.[e] ¶†Quid si statim obiit, nec aliquæ ĩ-
4 pensæ sunt in medicis factæ? Resp. tunc æstimabuntur operę, quibus pater cariturus est: vel si pater occisus est, æstimabit hæres operas illas, quas amisit, & haberet potuit tempore vitæ suæ: putà
5 quia erat cerdo, vel pelliparius, vel mercator, vel aduocatus. ¶†
f Quid si nullam artem sciuit? Dic[f], æstimari interesse, vt ar. ff. de li.
6 causa, l. fin. & arg. ff. de vsufr. l. arboribus. §. de illo. ¶†Sed vsque ad quod tempus æstimabuntur operæ, quibus quis cariturus est? Resp. vsque ad tempus, quo verisimile est illum occisum viuere potuisse, iuxta æstimationem l. ff. ad leg. Falcidiam, hæreditatum
7 computationi. ff. de transf. cùm hi. ¶†Quid iuris sit, si facta pace, vel lata sententia super vulnere, obiit vulneratus, & an accepta pecunia de vulnere postmodum agi poterit ad expensas? de hoc
8 s̃. de accusatore, ver. sed pone. & seq. ¶†Quãdoque vero datur[g]
g damnum à non corpore in corpus: vt si panno rubeo fugas armenta, vel iumenta mea, vt fugiant, & sic præcipitata sunt. teneri enim mihi vtili actione legis Aquiliæ, ff. ad l. Aquil. qui occidit. §. in hac quoque. Teneris etiam actione in factum, ff. de fur. in furti actione. §. fi. Vel si inclusisti pecora, & ex hoc mortua sunt fame, Inst. eodem §. certum. In hac ergo sic concipietur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui panno rubeo fugauit armẽtũ meum, vel pecora mea inclusit, & sic fame mortua sunt: quæ quidem iam est annus, quòd valuerunt centum: vnde ago cõtra eum, quòd illa centum mihi præstet, & ad hoc propono vtilem actionem in factum legis Aquil. hæc forma probatur Inst. e. ti. §.
9 cæterùm. ¶†Quandoque à corpore in non corpus: & habet locum in factum subsidiaria leg. Aquilia, quæ prætoria est, ff. de pręscr. verb. quia actionum. Inst. ad leg. Aquil. §. fi. vt si aureum annulum de manib. tuis excussi, & cecidit in flumen: & sic ei damnum datum est à corpore, quia à manibus in nõ corpus: quia annulus existens in aqua non minus valet: sic ergo concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui annulum meum, vel pecuniam excussit de manibus meis, & cécidit in flumen, vel in mare: quem annulum æstimo centum solidis: vnde ago contra ipsum & peto ab eo, vt illos centum solidos mihi det, & ad hoc propono actionem in factum subsidiariam legis Aquiliæ, ff. de præscr.
10 verb. quia actionum. ¶†Quandoque verò à non corpore in nõ corpus: & tunc hæc eadem actio locum habet, vt si misericordiæ causa seruum tuum compeditum solui, & pòst ille fugit, Inst. e. §. fi. Sic ergo concipitur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui T. seruum meum, quem in compedibus posueram, soluit: & sic seruus ille aufugit, qui q valuit xl. iã sunt xxx. dies: vnde illla xl. peto, & ad hoc propono, &c. vt s̃. in præ. l. quia actionum. ¶Actor ergo si ponet:
11 Posi. act. †Pono, quòd seruum illum, vel annulum, vel animalia emi bona fide: vel habeo in eo, vel in eius vsumfructum, vel vsũ vel sum dominus illius serui, vel habeo pignori: & debitor meus à me liberatus est in actione temporali: vel non est soluẽdo, ff. e. item Mela. §. l. Aquil. & §. fin. item quòd inclusisti illa animalia: & sic fame mortua sunt; vel seruus ille mortuus est. item quòd dolum commisisti, vel latam culpam, vel leuem, vel leuissimam, ff. e. in d. l. item quòd seruus ille valuit tantum. iam est annus: vel animalia valuerunt retro iam est annus: ff. ad leg. Aquil. l. 2. Inst. e. §. j. Item quòd tu es sanæ mentis, & maior 14. annis, ff. de rei ven. infans. 3. q. ix. indicas. xv. q. j. illud. ext. de deli. pu. c. j. & 2. itẽ quòd seruus ille, vel illa animalia à te vulnerata intra annum intra 30. dies tanti fuerunt, ff. e. si seruus seruũ. §. huius legis, inst. e. §. caput. item quòd fuisti confessus in iure te occidisse seruum, vel animalia, ff. e. inde Neratius. §. fi. & l. seq. item quòd animalia, vel seruus occisa fuerunt. ¶Reus verò sic:
Pos. rei. Pono, quòd seruus ille, vel animalia illa sunt Titij, vel fuerunt. hoc concesso, restat, quòd non actoris, ff. de acq. pos. possedi. §. ex plurimis. ff. commo. si, vt certo. §. si duobus, extrà de proc. licet. & C. de proc. maritus. item quòd tu sciebas illa animalia, vel illum seruum, quem possidebas, ad alterum pertinere. hoc concesso, non potest actor dicere, ego bona fide possideo: & vt bonę fidei possessor volo agere. ff. de ser. cor. l. j. ff. de relig. & sumptib. fu. l. 2. §. in locum. item dico, quòd hæc animalia, vel seruus ad T. pleno iure pertinent. hoc concesso, non potest habere actiõem legis Aquiliæ, tanquam vsurarius, vel vsufructuarius. item quòd debitor tuus, cuius est seruus, quem dicis me vulnerasse, est soluendo, nec adhuc præscripsit actioni tuæ. item quòd transibas p iaculatorium, vbi ludebam, quando te percussi, ff. e. item si obstetrix, in fi. item quòd sum furiosus, vel minor 14. annis, item q stabas in via publica, & faciebas tibi tondere capillos tuos, quando ego te

ADDITIONES.

a Scias. ¶De hac dist, no. inst. ad legem Aquil. in fi. & sunt quatuor eius membra, de quibus sequitur.
b Conc. ¶Secũdum Ros. qui istos tres libellos sic simul ponit, vbi de directa l. Aqui. in 3. col. quia tractatus longus est, recurrere ad rub. 7. ad fi. ciuilium, cui continuatur actio de pauperie, de qua ĩ. ver. porrò. & est 6. ad fi.
c Sed nunquid pro libero. ¶Saltum facit in ver. Ros. quæ videas ĩ medio. ti. ver. item quærit dominus.
d ff. e. ¶Prox. alleg. si quadrup. pau. fec. dic.
e §. fi. ¶inducebat etiam l. hi enim. cum l. se. ff. de ædi. edic. Quomodo autem ad illas leges respondet Azo, vide per Rom. vbi s̃. vł si vis per ipsum Azonem in Sum. ad leg. Aqui. 2. col. ver. sed si liber homo. Hoc dico, qa vtrobique meliùs, q̃ ponat gl. in l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad leg. Aquil. Ros. tamen dicit, q sententia Bu. magis vr̃ legibus conuenire. Et ego addo, quòd Italicus approbat illã, licet lex Lombarda in plagiis & homicidio liberi hominis cõpositionem recipiat, vt ibi patet l. j. rub. 6. & 8. Si tamen diceretur, q illa esset pœna, non æstimatio, sicut no. ext. e. ti. c. j. in fi. i. gl. esset legis illius aliqualis defensio.
f Dic. ¶Ros. dicit, quòd nullæ æstimabuntur: allegat easdem leges: nescio, quare autor mutauit eius verba.
g Quandoque verò datur. ¶Hîc assumit verba Ros. ad literam de actio. in factum subsid. vel vti. leg. Aquiliæ: & est vltima inter prętorias & durant vsque ad ver. porrò.

ego te vulneraui,ff.e.item Mela.in prin.item quòd seruus,quem
confessus sum me occidisse,vel vulnerasse,viuit,vel sanus est, &
quòd fuit sine aliqua læsione,iam est annus,ff.e.vnde Neratius.§.
fi.& duabus legibus seq.item quòd ille seruus non valuit vltra d
12 cem,iam est annus.sed hæc est negatiua.¶†Porrò quadrupede
T.tibi damnum dante, habes contra T.actionem in factum de
a pauperie,quæ ciuilis est[a],per quam emendabit damnum,vel ani
mal pro noxa dabit,ff.si quad.pau.fec.dic.l.j.Inst.e.ti.in qua sic cō
cipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.cuius quadrupes, fortè equus,
vel asinus motus naturali feritate mihi tale damnum dedit in re-
bus meis:quod damnum æstimo xx.& ad hoc propono actionē
in factum de pauperie:¶Vel sic:
Lib.Coram,&c.ago contra P.vt mihi soluat æstimationem dam
ni, quam facio, vel æstimo xx.quod damnum equus suus intulit
reb[9] meis naturali feritate,putà fregit vasa mea,vel vegetem cal
b ce fregit:& vinum est effusum,& ad hoc propono actionē,&c.[b]
13 ¶†Quid si dubium sit, quòd quadrupes alteram sit aggressa,
c & vtraque[c] mortua est?dic neutrum dominum alteri teneri, ff.
ad l.Aquil.l.lege Aquilia.§.cùm instrumenta.& 23.q.vlt.c.fin.Si
autem fregerit crus calce,vel oculum effoderit, vel fecerit aliq̃
plagam tibi,tunc sic concipitur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.cuius equus calce me percussit
& mihi crus fregit,vel brachium,vel mihi oculum effodit,vel au
rem dentibus præcidit,vel me vulnerauit,& propter plagam me
oportuit decem dare medicis,& alia decem expendi in curatio-
ne:vnde peto ab eo xx.& tot pro operis, quibus carui & caritur[9]
14 sum:& ad hoc,&c.¶†Quid si tuum animal incitauit meum, ita
quòd meum dedit alteri tertio damnum?Resp.dominus tertij a-
nimalis aget contra te, cuius animal meum incitauit, secundum
Odof.quia qui occasionem damni dat.&c.extra de iniur.c.fi.ff.ad
l.Aquil.qui occidit.§.in hac.& facit ff.si quadrup.pau.fec.di.l.j.§.
sed & si in stagni.& ff.ad leg Aquil.si seruus.§.pe.& ff.de ser.cor.l,
15 Neratius. §.j.¶†Quid si propter fæces, quas proiecisti in viam
ante domum meam,condemnatus sum in decem secundum sta-
tutum loci?Dic,quòd agere possum contra te ad illa decem:quia
qui occasionem damni,&c.vt s.& ar.in præ.l.si seruus.§.si nauē.
& e.ti.quemadmodum,§.si funem.& l.si seruum.ff.de his, qui de
iec.vel effu.l.si verò.§.cùm autem.& §.pe.& hoc,quando res nō
est mihi communis:aliàs ageretur communi diuidundo.vt ff.cō
16 mu.diui.si is,qui.¶†Sed pone:inimicus tuus,cuius fortè occidi
sti patrem,incendit domum tuam meæ vicinam,ex quo mea cō-
busta est:quæritur,vtrùm possim agere cōtra te lege Aquilia?Et
videtur,quòd sic,cùm incendium culpa tua factum sit, qui guer-
ram habes propter homicidium,quod commisisti, vt extrà de in
iur.c.fi.ad idem ff.sol.matri.in his.resp.j.& ff.locat.si merces.§.cul
pæ.item videris causam damni dedisse,vt dixi.Vnde videtur,q̄ te
neris actione in factum,vt in præal.§.in hac.& e.ti.qua actione.§.
Celsus.Vber.dicit, quòd in nullo teneris. Nec obstat,quòd qui
occasionem damni dat,&c.quia illud verum est,nisi aliud mediū
interueniat,sicut hîc interuenit,vt ff.loca. qui domum. Absit e-
nim,vt ea,quæ præter voluntatem nostram accidunt,&c. 23.q.
v.de occidendis.& facit extrà de homi.de cætero.Alij contrà ar.
in primis conc.ff.communi diui.l.si is,qui communes ædes C.ad
d leg.Iul.de vi pub.quoniam.ff.de do.cùm quis dicitur[d].¶†Si au-
17 tem in aliis damnum dedit,sic concipietur libellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.cuius canis carnes meas come-
dit;vel equus,vel bos herbam:vel porcus farinam: vel murileg[9]
lardum: vel mustela erodit pannos, quæ æstimo decem:vnde a-
go contra illum,vt soluat mihi illa decem:&ad hoc propono vti
lem actionem in factum de pauperie ff.ad leg.Aquil.l qui occi-
dit.§.si quis alienum,& l.si seruus seruum.§.iulian[9].& ff.de præsc.
ver.qui seruandarum.§ fi.C.ad legem Aquil. l.fi.Quidam tamen
hîc.& in actione noxali,petunt sub alternatione,s.peto,vt vel e-
mēdet damnū,vel seruum,vel animal det noxæ.Inst.de offi.iud.
e in prin.[e]Sed prima melior.ideo aūt dixi vtilem actionē.quia præ
dicta animalia non de sua feritate,vel contra naturam suam præ-
dicta fecerunt:quo casu locum habet directa:imò secundum na-
turam sui & absque feritate. de natura enim canis est comedere
carnes:equi,vel bouis,vel ouis comedere herbas:& sic de aliis,vt
18 in præced.conc.¶†Actor ergo sic ponet:
f Pos.act.Pono,quòd talis quadrupes est tua.si enim esset gallina[f],
locum haberet vtilis.ff.e.l.j.§.j.& 2.& l.penul.itē quòd dedit mi-
hi tale damnum.extrà de iniur.c.fi.item quòd hoc fecit sua ferita
te,ff.e.l.j.§.generaliter.& §.itaque.item quòd fecit hoc proprio
motu,ff.e l.1.§.2.ff.ad leg.Aquil. item Mela. §.item cùm eos. itē
quòd mea quadrupes tuam non impetebat,ff.e.l.j.§.cùm arietes
item quòd tua quadrupes viuit,ff.e.l.j.§.& cùm in quadrupedib[9].
& §.si post.ff.de noxal.si plurium.§.sed si post.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,q̄ illa quadrupes est tua.itē q̄ dedit damnū pp loci
angustiā,ff.e.l.j.§.sed & si istigat.& §.gnalr.itē q̄ instigatu Sēpro-
19 nij,vt ibi.item quòd illa est mortua.¶†Porrò q̄ si oues, vel alia a
g nimalia quis immittit in prædium tuum,& depascuntur frumen
tum tuum,vel hordeum,vel grandem,vel alios fructus : licet &
tunc habeat locum officium iudicis, in quo concipitur libellus,
vt s.de causa pos.& propri.§.priuata.ver.sed & si me.datur tibi ɔ̃
cum actio de pastu pecoris, ff.de præscri.ver.l.qui seruandum.§.
h fi.[h]Quandoque tamen habet locum actio ad exhibendum,ff.ad
exhibendum,l.Iulianus.§.glans.&nomine glandis intellige om-
nem fructum, ff. de gland.legen. l.vnica:in qua sic concipitur li-
bellus:
Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui immisit pecora sua in fun-
dum meum,& glandes meas,vel frumentum,vel hordeum depa
sta sunt,vel pauerunt,vel comederunt: vnde damnum illud, qd'
æstimo decem,mihi resarciri peto:& ad hoc propono actionem
de pastu pecorum,vt in præ.l.¶Actor ergo sic ponet:
Pos.act.Pono,quòd mihi immisisti pecora tua in prædium meū.
item q̄ comederunt glandes meas,vt in præ.l.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono, q̄ illa fuerunt tua pecora.item q̄ pecora mea per
20 se intrauerunt.itē q̄ p glandes saluæ sunt.¶†Quid si sine immis
i sione mea oues meæ depascuntur glādem tuam?Azo tunc dicit[i]
locum habere vtilem actionem de pauperie. directa enim locū
non habet,quia damnum non est datum contra naturam : & sic
verba deficiunt,sed sententia locum habet:vnde vtilis locum ha
bet,ff.si quadrupes pau.fec.dic.l. pe. ¶Actio autem de pastu pe-
coris tunc locum non habet:quia ad hoc,vt illa competat,opor
tet,q̄ oues intromittat,vt dixi:nec actio legis Aquiliæ quæ tunc
locum habet,cùm damnum fit per iniuriam,vt Insti.ad l. Aquil.
circ. prin.At animalia non possunt damnum de iniuria dare,cùm
21 sensu careant,vt ff.si quad.pau.fec.di.l.j.xv.q.j.illud. ¶†Sed quo
modo æstimabit damnum datum in frumēto, dum est in herba?
Resp.vel expectabit tps messium,vt sciatur.quantum ex tāto,&
simili

ADDITIONES.

a Ciuilis est.¶Et est 6.per Rof.ad fi.ciuilium,vt dixi in prin.§.& sex
quæ in ea requiruntur,positiones ostendent.
b Actionem,&c.¶Per formas libellorum vides,quòd solum dam
num & eius emenda est in obligatione,vt no.ff.e.l.j.in prin. & d
hoc j.ver.quid tamen.
c Et vtraque.¶idem,si altera tantùm : licet quidam contra præsu-
mentes superstitem,vt fortiorem aggressum fuisse,vt scripsi eo-
dem titulo,c.3.super 2.gl.
d Cùm quis dicitur.¶Huic similis est q.22. Rof.qui ponit statutū
fore in ciuitate Pistorieñ.q̄ is,cuius occasione quis sentit damnū
teneatur ad emendam:A.Pistorieñ.debebat B.Florentino centū
qui recusabat soluere,pp quod ille B.quendā D.Pistorieñ.trans-
euntē per Florentinū districtū spoliauit:q̄rit̃,an virtute statuti D.
spoliatus possit agere ɔ̃ A.& qua actiōe?Et scias,q̄ in nulla parte
q̄ōis Roff.dicebat repræsalias datas ɔ̃ Pistorien.illi Florētino : &
sic illa q̄ō nō ɔtingit illas,de q̄bus sup rubrica:& q̄a in volumine
habet̃,ad solutionē venio,q̄ tenet illū A.debitorē isti D.spoliato
nō teneri de iure.Ratio: q̄a spoliat[9] habet ɔ̃ spoliatorē repetitio
nē cū augmento quadrupli,in auth.vt pig.nō fi.Col.v.Vñ cū re-
petere possit ab illo ɔ̃ A.debitorem non aget de iure : facit ff.de
eo,per quem fac.l.vl.illud enim nō fuit negotium A.nec re,nec
gestu,nec ratihabitiōe.Si autem ponderetur statutum,tunc dicit
dubium pendére ex verbo Occasione,q̄ñ intelligatur,an de oc
casione remota,vt in hoc casu:&maximè,q̄ñ propter hoc,quod
aliàs acciderat,statutum fuerat factum.Certum enim est,quòd a
get contra illum condictione ex lege,vel ɔsuetudine, quæ p le-
gem seruatur,licet sit ɔ̃ ius.Si verò illud occasione,intelligatur d
causa próxima,sicut de turba:ponit lex exemplū ff.vi bon. rap.l.
prætor ait.§.pen.tūc dicit A.nō teneri in dubio,si per statuēres d
claratio haberi nō p̄t.facit ff.de prætoriis stipul. l. in prætoriis.in-
telligit de occasione remota : quia talia olim & hodie fieri con-
sueuerunt.Condemnabitur ergo ille A.ita tamen,q̄ illi D.cedat
illam actionem,quam habet contra illum B.violentum, s.condi-
ctionem ex lege prætoria,vt pig.non fiant.
e in prin.¶ibi soluitur.
f Gallina.¶Hoc ponit pro quocunque bipede.
g Porrò.¶subintrat aliam ciuilem de pastu pecoris,in qua duo sūt
necessaria,quæ ex libelli positionibus patent.
h §.fi.¶Et dicit Rof.q̄ hîc solùm habetur hoc nomen actionis : &
nomine Pecoris,omne animal intelligitur,ff.de ædil.edi.l.ædiles
autem.§.iumentorum.vide suprà de rescr.præsen.§.primo igitur
super ver.& quoniam.
i Dicit.¶Vt ponit Rof.vbi s.post prin.

simili frumento habebit,vel cõsiderabitur, q̃tus fructus in anno præterito ex tanto,& simili habitus est,arg.ff.ad l.Aquil.in l.Aqlia.§.si deletum.ff.de tabul.exhib. locum.§.condemnatio,xj.q.3.
a nolite.extr.de loc.propter [a].¶† Sed nunquid dominus se liberat
22 dando animalia pro noxa?Resp.nõ,si ipse immisit:aliàs sic, vt In
b stit.si quadrup.pau.fec.dic.&ff.de noxal.in dilectis.secũdũ Rof.[b]
23 ¶†Sed nunqd ꝓpria auctoritate possum capere & tenere pecu dẽ tuam damnum mihi dãtem?de hoc s̃.de actore,ver.sed pone.
24 ¶† Si autem canis,vel vrsus,vel leo,& huiusmodi,quem tenes ligatum,damnum dederit,ↄcipietur libellus,vt s̃.de emp. & ven.
25 §.nũc dicendum.ver.est & actio.ibi,quarto.¶† Quid si te de domo tua deiiciente,vel effundente aliquid super caput meum cadit,propter quod vestes meæ & aliæ res deterioratæ sunt,habeo contra te actionem in factum ex illo edicto,de his,qui deiecerũt
c vel effuderunt.Sic ergo libellum concipiam [c]:
Lib.Coram,&c.conqueror de P. ex cuius domo tale quid est deiectum,vel effusum,cũ ipse domum inhabitaret:vñ vestes meæ, vel merces deterioratę sunt in xx.quare illa xx.in duplum mihi p̃stari peto:& ad hoc propono actionem in factum ex illo edicto,
26 de his, qui deiecer.vel effud.¶† Si verò liber homo ex hoc peremptus fuerit,sic concipietur libellus:
Lib. Coram, &c. conqueror de P.de cuius domo,quam ipse inhabitat, tale quid fuit deiectum , vel effusum : vnde pater meus mortuus fuit:quare ab eo mihi quinquaginta aureos præstari peto:& ad hoc ꝓpono actionem in factum ex edicto de his,qui deiec.vel effud.Si autem corpus liberi hominis læsum est, sic dices:
Lib.Coram,&c. ↄqueror de P.ex cuius domo tale quid deiectũ, vel effusum est:vnde corpus meum læsum est:propter quam læsionem tot expensas feci,tantum medicis solui, tot operis carui, & etiam sum cariturus:quas operas æstimo xx. vnde ago contra eum,vt omnia prædicta mihi præstet:& ad hoc propono, &c.ff. de his,qui deiec.vel effud.l.j.§.j.& l.pe.ff.de act.& oblig.ex maleficio.§.is quoque.¶Actor ergo sic ponet:
Pos.act.Pono,ꝙ ex tali domo,quam inhabitas,tale quid fuit proiectũ,vel effusum,vnde vestimenta,vel merces deterioratæ sunt in xx.Item ꝙ ex illa deiectione talis liber homo mortuus est. Itẽ quòd ex ea caput meum fractum est,vel manum,vel oculũ amisi.Item ꝙ tot expensas feci,tot mercedes solui medicis,tot operas amisi,& amittã,quia inutilis factus sum,ext.de iniuriis,ca.j.Itẽ quòd talis deiectio fuit in tali loco, vnde vulgò & publicè transitur,& ego inde transibam.prædicta probantur ff.e.l.j.resp.j.& §. summa.Item ꝙ talis deiectio facta fuit de die , vel interdiu,id est, inter diem & noctem,ff.e.l.hoc edictũ.§.Labeo.¶Reus verò sic.
Pos.rei.Pono,ꝙ domus,de qua dicis esse effusum , est & fuit iam per annũ sine habitatore.Item ꝙ per locũ,vnde transibas,nullus transire consueuit,nec vulgò iter fit inde.Itẽ ꝙ illa deiectio facta
d fuit de nocte [d].¶† Sed & sæpe plures in eodem cœnaculo habi-
27 tant,& vnus fortè deiecit,vel effudit, vnde damnum datum est, & oportet conuentos alios soluere,quibus datur contra illum vtilis actio pro socio.vel actio in factum ex hoc edicto descendẽs, ff.de his,qui deiec.vel effud.l.j.ĩ fi.& l.cùm sanè.& l.quemadmo
e dum.& l.per receptionem. Sic ergo libellus concipitur [e].
Lib Coram,&c.conqueror de P.discipulo, vel hospite meo,qui de domo,quam inhabito:tale quid proiecit, quod damnũ dedit T.in vestib.eius,vel mercibus in decem:propter quod sum condemnatus in duplum illi T.quod duplũ mih ab hospite meo vel discipulo peto præstari:& ad hoc ꝓpono actionem in factum.ff. e.si verò.§.cùm autem.& hoc casu ↄdemnatus soluit:alioquin si nondum soluit,vel etiam si condemnatus est,aliis retẽtis:dic.vnde, quia propter defectionem suam in duplum condemnandus sum illi Titio,vel condemnatus,ideo ago ↄ eum, vt ab illa cõdẽ natione facta,vel facienda me liberet:& ad hoc ꝓpono actionẽ ĩ factum,ff.mandati,si mandato.§.quoties.ĩ.ver.in summa. & ea,q̃ dixi s̃.ver.ꝙ si te de domo.hîc intelligas repetita.ad hoc ne ꝑ viã trãseuntib.malũ cõtinere possit prouidet eis prætor per aliud interdictum,scilicet ne quis habeat aliquid ita positum in suggrunda,vel domo,vel cœnaculo,vel alibi:quod si caderet,nocere posset:& si quis contra fecerit,punitur in decem aureis,ff.de his,qui deiec.vel effu.si verò.§.ait prætor.Sic ergo libellus concipitur [f].
f Lib.Coram,&c.conqueror de P.qui in ea parte, vel loco, qua iter vulgò fit,impositum habet: quòd si caderet, posset damnum dare:vnde ipsum in x.aureis condemnari peto:& ad hoc ꝓpono actionem in factum ex edicto,ne quis aliquid habeat positum in suggrunda,ff.e.si verò.§.prætor.¶Actor ergo sic ponit:
Pos.act.Pono,ꝙ imposuisti tale quid supra talem locum,vñ vulgò iter,fit.ff.e.si verò.§.prætor.& §.hoc edictũ.& §.accipere.& l. pe.in prin.Item ꝙ illud de facili cadere posset.Item ꝙ cecidit, & tale damnum dedit.Item ꝙ si caderet, damnum dare posset,vt in concor.quæ sunt suprà in prima positione.¶Reus verò sic:
Pos.rei.Pono,ꝙ T.tantùm imposuit, & positum habet. sed hæc videtur negatiua,vt ext.de cã pos.& ꝓpriet.cũ ecclesia.vers.nos igitur.Item ꝙ est impositum sup loco,vnde nullus trãsit.De damno infecto dictum est s̃.de no.operis nunciat.§.2.&s̃.de pignor. §.2.Ibi ẽt no.vtrũ quis possit agere,vt is,à quo timet offendi, ca-
28 ueat ei,in ver.quid si timeo.¶† Item si quis te damnificat,& sibi parum ꝓficit,furtiuè tuas incidendo arbores, ꝓdita est tibi actio
g arborum furtim cæsarum ciuilis [g]: quæ est ad duplum:quia duplatur

ADDITIONES.

a Propter.¶Vide,qđ scripsi de deci.commissum super vlt.gl. in fi. Ia.de Are.super l.certè.ff.arb.fur.cæs.per ipsam l.arguit ꝙ cõdemnari debeat,sicut ꝓ herba, ac si in prato damnum datum fuisset. Item quia circa damna data non debet haberi consideratio temporis futuri,ff.ad leg.Aquil.l.ait lex.& l.vnde Nerati⁹.§.si infans. Ecõtrà videtur,ꝙ cõdemnari debeat pro frumento verisimiliter percipiẽdo,cùm ĩ damno dato habeatur ratio futurarũ operarũ, vt dictum est suprà e. §.in prin.ver.sed nunquid.& sequẽtibus:& patet ff.si quadr.paup.fec.dic. l.ex hac.& de his,qui deiec.l.fi. Ia. de Are.super prædicta l.certè.tenet illum immittentem damnãdum, quantum tẽpore damni dati vendi potuisset illud frumentum cum dubio euentu perceptionis instrumenti tempore messium,arg.l.propter spem.ff.fam.ercis.
b Secundum Roff.¶Cuius fuit iste vers.& quicquid præcedit sub ver.porrò si.
c Conci.¶secundũ Rof.& est xv.in ordine suo edictorum:& quatuor q̃ requirũt̃ in istis,ex positionibus collige.Tres aũt libelli,q sequuntur,& positiones,etiam fuerunt eius: & proiiciens nõ nominatur in libello:qa læsus probabiliter hoc ignorat : habitator autem,siue dominus fuerit, siue socius, debuit monere & informare super hoc familiam,vel socios:&innocenti ↄ nocentem ꝓuidere,vt statim patebit.propter quod dicit lex pen.ff. e.habitator suam suorumque culpam pręstare debet.Si autem sunt serui entes mercede,vide ĩ.circa finem ver.in Summa.
d De nocte.¶Et hoc non defenderet , si etiam de nocte ibi transitus erat,vt prædicto §.Labeo.
e Conci.¶secundum Rof.qui continuat hoc edictum ad §.proximum:& sic est xvj.
f Conci.¶secundumRof.cuius totum fuit,quod hîc positum est, & continuatur ad ꝓxima.Libellum autẽ,& quod priùs dictũ est, intellige de eo,qđ facilè cadere posset,vt ĩ.in secunda positione, quod pace salua exprimi debuit in libello.ad fixa enim hoc edictum non extenditur.Et scias, ꝙ habitator non solùm tenetur , si imposuit:sed etiam,si patitur:vnde si dominus imposuit,& inquilinus patitur,& positum cecidit,& damnum dedit,dominus,q imposuit, tenet̃ ad emendã dãni, inquilin⁹ ad pœnã leg̃s,vt in prædicto §.ꝑtor ait.& §.seq.Cõstat aũt hanc actionem popularẽ esse, vt l.si verò.in fi.De illo autem,qui posuit & tenuit, sed iã remouit,an teneat hac pœna,Rof remittit ad suam quęstionẽ sabbatinam est aũt in volumine 34.& incipit,Procul⁹.Quòd incidat, alleg.quia satis est, eum ↄ prohibitionem fecisse, licet desinat. De fure dicit,ff.de furtis,q ea mẽte.Et de raptore,ff.vi bonorũ raptorum,l.fi.&de depositario,ff.depos.l.i.§.si rem.Est enim hęc diuersa pœna damni dati ab ea,quæ infligit̃,quia dari potuit.Illa eñi æstimationẽ respicit,e.tit.l.fi.Per istam summa taxata est, vt in §.ꝑtor.in fi.Ad cõtrarium inducit,quòd satis est damnum nõ datum nec per id remotum amplius dari posse:& sic mẽti prætoris satisfactum est facit ff.qđ quisq; iur.l.2.ĩ fi.C.de appel.si quis libellos. Canon.2.q.vj.C.de plus petit.l.vna,& eodem ti.c.vno,in prin.C. de nõ numerata pecunia,authen.ↄ qui ꝓpriam. Et circa hoc vide,quod scripsi de iure patro.cùm laici.super prima gl.Soluit. ꝙ tenetur ad pœnam decẽ aureorum,ex quo positũ fuit,ita ꝙ dãnũ dari potuit, licet datũ nõ sit:casus enim periculosos põderauit ꝑtor. ex quibus damnum dari posset,vt in l .si verò. §.prætor. Licet ergo tollatur, commissa sit pœna,ff de furt.qui ea mente.
g Ciuilis.¶Et est x.ad finem ciuilium:& quatuor,quæ requirũt̃ in illa,ponit Rof.e.ti.quæ colligas ex positionibus,quæ etiam in libellis ad literam fuerunt ipsius vsque ad ver.si verò. Quæstiones etiam & oppositiones circa illa,ibi vide. multùm enim instat circa l.si plures.e.tit.Sed fortiùs opponit hanc actionẽ fuisse superfluam quia sufficiebat actio furti,in qua etiam venit totum interesse,ff.de furtis,cuius interest. in qua ẽt duplicatur,quicquid est in simplum,vt suprà de furtis,ver. porrò.& ibi plenè de hoc remisi. Soluit Rof.ꝙ hęc non est superflua,per illam,cùm possit competere,qñ furtum non fit:vt si quis arborem succidit, ligna tamen non cõtrectat:vnde non competit actio furti,sed ista,in qua etiã duplatur interesse,ff.e.furtum.Item quia rei immobilis nõ fit furtum,Inst.de vsucap.§.2 Sed quandiu arbor solo cohæret est immobilis,ff.ꝓ socio,illud.ff.communi diuid. arbor. Nõ obstat rubrica,quæ dicit Arbor.furtim cæs.quia illud Furtim,dicitur similitudinariè:prout furtũ dicitur cõmitti domino ignorãte,vel ce-

platur interesse, propter ligna. verbi gratia: arbor nõ incisa valebat decem: nunc ligna arboris valent duo: quibus deductis octo æstimabũtur. sed de hoc dic, vt ff. arbor. furtim cæs. l. j. & 2. l. furti. §. fi. & l. facienda. & l. pe. in qua sic concipitur libellus:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui furtim talem meam arborẽ succidit, puta oliuam: quam arborem æstimo decem, secundum interesse meum, exceptis ipsis lignis: vnde peto ipsum ꝯdemnari in duplum illius interesse. scilicet in xx. pro pretio: & ad hoc ꝓpono actionem arborum furtim cæsarum: & hoc, quando tantum incidit. Si verò etiam ligna contrectauit, iungas sic: & quia ipsa ligna contrectauit, quæ æstimo duos solidos. ideo ipsum mihi in duplum ipsorum lignorum condemnari peto, & ad hoc propono actionem furti nec manifesti, ff. arbor. furt. cæs. furtim. §. fi. & l. facienda, Vel sic concipitur:

Lib. Coram, &c. conqueror de P. qui mihi furtim incidit arborẽ talem, ex cuius incisione damnificatus sum in decẽ, quæ decem mihi in duplum ab eo præstari peto: & ad hoc propono actionẽ arborum furtim cæsarum: & quia ligna contrectauit, quæ valent duos solidos, &c. ¶ Actor ergo sic ponet:

Pos. act. Pono, ꝙ incidisti in tali loco talem arborem. ff. e. in rem.

a Item ꝙ illa radicibus continebatur [a]: & hoc, si eas habebat, ff. e. in rem. & l. certè. Item ꝙ eam furtim incidisti, ff. e. si furtum. & l. facienda. §. fi. Itẽ ꝙ me cessante & ignorante hoc fecisti: quod semper præsumitur, ff. de fur. qui vas. §. vetare. ff. de prob. l. verius. Itẽ

b quòd illius loci & arboris ego sum dominus, ff. eo. edere, §. fin. [b]

¶ Reus verò sic:

Positio rei. Pono, ꝙ Titius incidit eam. Item ꝙ incidit Narbonæ. Item ꝙ die, quo incidit, eram Tholosæ. Item ꝙ arbor illa radicibus caret. Item ꝙ eam incidit te volente. Item ꝙ te sciente & nõ contradicente. Item ꝙ pleno iure spectat ad M. ff. cõmo. si, vt cer

29 to. §. si duob. ff. de acq. pos. possideri. §. ex plurimis. ¶ † Si verò arbor tua inclinata est, vel crescit, vel pendet super domum, vel prędium meum, vel radices domui damnum inferant, mihi compe

30 tit interdictum de arboribus cædendis. ¶ † Item si fructus cadẽtes in agro tuo ex arbore mea non permittis me colligere, cõpetit mihi interdictum de glãde legenda: quę dic, vt s. de caus. pos. & propri. §. priuata. ver. est insuper. & seq. ¶ Si verò quis turba coadunata damnum det, concipitur, vt s. de raptore, & ibidem de ĩ-

31 cendio, ruina, naufragio. ¶ † In summa nota, ꝙ si seruus meus, vł is, qui præstabat mihi operas, tibi damnum dedit, & ego pro illo ꝑ damno conueniar, & satisfaciam, ego illud recuperabo ab illo ꝑ actionem ex conducto, quia operas suas mihi locauit, & tantundẽ potero retinere de mercede sua, nisi id iussu meo fecerit: quo casu ego conueniri possum, vt ff. de aqua plu. ar. si colonus. in fi. & l. præ. §. idem Iulianus. ff. nau. cau. stab. l. gratis. in fin. secundum

32 Bag. arg. s. ver. sed & sæpe. ¶ † Quòd aũt ego tenear ex delicto famuli mei, vel ex damno per eum dato, est arg. ff. de his, qui deiec. vel effud. si verò plures. resp. j. Vel dic hoc speciale esse in illo tit. de his, qui deie. vel effud. propter rationem, quæ redditur e. tit. l. j. §. summa. vt in præ. l. si verò. §. hæc autem actio. & §. prætor. & §. si horrearius. & facit ff. de extraor. cri. annonam. in d. Super emen-

33 datiõe rapinæ no. s. de rapt. §. j. ¶ † In summa no. ñ esse necesse in libello omnia exprimere, in quib. damnum datum est, sed sufficit generalem clausulam adiicere, s. & aliis rebus, vt ext. de ord. cog. c. 2. in prin. secundum quosdam. Vel dic, contrarium verum esse, nisi damna petantur, tanquam accessoria: quod prosequere, secũ

c dum Papam, vt not. in præ. decre. [c]

ADDITIONES.

Plante: ita hoc ff. e. furtum. in prin. & l. furti. §. furtim arborem cædit. sed si inciderit, & ligna tractauerit incisa, tenetur furti, & aliis actionibus, vt ibi dicitur: quæ in quo differant, ibi plenè prosequitur.

a Continebatur. ¶ Reprehendit hîc Rof. aduocatum, qui contra rusticum, qui incidit ligna arboris euulsæ à radicibus, & in terra iacentis, proposuit hanc actionem.

b §. fi. ¶ Illa lex dicit vsufructuario non dari hanc actionem: de quo mirandum, cùm illi detur Aquilia ff. ad l. Aquil. item Mela. §. fin. Azo, Accur. & Rof. fatentur, quòd habet vtilem. Et si dicas, quare non directam, sicut emphyteutæ? responde, emphyteuta habet vtile dominium, vsufructuarius nullum.

c Decre. ¶ Vide s. de lit. contest. §. iam nunc.

ADDITIONES NOVAE.

Si damnum detur alicui in loco aliquo, & nõ apparet quis dederit, an præsumatur contra vicinos, no. in l. si ita scripsero. §. mulier de fun. io instr. & l. ne quid de incend. rui naufr.

Not. quòd si comedi, bibi, & risi cum illo qui mihi iniuriam cõmisit, videor sibi iniuriam remittere. gl. Inst. de iniur. §. fi.

Statuto cauetur, ꝙ si damnũ datum fuerit alicui occultè in aliqua villa, ꝙ ipsa villa teneatur emendare. modò quidam fuit passus furtum, & fuit sibi emẽdatum: ille posteà inuenit furtũ, an debeat posteà restituere emendationem sibi factam, D. Argentius tenet quòd sic, per l. 2. §. fi. ad l. Rho. de iact.

Pone, fit iniuria procuratori gestoris, vel familiari meo libero. an mihi competat actio iniuriarum, Roff. in libellis suis. Cy. in l. si non conuitij. de iniur. Inn. in c. dilecti. de appell.

Quid si fiat iniuria famulo, an possit agere dominus, Bart. in l. j. §. vsque ideò de iniur.

Quid si quis dicit alicui, abi bastarde, cum hoc sit verum, an teneatur actionem iniuriarum, no. in l. si non conuicij. de iniur. per Cy, & Bar. Ang. in l. eum qui nocentem. ff. de iniur.

De faciente insultum in porticu, an dicatur insultus factus ad domum, Bar. in l. apud Labeonem. de iniur. & 17. q. 3. si quis contumax.

An debeat exprimi certa quantitas in libello, cum agitur actione iniuriarum, Bar. in l. iniuriarum actio. ver. ad tempus de iniur.

Pone, remitto tibi iniuriam mihi illatam, pro x. mihi illa x. non das, an possim agere non obstante remissione? Cyn. in l. cũ mota. C. de transact.

Statuto cauetur, quòd stari debeat sacramento damnum passi de dãno dato, an possit contrarium probari, & iurans de periurio accusari? no. in l. si fideiussor. §. fi. ff. manda. facit Bal. in l. j. C. de iur. Ang. in l. qui restituere. de rei vindic. sed in l. qui vas. ff. de furt. tenet contrà.

Pone, plures iniuriæ sunt mihi illatæ: an possim vnam remittere, aliam non, Bal. in l. cum hi. §. qui transigit. de transac.

Sed, an remissio iniuriæ possit sine auctoritate iudicis fieri, 23. q. 4. §. si illud. per gl. & Archid.

Qualiter intelligatur damnum furtiuè datum, Ia. de Aret. in l. j. ff. de furt.

An iudex possit, & debeat inquirere quantitatem, & qualitatẽ damni dati, no. in l. qui bona. §. qui damni. de damn. inf.

An possim retinere bestiam mihi damnum dantẽ, no. in l. ratis. de incen. rui. naufr. & l. j. §. & generaliter. ff. si quad. paup. feci. dic. & l. hoc ampliùs. de dam. inf.

An inquilini possint accusare damnum dantẽ, Bar. in l. prouinciali, §. si ego. ff. de noui op. nunc.

Pone, aliquis induxit bestias suas in frumentum, quod adhuc erat in herba, an petam damnum respectu herbæ, an respectu frumenti, Ia. de Aret. in l. certè. ff. arb. furt. cæs.

Statuto cauetur ꝙ si quis dedit damnum in solo alterius soluat x. modò aliquis damnificauit alium in arbore, an incidat in pœnam statuti no. in l. j. §. j. de op. no. nunc.

An agens lege Aquilia habet necesse probare se dominum, vel sufficit probare se esse in possessione dominij, no. in l. item Mela. §. legis autem. ad l. Aquil.

Pone habebas equum valentem centum, & cum effectus esset vilis pretij, vendidisti alicui pro x. deinde aliquis eũ interfecit. modò quæritur, cum æstimatio eius fieri debeat, quanti plurimi fuerit retro anno: an hæc æstimatio fieri debeat quanti plurimi fuerit apud venditorem, & sic fiet in centum: an quanti plurimi fuerit penes emptorem, & sic tãtùm in x. dic quòd quanti plurimi fuerit penes venditorem, per l. ob id. ad leg. Aqui.

Statuto cauetur quòd si aliqua bestia inuenta fuerit vltra tales confines, ipsa bestia sit perdita: modò aliquis ibat ad villam suam ad equum, & dum esset extra ciuitatem, equus ipse proiecit ipsum in terram, & aufugit, ita quòd transiuerit fines vetitos: an dominus debeat perdere equum suum, Dy. in l. fi. §. qui in fuga. ff. de publica.

¶ Baldus de iniuriis, & damno dato.

An faciens insultum in porticu videatur fecisse insultum ad domum, versicul. pone, statuto. G. ¶ An vulnerans hominem liberum, teneatur ad expensas medicorum, §. sequitur. versi. sed nunquid tenet. quod dic. G. ¶ Quando habeat locum actio de pauperie, versic. porrò. & sequen. G. ¶ Si inimicus tuus ponit ignem in domo mea, & tua conburitur & mea, an tu mihi tenearis, per l. si merces. §. culpæ. versic. sed pone: & sentit, quòd non: quia aliud est petere relaxationem obligationis, vt in §. culpæ. aliud incidere in obligationem sine culpa, vt hîc. G. ¶ An quis teneatur de damno dato à sui pecudibus: & qualiter æstimetur damnum datum in herba, versic. quid in missione. & seq. Et an possim includedere pecudem, s. de actore. §. an possim. Item si dominus soluit pro famulo, recuperat ab eo, ver. in summa. ¶ Cui debeat iniuriæ satisfactio fieri, s. de rescr. de satisfactione. ¶ An sufficiat iuramẽtũ calumnię in probatione damni dati, si statutũ dicit probari per iuramentum? Et retento themate, an appellatione domini possessionis comprehendatur iustus possessor, vt verus dominus. s. de probat. §. per statutum.

¶ De pœ

a ¶De pœnis [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter super pœnæ exactione sit formandus.*
2 *Contractu inter duos inito, si neuter velit illi stare, non est pœna sequenda.*
Prælati qualiter sint puniendi.
3 *Peccatum occultum an sit aliquo modo puniendum.*

IN hoc titulo, qui generalis est, non est necessarius libellus: quia suprà in diuersis titulis de pœnis est sæpi
b ùs prælibatum [b]. Veruntamen super pœnæ exactione formare conuenit in hunc modum libellum: Lib.

ADDITIONES.

a De speciali pœna, scilicet temerè litigantium, habetur rubrica s. in fi. 2. partis. Practici auctores hanc rubric. vel materiā nō tractauerūt, præter Rof. qui copiosè materiā pœnarum ex stipulatu prosequitur inter ciuiles, vbi de actione ex stipulatu ad incertū, quā vt intricatā & prolixā auctor tangere noluit, licet libellū posuerit ad certū & incertū, vel forsan erat somnolētus, vel fessus: qđ præsumo: qa materias, quas solet exquirere, in nulla hui⁹ voluminis parte locatas hîc ɔgruè ponere potuisset: loquor de dñicali 44. itē vltima. & est prima, cū in pœnam delicti venit dom⁹ diruenda, & delinquēs habet inferiorē partē domus, vel turris. hęc tāgitur de pœn. dist. j. sed & ɔtinuo. scripsi tres huius solutiones de priuil. super specula. in fi. item e. ti. felicis. lib. vj. super ver. ruina. & vnicuiq; ex illis resistit æquitas, si dicas, ꝙ tota diruat̃. Hic patet iniquitas: quod tamen videtur placere Alb. Pap. qui dicit, ꝙ potest rigore iustitię fieri quid iniquum: alleg. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. dicens, iniquitatem cessare per regressum, quem habet ɔ delinquentē, per l. is cum quo. ff. communi diuid. Sed instatur, quid si ille non est soluēdo? Secunda habet, ꝙ cogatur emere, & fisco pretium dare habētis partem superiorē: respondet̃, quid, si nō habet vnde? Tertia opinio habet, ꝙ permutetur superior cum inferiore, & destruatur superior. hoc propter tectum nō fiet sine grauì sumptu, damno & incōmodo superiorem partem habētis. Ia. de Are. tractat hoc ff. de dam. inf. l. si finita. in ver. itaq; vbi pars vitiosa trahit ad se non vitiosam: & sic tota destruet̃. ad idem ff. de aqua plu. ar. l. sed interdum. & facit ratio connexarū, ff. de neg. gest. cum actum. & l. cū pater. Ad ɔtrium reuoluitur, vt dictum est in ea. l. de parte nō vitiosa, quæ trahit vitiosam. Item propter nō dānatum præseruatur damnatus, ff. de sta. ho. imper. 2. & facit regula, non debet alteri. ff. de reg. iur. e. tit. nō debet quis. lib. vj. Dat duas solutiones, ꝙ non diruatur, vt in dubio eligatur via humanior: facit regula, in pœnis. lib. vj vel tota diruatur: & habeat regressus contra delinquētē, per prædlleg. l. si is. & ff. sol. matri. l. pe. in prin. Dy. in l. j. ff. de no. ope. nun. §. pt. miscet sic: si nō delinquens pt suę indemnitati prouidere per socium, qui est soluēdo: vel aliter, tota destruetur, per l. si is. aliàs tota reseruabit̃, per l. si communem. ff. quemad. ser. amit. & per l. cum qui. §. qui ꝓ parte. ff. de his, q. vt indig. & si hoc ibi in vna persona, fortiùs in duabus. Ad l. sed interdum. respondetur ꝙ duæ partes non vnico, sed duplici tollebantur, & quæq; suo. Ad legem primā ff. de aqua quot. & æsti. §. item quæritur. respondetur, ꝙ deliquit ille, qui miscuit aquā prohibitam: & sic sua culpa prohibetur à toto. Subdit autem, ꝙ non malè diceret̃, ęstimationem partis delinquentis per sociū fisco solui ff. de lega. j. l. ñ amplius. §. fi. & l. seq. Inueni quartam opinionem, & fuit hęc de facto seruata, ꝙ tota destruitur: sed fiscus soluit partū non delinquētis. Hoc fortè voluit Dy. dū dicit, vel aliter. & in maleficio scādaloso puto hoc satis præeligendum. In non tali admitterem soluere volentē, seu cogerē. Idem dico de opiniōe tertia: & secundum hoc tentātur iniquitates expresse. Secūda qstio, de qua suprà, dominicalis vlt. illam breuiter pmisi principali qōni, quā ꝓsecutus fui super regula, in pœnis. lib. 6. quæ præmittit̃, fuit de damnato ad manum, qui habet alteram aridam: & communis est solutio de arida amputāda. Cy. ɔ in auth. sed nouo iure. C. de fur. per l. qui clauum. ff. de ædil. edic. & l. j. C. vt intra cer. tem. Illam etiam præcedebat alia, nec confundātur tēpora, cū suspēsus triennio intra triennium iterat delictum: quam scripsi in dec. cū ĩ cunctis. de elect. super verbo, triennio. Principalis fuit, an pœnā, quæ ipso iure delinquēti infligitur propter delictū, incurrat is, q cogitauit. & aliquid egit, sed non perfecit, etiam si per ipsum nō steterit? Et tenuit, quòd non: ibi vide, s. in regula, in pœnis.

b Prælibatum. ¶In fauorem tñ huius pauperculi tituli formabitur hîc questio Nico. de Mat. quæ incipit, duo fratres vidētes. cui addetur secunda ponens terminos de duobus fratribus, qui duos ipsorum inimicos ante ipsorū domum transeuntes insultarunt, & ad terram ꝓiecerunt, & manib. & pedibus percusserunt, & q̃sque percussus separat in duob. libellis accusat quemlibet illorū fratrum de vi priuata: & sic sunt quatuor libelli. De varietate probatum est: quærebatur, an quis ipsorū, vel aliorum esset ɔdemnādus bis pœna dictæ legis. an semel tantū, vel an veniant absoluē-di? Istud vltimum non prosequitur: in quo tñ ipse multùm instat exponēdo, quod de omnibus coadunatis dicitur ff. ad leg. Iul. de vi pub. l. 2. Ad primam partem inducit: quia quot sunt delicta, tot sunt pœnæ, ff. de priuat. delic. nunquam. per totam legem: & tot sunt delicta, quot sunt personæ patientes: sicut in ciuilibus, de q̃bus multa inducit exempla. De maleficiis patet in furto, ff. de fur. inter omnes. §. hæc actio. & l. itaque & l. sed & si. & l. si dominum. in l. Aquilia, ff. ad l. Aqui. l. si seruus seruum. §. si seruus communis. Item ꝙ geminetur delictum per geminos offensos, & cuiq; petere & accusare licet: probatur per l. ff. de sepul. viol. l. 3. §. si ad plures. item inducit ff. de adul. si adulteram. C. de modo mulct. l. eos. & de ser. fug. quicūq; Item tot sunt delicta & pœnæ, quot ꝑsonę delinquentes, ff. de iniur. si plures. ad leg. Aqui. item vulnerat⁹. §. fi. Vltimò dicit, ꝙ videtur casus ff. de iniuriis, l. j. in fi. & l. cū qui. §. si sumpta. Soluendo tenet, cuiq; illorū fratrum vnam pœnam imponendam, per legem ff. arb. fur. cęsarum, si plures. 2. responso, & per allegatum §. si ad plures. & per id, quod ibi no. & C. de accusat. l. qui de crimine. & quod ibi no. in fine, & ff. nil no. appel. pen. l. 2. §. fi. Distinctionē autem talem ponit de delicto simul in plures ɔmisso: quia aut est publicum, aut priuatum. Primo casu vna accusatio sola fieri pt, & vna lege tantū: ad primum ff. de acc. si plures. ad secundum e. ti. senatus. Ex hec sequitur vnam solam pœnam imponēdā, siue sit vna sola accusatio, C. ad l. Iul. de vi. l. quoniam, siue plures. C. de accus. qui de crimine. in fi. nam iudicij diuisio etiam in casu, quo iure fit, non auget condemnationem, vt not. in prę. §. si ad plures. Fortiùs, vbi non fuit de iure diuisa accusatio, vt in casu ꝓposito, licet per hoc ipse non puter vitiari processum, sicut nec in similibus, C. de ꝓcur. ita demum, de appel. l. j. ff. de ann. excep. l. vlt. in fi. Secundo membro, qñ crimen est priuatum, aut principaliter committitur in res, aut ĩ personas: primo casu dicit idem, scilicet vnam solam pœnam imponi, per præ. l. si plures. 2. respon. licet plures, quorum interest, ꝓ suo interesse admittātur ad accusandum, vt in præd. §. si ad plures. Secundo membro, cum respicit personas, sicut crimen iniuriarum, quod principaliter respicit ɔtumeliam personarum: tūc tot intelligo delicta, quot sunt ꝑsonæ iniuriatę, & tot accusationes fieri possunt, & tot pœnę imponentur, ff. de iniur. eum qui. §. si nupta. & §. seq. & §. fi. Non ob. l. e. ti. item apud. §. fi. cum l. seq. quia ibi facta erat iniuria in personam serui communis, non tamen in contumeliam dominorum quod si fuisset, ex persona cuiuscunque dominorum æstimaret̃ iniuria, & imponeretur pœna, Instit. de iniur. §. si communi seruo. licet gl. ibi aliter soluat. Secundò quæro, an vulnerās seipsum puniatur pecuniaria pœna statuti, quæ infligi iubet ei, qui aliquē percutit? & videtur, ꝙ non: quia per verba statuti patet, ꝙ vt pœnę sit locus, duę personæ concurrere debent, scilicet vulnerās & vulneratus: quæ duo correlatiua in eadem persona non concurrunt, extrà de instit. c. fi. de iure patro. per tuas. cum concor. 2. gl. ff. de rerum permu. l. j. in prin. & de cōtrah. emp. l. j. Item per leges Digestorum bona homicidæ publicantur, ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. 3. & tamen bona occidentis se, non ipso iure publicant̃, sed ponderatur causa, propter quam se occidit, an infligeretur ei bonorum publicatio, nécne, ff. de bo. eorum, qui ante sen. sibi mor. consci. l. vlt. in prin. & §. fi. & de iniust. rup. & irr. test. si quis exhæredato. §. eius. Sic ergo & hic vulneris respectu non punietur, cū liceat alicui in corpus suum sęuire. ff. de pecu. l. sed & si damnum. §. si ipse. Hoc tamen intellige, vt no. de cor. vit. ex parte. 2. in fi. 2. gl. & vt ibi dixi, facit ad idem, qa quisque rei suæ est bonus moderator & arbiter, C. man. l. in re mandata. & in propriis. licet sęuitia sit culpanda, non tamen coercenda, ff. sol. matrimo. si constante. §. si maritus. & l. etiam. §. j. Ad contrarium inducitur, ꝙ iniuriam fecit reipublicæ: super quo vide, quod dixi suprà de accusatore, super ver. sed pone. in ver. dicebat autem. Item ipsius reipublicæ interest, ne qs re sua malè vtatur, Institut. de his, qui sui, vel alieni iur. sunt, §. sed & maior. Si hoc de re, fortius de corpore, quod p̄tiosius est rebus, quas hominum gratia natura ꝓduxit. ff. de vsur. ĩ pecudum. in fi. & dixi de vsur. salubriter. super gl. 2. Item & lædit anima corpore ptiosior, extr. de pœnit. & remis. cū infirmitas. C. de sacrosanc. eccle. sancimus. ad hāc partem facit, quod scripsi de sent. excommu. contingit. i. super verb. excommunicetur. in fin. Multis videtur, & pœna statuti locum non habeat, & hoc communiter seruatur. Tamē per l. si quis ex metallo. §. fi. ff. de pœnis, & ff. de re mil. omne delictum. §. qui se vulnerauerit: distinguendum est, an ex cā morbi, vel luct⁹, vel impatientia doloris, vel furoris ad mortē id sibi ɔsciuerit: an aliàs, & sic capite punitur. Interdum solus ignominiosus remittit̃, vt ibi. Hęc aūt iura expressè loquūt̃ de illo, qui se vulnerauit: & sic ñ obstat ei, qđ de statuto pręmissum est. Nouiter reperi Rich. Mal. scripsisse, hunc casum euenisse Paduæ, vbi aduocatus qdā pudore ęris alieni se volens occidere, vulnerauit se, sed nō occidit: & refert, ꝙ punit⁹ fuit pœna statuti imposita vulneranti aliquē: sibi tñ videtur, ꝙ imponi non de

1 Lib. † Coram, &c. propono ꝯ P. q ipse mihi ꝓmisit sub pœna cẽtum marcharum tale quid soluere, vel facere, vsq; ad tale tẽpus, vel Titij arbitrio stare super q. quæ inter me & eum super tali reuertebatur: quam pœnam per solennẽ stipulationem mihi ꝓmisit dare & soluere, si in pmissis cessaret. verũ ipse huiusmodi ꝓmissionem infringens, vel ꝯ eam veniens, soluere, vel facere, vel arbitrio stare noluit, vt ꝓmisit: quare peto c. marchas ab eo mihi dari & solui. & ad hoc ipsum sententialiter condemnari, arg. ext. de arbi. dilecti. ext. e. (uam. ¶ † Quòd si neutra pars nollet stare contractui, non potest pœna peti, vt ext. eodem, constitutus. Potest etiam sic concipi libellus:
2
Libellus. Peto rem, & si contradixeris, peto pœnam, vt probatur & notatur extrà de testa. Raynald[a]. Qualiter autem deferatur p̃latis in pœnis infligendis, vide suprà de sent. §. vt autem vers. q̃hque [b]. ¶ † Hoc etiam nota, q pro certo peccato occulto nõ est certa pœnitentia regulariter infligenda, prout faciũt religiosi ex empti: & hoc ideo, ne peccatum percipi possit, vt in const. Alex. IIII. e. tit. licet regularis [c]. & 2. q. j. si peccauerit.
3

ADDITIONES.

Fuerit, per prima iura: debuit tamẽ, vt ignominiosus, de aduocatorum matricula radi, & ab ipso officio remoueri.

a Raynaldus. ¶ ver. demum. in gl. sed nunquid. & vide, quod super ea dixi: & allegare poterit, quod dixit suprà de libel. conce. §. iam nunc. ver. sed nunquid talis. & suprà de iud. §. generalia. vers. item quod bonis.

b Vers. quandoque. ¶ Id solùm dat hæc remissio, quod dicit dec. 2. de offic. deleg. lib. vj. An verò deferatur nobiliori, maiori, vel ditiori, dixi post Hostiens. de stat. mo. ea, quæ. super 3. gl. Materia verò habetur xl. dist. homo Christianus. de iureiuran. cùm quidam. de clerico vena. c. j. per Alb. Papien. & Ia. de Bal. super l. presbyteri. C. de episc. & cleric. §. vlt. & per Cy. C. de sum. tri. l. nemo. & ibi pleniùs.

c Licet regularis. ¶ quam non habemus.

ADDITIONES NOVAE.

Statuto cauetur, q vulnerãs soluat ducentũ & occidens cccc. ĩfrà mẽsem aliàs decapitetur: modò fuit inquisitũ ꝯ vnum de vulnere, & ꝯdẽnatus soluit cc. posteà ꝯ ipsum fuit inquisitũ ex eadẽ causa de morte ꝯdemnatus vult ꝯpensare illa ducentũ quæ soluit illis cccc. & sic soluere alia cc. infra mensem, Bal. dicit q p̃t in l. & post rem iudicatã. §. si fideiussor. vers. si tamen ipse. de transact.

No. vbi lex actui imponit pœnam illum actum informare videtur, glo. in l. nullus videtur. de reg. iur. Ia. de Aret. in l. j. de his quæ pro non scrip. hab.

No. vbi statutum imponit pœnam dupli, vel quadrupli: totum duplum, vel quadruplũ nõ est pœna, sed in ipso ꝯtinetur ipsa res licet hoc verbis, non exprimatur, no. in l. is qui. ad l. Iul. pec.

Cui venit in dubio pœna applicanda, imposita simpliciter à statuto, Bart. in l. Agraria. de termi. mo.

In pœnis alternatiuis cuius debeat esse electio, Bart. in l. j. ff. de pœn. & l. quicunque de seruis fug. & l. aut facta. §. j. de pœn.

Not. q vbi pœna imponitur ad arbitrium iudicantis, talis impositio pœnæ potest reduci ad arbitrium boni viri, vt c. super his. de accus. Bar. in l. si qua pœna. de verb. sign.

De pœnis arbitrariis vide plenè Albr. in l. j. de fur. & balneat.

In foro pœnitentiali non potest fieri prorogatio? quia est potius officium, quàm iurisdictio, Inn. in c. de causis. de off. deleg.

An sit licitum petere rem. & pœnam, & vtrunque cõsequi, no. in l. apud Celsum. § Labeo. de excep. doli.

An casus in personam debitoris contingens, habeat liberare à pœna in contractu apposita, no. in l. apud Celsum. §. in arbitrum. de excep. doli.

Pone, aliquis condemnatus in mille ꝓpter aliquod maleficium decessit condemnatione non soluta, an hæres eius tenebitur soluere dictam condemnationem, not. in l. j. ne ex delict. defunct. Mart. de Fano. in l. scimus. de pœnis. Bald. in l. si plures. de condi. inst. Bartol. in l. ciuilis constitutio. de priuat. del. & l. defuncto. de pub. iud. Gardinus in tit. de bannitis pro maleficio. in prin.

¶ Baldus de Pœnis.

Si neutra pars obtemperat contractui, non potest peti pœna, tit. de pœnis. G.

a ¶ De Pœnitentiis & remissionibus [a]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Quæstores missi pro colligendis eleemosynis, an possint eo ipso festa & vacationes populo indicere.*
2 *Clerici & rectores ecclesiarum an teneantur quæstores in suis hospitiis inuiti recipere.*
3 *Prælatus indulgentiarum literas concedens debet summam dierum per certã literarum formam exprimere.*
In dedicatione ecclesiæ quantum debeat indulgentia extendi.
4 *Electus in prælatum, & confirmatus, an possit ante consecrationem indulgentias concedere.*
5 *Indulgentia prælati vnius diœcesis an possit aliquo casu populo alterius diœcesis prodesse.*
6 *Episcopus subscribens in remissionibus aliorum episcoporum, potest etiam aliqua de sua concessione adiungere.*
7 *Episcopus scribens in remissionibus alterius episcopi, qualiter possit & suam remissionem ibidem subscribere.*
8 *Episcopus an possit indulgentias populo suo concessas, etiam ad non suum populum extendere.*
9 *Clausula ista scilicet Remitto tibi vnum annum de iniuncta pœnitentia, qualiter sit intelligenda.*
10 *Papa cæteri que prælati, cuius priuilegio dicantur habere potestatẽ concedendi indulgentias.*
11 *Plus dans, vel plus laborans, an plus de indulgentiis pro huiusmodi concessis consequatur.*
12 *Persona sæpius vadens ad locum indulgentiarum, an pluries indulgentias consequatur.*
13 *Episcopus remittens aliis, an & sibi remittere possit.*
14 *Papa subiiciens se alicui sacerdoti, an potest ab illo solui & ligari.*
15 *Papa vel episcopus, an possint sibiipsis remittere de pœnitentia per sacerdotem iniuncta.*
19 *Sacerdos an possit dimittere de pœnitentia per episcopum iniuncta: vel econtrà.*

1 Sciendum est, † quòd quæstores missi pro colligendis eleemosynis, non debent festa & vacationes indicere, dum suas quæstas faciunt: nec debent plebes cogere suis quæstibus & exhortationibus interesse per excommunicationem, vel suspẽsionem: nec debent alia proponere, quàm quæ in eorum indulgentiis continentur: alioquin per locorum ordinarios compescantur, vt in constit. Alexan. IIII. eod. tit. quia intelleximus [b]. ¶ † Item licet in huiusmodi indulgentiis contineatur, quòd earum portitores in locis ecclesiasticis honestè recipiãtur & charitatiuè tractetur, quodque fideles conuocari debeant ad exhortationes eorum faciendas, tamen clerici & rectores ecclesiarum non tenentur inuiti in hospitiis suis recipere, vel procurare: vel conuocationes huiusmodi facere ipsarum indulgentiarum prætextu: quæ, quantum ad cõuocationes huiusmodi, sunt ipso iure reuocatæ, vt in constit. Clementis IIII. eod. tit. sedis apostolicæ. ¶ † Porrò prælatus, qui propter aliquam iustam cãm indulgentiarum literas cõcedit, debet v. aut x. aut xx. aut xl. dierũ summam, & vsque ad certum tp̃s concedere [c], & literas suas formare se
2
3

ADDITIONES.

a De remissionibus, scilicet ecclesiarum ad superiores, s. parte 2. ante rubricã de sententiis. Practici auctores nil de illis tractauerũt. Host autem plenissimè prosecutus est in Summa vtranque partem rubricæ: cui etiam in fine adiũxit tractatum dispensationũ. Constat, q forum pœnitentiale quandoque contrarium est iudiciali, de rest. spol. literas. ad fi. de spon. tua nos. de sent. excommu. inquisitioni. Io. de Deo in suis quæstionib[9] de isto foro posuit q̃stiones pe. & vltimã ipsi[9] operis: de vltima scripsi in præd. dec. tua nos. super ver. indicari. Mihi occurrit qõ aliàs nõ cognita, an successor epi, qui indulgentiam, vel remissionem dedit xl. dierũ possit ad eũdem actum aliam indulgentiam dare eiusdem temporis, vel minoris? Ad affirmatiuam: & videtur, q possit, sicut successor episcopi, qui dedit quinquagesimam, vel centesimam, potest illam dare, dummodo cesset graue detrimentũ ecclesiæ cathedralis, de do. ad apostolicæ. ver. hoc semper. ibi, vn[9], vel alius. Tu dic contrà: quia per id esset peruenire per successorum plurium iterationem ad violationem ꝯsilij, c. cùm ex eo. & quod vnius act[9] præter Papam haberet multas quadragenas: & dicamus dec. e. ti. lib. vi. intelligi, dum dicit, pluribus etiam eisdem, vel ꝓpriis successiuè. Dec. apostolicæ. facit prò: quia ibi potest successor, quod poterat prædecessor: nec potest, quod ille nõ poterat. Si igitur quatuor, vel plures successiuè dabunt indulgentias, renouatio erit, si adiectio: valet ergo ad memoriam: & si qui opinari vellent datã expirari per mortem, contra credentes no. de offi. leg. c. fi. eò fortiùs, si primus id expressisset.

b Quia intelleximus. ¶ in prin. quam & illam cle. de qua sequitur, hodie non habemus. tũ vltra id, quod habebatur e. ti. cùm ex eo. & de hæretic. vt officium. §. compescendi. emanauit cle. e. tit. c. 2.

c Concedere. ¶ Non video, vnde hanc restrictionem ad certum tẽpus assumpsit, cùm clem. cùm ex eo. hoc non dicat: & tales indulgentiæ de se sint perpetuæ, vt no. de offi. leg. c. vlt. sed forsan intõdit de tempore vtendi indulgẽtia, putà in vigilia, vel festo, vel inter vesperas vtriusque, vel inter octauas, vel in tota quadragesima, vel his similia.

mare secundum formã traditam eodem titulo,cùm ex eo. Item
cùm dedicatur ecclesia,non debet indulgentia extendi vltra an-
a num:siue ab vno,siue à pluribus consecretur, vt ibidem[a]. ¶†Sed
4 nunquid electus confirmatus ante consecrationem eas poterit
concedere? Dominus meus in Summa eo.tit.§.quis possit.versi.
b sed nunquid.quòd sic.Meliùs tamen facit,si abstineat[b].¶†Item
5 si de pluribus episcopatibus concurrunt ad faciendum pontem,
vel ecclesiam, vel iuuandum in diœcesi Parisien.indulgentia epi
scopi Parisiensis eis non proderit, nisi proprii episcopi eis specia
liter hoc concesserint,vt extr.eo.quod autem.vel eorum metro
politanus,vt eo ti. nostro. Quidam tamen dicunt sufficere pro-
c priorum sacerdotum consensum, prout no.in præ.c.quòd aũt[c].
6 ¶†Et nota, quòd episcopus subscribens in remissionibus alio.
rum episcoporum,potest dicere, quòd omnibus, qui huic hos-
pitali benefecerint, concedit,vt participes sint omniũ bonorum
quæ fiunt in episcopatu suo: & hoc potest etiam inuitis episco-
pis ipsorum,qui eleemosynas fecerint hospitali,secundum Vin-
d cen.[d]¶†Si autem velit subscribere remissioni,dicet ita:XL.dies
7 absoluo,si placuerit episcopis eorum:& tunc non habent remis
sionem ab episcopo suo, sed ab extraneo, cui se subiiciunt cum
consensu sui prælati, extrà de foro comp. significasti. Tutius ta-
men videtur, quòd proprii episcopi consensus præcedat remis-
8 sionem alterius episcopi remittentis.¶†Quidam autem prælati
fomentum erroris sumentes ex præ.c.quod autem.ex præmissis
verbis Vincen.concedunt indulgentias pro refectionibus,eccle
siarum,vel pontium,vel huiusmodi in diœcesibus alienis,adiec-
ta clausula, Dum tamen diœcesis consensus accedat.Sed præ.de-
cre.hoc non probat:quia licet episcopus ex certa causa aliquam
in diœcesi sua indulgentiam statuens concedere possit,quòd in
dulgentia ipsa prosit, etiam illuc venientibus de diœcesibus alie
e nis,prout ibi dicitur[e].non tamen concedere potest,quòd indul
gentiæ ab aliis episcopis in eius diœcesi concessæ valeant. Et est
ratio: quoniam in primo casu illuc accedentes quodammodo
forum eius sortiuntur,argum.xvj.quæst.j.c.j.ext. de foro comp.
Romana.§.contrahentes.ij.quæst.j.si peccauerit.iij.quæstio.vj.c.
j.ff.de pœ.l.capitalium. §.famosos.nec per hoc statutus indulgẽ-
tiæ numerus exceditur. In secũdo verò casu alienam diœcesim
ingrediũtur tanquam aduenæ, vt ibi iudicent, iij.qu.vij.leges.in
qua quidem iudicare,sicut nec alienum parochianum ligare,vel
soluere nõ possunt, ext.de paroc. nullus.quia pars est ius ligandi
& soluendi,de pœ.dist.j.voluissent.vnde indulgentiæ ab eis con-
cessæ nullæ sunt,& ideo ratæ haberi non possunt, xvj. quæst. iii.
§.potest.extrà de election.auditis.extrà de iudic.at si respon.j.a-
lioquin posset aliquis episcopus indirectè centum annos indul-
f gentiæ concedere: quod tamen directè & solus[f] & simul etiam
cum pluribus facere prohibetur,extra eodem titulo,cùm ex eo.
quod esse non debet,argum.C.de vsur.eos.in fin.xiiij.quæst. iij.
plerique extrà de simon. in tantum. Posset enim per hæc pœni-
g tentialis satisfactio eneruari, vt in præ.c.cùm ex eo.[g]¶†Cũ aũt
9 dr.Remitto tibi vnum annũ de iniunctà pœnitẽtia,intelligitur,
quòd tanto minus punieris in purgatorio,quantum esset, si vno
anno egisses pœnitentiam in hac vita.nõ enim propter hanc in-
dulgentiam generalem minus teneris agere pœnitẽtiam in hac
10 vita ¶†Habent autem Papa,& alii prælati potestatem cõceden
di indulgentias ex illo speciali priuilegio beati Petri: Quodcun-
que ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis:& quodcun-
que solueris super terram,erit solutum & in cælis. xxiiij. quæst.i.
quodcunque.extrà de translat.c.j.Qui enim potest ligare,potest
& soluere,vt dictum est.& arg extrà de senten. excom.à nobis.
11 ¶†Sed nunquid.qui plus dat,vel laborat,plus habebit de indul
gentia? Respõdeo: Deus, qui omnia moderatur in numero,pon
dere & mensura infra metam à prælato positam de gratia dabit
plus vni,& alii minus,nec est multũ de hoc curandũ,secundum
h Papam[h], nisi quia credendum est, quòd dominus(cuius natura
pia & liberalis est)de suo semper adiiciet vltra iustitiam,de poe.di
stin j.quia diuinitatis Sic & sacerdos debet esse beneuolus & pa
ratus onus peccatoris secum portare,de pœn.dist.vj.c.j.versus fi-
12 nem.¶†Quid si eadem persona sæpius vadit eadem etiam die
ad locum, vbi est indulgentia, vel dat denarium, nunquid sæpius
consequitur remissionem xx.vel xl.dierum,qualis concessa fue-
i rit[i]? Respon.sic,quandiu durat tempus, vel dies remissionis præ-
fixa:quia remissio non est concessa solùm propter iter peregrina
tionis, vel propter denarium qui datur,sed propter denarium &
obligationem ecclesiæ,quæ se obligat constitui,vt oret pro dan
te.vnde cautus & discretus debet esse remissor,ne erret.quodcun
que enim ligauerit,vel soluerit,claue non errante,& iustitia me
diante,erit solutum,vel ligatum in cælis,xxiiij.q.j.quodcunque.
& q.ij.c.ij.extrà qui filii sint legitimi, per venerabilem. circa fin.
versis verò.Item quia in beneficiis est larga interpretatio facien
k da.extrà de verb.sig.tua[k].ext.de priuil.in his.extr.de donat.cùm

13 dilecti.¶†Quid si ipse remissor dat denarium,nũquid erit parti-
ceps remissionis? Vin.dicit,quòd non,C.ne quis in causa sua iud.
l.j.C.de solu.inquisitio.ff.loca.qui insulam. §. si. ad idem extr.de
l insti.c.fi.de bap.& eius effectu,debitum[l].& C.de solut.in quisitio.
14 ¶†Quid si Papa subiicit se alicui sacerdoti,nunquid potest ab il
lo ligari,vel solui? Respond.sic,ij.q.vij.nos si incompetenter.ij.q.
v.mandastis extrà eod.c.fin.Argum.contrà xxj.dist.inferior.& c.
m nunc autem.extrà de maior.& obedien. cùm inferior[m]. ¶†Sed
15 nunquid Papa,vel Episcopus potest sibiipsi remittere de pœni-
tentia per sacerdotem iniuncta? Resp.non sine licentia sacerdo-
16 tis,atq extrà eodem,c.fi.& in prædic.c. debitum. ¶†Item nota,
quòd de pœnitentia per episcopum iniuncta non potest sacer-
dos dimittere,sed econtrà sic, vt in præalleg.c.inferior.Arg.con
n trà,l.distin.accedens[n].& extr.de offic.ord.cùm ab ecclesiarum[o].
o In hoc titulo non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Vt ibidem.¶Et hanc limitationem debent etiam legati seruare,
vt suprà ti.ij.§.superest.ver.potest etiam indulgẽtiam.& ver.seq.
b Si abstineat.¶Vide.quod de hoc scripsi de exces.præla.acceden-
tibus.in gl.nunquid electus.
c In præd.c.quod autem.¶dic verius,vt ibi not. in gl.pe. quæ fuit
additio.
d Secundum Vinc.¶Qui ad literam hoc no.eodem ti.cùm ex eo.
in princip.& ad hoc dictum facit,quod scripsi eodem ti.quod au
tem.super glo.quid valeant in fi.ver.communicanda.
e Dicitur.¶Hoc nego:imò dicitur contrarium,cùm ibi dicatur,ꝙ
ad hoc,vt remissio non sui iudicis valeat, oportet, quòd suus iu-
dex specialiter id concedat. Deficeret etiam sequens ratio in in-
dulgentia concessa contribuenti ad fabricam,vel alimenta, in
qua non requireretur accessus.
f Solus.¶Istud Solus non capio:nec etiam, quod sequitur,Simul
cum pluribus:quia si bene computo,etiam si vigeret antiqua ob
seruantia, de qua statim dicam, etiam xxiij. episcopi non dabant
duos integros:quia xviij.quadragenæ non complent biennium:
deficient enim x. vel xj. dies: secundum quam computationem
viginti episcopi non darent decem: & sic nongenti non darent
centum,quò saltauit auctor.De his tamẽ perplexitatibus sumus
expediti per decr.si.eo.ti.lib.vi.quæ declarauit mentem iuris anti
qui:quæ tamen satis erat clara,si sequens obseruantia nõ turba-
set,& tamen in consti.Inn.e.ti.c.j.in fi.lib.vj.nõ fuerat repetitum.
g Cùm ex eo.¶Propter hoc,quæ vera sunt,cessauit,quòd olim in
oleuerat indulgentiis multa episcoporum appendi sigilla cum
subscriptionibus, quasi aucto numero episcoporum augeretur
num.xl.dierum: vnde præconizabatur haberi tot quadragenas,
quot episcopi subscripserant.
h Secundum Papam. ¶Vt post eum scripsi in decre. quod autem.
super gl.quid valeant.in prin.vt ibi scripsi.
i Concessa fuerit.¶Ista quæstio,& quæ sequũtur,fuerunt Vincen.
in decre.cùm ex eo.eo.tit. vt ibi scripsi super versi.xl.dies.
k Tua.¶Textus est eo.ti.olim.
l Debitum.¶Facit,quod not.de pœnit.dist.j.multiplex.
m Cùm inferior. ¶In eo, quòd se subiecit, factus est minor, vt ibi
scripsi super gl.j.
n Accedens.¶Hoc allegatur contra primum dictum:sed ibi illud,
si de licentia maioris imponentis, vt no.33.q.ij.latorẽ. in vlt.gl.
o Cùm ab ecclesiarum. ¶Hoc inducitur contra secundum dic-
tum:& solue,vt ibi in gl.vlt.

¶Baldus de Pœnitentiis.

Quodcunque ligauerit,&c.intelligitur claue non errante, & iu-
stitia mediante.G.

a ¶De Sententia excommunicationis.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a De casibus,quibus quis excommunicatus est ipso iure, auctor j.
remittit versicul.ex quibus,Hostiens.colligit xxx.in Summa hu-
ius tit.§.quis possit excommunicare. Casus iuris noui collegi in
decr.eos qui.e.ti.lib.vj.& casus iuris nouissimi collegi in cle.e.ti.
c.j.in gl.est sciendum.Quæstiones regularum sunt hæ: in regula
enim sunt quæst.de excõmunicato sub conditione,quia illa pen
dente factus est alterius fori.In regula,dolo facit.an teneat com-
promissum in arbitratorẽ excommunicatũ: in regula, delictum,
de illo, qui vno ictu percussit plures clericos excommunicatos,
vel vni dedit plures ictus:in regula,ratum quis. membro secun-
do,an episcopus excommunicationem latam in subditum per a-
lium episcopum possit ratam habere:in regula,scienti de exemp
to,qui ꝓmiserat nõ declinare forũ,excõmunicato p ordinarium
pp contumaciã Qõ dominicalis xliij.de fugiente, q violenter ab
stulit equum clerico.no.e.ti.si,clericos.li.6.& xcviii. De pcutiẽte
laicũ,quẽ credebat clericũ,no.e.ti.in audiẽtia in gl. Quæstionẽ de
testõ excõicati,vide e.ti.decernimus.li.vj.in & super vlt.gl. Quæ-

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiam in aliquem latam petens confirmari, vel aggrauari, qualiter formabit libellum.*
2 *Conquerens de prælati sui excommunicatione, dicens eam iniustam, qualiter formabit libellum.*
3 *Sententia excommunicationis iniusta, aut iniustè lata, an aliquo casu teneat.*
4 *Petens aliquem tanquam excommunicatũ vitari, qualiter formabit libellum.*
5 *Petens aliquem ex aliqua causa excommunicari, qualiter libellum concipiet.*
6 *Excommunicatio quibus ex causis ferri possit.*
7 *Beneficium ad absolutionis cautelam soli sedi apostolicæ reseruatum est.*
9 *Absolutio ad cautelam pluribus ex causis fit.*
9 *Sententia excommunicationis non debet per quemuis in collegium, vel vniuersitatem ferri.*
Vniuersitas non habet animam, quæ specialiter per excommunicationem ligari possit.
10 *Verberans clericum anathematizatum an excommunicationem incurrat.*
11 *Verberans aliquam, quæ suscepit aliquem habitum, in propria domo, an in canonem incidat.*
12 *Episcopo mandante cum excommunicato conuersari, an sit parendum.*
13 *Excommunicatus an post appellationem inuito episcopo possit diuinis interesse.*

Ententiam in aliquem latam si quis petit confirmari, & aggrauari, sic concipiet libellum:
1 Lib. †Coram, &c. propono contra P. quòd talis iudex ordinarius, vel delegatus ex tali causa, eum duxit excommunicationis vinculo innodãdum. quam quidem sententiam idem P. animo sustinuit, & adhuc sustinet indurato: quare peto per vos declarari & pronunciari sententiam ipsam iustè latam fuisse, & eum ad ipsius obseruationẽ teneri: peto ẽt per vos ipsam sententiã aggrauari. Vel ɔcipe, vt s. de præb. in illa forma, Lib. Coram, &c. propono contra episcopum, &c. vide suprà de rescrip. præsent. §. ratione formæ. versic. sequitur. ibi, item si petitur excommunicationis. de hoc suprà de sententia, §. vt autem. versic. quando etiam. ¶†Quòd si quis conqueritur de prælati
2 sui excommunicatione, dicens eam nullam, sic poterit coram superiore libellum formare:
Lib. Coram vobis, &c. propono contra venerabilem patrem talem episcopum meum, qui me post appellationem ad vos legitimè interpositam de facto excommunicationis vinculo innodauit: quare peto mihi per vos super hoc ex officio vestro prouideri, & dictam sententiam nullam per vos pronunciari, & me ad ipsius obseruantiam nõ teneri: vel, si qua esset, peto eam, tanquam iniustam, cassari, & eum mihi ad expensas & interesse condemnari, extrà de officio delegati, cùm contingat. & de sententia excommunic. sacrò. & c. per tuas. de rescript. ab excommunicato. Hunc tamen libellũ Innoc. IIII. non videtur approbare, vt not. in præ. c. cùm contingat. sed bonus est, vt ibidem probatur [a]. †Si
3 verò aliàs excommunicatio iniusta esset, tenet tamen: putà quia lata est contra formam concilii generalis, vel aliàs est iniusta, vel ex causa, vel ex animo, vel ordine, vt xj. q. iij. c. si. ergo petet ipsam reuocari, & se absolui, & illum ad expensas & ad interesse & aliàs canonicè puniri, vt in præ. concor. & extrà de appellat. reprehensibilis. & c. cùm speciali. ¶†Porrò qui petit aliquem, tanquam
4 excommunicatum, vitari, sic concipiet libellum:
Lib. Coram vobis, &c. propono contra P. quòd ipse fuit à tali die tali, ex cã tali, in loco tali excõmunicationis vinculo innodatus: vel quia in talem clericum die tali & loco manus iniecit temerè violentas: quare peto ipsum in ecclesia vitari, & vitandum fore ab omnibus, tanquam excommunicatum, per vos sententialiter declarari, ext. eodem, cùm desideres. §. ii. & c. si verè. xvij. q. 4. si quis suadente. xj. q. iij. curæ. & c. exommunicatos. & c. cùm excommunicatis. extrà de cleri. excommunicat. illud. Et pone hîc,
5 vt suprà de posi. §. v. in prin. ¶†Quòd si petatur aliquis ex aliqua causa excommunicari, sic concipitur libellus:
Lib. Coram vobis, &c. propono contra P. clericum, vel laicum, quòd ipse publicè tenet meretricem, vel vsuras exercet, vel monasteria sanctimonialium sine iusta & licita cã frequentat, vel rapinas exercet, vel cũ sanctimoniali mœchatus est, & sæpe monitus [b] ab huiusmodi desistere contemnit: & sic de aliis: Quare peto eum, donec à prædictis abstineat, excõmunicationis per vos mucrone feriri, extrà eodem, si concubinæ. extrà de coha. cleric. & mulier. c. ij. extrà de vsuris, præterea. xiiij. quæstio. iiij. ministri. extrà, de vita & honestat. clericor. monasteria. xxvij. quæstio. j.
6 si quis episcopus. exr. de rap. c. j. de foro compe. postulasti. ¶†Ex quibus excommunicari valeat quis, & in quibus sit ipso iure excommunicatus, in nostro aureo Repertorio sub ti. de senten. ex com. poteris reperire. Item in quibus casibus subditus suffraganei possit excõmunicari, vel absolui, vel iudicari à metropolitano, vel etiam ipse suffraganeus, vide plenè in constit. Alexandri IIII. eod. titu. cæterùm [c]. ¶†Item absolutionis beneficium ad
7 cautelam soli sedi apostolicæ reseruamus, vt in constit. Innoc. IIII. extrauaganti, eodem titulo, absolutionis. Hæc sunt verba illius constitutionis: quę tamen incerta est, nec authentica, [d] imò contrarium eius, quod ibi dicitur, probatur & notatur eodem ti. solet. & in præalleg. consti. cæterùm. §. potest quoque. & vide su
8 prà de sentent. §. vt autem. versi. quid si scribatur. ¶†Fit autem absolutio ad cautelam pluribus ex causis. quod dic, secundum Papam, prout no. extrà de excep. apostolicæ [e]. Item sententia inter dicti lata in ciuitates, vel alia loca. non debet ad cautelam relaxari, vt dicam in constitut. Gregorii X. eodem ti. præsenti. Item quæ dicatur modica, aut leuis iniuria, vbi agitur de absolutione excommunicatorum, plenè traditur in constit. Innoc. IIII. extrauaganti, e. ti. perlectis [f]. ¶†Item no. quòd nec ordinarius, nec de-
9 legatus, nec quiuis alius iudex debet proferre sentẽtiam excommunicationis in collegium, vel vniuersitatem, vt extrà eo. ti. Romana. §. fin. Et est ratio; quia vniuersitas non habet animam, quæ specialiter per excommunicationem ligatur, vt xj. q. iij. omnis Christianus. & c. seq. & c. nemo. vnde nec delinquit, nec punitur, vt suprà de accusat. ver. si. vnde lata non tenet. prout no. in præalleg. c. Romana [g]. Alia verò ratio ibi redditur §. fi. ¶†Sed quæri-
10 tur, vtrùm verberans clericũ anathematizatum incurrat excommunicationem? Et videtur, quòd non; cùm ille sit extra ecclesiam, & priuatus omnium fidelium communione, & omni commodo & honore, xj. q. iij. cum excommunicato. nam etiam ex sola monitione contempta perdit clericus transgressor priuilegium, extrà de senten. excom. in audientia. Sed dic [h], quòd clericus excommunicatus non perdit priuilegium, quandiu remanet de foro ecclesiæ, nec debet conueniri corã laico, lxxxj. dist. dictum. nisi fortè esset depositus & incorrigibilis, vt ibi, & in præ. c. in au
11 dientia. †Quid si verbero illam, quæ suscepit aliquem habitum in propria domo, non tamen professionem fecit? Resp. nõ incido in canonem: quia non iudicatur monialis, vel professa, cùm locum non mutauerit, nec professionem fecerit, nec propriis renunciauerit, quæ ad esse monachi, vel monialis exiguntur. Arg. tamen contrà: quia tales contrahere non possunt, xxvij. q. j. mulieres. & c. de viduis [i]. Item conuersi hoc priuilegio gaudent, ext. eodem, non dubium [k]. & c. parochianos. ¶†Quid si episcopus
12 mandet mihi, vt cõmunicẽ alicui, q̃ est excõmunicat? vt ext. eodẽ, cũ desideres. in prin. Resp. si ɔcipit, vt cõmunicẽ P. & adiungit Excõmunicato, errorẽ in sentẽtia exprimit: vnd ñ obediã, ext. c. per tuas.

ADDITIONES.

Q̃stionem Ioan. de Deo de clerico fundatore ecclesiæ, quem excommunicauit episcopus, si illam religioso loco sine consensu conferret, quam episcopo mortuo contulit illis, scripsi, ne se. vacan. c. vno, lib. vj. in vlt. gl. Aliam eiusdem de mandãte capi vnum nominatim de tribus clericis, quo fugiẽte capti fuerunt alii duo, scripsi eo. tit, cùm quis. lib, vj. in prin.

a Probatur. ¶Et ibi scripsi post Hostien. in gl, quia meliùs.

b Monitus. ¶& si diceret, & per vos monitus, procedet libellus: aliàs, vbi dicit, peto eum, adde, vestra monitione præmissa, si non destiterit: vel, si non emendauerit. hoc dico, ne putes ad id sufficere monitionem factam per priuatum, de qua etiam iudici constet. sufficiat decre. constitutionem, §. j. eo. ti. lib. vj. ego etiam verba sequentia, donec à prædictis abstineat, nõ ponerem in libello.

c Cæterùm. ¶Intendit de decr. venerabilibus. eo. ti. lib. vj. quę post exordium decisum incipit, cæterùm. fuit tamen Inno. IIII. non Alexandri.

d Authentica. ¶Nec pro decre. habenda, cùm non sit in sexto.

e Apostolicæ. ¶De qua plenè per modum summæ scripsi e. tit. solet. post gl.

f Perlectis. ¶Communiùs habebatur hîc Alexan. quarti: eam tamen hodie non habemus, & omnino vide, quod scripsi e. ti. peruenit. super gl.

g In præ. c. Romana. ¶in gl. antepe. & super ea dixi, qui tenent contrarium. Ratio verò, quæ sequitur, est, ne ligentur innoxii.

h Sed dic. ¶Hoc tenui in quæstione Gualterii, quam vide super regula, delictum. de reg. iur. lib. vj. in secundo membro. videas etiam eo. ti, c. contingit. j, super gl. ij.

i Et c. de viduis. ¶Et de hoc ibi not. in gl. ij. & dixi, qui cler. vel monac. insinuante. super iij. gl. Ad illa capitula respondetur, quòd si contrahant, tenet matrimonium, nisi professionem fecerint, saltem tacitam, de voto, c. vno, lib. vj. quo casu certum est, quòd immunitate personæ gauderent.

k Non dubium. ¶Vbi de hoc in j. glo. & vide, quod super ea satis dixi in princip. & ibi j. respon. ad literam scripsi hoc dictum post Vincen.

per tuas.xj.q.iij.væ,qui dicitis.Si verò non addit Excommunicato,ego autem scio illum excommunicatum, non obediam:imò
a illum vitabo extrà eod.cùm non ab homine [a].Sed si me propter hoc excommunicet,tenet sententia, nisi appellatio præcedat,ii.
13 q.vj.c.ei,qui.§.diffinitiua.xj.q.iij.c.j. ¶†Quid si excommunicatus post appellationem legitimam vult interesse diuinis: episcopus verò reputans illam illegitimam,hoc non patitur:& sic diuinum perturbatur officium?dic,quòd excommunicatio in illum per episcopum propter hoc lata tenet, quia in cæteris est vitandus,præterquam in appellationis articulo,extrà eo.per tuas.Ar.
b contrà,eod.tit.solet.Item contrà,extrà de appel.dilecto [b].sed ibi de appellatione constabat.Quæ autem hic desunt,vide s. de sen
c ten.§.vt autem.vers.iuxta.& seq.[c]In sequenti titulo non est libellus necessarius.

ADDITIONES.

a Cùm nō ab homine.¶Quædam exempla,in quibus forum conscientiæ à foro iudiciali discordat,scripsi de vsuris,quanquam,li.6.super gl.dicebat.

b Dilecto.¶Vide,quod ibi no.in fi.vlt.gl. & quod dixi post Innoc.e.ti.ad præsentiam.

c Et seq.¶Alleg.versi.iuxta præmissum.qui est vij.membrum.§.vt autem.hoc dico propter §.iuxta propositionis.qui est viij.membrum tit.principalis,&,vt dixi in d.ver.iuxta præmissum. in prin. ibi:& hoc modicum, sc.tres regulas posuit auctor de interdicto: & quia circa illud prolatum in loco multa occurrunt dubia, de illa tractare non proposui,motus, quòd illæ per constitutionem aliquam declarentur,facilè potuerunt hîc decidi.

ADDITIONES NOVAE.

§o Not.cautelam,q̄ si quis est excommunicatus,& ab excommunicatione absolui nō potest, faciat literas impetrari super aliquo negotio contra alium aduersarium suum ad amicos iudices , & sic poterit ab eis absolui. probatur per c.prudentiam. §.sexta. de offic.deleg.

Not. quòd si constitutio episcopi excommunicat facientes furtum, quod facere potest : quia pœnas spirituales adiicere potest pœnis temporalibus,vt c.2.de consti.lib.6.quòd talis pœna non habet locum in casu fictionis : quia pœna excommunicationis, vel censuræ,quæ ipso facto imponitur non habet locum in delictis imperfectis, Io.And.in c.perpetuò.de elect.lib.vj.in nouella. Bal.in l.si quis seruo.de furt.

Not.quòd excommunicatus æquiparatur deportato,gl.Instit. de cap.dim.§.minor.

Not.quòd excommunicatus episcopus, non potest alium aliquem excommunicatum absoluere,Dy.allegat l.cum fine nomine.de manum.

Not. quòd sententia lata ab excommunicato valet, nisi sit publicè excommunicatus,Inn.in c.exceptionem.de except.& not. in l.j.de iud.

An excommunicato pluribus excōicationibus requirantur plures absolutiones,Bart.in l. de pupillo.§. si in pluribus. de op. no.nunc.Cy.in l.si liberta.de nup.& l.quod dicitur.de verb.obli.

An, si aliquis confitetur se fore absolutum ab excommunicatione , ex hoc possit probari se fore excommunicatum, Iaco. de Aret.in l.j.de op.no.nunciat.

Procurator excommunicatus potest cōsequi appellationem, quia ad hoc tenetur domino,Inn.in c.significasti.de except.

Not.quòd,qui petit se absolui ab excommunicatione videtur fateri se habere conscientiam læsam:non tamen se excommunicatum,Inn. in c.venerabilem. de elect. quia petitio absolutionis est potiùs defensio,quàm actio,&ille qui excipiendo ponit,non dicitur confiteri,secundum Hostien.ibidem.

Not. quòd licet quis non possit appellare à sententia excommunicationis post x.dies, tamē potest quandocunque querelare,c.ad reprimendam.de offic.ord.

A sententia excommunicationis lata à iure absoluit quilibet ordinarius:sed si ab homine ipse qui tulit,vel superior in eadem iurisdictione,Inno.in d.c.prudentiam.

Not.quòd sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem,ita nec sententia absolutionis ab excommunicatione,Inn.in c.abbate.de rescr.

An verberans clericum incedētem in habitu laicali sit excommunicatus,Bar.in l.apud Labeonem.§.si quis virginem.de iniur.

An absolutio ab excommunicatione possit peti per procuratorem,Doct.in auth.interdicimus.de episc.& cler.Bal.ibi hoc examinat, & dicit quòd sic, sed executio absolutionis requirit præsentiam domini,c.venerabilem.de elect.nam absolutio non potest fieri nisi per manuum impositionem.Bal.

Absolutio ad cautelam,ad quam cautelam fiat,Inn.in c.apostolico.de except.

An exceptio excommunicationis possit opponi in foro seculari Guil.de Cu.in l.placet.de sacr.sanct.eccl.Bal.in l.quotiens.C. de iud.

An exceptio excommunicationis sit personalis, Dy. quòd sic, in regula,si quis in ius.de reg.iur.

Not. quòd excōmunicatio absoluit quem à termino , sed non à debito,Bal.in l.j.de his quæ pœnæ nom.

Si iudex excommunicat aliquem , nisi soluerit infrà mensem, de hoc per Doct.in l.si eum.§.qui iniuriarum.si quis caut.& l.obligationum ferè.§.condictio.de act.& oblig.per glo.& Bart.

De eo qui promisit soluere ad terminum sub pœna excommunicationis,vide Ang.in l.si vnus.§.sed cum pactum.de pact.

¶ Baldus de Sententia excommunicationis.

Collegium non potest excommunicari.Item percutiens pinzocolam non est excommunicatus.Item an sententia excommunicationis sit interlocutoria,vel diffinitiua,s.de senten.§.sententia excommunicationis. Et quare in ea extinguantur candelæ, ibidem in §.quæritur.& de materia ibi in §.seq.

CONCLVSIO OPERIS.

IAn nunc præscripta censentes sufficere, dignum ducimus dicēdorum stylum deinceps perstringere: amplioris siquidem commodi æstimantes pauca nosse, eaq; in prōptu tenere,quàm multa discere,nec ea in vsu habere.rerum nanque dissoluta immensitas in vitio est. Verùm licet nostræ modulus imperfectiōis nil eructare dignè queat perfectionis,quantum tamen superna indulsit gratia,opera sedula vacauimus huic rei:& cùm rei cuiusque seipsum prodat effectus,nempe tanquam superuacuum non adiicimus laudis verbum,id solum iuris prudentiæ sectatoribus relicturi cōsulto quidem suggerentes fideli,vberioris fore compendii,hoc compresso manipulo metere , quàm quæ sparsim inops seuit antiquitas,
a legere rara messe. Turbat siquidem acumen ingenii legentium[a] prolixa multitudo librorum. Nam cùm inopiam copia ingerat, dum nunc huc, nunc illuc voluitur,mens studentis à se distrahitur, sensusq; breuior ad singula reperitur : sicque fit,vt pauca ex amplissimis hauriens plerunque maneat velut Tantalus sitiens & egēs.Enimuerò nusquam est,qui vbique est. Viatoris quoque mendicitas caupones multos,sed raros experitur amicos. Rursus vox salutatiōis in foro plures vocat, paucos pulsat.Cuius etiam auctoritas in plures diffunditur,nullā parat,à singulis læuigatur. Lector ergo,si quātum habes,nequeas legere,tibi satis est,quantum legas,habere. In disciplinis etenim plura delectant, pauca iu
b uant:cur doctrinis variis non abducaris:nec contra Apostolum[b]
c omni doctrinę vento circumferaris[c].Hoc igitur tam lautum ferculum tibi nempe fideli studio propinatum prius quæso gustes, quàm horreas:priùs probes, quàm arguas:& si delectet,vtere inhærendo.Crebro nanque vsu atque assiduo exagitata veritas luce splendescit venustius clairori,nihilque adeò ad commodum est,quod conferat in transcursu : nec fomento accedit corporis confestim cibus egestus: quinimo animum diligentia virtutum mater acuit : eruditionis verò nouerca remissio frangit. Pensans insuper non ministri meritum,sed ministerii effectum,fauorem, profectò non quærentis humanum , sed solum brauium sempiternum:ad quos nos perducat,q̄ sine fine viuit & regnat. Amen.

ADDITIONES.

a Legentium.¶Sumptum xxxvij.dist.turbat.Seneca dicit,distrahit multitudo librorum. & hoc secunda epistola ad Lucillum, quæ ferè tota multùm congruit huic fini.

b Apostolum.¶ad Ephes.iiij.cap.circa medium.

c Circumferaris.¶Ad quæstionem,an expediat multos libros habere,complura ex epistola illa faciunt:quæ,quia breuis est,& facilè videri possunt,omitto LAVS Deo,qui sine fine viuit & regnat in secula seculorum.Amen.

FINIS.

REPERTORIVM AVREVM D. Guilielmi Durandi,

OMNES TAM TEXTVVM, quam glossarum iuris canonici materias complectens, necnon & quod notatu dignum in apparatu Innoc. IIII. Pont. Max. continetur.

EPISTOLARIS PROLOGVS Guilielmi Durandi Speculatoris in Rerpertorium aureum: incipit feliciter.

Euerendo in Christo patri suo domino Mattheo sanctæ Mariæ in porticu diacono cardinali. Guilielmus Durandi domini papæ subdiaconus & capellanus vtriusque hominis sospitatem.

¶ Protoplasti rubigine humana contaminata conditio sic cellulæ memorialis eclipsatur officio: vt perdat quod non sæpe prospicit vel iugiter meditatur: quinimo velut de pertruso sacculo aliunde excidit quod aliunde immittitur. Sic profecto quod aure vna ingeritur altera protinus egeritur: vt accedat quod legitur. de pœ. di. iiij. de pertruso. & de consecra. di. v. ne tales. ver. vnde & morbus. & velut vanæ speculator imaginis secedens à speculo consideratæ iam effigiei non meminit. Sic profecto quod oculata lectio tribuit momentanei actus interpositio inrerripit: & excludit vt accedat. de pœ. di. ij. si enim inquit circa mediū. ver. estote. & probatur de pœ. di. iij. Iudas in fin. iuxta illud quantum disco tantum dedisco. Mens lem go humana fluxum patitur: cur immunda veridice iudicatur: vt xliiij. dist. sit rector. prope finem. quinimo nonnunquam etiam sui non meminit cum principem qui ius est: quia est lex animata i. in terris. in aut. de consuli. prope finem consti. quique in pectoris scrinio iura gestat. vt. C. de testa. omnium. & extra. de ap. sæpe. circa princi. sæpe iuris legisque fallat obliuio atque facti: vt xxiij. di. præterea. xxx. q. j. nostrates. extr. vt lite pen. c. j. & de offi. deleg. Ex parte. j. & probatur. xxx. q. iiij. quòd autem. Et quippe non hominis sed numinis proprium esse cõuincitur tenere cuncta memoriter inconcusse. vt. C. de veteri iure enu. l. tanta. §. si quid autem in tanta. ff. de proba. l. si arbiter. ff. de acquiren. posses. l. peregrè. circa prin. ¶ Proinde reuerberato considerationis oculo animaduertens ego sedulò quòd quilibet de talento sibi credito rationem sit in extremo examine redditurus. vt. ij. q. j. pontifices: quia crimen est siluisse quod congruit. vt. xliij. dist. dispensatio. & c. sit rector. vj. q. iij. Nolite. ij. quãquã materiarum iuris varia perplexaque diuersitas omnem mentis humanæ superat aciem: ac memoriam hebetat & obfuscat quódque studiosi. j. & s. volẽtes & pauca ex multis. breuia ex amplissimis haurientes plerunque quasi remaneant sitientes: vt in procemio. ff. §. in tertio. Idcirco Christo Iesu suum presidium annuẽte. vt C. de Iustinian. C. confir. §. multis insuper. qui res desperatas ad esse perducit optatū: vt C. de veteri iure enu. l. j. §. primum nobis ad vestræ honorem reuerentiæ: vt xcvj. distin. quædam capitula: hoc tam exigui voluminis compẽdium rebusque vtique communibus profuturum. vt C. de Iusti. C. confir. ver. iuris etiam: & extra in procemio. §. sanè. ibi ad communem vtilitatem &c. & C. de nouo. C. fac. in prin. ibi communibus &c. duxi ad sparsas & quasi exulantes in vnum colligendas & recipiendas materias compilandum: vt C. de nouo. C. compo. in prima consti. §. quibus ibi breui sermone & ibi colligendas &c. & in prædicto. §. sanè. ibi in diuersa dispersas & quasi in vnum stagnum liquidum & inlime fontes turbidos cõminando: vt in proce. ff. §. discipuli. quod quidem à lege accommodato vocabulo duxi breuiarij nomine nuncupandum. vt ff. de admi. tu. l. tutor. qui breuiarium siue repertorium. & fa. C. de Iust. C. õfir. in fi. j. col. ibi felici vocabulo, &c. ¶ Huius ergo libelli corpore quasi omnes glosæ decretorum cuiusquam ponderis omnesque glosæ decretalium extra suos vagantes ad proprios titulos reducuntur cuiusque etiam tituli fere tota glosarum vtilitas recensetur. Ad hec ex glosis domini Pape Inno. iiij. vbi omnis eliminata & practicatoria iuris successit veritas quæ vtiliora prout causarum iterumque magis docet experientia visa sunt tam in suis contenta titulis quam etiam in aliis transposita memorantur. ¶ Quicquid ergo in prato iuris spinoso tanquam lator diffuso sparsim seritur hac breui membrana compresso manipulo metitur fructuose: vt accedat. C. de veteri iure enu. l. j. §. nulla. ibi in tali prato spinosum: de sum. tri. liquet. ibi colligunt manibus fructuosa. & xxxvij. di. §. hinc etiam ibi quicquid alibi q̃ritur &c. Cuius momentanea inspectio tribuit q̃d annorū laboriosa multiplicitas non inuenit: vt Insti. in proce. §. cumque ibi & quod in priori tempore &c. arg. j. de pœ. dist. ij. §. hæc quæ de charitate. & xii. q. ij. gloria epi. in fi. aliàs in c. Socrates & extra de in integ. rest. cum ex literis. ¶ Lectioni autem huius opusculi vacaturum nosse oportet ꝙ vbi in fine versus hæc adiectio s̄m papam ponitur in inductis ibi cõcor. vel ipe solus vel plenius aliis materiā ipam notat: porro vbi añ finẽ inseritur etiam si in versu nomen ipsum nequaquam commemoratur: nõ ob hoc excluditur quin & ipe in præcedentibus concor. idem notet licet tunc de sequentibus quod proposui sic sit tenendum. ¶ Sciendum quoque est ꝙ aliquas rub. propter coniunctam materiam simul iunxi quasdã vere penitus ꝑtermisi: vel q̃a sub aliis cõprehensas, vel tanq̃ totam suam sarcinã secũ ferẽtes quandoque ẽt mẽbra aliqua ipsius annexi ꝓut fore vtile ẽstimaui. aliquas quoq; nouas apposui, in q̃bus irregularitatis casus sparsim in iure positos. Casus ẽt in q̃bus q̃s iure deponit̃, & in q̃b. infamia ꝯhitur. In q̃bus quoq; excommunicatio vł suspẽsio ipo iure infligitur vł infligi ꝯcedit̃. Rub. ẽt de dispẽsationibus: Canones quoq; pœnitẽtiales cũ sacerdotali memoriali: necnon & r̃las magistrales & brocardicas, ñ tã breuiter q̃ vtiliter recollegi. ¶ Cæterũ & si hoc op⁹ glosas ñ textũ supponat nisi in rubri. extraordinariis. & j. de cõse. ec. vł al. & de baptismo. & de celebra. mis. in q̃b⁹ tota mẽs tã text⁹ q̃ glosarũ ponitur tã ad rudiũ minorũq; plenã instructionẽ in fine cuiuslibet inserui: vbi de materia ipa tractat specialiter Gratian⁹ à paternitate vestra sup operis impfectiõe veniã suppliciter postulando. ¶ Ea aũt quæ ad factũ seu causarũ exercitiũ ptinẽt ĩ Speculo iudiciali plenissimè explicauit: & q̃ ẽt hic de iure desunt ibi per suos titu. poterunt reperiri. ¶ Et quia ordo nostri breuiarii à fide sumpsit exordium. de ea igitur primo præmittamus.

INCIPIT LIBER PRIMVS.

¶ De summa trinitate, & fide catholica. Rubrica.

Vid sit fides quot modis dicatur quot sint articuli fidei quot eius species quod p̄miũ credentiũ quę pœna non credentiũ: & quot sint symboli. extra. e. in prima gl. xxij. q. j. mouet. ¶ Coram quo causa fidei sit agenda: & an tunc Imperator vocabit̃, lxxxix. dist. nullo xxiiij. q. i. quo circa. xcvj. distin. vbi nã. ¶ Qui teneat̃ scire articulos fidei explicitè: & q implicitè: & q d hoc sit. Et an sit peccatũ non rectè in his opinari. no. extra. e. in prima gl. & debere ti. cũ xp̄s: & scd̄m Papam co. ti. c. j. & de consti. ne innitaris. ¶ An de fide possit q̃s dubitare debere. e. ti. c. j. & ext. e. ti. c. j. ¶ An xp̄s sit ver⁹ hõ ex humana carne in p̄. c. cũ xp̄s. & ext. e. ti. c. j. ¶ An q̃stio fide possit per legem tractari. j. in rubri. de offi. leg. ver. an legatus possit de crimine. Quare diabolus dicitur princeps mundi: & an aliqua eum lateant. xxxij. q. ij. pudor. ¶ Quando quis ad fidem cõpellat̃. de baptis. maiores. §. Item q̃rit̃. xlv. di. c. j. ext. de iudæis. sicut iudæi. de hæreticis. ad abolẽdã. de aposta. c. pe. ¶ An papa possit facere nouos articulos. Vel teneat̃ regrere ꝑlatos. ext. de hære. cũ xp̄s. xix. dist. s̄m. ¶ An vna volũtas tm̃ vel duæ sint in xp̄o. xvj. di. habeo. ¶ An diabol⁹ natura creat⁹ sit bon⁹. ext. e. firmiter. xxiij. di. q eps. ¶ Quibus ex causis q̃s excuset̃ nõ seruãdo p̄cepta legis. xxxv. dist. ab exordio. ¶ An p̄ p̄ctm̄ debeat q̃s allici ad fidẽ. xxiij. q. iiij. debet homo. ¶ An

mo. ¶ An omnia fuerint simul creata vel diuersis diebus 35. dist. sexto. ¶ An illi sint excusati ad quos apostolorũ prædicatio non peruenit. 36. dist. non omnis. alias in §. vl. ¶ Cum quibus & vbi & an publicè sit de fide disputandum vel non. 24 q. 3. cum quibus. xcvj. dist. nos ad fidem. 43. dist. in mandatis. & secundum Papam Inn. eod. tit. c. j. ¶ Quò vadat anima cum egreditur à corpore. 13. qu. 2. tempus. ¶ Item quando infundatur anima in concepto. & an omnes animæ fuerint in principio mundi creatæ: vt dicunt hæretici: & de quo creantur. 33. q. 2. quod non est. ¶ De decem præceptis decalogi. & de prima & secunda tabula. 32. q. 7. adulterij. ¶ Qualiter & à quib. personis procedat spũssanctus. Et vñ Græci inducti sunt ad male credendum. de consecrat. dist. v. c. penult. & vltimo. ¶ An in trinitate sit inuenire prius vel posterius. an essentialiter intelligant quæ in trinitate personas distinguunt. de consecra. distin. v. ca. vltimo. ¶ De fide trinitatis & vnitatis seruanda: & quæ sit fides nostra. de consecra. distin. 3. cap. vlti. eo. tit. firmiter. & capit. seq. 33. dist. qui episcopus. ¶ An naturæ necessitate, vel merito peccati, Adam moriturus esset. de consecra. distin. 4. placuit. ¶ An sine gratia diuina mandata impleri possint. de consecrat. dist. 4. c. vl. ¶ An sententia romanæ ecclesiæ sit præferenda sententiæ totius mundi in his quæ spectant ad fidem. 24. quæst. j. quodcunque. Quæ hîc desunt, vide in nostro speculo iudiciali. eo. ti. ¶ De hac materia tractatur, de conse. di. 2. c. vl. de conse. di. v. c. penul. & vlt. 23. q. 6. per totum. 23. dist. episcopus.

¶ De constitutionibus, conciliis, & omni iure. Rubrica.

AN possit quis allegare ignorantiam, ex quo constitutio, vel sententia publicè est promulgata. de post. c. j. ¶ Qui teneantur venire ad synodum, vel concilium prouinciale. de accus. sicut. de præben. graue. secundũ Papam Innoc. ¶ Qualiter sit obediendum concilio reuerentiæ vel perfectionis, vel præcepto. de ætat. & qualit. ad aures. 6. dist. §. i. ¶ An publica lex præiudicet priuatæ. extra, de regula. licet. xix. q. 2. duæ. ¶ An iura debeant adaptari ad ea quæ frequentius contingunt, vel quæ raro. de despon. impu. literas. j. xix. dist. in canonicis. ¶ An admittantur scripta quorum auctores reprobantur. de hære. fraternitati. de summa trin. damnamus. in fine. ¶ An iuris ignorantia vel facti, vel alia qualiter excuset: & quando & in quibus, vel non: & quot modis dicatur ignorantia. j. q. 3. §. Itẽ peccato. ver. turbatur de consue. c. vlti. de cle. ex. mi. apostolicæ sedis. de ord. ab epi. qui re. epi. c. j. 38. dist. in summa. xv. q. j. §. j. de rescri. ab excommunicato. de crim. fal. ad falsariorum. ¶ An abbates vel religiosi habentes populum vel non: teneantur venire ad synodum. j. in rub. de sta. mo. vers. qui abbates. ¶ An leges debeant ab omnibus seruari: & qui possint eas transgredi. de priuil. super specula. & j. in rubri. de iudi. ver. an licet iudicibus. ¶ Quæ dicta seu statuta sanctorum patrum sint necessariò seruanda, vel non. e. tit. ne innitaris. secundum papam. Quando statutum vnius, vel vnũ ius, alteri præiudicet. Et quid iuris sit si constitutiones sint variæ vel diuersæ. eod. tit. qui in ecclesiarum secundum papam. & xix. di. in canonicis. l. dis. domino. ¶ De interpretatione statuti. Et an in eo auctoritas papæ excepta intelligatur. de rescr. causam, quæ. & c. constitutus. & j. in rub. de rescr. ver. ad quem pertineat. ¶ An commune possit aliquid statuere in præiudicium singulorum. de iureiur. venientes. secundum Papam Inn. ¶ An ius factum super personatibus & mistis ecclesiæ extendatur ad episcopos, vel episcopatus, de concess. præb. dilectus. secundum Papam Inn. Quis possit condere legem. 7. dist. lex est. ¶ An valeat, vel non, quod contra leges fit. x. dist. vides. & extra, de testi. in nomine. ¶ De canonibus apostolorum & scriptis aliorum. xvj. distin. per totum. ¶ An papa solus possit destruere vel interpretari statuta conciliorum. xv. dist. sicut. 17. di. nec licuit. ¶ An cesset cõstitutio cessante causa, ex qua facta fuit. i. q. 7. quod pro remedio. de iureiur. & si Christus. 32. q 7. tantum. ¶ An Iudæi regantur constitutionibus vel legibus. 8. di. c. vl. de vsur. post miserabilem. ¶ Ad quæ exemplaria sit recurrendum. Et quibus doctoribus sit magis credendum. ix. di. veterum: & j. in rub. de magistris. an credatur. ¶ De iure naturali gẽtium & ciuili, & prætorio. j. & 2. & 3. distin. & j. ver. quot modis. ¶ Intra quod tempus teneatur quis scire consti. eo. ti. c. 2. & ne cle. vel mo. se. ne. im. c. vl. ¶ An ecclesia regat legibus, & an sint in causis spiritualibus vel matrimonialibus allegandæ. x. di. c. j. & c. quoniam. 96. dis. cum ad verum. de no. oper. nun. c. j. ¶ An legibus semper derogetur per canones. x. di. constitutiões. de noui operis nunciatione. c. j. ¶ An archiepiscopus sine auctoritate sui primatis possit facere cõcilium, vel synodum, vel econuersò, vel episcop⁹ sine auctoritate sui archiepiscopi. Et quid iuris sit de conciliis. Quot sint genera conciliorum. Et quid in eis agi potest. 17. di. §. j. & 3. di. §. porro. i. q. 7. conuenientibus. 18. dis. de conciliis. secundum papam Inn. de præb. grauè. ¶ Quid sit pro priè constitutio. An Papa in temporalibus & Imperator in spiritualibus possit facere constitutiones. x. di. lege. & c. di. quoniam. extra. e. ecclesia, 96. di. bene quidem. ¶ An Papa possit facere cõsti. inuito concilio. 4. di. in istis. 93. dist. legimus. ¶ De auctoritate decretalium. xix. dist. in summa. & c. j. de fide instru. pastoralis. An archiepiscopus possit facere in prouincia sua generalem constitutionem. 17. di. per totum. xij. di. de his. extra. de inst. c. ex frequẽtibus & 3. di. §. porro. & 18. di. §. i. ¶ Quæ sunt moralia, quæ mistica, quæ sacramentalia, quæ cerimonalia præcepta. 6. di. §. his itaque. ¶ An episcopus possit facere constit. & super quibus, de ma. & obe. si quis contra. & de of. lega. c. vl. & 18. di. §. j. & secundum Papam Inn. de loca. vestra. de hæretic. ab abolendam. & de testib. requisisti. ¶ An episcopus possit aliquid statuere contra ius cõmune de consue. cum dilectus. & 17. dist. per totum. ¶ Quare leges inuentæ sunt, & quæ considerantur in eis constituendis: & qualiter abrogantur. 4. di. per totum. ¶ An vna constitutio debeat facere mentionem de alia, ad hoc vt corrigat. 18. dis. quoniam quidem. & de præsc. c. vl. ¶ An rubricæ sint authenticæ, de pœ. di. j. §. hæc autem. ¶ Quotiens in anno, & quo tempore debeat fieri prouinciale concilium. 18. dist. per totum. extra. de accus. sicut olim. ¶ Ad quid prodest scire, vel allegare leges abrogatas. 7. dis. c. 2. de iudic. nouit. ¶ Quid debeat fieri in conciliis. j. de accu. qualiter & quando. 2. & c. seq. de præb. graue. de sta. mon. in singulis. & ca. ea quæ. ¶ An possimus vti iure aliquo, cuius non habemus auctorem. 46. dist. §. hinc etiam. ¶ Quando laici debeant interesse conciliis. de his quæ fiunt à præ. c. fi. ¶ An episcopi possint contradicere, cum papa statuit canones. Et cuius sententiæ poti⁹ stetur, 4. di. in istis. Quot modis fiat fraus legi. siue consti. 14. q. 3. plerique & extra, de priuile. quanto. ¶ An legatus generalis possit facere constitutionem, vel concilium, vel facta interpretari. 3. di. §. porro. & 17. di. §. j. & c. 2. & de ver. sig. ex parte. 3. xj. q. i. §. ex his. & j. in ru. de of. lega. ver. an legatur. & se. & ver. an possit. ¶ In quibus ius naturale differt ab aliis iuribus, v. di. in summa. ¶ An ciuitas, siue ecclesia, siue capitulum, vel popul⁹, vel oppidum possint facere constitutionem sine suis rectoribus. j. di. ius ciuile. & extra de ma. & obe. c. ij. e. ti. cum omnis. de his quæ fi. à ma. part. cap. c. i. ¶ Quando possit quis contra factum suum, vel contra constitutionem venire. xij. q. i. certè. extra, de elec. nosti. & de cleri. coniug. diuersis. & de consti. cum M. & j. in tu. de elec. an qui. ¶ An constitutio simpliciter facta ĩtelligatur perpetua: & an simpliciter ab aliquo actu exclusus intelligatur perpetuò exclusus, e. tit. ex literis. & j. in ru. de cle. ex. mi. versi. cum quis. ¶ Qualiter constitutiones variis modis appellantur. Et de differentiis nominum earum. 3. di. in summa. 30. q. ij. si quis. ¶ Quod sit officium constitutionis 3. di. omnis. ¶ An quis ligetur antequam constitutio ad eum perueniat, 82. di. proposuisti. ¶ Quid iuris si decret. de qua dubitatur in iudicio allegetur, de fide instru. pastoralis. ¶ An constitutio de rebus ecclesiasticis facta à laico valeat. xcvj. di. bene quidem. ext. de consti. ecclesia. extra, de rebus ec. alie. vel non. c. fin. ¶ Quando constitutio intelligatur de cõcilio vel de præcepto, no. per Lau. 4. di. §. fi. ¶ Quando incipit primo esse constitutio, vel ius constitutionis. 7. di. §. j. & c. j. ¶ Qualis debeat esse lex, seu constitutio. 4. dist. erit autem. extra de consti. c. fi. ¶ An constitutio tantum respiciat futura, vel etiam præterita de vsu. pa. cum tu. extra. e. tit. c. ij. & c. fi. & de cens. grauis. ¶ Quæ citatio sufficiat ad concilium, & qualiter punitur non veniens, 18. dist. si episcopus. j. in ru. de pœ. ver. de pœna non veni. ¶ Quando, & qualiter vnus canon, seu cõstitutio alteri deroget, siue posterior priori. l. dist. domino. & de conse. dis. 3. celebritatem. ¶ Quot modis accipiatur ius naturale, & ciuile: & quibus modis ius naturale sit dignius aliis iuribus: & in quibus ab eis differt. j. di. ius autem. & v. di. in summa. 8. dis. per totum. 13. di. in summa. ¶ An papa possit in iure naturali dispensare. j. in ru. de dispen. ver. an papa. ¶ An statutum de vno ad aliũ extendatur. j. in ru. de ver. sig. ver. quæstio. ¶ An peccet qui leges contemnit: & an constitutio iniqua, vel cuius causa cessat, debeat seruari. x. dist. quis autem. & secundum Papam Inn. de immu. ec. quia. ¶ An prohibitio aliquo, omnia ex hoc descendentia sint prohibita. j. de pœ. & re. ver. quare prohibetur. ¶ An cõstitutio ligetur tantum subiectos constituentis, vel etiam aduenas transeuntes, extra eo. tit. c. fi. & in nostro specu. iudicia. eo. ti. ¶ De prima parte huius rubricæ tractatur in. j. di. vsque ad. ij. inclusiuè. & in ix. di. vsque ad x. inclusiuè. & in 13. & xix. & xx. & xxix. & xxxviij. dist. per totum. & j. q. 7. §. nisi rigor. vsque ad §. breuiter. & 76. di. ieiunium. ij. in fi. ¶ De secunda parte videlicet de conciliis tractatur à xv. di. vsque ad xix. dis. exclusiuè. ¶ De vtraque parte habetur. xvj. dist.

¶ De rescriptis & eorum interpretatione. Rubrica.

AN per hæc verba monemus, & hortamur, detur iurisdictio. j. in rub. de verbo. signifi. an per hæc. ¶ An aliqua dictio debeat vacare in rescripto. de ma. & obed. solitæ. ¶ Si obiiciatur contra rescriptum à procuratore impe

re impetratum.quòd maiores vniuersitatis qui illum constituerunt sint excommunicati, quid iuris. Et quando expressio nocet vel non. de procura.ca.vlt. ¶Quid iuris de forma illa super propositis inquiras veritatem.de iudici.exhibita. ¶Quandiu rescriptum sit in pendenti.de foro compe.ex tenore. & c.seq. ¶Quando ponantur illę clausulę, sine canonico vel sine debito termine tis.de restit.spo.ex conquestione. ¶An per solam præsentationem rescripti perpetuetur iurisdictio.ȷ̃.in rub.de offi.dele.versic. an per solam. ¶Quid operatur illa clausula, nullis literis veritati & iustitiæ.&c.de cõfir.vti.bonæ. ¶An rescriptum debeat facere mentionem de possessione facti, vel de primo rescripto quod nullum vel surreptitium erat, de concess.præben.cum nostris.in duabus glo.extra.eo.in nostra.& secundum Papam Innocen.de confir.vtil.bonæ. ¶An literę impetratæ ab excommunicato valeant eo absoluto.de offi.del.prudentiam.& ȷ̃.in rub. de senten. excom.ver.an excommunicatis. ¶An excommunicatus vel hæreticus, vel seruus possint impetrare; & pro quibus, de procurat. consulti.de crim.fal.s.dura.extra.e.dilectus. de offi.del. prudentiam.de excep.pia. ¶An aliquis per nuntium possit impetrare vel recipere literas de cancellaria.de crimi.fal.dura. ¶An rescriptum sit suspectum, quod non est secundum stylum curiæ romanæ.de sentẽ.excom.ad hæc cum. ¶Quot possint trahi ad iudicium per clausulam, quidam alij; & quare, & qualiter sunt in primo citatorio nomina eorum exprimenda: & nisi fiat, an valeat processus, eo.tit.cum in multis. ¶De hac clausula studeas reuocare not.secundum Papam Innocen.de elect.nosti.& de offic.deleg. statuimus. ¶De hac clausula, si est idoneus: & an intelligatur licet non apponatur: & qualiter fiet hæc examinatio.de præsump.dudum. & secundum Papam.de transl.licet. ¶Quis processus tenet cum primæ literæ per secundas reuocantur de offic. deleg. ex literis. ¶An sufficiat de aliquo facto in genere facere mentionem in rescripto. Et an extendatur ad ea quæ sub verbis in eo contentis possunt comprehendi. Et an ad res vel personas in eo non contẽtas, de dolo & con.ex literis.de offi.del.P.& G.de ali.iu.mu.causa fac.c.j.& secundum Pa.Innocen.de of.dele.cum olim. ¶An valeat rescriptum à non clerico super beneficio obtentum, de transact.ex literis, extra eo.cum adeò. ¶An quando sunt iidem iudices, & formæ literarum ad eos directarum diuersæ locum habeat decre.pastoralis eo.tit. Et quando non valeat secundum rescriptum licet faciat expressam mentionem de primo. Et de reuocatione priorum literarum eo.tit.pastoralis.& de rest.spol.literas. secundum Papam Innocen.& c.audita. ¶Quid iur.si super electione à qua appellatum est literæ impetrentur, de excep.dilecti. ¶An sic bene excipiatur.dico rescriptum per falsi suggestionem obtentum, de app.super eo. ¶De illis formis ea quæ de bonis & post iter arreptum, vel post litem motam.ȷ̃.in rubr.de causa poss.& propri.ver.an per illam formam. ¶An ius commune tollatur per priuile. vel indulgentiam continentem ius commune, vel alia, nisi de eis faciat mentionem e.ti.cum ordinem.& de ma. & obe.grauem.& secundum Pa.Innocen.extra eo.c.j.& de priuil. ex parte. ¶Quando quis possit dicere contenta in rescripto non esse vera: sed ipsum rescriptum sic.de of.dele.cum olim.secundũ Pa.Innoc. ¶Quando generales literæ reuocent speciales, de dolo & cont.ex literis. ¶Si rescriptum non apparet: an debeat post lit.conte.probari, de proba. quoniam. ¶Quando clausula determinat sequentia vel præcedentia, vel alia.eo.ti.causam quæ.& c. olim.& de ap.secundo.& c.inquisitioni. ¶Quos comprehendit hæc clausula, contradictores.ȷ̃.in rub.de præben.versi.quid iuris. ¶Si mandetur alicui quòd faciat sibi processus causæ exhiberi, non facta mentione quòd causa pendeat coram aliquo, an valeat rescriptum: & quid iuris sit de hoc, de probat.c.vlt. secundum Papam Innocen. ¶Quando appellans vel appellat⁹ debet de ap. in literis facere mentionem: & quid si non appellans asserat se appellasse; e.ti.ex parte.ş.de ap.oblatæ. de his quæ fi.à ma. parte ca. c.j.& secundum Pa.Innocen.extra, e.super literis. ¶Si literę sunt surreptitiæ, vel possint per except.elidi: an ipso iure valeant literæ vel processus per eas habiti: & an per eas iurisdictio tribuatur: & an pars possit expresse vel tacitè renunciare q̃stioni de reuocatione literarum. Et quid si primi iudices & secundi simul procedant, vel separatim: vel si primi secundos: vel secundi primos excommunicent vel suspendant.eo.tit.ad audientiam.ad aures. super literis, cum contingat.secundum Pap.Inn.& alios. ¶Quid iuris si mortuo episcopo scribatur cap. sup receptione mea: & an valeat rescriptum si scribatur super receptiõe mea alij, quam illi ad quem prima collatio præbendæ spectat. ¶Et si mandatur cap. vt me recipiat an communiter, vel sigillatim me recipere debeant, eo.tit.eam te.& de sent.excom. Romana.secundum Papam Innocen. ¶An literæ debeant mentionem facere de ordine contra quem impetrantur.e.ti.cum ordinem. ¶Quæ literę dicantur

obreptitiæ.& an debeat irritari qđ fit per eas: & quãdo exceptio de surreptione sit proponenda contra rescriptum: & an contra rescriptum possit opponi iudicem vel impetratorem esse infamẽ criminosum, homicidam, vel alia peremptoria. Et an pars literas surreptitias, vel iniustam erectionem possit sine peccato benefi- cium obtineri: & an capitulum quod scienter per tales literas recepit possit hanc receptionem impugnare extr.e.cum dilecta.ad audientiam.ad aures. super literis.in nostra.de elec.quòd sicut.& secundum Papam Inn. ¶Qualiter possit ambigi de reuocatione rescriptorum: & quid iuris, si inter easdem partes & super eadem re duplices literę vel iudices emanant: & ad quos spectat cognoscere de iurisdictione, ad quem pertineat, an ad partes vel iudices: & qui compellet partes eligere arbitros: vel etiam ipsos arbitros procedere.& an forma illius decret.pastoralis.locum habeat quantum ad hanc cognitionẽ si inter ordinarium, & delegatũ vel inter iudicem causæ principalis & appellationis sit de iurisdictione contentio, & quid iuris si iurisdictio pronuncietur esse penes eos apud quos non est.eod. tit.pastoralis.secundum Pa.Inn. & ȷ̃.in rub.de iudi.ver.si non iudex, & ȷ̃.prox.versi. ¶Quid iuris si iudex rescriptum falsum pronunciet esse verum: & an valeat ꝓcessus: & si non appellatus narret in rescripto se appellasse, & aduersarius eius vocatus non veniat: an valeat processus ꝯtra eum habitus, eodem tit.super literis.secundum Papam.Inn.& ȷ̃. in rubri.de iudi.ver.si non iudex. ¶Si duo in eadem ecclesia super beneficio impetrent, & primus sit negligens: an secundus possit petere beneficium priori debitum. Et quæ negligentia primo obsit: & an poterit petere aliud. Et quid iuris per præsentationem literarum, & cui fiet. Et quid iuris de hac clausula. Si pro alio non scripserimus: & quid in ea operetur hæc adiectio qui huiusmodi gratiam prosequatur & qualiter intelligatur.& qualiter se habebit capitulum pluribus impetratoribus eandem præbendam petentib⁹. Et quid si primò recipior per literas facultatis, seu ꝓprio motu capituli: & tamen postea per literas apostolicas: & an poterò dicere literas tuas de hoc mentionem non facientes surreptitias: & cui nostrum capitulum assignabit præbẽdam: & vtrùm sufficiat executori præsentare literas tantùm: & an per lapsum anni expirent literæ beneficiales eo.tit.mandatum.& de præben.relatum.& c.inter cætera.secundum Papam Innocen. ¶An papa sit vocandus episcopus primæ sedis, vel vniuersalis, & quis vocatur primas.xcix.distin.primæ, & c.sequent.& c.nulli. ¶De annali exceptione contra rescriptum opponenda eo. ti.plurimumque: & secundum Papam Innocen.in cap. mandatum. ¶Quid iuris si ordinarius à diuersis delegatur: vel etiam ordinariis contraria recipit mandata: & qualiter vna litera, vel iurisdictio per aliam nocetur: & quis de hoc cognoscet: & qualiter rescriptum debet factum seu processum habitum continere eo.ti.cum contingat. ¶An valeat secundum rescriptum si non faciat mentionem de primo alterius obtento super beneficio in eadem ecclesia obtinendo: & quando per rescriptum adimatur potestas conferendi capitulo, vel ordinario: an monitoriæ primò præsentatę sint executoriis potiores secundò præsentatis: & an executoriæ debeant de monitoriis facere mentionem eo.tit.cap. de præbend. inter cætera.de concessi.prębẽn.proposuit.de iure patro.cum dilectus.secundum Papam Innocen. ¶An expiret rescriptum morte impetrantis, vt successor eius non possit ex illo agere: vel eius contra quem est impetratum: vt eius successor non possit per illud conueniri vel lis cœpta finiri eodem tit.significauit.& secundum Papam Innocen.de offi.delega.gratum.& ȷ̃.ver.in quæ persona. ¶Quæ dicantur maiores & digniores personę vel viliores. Quæ negotia maiora, grauiora, vel minora quò ad conuentionem per clausulas, quidam alij. & rebus aliis faciendam.& an per generales literas clerici, vel alię maiores personæ possint conueniri. ¶Et quid iuris si maior persona quam sit in rescripto expressa se conueniri patiatur eo.tit.sedes.& secundum papam in c.pastoralis. ¶An impetrãs super beneficio teneatur de patrimonio vel modico beneficio, vel de pensione vel reditu quem habet ab ecclesia, facere mentionem: & an sibi prosit si renunciet ei de quo mentionem non fecit.eo.tit.postulasti.& c.si proponente. de excep.cum ecclesiasticæ. de præb.cum teneamur.& de elect. dudum.2.secundum Papam Innoc.& alios. ¶Quid iuris si impetrans contra me dicat me Narbonensem, cum tamen ego sim de Biterreñ. diœcesi oriundus: per alia tamen in rescripto contenta constat de persona mea vt quia dicitur ibi, conquestus est nobis talis de magistro Gul. Durandi subdiacono & capellano nostro nostrique palatij causarum generali auditore, canonico Beluacẽ si & Narbonensi & doctore decretorũ: is enim nullus est nisi ego extra eo.significante.secundum omnes & maximè secundũ Vin. ¶Quãdo personæ cõtẽtæ sub clausula, quidã alij possint ad alios iudices ĩpetrare sup re ĩ rescripto exp̃ssa: & an debeãt ad eũdẽ iudicem

dicem remitti:& quid si ante rerum vel personarum sub clausula contentarum expressionem delegans moritur:& quid operatur expressio coram iudice facta: & qualiter fieri debeat eo.tit.pastoralis. ¶Vtrum Imperator præponere se debeat papæ in salutatione rescriptorum,sic vtique recalcitrent scribę quantum velint. 97.dist.victor. Quid obtineat de reuocatione scriptorum impetratorum ad lites & beneficia,quam priuilegiorum eo.tit.c.j.25.q.2.in summa. ¶Quot modis euacuetur rescriptum primò impetratum eo.tit.cęterum.& secundum Papam.Inn.cum contingat. ¶An valeat rescriptum nominibus non expressis.eo.tit.ad hæc.& c.sedes. ¶Quando vitietur per secundas,quod leg itimè factũ est per primas eo.tit.cum contingat.de restit.spol.audita. ¶Quid iuris cum quis impetrat duo paria literarum ad eosdẽ iudices vel ad diuersos,eo.tit.ex tenore.& de offic.deleg.c.sanè. ¶An ordo scripturæ sit seruandus & ex eo argumentandum sit.e.ti.cum dilecta.& c.causam,quæ.xlij.di.sit rector.24.q.j.alienus. ¶An in rescriptis sit causa facti vel ex consequenti inferenda, vel processus. eo.ti.dilectus.&de coha.cle.super eo. ¶Quare rescriptum impetratum contra generalem constitutionem non valeat nisi de ea fecerit mentionem.e.tit.nõnulli. ¶An literæ impetratæ sine speciali mandato sint nullæ vel annullandæ per exceptionem & an possint valere per ratihabitionẽ: & an sufficiat generale mandatum:an pro alio impetrans debeat probare se habuisse mandatũ.& quale.eo.tit.nonnulli,& c.ex parte. ¶An procurator ad impetrandum possit alium constituere,licet ad hoc non sit constitutus:& an literæ obtentæ ab alio valeant e.ti.ex parte.in gl.fi. ¶In quo persona successoris non reputatur eadem cum persona prædecessoris.e.ti.ex literis. & c.significauit.de foro comp.dilecti.& de iud.quia verò.& de præb.cum secundum. ¶Quando data,vel receptio inspiciatur,vel præsentatio facta capitulo vł iudici.e.ti. eam te.& de præb.cum dilectus.2.q.j.principatus.extra.de censi. scientes.de æta.& quali.cum bonæ.de cler.non resi.qualiter.& secundum Papam Inn.extr.e.plerunq;.& c.mandatum. ¶Et quando sit recurrendum & interpretandum rescriptum vel priuilegium secundum intentionem scribentis.de of.or.licet.de decimis.& ex mutiplici. ¶An in literis beneficialibus,vel ad lites locum habeat præuentio,de offi.deleg.ex parte.j.& eo.tit.capitulum.& fm papam,in c.mandatum. ¶An per literas monitorias vel executorias,vel præceptorias tribuatur ius.de renun.veniens. extra e. literis.& secundum Papam Inn.in c.constitutus. De pœna male impetrantis e.ti.c.vl.in duobus gl. ¶Quare in rescrip.nullum vitium sustinetur:in priuilegiis,& testamentis sic.xxxv.q.ix.apostolicæ. ¶Si rescriptum sit ꝯtra ius,qualiter procedet iudex.& quãdo potiùs proceditur secundum formam iuris, quam rescripti. xxv.q.ij.rescripta.contra ius capitu.eo.ti.& c.sine literis.& c.cum dilecta.de of.del.ex parte.j. & meliùs, de fide instrum.pastoralis. ¶Quæ intelligatur in rescripto,& si non apponantur e.ti.c.2.& penul. ¶Quæ,& quando possint obiici contra rescrip. vel cõtra iudicem,extra,de re iudi.inter monasterium.& j̃. in rub. de offic. del.ver.quando,& in quibus. ¶Quot,& quibus modis rescriptũ est falsum.j̃.in rub.de cri.fal.ver.quot modis. ¶An secundum rescriptum,vel priuilegium valeat,nisi de primo fecerit mentionẽ, vel non:& qualiter debet fieri mentio,xxv.q.2. in summa.& eo. tit.c.j.& c.cæterum.& c.super literis.& c.ex tenore.& secundum Papam Inn.de off.del.ex literis. ¶An generales literæ absoluant à voto,vel ab excommunicatione,licet expressim hoc non contineant.de fide instr.c.quod super his. ¶An propter defectum literæ vel syllabæ vel orationis vitietur rescriptum. de fide instru. ex parte. ¶An rescriptum domini papæ sit interpretandum fm ꝯsuetudinem eorum quibus scribit de com.præ.vl. ec.non vac.ex parte. ¶An valeat rescriptum si iudex excommunicatus tempore impetrationis inueniatur absolutus tempore præsentatiõis de pręb.dilectus.ij. ¶Qualiter perpetuetur rescriptum de of.del. super quæstionum.& de ver.sig.ex parte.& de offi.leg.c.vl.& de testi.cum venissent. ¶An possit peti exhibitio rescripti postquã exhibitum sit,& fides ei imposita coram iudice.c.di.cõtra morẽ. extra,de ver.sig.abbate.j.ver.an de. ¶An rescriptũ obtineat vim constitutionis,xix.dist.in summa.& extra,de re iud.in causis hoc tamen caueas quòd pro rescripto priuilegium nõ assumas:qa rescriptum est quod ius cõe continet, quale est illud.2.q.v.consuluisti.priuilegiũ est lex priuata.vt 3.di.priuilegia. & extra de ver. sig.abbate.quale est illud.7.q.j.petiisti. ¶An debeat fieri copia rescripti partibus.extra de dila.præterea.& de procura.in nostra.& de offic.del.cum in iure. ¶Ad quem pertineat,& qualiter fiat & cur,& quando præiudicet rescripti impetratio,seu priuilegij,vel legis,vel instrumenti, vel canonis,& quid iuris de ea sit.extra de iud.cum venissent.& de ver.sign.olim.& c.ex parte.3.de procur. petitio.imo sic patet.& xi.q.3.§ ex his.& c.absit.extr.de senten. excom.inter.extra de postula.c.j.& de rescript.causam,quæ xxij. q.ij.is autem.de consuetu.cum dilectus.de transla.c.vlt.de decimis.ad audientiam.& c.ex parte.3.&de simo.c.fi.& de consan.& affi.c.3.de priuileg.quoniam per.& ca.in his. ¶An per rescriptũ contra capitulum obtentum possit conueniri prælatus vel ecõuersò.extra de procur.c.j.& de rescrip. edoceri. Quæ sint ea quæ rescriptum obtentum annullãt:&an papa intendat per suum rescriptum vel priuilegium alicui afferre præiudicium.xxv.quæst. ij.rescripta contra ius imo tale debet &c.de offic. ordin.graue.& c.licet de ma.& obe. cum inferior.de deci.ex multiplici.xcix.dis. ecce.de reli.do.c.ij.de ec.ædi.c.ij. & secundum Pa.Innoc.de deci. tua. ¶Quæ debent taceri,vel exprimi in rescripto. eod.tit.super. xxv.q.2.rescripta contra ius. ¶An rescriptum de simplici iustitia præsumatur falsum.j̃.in rubr.de cri.fal.ver.fin. ¶An super pluribus actionibus possint plures iudices impetrari & an valeat processus eorum,eod.tit.quia nonnulli.& c.dispendia. ¶An valeat rescriptum, irrequisito aduersario impetratum qui præsens erat in curia.de re iudi.cum olim. & secundum Papam Inn. de appel. cordi. ¶An sufficiat non facere contra mentem rescripti quamuis fiat contra verba,arg. xj.q.3 antecessor. ¶Quæ autem hîc desunt,vide in nostro specu.iud.in ti.de rescri.præsentatione. ¶De hac materia tractatur.xxv.q.j.& ij.per totum.

¶De consuetudine. Rubrica.

Trùm consuetudo sit pro lege seruanda qui matr.ac. pos.videtur.xj.di.in his.j.di.consuetudo. ¶An talis libellus sit admittendus.peto ius eligendi ratione consuetudinis etiam sine alia causa.de verb. signifi. abbate. ¶An consuetudo onerosa sit seruanda vel proroganda.eo.titul.c.j.& secundum Papam.de offic.archid.c.vlti. ¶Quas consuetudines potest capitulum sine episcopo facere vel mutare eo. tit.cum consuetudinis. ¶An consuetudo distinguat & interpretetur ius naturale.eo.titu.c.vlt.secundum Papam. ¶An consuetudo excuset electum ante confirmationem administrantem. j̃. in rubr.de elect.versicul.an electus ante. ¶Qualiter ius naturale præualeat consuetudini. ix.distinctione.§.j.& per totum. ¶Quæ sit rationabilis & præscriptibilis consuetudo extra e. c.vlt.& viij. dist.frustra. ¶An consuetudo parificetur priuilegio.de iudi.nouit. ¶Quæ sint illa quæ inducunt consuetudinem , & quæ in ea sint necessaria,& per quos inducatur eodem titu.c.vlt.vij. distin. frustra.& secundum papam.extra.e.super rubrica. ¶Quæ sit differentia inter consuetudinem,& præscript.j̃.in rub.de præscript. vers.quæ sit differentia. ¶Quid sit consuetudo, & qualiter inducatur.de test.co.cæterum.& secundum Papam Inn.extra eod.super rub. ¶Vtrùm consuetudo romana alteri præiudicet.l.di.consuetudo.& extra de cog.spi.super.& de temp. ord.cap.j. ¶Quot vices inducant consue.& quæ dicatur longa consuetudo.de causa pos.& propr.cum ecclesia Sutrina.in nota,ñ ergo & in not.ex hoc videtur.& dist. .mos.& c.seq. & xxv.q.ij.ita nos. ¶An delegatus super appellatione vel alius debeat sequi consuetudinem litigatorum,vel delegantis vel rei, vel suam, vel Romanam, vel ius commune.xij.dist.illud & j.dist.consuetudo.xx.dist. de quib⁹. & de eo qui mitt.in pos.cap.cum venissent.& secundum Papam Inn.eo.tit.super rub. ¶Quid operetur consuetudo,de fide instr. cum dilectus. ¶ An suffraganei teneantur seruare consuetudines metropol.ecclesiæ vel romanæ de cog.spi.super. de tempo. ord.c.j.& de spon.du.c.vlt. ¶An sit præsumendum consuetudinem ex iusta causa processisse.xij. dist. illa. ¶An consuetudo det iurisdictionem de foro comp.cum contingat. de arbitris dilecti. ¶An consuetudo præiudicet legi:vel præcepto,vel non.& quæ sunt ad hoc necessaria: & quando sit ad eam recurrendum.j. dist. consuetudo.& xviij.distin. frustra.& xj.distinct.consuetudinis & iiij.dist.§.leges.extra de simo.non satis. extra de verb.signi.abbate.de iura.calum.cæterum.xviij.q.ij.seruitium.& extra.eod. cap. vlt.extra de proba.c.2.de iudi.clerici.de re iudi.cum causam,quę. & secundum Papam Innocen.extra eo.super rub. ¶An consuetudo excuset in delictis,vel ꝯ ius naturale, faciat licitum, qđ alias non est.4.di.denique.32.q.4.obiiciuntur.extra de tempo.ord.c. 2.8.dist.mala.extra.eod.quanto & c.vlt.& de simo.ea,quæ. ¶An scholares,& peregrini teneantur seruare consuetudines ciuitatis in quam transeunt vel morantur.8.dist.quæ contra mores.& secundum Papam Innocen.eod.tit.super rubri. ¶A quo tempore cœpit ius consuetudinarium.vj.di.c.fin. ¶An ratione consuetudinis aliquid peti possit & an inducat solutionem & obligationem.ix.q.3.conquestus.& x.quæ.3.quia cognouimus.de excess. præ.ca.2.& in concor.quæ sunt in rub.de censi. versic.an census siue. ¶An consuetudo det ius siue priuilegium. 64.di.quia P.23. dist illud.de ver.signi.super quibusdam. ¶An quod errore vtentium introductum est faciat ius.xcv.di.ecce. ¶An sua auctoritate possit negare quod sua auctoritate præstitit quis contra consuetudinem,de ma.& obe.dilecti. ¶Quæ sit consuetudo obtenta in

ta in contradictorio iudicio. extra de verbor. significatio. abbate in nota, ad hoc, & extra de re iudi. cum causam, quę. ¶ An vna ecclesia debeat & possit seruare consuetudines vicinarum ecclesiarum, xij. dist. illud. de cogna. spi. super eo. c. dist. contra morem. & de offi. archid. dilecto. de censi. ex parte. ¶ An consuetudo circa ordinandos vel eligendos vel matrimonium contracturos in sacramentis: in spiritualibus: & in pluribus aliis attendatur, xij. dist. nos consuetudinem. 63. dist. quia sancta. l. di. c. penult. & de cleri. coniuga. cum olim. & de cele. mis. pernitionis. de consan. & affin. c. 3. & c. quod super. & de rescrip. c. 3. de cognat. spi. super eo. 32. di. placuit. de præben. venerabilis. de ver. sig. abbate. & secundum papam. eo. tit. super rubrica. ¶ Consuetudo alia generalis: alia specialis: & quid iuris de istis, vtrùm vna alij præiudicet. xi. dis. in summa. ¶ De hac materia tractatur. 8. dist, & xj. & xij. dist. per totum. & j. dist. mos. & c. sequenti.

¶ De postulatione prælatorum. Rubrica.

AN is qui olim renunciauit episcopatui debeat eligi vel postulari. j. in proxim. rubr. vet. an is qui tran. ¶ A quo episcopus vel regularis vel secularis postuletur: & an laicus in canonicum postuletur eo. ti. & si vnanimiter. de elec. in causis. de renuncia. post transla. secundum Papā. Inn. ¶ Qualiter postulatio fieri debeat: & quis & à quo postuletur & si laicus postuletur, ad quem titulum ordinabitur. 61. dist. §. sed aliud. extr. e. c. vlt. ¶ An clerici alterius diœcesis vel ecclesię vel prouinciæ sint postulandi vel eligendi in præd §. sed aliud. & 63. dist Valentinianus. e. ti. c. vl. de renun. admonet. 63. di. literas. 66. dist. c. pen. & vl. ¶ Quando liceat à postulatione recedere vel variare vel non, e. ti. bonæ. ij. & c. pe. & 61. di §. sed & aliud. ¶ Qui debeant postulari & qui eligi, & quid iuris sit si eligatur qui deberet postulari. 63 di. literas. & extr. e. ti. c. vl. & de renun. admonet. & in præ. decret. bonæ. ¶ An abbates vel monachi seu regulares sint eligendi vel postulandi & à quibus sint postulandi. de postu. c. j. & secundum papam. de renun. post transla. An dominus clerici postulati vel electi possit compelli si nolit postulatum vel electum concedere. de renuncia. post transl. & cap. admonet, & 61. di. §. sed aliud. & lxxxv. di. florentinum. & 63. di. literas. & ext. eo. bonæ. & 8. q. 1. sciendum. ¶ An ineligibilis cum quo dispensatum est debeat postulari vel eligi: & an consentiet postulationi sine superioris auctoritate, de transla. licet. secundum Papam. Innoc. ¶ Quando postulatio præiudicet electioni, vel ecclesiæ. eo. ti. bonæ 2. & de elec. scriptum. & secundum Papam Innocen. in c. dudum j. & extra. e. c. j. ¶ Quando per postulationem sit ius acquisitum 61. distin. §. sed aliud, de elect. scriptum. & de postul. bonæ. 1. & c. vlt. ¶ Qualiter sit formanda electio, de postulando. de elect. in causis. & de renunciat. post transla. & 63. distinct. literas. ¶ An electio facta ab eo qui debuit ab alio postulari valeat si dominus eius ratum habeat. de elect. c. cum monasterium. ¶ An religiosi debeant postulari vel eligi, vel electioni, de se factæ consentire. de elec. cum monasterium. de voto. per tuas. & secundū Papam Innocen. de renun. post transla. ¶ An dominus postulati possit eum concedere inuito prælato illius. lviij. dist. c. i. ¶ An possint postulare quibus data est eligendi potestas, & quid iuris si postulent de aliena ecclesia. extra, de electiom. in causis. & de renun. post transl. in prin. & 61. dist. nullus. & 63. dist. literas. ¶ An postulatio sit publicanda antequam per superiorem admittatur: & an in solenni postulatione debeat seruari forma constitutionis, quia Papa. & an post postulationem eligi debeat postulatus: & an postquam postuletur quis sit ab eo cui est obligatus postulandus: & si per huiusmodi postulationes protrahitur prouisio ecclesiæ an currit tempus semestre. eod. tit. bonæ. 2. & de elect. in causis, secundum papam. ¶ Quando possit quis eligi in postulan. & quid sit hoc dictu. eo. tit. c. vlti. de renunc. post transla. & secundum Papam Innoc. de elect. in causis. ¶ Quæ sit differentia inter postulationem & electionem, & quid iuris si eligendus postuletur solenniter: & quis sit effectus horum verborum, Postulamus vel Eligimus. & an pœna eligentium indignum trahatur ad postulantes. eod. tit. cap. i. & cap. vlt. secundum papam. ¶ † Quæ autem hic desunt, vide in nostro Spe. iudiciali. eo. ti. ¶ † De hac materia tractatur. 61. dist.

¶ De electione, & confirmatione. Rubrica.

IN quibus prælatis & ecclesiis habeat locum forma illius c. quia propter. & quę sunt substantialia ipsius formę quis scrutabitur vota scrutatorum vel infirmorum: & quot erunt scrutatores: & an infirmi debeāt requiri in collationib. & in aliis extra scrutinium: & an in forma compromissi debeat fieri collatio in capitulo vel electio: & si duo vel tres vel vnus solus sint in capitulo, quæ forma seruabitur: & an scrutatores debeant singulos ad scrutinium sigillatum vocare & quis scribet vota cunctorum: & si obiiciatur quòd aliqui requisiti vocem non habent qualiter de hoc debet inquiri: & qualiter per quasi inspirationem fiat electio: & an parte maiore contra formam peccante possit pars minor petere vt pars maior priuetur & ad minorē eligendi potestas deuoluatur: & quid iuris si pars quæ propter peccatum erat priuanda eligat antequam priuetur: & quid si absens est quandoque in loco vnde vocandus est, & quandoque in loco vnde non est vocandus, & sic vagatur, vel capitulum ignorat vbi ipse sit & vbi quis citandus est, & alia de absentium citatione: & an capitulum teneatur admittere procuratorem absentis non impediti vel non existentis in loco: vnde sit vocandus & quale mandatum habebit procurator, qui in talibus interuenit & de iuramento eius: & an possit remitti: & an potest de eius falsitate quæri postquam iuramentum ab eo exactum est: & quid iuris si nullus præsentium velit nuncium vice absentis recipere: & an is procurator habeat duplicem vocem: & an possit in vnum pro se: & alium pro domino consentire: & an is procurator possit compromittere, & alia de huiusmodi materia: & quid sit electio clandestina & qualiter est publicanda. eo. tit. quia secundum Papam Innocen. & alios. ¶ An suspensi, excommunicati, vel interdicti possint eligere, vel eligi: & quid iuris sit de electione ipsorū. & an requiritur quòd tales sint notorij suspensi, vel excommunicati, ad hoc vt impediantur eligere vel eligi: & quid si suspensi velint eligere cum non suspēsis: & an sint expellendi de hoc & similibus. eodem titulo. illa. & & cap. nosti. de consuetu. cum dilectus. & de app. constitutis. de ætate & qualitate. cum bonæ. extra. eod. capit. vlti. in duabus glo. & j. ver. quid iuris. si excommunicatus secundum Papam Innoc. & alios. ¶ An exceptio accusatio, vel appellatio impediat confirmationis vel prouisionis effectum: & an ex causa huiusmodi effectus impediatur eodem titul. ex transmissā. & capitul. cum inter. de causa possessio. & proprie. cum super. & cap. cum olim de conces. præben. post electionem. de ap. vt nostrum. de ap. constitutis. & j. ver. quando & qualiter admittendus. & vers. an superior. ¶ Quis debet vocare absentes: & an qui sunt præsentes vel maior pars habet ius vocandi absentes: & an huiusmodi vocationibus sit necessaria trina citatio. Et vsque ad quam horam debent expectari absentes. & an præsentes possint assignare terminum consiliariis, seu deputatis à papa super electione: & si omnes negligant venire in termino præstituto, nisi vno solo, an ille solus poterit eligere vel absentib. terminum assignare vel eligere si ad terminum nō veniant: & an maior pars possit terminum mutare. eodem tit. cum nobis olim. de maio. & obed. c. j. & j. ver. an vocatus. & ver. quando & qualiter sint. Si electio non est canonica, an confirmatio aliquid operetur: & an confirmatio de intelligibili, vel excommunicato facta impediat prouisionem vel electionem sequentem: & an valeat talis cōfirmatio, de causa pos. cum super. & secundum Papam Innocen. de conces. præben. post electionem. extr. eo. cum dilecti. ¶ An solus appellans possit prosequi appellationem interpositam ab electione: & quid iuris de hac appellatione quod non fiat electio nisi canonica: & quando electio est nulla si electores non sint priuati: & an ad secundam electionem primi electores sint vocandi. e. tit. auditis. secundum Papam Innoc. ¶ Si alij quam capitulum habeant vocem in electione, vt vniuersitas aliqua vel collegium, qualiter isti compromittent vel eligent. eo. tit. scriptum. secundum Papam Innocen. ¶ An electus. vel postulatus ante confirmationem possit ministrare: & quis: & an post app. vnius tantum vel confirmatus ante installationem, vel cōsecrationem: & an possint hæc competere ratione priuilegij vel consuetudinis: & an vltramontanus administrabit, si legatus sit in prouincia: & an recipientes non confirmatum ad administrationem sint priuati potestate eligendi: & q̄ & qualiter possit electus facere ante confirmationem: & an confirmatus possit sine superioris auctoritate beneficium ad quod electus est intrare, vel sine alia translatione ministrare: & an receptio in canonicum habeatur pro confirmatione & quando quis debeat probare suam confirmationem esse canonicam. de causa pos. cum super. & eodem tit. transmissam. & c. bonæ. j. & c. statuimus. secundum Papam Innocen. & capit. nosti. & cap. nihil de consue. cum venerabilis. xxij. di. cap. j. & j. in rubr. de præbend. versic. an statim habebit. ¶ An valeant ea quæ fiunt per electum confirm

confirmatũ, licet postea cassetur: & an videatur se administrationi immiscere qui se installari siue intronisari permisit. eo. ti. tu. qualiter. & c. nihil. ¶ Si metus vel impressio interuenit, & ob hoc facta sit electio: an electus teneatur renuntiare: & an capitulum sit vocandum ad causam electiõis: vel singuli: & an priuati, vel priuandi admittantur ad aliquid contra alioru electionem. e. ti. bonæ. j. & c. q̃ sunt. secundũ In. Papã. ¶ Quare laici non habẽt ius in electione ecclesiæ cathedralis. An mors prælati posit & principi nuntiari eius assensus reqri, si hoc habeat consuetudo: & an cassetur nisi hoc fiat. eo. ti. qđ sicut secũdũ papam. ¶ An ante confirmationem sit ꝓponendum edictum: vel citatio & an electus teneatur ante confirmationẽ probare electionem canonicam: aduersarius verò post confirmationem non esse canonicam: & an confirmatio habeat vim sententiæ: & an post confirmationem potest dici contra electionem. eo. titu. cum dilecti. & c. nihil. & c. statuimus. de cõcc. præben. quia cunctis. & de dolo, & contu. cum olim. de accus. mininimus. ¶ Quis debet petere confirmationem & an melius petetur per electores, quam per electum. eo. tit. c. in iure. & c. dudum. de dolo, & contuma. cum dilecti. secũdum In. Papam. ¶ An posit super electionibus vel ꝓuisionibus sine assignatione causæ appellari & an nocet electioni appellatio interposita ex causa legitima nisi sit vera: & qualiter, & ad quæ in his appellationibus iudex procedet altera parte absente quia non venit, vel quia illicentiata recessit. & quid iuris si vna pars ad papam altera ad alium appellat, & de hoc de ap. si duobus. & an qui se opponũt, sed non appellant, ire teneantur ad iudicem appellationis: & ad quid admittuntur: & quid si vnus eam prosequit in curia: & altera pars eodem tempore agit, vel petit, vbi appellationem prosequitur coram ordinario: an appellatio ante, vel post electionem interposita refert eam ad superiorem, & qualiter infra mensem debeat quis iter ad prosequendum arripere & xx. dies expectari & nisi hoc seruetur, an habeat locum constitutio ista: & quando incipit currere mensis iste, & an vltra hoc tempus audiatur volens prosequi ap. & an habeat locum hæc constitutio vbi quis non appellat: sed vadit ad superiorem pro negotio electionis & si causa cœpta secundum formam huius. c. superueniat is cuius interest: an incipiet procedere in eo statu in quo causam inuenerit: & ad quid admitetur: & an requiratur speciale mandatum: & qualiter ad dicendum contra personam, vel defectum electi: & an habeat locum pœna huius. cap. si vnum solum ex pluribus obiectis probetur: & an instructionem causæ & qualem debetq habere appellans, & appellatus: & si plures electiones & plures appellationes factæ sunt quando incipiet tempus præmissum currere: & quid iuris si super eis diuersis temporibus sit processum & quid & qualiin huiusmodi appellationibus coram superiore petetur & quo iure & qualiter & cum quibus agetur electione vel prouisione absque appellatione. eo. ti. statuimus. & c. auditis. & de transac. de cætero. secundum In. Papam. & s. ver. an solus appellans. ¶ Per quæ verba beatus Petrus fuit electus siue creatus pontifex à domino. j. in ru. de priuile. ver. per q̃ verba. ¶ An potius sit eligendus qui peccauit & pœnituit, quam qui semper fuit bonus. l. dist. fidelior. ¶ Quot faciunt collegium, vel congregationem, vel populum, vel conuentum vel turbam: quot oues gregem vel porci. eo. titut. ca. j. de iure patro. nobis. x. q. j. ca. j. ¶ An qui habuit ab aliis potestatem eligendi posit aligere primo electo non consentiente, vel reprobato vt indigno, vel an redit potestas ad capitulum. eod. titul. causam. de concess. præben. constitutis. j. quæstion. vij. per bellicam. & secundum Innocent. Papam. de exces. prælat. inter dilectos. ¶ An reges sint creandi per electionem. viij. quæstion. j. Moyses. ¶ An ante electionem, & post ab electo posit exigi cautio. viij. quæstion. iij. in summa. ¶ Quid iuris cum vna pars vult ad electionem procedere, alia se alia se absentante. eod. titul. cum nobis olim. ¶ Si aliquis per falsum rumorem, quia credebatur peritus electus fuerit cum non sit: an sit electio cassanda. xxxv. q. ix. veniã. ¶ An mora posit purgari in electionibus. de sup. ne. prælicet. ¶ Quæ tria specialiter in episcopo requirantur, de ætat. & quali. capitul. vltim. de elect. capitul. cum in cunctis. ¶ An episcopus posit cogi concedere clericum suum electum. s. in proxima rubrica. ver. an dominus. ¶ An senectus vel auaritia impediat promouendum. lxxxv. distinctione capitul. j. ¶ An dicatur à tota ecclesia electus, qui electus est à maiori parte capituli. eodem. titul. cum inter canonicos. lvj. distinctione. apostolica. ¶ An in ecclesia Romana posit esse aliquis non idoneus. xxiij. distinctio. capitul. j. ¶ An de alia ecclesia vel prouintia sit electio facienda: & an facta electio de gremio ipsius ecclesiæ præualeat factæ de aliena à maiori parte capituli. extra. e. cum inter canoni. lxj. distinctio. nullus. viij. quæ. j. licet. xxiij. distinctio. in nomine. lxxxv. distinctio. capitu. j. de cleri. peregri. capitul. vltim. de renuntia. admonet. ¶ Quando in electionibus spectetur initium. eodem. titul. dudum. j. ¶ Si episcopo deposito, canonici alium eligant, & post ille restituitur, quis erit potior. & quid si papa eis inhibuit ne eligerent: tamen eligunt prius quam hoc sciuerint, vel etiam post. eodem titul. innotuit. xxiij. quæstion iiij. Nabuchodonosor. de pactis. cum pridem. ¶ An electio quæ non valet vel quæ fit post appellationem posit rata haberi. eodem. titul. quòd sicut. §. si autem. & capi. auditis. & capitul. dudum. ¶ An prima electio, quæ nulla est impediat secundam & an valeat secunda facta ab eisdem, vel aliis prima non cassata. eod. titu. considerauimus. & capitul. auditis. & de exces. præla. inter dilectos. de appellatio. constitutis: & de sup. ne. prelator. dilecto. extra eodem. congregato. vt ecclesi. bene. vt nostrum. secundum In. Papam, & alios. j. ver. an qui eligit. ¶ Quando potestas eligendi aliquibus data posit reuocari. eodem. titul. in causis. de offic. delega. super quæstionem. & secundum Innocent. Papam, de concess. preben. constitutus. ¶ An ad episcopum tantum, vel simul cum capitulo spectet collatio præbendarum, vel electio canonicorum. j. in ru. de preben. ver. an collatio. Qualiter electio deuoluatur à capitulo ad episcopum. de of. or. irrefragabili. de cõcess. preben. postulasti. ¶ An teneat electio facta lite penden. vel post inhibitionem iudicis. j. in ru. de iure pa. ver. an ille. cui. ¶ Si prohibetur aliquis eligi ex causa an illa cessante posit. lxj. distin. episcopus. ¶ An papa, vel episcopi sibi posint eligere successorem. lxxix. distinct. si transitus. & viij. q. prin. in summa. & c. ij. ¶ Qui debeant eligi, qui postulari. s. in prox. rub. versic. qui debeat. ¶ An electus in archiepiscopum post confirmationem posit eps consecrare: quid si iam est consecratus, & non vult consecrare, siue abbates benedicere. extra. eodem. suffraganeis & c. quòd sicut. §. preterea. de trans. c. j. & c. distinct. quoniam. de sup. ne. prælat. c. j. ¶ Quando posunt eligi qui non posunt eligere. e. titul. ne pro defectu. ¶ An pars maior potest dare potestatem eligendi alicui. vel per quasi inspirationem procedere, aliis, vel vno contradicentibus. eo. tit. quia propter. & secundum In. Pa. in c. scriptum. ¶ Si electum in Papã sua vxor repetit an sibi restituetur. lxxxix. di. si quis. ¶ An vtraque electio sit cassanda vel posit quis priuari beneficio si timetur de scandalo. lxiiij. distin. ca. vlti. & lxij. dist. c. j. & de cler. coniu. cum decorem. ¶ An qui eligit, vel instituit, vel ordinat indignum, vel aliquid facit contra ius videatur ipso facto dispensare cum eo. & cui incumbit probatio, q̃ eps sciuit defectum illius: & an quis posit contra suam promissionem, vel factum venire. eo. t. nihil. de concess. præben. literas. de exces. præla. inter. de sta. mo. cum ad monasterium. & de fi. præsby. veniens. secundũ In. Pa. & in ru. de dispen. ver. an ili. & j. in ru. de consti. ver. qñ posit. ¶ An superior vel prouisor nõ admissa denũtiatio, ne vel exceptione, vel post appellationẽ procedat ad confirmationem, vel consecrationem electi. & an potest de his exceptionib. cognoscere, & qualiter & qñ & qualiter & quare per exceptionem, accusationem, vel denuntiationẽ impugnetur alicuius electio nullo petente aliquid pro electo: & an vocandus sit electus siue agatur contra electores quòd sint priuati, siue eis petentib. confirmationem obijciatur quòd propter crimen electi non est cõfirmanda, siue propter peccatum processus vel alio modo & quando & qualiter superior admittet exceptiones contra electum & quas & an erit necessarius libellus vel litis contestatio & an super criminibus vel defectibus interrogabit eum, & qualiter & quando & super quibus dispensetur cum accusato vel accusatoribus. Et quales accusatores tunc admittẽtur, & an crimine per modũ exceptionis ꝓbato cassanda sit electio, & de indulgentia seu dispensatione super beneficijs quæ & qualiter debeat esse & ad quid prodest, & qñ sit sufficiens, vel non, & à quo, & quib. concedatur e. t. dudũ. ij. de dolo & cont. cũ dilecti. & c. cum olim. de ap. cõstitutus. de ꝓsump. dudũ. & de cõces. preben. ꝓposuit. & c. post electionẽ. de cau. pos. & propri. cu olim. sm Inn. Papã. & j. ver. an crimẽ pro. ¶ Quid faciat capitulũ cũ duo, quorũ vterq; eundẽ canonicatũ se hr̃e ꝯtendit volunt interesse electioni, & de ꝓtestatiõe qñ, & quæ & ad quid, & quibus ꝓfit in electionib. e. t. Cumana. ¶ An electus in epm dũ est in mortali sit remouẽdus. vt j. in ru. de tempo. or. ver. an promotus. ¶ An vnaqueq; cõgregatio de iure cõi debeat sibi p̃latum eligere in ecclesia collegiata, vel alia. e. ti. c. pri. xviij. q. ij. abbatẽ. & de consue. cum dilectus. xvj. q. vl. cõgregatio. ¶ De expens factis p capitulũ, & an solũ capitulũ in expens p̃latiõis ꝓsequi debeat negotiũ electionis, licet alij ius habeãt in elect. e. t. vt p̃teritẽ. ¶ Qñ ipso iure, vel per sniam priuent p̃tãte eligẽdi qui peccauerũt in electione. eo. ti. Cumana. ¶ An qui debet eligere cũ aliquorũ cõsilio teneat eorũ consiliũ ꝯsequi: & qñ, & in quib.

& per quos, & an per ipsum capitulum, & an per cōmissarios debeat reqri, & an capitulū tunc tenetur seq. vnā de formis. e. t. congregato. de arbi. cum olim. e. ti. ne pro defectu. & c. cum in veteri. de consue. cum dilectus. ¶ Quæ dicatur maior pars & sanior, eo. ti. ecclesia. ij. & de postu. gratum. & de his quæ fi. à prę. sine con. ca. c. ea. ¶ Quid iuris cum quis præficitur ecclesiæ: sed nō audet illud accedere, xcij. di. si totum. ¶ An possit se eligere is cui data est potestas eligendi, vel etiam alter. xxiiij. q. j. didicimus. eo. titul. cum in iure. viij. quæstio. j. qui episcopatum. ¶ Cū vnus episcopus accedit alij: an vterque sit episcopus. vij. quæst. j. non autem. ¶ An semel examinatus, & approbatus examinetur iterum, si ad aliam dignitatem eligatur: & super quibus fit examinatio promouendorum, & qualiter. eo. tit. scriptum. de præben. cum secundum. de ætate, & quali. & or. prę. accepimus. & j. in ru. de sa. vxo. ver. quæ persona. ¶ Si alter litigantium de electione, moritur an nihilominus sententia feretur. de arbi. ex parte. ¶ Quando in electionibus sit locus gratificationi. eo. tit. venerabilem. & de iure pa. cum autem. ¶ Quid iuris si plures separatim vel successiuè consentiant in aliquem lxiij. di. c. j. e. ti. in Genesi. de postu. bonæ. ij. ¶ An prælatus possit habere dupli. vocem in electione canonici. de sent. & re iud. cum olim. & de proba. ex literis. ¶ An melior de ecclesia sit eligendus, & quid iuris, si minor pars elegit optimum: & maior bonum. de of. custo. c. vlti. viij. q. j. licet. j. de elec. cum inter cañ. & de ap. constitutis. ¶ Qualiter Imperatores renuntiauerunt iuri interessendi electioni Papæ. lxiij. distinct. in synodo. ¶ An illi qui tolerauerunt, vel ordinauerunt, vel elegerunt aliquem, vel electo consenserunt ab initio, possunt ei crimen, vel irregularitatem obiicere, vel eum repellere, vel se ei opponere. de ætat. & quali. accepimus. in duabus gloss. viij. quæstion. j. licet & ij. dilectissimi. de præben. cum iam & j. ver. quando episcopus possit.

¶ An in electione archiepiscopi, suffraganei debeant interesse, lxiij. distinctio. Valentinianus. & extra de testi. ordina. si archiepiscopus. ¶ Si detur potestas eligendi tribus, vel quinque an possint de seipsis eligere: & an electus computetur in numero electorum, extra. e. cum in iure. & capitul. Cumana. & melius de sortil. capitul. vltim. & viij. quæsti. j. qui episcopatum. ¶ Quis confirmet electores archiepiscoporum. lxiij. distinct. quia igitur. c. distinct. scriptorum. ¶ An assensus principalis sit requirendus in electione, & qualiter. lxiij. distinct. reatiua. & cum terra. & c. quòd sicut. ¶ An pupillus, vel minor vel receptus vltra numerum, vel oblatus, nisi professus vocem habeant in electione. de constitu. cum M. & de æta. & qua. ex ratione. & de elect. in Genesi secundum Papam, & alios. ¶ Cuius sit electio cum quis ad alterum duorum subalternatione tenetur. de rescriptis. inter cæteras. ¶ An monachus, vel monialis possit esse in causa electionis, de rescriptis. cum dilecta. de dolo, & con. cum olim. & de consue. cum dilectus. ¶ An ante electionem possit præstari iuramentum de indemnitate rerum ecclesiæ. lxiij. distinct. quia sancta. ¶ An extra capitulum possit assumi archid. extra. de his quæ fi. a prę. tua. Quando, & qualiter sit procedendum ad electionem papæ. & an contra eum possit excipi, vel accusari. lxiij. distin. in nomine. eo. ti. licet. lxxix. dist. per totum. hanc materiam plenè notabimus in consti. Greg. x. e. tit. nisi periculum. ¶ An Cardinales priuentur potestate eligendi si male eligant, & quis de hoc cognosceret. lxxix. distinct. si papa. ¶ Quando episcopus possit gerere personam eligentis, & confirmantis, siue instituentis: & an electus à se in confirmatione, vel consecratione prætextu criminis possit repellere. eo. tit. cum inter canonicos & de ap. constitutis. ¶ An consuetudine religiosi vocandi sint ad electionem ecclesiæ secularis. lxiij. distinct. obeuntibus. eod. titul. quia propter. & secundum Innocent. Papam de institut. capitul. ij. ¶ Qualiter metropol. & vbi debeat electionem suffraganei confirmare. lxiiij. distinct. c. j. de ap. quia fronte. ¶ Si aliquo renuntiante alius eligatur, an valeat electio si non tenet renuntiatio de renun. capitul. vltim. ¶ Cū abbas eligitur, an omnes abbates quibus præest debent consentire lxvj. di. c. j. ¶ Quando electus vel ordinandus debeat attigisse annos vel exegisse qui in talibus requiruntur. eo. tit. cū in cunctis. lxxvij. distinct. subdiaconus. ¶ An crimine probato, electo in modum exceptionis, præiudicet ei in alia electione, vel in illa. eod. titul. super eod. & c. statuimus. & cap. cum inter can. & ca. nostri. & de accu. accedens. de concessi. præben. post electionem. in fin. de ap. constitutis. ¶ Si potestas eligendi transferatur ad metropol. an debeat eligere de capitulo, & sine auctoritate superioris, extra. eodem. ne pro defectu. & plenius in parte decisa. c. distinct. quoniam. ¶ An qui datus est visitator, vacante ecclesia possit eligi, & quid iuris de eo sit etiam: & per quem detur, & quando. vij. quæstio. j. constitutum, & lxj. di. obitum, & c. continuum & c. quoniam. ¶ An possit eligi qui iurauit quòd nunquam esset episcopus. j. in rubri. de iureiurand. ver. an possit. ¶ Si intrusus aliqua contulit ecclesiæ: an sibi restituantur. xcij. dist. c. penul. ¶ An præsumatur contra indignum, quòd malè electus sit. j. q. j. non est putanda. in fin. ¶ An is qui transiuit ad religionem causa pœnitentiæ possit eligi in episcopum, vel abbatem. vij. quæ. j. hic nequaquam. de renuntia. post translationem. ¶ Quando, & qualiter admittendus sit opponens crimina electo non confirmato. de ap. constitutus. & de concess. præben. post electionem, de accu. accedens. de except. cum ecclesiasticę. & j. ver. an laicus. & dic. vt j. in rub. de excep. ver. an electo. & ver. an exceptione. ¶ An consensus populi requiratur in electione episcopi, vel debeat interesse, & quid iuris si fiat ad clamorem eius, lxij. distinct. per totum. viij. quæst. j. licet. lxiij. dist. in summa. extra. e. Osius. & eo. ca. sacro. & c. Massana. ¶ An patronus debeat interesse cum aliis in electione conuentualis ecclesiæ. lxiij. dist. principalis. extra. e. sacro. de iure pa. nobis. ¶ Quando inuitis detur episcopus. lxij. distinct. nullus. Quis videatur in electum consentire si cum salutat lxiij. distinct. cum Adrianus. & extra de his quæ fi. à ma. par. capit. c. ex ore. ¶ An ad canonicos spectet electio: & an cleri ciuitatis vel rurales habeant ius in electione. lxj. distinct. nullus. & extra de cau. posse. & pro. cum ecclesia. lxiij. distin. quanto. ¶ Vtrum electio sit facienda sub conditione vel per substitutionem lxj. di. studij. & extra. eo. titul. in electionibus. & ca. cum in terra. & vij. quæsti. j. pastoralis. ¶ An in electionibus præferatur potentior pauperiori, & dic quod hodie sic, nobilis ignobili, vel antiquus nouo, vel qui est in sacris, ei qui non est sacris, vel qui est in dignitate, ei qui non est. extra. de ap. constitutis. ij. xxiiij. quæsti. j. quoniam vetus. & xxiij. distin. episcopi. lxiij. distin. metropo. lxj. di. statuimus. & j. in rubri. de concess. præben. ver. an sit attendenda. ¶ An per electionem, vel nominationem, ius acquiratur, vel an possint canonici variare compromittendo, vel aliter procedendo. eod. titul. cum inter cañ. & capitul. innotuit. & capitul. publicato. & lxiij. distinct. quanto. & xxviij. dist. de Syracusanæ. lxxxij. dist. placuit. & de concess. præben. cum non ignores. ¶ Quando, & qualiter vocandi sint canonici ad electionem, & à quo loco, & per quos, & quales & quantam vocem habeant & an præsumatur quis vocatus nisi doceatur. vij. quæstion. j. factus. eod. titul. quia propter & capitul. cum inter vniuersas. & capitul. coram. & capitul. in Genesi. lxiij. distinct. quanto. lxv. distinct. si fortè. & secundum Innocen. Papam, de no. ope. nun. c. ij. & eodem ti. in causis. & s. versi. quis debet no. An tractatus possit præcedere electionem, vel mortem defuncti, vel non: & an nominatus in illo tractatu possit in alia vocatione eligi: & an valeat electio facta antequā corpus defuncti sit sepultum, e. tit. bonæ. ij. & c. cum in veteri. xxj. di. c. j. ¶ Qualiter debeat fugere vel se ingerere vel respondere is, qui eligitur: & an inuitus sit quis eligendus. j. q. vij. sicut is. viij. quæstio. j. in scripturis. de iure pa. per nostras ¶ Si petitur electio confirmari, & appareat infirmanda: an iudex poterit pronunciare eam infirmandam. j. in rubrica. de re iudic. versicul. si petitur sententia ex. ¶ Si secundi, in quos translata est potestas propter peccatum aliorum peccent an electio redibit ad primos, vel ad papam, vel ad aliū superiorem. eodem titul. bonæ. j. & capitul. cum Vintonen. versicul. si aliquid. ¶ An confirmatus cuius electio nulla est, sit prælatus: & an valeat confirmatio facta sine causæ cognitione, vel sine consensu canonicorum: & an debeat fieri in ecclesia per modum inquisitionis de ap. qua fronte. extra eod. cum nobis. & secundum Innocent. Papam, de clementi. ex mi. capi. vlt. de do, & contu. cum olim. extra. eod. nihil. & capitul. statuimus. ¶ An possit quis in abbatem eligi quecitò est factus monachus. eodem. titul. officij. De pœna eorum qui per abusum secularis potestatis eliguntur, vel inuestituram de manu laicorum recipiunt, & an episcopus cum talibus dispenset: & quid sit per abusum secularis potestatis eligi, eodem titul. quisquis. ¶ An decano absente procedatur ad electionem: & an qui sciunt ecclesiā vacare sint vocandi ad electiocem: & an vocati qui non erant vocandi sint expectandi: & an impediat electionem qui prucurat ne vocetur. e. ti. cum inter. ¶ An in electione sint attendēda numerus auctoritas, & zelus & alia tam circa electum quā circa eligentes & an numerus præferatur zelo, & sanctitas, auctoritati, vel zelus numero vel ecōtra: & in quibus hęc consistant: & quando melior zelus pręsumatur: & quando prępaleat minor pars, & quid si vno contextu minor pars eligit dignū: maior verò indignū: & quid iuris cū duo electi sint pares in omnibus e. tit. dudum. j. & c. in Genesi, & c. ecclesia vestra. ij. & c. scriptum. lxiij. di. §. nunc ergo. xix. di. in canonicis. & j. ver. quando plures. ¶ Quid iuris si contemptus consentiat electioni: & ad quid valet eius consensus & an ipse potest petere. Vel qd si mortuus est priusquā cōsentiat; & an duabus electioni

ctionibus celebratis contemptus potest vni consentire, & contra alium prosequi suum contemptum. Vel quid si mortuus est priusque consentiat vel lite pendente moritur. ¶ Et an contemptus possit ratificare electionem mortuis electoribus: & an post confirmationem vel consecrationem potest agere pro cōtempti & an postea possit agere de forma non seruata: & an propter contemptum cassetur electio, si contempus non prosequatur contemptum. & an contempti qui postea connumerentur in capi. vbi quæritur de maioritate partis & an ipso iure vel per sententiam deuoluat ad contemptum ius eligendi. eo. ti. quòd sicut. & c. bonæ. ij. & c. in Genesi. & c. ecclesia vestra ij. secundum In. Papam. & alios & j. ver. an vocatus ad assignationem. ¶ An appellatio, & qualis præcedens impediat electionē, vel postulationem, vel faciat eam nullam, & an ordinarius poterit de tali electione cognoscere, & si appellatur ne fiat electio in certo loco propter timorem impressionis & an valeat electio ibi facta si non interueniat impressio. e. ti. cum nobis. & c. bonæ. j. & secundum Inn. Papam de ap. vt debitus. & s. ver. an possit super ele. ¶ De decreto electionis quid continere debeat & an fidem faciat, & an sit de substantia electionis decretum vel subscriptio. e. ti. innotuit. & c. nihil. lxj. di. episcopus. lxiij. dist. quanto. de iure pa. nobis. ¶ Quando tempus trimestre incipit currere eis ad quos potestas eligendi, seu prouidendi est translata, & an vno ex coelectoribus suspenso, currat tēpus, & an in irregularem cadat ius beneficij. eo. ti. cum Vintonensis. de concess. præben. quia diuersitatem. & c. cum nostris. secundum Papam. ¶ Qualiter & quibus modis electio dicitur canonica, vel non canonica: & an electus non canonicè possit beneficium retinere sine peccato ad quod electus. e. ti. quod est sicut. secūdum In. Papam. ¶ Si detur aliquibus sic eligendi potestas quòd non valeat electio nisi omnes concordent, an possint ex seipsis eligere & an noceat electio si in electione, vel post, eius consensus requiratur: & qualiter super requisitione huius, requirēse debeat habere: & an consensus electi, vel procuratio no[illegible]t electioni: & quibus possit concedi ius coeligendi. eod. tit. cum in iure. & c. cum post. & c. constitutus. secundum Innocenc. Papam. ¶ Si prima electio est nulla, an valeat secunda facta à paucis ex prioribus consentientibus, quamuis plures sint priuati. dummodo maior numerus non excedat minorem in duplo. eod. titul. congregato. secundum Innocent. Papam. ¶ De publicatione, & pronuntiatione votorum. & electionis, & postulationis per quem, quibus verbis, & qualiter fient, & quid iuris in pronuntiatione electionis partis maioris, vel etiā quę fit per compromissum. e. ti. in Genesi. & c. in cau. & c. quia propter. de ma. & obe. c. j. de ap. constitutis. j. secundum Papam. ¶ An vocatus ad assignationē termini electionis, vel ad alium certum articulum, vel qui assignationi termini interfuit sit iteratò citandus & si contemptus veniat post scrutinium, vel electionem ad quid valeat eius consensus. ¶ Et quid si quis ab initio noluit interesse, & ante celebratam electionem venit, & vult interesse, & quid si is qui vocari non debuit casu superueniat incontinenti facta electione: & an prsentes ad scrutinium sint vocandi: & an in comparatione seu collatione dignitatis præsentium sint computandi qui nolunt, aut non debent interesse: & an maior pars possit terminum mutare. eod. titul. ecclesia, secundum Innocent. Papam, & alios. ¶ An possit eligi quis in minoribus ordinibus, vel ad personatus sine cura vocari, vel ad ecclesias cum cura, & an metropolitanus potest dispensare cum electo seu postulato in minoribus. lx. distinct. nullus. j. extra de ætat. & qualita. præterea, & capitul. quæris. extra. e. dudum. j. & secundum Innocent. Papam. de re iudic. cum olim. & extra. eo. cum in cunctis. ¶ An episcopus cum capitulo possit concedere vt vna ecclesia de alia eligat. j. in rub. de donatio. versiculo an episcopus. ¶ Qualis debeat esse qui in episcopum eligitur continetur in tredecim capitulis apostolicæ regulæ vt j. in rubri. de tempo. ordin. cap. fin. §. porro. ¶ Quid sit electio & qualiter, & per quos, & quando habeat fieri, & an quod in ea omittitur vitiet electionem, & an fiet cum compromittitur: & an taciturnitas præsentium habeatur pro consensu aliis eam facientibus: & quando non contradicens habeatur pro consentiente. & an collatio vel scrutinium ratificari potest per eos qui non interfuerunt: & an solennitas de vniuersali electione facienda locum habeat in electionibus patronorum & aliis e. ti. in Genesi. & c. quia Papa. secundum Pa. ¶ Si confirmatio fit cum plena cognitione, vel episcopus. cognoscat de electione: an potest appellari ab eo, causa non expressa & si expressit, an potest aliam prosequi. de ap. constitutis. de elect. cum inter canonicos & de ap. vt debitus. secundum In. Papā. ¶ An qui prior vel maioris auctoritatis est, sit primus in electiōe vel voce, vel aliis. xvj. di. Papa. lxiij. di. metropolitano. lxxv. di. c. vl. lxxv. dist. c. j. & s. in ru. de ma. & obe. ver. an sit maior. ¶ Qn̄ teneatur quis de mala electione, de reg. ad apostolicā. ¶ An possint eligi duo epi vel prælati in vna ecclesia, vel duo apostolici, & quid iuris sup hoc. j. in ru. de of ord. ver. an in vna ciui. ¶ An electio possit fieri per sortē, de sortil. c. vl. ¶ An qui nō sunt vniuscollegij, vel societatis dicantur facere corpus, & quot modis dicatur corpus: & an dicatur de gremio electus qui eligitur de capitulis, & an quodlibet collegium facit vniuersitatem, de exces. præla. dilecta. & secūdū In. Papā de testa. requisisti. de procu. cum pro co. ¶ An vsurarius, vel aleator possit eligi, de excess. præla. inter dilectos. ¶ Si aliqui debent de aliqua ecclesia ex debito eligi: sed accidit quòd ibi non est aliquis idoneus, & ita eligunt de alia, qui electus viuit per xl. annos: an per hoc præiudicetur priori ecclesiæ. de ver. sig. abbate. ¶ Qualiter opponitur in formam, & qualiter in personam electi, vel eligentium. Et quæ sint vota conditionalia alternatiua, vel incerta. eo. ti. statuimus. & c. in electionibus. ¶ De electione Imperatoris: & an ex sola electione sine confirmatione sit verus, Imperator: & an vacante imperio Papa possit principes priuare iure eligendi Imperatorem, de re iudic. ad apostolicæ. extra. e. venerabilem. & xciij. distinct. legimus. ¶ Quid contineatur nomine electionis, vel postulationis. de postulat. capitul. j. secundum Innocent. Papam. ¶ An existens in mortali: vel criminosus, vel qui non potest missam celebrare possit eligi, & qui sint ineligibiles de cle. ex. mi. cap. vltim. de tem. ordi. ex tenore. secundum Inn. Papam. & viij. q. j. in scripturis. & secundum In. Papam. de post. c. j. ¶ An sunt priuati eligentes eum cuius electio fuerit cassata, & an tenet electio facta vocatis his, qui priuati erant, & an peccant vocando eos. eo. ti. bonæ. j. & cap. cum Vintoñ. ¶ An modicum beneficium impediat electum. de exce. cum ecclesiastiacę. secundū Inn. Papam. ¶ Vbi & qualiter electio sit celebranda: & an in ecclesia sit necessario facienda, licet fiat à compromissariis. de ele. quòd sicut. & c. quia propter. cum terra. & c. venerabilem. & secundum Papam de ap. qua fronte. xxiij. di. in nomine. ¶ An cōuersi & hospitalarij, & huiusmodi personę intersint electioni & aliis tractatibus de insti. c. ij. fm In. Papam. ¶ An monachus ad prioratum, vel cellam vel aliam abbatiam translatus habeat vocem in electione. e. tit. constitutis. de priui. nolētes. & secūdū Inn. Papam. de reli. do. c. vlti. ¶ De modo agendi contra eū se electioni ingerit. de ele. cum inter. de conces. præben. proposuit secundum Inn. Papam. ¶ An is qui est in possessione violēta eliget. de resti. spol. in literis. fm Inn. Papam. & j. in rub. de iure pa. ver. si credatur. ¶ Qualiter agitur contra eum qui in præiudicium iuris alicuius eligit, vel eligitur. de in inte. rest. cum venissent. & de cen. significauit. ¶ An electio facta à malæ fidei possessore cassetur vel sufficit quòd quis sit in possessione eligendi, & qualiter agatur contra huiusmodi electum, & qualiter electus agit pro rebus beneficij. de censi. significauit. de resti. spol. in literis. de iure pa. consultationibus. secundum Inn. Papam. & in concor. quæ sunt. j. de iure pa. ver. si credatur. & vers. an ille cui mouetur. ¶ Quid iuris si excommunicatus quacunque excommunicatione cum non excommunicatis scienter vel ignoranter, interest electioni, & an minor pars possit eligere sine maiori excommunicata: & quid si omnes præter vnum sint excommunicati. eo. tit. illa. ix. q. j. nos in homine. secundum Inn. Papam. de app. præterea. & s. ver. an suspensi. ¶ An laicus vel princeps admittatur, vel quis contra personam, vel contra formam, & quare, & an plures contra electum possint excipere: & an vno prosequente electionem, alius super eodem audiatur: & quid si procedatur cum eo cuius non interest, & an talis admittatur contra electionem, extra de accusa. super his. extra. eo. causam inter. R. secundum Inn. Papam. & s. versi. qn̄ & qualiter admi. & j. in rub. de accusa. ver. an laicus. ¶ An consuetudo faciat ineligibilem qui aliàs eligibilis est, & casset electionem, de ver. sig. abbate. secundum papam. & s. in rub. de consuetudi. ver. an consuetudo circa or. ¶ An Cistercienfi electo, benedictio habeatur pro confirmatione de sup. ne. pręla. capit. j. ¶ Petens electionem confirmari, vel infirmari, an causam, & quam exprimere debeat: & quid iuris sit si libellus receptus sit sub incerto. de re iud. cum Bertoldus. secundum Inn. Papam. ¶ An debeat promoueri ad maiora minoribus indignus: & an qui dignus est vna dignitate reputetur dignus ad aliam vel econtra: vel ei possit aliquid opponi. lxxiiij. distin. gesta. de etā. & qualitate accipimus. extra. eodem. scriptum. ¶ Qualiter probetur ecclesia collegiata: & an ius collegij remaneat in vno & an maiori parte peccante scienter eligendo indignum, minor pars, vel vnus solus, vel quis possit eligere de postulatio. gratum. eodem. titulo, bonæ. secundo, & capitulo. dudum primo. lxv. distinctione, si fortè. & secundum Papam. de iure patro. postulasti. & infra. versi. si aliqui peccant. ¶ Quis probabit

babit formam non eſſe ſeruatam: vel electum non eſſe in ſacris: vel electionem, vel collationem factam: vel poteſtatem electorum, vel quòd ſcriptura interuenerit de accu. ſuper his. de eo qui fur. ordin. ſu. innotuit ſecundum Innocent. Papam, & alios. ¶ Infra quod tempus electio ſit celebranda, & quando id tempus, vel aliud incipit currere negligētibus: & quod dicatur impedimentum legitimum: an poſt tempus poſſint eligere vel ſit neceſſaria reſtitutio: & an idem iuris ſit in poſtulatione & electione. j. di. poſtquam. eo. titu. ne pro defectu & c. vltim. & ĩ. de con. præ. ver. quando tempus & ſ̃. in rubr. de poſtula. ver. an poſtulatio. ¶ An valeat compromiſſum quòd vnus ex duobus nominatis eligatur: & an is cuius electio caſſatur recuperet beneficia, ſi ſint iam alij collata: & an ante conſecrationem, vel poſt dicatur quis habere priora beneficia de ap. conſtitutus. de elect. cum in cunctis, de præben. de multa, ſecundum Innoc. Papam, & alios. ¶ An habens vxorē, vel filios, vel nepotes poſſit in epiſcopum eligi. xxviij. di. priuſquam. & c. de Si raeuſanę. lxj. di. cotinen. de conuer. coniu. ſanè. & ſecundū Inno. Papā. de teſta. c. j. ¶ Si aliqui peccant ſcienter eligendo, vel præſentando indignum, vel negligendo, vel confirmando indignum, & deuoluatur ius eligendi vel præſentandi ad ſuperiorem vel ad Papam. & quibus modis priuentur aliqui poteſtate eligendi eo. ti. cum in cunctis. & ca. bo. j. in fin. & c. cum in terra. & c. cum Vindoñ. & c. quia propter. de conceſ. præben. cum noſtris. & de of. or. cum vos & ĩ. ver. proxi. ¶ An per ſolam nominationem de indigno factam quamuis electio non ſequatur ſit quis priuatꝰ poteſtate eligendi: & an præſumatur ignoranter feciſſe. eo. tit. dudum. j. ſecundum In. Papam. & c. innotuit. ¶ An accuſatus eligi poſſit & qualiter in locum condemnati alius eligatur de ſimo. accuſatum. & de accu. qualiter. ſecundum In. Papam. ¶ Vbi & per quem de vita & actibus electi eſt quærendum. e. ti. poſtquam, & c. ſcriptum. ¶ Quæ ſciētia dicitur eminens, vel competēs in electo: & qualiter defectꝰ ſciētiæ nocet: & an peccat recipiens bñficium ad quod non habet ſciētiam competētem e. ti. cum in cūctis. ſm In. Papa. & c. cū nobis. & c. congregato. ¶ Qñ plures electiones dicantur fieri eodem contextu, & qd iuris ſit de eis, & qñ valet electio paucorum ꝓpter peccatū pluriū qđ notoriū fuit: & an ſufficit ꝓbari hoc ante ſñiam, & qñ electio ſit nulla, & qñ annullanda. e. ti. conſiderauimus. & c. auditis. & c. bonę. j. & c. dudū. j. ſm Inn. Papā. & alios. & ſ̃. ver. an in electione ſint. ¶ Qualis metus vitiet electionē, & ſi eccleſia occupat̃ à tyrãno: an pars remanēs in eccleſia debeat ad extrinſecos exire vel econtrà pro electione vel aliis negotiis tractandis, & quis tunc vocabit. extra. eo. tit. bonæ. j. xxiij. q. viij. conuenior. j. q. vj. ſi quis autem. & ſcd̃m In. Papam. de no. ope. nuncia, c. ij. & ĩ. ver. qualiter & quando ſint vocandi. ¶ Quæ conditiones pactiões & promiſſiones poſſunt in electionibus interuenire. e. ti. ſignificaſti ſecundum In. Papam. ¶ Infra quod tempus confirmatio vel conſecratio ſit petenda: & quando eſt quis in mora petendi & de pœna huius moræ. & quid iuris ſi electus non vult conſentiræ nec diſſentire electioni. eo. ti. cum in cunctis. §. cum verò ſecundum omnes, & l. di. poſtquam. lxv. diſt. quoniam. ¶ An ſoli Papæ liceat compellere aliquem dimittere ius ſibi quæſitū eo. titu. cum inter. ¶ An habens plures præbendas habeat vocem in omnibus. ĩ. in. rub. de præben. ver. ſi quis habet. ¶ Qualiter formetur decretum electiõis & libelli, & ſimilia. vide in noſtro ſpeculo iudiciali. eo. ti. ¶ De hac materia tractatur lx. & lxj. & lxij. & lxxiij. & lxxix. di. & xxiij. di. & j. q. vj. & viij. q. j. & q. ij, & q. iij. per totum.

¶ De tranſlatione epiſcoporum, vel clericorum. Rubrica.

QVid iuris ſi quis deceptus eſt in tranſlatione xxiiij. diſtinct. quorundā. ¶ Quis poſſit transferre ep̃m vel electum. e. ti. per totum. ¶ Qñ quis dicat̃ plenè tranſlatus. de ele. cum in cunctis. & xxj. q. ij. ſi qs iam. ¶ Si tranſlatus non recipiatur ad eccleſiā ad quā trāsfet̃, an prior tenetur eum recipere, & cuius ep̃i erit clericus iſte, xcij. di. ſi qui ep̃i. Quæ & quot ſint cauſæ mutationū & qñ poſſit repeti prior eccleſia. vij. q. j. §. ambitiõis. ¶ An ep̃s poſſit cogere clericū vt de minori trāſeat ad maius, vij. q. j. ep̃s. de loco. ¶ Si clericus trāſit de vna eccleſia ad aliam, an ſufficiat tacitus conſenſus ep̃i, vel exp̃ſſus requirat̃. xj. q. ij. c. j. & de renun. admonet, ĩ. in ru. de renun, ver. an eccleſia. ¶ Si quis metu hoſtium ad aliam eccleſiam trāſit vel ſi captus ſit an ſit p̄latus vtriuſq; eccleſiæ & an alius ſit ei ſubſtituendus. vij. q. j. paſtoralis. ¶ An ep̃o inuito põt clericus ad monaſterium ſe transferre. xix. q. j. in ſumma. ¶ Qñ conuerſus vel miles videantur plenè tranſlati, vel etiam poſſeſſio, de priui. quidam. ¶ An capitulum ſine conſenſu p̄lati poſſit alicui dare licētiam tranſeundi, de renun. poſt tranſlationē. ĩ. in ru. ne ſe. va. verſ. an vacante. ¶ An contra tranſlatum de vna eccleſia ad aliam poſſint agere clerici prioris eccleſiæ. vt eo priuetur. de reſt. ſpo. audita. ſecundum In. Papam. ¶ An eccleſia clerici tranſeuntis ad aliam eccleſiam ante obtentam licentiam ab epiſcopo poſſit conferri & repeti: & an fecerit fructus ſuos in ea. de renun. admonet, ſecundum In. Papam. ¶ Quando dicatur tranſlatus quis. vt poſſint eius beneficia conferri. eo. tit. licet ſecundum Inn. Papam. & de ele. cum in cunctis. ¶ De hac materia tractatur. viij. q. j. & xxj. q. ij. per totum.

¶ De auctoritate & vſu pallij. Rubrica.

QVare metropol. tranſlatus ad aliā eccleſiam non poteſt vti primo pallio: & an qui habuit duo pallia debeat cum vtroque ſepeliri. de poſtu. bonæ. ij. extra. e. ad hæc ſecundum In. Papam. ¶ An in pallij datiõe ſit examinatio neceſſaria. & quot modis, ſumitur plenitudo officij: an ſine priuilegio poſſit quis vti pallio in alterius diœceſ. cum illius conſenſu. de elect. venerabilem. extra. eo. ex tuarum, ſecundum In. Papam. ¶ Vbi, & in quibus diebus metropolitanus debeat vti pallio. eo. tit. ad honorem. & c. cum ſit. Si pallium fortiter petitur, an præſumatur ambitio. c. diſt. priſca. ¶ An pallium ſit locale: & an qui tranſit ad aliam eccleſiam vtetur pallio ibi inuento ſine licentia Papæ. de poſtu. bonæ. ¶ An pallium ſit alicui vltroneè offerendū, de ele. ſignificaſti. ¶ Qualiter pallium ſumitur de corpore beati Petri in præ. c. ſignifica. ¶ Quæ ſunt ea quæ non poſſunt ſine pallio fieri. de ele. quòd ſicut. & c. ſuffraganeis. de tranſla. c. j. ¶ De hac materia tractatur. c. di. per totum. xxv. q. ij. in galliarum.

¶ De renuntiatione. Rubrica.

AN reſtituēdus ſit qui dolo aduerſarij renuntiat. ij. quæſti. ij. nullus epiſcoporum. ¶ Qualiter ſubueniatur ei qui tradidit literas aduerſario ſuo: & an per hoc videatur renuntiaſſe iuri ſuo. eod. titu. ſane & capi. veniens. ¶ Quibus ſolennitatibus partes poſſunt renuntiare. infra. in rubrica. de dila. ver. quibus ſe. ¶ An renuntiatio illicita vel facta in manu non ſui prælati, ſiue in manu laici teneat, vel auferat poſſeſſionem extra. eo. quod in dubiis. & ſecundum Innocenti. Papam in capitul. ſuper hoc & de ſimo. ex inſinuatione. vj. quæſtion. iij. denique. & xvij. quæſtio. j. Conſaldus. ¶ An poſt renuntiationem poſſit reaſſumi: & in quibus caſibus. vel vtrum poſſit repetere. vij. quæſtio. j. non nequaquam. extra. e. poſt tranſlat. & de cleri. coniug. quod à te. vij. quęſt. j. epiſcopus. de loco. extra de epiſco. qui re. epiſco. capitu. j. ¶ An eccleſia poſſit repetere ſuum P̄latum ab ea recedentem qualis conſenſus ſuperioris eſt neceſſarius. vij. quæſtion. j. placuit. & capitul. ſi qui vero. extra. eod. ti. admonet. ¶ Quid iuris ſit de perſecutione & quando propter eam prælatus, vel clerus debent deſerere eccleſiam. vij. q. j. §. hoc tunc. eo. tit. in fi. ¶ Quādo per electionem vel renuntiationem vnius videatur quis ab renuntiare alteri ex hoc ſequenti. lxxxj. diſt. ſi quis ſacerdotum. de teſta, officij. viij. di. quo iure. ¶ Propter quas cauſas poteſt epiſcopus petere ceſſionem & an poſſit ſine licentia Papæ extra, eo. tit. niſi cum pridem, ¶ In quibus caſibus non valet renuntiatio. no. per Laur. vij. q. j. quam periculoſum. ¶ An clericus tacitè vel expreſſe poſſit renuntiare priuilegio fori vel clericali. ĩ. in rubric. de fo. compe. ver. an clericus. ¶ An qui probat renuntiationem debeat eam probare legitimam, xvij. quæ. ij. Conſaldus. extra. de ſucceſ. ab inteſt. cum dilectus. ¶ An epiſcopus poſſit fieri monachus inuito pa. vij. quæſti. j. ſcias. ¶ An eccleſiam propter ęgritudinem dimiſſam poſſit quis repetere. vij. quæſt. ij. in ſumma. ¶ An monachus poſſit dimitere propria auctoritate dignitatem male obtentam. eo. titu. niſi. & capitul. ſequen. & xiij. diſtinct. nerui. de ſimo. de regularibus. An Papa poſſit renuntiare papatui. xij. quæſtio. j. non autem. ¶ Si quis receſſit ab eccleſia auctoritate, propria, & alter ſubſtituit̃. an mortuo ſubſtituto poſſit repetere eccleſiam vel repeti ab ea. vij. quęſtio. j. eos. ¶ Si quis litigans ſuper electione vel prouiſſione receperit beneficium vel ſi habens eccleſiam recipiat literas ad ſecundam vel eccleſiam de qua lites patitur, vtrum per hoc iuri vel beneficio prius quæſito renuntiet. de reſcrip, in noſtra. de præben. de multa ſecūdū In, Papā. ¶ De remiſſione pœnæ. & pecunię, de of, dele. de cauſis. ſecundū In. Papam, ¶ An ipſo facto renuntiet quis iuri ſuo, vel priuilegio facto vel ſtatuto. xxvj. diſtin, diaconus. de his quæ fi. à ma. par. ca, ex ore, de vi. & ho. cle. c

vj. de

vl.de offic.dele.gratum.de priuileg.accedentibus. ¶ An mulier possit renuntiare Velleiano.per iuramentum.j.in rubri. de fideiuss.ver.an mulier.¶An possit renuntiari iuri eligendi.extra de elect.ecclesia nostra,ij.¶De renuntiatione facta ex causa & an valeat si sit sub modo eo nō existente.de præscript. veniens.de præben.inter cæteras,secundum Innocent.Papam. ¶An prælatus vel procurator possit renuntiare exceptioni cōpetenti ecclesiæ vel domino & cui præiudicet.de deposito. grauius.de offic.delegat.cum olim.j.secundum Innocent. Papam. ¶Si quis renuntiat dignitati an præsumatur propter conscientiam criminis vel ob aliquam causam renuntiare.eod.titu.post translationem secundum Innocent.Papam.¶Si quis petit vel mittit pro cessione:quando possit reuocare mandatum.eo. tit. quidam,secundum Innocen.Papam.¶An electus in episcopū non confirmatus possit cedere seu renuntiare.de transla.inter corporalia.& secundum In.Papam.de in integ.restit.c.ij.¶An exceptio renuntiationis obsit agenti.Et si quis renuntiet iuribus suæ dignitatis, qualiter subuenietur dignitati:& p quem.de inst.cum venissent.¶An renuntiatio facta vni prosit aliis:vel si facta sit simpliciter an ꝓsit absenti,e.ti.veniēs.& de pactis.cum pridem secundum In.Papam.¶Is qui præsentatus est p abbatē & per episcopū institutus,in cuius manibus, vel quo requisito renuntiare debet.e.ti.dilectus.secūdum In.Papam.¶An platus possit sine consensu capituli renuntiare iuri,siue possessioni ecclesię.j.in ru.de his quę fi.à prela.ver.an abba.¶An possit renūtiare restitutioni in integrum.j.in ru.de in integ.restitu. ver. an possit.¶Quibus iuribus & priui.renuntiari possit vel nō & qualiter.de foro compe.si diligēti.¶An sit simoniacum renuntiare literis recepta pensione:& an renuntiari possit impetratis literis,de rescr.ad audientiam.& secundum In.Papam. de restit. spo.ex conquestione.¶Abbas de cuius licentia renuntiet vel rector per eum presentatus.extra.eo.c.fi.& de consue. cum venerabilis.¶Quid iuris si quis iurauit nō repetere beneficium cui renunciauit.eo.ti.c.ij.¶An renuntians iuri suo possit ad illud redire.de elec.cum inter rub.vij.q.j.quam periculosum. de pac.cum pridem.¶Si quis renuntiet beneficio,vt Titio detur, cum quo intendit permutare,an possit illud repetere si non detur Titio.de præben.inter cętera.& s̄.ver.de renun.¶An rebus nondum habitis possit quis renuntiare de deci.ex multiplici. An ingrediens monasterium possit renuntiare, vel ipsum monasterium possit renuntiare tempore probationis.de reg. ad apostolicam.¶An videatur renuntiasse literis ap. qui consentit inquisitioni legati.de accu.ad petitionem.¶ Si quis renuntiauit priuilegio suo super decimis obtento à quo possit de hoc sibi opponi,de priuile.accedentibus.¶Quæ autem hic desunt, vide in spe.iudi.in titul. de collatione.& de renuntia.¶De hac materia tractatur.vij.q.j.& q.ij.& xvij.q.ij.xxj.q.ij.

¶ De supplenda negligentia prælatorum. Rubrica.

Qvando episcopus possit supplere negligentiam canonicorum, vel econtra: vel minor maioris:& de translatione potestatis vnius in alterum:& quando incipit tempus currere ei qui transfertur. de elect.cum ecclesia.& cap.cum in cunctis.in fi.& de offic. or. irrefragabili.& de conces.præben.quia diuersi.lxxxviij.distinct. nolumus.¶An prælatus teneatur de negligentia & remoueatur propter eam.de offi.archidia.ea.quæst.de sta. mona. de hære.cum ex iniuncto.¶An possit quis propter simplicitatem deponi.xvij.q.ij.nullus.¶An mora possit purgari.de re iudi. cum Bertoldus.de cleri.non resi.ex tuæ.¶Qualiter supplemus & in quibus facta domini & iudex quod lex omittit. de celebra. mis. cum Marthę.¶An negligentia alicui imputetur.de pœ.& re.quæsitum.¶An princeps remoueatur,vel datur sibi coadiutor,vel curator propter negligentiam.eod.titul.gradi.¶ Si episcopus est excommunicatus. an iurisdictio deuoluatur ad metropolitanum.eod.titul.Romana.¶An negligentia ipso facto. probetur.de censi.Romana.¶ De negligentia iudicis in rub.de iud.ver.an possit conueniri.¶Qualiter superior suppleat negligentiam inferioris.lxv.dist.si forte.& s̄.in j.ver. ¶Quado possit iudex supplere de facto vel de.iure.j.in rub.de iud.ver.an iudex possit.¶Quando ordinarius potest remouere negligentem agros,vel vtilitatem ecclesiæ s̄.in rub.de offi.ordi.ver.an ordinarius.¶De hac materia tractatur.lxxxiiij.& lxxxvj.dist.& ij.q. vij. negligentia.

¶De temporibus ordinationum,& de ætate:qualitate & ordine præficiendorum. Rubrica.

Qvando propter inopiam minus idonei promoueantur vel non.lv.dist. c.j. ¶De ordinatione episcoporum. vide.j. de sacra vnctio.¶An ordo cōferri possit sine missa: & vbi conferri possit.lxxvij.di.in veteri.lxxv.ordinationes ij.extra. de celebra.mis.c.referente.infra.de sacra. ecclesi. ver. an missa. ¶An omnes minores ordines vel acolitatus & subdiaconatus, vel tonsura cum omnibus minoribus vel omnes minores cum subdiaconatu eadem die possint conferri.eodem. titul. de eo. lxxvij.distinct.capitul.ij.de eo qui fur.ordin.re.cum. b. lxxv. distinct. capitul.iij. secundum d. m. & alios. & in summa domini mei.eo.titul.§.qualiter.ver.Item conferendi. ¶ An in orientali ecclesia quis possit sine vxoris licentia promoueri. xxxj. distinct.quoniam. ¶Propter quæ crimina & qui criminosi. prohibentur promoueri & ꝓmoti prohibeātur ministrare.liiij.di. capit.penultim.lxviij.distinct.capitul.j.de ętat. & quali. quæris. extra.e.ex tenore.& capitul.quæsitum.de testibus. capitul. vlti. de iureiurand.sicut.li.distinct.qui in aliquo. lxxxj. distinct. tantis. ¶ Qualiter sit agendum cum crimen opponitur consecrando vel ordinando.xxxj.distinct.illud.xxv.distinct.primum. l.distinct.in summa.& c.sequentibus. ¶Quare non potest pro moueri qui cum ancilla contraxit: & an contrahens cum meretrice, vel repudiata promoueatur. xxxiiii.di.si quis.¶Qua ætate promoueantur aliqui ad maiores ordines, vel minores vel ad dignitates.eo.titul.vel non est.lxxvij.dist.lxxviij.distinct. per totum.extra.de elect.cum in cunctis.¶ An abbates vel coriepiscopi vel presbyter conferant minores ordines vel curam animarum:& an psalmistatus sit ordo. xxiij. distinct. psalmista. lxviij.distinct.quanuis.extra. de ætat. & quali. cum contingat, lxix.distinct.quoniam. ¶Quæ crimina impediant executionem ordinis suscepti post peractam pœnitentiam.eo.titul.quęsitum. de renuntia.nisi cum xxvj. distinctio. primum. ¶An sufficiat testimonium proprij episcopi vel literæ archiepiscopi, ne quis examinetur.ix. q. ij. episcopum. ¶ De examinatione promouendorum & qui & in quibus & qualiter:& per quos sint examinandi.xxiiij.dist.quando.& c.nullus.& per totum. de pur.c.constitutus.xxv.dist.perlectis.xlvij.di.de Petro. & s̄. in ru. de ele.ver.an semel.& j̄.ver qualiter punitur. & ver.an ordinator.¶An ordinandus debeat crimen suum confiteri:& qualiter puniatur qui crimen confitetur in examinatione.vel ante ordinationem vel post vel conuincitur.j.di.ex pœnitentibus.&c.de his. xv.q.viij.in summa.& ca.j.& ij.& xxiiij.di.capitu.vlti.lxviij. di.sicut.extra.de ęta.& qua.quæris.¶An abbas possit esse diaconus.j̄.in ru.de sta.mo.ver.in quo ordine. ¶An Imperator debeat habere ordinē.lxiij.di.Valētinianus.¶An curiales, & qui fuerunt accusatores vel aduocati vel iudices, vel testes in causa criminali possint ꝓmoueri.in d.c.si quis viduam.lj.di.in summa.& c.j.An consuetudo circa ordines attendatur.s̄.in ru. de consue.ver.an consuetudo.¶An pueri debeant ordinari:& an ordinati recipiant characterem,vel ordinem,vel teneantur continere.j.quæst.j.pueri.extra.de præben.super.de clerico per sal.pro.cap.vno de ętat.& quali. indecorum.lxxvij.di.in veteri. de tempo.or.vel non est. ¶De charactere qualiter, & in quo, & per quæ verba infigatur.de sacra. non iteran. presbyter. fm Inn.Papam.¶Qui actus sint substantiales in ordinatione. j̄. de sacra.non iteran. ver.an character. ¶Quid iuris sit de ordinatis à papa in diuersis casibus.j.q.j.filium.& cap.latorem.extra.e. ti.cum in distribuendis.de ma.& obedien.per tuas.xciij.dist.dominus.Si papa scienter aliquem ordinauerit an videatur cum famæ restituisse.xliiij.dist.§.j. ¶An qui in infirmitate baptizatus est,vel qui pœnitentiam recepit,& communionem, possit in presbyterum ordinari.lvij.dist.capitu.vno.l.di.de his vero. ¶An illegitimi possint promoueri vel filij vel nepotes presbyterorum,& sic de alijs.extra de filijs præsbi.cap.j.& vlti.lvj.dist. in summa. ¶ An possit in presbyterum promoueri qui sine baculo non potest in altari sustentari.de consecra.distin.prima nullus episcopus.lv.di.si quis in infirmitate. ¶An ignoranter bis baptizati possint ordinari.de consec.distinctio. quarta. quibis.& de apostol.capitulo secundo. ¶Quid iuris sit de ordinatis,vel de sacramentis collatis à simoniacis occultis vel præcis. j.quæst.j.si quis à simoniacis.& de simonia.per tuas.ij.xxxij. di. §. verum.¶Quod ordinationes sine pretio,sine gratia,sine supplicatione, sine ambitu, sine amore procedere debeant. prima. quæstione j.si quis neque.vsque ad. §.& contrà. ¶Qui dicantur pueri & à quibus appellantur.infrà in rubr.de restit.in inte. ver.qui dicantur.¶Si episcopus ordinet aliquem ad minores ordines:an ipse debeat ab eo exigere continentiam.lxxvij.di. episcopus.¶An episcopatus sit ordo.xxj.dist. cleros. de purga. cano.quotiens.¶An omnis ordo sit sacer,vel quis. xxxij. di. in

summa.de ætat. & qualita. in multis.de ser. non ordin. capitul. pe. ¶ An peccatum murmurationis repellat à promotione. xxxiij. quæstion. j. hoc ipsum. ¶ Quarum scientiarum promouendi debeant habere peritiam xxxvj. distincti. & xxxvij.& xxxviij.distinct.per totum.de renun.nisi cum. de ætat. & qualita.capitul.vltim.& pen.secundum Papam de summa trini. capitul.j.¶ An contrahens cum serua fiat irregularis quò ad promotionem.xxix.quæstio.ij.ca.j.¶ An simplex vel illiteratus possit promoueri.xxxvj.distinct.capitul.j.renuncia. nisi cum. §.pro defectu.xxxix.distinct.Petrus.& in summa. ¶ Si laicus promouetur in sacerdotem vel episcopum, an recipiat characterem. xl.distinct.sicut de cleri.per sal.pro.capitul.vno.lj.dist.qui in aliquo.& secundum Papam.de elect.cum in cunctis de presbyte. non baptis.si quis. ¶ An inuito conferatur beneficium. xxxv. distinctio.& qui emendat.¶ An hæreticus vel scismaticus, vel depositus,vel qui apud eos recepit extremam manus impositionem vel interdictus vel excommunicatus vel simoniacus. & huiusmodi vel ordinati ab eis conferant ordines vel executionem vel baptismum vel etiam eam recipiant de eo qui renuncia.episcop.capitul. ij. de elect. quia diligentia. j. quæstio.j. qui perfectionem & quæstion.vij. conuenientibus. & capitul. Daibertum.ix.quæstio.j.in summa & capitul. iij. & secundum Innocent.Pap.& alios de simo. per tuas. ij. de hæretic. fraternitati.de scismat.capitul.j.& j.in rubri.de hæretic. ver.an hæretici.¶ An baptizatus ab hæretico possit promoueri. lxvij. distin. capitul.vno.¶ Quæ debeat promittere ordinandus.xxiij.distin. quanquam.xxviij.di.nullus.&c.diaconi.¶ Qualiter.& quando. & per quem dispensetur cum his qui redierunt ab hæresi circa promotionem: & an sine hoc valeant promoueri.infra.in rub. de dispen.ver.de dispẽsationibus. ¶ An possit ordinari in presbyterum qui non bibit vinum ij.q.vij.ipsi apostoli.¶ An hermofroditus possit ordinari. iiij. q.j. §.item in criminali.ver. hermofroditus ¶ Quæ sint formatæ literæ quæ dimissoriæ vel cõmendatitiæ:& qualiter creditur eis,& quid iur.de eis in quo differant.lxviij.distinct.§.inter de cle.non resi. fraternitati. xix. q. ij.duæ & secundum Innocent.Pap.de cle.pere.super rub.& cap. j.& ij.& c.vlti.¶ Si quis perdit ecclesiam,vel episcopatum , vel occupatur à Sarracenis, vel licentiat clericos sub conditione, an recedent clerici quò voluerint sine literis eius.lxxj.dist.clericos.¶ An ordinatus coactione conditionali,vel per saltum teneatur continere.lxxiiij.dist.ver.de cle.per sal.pro.c.vno.de baptis.maiores.& j.in v.versicul.¶ An non baptizatus suscipiat ordinem de presb.non bap.c.j.& c.veniens.j.q.j.cum Paulus.& c. si quis confu.¶ An episcopus possit ordines conferre sine consensu capituli.xxiiij.di.episcopus.de his quæ fi.à præla.sine consen.cap cum nos.¶ An concubinarius possit promoueri sine dispensatione.xxxiij.di.in summa.& lj.di.qui in aliquo. ¶ Quibus diebus,& qua hora,& quo loco,&qualiter in sabbatho sancto sint ordines conferendi eo.ti.literas.& lxxv.di.quod à patribus. ¶ Quid iuris sit si clericus perdidit literas dimissorias, an sufficiat si probat per testes.xcviij.di. c.j. ¶ Qualiter & quando promoueatur inuitus ad ordines,vel dignitates , & an recipiat characterem.lxxiiij.di.in summa.& c. tibi. & per totum. extra de æta.& quali.quæris.& secundum In.Papam de ele.cum in cunctis.¶ An accusatus vel accusans vel denuntiatus hoc pendente, valeat promoueri.ij.q.iiij.entheninum.de accu.omnipotẽs. lxxxj.di.tantis.de testi.c.vl.¶ Qualiter fiant ordinationes. xxiij. di.per totum.de sac.non ite.c.vl. ¶ An quis debeat sine titulo ordinari,vel si ordinetur pacto vel iuramento præmissis ne qd à præsentatore,vel ordinatore ratione tituli exigat.extra de prę ben c.ij.& c.episcopus.& c.cum secundum.& c.tuis.& extra de æta.& qualita.accepimus.lxx.di.c.j.& ij.de simo.c.pen.¶ An solenniter pœnitentes promoueantur.l.distinc.si quis post remi. ¶ Quid iuris si quis prius efficiatur sacerdos quam diaconus. extra de cleri.per sal.promo.capit.j.& lij.distinct.solitudo.¶ An miles, vel hystrio possint promoueri.secundum.Innoc.Papam. de.vi.& hone.cleri.cum decorem.li.distin.si quis.iiij.distin. cap. vnico.lxxxvj.donare.xx.quæ.iiij. præsens. ¶ An medicus possit promoueri.extra eodem.ad aures.& de homicid. tua.vj. distin. si quis à medicis. ¶ An obligati ratiociniis vel tutor vel receptor possint promoueri:& qui admittantur contra eos. li. dist. c.j.ij.& iij.v.& extra de obliga.ad rat. c.vnico.& liij.di.legem. & secundum In.Papam.de ser.non or.c.vlti.¶ An promotus existens in mortali debeat remoueri. extra de iureiuran. sicut nostris.lxiij.di.c.j.& secundum Inno.Papam.de offic.ordinan. irrefregabili.¶ An qui conditionaliter recipit ordinem debeat obtinere.lxxiiij.distinct.vbi ista.& extra de baptis.maiores.An occultè peccans toleratur in ordine suscepto.de simo.ex tuæ. & c.Matheus.l.distinct.in his nota.secundum quosdam. ¶ An criminosus notorius,vel occultus acta pœnitentia possit promoueri.extra eo.titu.ex tuarum.& xxv.distinct.primum.&l.dis.de his nota.xlix.di.§.j.& optimè.vj.q.j.qui crimen. Qui ordines liberant à patria potestate.de æta.& quali.indecorum.¶ An quis contra voluntatem sui superioris possit ad ordines ascendere. extra eo de.ad aures.¶ Quid si quis ignoranter à simoniaco ordinetur.j.in rub.de simo.ver. quis iuris si quis ord.j.ver.proxi. An cogar recipere ordines à prælato simoniaco, nisi hoc probem.j.si.qui à simoniacis.ix.q.j.ordinationes.extra de simo. per tuas.¶ An natus ex ea quam quis rapuit possit promoueri. prima.quæstion.vii.tali. ¶ Quid iuris sit de ordinato præter conscientiam sui episcopi.de officio archidiaconi.significasti. & secundum Papam de clerico non residen.clericus. ¶ An episcopus possit ordinare laicum alterius diœcesis.lxxvij. distinctione.primatus.¶ An dicenti se criminosum ne compellatur pro moueri credatur.lxxxiiij.distinctione,si qui. ¶ An lunatici, vel furiosi,vel demoniaci possint promoueri. xxxiij. distinctione communiter.& j.titulo secundo. versiculo. demoniaca. & sequenti.¶ An quæ fiunt tempore furoris impediant ordinandum.xv.quæstion.j.§.cum itaque.& §.sicut ergo.& per totum. ¶ Qui generaliter admittantur vel repellantur à promotione. l.non confidat.xxv,distinct.§.nunc autem.xxxiij.distinct.in summa.& capit.ij xxxiiij.distinctio.præcipimus.¶ An quæ olim ordinabatur in diaconissam recipiebat characterem & an poterat esse corrupta.xxvij.quæstion.pri.diaconissam & l.si quis rapuerit. ¶ An subdiaconatus olim fuerit sacer ordo.de ser. non ordin.capitul.vltim.de æta.& quali.à multis. ¶ Qualiter punitur qui promouet aliquos sine examinatione,vel male examinat vel sine titulo & quid iuris sit de hoc.lxxxj.distinct.qui sine. xxiiij.distinct.quando.de preben.capitul.ij.& capitul.tuis.& capitul.cum secundum.de ætat.& qualita.accedimus. lxx.distinc. capitul.i.¶ Vtrum ordinatio facta ab excomminicato vel alieno episcopo possit haberi rata.ix.quæstio. j. in summa & quæstion.ij.capitul. 1.& de ordina.ab episcopo qui re. e. capitul. 1. ¶ An coniugatus possit promoueri vel in episcopum ordinari vel ad minores,vel maiores ordines nisi vxor intret religionẽ, vel voueat.de cle.coniug.capitul.ij. & de conuer. coniug. coniugatus.& infra.in rubr.de voto.ver.si alter sponsus.¶ An ordinans aliquem ad minores ordines sine titulo teneatur ei prouidere de præben.episcopus.¶ Si episcopus ordinat. ad titulũ certum qui euincitur vel casmate perit:quid iuris est : & an ordinatus ad titulum patrimonii possit illud vendere, vel donare,vel de illo teneatur decimam soluere,vel ipse possit ad aliam ecclesiam transire.de præben.cum secundum. & capitul. tuis. ¶ An possit quis sine vxoris licentia , vel ea inuita promoueri quæ publicè adulterata est.de conuer.coniu.constitutus.& secundum Innocent. Papam in capitul. veniens. ¶ An pugiles possint promoueri.de cle.pug.in duel.capitul. 1. ¶ Quid iuris si excommunicatus recipit ordines sacros,vel alios & qualiter punitur de eo qui fur. ordin. re. capitul.ij.de sentent.ex.cum illorum. ¶ De impedimentis ordinantis vel ordinati quæ impediant dationem ordinis seu characteris vel executionem ipsorum. de scismat.capit.j. ¶ An episcopus sine alterius episcopi requisitione possit abbatem priuilegiatum benedicere, vel clericos eius ordinare,vel ipsius abbatis exempti de transla.capitul. 1.& secundum Innocent.Papam.de regula.licet. ¶ Quot annis deditus monasterio debet fieri clericus.de regu. capitul.j.¶ De velo ordinationis & prælationis & aliis. j. in rubri.de regul.ver.an per veli. ¶ Quid iure. de ordinatis ab episcopo qui renunciauit episcopatui de.e.qui re.capi.j.& secundum Innocent.Papam.de sup. neg. præl. capitul.j. ¶ An possit quis sine licentia sui episcopi ad beneficium promoueri.de cle. venerabilem.de cleri.non reside.clericus secundum Innocent. Papam.¶ An psalmistatus sit ordo:& an psalmista,lector,hostiarius,sint clerici:& quot sint ordines.eodem titu.cum contingat xxj.dist.cleros.lxxvij.distin.capitu.j.¶ Si latini & græci permixtim sint secundum quos ritus ordinentur,& qualiter.eodem titu.cum secundum.¶ An ordinator possit contra petentem beneficium excipere:& an præsentator teneatur ei prouidere, vel ordinator,vel qui ordinare mandauit:& an propter examinationem archidiaconi episcopus excusetur à prouisiõe:& an ipse examinator teneatur eodem titu.accepimus.& capit.cum sit.secundum Papam.& s.ver.an quis debeat sine. ¶ Quid iuris si vnus episcopus recipiat clericum alterius eo inuito.xix.quæstio.capitul.vno.¶ Quid iuris de clerico per saltum promoto; & an prorsus illiteratus recipiat ordinem sacrum: vel etiam is qui minores ordines nõ recipit:& an ordinatus in episcopum omisso aliquo ordine possit illum conferre. extra de cleri. per sal.promo.capitul.vnico.lij.distinct.solitudo.xl.distinctio.sicut. ¶ De hac materia tractatur.xxj.& xxiij.& xxiiij.& xxv.& l.& lj.distinct.& in multis aliis.& ix.quæstio.j.& quæstio. ij. & xv. quæstio.

ftio.viij.per totum. ¶De, secunda vero parte.s.de ætat.& qualita.& or.p̄fi.tractat.xxiij.& xxiiij.& xlviij.& lxxiiij.& lx.& lxj. di. per totum.& lj.di.qui in aliquo. ¶Porro ad hunc tractatum pertinent.xiij.capitula regulæ apostolicæ quam ad Thimoteum & Titum noscitur de scripsisse vt xxv.distinct.§.j.& in summa.quā si quidem regulam,& eius singula capitula per speciales tractatus vt iam dicam:in decreto prosequitur. Gratianus. ¶Regulam autem ipsam,& eius capitula his versibus comprehendes. ¶Primum præcipitur quòd sit sine crimine præsul. vt xxv. & lxxxj.& lxxvii.distinct.per totum.Monogamus.vt xxvj.& lxxxij. distinct.& lxxxiij.distinct.§.si mulier. ¶Sobrius.vt xxxv.& xliiij. distinct.Pudens.vt xxxvj.vsque ad xl.distinct.& lxxxiiij.distinct. ¶Ornatus vt xl.distinct. vsque ad xlij. distinct. ¶Et hospes. vt xlij.distinct.& lxxxvj.distin.§.liberalē.vsque ad.§.si mulier. ¶Castus vt xlij.distinct.§.pudicus.per hoc enim tangitur illud regulæ capitulum oportet episcopum esse pudicum. ¶De pudicitia & continentia clericorum tractatur.xxvj. distinct. vsque ad xxv. distinct.& lxxxij.distinct.& lxxxiiii.distinct. §. si mulier. & de hoc vide.j̃.in rubri.de adulteriis. ¶Docens. vt xliij. distinct. & lxxxvj. ¶Non percussor.vt xlv.distinct.& lxxxvj.distinct.§. si mulier.vsque ad §.prohibetur. ¶Non litigiosus. vt xlvj. distin. & xc.distinct. ¶Non cupiens. vt xlvij. distinctio. vsque ad §. necesse.& lxxxviij.dilxxxvj.dist.peruenit.& lxxxvij.& xci. distine. ¶Bene præpo situs.vt xlvij.distinctione.§.necesse.& lxxxix. distinctione. ¶Non neophitus.vt xlviij.distinctione, per totū. ¶Sed & sicut in veteri testamento.xiij.personæ corpore viciatæ à promotione repellebantur quæ hodie spiritualiter intellectę similiter repelluntur videlicet.

¶Cœcus id est ignorantia.
¶Claudus. id est mentis infirmitas.
¶Paruum nasum habens. id est indiscretio.
¶Curuum nasum habens id est inordinata discretio. alias immoderata.
¶Mancus,vel pede carens id est alienatio ab operibus & via Christi.
¶Gibbum habens id est peruersitas,& terrena solicitudo.
¶Lippus id est prauitas & propter opera carnalia obfuscatio mentis.
¶Iugem habens scabiem id est luxuriam.
¶Albuginem habens in oculo id est arrogantiam.
¶Impetiginosus id est auaritia.
¶Ponderosus id est lasciua & turpis cogitatio.
¶Panes polluens id est despectus pauperis & honorificentia.
¶Languidus id est negligentia,tarditas,pigritia diuitis.

¶hæc omnia non offerebantur,quia non debemus dare Deo quod dedignatur homo:& probantur hæc omnia: xlix. distin. c.j.& ij. ¶Notandum quoque est quòd omne crimen quod in lege mosay ca morte expiabatur:hodie etiam à promotione repellit,vt xliiij.dist.multos. Sed hoc non est perpetuum prout ibi notatur.

¶ Hæ sunt irregularitates quæ impediunt promouendos.

Rubrica.

SCiendū est ante omnia quod omnis irregularitas quæ deiicit iam promotum multò fortius impedit promouendum:vt C.de nup. si libertam.ff.de iudic.iudex.& argum.extra,qui cle.vel vo. rursus.& idcirco omnes illi casus qui numerantur. j̃. in rubri.sequen.& j̃.in rubr.in quibus casibus promotus deponitur quos causa breuitatis hic non posui,hic sunt reperendi. ¶Item sciendum est quòd suspensus,vel excommunicatus non potest eligere vel eligi.vt extra de consuet.cum dilectus cum suis concor.vel ordinari.extra de senten.excom. cum illorum. qui autem sint tales habetur.j̃.in specialibus rubri.& quæ ibi dicuntur hic repetita intelliguntur. ¶Est ergo irregularis quo ad hoc vt impediatur promoueri:scilicet vel ordinari,vel eligi. ¶Neophitus.xlviij.distin.c.j.& ij.& lv.dist.c.j. ¶Nouitius in abbatem nō eligitur.lxj.dist.neophitus.aliàs est in §.his omnibus & j̃. in rubri.se. ver. defectus pro si. ¶Vxoratus non potest sine licentia vxoris vouentis continentiam promoueri extra,de conuer. coniu.præterea.& eod.cum sis.xxi.distin.vt lex.lxxviij. distinct. episcopus. ¶Clericus ludens cum laico dans mortis occasionem licet contra eius voluntatem occiderit,extra de homicid. continebatur. ¶Defectus scientiæ ætatis,& morum in episcopo,presbytero, & aliis, extra de elect. cum in cunctis.& c. dudum.lxxvij. distinct. per totum. de ætat. & quali. ex ratione. & infra.versicul.intrinseca.Eligens aliquem simoniacè. extra. de elect.per inquisitionem & j̃. ver.dans , vel pro. ¶Dans pecuniam vt in monasterium recipiatur. infra. in rubri.casus , iuris, in quibus aliquis est ipso facto suspensus.ver.dans pe. ¶Dans venena sterilitatis viro vel fœminæ irregularis est iuris interpretatione.xxxij. quæstion. ij. aliquando.extra de homicid. si quis. ¶Ligans latronem etiam si per alium occidatur. de homicid.suscepimus. ¶Auaritia magna impedit. lxxxv. distin. archidiaconum. ¶Nimia simplicitas impedit. xxxix. distinct. Petrus.xlvij.dist.de Petro. ¶Contrahens in subdiaconatu irregularis est donec cum eo dispensetur.qui cle.vel vo. cap. ij .idem in presbytero.de cle.coniu.sanè.ij.xxxviij.distin. presbyterum. homicida casualis etiam dans operam rei licitæ si non adhibet diligentiam quam debet,de homicid.ex literis. & capitul. dilectus.& ca.pen.& vltim.not.j. dist. si duo. & c.si quis & c.si arborem. ¶Qui semel fuit hæreticus non potest eligi in primatē. xij. distinct. nos consuetudinem. dispensatur tamen vt remaneat eps.j. q. j. quod quidam. ¶Accusatio criminalis impedit.lxxxj.dist.tantis. ¶Magna infamia,extra de accusatio. accedens.& c.episcopus.& de simo.accusatum.xxv.distin. primum. ¶Dans pugilem qui occidit vel mutilat de cleri. pug. in duel. cap.j.& ij. ¶Damnatus per sententiam de crimine capitali, licet egerit pœnitentiam cum remaneat infamis. xxv. distinct. capitul.vltim.ij.quæstio.vij.c.j.& c.si quis omnem.extra,de tempo.ordin.quæsitum. ¶Laici de iure communi non eliguntur ad aliquam dignitatem.lix.dist.hæc ad nos.& c.se.lxj. dist.cap. j. ij.& iij.& iiij. ¶Scrupulus conscientiæ,de simonia prælati impedit promouendum.de simo.per tua.ij.quod fit contra consciētiam ædificat ad gehennam.de præscri.c.vl.xxviii. q.j. ¶Lapsus ad suum ordinem restitutus.l.di.hi qui alta. ¶Existens in minoribus ordinibus non eligitur in epm.lx.di.nullus.nec in præpositum.extra de ele.dudū.j.licet alii dicant cōtra.dicit etiā Io.de deo , quòd talis eligitur ad ecclesiam parrochialem , extra de ęta.& qualita.præterea.quod non est verum.vt extra de ele.cū in cunctis.& decre.præterea.loquitur dispensatiuè. ¶Præsentatus,vel ordinatus sub conditione non petendi beneficium: irregularis est,de simo.per tuas.& c.p. ¶Resistens prędonibus, vel aliquos vulnerans si per alios tunc aliquis occiditur.de cleri.percuss.capitul.vltim.l.di.de his. ¶Homicida præsumptiuè. l.di.aliquantos.& cap.si quis pos.liij.di.capi.vnico.lv.di. priscis nullus quo partem. ¶Suspectus de hæresi priusquā se purget. de pur.ca.inter sollici. ¶Facinorosus,illiteratus, bigamus, qui virginem non est sortius vxorem ab adolescētia,in circulo positus à sortilegijs corpore vitiatus,seruilis, vel originariæ conditionis curiæ obligatus,vel rōcinijs , publicè pœnitens,neophitus.hi casus sunt.lv.di.c.j.xxxiiij.di.p̄cipimus.& de his. infrà, in rubr.sequen. ¶Obligatus voto solenni donec intret religionem.de voto.per tuas. ¶Intrinseca,& extrinseca diminutio vt illiteratura, infamia,impediunt.j.quæst.j.§.ecce. & c. vilissimus.& c.hi quo. ¶Credentes,& fautores hæreticorum irregulares,& in fames sunt de hęreti.excommunicamus.§.credētes. & ca.penult.& vlt.carens oculo.lv.di.si euangelica. ¶Baptisatus pro ęgritudine non propter defectum sacramenti:sed propter pręsumptionem quæ est ex hoc contra eum orta videtur irregularis.lvij.di.ca.vnico. ¶Filij raptarum monialiū & vi oppressarum non promouentur.j.q.vij.tali.xxxvj.q.vij.eos. & ca. vlti. ¶Incedens armatus ad necandum hominem etiam si per alios,non per se tunc ibi occidatur.Item dans fauorem, consilium,præceptum,defensionem,vel fauorem perpetuo sunt irregulares.de homici.sicut.in l.di.miror.capitulo si quis. de cle. pug.in duel.cap.ij.& s.ver.omnis homici.xxiij.q.vlt.& c.vl. ¶Filii damnatorum de crimine læsę ma. non promouentur xj.b.i.§.verum.& hoc propter principis scandalum. Sed promoti non deponuntur.lvi.di.satis peruersum. ¶Iurans quòd non erit clericus irregularis est quodammodo quò ad hoc q̄ tenet iuramentum.xvii.q.4.§.vl.lxxxv.di.archidiaconū. ¶Epicopus renuntians,qui fit monachus non promouetur.vii.qō. i,hoc nequaquàm.& c.statuimus.de renunt.post transl. ¶Damnatus de iniuria illata Romanæ ecclesiæ in personam papę.23. q.iiii.Guilisarius. ¶Imperitus medicus sub quo periclitantur homines.de ętate & qualita.ad aures. ¶Dans vel promittens aliquid pro electione.i.quæstio.i.eos.& quæ.vi.c.i. & ii. & viii. quęst.ii,illud.& q.iii.talia.& c.Artaldus.& j.ver.electus.& j̃. in rubr.

rub.casus in quibus iam pro.depo.versi.rē ittens.¶Imperfectè recipiens manus impositionem,vel vnctionem, irregularis est donec suppleatur.extra de sacra.non itera.c.vlt.& de sacra vnc. c.vno.¶Habens filios naturales & qui non est literatus,vel catholicus vel legitimæ ætatis, & qui non est instructus in ordine clericali.in aut.de sanctis.epi.§.j.ij.iij.& iiij.& §.clericos autē & xxiij.di.præcipimus.¶Cōtrahens cum vidua,vel abiecta, vel meretrice vel ancilla,vel cum publicis spectaculis mancipata, xxxiij.dist.si.quis viduas.l.dist.si quis viduam.extra de biga. c.j. ¶Ratiociniis obligatus non promouetur donec sit absolutus. lxj.di.Cssius.liij.di.c.vnico.extra,de obligatione ad ratio. c. vnico.¶Excommunicatus vsque dum absoluitur.xxiiij q.j.audiuimus.extra de or.ab epis.qui re.epi.c.ij.de excep.cum inter. & c. vlt.& de sen.exco.cum illorum extra de ele.venerabilē.¶ Clericus peregrinus quasi irregularis est sine literis absolutiōis vel commendatitiis.extra de cleri.peregrin.per totum. lxxij.dis. & lxxviij.di.per totum.Consentiens electioni de se factæ per laicum in eligibilis est.extra de electio.quisquis.¶ Publicus cōcubinarius irregularis est vel fingitur donec pœniteat.de cohabi. cle.nostra.& c.vlt.xxij.di.§.verum.in lxxxj.si qui clericoricorum e.in auten. de sanctis.epi.in prin. ¶Monachus de facto contrahēs.xxvij.q.j.quotquot.& c.monachus.& c.vt lex.xxxj.q.j. quo modo vir. ¶ Obligans ecclesiam suam pro alienis debitis irregularis est quo ad promotionem per triennium.extra de solutio.c.ij.¶Qui pro crimine vel contumacia non respondet infra annum,videtur irregularis post annum:quia videtur confiteri iuris interpretatione. ĵ. in rub. casus in quibus iam pro. depo.ver.excommunicatus.¶Percutiens ita grauidam quòd faciat abortum : si tamen fœtus viuebat.xxij.q.ij. Moyses. extra, de homic.per tuas.¶Habens plura beneficia cum cura. de ele. dudum.j.& ij.de præben.cum iam.¶Stans in habitu monachali vltra annum etiam sine professione non poterit in seculo ꝓmoueri.extra de regu.ex parte.¶Depositus per sententiam est irregularis nisi restituatur.xj.q.iij.episcopus.¶Fœmina quocūque modo corrumpatur inter virgines non consecratur. xxxij. q.v.illæ.xv.q.j.c.vl.quia iam non tenet figuram ecclesiæ. xxvj. di.acutius. ¶Electus simoniacè etiam ignoranter , ineligibilis est quò ad illud beneficium.extra de ele.super eo. & c.si alicuius.j.q.v.c.j.& c. præsentiū.extra de simo. insinuante. & š. vers. eligens.¶Vltores iniuriarum non promouentur.xlvj.di.eruditionatios.j. q. vj. si quis omnium. quia nihil habent spirituale. xxiij.q.iiij.multiplices.¶Clericus gubernans naues ad pugnandum si inde mors sequatur vel mutilatio,& incitans ad bellum & etiam bellans in tali casu irregularis est. de pœnis. quod in dubiis.¶Incautè occidens puerum intuitu disciplinæ.ĵ. in rub. casus in qui.depo.ver.presbyter.¶ Filij patronorum occidentium prælatos,vel clericos suos sunt irregulares quò ad promotionem vsque ad quartum gradum de pœni.in quibusdam. Nullus regularis potest sine licentia abbatis promoueri de tempo.ordinan. ad aures.¶Promouens aliquem vno die ad duos sacros ordines,vel ad tres,vel ad vnum die qua non debuit , & ordinatus etiam irregularis est,extra de tempo.ordi. dilectus & c.cum quædam.& c.literas.& c. consultationi. ¶ Is cuius filius paruulus propter eius incuriam vel culpam moritur in cunis irregularis est.de pœ.& re.quæsitum. ¶ Violatio cuiuslibet excommunicationis impedit quod dic.vt ĵ.in rub.sequen.ver. ex communicatio.¶Iniustè vel sine scriptis excōmunicans, qui suspensus est per mensem si infra illum mensem celebrat irregularis fit,de sent.excom.cum medicinalis.¶Iudex aliquid faciens per gratiam vel sordes qui suspensus est,si durante suspēsione ingerat se diuinis,irregularis est. de re iudic. cum æterni. ¶Truncator membri vt ĵ.casus in quæ.pro depo.ver.truncans.

¶Hæ sunt irregularitates quæ deiiciunt iam promotos. Rubrica.

Ttēdēdū est,quòd irregularitas alia prouenit ab intrinseco seu defectu,vt illegitimitas,seruitus corporis,viciū & huiusmodi.Alia vero ab extrinseco seu ex delicto vt homicidium , apostasia ,;& huiusmodi.de quibus irregularitatibus hic inferius differemus ¶De criminibus autem quæ deiiciunt promotos. ĵ. in rub. casus in qui.promo.de po.discutiemus.nec illa simul cum his iungimus cum non omnis criminosus quo ad hoc irregularis dicatur quoniam post actam pœnitentiam valet ministrare:& quādo cum eis valeat dispensari:quod tamen locum non habet in multis casibus in quibus non potest post peractam pœnitentiā ministrare:nec etiam in eis de facili dispensatur:ex quibus plures numerantur,extra de renun.nisi cum pridem.secundum Papam.& alios:etiam statim aliquos supponemus.¶Irregularitates ergo q̄ iam ꝓmotos deiiciunt sunt hæ.¶Bigamia.l.di.si quis viduam.lxxxiiij.di.quisquis.xxvj.di.c.penul.& vlt.¶ Distingue tamen inter genera bigamiæ.vt extra de biga.c.j. & ij. ¶ Sed cū interpretatiuè bigamo potest quando que dispensari, cum vero minimè:licet etiam secundum Innocent. Papam. vterque à promouendo impediatur quæ omnia ibidem perlegas.¶ Symonia.j.q.j.c.j.& c.statuimus.ventum.si quis asimo. presbyter. reperiuntur si quis episcopus de cætero.c.erga. & q. ij. audiuimus.& c c.sequen.& c.saluator.¶Distingue tamen an in ordine sit commissa:vel ordinato simoniace à simoniaco:si in ordine sit facta quo casu non dispensatur etiam per Papam,vt in prædicto.c.erga.& ix.q.j.ab excommunicatis.¶An in beneficio sit commissa quo casu dispensatur.extra de elect.si alicuius. quod dic vt ibi.& ĵ.de simo.ver.quæ dispensatio.¶ Homicidium voluntarium.l.distinct.si quis viduam.& c.miror.extra.de homic. presbyterum.& c.suscepimus. & cap.ad audientiam. Et distingue genera homicidiorum.vt extra.e.sicut.& l.distinct.de his.j. ¶Potest tamen Papa secundum magis & minus dispensare vt non deponatur præterquā in voluntario.vt š.vnde Dauid nō ædificauit templum domino.de conse.distinct.j. j. q. vij.si quis omnem.¶Quidam tamen dicunt eum posse etiam in voluntario dispensare.argum.l.distinct.§.econtra.xxxiij.q.viij.occidit & capit.Petrus.¶Sed in casuali non deponitur.l.distinct.de his capitul.quia te.j.distinct.ius naturale. & capitul.de his. ¶Sed & licet in necessitate ineuitabili non peccetur. vt l. distinct. quia te.j.distinct.Ius naturale.tamen propter facti horribilitatem dispensatur.extra.de homicid.interfecisti. ¶ Rebaptisatio scienter & contemptibiliter facta.l.distinct.confirmandum.de conse.distinct.iiij.qui bis.& capitul.rebaptisare.& capitul.eos quos j.q.j.quòd quidam.¶Si vero ignoranter Papa potest dispensare.vt in præ.capitul.qui bis.extra.de aposta.ex literarum. ¶Rebaptisator etiam fit irregularis:vt in præ.capitul.rebaptisare. & etiam ministerium in suo ordine officiando præbens. vt extra. de aposta.ca.ij.¶Reconfirmatio scienter & in contemptum facta.de conse.distinct.v.dictum & capitul. sequen. j. quæstion. j. quòd quidam.xxiij.quæstio.vij.quemadmodum.lxviij.distinct. capi.j.& ij.§.j.nullum enim est sacramentum: nec sit spes de dispensatione,eadem enim ratio est hic quæ in præcedenti casu cum vtrobique fiat iniuria sacramento.vt probant præceden. capitul.¶Reordinatio & hæc est perpetua & indispensabilis irregularitas.j.quæstio.vij.saluberrimum.in fin.& in præceden. capi.quod quidam.in princi. ¶Solenis pœnitentia. vnde tam ordinans solenniter pœnitentem quam ordinatus deponendus est:quia sunt irregulares.l.distinct.ex pœnitentibus. nec cū his dispensatur:& hoc non propter sacramenti defectum, quia taliter ordinatus benè recipit caracterem. Sed quia in tali dispensatione status decoloratur ecclesiæ quod esse non debet. j. q.vij.& si illa.nulla enim debent sacramentorum gerendorum instrumenta suscipere quæ dudum fuerunt vasa vitiorum l. distinct.illud quoque.quis enim veneretur antistitem quem paulò ante viderat in luto iacentem ? memorans enim criminis labem nonhabet lucidam sacerdotij dignitatem.lxj.di.in sacerdotibus.vnde talis etiam ab infimis ordinibus remouetur. l. distinct. canones.patet ergo quòd talis prohibetur. quòd etiam remoueatur iam promotus probatur.lv.di.pœnitentes.& lx.di. quæcunque.& c.si ille.& c.si quis post.& cap.confirmandum. & c. alienam.& cap.si quis vi.¶Illicita ordinatio:vnde ordinatus ab hæretico in subuersionem fidei indispensabiliter deponitur. j. quæstio.vij.conuenientibus in fine. Deiicit etiam illicita ordinatio,siue in tempore ex contemptu.extra.de tempo.ordina. sanè.& capi.penultim.lxxvij. distinct. subdiaconus.lxxv. distinct. quod à patribus.& cap.fin.¶Et etiam ordinatores sunt irregulares si malitiosè hoc egerint.extra.e.literas.& cā.cū quidā.xix. distinct.nulli.quòd si non malitiosè benè cum talibus dispensatur cum characterem receperint.extra. e. ca. penuitim.Siue ex modo scilicet cum forma debita non seruatur : quia nec quis characterem recipit.xviij.distinct.quorundam.j.quæstio.j. ventum.& ca.si quis.& vij.q.Daibertum.Siue ex persona dantis vt quia quis ordinatus est ad sacros ab hæretico, vel ab eo, qui renuntiauit loco & dignitati , vel ab excommunicato sciente, cum quo solus Papa dispensat vel etiam ignoranter cum quo episcopus dispensat.vt ix.quæstio.j.ca. j.ij.& ij.extra de ord. ab epo qui re.episc.ca. j. & ij. & lxxviij.distinct. c.j.Siue ex persona accipientis.j.quæstio. vij. cij, l. distinct. ex pœnitentibus Siue vtriusque simul.lxxxj, distinctio. tantis. quo casu vterque deponitur,sed in his dispensatur. ¶In primis ergo casibus nunquam dispensatur per Papam scilicet cum bigamo vero , cum simoniace à simoniaco ordinato cum homicida voluntario cum rebaptizato cū refirmato cum reordinato cum ordinato in

in subuersionem fidei.

Vnde versus.

Aut vt vertatur fidei status ordo petatur.
Vel si præstetur vt vtrique Simon operetur.
Vt dispensetur spes irrita prorsus habetur.

¶Quidam tamen dicunt quòd papa si vellet posset etiam in his præmissis casibus dispensare.extra.de transla.licet. ¶Item hæresis.j.q.vij.capitul.j.& ij.xxiij.q.vij.quemadmodum. tales & enim irregulares sunt,vt ibi nisi cum eis fuerit dispensatum.xxiij.quæst.iiij.ipsa pietas.& q.vij.cap.j.& ideo deponendi sunt.xxiiij.quæst.j.§.j.& c.j.ij.& iij.& sequen.q.ij.& q.iij.quasi. per totum:papa tamen potest dispensare de conse.dist.quarta. non in nobis.j.q. j. quod pro necessitate.& cap. quod quidam & q.vij.Daibertum.¶Scisma, extra. de electio. quia diligentia xxiiij.q.ij.sanè profer.j.q.vij.cap.j.& ij.hi enim sunt irregulares xxiiij.q.j.alienus.& c. distin.dicimus.vij.quæst.j.denique.& etiã ordinati ab eo.vt in præ.c.quia diligentia.extra de scisma. ca. j. potest tamen cum eis dispensari.j.q.j.quòd quidam.xxiiij.qõ.iij. inter scisma. ¶ Apostasia. & distingue ipsius genera, vt extra. de aposta.capi.j.¶In apostasia perfidię cum tales sint infames: ergo deponendi.secunda.quæst.vij.alieni.iij.quæst.iiij.alieni.& cap.beatus xxvj.q.vij.non obseruetis. potest tamen cum eis dispensari.v t in præ.cap.beatus. ¶In apostasia verò habitus vel regulæ potest Abbas dispensare.xviij.quæstio. ij. abbates. nisi ordinatus esset quis in apostasia vel in habitu laicali: quia tunc fit irregularis extra.eod.cap. fin.secus si in alia religione etiam minori:quia tunc non est irregularis.extra.de tempo.or.ex parte.& est ratio:quia non propriè dicitur apostata, cum sit ordo idem:licet obseruantia sit diuersa.extra.de vi.& honestate. clerico.Deus. ¶Clericus etiam apostatans à semita clericali nisi monitus redeat,est deponendus.extra.eo.tuç.de priuile.ex parte.de senten.excommuni.contingit.xvij.quæst.iiij. quisquis. ¶Demoniaca vexatio.xxxiij.dinstinctio.cõmuniter.&:c. vsq; vij.q.ij.c.j.& ij.habita tñ distinctione expredictis.c. colligenda. ¶Hoc autem scias quòd Demon cuiusquàm animam nequit intrare: nec enim pars intra partem:nec totum in toto. nec totum in parte,cum Demon,& anima sit simplex, nec possit diuidi. Veruntamen propter humorem melancholicum ex diuina permissione potest fatigare corpora: quia vt dicit Gelasius, necessaria probatione videri poterit: vt si carnes comedat indistinctè. Nam melancholicæ carnes, vt sunt hircinæ leporinæ & hædinæ,& similes prouocant Demones.vt vij.qõ' ij.ca.secundo.Sicut econtra iaspides eos fugant. vt xvj.quæst.' vltim.capitulo penultim. ¶Epilempsis.vt extra.de electione. cum inter cano. ¶Et scias quòd hæc est duplex.Prima quæ fit ex defectu medullæ: & talis patitur interlunium: & vocatur energuminus,qui qualiter liberetur,vide de consecrat. distinctio.v.omni die.xxiij.dist.exorcistę. ¶Secunda vocatur caduca.cum videlicet cadit in terram ex turbatione spirituum, curabilis est:& talis debet per annum ab officio abstinere. de hac quidem loquuntur canones. xxxiij. distinctione,maritum. & capitulo.communiter.vij.quæst.ij.cap.primo.perpenditur autem quòd non sit demoniaca passio:scilicet quia ad terram eliditur,non loquitur sicut demoniacus:nec voces confusas cum spumæ iactatione emittit.arg.præce.cap. communiter. & vij. quæstione ij.ca.secundo. ¶Si huiusmodi ergo non cessat passio perpetuo à celebratione abstinebit:aliàs autem potest. vt in capitul. communiter.& vij.quæstione.ij.capitulo primo. ¶Porro & si liberatus credatur semper tamen secum habebit vicini solaminis adiutorem,qui eo casu deficiente missam consummet.vij.questione prima.nihil.& capitulo illud. ¶Corporis vitium in membris insignibus.lv.distinctio.ca.j.& ij. & cap. qui partem.& in c.sequentibus:extra.de cor. vici. ca. secundo. & iij.vnde scienter se castrans deponitur.lv.distinctio. si quis à medicis.& cap.præce.& iij.sequen.Super quo distingue,vt extra.eod.ca.fi.& lv.dist.in summa. ¶Defectus natalium.tales enim irregulares sunt.lvj.dist.c.j.& fi.extra.de renun.nisi de fil. presbi.per totum.papa tamen in omnibus dispensat. lvj. distin. Cenomanensem.difficilius tamen cum vno quàm cum alio vt in præ.capit.nisi cum.§.personæ.extra.de electio.innotuit. ¶Periurium voluntarium & assertorium.de iureiuran. querelam.v.cap.tua.etiam si sit regularis.vt infrà.in rub.casus in quibus pro.depo.ver.periurus.tales enim infames sunt.xxij. qõ. v. si quis ob.licet non sponte iurauerit. xv.quest.j.c.j. contra.xxv. distinct.§.aliàs ea.in fin. Nec potest papa dispensare vt aliquis veniat contra proprium iuramentum si licitum sit vt quidam dicunt.alij contra.vt no.extra.de elect.venerabilem.& de iure iurand.quanto secundum papam & alios.¶Crimen vsurarum: quia talis irregularis est.xlvij.distin.de Petro. & ca.j.& ij. extra de vsuris. prætereá. vnde vsurarius & improbus emptor & pro delicto & pro contumacia deponitur.xxiiij. quæstio. iiij.canonum.& cap.sequent.& capit. quoniam. ¶Excommunicatio. vnde excommunicatus recipiens ordines etiam ignoranter ir regularis est & deponendus.de sen.exc.cum illorum. Sed si factum ignorabat vel sciebat & ignorabat ius dispensatur cum eo per papam. si est secularis. Si est regularis per abbatem. vt ibi & cap.monachi. ¶Violatio autem minoris excommunicationis non deponit,sed impedit.extra.de cleri.eximin.cap. fi. dispensatur tamen cum promoto. & hoc prosequere secundum papam.extra.de electi. illa.¶Interdicti à papa positi vel eius sententiæ malitiosa violatio.xj.quæstio.iij. Theogualdum. de exces.præla.tanta.ij.quæs. j.scelus. de postul.præla.c.j. & per solum papam dispensatur.vt in ca.tanta. ¶Delectus professionis vnde non professus Abbas vel prior factus deponitur. extra.de elect.cum in magistrum.& ca. cum causam.& ca.officij. xvj.quæstio.j. præsbyteros. & quæstio. vij. per laicos. & ca.nemo.¶Seruitus.liij.di.nulli.& c.j.tales enim sunt irregulares.vt ibi sic tamen:quia si episcopo,vel domino vel præsentatore ignorante quis in diaconum ordinatur, vicarium dabit pro se.aliàs deponitur & domino restituitur.liii.di.ex antiquis.& ca. si seruus ab. & ca.se. & c.frequens. Idem in subdiacono.de ser. non ordi.ca.pe.alij verò minores indistinctè deponuntur : sacerdos verò minimè,quæ dic. vt extra eo.c.ij.¶Obligatio.curiæ enim obligatus vel officialis promotus deijcitur nisi ab imperatore absoluatur.li.dist.c.ij.& iij.& lii.dist.c.isto etiam.l.dist. sit episcopus.liiij. dist. si seruus sciente .lj .dist.cap.j.& fin. contrà qui fi.sint le.per venerabilem. in auth. de sanctis episco.§. j.& iij.¶Cùm igitur hoc solum quod irreprehensibile est sancta defendat ecclesia,vt.xxiiij.distin.cap. fi. xxv. quæstio. j. omne quod.lxxxj. disti.in omnibus hos iniustè promotos deijcit non defendit.

¶De scrutinio in ordine faciendo. Rubrica.

QVam sciẽtiam debet præferre addiscens, de summa trinitate.firmiter secundum Papam. An administrans ordinatori debet dignum pronuntiare quem scit indignum.eo.titu.cap.vno.¶Ordinandi & promouendi super quibus, & à quibus quare, & quando, & qualiter sint examinandi.s.in rubri.de electio.ver.an semel. & de sacra vnctio.versi.quæ persona.& de tempo.ord.ver.an sufficit. & sequenti. ¶Super quibus Abbas benedicendus examinetur. j. in Ru.de sacra vnctio.ver.an in benedictione.¶De hac materia tractatur. xxiij.dist.per totum.& xxiij.di stin . qui episcopus. lj. distin.qui in aliquo.

¶De ordinatis ab episcopo, qui renuntiauit episcopatui vel excommunicato. Rubrica.

DE hac materia tractatur. ix. quæst. j. per totum.& j.questio.j.ventum. & quæst.vij. Daibertum. & s.in rubri.de tempo.or.ver.quid iuris si ex. & ver. quid iuris.de ordinatis ab episcopo.& ver.vtrum ordinario.

¶De sacra vnctione & episcoporum consecratione. Rubrica.

A Quo & quot episcopis interuenientibus debet episcopus vel achiepiscopus cõsecrari.lxvij.di.& lv. di. per totum. & li.di.qui in aliquo.de tempo.ord.nec episcopi. ¶A quo consecrabitur episcopus Græcus in aliqua ciuitate propter græcos à latino deputatus.de offi.or.quoniam. ¶An cui vnum sacramentum conceditur vel negatur alia concessa vel negata intelligantur. de sepul.c.vl.xcv.di.illud. ¶An solus presbiter potest infirmum vngere.de ver.sig.quæsiuit.¶Ex qua causa potest differri ordinatio vel consecratio electi vltra tres menses:& si negligit tempus petere quid iuris sit,& ad quem deuoluatur tunc prouisio ecclesiæ. quid iuris si differat pp̃ter dispensationem habitam vel habendam.lxxv.distin.c.iij.& c. di.quoniam, & secundum. Innocen.Papã. de præben.de multa.& de elect.cum in cũctis. ¶An in benedictione abbatis sit examinatio necessaria & à quibus abbates exempti sint benedicendi. de elect. venerabilem.& s.in rubri.de tempo. or. ver.an episcopus.¶Quæ sacramẽta possint in necessitate conferri.de consue.quanto.secundum Papã & alios.¶An ecclia vel altare vel caux vel reges vngãtur vel

vel sacerdotes.& qualiter.eo. ti.c. vno.de conse.dist.j.altaria.j. & ij.& §.ij & .xxiij.dist.preterea.lxxv. di. ordinatiões.ij.q. vii. §. cum Dauid.¶An omnes prælati ad státes cõsecrant & an appositio libri sit de substãtia,& qualiter apponat,& à quot.xxiii. di.episcopus.& quibus.v.q.vj. quia iuxta. de sacra. nõ iteran. ca.j.& fi.& penul.xiii di.subdiaconus.¶An Metropolitanus debeat cõsecrare epm vel cõfirmare primate in consulto vel etiã consecrari vel sine consensu suffraganeorum. lxv. dist. §. si autẽ.& fm Inn.Papam.de temp.or.nec epi.¶An in collatione sacramentorũ cõferatur gratia & qualiter & quid illa operatur. lxxv.dist.c.j.extra.eo.c.vno circa prin. ¶An ante cõsecrationẽ vel etiam post dicatur quis habere priorẽ ecclesiam vel priora beneficia.s.in rubri.de ele.ver.an valet cõpromissum. ¶Quid iuris cũ suffraganei nõ sunt,qui possint cõsecrare epm:vt fortè quia mortui sunt.lxv.di.si fortè. ¶Quibus locis epi sunt instituẽdi.lxxx.di.per totum.¶Quid iuris sit cũ solus archieps ꝯdicit cõsecrationi epi:sed omnes suffraganei cõsentiũt vel ecõtrà.lxiiij.dist.nõ sanè.Quando apli fuerunt cõsecrati. xxi. dist. in nouo.¶An cõsecrãs sit maior cõsecrato. xviii.dist.in nomine.¶Si aliquis est cõsecratus sine cõsensu papæ vel post appellationem,an cassatur consecratio.lxij.dist.c.j. extra. de dolo. & ꝯtu.cum olim.¶An vnus possit epm ꝯsecrare alio missam cantante & an missa sit de substantia ꝯsecrationis.de elect. ꝙ sicut. de cõ.di.j.omnes Basilicæ. ¶Si Metropolitanus nõ vult suffraganeum consecrata.an consecratio sit petenda à suffraganeis. lxiij.dist.c.vl.¶Quomodo episcopus præstat consensum consecrationi episcopi,quem fortè non nouit.lxiiij.distinct.cap.ij. ¶Quibus diebus,& qua hora & quo loco,& qua parte missæ fiant ꝯsecratiões episcoporum.lxxv.di.§.j.& c.j.& per totum.li. dist.qui in aliquo.lxiij.di.metropolitano.de temp.or.c. ij. & iij. & c.literas.de ele.ꝙ sicut. ¶Quare infirmi.vngantur.xcv. di. §. sed illud.¶Quot modis dicatur manus impositio.j. q.j.manus impositio.¶Quid iuris si volens vngere infirmum oleo,vngit errore,crismate:& an cõferatur hoc sacramẽtum si oleum nõ sit benedictum.xcv.di.§.sed illud.¶An presbiteri possint in frõte crismare vel hoc eis possit papa vel eps delegare & quid iuris sit de hoc sacramẽto. j. de bap.ver.an sacerdos. & in multis alijs ver.¶Quãdo debeat se præsentare ꝯsecratus sine præsentia metropolitani.lxv.di.si quis.¶An recipiat executionem q consecratur vno ex suffraganeis ꝯtempto & quid tunc petet cõtemptus.lxij.dist.episcopi.& fm Inn.Papam.de tempo.ord. nec episcopi.¶Si ecclesia metropolitana vacat, cuius auctoritte cõsecrabitur episcopus.lxiiij.dist. comprouinciales.& c. qui aper. & c. dist. quoniam.¶Infra quod tempus debeat episcopus consecrari.lxxv.dist quoniam. de elect.cum in cunctis. lxj. dist. Osius.¶Quæ persona sit examinanda, & super quibus maximè papa & Imperator : & an examinatio possit omitti : & quæ & quando, & propter quæ quis repellatur. xxiii. distinct. episcopus.lj.dist.qui in aliquo. xxiiij. dist. in summa. & fm Inn. Papam de elect. venerabilem. & s.in rubrica, de tempo. ordi. versic.de examinatione & præce.& versi.qualiter punitur qui. ¶An semel examinatus sit alibi iterum examinandus. s. in rubri.de electione.versi. an semel.¶Quibus temporibus crisma conficitur,& per quem:& ex quibus,de consecra.distin.iij.literis.& di.iiij.omnium.¶An metropolitanus possit sine consciẽtia papæ consecrari:& à quibus.c.distinct.scriptorum.li. distin. qui in aliquo.xxiiij.quæst.j. pudenda. ¶An omnes suffraganei debeant interesse consecrationi metropolitani, & per quem vocabuntur,& an ab eis sit consecrandus.lxvj. distinct.per totum.extra de tempo.ordi.si archiepiscopus. & capitu.se.lj.dist. qui in aliquo.lxiij.distinct.metropolitano. ¶An abbas dicatur consecrari xij.quæ.ij.alienationes. ¶Quæ sacramenta dantur tantum causa suscipientis,& à quibus nullus est repellendus. j.in rubri.de consecra.eccle.vel alta.versi.quæ sunt sacramenta,& dic hic multa alia, vt in illa rubri.¶Quibus tpib. sint virgines consecrandæ.xx.quæst.j.velamen. capitu.sequen.de cõsecra.ecclesi.vel alta.capitu.iij.¶An omnia sacramenta sint cũ crucis signaculo conferenda,de consecratur. distinct. v. nunquid.¶Si episcopus renuntiauit ordini : an iterum poterit ad alium episcopatum consecrari.de renuntiatio. post translationem.¶Quid facient suffraganei si contra consecrandum, vel ordinandum impedimentum opponitur de tempo. ordinan. nec episcopi.fm Inn.Papam.& j.in rubr.de except.circa ver.an electio.& s.in rubri.de tempo.ordinand.ver.qualiter sit. ¶De hac materia tractatur. xcvj.distinct.per totum, ¶De secunda parte rubricæ tractatur lxiiij.di.& lxv.& lxvj.& lxxv.di.per totũ.

¶De sacramentis non iterandis. Rubrica.

Trum bis vel ter possit in fronte crismari,de cõ.di.v.dictum.& cap.se. ¶Si quis pluries ordinetur, vel baptizet, vel matrimoniũ ꝯtrahat, & sic de alijs.¶An totiẽs recipiat sacramentũ:& qualiter fiat iniuria sacramẽto.lxviij.di.§.quidam ergo.de apost.cap. ij. & j. in rub. de cõse.ec.ver.qualiter fiat.¶An in dubio præsumatur quis ordinatus,vel baptisatus,vel vxoratus.lxviij.di.presbiteri.de conse.di.ecclesiæ.j. in rubri.de bap.ver.an dubio.¶An extrema vnctio & pœnitentia & cetera sacra.& q̃ possint reiterari.xcv. di. §.sed istud.de sc̃dis nup.vir aũt.& c.j.de pœni.di.iij.in salicibus. ¶De sacro militari & qualiter imprimatur.j.q.j.q̃d q̃dẽ.¶Que sunt sacra necessitatis:q̃ volũtatis,& quot sint sacra.j.quæst.j.§. sed notandũ.extra de trans.veniens.¶De sacrificiis veteris testa.& quid sit sacrificiũ,quid sacramentũ,quid signum.j.quest. j.multi.de cõ.di.ij.sacrificiũ.& cap. se. ¶Quot modis,& quibus vnum sacramentũ dicitur dignius alio.de con.di.ij.nihil.¶An duo imperfecta sacramenta faciant vnũ perfectũ. xxiij.di.quorundam.¶Quæ sint differentiæ inter sacramentũ baptismi & alia sacramenta.j.quæst. i. §. sed notandum.¶Quę manus impositio iteretur vel non.j.quest.i.manus & §.ex eo. ¶An semiplenè acta debeant iterũ ex integro agi.& quãdo: & an sit melius supfluũ facere,quã omittere.j.quæst.vij. Daibertum.xiij.q. ij.non ęstimemus.¶Si quis in dubio rebaptisetur,an talis character iteretur, de baptis.capit.ij.¶An character impressus per formam ordinationis sit substantialis sicut character militaris. & qui actus in ordinatione sint substantiales,& supplendi si omittantur vel reiterandi.eo.ti.presbiter.de eta.& quali.cum cõtingat.fm papã.¶Et dic hic multa vt s.in ru.de sacra vnct.¶De hac materia tractatur.lviii.dist.ecclesiis.& §.ꝙ ergo. de con. di. iiii.qui bis.i.q.vii.saluberrimum.

¶De filiis presbyterorum. ¶Rubrica.

QVando,& qualiter & in quib⁹ eps possit dispẽsare cũ illegitimè natis.j.in rub. de dispen.in plurib.ver. ¶An filii sacerdotũ possint promoueri.s.in rub.de tem.or.an illegitim. ¶De hac materia tractatur.lvi.per totum.

¶De seruis non ordinandis & eorum manumissionib. ¶Rub.

DE seruis iudæorum quid iuris sit.liiii.di.§.hoc tunc.& extra de iudæis,c.i.ii. & vlti. Quid iuris cũ seruus ordinatur,& an possit ordinari vel libertus.extra eo.de seruo:liiii.di.§.i.& per totum.& ca.vlti. ¶Quibus casibus defraudetur dñs seruo suo.de ꝑsumpti.illud. ¶Qui serui dicantur benè meriti.xii.q.i.si quos.¶Quãdo duo serui debent dari ecclesiæ pro vno manu misso.xii.q. ii. episcopus.¶Qui dicantur serui,& qui a scripticij, vel originarii:& an sint liberi,& ad actus legitimos admittendi,vel ad ordines.liiii. di.generalis.extra de iude.c.ij.¶Quando xp̃ianus possit emere iudeum mancipium.liiii.di.mãcipia.¶Quibus modis seruitus fuit inducta.i.di.ius gentium.extra de iudæ.ita quo.¶An serui ecclesiarum probati impediantur promoueri.liiii.dist.multos. ¶Quando,& ex quib.causis liberti propter ingratitudinem reuocentur in seruitutẽ.liiii.di.quo ex famulis.de ꝯdi.appo.c.i.extra.e.de famulis.xii.q.ii.de libertis.& j.an operę.¶Quod obsequium possit remitti seruo à patrono,& qualiter,& q̃n no. 54. dist.quocunque.xii.q.ii.eps.¶Quę specialia sint in libertis ecclesię.xii.q.ii.diaconi. ¶Quid ius habeat ecclesia patrona , vel priuatus in bonis liberti,& ad quid admittitur libertus propter patronum:& de differentia liberti ecclesię & priuati,& de alijs huiusmodi.eo.ti.de famul..fm Innoc.Pa. ¶De seruo ordinato vel monacho,facto sciente domino,vel ignorante,& quæ priuilegia amittit, vel retinet : & an potest contrahere matrimonium.eo.ti.de seruo rum.fm Inn.Pa.& alios.¶Quid iuris si iudęus,vel Christianus transferat colonũ de loco ad locum, & qualiter punitur,de iudę.c.j.¶An filij libertorum ecclesię debeant reuerentiam ecclesię.xij.q.ij.de libertis.& c.liberti. ij. de rebus ecc.non alie.consensus.¶An operæ imponantur libertis ecclesiæ vel alijs dominis,vel patronis: & qualiter ipsi reuocentur.xij.q.ij.liberti.j.& fm Inn.Pa.eo.ti.nullus.& eo. ¶Quid iuris sit de seruis fugitiuis:& quando presumatur ꝑ possessione libertatis,vel seruitutis : & quanto tempore debeat quis esse in possessione libertatis vt liber habeatur,& quando eam perdat.c.ti.c.ij.& fm Pa.xij.q.ij.longinquitate.¶Q̃n episcopus possit seruos ecclesię manumittere.de reb.ec.nõ ali.cõsensus. & j. in ru.de re.ec.non alie.ver.an in danda. ¶An manumittendo seruum videatur quis sibi dedisse peculium.xij.q.ij.cum redẽptor.¶Conceptus patre existẽte seruo,vel post,in cuius sit ptãte.& an origenarius filium habeat in potestate.xxxii.q.iii.cap. vno.

vno.¶Quis ordo.vel quæ dignitas liberat à dñica. vel à patria ptã,de æta.& quali.indecorũ.de sen.ex.cũ voluntate. ¶Si quis fuit manumissus sub ea ꝯditione vt deberet monachus fieri,& in certo monasterio resideret:an eo inde exeũte debeat in ser uitutẽ redigi:& an potuerit cõ ditio illa apponi.de condi. app: c.ij.¶An opinio ecclesia q̃ habet aliquẽ ꝑ libero sufficiat vt il lius filius sit liber,& legitimus quò ad ordines.qui fi. sint legi. c.pen.¶An extpe seruitus hoĩs acqratur.de iudę. c.ij.¶An cle ricivł monachi dicãtł ser.ne cle.vł mo.c.ij.liiij.di.multos.¶Quę aũt hic de sunt,vide in nr̃o spe.iudiciali.e.tit.¶De hac materia tractatł liiij.di .ꝑ totũ.xij.q.ij.liberti.ĩ.vsque ad c.aur.& in aliis.c

¶De obligatis ad rõcinia præstãda ordinãdis, vel non. Rub.

DE hac materia tractatur.j.dist.per totum.& s̃.in rub.de tem po.or.ver.an obligati.

¶De corpore vitiatis ordinandis vel non. Rubrica.

QVæ deformitas impediat ꝓmo uedũ & deiiciat iã promotũ.e.t.c.vlti.& ꝑ totũ.lv.di.§.j.& c.si euangelica. ¶An teneatur quis tpe suæ promo tionis ꝓdere impedimẽtũ suũ.eo.ti.exposuisti.¶An mutilatus sit irregularis,& an possit ꝓmoueri. eo.ti.c.vl.& sm Inn.,Papã. de cler.ægro.p̃sbiterũ.¶An claudus qui non põt ad altare sine baculo accedere,vel sectus possit promoueri : & an sit necesse portare in bursa puluerem testiculorum.eo.tit.ex parte.lv.dist. eunuchos.s̃.in rub.de tem.or. ver.an possit.¶De hac materia tractatur.lv.et.xlix.dist.per totum.

¶De bigamis. Rubrica.

VTrum episcopus vel papa possit cũ bigamo dispensare in ordinibus.& si ordi netur,an recipiat characterẽ.eo.ti.c. ij.& xxiiij.di.le ctor.¶Quot modis efficiatur qs bigamus qui ꝯxit cũ corrupta vel al̃. e.ti.c.ij.xxxiiij.di.per totũ.¶An bigamus possit ꝓmoue ri cã necessitatis.xxxvj.di.c.j.xxxiiii.di.lector. ¶Quare poti⁹ re q̃rat virginitas in moniali,quã in epo:& qd significet cõiũctio animorũ,& corporũ.extra.e.debitũ.& xxvj.di.acutius. ¶Qua re nõ ordinetur bigam⁹.xxvj.di.§.j.& extra. e. nuper. & c.debi tũ.& c.vl. ¶Quid iuris sit si credens ꝯtrahere cũ virgine, ꝯho cum corrupta vel si primò corrupi eã, cũ qua mõ contraho:& an accusatiõe adulterij pendẽte tenear vxori adulteræ quã ac cuso debitũ reddere.& si reddo ad mãdatũ ecclesiæ an sim irre gularis.xxxj.di.nemo.& xxiij.dist.maritum.& xxxiiij. di.si cuius extra.e.debitum.xxx.quę.v.qual̃.de cler.coniug. c.ij. & sm. pa. de sen.exc.inquisitiõi.¶De hac materia tractatur.xxvj.& xxiij. di.per totum.& xxiiij.dist.§.ꝙ ergo.vsque ad finẽ di.& xxxvj.di. & lxxxiiij. di. §.si mulier.vsq; ad finẽ dist.&.xxviij.q.iij.per totũ.

¶De clericis peregrinantibus. Rubrica.

QVæ sint formatæ literæ : & quæ dimissoriæ vel cõmendatitiæ:& de differentia inter eas:& ad quẽ spectat earũ examinatio:& quid sit de eis,& de quibus ordinibus debeãt facere mẽtionem, & q̃ñ & quæ sigilla in eis requirãtur, & quis potest eas ꝯcedere: & q̃ñ quis põt à duob⁹ episcopis ordinari vel bñficiari. s̃. in ru. de tẽp.or.ver.qualiter for. ¶An eps vel alius clericus possit si ne licẽtia sui superioris ad sedẽ apostolicã ire.de pere.c.vnico. ¶An peregrinatio epi sit de magnus negotijs:& an de ꝯsensu capl̃i sit faciẽda.de voto.magnę sm Inn.Papã.¶An exẽpti pos sint aliquem clericum sine literis ꝯmendatitijs recipere.eo. ti. tuę.sm Innoc. Papam.¶Si quis perdit episcopatum,vel licen tiat clericos sub conditione:an clerici possint recedere sine li teris eius.s̃.in ru.de tem.or.ver. si quis perdit. ¶An probabit ꝑ testes qui literas dimissorias perdit.s̃.in ru.de tẽpo.or.ver. quid iuris.¶Quæ sit pœna eporum recipientium clericos alienos si ne cõmendatitiis lr̃is.xxj.q.iij.§.j. ¶De hac materia tractatur. xcviii.& lxxj.& lxxiii.distin.per totum.& vij.q.j.in multis.c.

¶De officio archidiaconi. Rubrica.

VTrum archidiaconus possit mulctare.xciiij.distin.dictũ.¶An archidiaconus ha beat iurisdictionẽ ordinariã vt possit instituere, sus pendere,excõmunicare de iure cõi.e.ti.c.j.& vlti.& c. archidia conus & c.cum satis.& c.ad hoc.& de elect.dudum.ij.& xxv.di. perfectis.in no.hoc videtur.de eo qui fur. or.rece. c.j.de exces. præ la.ca.ij.¶Quotiẽs in anno possit visitare.eo.ti.c.j.& c.man damus. & de censi.cũ venerabił.¶An archidiaconus vel alius prælatus teneatur de bonis ecclesiæ amissis dolo,vel culpa la ta,vel leui.e.tit.ea.¶An archidiaconus possit hr̃e vicariũ.de so lutio.Odoardus.& de no.ope. nunci.significãtib⁹.¶Qđ sit offi ciũ cuiuslibet p̃lati.xxv.di.per lectis.& extra.eo.ti. cũ sequẽtib⁹ ti.¶Quod sit officium minorũ.xxiij.dist.per totum.¶Quæ spe ctant ad officium archidiaconi : & an habeat curam animarũ, vel possit excõmunicare.de elect.cũ in cunctis.& c. dudum. ij. & extra.e.cum satis.& dic multa vtilia.secundum Inn.Pap. eo. titu.ca.j.& ca.ad hoc. ¶Quæ officia intelligantur per oculum quæ per aurem. lxxxvj.disti.singula. ¶An archidiaconus,vel alij prælati minores episcopo habeant iurisdictionẽm in mo nasteriis.vj.q.j.alia est extrã.eo.dilecto.& c.ad hoc.secundum ☞Inn.Papam. ¶An archidiaconus possit de cauł matrimonia libus cognoscere.de resti. spo.literas.¶De hac materia tracta ctur.xxv. di.perlectis.xciiij.di.& lxxiiij.di. honoratus.

¶De officio archipresbiteri. Rubrica.

DE iuribus archipresbiteri & plebani,de capel.mo cum dilectus. secundum Inn. Papam.¶An archipresbiter ciuitatensis possit recõ ciliare solenniter pœnitentes , & audire confessiones illorum de diœcesi. eo.ti.c.ij.& iij. ¶An archipresbiter possit de causa matrimoniali cognoscere.ĩ.in rub.de iud.ver.quæ duo. ¶De officiis partiendis.de præsump.mandata. ¶Quando licet ratio ne officij quod aliàs non liceret.de sen.excommu.cum volun tate.¶De hac materia tractatur.xxv.di.perlectis.

¶De officio primicerij sacristæ.& de officio custodis.

DE istis officiis,& quid ad quod libet spectet vel ad officiũ cuiusq; ordinis tractatur, xxj.di.cleros.xxv.di.perlectis.xciij. di. quasi per totũ. s̃.in ru.de offi.archidiaconi.ver.qđ sit officium cuiuslibet.& se quen.& s̃.in proxi.rub.

¶De officio vicarij. Rubrica.

AN vicarius habeat iurisdictio nem ordinariã & an ab eius sententia supplicetur suffraganeo.e.ti.tua.de ap.Romana.de offi.or. q̃m. ¶An vices officialis excõmunicati possit quis gerere:& an cõ trahat excõmunicationem.eo.tit. Romana.¶An vicarius seu officialis cõferat bñficia,vel restituat vel instituat. de instit. ex frequẽtibus.de ꝑben.dilecto.¶An sacerdos,vel vicarius possit sine licẽtia epi institui.ĩ.in rub.de insti.ver.an aliquis. ¶An vi carius seu officialis audiat de causis appellationũ sine sp̃ali cõ missione.ĩ.in rub.de ap.ver.an officiales.¶De hac materia tra ctatur.xciiij.di.& xciii di.c.vl.xvj.q.vl.in noua.

¶De officio delegati. Rubrica.

SI scribatur ordinariò tãquam delegato,qualiter ꝓcedet.& c.de of.or.licet. irrefra gabili.de hær.ad abolendã.sm Inn.Papã,& alios.An ponit recusari iudex ꝯsimilem cãm habẽs de iudi.causam,quę. ¶Quid iuris cũ vnus iudex subrogatł alij,& qđ tp̃s debet habe re subrogatus.de testi.dilecto.de iudici.cãm,quæ.de off.deleg. causam.¶Quid iuris si papa mãdet,ꝓcedas , sm formã priorũ lr̃arum:& primæ nõ apparent:& an poterit ꝓcedere de fide in stru.c.j.¶Si impetrãs iudices distantes vltra duas dietas: sed ci tent te citra:an eos possis recusare:& quis tũc eos ꝓcurabit.de ☞exceptio.olim de rescriptis.nõnulli.& c.dispẽdia.¶Si cã infra certũ tẽpus decidenda ꝯmittitur : quales dilationes dabuntur, & q̃ñ dabuntur,& q̃ñ incipiet currere tẽpus iudicib.eo.titu.de causis.de app.super eo.ij.¶Si appellẽ à delegato, & iterũ mihi datur iudex in alia causa:an eum potero recusare.de appellat. proposuit. de ele. statuimus.¶An cã recusationis coram recu sando sit proponẽda:& an in scriptis,& quãdo,& quid iuris sit si fuerit ꝓbata coram delegato,siue corã ordinario.de app. se ☞cundo.ĩ.ver.quis præfiget.¶An iudex possit recusari si aduoca tus alterius partis est eius cõmensalis vel familiaris vel cleri cus,de appel.ex insinuatione.de offi.iudi.c.j.¶An per solam p̃ sentationem rescripti perpetuetur iurisdictio , & præueniatur ordinarius vel delegatus , & si primus non procedit,an proce det socius de leg.per secundas literas.de app.vt debitus.in glo. & ita vr̃,& in præcedenti.& in rub.de iudici.ver.an p citationẽ. Quis præfiget terminũ ad probãdũ cãm suspicionis:& qualẽ: & quid

& qd iuris sit de hoc. & qd si dubitatur an sit iusta cā. e. t. suspi-
tionis. de app. cū spāli. & c. legitima. ĵ. ver. an corā. ¶ An excōi-
catus possit cōmittere vices suas & si dū nō est excōicatus cō-
mittat: & post excōicatur: an expiret cōmissio, & qñ delegat⁹
impediatur pcedere ppter excōicationē delegātis. de offi. vi-
car. Romana. & extra. eo. licet. ¶ An delegatus añ pñtatas sibi
literas habeat iurisdictionē, vel possit partē cōpellere ad exhi-
bitionē earū. de rest. spol. ex cōquestione. fm papā. ¶ An delega
tus teneatur admittere exceptionē excōicationis. ĵ. in rub. de
excepti. versi. an delegatus. ¶ An iudex vel inquisitor seu alius
minister qui instruxit cām, vel testes recipit, vel aliqd fecit de
mādato iudicis vel superioris possit ptibus assignare terminū,
vel ptes remittere ad supiorē: & qualiter. & qñ. de accu. cap. vl
ti. fm Inn. Papā. ¶ Qualiter delegat⁹ papę vel alius punit impe
dientē suā iurisdictionē, vel sibi iniuriātes, vel interficiunt, vel
spoliant veniētes ad se, siue sint ptes, siue alij: & an cogere pos
sit ad cauēdū idoneè eos, quos suspectos habet de impediēdo
iurisdictionē suā an possit mulctare: e. t. c. j. & c. pastoral. fm In-
no. Papā. & alios. ¶ An delegatus exequatur sñiam suam, & an
possit bellū indicere, vel merā possessionē dare vel mādare or
dinario vt manu militari hoc faciat. eo. tit. significasti. de res-
cript. cum contingat. fm Inn. Papā. & ĵ. in rub. de re iud. ver. qs
delegatus possit. ¶ An delegato mortuo vel translato, iurisdi-
ctio penes successorē remaneat. e. ti. qm̃. & c. licet. & c. vlti. fm
Inn. Papā, & alios. ¶ Quid iuris de cl'a illa. q̄ si nō oēs. & an spe-
ctet ad impotētias tpales & q̄ impotētia delegatos impediat.
de rescr. sciscitatus. de of. del. corā. & c. pastoralis. & ĵ. ver. qua-
li. ¶ Aliquibus corā dele. litigātibus de iure patronatus: an de
legatus cui mādatur q̄ ad pñtationē vincētis ordinet ecclesiā
possit instituere pñtatū, vel possessionē ecclesiæ dare: & qñ cō
missio inter alios facta aliis præiudicet. eo. ti. sup eo. fm Inn. Pa
pā & alios. Si corā delegato opponitur de actoris excōicatiōe,
an ordinarius vel ipse absoluet & qualiter pcedet eo absolu-
to: & an cō actorē pp excōicationē impeditū agere, currat pscri
ptio. eo. t. prudētiā. fm Inn. Papā. ¶ Quæ differentia sit inter au
ditorē & iudicē. e. ti. sup qōnū. ¶ Ad quē appellabitur à dele.
& à subdelegato simul cognoscētibus. eo. t. super qōnū. fm Pa
pā. ¶ Quid iuris sit si delegatus cōmittat ita q̄ suū cōsiliū requira
tur vel donec reuocauerit, vel si nō reuocauerit, vel si partib⁹
placuerit, & ad quē sit in his casibus appellandū, & an possit si
bi retinere, vel etiā lata p alium sñia reassumere executionem
sñiæ, & qñ, & quæ remissio debet fieri, & cū quā instructione
& de aliis ad hoc pertinētibus eo. ti. Si p debilitate. & c. sup qō
nū. fm Inn. Papā. ¶ An delegatus possit mutare vel reuocare,
vel corrigere suā sentiā & id quod fecit, nondū tñ effectū ha-
buit iteratò facere. ĵ. in ru. de re iudi. ver. an iudex dele. ¶ Quid
iuris, si ex pluribus iudicibus aliq pcedūt alijs absentibus vel
pñtibus. eo. tit. eām, quę. & capit. prudētiā. ¶ An corā delegato
vel subdelegato, seu auditore, vel arbitris sit pponēda & pbā
da cā suspicionis ipsius subdelegati vel auditoris, & de qōnib⁹
recusationum. eo. ti. super qōnum. §. qui verò. & fm Inn. Papā.
cum speciali. & ĵ. ver. an arbiter. ¶ Quid iuris si is qui nō est iu-
dex pnuntiet se esse, vel rescriptū falsum esse verū. ĵ. in rub. de
iudi. ver. si verò iudex. ¶ Qualiter delegati papæ debeāt cōsule-
re si diuersę literæ super eadem cā emanent. eo. ti. c. ij. ¶ Quan
diu durat potestas executoris vt possit excōicare. de preben. p
illorū. fm papam. ¶ An ordinarius possit residere mādato de-
legati: & an dele. exequi possit transactionē corā se factā. eo. ti
tu. si qñ. & c. pastoralis. ¶ An vnus ex delegatis possit pluribus
subdelegare. eo. titu. cum te. fm Inn. Papā. ¶ Si plures sint iudi-
ces, an corā solo suspecto sit causa recusationis proponēda: &
an pendente cā suspicionis cō vnū, alij supersedebunt & si oppo
nitur iudici seruitus, infamia, vel excōicatio, vel simile: an ipse
vel arbiter de hoc cognoscet & si pcedat, nec inuenitur cā ve-
ra, an valebit pcessus: & an à tali citatus cōparebit corā eo. eo.
t. cū super. fm Inn. Papā. ¶ Si appelletur à sñia delegati, an pos-
sit eam post annum exequi vel absoluere vel excōicare: & an
executor post sñiam, vel mandatū de aliquo recipiēdo post an
nū possit cōtradictores cōpescere. e. ti. querēti. de pbē. pro illo-
rū. xxvij. quæsti. j. si homo. secūdū Inn. Papā. & alios. ¶ Cum qs
cōqueritur se cō cōciliū excōicatū, qualiter se habebit is cui scribi
tur, & an eo absoluto cognoscet de principali. de resc. ab excō
municato. & ĵ. in rub. de senten. excō. ver. si mandetur dele. &
tribus versi. præce. ¶ Quando & qualiter iudex app. inhibere
potest priori iudici ne procedat. & quando iudex à quo appel-
latur supersedere debeat executioni sentētiæ aut processu aut
deferre ap. eo. titu. pastoralis. secūdum Inn. Papam. ¶ An is cui
dele. mandat q̄ sententiam exequatur cogitur exequi litera a-
postolica non ostensa, vel citatus comparere, & quid iuris si si
bi non ostendatur, & quia non exequitur excommunicatur:

& quid iuris cum executio demandatur subdito vel equali, vel
maiori. eo. titu. cum in iure. secundum Inn. Papam. ¶ An arbi-
tri cognoscentes de causa suspicionis habeant delegatam iu-
risdictionem, & ad quem ab eis appellatur & à quo appellatur
secundum leges, & an duo ex eis procedent si tertius interesse
non potest. e. ti. suspicionis. de ap. cū speciali. ¶ Si subdele. super
vno articulo vel super vna re vel contra vnam personam in re
scripto expssam vel sub generali clausula cōtentā ante mortē
delegātis vel delegati pcedat an quo ad alias res, vel personas
perpetuet iurisdictionē: & an iurisdictio morte delegantis, vel
delegati ipso iure vel ope exceptiōis pit. & si delegās transfert
vel moritur, vel excōicatur antequā dele. citet, an dele. vel sub
dele. de cōsensu partū cognoscēt. & si subdelegans sub hac for-
ma scilicet qñcūque cōtigerit eū abesse moriatur, an expiret iu
risdictio subdele. de rescr. pastoralis. extra. eo. licet. & c. qm̃. & se
cundū Inn. Papā. de resti. spo. cū venisset. ¶ An officiū dele. in-
terponetur super dāno dato in re, de qua coram eo litigatur: &
an delegatus cognoscet per libellum de cōtingentibus ante lit.
cont. & an innouare possit aliqd circa principale ante litē cōt.
& an progationē de re ad rem factā per pcu. dñs tacitè robo-
ret. eo. t. cum olim. & de ap. significāte. secundū Inn. Papā. ¶ De
cōseruatoribus qbus dent. & qualiter, sup quib⁹ pcedent, & an
ipsi, vel alij qbus mandat q̄ cōdictores cōpescant possint male-
factores, vel cōtradictores eis non vocatis: & an pro cōtuma-
cia possint punire, vel in expensis cōdēnare, vel super notorio
probationes recipere. e. ti. statuimus. ¶ Quali nuntio creditur
de excusatione iudicis: & an debeat fieri fides de hoc, & quali-
ter: & si in lr̃is ponatur hec clausula q̄ si non oēs nequiueritis,
vel nolueritis interesse. an oēs & singuli habeāt iurisdictitionē
insolidū: & quid operetur hæc adiectio, nolueritis. eo. ti. prudē
tiā. ¶ A qbus psonis, & quibus, & qualiter, & in quib⁹ locis sint
cāæ. cōmittēdę: & an possit excipi cō literas si iudex vocetur à
papa, vel legato in literis magister, vel clericus, nisi sit in digni-
tate, vel collegio honorabili. & an idem iuris sit in cōmissiōib.
aliorū & an sufficiat ecclesiā esse collegiatam, vel cathedralē
nisi ibi sint piti, & alia necessaria & quæ loca sint magna vel in-
signia, & quid iudex hic determinabit si fiat dubium. & an ex-
ceptioni de loco non insigni possit renūtiari tacitè: & an suffi-
ciat si iudex habeat secū pitos licet locus nō sit insignis: & an ci
tatus ad locū nō insignē teneatur ire. de rescri. præsenti. ¶ An
valeat processus super pluribus personalibus actionibus corā
diuersis iudicibus dele. habitus. & an idē sit in diuersis cōseruato
ribus. & si agens coram vno super pluribus personalibus appel
let super vna ante causam appellationis, coram alio potest
tractare. de rescript. dispendia. ¶ An dele. teneatur vel etiam
possit si vult inuita parte dimittere subdelega. à suo condel. &
quid si condelegati, & subdelegati super hoc discordent. eo. ti-
tu. coram. & secundum Inn. Papam. & cap. super quæstionum.
de appellatio. cum speciali. ¶ An dele. ab alio quā à principe, &
etiam subdelega. à delegato principis vel alterius possint alte-
ri subdelegare. & quando & quid iuris de processu eorum. de
ap. cum causam. de re iudi. cum Bertoldus. & extra eo. super. §.
si verò. ¶ An taliter iurisdictio delegati extendatur ad eos qui
non sunt in rescripto. eo. titu. ca. j. ¶ Quando committatur ac-
cessorium commisso principali. & quando non sit idem ius in
vtroque connexorum. eo. titul. præterea. & de foro. compe.
si diligenti. ¶ Si iudex non potest interesse quid iuris. de vo.
magnæ. ¶ An deleg. à principe possit alteri delegare nisi iusta
causa subsit. eo. titu. pastoralis. & cap. si pro debilitate. ¶ Quot
modis delegatus desinat esse iudex. & quando possit procede-
re. eo. titu. in literis. & secundum Inn. Papam. de rescri. pastora-
lis. ¶ Quid iuris sit si causa committatur archidiacono. & in ea-
dem ecclesia sunt plures archidiaconi. eo. titu. quoniā. ¶ Quā-
do propter absentiam eius qui debebat interesse vitietur factū
ĵ. in rub. de his quæ fi. à præla. sine consen. c. ver. an valet. ¶ Qui
bus ex causis dele. possit recusari. eo. ti. causam, quæ. & c. suspi-
tionis. & c. cum R. & c. ex insinuatiōe. & de ap. postremò. & ex-
tra. vt li. non con. accedēs. j. q. ij. et iij. q. v. accusatores. iij. & de
offi. vicar. c. j. ¶ Quando delegatus vel etiam ordinarius possit
gratiam facere in præiudicium alterius vel non eo. titu. cōsul-
uit. & de elect. venerabilem. ¶ Quando delegatus, vel ordina-
rius possit reuocare causam, quam commiserat. eo. titu. super
quæstionum. §. si verò. in glo. patet. & cap. venerabilem. Quan
du quis non potest intesse an possit committere. eo. titu. pasto
ralis. §. præterea. & c. coram. ¶ An delegatus malitiose se exo-
nerans possit aliquem compellere subdelegationem suscipe-
re. eo. titu. pastoralis. de foro competen. Romana. ¶ Quando
& in quibus executor vel prouisor possit fungi partibus iudi-
cis & cognoscere, & exceptiones admittere vel eis non admis-
sis, vel parte nō citata pcedere. in præceden. c. pastoralis. §. qa
vero

verò.& xxv.q.ij.& si non cognitio.& secundum papam.de præsump.dudum.& de conces.præben.proposuit.de re iudi.de cętero.& de iure patro.cum dilectus. & de sponsa. impube. ad dissoluendum.& in rub. de re iud. ver.quid iuris de modo. ¶Cum plures sint iudices,an vnus possit restituere possessionem amissam propter contumaciam, de eo qui mit.in pos.c.ij. ¶Vtrum preiudicetur partibus si eis non contradicentibus de leg.formam excedat.eo.titu.cum olim.¶An in notorijs sit locus recusationi.de ap.proposuit.¶Quando & qualiter, & per quem,an & partibus inuitis iurisdictio possit prorogari. eo.tit. P.& G.& ca.cum olim.j. de ali.iudi.mu.c.j.& secundum papā. extra.eo.de causis.¶Qui,& cuius ætatis possint esse iudices de legati vel ordinarij.no.eo.titu. cum vicesimum. ¶An iudex q malè iudicat dicetur functus officio suo. de accu.qualiter.j.ex tra eo.in literis. ¶An metropolitanus possit recusari in facto suffraganei.de pur.ca.cum in iuuentute.vt lite non contestat. accedens. ¶Quando possit quis committere, vel quod non debet personaliter exercere vel exequi.eo.titu.cap.vlti.de rescript.cum dilecta. ¶An delegatus do. papæ videatur totum commisisse si simpliciter committit.eo.tit.venerabilis.& ca. super quæstionum.§.si verò.¶An mortuo mandatore,reintegra posit delegatus de consensu partium procedere.extra.de test. cum venisset. ¶Quales inimicitiæ sufficiant ad recusandum iudicem .xj.q.iii.quicunque.vt lite non contesta. accedens. ij. ¶An iudex semel acceptatus, possit semel recusari:& ex quibus causis quis videtur in iudicem vel arbitrum consentire.de iudi.ca.j.& secundum Inn.Papam de accu.ad petitionem , & de arbi.innotuit.¶An sit causa sufficiens recusandi si iudex sit de terra aduersarij.vt lite non contesta.accedens.ij.¶An delegatus qui misit in posses.posit & debeat defendere inductum. de test.ex parte A.de simo. querelam. ¶Quid iuris si impetro iudicem contra te, quem tu vis testem vel aduocatum habere:& quid si habeas duos testes vel est causa criminalis vel si statim committit vices suas alij.& an posit. de testib. dilecto. & secundum Inn.Papam de arbi.non sine.¶An idem videtur cognoscere qui iudicem dedit : & an delegatus plus iuris habeat quam delegans.xciiij.distinct. cap. primo de rescript. super literis. ¶An posit reuocari quem papa ex certa scientia delegauit.xciiij.distinct.c.j.& secundum papam. extra de foro compet. ex transmissa.¶An causa spiritualis vel quæ & à quo posit laico delegari. j. iu rubri. de offic. ord.versi.an episcopus. ¶An possim recusare quem ego vel meus procura. impetrauit. iii. quæstio.j.v. offeratur de causa possess. cum olim. extra.eo.super quæstionum.§.verum.¶An par pari posit delegare : & an obtinet sententia plurimorum vbi iudices adinuicē sunt discordes. vj.quæstio.iiii.cap.j.de re iudi. cap. vltimo. ¶Quando quis posit vti delegata & arbitraria potestate :& si compromittitur in delegatos,an iurisdictionem admittant & qualiter tunc prorogatur iurisdictio, vt arbitrium exequantur.de præben.nisi. de præsumpt. literas. extra eo.de causis.de arbit.innotuit. secundum Innocen. Papam & alios. ¶Quæ sint illa quæ possunt episcopi delegare vel non eo. titu.cap.vlti.de conse.ecclesi.vel alta.ca.penulti.& xcvj.distinct. cap.primo. ¶Quid iuris erit si delegatus faciat contra formam mandati,vel præter & an mandatum posit in aliquo excedi:& si iudex in aliquo deuiat à mandato,an dicatur excedere fines mandati : & si duo mandantur : an sufficiat alterum impleri :& quid iuris si peccatur in facto vel in modo.de re iudi.causam. de rescript.cum dilecti.viij.quæstio.j.capi.j.& xxij. quæstio.iiij.innocens de restitut.spol.Pisanis. ¶An iudex possit committere vices suas.& quando.extra eo. coram.& capit. quamuis.de rescriptis.sciscitatus.¶An iudex qui recusatur possit ante recusationem, vel post causam alij delegare. de app. secundo.ad finem.& capit.cum speciali.de for.compet.si quis contra.¶An reus teneatur venire ad citationem duorum de legatorum, cum causa tribus est commissa. & quid iuris de processu habito coram vno vel duobus , tertio absente : & quid si tertius se non excusat.extra eodem.cum causam.& ca. prudentiam.& iij.quæstio.ij. si quis. ¶An mulier posit esse iudex & à quibus mulieres interdicantur. de maior. & obed. dilecta.de arbit.dilecti.xj.quæst.ij.cum deuotissimam.xv.quæstio. iij. §.j. extra eo. cum vicesimum. de pœn.& remissi.noua. xxxij.quæstio.v.mulierem. ¶Quid iuris si pendente causa iudex excommunicatur vel fit infamis & restituitur. de rescript. sciscitatus. ¶An assessor sit de consensu partium vel per iudicem eligendus: & an debeat habere expensas , extra eo. super quæstionum.§.verum.de vi.& hone.cleric.cum ab omni. ¶An delegatus ab episcopo posit partes punire propter contumaciam.xvj.q.j.peruenit.extra eo.ex literis.& ca prętere a.de foro compet.si quis cōtra.¶Quis iudex possit petere expensas vel certam partē litis.vel non.xli.q.iij.nō licet.iij.q. 3 offeratur. xij.q.ij. qui charitatē.extra de vi.& honest. cler.cum omni.¶Quid iuris de iudice suspecto.j. in rub.de ap.& j. in ru. de excep.¶An iudex debeat hr̄e sciētiam,& quam,seu peritiā, & quam de rescr.sciscitatus.xx.dist.§.1.& 38.dist.c. iij. de pœni. dist.vj.c.j.de rescri.præsent. de consangui.& affini.c.j.¶An infamis,vel criminosus possit esse iudex.3.q.vij.in summa.& §.vl. de rescriptis.sciscitatus.& sm papam.extra eo.cum super.¶An iudex ad petitionem alterius tantum sit dandus.xj.q.j.an iudices.iij.q.ij.cum accusatus.extra eod.cum R.de foro competenti.c.j.¶An monachus possit esse iudex.j.in rub.de statu.mona. ver.an monachus.¶Quibus,& à quibus,& quando causa criminalis,& quæ delegari possit.xxiij.q.iiij.illud.extra.eod.super qōnum.§.intentionis.de rap.in archiepatu.& j.in rub.ne cleri. vel mo.ver.an potest.& ver.qualiter clerici.& dic.quędam alia vt j.in rub.de iud.¶Quæ autem hic desunt.vide in spec.iud. e. ti.¶De hac materia habetur.xxviij.dist.quia sunt lxxiiij.di.quorundam.xciiij.d.c.j.& ij.xxv.q.ij.igitur.

¶De officio legati. Rubrica.

QVæ sit potestas legatorum & an possint cognoscere de causis clericorū, irrequisitis epis.eo.titu. c.j.& c.penul.xxv. q.ij.in Galliarum. ¶An legatus possit deponere,vel mutare episcopos. xciiij. distinctio.capitu.ij.¶An legatus habeat iurisdictionem in exemptis.j.in rubr.de priuilegijs.versi.an ordinarius. ¶An legatus vel episcopus possit absoluere,vel excommunicare,vel beneficia conferre vel causas delegare vel alia facere extra suam prouinciam vel diœcesim.eo.t.innotuit.¶Quot sint genera legatorum,& quæ sit eorum potestas.eo.titu.excommunicatis. & c.officij.¶An legatus,vel eps in sua prouincia vel diœce. & in quos homines possit facere perpetuam constitutionē interpretari.eo.tit.c.vlt.& de lo.& condu.c.j.& de confirma. ca. vlt. & suprà.in rub.de consti.ver.legatus. ¶An legatus in statutis condendis debeat requirere consilia prælatorum prouincię,e. titu.innotuit.secundum Inn.Papam.¶Vtrùm posit dispensare,vbicunque non prohibetur à iure, de transac.c. ex parte. ¶An legatus cui excommunicatus absoluendus remittitur posit mandatum facere illis qui non sunt de sua prouincia.de senten.excommunic.ca noscitur.secundum Innocen.Papam. ¶Quando liceat legatis vel nuntijs vltra numerum procurationum exigere.j.in rubr.de censi.ver. an legatus. ¶An legatus posit dispensare contra concilium.j.in rub.de dispen. ver. an legatus.¶An liceat legato infringere priuilegium de numero,licet canonicis hoc liceat de præben.dilecto. secundū Inn. Papam.¶An posit conferre ecclesiam , vel monasterium alicui ecclesiæ vel monasterio vel ius vnius ecclesiæ alij, de consuetu.cum venerabilis.de confir.vti.c.vlt¶An creditur cardinali dicenti aliquod officium sibi commissum esse à papa,licet super hoc litera non exhibeatur vel super actis coram se de acc. cum dilecti.sm Inn.Papam,& sm alios,de ap.cōstitutus.j.& de offi.deleg.cum in iure.& de fi.instr.ꝙ super his.& j.in ru.de proba.ver.an credatur.¶An posit mutare exemptos,de consuet. cum venerabilis. ¶An posit interpretati mandatum papæ, vel suam constitutionem.extra.de ver.sig.ex parte.iij. & de postul.c.j.¶An primus videatur esse prohibitus eo quod secundus mādatus est.xxv.q.ij.in Galliarum.¶An legatus habeat ordinariam,vel delegatā iurisdictionem,& an illa pereat morte mandatoris.xxv.q.ij.igitur.& de verb.sig.ex parte.iij.& secundū d.m.extra.de integ.resti.cum ex literis.& de officio deleg.licet. ¶An posit facere concilium.iij.distinctio.§.porro. xvij. distinctione.in summa.& cap.regula. ij. qō. vj.adeò. ¶An papa debeat habere ratum factum legati sui:& an videatur à sede ap o. emanare quod ab eo emanat.ij.q.v.quę de causa.& secundum papam.de fil.presbi.dilectus.An legatus posit de crimine , vel de fide diffinire.ij.q.vj.decreto.& xvj.q.j.frater.¶An posit audire factas appellationes omisis medijs.ij.q.vi.si quis vestrum. ¶An generali mandato transeant quæ soli papæ competunt: & quæ facere posit legatus.xvij. distinctione. huic sedi. & eodem titulo.quòd translationem. ¶Quid iuris si legatus perdit literas legationis.xcvij.distinctione. nobilissimus. extra de priuileg.cum olim.primo.in fine. ¶An causam ad papam per appellationem delatam posit alij delegare.de appel. constitutus.¶An posit cōferre ecclesias vel præbendas,vacantes , patronis inuitis vel irrequisitis clericis vel laicis,vel reseruare primò vel secundò vacaturam collationi suæ vel auferre capitulo liberam electionē & si reseruauerit suæ collationi,an vacantem postquam ęgreditur posit ordinarius conferre. de iure pa.cum

pa. cum dilectus. in duabus gloss. extra eo. dilectus. ¶ An legatus de latere possit absoluere, licet ei non fuerit speciali ter mandatum. de senten. excommu. ad eminentiam. ¶ An legatus possit dispensare vt homo alterius professionis eligatur. de elect. officij. secundum Innocen. Papam. ¶ Qualiter legatus potest confirmare sententiam delega. specialis. eo. titu. studuisti. ¶ Si legatus fecit sententiam sub conditione vel pœnam imponit vel indulgentiā concedit: an valeant hæc post tempus suæ legationis. eo. ti. c. vlti. & secundum papam in c. post translationem. ¶ Quæ autem desunt, vide plenissimè in spe. eo. ti. ¶ De hac materia tractatur, xciiij. dist. & xcvij. dist. per totum. & lxiij. dist. quanto. ij. quæst. v. quanto. & c. se. j. dist. iusgentium. xj. quæst. j. peruenit. ij. q. j. in primis. xxj. dist. in nouo. iij. q. vij. hic quippe. xxv. q. j. satagendum.

¶ De officio iudicis ordinarij. Rubrica.

Vid iuris: si prælatus excedat modum in corrigendo. lxxxvj. distinctione. quanto xlv. distin. cum beatus. ¶ Quæ sunt causæ siue crimina, de quibus ecclesia iurisdictionem habet & potest inquirere contra laicos. extra eo. ca. j. de iudi. nouit. de fo. compet. cum sit generale. & ca. licet. xxiiij. quæstio. iij. si quis de potentibus. vj. quæstio. ii. c. j. ¶ Quare prælatus non debet officia ecclesiæ propinquis committere. lxxxix. distinct. decenter. ¶ An papa vel alius superior possit adiri ex contemptu, vel omisso medio, & qualiter, & quæ sit pœna tunc. ij. quæstio. vij. metropolitanum. & vj. quæstio. iij. scitote. ix. quæstio. iij. si autem. ¶ Quādo licet in specie quod licet in genere vel econtrà. eo. tit. c. ii. ¶ An iudici seculari suspecto sit episcopus adiungendus. xj. quæstio. j. perlatum. ¶ An iudex ad quem appellatur sit ordinarius. iij. quæstio. vj. peregrino. ¶ An episcopus sine accusatore possit contra aliquem testes producere sententiare ex officio suo. xxxv. quæstione. vj. episcopus. ¶ Quando ordinarius suppleat desidiam delegati, & reducit in excommunicationem absolutum ab eo nisi procedat, vel econtrà. eo. titu. significauit. de offi. deleg. prudentiam. in fi. ¶ An episcopus possit delegare quæ sunt meri imperij, vel quæ sunt ordinis, vel iurisdictionis. eo. titu. quòd sedem. xcv. distinct. peruenit. de con. eccles. vel al. ca. penult. ¶ An infamis vel criminosus possit esse iudex. suprà in rubri. proxi. versi. infamis. ¶ An episcopus potest totum ius episcopale in aliqua ecclesia siue diœce. remittere. de reli. do. constitutus. ¶ Quæ actio competit contra prælatum iura sibi indebita petentem. eo. ti. conquerente. secundum Innocen. Papam. ¶ Si quis malè ordinat ecclesiam suam, an possit eam ordinare. de excess. præla. ad aures secundum Papam. ¶ An quilibet suffraganeus sit de clero archiepiscopi. j. in rubrica. de maiori. & obedien. versic. an quilibet. ¶ An pralatus teneatur de facto, vel de delicto subditi si eum non correxerit, vel an imputetur ei. de regu. c. vl. de simo. intantum. de reg. iur, quamuis. de renuntiatio. nisi cum xxxiij. quæstio. ij. admonere. in fi. xliiii. distinct. Ephesis. ¶ Quando iudex possit inuocare auxilium brachij secularis. eo. titu. capit. primo. & cap. quoniam. de cleri. excommuni. mi. c. ij. ¶ Qualiter prælati debeant tractare & non grauare subditos & manus suas mundas seruare. de exces. præla. cap. primo. de priuilegiis. petistis. de pœnis in quibusdam. ¶ Quæ sint iurisdictionis episcopalis. de exces. præla. accedentibus. extra e. conquerẽte. de prescrip. veniens. de re iudi. cum inter. ¶ Quis deponet præsbiteros institutos in ecclesiis ad monachos pleno iure spectātibus. j. in rub. de priuile. versi. quis deponet. ¶ An exceptio de impotentia habeat locum contra ordinarium. de rescrip. scisci tatus secundum papam. ¶ De iurisdictione vniuersitatis & rectorum, vide de constitutionibus. cum accessissent, secundū Inn. Papam. ¶ An metropolitanus causas ad eum per appellationem, delatas potest committere in diœcesi suffraganeorū, & quam potestatem habet in illis causis. & an possit in ipsis diœcesibus suos officiales constituere: & an possit alias causas committere subditis suffraganeorum, & eos compellere recipere eo. titu. Romana. & cap. pastoralis. ¶ An officialis habeat ordinariam iurisdictionem. s. in rubri. de offi. vica. versi. an vicarius. ¶ Quis sit gladius ecclesiæ: & an possit exercere vtranque iurisdictionem. & dic vtique quòd non. j. de ma. & obe. versi. an imperium. ¶ An episcopus possit ponere ministrum in ecclesia, vbi non apparet patronus: & an in ecclesijs sibi subiectis petet rationem administrationis. de except. cum venerabilis. secundum Inno. Papam. ¶ Quò ad quæ episcopi tenent loca apostolorum. xij. quæstio. prima. expedit. & melius de homici. pro humani. in gloss. mea. ¶ Qualiter prælatus requirit clericum suum captum. j. in rub. de iudic. ver. an dominus vel prælatus. ¶ An ordinatori quæratur iurisdictio in ordinato. de tem. or. cum in distribuendis. secundum Inn. Papam. ¶ Qualiter iudices ecclesiastici & ciuiles se iuuabūt in sententijs exequēdis. e. titu. c. j. secundum Inn. Papam. ¶ Qualiter prælatus se debeat opponere pro defensione rerum temporalium ecclesiæ. de senten. excom. dilecto. secundum Inn. papam de renun. nisi cum. ¶ An consilium. ordinario iure cognoscat. j. in rubrica. de iudi. ver. an concilium. ¶ An episcopus, vel alius possit esse iudex, vel ius dicere in sua causa vel suorum, vel ecclesię suę: vel propriam iniuriam punire. & qualiter procedat contra eos qui priuilegium, vel exceptionem allegant, vel notoria iura sibi negant. de iudici. cum venisset. de iureiur. ad nostram. j. de præscrip. auditis. in fi. iij. quæst. vij. §. tria. & l. cognitores. vij. quæstio. j. sicut alterius. & secundum Inno. Papam. de ver. signi. ex parte. & s. in rubri. de pœnis. ver. an iudex. & de cen. ver. si episcopus. ¶ Si qui de possessione contendat quid faciet ordin. de probat. in præsentia. secundum Inn. Papam. ¶ An ordinarius teneatur admittere exceptionem excommunicationis: & an potest ius suum excommunicatione defendere & quam iurisdictionem habeat in oratorijs. de censi. venerabilis. secundum Inno. Papam. ¶ Quis possit dare iudicem ordinarium, vel facere, vel vniuersitatem, vel collegium constituere. ne præla. vj. su. cap. ij. extra. e. cum ab ecclesiarum. & c. quanto. secundū. Inno. Papam. ¶ An inferiores prælati, vt archidiaconus, vel etiam presbiteri habeant ordinariam iurisdictionem cognoscendi, vt iudices & excommunicandi, & qui sint ordinarij: & an episcopi ipsis prætermisis posint de causis cognoscere. ne prælat. vi. su. capitul. ij. de ver. signi. forus. extra. eo. cum ab ecclesiarum. & secundum papam. in c. quanto & de offi. archidiaco. dilecto. xj. quęstio. experientię. ij. & j. in rub. de sen. excō. ver. an inferior episcopo. ¶ An archidiaconus. & similes episcopalia iura posint habere: & qualiter episcopus & alij ea habeant: & quæ comprehendantur sub hoc verbo: ius episcopale: & an archiepiscopus vel episcopus posit in sua diœcesi. facere foraneos. officiales. e. titu. conquerente. secundum papā. & c. Romana. & s. ver. quę sunt iurisdictionis. ¶ An infamis, vel criminosus posit esse iudex. s. in ru. de of. dele. ver. an infamis. ¶ An eo ipso ꝙ aliqua ecclesia est in aliqua diœcesi sita per cōsequens sit illi episcopo subiecta de præscrip. cum non liceat. ¶ Si episcopus cognoscat de causa alicuius cum suis canonicis an oēs sint iudices. j. in ru. de re. iu. ver. cum episcopus. ¶ Quis posit res vnus ecclesię auferre & alij dare. j. in rubri. de rebus non ali. ver. an papa. ¶ An spectet ad ordinarium vnire ecclesias vel subijcere vnam alij: & quid iuris sit de vnione episcopatuum. j. in ru. de reli. do. ver. qualiter. & quot viris. ¶ Si episcopus exigat aliquid à subdiacono, an posit negare nisi ostendat sibi hoc à iure concedi. xiij. quæstio. i. nulli. ¶ An sufficiat prelato instruere, nisi & puniat. xxiij. quæstio. iiij. quidam. ¶ Quot modis dicitur aliquid posse de rescrip. sciscitatus. ¶ Quę sint episcopalis ordinis: quę iurisdictionis: & quæ iura quis in consecratione consequitur. de elect. transmissam. ¶ An ordinarius deponit ordinatum à papa de tem. ordi. cum in distribuendis. de ma. & obe. per tuas. ¶ An omnes prælati sint iudices ordinarij. de iudic. capitul. ij. ¶ An de iure communi cognitio causarum matrimonialium spectet ad episcotum, vel ad eius vicarium ver archidiaconum, vel ad quos. de excess. pręla. accedentibus. de resti. spol. literas. de cog. spi. ca. fi. & xxxiij. quæstio. iij. c. j. ¶ Quando ordinarius cognoscat tanquam delegatus vel punit de iureiur. ca. j. extra. eo. irrefragabili. §. cæterum. ¶ Si iudex à quo appellatur habeat iurisdictionem illam, quam habebat is ad quem fuerat appellatum, an posit cognoscere de appellatione. de elect. querelam. iij. quest. vij. §. tria. versi. si contra patrem. ¶ Cum episcopus habeat cognoscere de causis cum canonicis, vtrum omnes sint iudices. j. in rubri. de re iudi. ver. cum episcopus. ¶ De iudice qui negligit facere iustitiam. j. in rubri. de iudi. ver. an posit & de pœn. versi. de pœna iudicis. ¶ Quis habeat custodiam vacantis ecclesiæ. j. de iure pa. versi. quid patroni. ¶ Quotiens in anno posit episcopus ecclesias suas visitare. & quid iuris de visitatione episcopi vel archidiaconi. extra. e. conquerente. de censi. cum venerabilis. de offi. archidia. mandamus. & secundum Papam. in capitu. x. quæstio. j. episcopum. xviij. quæstio. ij. visitandi. ¶ Quæ sit lex diœcesana, & quæ iurisdictionis: & in quibus consistant: an vna aliam comprehendat: & qui ab eis sint exempti vel non. x. questio. j. in summa. eo. titu. dilectus. de ver. signi. veniens. xviij. quęstio. ij. Eleutherius. & secundū Inn. Pa. de sta. mo. c. j. ¶ Si episcopus procedat ex officio cōtra aliquem, & is appellat. an superior vocabit episcopum vt defendat suū processum. de appel. cum speciali. ¶ Quando ordinarius vel dele. posit committere ab

tere absolutionem ab excommunicatione.e.titu.cap.vlti. ¶In quo casu eps non punit suorū canonicorum excessus. eo.titu. irrefragabili. ¶Si duo dele. vel ordi. mandent cõtraria. s. in rubri. de rescrip.ver. quid iur. si or. ¶An successor debeat corrigere & conformare factum prædecessoris. xj.quæst. iij. si episcopus. extra de rescrip. literas. ¶An ordinarius possit remouere clericum agros, vel vtilitatem ecclesiæ negligentē.xij.quæst.ij. sæpe. ¶An in vna ciuitate possint esse plures epi. & si sint qd iuris si vnus excõicat alter absoluit, & an possunt esse duo ap̄lici: & vbi episcopi sint instituēdi.lxxx.dist.in summa, & cap. in illis. eo.tit.qm.xcij.dist.legimus.xxiiij. quæst. j. dicimus. vij. q.j.non autem.& c.in apibus.de priuil.c.j. ¶An prælatus possit alicui occulto peccatori mandare, vt abstineat à sua secreta communione, vel sacramentorū.eo.tit.c.ij. vj.q.ij.si tantum. ¶An possit quis in alterius dioecesi predicare vel alia facere. vj.q.iij. scriptum est de vsu.pal.ex tuarū. ¶An prelatus debeat vtilitatē ecclesiæ præponere suæ: & an communis vtilitas præferatur priuatæ.& quando.vij. quæstio.j.sclas.& c.placuit. j̄. de postu.bonæ. j. ¶Quid percipere debeat episcopus de prouentibus, vel de deci.ecclesiarum dioecesis. j̄. in ru.de deci.ver.quam portionem. ¶Quando ordin. vel delega. possit expensas petere vel certam partem litis. s.in rub.de offi.dele.versi quis iudex. ¶An episcopus possit exercere contentiosam iurisdictionem extra suam iurisdictionem.de of.dele. nouit. ¶Qui sint ordinarij iudices qui delegati & qui arbitri.ij.questio. vj. à iudicibus & §. sequenti. ¶In quibus habeat iurisdictionem abbatissa vel non de mai.& obed.dilecta.de pœ. & re. noua. ¶Quæ sint iudicis ordinarij sine administratione, & de potestate eorum.de restitutio.in inte. ca. penul. ¶An iudex laicus possit incidenter vel per reconuentionem cognoscere de re spirituali vel clerici: de iud. at si.iij.q.viij.cuius. de arbi. contingit & qui.fi.sint legi.lator.xcvj. di.denique.& de or.cog. tua. & j̄.in ver.proxi. ¶An episcopus possit causam spiritualem, vel ecclesiasticam committere soli laico, vel eum illis præficere. rescrip.cum in multis.& de arbit. contingit & capitul.se.vxj. quæstio.prima.plures.xliij.distinctio.in Synodo. de iudę.decernimus.ij.quæstio.v. meræ nam. ¶An iudex possit supplere de facto.vel non. j̄. in rubri.de iudi. ver.an iudex. ¶In quibus differunt tutor & prælatus.v.questio.iij.quia episcopus. ¶An partem fabricę potest episcopus in suos vsus conuertere & si diu percepit an eā possit fabricę ecclesiæ cedere.x.quęstio.iii.viuo. ¶Vtrum solus episcopus in sua dioec.habeat merū imperium. & sit ordinarius, de foro compe. cum contingat.xij. quæ.vij.si quis episcopus aut.xj.q. j. de persona.& c. experiētiæ.xcv.dist. c.j. ¶Quo tempore fuerint distinctę prouinciæ. xcix.distin.c.j. ¶An archiepiscopus aliquid possit facere in prouincia sine primate & quis habet plus iurisdictionis in prouincia, primas: an archiepiscopus.xcix.dist.c.j.vj.quæstio. ix. si inter. ¶An possit archiepiscopus in causis vel subditis suffraganeorum vel, episcopus in subditis eo.extra.duo.pastoralis. Romana.ix.quæ.ij. nullus.& quęstio.iii.in summa.& c.nullus.& cap. conquestus.L distinct.in capite. ¶An metropolitanus sit iudex ordinarius totius prouincię & episcoporum vel etiam omnium quò ad ea quæ tangunt statum prouincię. ix questio. iii: §.j.& cap.per singulas.ij.extra.eo.pastoralis.ij.quęstio.vij. metropolitanum. xj. quæstio.i.si clericus.de excesis. prela. sicut.& secundum Inno. Papam.extra.de instit.ex frequentibus. ¶An ordinarius possit punire exemptos & quando in quibus casibus eis subsint. j̄. in ru. de priuilegijs.ver.an ordinarius. ¶Quid sit cathedraticū, quid Synodaticum: & de qua monera debeat solui. x.quęstio. iij.in summa.& eo.tit.dilectus. ¶An metropolis possit excommunicare suffraganeum. xii. distinct. de his. ¶An ordinarius possit recusari.iij. quæstio. v.quia suspecti.extra de appel.cum speciali.de foro compet.si quis contra. ¶Qualiter iurisdictiones sunt distinctę. j̄. in proxi. rubr. in ver. an imperium. ¶An possit quis esse iudex ecclesiasticus illiteratus vel imperitus. s. in ru.de offi.dele.versi.an iudex debeat. ¶An minor iudex possit exercere suam iurisdictionem præsente maiore. j̄. in proxi. ru.ver.an minor. ¶Quę autem hic desunt.vide in specu.in eo. titu. ¶De hac materia tractatur.iij.quæst. vij. & ix.quę.iij. & x. q.j.& quæ.ij.& iij.& xviij.quę.per totum.xxx.quęst.ii. incerta.vsque ad finem quęstionis.iij.q.v.quia suspecti.

¶De officio iudicis. Rubrica.

Trum officium iudicis sit actio, & qn̄ principaliter & qn̄ incidēter: & in quibus casibus imploratur.e.titu. ca.ij. ¶An idem tempus. & quando detur ad agendum, & ad iudicis officium implorandum: & quando expensæ iudicis officio petantur vel taxantur in iudicio, vel extra iudicium.de appel.sæpe. de dolo & contu. finem.secundū Inno. Pa. & alios. ¶An lite contesta. vel dilatione pendente iudicis officium locū habeat.de app.significante. de pœn. dist. j. prædixerat. & de of.deleg. cum olim. ¶Quando potest officium delegati implorari. s.in rub. de offi del: ver.an officium del. ¶Quando iudex ex officio potest pręfigere terminum ad agendum, vel accusandum vel excipiendum vel huiusmodi. j̄. in rub.de acc.ver.an superior. An iudex ex officio debeat locum securum partibus prouidere. xxxiij. q. ij.sine.de ap.ex.parte. ¶Qui sint vocandi qn̄ iudex ex officio super actione proposita procedit.de ma.& obe.humilis secundū Inn. Pa.& alios. ¶Multa ad hunc titulū spectantia possunt per suos titu. reperiri. ¶Quæ autem hic desunt vide in nostro spe. iudi.eo.tit.& in ti.de iur.om.iu. ¶De hac materia habetur.iij.q. vij.§.tria.in l.si vero.in vno.

¶De maioritate, & obedientia. Rubrica.

N suspectus de inobedientia. debeat iurare xxiij.dist.qnāmq̄.e.ti.cum in ecclesijs. ¶An in ecclesijs dubijs recurratur ad exempla maiorum 37.di.si quis. ¶An hæremitę subsint episcopis in quorū dioecesi stant.xciiij di.nulla. ¶An quis possit cōpelli ad obediētiam prælato præstandam & qualem: & an aliquid solitę formę sit addendū.e.ti.his quę legebat φ super.& secundum Inn. Papā.c.dilecti. ¶Qn̄ minores teneantur præceptis maiorū obedire vel nō, & quib.e.t.statuimus & de tē.or.ad aures.& c. dilectus.xiij.di.nerui. ¶An minor iudex vel p̄latus possit exercere suā iurisdictionē vel prælationē præsente maiore, vel expiret. xxj.di.deniq;.& de of.leg.c.ij.& c.volentes.& de puile.antiquis. ¶Quæ sunt illa per quę plena subiectio declaratur.de re iudic. cū inter.& de of.or.ꝯquerētę. ¶An Moyses fuerit maior Aarō & in quo.xxij di.sacro. ¶Quando liceat ab obedientia prælati recedere: an sententiam vel post.de præscr.cū nō liceat. & xiij. di.nerui.xviij.q.iiij.in summa.& c.j.de acc.olim.ij.q.vii.sacerdotes. ¶An minor possit reprehendere, vel corrigere maiorē. de hær.cū ex iniuncto.ij.q.vij.q̄ritur.e.tit.cū inferior. ¶An medio prætermisso possit superior adiri. s.in rub.de of.or.ver.an papa. ¶An metropol. possit à suffraganeis coerceri.ix.q.iij.si autem. ¶An oēs homines essent equales si vellent esse boni.xxij.di.de Constantino politanę. ¶An p̄sumatur quis eo ipso inimicus φ nō obedit p̄lato suo.l.dist.si quis diaconus. ¶An eps possit excōicare Imperatorē, & subsit ei. j̄. in rub.de senten.exc.ver. an princeps. ¶An quilibet eps suffraganeus sit de clero metropol. 92. d.c.ii. ¶An reges & principes subsint Imperatori.& ab eo sint coronandi, nisi ab eo sint exēpti.lxiij.di. Adrianus.ij.q.j.in apib. ¶An eps debeat potius obedire regi suo, quàm metropol. vel regi, quàm papę: & quib.potius est obediendū.xviij.di.si eps.23. q.viij.reprehēsibil.extra de of.dele.pastoral.in fi.de ap.cum parati.de censi.significauit. ¶An Papa possit alicui auferre beneficium suum: vel Imperator rem suam. j̄.in rub.de præben. ver. an papa. ¶An possit deponere Imperatorem, & alios principes & ex quib. causis.xv.q.vj.alius.& 17.q.4.si quis deinceps. xcvj. d.duo.& c.sequen.& j̄.qui fil.sint le.causam, quæ.& de re iud. ad apostolicam.in gl.mag.& de sup.neg. præ. grandi. de hæret. vrgentis. ¶An electus præstet obedientiam prælato.xxiij.di.q̄ quàm. ¶An semper sit mandatis papę obediendum.de ętat.& qualit.eam te.de fil.presbi.c.ij. ¶An sit maior & melior qui tāpore est prior.xvj.di.§.prima annotatio.xvij.dist.§. illud. & j̄. in ver.an prior. ¶An ecclesia habeat auctoritatem à concilijs, vel papa à populo.xvij.di.§.hic etiam.de elect.significasti. 3.q.vi.dudum. ¶An dicta veterum sint potius sequenda.xix. di. ita. ¶An omnis episcopus sit par apostolico.xxj.di. in nouo. Quæ ecclesia sit maior in dignitate, & de ordine ipsarum.xxij.dist.in summa.& per totum.& de priuile.antiqua. ¶Si prælatus nō defert subdito: an subditus sibi deferre teneatur.xlv.di.cum btūs. xcv.di.esto. ¶An patriarcha habeat idem priuilegium quod papa in subditis. j̄.in rub.de priuil.versi.an haber. ¶An par habeat imperium in parem.de electio.innotuit. ¶In quo imperium differt à papa.de transact.cap.primo. ¶An propter obedientiam possit bonum omitti.& an si prelatus pręcipiat clerico quòd vadat Romam, possit se excusare, quia alij sunt ibi meliores vel prætextu rei familiaris.xi.quæstio.iij.quid ergo. xxiij. q.j.ca.vltim. ¶An imputetur prælato malitia subditorum. s. in rub.de off.or.ver.an prælatus. ¶An auctoritas maioris excuset xij.quæstio.ij.de rebus.xiii.q.v.dixit.xvj.quæsti.j. in canonibus de tempo.or.dilectus. ¶In quo casu Papa potest ligare papam.xxiij.q.j.Achatius. ¶Quò ad quædam papa subest Imperatori.xxv.q.ij.satagendum. ¶An minor filius seruiat maiori, vel patri.xxxiiii.quæstione v.est ordo. ¶Quando episcopus vel papa dicatur summus sacerdos.de consecra.di.v.de his. ¶Quæ specialia sunt in papa, & quæ sibi seu sedi apostolicæ in specia-

le pri-

se priuilegium sunt reseruata. de transla. quanto. & capitulo. j. & ʒ. in ru. de priuile. ver. quæ sint. ¶ Qualiter, & quando subditi platis debent obedire siue iustè siue iniustè siue sub pœna excommunicationis præcipiat: & in quibus casibus nõ. de tẽp. ord. ad aures. & sm Inn. Papã. de sen. exc. inquisitioni. ¶ An bonum sit sine licentia faciẽdum. de cle. non resi. inter quatuor. ¶ An regularis teneatur superiori in his quæ sunt contra regulã obedire. de simo. re Dei. ¶ An religiosi vel clerici habẽtes curã teneãtur iurare fidelitatẽ epo. de exces. præla. nimis. ij. de iureiur. nullus ¶ Qñ pater vel alius tenetur primò se posteà familiã corrigere. de sen. excõ. cũ voluntate. de censi. Romana. ¶ An qui inuitus seruit vel obedit dignus sit præmio vel econtrariò. de reg. iur. qui te ex timore. ¶ Per quæ verba ecclesia Romana alijs fuerit plata. de trãsl. c. j. ¶ An vacãte Romana ecclia primaria iura ei⁹ redeãt ad archiepm. ʒ. in ru. ne se. va. ver. an vacãte. ¶ An sol⁹ Papa sine cõcilio habeat in arduis pleniter potestatem, & qualem habeat in principes potestatẽ, de re iudi. cũ te. sm Inn. papã. ¶ De iure, & dominio, & iurisdictione rerũ, & de potestate quã habet papa in nobis & iudeis & Sarracenis & Iudeis & Gentilibus. Et an terra Sarracenorum licitè inuadatur auctoritate Papæ vel alterius. de voto. quod super his. sm Inn. Papam, & ʒ. in rub. de iudæ. ver. an papa. quomodo punitur inobediẽtia. xj. q. iij. absit de ma. & obe. cum in ecclesijs. de cel. mis. dolẽtes. ¶ Quæ sit differẽtia inter homagiũ & obedientiã. ʒ. in rub. de simo. ver. an licet facere. ¶ An in spiritualibus sit in dubijs obediẽdum, & quid iuris si prælati plures, diuersa mandent. de censi. significauit. & sm Inn. Papam. de ap. ad hoc. de pben. cum iam dudũ. ¶ An regnum sectionẽ patiatur, de voto. licet. ¶ In quibus, & ratione quorum aliquis dicatur maior altero. eo. ti. sm papam. ¶ An ecclesia, vel hospitale possit se subijcere alicui sine cõsensu epi. ʒ. in rub. de reli. do. ver. an ecclesia. ¶ An eps cum capitulo possit vnã ecclesiã alteri subijcere, vel statuere vt de ea eligat. ʒ. in rub. de dona. ver. an eps. ¶ An absolutus à fidelitate dñi propter eius delictũ post satisfactionem, pręsente epo possit benedicere. xcv. dist. ecce. ¶ De prelatione inter epos & presbiteros. xciij. dist. legitimus. ij. q. vij. quanquã, ¶ An diaconus, cardi. vel alij sint sub pbiteris, vel maiores eis vel econtrà. xciij. dist. vt ex pmissis. vsque ad fin. dist. lxxix. dist. si quis es. ¶ An abbas sit minor quolibet clerico: & an minores debeant seruire maioribus. xciij. di. à subdiacono. e. titu. statuimus. ¶ Qualiter in hoc mundo, vel alio homo homini, dæmon dæmoni præsunt. lxxxix. disti. ad hoc. ¶ Quibus tenentur potiùs obedire. xj. quæstio. iij. qui resistit. ¶ An prior ordine vel maior auctoritate preferatur alijs, & in quibus supra. in rubri. de electionib. capitu. an qui prior. ¶ In quibus teneatur seruus domino obedire. lxxxvj. distinctione, an putatis. ¶ An liceat maiori officio quod licet minori. xcv. distinctione. illud. ¶ An episcopi vocabunt clericos filios, vel clerici eos fratres. xcv. distinctione. ecce. ¶ Si prælatus se habeat iniquè contra subditum, an suo iure neget sibi obedientiam. xcv. distinctio. esto. ¶ An imperium sit maius dignitate episcopali vel imperator episcopo: & an à solo Deo processerit: & qualiter sit distincta potestas: & an papa vel ecclesia habeat vtrumque gladium & dic quòd non. qui fili. sint le. causam quæ. ij lxiij. distinctio. Valentinianus. x. distinctione, si Imperator. de senten. excommunica. dilecto. §. quis sit verus Imperator Romanus, an græculus. xcvj. distinctio. si Imperator. vij. quæstio. prima. in apibus. ¶ Qualiter papa se subijcit iudicandum vel deponendum ab inferiori. secunda. quæstio. vij. nos si. lxiij. distinctio. in Synodo. & in rubri. de accu. ver. an dominus. ¶ An vxor viro, vel seruus domino potiùs teneatur obedire quam Deo. xj. quæstio. iij. si dominus. ¶ Quis papa & quando, & qualiter imperium transiuit in Germanos, & qualiter omnes, & omnia subsunt imperatori, de electio. venerabilem. ¶ De hac materia tractatur. xxj. & xxij. & xcij. & xcvj. & xcix. distinctio. per totum. xxxiij. quæstio. v, §. finis. vsque ad finem quæstionis, viij. quæstio. iiij. & ix. quæstio. iij. §. sola. vsque ad finem quæstionis. xj. quæstio. iij. & §. hic & si dictum est vsque ad. §. cum ergo. & cap. si autem nobis. & tribus. cap. sequenti. xj. iij. quęstio. j. quisquis. & capitulo. sequentib. xxij. quæstio. iij. & ij. quæstio, vij. admonendi. xxiij. quæstio. iiij. duo. xxij. quæstio. vlti. de forma. lxxxix. distinctio. capitulo. vlti. xxiij. distinctio. quanquam, de consecratio. dist. v. in omnibus. lxxiij. dist. episcoporum.

¶ De pactis, Rubrica.

AN secundum canones ex nudo pacto vel verbo oriatur actio. eo. tit. capit. j. & de vo. & vo. re. literaturam. & ʒ. in ru. de test. ver. an obligetur. ¶ Ad quid agit is cui pactum non seruatur, & an ipse teneatur seruare. de elect. cum inter. R. ¶ An per pactum impediatur alienatio beneficij, vel alicuius rei: & per pactum priuilegio derogetur, de testa. Raynaldus. de deci. ex multiplici. sm Inno. Pa. ¶ Quando pactum, vel confessio præsumatur reale, vel realis. seu personale, vel personalis, de insti. cum venissent. ¶ An in causa criminali possit quis pacisci. ʒ. in ij. rubri. versicu. in quibus. ¶ In quibus causis non liceat pacisci, & de pactis in spiritualibus appositis. eodem titu, capitu. vlti. & ʒ. in rubri. de simonia. versicu. quando modus. & titu. proxi. in ij. versicu. ¶ Quando contractus teneat pacto interposito non tenente. x. quæstione. j. ca. ij. ¶ An pactis priuatorum ius commune tollitur. de fo. compet. si diligenti. ¶ An pactum factum de aliquo non accusando teneat de iureiuran. quemadmodũ. §. illud. & in fi. ¶ De pacto contra vel præter leges: & de iuramento in eo interposito. eodem titu. ca. penul. & vlt. ¶ An super decima liceat pacisci, vel componere. de deci. ex multiplici. & ca. pe. & secundum papam. de confir. vti. venerabilis. ¶ An liceat alteri pacisci. ʒ. in rubri. de sol. ver. an serui. ¶ De hac materia habetur. xxiiij. q. iiii in multis, cap.

¶ De treuga & pace. Rubrica.

DE hac materia tractatur. xc. di. per totum. xxiiii. q. iij. si quis Ro. & c. illi, & ʒ. in ti. de furtis.

De transactionibus. Rubrica.

QVando, & qualiter iudex debeat laborare ad compositionem. xc. distinctio. capitu. primo. extra eodem. capitu. vlti. de probatio. capitul. vlti. de mutu. pecu. capitu. j. ¶ Quando admittantur transactio, vel pactio, vel compositio in beneficijs vel decimis, vel spiritualibus. & qualis. eodem tit. super eodem statuimus. constitutus. de offic. delegat. si quando. prima. quæstione tertia. ea, quæ. x. quæstio. iij. relatum. xviii. quæstio. ij. Eleutherius. de præben. nisi. & capitu. significatur. suprà, in proxim. rubric. versi. an super decima. & ʒ. de simonia. versi. quando modus. ¶ Si altera pars non seruat compositionem: an altera possit ad ius suum redire. de electionib. cum inter R. ¶ In quibus criminibus, & qualiter, & quando & cui liceat pacisci vel transigere vel non ij. quæstio. viiij. §. notandum. v. quæstio. ij. si primates. ¶ An in matrimonio possit transactio, seu compositio interuenire. eo. titul. capitulo. vltimo. ¶ Quid iuris si in transactione quis vltra dimidiam iusti prætij decipiatur. ʒ. in rubr. de empt. & ven. versi. an si in transactione. ¶ An episcopus possit transire sine capitulo & econuerso. eo. titul. contingit. & secundum Innocen. Papam. in cap. constitutus. ¶ An transactio eorum, qui de libertate litigant alij noceat. de præscript. audientia. secundum Innoc. Papam. ¶ De transactione generali, vel speciali. & in quibus exceptionem parit. eo. tit. cap. primo. ¶ Si is qui non credit habere ius super beneficio componit, an peccet. Et an in compositione aliqua, causæ cognitio, vel decretum requiratur. eo. titu. statuimus. secundum Innocen. Papam. ¶ An confirmatio papæ transactionem adijciat: & an per transactionem vel alio modo ius constituatur in ecclesia sine auctoritate episcopi vltra vitam transigentium eo. titu. veniens. ¶ An dele. potest exequi transactionem coram se habitam, de offi. dele. si quando. secundum Inno. Papam. ¶ An reuocata transactione reuocetur iuramentum super ea interpositum. Et an transactio super beneficio contineat simoniam an speciem simoniæ. eo. titu. constitutus. ¶ De hac materia tractatur. v. q. vij. si primates.

¶ De postulando. Rubrica.

DE aduocatis non plena fide clientulos defendentibus. lxxxvij. di. in religionem. ¶ An beneficiatus in duabus ecclesijs possit contra alteram stare. Et de pœna contra suam ecclesiam aduocantis. j. q. ij. cj. extra eo. c. vlt. xcvj. di. si Imperator. ¶ Quando aduocatus sit per iudicem dandus de offi. iudi. c. j. vt lite non conte. c. ij. ¶ An infamis possit postulare. iij. q. vii. §. tria. ver. alij. ¶ An piudicet qs sibi in re in qua est aduocatus. de trãsa. ex literis. sm papam. ¶ Qui, & quales possint esse aduocati. iii. quæ. vij. §. tria. & ca. j. extra de app. insinuatione. de off. iudic. cap. j. ¶ An quilibet teneatur prestare patrocinium pro ecclesia sua. iij. q. j. q. nulli. ¶ An aduocati tandiu sint audiẽdi quãdiu volunt dicere. & quid

& quid dicent si non audiantur. iij. q. vij. §. tria. in l. apud vrbem. xxxv. q. ix. graue. ¶An vnus possit esse aduocatus vtriusq; partis. xlv. di. disciplinam. in fi. ¶An aduocatus possit varijs modis exponere iura. l. di. quid est. ¶An sufficiat aduocato dicere hoc dicit quædam lex. j. q. j. vt euidēter. xlv. di. §. hinc etiam. ¶An sacerdos vel clerici vel monachi vel canonici vel alij religiosi possint pro se, vel pro alijs in foro ecclesiastico vel ciuili postulare: & in quibus, & pro quibus caus. & salaria, & quæ recipere. eo. tit. c. j. & ij. xv. q. ij. in summa. & c. j. xiij. q. v. deniq;. ¶An liceat aduocato de certa litis parte pacisci, & quando. iij. qō. vij. §. tria. versi. item pro his. & l. si quis adeò. ¶An aduocatus in causa appellationis vel medicus in residuo pro eodem salario teneantur laborare. ij. q. vj. §. post secundam. de pœni. di. iij. ad hoc. ¶Si quis iurauit defendere ecclesiam, an defendet, non requisitus. de iureiuran. breui. ¶An liceat aduocato vel iurisperito vēdere patrocinium vel consilium. vj. quæst. iij. non licet. ¶An iurisperitus debeat mutare suam opinionem cum expedit. xxiij. qō. v. iudex. ¶An aduocatus possit sæpe eandem. l. inducere. xxiij. q. vij. quemadmodum. ¶Si clericus agat contra laicum, an debeat loqui vulgariter, vel explanare quæ dicit. xxiiij. qō. j. odi. & melius. xxviij. q. j. sic enim. ¶An leges possint induci & habere locum in causis matrimonialibus, xxvij. q. ij. ꝙ autem. x. dist. ca. j. xxix. qō. ij. si quis ancillam. ¶An infidelis possit pro se vel alijs postulare. de pœ. dist. j. nemo. ¶Si aduocatus non potest, vellet tamen interesse, an subtrahetur ei salarium. de pœn. dist. j. dixi. aliàs in c. magna. ¶An coram metropolitano agetur de salario aduocati, in causa principali coram suffraganeo ventillata. de fo. competenti. Romana. ¶Vtrum aduocatus teneatur dicere aduersario ius quod pro ipso facit. iiij. qō. iiij. c. j. ¶Quæ autem hîc desunt. vide in nostro spec. iud. in tit. de aduocatis. ¶De hac materia tractatur. iij. q. vij. xv. q. ij. de pœ. dist. j. nemo. xiiij. quæstione. v. denique.

¶De procuratoribus, syndicis, & similibus personis. Rub.

QVas expēsas potest procurator petere. de ele. vt præteritæ. eo. tit. cum pro causa. ¶An vir possit agere ꝓ vxore sua sine satisdatione, & an sua vxor possit agere & sit viro præferenda. eo. tit. constitutus. ¶Quando is, qui est absfuturus teneatur dimittere procura. de do. & contu. c. causam. de eo qui mit. in pos. c. vlti. ¶An procurator possit petere vt suo domino purgatio indicatur, vel iuramentnm deferre. de pur. c. cum in iuuenture. ¶Ad quē mittitur excusator, sine mandato. de accu. veniens. v. q. iij. reos. ¶In quibus casibus vel criminibus possit vel non possit interuenire procurator. ij. q. vj. si quādo. & q. v. statuit. de testi. ex parte. a. de do. & contu. veritatis. de accus. veniens. de iud. iur. iij. qō. vj. hoc quippe. v. q. ij. si primates. ¶Si procurator admittatur in crimine an valeant ea, quæ cum eo fiunt, de iudi. iur. ¶An probetur quis procurator si hoc in aliquo instrumento incidenter dicatur. ĵ. de probatiō. versi. an per instrumentum. ¶An procurator possit agere causam domino mortuo reintegra vel non extra. de fo. compet. dilecti. fm Inn. Papam. ¶An sigillum ad citationes faciat fidem de procuratore. de app. significauit. ¶An consensus generalis procur. epi valeat circa beneficia. de præb. dilecto. ¶Inquantùm potest procurator vel institor dominum obligare. de fideius. quod quibusdam. fm Inno. Papam. ¶An irregularis constituat, aut cōstituatur procurator. de re iudi. cū. I. & de cen. sopitæ. fm Inn. Papam. ĵ. in rub. de stat. mo. ver. an monachus. ¶Quid iuris si procur. ante litem contestatam vel post occultet mandatum. de ap. sede. fm Inn. Papam. ¶Qui habeant sigillum, vel faciunt rectorem vel collegium & sic de alijs multis. ĵ. in rub. de his quæ fi. a ma. par. c. versi. quæ faciunt. ¶An tutor vel prælatus possit ante litis contest. dare procur. & an post lit. contesta. probetur procuratio & quando dicitur dubitari de mandato. de iur. calum. cum causam. & de probatio. quoniam. fm Inn. Pàpam. & ĵ. ver. an eps vel sacerdos. ¶Quando procurator potest alium substituere & quis substituto prouidebit in expensis. extra. vt lit. non contest. c. j. de procur. in nostra. fm. In. Papam. ¶Quæ inhibitio facta procura. noceat domino, de appel. significante. secundum Inno. Papam. ¶Ad quæ potest capitulum procurat. facere, ne se. va. nouit secundum papam. ¶An in causa graui teneatur quis mittere procur. si est impeditus, & quando. ĵ. in rub. de do. & contum. ver. quando quis non. ¶An plures procuratores simul possint constitui, & an iudex eliget magis idoneum & an possit vnus esse in causa plurium: & quid iuris si duo procur. sint insolidum dati, & vnus in causa confitetur: alter vero negat: & si ambo simul sint contestati, quid possit vnus sine alio, & an alter sine altero, vel alterum possit substituere: & quid si alter moritur vel si vnus tātum occupet negotium & qualiter intelligatur occupare: & quid si plures sint dati, & interrogati diuersa respondent. eo. ti. non iniustè. ij. q. vj. §. forma. ij. de coll. c. j. & secundum Inn. Papam. eo. ti. in præsentia. ¶Quando & à quo detur curator ad litem & an debeat satisdare. eo. tit. petitio. de iura. calum. cæterum. secundum Inno. Papam. ¶An opponens crimina vel defectus admittatur sine speciali mandato, & quare non. de elec. statuimus secōdum In. Papam. ¶Quid si actor, quid sindicus, quid procur. quid œconomus, quid vice dominus, quid præpositus. & alij & à quibus & qualiter, & in quibus ecclesijs, & cuius auctoritate, & ad quæ constituuntur, & de officijs eorum: & de differentia nominum ipsorum. eo. ti. petitio. ij. q. vij. si quis ergo. de fi. c. vno. de obliga. ad ratioci. c. vno. lxxxix. dist. diaconum. & ca. seq. j. q. iij. saluator. eo. ix. q. iij. cum scimus. xvj. q. vij. quoniam in quibusdam. de iura. calum. Imperatorum. & c. cum causa. secundum Inn. Papam. de exces. præla. dilecta. & ĵ. ver. an sit differentia. ¶An procurator datus ad lit. conte. & ad constituendum alium procurat. super alijs quæ in eadem causa facienda fuerint, possit per se ex vi talis mādati totam causam agere, & an procurator datus cū clausula, vel sine, Quotiens dominum ab esse contingerit &c. possit causam resumere si domin⁹ posteà per se causam tractauerit & cessauerit, vel intelligeretur totaliter reuocatus. eo. tit. petitio. secundum Inn. Papam. ¶Qualiter pater procuratorem in causa filij in potestate constituti vel clerici, vel qualiter tutor suo periculo constituit actorem & an sit in optione tutoris per se agere, vel pupillo maiori infante, & adulto assistere, eo. ti. accedens secundum Inn. Papam. ĵ. ver. proximo. ¶An minor possit constituere procuratorem & quis dabit curatorem ei in spiritualibus: & an per se possit illa agere. ĵ. de iudi. ver. minor. & ĵ. in rub. de in integ. resti. ver. in quibus. ¶An in causa matrimoniali vel legitimitatis possit interuenire procurat. vel defenso. & quid soluet tunc pro interesse. ĵ. in rub. qui fi. sint leg i. ver. an quæstio. & ĵ. ver. proxi. ¶An pater, vel mater possit agere causam matrimonialem filij vel pro eo cōstituere procuratorem: & an per factum eorum præiudicetur filio: & an procurator interueniat in causa matrimoniali, vel quando agitur ad diuortium. eo. tit. accedens. & c. tuæ. ¶An procurator constitutus ad excipiendum sit ante lit. contesta. admittendus & an is, cui ad certum articulum est terminus assignatus posit ad illum tantum terminum dare procurato. & an is procurator recipiet terminum tunc ad alia quæ sequentur: & an cōdemnabitur in expensis procuratore nolente eum defendere: & quando procurator, & quis cogatur defendere. eo. tit. constitutus. secundum Inn. Papam. ¶Quando & qualiter procurator actoris vel rei teneatur satisdare. eo. tit. c. j. & c. mandato. & ca. accedens. ¶An prælatus posit per se nomine ecclesiæ agere vel cōueniri sine capitulo, siue procur. vel administratorem constituere. & ecōuerso & an moniales constituant. eo. titul. c. j. de iud. causam. de rescript. edoceri. de ap. significauit & secundum Inn. Papam. de arbitr. per tuas ne se. vaca. j. ¶An qui non potest vel non audet venire vel etiam absens teneatur procurator constituere vel sufficiat nuntius. ĵ. in rub. de do. & contu. vers. quando quis non potest. ¶An sit differentia in nominibus, & an vniuersitas possit constituere procu. e. tit. quia. de iura. calum. causam. de censi. sopitæ. quando quis admittatur ad defendendum absentem, & ad allegādum causas absentiæ in causa criminali, vel alia. de dolo & contu. veritatis. v. q. iij. reos. de eo qui mit. in poss. capi. vlti. ¶Qualis & cuius procurator posit esse infamis. l. dist. accedēs. iij. q. vij. infamis. ¶Quid iuris sit de reuocatione procuratoris: & quid si peruenit tantùm ad procuratorem & nō ad iudicem vel aduersarium vel econtrà in iudicio vel extra: & ad quē peruenire debeat. eo. tit. mandato. & c. auditis. & de rescrip. ex parte. vt extra eo. ex insinuatione. & c. in nostra. ¶Quādo filiusfamil. posit esse procurat. & sine mandato patris agere, & nō iniustè. eo. ti. non iniustè. ¶An procurator vel alter nomine alieno agens teneatur appellare & causam appellationis prosequi. eo. tit. cap. penulti. & secundum Inn. Papam. de excep. significauerunt. ¶An dominus appellabit tacēte procuratore: & etiam vbi procurator non potest appellare: vt quia est contumax, extra. de offic. delegat. cum olim. j. & vt lite non contest. ca. j. secundum Inn. Papam. ¶An excommunicatus posit constituere procura. de iud. intelleximus. extra. eo. c. fi. ¶Quando procurator constitutus ab excommunicatis vel ab excommunicatis & non excommunicatis simul, vel constitutus ab eo posit repelli: & an idem sit in œconomo: & an procurator excommunicati posit impetrare pro non excommunicatis ignorantib⁹ eum excommunicatum. eo. tit. c. vlti. ¶An teneat syndicatus si nomina constituentium non sint expressa. eo. tit. capitulo vlti. ¶Quam cautionem debeat præstare syndicus vel non. de syndic. c.

di.c.vno.& de procu.mandato.in glo.de mandato.in fi.¶Quis dicatur falsus procura.de except.ex parte decani.¶An factum procu.in iudicio, vel extra, vel ɔtumacia, siue dol⁹ vel negl.gẽtia noceat dño., & qualiter dño succurratur: & an dñs propter eius ɔtumaciã vel dolum possit excõicari, vel suspendi, vel pati missionem in pos.bo. vel soluet expensas & in cuius bonis mãdabitur executioni ɔdemnatio expensarum.vt lit.nõ ɔtesta.c.j.& de pigno.significante.de fideiuſ.c.P.& de ap.significante.de of.deleg.cum olim.j.de cã poss.& propr.cum olim.de præben.dilectio.de ver verb.sig.dilectio.fm In.Papã,& alios.¶An noceat dño si procu.renuntiat exceptioni dño competẽti.s.in ru.de renũ.ver.an prælatus.¶An dñs possit recusare iudices quos procu.impetrat.s.in rub.de of.deleg.ver.an possim.¶An cum capitulum est in cã cum plato suo possit ɔstituere syndicũ vel proc.de ap.significauit.& de rescrip.edoceri.j.q.iij.qa eps.¶An cautio sit præstanda vbicũq; in dubio aliquis admittitur.de restit.in integ.suscitata.¶An ɔsortes eiusdem litis ciuilis vel criminalis admittantur pro se sine mandato, vel vnus socius pro alio.de ɔsti.cum eo.& de do.& ɔtu.cum dilecti.& fm Inno.Papam.de excess.præla.dilecta.¶An in syndicis ɔstituendis sufficiat subsequens ɔsensus.de rescri.edoceri.¶Propter quas causas possit procu.reuocari: & qñ de rescrip.ex parte.ij.& extra.c.c.iij.¶An procurator possit prorogare iurisdictionem sine speciali mandato.de of.deleg.cum olim.¶An possit trãsigere vel componere, extra.de reli.do.cum dilectus.& de transactio.cõtingit.de arbitr.per illos.¶An cautio de rato locum habeat in spiritualibus: & an semper sit exigenda cum in dubio quis admittatur.de in integ.rest.suscitata.de of.deleg.coram.¶In quibus casibus exigatur speciale mandatum in præ.ca.suscitata.& c.coram.& de rescr.nonnulli.¶Quarr ɔiuncta persona admittatur.de pact.cum pridem de resti.in integr.ɔstitutus.¶De forma procurationis in iudicio vel extra.extra de fideiuſ.c.pen.fm Inn.Papam.& fm.d.m.extra.de of.deleg.cum olim.& habes in textu formam procurationis.de ɔfir.vti.cum dilecta.¶An quis possit admitti ad defensionem mortui: & quarr tunc præstabit cautio rati.xxiiij.qõ.iij.§.his auctoritatibus.¶Quomodo tutor vel curator ɔueniatur finito officio.de immu.ec.aduersus.vt li.non ɔtest.c.j.¶An possit aliquis agere per procuratorem: & in quibus causis, & qualiter debeat ɔstitui.eo.ti.c.j.& c.accedens.& c.mandato.& v.q.vij.si primates.¶An sñia sit in persona ꝓcura.ferenda.de ele.querelam.& de probatio.licet.& de relig.do.constitutus,& de in integ.restit.suscitata.de capel.mona.ca.ij.¶An mulier possit esse procuratrix.extra.de cõfir.vti.cum dilecta.¶An sit dña inter lrãs de rato, & procuratorias,& quæ.extra.de reli.do.cum dilectus.¶An talis procuratio valeat promittens me ratum habiturum quicquid canonicè vel legitimè fuerit ordinatum.& j.q.j.relatio.¶An procurator ad impetrãdum possit alium cõstituere si ad hoc nõ fuerit datus.s.in rubr.de rescr.ver.an procurator.¶An eps vel sacerdos, vel religiosi possint per se agere: & quid iuris si sint ita pauperes, ꝙ nõ possint cõstituere procuratores: & ante litem cõtest.possit eos cõstituere.v.q.iij.quia eps.& extra.de syndi.ca.vnico.¶Quæ autẽ hic desunt, vide plenè in nostro spec.iud.eo.tit.& in tit.de salar.¶De hac materia tractatur.v.q.iij.per totum.lxxxix.distin.per totum.ix.q.iij.cum scimus.ij.q.vij.infamis.

¶De his quæ vi metusve causa fiunt. Rub.

Valis metus dicatur cadere in cõstantem virum.xv.q.vj.ca.j.¶Quæ dña sit inter inuitum & reclamantem.lxxiiij.dist.c.j.¶Qñ metus culpam attenuet vel excuset.ij.q.j.in primis.de homici.sicut.e.tit.c.penul.¶Qui facit ex timore, an dicatur facere quò ad præmium vel pœnam.xxiij.q.v.ad fidem.de reg.iur.qui ex timore.¶Qñ iurm metu extortum teneat & obstet quominus quis repetat quod per metum dimisit: & quis sit iustus metus.eo.ti.ad aures.& c.penulti.& j.in rub.de iureiur.versi.an teneatur.¶An quod quis inuitus patitur vel facit sibi præiudicet vel imputetur.v.dist.ad eius.de reg.iuris quod latenter.¶An teneat qđ fit ɔ illum qui vi detinetur.xviij.dist.quoniam.¶An voluntas coacta sit voluntas in matrimonijs vel alijs,xv.q.j.meritò.xxxiij.q.v.notificasti.¶Quando licet vim vi repellere,& iniuriam personæ vel rebus illatam propulsare,& qualiter.xxiij.qõ.v.§.j.de homici.significasti.de restit.spol.olim.de senten.ex.dilecto.¶An violentia excusetur ratione iuris, quod quis habet in re: & an possit quis violenter ingredi domum, vel ecclesiam causa suæ possessionis tuendæ: vel impedimentum sui iuris remouere.extra.de immu.ec.c.j.fm Inn. Papam.& xxxvj.q.ij.si quis virginem.¶De timore seruili,& initiali.de pœ.dist.ij.sicut cœca.& j.de pœ.& re.vers.an soliti.¶Qualiter probetur violentia & res per eam ablatæ: & an sufficit iuramentum.j.in rub.de prob.ver.qualiter dicũt.¶Quæ sit vis publica: quæ priuata & de pœna vtriusq;,de or.cogni.c.ij.si quis probauerit violẽtiam, an debet sibi proprietas adiudicari de causa poss.pastoralis.¶An excusetur quis propter metum in quem sua culpa incidit, de spõ.veniens ad nos.¶An sit duplex vis,& qualis metus excuset in matrimonio vel alijs.de sponsa.de muliere.& ca.consultationi.qui cle.vel vo.c.vlti.¶An ratiõe temporis euanescat exceptio metus vel alia qui cleri.vel vouentes.c.vlti.& c.veniens.de preben.dilecto.¶Qualiter,& quando necessitas non subiacet legi & excuset.j.in ru.de pe.& remissio.vers.quæ necessitas.¶De ratihabitione eius quod fit per metum.& ad quid agitur actio ne quod metus causa.& si metum inferens de domino non excipiat: vel eo excipiẽte in actione quod metus causa pro eo feratur sententia, an possit de domino agere.eo.tit.c.j.secundum Inn.Papam.¶Qualiter cõtra petentem restitutionẽ, vel agentem de dolo, vel metu exceptio renuntiationis admittatur.de renuntia.super hoc.¶An confessio vi vel metu exorta præiudicet.j.in rub.de confes.ver.an confessio.¶De probatione metus: & an moniales petẽtes aliquam, debeant probare ꝙ sponte intrauit, vel ipsa ꝙ metu.eodem titulo.cap.ij.¶De hac materia tractatur.xv.q.vj.xx.q.iij.iij.q.j.xxiij.q.vj.& q.v.per totum.& q.iiij.& in multis.c.& vj.q.j.§.hic tunc.j.q.j.constat.xv.quæstione.j.meritò.

¶De in integrum restitutione. Rubrica.

Nfra quod & quantum tempus detur restitutio: & an tẽpus male iudicantis subducatur: & quid peret petens resti.ɔ sñiam,eod.titu.cum ex lrĩs.& c.ɔstitutus.& c.j.fm Inn.Papam,& alios.¶Qñ incipit currere quadriennium petenti restit.propter instra in termino non exhibita: & an minor possit restitui si iudex interloquẽdo repulit exceptionẽ dilatoriã, vel aliã vel approbauit rescriptũ, vel instrm, vel hmõi.eo.tit.coram.fm Inn.Papã.¶Quis restituet famæ & an papa possit laicum nõ sibi subiectum restituere.& an reges, vel collegium cardinalium, de iureiur.cũ te.fm Inn.Papã & alios.& j.in ru.de pœnis.ver.an Papa po.¶Qñ ecclesia nõ restituat ɔ soluentẽ sibi debitũ.vel pẽsiones, vel redditus.de deposi.quis.fm Inn.Pa.¶An videat famę restitut⁹ quẽ Papa ordinat.s.in ru.de tem.or.ver.si papa.¶An cã restitutionis,& principalis, simul tũc tenetur: & an possit peti ɔ eum, cũ quo ɔtum nõ est: & ad quid sit cũ ꝓ ea iudicat.e.ti.c.fi.fm Inn.Pa.Quid faciat arbiter si videat partẽ lesam quæ esset aliàs corã iudice restituenda: & qñ locũ habeat summaria cognitio super hoc: & an hęc possit delegari: & à quo fm Inn.Pa.& alios.c.ti.cã.& c.corã.¶Quid iuris cũ minor lædit in ɔtu, vel in iudicio.lxxxvij.di.nõ religiosũ.¶Qualiter ecclesia cẽseatur iure minoris, vsq; ad qđ tps restituat: & in qua ętate fingit esse ecclia vel Respublica: & de differẽtia inter minorẽ,& ecclesiã Rẽpublicã quo ad restitutionẽ.eo.ti.c.j.& c.auditis.& fm Inn.Pa.de transact.ɔtingat & s.in j.ver.¶An restitutio sit dãda cũ ꝓc.est soluendo cuius negligẽtia dñs læsus est.c.t.cũ venissent.¶An altera parte absente per ɔtumaciã vel lite.nõ cõte.restitutio in integrũ sit faciẽda, vel sñia ferẽda: & qui sint vocãdi in ea,& quibus piudicet.de of.iu.c.ij.& fm Inn.Pa.de re iu.quãuis.& j.in ru.de lite ɔte.ver.an cã.¶An ille qui deposuit aliquẽ, possit eũ restituere.j.in ru.de dispen.ver.an cũ depositio,¶Cũ ecclesia lesa est in aliquo ɔtu enormiter, an subueniatur sibi per beneficiũ restitutionis, vel sit tuta ipso iure, de reb,ec.non alie.ad nostrã.¶Si quis propter excõmunicationem repellatur, an possit post in integrum resti.petere, de except.cum inter.¶Quotiens datur restitutio.& quæ sit differentia inter restitutionem contra sententiam & ad appellandum ab ea eod.titu.c.vlt.¶Si minor restituatur, an hoc prodest maiori, vt ipse restituatur.eod.titu.c.auditis.de sentent.excommunic.solet.in gloss.hoc loco.&c.¶Qualiter minori ætati succurratur.de apost.capitulo primo.¶Contra quas præscriptiones iudiciales, vel alias restituitur ecclesia & si omisit exceptionem, vel instrumentum, vel forte ad testes producendos post aliorum publicationem: vel quia producti sunt per exceptionem repulsi, vel huiusmodi eodem titulo, auditis.de priuilegijs.cum olim.de officio iudic.capitulo primo.& secundo.¶An possit in integr.restitutio.peti sine speciali mandato.eodem titulo.suscitata.& c.fe.¶Quando contractus minoris tenet ipso iure vel non, an restituatur.eodem.tit.constitutus.¶Qui iudices cognoscant de causa restitut.eo.tit.ca.p.¶In quibus casibus minor censeatur maior,& possit procuratorem ɔstituere,& in iudicio agere, vel respondere.de restit.spol.ex parte.xv.q.iij.§.his ita.¶An in spiritual

spiritualibus, vel si renuntiat quis beneficio locum habeat in integrum restitutio, quod me.cau.c.P.de restitut.spol.in parte. ¶Quo iure, & qualiter reuocetur quod fit ɔtra eũ, qui in vinculis detinetur.xviij.dist.quoniam quidam. ¶An minor qui iurauit nõ venire ɔtra venditionem possit restitui, si deceptus sit vltra dimidiam iusti prætij.de empt.& ven.c.pe. ¶Qualiter suspendatur executio sententiæ si petatur restitutio in int.eo.ti. suscitata. ¶Quando detur restitutio ɔtra ɔfessionem.eo.tit.ex literis. ¶Quando, & qualiter, & ad quid restituitur qui absens fuit: & de generibus absentiarum.ij.q.vj.biduum.versicul.si aduersus.& de verb.signific.dilecto. ¶An possit renuntiari beneficio restitutionis in int.de fo.compe.si diligenti. ¶Qui dicãtur pueri, & à quibus repellantur, extra de præbend.super.de ætat.& qualit.ex ratione & c.se.& xxij.q.v.paruuli. ¶An ecclesiæ sit danda restitutio ɔtra libertatem.xij.q.ij.& si illi. ¶Qualiter ius redit vt pridem cum status redditur idem.xvj.qõ.iij.prima. ¶Quid sit post liminium, & quãdo, & ĩ.quod temp⁹ competat rescissoria læsis redeuntibus.xvj.qõ.iij.prima.j.di.ius gentium.& secundum Papam.e.tit.causa. ¶Si vnus eps præscripsit plebem alterius quam ɔuerterat: an possit petere ille restitutionem.xvj.q.iij.placuit. ¶Si quis intrauit religionem in xv.anno non possit petere restitut.in integr.xx.qõ.j.illud.xxvij.q.j.capi.j. ¶Quæ autem hîc desunt.vide in nostro speculo iudiciali.e.tit. ¶De hac materia tractatur.xxxv.q.viij.& iij.q.j.& ij.per totum.

¶De alienatione iudicij mutandi causa facta. Rub.

Vando cesio actionis in ali ĩ facta teneat, vel non, & de redemptoribus actionũ: & de his qui sibi aduocant patrocinium potentiorum. ¶Et an is qui ɔuenitur litem debeat perficere vel successor eius si ipse moriatur eo.tit.ca.ij.& de arbit.ex parte. ¶Quæ autem hic desunt.vide in specul.iud.in tit.de actionis cessione ¶De hac materia tractatur, xj.q.j.c.vlti.& in multis cap.

¶De arbitris. Rubric.

Nex cõpromisso super spiritualibus facto agatur ad interesse, de elec.in cau.s.secundum Inn.Papam. ¶An ex edicto arbitri, vel arbitratoris agi possit, vel excipi.eodem tit.dilecti.& per tuas & de iureiur.quintauallis.fm Inn.Papam. ¶An videatur comprehẽdere omnes causas ex quibus possit ɔtra arbitrium nullum agi, qui appellat ex eo ꝙ cogitur seruare arbitrium. Et quid iuris, si datur arbitro, vel arbitris potestas de aliquo certo, vel incerto eligendo: & quando partes præsumuntur in arbitrium ɔsentire, eo.tit.innotuit.& s.in rubrica, de of.dele.versi.an iudex semel. ¶Cuius ætatis debeat esse arbiter, & quo loco citabit, de offic. deleg.cum vicesimum.& de testi.præsentata fm Inn.Pap. ¶Qñ per arbitrium præiudicetur compromittentibus.& non papæ. de præscrip.cum olim fm Inn.Pa. An pœna semper committatur, quotiens compromittens in statuto termino non venit: & quid iuris si alter ex duobus coram arbitro litigantibus decedat: & an arbiter ɔdemnet in expensis, vel fructibus vel in accessorijs, & an diem solutioni statuit.eo.tit.ex parte & ca.fi.fm Inn.Pa. ¶Quid iuris quãdo quidam vel vnus ex pluribus arbitris pronuntiat.de off.deleg.causam.fm pap. ¶An coram arbitris vel arbitratoribus sit ordo iuris seruandus, vel liceat eis leges transgredi: & quando quis intelligitur eligi, vel procedere vt arbiter: quando vt arbitrator, & quæ sit differentia inter eos: & si in arbitratorem sit sub pœna cõpromissum & ipse iniquè pronuntiauerit: an pœna committatur si non pareatur. & qñ possit arbitrium, seu arbitramentum, vel arbitratus reuocari: & quid iuris, si qñq; cognoscit vt arbiter: qñq; vt arbitrator. & qd operentur verba illa.procedat iuris ordine seruato, vel nõ seruato.de iureiu.quintaual.de ɔstitut.canonum.fm Inn.Pa. ¶An vno arbitratorum votum suum exprimente vel recedente, vel facto sacerdote, vel mortuo, alij possint procedere.de testit.ꝑsentata.de of.deleg.vnus.de testa.Rainaldus.fm Inno.Pap. ¶Si compromittatur in delegatum, qualiter ꝓrogatur iurisdictio vt arbitrium exequatur.s.in ru.de off.deleg.ver.qñ quis possit. ¶An arbiter possit in integrum restituere.s.de in integr.restit. ver.quid faciet. ¶Qñ & qualiter arbitrium, vel arbitratus, & infra quod tps emologetur, & ad quid agitur ex arbitrio, stipulatione, vel pacto in compromisso adiectis: & qd veniet in interesse, vbi arbitrio nõ statur, eo.tit.per tuas.de iureiu.quintauall. fm Inn.Pa. ¶Vtrùm de cã matrimoniali, vel criminali, vel liberali, vel de libertate ecclesiæ possit compromitti.de ɔsan.& affi. c.j.de transac.c.vlti.extra.e.cum tpe. ¶Quæ officia publica possit mulier exercere.eo.ti.dilecti. ¶An ordinarius vel dele.possit esse arbiter, & an possit iubere in se compromitti: & an arbitriũ possit pro parte valere, & ꝓ parte non: & qñ agitur ad eius obseruationem.eo.ti.cum tpe.& extra de præsump.lr̃as.in prin.& de præben.nisi.iij.q.vij.§.tria.in fi.& not.quidam.ij.q.vj.à iudicibus.& fm In.Pa.eo.tit.per tuas. ¶In quibus differat iudiciũ, ab arbitrio: & vtrum arbiter possit vices suas cõmittere.eo.ti.cum dilectus.& fm Inn.Pa.de iureiur.quintauall. ¶Qñ in laicũ possit de re spũali compromitti.eo.tit.ɔtingit.& ca.se.& de re.permu.c.vlti. ¶Qñ agitur ad pœnam, vel ad interesse, si arbitrium non seruetur.e.tit.per tuas. ¶An arbiter teneatur cedere actionem volenti seruare arbitrium.eo.tit.dilecti. ¶Quid iuris sit de arbitris de iudicis recusatione cognoscẽtibus: & qualiter se debeant habere, de of.dele.suspicionis.de ap.cum speciali.& c.legitima. ¶An valeat arbitrium prolatum super fructibus præbẽdæ diuidendis, nisi à papa ɔfirmetur: & an in cõpromisso dignitas possit venire.de præben.in fi. ¶An arbiter faciat litem suã, qui iudicat per grãm vel sordes, de re iud.cum æterni. ¶An in compromisso interueniat iurm eo.tit.non fine.& de testi. Romana. ¶An possit peti pœna, & arbitrio stari.j.in rubr.de pœn. versic.qñ possit. ¶An teneat arbitrium ɔtra ius latum, extra de confir.examinata.de re.per.c.vlti. ¶Quid si quis se submisit inimico vel amico & durum, vel iniquum tulerit arbitrium: & an possit quis esse arbiter in facto suo.xxiij.q.vij.quemadmodum. de ele.causam, quæ.de iureiuran.veniẽs.& c.quintaual. ¶Qualiter cõpromittitur in impari numero.eo.ti.c.j.de off.dele.prudentiã in prin. ¶Si arbitriũ, vel arbitratus sunt iniqua, qualiter possit agi ad reuocationem.eo.ti.c.ij.& c.exposita. ¶Si arbitriũ feratur inter aliquos ne liceat eis bona alienare: an committatur pœna si ea in extremis agentes legauerunt.de testa.ca. Rainaldus. ¶Quæ autem hîc desunt vide in nostro speculo iudi.e. tit. ¶De hac materia tractatur.ij.q.vj.§.arbitrarij.& cap.à iudicibus.& §.seq.iij.q.vij.§.ttia.prope fi.

¶Incipit liber secundus.
De iudicijs. Rubrica.

Adem res, an duplici iure cẽseatur: & an idem iuris sit in veteribus, quod in nouis xij.quest.secunda.cognouimus.& extra de deci.cum in tua. ¶Quando successor, vel ecclesia teneatur, & conueniatur ex delicto, vel facto, vel dolo, vel culpa sui prædecessoris, vel prælati.de immu.ec.aduersus.de præben. cum secundum. & infrà.in rubr.de testa.versi.an h eredes.& secundum Innoc. Papam.de testa.cum in officijs. ¶An seruus possit agere contra procura.domini.xij.quæstione.ij.qui manumittitur. ¶An solus episcopus possit cognoscere de crimine vbi agitur ad priuationem beneficij, vel ordinis. xvj. quæstione. vltim. inuentum. ¶Si teneris mihi ad certum tempus librum scribere, & tantum sit iam elapsum quòd non potes perficere: an incontinenti possim agere.de pœniten.di.prima.prædixerat. ¶An causa debeat diuidi.eodem titu.capitu.vltim.de pœ.di. v. considerat.extra de sequestr.pos.ca.primo. ¶An vnus ex socijs seu consortibus eiusdem litis possit agere pro alijs sine mandato, vel sine cautione.suprà.in rubr.de procura. versi.an consortes. ¶Quando excommunicatus agere possit vel defendere, procuratorem dare tenetur.de iudici. intelleximus.& secundum Innocen.Papam de procur.capit.fi.de excep.cum inter.& cap. dilecti. ¶Quando ęquitas sit pręferenda rigori.infrà.in rub.de re.iudi.ver.an iudex. ¶An possit ab agendo repelli qui fuit testis in instrumento inscriptus de transact.ex literis. ¶Quæ causę dicuntur mixtę.de procura.tuę. ¶Quando tractatus futuri temporis spectet ad iudicem, vel in iudicium reducatur, vel super eo pronuntietur. ¶Et an agi possit de futura obligatione nondum contingente, puta talis nititur hoc facere in meum pręiudicium, & huiusmodi.de procura.auditis.de senten.excõ. Romana de sepul.in nostra.in duabus gloss.& secundum Innocen.Papam.ibi.& de testa.Rainaldus.& de officio delegati.cũ olim abbas. ¶An plures personę possint simul agere, vel debeant, vnum procura.constituere.de procura.non iniustè. ¶An inimicus, vel conspirator possit agere. eodem titulo. exhibita. ¶An per citationem per petuetur iurisdictio, vel per rescripti pręsentationem, vt non possit per ordinarium preueniri, de rescript.cæterùm. de foro competenti. proposuisti. de probat.quoniam.in glossa.vt pro hoc.de appella.vt debitus in gloss.sed nunquid.& in gloss.& ita scilicet.& in gloss.& si. ¶Quando delictum det iurisdictionem.de foro compe.postulasti.& cap.vlti. ¶An teneatur quis perseuerare in actione pro-

posita.& perficere eam vel potest eam deserere, de libel.ob.ca. ij.de plus peti.c.j.secūdum papam.de ali.mu.c.ij.de arbi.ex parte.de rest.spol.ex quæstione.& j.in rub.de accu.versic.an quis possit impu. ¶An possessori sit prodita actio, & qn̄ super spiritualibus probata proprietate vel non à possessore intenterur confessoria & qn̄ negatoria,eo.tit examinata.& de causa poss. cum ecclesia.& fm Inn.Papam.de verb.sig.ab late. ¶Qualiter de qua re cognouerit iudex,de ea debeat pronuntiare: & quādo hoc fallit,de causa pos.& pro.cū super. ¶An rigor vel subtilitas iuris sit sequenda in rub.de verb.sign.versi.an nimia. ¶An res succedens alteri censeatur eodem iure cum illa.vt lite.pen. ecclesia.j. ¶An is qui se liti offert cōdemnetur, ac si possideret, & qualiter contra eum procedetur. vt lite pen.ecclesia.j.de excep.c.pe.& fm Inn.Papam,vt lite non ꝯte.quoniam.§.q̄ si sup. ¶De cōibus iudicijs in quibus vterq; censetur & actor & reus. de prob.ex literis. ¶An periurus,criminosus & excōicatus possint defendere ecclesiam suam,de excep.dilecti. ¶Cum agitur de subiectione,vel libertate aliquorum. An conuenientur hi, qui petuntur,vel is qui eos possidet,vel quis? de præscrip.auditis.de reli.do.cum venerabilis.& fm Inn. Papam,de re iud.cum inter. ¶Si papa velit in propria persona agere,coram quo agetur.j.in rub.de fo.compe.ver.si velit. ¶An vltimæ voluntates defunctorum ad ecclesiasticum iudicem pertineāt de testa.relatum.j. ¶An legatum possit ab hærede peti rei vendi.de testa. Raynaldus.in glosa.hæc est bona ratio. ¶Qualiter, & quo interdicto pater vel mater petet sibi filium detētum,vel vir vxorem.de ꝙer.infide.c.vlti.de sponsa.non est. ¶An sit idem iuris. in toto,quod in parte.de iure pa.c.ex literis. ¶An causæ ecclesiasticæ vel aliæ sint in ecclesijs tranctandæ,& quid iuris,si alteri parti tunc sit ingressus ecclesiæ interdictus.de immu.ec.cum ecclesia. ¶Quæ sententia lata in ecclesia inquisitionis, vel denuntiationis,vel exceptionis præiudicet alijs,super eodē agere volentibus.extra de elec.cum dilecti.& de pur.cap.cum dilecti. & fm Inn.Papam.& j.de accu.versi.an absolutus. ¶An à clericis,vel in foro ecclesiastico sportulæ petantur.xj.qō.j.si quis cū clerico.iij.q.ij.offeratur.& secundum Inn.Papam.de plus peti. c.vnico. ¶Quid iuris cum inepta proponitur actio,& quando non tenet intentio actoris:& quid faciet iudex cum à princ.vel pòst actor ineptam actionē proponat,eo.ti.examinata. ¶Qualiter iudex possit conueniri post administrationem depositam, vel officium.j.q.ij.sanctissimus.ij.q.j.prohibentur.de immu.ec. aduersus. ¶Quæ duo requirantur in iudice de causa matrimoniali cognoscente.& an arbiter possit de ea cognoscere.de cōsan.& affi.c.j. ¶An possit agi vel pacisci de hæreditate viuentis. j.in rub.de suc.ab intesta.vers.an filius. ¶An is cui iudex præfigit terminum ad agendum audietur post terminum,qui si,sint le.lator.& j.in rub.de accu.ver.an superior. ¶Quando quis teneatur aduersario facere expensas.j.in rub.de accu.versi.an accusatus. ¶Quando possit quis simul esse accusator testis & iudex.de simo.licet Ely. ¶An iudex possit excipere & remouere actorem,licet non opponatur aliquid contra eum.ij.q.vij.alieni.de vsufru.quia frustra.j.in ru.de accu.ver.an iudex. ¶An nimia inquisitio, siue indagatio reprobetur de pur.c.ꝯstitutus.ij. ¶An in notorijs,& in citationibus,& alijs,sit iuris ordo seruandus,& quis.ij.q.j.in sum.de ap.cum sit Romana.in fi.de iureiur. ad nostram.de diuor.porrò.de vsu.cum in diocœce.de accusat. euidentia.de purga.c.cum dilecti.& fm Inn.Papam.de elec.bonæ.j.de vita & hone.cleri.tua.de transact.quanto.j.versic.an in alijs. ¶An valeant quæ fiunt in iudicio, vel extra cum excommunicatō.j.in rubr.de sent.excommunic.versi.an cum excom. conuenit. ¶Cui,& quando competit publiciana actio,& qualiter,& quare sic dicatur: & qualiter formari debeat in ea libellus,& quid iuris de ea sit.de reg.iur.à libero. ¶Si is qui possidet tempore litis cō.sine dolo,rem petitam desijt tempore sententiæ possidere:an debeat absolui.de re.iu.abbate.§.pro parte.de except.aduersario. ¶Si quis agat ex causa venditionis qualiter & quæ concomitantia debeat exprimere in præce.cap.abbate. ¶Si conuentus in iudicio moriatur,vtrum successor in præbēdam,vel in aliud litem perficiet.de arbitr.ex parte de ali.mu.iu. c.ij.de iud.quia verò.secundum Inn. Papam. ¶An ius patronatus,vel funerandi sint merè spiritualia,vel eis annexa.eod.titu. quanto. ¶An capitulum sine prælati, vel administratoris consensu possit conuenire,vel agere, vel econtrà.s.in rub.de procura.ver.an prælatus. ¶Qualiter procedatur cōtra aliquem, & qualiter pro contumacia, eodem titulo cum non ab ho.& s.in rub.de dolo,& ꝯtuma.in multis versic. ¶Qui,& qualiter,& coram quo indice debeat factum suum proponere:& an vniuersitas per se agat.eodem titu.pastoralis. ¶An liceat iudicibus vel administratoribus leges transgredi,de ꝯstitut.capit.j.& de iureiurand.venientes.de priuileg.super speculato. ¶An monachus possit agere,& ꝯueniri pro dignitate, & officio suo & canonicus pro sua præbenda.de rescript.edoceri.de proba.ex literis.& s.in rub.de procu.ver.fi.j.in rub.de sta.mo.versic.an monachus. ¶An inhibitio superioris cum causæ cognitione sit reuocanda.de ele.c.quærelam.secundum Inno.Papam. ¶Quando pars præsens petet absolui ab instantia iudicij & quando edictum circunduci,& à quo, & qualiter hæc absolutio fieri debeat, & quid operetur,& qualiter in electionibus, & alijs causis termini circunductio,de offic.delegat.consuluit.secundum papam. ¶Quando iudex ratione dubij non cognoscit, de rescript.super.secundum papam. ¶Quando iudex propter defectum processus, vel instructionis partis absentis omittit procedere.de ele.dudum.j.& fm Innoc. Papam. ¶Minor vel constitutus sub patris potestate cuius auctoritate aget & quando minor censeatur maior,& per quem dabitur minori curator quantum ad spiritualia,extra de procura.accedens & de æta.& qualita.capi. iij.fm Innoc. Papam.& s.in rubrica.de .estitutio.in integ.versi. in quibus. ¶Qualiter vir possit agere ꝓ vxore,& an ipsa aget.s. in rub.de procurato.versicul.an vir. ¶De actionibus generalibus.vniuersalibus,& specialibus,de libel.obl.capitu.ij.de causa possess.& proprie.cum ecclesia. & fm Innocē.Papam.de offic. ordi.ꝯquerente.& de sepul.certificaui. ¶An episcopus vel abbas possit agere pro ecclesijs vel capell. sibi subiectis vacantibus,vel nō,vel nomine earum:& qualiter: & an episcopus qui petit ab abbate iura episcopalia non solùm prosequatur ea in quibus monasterium sibi tenetur: sed & ea in quibus clerici & laici suarum capellarum ei tenentur.de succ.ab inte.cum dilectus.& secundum papam.de of.or.conquerente.de exceptio. cum venerabilis.de præscriptio.auditis.j.versicul.an dominus. ¶An debeat finiri iudicium vbi cœptum est, nisi per superiorē reuocetur.extra, vt lit.non contest.accedens.secundum inno. Papam. ¶An archiepiscopus possit defendere eum contra quē iura primatiæ petuntur: & an causa mota contra metropolitanum,suffraganei citentur,vt eis præiudicetur.de dila.cap.fin.& de dolo.& contuma.venerabilis.secundum papam. ¶An ordinarius iudicabit ordinatum à papa.s.in rub.de offic.or.versi.an ordinarius. ¶An quis possit simul duplici iure, vel auctoritate experiri.de concess.præbend.post electio.de præscript.cum ex officij.de fide instrumen.inter. ¶An dominus vel prælatus possit pro subditis agere,vel eos, seu debitores ab alio captos, vel detentos repetere, & coram quo: & an subditus pro domino impeti possit: vel capitulum prosequi iura episcopatus vbi eps præiudicat episcopatui.de appel.dilectis.& de deci.dudum.& de priuileg.quanto.de verb.sig.cum inter.de of.or.duo,de maior.& obe.dilecti.de sent.excom.vt famæ.secundum Inn.Papā. ¶An clerici se possint opponere pro iuribus episcopi,& quando,de confir.vti.cum dilecta.de testi.cum olim.de re.eccles.nō ali.si quis,de maior.& obed dilectis.secundum papam. ¶An in alijs q̄ in maleficijs,puta in possessionibus vel alijs contractibus procedetur per inquisitionem, vel sine ordine,vel in notorijs: & an monitio pro citatione habeatur: & an contumax sit ante sententiam citandus de coha.cle.& mu.tua.secundum Inn.Papam.& j.ver.an in no. ¶An habens legitimam administrationem possit agere & quæ dicitur legitima: & an inter præbendarios locum habeat iudicium finium regundorum,de probationi.ex literis.secundum Inn.Papam. ¶Quid faciet iudex si reus cadat à possessione, vel non inueniatur possessor, & qualiter petuntur fructus,de re iudica.cum super.secundum papam.& s.versicul.an is qui. ¶Quis, & qualiter possit contra institutum agere:& an institutus,vel is contra quem obedientia petitur possit instituentem, vel alium in iudicium nominare.de concessio. præben.quia.& j.versicul.quando is qui possess. ¶Si ius petitur in aliqua re vel causa,an sint vocandi quorum interest & qui. de maioritat.& obediend.inter quatuor:vt lit.non ꝯtesta.quoniam.§.quòd si super.secundum Innoc. Papam,& alios.j.in rubric.de his quæ fiunt à maior.parte capitul.versicul.an in negotijs. ¶Si non iudex pronuntiet se iudicem, & rescriptum falsum esse verum:an valeat processus eius,& quid iuris, si notorium est, vel aduersarius citatus exceptione tutus est.& si non appellans narrat in rescripto se appellasse, & aduersarius eius vocatus non venit:an valeat processus habitus contra eum,de dilat.præterea.& de rescriptis.super literis.& capitulo pastoralis.& capitulo. cum contingat. secundum Innocentium. Papā. ¶Si Papa incipit de aliquo negotio cognoscere, vel ipsum ad se reuocet: an valeat quod super hoc fit per alium.de eppellationi. vt nostrum. ¶Quando super expensis futuris,& incertis fiat condemnatio,in rubrica de dolo,& contumac.versi. an in expensis. ¶An in notorijs sit monitio necessaria, & an sufficiat semel moneri.de sentent.excommunicatio. sacro.secundum Inn.Papam. ¶Qn̄ abbas vel cōuentus possit simul,vel diuisim

diuisim agere.de testi.præsentium.de rescr.edoceri. ¶An concilium sine episcopi negligentia cognoscit ordinario iure de caus.& quæ causæ sibi possunt agitari : & an omnes ibi respondebunt,licet non fuerunt citati,de accu.sicut.v.q.ij.vocatio.de præbend.graue.de iud.c.j. ¶An iudex citabitur ad defendendũ suum processum.s.in rub.de of.ord.ver.si episcopus pro. ¶An citare debeat iudex illos qui ratione sui interesse in iudicio se offerunt,vel ad eundem iudicem remittuntur de ap. Romana. §.in alium.secũdum papam. ¶An ordo iuris seruetur vbi quæstio præiudicialis incidit, qui filij sint leg.lator.secundum papã. ¶An possit conueniri,vel puniri vel excommunicari iudex vel ciuitas, qui, vel quæ negligit facere iustitiam, & quid iuris sit. xxiii.q.ii.dominus.de for.compe.cum sit.& c.verum & c.sequẽ. c.ex tenore.de priuileg.dilecti.de iudæ.iudæi quoq;.de hæreti. excommunicamus.§.moneantur. ¶Quid petet qui per iudicẽ est priuatus.de procu.ex insinuatione.secundum Inno. Papam. ¶An petens ecclesiam debeat adijcere eam ad se pertinere, & causam pertinentiæ: & an laicus possit eam petere,& qualiter ratione iuris patronatus, & aliorum iurium peti potest.de reli. do.cum venerabilis.secundum Inno. Papam.¶Quando is qui possidet tenet, vel custodit nomine alieno & clericus capellæ vel alius, vel is in quo ius petitur vel procura.ad negotia debeat dominum in iudicio nominare: & in quibus habeat locũ hæc nominatio, & contra quem,& qualiter,de iuribus episcopalibus & similibus & in hac parte est agendum.de offi.or.conquerente.vt li.non conte.quoniam.§.ꝙ si super rebus. ¶Quãdo magister ordinis, vel præceptor agere vel conueniri possit: & an prælatis ecclesiarum,vel dignitatum, & magistris domorum primo loco competat actio,& defensio,vel superiori suo in casu negligentiæ: & an hæc negligẽtia summariè cognoscitur:et an ecclesia possit vendicari,& qualiter.de resti.spol.olim. eo.ti.cum deputati.secundum Inn.Papam.¶An plures possint simul agere.cum ad eos ita ꝙ ad vnum sub alio pertinet actio. de re iud.cum super.secundum papam.& ĩ.in rubric.de accusa. ☞ver.an plures.¶An vacante sede cardina.deponent episcopos. ĩ.in rubric.ne se.vacan.ver.an mortuo. ¶Quid operentur hæc verba.de plano,& sine strepitu procede.de accusa.olim.de stat. mo.ea quæ.secundum Inno.Papam.& alios.¶An per hæc verba Hortamur & Monemus detur iurisdictio.ĩ.in rub.de verbo. signifi.ver.an per hæc.¶De actione confessoria, & negatoria, vel quasi,vel cui,& contra quem,ꝓ quibus causis vel rebus cõpetant: & quomodo pronunciabitur tunc pro actore in quæstione seruitutis petitæ,& quæ sit dissimilitudo inter confess.& interdictum vti poss.& quid habet probare agens his actionibus:& quanto tempore tollantur:& qualiter libelli in eis concipiantur,de verbo.signi. Abbate.secundum Inn. Papam.de iudic.examinata.& de causa possess.& proprie.cum ecclesia.& in summa domini mei.& in tit.de præscrip.rerum, imò.§.quæ res sub.§.de quibusdam.ver.sed quare & sequenti.& in nostro spe. iud.in titu.de iud.§.confessoria. ¶An cardinalis per concilium amoueatur.de cleri.non resi.ex gestis.secundum Inno. Papam. ¶Quando superior procedit vt pars,non vt iudex,an teneatur iuris ordinem seruare,vel arbitros eligere.de censi.venerabilis. secundum Inn.Papam. ¶An possit peti non solum quod est in obligatione: sed etiam quod peruenit in solutione, vel in sententia.de censi.olim.secundum Inno.Papam. ¶An litis contestatio vel alia substantialia quæ nulla sunt, partium cõsensu ratificentur.de testi.cum causam.secundum Innoc.Papam. ¶An idem iuris sit in connexis,de of.deleg.pastoralis.ẜm Inn. Papã. ¶Qñ.& quot modis dicatur litis initium.ĩ.in ru.de lit.ꝯte.ver. ☞an litis ꝯte. ¶Si tertia persona in cã superueniẽs vult defendere cãm quæ eum tangit ante sñiam : an admittetur,& an dabit nouum libellum,vel assistet in cã,& quid iuris. De hac materia notatur plenè.de re iud.cum super.& de spon.veniens.ẜm Inn. Papam.& ĩ.ti.proxi.ver.an de eadẽ re.¶An eps possit exercere ꝯtentiosam iurisdictionem extra suam diœcesim.s.in rubri.de of.or.ver.qñ ordinamus.¶An valent quæ fiunt cũ aliquo,nomine beneficij,qđ tenet de facto.de ꝯcess.præb.lĩas.ẜm Inn. Papam. ¶An in dubijs sit recurrendum ad exempla maiorum.s. in rub.de maio.& obed.ver.an in du. ¶Qualr paritas vel æqualitas in iudicijs sit seruanda:& an iudex possit alteri parti deferre & in quibus,& qñ claudicet iudicium,vel ꝯtus: & quid iuris,de hoc.iii.q.ix.c.vlt.iiii.q.iiii.nullus.extra eo.nouit.de despõ. impu.de illis.de mu.pe.c.ij.& de ꝯsanguini.& affi.non debet.de excep.cum inter. ¶An vnus vel duo ex clericis ecclesiæ habẽtes,vel non habentes instrumenta ecclesiæ possint agere ad recisionem sententiæ latæ contra ecclesiam, vel ipsam defendere, vel prosequi iniuriam factam ecclesiæ sine mandato,vel ẽt alijs contradicentibus: & an sit necessaria cautio, & quæ & ad quid agetur si cautio committatur.de of.deleg.coram.de testi. cum olim Archidia.de ꝯces.præben.ex parte.¶Si quis petijt rẽ ex vna causa, & succubuit:an possit petere ex alia.de li.ob.ca.ij. de re iud.abbate sanè:de causa pos.c.vlt.de empt.& vend.ca.iij. ¶Qualiter in causa matrimoniali, vel spirituali seruetur ordo iuris.s.in rub.de or.cog.ver.qualiter.¶Ad quos de iure petinet cognitio causarum matrimonialium.s.in rub.de of.or.versi.an de iure communi. ¶Quid sit summaria cognitio.s.in rubric.de do.& ꝯtum.vers.quid sit.¶Quot sint genera causarum.xj.q.j.in summa.de col.c.j. ¶Si canonici velint contra episcopum agere,an ipse dabit eis auctoritatem vel curatorem.v.q.iij.c.vlti.de rescrip.edoceri.¶An clerici possint repetere sua,vel ecclesiarũ. xxiij.q.j.in summa.& xvj.q.vj.in summa. ¶An œconomus possit agere ecclesia vacante.ĩ.in rub.ne se.va.ver.an œconomus. ¶An idem iuris sit in accessorio,quod principali.de fo.compe. si diligenti.x.di.vide.de fi.instr.inter dilectos.de off.delega.prudẽtiam. ¶Qñ iudex possit supplere de facto,vel de iure.de cõcess.præben.ex parte.xxx.q.vlti.iudicantem.extra eo.examinata.xxviij.dist.priusq.extra.de postu.bonæ.j.& ẜm Inn. Papam.in c.j.¶An filius,vel seruus possit agere contra patrem,vel dominum:& in quibus casibus,ij.q.vij.quæritur.xxv.dis.§.aliàs ea demum.xxiij.q.iiij.si ecclesia. ¶An actio sit in iudicio proponenda,vel nominanda.de iud.dilecti.& examinata.viij.dist.quo iu☞re.ij.q.vj.decreto.de præs.ad aures. ¶An ad lumen cãdelæ possint iudices audire, & sententiare,altera parte in termino contumace existente.ij.q.õ.vj.biduum.de of.deleg.ꝯsuluit.¶An instantia iudicij principalis, vel appellationis pereat lapsu triennij.eo.tit.venerabilis.ij.q.vj.anteriorum.& ẜm Inno. Papam.de of.delega.ꝯsuluit. ¶An inferior iudex possit cognoscere de facto superioris.eo.tit.cum venisset.xxj.dist.inferior. ¶An causa reconuentionis vel appellationis sit alia, ꝙ̃ principalis.iij.q.viij. cuius.& ĩ.in rub.de app.ver.an causa. ¶Quæ sunt,& quot sunt actiones bonæfidei, & quæ stricti iuris.de excep.cum venerabilis.¶Quæ intelligantur in iudicium deduci,licet non sint exp☞ssa.de causa pos.& proprie.cum in ecclesia. ¶An causa pauperis prius sit tranctanda ꝙ̃ diuitis.ij.q.j.in primis. ¶An eps,vel sacerdos,vel religiosi possint per se agere.s.in rub.de procu.vers. an eps. ¶An debeat obtinere qui actionem proposuit ineptã, si lite pendente, vel post litis ꝯtestationem incipiat competere,de præben.dilectus.ij.de re iud.sanè abbate. ¶An duæ actiones,vel plures possint in eodem libello proponi,de elect.quærelam de capel.mo.dilectus.de causa poss.cum super.& ẜm Inn. Papam de coll.intantum. ¶An mater possit agere pro filio, de procura.accedens.& c.ꝯstitutus.ij.q.vj.non solent. ¶An iudex, vel aduocatus vel pars semper possint interrogare ante sentẽtiam & pòst,vel qñ,xxx.q.v.iudicantem.de fide instru.cum Io. in gl.sic patet.de do.& ꝯtuma.prout. ¶An suspensus ab officio vel beneficio possit agere.ĩ.in rub.de except.ver.an suspensus. ¶Quæ autem desunt hic vide in nostro spe.iud.in ti.de actione,seu petitione,& in titu.de præparatorijs iudiciorum.De hac materia tractatur.ij.q.j.& q.iij.& q.vj.& q.viij.& xiiij.q.j.& xv. q.vij.& xvj.q.vj.& xj.q.iij.per totum.& xxx.q.vlti.§.his ita.vsq; ad finem quæstionis.xcvj.dist.bene.xvj.q.vlti.in noua.

¶De foro competenti. Rubr.

Trùm clericus super re spirituali possit coram laico reconueniri.s.in rub.de off. or.versi.an iudex.¶An ipso iure priuetĩ iure suo vocans clericum, vel epm in vetito examine: & qñ illa pœna locum habeat.e.ti.si diligenti.de exces.præla.graue.xj.q.j.inolita. ¶An sententia lata contra eum, qui vocauit in vetitum examen,vel pro eo,teneat in præalleg.cap.si diligenti.& capitul.significasti. ¶An clericus possit foro suo tacitè,vel expressè renuntiare.eod.titu.si diligenti.& capit.dilecti.xj.quæstione.prima inolita.de sentent.ex.contingit.& cap.perpendimus. ¶An ibi si causa agenda vbi possunt testes haberi.ij.quæstione.ij.c. vltim.¶An extra prouinciam possit per rescriptum apostolicũ conueniri.iii.q.vj.neminem. ¶Quibus ex causis quis sortiatur forum.eodem titulo, capitulo vltimo.iii.quæstione vj.in summa. ¶Qui sint illi quibus competit ius reuocandi domum, & quando competat.eodem titul.capi.vlti.v.quæstio.ii.vocatio. de dil.cap.vlti.iii.q.vj.in summa. ¶An vocato ad synodum cõpetat ius vocandi in forum.extra.de præben.graue.secundum Inn.Papam.extra.de dil.cap.si.¶An clericus possit de consensu sui episcopi laicum suum iudicem constituere:& an episcopus possit rata habere sñiam latam per secularem in odium clerici qui coram eo noluit litigare.eo.tit.significasti.de iud.at si clerici.ii.q.j.multi.s.in rubr.de iud.ver.quis possit.& ĩ.versic.an clericus.¶Quando superior possit compellere impedientes suam

iurisdictionem.de pœ.Romana. ¶An clericus sine cõsensu sui epi,vel consensu possit in non suum iudicem clericum,cõsentire.eo.tit.c.j.& ca.significasti.iij.q.vj.non liceat.xj.qõ.j.inolita.de iud.qualit. ¶Qñ cā possit coram synodo agitari.s.de iu.vers.an concilium. ¶An metropolitanus erit iudex de cā quæ est inter epm & subditum.ix.qõ.iij.saluo. ¶In quibus casibus potest clericus coram laico iudice conueniri.xj.q.j.in summa.& c.clericū.& ca.se. ¶An depositus,& seruitores,& seruitu,& familia clericorum,& laici coniugati, & vxores possint coram ecclesiastico iudice conueniri, vel coram dominis.eo.tit.cum contingat.xj.q.j.c.j.& j.ver.an rustici. ¶Qualiter procedatur si clericus recusat iudicium sui episcopi.xj.qõ.j.si clericus. ¶In quibus casibus possit episcopus alterius parochianum iudicare, vel ordinare, siue excommunicare.ix.q.ij.nullus.de parroch.nullus.eo.tit.si diligenti. ¶An iudex ecclesiasticus possit excommunicare inuasores rerum ecclesiasticarum.de iure,patro.relatum.& de iu.conquestus.de of.or.cum ab ecclesiarum.& xxiiij.qõ.iii.si quis de potentibus. ¶Si excommunicatus in absolutione iurauit satisfacere laico: post vult sibi satisfacere coram seculari iudice, an ecclesiasticus de hoc possit cognoscere.xj.q.iii.c.fi. ¶Seruus ordinatus sine scientia domini sui coram quo conueniatur.liii.di.frequens. ¶Rustici,vel administratores ecclesiæ,vel libertus ecclesiæ, vel sibi commendatus si super statu impetitur coram quo agetur.lxxxvij.di.eos.lxxxix.di.iudicatum.xij.q.j.ca.j. ¶An clerici essent de foro ecclesiæ anteq̃ esset aliqua constitutio. ☞xcvj.distin.si imperator. ¶An conuenietur quis vbicunq; reperitur.xxiiii.q.ij.sanè.ꝙ extra.eo.cap.vlt.& cap.Romana. ¶Quādo,& qualiter,& in quibus casibus Papa committit causam pro clerico contra laicum.de of.deleg.cum. R.eo.tit.si quis cleric⁹.& c.seq.& secundum Inn.Papam.in c.dilecti.& c.licet. ¶Quando sit recurrendum ad auxilium brachij secularis.j.in rub.de of.ord.ver.quando iudex. ¶Si rex habeat multos episcopos in suo regno, vel clericus duos episcopos, coram quo tractabit suas causas spirituales, vel alias, de maio.& obed.omnes principes. ☞& secundum Inn.Papam.de priuileg.ex ore. ¶An trahens clericum coram seculari iudice possit impunè pœnitere,& quando.eo.titu.si diligenti. ¶An ratione rei mobilis,vel immobilis quis sortiatur forum.eo.tit.c.vlti. ¶An cœcus sit de foro ecclesiæ,de censi.licet. ¶An iudex secularis possit cognoscere de q̃stione natiuitatis.qui fi.sint legi.lator. ¶Trāsferentes se de loco ad locum, & raptores in diuersis partibus delinquentes cuius fori sint,& vbi sint conueniendi, & puniēdi.de rap.c.j.extra.eo.postulasti.xiii.q.ij.§.ergo decima. ¶De iurisdictione quam habet dominus feudi in feudatarios clericos,vel alios,& in res feudales:& qualiter,& vbi causa feudi agi debet, & de alijs quęstionibus ad hoc pertinentibus,de iud.cæterum.& extra eo.verum. ¶Quid iuris si fit pactum de adeundo iudice.de of.deleg.significantibus. ¶In quibus casibus iudex ecclesiasticus assumit iurisdictionem secularis, & econtrà, & quo iure papa secularē iurisdictionem assumit:& an iudæi, Sarraceni, Scismatici & Gētiles ad iurisdictionem papæ pertineant, & ab ecclesia possint iudicari.ii.q.vj.omnis.de ap.si duobus.xi.q.j.placuit.e.tit.ex potestate.& c.ex transmissa.& c.licet.de iudæis.iudæi.& j.in ru.de iudæis.ver.an papa potest.& ver.qualiter.& in quibus. ¶An qs possit conueniri in loco contractus,vel vbi soluere promisit,& an à loco contractus computentur dietæ: & an clericus possit se subijcere alterius iurisdictioni, vt possit ab illo excommunicari,& quid iuris sit de hoc.eo.tit.dilecti.& c.vlti.de of.deleg.p.& g.de rescr.nonnulli.& c.dilectus.secūdum omnes. ¶An spectat ad ecclesiam cognoscere de fraude, & rapina, & de vi turbatiua, & de omni oppressione factis clericis, viduis, & miserabilibus personis:& de alijs eorū causis: & de literis per eos impetratis.eo.ti.cum sit.& c.ex parte.& ca.ex tenore.de verb.sig.si super quibusdam.de off.deleg.significantibus.xxiiii.q.iii.si quis de potentibus.xxiii.q.v.regum.lxxxvii.dist.c.j.& ij. ¶Si contractus ecclesiæ fraude initus sit an dicatur esse nullus,& an de rapina ei facta,& alijs agnoscet ecclesia: & an de fraude & similibus debet fieri mentio in libello, & quid si non fiat.eo.tit.cum ☞sit generale.secundum Inn. Papam. ¶An dominus in cuius iurisdictione habeo possessiones possit me ꝓ iniuria sibi, vel suis illata,ratione illarum distringere,vel iudicare.eo.titul.ex parte.secundum Inn.Papam. ¶An accusatio adulterij,& causa dotis, vel donationis propter nuptias sint de foro ecclesiæ,vt lit.non contest.c.j.& secundum Inn.Papam.de dona.inter vi.& vxo.de prudentia. ¶Vtrum ecclesia cognoscat de crimine periurij,vel fractæ pacis,de iud.nouit.& secundum do.Hostiens.in summa.de treu.& pa. ¶An pœnitentes,& peregrini sint de foro ecclesiæ,xi.q.j.aliud.xxxiii.q.ii.admonere.& secundum Inn. Papam.de empt.& vend.in ca.j. ¶Si velit papa causam suam in propria persona agere,quis erit iudex,& quid tunc fiet de confir.vti,cū dilecta.de iud.cum venisset.& secundum Inn. Papam de verb.signi.ex parte.xvj.q.vj.ca.j. ¶Vbi causa criminalis agitari debet & de quibus criminibus ecclesia cognoscit directè.iii.q.vj.c.j.& s.in rub.de of.or.versic.quæ sint causæ. ¶An possit quis sibi vel suis ius dicere.iii.q.vii.§.tria.in l.cognitiones.vii.qõ.i.sicut alterius.& j.in rub.de pœ.ver.an iudex vel prælatus. ¶Quid iuris si conuentus extra suam diœcesim ratione contractus,vel delicti neget se contraxisse vel delictum commisisse vbi conuenitur: vel forte non venit vocatus à iudice, & iudex contra eum procedit:an teneat processus:& an per hoc vero iudici fiat prę iudicium,eo.ti. Romana.& de rescript.super.secundum Innoc.Papam. ¶An de eadem re litigantes vel hi qui causæ superuenerunt sint ad eundem iudicem remittendi.de constitut.cum M.de rescrip.pastoralis.& de maio.& obed.humilis. ¶An contra confirmatum à papa possit coram metropolitano agi.de re iud.de cætero.secundum Inn.Papam. ¶Vbi quis dicitur habere domicilium:& si quis habet plura beneficia,vel plures merces, vbi censeatur habere domicilium.eo.tit.ex parte.s.de rescript.nonnulli.& c.dilectus filius.de priuileg.ex ore.secundum papā & alios. ¶A quo & qualiter sit de priuilegio sedis apostolicæ cognoscendum,de iud.cum venisset. ¶An super pluribus personalibus actionibus possit quis coram diuersis ordinarijs vel deleg.trahi,de rescrip.c.vlt.& c.dispendia.de off.de leg.prudentiam.in fine. ¶Si quis transit ad aliam diœcesim,an intelligatur esse alterius fori.de parro.c.vlti.xiii.q.ii.vbicunq;.de ap.præterea. ¶In quibus casibus laici habeāt iurisdictionem intra ecclesiam.xxiii.q.v.principes. ¶Seruus fugitiuus de statu suo litigās coram quo iudice litigabit:& an similes quæstiones possint locum habere in prælato dicente aliquem esse suum monachum vel clericum vel in domino dicente aliquem suum libertum vel officialem.de ser.non or.de seruorum.secundum Inno. Pa☞pam.& j.rub.ver.seruus. ¶An causa matrimonialis quocunq; modo agatur sit de foro ecclesiæ & quæstio hæreditatis.de foro seculari. de ordi.cog.tuam. ¶Quæ autem hîc desunt.vide in spec.iud.in titu.de competentis iudicis aditione. ¶De hac materia tractatur.lxxxvj.distinctione.& iij.quæstione.vj.& vj.quæstione.iii.& quæstione.iiii.& xi.quæstione.j.& q ii.& xxx.q.vj.per totum.ii.q.j.in primis.

¶De libelli oblatione. Rub.

Qualiter formetur libellus super nota lib.j.in rub.qui fi.sint legi.ver. qualiter formetur. ¶An causa petendi sit in libello inserenda.de conuer.in fi.c.vlti. ¶An in causa ciuili vel criminali post libellum liceat desistere.vt suprà.in rubric.de iudi.ver. an teneatur quis. ¶An talis libellus admitti debeat,peto talem rem quam dico ad me pertinere iure dominij, vel quasi:& qualiter & quando hoc locum habet. de re iudi. abbate. ¶An libellus coram delegato artari debeat secundum conclusionem, & narrationem rescripti,& qualiter de rescrip. super. secundū Innocen.Papam. ¶An omnia in libello super interdicto vnde vi sint specificanda,quibus quis spoliatus est, & personæ spoliantes:& si libellus possit ad diuersas actiones adaptari qualiter se habebit iudex.de of.deleg.cum contingat.de restitu. in integ.constitutus.secundum Innocen.Papam. ¶An in libello admittentur tales adiectiones,peto meam electionem confirmari non obstante electione talis,vel sentētia lata pro eo, vel pacto:& an primo de his,vel prima p titione sit cognoscendū de re iudi.cum Bertoldus.secundum Inno.Papam. ¶An in causa app.sit offerendus libellus,& quæ est forma eius.j.in rub. de ap.ver.an in causa ap.sit lis. ¶Si tertia persona vult defendere causam, quia eius interest,& appellat qualiter formabitur libellus.de re iudi.cum super.secundum Papam. ¶An detur libellus vel fiat litis contest.quando petitur beneficium per literas Papę,vel electionis confirmatio, vel quando excipitur,vel agitur contra electionem.de elect.dudum.ij.de accu.super his de conces.præben.cum super.secundum Inno.Papam. ¶Qualiter formetur libellus sup reuocatione attentatorum post appellationē. de exce.dilectę.sm Inn.Papā. ¶An cū petitur absolutio,vel interesse dabit libel.j.in ti.de sen.ex.ver.ad quid ꝓdest. ¶An libellus accusationis possit absente reo recipi:& an plures possint in vno libello accusari.j.in ti.de acc.ver.an libellus.& ver.qñ vn⁹. ¶An res petitę sint in libell' exprimēdę:& an sufficiat gñalis petitio qñ ecclia,castrū,hospitale,& similia petūtur cū suis ptinentijs vel possessiōib.suis,vel alijs,in qb. & an audiat petēs gñaliter oīa bona alicuius.de resti.spo.c.cū ad sedem.de reli.do.cū venerabilis.extra.eo.c. pariter.sm Inn.Papā de exces.pla.tāta. ¶An sufficiat dicere in libello peto iura episcopalia,

scopalia, vel an sint specificāda, & quæ specificatio fieri debeat cum ipsa petuntur vel iura parochialia, vel portio canonica, & nomina sepultorum, quos quis petit inhumari, sint specificanda, vel institutorum, quos petit amoueri: & an hæc petitio, peto ius quartæ, vel iurisdictionem in tali castro, sit generalis, vel vniuersalis. de of. ordi. conquerente. & secundum Inn. Papam. de sepul. certificari. ¶Qualiter super consuetudine formetur libellus. s. in rubrica. de consuetu. versi. an talis libellus. ¶Qualiter, & quando formetur super electione, vel confirmatione libellus. s. in rub. de ele. ver. petens confirma. & compri. & versic. an superior, vel proui. ¶An delegatus cognoscet per libellum de his quæ contingunt ante litem contest. s. in rub. de of. deleg. ver. an officium. ¶An eodē libello possit agi petitorio, & possessorio, de diuersis rebus. s. in ru. de iud. versi. an duæ. ¶An formetur libellus contra procura. de fi. inst. inter. fm Inno. Papam. ¶An super beneficio vacaturo vel incerto formetur libellus, & siue formetur, & quando, & qualiter, de conces. præbē. cum super. fm Inn. Papam. ¶Qñ in libello de fraude, & huiusmodi mentio est facienda. s. in ru. de fo. cōpe. ver. si contractus. ¶An sint ponenda in libello verba illa, Saluo iure addendi. &c. de fi. instru. inter dile. ¶An valeat talis libellus. peto talem rem, & si contradixeris peto pœnā. de testa. Raynaldus in glosa, sed nunquid. ¶Qualiter formetur libellus super resti. in integrum. & an in ea sit dandus libellus de in integ. restitutio. capitu. vt li. nō cont. cap. j. secundum Inn. Pap. ¶In quibus causis est necessari⁹ libellus vel non. xj. q. j. si quis cum clerico. ij. q. j. in primis. extra. eo. capit. j. ¶An libelli oblatio sit de substantia iudicij: & an valeat litis contestatio sine eo. e. tit. c. j. ¶Quando licet mutare libellum, vel in eo addere. eo. tit. c. pe. & secundum Inn. Pap. ca. j. ¶An sit concipiendus libellus in persona procura. nomine ecclesiæ. de fide instr. inter dilec. ¶An libellus possit formari sub disiunctione: & quid iuris si quis petat aliquid de iure communi, vel se per in integ. restit. restitui, & similia. de testa. Raynuntius. & c. Raynaldus. de restitu. in inte. constitutus. de officio delegati. cum contingat. secundum Inno. Papam, & alios. ¶Quæ debeat continere libellus accusationis, vel in causa alia oblat⁹. ij. q. viij. libellorum. & secundum Papam. eo. tit. cap. j. ¶Quid sit libellus, & quot sint genera libellorum. ¶Quis eius effectus: quando & cui, & à quo sit offerendus: & quam satisdationē pstat offerens libellum: extra. ca. j. iii. q. ii. libellum. & auth. offeratur. ¶Quare libellus sit dandus. de proba. quoniam. in glo. ideò petitio. ¶Quæ autem desunt hîc, vide plenè in specu. iud. eo. ti. & in tit. de libellorum concep. ¶De hac materia tractatur. ij. q. viij. per totum.

¶De mutuis petitionibus. Rub.

QValiter, quādo, & coram quo, & an post lit. conte. fiat reconuentio, & quando non fiat: & an fiet cum iudicis officium imploratur. eo. ti. & c. j. de rescrip. dispendia. fm omnes. ¶An actor qui reconuenitur coram delegato suo possit retrò reconuenire reconuenientem super alia re q̄ super ea, super qua datus est iudex. eo. tit. c. ij. ¶In quibus casibus non sit locus reconuentioni. de arbitr. cum dilectus. de excep. cum inter. de iure pa. relatum. iii. q. viii. cuius. de foro compe. ex tenore. in gl. sicut sunt. & ca. ij. de iud. at si clerici. ¶An cā reconuentionis sit eadem cum principali. s. in ru. de iud. an cā. ¶An clericus possit à laico reconueniri coram iudice seculari, in præal. c. at si clerici. de rescr. dispendia. ¶An reconuentio possit fieri super pluribus personalibus actionibus coram diuersis iudicibus ordinarijs, vel delegatis, vel vno ordinario, & alio delegato, & an teneat processus si de hoc non excipiatur, in præal. c. dispendia. §. reus. & c. qa nōnulli. de off. dele. prudentiam. ¶Qñ vna quæstio, & quæ, alij præiudicet. eo. tit. c. j. xiii. q. vj. §. aliqñ. ¶An conuentio, & reconuentio debeāt vna sententia terminari: & si non fiat, an valeat qđ agitur. de rescri. dispendia. eo. ti. c. j. de or. cog. c. ij. ¶Agens reali, an possit recōueniri personali, & super pluribus. de resc. dispendia. eo. tit. ca. j. ¶Quæ hîc sunt vide in speculo iud. in ti. de incidē. quæst. ¶De hac materia habetur. iij. q. viij. cuius.

¶De litis contestatione. & vt lite non contestata non proceditur ad testium receptionē, vel diffinitiuam sententiā. Rub.

QVando sententia possit ferri in cā ciuili, vel crīali lite nō ɔtestata. e. ti. c. j. de dolo, & cōtu. veritatis. & iii. q. ix. in summa. ¶An repentina litis cōtestatio præiudicet. de excep. venerabilis. ¶Qñ in inquisitione, vel cū agitur de statu alicuius sit lis cōtestāda, vel nō. de re iud. cū I & A. extra. e. qm. §. sunt & alij. de accus. qualiter. ij. & fm Inn. Papā. de testi. cū olim. & de iudicijs. exhibita. ¶Si inueniantur positiones, & rñsiones, nō tn̄ li. cōte. an valeat pcessus de li. cōte. c. j. & de proba. qm̄ in gl. quæ dn̄t. & j. versi. an per cōte. ¶An cā restitutionis in integrū possit expediri sine li. cōte. de of. iu. c. ij. & de resti. in inte. cū ex lr̄is. in fi. & fm Inn. Pap. in c. cā. & s. in ru. de resti. in inte. ver. an altera. ¶Qñ in offō iudicis locū habeat li. cōte. vel nō. de of. iu. ca. ij. ¶An præiudicet sibi q cōfisus de iure suo noluit bñficio canonis vti, petēdo inducias: sed incōtinenti litē cōtestatur. xvij. q. iiii. vxor. ¶An per confessionem fiat litis cōtestatio. & an sit de substātia iudicij. de elec. dudum. ij. ¶Qñ lite nō cōte. possint recipi testes actoris, vel rei, vel snīa ferri. eo. ti. c. j. & c. qm̄. de of. deleg. cōsultationibus. & de dolo & cō. cām. & de testi. cū olim. de iureiu. ad nr̄am. ij. & in ru. de do. & cōtu. ver. qualiter & qñ. ¶An super exceptione, vel in cā ap. sit lis cōtestanda. de of. deleg. prudentiā. & j. in rub. de ap. ver. an in cā app. ¶Quid sit litis cōtestatio, & qualiter fieri debeat, & quare per rñsiones ad positiones, nō fit litis cōtestatio. de litis cōte. c. vnico. ¶An possit procedi lite nō cōtestata cum agitur de m̄rimonio ɔtcto, vel de electione, vel de bñficio. eo. ti. qm̄. qui fi. sint le. relatū. q ma. ac. pos. ca. j. de ele. statuimus. de eo qui mit. in pos. eū qui. ¶An litis cōtestatio sit initiū litis: & quot modis dr̄ exordiū. de verb. sig. ex parte. de off. deleg. super quæstionū. ¶Quar̄ fit cōtestatio litis, & quar̄ nō: & an fiat per rñsionem factā ad cām petitionis, vel per rñsionem iuris: & si verba ad cōtestationē litis proponūtur, an præsumatur lis esse cōtestata nisi protestetur: & an psit illa ptestatio, Salua litis contestatione. &c: & an papa sententiet super sola narratione sine litis cōtestatione. de ap. solicitudinē. de ele. dudū. eo. ti. c. vnico. ¶An ɔ ecclīam, vacantē recipiātur testes valitudinarij lite nō cōtesta. ne se. vacā. ca. vlti. ¶An fiet litis cōtest. cū per lr̄as papæ petitur bñficiū, vel agitur, vel excipitur ɔ electionē. s. in rub. de libel. obla. versi. & an detur libellus. ¶An per indirectā rñsionē, vel per exceptionē peremptoriā, vel per ɔfessionem aduocati, vel per rñsionem, seu narrationem fiat litis contestatio. de do. & contu. prout. & de ap. cum causam. eo. titu. exceptionis. & secundū In. Papam. de exceptio. cum venerabilis. ¶Quæ autem hîc desunt vide in nostro spe. iud. eodem tit. ¶De prima parte huius rubricæ habetur. iij. q. iij. offeratur.

¶De iuramento calumniæ. Rub.

SI litigatur per syndicum nomine collegij: an prælatus, vel syndicus prestabit tūc iur̄m de veritate, vel de calūnia. de ele. dudū. ij. de testibus, præsentiū. aliâs incipit ad hæc. extra. eodē. c. j. & ca. impatorum. ¶In cuius aīa, & quar̄ iuret syndicus, & œconomus, & procurator. lxiii. di. tibi. & in præallegato. ca. præsentiū. & eo. ti. in perpetrādis. ¶An in crīalibus causis sit iurandū de cal. vel de veritate. e. ti. c. j. & fm papā. in c. in ppetrādis. & de elect. dudū. j. ¶An iur̄m de veritate dicenda excludat iur̄m qđ ɔsueuit deferri sup emergētibus q̄tionibus, vel ep̄. de testi. pñtium. & ca. vlt. ¶An iur̄m cal. possit remitti. j. in ru. de testi. versic. an in cā. ¶An iurandū sit añ litis ɔtestationē, pter præsumtpionē, q̄ est ɔ excipientē sup dilatorijs de veritate dicēda, vel de malitia. e. titu. lr̄as. de of. deleg. prudentiā. §. sexta. & de resti. spo. lr̄as. & de. elec. cū dilecti. & j. in scđo vers. ¶Quar̄ fit rñsio cū iurat̄ de veritate dicēda, & qualis cū iurat̄ de cal. e. ti. lr̄as. & de iud. iuris. de testi. pñtium. de iureiu. ex lr̄is. ¶An & qñ in cā m̄rimoniali, vel alijs spūalib⁹, vel saltē in exceptionib. iuret̄ de cal. vel de veritate dicēda de iureiu. ex lr̄is. xxxv. q. vj. de parētela. extra eodē. lr̄as & de ele. dudū. & de rest. spol. lr̄as. in gl. hîc fm papā & xxxv. qō. vj. §. ecce. & de testi. pñtiū. & de iu. iuris. ¶Qui articuli ɔtineātur in iur̄o calūniæ. e. ti. ca. j. in gl. in iur̄o. ¶Quare iur̄m de veritate vel calūnia pstat̄: & an sit pc̄m̄ vtrūq; simul præstare. de iureiu. ex lr̄is. ¶An vniuersitas iurabit de calūnia. de hære. excōicamus. §. adijcim⁹. & fm Inn. Pa. de iu. pastoralis. ¶An excōicat⁹ possit iurare de cal. e. ti. cū cām. de except. cū inter. ¶An cleric⁹ pstabit hoc iur̄m, & an pstabit in cā app. & an pcurator post lit. ɔte. subrogat⁹ iurabit. e. ti. c. j. fm Inn. Pa. ¶An iur̄m de veritate, vel de cal. semp post lit. ɔte. vel qñ, vel an cū iudici videbit̄ sit pstandū: & an iur̄m de veritate fm leges aliqñ pstetur. e. ti. lr̄as. & fm In. papā. de iureiu. ex lr̄is. & de test. psentiū. ¶An œconomi. & pcuratores ecclīarū, & vniuersitatis, vel tutor, vel curator, & alij habētes legitimā administrationē iurēt de cal. e. ti. Impatorum. & c. cū cām. de syndi. c. vno. de procura. mādato. ¶Quar̄, & qñ Abbas vel syndic⁹, & alij plati, & similes ministri iurent: & qualiter corū rñsio præiudicet: & quid si respōsio prælati sit cōtraria

traria responsioni syndici. de testib. præsentium. de elect. dudũ. ij. ¶ An procurator singularium personarũ possit iurare de calum. si dominus abest. vel si habeat ad hoc spãle mandatum, & an hoc sufficiat, & in quibus causis. eo. tit. cæterum. & fm Inno. Papam. in c. j. & Imperatorum. & c. cum causam. ¶ Iuramentum de calumn. & de veritate in quibus differant, & à quo præstentur, & ad quas personas pro. ipsis mittatur. de iudic. iuris esse. ¶ An cum agitur possessorio super spiritualibus sit de calũ. iurandum. eodem titulo. literas. de testib. præsentium. ¶ Quando possit iurari per alium & quæ sit pœna recusantis iurare, & si actor recusat, an aduersarius habebit ɔtra eum exceptionẽ, vel si reus, an habebit ɔtra eum actionem. eo. tit. capi. vlti. & de iud. c. iuris esse. ¶ Quid iuris si iurans dr̃ se dubitare, vel nolens iurare dr̃ se nescire. eo. tit. cum causam. & fm Inn. Pap. in cap. in pertractandis. & de testibus præsentium. ¶ Quæ autem hic desunt, vide in nostro. spe. eo. tit.

¶ De dilationibus. Rubri.

SI iuramentum est de calum. An quis habebit dilationem ad deliberandum sup eo, sup quo interrogatur. de iur. calum. l̃ras. ¶ Qualiter iudex debeat diem præfigere vbi non oporteat partes timere. s. in rub. de of. iud. ver. an iudex. ¶ Quid iuris si pars petit dilationem iuris ampliari: & an prosit actori. de sent. excom. solet. ¶ An in exusatione sit magna dilatio danda, si non sit præiudicium in principali. de of. deleg. prudentiam. fm Inno. Papam. ¶ Si datus est tibi terminus peremptorius ad operandum cum actis, & munimentis, an dabit, vel denegabitur tibi petenti iterum dilationem ad exhibendum instrumenta. de in integ. resti. coram. fm Inn. Papam. ¶ Quando, & quot dilationes dãdæ vel negandæ sunt ad testes, vel instrumẽta producẽda: & an quarta possit sine solennitate, & qualiter debeat dari, vel negari, vel restringi: & an dilatio debeat transcẽdere tempus à lege, vel homine statutum: & an post peremptoriũ detur dilatio sine magna, causæ cognitione. de testi. in cauf. & c. licet dilectus. & cap. vl. iij. q. iij. §. spatium. & fm Papam. de testi. significauit. ¶ Si citatio incidat in diem feriatam, vel citatus illa die nõ teneatur cõparere: an teneatur in sequenti die nihilominus comparere: & an causæ electionum tempore feriato possint tractari. vel vbi exigitur pietas, vel necessitas: & an feriæ loci quo inducuntur, vel loci, ipsius rei, vel iudicis debeant attendi. eo. tit. ɔquestus. fm Innocẽt. Papam. ¶ An actor possit trahi per l̃ras apostolicas vltra duas dietas: & de quibus dietis hic intelligitur, & à quo loco sunt ɔputandæ: & an ordinarius vel delegatus eius possit vltra duas dietas citare, & an partes: qñ iudices ɔsenserũt vltra duas dietas possint trahi, de rescri. nonnulli. & c. seq. de excep. olim. fm Papam. & alios. ¶ Quot possunt citari per clausulam. Quidam alij, siue res sit diuisibilis, siue non, siue plures ad eundem iudicem debeant ire: & qualiter, & quotiens in citatorijs sint nomina ɔueniendorum exprimenda. & an illud qđ dr̃ de quatuor ɔueniendis locum habeat si dicatur in literis, Cites eos quos talis tibi nominauerit, vel si impetret ɔ vniuersitatẽ. de rescr. cum in multis. de inducijs. v. dierum. lxxxviij. dist. perlatum. ¶ Quæ induciæ deliberatoriæ sint dãdæ vel non: & an sint arbitrariæ. eo. tit. præterea. de procur. dilectus. ¶ An induciæ, & quæ possint per iudicem moderari, vel dari cum causæ cognitione, vel sine. de app. cum sit. Ro. de procu. dilectus. extra. eo. c. j. & fm Inn. Papam. in c. ij. de accus. ad petitionẽ. ¶ Si iudex moderetur dilationem, an super hac moderatione debeat causam inserere, vel interlocutoriam interponere: & quis probabit iustam moderationem. de accu. ad petitionem. fm Inno. Papam. ¶ Qualiter absentes clerici citentur, & quandiu expectentur, & qualiter ɔ eos procedetur. vt li. non ɔte. qñ. §. si verò. iiij. q. v. §. j. & j̃. in ru. de cle. non resi. in multis. ¶ An in proprio facto debeat habere quis dilationem. l. di. ponderet. ¶ An datis inducijs iudex potest aliquid facere, vel officium suum interponere. s. in rub. de of. iu. ver. an lite non.

¶ De ferijs Rubr.

QVibus feriis, & quibus solennitatibus iuris partes possint renũciare: & qbus non. de fe. cap. vlti. de iud. c. vlt. de of. dele. si qñ. xv. q. iiij. §. j. ¶ Qñ Pascha debeat celebrari, & quañ debeat nuntiari de cõ. di. iij. placuit. & ca. præce. & se. ¶ Ob quã cãm põt peremptoriè qs prima vice citari. de resti. in integ. cũ ex l̃ris. ¶ Qñ ̃pter absentiã aduocati dandæ sunt induciæ. vt li. nõ ɔte. c. j. & de do. & cõ. prout. ¶ Quot sint gñа induciarũ. iiij. q. ij. de inducijs. iiij. q. v. §. j. ¶ Quæ sint illa quæ tractari pñt tpe feriato vel nõ. xv. q. iiij. in summa. & c. seq. & extra. de fer. c. j. & vlt. ¶ Qualiter dilatiões, & quales, & quibus, & ̃p qbus causis dari debeãt. iij. q. ij. in summa. & q. iij. ferè per totum. & extra. de dila. præterea. iiij. q. v. qs. qs. v. q. ij. præsenti. ¶ Qñ incipit dies, & quañ ɔputatur, & quo, ad quæ. de cõ. di. iij. c. j. extra. eo. c. j. lxxv. di. qđ à patribus. ¶ Quibus diebus cãæ nõ agitatur, & quæ festiuitates sint inducẽdæ colendæ. de cõ. di. iij. c. j. extra. eo. ea. si. ¶ Qñ debent rogationes fieri. j̃. in rub. de cele. mis. versi. qñ, & qualiter. ¶ An festum ɔceptionis beatæ Mariæ sit celebrandum. de ɔse. dist. iij. ¶ Quibus temporibus nõ debemus flectere genua. extra. eo. c. ij. de ɔse. di. iij. qñ. ¶ An dies Sabbati sit feriãdus, & qualiter olim seruabatur, & qualiter hodie: & an die dñica debemus lauacrum intrare. de ɔse. di. iij. peruenit. de fer. ca. ij. ¶ Qua die festum crucis celebretur, & qualiter, & quare non festum asinæ. de ɔse. dist. iij. ætatis. ¶ Quis terminus dicatur breuis: & an possit ex cã abbreuiari. eo. tit. c. j. ¶ Qñ dilatio sit danda ad malitiam ɔuincẽdam. de do. & cõ. prout. ¶ An in vna citatiõe possunt fieri plures citationes. de test. eo. c. ij. ¶ An dilatio sit danda ̃p ɔsulendis amicis. iij. q. iij. c. j. extra vt li. non ɔte. c. j. ¶ An actor habebit dilationem peremptoriam, vel dilatoriam, vel ad testes inducendos. iii. qõ. iii. ei aũt. de cã pos. vel propr. cũ olim. ¶ An citatus die feriata, vel ad diẽ feriatã, teneatur ire allegaturus ferias, vel priuilegium. xv. q. iiij. placita. de ap. cum parati. xj. q. j. nullus. ¶ Quid iuris si Papa mihi ɔmittat causam infra. xxx. dies terminãdam, & illi dies incidant in Quadragesima: & quales induciæ dãtur. xv. q. iiii. placita. & s. in rub. de of. deleg. versi. si causa infra. ¶ Si tres sint iudices, & duo tantum citent quid iuris sit. s. in rub. de of. deleg. an reus. ¶ An quis teneatur personaliter venire ad citationem iudicis deleg. vel or. taliter citantis. extra de iud. iuris. de do. & contu. cum dilecti. Inno. ex hoc. v. q. iij. si ægrotans. de ma. & obe. humilis. ¶ An induciæ concedantur procuratori: & quæ ad consulendũ dominum. de procurat. dilectus. ¶ Quãdo, & ad quæ iudex ex officio suo potest præfigere, terminum. de proba. licet. & j̃. in rub. de accu. versi. an superior. ¶ Quæ autem hic dæsunt, vide in spe. iud. sub eisdem tit. ¶ De prima parte huius rubricæ tractatur. iii. q. ij. & qõ. iiij. & v. q. ij. per totum. ¶ De secunda vero parte. tractatur. de conse. dist. iii. & xxxiii. q. iiii. & xv. q. iiii. per totum.

¶ De ordine cognitionum. Rubrica.

VTrum super incidenti vel emergenti qõne sit ̃pnũtiandũ. & qñ. eo. ti. c. j. de fide instr. cũ ioan. in gl. ar. ɔ sup. & fm Inn. Papã de elect. cũ inter. R. de ̃pb. licet. ¶ An ɔ quẽlibet agentẽ possit opponi spolitionis excep. eo. ti. cũ dilectus. ¶ Cũ duæ sunt mutuę petitiones, an sñia super vna lata, valeat si super alijs nõ feratur. s. in rub. de mutuis petitio. ver. an ɔuentio. ¶ Quid iuris sit de qõnibus incidentib. & præiudicialib. eo. ti. tua. & c. fi. iiij. q. ix. §. aliqñ. in l. ciuili. ¶ Qualiter in causis spũalib. & matrimonialib. seruet ordo iudicarius. vt li. nõ ɔte. c. j. & c. qñ. & qui fi. sint legi. per venerabilẽ. ¶ An qõ legitimationis ̃piudicet quæstioni hæreditatis. j̃. in rub. qui fi. sint leg. ver. an qõ. ¶ An iudex secularis possit incidẽter cognoscere de quęstione spũali s. in ru. de offi. iu. del. ver. an iudex. ¶ An quęstio possessionis præiudicet liberali, de re iudi. suborta. ¶ An agens interdicto, Vnde vi possit repellere agentem contra se super dissimili qõne. si non excipiat contra eum de spoliatione: & si timetur differe qõnem spoliationis, an possit agenti assignari terminus infra quem nisi spoliationem probauerit admittatur contra eum reconuentio dissimilis quęstionis. eo. ti. super spoliatione. ¶ An prius sit de crimine agendũ, quàm de possessione, vel ̃pprietate. de resti. spol. in litteris. ¶ An inquisitor debeat simul de excep. & de princi. cognoscere. de iudi. exhibita. ¶ De hac materia tractaẽ ij. q. ij. & iij. q. j. ¶ Quę autem hic desunt, vide in specu. iudi. in ti. de incidentibus.

¶ De causa possessionis, & proprietatis. Rubrica.

QValiter, & in quibus casibus possit petitoriũ, & possessorium simul ̃pponi. e. ti. cũ ecclesia, pastoralis. cũ sup. cum dilectus. de capellis. mo. c. ij. An causa possessionis, & proprietatis possint coram diuersis tractari iudicibus de iudi. c. vltim. de sequest. pos. capitulo. primo. ¶ An habeatur pro possessore qui fuit in possessione. vij. quæstio. j. pontifices. exta. eo. cum ecclesia. ¶ Quando cogatur qs dicere, vel exprimere titulũ suæ possessionis. ij. q. v. §. j. extra

j.extra de ꝑen.ex insinuatiõe.de ꝓba.licet.& fm Inn. Pa. de electi.cõstitutus.de deci.dudũ.¶Qñ,& qualiter videaẽ quis apprehendere,vel transferre possessionẽ.de ꝓbaẽ.in præsentia.de cõsuetudine.ex lr̃is.de rest.spo.cũ,venisset.& fm Inn.Papã.in c.literis.¶Si succubuit qs in cã proprietatis,an habebit recursum ad possessoriũ.e.ti.pastoralis. ¶Qñ possessio dicatur habere multum iuris, vel multum facti.de conces.præ.cũ nostris.¶An à parentibus possit quis petere pos.per interdictum,Vnde vi.ij. q. j. prohibentur.¶An possessio possit petisimul per iudicium,& p in inte.rest.vt li.nõ conte.accedens.fm Inn.Papam.¶Quando, & qualiter fiat alicui præiudicium circa possessionem, vel perdat eam,& an metu perdatur.de rest.spo.causam olim.& ca.itẽ cum quis.& ca.olim inter.¶An intelligatur possidere is, cui res sub conditione tradita,est in præ.c.olim. ¶Qualiter is ꝯ quem agitur possessorio possit se defendere super eodem possessorio. de rest.spo.cũ ad sedẽ. ¶Si qui de pos.contendant quid faciet ordinarius.§.in ru.de of.or.ver.si qui de.¶An commitẽdo causam simplr̃,tam possessorium,q̃ petitorium videatur esse commissum.e.ti.c.ij.de sequest.pos.c.j. An qđ meum est ex,vna causa possit amplius esse meum.de fide instru.inter dilectos.¶An duo possint eandẽ rem simul,& insolidum possidere.de proba. licet.& in præ.c.inter.¶Interdictum,Vti possi.qñ, & an, & pro quib.rebus detur.ꝯ.in ru.de rest.spo.versi.interdictum,Vnde vi. ¶Si ago possessorio,& obtineo,tu cõsequẽter petitorio, quos fructus habebit quisque nostrum.de test.significauerunt.¶An possideat is cuius nomine possidetur. de præ. si diligenti.de ap. bonæ.¶An possessorium possit ex causis dissimilibu intentari. de donat.inter dilectos. Qualiter probetur pos.seruitutis:& an acquiro,seruitutem altius non tollendi si vicinus meus ꝑpter paupertatem per centum an.non ædificauerit. de ver. si Abbate.¶An per illam formam ea quę de bonis vel illam post iter arreptum possit agi possessorio,& petitorio,& qualiter per eas ꝓcedatur,de rebus eccle.non alie. epi.fm Inno. Papam.¶An si ꝓbo,violentiam mihi adiudicabitur ꝓprietas.eo.tit. pastoralis. ¶An agens de turbatione debeat modos turbationis designare.de ꝓbatio.licet.fm Inn.Papam.¶An suspenso petitorio haberi possit recursus ad interdictum retinendæ possessionis. eo. tit.pastoralis.& fm Inn.Papã. in c.ij.¶An iura,seu incorporalia vel seruitutes dicantur ꝓpriẽ possideri:& à quib.& eo.titu.ca.j. lxxxiiii.di.quisquis.de foro.compe.conquestus.vt lite penden. c.j.¶An dr̃ intentare possessorium offerẽs talem libellum,Peto cassari electionem factam me contempto, qui eram in possessione eligendi:& an petitorium primo intẽtatum possit cõcurrere cum possessorio posteà intentato à parte altera,& quid debeat probare qui se petit restitui,& qualiter.eo.ti.cum ecclesia.fm Inn.Papam.¶Quando priùs de possessione, q̃ de ꝓprietate agetur, licet intentans petitorium velit statim de ꝓprietate docere:& si spoliator in causa matrimonij intentat petitoriũ, & sit iam lis contestata:an spoliatus possit possessorium differre,& petitorium intentare.eo.ti.ad vltimum.fm Inno.Papam. ¶An possessio iuris eligendi conferendi,percipiendi,epãlis, canonicalis,decimalis,matrimonialis, & aliorum iurium,quærit vel amittatur,& an patientia sufficiat ad inquisitionem possessionis huiusmodi.de censi.significauit.de ele. querelã.extra.eo. cum ecclesia.de resti.spo.in literis.& c.ex parte.de in inte. resti. cum venisset.fm omnes.& maximè fm Inn. Papam. ¶An possessionem ecclesiæ quis debeat ꝓpria auctoritate ingredi.de resti.spol.cum venissent.& de priuil.pastoralis.fm Inn.Papã.¶An possessorio,simul cum petitorio intentatis possit sit actor suspendere petitorium,si iam apparet de iure rei: & quid iuris sit tunc,si reus in possessorio obtinet:de ꝓprietate aũt, vel ipse, vel reus nihil ostendit,eo.titu.pastoralis.fm Inn.Papam. ¶Suspenso petitorio.& super petitorio pronuntiato ꝓ actore, & restituta sibi possessione,& qualiter ꝓcedetur in petitorio. de postu. bonæ.ij.fm Papam.¶An per inuestituram detur possessio. ꝯ.in rub.de insti.ver.an vnus.¶An alicuius possessio inquietaẽ cum ibi electus vel institutus non recipiatur.de resti.in inte.cum venisset secundum Inn. Papam. ¶An per solutionem census ꝓbetur vel quæratur census:& an illa potest armis defendi. ꝯ. in rubri. de censi.ver.an per solutionem.¶Quando dr̃ renunciatum, vel conclusum in causa,& an vsque ad conclusionem possit de petitorio ad possessorium haberi recursus.eo.ti.pastoralis.de test. significauerunt.¶An is,qui elegit interdictum, Vti pos.& succubuit,aget interdicto. Vnde vi. de dona.inter dilectos.¶An capti,& fugati ab hostibus retineant pos.de no.operis nun. c.ij. secundum Inno.Papam. ¶Quando dominus serui possessionem amittat.de se.non or.de seruorum. secundum Papam. ¶Quid iuris,si quis ꝓbat se diu fuisse in pos.ecclesiæ vel vxo.de præsumptio.illud secũdum Papam.¶Qualiter in executione debet ꝓprietas præualere:& an si primo ꝓnuncietur super ꝓprietate ꝓ posteà debeat super possessione ꝓnunciari, vel econtrà.eod.tit.cũ dilectus.¶An possessorio de vna re,& petitorio de alia agi possit in eodem libello.de elec.querelam.secũdum Inn.Ppapam. ¶An si causa proprietatis sit finita,non possit post de possessorio agi:sed econuersò sic,de sequest.pos.c.j.secundum Inn. Papam.¶Cum agitur de possessorio, vel de iuribus:an sufficiat ꝓbari possessionem:licet spoliatio non ꝓbetur, de re iudi.suborta.secundum Inn.Papam. ¶Quando acquiratur possessio sine traditione rei.de emp.& ven.ver.in quibus. ¶An is,qui possidet vnum ius epãle,vel aliud præsumatur alia possidere:& qualiter acquiratur,vel amittatur possessio generalis iurisdictionis in ciuitate,personis,& in terris,& de hac generali possessione, de reb.do.c.j.de capel.mo.dilectus.de præscrip.auditis.secundũ Inn.Papam.¶Qualiter quis res beneficij sui possidet: & qualiter ꝓ his agere potest,& an aliter possessionem rerum beneficij quis nanciscatur, & aliter possessionem aliarum rerum. de restit.spol.in literis.de proba.in præsentia.secundum Inn.Papam. ¶An collatio immutatio,vel datio possessionis fieri potest sine causæ cognitione.de conces.præben.quia cunctis. secundũ Inn.Papam.& §.in rub. de li.ob.ver.an detur libellus. ¶An cuita iurisdictione, vel alia re à possessore valeant q̃ facit de iure, pa.consultationibus.secũdum Inn.Papam.¶An quis præsumatur vti iure suo, aliqua possessione, vel iure eligendi:an de gratia alterius,ad quem spectat,& quis possit huius auctoritate, vi sua possidere,& an in acquisitione possessionis iurium requiratur scientia eius in cuius præiudicium pos.quæratur: & an contra Papam pos. quæratur.de postula.bonæ.ij.secundum Inn.Papam.¶Quando sententia lata in causa proprietatis parit exceptionem in possessorio.de rescrip. dilectus. secundum Papam. Si super petitorio in causa matrimoniali lis est contestata, an possit pars altera suspenso petitorio, possessorium intentare:& an per literas super petitorio obtentas possit altera pars possessorium intentare, de restitu.spol.ex cõquestione.de diuor.gaudemus.secũdum Inn.Papam.¶Quæ autem hic desunt, vide in Specu.iudi.in tit.de possessorio & petitorio.

¶De restitutione spoliatorum. Rubrica.

QVid iuris cum spolialiatio proponitur principaliter per modum exceptionis.ij.q. ij. in summa.de ordi.cogni.c.ij.& vltimo.¶An teneatur aliquis interdicto, Vnde vi, ex solo consensu.ij.q.j.notum.¶An spoliatus à iudice possit petere restitutionem.vij.q.j.præsentiũ. ¶Quæ probare debet petens restitutionem, vxoris, vel viri, vel alius agens possessorio.eo.ti.ex transmissa.& c.olim causam.de offi.delega.consultationibus.& secundum Inn.Papam.extra.e. tit.ex conquestione.& §.tit.proxi.ver.an dr̃.¶In quibus casibus denegetur viri, vel vxoris restitutio.eo.tit. ex conquestione, vt lite non contestata.c.j.de probatio.causa. de diuor. gaudemus. §.qui quidem.&. xxxiij.q. ij.in summa. ¶An excommunicatus sit restituendus communioni hominũ priusquam respondeat. ꝯ.in rubri.de except.ver.an excommunicatus qui. ¶Quãdo qs videatur amittere possessionem, vel retinere.eo.tit.olim. ¶An crimen notorium obstet petenti restitutionem.iij.q.v. quia suspecti.¶Quando cognoscatur de causa anteq̃ fiat restitutio. iij. q.j.in summa.& q. vj.hoc quippè. ¶An petenti restitutio. opponatur compensatio.de ordi.cogni.c.ij.¶Quæ sunt,& quot sunt auxilia per quæ petitur restitutio.iij.q.j.in summa. ¶Quando potest opponi exceptio spol. ꝯ.in rubri.de exceptio. ver.an exceptio spol.¶An spoliator potest opponere crimen, vel aliud spoliato.ij.q.ij.in scripturis.viij.dist.quo iure.ij.q.v.super causa.iij.q. j.c.j. de causa pos.cum ecclesia.¶An spoliatorem, possit accusare spoliatus restitutus.iij.q.j.c.j.& q.ij.audiuimus.¶An depositus restitutus, vel excommunicatus absolutus recuperet fructus medij temporis. ꝯ.in rubri.de senten. excommu.ver.an suspens. vel. ¶Qualiter pronunciare debet iudex in interdicto. Vnde vi.de ꝓbat.licet.¶Qualiter, & quando,& in quibus casibus restitutio sit facienda, vel deneganda.ij.q.ij.in summa. teneatur respondere.extra.de ordi.cogni.cum dilectus.iij.q.j.epi. & q.ij.oportet.extra.eo.frequens.¶An quis possit eius restitutionem petere,quod nõ potest iure possidere.xiij. q.j.§.j. extra. eo.tit.c.ex parte.¶An exceptio spoliationis interrũpat præscriptionem:& an possit opponi in qualibet causa,& an succũbens in causa possit idem agere directè,& easdem probatiões inducere,de ordi.cogni.cum dilectus: ¶An ꝓ iuribus competat interdictum. Vnde vi,& qualiter, quis iuribus spolietur,& an cõpetat contra eum qui mandauit iura subtrahi, vel subtractionẽ ratam habuit,vel consuluit:& an cõpetat interdictum Vnde vi, vel Vti pos.ex ꝓhibitione,vel denegatione iurium cum armis,

vel ver

vel verbo factis. de elect. querelam. secundum Inn. Papã. ¶ An illegitimo agenti possessorio debeat restitui ecclesia si sit notorium, vel per confessionem suam constet eum esse illegitimũ, vel quòd aliàs ius non habet in ea de fi. pſby. cõstitutus. secundum Inn. Papam. ¶ An contra agentem, Vti possid. obstet, exceptio spolia. de ordi. cogni. super. secundum Inn. Papam. ¶ Si consanguinitas vel adulterium, vel aliud impedimentum sint notoria: an restitutio coniugis denegabitur, de diuor. porro. de adul. intelleximus. secundum Inn. Papam. & ĵ. ver. an in causa matrimoniali. ¶ Quid iuris, si vxore petente, viri restitutionẽ, vir excipit, de adulterio notorio. & ipsa replicat de adulterio viri, de diuor. significasti. secundum Inn. Papam. ¶ Quando delega. possit epm, ad restitutionem compellere. eo. titu. conquerente. secundum Inn. Papam. ¶ An agens interdicto Vnde vi. actiõem iniuriarum deducat in iudicium. eod. titu. olim secundum Inn. Papã. ¶ An potest quis petere restitutionem pos. propter solã confirmationem: & de quibus, & qualiter prælatus potest petere restitutionem. de causa pos. vel ꝓprieta. cum super. & c. cum olim. & de elec. transmissa. secundum Inn. Papam. ¶ Quando, & qualiter, & quo iure petatur restitutio vxoris vel sponsæ, vel ancillæ. e. tit. ex parte. secundum Inn. Papam. ¶ Si spoliatus spoliat spoliatorem quæ actio detur. de iureiuran. sicut. & ĵ. secundum Papam. ¶ Qualiter iudex pronunciabit exceptionem spolij, ꝓbata: & an ei qui repulsus est per hanc exceptionem obstet exceptio si de re alia agat contra eundem, vel alium, & de eadem re, vel alia, & quis sit effectus huius exceptionis, siue proponat ad actorem repellendum, siue ad defensionem iuris ipsius proponentis: & an competat contra petentem depositum, vel contra eum qui tenetur, seu contra quem potest agi ad pos. iudicis officio, vel conditione ex le. vel cano. & an agenti nomine suo obstet exceptio spolij alieno nomine facti: & an competat contra ꝓsequentem ap. vel contrà officium intentare, vel excipientem contra electum. de ordi. cogni. c. ij. & vltimo. secundũ Inn. Papã, & alios. ¶ Quando pro iuribus agi possit, Vti pos. vel Vnde vi. aut Quod vi aut clam, aut officio, aut conditione, vel alio modo. de probatio. licet. secundum Inn. Papam. ¶ An coniuges voluntariè, etiam iuramento interposito separare possint se, licet alter religionem iurauerit repeten. de regu. veniens. ¶ Qñ & qualiter contra eum, qui non spoliauit, nec rapuit, nec res inuasa, vel rapta ad eum peruenit agi potest. eo. tit. sæpe secundum Inn. Papam. ĵ. eo. ver. contra quas personas cõpetit. ¶ Quę veniunt in interdicto, Vnde vi, & quos fructus teneatur restituere bonæ vel malæ fidei pos. siue consistant in conferendo, siue in eligendo, siue in sententiando, siue in alijs: & an ꝓnunciabitur super interdicto, Vnde vi, lata sententia diffinitiua sit per fructibus. e. ti. c. j. & c. grauis. & de resti. significauerunt. xij. q. ij. non liceat. & secundum Inn. Papam eo. tit. in literis. & de iurepa. consultationibus. ¶ An subditi & arbitores, violenti possessoris, vel à violento possessore confirmati debeant respondere sibi de iuribus dignitatis, & an violenta possessio extendatur nisi ad ea quæ violenter possedit, vel occupauit: & an installati, seu inducti in pos. possint generalem restitutionem possessionis, dignitatis, vel beneficij petere: & si prædo fateatur se prædonem, an possessio data reuocabitur, restitutio denegabitur: & an potest agere vel excipere. e. tit. in literis. & de iure pa. consultationibus. secundum Inn. Papam. ¶ An competente restitutione possit peti, & quo iure petetur. vij. distinct. quo iure. ¶ An cã in matrimoniali vel alia, restitutio differat, vel audiat spoliator si incontinenti velit probare exceptionem vel cõsanguinitatem vel notoria. eo. tit. c. j. & c. literas. de diuor. porro. de offi. delega. causam matrimonij. de ordi. cogni. c. j. ¶ An hæredi, vel successori, & cui, & an contra successorem maximè in dignitatibus vel beneficijs, vel heredem spoliatoris vniuersalem, vel specialem, detur interdictum Vnde vi, vel exceptio spoliationis, & qualiter. eod. titu. cum venissent. de testi. significauerunt & secundum Inn. Papam. de or. cog. cum dilectus. ¶ Quãdo potest contra ecclesiam, vel econuerso de spoliatione excipi, extra. eo. frequens. & secundum Inn. Papam. in præ. c. cum dilectus. ¶ An missus in pos. habeat interdictum si expellatur. de do. & contu. contingit. ¶ An ꝓpter scandalum differatur restitutio, de accu. ad petitionem. ¶ Quomodo potest quis agere contra illum qui possessionem habuit à principe. xij. q. ij. de rebus. ¶ Cum vxor, viro restituitur quæ sufficiens cautio potest mulieri timenti à viro præstari. xxxij. q. j. de benedictione. eo. tit. ex transmissa. ¶ An monialis possit petere restitutionem. de rescrip. cum dilecta. ¶ An ꝓbationes opponentis spontaneam renunciationem, vel violentis incontinẽti docere de iure suo sint admittendæ ante restitutionem renun. super hoc. eo. tit. c. j. ij. & iij. de fi. presby. ex transmissa. ¶ Quid iuris si nunquam velit quis petere resti. vt nunquam puniatur, sed vt semper possit excipere. iij. q. j. c. ij. eo. tit. frequens. ¶ Infra quod tempus sit petenda restitutio. iij. q. j. reintegranda. eo. titu. c. ij. & secundum Inn. Papam. de ord. cog. c. ij. ¶ Qualiter patet latiùs iudicium restitutorium. secundum cano. quàm secundum le. de ord. cogni. c. ij. ¶ An debet petere restitutionem qui probat se quãdoque fuisse in possessione, de causa pos. pastoralis. eo. ti. cum ad sedem. ¶ Ad quid prodest verbalis restitutio, de causa pos. cũ super. ¶ Cõtra quas personas competat interdictum Vnde vi. & an conditio ex illo ca. reintegrãda, vel ac. quod metus causa, vel in factum, habeat locum in quolibet possessore: & si res inueniatur penes dominum familiæ quæ fecit violentiam, an præsumatur hoc de domini voluntate factum fuisse. eo. tit. cum ad sedem. & cap. cum olim. inter. & c. sæpe. & iij. q. j. reintegranda. ¶ Cum plures sint iudices, an vnus possit dare restitutionem. š. in rubr. de offi. delega. ver. cum plures. ¶ Si aliqua mulier propria auctoritate recessit à viro, an possit petere resti. vel expensas, de diuor. significasti. ¶ Si dimisi, vxorem propter adulterium sine iudicio ecclesiæ & ei petenti resti. excipio de adulterio, & ipsa replicat cõtra me de eodẽ, quid iuris. in præce. c. significasti. ¶ Cuiusmodi auxilium in criminalibus vel ciuilibus habet spoliatus contra spoliatorem. de rescri. ex parte. ij. secundum Inn. Papam. ¶ Interdictum Vnde vi. vel Vti pos. in quibus casibus, & rebus locum habeat. de proba. licet de causa pos. pastoralis. & ca. cum ecclesia. de elec. querelàm. de re iudi. suborta. de restitu. in integ. cum venisset. ij. q. ij. nullus. de fo. compe. ex parte. š. ver. an pro iuribus competat inter. ¶ Quæ autem hîc desunt, vide in spe. indi. sub titu. de peti. & possessorio. ¶ De hac materia tractatur. ij. q. ij. & iij. q. j. & q. ij. per totum & ij. q. j. in multis. c. & vij. q. j. præsentium.

¶ De dolo & contumacia. de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. Rubrica.

Qualiter & quando sit procedendum ad diffinitiuam sententiam in causa ciuili, vel criminali, vel appellatiõis quãdo actor, seu reus est absens. e. tit. prout. & c. actor. & c. veritatis. & de ap. per tuas. & iij. q. ix. in summa. & c. de geminis. xj. q. iij. rursus. & extra. de testi. cum olim. in no. sic videtur. & de procu. in nostra. in fi. & fm papam. de acc. ad petitionẽ. ¶ An absenti ex iusta causa qui passus est missionem restituatur pos. de eo qui mittitur in pos. c. vl. ¶ Quot, & quæ auxilia sint ꝑdita contra eum qui missum in pos. ꝓhibet eam nanscisci. vt lit. contesta. tuæ. extra. eo. c. j. & c. contingit. xj. q. j. petimus. ¶ Quando detur irreuocabilis possessio. e. ti. prout. fm omnes. ¶ An citatus ad locum non insignẽ ire teneatur. & an tacitè huic exceptioni renuntietur. de resc. præsenti. ¶ An dolus vitiat contractum in spũalibus, vel alijs. de conuer. coniu. ex parte. & c. veniens. & c. dudũ. de sepul. in nr̃a. de emp. & ven. cum dilectus. quod me. causa. c. P. xx. qõ. 3. constituit. ¶ An missus in pos. ex primo decreto faciat fructus suos. e. tit. contingit. de se. pos. c. p. & fm Papam. in præ. c. qm frequẽter. & de ver. sig. dilecta. ¶ Si volens recuperare pos. ꝓpter contumaciam amissam, ꝓfestetur coram publicis personis vsq; ad tempus, quod tempus potest rem repetere. de offi. or. pastoralis. de eo qui mi. in pos. cum venisset. & fm Inn. Papam. in c. cõstitutus. ¶ An dominus sit excommunicandus, vel puniendus in expensis, vel aliàs, vel suspendendus, vel interdicendus, vel debeat pati missionẽ in pos. propter contumaciam, vel dolum, vel negligentiam procura. & qualiter dño succurratur. s. in rub. de proc. ver. an factum. ¶ Quando, & qualiter possessio sit danda cõtra contumacem vel non. eo. ti. prout. & c. contingit. & c. eũ qui. vt lite nõ contest. tuæ. & c. qm. de offi. dele. cõsultationibus. ¶ Si actor non venit ad iudicium, an sit in rei optione circunduci terminum, vel eius probationes admitti. xj. q. j. Christianis. ¶ Qualiter puniatur contumax si non venit ad primam, vel secundam citationem, etiam si actor non habeat ius. de proc. c. ij. de prob. quoniam. lxxiij. di. honoratus. iiij. v. §. j. de clan. de eo. vl. prope fi. ¶ Quid iuris si excõicatus propter contumaciam perdurat in excommunicatione per annum. ĵ. in tu. de pœnis. ver. qualiter sit puniendus qui cõ. ¶ Quæ necessitas excusat ne quis veniat. xviij. di. peruenit. v. q. ij. si egrotans. ¶ Quid si citatio preconis nõ peruenit ad citatum. xxij. q. ij. §. iter opponitur ¶ An nuntio citanti credatur, & cui, & quando, & qualiter. de offi. deleg. prudentiam. de probat. quoniam. de appell. cum parati. ¶ An crescente contumacia crescere debeat & pœna. lxxxiiij. di. honoratus. vt lit. nõ contest. quoniam in fi. ¶ An ter citatus intelligatur peremptoriè citatus: & an hoc debet exprimi in citatione. v. q. ij. in sum. xxiiij. q. iij. de illicita. ¶ An dolus contra hostem sit bonus. xvij. quæ. ij. vtilem. ¶ Quando citatio tenet

tenet,vel non,& quis teneatur venire allegaturus priuil.vel nō iij.q.ij.si episcopus.de rescri.cum in multis.xv.q.iiij.placita.de ac cu.veniens de ap.cum parati.& ca.si duobus. xxiij.q. vl.conuenior. ¶ Quando aliquis citatur à quo tempore sit computandum.iiij.q.v.quisquis.¶ Quando & qualiter probat quis se non venire potuisse.vel citatum non fuisse.j.in rub.de proba.ver.an teneatur quis.¶ An audiatur vlterius,& qualiter qui non probat iustam absentiam,& quibus præiudicet peremptorium.iiij. q.v.quisquis.eo.tit.actor.¶ Quis sit doli capax,& cui comparetur.j.q.j.§.ecce quando ap.¶ An absens per contumaciam possit in expensis condemnari eo amplius non citato,post sententiam in principali latam. de procura. constitutus. & secundum Inn.Pa.de pœni.calumniam.¶ Qualiter & quando sit procedēdum contra cōtumaces.de of.del.consultationibus.vt lite nō contest.quoniam.& secundum Inn.Pa.in c.j.& c.tuæ.de accu.ad petitionem de pœn.calumniam.& secundum Inn.Pa.de ver. si. dilecto.& s.in j.ver.¶ Quis debeat probare, quòd sine dolo qs desierit possidere, vel non.de excep.c.p.¶ An dolus, vel culpa purgetur cursu temporis.j.q.j.citò.de consuet.quanto.& c.vlti. ¶ An contumaciam,vel dolum allegans ipsum debeat probare.ij.q.vj.quisquis.¶ Quid sit summaria cognitio ij.q. vj. §. sunt etiam quorum.vt lite nō contest.quoniā.§.quòd si super.¶ An impeditus in termino teneatur post terminum comparere.eo. tit.cum dilectus.secūdum Inn.Pa.¶ Qualiter,& vbi citatio, vel vocatio sit facienda:& quando sit canonica,vel non, & qualiter,& quando præsumatur malitiosa absentia.iiij. q.v.§.j.xxiij.di. si episcopus.& de fer.c.ij.e.tit.causam & ca.cum olim.& secundum Inn.Pa.de eo qui mit.in posse.c.vlt.& j. ver.quando citatio tenet. ¶ An teneatur comparere citatus quando non suus iudex citat,nisi aliqua in citatione inserat per q̄ appareat ipsum esse iudicem de ap.Romana secundum Inn.Pa. ¶ An procedatur,& ad quæ contra non citatum de consti.ecclesia. & secundum Inn.Pap.de eo qui mit.in po.c.vlti.¶ An ante diffinitiuam fiat condemnatio in expensis si malitia apparet, vel indiffinitiua,si temerè litigatur:& an succumbens præsumatur temerè litigasse:& an in causa ap.sit indistinctè condemnatio in expēsis:& quid iuris quo ad expensas,si appellans super pluribus articulis,in quibusdam succumbit,& in alijs obtinet & an appellatus victus condemnetur:& quæ deducantur de condemnatione expensarum,& qua actione petantur,vel quando: & an iudex non facta condemnatione possit reseruare petitionem expensarum,& de expensis in causa.ap.in iudicio,vel extra, siue sit præfixus terminus,siue non,factis.eo.tit. finem.& c.se. de ap. vt debitus.& ca. reprehensibilis.ij.q.vj.§.patet ergo de priuil. cum olim.ij.de foro.compe.dilecti.& de accusa.accedens.in fi.de eo qui mit.in pos.c.p.ij.q.j.in primis.de maiori.& obe. c.fi.secundū omnes.¶ Quæ tempora considerentur in condemnatione expensarum in causa ap.de voto,magnæ. ¶ An in expensis faciendis,& in cæteris, vel sub conditione, vel sine quantitate possit quis condemnari:& an qui probabilem causam habet condēnetur, & quid erit de expensis, si is qui priùs fuit absens venit aduersario illicentiato recedente, vel si iudex præsens non fuit die statuta. vel si post venit: & an post sententiam diffinitiuam peti possint,vel quis possit in eis condemnari. eod.titu.finē. de procura.auditis.de pœnis.calumniam. de senten. excommuni. sacro.de of.del.consuluit. secundum Inn.Papam.& alios.¶ Quibus modis quis dr̄ contumax,seu contumacia.eod.ti. ex literis. vt lit.non contest. quoniam.¶ Quando absuturus teneatur dimittere procur.s.in rubr.de procur.ver.quando is.¶ An rem propriam quis debeat dolo, vel fraude recuperare.de restitu. spoli. olim.j.secundum Pa.¶ Quando quis non potest,vel non audet ire ad iudicem an teneatur mittere procur.vel excusatorem, siue sit grauis causa,vel alia,& quid prodest missio excusatoris:& quid fiet si non mittatur.de ele.bonæ.j.extra.eod.titu.cum dilecti.de procur.querelam.v.q.iij.si ægrotans.xviij.di.episcopus.& secundum Inn.Papam. de dila.ex parte.de dilatio. exposuit. de testib⁹. in nomine. ¶ An vnus securè possit ad iudicium venire ex quo alter venit.xxiij.q.ij.displiceat.¶ An ipso iure vel p̄ sententiam seu per secundum decretum, vel solo transcursu anni missus in pos.efficiatur verus possessor: & an iudex dele. possit facere missionem in pos.in quibus actiōibus locum habeat huius dimissio quando fiat contra latitantem,& contra quos fiat: & quis dicatur latitare,& infra quod fiat missio vel venditio:& an sen.secundum decretum,vel missio locum habeat in spiritualibus,vel in beneficijs obtinendis, vel obtentis siue quo ad proprie.siue quo ad po.siue ante confirmationem, siue post:& an per hoc ius in eis acquiratur:& de pluribus alijs in spe. iudi. in tit.de primo,& secū.decre.& extra eod.titu.contingit.& cap. cum qui.de of.ordi.pastoralis.& secundum Inn.Pap.de eo qui mit.in pos.constitutus.& de verbo.sig.dilecto.¶ An interdictis in rescriptis fiat missio in pos.causa rei seruan.& de secundo decreto cum causæ cognitione dando,& qualiter procedetur cōtra contumacem vbi agitur de turbatione iuris, vel spoliatione,vel de ipsis iuribus,& qualiter in actiōe personali fit missio: & qualiter formatur sententia super missione in possessionem, tam in pri.decreto.quam.in secundo. de eo qui mittitur in pos. causa rei seruan.c.j.secundum Inn.Papam.¶ An del.& quis pos sit dare veram possessionem.s.in rub.de off. del. ver. an delegatus exequitur.¶ An passus missiōem renunciat appellatiōi, offerēdo cautionem:& si eam offerat coram eo,ad quem appellauit,an restituetur sibi possessio:& ad quas expensas tenet contumax pos.recuperans.de eo qui mit.in pos.cum venissent.¶ Si vocatus ad causam vel ad testes recipiendos, vel ad alium articulum sit contumax,vel pòstquam venit illicenciatus recessit, vel appellando fugit,an nihilominus ad alios articulos vel sententiam sit iterum citandus.de ele.ecclesia vestra.ij.& de of.del. consuluit. & de accu.ad petitionem.secundum Inn. Pa. ¶ Quid si iudex ap.citat non facta mentione in citatione.de ap.j.in ru. de ap.versi. si iudex ap.¶ Quæ sit satisfactio offensæ & quæ sit cautio pro contumacia.de ver.sig.ex parte.de sen.ex.solet.secūdum Inn.Pa.¶ An iudex debeat festinare, vel non ad missiōem in pos.vt lite non conte.quoniam.§.quod si super. eo.tit.tuæ.& de do.& contu.contingit.¶ Si agatur contra electum, vel agēs non compareat,quantum tempus dabitur ei.vt lite non conte. quoniam.§.si verò.¶ An quis intelligatur legitimè citatus cū edictum publicè ad eius domum,& ad quam,vel ecclesiam ,ppositum est,& qualiter hoc fieri debeat, vt lit.non conte. quoniam.§.si verò.eod.titu.causam.& c.vlti.qui fi.sint legi. perlatū. de ele. non resi.ex tuæ. ¶ Quid sit tædium in actione reali, vel psonali:& an missus ex primo decreto sit verus possessor: & an dicatur propriè causa rei seruan.vt lite non conte. quoniam. §. in alijs.de of.ord.pastoral.extra.eo. contingit in fi.ver. quando s̄m.¶ Qualem cautionem,& cui,& qualiter debeat contumax præstare de parendò iuri,& de absolutione eius, in prædi. §. in alijs.extra.e.actor.de eo qui mit.in pos.c.j.& secundum Inn. Papam. in c.cum sicut.¶ Qualiter possessione,recuperata infra annum agetur super proprietate in præ.§.in alijs &. §. se. ¶ An in causa criminali denunciationis,vel inquisitionis locum habeat petitio expensarum.eod.titu.cum dilectus. ¶ Quid iuris si quis ante citationem sine dolo se absentauerit.de eo qui mit.in pos. c.vlti.¶ Quando vocatio Regis excusat ne quis teneatur ad citationem venire.de ap.cum parati.& s. in rub.de ma. & o. ver. an episcopus. ¶ An puniatur qui non venit ad citationem iudicis,siue sit iusta,siue iniusta:& quando,vel ex quibus causis sit iniusta.de accu.veniens.¶ An cum agitur de matrimonio carnali & spirituali possit agi contra absentem.vt li.non cōte.quoniam.& de ele.statuimus.¶ Si actor, vel reus non venit in termino assignato, qualiter puniantur,& qualiter cauere debeāt. eo.tit.actor.¶ Quis iudex possit citare peremptoriè,& quando & qualiter,& quantum debeat peremptorium continere,& ad quem non est sine citatione peremptoria procedendum:& qd iuris si citatus dicit in prima citatione se nolle venire, vel non veniat: & quando sint solennes citationes faciendæ.xxiiij.q.iij. de illicita. & secundum Pa.de accu.ad petitionem. ¶ Quid iuris si citatio fit indistinctè ad locum habentem commune nomen cum alijs locis.de rescrip.c.vlti.¶ An iudex possit parcere: contumaci, & quando,vel cum expectare in diem sequentem de of.dele.consuluit. ¶ Quid. & in quibus causis operetur circunductio termini,& qualiter:& quando fit absolutio ab instātia iudicij.j.in rub.de iudi.ver.pars pri.¶ Quando contra simpliciter citatum procedi possit,& sententiari eo amplius non citato.j.in rubri.de sen.& re iu.ver.sententia lata.¶ Quid iuris si minus iusta cā inserat in citatiōe:& an cā sit inserēda, vel libellus. de dila.prereà.& s̄m Papā.de ma.& obe.quod sup his.¶ Qn s̄m decretū nō est necessariū,an quæuis peti possit: & si interponit in personali,an sit missus verus possessor.vt lit.nō cōte.qm̄ frequenter.s̄m Inn. Papam.¶ An sit per secundos iudices citādus is q corā primis cōtumax fuit,de electi.dudū j.s̄m Inn.Papam. ¶ An pars comparens in termino possit sine licentia iudicis recedere,vel teneat iudicē absentē,vel infirmū expectare. de off. del.cōsuluit.& de pœnis calūnia.s̄m Inn.Papam. ¶ Cætera quæ hic desunt.dic vt s.in ru.de d la. & in specu. iudicia. in tit. de citat.& in tit.de cōtu.& in ti. de primo & secundo decreto. & in tit.de comparitione in termino. ¶ De hac materia tractatur.iij. q.ix.& iiij.q.v.& v.q.iij.per totum.xj.q.iij.certum.

¶ Vt lite pendente nil innouetur. Rubrica.

QVando inhibendum sit viro, vt lite pen. non accedat, ad secundam. de sen. & re iu. tenor. ¶ An dicatur res litigiosa ex quo causa est com

commissa.de testi.cām.q.ij. ¶An confirmatio vel indulgentia, vel ius nouum, vel rescriptum, vel dispēsatio impetrata lite pē. valeat.e.ti.c.vlt.xj.q.j.vlt.de testi.cām, quæ.ij.& Inn.Pap.de elec. dudū.ij. ¶Quid iuris si lite pen.cum vna ꝓbat quis, & lite cōtestata cum alia.ꝭ.in ti.de spō. ver.quid iuris si. ¶Si moueo vxori quæstiōem status,& ipsa lite pen.debitum exigat, quid iuris. de coniu. ser.c.ij. ¶De obsequijs tempore litis præstandis. & an lite pen.possessor vtatur fructibus, vel pensionib᷒,& sit sua possessio sibi seruanda.iij.q.vj.hoc quippe.xvj.q.iiij.nolumus.xj.q.j.c. vlti.de elec.querelam.de appel.significante.in duab.glo. ¶Qualiter debeat reuocari qđ fit lite pen.de constit.cum.M. ¶An lite mota inter prælatum,& subditos sit iurisdictio prælati suspēsa.ꝭ.in ru.de ma.& obe.ver.quando liceat. ¶Quæ res dr̄ litigiosa,& an possit alienari, vel de ea aliquid fieri,& quæ sit pœna litigiosi ꝯctus,& ꝯ quem,& ad quę competat, quid vitium litigij. xj.q.j.c.vel.extra.e.ecclesia.j.& ij.& c.j.& de cōfir. vti.c.j.& secūdum Inn.Papā.de excep.dilecti. ¶Si de præbenda, vel alia re lis moueatur, an valeat qđ de ipsa fit à partibus vel alijs.de cōst. cū M.de ele.dudum.ij.de arbit.ex parte.de ap. vt nostrum.ſm Inn. Papā. ¶Qn̄,& qualiter in iuribus fiat res litigiosa: & an edictū, de litigi.habeat locum in incorporalibus.& an pendente lite super iure, vel possessione eligendi contra capitulum, vel inter alios valeat electio alicuius eorum.de in inte.re.cum venisset.de arbi.ex parte.ſm Inno.Pap. ¶De hac materia habetur.xj.q.iij.c. vl. xvj. q. iiij. nolumus.

¶De sequestratione possessionis,& fructuum, Rubrica.

IN quibus casibus, & quando fiat sequestratio.e.tit.c.j.& ij.q.vj.appelatione.c.quo circa.de rescri.olim.& secundum Inn.Papam.de do. & contu.ex literis. ¶Quis dicatur seques.& an qui dat pos.in sequestro dimittat possessionem, vel constituat alium possessorem.de iudi.examinata.e.ti.c.ij. ¶Quando dicantur fructus ab appellante dissipari ad hoc, qđ fiat sequestratio. eod. tit. c. vlti. ¶Qualiter fit sequestratio rei alienatæ.ꝭ.in rubr.de re.ecclę.nō ali.ver.qualiter fiet. ¶De hac materia habetur.ij.q.vj. quo circa lxxvj.dist. episcopus.

¶De confessis. Rubrica.

VTrum interrogando aliquis ponat, vel excipiendo: & an sufficiat si ponens dicat se credere.xxxj.q.j.quòd si dormierit. secūdum Inn. Papam.e.ti.statuimus. ¶Quando criminoso de se confesso cōcontra alium credatur: & ad quid audiatur. lxxix.di.c.j.& extra. e.tit.c.j.& de testi.veniens & ꝭ.in rub.de testi. ver.quando de se. ¶Quæ exigantur vt confessio alicuius sibi præiudicet: & an sententia in confessum sit ferenda.eo.ti.c.vlti.ij.q.j.nos in quēq̄.& de ele.dudum.ij.& ꝭ. ver.quando in confitentem. ¶An quis videatur confiteri contenta in instrumento à se producto, de cēsi.cum olim. secundum Inn. Papam. ¶An valeat confessio patris asserentis aliquem esse filium suum. qui fi. sint le. per tuas. ¶Qn̄ confessio sit per tormentum extorquenda tam à reo q̄ à teste, seu actore, ꝭ.in rub.de pœni.ver.qn̄, & qualiter actor. ¶Quæ confessio dicatur notoria, vel res per confessionem, de verbo.sig.cum olim.secūdum Inn.Papam. ¶An debeat absolui qui sponte confitetur delictum.ꝭ.in rubr. de pœnis.ver.an minor. ¶An confessio vnius præiudicet alij.lix.di.ordinatos.xv.q. iij.nemini.& ij.q.v.interrogatum. ¶An peccet qui non coactus confitetur se tenere aliquam hæresim. ꝭ. in ru.de ec.edi.ver. an existens. ¶An confessio prælati præiudicet ecclesiæ. de præscri, c.vlti.de elect.dudum.ij.de testi.præsentium. ¶An syndicus, si confiteatur ꝯrium eius, quod prælatus cōfessus est cui stabitur, de testi.ad hoc.aliàs incipit præsentium. ¶An stetur confessioni viri,& mulieris, an alterius tm̄ ꝑ matrimonium carnale, vel spūale.de eo qui cog.cōsan.vxo.suæ.super eo.de rap.ca.p.xxxv. q.ij.extraordinaria. & xxx.q.v.§.his ita, de of.del.cām.j. ¶Qn̄ in confitentem nullæ sint partes iudicis: & an per confessionē prę lati cōdemnetur ecclesia.de electi.dudum. ij. de rerum permu. cum olim.de fideiusso.c.ij. ¶An propter confessionem factam coram non suo iudice possit quis cōdemnari.de iudi.at v.de accusa.si confiterit. ¶Qualiter punitur testis, qui crimen permodum exceptionis oppositum confitetur, vel sibi per testes probatur.ꝭ.in rub.de testi.ver.an testes qui cri. ¶An taciturnitas in iudi.& quando habeatur pro confessione.de proba.qm̄.& ꝭ.in rub.de his quæ fi.à præ.ver.qn̄ desideratur. ¶Quid iuris si qs cōfitetur in instrō se mihi debere pecuniā cum cā, vel sine causa me absente.de fide instru.si cautio.iij.q.ix.c.de his. ¶In quibus casibus non statur confessioni alicuius contra se, in præ.c.si cautio. ¶An is qui confessus est se criminosum possit ꝓbare ꝯriū. de excep.c.j. ¶Si allegas præscriptionē,& ego excipio de interruptione, an videar confiteri præscriptionem. de excep. cū venerabilis. ¶An confessio per vim vel metum tormentorū, vel alio modo extorta ꝑiudicet.de acc.si cōstiterit.xv.q.v.c.j. xxiiij. di.c.vlt. ¶An ꝯfessio ꝓcu.noceat dño.de capel.mo.c.ij.de post. c.j. ¶Si aliqua ad suggestiōem alicuius confitetur se commisisse adulteriū: an possit reuocare errorē.de diuor.ex literis. ¶An ad positiones, vel interrogatiōes criminum, vel irregularitatis debeat rn̄deri: & an qs cōpellat̄ rn̄dere positioni, nisi testes cōpelletur.de ele.dudū.extra.eo.c.super.ſm Papā. ¶Qn̄, & qualiter confessio, vel error partis, vel aduocati, vel iudicis, vel testis, vel ꝓcu.possit ꝓbari: & an quandocūque, & quid, & qualr̄ debeat contrarium per testes directè, vel indirectè ꝓbari.de ap.cū cām.xxxij.q.j.apud.de censi.olim cām.de test.cog.ꝓtereà.xxxv. q.viij.§.cū ergo.extra.eo.c.vlti.& ſm Inn.Papam.de accu. cum dilecti.de fi.instru.perpetuus. ¶Quę sit differentia inter positiones,& interrogationes, per quem, & qn̄ & à quo, & quare fiat, & qualiter,& super quo,& in quibus causis: & an positio fieri possit ꝯ positiōem: & quæ fient: & an negatiuè vel affirmatiuè: & an clarè, non implicitè fiant: & quid iuris si sint impertinentes.eo.tit.statuimus.de testi.præsentium.de ꝓba.qm̄.in gl.j.positiones. ¶An positiones approbatæ per Papā, possint per alios impugnari.de testi.ꝑsentiū. ¶An cōfessio, vel ꝓbatio extra iudicium, vel in alio iudicio facta, vel habita præiudicet in alio de exces.præla.q̄ fit.de ele.per inquisitionem.de fi.instru.si cautio. extra,eo.tit,c.vlti.ij.q.j.c.j.iij.q.viij.§.de his.xxxj.q.ij. Lotharius. & ſm Inn.Papā.de capel.mo.dilectus.de suc.ab intesta.cum dilectus.ꝭ.ti.pxi.ver.an acta. ¶An confessioni factæ in instrō stetur, xxxj.q.ij.Lotharius.de n.instru.si cautio. ¶An post sentētiā liceat alicui ꝯ suum factum venire.de iureiu. mulieris. secundū Inn.Papam. ¶Qualiter punitur cōfessus propter crimen ꝓbatum.de excep.c.j.ſm Inn.Papā. ¶Si quis cōfitetur quæ in charta continentur, an reprobata charta sibi pręiudicet confessio: & an quæ ꝯ ius fatetur, vel dicit ꝓbatum esse, qđ non est, sibi præiudicet.de excep.cū venerabilis.secūdum Papam. ¶De interrogationibus.qn̄,& per quem fiant, & qđ iuris sit.ꝭ. in ru.de testi. ver.super quib,& alijs ver.&.ꝭ.in rub.de iudi.ver.an iudex. ¶Quę interrogationes debeant fieri ante litis ꝯtest.& qn̄ de iuramēto calū.cū cām. ¶Quę aūt hic desunt, vide in spe.iudi.e.ti. & in ti.de possessionib. ¶De hac materia tractatur.xv.q.iij.& q.vj.& q.viij.per totum.& ij.q.j.nos in quemquam.& in alijs.c.

¶De probationibus. Rubrica.

AN nóceat alicui taciturnitas, si non possit ꝓbare.ij.q.vij.nō pōt. ¶An literę testimoniales ꝓbent,& quid iuris de ꝓbatione quæ fit per lr̄as.iij.q.ix.testes.de ꝑsump.cū iuuentute.ſm Inn. Papā. de ma.& obe.cū in ecclesijs.& ꝭ.in rub. de fide instr.ver.qn̄ literis. ¶An dicens aliquē fuisse furiosum debeat hoc ꝓbare, vel ille qui hoc negat.xvij.q.ij.Consaldus.extra.de suc.ab intes.cū dilectus. ¶An imputetur alicui si sit nimis credulus: & qn̄ sit credēdum.xxij.q.iiij.innocens.lxxxvj.di.si quid.& xxiij.qō.iiij. quàm magnum. ¶Si in scrinio alicuius inueniant̄ instrumēta, per quę patet eum vsurariū, an per hoc poterit excōicari.xxiiij.q.ij.sanè profertur. ¶An sit valida illa probatio quæ fit per obstetrices: & quid iuris sit de ea.xxvij.q.j.nec aliqua.xxxiij.q.j.c.j. ¶An ꝓbatio quam offert, mulier per aspectum ꝙ sit incognita præferatur probationibus, vel iuramento viri.xxvij.quęſ.ij.ꝙ autem. ¶An fornicatio probetur per suspicionem,& per qualē,& an propter suspicionem fornicationis probandam possit dimitti vxor: & an ipsa mulier admittatur ad probandum contrariū. xxxij.q.j.dixit.& xxxiij.q.ij.seculares. ¶Si aliqua diu fuit capta ab hostib.qualiter reuersa ꝓbabit. se vxorem viri sui.xxxiij.q. j.c.ij. ¶Quis,& qualiter debet probare rescriptū fuisse impetratum sine mandato dñi, de resc.nonnulli.& c.ex parte decani. ¶An ꝓbetur aliquid per librum censualē, vel per scripturas librorum antiquorum, licet ob aliud factę sint vel lapidis vel columnæ.xxiiij.quæstione secunda.sane.eodem titulo, causam, de præscript.ad audientiam.de censi.cum olim. ¶Siue vir siue mulier neget desponsationem, quis eam probabit.de clande. desponsa. capitulo primo. ¶An sit valida probatio quæ fit per argu.à contrario. octaua. quęstione prima. sciendum. de his quæ.fi.à præla.cum apostolica.de frigi.& malefi. fraternitatis.in fin. ¶An fiat probatio per inditia. qui fil. sint legitimi. transmissæ. de hæret. excommunicamus. j, in fin. ¶Qualiter

ipso

ipso facto ꝓbatur, vel negatur aliquid. qui fi. sint legiti. ꝑ tuas. de vita, & hone. cleri. cap. vlti. ¶ Qualiter deficiens in ꝓbatione ꝓbabit quod non calumniose accusauit vel denunciauit calū. cap. ij. ¶ An simonia minus ꝓbatiões sufficientes requirantur. de simo. sicut simoniaca. secūdum Inn. Papam. ¶ Quomodo ꝓbatur dispensatio de scisma. cap. ij. ¶ An iudicio animæ cuiliber sit credendum. de homi. significasti. de senten. excommuni. cum illorum. in fi. ¶ Qualiter ꝓbatur excommunicatio, & absolutio. de cleri. ex. mi. ꝓposuit. de cleri. venerabilem. ¶ Quæ debeat, & qualiter probare, & an per testes qui se instrumentum, vel priuilegium, vel rescrip. legationis, vel delegationis asserit amisisse. de priuil. cum olim essemus. xcvij. distin. ca. vlti. ¶ Qualiter debent ꝓbari expensæ vel damna seu interesse quod surgat ex cōtractu, vel ex delicto, & an sufficiat iuramentum. de his quæ vi me. ve cā. c. fi. ca. vl. de foro cōpe. dilecti. de resti. spol. grauis. de iur. iur. olim. iii. q. iij. quòd fieri. ¶ De diuersis modis argumētandi. xxiiij. q. j. dicimus. ¶ Si iudex ex causa post lit. contest. superuenienti non condemnet: sed nouum instruatur iudicium, an probationes receptæ in priori iudicio valeant in secundo. de re iudi. abbate. ¶ Quibus modis dr̄, & probatur offensa natoria, vel manifesta. de sen. excom. solet. ¶ Quæ debeat probare qui se petit ad iura, vel alia restitui, & qualiter. s. in rub. de causa pos. ver. an dr̄ interesse & de resti. spol. ver. an probare. ¶ Qualiter probetur excessus deceptiōis in venditione. j. in rub. de empt. & ven. ver. qualiter. ¶ An per solutionem census probetur eius possessio. de causa pos. ver. an per solutionem. ¶ De probatione criminum, & qualis esse debeat, & de interpretatione earum si probata fuerit. de ele. dudum. & de accu. cum dilecti. secūdum Inn. Papam. & de iudi. at si cleri. ¶ An ei qui dicitur dn̄s probatio seruitutis, vel ei qui dr̄ liber probatio libertatis incumbat. de ser. non or. de seruorum. secundum Inn. Papam. ¶ Quę debeat probare qui vtitur sententia. j. in rubr. de re iudi. ver. an sententiam tenetur. ¶ Quid iuris si quis vult probare quod non est verisimile. de præsump. nouem. & de exces. præla. post electionem. ¶ Qualiter probetur indebitum. de fide instr. si cautio. ¶ Quę sit semiplena ꝓbatio de iureiur. ca. vlt. ¶ Si in causa matrimoniali, & beneficiali, vel alia, probant partes plenè intentionem suam non tamen de tempore, de quo nihil constat quid iuris sit. de clande. despon. cum inhibitio. & j. in rub. de spon. ver. si partes. ¶ Qualiter probetur aliquem esse, vel fuisse prælatum, vel tabellionem, vel scripturam esse tabellionis. de verbo. signifi. veniens. de fide instru. cap. ij. & j. secundum Inn. Papam. ¶ An per instrumentum sententiæ, vel alterius rei ꝓbentur ea, quæ ibi incidenter vertuntur, aut inseruntur, puta litis contestatio, cōfessiones, vel ꝓcuratio, vel aliquem fuisse præsentem tempore latæ sn̄iæ & similia, vel sententiæ ꝓlatio tantùm, de offic. deleg. cum in iure. & extra eodem quoniam. de cēsi. cum olim. de pręscriptio. auditis. secundum Inn. Pa. ¶ An sola deprehensio in crimine sufficiat ad condemnandum aliquem, & qualiter tūc debeat fieri: & si quis in conspectu iudicis crimen committit, an alia ꝓbatio requiratur si hoc negatur, & qualis. l. distin. si quis diaco. & cap. de his voca. lxxxj. distin. presbyter. de iudi. cum nō ab homine. de pœnis tuæ. ij. quæstione. ij. §. quādo. ¶ An narratio, vel demonstratio facta in literis debeat probari, de priuile. ex parte. secūdum Papā. ¶ Excipio ꝯtra te de excommunicatione, vel periurio propter solutionem nō factam, vel simile, quid debeo probare. j. in rub. de exceptio. vers. an exceptio, quod non. ¶ An negatiua & quæ, & per quem, & an per testes potest probari: & quot sint species negatiuarum eodem titu. tertio. de testib. tria literis. & cap. cum dilectus. de electio. bonæ. i. quod metus causa. cap. j. de præsum. dudum. vi. quæst. vlti. actor. xx. quæst. iij. præsens. ¶ Quid iuris si mandetur alicui quod processum causæ sibi faciat exhiberi. s. in rubri. de rescrip. versi. si mandetur alicui. ¶ Quis, & quæ debeat circa electum vel electionem. s. in rubr. de electio. versi. quis probabit formam. ¶ De modo ꝓbandi carnalem copulam: & an fama probet cum alijs adminiculis, cum de matrimonio contrahendo agatur, si alij matrimonio non fit præiudicium. de testi. præterea. ¶ An dubiæ probationi stetur ꝓ matrimonio. de condi. appel. per tuas. secundum Papam. ¶ An credatur cardinalibus, vel legatis, vel vni iudici, vel duobus, vel vni tabellioni, vel executoribus, vel arbitris, vel alijs, vel iudici appellationis, de his quæ coram eis aguntur. de electio. cum dilecti. de testi. cum à nobis. ij. quæstione. vj. statuendum. iiij. quæstione. iij. versicu. patroni. de accusatio. cum dilecti. de presump. dudum. de pœnis. dilectus. & xcvij. distinctiōe nobilissimus. de offi. delega. cum in iure. & secundum Papam. de renunciatiō. in præsenti. a. de priuilegio. cum olim. de fide instru. quod super. de proba. quoniam contra. de arbi. non sine. & s. de off. le. versi. an credatur. ¶ An credatur ordinario, vt excommunicatus ab eo vitetur, & in alijs, de senten. excom. solet. secundum Inn. Papam. ¶ Si duo sunt deputati ad scribendum acta, & libellos, an simul possint vti officio examinandi, & conscribendi acta, & an credatur eis in vtroque: & an vterque deputatus scribet per se, vel per alium: & an sufficit si inuenitur in actis talis exhibuit pro curationem vel rescriptum: & qualiter per acta probetur delegatio, vel subdelegatio: & an probetur per sigilla iudicum, seu delegantium: & an processus causæ per testes, vel confessiones probetur, extra. eo. qui. de præscrip. auditis. secūdum Inn. Papā. ¶ De leui probatione in matrimonio, vel beneficio, siue agatur petitorio, siue possessorio, de præsum. illud. secundum Inn. Pap. ¶ An fama ordine iudiciario sit probanda, & per quot testes, & qualiter deponent. ij. q. j. de manifesta. despon. cum in tua: de accu. qualiter. ij. & c. inquisitionis. secundum Inn. Pap. ¶ Qualiter intelligit seu probatur nouale, seu tempus cuius memoria non habetur: & de bonis vtilibus, vel incultis, & cui incumbit probatio noualis. de ver. signi. quid per nouale. & c. veniens. secundū Inn. Papā. ¶ In probatione consanguinitatis qualiter sit procedendum: & an sufficiat ponere primum gradum, & per quot testes gradus probetur: & qualiter clarè debeat distingui: & an sufficiat per vnum gradum probare ad probandum consanguinitatem. de testi. series. & c. licet. & c. literis. de consang. & affi. tua. xxxv. q. vj. de parentela: secundum Inn. Pa. & alios. ¶ An magis mihi noceat quod est contra me, quàm prosit quod pro me. lj. di. c. ij. ¶ Quæ instrumenta, & quando teneatur quis edere contra se. j. in rub. de fi. instru. ver. qualiter, & quæ. ¶ An sufficiat ꝓbare vnum, cum quis ad duo probanda se astrinxit, vel cū duo mandantur, quorum quodlibet sufficit, vel cum plura in libello narrantur, vel cum ex pluribus causis appellatur. eo. tit. licet. de rescrip. ca. ij. de iudi. exhibita. de app. significauit. ¶ An credatur nuncio. s. in rub. de do. & contu. ver. an nūcio. ¶ An sufficiat probare testes falsos, & non corruptos, vel econtrà. j. in rubr. de re iudi. ver. an sufficit. ¶ An quis deponatur propter publicam famam. ij. q. j. scelus. ¶ Quando fama per se probetur, vel non. de ap. c. j. ij. q. j. Deus. de præsump. illud. de accu. qualiter. ij. de iureiur. ex literis. iiij. q. iij. versicu. sæpe. ¶ An dolum allegans debeat illud probare, vel aliquid dolo desijsse possidere. s. in rub. de do. & contu. ver. quis debet. & ver. an contumaciam. ¶ An acta, vel probationes habitæ in vno iudicio, vel coram arbitro, vel corā non iudice valeant in alio. eod. titu. c. vlti. de accusa. ad petitionem. de testi. causam. præsentata. constitutus. & j. in rub. de test. ver. an attestationes. & s. in rub. de confess. ver. an confessio. ꝑ. ¶ Quando, & ex quibus causibus reo imponatur probandi necessitas, licet actor nihil probet. vj. q. vlti. actor. de solutio. c. vlti. vt ec. bene. vt nostrum. liiij. distinct. frequens. & j. in rub. de præsump. ver. quando propter præsumptiones. ¶ Quādo vnum factum probetur per aliud, vel causa per effectum, vel subsequēs per præcedens, & econuersò: & an probatio principalis valeat in dependentijs. de condi. ap. c. p. de elect. officij. xij. q. ij. & secundum Inn. Papam. de testi. causam, quæ. ¶ An vni facto contradicens, contradicat omnibus. l. distin. si quis diaconus. ¶ Quot homines inducant vel probent famam, vel infamiam, & quales, & qualiter. de accusa. inquisitionis. & j. ver. an debet probari. & ꝑ quot. & s. ver. an fama ordine. & j. in rubri. de accusa. ver. quando criminum. ¶ Quādo, & qualiter quis debet ꝓbare se ignorasse. xij. q. ij. qui & humanis. de postu. c. j. de elect. innotuit. j. q. j. si qui a simoniacis. & j. ver. an teneatur quis. ¶ Quot modis & quando dicatur res notoria, & quid sit fama, & vnde procedat, quid manifestum. de cohabi. cle. tua. ij. q. j. manifesta. & c. de manifesta. de verbo. signi. cum olim. ¶ In quibus operetur fama, & quando prosit. qui fil. sint legi. transmissæ. de sen. excomm. cum desideres. §. cedere quæstioni. ¶ Quis debet probare de ætate, an actor, vel reus. lxxviii. distinct. presbyter. extra. eo. in præsentia. ¶ De probatione metus. s. in rubric. quod met. cau. ver. si. ¶ Qualiter per duo extrema probatur medium. xxviij. distinct. quia sunt. ¶ An debet probari quod probatum non prodest. de offi. deleg. cum contingat. ¶ An crimen probetur per instrumētum. j. in rubri. de fide instr. ver. an crimina. ¶ Qualiter probet quis se filium alicuius esse vel non esse. de fil. presby. Michael. de pur. ca. accedens. qui fil. sint le. cum inter. & c. transmissæ. extra, eo. per tuas. ¶ An teneatur quis probare, & qualiter, se non citatum, vel econtrà, vel se ignorasse, vel non potius se venire potuisse. lxxxij. distin. proposuisti. de elec. bonæ. j. & iiij. q. v. quisquis. xviij. distinct. placuit. & s. ver. quando, & qualiter. ¶ An debeat probari, & per quot testes quod notorium est, & qualiter. ij. q. j. de manifesta. de elect. bonæ. j. xxiiij. q. j. pudenda. & de vsuris. cum in dioecesi. & secundum Inn. Papam. de cohabita. cleri, & muli. tua. ¶ An credatur ordinario, vt excōmunicatus ab eo vitetur, & in alijs. de sen. excom. solet. secundum Inno. Pa. ¶ Si duo sunt deputati ad scribendum acta, & libellos: an simul possunt vti officio examinandi, & conscribendi acta, & credatur eis in

eis in vtroque: & an vterque deputatus scribet per se, vel per alium extra e.c. qui, de præscrip. auditis. fm Inn. Papam. ¶ Item duo testes deponūt pro parte quæ eos produxit: vnus testis productus pro parte aduersa deponit de directo contrarium: an sit, vel non sufficienter probatum. no. Cy. in l. j. C. de procura. l. in bonæ fidei. C. de iureiuran. ¶ Item plus valent duo testes deponentes de affirmatiua quàm plures alij deponentes de negatiua. hîc dicit glo. l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbi. fac. l. j. ff. de ventre inspi. & ibi Barto. & no. glo. cap. cum Ioannes. de fide instrumen. c. cum bonę. & ca. cum dilectus. de elec. ¶ Item si creditor probauerit debitorem surripuisse literam obligatoriam, statur iuramento creditoris de summa debiti cum arbitrio, seu taxatione iudicis. aliàs oportet probare tenorem seu summā debitam. & literæ amissionem sine culpa creditoris. vt l. si de possione. C. de probatio. & ibi no. l. testium. C. de testi. l. j. C. de fide instru. ¶ Item si ille qui obtinuit literam gratiæ à Rege, vel principe non potest probare casum prout narratur in litera, vel fortè illud quod diminuit factum, seu delictum, consilium est q̄d ipse impetret denuò literas ab eodem domino cum causa simplici, istud continentes, virtute quarū mandabitur quod stetur eius iuramento, & ita consuetum est fieri. Auditur tamen procurator volens probare contrarium: scilicet quòd casus fuit perpetratus in conspectu plurium, & quod vtraque litera sit subreptitiè impetrata. filij autem, & alij ad quos spectat interesse ciuile, & singulare hoc proponere nitentes de se, non admittentur nisi adiuncto procuratore: & hoc de consue. ¶ Item si accusatus de homicidio negauit simpliciter, etiam conuictus auditur volens probare quod hoc fecit ad sui defensionem: tutiùs tamen erat ista simul & successiuè proponere. vt not. in aut. contra qui propriam. C. de non nume. pecu. ¶ Item si quid fuerit omissum in scriptura testamēti vt quia habetur filius, sed non hæres, esto filius admittitur ad probandum quòd non omisit testator, sed notarius & sufficit hoc probare per duos testes, & similiter acta curiæ non possūnt probare nisi per scripturam: vt. C. de appellationibus. l. à pro consulis. & c. quoniam contra. de probationibus. ¶ Qualiter potest quis probare se per centū an. possedisse, & an possessio probetur pe instrumentum. de pręscrip. cum vobis. ¶ An veritas præferatur opinioni, vel ecōtra, & de fictionibus iuris. de biga. nuper. de re iudi. cum Bertoldus. de iure. pa. consultatiōibus. l. di. ferrum. Quis probabit reuocationem peruenisse ad procuratorem. de rescrip. ex parte de ca- ☞ni. ¶ Quis terminus præfigitur an probandam exceptiōem excommunicationis. de offic. delega. prudentiam. de except. pia. ¶ An quis cogatur probare titulum suæ possessionis. s. in rubri. de causa possess. ver. quando cogitur. ¶ An probato ordinato indigno, probetur per consequens ordinandus indignus, vel probato vno connexorum probetur & reliquum. de ætate & qualitate. cum sit. de accusa. ad petitionem. lxxxj. di. tantis. de adult. significasti. xxxi. di. si laicus. ¶ Quot, & qui sint modi probandi aliquid, vel conuincendi. ij. q. j. nos in quemquam. iiij. q. iiij. ca. j. de dolo, & contuma. finem. de restit. spo. cum ad sedem. ¶ Quales probationes requiruntur ad probādum fines vel diuisiones parochiarū. de proba. cum causam. ¶ An dominium probetur per instrumenta locationum, vel per solutionem pensionum. ☞de fide instrum. inter dilectos. de ap. bonæ. ¶ Cum opponitur quòd facultates ecclesiæ non sufficiunt, quis probabit ecclesiā non esse soluendo. de præsūm. dudum. ¶ Qualiter probabitur quis non esse idoneus. in præ. c. dudum. & de ele. bonæ. j. ¶ Quę probatio sit validior per testes, an per priuilegia, de præscript. ad audientiam. ¶ Quando teneatur quis probare de iure suo, quamuis de iure communi sit intentio sua fundata, de institu. cum venissent. ¶ Si probo aliquem agentem in extremis dixisse quod se, & sua alicui monasterio contulerat, an per hoc probetur ipsum vel res, oblatas esse. de succes. ab intesta. ca. vlti. in duabus glo. ¶ Quæ autem hîc desunt. vide in Specul. iudi. eod. titu. ¶ De hac materia tractatur. vj. q. vltim. & ij. q. j. & iij. q. ix. per totum. & xxx. q. vltim. §. his vtique respondetur. vsque ad finem. quæst. xxij. quæsti. iij. de illicita. xliiij. distinctione. multis.

¶ De testibus & attestationibus. Rubrica.

Vid sit tenendum super contrarietate ad inuicem, vel paritate, vel excellentia testium. eo. tit. in nostra. & iiij. q. iij. §. Item in criminali. in prin. & ver. Item in testibus. & fm Inn. Papam. de proba. licet. ¶ Quid iuris sit si testes variant in tēpore, vel diuersa narrant. & qualiter sunt concordandi. de ver. sig. nisi. de conuer. cōiu. dudum. iij. q. ix. nihilominus. de pœ. di. j. periculose. fm Papā. de accu. qualiter. ij. ¶ Si aliqui dicunt Titium excommunicatū ante ap. alij post, vel simile, quid iuris sit. de off. del. cum contingat. eo. tit. cum tu. ¶ Quid iuris si testes contradicunt in instru- ☞mento. j. in rubrica. de fide instrumen. versi. quando standum. ¶ De testibus synodalibus & quæ debent nunciare. & de offic. & iuramento ipsorum. de te. co. præterea. de of. ord. c. j. de exce. c. j. xxxv. q. vj. §. ecce. & c. se. ¶ Quando testes coguntur venire, vel quando ad eos mittatur in causa ciuili, vel criminali. de off. ord. significauit. extra. eo. titu. si qui. ¶ An criminosus nondum condemnatus vel condemnatus si appellauit possit esse testis. eod. titu. testimonium. & super eo. iiij. q. iij. ver. Item. l. Iul. ¶ An in causa matrimoniali, vel electionis in eadem instantia, vel ēt in aliis in causa ap. vel consultationis, publicatis attestatiōibus noui testes, vel iidem, vel instrumenta super eisdem capitulis vel super nouis possunt induci, vel etiam in cōtrarium. iiij. q. iij. §. item in crimi. in prin. & ver. si quis testibus. de fide instrumē. cum Ioannes. extra eo. fraternitatis. causam quæ. series. cum in tua. cōstitutus. ex tenore. & ca. de testibus. de priuile. cum olim. de proba. iurauit. de desponsa. impu. attestationes. xx. q. iij. præsens. de consangui. & affi. c. j. secundum Inno. Papam. extra eod. tria literis. & cap. cum clamor. & c. cum venissent. j. ver. si testes. ¶ Quando, & qualiter, & in quibus causis mater, & pater, frater, vel alii consanguinei pro se, vel aliis admittantur, vel præferantur: & quid iuris si vtriusque partis sint consanguinei in eodem gradu: qui ma. ac. pos. videtur. extra. eo. super eo. & cap. quot. ii. q. iiii. §. i. xxxv. q. vi. in summa. de condi. ap. c. vltimo. de ☞præsum. literas. iiii. q. iii. ver. testis idoneus. iii. q. v. in summa. & c. i. & j. ver. an sint. ¶ An testis possit deponere per scripuram, q ma. accu. pos. à nobis. iii. q. ix. testes. ¶ An is qui venit ad denunciandum. vel qui impetrauit inquisitionem possit esse testis. de simo. licet Ely. ¶ Si testes alterius ciuitatis sint in causa necessarii, qualiter iudex scribet illius iudici ciuitatis. de off. ordina. Romana. de fideius. constitutus. secundum Inn. Papam. ¶ Quid sit interrogatorium, & qualiter sunt specificanda quæ in personas testium opponuntur. cod. titu. ad hoc. alias incipit præsentium. ¶ Quid iuris si ante, vel post iuramentum testis confitetur se criminosum. de accusa. inquisitionis. ¶ An testis debeat interrogari, vel respondere de suo crimine, vel sit inimicus vel simi- ☞le. eod. tit. causam. de excep. ca. i. xxx. q. v. iudicantem. de accu. inquisitionis. & fm Inn. Papam. de confes. cum super. de ele. dudum. ii. ¶ An ille, cui examinatio testium super principali commissa est recipiet testes super eorum reprobatione, & quid iuris cum super vtroque mandatur recipi. de prob. licet extra eo. cum cām. fm Papam. ¶ An testis vacillans committat crimen falsi: & an examinator testis debet facere scribi in actis ꝙ reputat illum vacillare: & quid si hoc ignorat testis, vel post contradicat ipse, vel tabellio. de probatio. quoniam. secundū Inn. Papam. iiii. q. iii. ver. in testib. ¶ Quis dicatur testis cōtrarius, & varius, vel vacillans. de testi. co. præterea. fm Inn. Papā. ¶ An examinatio testium possit fieri per subdelegatum, à deleg. alterius quàm Papę: & quę pertinent ad officium huius receptoris, de re iudi. cum Bertold. de ap. cum causam. secundū Inno. Papam. ¶ An testes in causa, vel tempore, vel persona concordare debent. vel de his deponere: & quid iuris sit si testes velint probare exercitium iurisdictionis, vel præscriptionem, vel famā, vel contractum, & deponant de diuersis actibus, vel personis, vel tempore, vel loco, vel nullis personis expressis. de accusa. qualiter. ii. fm Inn. Papam. ¶ An infamis possit esse, testis siue præcedat, siue sequatur infamia, vel si corrigat dictum suum, de test. co. præterea. extra. eo. testimonium. ¶ An iurat testis in causa inquisitionis: & an tunc conspirator admittatur. j. in ru. de accus. ver. qñ fiat inquisi. & ver. an conspiratores. ¶ An aliter stetur testibus in contracto, & aliter in contrahendo matrimonio: & quid, & qualiter tunc debet probare. de prob. iurauit. fm Inno. Papam. & ca. licet. ex. ¶ Quę considerentur, & requirantur in personis testium. eodem tit. in nomine. ¶ Si testes nihil, vel obscure dixerint super articulo, vel si iurauerint non deponere ꝯtra aliquem, vel si probatum fuerit aliud super loco & tempore, quàm primi dixerint: an tunc interrogentur, vel examinentur, vel admittantur testes ijdem, vel alij publicatis attestationibus, & qualiter, & quid iuris de hoc. eodem titulo. per tuas. & ca. cum clamor. & secūdum Inn. Papam in ca. intimauit. & c. ex tenore. xxxv. q. vi. de parentela. & q. ix. graue. de prob. in præsentia. ¶ An is, apud quem sunt attestationes depositæ testes iterato producet. eodem titul. constitutus. ¶ Quando requirantur plures, quàm duo testes: & quot requirātur contra Papam, vel contra cardinalem, vel contra clericos. ecc. Ro. ii. quæst. iiii. in summa. & c. præsul. & c. sequen. extra eo. licet. ¶ An criminosi admittantur ad testimonium in casis electionum vel excipiē do. eo. ti. tria literis. secundum Innocen. Papam. ¶ An attestationes

tiones quæ non valent, partium consensu ratificentur, & quæ
dicatur effrœnata multitudo testium: & qualiter iudex secreto
debet eam refrœnare: & quid iuris si testis dicit aliquem possi-
dere. eod. titu. cum causam. secundum Inn. Pa. ¶ An potest esse
testis episcopus, vel Abbas, vel œconomus, vel vice dominus, in
causa eo. tit. insuper. secundum Inn. Papam. ¶ An post latã sen-
☞ tentiam diuortij quæretur de corruptione, & falsitate testium.
eo. tit. sicut. secũdum Inn. Pa. ¶ An relinquatur arbitrio boni vi
ri quando testes sint incontinenti parati, & quando, & qualiter,
testes producendi sint absoluendi. eo. titu. veniens. secundum
Inn. Papam. ¶ Quãdo & qualiter testes sint ad æternam rei me-
moriam publicandi: & qui sint vocandi ad hoc, eo. tit. significa-
uit. vt li. non contesta. quoniam. §. sunt & alij. scdm Inno. Papam,
de fide instru. si instrumenta. & extra eod. Albericus. ¶ An laici
vel parochiani contra clericum super crimine admittantur. eo.
tit. ex parte. secundum Inn. Papam. ¶ Si pars productionem im-
pedit, an potero post terminum testes producere. eod. titu. tria
literis. secundum Inn. Papam. ¶ An testis productus ad proban-
dum excep. dilatoriam, vel aliud, possit deponere super princi-
pali, vel super alio, sine consensu partium: & an credatur testi
super eo, super quo non iurauit deponenti. extra eod. de testi-
bus. & cap. veniens. & cap. cum in tua. & de ord. cog. cum dile-
ctus. iij. q. ix. plura. & de proba. iij. ¶ An iudex ante publicationẽ
testium possit præfigere terminum ad dicendum in personas te
stium. eod. titu. ad hoc. aliàs incipit præsentium. secundũ Inn.
Papam. ¶ Qualiter redditur testimonium sufficiens de visu, &
de alio: & an cœcus, vel mutus possint testificari. iij. q. ix. testes,
& secundum Papam. eo. tit. cum causam. ¶ An iudices: vel eo-
rũ executores possint testificari, de his quæ coram eis fiũt: & an
eis credatur. s. in rubr. de probatio. ver. an credatur. & j. ver. qui
fiunt. ¶ An post renunciationem productionis admittantur te
stes, vel exceptiones. eo. ti. cum venissent. ¶ An hæc protestatio
quòd liceat mihi dicere in personas testium aduersario nõ cõ-
sentiente valeat, nisi præcisè dicam quod nolo testes reproba-
re: & an tunc sit eis credendum per me: & an possum huic pro-
testationi, & quando renunciare: & si ex dictis testium ꝯ quos
sum protestatus facio rubricam, & an per hoc protestationi re-
nunciatio fiat. eod. ti. præsentium. scdm Inn. Papam. & alios. ¶ An
publicatis attestationibus possit obijci exceptio contra testes,
ni fuerit protestatus: & an sint crimina specificanda priusquam
testes recipiantur. eo. tit. præsentium. & c. de testibus. & c. per
tuas. & c. ex parte. & in c. ad hæc. alias incipit præsentium. vj. q.
j. illi qui. de exceptio. denique. ¶ Quãdo super articulo præscri-
ptionis, & similibus iudex ex officio interroget testem, & an ar-
ticulorum, vel interrogatoriorum sit parti copia facienda: &
an testes iurare debeant super articulis, & causa, non super alte
ro tantùm eo. tit. per tuas. & de testibus eo. præterea. secũdum
Inn. Papam. ¶ An qui fuit aduocatus, vel iudex, vel assessor, vel
procurator in causa, vel etiam si causæ renunciauit possit esse
testis in ea vel instrumento super ea confecto, vel in causa ap-
pellationis. extra eo. dilecto. & ca. Romana. ij. q. vj. statuendum
an secundum Papam. de transact. ex literis. & extra. eo. insuper.
¶ An valeat testimonium tantum. iiij. clericorum quantum sex
rusticorum. lxxvij distinctione. monachus. ¶ Quando, & in qui
bus mulier admittatur in testimonium, vel non, contra cleri-
cum, vel alium in causa criminali, vel alia. eodem titulo. quo-
niam, & capit. tria literis. de ver. signi. forus. in fi. iiij. quæstio. iij.
ver. hermofroditus. xv. quæstio. iij. in summa. & l. ex eo. xxxiij.
☞ quæst. v. mulierem. ¶ Si duo clerici dicunt me tali die aliquam
cognouisse. laici verò dicunt me tota illa die secum fuisse, qui
bus credetur. lxxxj. distinct. clerici. ¶ Quando, & qualiter crimi-
nosi, & omnes passim admittantur in exceptis criminibus. j. in
rubr. de accu. ver. an omnes. ¶ An propter detestationem per-
sonæ reprobetur dictum eius, & an credatur vero testimonio
eius, qui malus est, licet aliàs inueniatur mendax. j. quæstio. j. si-
gno apostolus. & cap. nonne. ¶ Qualiter præsumatur pro teste
quòd nolit deierare. j. quæst. vij. sanctulimus. ¶ Quando exce-
ptiones contra testes, vel dicta sint proponendæ vel probandæ
vel in tempus disputationis seruandæ, eodem titulo. ex parte.
A. & cap. cum causam. de probat. quoniam. ij. quęst. j. in primis.
de excepti. capit. j. de re iudi. cum I. & A. ¶ Quando de se con-
fessi, & socij, & participes criminis, & contractus, & causæ ad-
mittantur, & quam fidem faciant. J. quæst. j. si episcopus. de testi.
eo. capit. vltimo. xv. quæstio. iij. nemini. de confessis. capitulo. j.
extra eodem quoniam. & capit. veniens. lxxxix. dist. si quis Pa-
pa. ¶ Qui testes suspecti repelli debeant priusquam deponant.
extra eodem. ex parte. A. & capit. cum causam. ¶ An probatio
vnius testis cum fama, aliquid operetur in criminibus vel alijs,
eodem titulo. veniens. & capit. tria literis. de iureiuran. mulieri.
¶ An clericus contra ecclesiam suam possit cogi testimonium
perhibere, eodem titulo cum nuncius. ¶ Quando, & quot dila-
tiones dandæ sint, vel negandæ: & an quarta possit dari sine so-
lemnitate ad testes producendos. s. in rub. de dilat. ver. quan-
☞ do, & quot. ¶ An in causa inquisitionis contra irregularem sit
facienda copia attestationum, & nomina testium sint exprimẽ
da. de accu. olim. ¶ De interpretatione dictorum testium. de
☞ proba. tertiò. secundum Papam. ¶ An testes reprobentur vo-
lentes probare simpliciter negatiuam. de causa pos. cum eccle-
sia. ¶ An qui sunt de vniuersitate admittantur in testimonium
in causa, vniuersitatis. xiiij. quæst. ij. super prudentia. extra eod.
cum nuncius. & c. veniens. ij. de proba. tertio. & secũdum. Papã.
extra eo. ad hoc. ¶ Quando qui testes produxit possit contra di
cta opponere, & non contra personas. eod. tit. præsentium. vt
li. nõ conte. quoniam. ¶ An testis qui crimen per modum ex-
cep. propositum cõfitetur. vel sibi probatur, puniatur pœna or-
dinaria, vel se purgabit. de confes. c. ij. de excep. c. j. de pur. c. in-
ter soli. ¶ Quid si testis non audeat, vel non vult dicere testimo
nium eo. tit. cum causam. ¶ Quid si testis secundo inductus di-
☞ cit contrarium eius, quod primo dixit. de præsum. literas. extra
eo. cum causam. & c. veniens. ij. & c. cum in tua. ¶ Super quibus
& qualiter testes sint interrogandi, & an de personis, vel testiũ
qualitate, & an sit odiosus, vel iracundus, vel huiusmodi. eo. tit.
cum causam. iiij. quæst. iij. ver. in testibus. ¶ An in causa matri-
moniali, vel alia possit iuramentum testis, vel calumniæ remit-
ti. eo. tit. tuis. cum in tua. series. ¶ An temerarium iuramentum,
vel periurium repellat à testimonio. eo. tit. constitutis. j. sicut
testimonium. intimauit. & de testi. co. peruenit. j. ¶ An testes de
auditu, & qualiter admittantur in causa matrimonij. eod. titu.
licet. & j. ver. an testes. ¶ Quòd reprobationes testium dandæ
sint. eo. tit. licet. ij. ¶ An seruus admittatur contra dominum si-
ne aliqua præsumptione. xij. q. ij. quæst. iiij. quæst. iij. ver. serui re
sponso. ¶ Quando testes, & qui possint torqueri, seu verbera-
ri. j. in rub. de pœnis. ver. quando, & qualiter actor. ¶ Si proba-
☞ ui me ordinatum, an credetur tibi soli iuranti me non fuisse
ordinatum. de conse. di. iiij. placuit. ¶ An testis cui crimen obij-
citur possit replicare contra obijcientem. eod. titu. testimoniũ.
¶ An accusatus, vel denunciatus accusatione, vel denunciatio-
ne pendente à testimonio repellatur. eod. tit. cap. vlti. ¶ An cre-
datur testi si causam dicti sui non assignet: & qualem debeat as-
signare: & quid si non interrogetur. eod. tit. cum causam. de re
iudi. sicut nobis. iiij. quæstio. iij. ver. an solam. & ver. in testibus.
xxiiij. quæst. iij. si habes. ¶ Quando, vnus testis probet, vel cum
alijs præsumptionibus fidem faciat. xcvij. di. nobilissimus. ij. q.
iiij. in summa. xx. quæst. iiij. præsens. de suc. ab inte. c. vlti. lxxxvj.
di. tanta. eod. tit. licet. j. nuper veniens. & vj. quæst. ij. placuit. de
conse. di. iiij. placuit. de procura. ex insinuatione. iiij. quæstio. iij.
ver. vnius. ¶ Qualiter testis falsus punitur: & an pœna talionis.
iij. quæst. ix. nihilominus. xxiij. quæst. v. Rex debet. v. quæst. vj. in
l. presbyteri. de cri. fal. c. j. extra. eod. testimonium. xxxiij. quæsti.
v. hæc imago. & j. in rubr. de pœnis ver. de pœna dia. ¶ Quæ cri
mina testes repellant. iij. quæst. v. constituimus. & c. se. vj. quæst.
☞ j. infames. ¶ Contra quem sit interpretandum verbum dubiũ
à teste prolatum, & de interpretatione dictorum testium, de p-
ba. in præsentia. de condi. ap. c. p. & secundum Inno. Papam. de
prescrip. causam. ¶ An pauper possit esse testis. ii. quæst. j. in pri-
mis. & §. prohibetur. extra. eod. si qui testium. ¶ An aliquis pos-
sit testificari de eo quod vidit in puerili ætate. xxxvij. di. rela-
tum. & iiij. quæst. ix. testes. ¶ An præualet testimonium eorum
qui sunt in dignitate, vel numero. iiij. q. iij. ver. si testes. & ver.
in testibus. & ix. di. ego. & in concor. quæ sunt. j. ver. Item qua-
liter testes per. de renun. super hæc. ¶ Per quot testes & quales,
& qualiter possit probari fama, vel illud quod dicitur notoriũ.
s. in rub. de proba. ver. quot homines. ¶ Quæ amicitiæ vel fami
liaritas, vel inimicitiæ & quales repellant testes. iij. quæsti. v. in
summa. & c. accusatores. de accu. cum oporteat. & de simo. per
tuas. eo. titu. in literis. ¶ Qui dicantur domestici testes, & an ad-
mittantur. iij. quæst. v. in summa. xiiij. q. ij. §. j. in summa. xxxv. q.
vj. in summa. ¶ An vxor possit esse testis pro viro. iiij. q. iij. §. Itẽ
in cu. ver. idonei. & iij. q. v. in summa. ¶ Qualiter sufficiat testes
præsentes esse negotio. iij. q. ix. testes. ¶ Quid iuris si testes di-
cunt se vidisse sed non audiuisse, vel singuli de singulari actu
deponant. iij. q. ix. §. simul. & c. se. & extra. eo. licet. ¶ Qui possunt
esse testes vel qui non, & quæ in eis considerentur. iiij. q. iij. per
totum. & extra. eo. ca. ij. ¶ Qualiter, & quæ testes iurare debeãt,
& an non iuratis credatur. ii. q. iiij. nullam. & extra. eod. frater-
nitatis in vl. no. & c. nuper. ¶ Qualiter testes per alios testes re-
probentur. eod. titu. ex tenore. & c. in nostra. & iiij. quæstio. ij. §.
item. in criminali. ¶ An testes non rogati valeant: & an testimo
nium de fama, seu auditu sufficiat: & in quibus casibus fertur.
iij. quæstio. ix. testes. §. de his. & l. si debitum. & extra. eod. præ-
tereà.

tereà. & c. tria literis. in pri. no, & xxxij. quæstio. v. hoc videtur. ¶ An liceat testi dictum suum reuocare. s. in rubri. de confess. ver. quando qualiter. ¶ Quid iuris si quis subuertit, vel subtrahit aduersario suas probationes, vel iuramentum recipit ab aliquo, ne sit testis contra se. extra. eo. intimauit. & cap. constitutus. j. & c. cum causam. j. §. quod si. & de testi. co. peruenit. ¶ Qualiter magister est testis pro discipulo, pater filio, domesticus domestico. xij. q. capit. j. ¶ An sint inducendi testes qui rem melius nouerunt quamuis sint consanguinei, vel domestici. xvj. quæst. j. plures. ¶ An valeat receptio testium facta absente, vel non admonito aduersario. eod. tit. significauit. & cap. in nomine. ¶ An idem testis, & quando sæpe possit produci, & ad hoc cogi, eo. tit. fraternitatis. & c. constitutus. ij. & c. veniens. ij. & ca. cum causam. j. iiij. quæst. iij. §. item in criminali. in prima gloss. ¶ An testes sint secretè examinandi, & non præsente aduersario. extra. eo. venerabilis. & c. in nomine. ij. quæs. j. imprimis. ver. quia igitur. ¶ An testimonium, & accusatio, & ordo pari passu ambulent: & qui non admittitur ad vnum nec ad reliquum. ij. quæstio, vij. ipsi apostoli. iiij. quæst. iiii. in summa. & capit. j. & j. quæst. si quis episcopus. ¶ An criminosus possit contra criminosum testificari, vel eum accusare. extra eod. veniens. j. de accusa. cap. j. ij. quæstio. vij. in §. in hoc. cap. & v. quæst. j. quidam. ¶ An impuberes vel minor ad testimonium admittantur. iiii. quæst. iij. in summa. & cap. j. xxij. quæst. v. pueri. ¶ An credatur soli sacerdoti dicenti infirmum pœnituisse. xxvj. q. is qui. ¶ Si quis approbat vel inducit pro se testes, vel instrumentum, an contra se approbare teneatur. extra. eod. in cap. de testi. & cap. præsentium. iiij. quæst. iij. versi. si quis testibus. xxxvij. di. si quid de censi. cum olim. ¶ Qualis debet esse testis qui recipitur in simonia. de simo. per tuas. j. & c. si dominus. ¶ An canonicus possit producere concanonicum in testem contra suum concanonicum, vel alium. xiiij. quæstio. ij. super prudentia. & §. de eo. ¶ An in totum reprobetur testis, vel instrumentum cum pro parte reperitur falsum: & quid iuris de hoc. ix. distinct. si ad scripturas. iij. quæst. ix. pura. j. quæst. j. §. tales. & secundum Inn. Papam. de hære. fraternitatis. ¶ An iudex ex officio possit eum remouere, qui non potest esse testis, licet aduersarius eũ recipiat. j. in rubrica de accu. versic. an iudex. ¶ An attestationes in vno iudicio, vel coram arbitro receptæ valeant in alio. extra eodem. cum causam. & cap. præsentata. & capit. cum in tua. & de eo qui mittitur in pos. causam, quæ. de fide instrumen. inter. ¶ Quales testes admittantur in inquisitione, accusatione, & denunciatione: & quando recipiantur testes infames, & criminosi vel minus idonei. ij. quæstio. j. Deus. extra de accus. cum P. in gloss. no. quod in fi. & ij. quæstio. vij. in sancta. & extra de re iu. cum I. & A. in vlti. no. & de simo. per tuas. j. quæstio. j. si quis episcopus. ¶ An laici admittantur contra clericos vel econtra. ij. quæst. vij. c. j. & cap. laicos & cap. clericos. & extra. eod. tria literis. & c. quoniam. ¶ Quæ possunt opponi contra testes. eod. tit. præsentium. & secundum Papam. de accu. cum P. ¶ Si causa ventilatur coram laico, coram quo deponet testis clericus. xiiij. q. ij. quamquam. ¶ An testimonium vitietur propter defectum locutionis. xvj. q. vij. secundũ hoc. ¶ Quando testis criminosus, vel emendatus de crimine admittatur, vel non eo. titu. testimonium. de simo. per tuas. xxxij. q. v. præceptum. eodem titulo. testimonium. & c. vlti. & c. quoniam. & c. sequen. de excep. c. i. ¶ Quæ autem hic desunt vide in spe. iudi. eo. tit. ¶ De hac materia tractatur. iiii. q. iii. & ii. q. iiii. & iii. quæstio. v. & quæst. ix. & xiiii. quæstio. ii. xxxv. quæst. vi. per totum. & ii. quæst. i. in primis. vi. quæst. i. infames. xi. quæst. iii. quisquis.

¶ De testibus cogendis. Rubrica.

Vando, & in quibus causis, & qui testes si maliciosè veritatem occultant sint cogendi. xiiii. quæstio. ii. quamquam. extra eodem. dilectorum. de accusa. qualiter. ii. & ii. quæstio. vi. statuendum. & secundum Inno. Papam.. extra eodem capitulo. i. & cap. super his. & capitul. super eod. & cap. cum contra. ¶ An si super sententia, vel fama, vel excommunicatione, vel iniuria, vel in causa inquisitionis, vel lite pen. delinquitur testes sint cogendi. eodem titulo. cap. i. & c. peruenit. ii. & c. super his. secundum Inno. Pap. & alios. ¶ An non pro veritatis occultatione fiat alteri præiudicium: vel an in criminibus exceptis, vel aliis testes cõpellantur. eodem titulo. cum contra. & cap. dilectorum. secundum Papam. & alios. ¶ Cætera quæ hic desunt dic vt s. in proxi. rubrica. & in Spe. iu. in tit. de testi. ¶ De hac materia habetur, ii. quæst. vi. statuendum.

¶ De fide instrumentorum. Rubrica.

I periit instantia iudicii per triennium, an & acta ipsius causæ valeant, vel pereant. de iudi. venerabilis. & secundum Innoc. Papam. de testi. causam, quæ. ¶ An credatur priuatæ scripturæ iudicis: & an possit per testes, & per quot reprobari, siue habeat testium subscriptionem, siue non. de testi. cum à nobis. & de proba. quoniam. secundum Papam. ¶ An solum instrumentum præiudicet inter contrahentes: & an tabellio debeat dicere in instrumento se esse à contrahentibus rogatum, & qualiter palam debeat omnia inquirere, & scribere, & scriptura suspecta sit reiicienda: & an priuatæ scripturæ credatur contra eam facienti: & an stabitur literis scribentis, de his quæ ad eius pertinent officium, vel non pertinent, vt in literis archiepiscopi citantis ad consilium, vel in aliis huiusmodi, vel capituli citantis ad electionem, vel episcopi dantis alicui literas testimoniales de ordinibus, & aliis, & in procuratore ad impetrandum, & in aliis modicis, & huiusmodi. eod. tit. c. i. secũdum Inno. Papam. ¶ Si circa narrationem facti in litera erratur, an procedetur secundum ius. eo. tit. ex literis. ¶ Quid iuris si testes subscripti instrumento contra ipsum deponant, vel se negent inter fuisse, vel probentur absentes. eod. titu. cum Iohannes. ¶ Quis possit facere tabelliones. eodem titulo. cum p. secundum Innocẽ. Papam. ¶ An testamento scripto per manum testatoris, & non tabellionis, vel non publicato credatur. eod. tit. si instrumenta. secundum Inno. Papam. ¶ An credatur scripturæ tabellionis, sine testium subscriptione. extra. eod. quoniam. & secundum Papam. de cle. pere. tua. de proba. post cessionem. ¶ An post conclusionem possint instrumenta produci, vel attestationibus publicatis, vel in causa ap. eo. titulo. cum dilectus. & s. in rubri. de testi. ver. an in causa matrimoniali. in in eadem. & de priui. cum olim. ii. ¶ Qualiter acta, vel priuilegia, vel procurationes, vel instrumenta vetusta sunt exemplanda, vel renouanda, vel authenticanda: & qui ad hoc sunt vocãdi, & qualiter fit publicatio testamenti, & testium: & an partium consensus sine iudice sufficiat ad publicationem, eodem titulo. si instrumenta. & c. p. de verb. signi. Abbate. de testi. Albericus. ¶ An credatur literæ excommunicatoris vel instrumento, cuius testes inscripti mortui sunt. de proba. post cessionem. & extra eodem. cap. secundo. & j. secundum Innocen. Papam. ¶ Quæ sit differentia inter authenticam, & publicam scripturam: & an si quis chartæ sigillũ apponit, hoc in ea debeat exprimi: & an credatur sigillis inferiorum prelatorum episcopo, & quando suo, vel alieno sigillo: an ad aliud officium deputato, quis debeat sigillare, & propter quas causas sigilla apponuntur: & an debeat loqui in charta sigillans, vel se obligans: & quid iuris de his qui in chartis vacuis sibi traditis aliquid scribunt: & an valet talis scriptura si is qui chartam tradit eã sigillat, vel prius moritur, vel sit inimicus eius cui tradit: & an tales schedulæ vacuæ debeant tradi & de pœna tradentium. de his, & alijs plenè eodem titulo, capitulo secundo. ¶ An credatur scripturæ non authenticæ, & sine testium subscriptione, si consuetudo hoc habet. eodem titulo. cum dilectus. secundum Inn. Papam. in capitu. primo. ¶ Quod si hæc scriptura non loquatur indeterminatè. A. recipit centum. A. B. E. T. si cautio. secundum Innoc. Papam. ¶ Si in libello vel positione fiat mẽtio de instrumento, an debeat illud, ante litisc ontesta. exhiberi. de proba. capitulo. j. secundum Innoc. Papam. & infrà. ver. qualiter, & quæ. ¶ An valeat instrumentum si testis excommunicatus est ibi in inscriptus. de excep. pia. secundum Inn. Papam. ¶ Si vna scriptura alicuius reprobetur, an per hoc alia scripta eius reprobentur vel propter falsi mixturam, & an scriptura reprobetur damnato eius auctore di. l. j. ad sacras. & suprà. in rubr. de consti. ver. an admittantur. ¶ De gestis, quid sint, & de fide, ipsorum. de procura. c. pri. secundum Inn. Papam. ¶ An credatur transsumpto, à iudice dele. seu coram eo. de confir. vti. cum dilecta. secundum Inn. Papam. ¶ Si vero sententiam contra me latam cassari, an reus sit cogendus illam exhibere quia eam perdidi, & an potest cassari sententia non visa. eo. ti. c. perpetuis. secundum Inn. Pa. ¶ An instrumentum sit conficiendum in prima, vel tertia persona, vel per verba de præsenti, vel de præterito colligitur. de conuer. conin. dudum. de iu. pa. quòd ante. ¶ Si priuilegium facit mentionem de priuilegio, vel cõsuetudine, an illud debeat exhiberi, vel illa probari. j. in ru. de priui. ver. si vnum. ¶ An crimina probentur per instrumenta. de ma. & obe. cum in ecclesijs. ¶ An possim obijcere contra instrumentum vel testem, quem induxi in alia causa pro me. infrà. in rubric. de exceptio. versi. an possim. ¶ Quæ scriptura, vel sigillum, & quibus modis dican-

dis dicantur authentica, & quando eis creditur. eo. ti. c. j. & c. inter. in glos. ad hoc enim. & xcvij. di. nobilissimus. xvj. q. iij. §. potest. in glo. ar. quod instrumento. xxv. q. ij. sanctissimus. ¶ Quare fiunt instrumenta. xxv. q. ij. posteà quam. ¶ Quid iuris sit, si quis diuersa vel contraria instrumenta produxit: & an debet audiri dicens: errore instrumentum contra se produxisse: & an debeat quis commodum assequi ex instrumēto, quod impugnauit: & an possit quis renunciare instrumento, vel priuilegio quo vsus est in præiudicium alterius. extra. de fi. instru. imputari. extra. de censi. cum olim. extra. de resti. spol. ex conquæstione. sm Inno. Papam. ¶ Quibus licet non habere sigillum. de exces. præla. cū dilecta. ¶ An credatur sigillo ignoto, vel confuscato. eo. tit. q̄d super his. & xcvij. di. nobilissimus. ¶ Quæ sint instrumenta publica, quæ priuata, & quam vim habeant. c. ti. c. j. ¶ Si instrumētum sit authenticum, & dubitetur de eo, an originale sit necessariò exhibendum: an sumptum valeat, sine originali, & an libellus originalis sit exhibendus. ix. di. vt veterum. extra eo. c. j. lxxvj. di. ieiunium. lxxxj. di. Maximilianus. & j. in rub. de priuil. ver. si vnum priuileginm. ¶ An teneatur quis edere instrumentum contra se. s. in ru. de proba. ver. quæ, & quando. ¶ An tollatur instrumentum vel contractus annulletur si aliquid necessarium deest ibi, vel propter defectum locutionis. c. di. optatum. xvj. q. vj. sed hæc. ¶ An acta debeant apud iudicem remanere: & quid iuris si sint perdita, & an faciant fidem in alio iudicio. de proba. c. vlti. & s. in rub. de probatio. ver. an acta. ¶ An literæ domini Papæ possint reprobari: & an sit in eis necessario subscriptio in præ. ca. cum à nobis. ¶ Quid iuris cum rasura, vel cōsumptio, vel superlineatura est in indictione, vel in annis domini, vel in alio loco suspecto, vel non. de reli. do. cum venerabilis in duabus gl. & extra eo. ex literis. & cap. inter dile. & de cri. fal. licet. §. quinta. & c. vlti. de priuil. cum olim. ij. ¶ Qualiter, & quæ & quando, & per quem debeant edi instrumenta, & rescripta. d. Papæ, & priuilegia, & chartæ, & acta, & an det quis contra se. de proba. c. j. & c. quoniam. xxv. q. ij. si qua beneficia. de rescrip. eam te. eo. tit. c. iij. & v. & c. G. perpetuus. iiij. q. iij. ver. qui intēdit. c. dist. contra morem. de ver. signifi. abbate. ¶ Si in instrumēto, vel priuilegio, vel testimonio plura sunt quorum vnum est falsum, an totum vitietur. s. in rub. de testi. ver. an totum. ¶ Quando literis cardinalis, vel episcopi, vel abbatis, vel archidiaconi, vel alterius prælati sit credendū, vel non. de proba. post cessionem. xj. q. iij. curę. de sol. c. ij. extra. e. scripta. secundum Innocen. Papam. de cle. pe. tua. extra e. c. j. & c. quod super his. & s. in rub. de proba. ver. an literæ. ¶ Quibus ex causis instrumentum fit vel redarguatur falsum. xix. di. in memoria. de cri. fal. licet. ¶ An credatur priuilegio, vel instrumento nimia vetustate consumpto, vel à muribus, corroso, vel in papiro, conscripto. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. extra. eo. c. vlti. ¶ An instrumentum, vel testis reprobetur eo q̄d contra ipsum iudicatur de re. iu. suborta. ¶ Quando standum sit instrumento ꝯtra testes, vel ecōtrà, an testes præferantur instrumento, & quot testibus præualeat instrumentum. de testi. in nostra. de proba. tertiò. & c. quoniam. in gl. sic ergo. extra. eo. cum Ioannes. & iiij. q. iij. ver. si testes. ¶ Qualiter, debeat edi instrumentum q̄d de falso arguitur. eo. ti. accepimus. ¶ Quando, & qualiter fiat comparatio chartæ ad chartā, vel literæ ad literam. eo. ti. inter. ¶ Quid iuris si ab eodem testes, vel instrumenta contraria producantur. eod. tit. imputari. ¶ An quis possit subscribere per alium: & qui, & qualiter, vel in quibus debeāt subscribere. de re iudi. cū inter. de priui. cum olim. ij. ¶ Qualiter probetur amissio instrumēti. in rub. de proba. ver. qui debeat. ¶ De indictione qualiter cognoscatur, & an instrumentum sine ea, valeat. eod. tit. inter dilectos. in gl. indictio. ¶ De bisexto qualiter, & quando fiat, & qualiter, & quot dies ꝯtinet annus. de ver. signi. quæ sunt. de cō. di. v. Quadragesima. ¶ Quid sit idus, & quo die mensis dicatur idus. xviij. di. ꝓpter. j. ¶ An instrumētum, vel dictum testis possit pro parte ratum haberi. xxvij. di. si quis. ¶ Quæ autem hic desunt, vide plenè in Spec. iudi. sub tit. de instru. editione. ¶ De hac materia habetur in iij. q. ix. si debitum.

¶ De præsumptionibus. Rubrica.

VOT sint genera præsumptionis, seu suspicionis, de pur. ca. quocirca. ij. q. j. prio. de ho. pro humani. in G. mea. vj. q. j. duas. ¶ De distinctione præsumptionis, & eius effectu. eo. tit. quia. secūdum Innocen. Papam. ¶ Quæ sit violenta præsumptio: & an contra eā probatio admittatur, vel per eam feratur sententia de presb. non bap. veniens. in fin. & secundum Innocen. Papam, extra eo. tertio. de re iu. cum olim. ¶ Quando, & quæ præsumptio sufficiat ad condemnandum, & quando faciat deferri iuramentum, de depo. cap. j. de suc. ab inte. cum dilectus. ij. q. j. primo. de pur. quis. extra eo. literas. & c. quanto. qui ma. ac. pos. à nobis. & secundum Innoc. Papam, de procu. ex insinuatione. j. titu. proxi. ver. quando non de. ¶ An præsumatur contra ea quæ occultè fiunt, & contra collationem occultam, vel consanguineo factam. vt ecc. bene. vt nostrum. ¶ An præsumatur pro processu iudi. vel pro his quæ fiunt in iudicio, vel extra, vt in electionibus, & aliis, vel pro solennitatibus quę interueniunt in iudicio vel extra, an non. vt extra de electi. bonæ. j. & secundum Inno. Papam. de eo quæ fur. ōr. re. innotuit. ¶ Quando præsumatur pro reo, vel actore de resti. spo. cum ad sedem. & c. extra. s. de fide instru. inter dilectos. ¶ De diuersis præsump. xliiij. di. multis extra eod. scribantur. xviij. q. ij. diffinimus. xxxiiij. q. j. cap. j. ¶ An præsumatur quis ambitiosus eo solo q̄d loquitur de episcopatu. xl. di. c. vltimo. ¶ Quæ sit præsumptio iuris, & de iure, & quæ facti, quæ naturæ, quæ iuris tantum: & contra quam probatio admittatur, vel non. de spon. is qui. l. di. ferrum. liiij. di. fraternitatem. ¶ An præsumatur quis dignus vel idoneus, nisi probetur, vel econtra. de scruti. c. vno. de præsum. c. vlti. ij. q. vij. quærendum. ¶ An præsumatur bonū quod fit à bono, & an incontinenti debeat sibi credi. xxij. q. iiij. innocens. xxvij. di. si quis. l. di. si præpostera. ¶ An præsumatur quis excommunicatus, vel absolutus. j. in ru. de sen. ex. ver. an præsumatur. ¶ An promotus à non suo episcopo præsumatur ritè ordinatus, vel non, cū diu in tali ordine ministrauit. de eo qui fur. or. rece. innotuit. sm Papam. ¶ An præsumatur magis pro illo, vel melior esse, qui habet plura beneficia, vel dignitatem, vel qui electus est. lix. di. c. j. viij. q. ij. illud. j. lxj. di. miramur. de rescrip. præsenti. ¶ An paruitas filiæ sit ar. breuis continentiæ. xxviij. di. priusquam. ¶ An præsumatur contra prælatum indignum ꝙ male electus sit. s. in ru. de ele. ver. an præsumatur. ¶ Quando tacens presumatur ꝯsensisse. j. in ru. de his quæ fi. à prel. ver. quādo desideretur. ¶ An religiosi presumantur iustam causam fouere. xij. q. j. expedit. de no. ope. nun. c. ij. ¶ An propter confabulationem, & amplexus, presumatur corrupta. xxvij. q. j. nec aliqua. & c. vidua. ¶ Quādo propter presumptionem quę est contra nolentem probare repellatur probatio, & differatur. de conces. preben. post electionem. de in inte. resti. suscitata de simo. licet. secundum Innocen. Papam. & s. in rub. de proba. ver. quando & ex quibus causis. ¶ An præsumatur aliquid ex frequentatione, & exercitio eorū quę negotio conueniunt. xxvij. q. j. vidua. ¶ An presumatur fornicatio, vel matrimonium, & quando, & qualiter. j. in rub. de clande. despon. ver. an præsumatur. ¶ An valeat plus iuramentum vnius quam presumptio iuris. qui ma. accusa. pos. cum in tua. ¶ Quādo per exteriora presumamus, & interpretemur de interioribus. de simo. & si questiones. ¶ Quę credulitas dicatur leuis, & probabil. de senten. excom. inquisitioni. ¶ Qualiter per sequentia presumuntur precedentia, & qualiter contra prælatos, vel magistros presumitur ex vitiis subditorum, vel discipulorum, xviij. di. peruenit. ¶ Qualiter diuersę præsumptiones, circa idem cōcurrunt, & qualiter vna per alteram tollitur, de elec cum inter. R. qui fi. sint le. transmissæ. ¶ Per qualem probationē eliditur præsumptio, cōtumaciæ. de in inte. resti. ex literis ¶ An presumatur contra aliquem ex varietate responsionis. vt eccl. bene. vt nostrum. ¶ An possidens vnum ius præsumatur alia possidere: & an præsumatur quis vti iure suo aliqua possessione, vel non. j. in rub. de causa pos. ver. an is qui possidet. & ver. an quis prę. ¶ Quid debeat præsumi si clericus amplexetur mulierem. xj. q. iij. absit. ¶ Quæ autem hic desunt. vide in Spec. iudiciali. eod. titu.

¶ De iuramento. Rubrica.

AN iuramentum, vel verbum, generale extendatur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, vel quæ de iure prestanda non sunt. eo. ti. clericus. de. ma. & obe. dilecti. xxij. q. j. ne quis. ¶ Si quis iurauit in ecclesia residere, an possit pro suis negotiis abesse, & qualiter interpretatio est facienda, ne de periurio notetur. de cle. non resi. ex parte. ¶ Si quis iurat non venire contra venditionem: an audietur, quia deceptus est vltra dimidiam, de empt. & vendi. cum causa. ¶ An iuramentum contra l. prestitum seruandum sit. de pig. significante. de fo. compe. si diligenti. ¶ Quæ differentia sit inter iuramentum, & simplicem fidem. de fideius. c. ij. vij. q. v. iuramenti. extra. eo. c. P. ¶ Si patronus recepto iuramento ab aliquo de certo censu sibi soluendo presentauerit, & post episcopus sibi sub periculo ordinis interdicat ne soluat, quousque appareat an census rectè fuerit impositus, cui potius debeat

beat obedire. de censi. significauit. ¶ An periurus admittatur amplius ad iurandum, de pur. c. c. j. de appel. quæstioni. xxij. q. v. paruuli. de ma. & obe. cum in ecclesijs. xxiij. q. viij. vt pridem. de præsump. literas. de testi. testimoniũ. ¶ In quibus casib. debeat quis iurare se similia non facturum. de pur. c. inter sollici. de sen ten. excom. tenore. & j. ver. de forma iurandi. venientium. Qñ vbi non est præiudiciũ magnum stetur propter pſũptionẽ iuramento partis. s. in rub. de præsump. ver. qñ, & quæ. ¶ Qualiter debeat iudex inuestigare iura ne directe contra iuramentum veniatur, & ne testes sint periuri, de testi. cum tu, de offici. delega. cum contingat. & secundum Inn. Papam, q metus causa. ad aures. ¶ De delatione, & relatione, & recusatione iuramẽti, quid iuris sit. eo. tit. c. vltim. vj. quæstio. vj. q bene. & secundũ Inn. Papam. q metus cau. ca. vlt. ¶ An ex iuramẽto detur actio, & an valeat receptio in canonicum, vel illud quod fit cõtra iuramentum. de insti. cum venisset. secundum Inn. Papam. & de præben. dilecto. ¶ Quid iuris si spoliatus iurat sibi, vel ecclesiæ ablata, vel alienata, non repetere. j. in rub. de rebus ec. nõ alie. ver. an prælatus. ¶ An preiudicetur monacho iuranti, quòd nõ remaneret in monasterio, eo. tit. sicut. ¶ An per iuramentum, de non alienando præstitum interdicatur Regi donare, vel alienare. j. in rubr. de dona. ver. an Rex. ¶ Quando iuramentum loco probationis præstetur. de probatio. sicut. secundum Inn. Papam. ¶ An iurans epo, teneatur etiam ex hoc, capitu. de ver. si. cum clerici. ¶ Quid iuris, si quis iurat, punire, vsurarios, vel non denunciare, vel non repetere. j. in rubr. de vsur. vers. quid iuris si quis. ¶ An iuramentum extendatur ad illicita, vel priori promisso contraria. eo. titu. veniens. secundum Papam. ¶ An absolutus à fidelitate domini, propter eius nequitiam eo satisfaciẽte recidat in eam. j. in rubr. de maio. & obe. ver. an absolutus. ¶ De iuramento super beneficio non repetendo præstito, de renun. cum inter P. ¶ An episcopus vel alter possit dispensare super iuramento illicito, vel dolo vel vi, vel metu extorto. eo. titu. debitores, q metus causa. ad aures. ¶ An iuramentum in præiudicium ecclesiæ, vel regni, vel alterius præstitum sit seruandum, & an iuramentum ab episcopo præstitum preiudicet ecclesię. de ma. & obe. dilecti. & secundum Inn. Papam, extra. eod. cum contingat. ¶ An concedatur alicui mentiri. & an pro alterius vita, & quale peccatum sit: & quale est periurium. j. in rubri. de pœni. & re. ver. an concedatur. & ver. an peccet mortaliter. & seq. ¶ Quando clerici debent iurare. ij. q. v. c. j. ¶ Quid iuris, si vir, & vxor iurant se nunquã petituros causa continentiæ vel alia, vel quod nunquam se separent. eo. titu. tua. de reg. veniens. de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. cum haberet. & secundum Inno. Papam eo. tit. quemadmodum. ¶ † An per creaturam sit iurandum, & quando per Euangelium sit iurandum. eo. tit. & si Christus. xxij. q. j. considera. & ca. si aliqua. ¶ An ita, vel plus sit periurus qui iurat per Deum, ac si iuraret per Euangelium, vel creaturam in præ. ca. si aliqua. xxij. q. vij. adulterij. ¶ An qui mentitur aliquid dicat. xxij. q. ij. his autem. ¶ Qualiter in illicitis socio fides frangatur. xxij. q. iiij. si ad peccatum. ¶ An in iuramẽto subintelligatur honestas, & possibilitas. xxij. q. vlti. de forma. ¶ In quibus casibus, vel quibus diebus, vel tẽporib' licitè iuratur, vel non. de ele. significasti. de fer. c. j. extra. eo. nullus. xxij. q. v. decreuit. ¶ An necessitas excuset, vel difficultas à periurio, & quæ. eo. titu. querelã. & ca. breui. ¶ An coactus periurare, & cogens sint periuri. xxij. q. v. in summa, & an pater possit iuramentum, vel votum filij reuocare. xxij. q. v. pueri. extra. de regu. ca. ij. xxiij. q. ij. mulier. in tribus glo. ¶ An bis debeat super eodem negotio iurari. xxiij. q. vltima. vt pridem. ¶ Si quis teneatur iuramento contra omnem hominem iuuare aliquẽ, vel turrim sibi accommodare, vel non esse contra eum: an teneatur contra se, extra eo. petitio. xxij. q. vltima. de forma. ¶ Qđ ecclesia non debeat iura periuriis aperire, extra eo. mulieri. & c. cõtingat. extra, qđ metus cau. cum dilecti. ¶ Si quis tenetur soluere pecuniam certo tempore, & non tunc, sed posteà soluit, an sit periurus. xxxij. q. j. ap. ij. ¶ An periurus admittatur ad defensionem ecclesiæ suæ. s. in rubri. de iudi. ver. an periurus. ¶ An iuramentum testis, vel calumniæ possit remitti. s. in rubri. de testi. ver. an in causa. ¶ An iuramentum temerarium infamet, vel inducat depositionem. xxij. q. ij. diffinitio. & j. ver. quando periurium. ¶ An sit peccatum recipere sacramẽtum. xxij. q. j. quamuis. & q. v. si quis conuictus. ¶ An ieiunus debeat quis iurare. xxij. q. v. honestum. extra de test. c. j. ¶ An peccet venialiter, vel mortaliter iurando iocose, vel temerariè, & quid iuris sit. xxv. di. §. aliàs ea demum. in fi. xxij. q. ij. ne quis. ¶ De sacramento accusatoris, vel testis in causa matrimoniali, vel synodaliũ testiũ, vel aliorum, & eorum qui separantur. xxxv. q. vj. §. ecce. & c. se. de testi. fraternitatis. ¶ De iuramento, quod præstat qui vxorẽ sibi reconciliat. e. q. ab isto. ij. ¶ De forma iuramenti venientium ab hæresi, vel in quolibet horrendo crimine. j. q. vij. quotiens. de pur. ca. inter. de conse. dist. ij. ego Berengarius. xj. q. iij. cum quis. xij. q. ij. de viro. ¶ De forma iuramenti quod præstat Papa Imperatori. lxiij. dist. tibi. ¶ De forma iuramẽti quod præstant vasalli dominis. xxij. q. vltima. de forma. ¶ De forma iuramenti in purgatione. j. in rubri. de pur. ca. ver. quæ debeant. ¶ Qualiter archiepiscopus, vel patriarcha iuret Papæ, eod. titu. ego. c. di. in ea, de priuile. antiqua. ¶ Qualiter, & quæ episcopus iuret archiepiscopo. extra eo. nullus. & c. itellecto. de rebus ec. non alienan. si quis. xxiij. dist. quanquam. de maio. & obedien. dilecti. ¶ Qualiter abbas iuret episcopo. de simo. ne dei. ¶ Qualiter, & quæ rex iuret in coronatione eo. tit. veritatis. & cap. intellecto. ¶ Qualiter, & quæ iurent aduocati priusquam ad postulandum admittantur. in decre. Greg. x. de postu. præparandum. ¶ Qualiter clericus iuret episcopo vel ca. de verbo. signi. cum clerici. xxiij. distin. quanquam. ¶ Quæ, & qualiter iuret electus in præ. c. quanquam. ¶ De iuramento quod præstant milites. ij. q. j. prohibentur, & melius in Spe. iudi. in titu. de accusa, ver. item excipitur q est miles. & de procura. j. ver. item q est miles. ¶ An excõmunicatus possit iurare. s. in ru. de iur. ca. ver. an excommunicatus. ¶ An possit denunciare qui iurauit non accusare. j. in rubri. de acc. ver. si quis iurat. ¶ Quando iuramẽtum sit seruandum, vel non. eo. tit. c. j. & ca. si verò. & ca. quemadmodum. xv. q. vj. authoritate. An Papa possit quemlibet à iuramento licito absoluere, vel in eo dispensare. eo. titu. quanto, de hæreti. c. vltimo. xv. q. vj. authoritate. ¶ An dolus, vel metus, vel maius negocium, vel similia excusent à periurio. cod. titu, breui. & c. querelam. xxij. q. ij. beatus, quod metus cau. cum dilecti. ¶ Quæ coniurationes licitæ sint, vel non. xj. q. j. si qui clericorum. & ca. sequen. & præce. & secundũ In. Papam. de elec. venerabilem. ¶ Quæ & quando conditiones intelligantur in iuramento, & si non apponantur. eod. titu. quemadmodum. xxxij. q. vlti. ca. vlti. ¶ Ad quem spectat declaratio siue interpretatio iuramenti. eo. titu. petitio. ¶ Quos comites habere debeat iuramentum. eo. titu. & si Christus. ¶ Quid iuris si iuraui non cognoscere aliquam mulierem, vel concubinam, & post contraho, an peccem eam cognoscendo. xxvij. q. j. si quis votum. xxxij. q. j. illud. xj. q. iij. quod de prædecess. xxxv. q. ix. quod quis. ¶ An sit alicui per iuramentum iniungendum quod non est verisimile ipsum seruaturum. de coha. cleri. clericos. ¶ An debeat seruari fides vel iuramentum non seruanti. eo. titu. peruenit. xj. q. iij. inter, verba. ¶ Quando teneatur quis seruare iuramentum licet principale, vel contractus, super quo iuratur non teneat. eo. titu. cum contingat. de fo. competen. si diligenti. ¶ In quibus casibus clericus iuret in manu laici. eo. titu. nobis. & ca. nimis. xxij. q. vltima. ca. vltimo. ¶ Quando non defertur iuramentum, licet sit semiplena probatio, eo. titu. ca. penulti. de testibus. causam. de procurato. ex insinuatione. s. tit. proximo. versi. quando, & an. ¶ An teneatur quis seruare iuramentum vi, vel metu extortum: licet alias sit licitum: & an Papa possit in eo dispensare. eo. titu. verum quod metus causa. Abbas, & capi. j. extra eodem. si verò. & ca. petitio. & ca. quanto. & secundũ In. Papam. in capi. ad nostram. v. quæstione. vj. authoritate. xxij. q. iiij. inter cæteras. ¶ An in criminibus deferatur iniurandum. de testi. tria literis. ¶ Quid iuris, si vxor iurat non venire contra alienationem factam à viro. de rebus do. extra, eo. cũ contingat. ¶ Quomodo quis obligetur per alium si tibi mandauit, quod iurares in anima eius, & quid iuris si ante iuramentum reuocauit mandatum. lxiij. di. tibi. ¶ An iuramentum impuberis teneat. de spon. ex literis. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. veniens. xxij. q. v. paruuli. ¶ Quando periurium infamat ipso iure: & an solum Deum habeat vltorem. eod. titu. querelam. vj. q. j. quicunque. de tes. eo. c. vlti. de fideiusso. peruenit. in fi. de testi. testimonium. de spon. ad audientiam. ¶ An liceat alicui venire contra iuramentum illicitum, vel temerarium propria authoritate. de elec. venerabilem. de tes. eo. c. vlti. xxij. q. iiij. innocens. & §. sed cum. ¶ Quid sit iurare, vel iuramentum, quare fuit institutum & quæ sit forma iurandi. xxij. q. j. in summa. ¶ Quid sit periurium, & quot modis committatur, & quot modis dicitur illicitum iuramentum. xxij. q. ij. in summa. ¶ Si quis iurat per sanctos Deos, vel per Mahometum, vel per Idolum, an obligetur, vel peccet. e. causa. q. j. mouet. ¶ An episcopus possit esse qui iurauit quod nunquam esset, & quòd periurium repellit ab electione. lxxxv. di. florentinum. de elec. venerabilem. ¶ An iuramentum sit intelligendum secundum intentionem iurantis, vel recipientis iuramentum. xxij. q. v. §. an ergo. & §. quare. extra. de sponsa. ex literis. j. ¶ An possit periurus agere in causa propria, de cætero. xxij. q. iiij. paruuli. & c. se. extra eo. querelam. ¶ Quæ sit pœna periurij, vel illiciti iuramenti. de cri. fal. c. j. de fideiusso. ca ij. xxij. q. j. in summa. & cap. ij. & q.

& q.iiij.qui in sacramento.& q.v.c.j.& c.seq. & vj. q. j. quicunque.xxv.di.§.alias.eo.tit.querelam. & c. quanto. & c. sicut nostris & lxxxv.di.florentinum.& xxiij. q. v. rex. & c. relegentes. ¶ Quæ autem hic desunt vide in Spe.iudi. in titu. de iuramenti delatione.¶ De hac materia tractatur.xxij.q.j.& q. ij. & q.iiij.& q.v.& xxxv.q.v.per totum.& xv.q.vj. & fidelitatis. vsque ad fi. q.& ij.q.v.fere.per totum.

¶ De exceptionibus. Rubrica.

AN possit esse iudex, vel assessor qui fuit aduocatus.de ap. postremò. ¶ Quando excipiens audiatur allegando suam turpitudinem, vel contra factum suum veniendo. de ap.sollicitudinem.de exces.p.cum super.& c.ex tenore.& de dona.inter dilectos. ¶ An exceptiones amissæ possint opponi cum variatur modus agēdi. de despon. impube. ad dissoluendum. ¶ Quid iuris si quis proposuit aliqua coram iudice: sed non potest illa probare, de accusa.cum dilecti.¶ An valeat exceptio non potes agere:quia recepisti vsuras nomine alieno,de vsur. Michael.¶ Quæ sit differentia inter exceptionem peremptoriam, & defensionem.de lite contest.exceptionis.in prima glo.& ij.¶ Quando possit excipi de spoliatione facta ab actore, vel à tertio.de testi.spo.frequens.¶ Qualiter, & quando, & qualis exceptio excommunicationis opponatur, & repellat agentem: & an communicans, vel vsque ad litem contestatam scienter proponere differēs, possit de excommunicatione pòst excipere:& an audietur qui in iudicio, vel extra fuerit cum excommunicato. eo. titu. à nobis.& c.pia.de senten.excom. in præsentia. & c. solet. de elec. venerabilem. de præben.pro illorum. ¶ An delegatus debeat admittere exceptionem excommunicationis.de censi.venerabil. secundum Innocen.Papam.¶ Quando exceptio de numero canonicorum, vel præbendarum, seu portionum,debet proponi, de rescrip. constitutus. secundum Innocen. Papam. ¶ An electus, seu prælatus agens repellatur, si excipiatur contra eum: tu non es episcopus vel prælatus, sed fur, vel non intrasti per hostium vel canonicè. de ele. nihil. de testi. spolia. in literis.secundum Innocen. Papam. ¶ An succumbens in exceptione repellatur super eodem agendo, & econuerso. de or. cog. c.j.& ca.super.secundum Innocen.¶ An exceptio peremtoria omissa in principali possit opponi in causa ap. & quid iuris de excep. compensationis, & rei iudi. & aliis quæ post sententiam opponuntur & quæ sunt, & quando,& qualiter competunt de fide instr.cum Ioannes. de procur. in nostra. de testi. fraternitatis. de priuil.cum olim.ij.secundū Papam. de or. cog. super.¶ Quādo sententia lata in causa proprietatis pariat exce. in possessorio.j̄.in rub.de causa pos.ver.quādo sententia. ¶ An aliqui possint se opponere contra electum petentem confirmationem,vel consecrationem nullo etiam agente pro eo, & qui tunc, & qualiter, & quales, & super quibus exceptiones admittantur, & quis excipiendo præferatur. de ele.dudum.ij. secundum Innocen. Papam. ¶ Quando, & qualiter possit quis vti diuersis exceptionibus, & defensionibus, & contrariis, & de vna transire ad aliam. xiij. q. ij. in summa. de cape. mo.dilectus.de ps auditis.de re iud.inter mo.extra.e.pastoralis. ¶ Quæ exceptio ante litis contes.est probanda,de dolo & cōtu. prout. secundum Innocen. Papam. ¶ Quando propter præsumptiones repelluntur exceptiones.de conces.præben.post ele.secundum Innocen.Papam.¶ An hæc exceptio, quod non interest excipientis,proponatur post lit.conte. & an criminosi audiantur excipientes contra electos vel alios,& quando:& si excipio contra te de periurio,vel excommunicatione propter solutionem non factam,vel simile quid, debeo probare. de accu. super his.secundum Innocen. Papam. ¶ An conspirator possit excipere. de accu. meminimus. secundum Innocen. Papam. ¶ Qualiter, & quando, & contra quos exceptiones de impotentia sint proponendæ.de rescript. sciscitatus. ¶ An laborans eodem vicio, vel habens plura beneficia, vel recipiens habentem plura beneficia possit de pluralitate, vel aliis excipere. eo. titu.ecclesiasticæ.& s̄m Papam.de rescrip. ad aures. ¶ Quando idem tempus detur ad agendum, & excipiendum. de ap. dilecto.secundum Papam. ¶ An electo petenti confirmationem, vel confirmato consecrationem, vel instituto possessionem obstet exceptio criminis,vel matrimonij contracti vel alia. secundum Innocen.Papam. de exces. præla. inter dile. & in concor.quæ sunt.s̄.in rub.de elec.ver.quando,& qualiter admit.& j̄.ver.an exceptione.¶ An per modum exceptionis probata infamia sufficiat quod infamatus se purget. j̄. in rub. de pur. ca. ver.an sufficit.¶ An contra institutum possit de obreptione opponi.de rescrip.ad aures. secundum Innocen. Papam.¶ An excommunicatus se possit defendere,vel excipere, vel reconuenire,vel compensare,vel accusare.post absolutionem,vel excipere contra electum petentem cōfirmationem, vel iudicis officium implorantem: & an excommunicatus extra iudicium appellans audiatur. eo. titu. cum inter. & ca. significauerint. & iiij.q.j.§.j.¶ An contra impugnantem electionem,vel excipientem de excommunicatione admittatur exceptio, vel replicatio excommunicationis. eo. titu. dilecti. secundum Innocen. Papam. ¶ An ratione temporis, euanescat exceptio.s̄.in rubri. quod metus causa. ver. an ratione. ¶ Qualiter iudex admissa, vel non admissa excep.debet interrogare proponentem,an velit eam probare:& an si non admittatur exceptio,vel probationis oblatio sit probanda: & an oblatio probationis exceptionis locum habeat extra iudicium.de testi.ex parte. A. de ap. interposita.secundum Innocen.Papam,& alios. ¶ An hæc exceptio,quod pecunia non est in vtilitatem versa, locum habeat, vel opponatur contra iudicatum, vel contra transactionem de depo.c.j.secundum Innocen.Papam.¶ Quando de dolo,vel simili crimine potest excipi, vel replicari contra excipientem de dolo,& qualiter illud intelligitur, frustra. l. auxilium inuocat, qui committit in legem, & qualiter dolus cum dolo compensatur, & qualiter dolus culpæ præponderetur vel culpa culpæ. e.titu.dilecti. & secundum Innocen. Papam de adul. intelleximus. ¶ An in exceptionibus criminum personæ cum quibus sunt commissa, & etiam ipsa crimina sint exprimenda. de pur. ca.accepimus.de testi.præsentium. secundum Innocen. Papā. ¶ De except. contra rescriptum quando, & qualiter, & quæ proponantur. s̄. in rub. de res.ver.exceptio.de subrep. & j̄. px. ver. ¶ Quæ exceptio scriptum, & gratiam afficiat, & an ante, vel post litem. contest.sit proponenda vt lite, non contest. exceptionis. de rescript.super literis &. c. ad aures, secundum Innocen. Papam, & alios. ¶ Quando, & quo ordine exceptiones dilatoriæ vel peremptoriæ & declinatoriæ & aliæ tam contra scriptum,quam aliæ proponantur:& quando declinatoriæ probentur s̄.de probatio.quoniam.extra. e. pastoralis. & c. exceptionem. de sen. & re iudi.inter mo. de ap. cum causam. iij. quæst.vj.exceptio.& secundum Innocen. Papam, de rescript. ad aures. ¶ An terminus possit præfigi ad proponendum omnes dilatorias,vel etiam peremptorias, & ad cuius instantiam: & quid si non petatur, & an post hoc peremptorium potest proponi exceptio excommunicationis,vel alia dilatoria. eo. ti. pastoralis.secundum omnes. & in Spe.eo.ti.§. nunc videndum. ver.sed pone datus.& ver. porrò. & se. & ver. sed quæro de his. ¶ An contra prosequentem ap. possit excipi de excommunicatione pro alia causa lata. eo.titu.ca. vl.¶ An possim excipere, vel aliquid dicere contra testem,vel instrumentum, quem, vel quod in eadem causa produxi, vel in alia,& si quē ad officium iudicandi, vel aliud admisi, an possim eum ab alio puta à testificando repellere. eo. titu. cum venerabilis. secundum Innocen.Papam. ¶ An contra sententiam possit opponi de excommunicatione iudicis,vel partis, & an actor publicè excommunicatus ex officio iudicis,& qualiter repellatur, siue petatur,siue non,siue contrarium petat reus: & in quibus expensis quis occasione huius exceptionis condemnetur, eodem titulo.exceptionem. & j̄. in rub. de accusa. ver. an iudex. ¶ Quando exceptio dicatur accusatio, de accusa.accedens. & c. super his. secundum Papam. ¶ An conuenentus super iniusta excommunicatione, vel super interesse possit excipere de spoliatione. j̄. in rub.de sen.ex.ver.ad quid prodest.¶ Quas exceptio. possit executor,& quis admittere,& de eis cognoscere.s̄.in ru.de offi. dele.ver.quando & in quibus. ¶ An actor, vel procurator ipsius, contra quem de excommunicatione excipitur possit de ap.replicare,& infra quot tempus.eo.tit. significauerunt de sen. excom.per tuas.secundum Papam.¶ An exceptione contra consecrandum, vel ordinandum, aut confirmandum, proposita supersedere debeat ordinator:& an huiusmodi exceptiones contra electum propositæ vim habeant accusationis: & an consecratio, vel confirmatio eius contra quem non sunt probationes paratæ differatur. de accu. super. his. secundum Papam. ¶ Qualiter excipiatur contra rescriptum de falsi suggestione. s̄.in ru.de rescrip.ver.an sit bene. ¶ An exceptio per interlocutoriam producta, possit proponi in causa appel. j̄. in rub. de ap. ver.an in causa ap.potest. ¶ An possit excipi contra ea quæ per excommunicatum,vel cum eo fiunt,siue sint instrumenta,siue alia,siue in iudicio,siue extra,siue per iudicem,siue per partem, siue ex officio publico,siue non publico, siue non publicè fiāt: & de multiplici exceptione contra impedimentum excommunicationis: & vbi & qualiter, & infra quod tempus hæc exceptio excommunicationis sit probanda:& quando hoc tempus

possit prorogari vel non. eo. titu. pia. secundum Inno. Papam, & alios. ¶ An excommunicatus qui conuenitur super eo, pro quo excommunicatur debeat restitui communioni hominū: quia dicit se iniustè priuatum, si illud petat antequam respondeat. ij. q. ij. nullus potest. e. titu. cum inter. ¶ An videatur confiteri aduersarij intentionem qui exceptione vtitur, eodem tit. cum venerabilis. ¶ An contra eum qui defendit ecclesiam suā admittatur exceptio excommunicationis. de iudi. exhibita. ¶ An teneatur quis procurare iudicem contra se datum, vltra duas dietas, si citat infra duas dietas. s. in rub. de of. dele. ver. si impetrans. ¶ An suspensus ab officio, & beneficio repellatur ab agendo, vel excusando sicut excommunicatus. eo. titulo. apostolicæ. xxiiij. q. j. audiuimus. ij. q. vij. ipsi apostoli. ¶ Quæ exigatur, vt obstet, vel prosit exceptio rei iudica. & quando obstet. j. in rub. de re iu. ver. in quibus casibus, & quando. ¶ Quæ sint exceptiones perpetuæ: quæ temporales, de rescrip. si aūt. ¶ An perdatur exceptio, si non proponatur infra statutum tempus. eo. titu. pastoralis. de capel. mo. ca. ij. ¶ An ordinarius possit recusari. s. in rub. de of. ordi. ver. an ordinarius. ¶ Quando ex eodem facto competat, & eidem detur actio, & exceptio, & idem sit vtrobique effectus, & quæ exceptio habeat, vim actionis, de elec. dudum. ij. & de iureiu. quemadmodum. secundum Papā. in c. super eo. & de ac. super his & j. in v. ver. ¶ An ordinator, vel qui elegit, vel tollerauit possit de crimine, vel irregularitate excipere. s. in ru. de elec. ver. an illi qui. ¶ An hæc exceptio, calumniatus es, sit dilatoria, vel peremptoria: & quando sit proponenda. iij. q. x. placuit. ¶ An super exceptione proposita iudex teneatur pronunciare, vel potest eam vsque in finem reseruare, de of. del. cum contingat. de ap. interposita. ¶ An legitimæ exceptiones admittātur quantuncunq; præcisæ scribātur. in c. accipimus. & de of. del. ex parte. ij. Quando cōsequatur quis excipiendo, quod non potest consequi agēdo, & econuerso. de iureiuran. quemadmodū. & de sen. ex. in p̄ntia. ¶ In quo gradu recusetur iudex propter consanguinitatem, & quid iuris si, vtrique parti communiter est consanguineus. de ap. postremò. ¶ An exceptiones competentes principali, competant procuratori, vel fideiuss. de dila. capitu. vl. ¶ Quare dicitur exceptio, & an exceptio dilatoria omissa possit post litis contesta. opponi. iij. q. xj. exceptio. eo. titu. pastoralis. de offi. del. insinuatæ. ¶ Ex quibus causis possit iudex recusari. supra. in rub. de offic. del. ver. quibus ex causis. ¶ An exceptio de falsi suggestione habeat locum post lite. conte. de ap. super eo. ¶ An euanescat exceptio metus, vel alia ratione temporis præteriti. s. in rub. q̄d me. causa, ver. an ratione. ¶ Qualiter reus se possit defendere iudicem recusando, vel exceptionem aliam proponendo, iij. q. v. quia suspecti. extra de re iudi. inter monasteriū, & de probatio, quoniam contra. in gl. & sic patet. de appe. cum speciali. in gl. no. ergo. ¶ An agenti possessorio possit aliqua exceptio opponi. j. in rub. de restitu. spol. ver. an spoliator. ¶ An exceptio spoliationis omissa possit post lite. contest. opponi, de resti. spol. ex conquestione. ij. q. ij. c. j. & secundū Inn. Papam. de pr. co. ca. ij. ¶ An exceptio peremptoria possit proponi post publicatas attestationes, vel post conclusionem. de do. & contu. finem. de proba. quoniā. de testi. c. de testib. ¶ An exceptiones, & quæ sint in scriptis proponēdæ. de prob. qm̄. ¶ An recusatio iudicis in primo debeat proponi: & si quis non proponit, vel alias primo proponendas, an possit ad eam, vel eas redire, vel eis videatur renuntiare. iij. q. iij. offeratur. extra de re iudic. inter mon. iij. q. v. quia suspecti. ¶ Quæ exceptiones impediant litis. contes. & qualiter tunc super eis pronunciabitur. & an peremptoria debeat proponi inter dilatorias. extra de li. conte. exceptionis. ¶ An coram iudice qui recusatur debeat proponi causa recusationis. & an in scriptis, & quando. extra de ap. ij. eo. tit. debitus. & cap. cum speciali. ¶ Quæ autem hic desunt dixi plenè in Spec. iudi. ¶ De hac materia tractatur. iij. q. vj. §. exceptio.

¶ De præscriptionibus. Rubr.

Qualiter decimæ vel seruitutes vel ius funerandi, vel alia in corporalia iura præscribantur cum non continuè possideantur: & quanto tempore, & quæ habent continuam causam, vel nō, & titulus requirat in eis. xiij. q. ij. §. j. in gl. hic tacitè. de causa pos. & pprie. cum ecclesia. eo. ti. de quarta. & sm Inn. Pa. de cōsue. cū dilect⁹. de cens. peruenit. de priuile. ex ore. ¶ An in re vel iure duob. cōi maioris temporis præscriptio requirat ratione priuati consortis. e. t. ad audientiam. sm Inn. Papam. ¶ Qualiter, & quanto tēpore abbas, vel capellæ præscribant cōtra suum epm, seu ecclesiam vel econtra. & qualiter abbas iura epi & aliorum exercēdo præscribat contra eum qui ea non exercet, & an iura episcopalia ab abbatæ, vel episcopis possint præscribi, vel non. e. titu. cum olim. & c. auditis. xvj. q. iij. quocunque. & q. j. in summa. & secundum Papam. de paroch. super eo. ¶ An sententia quæ nulla est, det alicui causam præscribendi. xvj. q. iij. si sacerdotes. ¶ Quanto tempore episcopus possit præscribere plebem, quam conuertit in diœcesi alterius negligentis. xvj. q. iij placuit. ¶ Qualiter tempora possessionum diuersorum possessorum, vel tempora absentiæ vel vacationis cum aliis temporibus debeant continuari. xvj. q. iij. §. potest & in glos. licet re vera. & c. de ver. sig. dilecto. ¶ An res ecclesiæ possit vsucapi. xvj. q. iij. quas actiones. & q. j. in summa. ¶ Quanto tempore monasterium præscribat contra ecclesiam, & econtrà, xvj. q. iiij. in summa. ¶ Qualiter in spiritualibus fit interruptio præscriptionis. eo. titu. cum olim. secundum Innocen. Papam. ¶ Quot modis fit interruptio, & quæ interruptio præualet inter naturalem, & ciuilem. eo. tit. illud. xvj. q. iij. in summa. & ca. j. §. potest. ¶ An is qui missus est in pos. causa rei ser. possit præscribere. de of. or. pastoralis. vt lit. non contesta. quoniam. ¶ An tempore vacationis ecclesiæ, vel prælati hæretici, vel negligentis, vel scismatici currat præscriptio. e. tit. ca. j. & ij. & c. cum non liceat. & c. cum nobis. ¶ An interruptio præscriptionis fiat per litis contestationem, factam coram non suo iudice. de app. vt debitus. de pur. ca. ex tuarum. ¶ Si aliquis est iniustè depositus, & alius hoc ignorans tenuit per quadraginta annos ecclesiam, an præscribat. de concess. p. c. j. ¶ An quilibet præsumatur bonæ fidei possessor, vel ignorans nisi contra probetur: & an ex tempore præsumatur titulus, & bona fides. xvj. q. iij. dilecto. xij. di. illa. extra, e. vigilanti. & c. si dili. in glo. illud. ¶ In quibus casibus & iuribus, & actionibus, & temporibus currat, vel non currat præscriptio, & qui non possunt præscribere, & quæ non possunt præscribi. eo. titu. cum non liceat. & c. si diligenti. de censi. venerabilis. de consue. cū inter. de in int. re. auditis. & secundum Innocen. Papam, extra. eo. causam. j. q. j. nullus episcopus gr̄a. xvj. q. iij. patria. & ca. clerici. & q. iiij. neque. ¶ Si casus. s. proxi. ver. dicti. in quibus præscriptio non currit, vel aliud impedimentum nō completa præscriptione incidant, an faciant tempus impedimenti subduci, vel in inte. resti. dari. extra eodem, ex transmissæ. secundum Innocen. Papam. ¶ An vnus iustus titulus det causam præscribendi, & quando iustus titulus debeat probari, vel allegari in præscriptione, & an requiratur titulus, nisi tempus extat cuius memoria non habetur, vel nisi præscriptio in modum exceptionis proponatur: & an clarè, non obscurè debeat titulus allegari. eodem titulo, si diligenti. de consue cum dilecti. de deci. dudum. secundum Innocen. Papam. & alios. ¶ An sit necessaria scientia eius, contra quem præscribitur, & qualiter vnus prælatus præscribat iura alterius. de offi. archidiaco. dilecto. de offi. delegat. prudentiam. de offi. ordina. conquerente. secundum Innocen. Papam. ¶ An per possessionem vnius actus præscriptio inchoetur, de causa possessio. & proprie. cum ecclesia. secundum Innocen. Papam. ¶ An dies, in qua, & infra quam aliquid fieri debet computetur. de excepti. pia. de senten. excōmunicatio. solet. ¶ De absente, contra quem præscriptum est. de procur. querelam, secundum Papam. ¶ De modo præscribendi pensionem, vel seruitium, vel contra eam. de censi. olim. & capitu. peruenit. ¶ An vsucapio, & aliæ temporales præscriptiones currant contra ecclesiam, & rempublicam, de in inte. resti. requisiuit. & capitu. beneficio. secundum Innocē. Papam. ¶ An contra ecclesiam carentem immediato defensore præscribatur, & an ius excommunicandi, & similia possint præscribi. extra eodem, cum olim. de resti. spol. olim iij. secundum Innocen. Papam. ¶ An per excep. interrumpatur præscriptio, & an præscriptio restringatur. de ordi. cog. cum dilectus. de deci. cum contingat. secundum Papam. ¶ Quando, & qualiter expedit actori, & possessori probare titulum, de proba. secundum Innocen. Papam. & s. in rub. de causa pos. & proprie. ver. quando cogitur. ¶ An ecclesia à laico data, possit præscribi, & quando incipit hæc præscriptio: & si prælatus non habuit bonam fidē, an successor præscribat, & an patientia habeatur pro titulo de iure pa. cura. secundum Papam. de causa possessio. cum ecclesia. ¶ An Cistercienses, & alij non habentes populum, possint præscribere decimas. de deci. nuper. xvj. quæst. iij. §. potest. ¶ Quantum valet bona fides à prin. j. quæst. j. principatus. ¶ An limes, siue finis diœcesis, vel eius cohærentia, siue parochiæ siue prouinciæ vel quæ infra eas sunt præscribantur: & si ecclesia, vnius episcopi est infra limites alterius diœcesis, & fluuius qui fortè est limes paulatim accedit ad ecclesiam, ita quod facta est vicina limiti: an possit præscribi: & cuius ecclesia in limite sita, quæ vnius cuiusq; diœcesis habet parochianos. xvj. q. iij. Item me. & capi. quicunq;. & ca. licet. j. quæst. j. postquam. extra eodem,

quia

quia.& de parochiis, super eo. ¶ An in præscriptione bona fides, & iustus titu. & continuata possessio sint necessaria: & an bona fides sine titu. sufficiat, eodem titulo. si diligenti. & capitu. vigilanti. xxxiiij. quæst. vlti. si virgo. xvj. q. iij. in summa. ¶ Quis probet præscriptio. vel interruptionem vel malam fidem: & an qui probat præscriptionem, probabit se continuè possedisse: & an idem cognoscat de præscriptione, & interruptione. xvj. q. iiij. c. ij. xiiij. q. vj. cap. j. ¶ In quibus procurationibus currat præscriptio, & in quibus non. de censi. procurationes. & cap. venerabili. secundum Inno. Papam. extra. eo. accedentes. & ca. cum ex officij. ¶ An videatur præscripsisse qui interfuit electioni, & posteà lapsi sunt xl. anni quod episcopus non decessit. de causa pos. & proprie. cum ecclesia. de priuil. vt priuilegia. de ver. signi. abbate. ¶ An præscribatur priuilegium, & quanto tempore. de priuil. accedentibus. xvj. q. iiij. neq;. ¶ An allegans præscriptionem teneatur ostendere titulum, ex quo causam habuit. extra eo. si diligenti. de deci. dudum. ¶ Quid iuris si post completam præscriptionem, vel etiam ante incipiat prælatus, vel alius malam fidem habere, vel rei conscientiam alienæ: & an teneatur eam statim restituere, vel sufficit ecclesiam bonam fidem habere. liiij. di. frequens. de postu. bonæ ij. extra eo. vigilanti. & c. vlti. & xxiiij. q. ij. si virgo. & secundum Inno. Papam. de iure pa. cura. ¶ Quare præscriptio sit inducta, & an contra ius naturale. xvj. q. iiij. quicunque. ¶ An ecclesia possit vti præscriptione. xv. vel. xx. an. contra priuatum. xvj. q. iij. placuit. ¶ Quæ præscriptio currat contra ecclesiam. e. tit. de quarta. xvj. q. iiij. c. iij. & q. iij. in summa. ¶ Quæ præscriptio currat contra Ro. ec. vel ecclesias sibi subiectas. & qualiter ipsa præscribat. eo. tit. cum nobis. xvj. q. iij. nemo. & q. iiij. cap. ij. ¶ An colonus, vel vsufructuarius, vel præcario possidens præscribāt. xvj. q. iij. clerici. xij. q. ij. sæpe cœp. ¶ De præscriptione decennij, vel vicennij. xvj. q. iij. §. pōt. ¶ An potest quis præscribere quod non valeat possidere de iure: & an laycus possit decimas præscribere, vel possidere, vel quantitatem earum seu cathedratici, extra. de deci. quamuis. & xvj. q. iij. §. potest. in no. videtur qđ. & q. vij. in c. j. & j. q. iij. peruenit. extra. e. causam. & c. auditis. & ca. cum olim. & xvj. q. vij. quicunque. ¶ Quæ sit differentia inter præscriptionem, vel cōsuetudinem præscriptam. xviij. q. ij. seruitium. & extra de consuetudine. c. fi. ¶ Quid sit vsucapio, quid præscriptio, quæ in vtraq; requirantur, quæ possunt vsucapi: & an per præscriptionem directū dominium acquiratur. xvj. q. iij. in summa. & c. quicunq;. & §. potest. circa prin. ¶ An præscriptio, & priuilegium sint contraria. eo. titu. c. penul. xxiij. di. quāquam. de ver. signi. abbate. ¶ Quid sit, & quando habeat locum vsucapio pro dote. de testa. Raynuntius. ¶ Quid iuris si quis dubitat, an sit res sua, vel quid si prælatus habeat læsam cōscientiam: sed ecclesia habet bonam fidem. de præscrip. ca. vlti. s. ver. quid iuris si post. ¶ Si episcopus donauit alicui ecclesiæ in grauamen suæ ecclesiæ an illa ecclesia præscribet rem donatā. de dona. apostolicæ. ¶ An sit in possessione partis, vel vnius eo. ti. auditis. de re iudica. cum Bertoldus. in gl. sed videtur de capel. mo. ca. ij. ¶ An religiosi, vel alij possint, & qualiter præscribere ecclesias, quas de laicorum manibus habuerant de iur. pa. cura. ¶ An contra excommunicatū impeditum agere currat præscriptio. s. in rub. de off. del. ver. si coram. ¶ Si debetur mihi solui ad vnam petitionem & per. xl. an. recipio aliam, an contra me præscribatur. de cēsi. olim. ¶ An præscriptio decimæ largè sit interpretanda. j. in rub. de deci. ver. qualem. ¶ Si priuilegiatus steterit per c. annos, qđ non venerit ad ecclesiam quæ sæpe medio tempore fuit interdicta, an præscribatur contra eius priuilegium. de priui. vt priuilegia. ¶ An vnus princeps contra alium interrumpat præscrip. per protestationem. e. ti. nihil. ¶ An synodalis proclamatio interrumpat præscriptionem. e. ti. sanctorum. ¶ Si ecclesia, quæ de alia debet eligere, ex causa aliunde eligat, quo electus viuit per. xl. an. quid iuris sit. s. in ru. de ele. ver. si aliqui vi. ¶ De hac materia tractatur. xvj. q. iij. & q. iiij. & xiiij. q. ij. in principio quæstionis.

¶ De sententia, & re iudicata. Rubrica.

AN possit cōdemnari qui tempore lit. contesta. non possidebat rem petitam de exceptio. c. ij. ¶ Si iudex ap. confirmat sententiam, quis exequitur eam ipse, vel qui eam tulit. de off. dele. pastoralis. §. preterea. ¶ An metropolitanus possit cognoscere de causa episcopi, & pronunciare sic. iudico re esse deponendum. ij. q. vj. biduum. prope fi. ¶ Quando impune non paretur exequenti sen. quæ nulla est. de off. del. ex literis. ¶ An iudex debeat esse pronior ad absoluendum, quam ad condemnandum, & quando hoc fallit. de transac. c. vlt. de proba. ex literis. de fide instru. inter. & secundū Papam. extra. e. cum Bertoldus. ¶ Si alter litigantium de ele. moritur, an nihilominus sententia, vel arbitriū feretur. extra. de arbit. ex parte. ¶ An super incidentibus, vel emergentibus quæstionibus sit pronunciandum. s. in ru. de or. co. ver. an super incidenti. ¶ Qualiter secundum formam petitionis debeat dictari sententia. de ordi. cog. c. ij. de simo. licet Ely. de accu. qualiter. ij. in fin. & j. ver. an super causa. ¶ Si aliquis obtinet in causa, an hæc sententia prodest à quo ille habet causam. de causa pos. cum olim. ¶ An sufficiat probare instrumenta vel testes corruptos fuisse, nisi probetur eos falsa dixisse, vel iudicem secutum fuisse, & qualiter possit hoc probari. de probatio. licet. de re iudicata. cum I. & A. ¶ An sententia mandabitur executioni si quis incontinenti velit probare suam except. vel si fit per hoc alij præiudicium, de testi. veniens. ij. in duabus gl. & j. ver. si dicatur sententia. ¶ An possit retractari sentētia à suspecto iudice lata, hoc probato. de excep. cum inter. ¶ An sententia debeat ferri pro excommunicato, de except. significauerunt. ¶ An præsumatur circumuentus, qui mutat suam interlocutoriam. e. titu. cum olim. ¶ Si iudex male pronunciet contra me, & ego appello: in causa vero ap. sum absens, & aduersarius pñs: iudices vident male pronunciatum esse, qualiter pronunciabunt. de ap. per tuas. ¶ Si agatur de præbenda vna, ꝯ aliquē, & ille obtinet: post agitur de eadem contra secundum, & obtinet secundus: an hæc sententia præiudicabit primo: vel si duo fratres germani contrahunt cum duabus sororibus germanis, an sententia diuortij lata inter istos præiudicabit aliis, de præben. dilecto. & j. in ver. an snīa lata. ¶ Si commissio fuit impetrata per falsi suggestionem, & iudex ferat sententiā, an sit nulla ipso iure. de con. præ. cum nostris. ¶ An petita in inte. resti. ꝯ sententiam executio sententiæ impediatur de in inte. resti. suscitata. ¶ Qualiter pōt retractari sententia à qua non est appellatum. de pur. vul. c. ij. ij. q. vj. §. diffinitiua. ver. itē snīam. ¶ An possit quis iudicare quem nō potest ordinare. s. in rub. de foro cō. ver. in quibus. ¶ Qñ quis possit de causa cognoscere, non pōt tamen pronunciare de sta. mo. in singulis. ¶ Si snīa concipiatur in persona procur. vel sindici: an, & contra quem dabitur actio iudicati: & si propter contumaciam procur. fit condemnatio in expensis, in cuius bonis fiet executio: & an in persona eius, vel domini sit concipienda, de capel. mo. c. ij. s. in rub. de procura. ver. an snīa sit. & ver. an factum. ¶ An sententia per errorem in cā matrimoniali lata à qua non est appellatū transeat in rem iudicatam vel non: & qñ, & qualiter quis contra eam audiatur, & an retractetur ipso iure vel per in inte. resti. & quibus modis, & casibus quælibet sententia retractetur, & qualiter finale iudicium pēdet ex futuro, extra qui fil. sint le. per venerabilē. xxxv. q. ix. in summa. de frig. & mal. c. j. & c. fraternitatis. in fi. & extra eo. lator. & c. consanguinei. & c. tenor. ¶ An sententia Papæ sit ius vt sicut ipse iudicat sic, & nos iudicare debeamus, & qñ de frig. & mal. consultationi. extra eo. in causis. ¶ An sentētia lata in causa matrimoniali cassetur propter iuris ordinem non seruatum. qui fil. sint le. per venerabilem. ¶ An snīa diuortij sit ferēda de consensu capituli de diuor. ex literis. ¶ An semper snīa dif. debeat continere absolutionem, & condemnationē. de accu. illa ij. q. vij. §. diffinitiua. de ver. si. in his. ¶ An exceptio rei iu. obstet quo ad præteritas culpas, vel futuras. de acc. licet. ¶ Qualiter, & in quibus casibus ecclesia iudicat de his qui sunt extra ecclesiā. j. in rub. de iudeis. ver. qualiter, & in quibus. ¶ An snīa per falsos testes, vel instrumenta, vel literas lata teneat ipso iure, & sit executioni mandanda, vel possit retractari, & qñ, vel infra qđ tps, & quid iur. de hoc. de excep. cum venerabil. de cri. fal c. j. & ij. de proba. licet de fi. instr. c. iiij. & de priui. cum olim. ij. ¶ An Papa sine fratribus, vel concilio, vel eps sine capitulo possit iudicare, & qñ sententia feratur ad æternā rei memoriā. e. ti. ad apostolicæ. in superscriptione. ¶ Quis possit habere ratā snīam quæ ipso iure nulla est. iij. q. vij. hic quippe. de accu. ad petitionem. ix. q. ij. nullus. & s. in ru. de fo. compe. ver. an clericus possit. & j. ver. an teneat. ¶ Qñ superior possit compescere impedientes suam iurisdictionē. s. in ru. de fo. compe. ver. qñ superior. ¶ Qualiter quælibet snīa possit esse iusta, vel iniusta ex cā, ex modo, ex ordine, & quid iur sit de hoc. de sen. ex. sacro. xj. q. iij. in summa. ¶ An snīa faciat ius, vel declaret: & an auferat dominiū rei. xj. q. iij. qūo. e. tit. cum inter. de cōces. præben. proposuit. ¶ Quibus, & quot modis humanum peruertitur iudicium. xi. q. iij. quatuor. ¶ Qñ, & qualiter sentētia vnius iudicis possit per alium executioni mandari. vel snīa del. per legatum: & an tunc legatus cognoscet de snīa delegati: & an sententia vnius iudicis faciat fidē alij, de fo. ꝯpe. postulasti. de rap. c. j. de of. leg. c. ij. xxiiij. q. j. quisqs. ¶ An ecclesia, & quę possit errare. xiiij. q. j. arcam. de sen. ex. à nobis. ¶ An sententia lata ꝯ eum qui citatus fuit simpliciter, non peremptorie teneat, seu contra absentem

non ɔtumaciter.xxiiij.q.iij.de illicita.de of.del.consuluit.extra. eo.tenor.& c.cum Bertoldus.in duabus gl.& ſm Inno.Papã.de proc.auditis.& ĩ.ver.an ſnĩa ſit.¶An liceat alicui diffinere qđ canon,vel apl's non diffinit.ij.q.v.conſuluit.xxxj.q.j.qđ ſi dormierit.de tranſl.inter cor.xxxiij.q.iij.quos Deus.¶An ſnĩa vel proceſſus principis,vel alterius per ſurreptionem facta poſſint etiam abſente parte altera,vel præſente reuocari.xxxv.q.v.apoſtolicę.& c.veniam.e.tit.cum olim.de offi.vica.c.pe.¶Qualiter cum diuerſis debet deliberare qui vult ſententiare de conſue. ad nr̃am.xx.di.de quibus.¶An teneat ſententia à non ſuo iudice lata,vel poſſit rata haberi.de conſuetu.ad noſtram de iudici. at ſi.ix.q.ij.c.j.de parochiis nullus.& ſ.ver.quis poſſit.¶An iudex poſſit alteri parti fauere,vel non.de ele.venerabilem.¶Si quis repetit beneficium,& opponitur de renunciatione,& probatur:an iudex pronunciabit ſuper renunciatione,vel ſup principali.de renun.ſuper hoc ¶An valeat ſententia ad lumen lata. ſ.in rub.de iudi.ver.an ad lumen.¶Cum epiſcopus cum ſuis canonicis cognoſcit an quilibet canonicus erit tunc iudex. de of.or.irrefragabili.xv.q.vi.epiſcopus.¶An ſtabitur ſnĩæ del.& an is pro quo lata eſt ſnĩa teneatur probare commiſſionem,& proceſſum,& procurationẽ.de in inte.re.ſuſcitata. de teſti. veniens.de off.del.cum iniur.ſm Inn.Papam,& alios.¶An ſnĩam teneatur quis ꝓbare fuiſſe latã iuſtè,vel iniuſtè,& quæ debeat probare qui ſnĩa vtitur,& an præſumatur pro eo.ĩ.eo.tit.cã.& c.cum ſuper.de off.del.cum in iure.de renun.c.j.de proba.q̃m. de off.or.ad reprimendam.& ſm Papam.de ele.bonæ.¶An is ꝓ quo eſt lata ſnĩa poſſit propria authoritate beneficium occupare.de conceſ.ꝑ.cum noſtris.& c.propoſuit.ſm Inn.Papam.¶Si ſnĩa ſit nulla,an idem iudex poſſit aliã ferre.e.ti.c.j.ſm In.Papã. ĩ.in rub.de præben.ver.an is pro quo.¶An ſnĩa lata ſuper beneficio aliis præiudicet.de reſcrip.capitulum.& c.mandatum. de procur.ex inſinuatione.ſm Inno.Papam.& ĩ.ver.ſi tertius.¶Si dicatur nulla ſnĩa,vel ab ea appellatum vel contra eam reſtitutio petatͬ,an executor ſuperſedere debeat:& quæ ſunt illa quæ eam impediant ſeu differãt.de off.del.cum in iure.& c.ſuper.e. de teſti.veniens.de in inte.re.ſuſcitata & c.ex literis extra.e.c.ij. & c.qđ ad conſultationem.ij.q.j.ſicut.de cri.fal.c.ij.xj.q.iij.cum apud.¶An ſuper cauſa in libello contenta iudex pronũciabit,& non ſuper alia:& an ſi ſuper petitorio pronuncietur,ſuper cã pronunciari videatur.de cauſa poſ.cum eccleſia.& c.ſe.& ca.cũ olim.ſm Inn.Papam,& alios.¶Si contra executionem ſententiæ opponitur quæſtio falſi,an priùs de hoc cognoſcetur,& ꝑ quem,& coram quo ſit agendum,de nullitate.eo.ti.de cætero. ¶An iudex propter ius parti ſuperueniens pronũciare debeat. eo.ti.abbate.de off.del.ſanè.ij.ſm Inn.Papam,& alios.¶Quando contra contumacẽ verum,vel præſumptum tranſeat ſentẽtia in rem iudi.& ſi prælatus quaſi contumax in expenſis condemnetur,vel propter cõtumaciam procur.in cuius bonis fiet executio.vt li.non conte.c j.ſm Papam.¶An poſt ſententiam poſſint peti fructus,& alia acceſſoria & ſuper his pronũciari,& an poſſit iudex aliqua declarare,de quibus non ſentiat.de reſti. ſpol.grauis.& c.cum olim.j.¶Qualiter fiat executio vbi pertinentiæ vel aliqua generaliter petita ſunt.de reſt.ſpol.cũ ad ſedem.ſm In.Papã.¶An per violentiam præſump.feratur ſentẽtia cum altera parte abſente.eo.ti.cum olim.ſm Inno.Papam. quare obreptitia.de præſcrip.cum dilecta.ſm Papã.¶An actio in factum detur ex prima ſententia,vel ex ſecunda in qua iudex ap.primam confirmat.extra.de off.del.coram ad.ſi.¶Si petitur ſententia excõmunicationis pronunciari nulla,vel confirmari:an poſſit iudex eam pronunciare iuſtam,vel eam infirmare: & ſi ſnĩa petatur ex certa cauſa nulla pronunciari:an admittatur reus,vel actor ad probandum cauſam nullam,vel ex alia cã:& ſi petitur inſtitutionem canonicam pronunciari,vel electionẽ ɔfirmari:an iudex poſſit eã ꝓnunciare non canonicam, vel non ɔfirmandã:& qđ iuris ſi generaliter vel ex certa cã hic petatͬ.de offi.dele.cum ɔtingat.de ꝓcur.ex inſinuatione.de cã poſ.& ꝓprieta.cum eccleſia.ſecundũ In.Papã.¶An poſſit pronunciari ſu ꝑ iur.rei,qui non dedit libellũ,& ſuper expenſis,nõ ſolũ in libello petitis:ſed ẽt ſuper emergẽtibus.de reſti.ſpol.ex ɔqueſtione.de probat.licet.ſm Inn.Papã.¶An cum ſup ſubiectione generalͬ agitur ſup capellis ſubiectis probatis debet pronunciari.e.tit.cum inter.ſm Inno.Papam.¶Qui poſſunt ſnĩas exequi.de offi.or.cum ab eccleſiarum.ſm Inn.Papam.¶Si quis ꝓnunciet ſuper ſuo proceſſu,puta cãm recuſationis non eſſe legitimam,vel hmõi,an talis ſnĩa tranſeat in rem iudi.& an iudex à quo appellatur debet citari ad defendendum proceſſum ſuũ: & quando proſit,vel obſit iudici,ſi eius proceſſus impugnetur. de ap.cum ſpeciali.¶An pro actore feratur ſententia in dubio & qualiter ꝓnũcietur in interdicto.Vti poſ.de proba.ex literis. & c.licet.¶Si de pluribus ſententiis vel capitulis agatͬ,an iudex de vno capitulo tantum,vel ſummatim,vel ſuper incidentibus pronunciabit.de ele.cum inter R.extra.eo.cum inter. ſm Inn.Pa.¶An pronũcians ſup principali,ſuper exceptione ꝓnũcietur:& an ſnĩa lata in cã inquiſitionis denũciationis,vel exceptiõis,vel ſup forma electionis præiudicet alijs,de ele.cũ dilectus.& c,q̃relam.ſm Inn.Pa.¶Qualͬ interlocutorię ſunt cũ minori ſolẽnitate,q̃ diffinitiuę proferẽdę.de pc.auditis.ſm Inn. Papã.¶Si abbas,& ɔuẽtus agant,ɔ quem feratͬ ſnĩa.de teſti.ad hoc:alias incipit.præſentium.ſm Inn.Papam.¶An ſnĩa lata inter eos qui de ſubiectione ɔtendũt noceãt alijs abſentib.de ꝑſcrip.auditis.de arbi.cũ tempore.de in inte.reſti.cũ veniſſet.ſm Inn.Papã.¶An ille ɔ quẽ lata eſt ſnĩa ſuper beneficio poſſeſſionem,vel dominiũ amittat.de conceſ.pb.propoſuit.ſm Inn.Pa. ¶An teneat ſnĩa lata in cauſa ſubiectionis,de reli.do.cũ dilectus ſm Inn.Pap.¶An poſſit fieri executio ſnĩę vt aliquis poſſit per aliquem à ſua poſſeſſione amoueri,vel eam alij dare.de priui. cum olim.ij.ſm Inn.Papam.¶Quib.fiat ꝑiudiciũ per ſententiã latam ſuper iurib.in ſpũalib.vel in interdicto vti poſ.de verbo. ſig.abbate.ſm Inn.Pa.Qualiter iudex ap.pronũciare debet vel ſupplere,vel retractare:& an confirmabit vel infirmabit priorẽ ſententiam,& an retractato vno ſententię articulo,cæteri retractentur.de ap.dilecti.& de teſta.Raynut.de in integ.reſti.ex literis.ſecundũ Inn.Papã,& alios.¶Si tertius cuius intereſt non appellat à ſentẽtia inter alios lata,an fiat ei præiudicium,& quale.prætererea ſi appellator de iure ſuo agat,qualiter iudex pronunciabit,& qualiter tertius debeat aſſiſtere cãæ,& qualiter,& ſuper quo iſte tertius debet ſuas probationes in ducere contra ſententiam,& ad quid admittitur tertius poſſidẽs,vel nõ,ante. li.conte.vel poſt,vel publicatis atteſtationib.vel poſt ſententiam,& quando & quale præiudiciũ fit ei per aliorũ ꝓceſſum, & ad quid,& qualiter aget.extra eod.cum ſup.& c.quãuis.de teſti.veniens.de ſpon.veniens.ſecundũ Inn.Pa.¶An falſitas expreſſa in ſententia noceat ei.de renun.in pręſentia.ſm Inn.Pa. ¶An contumax in vno articulo,nihilominus ſit vocandus ad alios,vel ad ſententiam,& qualiter fit condemnatio ſuper expenſis incertis vel futuris.ſ.in ru.de do.& cõ.ver.ſi vocatus ad cauſam.& ver.an in expenſis faciendis.¶An is pro quo lata eſt ſententia,cõpellatur eã exhibere & ſi negat ipſam fuiſſe latã,vel nõ apparet,qđ faciet iudex.ſ.de ſi.inſtr.ver.ſi peto.¶An ſnĩa lata ſup legitimatione vel intereſſe oĩb.ꝑiudicet,& qualiter formetͬ ſnĩa vbi defenſor interuenit.qui ſi.ſint le.cãm.ſm Inn.Pa.An ſup bñficio vacaturo,vel incerto formetͬ ſentẽtia. de conceſ.preben.cũ ſuper.ĩ.proxi.ver.¶An in criminibus ſup ɔtractu futuri tp̃is pronũcietur.ſ.in ru.de iudi.ver.q̃n ɔtractus. ¶An,& maximè in beneficiis ſnĩa à qua non eſt appellatũ,vel ſupplicatũ reſcindatur:& q̃n ɔ eum pronuncietur ꝓpter malũ ius ſuũ,licet actor nil ꝓbet de iure ſuo.e.tit.cum Bertoldus.de pur.ca.c.ij.ſm Inn.Papam.¶An per ꝓceſſum inter me,& ep̃m qui me beneficio meo ſpoliauit habitũ fiat tibi præiudiciũ cui idẽ beneficiũ eſt collatũ.de ſi.preſby.veniens.de procu.ex inſinuatione ſm Inn.Papam.¶Qualiter formetͬ ſnĩa ſuper criminibus.de fo.compe.poſtulaſti.ſecundũ Inn.Papam.¶Qualiter ꝓnunciabitur in dilatoria ſolutionis.de except.paſtoralis.ſecundum Inn.Pa.¶An teneat ſnĩa in poſſeſſorẽ lata,qui ſine cauſæ cognitione non vult poſ.dimittere:& q̃n mãdatum,& ſnĩa,vel decretũ,vel inhibitio ꝓſit vel obſit ignorãti.de conceſ.ꝑ.quia cũctis.ſm omnes.¶Qualiter iudex q̃nq; exprimit in ſnĩa certã pœnam,vel ẽt aliquando in gñe pronunciat ſuper crimine:& de effectu vtriuſq; pronunciationis,& quos effectus habet ſtatim ſnĩa:& quibus ſtatim priuat condemnatum,& q̃bus poſſit ſtatim condemnatus per ſuperiorem ſpoliari.de ac.qualiter.ij. ſecundum Inno.Pa.¶De ſententia quæ pro intereſſe proferͭ, & quid in ea veniat,& qualiter æſtimetur:& an in re promiſſa ſnĩa executioni mandetur,de ſen.ex.ſacro.ſm In.Pa.¶An ſnĩa ſit incerta,ſi in aliqua parte actorũ nõ fiat ſpecificatio.de exce. cũ venerabilis ſecũdũ In.Pa.¶An literæ vel inhibitio iuſta,vel iniuſta iudi.vel mãdatũ viua voce factũ ſine cauſæ cognitione, vel factũ eius ligent vel habeant vim ſnĩæ ſeu trãſeãt in rẽ iud. ſi nõ appelletͬ,de in inte.cũ veniſſet.& c.cũ ex literis.de ap.ɔſtitutis.& c.Romana.de ele.cũ inter caſ.ſm In.Pa.ĩ.ver.q nullus. ¶Qualiter iudex ꝓnunciabit,vbi acceſſoriè petitur exhumatio ſepultorum,vel amotio inſtitutorum,vel ſimiliũ:& quis eſt effectus ſnĩæ generalis latæ ſuper iure decimandi,vel ſuper iuriſdictione caſtri,vel huiuſmodi.de ſepul.certificari.ſm Inn.Pa. ¶Qualiter,& q̃n feratur ſententia ɔ abſentem:& quid iuris de abſente ɔdemnato,de do.& contu.prout.de ꝓcur.querelam. ſm Inn.Pa.& ſ.in ru.de do.& ɔtu.verſi.qualiter.& in ɔcor.quę ſunt.ſ ver.an ſnĩa ſit nulla.¶An ſit pro illo ſententiandum pro quo plures faciunt rationes.& pro quo plura faciunt quam ɔ. xiij.di.c.j.de iure pa.ſuggeſtum.¶An Papa poſſit à concilio,vel ab

ab aliquo iudicari, nisi se subiiciat. xj. q. ij. nemo. & s. in ru. de ma. & obe. ver. qualiter Papa. ¶ An sit iudicandum pro illo, qui habet authoritatem Hieronymi, vel Augu. xx. di. de libellis. & xxxvj. q. ij. c. j. ¶ Quæ snia dicatur diffinitiua, vel interlocutoria. ij. q. vj. §. diffinitiua. iij. q. vj. hoc quippe. ¶ An iudex debeat sequi æquitatē, vel misericordiam vel rigorem, vel mediocritatē. de trāsla. c. vl. xlv. di. licet. & c. oīs qui. viij. q. j. clemens. ij. q. vij. exigūt. ¶ In quibus casibus snia instauretur pretextu nouorū instrumentorū. e. ti. inter mon. & c. se. ¶ An teneat snia lata ꝯ res prius iudicatas. in prædi. c. inter mon. ij. q. vj. §. diffinitiua. in prin. & fm Papam. de tri. & mal. fraternitatis. ¶ An snia lata post frustratoriam ap. teneat, licet ap. non sit delatum. in p. c. inter mo. ¶ In qbus casibus, & qñ res iudi. vel victoria vnius noceat aliis, siue prosit, vel faciat ius. e. ti. cum inter. & c. pe. de exce. c. pe. de ele. cum dilectus. & c. querelam. de ꝑcu. accedens. de cā pos. & ꝓpric. c. pe. ij. q. v. interrogatū. de præben. dilecto. in fi. de testi. veniēs. de simo. dilectus. in fi. & de ap. vna. lxxxj. di. tantis. de accusa. ad petitionē. iij. q. vj. hic quippe. xj. q. iij. ita. & fm Inno. Pa. extra. e. cū super. de of. deleg. super eo. & s. ver. an sentētia lata. ¶ An in notorio sit necessaria snia. ij. q. j. de manifesta. de cohabi. cle. & mulie. vestra. ¶ An excōmunicatus notorius, vel suspēsus, vel interdictus possit ferre sniam, vel excoicare vel interdicere. eo. ti. ad ꝓbandum. de excep. exceptionē. de excep. prelat. ca. vlti. de immu. eccle. diuersis. de hære. excōmunicamus. §. credētes. xxiiij. q. j. audiuimus. de senten. excommu. sacro. in gl. sed pone. in fi. de ordi. ab epo qui renun. ca. vlti. xj. q. iij. cā. ij. & j. in ꝓxi. ver. ¶ An teneat snia excommunicati qui credebatur non esse excōmunicatus. iij. q. vij. §. tria. de exceptio. exceptionem. de re iudi. ad ꝓbandum. ¶ An snia per metum lata teneat. xj. q. iij. quatuor. & ca. iniustum. ¶ Quomodo retractatur snia quæ nulla est ipso iure. ij. q. primates. vt li. non conte. c. ij. ¶ Qualiter formet snia super excep. de li. conte. exceptionis. ¶ Qñ executor possit fungi partibus iudicis, vel nō. s. in rubri. de offi. deleg. ver. qñ, & in qbus. ¶ Quid iuris de executione sniæ factæ, post ap. j. in rubri. de ap. ¶ An iudex teneat in snia dicere cām, quæ ipm mouet. eo. tit. sicut nobis. de sentē. ex. cum medicinalis. §. j. xxj. distin. submittatur. ¶ An vnus ex pluribus iurisdictionē habētibus possit de his quæ sunt peritura tēpore iudicare. de eo q mit. in pos. cum sicut. ¶ An in cā inquisitionis possit pro parte negociū expedire, & pro parte diffinire, & sempremanente iurisdictione. e. ti. cum. I. & A. ¶ Si possum quē repellere à testimonio, an sit ferēda snia, & qualiter. xxiiij. q. j. §. his authoritatibus. ¶ Quid iuris, si cum alter ordinariorum, vel delegatorū, vel arbitrorū condemnat, alter absoluat, vel diuersas ferūt snias. eo. ti. ca. vlti. & ij. q. vj. diffinitiua. ver. item si plures. & de sta. mo. in singulis. ¶ An res iudicata præualeat veritati. xxxv. q. ix. §. quia ergo. ¶ Quis mandabit executioni sniam arbitri. de arbi. ꝑ tuas. ¶ An interlocutoria obsit, vel trāseat in rem iudi. de procura. c. ij. de ap. cum cessante. de elec. cū dilecti. in fi. iij. q. vj. hic quippe. & fm Inno. Papam. de re iudi. qd ad consultationē. ¶ An valeat snia quam delegans qui abfuit ratam habuit. de offi. deleg. prudentiā. ¶ Quis dicatur ꝓpriè executor. de offi. deleg. super quæstionum. §. j. ¶ Qualiter & infra qđ tps, & qñ sentētia executioni mandatur, & an possit abbreuiari, vt lite non contesta. qm. in fi. de offic. deleg. querenti. xj. q. iij. cum a pud. ¶ Quid iuris sit de mero executore, vel mixto. de offi. deleg. pastoralis. xxv. q. ij. & si non. extra eo. de cætero. & c. qđ ad ꝯsultationem. & ij. q. vj. itē & quorū. ver. an ab executore. ¶ An sentētia lata ꝯ ius litigatoris, vel ꝯ ius scriptum valeat: licet non sit appellatū. eo. tit. c. j. ij. q. vj. §. diffinitiua. ver. item sniam ꝯ ius. ¶ De precepto siue iussu iudicis & de omni genere sentētiæ. de elec. dudum. ij. in glo. sed pone. de verbo. signi. ex parte. j. in vlti. gl. ij. q. j. in summa. & c. j. xj. q. iij. in summa. & §. hic etiā si. ¶ An stetur sententiæ deleg. vt præsumat aliqs absolutus nisi ostendat ꝯmissio. de off. dele. cū in iure. de sen. ex. ad eminentiam. ¶ Si de pluribus condemnatus super vno appellaret, an snia super aliis sit exequenda. j. in ru. de ap. ver. si quis ꝯdemnet. ¶ An peccet pecuniam dās iudici, vt bene iudicet, & an possit eam repetere. vj. q. iij. qui rectè. xiiij. q. v. non sanè. & j. ver. de sentētia qui pecu. ¶ De pœna iudicis, vel arbitri qui per gratiā, vel sordes, vel aliās prauè iudicat. eo. tit. cum æterni. xj. q. iij. temerarium. ij. q. vj. statuendum. ¶ An in manifestis ordo iudiciarius sit seruandus: & si nō seruetur, an snia valeat. de pur. ca. cum dilect⁹. ij. q. j. de si. presby. qm. de iureiuran. ad nostrā. de ele. bonæ. j. ¶ Qualiter modus exequēdi exceditur. de offi. deleg. super quæstionum. fm Inn. Papā. An snia ab hæretico lata valeat. j. in rub. de hære. ver. an sententia. ¶ An in ꝯfessum sit snia ferenda. s. in ru. de confes. ver. quæ exigant. ¶ An sentētia sit nulla cum peremptorium nō peruenit ad absentē, & qualiter reuocetur. iij. q. ix. c. ij. extra de exces. præla. ex literis. vt li. non conte. qm. §. si verò. extra. e. tenor. & c. cum Bertold⁹. & de procu. in nostra. & c. ꝯstitutus. & s. ver. an sentētia lata. ¶ An snia possit pro parte. vel quo ad vnum valere & pro parte, vel quo ad aliud nō. ij. q. vj. §. si quis. & ex. de cōuer. ꝯiug. placet. & xj. q. iij. ita. ¶ Si delegatus in vltimo termino pronunciet: an possit posteà snia exequi. s. in rub. de offi. deleg. ver. si appellat. ¶ De sentētia per pecuniam lata: & an sit nulla, licet alias sit iustè lata. extra eo. cum æterni. de pur. ca. c. vlti. & de vi. & hon. cleri. cum ab omni. & ij. q. vi. §. diffinitiua. ver. venales. & j. q. iij. videntes. xj. q. iij. quatuor. ¶ An stipenda clerici capiātur in cā indicati de fideiusſ peruenit. ¶ An sentētia in causa criminali, vel matrimoniali, vel alia lata, vel excommunicationis, vel suspensionis, vel interlocutoria teneat si non sit lata in scriptis de testi. Albericus. in primo no. & xj. q. j. si quis cum clero. de sen ex. cum medicinalis. ij. q. j. in primis. de proba. quoniā. in gl. licet sic. ¶ In quibus casibus non debet reus absolui, licet actor non probet. vt ec. bene. c. vno. vj. q. vlti. actor. ¶ An sentētia lata à non suo iudice infamet clericum. ij. q. j. multi. de iudi. at si. ¶ An possit quis dicere sententiam nullā, & iniustā simul, & semel. j. de ap. ver. an sufficit. ¶ An sententia depositionis infamat depositū. de ele. ꝯsiderauimus. ¶ An sententia possit ferri, & qualiter suspenditur per conditio. de ma. ꝯ. inter. ec. contra. ca. ij. & ij. q. vj. biduum. extra. de ap. præterea. de sen. ex. Romana. ¶ An per exempla possit iudicari. xx. di. de quibus. ij. q. vj. §. hoc edicto. j. q. j. principatus. ¶ Qualiter possit iudicari in facto ambiguo, vel futuro. j. in ru. de ver. si. ver. quibus modis. ¶ An sit iniuria iudici cum eius sententia non seruatur, vel ab ea appellatur. l. di. si quis præpostera. ¶ An laicus possit iudicare de ecclesiasticis, vel spiritualibus. lxxxix. di. §. sed quæritur. & s. in ru. de of. or. ver. an episcopus. ¶ Quando solus episcopus possit deponere clericū, vel presbyterum accusatum & quot epi sint ad hoc necessarij. xv. q. vij. in summa. & c. j. & v. q. vj. quia. & xvj. q. vl. inuentū. ex. e. non pōt. lxxxvj. di. si quid. ¶ An episcop possit deponere abbatē sine numero episcoporum. j. in ru. de reli. do. ver. an episcopus. ¶ Quis delegatus possit per se, vel per aliū sniam suam executioni mandare, vel ad hoc ordinariū ꝯpellere. de offi. deleg. in literis. quærenti. pastoralis. §. præterea. & c. significasti. ij. q. vj. si quis. de fo. compe. si quis contra. ¶ An iudex debeat iudicare secundum propriam conscientiā, vel fm allegata, vel secundū suum sensum, & quid si conscientia sit ꝯtraria probatis. de rescrip. quia iudi. de offi. or. c. j. & extra. eo. cū æterni. de offic. deleg. pastoralis. & iij. q. vij. iudicet. xi. q. iij. summopere. xxx. q. v. §. his ita. de consti. c. j. ¶ Qualiter feratur sentētia, & in quo loco. ij. q. j. in primis. xj. q. j. si quis cū clerico. ¶ Qñ sententia sit nulla ipso iure. eo. ti. inter cæteras. ij. q. vj. §. diffinitiua. ¶ Quando iussus iudicis habeatur pro sententia & præiudicet, vel non, & an faciat rem notoriam vt sententia. de ver. si. ex parte. iij. q. vj. hæc quippe. ¶ An iudex vel delegatus ex quibus causis possit sententiam, vel processum corrigere, vel retractare, vel interpretari. de sent. ex. facto. de accu. qualiter. in glo. no. qđ. ij. q. vj. §. diffinitiua. in secundo. ver. & xxxv. q. ix. §. quia ergo. & in summa. de pur. ca. c. ij. extra. e. cum Bertoldus. & secundum Inn. Papam. de offi. dele. in literis. & c. prudentiam. & c. venerabili. de re iudi. ca. j. ¶ Qualiter iudex se habebit in reuocando interlocutoriam, vel mandatum: & an tacitè reuocet parti terminum assignando ad probandum. extra eo. ad apostolicæ. & de ap. cum cessante. ¶ An sint tot sententiæ quot articuli. ij. q. vj. §. si quis ex. ¶ An iure ordinario, vel deleg. archidia. ferat sniam. xv. di. perlectis. ¶ An iudex lata per aliū sententia possit resumere executionem, & quid si deleg. committat sic, vt de consilio alicuius debeat ferri sentētia. s. in ti. de offi. deleg. ver. quid iuris. ¶ Quæ autem hic desunt, vide plenè in Spe. iudi. in ti. de sentētia. & de execu. sen. in ti. de peti. sententiæ. & in ti. de recusatione. ¶ De hac materia tractatur. xxxv. q. ix. & vj. q. iiij. & iij. q. ix. per totum. & vj. q. iij. §. de his inquam. vsque ad. §. hoc & si, vt dictum est. & xxx. q. vlti. §. his ita. vsque ad finem.

¶ De appellationibus, & relationibus, & recusationib. Rub.

AN appellatio minus valida ex superuenienti facto fiat valida. vt li. cōtest. c. ij. ¶ An victor probabit sniam, vel appellās ꝯ ap. de ap. vt debitus in fi. in gl. & sic videt qđ appellans. & s. in ru. de re iud. ver. an snia tenetur. Si proposui exceptio. nec est admissa & ego appello: vtrum ex hac cā releuor ex hoc. e. ti. dilecto. ¶ An teneat ap. facta ne funus sepeliatur. de sepul. ex parte. ex. e. qua fronte. ¶ An præsidentes capell. monachorū possint recusari vel ab eis possit appellari. de sta. mo. in singulis. ¶ An appellans añ excommunicationem denunciari vel in quibusdam vitari debeat. de ap. pastoral. secundum In. Papam. ¶ Si patronus laicus me præ-

sentiat, si episcopus nõ vult me instituere, quare appello. deinde p̃tat aliũ qui instituit ab ẽpo. an meæ sit ap. deferendum de iure pa. pastoralis. & c. vlti. ¶Si vsurarius contendit in iure coram aduersario, si appellat an prius expediatur cã ap. de vsu. quia frustra. ¶Qualiter appellans põt probabiliter errare: & an tunc ɔdemnabitur in expensis. de sentẽ. ex. sacro. ¶An admittat̃ hodie ap. in dubio. vel si cã ex qua emittit̃ sit dubia. de se. ex. sacro. ¶Quam potestatẽ habet metropolitanus in causa cum ad eũ appellatur: & an de cõsensu partium omisso ap. articulo possit cognoscere de principali. de of. ordi. Romana. extra eo. Romana. ¶An ab officialibus episcoporũ appelletur ad ipsos episcopos. eo. tit. Romana. & c. dilecti. ¶An appellans extra iudicium audiatur post tempus ap. prosequendæ. & ad quid valet ap. extra iudiciũ factã eo. ti. cum sit Romana. de his quę fi. a ma. parte ca. c. j. fm̃ In. Pa. ¶Si episcopus in capitulo est non vt ẽps ad quẽ appellabitur. de conces. p̃. postulasti. fm̃ Inn. Pa. ¶An appellans in iudicio vel extra retineat ap. si post spoliet aduersariũ suum. eo. tit. an sit. ¶Quid sit terminus, & quot sint termini, seu quot modis præfigitur terminus appellanti: & an altera pars, & quæ possit terminũ, & quem, & qualiter præuenire per partẽ aliam, siue impetrando siue alio modo: & quæ sit pœna non veniẽtis in termino. & an rata maneat sñia. ij. q. vj. appellatione. e. ti. personis. cum sit Romana. oblatæ. sæpe. & secundũ In. Pa. eo. tit. ex insinuatione. ¶An is qui appellat extra iudicium vel in iudicio ꝓbare debeat veritatẽ causæ: quamuis seipsum obtulerit probaturũ vel sufficiat probare qđ non fuit admissa: & qualiter appellaret super defensione suæ possessionis: & an appellãs in dubio reducatur ad statum in quo erat tẽpore ap. ad quencunque possessio peruenit, & antequã veritatem causæ probet. eo. ti. bonæ. & c. dilectus. & ca. interposita. de ele. cũ inter ca. de testi. ex parte. & melius de excep. cum olim. fm̃ Inn. Papam. & alios. & ĩ. ver. si post ap. ¶An vno appellante ad metropoli. possit alter ignoranter ad se. ap. appellare: & an teneat processus metropol. ignorantis ad se. ap. appellatum fore: licet pars hoc sciat. & an appellãs ad Papã si veniat ad metropoli. possit eius processum & qualiter impedire: & quid iuris si pars suggerit metropolita. & se ad eum appellasse vel appellationi renũtiatum esse & ipse procedit. eodem tit. si duobus. secundũ Inn. Papam. ¶Si appellans petat absolutionem ab eo à quo appellauit protestans qđ appellationi non renunciauit quid iuris. eo. titu. qua fronte. secundũ Inno. Papam. ¶Quando & qualiter & ad quid in cã appella. procedatur absente altera parte, & an sit citanda. ij. quæst. vj. appellatore. de consti. ecclesia. extra eodem. sæpe. & c. p̃ tuas. & secundũ In. Papam. in c. cordi. & c. interposita. & cap. sæpe. de ma. & obe. dilecti. ¶An per literas ab appellato obtentas appellans appellationẽ prosequi eo. ti. oblatæ. & c. cordi. secundum Papam. ¶Infra qđ tẽpus liceat appellare, supplicare, siue facto siue verbis appel. a quacunq; sententia, siue facto siue processu, siue in iudicio vel extra. ij. q. vj. anteriorum. & l. di. biduũ. de testi. significauerunt & secundũ In. Pa. de ap. bonæ. secundũ. d. m. in c. vt debitus. prope fi. & c. Romana. §. si verò. & ĩ. ver. quãdo à præcepto. & ver. quando, & à quo. ¶Quod impedimentũ excusat si quis in termino non prosequit̃ ap. & qualiter ei subueniatur & in quo terminus iur. & hominis perificat̃ & an appellans debeat cãm ap. infra terminum finire vel sufficit inchoare, & qualiter debeat eã prosequi & de impedimento appellantis ꝓpter paupertatem & alia, & quæ negligentia imputet̃ ei: & si appellans vno die impediat̃ ex quo cœpit ap. prosequi. quominus sñiam possit petere an vna tm̃ dies vel annus integer restituet̃ & an ipso iure vel per beneficium resti. eo. ti. ex tenore. secundũ In. Pa. & ĩ. ver. infra qđ tps. ¶Quid faciet iudex ap. vel alius si pars habet eũ suspectũ. eo. ti. ad hoc secundũ Papã. ¶An valent quæ fiunt ab eo qui appellat à sñia excom. pen. ap. & an possit appellari à iudice qui exceptione repulsa post decenniũ ɔdemnat. e. tit. sæpe per tuas. interposita cordi. secũdũ In. Pa. & alios. ¶An de ap. ad Papã interposita legatus se possit intromittere & qñ incipit currere tps ap. à futuro grauamine. extra iudicium interpositæ: & an appellans propter exceptiones possit post tps ap. de ipsis, vel aliis excipere vel superior de eis ex suo officio inquirere. e. ti. ɔstitutus. secundũ In. Pa. & c. Romana. §. si verò. ¶An dñs possit pro subditis appellare. e. ti. dilectus. fm̃ Pa. ¶An appellatus infra annũ possit petere confirmationem sñiæ eo. ti. oblatæ. secundũ Pa. ¶An deferat̃ negocium ad curiã nisi de grauamine in iudicio, vel extra appelletur: & an sufficiat qđ quis putet se grauari, licet non grauet. e. ti. ad audientiam. ij. q. vj. quotiens. ¶Quid iur. si excõicet, & quis eligat vel appellet eo. ti. preterea. fm̃ Pa. ¶Si iudex ap. citet aliquem mẽtione non factã de ap. an teneat̃ comparere citatus. de accu. prelatorum. secundũ In. Pa. ¶Qñ accusatio impedit electionis, vel prouisionis effectum. s. in ru. de ele. ver. an exceptio accusat. ¶Si confirmatio accusationis fit cum plena causæ cognitione: an possit appellari ab ea cã non expressa: & si expressit, an possit alias prosequi: & si appellet ab ẽpo nolente conferre præbẽdã Titio cũ sit homicida, vel simile, & se offerat probaturũ cuiusmodi effectũ habet hæc appellatio, si ẽps nihil sibi conferat: & cum installet, & an interim tuẽdus est in possessione, & debeat sibi de fructibus præbendæ r̃nderi quousq; superior, de ap. cognoscat. eo. titu. constitutis. & c. Romana. de ele. cum inter can. ¶An extra iudiciũ possit appellari non expressa cã dummodo quid fiat vel dicat̃, quare timere possit qđ sequatur grauamen: & an à futuro grauamine, vel cõminatiõe, & qualiter extra iudiciũ appellatur. e. ti. ɔsuluit. ad audientiã. constitutis. cum cessante. & c. inter cæteras. secundũ In. Pa. & alios. ¶An in interlocutoria sufficiat dicere. appello & nulla cã assignata, vel etiam assignanda, si tñ in ea non exprimat̃, vt appello: quia mittit me ad locum non tutũ non expresso quare non sit tutus, & an iudex ap. ab interlocutoria interpositæ debeat eam ex nouis ꝓbationibus ɔfirmare, vel infirmare. de no. ope. nun. c. ij. secũdum In. Pa. & ĩ. ver. & an appellatione, & corã. ¶An fingatur appellasse: an excusetur ne ɔueniatur coram idoneo iudice, & in quo sibi prodest qui se ꝓtectioni supposuit, vel añ citationem, vel põst iter ad eum arripuit, vel misit: & an sufficiat facto appellare: & quis tunc sit effectus. eo. tit. meminimus. dilecti. ad audientiã. ad hoc. sicut. vt debitus. de of. or. ad reprimendam. & ij. q. vj. eius, qui ideò. & secundũ In. Pa. de resti. spol. audita. ¶Si cã ap. sit rationabilis vel probabilis, an possit petere appellatus, qđ appellatione omissa procedatur super principali: & an sit in in eius voluntate qđ cã eius in curia tractetur: & an si iudex ap. vel dele. vel ordinarius cã ap. approbata, vel finita cognoscet de principali, & quãdo hoc fallit. e. tit. vt debitus. & ca. cordi. ij. q. vj. in fi. & secundum Inno. Pa. de excep. olim. ¶An retractato vno articulo ap. cæteri intelligãtur retractari. s. in rub. de re iu. ver. qualiter iudex ap. ¶Quando, & qualiter appellans, & appellatus dñt ire parati tã super ap. quã super principali, vel sup̃ ap. tm̃: & an appellãs possit petere, vt partes eant super principali parte: & an partes possint prorogare iurisdictionẽ iudicis ap. ad cãm principalem, & quid iuris si nec pars, nec iudex præfigat terminum ap. & qualiter procedatur ɔ non venientem in termino, seu ɔsti. cordi. non seruantem: & an is à quo extra iudicium ap. possit terminum ap. præfigere, vel apostolos cõcedere, & qñ appellãs reputet̃, nõ appellãs: vel qñ apl̃os nõ petit, vel nõ appella uit in scrip. vel cãm nõ assignauit, & superior ad quẽ est appellatũ ꝓcedet appellato inuito. e. ti. cordi. secundũ. Pa. & alios. ¶Quid iuris de ap. ab electione, vel promissione interpositis. s. in ru. de ele. ver. an solus. & ver. an possit super. & in aliis ver. ¶An debeat appellari cum fit taxatio contra violentum super quantitate ablatorum, vel super expensis & qñ iuratur, ve sententiatur super his ꝙ me causa. super eo. fm̃ Inn. Pap. ¶An in maioribus causis puta in electionib. vel criminalib. causis ẽporum, & similib possit sine causa appellari. eo. ti. vt debitus secundũ omnes. ¶An sufficiat proponenti exceptionem dicere, appello ne procedatis: an debeat expectare ꝙ iudex eam expresse repudiet, vel saltem tacitè. s. procedẽdo in cã, & tunc appellet, & quid iur̃ si præmissa narratione dicit si feceritis appello. eo. ti. interpositę. & c. dilecto. de testi. significauit. fm̃ Inn. Pa. ¶Qñ a pręcepto, vel collatione, vel aliis quæ extra iudicium fiũt appellari possit, vel debeat & qñ nominatus, vel electus appellare debet ij. q. vj. biduum. circa prin ci. de tem. or. ad aures. de in inte. re. cũ venissent. de cã pos. cũ olim. de his quæ fi. à ma. par ca. c. j. secũdum Pa. ¶An procuratore cõdemnato ĩ. xx. dies possit appellari. vt li. nõ conte. c. j. secũdũ In. Pa. ¶Qñ vnius appellatio prosit aliis, & an contestatio habeatur pro appellatiõe e. t. c. p. & vlti. ij. q. vi. §. sunt quorũ. ¶Qñ, & qualiter primus, & sc̃dus iudex ap. possit inhibere priori ne ꝓcedat in cã: & an sol⁹ possit cognoscere, an sua sit iurisdictio, & qñ is à quo appellat̃ sup̃ sedere debeat et is ad quẽ appellatur. de ap. cognoscere. & an habeat iurisdictionẽ inter p̃tes in eo sup̃ quo appellatur. e. t. Romana. de resc. dilectus. ii. fm̃ Inn. Pa. de his q̃ fi. a ma. par. c. c. j. ¶Ad quem appellabitur à minorib. officialibus, seu foraneis. vel aliis, quos prælati ponũt in suis diœcesibus, vel ciuitate, de, offi. or. ad reprimendã. extra eo. interposita. & c. dilecti. secũdũ Pa. ¶An excõicatus post ap. renunciat ap. sentẽtiam obseruando. de resti. spo. olim. ij. secundũ Inn. Pa. ¶An cãm ap. ꝓsequi debeat, qui extra iudiciũ nomine alterius appell. de ap. significauerũt. fm̃ Pa. An in cã. ap. possit ꝑponi pemptoria exceptio prius in principali cã p̃ interlocutoriã repulsa. de re iudi. ꝙ ad cõsultationẽ. secũdũ In. Pa. An à suspecto possit appellari, vbi cã recusationis nõ admittitur, & qualiter recusantis est cãs recusatiõis ꝑponere: iudicis aũt admittere, & ꝓbationes requirere, sup̃ eas & qualiter hoc cognito arbitrorũ est cognoscere de ꝓbatione causæ

causæ, recusatiõis:& cuius interest arbitros petere:& an iudex añ recusationẽ,vel post possit delegare,& an renunciãs sibi præ iudicet petẽdo,q recusatus de cã renũciationis pronũciet.e.ti. cum spãli.fm Inn.Papã.& c.ij.¶An vbi interdicit appellatio re cusatio interdicta intelligatur,extra.e.c.nouit.& c.sup eo.ij.§.in causis.¶An capitulũ possit sup rebus epalibus appellare.eo.ti. dilectus.de his quæ fi.à ma.par.ca.c.j.fm Inno.Papã.¶Si iudex duplici authoritate procedat,ad quẽ appellabit,de præscri.cũ ex officij.fm Papã.¶Qñ tertius superueniens causæ inter alios inceptæ possit appellare:& ap.suam prosequi.& qualiter,& ad quẽ,& quid iuris sit.de hoc not.plenẽ.de re iudi.cum super.fm Inn.Papã.¶An possit appellari à sñia excõicationis,& j̃.quod tẽpus,& quid operatur hæc ap.de sen.ex.p tuas.ex.eo.pastoralis.& c.ꝑuenit.xj.q.iij.nemo.de off.ord.ad reprimẽdam.& j̃.in rub.de sen.ex.ver.an pendente.& s̃.ver.an excõicatus.& j̃.ver. quid iuris,cum.¶An sufficiat proponere.excep.legitimam,nisi ex ea appellatur:& an in cã ap.sit cognoscẽdum de solis causis, ex qbus appellatum est:vel de principali,vel an possit quis dicere simul sentẽtiam iustam,& nullam,siue ante,siue post sententiam appelletur,siue vtrobique,& an vtrãque app.prosequi simul possit,& an appellãs à sentẽtia quæ nulla est eam ratificet, & an appellans possit petere confirmari processum ante sentẽtiam habitum.s̃.eo.tit.dilecto.& c.j.& ca.dilecti.& c.interposita.de in integ.resti.constitutus.fm Inno.Papam.& alios.¶Quibus modis quis ap.renunciet:& an renuncians ap.renũciet per consequens grauamini:& an litigans renunciet,vel renunciare possit ap.eo.titu.sollicitudinem.secundum Inn.Papã.in ca.si iustus.& de dolo,& contu.cum olim.de iureiurand.venientes. ¶Quando incipit currere decendium,qđ datur ad appellandũ cum sentẽtia excõmunicationis,vel alia fertur purè,vel in diẽ, vel sub conditione: an à die latæ sententiæ,vel conditionis, vel termini in sententia statuti:& an sit vtile,vel continuum,& an fiat computatio de momẽto,& an dies in quo appellatur in ea computetur.ij.quæst.vj.biduum.& §.anteriorum.& cap.j.de excep.Pia.de app.præterea.& secundum Inn.Papam.de re iudi. quòd ad consultationem.& de testi.significauerunt.¶An teneat app.si appelletur ad Pa.cum proximus deleg.est appellandus.de re iudi.cum Bertoldus.secundum Innocen.Papam.¶Si post app.vel contradi.interposita à sententia,vel grauamine, vel postquàm app.est recepta à superiore,vel post eius inhibitionem fit executio,vel aliud iudiciale,vel extra iudiciale: an debeat reduci ad pristinum statum,vel reuocari,antequam de causa cognoscatur,& quando,& qualiter hoc petetur.de iureiuran.venientes.de offic.deleg.cum causam.& capi.pastoralis. de re iudi.cum.I.& A.de excep.dilectæ.extra.eo.super.c.j.& ca. dilectus.& capitu.bonæ.& cap.Romana.§.quòd si.liiij.distinct. quis autem.de testi.ex parte.de confirma.cap.iij.vt lite non cõtesta.cap.ij.de re iudi.ad probandum.secundum Inno.Papam, & alios.& versi.qualiter.¶In quibus casibus appelletur ab executore,vel non,& an possit recusari,eod.titulo.nouit.de re iudi.de cætero.& cap.quòd ad consultationem.de offi.deleg.pastoralis.ij.quæst.vj §.in diffinitiua.¶Quæ sit pœna non deferẽtis appellationi.eod.titulo.ca.j.& ca.de priore.ij.quæstio.vj.& ideò.& c.decreto.¶Quando,& à quo,& an liceat supplicare à sentẽtia,& quæ differentia inter supplicationem.& app.de in integrum restitu.c.ex literis.& extra.e.Romana.¶An appelletur à momentanea pos.seu ab interlocutoria,super possessorio lata.ij.q.vj.§.super quorum.de testi.significauerunt.de restitu. spol.cum ad sedem.¶Quæ res dicãtur minimæ:& an in eis admittatur ap.eod.titu.de ap.ij.q.vj.§.anteriorum.de illo.¶Quãdo generalis.app.teneat,vel non.eod.titu.cap.secundo.& cap. consuluit.ij.¶Quando debet mitti ad prosequẽdum.causam app.vel in principali,vel solum ad impetrandum,& contradicẽdum.eod.titu.reprehensibilis.Nicolao.interposita.sæpe.cordi.de testi.veniẽs.¶In quibus possit aliquid innouari.appel.recepta.eod.titu.peruenit.ij.quæstio.vj.cap.j.& j̃.versi.si post contra.¶An à seculari iudice possit appellari ad ecclesiasticum iudicem,vel Papam.ij.quæstio.vj.cap.ij.eod.titu si duobus.¶An sit in carcere custodiendus,qui in causa criminali appellat.vij. quæst.vj.c.j.& c.argura.¶An debeat reuocari quod fit pendente app.ij.quæst.vj.quotiens.¶An causa app.sit eadem cum principali.ij.qõ.vij.§.post secundam.& iij.quæst.viij.cuius.¶An excõmunicatus audiatur appellans in iudicio,vel extra.vel si fuerit excommunicatus post app.nec fuerit prosecutus app.infra legitimum tempus,an sit ligatus.extra.eo.peruenit.& de exceptio.cum inter.& extra eo.sæpe.& j̃.versi.an possit à sententia. ¶An tẽpus statutum à iudice,vel appellatore ad prosequẽdum app.debeat in anno computari.eod.titu.sæpe.in fi.¶An aliquis inferior iudex possit cognoscere,an app.interposita ad principem sit iusta,vel non.eod.titu.sollicitudinem.¶Quando causa quæ allegatur debeat iusta reputari,vel non.eod.titul.vt debitus.¶An in app.& coram iudice debeat exprimi causa propter quam appellatur:& quando causa expressa possit immutari,& noua allegari.eod.titu.cum causam.& cap.constitutus.& cap.vt debitus.& cap.cordi.in nouo,ius nouum.& ca.in ecclesia.& ij.quæst.vj.non ita.de dolo & contuma.c.ij.de excep.dilectæ.de re iudi.quòd ad consultationem.& secundum Inno.Papam.de noui ope.nun.c.iij.¶Quando valeat app.omisso medio.& à quo.& ad quem debeat appellari:& an valeat processus per eum habitus cui est commissa causa app.omisso medio interpositæ.eo.titu.dilecti.ij.q.vj.si quis.j.& c.j.de noui ope.nũ. c.iij.de præbend.referente.¶Qualiter puniatur qui nõ prosequitur appellationem,vel pronunciatur iniusta.eo.tit.vt debitus.de rescri.ex parte s̃.ij.q.v.§.patet ergo.¶An eadẽ pars possit ab eadem sentẽtia bis appellare,de exceptio.significauerũt. de testi.Raynutius.& c.Raynaldus.¶Ad quem appelletur ab episcopo tenente temporalia,à Rege,vel Imperatore domino Papa.vel super temporalibus ecclesiarum.de maio.& obediẽ. solitæ.de delect.pu.c secundo.extra.eo.Romana.§ debet.de fo. compe.licet.A.¶Ad quẽ appelletur à dele.or.recusanti.de fo. compe.si quis contra.extra.eo.dilecti.in gl.& hoc patet.in fin. ¶An legatus cognoscat.de app.omisso medio.s̃.in rub.de offi. lega.versicu.an lega.post.¶An app.sumat vires ex his quæ post ipsam sequũtur.extra,vt lite.non conte.c.fi.ad fin.¶In quibus casibus nõ liceat appellare.ij.q.iij.& q.vj.c.j.& §.sunt quorum. ¶An officiales archiepõrum audiant causas app.sine speciali mandato colligitur.extra.eo.dilectus.iij.qõ.vj.accusatus.¶Ad quem appellatur.si dele.cui pars iurisdictionis commissa est à condele.grauauerit,vel si dele.& subdeleg.simul cognoscunt. de offi.dele.sup quæstionum.fm Inn Papam,& alios.¶An iudex qui defert ap.possit iurisdictionẽ exercere suam,vel inhibere ne aliquid innouetur circa id,super quo appellatur,vel aliqd facere.eo.tit.cum teneamur.de ma.contracto.contra inter.eccle.c.secundo.de priuil.cum olim.& fm Inn.Papam.de resti.in integ.cum ex literis.¶An possit appellare qui post sent.terminum recipit ad soluẽdum:& an cui præfigitur terminus.xx.dierum ad soluendum,vel se purgandum tantum,vsque ad decendium poterit appellare.extra.de re iudic.quòd ad consultationem.¶Qualiter nõ debet peti cassari,nec cassare quod fit post ap.sed quod fit contra eam,& an quæ fiunt post ap.ab electione consecratione,& confirmatiõe interposita cassari debeãt,& an non solum quæ post ap.attentantur:sed etiam quæ ante sen. à qua appellatur postea reuocẽtur:& an appellatio priuat quẽ sua possessione an teneat alienatio facta ap.pen.& an non probata causa possessio restituetur appellanti.de elect.cum nobis. olim.de despon.impu.ad dissoluẽdum.de ap.dilecti.fm Inn.Papam.s̃.ver.an is qui.& ver.an sufficit.& ver.si post.ap.& in concor.quæ sunt.s̃.vt lite pen.ver.si de præb.¶An à concilio epõrum appellatur ad Metropolita.& econtrà.xvij.distin.multis. ¶Quando appellandum sit.ij.q.vj.c.primo.& c.quotiens.extra eo.super eo.& c.cum super.¶An contumax audiatur appellãs. secunda q.vj.biduum.& §.sunt etiam quorum.& fm Inn.Papã. extra,vt li.non conte.c.primo.¶An possit iudicẽ recusare,qui non potest tertio prouocare.ij.q.vij.si quis in quacunq;.¶An in causa app.sit lis contestanda,& libellus porrigendus,& quæ tunc fit formali,vel sñiæ.secunda quæ.vj.si quis in quacunque. de testa.Raynaldus.eo.tit.interposita.& fm Papam.in c.dilecti. & de off.dele.cum contingat.¶Quid iuris sit de expensis factis in causa ap.s̃.in rub.de do.& contu.ver.an ante & versi.se.¶An appellatus possit impetrare super confirmatione sententiæ,vel alia re,non facta mentione de ap.alterius partis.eo.tit.oblatæ. de confir.vti.bonæ.de rescri.ex parte.in gl.fortè.¶Infra quod tempus causam ap.quis debeat prosequi,& terminare.ij.qõ vj. ei qui.extra de rescrip.ex parte.extra.eo.ex tenore.oblatæ.cum sit Ro.j.responso.¶An appellari possit à sententia iudicis electi,vel arbitri electi ad cognoscendum de causa suspicionis,seu quorum sit iurisdictio,vel alterius.de rescrip.pastoralis.de iure iur.venientes.de offic.delega.suspicionis.secunda quæstio.vj.à iudicibus.& ca.se.¶An frustratoria app.admittatur:& qualiter puniatur frustratoriè appellans.secunda quæst.vj.ad Romanã j.extra eo.vt debitus.de testi.significauerunt.in glo.& sic patet, secunda quæstio.vj.§.patet ergo.& §.Zepherinus.¶Quocirca quis possit appellare,& quando non licet à secundo appellare xxxj.quæst.secunda.Lotharius.c.directè.& c.suam.secunda qõ. vj.c.j.& c.omnes epi.& l.di.si quis.in quacunque.& §.anteriorum.& §.illud.¶Quid operetur remotio ap.in literis.extra.eo. vt debitus.in glo.nota.quòd.& c.pastoralis.secunda quæst.vj. ad Romanam.j.¶An in absentia iudicis possit ap.eo.titu.suggestum.& c.vlti.secunda q.vj.biduũ.versi.cæterum.¶An in quæstionibus incidẽtibus,vel emergẽtibus sit remota ap.si in principali

cipali sit remota.eo ti.vt debitus.in gl.not.ꝙ dicit in fi.& ſm ti.
in c ſuper eo.¶An poſſit ap.qui iurauit ſtare mandatis epi, vel
coram eo iuri parere.extra.eo.q ōni.c.ad hoc.de ſen.excō.ex te
nore.vj.q.vlt.quod bñ.de do.& cōtu.prout.¶Qñ poſſit ap.pro
curator eorum quorũ intereſt.& j̃.quod tp̄s dn̄s debeat tūc ra-
tificare.ij.q.vj.non ſolent.extra.de elec.cum inter.¶An teneat
ap.ſi quis eã non proſequatur & quæ ſit pœna non veniẽtis ad
terminum præfixũ:& an rata tunc maneat ſn̄ia.extra eo. ſæpe.
conſtitutus.pſonæ.cum ſit.ij.q.vj.ei q.& s̃.ver.qualiter puniat̃.
¶Qualiter debeat ap.formari.ij.q.vj.§.forma.j.& ij.¶An ap.de
beat probare cãm ap.niſi coram iudice ap.eo.ti. conſtitutus.&
c.vt debitus.de exce.olim.¶An appellet̃ à correctione,vel inq
ſitione.extra.e.ad noſtram.& c.cũ ſpeciali.in fi.de off.ord.licet
in cor.¶An ſufficiat appellare ex cã probabili niſi probetur ve
ra.de of.deleg.cum cauſam.¶Qualiter ad ſuperiorẽ fit relatio:
& an poſt eam factã,vel pollicitã ſit aliquid innouãdum: & an
relator teneatur fidem teſtium,vel inſtrumentorum referre,&
q d iuris ſit de remiſſionibus,& relationibus:& à quibus,& ſup
q bus fiant,extra eo.intimauit.de off.le.ꝙ translationẽ.de fide-
iuſ.conſtitutus.ſm Inn.Papã.& alios.¶Si appellauit ab ordi.an
ſit exẽptus ab eius iuriſdictione,non in eo ſup quo appellauit:
& an poſſit eum recuſare.extra.eo.ad hoc,& c.cum teneamur.
& c.Romana.§.cum verò,& ſm Inn.Papam.in c.ꝑpoſuit.¶An
ſit deferẽdum ap.eius qui non detulit ap.propriæ vel alterius,
& qualiter hoc probandũ eſt.eo.ti.cõſtitutus.& c.an ſit.de re-
ſcri.ex parte.ij.de ele.bonæ.j.¶An appellatione ſuſpendat̃ in-
terdictum:& an ſecum trahat executionẽ:& quid ſi ep̄s ſuſpen
dat interdictũ poſitum in aliqua eccleſia,& poſt ap.j̃.in rub.de
ſen.excõ.ver.an interdictum.¶Si ap.recipiatur à iudice,vel ap-
probetur à parte,qualiter qs eam debeat proſeq in cõcor.quæ
ſunt.s̃.ver.qñ debet mitti.¶In quibus caſibus poſſit appellari,
licet in cõmiſſione ſit ap.remota.eo.ti.paſtoralis.ij.q.vj.biduũ.
§.ſi quidẽ.¶An ap.in manifeſtis delictis teneat.eo.tit.cum ſpe-
ciali.in gl.& ita paret.& c.cum ſit Romana.in fi.& c.peruenit.
j̃.de vſur.quã ꝑnitioſum.¶An iudex à quo appellatur,vel ipſe
appellans poſſit ſtatuere terminum ſuæ ap.eod.ti.cũ ſit Roma-
na,& c.Nicolao,& c.oblatæ.ij.q.vj.ei q.de renunciatio.veniẽs.
& ſm Inn.Papam.eo.tit.cordi.¶An debeat appellari à diffiniti
ua,vel interlocutoria in ſcriptis & qualiter,& j̃.qđ tempus,&
in quibus cauſis,& à q bus Apoſtoli petant̃.eo.ti.cordi.ij.q vj.§.
forma.ij.& c.poſt appellationes.& c.ab eo.¶Si quis non appel
lat à iudice ſuſpecto cũ primo literas recipit:an poſt valeat ap-
pellare.ij.q.vj.biduum.in fi.¶Si quis condemnatus de pluribus
criminibus appellat ſup vno,an differt̃ executio in aliis.ij.q.vj.
§.ſi quis ex pluribus.¶An fidelis poſſit appellare ad fidelẽ.ij.q.
vj.Catholicus.¶Qñ appellans debeat remitti,vel nõ ad eum à
quo appellatum eſt.eo.ti.vt debitus.ij.q.v.ſi ep̄s.de ma.ꝯ.cõtra.
inter.ec.c.j.de ſen.ex.per tuas.& ſm Inn.Papam.extra.eo.ex in-
ſinuatione.de dila.c.literæ.¶Quid iuris,cum qs excõicatur,vel
ſuſpenditur,vel interdictum ponitur poſt ap.probabilẽ.eo.titu.
paſtoralis.& c.ſæpe.& c.ad hoc.de reſcri.capitulum.¶Si qs nõ
admittatur ad proſecutionem ap.quia non fuit proſecutus in-
fra annum,vel biennium,an eius aduerſarius tunc admittatur.
de reſcri.ex parte.¶An confeſſus,aut teſtibus conuictus appel
let extra.eo.Romana.§.ſi autem.& c.cum ſpeciali.ij.q.vj.quicũ
que.& §.ſunt etiam quorum.¶De recuſatione quid iuris ſit.vi
de in ru.de offi.dele.& in rub.de excep.¶Quæ autẽ hic deſunt
vide plenè in noſtro Speculo iudi.eod.tit.& in tit.de relationi-
bus.& in tit.de remiſſionibus. ¶De hac materia tractatur.ij.q.
vj.per totum.

¶De peregrinantibus. Rubrica.

DE hac materia habetur. Xxiiij. qō. iij. ſi quis
Ro,& ca.paternarum.de pœ.di. vj.ſacerdos.de con.
diſt.v.non oportet.iiij.& dic,vt s̃.de cle. peregrinan.
& j. de rebus ec.non ali.ver.item clauſulæ.

¶De confirmatione vtili,vel inutili. Rub.

QVid operatur,& ad quid pro-
deſt confirmatio Papæ in communi forma, vel alia
obtenta:& quid iuris de ea ſit.de deci.dudum.extra
eo.c.ij.& iij.& c.examinata.& de conſti.cum acceſſiſſent:in gl.
ſed nunquid & c.præ.xj.di.c.vlti.xvij.q.iiij.ſicut.de conceſ.quia
diuerſitatẽ.¶An in literis ſup confirmatione ſententiæ debeat
fieri mẽtio.de app.s̃.in proxi.in rub.ver.an appellatur.¶Qñ ra-
tihabitio confirmet quæ ante facta ſunt.de ele.auditis.de pec
catis.c.ij.de eo qui dux.in ma.ſignificauit.de his quæ fiũt à præ-
la.ſi conſen.c.cum nos.¶An ſolus princeps poſſit confirmare
ſententiam quæ ipſo iure nulla eſt.de accu.ad petitionem.& j̃.
ver.an inferior.¶Si per priuile.vel reſcriptum confirment̃ pri-
uilegia alicuius eccleſiæ:an neceſſe ſit illa exhiberi.xix.diſtin.ſi
Romanorum.¶An confirmatio Papæ tranſactionem perſona
lem faciat realem.de tranſact.veniens.¶Si donatio non tenet,
an eius confirmatio valeat.de re iudi.cum inter.¶De cõfirma
tione perpetui prioratus.eod.tit.ad noſtram.de ele.cũ inter.R.
¶An impetrans confirmationem prioratus,vel adminiſtratio
nis regularis præſumatur falſarius niſi probet eam emanaſſe de
conſcientia Papæ.eo.ti.porrecta.ſecundum Inn.Pa.¶An ſupe
rior in confirmatione poſſit aliquid immutare, vel impetrare.
de præb.ſignificatum.ſecundum Inno.Papam. ¶Ad quid pro-
deſt tenorem compoſitionis in compoſitione inſerere.eod.ti-
tu.venerabilis.¶Quid operetur in confirmatione cum dicitur
ſicut iuſtè poſſ.j̃.in rub.de verbo.ſig.quid iuris.¶Si petitur ex-
communicatio,vel ſententia, vel electio confirmari, & appa-
ret contrarium in proceſſu,an iudex poterit infirmare, vel ecõ
trà.s̃.in rub.de re iudi.verſi.ſi petitur.¶An appellatus poſſit in-
fra annum petere confirmationem ſententiæ.de appel.ablatæ.
ſecundum Inn.Papã.¶An confirmatio huiuſmodi ius tribuat:
& an actus legitimi puta collatio,inſtitutio,matrimonium, &
ſimiles,vel etiam iuris gentium,puta vẽditio,& ſimiles,poſſint
peti confirmari:& an petitioni huiuſmodi qui compellitur ſe
opponere,& nemine ſe opponente,qualiter in confirmatione
prædictorum procedant.eod.titu.c.ij.ſecundum Papam. ¶An
excõmunicans poſſit abſoluere ſi eius ſententia eſt per Papam
confirmata.in ſumma Goff.eo.tit.c.vlt.¶Quid operatur cõfir-
matio maximè vbi dicitur confirmamus,concedimus,de offic.
dele.ſtuduiſti.de fi.inſtru.inter dilectos. ¶De cõfirmatione Pa
pæ ex certa ſciẽtia facta.de reli.do.cõſtitutꝰ.ſm Inn.Papã.¶Qñ
cõfirmatio Papæ ſupplet defectũ.de deci.dudũ.ſm Inno.Papã.
¶An inferior poſſit cognoſcere de re ꝑ Papam confirmata: &
an valeat confirmatio rei litigioſæ:& an poſſit peti cõfirmatio
ſentẽtiæ à qua non eſt appellatũ,vel quæ in rẽ tranſit iudicatã:
& an ſn̄ia,quæ nulla eſt poſſit confirmari:& ad quid valet eius
confirmatio:& quid tenet̃ probare ille,vel aduerſarius,qui pe-
tit ſn̄iam confirmari,vel executioni mandari, vel vſque ad ſa-
tisfactionẽ condignã obſeruari:& an tutius ſit in talibus abſol
uere reum ab obſeruatione iudicij,quàm ſn̄iam cõfirmare,vel
infirmare,vel abſoluere ab impetitione.eo.ti.c.j.& ſm Inn.Pa-
pam. ¶In quibus beneficiis requiritur confirmatio, & quid in
eis operetur,de conceſ.præb.propoſuit.& c.quia diuerſitatem.
extra eo.c.j.de tranſac.veniens.ſm Inn.Papam.& alios.¶Quid
iuris ſi epiſcopus confirmat clericum alterius epiſcopi in cano
nicum vel archidiaconum eccleſiæ ſuę,vel ſuæ diœceſis.de cle.
non reſi.clericos.ſecundum Inn.Papam. ¶De confirmationi-
bus clericorum.dic vt s̃.in rub.de ele.in multis.verſi.

¶Finis ſecundi libri huius breuiarij.

¶Liber tertius incipit fœliciter. De vita & honeſtate clericorum. Rubri.

IN quo, & an vita actiua ſit
præferenda vitæ contemplatiuæ. ij. quæſtio. vj.
Sancta.de renun.niſi.in fi.¶An clericus religio-
ſus poſſit intrare Balnea.xxiiij.quæſtio.j. omnis
quæ.de con.diſt.iij.placuit.¶An propter mino-
rem ætatem excuſetur quis ne portet Coronam.de cle.coniu.
c.vlt.¶An per habitum decerni debeat hominum conditio.de
Iudæis in nonnullis.¶An de iure communi tenentur clerici vi
uere,& comedere communiter.eo.titu.qm̃.xx.q.j.decimas.xij.
q.j.in multis.c.¶Qualiter ſit procedẽdum contra clericos in ſa
cris habitum clericalem non portãtes.de apoſta.c.ij.¶An gau-
deant priuilegio clerici, qui non portant habitum clericorũ.
eo.ti.c.vlt.de priuile.ex parte.de ſen.ex.in audiẽtia.& c.contin-
git.ij.de cle.cõ.ex parte.& j̃.in tu.de priuile.verſi.quis poſſit.&
ver.ex quibus,& etiam aliis.ver.¶ Quas veſtes debeãt portare
clerici.eo.ti.clerici.xxj.q.iiij.§.j.de cuſto.Eucha.reliqui.xxx.di.ſi
quis virorum.¶A quibus debeant clerici abſtinere.xxiij.di.his
igitur.extra.c.vt clericorũ.& c.vt clerici.& ne cleri.vel mo.ca.j.
¶An poſſint clerici aliqd dare hyſtrionibus,vel conuiuiis qui
bus interdicti ſunt intereſſe,vel inſtrumẽta tangere,vel audire.
lxxxvj di.donare.xxiij.diſtinc.his igitur.xxiiij.diſt.preſbyteri.de
con.diſtinct.v.non oportet.¶Qui ludi prohibentur clericis:&
an clericus poſſit ludere ad taxillos:& an repeti poſſit quod in
ludo perditur,& cui ſit erogandum.eo.titu.cum decorẽ.xxxv.
diſt

dist.episcopus.extra eo.clerici.¶An liceat eis linire guttura,vt melius cātent.xcij.di.cantantes.¶An possint venari, & qualiter.lxxxvj.dist.qui venatoribus.& c.seq.de cle.venatore per totum.¶Quare possunt piscari,& non venari.lxxxvj.distin.Esau. ¶Qualiter omnia licent:sed non omnia expediunt.xj.q.j.aliud. ¶Qualiter puniantur clerici intendentes commessationibus, & alijs inhonestis.de cele.mis.dolentes.¶De hac materia tractatur.xij.q.j.& xxj.q.iiij.& xxiij.di.§.clerici Comā.vsque ad fi. dist.& c.his igitur.& xxxv.& xlj.& xliij.& xliiij.& lxxxvj.& xcj. & xcij.dist.per totum.& de cō.di.v.nunquā.vsque ad c.de spū. ¶Honestas autem clericorum consistit à vertice capitis, vsque ad plantam pedis.vj.quæst.j.capite.Consistit etiam in capite.de sacra.vnctio.c.vnico.¶In tonsura,& Corona.extra eo.clerici. xxiij.distinct.non liceat.¶In criminibus,extra eo.clericus.j. & ij.xxiij.di prohibitæ.& ca.sequen.& ca.si quis. ¶In auribus.vj. quæst.j.ex merito.¶In superciliis.xv.di.c.j.prope fi.¶In frōte. j.di.domino.de sacra.vnct.c.vno.§.per frontis.¶In oculis.xxiij. di.his igitur.xxxij.quæ.v.nec salo.¶In Palpebris,& pupilla oculi.xlix.di.hinc etenim.ver.Lippus,ver.Albuginē.¶In naso.xlix. dist.hinc etenim.ver.nasus.¶In labiis.xj.q.j.sacerdotibus.xciij. di.diaconi.v.quæst v.§.vlti.¶In ore.v.quæst.v.§.vlti.de renun. nisi.§.pro graui.xj.quæst.iij.inter.xlj.di.per totum.¶In dētibus. de cō.di.v.vt quid.xxxvij di.in nouo.in fi.xlj.di.per totum.¶In lingua,& moribus,& corpore toto,& mente.xxxij.di.si qui verò.xxiij.di.hic igit.v.q.v §.fi.ne cle.vel mo.c.j.de cō.dist v.nihil. ¶In sermone.xliij.di.sit rector.ne cleri.vel mona.ca.j.cum suis concor.¶In genis.xliij.di.§.j.& §.qualiter. ¶In facie,de hæreti. excommunicamus.& de sacra.vnct.c.j.& l.di.in capite.in prin. ¶In Barba,de vita & hone.cle.clericus.de con.di.iiij.hos quos. de sacra.vnct.c.vno.¶In gutture, & faucibus.xcij.di.ca.j.de cō. di.v.fricare.¶In collo.xciij.dist.diaconi.in fi.de cō.dist.iiij.hos quos.de renun.nisi.§.pro graui.¶In humeris,& armo.de pœn. distin.j.per totum.de sacra,vnctione.c.vno.¶In dorso.xxxvij. distinct.§.vltimò.xxxij quæst.v.si Paulus.in fine.xlix.distin.ca.j. versi.Gilbus.¶In pectore.xxxvij.distin.§.ecce.de sacra.vnctione.c.vno.¶In brachiis,& armo.de sacra, vnctione.capi.vnico. ¶In manibus.xcij.distinct.c.j.ij.& iij.de con.dist.j.nunquam.de sacra,vnctione.c.vno.¶In ventre.xxxv.dist.§.j.xliiij.dist.§.j.xij. q.ij.Gloria.j.in fine.xlix.dist.ca.j.prope finem.¶In lumbis,& renibus de pœ.dist.ij.si enim inquit.prope finem.de pœ.di.j.qui sanctos.¶In cute,& genitalibus.xlix.dist.c.j.ver.ingere.& vers. ponderosus.xiij.dist.c.ij.¶In præputio.xxxv.dist.ab exordio.extra.de Bap.maiores.§.ad id autem.¶In cruribus.xxxij.q.v.si Paulus.¶In genibus.de fer.c.ij.xxx.dist.c.vlti.lxxxvj.dist.scire.¶In tibiis,iuxta illud,neque in tibiis viri beneplacitū,& cętera. ¶In pedibus.v.q.v.§.vltimò.xxxij.dist.Hospitiolum.xlj.dist.c.j.ver. pedes.ver.claudus.& ver.fracto.¶In vestibus,& omni ornatu. xxj.q.iiij.per totum.extra eo.clerici.¶In incessu,& gestu.xxiij. distin.his igitur.xlj.distin.§.j.& vltimo. ¶Quæ autē hic desunt: vide in Specu.iudi.sub tit.de instru.edi.§.nunc autem.¶In aliis quoque multis:vt extra,ne cle.vel vo.c.j.extra eo.cum decorē. & in concor.quæ sunt.s.§.de hac materia.

¶De cohabitatione clericorum,& mulierum. Rub.

AN fornicarius sit ipso iure suspensus.eo.tit.sicut.& ca.vltimo.xxxiij.di.nullus.& §.verum.j.q.j.reperiuntur.¶An habēs in domo mulierem suspectam præsumatur fornicarius.eo.tit.tua. ¶ Quas mulieres,& vsque ad quem gradum possit secum clericus habere.lxxxj.di.volumus. extra eo.c.j.¶An concubina clerici,vel filij ex ea redigantur in seruitutem ec.lxxxj.dist.quidam.xv.q.vltima.cum multæ. ¶ Si clericus amplexetur mulierem quid debeat pręsumi.xj.q.iij.absit.¶De hac materia tractatur.xxxij.dist.vsque ad.§.prohibent. & c.interdixit.& xxxiij.d.c.vltimo.xxxiiij.& lxxxj.di.per totū. xviij.q.ij.§.prohibitus.vsque ad.§.item sunt alij.& xxxiij.quæst. iiij.per totum.

¶De clericis coniugatis. Rub.

QVis clericus coniugatus, vel depositus gaudeat priuilegio clericali,& an tonsuram ferre debeat.eodem titu.ca.j.& cap.vlti.& ca.Io.de vita,& ho.cleri. clericus.xxiiij.dist. clerici.j.dist.c.vlti.lxxxvij.dist.si quis.xx.quæst.iij.eos.¶An ex voto, vel constitutione ecclesiæ occidentales teneneantur ad continentiam.eod. titu.cum olim.xxxij.dist.de illo. ¶ An vxor eius qui est in sacris redigatur in seruitutem,& qualiter.xxxij.di.eos. xv.q.vlti.cum multæ.¶An coniugatus possit habere bñficiū ecclesiasticum,vel vaccet ipso iure.xxxij.dist.si qui vota.eo.tit. Ioannes.& c.j.xxxj.dist.c.j.¶An clericus in minoribus contrahens possit viuere laicaliter.xij.q.ij.quia tua.¶An clerici orientales possint vti matrimonio iam contracto,vel contrahere in sacris.eod.titu.cum olim.xij.distinctione.§.j.& cap.j.& melius. xxxiij.distinc.diaconi.xxxj.distinctione.aliter.xxxij.dist.si quis eorum.¶De continentia curatorum.s.in rubr.de tem.or.in fi. ver.casta.¶An imponatur alicui necessitas continendi.xxviij. q.ij.c.j.¶An habens vxorem,& filios possit eos alere de bonis ecclesiæ.xxxj.dist.Oratio.¶An incontinentia excusetur eo, q̃ hæc naturalitet appetitur.j.dist.quia tua.¶An Grecus promotus vtetur inter Latinos matrimonio contracto.j̃.in rubric.de spon.ver.an Græcus.¶De hac materia tractatur.xxviij.& xxxij. distin.per totum.& xxvij.q.j.vt lex.

¶De cleri.non resi.in ec.vel præ. Rub.

AN clericus possit abesse sine licētia epi.eo.titu.relatum.¶An debeat intelligi præsens qui pro negocijs ecclesiæ,vel aliis abest.cod.ti.ex parte.ij.j̃.ver.an intelligit. ¶An cum clericus est in seruitio epi vel Papæ debeat habere victualia quæ residētibus conferuntur.e.ti.cum dilectus.& ca.sequen.& capit.de cætero. ¶Qualiter consensus epi sit necessarius,vt clericus transeat ad aliquā ecclesiā. vij.q. j.placuit.j.¶An cōtinuè debeat residere in præbēda.qd iuris sit si quis habet plures.xij.q.j.episcopus.in diœcesi.¶ An inferiores prælati licentient ad scholas,& ad alia.eod.titu.relatum.sm Inno.Papam.¶An præsumatur clericus fraudulenter abesse,& qualiter in locum vocati non venientis,alius possit eligi.eo.tit. ex tuæ,& qualiter.secundum Inno.Papam.& j̃.ver.quando,& qualiter.¶An recipiens beneficium in alia ecclesia renūciet statuto,vel consuetudini de residentia,& de differentia inter consuetudinē de continua residētia facienda,& de p̄bēda in absentia non recipienda.s.eo.clericos.sm Inn.Papam.¶An is q non residet in ecclesia cum cura,eo ipso iure priuetur,de præb.extirpandæ.¶An intelligit seruire,vel residere qui absens est ex iusta causa.x.q.ij.hoc ius.¶An absens possit fructus sine peccato hr̃e.de cōsti.cum omnes.¶An quilibet clericus teneatur ad residentiam:& an beneficia eam acquirant.de ap.peruenit.ij.eo. tit.quia nonnulli.& c.conquerente.& c.vlt.¶An miles cōmeatu accepto,videatur abesse Reipublicę cā & q̃n.de con.præb. quia diuersitatem.¶An clerici,vel epi debeant sine superioris licentia peregrinari,de voto magnæ.de cō.dist.v.non oportet. ¶An debeat habere victualia quæ residētibus dant qui abest propter infirmitatē.eo.tit.ad audiētiam.¶An de iure cōi nihil debeat habere qui non residet in ecclesia.eod.ti.conquerēte & de app.peruenit.¶Quando,& qualiter eps possit conferre beneficia eorum,qui absunt à suis ecclesiis,& an eis citatis,vel nō & qualiter,& vbi citatur.eo.tit.c.vlt.& c.tuæ.& c.ex parte.nostra.& cum intra quatuor.& extra,vt lite non conte. q̃n.§.si verò.vij.q.j.§.ambitionis.l.di.contumaces.de ap.peruenit.ij.¶An episcopus possit in familiā suam assumere aliquos monachos contra voluntatem Abbatis.ij.q.vij.cum pastoris.¶An possit quis deseruire ecclesiæ p vicarium,extra de præb.extirpādæ.§. qui verò.& extra cod.quia verò.¶Q̃n dicatur quis absens,vel præsens.& qualiter ꝯ eum procedatur:& an postquā venerit repetat fructus.extra vt lit.non conte.quoniam.§.si verò.l.di.contumaces.xvi.q.iij.§.potest etiam.¶Si episcopus licentiat clericum quanto tempore intelligitur licentiatus.vij.quæ.j.præsentium.¶Quæ & quot sunt causæ quare clerici deserunt ecclesias,& quando possunt eas repetere,& qualiter contra eos procedatur.vij.q.j.§.ambitionis.¶De hac materia tractatur.vij q.j.

¶De præbendis,& dignitatibus. Rub.

AN valeat receptio,vel installatio facta ab excommunicatis,& an excommunicati,qui me non recipiunt prius me debeant recipere quàm absoluantur.eod.titu.pro illorum. ¶An statim habebit plenè quis fructus præbendæ ex quo electus est in canonicum.xvj. quæstione j. Simoniacus.& secundum Innocentium Papam.de election.ex transmissa.& infrà, versic.an quis ante.¶An quis possit priuari beneficio propter scandalum.suprà,in rubric.de electio.versic.an vtraque. ¶ An canonicus regularis,vel monachus, possit esse archidiacon.in ecclesia seculari.infrà,in rubr.de stat.mo.versicu.an monachus, ¶Quid

¶Quid sit titulus, & quot modis accipiatur, & qualiter vna ecclesia pendet ab altera. de elec. dudum. in no. nota ergo. de ęta. & quali, eam te. ¶An sit suspensus ipso iure, qui recipit beneficium vel inuestituram de manu laici, vel mulieris. xv. quæ. vij. si quis deinceps. lxiij. dist. si per ordinationem. de elec. quisquis. de fil. presby. ex tua. de renun. quòd in dubiis. de iurepatro. præterea. & ca. relatum. de maio. & obed. dilecta. ¶Cui debent dari quotidianæ distributiones, vel non. eod. titu. licet. & capi. pro illorum. in fi. de cle. non resi. de cætero. ¶An in irregularem cadat ius beneficij. s. in rub. de ele. ver. quando tempus tri. ¶Quādo aliquis possit habere plura beneficia, vel plures præbendas vicariam, & præbendam, vel in eis intitulari: & an sit mortale peccatum. extra eo. de multa. & capitu. cum non ignores. & c. cum iamdudum. & c. exposuisti. xxj. quæst. j. in summa. & capit. j. de rescript. ad aures. de cleri. non resi. clericos. de elec. dudum. ij. lxx. distinct. ca. ij. de offic. vi. & cap. j. & secundum Inn. Papam. de exceptio. cum ecclesiasticæ. ¶An qui habet modicum beneficium teneatur de eo facere mentionem. s. in rubric. de rescrip. versic. an impetrans. ¶An scholares in scholis debeāt habere præbendas, & qualiter, & quæ. xxxvij. distinct. de quibusdam. xij. quæstio. ij. concesso. extra eod. licet. de magis. cap. vlti. ¶Qualiter capellanis, & clericis minorum ordinum debet in necessarijs prouideri. lxx. distinct. ca. ij. ¶An vnus possit gerere vicem duorum. de probatio. ex literis. lxxxix. distinct. singula. de institu. cap. fin. ¶An tenenti duas præbendas incumbat probatio, qualiter tenet. c. distinctio. contra. ¶An episcopus qui dedit mihi beneficium, quod non potuit dare, teneatur dare aliud si fuit euictum in rubri. de concess. præben. versicu. an is à quo. ¶Qualiter de vna ecclesia, vel præbenda, vel parochia possint fieri duæ, vel de pluribus vna. eod. titu. cap. tuæ. & capi. exposuisti. xvj. quæstio. j. & temporis. & extra. ne se. va. capi. j. & de excel. præla. sicut in iure. xxj. quæst. iij. placuit. xvj. quæst. vij. sicut domini. ¶An possit haberi beneficium ecclesiasticum nisi per canonicam institutionem. j. in rubric. de institu. versicu. an beneficia. ¶An stipendia ecclesiæ sint concedenda his, qui possunt de patrimonio sustentari. j. quæstio. ij. pastor. xij. quæstio. j. illi. de rescriptis. postulasti. ¶An clericus sit dominus fructuum collectorum beneficij. xij. quæstio. j. duo. ¶An per patientiam clericorum efficiatur quis canonicus, nisi alias fuerit institutus. eod. titu. dilecto. ¶In quibus, & in quot beneficijs possit episcopus dispensare, vel ea confirmare: & an expressa dispensatio sit necessaria, vel non. eodem titul. de multa. & de concess. præben. literas. & de elect. capitu. dudum. ij. in gloss. not. ergo. in fine. & de concess. præbend. literas. xxj. quæstion. ij. si quis iam. & quæstio. j. in summa. & lxx. distinctio. sanctorum. ¶Quid iuris sit de certo canonicorum numero, & iuramento firmato: & an canonici possint cōtra eum eligere: & si Papa scribat purè, nō facta mentione de numero, an capitulum possit, & teneatur me recipere: & si faciat, an erunt periuri. de rescriptis. constitutus. de appel. dilecto. extra eodem. dilecto. ¶An possit quis obtinere beneficium insufficiens cum illo quod bene sufficit. eodem titu. dilectus. ij. & de electio. dudum. ij. ¶Qui pueri vel alij dicantur idonei ad beneficium ecclesiasticum. xxviij. distincti. de his. eodem titu. super. de rescrip. cum adeò. & de æta. & qualita. capitu. secundo. ¶Quæ conditiones intelliguntur in rescr. impetrandis, super beneficijs obtinendis. de rescript. si proponente. ¶An beneficia ecclesiastica sint perpetua. de clerico ægro. ex parte. ¶Quot modis dicatur dignitas, vel quis esse in dignitate. de cle. non resi. in eccles. vel præben. quia nonnulli. distinctio. iiij. denique. de electio. statuimus. secundum Innocent. Papam. eodem titul. de multa. ¶An episcopus possit conferre archidiaconatum alicui. extra capitulum. de his quæ fi. à præla. sine con. ca. tua. & de præben. cum olim. secundum Innocent. Papam. ¶An præbendæ & redditus debeant de iure communi coæquari, & esse pares. xvi. quæstio. vij. capi. j. de constitu. cum omnes. de fil. presb. proposuit. de maioritate, & obedient. statuimus. ¶An capitulum possit nouam dignitatem statuere, vel statutam augere, vel minuere numerum præbendarum, vel dignitatum cum authoritate episcopi sui sine licentia Papæ. de consuetu. cum olim. de constitu. cum accessissent. & cap. ex parte. secundum Innoc. Papam. extra. eod. vacante. ¶An possit capitulum diuidere per præbendas quod commune est, vel prædia ecclesiæ. j. quæstio. ij. si sacerdos. xij. quæstio. ij. nobis. vj. quęstio. j. quia iusta. ¶An collatio præbendarum, vel dignitatum, vel electio pertineat ad episcopum, vel capitulum, vel vtrūque. xxj. distinctio. §. j. cap. j. in gloss. ergo episcopus. extra. de electio. cum ecclesia Vulterana. & c. ne pro defectu. & de cle. coniu. diuersis. in vlti. gloss. de sup. ne. præ. ca. fi. & lx. distinct. cap. j. de his quæ fi. à præ. cap. j. ¶Si quis habet plures præben. an habeat vocem, & sit canonicus in omnibus. xxj. quæstio. j. capitu. j. extra. eodem titulo. quia intantum. & capitu. de multa. in vlti. not. de con. pre. literas. in vlti. not. & secundum Innoc. Papam. de cleri non resi. clericos. ¶Quæ ecclesia dicatur pauper. extra eodem. de monach. xxj. quæstio. j. capitu. j. ¶Quæ considerentur vt dicatur beneficium sufficiens. extra. de cleri non resi. conquerente. & extra eodem. de multa. in fin. & capitu. extirpandæ. & xvj. quæstio. j. quoniam. de maioritate, & obedienti a. statuimus. de. rescript. cum adeò. ¶An in præbendis locum habeat concil. Later. extra. de concess. præben. ex parte. ¶An possit fieri commutatio præbendarum, vel ecclesiarum: & an requiratur authoritas superioris, extra de rerum per. ad quæstiones. & cap. quæsitum. & ij. cap. sequentibus. ¶An Papa possit alicui auferre beneficium, vel Imperator seruum, vel rem suam. ix. quæstio. iij. per principalem. ¶Quæ & qualiter cura intelligitur cum dicitur quòd recepta cura secunda, vacat prima: & quid iuris si ecclesia non habeat curam de facto, & quot modis dicatur cura haberi, & recipi: & quid si alicui secunda conferatur, & consentiat, non tamen habeat possessionem eius, & quando contendens primam retinere, ea priuetur: & quid si secundam curam vi occupet, & de differentia inter dignitatem, & personatum. eodem titu. de multa. de offi. ar. cum satis. secundum Innocent. Papam, & alios. & j. versic. qualiter. ¶Ad quæ detur actio super præbenda. de concess. præben. quia cunctis. secundum Inn. Papam. ¶Si mandatur prouideri alicui in aliqua ciuitate, vel dioece. an possit ei in ecclesia cathedrali prouideri: vel si dicat̄ prouideas in aliqua ecclesia dioece. Bononiensis. an possit ei in aliqua ecclesia ciuitatis prouideri. de ætat. & qualitat. accepimus. ¶Si episcopus confert tibi beneficium quo me spoliauit, an præiudicet tibi per processum inter me, & eum habitum. s. in rubric. de re iudi. ver. an per processum. ¶An possit quis habere curā. cum præben. cui est annexa, & an cura præbendæ annexa vacet per recep. secundæ curæ, vel prima cura per receptionē talis præbendæ: & quis pōt ecclesias vel præbēdas vnire: & an beneficium eius qui non est priuatus ab homine, vel à iure possit conferri. eod. tit. extirpandæ. & c. exposuisti. s̄m Inno. Papam. & alios. ¶An quis ante assignationem præbendæ possit in ea ministrare, & cuiusmodi ius tribuit hæc assignatio: & in quibus beneficijs requiritur examinatio. de conces. præbē. proposuit. s. in rub. de elect. ver. an electus. antè confirmationem. j. in rubr. de instit. ver. an idem sit. & j. in ver. an quis ante. ¶Si Papa mādat alicui integrare præbēdam qualiter hoc fiet. eod. titu. cum causam. ¶An reputādus sit dignus quem princeps approbat. j. in rubri. de instit. ver. an iudicabimus. ¶Quid iur. si plures conferunt, & agunt ad eandem præbendam, & qualiter agent adinuicem, & de diuersis mandatis Apostolicis tunc superuenientibus, & hoc siue agatur coram ordinario, siue coram delegato, & quid si vterque est confirmatus ab eo qui hoc potest de iure facere & de cautionibus tunc præstandis. de conces. præb. quia cunctis. s̄m Inn. Papam. ¶Qualiter prouidebitur scholarib' vbi non sunt præbendæ distinctæ. eo. titu. licet. ¶Qualiter primum beneficium vacat per receptionem secundi, & si habeo vnū cū cura, aliud sine cura: illud verò quod non habet curam, an primum vacat, & an tenens duo beneficia cum cura, vel vnum cū cura, aliud sine cura, vel plures præbendas. & de hoc. s. versicu. quando aliquis, vel plura patrimonia sine dispensatione sit ineligibilis, & si ad aliquam ecclesiam ruralem vbi nullus inhabitat, nouiter veniunt duæ vel tres, vel plures familiæ: an incipit habere curam quo ad hoc, & si omnes parochiani alicuius ecclesiæ alibi se transferunt, an illa desinit habere curam: & si duæ plebes habeant tantum vnam ecclesiam, an rector illius habeat duos curas cum habeat duas plebes: & an accusetur qui de consuetudine antiqua duas tenet ecclesias, & j. versicul. an dicatur. & an habens ecclesiam ratione cuius percipit decimas & oblationes baptisat, & sepelit aliundè venientes, nullos tamen habet parochianos, quia mortui sunt habeat curam animarum saltem mortuorum, & an præmissa de iure possint fieri & si episcopus duas ecclesias curatas vno, & eodem verbo, ac momento mihi confert, nec potest constare cuius possessionē prius apprehenderim, quæ dicatur vacare, & an regulares plures prioratus, vel obedientias tenentes, fiant ineligibiles. Has quæstiones, & alias ad meam instantiam notauit dominus meus Hostieñ. qui est archa & fons iuris. de cle. non resi. quia nonnulli. & de præben. de multa. & c. super eo. de conces. præ. literas. ¶An habeam regratiari episcopo qui mihi confert bñficium quod sibi non poterat retinere. eo. ti. relatum. ¶Qualiter & quibus verbis, & quot possunt eligi ad prębendā vacaturam vltra numerum. eod. titul. dilectus. fi. c. ¶In qua ecclesia possit prouideri per hanc clausulam: prouidens in aliqua ecclesiarū tuarum cum scribitur archiepiscopo, vel episcopo, eodem tit. pro illorum. ¶An is cui mandatur vt compellat vel vt mandatum

tum ap. exequatur, vel vt etiam post mittat, vel is cui mandatur vt faciat aliquem recipi in canonicum, vel alicui faciat bñficiũ assignari possit mittere in pos. vel inuestire, vel inhibere, vel ex cõicare ꝓdictores seu compellere canonicos ad recipiendum eum, cui ꝓuidit. eod. tit. pro illorum de conces. præb. cum nostris. de rescrip. mandatum. & ſm Inn. Papam. de concess. præb. proposuit. ¶ An diuturnitas tpis excuset in bñficijs male detentis. de institu. ex frequẽtibus. ¶ Si quis contendit cum Titio de præpositura, sed demũ habet Titius præposituram: posteà Sempronius euincit præposituram à Titio: an primus potest iterum agere pro ꝓpositura. de his quæ fi. à ma. par. ca. ex ore. ¶ Si executor confert indigno, an ordinarius poterit conferre, vel redibit potestas ad Papam. de excess. præla. inter dile. ¶ Si delega. vel executor reseruet primò vocaturã suæ collationi, & post egreditur prouinciam, vel moritur post verò vacat ecclesia ad quẽ redibit prouisio: & an ordinarius possit eam conferre. de iure pa. cum dilectus. ¶ Si canonici ex iusta causa retinent fructus alicuius præbendæ vt fortè quia eos dant magistro vel alia causa. an nihilominus teneantur eligere canonicum. de magi. quia nonnulli. ¶ Quando æquiparentur dignitas, personatus, beneficium, & presbyteratus. de electio. statuimus. de eo qui mit. in poss. eum qui. š. ver. quæ & qualiter. ¶ An presbyteri plus habebunt. de deci. quàm diaconi. š. in rubri. de decimis. vers. an plus. ¶ Qualiter, & per quos redditus super excrescentes, vel de nouo obuenientes diuidentur: & an rumpant numerum, de constitu. cap. iij. de verbo. significa. capi. vlti. de censi. quanto. xciij. distinctio. diaconi. ¶ An rupto numero canonicorum ruptus sit numerus præbendarum. eodem titu. pro illorum. & secundũ Inno. Papam. in c. dilecto. ¶ De hac clausula amoto quolibet illicito detentore. de fil. presby. veniẽs. de priuile. cum olim. secũdum Innoc. Papam. ¶ An per literam, vbi non est obstante certo numero canonicorum, prouideri possit, vbi est numerus. de con. præ. ex parte. ¶ An valeat rescriptum super canonicatu defuncti obtentum, vbi non est numerus. eod. titu. dilecto. secundum Papam. ¶ Si mandatur prouideri michi de beneficio, an p. hoc poterit mihi prouideri de rectoria, vel personatu: & si mãdatur prouideri mihi de dignitate, vel officio, an debeat cõferri præbenda, quæ vacat cum dignitate, vel officio, vel quæ est ordini, vel officio annexa licet alius me præcedat. eodem titu. capitu. vlti. secundum Innocẽ. Papam. ¶ An executor datus ad prouidendum de præbenda, vel vt mandatum Apostolicum exequatur possit canoniam conferre nulla præbenda vacante. extra, de concess. præben. proposuit. secundum Innocen. Papam. ¶ An executor teneatur exceptiones admittere, & iurisdictionem seruare, vel si vult causæ cognitionem assumere, & in quibus: & si non assũmat, an possit sine appel. contra prouisionem quam fecit obijci, & an valeat prouisio facta partibus nõ vocatis. in rubri. de offi. deleg. versi. quando, & in quibus. ¶ An ordinator possit contra ordinatum petentem beneficium excipere. š. in rubri. de temp. ordi. versic. an ordinator. ¶ An is cui mandatur quod faciat recipi, & similes, sint meri executores: & an statim possit mandare eum recipi pro quo scribitur: & an possit prouisor prouidere de bñficio tãtum. de iure vacante licet non de facto: & qualiter procedet cõtra detentores, & alios de concess. præb. cum nostris. & secundum Inno. Papam. in ca. proposuit. & ĵ. in ver. an executor. ¶ Quis possit se opponere, & quæ obijcere agenti sup beneficio. de rescrip. mãdatum. secundum Papam. ¶ An primò receptus in canonicum, vel alius qui sit maioris ordinis præferatur in præbẽda. de maio. & obed. statuimus. ſm Inn. Papam & alios. ¶ De quibus debet mẽtionem facere rescriptum beneficiale, & an sufficiat renunciare beneficio, de quo quis non fecit mẽtionem. š. in rub. de rescript. versi. an impetrans super beneficio. ¶ An beneficium per surreptionem obtẽtum, vel ad quod est quis non canonicè electus possit sine peccato teneri: & si litigans de vno recipit aliud, vel si habens vnũ. recipit aliud, de quo litigat, vel agat ad ſm, an videatur renunciare priori. š. in rubri. de rescrip. ver. quæ literæ. & in rubri. de renuntia. ver. si quis litigans. ¶ Quid iuris si fertur excommunicationis sent. in contradictores, & quos hæc clausula comprehendat. eod. titu. pro illorum. secũdum Inn. Papã. ¶ An is pro quo lata est sentẽtia sup beneficio possit illud propria authoritate occupare. de concess. præb. cum nostris. & c. ꝓposuit. ☞ secundum Inn. Papã. ¶ An executor alicuius possit aliquem à possessione amouere, & eam alteri dare. š. in rub. de re iudi. ver. an executor sententiæ. ¶ An constitutis in minoribus teneatur ordinator prouidere. š. in rubri. de tempo. ordi. ver. an quis debeat in primis concor. ¶ Si episcopus ordinator cessit an teneatur ordinator prouidere si habeat vnde: & an primò teneatur præsentator prouidere, & an ordinator præsentatos ab aliis episcopis examinare teneatur. eod. titu. cum secundum. secũdum Papam. ¶ An liceat ecclesiæ assignare clericis prouisionem in vita sua sine consensu episcopi. de transact. de cætero. secũdum Innocent. Papam. ¶ An collator possit assistere cui beneficium contulit, vel elector electo. eod. titulo. dilectus. secundum Papã. ¶ An de prouentibus vnius præbendæ possit alij adiici: & an nomen præbæ sit nomen iuris: & an præbenda possit sine canonicatu constitui: & quid iuris si duo ad vnam præbendam vacantem vel non vacantem eligantur. eodem titulo. maioribus. & cap. dilectus. secundum Innoc. Papam. ¶ An receptus authoritate Papæ euincet præbendam sibi debitã à quocunque possessore: & an idem si post mandatum de eo recipiendo non est receptus per capitulum, vel alius habeat actionem pro præbenda prima, vel alia, vel sit ei debita. eod. titulo. inter cætera. & ca. dilectus. i. & de consti. cum oportet. secundum Innocẽ. Papam. ¶ Quid sit præbenda, & quot modis dicatur, & quid canonia, & quæ differentia sit inter canoniam, & præbendam: & an in laicum, vel in clericum tantum cadat ius canoniæ: vel an possit habere præbendam: & quando receptus in canonicũ habeat partem in portionibus, seu distributionibus. de constitut. cum eo. prima. quæstio. iij. §. j. de instit. cap. ij. & secundum Innocen. Papam, eod. titu. dilectus. ¶ Quare receptus per Papam præfertur primo recepto per capitulum, & quid si capitulum præbẽdam primam conferat recepto prius à se, quàm recepto per Papam: & an sibi quæratur ius in præbenda quæ primo post suam receptionem vacauit, & contra quem aget, & si prebẽdam quæ primò vacatura est de mandato Papæ mihi conferri debeat, alij cõferatur, cuiusmodi habeam cõtra possessorem actionem: & an ius habeam in secunda, vel alia. & an primo præsentatus præferatur primo recepto, & de similibus. eod. titu. relatum. & de rescrip. mandatum secundum Inno. Papam. ¶ Si quis sine mãdato inuestiatur pro absente pòst ratum habente, an valeat, & qd iuris si antequàm ratum habeat beneficium alij conferatur. ĵ. in rub. de instit. versic. an vnus. ¶ Quæ autem hic desunt. vide in Spe. iudi. sub ti. de acti. seu peti. §. super actionibus. ¶ De hac materia tractatur. xxj. quæst. j. & quæst. ij. per totum. lxx. di. sanctorum. xvj. q. vij. nullus.

¶ De clerico ægrotante. Rubrica.

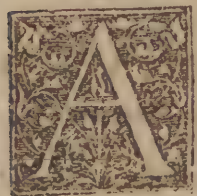

Quando episcopus, vel Abbas ☞ propter morbum possit à prælatione remoueri, vel coadiutor sibi dari. eod. tit. tua nos. & c. ex parte. vii. q. j. in summa. ¶ An coadiutor datus ægrotanti habeat liberalẽ & generalem administrationem, & in quibus. vij. qõ. j. scripsit. ¶ An muto detur coadiutor, & quis administrabit temporalia. ibidem. ea. quæst. sicut vir. ¶ An frater possit dari coadiutor. de sup. ne. præla. grandi. ¶ An infirmi requirantur in collationibus & aliis negocijs, vel in scrutinijs. de ele. quia propter. secũdum Inno. Papam. ¶ De hac materia tractatur. vij. quæstio. j. & quæstio. ij. & xxxiij. dist. per totum. iij. q. ix. iudicans. xvij. quæstio. ij. Consaldus.

¶ De institutionibus. Rub.

Ad quem de iure communi spectet institutio personarũ, & custodia ecclesiarum vacãtium, de con. præ. post electionem. extra. eo. cum venissent. xxiij. dist. quoniã. lxiij. di. si in plebibus. xvj. q. vij. nullus. & ĵ. in rune sede va. versi. ad quem. ¶ An officiales episcoporum possint instituere. š. in rub. de off. vica. ver. an vicarius. ¶ De pœna recipientis ecclesiam, vel institutionem de manu laici, & ipsius laici. š. in rubric. de præben. versicu. an sit suf. ¶ An beneficia ecclesiastica possint possideri, vel haberi sine canonica institutione vel ex patientia canonicorum. eodem titu. ex frequentibus. de rescript. olim. š. in rubric. de præben. versicu. an per patientiam. ¶ An illi de ciuitate, vel diœcesi, vel illi de quorum bonis ecclesia est fundata sint potius instituendi, vel præsentandi quàm alij. lxx. dist. cap. j. lxxj. distinct. cap. vlti. ¶ An filius, vel nepos illegitimus possit habere beneficium, vel præbendam in ecclesia in qua pater vel auunculus eius habuit. vj. quæstio. j. Apostolica. de fil. præs. qua si per totum. ¶ An aliquis sacerdos vicarius possit institui sine licentia episcopi. xvj. q. j. Fœlix. de off. vica. c. vlti. ¶ An per inuestituram fiat quis possessor. xvj. quæstio. vij. si quis deinceps. ¶ An iudicabimus dignum, quem princeps approbat. xvij. quæst. iiij. qua. & de æta. & qua eam te. ¶ An in facultatibus examinandis habenda sit ratio expensarum. de vi. & ho. cle. quoniam. ¶ An possit quis seipsum instituere. de exces. præ.

si. præla. ad aures extra. eo. c. vlti. ¶ Qualiter punitur qui se in locum viuentis patitur instituti. de conces. præ. c. i. ij. q. j. in primis. ¶ An rector ecclesiæ possit aliquem ad ecclesiã suã instituere. j. in ru. de iure pa. ver. an præsentatus à Papa. ¶ An canonica institutio possit per arbitrum haberi. de præb. nisi. fm Papã. ¶ Qñ & qualiter possit quis petere pronunciari se canonice institutum. de confir. vti. si quis. fm Inn. Papam. ¶ Quãdo impedimentum de non canonica institutione possit opponi. de rescr. constitutis. fm Inn. Papam. ¶ An in ecclesiis monachorum sint seculares clerici instituẽdi, vel econtra. de re. ecc. non ali. possessio de sup. neg. prela. c. ij. ¶ An spectet ad eum destitutio, ad quẽ institutio. de hereti. cum ex iniuncto. in fi. ¶ An canonici teneãtur aliquem recipere, vel sint instituẽdi vltra quàm suppetãt facultates, & an teneãtur recipere vltra numerum si suppetãt: & an tot quot suppetunt præbendæ & nõ plures, & an vnus solus possit opponere de insufficiẽtia facultatum. ij. q. ij. in duas alias. in §. authoritate. de ver. sig. c. vlti. de censi. quãto. eo. tit. c. j. & ca. authoritate. de vi. & ho. cleri. quoniam. de cõces. præ. literas. & fm Inn. Papam. de cõces. præ. ex parte. ¶ An p inuestituras quas quãdoque faciunt laici. de præbẽdis, & aliis beneficiis aliquid spirituale, vel aliud detur. de ele. quòd sicut. fm Papã. ¶ An idẽ sit inuestire, & assignare, & quod ius tribuit assignatio: & an antequam fiat possit quis administrare, & in quibus beneficiis fit. de cõces. præ. proposuit. fm Papam. s. in rub. de præb. ver. an qs ante. ¶ An vnus possit per alium inuestiri, & qualiter, & quãdo qs pro absente inuestiatur: & an absenti per hæc possessio quæratur: & si quis sine mandato pro absente inuestiatur eo post ratum habẽte, an valeat, & quid iuris si antequam ratum habeat beneficium alij conferatur: & an per inuestituram sine traditione possessio acquiratur. eod. titu. accedens. & c. pro illorum. de his quæ fi. à ma. par. c. ex ore. fm Papam. de cõces. pre. proposuit. de ele. cum inter. s. de testa. Raynaldus. ¶ An hi q per laicos eliguntur possint sine consensu episcopi instituti. eo. tit. ex frequentibus. secundum Inn. Papam. ¶ De hac materia tractatur. xvj. q. omnes. vsque ad. c. quoniam in quibusdam.

¶ De concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. Rub.

AN honores, & dignitates licitè peti possint. j. q. vij. sicut his. ¶ Infra quod tempus debeat quis sibi eligere canonicũ, vel fratrem, vel debeat eps confere præbendã. eo. titu. nulla. ¶ Quãdo tempus semestre incipiat currere: & qd de eo subducatur: & in qbus locum habet: & an sit vtile, vel continuum: & qd iuris. de eo. eod. tit. nulla. & c. qa. diuer. de præben. de multa. de sup. ne. præla. licet. ¶ An canonici dicto tempore elapso possint eligere. de ele. cum in cunctis. ¶ Si ad epm p negligentiam inferioris deuoluta est eligẽdi potestas, vtrum eo negligente ad capitulum vel an ad superiorem deuoluetur. de ele. cum in cunctis. fm Inn. Papam. ¶ An eps cui Papa scribit q mihi cõferat præbẽdam requiret consensum canonicorum. viij. q. j. licet. ¶ Quid iuris de ecclesia commẽdata, & qualiter hoc fieri debet: & an qs dicatur prelatus eius vt possit conferre. xxj. q. j. qui plures. & de ele. dudum. ij. de accu. si cõstiterit. ¶ An eps possit in genere, vel in specie facere collationem vacaturarum præbendarum vel non. eo. tit. constitutus. & c. ij. & iii. & c. ex tenore. ¶ Ad quẽ pertineat collatio præbendarum, vel dignitatum. s. in rub. de præb. ver. an collatio. ¶ An legatus possit dare ecclesiam inuitis patronis, vel reseruare vacaturas. s. in rub. de off. lega. versi. an legatus possit. ¶ An in collatione præbendæ possit pactio interuenire. extra. de præb. significatum & de ele. significasti. & c. di. mea. j. in proximo versicu. ¶ An collatio possit fieri in die, vel sub conditione. vij. q. j. pastoralis. & de fil. præs. veniens. & s. in rub. de transact. versi. quando admittatur. ¶ An possit conferre præbẽdas qui non seruat interdictum. de exces. præla. c. vlti. ¶ An sit attendenda nobilitas, siue scientia, vel dignitas, vel prioritas in collatione bñficiorũ. extra. de maio. & obe. statuimus. & extra. eo. c. vlti & c. de multa. & xij. q. ij. Vulteranæ. & s. in ru. de ele. ver. an in electionibus præferatur. ¶ An archidiaconi præpositi. decani possint cõferre præbẽdas ex officio suo. xvj. q. vij. nullus oino. extra. de præreferẽte. ¶ Quid iuris si excõicato, vel suspẽso conferat beneficium. de app. pastoralis. de ætate & quali. cum bonæ. de clerico excommunicato mi. postulasti. latores. ppoiuit. ¶ Si eps ignoráter cõculit bñficium indigno an ipse idẽ possit ei auferre: & qs probabit ignorantiam vel scientiam. de fil. pres. venies. ¶ An mulier vel laicus possit cõferre ecclesiã vel instituere. de ma. & obe. dilectus. s. in rub. de præb. ver. an sit suf. ¶ An bñficium nõ vacãs possit conferri monasterio seu collegio. de rest. spo. cum venisset. ¶ Si quis indignis cõferat beneficia & post eis auferãtur quis cõferat conferat tunc. de ele. cõ. diuersis ¶ An propter scãdalum priuetur qs bñficio. s. in ru. de ele. ver. an vtraq. ¶ An eps ex cã possit retinere ad tps fructus ecclesiæ vacãtis vel successori reseruare debeat vt ecc. bñ. sine di. conse. c. vnico. de censi. prohibemus. & in rub. de his quæ fi. à præla. ver. an eps q. ¶ Si prælatus conferat indigno vel occultè præbẽdam, vel dignitatẽ an illa cõcessione non cassata possit alteri conferre: & si facit an valeat secũda cõcessio. de exces. præla inter dilectos. vt ecc. bene. vt nostrum. j. ver. si prouisio. ¶ Si impetrans literas generales petat sibi de certa puta de prima ecclesia vel præbenda prouideri, & succumbit vel decretum est appositum sup ea, an possit ad aliam puta secundam vel tertiam transire. de rescr. cum in multis. eod. titu. quia cunctis, in gl. not. q ille. & fm Inn. Papam. de iure pa. cum dilectus. j. versi. proxi ¶ Si executor datus ad prouidendum mihi scribit pro me in aliqua ecclesia vel prouidit de aliqua præbẽda, an possit scribere in alia prius quã fuero in prima receptus vel prouidere de alia si quod primo fecit non tenet extra. de offi. deleg. literis. & de iure pa. cum dilectus. de re iudic. cap. j. & de rescri. cum in multis. fm Inno. Papã. & alios. & fm. B. compos. eo. titu. cap. licet. ver. Item quæritur si collatio. & Io. de Deo. eod. titu. Abbatem. ¶ Si vacante sede fiat inhibitio vel reseruatio in capitulo & post aliquis de capitulo fit episcopus, an possit contra illud aliquid facere. eod. titu. quia cunctis. de rescript. eam te. ¶ An executor datus cum clausula, Quam duxerit acceptandam, vel aliàs possit conferre priusquã acceptetur præbenda vel quàm vacet. & qualiter debeat fieri acceptatio. eod. titulo, quia cunctis. ¶ Si Papa mandat mihi cõferri præbendam & capitulũ confert alij. an teneat collatio capituli, & quando auferatur per rescriptum potestas conferendi alicui. de præb. dilectus filius G. & capitu. vlt. extra eodem. quia cunctis. in gloss. nota quòd dicit. & se. & s. in rubri. de rescriptis. versi. an valeat, secundum rescrip. ¶ An clausula, Decernentes liget ignorantes vt executor possit suspendere & reseruare, & conferre: & quid iuris de ea sit, & quid sit decretum, & qualiter & sup quo debet interponi. eo. tit. quia cunctis. in glo. p hanc. & in gl. decretum. & c. & in gl. not. q ille. & de præben. c. vlti. & plenius fm Papã. ibidẽ. & de ele. innotuit. ¶ An executor possit decernere irritum nisi hoc sit in eius præcepto vel solus Papa hoc possit. in præal. c. quia cunctis, in gl. not. quòd talis. & secundum Innocẽ. Papam. de præb. dilecto. ¶ An is cui mãdatur prouideri possit sine executore & sine collatione aliqua impedire collationem ordinarij. in præ. c. quia cunctis. ¶ Quis modus vel conditio in rescripto apposita impediat pcessum executoris si nõ existat vel causæ cognitionem requirat. de præsump. dudũ. fm Papã. ¶ Si prouisio Papæ vel executoris est nulla an teneat prouisio ordinarij sequẽs. de præsumpt. dudum. extra. eo. post electionem. de exces. præ. inter dilectos secundum Innoc. Papam. ¶ Qualiter & quando debet fieri reseruatio: & an inhibitio sola sine decreto impediat quæ contra eam fiunt. & an ordinarius qui scit datam esse executori potestatem prouidendi possit cõferre: & an reseruans in vna ecclesia possit in alia prouidere. de iure patro. cum dilectus. & s. versic. si impetrans. & ver. an ele. a. decre. ¶ Qualiter punitur ordinarius qui non paret Papæ mandato. eod. titu. dilecto. ¶ An is à quo euincitur beneficium siue inde expellitur habeat regressum siue actionem contra conferentem. de præben. inter cætera. & cap cum secundum. in fi. vij. quæstio. i. præsentium. ¶ An beneficium debeat cum causæ cognitione confirmari vel vocatis aliquibus. eod. titul. proposui. secundum Innoc. Papam. ¶ An in ecclesia collegiata personæ seculares possint conferre præbendas. & an per collationẽ laici ius quæratur. de iure pa. postulasti. secundum Papam. & s. in rub. de præben. ver. an sit suf. ¶ An in loco possidentis sit ante amotionem eius alius instituendus vel eligendus. eod. titul. quia diuersitatẽ. & c. j. & c. literas. & c. proposuit. & de præbẽ. de multa. fm Inn. Papã. ¶ Qui dat alicui potestatẽ conferendi beneficium, an possit eam reuocare, & quæ potestas vel prouisio in vacaturis beneficijs conferendis valet. eo. tit. constitutus ex tenore. accedens. ¶ An libellus vel sententia detur super vacatura præbenda eo. tit. cum super. secundum Papam. ¶ An alius quàm Papa possit ius vel literas super beneficio vacaturo concedere, vel eam cõferre. de preb. dilectus filius. T. in G. hic idem erat, secundum Papam. de ele. dilecto. in prin. de off. dele. ex parte. ¶ An possit quis sine licentia episcopi bñficium recipere. s. in rub. de tempo. ord. versic. an possit quis sine. ¶ An valeant ea quæ fiũt nomine alicuius beneficij cum eo qui ipsum de facto detinet. eo. titu. literas. fm Papam. ¶ An in irregularẽ cadat ius beneficij. j. in rub. de ele. ver. quando tempus. ¶ Si absenti confeer ratur præbenda & priusquam ille ratum habeat eadem confertur alij quid iuris sit. s. tit. proximò. versicu. an vnus. ¶ Si colla-

tio præbēdarum ptinet ad epm an debeat scribi capitulo qđ recipiant aliquem.extra.de rescri.eam te.sm Inn.Papā. ¶Quādo & ad quem spectat institutio incipiat trimestre tempus currere cum quis transfertur ad aliam ecclesiam.j.in rubric.de iurepa. ver.quando patrono. ¶An is quem eps reliquit loco sui possit conferre beneficia.s.in rubri.de offi.vica.ver.an vicarius. ¶De pœna sciēter indigno beneficium conferentis.j.in rub.de pœ. ver.de pœna scienter. ¶De hac materia tractatur.j.q.ij.& qō.v. per totum.& q.iij.in quibusdam.cap.& xvj.q.vij.§.cum ergo.& seq.c.& iij.q.ij.audiuimus.ij.q.j.in primis.vij.q.j.nō furem cum qui factus nouiciarius.

¶Ne sede vacante aliquid innouetur. Rub.

AN visitator detur ecclesiæ vacanti,& per quem.s.in rub.de ele.versi.an qui datus est. ¶An canonici vacante sede possint disponere vel alienare bona eiusdem sedis vel procu.causis eius constituere,vel alia facere: & an si phant in aliis ecclesiæ suæ negociis valeat contractus.eo.tit.c.j.de in inte.resti.c.j.de iureiurando.sicut.xij.q.ij.si quos.& j.ver.qn & qualiter. ¶An vacante sede potestas epi deuoluatur ad capitulum & quæ iura ad eum tunc deuoluantur,& an possit iudicare,excōmunicare,& absoluere,suspendere:beneficia conferre,electiones confirmare,quæ ad epalem ordinem spectant exercere,inuestituram dare.de maio.& obe.cum in ecclesiis.& c.cū olim. de insti.cap.penul.in fi.extra.eo.c.ij.de si.sicut in tuis.de hæreticis,ad abolēdam.xxiiij.dist.presbyteri. ¶An vacante ecc.clerici vel vasalli cogantur querelantibus respondere.de fo.compet. verum. ¶An œconomus sede vacante possit agere vel conueniri.de præsc.c.j.de offi.ordi.cum nos.extra eo.c.vltimò. ¶An eps cum capitulo possit dignitate vacante dare & alienare vel aliud facere in præiudicium eius qui ad illam eligetur.de exces. præ.ca.ij.de rebus ecc.non ali.dudum.v.q.ij.eps. ¶An vacante sede vel non capitulum solum vel visitator possit clericum alienare,vel ei dare licentiam transeundi.de maio.& obe.cū olim. lxxj.distin.fraternitatem.xxiiij.distin.c.ij.de renun.post translationem. ¶An mortuo Papa ecclesia sit quasi monstrum,& an cardinales tunc pnt deponere epos vel canonici clericos.lxxix. di.si quis ex sa. ¶Vacante ecclesia p quē res eius gubernētur.j. in rubri.de reb.ecc.non ali.ver.quando guber. ¶Quādo & qualiter clerici vacante ecc.aliqua possint alienare & cuius authoritate.xij.qō.ij.precariè & c.si qua.extra eo.c.j.xj.q.ij.eps. ¶Ad quem spectat custodia ecclesiarum vel dignitatum vacātium, & an is teneatur de culpa vt ecc.bene.c.vnico.de elect.vt prætéritæ.de off.archid.c.j.& vlti.sm Inn.Papam.& s.in rub.de instit. ver.ad quem.de iure. ¶Vacante quocunq; loco vel officio vel dignitate quis tunc ibi habebit exercitiū iurisdictionis vel potestatis.de heret.ad abolēdam.sm Inn.Papam.& s.ver.an vacāte. ¶An vacante primatia redeant iura primatiæ ad archiepm. de dila.c.vlti.sm Inn.Papam. ¶An vacans ecclesia possit de iure eligendi agere.de consuetudine.cum dilectus.de in inte.restit. cum venissent.sm Inn.Papam. ¶De hac materia habetur.xij.q. ij.huius placiti.& in multis.c.sequentibus.

¶De his quæ fiunt à prelatis sine consensu capituli. Rub.

VTrùm in contractibus rerum ecclesiasticarum vel alienationibus sufficiat consensus clericorum sine subscriptione.xcvj.distinct.bene. ¶Quando desideretur expressus consensus,& quando taciturnitas præiudicet & habeatur pro consensu.eo.ti.c.ij.de his quæ fiunt à ma.par.ca.ex ore.xxvij.dist.diaconus.de præsumpt.siue. lxv.distin.si forte.j.q.i.reperiuntur.de cog.super eo.de simo.sicut tuis. ¶Quæ pōt eps sine capitulo diffinire & an maiora negocia.de off.archidiaconi.ad hoc.de procu.c.j.secundum Inn. Papam. ¶An prælatus sit dominus vel procu.vel custos vel pater rerum ecclesiasticarum.j.in rub.de dona.versi.an eps. ¶Qn ratihabitio retrotrahatur vel non.eod.titu.cum nos.de pœni. quotiens.de iurepa.postulasti.xvj.q.j.c.vlti. ¶An valeat quod fit illis absentibus quorum præsentia desideratur.de offic.dele. capit.j. ¶An fiat preiudicium testi.vel alij super his quæ coram eo fiunt nisi expressè consentiant.eod.titu.quanto.de rebus ecclesi.non alienan.si quis.de transact ex literis.ix.quæst.ij.nullus. ¶An illegitimus consensus sit consensus.xvi.quæst.vj.placuit. Quando quis possit venire contra factum proprium.xij.quæst. j.expedit.de ele.con.diuersis.de electio.causam. ¶An sufficiat semel consentire.xxxij.quæstio.v.horrendus. ¶An transcursus temporis noceat quominus contradicere possit vbi ab initio tacuit.eod.titu.continebatur. ¶An teneatur quis sequi consilium quod requirere tenetur.s.in rub.de elect. versi.qui debet eligere. ¶An episcopus possit sine consensu capituli vel econuerso procuratorem constituere.s.in rubr.de procu.ver.an prelatus. ¶An quod aliquorum consensu fieri debet de corū dissensu tollatur:& an refert vtrum quis præsens sit an per literas vel nuncium consensum exprimat.lxiij.distinctio.obeuntibus. & lxiiij.distinctio.cap.j.& cap.non debet. ¶Quando possit quis reuocare consensum.lxv.distinction.episcopum. ¶Si prælatus res ecclesiæ transferat in monachos an sufficiat consensus prælati.s.in rubri.de capel.mo.versic.an Abbas. ¶An conualescat, ex postfacto quod ab initio non tenuit si venit ad eum casum à quo incipere potuit.xcij.dist.c.penul.de eo qui dux.in ma.ca. ij.de ar.innotuit. ¶Qualiter episcopus possit esse in capitulo tanquam episcopus vel tanquam canonicus,& qualiter hoc poterit cognosci.de concess.præbend.postulasti. ¶An intelligatur quis consentire ei negocio in quo subscribitur,de rebus ecclesi.non alienand.si quis presbyterorum. ¶An episcopus sine consensu capituli vel capitulum sine consensu episcopi possit excommunicare vel interdictum ponere,vel ordines celebrare.j.in rubri.de senten.exco.ver.an episcopus potest.& de temp.ord.ver.an episcopus possit. ¶An sit plus expressè cōtradicere quàm consentire.de bap.maiores. ¶Quando consensus sequens vel ratihabitio possit confirmare quod erat inualidū, & quando sit necesse consensum interuenire in ipso contractu & quid iuris sit de ratihabitione.de rebus ecc.non alie.dudum. & s.versi.quando ratihabitio. ¶Quot & quibus modis quis dicitur consentire.de offi.delega.capit.j. ¶Quorum clericorum consilium vel assensum debet prælatus requirere:& in quibus, & an sola requisitio sufficiat.eod.titu.nouit.sm Papam. ¶An in institutionibus & quibusdam alijs sit necessarius cōsensus,eo. titu quanto. ¶An Metropolitanus habeat necesse sequi consilium aliorum suffraganeorū in causa suffraganei sui.de temp. ord.nec episcopi.secundum Papam. ¶An in ratihabitione cōtractus requiratur solennitas sicut in ipso contractu.de emp.& vendi.cum dilecti.secundum Papam. ¶An prælatus possit conditionem ecclesiæ facere deteriorem.de donatio. fraternitati. ¶An præsentationes:& alia per Abbatem facta præsumantur de consensu conuentus facta.eod.titu.ea.& de præs.veniens secundum Papam. ¶An Abbas possit renunciare possessioni,vel iuri sine consensu conuentus.de relig.do.dilectus. secundum Papam. ¶An episcopus possit archidiaco.extra capitulum assumere.eod.titu.tua. ¶An Abbas possit aliqua vel saltem modica sine consensu conuentus facere.de præs.veniēs.sm Papam. ¶An episcopus cum maiori parte possit circa res ecclesiæ singulariter vel specialiter ad quemlibet pertinentes aliquid statuere sine contributione fabricæ vel aliàs.de his quæ fi.à maio. par.ca.c.vlti. ¶An requirat consensus capituli quando eps dat alienam rem ecclesiæ sibi subiectæ.eod.titu.pastoralis.sm Inn. Papam. ¶Quæ liceant nobis per alios facere.& non per nos.j. in rubri.de rebus eccl.non ali.ver.quæ liceant. ¶De hac materia tractatur.xvj.q.v.& q.vij.per totum.

¶De his quæ fiunt à maiori parte capituli. Rubr.

QVando non sit maiori parti deferēdum:sed recurritur ad superiorem,& quando teneat quod fit ab ea,& quando sit eius consensus requirendus,vel non.xvij.dis multis.lxv.dist.epm.liiij.di.c.j.de rescrip.pastoralis.& de consti.cum oēs.& c.seq. ¶Si agatur de iure primatiæ:an sufficiat consensus superioris ecclesiæ vel an aliarum cathedralium consensus requiratur.de maioritate,& obedientia.capit.vlti. ¶Si vacante sede capitulum aliquid statuat vel faciat & post aliquis ex eis eligatur an possit posteà contrauenire.de iureiurand. sicut.& capitul.cum contingat. ¶An sit pars maior eo quia sanior vel econtra.de his quæ fi.à prælat.ea noscitur.& s.in rubric.de election.versicu.quæ dicas. & in alijs,versicu. ¶Si aliquid mandatur vniuersitati an minor pars illud facere teneatur.de postula.bonæ.ij.secundum Innocentium Papam. ¶An capitulum sine prælato possit cōsuetudinem redituum immutare.de præbend.auaritiæ. ¶An duo possint contradicere maiori parti:& an singulares possint qđ fit ab vniuersitate reuocare.de maioritate,& obedient.humilis.de concessi.præbend.vel eccle.non va.ex parte.xxxj.distinctio.in Cæna.& secundum Innocen.Papam.de postul.bonæ.ij. ¶An vna persona possit gerere vicem duarum.de probation. ex literis. ¶An vnus vel duo possint defendere collegium alijs inuitis. de concession.præbend. vel ecclesi.non va.ex parte.de

testi.

testi.cum olim.¶An possit quis venire cōtra statutum firmatū iuramēto si fuerit iniustum.xj.di.in his.¶Qñ conditio clericorum ecclesiæ sit melior q̃ canonicorum.xvj.q.vj.illud.¶Qualiter qđ oẽs tāgit ab oĩbus debet approbari.de tē.or.si archieps. de offi.archi.ad hoc.fm Inn.Papā.¶An capitulū possit suspēdere vel interdicere ecclesiam.de off.or.irrefragabili.¶Si modica pars prælatorum vel capituli sit pñs: an pñtes poterunt cōponere vel litē mouere,vel ordinationi cōsentire,&q̃ dicant̄ presentes.de ma.& obe.c.vlt.¶An iurm vel obediētia p̄stita à collegio obliget absentes.de rest.spo.fm Inn.Papā.¶Qui faciunt procuratorem actorem rectorem syndicum collegium an sigillū habere possint:& an singuli de collegio debeant habere partem in bonis collegij dissoluti & de differentia inter societatē & collegium:& an collegia possint per superiorē constitui vel dissolui.de exces.pla.dilecta.fm Inn.Papam.& s̄.in rubr.de procu.ver.quid sit actor.¶An capitulum possit iura episcopatus prosequi episcopo negligente vel male ministrante:& an post ecclesia admittatur.de maio.& obe.dilecta.fm Inn.Papam.& s̄.in rubri.de iud.ver.an clerici se possint.¶An in negocijs prouinciæ prælati,& capitula requirantur:& an in negocijs vel rebus vniuersitatis tractandis sufficiat vocari prælatos vel idoneiorem partem:& an valeat quod fit non vocatis his quorum interest.de maio.& obe.humilis.de dilat.c.vlti.¶Quando valet quod fit à quibusdam socijs alijs contradicentibus.eo.ti.c.j. ¶An canonicus siue præbenda vocem habeat in tractatibus capituli.s̄.in rubri.de elect.versi.an pupilli.¶Quas constitutiones vel consuetudines possit capitulum facere vel immutare sine suo episcopo.de consue.consuetudinis.& s̄.in rubr.de cōsti.ver.an episcopus,vel ciuitas.¶De hac materia habetur.xx. dist.c.vlti.x.q.ij.hoc ius.

¶De rebus ecclesiæ alienandis vel non. Rubrica.

AN Papa vel episcopus possit res vel decimas vni ecclesiæ subtrahere & alij dare. xxij.dist.omnes.xij.q.j.nulli epōrum.xvj.dist.ecclesia.extra,de consue.cum venerabilis.de reli.do.constitutus.& de dona.si Papa.¶An clausulæ,Ea quæ de bonis ecc.& quicqd post iter arreptum,&c.& quicquid post litem cœptam &c.trahantur non solum ad proprietatem,sed etiam ad possessionem & nō solum ad alienata,sed etiam ad occupata:& an procedet is cui scribitur inquirendo vel in forma iudicij.eod.ti.episcopi fm Inn.Papam.¶An ecclesia habeat actionem ɔ̄ alienantem, vel contra possessorem vel contra vtrunque:& an teneatur cedere actionem contra alterum,& an alienator repetens teneatur de euictione.eo.titu.si quis.xij.q.ij.quicunque.j.& c.monemus.¶An res aliena consecrata reddatur domino.liiij.dist.frequens.xiiij.q.vlti.comperimus.¶Si prælatus scit rem non esse ecclesiæ,an teneatur statim restituere.s̄.in rub.de resc.ver.quid iuris si post.¶An cōsensus p̄lati obstet clericis repetētibus.xij. q.ij.quicūque.¶An Abbas possit alienare sine cōsensu epī vel eps sine,cōsensu capituli:& cuius authoritate alienent.xij.q.ij. Abbatibus.& xvij.q.iiij.in vēditionibus.& §.seq.& fm Inn.Papam.de transact.statuimus.¶An in emptorē rei ec.trāsferatur dñium:& an venditor possit repetere p̄tiū.xij.q.ij.qcqd.¶Qualiter possit procedi ɔ̄ eum q recipit possessionē ecclesiæ ab alio. xij.q.ij.de rebus.¶Quid iuris de re data ecclesiæ sub cōditione ne alienetur.j̄.in rubri.de dona.ver.aut res donata.¶Quæ dicatur perpetua emphyteosis.x.q.ij.perpetua.¶Contra quem habeat regressum emptor rei ecclesiasticæ.x.qō.ij.qui verò res.in fi.¶In quibus casibus solus eps sine aliorum consensu possit alienare.eod.titu.vt super.& de his quæ fi.à præla.Apostolica.in fine.c.titu.c.j.de dona.c.penul.& xij.q.ij.§.j.& xv.quæst.j.c.vlti, & extra eo.c.penul.¶An prælatus debeat mortem subire pro defensione rerum ec.xxiij.quęst.viij.conuenior.¶An prælatus qui iurauit non repetere rem ec.quam alienauit vel qua spoliatus est possit eam repetere non obstante iuramento.eo.ti.si qs presbyterorum.de inst.cum venissent.de iureiuran.peruenit.j. ¶An alienatio rei ecclesiasticæ facta sine solennitate iuris sit ipso iure nulla.extra eod.si quis.¶Si sit alienatio de consensu omnium canonicorum cōtra formam iuris an teneat.xij.qō.ij. sine & extra de cōstit.quæ ab ecclesiarum.¶An episcopus vel prælatus possit alienare.xij.quæstio.ij.hoc ius.xij.quæst.ij.sine except.& de his quæ fi à præ.per totum.& de his quæ fi.à maiore par.ca.per totum.¶Quid sit alienatio & in quibus casibus valeat alienatio,& in quibus non.xij.quęst.ij.§.j.¶Quæ sit pœna male alienantis.xvij.quæst.iiij.cap.j.eod.titu.si quis presbyterorum.xij.quæst.ij.Apostolicas.x.quæst.ij.si quis.¶An in danda libertate requiratur consensus omnium vel possit episcopus seruum facere liberum.xij.quæst.ij.cum redemptor.& ca.diaconi.¶An successor teneatur seruare factū prædecessoris.xij.q. vlti.quia Ioannes.& xxv.quæst.j.iustitiæ.& cap.ideò.& quæst. ij.si ea.¶Quando gubernentur res ecc.per œconomum.xij.q. ij.illud.xvj.quæst.vij.quoniam.de offic.ord.cum vos.¶Quæ liceant nobis facere per alios.& non per nos.lxxxviij.distinctio. episcopus.¶Qualiter fiet sequestratio si quis male alienat.iij. quæst.iij.quia ea.¶Qualiter fiat alienatio cum bona episcopi, & capituli sunt discreta,vel non.eod.titu.dudum.& xij.quæst. ij.in summa.¶An alienatio quæ nulla est possit valere per ratihabitionem.extra.de his quæ fi.à præla.ca.iij.vel in præea.dudum.j.quæst.j.eos.¶An res suas conferens ecclesiæ possit alienare.xij.quæst.ij.si illi.¶Quid iuris de alienatione rei minoris facta sine authoritate tutoris,& quando valeat.de restitu.in integ.constitutus.& j̄.in rubri.de regula.versicul.qualiter visor. ¶Qualiter subuenitur ecclesiæ si forma iuris seruata est in alienatione ipsa tamen læsa est.de in integrum restitut.cap.j.¶An alienatio quæ nulla est ratihabitione vel taciturnitate confirmetur.de his quæ fi.à præla.sine con.capitu.cum nos.& capi.ij. ¶Quid sit alienatio & quando dicatur aliquid alienari.vel nō. de his quæ fi.à præla.siue con.cap.cum Apostolica.de sacra.vn. ¶An terra sterilis ecclesiæ sit dimittenda illi qui eam ad culturam reduxit.de pecu.cleri.capi.vlti.¶Quæ sit pœna male alienantis res ecclesiæ.eod.titu.si quis presby.xij.quæstio.ij.diaconissam.¶Quæ res dicantur priuatæ quæ publicæ.de restit.spol. frequens.xxiij.q.iiij.quid ergo.¶Quis tractatus debeat præcedere alienationem:& quid iuris sit de eo.eodem titu.dudum. de his quæ fi.à præla.tua.¶An disponendis rebus eccl.sufficiat consensus præsentium tantum.de maio.& obedienti.cap.vlti. ¶An in temporali alienatione sufficiat tacitus consensus capituli licet in persona tua sit necessarius expressus.eodem titulo. dudum.¶An in alienatione rei ecc.sufficiat negocium vtiliter esse cœptum licet non sequatur effectus:& quid iuris si ecclesia non est locupletata nec damnificata.xij.quæst.ij.sine excep. ¶An aliquod prædium possit alienari inconsulto episcopo proprio vel eo in cuius diœcesi est res.xvij.quæst.iiij.in venditionibus.& secundum Innocen.Papam.de priuileg.pastoralis. ¶De potestate episcopi in ecclesijs subiectis sibi quo ad alienationes,& alia.eodem titulo.bonæ.& videtur de elect.vt præteritæ.secundum Inn.Papam.¶An valeat alienatio facta app. pendente.s̄.in rubric.de app.versi.an non solum.¶Quid contineatur verbo alienationis & an emptor vel locator ecclesiasticæ rei repetet pecuniam datam,& quibus detur actio pro re eccle.alienata & an satisdare teneatur agens pro ecclesia.eodē titu.nulli.secundum Innocē.Papam.¶An ille cuius consensus vel vox in alienatione requiritur vel in alio actu debeat à principio consentire vel authoritatem præstare:& an sufficiat postea præstare.de consuetu.cum consuetudines.eodem titul.dudum.¶Quorum clericorum & in quibus requiritur in alienatione consensus:& an requiratur expressus,vel authoritas superioris:& an sufficiat ratihabitio clericorum.de his quæ fi.à prælat.sine con.capi.capitu.j.& capitu.continebatur.& capitu. cum nos.secundum Innocen.Papam & alios.¶Quæ solennitas in alienatione rei eccle.requiratur:& an sit seruanda in rebus matricis eccle.tantum vel cuiuslibet alterius:& an forma seu solennitas illius.capitu.hoc ius.necessario sit seruanda in alienatione rei ecclesiasticæ an sufficiat forma canonica.eodem titu.nulli.& capitu.dudum.xij.quæstio.j.videntes.& quæstio.ij. in summa.An episcopus possit aliquid de iure ædificare vel ędificatum à se diminuere vel ordinare.de consuetu.cum dilectus secundum Inno.Papam.¶Si canonicus ex iusta causa contradicat contractui an possit super hoc agere.de testi.cum olim.fm Inno.Papam.¶Si in vna diœcesi sit res alienanda,& in alia alienantes vel ecclesia cui fit alienatio vel quæ alienat siue sit cathedralis siue alia cuius episcopi cōsensus,vel subscriptio requiratur in alienatione.x.q.ij.quid sit necessitas.& secundum Inn. Papam.de priuil.pastoralis.¶De hac materia tractatur.x.quæstio.ij.& xij.& x.quæst.ij.& xvij.quæstio.iiij.§.occasione.vsque ad §.sed notandum.& quasi per totum.xvj.q.j.per totum.

¶De precarijs. Rub.

QVid sit precarium: quid precaria, quid precariè,quid commodatum:& in quo differant.eodem titul.capitu.vlti.x.quæstio.ij.precaria.¶An prælatus possit precariam facere de rebus ecclesiæ.x. quæst.ij.precarijs.extra eodem.c.ij.¶De hac materia habetur. x.quæstio.ij.precarijs.xij.quæst.ij.precariè.xvj.q.iij.clerici.& capi.sequen.

¶De

¶ De commodato. Rubrica.

QVando commodatarius vel depositarius teneatur de dolo vel lata culpa leui leuissima vel de casu fortuito. extra. eo. c. vnico. de depo. c. vltimo. ¶ Quid sit commodare quando commodatum possit reuocari. de accu. si constiterit, extra eodem. capitu. vnico. ¶ De hac materia habetur. j. dist. ius naturale.

¶ De deposito. Rubrica.

AN depositarius teneatur de dolo lata culpa leui, & leuissima vel de casu fortuito. supra in proxi. ru. ¶ Qualiter, & quando fiat compensatio. eo. tit. bone fi. de fide. instrumen. cum Iohannes. ¶ Quando admittatur compensatio mali propter bonum quod inde sequitur, vel ne deterius inde contingat. j. in rub. de poenis. ver. an bonum. ¶ Quando quis non teneatur restituere depositum. vel commodatum. j. di. ius naturale. ¶ An in rebus alienis debeat illa diligentia adhiberi quae in pprijs. e. ti. bona de homi. sicut dignū. ¶ Quando & in quantum teneatur ecclesia ratione depositi vel mutui vel alterius co ntractus. eo. ti. c. j. secundum Inno. Pa. & alios. ¶ De hac materia habetur. j. dist. ius naturale. xxij. q. ij. ne quis.

¶ De emptione & venditione. Rubrica.

QVid sit emptio. Quid pretium. j. q. j. eos. ¶ An contractus teneat vel non cum dolus dat cām ɔtui vel incidit in eo. s. in ru. de do. & contu. ver. an dolus. ¶ An cogat quis vendere vel emere. j. q. j. eos. ¶ An consensus mulieris teneat in alienatione rei dotalis. eo. ti. peruenit. de iure. iura cum contingat. ¶ Quando intelligatur quis decipi vltra vel citra vel iuxta dimidiam iusti pretij: & an in transactione deceptus vltra dimidiam possit contrauenire, & qua actione. eod. tit. cum causam. ¶ Qn̄ de euictione teneatur quis vel non. eo. c. vl. de re. ec. non alie. ad nram. ¶ An ɔtus teneat si peruenit ad eum casu à quo incipere potuit. s. in rū. de his quae fi. à prasla. ver. qn̄ conualescit. ¶ An falsa cā vitiat ɔtum. j. in rū. de dispen. ver. an sit absolutus. ¶ An seruus existens in fuga possit vēdi. xij. q. ij. fugitiuus. ¶ Qualiter res vēdita tradi debeat. de fide instru. cū Iohannes. ¶ Qn̄ in ɔtibus vel iudicijs vel alijs sit locus pnīe, vel non. de iure pa. cum laici. de iudi. c. j. Qualiter debeat probari excessus deceptionis in vēditione. eo. ti. causam. ¶ Qualiter agit emptor ɔ venditorem ad rem, & an venditor possit petere precium re nondum euicta. xij. q. ij. quidquid ¶ An ɔtus possit pro parte valere. pro parte non. de eo qui dux. in ma. quam. c. j. de despon. impu. de illis. ¶ An venditor possit rem quam vendit laudare. j. q. iij. saluator. ¶ Si offeratur ecclesiae plusquam res valeat quae venditur: an debeat illud recipere. x. q. ij. hoc ius. ver. quo subsecuto in fi. ¶ Quid iuris si eadem res errore duobus vendatur vel si emi agrum pestiferum quem credebam vberem. xxix. q. j. §. j. in gl. j. quasi à se. in fi. §. ¶ Si emi rem ab aliquo vel ab ecclesia & post restituitur quia deceptus fuit an faciam fructus perceptos meos. de re. ec. non ali. ad nostram. ¶ Cum agitur de laesione in pretio: an debeat attendi tps litis vel venditionis seu ɔtus quia forte tunc valebat minus. de rebus ec. non ali. ad. . . res. extra eo. ti. dilecti. ¶ Quib. personis prohibetur emphyteota vendere de loca. potuit. ¶ Quare emptio vel venditio locū non habet in spūalibus sed permutatio sic, de rerum per. ad qōnes. ¶ Pactum legis commissoriae quō fiat. de pig. significante. ¶ Si quis decipit in q̄titate rei an agetur ad supplementum. de donatio. p tuas. ¶ Quid iur. si quis de pecunia ecclesiae vel priuati nomine suo vel alterius possessiones cōparat: & an ecclesia illud vendicabit. de peculio. clerici. inquirendus. xij. quaest. iij. c. j. de vsuris. cū tu. ¶ An clericus praesumatur emere de pecunia ecclesiae: & quid iur. si emat cōiter de suis & ecclīe nūmis vel si de bonis ec. tm̄ facit sumptus. sed de proprio emit. de pecu. cleri. c. j. & ij. xij. q. iij. sacerdotes. & §. j. ¶ In quib. casib. possessio acquiratur licet res nō tradat de consuetu. c. ij. ¶ An ɔtus q̄nque clandicent & possint pro parte valere & pro parte non. de despon. impu. de illis. j. de eo qui dux. in ma. &c. c. j. ¶ Qn̄ valeat ɔtus qui confertur in arbitrium alicuius personae. de condi. ap. super eo. ¶ Ad q̄ monetam intelligitur quis emere vel vendere. de Iudaeis. c. vl. ¶ Quid sit rei iustum precium de vsuris. in ciuitate. ¶ An venditio à solo praelato facta sit nulla. de re iudi. cum cām secundum Inno. papa. ¶ Qn̄ quis habeat ius in re de pecunia sua empta. de vsufru. cum tu. secundum Inno. papam. ¶ De hac materia habetur de poenitentia. dist. v. qualitas. j. q. j. eos. & q. ij. & iij. in multis capitulis.

¶ De locato & conducto. Rubrica.

QVando emphyteota vel conductor vel alius possit purgare moram in solutione canonis: & qn̄ & qualiter mora ɔhatur: & quid sit eius effectus: & quae personae ea excusent. e. ti. c. vlt. & c. pp. secundum Inn. Pa. & alios & xviij. di. papa. ¶ Qn̄ locum habeat biennium in solutione canonis: & an tunc non soluens cadat à iure suo. eo. ti. c. fi. x. q. ij. qui rem. de dila. c. ij. de religiosis domib. constitutus. & fm pa. eo. ti. papa. ¶ Qn̄ dn̄s teneatur remissionem facere pp sterilitatem. eo. ti. papa. ¶ An emphyteota possit donare vel pignori obligare sine consensu dn̄i. eo. ti. c. fi. ¶ An q̄s alienare possit fructus ecclesiae vel decimae vel obuentionum: & an successor teneat stare illi ɔtui. xij. q. ij. alienationes. extra ne pla. vices su. c. vl. & j. in rub. de de ci. ver. an decimis. ¶ Quid iuris si locasti, vel comodasti vel vendidisti sciēter mihi vas cōr ruptum. de poe. di. iij. inter hoc. j. ¶ Si quis locat possessiones q̄ hoc facere non pōt pp quod reuocatur locatio, an conductores habeant acti. ɔ locatores. de reb. ec. non alie. ad audientiam. ¶ An conductor rer ec. habeat acti. ɔ locatores & an repetere possit pecuniam q̄ dedit, & à quo. de reb. ec. non alie. ad audientiam. & fm Inn. Pa. in c. nulli. ¶ An locatori casus vel clades vel sei periculum imputetur. eo. ti. papa. & fm papam. de dila. in rē. ¶ An liceat locatori conductorem expellere vel colonum, vel comodatarium. & qn̄ pensio vel legatum vel salarium vel debitum sit soluendum. eo. ti. papa. & c. sequen. fm Inno. Papam & alios. ¶ An pastor teneatur de custodia: & an sibi incumbat probatio q̄ sine dolo sit amissum. de regu. iur. quamuis. ¶ An nomine monasterij conductio possit fieri. ne cleri. vel mo. fm pap. ¶ De hac materia habetur. x. q. ij. aut perpetua & sequentib.

¶ De rerum permutatione. Rubrica.

QVid iuris si duo volentes bn̄ficia permutare renūcient in manib. epi & eps alijs conferet ea. de praeben. inter caeteras. ¶ Que verba licite interueniant in bn̄ficiorum permutatione. eo. ti. quaesitum. fm Inn. Papam. ¶ Quomodo fit permutatio in spūalib. vel de spūalib. ad tpalia. eo. ti. ad quaestiones. ¶ Si authoritate papae mandet fieri permutatio an acquiratur ius in rebus permutandis his inter quos fieri mandatur de preben. inter. fm In. pa. ¶ An possit fieri commutatio ecclesiarum. & qualiter & cuius auctoritate. s. in rū. de praeben. ver. an possit ¶ Quare in spūalib. prohibet emptio, & non permutatio. s. in rub. de emp. & vend. ver. quare emptio. ¶ De hac materia habetur. x. q. ij. si & permutare. & xij. q. ij. in multis capitu.

¶ De feudis. Rubrica.

QVi feudum recipit ab ecclesia an teneatur iurare fidelitatem nō solū ecclīae, sed et platis. lxiij. dist. tibi. ¶ Qualiter eps possit infeudare de nouo non obstante iuro. e. ti. c. ij. & xij. di. pceptor. de dona. per tuas. de reb. eccle. non ali. c. vt super. ¶ An cum vasallus alienat feudum deuoluatur ad proximum consanguineum vel ad dn̄m. eo. ti. c. ij. ¶ An pp feloniā patris priuetur filius feudo suo viuente patre quaestio nō fuit mota. de donat. c. vl. ¶ An priuetur feudo vasallus qui non potest dn̄m iuuare. xxxiij. q. ij. latores. ¶ An possit quis feudū quod tenet ad tps vel in perpetuū alienare vel ei renunciare inuito dn̄o. de consti. quae ab ecclesiarū. de do. post diuortium. nuper. ¶ An feudatarius amittat feudū si committat feloniam in dn̄m. extra de sen. ex. grauem. ¶ An debeat iurare vasallus dn̄o & an teneatur eum defendere ɔ filium vel an possit eum accusare an et priuetur dn̄s sicut vasallus si ɔ eum committat: & an eadem fide teneatur dn̄s vasallo qua vasallus ei & eodem modo puniatur ɔueniens. xxij. q. vl. de forma ¶ Si eps iurauit non infeudare de nouo an vnū de antiquis possit concedere. xxxiiij. q. j. nō satis. eo. ti. c. ij. ¶ An vasallus dās cōsilium ɔ dn̄m possit feudo priuari de exces. prael. a. grauem. ¶ An quis possit esse vasallus multorū. de priuile. ex ore. ¶ An priuat feudo vasallus q nō seruat dn̄o fidelitatē. de poen. in quibu (dā . . . de sen. excom. grauem. ¶ An non liceat infeudare sicut nō licet

alienare.eo.ti.c.j.fm Inn.Papa.¶ Qualiter de feudo & vbi agatur & de quæstionib.alijs ad hoc pertinentib.de iudi.cæterum.fm pa.& alios.¶ An contemnens excõicationem possit priuari feudo.j.in rub.de sen.excom.ver.si quis contemptus.¶ De hac materia habetur.xxij.q.vlti.de forma.

¶ De pignoribus. Rubrica.

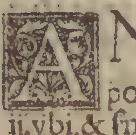
VTrum vasa vel ornamenta ecclesiæ vel decimæ possint pignori obligari.x.q.ij.hoc ius.eo.tit.c.j.& c.iij.& j.in rub.de decimis.ver.an decimæ.¶ An liber homo possit pignori obligari ecclesiæ.e.ti.c.ij.de iureiuran.ex rescripto.& xxiij.q.viij.vt pridem.de arbitris.opposita.¶ An patrimonium clericorum remaneat ecclesiæ obligatum si clerici de bonis ecclesiæ aliqua obligauerint.eo.ti.c.ij.¶ An ecclesiastici reditus vel stipendia possint obligari.de fideius.peruenit.fm Inn.Papam.¶ In quib.clerici fructuarijs comparent.j.in rub.de peculio.ver.in quibus.¶ Quib.creditorib.præferatur mulier in dote sua: & ad quæ priuilegium extendatur.eo.ti.ex literis.¶ Quæ intelligantur excepta in generali obligatione.de homi.cum iuramento.¶ An fructus rei debeant computari in sortem, & ipso iure liberent pignora si quis rem cõstituat non deductis expensis qua actiõe repetet.j.in rub.de vsuris.ver.an teneatur.¶ An pactum legis commissoriæ in pignorib.tenet & an roboretur per iurm.e.ti.significa.tib.¶ An creditor debeat probare creditum versum in vtilitate ecclesiæ.j.in rub.de solut.ver.an creditor.¶ Qñ maritus possit obligare vel alienare bona vxoris.de consue.ex parte.¶ An res alicui⁹ clerici sint tacitè obligatæ ecclesiæ suæ.xvj.q.j.si mulier.¶ Si prælatus rem ec.obliget ꝯ quem dabitur actio ecclesiæ & qualiter.eo.ti.c.iij.¶ An ꝯctus in forma venditionis celebratus iudicetur ex præsumptionib.pignoratitius.e.ti.illa.¶ An liberetur pignus si de parte debiti sit satisfactum.de poe.di.iij.sunt plures.in prin.¶ An creditor qñcunque veniens possit pignus recuperare.vt lit.conte.qm.in ti.¶ An sacre res possint pignorari:& in quib.casib.& qualiter & per quos debent.eo.ti.c.j.& iij.& s.in prin.¶ Quid intelligitur nomine simplicis cautionis.de iure iuran.ad nostram.j.extra.eo.c.vlti.de conuer.coniu.ex publico.¶ Quid sit vsufructus in quib.consistat & qualiter soluatur qs sit vsufructuarius:qualem cautionem debeat præstare.& qualiter cautio remittatur.eo.ti.c.vlti.¶ De hac materia tractatur.xij.q.iij.x.q.iij.per totum.& j.in rub.de solut.

¶ De fideiussoribus. Rubrica.

QVid iuris de fideiussorib.clericorum.eo.tit.c.j.xj.q.j.de quodã ¶ An fideiussor q soluit vsuras possit eas à debitore repetere:& an teneat ad eas.de fideius.peruenit.& c.¶ Qñ fideiussor agere possit ꝯ debitorem vt eũ liberet ab obligatione antequam soluat.eo.ti.c.vlt.& fm Inn.Papam.in c.cõstitutus.¶ An fideiussio teneat cum principale non tenet.de censi.grauis.¶ An fideiussor debeat interfici,& dari creditorib.puniendũs.j.in rub.de homici.ver.an fideiussor.¶ An mulier possit fideiubere & per iurm Velle.renunciare.de iureiuran.ex rescripto.de for.comp.si diligenti.¶ Si vltra summam à collegio prætaxatam aliud versum est in vtilitatem eccle.an ec.teneatur.eo.tit.c.penultimo.¶ De hac materia habetur.xxiij.q.v.c.homo etiam.de conse.di.iiij.nos autem.& c.quæris.

¶ De solutionibus & obligationibus. Rubrica.

AN secundum canones alter possit alteri stipulari vel pacisci.j.q.vij.quo circa.xxx.q.ij.vbi.& fm Inn.Papam.de conuer.coniu.dudum.¶ Qñ & ex quibus causis & in quantum teneat filius soluere debita patris vel successoris.eo.ti.c.ij.¶ An papa possit absoluere aliquẽ ab obligatiõe qua alicui tenetur.de voto.venientes.¶ An possit quis inuitus vel ignorans liberari.de cõse.di.iiij.quæris.¶ Quid iuris,si quis pecuniam certo loco soluere,promittit.& ad quale interesse tenetur.s.i ru.de fo.comp.ver.an quis possit.¶ Qñ & quod indebitum solutum repeti possit.eo.tit.c.vlti.& j.q.iij.§.notandum quoque.¶ Quid sit faciendũ cũ quis cedit bonis:& an sit ex toto absolutus.eo.ti.Odoardus.in duab.gl.xiiij.q.vj.c.j.¶ An solutio fieri debeat ad æstimationem illius monetæ q̃ currebat tpe ꝯctus,vel sufficiat illam soluere quæ nunc currit principis authoritate.xxxiij.q.iiij quis ignoret.de censi.olim.& c.cum canonicis.& de cleri.male.c.ij.de iniur.olim.¶ An præsumatur facta solutio eo ꝙ debitor habet chyrographũ vel pignus redditum est.vt lite pen.c.penul.& lxxvj.distin.scire.¶ An debitum debeat solui nõ expectata interpellatione.de electio.c.vlti.¶ An liberetur quis soluendo alij quod mihi debet.de re iudi.ca re.¶ Quando debitor possit purgare moram.s.in rubri.de loc.ver.qñ emphy.¶ An creditor debeat probare pecuniam versam in vtilitatem ec.vel sufficiat probare indigentiam eccle.& qñ dicatur aliquid versum in vtilitatem eccle.eo.tit.c.penul.x.q.ij.hoc ius.de fideius.c.penult.¶ An affectus sine effectu sufficiat in solutione facienda Deo pro homine.xiij.q.j.ad uocauit.¶ An liberetur qui ante diem præstitutam soluit de consecratiõe.distin.j.solent.¶ An teneor excommunicato vel hæretico soluere quod sibi iuro,vel sub poena certa die debeo dare.xv.q.vi.nos sanctorum.de hæreti.c.vl.& j.in rub.de sen.excom.ver.an excõicatis.¶ An obligatio semel extincta amplius resuscitetur.de senten.excom.de cætero.de simo.ex insinuatione.de com.di.iiij.quæris.¶ An excusetur vel sit excommunicandus vel qualiter ꝯ eum procedatur qui non põt soluere vel egenus vel pauper est.eo.ti.Odoardus.de sen.excom.ea noscitur.¶ Ad quam mensuram est solutio facienda.j.in rubr.de censi.ver.ad quam.¶ Qñ quis habeat à canone excep.& liberatione simul.de magi.c.ij.¶ Qñ pensio vel legatum vel salarium & debitũ sit soluendum.s.in rub.de loc.ver.an licet.¶ De obligatione prælati pro se vel ecclesia & an sit suspensus qui obligat ecclesiam vel cartulas dat ab obligandum, & à quo debeat absolui.eo.ti.c.ij.¶ De persona publica & alijs personis quę possunt pro alijs obligationem recipere.de cõuer.con.dudum.fm Inn.Papam.¶ Qualiter possit ecclesiæ cautè solui.& an & quando possit ecclesia solutum repetere.de depo.c.j.fm Innoc.Papam.¶ An ecclesia restituet quod in vtilitatem eius versum est vltra summã ab ea præstatutam.s.in rubr.de fideius.ver.si vltra.¶ An papa possit te absoluere ab obligatione qua mihi teneris.infra.in rubr.de voto.ver.an papa possit.¶ De hac materia habetur de poen.di.j.medicina.& de poen.di.iiij.in tribus primis.c.

¶ De donationibus. Rubrica.

AN episcopus possit donare,& quæ sine capitulo.de his quæ fiunt à præla.cum apostolicam.¶ Quid iuris si episcopus,vel alius plures minutas donationes fecit quæ coaceruatæ excedunt quinquagesimam, vel eccle.lædunt.xij.q.ij.bone.extra eo.c.ij.¶ An donans domum videasibi annexa dedisse.xij.q.ij.religiosa.¶ An episcopus solus tertiam sibi debitam possit dare ecclesiæ,vel aliam temporalẽ donationem facere.xij.q.iij.c.vlti.xvj.q.j.possessiones.¶ An pro futuro munere vel ꝑstito debeamus gratias Deo referre.xcvij.dist.ec.¶ Quando prælatus possit conditionem ecclesiæ.deteriorem facere.eo.titu.c.ij.¶ An valeat donatio episcopi sine eius subscriptione.c.dist.optatum.¶ An cum donatio est immoderata reuocetur in totum,vel an id solum quod excessit.eo.titu.c.iij.¶ Si vna domus regularis donat se alteri,vel subijcit sine consensu sui episcopi,an prælatus possit ꝯuenire.j.in ru.de religiosis do.ver.an ecclesia vel.¶ Si vir vxori det gemmas vel vnguenta an teneat donatio,de con.di.v.fricare.¶ Quando & ex quibus causis perfecta donatio reuocetur.eo.titu.c.vlti.¶ Qñ donatio vel concessio præsumatur realis,vel personalis,vel tẽporalis,vel perpetua.de insti.cum venisset.xvj.q.j.possessionis.xij.q.iij.c.vlti.vt eccle.bene c.j.¶ An episcopus possit reuocare quod dedit.de clericis con.diuersis.de electio.nostri.¶ An centesimam,vel quinquagesimam possit solus episcopus dare, vel de quorum consilio,& de quib.rebus.xij.q.iij.bone.extra eo.pastoralis.& ca.penu.de his quæ fi.à præla.sine con.capitul.pastoralis.¶ An episcopus sit procur.vel custos vel dñs rerum.ec.vel ecclesia,vel Deus.xij.q.j.si priuatum.& c.expedit.extra eo.c.ij.xxiij.q.vij.ꝙ autem.& secundum Innoc.Papam.de causa possessio.cum super.¶ An episcopus possit vni eccle.auferre.& alij dare.s.in rubri.de rebus eccle.non alie.in prin.j.versicu.secundum Papam.¶ An Imperator possit reuocare donationem ecclesiæ factam à Constantino tanquam immmensam.lxiij.distinctio.ego.¶ An teneat donatio facta meretrici.lxxxvj.distin.qui venatoribus.¶ An quis possit dare rem alienam vel quod non habeat vel plus iur.in alium transferre quam ipse habeat:& an hæc habeantur pro non datis.j.quæstione.prima & quæstione.viij.Daybertum.extra.de donatio.inter virum & vxorem.nuper.de decimis.dudum.de iure pa.cura.& capitu.quod a⁹.de sup.ne.præla.capitulo j.¶ Donans ecclesiam

siam abbati, episcopo, archidiacono. vel alteri simpliciter vel cum omni iure siue pleno iure siue sit episcopus siue patronus quid intelligitur retinere:& quid concedere:& an talis donatio possit fieri,& qualiter.co.ti.pastoralis.in primis tribus gl.xvj.q. ij.c.j.& fm Inn.Papam.de re iudi.cum inter.de præben.in Lateran.¶ Qualiter donatarius sit donatori obligatus.de testa.cum in officijs.vij.q.ij.illud.¶ Qualiter donatio inofficiosa vel causa mortis reuocetur:& an filius possit reuocare legitimam si pater omnia donauit.de testa.Raynutius.in glosa.poterat.xvij.q.iij. quicunque. de regular. cum sumus. de sepul.de his.¶ An inuitus vel ignorans dicatur donare.xxiij.q.v.§.ex his.¶ Si quis donat inter viuos an teneat donatio licet non fuerit sanæ mentis in morte.de suc.ab inte.c.vlti.¶ Qualis interpretatio est in morte.de suc.ab inte.c.vlti.¶ Qualis interpretatio est in donationibus & beneficijs facienda.de censibus ex parte.extra eo.cum dilectus.de priui.in his.¶ Quid sit donum,quid munus & q̄ sunt in munerib.attendenda. de simo.& si quæstiones. ¶ An tutor, vel habens generalem administrationem possit donare.de sup.ne.præla.grandi.li.vj.¶ Qn̄,& quæ donatio,& qualiter & in quibus casibus reuocetur.eo ti.c.vlt.¶ An res sacræ vel quæ sunt in potestate hostiū possint donari.vel de his dandis obligatio interuenire.de re iudi.abbate sanè. ¶ An rex possit aliqua ad regnum spectantia donare.de re iudi.abbate.& de iure iuran.intellecto.¶ An donator teneatur de euictione.de præben.inter cætera.¶ An emphyteota possit sine consensu domini donare de loc.potuit. ¶ Quid iuris sit de donatio. facta ec. sub modo. vel sub conditione. vel causa & quando habeat effectum, de condi.ap.numerum.¶ An episcopus cum capitulo vel sine possit vnam ec.alij subijcere vel concedere vt de vna ecclesia alia eligat.de consue.olim cum dilectus.¶ Si papa vel episcopus subijciat vnā ec.alij.an de trahat alieno iuri & quæ iura ibi exerceant illi quib.ecclesiæ conceduntur:& an legatus possit ius vnius ecclesiæ alteri dare.de confir.vti.sua.de præben.in Lateranen.fm Inno.Papam.§.ver.an episcopus.¶ An clerici possint inter viuos seruientib.vel alijs dare.de testa.relatum.de suc.ab intes.cap.vlti.& secundum Innoc. Papam.de æta.& qua. indecorū.¶ An episcopus donando vill m,& omnia quæ ibi habet donet decimas,& alia sp̄ualia quæ ibi habet vel non.de iureiuran.ex literis. ¶ An ecclesiæ de nouo constructæ possit episcopus de iuribus ecclesiæ suæ vel alterius donare.de reb.ecc. non alie.c.j.secundum Inn.Papam.¶ Si sic dicatur concedimus tibi ecclesiam in proprios vsus quod tunc retinet concedens & an bona ec.sic donatæ possint vendi pro soluendis debitis ecclesię de priuile.pastoralis.secundum Inn.Papam.¶ Si episcopus det ecclesiam alicui abbati,vel ecclesiæ vel episcopo quid iuris ibi habent donatarij & an clericum eius poterit punire vel remouere.de preben.in Lateranen.¶ An ecclesia possit sine episcopi consensu dari.§.in rubri.de iure pa.ver.an patronus sine.¶ Si intrusus aliqua contulit ec.an sibi restituentur.§.in rubri. de elec. ver.si intrusus.¶ De conditio.appositis in rebus ecc.datis & an res data vel relicta ecclesiæ possit alienari non obstante pacto vel conditione facta à donante.de condi. ap.verum.x. q. ij. hoc ius.& secundum Inn.Papam.ne prela.vi.su.c. quoniam.de excess prelator.inter dilectos.¶ De hac materia habetur.lxxxvj.di. non satis.& in alijs.c.ibidem.xvj. quæ.iij.placuit.& quæstio.vj. illud.& quæst.possessiones.xij.q.ij.ecclesiasticis si quis bene. religiosam.

¶ De peculio clericorum. Rubrica.

AN peculium serui sit domini. liiij.di.in.ex antiquis.¶ An liber homo habeat peculiū & quid iuris sit de peculio serui qui manumittitur. lxxx viij. distin.liberti.& extra eo.super rubri.in gl.nostra.¶ In quib.differat clericus ab vsufructuario:& an sit vsurarius,& in quib. conueniat ei.co.tit.si quis.& de pig c.vltimo.¶ An possit successor reuocare quod prælatus alio nomine comparauit de bonis ab ecclesia procedentib.eo.titu.inquerendum.¶ Quando possessio vel aliquid præsumatur esse ipsius ecclesiæ vel prelati vel per ecclesiam acquisita.xij.q.j.sit manifestè. extra eo. c. j.& de suc. ab intesta.c.ij.¶ Si de rebus ec.emi equum.vel aliud an illud sit meum.xij.q.j.res ecclesię.¶ An res communis dicatur sua.xij.q. j.si ergo res.¶ Quid iuris si clericus in proprio solo ædificat ecclesiam.de pec.ec. §.in rub.de ec.ædif.¶ Si prælatus potuit aliquid acquirere ecclesiæ,nec fecit an debeat restituere.xij. quæ. iij.quocunque.¶ Si clericus scit aliquas operas an teneatur illas præstare ecclesiæ:& ad cuius expensas.xvj.quę.j.nos autem. ¶ Quando episcopus post suam consecrationem acquirat ecclesiæ,de priuile.cum olim.ij.¶ An in separatione bonorum ecclesiæ à clerici defuncti bonis expensæ defuncti clerici deducātur & si hæres vel alius occupet bona defuncti clerici quam actionē habet ecclesia & an ecclesia possit illa occupare.de testa. cum in officijs.secundum Inno.Papam.¶ An quæ acquiruntur intuitu eccle. fiant eius.de verbo. signi. cum inter. secundum Innocen.Papam. ¶ An debeat quis vtilitatem eccle. præponere suæ suprà in rubr. de of.or.ver.an prælatus.¶ De hac materia tractatur.xij.q.j.& q.iij:& q.iiij.per totum.& q.ij.de laicis.& c.sequen.j.q.ij.per totum.

¶ De testamentis & vltimis voluntatibus. Rubrica.

AN qui excepit alimenta sibi videatur & vxori excepisse. xxxiij. q. ij. admonere. ¶ An Deus constituerit & quando q̄ filius sit heres, xxxiij.q.ij.non omnes.¶ Quid si prohæres:& an nomen hæredis significet proximum tantum,an & vlteriorem. de filijs præsbytero.ex transmissa. de pecu.cle.c.vl.¶ Quando filius mater vel pater filio succedat.de resti.in integ.cōstitutus.¶ An is qui est in potestate alterius possit testari.xix.q.iij.quia. ¶ An ignorans patris voluntatem defuncti dicatur adimplere.xxiij.q.v.§. hinc notandum.¶ Si indistinctè legat quis ecclesiæ de qua ecclesia debeat intelligi.extra eo.iudicantem.¶ An obligetur aliquis nudo verbo vel pacto ibidem.xij. q. ij. quicunque sunt.& q.iiij.quia Iohannes.& §.in rub.de poen.pac.ver.an nudo.¶ An vna via quis ad aliquid admittatur licet alia repellatur.eo. titu, ad hoc.¶ An in testamento locum habeat solennitas.vij.testiū,& aliæ.extra eo.cum omnis.& c.relatum. j. & ij.q.iiij.§.j. ¶ An quis possit rem alienam ecclesiæ legare:& si legata fuerit,an hæres teneatur eam emere & legatario dare vel pretium prius. extra eo.filius.& xix.q.vlti.nunc autem.¶ Cui,& à quo, & quæ seruanda sint bona ecclesię mortuo prelato.xij.q.ij.huius hinc. & c.illud.extra eo.relatum.de of.or.cum nos.¶ An factio testa. vel legatum possit committi in arbitrio alterius.eo.titu. cum tibi.& de condi.ap.super eo. ¶ An ad episcopum spectet executio vltimæ voluntatis,& quando voluntas testatoris sit seruanda vel non eo.tit.nos.& c. tua.¶ Quot & quæ sunt substitutiones & quibus,& qualiter fiant,& qualiter euanescant.eod titu. Raynutius.in no. ex hoc. & de proba. in præsentia. ¶ Quæ sit poena hæredis non adimplentis voluntatem testatoris.eo.titu. hæres.& xi.quæstio.j.siluester.de voto.licet.¶ An testator possit aliquid contra ius in testamento statuere. eo. titu.requisisti. ¶ In quibus casibus cesset Falcidia.eodem titu. Raynutius circa finem.& cap Raynaldus.in gl.hoc ideo.& secundum Innoc. Papam in c.tua.¶ An naturales excludantur cum dicitur, si decesserit sine filijs legitimis.eod.titul.Raynaldus. in glo. noster etiam.¶ An moriente vno ex pluribus hæredibus, vel legatarijs alteri accrescat pars illius. eodem capitu.in glo.qui forte. ¶ An testator possit in testamento poenam adijcere.eodem capitu.in gloss.hoc bene.¶ Quando legatum in testamento relictum debeatur,licet hæreditas non adeatur ex testamento. eodem capitu.in gloss.ad hoc age.¶ Quis dicatur singularis quis vniuersalis successor,de iudi.quia.versic.ij. quæstio.j. in primis. ¶ Quæ sit differentia inter vniuersale fideicommissum, & singulare in preceden.c Ray.in gloss ad hoc.¶ An possit alienare fideicommissarius rogatus restituere hæreditatem si decesserit sine liberis.de proba.in præsentia.& in præalle.c.Ray.in gloss & ex hoc videtur ¶ Quam partem,& qualiter debeat relinquere filijs suis quæ ingreditur monasterium:& qualiter à iure subueniatur filijs,si hoc non fecerit.xiiij.q.vlti.si qua.& l.seq.de regu. cum simus. ¶ An sit necesse fieri mentionem in vltimo testamento de priori.xviij.di.quoniam.¶ An hæredes teneantur ex facto,vel delicto,vel male recepto defuncti satisfacere vel cauere.xvj.q.vj.si episcopum.de sepul.c.vlti.& de ap.reprehensibilis.de hæreticis.vergentis.& de vsuris.Michael.de sen. excommunica.à nobis.& §.in rubrica.de iudi.ver.successor. ¶ An clerici possint condere testamentum.xij.q.iij.capitu.j.& ij. & quæ. iiij.c.j.extra eo.nos.& ca.relatum de preben.c.ratio.¶ An monachus possit condere testamentum, vel succedere.xix.q. vltima.si qua.& l.sequenti.xx.q.ij. presens.& §. in rubrica sequen. ver.an monachus. ¶ An clericus,vel monachus possit in testamento poni tutor.lxxxvj.distinctione.peruenit.xxi.q.iij.Cyprianus.xvj.q.j.generaliter.¶ An possit quis filium exhæredare, & pro quibus causis.xiij.q.ij.si quis.extra.de iureiur. quintaualis. ¶ Qualiter vltima volūtas testatoris est ambulatoria,& an vltima tn̄ sit seruāda nō obstāte iuramēto de non mutādo primā, extra.de celebra.missarum.cum Marthe.de succes.ab intesta.c. vltimo.& xiij.q.ij.vltima.¶ An seruus possit condere testamentum.xiij.q.ij.illud.¶ An spurius succedat patri ,seu matri. extra

qui filij sint legi. tanta. & xv. quæst. vltima. cum multæ. ¶ Si quis facto testamento ingreditur monasterium relictis ascendentibus an ipso ingressu rumpatur testamentum, & eo ipso monasterium sit in possessione rerum illius. & an ingressus habeat vsufructum illarum, vel monasterium. xix. quæstio. ij. si qua. ¶ An hæres obligetur si testator ad incertum, vel in certo loco fieri præcepit: & an legatum ad hoc relictum sit caducum. extra eo. nos quidem. ¶ Qualiter debeant diuidi quæ relinquuntur episcopo, & ecclesiæ, coniunctim vel vtrique separatim. eo. tit. requisisti. & capitulo relatum. xij. quæstio. ij. pontifices. ¶ Si legetur aliquid ecclesiæ, vt alij ecclesiæ restituat an detrahet quartam in præall. c. pontifices. ¶ Si aliqua voluntas non valet vt testamentum an valeat vt simplex donatio. xij. quæst. vltima. quia Iohan. ¶ An excommunicatus possit condere testamentum collige ex his quæ notantur secundum Inno. Papam. de dol. & contu. veritatis. & plenè. secundum. d. m. Hostien. de excep. pia. ¶ An quis ex iracūdia possit omnia bona sua dare ecclesiæ vel alij præteritis filijs. eod. titu. de his. xiij. quæst. ij. si quis irascitur. ☞ ¶ An hæreditas patris viui sit filij ex voto patris, vel qualiter, & an possit agere. xvj. quæs. j. prædicator. & ſ. in proxi. rubri. ver. an filius. ¶ An ingrediens monasterium fingatur habere hæredem cum rogatus est restituere, vel aliquis ei substitutus est: & qui d iuris si quis se, & sua offerat ec. seculari. de proba. in præsentia. ¶ Si legans ad pias causas non expresserit ad quas: an episcopi dispositione hoc distribuetur. de ver. sig. cū tibi. ¶ Quot sint Quartæ siue Falcidiæ: & de quibus rebus reddet, & qualiter detrahatur an de singulis rebus, vel simul de vniuersitate: & an hæres possit duas Quartas deducere. ij. di. quædam. extra e. Raynuncius. in gl. nota ergo. & in gl. ex quo. & in gl suꝫ omniū. & i gl. vnio habuit. & in gl. retinebunt. & sm In. Pap. & in c. Raynaldus. & c. Iohan. ¶ An ecc̄lia possit repetere legata à clerico suo facta, cuius hæreditatem agnoscit. e. ti. c. j. ¶ An quis possit hæreticos consanguineos hæredes instituere: & quid iuris sit super hoc. de hæreti. si quis episcopus ¶ Quid sit legatum de futuro, quid de p̄senti: & an in eis possit terminus assignari ad optandum vel aliud: & quid iuris si optimo fuit legata. de conces. præben. quia cunctis. ¶ An credatur testa. scripto manu testatoris non tabellionis & de publicatione testium. s. in rubr. de fide instrumen. ver. an testa. ¶ An monialis non professa possit testari. eod. titu. c. j. ¶ An clerici possint de bonis ec. causa mortis, vel inter viuos donare. s. in rub. de dona. ver. an clerici. ¶ An fructus & qui & à quo tempore computentur in quartam Falcidiam. vel Trebellianicam. eod. titu. Raynutius. ¶ De officio executoris testamenti & an ad hęc compellantur: & ad quid & qualiter potest executor testamenti agere: & ad quid factum tenetur. eodem titul. Iohannes. secundum Papam. ¶ Quis succedat in bonis archidiaconi, vel canonici. vel alterius clerici. eodem titulo relatio. ¶ An Reges possint filios, vel fratres successione regni priuare. de sup. ne præla. grandi. secundum Innoc. Papam. ¶ An de legato mensæ episcopalis habeat partem ecclesia cathedralis, & quid si quid episcopo propinquo relinquitur, & vsque ad quem gradum hæc propinquitas accipitur: & de diuisione facienda inter episcopum, & ecclesiam cathedralem, & alias ecclesias: & an ecclesiæ episcopo subiectæ debeāt in agendis consensum episcopi habere propter communionem quæ est inter episcopum, & eas de quibus legatis episcopus non habet portionem. eodem titul. requisisti. & capitul. vltim. ¶ Quid iuris si hæres per fideicommissum vel sub conditione rogatus aliquid dare, vel facere fiat monachus & de conditione hæreditatis, & qualiter testamentum rumpatur, de probat. in præsentia. & secundum Innocen. Papam & alios. ¶ Quæ autem hic desunt vide in nostro speculo iudi. sub. tit. de instru. edi. §. viso. & §. dicto. ¶ De hac materia tractatur. xij. quæstio. v. & quæstione tertia & xvij. quæstione quarta per totum. & xix. quæstione vltima §. quæritur. vsque ad finem quæstionis. xiij. quæstione secūda. §. sed aliud. & capitu. sequen. xij. q. ij. de laicis. iiij. q. iij. §. ob carmen. xvj. q. j. c. commouere. & c. sequen. xxiij. quæst. viij. §. quamuis & l. sancimus.

¶ De succedentibus ab intestato. Rubrica.

Vando & in quibus rebus ecclesia succedat episcopo. vel clerico ab intestato: & æ quid iuris si dubitatur vnde res processerint. eo. titu. c. ij. xij. quæstione ij. de laicis. ¶ An consanguinei, vel qui succedant clericis ab intestato. de præben. c. ratio. eodem titu. c. ij. de verbo. signi. est tibi. & secundum Innocen. Papam. de testa. est tibi. ¶ Qualiter pater succedit filio ab intest. de pigno. c. penul. ¶ Ad quid bona episcopi, vel archidi, deuoluantur. de testa. relatum. ij. ¶ An possit quis ad bona eius aspirare quę in infirmitate deseruit. de regul. sicut nobis. ¶ An monachus nomine suo vel monasterij sui possit alij succedere. xviij. quæst. j. capitu. j. & xij. q. j. clericus. s. in proxi. rubri. ver. an monachus. ¶ An monasterium succedat in regno, vel ducatu, vel comitatu. xxvij. q. ij. scripsit. ¶ Qui filij & in quo succedant qui filij sint le. lator. & c. tanta. ¶ An filius viuente patre in cuius potestate est possit aliquid de bonis patris disponere, vel pro ipsis agere, vel pacisci & an sint eius, de in integ restit. constitutis. qui filij sint legi. trāsmissæ. & s. in proxi. rub. ver. an hæreditas. ¶ Si duæ mulieres petunt aliquem in filium, & vtraque moriatur lite. pen. cui succedet puer, de præsump. afferte. ¶ Quæ hic desunt. vide. s. titulo proxi. ver. quæ autem hic. ¶ De hac materia tractatur. xij. q. iij. c. ij. & quæst. v. c. vlti.

¶ De sepulturis, & iure funerandi. Rubrica.

Vid iuris si quis præcipit suum corpus non sepeliri, vel simile. xxj. distin. nunc autem. ¶ In quibus casibus subito moriēs vel alius priuetur ecclesiastica sepultura. eo. tit. ex parte. xxiiij. q. v. placuit. ¶ An quis vbicunque voluerit poterit sibi eligere sepulturam. eo. titu. c. j. & ca. fraternitatem. & xij. q. ij. vnaquaque. & c. vbicunque. ¶ An priuādus sit ecclesiastica sepul. in mortali peccato decedens. de vsur ☞ quia. de sta. mo. monachi. & c. super. & c. cum ad. ¶ Quot modis dicatur sepultura. & an vendi, vel emi possit, & vbi esse debet, vel fieri, xiij. q. ij. § item quæritur: & extra. cod. c. pe. & ſ. in rubri. de symo. ver. an debeat sepeliri. xiij. q. ij. §. quomodo autem. & c. j. & ij. & iij. & §. vlti. & extra. eo. cap. j. ¶ Si parochianus alicuius eligat alibi sepulturam quid debet habere prælatus. extra eo. in nostra. & c. cum super. & c. sequen. ¶ An iniustè excommunicatus sit in cimiterio sepeliendus. de restit. spo. literas. ſ. proxi. ver. ¶ Quid fiet si dubitetur de cadauere vtrum fit christiani vel pagani, vel excommunicati. eodem titulo sacris. xiij. q. ij. non æstimemus. de con. di. j. ecclesia. ¶ An pro malis sit orādum. xiij. quæstio. secunda. tempus. de cele. mis. cum Marthę. in fi. ¶ An suspensi, vel de capitati possint in cimiterio sepeliri. ea. quæstione. capitu. vltimo. ¶ Quare potius debet quis sepeliri in ecclesijs quam alibi. xiij. q. ij. cum grauia. & c. fe. & cap. præcipiendum. & c. quibus. ¶ Cum iudæus, vel paganus non sit in ecclesia sepeliendus, vbi mulier prægnans mortua sepeliatur. de con. di. j. ecclesiam vero. & c. seq. ¶ An pater possit filio eligere sepulturam, extra eod. de vxore. & capitu. in nostra. ¶ Si quis in vna ecclesia percipit sacramenta, & in alia habet sepulturam ab antiquo, ratione parentum suorum: in alia vero eligat quæ istarum habebit canonicam portionem. eo. ti. de his. ¶ Si vxor plures viros habuit quem debet in sepultura sequi. xiij. quæst. ij. vnaquæque. ¶ An peccauit Abraham cogēs Ephrō vendere sepulchrum. ea. q. postquam. ¶ An cōicabimus mortuo cui nō cōicamus viuo. ſ. in rub. de sen. ex. ver. in quibus casib. ¶ Cuius authoritate corpora sanctorum de loco, ad locum sint trāsferēda. de con. di. j. corpora. ¶ An mortui sint lugēdi: & an ipsi sciāt quæ hic gerunt. xiij. q. ij. quam præposterum. vsque ad. §. de his: & præsertim in c. diuina. & ibi gl. super verbo sciat. ¶ An voces mortuorum loquantur. l. di. si quis diaconus. in gl. super verbo dicturi ¶ Quid sit ius funerandi: & in quib. consistat: & an possit à laico præscribi. de iudic. quamo. de præscrip. ex transmissa. ¶ An funus excōmunicati faciat locum irreligiosum: & quid fiet si sit in cimiterio sepultus. eo. tit. sacris. de priuil. ad hoc. & ſ. ver. quid fiet. ¶ An debeat priuari sepultura qui decimas nō re ☞ stituit. de deci. non est. ¶ An in sepulchris sit pecunia ponenda, de iudæis. sicut. ¶ An morientes in torneamentis sint in cimiterijs sepeliēdi. de tornea. c. j. & ij. ¶ An tempore interdicti, vel in ecclesia interdicta, vel nominatim interdictis, denegetur sepultura: & an relaxato interdicto defuncti prius nondū sepulti sepelientur an cimiterio. de priuil. vt priuilegia. & sm Inno. Pap. de exces. præla. tanta. ¶ Vbi debet sepeliri viator, & clericus, vel alius, vel foraneus: & quæ ecclesia habeat cimiterium: & an per pactum, vel alio modo impediatur electio sepulturæ. eo. tit. c. j. & de of. archipresbyte. officium, sm Inn. Pa. ¶ Quid iuris si quis appellat ne funus sepeliatur. eo. titu. ex parte. ¶ Si quis apud hospitalariorum ecclesiam sepeliatur: an de relictis ipsis fratribus, vel de legatis alijs locis vbi non sepelitur sit dāda canonica portio. eo. titu. in nostra. secundum Inno. Papam. ¶ An liceat minoribus, vel prædicatoribus sepulturas habere. de exces. nimis. i. secundum Inn. Papam. ¶ An ecclesiastica sepultura priuetur qui ☞ de rapina non satisfacit. de rapi. in literis. ¶ De quibus reddatur canonica portio episcopo vel ecclesiæ parochiali: & an da bitur

bitur de his quæ dat conuersus, vel is qui monasterium ingreditur, vel de relictis pauperibus, aut alijs ecclesijs vel templarijs, vel hospitalarijs: & an canonica portio detur episcopo, vel ecclesiæ, parochiali: & quid iuris de datis à peregrinantibus qui non habent certam parochiam, & an de oblatis pro sacramentis alijs, à sepultura debeat habere partem episcopus. de ver. si. cum inter. extra. eo. titu. relatum. & capi. de his. secundum Innocen. Papam. ¶ Qualiter hæres teneatur ex defuncti loco. s. in rub. de testa. ver. an hæredes. ¶ Cum agitur de portione canonica, vel de iure funerandi qualiter specificatio fieri debeat, & quid iuris sit. s. in rubri. de li. ob. ver. an sufficit. ¶ An episcopus, vel ecclesia parochialis agat pro canonica portione: & contra quem. eodem titulo. de his. secundum Innocent. Papam. ¶ De hac materia tractatur. xiij. quæst. ij. & quæstione prima. capitulo primo.

¶ De parochijs: & alienis parochianis. Rubrica.

Qualiter diuident parochias inter se episcopus hæreticus conuersus, & catholicus. eo. ti. c. j. ¶ An quilibet de epatu possit recipere sacramenta in maiori ec. de of. archipresb. c. iij. ¶ De diuisione parochiarum, & prouinciarum. s. in ru. de præben. versi. qualiter decima. s. in rub. de of. ord. quo tempore. ¶ Qualiter officium iudicis imploratur ad limitationem diœcesum, vel parochiarum per libros antiquos, & famam faciendam. de probationi. cum causam. fm Inn. Pap. ¶ Si capitulum habeat curam alicuius parochiæ vel si in vna ecclesia sunt plures præsbyteri, an oēs vel vnus tantum habebit curā: de præben. cum nō ignores. fm Inn. Pap. ¶ In quib. consistit ius parochiale: & an parochiani debeāt compelli ad oblationes vel ad dandum aliquid pro alijs sacramentis, & an perceptio decimæ vel canonicæ portionis sint de iure parochiali. eo. titu. in prima gl. post ru. fm pap. ¶ An sacerdos possit violenter eijcere de ecclesia parochianum alienum. eo. tit. vt dñicis. fm In. Pap. Quando aliqua loca destruūtur, vel trāsferunť vel vniunť vel occupanť, an remaneant munici per loci destructi vel trāslati de no. ope. nun. c. ij. fm Pap. ¶ An possit qs in alterius diœce. vel parochia pdicare, vel celebrare, vel alia facere. s. in rub. de of. or. ver. an possit qs. de ma. & obe. ver. an episcopus. ¶ Qñ qs possit parochiā alterius iudicare, vel ordinare. s. in rub. de foro compe. ver. in quibus. & de temp. ord. ver. an vnus. ¶ De hac materia tractatur. ix. q. ij. & xvj. quæ. v. & viij. q. j. per totum.

¶ De decimis, primitijs, & oblationibus. Rubrica.

An redimere decimas ab aliquo milite sit pactum. j. q. iij. c. pe. ¶ An primitiæ de iure cōi possint peti. eo. titu. c. j. & xiij. q. j. §. his ita. ¶ De quib. clericis, & ecclesijs possint decimas exigere. e. ti. c. ij. xvj. q. j. decimas. ¶ An pascua siue areæ dicantur noualia. eo. ti. commissum. ¶ An eps debeat habere partem incidentium noualium, quæ surgunt in parochia alterius ecclesię: & cui deputabuntur. eo. titu. quoniā. ¶ Quæ dicantur decimæ personales: & an inter eas decimæ animalium computētur, vel inter prædiales. eo. ti. ad apłicæ. & fm Inn. Pap. de transact. veniens. ¶ Qua actione petantur decimæ. eo. ti. tua nobis. in primo no. xvj. q. j. moderamine & c. vl. & fm Inn. Pap. eo. ti. parochianos. ¶ An decimę vel eleemoynæ pstentur de illicitè acqsitis. j. in rub. de obse. ie. ver. an de iniustè. ¶ An oblationes, ex indebito exigantur: & an sit excommunicandus qui decimas, vel oblationes soluere contemnit. de con. di. j. oīs xpianus. xxxij. di. preter. xiij. q. ij. quæ oblationes. eo. ti. parochianos. x. q. j. sanctorum. & melius. xvj. q. j. statuimus. & fm Inn. Pap. de parochia. in prima gl. post rubricam. ¶ Qualiter de tpe est decima soluenda. de con. di. v. quadragesima. ¶ An possum dare aliquam possessionem ecclesiæ, vt aliæ meæ possessiones sint liberæ à præstatione decimarum. de rerū per. c. vlti. ¶ An teneor. dare decimam ei quem scio esse simoniacum. eo. tit. tua nobis. ☞ ¶ An decimæ possint in pignus dari, vel recipi, & à quo. eo. tit. c. vlt. ¶ An spūalia possint esse in bonis vllius. de proba. cum cā. fm Pap. ¶ Si ecclesia prius nullos fructus habebat, sed nunc fit sibi præiudicium: an habebit decimas ex nouali religiosorum. de ver. sig. quid per nouale. ¶ An plus debeant habere de decimis presbyteri quam diaconi. lxxxiiij. dist. consuluit. xvj. q. vij. c. j. ¶ An decimæ vel saltem fructus possint laico assignari: & si ex causa hoc fit an decimæ noualium ei accrescant. j. q. iij. perue nit. eo. titu. prohibemus. & c. quamuis. de prescrip. causam. xvj. q. j. c. vlti. & q. vij. c. j. & j. ver. an laicus. ¶ Quot sunt genera decimarum. xiij. q. j. §. his ita. eod. titu c. j. ¶ Quid iuris si quis vendit rem alicui in genere vel eo pacto nē decimas soluere teneatur. xvj. q. j. si quis laicus. eo. titu. tua. ¶ Que dicantur minutæ decimæ, eo. titu. cum in tua. ¶ An decimæ de iure cōi pertineant ad episcopum, vel ecclesiam baptismalem. eo. titu. cum cōtingat. xvj. q. j. quicunque. j. in proximo ver. ¶ An decimæ de iure cōi ad matricem, seu baptismalem, vel parochialem ecclesiam: & non ad capellam pertineant: & an prædiales ad baptismalem psonales ad capellam, cui dabuntur si dubiteť ad quem spectant. de offi. ordi. conquerente. de præscript. ex trāsmissa. ij. q. j. in summa. x. q. j. statuimus. & fm Innoc. Papam. eo. titu. ad apostolicæ. ¶ An ille cui sua non sufficiunt debeat dare decimas. xij. q. j. qa tua. in fi. ¶ Quam portionem episcopus habebit de decimis ecclesiæ baptisma. vel ruralis. xvj. q. j. quicunque. de censi. cū olim. xx. q. j. de his. & q. iij. in summa. & c. j. ¶ An colonus partiarius, vel etiam pēsionarius debeat soluere decimas. decima sexta q. prima. questio. ¶ Quare decimæ dicantur tributa. xvj. q. j. decima. eodem titulo tua. ¶ An laicus habens decimas in feudum possit illas alteri laico in feudum dare cum consensu episcopi. eodem titu. prohibemus. viij. q. vij. capitulo j. ¶ An de domibus præstentur decimæ de ex cessibus prælatorum, nimis praua: & de vsuris, quanto. & eo. tit. commissum. ¶ An iudæi vel Sarraceni cogantur soluere decimas prædiales, vel personales, eo. titu. quale. xvj. q. prima decimæ. ¶ Qui. & per quos, & super quibus sint exempti à præstatione decimarum. extra eo. ex parte. & fm Inn. Papam. in capitulo. suggestum. xvj. quæstione j. §. de his vero. & §. hoc quidem. xiij. quæstione prima. §. his ita. ¶ An papa possit aliquem eximere à præstatione decimarum eod. titulo. à nobis. & c. tua. xvi. q. iij. §. potest. & quæstione prima. §. si ergo. ¶ An ecclesia sit domina decimæ antequam decima sit separata ab acerno. extra eodem titu. tua nobis. xvj. q. j. moderamine. ¶ An consuetudo attendatur in decimis dandis, vel non dandis vel minus plenè, vel quia prædecessor non soluit. eodem titulo in aliquibus. & c. cum sint. lxxxij. dist. præsbyter. de parroch. cap. vlti. ¶ Quo tempore sint soluendæ prędiales, vel personales decimæ. xvj. q. j. reuertimini. & fm Inn. Papam. eod. titu. pastoralis. ¶ An rustici debeant portare decimas ad ecclesiam in præ. cap. reuertimini & quæstio. vij. decimas. ¶ An laicus possit decimas præscribere, vel possidere, vel in feudum recipere. s. in rubr. de præscrip. versi. an laicus. ¶ In quibus casibus oblationes reseruantur. j. in ru de obser. ieiu. ver. an excommunicato. ¶ Si quis nunquam soluit decimas, nec habet vnde soluat an debeat vendere omnia quæ habet. xvj. quæstione vij. quicunque. ¶ Quid pro primitijs debet dari & an decimæ tam reales, quam personales debeant solui clericis etiam diuitibus eodem titulo. in prima gloss. post rubricam. secundum Inno. Papam. ¶ An decimæ alienentur, vel dentur ad firmam. de loca. nostra. & secundum papam extra eo. ad hoc. ¶ Quando. & de quibus rebus expensæ deducantur priusquam decimæ soluantur, & quare expensæ in negociatiōe, seu lucro, & circa ea factæ deducantur, ante præstationem & non sic in expensis quæ fiunt in molendinis, piscarijs, grege, armento, & similibus, vel circa ea: & an de re empta causa negociationis, vel alia detur decima eodem titulo pastoralis. secundum Innocen. Papam. & alios. ¶ Qualiter de animalibus sit decima danda: & an mediocre, vel melius dabitur. eodem titulo. pastoralis. aliàs secundum papam. ¶ Quibus Reges, & principes soluent decimas personales. de maio. & obe. omnes. secundum Inno. Papam. ¶ An super decimis possit pactum vel compositio interuenire. j. in rub. de pactis. ver. an super. de transact. ver. quando ad. ¶ An leprosi habeant ius percipiendi decimas. xvj. quæstione tertia. §. potest. & in gloss. vide quòd. ¶ An decima sine consensu episcopi dari possit de iure patro. nullus. ¶ An de omni lucro sit danda decima, vel de tributo, vel censu: & an collector dabit de collecta: miles de militia: vel negociator de negociatiōe, & alterius noīe, & an serui mercenarij de mercede, & alij eas dabunt: & an donatarius, vel legatarius, vel hæres de hæreditate: vel aduocatus de lucro patrocinij. eodem titulo. pastoralis. xvj. quæstio. j. capitulo primo. eodem titulo. nouum. & capitulo non est. & cap. cum non sit. secundum Papam. & alios. ¶ Cui ecclesiæ colonus soluet decimas. eodem titulo à nobis. secundum Papam. ¶ An possint prescribi certi fructus contra ius decimæ. eodem titul. cum in tua. secundum Pap. ¶ An coloni, vel monachi super decimas quas percipiunt sint conueniendi: an verò eorum superiores. de trāsacti. veniens. secundum Innocen. Papam. ¶ Qualiter decimæ dicantur à laicis male detentæ. & si reuocentur quorum clericorum consensus est requirendus. de his quæ fi. à præla. cū apostolica. ¶ Cui ecclesiæ debeanť solum decimæ prædiales: & cui personales: & cui de animalibus de pascuis lacte, lana, feris, piscibus, & auibus. eodem titulo. cum sint homines. & capitul. quoniam

nia .& c. ad apostolicæ. de parochi. c. vltimo. xvj. q. j. q. xiij. q. j. in summa. & §. quia ergo. in glo. an bonum. & fm Papam. extra eo. commissum. & j. proximo ver. ¶ An decimæ de piscatione, vel venatione sint prædiales: & cui ecclesiæ debeantur aliæ: & de piscibus. & bestijs reclusis. Et an decime de arboribus dari debeant prout valebant in sylua vel in portu, eodem titulo. non est. fm Papam. ¶ Qualem interpretationem recipit priuilegiũ decimarum, vel aliud: & an præscriptio decimæ large sit interpretanda, eod. titu. tua fm Papam. ¶ De hac materia tractatur. xvj. q. j. §. de his vero. vsque ad fi. & q. vij. per totum. xiij. q. j. per totum. de con. dist. v. Quadragesimam. j. ¶ De oblationib. tractatur. x. q. j. & q. ij. & xxv. q. j. per totum & xiij. q. ij. §. hac nimirũ vsque ad. §. item quæritur.

¶ De regularib. & transeuntib. ad religionem. Rub.

AN abbas Cisterciensis ordi. possit dispensare vt monachus transeat ad minorem regulam, vel per episcopum, eodem titul. non dubium. ¶ Quot sunt habitus: & quis habitus impedit, vel dirimit matrimonium. xxvij. q. j. c. j. eodem titulo statuimus. ¶ Quando professio tacita, vel expressa faciat monachũ. eodem. titul. porrectum. significatum. ex parte. ¶ An protestatio sit necessaria cum quis conuertitur: & quid operetur. eod. titulo consulti. & c. statuimus. ¶ Si vir, & vxor vouerint an ipsa viro inuito possit vestes mutare. xxxiij. q. v. quod deest. ¶ An episcopus possit conferre beneficia eius qui est in probatione elapsis. vj. mensibus, vel debeat exiens recuperare: & an episcopus possit ei tempus moderari. eodem titulo statuimus. xvij. q. ij. Consaldus. xxvij. quæstione ij. desponsatam. & secundum Innocen. Papam. extra. eod. postulasti. ¶ An valeat plus vita communis quam heremitica. xvj. quæstio. j. si clericatus. ¶ Qui sint anni discretionis ad votum conuersionis emittendum. eod. tit. virum. xx. quæstio. j. puellæ. & q. ij. puella. ¶ An malitia vel prudentia suppleat ætatem in voto cõuersionis. xx. quæstio. j. puellæ. eod. titul. cap. virum. ¶ De tempore probationis: & an ei possit renunciari. eod. titul. ad apostolicam. xvij. quæstio. ij. Consaldus. & j. ver. proxi. ¶ Quanto tempore debeat quis probari & in quo habitu. liij. di. legem. extra eodem super eo. & capitul. ad apostolicam. xvij. quest. ij. Consaldus. & c. si quis. xxvij. quæs. ij. desponsatam. ¶ Qui sint illi qui nõ habent liberum arbitrium ingrediendi, vel vouendi. eo. ti. licet. & fm Inn. Papam. qui cleri. vel vo. in j. gl. post Rubricam. & de voto. scripturæ. & xvij. q. j. c. j. xxxiij. q. v. voluit. ¶ Quid iuris sit de hæremitis. & an subsint episcopis. & an vita heremitica soluat matrimonium. xvj. q. j. q vere. xxvij. quæstio. ij. §. ecce quod. de conuer. coniu. ex parte. ¶ Quid sit profiteri. & qualiter fiat professio & coram quo & quibus verbis. xx. quæstio. j. c. vlti. xxvij. q. j. omnes. ¶ Cũ monachus fugitiuus propter eius excessum de vno monasterio ponitur in alio, quis teneatur sibi expensas facere: & an erit ibi tanquam monachus. eo. titu. c. vlti. ¶ Quid iuris si monialis habuerit filium, xv. quæstio. vlti. cum multæ. xxvij. q. j. impudicas. & c. virginibus. ¶ Quando monachus per se possit esse in iudicio, vel non j. in rub. de sta. mo. ver. an monachus possit. ¶ An monachatio voto præiudicet, & in quibus. de sta. mo. cum ad monasterium. in fi. magæ glo. ¶ Qui dicantur conuersi, & an teneãtur continere, & quid iuris sit de eis. xij q. j. duo sunt. j. in rub. de voto. ver. an conuersi. ¶ Qualiter monachus possit transire ad clericatum cum minus sit stricta regula xvj. q. j. monachi. ¶ An monasterium, vel ecclesiam egrediens possit sua repetere, & illi dare quod ingreditur. xxvj. q. j. si quis rapuerit. xvij. q. ij. si quis. & q. iij. §. j. de cleri. coniu. q à te. de renũci. ex transmissa. ¶ Qualis debeat esse vita eius qui transfertur ad ecclesiam secularem vel episcopatum. xvj. q. j. de monachis. xviij. q. j. c. vnico. ¶ An monachum sæpe fugientem abbas teneatur recipere. xxvij. q. j. peruenit. extra eo. c. vlti & c. Iohan. ¶ Si vterque sponsorũ iuret non intrare religionẽ: an nihilominus possit intrare. xxvj. q. ij. decreta. ¶ Si quis simulate monasterium ingreditur, an ibi remanere cogatur: & quid iuris sit de simulatione. xxvij. distinct. quod interrogasti. extra quod me. causa. c. j. xxiij. q. j. officij. extra eo. vt cleri. & c. vlti. vidua. l. di. fœnum. j. quæstione j. §. ecce quando ab. xxij. questione ij. vtilem. ¶ Quid faciat monachum e. ti. porrectum. qui clerici. vel vo. meminimus. ¶ Quid iuris si quis clericus secularis inuito episcopo transeat ad monasteriũ vel regularis inuito abbate ad alium locum. de ætate, & quali. intel. eximus. xix. quæstione. prima in summa. & capitu. duæ. & quæst. iij. mandamus. extra eo. licet. ¶ An ingratitudo. vel irregularitas per ingressum monasterij aboleantur: & ratio, qua in l. vlti. re. xix. q. vltim. extra. de aposta. ca. ij. de eo qui fur. or. re. c. vlti. xlvij. dist. quantunlibet. ¶ An puer qui offertur monasterio, vel per se intrat obligetur: & infra quod tempus debeat deliberare: & quando, & qualiter possit exire, vel non. xx. quæstio. prima. in summa. & c. vide. & c. ad isti. j. quæstione tertia. proclinis. extra eo. ad nostram. c. significatum. j. c. cum virum. ¶ An pater, vel tutor, vel dominus possit filium, vel pupillum, vel seruum de monasterio extrahere. infra quod tempus. xx. quæstio. ij. in summa. & c. puella. xvij. quę. ij. si quis. ¶ An coactus quis debeat fieri monachus. xx. quæstio. tertia. in summa. & c. præsens. extra eod. cum virum. ¶ An teneat ingressus cum quis illectus monasterium ingreditur. xx. quæstione iij. constituit. de conuer. coniu. dudum. ¶ Quid iuris si quis sine liberis facto testamento monasterium ingreditur. s. in rubri. de testa. versi. si quis facto. ¶ Quare clerici dicuntur seculares. & an possint vocari religiosi. j. in rub. de verborum significa. versiculo quare clerici. ¶ An vnus abbas debeat recipere monachum alterius sine literis commendatijs. & quid iuris, si abbas nõ vult dare monacho licentiam transeundi. eo. titu. licet. fm Innocen. Papam. ¶ An is qui promisit intrare religionem, vel vouit simpliciter possit compelli intrare, vel votum solennitate, vel eum seruare: & an his quibus promisit coguntur eum recipere, eodem titulo porrectum. & c. cum simus. de voto. per tuas. xxvij. quæstione. secunda. Agathosa. & secundum Papam. de frigi. fraternitatis. & j. in rub. de voto, versi. an ex nuda. ¶ An post tempus probationis præsumatur quis professus. eodem titul. ex parte. & c. si quis. secundum Papam. ¶ De cuius licentia possit monachus intrare aliud mona. & an sit necessarius consensus conuentus, vel episcopi, vel abbatis tantum & an is debeat dare sibi licentiam trãseundi: si eum non inueniat paratum ad hoc. de renuncia. capitulo vlti. secundum Papam. ¶ An monachi possint aliquos clericos inuito episcopo recipere. de cle. pere. tuæ nobis. secũdum Innocen. Papam. ¶ An teneat monachatio excommunicati. de sen. ex cum. illorum. secundum Papam. ¶ An illius ordinem quis profiteri intelligatur, in cuius manibus profitetur. de sta. mo. quod dicitur. secundum Inno. Papam. ¶ Quando professio super altari facta obliget, et an promissio obedientę p pfessione habeatur. qui cle. vel vo. consuluit. secundum papam. ¶ Qualiter probatur aliquem voluisse vitam mutare, & an votum simplex solennizetur per habitus susceptionem, vel proprij renunciationem: & an sumendo probationis habitum præsumatur quis simpliciter vouere: & an ingressus possit exire qui de hoc non est protestatus: de frigi. fraternitatis. secundũ papam ¶ Qñ votum religionis sit ratum. & de differentia inter votum, & habitus susceptionem. de his quæ vi. me. causa. fi. cap. j. secundum Innocen. Papam. ¶ An obligatus iuramento, vel aliter, ad seruiendum in propria persona puta ad scribendum vel ad regendum in decretis in aliqua ciuitate possit hoc non obstante, ingredi religionem, vel ingressus satisfacere de promisso. de obliga. ad ratio. super ipsa rubri. secundum Papam. & lj. distin. capit. j. & s. in rub. de tempo. or. versicu. an obligi. ¶ An ingressus probare teneatur quia habuit animum reuertendi. eodem titulo. statuimus. secundum Innocen. Papam. ¶ Qualiter, minor per ingressum religionis vel ali. alienet bona sua: & quæ transeant cum hoc ingresso. de proba. in præsentia. secundum papam. ¶ Si regularis sine licentia transit ad aliam religionem: & ibi recipit ordinem: an indigeat dispensatione. de temp. ordi. ex parte. ¶ An in qualibet professione authoritas papæ intelligatur excepta. de vi. & hone. cleri. Deus. ¶ Quando in regulæ obseruatione annus habetur pro completo. eodem titu. ad nostram. ¶ Quid iuris si quis intrat religionem sub ea conditione. vt liceat ei proprium retinere. de condic. appella. capitulo vltimo qui cleri. vel vo. capitulo vltim. de statu. mo. cap. secundo. §. j. ¶ An sit compellendus intrare monasterium qui fingens se mulierem suscepit habitum monialium, vt licentius corrumperet monialem. de priuile. tuarum. extra eodem capitulo. iij. ¶ An possit quando vult exire qui non habuit propositum vitam mutandi. qui cleric. vel vo. consuluit. ¶ An mulier videatur votum solennisare suscipiendo habitum, & velum. j. in rub r. de voto. versicul. an mulier. ¶ An sufficiat aliquem offerri monasterio ab vno ex parentibus, vel tutoribus, & de præsumpta professione; & an vitium violentiæ purgetur in ingressu sequenti rati habitione. eodem titulo. capitulo secundo secundum Innocen. Papam ¶ An is qui in manibus abbatis, vel alicuius religiosi se reddidit professus intelligatur: & an alius quã abbas professionem recipere possit, vel votum, ita quod fiat solenne. eodem titulo. porrectum. & capitu. cum simus. ¶ An trãsitus ad arctiorem reli. denegetur ex causa, & qualiter sit petenda, & qualiter deneganda, vel concedenda: & quando licentia transeundi, & si abbas à quo quis transfertur contra translatum quæ

quæstionem moueat:an sit statim ei restituendus,eodem titul. licet.fm Inn.Pap.¶ An per veli receptionẽ,vel Eucharistiæ oblationem aliqua professa,vel conuersa intelligatur:& quot modis dicatur velum quod imponitur monialibus, vel vestis religiosa & quod cui,quo tempore & à quo,& quare imponatur, vel sumatur.extra.eo.vidua.xxvij.quæst.j.viduas.xx.q.j.§. vel amen.& c.vidua.& c.iuuenculas.& secundum Inn. Papa.de tempo.ord.c.j.¶ In quib.ingressus religionis siue mors ciuilis æquiparetur morti naturali.xvj.q.j.placuit.ij.¶ In quibus casibus priuata lex non præiudicet publicæ.xj.quæst.secunda duæ.¶ Qualiter puniatur canonicus regularis qui fit monachus:& an vir qui fit monachus inuita vxore portabit cucullã sibi restitutus. xix.quæstione tertia mandamus.de ætatæ,& qualita. intellexinus.¶ An is cui papa iniunxit pœnitentiam possit intrare religionem.xxxiij.quæstione. secunda latorem.¶ Si propter delictum cogatur quis intrare monasteriũ nec præfigitur tempus, an perpetuo ibi erit.xx.quæstione prima.sicut.¶ An mater possit filium offerre:& si vnus parẽtum offert,an alter possit reuocare.xx.quæstione prima.addidisti.& quæstione secunda capitulo j.& §.versicu. quando puer.¶ De hac materia tractatur. xxvij.quæstione prima.& quæstione secunda. & quæstione tertia & quæstione quarta.§.sed notandum vsque ad finem quæstionis.& xix.quæstione prima.quæstione secunda & quæstione tertia.& x.quæstione j.& quæstione.ij.& quæst.iij.& q.iiij.& j.quæst.ij.per totum.

¶ De conuersione coniugatorum. Rubrica.

AN alter coniugum altero inuito possit ingredi sine iudicio ecclesiæ.xxvij.q.j.Agathosa.& c.si vir.¶ Si vxor dans licentia marito ingrediendi religionem, non transit, nec vouet continentiam, an talis fiat monachus.e.titu.vxoratus.¶ An alter coniugum transiens ad monasterium vel vouens de alterius licentia possit á remanente in seculo repeti vel ipse cogatur ingredi religionẽ,vel castitatẽ vouere.eo.titu.c.j.¶ An aliqua intelligatur vouere,vel continentiam profiteri,vel cogatur religionem intrare eo ipso ꝙ vir eius ordinatur,& tacet,vel consentit:& an sufficiat consensus vxoris,vt vir ordinetur.& qualiter vxor ordinandi debeat vouere.xxvij.q.ij.multorum.xxxij.di.seriatim.xxviij.di.quia sunt.& c.si se.& extra eo.coniugatus.& c.significauit.¶ Si sponsus ante copulam ad sacros ordines promouetur,an soluatur matrimonium. xxvij.q.ij.desponsatã.extra eo.ex parte.ij.in fi.¶ Si alter sponsus religionem ingreditur quandiu sponsa eum expectabit:& an soluitur matrimonium si causa probationis intrauit:vel si sponsus dicat sponsæ ingredere,& ego continebo,& quid si non ingrediatur:sed in domo propria sumit habitum,& vouet,de frigi.fraternitatis.extra.eo.verum.& c.ex publico.& c.vltimo.xxvij.quæstio.ij.desponsata.& c.si se.¶ An vxoris consensus tantum, vel licentia sufficiat licet expresse non voueat,vt vir possit religionem ingredi:& an eo ipso quod ipsa consentit vouere intelligatur.xxvij.q.ij.Agathosa in gl.hic habes.xxxij.di.seriatim.extra eo.significauit.& c.j.& eo.ex parte.j.& secundum Inn.Pap.& in c.quidam.& xxxiij.di.v.notificasti.& c.si se.¶ Si post votum coniuges se cognoscant,an soluatur votum:& an committant incestum:& an proles ex hoc matrimonio suscepta sit illegitima.lxxxj.di.ministri.& secundum papam extra eo.dudum.

¶ Quomodo coniuges,vel alij solennizent votum:& si coniuges ante matrimonium voueant,an post matrimonium vnus sine licentia alterius possit ingredi monasterium, vel mortuo coniuge contrahere:& quid iuris si dolo quis ad ingrediendũ inducatur,vel si protestationem,vel pactum,vel ordinem facit eod.titul.dudum.secundum Inn.Papam.& alios.& j.in rub.de voto.versi quomodo,vel quot modis.¶ An vir & vxor se possint causa continentiæ abiurare.s.in rub.de iureiuran.ver.quid iuris si iure.¶ An tempus præfixum sponsæ,vt vel profiteatur, vel matrimonium consumet possit prorogari vel restringi. eodem titulo.ex publico. ¶ Si mulier etiam consentiente viro solenniter vouerit,& vir postea alij nupserit,an prius matrimonium reintegrabitur ipsa ad monasterium non transeunte:& an si transiuit causã probationis,& exiuit,sit viro reddenda, de frigi.fraternitatis.& extra eodem.ex parte.secundum Inn.Pap.& alios.¶ Si vterque coniugum,promisit perpetuam continentiam, & alter fornicatur:an alter possit postea debitum exigere.xxx.q.j.peruenit.xxxiiij.q.vj.quod credo. ¶ Si alter sponsus ante copulam transit qualiter remanens vouebit:& an vxor epi,& quæ cogatur intrare monasterium.eo.tit.ex parte fm Inn. Pap.& c.cum sis.¶ Si alter coniugum intrauit altero irrequisito vel dicente,vel timore aliquo iusto sed qui remansit consentit,& ratum habet,vel mortuus est:an ingressus possit exire:& si exierit an compelletur redire:& an sit in potestate alterius eũ repetere,vel non.xxvij.q.v.mulier.& c.præceden.extra,quod metus causã.c.j.¶ An obliget votum in graui infirmitate emissum.de regula.sicut tenor.& c sicut nobis.¶ Si vir ingressus pꝫ ter vxoris licentiam sibi fuerit restitutus, an possit exigere debitum, & an ea mortua possit contrahere, vel teneatur redire ad religionem & qũo eũ repetente, & si contraxerit an teneat matrimonium:& an vxor possit ingredi religionem eo inuito, & qualem vitam debeat facere coniunx reuocatus.xxvij.q.ij. Agathosa.in gl.fm Papam.& in gl.sed nunquid iste.& extra eo. quidam.& fm Inn.Pap.in c.consuluit.& c.ex parte.¶ An possit promoueri is cuius vxor adulterata est inuita vel non.s.in rubr. de tẽpo.ordi.ver.an possit quis sine.¶ An vir factus monachus inuita vxore,ferat cucullam sibi restitutus,s.in rubri.proxima. ver.qualiter.¶ Si vir inuita vxore intrat,& ipsa postea fornicetur,an possit eum repetere:& si ipse nolit de hoc contra eam excipere,an monasterium eo inuito excipiet:vel si exierit,& nolit excipere an possit eam contradicente monasterio recipere:& si ei dedit licentiam transeundi,& ipse existens in monasterio fornicetur.an possit ab ea repeti.extra eo.titu.veniens.& de regula.veniens.¶ Si vxor alicuius de communi concordia cum alio contrahat in facie ecclesiæ,& post ipsa priorem repetit,an prosit ei ꝙ in facie ecclesiæ contraxit cum secundo & an præiudicet sibi aliqua dando licentiam viro ingrediendi,vel tacendo si post eum exeuntem repetat.extra eo.constitutus.& c.accedẽs. ¶ Si vir fornicetur spũaliter:an vxor eo inuito possit ingredi religionem antequam sint sententialiter separati.extra eo.c.vlti. de diuor.de illa & c seq:in fi.& cap.gaudemus.prope fi.Cætera quæ hic desunt.dic vt j.in rub.qui cle.vel vo.& j.in rub.de voto.¶ De hac materia tractatur.xxxiij.quæstione quarta.& q.v.xxxvij.q.ij.

¶ De conuersione infidelium. Rubrica.

DE hac materia tractatur. 28.q.j.& q.ij.& 32.q.8.per totum.j.q.ij.c.ij.

¶ De voto,& voti redemptione. Rubrica.

AN votum pro sanitate sua, vel filij emissum & similia sint licita,vel adimpleri debeant:nisi conditione existente,eo.titu.scripturæ.fm Inn.Papam.¶ An sit maioris meriti facere id quod quis ex voto non tenetur.j.in rubri.de pœni.& re.ver.an maioris.¶ An valeat votum monachi, vel minoris, vel alterius sine licentia superioris, vel domini,vel viri, vel patris,aut curatoris,& qui sunt qui non habent liberum arbitrium in vouendo.eo.titu.scripturæ.& s.in rubri.de regula.versi.qui sunt.¶ Si quis promittit visitare limina apostolorum:an intelligitur vbi est papa.de iure iuran.ego.secundũ papam.¶ An monachatio præiudicet omnibus votis.de sta.mo.cum ad monasterium.in fine.¶ An mulier videatur votum solennizasse recipiendo habitum,& velu.xxvij.q.ij.vidua qui cleri.vel vo.consuluit & de conuer.coniu.consuluit.& capitu.ex parte.¶ Quid sit votum, & an possit vouere qui non potest coire, & qualiter votũ matrimoniũ impedit,& de quibusdã alijs,qui cle.vel vo.j prima gl post rubri.secundum papam.¶ An in omni voto nisi in voto continentiæ dispensetur ex causa & quando in ingressu religionis fiat voti commutatio.eo.tit.c.j.¶ An papa possit aliquẽ absoluere ab obligatione qua tenetur alij.eodem titulo. veniens.¶ An per propositum,vel votũ,sine deliberatione factum obligetur quis,licet vouerit.eo.ti.literaturã.xvij.q.j.quid bona.¶ An pater possit reuocare votum filii.s.in rubr.de iureiuran.ver.an pater.¶ An papa, vel episcopus possit in voto dispensare.eo.ti.c.j.& c.multa & c.non est.& de statu monacho. cũ ad monasterium.¶ An solenniter pœnitentes intelligantur vouere.xxxiij.que.ij.antiqui qui clerici.vel vo.insinuante.& de conuer.cõ.dudum.& de conai.ap.c.vlt.¶ An vir vel vxor possint perpetuam continentiã vouere,& in seculo remanere. de regula.veniens.xxvii.q.j.de viduis.¶ An abbas possit votũ monachi etiã emissum ante ingressum reuocare.xxiij.q.v.noluit. ¶ Quot modis fiat votum:& qñ liceat à voto discedere, & qđ peccatum sit votum frangere.xvij.q.j.in summa.& q.ii.& c.ii.& xvij.q.j.neque.¶ Qua ætare secularis,vel regularis possit vouere.xxvij.di.tin.de his.xxxiii.distinctione.lectores.¶ Quomodo & quot modis votum solennizetur.xxvij.q.j.sicut bonum,& ex

tra.qui cleri.vel vo.rursus.& secundum papam.de regula.porre
ctum. de conuer.con. dudum. ¶ Quod votum sit simplex,
quod solenne: & an vouentes possint contrahere. & qua-
liter sint prohibendi,& quod votum impedit, & quod di-
rimit matrimonium.xxvij.distinct. quidam. & capitu. sequen.
xxvij.quæst.j.in summa.& c.j.& c.nuptiarum.& c. sequen. & in
prin.c.rursus.& secundum papam.de conuer.coniu.dudũ. por-
rectum.ex parte. ¶ An ex nuda promissione facta Deo possit
quis conueniri.xij.q.ij.sancimus.xvij.q.j.quædam.de statu mo-
nachorum.quod Dei in fine.& s̃.in rubri.de regula, versi. an is
qui promo.¶An votum cum impulsu vel ĩstigatu aliorũ emis-
sum obliget.xvij.quæstione.iiij.c.sancto.de conuer. coniu. du-
dum.¶Quare in bap.cogitur quis seruare facta parentum, &
non in voto.xx.quæstio.j.quicunque.¶Quod sit grauius fran-
gere votum, vel adulterari.xxvij.quæstio. prima. proposito. &
xxvij.distin.si vir.¶ Qualiter debet vouere vxor ordinandi.s̃.in
rubri.de conuer.con.vxoris. ¶ Qualiter diuersimodè votum
appelletur.xxvij.quæstio.j c.iij.¶Si quis profitetur sub hac con
ditione ꝙ in domo sua cum bonis suis moretur, an valeat:& cu
ius sint hæc bona,& quid si per habitus susceptionem solenni-
setur.de clerico coniuga.c. vl. ¶ An coniuges vouendo vel se
commiscendo augeant sibi meritum.xxvij. quæstione secunda.
sunt qui dicunt,in gl. super verbo authenticę.¶Conuersi an eo
quod sunt conuersi intelligantur vouisse, & proprio renuncias
se:& an conuersi ecclesiæ secularis possint contrahere, & ad a-
liam religionem transire.xxvij.q.j.vt lex ¶An mulier possit vo
tum alicuius abstinentiæ,in cibo,vel lecto,vel vestibus,aut alijs
inuito viro facere,vel econtra.xxxiij.q.v.manifestum.¶An cõ
pensatio,& quæ admittantur in voto.eo.titu.c.j. ¶An quis pos
sit,vel etiam teneatur votum,per alium adimplere, vel ieiuna-
re si fuerit impeditus.eo.titu.licet. & j̃.in rubri.de obser.ie. ver.
an per alium.¶Cætera quæ hic desunt.dic vt j̃.in rubri. qui cle
ri.vel vo. ¶ De hac materia tractatur. xxvij. quæstione j. & xx-
vii.di.& xxvij.quæstione j.per totum.& xxxij.q.j.c.vltimo. & q.
viij.c.vnico.

¶De statu monachorum,& canonicorum regularium. Rubri.

Valis debeat esse abbas. xviij.
q.ij.si
quis abbas. ¶ An monachus albus possit esse inter
nigros.xvj.quæstio. vlti. in noua. de tem po. ord. ex
parte.¶An monachus possit excommunicari, vel aliquid sibi
ab episcopo præcipi.xvj.quæstio.j.quidam.& c.alia. ¶An inui
to abbate possit episcopus monachum ecclesiæ præficere, vel
in suum socium recipere.ij.quæstio.vij.cum pastoris.xvj. q. j. c.
pro vtilitate.¶An monachus, vel canonicus regularis possit
poni,vel assumi ad regimen animarum,vel publica officia, vel
administrationes exercere de iure,vel ex dispensatione,& quæ.
xvj.quæstione j.in summa.& per totum.lv.distin.c.j.extra. eod.
c.ij.& quæ Dei.de capel.mo.capitulo primo.lviij.distin.si quis.
xij. distin.de his.¶In quibus possit abbas vel papa cum mona-
chis dispensare. j̃.in rubri.de dispen.in mul tis.ver.¶ An inuitis
monachis,vel canonicis arctior vita eis possit imponi. lxxiiij.
distin.gesta.xxxij.q.j.integritas,& secundum Inn.Papam. de re
gula.super eo.¶De monialibus Theotoniæ an possint habere
proprium.xij.quæstio.v.c.vlti.de maio.& obe.dilecta. ¶ Quis
sit potior in visitatione: an diœcesanus vel visitatores à capi-
tulo constituti.eod.titu.in singulis.¶An monachi possint pœ-
nitentiam dare,vel prædicare,vel sepelire.xvj.quæstio.j.c.j.& c.
adijcimus.& c.iuxta.extra eo.quod Dei.¶An monachus possit
esse procurator,vel iudex, vel aduocatus, vel alicuius negocij
susceptor,vel tutor.xvj.q.j.præsentium.& c.monachi.& l.gene
raliter.lxxxvj.distin.peruenit.de priuile.cũ olim. & s̃. in rub. de
procura.ver.an religiosi.¶An abdicatio propriorũ,vel quę sint
de substantia monachatus,& in quo casu possint aliqui ꝓpriũ
habere,vel nõ.extra eo.cum ad mona.& secundum Inn. Papa.
de probatio.in præsentia.¶Quam iurisdictionem habet abbas
super monachos suos.xj.quæstio.j.§.si quis.extra eo.monachi.
& c.cum ad monasterium.¶An monachus, vel canonicus re-
gularis possit eligi in canonicum, vel archidiaconum,vel præ-
latum ec. secularis.de vita.& hone.cle. Deus.lviij. distin. c. j, &
ij.lxxiiij.dist.quorundam.xvj.quæstio.vij.in noua.& q.j.præsby
teros.extra.eo.ꝙ Dei de voto.per tuas.de elec.officij.de præbẽ.
præterea.¶Si monachus efficiatur episcopus, vel alius præla-
tus:an eximatur à iurisdictione abbatis,vel prelati quantum ad
esum carnium,vel quantum ad ieiunia, vel quo ad vestes, vel
quo ad proprium: & an acquirat monasterio, vel ẽpatui. de
vi.& hone.cleri. clerici.xvj.q.j.de monachis.& capitulo nemo.
de consecra.distin.v.carnem.xij.quæstione j.quia tua.xviij. q. j.
c.vnico.¶An monasterio possit præfigi,vel eligi secularis per
sona.xix.quæstio.iij.§.quæritur.de elec.officij.xvj. q.j. presbyte
ros. ¶An abbas pro monachis obligetur.de priuile.cum olim
propter.secundum Innocen. Papam. ¶ An regimen omnium
monasteriorum spectet ad episcopum.vel ad abbatem.xij. dist.
de his. ¶Qui abbates teneantur venire ad synodum.xviij.disti.
episcopus palam est.de maioritate & obedien.ꝙ super his. j. q.
vij.conuenientibus.de exces. prælat,nimis ij. ¶ An canonicus
possit agere,vel conueniri,vel qualiter:& an vestis quam por-
tat sit sua xx.q.j.§.j.& c.addidisti.de rescriptis.cũ dilecta.xij. q. j.
non dicatis.de accu. ex parte. de senten. excommu. parochia-
nos.xj.q.j.§.si quis cõtra.¶An episcopus debeat prouidere mo
nialibus pauperibus.j̃.in rubri.de obser. ie.versi.an episcopus.
¶Si monachus factus est papa inuito abbate, quis coget eum
ad monasterium redire.xviij.quæstio.ij.quam sit.¶An abbates
vel monachi sibi possint commatres facere.xviij.q.ij.peruenit.
de con.distin.iiij.non licet.& capitulis sequen. ¶ An infamis
existens in minoribus ordinibus,vel diaconus possit esse abbas,
de ætate,& qualitate,tua l.distin.accedens.de ætate, & qualita-
te.cap.j.¶Quo ordine procedatur in puniendo monachos.xx-
vij.quæst.j.nec aliqua.¶An debeat eligi in abbatissam, nisi vir-
go.xxxj.q.j.quomodo.¶Quid perdit monachus per sententiã
depositionis.de simo.dilectus.ij. ¶An monachus possit amo-
ueri à prioratu sine causa,vel ex leui, & sine strepitu iudicij.de
elec.cum inter.de simo.per tuas. eo. titul.monachi.in fi.& c. in
singulis.¶De humiliatis habetur,de restit.spolia.olim causam.
¶An hæremitæ subsint episcopis in quorum diœce. stant.s̃. in
rubri.de maio.& obedien.ver.an hęremitæ.& s̃.in rubri. de re-
gula.ver.quid iuris sit de.¶ An solus papa faciat, ꝙ monachus
habeat aliquem locum perpetuo qui cleri. vel vo. insinuante,
secundum papam,de confir.vti.ad nostram. & c.ij. ¶ An præsi-
dentes capitulis habeant iurisdictionem ordinariam, & quæ
possint facere diœce.irreqsito,& an possint punire monachos
vel episcopus.eo.titu.in singulis. & c. ea quæ. ¶ An irregularis
propter infamiam amoueatur.de appel. quia nos. secundum
papam & alios do.¶An monachi debeant episcopo obedire,
etiam contra regulam per sedem apo.non confirmatam.de of.
ordi.c.vlti.ſm Inno.Papam. ¶ An religiosi arctiori religioni in
suum præiudicium se dare possint. de restitutio. spolia. olim.
¶An monachi possint aliquem clericum sine literis commen
datitijs inuito episcopo recipere.de cleri.pe.tuę.secundum pa-
pam. ¶Cui acquirat monachus electus in episcopum, vel etiã
alius,vel etiam fugitiuus,quem abbas non vult admitterre. 18.
quæstio.ij.abbates propter.& quæstio.j.§.j.& de infan.& lan.ex
po.c.vno.& secundum Papam. de priuileg. cum olim propter.
& j̃. ver.si monachus.¶An clerici seculares possint esse clerici
in monasterijs.de elec.cum causam.secundum papam.extra eo.
cap.vltimo. ¶ An monachus per episcopum institutus possit
per abbatem remoueri.eod.titul.monachi. secundum papam.
¶Qualiter abbas prius se debeat corrigere, & posteà mona-
chos.eo.ti.ea quæ.¶An monachi,vel canonici debeant esse so
li in prioratib.de capel.mo.capitul.j.& pen.& vltim.extra eo.ꝙ
Dei.& c.ij.¶Si monachi viuunt inhonestè,an episcopus possit
illos expellere,& alios ibi ponere.ne cleri.vel mo.relatũ,¶ An
ordo iuris debeat circa irregulares seruari. de accu.olim. ¶ An
abbas possit concedere monacho administrationem possessio
nis,vel utile. de rescrip.eo.doceri.secundum Inno. Papa. ¶ De
libertate monachorum,& an oẽs abbates, & monasteria diœ-
ce.subsint episcopo,& ei obedient.de exces.præla.sanè.xviij. q.
ij.qua sint.¶Si regularis de prioratu litigans per ordinationem
iudicum aliquos redditus percipere debet an possint sibi aufer
ri.de præben.nisi.ſm Inn.Pap.¶De hac materia tractatur. lviij.
dist.& xvj.q.j.xviij.q.j.& q.ij per totum.& generaliter à xvj.cau
sa vsque ad.xxj.

¶De religiosis domibus,& cappellis mo-
nachorum. Rubrica.

Vando regularis domus pos-
sit ad seculares transferri, & cuius auctoritate: & an
monasterio destructo possit locus ad alios vsus trãs-
ferri:& an in ecclesijs in quibus monachi ministrare con sueue-
runt sint seculares instituendi, vel econtra. de rebus eccle. non
alienan. possessiones. extra eo.ad hoc.& cap.inter.xix.quęstio.
iij.§.Item quæritur.& capitu.quæ semel. xvi. q. vltima.nemini.
de supplen.negli.præla.capitulo secundo. ¶ An ecclesia regu-
laris possit de iure seculari subesse.de capel.mo.dilectus. ¶ Qñ
capella possit spectare ad monasterium quò ad temporalia
vel

vel quo ad alterum tantum.de præben.de monachis.xvj.q.ij.in summa.¶An episcopus possit ecclesiam secularem facere regularem,& econuerso.xij.q.ij.si episcopus.de rebus ecclesiasticis nõ ali.possessiones.¶Qualiter,& quot modis,& per quem possit ecclesia vniri cum alia, vel ei subijci.xvj.q.j.& temporis. de excessibus prælatorum.sicut ne.se.va.cap.j.xviij.q.ij.abbas. de consue.cum venerabilis.¶An episcopus possit reuocare autoritate propria vnionem,vel translationem factam sine eius consensu in diœcesi sua.de excessibus prælatorum sicut.¶An episcopus possit abbatem deponere sine numero episcoporũ. xxiij.quæstione.ij.si quis abbas.xvj.quæstione sexta.episcopus. ¶Ad quem primo loco spectet correctio monachi: an ad episcopum,vel abbatem:& cui potius debeat obedire.ij.quæstio. j.de persona.viij.distin.quæ contra.de offi.ordina.quanto.& capitu.penul.xviij.quæstio.j.hoc tantum.¶Si monasterium sit in archidiaconatu alicuius:an sit de iurisdictiõe illius,& ab eo possint monachi excommunicari.s.in rubr.de offi.archi.ver.an archi.¶An in capitulis monachorum per eos sint presbyteri instituendi,vel per episcopos: & quid iuris habeant monachi, in capell.& an ecclesiam non consecratam possit dare laicus loco religioso.extra.de præben.de monachis xvj.q.ij.in summa.& c. j.de sup.ne præla.c.ij.& j̃.ver.an abb.in ecclesia.¶Si vna ecclesia alteri subijciatur,quæ iura in subiecta exercebit,suprà in rubri.de dona.versiculo.si Papa.¶An patronus habeat custodiã ecclesiæ vacantis.j̃.tit.proxi.ver.qui patroni.¶In quo sacerdos teneatur religiosis in temporalibus respondere.xvj.quæstio.ij. sanè.¶An abbas possit ecclesiam retinere quam habet de manu laici consensu episcopi post accedente.xvj.quæst.vij.in summa.& q.j.c.vlti.extra.de his quæ fi.à præla.sine con.c.cum apostolica.de priuileg.cum & plantare.¶An monachi possint minuere portiones,vel redditus sacerdotum capellarum suarũ, vel census augere, vel ecclesiarum vicarios grauare sine consensu diœcesani:& quid iuris sit cum de hoc.de præbend.auaritiæ.& c.de monachis.de sup.ne.præla.cap.ij.¶An religiosi habeant plus iuris,vel non in ecclesijs, quàm haberent illi à quibus eas habuerunt.de iure patro.cum secundum. ¶De concessione ecclesiæ vel fructuum facta monachis in proprios vsus: & quando dicatur ecclesia pertinere ad aliquem pleno iure: & quæ in ea dicantur spiritualia,& quid iuris ex fundatione acquirant.de sup.ne.præla.sicut.de præben.de monachis.& secundũ Inno.Papam.in capit.in Lateranen.¶An ecclesia, vel hospitale possit se altari subijcere,sine consensu episcopi.de donat. inter dilectos.quod metus causa.cum dilec.¶Quo iure: & ad quæ monasterium teneatur episcopo quod sibi est subiectum ratione,vel populi,vel grangiæ vel capellæ: & quam dispositionem habeat episcopus in ecclesijs,& pijs locis.de sta.monacho.capitul.j.extra. de Cœnodochiis.xviij.quæstione.ij.Eleutherius.de verborum significatio.veniens.suprà in rubric.de offic.ordina. versicu.quæ sit lex.¶An monachi populum habentes in synodo,vel aliis à lege diœcesana sint exempti.de maiorita. & obedien.quod super his.¶An abbas, & in ecclesia sibi pleno iure subiecta,reget populum per monachum, vel per quem: & an abbas ipse illum,vel eum qui electus est à collegio per se possit amouere,vel quis,vel curam animarum sibi committere:& an episcopus sibi episcopalia ministrabit.de capell.mo.c.j.de præben.in Lateranẽ.de priuile.volentes.§.fi.secundum Innocen. Papam.& alios.¶An ecclesia quæ priùs fuit monasterium iuris ecclesiæ censeri debeat:de capel.mo.cum dilectus.secũdum Innocen.Papam.¶Si monachi ecclesiam ædificant an possint eam facere grangiam.de præben.in Lateranẽ.secundum Innoc.Papam.¶Quis deponet presbyterum ad abbatem exemptum pertinentem.infrà,in rub.de priuileg.ver.quis possit.¶Si ecclesia non habet parochiam quid habet ibi episcopus quid patronus.de priuileg.cum & plantare.de præbend. in Lateranẽ. secundum Innocẽ.Papam.& alios.¶De hac materia tractatur. xvj.q.iiij.§.cum ergo .quasi vsque.ad fin.q.xviij.q.ij.x.q.j.quasi per totum.ix.q.iij.per singulas.xvj.qõ.j.si quis laicus.xviij.q.ij. quidam abbates.& in aliis capi.¶De secunda parte rub.s.de capel.mo.tractatur.xvj.quæstio.ij.j. quæstio.j.peruenit. qui verè. nulli.& in aliis capi.

¶De iure patronatus. Rubrica.

Trũ patronus hæreticus possit præsentare:& an rediens ab hæresi recuperet ius patronatus.j.quæstio.j §.nemo in hæresi.& quęstio. vij.maximum.¶Præsentatus à patrono qui non admittitur ab episcopo:an aget contra institutum ab episcopo:vel cõtra episcopum.de re iudic.cum Bertoldus.¶Qualiter ius patronatus, vel rectoris præsentatio remaneat apud hæredes, tam vnius patroni quàm plurium: & an insolidum apud quemlibet vel dispariter.& an possint conuenire, vt vicissim præsentent. extra eodem capit.j.xvj.quæstio.vlti.piæ.& capitul.filius.& capitul.si plures.¶Quis sit præferendus quando bonus à maiori, & melior à minori parte patronorum eligitur.eodem titu.quoniam. de elect.ecclesia.ij.lxiiij.distinc.§.vlti.¶An quis possit per literas præsentari: & quis:& quid iuris si literis contradicatur. de his quæ fi.à prælat.quanto.¶An patronus possit se, vel filium præsentare,vel si sint plures,an vnum ex se præsentabunt.codẽ titu.capit.consuluit.& capit.per nostras.¶An ille cui mouetur quæstio super possessione,vel proprietate iur. patrona.vel cui inhibetur à iudice ne eligat possit eligere pendente quæstione vacante ecclesia.eodem tit.ex literis.de ele.querelam. de in integ.resti.cum venissent.in gloss.non videtur.& in glos.si non.e. & j.eodem.sic datur.¶An ius patro.transeat cum vniuersitate: & cum qua,vel cum feudo: & qualiter: & an videatur concessum,vel traditum cum non est exceptum,de re iudic.cum Bertoldus.in glossa.per hoc patet.xvj.quæstio.j.in sacris.extra eod. ex literis.& secundum Innocen.Papam.in cap.cum secundum. ¶An patronus sine consensu episcopi possit dare,vel vendere, vel permutare ecclesiæ vel laico ius patrona. vel ecclesiam.extra eodem.nullus.illud. quod autem. ex insinuatione. cũ secundum.præterea.& secundum Innocen.Papam.in capitul.quærimoniam.xvj.quæstio.vlti.piæ.& §.si ergo.& capi.nemini.¶An præstet impedimentum,vel non,quod de iure non sortitur effectum.eodem titu.illud.& c.cum laici.& capi.vlti.¶Si prælatus non vult malitiosè admittere præsentatum, an teneatur ei prouidere:& quis probabit quòd malitiosè: & quid iuris si appellet,eodem titu.pastoralis.¶An incipiat non valere quod legitimè factum est,si perueniat ad eum casum à quo incipere nõ potest.eodem titu.consultationibus.¶An in electionibus, seu præsentationibus sit locus gratificationi.suprà,in rubr.de elec. ver.quando in ele.¶Quod ius habet patronus in ecclesia collegiata: & an patronus laicus possit interesse electioni prælati in ecclesia collegiata.eodem titulo.nobis.& suprà,in rubric.de elec.ver.an patronus.¶An ecclesia teneatur subuenire patrono laico ad inopiam vergenti eodem titul.nobis.j.& xvj.quæstio.vlt.piæ.& c quemque.¶An præsentatus à patrono:& confirmatus ab episcopo possit irrequesito patrono assignare alicui titulum in ecclesia ad quem ordinetur:& an vacante illa ecclesia taliter intitulatus præferatur ei,quem patronus præsentauerit:& quid iuris si præsente patrono, nec contradicente intituletur,extra eodem capitul.pe.& de simo.per tuas.nobis.¶Si patronus conferat ius patronatus,vel ecclesiam alicui eccle.de consensu episcopi,vel sine,quid intelligatur ipse dare: & quid episcopus extra.de donat.pastoralis.eodem titul.quòd autem. in fine.xvj.quæstio.ij.in summa.¶An per præsentationem ius acquiratur præsentato.de offi.ordina.dilectus.& de iure patro. pastoralis.¶An sit suspensus ipso iure qui recipit ecclesiam, de manu patroni,sine consensu sui episcopi.suprà,in rubr.de præben.vers.an sit suspen.¶An patronus possit accusare capellanũ suum suprà.in rub.de accu.ver.an patronus.¶Quot modis accipiatur ius patronatus: & quæ sit vis,& potestas quam habet patronus eo quòd patronus,extra eodem.quia clerici.& capit. vlti.¶An ius patro.transeat nisi ad hæredes sanguinis tantum: & an patre damnato de crimine filius perdat ius patrona.xvj. quæstio.vij.filius.& capit.considerandum.& extra.de re iudic. cum Bertoldus.in gloss.per hoc posset.& secundum Innocen. Papam.eodem titu.in prima.gloss.post rubri.¶Si prælatus constituat monasterium in ecclesia sua vbi habebit ius patro.infrà, in rubric.de ec.ędi.ver.si prælatus.¶An episcopus teneatur admittere præsentatum nisi aliud obijciat in personam eius, & si obiiciat crimen an tenetur probare.xvj.quæstione vltima.monasterium.¶Si patronus conferat ius patrona.extraneo vel ec. an post possit conuenire dilapidantes ecclesiam, vel petere alienata.xvj.quæstione vltim.considerandum.¶Si patroni non possint in vnum conuenire,an possint pacisci, vt alternis vicibus eligant.eodem titulo.capitulo primo.& suprà,versic.qualiter ius.¶An eo quòd quis dat prædium ecclesiæ fundandæ vel fundatæ vbi construenda est,habeat ius patro.& an in concessione possit conditionem,vel tributum apponere,de consecratio.distinctione prima.si quis casum.¶Quid sit ius patro. & quale ius habeant patroni in ecclesiis:& an ius patrona.sit merè spirituale, vel temporale, vel partim: & quibus ex causis: & qualiter quæratur hoc ius seu fiat quis patronus,& quę inde consequantur: & quot modis hoc ius in alium transferatur. xvj.quæstio.vlti.piæ.& ca.quicunque.& quæstio.j.quicunque. extra.de iudi.quanto.extra.eo.titu.c.j.& ca.cum seculum.quoniam nobis.& secundum Innocen.Papam.in j.gloss.post rubri.

¶Si

¶ Si credatur quis patronus cum non sit, & præsentet & possideet licet male, vel aliud agat, an præsentatus sit prælatus: & quis sit fructus huius possessionis. extra. e. consultationibus. de elec. querelam. de causa possess. cum olim. & de restit. spo. in literis. & s. in rub. de electio. ver. an electio facta. ¶ An plus iuris habeat in præsentatione patronus quàm in confirmationem prælatus, & an patrono irrequisito, vel inuito episcopus, vel legatus possit conferre ecclesiam. s. in rub. de offi. legat. ver. an legatus possit. ¶ An episcopus debeat instituere monachum à patrono præsentatum. xvj. q. j. in parochia. ¶ An inuasor possit clericum præsentare. j. q. i. §. nemo in hæresi. ¶ Quis debet seruare ecclesiæ cũ est discordia inter patronos. de offi. or. cum nos. ¶ Quod ius habent monachi in ecclesijs, ratione iuris patronatus. s. in rubr. de reli. do. versi. an in capitulis. ¶ Qualiter punitur vendens ius patro. & quid fiet de pecunia quam dedit emens ius patronat. & cui applicabitur: & si ipsa ecclesia emit à patrono, an venditor priuabitur iure patro. vel sit apud ecclesiam, eodem titulo. quia clerici. & capitul. de iure. ¶ Si aliqua ecclesia est fundata in parochia à diuersis quis præsentabit rectorem ad illam: an patronus, vel ecclesia in cuius parochia est constructa. de ecclesi. ædifi. ad audientiam. primo. ¶ Quando patrono primæ ecclesiæ vel secundæ ad quam quis transfertur, vel ei ad quem inspectat institutio incipiat tempus trimestre currere. de renunt. admonet. de sup. ne. præla. licet. ¶ Si ecclesia ad vnum locum transfertur: an sit in ea idem patronus qui fuit primo. eodem tit. secundum Innocen. Papam. in prima gloss. post rub. ¶ An possit episcopus sine consensu patroni præben. de ecclesia facere, vel eam facere collegiatam. eodem titu. nobis. & secundum Innocen. Papam. in c. suggestum. & c. postulasti. & xvj. q. vij. monasterium. ¶ Si ecclesia non habeat parochiam quid habet ibi episcopus quid patronus. in ru. de reli. do. ver. si ecclesia. ¶ An patronus tam in oratoriis, quàm in aliis ecclesiis possit instituere, vel præsentare non solum patronum, sed ministros. lxiij. distin. principali. & secundum Innocen. Papam. de censi. c. vlti. de offi. ordi. cum vos. extra. eodem. postulasti. ¶ Si patronus non appareat, an intelligatur ecclesia libera, de except. cum venerabilis. secundum Innocen. Papam. ¶ Quid iuris si est discordia inter patronos, quia non conueniunt in aliquem præsentandum, vel inter eos, & episcopum, & quando: & post quantum tempus superior sine præsentatione patroni instituet: & quando ei præfiget terminum: & qualiter, eodem titu. eam te. quoniam. cum propter. & secundum Inno. Papam. etiam. c. j. & xvj. q. vlti. si plures. & capi. præcedenti. ¶ Si patronus præsentat indignum an eo priuato deuoluitur prouisio ad superiorem. de offic. ordina. cum vos. & secundum Papam. eodem titulo. postulasti. de filijs presby. proposuit. ¶ Quid patroni ab ecclesijs petere possint: & an petent eucenia, vel seruitia: & quando ratio temporalium eis debeat reddi: & in quibus ecclesiæ tenentur eis: & an ipsi habeant curã: & custodiam ecclesiæ vacantis: & an censum ei possint imponere, de præben. de monachis. de offi. ordi. cum vos. de appella. bonæ. secundum Innocen. Papam. de consecra. distinct. j. si quis basilicam. ¶ De iure patrona. quod habet ecclesia, vel priuatus in liberis in rub. de ser. non or. ver. quod ius habeat. ¶ Si patronus ex multa causa contradicat contractui, an possit super hoc agere. de testi. cum olim. secundum Innocen. Papam. ¶ Quare qui recipit in pignus ius patro. nõ præsentat: sed qui in feudum recipit sic, & qualis: & ad quid agit præsentatus: & an fiet sibi adiudicatio, si nondum confirmatus est secundum Innocen. Papam. de re iudic. cum Bertoldus. ¶ De hac materia tractatur. xvj. quæstione vij. §. cum ergo. vsque ad finem. & quæstione v. si quis episcoporum.

¶ De censibus & procurationibus. Rubrica.

Quo tempore, & cui liceat censum imponere. eod. titu. scientes. j. q. iiij. ecclesia. xvj. q. ij. statuendum. de re iu. cum Bertoldus. & secundũ Inno. Papam. de præben. de monachis. & s. tit. proxi. ver. an eo quod quis. ¶ An census, siue seruitus tempore acquiratur: & an causa sit in libello exprimenda, cum talis census, vel seruitus petitur, vel sufficiat causam tantùm allegare. eo titul. peruenit. de consue. c. vlti. de verbo signi. abbate. & c. s. quibusdam. de offic. ordi. duo. de causa pos. & propri. cum ecclesia. in gloss. ita patet. xviij. q. vlt. seruitium. & s. in rub. de consue. ver. an ratione consuetudinis. ¶ An quis sua autoritate possit retinere quod de iure non præstitit: & an currat præscriptio sine causa in talibus. x. q. ij. quia. ¶ An rei quæ non est census, vel seruitus possit imponi, ve. priui. concessi. de rescrip. c. vlti. de ec. ædi. ad audientiam. de re iudic. abbate. xxxij. q. ij. quod nota. ¶ Quis dicatur nouus census. eo. titu. significauit. ¶ An ex iusta causa possit census, vel pensio augeri. eo. ti. prohibemus. & c. significauit. ¶ An in dubiis seruandum sit quod maior pars vicinorum seruat. eo. tit. ex parte. super eccle. sopiræ. ¶ Quot ex causis fiant procurationes. eo. ti. procurationes. ¶ An metropol. possit totam prouinciam visitare: & quando. eo. ti. cum nuper. & c. Romana. & c. cũ apostolus. ix. q. ij. nullus primas. ¶ Ad quorum denuntiationem sine formam debet metropoli. prouinciam visitare: de accu. sicut olim. ¶ An prælatus qui non visitat habebit procurationẽ. xlij. dist. non oportet. j. q. ij. placuit. x. q. j. relata. ¶ An metropoli. vel episcopus possit constituere visitatorem, vel visitare per alium. lxj. dist. quoniam. eo. titu. procurationes. & secundum Innocẽ. Papam. in c. Romana. ¶ Si aliquot annis soluta est certa summa pro procuratione: an episcopus possit redire ad eam: & an partem procurationis recipiendo totam remiserit. x. q. j. relata. de præs. auditis. in fi. ¶ Quid iuris sit de visitatione episcoporũ, vel archidiaconorum: & quocunque in anno fit visitatio. s. in rub. de of. ord. ver. quocunque in anno. ¶ Cum quot equis, & sociis debeat quisque visitare: & an subditi sua autoritate possint negare id quod vltra debitum exigitur: & an sint cogendi, & per quem ad subsidium suo superiori dandum, e. ti. cum apostolus. secundum Papam. x. q. ij. in fi. cetera. & j. ver. quas ex. ¶ Si episcopus excommunicat abbatem nolentem eum ad visitationẽ admittere, quamuis abbas prius coram episcopo, vel coram Papa probationem exemptionis obtulisset, & appellasset: an petet abbas absolutionem ad cautelam, & excommunicationem pronuntiari iniustam: & an episcopus procedat, vt pars, vel vt iudex, & qualiter: & an possit frangere hostia domus, vel ecclesiæ vel violẽter procurationem negatam recipere: & an teneat excommunicationis sententia lata in eum qui negat procurationem, quam de iure negare non potest: & an de suo priui. populus exemptus debeat facere fidem episcopo. xj. q. iij. c. j. extra. de exces. præla. cum ad quorundam. extra. e. ca. cum apostolus. & secundum Inno. Papam. in c. venerabili. & de immu. ec. c. j. & de. ver. si ex parte. s. de offi. ord. ver. an episcopus, vel alius. ¶ An procuratio possit remitti, vel decreto pro ea dando conueniri: & quid iuris si archidia. & episcopus vel episcopus, & archiepiscopus visitantes concurrant. de præscri. cum officij. & extra. e. Romana. secundum Innoc. Papam. ¶ Quas exactiones possint prælati facere, extra. de exces. præla. peruenit. fm Inno. Papam. & alios. j. ver. si episcopus. ¶ Quid iuris de prælatis plus debito à subditis ratione procurationis legatorum, vel nuntiorũ sedis ap. extorquentibus, & cui illud applicabitur. de immu. ecc. quia plerique. ¶ Qualiter punitur episcopus, vel archi. grauans ecclesiam visitando. eo. tit. procuratores. de excessi. præla. cum ad quorũdam. ¶ Si episcopus vadit ad Regem vel alibi, an subditi debeant eum iuuare. de sta. mo. c. j. secundum Papam. ¶ Quãdo dicatur diœc. plenè visitare, & quo, ad quæ: & an idem collegiũ possit in diuersis locis visitari: & an possit visitando in vnum locum vocare: & an locus per quem transit ad alium visitandum procurabit eum: & an pluribus diebus visitatus procurabit visitantem, eo. titu. Romana. secundum Inn. Papam. & alios ¶ An per solutionem census, per rectorem factam quæratur possessio ei, cui fit solutio: & an hæc possessio possit armis defendi: & qualiter agam contra negantem censum. eo. tit. significauit. secundum Inno. Papam. ¶ An laici possint habere procurationẽ in rebus ecclesiæ. de æta. & qua. cam te. secundum Papã. ¶ Quis & cuius autoritate potest noua pedagia inducere, & quando, & quæ noua pedagia, & guidagia prohibeantur, & de pœna noua vectigalia imponentis. eo. ti. nouamus. de ver. sig. super quibusdam. xxiiij. q. iij. si quis Romanus. ¶ An legatus, vel visitãs pro vestibus vel equis mortuis, vel expensis quas facit eundo ad locum visitandum, vel pro vecturis equorum, possit vltra numerum procurationis petere, eo. tit. procurationes. & c. Romana. secundum Inno. Papam. ¶ An ecclesiæ monachorum debeant cum monachis, vel episcopo incorrecta referre, vel procurationem soluere, vel ab eo visitari, de præben. cum Lateranen. & de priui. cum & plantare. secundum Inn. Papam. ¶ An pensio possit augeri facultatibus ecclesiæ crescentibus. de pacti. cum clerici. ¶ An census ecclesiæ possit transactione, vel gratis remitti, de transac. præterea. ¶ An iuxta facultates sint faciẽdi sumptus. de offi. or. conquerente. ¶ Ad quod iudicium soluatur census. de causa pos. & pro. c. vlt. ¶ Si ager tributarius in decimis, vel alijs conferatur ec. vel etiam in eo ædificetur qui liberentur à tributis. e. ti. ca. j. xxiij. q. vlt. secundũ. de immu. ec. non minus. ¶ An procurabitur, & qualiter qui pro suis, vel ecclesiæ negotijs non causa visitationis ad aliquam ec. accedit. e. tit. sopitæ. & xviij. q. vlti. visitandi. ¶ Qualiter punitur qui non vult vocare rectorem ad ecclesiam nisi census augeatur. eo. titul. grauis. ¶ Si legatus, vel nuncius recipit procurationem qualis cibus, & potus ei

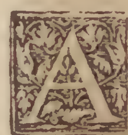
ministra

ministrabitur: & an debeat cedere actiones, vel concedere literas soluenti, vt alij contribuant. eodem titul. instantia. x. q. iij. illud. ¶ Quali moderamine, & sine grauamine non supra vires debeat recipi procuratio: & an suis expensis visitabit episcopus, si ecclesia est pauper. eodem titul. cum apostolus. & ca. cum instantia. & j. q. ij. placuit. xlj. dist. quod Dauid. x. qō. iij. cauendum. xvj. quæstio. j. nulli. ¶ Ad quam mensuram fiet solutio census. e. ti. ex parte. c. olim. ¶ An prælatus visitans debeat à subditis exigere iuramentum, vel possit eos excommunicare, vel per compulsionem veritatem inquirere. eodem titu. Romana. ¶ An petens ecclesiam, petat censum de reli. do. constitutus. ¶ De pacto remissionis census in ecclesia, & quid per hoc pactum potest patronus in ecclesia retinere, de pactis. præterea. ¶ An census sit probatio solutionis eod. titu. omnis. ¶ An cœcus teneatur ad solutionem census. e. ti. licet. ¶ De hac materia tractatur. xxiij. q. vlt. §. ecce quia vsque ad. §. hinc dantur. xj. q. ij. si tributū. & c. seq. ¶ De procurationibus, & visitationibus tractatur. x. q. j. & ij. & iij. & xviij. q. ij. §. item sunt alij. quousque ad finem titu. xviij. dist. de eulogijs.

¶ De consecratione ecclesiæ vel altaris. Rubrica.

Utrum consecratio altaris sit sacramentum, & quando fiat. j. q. iiij. si quis præbendas. & secundum Inno. Papam. eo. ti. c. j. ¶ Quod alia sit cōsecratio ecclesiæ & alia altaris. eo. titu. c. j. ¶ An priusquam crisma in aqua fontium infundatur possimus illa aqua nos, & domum aspergere: & quare asperguntur homines aqua consecrata, & vnde hoc habuerit initium, & quid significet. de consecr. distin. iiij. in Sabbato. & c. seq. ¶ Quibus diebus fiat consecratio ecclesię vel altaris. eo. titu. tua. ¶ Quando, & quæ ecclesia sit consecranda: & quando, & quæ & qualiter reconcilianda. eodem titul. proposuisti. lxiij. distin. ecclesijs. de priuil. tuarum. & secundum Inno. Papam. eo. titu. in prima glo. post rub. ¶ An ecclesia sit consecranda nisi prius fuerit dotata. eod. titul. cum sint. & j. q. ij. placuit. & xvj. q. vlti piæ. ¶ An episcopus qui ecclesiam consecrauit, vel patronus possit compelli ad eam dotandam: & quæ dos sit sufficiens in præ. decre. cum sicut. vel de conse. distin. j. nemo. j. de filijs pres. veniens. ¶ An super fontes debeat altare erigi. xviij. q. ij. pridem. ¶ Ad quem spectat dos ecclesiæ. xij. q. j. cap. ij. ¶ An episcopus possit consecrare ecclesiam quam in alia diœ. fundauit. xv. q. v. in summa & per totum. ¶ An ecc. non consecrata gaudeat eo priuileg. quo & consecrata quo ad tuitionem ad eam confugientium, vel vt eius violatores sint censendi sacrilegi: & quo ad alia, extra eo. c. vlti. de immu. eccle. c. penulti. ¶ Quando de nihilo fiat aliquid Papa ratum habente. eodem titu. aqua. ¶ An in ecclesia consecrata. vel alia possit quis erigere altare sine consensu episcopi: & quale, vel qualiter esse debeat, & quas ecclesias liceat consecrare. vel non. de consec. dist. iij. nullus. & x. cap. sequentibus. lxviij. distinct. quamuis. ¶ Quis locus dicatur sacer, quis religiosus, quis prophanus. xxiij. quæstio. ij. in ecclesiastico. ¶ An quis faciat locum religiosum ædificando ecclesiam sine consensu episcopi. xvj. quæstione. j. lator. ¶ Quid faciendum sit cum aliquid defuit in consecratione, de sacra. non iteran. per totum. ¶ Si ecclesia fuerit reconcilianda: an semel in anno ante recōciliationem ibi poterit celebrari aduenientibus ibi templarijs, vel hospitalarijs, de priuile. tuarum. ¶ Quæ sunt sacramenta quæ dantur causa suscipientis tantum: & à quibus sacramentis nullus sit repellendus, de coniu. seruo. capitul. j. xxix. quæstio. ij. § ij. ¶ Si ecclesia, vel monasterium destruatur, an possit ille locus ad alium vsum cōuerti, vel res Deo dicata, vel sacra, vel religiosa ad prophanos vsus, vel domino restitui. suprà, in rubrica. de reli. do. versicu. quando irregularis. ¶ Quid significet commixtio salis, & aquæ. de consecra. distinctione. iij. aqua. ¶ Qualiter imagines sunt sanctorum commemoratiœ: & de eis non violandis. & in qua figura Christus est depingendus. de consecra. distinctione. iij. perlatum. & duobus capitul. sequentibus. ¶ Quæ sunt illa quæ sunt solis pontificibus reseruanda. suprà, de consue. quanto. lxviij. distinctione, quamuis. ¶ Cuius dispositione, ecclesia est consecranda, de consecra. distinctio. j. §. j. ¶ Qualiter Papa consueuit indulgere episcopis, vt per simplices sacerdotes ecclesias reconcilient, eodem titul. aqua. secundum Papam. ¶ Quid iuris sit cum dubitatur an sit ecclesia consecrata. de consecra. distinctione. j. ecclesiæ. & capitu. solennitates. & capitul. de fabrica. & lxviij. distinctio. presbyteri. extra eodem proposuisti. ¶ An celebrantes in ecclesia polluta sanguine, vel semine sint irregulares. de excess. præla. tanta. secundum Innocen. Papam. ¶ Qualiter fiat iniuria sacramento. lxviij. distinctio. §. quod ergo. extra de aposta. capit. secundo. & de consecra. distinctio. iiij. ostenditur. & capitul. non licet. infin. j. quæstio. j. quod quidam. ¶ An missa sit de substantia consecrationis ecclesię vel crismatis, vel sine ea non debeat fieri. de cele. missa. te referente. de consecra. distin. j. §. j. & c. omnes basilicæ. de electio. quod sicut. ¶ An episcopus teneatur suis expensis ecclesiam consecrare, cum ecclesia non potest ei procurationem exhibere. de simo. cum sit Ro. ¶ An episcopus possit committere reconciliationem ecclesiæ. extra eodem aqua. ¶ Cuius autoritate ecclesia sit fundanda, vel etiam consecranda, de conse. distinct. j. de locorum. & v. c. j. seq. ¶ Quando committitur sacrilegium in ecclesia: & quid iuris sit de eo. infra, in rubr. de immu. ec. quid sit sacrilegium. ¶ Quantum extendatur priuilegiū immunitatis ecclesiæ consecratæ: & an transgressores sint ipso iure excommunicati. xvij. quæstio. iiij. omnes. & c. sicut. & ca. si quis. & c. sequatur: & extra. de senten. excommu. tua nos. & ca. conquesti. & xj. q. iij. canonica. xij. q. j. nulla. ¶ Quot modis accipiatur ecclesia, extra. ne præla. vi. su. cap. vlti. & vij. q. j. scire. & de verbo. signi. cum clerici. & c. æque. lxviij. dist. quorum. ¶ A quibus fuit inuenta consecratio, & quorum exemplo: & quibus fiant, & quæ ornamenta, à quibus fuit hoc introductū. de consacra. distin. j. §. j. extra. de sacra vnctione. c. vno. §. vngitur. ¶ An debeat consecrari ecclesia quę pro extorquenda pecunia facta est. eadem distinc. si quis basilicam. ¶ De solennitate dedicationis ecclesiarum, & episcoporum annuatim facienda. de conse. distinc. j. solennitates. j. & ij. ¶ De quo debent fieri calix, & vasa ecclesiarum. eadem distin. vasa. & c. calix. eo. titu. c. si. ¶ Quibus ex causis loca sanctorum, vel corpora eorum sint mutanda. ea. distin. tribus. & c. corpora. ¶ De linis, & vestimentis ecclesiæ & alijs vtensilibus reuerenter vtendis, & lauandis. eadem distinct. signa. & §. j. & v. ca. sequentibus. & extra eodem titul. lineis. ¶ A quibus sacra vasa tangantur, & vestimenta portentur: & an præstentur nuptiarum ornatibus. extra. de vi. & hone. cle. ca. j. & xxij. distinctio. sacratas. & c. non oportet. j. ij. & iij. & cap. non liceat. j. & iij. & c. communis. & de consec. distin. j. in sancta. ij. & c. seq. ¶ De quo debent esse corporalia. de conse. di. j. ex consulto. ¶ De altari viatico. extra. de priuil. in his. ¶ An tabula parua quæ stat super altare consecretur. extra eodem. capit. j. & c. distinc. si motum. ¶ An ecclesia, & altare, vel calix vngantur cum sacrantur. s. in rub. de sacra vnctio. in j. ver. ¶ An scismaticus, vel hæreticus possit consecrare, vel consecrari. xxiiij. quæstio. j. pudenda. & de con. dist. j. ecclesijs semel. & iiij. c. sequen. & cap. hoc ergo. ¶ Quotiens fuerit templum consecratum. ea. distin. solennitates. ij. ¶ Ecclesia sine reliquijs, vel vbi paganus, vel infidelis sepultus est non est consecranda. de consecra. distinctio. j. ecclesiam vbi. & c. sequen. & ca. placuit vt. ¶ Cætera quæ hic desunt. dic vt s. in rubr. de sacra vnc. ¶ De hac materia tractatur. de conse. distinct. j. & lxviij. dist. ecclesijs. j. q. ij. c. j. & q. ij. capit. j. & quæst. j. in multis. c.

¶ De celebra. missarum, & diuinis officijs. Rubrica.

An dimissa missa sit eundum ad spectacula, & an in festiuitatibus missis vacādum sit cantilenis, vel saltationibus. de conse. distinc. j. qui die. de con. distinct. iiij. c. ij. ¶ De septenario, & quaternario numero. infrà, in rub. de pœ. & re. ver. de septenario. ¶ Quibus diebus episcopus canonici, & ciues debeant ad ecclesiam conuenire maiorem, de con. dist. j. si quis etiam. & distin. iij. & episcopus. & c. sequen. ¶ An clericus, & ciuis teneantur dicere, vel audire diuinum offi. & vbi: & an ad hoc teneantur prælati, vel infirmi, scholares, peregrini, hospitalarij, minores, vel moniales. eo. tit. presbyter. secundum Inno. Papam. xiij. distin. c. vltimo. ¶ An sit præceptum diebus dominicis audire missam. de conse. distin. j. missas. ¶ Quid sit anniuersarium, vel qualiter, vel quare debeat à sacerdotibus celebrari, vel quare certi dies seruentur in commemoratione mortuorum. cod. titu. cum creatura. iij. q. ij. quia alij. ¶ An clerici, vel laici debeant stare in ecclesia dū celebrantur diuina, de vita, & honestate cleri. c. j. eo. distinctio. peruenit. & capitul. sequenti. ¶ An sacerdos possit expellere de ecclesia turbantes diuina, vel alienum parochianum: & de pœna illorum. de senten. excom. veniens. ij. q. j. in primis. & l. si quis in hoc genus. & secundum Papam. de parochijs. vt dominicis. ¶ An presbyter possit benedicere, vel minor pręsentare maiorem. de con. distin. j. cum ad celebrandas. xcv. distinc. ecce. ¶ Quare diebus paschalibus tres psalmi, & tres lectiones tantum dicantur. de conse. distin. v. in die. ¶ An episcopus possit in alterius diœcese celebrare, vel prædicare. suprà, in rubric. de officio. ordi. versicul. an possit quis. ¶ An accolitus, vel diaconus possit legere epistolam, & quando. de vita & honestatis cleric. vt quisque.

¶ An

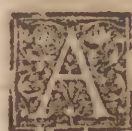
¶An existens in mortali vel fornicator, vel suspensus, vel irregularis, vel simoniacus possit celebrare, vel sit vitandus, eo. tit. de homine. de cohabi. cleri. vel mu. vestra. & ca. vlti. vel cap. sicut. de simo. tanta. vj. distinctio. c. sacerdotes. & infrà, in rubric. de simo. ver. an subdiaconus. ¶An missa, seu processio sit faciẽda in ecclesijs sine autoritate Papæ factis: & an locus deuotus diu debeat carere missa, de conse. distinct. j. præcepta. & duobus capi. sequen. ¶Quid sonat, Dominus vobiscum, vel Pax vobis, vel amen, vel Deus in adiutorium meum intende, vel Kyrieleyson. de conse. distinct. j. hoc quoque. & distin. ij. reuera. in fin. ¶Quibus diebus debeamus flectere genua. s. in rubric. de fer. ver. quibus temporibus. ¶Qui sunt dies in quibus missa nõ celebrat. xxix. di. tenere. lxxxij. di. proposuisti. ¶Quare tres missæ cantantur in natiuitate domini. c. tit. consuluisti. & de consecr. distinctio. j. nocte. ¶De triplici silentio quod fit in missa, & de verbis trifariam digestis. xj. distinct. ecclesiasticarum. ¶Propter quam necessitatem possit sacerdos duas missas canere in die, c. titu. consuluisti. ¶An potius debeamus orare secretè, quàm in ecclesia publicè. xlj. distinct. per simoniam. ¶An sacerdos legẽs Euangelium, vel infirmus recipiens Eucharistiam circundentur stola. xxiiij. distinct. ecclesiastica. ¶ An totiens debeat quis communicare, quotienscunque celebrat, eadem distinct. peracta. & capi. sequenti. eodem titu. consuluisti. ¶An incœptam missam, vel baptismum possit alius pransus, vel non, perficere si sacerdos primus defecerit. vij. q. j. illud. & c. nihil. & de consecr. distinctio. j. nullus episcopus. & xxxiij. distinctio. quorundam. ¶Quando, & qualiter debeant rogationes celebrari, & qui debeant conuenire, de consecra. distinctione iij. rogationes. lxxvj. distinctione. §. non autem. xxxix. distinctione quando. ¶Versus quam partem debeamus orare. xj. distinctio. ecclesiasticarum. ¶Quæ orationes possint omitti, & de sacramento Eucharistię: et si psalmus, vel versus in diuinis omittatur, an sit à capite incipiendum: & an tunc circa alia cogitans, vel intendens, vel dicta non intelligens, vel recedens peccet. eodem titu. dolentes. & c. cum Marthæ, secundum Papam. ¶An possit celebrare qui de tota nocte non dormiuit. c. distinctio. sacramenta. extra. de accu. si constiterit. ¶An sacerdos post peractam pœnitentiam sine dispensatione possit celebrare. extra. de tempo. ordina. capitulo vltimo. & l. distinctio. in summa. ¶An homicida post pœnitentiam etiam cum dispensatione possit celebrare, ibidem. & de consecr. distinctio. j. §. j. ¶Quibus locis debeat sacrificari, seu missa cantari, vel non. de consecra. distinctio. j. sicut non alij. & iiij. capit. sequen. & capitul. non oportet. concedimus. si tabula. vnicuique. & cap. sequenti. & §. j. in fine. ¶Si voluntas sacerdotis sit ne prosit, an proderit, & quid iuris si celebrat, vt aliquos perdat Deus. j. quæstio. j. dictum est. ¶An conficiat qui celebrat in vase ligneo, & de quo debeat esse calix. de conse c. distinctio. j. vasa. & capit. sequen. extra eo. capi. vltimo. ¶De quo debeant esse corporalia. s. in proxima rubrica. versic. de quo. ¶A quibus sint tradita missarum solennia: & qua hora fieri debent: & quot in die liceat celebrare. de consecra. distinctio. prima. Iacobus. & vj. capit. sequen. & vij. quæstio. j. nihil. & extra eodem capit. j. & cap. referente. & cap. consuluisti. ¶An peculiares missæ sint publicè cantandæ vel singulis diebus audiendæ. de conse. distinct. j. & hic. & extra eo. quidam. ¶De hymnis in missa, vel extra canendis, vel cuius exemplo cantentur, & quibus diebus, & de alleluya. c. distinctione. de hymnis. & ij. capitu. sequenti. & capit. de nocte. extra eo. concilium. ¶An episcopus, vel presbyter cũ mitra, & baculo possit intrare ecclesiam, vel cum eis prædicare, vel velato capite orare, vel missam imperfectam relinquere. de consecra. distinctio. j. nullus episcopus. ¶Quot testes, vel quales episcopus, vel presbyter habere debeant cum celebrant. ea. distinctio. episcopus Deo. & ij. capitul. sequentibus. ¶De missis integraliter audiendis. c. distinctione. omnes fideles. & iij. capitu. sequen. ¶An suspensi, & infideles, omnes possint esse in ecclesia vsque ad missam cathecuminorum, & qui prohibentur. eadem distinctio. episcopus. xxxv. quæstio. ij. de incestis. de consecra. distinctione. iiij. iudæi. ¶Quare, Sursum corda in missa dicatur: & qualiter tunc stemus, & quæ præfationes ibidem dicantur, & quando, & quot sint eadem distinctione, quando autem. & capitu. sequen. & lxx. distinctione. sanctorum. in fine. & extra eo. concilium. ¶An semper in missis pro defunctis sit orandum: & an nomen defuncti sit exprimendum cum pro eo celebratur, eadem distinctione iussum, & capit. de nominibus. & capitu. certum. ¶Quid, & quando, & quibus prosint orationes, vel eleemosynæ mortuis factæ à viuis, & an orationes malorum noceant subditis, vel alijs. xlix. distinctione. §. primo. xiij. quæstio. ij. non æstimemus, & quatuor capitul. sequentibus. extra eodem. cum Marthæ. in fine. iij. quæstione. vij. in grauibus. ¶Quot modis animæ soluantur mortuorum, eadem quæstione animæ. & eodem titulo. cum creatura. ¶An ecclesia oret pro illis, quos constat in mortali peccato decessisse. & pro quibus oret, vel non. e. quæstio. pro obeuntibus. & capitu. non æstimemus. xxxiij. quæstione secunda, capitulo primo. & tertio. ¶An tantum prosit generalis oratio, quantum specialis, ea. q. Christus. & de consecra. distinctio. v. non mediocriter. de sepul. de his. ¶De breui oratione. xij. distinctio. omnia. ¶Quare nunquam cessandum est ab oratione. xxiij. quæstio. iij. sicut verò. ¶An sacerdos tempore pœnitentiæ possit celebrare. prima distinctio. de his verò. ¶De benedictione vuarum in festo sancti Sixti. de consecra. distinctio. ij. didicimus. ¶Quare sint instituta sacramenta, & modus qui seruatur in ecclesia metropolitañ. an sit alijs ecclesijs seruandus in diuinis. de consecra. distinctio. ij. institutio. xij. distinctio. de his. ¶Quare in celebratione missæ debet adesse crux. eadem distinctio. corpus. ¶Quæ sint de substantia missæ. & quæ debent esse. de consec. distinctio. ij. vtrum. & capitul. panis est. ¶In altari, in quo episcopus celebrat, presbyter eadem die non celebret. de consecra. distinctio. ij. capit. fi. ¶Vnde signum crucis originem duxerit. x. distinctio. ecclesiasticarum. ¶An vnus psalmus tantùm, & quot distinctiones sint à Beati immaculati, vsque ad Ad dominum cum tribularer, de pœniten. distinctio. iij. prima. in superscriptione. ¶An pro mortuis, vel viuis speciales missæ debeant dici, de consecra. distinctione. j. certum. ¶An sub dio, vel tentorio sit missa dicenda, de consecra. distinctio. j. sicut. ¶An possit esse ecclesia, in qua tantùm pro defunctis celebretur. de consecra. distinctio. j. est certum. ¶Qua hora in Sabbato sancto, vel in Cena sit missa cantanda. lxxx. distinctio. quòd à patribus. de consec. distinct. j. solet alias. in §. sequ. ¶Qualiter, & quando, pro infidelibus sit orandum. xj. quæst. iij. non æstimemus. ¶Quot personæ sunt necessariæ in celebrando. de consecra. distinct. j. hoc quoque. de filijs presbyt. proposuit. ¶Qualiter punitur clericus, qui non interest diuinis: & cui applicetur eius beneficium. xij. distinctio. clericus. ¶An stare debeamus cum Euangelium audimus. eadem distinctio. apostolus. ¶An, & per quem sit offerendum in missa. e. distinctio. omnis Christianus. & distinc. ij. & dixit. ¶Quando, & qualiter sit pax danda in missa. e. dist. episcopus Deo. & distinct. ij. pacem. ¶An episcopus possit celebrare sine diacono. xciij. di. diaconi. ¶An sufficiat ꝙ populus in missa respondeat. xxxviij. di. sedulo. de filijs presby. proposuit. xij. dist. de his. ¶An possit ire ad celebrandum, qui se induit ad Euangelium legendum, xiij. di. c. ij. ¶An peccator possit intrare ecclesiam. ĵ. in ru. de ec. ædi. ver. an existens. ¶Quæ autem hic desunt. vide. suprà, in titu. de dil. ¶De hac materia tractatur, de consec. distinct. j. & xcij. & xiij. di. vt ex præmissis. vsque ad finem. de conse. di. v. conuenit. & duobus. capit. sequen. xv. distinct. sancta. in palea quam quidam libri habent.

¶De corpore Christi. Rubrica.

SI panis conuertatur in carnẽ, & vinum in sanguinẽ, an sacerdos debeat recipere. de con. distin. ij. de hac quidem secundum quosdam. ¶An diaconis, vel laicis liceat Eucharistiam alijs dare, c. distin. peruenit. xiiij. distinc. diacones. & c. sequen. & c. non oportet. ij. & c. præsente. ¶An degradatus conficiat. ĵ. de cleri. ex. mi. versi. an degradatus. ¶Quid significet sumptio corporis, vel sanguinis Christi. xiiij. distinct. peruenit. & ĵ. ver. qualiter, & quibus. & ver. quid significet. ¶Qualiter se habere debeat populus, cũ Hostia eleuatur: & quid tunc debeat dici, & qualiter, & per quẽ debet deferri ad infirmum. extra. de cele. mis. sanè. de custo. Eu. c. j. de conse. di. ij. peruenit. ¶Si mus, vel aliud animal comedat Eucharistiam, an dicatur sumere corpus Christi, vel an desinat esse sacrum. de con. di. ij. qui bene. ¶An debeat confici in pane, fermentato, vel azimo, extra eo. c. vlti. de con. di. ij. scriptura. & c. in sacramento. ¶A quo, vbi, quando hoc sacramentũ fuit inuentum, & quæ forma conficiendi, quæ in eo sit necessaria, quæ in eo continentur, & de confusione specierum: & de opi. diuersis circa hoc. de con. di. ij. in summa. extra eo. cum Marthæ. de summa tri. c. ij. ¶Quid iuris cum aliquis stillat de sanguine, vel cum corpus Christi, seu sacrum cadit in calice. de consecra. distinct. ij. si per negligentia. & cap. sequen. & sacerdotum. j. quæstio. j. interrogo. secundum Innocen. Papam. de custo. Euch. c. j. ¶An corporales species pereunt cum corpore. j. quæst. j. corporalia. alias in c. et. ¶Quod in sacramento Eucharistię panis vinum, & aqua offerri debent non vinum sine aqua, vel econtrà, & nil aliud non etiam vuæ non lac, non intincta Eucharistia, non botrus expressus, non pannus musto intinctus, & similia. de consec. distinc. ij. c. j. & vj. c. sequen. ¶An species panis, & vini desinant ibi esse

ibi esse.de conse.distinct.ij.in summa.& cap.j.& c.non oportet. extra.eo.c.cum Marthæ.& infra versi.quid sit sacri. ¶An possit confici sine lumine,& cum nectare, vel vino cocto, vel aceto, vel aggresta,vel de alio, quàm cum frumento, vel farina: non cum aqua sed alio liquore misceatur,e.distin.c.ij.& v.& c.in calice.extra.e.c.vlti.& secundum Inno.Papam in c.cum Marthæ. ¶Qui criminosi repellantur à perceptione corporis Christi.de præscri.cum non liceat.¶Ad quæ verba fiat translatio, & qualiter exponantur.c.distin.panis est.& c.vtrum sub.& c.à capite. ¶Quot,& quibus temporibus sit communicãdum,& quid iuris.de his qui communicare despiciunt.c.dist.quotidie.& octo. c.seq.extra,de pœ.& re.omnis.¶An presbyter credens se baptisatum cum non sit conficiat,de presbyte.non bapt.c.ij.¶An sit ab vxore abstinendum temporibus quibus est communicandum.c.distin.omnis homo.xxiij.iij.q.iiij.c.j.¶An amens à natiuitate recipiat corpus Christi.xxvj.q.vj.qui recedunt. ¶Qualiter fortiter ægrotanti detur Eucharistia.xxvj. quæst. vj.his qui. ¶Per quos hoc sacramentum sit tractandum:& quid agẽdum est,de hostiis superfluis,& qualiter abstinendum est à cibis post communicationem:& an descendat in stomachum:& vltra,de iudæis & si iudi.de conse.distinct.ij.tribus.& ca.non iste.¶Qualiter iudicium comedit qui indignè sumit, & cum dicitur hoc est corpus meum &c.an per hoc pronomen hoc aliquid significetur.e.distin.qui scelerate.& c.seq.& c.sancta.& cap.sequen. ¶Quid sit sacrificium,quid sacramentũ,quid signum,quid mysterium.e.dist.sacrificium.& ca.seq.& ca.qui manducat. & ca. reuera.& ca.quid sit sanguis.j.qõ.j.multi. extra. de sacra vnc.c. vnico.¶Qualiter,& quibus exemplis post consecrationem visibile,& inuisibile præter naturam non conuertitur, & an remaneant species post consecrationem & quare hoc sacramentum est institutum.& quid significet.e.di.species.& duobus.ca. sequen.& in summa.& ca.quia mortem.& tribus ca.seq. & ca. iteratur.¶Qualiter panis non sit corpus,sed per illum intelligitur,& qualiter impropriè translatio nominatur.e.dist.quia corpus.¶An noceat hæreticis corpus Christi:& an quilibet baptisatus,fiat eius particeps.e.dist.quia passus.¶Quid significet fractio hostiæ quid sanguinis sumptio,& quare fiant tres partes,& quid significet,an ante fractionem,vel etiam post:& an in qualibet parte sit totum corpus:& an corpus Christi repleat locũ: & an pes,nasus,& membra sint coniunctim, vel permixtim.ea. di.dum frangit.& c.singuli.& c.sequen.& c.triforme.¶Corpus Christi non nascitur sed conficitur,& qualiter panis est ante benedictionem,sed post corpus,& inuisibile, sub specie panis inuisibile.e.di.panis & c.calix.& iij.c.sequenti. ¶Quomodo corpus quod in cruce pependit accipitur: & quid operata est passio Christi:& quid est corpus Christi manducare,& in Deũ credere.e.di.in calice.& ca.non hoc.& ij.c.sequẽ.& c.omnia. ¶An pro quibus,& ad quem effectum Christus mortuus est.e.di.semel.j.& c.seq.¶Ex quibus constat sacramentum.ea.di.hoc est. ¶An ecclesia possit aliquibus in fine, corpus Christi prohibere:& quibus.xxxiij.q.ij.admone.extra.de rap.c.ij. ¶An panis vitæ æternæ fulciat vel reficiat corpus,vel etiam animam: & an possit quis de Eucharistia sustentari:& qualiter Christus est panis viuus.de con.dist.ij.non iste.& c.seq.& c.tribus.& ca.nullo. ¶Qualiter in corpore Christi virtus Dei inuisibiliter operatur & qualiter sacramentum altaris est vnitatis.e.di.corpus.& cap. hoc sacramentũ.¶Quid sit pabulum cæleste.extra.de sen.exc. c.j.de offi.ordi.inter cætera.¶Qualiter Christus per partes manducatur:& esus integer remanet.ea.dist.inuitat.& c.quid sit sanguis.& c.qui manducat. ¶Quod spiritualiter, & nõ carnaliter: & non solum sub figura,sed in veritate corpus Christi sumere, & intelligere debemus.de con.di.ij.prĩa.& c.credere.& ca.præce.& c.dupliciter.& capi.panem.de al.& cap.vtrum sub figura. & cap.corpus Christi.& ca.in illo.¶Qualiter sit sumendus sanguis Christi:& qualiter hora immolationis aperiuntur cœli, & adsunt angeli,eadem distinct.quid sit sanguis. ¶An idem corpus quod datum fuit discipulis,& conceptum in virgine, conficiatur in altari,eadem distinctio.quid sit sanguis.& ca.sequen. & cap.in quibus.& capit.vtrum.& ca.in Christo.& c corporea. ¶Qualiter olim sanguine agni, & in manna, & in aqua de petra præfigurabantur sanguis,& corpus Christi:& qualiter Melchisedech hoc præfigurabat,eadem distinct.quid sit sanguis in princip.& cap.inquit apostolus.& capitu.accipite.¶De veritate corporis,& sanguinis Christi et qualiter per hoc sacramentum sumus vnum cum patre:et qualiter Christus vnum est cũ patre,eadem distinctio.in Christo patri. extra de summa trinit. damnamus.et eadem dist.in quibus.et c.si verus.¶Qualiter corpus Christi transfiguratum sumimus et qualiter in cœna Christus fuit conuiua,et conuiuium:et qualiter ipse sacerdos,et sacrificium:et qualiter iudæi sanguinem biberũt quem in cruce fuderunt,eadem distinctio.si credis & sex.cap.sequentibus.de summa trinitate.firmiter.¶An semper debeat pro infirmis Eucharistia seruari,eadem distin.presbyter.extra.de offi.archiepiscopi.officium.¶Quæ sit differẽtia inter corpus Christi, & corpus Dei.eadem distinct.nullo.¶Quare corpus non apparet,& sumitur visibiliter in carne,& vinum in sanguine crudo tractatur:& quare potius sumitur sub istis speciebus.de consecra.distinctio.ij.quid sit sanguis.& cap.forte.& cap.panis est.& capit. vtrum.& c.seq.de cele.missa.cum Marthæ. ¶Quando incipiat, vel desinat esse corpus Christi.eadem distin.quia passus.& cap. panis est.& capi.tribus.¶An sub specie panis sit caro.de consecra.distinct.ij.comperimus.de summa trinitate.capitul.j.§.vna. ¶An vera aqua,vel aquaticus humor effluxerit de latere Christi:& quantum de aqua,& quare sit in sacramento ponenda:& an aqua sit de substantia,vt non possit confici sine ea:& an Christus immiscuerit: & quid si errore aqua tantum post canonem dictum in calice inuenitur:& an tunc sit vinum ponendum: et verba per quæ fit consecratio calicis sint repetenda: & quid si presbyter iam gustauerat:& an aqua conuertatur in sanguinẽ, vel in humorem,vel in quo.de consecr.distinct.ij.in summa. et c.non oportet.& c.in calice.extra eodem in quadam.& ca.vlti. & secundum Innocen.Papam.in capitul.cum Marthæ. ¶Quæ orationes possint omitti,& de sacramento Eucharistiæ:et quid si aliqua verba interseruntur,eodem titulo cum Marthæ secundum Innocen.Papam.¶Quando,& quare sacerdos sumit corpus,sed non calicem.xciij.distinct.peruenit.¶An monialis contrahens matrimonium possit vnquam recipere corpus Christi. xxvij.q.j.de filia.& ibi gloss.j ¶Qualiter cum reuerentia debet hoc sacramentum suscipi,& consecrari,& tractari,de conse.distinc.ij.nullus.ij.& in xxj.c.sequentibus.¶An hoc sit dignius inter sacramenta:& quot modis vnũ dicitur dignius alio.in præ. c.nihil.¶An æquè malus,vt bonus conficiat.de conse.distinc. ij.vtrum.extra.de cohabi.cleri.nostra.& infra,in rub.in vers.se. ¶An hæreticus,vel præcisus conficiat.e.distin.quid sit sanguis. xxiiij.quæstio.j.pudenda.ix.quæstio.j.in summa.& j.qõ.j.dominus decla.ver.omnia.¶Quare in necessitate non potest Eucharistia,vt baptismus ab hæretico recipi.xxiiij.q.j.§.sed istud.& ca. seq.& ca.cœpit.¶An corpus sit sine sanguine, vel sanguis sine corpore sumendum:& an corpus,& sanguis sint duo sacramenta,vel vnum,vel duæ formæ:& an simul consecrantur,vel separatim,de consecra distinctio.ij.comperimus.& capit.cum omne.& capitu.quia corpus.& secundum Innocen.Papam,de cel. mis.cum Marthæ.¶An post cibum susceptum,vel medicinam, vel aquam calidam,vel huiusmodi possit sacerdos cõficere, de cel.mis.ex parte.vij.q.j.nihil.¶Qui sint à cõmunione repellendi,et qui non.de con.di.ij.quotidie.& tribus.c.se.et ca.non prohibeat.& c.se.et c.pe.& præce.¶An corpus Christi debeat dari suspendendis,vel bellum intrantibus.extra, de torne.ca.j.xiij.q. ij.c.vlt.¶De hac materia tractatur.de conse.dist.ij.per totum.

¶De baptismo,& eius effectu. Rubrica.

AN quis possit baptisare seipsum:& an alio liquore quàm aqua. & quid si aquæ alius liquor sit permixtus. de cons.dist.iiii.baptismi. ¶Quæ sit forma reconciliandi eos qui baptismum ab hereticis ignoranter s̃m formam ecclesiæ receperunt,de con.di.iiij.hi,de quibus.¶Quando incipit in baptismo remissio peccatorũ, de con.di.iiij.tunc valere.¶Quem effectum habent exorcismi,et ea quæ fiunt ante immersionem:et an cathecuminus rectè viuens saluetur.e.di.siue paruuli.& c.cathecuminum.et capit.sacerdotes.¶Quare baptismus dicitur fidei sacramẽtum.e.di.nil aliud.¶An Græci habeant eandem formam baptisandi quam nos,et quæ sit illa:et quid iuris si quis dicit,Baptiso te in nomine genitoris,et nati,et flaminis:et an hoc pronomen,ego,sit de substantia baptismi.de consecra.distinc.iiii.si non sanctificatur. extra.eo.capitu.j.et ca.non vt opponens.¶De iudæo baptisante qui posteà pœnitens filios circuncidit. de consecra. distinct. quarta.plerique.¶An qui non est Christianus, vel confirmatus possit puerum offerre,vel tenere in cathecismo,vel confirmatione, vel baptismo: et an patrinus, sit fideiussor Deo pro puero.de consecra distinct.iiij.baptisante.et c.nos ante omnia. ¶An partus in ventre baptisetur,dum mater baptisatur, et intestina,vel viscera baptisandi.de consecra.distinctio.iiij.si à matris.& ij.capitu.sequen.& capit.si quicquid.¶An in dubio habeatur quis pro baptisato,vel non:et quid iuris sit.de consecra. distinctio.iiij.quando verò.& capit.si eos.& capi.paruulos qui.. et tribus capi.sequen.¶An sine visibili aquæ sacramento, et fide inuisibili homo saluetur,vel cum vtroque. eadem distin.capit.j.

pitul.j.& capitul.non potest. & capitulo. filius. ¶Qualiter per aquam baptismi, de terreno fit homo cœlestis, de peccato transitur ad vitam, de culpa ad gratiam, non moritur, sed resurgit, eadem distin.per aquam. ¶An aqua peccata mundaret, nisi tactu dominici corporis esset sanctificata, eadem di.nunquam. ¶An debeat iterari, vel an prosit baptismus à pagano, vel iudæo, vel non baptisato, vel extra ecclesiam collatus.ead.distinct. Romanus.& capit.seq.& cap.quamuis.& capitu.in baptismate.& capit.solet quando.& capi.non in nobis.& capit.ecclesia.& capit. quos à paganis. ¶Quis possit baptisare: & an hæreticus, vel scismaticus possit baptisare, & alia sacramenta conferre in necessitate.lj.distinc. quæ sub gradu.de summa trinitate.capit.j.in fi.ij. quæstio.j.§.si ergo.& §.ecce.de consecra.distinct.iiij.constat.& cap.quamuis.& cap.nullius autem.& cap.siue hæreticus.& melius.j.in rub.de hæreticis.ver.an hæreticus. ¶An malus ita baptiset, vt bonus, & qualiter non meritũ ministri, sed virtus Christi operatur in baptismo, de consecra.distinct.iiij.inter bonos. & ij.c.seq.& c.aliud.& cap.quomodo exaudit.& cap.tantum.& cap.seq.& c.non est aqua.& cap.multi.& duobus.capit.sequen. ¶Quare baptismus sit potius in nomine Christi, quàm trinitatis: & an iteretur baptismus qui fit ab hæretico, vel alio, in nomine Dei, vel in nomine trinitatis, vel Christi tantùm. eodem titulo.cap.primo.& c.distin.à quodam.& c.hi qui apud.l.ij.c.ij.c. §.& c.ostenditur.& c.ab antiquo. ¶An valeat baptismus quando à layco, vel muliere est collatus.ea.distin.sanctum est.& ca. mulier. ¶An rectè dicitur baptismus hereticorum, & an bonis, & malis sint sacramenta communicanda.e.dist.non autem.& cap.est vnitas. ¶Qualiter, & quando, & quare, & in ecclesia baptisandi sunt semel, & iterum exorcisandi, & exsufflandi, & cathezizandi, & examinandi, & in fronte, & corde signãdi, & qualiter prius debeant esse cathecumini, & scire simbolum: & quare sale initiantur nares, aures verò saliua tanguntur. de con.distin.iiij.siue paruuli.vsque ad.c.deinde. ¶Qualiter fontes præsentia consecrat trinitatis: & quid significent ministeria, quæ in fontibus celebrantur.de conse.distinctio.iiij.venit.& ca.prima. ¶An sacramentum fidei, vel ipsa fides saluet paruulum, eadem distinc.non aliud. ¶Quare trina immersio debeat fieri, & quid iuris si semel tantum immergitur, ea.distin.postquam.vsque ad ca.retulerunt. ¶Quare, & qualiter, & cum quo, & in qua parte à sacerdote baptisandi inunguntur.e.distin.deinde.& c.venisti. & c.sequẽ.& ca.accepisti.& ca.presbyteris seu. ¶Quare, & quales orationes, & qualiter super baptisandis dicantur à sacerdote.e.dist.ex hinc iam.& c.emersisti. ¶De veste candida super baptisandis ponenda: & an iterum super alium possit eadem poni, e.distin.post baptismum.& ca.se.& c.si quis voluerit. ¶De iudæis baptisandis: & quot mensibus, & diebus inter cathecuminos habeantur, & abstineant.e.distinc.iudæi.& ca.sequen.& ca. neque. ¶De pœnitentia à baptisandis agenda: & qualiter diabolo debent abrenunciare, & in nouam vitam transire, e.distinct. primum.& cap.sequen.vsque ad ca.in cathecismo. ¶Qualiter ægrotantes sunt sub aliorum testimonio baptisandi, & quid iuris. ¶De his qui vsque ad mortem differunt baptisari, e.distinc. ægrotãtes.& ca.quomodo quis. ¶Quot possint baptisandum suscipere de fonte, ea.dist.non plures. ¶Qualiter specialia vasa tenenda sunt ad baptisandum: & ad lauandum vestimenta altaris.e.dist.omnis. ¶Quid iuris de his qui bis scienter, vel ex ignorantia baptisantur: & an liceat rebaptisare, & qualiter tunc Christus dicitur crucifigi, ea.distin.non licet fieri.& capi.se.& capit. qui bis.& ca.seq.de pœni.distinctio.ij.sicut inquit.in tribus glo. extra.de apo.capit.primo. ¶An sit maius peccatum rebaptisare catholicum, quàm hæreticum: & quando Arriani rebaptisentur, vel non eadem distinct.rebaptisare.& cap.sequen. ¶An baptismus possit cum veteri crismate, vel sine crismate fieri, ea.distin.si quis de alio.& capi.nullus ministrorum. ¶Crisma à quo, & quando, & à quibus, & qualiter sit conficiendum, & recipiẽdum, eadem distinct.presbyteri qui & capitu.sequenti. ¶Qualiter corpore, & sanguine Christi participat qui per baptismum fit eius membrum, & sibi incorporatur, eadem distinc.nulli est. & capit.ad hoc baptismum. ¶Quare sit baptisandus qui de baptisato nascitur.eadem distinct.si baptisata. ¶Qualiter nulla salus paruulis promittitur nisi per baptisma.eadem distinct.nulla præter. ¶A quo Christus, & Ioannes, & alij apostoli fuerunt baptisati, & quando.eadem distinct.quando.& c.si eos.& cap.per aquam.& de pœniten.distinct.ij.si enim inquit. prope princip. ¶An catholicus cathecuminus heretico baptisato præferatur. eadem distinct.non dubito. ¶Qualiter baptismus consistit in ablutione, & fide.eadem distinctio.verus. ¶Sicut in veteri testamento quidam spirituales inueniuntur: ita & in nouo quidã carnales.eadem distinc.in sacris. ¶Qualiter paruuli pœnam, & culpam trahunt à patribus.eadem distin.placuit, vt quicunque.

¶Quando, & quare baptisato sacramentum confirmationis præstetur: & quid operetur Spiritussanctus in baptismo, & q̃d in confirmatione: & an sit dignius sacramentum confirmationis, quàm baptismus.de conse.distinctio.v.capit. primo, secundo, & tertio.& capitu.nouissime.extra.de sacra vnc.cap.vnico. §.per frontis.& seq. ¶An solis episcopis, & an ieiunis, & à ieiunis confirmatio tribuat eadem distinctio.manus.& c.vt ieiuni, & cap.seq.de sacra vnc.ca.vno.§.per frontis. ¶An sacerdos possit in fronte crismare, vel ei, vel cui possit hoc episcopus delegare, de consuetu.quanto.xxv.distinct.peruenit.de sacra vnc.cap. vnico.§.quia verò.& § per frontis.de consecra.distin.iiij.omni tempore.& capitulo.presbyteri, baptisatos.de consecra. distin. v.manus. ¶An ecclesia possit facere circa baptismum constitutionem.eodem titul.capitul. secundum Innocen. Papam. ¶Si Papa, vel episcopus prohibeat baptisari, an nihilominus baptisetur quis.de cõsue.quanto.secundum Papam. ¶An in baptismo irregularitas tollatur, de homici.presbyterum. secundum Innocẽ.Papam. ¶An minorem gloriam habebit paruulus non confirmatus, quàm confirmatus, de cõsecratio.distinctio.v.vt ieiuni. ¶An in baptismo oĩa peccata, & quæ, & satisfactio temporalis, seu pœna peccati, vel accusatio, vel exceptio, & omnis sequela peccatorum, & quando dimittantur adulto, vel puero debilitentur: & an monachus in eo liberetur.eadem distinctio. capitu.secundo.& cap.vt ostenderet.vsque ad.c.paruuli.& cap. non ex quo & c.sine pœnitentia.& cap.nec quicquam.xxvj.distinctio.deinde.& cap.primo & secundo.extra.de diuor.gaudemus.xxiij.distinctio.qui episcopus.xxvij.quæstio.secunda.§.ex his omnibus. ¶Quid sit baptismus, quid character, quæ forma baptismi, quid operetur, quid sit eius effectus, quando fuit institutus, & à quo.eodem titul.capitulo primo.& capi.maiores.de consecra.distinctio.iiij.in summa.& c.ex quo.& capit.aliud.secundum Innocen.Papam.eodem titu.in prima gloss.post rubr. & capitulo primo. ¶An sit dandum baptisma ei qui fictè accedit, & quid sibi prosit, & quando.j.q.j.sint ficti.de consec.distinctio iiij.tunc valere. ¶Quæ præcedant, & sequantur baptismũ. de cog.spi.certo.xxx.quæstione prima.peruenit. ¶An infamia, vel irregularitas ante baptismum contracta tollatur per baptismum.xxxvj.distinctione.deinde, j.quæstio. vij. si quis omnem. ¶An homicida, vel adulter ante baptismum, post baptismum possit baptisare, vel cõficere.j.quæstio.prima.manus. ¶Si quis ludo vel ioco baptisetur, an sit baptisatus.j.quæst.j.§.ecce quando à presbytero. ¶An valeat consuetudo mediola. vbi primo pedes baptisandorum lauant, & an vna prouincia, vel ciuitas possit in hoc habere propriam formam.j.quæstio.j.emendari. & secundum Innocen.Papam.eodem tit.cap.j. ¶An baptismus aboleri, & an resuscitatus sit de nouo baptisandus, vel recuperet peccatum originale.infrà, in rubric.de diuor.ver. an matrimonium. ¶Quæ sint necessaria in baptismo.eodem titu.ca.pe. ¶Quot modis aliquis baptisetur: & quot sint baptismi genera. j.q.j.firmissimè.de conse.distin.iiij.in summa.& ca.baptismi vicem.de pres.non bap.c.ij.xv.q.j.firmissimè. ¶An baptismus recipi debeat secũdum intentionem baptisantis, vel baptisati, vel vtriusque.eodem titu.c.j.secundum Innocen.Papam.de conse. distin.iiij.solet quæri.j.q.j.debet.dedit. ¶An deleto originali aliquid remaneat de pœnit.distin.iij.ille tex. ¶Quibus temporibus anni, solennis baptismus celebretur. de conse.dist.iiij.non ratione.vsque ad cap.constat. & c.non liceat ante.& c.de hinc. ¶Qualiter filioli saluentur, vel obligentur in fide parentum, & quam reuerentiam debeant filioli parentibus, xxx.qõ.iij.pictatium.c.dist.illud.& c.quæris.de pœni.dist.j.tres autem.de cons. distin.iiij.prima paruuli.& c.sequen.cum pro paruulis.in ecclesia. ¶An noceat paruulo si patrinus non habet intentionem vt saluetur, vt si sit infidelis.c.dist.non illud.& c.quæris: & an ante baptismum aliqua sacramenta possint recipi.de presb. non bapti.veniens.& per totum.j.quæstio.j.cum Paulus.& c.dist.Papa. ¶An in baptismo gratia conferatur: & an quis baptisetur in pusillo aquæ, cadem distinct.non quemquam. ¶Quare Christus fuit baptisatus.eadem distinctio.si baptisata.in authen.iusiuran. quod presb.ab his qui ad mi.susce. ¶Quando vis est data baptismo, vel aquæ vel à Deo.eadem distinc.propriè.& c.ex quo. ¶An imputetur sacerdoti cathecuminos à baptismo repellenti si interim moriantur, de consecra. distinctio. iiij. de cathecuminis. ¶Si quid fuerit immutatum vel præposterum, vel erratum, vel detractum in forma baptismi, an vitietur, vel varietur baptismus.eadem distinctio.si non sanctificatur.& capi.retulerunt.& ca.multa.extra eo.capitul.j.& capitul.non vt apponens. ¶An filij iudeorum, vel apostatarum, vel eorum, quorum alter est ad fidem conuersus cogantur baptisari, ead distin. plerique. & capitul.si baptisata.xxviij.q.j.sic enim.in fi.& cap.iudæorum. ¶Quid olim ꝓderat circuncisio, & ad q̃d prodest baptismus: & quod

quod generalius.ca.distin.quod apud.& cap.seq.& cap.non ex quo.extra.eo.maiores.j.cautè. ¶Quare fuit introducta circuncisio.xxxv.dist.ab exordio. ¶Quod sit originale peccatum.eo.tit.maiores.& secundum Papam.& j.in ver.proxi. ¶Vnde prouenit peccatum originale, & quando contrahatur, & qualiter tollitur.j.q.iiij.iam itaque.c.dist.non ex quo.vbi de hoc.& c.iij. vbi de hoc.& c.regnante.& c.seq.& c.sicut in sacris.vbi de hoc. & c.placuit, vt quicunque.& c.quæris.in prin.xxiiij.q.j.§.his ita. ver.vnde peccata. ¶Quando imputetur originale peccatum, & quæ sit eius pœna, & quis sit eius effectus.de pœnitentia distin. iiij si Iudas.& j.in rubr.de pœnis.versi.quæ sit pœna originalis. ¶Quare originale peccatum imputetur animæ, cum contrahatur ex carnis corruptione.de con.di.iiij.placuit ergo. ¶Si puer in mari baptisetur, an tota aqua consecretur: & an ante completa verba quibus fit baptismus quis sit baptisatus: & an asinus bibat sacramentum: & an mutus baptiset.j.q.j.detrahe. ¶An baptismus recipi possit ab hæretico in necessitate.de cleri.non ordi.c.j.& s.i rub.de corpore Christi.ver.quare iuuenes. ¶Quid iuris si presbyter nolit baptisare adultum sine pecunia, vel puerum in vltimis laborantem.j.q.j.baptisandis. ¶An diaconus baptisare, vel conficere possit.xciij.di.diaconos.& c.se.de con.dis. iiij.constat.s.in rub.de corpore Christi.ver.an diaconis. ¶Quæ sint dona baptismi, & quot, extra. de cog.spi.contracto.xxx.q.j. c.j. ¶An coactus, vel dormiens, vel amens à natiuitate, vel casu baptisentur.ea.distinct.si quis.xxvj.q.iij.qui recedunt.extra eo. maiores.§.item quæritur.l.di.presbyteros.xlv.distin. de iudæis. lxxiiij.distin.vbi. ¶An fuit vera columba quæ super Christum baptisatum apparuit, & quomodo fuit signum filij Dei cognoscendi quando columba mãsit super eum: & an Spiritussanctus descendit in columba & quando descendit.de con.di.iij.c.vlti. de pœ.di.ij.quærendum est.de con.di.iiij.aliud. ¶An sit baptisatus qui in vna particula tantum, vel in capite aqua infunditur. ea.dist.propriè.de pœ.di.j.vulgaris.& secundum Inno.Papã extra eo.c.debitum. ¶Quare dicantur peccata originalia in plurali.de pœ.di.iij.si Iudas, al.in c.considerandum. ¶Quare baptisati à Ioanne fuerũt rebaptisati, & nõ baptisati à Iuda: & an fuerit facta iniuria sacramento, & de baptismo Ioannis, & Iudæ: & an baptisauit Christus quos Io.baptisauit.de con.dis.iiij.ex quo.& ca.non regenerabantur.& c.alium.j.q.j.dedit. ¶De hac materia tractatur.de con.di.iiij.& xlviij.di.per totum.j.q.j.dedit.& c.detrahe.& c.sicut.& in multis.c.xxiiij.q.j.pudenda.

¶De presbytero non baptisato ministrante. Rub.

De hac materia habetur. prima q.j.si quis confugerit.

¶De custodia Eucharistiæ, crismatis, & aliorum sacramentorum. Rubrica.

De hac materia tractatur. xxiij.dist. §. clerici comam.vsque ad fi.dist.de con.di.ij qui benè.& c.si quis per ebe.& in alijs.c.ij.q.j.interrogo.

¶De reliquijs, & sanctorum veneratione. Rubrica.

De hac materia habetur. xi. quæst. iij.capit. si quis duxerit.j.distinctio.si quis præpostera.de con. dist.j.loca.

¶De obseruatione ieiuniorum. Rubrica.

De temperantia ciborum, & ad quid prodeit, & de modo sumendi: & an peccet auidè sumens, & in quo peccet, & qualiter.xxxvj dist.c. j.ij.iij.iiij.& v.de con.di.v.nihil.& c.sequen.& c.legitimus. ¶An parentibus infidelibus, magis quàm extraneis teneat subuenire.xxx.di.c.j.lxxxvj.di.non satis.xij.q.ij.sancit. ¶Si festum natiuitatis domini fuerit in die veneris an possint comedi carnes.eo. tit.c.fi. ¶An in ieiunijs, & cibis quis se debeat socijs conformare.xij.dis.c.ij.& iij. ¶An pauperi competat actio cõtra diuitem, pro victu.xlvij.dist.sicut. ¶Quare quadragesimam, & quatuor tempora ieiunamus.lxxvj.di.ieiunium.de con.di.v. Quadragesima. ¶An dando eleemosynam, vel denarium, vel alio modo possit redimi ieiuniũ, vel cõmutari, & cuius autoritate. lxxxij. di.presbyter.de pœ.di.j.medicina.& secundum Papam.eo.ti.in prima gl.post rubricam. ¶An ieiunia sint in ecclesia nunciãda. de con.dist.iij.c.j. ¶An debeamus ieiunare die sabbati si festum fuerit die lunæ & quas vigil.debeamus ieiunare.eo.tit.c.j.& ij. lxxvj.di.de ieiunio.& c.scire. ¶An episcopus debeat prouidere monialibus pauperibus.lxxxj.di.ad ratum.lxxxij.di.§.j. ¶An excommunicato sit danda eleemosina.j.q.ij.quàm pio.j.q.v. non omnis.xj.q.iij.quoniam.in fi. ¶An per alium quis possit ieiunare, vel vxor pro viro.de pœ.di.iij.est quædam.lxxxij.di. presbyter.extra de voto.licet.& sm Papam.c.ti.in prima gl.post rub. & s.in rub.de voto.versi.an quis possit. ¶Quæ debeant comedi tempore ieiunij: & an laridũ caseus, vel oua, vel an grossi pisces, vel electuaria: & an possit quis bibere, & quid de seruitorib.cibaria gustantibus.xxxiij.q.ij.admonere.lxxxij.di. presbyter.iiij. di.denique.extra.de ho.c.ij.& sm Inn.Papam.eo.ti.in prima gl. ¶Quid prosint eleemosinæ eas facientibus.de pœnit.dist.j.miror.sufficit quamobrem medicina.& c.seq. ¶Quid eleemosinæ prosint defunctis.s. in rub.de cele missa.ver.& quid & quando. ¶De ordinata eleemosina, & vnde dicatur, & quibus, & ad quę prosit.de pœ.di.iij.qui vult. ¶An in danda eleemosina sit differentia facienda.xvj.di.quiescamus.xvj.q.j.si cupis. ¶An de iniustè acquisitis puta rapina vsura simonia, & meretricio, & de fructibus vineæ ex pecunia simoniaca emptæ vel de hystrionatu, & alijs huiusmodi possit eleemosina fieri, vel decima dari.xvj.q.j. deci.extra.de ver.signi.causa.de iudæis cum sit.j.q.j.non est putanda.extra.de deci.ex transmissa.xiiij.q.v.in summa.& per totum. ¶An sufficiat pauperibus dedisse quod non potuit domino restituisse.de homi.sicut.§.eos.xiiij.q.j.forte. ¶Quid iuris cũ quis rem inuenit alienam.xiiij.q.v.si quis. ¶An sit orandũ in publico, vel secreto.s.in rubric.de celebra.missa.ver.an potius. ¶Quot genera eleemosinarum, & quæ præualeat alteri.xlv.dis. tria.& c.se.de sponsal.in ter. ¶An vxor sine consensu viri, vel regularis sine licentia sui maioris possit eleemosinam dare: & de quo faciet.xxxiij q.v.quod.de con.xij.q.j.nõ dicatis.xvj.q.j.alia. ¶An diebus rogationum sit ieiunandum.de con.di.iij.rogationes.extra eo.cap.ij. ¶Qualiter.s.vires est eleemosina facienda. lxxxvj.di.non satis.xlj.di.per simoniam. ¶An ab excommunicato, vel vsurario, vel raptore, vel criminoso sit oblatio recipienda.xc.dist.c.ij.de sen.exc.cum voluntate.xxxiij.q.vij.c.j. ¶An de eleemosina sit eleemosina facienda.lxxxvj.dist.non satis. ¶An ante Pascha, & quare sit Quadragesima ieiunanda: & an die cenæ sit ieiunandum: & an in dominicis diebus quadragesime.de con.di.iij.sacerdotib.& tribus.ca.seq.lxxvj.di.vtinam.xxx.dist.si quis. ¶Quibus diebus, & à quibus sit à carnibus abstinendũ, & quibus diebus sit ieiunandum, & quibus non.de con.dist.iij.de esu.& c.Sabbato.& tribus.c.seq.& di.v.quia dies.c.seq. ¶An parochiani possint cogi, & per quem ad hospitalitatem: & quid si eam negent.de emp.& vend.c.j.& j.in rub.de immu.ec.ver.an possit quis. ¶Quid sit ieiuniũ, & quot modis fit: & an vxor possit ieiunium propter virum, vel de eius præcepto soluere. & de diuersis modis soluendi ieiunia per electuaria, vel alijs modis, & de alijs ad hoc pertinentibus, & quæ sint ieiunia per ecclesiã instituta, & quæ sint ieiunia necessitatis quæ volũtatis, & super quibus, & qualiter, & per quos, & quando in eis dispensetur. lxxvj.di.statuimus.de con.di.iij. ieiunia.& secundum Innoc.Papam.c.ti.in prima gl.post rub. ¶Qua hora sit diebus ieiuniorũ comedendum.de cõ.di.j.solet. ¶Quot modis vitium gulæ nos teneat.de con.di.v.quinque. ¶Si alicui sit iniunctum ieiunare in pane, & aqua, an debeat aliud sumere.de pœniten.& re.licet. ¶Cui restituetur oblatio vsurarij.de vsuris quia. ¶Quales captiui sint redimendi, & qui dicantur captiui.xij. quæst. ij. sacrorum.& c.seq.& c.aurum. ¶An clerici teneantur ad hospitalitatem, & ad quem.de præb.de monachis. ¶An mereatur magis homo impendendo viuis, quàm mortuis, vel ieiunãdo pro eis. xxxj.q.j.animæ. ¶An mortui, mali, vel boni sciant quæ in hoc mundo fiunt.xiij.q.ij.§.de mortuis. ¶An res ecclesiarũ, vel clericorum sint pauperum: & qualiter.xvj.q.j.quoniam. ¶Qualiter eleemosina peccata redimuntur.de pœ.di.j.medicina. ¶An propter infirmitatem, vel aliam necessitatem possint carnes in quadragesima comedi.de regu.iur.quod non est.extra eo.concilium. ¶An eleemosina sit dãda in pretium, vt quis remaneat in peccato.de pœni.distinctio.iij.sanè.& capitu.de quotidianis. ¶An ieiunium eleemosinæ & alia bona prosint quæ fiunt ab existentibus in peccato, vel alijs si post pœniteant.de pœ.distin. iij.§.hoc contra illos.in fin.j.rubri.de pœni.& re.ver.quid prosunt. ¶Qualiter nos ipsos plus alijs debemus diligere.de vsuca. nisi. ¶An clerici debeant sustentare, & alere consanguineos, & quales.de cohabi.capitu.j. ¶An teneor tibi restituere quod occasione rei tuæ ad me peruenit.de pecul.cleri.capitul.tertio. ¶An prædicatores possint eleemosinas recipere.j.in rubri.aureum memoriale.§.item nota ꝙ pœnitens. ¶De hac materia tracta-

tractatur.xlj.distin.& lxxvj.distin.per totum.& de conse.distin iij.quasi per totum.& de conse.dist.v.Quadragesima.vsque ad c.nunquam.& iiij.dist.statuimus.vsque ad finem dist.¶De eleemosynis verò tractatur.xiiij.q.v.per totum.& in concor.superius allegatis.

¶De purgatione post partum. Rubrica.

DE hac materia tractatur.v.distinctione.

¶De ecclesijs ædificandis. Rubrica.

QVi,& quando cogantur ad reparationem ecc.eo.titu.c.j.& ca.de his.xvj.q.j.si monachus.xij.qō.ij.quatuor.¶Quantum debeat distare vnus episcopatus, ab alio, & vbi debeant statui.lxxx.distin.c.vlti.& per totum.de priui.c.j.¶An exempti possint ecclesiam ædificare sine consensu episcopi.de priuileg. cum olim.ij.de verbo.signi.veniens.¶An sine dote sit fundanda ecc.& si fiat quid iuris sit,& quæ competens dos.s̄.in rub.de conse.ec.ver.an ecclesia sit & seq.¶Cuius autoritate, & quare, & quæ ecclesia sit fundanda,de priui.cū olim.ij.de ma.& obed. cum inferior.xcix.dist.nulli.s̄.in rub.de conse.ecc.ver.cui.¶An homicida debeat ecclesiam ædificare.de conse.distin.j.§.j.¶An in fundatione ecclesiæ possit eam dotans cōditionem apponere.e.di.si quis ha.¶In quibus locis sint fundandæ ecclesiæ & an in fundatione ecclesiæ possit ipsa ecclesia alteri subiici & per quem.vel quos ibi debeat de alia ec.prælatus institui, vel ordinari.e.di.placuit.& de consue.cum dilectus.¶Ex quibus causis ecclesiæ mutentur.s̄.in rub.de conse.ecc.ver.quibus extra.¶Si prælatus ædificat monasterium cum læsione ecclesiæ suæ an ecclesia habeat ius patron.vel etiam ipsi subiicietur.xij.qō.ij.apostolicas.¶Si ecclesia ædificatur in alieno solo,an cedat solo in eo.cap.apostolicas.¶An synagogæ iudæorum possint reparari,vel erigi,de iudæis.iudæi.¶Quot modis dicatur ecclesia.s̄.in rub.de conse.ec.ver.quot modis.¶Si episcopus ædificat ecclesiam in aliena diœc.an habebit ibi aliquam potestatem quo ad temporalia,vel spiritualia.xvj.q.v.in summa.¶Si ecclesia constructa non habeat viam q̄ua eatur ad eam an vicini teneantur vendere.xvij.qō.iiij.q.¶An ecclesia ædificata, & consecrata in diœce.alterius sine eius licentia sit diruenda.xvj.quæst.v.lator. ¶An hospitale.vbi oratorium sine episcopi autoritate sit fundandum,vel reparandum vel campanæ ponendæ.xviij.q.ij.quidam.& c.de monachis.¶An existens in mortali,vel veniali, vel qui confitetur non coactus se tenere aliquā hæresim possit ecclesiam ingredi.j.q.j.qui studet.xxxiij.q.iiij.vir cum propria.xj. q.iij.nullus.¶An sit simoniacum dare terram sub ea conditione,vt ibi ecclesia construatur.de resti.spo.olim causam.¶Quid iuris si quis incerto,vel incerto loco præcepit ab hærede monasterium fundari.de testa.nos quidem.¶Quid dicatur propriè ecclesia.de ver.sig.causa.¶De oratorio,& qualiter debet teneri,& quid si in eo non cælebretur,& quid iuris de eo sit, de cen. c.vlt.secundum Inno.Papam.¶An priuata persona possit facere oratorium,vel hospitale.de reli.do.ad hoc secundum Inno. Papam.¶Quem honorem,vel quod ius debet matrici ecclesię ecclesia in alterius parochia fundata,eo.titu ad audientiam.s̄m Papam.¶De iure ædificantis ecclesiam.de præben.in Lateran. s̄m Inno.Papam.¶Cuius sint fructus ecclesiæ sine consensu ecclesiæ ædificatę.de priuile.cum olim enim.s̄m Papam.¶An debeat celebrari in ecclesia sine autoritate superioris facta.s̄.in rubri.de cele.mis.ver.an missa seu.¶Quid fiet de ecclesia fundata, vel de iurepatro.empto ex pecunia simoniaca.j̄.in rubric.de simo.ver.quid fiet.¶An episcopus possit audire aliquid de iure ædificatę,vel ædificandæ ecclesiæ ordinare, vel de iure suæ vel alterius dare.s̄.in rub.de reb.ec.non alie.ver.an episcopus.& de dona.ver.an ecclesiæ.¶An in magnis,vel in modicis,vel in quibus locis sint episcopi instituendi.lxxx.distinctio.per totum.de priuileg.cap.j.¶De hac materia tractatur.xvj.q.v.& xviij.q.ij.§. hinc etiam vsque ad finem.§.item sunt alij qui.de con.distinct. j.in multis.c.

¶De immuni.ecc.cimiteriorum,& rerum ad eas pertinentium. Rubrica.

VTrùm ager,vel res ecclesiæ teneatur ad tributum.xj.q.j.si tributum. de cen.ca.j.xviij. q.vlti.secundum Inno.Papam.¶A quibus oneribus clerici,& ecclesiæ excusentur.eo.ti.non minus.xvj.q.i.c.generaliter.§.nouarum.& c.iuxta.¶An fugientes ad ec.& quales debeant ab ea defendi vel non.de homi.c.j.extra.e.inter.xvij.q.v.reos.¶Si ecclesia ædificata est in fundo tributario,vel sibi cōferatur,an dabunt tributum.s̄.in rubri.de cens.vers.si ager.¶An res propriæ clericorum fungantur eodem priuilegio cum rebus ecclesiarum.j̄.in rub.de priui.ver.an res.¶Quantum extendatur priui. immunitatis ecclesiæ:& an eodem priuilegio gaudeat ecclesia non consecrata, quo consecrata.s̄.in rubric.de consecra.ecclesiæ.ver.quantum &c.& ver.an ecclesia.¶Quare liberetur confugiens ad ec.& non Christi corpus sumens.xiij.q.ij.ca.vltimo. ¶Quid sit immunitas quæ pœna violatoris eius.xij.qō.ij.cum deuotissimam.¶Quid sit sacrilegium,quibus modis committatur quæ eius pœna,& cui applicetur,& an sacrilegus per ecc. defendatur.xvij.q.iiij.frater.& cap.sacrilegium.extra eo.c.vltimo.¶An ecclesia prouidebit in expensis fugienti ad eam.xviij. q.iiij.diffiniuit.extra eo intus.¶Quare publicus latro,vel depopulator potius ex trahantur de ecclesia quàm alij: & an defendatur ab ecclesia qui vt ab ea defendatur committit maleficiū; al's non commissurus.eo.titu.cap.vltimo.¶Si quis dat ecclesia immunitatem,an ordinarius coget eum super hoc facere chartam publicam.de testi.significauit.¶An possit quis habere ius hospitandi in ecclesia: & an si hoc sibi negetur, vel si ingressus ecclesiæ alicui negetur:an possit intrare ecclesiam violenter:& an impedimentū sui iuris autoritate propria possit quis remouere.e. ti.c.j.secundum Papam.¶An ecclesiæ possit incastellari ad defensionem.eo.tit.cum ecclesia secundum Innoc.Papam. x.q.j.sanctorū.¶An ecclesia,vel eius homines, vel clerici eius, vel eorum coloni,vel filij eorum subeant munera,vel angaria, & de distinctione munerum,& de alijs ad hoc pertinētibus.eo. titu.non minus.& cap.peruenit.secundum Inno. Papam.¶De hac materia tractatur.xlj.distinct.§.sed licet.vsque ad finem dist. & lxxxvij.& xcvj.di.& xvij.q.iiij.& xxiij.q.vlti.§.ecce quòd vsq; ad.§.hinc datur.xvj.quæst.j.generaliter.vsque ad.§.hoc idem.& quæstio.vj.& ij.q.j in primis.

¶Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant. Rubrica.

AN clerici possint habere tabernas.lxxxviij.di.negociatorem.¶Quando clerici possint esse procuratores.eo.titu.c.j.xxj.q.iij. per totum.¶Qualiter clerici possint laicis secularia cōmittere, quæ non possunt per se exercere:& quid si ab eis ad eos appelletur. eo.tit.clerici.& capi.sententiam.xx.q.iij.eos.& de rapt.an archiepiscopatu.¶A quibus negotijs secularibus prohibeantur clerici,vel non.eo.ti.c.j.& xxj.q.iij.c.j.& per totum.¶Qualiter, & quorum possint esse tutores,& curatores.s̄.in rubrica.de testamen.versi.an clericus.j.¶An possint esse tabelliones, & in quibus causis.eo.tit.sicut.¶Qualiter clerici possunt dare cōsilium in criminibus.de excessibus prælatorū ex literis.iij.dist.omnis. ¶Quando episcopus possit indicere bellū,& interesse,vel clerici pugnare,& arma exercere,& si tunc homicidium committitur,an eis imputetur.de pœni.quod in dubijs.xxiij.qō.vlti.in summa.& c.hortatū.& ca.ergo.& q.j.in summa.& capi.milita. re.& q.iij.Maximilianus.xv.q.vj.c.j.de cle.percu.c.iij.& vlti de homi.petitio.de ma.& obe.suscepimus.& secundum Innocen. Papam.de resti.spo.olim.j.¶An clerici habētes inimicitias vel alij ibunt armati.de vita & ho.cle.xxiij.q.vij.quicunque.¶Qualiter punitur clericus exercens negociationes.xcj.dist.clericus quilibet.¶An clerici possint ad aleas ludere,& quandiu potest repeti quod in ludo perditur,& cui sit erogandum.s̄.in rub.de vita & ho.cle.ver.an qui ludi.¶An clerici possint sentētiare vel dictare,vel scribere,vel interesse,vel aliquid facere in causa sanguinis:& an sit irregularis qui interest vbi iustitia exercetur vel etiam præmissi.xxiij.q.vlti.his à quibus.& ca.pessimam.extra.e. clericis & ca.sententiam.de excess.præla.ex literis.& iij.distin. omnis.& v.qō.v.illi qui.& q.vj.delatori.¶An possit causa sanguinis committi clerico,si princeps iurat de impunitate rei.xv. q.iij.cap.j.¶Quot modis dicantur negotia secularia.xxj.q.iij.in summa & secundum Inno.Papam.extra eo.c.j.¶An pœnitentes possint secularia negotia exercere,vel armis vti.de pœ.dist. v.contrarium.xxiij.q.j.noli.¶An habentes curam, vel religiosi possint leges,vel physicam audire,& infra quod tēpus possint pœnitere,& quando illud tempus incipiat currere, & qualiter puniantur contra facientes & quis possit cum eis dispēsare, vel eos absoluere:& an vicarij hac constitutione teneantur.eo.tit. c.vlti.& ca.non magno.xxxvij.distin.capit.j.¶An abbas possit concedere

concedere monacho adminiſtrationem poſſeſſionis vel villæ.de reſcrip.edoceri.ſecundum Papam.¶An clerici poſſint eſſe procu.vel conductores.de obli.ad ratio.c.vno.ſecundum Papam.extra eo.c.ij.¶De hac materia tractatur lxxxviij. di.& xxj. q.iij.& xx.iij. q.vltima.& de pœnit.di.v.per totum.& lxxxvj. diſtin.ca.vltimo.

¶Breuiarij Aurei Guillermi dur:nti ad ius canonicum, Tertius liber finit fœliciter.

¶Incipit liber quartus.De ſponſalibus,& matrimonijs. Rubri.

OMnis inceſtus an impediat, & dirimat matrimoniū,& an epiſcopꝰ poſſit inceſtuoſo dare licentiam cōtrahendi.ĵ.in rub.de diſpen.ver.an ep̄s poſſit & in rub.de diuor. ver.an inceſtus.¶An coactio,& quæ & quis metꝰ,& à quo,& an illatus ☞ impediat,& dirimat matrimonium. xxij. quæſtione.iiij. inter cætera.xxxj.quæſtione.ſecunda.in ſumma. eodem titulo. cum locum.ad idem quod de deſpon.impu.ead.ſecunda.¶Si impeto matrimonium dicens me cum illa contraxiſſe:vel peto aliquam dicens meam eſſe vxorem:an mortua illa quæ impetitur vel petitur poſſim cum tertia contrahere,vel præiudicet mihi cōfeſſio.30.q.v.§.his ita.¶An ad ſit ſpūſſanti gratia eo tp̄e quo coniuges commiſcentur.xxxij.q.ij.ↄnubia.¶An cōſenſus puellæ ſit in ſponſalib.requirendus.xxxij.q.ij.honorantur. ¶An filij vel filię poſſint ſine voluntate parentum nubere:& an tunc pater teneatur eos dotare.xxxij.quæſtione.ij.hoc ſanctum.de deſpō.impu.cap.j.xxvij.queſt.ij.ſufficiat. ¶An puella in contrahēdo debeat ſequi arbitrium patris ſui:vel aui liberi.xxxij.quæ. iij. per totum.¶Quid ſit,& quid operetur,& qualiter,& quot modis fit ſubarrhatio:& ſi aliqua permiſit ſe ſubarrhari vel deſpōſari non contradicens,an ſit ma.contractum.de deſpon. impu. c.vlti.in prin.& in fi.de re iud.tenor.xliij.di.ſit rector.& ĵ.ver.an mater.¶An mulier credens veriſilr̄,virum mortuum, vel quæ neſciēs vbi ſit diu expectauit,poſſit ↄ̄here,& quādo:& quid iuris ſi vir poſteà redeat,vel ſi ipſa dubitat,vel ſi dū ↄ̄xit credebat eū viuere,cū tn̄ mortuus eſſet,xxiiij.q.j.in ſumma.& c.j.e.t.c.in pręſentia.de ſe.nup.c.ij.vt lite non conteſ.quoniam frequēter. ¶An ſponſalia contracta inſcia ſponſa,vel ſponſo inducant impedimentū publicę honeſtatis iuſtitię.de deſpon.impu. c.j. ſm Papam.¶Quid iuris ſi affinitas pręcedit matrimonium. ĵ.in ru. de conſan.& affi.ver.an affinitas.¶An matrimonium ſolo nutu,vel tacito conſenſu ↄ̄hatur:& an ſit matrimonium ſi parētes contrahant matrimoniū pro filijs,vel alij pro extraneis,vel frater ꝓ ſorore vel tutor ꝓ pupilla,vel patruus pro nepte. pręſentib.nec cōtradicentib. ſed tacentib. ſecuta ſubarrhatione. xliij. di.ſit rector.xxxij.q.ij.honorantur.eo.ti.tuæ.& ca.ſi inter. & ca. cum apud.& de deſpon.impu.c.j.& vlti.& de coniu.ſer.cap.vlt. de matri.contracto contra interdict. ec.ca. j. & ſecundum Inn. Papam.de reſtitu. ſpolia. ex parte. ¶Quare eccleſia vocatur ſponſa Chriſti.lxj.di.ſponſus.¶Quid tenendum ſit in cauſa matrimonij in re dubia.eo.ti.iuuenis.¶In quibus caſibus ſoluantur ſponſalia cum iuramento contracta,& an ſponſa de futuro cogatur ſtare cum ſponſo,eo ti.de illis.& ſecundum Innocen. Papam in cap.ſicut.& xxvij.q.ij.§.ſed concedatur.¶An qui cōtraxit ſponſalia,vel qui iurauit aliquam accipere in vxorem cōpelluntur præciſe eam accipere.eo. ti.ex literis.& ca.requiſiuit. & de condi.appo.de illis.& de deſpōſat̄.impube.de illis.& xxj. q.ij.§.j.¶An expediat,vel nō expediat nubere.xxviij.q.j.ſit em̄. ¶Quando teneat,vel non matrimonium contractum cum ſecunda,ignorante ſiue ſciente primam viuere.eo.ti.cum apoſtolica.de eo qui duxit in matri.quam polluit per adulte.& c.c.j.& vlti.¶An frater poſſit contrahere cum ſponſa fratris.xxvij.qō. ij.ſi quis.¶Qualiter matrimonium ſe habet ad inſtar ſocietatis xxvij.q.ij.cum ſocietas.eo.tit.ca.ij.¶Quæ ſit ſubſtantia quę forma matrimonij.eo,titu,tua,& ca.pen. ¶An poſſit contrahere matrimonium qui propter votum non poteſt exigere debitū de conuer.coniu.quidam.& xxvij.q.j. in ſumma. ¶An cognominatio vel cohabitatio pr..et matrimonium,& quid ſit matrimonium,de præſump.illud.& ibi eſt glo.ſingularis ſuper verbo, annulos,quę quotidie allegatur ad hoc quòd annulli datio mulieri,ſiue fiat in eccleſia,ſiue alibi facit pręſumptionem pro matrimonio,xxvij.q.ij.§.j.xxxij.q.iiij.dicat. ¶Quæ ſit vxor ☞ cum quis contraxit ſimul;vel diuiſim cum pluribus, & quid iuris de eo ſit,extra.de diuor.gaudemus.& de biga.nuper.xxxj.q. j.quō.¶An ſponſus,& ſponſa poſſint ſe abſoluere ſiue quittare,extr.c.p̄terea.3 1.q.vl.c.j.& xxx.q.ij.c.j.& xxxij.q.ii.c.ſi. & extra.de deſpō.impu.c.j. ¶Quibus de cauſis qs cognoſcit vxorē & an maritus peccet,& qualiter cognoſcēdo eā.xxiij.q.ij.qu c quid.& q.iiij.liberorū. & c. meo. & xxxiij. q.iiij.vir.cū ꝓpria,in prin.& ī fi.ĵ.in ru.aur.me.§.ſciēdū quoq;.ver.cognoſcēs. ¶An vir quolibet tp̄e loco, & in eccleſia poſſit vxorē cognoſcere. xxxj.diſt.qm̄.lxviij.di.eccl̄ijs.& xxxiij.q.ij.ca.pe.& in ſum. & per totum.¶An caſtrati,vel ſpadones,ſenex frigidi,ſurdi, muti lunatici,vel furioſi,poſſint ↄtrahere mr̄imoniū.xxxij.q.vj.hiqui. & extra eo.cū apud.& ca.ſe.& ca.ex lr̄is.de frigid.ꝙ ſedē,xxvij, q.j.nuptiarū.¶An propter aliquā perſonæ deformitatē poſſit vxor,dimitti,vel ſponſa,vel ſponſus.xxxii.q.v.qui vxorē.de iureiur.quēadmodū.de cōiug. ſeruorū.c.ij.extra.de cōuer. cōiugatorū.ex parte.¶Si iurē cōtrahere cū vna de filiabus Titij & cognoſco vnam an cogar illam ducere.eo.titu,capitulo. ex li☞teris.& ibi glo. ſuper verbo, ſub iuramento. ¶An cogatur quis ↄtrahere mr̄imonium cum ea quā iurauit accipere in vxorē ſi poſteà ꝑ violentiā ſit oppreſſa ab aliquo,de iureiu. quēadmodū.xxvij.q.ij.raptor. ¶An inter ſpōſum,& ſpōſam ſit matrimoniū:& qualiter ſolꝰ ↄſenſus dicat̄ facere mr̄imoniū,xxvij. q.ij.§.j.¶An meritricē quis poſſit ducere in vxorē. xxxij. q.pri, in ſumma.e.ti.inter opa.¶Quę ſint tria bona mr̄imonij. qui filij ſit le.per venerabilem.& xxvij.q.j.in ſumma.& q.ij.oē.& ſm Pa.extra.e.iuuenis.¶An ſponſalia ſint per eccleſiā:& non aliàs diſſoluēda. de de ſpō.imp.de illis.pri.& c.ij.in fi.& ver. an auct. ¶An ſponſalia q̄ nulla ſunt,vt pote. contracta à monacho,vel à cōſanguineo,vel frigido, vel infra ſeptēniū,vel ſub cōditione,& hōi impediāt ſequens matrimonium,& inducant publi. ho.iuſtitiā.xxvii.q.i..ſi quis.de deſpon.impu.litera. extra.eo.ad audientiam.& c.iuuenis.ĵ.in rub.de cōdi.app.ver.ſi. ¶An auctoritate propria poſſit quis à ſponſalibus diſcedere,vel nō.de reſtit.ſpoli.ex parte.xxvij.q.ij.in ſumma.¶An.mr̄imoniū dicatur perfici:& de ſacr̄is ſeu ſignificationibus eius,& qualiter poteſt ſolui ante conſummationē,& non poſt.xxvij.q.ij.qua propter.& c.cū ſocietas.de big. debitū. ¶In quibus ſublata ſit publicę honeſtatis iuſtitia.& quid iur. de ea ſit extra de conſan.& affi.non debet in.iij. gl. & iiii.de deſpō.imp.duo.& extra.e.c.ad audiētiam.¶An valeat mr̄imoniū in Quadrageſima ↄ̄ctū, & quo tp̄e nō debeat cōtrahi.xxxiij.q.iiii.§.hic etiā.& c.ſe.& cap. iij.extra.de feri.capellanus.¶An principium carnalis, vel ſpiritualis matrimonij poſſit haberi ſine fine, & medio, & quid ſit ibi principiū:quid ſit mediū:quid finis, & quibus modis cōfirmatur.de trāſla.licet.de cōuer. cōiu.ex publico. ¶An gentilis cū gentili contrahens faciat ↄtra præceptū dn̄i, xxxviij. q. j. ſit enim. ¶An matrimonium ſit apud iudęos vel infideles:& qualiter fidelis compellatur remanere cū infideli, vel non. de cōſan.& affi.de in fidelibus.& qui fi. ſint le.c.vlti.& in rubri.de diuor.ver.quid iur.cū.¶Qđ ſit fortius carnale,vel ſpūale cōiugiū.de trāſl.iur̄. ¶An matrimoniū ſit ↄtractum ſi quis iurauit habere aliquā pro legitima vxore,eo.tit.ex parte. xxx.q.v.ſi qs di.¶An p̄ſumatur eſſe matrimoniū,vel non in dubio. xxxiiij. di.is qui.de reſti.ſpoli.literas.de ſđis nup.c.ij.& ĵ.in ru.de clā.de ſpon.ver.pri.¶An poſſit ↄ̄trahere qui ſe iunxit moniali.xxvij. q.j.hi qui. ¶An cathecismus impediat matrimoniū, extra de cog.ſpi.contracto.¶Qn̄ publicè,vel ſolenniter pœnitētes poſſint matrimoniū cōtrahere:& qn̄ nō.xxxiij. q.ij.§.de pœnitentibus.& c.ſequen.lvj.di.pœnitentes. ¶Quæ ſint ſpecialia in cā matrimonij.ĵ.in rub.qui ma.ac.poſſunt. ver.quæ ſint. ¶Quot fides,& quæ ſunt in matrimonio. xxvij. q.ij.cōiuges. ¶An ad tempus poſſit cōtrahi matrimoniū,& quid iuris ſi cōtrahentes ſic hoc credant licere.xxvii.q.j.oē.xxii. q. ij. ſolet. ¶An fuerit verū cōiugium inter Mariam & Ioſeph. xxvii.q.ij. §. iuxta hāc. ¶An raptor poſſit cōtrahere cum rapta.xxxii.q.ij. raptus, & c. raptos.extra.de rap.ca.vlti.& penul.xxxvi.q.ij.in ſumma.¶An volens contrahere matrimoniū qđ nō pōt ætate prohibente contrahat ſponſalia,de reſti.ſpolia.ex parte. de deſpon. impu. à nobis.¶An ſit vxor quæ cauſa incōtinentiæ ducitur. xxxii.q. ij.in ſumma.¶An Papa poſſit in matrimonio diſpenſare, extra de conuer. coniu.de publico.vide ibi Panorm.qui format pulchrā quæſtionē.¶An mulieri iurāti aliquē ſecū ↄtraxiſſe, aliàs probationes nō habenti debeat dari licentia cū alio cōtrahēdi;& qualiter tūc eccleſia ſe habebit,de iure.iur. mulieri. ¶An arrhaa,vel pœna poſſit in matrimonio apponi.eo.tit.gēma.de conuer.cōiu.ex parte.de eo qui cogno. cōſan. vxo. ſu.veniēs. de dote poſt di.reſti. & ſi neceſſe. ¶An aliqua poſſit cōtrahere cū eo qui virum ſuū occidit,vel ratā occiſionē habuit.de cōuer.in fide.c.j.& de eo qui duxit in ma.ſuper eo. ¶Quid iuris ſi quis petit aliquā in vxorē: ſed ipſa timet violētiam. eo.titu. cū locū.¶Quid iuris ſi quis iurauit cū aliqua contrahere, & poſt vult religionē intrare.eo.titu.requiſiuit. ¶Si mulier patienter cohabitauit,illi cui fuerat renitens copulata, vel ab eo ſe per-

misit cognosci: an videatur cõsensisse e.tit.ad id qđ. qui ma.ac. pos.insuper qui cle.vel vo.ca. vlti. ¶An sponsa teneatur sequi spõsum, vel vxor virũ : & quãdiu teneatur expectare, vel quid iuris si iurauit cum aliquo infra certum tẽpus cõtrahere, eo.ti. de illis.& c.sicut ex.& j.in rub.de diuor.ver.an vxor. ¶Quid iuris si lite pendente super matrimonio cũ vna, contrahat cum alia: & post soluitur matrimoniũ cũ prima.e.tit.cum in apſica. ¶Si aliqua contrahit cũ furioso, & ipse reuersus ad sanitatem cõsentit in eam, an sit matrimoniũ.e.ti.cũ apud. ¶An contrahat spõsalia qui promittit cõtrahere matrimoniũ. eo. ti.cõmissum.& j. ver.an nolẽs. ¶Si aliquis talis apparet ꝙ nũquam possit gñare, an cõtrahat matrimoniũ.de despõ.impu.impuberes. ¶An teneat matrimoniũ ꝯ interdictũ Papæ vel ecclesiæ cõtractũ:& an sic ꝯhens puniatur, de spõsa.du.tua.de ma.ꝯ.inter.ec. cõtra.per totũ.de clãde, de spõ.c.si.de despõ.impu.ad dissoluẽdũ. ¶An in matrimoniũ sit potior iure qui prior est tpe licet scđo tractatur post de spon. du. tuas. ¶An vxor sit à principe quærenda.qui cle.vel vo.c.vl.xxxvj.q.ij.nullus aũt. ¶An matrimoniũ tractu temporis valeat qđ ab initio non tenet. ¶An matrimoniũ possit pro parte valere. & pro parte non de eo qui qui dux.in ma.c.j.& ij.de clan.despon.c.vlti. ¶Quę crimina impediant, vel dirimãt matrimoniũ. & quæ sint impedimẽta matrimonii.de pœ.& re.ca.ii.xxvi. q.j.in prin.in prima gl.xxvii.q. j.in summa.& c.hi erga.de eo qui cog.cõsan. trãsmisit & c.j.de diuor.c.j.& fm Pa.extra eo.iuueni. ¶An cõsuetudo valeat matrimonio.s.in ru.de cõsu.ver.an consuetudo. ¶Quid iur.si contrahentes in diuerso vulgari loquantur, vel se non intelligant ☞eo.tit.ex literis. ¶An prosit sponso protestari ꝙ nõ cognoscit spõsam maritali affectu.eo.ti.tua.& fm Innoc.Pa.in c.veniens. xxvii.di.qđ interrogasti. ¶An ꝑ aduẽtũ pubertatis fiat verũ matrimoniũ ante contractũ.e.ti.adolescens.de restit. ex parte. de despon.impu.attestationes.de eo qui dux.in ma. propositũ.fm Inn.pa.& alios. ¶An stetur pro matrimonio, vbi nõ fit præiudiciũ alij matrimonio, de fri.& mal.c.j. ¶Quot modis spõsalia ☞cõtrahãtur.de spõ.du.c.j. ¶Quo iure petitur vxor. s.in rub.de restit.spo.versi.qñ & qualiter, & à quo. ¶An ad dictũ vnius vel propter famam, vel scandalũ matrimoniũ separetur. vel impediatur.de testi.super eo.extra.eo.preterea.ij.& c.cum in tua.de consan.& af.super eo.& fm Inn.Papã.de of.del. cãm.& j.in rub. de despon.impu.ver.an viro. ¶Si partes in cã matrimonij, probant intentionem suã, nisi de tpe, de quo nihil ꝓbãt quid fiet. ☞de clãd.de spon.cum inhibitio.fm Pa. ¶An pollutio extraordinaria cõsumet matrimoniũ.de eo qui cog.cõsan.vx.s.fraternitati. ¶An Græcus pro motus possit vti inter Latinos matrimonio cõtracto.de tẽpo.or.cũ sm.& c.ꝙ translationi.de cle.cõiuga.cũ olim.fm Pa.& alios. ¶Quid sit matrimoniũ, qñ &, quare & quibꝰ verbis.& vbi, & ad quid fuit institutũ:& vñ dicatur, & q̃ sint causæ cõtrahẽdi matrimoniũ, & qui possint contrahere matrimoniũ xxvij.q.j.in pri.gl.xxxii.q.ij.§.i. & §.his ita. & c.solet.de frig.& male.c.vlti. de cõuer.in fi.c.vl.& fm Inn.Pa. eo.ti. iuuenis. ¶Ad quid & qualiter admittatur tertia persona superueniẽs in cã matrimoniali.s.in ru.de iudi. ver.an tertia persona. ¶An sit matrimoniũ sine do.iiii.q.iiii.ꝯsanguineorũ. ¶An excõicatꝰ possit cõtrahere matrimoniũ.xcv.di.illud ¶An parẽtes possint soluere sponsalia filiorũ.xxxj.q.iii.c.j. ¶An. hæreticus possit cõtrahere cũ xp̃iana:& si nunquã fuit baptisatus sed baptisari volens non potuit habere aquã, an poterit cõtrahere cũ xp̃iana.xxviij.q.j.caue.& c.se. ¶An habens vxorem ante baptismum, possit post cũ alia cõtrahere.xxvij.q.ij.c.j. ¶Quot modis dicatur imparia cõiugia:xxix.causa in prin. ¶Quæ requirantur ad matrimonium cõtrahẽdũ.xxx.q.ij.in summa. ¶An post sponsionẽ parẽtum filij possint cũ aliis contrahere, & si cõtrahant post iuramentũ parentũ an eis imputetur, vel sint periuri. xxx.q.ij.vbi.xxxj.q.iii.in summa.& c.j.e.ti.ex literis.& c.sicut. An sit pecatũ omittere solẽnitates in matrimonio.xxx.q.v. nostrates.& ca.j. ¶An matrimoniũ possit contrahi inter absentes per literas.vel per nunciũ :& quid iuris sit si post reuocatũ mãdatum ipse procurator, cõtrahat, vel añ receptas literas ipe pœnitet.xxx.q.v.nec illud.de cõuer.cõiug. ex parte.& de cõdi. ap. super eo.qui cle.vel vo.veniẽs.& fm Inn.Papã.extra.e.iuuenis. ¶De hac materia tractatur.xxvij.q.ij.in plerisque.c.& xxix. q.j. & xli.q.ij.& q.iii.& xxii.q.i.& q.ij.& q.iii.per totum xxx. q. v.§. hiis omnibus.vsque ad fi.q.& xxxiii.q.ii.§.sed quia. vsque ad finem quæstionis.

¶De desponsatione impuberum. Rubrica.

QVa ætate possunt sponsalia contrahi.eo.ti.vbi.& c.accessit.xxx.q.ii.in summa. ¶Quando soluitur patria potestas quò ad matrimonium cõtrahendũ xxxii.q.ii. mulier. ¶An malitia, vel prudentia suppleat ætatẽ in spon.eo.ti.de illis.ij.& c.vlti. ¶An minor possit propria auctoritate recedere.s.in rub.ver.qñ auctoritate. ¶An impubes cognoscibilis possit cõtrahere matrimoniũ.e.ti.c.vlt. ¶Quibus modis dicatur quis minor annis.xxvii. q.j.c.j.de proba.in præsentia. ¶An sponsa post annos puberes, vel etiã post septennium intelligatur consentire matrimonio, vel sponsalibus, si non cõtra dicat facta maior: vel si inuenitur in domo spõsi.eo.ti.literas.& fm Inn. Papã.in c. accessit. xxvii. q.ii.priusquã.xxx.q.ii.vbi. ¶An habens quatuordecim annos & generare non valens possit contrahere matrimoniũ. eo.tit. puberes. ¶Quæ dicatur esse circa duodecim annos, vel proxi. pubertati vel ætati nubili:& qñ iudicetur ꝓ matrimonio infra legitimã ætatem cõtracto.e.tit.cõtinebatur.& c.attestationes. & c.de illis.fm Papã. ¶An valeant spõsalia pro aliis contracta, vel ea rata habentibus:& an pater pro filiis puberibus contrahat ma.vel sponsalia. eo.ti.ex literis.fm Inn.Papã.& s.in rubri. de spon.ver.an matrimonium solo. ¶De hac materia tractatur, xxx.q.ii.xx.q.j.firma.

De clãdestina desponsatione. Rubrica.

AN præsumatur ma. vel fornicatio. & qñ. & qualiter xxx.q.v.a liter. & c. fœmine.& licet. si quis diuinis.de præsumpt.illum.& s.in ru.de spõ. ver.an præsumatur. ¶An eo qđ aliqua appellatur, vel nominatur vxor, ꝓ vxore sit habẽda.s.in ru.de spõ.ver.an noĩatio. ¶Vbi qñ & qualiter banna sup cõtrahẽdo matrimonio sint proponenda: & qñ matri.dicatur publicè cõtractũ, vt ꝓles sit legitima:& an sufficiat alterius ignorantia, & an sñia diuortii lata super primo cõiugio excusat secũdò cõtrahentes.eo. tit. cum inhibitio. fm Inn.Papã, & alios. ¶Qđ ma.dicatur cõtractum in facie ecclesiæ.qui filij sint le.ex tenore.fm Papã. ¶Quot modis dr̃ clãdestinũ matri.& an clãdestina desposatio valeat, extra.e.c.ii.& iii. & iiii. ¶An ecclesia debeat credere iuramẽto, & cõfessiõi eorum qui clandestinè contraxerunt xxx. q. v.§.is ita.eo. ti. ca.ii. ¶An clandestina despon.manifestè præiudicet:& qualiter reprobatur, ca. q.in summa. ¶De hac materia tractatur. xxx.q.v. per totum.iiii.q.v.consanguineorum,

¶De sponsa duorum. Rubrica.

DE hac materia tractatur.xxvii.q.ij.acto. & c.vlt. cętera dic. vt s.in rub, de spon.

¶De conditionibus appositis in desponsatione, vel in aliis contractibus. Rubrica.

QVæ conditiões in rebus licite fiunt.ne præ.vi.su.vel iuris.q.m.fm Inn, Pa. ¶Quę sit differẽtia inter cõditionem, & modũ siue cãm.e.tit. vicem. ¶Quid iu.sit cum ꝯtraxi cũ vna sub cõditiõe, & posteã cũ alia purè antequã cõditio existeret, vel sub cõditione oĩno extitura, vel sub illa si te virginẽ inuenero, vel aliis.e.ti.ca. pri. ¶Quę cõditiones impediãt matrimo.tã carnale, quã spirituale:& q̃ possit apponi matrimonio & quę nõ.extra.e.c.j. & c. si, & de spõ.du,c,i,& xxxii.q.ij.solet quęri.& c.se. ¶An liceat matrimo.cõtrahere.cum infideli sed ea cõdi.vt cõuertatur. xxxij. q.viij, in summa. ¶Qñ & quę cõditiões & in quibus subintelligãtur, licet nõ apponãtur, de referi.c.ij.& s.in ru. de iureiu.ver. q̃ &.qñ cõdi. ¶Quid iuris si dono tibi aliquid, vt omni die celebres vel ne alienetur: an donatio reuocatur conditione nõ seruata:& q̃ cõditiones apponi possint in rebus ecclesiæ donatis, s.in ru.de don, ver.an res do.& ver.de cõdi. ¶Quid iuris si cõsanguinei cõtrahãt si Papa dispẽsauerit, vel si quis cõtrahat cũ aliquã si patri suo placuerit.e.t.super eo.& c.p. ¶Quid iuris si alter cõtrahẽtiũ nõ cõsentit cõditionibus appositis cõtra substãtiam matrimonij, e.ti.c.vlti.fm Inn.Pa. ¶Quæ cõditiones in rẽbus spiritualibus sint licitę.de simo.q.m.& j.in ru.de simo, ver. An modus. ¶Quid iuris si cõtrahentes sub conditione ignorãtes cõditionem esse impletã cõtrahãt.eo.ti.per tuas. fm Inno, Papã. ¶An sponsalia sub conditione cõtrahãtur, & an sic cõtracta inducant pub.ho.iustitiam.de spon. du. ca.j.fm Inn. papam. ¶De hac materia tractatur.xxxii.quæst.vi:j.xxxij. q.ij.solet, & c.aliquando.& q.j.& c.vlti.xvij.q.iiij.vxor.

¶Qui clerici, vel vouentes matrimonium contrahere possunt. Rubrica.

VTrum qui ingreditur religionem sub protestatione vt possit exire si ei placuerit possit cõtrahere matrimonium. de regu.cõsuluit, ¶Si alter sponsus transit ad religionem, an alter possit matri

contra

moniū cōtrahere: & an remaneat vinculū matrimonij. de cōuer. coniu. verū. xxij. q. ij. desponsata. ¶ An simplex votum tollatur per matrimoniū subsecutum. eo. titu. meminimus. ¶ Quis habitus impediat, vel diminuat matrimoniū. s. in rub. de regul. ver. quot sint. ¶ An post ꝓmissam perpetuā cōtinentiam possit quis matrimoniū cōtrahere. eo. ti. rursus ¶ An Papa possit dispensare, vt subdiaconus cōtrahat. j. in ru. de dispē. ver. an papa. ¶ In quibus equiparantur simplex votū, vel solenne, & in quibus differant. in præ. ca. rursus. ¶ An vouentes simpliciter possint inuicem cōtrahere: & qd iuris si vouerint non exigere vel nō reddere. xxvij. quæstio. j. si quis votum. ¶ An heremita possit cōtrahere, de cōuer. cōiu. ex parte. ij. in gl. super ver. propositum. in fi. ¶ An post votū simplex cōtrahēs cum aliqua teneatur illa mortua cōtinere, xvij. q. j. nuptiarū. circa fi. ¶ Si vir permittit velari vxorem, an possit posteā cōtrahere vel intelligatur vouere. xxxiii. q. v. qui vxorē. ¶ An recipiens ordinem sacrum ante annum xiiij, an ante ipsum completum, vel statim post possit cōtrahere matrimoniū. de tempo. or. vel nō est. fm Inn. Papā. ¶ An professus possit cōtrahere. & an vouēs cōtinētiam si post solēnisat votū per habitum, vel alijs modis siue nō possit cōtrahere. eo. ti. meminimus. fm Inn. Papā. ¶ An votum simplex post sponsalia factum obliget. e. tit. veniēs. & c. rursus. fm Papā. ¶ Qualiter peccat qui post votum cōtrahit. j. in rubr. de pœn. & re. qualiter peccet. ¶ Quid iuris de his qui manētes in domo cōtinentiam vouēt. & de ea quæ ibi habitū gestat, & velū & an possit cōtrahere. eo. ti. rursus. & c. vlti. xxvij. q. j. multos. & c. de viduis. & c. viduas. de conuer. coniu. ex parte. de priu. tuarum. ¶ An peccet magis vidua velata contrahendo, quā virgo. xxvij. q. j. c. ij. ¶ An vouētibus cōtrahere, & cōtrahere vel le sit malum. xxvij. q. j. nuptiarum. ¶ Cætera quæ hic desunt dic vt s. in rub. de voto. ver. quando coniu. ¶ De hac materia tractatur. xxvij. dist. per totum. & xvij. q. j. & q. ij. & xxvij. quæstio. j. per totum.

¶ De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. Rubrica.

Quando, & in quibus casibus potest quis in vxorē ducere quā cognouit prima viuēte, vel post vel cū ea remanere: & an sit cogēd⁹ ad hoc eo. ti. c. j. & ii. & c. vl. & c. cum haberet. & per totum. xxxj. q. j. in summa. & fm Inn. Papā. de spō. cum in apostolica. ¶ Qualiter vxor intelligatur machinata in prioris viri mortem: & an sufficiat cognatus ad impedimentum matrimonij. eo. tit. super eo. xxxi. q. j. si quis viuē. de diuor. c. j. & fm Inno. papā. extra. eo. significasti. ¶ Quid iuris si aliqua nō est cognita viuēte viro: sed fides est de cōtrahēdo præstita sciēter, vel ignoranter. xxxi. q. j. relatum. de test. ex tenore. s. in ru. de spō. ver. qn̄ teneat. ¶ Quid iuris si ante ba. aliqua machinata fuit in mortem viri, vel si ex alia causa vir eius interfectus est. xxxi. q. j. si quis in. ¶ Si quis viuente spōsa de præsenti cōtrahat cum secūda an sponsa mortua poterit illam habere. eo. ti. significauit. & cap. si quis. fm Inno. papam. in verbo cognouit. quem omnino vide & eundem Inno. in c. veniens. eo. ti. super verbo. adulteræ. ¶ Quid iuris si viuente vxore quis cōtrahat sponsalia cum secūda. eo. tit. super hoc. secundū Inn. papa. ¶ De hac materia tractatur xxxi. q. j. & xxxii. q. iiii. per totum. & q. vii. in multis capitulis.

De coniugio leprosorum. Rubrica.

An teneatur consummare matrimoniū cōtrahens per verba de præsenti cū lepro so. extra de conuer. coniu. ex parte. ¶ An leprosus debeat dimitti ab vxore, & qualiter vxor teneatur sequi virū leprosum, vel necessaria ministrare, vel debitum reddere: & an quis possit secum in ciuitate tenere vxorem leprosam. xxxi. q. v. si vxorem. extra. eo. c. j. & ij. ¶ An leprosi sint de ciuitate eiciendi. eo. tit. ca. j. ¶ Quot sint genera lepræ. j. in rub. de pœn. & re. ver. an cognoscatur.

¶ De coniugio seruorum. Rubrica.

Quid iuris de vxore, & filiis si constante matrimonio quis se facit seruum alterius. vel se vendit & qualiter se possit quis vendere: & an possit vxor eū repetere. xxxix. q. ii. perlatum. ¶ An vir cogatur reddere debitū vxori petenti pendente quæstione seruitutis obiectæ ipsi vxori: an reddendo sibi preiudicet. eod. titu. c. ij. 29. qō. ij. cuius. ¶ Quis error impediat matrimoniū, & quid sit error personę quid qualitatis, & circa quam personā est error: & qd si is in qōne aliqua consentit mortuus est, & alius ei p̄sentatur. xxi. q. j. in summa. & §. j. in gl. dicit si. & p totā qōnē. & q. ij. in summa. ¶ Si qs credit liberā esse cū qua ꝯhit, cū tn̄ sit serua, quid iuris sit. e. cā. q. ij. in summa. & per totū. extra eo. p totū. ¶ Quid iuris si libera per errorē ꝯhat cū adscriptitio. e. cā. q. ij. in summa. ¶ Quid iuris si errore cōtraho cū ancilla. quæ post manumittitur à dn̄o priusquā hæc ad me perueniat: vel quid si libera contrahat cum seruo quæ post hoc sciēs vult esse nihilominus cū eo: sed ipse recusat. e. q. si quis ingenuus. extra. e. c. vl. ¶ Si dn̄i serui seruorū ꝯtrahentiū adinuicē sint diuersarū prouinciarū qd iuris sit: & quid si ꝯhens cū serua cognoscit eam factā liberam. xxix. q. iij. c. vlti. & fm Inn. Pa. de eo qui dux. in ma. c. j. ¶ An seruus suo arbitrio possit contrahere. xxxij. q. iij. c. j. ¶ Quid si dominus petendo seruitiū, & vxor debitū concurrant. & an dn̄s seruum coniugatum possit vendere cuicunque. eo. ti. c. j. ¶ De hac materia tractatur. xxix. q. ij. per totum.

¶ De cognatione spirituali & legali. Rubri.

Utrum pater spūalis possit copulari sorori, vel filię filij spūalis. 30. qō. iij. illud. & s. ver. fi. ¶ An possit quis ducere relictam cōpatris, vel successiuè ꝯhere cū duab. cōmatrib. & eōue. s. extra e. martinus. 30. q. iiij. in summa. & c. post vxoris. ¶ An ex his q̄ pcedunt baptisma cōpaternitas ꝯhatur. & qd ꝯferatur per ea: & an sit sacramentū, & quæ sunt dona baptismi. e. t. cōtracto. & 30. q. j. peruenit. & q. iiij. si quis vnus. de cō. di. iiij. in cathecismō. ¶ Si maritus, vel vxor ꝓpriū filiū tenet in sacro fonte, an possit debitum petere, vel debeant separari: & an inter eos contrahatur cōpaternitas. e. t. si vir vel mulier. & 30. q. i. in summa. & c. nosse. & q. iiij. c. vl. ¶ Si suscipio filiū iudei de sacro fonte an inter nos ꝯtrahatur cōpaternitas, vel inter susceptū, & suscipientē. 30. q. j. c. a. ¶ Quot modis ꝯhatur cōpaternitas. 30. q. j. oēs. ¶ Quid iuris sit de cognatione legali, vel spūali: & qualiter ꝯhatur: & an filij ex talib. matrimonijs possint adinuicē contrahere. e. c. q. iij. in summa. & c. post susceptū. & extra de cog. lega. ca. j. ¶ Quot possint esse in puero leuando. de cō. di. iiij. nō plures. 30. q. i. n. §. vl. ¶ An contrahatur compaternitas inter presbyterum, & baptisandum. & an monachi possint facere cōmatres. xviij. qō. ij. peruenit. & s. in ru. de sta. mo. ver. an abbates. ¶ An filius sacerdotis possit contrahere cū illa quam pater eius immersit, vel ad pœnitentiam recepit. 30. q. j. oēs quos. e. t. c. vlti. ¶ An pater spūalis magis diligendus sit, quàm carnalis: & an primo sit subueniēdū 30. q. iiij. pietatium. ¶ An per fornicarium coitū vel spōsam de p̄senti cōtrahatur cōmpaternitas. 30. q. iiij si quis vnus. eod. tit. Martinus. ¶ Si aliquis leuat de fonte filium vxoris meę quem habet ex alio viro, an mihi fiat compater. 30. q. iij. qui spiritua le. eo. ti. Martinus. ¶ Quando, & qualiter marito acquiratur cōpaternitas ex facto vxoris, vel econtra & quæ cōpaternitas impediat matrimonium. eo. ti. Martinus. 30. q. iii. in summa. & cap. post vxoris. ¶ An cognatio spiritualis impediat matrimonium cum filio filij, vel cū filio illegitimo, vel adoptiuo. e. ti. in prima gl. post ru. fm Inn. Pap. & s in j. ver. ¶ De hac materia tractatur. 30. q. j. & q. iij. & q. iiij. per totum.

¶ De eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ. Rubri.

An incestuosus qui cognouit cōsanguineā vx. suæ vel spōsam filij sui vel alias possit debitū exigere, vel reddere, & quid iuris sit. e. tit. c. j. & 32. q. ij. qui dormierit. & c. si quis sponsam. 32. q. vij. qui dormierit. ¶ An possit quis contrahere cum ea cuius consanguineam extra claustra polluit, vel cuius seras reserauit: sed non seminauit. 35. quæstione. secunda. extraordinaria. extra. eodem. fraternitati. ¶ De hac materia tractatur. xxxij. quæstio. septima. in multis capitulis.

¶ De consanguinitate, & affinitate. Rubri.

Quot sint lineæ. Et quid sit truncus. eo. de titulo. quod dilectio. ¶ Vsque ad quem gradum in linea ascendenti, vel descendenti, vel transuersali extendatur prohibitio eodem titu. non debet, & capitulo. vlti. 30. quæstione. prima. in summa. ¶ An extraordinaria pollutio faciat affinitatē, de eo qui cog. consan. vx. s. fraternitati. secundum Papam. ¶ Quid sit

primū, quid fm, qd tertiū genus affinitatis, & in quibus eorū liceat ꝯ hære. e. ti. nō debet. ¶ An affinitas cōtrahatur p fornicariū coitū. xxx. q. j. cū igitur. & q. iij. de incestis. de eo qui cog. cōsã. vx. s. discretionē. de psump. tertio. de ꝯuer. cōiu. veniēs. ¶ An affinitas pcedēs, vel superueniēs sponsalia rūpat, vel impediat. de eo, qui cog. cōs. vxo. su. discretionē. de psum. tertiò. de cōu. cōiu. veniēs. ¶ Quæ psonæ fuerūt primo, & post, & etiā hodie sint prohibitę. xxxv. q. j. §. j. de rest. spo. lras de diuor. gaudemus. ¶ An cōsanguinitas, vel constitutio ecclesiæ impediat matrimoniū: & si esset vnus homo tantū, an posset sororem cognoscere, & ex ea prolē suscitare. xxxv. q. j. cū g. & ibi glo. super verbo. honestissima quæ dicit ꝙ sic. ¶ An tantum per carnis commixtionem contrahatur affinitas. xxxv. q. ij. nullum. ¶ An soboles susceptę ex secundis nuptiis possint copulari consanguineis prioris viri. xxxv. q. x. in summa. eo. titul. non debet. ¶ De hac materia tractatur. xxxv. q. j. & quæs. ij. & q. iiij. & quæst. v. & q. viij. & x. per totum.

¶ De frigidis, & maleficiatis, & impotentia coeundi. Rubrica.

SI mulier sciuit virum frigidū ab initio, an possit petere separationē. xxxiij. q. j. si quis acceperit. ¶ Quādo tempus detur frigidis, vel maleficiatis ad experiendū copulā cōiugalē, & si plenè de impotentia constat, an sit impotens diu expectandus, & quæ iudicia præbeant impedimētū. eo. ti. c. j. & c. laudabilem. & c. literæ. & xxxiii. q. j. in summa. secundū Inn. Papā. & alios. ¶ Quod sit perpetuū maleficium, & si propter maleficium separantur, vel propter frigiditatem, quid erit si posteà cōtrahant. e. ti. laudabilem. & c. literę. Quid iuris sit de muliere arcta quę cōtraxit. eo. ti. fraternitatis. ¶ Infra quod tempus debet proclamare mulier virū esse impotentem, & qualiter, & quando potius creditur viro, quā mulieri, vel matronis, quā viro, & qualiter vir teneatur iurare. xxxiii. q. j. si quis accepit. eo. ti. c. i. de proba. proposuisti. & c. causam. & de despon. impu. continebatur. ¶ An possit quis aliam ducere, cū sua est sibi inutilis. xxxiij. q. j. si quis accepir. e. t. c. j. de proba. proposuisti. ¶ Quid iuris sit de eo qui post matrimoniū cōtractum casu factus est impotens. eo. titu. ex literis. xxxij. q. vij. hi qui. ¶ An spado, & castratus possint cōtrahere. vide. s. in rub. de sponsa. ver. an castrati. ¶ Quæ sit triplex impossibilitas coeundi: & quid iuris si frigiditas, vel maleficiū præcedat matrimoniū, vel sequatur, & quid præsumatur. xxxiij. q. iiij. in summa. eo. ti. fraternitatis. ¶ An frigiditas vel maleficiū sit perpetuū impedimētum, & de septima manu. & de forma iuramenti. xxxiii. q. j. requisisti. ¶ Quot testes sint necessarij ad dirimēdum matrimoniū propter frigiditatē, vel maleficiū, & quales debeant esse matronæ quæ mulierē inspiciunt, & in prędicto. c. requisisti. eo. ti. c. vlt. & c. fraternitatis. ¶ Si mulier probauit virū impotētem nō assignata cā impotentiæ si ipse lata snīa cōtrahat cū alia, an restituetur prius cōiugium. xxxiii. q. j. requisist. ¶ An sententia separationis lata propter frigiditatis, vel maleficij impedimētum rata maneat competit à in contrarium veritate. e. ti. fraternitatis. ¶ De hac materia tractatur. xxxiii. q. j. & q. ij. per totum.

¶ De matrimonio cōtracto contra interdictū ecclesiæ. Rub.

DE hac materia habetur. xxxiii. q. iiii. non oportet. ij. & s. in rubr. de spon. ver. an tenet mat. contract.

¶ Qui filij sint legitimi. Rubrica.

AN generali verbo filiorum, vel viri tm intelligātur. xxv. q. vij. c. vnico. ¶ Qui dicātur legitimi tm: qui naturales tm: qui legitimi, & naturales, qui spurii. e. ti. tāta. & c. per venerabilē. de renū. nisi. de ser. nō or. cōsuluit. xxxi. q. iiij. c. vl. ¶ Quib⁹, & quot mōis naturales tm vel alij efficiantur legitimi. e. tit. per tuas. & c. tāta. & c. referētem. ¶ An legitimati per sequēs ma. sint legitimi quo ad ordines, vel honores. e. ti. tāta. ¶ Qualiter debeat quis pbare se fuisse filiū legit. s. in ru. de pba. ver. qualiter pbet quādo. ¶ Qn spectetur tēpus cōceptionis, vel natiuitatis. e. ti. c. ij. ¶ An Papa possit legitimare quo ad tpalia, i. ex quo pōt quo ad spūalia, & ꝙ possit facere legitimatus à Papa, vel ab Imperatore, vel epo, vel alio. eo. ti. per venerabilem. ¶ An sufficiat bona fides alterius parētum tm, vt filij senriantur legitimi. eo. ti. ex tenore, & de cland. c. vl. lxxxv. dist. vii. in summa. & bene. xxiij. q. j. cū in captiuitate. & de eo qui dux. in ma. quā pol. per. ad. c. j. ¶ An filius cui mouetur quæstio nataliū, debeat interim ali de bonis hęreditatis. e. ti. cum inter. j. & ibi gl. finalis. ¶ An filius sequatur cōditionem patris, vel matris, & in quibus. de ser. non or. cap. vltim. & xxxij. quæstio. iiii. cap. vlti. & cap. dicat. de conuer. in fi. c. vl. in duabus glo. ¶ An filij nati de clādestino mat. sint legitimi. e. ti. ꝙ nobis. & de clāde. despō. c. vl. ¶ An Rex possit legitimare filiū suum, vel alterius. e. t. per venerabilē. ¶ Apud quos debeāt ali filij, & qui filij, & an apud parentes, & econtra: & cuius expensis. de eo qui dux. in ma. cum haberet. & de cōuer. in fi. c. fi. & eo. ti. per venerabilem. in fi. ¶ Qn natus ex libero vētre nō sit liber. de natis ex libero ventre. c. j. ¶ An filij monialium sint serui ecclesiæ. in cōcor. quæ sunt. s. in tu. de regu. ver. quid iuris si. ¶ An legitimatus à principe sit legitimus quò ad ecclesiam. lix. dist. c. j. x. di. c. j. c. di. peruenit. ¶ An filius debeat esse in patris, vel matris ptāte, vel econtra. de ma. & obe. cum inferior. de cōuer. in fide. ca. vl. & j. ii. ver. ¶ An sola nominatio vel appellatio filij, vel confessio patris faciat quē legitimū. de proba. per tuas. extra e. transmissæ. & c. per tuas. ¶ An mater habeat filiū in ptāte, & qd iuris sit de tutela materna. de ap. significāte. & extra. eo. ca. p. ¶ Quis dicatur ingenuus. de purg. ca. c. j. & de ser. nō or. c. j. ¶ An quæstio legitimitatis sit præiudicialis quæstioni hæreditatis, & an illi supersedebitur donec sit hæc expedita, & quid. soluet defensor seu pcurator pinteresse in cā legitimationis, & in hac cā, an possit interuenire, & qn, & quis, & ad quē. effectū, & qualiter petere pōt se legitimū, vel aduersariū, pnunciari illegitimū esse. e. ti. cām. de cōfir. vti. si quis. fm Inn. papā, & alios. ¶ An obijciēs illegitimationē cā debeat probare & an secularis iudex incidēter de ea cognoscet. e. ti. lator. ¶ Qualiter formetur libellus super natalibus. de ordi. cog. tua. fm Inn. Papā. ¶ An natus post votū à cōiugibus emissum sit illegitimus. s. in rub. de cōuer. cōiu. ver. si post votum. ¶ De hac materia tractatur. xxxv. q. vij. & q. viij. c. j. & q. iii. c. j. xxxiii. q. iiij. dicat. xxvj. di. deinde. xxxiiii. di. si quis viduam.

¶ Qui matrimonium accusare possunt, vel testificari contra illud. Rubrica.

AN pater, vel mater, & alii consanguinei admittātur in testimoniū in cā matrimoniali. s. in ru. de test. ver. qn, & qualiter. ¶ An admittatur ad accusationē matrimonij ille, cuius actor repellitur. e. t. c. vl. & de testi. licet. ¶ Qui sint legitimi denūtiatores, vel accusatores matrimonij. e. titu. c. vlt. & de cog. spi. tua. & de spō. cum in tua. & de clā. de spō. c. j. xxxv. q. vj. c. j. ¶ An episcopus sine accusatore possit per officiū cognoscere de matrimonio, de quo est infamia: & an quilibet teneatur denūciare. de diuor. porrò. ¶ Si viles, vel infames sunt contrahētes, an similis conditionis possint esse testes. xxxv. q. vj. notificauimus. ¶ Qn etiam post mortē possit matrimoniū accusari. de clan. de spō. cū inhibitio. qui fil. sint legi. cām quæ. j. & ij. & melius in e. c. peruenit. & j. in ru. de act. ver. an post mortē. ¶ An in cā cōsanguinitatis possit esse testis qui factū recenter didicit. xxxv. q. vj. eps. ¶ Cuiusmodi iurm præstare debeāt, qui matrimoniū accusare possint. eo. ti. cū in tua. & xxxv. q. vj. §. ecce, quibus. & c. seq. ¶ Cū accusatur matrimoniū, an possit mulier petere ꝙ detur suæ libertati ne cogatur ꝯ se aliquid cōfiteri. xxxiii. q. vij. siue. de pcu. accedēs, ꝗ sint spãlia in cā matrimoniali. vt lit. nō cōte. c. j. xxxv. q. vi. ca. j. ¶ Qualiter testes debēt cōputare clarè, & distinguere gradus. s. in rub. de proba. ver. in proba. ¶ An matrimonium qd nō est posit accusari, de despō. impu. ad dissoluēdum. ¶ An bānis in ecclesia positis oēs indifferēter admittātur ad denūciandū: & si nō ponantur bāna & si ꝯhatur matrimoniū pñtibus alijs, quibus & tacētibus impedimētum qd sciūt, an post audientur accusatores. de clā. de spō. c. vl. & de cog. spi. tua. ¶ Qui, & quo ordine admittantur ad matrimoniū accusandū, quo ad thori separationē: & an qui admittitur ad accusandū admittatur ad testificādū, & qn in hōi accusatiōe procedatur lit. nō cōte. de adul. si seduxerit. ¶ An accusans matrimoniū mala intentione admittatur, & an matrimonium sæpius accusetur. e. ti. significāte. de cōsan. & af. c. j. fm Inn. Pa. ¶ An accusatio matrimonij fiat in scriptis. e. tit. à nobis. ¶ Qn, & ad quid quis auditur post edictū seu interdictū vel terminū in quibus deberet pponi, & an minor ad hāc accusationē admittatur. e. tit. cū in tua. fm Papā, & alios. ¶ De hac materia tractatur. xxxv. quæst. vj. per totum.

De diuortijs. Rubrica.

AN possit dimitti quæ sua culpa, & post phibitionē viri ab hostibus est oppressa. xxxij. q. v. de pudicitia. ¶ An propter alia crimina ab adulterio sint coniuges separandi. xxviij. q. j. vxor. & c. se. an. e. ti. de illa.

de illa.fm Inn.Pa.¶An spõsalia,vel matrimoniũ, quę nõ tenẽt sint per ecclesiã separãda.de despõ.impu.de illis.¶An maritus possit recõciliare vxorẽ inuitã post diuortiũ celebratũ pp adul teriũ.e.ti.ex lris.¶Qñ,& in qbus casibus vir nõ possit impone re fornicationẽ vxori.de adul.c.p.de eo qui cog.cõ. vx.s.discre-tionẽ.xxxij.q.vj.in sum.& de fri.& mal. fraternitatis. ¶An ma-trimonium cõtractũ ꝯ ꝯsuetudinẽ loci,sit dirimẽdũ,si scãdalũ fiat.de cog.spi.sup eo.¶Quid iuris si is qui remanet in infideli-tate nõ vult venire ad cãm:qa nõ est de illo foro,& in cõ tume liã creatoris ipso facto soluat, vel impediat mřimoniũ. xxviii. q.ij.c.ij.& q.j.si infidelis.e.t.quãto. & c.gaudem⁹.& ĩ.ver.qd iu-ris cũ.¶An ad dictũ vnius testis,vel pp famã impediatur mřĩ-moniũ cõtrahẽdũ,vel cõtractũ separatur.s.in ru.de spõ.ver.an ad dictũ.¶An vita heremitica soluat mřimoniũ.s.in ru.de reg. ver.qd iuris.¶An vxor teneatur se q virũ vagabũdũ , & econ-trà.xiij.q.ij.vnaquaque.& xxxiiii.q.ij,si qs.de cõiu. le.ca.j.& s.in ru.de spõ.ver.an spõsa.¶An incestus impediat,& dirimat mřĩ moniũ si ꝯtũ est.de eo qui cog.cõ.vx.l.c.j. discretionẽ trãsiníse veniẽs.xxvij.q.ij.q dormierit.¶An sola viri, & mulieris cõ-fessio sufficiat ad mřimoniũ dissoluẽdũ.s. in ru.de ꝯfes. ver. an stet.¶An pp suspitionẽ ꝓbãdã fornicatiõis possit vxor dimit-ti.s.ĩ ru.de ꝓba.ver.an fornicationẽ.¶An mulier q̃ auctoritate ecclię recessit à viro pp heresim teneatur reuertẽtẽ recipere.c. ti.quãto.in fi.& c.de illa.& c.gaudemus.xxviii.q.j.si quis.de cõ. coni.mulier.¶An maritus possit vxorem cũ qua errore ꝯxit si-ne iudicio ecclię quã indubitãter scit esse ancillã, vel ꝯsangui neã.quãuis defecerit in ꝓbatiõe ꝯsanguinitatis,vel stat⁹ dimit tere.e.ti.porro.& xxix.q.ij.cuius.j.q.j.si quis inquit. ¶In quibus casibus separatur quis ab vxore quò ad seruitutẽ etiã post cõ-summatũ mřimoniũ.xxvij.q.ij.Agathosa.¶Quid iuris cũ alter infideliũ trãsit ad fidẽ,vel ecõtra,vel alter nõ vult cohabitare si ne cõtumelia xp̃i,vel nõ vult nisi vt eũ trahat ad mortale,& an teneatur illi lapso cohabitare,vel possit cõtrahere, & qñ, & an inter infideles sit mřimoniũ,& quale.e.ti.quãto.& c. gaudem⁹. xxviij.q.j.§.j.& c.vxor.& c. nõ solũ.e.ti.c.si infidelis. & c.sic eñ in prin.& in fi.& q.ij.si infidelis.& s.in ru.de spõ.ver.an mřimo niũ sit.¶An eã,cui dedit qs libellũ repudii,vel quam dimisit ꝓ pter fornicationẽ teneatur recipere,vel non.eo.ti. gaudemus. xxviij.q.j.c.ij.¶In quibus casibus quis dimissa vna,põt cum alia cõtrahere.xxxij.q.vij.in summa.¶Quid sit,& vnde dicatur, & quot modis fit diuortium. xxxij.q.vij.c.j.¶An mřimonium,or do,baptismus,peccatũ,originale,morte soluãtur ita ꝙ resusci-tato iterũ cõferatur.xxxii.q.vii.licite.¶Quare pp solã fornica-tionẽ Deus voluit vxorem dimitti.xxxij.q.vii.dominus. ¶An pp opus sodomiticum,vel si quis seipm polluerit, vel si vxorẽ extra claustra polluit,vel hmõi,vel pp solã fornicandi volũta-tẽ vir possit dimitti.xxxij.q.vij.oẽs.& fm pa.de adul. c.ij. ¶An valeat pactũ factũ inter cõiuges,ꝙ nõ repetãt se. de restit. spo. literas.¶Quid iuris si vir,& vxor iurauerunt ꝙ nunquam se di-mitterent.s.in ru.de iureiur.ver.quid iuris si. ¶Quare in forni-catione spũali quis cõpellitur emẽdatam vxorem recõciliare, sed nõ in carnali.de cõuer.cõiu.c.vl.¶Qualiter excõicatus põt cõpelli adherere vxori suæ.de eo qui dux.in ma.quã pol. signi ficasti.¶Si sentẽtiali ter separor quò ad thorũ ab vxore ꝓpter eius adulteriũ,an preiudicẽ mihi postea fornicãdo,vel & ante sentẽtiã cõpellar ad eã nõ obstante sñia redire,de adul.c.vl.ex tra eo.ex literis.xxxii.q.j.c.ij.de spõ.ex parte.& fm Inn.Papã.eo. ti:de illa. ¶De hac materia tractatur.xxviij.q.j.& q.ij.xxii.q.ii. & q.vii.& quæstio. viii.xxxv.q. vj.ab isto.i.vsque ad finem quæ stio.& q.ix.quasi per totum.

¶De donationibus inter virum,& vxorem. Rubicra.

Quando dos mulieris, vel do-natio pp nupt.vel res pafernales possint alienari,vl distrahi.de cõsue.ex parte. de emp.& ven.peruenit. fm Papam,& alios.¶An soluto mřimonio ꝓpter cõsanguini-tatẽ quis petet dotẽ.e.ti.plerũque.fm Pa. ¶An valeat cautio, vel satisdatio,& an debet exigi,vel etiã fideiussores ꝓ dote re-stituẽda, vel donatiõe ꝓpter nuptias.eo.tit.per vr̃as.¶An dos, vel donatio ꝓpter nupt.possit cõsistere,nisi in liberis personis, de ꝓsump.illud. ¶An delegatus qui tulit sentẽtiam super ma-trimonio , possit de dote cognoscere accessoriè ex vi prioris mãdati & qñ cã dotis spectet ad ecclesiam.eo.ti.de prudentia. ¶An maritus lucretur fructus rei dotalis, & qñ piculũ spectet ad eũ.de vsur.salubriter.¶An res dotalis,vel parafernalis pos-sit cum iuramẽto vxoris alienari vel alter.de iureiuran.cũ con tingat.de emp.& ven,peruenit. ¶An propter maleficium viri mulier debet perdere dotem,de pig. ex literis. ¶Qñ donatio inter virum & vxo.teneat,& qualiter,& qñ tacitè vel expsse re uocetur.eo.ti.c.vl.quid iuris.de reb.emptis de communi pecu nia viri & vx.eo.ti.c.ii.de in integ.re.constitutus.¶An propter adulterium vxoris,vir lucretur dotem,& econuerso,vt lit. non conte.c.j.extra eo.plerumq;.& secundũ Papam. de consue. ex parte. ¶Quando dos sit à viro sequestranda.eo.ti.per vestras. ¶Si matrimoniũ nõ tenet,an teneat dos,vel donatio.& an pos sint repeti.extra eo.& si necesse.¶An idem iuris sit in morte ci uili siue in ingressu relig,& in morte naturali quò ad dotes, & donat.propter nupt.xv. qõ. j.placuit.ij. ¶An vxorem interfi-ciens propter adulterium lucretur dotem, vel sit filiorum. 33. q.ii.admonẽ.Quæ sint priuilegia dotis.de pigñ.ex literis. ¶An vbicunq; matrimoniũ ex iusta causa soluitur vterq; debeat al-teri restituere quod ab eo habuit.de conuer. coniug. ex publi-co.¶An dos sit sine mřimonio.eo.ti.de prudentia. Quid sit do talitium,quid dos,quid donatio propter nup.& de equalitate, & à quibus,& in quos fiat,& de his quæ in eis sunt,& de cõsue. in eis.& qualiter debent esse lucro,vel redire.eod.tit.plerumq; & c.nuper.& c.vlt.¶Si lata sententia quò ad thori separatio-nem probetur post consanguinitas,an recuperabit mulier do-tem quam perdiderat.eo.ti.plerunque.

¶De secundis nuptijs. Rubrica.

Quare infra tempus luctus mulier ꝯhere prohibetur: & an sit infamis , vel euitat pœnas nubens secundò,vel contra iura-mentũ.24.q.ii.Item in Leuitico.e.t.c.vl.ij.q. iii. §.hic colligitur.in fi.Quare secundę nup.nõ be-nedicantur.eo.ti.c.j.& c.super illa. ¶An senten-tia diuortij super matrimonio lata excuset contrahentes. s. in ru.de clãdest.de ver.si qñ.Quantum debet expectare vxor vi-rum captiuum.e.ti.dñs.& s.in ru.de spon.ver.si mulier credens. ¶De hac materia tractatur. 34.q.ii.& 31.q.j.& in multis.c. ii. q. iii.§.hinc colligitur.iii.q.vii.§.tria.prope finem.

¶Liber quartus finit fœliciter.

¶Incipit liber quintus.¶De accusationib.inquisitionib. & denunciationibus. Rubri.

Vtrum metropolitanus pos-sit cãm criminalẽ audi-e,& iudicare.xxiij.di.illũ & ij. q.vj.§.biduum.ver.sed quidã & ĩ.ver.à quibus.¶An episcopus inquiret sine alijs cõcanonicis.86. di. si quid. ¶An admittantur ad accusandũ,vel denũciandũ nisi quorũ interest vel an oẽs teneantur denunciare.ij.q.j.si peccauerit.extra eod. ex parte.& c.illa.& de testi.ex parte.j.¶An oẽs criminosi, & iu dæi,& pagani,& alij admittantur ad accusandũ, vel testifican-dum in exceptis criminib.ij.q.j.in primis.ver.de persona. & q. vij.pagani.j.q.j.si quis eps.extra.de testi.visionis & de simo. per tuas.¶Qñ,& in quib.criminib.admittitur laicus,vel clericus,& qualis in accusatione clerici,vel econuerso.e.t.cum.p. de testi-bus.ex parte.a.& c.tria literis.ij.q.vij.in summa.& c.ipsi.& c.cle ricos.33.di.illud.81.di.Maximilianus.¶An quis possit impunè ab accusatione desistere,vel transigere,vel qñ,vel cogatur ꝓ-sequi.eo.ti.licet.de col̃l.c.j.& ij.v.q.vj.Epyphanium.ij.q.j.prohi bentur.& q.iij.§.notãdum.& per totũ extr.eo.cũ olim.xc.di.stu dendũ.& s.in ru.de iud.ver.an tenetur quis.¶An aliquis com-pellatur accusare ,& qñ.iiij.q.v.quisquis.v.q.j.quidã.xxij.qõ.j.si aliquis.ij.q.vij.qua propter.¶Quo tẽpore præsumatur quis ab accusatione recedẽ.ij.q.iij.destitisse.¶De mulitiplici gñe mo-nitionis.xxiij.q.v.nõ nos.¶An in inquisitione quæ fit ad corre ctionẽ,vel alia,vel denũtiatione ordo iuris,& quis sit fuãdus.e. ti.qualiter.§.ad corrigendos.& c.ad petitionẽ.& fm Inn. Papã. de ap.ad nostrã.de pc.in pœnitẽtia.¶An persona vilis,vel in fa-mis,vel criminosa admittãtur ad denunciandũ,vel accusandũ. e.ti.c.j.& ca.cum oporteat.de testi.in omni.& c.veniens.ij.q.j.si peccauerit.in fi.primę gl.de spon.cũ in tua.¶Si persona denũ-cians,vel accusans remota sit vel ꝯuenit cũ aduersario:an pos-sit iudex procedẽ per officiũ,vel etiã aliter prosequi.e.ti.cũ op-teat.& ibi gl.n.de col̃l.c.ij.& secũdũ Pa.de iud.exhibita. ¶Qua liter fraterna correctio fiat,& ad quos spectet,extra de hæreti-cis.cũ ex iniuncto.& c.ij.de iudi.nouit.de testi.in oĩ.ij.q.j.si pec-cauerit.xxiij.q.iiij.duo.& q.v.nõ putes.An post mortẽ possit q̃-ri,vel accusari aliquis de crimine, & qualiter,tunc obligabitur accusans.de sen.ex.à nobis.qui fi.sint legi.causam,quæ. ij. xxiij. di.quorundã.88.di.neque.23.q.iiij.ipsa piè.24.q.ij.in summa.& c.sanè.in 33.q.ij.admonere.de hæreticis,si qs eps.¶An debeat

esse æqualitas inter accusatum, & accusantem ii. q. vij. §. in hoc c. ¶An subditus possit accusare prælatum de simonia, vel ipse puniri monitione non præmissa. j. q. vij. requiritis. & q. iii. ex multis. extra. e. inquisitionis. ¶An denunciari, vel accusari possit crimen nondum commissum, vel qui necdum peccauit: & per quas, & qualiter, & quæ sit denunciatio euangelica, quæ canonica, de despon. impu. ad dissoluendum. xxij. q. v. hoc iure. de spon. ex literis. ¶An admittatur ad accusandum is cuius auctor repelleretur, & quare sit aliud in accusatione, & aliud in testimonio, qui. ma. ac. pos. cum in tua. ¶An laici, & quales admittantur ad accusandum in crimine simoniæ. j. in rubri. de simo. ver. an laici. ¶An liceat accusatori dare pecuniam. ii. q. j. prohibentur. & q. iii. §. notandum. ¶An æmuli admittantur ad accusandum. secunda. quæstio. vj. decreto. ¶An sacerdos depositus possit alium accusare. j. in rubri. de excep. versi. an suspensus. ¶An præsumatur quòd accusatio malo animo fiat. ii. q. vj. si quis episcopus. ¶An libellus accusationis ab absente accusato sit recipiendus. ii. q. octaua. per scripturam. ¶Qualiter in criminibus procedatur contra absentes ante litem contest. vel post. s. in rub. de do. & con. qualiter, & quando. ¶An possit quis simul esse testis, & accusator, vel denunciator. iiii. questio. iiii. in summa. ¶Quando episcopus non possit criminosos, vel viles ab accusatione sua depellere, quos habebat in familia sua. eo. ti. nulli. & iii. quæstio. xj. si quos. xxiii. quæstio. iiii. quisquis. ¶Cuiusmodi iuramentum sit præstandum, quando fit inquisitio. e. ti. qualiter. j. & c. se. ¶Qualiter inimicitiæ & except. repellant denunciantem, vel testificantem. e. titu. cum oporteat. & de simo. per tuas. & de iudi. nouit. in fi. iii. q. v. c. ii. ¶In quibus casibus non potest quis accusare pro facto proprio. iiii. q. v. omnibus. ¶An criminosus, & qui non præmonuit possit quem accusare quod libellum famosum confecerit v. q. j. quidam. ¶Quid si sit inimicus, vel non proponens crimen. v. q. v. in summa. ¶An plures possunt vnum accusare, vel denunciare, vel inquisitionem prosequi de eodem crimine. de collu. cap. j. de pur. c. quotiens. & ii. q. i. in primis in not. j. accusator. & secundum Inn. Papam. extra. e. olim. ¶Quando qui crimen committit teneatur de his quæ inde sequuntur. j. in ru. de pœnis. ver. an imputetur. ¶Propter quæ crimina possit quis deponi. de tem. or. ex tenore. & c. vltim. & xv. quæst. vi. in summa. lxxxi. di. apostolus. & c. dictum. & de regu. iuris. c. pe. & melius. & j. in rubr. casus iur. in qui. promo. depo. ¶Quid iuris sit de accusatione adulterij. j. in rub. casus iuris. de adult. in multis ver. ¶In quibus casibus possit quis sine accusatore damnari, vt ecc. bene. ca. vnico. & de or. cog. cum dilectus. & ij. q. j. de manifesta. ¶An patronus laicus possit rectorem suum de dilapidatione accusare. xvj. quæstio. j. constitutum. & q. vij. filius. de testi. ex parte. a. ¶An laicus possit accusare electum. xxiii. dist. illud. & c. quis episcopus. & s. in rub. de elect. ver. an laicus. ¶Quot modis dicatur crimen. j. in ru. de fur. ver. quot modis. ¶Quando clerico liceat sine peccato accusare. eo. ti. accusasti. ij. q. vii. laicos. & ca. se. ¶An possit denunciare qui iurauit non accusare, vel petere. e. titu. veniens de iure. iur. quemadmodum. & c. ad nostram. & quod me. cam. ad audientiam. & de cog. spi. tua nos. xiii. di. nisi. vj. ¶Quomodo aliter procedatur contra maiorem, & aliter contra minorem accusando. de si. per tuas. ¶Quando vnus possit duos, vel tres accusare simul in vno libello. ij. q. pri. prohibentur. lxxxi. di. c. Maximilianus. ¶Qui possint accusare, & qui non, ibidem. & extra. e. c. j. & c. nulli. & c. ex parte. ¶An iudex possit ex officio suo repellere infamem, vel accusatum a testim. vel ab accusatione, vel de eius conditione quærere, licet accusatus non obijciat, vel non quærat. e. t. nulli. ij. q. vij. alieni, & c. queren. & secundum Inn. Pa. e. ti. qualiter. de testi. fraternitatis. ¶Quæ sit forma accusationis, & inscriptionis. ij. q. viii. libellorum. de exce. exceptionem. ¶A quibus, & coram quibus possit episcopus accusari. iij. q. vj. in summa. & per totum. xj. q. iii. eps. & s. in primo ver. ¶An iudex possit summariè cognoscere de fama alicuius: & si probetur infamia, an ille possit probare contra. extra de spo. cum in tua. ¶An accusatus possit accusare accusatorem, vel contra eum de crimine excipe, vel testificari, vel eum reconuenire. iii. q. xj. in summa. & c. neganda, & per totum. extra. de tes. c. vlt. de iud. at si. ¶An is contra quem inquiritur possit petere, vt contra eum qui suam inquisitionem impetrauit reinquiratur in p. c. qualiter. ¶An excommunicatus etiam post absolutionem non possit accusare. s. in rub. de except. versi. an excommunicatus. ¶Quando monitio debeat præcedere denuntiationem, vel accusationem, extra. e. c. ij. & c. qualiter. ij. in prima glos. an ver. Item nunquid reus. & c. super his de calum. cap. ij. & melius. de simo. licet Hely. & ii. q. vij. accusatio. xij. q. ii. indignè. de re iudi. ad apostolicæ. ¶Quando accusator, vel reus, vel testis possint torqueri. j. eod. in rubri. de pœnis. ver. quando, & qualiter actor. ¶An ordinatus simoniacè possit ordinatorem accusare. vj. quæstio. j. §. porro. ¶An ille, qui ecclesiam defenderat possit post de eo crimine accusari. xvij. q. iiii. rerum. ¶Quid si iudex vult inquirere: reus autem vult se esse bonæ famæ probare. j. in ru. de pur. ca. ver. quid iuris. ¶An vasallus possit dominum accusare. xxii. q. vi. de forma. §. vbi sit inquisitio contra aliam facienda. de elect. postquam. de re iudi. cum I. & A. eo. ti. qualiter. ij. ¶An dominus Papa possit accusari, vel denuntiari, vel iudicari, & in quibus casibus, vel statuere ne accusetur. Item si card. accusentur quod papam elegerunt per simoniam, & probetur: an Papa sit remouendus. xl. dist. si Papa. lxxix. dist. si quis rec. & ij. q. v. mandastis. ix. q. iii. nemo. & secundum Pa. de elect. licet. ¶An contra denunciatorem admittatur exceptio & quæ de iudiciis. nouit. & quibus ex causis fiat infamis. iij. q. vij. §. tria. circa fi. & j. proxim. ver. ¶Quid iuris de infamia, & qui sunt infames. vj. q. j. c. ii. & vj. se. & c. infamem. & c. se. & j. in rubri. casus vtriusque iuris, in quibus aliquis est infam. ¶An vniuersitas, vel ecclesia tota, vel tantum maiores de vniuersitate debeant accusari, vel puniri. de simo. dilectus. ij. xij. q. ij. eps. & secundum Inno. Papam. de sen. ex. graue. ¶An absolutus semel. per pœnam, vel per sententiam, vel per purgationem vel per dispensationem ab infamia posteà valeat accusari. extra de elect. cum dilecti. in fin. extra. e. de his. vii. q. j. c. ii. xxxiii. q. iiii. si ille. & xxxiij. q. admonere. & ij. q. v. habet hæc. & c. se. & xlix. di. §. j. extra de pur. ca. c. fi. & j. in rub. de adul. ver. an post pœ. ¶An infamatus, vel accusatus, vel denunciatus de dilapidatione vel alias possit alienare: & an statim debeat suspendi ab officio, vel remoueri: & qui admittantur ad hanc accusationem: & quæ sit pœna huius criminis. iij. quæ. ii. quia ea. de simo. licet Hely. de pur. cap. inter. extra de offic. deleg. venerabilis. extra. e. accusatum. & c. prælatorum. ii. quæstio. v. præsbyter. ¶Si post denunciationem criminum quis eligit, vel ordinatur, vel consecratur, an hæc debeant reuocari. extra. de despo. impube. ad dissoluendum. secundum Inn. Papam. ¶Quot scientes requiruntur ad hoc, quod fiat inquisitio. extra. e. ti. inquisitionis. in fine. ¶In quibus casibus calumniosè accusans non puniatur ad talionem. licet non probat. ii. q. iii. c. ii. & §. j. ¶Quid sit infamatio, quid denunciatio, quid accusatio, & quæ pœna, vel effectus imponitur conuicto in quolibet modo agendi in simonia, vel alijs. ij. q. viii. in summa. de simo, dilectus filius A. in duabus glo. extra. eo. qualiter. ij. & c. inquisitionis. de simo. licet. & secundum Pa. extra. e. cum oporteat. ¶Si accusans aliquem de pluribus criminibus deficiat in vno, an admittatur ad alia. vj. q. x. §. j. & c. j. ¶An mulier possit accusare, & an teneatur inscribere. xv. q. iij. §. j. & j. de crimine. ¶In criminibus non exceptis, qui admittantur ad accusandum, an admittantur ad testimonium. j. q. j. si episcopus. ¶An accusatio, & testimonium pariter ambulent. s. in ru. de testi. ver. an testimonium. ¶Quando quis cogatur inscribere, & quando non. iiii. q. iiii. §. in scriptio. eu. ti. super his. & capitu. inquisitionis. ii. q. viii. in summa. ¶Qualiter, & quando, & contra quos ad inquisitionem procedatur, & quid iuris sit de hoc. e. t. qualiter. ii. ¶An superior, vel iudex possit præfigere terminum, ad agendum, vel accusandum, vel ad prosequendum accusationem, & si quis in termino non compareat, vel non prosequatur an post admittatur aliquis accusando, vel denunciando, vel accusatus debeat absolui: & an sibi præiudicet post terminum statim, vel demum post annum. de probat. licet. de fide instru. accepimus. extra. e. licet. & c. qualiter. ii. iiii. quæ. v. quisquis. qui ma. ac. pos. cum in tua, & secundum pa. qui fi. sint le. lator. ¶Quid iuris sit de visitatoribus secularium, vel regularium, & quales erunt: & an iurati, & quæ & quibus referent, & an eis credetur & an habeant iurisdictionem. e. t. sicut olim. de sta. mo. ea. quæ. & c. in singulis. ¶Quid iuris si prælatus recipit à subditis, vel monachis iuramenta de tacenda veritate. eo. ti. olim. ¶An videatur calumniari qui non probat quod intendit denunciando, vel accusando, & qualiter puniatur. de calum. c. j. ¶An sit infamis qui per modum inquisitionis remouetur ab administratione. de simo. per tuas. in fi. & c. licet. ¶Si is contra quem fit inquisitio vult cedere, an debeat differri inquisitio. de si. per tuas. in fi. ¶De accusatione criminis suppositi partus quo tempore claudatur. de pœ. & re. officij. & ibi glo. super verbo, supposuit. ¶Quibus modis possit quis calumniari, & qualiter quis de calumnia excusetur. de elect. statuimus. ii. q. iii. Paulum. ¶An spoliatus bonis possit accusari. de resti. spo. frequens. ¶An clericus, vel monachus ad accusandum clericum monachum laicum admittatur, vel ad testificandum, & generaliter qui repellantur ab accusando, vel testificando: & an accusans abbatem, vel alium prelatum, vel denuncians, an inquisitionem vel causam suam prosequens contra ipsum habebit expensas. e. t. c. pri. & c. ex parte. & c. pe. in fi. & ii. q. vii. pastoralis. & §. ex his. & §. vl. ¶An in delictis locum habeat compensatio. j. in rub. de pœnis. ver. an pœnæ præcedentes. ¶An inimicus, & conspirator non solum ab accusatione, sed etiam ab exceptione repellatur. e. t. meminimus. secundum Papam.

¶Quando

¶Qñ fiat inquisitio gñaliter, nō de certo crimine, vel speciali & qñ fiat inquisitio de certo super quibus iurare, vel deponere debēt testes, & quid iuris si iurauerint nō ferre testimoniū. eo.titu.qualiter.fm Inn.Papā. ¶An cōtra spoliatū possit inquiri de crimine:& an monachus petet restitutionē si pendēte accu.vel inquisit.sit spoliatus.& an is qui prosecutus est inquisitionem sit vocādus si agatur de processu inquisitiōis cōtra aliquem habito reuocādo.e.tit.olim.& de of.del.venerabilis.fm Inn.Pa. ¶An pp minorē excōi.qs ab accusatiōe repellatur.de excep. à nobis. ¶An propter infamiā prælati inquiratur super tota eccl'ia.e.ti.cū dilectus.& de sim.licet. fm Inn. Papā. ¶Qñ criminū inquisitio cōmittatur,& qualiter fm diuersas inquisitionum formas,qñq; cognoscitur priùs de infamia, qñq; cassatur pri' ꝯmissio,& qñq; Papa cōsulitur:& de hoc de pur. cad. cum dilectus.& qualiter cōstat de infamia,& quādo litera inquisitionis ratione impetratoris elidatur:& an iudices procedent in inquisitione impetratore repulso:& qñ quis intelligitur infamatus,vel nō:& ob quā infamiā ꝯ aliquē inquiritur, vel purgatio indicitur.& qñ,& de hoc.j.e.qualiter. & c.inquisitionis. ¶Et qualiter infamia,vel fama p testes ꝓfertur, & qñ & quā cām reddere debēt, & qualiter infamia facti ꝓbitur, & quales testes in ꝓbatiōe infamię admittūtur,& quot:& an sufficiat ꝙ infamatus se purget vbi infamia in mō exce. ꝓbatur,de hoc.de si.licet. ¶Et an ꝓpter solā suspitionē principis,vel plati,vel propter scandalū,vel periculū sit inquisitio faciēda, vel purgatio indicenda.de his omnibus extra. e.cum oporteat.fm Inn. pap. & s̄.in rub.de ꝓba.ver.quot hoīes. ¶Qñ agatur ad amotionē, vel pœnā alicuius sine accusatione,vel inqsitiōe, & qñ fiat inqsitio nullo vocato, vel nullo denūciāte. de ele.querelā.& c.bonæ me. fm Inn.pa. ¶An cōspiratores possint in cā inqsitionis esse testes,de re.iu.cū.I.& A. ¶An quis remoueatur ꝓpter insufficiētiā,& ꝓpter quā:& an de denūciatione trāseatur in inquisitionē:& de forma iuramēti testis in inquisitione,de simo. licet.fm Inn.pa. ¶An socius criminis admittatur ad accusatio. socij, vel criminosus ad accusationem criminosi. lxxix.dist.c.j. de testi.veniēs. ¶Qualiter procedatur ꝯ accusatum,vt lite non cōte.qm.fm Inno.papā. ¶An admittatur reaccusatio, nisi,de magno,& manifesto crimine agat.de ap.ꝓposuit.fm Inno.Pa. ¶Si aliqui citant aliquē malæ famæ an super vna fama sint testes recipiendi:& si super ea deponant an fiet inquisitio.eo.tit. inquisitionis.& c.cum oporteat.fm Inn.Papā. ¶An ꝯ electum possit ꝑ modū denūciationis agi,& si agatur per modū inquisitionis,qui sint in accusat.preferēdi. de elect. cū dilectus. & c. dudum.ij. ¶Quot modis dicatur denūciatio,& qualiter fiat, & à quo,& qui teneantur eam facere:& de exceptione. cōtra eā admittenda , vel non.& an ecclesia cui fit denunciatio cognocat de iure partiū in re in qua laicus dicitur peccare de iudic. nouit.secūdum Inno. papam. ¶Quæ requiratur cū agitur cōtra epm, vel clericum ciuiliter: vel criminaliter & qñ inquisitio , fama non præcedente & quid iuris si fiat inquisitio contra non infamatum,vel in capite,vel in membris. de præben. graue.de postu.ca.j.& de elec.bone.j. ¶Per quæ videatur quis in inquisitorem consentire,& quid iuris cū committitur inquisitio super statu monasterii:& an tunc quilibet possit proponere exceptionēs.e.t.ad petitionem secūdū Inn. Papam. ¶Quæ seruētur in depositiōne.de resti.spo.in literis. fm Papam. ¶An per procura.possit quis denunciare, vel denuntiationem prosequi. de prēsump.cū in iuuentute.fm In.Papā. ¶An quis teneatur peccatorem indicare,de simo.nemo. ¶An infamia in continentię de incerta persona inducat inquisitionem: & an fiet inquisitio in genere de incontinentia, & alio crimine. de pur.ca.accepimus.secūdū Inn.Pa. ¶Quid sit clamor,quid fama & qualiter agatur de crimine,& ad quid fm diuersos modos agendi:& an vbi timetur mortis periculum, sine multa infamia inquiratur.& an capitula exprimentur vbi fit inquisitio generalis in capite, & in membris.e.t.qualiter.ij.& de simo.licet. secundum Papam.& j.ver.quid sit.in fine. ¶An super testamento,vel vsura, vel super iurib.ec.vel principis, vel matrimonio, vel consanguinitate,vel aliis procedatur per inquisitionem:de iureiuran.ad audientiam.secundū Inn.Pa. ¶An post denunciationem, vel inquisitionem criminis alia accusatio, vel inquisitio possit fieri contra eundem.& an ad petitionem vniuersitatis detur inquisitio de pur.capi.cum dilectus.de collu. in tantum.secundum Pa. ¶Quę autem hic desunt, vide in nostro spe. iudi.& in ti.de accusatore.& in ti.de accusati.et in ti. de denun. & in ti.de inquisitione,de crimine.in t.de notorijs criminibus. ¶De hac materia tractatur.ii.q.vii.& q.viii.& iii.q.iiii.& q.v.& q.ix.& q.x.& q.xi.& iiii.q.i.& q.iii.& q.vi.& v.q.iii.& q.v.& vi. q.j.& q.ii.& viii.q.v.& xv.q.iii.per totum.

¶De calumniatoribus. Rubric.

DE hac materia tractatur. ii.quę. iij.& q. viij.per totum.quæstione.v.qō.vj. per totum. & j̄.in ru.de pœnis.ver.quæ sit pœna calumniato.& præ.

¶De simonia,& ne aliquid pro spiritualib.exigatur. Rub.

AN simoniacus agere possit pœnitentiam nisi renunci.& beneficio,vel ordini.j.q.j.ordinationes & c.si quis neq;.q.vij.requiritis. An laicus quales & ꝯ quos admittantur ad accusationem in crimine simoniæ. extra.de acc.cum p.& prima.q.j.in summa.vj.q.j.in summa. ¶An ex vna parte tm̄ committatur simonia.j.q.iii.quātum. & extra. eo.ad aures. ¶An pecunia data per simoniā sit restituenda ecclesiæ.vel illi cui xvij.q.iiii.si quis in tuo.e.t.de hoc. j. q. iii. c. ij. ¶An per electionem,vel receptionem,vel pòst,possit aliquid dari.eo.titu.de hoc.& j.q.ij.in summa.& c.ante penul. ¶An liceat aliquid dare,& redimere vexationem in spūalib. vel ipsa spūalia.extra eo.dilectus.& fm Papā.in c.ad aures.i.q.j.c.p.& q. iiii.quæsitū.xvj.q.vij.decimas.& de pac.cū pridem. ¶An sola spes,vel voluntas,vel intētio faciat simoniam . & an qui tōsuratur,vel recipit habitum vt eligatur vel vt habeat dignitatem sit simoniacus.e.t.cōsulere.& c.tua.& c.si.de offi.dele.ex parte. j.q.j c.ii.&,c.reperiūtur.& xx.q.iii.præsens.de ele.oss.lix.di.ca.ij. & xvj.q.vii.perlatum. ¶An quis possit alicui, vel Deo seruire spe futuri beneficij,vel remunerationis vel etiā beneficiū dare. e.t.cū essent.& fm Inn.pap.in c.mandato.& lxj.di. quid prodcrit.lxxiiii.di.cōsuluit.& i.q.i.sunt nōnulli. ¶An liceat sacerdoti fructus cappellaniæ locare,vel operas suas circa diuina,vel pro missis cātandis pecuniam recipere,vel pro aliquo sepeliendo, vel vt quis recipiatur monasterio,vel pro anniuersario reditus assignare.extra.e.sua.& c.j.& c.nō satis.& ca. ad nostram. & de præben.significatum.& fm Inn.Papā. ne prę.vi.su.qm. ¶Qualiter ratihabitio faciat simoniacum.e.t.sicut. ¶Quæ dr̄ia sit inter simoniacū in ordīe vel aliū simoniacū.e.t.accusatū.& c.tanta. ¶An simoniacus accusatus ipso iure sit suspensus, vel anathematizatus.j.q.j.reperiuntur.& c. quibusdam. & extra.e.t.accusatum.& c.tāta. ¶An mediatores simoniæ admittantur ad actus legitimos.e.q.si.quis episcopus.de testibus.veniēs. ¶An affectus,vel amor carnalis,vel ꝯsanguinitas inducat simoniā.vt ec.bñ.c.j.q.i.si quis neq;.de ęta.& qua.tuā. ¶Qñ licitè recipiam quod petere prohibeor.xvi.i.di.de eulogijs.& e.t.dilectus in fi. ¶An pro reliquiis sanctorū liceat recipere pecuniā,vel eas vēdere.de reli.& ve.c.ii. ¶An peccet magis laicus, quàm clericus emēdo ecclesiasticū.j.q.iii.saluator. ¶An sit simoniacū recipere aliquē in canonicū sic vt nihil percipiat donec alij sint pbenda assecuti.de cōsti.cū M. ¶An Iudas cōmisit simoniā.j.q.j. q studet. ¶An psumatur simoniacum ex tpe quod alias nō esset. j.q.j.emendari. ¶Vtrum Imperator ꝯmisit simoniam remittendo cēsum quem sibi faciebāt Romani pon.in sua electione ad hoc vt eius ꝯsensus requirat in ele.lxiii. Agathosa. An sit simonia dare pecuniā infideli vt fiat Christianus.j.q.ii.quā pio.xxiii. q.vii.per totū. ¶Quid sit simonia,& vn̄ dicatur, & quot modis cōmittatur.j.q.j.in summa. ¶Quid iuris cum Papa ordinatur ꝑ simoniam.79.di.si quis pecunia. ¶Si pro alicuius electione facta,vel facienda,vel ꝯfirmatione,vel ordinatione detur pecunia electo ignorante,vel cōtradicente,vel tacente,quā electores non habuerunt:an valeat talis electio.ii.q.vii.c.vlti.extra.e nobis.& c.sicut.& c.Matheus. ¶Quot modis dicantur spūalia, & in quibus casib. in eis possit recipi pecunia,vel minus ab obsequio.j.q.i.§.i.& q.iii.§.i. ¶An auctoritas superioris excuset à simonia de pactis.cum pridem. ¶An in omnib.sacris committatur simonia.23.distin.qui episcopus. ¶Quando simoniacus priuetur ordine:vel beneficio,& altero tantum.j.qō. i.presby. ¶An sit simoniacum renunciare beneficio,vt alij detur, & an regnum Dei possit pecunia emi.i.q.i.ordinationes. & extra. de officio deleg.ex parte. ¶An preces,vel adulatio,vel precium inducant simoniam , vel non,& quæ.de ætate & qua.tuam.& j. q.i.ordinationem.& c.latore.quibusdam.& c.sunt nonnulli. & viij.quæst.ii.in summa.& q.i.Moyses. ¶Qualiter crimen simonię dicitur grauius aliis criminibus:& an sit grauius homicidio.prima.quæstio.vltim.eod.ti.sicut si. ¶An sit simoniacum remittere ius spirituale pro aliquo temporali : vel permuttare spiritualia pro temporali. de reli.domi.constitutus.de rerum per.ad quæstiones.& per totum. ¶An liceat decipere post factum completum,vel non quod antea nō licebat.i.q.i.qui studet.& q.ii.quam pio.j.fi.de ele.si alicuius. ¶An aliquis possit

dare aliquid ecclesiæ vel monasterio in suo ingressu, pro sua
sustenratione.j.q.ij.si quis propter, & q.iii.in summa.extra.eo.
tua.& c. nobis.& c.non satis. ¶An preces inducãt simoniam.
j.q.vj.si quis ante.eo.tit.nemo. ¶An simoniacus in ordine vel
ab eo ordinatus recipiat caracterem ecclesiæ. eo. ti.licet.& fm
papam.extra,c.per tuas.ii.¶Quæ sunt simoniaca.de iure.& de
of.dele.ex parte.j. ¶An cum ecclesia conceditur in emphyteo
sim sit contractus simoniacus.de relig.do.constitutus.¶An e-
mere aliquod officium ecclesiasticum, vel administrationem,
vel iudicaturam, vel fructus præbendæ ad tempus, vel imper-
petuũ, vel hospitale, vel administrationem pauperum, vel ho-
norem, vel ius instituendi sit simoniacum.i.q.iii.§.j.& c. si quis
ob.& c. quæ sint.& c.saluator.extra ne præ. vi.su. per totum. j.
q.vii.quicunque per pecu.extra.e. consule. ¶An subditus de-
beat audire missam sacerdotis simoniaci vel concubinarij, vel
aliàs mali.xxxii.dist.nullus.& §.verum.& c.præter hoc. & j. q. j.
multi.& xv.q.viii.sciscitantibus &.q.ij.in ca.vno. & s.in rub. de
cele.missa.ver.an existens. ¶Quæ dispensatio, & qualiter, &
quot modis, & per quem sit contra simoniacos, & cõtra quos
adhibenda.extra.e,de simonia.ca.tuas.iii.q.j.in summa.& c.or-
dinationes.& c.j.& extra,de renun .post translationem in no.
quia erga.& j.q.j.qui studet.& c.j.& vlti.& q.iii.ex multis, in fi.
extra.e.nobis sint.& de ele.c.penul.j. q. v.præsentium. ¶Si pe-
cunia data est pro aliquo spirituali, an possit repeti.j.q.iii.si quis
dator.& extra e, de hoc.& c.consulere. ¶Quæ ignorantia ex-
cuset, & quæ non s.in rub.de consti. ver. an iur. ¶An recipere
pecuniam pro matrimonio, vel benedictione nubentium sit si
monia.j.q.j.quicquid inuisibilis.xxxii.q.ii.honorantur, & extra,
c.cum ecclesiæ.xxiii.di.qui episcopus. ¶An liceat dare terram
sub cõditione, vt ibi ecclesia fundetur.s.in ru.de ecc.ædi.ver.an
sit simonia. ¶An consuetudo excuset in receptione pecuniæ
pro spũalibus:& an sint laici cogẽdi huiusmodi ɔsue, obserua
re.de sepul.c.penul.& eo.ti.suam.& c.cum. in ecclesiæ. & c.ad
apostolicam.& j.q.iii.c.vlt.lxiii.dist.quia sancta.¶Quid iuris si
quis ignoranter recipit ordines à simoniaco. extra. e. per tuas
ii.& j.q.j.qui perfectionem. ¶Si papa confirmat aliquẽ præla-
tum, an ille poterit coram suo superiore de simo.accusari dan-
do pecuniam alicui familiari.d.Papæ, extra.de re.iu.de cætero.
fm Inno.papam.¶De pœna simoniacorum. j. in rubr. de pœ-
nis.ver.quæ sit pœna si. ¶An medicus possit vendere sanita-
tem, vel dominus seruum vt ordinetur vel vt remaneat in or
dine.j.q.j.qui.studet.liiii.di.gñalis. ¶Quid fiet de ecclesia fun-
data de pecunia simoniaca, vel de iure patro. empta.j.quæsti.i.
non est putanda. ¶An debeat recipi pecunia pro danda Eu-
charistia, vel crismate, vel ordinibus, vel baptismo, vel sepultu-
ra, vel pro dedicãdis basilicis, vel pro cæteris sacramẽtis.prima.
q.j.baptisandus, vsque ad fi. d.& extra.eod.cum sit Romana, &
fm Inno.papam.in c.ad apostolicam.& extra. de sepul.cap. pe-
nul.j.questione iii.c.j.x.q.iii.relatum.¶An recipere aliquid pro
renunciatione literarum sit peccatum. de rescript. ad audien-
tiam.ij.¶An in modico committatur simonia.eo.ti.ex tuæ.
¶In quibus parificentur crimen simoniæ, & læsæ maie.eo.tit.
licet.Hely.xv.q. iii. sanè. ¶Qui dicuntur simoniaci, qui lesitæ.
eo.ti.sicut pro certo.¶Quid iuris cum in spiritualibus turpitu-
do ex vtraque parte versatur. de magi.c. ij. ¶An liceat facere
homagium pro spiritualibus.& quæ sit differentia inter homa
gium & obedientiam:de excessi.præla.graue.de regu.iur. c.vl-
ti.extra:e.ex diligenti, & de iureiurando.c.nullus, & cap. nimis.
¶An notarius, vel alij aliquid recipiant licitè in ordinationi-
bus.eo.ti.c.j. ¶An simoniacus occultus per triennium, & ma-
nifestus simpliciter sit suspensus.e.ti.si quis.fm Inn.Papam.
¶An dare prophanum, vt fiat sacrum sit simonia.de rest.spon.
olim. ¶An possit aliquid dari vt anniuersarium constituatur.
ne præ.vi.su. vel iur. quoniam.fm papam. ¶An alio dante pe
cuniam licitè committatur simonia, eo.titu.tanta. fm papam.
¶An capitulum possit aliquid exigere pro ecclesia ad mẽsam
suam spectante.eo.ti.non satis.secũdum Inn.papam.¶Quæ cõ
ditiones in spiritualibus sint licitæ, ne præl.vi.su.vel iu. quoniã.
ij.secundum papam. ¶An modus, vel conditio, vel pactio in-
ducat simoniam in beneficiis, vel spiritualibus vel non.vt eccl.
bene.c.vno.de ele.significasti.de præbend.significatum. de ser.
non ord.s.in rubr. de conces.præb. ver.an in collatione. & se-
quen. ¶An sit simonia dare aliquid pro pœnitentia, vel pro
absolutione, vel pro decimis, vel pro possessione ecclesiæ reti-
nenda, vel recuperanda.e.t.ad aures.& c.ad apostolicam.secun
cundũ papã & alios, & j.in ru.de sent.exc.ver.quæ pecunia po
sit.¶An simoniacus in ordine, vel bñficio habeat executionẽ:
& an cõferẽs ordinẽ simoniacè sit suspẽsus.e.t.p tuas.¶De hac
materia tractatur.j.cã per oẽs quæstiones suas.vij.quæsti.j.præ
sentium.& c.scitum.xv.quæst.iii.sanè.vj.q.i.§.porrò.

Ne prælati vices suas vel iurisdictionem sub
annuo censu concedant. Rubrica.

AN exercentibus iurisdictionẽ
vel ab exercẽtibus eam obuẽtiones tẽporales pos-
sint vendi:& an iurisdictio, vel officium possit ven
di, vel locari.e.t.c.j.& s.t.prox.ver.an emere.¶An regimen.ec-
clesiæ sub pretio, vel pro eo salarium possit cõstitui. s. eo. qm.
¶An lucrũ ex subiectis proueniẽs possit vendi, vel salariũ pro
his colligẽdis cõstitui.e.t.quoniam.secundum Inn.Pa.¶An lo
cationi ecclesiæ vel obligationi teneatur stare successor. s. in
rub.de locato. ver.an quis possit. ¶De hac materia tractatur.
lxxxix.di.& j.q.iii.per totum.xxi.q.ij.præcipimus.

¶De magistris, & ne aliquid p licẽtia docẽdi exigatur. Rub.

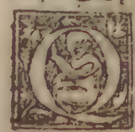
QValiter, & quæ debet legere
magister, & an magister, peccat legendo. viii. q. j.
oportet.& c.licet.in gl. hãc.cõparatiuã. in fi.xliii.di.
c.iuris.¶An scholares, vel magistri habebũt fructus præbẽda-
rũ, & qui & quãdiu.s.in ru.de præb.ver.an scholares. ¶Quam
sñiam debet pferrre addiscẽs, de summa trinitate.firmiter, fm
Inn.Pa.¶An credatur magistro antiquo magis quã nouo, vel
quã discipulo.lxxvj.di.ieiuniũ.xvj.q.j.sic viue.¶An meliores ma
gistri, & bñ sciẽtes sint eligendi, & nõ alij, & quãto tẽpore de-
bet quis addiscere in præce,ca.sic viue. xxiiii. q.j .cum bene sci-
mus.¶An magister remoueatur propter insufficiẽtiam, extra.
de offi.custo.c.j.de renũ.c.vlt.¶Qualis debet esse magister, &
eius doctrina & in quibus debent scholares excedere, & de his
qui nimis maturant ad cathedram obtinendam. extra.de ma.
& obe.humilis.vij.q.j.qualis.vij.q.j Nouacianus. xvj.q. j. sic vi-
ue.¶In quibus locis sunt iura docenda, & studium exercendũ
& pro quali studio competit priuil.concessum.extra.de cle.nõ
resi.tuæ.de excep.præsenti. ¶Qui magistri decretorum debẽt
legere decretales, de con.di.v.in die. ¶An sit derogandum opi
nionibus magistrorum, & an liceat cuilibet opinari. extra. de
deci.c.j.de resti.spo.literas, & fm Inn.papam.de cõsti. ne innita
ris.¶An magister debeat habere beneficium sui laboris: & an
possit facere collectam.eo.titu.c.j. & c.quia non nullos.xxviii.
di.de quibusdam.xviii.di. de eulogijs.j.q.iii. vendentes.& ca.se.
¶An sit simonia recipere aliquid pro danda licentia eundi ad
scholas.extra eo.ca.ij.secundum papam. ¶Quæ castigatio sit
magistro concessa, de homici.præsbiterum. de sen.ex.cum vo-
luntate.¶De hac materia tractatur.xxxvij. di.lxxxvj. di. per to-
tum.lvj.di.statuimus.& c.cum seruum.viij.q.j.oportet.j.di.quis
dubitet.extra.de ele.cum in magistrum.

¶De Iudæis, & Sarracenis: & infidelibus: &
seruis eorum. Rubrica.

AN debeamus vitare gentiles,
vel alios in cibis xxx.di.si quis carnẽ.xj. q. iii. ad mẽ-
sam.xxviii.q.j.oẽs.& c.quid sit.¶Qualiter, & in qui-
bus casibus ecclesia iudicet de his qui foris sunt.xvii.q.iiii.con
stituit.xxviii.q.j.sæpe.e.ti.Iudæi qm.& s.in rub.de foro compe.
ver.in quibus.¶An bona Iudæis, & Sarracenis licitè auferãtur,
xxiii.q.vij.§.j. ¶An possimus persequi Sarracenos nisi ipsi nos
psequãtur.xxiii.q.viij.dispar.¶An veræ virtutes sint in infide-
libus.xxviii.q.j.§.de his itaque.¶An Iudæi, & Sarraceni sint p-
ximi nostri:& à nobis diligẽdi.de pœnitẽtia.di.ij.ego si charita
tẽ.alias in c.charitas est vt.¶An possimus istos pẽsionibus gra-
uare, & ita facere vt cõuertãtur.de simo.dilectus filius.& xxiii.
q.vij.per totũ.¶Quid iuris sit de seruis Iudeorũ, & qualiter ef-
ficiãtur liberi.s.in ru.de ser.nõ or.in ver.j.& ver.qñ xpianus.&
in aliis.¶An papa possit ad infideles pdicatores mittere, vł eis
bellũ indicere, & an illi q in Occidente terras, vel regna nõ ab
impatore hñt ea licitè detineãt, & an licitè inuadant, & qd pa-
pa possit in infideles de voto.q sup.fm papá.& s.in ru. de ma.
& ob.de iure. ¶Quæ merces portent Sarracenis, & qñ. j.in ru.
de fur.ver.q sunt.¶An Iudei regant legib.s.in ru. de ɔsti. ver.
an Iudei.¶An Iudei possint ab ecclia corpalr puniri. e.tit.post
miserabilẽ. ¶De Iudeo baptisato q filiũ circuncidit, de con.dj.
iiii.plerique.¶De hac materia tractatur.xxiii.q.iiii.& q.v.& q.
vj.& q.viii.in c.dispar.& xxviij.q.j. & q.j. per totum. & lvj.di.Is-
mahel.xlv.d.c.ij.& c.iiii.xv.q.iiii.ad mensam.

De hereticis & scismaticis. Rubrica.

QValiter Caldæi credebant
ignẽ Deum, & qualiter ɔpulsus est ignem adorare
Abrahã.xxxv.q.j. §.hac itaque. ¶Quod modis di-
catur quis hereticus.xxiiii.quæst.iii.§.quia non.ex.e.firmissimè.
¶An

¶An titubās in fide sit hæreticus.xxiiii.q.j.à parte.e. ti. dubius. ¶An magis sit hæreticus qui sciēter, vel ex subtilitate peccat q̃ qui negligenter, vel ex simplicitate.xxiiii.q.j.scisma. ¶Quæ hæresis dicatur maior.xxiiij.q.j.nō infamatus. ¶An sñia lata ab hæretico, vel aliud qđ facit valeat, vel faciat fidē ecclesiæ.e.c. & q. e.q̃squis.xxiii.q.iij.c.j.xj.q.iii.ciuē.extra c.excōicatus. & j. q. j. §. nemo in hæresi.& c.qđ quidā.xxiiij.q.j.& c.quisquis.de cō.di.j. hoc ergo. ¶An hæreticus possit ordines, vel executionē cōferre, vel Eucharistiam dare, vel baptismū, vel cōficere, vel pœnitētiā dare, vel alia sacramēta, & qđ iuris de sacramētis eorū.i.q.j.si fuerit.xxiiii.q.j.§.sed illud.vsque ad finem q.& xix.dist. secundū & xxxii.di.§.vtrū & §.porrò.& s̄.in ru.de tē.or. ver. q̃ hæreticus & de ꝓbat.ver.qs possit. ¶Quo tpe excōicatus dicat̃ hæreticus xxiiii.q.j.didiscimus.ex.e.excōicamus.§.j. ¶An eo ipso ꝙ qs errat sit hæreticus.xvii.di.nec licuit.xxiiii.q.j.q̃ dignior. & q. v. dixit. ¶An hæretic⁹ possit aliquid possidere, & an licitè bonis spoliet̃ vel ei si reuersus fuerit reddant̃.viij. di.quo iure. & xxiij. q. vij.c.j.& ij. & q.vj.§.vl. ¶An eps, & solus possit hereticū recōciliare.j.di.c.de eo.ex.e.ad abolēdā.§.j.24.q.j.c.iii. ¶An inobediēs Ro.ec.sit hereticus.xix.di.nulli fas. ¶An hæreticus sit occidendus.23.q.iiij.qñ. ¶An tota ciuitas, vbi sunt aliq̃ hæretici debeat exuri.xxiij.q.v.si audieris. ¶Qualiter heretici, clerici vel laici puniant̃.xxiii.q.v.si nos.e.ti.ad abolēdā.§.p̄senti.& §.j.& c.excōicamus. ¶Qui incidūt in hæresim damnatā à quo sunt absoluendi xxiiii.q.j.maiores. ¶An sit hæreticus habēdus qui nō vult iurare, vel caules cum laride comedere, vel qui non cōicat etiam in anno.xxii.q.j.nō est, j.e.t.excōicamus.xxx.di.c.vl. ¶Quid sit grauius inter scisma, & heresim, & q̃ sit differentia inter ea, & quid sit scisma.xxiiii.q.j.non auferamus.& q.iii.inter heresim.de ele. ga dil. ¶Qñ hæretici sint vitādi.xxiiii.q.iii.dixit. ¶Qui possint ꝑdicare, vel non & vbi.xix.di.c.ij.xvj.q.j.adiicimus.de iudæ. quā sit.de heret.cum ex iniūcto.& c.sicut in vno.& §. in ti.de of. or. ver.an possit quis.& j̄.ver.an sub diaco.& ver.quis possit. ¶An omni verbo doctrinæ sit credendū.j.q.j.si quis ꝑpostera.xii.dis. ☞de his.xj.di.c.ij. ¶An eo ꝙ quis est hereticus vasalli sint ab eius obligatiōe absoluti.xj.q.iij.Iulianū.e.ti.c.vl. ¶An subdiaconus possit prædicare & cui ecclesię applicabunt̃ q̃ falsus ꝑdicator acquirit̃.xvi.q.j.adiicimus. ¶Qualiter diuersimodè recipiūtur hæretici redeūtes.de cōse.di.iii.ab antiqua. ¶An hæretico possit causa pietatis aliquid dari.e.ti. si quis eps. ¶An laicus hæretic⁹ sit ꝑ ecclesiam cōdēnādus, & seculari curię tradendus.eo.tit.ad abolēdā. ¶An heretici, & fautores sint excōicati & omne auxilium, consilium, & commodū sit eis denegandum, & an redeūtes admittantur, & qui, eo.ti.excōicamus.& si aduersus ad abolendam.de sen.ex.nouit.j.q.j.§.nemo. ¶An sine violenta p̄sumptione, & absque monitione sit quis de heresi condemnandus. e.ti.excommunicamus.§.qui autem.& c.pe. ¶Qualiter heretici punient̃ in ꝑsona, & reb⁹.& qualiter debeāt eorū bona confiscari.e.ti.c.pe.&c.ad abolendam.& vergentis.& c. excommunicamus. ¶Quid iuris de his quæ hæreticus vel scismaticus prælatus acquirit ecclesię. de scisma.c.j. ¶Quis possit dare licentiā prædicandi & an possit quis in alterius diœcesi predicare.de hęre.excommunicamus.secundum In.Papam.& s̄.in ru. de of. or. ver.an possit quis. ¶An in heresi minus sufficiens probatio requirat̃.de simo.sicut.secundum In.Papā. ¶An hæreticus sit in necessitatis articulo recōciliādus, & qualiter, & à quo.de sent. ex.à nobis.secundū Papam. ¶An excusent̃ hi ad quos apostolorum predicatio non peruenit.s̄.in ru.de summa trinitate.ver. an illi. ¶Quibus modis dicantur scismatici: & an sint excommunicati.& quæ coniurationes sint licitę vel non.de scismati. c.j. ¶De hac materia tractatur.xxiiii.q.j.per totum.i.q.iii.§.quia verò.vsque ad finem questionis.& j.q.vii.& ix. quæstione. j. & xxiii.q.vii.per totū.viii.distinctione.quo iure.j.q.j.in multis capitulis. ¶De secūda verò parte scilicet de scismaticis tractat̃.ix. q.j.ordinationes.xiii.q.j.in multis.c.& q iii.in p̄.§.qa verò. & c. seq.xii.q.j.denique.Nouitianus.scire factus.de cō.di.ii.prima in quit.& xxiii.q.iii.in multis.c.xii.q. ii. alienationes. j. q.vii. qui in qualibet.de con.di.iiii.his qui apud.& ca.seq.& c.ostendere. & in pluribus.cc.eiusdem di.

¶De apostatis, & reiterantibus baptisma. Rubrica.

VTrum ordinatus in apostasia sit irregularis e.ti.c.vl. ¶Quibus modis dicatur apostasia, & quæ sit eius pœna & an apostatæ careāt pri☞uilegio clericali.eo.ti.c.j.& s̄.in ti.hæ sunt irre.quę deiici. versi. apostasia. ¶Qui dicantur apostatę de tem.or.ex parte.secundū Papam.xxvj.q.vl.non obseruetis. ¶An apostata sit excommunicatus.xxiii.di.si quis ex.extra eo.tuę. ¶De hac materia tractatur.vi.q.j.in multis.c.& xi.q.iii.Iulianus.j.& c.se.l.disti.c. vl. v. q. q.i.legi.xx.q.iii.c.i.ii.& iii.& iii.q.iiii.c.i. & ii.& iii. de con. di. iiij. non licet fieri.vsque ad c.presbyteris seu.ii.q.vii.alieni. xxvi. q. vl.non obseruetis.

¶De infantibus, & languidis expositis.. Rubri.

DE hac materia tractatur.lxxxvii. di. c.vlt.& j̄.in ru.de hom.ver.quid iuris de infantibus.

¶De homicidio voluntario, vel casuali. Rubrica.

☞SI me rixante cum alio frater meus committat homicidium, an imputet̃ mihi. xxiii. q.vl.c.vl. ¶Quando imputetur homicidium alicui, & quando non ii q.iiii.omnibus.extra e.sicut.& c.fi.& l.di.de his clericis.& c.studeat.lv.di.c.si qs absciderit.xxiii.q.v.de occidēdis.i. q. j. placuit.& c.si qui episcopi.de temp.or.ad aures. ¶An sit licitum alicui interficere, vel suspendere seipsum.xxiii.q.v.si non licet.&c. se.& c.non est. ¶An fideiussor debeat interfici, xxiii.q.v.ca.tam hom.lxxxvi.di.non satis. ¶An vulneratus possit petere expensas.j̄.in ru.de iniur.ver.si hom. ¶Quid iuris cum pueri suffocantur negligentia, vel ira parentum & quando imputetur eis.ii.q. v.consuluisti.& extra de his qui fi.occi.c.fi.de pe. & re.q̃situ est. ¶Quid iuris sit de pugilibus, & qualiter puniantur.ii.q.v.Monomachiam.de cler.pug.in du.per totum. ¶Quot modis committatur homicidium.extra eo.sicut dignum.& lxxxvi.di. pasce. de cleri.pug.in duel.c.vl. ¶De pœna hom.s̄.in ru.de pœnis. ver. q̃ sit pœna laici. ¶An imputet̃ ei q̃ in furore hominē occidit. xv. q.j.in summa.iii.q.ix.iudicas. ¶An occidēs cōceptū sit homicida, vel irregularis.ii.q.v.cōsuluisti.xxxj.q.ii.Moyses.e.ti. si aliqs. & c.sicut ex. ¶Quis peccet, vel puniat̃ plus, interficiēs vxorē vel matrē.xxxiii.q.ij.admonere.in gl.videt̃ ergo.i.q.i.cito & j̄. in ti. hę sunt pœ.ver.mentis. ¶An imputetur alicui si cōmisit homicidiū.ludēdo sine dolo.l.di.eū q.de p̄sump.c.i. ¶Quid iuris cum dubitat̃ qs ex duobus, vel tribus homicidiū cōmisit, vel ex cuius vulnere.xli.di.quiescamus.xi.q.iii.nolite.xxiii.q. vl. c. vltim. secundum In.Papam.e.ti.significasti. ¶An mēbri mutilatio inducat irregularitatem, de cleri.pugnatib.in duello. c.j.secundū Inn.Pa. ¶Quid iuris si quis vult te interficere nisi sibi des pecuniam, & an gratis debeo curare infirmum diuitem, si nihil vult dare, vel prohibet.lxxxiij.di.§.j.Quid iuris de infantib, & languidis expositis.dic plenè.eo.ti. & 87. distinctio. si expositi. ¶An imputetur alicui si ex honesta causa se præcipitat. de sepul. ex parte.xiij.distin.veniti. ¶An clericus se liberando latronem interficiens sit irre.& an liceat eos interficere.eodem titu.cap. ij.& iii.xxiij.q.v.cum homo. ¶An volentē me interficere possum præuenire, & si percussit, & recessit, an eum mihi liceat insequi vt percutiam.e.t.si perfodiens. ¶An actus homicidij vbi nō fuit volūtas, vel culpa, faciat hoīem irregularem.e.t.dilect⁹. & ſm Inn.Papam in c.ad audientiam. ¶An teneor de occiso si vulnero aliquē qui nō citò, sed post multum tēporis obijt, vel liberatus fuit, & recidiuauit.de cler.percus.c.ij. extra e.p̄sbyterū & j̄.in ꝓxi.ver. ¶An oīs homicida siue, facto, siue auxilio, siue casu, siue ꝯsilio sit irregularis: & si occisus prius infirmitatē incurret quā decessit.e.t.p̄sbyterum.& ſm Papam.e.t.ad audientiam. ¶An leuis culpa præcedēs homicidiū casuale, inducat irregularitatē.e.t.cōtinebatur. ¶Quid iuris si homicidiū committatur à clerico cū his qui propulsant iniuriam existente, de cleri.procusso.præsentiū.& c.se.ſm Inn.Pa. ¶An clericus possit petere, vt cū alijs detineatur, & ducatur ad iudicē, & an sit peccatū desiderare vindictā.xxiij.q.x.non.& qō.iiij.quod Christus. Quid iuris si ꝯ latronē clamē, vel capiā eū: aut percutiā eū, e.ti. significasti.ſm Inn.Pa. Quæ requirantur, vt quis censeat̃ homicida, & quis intelligit̃ ꝯsulere, vel mandare. homicidiū fieri: & qđ iuris si quis suadet illud vñ homicidiū sequatur puta, vt qs verberet̃, vel castrū obsideat̃ & qualiter, & qñ ꝯsultor homicidij pōt cōsilium reuocare, & quid si is cui datum est consiliū de homicidio occidat̃ ab eo quē interficere intendebat: & an hoc ꝯsulenti imputetur, & quid iuris si quis alicui consulit, vt se exponat se periculo ꝓ se, vel pro suo ꝓximo, vel ꝓ fide, & qualiter fiat homicidiū: & quid iuris si fera quā hō habet hoīem interficiat, & pro quo homicidio fiat qs irregularis, & quis, & cū qb. homicidio dispēsetur: & an se defendēs sit irregularis.e.ti.ad audientiam.ſm Inn.Papam. ¶An clericus furem captum, vel eps ☞clericū tradat curię seculari, vel de furto aget contra eum vel denūciabit, vel intersigna furis tradet, vel eū ostēdet, vel ꝯ eū testēs inducet, vel testificabitur, & si iudex tunc furē interficit, an illi impu

illi imputetur. xiiij. q. vj. c. j. extra. e. tua. & c. postulasti. xxiij. q. iij. Maximilianus. & q. v. de occidendis. & q. vj. sæpe. de pœ. di. v. periculose. ¶ An sciens tractatũ haberi de homicidio teneatur illud reuelare. e. ti. Petrus. ¶ Quæ culpa imputetur medico vel infirmo, vel ministris quantum ad irregularitatem, vel peccatum e. ti. tua. ¶ An sit maius peccatum interficere paganum, quam Christianum xxiiii. q. iij. si habes extra eo. humani. in gl. mag. & de con. di. iiii. rebaptizare. ¶ An liceat, & quando occidere propter iustitiam. xxiij. q. v. in sum. ¶ An clericus potius debeat permittere se interfici, quã interficere. xxiii. q. v. nimis. l. di. de his. j. ¶ An liceat viro occidere vxorem adulterantem, & adulterum vel etiam patri, & quando. j. in ru. de adul. ver. an in ipso. ¶ An clericus sit irregularis qui voluit hominem occidere licet non occiderit. de pœ. di. j. periculose. ¶ An homicida possit post tractatum quancunque pœnitentiam ministrare. de tem. or. c. vlt. ¶ An clerici possint interesse bellis, vel hortari, vel portare arma & an sit homicida clericus habẽdus, qui arma pugnãtibus ministrat. j. in ru. de fur. ver. an in cõflic. s. in ru. ne cle. vel vo. ver. qñ eps. ¶ De hac materia tractat. j. di. §. ꝗ vero. vsque ad §. sed exemplo. xxiij. q. v. & q. vj. si quis inter. & de pœ. di. j. periculose. vsque ad c. si propria. & l. si quis cum telo. & l. seq. & præce. xj. q. ij. & xxxij. q. ij. quod non est. & ca. se. & xxxiiij. q. ij. latorem.

¶ De clericis pugnantibus in duello, & de sagittariis. Rub.

De hac materia habetur. ij. q. v. §. sed qlibet vsq; ad finem q. & s. in ru. de homi. ver. quid iuris. j. in ru. de furtis.

¶ De adulteriis, & de stupro, & de incestuoso coitu & de pudicitia. Rubrica.

Vtrum eo quod alter coniugũ adulteratur priuetur iure petendi debitum & possit repelli sine iudicio ecclesiæ vel possit se defendere adulter iure replicationis, & in quibus casibus vir repellatur ab accusatione adulterij. xxxij. q. vj. in summa. & extra. e. c. p. & vl. & c. j. & xxxj. q. quòd si. & j. vers. quando dicatur. ¶ Si sententia lata contra vxorem de adulterio vir adulteretur, an retractatur sententia, & maritus teneatur eam repetere etiam inuitam extra. eo. c. vlti. & de diuor. ex literis. & xxxij. q. ij. Apostolus. ¶ An coitus dicatur castitas cum propria vxore. xxxj. distinc. in cena. de cle. coniu. quòd te. ¶ Quid sit meretrix. & an paupertas eam excuset. de sponsa. inter. de diuor. significasti. xxxiiij. dist. viduam. ¶ An ipso actu maritus, vel pater possit interficere inuẽtum cum vxore, vel filia vel matre. xxxiii. q. ij. inter hæc. & iiij. c. se. extra. de senten. excommuni. si verò. ¶ An vir possit vxorem adulteratam verberare: & quid iuris si nolit corrigi. s. in rub. de pœ. ver. an vir. ¶ Quid sit & quot modis lenocinium committatur. xxxij. q. j. §. quòd si. ¶ An vxor virum, sicut econuersò possit de adulterio accusare, & infra quod tempus: & an in perpetuũ huiusmodi accusatio fieri possit: & qualiter in accusatione procedatur. xxxij. q. j. publico, in prima glosa. & finali. xxxiii. q. ij. admonere. & extra. eo. c. penultimo. & finali. ¶ An post pœnitentiam, vel baptismum possit quis de adulterio anteà commisso accusari, vel repelli, vel excipi contra eum agentẽ de alio adulterio. xxxii. q. j. quòd autem. & q. vj. c. j. xxvj. di. deinde. de diuor. gaudemus. in fi. ¶ Quando habeat plus iuris luxuria quam castitas, de bigamis. quia. cxxiii. dist. fraternitatis. ¶ Qualiter olim de permissu vxoris vir poterat accedere ad ancillam. lvj. distin. Ismael. xxxii. quæst. iiii. recurrat. ¶ Quando, & qualiter, & in quibus maritus præferatur in accusatione adulterij: & an possit accusare sine pœna inscriptionis, & in quibus consistit ius mariti. iiii. q. iiii. §. aliquando. eodem titulo, maritus. de procura. tue. iiii. q. j. publico. xxxiii. q. v. hæc imago. ¶ An seruus possit accusare dominam quòd adulterium committit cum seruo alio. xii. quæsti. ij. si qua. ¶ An peccet plus cognoscens pulchram, quam deformem. xiiii. q. j. cap. vltim. ¶ An puniatur vt adulter, cognoscens vxoratam credens cognoscere solutam. xv. quæst. j. illud. xxxiiii. q. ii. in lectum. ¶ An puniatur quis minus pro fornicatione, quam pro alio crimine. xv. q. vlti. ca. j. ¶ An tempore ablactationis vir debeat cognoscere vxorem, v. di. ad eius. ¶ De priuilegio virginitatis & pudicitiæ. de probatio. c. penultimo in gl. fi. ¶ Quæ & quot peccata committit qui monialem cognoscit. xxvj. q. j. virginibus. ¶ De pœna adulterij, & incestus, vel fornicationis in sponsa, vel in vxore secundum vetus testamentũ, vel secundum Romanam. l. vel canonicam. xxvij. q. ij. inuenta. cum de procur. xxxiii. q. v. relegentes. ¶ Quando dicatur quis patronus turpidinis: & an vxorem adulterantem possit vir expellere, vel ei ante sententiam debitum reddere, vel subtrahere & an amiserit ius petendi eum. xxxii. q. j. c. j. iij. & iiii. extra. e. c. iii.

¶ Quo ad quæ vir, & vxor non iudicãtur ad imparia, & quo ad quæ sic. eo. titul. c. ori. & vlti. & xxxii. q. j. si quis. & q. v. præcepit. ¶ Quid sit adulteriũ, qd stuprũ, qd icestus: & an fornicatio sit crimẽ canonicũ. xxxii. q. iiij. nemo. & j. in fi. hui⁹ ru. ¶ Qualiter peccet immoderatè, vel indebitè cognoscens vxorem: & quot modis põt quis cum vxore sua peccare, xxxii. q. iiij. origo. & s. in ru. de sponsali. ver. quibus causis. & j. in rubr. aureum confes. & memo. §. sciendum. ver. cognoscens & sequenti. ¶ An licitum sit habere cõcubinam xxxii. q. iiii. meretrices. xiij. di. nerui. ¶ Quid sit imunditia, quid luxuria. xxxii. q. iiii. in eo. ¶ An pudicitia, vel eius præmium per violentiam amittatur: & quot modis dicatur, & qualiter in virginibus, & in coniugatis, & in continentibus xxii. q. v. in summa. & §. i. ¶ An adulterium committatur sine dolo. xxxii. q. v. Lucretia. in duabus glosis. ¶ An virginitas, sicut & visus possit à Deo restitui: & an Paulus fuerit virgo. xxxii. distin. si Paulus. ¶ An adulterium sit per ecclesiam iudicandum. xxx. q. v. Christiana. ¶ In quibus casibus vir non potest vxorem de adulterio accusare: & an possit eius adulterium denunciare, vel de eo exigere quando non potest accusare. xxxii. quæstion. v. in summa. & s. in rubri. de diuor. ver. quando. & in quibus. ¶ An alter coniugum accusans de adulterio alterum possit de adulterio, vel fornicatione reaccusari, vel excipi cõtra eum & quando. xxxii. quæstion. vj. nihil. ¶ Si vir reconciliauit vxorem adulteram: & post ipse committat adulterium de quo accusatur ab ea: an poterit excipere contra eam de adulterio de quo fuerat reconciliata. xxxii. quæstion. vi. capitul. j. ¶ De tribus generibus eunuchorum. xxxii. quæstion. vii. omnis. ¶ Quæ crimina sunt maiora adulterio. xxxii. quæstion. vii. quid in omnibus. ¶ Vbi est sedes luxuriæ in fœminis, vel mascul. de pœni. distinct. ii. si enim inquit. prope. fi. ¶ Qualiter peccatum carnis est commune, & ideò inexcusabile. de pur. ca. c. vltim. ¶ De pœna criminis contra naturam. xxxii. quæst. vii. in flagitia. & de excess. præ. clerici. de. vi. & ho. cle. vt clericorum ¶ Quod puniatur grauius adulterium, vel incestus. de eo qui cog. consan. vxor. ru. c. j. & cap. ex literis. xxx. ii. quæstion. vii. adulterii. ¶ An presbyter cognoscens filiam spiritualem peccet plus quam adulterando. j. in rubrica. de pœ. & remissio. versicul. an peccet. ¶ An adulterium committatur in sponsa nondum cognita, de eo qui cog. consan. vxor. su. discretio. ¶ Quomodo adultera punitur. de conuer. coniu. gaudemus. ¶ Si quis vxorem inuitam tradidit adulterandam, vel sibi occasionem adulterandi præbuit. an possit contra eam de adulterio excipere, vel eam accusare. de eo qui cogno. cosan. vxor. su. discretionem. de diuor. significasti. xxvii. quæstion. i. si tu. ¶ De coitu Christiani cum Iudæa. de Iudæis. in nonnullis. ¶ Qualiter dotabit mulierem qui eam corrumpit. eod. titul. c. i. Quotiens possit vir vxorem adulteram reconciliare. eod. titul. si vir. ¶ Quando nocturna pollutio sit peccatum, vel non. vi. distinc. in summa. & capit. j. ¶ Quis admittatur ad accusationem adulterii quò ad thori separationem, vel aliam pœnam. eodem titul. capitul. j. secundum Innocent. Papam. ¶ In quibus casibus vir non potest vxori adulterium obiicere: & an exceptio adulterii quo ad thorum sit peremptoria, & quando proponatur: & an vir vxori reddendo debitum renuntiet exceptioni adulterii, extra eodem. c. pen. & vl. secũdũ In. Pa. & alios. ¶ De bonis adulterorũ. s. in ru. de do. int. vi. & vxo. ver. an ꝑpter. ¶ Quid iuris de moniali ꝓle habẽte. s. in ru. de regula. ver. qd iuris. ¶ De hac materia tractatur. xxxiiii. q. ii. per totum. & xxxii. q. i. & q. vi. & q. vii. xxvii. q. ii. quapropter. ¶ Nota, ꝗ fornicatio est genus cuiuslibet illiciti cõcubitus. 32. q. iiii. meretrices. propriè autem cum soluta fornicatio: stuprũ in virgine, & puero. secundum le. etiã in vidua. ff. de adulter. l. inter liberas. §. pri. de verborũ significatione. inter stuprum. & in soluta. ff. de adulteriis stuprum. & canon dicit ꝗ omne stuprum est adulterium. xxxii. q. iiii. nemo. ¶ Adulterium cum coniugata. extra de adulte. significasti. & c. seq. & ff. e. l. j. ¶ Incestus cũ cõsanguinea. xxxii. q. iii. de incestis. de præsump. cum in iuuentute. vel cũ affini. vel vbi est impedimẽtũ publicæ honestatis. xxxii. q. iiii. nisi eam. xxxii. q. vii. §. sed illud. ¶ Sodomita contra naturam xxxii. vii. adulterium. & c. flagitia. xiiii. di. quod ait. de excessi. pl. clerici. ¶ Raptus vbi nihil de nuptiis actum est, xxii. q. ii. lex. illa. omnia prædicta probantur. xxxvi. q. i. c. ii. & c. cum ergo. Vnde versus. fornicor in viduis, in virgine ꝑpetro stuprum. Alterius lectũ violãdo dicor adulter. Incestũ facio cõsanguineas violãdo.

¶ De furtis, & rapinis, & inuasionibus & bellis, & pugnis, & armis, & aliis criminibus. Rubric.

Quid sit furtum, quid rapina. xiiij. q. v. pœnale. xxxij. q. iiij. meretrices. de con. di. v. discipulis. de cle. dudum. ij. ¶ An pro minima re possit agi de furto. xiiij. q. vj. c. vltim. ¶ An militare sit peccatum, & quod

quod bellum ſit iuſtum, & quis, & quando poſſit bellare: &
quot modis dicitur bellum iniuſtum.xxiij.q.j.c.j.& c.quid cul-
pam.& q.ij.in ſumma.¶ An pœnitentes poſſint vti armis.ſ.in
ti.ne cleri.vel mo.ver.an pœnitentes.¶ An hoſti ſit fides ſeruā
da, & ſit ei parcendum.xxiij.q.j.noli.xxviii.q.vij.offerebant.
¶ Quid ſit concutere, & de pœna concuſſionis.j.in ru. de pœ-
nis.ver.quid ſit concutere.¶ Si quis in bello conſecutus eſt to-
tum ſuum intereſſe, an adhuc poſſit in iudicio exigere: & an ci-
uitas debeat reſtituere rapinas factas in eius diſtrictu.xxiij. q. ij.
dominus.¶ An clericis liceat ſe, vel ſua armis defendere.ſ.in ru.
quod me.cauſa.ver.quando licet.¶ An peccauit beatus petrus
vtendo armis.xxiij.q.iij.pro membris. ¶ An poſt ſolennem pœ
nitentiam redibit quis ad militiam.xxxiij.q.ij. de his. ¶ An ra-
ptor poſſit habere raptam in vxorem.ſ.in ru.de ſpōſali.¶ Quā-
to tempore raptor ſeruiet raptæ.xxxvj.q.j. de raptoribus. ¶ An
in ſponſa committatur raptus.xxxvj.q.j.lex illa.de rap. cum eā.
¶ An excuſetur raptor à pœna ſi rapta, quæ eſt nubilis ætatis ei
conſenſerit.xxxvj.q.j.de raptoribus.¶ Quādo, & qualiter raptę
ſunt parentibus reddendæ.xxxvj.q.ij.c.j.& §.j.¶ An voluntas ra
ptæ excuſet raptorē à pœna raptus.xxxvj.q.ij.raptores. ¶ Quæ
ſit pœna huius raptus.c.ti.de puellis.in fi.& c. tria. extra. de rap.
c.j.¶ Quæ primò competat, an actio furti manifeſti, an non ma
nifeſti.de pœ.di.j.vulgaris.¶ An neceſſitas famis excuſet à fur-
to.de conſe.di.v.diſcipulos.extra de fur.ſi quis.¶ Quo tempo-
re ſit bellis vacandum, vel nō.de treuga, & pace.c.primo.¶ An
prælati, vel clerici poſſint hortari, vel intereſſe bellis: & ſi quis
tunc interficitur, an imputetur eis.ſ.in ru.ne clerici.vel mona.
ver.quando epiſcopus.& ſequenti.¶ Quod crimen dicatur pu
blicum.v.q.iij.quia epiſcopus.¶ Quot modis quis dicatur pro-
ditor.xlvj.diſtin.clericus.xj.q.iij.nolite.xxij.q.v.de forma.ij.q.j.
Deus.¶ Qualiter, & quando ſit pro patria, & pro fide pugnan-
dum, de conuerſi.infidel.c.j.& homicidę.ſuſcepimus.xxiij. q. iij.
fortitudo.¶ Quæ ſunt prohibita deferri hoſtibus, vel Sarrace-
nis.de Iudeis.ita.& c.ſignificauit.¶ Cui ſit dandum, vel reſtituē
dum quod aliquis ratione officij extorſit.de Iudæis. cum ſit.
¶ An bellum poſſit fieri auctoritate eccleſiæ: & quis poſſit bel-
lum indicere, & ſi clericus defendendo ius ſuum lapidem iaciēs
occiderit, an ſit irregularis.de hæreti.excommunicamus. §. ca-
tholica.ſecundum Innoc.Papam.de reſti. ſpo. olim. j. de pœn.
quod in dubiis.& in præ.quando epiſcopus. ¶ An furta, ſeu ra-
pinæ ſint pauperibus eroganda, vel eis, quorum fuerunt reſti-
tuenda: & quid iuris ſi non habent vnde reſtituantur, de homi
ci.ſicut dignum.§.eos.de vſur. cum tu. ¶ An liceat aliquid fa-
cere gratia virium experiendarum, vel duellum inire, de tor-
neamen. cap.j.de cleri.pugnan.in duello.ca.j.ij. q. v.Monoma-
chiam.¶ Quid iuris de rebus ex naufragio habitis, eodem titu-
lo.excommunicationem.ij.diſtinct.Rhodiæ.¶ An propter cri-
men perdatur nomen dignitatis, vel nobilitas.de purga. cano.
capitul.j.¶ An libertas eccleſię ſit iuſta cauſa pugnandi, de pœ-
nit.& remiſſio.cap.iij.¶ Qualiter dux belli debeat diuidere ea,
quæ in bello capiūtur: & an illa ſint principis, vel occupantium
& quid iuris ſuper hoc.xxiij.quæſt.v.dicat.j.di.ius militare, & ſe
cundum Inno.Papam.de iureiurand.ſicut.¶ An in conflictu pa
rans baliſtam, vel ſagittas vel huiuſmodi ſit irregularis ſiue bel
lum ſit iuſtum, ſiue iniuſtum: & quid iuris ſit de hoc. ne cleri.
vel mona.ſententiam.& ſecundum In.Papam.de Iudæis, ita.
¶ Quis teneatur plus, veniens, an ſuperueniens in bello iuſto,
vel iniuſto.de homicidi.petitio.ſecundum Innocent. Papam.
¶ Quot modis accipiatur hoc nomen crimen.xxv.diſt.§. crimi
nis.¶ Si fur rem furtiuam alienat, & iterum ad eum peruenit
cui teneatur eam reddere.eodem titu.qui cum.¶ Quid iuris ſit
de ſacrilegio, & quibus criminibus comparetur, & an raptores
eccleſiarum ſint ſacrilegi.j.in rubri.de iniuriis.ver.quid ſit ſacri
legium.¶ An raptor qui obſtinatè non reſtituit in morte ſolen
niter reconcilietur.de rap.capitul.ij.¶ An perſonæ vel res ſubdi
torum, vel auxiliatorum, poſſint à iuſtè bellante, vel ſententiā
exequente capi. de reſti.ſpol.olim.ſecundum In. Pap.¶ An cri
men fraudatę annonæ, comparetur crimini dilapidationis. de
fo.compe.cum ſit.& c.conqueſtus.& in concor.quę ſunt. ſ. in
ru.de iniuriis.ver. quid ſit ſacrilegium. ¶ An liceat noua caſtra
facere cum iniuria, vel æmulatione alterius, vel in caſtellare ve
tera, & qui poſſint contra hęc ſe opponere.& de reſti.ſpol. Py-
ſanis.ſecundum Inn. Pap. ¶ An habeant idem priuilegium qui
non poſſunt pugnare, ſi tamē alias conſilio pollent.de voto. ex
multa.¶ Quid iuris ſit in exceptis criminibus.vj.quę.j.§.verum.
xv.q.iij.nemini.ii.q.§.prohibentur.¶ An teneatur quis reſtitue-
re quod debet, vel quod ex ludo, vel meretricio, vel ex pręſcri-
ptione, vel arte, & huiuſmodi habuit.j. in rub.de pœ.& re. ver.
an quis tenetur.¶ An ſit licitum hoſtes decipere, vel dolo, vel
inſidiis eos vincere, & eos bonis ſuis ſpoliare.xiiii.quæſ.v.dixit.
xxii.q.ij.vtile.xxiii.q.ii.dominus.& q.vii.in ſumma.¶ An celare
furem, vel peccatorem ſit peccatum, vel ſimonia. de furt.ca.iii.
de ſimo.nemo.¶ Quę ſint crimina eccleſiaſtica.xj.quæſtio.j. in
ſumma.¶ Quid ſit iuſtum bellum: & quando liceat alteri alium
impugnare: & an vocati ad bellum habeant actionem man-
dati pro impenſis.vel damnis contra vocantem: & an vaſalli te
neantur dominum ſequi cum armis niſi ex pacto teneantur: &
an liberi iniuſto bello capti fiant ſerui: & an vocans ad bellum
habet actionem pro damnis datis ipſis vocatis, vel in his quæ
in bello perduntur, & quę actiones in his poſſunt locum habe-
re.de iureiuran.ſicut.& ſint.ſecundum Innocent. Papam. ¶ Si
multi concurrunt ſimul in rapina, an quilibet teneatur tantum
de eo quod ad eum peruenit: an etiam de occupatis ab aliis: &
an liberato raptore liber ſit eius conſiliarius: & quid ſi aliquis
qui ad iuuandum venerat nihil portauit, & quid iuris ſi quis cul
pa, vel negligentia damnum dedit: & an ſatiſfaciens lęſo vide-
tur quò ad forum animæ vel iudiciale ſatiſfacere.de his & ſimi
libus, extra de homi.ſicut dignum.ſecundum Innocen.Papam.
¶ De furtis, & rapinis; & incendiis; & inuaſionibus tractatur.
xiiii.quęſtio.v.& q.vj.& xvii.q.iiii.per totum.& vj. q.iii.placuit.
xii.q.ii.in multis capitulis.& vii.q.j.in multis.cap.de pœn.diſtin.
j.vulgaris.& laut facta ff.de pœnis.de con.diſtin.v.diſcipulos.
¶ De crimine raptus tractatur.xxxvj.cauſa. per totum. xxvii. q.
ii.§.ſed concedatur.vſque ad fi.q.¶ De bellis verò, & militiis, &
pugnis tractatur.xxiii.q.j.& q.ii.& q.viij.per totum.& ii.q.v.Mo
nomachiam.

¶ De vſuris. Rubr.

AN teneatur quis rei obligatæ
fructus computare in ſortem.eodem.tit.c.j.& ij.& c.
conqueſtus de iureiuran. ad noſtram.& c.ex literis.
de feu.capitul.j.& de rebus ec.non alienandis.ad noſtram.
¶ An vſuræ ſint permiſſæ aliquo iure ciuili, vel alio. xlvii. di-
ſtinctio.quoniam.extra. c. quia.& xiiii. quęſtion. iiii.quid di-
cam. ¶ Quid iuris, ſi quis iurat non denunciare, vel non repe-
tere vſuras, vel eas ſoluere.extra.c.tuas.extra.de iureiurand.de-
bitores.& ſecundum Innocent. Papam.quod me cauſa. ad au-
res. ¶ An incontinenti clericus propter vſuras ſit deponen-
dus.xiiii.quæſt.iiij.clerici.¶ An ſpes, vel intentio faciat vſura-
rium, vel non.eodem tit.conſuluit.¶ Quando præſumatur cō
tractus vſurarius.de pignoribus.illo.in tribus gloſis.
¶ An ſit vſura locare domum, vel equum.xiiii.quæſtio.iii.ſi fœ
nerarius.An vſura centeſima ſorti adęquatur in anno. de ex-
ceſſibus prælatorum.inter d.lectum.¶ An ex vſura poſſit fieri
eleemoſina.ſ.in rub.de iureiuran.ver. an de iuſtè.¶ In quo vſu
ra differat à ſimonia.xiiii.quæſtio.iii.plerique. ¶ Quæ ſit pœ-
na vſurarij.infrà.in rubr.de pœnis.ver.quæ ſit pœna vſurarij.
¶ Creditor pecuniæ qualē ſolutionem debeat recipere in bla-
do.xiiii.quæſt.iiij.ſi quis.¶ Quis contractus dicatur eſſe vſura-
rius, & quod, & qui ſint.xiiii.q.iij.§.quod autem.& c. ſi fœnerarius.
eo.ti.conqueſtus.¶ An ſit peccatum recipere pecuniam ad vſu
ras.de iureiuran.debitores.¶ Quid ſit vſura, & quibus, & in qui
bus caſibus liceat recipere vltra ſortem: & an fideiuſſor hoc
poſſit.xiiij.q.iij.in ſumma.& extra eodem.c.j.& c. conqueſtus.
& c.ſalubriter.& de feu.c.j.¶ An fructus beneficij poſſit quis re
cipere ſine peccato pignori obligatos.extra, eod.c.j.de iurein-
rā.ex literis noſtris.¶ Quando ęqualiter in vſura fiat fraus le-
gi.xiiij.q.iii.plerique.¶ Si quis repetit vſuras, an debet prius re-
ſtituere quas extorſit, vel cauere de reſtituendo, & quis poſſit
excipere, de vſur.extra eodem. quia fruſtra. ¶ Qui teneantur
ad ſoluendas vſuras: & an alter hæredum teneatur in ſolidum
altero facto non ſoluendo.extra eodem. tua. ¶ An in vſura
rium dominium transferatur, xiiii.q.iiii.ſi quis vſuram.¶ Quid
iuris, cum quis res vendit pluſquam valeant, eod.ti.quicunq;.
extra.eo.in ciuitate. ¶ An ſit vſurario communicandum poſt
mortem ſi hæres eius reſtituerit vſuras.xxiiij.quæſt.ij.nec quiſ-
quàm.¶ An poſſint vſuræ repeti ab eo qui eas alieno nomine
recepit, vel contra eum agentem, poſſit de hoc opponi.xlvj.di.
ſicut non ſuo.e.ti.Michael.¶ An vſura ſit mutuare eo pacto, vt
ſibi mutuetur cū indigebit.ij.q.ij.ſi fœnerau eris.¶ An cauſa dā
ni vitandi vſuras pro intereſſe poſſint exigere, & qualiter.xiiii.
quęſtione.iiii.quoniam clerici. ¶ A quibus poſſunt exigi vſu-
ræ.eod.titu.ab illo. ¶ Si hæres vſurarij ſatiſfecerit de vſuris,
an poſt illi defuncto communicabitur.xxiiii.quæſtione.ii.ſanè
q.¶ An creditor poſſit petere aliquid vltra ſortem pro damnis
& intereſſe.eod.titu.conqueſtus.de foro compe.dilecti.¶ An
repetitio vſurarum detur hæredi, & contra hæredē.& an repe
tenti eas, nō nomine patris poſſit opponi quod pater, vel auus vſu

ras extorserint, vel non, siue nomē patris sit insertū in rescripto, siue non.e.ti. Michael. ¶Si vsuras impetierit contra vsurarium an sufficiat præstare cautionem de restituendo, vt possit agere, & quid iuris si nullus excipit, vel agit contra eum.ti.quia frustra. ¶An pro opere virtutis, vel alio liceat alicui vsuras recipere, aut suadere, vt mutuetur.eo.ti. super eo. secundum In. Papā. ¶Qualiter ex quantitate pretij, & ex aliis præsumatur contractus vsurarius.eo.ti.cum in dioe.de empt.& ven. ad nostram. secūdū In.Papā, & alios. ¶An cōmittat vsuram qui dat pecuniā pro reditu, vel actione, vel pro uentu ad vitam, vel ad certū tempus.e.ti.in ciuitate.sm Papā. ¶An sit vsura recipere prætiū pro pecunia portanda, vel si recipiam pecuniam ab aliquo, ad emēdum merces alio loco, vel tempore vendendas sibi lucrū speratum promittēs: vel si dem pecuniam negotiatori vt partem lucri recipiā.xiiij.q.iiij.plerique.extra.e.t.c.vlt.secūdum In.Papā.& alios. ¶De hac materia tractatur.xlvii.di.& xiiij.q.iiij.& q.v.& q. vj. per totum.xlvi.dist.c.penul.& vl.lxxxviij.dist.in præal.eiiciens.

¶De crimine falsi. Rubrica.

AN Rex possit habere cōmodum de moneta, & eā mutare, de iureiurā.quanto. secūdū Papam. ¶Quot modis præsumatur seu deprehendatur falsum instrumentū, vel rescri.xix. di.in memoriā & extra.e.licet.& c.seq. ¶Quæ sit pœna falsarij literarū.d.Papę. e.ti.dura.& c.licet.in prima gl.& c.ad falsariorum.xix.di. inmemoriam. ¶Quę sit pœna falsarij literarum Regis.e.ti.ad audientiam. ¶Quæ sit pœna falsarij literarum iudicum, & similium. de resc.olim. ¶Quādo, & in qbus casib.& q̄ diu: & an post. xx. an.possit queri de falso.de probationibus, licet.extra eo.c.j.& c.super eo. ¶An possit se excusare qs ex quo falsis literis vsus est. eo.ti.ad falsariorum.de excessibus prælatorum.inter dilectos. ¶An cōmittat crimen falsi qui nomina absentium in scribit in instrumento, vel sigillum furtiuè apponit.de his quæ fiunt à pl̄a.si.con.c.quanto. ¶Si quis simplex vtatur ignoranter falsis literis, vel discretus: sed vitium latens est an accusetur: & an ignorantia excuset.eo.tit.dura.& c.ad falsariorum. ¶An rescriptum de simplici iustitia in quo habetur falsum præsumatur falsum. eo.tit.c.penul. ¶De hac materia tractatur.v.q.j.per totum.xix. dist.in memoriam.xj.q.iij.quisquis metu.iiij.q.iij. ver. qui falso. iij.q.ix.nihilominus.

¶De sortilegiis. Rubric.

AN sit peccatū quærere veritatē vel furta, vel huiusmodi per sortilegos, vel astrologos, vel in astrolabo: & an vsus sortis sit, in electionibus reprobatus, & quare.e.ti.c.vlti.& c.j. ¶Qn̄ sortes sint phibitę & qn̄ concessę & de pœna talium: & an sit peccatū inspicere cursus lunę vel ventorū in plantando arbores, & in serēdo, & huiusmodi. xxvj. q.j.in summa.& q.v.nō liceat.& j̄.in se.ver. ¶Qualiter sortilegi puniātur. e.ti.c.j.& ij.& xxvj.q.v.c.j.& c.ij.& c.si qs. ¶De hac materia tractatur.xxvj.q.j.q.ij.& q. iij.& q.iiij.& q.v.& q.vij. non licet iniquas.vsque in finem quæstionis.

¶De collusione. Rubric.

DE hac materia tractatur.ix.q.iij. & s̄.in ru.de pœnis.ver.quę sit pœna collu.& s̄.in ru.de accusat.

¶De delicto puerorum. Rubrica.

QVi sint doli capaces, & qualiter puniātur si delinquunt ioco, vel studio. eo.ti.c.j. & xv.q.j.illud. ¶An delicta cadant in impuberē, & qualiter puniatur.e.ti.c.j.& ij. ¶An quæ fiunt tempore furoris imputentur.j̄.in ru.de pœ.ver.an imputentur. ¶An doli capacitas in delictis suppleat ætatē.de despon.impu.c.vl.extra.e.c.j. & ij. ¶An ætas in delictis excuset, eo.ti.c.j.secundum In.Papam & alios.& j̄.in ru.aureum confe.me.ver.ętas. ¶De hac materia tractatur.xv.q.j.quasi per totum.

¶De clerico venatore.de clerico percussore.& de maledicis Rubrica.

DE prima tractatur.lxxxvj.dist. qui venatoribus.xxxiiij. disti. quorundam.vj.dist.§.vl. ¶De secunda rub.tractatur. xlv.di.per totū.& j.q.vij.si quis omne.prope fi.& j̄.in ru.de sen.excō.ver.an episcopus verbe. ¶De.iij.ru.habetur.xvj. di.§.alias ea demum.in fi.& j̄.in ru.de pœnis ver.qualiter maledicus: & de his materiis & huiusmodi.s̄.in ru.de vita, & honest. cleri.

¶De clerico, excommunicato ministrante. Rubr.

VTrum degradatus, vel depositus conficiat, & retineat ordinem, & priuilegium clericale, vel possit contrahere, vel viuere clericaliter, e.ti.c.ij.l.di.accedēs.liiij.di.nulli.de sen.ex.cū cōtingit.lxxxj. di.dictum.& de hæreti.ad abolendam. ¶An legatus, vel alius à Papa, vel episcopus possit dispensare cum eo, qui excōicatus celebrauit vel interdictus.eod.ti.clerici.& c.latores. de e. qui fur. or.su.e.j.xj.q.iii.si quis episcopus. ¶Quando solus Papa, vel etiā episcopus restituat clericum, depositum.j̄. in rub.de dispensa. ver.an cum deposito. ¶Quando parcatur multitudini vel excusatur quis à pœna propter eam: & quando non. eo. tit. latores. xliiij.di.comessationes.l.distin.vt constituetur.j.q. vij.quotiens. xxxij.q.vij.flagitia. ¶An suspensi, vel interdicti, vel excommunicati possint eligi, vel eligere.s̄.in rub.de electi. ver. an suspensus. ¶An celebrans in ecclesia sanguine, vel semine polluta, sit irregularis.s̄.in rub.de ele.ver.an celebrantes: ¶Quæ sit pœna illorum qui excommunicati, vel interdicti, vel suspensi in quocunque officio celebrant.eo.ti.c.j.clerici.& c.latores.xj.q. iij. in summa.de æta.& quali.cum bonæ.& de sent.excom.cum medicinalis. ¶An suspensus quodcunque officium ecclesiasticum exercens, vel excommunicatus, celebrans, sit irregularis.in prę. c.cum medicinalis.de exces.præla.tāta. secundum In.Papam.& alios. ¶Quę sit pœna illorum, qui celebrant in ecclesia interdicta, vel qui interdictū non seruant.eo.tit. postulasti, & de priuil. tuarum.& de exces.præ.tanta.& secundum Inno.Papam.de postul.c.j. ¶Quæ sit pœna religiosorum, qui excommunicati celebrant.eod.tit.postulasti. ¶An puniatur celebrans post iniustam excommunicationem.xj.q.iij.episcopus presbyter. ¶An excommunicatus possit secreto dicere horas canonicas. xxviij. di.presbyterum.extra.e.illud.& c.ij. ¶Propter quę crimina pręlatus remoueatur.s̄.in rub.de accu.ver. propter quæ crimina & j̄.in ru.casus in quibus.promo.depo. ¶Si annus suspensionis est bisextilis, quantum debeat abstinere, qui suspensus est per annum.lv.dist.c.ii.de verb.signifi.quæ sunt. ¶An cui interdicitur officium interdicatur etiam beneficium, lxxxj.di.si quis sacer.e. ti.latores. ¶An in ecclesia interdicta possimus orare.xxiiij. q.j. omnis, qui. ¶Quando dicatur suspensus, quis quo ad se, & non quò ad alios, vel econuerso.de coha.cle.c. vltim. ¶An suspensi possint conferre sacramenta, & celebrare, vel ab eis sint percipienda.eo.ti.c.vlti.in duabus gloss.& s̄.in rub. de tem. ordi.ver. an laicus. ¶Qualiter detur causa interdicto, de priuil.quòd nōnullis.secundum In.Papam. ¶Quæ & à quibus possint rite fieri tempore generalis interdicti, & loco.j̄.in ru.de sen. ex.ver. quæ sunt illa. ¶An dicendo interdico, talem locum interdicat celebrantes, in ipso etiam alienigenas.de exces.prela.tanta.& de priuile.vt priuilegia. secundum In. Papam. ¶An mutilator membri, sit irregularis de cle.pug.in du.c.j.secundum Papam.& j̄. in ru.casus, in q.promo.depo.ver.truncans. ¶Quibus casibus quis efficiatur irregularis.l.distin.si quis viduam.& s̄. in rubrica. hæ sunt irregularitates quæ impe.pro.& in.seq. ¶An excommunicato, vel interdicto liceat stare ante fores ecclesiæ dum celebrantur diuina j̄.in rubri.de sen.ex ver.an excommunicatus potest. ¶Cum quis simpliciter suspenditur, an ad tempus, vel in perpetuum, & à quibus suspensus intelligatur. de ætat.& qua. causa benè secundum Innocent.Papam.& de constit.ex literis. ¶An cum priuilegiati accedunt ad ecclesiam interdictam, dicatur tunc celebrari in ecclesia interdicta. de priuileg.vt priuilegia.& de ap.ad hoc quoniam.& in ca.dile. ¶De peccatore ministrante post pœnitentiam, & à cuius peccatoris officio sit abstinendum.de tempo.ordin.c.vltim.& j̄.in rubrica.de celeb mis.ver.an in tali. ¶Cum concessum sit episcopis, & religiosis, tempore interdicti celebrare, an possint per alios, vel in alterius dioece.vel parrochia interdicta hoc facere., & an canonicus, vel familiares eorum, vel etiam aliunde venientes, possint tunc cum eis interesse diuinis.de priuile.quòd si nullus. de sen. ex.permittimus.secundum In.Papam.& alios& sm.Vin.de ver. sig.cū in partibus. ¶An clerici possint tempore interdicti celebrare ianuis causis clausa cōficiēdi corp⁹ Christi vel alia.de pœ. & re.q̄ piure.& de sen.ex permittimus. ¶An clerici ecclesię interdictæ possint in alia ecclesia celebrare, vel populus ciuitatis interdictæ alibi audire, & sic de aliis.j̄.de priuil.quòd nōnullis.& sm In.Papā de exces.p.tanta. ¶An consuetudine induci possit q̄ aliqui tp̄e interdicti submissa voce celebrent. de priuilegi.vt priu

priuilegia.secundū In.Papā.¶An excōicatus possit administrare res,vel iura ecclesiæ.de ele.non resi.ex tua: vt lite nō conte. quoniā.secūdū In.Papā.¶De diuersis suspēsionibus & an inter dictū secū trahat executionē.de ap.ad hoc secūdum Inn.Papā. ¶An cōicantes excōicatis & notorius fornicator & criminosi sint suspēsi,& qui celebrātes irregularitatē incurrāt.c.ti.c. vlt.& de sen.ex.cum medicinalis.¶An nō seruās interdictum sit irregularis,vel suspensus & per quē actū violat interdictū. de post. c.j.& de exces.p.tāta.secūdū Papā.¶De differētia inter suspēsos ab homine,& à iure.de cohabi.clerico.sicut.ſm Papā. ¶A qb⁹ est phibit⁹ suspēsus ab officio,vel pallio vel indumētis pōtificalibus,vel huiusmodi,& an nihilominus cū eis celebrans sit irregularis.de sen.ex.cū medicinalis.& de ap.ad hoc. secūdū Papā. ¶Excōicati suspēsi,vel interdicti in qbus impediant. de cōsue. cū dilecti.de dolo,& cō. veritati.de coha.cle. & mu. sicut. & de exces.præ.tāta.& j.ver.an suspensi.¶Quæ impediūt executionem officij,etiam post peractam pœnitentiam.s.in rub.de tēp. or.ver.quę crimina.¶An amoti à beneficiis negotiis iter erūt ecclesię.s.in ru.de exce.ver.an suspensus ab officio. ¶A quibus est remotus prohibitus ab ingressu ecclesiæ.de sen.ex.sacro.secundum In.Papam.¶De executione sacramentorum excommunicati,interdicti simoniaci,& aliorum criminosorū. s. in ru. de temp.or.ver.an hereticus.¶Si quis interdictū à se,vel pro eo positum violat,an alij seruare teneantur,de priuilegiis petistis. ¶Si episcopus dicat suspendo te à beneficio,an talis possit celebrare,vel beneficium acquirere,vel quid si dicit ab officio & bñficio.e.ti.latores.¶Si pter dñm ciuitas interdicit qualiter tūc celebratur.j.in ru.de sen.ex.ver.si propter.¶An occultum peccatum vel solum scandalū inducat irregularitatē & q infamia pōt tolli.j.in ru.de dispen.ver.an occultum & duobus sequentibus. ¶De hac materia tractatur.xj.q.iij. in multis c. & maximè.in prin.& in fine q.j.di.accedens.

¶De clerico non ordinato ministrante. Rubrica.

AN constitutus in minoribus dicet episcopalem de vita & honestate cle. vt quisque. ¶An sacerdos possit conficere,& an episcopus possit dispensare cum non ordinato ministrante,vt ad superiores ascendat. e. ti.c.ii.¶De non constituto in minoribus promoto in sacerdotem,vel episcopum,quid iuris sit s.in ru.de tem.or.ver.si laicus.

¶De clerico per saltum promoto.De eo qui furtiuè ordines suscepit.de excessibus prælatorum. Rubric.

DE prima tractatur.lix.di.vsque ad cap. non satis.& s.in ru. de tem.or.ver.quid iuris si quis prius.& ver.an ordinatus coac.¶De secunda ru.habetur.lxiij.di.salonitanę.ix.q.ij.Lugdunensis.¶De tertia rub.habetur lxxxvj. dist.per totum,& ii.q.j.per totum.

¶De noui operis nunciatione. Rubrica.

QVot modis fiat nuntiatio noui operis.de ver.sig.ex parte. ¶Quæ autem hic desunt.vide inspe.e.ti.

¶De priuilegiis,& excessibus priuilegiatorum. Rubri.

QVis possit cognoscere de priuil.Papę & si ipse cognoscit,an erit iudex in cā sua,de iud.cū venissent.¶An vnico actu qs pdat priu.de vi. & honestate cle.c.vl.de pbē.p illorū.De priui.clericorū cruce signatorū.de voto.c.vlt.An v.deat priuilegio renūciare q abutit vł p priū actū vel alias,de sta.mo.recolētes.& ſm Papā. extra c. accedētibus.& de cōsti.cū accessissent. & j. ver. qbus ex causis. ¶An abbas sine cōsensu cōuētus possit priuilegio renuntiare. de re.li.do.cū dilect⁹.¶An ecclesia Ro.cōsueuit aliquē ɔ se priuilegiare.de cē.cū instantia.xxv.q.ii.§.si ergo.¶Quid videatr ęps retinere ecclesiā eximēdo verbis gñalibus.de cē.cū venerabilis ¶An propter delictū p dat priuilegiū.de hæret.sicut ait.& c.ad abolēdā.in fi.an cōcessio qđ maius est videat minus cōcessum vel ecōtra.de torne.c.j.de deci.c.ex parte. de sent.ex. cū illorū. ¶An possit implorare legis auxilium,q in ipsam l.delinquit.de vsur.qa frustra.& de immu.ec.c.vl.de elec.bonę i. ¶An tint illi seruāda priuilegia q aliena seruarę cōtēnit.e.tit.dilecti filij. & c. quoniā.¶An papa intēdat p suū priuilegiū alicui piudicare.eo. ti.patēti. & c.in his.& c.pastoralis.& de ver.si.dilecto.& s.in ru, de rescr.ver.q sint ea.¶An valeat indulgētia vel priuilegiū per surreptionē,vel tacita veritate obtētū,vel ex falsa causa & de indulgētia,vel dispensatione restringēda & sup pluralitate beneficiorū obtēta,de electione.dudum.ii,de fide instr.inter.secundum In.Papā.j.de dispē.ver.an sit absolutio.¶Quid iuris sit de cōseruatoribus priuilegiorū.s.in ru.de of.dele.ver.de cōseruatoribus.¶De quæstoribus qui ad colligēdas mittunt eleemosynas,quales debeāt esse,& q dicere & à qbus abstinere,& de ptāte ipsorū.e.ti.tuarū.& de poe.& re. ex eo. & c. Romana. ¶An p hæc verba Recipimus vos in speciales,vel pprios filios ec. Ro. vel in subiectos,vel p q aliqui sint liberi,seu exēpti & an p priuilegiū exemptionis intuitu ecclesię psonis ɔcessum ecclesia sit exēpta,& an aliquo monasterio exēpto ei⁹ parochiani sint exēpti p cōsequēs.& si sit exēptū cū capellis an sint pɔsequēs plebes exēptæ & an res q dicit ad pprietatē Papę ptinere sit exēpta de ver.si.veniēs.& ſm Papā.in c.cū capella.& c.recepimus.& secūdū,d.m.de re iud.ad ppetuā.¶An de locis priuilegiatis possit eps exhumare ossa excōicatorum & an ecclesiæ hospitales sint exemptæ.e.ti.ad hoc.secundū In.Papam.¶Quid operetur hoc verbum in priuilegio,scilicet talis ecclesia quæ iure beati Petri existit,& quæ nullo medio ad Papam pertinet,vel quòd sint liberæ.vel potiantur libertate Romanæ ecclesiæ,vel quæ ad ius, & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinent,vel si dicatur iudicium perceptæ libertatis:& an clerici exempti exemptæ ecclesiæ & conuersi,& oblati & laici sint exempti,& quid iuris si exēpti circa rem exemptam vel non exemptam in loco non exempto delinquunt & ratione rei,vel aliter coram ordinario conuenietur exemptus & an ab eo in præmissis casibus punietur. ☞e.ti.recepimus.& c.ex ore.secundum In.Papam.& c.tuarum.& c.volentes.& c.veniens.¶An priuilegiati quòd excommunicari vel interdici nō possint aliàs possint cōerceri seu ɔdēnari.eo. ti.veniēs.& c.cū capella.& c.volentes.& in summa d.in d.ver.si. §.à quo.ver.sed q vis est.¶De innouatione priuilegij.eo. tit.ex parte.de cōfir.inutili.cum dilecta. ¶ An per testes probet quis priuilegiatus,e.ti.cum olim.secundū Inn.Papā.¶An priuilegiū de nō dādis decimis vel exemptionis vel aliud debeat de possessione,vel iure alterius facere mentionē: & an restringat vbi in præiudiciū alterius, quā dātis cōcedit.e.tit.dudum.secundū Papā,& alios. ¶De modis quibus ordinarius indirectè grauat exemptos.e.ti.ex parte.secundū Papam.& c.quanto. ¶An domus monasterij exempti vel ortus,aut alia huiusmodi sint exēpta.eo.ti.volentes.ſm Papam. ¶Quid iuris de degradato, an retineat priuilegium clericale.s.in ru.de cleri.excom.ver. vtrū degra.An propter personam recedatur à iure.lxj. di. miramur. ¶Quis possit deponere præsbyterum pertinentem ad abbatē exemptū.e.t.cum,& plātare.§.in ecclesijs & de sup.ne prę.c. ij. ¶Si Papa in priuilegio aliquem vocat primatē:an aliquod ius sibi ex hoc acquiratur.j.in ru.de ver.si.ver.an ex sola. ¶Quib. ex causis,& qualiter priuilegium pdatur, & an ecclesia perdat priuilegiū vno ex suis clericus delinquēte.xj.q. iij.priuilegium de deci.suggestū.extr.e.accedentib.& j.in iij.ver.¶An primas, vel archieps possit concedere priuilegium,& vbi.xvj.q. vj. placuit.¶An priuilegium,& præscriptio sint contraria.s.in ru. de præs.ver.an præscrip.¶Quanto tēpore quis amittat priuilegiū si eo non vtatur,vel quot actib. contrarijs.eo.ti.accedentib.& de cōsti.cū accessissent.de ver.si.abbatem.¶An abbas exempt⁹ cum omnib.mēbris suis possit vti priuilegio in acquisitis post exemptionē,& quid si tēpore impetrationis nulla mēbra possidebat & an capite exempto mēbra sint exēpta.e.t.capella. & c. quia ſm Papam.& ca.dudum.& c.ex tenore.¶An mēbra intelligantur exēpta si caput est exemptū:& quam iurisdictionē habet eps in mēbris,& clericis eorū.e.t.ex ore.de offi.or.dilectus. xvi.q.j.frater.xxiiii.q.j.rogamus.¶Qualiter hęc dictio,quia vel q,vel que,vel sic,vel vt,ponantur in priuile.vel in confirmatione,vel alijs.eo.ti.ex ore.& de confir.vti.examinata.& c.sequen. & de ver.sig.abbate.& iii.di.priuilegia.de condi. appo. numerum.¶An Reges,vel alij principes ecclesijs possint concedere priuilegia libertatis,de in integ.resti.auditis.de rebus eccl.non alie.ca.vltim.¶Quis possit gaudere priuilegio clericali,vel nō. de cleri.coniuga.Iohannes.& extra eo.ex parte.& j.ver. quando clerici.¶An episcopus possit in totum aliquam suam ecclesiam eximere à iurisdictione sua,& si epicopus eximit ecclesiā, in quib.erit exempta,& quis possit eximere,& an per exēptionem ecclesię,vel clericorum populus sit exemptus.16.q.ii.c.j. de dona.pastoralis.& de reli.do.constitus.& de transactio.cap. pe.extra eo.veniens.& secūdum Papam.in c.recepimus.& ſm d.m.in decre.ad perpetuam.de re iudi. ¶Quis possit concedere priuilegium in alterius ꝑiudicium,& an episcopus in præiudicium archydiaconi,vel alterius 25.quæstione.ii. in summa, de reli.do.constitutus.& secundum Papam.de excessi.præla.ad hæc. ¶An rei quæ nondum est possit priuilegium concedi. de rescript.capitulo vltimo.& de eccle.ędi. ad audientiam. & de re iudic. Abbate sanè.& de consuetud. cum olim.

¶Cum res transit de vna persona ad aliam, an transeat cum suo

suo priuilegio.de offi.dele.super quæstionū.§.porro. ¶Quando clerici delinquentes, vel secularia exercentes vel laicaliter se gerentes perdunt priuilegium & qualis monitio debet præcedere.de sentent.ex.contingit.& capitul.in audientiam.& capitul.cum non ab homine. & capitul. perpendimus. de elect. transmissa.de vi.& honest.cleri.capitul.vltim.ne cle.vel mo. sacerdotibus.& in concor.quę sunt.s.ver. qui possit grauari.

¶Quando indulgetur quod de iure communi conceditur, de procu.quia.de iureiur.& si Christus.in fi.& de donat.fraternitatem.¶An expiret indulgentia, vel dispensatio mortuo eo qui eam fecit.de cle.non resi.in ec.vel p.s.c.vltim.extra.de offic. or. capitul.vltim.¶An illud quod alteri aggregatur mutet conditionem suam & naturam.de sta.mo.recolentes. & ne.se. va.c.j. ¶Si papa aliquem recipit sub sua protectione, vel hospitalarij in suam confraternitatem.an eximatur à iurisdictione dioecesis,de confir.vti,c.vltim.¶ Quando quis gerat vicem duarum personarum.lxxxix.distinct.singula.extra.de instit. cap. vltimo. ¶¶An priuilegium à papa hæretico concessum valeat.de cō. di.ii.& dixit dominus.¶Quid iuris de rescripto, vel confirmatione vel priuilegio lite pendente obtento.s.in rubri.vt lite pēden.ver.an confirmatio. ¶Quando,& vbi patriarchæ vel alii primates possint ante se facere crucem portari, vt lite penden. ca.j.¶An possit excusari qui venit contra indulgentiam domini Papæ auctoritate alicuius Cardinalis, vel legati. de præben. pro illorum.& c.dilectus filius.¶An ecclesia, quæ succedit loco priuati fungatur iure priuati.de cen.capitu.j.de decimis.cap. vltimo.extra.de præscript. illud. ¶Per quæ verba fuit creatus pontifex beatus Petrus.xxi.distinct.in nouo.i.distinct. considerandum.de constitu.translato.§.melius in gloss.mar.de homicid.pro humani.¶An habeat idem priuilegium patriarcha in subditis quod papa in suis.xxii.distinct. renouantes. ¶An res clericorum fungantur eodem priuilegio, quo & res ecclesiæ. xvi.q.i.similiter.& q.iiii.possessiones. & extra. de vita,& honestate cleri.capitul.vltim.xii.q.ii.ecclesiarum.¶An priuilegium debeat facere mentionem de sententia.de fide instru.inter.

¶An secundum priuilegium valeat nisi de primo faciat mentionem. xxv. q.ii.in summa.& de præs.c.p.& de rescri.capitul.i. ¶Si vnum priuilegium faciat mentionem de alio, vel de consuetudine,an necesse sit ipsum originale ostendi,siue probari, de verbo.signi.abbate.& de confir.vtili.venerabilis.c.distinct. contra morem.s.in rubri.de fide instru.ver.si instrumentum sit. ¶An priuilegium intelligatur personale nisi probet reale.de integr.resti.cum venissent.c. distinct.i.scriptionum.¶Quæ sunt ea quæ specialiter sedi ap.vel principi reseruentur. xii. distinct. præceptis. extra. de exce. prælat. sicut vnire. & de offic. leg. quòd translationem.& vide secundum Innocent. Papam & de fide instrum.cum.P.¶An ordinarius, vel legatus possit punire exceptos vel iudicare de eis,& quando eis subsint.extra eo. tuarum. & capitul.volentes. & vj.quæstion.iii. placuit.de offic. delegat.capitul.i. & capitul.quòd translationem. ¶A quo, & quibus rebus detur priuilegium & quæ differentia sit inter priuilegium, & confirmationem & quòd priuilegium deroget alteri.xxv.q.ii.in summa.extra.de rescrip.c.ii. ¶An destructo monasterio vel re destructa sint eius priuilegia & an cessante causa cesset priuilegium.extra.de ver.signi. si abbate. & in vltimo no.de no.oper.nun.c.ii.& xvi.quæstio.i.generaliter.& quę. vii.sed hoc.& xxv.quæ.ii.§.ti.de pœ.distinct.i.sicut primi. de renun.post translationem.de voto magnæ.& de iureiurand. & si Christus lxj.distinct.Neophitus.i.quæst.vii.quod pro remedio. ¶An qui priuilegium allegat debeat illud ostēdere,& pbare & qualiter.c.distinct.contra morem. ¶An priuilegia sint perpetua.xxv.quest.ii.cap.i.¶An priuileg.vni concessum extendatur ad omnes.xvi.quę.j.§.hic,vel generaliter. & in capit. sequen.& extra eo.sanè.¶An indulgentia sit ius.xxxiii.quæstio.ii.interfectores.¶An priuilegia sint varianda secundum varietatem rerum, & temporum,de decimis.suggestum xi. quæstion.iii.priuilegium.xxii.distinct.renouantes. ¶Qualiter priuilegium sit interpretandum,& per quem.s.in rubrica,de rescript. versicul. ad quem perti. ¶An prælatura vel ordo liberat à patria potestate.de ætate & qualitate indecorum. ¶An priuilegium prosit ignoranti vel noceat:& quando statim sortiatur effectum, vel non siue sit priuilegium quòd quis non possit excommunicari,vel aliud.de conces.præ.quia cunctis.secundum Inn.Papā. ¶In quibus consistit libertas ecclesię, & de priuilegiis concessis ecclesiis,& clericis à Deo ab ec,Ro. & Imperatoribus, & de pœnis contrauenientium.de sentent,ex.nouerit.secundum In. Pa.¶Contra quæ priuilegia quis veniens incidat in excommunicationem.eodem.tit.nouerit.secundum In.Papam. ¶Quid operetur priuilegium quod in grauamē redundat,de deci.suggestum. ¶ An illi quibus conceditur tempore interdicti celebrare possint per alios facere,s.in rub.de cleri.excommunicato ministrante.ver.cum concessum. ¶ Quid iur.si episcopus existentem in quasi possessione exempti, potius eum excommunicat.de in integrum restitutione cum venissent.& de restitutione spoliatorum.olim inter.de religiosis domibus. cum dilectus.& de excessibus prælatorum.cum ad quorundam.secundum In.Papam.¶An ordinarius possit deponere subdiaconū. Papæ.s.in rubr.de officio ordina.ver.an ordinarius.¶An derogetur priuilegio per arbitrum.de præscript.cum olim.¶In quibus prædicatores sunt exempti: & de quibusdam quæ ipsis, & aliis conceduntur: & an possint à diœcesano excommunicari. de exce.s.præla.nimis.secundum Inn. Papam. ¶An per pactum derogetur priuilegio.s.in rubric. de pactis. ver. an per pactum. ¶Quæ iura habeant exempti in ecclesiis sibi subiectis: & quæ ab eis possunt exigere,& quæ non:& an episcopus super ipsarum grauaminibus possit eos compescere.eo.ti.cum & plantare,secundum Pap.¶An impetrans priuilegium vel ius contrarium primo,renuntiet primo priuilegio.iuri vel præscriptioni, de psc.veniēs.¶An priuilegiū debeat facere mentionē de iure communi.de capel.mo.ex parte.& de rescript.c.j. secundū Inn. Papā.& alios.¶Quis exemit clericos à iurisdictione Imperatoris.de ma.& obe.si quis.secundum Inno.Papam.¶ Quæ autem hic desunt vide in spe.iud.de instrumentorum edi.§.non autem ¶De hac materia tractatur.xxv.q.ii.& xvij.q.iiij.& xvj.q.vj. per totum.xi.q.iij.§.sola.vsque ad fi.q.xj.q.iij.priuil.& in multis. ca. xij.questiōn.ij.qui & humanis.xxiij.q.xiij.§. quamuis.& c. se. iij. di.priuilegia.

¶De purgatione canonica. Rubrica.

PRopter cuiusmodi crimē vel infamiam possit episcopus compellere parrochianum ad purgationem.extra.c. nos inter.de of.or. ex parte.¶Quando laico purgatio interdicatur. c. ti.nos inter. secundum Papam.¶An sit admonendus qui purgationem non præstat,eodem tit.cum dilectus filius.licet.secūdum In.Papam. ¶An propter infamiam à maliuolis exortā vel ob quam quis cogitur se purgare.de accu.qualiter.& secundum In.Pa.in c. cū oporteat,extra.e.c.penul.¶Quę presumptio siue suspicio inducat purgationē.de hæreticis excommunicamus.§.qui autē. extra.e.si quis ¶Qualiter per iuramentum debet se quis purgare de hæresi.de hær.excommunicamus.§.si quis verò. ¶De forma huius iuramēti.s.in ru.de iureiur. ver. de forma iure. venien. ¶An aliquis cogatur se propter dictum vnius mulieris purgare de adulr.significasti.¶An credatur soli sacramento alicuius cum de ipsius conscientia dubitatur.de sen.ex.si verò.¶An sufficiat quòd infamatus se purget vbi infamia in modum exceptionis probatur.de accu.cum oporteat.¶De causis inducendi purgationem:& an probato crimine in modum exceptionis ꝯ testem vel accusatorem sit eis purgatio indicenda.e.ti.in rescri. secundum Pa. ¶An procur. in purgatione indicenda. admittatur.e.ti.cum in iuuentute.secundum Papā.¶An propter enormitatem criminis infamatus suspendatur ante cognitionem.ij. q.v.presbyter.in ru.de accu.ver.infamatus.e.ti.ex tua rum. & c. inter.¶An post purgationem præstitam possit quis accusari. s. in ru.de accu.ver.an absolutus. ¶An purgationibus possit crimen obiici,si aliàs tollerantur,& sint bonę famę.& quid iuris si per modum exceptionis eis fuit probatum eo.ti.constitutus.

¶An indicenda sit purgatio,vel non ei cui crimen,proponitur excipiendo,vel accusando,eo.ti.inter.& ij.q.v.omnibus.22.q.j. c.j.an indicenda sit purgatio propter solam famam si scādalum non oriatur propter scandalum solum. de coha. cle.& mu. tria. de homi.ex literis.¶An compurgatores debeant esse eiusdem conditionis,& status vel ordinis.vel de eadem ecclesia cum eo qui purgatur & quales esse debent.eod.tit.cum. P. constitutus quotiens.de simo.insinuatum.& de testi.cum literis.ij.q.v.omnibus.De idoneitate,& numero compurgatorum:& an sit arbitrarius & qualis debeat esse:& an episcop' ipsum minuere possit & quid faciendum sit si non inueniantur compurgatores & vtrum laici idonei possint admitti ad purgandum. de accusa. cum.p.& de simo.nemo.& c.insinuatum. extra eodem cum in iuuentute.& c.inter.ij.q.v.in summa.¶Qualiter debeat se purgare qui non probauit crimen de quo accusationem instituit. s.quòd non calumniandi animo fecit.de calum.c.vlti.ij.q.v.omnibus.¶An clericus infamatus de aliqua moniali possit se purgare per moniales vel alias mulieres.xviij.q.ij.in decima. Quid iuris, si infamatus non possit se purgare, vel deficit in purgatione.eodem.titul.inter. de iudic. at si. de confess. capitul. j. & c.cum dilectus. ¶An admittatur purgatio alicuius si de eius crimine possit aliquo modo constare.de probatio.ad nostram. ¶ Quid sit modus procedendi in purgatione, cum quis est infa

infamatus.eod.titul.inter sollicitudines.& c.ij.& ii.q.vj. presbyter.si.& §.j.&extra.de accusatio.qualiter.ij.¶Si prælatus scit crimen alicuius:an debeat admittere purgationem ipsius.xv.quę.v.presbyter.& de consecra.di.ij.non prohibeat. ¶An infamatus de vno de omnibus debeat se purgare.viij.q.iij.Artaldus. ¶Quid iuris si infamatus vult se purgare,vel se bonæ famæ esse probare iudex autem vult iniquirere.ij.q.v. habet hic. & secundum Innocent.Pa.extra.de accusati.cum oporteat.¶An is, cui probatur crimen in modum exceptionis cogatur se purgare.eo.ti.inter.¶Quæ debeant iurare purgandi, & compurgatores.extra.e.quotiens.& c.constitutus.& ij.q.v.auditum.& c.omnibus.¶An de nuda voluntate teneatur quis se purgare.j.q.iiii. quia præsulatus.de homicid.Petrus.¶An neganti sit purgatio indicenda.xv.q.v.in summa.¶An episcopus possit compellere ad purgationem quos ipse habet suspectos.de offi.ordi.ex parte.¶Quæ autem hic desunt,vide in spe.iudic.in ti.de abolit. & purga.¶De hac materia tractatur.ij.q.v.per totum.xv.quæst.v. ¶De secunda parte tractatur.ij.q.v.§.hoc autem. vsque ad fin. quæstionis.

¶De iniuriis,& damno dato. Rubrica.

Vid veniat in actione iniuriarum.eo.tit.si rixati.¶An liceat noua castra facere, vel in castellare vetera,in alterius iniuriam.s.in rub. de fur.ver.an liceat. ¶An agens interdicto, Vnde vi.deducat act.iniuriarum in iudicium.de resti.olim.secundum Inn. Papã. ¶Quæ differentia sit inter damnum & expensas:& quod interesse dicatur circa rem.eo.ti.in nostra.xij.q. ij.si quis dě. ¶Vbi plures in damno dato concurrunt qualiter singuli insolidum tenent:& an cõsiliarius psuasor, defensor& auxiliator in dãno dato teneatur & qualiter:& an mandator, seu vocans ad bellum habeat acti.p dãnis datis his quos vocauit:& an mãdator, vel socius teneatur de damno quod mandatarius,vel socius passus est.&an dux belli habeat acti.pro amissis in bello,de homi. sicut.secundum In.Papam.& j.in ru.de pœnis.ver.an puniatur. quis de cõci.¶An dans damni occasionem,videatur damnum dedisse,& sibi debeat imputari,quod ex sua culpa procedit.& in eadem sit pœna puniendus,qua faciens. eo. ti.c.vlti. de testi. sicut.de conces.præ.quia diuer.l.di. studeat. & c.sæpe.& c. clericum.vj.di.c.j.j.q.j.nullus episcopus.de homine.de cætero.& j.in ru.de pœnis.ver.an imputentur.¶Quam iniuriam sibi vel suis factam potest quis punire.j.in ru.de pœnis. ver.an iudex. ¶An in acti. iniuriarum ratio damni habenda sit de sen.ex.contingit. secundum Inno.Papam.¶ An actio iniure. detur pro modico & an ita pro modica,vt pro magna iniuria quis puniatur. j. de re iudi.cum te.& in proœmio.decre.ij.q.j.imprimis. ¶An teneatur iniur. qui verberat liberum volens seruum alienum verberare.xv.q.j.illud.eo.ti.cap.vl. ¶An teneatur act.iniuriarum qui ante inscriptionẽ ab accu.recedit.de accu.licet.secũdũ Inn. Papã An possit quis sibi cõsulere,vel vti iure suo,vel suam inopiã reuelare in alterius damno ,vel iniuria.xxii.quæstio.ij.primum. de ele.cum ecclesia Vult.de postul.c.vlt.de ec.ædi. c. ij. ¶ Si homo fuerit vulneratus,qualiter agetur ad impensas , & operas. eodem titulo.c.j.xxiij.q.vlt.si quis membrorum.¶Quando cui & qualiter licet vim vi repellere.& iniuriam propulsare. s. in rubrica.quod metus causa.ver.quãdo licet.¶Quid iuris si quis culpa,vel negligentia damnum dedit.s.in rubrica. de fur.ver. si multi.¶Quid sit sacrilegium,quæ pœna eius:& cui applicatur, & an sit simile crimini simoniæ vel læsę maie. vel adulterij. & quot modis committatur:& qualiter de ipso agatur : & an raptores ecclesiarum sint sacrilegi.de foro competen.cum sit. & c.conquestus.&secundum Inn.Pa.de sen.ex.cum pro causa.xv. q.iij.sanè.ij.q.in primis.& §.prohibentur.xxiiij. q.iij.non in perpetuum.xvij.q.iiij.omnes.& c.sicut.& c.si quis me. & ca. si quis domum.& c.sacrilegium. ¶An iniuria sociorum sit armis repellenda:& ad quem spectat socij,vel vicini iniuriam propulsare:& an tunc interficiens hominem teneatur , ij. quæstion. vij. negligere.xxiij.q.iij.non inferenda,& in summa.& vltim. & de sentent.excommu.quanto.& capit.dilecto,xxiij.q.viij.§.i.& c.j. quod est pal.¶ Quid iuris si homicidium committatur à clerico cum propulsante iniuriam existente in rubri.de homicidio. ver.quid iuris. ¶ Quid iuris de animalibus damnum dantibus. eti.c. si. & c.si bos.xxiij.q.v.de occidendis.¶Si propter culpam iudicis vel iniuriam altera pars damnificetur an teneatur iudex de probat.quoniam.§.iudex.¶ Quid sit concutere.s.in rubr.de pœ.vet.quid sit concutere. ¶ An iniuria vel crimen augeatur ex persona offensi.de calũ.c.j.& de sen.excõ. cũ illorum.de pœ. dist.j.aut facta.¶Quot modis fiat iniuria:& quot modis remittatur.eo dem titulo.capitu.vltim.xxiij.q õ.iiij.si illic.& c.præce. ¶In quibus casibus liceat per agrum alienum transire,nec tamen fit iniuria.& quando fiat iniuria siue violentia.l.di.omnis. de sen.ex.contingit.¶An iniuria facta ecclesiæ, vel clerico sit facta toti ordini clericali,vel facta canonico dicatur facta toti collegio,et an episcopus possit eam sine capitulo remittere,& quis aget pro iniuria facta monacho,vel conuerso,vel mercenario vel clerico ecclesiæ vel ipsi & ecclesiæ & quid iuris si ipse vel abbas eam remittat & cui applicabitur satisfactio talis iniurię & per quem,& coram quo,& qualiter ęstimabitur.xxiij.qõ. iiij.si is qui.de sen.excom.cum desideres. contingit. parrochianos.cum illorum.non dubium.extra eo.in quibusdam.fm Inn. Papam.& alios.& de pœni.di.j.vulgaris.¶An pater aget pro iniuria facta filio quam filius remisit,de sent.ex c.cum illorum.& c.contingit.¶Quando quis teneatur remittere acti.iniurię vel satisfactionem,vel rancorem.xc.di.si quis.j.q.iiii.si illic.& c.pręce.¶Quam cautionem possim præstare ꝙ mei serui non dent damnum vel ne faciant aliquid.xcj.di.Eleutherius. lxiij.di. tibi. ¶An qui aliquem.ex odio elegit,teneatur illi ad interesse.lxxiij.di.honoratus.¶De hac materia tractatur.xxiij.quæst. ij. xv. quæstio.j.illud.

¶De pœnis. Rubric.

E misericordia à iudice petenda.lx.di.sana.¶Qualiter puniatur qui epm, vel quẽl bet clericum,vel monachũ interfecit, vel in eũ manus iniecit.xvij.q. iiij.si quis deinceps.& c.qui sub diaco.& c.se.de pœ.& re.c.j.& j.in ij.ver.¶An clerici,vel religiosi possint exigere pœnam.xij. q.ij.fraternitas. extra e.licet.& ca.suam.& de arbi.dilecti. ¶De pœna suum episcopũ interficientiũ.eo.ti.ad aures.& c.in quibusdã.xxv.q.ij.ita nos.¶Qñ minori pœna inferatur. de delict. pue.c.ij.¶Quę sit pœna vsurarij.de vi.& ho.cle.c.ij.de vsu.qa.& c.ptetera.& c.post miserabilẽ.¶Quando,& qualiter actor, reus testis,clericus,seruus,vel alij sint torquendi,vel verberandi. xv. q.vj.in summa.v.q.v.qui.iiij.q.iiij.ver.serui responso. de regul. iuris cum in contemplatione.xij.quęstio.secunda.fraternitas. ¶Quę sit pœna colludentium,de collu.c.pen.&vlt.ij.q.vj.ante sententiam.¶An presbyter sit deponendus propter fornicationem.lxxxj.di.Maximinianus.lxxxij.di.presbyter. ¶Quæ sit pœna prædiorum terminos euellentis.lxxxvj.di.tanta.q.vj.c.j.¶Si consanguinei mei iniuriati sunt episcopo,an ideo priuabit me beneficio.j.q.iiij.quia piè.¶Qui se obligat sub pœna beneficij. vel ordinis,vel excommunicationis,an sit priuãdus ordine,vel beneficio vel excommunicandus etiam per eum , qui non est aliàs iudex suus.v.q.ij.si qs presbyter.de ele.cũ dilecti.xxiij.dist. quanquam.& secundum In.Papam.de of.dele.p.& s.¶Quæ sit pœna eius qui manus intulit suo duci vel magistro , seu correctori.de ęta.& quali.cum bonę.ix.q.iij.pater.¶Quomodo plus vel minus,seu æque puniatur faciens quam consentiens.de of. dele.c.j.ij.q.j.notum.de pur.c.si quis.¶An clericus possit relegari in exiliũ.xv.d.cum beatus.de iud.cum non ab homine.iij.q.ij. hi qui.¶ De pœna diaconi,vel presbyteri,vel episcopi qui tulit falsum testimonium,vel chartã falsauit,vel capitale crimen cõmisit,vel homicidium.j.di.episcopus.& c.se.¶An varietas delictorum requirat varietatem pœnarum.xxix.di.c.vlt.xxiiij.q. vj. c.j.¶Quæ sit pœna conspiratorum.de testi.co.vl.de iud. exhibita.¶Quot modis fiat abolitio.ij.q.j.prohibentur.¶Quę sit pœna clerici aleatoris de vi.& hon.cler.clerici.xxxv.di.c.j.¶An minor pœna sit infligenda crimen sponte confitenti. de simo. de hoc.l.di.presbyterũ.de ele.innotuit.¶An solus episcopus possit aliquem deponere.s.in ru.de sen.& re iud.ver.an solus.¶Qñ seruus vel filius puniatur,vel excommunicetur, vel interdicatur propter delictum domini,vel patris.lvj.di.satis.de conse. di, j.sancta.j.q.j.fertur.xiiii.q.v.denique.de his quæ fi.à ma.parte.c. quæsiuit.de spon.non est.xi. q. iii. quoniam multos. xxiiii.q.iii. in summa.&c.si homo.& q.iiii.in prin.ii.q.v.interrogatur.de hęre.excõicamus.§.moueantur.extra.e.inquibusdam.¶Qualiter puniatur presbyter,vel diaconus fornicator, vel adulter , vel pjurus,vel fur,vel de alio magno crimine irretitus.lxxxi.d.presbyter.si quis.Maximilianus.& in multis.cc.ibidem.lxxxii. di. presbiter.l.distin.peruenit.¶Quæ sint pœnæ contra incorrigibiles inductæ.de iudię.cum non ab.& cap.at si.lxxxj.distinct. dictum. ¶De diuersitate pœnarum,& quæ sint pœnæ contra canones venientium.de ele.nihil.de censi.grauis.de of.or.repri. & secundum Papam.de ap.ad hoc. ¶ De pœna non venientis ad sinodum.xviii.di.peruenit.& c.præce.¶Quæ necessitates excusant ne quis puniatur.j.in ru.de pœ.&re.ver.ꝙ necessitas,¶De pœna

na vasalli qui contra fidem grauat ecclesiam; vel contra libertatem eius facit.eo.titul.in quibusdam.de senten.excommu.grauem. ¶De pœna scienter conferentis indigno ordinem, vel beneficium, vel eius, cui confertur.xxiij.distinct. illud. xxxvj. distinct. capit. ij. j. question. j. si qui episcopi.de electio. nihil. de cler.ex.mi.postulasti.de præben.graue. ¶An infamis.& quando debeat suspendi ab officio, & beneficio.s. in rubrica.de accusa, ver.an in famatus. ¶Quando parcitur multitudini.s.in rubr.de cleri.ex.mi.ver.an parcatur. ¶An ecclesia possit pœnam corporalem infigere.de calum.c.j.de deposi.grauis.de crim.fal.capi.iij.de rap.in archie.lxiij.distinct.in synodo. in fi.xiiij, questi.vj. cap.j.de ma.& obe.c.ij. ¶De commutatione vel dilatione pœnarum.lxxxij.distinct.proposuisti.xiiij.dist.diaconi. ¶An parcatur senectuti in pœnis.lxxxvj. distinct. tanta. ¶In quibus causis priuetur quis iure suo sua culpa.de ecclesiis ædificandis.j.de cõstitutioni.cognoscentes.de diuortiis.quanto.xxij.distinct.renouantes.vt lite non con.quoniam. §. si autem.de priuileg, antiqua.& secundum In.Papam.de cleri.ęgro.tria. ¶An pœna dupli.vel quadrupli à fure, vel alio peti possit: & an aliqua pœna excedat quadruplum.xij.q.ii.cum deuotissimam. xiiij. questi.ij. quod debetur.xvii.q.iiij.si quis.de exces.prela.cum ad quorundam. ¶An pœna illius.l.si quis in tantam.locum habeat in prelatis ecclesiarum.vel quæ.de ele.vt preterite.de luc.ab intes.ca. vltim.in fi.xvj.q.vj.§.quod autem.& c.se. ¶Quæ sit pœna laici vel clerici homicidę venefici.de pœn.distinc.j. si quis cum telo. xxiij.q.v.homicidas.de homicid.sicut.in fi.. ¶Simpliciter depositus an intelligatur perpetuò depositus.s.in rubric. de cleri. ex mi.ver.cum quis simpliciter. ¶An puniatur quis de consilio. l. distinct.si quis.& c.miror.& de renunci.sanè.& c. p. lxxxvj.disti. tanta.xxii.questio.ij.nihil.de senten.excomm.nuper.de homic. sicut dignum. ¶An suspenso, vel deposito, relinquendum sit vnde viuat.l.distinct.studeat.de cleri. pug.in du.c.vltim.de non ordin.mi.c.ij. ¶Qualiter puniantur qui statuta faciunt contra ecclesiasticam libertatem. de sentent.excommu. grauem. & c. nouerit. ¶An iudex vel prelatus possit punire temeritatem litigatoris vel subditi factam aduersus eum, vel excommunicare vel verberare.eo.tit.dilectus.& c.Romana.de cleri.mal.capitu. j.de senten.excommu.dilecto.xxiij.q.iiij.inter querelas.ij. quęs. vij.si quis erga, vbi gloss.distinguit aut iniuria tangit specialiter prelatum, & non potest excommunicare: aut tangit ecclesiam & tunc potest.& c.si quis ab episcopo.vide Inno. in c.irrefragabili.de officio ordinarij.colum.fi.xlv.distinct.& qui emendat, & secundum Inno.Papam.de verb.signifi. ex parte.j.s.in rubri.de foro compe.ver.an possit.& de offi.ord.ver.an episcopus. ¶An in notoriis possit quis pro grauamine sibi illato punire.de offic. or.irrefragabili.secundum In.Papam. ¶Pro quibus criminibus, & qualiter & quando tradatur quis curiæ seculari.xj. q.j. si quis facer.de verb.sig.nouimus.& de hęr.ad abolendam.xvii.di. nec licuit.iij.q.iij.clericus. ¶An minus peccatum propter adiunctũ, grauius puniatur.j.q.iii.peruenit. ¶Quę sit pœna originalis peccati.de con.di.iii.c.ii.& c.regnante.extra de bap. maiores. §. sed adhuc. ¶Qualiter puniatur qui in aliquo ordine deliquit. xiiii. di.c.vlt. ¶Quę sit pœna simoniacorum.xv.q.iii.sanc.extra de simo.c.p.& c.quoniam.j.q.j.in summa.& c.iii.& c.nullus itaque. & c.quicquid.in fi.vj.q.j.§.porro. ¶In quibus casibus laicus possit punire clericos, vel illos qui sunt de sua familia.de iudi.cum non ab homine.de of.ord.quoniam.de deci.tua.j.xxiii.q.v.princeps.xvii.distin.nec licuit.xcvii.dist.sicut. ¶Quę sunt consideranda semper in pœnis infligendis.extra de trans.c.fi. ¶An puniatur tantum nobilis quantum ignobilis, vel maior in ordine vel dignitate quantum minor.xxiiii.q.j.qui contra. extra eo. c. vlt.de sta.mona.ea quæ xli.dist.non cogantur.de offi.dele.pastoralis.l.dist.si quis presbyter. de here. excommunicamus. §. credentes.& j.in seq.ver. ¶An in eodem genere delicti grauius puniatur presbyter, quam episcopus & diaconus quam presbyter j.q.j.quicquam viui.extra.de cler.ne.c. ij. ¶Pro quibus criminibus quis deponatur.s.in rub.de accu.ver.propter quę. & j. in se rubr.plenius differemus. ¶An iudex possit ratione amicitię vel aliàs pœnam à iure statutam moderari.de of.le.c.ii.ii.q.iii.§. notandum.& q.vj.§.diffinitiua.ver. cum circa. ¶Quid iuris cum quis cõmittit duo crimina coherentia.ii.q.j.prohibentur.xxiiii. q.v.relegentes. ¶In quibus casibus non puniatur quis pœna talionis.ii.q.iii.c.j. ¶De pœna calumniatoris & præuaricatoris & denunciatoris qui non probat & deserentis accusationem & qualiter excusentur: & an punientur ex quo in sententia non sunt puniti.ii.q.iii.in summa.& §.notandum.& cap.Paulum. de calum.c.j.& ii. ¶Qualiter dolus cum dolo compensetur in pœnis.& an per exactionem procuratoris contra pactum factam pœna committatur.eo.ti.constitutus. ¶An consuetudo excuset à pœna de tempo.ord.sanè.secundum In.Papam. ¶De pœna violatoris homagii de exce.pręla.graue. ¶An clerici sint ad q̃stiones ponẽdi, verberãdi seu torquẽdi seu inuinculandi, & pro quibus culpis.xlv.disti.cum beatus.& c.j.v.q.v.illi qui & q. vj.in l. presbyteri.& j.ver.quando, & qualiter actor.xiiij, q. vj.c. j.& de depo.c.j.& de regu.iur.cum in contemplatione.& j.in rubr. de senten.excom.ver.an episcopus.j.& ij. ¶An pro quolibet delicto debeat episcopus fulminare.xxxv.dist.c.j. ¶An per captionem, vel pœnam infamia irrogetur.eo.ti.super his secundum Innoce.Papam.& iij.q.vij.§.tria.in fi. ¶Si pro eodem delicto diuersę pœnę statuuntur quam imponet iudex.de offic.deleg.de causis secundũ Inn.Papã.xxiii.q.v.relegentes.j.ver.an ecclesia. ¶An ex facto vnius puniatur alter vt in ordinato, & ordinatore, de re iud.quamuis.secundum Inno.Papam. ¶An propter solam famam, vel infamiam suspendatur quis vel deponatur.ij. q.j.scelus de purga.cano.ex tuarum.ij.q.v.presbyter. & j. in ru. de accusa.ver.an infamatus. ¶An non soluens in totum, vel nõ faciens, aut non dans possit agere, & quæ contra eum pœna in solidum committatur, & quę pœna peti possit.eo.ti.suam.secũdum Innocent.Papam. ¶An pro quolibet peccato debeat du duplex pœna j.in rub.de pœ.& re. ver.an pro quolibet. ¶De diuersitate suspensionis in pœnis infligendis, & de suspensione à pallio & pontificalibus, & an interdictum trahat secum executionem.de ap.ad hoc.secundum In.Papam. ¶Quid intersit si ue pœna imponatur negatiuè siue affirmatiuè, de præben.extirpandę.secundum In.Papam. ¶De pœna sacrilegij.s.in ru.de fur.ver.quid sit sacrilegiũ. ¶Quibus de causis temporalis pœna infligatur: & qualiter propter delicta Deus permittit pœnas inferri.de pœ.dist.iij.productior.lvj.di.si gens.vij. q.j.sciscitaris. de accu.c.vltim. ¶An propter crimen perdatur nomen s. in ru. de fur, ver.an Papa. ¶Qualiter puniatur potestas qui suum episcopum banniuit.de iniur.olim. ¶De.vij.generibus pœnarum legalium, & de pœnis canonicis eis respondentibus, & ad quas pœnas contra absentes procedatur.de accu. qualiter. ij. secundum Papam. ¶Quid iuris sit de excepris criminibus.s.in rub.de fur.ver.quid iuris. ¶De pœna falsantium monetam. de iureiuran, quanto.j.q,j.quod quidam. ¶An propter immanitatem criminis quis suspendatur, de pur.cano.inter. ¶Qualiter sit puniendus qui contumaciter stetit per annum, in excommunicatione.de ætat.& quali. cum bonæ. secundum Papam. de iudic. cum non ab, extra eo.c.vltim.de dolo.& contu.cum contingit. xj.q.iij.rursus. ¶An bonum præcedens, vel sequens excuset ne quis puniatur de malo sequenti, vel præcedenti, vel econtra: & an compensatio in delictis admittatur scilicet mali cum bono. vel econtra vel cum damno.lvj.distin.nunquam.extra. no cler. vel mo.non magno.xiiij.distinct.quod ait.& secundum Innoc. Papam.de iureiuran.sicut.j.q.j.si qui à si.xxiij.q.v.relegentes. & xxxiij.q.ij.si quod verius.j.proxim.ver. ¶An imputentur alicui omnia quæ descendunt ex suo delicto: & an malũ præcedens aggrauetur per sequens.de test.sicut.de conces. præ. quia diuer.de custo.eu.c.j.& s.in rubri.de iniur.ver.an dans. ¶Quid iuris si in sententia certa pœna exprimat, vel si in genere pronunciatur.s.in rub.de re iudic.ver.qualiter iudex. ¶An publicè peccans publicè debeat pœnitere.de pœn.& re.capit.j.& ij. quæst. j.si peccauerit. ¶Qualiter procededatur in pœnis cum pœna incipit à crimine vel à contumacia.s.in rub. de iud. ver. qualiter proceditur. ¶Quando quis faciat malum impune.de iudic. nouit. ¶In quibus & qualiter puniatur qui ecclesiæ iniuriatur. & cui applicabitur illa pœna.de foro.compe. c.ij. & j. in rubri. de in iur.vers.an iniuria facta. ¶An alio modo puniatur qui nõ est soluendo. de dolo & contu. sententię.de solut. Odoardus. ¶An vir possit vxorem verberare, & in vinculis ponere, vel castigare, vel decaluare, & qualiter ipse ex hoc puniatur. de iureiuran.quemadmodum.vij.q.j.sicut alterius.xxxij.q.j.de benedictio.& de aposta.c.p.xxiij.q.ij.placuit. ¶An afflictio sit addenda afflictio, vel ei miserendum. de cleri. non residenti.ad audientiam.de cleri.egro.c.j.de cen.licet. ¶An sit parcendum simplicitati, vel ignoranti ius positiuum vel aliis ignorantibus. de rerum per.cum vniuersorum.de sen.excommu.cum illorum. de elect.c.j.de constitu.nam concupiscentiam. ¶Quæ constitutiones imponunt ipso facto pœnam suspensionis prælatis.de sentent.excommu.quam pęcuriculosum.& j.in rubri.casus in quibus ali, est ipso fac.sus. ¶An grauior debeat esse vindicta vbi grauior est culpa.de sta.mo.ea quæ.de cleri.ex.mi.latores. & de exces.præla.capitul.vlt. ¶Quid sit concutere: & quæ sit pœna concussoris.de immu.ec.quia plerique. j.q.j. l. in eam.xxiij. q.i. paratus.& c.militare.de simo, dilectus.fl. xviij. distin. quoniam. lxxxix, distinct. iudicatum. ¶An puniatur qui facit contra mandatum iudicis licet non subsit iusta causa mandandi. de clan. despon.capitul.vltim.de ma, contract.contra.inte. ec. capitul.j. ¶An regulariter vbi pœna non est statuta iudicis arbitrio relin

linquatur, vel remittatur. de accu. super his. de offi. de leg. de causis. de dolo, & contu. finem. ¶ Qualiter se quis possit excusare de crimine dilapidationis naufragij, vel simo. de acc. cum dilecti. ¶ An pœna criminis possit purgari per restitutionem rei. de cle. quod sicut. de sol. cap. ij. xij. quæstio. ij. fraternitatis. & ca. si quis. & de simo. licet. ¶ An maiores de vniuersitate debeant puniri, & excommunicari, & non vniuersitas de simo. dilectus filius. & cap. veniens. de senten. excommun. Romana. xxij. quæstio. ij. episcopus qui. & ỹ. in rubr. de accu. ver. an vniuersitas. ¶ Qualiter puniatur quis in eo quo deliquit. j. quæstio. j. si qui episcopi talem. de temp. ord. vel non est. xvj. quæstio. j. reuertimini. ne prælati vices suas sub annuo censu concedant. cap. j. ¶ Quis possit pœnas infligere. de Iudæis. sicut Iudei. ¶ An pœna vnius metus debeat esse aliorum. de Iudeis. ad liberandam. de calum. cap. ij. de homi. pro humani in gloss. mea. ¶ An Papa, vel episcopus possit irrogare, vel tollere infamiam, quo ad forum ciuile. de hære. si aduersus. de re iudi. cum te. & ỹ. in rubri. de dispen. ver. an episcopus. ¶ An ita punitur præbens remotam causam, vt proximam: & an imputetur ei, qui excessit modum correctionis, de homici. de cætero. & cap. presbyterum. ¶ An sit magis puniendus qui in principem deliquit. de ex. præla. cap. vltimo. ¶ An sit seueritati propter scandalum detrahendum. de no. op. nun. cap. ij. & de renun. nisi. §. pro graui. ¶ An clerici possint pro criminibus pœna pecuniaria punire, vel puniri, eo. titul. licet. xviij. distinct. quoniam quidem. xij. quæstio. ij. in antiquis. xvj. quæstio. j. statuimus. & ỹ. ver. an cle. vel re. ¶ An publicæ vtilitatis sit crimina puniri. de sen. ex. vt famæ. ¶ An quis puniatur pro crimina, de quo non est actum, de fideiusso. peruenit. de confes. cum super. de except. denique. ¶ An mercatur, & minister Dei sit qui malos interficit, vel coercet. ỹ. in rubri. de poe. & re. ver. an sit illi poe. ¶ Quæ sit pœna eorum qui falsum libellũ in infamiam alicuius conficiunt, & proiiciunt, v. q. j. in summa. ¶ Quæ sit pœna incendiarij. xii. quæstio. ij. cum deuotissimam. xxiij. quæstione. vltim. pessimam. ¶ An monitio semper debeat præcedere vindictam, seu pœnam, & de pœna non monentis. xij. quæst. ij. indigne. de con. distinct. j. nemo. extra. de senten. ex. sacro. ¶ Quando possit peti sors, & pœna simul, vel alterum tantum, & an pœna soluta contractus remaneat firmus. xii. quæst. ij. episcopus qui. xxv. quæst. ij. si ecclesiæ. eod. titu. sua. de. de ar. dilecti. ¶ Qualiter ecclesia debeat intercedere pro condemnatis. xiiii. quæst. vj. hi qui. de ver. signi. nouimus. ¶ An imputētur ad pœnam quæ fiunt tempore iræ vel furoris, vel ebrietatis. xv. quæst. j. in summa. & cap. aliquos & capit. sanè. & cap. inebriauerunt. ij. quæst. iij. §. notandum. de poe. dist. j. diuortium. ¶ Quid iuris si teneor Titio soluere. x. sub pœna, & ipse post excommunicat. ỹ. in rub. de sol. ver. an teneor. ¶ An peccatum iteratum grauius puniatur. xv. quæst. vltim. hi qui. ¶ An inopia excuset in delictis. xii. quæst. ii. fraternitas. de fur. cap. ij. ¶ An ex delicto suo faciat quis meliorem conditionem suam. xvj. quæstio. j. legi. qui cleri. vel vo. cap. j. ¶ Quid iuris de bonis clericorum, vel aliorum se interficientium, vel crimina in ecclesia committentium, vel damnatorum. xvj. quæst. j. in canonibus. xxiii. quæstione. iiii. displicet. & xxvii. quæstio. j. si quis rapuerit. de conces. præ. quia diuer. ¶ An delictum prælati, vel populi redundet in damnum ecclesiæ. xvj. quæstio. iii. placuit. & quæst. vj. si episcopum & ca. se. xxv. quæst. ii. ita nos. xxvii. quæst. j. si quis rapuerit. de donat. cap. ii. ¶ Si clericus remouetur ab ecclesia, an sua reddantur ei xvi. quæst. vi. de lapsis. de cle. con. quod te. ¶ An ecclesia habeat carcerem: & an ex eodem facto diuersæ pœnæ imponantur. xvii. quæst. iiii. attendendum. xxiiii. quæstio. v. relegentes. de iudici. at si clerici. ¶ An ecclesia possit deponere laicum. ỹ. in rubri. de maio. & obedien. ver. an Papa. ¶ An in enormibus, exceptis criminibus primo loco spectet correctio ad secularem an ad ecclesiam, in xvii. quæst. iiii. de presbyterorum. ¶ An pœnam, & præmium possit quis ex eodem facto consequi. xxii. quæst. ii. si quemlibet. ¶ Quando puniatur, vel obsit, vel sufficiat, vel prosit sola voluntas, vel intentio, vel conatus, vel tentatio. de spon. capit. vltim. de eo qui dux. in ma. quam pol. super hoc de simo. cap. vltim. & de pœni. distinct. j. qui puero. & l. cogitationis. & l. præcedentibus & sequentibus. j. quæstio. j. cap. j. & cap. qui studet. vj. quæst. j. quisqs. xxvi. di. Vouentibus. & de homicid. pro humani. in gloss. mea. de renun. lecte de eo qui mit. in pos. cap. j. & ii. de homicid. sicut dignum & ỹ. in rub. de pœ. & re. ver. an sola vo. ¶ An in maleficiis & damnis magis attendatur voluntas, quàm opus. de poe. distinct. j. cogitationis. vsque ad. §. alij contestantur. ¶ Si domus alterius de duobus fratribus communem domum habentibus est diruenda, quid iuris sit. de poe. distinctio. j. sed & continua. ¶ An pœna possit peti si contractus, vel obligatio non tenet. de offi. delegati significantibus. de precar. capit. ij.

¶ Qualiter maledicus puniatur. xxiiii. quæstio. iij. §. sed qui pro persecutoribus. & de cle. male. capit. j. & ij. ¶ An puniatur is cui crimen in modum exceptionis probatur. xxiiii. quæstio. iii. ecce. & ỹ. in rubri. de testi. ver. an testis qui. ¶ De commutatione pœnarum. xxii. quæstio. iiii. innocens. de voto. cap. j. ¶ De pœna iudicis qui non vult facere iustitiam. xiii. quæstio. ij. dominus. & de re iudi. cum æterni. & ỹ. in rubri. de iudici. ver. an positus. ¶ Quando peccata occulta, vel manifesta. & per quem sint puniendа, vel vindicta exercenda. xxiii. quæst. iiii. in summa. ¶ An sit peccatum desiderare vindictam: & an clericus petet, vt malus detineatur. ỹ. in rubr. de homici. ver. an clericus. ¶ An sit deponendus, qui modum excedit in corrigendo. xxiii. quæstio. iiii. qui peccat. ¶ An pœna quæ magis timenda sit imponenda sit. xxiii. quæst. iiii. ea vindicta. vt lite non conte. quoniam in fi. ¶ Quando parcendum sit criminosis. xxiii. quæst. v. in summa. & cap. pœna. ¶ An executor pœnæ quis possit esse in proprio facto. xxiii. quæst. v. de occidendis. ¶ Cætera quæ hic desunt per suos titulos huius opusculi poterunt reperiri. ¶ Quæ autem hic desunt vide in Specul. iudi. in titul. de pœnis temere litigantium. ¶ De hac materia tractatur. xxiii. quæstio. iiii. & quæst. v. per totum. xxiii. distinct. quãquam. xii. q. ii. in antiquis. vsque ad. §. verum illud. xvj. q. vj. quasi per totum. lxxj. distinct. in multis capitulis.

¶ Casus totius iuris in qb. promoti deijciũtur & deponũtur. Rub.

Ciēdum est ante omnia: quod pro quolibet crimine de quo quis apparet incorrigibilis potest de iure deponi. vt xxiii. quæstio. iiii. forte. & pro quolibet crimine notorio, vt furto periurio, adulterio, & similibus. l. distinct. de his. nota vbi non est notorium: nec quis apparet contumax magnum valdè debet esse crimen, & pœna dignum: vt quis deponatur lxxxj. distinct. cap. j. & licet hoc sit à magistris vtcunque tractatum, vt. ỹ. in rubr. de acc. ver. propter quæ. vtile tñ æstimaui hic inserere casus oẽs in iure expssos in qb9 iã ꝓmoti merito deponunt. ¶ Hoc aũt scias ꝙ in sequentib. casib. quãdoq; quis deponitur ab ordine: qñq; à dignitate, vel beneficio, vel administratione: & quandoque propter ipsum delictum: quandoque quia contumaciter in eo permanens monitus se non corrigit: quandoque propter vtrumque simul prout ipsorum iurium inspectio diligens te docebit. ¶ Est ergo quis deponendus in omnibus casibus quos habes. ỹ. in rubr. hæc sunt irre. quæ de. iam pro. ¶ Qui rapiens Papatum non canonice electus, nam est irregularis. xxiij. distin. capitul. j. & lxxix. distin. per totum. & de elect. licet. ¶ Minor. xxv. annis cui à Papa est ecclesię administratio commissa, nisi expleto. xxv. anno consecrationis munus receperit ipso facto est priuatus, vt in decre. Ale. iiij. & de sa. vnctio. quia olim. ¶ Post baptismum mortaliter peccans, & hoc de rigore. xlviii. distinctio. quoniam. j. quæstio. vii. si quis omni. l. distinct. de his. ¶ Obligans se sub periculo præben. vel ordinis, & si in probatione deficit. de electio. cum dilecti. in in fine. ¶ Promouens monachum ad dignitates. lviii. distin. capitul. primo. & ij. ¶ Clericus post promissam castimoniam ad vxorem accedens, lxxxj. distin. minister. lxxxij. distin. proposuisti. ¶ Precium recipiens, vel ordines, vt ab accusatione desistat ii. quæstione. iij. enchenium. v. quæstione vj. quia calumniator. ij. q. iij. capit. ij. & cap. Paulum. & c. sequen. & quæst. viij. c. j. & ii. j. q. j. quod quidã v. quæst. vj. quia iuxta. extra. de calumnia. per totum. ¶ Excõmunicans Papam. xxj. distin. capitu. vlti. xvj. qõ. vij. sanè. ¶ Præter formam canonicam ordinatus. xxiij. di. quorundam. ¶ Consecrãs in episcopum eum qui non est idoneus, vel legitimę ętatis in aut. de san. epi. §. hoc quolibet nusquàm. ¶ Committens crimen capitale, vel falsi. l. di. si episcopus. de crimine falsi, ad audiẽtiam. de verbo. signifi. nouimus. ¶ Nolens promoueri ad ordinem quem ecclesia sua requirit. lx. di. cap. j. & ij. & iii. & de eta. & qua. c. j. & c. quæris. ¶ Episcopus negligens in pace tenenda. xc. di. c. p. & vlt. ¶ In contemptum sedis ap. non deferens appellationi. ij. q. vj. decreto. & de ap. de priore. ¶ Ordinatus ab episcopo alieno in contemptum sui: quia irregularis est secus si ex simplicitate. vj. q. j. episcopus iudi. ix. qõ. ij. Lugduneñ. de or. ab epi qui re. epi. c. j. & ij. ¶ Episcopus in alterius diœcesi ordinans, vel iudicans, vel alias disponens in præiudicium illius episcopi. ix. quæstione. ij. cap. ii. & iii. ¶ Contemnens in contemptum Ro. ec. decretales. xix. distin. ca. j. per totum. xxii. qõ. j. hac consona. ¶ Sine examine promotus si criminosus inuenitur. xxiiii. distin. capitul. vlti. & lxxxi. si quis sanè. ¶ Sine Papę translat. de translata. quanto. vij. q. j. si quis episcopus. ¶ Contra canonem promotus

tus.lxii.distinctio.cap.j. distinctio. lxiiii. si quis extra. in aut. de sanctissi.epi.si quis autem citra. ¶ Volens diuidere bona ecclesiæ in quatuor partes, vel ea per æconomum dispensare.ii.quæstio. vii. quapropter. ¶ In manus laici beneficio renuncians, & iterum de eadem manu recipiens. de renun. quod in dubiis. ¶ Superbè dimittens ecclesiam, & alienam ambiens ab vtraque deponitur.vii.quæstione.i. si quis episcopus.& cap.sequen. de transact. quanto.in fine. ¶ Qui dicunt Ro.ecc.non esse capitalem.ix. quæstio. iij. patet.& cap.fuit. & cap. ipsi sunt.& cap. sequen.ix. distinctio. ita.& cap.nulli fas.xxii.distinctione.cap.j. ¶ Celebrans singulare concilium, vt ibi de generali cognoscatur.xvii. distinct.hinc.& cap. non licuit.& cap.multis.xxii. quæstio. v. de liguribus. ¶ Græcus clericus vxoratus nolens vxori debitum reddere.xxx. distinctio.quoniam.& cap. in cœna. xxx. distin.si quis. ¶ Faciens quemquam interfici per assassinos aliàs per anticines, & eos defendens,& occultans depositus est ipso facto ab omni dignitate, licet mors inde non sequatur. de homici. pro humani. ¶ Bigamus.l. distinctio. viduam. §. in rubri. hæc sunt irregularitates quæ deiici. pro bigamis. ¶ Ordinatus sine titul.lxx. distinctio.capit.j. sed hoc correctum. de præben. cum secundum. ¶ Clericus indisciplinatus,discors, discurrens per mundum saltem per contumaciam.xij.distinct.præcipimus xxii. dist.cap. cleri. ij.xcii. distinct.ca.vltim. ¶ Clericus,vel monachus celebrans excommunicatus, cum sit irregularis.iii.quæstio.v. quisquis,de cle.ex. mi. postulasti. & cap. fraternitatis. & cap.illud. xj.quæstio.ij. si quis episcopus iam ca. & in secundo ver. ¶ Acquirens per pactum ecclesiam vacantem,vel non, & mediator dans, & recipiens, in aut.de sanctissimis episcopis. §. præ omnibus.& j.in ver.remittentes.vii.quæstione.j. scire. ¶ Suspensus ab homine celebrans. de cleri. ex. mi. apostolicæ. xj.quæstio. iii. quisquis.& capit. si quis presbyter. ¶ Si excommunicatus minori non fuit irregularis celebrando.de cleri. ex. mi.cap.vltimo. ¶ Episcopus vacanrem ecclesiam parochialem possessionibus spolians.x.quæstio. ij. capit.vltim. quod sanè intellige. ¶ Clericus conuicium dicens episcopo, id est eum falso accusans.xj. quæstione.iij. si quis sacer.& cap.statuimus. ¶ Excomunicatus recipiens beneficium.de ætate,& qualitate. cum bonæ. ¶ Auctores hæresum. xvij. distinctio. cap. j.ij. & iii. & iiii. ¶ Clericus inseruiens aleæ & ebrietati, seu publicus aleator.xv. distinct.cap.j.extra.de exces.prælat. inter dile. ¶ Episcopus vel presbyter homicida.l. distinctione. si quis homicidium pal.est. ¶ Clericus tabernam frequentans xliiii.distinct.nullus. ¶ Clericus nolens in suo ordine celebrare diuina.xcii.distinct. cap.vltimo. ¶ Suspectus de dilapidatione.ij. quæstio.ij.quia ca. Sed hoc hodiè non sic,sed aliter proceditur.vt extra de simo. licet.de offi.delega.cap.venerabili. vii.quæstio.ij. quia super. ¶ Laicus cogens episcopum coram se litigare,deponitur cingulo dignitat.xj. quæstio.j. nullus. in aut.Frede. statuimus.quæ est. C. de sacrosanct.eccles. & in aut. de sanctis. episcopis.§. sed nec contemptor. Contemptor consuetudinis approbatæ. x. distinct.in his. ¶ Episcopus monitus ab archiepiscopo, & aliis episcopis nolens se à nimia familiaritate neptis propriæ separare. xxxiiii, distinctio. quorundam.ad fi. de præsumpt. cum in iuuentute. ¶ Scienter se castrans. §. in rubri.hæc sunt irregularitates quæ iam promo.de ver.corporis. ¶ Consecratus,& consecrans pen. criminali accusatione. lxxxvj. distinctio. tantis. in aut. de san. episcop. §. si quis ante. ¶ Remittentes alieni rapinam, vt electioni suæ consentiat vii. quæstio. & iii. quæst.j.eos. de testi, veniens. §. in rubric. hæc sunt irregularitates quæ deiici. iam promo.ver. dans vel pro. ¶ Episcopus petens publicū iudicium.xj. quæstio. j. placuit. j. & ij. ¶ Clerici conspiratores, vel monachi. xi. quæstio.j. conspirationum. & cap. p. & in cap. sequen. ¶ Lapsus restitutus iterum relapsus,l. distinctio. hi qui alteram pol.quæ est in fine. ¶ Nesciens canonibus obedire.iiii. distinct. §.vltim.xxv. quæstio.j. hac consona. & cap.violatores. ¶ Clericus vacans adulationibus, & proditionibus. xlvj. distinctio.clericus quandiu.& cap. clericus. ¶ Presbyter eruens oculum.lx.distinctio. capit.vltim.xxiii.quæstio. iii. his à quibus & seq. ¶ Presbyter contrahens,& filios procreans.xv. quæstio. vltim.cum milite.lxxxj.distinct.Maximilianus,& cap. si quis clericus.& iiii. cap. sequent.& capit. si quis à modo. ¶ Contumax monitus nolens redire ad ecclesiam suam.vii. quæstio.i. si quis presbyter.xxj.quæstio.ii.per totum.lxxx.distinct. per totum. in aut.de sanctis.epis. §. citra autem. ¶ Impetrans literas sine mandato,vel eas actori,vel reo vendens. de rescript.nonnulli.& ca. ex parte. ¶ Episcopus grammaticam ignorans.de ætate,& qualitate.cap. vltim. ¶ Græcus à latino creatus si ei nolit obedire. de offi. ordi. quoniam. ¶ Intrusus, de institut. ex frequentibus.& ii.quæstio.j. in primis de conces. præ. quia.& cap. post electi. ¶ Recipiens pecuniam pro licentia docendi. de magist. quanto. ¶ Clericus raptor puellarum, vel raptoribus consentiens.xxxvj. quæstione.ij. communi.& cap.sequen. ¶ Propter malitiam suam irregularitatem incurrens. de ætate, & qualitate,quæris. ¶ Seruus liber factus accusans ecclesiam patronam. de ser. non ord. qui ex famu.xij. quæstione.ii.octaua. ¶ Prælatus absentiens nomina in priuilegium,vel aliis inscribi faciens. de his quæ fi.à præla.quanto. ¶ Clerici conspirantes, in necem sui domini.de homicid.sicut dignum.xxiij. quæstione. viii.quicunque. & j. versicul. qui contra. ¶ Ex inuidia discooperiens altare,vel lumen extinguens, vel altare lugubri veste cingens, vel fallaci modo missam defunctorum, vt aliquis citiùs moriatur celebrās.xxvj. q. v.quicūque. Presbyter auctoritate propria in ecclesia consecranda erigens altare. de con. distinct.j. nullus presbyter. ¶ Clericus trahens clericum coram seculari,& reus sponte subiiciens tale iudicium grauiter punitur. xi. quæstione.iii. inclita.& cap. placuit. & de foro com. si diligenti. ¶ Prodens dominum Papam. xxiii. quæstione. iiii. Guilisarius. j. ver. proximo. ¶ Qui contra iuramentum machinatur in mortem domini,siue sit episcopus,vel presbyter vel diaconus. xxii. quæstio.vltim. si quis laicus palam est. ¶ Manumissus sub conditione quod seruiat domino in diuinis si in hoc cōtumax reperitur.de ser.no. ordi.cap. nullus. ¶ Propria auctoritate permutans, vel vendens beneficium, de rerum permutatione cū vniuersorum.xii. quæst. ij. alienationes. ¶ Recipiens ecclesiam de manu laici.de iurepatro. relatum. ¶ Clericus quo ludente cum laico laicus est peremptus non est irre. de hom. continebatur. ¶ Magiis, & incantationibus intendens. xxvii. quæstio. iiii. admoueantur. ¶ Presbyter nolens baptisare infirmum. de con. distinct.iii. si quicunque presbyter palam est. ¶ Propter necessitatem cum in veteri baptisantur crisma. de conse.di stinctio.iiii. si quis. ¶ Habens episcopatum, vel aliam dignitatem per potentiam laicalem consentiens. xvj. quæsto. j. sanctum. & xxxiii.quæstione iiii. for.extra. de elec. quisquis. ¶ Vtentes sponte armis in seditionibus. xxiiii.quæst.ix.clerici. & cap. quicunque. ¶ Manu mutilatus episcopo ignorante factus Abbas de cor.vi. exposuisti. ¶ Emens nomine ecclesiæ alterius pos.de rebus eccles.in fraudem.de pecu. cle. cap. pe. ¶ Sodomita. de excessi.prælato.ca. vt clericorum.xxxij.quæst.vij. flagitia. & ca. ideò adulterium. de crimi. fal. ad falsariorum. ¶ Episcopus, vel clericus corruptor monialium. xxvij. quæstione. j. si quis episcopus.& capitul. si qua monacharum. ¶ Clericus qui vtitur cum Iudæis balneis,cibis,& medicinis,& huiusmodi.xxviij. quæst. j. nullus. ¶ Ex contemptu communicans excommunicato,si contumax est.xj.quæstio.iii. cum excommunicato.& c. præcipuè.extra.de cle. ex fur.mi.cap.vlt. ¶ Periurus etiam irregular. c.vel homicida. de ma.& obe.cum in ecclesijs. de iureiu. si verò.de fideiusso.c.ij. de iudic. cum nō ab homine. & c.actis. & §. in rub.hæc sunt irregularitates quæ deiici. ver. periurium. ¶ Abbas circa correctioacm monachorum negligens. de sta. mona.cap. ii. & cap.est admo.xxiij.quæst.ij.Abbates.& capit. si quis Abbas. ¶ Episcopus, vel alius fauens iudici,vt latro, vel alius iudicetur,de excessi.præ.capit. j.ne cle.vel mo.sententiam. xxiii.quæst.viij.sæpe.& ca.in his.& j.proxi.ver. ¶ Episcopus vel alius iudex in causa sanguinis ex delegatiōe principis, vel alio modo.xxiii.q.viii.sæpe.vel cle.vel mo.sententiam.& j.proxi. ¶ Truncans membrū alicui,vel trūcari mādans, vel cōciliator, quia sunt irregulares.licet audiui quosdam contrarium tenentes,& male vt patet in prævalle.concor.& xxiii.q. viii. his in quibus.& c.se.ne.cle.vel mo.clericis.& de cle.pug.in duel.j.c. & de excessi.præ.ex literis. ¶ Excommunicatus pro crimine & cōtumacia infra annum non parens.xj.q.iij.remissus.& c. quicunq;. iij.q.ix.decernimus.& proxi.ver. ¶ Citatus in cā criminali nolēs experiri si contumax reperitur.de iud.c.i.iij.q.ix.decernimus.& de dolo & con.veritatis. ¶ Clericus faciens ecclesiam monachis censualem. de cen.cum clericis. ¶ Archidiaconus episcopum suum in foro seculari accusans.de exces. præl.graue. xj. q. iii,insolita,& c.placuit.& de foro compe.si diligenti. ¶ Presbyter cognoscēs filiam spūalem scilicet quam recepit ad pœnitētiam,vel baptisauit,vel tenuit in cathecismo: & baptismo, vel crismate.xxx.q.j.omnes quis.& c.non debet. ¶ Prælatus res ecclesiæ alienans in casu non concesso.xij.q. ij.appellationes. mo nemus,quisquis,diaconi.Abbatibus.& in aliis. cap. Sed euadet si rem restituat,vt in c.si quis qualibet. & c.se.& de electi.quod sicut. ¶ Per episcopum contempto patrono institutus.xvj.quæstio.vij.decernimus. ¶ Testis in crimine simoniæ se asserens participem.de confes.c.ij.j.quęst.j.si quis.& c.reperiuntur.& quæst. iii.ca.vltim. de exceptio.capit.j. de electi.per inquisit. ¶ Sine aqua,vel lumine, & cum fermento celebrans,de celebr. missa cap.vltim. ¶ Pugnantes, vel alios incitantes in bello iniusto de pœnis.quod in dubiis.l. distinct.de his.xi.quæstione. iii.quibus.

¶ Reuelans

¶ Reuelans peccata sibi in confessione dicta. de poenit. distinctio. vj. sacerdos. ¶ Abbas non sanctus, non humilis, non castus, non sobrius, non misericors, sed al. vitiosus, licet monachi in eum consentiant. xviij. quæstio. ij. si quis Abbas. ¶ Episcopus vadens ad Imperatorem, vel eius procurator, pro dignitate aliqua inconsultis Papa, vel prouincialibus. xxiij. quæstione. viij. si episcopus. & cap. quo casu. ¶ Clericus iurans monachis pensionem augere, & post iurat episcopo, contrà do iureiurand. ¶ Monialis simoniaca, siue sit subdita, siue prælata, de simo. quoniam. s. in rubri. hæc sunt irregularitates quæ deiji. promo. de simoniaca. ¶ Recipiens alienum parochianum iniuriosè ad missam, & poenitentiam. de poenit. distinctione. vj. placuit de probatio. per totum. ¶ Beneficiatus, vel in sacris existens indifferenter aduocans. xv. quæstio. ij. cap. vno. & §. vltim. ¶ Proprium dimittens episcopum monitus expectatus. xxj. quæstio. ij. capit. j. ij. & iij. ¶ Latronem ligatum puniens, secus si se defendendo interficiat. de homici. capit. ij. & capit. suscepimus. vel dic vt. s. in rubric. hæc sunt irreg. quæ deij. iam pro. ¶ Presbyter incautè verberans intuitu disciplinæ si mors inde sequatur, de homici. presbyterorum. xvj. quæstione. j. si quis non ita. xxiij. quæstione. iiij. qui peccat. ¶ Princeps dissolutus, vel negligens in defensione primæ, vel regni. xv. quæstione vj. alius, & hoc si est incorrigibilis, & de re iudic. ad apostolicæ. alias si simplex sit, dabitur coadiutor. de sup. neg. prælato. grandi. de voto. licet. vij. quæstione. j. quia super.

¶ Translatus volens aliquid præsumptuosè in prima ecclesia vendicare. xxv. quæstione. j. si quis iam. ¶ Suspensus ex eo quod non probat quod obiicit in personam electi si se ingerat beneficiis, perpetuò deponitur ab eis. de electio. statuimus. idem etiam est in similibus obseruandum. vt. j. in rubr. casus, in quibus aliquis est iure excommunicatus. in fine.

¶ Casus vtriusque iuris in quibus infamia contrahitur. Rubrica.

Nte omnia sciendum est quod infamia est famæ priuatio. ¶ Fit autē famę priuatio per capitis diminutionem maiorem, & mediam, non autem per minimā. ff. de va. & extra. ord. cogn. le. pe. §. æstimatio. ¶ Quid autem sit fama. iij. quæstio. vii. porrò. de coha. cle. & mu. capit. j. ¶ Irrogatur autem infamia quandoque ex genere delicti: quando ex genere poenæ & delicti per sententiam declarati: quandoque ex genere facti: quæ omnia vide, & exemplifica vt in præ. §. porrò. ¶ Repelluntur autem infames ab ordinibus. j. quæstio. j. ecce clericus. & §. se. ¶ Ab officio procuratoris, & iudicis, & aduocati & testis, & à dignitate, & generaliter à quolibet actu legitimo. iii. quæstio. viij. capit. j. & §. tria. de testibus ex parte A. & C. testimonium. & capit. licet. de testi. cog. præterea. de excep. capit. j. de excess. præ. inter dil. de rescript. sciscitatus, & C. de infa. l. vnica. & C. de dig. l. ij. li. xij. & per diuersos tit. in hoc li. & maximè in rubr. de poenis. & de dispens. poteritis inuenire. ¶ Remittitur infamia per principem, vel per senatum, vel per priuilegium. vt. ff. de postu. l. j. §. deindè. & in se. ¶ Item si maiori quàm debeat subiicitur poenæ, vel si pro pecuniaria corporalis infligitur. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. poena grauior. & ff. de poe. l. seruorum. §. vltim. ff. de decu. l. ad tempus. ff. ad munic. l. ordine.

¶ Item per appellationem releuatur infamia si appellans eam prosequitur. ff. ad Turpi. l. j. §. vltim. C. de tempor. ap. vlti. § pe. ¶ De hoc & qualiter canonica infamia remittatur no. vj. quæstio. j. diuers. al. omnis. ¶ Quid iuris sit de infamibus, vide. s. in rubr. de accus. & in rubr. se. ¶ Sententia verò arbitri non infamat. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. compromissa. ¶ Vt autem super his pleniùs instruaris: nota qui sunt infames.

¶ Sunt autem infames fures: homicidiæ: sacrilegi: raptores: venefici: periuri: sortilegi: & eorum consultores. Isti ipso facto. ¶ Statuta ecclesiæ contemnentes: normam. l. Christianæ abiicientes: capitalibus criminibus: irretiti: ambitiosi: res ecclesiæ iniustè auferentes. de bellis publicis fugientes: sepulchrorum violatores: malefici: & contra innocentes animos principum prouocantes: & anathematici pro scelere. Isti per sententiam secundum Io. de do. Sed non credo in omnibus præmissis sententiam necessariam. j. quæstio. v. constituimus. vj. quæstione. j. infames. iii. quæstio. iiii. consanguineorum. ¶ Compellens aliquem iniquè iurare, & periurio consentiens. xxii. quæstione. iiii. inter cætera. & quæstio. v. si quis conuictus. ¶ Ex sola fama incestus incurritur infamia popularis. xxxv. quæstio. v, notificamus. ¶ Incestuosi, & eis consentientes, & nati ex eis. iii. quæstio. iiij. consanguineorum. xxxv. quæstio. j. capitul. ij. & iii. quæstio. j. infames. ¶ Irrogans alij iniuriam, & hoc de facto. xxii. quæstio. iiii. inter cætera. in fi. ¶ Contrahens matrimonium sine dote, vel sacerdotali benedictione, vt præallega. cap. consanguineorum. quod sanè intelligo. ¶ Habens simul duas. vxo. vel spōsas contrahens duo matrimonia nomine eius quē, quam ve. in potestate habet de biga. nuper. C. de incestis nup. l. ij. ff. de his qui not. infam. l. j. in fi. ¶ Increpatus à patre in testamento, vel à iudice causa cognita, & hoc de facto. C. ex. quica. ma. irr. infa. l. ea, quæ. & l. verbum. & l. interlocutio. & ff. e. l. ad hoc. ¶ Sodomita locans operas ad pugnandum cum bestia, & improbus aduocatus. iii. quæstione. vij. §. tria. ver. aliis, & se. & l. si quis adeo. ff. de postu. l. j. §. item & §. qui. C. eod. tit. quisquis. C. de adulte. cum ver. ¶ Rei criminis læ. ma. & filij, & pro eis intercedentes. vj. quæstione. i. quisquis. capitul. iiii.

¶ Homagium pro beneficio spirituali faciens. de simo. ex diligenti. ¶ Illegitimus remouetur à dignitate nisi sit inopia aliorum. C. de dignit. l. ii. libr. xii. ff. de decurio. l. generaliter. §. spurios. C. de inoffi. te. si res, vel sol. ¶ Carmen criminosum & libellum dictans, & non probans, sed in via aliorum, & alibi proiiciens, & intestabilis. iiii. quæstio. iii. ver. hoc carmen. v. quæstio. vj. per totum. instit. de iniur. circa prin. ¶ Notarij, iudices, aduocati, defensores, receptatores hæreticorum, & credentes. de hæreticis, si aduersus. & extra. eo. excommunicamus. §. credentes. ¶ Mulier nubens in tempore luctus, & cum quo nubit contra sacramentum. ff. de ritu nup. palam. §. quæ in adulterio. ff. de secundis nup. l. j. & ii. quæstione. ii. & quæstio. iii. §. hinc colligitur in fine. & in authentico, de testi. & ea quæ pal. §. vnum. C. ex quibus causis infamia irrogatur. l. de cætero cum suis concor. Sed hoc tollitur secundum cano. vt extra. de secundis nup. capitu. pe. & vltimo. ¶ Omnes qui sunt infames secundum. l. & qui secundum. l. morte puniuntur, sunt infames secundum cano. vj. quæstione. j. infames. ii. quæstione. iii. §. hinc colligitur. iii. quæstione. iiii. consanguineorum. in fine. vj. quæstione. i. omnis. ¶ Omnes existentes in crimine notorio, & omnis excommunicatus infamis est infamia cano. vi. quæstio. i. illa & capit. omnes. j. versicul. ad hoc. & per totum. iii. quæstio. v. constituimus. ¶ Corrumpens, & corruptus pro falso testimonio dicendo. xvii. quæstio. v. si quis conuictus. iii. q. v. constituimus. secus si eo quòd vacillat, vel vacillauit captus est. de poenis. super hijs. ¶ Veniens contra pactum, vel transactionē iuratam. C. de transac. si quis maior. ¶ Qui suis culpis exigentib. nō possint ad sacerdotium prouehi. vj. q. j. omnes. ¶ Leno & lena, & ludentes in scena. ff. de his qui no. infamia. l. j. & ij. §. vlti. ¶ Dans pecuniam ne actione famosa conueniatur secus, si gratis, & pro bono pacis. ff. de his qui no. in. l. j. §. pactus. & l. athletas. §. vlt. & l. quoniam. & l. in actionib. xvij. q. iiij. §. fi. Episcopus exigens procurationes, & non visitans infamia canonica. x. q. j. relata. ¶ Calumniator, si pronuncietur calumniator, & nō aliter. v. q. vj. quia iusta. C. de calum. l. iii. & j. pxi. ver. ¶ Calumnio se accusans, & non probans. ii. q. iij. & c. j. & §. hinc colligitur. & §. nota. circa princi. versicu. sin autem. & ff. de his qui no. infa. l. j. & iij. q. iij. consanguineorum. vj. qō. j. infames. & j. ver. in famia. ¶ Monachus, & monacha filios procreans. xxvij. q. j. impudicas ¶ Detractores & morum contēptores. vj. q. j. deteriores. Inobedientes suis prælatis. xj. q. iii. si autem. ¶ Qui pbris, & non ratione certant, & hoc ipso iure. alij dicunt quòd de hoc facto. iii. q. vij. §. ma. ver. quis adeò. C. de postul. quisquis. ¶ Ancilla eiusque filia, liberta eiusque filia lenonis, & arenarij filia, & quæ mercimonijs præsint. C. de incest. nup. humilem. ¶ Ministra calumniosè commitens. C. de adulte. quæ adulterium. versic. pro vtilitate. ¶ Meretrix. ff. de testi. l. iij. §. & vil. ¶ De adulterio condemnatus. ff. de pub. in l. infamem. ¶ Depositus per sententiam, vt no. extra. de electio. consideramus. ¶ Rectores, & consul. ciuit. in qua Papa moritur non seruantes quod in constit. Grego. x. continetur quæ est. de electio. tibi. §. quòd si fortè. Accusatores, & per secutores prælatorum, vel patrię vel sacerdotum. iii. q. iii. clericus. & c. se. & c. consanguineorum. vii. q. j. infames. ¶ Parans insidias prælato, qui ei infestus est. xi. qō. j. statuimus. ¶ Conspirantes, & coniurantes contra suos prælatos. xj. q. j. conspirationum. ¶ Locum viuentis occupans. tertia. quæst. j. audiuimus. vi. quæstione. j. præsentium. non furen. cum qui. ii. q. j. in primis. de concessi. præla. capitu. j. ¶ Histriones magici, & excommunicati, & turpitudinibus subiectæ personæ. iiii. qō, prima. cap. j. & ii. vnde eis non datur eucharistia. de con. distinctione secunda. pro dilectione. & c. se. ¶ Miles ignominiosè ab exercitu remissus. ff. de his qui no. infa. l. prima. & ij. §. ignominiæ. ¶ Fatigans iudicem malitiosè appellando, & eum distamando, & hoc secuta sententia. C. de app. consultous. in fin.

¶ Simoniaci dans, & recipiens, emptor, & venditor, mediator, & interuentor. j. quæstione. iij. capitulo. vltim. xv. quæstio. iij. sana. ¶ Infamia iur. est cum quis per sententiam condemnatur, sed non semper nisi damnetur de publico crimine: vnde pater accusans seruos de veneno dato filiæ non fit infamis, licet sit per sententiam, de calumni. damnatus. secus si esset publicum iudicium. ff. de pub. iudi. l. infamem. & l. vltima. ff. de postul. l. j. §. item senatus. rubri. j. ff. de decur. l. p. & de his qui not. infa. l. j. ¶ Qui iussa sedis apos. scienter transgreditur. iij. quæstione. iiij. si quis à suo. ¶ Heretici scismatici, & omnes apostatæ & omnis qui non est Christianus, vt Iudæi pagani. & alii. iiii. quæstione. j. & ii. quæstio. vij. alieni. & capitu. beatus. & capitul. si quis à suo. C. de summa trinitate. & fi. catholica. l. j. vj. quæstione. ii. capitul. infames. & cap. illi. & cap. beatus. de apos. tuæ. vj. quæstione. j. infames. ¶ Qui inuitus iusto metu quid contra se confitetur, infamis non est. xvj. quæst. vj. cap. j. & ij. & quod metus causa. dilecti. ¶ Exigens vsuras vsurarum. Veniens contra transactionem iuratam. Miles aliena prædia conducens. ¶ Senator contrahens cum muliere scenica infamis est. C. ex quibus causis infamia irrogatur. l. improbum. C. de transactionibus. si quis maior. C. locati. l. vltima. C. de naturali libertate. l. j. j. distinctione. ius gentium. ¶ Publicus aleator, & in ludo mutuans decem pro duodecim. de excessibus præla. inter dilectos. ¶ Iudex iudicans vel aliquid faciens contra conscientiam per gratiam, vel per sordes scienter in præiudicium alterius partis. de re iudi. cum æterni, ibi famæ prodigus. &c. ¶ Condemnatus interdicto Vnde vi. vel actione furti. C. ex quibus causis irrogatur infamia. l. j. ff. de fur. non potest. ff. de obse. ali. pa. præ. l. ij. & l. licet. ff. de his qui not. infa. l. j. non tamen crimen stel. infamat. ff. de crim. stelli. l. ij. nec est contra fa. de his qui no. infa. l. quid ergo. vt ibi not. Item actio vi. bo. rap. & iniuriarum sepul. vio. doli ma. & hoc per sententiam, & non aliter, & consimiles. ff. de his qui no. infa. l. j. & ij. de sepul. vi. l. j. ¶ Vtrum autem hi qui condemnantur in publicis arenguis sint infames no. in Specul. in titul. de sen. §. species. ver. quid de istis.

¶ Actio quoque pro socio tutelæ mandati, depositi si suo nomine non alieno egerit quis, & directè, non autem contrario iudicio agit in his, & hoc secuta sententia, & non aliter hoc probatur. ff. de his qui notant. infa. l. j. & l. furti. §. si quis insti. de su. tu. §. suspectus. C. ex quibus. cap. au. infa. irr. l. vltim. insti. de pœna te. li. §. ex quibus cap. ¶ Qui astutè priuileg. principis interpretatur. C. de leg. & con. l. ii. ¶ Tutor, vel curator qui pupillam sibi, vel filio maritauit. C. de interdic. ma. l. si tutor.

¶ Adulteri. vj. quæstione. j. infames. iii. quæstione. vj. constituimus. ff. de ritu nup. l. palam. §. vltim. ¶ Vbi indulgentia principis pœnam tollit infamiam reliquit. C. de generali abo. l. vltim. quæ est. ij. quæstione. iii. §. notandum. ver. indulgentia.

¶ Accusator accusationem non prosequens. & in vltim. termino comparens. & hoc per sententiam. C. vt intra certum tempus. l. j. & ad se. con. tur. l. ij. ¶ Reus latitans in causa criminali lata sententia. C. de requi. re. l. vltim. ¶ Præuaricator condemnatus non aliter. ff. de præua. suc. de cuius. C. ad se. con. tur. l. ij. & ii. quæstione. iii. §. notandum. & ff. de his qui no. infa. l. j. ¶ Is qui propter turpitudinem à senatu motus est. ff. de sena. l. ii. iii. quæstio. vij. §. tria. in prin. ¶ Remotus propter dolum ab administratione. C. de sus. tu. l. vltim. quod dic vt nota. extra de accus. per tuas. in fi. ¶ Tutor, vel curator inuentarium negligens facere, & vt suspectus remotus est. C. ar. tu veteris. in fi. ¶ Decurionem vel nobilem tormentis subiiciens. C. de decurio. l. omnes iudi. li. x. ¶ Quærite quos agitat labor, & plures numerate. Sciendum est quod in aliquibus ex præmissis casibus aliquis est infamis ipso iur. in aliquibus de facto, & aliquibus per sententiam infamia irrogatur, vt studiosus in ipsis concor. poterit intueri, & retigi. s. in rubri. ver. j. ¶ Hoc autem scias quod infames de facto sunt hi qui sunt per procur. damnati contra quos agebatur ciuiliter ex delictis, & qui interdicto Vnde vi, vel alio condemnantur, & increpatus à patre, vel iudice vt se reformet ad frugem melioris vitæ vt prædictũ est, & tabernarij, & aleatores, & huiusmodi. ¶ Quæ autem hìc desunt vide in Specul. in titulo. de sententiis al. de sententia. §. species.

¶ De dispensationibus. Rubrica.

Vid sit dispensatio, & in quibus casibus possit dispensari. j. quæstio. v. capitu. j. & vltim. & quæstio. vij. capitulo necessaria. & cap. sc. & in summa. ¶ Quæ sint illa quæ inducunt dispensationem. j. quæstione. vij. & illa. & in summa. de præben. exposuisti. ¶ Quando dispensatio debita & quando prohibita, & quid sit rigor, & quid ius, quid dispensatio: & an indulgentia sit contra ius. l. distinctione. vt constituentur. & capit. domino. j. quæstione. vltim. exigunt. & in gloss. quem posuit. de iudic. at si clerici. xxxiij. quæstione. ij. inter rectores. ¶ In quibus gradibus consanguinitatis possit Papa dispensare, vel non, & quæ ibi inducant dispensationem. de restit. spol. literas. in duabus gloss. xxxj. quæstione. j. §. ij. & quæstio. viij. in summa. & capitulo. j. xxx. quæstio. iii. pictatium. de consang. & affi. quia circa. ¶ Quando proles inducat dispensatio. de consang. & affi. quia circa. ¶ Quando delicti manifestatio, vel scandalum dispensationem prohibent, de apostatis. capitulo. j. ¶ An possit dispensari, vt subdiaconus matrimonium contrahat, xcij. distinctio. de illo. & de cleri. coniu. cum olim.

¶ In quibus casibus possit solus Papa dispensare, vel non, de stat. monach. cap. ij. & capit. cum ad monasterium. in fi. de concess. præ. vel ecc. non va. proposuit. & de apo. cap. vltim. xxv. quæstio. vltim. sunt quidem. & cap. ad perpetuam. xv. quæstio. auctoritate. xxxiiii. distinctio. lector. de biga. capit. ij. j. quæstio. j. omnis cuiuslibet. ¶ An legatus possit dispensare super consanguinitate, & vbicunque non prohibetur, de transactio. ex parte. de hæretic. excommunicamus. §. sanè. & j. in se. versi.

¶ An legatus possit dispensare contra concilium, de præben. dilectus. de fil. præs. capitulo. vltim. & pe. ii. quæstio. vj. ideo.

¶ An episcopus possit dispensare in ætate, vel ordinibus circa prælaturas, vel dignita. vel curas, de electio. cum dilectus. & capitul. quisquis. & de æta. & qua. indecorum. & capit præterea. & l. dist. nullus. ij. ¶ An scismaticus conuersus possit dispensare cum ordi. à se. de scisma. capitulo. j. ¶ Quando episcopus potest dispensare, vt filij patronorum rectorem interficientium in religione existentes possint ad prælationes assumi. de pœnis in quibusdam. ¶ An episcopus possit dispensare cum eo qui excommunicatus recipit ordinem, de sent. excommu. cum illorum. ¶ Ex quibus causis iu r. rigor inducatur, vel temperetur, de sen. excommu. cap. vltim. l. distinct. ius naturale. ¶ Quibus modis, & quot dicitur aliquid permitti. iii. distinct. omnes. ¶ In quibus possunt maiores, vel etiam minores prælati, licet Abbas, vel etiam capitulum dispensare. de eo qui furtiuè ordines recepit cum H. secundum Inno. Papam. ¶ An episcopi possint cum irregularibus, vel illegitimis dispensare, an per huius dispens. tollatur peccatum eius qui in promotione defectum tacuit. de offi. deleg. cap. j. & secundum Innoc. Papam. de electi. innotuit. & de æta. & qualit. ex ratione. ¶ An vnius odio sit cum alio dispensandum, de iureiuran. si vos.

¶ An episcopus dispenset cum suspenso à canone, vel vt quis male institutus remaneat in ecclesia. de cle. peregri. tua. & capit. fi. secundum Papam. ¶ An episcopus, vel etiam Papa possit in ordinibus cum bigamo dispensare. s. in rubri. de biga.

¶ In quibus, vel quot beneficijs possit episcopus dispensare, vel non. s. in rubrica. de præbend. versi. in quibus, & quot.

¶ Quando Papa, vel episcopus possit in voto dispensare. s. in rubri. de vo. vel an Papa. ¶ Quando episcopi possint dispensare cum clericis, qui contrahunt in sacris. qui cle. vel vo. capit. j. & ii. de cle. con. sanè. ij. ¶ Quibus casibus episcopi possunt dispensare, vel non: & an possint, vbicunque non prohibentur. de iudi. at si clerici. maximè in gloss. quam ibi posui, & de tempo. ordi. cum dilectus. & de senten. excommunicat. nuper. & xxxij. presbyter. & j. quæstio. j. erga. l. distinct. in summa. & capit. miror. & cap. domino. & cap. presbyteros. & quæstio. vlti. §. ij. & de electio. cap. pe. de hæreti. excommunicamus. §. sanè. ¶ An in occultis peccatis locum habeat dispensatio. l. distinct. de his verò. de tempo. ordi. capit. ¶ An solus episcopus sine consilio possit reconciliare hæreticum. j. in rubric. de hære. ¶ Quomodo dispensetur cum ordinato ab hæretico, vel cum præciso. ix. quæstio. iij. ordinationes. ¶ Quando dispensetur in officio, & non beneficio, vel econtra. l. distinctione. presbyteros. & cap. studeat. ¶ An episcopus, vel tantum Papa vel legatus possit dispensare cum excommunicato celebrante. s. in rubr. de cleri. ex. mi. ver. an legatus. ¶ An ratione ætatis faciliùs cum aliquo dispensetur, xxxiij. quæstio. ij. in adolescentia. ¶ An episcopus possit dispensare cum incestu, vel cum incestuoso vt contrahat matrimonium, & cum quo. xxxiii. quæstio. ij. si quis cum. & xxvij. quæstio. j. virginem. ¶ An cum deposito possit episcopus, vel idem qui deposuit dispensare, & cum restituere. l. distinct. contumaces. & capit. domino. & extra. de cle. ex. mi. clerici. ij. quæstione. vij. ideo. de cleri. non resi. ex tuæ. & extra. de iudi. at si. in glosa mea. xj. quæstio. iij. episcopus. vij. quæstio. j. si quis presbyter. xvj. quæstio. vltim. hi qui.

¶ An episcopus, vel capitulum possit infamiam tollere in his in quibus

quibus potest dispensare. ij. quæstio. iij. §. hic colligitur. l. distin. consanc. & j. ver. an. cap. ¶ Quando dispensetur in primo ma. & non in secundo. xxxiiii. quæstio. ij. antiqui. xxxiiii. quæstio. ij. si autem. ¶ An episcopus possit dispensare sine capitulo. vel sine causa. l. distinct. ex pœnitentibus. & de iudi. at si clerici. in gloss. j. quæstio. j. præsentium. & secundum Inno. Papam. de æta. & qualita. ex ratione. ¶ Qualiter multitudo dispensationem inducat. de tempo. ord. cap. ii. & s. in rubri. de cleri. ex. mi. ver. an parcatur. ¶ De scandalo, & quæ propter eum sunt deserenda. de renun. nisi cum. de temp. ord. ad aures. de præscript. nihil. de regu. iur. qui scandalizauerit. ¶ Et an episcopus possit dispensat. sui prædecess. vel suam quando vult reuocare. de cleri. non resi. cap. pen. de fil. præs. ex tua. de iudi. at si cleri. in glo. mea. ¶ An episcopus possit dispensare cum scismatico. de scis. cap. vltim. ¶ Si dispensetur cum aliquo simpliciter super defectu natalium, an poterit ad curam, vel episcopatum extendi, vel si dispenset, vt possit in clericum ordinari: & an poterit ad sacros ordines promoueri, vel dispensetur vt possit fieri subdiaconus vel archiepiscopus. ¶ An dispensato in vno ordine, vel dignitate intelligatur in alia dispensatum: & an dispensatio sit restringenda. de fil. pres. literas. de cle. pere. capitul. j. & secundum Inno. Papam. de concess. præ. dilectus. xii. dist. nos consuetu. xxxiii. distinct. lector. xxxvj. quæstio. ij. si aut. ¶ Aduersus quæ iura dispensatio, & qualis admittatur. xxiii. distinctio. in prin. & de transact. ex parte. & secundum Innocen. Papam. de æta. & quali. ex ratione. de sta. mo. cum ad mon. ¶ An possit dispensare cum religiosis in his quæ non sunt de substantia or. an Abbas possit dispensare in regula remittenda. xx. quæstio. vltim. & extra de vita & ho. cleri. Deus. ¶ Quando, & in quibus casibus Abbas potest dispensare, de sentent. excommunicatio. cum illorum. de statu. monach. cum ad monasterium. & de iudici. at si. in glosa mea. xx. quæstione. vltim. capit. vltim. ¶ An papa possit dispensare, vt contrahens cum aliqua per verba de præsenti possit cum alia contrahere, de conuersi. coniu. ex publico. ¶ An Papa possit dispensare contra concil. à prede. suo factum, vel aliud de capel. monach. capitulo penulti. & secundum Innocen. Papam. de renunciatio. post translatio. ¶ An Abbas, vel quis possit dispensare cum monacho in apostasia, vel in religio. ad quam sine licentia transiuit. de ordina. recipiente. de tempo. ordinan. ex parte. de aposta. capit. vltim. ¶ An capitulum alicuius, vel quis possit dispensare, & quando famam restituere. xiii. quæstione. j. ecclesia habet. de simo. ex insinuatione. & s. rubri. de restit. in integ. ver. quis res. ¶ An sit absolutus quò ad Deum cum quo Papa dispensat, vel si non subest iusta causa dispensandi. & an vitiatur si sit causa falsa allegata in dispensatione, de vo. & vo. re. non est. & extra, de consang. & aff. quia circa. de conuer. coniu. ex parte. ¶ Casus indispensabiles numerantur in rubri. hæc sunt irregu. quæ deiici. iam pro. ¶ An episcopus possit dispensare cum eo qui est per saltum promo. de cleri. per sal. promo. capitulo j. ¶ An metropol. vel episcopus possit dispensare super dignitate, vel prælatura, vel etiam super minoribus beneficiis cum legitimè nato, vel cum existente in minoribus. de ele. innotuit. de æta. & quali. à multis. lx. di. cap. vltim. de filiis pres. cap. vlti. & cap. ex tuarum. ¶ An episcopus possit dispensare cum eo qui extra. iiii. tempora ordines recepit, & si ipse debito tempore sit ordinatus, vel vt vno die ad plures promoueatur, de temp. ord. consultationi. & secundum Innocen. Papam. in cap. dilectus. ¶ An episcopus possit cum ordinato ab alieno episcopo, vel cum suspenso dispensare. de ord. ab epis. qui re. eod. capit. j. ¶ De forma reconciliandi eos qui ab hæreti. bap. recipiunt. s. in rubrica. de bap. ver. quæ sit forma. ¶ An episcopus possit dispensare clerico vsurario cum. de vsuris. capit. præterea. ¶ An episcopus possit dispensare vt duo ad vnam præbendam eligâtur. de præben. tuæ. ¶ An episcopus, vel Abbas possit dispensare cum religiosis audientibus leges, vel phisicam. ne clerici, vel ¶mo. magno. & cap. vltim. ¶ An Papa possit contra ius naturale dispensare. de deci. an ob. xv. quæstio. vj. auctoritate. extra de iureiurand. quanto. & xiij. distinctio. in summa. & secundum Innocen. Papam. de sta. mo. cum ad monasterium. & s. ver. aduersus. ¶ Qualiter fiat dispensatio. l. dist. de his verò. ¶ An dispensatio probari debeat, & qualiter & an expressio sit necessaria. extra de scis. cap. ij. de conces. præ. literas. ¶ An episcopus, vel legatus, vel synodus possit dispẽsare cum clericis depositis ideò, quia excommunicati interdicti celebrauerunt. extra, de cleri. ex. mi. clerici. & de eo qui fur. ord. sus. capit. j. ¶ Casus in quibus possint dispensare, vel non: & an possit dispensari cum accusato inuito accusante ante sententiam, vel post eo deficiente in probatione: & in quo dispensare intelligatur simpliciter dispensando; & an hi cum quibus dispensetur possint in episcopos promoueri: & de aliis multis dic, vt dixi copiosè extra. de iudic. at si clerici. in gloss. mea aurea, quæ incipit dispensare possit episcopus. ¶ An dispensatio transeat in generali legatione. ij. quæstione. v. quæ de causa. ¶ In quibus casibus Papa reseruauit dispensationem, de aposta. cap. vltim. ¶ De dispensationibus circa simoniacos. s. in rubr. de simo. ver. quæ dispensatio. ¶ An episcopus qui eligit vel ordinat, vel instituit indignum ipso facto intelligatur dispensare, vel sit necessaria expressa dispensatio, vel sit credendum dicenti se dispensasse. de scis. fraternitati. lxxxj. di. si qui in aliquo. de conces. præ. literas. s. in rubr. de ele. ver. qui eligit. liiij. distinctio. si seruus. ¶ De dispensationibus circa eos qui redeant ab hæresi promouendos. xij. distinctione. nos consuet. extra de elect. quia diligenti. ¶ An occultum peccatum inducat irregularitatem de renun. nisi. xxxij. distinctione. ¶ Quæ infamia possit tolli vel remoueri. ij. quæstione. iij. §. hinc colligitur. vj. quæstio. j. illi. & capit. præced. ¶ An solum scandalum faciat hominem irregularem: vt puniatur. de homic. ex literis. ¶ Cætera quæ hic desunt per suos titulos possunt reperiri in Specul. in titulo. de sententia. §. species. & §. non autem. ver. postremò. & sequent. ¶ De hac materia tractatur. j. quæstione. vij. & quæstio. j. quod pro necessitate. & l. distinct. vt constituetur, & in plerisque locis superiùs tactis.

¶ De pœnitentiis & remissionibus. Rubrica.

AN circunstantiæ vel dignitas augeat l. distinct. homo. extra. de iure. cum quidam. ¶ Quis possit reconciliare pœnitentes. xxvj. quæst. vj. §. j. & cap. j. ¶ Qualis debet esse satisfactio, & an tantum possit quis crescere in malo quantum in bono. de pœ. distinct. iij. satisfactio. xc. distinct. si quis mo. xlvj. distinctio. omnes. ¶ De adulatione. xv. distinctio. §. alias. sexta. quæstion. prima. in templum. ¶ An ille cui committitur pœnitentiam imponere possit alij committere. de officio deleg. cap. vltim. ¶ An confessio facta illi qui creditur prælatus cum non sit prosit. de elect. dudum. secundo. ¶ Quę pnīa imponatur pro temerario iuramento. s. in ru. de iureiur. ver. quæ sit pœna. ¶ An aliquis possit cõpelli ad agendum pnīam, vel ad bonũ, vel ad credendum de sponsa. ad audientiam. xxxij. qō. iiii. quicunqué. vj. q. j. illi. xxiii. quæst. iiii. minima. & ca. displicet. ¶ An hæretico vel præciso vel laico vel socio possit confiteri. xxxiiij. q. j. si quàm. & c. fi. xxxii. distinctio. §. porro. & xxv. distinctio. §. nunc autem. & extra. de offi. ord. pastoralis mota quo casu. de poen. distin. j. quem & quæ pœnitet. ¶ Quæ considerantur in pœnitentia iniungẽda. de homi. sicut dignum. xxvj. quæst. vij. tempore. de poe. dist. v. consideret. & j. ver. quid sit pœnitentia. ¶ An simplex sacerdos vel laicus solenniter pœnitentem in necessitate absoluere possit. s. in rub. de offi. ord. ver. an archipresbyter. ¶ An pro quolibet mortali duplex pœna debeatur scilicet pœna temporalis & eterna. de poe. di. j. si peccatum. & c. se. extra. de rap. c. ii. ¶ An ebrietas sit mortale, vel veniale pctm̃. xxv. di. §. alias. ¶ An presbyter tempore pnīę possit exequi officium suum. s. in ru. de cele. mis. ver. an sacerdos. ¶ An ingredientib. monastaria sit pnīa indicenda & de peccatis ante a commissis, & si prius fuerit indicta an tenentur eam perficere posteà, extra de voto scripturæ. & xxxiii. q. ii. admonere. de poe. distin. j. §. cõtractib. ¶ Vsque ad quod tempus quis sit ad pœnitentiam recipiendus & an pœnitentia, vel reconciliatio sit morientibus deneganda & an vtilis sit pœnitentia quæ iniungitur tunc: & an satisfactio sit indicenda tunc. xxvj. quæstio. j. per totum. & q. vii. in summa. ¶ Qñ & qualiter dicatur quis peccare in spiritum sanctum, & quid iuris sit: & an sit maius peccatum peccare in patrem, vel filium. xxv. distinctione. qual. de poen. distin. tertia. §. potest. & secundum Augusti. & distin. ii. sciendum. An cognoscatur peccatum in homine sicut lepra, & quot sint genera lepræ. de poen. distinctin. prima. §. his itaque. xx. distincti. §. j. ¶ Quando, & à quo inuenta fuerit oris confessio, & necessario. & qualiter, & cui: & an statim post peccatum sit facienda. de poe. distinct. vj. in summa. & distinctio. prima. Adam. & xxvj. distin. §. nunc autem. ext. eo. omnis. & j. titul. proximo, qualiter. versſ. ac celebrato. ¶ An frequenter peccãti frequenter venia detur. de poen. distinctio. iii. adhuc. & ca. sequen. ¶ An peccator auctoritate propria debeat à sacramentis abstinere, vel pœnitentiam agere de poe. distinctio. j. qui semel sacerdos. & cap. sunt qui arbitrantur. & capit. quidam cor. & cap. agite. & cap. multiplex. extra. de sen. ex. c. penult. ¶ Quando pluries teneatur quis confiteri peccatum, & quare: & an totiens aget pœnitentiam quotiens for-

nicatur & qualiter continua memoria est summa peccatorum remissio de poen. distinction. j. §. his auctoritatibus. alias in. §. non ita de poen. distinctio. iij. iudas. vj. quæstion. j. imitare. ¶ An charitas semel habita possit amitti. de poeni. distinctio. ij. in summa. & l. distinct. quamuis. sub illo. §. potest. ¶ An possit aliquis de vno peccato recipere poenitentiam. de poe. distinct. iii. §. vltimo. & §. nihil. & §. his auctoritatibus. xxvij. quæstio. j. qui Christo. de simonia, ex tuæ. extra eod. quod quidam. de rap. super eo. ¶ An tantum debeat durare poenitentia, quantum culpa. de poeni. distinctione. iii. productior. xc. distinctio. si quis mo. xlv. distinct. omnis. ¶ An sit maius & æquale peccatorem peccare, per ignorantiam, vel infirmitatem vel studio: & an nesciens vel ignorans peccet. de poe. distinct. iii. sciendum. xv. quæstio. j. & xxxij. quæstio. vij. quemadmodum. vj. q. ij. quæro. ¶ An peccet plus manifeste peccans quàm occulte. lxxxj. di. clericus. xxxiii. quæstion. iiii. nemo. ¶ An possit quis peccare, vel saluari per alium. j. quæstion. iiii. iam itaque. ¶ An debeo peccare vt tu vites maius peccatum. xliii. dist. quod ait. ¶ An parte poenitentiæ pacta poenitens possit absolui. lxxxij. distinct. presbyter. de iudi. at si. ¶ An saluetur qui impoenitens vel sine charitate decedit in martyrio. xc. distinctio. capit. iii. de poe. distinctio. j. capit. vltim. ¶ An peccet grauius qui peccat in multos. xciiii. distinct. capit. ij. ¶ An imputetur socio peccatum socij si ei displiceat. j. quæstio. j. dominus declarauit.

¶ An concedatur alicui mentiri. ij. quæstio. vii. sicut his. ij. quæstio. vii. quanquam. ¶ An occultus peccator possit vitari. vij. quæstio. ij. si tantum. ¶ Quando dicatur homo peccare. xxij. quæstio. ij. ad Deum. ¶ An citiùs moriatur homo propter peccatum, & quare Deus sustinet malos, & bonos reuocat. xj. quæstio. iii. episcopi. de ap. qua fronte. ¶ An existens in mortali debeat ecclesiam ingredi, vel qui confitetur se tenere aliquam hæresim non coactus. s. in rubri. de ecc. ædif. ver. an existens.

¶ Qualiter peccet qui Deum negat ore, licet non corde. xj. quæstio. iij. non solum. xvij. quæstio. iiii. Iudæi & xv. quæstio. vj. cap. j. ¶ Quando imponatur alicui poenitentia licet non deliquerit. xv. quæstio. j. si quis insaniens. ¶ An peccet magis existens in dignitate vel maiori loco, quàm alter clericus quàm laicus, perfectus, quàm imperfectus. xl. di. homo. xv. quæst. vlti. licet. j. de iureiuran. cum quidam. xxxii. quæstio. v. qui videnr. de poe. distinctio. v. consideret. ¶ An sacerdos vel monachus possit poenitentias iniungere nisi sit commissum. s. in rubri. de sta. mo. ver. an monachi. ¶ An presbyter vel clericus saltem de positus possit agere solennem poenitentiam, vel publicam. l. dist. considerandum. xxxviij distinctio. presbyter. xxx. quæstio. j. si quis extra. eod. cap. j. & cap. quæsitum. ¶ An irregularis, vel monialis possit publicè poenitere. xx. quæst. iii. cap. j. xxvii. quæstio. j. nec aliqua. ¶ De solenni poenitentia, & publica pro quo crimine quando, & à quo, & à quibus, & qualiter sit imponenda, & an possit delegari, vel iterari. xxvj. quæstio. vj. cap. j. l. dist. in capite & accedens. vsque ad finem di. & in summa. extra eod. quartum. de con. distinctio. iii. poenitentibus. xxxvj. quæstio. ii. si autem. & cap. in adolescentia. extra de exces. præ. accedentibus. & j. in rubr. proxi. §. sequitur in prin. & vers. nunquid episcopus. ¶ An publicè poenitentes possint à sacerdote, vel laico, vel à quo reconciliari, & qualiter. de offic. archiepiscopi cap. ii. & l. dist. in capite. de con. distinc. iiii. de poenitentibus.

¶ An foeminis solennis poenitentia iniungatur. xxxiii. quæstio. iii. de his. ¶ Quid differt publica poenitentia ab ingressu religionis. l. distinct. nliæ. ¶ Quanto tempore debeat poenitere quis pro mortali, & quare de poe. distinct. iii. sunt plures. xxii. quæstio. j. cap. vlti. xxx. quæstio. iiii. cap. j. xxiii. quæst. ii. hoc ipsum. & §. se. extra eod. capit. j. ¶ An is qui agit solenniter poenitentiam quolibet anno in die cenæ vitabit ecclesiam, & qualiter tunc maximè. de con. distinctio. j. in capite. ¶ Qualiter potest quis saluari per peccatum: & an peccet dicens se criminosum cum hoc non credat. xcii. quæstione. j. primum. & capitul sequenti. ¶ An peccet mortaliter qui pro alterius vita mentitur. xii. quæstione. ii. ne quis. & cap. qualibet. de vsuris. capit. ii.

¶ An ita peccet mortaliter qui mentitur sicut, & qui deierat. xxii. quæstione. vltim. iuramenti. ¶ An bona, & mala quæ facit homo faciat per Deum. xxiii. quæstione. iiii. Nabuchodonosor. ¶ Quid sit prædestinatio, quid præscientia, quot sint vtriusque effectus: & an prædestinatio sit causa quare homo faciat bonum, vel econtra in præ. cap. Nabuchodonosor. & §. sequen. & cap. præce. & de poe. distinct. iiii. in domo. ¶ An episcopus vel sacerdos poenitentialis possit moderari, & pro suo arbitrio poenitentiam indicere, vel in totum remittere: & quæ tunc debet considerare, & quid iuris si male fuerit arbitratus. l. distinctio. de his clericis. ix. quæstio. ii. Lugdu. de iudi. at si. de poeni. distinctio. j. miseram. xxxvi. quæstio. vltim. tempora. & §. j. & ea. hoc scit. & extra eo. cap. iii. & j. in rubri. hæc sunt poenæ in can. dis. in prin. ¶ An post cordis contritionem, vel peracta parte poenitentiæ possit sacerdos totum dimittere. xxiii. quæstione. iiii. deseris. de iudi. at si. ¶ De triplici veritate: & an sit propter scandalum deserenda. de regu. iuris, qui scandalisauerit. de renun. nisi cum. §. cum pro graui. & de tempo. or. cap. ii. ¶ An peccet magis sacerdos cognoscendo filiam spiritualem, quàm alterius vxorem. xxxi. quæstio. j. capit. vltimo.

¶ An episcopus possit ex causa remittere, de poenitentia per Papam iniuncta, vel à iure. xxxiii. quæstione. ii. latriari. l. distinc. accedens. extra. de vo. quod similiter his. ¶ Quot sint species vsus, & an vsus rei contemnetur, & quis, de app. cap. iii. xxxiii. quæstione. j. non enim in sola. & quæstio. iij. origo. ¶ An inter bonum, & malum possit societas contrahi: & an malum additum bono corrumpat illud. xxxii. quæstione. j. capitu. vlti. ¶ An peccatum sola contraria voluntate deleatur. xxxiii. quæstione. ij. sicuti. de poeni. distinctio. j. §. item, sicut auctoritas.

¶ Quando, & qualiter, & quare poenitentia differatur ad episcopos. xxxii. quæstione. ii. ancilla. ¶ Quæ necessitas, & quando, & à quibus excuset. xxxii. quæstione. iiii. sicut. de regu. iuris, quòd non. xlviij. distinctione. quoniam. de con. distinct. iiii. hi qui. xviij. distinct. peruenit. ¶ An poenitentia sit indicenda ei qui animo surripiendi oliuam meam maturam, vel segetem secuit: si ea dimissa discessit. de poenit. distinctio. j. vulgaris. in gloss. ¶ De peccato detractionis, & quis dicatur proditor, & quot modis. de poenit. distinctione. j. homicidiorum. vj. quæstione. j. deteriores. & cap. in summa. & j. ead. rubri. ver. quot modis. ¶ An voluntas sufficit in bono, vel in malo, & in quibus casibus hoc fallit: & an plus peccetur si opus sequatur. de poeniten. distinctio. j. alias incip. magna. & capit. licet. alias incip. sicut. & §. sequenti. & s. in rubrica. proxi. versicul. quando puniatur. ¶ An sola contritio cordis, vel oris post contritionem, vel hæc duo iuncta cum satisfactione deleant peccata: & an oris confessio est pars satisfactionis. de poenit. distinctio. j. §. j. in primis tribus gloss. & §. econtra. & §. hoc idem. in gloss. oris confessio. ¶ An Deus priùs dimittat peccantem quàm homo peccatum & an infusionem gratiæ vel etiam contritionem vel iustificationem præcedat remissio peccatorum, vel econtra. de poenit. distinctione. iii. dimitte. & distinctione. iii. dimittere. xxxii. quæstione. j. cum renunciatur. de poenit. distinctione. j. §. hoc idem. in gloss. sed nunquid. & cap. dixi. alias incipi. magna. & capitu. perfecta. & de sen. ex. à nobis.

¶ An peccator sit aliquid. de poenit. distinctione. j. hoc idem, in gloss. qui enim. ¶ De his. vii. vitiis, & qualiter ex auaricia procedunt omnia. xxxiii. quæstione. vii. non solum extra. de constitu. nam concupiscentiam. ¶ An coitus, vel Priapi motus possint esse sine peccato. xxxiii. quæstione. iiii. vir cum propria. xiii. distinctione. verum in, j. eodem titu. proximo. §. sciendum. ver. mentem. ¶ Quæ peccata sint venialia, quæ mortalia, & qualiter venialia remittantur: & an sit necesse illa confiteri: & an venialia possint effici mortalia, & an veniale sine mortali remittatur. xxv. quæstio. j. §. nunc autem. & cap. sequenti. & de poenit. distinctio. j. perfecta. & cap. tres autem. & de poe. distinctio. vj. capit. j. & de poenit. distinctio. iii. de quotidianis. j. titul. proximo. §. scire. ver. immutata. & sequenti. ¶ Quot modis dicitur veniale peccatum, & quot, & quibus modis peccata dimittantur. de poenit. distinctione. j. serpens. & cap. verbum. de con. distinctione. iii. aquam. j. quæstione. j. interrogo. j. in rubrica. proxi. §. scire. & sequen. ¶ Qualiter possibilitas attendatur in satisfactione quo ad membra vel mentem. de poenit. distinctione. iii. nullus debitè. ¶ Qualiter sit confitendum de iustitia, vel misericordia Dei, & de peccato desperationis, & de confessione Adam & Euæ. de poe. distinctio. j. nullus. & capit. serpens. & cap. Adam. ¶ An finalis impoenitentia potest desinere esse. de poe. distinct. j. §. potest etiam secundum Augustin. ¶ Quare peccatum hominis fuit remediabile, & non diaboli. de poe. distinct. j. §. ex his itaque. ¶ Quare pro peccato imponitur poenitentia. de poe. distinct. j. sicut primi. ¶ An citiùs soluatur peccatum à sacerdote quàm à Deo. de poe. distin. j. poenitet. ¶ Quid sit charitas, & quæ perfecta charitas, & quid sit proximum diligere sicut seipsum. de poe. distinct. ii. charitas est. vt & cap. sequen. & cap. hoc de charitate. ¶ An celare aliquid sit peccatum. de simo. nemo. ¶ An diabolus ante ruinam habuit charitatem: & an possit bonum operari, & qualiter est relegatus, & erit in inferno, & quid sit contrarium charitati. in præ. §. Romanos. & cap. si enim inquit in §. quòd ergo reprobi. & cap. principium. xvj. quæstione. ii. capit. j. ¶ An diabolus ideo punitus fuerit magis, quia magis dilectus fuerit. de poe. distinct. ii. principium. ¶ Qualiter poenituit Deum hominem fecisse. de poe. distinct. iii. capit. poenitentia est. ¶ Quot modis dicitur

dicitur conscientia,& quando dicitur quis morderi conscientia peccati.de pœ.distinct.iij.ille Rex. ¶Quid sit peccatum, & quot modis accipitur,quid pœna peccati, & quæ in eo sint attendenda,si est mortale:& quot sint eius generationes: & an iniquitatis sit peccatum, vel econuersò.xv.quæst.j. §.sed hoc de pœ. distinct.iii.ille Rex.& distinct.j.perfecta.& ca. sequen. j. quæst.iiij.§. contra dominus. ¶ An potest quis esse summè malus, vel summè bonus. de pœ. distinct. iij. talis mihi. ¶ An solo timore,vel amore quis possit veniam consequi. de pœ. distinc. iij. sic Achab.de regu.iuris, qui ex timore. ¶ An post bap. tantum semel pœnitentia sit vtilis. de pœ. distinct. iij. §. sin autem. ¶An mors Christi vel iudæ præcesserit.de pœ. distinct.iii. ante omnia.¶Ad quid valet liberum arbitrium: & an per illud homo saluetur. de con.distinct.iiii.placuit vt quicunque.¶Quot modis quis corrigitur aut emendatur à vicijs.de pœ. distinc.iii. placuit. ¶ An peccata semel dimissa secundum iustitiam vel per pœnitentiam redeant.de pœn. distinct. iiii. in summa. & §. porro.& cap.si apostolus.& ȷ̃.proxi. ver. ¶Quid prosunt bona facta sine charitate, vel facta cum charitate sed sunt perdita per peccatum,& an reuiuiscant.de bap. maiores. de pœ.distinc.iii. §. scire.& seq. & §. sed contra illos.in fi. & di.iiii. §. finis huius, & ca. si aduerterit.& §.docens.& s̃. in rubr. de ob.ie. ver. an ieiunium quando peccata hic puniantur graui supplicio, & in futuro æternaliter.de pœ. dist. iii. in præ.§.sed contra illos.¶Qũo ecclesia sanctorum, vel ecclesiæ charitas dicitur remittere, vel tenere peccata:& an solus Christus tollat ea.de con. distin. iiii. quomodo.¶ ca.ecclesiæ.¶Quid sit peccata dimitti secundum iustitiam qualiter gratia dimittit peccata, & legem implere facit,& ne iterentur iuuat, & ipsa peccata docet.de con. dist. iiii. gratia.eod.tit.c.placuit,& ca.se. ¶An donandi veram iustitiam habere possint de pœ. dist.iiii. §. secundum iustitiam.aliàs in. §. hanc societatem.¶Quid sit verbum Dei,& quot modis dicitur filius Dei: & quomodo damnandi filij Dei appellentur.de pœ. dist.j. verbum.& in præ.§. cum societatem. ¶ An teneamur cõfiteri originale peccatum,vel circunstantias, & quæ sit differentia inter actuale,& originale peccatum.de pœ.dist.iiii.§. sed his auctoritatibus in fi. & dist.v.consideret.in prin. de con. dist. iiii. non ex quo.¶ Qualiter dolendum est de peccato, & qualiter offendens in vno sit omnium reus quo ad damnationem. de pœ.dist.v.confident.in prin.extra de reg.iur.defleat.de cle.percus.ca. j. ¶ An confessio debeat diuidi per plures sacerdotes in præ.c.consideret.ȷ̃.in proxi. rubri.ver. integra. ¶ An sacerdoti, & quali sit confitendum,& an sacerdos possit reuelare peccatum subditi sine pœna, vel non & quæ sit pœna. & an subditi vel scholares possint alium sacerdotem omisso proprio petere,& quando.de pœ.dist.vj. qui sacerdos.& cap. se. & extra eodem.omnis.& extra. de excessi.prœla.dilectus.& de pœ. distin. vj.in summa. ¶Si confessus sum peccata sacerdoti, & postea episcopus excommunicat omnes huius criminis conscios nisi reuelent, an ei presbyter reuelare tenetur.in præ.ca.sacerdos. ¶ An sacerdos iniũgens pœnitentiã dum est in peccato peccet.de pœ. dist.vj. cap. j. ¶ An sit specialiter quærendum per sacerdotem vtrum confitens hoc, vel aliud commisit. de pœ. dist.vj.cap.j.& ȷ̃.titu.proxi.§.confessorem.¶An spiritussanctus ita per malum, sicut per bonum sacerdotem dimittat peccata, & quare.de conse.di. iiii.quomodo.¶Quare peccatores paleę comparantur.de conse. dist.iiij.quomodo.& capitu. est vnitas. ¶Quare, & quando & qualiter aliud sit in via, & aliud in inuio.de conse. dist.iiii. quæris.de pœ.distinct. j. magna pietas. ¶Quando quis sit suæ conscientiæ relinquendus.de voto.cap. vltim. de renun. nisi cum. ¶ Qualiter presbyter debeat comedere peccata populi.j.q.j.Christi.& iii.q.j.nulli.¶Quid sit dictu, absoluo te, extra.eo.significauit. secundum Inn.Papam. ¶ An remissiones quas legati faciunt sint perpetuæ.de offi.leg.c. vlti. ¶In quibus indulgentijs plus valet libertas concedentis quàm iustitia:& quid sonat cum dicitur, remitto tibi vnum annum de iniuncta tibi pœnitentia:& quid ecce sonet illud.quodcunque ligaueris super terram.&c.& ad quid valent huiusmodi indulgentiæ seu remissiones,& quibus, & in quibus, & quando prosint,& per quos fiant.& an inferiores episcopis eas concedere possint.eod.titu.quod autem.& c.nostro.secundum omnes. ¶Quot dies possint prælati concedere de indulgentia.eo.titu. cum ex eo. ¶An archiepiscopus possit remissiones facere per totam prouinciam.eo.tit.nostro.ij.¶An indulgentia seu remissio non transeat ad alienum sicut nec excommunica.de sen.ex. nuper. ¶An sacerdos orientalis possit audire cõfessionem suæ vxoris.xxx.q.j.omnes.¶Quid sit pœnitentia:& vnde dicatur,& quid contritio,& quid confessio,quid satisfactio:& an hæc vel quæ in pœnitentia attendantur. & quæ sint in ea necessaria. de pœ.dist.j.in summa.& c.ecce.nunc,& c.perfecta.& dist.iij.pœnitentia.xxvj.quæstio.vlt.§.j.¶An sit illi pœnitentia iniungenda qui de præcepto iudicis malos interficit.& an mereatur. de sen ten.ex.perpendimus.de priuil.c.ij.xxiii.quæst.j.in multis.c.¶An sacerdos debeat confiteri archipresbytero.de offic.ar.officium. secundum Papam.¶An potiùs sit eligendum damnum rerum quàm corporum.eodem titulo.officij.secundum Inno.Papam ¶ Si parochianus meus deliquit in alterius parochia vel diœce.à quo recipiet pœnitentiam.xvj.quæst.j.capit.j.¶Nocturna pollutio quando sit mortale,& quando veniale,vel non. vj. distinct.in summa. & cap. j. ¶ An peccet qui legem contemnit. x.dist.quis autem.¶Quid sit perplexitas, quid iur. sit de ea. xiij. distinct.in summa.& xiiij.distinct.quod ait. ¶ De absolutione, & aliis actibus, qui mulieribus denegantur,& conceduntur. s̃. in rubric.de senten.excommuni. ver. an mulier.¶An in necessitate possit quis diacono confiteri de furtis. fures. secundum Papam.¶An minus malum sit tollerandum vt maius vel grauius euitetur.qui cle. vel vo. veniens. xxxiij. quæstio.ij. si quod vnius.de spon. cap.j. ¶ A quibus debent pœnitentes abstinere. de homic.cap.ij.xxxiij.quæstio.ij.admonere. ¶Quid sit virtus,& quales, & qualiter gradus sunt in virtute:& an Adam habuit ex creatione virtutes.xxxiij.quæst.v. de pudicitia.de pœn. distinct.ij. §.ex hoc etiam de charitate.& §.Romanos. ¶Qualiter surdus,& mutus confiteri possunt. & de modo pœnitendi: & an pœnitens qui in peccatum iterum relabitur debeat confiteri:& de instructione sacerdotis circa pœnitentiam iniungẽdam: & quid iuris si quis peregrinus non potest, aut non vult confiteri.eod.titulo.omnes. secundum Papam. ¶ An quis teneatur ad restitutionem eius quod naturali, vel ciuili iure debet,vel quod habuit de meretricio,vel ludo,vel ratione præscriptionis.vel quod ratione artis aduocatiõis,vel officij per hypochrisim exegit:& an constitutio iniqua, vel cuius causa cessat in foro animæ sit seruanda: & de quibusdam aliis. de immuni. ec. quia plerique. secundum Inno. Papam. ¶ An quis debeat peccare mortaliter propter scandalum vitandum, & propter hoc peccatum sit tollerandum.de no. ope.nuncia.cap. ij.& iiij. dist.deniq;.¶An in foro pœnitentiali sit restricta potestas prælatorum.eodem titulo. cum ex eo. secundum Papam. ¶ Quæ sit pœnitentia monialis, quæ non continens prolem suscipit, & cuius erit partus.xxvij. quæstio. j. impudicas. ¶ An fraude, vel dolo possit quis rem suam recuperare.s̃.in rubri.de dolo, & contumacia.versiculo.an rem propriam. ¶ An sit peccatum desiderare vindictam.suprà.in rubrica.de homicid.versicul. an clericus.¶Quando sit locus pœnitentię & possit quis contra factum suum venire.de iudic. capitulo primo.de iure patrona. cum laicis. ¶De septenario,& quaternario numero. de celebratio. missarum.capitul.de consangui.& affinita. non debet. xv.distinctione,capitulo primo. ¶An corpus possit vegetari, sine anima:& an anima possit habitare in sicco. de celebratio. missarum.in quadam.xxxii.quæstione.secunda.Moyses. ¶ An maioris meriti sit facere id ad quod ex voto vel ex necessitate non tenetur.de obser.in capitulo vltimò. 33.quęstione.quinta.qui sitit.33.quæstione.prima.iam nunc.¶An possit quis peccare sub spe venię. de immu.eccle. capitulo vltim. de sententia excommunica.si verò.¶Qualiter compensetur malum cum bono,& econtrà,vel cum damno.suprà. in rubric. de pœni.vers. an bonum præce. ¶An sit recipiendus ad confessionem nisi qui corde humiliato, & pœnitens accedit extra. qui cleri.vel vouen. capitulo primo. ¶An excusetur mulier, vel homo à peccato, vel fornicatione propter paupertatem, vel necessitatem:& quare aliud in fornicatione.& aliud in homicidio,de diuortijs.ex literis.de simonia. quoniam. de furt. si quis.¶Quare prohibetur quandoq; quod non est malum, & an aliquo prohibito omnia ex hoc descẽdentia sint prohibita, vt de iureiu.quẽadmodũ.de constitu.nam concupiscentiã. 32. q.iiij.oĩs.¶An malum excusetur propter intentionem bonam, & quando mens dicatur esse sine affectu peccandi: & an propter bonum sit malum faciendum.32.q.iiij.dixit.in fi.& de cõsecra.di.secunda.quotidie.xiiii.q.v. forte.& capit.neque enim. 20.q.j.noscere.de vsuris.super eo.¶An post pœnitentiam redeat quis ad priores actus.l.distinctione.in summa.& capitulo. fratrum vsque ad.§.sed illud.& iii.quæstione. septima. qui sine. ¶De hac materia tractatur.l.di.§.sed exemplo.vsque ad finem dist.& 26.quæstione septima.& q.vj.§.ecce q.vsque ad fi.qõ.& quasi per totum.& plenius in tractatu.de pœnitentijs quæ ad instar spiritus septiformis per.septem distinctio.est distinctus, 30.quæst.j.peruenit.vel sicut sunt septem psalmi pœnitentiales,vt xi. quæstione tertia.cum aliquis.& etiam sunt.septima.distinctio.pœnitentiales.ipse ergo tractatus meritò illi agno operatur de quo ait Iohannes. Vidi agnum habentem cornua vij. & oculos.vii. hi sunt spiritus qui missi sunt per orbem.

nam septenarius numerus mundus est. xxxij. quæstione. j. nuptiæ. ¶ In prima, tractatur de hoc quod habetur. s. ver. an sola cordis contritio, vel oris. ¶ In secunda, de hoc quod est. s. ver. an charitas semel. ¶ In tertia, de hoc quod est. s. ver. an pœnitentia sit iteranda. ¶ In quarta, de hoc quod est. s. ver. an peccata semel. ¶ In quinta, de hoc quod est. s. ver. quando, & qualiter fuerit. ¶ In sexta, de hoc quod est. s. in ver. q̃n, & à quo. ¶ In septima, de hoc quod est. s. ver. vsque ad quod tẽpus.

FINIS.

¶ Aureum confessorium, & memoriale sacerdotum. Rubrica.

CUm sit ars artium regimen animarum, vt extra. de æta. & qua. cum sit ignominiosum clericis habentibus regimen causas ipsius regiminis pœnitus ignorare: turpe est enim nobili, & patricio, & causas oranti ius in quo versatur ignorare. vt. ff. de orig. iuris. l. ij. §. cumque. nam vilissimus computandus est: nisi præcedat scientia. qui aliis præstantior est honore. i. q. j. vilissimus. ¶ Sciẽtia quidem sacerdotis per quam est necessaria iuxta illud Malachiæ. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legẽ exquirunt, s. subditi ex ore eius. vt extra de hæreti. cum ex iniuncto. & xj. q. iij. sacerdotibus. xliiij. di. sit rector. quod ex eo lucæ probatur clarius: quia cum claues sibi sint traditæ ligandi pariter, ac soluendi. de pœ. di. j. multiplex. & §. ex his itaque. & c. Deus diffi. & §. hoc idem probatur xj. q. iii. absit. necessaria quidem eis est scientia discernendi. vt. xx. di. §. j. Iuxta illud, Clauis quippe aperitiõis est sermo eruditiõis. xliii. di. sit rector. circa prin. Vnde discretus quærendus est sacerdos sciens soluere, vel ligare. de pœ. dist. j. quem pœnitet. & di. vj. qui vult. & c. placuit. extra de pœ. & re. omnis. & c. vltim. de simo. ex diligẽti. Et secundum Aug. caueat spũalis iudex vt sicut non commisit crimen nequitiæ ita nõ careat munere scientiæ: oportet enim vt sciat discernere quicqd debet iudicare: & quia iudicaria potestas hoc expostulat vt qd debet iudicare discernat. de pœ. di. vj. in fi. primæ colũ. vñ non magnum est ab aliis quærere seu discernere quæ ipsos in iudicando eloqui decet. vt in aut. coll. vj. de iudicibus, prope prin. ver. illi autem. & j. q. vij. conuenientibus. alioquin si eius oculos ignorantiæ cœcitas obtenebrat, verendum siquidem est, quod si cœcus cœcum conatur ducere secum in foueã ductor prius cadet inde secutor vt. xxxvij. di. c. vlt. & xxxviij. di. quę ipsis. & de pœ. di. vi. c. j. in princi. extra. de renun. post translationem. ignorantia enim mater est cũctorũ errorum. xxxviij. di. c. j. vñ secundum Aug. Dãnabilis profecto est ignorantia sacerdotibus, vbi habent à quo valeant erudiri: nam ignorãs ignorabitur. xxxvij. di. ca. vlti. ¶ Cum igitur ignorantia scripturarum sit ignorantia Christi. vt xxxviij. di. si iusta. elaborandum est sacerdotibus vt ab eorum mentibus omnimoda ignorãtia propellatur. Iuxta illud apostoli ad Titum. Attende lectioni, & exhortationi doctrinę. xliiii. di. multis. & xxxviij. di. c. j. ne mereantur illud audire ꝓpheticum. Tu scientiam repulisti, & ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi. vt extra. de renũ. nisi cum pridem. §. pro defectu. xxxviij. di. omnes. ¶ Cum ob defectum sciẽtiæ quis valeat à beneficio remoueri. de æta. & quali. c. vlt. Ne ergo causari valeant ignorantiam breuiter supponenda sunt quæ ab ipsis presbyteris sunt scienda: vt ex his tam in iniungendis pœnitentiis, quã in prædicandis etiã instruãtur in qua doctrina hoc ordine ꝓcedamus. ¶ Primò enim supponemus quę presbyteri scire debẽt. ¶ Secundò quæ in quolibet delicto cõsiderari, oporteat. & qualis debeat esse pœnitẽtia. ¶ Tertiò varias reglas magistrales & sanctorũ patrũ. ¶ Quartò de mortalib⁹, & venialibus peccatis. & qualr se habebit cõfitẽs, & is cui ꝯfitet. ¶ Quintò, cui sit cõfitendũ. ¶ Sextò super quib⁹ sit pœnitẽs ad episcopũ remittẽdus.

ET quidem scire debet librum sacramentorum. j. missale. lectionarium. antiphonarium. baptisterium. cõputum homelias per circuitũ anni diebus dñicis, & festiuis, & canones pœnitentiales quos inferiùs distinguemus. quorum si vnũ defuerit sacerdotis nomẽ vix in eo cõstabit. vt. xxxviij. di. quæ ipsis. & c. nulli, & de hoc notatur sm Papam. de summa trinitate, in principio. & de electione. cum in cunctis. & de renunci. nisi. §. pro defectu.

OMnis quoque audiendus confessiõibus vacatur⁹ sacerdos scire debet qđ in quolibet delicto hęc sunt principr attendenda videlicet.

¶ Quantitas.	¶ Qualitas.	¶ Aetas.
¶ Scientia.	¶ Sexus.	¶ Conditio.
¶ Locus.	¶ Causa.	¶ Intentio.
¶ Euentus.	¶ Tempus.	¶ Mora.
¶ Persona.	¶ Tẽtatiõis modus.	¶ Modus operis.

¶ Forma. ¶ Dignitas. ¶ Quantitas. s. an sit enorme, vel mediocre, vel minimum. extra. de si. per tuas. de tem. ordi. c. vlti. adulterium, vel incestus, vel fornicatio, vel stuprum, aut contra naturam. extra. de vi. & honesta. cle. vt clericorum. xxxij. q. vij. adulterij. xxvij. q. j. virginibus. & s. in rub. de di. in fi. ru. ¶ Qualitas. nõ sm qualitatem delicti pœnitentiæ tempus inducitur. xxvj. q. vj. pro qualitate. s. an sit occultum, vel manifestũ. xxxij. q. vij. Christiana. extra. de tempo. ordi. c. ex tuarum. & c. vlti. & de pœ. dis. j. aut facta. ¶ Aetas. Aetas enim multũ facit pœnę differentiã. xxvj. q. vj. hic sic. & ætas vel excusat vel pœnam mitigat. xv. q. i. illico, lxxxvi. di. tanta. ff. de regu. iur. fere. extra. de delict. pue. & cap. ii. C. si aduer. deli. l. i. ¶ Sciẽtia. s. an sit furiosus, vel sanæ mentis, vel indiscretus, vel sapiens: nam quę tempore furoris fiunt peccatũ non habent. iii. q. ix. iudicas. & imprudentiæ ratio non habetur ff. de regu. iur. l. fere. & aliud requiritur à perito, quàm ab imperito. vii. q. i. pontifices. ¶ Sexus magis imputandum est viro qui à virtute animi dicitur, & fortior est quam mulier, quæ à mentis mollitie appellatur, & debilior est. xxxii. quæst. vi. indignanter. & c. se. & quæst. vii. §. sed illud. Valdè enim fragilis est sexus mulieris. C. ad Vel. si fine. & l. si mulier: & etiam instabilis. extra. de priui. ex parte. xxvii. quæstio. i. de iudi. in fi. ¶ Conditio. s. an sit diues, vel pauper, liber, vel seruus. de verbo. signi. forus. & de pœ. distinct. i. aut facta. vel melius, aut sponte, an coacte sit commissum. xxii. quæstio. v. qui compulsus. & de pœ. distin. i. an facta: & enim circunstantiæ peccati, & peccatoris peccatũ, & pœnitentiam aggrauant. vt in concor. quæ sunt. j. ver. dignitas. vel an sit excellens persona, vel alia. oportet enim secundũ excellentiam status, vel officii pœnitere. extra. de cle. ve. cap. ii. vel an sit meretrix aut alia cum qua agitur. de pœniten. dist. v. cap. i. in prin. & j. ver. persona. ¶ Locus. an in ecclesia, vel extra. vt. s. hoc sit furtum, vel sacrilegium, vel simile, vel an fornicatus fuerit quis in loco sacro, vel non. xvii. quæstio. iiii. quisquis. extra. de adulte. significasti. & de pœni. distinct. i. aut facta intitu de iureiuran. §. atrox. ¶ Causa. an scilicet verberauit intuitu disciplinæ vel alia causa, vel sit iusta causa ex qua pugnat & an ꝓ seruitio ecclesiæ & huiusmodi. extra. de senten. excommu. cum voluntate. de homici. presbyter. extra eo. c. iii. ¶ Intentio. Deus enim cor interrogat non manum, nec est tantum considerandum quid fiat, sed qua mente fiat. xv. quæst. vi. cap. j. in fine, & quæst. iij. cap. vltim. xxxxiii. quæst. j. iam nunc. ¶ Euentus vt quod ab emente, & vendente fit. de pœ. distinct. j. aut facta. & s. ver. scientia. ¶ Tempus. an die festo, vel alio, an tempore ieiunij, vel alio, vel Quadragesima, vel in tempore orationis, an de nocte, vel de die: hæc enim aggrauant delicta, extra. de fer. c. j. & c. capelianus. & c. eod. titu. dies. de homici. si perfodiens. xviij. quæst. ij. perniciosam. xxxiij. q. iiij. per totum. ¶ Mora. an diu perseuerat in ipso delicto, an non. de pœ. distinct. j. noluissent. & §. si mulier aliud. assiduè enim peccatum non miseretur Deus. xciij. distinct. diaconi. in fi. & vulnus iteratum tardiùs sanatur. j. quæsti. j. ventum est. & perseuerantia delictum exagrauat. xxiiij. q. j. scisma. de furtis, inficiando. §. infans. quia tantò sunt grauiora peccata quantò diutius infœlicem animam detinent alligatam, extra de consuetudine. cum tanto. & de simonia, cum in ecclesia, & de consanguini. & affinitate. non debet. in fine. & diuturnitas temporis peccatum augmentat. extra, de eo qui dux. in ma. quam pol. per ad. cum haberet. & j. ver. accelerata. ¶ Persona scilicet agentis, & cum qua agitur. de pœnitentia, dist. j. aut facta. & an sit dominus, vel subditus, regularis, vel secularis clericus, vel laicus, & sic de aliis. quædam tantum reprehendenda sunt in clericis, vel prępositis, quæ in laicis, vel subditis vacant à culpa, & sic de aliis. ff. de iniurijs. Item apud Labeonem. §. quædam. xxxij. distinct. c. j. iiij. distinct. statuimus. j. quæst. iij. saluator. extra de vi. & ho. cleri. vel clericorum. §. penul. ¶ Tentationis modus. an. s. præueniat voluptatem quod est mortalissimum, an præueniatur ab ea, quia primi motus nõ sunt in potestate nostra. de pœ. distinct. ij. c. j. in principio. xxxij. quæst. v. si Paulus. in §. non est aliquis. ver. mentem. ¶ Modus operis. scilicet cum muliere an ordinariè, vel extra, ordinariè & an naturaliter, an contra naturam eam cognouit. xxxv. quęst. iii. extraordinaria. extra, de eo qui cognouit consangui. vxoris suæ. fraternitatis. xxxii. quæstio. iiii. meretrices. in fin. vij. adulterij. & c. flagitia. ¶ Forma. an sit pulchra, vel deformis. iuuenis, vel vetula ea, cum qua agitur. xiiii. q. vltim. ca. vlt. ¶ Dignitas. nam dignitas aggrauat peccatum seu peccantem potiùs. xl. distinct. homo extra. de iureiuran. sicut. extra. & s. vbi conditio,

ditio.§.nunc aliquas.ver.de duobus. ¶Præmissa omnia probãtur.de pœn.dist.v.c.j.in princ.extra.de homici.sicut dignum in prin.de pœ.di.j.aut facta. Vnde versus.

¶Hæc sunt seruanda cunctis medicamina dando.
¶Quis,quid,vbi,per quos,quotiēs,cur,quomodo,qñ. Vel sic.
Aetas,forma,locus,ordo,sapientia,tempus. Vel sic.
¶Quæ mora,quisue modus,tentatio,quæue notantur.

¶Qualis autem debeat esse pœnitētia his versibus cōprehēde

¶Sit simplex,humilis,feruens,& pura,fidelis.
¶Vera,frequens,nuda,discreta,libens,verecunda.
¶Integra,secreta,lachrimabilis,accelerata.
¶Fortis,& accusans,& se punire parata.

¶Simplex.i.non verbis implicitis,vel obscuris.iiij.dist.erit, vel non cum magna articulorum discussione.xxiij.dist.qui episcopus,extra de sum.trinit.c.j.rub.j.& facit.xj.q.iij.excellentissimis. ¶Humilis.s.facie dimissa.non erecto capite.l.di.in capite.& ca. domino.qa vbi superbia,vel hypocrisis.ibi nequit esse humilitas,& sine humilitate veniam sperare non licet.j̃.§.sciendum. vers.non debet esse par. ¶Feruens.vnde maledictus homo qui facit opus negligenter,& ad hoc facit de con.dist.v.nō mediocriter.& c.se.lxxxiij.di.nihil.modicus enim calor charitatis,vincit longum tempus pœnitendi.de pœ.dist.iij.talis mihi.& c.ille rex.xxxvj.q.vj.si presbyter. ¶Pura.j̃.versic.non peccare.i.sine hypocrisi,& sine vana gloria, & sine timore seruili.de pœ.dist. v.c.j.vltra med.de pœ.di.ij.sicut sen.extra de regul.iur.qui ex timore.& in præ.ca.qui domum.in fi.iij.q.ix.pura. ¶Fidelis.quia fidelis debet sacerdoti fideli confiteri non ab ecclesia dimisso p̃ peccatum vel per sententiam præciso.de pœ.di.vj.c.j.licet possit in necessitate, tunc tamen non recipit ab eo pœnitentiam. de pœ.dist.vj.s.quem pœnitet.xxxij.di.§.porro & j̃.§.vt autem. vers.quid si presbyter,vel fidel.s.sub spe veniæ non desperando vt Iudas, vel Cayn.de pœ.dist.vj.c.j.dist.iij.inter hircum.j.& di. j.§.ex his itaq;. ¶Vera.non tacens veritatem,nec admiscens falsitatem.xxij.q.ij.causa humilitatis.iij.q.ix.pura.extra de rescrip. super literis quia vera pœnitentia veniam promeretur:simulata vero Deum irritat.de pœ.dist.iij.inter hoc hircum.ij.nec em̃ debet quis se dolosè offerre,aliàs eius culpam non aufert, nec in eius peccatis epulatur.vt ea.dist.inter hoc hircum.j.§.circa fi. j.qō.ij.pastor.si enim dixerimus peccata non esse in nobis, nos ipsos seduximus & veritas in nobis non est.de pœn.dist.ij.si em̃ inquit.circa prin. ¶Frequens.quia frequēter cadens, frequenter debet surgere pœnitendo,vt iusti vocabulum non amittat, de pœ.di.iij.septies.quæ enim frequenti præuaricatione committuntur frequenti pœnitentia puniantur.extra de pœ.c.j.vj. qō.j.immutare.& quanto frequentiùs confiteris,tantò faciliùs veniam culpæ consequeris.de pœ.di.j.quem pœnitet. ¶Nuda. non enim debet fieri per nuncium, vel epistolam.de pœ.dist.j. quem pœnitet.ar.extra.de sent.excomm.quod de his.in fi.vel meliùs.i.denudans peccatum, & eius circunstantias.vt de pœ. dist.iij.inter hoc hircum.j.in princ.ibi.& culpæ nuda.&c. ¶Discreta.discretus enim sciens ligare,& soluere est quærendus.vt s̃.in prin.huius rub.& discretè est agenda,extra de of.custo.c.j. & j.q.v.præsentium. ¶Libens.vt confessio latronis in cruce.de pœ.dist.vij.c.vlti.nec enim consequitur quis veniam,vel meritum de eo quod inuitus agit.de pœ.dist.j.§.item sicut.& c.porro.xiij.q.ij.q̃ præpostera.xxxiiij.q.v.qui sitit.xxviij.q.j.iam nunc: & vbi necessitas est,ibi corona deest.de pœ.dist.ij.si enim inqt. circa medium.vers.confidimus.xxiij.q.v.ad fidem.& vbi necessitas nulla liberalitas.ff.de admi.leg.rem legatam.ff.de dona.inter virum & vxorem.si quis pro vxore. ¶Verecūda.Ruborem, & verecundia magna sunt pars pœnitentiæ.de pœ.dist.j.quem pœnitet.extra de excep.pia.in princ.post verò non habet quid erubescat cum ei peccatum est dimissum.de pœn.dist.ij.quantumlibet. ¶Integra.quia non debet vnum peccatum confiteri vni sacerdoti,& aliud alij.de pœni.dist.v.c.j.circa finem.ver.qd igitur, vel vnum cōfiteri,& in alio remanere.de pœni.dist.iij. sunt plures.quia hæc est falsa pœnitentia.de pœni.dist.in.v.fratres. ¶Sed de omnibus est indulgentia petenda,vt de pœn.dist. v.c.j.quia quem pœnitet omnino pœniteat, de pœnitēt.dist.j. quem pœnitet.quamuis & tunc pœnitentia non sit neganda. vt.j̃.ver.remanenti. ¶Secreta.de pœ.di.j.quāuis.quia solus coram solo sacerdote debet confiteri.extra.eod.omnis.& secreta peccata secreta confessione,& occulta satisfactione purgatur. de pœ.di.j.his auctoritatibus.vers.non ita.& §.se.nec enim peccator tenetur seipsum prodere.de pœ.dist.j.§.his auctoritatib⁹. & hoc obtinet vbi peccatum est occultum.vbi verò est publicum:dic vt.j̃.§.proxi.ver.peccatum enor. ¶Lachrimabilis.dolorem enim lachrimis debet ostendere.de pœ.dist.j.quem pœnitet.in princ.& in fi.& suspiriis.l.di.in capite.nam durus est qui dolorem lachrimis non ostendit.de pœ.dist.iii.sunt plures.circa fi.quæ extinguunt æterni ignis incendia.de pœn.dist.j.porro sub.§.item sicut.& qui pœnitentiam agit non solùm peccatum lachrimis debet diluere.&c.de pœ.dist.j.his præcūctatis.& gemitibus est interpellandum, ca.dist.sunt qui arbitrantur.& ca. non sufficit.culpam ergo tuam lachrimis laua.vt.c.dist.§.beat. quia lachrimæ lauant quod pudor est cōfiteri.ea.dist.§.his auctoritatibus.& c.lachrimæ.in princ.dist. ¶Accelerata.vt præueniat diuinum iudicium.de pœ.dist.j.quem pœnitet.circa princ. Vnde Adam post culpam.&c.de pœ.dist.j. Adam.& negligentes tardiùs reconciliantur.xxvi.q.vlti.sacerdos.& Augustinus. ☞Nullus expectet quousq; peccare non possit.de pœ.dist.vii.c. j.& c.nullus.in prin.& ver.qui ergo serò.& multos solet serotina pœnitentia decipere.quia tātò sunt grauiora.&c.diurnitas. &c.vt.s̃.ver.mora.ctiò enim debet quis pœnitere.de pœ.dist.j. quis nunq̃ aliquando. ¶Sed licet dilata fuerit,non tamen denegabitur.de pœ.dist.j.sufficit.& in præ.c.nullus.vers.quæ conuersio.quia latro vnius momenti pœnitentia meruit paradisi gaudia.xxvi.q.vj.si presbyter. ¶Fortis.vt omnem vincat pudorem.de pœ.dist.j.iudicet.& c.pœnitet.Vel meliùs fortis esse debet in supportando.quia vera pœnitentia omnia libenter suffert.de pœ.dist.j.quem perfecta. Vel meliùs, quia post lapsum acriores.i.fortiores resurgimus ad maiora certamina parati.de pœ.dist.*.ille rex.prope prin.l.dist.fidelior.& c.considerandum. in fi. ¶Accusans.de pœn.dist.j.iudicet. Conscientia enim sua quemlibet accusare debet.vii.q.j.si autem.xi.q.iii.in cunctis.qa bonarum mētium est ibi suas culpas cognoscere, vbi culpa nō est.v.di.ad eius.in fi.extra.de obser.ieiu.c.ii.C.lib.x.de his qui se ☞deferunt.l.j. ¶Sed dic q̃ delictum commissum confiteri debet, non illud quod non commisit,sed & se accuset non alium. Vn̄ denon debet specificare personam cum qua deliquit alias proderet illam. ¶Se punire parata.vt se totum ponat in arbitrio sacerdotis paratus facere pro morte æterna vitanda quæcunque faceret pro temporali differenda.de pœ.dist.v.c.i.vltra mediū. iuxta illud.sicut exhibuistis membra vestra.&c.xlvii.dist.in omnis.vers.sicut enim.vsq; ad fi.c.& vt tamdiu pœniteat quandiu peccauit vt ibi.& de pœ.dist.j.vide.C.lib.x.de his qui in exil.da. vel ordi.moti sunt.l.i.

NVnc aliquas regulas supponamus quibus sacerdotes in iniungendis pœnitentiis,& prædicandis instruantur. ¶Scire igitur debes q̃ confessio fit ad ostensionem remissionis non ad impetrationem veniæ de peccatis.de pœ.dist.j. omnis qui non. dist. j. ante.§.alij contra testantur sub illo.§.hoc probatur. ¶Remanēti in vno peccato & pœnitenti de aliis danda est pœnitentia.extra.eodem.quod quidam.& s̃.in proxima rubr.ver. an possit. ☞¶Nullum est tale peccatorū remedium sicut continuata memoria.de pœ.di.iii.Iudas.& di.j.sunt qui arbitran. ¶In pœnitentibus non tantum consideranda est mensura peccati quàm doloris. de pœ.di.j.mensuram. ¶Peccans & pœnitens peccat in conspectu Dei.de pœ.dist.j.venit quia in sine omnium non peribit ☞qui per pœnitentiam resurgit.de pœ.dist.iii.septies. ¶Non est iure cautum,quòd sit mulierib.confitendum:sed contra inuenitur extra de.pœ.& re.noua.33.q.v.mulier.23.dist.in.mulier.de ma.& obe.cum dilecta.& ff.de sta.ho.in multis.credo tñ quòd possit in mortis articulo ar.30.q.iii.super quib.& j̃.eodem.§. & scias. ¶Sacerdos magis debet declinare in misericordiam quā incredulitatem.26.quæstione.vlti.alligant.de pœ.dist.j. non licet.l.dist.ponderet.& c.domino. ¶De sacerdote peccatorem reuelante.j̃.ti.proxi.reuelans.& s̃.in proxi.rub.ver.an sacerdos. ¶Sacerdos negans pœnitentiam,reus est animarum.26.q.vj.si presbyter.& c.seq.extra eo.c.penul. ¶Omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum:& ideò est sibi facilius subueniendum.xxiiij.q.ij.omnis.21.q.ii.c.procliuus.& s.§.omnis quoq; sic audiendi.j.versi.etas, vnde facilius inuenitur qui seruet innocentiam quàm qui dignè agat pœnitentiam.de pœ.di.j.sunt qui arbi.& di.iii.reperiuntur. ¶Licet per ignorantiam peccetur pœnitentia tamen imponitur.24.q.j.in lectum. ¶Tribus modis pecatur studio,infirmitate,& ignorantia.primum est grauius secundo, secundum tertio.de pœ.di.ii.sciendum. ¶Tribus gradib.ad peccatum peruenitur suggestione,delectatione,consensione. Et peccati tres sunt differentiæ.In corde,in facto,in consuetudine de pœ.di.ii.sicut tribus.vi.di.in præal.sed pensandum. ¶Nemo potest benè agere pœnitentiam nisi speraret veniam de pœ. di.j.nemo. ¶In initio ęgretudinis confiteri debet infirmus,nec ☞debet ei à medicis pro salute corporis contra salutem animæ aliquid consuli,extra eod.cum infirmitatis. ¶De precib. superatur qui nequit iuribus superari.de pœ.di.i.importuna.apud quem non habet reus de allegationis nitore præsidium cum

ipse

ipse sit testis, & iudex. ix. q. iii. c. aliorũ. & apud quẽ preces vitiũ superat precantis affectus. j. dist. iiij. si non sanctificatur. ¶Duobus modis vnus magis peccat alio quò ad ecclesiam militantẽ, scilicet excellentia dignitatis, & magnitudine delicti. de poe. di. iij. inter. xj. q. iii, præcipuè. & q. j. christianus. xl. dist. homo. ¶Qđ baptismus facit poenitentia facit. de poe. dist. j. multiplex. ¶Qui tormentis inclinatur, meritum non perdit. de poe. dist. j. potest fieri. ¶Qui non vult in hac vita confiteri, confitebitur in futuro quando angeli, & inimici, & amici, & animæ iustæ & peccatores, & diaboli, & totus mundus eum audiet iam damnatum. de poe. di. j. §. his auctoritatibus. alias in §. seq. non ꝙ ita. & c. facilius. de poe. dist. xii. idcirco. ¶Super tribus peccatis audit Deꝰ peccantes, scilicet cogitatione, ꝯsensu & opere. nõ autem semper quia si impoenitens decedit Deus ei nõ parcit. de poe. dist. j. super tribus. xciii. dist. diaconi. in fi. & xxiii. q. ii. legatur. extra. de homici. pro humani. ¶Cognoscẽs suam vxorem causa prolis, vel ei reddens debitum exactus, nõ peccat sed meretur. xxxiii. q. iiii. vir cum propria. & q. v. si dicat. xiii. di. nerui. ¶Si verò causa incontinentiæ venialiter peccat. vt in præ. c. vir cum. & c. nerui. xxxii. q. ii. quicquid. & §. præcedenti. xxv. dist. §. alias ea demũ. si verò causa saturandæ libidinis mortaliter peccat nõ in coitu. sed in voluntate: licet mitiùs puniatur. vt in predi. ca. quicquid. & ea. causa. q. iiii. origo. & in præ. c. vir cum. si verò extraordinariè, vel ꝯtra naturam longe grauiùs peccat q̃ cum meretrice. xxxii. q. viii. adulterij. & c. iustus. & q. iiii. in eo. Et nota ꝙ quinq; modis peccat maritus vxore abutens tempore, mẽte, loco, cõditione, modo. ¶Tempore. vt. s̃. ver. tempus vel etiam tempore menstrui vel ablactationis cognoscẽdo. v. di. ad eius. ¶Mente. vt. s̃. vers. cognoscens vxorem. ¶Loco. vt. s̃. ver. locus. ¶Cõditione scilicet immoderatè, vel in affectu meretricali eam cognoscendo. xxxii. q. ii. quicquid. & c. præceden. & q. iiii. vir cum propria. vel dic. vt. s̃. vers. cognoscens. ¶Item varietas criminis, varietatem inducit poenarum. de poe. dist. j. §. poenæ. ¶Secunda tabula post naufragium est poenitentia. ead. dist. c. ii. ¶Si per te stat ꝙ minus accedas ad cõiugatam quasi adulter peccas, ea. di. si propterea. & ca. seq. quod incipit. sic neq; alias licet. & c. xxxii. q. v. qui viderit mulierem ad ꝯcupiscendum eam iam mechatus est in corde suo. & c. præ. non tamen tantum: nec tantũ punitur. eo. c. q. ii. Moyses. & ca. sicut scientia. ¶Perfecta poenitentia cogit peccatorem libenter omnia sufferre in cordis ꝯtritione, in oris ꝯfessione, in opere tota humilitate: & hæc faciũt fructiferam poenitẽtiam. de poe. dist. j. perfecta. ¶Sicut in medicinis vna herba prædominatur: ita in poenitẽtijs eleemosyna. de poe. dist. j. medicamentum. ¶Quod calore iracundiæ fit nõ est mortale. de poe. dist. j. diuortium. ii. q. iii. si quis. & §. notandum. ¶Delictum vxoris imputatur viro sibi debitum non reddenti. xxvii. q. ii. si tu abstines. ¶Omnis iniquus motus ad nocendum fratri homicidium est largo modo, quod multis modis committitur de poe. dist. j. homicidium. & c. præced. & j̃. in rubric. de homici. ver. quot modis. j̃. proxi. ver. ¶Detrahens, odiens, cõsulens interficiens, & similes homicidæ sunt in præ. cõcor. ¶Peccata semel dimissa nõ redeunt. xxiii. q. iiii. si illic. de poe. dist. iiii. qui recedit. & s̃. ver. an peccata semel. & ver. diuina. ¶Sicut corpus non potest viuere sine anima, sic nec sine Deo. de poe. dist. j. §. hoc idem probat nõ cum sic in fi. j. colum. ¶Si cupiens poenitentiam perdit loquelam, danda est ei, & etiam baptismus. xxvii. q. vj. hi qui. & ca. cognouimus. de con. dist. iiii. ægrotantes. & de poe. dist. j. multiplex: exceptis hæreticis. Non potest quis iustificari à peccato nisi fuerit peccatum confessus. de poe. di. j. nõ potest. ¶Nullus debet proprium sacerdotem dimittere, & alij confiteri nisi propter ignorantiam proprij sacerdotis. vt in cõcordantijs quæ sunt supra in principio huius rubr, in ver. discretus. ¶Sacerdos agens cum soluta notatur simplici fornicatiõe. de biga. quia. ¶Peccatum enorme, vel publicum debet publicè confiteri, & puniri. de poe. dist. j. iudicet. & §. his auctoritatibus, & seq. & §. hoc scire. & dist. v. consideret. extra eo. c. j. & ij. q. j. si peccauerit. xlv. dist. sed illud. de poe. dist. j. §. hic ergo. & s̃. vers. secreta. ¶Peccatum semel confessum nõ debet iterum de necessitate confiteri. de poe. dist. j. §. his auctoritatibus. & §. seq. nõ ita, nisi quis velit ad maiorem gratiam promerendam. de poe. dist. v. consideret. & dist. j. quem poenitet. ver. vn de pater. ¶Ebrietas casualis veniale peccatum est, voluntaria, & assidua mortale. xxv. dist. §. alias. ita demum. ¶Nolens poenitere cũ hominibus, cum diabolis flagellabitur. de poeni, di. j. serpẽs. & ca. voluissent. ¶Qui potest confiteri & non confitetur nõ saluatur. de poe. di. j. agite. licet in proposito confitendi peccata dimittantur. c. dist. dixi cum si. sed si volens confiteri, & priusq̃ ad sacerdotem perueniat morte preoccupatur saluus est. de poen. dist. j. quem poenitet. & di. vj. ca. j. ¶Procurans venena sterilitatis quocũq; modo homicida est, extra de homicid. si aliquis, xxxii. q. ii. quod nõ est. ¶Peccatum sodomiticum excedit omne peccatum. de excessi. præla. cler. & in ꝯcor. quæ sunt. s̃. §. omnis. ver. modus operis. ¶Tempore generalis interdicti morientibus poenitẽtia cõceditur, & recipiẽtibus signum crucis, & peregrinantibus quãuis sanis, extra eo. ꝙ in te. ¶Quilibet adultus saltẽ semel in anno omnia peccata cõfiteri debet alioquin grauiter punitur, extra eo. omnis. ¶Sacerdos ad instar periti medici diuersis debet vti experimentis ad curandum peccatum. id est. nunc vinum. nunc oleum infundendo. eo. tit. omnis. ¶Si vis agere poenitentiam quando non potes, peccata te dimiserũt, nõ tu illa. de poe. dist. vij. c. ij. ¶Illa cõfessio à peccato liberat quæ fit cum poenitentia. de poe. dist. j. ecce numerus. ¶Nemo ad regna coelorum potest pertingere, nisi primum per poenitentiam Deo curet satisfacere. c. dist. §. hoc quidem probatur in fine. & in §. seq. ¶Nõ potest quis gratiam Dei accipere nisi purgatus fuerit ab omni peccati sorde. eo. tit. nõ potest quis. ¶Ita impartitur à Deo largitas veniæ vt nõ deseratur iustitia disciplinæ. c. di. nullus. ¶Misericordiæ Dei nec mensuram possumus ponere, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur moras veniæ conuersio. & spiritussancti gratia tarda nescit habere molimina. c. dist. multiplex. xxvj. q. vj. his qui. ¶Nõ est dignus in morte recipere poenitentie solatium: qui se non cogitauit moriturum. de poenit. di. vij. idcirco. ¶Qui soluendi ius nõ habet nec ligandi. de poe. di. j. verbum. ¶Iesus beneficia nõ reuocat sed cumulos liberalitatis amplificat. eo. tit. quantumlibet. in fi. ¶Deus hominibus nõ irascitur sed vitijs. ¶Item bonum misericordiæ perditur in malo superbiæ. ea. di. quamobrem. lxxxvj. dist. homicidio. ¶Quãto tempore deliquisti tanto te Deo humilia. de poe. dist. j. vide. s̃. in §. qual. ver. se punire. ¶Si quis post lapsum ad poenitẽtiam se cõuertit citò à Deo veniam obtinebit, eo. titu. quia diuinitas. ¶Nemo desperandus est dum est in hoc corpore constitutus: quia nõ nunq̃ quod diffidentia ætatis differtur ꝯsilio maturiori perficitur. de poe. dist. vij. c. j. & xxxij. q. ij. ancillam. xxiiij. q. iij. corripiantur. ¶Vilis est pecunia, prætiosa misericordia. Eleemosyna à peccato liberat. de poe. dist. j. medicina. ¶Maiora crimina maioribus fletibus abluũtur. ea. dist. Deus diffi. ¶Nequaq̃ peccatum partitur quia nullatenus sine vindicta relaxatur. ea. dist. si peccatum. ¶Nõ est illi necessaria delicti certa satisfactio cuius totum vitæ tempus obedientiæ impenditur creatoris. ead. dist. §. his auctoritatibus. ¶Votum pro opere in cõfessionibus reputatur, vbi deest facultas operis, & confessionis. ea. dist. §. similiter illud pars. & s̃. ver. qui potest. ¶Obstinatio animi, & cõfessionis cõtemptus quædam mors est impietatis, vt in præ. §. similiter. ¶Non potest noua vita inchoari nisi poeniteat veteris, in prædicto. §. similiter in fin. alias in c. omnis. & di. iij. §. illud autem Grego. ¶Claues frustratur ecclesiæ poenitens sine arbitrio sacerdotis. de poe. di. j. §. econtra ea, quæ. & s̃. in rubr. proxi. versi. an peccator. ¶Non debet esse par fructus boni operis eius qui nihil vel parum deliquit, & eius qui grandia commisit. ¶Item taciturnitas peccati ex superbia nascitur, & species est superbiæ se velle iustum videri, qui peccator est. ¶Item sine humilitate nulli veniam sperare: licet vt in prædicto. §. econtra. prope finẽ. ¶Opus est misericordiæ peccanti peccata tollere: sed oportet vt iustus misereatur iniusti. oportet enim vt non solum quid, sed in quo dolet cõsideret. ¶Item si deest sacerdos cõfitere ꝓximo, nam si dignus veniat ex desiderio sacerdotis sæpe enim sani sacerdotes quærunt sed prius moriuntur, q̃ inueniant: sed misericordia Dei qui cor interrogat est vbique qui & iustis nouit parcere. & si nõ tam citò sicut soluerentur à sacerdote. vt ea. dist. quem poenitet. ver. tanta itaq;. & di. vj. c. j. ¶Tunc plures ad poenitentiam poterunt prouocari si populi auribus nõ publicetur conscientia confitentis. de poe. di. j. quamuis. & s̃. §. qual. ver. secreta. ¶Oportet malum per cõtraria curari. ¶Item exercitia humilitatis sunt vilioribus se officijs subdere, & ministerijs indigniis tradere. ¶Item vitium arrogantiæ curari poterit vt in cõsuetudine humilitatis affectus vltra iam non incidat in arrogantiæ delictum. de poe. di. ij. c. j. ¶Sicut sine via nullus peruenit quo tendit: sic sine charitate. ¶Item ex ea parte quis peccat ex qua minus diligit. de poe. di. ij. charitas est vt. ¶Mentem cogitatio immunda non coinquinat cum pulsat, vel tentat. ead. dist. inter hoc. & c. seq. ¶Nõ est tam iniustus Deus vt obliuiscatur operum. ea. di. nõ est. & c. si enim inquit. circa me. j̃. ver. gratia. ¶Res poene cõtra naturam est vt quis sit sine peccato. xxv. di. §. nunc enim. sed humanum est peccare. de poe. dist. j. §. j. & j̃. verum potest. ¶Deus diligentibus se etiam quandoq; exorbitantibus omnia cooperatur in bonum. ea. dist. talibus. ¶Simile Dei etiam est habere iustitiam sapientiam, & virtutem. ea. dist. simile. ¶Qui dicit se Deum nosse, & mandata eius nõ custodit, mendax est. ¶Item quomodo dies, & nox misceri nequeũt sic iustitia, & iniquitas peccatum, & bona opera. ¶Item fides sine

operibus

operibus mortua eſt. ¶Item nemo mundus à peccatis etiam infans vnius diei. ¶Item qui totam legem ſeruauerit, & in vno peccauerit factus eſt omnium reus. ¶Item cōcluſit Deus omnia ſub peccato: vt omnibus miſereatur. ¶Item immundus eſt apud eum omnis qui exaltat cor ſuum. ¶Item peccantium ruina ſtātium metus ſit. hæc & alia habentur. ea. di. ſi enim inquit. ¶Opera ſine charitate apud Deum nec iuſtitiam nec innocentiam præſtant. ¶Vnde ſi tradidi corpus meum ita vt ardeā charitatem, autem non habeam, nihil mihi prodeſt. ea. di. §. euidēter. ¶Fides per dilectionem operatur. ea. diſt. apoſtolus. & ca. ſi enim. & di. iij. ſi quis autem. ¶Multi bene incipiunt qui in malū dies ſuos finiunt. ¶Vnde non qui incipit &c. ea. di. multi. & cap. apoſtolus. & di. iiij. §. ſecundum iuſtitiam. ¶Deus omnia poteſt quæ poſſe eſt aliquid poſſe. de poe. diſt. ij. §. vlt. ¶Pœnitentia eſt præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Vel pnīa eſt quædam dolentis vindicta puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. de poe. di. iij. c. j. & c. iiij. & vj. ¶Peccator ſemper de peccato doleat, & dolere congaudeat: & de doloris pœnitentia ſi contigerit ſemper doleat. nec eſt ſatis ꝙ doleat, ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat. de poe. diſt. iij. §. ſi apoſtolus. ¶Nihil prodeſt ieiunare, & orare, & alia religionis opera agere, niſi mens ab iniquitate reuocetur. ea. diſt. nihil. de cō. di. v. nihil. ¶Nō ſolum ſepties ſed & ſeptuageſies ſepties delinquenti ſi conuertatur ad pnīam peccata donantur. de poen. di. iij. ſepties. & c. adhuc. extra. de iureiur. quemadmodum. in fi. ¶Magnum peccatum, magna indiget venia. ea. diſt. totam. ſub. §. Dauid. & di. ij. ſi enim inquit. ſ. & ver. maiora. ¶Beatus eſt qui ſe poteſt recuperare poſt lapſum. ¶Item peccatum aut donatur, aut deletur. de poe. di. iij. ille rex. ¶Non peccare ſolius Dei eſt, emendare ſapientis. ſ. verſi. reſ. ¶Item Iudas indignus remedio fuit, quia non pura mente poenituit. ea. di. inter hoc hircū. ¶Peccatum eſt irremiſſibile, & blaſphemia in ſpiritumſanctū in ſceleribus vſq; in finem vitæ incluſiuè perſeuerare, & de potētia, & miſericordia redemptoris diffidere. ea. di. inter hoc hircum. ij. & di. j. §. poteſt etiam ſer. an. c. voluiſſent. alias. in c. peccatum. ¶Sponte delicta noſtra puniamus ne patiamur non ſpōte ſupplicia. ea. di. Iudas. ¶Duplex eſt conſolatio. prima qa non obliuiſcitur miſereri Deus: ſecūda per punitionē vt ſi fides de poena ſatisfacit, & releuat. ea. di. c. j. ¶Deus nunq̄ hominē mūdauit quem omnino non liberaret. extra de bap. maiores. § ſed ad hæc. ¶Item dominus omni criminoſo eſt inimicus. ¶Item ſine amore Dei nemo vnq̄ inuenit gratiam. ea. di. ſunt plures. ¶Gratia Chriſti cum in homine deſtruit mala priora remunerat, & cum deſtruit quod ſuum nō inuenit amat bonum quod in peccante placuit. nō eſt tamē iniuſtus Deus vt propter multa mala obliuiſcatur paucorum bonorum. ea. di. pium eſt. & ca. ſeq. ſi quando. & di. v. c. j. & ſ. in ver. nō eſt. j. proximo. verſ. Cum mala committimus ſine cauſa noſtra bona tranſacta reuocam' quia in perpetratione malorum nulla debet eſſe fiducia præteritorum. de poe. di. iiij. hoc nobis. & j. ij. ver. ¶Non turbetur videns malignos proſperari, & bonos male pati. nō enim hæc retributio malitiæ vel virtutis, ſed illis ſupplicia ſunt, & coronæ: nec poteſt malus in omnibus malus eſſe, ſed habet aliqua bona, nec bonus in omnibus bonus eſſe, ſed habet aliqua peccata. de poe. di. iij. quid ergo. ¶Volens ſuas vindicare iniurias non ſolùm de futuris peccatis veniam non merebitur: ſed in præterita quæ iam ſibi dimiſſa credebat ad vindictam ei replicabuntur. de poe. di. iiij. dimitte. ¶Homo citiùs morit̄ ne malitia mutet eius intellectum, & ne fictio decipiat animam eius. ¶Item apud Deum non eſt acceptio perſonarum. de poenitē. di. iiij. ſi ex bonæ. extra. de iudici. nouit. ¶Diuina clementia peccata ſemel dimiſſa in vltionem vlterius venire non patitur, eadem diſtinctione diuina. ¶In hoc quiſq; peccator ſit culpabilior quo eſt à Deo acceptior: ideo Adā plus peccauit quia in bonis omnibus abundauit. ¶Item offendens in vno factus eſt omnium reus, quia omnis virtus patitur detrimētum ab vno vitio. ¶Itē qui cadit in auaritiam, largitatem deſtruit, caſtitatem minorat. ¶Item nemo poteſt duobus dominis ſeruire. ¶Item in omnibus dolens aut ſeculum relinquat, aut ea quæ ſine admixtione mali nō ſunt adminiſtrata vt mercatura, militia, & ſimilia. ¶Itē in iudicio cordis conſideranda eſt eleemoſina tribuentis. non quantum dat: ſed qua mente, & qua affectione. ¶Item quem delectat pnīa non priùs ad domini corpus accedat q̄ bona cōſcientia illum confortet. ¶Item ſe iudicat qui pniç fructum nō habentem à ſe non elongat. de poe. di. v. c. j. ¶Difficile eſt inter ementis, & vendentis commercium non interuenire peccatū. ea. di. qualitas. & c. neglectum. ¶Nō eſt liber à laqueis diaboli qui ſe militiæ mundanæ voluerit occupare. ea. diſt. contrarium. ¶Falſa dicitur pnīa ſi agitur de vno peccato, & non de alio, vel ſi poenitens non recedit ab officio quod ſine peccato agere nō valet: vel ſi odium in corde geſſit, vel ſi offenſo non ſatisfacit, vel ſi offenſus offenſori non indulget, vel ſi arma contra iuſtitiam gerat. ea. diſt. fratres. ¶Item omnes eleemoſinæ totius eccleſiæ & orationes, & opera iuſtitiæ & miſericordiæ ſuccurrūt recognoſcenti mortem ſuam ad conuerſionem: vnde nemo dignè poenitere poteſt quem vnitas eccleſiæ nō ſuſtinet. ¶Itē ſacerdos anteq̄ omnis languor ſtatuitur, in nullo eorum ſit iudicandus quæ in alio iudicare eſt promptus. iudicans enim aliū qui eſt iudicandus contemnit ſeipſum. xl. di. multi. A ſe ergo ꝓijciat quicquid in alio damnandum reperiat. Inquirat de peccati circunſtantijs: quibus cognitis: adſit beniuolus paratus exigere, & ſecum onus ferre habeat dulcedicem in affectione, pietatem in alterius crimine, diſcretionē in varietate, adiuuet confitentem orando, & eleemoſinas dando, & alia bona pro eo agendo: ſemper enim viuet leuiando, conſolando, ſpem promittendo: & cum res exegerit increpando, doleat loquendo, inſtruat operando, ſit particeps laboris, qui vult particeps eſſe gaudij: doceat perſeuerantiam, caueat ne corruat, ne iuſtè perdat iuditiariam poteſtatem. de poe. diſt. vj. c. i. ¶Quem morbus vrget, & poena feret ad veram, vix volet ſatisfactionē peruenire maxime præſentibus filijs quos illicitè dilexit. ¶Item opus Dei eſt fructifera poenitentia cur inſpirare eam poteſt quādocunq; vult ſua miſericordia & remittere, & remunerare ex miſericordia quos damnare poteſt ex iuſtitia. ¶Item ignis purgatorij, & ſi æternus non ſit, excellit tamen omnem poenam quā vnq̄ paſſus eſt aliquis in hac vita. ¶Item qui impoenitens fuerit, ſi ſemper viueret, ſemper peccaret Dei eſt miſerentis ꝙ operetur finem peccanti. de poeni. di. vij. c. vltimo.

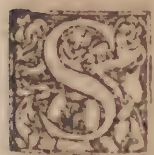

Cire debent etiam presbyteri ꝙ alia ſunt capitalia crimina alia minuta & venialia peccata. ¶Capitalia ſunt accuſatione & damnatione digna vt procedentia videlicet ex deliberatione & actu: vt homicidium, & adulterium, fornicatio, furtum, fraus, ſacrilegium, falſum teſtimonium, rapina, ſuperbia, inuidia, auaritia, & ſi diu tenetur iracundia. Ebrietas aſſidua, quia ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt. hæc ſine poenitentia, ieiunijs, & orationibus, & alijs ſuffragijs, non purgantur, ſed æterna flamma non igne purgatorij tranſitorio puniuntur vt xv. di. §. nunc autem & duobus. cap. ſequenti. lxxxj. di. apoſtolus. Differunt eīm criminalia peccata à mortalib. quod cauſa breuitatis hic pertranſimus. ¶Septem verò vitia principalia ſunt hæc: ſuperbia. ſ. §. qualis. verſi. humilis Auaritia quæ eſt radix omnium malorum. de pœniten. diſt. ij. quia radix. ¶Luxuria, Iracundia, Inuidia, Deſidia ſiue triſtitia & tædium boni. de pœ. diſtin. v. capitul. primo. De iſtis habes xxxij. q. vij. nec ſolum. & hæc diſſuadent pœnitentiam. de pœniten. di. iij. inter hoc. hæc vij. vitia habētur per vnicam dictionem. Vnde verſus. Dat ſeptem vitia dictio ſaligia. ¶Minuta ſunt venia digna, & quæ igne purgatorij purgātur. vt xxvj. diſtinctione. §. alias. ¶Verumtamen nullum adeò eſt veniale quod non fiat mortale dum placet. prima. vt xxv. di. §. hinc etiam vel ſi multiplicetur. vt de pœ. di. j. tres autem. vel ſi in aſſuetudinem deducatur. xxv. di. alias. ca. demū vnde illud. Vitaſti grangia vide ne obruaris in arena. Alias de facili remittuntur ſcilicet per orationem dominicam. de pœnitentia di. tertia. de quotidianis. & di. prima. tres autem. ¶Item per ſolam cordis contritionem, de pœnitentia j. di. capit. vltim. ibi & hęc perfectorum. & cætera. ¶Item per aquam benedictam. de con. di. iij. aquam. & di. j. nequaquàm. iuxta illud. Aſperges me dn̄e hyſopo, & mundabor. ¶Item per ſumptionem corporis, & ſanguinis chriſti. de conſe. di. ſecunda. ante benedictionem. & capitulo. ſi quecunque. & capit. panis. & c. quid ſit ſanguis. ad fi. ¶Item per ſacrificium. ea. di. cum omne. in princi. ſicut in veteri teſtamēto per cerimonias. & per ſanguinem vitulę vt in præall. c. quam. de pœ. di. vj. c. j. in fi. primæ. col. & xij. q. ij. gloria. Item per pectoris tonſionem vt in præall. c. tres autem ſunt. & di. ij. ſi enim is qui. ¶Item per eleemoſinas. de pœ. di. prima. medicina. & capitulo ſe. ¶Per orationes, & ieiunia, & alia bona opera vt in præ. capitulo. tres autem. & lxxxij. di. præſbyter. de pœn. diſt. ſexta. capitulo primo. prope prin. ¶Item per benedictonem epiſcopalem. de conſe. di. prima. cum ad celebrandas. & j. queſtione j. deinde. & capitul. benedicto. & ca. maledictionem. & c. multi in fi. vel ſacerdotalem in miſſa. vt xcvj. di. ecce ego. vj. di. ca. j. ¶Item cum cum dicit ſacerdos in miſſa confitor Deo. & c. ar. in prædicto. ca. de quotidianis. ¶Itē per extremam vnctio. extra. de ſacra vnctione. cap. vnico. §. primo. verſi. de pœnitentia. ¶Item per confeſſionem. vt in ꝓ. ca. tres aūt. Itē per baptiſmū, vt ibi. & de con. di. iiij. c. j. c. ij. ¶Item per confeſſio

nem facta proxi.de pœn.di.j.quem pœnitet.& sic de similibus. ¶Sed mortale efficitur per confessionem veniale, id est venia dignum, seu vitale.vt de pœ.di.j.quem pœnitet prope princ. Iā enim veniæ datus est quis post contritionem, vel confessionē vt,ea.dist.quātus licet.in prin. ¶Cum autem hæc venialia infinita sint.aliqua tamen ad confessorum instructionem exempli gratia supponamus. ¶Sunt ergo venialia hæc, de cibo,& potu, plusq̄ necesse est sumere.xlj.dist.ꝙ dicit.& c.præ. Plusq̄ oportet loqui vel tacere, sed tacere in prælato est quandoq; mortale. xliij.dist.sit rector.xix.di.si Papa. ¶Pauperem importunè petentem exasperare. ¶Alijs ieiunantibus prādere. ¶Tardius ad ecclesiam surgere. ¶Vxorem excepto filiorum desiderio cognoscere.vt s̄.ver.cognoscens. ¶In carcere positos tardiùs requirere,& infirmos tardè visitare,& discordes ad concordiam nō reuocare, hoc est in prælato mortale.xc.di.præcipimus. ¶Proximum aut vxorem, aut filium, aut seruum plusq̄ decet exasperare, vel eis plusq̄ expedit blandiri. Maiori personæ aut minori adulari. Pauperi esurienti nimium delicata, vel præsumptuosa cibaria dare. in ecclesia, vel extra fabulis otiosis, de quibus quis redditurus est rationem se occupare: iocose,& inutiliter iurare, & non implere iuramentum metu extortum aliqua necessitate nō adimplere ex temeritate,& facilitate maledicere & similia hæc omnia probantur.xxv.di.§.alias ea demum. ¶Originale verò soluitur in baptismo.de cō.di.iiij.placuit. ¶Sed cum pro quolibet mortali sit septennis pœnitentia indicenda vt.j̄.titul. proxi.ver.pro quolibet quid fiet si quis forte centum mortalia commisit cum transcendat hoc tempus vitam hominis. Dico ꝙ sacerdos debet dicere confitenti. amice tātum peccasti ꝙ vita tua non sufficeret ad pœnitentiam peragendam vnde iniūgo tibi vt quandiu viues dicas quotidie pater noster. vel simile. aliam pœnitentiam reduco tibi ad.vij. vel plures vel pauciores annos sicut sibi videbitur expedire: quia pœnitētiæ sunt arbitrariæ vt.j̄.in rub.proxi.in prin.debet enim dicere,& concedo tibi ꝙ prosint tibi omnes remissiones à quocunq; fient, alˀs enim non prodesset.extra.e.ꝙ autem. In hoc autem sit cautus quia infirmo non est pœnitentia danda sed, innotescenda, siue dictanda. Sic dicendo, si esses sanus sic debes pœnitere pro tuis delictis; sed cum sis infirmus non iniungo eam tibi. sed si morieris tantū pro anima tua facias dari pro hac pœnitentia,& ego absoluo te auctoritate domini nostri Iesu Christi.& apostolorum Petri & Pauli,& officij mei etsi cōualuerit illā aget. vt xxvj. q.vij.ca.j. Nec credo eum peccare si dicat,& si cōualuerit illam agas vel secundum alios iniunget ei ꝙ q̄ cito cōualuerit anteq̄ diuertat ad alia seruitia redeat ad eum, vel alium sacerdotem, & cōfiteatur iterum,& recipiat de nouo pœnitentiam sibi iniunctam vt in prædicto.c.ibi à quo periculo.& cætera.sed hoc nō credo secūdum præmissa necessarium, nisi quis hæc agat ad maiorem gratiam promerendam.vt s̄.§.sciendum.ver.peccatū semel. ¶Item nota ꝙ sacerdos meretur audiendo confessiones si pura,& bona intentione hoc facit, vt animas lucretur, nec ad quæstum hoc probat.s̄.§.nunc aliquas.ver.opus.de pœ.di.iij.de quotidianis in fi.extra.de spon.inter opera.xl.di.tria.& c.duę.& s̄.§.proxi.ver.opus est.& versi.omnes clerici ibi.sit particeps.& cætera. ¶Item nota ꝙ pœnitens tenetur aliquid dare cōfessori ex debito honestatis.vt.j.q.i.vt iudices.de pœ.dist.j.quem pœnitet.de ꝯsecra.dist.j.omnis.siue sit proprius siue alienus sacerdos in casu cōcesso: non tamen ex necessitate cum ob hoc habeant decimas,& primitias,& sic intelligitur.xxiij.qō.j.§.his ita. ¶Si verò nō habet proprium, vt prædicatores, tenetur ad eleemosinas non tamen præcisè ad aliquid pro pœnitentia,& nisi det peccat.secundum Io.de Deo.xvj.qō.j.apostolicis,& in præ. concor.& extra.de præbend.extirpandę.ibi cum igitur os.&c. ¶Quidam tamen dicunt peccare nō dantes. confessor autem nihil debet petere pro pœnitentia iniungenda, vel confessione audienda. Gratis tamen sine peccato oblatum potest recipere, j.q.ij.sicut episcopum.extra.de simo.dilectus filiˀ. A.in fi.extra. de sen.excō.cum voluntate.vbi de hoc. ¶Et etiam tenetur recipere,& peccat si ex contemptu, vel superbia respuat cum clerici de eleemosinis sustentantur.xxiij.q.vij.ꝙ autem.& qō.viij. conuenior.xij.q.j.nolo.& c.habebat.& in multis.c. Dummodo non ea intentione recipiat, ꝙ audiat confessionem, vel pœnitentiam iniungat.extra ne præ.vi.su.c.quoniam.j.q.iij.non solum. ¶Confessorem etiam cautum esse oportet interrogando de peccato,& eius circunstantijs. Circa quod verbosis omissis opinionibus, vel generalis concilij super hoc sum contentus. vbi sic dicitur. Sacerdos autem sit discretus, cautus, diligenter inquirens,& peccatoris circunstantias,& peccati quibus prudenter intelligat quale debet ei præbere consilium,& cuiusmodi remedium adhibere diuersis experimentis vtendo ad sanandum ægrotum.extra.eodem omnis. ¶Ex his ergo constat luce clarius qđ debet interrogare.& probatur de pœ.di.j.§.his itaq;.ibi.à domino sunt requisiti.&c. Cautè tamen ne quærendo de his quæ cōfitens prorsus ignorat, vel nunq̄ audiuit in his forsitan instruatur. quærat igitur in genere, an deliquit peccato luxuriæ vel gulæ, vel superbiæ.& sic de alijs.di.j.prout dominus ministrabit vt in præal.c.omnes.extra.de of.custo.ca.j.non specificando nimiū circunstantias prout dixi: hoc enim est prudenter inquirere. Ideoq; apertiùs in canone diffinitur vbi dicitur diligens inquisitor, subtilis inuestigator, sapienter,& quasi astutè interroget à peccatore quod forsitan ignoret, vel verecundia velit occultare: cognito igitur crimine, varietates eius si dubitet inuestigare,& locum,& tempus.&c. quæ dixi.s̄.§.omnis autem.&c. hæc habentur de pœ.di.vj.c.ver.fi. ¶Sed ne contra id quod iam dixi insultes ex hoc canone dicens imo circūstantiæ peccati, loci,& temporis sunt vt ibi dicitur inquirendæ. Audi verbum Gregorij dicentis. ꝙ loquendo, vel increpādo quis culpam detegit quam sæpe nescit etiam ipse qui perpetrauit.xliij.di.sit rector. hoc ergo quod prædixi est astutè interrogare vt in præ.c.continetur. Nec etiam quod ibi sequitur obloquitur si diligentiùs attendatur. ¶Sed nec debet quæri cū qua persona deliquit, vt s̄.§.omnis quoq;.versi.accusans.sed cū quali.sic vt eodem.§.versi.persona. ¶Interrogationum autem formam à plurimis traditam breuitatis causa omitto, quam etiam confessoris discretioni iuxta præmissa relinquo.

T autem scias cui confitendum sit, de singulis hominum generibus prosequamur à capite, scilicet, à Papa incipientes.ff.de edend. argentarius. ¶Papa igitur soli Deo debet confiteri secundum ꝙ Græci dicunt.de pœ.di.j.c.fi.xxj.di.nunc autem.cuius vicariˀ est, extra.de transla.quam. Alij dicunt ꝙ episcopo Hostiē.à quo consecratur.xciij.di.dominus. extra.de elect. venerabilem.§.j. versic.est enim regulariter.extra.de parochia.numerus. Alij ꝙ cardinalibus, qui vicem tenent metropolitanorum.xxiij.dist.c, j.& ij. Tu dic ꝙ sibi potest eligere cōfessorem.ar.ij.q.vij.nos si. ij.q.v.mandastis.& ca.auditum.xl.di.multi.extra,e.pro dilatiōe. ¶Cardinalis verò Papæ qui est caput. ¶Alij dicunt ꝙ diaconˀ Cardinalis presbytero, Cardinali presbyter episcopo, episcopˀ Papæ ar.xciij.dist.à subdiacono. ¶Tertij dicunt ꝙ pœnitentiario Papæ ar.xciij.di.c.fi.xciiij.di.c.j.dic ꝙ si est legatus eliget sibi pœnitentiarium.extra.e.ne pro dilatione.si est in curia pœnitentiario Papæ: sed si dispensatio fuerit necessaria illam de mādato.d.Papæ adhibebit. ¶Capellani verò,& alij curiales pœnitentiario.d.Papæ vel etiam sacerdoti in cuius parochia degunt extra.e.omnis.de pœ.dist.vj.placuit.extra de parochi.c.fi.quidā tamen asserunt priorem sancti Anthonij curialium curam habere: nam & de mortuarijs curialium certam percipit portionem.extra de sepul.c.j.& ij.nec admitto dictum.d.mei dicentis familiares cardinalium de ipsorum consensu sibi debere eligere cōfessorem: quia vt dicit. Cardinales habent curam familiæ quod nō credo: quia nulla sacramenta sibi ministrant nec certas in curia extra vrbem parrochias habēt, nec alia in eos exercent quæ curam animarum indicant quem habere.vt extra.de elect.dudum.ij. ¶Patriarcha verò eligat sibi cōfessorem.nam episcopi,& cōfessores,& etiam inferiores prælati exempti hoc possunt.extra.e.ne prodi.si sint in curia pœnitentiario Papæ. ¶Archiepiscopus patriarchæ si sit propinquus alioquin Papæ. iij.q.v.quia suspectus.xxj.dist.inferior. sed tamen si vult potest eligere confessorem vt dixi. ¶Episcopus exemptus Papæ alias archiepiscopo.xviij.dist.quoniam.& potest sibi eligere confessorem. ¶Abbas exemptus si est Papæ propinquus ipsi Papæ vel eius pœnitentiario alioquin sibi eligit confessorē,& hoc quādo non habet alium patrem abbatem: nam tunc siue sit exemptus siue non, illi confiteri debet, ar.extra de cōsue.cum dilecti. de verbor.significat.abbate.quod si non est exemptus nec habet alium abbatem super se, episcopo qui est eius iudex.lxj.di. obitum.xij.dist.c.fi.nisi secundum suam regulam per se ab.approbatam possit eligere confessorem alias enim nō possit.extra.e.omnis. ¶Monachi autem,& canonici regulares,& alij canonici abbatibus,& prioribus, suis,& præpositis.extra.de tēp. or.ad aures.xij.q.j.volo.extra.de senten.excommu.c.ij.& c.cum illorum. ¶Si verò illi haberi non possint alijs confratribus eiusdem ordinis.vt.xvj.quæstio.j.c.j.& de pœn.dist.j.c.fi.& extra, de statu.mo.c.ij.rubric.j.ꝙ si nec illos habere possunt tunc de iure communi debēt sacerdoti parochiali confiteri, vt in prædicto. c.omnis.de pœ.dist.vj.placet. Veruntamen Innocē. Papa.iiij.dixit fratres prædicatores,& minores in hoc esse priuilegiatos vt cuilibet siue sint eiusdem ordinis, siue non valeant confiteri, vt extra de excef.prælat.nimis.ibi.etiam eorum confessiones.&c.

quod non credo nisi forte tempore necessitatis.de pœ.di.j.quē pœnitet.vers.tanta itaq;.xvj.q.vj.c.fi.cum hoc concedatur tantum episcopis, & superioribus, & inferioribus prælatis exemptis.extra eod.c.fi. ¶Decanus secularis episcopo,regularis suo maiori.de pœ.di.vj.qui vult.& c.placuit.extra.ea.omnis. ¶Archidiaconus episcopo suo.extra de offic. Archid.ad hæc. ¶Archipresbyter similiter episcopo.xxv.di.perlectis. ¶Præpositus, vel prior quæ nomina quasi idem sonant.vt extra.de verbo.signific.quamuis similiter episcopo, vel eius pœnitentiario: vel etiam si sunt regulares suo superiori.extra.de cle.ex.mi.examinata.proposuit.§.j.extra de iureiuran.sicut tuis.de maio.& obe.cum in ecclesijs.¶Sacrista thesaurarius,& magister scholarum seu præcentor, & cātor,& canonici etiam episcopo. ¶Doctor & scholares aduocati,& iurisconsulti illi in cuius parochia morantur nec ab alio possunt absolui, vel ligari sine eius licentia speciali.ix.q.iij.c.j.& iij.de pœ.dist.iij.placet.vbi de hoc.extra.c.omnis. ¶Presbyter parochialis episcopo suo, vel illi cui subest in spiritualibus.extra de priuileg.cum & plantare.§.in ecclesijs. ¶Imperator Papæ à quo inūgitur,coronatur, & confirmatur, ex.de elect.venerabilem.§.j. Alij dicunt ꝙ episcopo Leodieñ.in cuius diœcesi est,aquisgrani vbi coronatur in regem, & est caput regni. Tertij dicunt ꝙ cui voluerit dum sanus est, quia ipse est lex animata in terris.xxiij.q.viij.conuenior. in authē.de consul.in fin.nec legibus astringitur.C.de legi.digna.extra de concessio.præbend.proposuit.si verò infirmatur episcopo in cuius diœcesi est.vel dic ꝙ de antiqua consuetudine Imperator & Augusta certos prælatos habent confessores,qui sunt magistri capellæ Imperialis.de iure tamen videtur ꝙ illi in cuius diœcesi est,vt expressè habetur.lxiij.dist. Valentinianus.& extra.de iudici.nouit.xcvj.dist.domino. ¶De rege potest dici vt de Imperatore dixi. ¶Dux metropolitano si eum habet in suo ducatu. ap.ei in cuius diœcesi deliquit.vt.j.versi.sed nunqd.ibi quanto. &c. ¶Et idem dic in marchione & barone.vel dic ꝙ si habet aliquam ciuitatem caput suæ dignitatis episcopo illius loci. Miles simplex, & mercator rusticus, & pueri sacerdoti parochiali,vel alij de eius licentia.extra.ea.omnis.¶Rusticus in alterius parochia hiemans vel æstiuans si transit non animo deserendi primam parochiam priori presbytero,vel dic ꝙ illi in cuius diœcesi deliquit. ¶Sed nunquid sacerdos alienum parochianum in extremis agentem possit absoluere si proprius nequit haberi.dico ꝙ sic.vt.j̃ §.proxi.versic.fateor etiam.¶Si presbyter sit præcisus puta scismaticus, hæreticus, vel simoniacus & huiusmodi, dic ꝙ in casu necessitatis possum ei confiteri nō tamen recipiam ab eo tunc pœnitentiam.vt.s.§.proxi.versic.in hoc autem.in princip.& §.omnis quoq;.versicu.fidel.ne me inducat in desperationem sicut Iudæi Iudam.de pœ.dist.vj.capi.i. ¶Alij contra.vt in summa.d.m.eod.titul.§.quis debet.versicul. sed nunquid laico etiam possit quis in tali casu confiteri.vt.s.c. titul.§.nunc aliquas.versicul.opus est. Iuxta illud Iaco.confitemini alterutrum peccata vestra.& ar.de pœ.dist.j.dixi confitebor.xxxiij.quæstio.ij.in adolescentia.& de consecratio.dist.iiij. sanctum.quod dic vt no.extra de offic.ordi.pastoralis.§.præterea.& de pœ.& re.ꝙ in te. ¶Scias ꝙ regulariter debet quis proprio sacerdoti,& non alij confiteri,extra.ea.omnis.de pœ.dist. vj.placuit.hoc tamen fallit in casibus.Primò cum sacerdos proprius est indiscretus:tunc enim potest alij de illius licentia confiteri vt in præalleg.c.omnis.& c.placuit.Secundo quando trāstulit domicilium.extra de paro.c.fi. ¶Sed tunc desinit esse parochianus primi. Tertio cum est vagabundus.ff.de iudic.here. ¶Quartus nauigans, vel negociator iter faciens qui reliquit proprium domicilium,& quærit aliud quo se cōferat.ff.ad munici.Labeo.in princip.& l.eius.§.Celsus. ¶Quintus ratione delicti in alterius parochia commissi.extra de rap.c.primo.sexta quæstione.iij.placuit.quod dic vt nota.xvj.quæstione prima.c. primo.extra.de for.competē.postulasti. ¶Sextus tempore necessitatis,vt iam dixi.in versic.sed nunquid.& j̃.§.proximo versic.fateor.

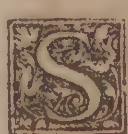
Sequitur videre pro quibus culpis, & pœnitentijs sit ad episcopum pœnitens remittendus. ¶Ad cuius rei notitiam omissis omnibus ambagibus quæ studentium ingenia hebetant dico ꝙ pœnitentia alia solennis. alia publica.alia priuata. ¶Publica est cum alicui iniungitur peregrinatio cum baculo cubitali,& pera benedictis.vt.xxx.quæstio.j.si quis sacer.vel cum aliquo genere vestis.xxx.dist.si quis virorum.xx.quæstio. j.c.j.si.xli.dist.per simoniā.vel secundum quosdam abstinere à diuinorum celebratione. vt.lxxxij.dist.presbyter si.quod mihi non videtur.vt extra.ea.quæsitum.dico enim ꝙ publicè pœnitere,est publicè coram populo seu pro publico crimine pœnitentiam agere.vt in præal.c.presbyter si.& c.quæsitum. Similitudinariè tamen potest dici publicè pœnitere, sicut & ille qui in propria domo pœnitentiam agit.vt.xxxiij.q.ij.admonere.& sicut ille qui ob delictum inuitus in monasterium detruditur.l. dist.si ille.hāc sacerdos potest iniungere cum non sit prohibitum ar.l.dist.si quis presbyter.ar.l.dist.pœnitens.vbi hoc videtur expressum.licet illud aliter consueuerit exponi.& xxx.dist. si quis presbyter.vbi etiam est expressum.de cō.dist.iij.de pœnitentibus.& l.di.in capite.in princip.vbi susceperint.& extra. ea.quæsitum.& de offic.archipre.c.ij.& hæc non imponitur nisi pro graui crimine.de pœ.dist.vj.sacerdos.hāc autem sedes apostolica nemini agendam indicit nisi in eo loco in quo est curia Romana.& tunc tātum pro homicidio, & huiusmodi enormibus: pœnitentiarij enim domini Papæ tales faciunt nudos triduo,vel plus,vel minus incedere per omnes ecclesias ciuitatis. ☞in qua est curia & non alibi, quo facto eos ad suos remittunt episcopos vt consideratis debitis circunstantijs eis indicāt pœnitentiam salutarem.licet quidam ribaldi pro questu inhonesto sæpe mentiātur tales pœnitentias fore à sede apo.iniunctas falsas pœnitentiariorum literas exhibentes. Solennis est quæ fit in capite Quadragesimæ cum solennitate quæ est.l.dist.in capite.& capit.præ.hæc à solo episcopo imponitur.vt ibi.& sic intelligo.extra de excess.prælat.accedentibus.xvj.quæstione.j. peruenit.& cap.se.licet ibi dicat litera de publica.sæpe enim in iure ponitur publica pro.solenni,& econuerso.vt ibi.l.dist.si ille, & in alijs c.& hæc imponitur pro homicidio.l.dist.placuit. pro sacrilegio.pro incestu & similibus grauibus, & horrendis. vt ibi.& dist.iij.pœnitentibus.pro filiorum oppressione.vt extra.de pœ.& re.inquisitum & breuiter pro omni vulgarissimo crimine ecclesiæ totam vrbem vel villam commouente.xxxj. quæstione.vj.cap.vlti.notoria enim debent episcopo publicè confiteri.de pœ.dist.prima.in actione.& capit.se.& cap.pœnitet.in fin. ¶Hoc autem scias ꝙ omnis solennis est publica:sed non conuertitur:solennis tamen magis continet scilicet solēnitatem prædictam.¶Sed nunquid simplex presbyter possit illam indicere quāuis dictam solennitatem nequeat per se adhibere. ¶Quidam dicunt ꝙ sic.ar.l.di.in capite ego contra nisi haberet ab episcopo specialiter potestatē. In huiusmodi enim ☞criminibus pro quibus illa imponitur est pœnitens ad episcopum remittendus, vt dictum est. Præterea si aliud diceretur, sic maior cui competit huius pœnitentiæ solennisatio videretur executor inferioris ordine prępostcrato.extra de officio ordi.pastoralis de offic. delega. si quando & superioris officium penderet ex arbitrio inferiorum:extra de post. bonę.secundo. prope fin. quod esse non debet.sexta.quæstione prima. sacerdotes. xcvj. dist. quamuis quis dubitet.xxj.di. inferior cum coactor, remittat ad minorem vt ibi: vade ostende te sacerdotibus. de pœn.di.prima.quem pœnitet.& §.ex his itaque. quod etiam eo exemplo apparet quia dominus Lazarum suscitatum misit apostolis soluendum, vt in præalleg.capitulo quem pœnitet.& extra.de sententia excommu.à nobis.xj.quæstione tertia.tunc vera.nec obst.l. dist.accedens.& xxxiii.quæst.ij.lato rem.vbi minor mitigat pœnitentiam à superiore impositam quia hoc ipse Papa ibi expressè concedit posse fieri:posset etiā sequi inconueniens quia episcopo id exequi nolente iniunctā exequi nequiret pœnitens satisfactionem:& ad hoc facit. j. q. vj.Daybertum.de con.di.4.quomodo.extra.de supplen.ne prælа.capitulo primo ¶Illud autem verū est quòd vbi solēnis pœnitentia iniuncta per annos durat licet prima deiectio ab ecclesia,& finalis introductio in eam,per quam quis simpliciter sacramentis ecclesiæ restituitur possint solum per episcopum fieri,mediæ tamen deiectiones,& introductiones quæ fiunt annis singulis infra tempus indictę pœnitentiæ per simplices presbyteros fieri possint quod dic,vt no.de conse. dist. iij. pœnitentibus.vt in præallega.c.in capite.¶Sed nunquid possit episcopus committere simplici sacerdoti solennitatem primæ deiectionis,& final introductionis seu reconciliationis.argu. quòd sic. xxvj.quæstione.vj.§.primo.& c.presbyter.quasi contrario sensu.& cap. Aurelius.l.di. pœnitentes.¶Dic contra cum sit hęc ordinis,& non iurisdictionis vt xxvj.quæstione sexta capitu.vl. & §.primo.capitulo secundo.lxviij.di.corepiscopi.& huiusmodi pœnitentię sunt sacramentales.vt in præ.capitulo.in capite. vnde non potest inferiori episcopo committere.extra de conse.eccle.vel al.capitulo.si licet contrarium de facto. fiat.

¶Audiui tamen quendam magnæ auctoritatis coram domino Papa Clemente.quarto contrarium asserentem nec quo ad hoc interest inter deiectionem, & reconciliationem quia par est ius ligandi, & soluendi. vt de pœn. distinct. prima. verbum.&.ff.de verborum obliga. inter stipulantem.§ sacram.

& ar.

& ar.xxj.dist.inferior. ¶Aliud autem est in publica pœnitentia, illam enim potest episcopus cui vult cōmittere cum sit dignitatis non ordinis, nam & illam presbyteri per se imponunt. vt. s.e.§.in princ. ¶Solennis quoq; pœnitentia cum sit sacramentalis vt iam dictum est non est reiterabil.l.dist.quāuis.de poe.di. ij.quamuis. ¶Priuata autem pœnitentia est quæ pro occultis imponitur quæ sunt presbytero consitenda & ab eo est pœnitentia iniungenda.xxvj.qō.vj.presbyteri.ij.q.j.si peccauerit.nisi in casibus qui sequuntur in quibus sunt confitentes ad episcopum remittendi videlicet. coiens cum moniali consecrata, vel virgine, vel non, vel mulier cum religioso. verberans patrem, & matrem. Deflorator virginis vi oppresse vel seductæ. ¶Qui in mortem coniugis machinatur. ¶Abutens crismate, seu eucharistia, vel re sacra, aut furtum in ecclesia faciēs. & clericus cuius neglectu hoc contingit. ¶Baptisans proprium filiū sine necessitate, vel eum ad baptismum, vel confirmationē tenens. ¶Fractor voti, & post votum castitatis contrahens, vel continens seu religionem intrans inuita vxore post copulam subsecutam. ¶Maleficus confessus se credidisse hæreticam prauitatem. ¶Simoniacus quocunq; genere. ¶Celebrans excommunicatus solēniter in ecclesia. ¶Per saltum promotus. ¶Ordinatus ab alieno episcopo sine licentia proprij. ¶Homicida facto, verbo, vel cōsensu, nisi se defendēdo vel nisi in fure vim faciente occiso. ¶In ecclesia maximè consecrata luxuriam cōmittens. ¶Coiens cum Iudæa vel sarracena. ¶Concipiens filium à non viro quem vir credens filium in præiudicium aliorum hæredem instituit. extra eo.officij. ¶Procurans abortum, vel sterilitatem siue in se, siue in alio. ¶Contrahens matrimonium post sponsalia cum alia, iuramento interposito cōtracta. ¶Excommunicatus à iudice nolens exire ecclesiam, & diuinū officium turbans. ¶Scienter celebrans in ecclesia interdicta. ¶Sortilegus diuinus dæmones inuocans pro furtis vel mulieribus, vel quocunq; modo. ¶Quidam tamen hoc extendunt tantum ad existentes in sacris. ¶Scienter corpus excommunicatum vt cœmiterio sepeliens. ¶Excommunicatus à canone in casibus in quibus episcopus absoluere potest. extra. de sentē. ex.peruenit. ¶Irregularis clandestinè cōtrahens. ¶Publicè criminosus ac blasphemator. ¶Si ipse episcopus confessionem audiuit de aliquo peccato.xxj.di.inferior. ¶Pro oppressione filiorum studiosè, vel negligenter. ¶Pro sacrilegio, & incendio. ¶Pro crimine falsi, siue in literis, siue in testimonio commisso. ¶Pro violatione ecclesiarum, & immunitatis ac libertatis earum pro quolibet vitio contra naturam, & maximè cum brutis. ¶Pro incestu quolibet deierans existens in sacris alij dicunt idem de alijs. coiens cum ea quam baptisauit, vel cuius confessionem audiuit. ¶Excommunicatus ab ipso episcopo vsurari celebrans in altari non consecrato, vel sine sacris indumentis, vel ornamentis celebrans non ieiunus pro ablatorum vel subtractorum, vel aliter illicitè acquisitorum restitutione. ¶Vbicunq; solennis pœnitentia est iniungenda. vt. s. ¶Verum tot casus ponere nihil aliud est q̄ sacerdotum potestatem restringere quæ tamen sibi in his est plenariè attributa. vt. s. in princi. huius titu. ¶Vnde breuiter dico sacerdotes omnia posse in occultis quò ad forum pœnitentiale quæ specialiter non sunt in iure episcopis reseruata, vel quæ non sunt ipsis sacerdotibus directè vel per aliquam consequentiam interdicta. ex. de iudic. at si. extra. de sent. ex. nuper. de translat. inter cor. ¶Hoc autem fateor q̄ vbicunq; graue delictum fuerit, vel enorme superioris est iudicium requirendum, extra. de sentē. excommu. cum illorum. vt in multis casibus. de præmissis. vt. s. ver. coiens. & sequē. Et vbicunq; difficultas vel ambiguitas incidit propter imperitiam sacerdotis, vel casus etiam nouitatem. extra qui fil. sint legi. per venerabilem. xj. q. iij. cum æterni. ¶Item etiam fateor de omnibus casibus in quibus sic est in qualibet ecclesia fieri, cōsuetum. xj. dist. in his. extra. de celebra. miss. c. penulti. de cog. spi, super eo. l. dist. §. propter. & aliter vbicunq; dispensatio episcopo specialiter reseruatur quod dic. vt. s. in rub. de dispensationibus. ¶Fateor etiam q̄ in necessitatis articulo in prædictis casibus, & alijs etiam sibi alias non concessis potest per sacerdotem quilibet absolui. xxvj. q. vj. c. vlti. extra. de sepul. ca. vlti. & s. in versi. sed nunquid. ¶Item habēs ab episcopo plenariam potestatem in his quæ ad forum animæ pertinent, nihil potest in his casibus qui superiori reseruantur. extra. de sent. excommu. nuper. & c. cum medicinalis. de iud. at si. videlicet in clericorum percussore. xxvij. q. iiij. si quis suadente. ¶Ecclesiarum combustore, & effractore post denunciationem. extra. de sent. excommu tua. & ca. conquesti. ¶In literarum domini Papæ falsatore, extra. de crimi. fal. dura. & cap. ad falsariorum. xix. dist. in memoriam. ¶In excommunicato à delegato Papæ. extra. de offic. de prudentia. §. sexta. ¶In participante excommunicato à Papa. extra. de sent. excommu. significauit. ¶In participante in osculo, & alijs ei qui est excommunicatus cum participibus qui est ab eo qui tulisset sententiam absoluendus. eo. titu. quod in dubijs. ¶In presbytero secundas nuptias benedicente; qui & si nō sit excommunicatus tamen mittendus est ad sedem ap. ab offi. & beneficio suspensus. extra. de secun. nup. c. j. ¶In quolibet casu sedi ap. reseruato. qui not. extra. de exces. præ. sicut. extra. de offi. lega. q̄ translationem. & in alijs similibus casibus. ¶In casibus autem in quibus episcopus habet potestatem potest is cui vices suas commiserit suam iurisdictionem exercere præter q̄ in quinq;. Primus vbi est solennis pœnitentia imponēda. s. ver. solennis. ¶Secundus quia nec potest absoluere ab excommunicatione in casu in quo episcopus excommunicat nisi specialiter ei committat. extra. de sent. excommu. peruenit. ¶Tertius vbicunq; inuenit irregularitatem contractam: tūc enim debet illum ad episcopum remittere vt ipse dispenset cum eo si potest vel saltem cum suis literis illū remittat ad Papam. ¶Quartus in incendiarijs ante publicationem secundum quosdam. xxiij. q. vi. si quis membrorum. & c. pessimam. ¶Quintus si sit de consuetudine alicuius diœcesis q̄ certa crimina episcopo referantur. ¶Sed nūquid is cui episcopus taliter delegat vices suas circa hæc: & similia potest eam alteri subdelegare. no. s. rub. r. q̄ episcopus non intelligit delegare huiusmodi maiora simpliciter delegando, nisi expressè diceret, quia ad eius correctionem videntur specialiter spectare. nec videtur q̄ debeat delegare p̄cipuè dispēsationes, & absolutiones excommunicationum. in quibus interuenerunt iuramenta, & restitutiones: nisi forte qn̄ est impeditus & tunc cōmittet alij discreto qui personas agnoscat & sciat rerum & negotiorum circunstantias. ¶Sed certè p̄ hoc non est responsum propositæ quæstioni. vnde dicas q̄ nō potest subdelegare. vt extra. de offic. delegat. c. fi. §. cæterum. C. de iud. à iudice.

¶Hæ sunt pœnitentiæ in canonibus diffinitæ.

Sciendum est quòd mensurā temporis in agenda pœnitentia non sacri præfigūt canones pro vnoquoq; crimine, sed magis in arbitrio sacerdotis statuunt relinquendum: tamen pro quibusdam culpis modi pœnitentiæ sunt impositi quos inferiùs supponemus hæc leguntur de pœnitentia. dist. j. mensuram. & facit. xxvij. qō. vj. tempora. vbi ergo certa pœnitentia à canone statuta est illa est indicenda: alioquin falsa dicitur pœnitentia quæ nō secundum ca. si sit à canonibus diffinita. de poe. dist. v. falsas. q̄ si diffinita nō sit arbitrio relinquitur imponentis, vt prædictis. cc. & extra. ea. quæsitum. & c. seq. de of. deleg. de causis. de accu. super his. & hoc est quod in canone dicitur de pondere delictorum æstimando sacerdotum est æstimare vt attendant ad confessionem pœnitentis, & ad fletus, & lachrymas corrigentis. de con. dist. iij. de pœnitentibus sic tamen moderatur, ne ecclesiæ vilescat auctoritas, & se grauet. l. di. absit. & ca. seq. de poe. dist. j. quem pœniter. & peccantis. sed & ipsos canones pœnitentiales quicquid alij somniēt possunt sacerdotes & prælati moderari abbreuiando, vel protelando tempore pœnitentiæ prout delicti mouet qualitas & circunstantiæ. hoc requirunt vt præalleg. c. mensuram. & l. di. de his clericis qui. & ca. hi qui. al. & expressè. extra. ead. Deus. vbi pro homicidio adulterio, & fornicatione mandatur ad arbitrium sacerdotis imponi cum tamen sit à canonibus diffinita, vt inferius apparebit. nec ob. præ. c. falsas, quia intelligitur illud nisi ex causa moderetur. xxix. di. & ca. j. & sic illud secundum prædicta iura determinatur. ff. de lega. sed & posteriores. ¶Breuiter ergo commemoremus canones certas pœnitentias iniungentes. Qui autem scire modum pœnitētiæ imponendū pro homicidio & alijs criminibus voluerit videat, extra. de homi. sicut dignū. & c. ij. & iij. de poe. di. v. c. j. Debet ergo pœnitere sacerdos cōmittens fornicationem. v. an. lxxxij. di. presbyter. ibi etiam habetur qualiter hoc tempore pœnitebit, ¶Accipiens sponsam alienam de præsenti septem annis. & xl. dies in pane, & aqua. extra de spon. du. c. j. ¶Deuota seu monialis quæ fornicatur seu matrimonium contrahit, & cognoscens eam vel contrahens cum ea. v. an. xxvij. q. j. deuotam. & ca. præceden. ¶Cantans missam, & non communicans vno anno, nec iterum celebret, de cō. di. ij. relatum. ¶Sacerdos mortuum palijs altaris inuoluens. x. an. & v. mensibus. ¶Diaconus. iij. ann. & dimidio. de con. di. j. nemo per. ¶Presbyter incautè verberans qualiter puniatur. s. in rubr. in quibus casibus primo. deijci. vers. presbyter vitij. ¶Falsarius quādiu viuit in pane & aqua. de ver. sig. nouimus. ¶Scienter contrahens vel coiens cum duabus sororibus, vel commatribus, vel cum matre, & filia, vel vna cum patre

patre, & filio, vel cum duobus fratribus, & sic quibusdam alijs. viij. annis. xxx. q. iiij. si pater. & c. vlti. xxvij. q. ij. si quis. iij. & c. seq. & j. ver. proxi. ¶ Ignoranter cognoscens duas sorores, vel matrem, & filiam, vel amitam, & neptem quarum vna ignorat de altera vterq;. vij. an. ¶ Si verò scienter perpetuò careat coniugio. xxxiiij. q. vlt. c. vlti. xxxv. q. iij. si quis cum. & c. se. ¶ Quomodo sit iniungenda pœnitentia mulieri partum supponenti, vel à non viro concipienti. extra. de pœ. & re. officij. ¶ Sacrilegus, vel crisma, seu calicem sacrum polluens. vij. an. in duobus non intrabit ecclesiam: & vsq; ad quartum non offeret: & in singulis septimanis tribus diebus à vino, & carne ieiunabit, & alia quædam. xij. q. ij. de viro. ¶ Celans se cognouisse mulierem, quæ cōtrahit cum fratre eius. vij. an. xxxv. q. iij. si quis animalis. & c. seq. ¶ Solēniter pœnitens & post ad vomitū rediēs. x. annis. de pœ. di. v. hi qui vero. ¶ Frangentes sponsalia filiorum. iij. an. & filij etiam si consentiunt, & post dissentiūt. xxvj. q. ij. c. vnico. ¶ Cōtrahens cum ea quam pol. per adul. v. an. xxxj. qō. j. si qua. ¶ Cognoscens vxorem adulteratam pœnitentem ante peractā pœnitentiam duobus an. xxxij. q. j. si quis. ij. ¶ Sacerdos qui interest clandestinis sponsalibus tribus annis. extra. de clande. despon. c. vlti. ¶ Latro si confitetur, vel vult confiteri in cœmiterio sepelitur, & oratur pro eo, & datur ei corpus Christi. xiij. q. vlti. c. fi. ¶ Aliter q̄ sua metropol. ex contemptu celebrans. vij. mensib⁹. xij. di. ca. vlti. ¶ Interfector domini, vel vxoris nunq̄ equitet nisi in vehiculo vehatur, nec cōtrahet matrimonium vsq; ad. x. an. carnes non comedet, & vinum non bibet, & alia quæ habētur. xxxiij. q. ij. admonere. & c. quicunq;. de diuor. c. j. ¶ Matris interfector armis depositis. x. an. xxxiij. qō. iij. latorem. & cum durior pœnitentia imponatur vxoricidæ q̄ isti, patet q̄ maius est peccatum. xxiiij. q. j. nō auferamus. ¶ Pro voto simplici violato tribus annis. xxvij. dist. quo iure. ¶ Dicens blasphemiam in Deū, & sanctos. vij. septimanis secundum formam quæ est extra. de maledi. c. vlti. ¶ Episcopus inuitum ordinās clericum sine iusta causa anno suspenditur. lxxiiij. dist. ca. j. ¶ Pro quolibet mortali peccato. xviij. an. xxxiij. q. ij. hoc ipsum. & §. hoc quemq̄. nisi pl⁹, vel minus à canone imponatur vt in prædicto. §. Domum, vel aream incendens. iij. an. de iniur. & dam. da. si quis contra. j. ver. incendiarius. j. versic. proximo. ¶ Comburens ecclesiam. xv. an. & an restituat & pretium det pauperibus. xvij. qō. iiij. si quis ec. palam est. & j. versi. manum. ¶ Celebrans excommunicatus. iij. an. pœniteat. & ij. & iiij. & vj. feria. à vino, à carnibus. xj. qō. iij. de illis. ¶ Degradatus celebrans, priuatus communione corporis Christi vsq; ad vltimum diem in excommunicatione maneat, viaticum tantum in fine accipiat. l. dist. accedens. ¶ Episcopus dissimulans corrigere venditionem ministeriorum. ij. mensib⁹. ¶ Sacerdos hæc agens. iiij. diaconus. iij. subdiaconus. & alij iudicis arbitrio. q. j. quicquid. ¶ Iniustè excommunicans vno mense suspensus est. de sentē. excommu. sacro. ¶ Sacerdos accedens ad sibi confessam, vel quam facit confirmari. xij. an. & post retruditur in monasterio. ¶ Episcopus verò. xviij. mulier tradatur religioni. xxx. q. j. si quis. & c. non debetur. ¶ Scienter rebaptisatus si p̄ hæresi hoc facit. vij. an. & vj. & iiij. feria. & tres Quadragesimas in pane & aqua. ¶ Si verò propter infirmitatem. iij. an. si verò ignoranter non peccat. sed tamen non promouetur nisi sit excellens. de con. dist. iiij. qui bis. extra. de apost. c. ij. & talis fit monachus. & de foro ec. de con. dist. v. dictum. ¶ Episcopus p̄sbyter, vel diaconus volens rebaptisatus pœnitet quandiu viuit. alij verò clerici, & monachi, & moniales ab hæreticis volētes rebaptisari. xij. an. & tribus erunt inter cathecuminos. & vij. inter pœnitentes, & alijs duobus eorum oblationes non recipiuntur. Pueri verò post reconciliationem communioni restituuntur. de con. dist. iiij. homines quos. ¶ Dicens coactus falsum testimonium nec sequitur mors. ij. an. si sponte. v. an. vt in concilio Elibertino, quod non est in antiqua decre. de falsis. c. j. l. j. ¶ Proprium filium opprimens. iij. annis. & vno in pane, & aqua si sit baptisat⁹. de his qui filios occide. c. vltimo, ¶ Pro homicidio adulterio, & fornicatione. sed tunc non ita aspere. vij. an. xxi. q. j. prædicandum. xxxiij. q. j. hoc ipsum. & §. sequēti. ¶ Iniustè alium accusans ad mortem quadraginta diebus in pane, & aqua cum. vij. sequen. annis q̄ si accusatus perdit membrum per. iij. Quadragesimas. vel secundum Ioā. de Deo. & d. n. Hostieñ. per. iij. annos. de accusatio. accusasti. ¶ Ipsi enim intelligūt q̄ primus pœnitebit per. vij. annos quolibet anno ieiunādo. xl. diebus in pane, & aqua. ¶ Secundus tribus an. quolibet anno ieiunando. xl. diebus, & sic per iij. annos. & sic mihi respondit domi. Hostieñ. ¶ Ego verò intelligo prout litera planè sonat: nam primus ieiunabit. xl. diebus in pane: & aqua: siue continuè, siue interpolatim. & per. vij. an. & ieiunabit, & pœnitebit. non tamen in pane, & aqua ad arbitrium sacerdotis. ¶ Secūdus verò per tres Quadragesimas. prima exstante festum natalis. secūda ante Pascha. tertia ante sanctum Ioann. hæ enim sunt Quadragesimæ pœnitentium quas beatus Petrus instituit. sicut in chronicis habemus: non tamen tunc in pane & aqua, hæc p̄bantur. xxij. q. v. c. j. & iij. qō. vj. quicunq;. ¶ Sortilegus. xl. dies. de sortil. c. j. & in antiqua. eo. tit. requisisti. j. ¶ Respiciens futura in astrolabio. ij. annis. de sortil. c. ij. ¶ Patronus res ecclesiæ dilapidans anno excommunicatur. xvj. q. vij. filijs. ¶ Lustrās domum cum magicis, vel incantatoribus, vel aliquid faciens, & qui eū consulit. v. an. xxvj. q. v. qui diuinationes. & c. non liceat. & qō. j. & c. j. no. ¶ Iurans non redire ad pacem cum proximo vno anno xxij. qō. ij. iiij. qui sacramento. ¶ Incendiarius vno anno erit vltra mare, vel in Hispania: & qui huic pœnitētiam relaxat anno suspenditur. xviij. q. vlti. pessimam. hodie isti à solo Papa absoluuntur. de sentē. excommu. tua. ¶ Filiam vel sororem spiritualem cognoscens non naturaliter, & ei consentiens. vij. annis. xxx. quæstione. iij. non oportet. ¶ Si gutta sanguinis Christi stillat in terram sacerdos, xl. diebus pœniteat. si super altare, & transit ad vnum pannum. ij. si vsq; ad secundum, iiij. si vsque ad tertium, ix. si vsque ad quartum. xx. dic. de consecratio. distinct. ii. si per negligentiam. ¶ Si mus comedit eucharistiam sacerdotis in curia. xl. diebus. si perditur. xxx. diebus. de consecr. distinct. ii. qui bene. si incautè dimisit quamuis nil acciderit nefandum. iii. mensibus ab officio suspenditur. extra. de custod. eu. capitulo primo. ¶ Occidens Iudæum, vel paganum. l. distinctione qui non odij. pal. est. ¶ Occidenti per insaniam non imputatur. iii. quæstio. ix. iudicas. xv. quæstione prima. aliquos. & capitulo illa. & capitulo si quis. ¶ Homicida euitabilis necessitatis duobus annis, pœ. l. distinctione. de his clericis. ¶ Episcopus homicida quindecim annis: & deponitur & semper peregrinetur. ¶ Presbyter duodecim annis, & tres ex his in pane & aqua. l. distinctione. si quis homicidium. palam est. ¶ In necessitate ineuitabili nihil quò ad peccatum. l. distione quartæ. sed quo ad munditiam ecclesiæ ostendendam sic. xxxiiii. quæstione secundo in lectum. xxv. quæstione quinta. excommunicator. & ad cautelam cum eo est dispensandum. ¶ Pro incestu, vel pro coitu contra naturam, vel cum brutis plusquàm. septem annis: quia clericus deponitur, laicus excommunicatur. xxxiiii. quæstione secunda. §. quemquam. & capitulo præ. de excess. prælat. clerici. ¶ Pro casuali homicidio. quinq; an. pœ. l. distiuctione. eos. & tribus capitul. sequenti. pro voluntario fine spe restitutionis deponitur. septem. an pœniteat. l. di. miror. ¶ Occidens monachum aut clericum, subdiaconum, vel diaconū semper erit in monasterio nunquàm ad seculum reuersurus. & vij. an. publicam pœnitentiam agat, & arma relinquat. xvii. quæstione. iiii. qui occiderit. ¶ Contrahens contra interdictum. eccle. vno mense vel ad arbitrium, extra. de matrimo. contra inter. eccle. contract. capitulo primo. ¶ Sacerdos se defendendo latronem interficiens, duobus. an. de homic. capitulo secundo. secundū Iohan. de De deo. sed illud aliter intelligitur. ¶ Reuelans pœnitentem deponitur, & ad agendum pœnitentiam in monasterium detruditur. eodem titulo. omnis. olim semper peregrinabatur. de pœnitent. di. vi. sacerdos. ¶ Vomens eucharistiam per ebrietatem deponitur. Si laicus est. xl. diebus. Si clericus. lxx. si episcopus. xc. diebus: si infirmus septem diebus. de conse. di. secunda. si quis. ¶ Pro periurio. xl. di. in pane, & aqua per septem annos & semper erit in pœnitentia scilicet interiori. septima: quæstione prima. quicunque. xxii. quæstio. j. prædicandum. & suprà. versicu. quæ pœnitentia imponenda. ¶ Compulsus conditionaliter deierans si est liber, x. dies. & vij. sequen. annis si seruus. tribus. annis. xxiij. quæstione quinta. capitulo primo. infrà. in proxima rubr. ¶ Periurans in manibus episcopi, vel in cruce sacrata. vno an. ignoranter, & coactus, tres Quadragesimas. xxij. quæstione. xv. capitulo secundo. ¶ Scienter falsum iurans, vel alium iurare compellens. xl. dies in pane, & aqua. & septem. an. xxij. quæstione. quinta. capitulo tertio. & capitul. si quis con. ¶ Deierans pro persona, vel rebus, vel pro aliqua necessitatete tres Quadragesimas. vel tres ann. & vnum ex his in pane, & aqua. xxij. quæstione quinta. si quis coac. ¶ Qui contra suum iuramentum in domini mortem machinatur, vel in eius regnum, seculum, & arma relinquat, semper pœniteat: sed in fine communionem cum eucharistia recipiat: episcopus verò præsbyter & diaconus degradatur. xxiij. questione. vlti. si quis laicus, pal. est. ¶ Pro falsa mensura. xxx. dies in pane, & aqua extra. de emp. & ven. capitulo primo. ¶ Presbyterum interficiens. xij. an. extra. de pœ. & re. capitulo secundo. ¶ Communicans hæretico inscius ex negligentia recipiendo, vel dando communionem. i. an. si verò scienter. quinq; an. quòd si nesciens permittat eum in ecclesia celebrare. xl. dies. si verò propter reuerentiam. vno an. si ad subuersionem fidei. decem an. ¶ Si autem fuerit hæreticus. xij. an. xiiij. q. j. si quis dederit. ¶ Raptor

ptor, seu fur rei ecclesiasticæ reddet quadruplum alterius duplum ornamenti ecclesiæ.vij.an.pœ.tres in pane, & aqua.xxij. q.iiij.peccata pal.est. ¶Clericus fur, vel effractor.vij.an.laicus. v.Sed si vilis erat res vel bis furat⁹ est reddat, & anno pœ.in pane,& aqua si non potest reddere, tres an,pœn.in pane, & aqua. xvij.quæstione quarta.si quis clericis. pal.est. ¶Manum iniiciēs in episcopum, vel presbyterum, & ecclesiam vastans aut impugnans, vel incendens omnibus bonis proscribatur, & semper in monasterio inclusus pœniteat.xxiiij.qō.iij.quisquis per dolum pal. Hoc autem no. dignum est ꝙ vbi imponitur pœnitentia. septem vel trium vel pauciorum annorum, vel Quadragesimarum à iure, nec adiungitur qualiter illo tempore debeat quis pœnitere hoc relinquo arbitrio sacerdotis cum pœnitentiæ sint arbitrariæ vt prædixi.§.in principio huius rubric, ¶Ipse verò sacerdos arbitrabitur eam per plurimas ferias faciendas.secundum cañ.xj.quæstione tertia.de ill,l.distinctio.de his clericis.lxxxij.distinctione presbyter qui.extra.de homicid. capitulo secundo.& in alijs multis.& sic intelligo extra.de accus.ecclesiasti.de his.qui fil.ec.cap.fi.de spon,dilectus.& capit. ij.xxij.q.j.causa.j.

¶De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti. Rub.

N teneatur quis vitare excōmunicatum etiam si sit socius licet non publicatus, vel antequàm sit ei denūciatum etiam si sit de hoc infamatus priusquàm se purgauerit.de cleri.ex.mi.illud.extra, e.cum non ab homine.& c.si verè.xi.q.iij.§.euidenter.& capi.si quis.xciiii.di.c.j.xxiiii.q.ii.sanè ꝙ.& secundum Papam.extra.ea, cum desideres.& capi.inter alia. ¶An incendiarij dilapidatores ecclesiarum, vel sacrilegi sint ipso iure excommunicati, & à quo possint absolui.de rap.in literis.extra.ea.tua.& c.conquesti.xii.q.ii.cum deuotissimam.& cap.in legibus.xvii.qō.iiii.omnes.de foro competē.conquestus & de sepul.c.vlti.xi.quæstio. iii.canonica. ¶An sit excommunicatus qui percutit laicum in ecclesia, vel claustro.eod.titu.cum pro causa & ĵ.versicul.quid sit sacer. ¶Quis possit absoluere: & an possit quis in necessitate, vel periculo à quocunq; etiam laico absolui.xxi.distin.inferior.extra.ea.de cætero.& c.à nobis ii.de pœ.& re.ꝙ in te.in fi. de offic.or.pastoral.in gloss.quo casu.& xxiiii.capit,primo.§.sed illud.& capitu.cepit.xxvi.qō.j.in summa.& §.primo.& capitul.j, & cap.Aurelius.& capi.præce. ¶An episcopus verberabit clericum per laicum, vel per se.extra.ea.vniuersitatis.lxxxvi.distin. non liceat.xxxv.dist.in.ante. ¶An concilium possit suspendere, vel excommunicare episcopum.iii.qō.vj.accusatus.ii.quæstio. prima primates. ¶An episcopus possit absoluere moniales exemptas si se percutiant, & quid iur.si sint diuersarum diœces. & an abbatissa hoc possit.eod.titul.de monialibus. ¶An sit excommunicatus qui clericum includit, vel in cōpedibus ponit, vel per frœnum equi capit, vel per vestem, vel aliam rem ab eo detentam, vel eum insequitur licet non percutiat, vel cū de fundo, vel domo exire cogit.xxiii.q.iiii.Guilisarius.extra ca. nuper.de pœ.dist.j.si quis pulsatus. ¶An episcopus tenens presbyterum in vinculis, vel etiam laicus ratione administrationis sint excommunicati.de ap.dilectis.ne cleri.vel mo,capit.ii, ¶Quid iuris si in vna ciuitate sint duo episcopi vnus excommunicat, alter absoluit, vel contrarias ferunt sententias.§.in ru.de of.ordi.ver.an in vna.& de elect.ver.an possint esse. ¶An ꝑlati vel priores templariorum, & hospitalariorum, vel aliorum regularium, vel secularium communiter viuētium possint absoluere eos si se inuicem percusserint, & quando.de vi.& ho, cle.quoniam.extra.ead.cum illorum.& capitul.canonica.& ca, monachi. ¶Qualiter sentētia excommunicationis tribus modis potest esse iusta vel iniusta.§.in rubric.de re iu.versicu.qualiter quælibet. ¶Quid sit minor excommunicatio.quid maior. quid anathema.quis effectus vtriusque & quæ sit differētia inter ea.extra,de sententia.excommunicat.pia.extra.ead.ca.præ. & secundum Papam.in capit.primo.& ĵ.in rubric.casus in qui, aliquis est ex.in princip. ¶An ex contemptu ligetur qui alias non est excommunicatus.eod.tit.per tuas.& de cleric.excom, mi.capitu.vltimo. ¶An abbas seu prior possit excommunicare.de offic.ordi.quanto.de simo.sicut. ¶An laicus potestatem habeat in clerico.eodem titulo vniuersitatis.de deci.tua & ĵ. ¶An laicus possit detinere sine excommunicatione clericum in crimine deprehensum.vel capere sine mādato criminosum. de iudicijs.cum non homine.eodem titulo.vt famę. ¶An gerens vices excommunicati sit excommunicatus.extra.de offic. vica. Roma. ¶Quando episcopi possint absoluere excommunicatos pro violenta, iniectione manuum, vel non eodem titulo.peruenit.& capitul.quamuis.capitulo vltimo. ¶An absens irregularis, vel ignorans possit excommunicari, vel absolui.& quid iuris si moritur postquàm hoc sciat: & an absolutio præsentialiter, vel absente procurat.debeat impendi.de ap.cum sit. Ro.in fine & de cler.excommunicat.mi.apostolicæ.& extra.de sentent.excommunicat.cum desideres.secundum Innocen.Papam.& ij.quæstione prima de manifesta. ¶An cum vniuersitas est interdicta si vnus vult parere mandatis ecclesiæ debeat admitti.de pœn.& remiss.ꝙ in te. ¶An excommunicatus possit compelli ad petendam absolutionem.de eo qui dux.in ma.significasti. ¶An sit excommunicatus qui facit cōtra hoc quod iudex præcepit, vel prohibuit sub pœna excommunicationis de iu.pa.relatum.de eo qui furti.ordi.re.capitulo primo.& de loc,& con.capit.ij.de simo.sicut.lxiii.dist.Solanitanę.& de sagit. c.vno.ĵ.versicul.p. ¶An persona quæ delinquit sit interdicenda.& non ecclesia.sine aliæ personæ quæ non deliquerunt.de his quæ fi.à ma.par.cap.ij.eodem titulo cum medicinalis. ¶An debeat aliquis primo suspendi, & postea interdici, vel excommunicari.lxxiiij.dist.honoratus.de do.& contuma.veritatis.de iud.cum non. ¶An suspensus vel excommunicatus in vna ecclesia sit suspensus, vel excommunicatus in alia.xviii.dist.placuit.de appellatio.pastoral.vii.qō.j.si quis presbyter.& iiii.quæstione.v.quisquis.de priuileg.ꝙ nō nullis. ¶An laicus possit excommunicare, vel suspendere, de mandato episcopi.xxxii.dist. §.verum.& xcvi.distinc.bene. ¶An in suspenso, vel deposito sit aliquid relinquendum pro sustentatione.§.in rubric,de pœnis. versicul.an suspenso. ¶An teneatur quis seruare interdictum quod ad eum ex fama peruenit: & an sufficiat excommunicationem publicè ferri.de postula.prælat.capitulo primo.de cle. excommu.mi.illud.ĵ.versicul.an infamatus. ¶An excommunicatus minori excommunicatione, vel suspensus indigeat absolutione,extra.ead.nuper.§.his autem.& cap.venerabili.secūdum Inn.Papam. ¶An sint excommunicati qui ignorauerunt literas excommunicationis præsentatas suo prælato.de elect. bonæ.j. ¶An suspēsus, vel excommunicatus possit aliquid nomine ecclesiæ possidere, & post absolutionem fructus medij temporis repetere.de ap.pastoralis.xxxii.dist.præter.hoc.secūdum Inn.Papam.de coha.cleri.& mulie.sicut.ii.q.v.super eam. ¶Cui applicantur fructus præbendæ excommunicati.xcj.dist. clericus.de ap.peruenit. ¶An excommunicati recuperent iura sua post absolutionem.de elec.quia diuer.de of.deleg.prudentiam. ¶An possit absoluere ille cui cōmissum est vt possit excommunicare, vel qui potest ligare maximè si sententia est ꝑ Papam confirmata.xxj.dist.inferiorum.& de maio.& obe.cum inferiorum.vij.q.j.si homo.& in summa Goff.de confir.vti.vel inuti.§.vl.ſm Pa.de of.archid.cum sacer. ¶Quas pœnas patitur, & qualiter contra eum agatur, & qua actione qui iniustè excommunicat: & an veniet interesse quia electio iniustè excōmunicati cassata extitit.eo.tit,sacro.in gl.j.ad damna.& in glos. hæc pœna.& c.cum medicinal.xj.qō.iii.illud.xxiiii.q.iii.non.in perpetuum,& c.illud.& §.ver.ad quid prodest. ¶An possit quis absolui absente eo, vel non citato, vel post ap.eius vel eo contradicente in cuius fauorem excommunicatio lata est.eo.ti.sacro.& c.solet.xj.q.iii.excommunicatos.& c.si inimicus.de offi. or.cum ab ecclesiarum.de.ap.qua fronte.& secundum Inn.Papam.de verb.sig.ex parte. ¶An eo ipso ꝙ quis petit absolui, & iurat, probatur excommunicatus, & videatur acquiescere sententiæ:& non possit eam impugnare.eo.tit.sacro.& de elec.venerabilem.ĵ.versi.quando,& qualiter. ¶An quis possit excommunicari per literas & an sit excommunicatus tempore datæ vel receptionis literarum.ij.q.v.quanto.extra.de cleri.excō.mi. apostolicæ. ¶An archiepiscopus possit à subdiacono excommunicari, vel deponi.lxxiiij.dist.honoratus. ¶Si deleg.excommunicet aliquem pro contumacia, an possit eum post annum absoluere.extra.de of.deleg.quærenti. ¶An excommunicatus ab episcopo, vel minore possit absolui ab archiepō, vel patriarcha, vel minore:& an teneat absolutio.eod.titu.Romana.& ca. per tuas, de officio ordinarij.ad reprimendam.& ca.cum ab ecclesiarum,xj.q.iij.si episcopus.& c.seruetur.xxvj.q.vj.in summa. & §.j,& ca.presbyteri.& c.sequen.& per totum.lx.qō.iij.nullus. ¶An excommunicatio lata ab alieno episcopo possit rata haberi à suo episcopo.lx,q.ij.c.j.& extra.de ap.pastoralis in vlt.no. ¶An inferior episcopo possit excommunicare, vel de causa cognoscere.ij.q.ij,notum,xj.q.j.de persona,de offic.ordinar.pastoralis,& capi.cum ab ecclesiarum. ¶Quid iuris si clericus arma portans verberetur.xvij.qō.iiij.quisquis.extra eodem cum non ab homine.perpendimus.in audiētia. ¶An successor possit absoluere excommunicatum à prædecessore suo.xj.quæst, iij.si episcopus.& de ma.& obed.cum in ecclesijs. ¶An pro ꝑteritis

teritis vel futuris culpis possit excommunicatio fieri.eo.ti.Romana.¶ An propter delictum domini possit familia, vel ciuitas excommunicari, vel interdici, & si fiat an qui nascuntur statim post baptismum sint excommunicati, vel interdicti.xxiiij.q.iij.si habes.& §.in rub.de pœnis.ver.qn̄ vnus.¶ An excõmunicatus habeat personam stãdi in iudicio.extra.de sen.ex.cum inter.& c.dilecti.& c. significauerũt.& c.excep.& c.vlt.& c.Pia.in no.sed mirum.extra.eo.per tuas.de iudi.intelleximus.ĵ.ver.an cum excommunicatus.¶ An excommunicatus possit excõmunicato communicare.xxvij.q.j.deuotam.¶ An Abbas possit absoluere monachum excommunicatum.a canone.eo.tit.cum illorum.& c.ij.¶ An pecunia possit pro absolutione peti, vel dari.extra de simo.ad aures.& c.dilectus.j.q.j.nullus eps̄ grauamen.¶ An quis absoluatur priusquã satisfecerit, vel soluerit expensas.extra vt lit.non contest.qm̄.in aliis.de off.dele.ex literis.de ap.puenit.& c.qua fronte.& de Iudæis.postulasti.de ver.signi.ex parte.& xvij.q.iiij.de presbyterorum.de simo.ad aures.¶ Si per iuramentum teneor tibi soluere pecuniam postea excommunicaris, an tenear tibi soluere.in ru.de solu.versic.an teneor.¶ An possit quis excõmunicare etiam si delictum sit notorium monitione non præmissa, & qualiter: & an teneat sn̄ia lata.de ap.reprehensibilis.extra.e.sacro.& c.Romana.§.fin.& c.ad hoc.ĵ.ver.qn̄, & qualiter.¶ An interdictum per ap.suspendatur.& an trahat secum executionem, & si eps̄ suspendat interdictum positum in aliqua ecclesia.an appel.post emissa valeat.extra de ap.ad hoc.qm̄.& c.dilecto.de consue.cum inter.sm̄ Inn. Papam.& alios.¶ Si quis excõmunicetur post ap.& non prosequitur eam infra annum: an tenere incipit excommunicatio, & si eps̄ depositus appellat, an pen.ap.excõicare possit.de app.sæpe.viij.q.iiij.§.j.¶ In quibus casibus quis ab itinere Romæ excusetur.eo.ti.quãuis.& c.ea noscitur.& c.mulieres & c.si verò.j.& c.relatum.& secundum Inno.Papã in c.j.& c.quòd de his.¶ An existens in alia diœce.possit suum subditum excommunicare, vel absoluere.extra de off.leg.nouit.& ix.q.ij.epm̄.¶ Qualiter debeat fieri excõmunicatio, & absolutio, & quæ debet promittere absoluẽdus.xj.q.iij.duodecim.& c.sequentibus.extra.eo.ex tenore.& secundum Inno.Papã.in c.cum desideres.¶ Quid iuris si percutio clericum excõmunicatum, vel depositũ.xvij.q.iiij.si quis deinceps.eo.ti.contingit.xxiij.qõ.v.quisquis.& sm̄ Inn.Papã.eo.ti.si verè.¶ Quæ ignorantia excuset in participãdo excommunicatis.extra.de or.ab epi.qui re.e.c.j.extra.de clerico excom.ministran.c.penul.¶ Si quis capit legatum, an possit absolui ab eo.xciij.di.si quis.¶ An hæreticus possit excõmunicare hæreticum vel alium.xxiiij.q.j.c.j.& c.Achacius.& c.audiuimus.¶ An princeps, vel Imperator possit excommunicari ab episcopo, vel sacerdote.xviij.dist.qm̄.xj.q.iij.si autem.xcvj.di.duo.lxiij.dist.Valentinus.¶ Quãdo, & qualiter debeat differri absolutio.xviij.dist.si quis.xxiij.q.iiij.est iniusta.¶ Quid iuris si episcopus dicit excommunico te, & absoluo, vel excommunico te, vel absoluo: vel si vnus ex duobus quibus mandatũ est vt excommunicent dicit excommunico te, si ille non excommunicat te, vel si dicatur excommunico alterum istorum.xiij.q.iij.§.cum ergo.¶ An excommunicatus possit debitũ ab vxore exigere.xj.qõ.iij.quandoque.¶ Quæ sunt personæ quæ non incurrunt excommunicationẽ excommunicatis participãdo.xj.q.iij.quãdoque.eo.ti.inter.& c.statuimus.& xxvij.q.j.de filia.¶ An prælatus, dominus, magister, patronus, & qui est in dignitate possit verberare sine excommunicatione.e.ti.cum voluntate.xxij.qõ.iiij.nullus.¶ Si clerici se inuicem verberant an sint mittendi ad sedem Apostolicã.eo.tit.c.ij.cum suis concordantiis.xxvij.q.iij.nullus.¶ An verberans Psalmistam sit excommunicatus.xvij.q.iiij.si quis suadente.xxj.dist.clericos.¶ An mali sint excommunicandi nisi sit periculum scismatis, vel scandali.xxiij.q.iiij.cum quisque.¶ Apud quem sit potestas, & qualis ligandi, & soluendi.xxiiij.q.ij.quocunque.¶ Si quis contemnit excommunicationem, an possit priuari feudo per dominũ secularem, vel beneficio, vel per alium episcopum ex quo suus episcopus cum priuat præbenda.xxxij.qõ.v.præceptum.¶ An propter negligentiam possit quis excommunicari.de conse.distin.j.nemo.& secundum Papã.de instit.ex frequentibus.¶ An sententia excommunicationis sit ferenda sub conditione, vel in genere: & quid iuris si excommunicans moritur, vel trãsfertur ante existentem conditionem.ĵ.ver.si eps̄ dist.& ver.antepenul.lxiij.dist.in Salonitanæ.de ap.præterea.ij.q.vj.biduum.in prin.& c.Romana.& c.à nobis.de offic.ordi.c.j.¶ An sententia interdicti, vel excommunicationis suspendatur, & si lata excõmunicatione infrà terminum non soluatur: an possit partibus terminus prorogari: & si in termino sic prorogato non soluatur an excommunicatio incurratur: an teneat absolutio sicut excommunicatio facto nudo verbo, vel sine iuramento: & an iuramentum sit de substantia absolutionis.eodem tit.cum desideres.& c.super eo.xj.quæstio.iij.cum aliquis.xxiiij.q.iiij comperimus.¶ An is qui dicitur iniustè excommunicasse possit de hoc partibus inuitis cognoscere, eodem titu.venerabilis.de resti spoli.conquerente.de rescrip.ab excommunicato.¶ An suspensus possit amplius suspendi.de rescr.capitulum.& ĵ.proxi.ver.¶ An possit quis pluries excommunicari: & si fiat, quot absolutiones sint necessariæ, & qualiter absoluetur.& si in absolutione tacet vnam, quid iuris sit.de Iudæ.ita.iij.quæstion.iiij.Engeltrudam extra eo.cum pro causa.& c.officij.de offic.ordin ex parte.ĵ.in sequenti, ver.¶ Quid iuris sit de excommunicatione ex falsa causa, vel per surreptionem obtenta.de offi.ord.ex parte.extra.eo.cum pro causa.& secundum Papã.de fi.instru.quòd super his.¶ An quis debeat excommunicari, & qualiter pro veniali, vel mortali crimine, vel etiam pro quolibet, vel etiã pro minimis causis: & à quibus debeat abstinere.xj.quæst.iij.episcopi.nemo.si inimicus.nullus.xxxv.dist.c.j.xxvij.quæstio.j.de viduis de conse.dist.ij.si non sunt tanta.¶ An possit quis seipsum excommunicare, vel sententiam à se latam communicãdo vel alias incurrere: & quid iuris sit super hoc.eod.ti.statuimus.& c.quòd in dubiis.xj.qõ.iij.si is qui.& §.euidenter.¶ An possit excommunicare qui non seruat interdictum.de exces.præla.tanta.¶ An episcopus videatur absoluere eum quem patitur, vel ad osculum recipit ipse, vel Papa, vel an alius à Papa communicat.de cler.ex.mi.proposuit.de fil.præ.veniẽs.de priui.cũ olim.j.secundum Inno.Papã.& alios.¶ An priuilegiati debent vitare excommunicatos: & an sint multi habentes priuilegium cõmunicandi excommunicatis, & quid iuris sit de hoc.de priui.cum & plantare.§.j.& de præben.in Lateranen.extra.eo.nulli.secundum Inno.Papã.& alios.¶ Quid iuris si Papa, vel episcopus, vel alius superior cõmunicat excommunicato à presbytero vel alio inferiori, vel alio: & an sint excõmunicati, & à quo tunc absoluetur episcopus.xj.q.iij.qui merito.eod.ti.nulli.& c.si aliquando.& xciij.dist.c.j.¶ An possit absoluere ab excõmunicatione nisi qui habet ordinem sacerdotij.eo.tit.cum illorũ.& de consuetu.quanto.secundum Innoc.Papam.¶ An is cui committitur absolutio debeat cognoscere de iniusta excõmunicatione.de offi.ordi.ad reprimẽdam.secundum Papã.¶ Quãdo delegatus debeat remittere partem excõmunicatam ex alia causa ad excommunicatorem absoluendum.de offi.deleg.prudentiam.in duabus glo.¶ Qualiter, & quando superior debeat excommunicatum remittere absoluendum ad suum excõicatorem.eo.ti.per tuas.& c.ad hoc cum.de offi.ord ad reprimendam.xj.q.iij.si episcopus.de rescri.ab excommunicato.¶ An superior absoluet excommunicatum non citato excõicatore.ĵ.ver.an possit quis.¶ Si mandetur delegato q̄ cognoscat, an excõicatio sit iusta, vel iniusta, vel sine difficultate relaxet an ante omnia possit absoluere, & quid sonent præmissa verba, & qualiter, & quare post absolutionem, & antequã sibi præcipiat an iustè vel iniustè fuerit ligatus, & quod faciet excõicator tũc.in præ.c.ab excõicato.& c.ad repri.& de off.dele.cum; contingat.de iudi.c.j.de sen.excom.sacro.¶ Si episcopus dicat sic, quicunque fecerit furtum sit excõicatus, an ligant nisi subditi: an etiã ligetur archiepiscopus quãuis in eum specialiter lata sit, & qd iuris si post talem sen moriatur, vel transferetur qui eam tulit.eo.ti.à nobis.j.& c.Roma.iij.di.c.j.& ĵ.ver.an sen.excõ.¶ Si eps̄ dicit sic, excõmunico vnum ex illis qui tale furtum fecerũt: an aliquis sit excõmunicatus.de off.or.ti sacerdos.¶ An excõicatus possit excõicare.s̄.in rub.de re iudic.vers.an excõicatus no.¶ An mulier possit excõicare, vel suspẽdere, vel interdicere, vel absoluere.de maio.& obe.dile.eo.ti.de monialibus.de pœni.& remissio.noua.& s̄.in rubr.de offi.deleg.ver.an mulier.¶ Quid iuris si dominus excommunicetur ignorans propter contumaciã procuratoris quam non habet ratam.de dolo, & contuma.c.ij.¶ An debeat vitari is cui probata est excõicatio in modum exceptionis, vt ab actu aliquo repellatur.de or.cog.ca.ij.¶ An sit excommunicatus & quãdo, & qualiter qui defendẽdo ius suum excedit quandoque, vel facit contra sententias in cõtradictores latas.de resti.spo.olim.de præb.pro illorum.sm̄ Inno. Papã.¶ Si lata est in me sententia excommunicationis sub conditione, & ea pen.efficior alterius iurisdictionis, an ero excõicatus existente conditione.de ap.præterea.¶ An diaconus vel canonici possint de consuetu.ecclesiam supponere interdicto.de appel.dilectis.de his quæ fi.à maio.par.capit.quæ sunt.¶ An in dubio magis stetur appellationi quàm denunciationi excõmunicationis: & an minus legitima appel.suspendat effectum excommunicationis.de ap.dile.in G.appellatione.& in sequẽ.gloss.¶ An teneat excommunicatio lata in illũ, qui negat procuratorẽ.s̄.de cem.versi.si episcopus.¶ Quid iuris, si quis communicet excommunicato, vel criminoso in crimine, vel aliter,

& in quibus casibus participans excommunicato non incurrat excõmunicationem,& quæ personæ excusentur:& an participans excommunicato mortaliter peccet, eod tit. nuper.& c.si concubinæ.xj.q.iij.si quis communicauerit.& extra.eo.cum de sideres.& c.inter.& c.statuimus.xj.q.iij.quõ multos.xxvij.q.j.de filia.& in sum.dñi mei.ho.e.tit.§.& quæ sit pœna.sub.§.necesse. ver sed nunquid.¶In quibus casibus possimus communicare mortuis quibus non communicauimus viuis. de sepul.sacris. xxiij q.v.placuit.de pœ.& re.omnis.¶Si propter delicta alienius terra sua interdicto sit supposita an eo inde recedente possint clerici celebrare,vel eo ibi existente submissa voce.de spo sal.non est.¶An depositus retineat priui.clericale.s.in rubr.de cleri.ex.mi.ver.vtrum degra.¶A quibus repellit minor excõmunicatio:& à quibus non.de cleri.ex.mi.c.vlt.¶An in sententia excommunicationis,& suspẽsionis sit ordo iuris seruandus. de exces.prała c.j.extra.e.sacro.de app.dilectus.& de cle.ex.mi, illud.¶An sit suspẽsus is cui præcipitur sub pœna suspensionis, quòd vel furẽ manifestet, vel de furto satisfaciat.de exces.præl, dilectus.¶Quis dicatur nominatim interdictus vel excommunicatus.de priuile.cum & plantare.§.j.¶An excommunicatus possit ingredi ecclesiam:& an ei vel interdicto liceat stare extra ecclesiam dum diuina celebrantur.de pœ.& re.quòd in te. ¶An qui mandato alterius verberat clericum,vel mãdator sit excommunicatus,& quid iuris si ante iniectionem mandatum reuocat vel moritur,vel non mãdat,sed ratum habet.eo.ti.mu lieres.xvij q.iiij.omnes.¶Quando propter periculũ detur absolutio quæ aliter non daretur.de pœ.& re.c.vlti.¶Si verbero clericum ignorans esse clericum an sim excommunicatus, & quid iuris si tonsuram vidi:non tamen clericum credo,vel non habet tonsuram,sed clericum esse credo,vel si credo percutere Titium laicum,& percutio Lucium clericum,vel si pcutio laicum credens percutere clericum.eo.ti.si verò aliquis.& c.in audientia.¶An sit idẽ iurare quòd parebit quis mandatis ecc.vel excommunicatoris.eo.ti.ex tenore.j.q.vij.si qui verò.extra qđ me.causa.c.j.¶Quæ cautio sufficiat,vt quis possit absoluere.e. titulo.ad hoc cum.¶Si parochianus tuus participat in delicto parochiano meo quem excommunicaui,an incurrat eandem. c nuper excommunicationem.& an sentẽtia, & qualiter liget eos de quibus non fuit cogitatum.eo.ca.nuper.¶An mortuus possit excommunicari,vel absolui, & ante vel baptisari: & an æstimabitur corpus cum fiet absolutio:& qualiter fiet:& an hæ redes cogentur satisfacere, vel iurare postquàm absoluantur. eod.tit.à nobis.de sepul.c.vlti.xxiiij.q.ij.§.his authoritatibus.& per totum.xxvj.quæst,vj.si aliquis.¶Quid iuris si quis excommunicetur post ap.& an superior statim absoluet eũ, vel si sententia continet intolerabilem errorem,& quid sit talis error.e. tit.per tuas.& c.solet.secundum Inn.Papam.& alios.¶Si iudex michi præcipiat quòd compaream certa die,vel ꝙ aliquẽ iudicem adeam,vel confitear,alioquin sim excõicatus:vel nisi soluero infrà certam diem aliquam pecuniam:an si non facio sim excommunicatus,& quando,& quid si sine culpa mea non fecero:& an possit clericus se alterius iurisdictioni subiicere,vt ab eo excommunicetur,& quid iuris sit de hoc.iiij.q.v.quisqs. de testi.co.cum super.v.q.j.quidam.& secundum Inn.Papã. de off.dele.c. P.& G.¶An excommunicati sint salutandi,& si Papa salutat eos,vel eis communicat,an sint absoluti.eo.ti.si aliquando.& in prooemio.decretalis.& secũdum Inn.Papam.de priuile.cum olim.¶In quibus casibus auditur conquerens de iniusta excommunicatione,& qualiter & in quibus, & quare tunc sit vitandus.xj.q.iij.c.episcopus.extra.eo.tit.per tuas.in gl. xj.q.iij.&c.& in glo.sic intellige.& in glo.dixit Io.& ca.solet.& c.quia periculosum.¶An sit semper seruanda sententia excõmunicationis,& quando hoc fallit.xj.q.iij.c.j.¶Si aliquis sit suspensus vsque ad annum:& ille annus,est bisextilis.s.in rub. de cleri.ex.ver.annus.¶Quid iuris cum aliquis excommunicatus pro crimine,vel pro contumacia,& de modo contumaciẽ qua quis excommunicatur:& quid si quis est ita pauper,ꝙ non potest satisfecere,nec cautionem de satisfaciẽdo præbere.de ver. signi.ex parte.extra eo.solet.¶Quid dicatur propriè suspensio,, quid interdictum:& in quibus æquiparẽtur excommunicatio- interdictum,& suspensio,eo.tit.cum medicinalis.de exces.præla.c.vlti.& secundum Papam.de app.ad hoc.M.¶Si coram delegato excipiatur de actoris excommunicatione,quis eum absoluet.s.in rubri.de off.dele.ver.si coram.¶An episcopus possit suum Metropolitanum excommunicare,vel archidiaconũ, vel inferior suum episcopum,de maiori.& obedien.cum inferior.de app.dilectis.& j.ver.an archiepiscopus. ¶ Quid iuris si excommunicatur aliquis si eligat,vel appellet.de ap.præterea. secundum Innocen.Papam.¶Suspensus,quia obligat ecclesiã vel schedulam dat ad obligandum.à quo debeat absolui.de soIu.c.ij.secundum Innocen.Papam.¶An sit excommunicatus qui verberat conuersum cuiuscunque ecclesiæ vel eum qui vo uit,& propriis renunciauit in domo manente.vel eũ qui est in habitu probationis.xvij.q.iiij.quisquis.xxvij.qõ.j.de viduis,extra eo.non dubium.&, secundum Papam. de regu. statuimus. ¶An Abbas,vel prior ingressum excommunicatum existentẽ in probatione absoluere possit,eodem tit.cum illorum.& cap. monachi.secundum Innocen.Papam. ¶An episcopus potest excommunicare,vel interdicere,vel suspendere,vel perpetuò, vel ad tempus sine consensu capituli.vel econtrà,vel sine monitione,& propter quas culpas.de consue.cum inter.de exces. præla.c.j.secundum omnes.j.ver.an possit.¶Si petenti absolutionem offensa manifesta opponatur,& probatio offeratur:an impediatur absolutio.de verbor.significa.cum olim. ¶ In quibus casibus incurritur ipso iure ma. & mi.excommunicatio.e. tit.nouit.& secundum Papam.ca.j.& per.H.xxiiij.quæstio.j.c.j. ¶Quæ sunt illa quæ possunt,& permittũtur fieri tempore , vel loco generalis interdicti.de pœni.& remis.quòd in te de spon. non est.extra eo.responso. ¶ Quando ordinarius,vel delegatus possit committere absolutionem.s.in rubri.de offi.or.versi. an ordinarius.¶An probatio de malitiosa percussione incumbat officiali percutienti,vel percusso.eod.tit.si verò.j.secundum Papam.¶Quo tempore excommunicatus dicatur hæreticus. s.in rub.de hære.ver.quo tempore.¶Qui excusetur ab excommunicatione propter iniectionem manuum in clericũ,ob defensionem coniunctæ personæ,vel alterius vel aliis causis.eod. tit.si verò.& ca.non dubium.& ca.veniens.& cum voluntate. secundum Papam.& alios.¶An excommunicatus possit ingredi ecclesiam:& an ei vel interdicto liceat stare. extra ecclesiam dum diuina celebrantur.¶Si excommunicatus intrat ecclesiã an debeant alij exire,vel debeat missa dimitti si non vult exire: & an sit in eius aduentu ab officio cessandum.xj.q.iij.sicut.& c. qui nubente.extra.de pœnitentiis , & remissioni.quòd in te.& secundum Papam.eod.tit.nuper.& c.responso.¶An prælatus possit aliquem pro iniuria sibi illata, vel conuicio sibi dicto excommunicare.s.in rubri.de pœnis.ver.an iudex, vel prælatus. ¶Quid sit sacrilegium,& quibus modis committatur,& quid iuris de eo sit.s.in rubri.de fur. ver.quid sit sacrilegium.& infra ver.an incendiarij.¶Quis teneatur ad defensionem clerici.eo. titulo.quanto.¶Quando,& qualiter licet vti gladio spirituali, vel alio:& an raptor notorius possit monitione non præmissa excommunicari.eodem titu.dilecto.& s.in rubri de maioritate & obedient.ver an imperium.& s.versi.an episcopus. ¶ An teneat sententia eius qui habet ius excommunicandi: non tamen est in possessione excommunicandi:& econuerso,& qualiter possessio huius iuris quæritur vel amittatur.de restitutione spoliatorum.olim ij.de in integrum restit.cum venissent.secundum Innocentium Papam.¶Quorum excommunicatorũ absolutionem sibi sedes Aposto.reseruauit,& qualiter excommunicatus reconciliatur.eodem titu.nuper.secundum Papam. ¶An ab excommunicatis sint decimæ eleemosynæ oblationes,mortuaria recipienda.s.in rubric.de obseruatione ieiuniorum.versic.an ab excommunicato.¶De forma illa vbi quis cõ queritur se contra statuta concilij excommunicatum quid iuris sit.de rescrip.ab excommunicato.¶ Quid iuris sit de verberante socium clericum,& de eius absolutione.eodem titulo.ex tenore.¶An in personam incertam possit ferri excommunicatio siue inscriptio.eodem titu.cum medicinalis.secundum Innocentium Papam. ¶An inferiores episcopis possint excommunicatos absoluere qui non possunt sedem Aposto.adire:& de forma iuramenti eorum.eodem titul.de cætero.¶An cum excommunicatis licitè contrahatur,& an ea quæ fiunt ab eis, vel cum eis & in iudiciis,vel contractibus,vel in collationibus beneficiorum seu impetrationibus literarum, & similibus valeant:& an eis solui possit & debeat quod ex contractu sibi debeatur,ex quo contractu debitum ab eo petatur.de exceptio. Pia.& cap.exceptionis.extra eod.si verò procur.consulti.& de dolo & contuma.veritatis.de præben. pro illorum. secundum Papam.& s.versicu.an excommunicatus habeat. ¶ An videatur legitima excommunicatio lata post appel.ex legitimis causis interiectam si causarum veritas non probetur.de appella.secundum Innocentium Papam.¶An sit ferenda sententia excommunicationis in contradictores, & quid iuris sit tunc.de præbend.pro illorum.secundum Papam.eodem titul.cum desideres.& capit.inter alia.secundum Papam.& s.versicu.an teneor.¶An iudex capere possit clericum coram se excedentem vel dominus seruientem vel aliquis alius & si dubitetur an clericus à laico captus sit,quis super hoc recipiet probationes.eodem titulo.vt famæ.secundum Papam ¶ Ad quid prodest excommunicantem requirere vt absoluatur: & an suspensus ...

qui

quia iniustè excõmunicauit,vel alias possit absoluere: & quid iuris super hoc.& an decre.sacro.habeat locum in sentẽtiis iudicum,vel quando locum habeat, & quid veniet hiç in interesse excommunicati:& an petetur ab excommunicato, & qualiter probabitur,& an in huiusmodi petitionibus absolutionis,& interesse dabitur libellus, & ordo iudiciarius seruabitur, & an conuentus super his possit de spoliatione excipere:& an statim sine causæ cognitione debeat fieri præceptum absoluta ex communicatione.eod.titu.sacro.secundum Papam,& alios.& j.ver.quas pœnas.¶An vniuersitas,vel ciuitas possit excõmunicari,vel puniri:vel an maiores,& rectores eius.eod.ti.Romana.§.vltimo.& secundum Papam.& in c.rescri.& cap.grauem, vij.quæst.j sicut.& s.in rubri.de pœnis.versic.an maiores.¶An iniustè excommunicatus sit secundum formam ecclesiæ absoluendus.de eo qui dux.in matri.significauit.secundum Papam. ¶An serui clericos verberantes sint ad sedem apo.mittẽdi.eo.titu.relatum.¶Quid sit dictu absolutio ad cautelam,& an hæc concedatur proter vacationẽ ecclesiæ:& an possit peti ex quacunque causa si sententia dicatur nulla,& an deleg.vel archiepiscopus vel quis possit absoluere ad cautelam,& an qui negat vel dubitat excommunicationem habuisse interdictum possit petere,absolutionem ad cautelam:& an hæc absolutio locum habeat extra iudicium:& quando dicatur offensa manifesta:& an hæc absolutio detur ei,qui probat se ex causa probabili appellasse:& an in electionibus,& aliis sit vitandus excõmunicatus qui dicit excommunicationem nullam propter appel. vel alias.& an qui dicitur excommunicatus pro offensa manifesta audiatur si velit pignora pro satisfactione deponere:& quare excommunicatus magis vitatur in iudicio quàm extra.de exceptioni.Apostolicæ.eod.tit.solet.capit.quia periculosum.secundum Inn.Papam,& alios.& j.in proximo,versic.¶Quando,& qualiter,& an cum iuramento, vel cautione fiat absolutio ad cautelam:& an præiudicet petenti eam.eod.tit.per tuas.solet. venerabilis.de app.ad præsentiam.& s.ver.an ex ipso.¶An pẽdente causa app.vel iniustæ sententiæ vitabitur excommunicatus: & an in appellatione ab excommunicatione causa debeat exprimi:& an inferior ad quem causa app.vel excommunicationis defertur possit excommunicatum statim absoluere ad cautelam,vel ad excommunicatorẽ remittere: & si quis pro manifesto excesso excommunicatur qualiter hoc fiet manifestum.eod.titu.per tuas.sacro.& de offic.ordi.ad reprimendam.& s.versi.qualiter,& quando superior.& versic.in quibus casibus auditur. ¶An præsumatur excommunicatus potius quàm absolutus qui semel excõmunicatus fuit.de clerico ex.mi.proposuit.de seru.in or.fa.cap.vno.secunda quæst.vij.quærendum.xxiiij.quæst.j.miramur.¶An laicus incurrat excommunicationem conferendo prælationem eccle.vel proprietatem.de iure patro.illud.secundum Innocent. Papam. ¶Quid iuris si excommunicatio,vel interdictum feratur in genere:& ☞ an propter contumaciam capituli feratur sententia in aliquos de capitulo:& qualiter,& an capitulum possit impugnare sententiam latam in canonicum.pro capi.eodem titu. Romana. & de exces.præla.tanta.secundum Innocentium Papam.¶An hæc verba excommunicationi te noueris subiacere sit latæ sententiæ.de rap.excommunicationi.secundum Papam.¶An excommunicatio contra priuilegium lata teneat.suprà,de priuile.versicu.quid iuris. ¶De hac materia tractatur.xxiiij.quæstione prima.& quæstione secunda.quæstione tertia. & viij.q.iij.per totum.

¶Casus in quibus aliquis est ipso iure excommunicatus. Rubrica.

SCiendum est quòd duplex est excommunicatio.vna quò ad Deum tantũ, videlicet pro quolibet mortali peccato siue actuali,siue mentali:quia recedit à Deo.& Deus ab eo,& dimittit mẽtem eius vacuam:alia quo ad ecclesiam cum eius delictum sit notum,vt hæc leguntur.xj. quæst.iij.audi.Et hæc vltima est duplex.scilicet maior:quæ separat à fidelium communione: & minor quæ separat à sacramentorum participatione,vt iij.quæst.iiij.Engeltrudam.extra. eodem,cap.penult.& de cleri.ex.mi.c.vltimo.¶Sed & maior dicitur duplex.vna quæ dicitur simpliciter excommunicatio, & intelligitur de maiori.extra eo.ca.penul.alia quæ dicitur anathema:quæ fit cum maiori solennitate,vt de iudi.cum non ab homine.iij.quæst.iiij.Engeltrudam.xj.quæst.iij.debent. ¶Minor autem excommunicatio,vocatur suspẽsio à iure.vt in præ. c.Engeltrudam.& variis modis quælibet istarum incurritur. ¶Primam ergo ipsi Deo reseruemus à quo infligitur. vt extra eo.à nobis.ij.& xxiiij.q.iij.venerandum.extra.de reg.iur.omnis. ¶De duabus sequentibus tractabimus ostendentes in qbus casibus quis est excommunicatus ipso iure:& in quibus excommunicandus:& in quibus suspensus:& in quibus suspendẽdus, prout sparsim in iuris corpore reperitur.¶Est ergo excommunicatus ipso iure incidens in factum damnatum per sententiã canonis,vel hominis constitutionem,vel alio modo.extra eo. à nobis.j.¶Asserens ecclesiam Romanam non esse capitalem. xix.distinct.nulli.& sic illud intelligo.xxij distinct. omnes.ix.q. iij.patet.extra.de summa trinitate.damnamus.in fine.¶Episcopus non communicans subdito cuius crimen sibi notum asserit,sed non probat.vj.quæst.ij.placuit.¶Recipiens inuestiturã prælaturæ de manu laici.xvj.quæst.vij.si quis de & in c.sequen. extra.de iure patro.præterea.§.j.¶Contrà eodem titulo, cura. vbi dicit quòd est excommunicandus.sed illud intelligitur de maiori excõmunicatione.sed præmissa iura de minori loquuntur,& in hoc est diuersitas.s.in rubr.de præben.ver.an sit suspẽ. ¶Scholaris,vel magister Bonon.ante tempus finite locationis conducens domum,vel hospitem alloquens inquilino irrequisito.de locato.cap.j.¶Dans,vel recipiens pretium pro docendi licentia.de magistris.quanto.secundum Ioan.de Deo quod mihi non videtur propter verbum fiat quod est.eodem titul.cap. j.pro licentia. ¶Qui potest defendere clericos ab iniectione manuum,nec defendit.eodem titu.quanto.& ca.dilecto.§.sed hic est diuersitas.¶Capientes & spoliantes Christianos nauigãtes,vel naufragantes nisi moniti satisfecerint.de rap.excommunicationi.¶Portans arma,vel subsidium.quodcunque Sarracenis in dispẽdium Christianorum.de Iudęis.ita ad liberandum. significauit.quòd olim.¶Excommunicans Papam.xxiij.distin. capit.vltimo.xxj.distinct.in tantum.xxiiij.quæst. secunda.sanè. profertur.xxij.distinct.cap.vltimo. ¶Scismaticus contra Papã insurgens.vij.quæst.j.Nouatianus scire.denique.xxiiij. q.j.dicimus verò.& in multis capitulis ibi.& notatur secundum Papã. de Scismaticis.cap.j.¶Rapiens oblationem.de altari, vel cruce,maximè Romæ vbi hoc obseruant pro sententia lata.secũdum Ioannem de Deo alibi sunt excommunicandi.x.quæstio. j.sanctorum.& ca.præceden.& sequen. ¶Extrahens violenter aliquem de ecclesia.xvij.q.iiij.frater.& cap.si quis.j.cum sit sacrilegus.vt.c.q.quisquis inuentus.Gratianus innuit.in rubric. præ.cap.frater.quòd sit excommunicandus.& bene. ¶Græcus rebaptisans baptisatum à Latino; vel lauans altare tanquàm maculatum in quo Latinus celebrauit.de baptis.c.vlti.¶Falsarij literarum domini Papæ per se,vel alios,& vtens falsis literis scienter.de crimi.falsi.ad falsariorum.& ca.dura.¶Clericũ detinens ne venire liberæ possit.eodem titu.§.j. Qui innituntur alienationibus à scismaticis,vel laicis,de rebus eccles.& factis. de scisma.capitu.primo.¶Pars scienter vltra tres,vel quatuor ad iudicium citans per clausulam,Quidam alij.& etiam Iudex consentiens nisi.j.viij.dies cessauerint,& abstinuerint,vt in decretali.Alexan.iiij.de rescriptis,cum per illam quidem. tamen ibi habent aliam literam.¶Minus canonicè,vel à paucioribus electus vsurpans Papatum,vel electioni consentiens.xxiij. dist. in nomine.extra.de electione.& de electi potestate.licet.lxxix. distinctio.cap.j.¶Qui deserit ecclesiam non est in ea.xc.iij.dist. si quis cathedram.¶Episcopus habens tertiam fabricæ non reparans ecclesiam; vel aliquid vltra eam ad ecclesiam exigens quæ non indiget reparatione.x.quæstio.iij.vnio.sed illud intelligo de suspensione. ¶Se interficiens, vel non pœnitens post mortem,vt excommunicatus vitatur.xxiij.quęst.v.si non licet. & cap.placuit.xxiiij.quæstio.ij.legatur,de rapto.cap.ij.de pœni. distinictone.vij.idcirco. ¶Laicus quascunque exactiones faciens in ecclesiis indebitas monitus non desistens.de immunitate eccles.non minus.& capitu.aduersus.& j.in sequenti.versicu. ¶Successor rectoris qui propter exactiones in ecclesiis fuerit excommunicatus nisi monitus satisfaciat infra mensem in præceden.capitu.aduersus:& hoc restringo ad casum tãtum in quo loquitur.præ.decre.videlicet cum prædecessor excom- ☞ municatus fuerat propter exactiones indebitas, vel qui aliàs contra libertatem eccle.faciebat.¶Cuiuscunque status,vel dignitatis quis faciens quemcunque per assassinos interfici vel mandãs,& eos defendens, vel occultans.de homicid.pro humani.¶Prohibitus celebrare sub pœna excommunicationis si celebrat.lxiij.distinction. Salonitanæ.quod non credo prout ibi not.& de sagit.capitu.vno.& de simo.sicut. ¶Impediens, vel capiens,vel spolians,vel bona eorum occupans qui ad sedem Apostolicam accedunt quandiu sunt in itinere, vel illuc degunt:vt in processu quem facit Roma.eccle.in die Cenæ. & in octaua sancti Martini.¶Iudex seu princeps nolens clericis ☞ seu miserabilibus personis facere iustitiam.xxiij. quæstione v.

administratores. ¶Singulis annis persona inferior locans episcopo domum vt ibi fœnus exerceatur, vt in constit. Grego. x. de vsur. vsurarum. in fi. ¶Dans licentiam occidendi, vel capiendi clericos, vel alias grauandi eos in personis, vel rebus eorum, vel suorum qui tulerunt aliquam sententiam ecclesiasticã in aliquem principem, vel eius baiulos, vel etiam grauandi eos quorum sunt occasio prolat. vel huiusmodi sententiam seruantes, vel huiusmodi excommunicatis participare volentes, nisi infra. viij. dies satisfecerint, & etiam tali licentia vtẽtes nec post spacium duorum mensium possunt absolui nisi per Papã. vt in consti. Grego. x. de senten. excom. quicunque. ¶Simoniacus secundum quosdam. j. quæst. j. reperiuntur quod non credo. vt j. quæst. iij. ex multis. in fi. ¶Sed est suspensus ipso facto vt in c. reperiuntur. & in c. si. & §. in rub. an simoniacus. §. in rubri. proxima. versi. simoniaci. ¶Violatores, & incendiarij ecclesiarum. xj. quæst. iij. canonica. xvij. quæst. iiij. omnes. eodem titulo. conquestio xij. quæstione secunda. deuotissima m. xxiij. quæst. vlti. pessimam. in hoc tamen variant magistri. ¶Relapsus in hæresim. de con. distinctio. ij. ego. extra. de hæretic. ad abolendam, §. laicus & §. sequenti. & infra. versicu. sequen. ¶Hæreticus cuiuslibet sectæ, & credentes. de hæreticis. sicut ait. & cap. excommunicamus. j. & capit. secundo. & cap. si aduersus. extra. eodem nouerint. xxiiij. quæstione prima. capitulo secundo. & j. proxi. versicu. ¶Defendens hæreticos, vel eos receptans, vel opiniones eorum vel male de fide sentiens. de hæreti. sicut ait. de summa trinitate. capit. j. & xv. distinctio. sicut. & ca. seq. ¶Regulares, & plebani præpositi; & curati secundum quosdam quod pium est tenere licet ius non cogat audientes physicam siue leges nisi redeant infra mensem. ne cleri. vel mo. c. vlti. ¶Cognoscens concubinam excommunicatã eo quòd nõ recedebat ab eo. eodem titulo. si concubinæ. ¶Participans excommunicato in crimine. eodem titu. nuper. sed secundum Ioan. iste casus iunctus cum sequenti faciunt vnum vt notatur in præcedenti capitu. nuper. sed ego facio duos. & iste probatur. eo. ti. cõcubinę. ¶Cõicans excommunicato cum fautoribus. eodem titu. quod in dubiis. xciij. distinction. miratus. ¶Percutiens clericum, vel quamlibet religiosam personam. xvij. quæstio. iiij. si quis suadẽte. xj. quæstio. iij. §. vt euidenter. eodem titulo. parochianos. & capitu. contingit. ¶Episcopus Græcus, à Latino deputatus cũ non obedit. de offic. ordinarij. quoniam. ¶Participans in diuinis excommunicato à Papa. extra. eod. significauit, sed hæc reduco ad casum. s. versic. participans, vel ad sequentem. ¶Alicui Cardinali incluso pro electione summi pontifi. celebranda mittens nuncium vel scripturam aut loquens, vel ad eum intrans nisi de omnium Card. voluntate. vt in constitu. Gregorij. x. de electio. vbi. §. in eodem autem. ¶Rectores, & officiales ciuitatis, in qua Papa moritur nisi obseruent quod in eadem constit. continetur. vt ibi in §. quòd si fortè. ¶Item quicunque personas ecclesiasticas, vel earum consanguineos seu ecclesias per se vel alios bonis suis spoliant, vel alias grauant pro eo quòd nõ eligitur is pro quo rogauerunt. vt in constitu. Gregorij. x. elect. sciant. ¶Conans vsurpare de nouo regalia, custodiam, siue gardiam, vel aduocationem in quibuscunque ecclesiasticis. & ipsorum locorum vacantium bona occupans, & clerici ad hoc procurantes. vt in constitu. Gregorij. x. de elect. generali. ¶Extorquens vi, vel metu absolutionem, vel reuocationem sentẽtiæ excommunicationis suspẽsionis, vel interdicti. vt in decre. x. extra. de his quæ vi me. ve causa fi. absolutionis. ¶Laicus qui quondam coegit personas ecclesiasticas sibi submittere bona ecclesiastica nisi monitus submissionem relaxet huiusmodi: & qui de cætero coget: & qui submissionem ritè factam nimis extendit, vt in constitu. Grego. x. de rebus eccle. non alien. consul. §. laici. ¶Fratres religionis cessante alios fratres de nouo recipientes, vel domos seu loca acquirentes seu acquisita alienantes, vt in constitu. Gregorij. x. de reli. do. religionum. §. si verò. ¶Singularis persona concedens, vel extendens repressalias cõtra personas, vel res ecclesiasticas. vt in constitutio. Gregorij. x. de iniu. & dam. & si pignorationes. ¶Hic de minori excommunicatione. Minor excommunicatio quoque infligitur ipso iure quo ad Deum, & quo ad ecclesiam in octo casibus. ¶Primus quando quis participat excommunicato. ¶Secundus notorius fornicator, & simoniacus. ¶Tertius recipiens ecclesiam de manu laici. vt j. titulo secundo. versicu. publici. & versiculo. communicans. & versiculo. recipiens. ¶Quartus sacrilegus. xvij. quæstione quarta. si quis inuentus. ¶Quintus balistarij, & sagittarij. vt extra. de sagitta. capit. vnico. ¶Sextus dissidentes, & pauperum oppressores, & manifesti raptores, vsurarij publici, & meretrices. ¶Septimus decedens in torneamento. vt extra. de torne. capitulo primo. ¶Octauus existens in notorio crimine, lxxxvj. ij. distinctione. neque. xiij. quæstione secunda. pro obeũtibus. ¶Hi enim à cœmiterio & oblationibus excluduntur. vt in præ. capitu. ¶Item quilibet in peccato mortali existẽs ipso iure excommunicatus, & suspensus est quo ad Deum. vt j. titulo secundo. versicul. stans. & hæc minor excommunicatio priuat aliquem à communione sacramentorum, vt extra. de cleri. ex. mi. si celebrat. ¶Ex istis casibus multi possunt, & alij formari studiosus lector poterit inuenire cum non omnes articuli possint in iure comprehendi. sed est de similibus ad similia procedendum. ff. de legi. non possunt. xxviij. quæstione prima. sic enim. de rescripr. inter cætera. de re iudica. cum omnes. de transla. inter. Non enim introductum est vt plura sint negocia quàm vocabula. ff. de præscrip. verbis. natura. & sic est in sequentibus titu. tenendum.

¶Casus totius iuris in quibus est aliquis excommunicandus. Rubrica.

Præmittendum est itaque quòd generaliter pro quolibet mortali, & pro contumacia, & cum aliquis non corrigitur potest hac sen. fulminari. xj. quæstio. tertia. nemo. & capitul. certum. non tamen indifferenter. vt ead. quæstio. nullus. & in præ. capitulo. certum. & suprà versic. an debet quis. ¶Notandum quoque est quòd vbicunque ponitur hoc verbum, anathema, si non est canon datæ, sed dandæ sententiæ & exponitur sic, id est fiat. vt xxx. distinctio. quasi per totum. extra. de vita & honesta. cler. si quis. quia præsens consultum præsentis non tenet vsum, & sic intelligo. de magistra. capitulo secundo. licet alij aliter illud intelligant. Idem etiam vbi ponitur verbum de futuro tale quid faciens excommunicetur. extra. de vita & honesta. cleri. clerici. & in infinitis concor. quæ sequuntur. & est ratio: quia pœnæ molliendæ sunt. de pœn. distinct. prima. §. pœnæ. ff. de pœnis. si præsens. ¶Et hoc quoque sciendum est quòd cum dicitur compellas parcen. vel districtionem ecclesiasticam, vel simpliciter compellas: & secundũ hoc excommunicatio & suspensio possunt intelligi. de verborum signification. quærenti. vt lite non contestata. tuæ. de officio delegati. præterea. de officio vicarij. capitulo primo. & in multis locis. de cleric. coniugato. capitu. præ. de deci. de terris. ¶Est ergo excommunicandus episcopus ab immoderata filiæ familiaritate non cessans. xxxiiij. distinctio. quorundam. ¶Nolens ad pacem redire. xc. distinctione. placuit. & capitulo vltimo. ¶Iudex secularis nolens excommunicatos ab agendo vel testificãdo, vel patrocinando repellere, vel exceptionem rei iudi. in foro ecclesiastico non admittens, in decre. Alexand. de exceptio. quia nonnulli. ¶Diffamans episcopum eo non præmonito. secunda quæstione septima. accusatio. j. in fine. & capitul. sequenti. ¶Dimittens ecclesiam sine consensu episcopi. de renun. ad monet. ¶In testimonio præferens Iudæum Christiano. de testi. Iudæi. secunda quæstion. vij. non potest. ¶Impediens testes ne veritatem dicant. de testi. constitutis. ¶Nolens ferre testimonium. de testi. eo. cum super. ¶Arma portans & vsurarius, de vita & honesta. cleri. capitulo secundo. ¶Patronus volens bona liberti contra iura diuidere. de suc. ab inte. capit. j. & ij. ¶Impediens confraternitates causa sustentandi pauperes factas. xlv. distin. capitulo primo. ¶Episcopus non concordans cum aliis in sacramentis celebrandis. xc. distinctio. capitulo vltimo. ¶Impediens legi literas. de le. de offic. delega. ex literis. ¶Nolens dimittere concubinam. de coha. cleri. capitulo secundo, & tertio. ¶Alienum parochianum ad sepulturam recipiens nolens parochiali ecclesiæ de portione canonica respondere. de sepul. capitulo primo. ¶Supponens libellum famosum. v. quæstione j. quidam. & capitu. hi qui. ¶Excommunicatis irrequenter cõmunicans vel obstinatè vel proteruè. vndecima quæstione tertia præcipuè. ad fi. & capitu. cum excommunicatis. & capitulo sequen. & extra. eodem. statuimus. & capitulo quòd in dubiis. ¶Prohibẽs quod dominus iubet. vndecima quæstione tertia. si is qui præest. ¶Laicus electioni episcopi se ingerens. lxiij. distinctio. nullus. ¶Diaconus ministrans episcopo in missa qui monitus non cessat cum aliis in choro cantare. xcij. dist. in sancta. ¶Diminuens aliquid de legatis, vel de illicitis quæ testator præcipit restitui. in decre. Alexand. de testa. quia nonnulli. versicu non restituens. ¶Nolens parere mandatis absoluentis. vt iurauit. de appel. quæstioni. ¶Absolutus ab archiepiscopo nolens satisfacere excommunicationi. de offic. ord. ad reprimendam. ¶Nolens computare in sortem fructus rei pignoratæ. de inreiurand. ad nostram. j. ¶Contrahens in sacris. de cleric. coniu. capitulo primo. ¶Laicus nolens soluere decimas ecclesiæ cui debentur. de deci. peruenit. & capitu. de irregularis. & infrà versic.

versic.non restituens.¶Celebrans post cibum, vel potum, vel missam incipiens, & eam in expletam deserens. vij.quæstion.j. nihil.& cap.illud.de cō.dist.j.nullus episcopus. ¶Veniens contra ordinationem Papæ.lxiij.dist.in Synodo. ¶Impediens legatum Rom.eccle.xciiij.dist.capitu.ij. ¶Violans treugas.de treu.& pa.capi.j.xc.distinct.præcipimus.xxiiij.quæstione prima.qui contra. ¶Negans procurationem archiepiscopo visitanti.de presbyter.cum ex officij.de cen.cum nuper. & capitu. sopitæ. ¶Non intrans canonicè in beneficio ecclesiastico. de institut. ex frequentibus. ¶Contrahens post votum solenne si non redeat ad monasterium.de conuer.coniu.ex parte.primo. ¶Clericus ad ecclesiam monitus non rediens, septima quæstione prima.peruenit.de cleri.non resi.ex tuæ.xxj. quæstio.secunda. per totum. ¶Suspensus celebrans.x.quæstio.iij.si quis presbyter.de cleri.ex.mi.cap.ij. ¶Episcopus damnatus à Synodo celebrans, & omnes illi communicantes.xj.quæst.iij.si quis episcopus dā, & cap.seq. ¶Inuadens res ecclesiæ nisi emendauerit.xij. quæst. ij.nulli liceat.& cap.se. ¶Habens priuil.quòd non possit excōmunicari si excedit in aliquo potest extraordinariè excommunicari non obstante priuilegio: exceptis Regibus, & similibus: vt in dec.Clementis.iiij.quæ incipit secundus, & in decre. Alex. iiij.de priuile.non nullus. ¶Alienans res Roma.eccl.& dans, & consentiens & subscribens, & mediator, xij.quęstione secunda. non liceat.& capitu.indignè. ¶Inuadens res episcopi, vel presbyteri.vndecima quęstione tertia.de laicis.& capitu. sequent. xvj.quæstione prima.similiter. ¶Non restituens ecclesiæ decimas, vel primitias, vel oblationes.xvj. quæstio. prima. decimæ. & quæstione septima.decimas.& quæstione secunda.præcipimus.palam est.s.versicu.laicus. ¶Non obediens suo episcopo. xj.quæstione.iij.si autem nobis.& j̃.versicu.non obediens. ¶Sacerdos deserens vxorem quo ad alimenta, & huiusmodi prætextu religionis, vel docens hoc fieri.xxviij.distinct.si quis do. & j̃.versicu.clericus Græcus. ¶Dicens presbyterum vxoratum hostias offerre non posse.xxviij.di.si quis dis. ¶Qui ecclesiam sibi commissam non vult adire.xcij.di.si quis episcopus. ¶Clericus nolens interesse diuinis.xcij.dist.capitu.vlti. ¶Simoniaci dantes & accipientes. prima.quæstione prima. quicunque. & quæstione tertia.audiuimus.& s̃.in proxi.rubri.versicu. Simoniacus. ¶Secularis clericum iudicans sine episcopi licentia. xj. quæstione prima.continua & cap.nullus.& in multis.ca. C.de sacrosanct.eccles.authori.statuimus. ¶Si vsurarius faciat iurare debitorem ne ab vsurariis repetat fœnus, episcopus potest ferre sentētiam generalem vt quicunque hoc scit exeat & dicat.de iureiuran.ad nostram.ij. ¶Inuadens per Regem res ecclesiæ.de rebus ecclesiasti.non alie.qui res. ¶Deserens ante litis finem prælatum accusatum. octaua quæstione quarta.nōne.de accusationi.olim. ¶Cogens prælatum ad res eccle.deuastandas, vel qui eas inuadit, vel alienat.xvj.quæstione prima.in canonibus.x.quæstio.secunda.precariè.extra, de rebus ecclesię non alie.si quis. ¶Fideles parentes quasi cultu Dei deserens & eos non honorans. ¶Mulier coram sibi præscindens. ¶Mulier virum deserens, & nuptias condemnans. ¶Mulier virili veste causa meretricij vtens. ¶De virginitate superbiens, & nuptias condemnans.& vituperans.xxxj.distinction.si quis. ¶Ieiunans die dominico in Dei contemptum.eodem titulo.capit.vltimo. ¶Communia ieiunia superbiæ condemnans. ¶Domum Dei & congregationes eius contemnens, & accusans memorias sanctorum & oblationes quæ fiunt in ecclesiis. ¶Faciens extra ecclesiam conuenticulas, & canones contemnens. ¶Dicens coniugatos non posse saluari.xxxj.dist.si quis. ¶Condemnans vsum carnium, & execrans, proprios filios abiiciēs & fame mori permittens. ¶Contemnens habitum humilem, & communem quasi cum tali habitu non possit saluari. ¶Nolens gustare olera cocta cum carnibus & diebus ieiuniorum genua flectēs. ¶Hi omnes anathema fiant idest excommunicandi sunt. xxx. dist.per totum.per ordinem continuè. ¶Clericus Græcus vxori debitum negans tempore debito: vel eam eiiciens.& cū hoc fieri iusserit.xxxj.dist.quoniam.& s̃.versic.sacerdos. ¶Bigamus habitum, vel tonsuram clericalem gestans.vt in constitut.Gregorij.x.de biga.altricationis.Impediens electionē Papæ.lxxix. distinct.si quis ex episcopis.& capitu.se. ¶Iniustè alium excommunicans.xxiiij.quæstione tertia.de illicita.secunda quæstione prima.nemo.extra co.sacro. ¶Contumax quolibet genere cōtumaciæ & in qualibet causa.v.quæst.secunda.præsenti.de iudi. capitu.j.xj quæstione tertia.certum.& capitu.si qui.de dolo, & contuma.veritatis.xxiij.quæst.iiij.fortè.xxiiij.quæst.iij.de illicita. ¶Dominus per contumaciam procur.vt lite non contesta. capitu.j.in fi. ¶Appellans ad maiorem vocatus à minore non venerit.de appel.si duobus.& capitu.cum parati. ¶Debitor habens vnde soluat.de solutio.capitu.vltim.& contra. ¶Rapiens oblationes.s̃.in proxi.rubri.versicul.rapiens. ¶Non obediens sacerdoti.xj.quæstio.tertia.absit.& capit.primo.nihil.extra qui filij sint legi.per venerabilem. ¶Male alienans rem ecclesiæ. ¶Dans, & recipiens chartas nisi eas ad incidendum reddat.xij. quæstione secunda.Apostolicos. ¶Supprimens vel tradens instrumenta ecclesiæ.xij.quæstione secunda.si quis de. ¶Rectores capellarum monachorum vsurpantes ius episcopale.xvj. quęstione secunda.visis. ¶Episcopus à monachis aliquid contra canones extorquens.xviij. quæstion.ij.hoc cautum. ¶Post votum, vel habitum religionis susceptum comam nutriēs, vel militiis, & aliis honoribus secularibus intendens.xx.quæstio.iij. eos.& cap.præ.quod intellige.vt no.extra de cleri.coniug.Ioānes.j̃.versicu.defendens. ¶Spoliās Romipetas, vel peregrinos, vel viatores, vel mercatores, vel noua Theolonaria, vel Pedagia statuens.xxiiij.quæstio.tertia.si quis depo.& cap.illi qui.extra de censi.innouamus. ¶Dans fidem adulteræ quòd cum ea contraheret.& cum ea contrahens.xxxj.quæstio.prima.relatū. ¶Fugiens ab ecclesia quando ibi prędicatur.de conse.distinct. j.sacerdote. ¶In festiuis dimissis diuinis officiis ad spectacula accedens.de conse.dist.j.qui solenni. ¶Assumens votum peregrinationis, nisi compleat illud, de voto.licet. ¶Nolens parere iuri in causa natalium, qui filij sint le.transmissæ. ¶Sagittarij, extra de sagit.c.vno.alij illud intelligunt.de maiori excommunicatione. ¶Vurarij nolentes parere iuri.de vsur.prætereà.& capitu.primo.& ij.& iij. ¶Impugnans priuilegium ecclesiæ vel donata ei post.xxx.quæst.iij.placuit. ¶Clericus iurans per creaturas, vel inter epistolas cantans.xxij. quæstio.j. clericum.xxvj. quæstione septima.§.ergo. ¶Iurans per capillum Dei.xxxij.q. prima.si quis per ea. ¶Obseruans Auguria, vel Aruspices, & Auriolos, vel incantatores, vel diuinatores, vel filaterias.xxvj. quæstione v.si quis ariolos.& capitu.non oportet.& capit.aliquanti.& capitu.sortes.& in aliis capitulis. ¶Vxorem dimittēs & adulter adhærens.xxxij.quæst.v.præceptum. xxxiij.quæstio. secunda.seculares. ¶Res vel bona cruce signatorum vsurpans, vel impediens in decreta. Alexandri. de priuilegi.sanè. quia. ¶Intrans ecclesiam & monitus nolens communicare.de consecratione distinctio.ij.hi qui. ¶Pro luxuria à sacramentorum communione se subtrahens.de consecratione, distinction.ij.si quis intrat. ¶Patronus ecclesiam grauans.xvj.quęstio.septima. filius. ¶Mulier nolens à consanguineo recedere, & donationē sibi factam restituere.de donatio. inter virum & vxorem.& si necesse. ¶Titulis, vel vexillis authoritate propria occupans agròs alienos.xvj.quæstio.vj.capit.primo. ¶Nolens de periurio aut publico crimine pœnitere.xxij.quæst.prima.capit.vltimo. ¶Iudæi compelluntur restituere vsuras per substractionem cōmunitatis fidelium.de vsuris post miserabilem.& in decre. Alexan.de priuilegiis, sanè quia. ¶Male sentiens de corpore Christi.de consecratio.distinct.ij.ego B. ¶Faciens exactiones in clericis, vel ecclesiis.de immuni.eccle.non minus.de sententia excommunica.nouerit.s̃.titu.proximo.versicu.laicus. ¶Qui iniuriatur Iudæis si monitus non desistat, de Iudæis, sicut Iudæi, & cap.de Iudæis.xlv.distinctione. qui sincera.& capitu. de Iudæis.xxiiij.quæstio.octaua.disper. ¶Raptores, de raptoribus.capitu.primo.de foro competenti. postulasti.vj. quæstion.tertia. placuit. ¶Medicus præcipiens infirmo vt peccet: de pœnitenti.& remissioni.cum infirmitas.in fine capituli.puta si medicus suadeat infirmo vt copulam carnalem exerceat pro recuperanda sanitate, vel quid simile. ¶Clericus supponens se verberibus pro satisfactione iniuriæ.de sentent.excommuica. contingit.j. ¶Patriarcha, vel episcopus excommunicans, vel suspendens exemptum.xvj.quæstio.prima: frater.de maiori.& obedi. graue. ¶Recipiens in terra sua, vel in domo hæreticum.de hæreti.sicut.& capitu.excommunicamus.& capitu. vergentes. & capitu.seq.s̃.titulo proxi.hæreticus. ¶Exercens in ecclesiis iudicia secularia, ne cleric.vel mo.cum ecclesia.& capitulo primo. ¶Princeps publica officia Iudæis, committens.xvij.quæstione iiij.constituit.de Iudæis, cum sit.& capit.pe. ¶Tradens Papam. xxiiij.quæstio.iiij.Grasilarius.hodie esset excōmunicatus ipso iure.xvij.quæst.iiij.si quis suaden.j̃.proxi.versi. ¶Qui contra iuramentum in necem domini machinatur, vel in eius regnum. xvij.quæst.vlti.si quis laicus.pal.est. ¶Laicus locans domum ad exercendum ibi fœnus.vt in constitut.Grego.x.de vsur.vsurarum.in fin.lib.sexto. ¶Truncator membri per se, vel per alium. xxiij.quæstio.vltim.si quis membrorum.ne cleri.vel mo.clericos. ¶Violans desponsatam sui prox.xxvij. quæstion: secunda. qui desponsatam.j̃.versi.rapiens. ¶Interficiens vxorem.xxxiij. quæstione secunda.admonere.& capitulo, quicunque. ¶Monachus negociator & tenens terras laicorum ad firmam.extra, ne cleri.vel mona.capitulo secundo. ¶Communicans Iudæo delinquenti in commerciis contra prohibitionem.de Iu-

dæis, & si Iudæi. xvij. quæstio. quarta. constituit. liiij. distinctio, nulla. de vsuris, quanto. & cap. post miserabilem. ¶ Participans Iudæo clericum verberanti, de Iudæis. postulasti. ¶ Insidiantes nauibus Catholicorum. de rap. excommunicationem. ¶ Cogens clericos soluere pedagia pro personis, & rebus suis, vel pro aliis vel suis creditoribus satisfacere in decreta, Alexan. de immu. eccle. quia nonnulli. ¶ Clericus in sacris exercens officium Cyrurgiæ. ne cleri. vel mona. capitulo primo secundo, & tertio. ¶ Monachæ in cameris hospites recipientes vel cũ monachis cantantes. xviij. quæstio. ij. pernitiosam. ¶ Incendiarius per se, vel per alium, & consiliarius. xxiij. quæst. vlti. pessimam. & capitu. præceden. ¶ Rapiens desponsatam alteri. xxvij. quæstio. secunda, statutum. ¶ Consanguinei male coniuncti si non sunt separati. xxxv. quæst. sexta. si duo. ¶ Dicens Adam moriturum si non peccasset. de con. distinctio. quarta. placuit. vt quicunque dixerit. ¶ Negans pueros baptisandos, aut dicens nihil remitti in baptismo quod ex Adam contractum fuerit. de conse. dist. placuit. vt quicunque par. ¶ Dicens gratiam Dei nõ valere benefacienti. de con. distinct. quarta. capitulo penultimo. ¶ Dicens sine gratia Dei quem saluari vel mandata implere posse. de con. dist. quarta. capitu. vltim. ¶ Adulter vsquequo dimittat adulteram. de eo qui dux. in ma. significasti. xxxij. quæstio. v. præceptum. de sponsali. capitul. primo. de diuor. porrò. xxxv. quæst. sexta. capitulo sexto. ¶ Faciens regularem canonicum monachum. vndecima quæst. tertia. nullus. ¶ Non abstinens monitus ab accessu monialium. xxiiij. q. tertia. subdiaconus. extra de vi. & hone. cleric. monasteria. ¶ Intrans Balnea, vel conuiuans cum Iudæis vel medicinas ab eis accipiens. xxviij. q. prima. nullus. ¶ Raptores mulierum. xxxvj. quæst. secunda. eos. ¶ Qui furatur mulierem, vel rapit vt sibi despõsatam retineat. xxxvj. q. secunda. si quis vir. & cap. seq. ¶ Violans dogmata, mãdata, interdicta, decreta, vel sanctiones. xxv. quæstio. secunda. si quis dogmata. vndecima quæ. tertia. si is qui. ¶ Coniunx non reddens leproso debitum de coniugio lepro. capitu. primo, & secundo. ¶ Instituens hæredes hæreticos etiam post mortem. de hæreticis, sis quis. & capitul. sequenti. xxiiij. quæst. secunda. sanè. secundo. ¶ Violans interdictum Papæ si non vult Romam venire. de excessione prælato. tanta. ¶ Dans, vel recipiens ecclesiasticum beneficium sine licentia episcopi. xvij. quæstione septima. nullus. de iure patrona. relatum. & capitulo omnis, nisi sit consuetudo contraria. de concessio. præbẽ. nulla. ¶ Defendens monachos fugitiuos ne ad claustrum reuertantur, & etiam ipsi apostatæ. xx. quæstio tertia. procliuis. de regula. ne religiosi. extra eodem tuæ. xxvij. quæst. prima. omnes. & capit. quia. ¶ Qui incorrigibilis apparet. xxiiij. quæstio. tertia. cum sacerdos. & capitulo, corripiantur. ¶ Contrahens matrimonium cum sorore spirituali. xxx. quæstione tertia. non oportet. ¶ Erigens altare in ecclesia non consecrata sine licentia episcopi. de con. distin. j. nullus. ¶ Matrimonium pendente lite post prohibitionem ecclesiæ contrahens. de matrimo. contracto contra inter. ecclesiæ. capitulo primo, & secundo. ¶ Dicens Christum nihil esse in eo quòd homo, de hæreticis, cum Christus. ¶ Audiens vel docens leges Parisiis vel in locis vicinis. de priuilegiis super Specula. idem est in similibus obseruandum. vt s. in proxima, rubrica in fine.

¶ Casus totius iuris in quibus est aliquis ipso facto suspensus. Rubrica.

SCire debes quòd omnis irregularis est suspensus, & idcirco hic repetita intelligantur omnia quæ habes. s. in rubri. hæc sunt irregula. quæ deij. promotos. & multa quę habes. in rubri. hæ sunt irregu. quæ impediunt promouendos. & dic vt suprà, in rubrica de pe. versiculo, quæ constitutiones. ¶ Est autem ipso facto suspensus se castrans spõte, & scienter. lv. distinctio. si quis in ægri. ¶ Episcopus non veniens ad concilium prouinciale, vocatus ab archiepiscopo nisi iustè impeditus. xviij. distinct. si quis autem. & capitulo placuit. ¶ Differens petere consecrationem vltra. vj. menses. & minor. xx. an. cui administratio ecclesiæ est commissa. nisi eis exactis se fecerit ad omnes ordines statutis temporibus promoueri, suspensi sunt ab administratione temporalium, & spiritualium, & etiam à præbendis suis. in decre. Alexand. quarti. de sacra. vnctione. cum ad Romanam, & quia olim. ¶ Episcopus non denuncians subditis. infrà septem menses, quòd sint in Synodo. xviij. distinctione. capitulo vltimo. ¶ Infamis per sententiam ab omni actu legitimo. de rescrip. sciscitatus. ¶ Iudicia sunt in festiuis, nisi in casibus suspensa. de fer. conquestus. xv. quæstione quarta. per totum. ¶ Eruens alij oculum. lv. distinct. si Euangelica. xxij. quæstione vltima. his à quibus. ¶ Hæreticus, Scismaticus: & apostata. secunda. quæstione quarta. alieni. & capitulo Beatus. ¶ Qui fit episcopus sine consensu Metropolitani. lxiiij. distinctione. illud. ¶ Omnis qui non habet mandatum suspensus est ab impetratione. de rescriptis. nonnulli. & capitu. ex parte. ¶ Causa natalium suspendit principaliter agentem. de ord. cog. tuam. qui fi. sint le. causam. & capitu. lator. de officio. delegati. causam. ¶ Causa liberalis suspendit principalem, ciuilem, vel criminalem. tertia. quæstione vndecima. lege prima. secunda, & tertia, & quarta. ¶ Causa poss. petitorium prius inchoatum. de causa possess. pastoralis. ¶ In criminali causa eligens alios iudices quàm proprium episcopum, tertia quæstione sexta. non liceat. ¶ Omnis excommunicatus. sexta quęstione prima. illi qui. & capitu. Beatus. ¶ Episcopus faciens sine consensu Abbatis monachum in ecclesia sua præpositum, vel decanum, vel canonicum. lviij. distinctione. si quis de alterius. ¶ Consecratus ab vno episcopo tantum qui nec episcopus est. lxiiij. distinctione. extra conscientiam. lxv. distinctione. episcopus. ¶ Confirmatus à simplici sacerdote quo ad susceptionem ordinum. de consuetu. quanto. de con. distinctio. v. dictum. & capitulo manus. secundum Ioan. de Deo. ¶ Debilitatus enormiter leprosus, mẽte captus. de cleri. ægro. presbyteri. de recto. tua, ex parte. septima quęstione prima. capitulo primo. & capitulo. quamuis. ¶ Conseruator ad alia quàm notoria suam extendens scienter potestatem per vnum an. vt in decre. Alexan. de officio delegati. quia de conseruatoribus. ¶ Episcopus vitans illum in publico cuius excommunicationem probare nõ potest. sexta quæstione secunda. si tantum. & capitulo placuit. ¶ Patronus rapiens res ec. xxvj. quæstione septima. filij. scilicet. ad fi. ¶ Ferens sententiam in causa sanguinis vnde mors sequitur. xxvj. quæstione octaua. his à quibus. & capitul. sępe. extra. ne cleri. vel mona. sententiam. ¶ Ordinatus ab alio & alio modo quàm debeat. xxiij. distinctio. quorundam. de sacra. non ite. capitu. vlti. de offi. card. significasti. ix. quæst. secunda. Ludo. extra. de or. ab epi. qui re. eodem. capitu. j. & ij. & iij. & j. versic. vltramontanus. ¶ Scienter, vel ex affectata ignorantia vel quocunque alio figmẽto quæsito ordinans clericum alienum per annum suspensus est à collatione ordinum secundum constit. Grego. de tempo. ordi. eos qui. ¶ Aduocatus violans constitu: Grego. Papæ. x. triennio est suspensus ab off. aduocationis, vt in prædi. consti. quæ est extra. de postu. properandum. in fi. ¶ Episcopus superior domum locans, vel alio tit. cõcedens vsurariis, ad fœnus exercendum est suspensus: collegium verò, vel vniuersitas est interdicta quam si per mensem animo sustinuerit indurato extunc terræ ipsorum sunt interdictæ vt in cõsti. Grego. x. de vsu. c. vsurarum. §. fi. ¶ Promotus sine tit. lxx. dist. capi. j. xvj. q. vlti. decernimus. hodie secus. extra. de præb. episcopus. & c. cum secundum. ¶ Recipiens vsurarium publicum ad sepulturam vel eius oblationem. de vsu. quia in omnibus. & in cõst. Greg. x. eo. tit. quanquam. ¶ Ad clamorẽ populi electus. de ele. cõscius. xvij. q. vij. si quis deinceps. ¶ Electus per principẽ laicũ. de ele. quisquis. & in præ. c. si quis. ¶ Recipiens alienum clericũ & receptus sine cõmendatitiis literis fm antiquos cañ. lxxj. dist. clericos, & §. extraneos. ¶ Eligẽtes sciẽter ꝯ concil. Laterañ. de ele. cum in cũctis. ¶ Cõfirmans scienter electũ indignũ, vel indignum ordinans. de ele. nihil est. lxxxj. di. tantis. xxxvj. di. quæ ecclesiasticis. j. q. j. si quis eps. ¶ Eps nimium simplex. vij. q. j. quia sunt. ¶ Cõtrahens in sacris. xxviij. di. decernimus. & ca. diaconi. & c. presbyterũ. extra. de big. c. vlti. de cle. cõiu. sanè & c. j. ¶ Existens in sacris cognoscẽs, vxorẽ post promissam castitatẽ. lxxxj. di. ministri. lxxxij. di. proposuisti. & c. plurimos. & ca. aliquanti. ¶ Sed Io. de Deo. hæc intelligit per sniam, & non ipso facto: sed prædicta. cc. videntur dicere cõtra. ¶ Ordinans & ordinatus ad sacros ord. tempore non debito. s. in rubi. hæ sunt irregu. quæ de. pro. ver. illicita. ¶ Iurans seruare cõsuet. ꝯ cano. quæ fi. à ma. par. ca. c. j. ¶ Ordinatus, vel electus ab hæreticis, vel scismaticis. ix. q. j. per totum. xj. q. j. istud. de scisma. c. j. ¶ Publici concubinarij, & simoniaci, nisi per sententiam, vel per facti euidentiã. xxxij. di. præter hæc. & c. eos. & c. seq. & §. verum. lxxxj. di. si quis clericus. & c. eos. extra. de cohabi. cle. nostra. & s. in ru. de coha. cle. in j. ver. ¶ Episcopus cognoscens quam prius habuerat concubinam. xxxiij. di. habuisse. ¶ Episcopus faciens consanguineum Castaldum, vel vice dominum. lxxxix. distinct. decre. ¶ Is in cuius ordinatione aliquid est omissum donec suppleatur. de saca. non ite. capitu. vlt. ¶ Dans pecuniam pro relig. ingressũ. de statu regu. monachi. §. si quis. & §. si non. secũdum Ioan. de Deo & de simo. veniens. sed est contra. ij. quæst. j. quàm pio. ¶ Communicans scienter excommunicato. xj. quæst. iij. sicut Apostoli. & iij. cap. sequentibus. de senten. ex. sacris. de except. à nobis.

¶ Qui

¶Qui prodit d.Papam.xxiij.qō.iiij.Guilisiarius.¶Eps relaxans
pœnitentiam contra incendiarios constitutam.xxiii.q.vlt.ca.
pessimam.¶Cognoscens vxorem adulteratam.xxxiiij.distin.si
cuius.& cap.si laici.Clerici non habentes literas commendati-
tias.xcviij.dist.per totum.extra.de cleri.pe.c.pe.& vlt.¶Suspen
ditur principale opposita excommunicatione contra partem
vel iudicem.de offi.dele.pastoralis.& c.prudentiam.¶Obligās
suam ecc.pro debitis alienis vel fideiubens,de sol.c.ij.¶Stans
in mortali quo ad se.& quo ad Deum.j.q.j.ipsi.xj.q.iij.audi.& c,
euidenter.& de temp.or.quæsitum.& j̃.ver.quilibet.¶Moriēs
in ludis gentilium.xxiij.q.viij.quicunque.¶Homicida.s̃.in ru.
hæ sunt irre.quæ deiici.pro.ver.homicidium.¶Iudicium solui
tur morte iudicis lite pen.de offi.deleg.licet.¶Suspenditur iu-
dicium per relationem iudicis.de ap.intimasti.de off.lega.licet
iij.q.vj.multum.¶Clericus secularis quo ad hoc vt non possit
cum monachis beneficiari.de sta.mo.ca.vlt.prope fi.¶Solenni
ter pœnitens.s̃.in rub.hæ sunt irre.quæ deij.iam pro.ver.solen-
nis.¶Ordinatus ignoranter à pseudo episcopo quem talem po
test probare.j.q.j.si qui à pseudo.¶Potestas vnius legati alio ad
ueniente suspenditur.de of.lega.volentes.¶Archidiaconus ab
actionibus faciendis.de cen.cum Apostolus.¶Violans interdi
ctum Papæ.s̃.in ru.hæ sunt irre.quæ de.iam.pro.ver.interdicti.
¶Faciens presbyterum tutorem.in testamento.lxxxviij.dist.c.
vlt.xxv.q.iij.c.pe.& vlt.¶Promotus per saltum.lij.di.c.vno.&
extra eo.c.vno.¶Simoniacè ordinatus.j.q.j.gratia.reperiūtur.
vetitum.qui perfectionem.eos.remissionē.extra.de si.per tuas.
tanta.si quis or.& in prædicta.rub.ver.simonia.¶Episcopus ne
gligens in correctione simoniæ duobus mēsibus.sacerdos.iiij.
diaconus tribus,vel fortè suspenduntur.j.q.j.quicquid inuisibi
lis.¶Ordinatus à simoniaco simoniacè vel non simoniacè.j.q.
j.statuimus.ij.de si.per tuas.¶Clericus in sacris vel beneficiatus
& monachus suspensus est ab aduocatione,& causis forēsibus
nisi in casibus.extra,de postu.c.j.& ij.& xv.qō.ij.c.vno.xvj.q.j.
monachi.¶Homicida casualis licet non peccet.xv.q.j.c.vlt.de
homic.significasti.& c.tua.s̃.versi.homicida.¶Monachi,& alij
non habentes populum,vel administrationem.xvj.q.j.placuit.
j.& ij.& c.qui verò.¶Ordinans bigamum,vel viduæ maritum,
vel pœnitentem.lv.dist.nullus.¶Ordinatus ab hæreticis inui-
tus remanens apud eos si confugere potest.j.q.j.constat.& cap.
omnes.cuiuslibet.¶Hæreticus ad fidem conuersus.j.q.vij.c.j.ij.
& iij.¶Sententia suspenditur,de in integrum restitutione,&
per ap.licet non per supplicationem.de in integrum restitu.ex
literis.suscitata.coram.¶Recipiens dignitatem vel electionē,
vel ecclesiam de manu laici sine consensu episcopi.xvj.q.vij.si
quis deinceps.quoniam,si quis episcopus.de ele.quisquis.¶In
iustè excommunicans sine monitione.xxiiij.qō.tertia.de illici-
ta.de senten.excō.sacro.j̃.ver.qui excommunicat.¶Presbyter
duas missas sub vno canone celebrans,idest conficiēdo in vtra
que & non communicans.de con.di.ij.relatum.¶Sumens Eu-
charistiam sine sanguine.de con.di.ij.comperimus.¶Duos sa-
cros ordines vno die recipiens de eo.qui fur.or.susce.c.pe.& vl
ti.¶Subdiaconatum cum quatuor minoribus recipiens.co.ti.
c.ij.¶Clericus Græcus habens vxorem si negligēter opprimat
filium.extra.de pœ.& re.quæsitum.¶Alcatores,& inspectores
ludorum,& spectaculorum.in authen.de sanc.epis.§.interdici-
mus autem.& j̃.ver.personæ.¶Vltramontanus clericus ab epi
scopo Italico ordinatus sine licētia Papæ vel literis proprij epi
scopi suspensus est perpetuo.vt in decre.Clemen.iiij.quæ inci.
sæpe accidisse.s̃.ver.scienter.¶Episcopus scienter indignū pro
mouens.lxxxj.dist.tantis.xv.q.secunda.si qui episcopi.de tem.
or.literas.& c.dilectus.¶Presbyter benedictionem celebrans
cum secunda.de secundis nup.cap.primo.quod intelligit Ioan.
de Deo cum ipse idem contraxit.vt xxviij.distinctio.presbyter.
Sed ego intelligo prout litera planà sonat.xxxvij.dist.relatum.
¶Assistens prædonibus si tunc aliquis per alium occiditur.de
cleri.peregri.præsentium.¶Qui non accipit saltem semel in an
no pœnitētiam.de pœ.& remis.omnis.¶Monachus matrimo-
nium contrahens.xxvij.q.prima.quoc.& ca.monacho.¶Ordi-
nans,& præsentans sub conditione.scilicet quòd non petat be-
neficium,& ordinatus,& præsentatus.de si.si quis.& c.per tuas.
¶Ex solo concilio in criminibus etiam per iustitiam.de exces-
si.præla.ex literis.¶Obiiciens aliquid in personam electi,& nō
probans,à beneficiis ecclesiasticis per triennium est suspensus.
de ele.statuimus.¶Qui excommunicat sine scriptis.& sine cau
sa suspensus est per mensem.de senten.excom.sacro.¶Mino-
res,vel prædicatores ante finem anni probationis professionē
alicuius recipientes suspensi sunt à receptione professionis a-
liorum,in decre.Innoc.iiij.de regu.cum non solum.¶Clericus
de incestu monialium damnatus.xxvij.q.prima.si qua mona-
charum.¶Aduocati & tabelliones hæreticis suum officiū im-
pendentes.de hæret.si aduersus.& c.excommunicamus.¶Per-
sonæ viles,& infames,& dantes.xj.pro xij.in Ludo.de excessi.
præla.inter dilectos.¶Episcopus excommunicatus ipso facto
est suspensus à cognitione causarum.de sup.ne.præla.Roma-
na.¶Is qui conqueritur de iniusta excommunicatione suspen
sus est à communione hominum quò ad alia iudicialia.non ta
men quo ad extraiudicialia.de sent.ex.solet.& c.quia periculo-
sum.¶Quilibet clericus existens in mortali suspensus est, quo
ad se.de pœ.dist.prima.sunt qui arbitrantur.& c.qui sanctus.&
§.opponitur.xj.q tertia.audi.de pœn.dist.prima.si enim inquit.
de pœ.di.iij.inter hoc hircum.¶Clericus scienter hæreticis ex-
hibens,& hi cui exhibentur ecclesiastica sacramenta.de hæret.
excōmunicamus.§.clerici.xxiiij.q.prima.si quis dederit.¶No-
uum opus suspenditur per iactum lapilli.de noui operis nunc.
per totum.¶Iudex aliquid faciens per gratiam,vel per sordes
ab executione sui officij per annum est suspensus.de re iudi.cū
æterni.¶Dimittens absque necessitate missam incompletam.
de con.dist.j.nullus episcopus.vij.q.j.nihil.¶Filij & nepotes in-
terficientium prælatos ecclesiarum vsque ad quartum gradū.
de pœnis,in quibusdam.vj.quest.prima.§.verum.& l.quisquis.
¶Mortuos in palliis altaris inuoluens.de con.di.j.nemo.¶Præ
stans de tenendo scisma iuramentum.de scismati.c.j.xxiiij.qō.j.
scisma.& quæst.tertia.inter scisma.¶Prælatus recognoscens se
bona ecclesiastica à quocunque domino temporali tenere:&
ea sibi subiiciens, suspensus est ab officio,& administratione.
¶Clerici verò hoc scientes,& superiori hoc non denunciantes
triennio suspensi sunt à beneficiis quæ à dicta ecclesia sic gra-
tiata obtinent.vt in constitu.Grego.x.de rebus eccl.non alien.
hoc consultissimo.¶Episcopus superiores suspensi sunt ab in-
gressu ecclesiæ,nisi infrà mensem restituant duplum eius quod
exegerunt,vel receperint nomine procurationis à locis nō vi-
sitatis,vel numeri ratione.inferiores verò suspensi sunt ab offi-
cio,& beneficio.vt in constitu.Grego.x.de censi.exigit.¶Item
ciuitas non seruans quod in constitu.Grego.x.continetur cir-
ca elec.summi Pont.est ipso facto interdicta.vt extra.de ele.ni-
si.§.ciuitas.¶Vniuersitas concedens vel extendens repressalias
contra personas vel res ecclesiasticas est interdicta.vt in const.
Greg.x.de iniur.& dā.da.& si pignorationes.¶Vltimo nota q
episcopi,& superiores hodie nullam sententiam suspensionis,
vel interdicti ipso iure incurrunt.vt extra.de senten.excomm.
quia periculosum.¶Idem est in similibus obseruandum.vt
suprà,in rubrica.casus in quibus aliquis est ipso iure.ex.in
fine.

¶Casus totius iuris in quibus aliquis suspenden-
dus est. Rubrica.

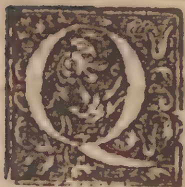

SCiendum est quòd grada-
tim in pœnis est procedendum.¶Vnde primò
minor,secundò maior est infligenda:& sic cre-
scente contumacia crescat pœna.extra.vt lite
non contesta.quoniam.in fine.ff.de pœnis.l.re-
legati.C.de seruis fug.quicunque.in princ.nisi ex causa maior
initio infligatur.Vnde notandum est quod in omnibus casibus
in quibus aliquis potest excommunicari quæ est maior pœna
ecclesiæ.vt xxiiij.quæstio.tertia.corripiantur potest,& suspen-
di:in quibus autem casibus possit quis excommunicari.s̃.dedu
ctum est.& hic possunt intelligi repetiti.¶Est autem suspendē-
dus generaliter omnis nolens canonibus obedire.iiij.distinct.
§.vlti.xxv.quæst.prima.hac consona.xix.dist.si Romanorum.
versicu.quibus.¶Princeps impediens ne fiat synodus.xviij.di-
stinctio.quoniam.quidem.¶Vxor presbyteri alij nubens su-
spenditur & priuatur Catholicorum coniugio.xxviij.distinct.
si se.& cap.si qua.& capit.quia.¶Clericus non cessans à ludo
alearum.xxxv.distinctio.¶Episcopus non occurrens ad syno-
dum.xviij.si episcopus & capitu.si quibus.¶Clericus cōtumax
l.distinctio.contumaces.¶Archidiaco.cum mulieribus impu-
denter habitans.lxxxj.distinctio.archidiaconum.¶Clerici mer
catores moniti non cessantes.lxxxviij.distinctio.consequens.
¶Senex,& infirmi maximè si propter hoc officium dimittunt.
xcj.distinctio.clericus.idest,secundum Ioan.de Deo.¶Indiscre
te ligans subditum.secunda quæstio.prima.nemo.xxiiij.quæ-
stio.tertia.de illicita.de senten.excomm.sacro.¶Contemnens
proprium iudicem,& ad alium currens.tertia.quæstione sexta.
non liceat.¶Diffamans alium,& non probans.v.quæstio.sex-
ta.Epiphanium.¶Suo non congruens vniuerso.x.distinctione.
quis autem.octaua distinctione.quæ contra.de spon.du.capit.
vltimo.¶Male examinans,& examinatus.xxiiij.dist.quando in
authen.de sān.episco.§.si quis autem citra.¶Volens sine causa

promoueri nisi vtilitas vel necessitas ecclesiæ hoc requirat. lxx.iij.dist.placuit.& capitu.vltim.extra.de ætate, & qualitate. quamuis. ¶Clericus incorrigibilis nolens à cohabitione mulieris se cedere.lxxxj.dist.quidam.lxxxij.distinct.proposuisti. & cap.plurimos.de coha.cleri.clericos.& tribus.capitu. sequent. ¶Episcopus nolens venire ad ecclesiam ad quam est consecratus.xcij.distinctio.cap.penulti. ¶Accusatus in peremptorio nō occurrens, siue contumax.quarta.quæstione quinta.quisquis. xxiiij.quæst.tertia.de illicita.de dolo, & contuma.veritatis.de offic.delega.de cautis. ¶Veniens contra consuetudinē approbatam.xj.distinctio.in his. ¶Diaconus violans castitatem vel matrimonium contrahens.xxviij.distinct.diaconi.& ꝟ.versicu. proximo. ¶Presbyter, diaconus, & subdiaconus non seruantes castitatem quam promiserunt.xxxij.distinct.placuit. ¶Absolute cogens, & ordinans aliquem siue episcopus clericum, siue archiepiscopus episcopum.xxiiij.distinctio.placuit.& capitulo. vbi.xxv.quæstio.secunda.denunciamus. ¶Episcopus fornicarios notorios maximè intuitu obsequij sustinens temporalis. lxxxiij.distinct.si quis.& ꝟ.ver.prælatus. ¶Legatos Roma.eccl. non honorans debito modo.xxiiij.distinctio.capitu.secundo. de iureiurãdo.ego. ¶Libellum famosum in loco publico proijciens, & eum recipiens nisi rumpat.quinta. quæst.prima. per totum.iiij.quæstio.tertia. versicu.ob carmen. ¶Prælatus negligens corrigere subditotum maximè concubinariorum excessus.xxxij.dist.eos. ¶Episcopus nolens consuetudinem Metropolita.eccl.vel cleri cathedralis seruare.xij.distin.de his.& ꝟ. in versiculo secundo. ¶Presbyter Græcus ex contemptu nuptiarum nolens vxori debitum reddere, vel alia necessaria ministrare.xxxj.dist.quoniam. ¶Episcopus in licitis Metropolita.non obediens.xxxiiij.quorundam.xxiij.quæstio.quarta.fortè. ¶Dimittens officium, vt habilius fornicetur.lxxxj.dist.si quis sacerdotum. ¶Episcopus post admonitionem negligens.lxxxix.distinctio.peruenit.& capitu.sequenti. ¶Episcopus per pecuniã soluens vel ligans.j.quæstione prima.nullus episcopus. ¶Archiepiscopus vel legatus, transferens electum confirmatũ, vel admittens eum sine licentia Papæ.& electus.de translat.inter corporalia.& capitulo primo.de offic.lega.si. ¶Regnum interdicitur propter principis excessum.ff.de iudi.nouit, de sponsal. non est, de postul.capitu.primo.xvij.quæstio. quarta.miror. de verborum signification.cum in partibus. ¶Prætextu consuetudinis impediens quod legitimè fit à maio.part.capitu.de his quæ fi.à maio.par.ca.capitu.primo. ¶Episcopus vitans subditum in publico cuius crimen non probat.vj.quæstio.secunda. placuit. ¶Rapiens res ecclesiæ.xij.quæst.secunda.in legibus.& ca.qui & humanis.xvj.quæst.j.§.nouarum. ¶Monachi canonibus inobediētes.xvj.q.j.qui verè.& c.probum.ne cleri.vel mo. c.j.ij.& iij. ¶Laicus, & ei concedens decimas priuatur sepultura.de deci.prohibemus. ¶Clericus ludēs ad aleas triennio: & in monasterium redigitur.in auth.de sanctis.epis. §. interdicimus. ¶Laicus nolens soluere decimas.de deci.peruenit.nuncios.parochianos.ex parte.& in aliis.ca.pi.xxxij. distinct.præter.xvj. q. j.reuertimini.& capitu.de decimis.& in aliis ca. ¶Archiepiscopus, vel episcopus nolens concilium celebrare.de accusa.sicut olim. ¶Renunctans beneficium in manu laici debet illo spoliari.de renunci.quòd in dubiis. ¶Fingens falsas literas sub nomine maioris partis capituli.de testibus.tria literis.de his quæ fi.à præl.quanto. ¶Periurus propter fideiussorem. de fideiuss. peruenit. ¶Clericus monitus non rediens ad ecclesiam suam. vij.quæst.prima.si quis presbyter.& capit.seq.xxj. quæst.secunda.capitu.j.& ij.de cle.non resi.per totum.de renun. admonet. ¶Sacrilegus.xij.quæst.secunda.qui.& humanis.& capitu.de viro.xvij.quæstio.quarta.miror frater.illud constitu. ¶Ecclesia suspenditur si patroni in ele.rectoris non concordent.de iure patro.relatum.& capitu.quicunque. ¶Infamatus à multis suspenditur lite pen.contra eum.vt de accusa.capitu. vlti.tertia. quæst.secunda.quia.ij.quæstio.v.presbyter. ¶Infamatus de simonia suspendendus est propter scandalum, de simonia accusatum. ¶Presbyter infamatus quòd in ecclesia cognouerit mulierem.de adul.significasti.Latinus à Græco sine licentia episcopi sui ordinatus suspenditur de facto cum de iure sit suspensus. s.de tempo.ordinan.quòd translatio.ix.quæst.secunda.capitu. vlti. ¶Testis nolens testari dum tamen non in crimine.de testi. eo.cum super.& quasi per totum iiij.quæst.tertia.qui intendit ¶Hæres non soluens debita vel veniens contra testatoris dispositionem suspenditur per episcopum possessione hæreditatis, vel successione.de testamentis.si hæredes.xj. quæst. prima. Siluester.de voto.licet. ¶Episcopus, & clericus res ecc.lædens fraudulenter. xj.quæ.secunda.capit.vlt.& quæst.tertia.vnio.in fi.xij.q.ij.episcopus. ¶Subtrahens instrumen ta quibus possess. ecclesiæ firmantur.xij.quæst.ij.si qui de.& ca.si quis de.xvj.quæstio prima.in canonibus. ¶Non præstans procurationē archiepiscopo visitanti.de censi.sopitæ.& ca.cum nuper.de presbyt. cum ex officiis. ¶Episcopus infra.xiiij.annum.faciēs subdiaconũ.de tem.or.vel non est.lxxvij.di.in veteri.xxxvj.di.c.ij. ¶Abbas non restituens monachos obsides quos subtraxit, & etiam ipsi monachi.nisi redeant.de iureiur.ex rescripto. ¶Laicus cōpellens clericum coram se respondere, cingulo priuatur.xj.q.j. nullus.& in auth.statuimus quæ est.C.de sacrosan.eccl. ¶Laicus fatigans ecclesiarum seruos talliis vel Angariis.xij.q.ij. ecclesiarum.xvj.quæst.j.sunt. ¶Impediens de more missæ officiũ fabulis otiosis, de cele.miss.dolentes. ¶Episcopum vel maiorē ordinem vel dignitatem accusando, vel denunciando, vel alias infamans, & non probans.iij.q.iiij.hi qui.de calum.per totum. v.q.v.& quæst.vj.Epiphanium. ¶Negligens in administratione, & dissolutus.de sup.ne.præ.grandi. ¶Episcopus sciēter vna die plures ordines sacros conferens de tempo.ordin.dilectus. ¶Clerici nolentes in vna domo comedere & iacere.de vi.& hone.cleri.quoniam.xij.q.j.necessaria.de con.dist.v. omnibus. ¶Laici restituti.l.di.hi qui alea. ¶Intuitu regiæ donationis occupans res ecclesiæ.de rebus eccle.non alie.qui res. ¶Celebrãs sine aqua, & igne, vel in fermentato.de celeb.mis.literas. ¶Abbas, vel prior conuictus per modum denunciationis aliquos simoniacè recepisse: sed per modum accusationis deponentur. de simo.dilectus filius.& ca.quoniam.j quæstio vij. requiritis. ¶Raptori in pœnitenti exhibens ecclesiastica sacramenta. & ipse raptor etiam à sepultura.de rap.super eo.xxiij.quæst.v.placuit. ¶Sacerdos male custodiens Eucharistiam si inde qd enormc sequatur.de custo.eucha.c.j.de con.dist.qui bene. ¶Illegitimus de rigore iuris.de fil.presb.per totum.lvj.di.quasi per totũ, de renun.nisi. ¶Qui sine iuris tramite duas nititur ecclesias retinere.de preben.de multa.auaritiæ.cum non ignoretis.nostre. xxij.quæst.prima.per totum.x.quæst.tertia.vnio.lxx. dist.cap.ij. ¶Laicus conspirator priuatur communione.xj.quæstio.i.conspirationum. ¶Seducens, & Alliciens parochianum ad eligendum alibi sepulturam sine causa.xiij.quæst.secunda.placuit. de sepul.ca.j.ij.& iij.& c.in nostra. ¶Conductor villæ vel domus. vel iustitiariæ vel iurisdictionis laicalis.ne cleri.vel mo.sed nec. xxj. q. iij.credo.lxxxviij.dist.cap.j.ij.& iij.lxxxvj.dist.peruenit & ꝟ.proxi.versic. ¶Conducens iurisdictionem constituto pretio. de si.quanto.ne præla.vi.su.c.j.& ij. ¶Impediens processum delegã.de off.delega.c.j. ¶Subdele.vel executor nolēs delegato obedire.de off.dele.pastoralis. ¶Conferens beneficium indigno.de præben.graue. ¶Trahens clericum ad ciuile forum suspenditur.à communione.xj.quest.prima.inolita.& ca.placuit. de foro.cō.si diligenti. ¶Clerici vsurarij, & turpia lucra sectantes.xiiij.q.iiij.clerici.& c.ministri.& c.canonum.& per totum. xxj.q.iij.ca.j. ¶Existens in sacris, & tabellionatus officium non desistens.ne cleri.vel mo.c.sicut. ¶Pro licentia docendi prætiũ exigens.de mag.quanto. ¶Iudæus priuatur consortio Christianorum nolens abstinere ab exactionibus vsurarum.de vsu.post misera. ¶Regularis suo Abbati inobediēs p episcopum suspēditur.de off.ord quanto.ad fi.xvj.q.prima.qui verè.xviij.quæst. secunda. Abbates.ad fi.xvj.q.vi. qui verè.& etiam ipse Abbas. de maio.& obed.cum in ecclesiis. ¶Leprosus.de cler.ægro.de cætero.& c.se. ¶De gradibus suspensionum, & excommunicationum.quære.xj.q.iij.§.vt euidenter.iiij.q.iiij c. vlt.v.q.iij.præsentem.de excep.à nobis.de senten.ex.à nobis.de cleri.ex.c.vlt. ¶Clerici incontinentes, moniti non cessantes.xv.quæst.viij.ca. secundo.de coha.cleri.per totum. ¶Sacerdos vel etiam regularis qui clande.de spon.interest.de clãdc.despō.c.vl.§.pe. ¶Clericus virginis stuprator.de adul.peruenit. ¶Patronus affligens vel male tractans ecclesiã.xvj.q.vij.filiis. ¶Falsi testes, & homicidæ.xxiij.q.iij.itaque. ¶Pœnitens ad secularia negocia reuertēns.de pœ.di.v.falsas. ¶Clerici colludentes.de collu.audiuimus. ¶Priuilegiatus ratione delicti.de priuil.cum capella.vj.q. tertia.placuit. ¶Extrahens seruum, & etiam proprium.de ecclesia, vel presbyter seruientem intuitu disciplinæ.xvij.quæstione quarta.frater.& c.minor.& c.nullus. ¶Romiperas impediens. xxiiij.q.quarta.si quis Ro.& c.præce.& c.illi. ¶Raptores viduarum, & virginum.maximè monialium.xxxvj.q.ij.cos.& cap.raptores. ¶Episcopus.presbyter, diaconus, & alij clerici venatores.de cleri.ve.epin. ¶Subde.Papæ delinquens.de ma.& obed. per tuas ¶Tēpore generalis interdicti omnes sunt à sacramētis suspensi nisi in casibus.vt s.in rubri.de senten.ex.versic. quæ sunt ista. ¶Laicus, & monachus episcopo inobediens.xxiij.qō. ij.quidam ¶Seruans Auguria, vel sortes Apostolorum, vel demones in Astrolabio requirens.xxvj.q.v.aliquanti.& cap.se.de sor.per totum. ¶Celebrans sine lumine in oratoriis præcipuè in festiuis.de con.di.j.si quis in fi. ¶Episcopus percussor.de cleri.percus.præterea. ¶Qui semel saltem in anno non confitetur vel

☞vel communicat. de poe. & re. omnis. ¶ Habens indecentes vestes, & liniens guttur, vel fauces. xxj. quæstione. iiii. omnis nullus.episcopi. ¶ Monialis impudica. xxvij. quæstione. j. impudicas. ¶ Monialium correctionem impediens. xxvij. quæstio.j.si custos.& c.si homo. ¶ Lac vel vuas vel aquā qua abluit pannum musto intinctum sacrificans, vel eucharistiam intinctam porrigens. de con. di.j. cum omne. ¶ Presbyter lapidem proiiciens vbi aliqui per aliquos sunt interdicti. de cleri. per ☞præsentium. ¶ Medicus dans infirmo medicinā priusquam sacerdos pœnitētiam.de poe.& re.cum infirmitas. ¶ Clericus fugiēs ecclesiasticam disciplinam defensione laicorum.& etiam ipsi laici. xxj. questione.j. si fortè. ¶ Deuota peccatrix.xxvij.q.j.deuotam.¶ Hystrio,& ioculator.de con.distinctio.ij.c.p. & c. præce.¶ Consentiens scienter beneficia suspensis, vel excommu☞nicatis. de cleri. ex.mi.postulasti.¶ Prælati suspenduntur à superfluis remissionibus.de poe.& re.cum ex eo.& c.nostro.¶ Iurans cum proximo non redire ad pacem. xxij. quæstio. iiii. qui sacro.¶ Sponsa rapta nolens ad sponsum redire.xxvij. questio. ij.pacto.¶ Monachus extra monasterium comedens carnes.de con.di.v.carnem. ¶ Vicarius falso sibi approprians personatū. de exces. præla. illud etiam. ¶ Incorrigibilis vel se non corrigens,& crescente contumacia crescere debet & pœna. xxiij. q. iiii.forte.de pur.ca.si quis presbyt.ij.questio.v.presbyter. ¶ Rūpentes, vel rumpi promittentes filiorum sponsalia iuramento interposito contracta, & etiam filij.xxxj.quæstione. iij. c. vno. ☞¶ Clericus se iactans de corruptione vxoris alterius. de exces. præl. ¶ Iudicem infamans vel iniustè fatigans, de pœnis,dilectus.de sen. ex. sacro.C.de app.à proconsulibus. ¶ Iudex nolēs de malefactoribus ecclesiæ iustitiam facere.xxiij.quæstione. v. administratores.¶ Vota filiorum adulторū impedientes. xxxij. quæstio.j.capi.vlti.¶ Falso cruce signati pro eleemosinis colligendis priuilegio non obstante.de priuile. tuarum. ¶ Presbyter Græcus ad tempus cuius filius casu oppressus reperitur. de poe.& re.quæsitum. ¶ Laicus ab ecclesia exigens temporalem redhibitionem.xxiiij.questio.vl.secundum. vxoricida. semper. matricida ad tempus.xxxiij.questio.ij.admonere.& c.latorem. ¶ Item si quis cogit personas ecclesiasticas sibi submittere bona ecclesiastica, terra eius subiicitur interdicto. vt in constitu. Gre. x. de rebus. ec.non alie.hac consul. §. finali. ¶ In his casibus quis est suspendendus & in similibus etiam est idem dicendum. vt dixi. s. in rubri. casus in qui. quis est ipso iure excommuni.in fina.

¶ De verborum significatione. Rubrica.

QVid sit titubare, vel vacillare.de procur. in nostra de causa pos. cum ecclesia. ¶ An rigor vel subtilitas in iure approbentur,vel reprobentur. de iudi. dilecti. de fer. capellanus.de dolo & contu. c. j. xlix. distin.§.j. ¶ Quid sit expediri.de iudic. c. j. de ca. pos. pastoralis de rescriptis.dispendia.¶ An vocetur regina cuius vir Rex mortuus est vel filius Regis Rex, licet non habeat regnum vel filius Imperatoris Augustus.de foro compe.ex parte.xxiiii.q.j.eos.lxiii.di. c.ij. ¶ Verbum dubium qualiter & contra quem sit in iudicio interpretandum.de probat.in præsentia. de deci. ad audientiā. de spon.ex literis.j.ver. an is qui. & ver. quibus modis. ¶ Verbum,Pertinere,quomodo intelligatur. de fide. instru. inter dilect.& secundum Innocen.Papam. de reli.do,constitutus qualiter. ¶ Qualiter interpretatio fieri debet vt res valeat non vt pereat. de fide. instru.inter dilectos.de verbo.significa. abbate. ¶ Quid sit crapula,quid ebrietas.de vita & honesta.cleri. à crapula. ¶ Qualiter verba sunt cum effectu accipienda. de cleri. non resi.relatum.de poe.distin.j.hoc autem.¶ Qualiter id quod de vno dicitur ad alium extendatur: & qualiter quandoque fingitur aliquid à canone aliud esse quam sit.l.distin.ferrum.de postul.ex parte.de cleri.non resi.ex parte.de sponsa. is qui. & s. in rubri.de regula.ver.si quis simulare.de senten. excommunicationis. non dubium. ¶ An dicatur solum posse fieri quod commodè fieri potest. de præben. cum teneamur. xxij. quæstione. ij.faciat. ¶ An sit recedendum à forma verborum. de deci. ad audientiam.de celebratio.missa.& quadam. de verbo. significatio. intelligentiam. ¶ Qualiter accipitur hæc dictio quasi.de deci. parochianos.¶ An possit dici factum quod non durat. de regula. ad nostram. de poe. distinctio. j. diuor. de verbo. significa. nam ego. ¶ Quid sit noxa. & quid noxia. de regulari. consulti. & de homici. pro humani in glo.mea.¶ Quid sit scrutiniū, & quot modis accipiatur. de capel. mona. c.ij.de elect.in electio. j.de maio.& obe.quisqs.¶ An eadem res operetur contrarios effectus. de bapt. maiores. ¶ Qualiter qui omne dicit nihil, excipiat. de maiorita. & obedien. solitæ. de obser. ieiu. capitulo secundo. ¶ Quæ dicantur angaria, quæ perangaria, de immu. ec.non minus. ¶ Qualiter ponitur hæc dictio, maximè. de sponsali. sponsam. ¶ Quid sit carina. de spon. du. capitulo. ij. ¶ An indefinita æquipollet vniuersali, & verbum generale sit generaliter intelligendum vt omnia comprehendat vel restringendum in priuileg. vel in aliis. de con. lepro. capitulo. ij. de offic.delega.ex parte. iij. quæstione. iij.saluator. xvj.quæstione.j.capitu. vlti. de dona.pastoralis. de priuile. quia circa.xix.distinctione. si Romanorum. ¶ Quando plurale ponitur pro singulari. extra. de rescript. inter. j. distinctio. omnes. ¶ Quomodo pluralis numerus ponitur ad exclusionem maioris, vel minoris pluraliter. de diuor. gaudemus in glo. hic pluralis. ¶ An pluralis locutio semper inferat suas singulares. de priuile. vt priuilegia. ¶ Quando hæc di☞ctio nisi non ponatur exceptiuè. de accu. accusasti. secunda. quæstione. prima. notum. ¶ An variatio nominis excuset. de simonia. ea quæ. & ca. in tantum. xiiij. quæstione. iij. plerique. ¶ Quid appellatione armorum intelligatur. de homi. capitu. iii. de Iudæ. ita. ¶ Qui dicatur siccarij.de homici.sicut dignum, §.hi quoque de poe.distinctione.j.si quis.¶ Quibus modis dicitur res ambigua siue in iudiciis, siue in contractibus, & quid iuris sit, & qualiter tunc sit formanda sententia, vel interpretatio facienda de procur.auditis.xviij.distinctione.habuisse.de spon. ex literis.& c. iuuenis. & de homici. ad audientiam. de vsur. c.vlti.de regu.in extare. ¶ An in generali concessione veniat quod quis specialiter non esset concessurus. de priuile.pastoralis.& j.ver.an verbum generale.¶ Quid sit nouale: & an quod semel est nouale semper sit nouale. de priuile.cap.vlti.& extra.eo. capi.j.& c.quid per nouale. ¶ An vrbis appellatione Roma tantum contineatur.de poe. & re. c. iij. ¶ De variis figuris quibus. s. proprietates locutionum excusantur. eo. titu. forus. ¶ Qualiter accipitur hæc dictio, amplius. de verb. signi. cum inter.¶ An legatus suam consti.vel testis dictum suum, & sic de aliis debeant interpretari. eod. titu.ex parte. iii. ¶ Quot modis accipiatur puer.vt v.distin.in veteri.¶ In quibus casibus infinitas reprobetur. de rescriptis, cum in multis. ¶ Quid sit dispendium, quid compendium. de rescriptis. dispendia. ¶ Quid significet nomen nationis, & quibus competit. de except.pia.de off.dele.super questionum.¶ Quid sit,& quid significet regula.& quot modis accipiatur.iij.dist.regula.¶ Quid cōtinetur nomine matricis ecclesiæ,vel nomine ecclesię simpliciter.e.t.cum clerici.de vsu pal.ca. j. ¶ An verbū moderationis ad augmentū referatur.e.ti.transmissa.¶ Que dicatur congrua satisfactio.de coha.cleri.& mu.sicut & secundum Inn. Papam. ¶ Quis dicatur grauis excessus de sent.exc.cū illorum.¶ Quid sonat hoc verbum inseruien.de fideius.c.j.xxxv.dist.c.j.¶ Quot ☞modis dicatur irregularitas.de renunci.nisi secundum Inn.Pa. ¶ Ad quem intellectum sint verba referenda.de spon. ex literis.¶ Quid operentur hec verba de plano,& sine strepitu iudicij procedatis,s.in rub.de iudi.ver.quid operentur.¶ Quis dicatur error intollerabilis.s.in rub.de sent.ex.com.vers. quid iuris, si quis.¶ Quę continētur noīe oblationum.eo.titu. cum inter ¶ Quid sit notorium,& manifestum.de cohabi. cleri. & mu. tua. Quid sit vicus,quid vrbs,quid territorium,quid opidum, quid nomine ciuitatis intelligitur. lxiij.distin.si ego xxiij.quæstio.vlti.§.quamuis.& l.in quolibet. ¶ Quid sonet dominus vobiscum.pax vobis.amen.& huiusmodi, quæ dicuntur in diuinis officijs.s.in rub.de cele.mis.ver.quid sonat.¶ An sit hodie idem populus qui fuit mille anni sunt,vel ecclesia sit eadem cū illa quæ fuit in veteri te.vii.quæstio.j.denique.xxxii. qō.iiii.recurrant.¶ Quid sit recipere, quid imperare. quid rogare. 14. q. j.quod precipitur.xviij.quæst.ii.dudum.¶ Quot & quibus modis sit fraus legi.s.in rub.de consti.versi.quot modis.¶ Quis dicatur emensor,quis effractor, quis fur. quis latro. quis expilator. de poen.distin.j.ante facta.¶ Quid sit voluntas, & an omnis volens sit volens.xv. quæstione. j. §. primo. ¶ Qualiter nomen debet esse consequens, rei: & de nominis interpretatione.xvi.quest.j.si cupis.¶ An verbum generale extendatur ad id de quo non fuerat cogitatum.s.in rub.de iureiuran.in j. versic. ¶ Si iurauit damnum non facere vel syluam non facere qualis hic,& in huiusmodi negatiuis promissionibus inter pretatio debeat fieri.xxij.quæst.vltim.de forma. ¶ Quid sit zelus.xxiiij. quæst.iiii.qui peccat. ¶ Verba,oportet,& debet,an sint necessitatis,vel honestatis.xxi.quæst.j cap.j. ¶ Quid sint philateriæ 26.q.v.cap.j.& ca.non oportet. ¶ Quid sit erarium.xxvii.qō.j. monacho.¶ Quid intendit dicere qui dicit aliud,quàm vox significat.xxxj.quæst.j.quomodo.¶ Quot modis accipiatur hoc

nomen, mulier. xxxii. quæstio. ij. mulier. & quæstio. vij. §. sed illud. de fri. cap. vlti. ¶ Quando verbum præsentis temporis ponitur pro futuro, & econtra. xxxij. quæstio. v. si Paulus. ff. de verb. signi. verbum erit. de con. distinctio. iij. peruenit. de con. di. ij. in Christo patre in princi. ¶ Qui dicantur riuales. xxxij. quæstio. v. horrendus. ¶ An ea quæ præmittuntur repetita intelligatur. xxxij. quæstio. vij. apostolus. ¶ Qualiter accipiatur hæc dictio, tanquam. de maio. & obedien. solitæ. ¶ An per peccata, vel virtutem nomen, vel nobilitas amittatur. de pœ. distinctione. j. §. item vt christus. de pur. ca. c. j. ¶ Quid sit, & quid significet rub. de pœ. distinctio. j. sunt qui arbitrantur. ¶ Quid sit, & quot modis dicitur ima go. de pœ. distinctio. j. §. sed huius. ¶ Quot modis sumitur hoc verbum. forte. de pœ. distin. j. quamobrem. de renti. nisi. de rescriptis. super literis. de testa. c. j. de voto. magnæ. ¶ Quæ differentia sit inter delictum, & peccatum. de pœ. distinctio. j. tres autem. ¶ De diuersis generibus, & nominibus lapidũ. de pœ. distinctio. ij. principium. ¶ Quando pars ponatur pro toto. de con. dist. iiij. omni tempore. ¶ Quid sunt gemmæ. quid surculus. de con. distin. v. nunquam. ¶ Qualiter verbum semel positum ponitur propriè & impropriè. de postul. bonæ. j. de testa. Raynaldus. in glo. istud verbum. extra. vt lit. non conte. c. j. ¶ Qui dicuntur apocrisarij. de ele. significasti. j. quæstio. vij. conuenientibus. ¶ Qualiter sit argumentandum a maiori vel minori. de ele. cum in cunctis. ¶ Quot modis dicitur titulus. de ele. du. dum. c. de offi. archipres. vlt. ¶ An considerentur verba, vel mens seu effectus, vel vtrumque seu factum, vel causa facti, & quod alteri deseruiat, & cui sit ad hærendum. xxxviij. distinctio. sedulo. j. quæstio. j. marchion. de priuile. quanto. de sen. excom. vniuersitatis. eo. titu. intelligentia. & c. se. de big. nuper. xxiij. q. j. paris. de re. iu. cum inter. ¶ Quando clerici dicuntur seculares. & an clerici seculares, vel qui possint dici religiosi. de offic. or. licet. de voto. ex multa. ¶ Quomodo statutum de aliquibus rebus, vel personis ad alias res, vel personas extendatur. de postu. ex parte. ¶ An appellatione clericorum & beneficiorum, vel præbendarum intelligantur minora beneficia & maiores. de le. vel qui. eo. tit. cum tibi. & c. tua. de offic. vica. clericos. lxiij. distinctio. §. vlti. ¶ Quot significationibus accipiatur hoc nomen, Ecclesia, s. in rub. de conse. ecc. ver. quot modis. ¶ Qualiter beneficia, vel rescripta principis sint latissime interpretanda. eo. titu. olim. & de dona. cum dilectus. ij. quæstio. iij. §. notandum. in fine. ¶ Qui dicantur tragedi. xcij. distinctio. c. ij. ¶ An is qui protulit dubium verbum possit illud interpretari. eo. titu. ex parte. ij. ¶ An nomine sacerdotum intelligantur inferiores, vel nomine clericorum superiores. de coha. cleri. & mu. cap. ij. ¶ Pro quo facienda sit interpretatio quando solus actor dolum committit, vel solus reus, vel etiam vterque. de spon. ex literis. & c. tua. ¶ Qualiter iniquo comparatur patri, episcopus, & ecclesia, filiæ. lxvij. distinctio. quorum. ¶ Quid sit intellectus an agogicus, allegoricus, moralis. hystoricus. lxxxvj. distinctione. scire. ¶ De variis appellationibus hierusalem. lxv. distinctione. quoniam mos. ¶ Qualiter sumitur impossibile. lxj. distinctio. Catinen. ¶ De ar. à contrario sensu. de his quæ fi. à præla. sine con. capi. cum apostolica. de regula. cum iuris. viij. quæstione. j. sciẽdum. xv. quest. iij. ex oc. xxiiij. quæst. iij. sanè quod. ¶ An sub hoc termino per sedem ap. intelligatur alius quam Papa. lxx. distin. sanctorum. extra. de præben. de multa. ¶ An intelligatur pro habito quod non reperitur concessum, & econuerso. de transla. episcopi. inter cor. ij. quæstio. v. consuluisti. & xiij. distin. peruenit. ad nos. ¶ Quid sit pictantia. lxxix. distinctio. ca. j. ¶ An per hæc verba, Hortamur pariter & Monem⁹ detur iurisdictio. ij. quæstio. vij. sicut. inquit. ¶ Hæc dictio, nota, quot modis accipitur hic. lxxvij. distinctio. monachus. ¶ Quid dicantur gesta, & quid digesta. de procura. c. j. secundum Papam. ¶ An sub nomine abbatis, vel prælati intelligatur conuentus. de rescriptis, edoceri. & c. ¶ Quid iuris sit cum hæc verba, scilicet sicut est iusta. ponuntur in priuilegio, vel sententia. d. Papæ. de o. & fi. dele. quoniam. ¶ An generali sermone intelligatur persona loquentis excepta. xxvj. distinctio. domini. de iureiurando, petitio. s. de ele. cum in iur. xxxii. quæstio. ij. primum. ¶ Qualiter secundum personam loquentis locutio interpretatur. in præ. c. domini. ¶ An nomine ecclesiæ intelligatur episcopus, vel decanus. de test. requisisti. vij. quæstio j. scire. de conces. præben. post electionem. Quid sit mapula, vel mappa. xciij. distinctio. §. compagis. ¶ Quando inspiciatur princip. medium, siue finis. vel vnum ad aliud referatur. de ap. secundo. c. inquisitioni. de dona. cum dilectis. de elect. dudum. & de rescriptis, olim. ¶ Quando magis dignum trahat ad se minus dignum, & econtra. de conse. eccle. quod in dubiis. ¶ Quid sit mausoleum. xcvi. distinctione. bene. ¶ Quid significet hoc nomen episcopus. xciij. distinctio. legimus. ante fina. xxj. distinctio. cleros. ¶ Quid dicatur nouum. xxv. quæstione. ij. non tam nouum. & cap. quid per nouale. ¶ Qualiter dictio Si vel Quia, vel sicut, vel quod, vel vt, intelligantur. s. in rub. de priuile. ver. qualiter hæc dictio. & §. ver. item qualiter. ¶ Quot modis dicatur aliquid promitti. iij. distinctio. omnis. ¶ An qui dicit vnum dicat plura quæ sequuntur ex illo. viij. distinctio. quo iure. ¶ An sit argumentandum ex ordine verborum. s. in rub. de rescriptis. ver. an ordo. ¶ An ab exemplis Gentilium sit argumentandum. de con. distinctio. j. §. j. & eo. titu. forus. ¶ Quid perpendimus ex verbis. xlvj. distinctione. habet. ¶ Quare dicitur liber soliloquiorum. ij. quæstione. vij. §. ex his. ¶ Quid sit pragmatica sanctio. quid annotatio. xj. distinctio. cap. vnico. de rescriptis. cap. j. ¶ Quomodo debeamus resistere argumẽto à simili. ij. quæstio. j. §. cum igitur. secundum hyeroni. xxviij. quæstione. j. sic enim. ¶ Quot modis accipiatur hoc nomen, aqua. de con. distinctio. ij. cum omne. ¶ Quid sonet nomen, pecuniæ. j. q. iij. totum. ¶ Qualiter intelligitur aliquid fieri incontinenti, vel mox, vel celeriter: & qualiter accipitur dictio diutius, vel tunc, vel vltra, vel circiter. de appellatio. an sit. xij. quæstione. ij. capitulo. j. de electio. quia propter. in glo. j. ea vice. & capitulo officij. de loc. potuit. C. de erro. aduocato. l. fina. ij. quæstione vj. non solent. extra de cõiug. lepro. capitulo primo. de dilatio. literæ. de despon. impu. capitulo fin. de exce. capitulo. j. ¶ De dictione vix. xij. questione. ij. sed huius placiti. ¶ De disiunctiua, & coniunctiua qualiter accipitur, & vel an ponatur pro etiam, & econtra. de rescriptis, inter cætera. & s. in rubri. de li. ob. versicul. an libellus possit. & §. ver. proximo. ¶ Item qualiter accipitur et. vel vt. aut vel quoque, vel ne. vel seu. C. de verbo. significa. cum quidam. ff. e. sæpe. & l. coniunctione. ff. de au. & ar. le. quintus Mutius. & l. si quis ita legauit. & nota in præce. capitulo, inter cætera. & s. versicu. qualiter dictio. ¶ Item qualiter accipiatur dictio, vsq;. colligitur. extra de do. & con. cum dilecti. prope prin. extra de in inte. resti. cum ex literis. prope fin. & xxxij. q. iij. progeniem. vbi ponit exclusiuè. & de hoc. extra de or. ab epi. qui re. c. j. ¶ Qualiter accipiatur infra, vel intra. extra de rest. spol. frequens. & de exce. pia. ij. q. vj. propter. iiij. q. v. quisquis. C. de adulter. pater. & l. is. cuius. §. & senatus. ff. de ver. ob. si ita. ff. de ver. signi. si quis dixerit. ff. de suc. edi. l. j. §. quod dicimus. ¶ Qualiter accipiatur, Ante. ff. de verb. oblig. qui ante. & l. cum qui ita. ij. ¶ Qualiter sumitur, absque, vel Præter. xxxiij. questione. v. non est nostrum. ¶ De interpretationibus, & qualiter, & per quos fiant in rescriptis vel priuil. vel legibus. s. ver. ad quem per. ¶ An sola nominis appellatione ius acquiratur. xj. quæstione. j. sacerdotibus. xvj. quæstio. iiij. contra. xciij. distinctione. dominus. ¶ An dicens vnum dicat omnia quæ ex illo sequuntur. xj. q. iij. si solum. ¶ Quid significet litera. o. xiij. quest. ij. postquam. ¶ De hac materia tractatur xxxj. distinctio. omnino. & c. lex. xxj. distin. cleros. xxxviij. distinctio. sedulò. j. q. j. marchio. xcvj. distin. legimus. xj. q. iij. nemo. lxxiiij. q. iij. corripiantur. & in multis aliis.

¶ De regulis iuris. Rubrica.

De hac materia tractatur. j. ij. & iij. & iiij. distinctione per totum.

¶ Incipiunt regulæ magistrales. Rubrica.

Cum quædam regulæ magistrales, & brocardicæ per diuersa loca sparsim in iur. corpore propter sui generalitatem non potuerint vt plurimum per speciales titulos collocari: idcirco vtile est præsertim pro causarum patronis visum est eas hic inserere cum concordantiis legalibus, & canonicis sub compendio. pro. & contrà, Quibus, siquidem consideratis vix, aut nunquam aliqua imminere poterit quomodo ad quam per eas via non pateat allegãdi, multas autem. s. per. titu. suos tactas hic breuitatis gratia non ducimus repetendas. ¶ Hoc autem sciendum est quod in eis quandoque iuris ponitur regula plerumque, & etiam regulæ instantia: nonnunquam verò iuris specialitas prout iniurium inspectione lector sedulus liquidò poterit intueri, non enim ius fit ex regula: sed potius regula ex iure. vt ff. ad l. Aquil. si ex plagi. §. vicino. ff. de iur. codicill. quidam re. ver. nullius. extra. de ec. ædifi. ca. pe. de sponsal. de muliere. C. de transac. vt responsum. ff. de ae. & ob. actionum genera. §. ex facto. & ideò ab eo merito inchoandum.

¶ De

¶ De qualitate factorum & de esse, & non esse. Rubrica.

EX facto vel nō facto probatur animus, & euentus. C. de epi. au. si clericus. xviij. distin. peruenit. C. de app. à proconsulibus. extra. de sta. mo. c. primo. ff. ad l. Rho. de Iac. qui leuādæ. ¶ Ex eo quod quis solet facere præsumitur eum aliud simile facere, vel fieri velle. xxviij. distinctio. de siracusanæ. C. de epi. au. nemo. extra. de procurato. capitulum. ff. quod cum eo. l. finali. xxxviij. distinctio. priusquam. extra. de pigno. illo contra. ff. de in rem ver. si pro patre. §. versum. & l. si quid. §. quo circa. in fina. ff. de petit. hære. cum qui. §. fin. ¶ Non intelligitur quis posse facere nisi commodè possit. ex. de procur. cap. ij. xij. quæstio. ij. & si illi. ff. de diuor. negotio. rubri. j. ff. de ver. sig. nepos. vel de iure. xxij. quæstio. ij. faciat. extra. de renun. nisi cum. §. personæ verò. ff. de con. insti. filius. contra. ff. de sta. liber. Stichus. C. de adul. cum qui. xxv. quæstio. ij. si ea. ¶ Non intelligitur factum nisi quod ritè fit. ff. de bo. pos. contra ta. non putauit. §. j. ff. de re iudi. si se non obtulit. §. condem. j. quæstione j. neque enim. ¶ Quod factum est pro non facto habetur. nihil interesse an quid non fiat an inutiliter. ff. de ver. oblig. quod is qui sibi dari. xxxiij. quæstio. v. notificasti. ff qui satisda. co. quotiens. & l. de die. §. quæ mulier. C. de libe. ca. nec suo. econtrà, scilicet quod non est factum habetur pro facto. ff. de contra. emp. Labeo ff. pro soc. l. ij. ff. de adop. his verbis. C. de inoffic. testa. si matre. ¶ Non videtur fuisse quod non est, vel non durat esse. ex. de regula. ad nostram. ff. de ædil. edic. l. j. in finali. & l. quod ita sic, l. di. ferrum. de pœ. dis. j. diuortium. ff. si quis caut. & si post tres. extra. de ver. sig. nam & ego. contra. xxxiij. quæstio. v. horrendus. C. de quæst. seruos. C. de cur. fur. cum aliis. lxxxiij. di. quantò. ¶ Quod non est videtur esse & pro esse habetur, quia esse potest seu expectat quod esse potest. ff. de pœnis. moris. §. pe. & vl. C. de testa. videamus. & in prin. ff. ne quis eum qui in ius vo. vi ex. nundi. de con. di. iiij. factum est. in fi. contra. ff. de furtis. l. pe. ff. de ver. ob. continuus. §. eum qui. & §. si Labeo. lxxxvj. di. non satis. in princ. ff. de in ius vocan. quamuis. j. ver. quod non est. ¶ Sufficit facto euenisse quod ab aliquo fieri debet. ff. de aqua quo. & æsti. l. j. §. quæsitum. ff. quemadmodum. seru. amit. qui fundum. ff. de con. & demon. l. ij. contra. j. ver. non sufficit. ¶ Sufficit factum esse quamuis non sicut voluit. ff. de donat. si tibi. ff. de acquiren. pos. fundi mei. ¶ Si per te non stat, perinde est ac si feceris. C. de furt. si quis. C. de adult. eum qui. ff. loc. qui operas. de pœ. distin. j. magna. & §. item sicut. extra. de rescriptis. si autem. contra. xxxij. quæstio. v. ille. ff. de con. & demon. illis verbis. ff. loc. ex conducto. ¶ Quod rite factum est, ex superueniente delicto, vel facto non vitiatur. xxx. quæst. j. ad limina. C. de decur. infamia. ff. de iudi. iudex. xxvj. di. modo. in fin. ¶ Non sufficit ab alio fieri quod facere teneor. ff. quod vi aut clam. si opus. ff. de tabu. exhi. locum. §. condem. ff. ad municip. Titio. contra. s. ver. sufficit facto. ¶ Quod non licet directè, licet per obliquum seu per consequentiam. ff. de pact. si vnus. §. illud. & §. fi. ff. de vsucap. si alie. §. licet. ff. de fideiusso. tutor. C. de dona. sancimus. §. si quis autem contra. j. ver. multa simpliciter. ¶ Quod fieri necesse non est si factum sit tenet. C. de epi. & cleri. si quis. C. quod metus causa. cum te. ff. pro soc. quod autem ex. contra. ff. vt in pos. leg. l. j. in princip. ff. si quis caut. sed & si. §. fin. ¶ Multa fieri non debent, & prohibentur: facta tamen tenent. ff. de fer. l. j. extra. de ma. contra inter. ec. contrac. cap. j. C. de procur. milites. & l. ita demum. & j. quæstio. j. nemo. ff. de decur. non tamen. xxxv. q. iij. de propinquis. contra. in auth. de nup. §. si aduersus. C. de legi. non dubium. xxxvij. di. presbyteris. de fer. à nullo. x. distin. vides. ¶ Non quid fit, sed quid fieri debet attendendum est. ff. de offic. præ. sed licet. extra. de ele. cum causam quæ. ff. de iustitia & iure. l. fin. xcv. distin. ecclesiæ. in fi. ¶ Non quid est sed quid esse creditur. ff. de offi. præsi. diuus. C. de peti. hære. si putas. ff. de re. eo. qui sub cu. mag. §. si ex. & l. si pu. §. quoniã præ. ¶ Multa simpliciter prohibentur quæ ratione adiuncti permittuntur. C. de iudi. quæro. ff. de ver. obli. si areæ. in finali. & l. nemo. si rem meam & econtra: scilicet quod cum adiuncto prohibentur. C. de neg. l. fin. ff. de po. l. j. §. idem. C. de infa. decreto. ff. de postu. l. j. §. item sena. con. & econuersò. quædam ratione adiuncti inhibentur quæ simpliciter conceduntur vt in proximo præce. concor. ¶ Facit quis, quod non vult. C. de testa. mili. l. Rufinus. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. l. j. §. j. ff. de nego. ge. at si. ff. de condi. inde. quidam. §. fin. contra. ff. de re. du. in ambiguo sermone. ¶ Quod fieri debet nocet commissum esse. ff. de transac. cum hi. §. si prætor. C. de arbi. tute. quicquid. ff. de offic. præ. diuus. & l. si tibi. in fin. contra. ff. de adop. his verbis. ff. de loc. fundum meum. C. de his quibus vt in di. non oportet. ¶ Potiùs attenditur causa facti, quàm ipsum factum. xxiij. q. viij. occidit. & quæstio. iiij. si ecclesia. vij. q. j. scias. ¶ Nulli licet contra proprium factum venire. xij. quæstio. ij. monemus. C. de pac. si quis in con. C. de non nume. pecu. generaliter. extra. de proba. per tuas. C. de rebus cre. si quis contra. xij. quæstio. ij. ego. extra. de cle. con. diuersis. C. de euict. si tibi. ff. de rei vendicatione. is qui se. C. loc. tertia. ¶ Quæ facti sunt ad alios non non transeunt. C. de cadu. tollen. l. vnica. §. ne autem. ff. de statu. statuliberi. §. si quis Stichum. & §. fin. ff. de condi. & demonstra. qui hæredi. ¶ Qui non facit quod facere debet, intelligitur facere quod debet. ff. de ædil. edic. quid sit. §. idem. & §. finali. lxxxvj. distinctione. non satis. j. rubri. xxij. quæstio. vlti. de forma. ff. de re. mili. non omnis. §. qui captus. & §. finali. ff. de regu. iuris qui non facit. & l. alienationis. in princi. ¶ Quod solitum est fieri semper fieri creditur, & præsumitur. lxxxvj. distinctione. dilectionis. C. de probat. si in rem. & l. si nepos. ff. de re mili. non omnes. §. à Barbaris. extra. de præscript. mandata. s. ver. ex eo quod. & j. proximo. versic. ¶ Ex eo quod olim fuit præsumitur modò esse. xvj. quæstio. j. in parochia. C. de rei vendi. partum. ff. de sta. ho. l. penul. ff. de ædili. e. ex eo. ¶ Præsumitur aliquid ex priori facto. ij. quæstio. prima. in primis. ff. de suspec. tu. tutor. §. si tutor. ff. de proba. cum tacitum. xlvij. distin. sicut. in princip. ¶ Non videtur actum dum aliquid superest ad agendum. C. ad Sil. cum Sil. vij. quæstio. prima. nihil. extra. de bap. maiores. §. sed ad hoc. ff. de ver. oblig. in executionibus. §. j. ¶ Non refert an aliquid, an prope illud fiat. ff. de dolo, ex app. §. si quis ad Velleia. tutor. §. cum quidam. in finali. ad Turpi. l. j. §. fina. contra. ff. de tute. si filius. de fur. inficiando. de solut. si homo. §. si genere. ¶ Non requiritur quid à quo fiat, sed an fiat. C. de institu. & substit. l. tertia xix. distinction. e serui. ff. de iudi. prætor de ver. oblig. eum seruus. de condi. & de. l. ij. j. quæstio. prima non quales. xxiij. q. vj. vides. contra. xiiij. quæst. v. scriptum est. ¶ Quod pendet non est. ff. de regu. iuris. is damnum. extra. de frigi. fraternitatis. ff. de ver. sig. cedere. contra. ff. de ven. in pos. mit. l. prima. §. sed interdum. ¶ Ex eo quod modò accidit seu ex præsentibus anteriora demonstrantur seu declarantur. C. de nup. si quis alij. C. de adul. si quis adult. xviij. distinctione peruenit. extra. de frigi. fraternitatis. in fina. & capi. j. C. de nego. gest. cũ patri. j. proximo ver. ¶ Sequentia, vel pcedentia, & mercedes præsentis temporis non estimantur fm præcedentia, & econuerso. ff. de admi. re. ad ci. per. l. ii. j. q. ii. principatus. ff. de iure fi. non intelligitur. §. diui. tamen bene hæc per illa declarantur. ff. de leg. si seruus plurium. §. fi. & s. in proxi. ver. j. q. i. constat. liii. di. lege. Qui potest facere vt iam facit videtur posse facere. lxxxiij. dist. error. ff. de reg. iur. quæ potest. ff. de leg. j. si seruus. ff. de ædil. e. quis sit. §. idem ait. ff. ex quibus ca. ma. sed & si per. §. ait prætor contra. ff. de acquiren. hær. is qui. ¶ Celeritas amplectenda est, extra de re iudi. capit. ij. ij. quæst. j. sicut. v. di. baptisari. ff. de nouat. doli. in fine. contra. l. di. ponderet. xxx. quæstio. vlti. iudicantem. xxxiii. di. communiter. ¶ Non sufficit semel fecisse, vel voluisse. C. ad Velleia. iubemus. lxxxvj. di. non satis. rubric. i. ff. quibus ex cau. in pos. ea. prætor. de adop. adoptio. §. j. & de seruit. ru. præ. cum factum. contra. ff. vt in poss. leg. l. ii. §. penul. xvij. quæstione j. §. si ergo. ff. pro so. l. antepen. de arbi. Labeo. §. primo. de aqua plu. ar. in die. ¶ Cum quid alicui conceditur id concedi intelligitur quod ab eo solet fieri cui conceditur. ff. de vsu. & ha. plenam. §. equum. extra. de de ci. dudum. ff. quod cum eo qui in ali. po. est l. fin. ¶ Intelligitur esse factum quod statim posteà fuit factum. ff. de diuor. l. tertia. de vi, & vi ar. quod potest. de li. & po. Titius. §. Lucius extra. de electio. officij. contra. ff. de con. & de. si ita le. de nego. ge. si negotia. ¶ Negotio gesto casum fortuitum non imputari. ff. loc. maritus de euic. Lucius. extra. de homicid. Iohannes. C. qui pe. tu. cum à matribus. contra. C. de condi. inser. legatum. ff. de con. & de. Titius. ¶ Si facio in re tua quod tu facere inceparas videor tua voluntate facere. ff. de ne. ge. si negotria. de pig. act. si seruos. de re. eorum qui subtu. l. j. §. j. ¶ Si non valet vt ago, valea, vt valere potest. extra. de verbo. signi. abbate de despon. impu. tuę. ff. de pac. si minus. §. fin. C. eodem. l. prima. contrà, quòd nec potest valere. extra. de officio delega. cum super. ff. de testa. ex ea. C. de codicil. l. fin. ¶ Quod vix fit, tamen fit. ff. de iudi. vix de mino. inter. extra. de emp. & vendi. ad nostram. ad Velle. si mulier. de seruis expor. seruis. contrà. ff. de acquiren. rerum dom. liber. §. fin. ad Vell. tutor. & l. fin. §. primo. ¶ Non est redditum quod est deterius redditum, vel ita vt haberi non possit. ff. ad exhi. Iulianus. §. sed & si commo. l. iij. §. primo. deposi. l. j. §. res. de solu. etiam. ¶ Infinita admitti. C. de transact. fratris tui. de sacrosanct. ecclef. vt inter. de vsufruct. antiqui

antiqui. de fide in. l. fi. & de dam. infec. l. si finita. & l. qui bona. §. fi. contra. ff. de in litem iuran. videamus. §. iurare. ex. de rescriptis. cum in multis. ff. de an. leg. annua. §. à Titia & l. fi. de lega. præ. l. j. ¶ Qui vincit maiorem, vincit & minorem. ff. de diuer. & temp. præs. de accessionibus. xix. dist. si Romanorum. contra. ff. ad Tertul. l. ij. §. obiicitur. & l. æquissimum. C. vnde vir & vxor. l. vnica. ¶ Si primum, vel secundum infirmatur, secundo infirmato resurgunt vires primi. C. de pac. pactum. de re. cre. generaliter. ff. de bono. poss. secundum tabu. l. fi. contra. ff. de procura. filius. si post. de arbi. licet. māda. sanè. de excep. athletæ. ¶ Nō præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum. extra. de iure patro. quod autem. xxvij. quæstio. ij. lex di. C. de mi. neque contra. ff. quod quisque iuris. l. j. in fine. extra, de elec. considerauimus. de condi. iiij. qui bis. ¶ Quod non est, esse videtur, vel non esse quod est. ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. si quis, quod quisque iuris. l. j. de vsuris. quia. de regulis iuris. qui actionem. contrà, ff. de dolo. nam is. de arbi. quale. de regu. iuris non videtur. & l. quisquis. ¶ Non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. ff. loc. si ignorare. C. de epis. & cleri. si qua per, de probatio. neque na. xxviij. distin. quia. extra, de translat. inter cor. ¶ Quod dicitur adesse quod abest vel abesse quod adest, C. de hære. instit. l. iij. ff. de iure do. licet in prin. de constit. pecu. id quòd. ff. qui & à quibus. l. iij. & l. si priuatus. ¶ Non solum quod est sed etiam quod esse vel æstimari potest inspiciendum est. ff. de aqua plu. ar. l. j. §. j. de leg. iij. quæsitum. §. illud. ff. de iudic. solemus. & l. iij. contra. C. de in ius vocan. quamuis. ff. rem ratam ha. ampliùs. ff. de bo. li. qui cum ma.

¶ De temporis consideratione. Rubrica.

Vlta fiunt ratione temporis quæ aliàs fieri prohiberentur, & facta non prodessent. ff. de pet. hære. l. diuus Pius. & l. si homine. & C. de fer. omnes iudices. ff. eo. l. j. in fine. v. distinc. baptisari. C. de iure dot. nisi. ¶ Tēpus obligationis siue initium spectandum. C. vnde vi. si quando, §. ij. ff. de contrahen. emp. rati. ff. de iure. dot. si pater, in fi. xxxj. distin. ante triennium. distingue tempora, & concordabis scripturas. ij. quæstio. j. si peccauerit, xxiij. quæstio. viij. occidit. ¶ Tempus cœpti vel finiti iudica spectandum. ff. de noua, & de leg. fundus. concor. extra. de re iudi. in decre. noua, abbate. C. de admi. tuto. l. fin. in fine, extra. de excep. aduersario. C. de app. l. fin. §. fi. j. proximo. ver. ¶ Tempus ante lit. contesta. spectandum. ff. de vi, & vi ar. l. ij. §. rectissime. & l. pe. C. quod metus causa. l. j. C. de furt. subtracto contra scilicet tempus litis contest. spectandum esse. extra. de excep. aduersario. ff. manda. hominem. ff. de actione empt. vendi. si sterilis. §. cum per contrà, scilicet tempus post lit. contesta. spectandum. ff. de re. vendi. si mora. ff. de vsur. l. ij. §. in ver. tempus obligatio. ¶ Tempus cautionis spectandum, ff. qui satisda. cogan. sciendum. §. fin. contra. ff. qui vt in pos. le. si is. §. fi. & l. planè. ff. de iurisdict. om. iudi. si idem. §. fi. ¶ Tempus rei iudicatæ spectandū: nec exigitur vt quis tempore litis con. possideat. ff. pro soc. verùm. § tempus. ff. de pecul. quæsitum ff. commo. sed militis. §. in hac. ¶ Tempus accipitur pro tempore. ff. de ver. ob. ex ea parte. ff. de verbo. signi. verbum. C. de rescin. ven. l. j. de con. distin. ij, in Christo. in princi. extra. de sta. mona. quod De. secundum vnum intellectum. C. de le. & con. l. j. & ij. ¶ Temporis temperamentum spectandum. ff. de regu. iur. quod calore. ff. de verbo. oblig. continuus. §. ij. & iij. ff. de consti. prin. promissor. §. sed si non contra. de sol. ratum. ¶ Temporis metam ad confirmationem rei spectandam C. ad Velleia. si mulier. ff. de ritu nupt. qui in prouincia. §. si quis officium. §. ver. quòd ab contra. ff. de ac. & oblig. obligationes quæ non de re, in §. in initio. ¶ Repetita die æstimationem præteriti temporis præstari, vel si desiit ad interesse nihilominus non poterit agi, hæc est regula magistralis. & nota quod tunc repetita die æstimatio præstatur cum præsens tempus à quo agitur non inspicitur. ff. de con. fur. in rem. §. si res. ff. ad l. Aquil. ait lex. ff. deposi. l. j. §. si rem. ¶ Contra præsentis temporis æstimationem præstari. vel si desiit ad interesse nihilominus poterit agere. ff. ad l. Aquil. si seruum. de con. fur. si seruus. de doli ex. palam. §. ij. contrà, futuri temporis æstimationem præstari. ff. quibus mo. vsufruc. amit. repeti. ad l. Aquil. inde Neratius. j. rubri. & §. ij. & §. idem. & l. si seruus. §. fina. ¶ Ad tempus quędam fieri conceduntur quæ vel perpetuo fieri prohibentur Institu. de vsu. §. non tamen. ff. pro soc. nullus. ff. de adop. si tibi filius. ff. de li. ho. exhi. l. iij. xxxv. quæstio. iij. quod scripsi. ¶ Tēpus testamenti inspiciendum. ff. de re. du. si cognatus. ff. de lega. ij. notum. §. filiosa. & l. fina. §. qui in diem. contra. ff. de lega. iij. si de liberto. ff. de iure si. non intelligitur. §. quando in. contrà, tempus testatoris spectandum, ff. de alimen. & ci. leg. Meia. ff. de leg. l. Stichus. §. quia in fine. & de lega. ii. l. fina. §. qui iudi. ¶ Tempus ignoranti cedit. ff. de mi. auxilium. extra. de cleri. excom. mini. cap. penul. de constitut. cognoscentes. de censi. peruenit. C. de præs. xxx. vel quadraginta an. sicut in rem. C. de dolo. l. fina. contra. C. de tempo. & reper. l. prima §. si autem. Institu. de excu. tu. §. qui autem. C. qui admit. ad bono. posses. l. finali. ¶ Tempus currit à tempore scientiæ & potentiæ. ex. de app. ex ratione. & ca. super eo. in fi. ij. quæst. vj. biduum. ver. si aduersus. ff. de calum. annus contra. ff. de rerum di. cum sex. C. de præs. lon. temporis. l. fi. extra. de præscript. vigilanti.

¶ De ignorantia, vel scientia, & errore. Rubrica.

Gnorantia facti vel iur. excusat. C. ad l. Cor. de fal. licet. extra de constit. c. ij. lxxxij. di. proposuisti. ff. de offi. pre. si te. item prodest. ff. ad Mac. item. §. non solum. §. de liber. causa, liberis. ij. contra, quod non excusat nec prodest. C. de in ius voc. l. ij. C. qui pe. tu. l. fina. C. de fal. mo. l. j. xxj. distinctio. quod dictis. ff. de solu. fugitiuus. xvj. quęstio. j. si cupis. ¶ Habens iustam causam ignorantiæ non tenetur. ff. de act. empti. si habes. ff. de vsur. non. ff. pro emptore vulgo. ¶ Actio quæritur ignoranti. ff. de pe. hære. item in ius. in fin. ff. de testa. filiusfa. ff. de re. co. qui fundus. ¶ Scientia nocet. C. de furt. manifesti. §. tal. in fi. ff. si quis cau. sed & si. §. fina. ff. de calum. annus. ɔ. ff. quibus. mo. vsuf. amit. is qui vsuf. ff. de acceptil. an inutilis. ¶ Contra quia non distinguitur. sciuerit aut ignorauerit. j. quæstio. v. per totum. ff. de his qui no. infa. quid ergo. C. de bo. ma. l. j. ¶ Scire enim debuit. C. de rei ven. quisquis. ff. pro emp. qui fundum. §. seruus. ff. de acquir. hære. si duo. ¶ Ignorantia non prodest quia alterius scientia ignoratur. C. de epis. au. si legibus. ff. de vsur. l. hæres. §. j. ff. pro emp. l. ij. §. si seruus. ff. de vul. sub. l. fi. contra. s. scientia non nocet. quia ignorantia prodest. ff. de tribu. l. iij. ff. de li. cau. liberis. §. si duo. ff. man. l. mandati in fi. ¶ Scientia vnius alteri non nocet, nec alterius ignorantia prodest alij. ff. de tribu. non solùm. ff. de iur. & fac. igno. is qui, & ff. qui. ad li. procla. non. li. l. fi. ¶ Quando ignorantia, vel scientia contrahentium obest, vel prodest. C. de transac. cum dicta. ff. de pig. ac. tutor. §. j. ff. loca. sed addes. §. ij. ff. de doli. ex. ca. item Labeo. ¶ Mea ignorantia alij scientia verò mihi obest & alterius delictū scientia verò mihi obest. C. de his qui à non do. si à non domino. & l. vl. C. de litig. l. fi. ¶ Error iur. seu ignorantia non prodest vel non excusat. C. de præs. xxx. an. sicut. C. qui pe. tu. l. fi. instit. de vsur. §. error. ¶ Contra. s. quod nemini obest. de con. di. iiij. retulerunt. xxviij. dist. presbyter. ff. de neg. gest. si fideiussor. C. de ædil. e. l. ij. §. ver. ignorantia. ¶ Error facti aut nocet, aut non excusat. xxxvij. dist. §. fina. ff. ad l. Aquil. sciētia. §. si me. ff. de iniur. eum. ff. fami. hær. cum putarem. ¶ Cōtra. s. quod prodest, vel non obest. extra de confes. capi. vltimo. C. de iur. & fac. igno. idcirco. C. de pac. si certis. C. ad l. Fal. error. de rei ven. inter officium. ¶ Errorem sine dolo non obesse. ff. de condi. & de. quamuis. ¶ Contra. ff. e. sed cui fundus. & l. si duobus. ff. de solu. etiam circa. ¶ Non consentit qui errat. xxii. q. ij. in quibus. xxxviij. di. quamuis. xxix. q. j. per totum. ff. de iudic. l. ij. in prin. ¶ Contra ad l. Fal. l. j. §. si legatarius.

¶ De doli, & negligentiæ consideratione. Rubrica.

Olum proprium committenti patrocinari, extra de do. & contu. capi. j. & ff. de inof. te. si quis seruo. ff. de condi. & de. quæsitum. & de furt. qui vas. §. si ego. ¶ Contra. C. si mi. se ma. dixe. l. ij. & iij. & iiij. de euict. si cum. extra. de rescript. sedes. & c. se. ¶ Negligentia sua cuique nocet. C. deposi. l. fina. de ag & cen. l. fina. ff. ad l. Aquil. qui ita. lxxxiij. di. nihil. & extra. de sup. ne. præla. per totum. ¶ Contra. ff. de. ver. ob. si seruus sti. & de fideius. l. fideiussor. ¶ Simulare licet & prodest. xxij. quæstione secunda. vtilem. extra quod me. ca. c. primo. ff. de insti. ac. si quis man. §. j. ij. q. ij. vtile. extra quod me. capi. j. de. doli exce. nisi. ¶ Contra de iur. & fac. ig. constitutiones. C. de inces. nup. l. finali. C. de pericu. l. prima & secunda. extra, de regula. vidua. ¶ Alterius negligen

gligentia alteri non obest. C. de præs. xxx. an. cum notissimi de posi. l. ff. de libe. l. si pariter. con. ff. pro soc. verum. §. si cum. de hære. insti. si. quis Sempronium. ¶ Dolum, vel culpa per subsequẽtia purgari. ff. de arbi. non ex omnibus. ff. de rei ven. si autem. §. si homo. ff. de pet. hære. illud quoq;. ¶ Cõtra. ff. de con. fur. qui fur. ff. deposi. l. j. §. si rem & §. si verò. ff. de vsu. si quis seruo. ¶ Imperitia culpæ adnumeratur. ff. de reg. iu. imperitia. ex. de æta. & quali. ad aures. de homici. tua ibi. si peritus. &c. & c. ex literis. ij. Dolum præsumi à lege. ff. si mensor. fal. mo. di. l. ij. ff. ad exi. Iulia. §. si quis si vir. ff. man. si is qui. §. fi. con. ff. de neg. ge. at qui. ff. de re. iur. nullus. ¶ Cum plures de dolo tenentur vno soluente cæteri liberantur. ff. ad l. Aquil. illud contra. ff. de libe. cã. vtique. ff. ar. fur. cæ. si plures. ff. de nox. act. ex duobus. & si plurium. ¶ Nõ videtur dolo facere qui iussu iudicis facit: quia parere habet. ff. de reg. iuris, non fi. & l. ad ea. xiiij. q. v. dixit. xxviij. di. diaconi. cõtra. ff. e. damnum. & xj. q. iij. si dominus. extra de tem. or. dilectus. & proxi. ver. ¶ Non põt dolo carere qui iudici non obtemperat. ff. e. non põt do: extra de clande. de. c. fi. §. sanc. de ma. contra inter. ec. contra. ca. j. ff. de re iudi. contumacia. contra. ff. de minori. minori. ¶ Turpitudinem allegans non est audiendus. ex. de donat. inter dilectos. xiiij. q. j. non sanè. contra, extra de re iudi. lator. xxxix. di. c. j. ff. so: ma. viro. ¶ Scienti, & volenti dolus nõ infertur. ff. de re. iur. nemo videtur. extra de his qui sua ma: per c. ex ore. C. de episcop. au. si legibus. C. de rescin. ven. venditor. de iniur. l. j. §. vsque. ¶ Dolus pro posse accipitur. vnde qui doso desinit possidere condemnatur ac si possideret. ff. de re. iur. qui dolo. & l. ad ea. ff. de pet. hære. sed si lege. & l. nec vllam. ff. si ex nox. cau. a. l. ij. §. j. extra de excep. aduersario. contrà, ff. de nox. si hæres. ff. de dolo. l. dolo. ¶ Dolus cum dolo vel crimen cum crimine compensatur. ff. de cõtrahen. emp. domus. in fi. ff. sol. ma. viro. extra de adult. c. p. & fi. contra. ff. de dolo. si duo. vj. q. j. qui crimen. xxij. di. primum. ¶ Non prodest quod dolo sit. ff. de arbi. ita. ff. de iur. om. iudi. l. ij. ff. de condi. inde. in summa. ¶ Nõ videtur dolo, vel vi facere qui iure suo vtitur, vel in iudicio experitur. ff. de re. iur. nullus. & l. factum. extra de elec. cũ ecclesia. ver. ter. & c. venerabilem. C. sine cen. vel re. l. ij. & fi. contra. C. de admi. tu. l. fi. & l. lex nisi. ¶ Remissio dolosa non præiudicat. C. de transact. sub prætextu. ff. de donat. si quis. & l. si prætor. ¶ Lata culpa dolo comparatur. ff. de ver. signi. magna. in fi. titu. ff. de pecul. quæsitum. §. & illud. ff. si me. fal. mo. di. l. ij. contra. ff. de sic. in lege. ff. de dolo. eleganter. §. item Labeo. ff. deposi. si hominẽ. ¶ Dolum proprium, vel fraudem non potest quis allegare: vnde qui dolo quem ad contrahendum induxit eo nolente tenetur efficaciter. C. de ser. pig. da. ma. scire. C. de euic. sicut. ff. de adop. post mortem. de pactis. vnius. ff. de leg. j. seruus. §. j. contra. ff. de nox. aliquod. extra. de emp. & ven. cum dilecti. vbi de hoc. ¶ Dolus alterius aliis nocet. deposi. si is à præ. ff. de leg. j. si mancipia & etiam delictum. ff. de offi. proconsul. obseruare. ff. nau. cau. sta. licet. §. fi. vj. q. j. §. verum. de hære. vergentes. & factum. ff. de duo. re. sti. l. pel. ff. loca. videamus. in fi. ff. de presby. ver. apud Labeo. §. j.

¶ De vetitis, & permissis. Rubrica.

Vm quid prohibetur, & illud per q̃d ad id peruenitur prohibitum intelligitur. C. de adul. eas. in fi. de his qui ad ec. cõ. præsenti. xxxiiij. di. presbyteri. ¶ Concessum intelligitur q̃d non est prohibitũ. ff. de procur. exitus. xxvij. q. ij. lex. xxx. q. iiij. spirituale. v. di. ad eiꝰ. contra. ij. q. v. consuluisti. xviij. q. ij. hoc tantum. ff. de coll. illici. l. j. ¶ Quandoque licet in genere quod non licet in specie. extra de of. or. ca. ij. viij. q. j. qui autem. ff. de pœnis. mors. contrà, xxiiij. di. quando. C. de iure. do. in pe. l. ij. ¶ Quædã prohibentur non propter se. sed propter aliud. xij. q. ij. videntes. xj. q. iij. nolite. s. ver. multa. ¶ Prohibito minori & maius prohibitum est. ar. à maiori. ff. de sena. con. indignus. de seruis expor. si cui. de pœnis. moris. in prin. ¶ Culpa caret qui scit sed prohibere nequit. ff. de re. iur. culpa. & l. nullum crimen. de nox. in omnibus. & l. in delictis. in prin. xxiij. q. iiij. ita planè. & c. præce. xxiiij. q. ij. non satis. extra de sen. ex. dilecto. de homici. sicut. ¶ Contra edictum facit qui vetante prætore facit. ff. de regu. iur. qui vetante. lxiij. distin. Salonitanæ. extra de loc. c. p. xvij. q. iiij. si quis sua. ff. de iur. om. iu. si quis id. in princ. ¶ Non omne quod licet honestum est. ff. de regu. iur. nõ omne. xxviij. questio. j. sic enim. & capitu. iam non. xxij. quæstione. iiij. innocens. & §. se. j. ti. proximo. ver. per mona. xj. q. j. aliud. ¶ Concesso quod maius est quod minus est non vetatur. ix. q. ij. nullus. de con. di. ij. re vera. xxiiij. q. j. miramur. ff. de reg. iur. non debet. C. ad Vellei. l. iij. & l. quamuis. contra extra. de deci. ex parte. de tem. ordi. literas. l. dist. placuit. ¶ Si non licet quod plus est nec quod minus est. ff. de re iudic. solemus. in fin. ij. q. j. Deus. ff. de re iudi. non debet contra. ff. de pa. po. l. fi. de dolo. filius. in fi. de eden. l. iij. §. j. ¶ Sub prætextu boni, vel compensatione malum non est faciendum. extra ne cleri. vel mona. non magno. de vsur. similiter eo. xiiij. q. j. si fortè. contra extra. de sen. ex. sine. xj. q. iij. antecessor. l. distinct. fidelior. ex. de conuer. in fi. capi. j. ¶ Prohibetur vnum iustum propter aliud iniustum. xij. q. j. habebat. xxj. di. denique. ff. de rei vendi. officium. de dam. infec. si infinita. §. ex hoc edicto. ¶ Quod quis prohibetur suo nomine nec per alium exercere potest. C. qui ma. ac. non po. l. j. & ij. de distract. pig. & qui. ff. de iudi. sed & si. contra, quia per alium quis habet quod per se habere non potest. ff. de in ius vo. quæsitum. de ver. ob. mora. quæ res pig. ob. Aristo. j. de alie. act. versicu. quod quis alieno ap. habere non potest. ¶ Quod ex persona mea non habeo hoc alij mandare non possum. C. de his qui ve. æ. impe. l. j. C. de mi. l. fi. de auct. tu. pupillus. contrà, de episcopis & cle. quisquis. de decur. nomina. & l. fi. ¶ Ex temeraria permissione tenetur quis. ff. de act. empt. si minor. de ædil. act. l. iij. de ædil. e. quod nolit. §. j. ¶ Quod vna via ꝓhibeor non debeo alia facere. C. de vsur. eas. in fi. xiiij. q. iij. pleriq;. C. si man. ita. fu. al. l. fi. extra. de simo. in tuũ. ff. de inof. te. Papæ. contra, C. de quæsti. interrogant. de bo. quæ liberis. l. j. §. nisi ad. in l. ij.

¶ De contractibus, pactis, & de obligationibus. Rubrica.

Na seruitute remissa altera videtur retenta. ff. de testi. ex ea. de iudiciis. cum prætor. de ser. ru. præ. si mihi. extra de vsu pal. ex tuarum. ¶ Contractus ex vna parte consistit. xij. q. ij. si. qua. ff. de pact. contra iur. j. rub. xxxij. q. vij. quod proposuisti. extra de rebus. ec. non ali. nulli. in fi. C. de transact. si transactione. contrà, quod in totum rescindetur pro parte rescindetur. de consecra. di. ij. comperimus. ff. de contrahen. emp. si duos quis. ff. de iudic. adiec. quod si non. xiiij. quæstione. v. pœnale. ¶ Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur ius commune non lædunt. ff. de re. iur. quæ dubitationis. & l. melius. xiij. q. ij. non æstimemus. ff. manda. qui mutuam. contra, de pact. do. Inter. §. cum inter. so. ma. cum dotem. in prin. Quod nullius esse potest nulla obligatio meum facere potest. ff. de re. iu. quod nullius. & l. ea quæ. extra. de re. iur. abbate. contra; Insti. de leg. §. ea quoq;. j. ver. proxi. ¶ Impossibilium nulla est obligatio. ff. de reg. iur. impossibilium. & infra. ea quæ. extra de pact. cap. fi. de con. ap. capitul. fin. ¶ Semper in conuentionibus quod liceat, & quod honestum est. quid expedit attendendũ est, ff. de re. iur. spirio. & non omne de voto. magne desponsat. ad audientiam. xj. q. j. aliud. s. t. ꝓxi. ver. non omne. ¶ Ferè quibuscunque modis obligamur iisdem liberamur & quibus acquirimus iisdem amittimus. ff. de reg. iur. fere. ¶ Aequalitas seruanda est. C. de fruct. & li. ex. cum quidam. extrà de mu. pe. c. fi. ff. de arbi. sicut. §. si in aliquid. & l. non distin. §. si seruus. ¶ Generali promissione non videtur concedi quod non esset quis specialiter concessurus. C. ad Vell. iubemus. ff. man. si creditor. de donat. filius fa. de pact. tres. & l. emptor. §. primo. extra de reg. iur. cum Bertoldus. de donat. pastoralis. ¶ Quid actum sit inter contrahentes inspicitur. xviij. quæstione. secunda. Eleutherius. C. de testi. l. fin. ff. man. Lucius. ff. de contrahen. empt. quæ fundum. & l. fundi. & l. cum qui. ¶ Contractus claudicat. extra de despon. impu. de illis. xxxij. quæstione. quinta. de proposito. duodecima. quæstione. secunda. si qua contra. ff. man. potest. xxxij. quęstione. j. si quis pactum. q̃nque per stipulatorem interpretatur. ff. de iu. solemus ff. qui satisda. co. de die. prima. rubr. ff. loc. ea lege. contra. ff. de pact. veteribus. ff. de verborum oblig. quicquid. de contrahen. empt. Labeo. ¶ Non nocet iur. solennitates omitti. extra de spon. du. tua. xxx. quæstione. v. nostrates contra. e. quęst. aliter. xxiij. di. quorũdam. ff. de postu. quos prohibet. infrà. versi. iuris. ¶ Pactum contra naturam actionis valere. ff. deposi. Lucius. ff. loc. ex naue. C. de pignoratitia actione. quæ fortuitis. & l. pignus. ¶ Contrà. xxxij. quæstione secunda. solet. ff. pro socio, ad eo. extra de constitutionibus cum. M. ff. de preca. cum præcarium. extra. de con. ap. c. no. ¶ Ex nudo pacto vtilis actio non nascitur. C. de pactis, legem. ff. de pac. do. inter socerum. contra institu. de act. §. pecunia. C. de donat. si quis ar. extra. de testa. iudicante. duodecima quęstione. secunda. quicunque. ¶ Non potest remitti pacto ius alicui competens. ff. de offic. præ. legatus. C. de libe. causa. nec si, volens. C. de duo. reis stipulan. auth.

hic

kicita. vii. q j. quam periculoſum. extra de regula. ad apoſtolicam. ¶ Iuris ſolennitates partium conſenſu poſſunt remitti. extra de offi dele. ex cauſis. ff. de in ius vo, quamuis. §. fi. extra de reſti. ſpo. licet. ff. de fer. leg. j contra. extra de reſti. tuis. ij. q. j. alieni. ¶ Obeſt pactum de iure competituro factũ. ff. de pactis. & hæredi. §. filia. & C. de pactis. l. j. C. de donationi. l. fina. in fi. contra. C. de colluſi. pactum. ff. de le. ij. ſi ita. §. j. & §. fina. & de lega. iij. qui poteſt. § pri. ff. de acquir hære. is qui hæres. & l. is qui putat, quorum lega. l. j. §. qui ali. patientia, vel pactum pro traditione habetur. extra de cauſa poſſeſſio. cum eccleſia. C. ſi quis ali, vel ſibi. lege. ij. C. de acquirenda poſſeſſione. l. j. ¶ Qui ad duo ſub alternatione tenetur ſi ſuper vno paciſcitur ſuper alio pactus videtur. ff. de pactis. ſi vnus ex. §. ſi cum. x. mihi. de li. le. l. nõ ſolum. & l. ſi is qui. de rei vendicatio. Paulus. ¶ Pactum vel ſtipulatio vnius alteri prodeſt. C. de pac. debitorum. de tranſac. l. j. & l. tranſac. extra de appellationibus vna. C. de iureiurando ſigno. contra. pri. queſt. v. quicunque. ff. de pac. ſi vnus ex. in princip. ¶ Ius dicitur poſſideri. ff. de furtis. l. fina. de precarijs. l. ij. communi. prædiorum. l. ij. extra de cauſa poſſ. cum eccleſia. vt lite pen. cap. j. ¶ Obligatus pro alio priuſquam ſoluat agere non poteſt. ff. de neg. ge. ſi vnus. ff. man. Lucius communi. diſtin ſi ſocius ſecundum. xxij. q. j. ſi quis vx. j. extra de fideiuſ. c. fi. xxvij. q. j. deuotam. ¶ Principali obligatione ſublata tenet, & durat acceſſoria. C. de bo. ma. l. j. de præd. mi. ſi is. ff. de pactis. qđ dictum. contra. ff. ſi quis caut. ſi ſecundum illicitam. §. qui. ff. de re. iur. cum principalis. extra de foro com. ſi diligenti. de cenſi. grauis. de no. oper. nun. c. ij. de fi. inſtru. iuris. in fi. C. de vſur. eos qui. in prin. ¶ Conceſſo principali conceditur acceſſorium. extra de offic. deleg. præterea. &c. prudentiam. in fi. de fide inſtrũ. inter. ff. qui, de pig. grege. ff. de pact. do. inter. ¶ Quod iuris in principali & in acceſſorio. ff. de iudic. ſi in lege. extra de offic. deleg. prudentiam. in fina. contra. extra de iureiuran. debitores. ¶ Non videtur fideiuſſorem dare qui talem dat qui ſe except. tueri poteſt. ff. ad Vell. l. quamuis. & l. ſi conuenerit. extra de tranſlat. inter cor. ff. qui ſatiſda. co. quotiens. ¶ Sæpius mutando in pactum per inde eſt ac ſi in eadem permanſiſſet quod me. cauſa. ſi ipſa. ff. de iure patro. diuus. ¶ Non videtur cœpiſſe qui per except. à petitione remouetur. ff. de re. iur. non videtur, de verbo. ſignificatio. aliud, contra. de vul. ſub. pupillari. & de fideicom. li. cum quaſi. §. ſed & quilibet. ¶ Affectio ſpectatur. ff. de an. leg. j. fina. §. vxori. de re. iu. capienda. C. de hære. vel act. ven. l. fi. ff. de mino. ſi inter. ¶ Ideò abeſſe videtur in quo mihi obligatus fuit. ff. de neg. ge. ſi quis mandato. & l. ii de le. j. planè, in fi. de pecul. Marcellus. ¶ Extra id quod agitur tacitè obligatio naſcitur. ff. commo. is qui. in fi. de condi. inde. ſi obligatio naſcitur. ff. commo. is qui. in fi. de condi. inde. ſi in area. de act. & obli. ex maleficio. §. j. ii. iii, & iiii, ¶ Non continetur plus in ſtipulatione quam in obligatione. ff. de vſu. ſi ſtipulatus. de ver. oblig. qui ſicut. de le. j. ſi legati ſecundum. ¶ Inuito creditore aliud pro alio ſolui non poteſt. C. de donat, ſi quis ar. ff. de ſol. creditorem. ¶ Contra. C. de cura. à quo. ff. loc, ſi quis. quia Iul. ¶ Vtrumque promiſſorum ſub diſtinctione eſt in obligatione. ff. de pact. ſi vnus. §. ſi cum. x. extra. de plus peti. c. vnico. ff. qui, & à quibus ma. cum hære. contra. ff. de con. inde. cum is. §. fina. quando. di. leg. ce. illico. ¶ Qui ad duo non coniunctim: ſed ſubalternatiuè tenetur alterum præſtando liberatur. extra de reg. iur. meo. extra de reſcript. inter te. ff. de iur. do. plerumque. §. plures. de verb. ſigni. hæc verba. extra de plus pe. c. vnico contra. ff. de contrahen. emp. ſine emptione. §. p. de condi. inde. planè. ¶ Obligatio ſtatim cum oritur moritur. ff. de donat. inter virum & vxorem ſi ſponſus §. conceſſa. & l. qui autem. §. p. & fi. de nouat. Sti. §. ſi quis ita.

¶ De actionibus. Rubrica.

Ine actione nemo experitur. ff. de procu. ſeruum. in prin. ff. de neg. ge. ſi pupilli. §. fi. extra, de iudi. examinata. Contra. C. de tranſac. non pactum. ¶ Nemo poteſt agere niſi cui permittitur. C. de iure de. ſi in rem. de euic. l. ii. & l. ſi fundus. communia vtriuſque iu. ſi fratres vnde. ¶ Cum ſeruis nulla eſt actio. ff. de reg. iur. cum ſeruis. de iudi. l. lis. xiii. q. ii. illud. ¶ Contra. ii. q. vii. quæritur. xxiii. q. iiii. ſi eccleſia. ¶ Nihil intereſt actionem non habere, vel eam except. infirmari. ff. de regu. iur. nihil. extra. de tranſla. inter. ver. ſed in s. in rub. proxi. ver. non videtur cepi. & ff. de dolo, eleganter. §. ſi ſeruus pac. ¶ Actionum pœnalium ex eodem facto concurrentium altera alteram non conſumit. ff. de regu. iur. nunquam. inſti. ſi quadru. pau. fe. §. p. & fin. ¶ Contra, extra de iudi. at ſi. in fin. lxxxj. diſt. apoſtolus. & ff. quod me. cauſa. metum. §. licet. ¶ Cui damus act. multò fortius exceptio. ff. de regu. iur. cui. de ſuperfi. lege j. §. quod ait præ. ¶ Contra, de public. l. p. & fin. ¶ Qui act. habet rem habere videtur. ff. de regu. iur. qui actionem. ¶ Contra quia minus eſt habere act. quam rem. ff. e. minus. ¶ Remiſſa actione, vel tranſactione ſuper maleficio iterum agi. ff. de nox. act. qui ex pluribus. de condi. inde. eleganter. § j. contra. de pact. iur. gen. § ſi paciſcar. de iniur. ſed ſi vnus. §. filio. ¶ Fruſtra petit debitum qui quod debet non impedit. extra. de mutua. pe. cap. j. & ii. de iureiuran. peruenit, xcvj. diſtin. eſto. ¶ Contra extra. de vſuris. quia fruſtra. de reſti. ſpo. in literis. ff. de furtis. ſi vas. §. ſed ſi ego. ¶ Alterius circumuentio alij non præbet actionem. ff. de regu. iur. alterius. de ex. do. à Præ. Cel. §. quæſitum. & §. illa. xxiii. queſtio. iiii. ita. xiiii. quæſtio. v. nonne. ver. ille tamen. extra. quod me. cauſa. cap. penul. ¶ Datur actio alteri ex alieno facto nuptiarum fauore. ff. ſo. ma. Gaius. ¶ Benigna iuris interpretatione. ff. de dona. quæ ſub modo. æquitatis ratione. C. de exhiben. ſi res. iuris ciuilis beneficio. ff. de pig. act. ſi conue. neceſſitate. ff. de procur. l. p. & l. ſi procurator præſentia. ff. de ver. obliga. ſi procur. præſentis exemplo. ff. de act. & obl. l. fin. de act. emp. & ven. iur. §. ſi procur. & facit ad hoc. ff. depoſiti. Publia. de pact. do. pater. ¶ Quod petitur debet congruè demonſtrari; non enim vagari permittitur. ff. de rei ven. ſi in rem. ſi certum pe. certum. de inter. act. qui ſeruum. §. in re. extra de li. ob. cap. ii. ¶ Actio vel ius amiſſum reſtituitur. ff. pro ſoc. his verbis. C. de pact. debitori. de decur. l. prima. ff. ad municip. quotiens. ¶ Contra quod renaſcitur. C. de remiſ. pi. l. fin. ff. de nox. act. ſi alienus. de con. diſt in. iiii. quæris. ¶ Ex alterius inopia vel abſentia ac. reſtituitur. ff. de fun. do. ſi maritus. de ſol. cum quis. §. p. aut datur. C. de iudic. properandum. ff. de dolo. Mela. §. ſi ſeruus. & §. ſi dolo. ¶ Aequitas præfertur rigori. ff. de iudi. placuit. de dona. quæ ſub mo. l. iii. ff. de pe. hære. l. j. §. ſed ſi ego. extra de tranſac. cap. fin. ¶ Ex alterius fraude iudicium, vel actio repetitur. ff. de eo per quem fac. eſt. l. fin. in princip. de iudi. ſi prætor. Contra. ff. de dolo. eleganter. §. ſi dolo, xxiii. quæſtio. iiii, ſi illic. ¶ Rem peto, & rem habeo, inſti. de legi. §. ſi tui. C. ad exhi. exhibitionis. ff. de ſol. etiam circa. deleg. j. non quacunque. ¶ Contra. extra de iudi. examinata. ¶ Per publicam perſonam actio acquiritur. Inſtit. de adop. §. cum mater. extra de offic. ordi. paſtoralis. in fin. ff. rem pu. ſal. fo. l. ii. iii. & iiii. ¶ Ex quo ſemel actio competere cœpit ſuper competit, nec pœnitentia competere deſinit. C. famil. er. l. ii. ff. ad l. Aqui. ſcientia. §. j. de ſer. cor. doli. §. fi. & l. fi. de arbit. Celſus. de ritu, nup. palam. ¶ Contra. ff. de aqua co. l. j. §. ſeruus. depo. commo. ſi mihi. §. j. & C. de vſuris, eos qui. §. ſi quis. ¶ Victus etiam in vna, ad idem redit per aliam. ff. de inof. te. Pa. pri. §. ſi quis. de euict. minores. de inof. te. cum qui. extra de re iudi. ſanè abbate. ¶ Aliquid à lege approbatur ſi actio non oritur. C. de neceſ. hære. quidam. §. illo. & econtrà non valet contractus: & tamen ex eo agitur. ff. de ædil. edicto. cum autem. extra de rebus eccle. non al. ſi quis. in auth. de non al. an per. §. penulti. ¶ Cogitur quis cedere actionem. ff. de minori. ſi hominem. §. fina. ff. ad l. Aquil. hinc. de hære. vel acti. ven. venditor. ¶ A quo agendo remoueor ab eodem vicem rei ſubſtituendo conſequor. ff. de pact. ſi inter. C. de vſuris. quamuis. ff. de compen. ſi cum filiofa. ¶ Quod conſequor agendo poſſum conſequi excipiendo. ff. de iudi. de qua re. in fin. de compen. ſi cum. de neg. ge. ait. §. pupillo. ¶ Agens in modum exceptionis iura quælibet ſibi conſeruat. ff. de inof. te. Pap. §. ſi ita. de pet. hæredi. diuus. §. diuus. ¶ Qui illicitè facit contra licitè vel illicitè facientem non habet actionem, vel except. C. de inof. te. in arena. de lib. cauſa ſi filium tuum. ff. quod quiſque iu. l. fina. ¶ Procedendum eſt in iudiciis ſine perſonarum acceptione. extra de iudic. nouit. de mut. pet. capitulo. j. & ii. ¶ Contra. de ap. eo. & capi. ii. §. fina. iii. quæſtio. v. qui a ſuſpecti. ¶ Poſſidenti non competit actio; ſed exceptio. ff. de pact. diuiſionis. de rei ven. ſumptus. extra de iudi. examinata. ¶ Poſſidens conuenitur non tradens. C. vbi in rem. act. l. j. communia. de lega. l. fin. in fi. ff. de mi. in cauſæ. §. interdictum & §. Pap. ¶ Contra quod tradens, & non poſſidens. C. de hære. ven. l. ii. de re. p. cum precibus. de reſcin. ven. dolus. ff. de pec. ſed & ſi quis. ¶ Contra quod vterque. C. de al. mu. iu. l. j. & ff. quæ in frau. cre. l. j. in prin. de nox. de illo. §. de dolo. ¶ Poteſt quis agere non tanquam ipſe: ſed tanquam alius. Inſti. de inoffi. te. §. ſi extra C. de fal. mo. ſi quis de. & ff. de in ius vo. quaſi cum. ad exhib. de eo. ¶ Cõtra. de condi. & de. ſi ſi menſor. §. ſi filius. ff. de bo. li. qui in ſerui. ¶ Cõuentus ex aliquo offic. interim ceſſat ab eius adminiſtratione. ff. de vſufru. certum §. fi. ff. de ſuſpec. tu. l. cum. Inſti. eo. titu. §. ſi quis. ff. de ſol. quod ſi. §. j.

¶ De

¶ De significationibus, & effectu & positione verborum. Rubrica.

INdefinita locutio æquipollet vniuersali. ff. de le. iij. si plures. iuxta fi. xix. distin. ca. j. xxiij. q. v. si verò licet. ff. de tutel. qui habet. §. fi. contra. Insti. man. §. tua gr̃a. in fi. extra de deci. ad audientiam. j. q. j. sunt nulli. ¶ Verbum plurale diuisim acceptũ geminat significationẽ singularis. extra, de diuor. gaudemus. ff. de con. & de. falsa. §. fi. ff. de le. ij. qui concubinam. ¶ Contra C. de impu. & al. sub. quę vis. & l. cum quidam. & l. generaliter. ¶ Qui verbũ multiplicat mutat substantiã obligationis. ff. de vsu. si stipulatus. si quis cautionibus. l. j. ¶ Cõtra. ff. de auro, & ar. le. pediculis. §. Labeo. de ꝯdi. inser. l. j. ¶ Argumentari põt à verbis vel eorum significatione, vt in proe. digestorum. ibi primũ est q̃d aliud. &c. xix. di. ita. C. de li. cã. cum pos. xxj. di. cleros. xvj. q. j. si quis. &c. placuit. ¶ Intelligitur esse obmissum q̃d verbo non exprimitur. C. de ca. tol. §. cum aũt. ff. de ver. ob. quicquid. extra. de deci. ad audientiam. ij. q. v. ꝯsuluisti. ¶ Contra. C. de procuratori l. fi. ff. de pos. l. j. ff. de re. du. qui duos. ¶ Non oportet ius ciuile calũniari, nec eius verba captari. C. de testamentis. nec codicill. extra de priuil. in his. & c. quanto. & xxxvij. di. relatum. & ff. ad exhib. l. p. man. si seruus. §. j. de re iudi. l. iiij. ¶ Verba spectari non qualitatẽ. C. de ca. to. l. j. §. si erat. xxxvij. di. relatum. ff. de op. no. nun. l. j. §. præter. de vi & vi ar. l. j. §. p. ¶ Contrà sensum non verba spectari. C. de insti. & sub. si mater. j. q. j. marchion. xxxvij. di. sedulo. extra, de ver. sig. intelligentia. & c. præterea. ¶ Verba generaliter dicta restringuntur. ff. de arbi. licet. & l. si cum dies. §. planè. extra in proœmio decre. in fi. ff. ex qui. ca. ma. ab hostibus. §. sed. institut. de tutel. in fi. j̃. ver. verbum. ¶ Cum sermo duas sententias exprimit ea accipitur quæ rei gerendæ aptior est. ff. de regu. iur. quotiens. iiij. q. iij. ver. in testibus. extra de. testi. in nostra. xxij. q. vlti. humanæ. extra de spon. ex literis. Institu. de nup. §. fin. ¶ In ambiguis maximè spectatur sñia proferẽtis. ff. de reg. iur. in ambiguis. xx. q. v. quacunq;. & §. ex his. ff. de leg. iij. nõ aliter. de. leg. ij. acta. ¶ In obscuris q̃d verisimilius est inspicitur q̃d sæpe fit. ff. de reg. iur. in obscuris. xix. di. in canonicis. xxij. q. v. humanæ. extra. de emp. & ven. ad nostram. de spon. ex literis. j. ¶ Verba cũ effectu sunt accipienda. extra de cleri. non re. relatum. de pœ. di. j. §. hæc autem verba. ff. quod quisque iur. l. j. ¶ Contra. extra. de biga. nuper. vj. q. j. §. verum. j. q. j. studet. ¶ Verba interpretanda sunt pro actore, pro locatore, pro vẽditore. ff. qui satisda. co. de die loc. quæro. de iudi. si quis. & l. solemus. de contrahẽ. emp. si in emptione. ¶ Contra q̃d pro reo pro ꝯductore, pro emptore. ff. de pet. hære. si in rem. de serui. videtur. præ. si arbor. de pac. veteribus. de contrahen. emp. Labeo. de regu. iur. in contractibus. ¶ Determinatio præmissa in sequenti clausula non repetitur. ff. de ver. si. cum fundum. de ver. obli. doli clausula. ¶ Cõtrà. ex. de ap. secũdo. xxxiij. q. vij. apostolus. ff. de ver. ob. Titia. ¶ Verborum dubitatio nõ prodest. ff. de au. & ar. le. pedicul. §. Labeo. C. de sen. & inter lo. l. fi. de agri. & cen. diffinimus. ¶ Contra. ff. de auro & ar. le. si quis ita. j. di. omnis. j. q. j. iudices. ff. de leg. iij. ca tamen. de ver. si. hæc verba. ¶ Verbum generaliter prolatum ad omnia porrigitur. & generaliter accipitur. extra. de cõiu. lepro. c. ij. C. quæ res pi. o. po. l. fi. ff. de ver. sig. hæredes. & l. sciendũ. xix. di. c. j. ¶ Cõtra. C. ad Velleia. iubemus. de bo. li. l. ser. extra in ꝓœmio decre. in fi. de con. di. ij. re vera. ff. de pac. emptor. §. Lucius. & l. tale. ¶ Ad communem verborum intelligẽtiam est recurrendum: nec ab ea sine causa est recedendum. extra. de sponsal. ex literis. & ca. tuæ. xxij. q. v. humanæ. ff. de le. iij. non aliter. ¶ Cõtra, extra. de ver. si. propterea. ff. de ver. ob. quotiens. ¶ Per notitiam vnius mediatoris habetur alterius notitia: & ad destructionem vnius sequitur destructio alterius Insti. de tute. §. j. ff. de testi. ex eo. xiiij. q. ij. quod debetur. xxviij. di. quia sunt. ff. de iudi. cum prætor. ¶ Sub generali speciale continetur. ff. de reg. iur. semper generalibus. xxij. q. ij. beatus. de rescrip. si quando. & ca. cum adeo. ff. de dona. filiusfa. quæ in frau. cre l. fi. §. j. & econtra. species quandoque nomẽ generis sibi assumit. ff. de adopt. l. j. j. di. omnes. ¶ Præiudicant posteriora prioribus. extra. de rescri. ca. i. & ca. pastoralis. de cog. spi. c. j. ff. de pac. si vnus. §. pactũ. de iureiuran. duo. §. fi. ¶ Contra eo. tit. si ita. & l. si cui seruus. de le. iij. legatorum. & l. si quis. extra. de rescrip. cæterum & cap. ex parte. ¶ In sermone quædam tacitè excipiuntur. ff. de pac. tres fratres. de neg. ge. Pomp. extra. de iureiur. venientes extra. de donat. pastoralis. xvj. q. ij. c. j. ff. de serui. si cui. de ac. emp. ex empto. §. j. ¶ Quando minus dicitur, & plus significatur. ij. q. v. consuluisti. C. de Iudæ. cœlico. de testa. ex ore. ff. de preca. leg. ij. de ver. ob. nulla. ¶ Contra. ff. de procur. filiusfa. de serui. ru. præ. inuitus. ¶ Verbum generale non amplectitur id de quo non est cogitatum, extra de iureiuran. clericus. C. de transac. si de contract. xxij. q. ij. ne quis. & ca. beatus. ff. e. qui. com. §. j. & l. fin. de contrahen. empt. Rutilia. j̃. titu. proxi. ver. si. ¶ Quæ specialiter promittuntur reperita intelliguntur. ff. de ver. oblig. doli. extra. de deci. cum dilectus. C. fami. er. quoti. ad l. Aquil. si seruus. §. cum eo.

¶ De cautionibus. Rubrica.

CAutio ad id facta non intelligitur de quo cautum non erat, nõ ad id de quo cautum fuerat. ff. de le. j. si quando quis vxo. de ꝯtrahen. emp. cum res tibi id. & l. ea quæ. ad munici. l. j. ¶ Suffic'[t] alicui si velit iurare cum al. non possit cauere. In sti. de satisdat. §. j. C. de epi. & cle. auth. generalia. de ass. tol. l. j. ¶ Interdum nõ sufficit cautio sed res sequestratur. C. de or. co. l. fi. ff. qui satisda. co. fideiussor. §. fi. ¶ De quo specialiter cautum est in generali cautione non continetur. ff. de ver. ob. stipulanti. ¶ Contra. C. ad l. Aquil. si seruus. §. cum eo. s̃. titu. proximo. ver. verbum generale.

¶ De ratihabitione. Rubrica.

RAtihabitio fit acceptione. ff. de sepa. l. j. §. si quis pri. ff. depositi. si. hominẽ. §. quotiens. ¶ Cõtra. ff. qui. vt indig. l. j. in prin. de aboli. Paulus. §. si nõ petitionem. ff. de mino. si filius. de inof. te. l. fi. §. fi. ¶ Contrà, de mi. deniq;. §. scio de censi. forma. §. si appellatione. ff. rem ra. ha. l. iij. §. falsus. de ap. si expressim. §. j. ¶ Patientia. ff. loca. cum in plures. §. loca. nau. cau. l. j. §. iiij. ¶ Aduocatione. ff. de in of. te. l. prima. in prin. ¶ Contra. ff. de pig. ac. Gaius. C. loca. qui rem pro. ¶ Nec etiam fit fideiussoris donatione. ff. ad Mace. l. sed si pater. quod metus causa. si cum. §. Labeo. ¶ Ratihabitio retro trahitur, & mandato comparatur. C. de rei vendi. mater. & ad Mace. l. fi. extra. de clande. de. c. ii. ff. de calum. quinetiam. extra. de resti. spol. cum ad sedem. ¶ Contra, Instit. de auc. tu. ff. communia præ. l. fi. de of. procon. obseruare. ¶ Retro facta ad præsens trahuntur. ff. de serui. ru. præ. si per fundum. de no. oper. nũ, de pupillo. §. si quis extra. de ꝯdi. ap. de illis. de spõ. ad id. 64. di. Salonitanę. ¶ Cõtra. ff. de his qui no. infa. q̃d ergo. extra. de elect. auditis. ¶ In utile ratihabitatione confirmat. C. cõia vtriusque iud. l. ij. rem ra. ha. l. ij. extra. de ele. ꝙ sicut. de app. ꝙ si expressim. Mihi ꝑiudico rẽ meã peteñ auctoritatẽ ꝑstãdo. extra. de trãsac. ex lr̃is. de his q̃ fi. à ma. par ca. c. pe. ff. de inof. te. l. fi. ¶ Cõtra ff. de re iud. sępe. ext. de rerum ꝑer. cũ vniuersorum. ff. de pig. Gaius.

¶ De iuramentis. Rubrica.

IVrãs à condemnatione eximit, à delicto liberat, à crimine excusat. Insti. de fide iuss. hę. §. cũ qui. in aut. de fide instr. §. oportet. C. e. l. fi. C. de fide icõ. l. fi. C. deposi. l. pe. ff. e. l. j. §. si q̃s ar. de iureiu. si vnus. ¶ Fidẽ nõ seruãti seruãda nõ est. ext. de iureiur. ꝑuenit. xcvj. di. esto. C. de tran. ac. si quis ma. ¶ Contra. xxiij. q. j. noli. & xxx. iij. q. v. de eo. x. q. ij. hic ius. ver. qui vota. ¶ Iuratur vt suspitio euitetur C. de his qui ad ec. cõ. l. fi. C. de iur. deli. l. fi. §. in cõ. extra. de hęreticis, excõicamus. §. si qui vero. ff. si quis caut. de dic. §. iuber. ¶ Iuramentum loco ꝓbationis est. C. de reb. cre. si quis. de fide instr. l. fi. de vsur. eos in fi. imo, maius est quàm probatio. C. de non nu. pec. contra autem. ff. de iureiur. eum. de ritu nup. in eo. ¶ Iuramentum loco solutionis habetur. ff. de iureiuran. iul. ad. ff. de sol. Sticum. §. naturalis. ¶ Quandoque quis de periurio punitur. extra. de spon. ad audientiam. vj. q. j. illi. C. de epis. & cle. aut. presbyteri. de transac. si quis maior. & l. si ex falsis. de abol. l. fi. in fi. ¶ Contra ꝙ non punitur nisi deieret ex concessa cã deferendo iuramentũ. C. de arbi. aut. decernimus. de reb. cre. l. ij. ff. qui satisda. co. l. fi. ¶ Aduersus iuramentum etiam ad se delatum licet venire. C. de le. non est in fine. de non nu. pecu. l. fi. de reb. cre. si ad exhi. & l. fi. ¶ Contra. C. si aduersus vend. l. j. de probatio. aut. quòd obtinet. de rebus credi. l. fina.

¶ De legib. & earum figmentis. Rubri.

SI lex nõ distinguit nec nos debemus distinguere. ff. de re iudi. à diuo. ff. de pub. de pretio. ij. q. v. consuluisti. ¶ Contra. ff. de testi. quæsitum. xxxiij. quæstione. ij. quos Deus. ¶ Ad ea quæ frequentius

tius accidunt iura adaptantur, ex. de despō. impu. literas. xxviii. dist. de Syracusanæ. ff. de legi. nam ad ea. ¶ Contra. xix. di. in canonicis. l. di. in aliquo. C. de ele. hære. si maior. ¶ Lex ꝯsulit, necessitatē non imponit. ff. de transactio. pacto. de le ij. cum iure. de inof. te. l. fi. xxiiij. q. v. ad fidem. ¶ Malignari à lege docet. ff. de inof. te. Pōp. §. sed an. de ꝯtrahen. emp. fistulas. §. j. & ĩ. proxi. ver. ¶ Fraus à legibus permittitur in auth. de nup §. si verò. de neg. ge. at qui. §. cum me. de sta. li. statu liberos. de mi. in causæ de dolo. l. j. §. j. de alie. iudi. mu. s. j. §. j. C. e. l. j. ¶ Speciale derogat generali. extra. de rescrip. ca j. & ca. pastoralis. ff. de regulis iuris. in toto. ¶ Contra. extra de of. dele. ex parte. de fil. pres. tua. ff. de suppell. le. legato. ¶ Cum lex in præteritū quid indulget in futurū vetat. ff. de leg. cum lex. in aut. de equali. do. §. j. & de non ali. aut permu. §. fi. ¶ Legis auxilium nulli est negandū, vel auferendū. C. de adul. adulter. ff. de aqua quot. & esti. l. j. §. pe. de fur. l. j. xxviij. di. de his. ex. de secūdis nup. c. pe. & fi. Mitius agitur. cum. l. quā. cum eius ministro. ff. de arbitr. Celsus. de iure patro. si libertus. ¶ Contra. ff. de arbi. si foemina. & l. si tamen. §. pe. de compensa. sicut. §. pe. ĩ. proxi. ver. ¶ Minus legis quam hominis potest ꝓhibitio. ff. de fun. do. l. j. de ver. ob. si ita. §. ea. de le. iij. peto. §. facłæ. ¶ Leges non sunt in foro ecclesiastico allegandæ. extra. de priuileg. super. de testa. relatum. j. & ca. filius. de hoc. s̃. de disputatio. & allegationi. § porro. ver. sed nunquid. ¶ Contra. de no. oper. nun. c. j. x, di. lege. xxiiij. q. iiij. de illicita. ¶ De figmentis iuris. ff. de dolo. nam is C. de ca. & post li. re. l. j. ff. de pœ. licet. §. sed & si. l. di. ferrum. ex. de spon. is qui. ¶ Ius interpretatur contra veritatem. C. de in of. te. si mater. de insti. & sub. l. j. & l. generaliter. ff. si pars hære. pe. antiqui. ¶ Ius interpreratur esse idem qđ est aliud, & esse aliud quod non est idem. insti. de rerum di. cum ex. & §. Titius. de iustitia & iure. §. ei verò. ff. de iudi. proponebatur. & esse aliud qđ est idē. Insti. de re. di. §. si Titius ff. ad Trebel. ex facto. de sol. qui res. §. aream. ¶ In dubiis benigniora interpretanda sunt, & benigna est interpretatio facienda. ff. de reg. iuris. semper. & §. ea, quæ. xxxiij. di. habuisse. de transac. c. fi. de spon. iuuenis. ff. de condi. & de. l. j. ¶ In omnibus maximè in iure æquitas præfertur rigori. ff. de regu. iur. in omnibus. xxiiij. q. j. mouet. C. de iudi. placuit. extra. de transac. c. fin. xxxiiij. di. firmitas. ¶ Desinit, vel tollitur quod non cœpit vel perditur qđ non habetur. de fun. do. si fundo. de pub. iudi. is q ad. l. Aquil. si seruus. §. si cui. xxiij. q. iiij. Guilisarius. & xvij. di. concilia. extra. de re. ec. non al, nulli. ¶ Contra. ff. de operis li. si quis hoc. §. iudicium. j. q. vij. Daybertum. quemadmodum serui. a. l. j. ¶ Ius statuitur non ex eo quod est sed ex eo quod esse potest. ff. de serui. ru. pre. qui sella. §. j. C. de vsufru. ambiguitatem. ff. ad Mace. filiumfa.

¶ De similibus, & contrariis. Rubrica.

PRoponens contraria non est audiēdus. ex. de ap. solicitudinem in fi. de accu. cum dilectus: vt ec. bene. c. vnico. C. de fur. l. j. contra. ff. de acquir. pos. non aliter. §. nihil. extra. de præscrip. auditis. de priuile. cū olim. ¶ De similibus ad similia est ꝓcedendum & vbi eadem est ratio equitatis. C. de inof. te. l. fi. iiij. di. deniq;. C. de inof. do. l. j. & l. precious. ij. q. j. in primis. C. de consti. pe. l. pe. & l. dum. ¶ Contra. ff. de ꝯtrahen. emp. l. ex empto. C. ne de sta. defunc. quod est. xxvj. q. ij. non exemplo. & ca. non statim. ¶ Cōtrarius sensus pro l. accipitur. & probatur. ff. de eden. si quis. §. prætor. xxxii di. hospitiolum. C. de vsuf. neq;. ¶ Contra. C. commo. l. pe de vsufr. neq;. ¶ Ex contrariis quoddam medium temperamētum sumit̃ ex bono, & æquo. ff. si quis caut. l. ij. §. qđ de ver. obl. continuis. §. his qui. de procu. sed hæc. de rei ven. infando. ¶ Ab exemplis Gētilium esse argumentandū. extra, de con. p̃. nul la. j. q. j. dn̄s. xxvj. q. ij. non exemplo. xxxvij. di. si quis. ¶ Contra. xxj. dist. submittitur. extra. de scisma. frater. C. de le. non exemplo. ĩ. ver. ij. quod. ¶ Contrariorum eadem est disciplina. ff. de neg. ge. Nesennius. de iure pa. si patro. §. si de. ¶ Contra. C. de Iudæis, die. de act. emp. sicut periculum. ff. de rei ven. l. ij. ¶ Quæ ꝓpter necessitatem recepta sunt non debent in ar. trahi. ff. de regulis iuris. quæ propter. extra, de ele. cum in cunctis. in prin. j. q. j. qđ pro necessitate. & q. vij. qđ pro remedio. ¶ Ab exemplis esse argumentandum. xxvij. dist. qui de mensa. vij. q. j. omnis qui. ix. q. ij. Lugdun. ¶ Cōtra. ij. q. vij. §. hæc nisi. de con. di. ij. liquido. xxij. q. ij. si quis parte. ff. de poll. l. j. §. i. ¶ Non sufficit similia verba dicere. ff. de ver. obli. sciendū. §. ij. de con. inde. nonnunquā. C. de dona. ante nup. sicut autem. Contra in proximo ver. ¶ Non interest quid fiat; an eius simile: vel dicatur, vel aut est, aut valet. C. si man. ita fu. ali. l. fin. ff. pro soc. idemque. man. l. fi. in fi. de vsufr. quotiens. §. vnus ar. à maio. extra. de conces. præben. nulla. xxviij. di. si in laicis. extra. de elec. cum in cunctis. ¶ A minori. ix. q. ij. nullus. ff. si ser. expor. ve. cum peracto.

¶ De negatiuis, & affirmatiuis. Rubrica.

NEgatiua resoluitur in affirmatiuam. ff. de pac. in persona. de inof. te. Pomp. §. j. in fi. & l. etiam. ¶ Contra. ff. de procur. Papi. §. j. in fi. de ex. rei iudi. si mater. de donat. non debet. in fi. ¶ Duæ negationes faciunt vnam affirmationem. ex. de iureiurā. & si christus. C. de pac. post venditorem. ¶ Contra. ff. de ver. si. duobus. de ap. in flumine. in prin. ¶ Non semper interrogatio negationem, sed aliquando difficultatem, aliquādo raritatem no. ff. de dolo. sed ex dolo. loc. sed ex damno. xxxij. q. iiij. quid moribus. ¶ Res fit dubia per negationem. extra. de testi. co. c. iij. C. qui ad li. procla. nō li. l. iij. ff. de con. inde. eleganter. §. si postre. ¶ Quod de vno affirmatur de cæteris tacitè negatur. C. de ꝓcura. maritus. C. de pig. quamuis. ff. de compen. quod Labeo. ¶ Contra quod de vno negatur, de reliquis tacitè affirmatur. ff. de iudi. cum prætor. ff. de testi. ex eo. xxv. di. qualis. de præsump. nonne. ¶ Contra, C. de diuer. rescriptis. l. j. de insti. & substi. l. iij.

¶ De iudicibus, & eorum officiis. Rubrica.

ARbitrium boni viri esse spectādum. C. de vsuf. l. iij. de do. pro. l. iij. ff. de le. ij. l. j. ¶ Cōtra. ff. de arbi. si quis arbitrium. locati. in merces. C. de ꝯtrahen. emp. l. fi. ¶ Vbicunq; causæ cognitio est ibi prætor desideratur. ff. de regu. iur. vbicunq;. & l. omnia. & ĩ. ver. non est. xvj. q. vj. c. j. & ij. j. q. iiij. §. item pacto Achor. in fi. ff. de dam. infec. l. vl. §. j. & ij. ¶ Factum à iudice qđ ad eum non spectat ratum non est, extra, de iudi. at si. ij. q. j. in primis. ff. de reg. iur. factum. de iurisd. om. iud. l. fi. ¶ Contra. ff. in ius vo. vt eant. l. ij. ¶ Quod immoderatū est iudicis of. moderatur. C. si cer. peta. si primitiam. ff. de vsu. & ha. diuus. §. fi. de ver. ob. si ita quis. extra. de ver. sig. c. fi. aut perperā gestum. C. de inof. te. l. iij. & l. antepenul. ꝯmunia vtriusq; iudi. l. ij. ¶ Suum vel prędece. factū iudex mutare pōt. C. de sen. & inter. l. j. & ij. xij. q. j. certè. ff. de of. præsi. illicitas. §. preces. de arbi. qualem. xxxv. q. ix. quod quis. ¶ Contrà. ff. de of. procon. l. fi. de quæstioni. l. j. in fi. ĩ. in seq. ver. ¶ Successor promissionē, vel factum prædecessoris adimpleat. ff. de iudi. mortuo. C. sine re. nō possi. l. j. extra. de elec. nosti. xxv. q. ij. si ea. ¶ Contra quod pōt illud infirmare. ex. de pręca. c. ij. xxxv. q. ix. quod quis. xij. q. ij. & si illi. ¶ Non est procedendum singul. quod per magistratū fieri debet. ff. de reg. iu. non est sui. & in concor. quæ sunt. s. e. ver. vbicunque. ¶ Vna persona sustinet vicem duarum & sic pōt esse testis, & actor. xxj. di. non autem. xxiij. dis. qui episcopus. ff. de of. præ. l. ij. de le. iij. si fundum. §. seruo. C. de sol. l. ij. ff. ad Vell. tutor. ¶ Contra. ff. de fideiusso. nostram.

¶ De probationibus, & actoribus & reis. Rubrica.

ACtori incumbit probandi necessitas. C. de eden. qui accusare. vj. q. v. actor. C. de ꝓba. frustra. ff. e. l. ij. ¶ Contra qđ reo. ff. e. l. iij. & l. ab eo. & l. si filius. C. de inof. te. liberi. ¶ Contrà qđ vtriq; de falsis. vbi de abolit. falsa. ¶ Fides iudi. non aduersario est faciēda. C. de cō. ob tur. cām, l. j. de dona. inter virū & vxo. l. ij. ff. de proba. q̄nquaginta. ¶ Qui dicit solennitatem vel formam intercessisse ꝓbet quia per scripturam contractus non solennisatur. ff. de pub. quē cunque. §. fi. C. commo. cum eum. de fideius. l. j. §. fi. de probat. l. p. ¶ Vsus rei præsumitur gratuitus nisi probetur merces data vel promissa. in aut. vt litig. in prin. C. de vsufru. creditor. de insti. & sed. si testa. ¶ Casum allegans ipsum probet. C. de testi. testium. de testa. l. ij. ff. de custo. & ex. re. non est. ¶ Fauorabiliores sunt rei quam actores. ff. de reg. iur. fauorabiliores. extra de probat. ex literis. de fide instru. inter. in fi. de iureiuran. c. si C. de cō. ob tur. cau. cum te. & l. mercales. ¶ De elec. actori danda. C. si tu. vel cu. inter. l. & etiam is. ff. de procur. si is qui sci. de ver. ob. si scriptum. ¶ Ecōtra danda est reo. ff. quod me. causa. si sic vel ex. ff. de peti. hære. si res, & pos. ff. de depo. ei à præ. §. j. ¶ Bis idē probatur. ff. quo. bo. l. j. C. de his qui ve. æta. ipse. l. ij. ff. ad exhi. l. iij. §. sciendum. ¶ Vox vnius vox nullius. xxxiij. q. ij. admonere. ex. de testi. veniens. & c. licet.

¶ De testamentis & successionibus ab intestato. Rub.

PAter potest grauare filiū vsque ad pubertatē. sed hoc est potius ꝯsulere quā grauare. C. de inoffi. te. filius. & l. & cum. §. sed &. ¶ Contra. ff. de inoffi. te. si pater.

pater.C.e.si quando.¶Interpretatio fit ex dignitate, ex sententia,ex affectione,ex voluntate testatoris, & aliis.ff.de iudic.sed & si.§.j.de hære.instit.præterea.§.si bo.ff.de leg.iij.fideicom.C. de legibus.cum rem alienam.¶Hæredis appellatione hæres hæredis continetur.C.de hære.insti.l.fi.de le.in annalibus.ff.de li. leg.l.ij.§.si hæres contra.C.de vsufr.cum antiqui.de pœnis.honor.ff.de mi.in causæ.§.j.¶Qui in ius & dominium alterius succedit eodem iure vti debet.ff.de reg.iu.qui in ius.extra, de iudi. quia verò.de procu.c.ij.ff.de hær.insti.quotiens.§.hæres.¶Contra,de proba.Procula.de euic.vendicantem.¶Cum hæres proprio nomine agit,id potest quod defunctus nō potuit.ff.de le. j.legatarius.de euict.scientia.de diuer.temp.& præs.anni.& l.antepenul.¶Contra.ff.de pet.hære.hic vtrum.de le.iij.nemo ad aliud.§.j.imo plus iuris habet hæres quàm defunctus.C.si pē.ap. si vnus.ff.de in inte.resti.abstinendi.¶Contrà,C.de inof.te.omnimodo.de inge.ma.l.fi.¶Idē ius in successore seruatur quod & in eo cui succedit.C.de iudici.aptissimi.ff.de verbo.obli.l.ij. & l.eadem.§.Cato.de iure do.cum in fundo.¶Idem in actionibus cum vna succedit alteri.ff.de dona.qui quòd.rem ra.ha.l.fi. de priuile.credit.l.ij.¶Qui semel est hæres non desinit esse hæres.ff.de mi.ait prætor.§.sed & Papin.de vulg.& pup.sub.ex facto.§.fi.¶Contra insti.de hære.quæ ab intest.§.per contrarium. ff.de peti.hære.per seruum.¶Si priuilegiatus succedat priuato vtetur iure priuati.ff.de insti.act.sed si.& l.si eius man.§.si pu.de iudi.hæres.& l.sed is.¶Contra.ff.de acquir.hæred.si quis ho.§.si quis ho.§.si ad Trebel.Marcellus.§.fi.¶Hereditas loco domini, vel domine,habetur.C.de posi.cum hæreditas.ff.ad le.Aquil.liber homo.§.si ser.de acqui.rerū do.hæreditas.¶Hæreditas fungitur vice personæ.ff.de fideius.mortuo.nam sustinet personā defuncti Insti.de sti.ser.in prin.ff.de her.insti.non minus.de leg. j.legatum.§.si seruo,& hæredi.de vsuca.hæres.s.de noua.nouatio.¶Quædā habentur successionis iure quæ alias non habentur.ff.de acqui.rerum do.quædam.de vsu.cum quidam.§.fiscus. de re.mili.milites.

¶De sententiis. Rubrica.

Iura promptiora sunt ad soluendum quam ad condemnandum.extra de proba. ex literis.xvj.q.vlti.alligant.ff.de ob.& ac.Arrianus. extra.de ele.Osius.xxiij.qō.iiij.est iniusta.¶Ex sententia fit ius. C.de iudi.sub specie.& l.j.ff.de sta.ho.ingenium.¶Contra quia nec actio queritur.ff.de pi.si superatus.§.iusiurandum.C.de fide inst.l.ij.ff.de feriis.l.j.¶Solutum ex causa iudicati repetitur.ff.de iudic.sine causa.& l.si illa commo.rem mihi.C.de reiecta l.fina. ¶Contra.ff.de dolo.si dolo.C.de compen.ex causa.de re iu.sub specie.¶Aduersus sententiam datur actio.C.de procur.licet.ff. de dona.cum à re.si ser.ven.si de communi.¶Contra.de iudi.si prætor.¶Exceptio post rem iudi.obiicitur.C.de iur.& fac.ig.l. j.de re iudi.l.j.ff.de iudic.de qua re.extra.de fide inst.cum Ioā.in fi.¶Sen.iniustè lata veritati præiudicat.ff.de li.exhi.l.j.§.in hoc. ad Treb.seruo.§.cum præ.¶Victor potest appellare.C.de iudi. properandum.§.j.in fi.quando prouo.ne.non est.l.fi.¶Defensor in eo quod facere potest condemnatur.ff.de procur.minor. §.j.pro soci.verum.in prin.d.l.seruus qui.§.venditor.& si legatarius.¶Omnis diffinitio in iure.periculosa est.parum est enim quod subuerti non possit.xxiij.q.v.de occidendis.ff.de reg.iur. omnis dif.vi.q.j.quaro.de con.di.v.ne tales.¶Res iudicata pro veritate accipitur.ff.de re iudi.res iudi.ij.q.vj.§.diffinitiua.extra. de re iudi.cum iure.¶Non licet nobis diffinire quod diffinitum est.extra de transla.inter cor.de sepul.de vxo.ij.q.vj.consuluisti. ff.de publicia.de pretio.¶Contra.xxxiij.qō.ij.quis Deus.xxviij. q.j.Idolatria.

¶De priuilegiis & beneficiis. Rubrica.

Non debet quis postulare quod aduersarius non erat postulaturus.C.de vsu.si ea.si cer. pe.l.j.de rescin.ven.l.iiij.extra.de mu.pe.c.fi.¶Contra.eo.titu.si ita.loc.ca lege.¶Beneficium confertur in inuitum.C.de liber. causa principaliter.ff.de solu.si debitor.v.q.v.non omnis.xxiij. q.j.Pa.& q.v.non vos.¶Contra.ff.de donatio.hic iure.de regu. iur.inuito.& l.inuitus.xxiij.q.iiij.dispar.licet.lxxiiij.distin.gesta. ¶Prout quisque laborat meretur.C.de non nu.pe.auth.contra qui.ff.de iureiu.cum qui.j.dist.ius militare.vj.q.j.ex merito.extra.de renun.nisi.de sum.trin.c.j.¶Deficiente persona beneficii cessat beneficium,nec est trahendum ad consequentiā, de reg. iu.in omnib.& l.priuil.xxv.q.j.§.j.extra.de ver.sig.abbate.xxvj.

q.j.non exemplo.C.de inge.ma.l.j.ff.de pœnis absente.de regu. iu.moribus.j.q.j.quod pro necessitate contra l.di.ad eius.l.dist. & purgabit.lxj.di.miramur.ff.de le.iura.¶Cessante causa cessat effectus.C.de hæreticis.& ma.l.j.xxxv.dist.tenere.C.de con.ob tur.causam.l.j.extra de voto.magnæ.in fin.de ap.cum cessante. ¶Contra.ff.de his qui no.infa.genero.C.quomodo.nihil.& l.seruos.xix.qō.ij.duæ.extra de spon.ad audientiam.¶Cessante causa prohibitionis cessat prohibitio.ff.de doli ex.l.ij.§.nūc.de opc.lib.planè:de ritu nup.l.j.extra de iureiu.& si Christus.¶Locus est gratificationi.extra de iure pa.quod autem.in fi.& ca.cū aduocatus.loc.in naue.lxiij.dist.c.fi.Contra.extra de iureiu.in c. j.xij.q.ij.cum deuotissimam.Insti.de iust.& iu.in prin.

¶De scripturis. Rubrica.

Propria scriptura nō obligat. C.de proba.non epistolis.de li.causa.nec si.& l.iubemus.de pac.epistola.j.pxi.ver.¶Licet propria scriptura non inducat obligationem inducit tamen præsumptionem.ff.depositi publi.§.fi.de leg.iij.cū quis.x.§.codicil.C.de quadri.præs.l.ij.§.fi.¶Ordo scripturæ seruandus est:sed & facti & solutionis.ff.de procu.si quis cum procu.§.fi.xliij.dist.sit rector.in fi.extra de rescri.cum dilect.in auth.de hære.& fal.§.j.in fin.ff.de vsu.sed & si.§.j.Contra.de vulg.subst.l.ij.§.si cum pater.de fideicommissa.extra.de rescrip.causam.C.de testa.præpositis.¶Rei veritas potior est quàm scriptura:quia plus valet quod in veritate agitur,&c.C.si contra ius,vel vti.publi.l.j.de transact.cum ea.& de erro.aduoc.l.ij.de probat.cum precibus.¶Non solent quæ abundant vitiare scripturam.ff.de reg.iu.non solent.xiij.q. ij.non æstimemus.extra.de conuer.infi.dudum.ff.de vsur.qui vsuras.& l.placuit.¶Contra.ff.de reg.iur.actus Instit.qui da.tu. pos.§.propriis.

¶De alienationibus & traditionibus. Rubrica.

Nemo potest plus iuris transferre quàm ipse habeat.ff.de reg.iu.nemo.& l.aliis. & l.non videtur.& l.nemo plus.extra.de iure patr. quod autem.j.q.vij.Daibertum.¶Contra.de cons.di.iiij.à quodam.ff.de vsur.quod nostrum.¶Ipso iure quis cadit à dominio sine ab act.in auth.de nup.§.si quis vota.ff.loc.l.fi.C.de nup.l.ij. de præs.xxx.an.si quis.§.sed hoc.¶Non transit dominium traditione sine scriptura publica.C.de suffra.l.vnica.de fide instr.contractus.C.de rescin.ven.dolus.quia volūtas sine traditione dominium transfert.C.de sac.san.ecc.vt inter.¶Contra.ff.de acq. re.do.si seruus.¶Id videtur concedi sine quo concessum exerceri non potest.ff.de iurisd.om.iu.l.ij.de resig.si venditor.de procu.ad rem.& l.ad legem.¶Dominium acquiritur sine traditione,& sine voluntate.C.de do.l.prima.& l.quisquis.de cri.expi. hære.l.prima.ff.de contrahen.empt.clauibus.¶Re ipsa sublata manet proprietas.C.de quæstio.nihil.de in integrum restitu.si patris.ff.de vsuf.accr.interdum pars.¶Quædam transeunt cum vniuersitate quæ al.non transeunt.ff.de fundo.do.l.j. de acqui.re.do.quidam.extra de iure pa.de iure.ff.de ver.obli si ita.quis.& l.j.¶Contra.C.quæ res pig.ob.pos.sæpe.ff.de off.eius cui man.est iu.l.j.¶Res transit cum onere suo.extra de censi.c.j. in fi.de deci.cum non sit.in fi.xvj.q.j.si quis laicus.ff.de acqui.re. do.traditio.¶Contrà,extra,de priuil.porro.de deci.ad audientiam.& c.nouum.ff.de contrah.emp.l.fi.¶Aestimatio facit veram venditionem.C.de iu.do.quotiens.ff.de loc.l.iij.Cōtrà, de iu.do.cum possis.§.cum res.de pi.act.si creditor.¶Priuilegium & omnis causa transit in accipientē.ff.de priuil.fi.l.fi.¶Contra. de pet.hær.nec nulla.§.j.de ver.ob.si Stic.C.de rei ven.si is.¶Donatum intelligitur id,de quo non est cogitatum.C.in qui ca.pi. ta.contra.quamuis.de pig.l.pe.de liber.& po.placet.¶Contra. ff.de pac.tres.de iudi.non potest.de trāsla.cum aliquis.& l.cum hi.§.quicunque.& §.j.& si.extra.de offi.del.eg.prudentiam.& de iure pa.postulasti.

¶De quæstionibus. Rubrica.

Quædā ponuntur in quæstione,& de quibusdam tantum respōdetur.C.ad exhi. si res.ff.de seruit.vr.præ.binas.¶Contra ꝙ ad vtrunque videatur responsum.C.de diuer.resc.l.j.& ij.de aduo.diuer. iu.restituendæ.& quod responsum est in vna responsum videt in alia.Insti.pro soc.§.illud expendi.Contra.j.in proxi.ver.¶Si

duæ proponuntur quæstiones si vni responsum est, in alia contrarium intelligitur. Insti. de inuti. stip. §. quotiens. C. de an. ex. l. j. in fi. ff. de pig. ac. si pignus. de præsum. nonne.

¶ De mendacio, & falsitate. Rubrica.

EX falsitate nemo fructus consequitur, sed aliquando pœnam. C. de diuer. rescri. l. fi. ad Mac. l. j. si minor se ma. di. l. ij. de reb. cre. l. fin. ff. de iudi. prætoriis. §. Mac. ¶ Falsa demostratio, vel causa legatum non perimit, vel vitiat, nec dispensationem, nec religionem. instit. de le. §. si quis in nomine. extra de consan. & affi. quia circa. de conuer. coniu. ex parte. ij. C. de fal. causa adiec. l. ij. ¶ Punitur quis ex mēdacio, & ex inficiatione patitur damnum. Insti. de act. §. si futuri. Insti. de fideic. l. j. §. fi. ff. de rei ven. l. fi. ¶ Contra in auth. de trien. & se. §. illud vero. in prin. C. de inge. ma. l. j. ¶ Non in totum videri falsum quod vniatur primordio veritatis. C. de fideiu. s. tutor. ff. de leg. ij. cum filiusfa. §. hæres meus. de vulga. substit. ex facto. §. Iul. ¶ Falso rumore actū aperta veritate soluitur. C. de mi. te. si cum. ff. de inof. test. mat. de hære. insti. l. fi.

¶ De commodo, & compendio. Rubrica.

VBi onus ibi emolumentum esse debet & econtra. xij. q. ij. charitatem. extra de sepulc. c. j. vt ecc bene. c. vnico. ff. de vsufru. si ex eo. C. de allu. l. ij. de iure do. cum dotem. ¶ Cōtrà. C. de legi. tu. l. fi. ff. de pac. do. si mulier. xv. q. iij. constituit. de cleri. ægro. c. j. ¶ Nemo delinquendo suā conditionem meliorat. extra de eo qui dux. in ma. c. j. de rescr. sedes. & c. se. de postula. c. j. C. de transac. xxxviij. di. qui ea. ¶ Non pro parte qua quis commodum habet sustinet damnū. ff. fami. erc. licet. C. si cer. pe. l. j. de excep. l. i. ff. de fideius. Lucius. ¶ Cuius periculo res est ipse debet commodum sustinere. ff. ad Treb. ga potera. ff. de reg. iu. fm naturam. C. de furtis. l. fi. §. filia. ¶ Si quis vult recedere à commodo non debet sequi incōmodum. ff. de vsuf. si absente. de dam. inf. e euenit. C. de repu. hære. l. j. ¶ Refert an quis non habeat, an cum incommodo habeat. C. de col. aut. quod locum. ff. si vsuf. pe. l. j. de euict. si plures. §. fi. de leg. j. Imperator. §. sicut. de fur. si is. §. eius. ¶ Obtentu potentiæ vel scientiæ non debet quis perdere lucrum. C. de aduoc. fisci. l. iij. ff. de offi. præsi. illicitas. §. nempe. C. ne. li. po. l. j. ¶ Appellatione interesse lucrum continetur. nā agendo ad interesse ratio lucri habetur. ff. rem ra. hab. si commissa. loca. si fundus. de eo quod cer. lo. l. ij. §. fi. ¶ Qui lucrum habitum aufert alicui, vel cōsulit, tenetur. ff. de dam. infec. Procul. de fur. si is. de aqua plu. arc. l. j. §. ap Labeo. ¶ Contra nisi iacturam irrogauerit. ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §. idem Iul. de condi. ob tur. causam. dedi. in fi. ¶ Non compensatur compendium cum damno. ff. pro soc. & ideo ad l. Fal. maritus. §. j. de le. j. si mihi loca. sed addes. §. cum quidam. ¶ Factū alterius ex quo lucrum sentis culpare nō debes, imo instare. ff. de regu. iur. ex qua persona. extra de testa. Raynutius. ff. de iure do. cum infando. §. q si. so. ma. sed & si. de condi. inde. eleganter. §. si quis pos. j. proxi. ver. ¶ Vt culpent alii te, me laudare necesse est. ff. de leg. j. cum res. ad l. Aquil. Stichum, aut Pam. de euic. vendicaui. & l. Scia.

¶ Quarum personarum & rerum ratio habeatur Rubr.

QVod Deo semel cōsecratum est ad humanos vsus redigi non debet. extra de reli. do. ad hoc. xix. q. iij. quæ semel. liiij. di. ex antiquis. vj. q. j. statuimus. ¶ Vbi aliquorum præsentia desideratur in eorū absentia nihil agitur. extra de off. dele. causa. lxiij. di. obeūtibus. C. de testa. si vnus. ¶ Contra. extra de ele. cum inter vni. lxiij. dis. c. j. & ij. C de postu. velamento. ¶ Quod quis in aliis iustum putat, hoc & in se iustum putare debet. ff. de pac. meo. māda. si fundus. § si puer. quod quis iu. l. j. C. de rescin. ven. ratas. ¶ Vnus non potest gerere vices duarum personarum. extra de probatio. ex literis. de ele in causis. xxj. q. j. rela io. extra, de insti. c. fi. ¶ Cōtra. ff. de adop. si consul. lxxxix. di. singula. iiij. q. iiij. c. i. & ij. ¶ Rationem dignitatis vel officii habendam, vel generis. C ad l. Iul. ma. nullum. Insti. de immu. §. si communi & §. atrox. ix. di. ego. ff. de in ius voc. l. ij. ¶ Cōtra. C. de veteri iure enuc. l. j §. is, vbi sena. vel cla. l. fi. ff. de ser. ru. præ. si partem. ¶ Dignitas aut officiū seu nobilitas quandoque obest. vij. q. j. constitutum. extra de postu. c. fi. C. de epi. & cle presbyteri. ff. de pœ. quidā. ¶ Contra. C. quod me. cau ad inuidiam. extra de fideiuss. c. ij. ¶ Ratio consanguinitatis habetur. C de codic. l. j. §. si quis. de le. cum alienam. ff. de in ius voc. l. j. & ij. ¶ Rei quātitas iuris diuersitatem inducit. extra de simo. & si quæstiones. j. q. j. iudices. ff. de arbi. l. j. ¶ Contra. extra de si. ex tuæ. xiiij. q. vlt. furtū. ¶ Quod rectè fieri debet, per odium, vel gratiam mutari nō debet. ff. qui satisda. co. l. ij. ff. mā. cum seruus ex cō. de bo. li. libertus. q de rei vē. in fundo. ¶ Nulla peior pestis, quàm familiaris amicus. imo inimicus. xciiij. di. si inimicus. extra de præs. nihil. ¶ Contra. xxxij. q. iiij. nemo. xxx. q. v. si quis. de con. di. iiij. quomodo. ver. si autem. ¶ In omnib. fere pœnalib. iudiciis ætati, & imprudentiæ succurritur. ff. de reg. iu. fere. lxxxvj. dist. tanta. & c. non satis. extra de delic. pu. c. j. & ij. de homic. sicut. & in prin. xvj. q. vij. hic scit. C. si aduersus delic. l. j. ff. de iuris. om. iu. si quis ro. §. dolum.

¶ De toto, & parte. Rubrica.

NOn valet quod pro parte agitur. C. de iur. deli. quidam ele. ff. de arbit. quid tamen. de serui. rusti. præ. fundum. de lib. causa. cum duobus. ¶ Cōtrà, C. de neg. gest. tutor. ff. si cer. pe. quidam. de lega. iij. legatarius. & l. si talis. ¶ Nomine partis totum peti. ff. de vsufr. le. quæ vsu. & l. antepe. si vsufr. pe. vti frui videtur. ¶ Contrà partem tantū peti. ff. de ver. sig. nomen §. portionis. ¶ Quandoq; pars accrescit. ff. de pig. Paulus. §. domus. de fideiussor. amissa. de adul. marito. §. j. ¶ Contra. ff. e. si postulauerit. §. iij. de donat. inter vi. & vxo. seruus. ¶ Quandoque pars accrescit non petenti. ff. de inof. testa. si pponas. §. fi. ad l. Aql. Titia. ¶ Qđ iuris est de toto quo ad totū, idem de parte quo ad partem. ff. de vsufr. qui scit. de rei ven. que de tota. de euicti. si dictum. §. in stipulatione. xxxj. q. di. tenere. & c. si laicus. xxxij. q. vij. licitè. ¶ Contra. ff. de vulg. sub. cum quidā. de leg. j. fm ele. de vsufru. accr. fm ele. ¶ Qui peccat in parte pro solido sumitur. de leg. j. etiam si. de an. le. l. ij. de act. empt. ex empto. §. j. C. de pœnis. sancimus. ¶ Qui partem soluit, vel qui soluere cœpit in totum tenetur. C. de testa. nō dubium. ff. ad Mac. an si. & l. sed Iulianus. de pollici. l. j. ¶ Qui in totum prohibetur, pro parte admittuntur. ff. de iure pa. adigere. §. si patro. cōmuni di. in hoc. §. sed hic etiam. pro soc. si conuenerit. de condi. & de. cum ita. ¶ Vtens parte sui iuris totum retinet. ff. de serui. vē eo loco. §. vlt. de vsufr. si an. de seruī. ru. præ. vna. extra. de præs. audi tis. ¶ In toto pars continetur. ff. de reg. iu. in toto. extra de rescr. eam de. xxiiij. q. v. pœnale. xv. dist. c. j.

¶ De summa, & expensis. Rubrica.

NOn videtur quem magnā summam voluisse donare. ff. commo. in rebus. §. possunt. re. à mona. Marcell. C. si aduers. do. l. j. ¶ In eo. quod plus est minus semper inest. ff. de reg. iu. in eo. l. v. di. si quis. lxiij. di. cum longe. xviij. dist. ca. fi. in fin. xv. di. c. j. ¶ Mediocris summa inspicitur. C. de vsuf. cum antiquitas. de sac. san. ec. auth. hoc ius. ff. de ope. ser. l fi. ¶ Contrà, q minor. ff. de arbi. diē. §. plures. de pœ. si præsens. de reg. iu. semper. j. ¶ Minoris ratio habetur. C. de vsu. pu. l. iij. ff. de vsur. cum quidam. de iur. fis. cum fiscus. ¶ Causa pietatis expensarum inhibet petitionem. C. de neg. gest. alimenta. & l. q in vxorem. ff. e. l. hi qui. j. q. iij quæ sint. ¶ Contrà. C. de nupt. patrē. de infan. exposi. l. j. de cal. si quis ab alio. extra de iudi. nouit. ver. fi. ¶ Pro modo facultatum sumptus sunt faciendi in dote, & funere, & numero ministrorum & in aliis. C. de do. præ. l. f. §. fin. de coll. do. l. j. de Iudæis. nullus. ff. de leg. iij. si filiæ. extra de vi. & hoc. cle. quoniam. de insti. c. ij.

¶ De vitiatis vel non. Rubrica.

VTile per inutile non vitiatur insti. de inut. stip. §. sed si quis. extra, de elec. illa. xij. q. ij. si quis de. C. de transf. si ex falsis. ¶ Cōtra. ff. de trāsa. cū hi. § si prætor. ix. di. si ad sacras. ff. de le. j. planè. in prin. ¶ Vtile, vitiat quod per se vtile foret. de stip. ser. si. de vsuf. & si quis. §. j. in fi. de con. insti. si Titius. & l. si quis ita. ¶ Sola adiectio supuacua vitiatur, & non vitiat. ff. de hære instit. si ita quis. de adop. si tibi. ¶ Ex inutili numero nihil assequitur. ff. ad muni. l. j. in fi. de ope. li. si cum patronus. pro do. l. ij. in fi.

¶ De tacitis, & expressis, & scientia, & consensu. Rubr.

PLus valent tacita, quàm expressa. C. de procu. ita. de vsu. l. fi. ad Vell. sine. ff. de soluti. l. antepe. j. in rub. proxi. ver. actus. ¶ Qđ expressum non

sum non tenet nec tacitum valet. C. de la. li. l. j. ad l. Fal. etiam. ff. de dona. inter vi. & vxo. si spon. §. j. ¶ Quandoque plus põt tacita prohibitio, quàm expressa. ff. de sol. vero. procur. & l. si quem. vel tacita renunciatione. ff. de diuor. l. fi. de minor. si filius emã. de le. cum pos. ¶ Qui tacet, non fatetur: sed non negat. ff. de re. iu. qui tacet. lxv. di. si forte. extra de præsum. nonne. ¶ De tacita stipulatione. C. de do pro. l. iij. de pac. pi. l. j. ff. de le. j. l. j. de serui. si cui. de adop. his verbis. ¶ Non expressa nocent, & expressa non nocent. C de dona. inter vi. & vxo. donatio. ff. de pac. inter emp. l. j. §. j. ff. de re. iu. expressa. de contrah. emp. Labeo. l. j. §. j. extra de procu. c. vlt. ¶ Videntur tacitè concessa quæ non specialiter fuerunt adempta vel exempta. C. de nup. si quis. ff. de pecul. si scite. & l. qui peculij. de dona. l. fi. in prin. extra, de iure pa. ex literis. de translationi. inter. ¶ Nihil tam contrarium est consensui quam uis, & metus. ff. de reg. iu. nihil tam. extra de sponsal. c. de muliere, qđ me. cau. per totum. ff. q̃ me. cau. metũ. ¶ Pupillus nec nolle, nec velle sine tutore habet. ff. de reg. iu. pupill. extra, de ap. ex parte. q filii sint legi. ex tenore. de testa. Raynaldus. de act. emp. Iul. §. si quis apud. ¶ Sæpe subauditur quod præit, aut sequitur. ff. de sena. eman. §. illa. ff. de publi. eum qui à iure. §. public. extra, de ap. secundo. ¶ Taciturnitas pro consensu habetur. extra, de præsum. nonne. liiij. di. si seruus. xxviij. di. diaconi. ff. de re iud. sępe. de euic. quidam. ¶ Contra. extra, de præs. nihil. lxxxvj. di. tanta. ff. de procu. filiusfa. §. veterani. ¶ Scientia consensui comparatur, & præiudicat. C. de cui. ex emp. ff. communi diui. Sabinus. de rei ven. l. j. §. j. de le. l. si suam. ¶ Contra. C. ad Vel. siue. si aduersus do. l. ij. ff. de furtis. si quis seruo. ¶ Patientia cõsensui cõparatur. ff. depositi. si duo. ad l. Aquil. scientia. ad municipales. l. ij. C. de iure pa. adigere. ¶ Contra. C. de reb. alie. non alie. l. ij. ff. de pignoratitia actione. Gaius. de lega. j. si fundus. de lega. secundo. l. Titia. & l. iuste. §. Lucia. ¶ Qui non contradicit pro consentiẽte habetur, & qui non improbat probat in authentico, de non alienandis aut per. §. vno. C. de pignor. nemo. ad Vell. sine. extra, de præsum. nonne. ff. de procu. pomp. ¶ Contra. ff. de pig. act. Gaius. de rescin. vẽ. Titius. de lib. causa non videtur. ¶ Differt scientia à consensu. ff. communi di. Sabinus. ¶ Contra ad Mac. l. iiij. de dona. inter vir. & vxo. si seruus communis. ¶ Quod de vno negatur de alio conceditur. extra de præsum. nonne. xxv. dis. qualiter. ff. de procu. inuitus. §. j. ¶ Contra, extra de trans. inter. xlv. distin. disciplinam.

¶ De conditionibus. Rubrica.

CONditiones in præfationibus appositæ in sub sequentibus videntur esse repetitæ. ff. de con. insti. si seruus. de cond. & de. quia. de pact. l. fi. de ver. ob. Tiua. §. idem respondi. ¶ Contra. ff. de admi. & trãs. si tibi certum. ¶ Actus legitimi in totum vitiantur per temporis vel conditionis adiectionem. ff. de regu. iu. actus. j. q. ij. quam pio. extra, de electio. in electionib. ¶ Sed quandoque tacita recipiunt quæ expressa vitium afferunt. vt in præ. l. & extra, de simonia. dilectus filius A. in fi. de electio. significasti. ¶ Conditio intelligitur extitisse quæ non extitit. ff. de condi. & demon. item si duo. & l. pater. ¶ Vel etiam apposita, quæ non sunt apposita. C. de epi. & cle. si quis ad. §. vbi. de pac. creditores. de inoffi. test. sin autem. vel non apposita nisi sint. C. de hære. instit. si pater. de proba. quidam. de ver. ob. generaliter. ¶ Quãdoque verba conditionata ponuntur, nec tamen inest ibi conditio. C. de ver. sig. ex fal. ff. de tutel. muto. §. j. de con. & de Titia. quando di. leg. ec. Titio. ¶ Tacita conditio subintelligitur extra. de rescri. ex parte. xxij q. ij. ne. quis. & c. beatus. ¶ Contra. extra de iureiu quemadmodum. C. de condi. ob caus. si repetendi. extra, de conuer. coniu. ex parte.

¶ De alienis actibus. Rubrica.

DElictum personæ non debet in damnum ecclesiæ redundare. xvj. qõ. vj. si episcopum. extra de exce. cùm venerabilis. ¶ Contra. de arbi. dilecti. xvj. q. iiij. placuit. xxv. q ij. ita nos. ¶ Res inter alios acta, alij prodest. extra de elec. super eo. de accu. super his. C. de diuersis. rescri. l. j. ff. quemad. ser. am. si commune. C. de na li itẽ. ¶ Cõtra non prodest, nec obest. C. de inof. test. si quis. §. fin. de pœnis. sancimus. loc. circa. extra de of. dele. quoniã abbas. extra de reg. in. domino. debet. extra de re. iu. quamuis. ¶ Cõtra qđ nocet. C. si vnus ex plurib. ap. l. ij. ff. de ma. re. fi ita iti. de ces. bo. isq;. ¶ Alterius iniuria ad alium non differtur, & sibi non aduersario factum cuiuscunque nocet. ff. de re. iur. factũ suo. extra de iureiur. quamuis. C. de inof. te. si quis suo. ff. de euic. emptor fundi. & l. super rem ra. ha. si sine. ¶ Alterius conditio per aliũ fit deterior. insti. de contrah. emp. & ven. §. sed. ff. pro soc. §. si cum. ff. man. ita. de seruis ex. Titius. ¶ Contra. ff. de re. iu. non debet. ¶ Alteri per alterum iniqua cõditio afferri. extra de his quæ fi. à ma. parte ca. quæ sunt. ¶ Quod quis alieno nomine, vel tanquam alius facit, ipse facere non videtur. C. vbi & ap. quos in integ. re. pos. l. ij. ff. de in ius voc. quantum. & l. quid ergo. §. si seruus. de iuris. om. iu. solent. in fi. ¶ Contra. C. de dolo. l. j. ff. de leg. j. cum filio fa. in. fi. de vetitis. seu permis. ver. quod quis pro. ¶ Quandoque quis sibi non prodest, tamen alii nocet. ff. de assigna. li. l. j. §. fi. de inof. test. posthumus. §. fi. ad Tertul. l. ij. §. obiicitur. & l. equis. ¶ Contra. ff. de bo. auth. iu. pos. l. cum vnius. de rei ven. in fundo.

¶ Quando sit locus pœnitentiæ & quando quis. cogatur, vel non. Rubrica.

POenitentia in contractibus, & aliis prodest. extra, de iure pat. cũ auth. de regula. ar. ad nostram. insti. man. §. rectè. C. de repu. hæ. l. j. ff. ad Tertul. filii. §. mater. ¶ Contra. extra de conces. præben. cum super. xxxij. q. v. horrendus. & de act. & ob. sicut. ff. communi. diuidun. Sabinus. ¶ Pœnitentia prodest in iudi. C. de plus pet. l. j. de re. cre. si quis. ff. de rei ven. is qui se. ¶ Contra. C. de transac. quãuis. de pac. post. de procu. qui procur. extra, de iudibiis. c. j. ¶ Nõ licet alicui variare. ff. de leg. j. si plurib. de tribu. quod in hæredẽ. extra vt ec. bene. c. j. ff. de arbi. Celsus. in prin. ff. de inof. te. Põpo. §. sed nec. de col. bo. nonnunquam. pro Soci. re. ¶ Pœnitẽtia in delictis prodest. C. de ap. si mater. de nup. Imperial. ff. de re mili tari. cum in Ro. §. fin. ¶ Contra. C. de ãposta. hi qui. ff. de po. l. j. §. si rem. de fur. qui ea. ¶ Nemo cogitur instruere aduersariũ suũ. C. de eden. qui accusare. de testi. nimis. ff. de rei vendi. in speciale. de eden. si quis. §. prætor. extra de iureiur. petitio. de probationib. c. j. ¶ Inuitus nemo defendere cogitur. ff. de reg. iu. inuitus x. q. ij. precariè. ¶ Soluens pensionẽ cogitur ostendere pro quõ soluit. ff. de fur. si falsus. §. quicquid ad pro. de li. leg. l. ij. §. qui ab. alioquin præsumit pro toto patrimonio soluere. ff. de act. emp. pluribus. de fide instru. generaliter. de leg. ij. §. qui illi ali. plurib. de do. præle. l. j. §. j. ¶ Contra. C. de fide instr. plures apo. ff. de pig. ac. quamuis. & l. fi. ¶ Ecclesia potest quemlibet cogere ad satisfaciendum de crimine. extra de iudic. nouit. de spon. ad audientiam. xxij. q. j. c. vlt. ¶ Contra. ij. q. j. si peccauerit. vj. q. iij. scriptũ. xj. qõ. iij. experientiæ. ¶ Qui electionem habet ex quo elegerit non variabit. C. de furt. in causa. §. tales. de codi. l. fi. ff. de nox. in delic. §. cum dominus. ¶ Contra. C. de codi. si quis. §. illud. & §. si quis. de serui. si cui. ff. de solu. si quis. ¶ Mora purgatur. ff. si quis cau. & si post. de act. emp. Iuli. de arbi. qui omnium. & l. fi. so. ma. semel. ¶ Contra. ff. de mino. Aemil. de arbi. Celsus. & l. qui do. §. Papinianus.

¶ De excusationibus & necessitate. Rubrica.

NOn excusatur qui propter factum suum incidit in delictum vel damnum. ff. ad l. Aquil. idem iure. si quis caut. l. ij. §. si quis tamen. pro socio. verum. §. tempus. de act. & ob. l. iiij. ¶ Regis vel superioris autoritas excusat. extra de ap. cum parati. de tem. or. cum dilectus. lxiij. di. Salonitanæ. xij. q. ij. de rebus. ¶ Contra. xvj. q. j. in canonibus. xij. q. ij. quicunque. & c. si dominus. xvj. q. vlti. quicunque. ¶ Vani timoris excusatio nulla est. ff. de regu. iu. vani. extra quod me. cau. c. p. de spon. de muliere. C. de his qui me. vi. non ap. l. j. & ij. extra de ap. c. fi. ¶ Quædam propter paupertatẽ fiunt quæ al. fieri prohibentur. C. de bo. li. l. j. man. si pro ea. de iure iu. adhuc. ff. pro soc. verum. §. id. ¶ Necessitas non habet legem. C. de pa. qui fi. di. l. ij. de operis li. l. j. de mõ. mul. l. j. extra de consue. quanto. C. de adul. gratius. extra de reg. iu. quod non est. ¶ Contra. q̃ non excusat. C. si tu. non ges. l. j. ff. de dam. in hoc amplius. §. ij. & iij. extra qđ me. cau. c. sacris. xxij. q. v. ita ne. ¶ Quicqd necessitate fit cito soluitur quod voluntate perseuerat. de con. dis. v. quicquid ex xxiiij. q. v. §. ex his. extra de obser. ie. c. ij. ¶ In maleficiis voluntas spectatur non exitus. ff. de sic. diuus. de fur. qui iniuriæ. C. ad l. Cor. de sic. l. j. extra de homi. pro humani. de pœ. di. j. si quis cum telo. & l. si quis non dicam. vi. q. j. quisquis. ¶ Officium nulli debet esse damnosum publicum vel priuatum. ff. de testi. si quãdo. de allu. l. fi. prope fi. de pe. hæ. sine. & l j. extra, de fideius. c. ij. ¶ Contra. ff. de administ. tu. quotiens. de dolo. l. j. ¶ Rusticitati & imperitiæ parcitur. instit. de mili. test. in prin. C. de testa. l. fi. ff. de eden. l. j. §. fi. ij. q. vij. sancta. ¶ Cõtra. ff. de in ius

vocan, venia. ad l. Aquil. ita. ¶Plus delinquit faciens aliũ delinquere quàm si delinquat in se, vel per se. in aut. vt iij di. sine quo. suff. §. etiam. de his qui no. infa. athletas. §. Pompo. & l. j.

¶De incertitudine & prælatione & credulitate. Rubr.

NEmo tenetur quis diuinare. ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. si ita. extra. vt ec. c. vnico. de simo. sicut. in fi. C. de contrah. emp. l. fi. ¶Contra. ff. si qs cau. l. ii. §. ꝙ an. de neg. gest. diuortio. solu mat. si mulier. C. de pac. l. j. ¶Dubium pro certo habetur. ff. de nox. ac. C. de reg. iu. cum ex causa. de mi. eleganter. de ritu nup. cum ita. imo pro nullo. ff. de arbi. non di. §. summo. ad l. Aquil. scientia. §. cã nostra. & §. hinc. & §. si seruus. extra de rescri. cum contingat. ¶In incertis nõ incertis locus est coniecturis. ff. de ver. obl. continuus. §. j. ver. ꝙ si duplomate. in auth. de testi. & ea quæ pa. §. fi. extra de accu. euidentia. ¶Contra extra de ele. bonæ. j. ver. licet autem. ¶Aliqua statuuntur propter incertitudinem. ff. de inof. test. si pu. C. de vsuris, si ea. ff. de sol. l. j. de iudi. sed & si. ¶Non videor amittere q͛d habeo licet non credam habere eligendo quod credo habere. ff. de inof. testa. ma. prope finem, & l. cum qui. j. rub. & l. mihi. §. j. contra. C. ¶Sciens ius suum eligendo aliud quod creditur habere. non perdit quod habet. insti. de act. §. si quis agens. in fin. & in prin. & in præ. l. mater. ¶Dubia in meliorem partem interpretamur. xxxvij. di. qui de mensa. extra de fide instr. inter. ij. q. v. cõsuluisti. xxxi. q. j. ꝙ si dormierit. ¶Potior est qui rem ad effectum producit. C. de veteri iure. e. l. j. C. de op. pu. l. fi. ff. de pec. si vero, qui po. in pi. ha. l. potior. ¶In pari causa potior est conditio prohibentis cum & omnibus expediat. ff. communi diuid. Sabinus. de iudiciis adiec. ꝙ summo. fami. erc. hæredes. §. si certo. & possidentis. ff. de re. iu. in pari. ff. de ver. ob. si seruum sti. §. sequitur. & in concor. quæ sunt. s. in rub. de proba. & acto. ver. fauorabiliores. ¶Idem est cum de lucro quæritur. ff. de re. iur. nemo prædo. j. proxi. ver. ¶In pari delicto duorum melior est causa possidentis. ff. eo. cum par. extra de pœni. constitutus. xxxij. q. vj. si ducturi. ¶Communis vtilitas præfertur priuatæ. de ca. tol. §. pe. ff. pro soc. actio. extra de post. bonæ. j. vij. q. j. scias. ¶Præualet id quod nocet. ff. de lib. causa. duobus. de bo. li. l. ij. §. fi. de mi. ne. in fin. ¶Contra. ff. de inof. testa. si pars. de iur. fi. non intelligitur. §. j de iti. actuque priua. l. j. §. fi. ¶Veritatem & non credulitatem inspiciendam, C de transact. cum ea quæ. ff. de fur. de falsis. §. qui pro do. l. j. ¶Cõtra. C. de testa. l. j. in prin. & ff. de leg. iij. l. j. in prin. pro suo. l. fi. ¶Creditur bene gestum à sapiente. C. de leg. & fideicõ. humanum. xlvj. di. sed illud. xij. q. j. expedit. ff. de proba. per calũniam. & l. cum deinde. l. cũ propinqui. C. qui & aduersus quos. j. j. ¶Vigilare prodest & licet. ff. quæ in frau. cre. l. j. in fi. & l. qui autem. de pec. in summa. in prin. ¶Contra. C. deposi. l. fi. ff. de nox. si à multis. ¶Plus est in re quàm in opinione & veritas præiudicat opinioni extra de biga. nuper. C. de iu. & facti. ig. cum fal. ¶Contra. xv. q. j. illud. C. de testa. l. j. ff. de vsu. nonnunquã. in fin. & l. si fur. §. j. extra. de sen. exc. si verè.

¶De pœnis. Rubrica.

QVod quis sui iuris conseruandi gratia facit non punitur. ff. de vsufr. si is qui. de serui. ru. præ. fistula. pro soc. merito. extra de dolo. cum ecclesia vulter. ¶Factum filij patri nocet. ff. quod quisque iur. l. pe. de excu. tu. diximus. xxiiij. q. iij. §. j. ff. de pœnis moris. §. filius. & §. iussus. ¶Et contra. C. ad l. Iul. maie quisquis. ff. de euict. si pignora. §. iij. ¶Contra. de inof. test. si quis sub. in fi. de reuoca. do. his, so. l. j. j. q. iiij. per totum. ¶Nõ debet quis ex eadem re pœnã & præmium cõsequi vel pœna non debet esse in præmio. ff. de mi. si cui. extra de transla. inter cor. xxx. q. j. dictum. ¶Contra. ff. de his qui no. in fa. l. j. de su. tu. decreto. de testi. testium. §. Iul. ¶Illi permittitur pœnam exigere qui in ipsam non incidit. ff. de re. iu. cum par. extra de pœnis. constitutus. ¶Dignitas delinquẽtis aggrauat delictum seu delinquentem. extra de iureiur. sicut ex. & c. cum quidam. xl. di. homo. ¶Contra. j. q. j. quicquid. & q. iij. saluator. ff. de pœnis, moris. §. vlt. ¶Admonitio non debet præcedere vindictam. xj. q. j. statuimus. extra de ap. cũ sit Ro. in fi. de si. licet. ¶Contra. de sent. exc. sacro. xij. q ij. indignæ. xvij. omnis. ¶Nullus priuandus est iure suo sine culpa. lvj. di. sat. xvj. q. vlti. inuentio. extra. de consti. c. ij. ¶Contra. xxij. distin. de Constantinopol. extra. de cleri. ægro. tua. vt lite non contesta. quoniam. de priuil. antiqua.

¶De diuersis regulis. Rubrica.

DE omnibus rationẽ esse reddendam. extra de rescri. si quando. in fi. xxiij. q. iiij. si hæres. xviij. di. placuit. ¶Contra. de relig. & sump. fu. si quis. §. sed interdictũ. xxiij. q. v. Nabucodonosor. ¶Iustæ preces ex necessitate sunt audiendæ. extra de elec. postquam. xxxv. quæstio. ix. veniam. lxxxvj. distin. cum multa. ¶Contra. extra de postul. bonæ. ff. de iudici. non quicquid. extra de his quæ fi. à præl. c. j. ¶Quæ excommunicatio tollit absolutio reddit de ele. quia diligen. de hæreti. sicut ait. iij. q. iiij. beatus. vj. q. j. illi. extra de testi. veniens. ¶Contra. xxv. di. primum. de hæreti. vergentis. ij. q. iij. §. hinc colligitur. ¶Vbi certa forma desideratur ea prætermissa nihil agitur. extra de rescri. cum dilecta. xxiij. dist. c. j. de con. di. iiij. in synodo. ¶Contra. xxxij q. ij. solet. lij. di. solicitudo. de cleri. per sal. pro. c. vnico. ¶Multitudo dispensatione inducit xxxv. q. ij. quod scripsi. extra de tem. or. sanè. de cler. ex. mi. latores. ¶Contra. xv. q. vlt. cum multæ. ff. de pœnis. quæ facta impu. in fi. ¶Quod meum est non possum tibi adimere. C. de sac. san. ec. auth. si qua. de secundis nup. l. fi. ¶Licet in genere quod non licet in specie. extra de of. or. c. j. & ij. xiij. q ij. non æstimemus. ff. de quæstio. l. j. §. communem. ¶Contra. extra de do. & con. ex literis. ff. si quis cau. sed & si. §. quæsitũ. ¶Quod ratione caret extirpandum est. lxviij. di. corepiscopi. ij. q. vij. q. nec. xlviij. di. sicut. ¶Ius nondum competens vsucapitur. ff. de sta. li. statu liberum. ¶Non præsumitur seruitium debitum licet longo tempore sit præstitum. extra. de sen. ex. peruenit. C. de pac. si certis. x. q. iij. ga cognitio. ¶Cõtra. extra de præs. de quarta. xviij. q. ij. seruitium. C de seruit. l. ij. ¶Ex re mea, vel eius occasione perceptum mihi est restituẽdum. C. de do. inter vi. & vxo. etiam. ff. de nox. finitæ. de procu. qui proprio. xij. q. iij. per totum. extra de testa. cũ extra officii. ¶Eius est noua arbor cuius fuerat vetusta. C. si res ali. pi. da. sit. l. j. C. de rei ven. si infe. ff. de pig. grege. in princi & l. fi. imo eius cuius est ager. insti. de vsuf. in fine. ff. de pignora. actione. Iulia. de serui. vr. præ. sed si seruitus. ¶Reducta re in pristinum statum restituuntur omnia iura. ff. ad Syll. l. iij. j. q. iij. §. notandum. in fi. C. de despon. mulier. ¶Contra. ff. de acquir. rer. do. quod in littore. depositi. l. j. §. scire. de capi. mi. l. ij. §. & alias. tenetur qs siue persuadendo siue effuso sermone locutus sit. C. de do. pro. l. fi. in fi. ff. de inter. ac. de ætate. §. fi. ff. de euict. qui liber. ¶Protestatio vel denunciatio prodest nec asseueratio nocet. ff. de neg. ge. Nesennius. & l. fi. §. idem. & l. si ex duob. C. de neg. gest. l. j. de noua. l. iij. de rei. ven. si fundus. ff. loc. item quæritur. §. si ex. ¶Liberatur qui certiorauit. ff. de li. ho. exhi. l. iij. §. is qui. ff pro suo. si ancillam. de act. emp. quæro. de euict. si id. §. fi. ¶Contra. ff. de acq. pos. si de eo. §. sed cum vel qui prædixit. C. de iur. emph. l. j. ff. ma. inter causas. §. j. de pig. & quæ. §. si res. ¶Denũciatio extra ius nõ per iudicem facta valet. in auth. vt li. ma. & auia. §. fi. ff. de inoff. test. quem. ad Treb. resti. ¶Licet aliqua res mihi prosit eius tamen nomine, non teneor. ff. de con. indeb. is solus. nequid in lo. pu. l. j. §. idem Labeo. ad Treb. resti. ¶Denũciationem impune non contemni. extra de do. & contu. causam. de no. ope. nun. c. j. & ij. C. de in integ. rest. mi. si neque fundum. ¶Contra. eo. tit. si maior. ff. de remis. l. j. extra de elec. cum inter ea. ¶Eius est nolle qui potest & velle. ff. de reg. iu. eius. extra de of. dele. cum super. ff. de acqui. hær. is qui hæres. in prin. & §. si quis. & l. is põt. ¶Cõtra. ff. de bo. pos. tutor. ¶Velle nõ creditur qui alterius imperio obsequitur. ff. de reg. iur. velle. & l. ad ea. extra. c. qui ex timore. quod me. cau. sacris. ¶Cõtra quod me. cau. similiter. §. fi. de ritu nupt. si patre. xv. q. j. merito. ¶Quotiens nil sine captione inuestigari potest minus malum eligendũ est. ff. de reg. iur. quoties nihil. xiij. di. c. j. & ij. xxii. q. iiii. iurauit. extra de spõ. iuuenis. ¶Nõ debet quis cum alterius damno vel iniuria locupletari. ff. de re. iu. in re. extra de pœ. sciẽtia. xii. q. ii. fraternitatis. de eo qui mit. in pos. cum venisset. ¶Si re priueris nec nomen habere mereris & econtra. C. de ser. à nullo. xxxviii. dist. quæ ipsis. lxviii. dist. corepiscopi. in fi. xvii. dist. multis. extra de sta. mo. recolentes. & in prooemio digestorum. §. discipuli. in fi. ¶Semel approbatum reprobare non licet. xxxii. q. v. horrendus. ff. de neg. ge. Põponius. insti. ex qui. c. ma. non pos. §. semel. iiii. di. in istis. viii. q. ij. dilectissimi. de excusa. tu. si duas. §. Philosophi.

¶De initiis, & effectu eorum & de fine. Rubrica.

INitium est spectãdum. C. ad Mac. l. iii. extra de elec. audum. j. q. x. placuit. ff. de iudi. vbi. & l. si quis postea. ¶Contra. l. finem spectandum. ff. de fur. pro patre. ad Mac. filius. §. fi, & §. quia ꝙ. ¶Cõtra. C. de na. li. nuper. circa fi. extra qui fil. sint legi. tanta. de renun. literas. ¶Bonum initium est spectandum. ff. de furt. qui vos. §. si ego.

ego.j.qō.j. principatus.C.de vsuc.transfor.l.vnica.& j.versi.dimidium. ¶Medium est spectandum.x.q.ij.hoc ius.ff.de of.proconsu.in auth.de nup.§.quoniam infirmas.extra de resti.spo.literas.de testi.cum tu. ¶Rei originem esse probandam.C.de pigno.ac.nec creditores commo.cum qui.c.dist.contra morem. ¶Contra.C.de præs.xxx.vel.xl.an.male. ¶Dimidium facti qui bene cœpit habet,& prodest cœptum si nondum sit completū. C.de procu.inuitus.ff.si quis cau.si seruus.§.j.ff.de au. & ar.le.si non.§.argentum.extra de re.significasti. ¶Contra.C.ad Syll.cū Sylla manu.vij.q.j.nihil.de pœ.di.iij.quæsitum.extra de renun.c.j. ¶Quod ab initio valet ex postfacto nō intercidit.C.de nup.l.fi.de bonis proscript.si quis post.ff.de spon.furor. ¶Contra.ff.pro so.si ancilla.in fi.instit.de nox.ac.§.si vnus. C. de dona.inter vir.& vxo.si vr proponis. ¶Quod ab initio nō valet tractu temporis conualescere nescit.xvj.q.iij.si sacerdos.ff.de iudi.licet.de pig.si Titio.extra de elec.quod sicut.de conuer.con.placet. ¶Contra.ff.de reg.iu.l.j.quod iussu.si tutoris.§.j.de iudi.si à me.xvj.q.iij.§.potest.ij.in li.feu.de prohi.fe.al.Imperialem.§.j.extra de elc.c.auditis. ¶Exitus acta,probat finis non pug.coronat.C.de iudi.rem non vanam.in fi.de pœ.di.ij.multi.& c.præce.extra de frig.fraternitatis.in fi.ff.ad l.Rhod.de iac.l.j.

EXitum ergo huius laboriosi compendij vestra reuerenda probet paternitas & errata corrigat & emendet enimuero negare nequeo quin aliqua hoc sint inserta opusculo quæ possint iusto iudicio nulla temeritate culpari:vt ix.di.negare.Cum enim perfectum sit,quod ex omnibus suis partibus constat.ff.de origine iur.l.ij.seu quod perfectionis ordine completur.vt vij.q.j.nihil perfectum.Nihil perfectum in humanis inuentionibus reperitur:vt C.de veteri iure enu.l.ij.§.fi.quia diuinæ.verumtamē huius lector opusculi,prius quæso legat quàm increpet,vel inculpet prius quoque scrutetur quàm redarguat vel cōdemnet.vt xj.q.iij.eorum.xxix.di.c.j.quia inciuile est.l.non perfecta de ea seu de eius particula iudicare.vt ibi.& ff.de legi.& se.con.inciuile.& extra de fide instrumentorum accepimus. ¶Nulli tamen huic credendi opusculo necessitas inducitur nisi eius dictum iuris ratione probetur vt ix.di.noli.& c.sana.tunc verò sic vt xxv.q.j.violatores.nam veritas negari non debet.vt in libro feudorum quo tempore mi.inues.pe.debet.c.fi.Et quia quo quis magis rectè nititur.eo maioris autoritatis eius verba esse videtur.xx.di.§.j.non ergo mordens dente liuoris detrahat, sed pro anima totum ius tam vtiliter hac breui membrana recolligentis oret.vj.q.j.deteriores.& c.summa. ¶Opto etenim alios tales fore intellectores meorum qualis sum in scriptis aliorum. vt ix.di.neque.Quibus mag.honorem augeo quàm minuo.vt C.li.xij.de veteranis.l.j.& xcix.dist.nullus.& c.sequen. ¶Porro cum creatura non habeat quid pro meritis respondeat creatori.vt extra de celeb.mis.cum creatura.Quas gratias aut quas laudes referre debeam domino Iesu Christo nec mens posset concipere,nec lingua sufficeret proferre.vt C.de offi.præf.præto. Affri.l.quas gratias.Iuxta illud propheticum.Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi. ¶Verum quia omne datū optimum & omne donum perfectum de sursum est.vt ij.qō j.quàm pio.quātum adest defectui possibilitas illi regratior qui est α,& ω & principium atque finis vt xxxv.di.ab exordio.extra de sum.trini.c.ij.qui etiam medium est.vt x.dist.quoniam.xj.q.iij.quid ergo.Ipse enim huic rei decens ponens initium laudabileque medium finem feliciter consummauit.vt de consecra.distin.j.nullus episcopus.

FINIS.

TABVLA ALPHABETICA IN ORDINE TITVLORVM PRAECLARISSIMI BREVIArij Guilliermi duranti speculatoris. Et primo.

¶Finis tabulæ.

IN

SPECVLVM IVRIS GVLIELMI DVRANDI, RERVM AC SENTENTIARVM MEMORABILIVM

sparsim traditarum INDEX copiosissimus, optimóque ordine collectus.

Ei autem hunc indidimus Canonem, vt Libri primùm numerus, deinde Titulorum denique foliorum columnarúmque designetur.

A

actio

Agens

Alieno

appel-

in

Contumacis appellatio an sit admittenda, lib. 2. de app. §. ij. nu. 1 220.2

cuius

D

P Defenſio

delega

F

factum

G

H

legatus

libel

obligatio

P

ius teno

positio

pronunc

senten

V

vsusfr

FINIS.

REAL ORDENANZA ADICIONAL

A LA DE REEMPLAZOS DE TRES DE NOVIEMBRE DE MIL SETECIENTOS Y SETENTA,

POR LA QUAL SE SIRVE S. M. declarar varias esenciones y casos para la mas fácil y exâcta egecucion del alistamiento y sortéo, guardada equidad.

EN MADRID:

EN LA IMPRENTA DE PEDRO MARIN.

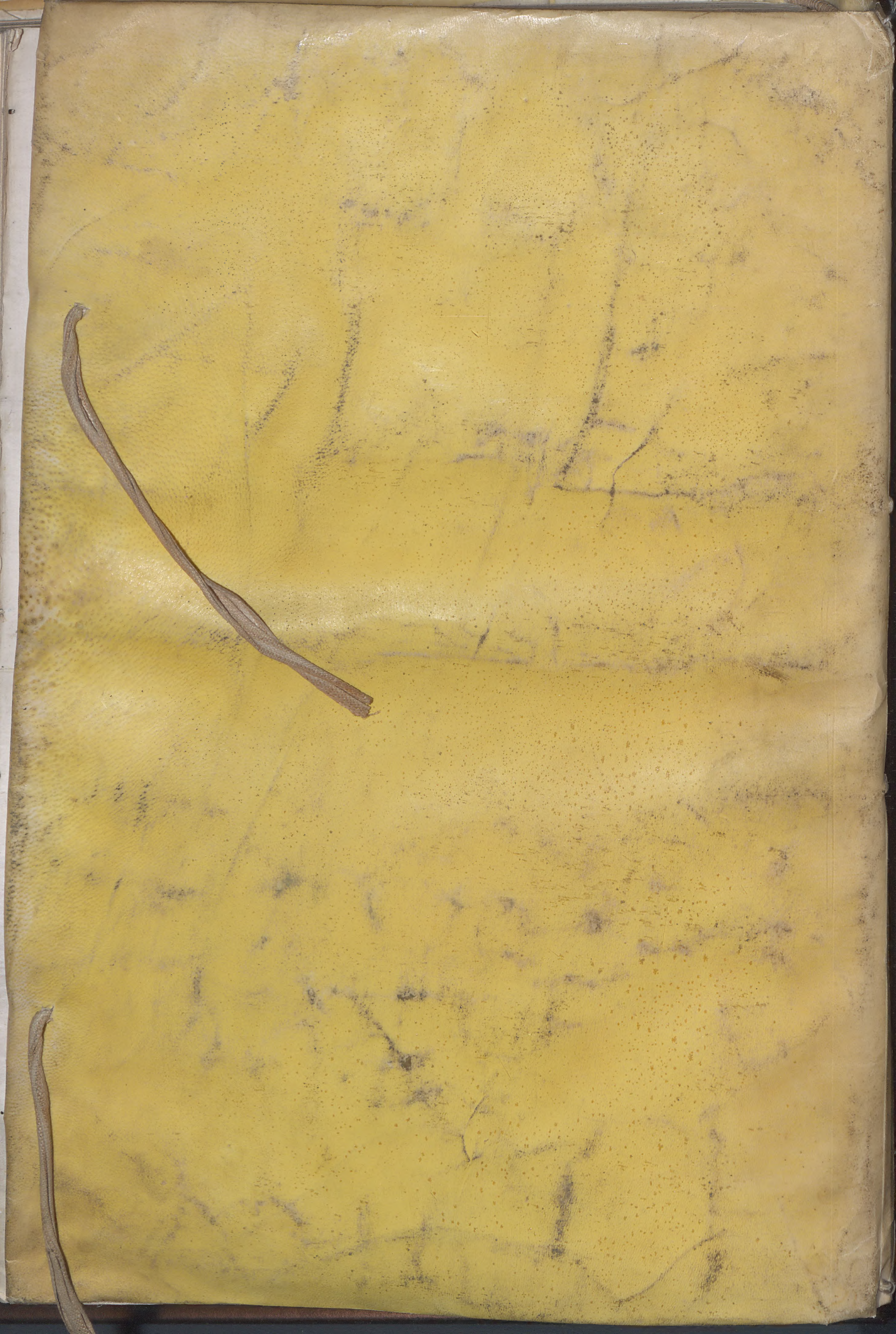
Año de MDCCLXXIII.

REAL CEDULA DE S. M. Y SEÑORES DEL CONSEJO,

POR LA QUAL SE DECLARA lo que se debe practicar en el modo de reparar los quebrados que ocurran entre dos, ó mas Pueblos de una Provincia, para la contribucion de un Soldado.

AÑO 1773.

EN MADRID:

colorchecker CLASSIC

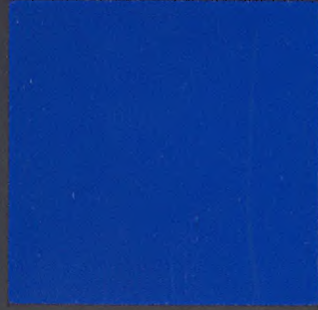

calibrite

mm